Inv. 51
T. 132

A.1 / 3/13

in.d.c.cū medicinalis.§.i. a quo vide p ioh.cal.in tractatu de ecclesia/stico interdicto in scdo. cdzo.i.xxv.t.xxvi.q.t p do.in.c.nōnulli fas. xix.di. Et adde q̄ ep̄s suspensus ab oi gradu sacerdotali intelligit esse suspēsus a pōtific. b vt dicit do.p doc.in.c.q̄ semel ante me.l.distin. a Et vide are. xxj.q.ij.c.i.vbi tenet q̄ p̄latus nō pōt mutuare pecuniā ecclesie.

b Ar. quia huj/cre. e gātis/sim. t melius q̄ alibi exa/minat bal.in §.finsti. de ac. t vide in rep. audito rū. xxi. de bpz.in.ij.t iij. t adde q̄ debitor q̄ alias aut bona fraudes creditor nō gaudet pui/legio cessio/nis bonorū de rest fm p̄ma ct.glo. quā sequit̄ bar. ange. ibi in.l.fi.ff. q̄ i fra. cre. quē l. t dic nō est alibi ang.in.l.i.C. q̄ bo.c.po. Et dicto q̄ alienauit in fraudē. vide bar. in.d.l.fi. bald.in.§. i.insti. de ac. ang.in au/en. de fide/iuss. §. fi.i fi. Et adde q̄ p illū tex. in d.l.fi. que in fraud. &c. nisi alle. t de nō esse q̄ dicit an ge. in l. is q̄ bona §. ff. de cess. bo. vbi dicit q̄ ille q̄ debit debita spe cessiōis bonor nō gaudet b̄ p̄uilegio. i. nō pōt cedere bonis. t ita dicit tenere di. in regula pet̄ii. de reg. iur. li. vi. p q̄ facit tex. in. c. fi. j. de imu. ec. t q̄ possit fieri cessio bonor p nunciū vel ep̄laz est tex. in. l. fi. ff. de ces. bo. Et iō adde q̄ in cessiōe bonor nō est ne cessario seruāda solēnitas vt cū p tib⁹ posteriorib⁹ pcutiat lapis publi cus: iō cessio vt dixi pōt fieri p nūciū vl ep̄laz. ita dicit ang. in. l. oī cessio ne. p illū tex. C. q̄ bo. ce. pos. Itē adde b̄ q̄ lz ille q̄ cessit bonis nō possit reperiri nisi in q̄tū facere pōt in foro ptētioso. vt. l. iij. t. vi. q̄ bo. ce. pos. in solidū pōt reperiri t tenet insolidū in foro scie. ita no. determinat p⁹ gl. t doc. alios. Bof. t Jo. an. in. c. cū tu. de vsu. q̄ erit vtile in foro con sciētie: q̄ si de eo modico q̄ dz debitor me⁹ q̄ cessit bōis in q̄ de iure po sitiuo nihil posset facere si aliq̄d ad me peruenit illō licite in foro scie po tero retinere. q̄ tene mēti: q̄ est valde pulchrū ad intellectū hui⁹ decr. Sz forte illa doctrina in. d. c. cū tu. nō est vsq̄ p q̄ cū lex ciuil nō nutriens pet̄ii al's statuat fundādo se sup vtilitate nō sup p̄sumptiōe videt q̄ dispo/sitio illa legis positiue sit fundāda in foro scie fm ea q̄ tradit bal. in. l. cū q̄s in. x. col. C. de iur. t fac. ig. t arch. in regla possessor. in. vi. scdo q̄ etiā in foro scie dz q̄s puidere in summa necessitate constituto. vt est tex. i. c. pa scie. xxxvi. di. t in. l. necare. ff. de lib. ag. t bn̄ fac tex. in. c. sic hi. xlvij. dis. t in. c. sati. lxxxvi. di. g̃ mlto fortiꝰ dz ei relinq̄re id q̄ est debitori necessa riū ad sustētationē vite. ar. c. i. de na. ex li. vē. cogita bn̄. An aut̄ q̄ pos/sit renūciare cessiōi bonor videas p do. an. in. c. ex rescripto. de iureiur. Et an valeat iuramētū de nō cedēdo bonis: vide eūdē plene in rpe. c. cū otingat. de iureiu. t bal. in. §. fi. insti. de act. t hic p do. an. in. v cossi.

c Et ita tz pau. de ca. in. l. fi. ff. de in ius vo. ad q̄s vide ang. in. l. si q̄s. §. hrs. ff. de leg. i. t. l. ista. in. l. ff. de ñ. obtimo. i. l. ita stipu/lat⁹. ij. xvij. col. c. i. bal. in. l. omisso rie. Cō pac. inf̄ ē. t vē. t bn̄ facit. l. cū duob⁹. §. idē reh̄ det socius. t ibi Bal. singu. ff. p so. t vid̄ arch. in. d. c. fi res. xiiij. q. vi. vbi dic q̄ q̄s agit̄ cri/lit̄ ista com/mutatio i pe/nā corpalez fiet ēt iuito actore: sec⁹ si ageret ad in teresse vl ad penam inter esse. t vide d. ant. i. c. de causis. dof. dele. t j. c. ni si spāl. de of. le. q̄ nō pos/sit cōmutari inuito acto/re q̄n pēa ve nit applicā/da pti. tenet bal. in. l. fi. ff. de in ius vo. p illū tex. t i l. q̄ si maior §. fi seru⁹. ff. de mio. t ad hāc materiā vide ēt tex. t gl. in. c. ad li berādā. i fi. de iude. Et ad b̄ ang. in. l. si q̄s id q̄. ff. de iurisd. om. iu. vbi dicit q̄ est bona cautela q̄n q̄s vult liberare debitorē a carcere vt faciat eū luere in corp⁹. Utrū aut̄ iudex q̄ uenit̄ q̄ fecit litē suā si oīno sit sol uendo luere debeat in corpe dicēdū q̄ nō nisi cōmisit dolū fz bal. in ru bri. C. de pena iudi. q̄ ma. iudi. Itē adde q̄ ista doctrina q̄ nō pōt luere ere luat in corpe nō hz locū in mulcta: q̄ tūc dz fieri diminutio vl moderatio. tex. est in. l. illicitas. §. fi. ff. de offi. p̄si. t ibi p illum tex. dicit Bart. in fi. q̄ regula hic tradita. s. qui nō pōt solue &c. non hz locum quādo p delicto debebit imponi pēa pecuniaria extraordinaria sz tm̄ q̄n impōi tur ordinaria. Itē adō hic q̄ nō not. ang. in. l. is cui bonis. ff. de ces. bo. t vide oīno bar. in. l. i. §. gñaliter. ff. de pe. Itē vide oīno q̄ no. bar. i. l. impe rij. in vlti. col. ff. de iurisdi. om. iu. Et cū hoc dicto bar. in. d. §. gñaliter dū loquit̄ de vilibus personis. dcordat Sali. in. l. t si seuerior. in. iij. colū. C. de infa. Item de ista materia vide per Ly. in. l. si non conuicij. in xv. t. xvi. q. C. de iniur. t bal. singulariter in. l. quicunq̄. in. ij. t. iij. colū. C. de seruis tugi.

d Ad materiā. vide no. p gl. no. in. c. studeat. i gl. fi. l. di. t bal. in. c. q̄ in ecclesiar. de ost. q̄ limitat hāc materiā. vide do. Ja. but. in fi. in. l. ij. in p̄n. ff. ex q̄b⁹ cau. in pos. ea.

e Adeo q̄ etiā si statutū diceret q̄ instrumenta guarentigiata many

de sen. excōi. libr. vi. Et in fi. gl. ío an. hic querit nuq̄d p̄latus a mutuās pecuniā eccl̄ie incidat in istā penaz. t formal qōnē cū eccl̄ia habet pecuniā superfluā t tenz q̄ nō: q: cū eccl̄ia teneat facere elemosinā idigēti b⁹. xvi. q. i. quoniam. ita t pecuniaz mutuare. t no. singulariter b̄ dictuz: quia facit p̄o his que dixi in. d. c. ij. de fideiuss. nō ergo potest redargui p̄latus si mutuat indigentibus pecuniam eccl̄ie. sed intellige vt dixi quando eccl̄ia abundat.

Abbas.

Odoardus.

b Debitor qui non est o nō soluit absoluit̄ cū cautiōe de soluēdo cum ad pinguiorē fortunā puenerit. vl notabili⁹ t sic. Si cleric⁹ nō hēat vñ satisfaciat suis creditorib⁹ non dz excōicari nec aliter molestari. p̄stabit tñ cautionē sal/tē iuratoriā de soluēdo cū venerit ad pinguiorē fortunā t est casus sing. iudicio meo cū nulla faciat iste tex. mētio nē de cessiōe bonor: lz gl. t doc. aliter sentiāt t diuiditur in duas partes. Nā p̄mo ponit q̄relā impetrātis. Secun do dat iudices. ibi māda m⁹. Casus litteral. Odoar/dus clericus obligat⁹ erat. p. clerico. t. d. laico. t q̄busdā alijs in quadā q̄titate pecunie ipi deuenerūt ipm odoar/dū corā officiali archidiaconi remēlis. ipse. O. coraz eo dem p̄fessus fuit debita illa. sed ppter inopiā soluere non valebat. officialis nihilominus excōicauit eundem. qua re conquestus fuit dño pape. mandat papa quibusdam q̄ si constiterit q̄ idem. O. non possit soluere debita p̄/dicta in totum vel in partem sententiam ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate recepta p̄i⁹ ab ipso ido nea cautione q̄ si ad meliorem statum peruenerit debita ipsa persoluet. Ber. No. primo q̄ p̄o debito ciuili pōt clericus excōicari si contumaciter resistit p̄cepto iudic de satisfaciendo. Secundo no. argu. optimū q̄ p de/bito clericus non debet carcerari. t vide io. an. in. c. si cle ricus. de sen. excōi. li. vi. in nouella. qui hoc sentit. t facit qō. j. dicam. Nota tertio q̄ impotentia soluendi red/dit effectū obligatiōis inanē t frustratoriuz de p̄senti: sz non tollit substantiam solutiōis sed differt̄ solutio in tē/pus potētie. Mo. quarto ibi relaxet &c. t ibi sine difficul tate. q̄ a sententia excōicatiōis iniusta non fit absolutio sed relaxatio sine alia difficultate vnde nō tenent̄ solue/ re appellato tacite. est q̄ iudex superior relaxet. ad hoc. c. sacro. de senten. excom. vbi Jo. an. in. c. veniens. de. Oppo. contra tex. videtur enim q̄ data impotentia soluendi debeat fieri commutatio in penam corporalem. c. finē. de dolo t contu. t in. l. fin. ff. de in ius voc. t. xiiij.

MARIANI
SOCINI SENENSIS SVPER

Decretales tractatus, ad hæc vsque tempora ne-
gligenter adeò Impressi, vt potius in eis le-
gendis diuinare liceret, quàm autho-
ris mentem cõcipere: nunc iam
typis nouis recusi, totisque
(quod aiunt)
oculis relecti & castigati, in
lucem prodeunt.

LVGDVNI
1547

Candidato I. V. censori Typographus S.

NON deerunt candide Lector, qui hanc nostram opellam, quantulacunque sit, cachinnis ac mordacibus suis calumnijs maculare nitantur: quos tamen (veluti bruta fulmina) taciturnitate deuincere proponimus. Quandoquidem parum, aut nihil super talium mordacitate curam nostram impediri volumus. Ob id enim nihilo peius concoquimus, neque irrequietius dormimus: vnum hoc duntaxat animo vertentes, vt quodcunque à nobis in lucem editū fuerit, tibi vni, vix vnquam sine honoris præfatione nominandi, suauium conferat. Sed ne quem longior materiæ tractatus ad peluim adigat, quæ te scire volumus, absoluemus paucis. Non te latet legum sanctissime cultor, quot, quibus've mendis hæc præsens Mariani Socini, qui nunquam literato alicui labori cessit, super Decretales lectura, tum ob impressorū incuriam, cùm ob virorum doctorum tunc temporis penuriam, passim scateret. Idque adeò multipliciter, vt facilius Sybillæ folia colligerentur, quàm tot erroribus consuleretur. Nisi in hisce repurgandis sese deuouissent viri vtriusque Calliopes imitatores studiosi: quos etiam eam ob rem huic negotio applicuimus, vt te perfectiore, nouisq; typis exornato donaremus volumine. Quòd si quid inter legendum minus dignum, quod tuas offendat aures, occurrerit: condonare dignaberis. Id enim facile speramus, si præteritorum errorum multitudinem, quam omnino difficilimum repurgare foret, in memoriam reduxeris. si quid est tamen in nostris, quod te delectet, repurgationibus, tibi soli ascribito: cui, Aedepol, remis ac velis in hoc negotio satisfacere nitimur. Vale in Deorum gratiam.

Tituli huius uoluminis qui per modum tractatus recitantur.

De citationibus.	1
De iuramento calumniæ.	56
De foro competenti.	73
De libelli oblatione.	135
De litis contestatione.	176
De mutuis petitionibus.	207
In materia oblationum.	227
De visitatione.	241
De homicidijs.	256
De testibus.	268
Vt lite non contestata.	279
De accusationibus.	285

Repertorium domini Mariani Socini de Senis.

REPERTORIVM ALPHAbeticum domini Mariani Socini de Senis I.V.D. suo ordine digestum, ac optimè ordinatum, ita vt quæq; difficilia absque indagatione longa inueniri queant, fœliciter incipit.

¶ De litera A.

Abbas iurisditionem habet prorogabilem. de foro competēti c. significasti. nume. 1. 112

Abbas & monachi œconomū & syndicum generalem, absq; superioris authoritate, possunt in suo monasterio constituere. de iura. calum. c. imperator. nu. 4. 65

Abbates an teneantur iuramentū calumniæ præstare. de iur. calum. c. in pertractandis. nu. 18. 62

Ab admissione capitulorum, an possit pars appellare. de cita. arti. vij. nume. 69. 15

¶ Absentia quando calumniosa, vel malitiosa præsumatur. de cita. arti. xvij. nume. 26. 21

Absentia Prælati & mariti, est periculosa ecclesiæ & vxori. vt lit. non contesta. c. quoniam frequenter. nu. 81. 198

Absens respectu actus citationis, qualiter intelligatur. de cita. arti. xvij. nume. 24. 21

Absens extra territorium, an & quando sit citandus. de citatio. articu. v. nume. 19. 6

Absens, qui ignoratur, qualiter sit citandus. de citatione articu. xx. nume. 21. 30

¶ Actio ex edicto de eo per quem factum erit, cui detur. de cita. articu. xxxv. nu. 14. 54

Actio quæ oriatur ex edicto, de eo per quem factum erit. de cita. articu. xxxv. nu. 15. 54

Actio ex edicto. de eo per quem &c. in quātum detur. de cita. arti. xxxv. nu. 16. 54

Actio ex edicto Prætorum, cōtra quem detur. de cita. articu. xxxiiij. nume. 2. 52

Actio rescindens & rescissa simul cumulari possunt. vt lite nō contesta. c. accedens. nu. 6. 187

Actio ex edicto Prætorum quando competat, & quanto tempore duret. de cita. articu. xxxiiij. nu. 35. 54

Actio ex edicto Prætorum, cui detur. de cita. arti. xxxiiij. nu. 8. 51

Actio ex edicto Prætorum, quare detur: & vt competat, quæ requirantur. de cita. arti. xxxiiij. nu. 9. 52

Actiones contrarias contra eundem intentare nemo potest. quod limitatur nu. seq. de lib. ob. c. dilecti filij. nu. 34. 172

Actio quæ datur ex clausula, si qua mihi iusta causa, an sit vtilis vel directa. de cita. arti. xxxv. nu. 18. 55

Actio an sit exprimenda in libello. de lib. ob. c. significantibus. numero 43. 154

Actio an debeat exprimi in libello. de lib. obla. c. significantibus. numero 61. 154

Actio quæ censeatur intentata, vbi plures competunt actiones. de lib. ob. c. significantibus. nu. 62. 159

Actio quæ competat ex edicto, ne quis eum qui in ius vocatus est, vi eximat. de cita. arti. xxxiiij. nu. 25. 53

Actio ex edicto, ne quis eum qui &c. ad quantum contra eximentem detur. de cita. arti. xxxiiij. nu. 26. 53

Actio ex edicto de eo per quem factum erit, quando competere incipiat, & quanto tempore duret. de cita. arti. xxxv. nu. 23. 55

Actione ex edicto Prętorum, qui teneantur. de cita. & nu. seq. arti. xxxiiij. nu. 4. 52

Actiones contrariæ, quæ dicantur. de libelli obla. c. dilecti filij. numero 33. 172

¶ Actor non cogitur declarare ad petitionem rei. de lib. obl. c. significantibus. nu. 63. 160

Actor sequitur forum rei. de foro competenti. c. cum sit generale. nume. 1. 88

Actor & reus de calumnia iurare nolentes, qua de causa possint excusari. & nu. seq. de iura. calum. c. cum in causa. nu. 48. 72

Actor & reus iurare nolentes, alter alteri actione iniuriarum tenetur. de iura. calum. c. cum in causa. nu. 33. 70

Actor iurare recusans, an cadat ab actione, & reus habeatur pro confesso iure ipso. de iura. calum. c. cum in causa. nu. 35. 70

Actor pupilli & minoris, an possit vel teneatur iurare de calūnia. de iuramen. calum. c. in pertractandis. nu. 40. 63

Actor forum rei sequitur. de fo. compe. c. si quis contra. nu. 1. 81

Actor an possit forum mutare. de foro competen. c. proposuisti. numero 55. 124

Actor, quales positiones, & quales reus debeat formare. de cita. arti. xxxiiij. nu. 37. 54

Actorem à reo posse reconueniri, qualiter intelligatur. & nu. seq. de mutu. peti. c. ex literis. nu. 32. 225

Actor ante omnia libellum in scripturam redigere debet. de li. ob. c. significantibus. nu. 96. 164

Actor causam suam considerare debet, & quare. de lib. ob. c. significantibus. nu. 97. 164

Actor quæ debeat facere. & nu. sequentibus. de lib. ob. c. significantibus. nume. 98. 164

Actor an prius de calūnia iurare debeat, quàm reus. de iura. calum. c. cæterum. nu. 6. 65

Actor & reus, quibus rationibus excusentur à pœna trahentis & se patientis ad vetitum examen trahi. de foro competē. c. si diligenti. nume. 39. 97

Actor volens probare se non fecisse in fraudem, an debeat admitti. & nu. sequen. vt lit. non contesta. c. quoniam frequenter. numero 12. 192. 193. & 164

Actor nolens respondere reconuentioni, qua puniatur pœna. de mutu. peti. c. prudentiam. nu. 9. 207

Actor ad instantiam rei ad finem vsq; debet persistere. de cita. arti. xxxj. nume. 28. 51

Actor an teneatur in termino citationis comparere. de cita. articu. xxxj. nume. 19. 51

Actor comparens quid acturus sit. de citatio. arti. xxxj. nu. 20. 51

Actor ad rei instantiam, an teneatur actiones cumulare. de lib. obl. c. dilecti filij. nu. 25. 170

Actor an & quò ad quid, & vsq; ad quod tempus libellum emendare possit. de lib. obla. c. significantibus. nu. 123. 166

Actor an, & quò ad quid, & vsq; ad quod tempus libellum mutare possit. de libel. obla. c. significantibus. nu. 145. 167

Actor consequutus interesse ab impediente, an possit ab impedito pœnam & interesse per stipulationem promissum exigere. de cita. arti. xxxv. nu. 21. 55

Actor sequitur forum rei: limitatur numeris sequentibus. de foro competen. c. cùm sit generale. nu. 7. 88

Actor trahens reum ad examen vetitum, an perdat causam ipso iure. de foro competen. c. si diligenti. nu. 26. 96

Actor in termino non comparens, ad quid teneatur: & an pòst admittatur. de cita. arti. xxxj. nu. 24. 51

Actor & reus iudicem ordinarium recusare possunt. de foro competen. c. si quis contra. nu. 3. 81

Actor de calumnia iurare nolens, qualiter puniatur. de iura. calumniæ. c. cum in causa. nu. 30. 70

Actor, cuius nomine debeat libellum concipere. de libel. oblatio. c. Ignarus episcopus. nu. 118. 143

Actore nolente iurare si reus absoluendus condemnetur, an valeat condemnatio. de iura. calum. c. cum in causa. nu. 40. 71

Actore centum petente, & reo simpliciter negāte, si actor de quinquaginta probet, an sit reus in quinquaginta condemnandus. de litis contesta. c. olim inter. nu. 71. 185

Actus in præiudicium absentis motus, requirit citationem. de cita. articu. vij. nu. 3. 10

Actus in quo exigitur causæ cognitio, requirit citationem eorum, de quorum præiudicio agitur. de cita. articu. vij. nu. 2. 10

Acta in forma & solennitate iudicij, an requirant partis præsentiam. de cita. arti. vij. nu. 56. 13

Actus an termino successiuo expediendus requirit partis citationem. de cita. articu. vij. nu. 12. 10

Actus citationis, qui fit per nuncium, an possit fieri die feriato. de cita. articu. xix. nu. 8. 26

Actus seu contractus, actio & obligatio, in quo differant. de libel. obla. c. significantibus. nu. 44. 154

¶ Accusatus criminaliter, an possit accusatorem reconuenire ciuiliter. de mutu. peti. c. ex literis. nu. 85. 218

Accusatus condemnatus, an & quando possit accusatorem reaccusare. de mutuis peti. c. ex literis. nu. 82. 218

Accusatus absolutus, an possit accusatorem reaccusare. de mutuis petitionibus c. ex literis. nu. 81. 218

Accusatus damnatus ad mortem, reaccusare non potest. de mutu. peti. c. ex literis. nu. 84. 218

Accusatus, quādo accusatorem suum reaccusare possit, & numeris

Repertorium

ſequenti.de mutuis petitio.c.ex literis.nu.69. 216
Accuſatus bannitus non poteſt reaccuſare.de mutuis peti.c.ex literis.nu.83. 218
Accuſatus an poſsit reaccuſare poſt concluſionem in cauſa. de mutuis petitio.c.ex literis.nu.80. 218
¶Adminiſtrator generalis eccleſiæ coram Epiſcopo cõueniri debet.de foro competen.c.ſi quis clericus.nu.24. 77
Admiſſus ad cauſam pro ſuo intereſſe,an debeat citari.de cita.arti. v.nume.2. 3
¶Adepto fine ceſſant,quæ ſunt ad finem.de cita.arti.v.nu.25. 6
¶Ad pœnam corrumpenti edictum citatorium taxatam exigendam,qua actione ſit agendum.de cita.arti.xxiij.nu.18. 41
Ad validitatem citationis realis debitoris, debet præcedere contumacia de non ſoluendo.de cita.arti.xx.nu.60. 33
¶Aduocatus comparẽtis,quid agere debeat.de citatio. arti.xxxj. numero 18. 51
¶Aduerſarius meus, quis propriè dicatur. de foro compe.c.propoſuiſti.nu.6. 120
¶Adultus qualiter ſit citandus.de citatio.articu.xx.nu.51. 33
Adulter & adultera diuerſis poſſunt accuſari libellis.de libel.obla. c.Ignarus Epiſcopus.nu.145. 139
Adulter ſacrilegus quandoque appellatur. de foro compe.c.cum ſit generale.nu.24. 87
¶Agere an poſsit quis ſuo & alio nomine in eodem libello. de libel.obla.c.Ignarus.nu.126. 144
Agens cauſam coram Prætore non debet citari.de citatio.articu.v. numero 31. 7
Agere poteſt quis de pluribus rebus eodem libello. de litis conteſta.c.olim inter.nu.1. 176
Agens coram vno , an poſsit reconueniri coram alio. fallit numeris ſequentibus. de mutuis petitio capitu. prudentiam. numero 22. 210.& 224
Agere an poſsint plures in eodem libello , contra vnum vel plures.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.127. 144
Agi quò ad quid an poſsit contra ſubiectum. vt lit. non conteſt.c. accedens.nume.1. 187
¶Anima eſt tota in toto:& tota in qualibet parte corporis. de cita.articu.xvij.nu.9. 20
Annui reditus quando in oblatione cenſeantur venire.in tractatu oblationum.libel.viij.nu.7. 231
Animus domicilij conſtituti,per quid probetur. de foro cõpeten. c.licet ratione.nu.26. 126
Animus,an requiratur ad inducendam litis conteſtationem.de lit. conteſt.c.olim inter.nu.68. 184
¶Appellans ab interlocutoria , an neceſſariò ſit citandus. de cita. articu.v.nu.62. 9
Appellare à ſeculari ad Papam nemo poteſt.de foro competen.c. licet ex ſuſcepto.nu.16. 93
Appellari an poſsit conſuetudine ceſſante à ſeculari ad eccleſiaſticum ob Cæſaris defectum.de foro competen.c.licet ex ſuſcepto.nume.17. 93
Appellatio in cauſa feudali,ad quem debeat dirigi.de foro compe. c.ex tranſmiſſa.nu.42. 87
Appellans iurare de calumnia non compellitur.de iura.calum.c.in pertractandis.nu.46. 64
Appellari an poſsit, & ad quem à ſententia iudicis , cuius iuriſditio eſt prorogata.de foro competenti cap.ſignificaſti,numero 58. 119
Appellari an poſsit à delegato Epiſcopi recuſati,ad vicarium Epiſcopi.de foro competen.c.ſi quis contra.nu.12. 82
Appellationes gradatim debent interponi.de foro competen.c.licet ex ſuſcepto.nu.12. 92
¶Arbitrator ad quid frequenter aſſumatur. de cita. articu. vij.nunume.54. 13
Arbiter & arbitrator diuerſimodè conſiderantur. de cita.articu.vij. numero 57. 13
Arbitramentum latum ab arbitratore ſine cauſæ cognitione, an ſit validum.de cita.articu.vij.nu.58. 13
Arbiter aut arbitrator, an poſsint citare per ſe,aut per nuncium.de cita.articu.iiij.nu.5. 1
Arbiter,an poſsit partibus abſentibus laudare.de cita.artic.vij.numero 45. 12
Arbitrator electus ad facultates teſtatoris æſtimandas , debet vocare partes,quarum intereſt.de cita.articu.vij.nu.50. 13
Arbitri eliguntur in cauſa feudi , in abſentia vel carentia partium: de foro competen.c.ex tranſmiſſa.nu.21. 86
Arbitramentum poteſt proferri,die feriata,etiam in honorem Dei. de cita.articu.vij.nume.52. 13
Arbitrator ex forma ſtatuti vel diſpoſitione iuris electus , an teneatur citare partes.de cita.articu.vij.nu.59. 14
Arbiter in ſententia ferenda,an debeat citare partes. de cita.articu vij.nume.46. 12
¶Archiepiſcopus , & Epiſcopus , vel parochianus , iuriſditionem non ſui iudicis prorogare non poſſunt. de foro competen.c.ſignificaſti.nume.15. 113
Archiepiſcopus quandoque venit Primatis nomine.de foro competen.c.ſanè ſi Epiſcopi.nu.1. 79
Archiepiſcopus non ſuccedit in locum Epiſcopi recuſati. de foro competen.c.ſi quis contra.nu.6. 81
¶Argumentum ab enumeratione partium, quando valeat.de foro competen.c.licet ratione.nu.5. 124
¶Arma miniſtrans homicidium facturo,an ſit irregularis.ſuper c. ad audientiam.de homici.nu.60. 264
¶Articulus quid ſit.de teſti.c.fraternitatis.nu.3. 268
Articulorum ſpecies quarta , quæ dicatur. de teſti. c. fraternitatis. numero 7. 269
Articulorum ſpecies, quæ ſit. de teſtibus cap.fraternitatis.numero 5. 269
Articulorum ſpecies tertia, quæ ſit.de teſti.c.fraternitatis.numero 6. 269
¶Aſſocians aliquem homicidium commiſſurum , an ſit irregularis.ſuper c.ad audientiam.de homici.nu.61. 265
¶Attentata poſt appellationem legitimè interpoſitã, reuocari debent.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.10. 149
¶Authoritas Epiſcopi an requiratur in conſtitutione œconomi. de iura.calum.c.Imperator.nu.5. 65

¶De litera B.

BAnnitus, aut deportatus , aut ſimiles perſonæ, an & quando poſsint citari. de citatio. articulo.v.numero 48. 8
Bannitus citatus ad locum de quo eſt bannitus , an teneatur comparere.de citatio.arti.xviij.nu.7. 25
Bannitus interficiens aggreſſorem,an efficiatur irregularis.ſuper c. ad audientiam.de homici.nu.39. 261
Banniti & exititij,an poſsint citari ad locum , à quo ſunt banniti. de cita.articu.xvij.nu.56. 24
Banniri an poſsit quis per citationem domi factam.de cita.articu. xvij.nume.30. 21
Beneficio ceſsionis bonorum , an poſsit pacto renunciari. de cita. articu.xvij.nu.18. 20
¶Bigamus eſt irregularis.ſuper c.ad audientiam.de homici.numero 20. 258
¶Bona omnia, iura , & actiones veniunt in oblatione facta de bonis omnibus, in tractatu oblationum. libel. octauo. numero 2. 231
Boni viri in arbitramentis qualitas eſt inſpicienda , non modus. de cita.articu.vij.nu.55. 13

¶De litera C.

CAlculatio rationum alicuius actus exigit partium præſentiam.de cita.articu.vij.nu.43. 12
¶Canonicus ſolus Prælatum proprium accuſare ſolet. de accuſ.c.veniens.nu.2. 285
Canonicus agens , cuius nomine debeat libellum concipere. de libel.obla.c.Ignarus.nu.112. 142
Canonici ſeculares, ſunt de foro eccleſiaſtico.de foro competen.c. ſi quis clericus.nu.15. 76
Canones rigore poſtpoſito,æquitatem ſequuntur. de iura.calum. c.literas.nume.4. 58
¶Capellæ viſitari poſſunt. de viſitatione capitu. ſi rectè. numero 12. 244
Capitulum , an ſuccedat in iuriſditionalibus ſede vacante. de foro competen.c.verum quoniam.nu.8. 88
Capitulum poteſt excommunicari. de litis conteſtat.c.olim inter. numero 3. 176
Capitulum cathedralis eccleſiæ iuriſditionem non habet in canonicos.de foro competen.c.cùm contingat.nu.4. 97
Captiuitas & ægritudo à contumacia excuſant. vt lit.non conteſt. c.quoniam frequenter.nu.87. 198
¶Capturam perſonæ debitoris debet præcedere excuſsio bonorũ ipſius debitoris.de cita.arti.xx.nu.61. 34
Captura perſonalis non conceditur pro omni debito. de cita.arti. xx.nume.70. 34
Capturam debitoris de fuga ſuſpecti,debet præcedere debiti liquidatio.de cita.articu.xx.nu.69. 34
¶Carceratus an debeat per ſe,vel per procuratorem reſpondere c. veniens.de accuſa.nu.42. 295

domini Mariani Socini de Senis.

¶Carceratus an posſit citari.de cita.articu.v.nu.47. 8
¶Catholicus fugiens ad eccleſiam, an & quando poſsit de ea extrahi,aut in ea realiter citari.de cita.articu.xvij.nu.41. 23
¶Caſus ſpeciales in ſuis caſibus tantùm ſeruandi ſunt. vt lit. non conteſta.c.quoniam frequenter.nu.78. 198
Caſu quo non eſt opus latitatione,ſufficit citatio ad domum. ſecus econtrà:& quibus caſibus requiratur latitatio.de cita.arti.xvij. numero 27. 21
Caſu ſtante,quòd poſsit citatio fieri ad domum, an comprehendatur apotheca.de cita.articu.xvij.nu.35. 22
Caſu quo hæres ſcriptus petit ſe immitti in poſ. ex edicto diui Adria.beneficio.l.fi.C.de edic.diui Adria.tol.neceſſaria eſt partis citatio.de cita.articu.vij.nu.26. 11
Caſu quo teſtes ad perpetuam rei memoriam examinantur, qualiter ſit citatio facienda.de cita.articu.xx.nu.54. 33
Caſu quo quis de iure communi perſonaliter capi poteſt, eodem poteſt de eccleſia, vel alio loco extrahi. de cita. articu.xvij.numero 42. 23
Caſus in quibus citatio non requiritur,qui ſint. & per totum arti. de cita.articu.vij.nu.66. 14
¶Cauſa ſpecialis eſſe debet, vt à regulis recedatur. vt lit. non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.79. 198
Cauſa remota quare in reali non neceſſariò exprimatur, ſicut in perſonali.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.49. 155
Cauſa debet exprimi in actione perſonali.de lib.obla.c.dilecti filij numero 3. 168
Cauſa per illum ſeruari debet, qui ſe iuſtè appellare putat. vt lite non conteſta.c.accedens.nu.3. 187
Cauſæ proceſſus annullatiuæ,quæ ſint & quot.vt lit.non conteſt. c.accedens.nu.7. 187
Cauſa matrimonialis delegatur quandoque non Epiſcopis. vt lite non conteſta.c.accedens.nu.6. 187
Cauſæ vna vel plures,an ſint in libello exprimendæ.de libel.obla. c.ſignificantibus.nu.51. 149
Cauſa quæ in libello ſit exprimenda & qualiter.de libel. obla.c.ſignificantibus.nu.52. 155
Cauſa matrimonij inferioribus Epiſcopo poteſt delegari.vt lit.nõ conteſta.c.ad hoc Deus.nu.1. 187
Cauſa feudalis vertens inter clericum & laicum,coram ipſius feudi domino terminatur. de foro competenti cap. ex tranſmiſſa. numero 1. 85
Cauſa vſuraria non eſt propriè ſpiritualis.de foro competen.c.cum ſit generale.nu.20. 89
Cauſa appellationis ſic differt à principali, vt in hac contra abſentem procedi non poſsit,in illa autem,ſic.de accuſa.cap.veniens. numero 29. 292
Cauſa quando dicatur grauis, ardua, aut leuis. de cita.articu.v.numero 58. 9
Cauſa vſuraria coram quo iudice tractari debeat. de foro compet. c.cum ſit generale.nu.22. 90
Cauſa quælibet,qualiter ſit incipienda.de citatio.articulo.xxj.numero 2. 38
Cauſa ſeu quæſtio feudalis,in quo loco agitari debeat.de foro competen.c.ex tranſmiſſa.nu.35. 86
Cauſa propria differt à cauſa appellationis. de teſtibus.c.fraternitatis.nume.2. 268
Cauſa quid ſit,& quotuplex, & an ſit in libello exprimẽda. & numeris ſequen. de libel. oblatio. capitu. ſignificantibus. numero 46. 154
Cauſæ expreſsio,quare requiratur in libello.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.50. 155
Cauſa appellationis in quo differat à cauſa principali.de teſti.cap. fraternitatis.nu.28. 275
Cauſa eccleſiæ præiudicialis non debet tractari ſede vacante.de foro competen.c.verùm quoniam.nu.3. 87
Cauſæ feudales quo iure decidantur.de foro competen.c.ex tranſmiſſa.nume.41. 87
Cauſæ proceſſus irritatiuæ, ſunt duæ. vt lit. non conteſta. c. accedens.nume.6. 189
¶Chirurgus an ſit irregularis.ſuper c.ad audientiam. de homicid. numero 31. 260
¶Circunſtantiæ quæ ſint in libello exprimendæ.de libel.obla.c.ſignificantibus.nume.42. 154
¶Campanæ ſonus quot & quas habeat repræſentationes. de cita. articu.xxvj.nume.1. 44
¶Celebrans interficiens aggreſſorem ſuum,an ſit irregularis.ſuper c.ad audientiam.de homici.nu.40. 261
Celebrans in loco interdicto, an ſit irregularis. ſuper c.ad audientiam.de homici.nu.26. 259
¶Ceſsionarius ſeu procurator in rem ſuam,an debeat de calũnia iurare.de iuramen.calum.c.in pertractandis.nu.43. 64
¶Cedens bonis non poteſt citari realiter. de cita. articu. v. numero 40. 7
¶Certa forma in citationibus,fiendis ex iuris vel ſtatuti diſpoſitione data,qualiter ſit ſeruanda,& quid iuris ſi non ſeruetur.de cita.articu.xx.nu.4. 28
¶Ciuitas venit diœceſis appellatione. de foro compe.c.cum contingat.nu.2. 97
¶Citatio ad cuius inſtantiam fieri debeat.de cita.articu.vj.numero 1. 10
Citatio quo loco,& ex quo loco fieri poſsit.de cita. artic.xvij.numero 1. 19
Citatio fieri debet in loco iudicij, & in loco in quo iuriſditio poteſt exerceri.de cita.articu.xvij.nu.2. 19
Citatio fit in loco vbi perſona eſt citanda. de cita. articu. xvij.numero 3. 19
Citatio,an fieri poſsit in domo,vel ex domo,& quibus caſibus.de cita.articu.xvij.nu.4. 20
Citationis ſpecies ſunt plures.de cita.articu.xvij.nu.4. 20
Citatio realis per quam capitur perſona, non poteſt fieri in domo: & de qua domo intelligatur.de cita.articu.xvij.nume.5. 20
Citatio realis an poſsit fieri in domo conducta, aut apotheca, aut domo ruſtica.de cita.articu.xvij.nu.6. 20
Citatio verbalis an poſsit fieri in eccleſia,aut ad fugientem ad euchariſtiam.de cita.articu.xvij.nu.46. 23
Citatio ad eccleſiam facienda, qualiter fieri debeat. de cita.articu. xvij.nu.47. 23
Citandus habens plures eccleſias,ad quam debeat citari.de cita.articu.xvij.nu.48. 23
Citatio in eccleſia facienda eſt alta voce. de cita. articu.xvij.numero 49. 23
Citatio,an poſsit fieri in eccleſia die feriata.de cita. articu.xvij.numero 50. 24
Citatio an poſsit fieri in eccleſia interdicta. de cita. articu.xvij.numero 51. 24
Citatio an poſsit fieri in carcere.de cita.articu.xvij.nu.52. 24
Citatio an poſsit fieri in alieno,ſeu ex alieno territorio.de cita.arti. xvij.nume.53. 24
Citandus ad domum habens plures domos,de qua intelligatur. de cita.articu.xvij.nu.36. 22
Citatio ad domum peregrinationis an ſit valida.de cita.articu.xvij. nume.37. 22
Citatio peremptoria quæ ſit,& vnde dicatur.de cita. articu.xxvij. numero 1. 43
Citatio peremptoria quotuplex ſit. de citatio. articulo. xxvij. numero 2. 43
Citatio peremptoria ad quem finem fuerit inuenta. de cita.articu. xxvij.nume.3. 43
Citatio ad totam cauſam,quibus caſibus fieri poſsit.de cita.articu. xx.nume.40. 32
Citationis forma ad totam cauſam fiendæ,quæ ſit.de cita.arti.xx. numero 41. 32
Citatus ad totam cauſam,ſi ſemel cõparuerit : an iterum debeat citari.de cita.articu.xx.nu.42. 32
Citatio ad totam cauſam permittitur multis rationibus. de cita. articu.xx.nu.43. 32
Citatus ad totam cauſam, qua cautela cogi poſsit eligere certum locum in quo poſsit citari.de cita.articu.xx.nu.44. 32
Citato ad totam cauſam non comparente, an poſsit ad vlteriora procedi.de cita.articu.xx.nu.45. 32
Citatus de longinquo cauſa expreſſa in qua habet comparere, debet inſtructus comparere vt deliberet.de cita.articu.xx.numero 46. 32
Citatio vt quis veniat tenutam bonorum defenſurus, qualiter ſit facienda articu.xx.nu.47. 33
Citatio ad ſententiam audiendam, qualiter ſit facienda.de cita.arti. xx.nume.48. 33
Citatio vnica iuris,vim peremptorij habet.de cita. artic.xxvij.numero 27. 44
Citatio vnica,quando vim peremptorij habere dicatur. de cita.articu.xxvij.nu.28. 44
Citatus dicens ſe non velle venire, an ſit iterum citandus. de cita. arti.xxvij.nu.29. 45
Citatus dicens ſe nolle venire,an denuo citari debeat.de cita.arti. xxvij.nu.30. 45
Citatus dicens,non credo venire,an debeat rurſus citari.de citatio. artic.xxvij.nu.xj. 45
Citari non debet iterum,qui appellat ab interlocutoria.de citatio.

Repertorium

artic.xxvij.nu.32. 45
Citatio vnica,quãdo & quibus casibus & rationibus peremptoria dicatur.& nu.seq.de cita.arti.xxvij.nu.33. 45
Citatio peremptoria ad cuius instantiam fieri debeat.de citat.artic. xxvij.nu.5. 42
Citatio peremptoria quibus exigatur casibus.de citat.artic.xxvij. nume.6. 42
Citatio peremptoria in principio causæ requiritur.de citatio.arti. xxvij.nume.7. 42
Citatio peremptoria,in causis processum solennem requirentibus, requiritur.de cita.arti.xxvij.nu.8. 42
Citatio fit,vt quis sibi prouideat & defendat.de cit.art.ij.nu.2. 1
Citationis species quot sunt.de cita.arti.3.nu.1. 1
Citatio verbalis multiplex.de cita.arti.iij.nu.2. 1
Citatio an possit esse, & quæ sit, nec verbalis,nec realis.de citat. articu.ij.nume.3. 1
Citatio duas partes habere dicitur.de cita.arti.iiij.nu.1. 1
Citatio an possit fieri die feriata.de cita.arti.iij.nume.2 1
Citatio an possit fieri per verba facultatis & sub conditione.de cita.arti.xx.nume.22. 30
Citatio an possit vel debeat fieri per verba præceptiua.de citatio. arti.xx.nu.23. 30
Citatio,an ad sui essentiam requirat scriptum.de citatio.articu.xx. numero 24. 30
Citatio,an fieri possit vt citatus personaliter compareat,& quando, & quibus casibus.de cita.arti.xx.nu.25. 30
Citatio per quam iurisditio prævenitur,qualis esse debeat.de foro compe.c.proposuisti.nu.18. 121
Citatio vt operetur,in notitiam citati peruenisse debet.de foro cõpe.c.proposuisti.nu.19. 121
Citatio quælibet an sufficiat,vt per eam præuentio fiat.de fo.compe.c.proposuisti.nu.20. 121
Citari an quis possit pro veritate dicenda.de citatio.articu.xx.numero 31. 31
Citatus personaliter pro iuramento calumnię præstando, an teneatur comparere.de cita.arti.xx.nu.32. 31
Citatus tenetur personaliter comparere,vbi iuris necessitas exigit.de cita.arti.xx.nu.33. 31
Citationes tres distinctæ peremptoriu inducunt.de citatio. arti. xxvij.nume.56. 46
Citatio peremptoria vnica non semper pluribus æquiualet distinctis.& nu.seq.de cita.arti.xxvij.nu.57. 46
Citatio continens certum nomen, an sit valida si duo reperiantur eiusdem nominis:& an illo casu possit procedi.de citatio.articu.xx.nume.16. 30
Citatio an debeat continere terminum,seu emanare cum termino. de cita.arti.xx.nu.17. 30
Citatio facta ad sententiam audiendam tali die ante talem horam, an sit valida.de cita.arti.xx.nu.18. 30
Citatio an debeat continere locum ad quem,& qualiter.de cita.articu.xx.nu.19. 30
Citatio qualiter sit fienda,vt citatum personaliter apprehendat.de cita.arti.xx.nu.20. 30
Citatio an possit in domum fieri per epistolam,aut per proclama, aut per sonum campanę.de cita.arti.xvij.nume.20. 20
Citatio verbalis fieri potest in domo.de citatio.articu.xvij.numero 21. 20
Citatio ad domum quando & quibus casibus permittatur.de cita. articu.xvij.nume.22. 21
Citatio facta ad locum longinquum,an teneat.de citat.arti.xviij. nu.11. 25
Citatio ad locum nimis insignem an teneat.de citat. articu. xviij. numero 12. 25
Citatio an debeat habere specificationem loci.de citat.artic.xviij. numero 13. 25
Citato ad locum æquiuocum,quæ remedia competant.de cita.articu.xviij.nume.14. 25
Citatus ad locum non legitimum,an teneatur comparere.de citat. arti.xviij.nume.15. 25
Citationis commissio quo tempore,& ad quod tempus fieri possit.de cita.arti.xix.nume.1. 26
Citatio facta ad diem feriatam,an semper sit valida.de citatio.articu.xix.nume.12. 26
Citatio continens errorem an sit valida.de citatio.articu.xix.numero 13. 26
Citatio facta vt citatus compareat vsque ad talem diem, quæ dies est feriata,an & quando teneat.de cita.articu.xix.nu.14. 27
Citatio facta per numerum comprehensiuum dierum,si vltima sit feriata,an sit valida.de cita.articu.xix.nu.15. 27
Citatus ad diem quo non tenetur comparere, an teneatur comparere in alium diem.de cita.articu.xix.nu.16. 27
Citatio facta sine temporis expressione,an sit valida.de cita. artic. xix.nume.17. 27
Citatus absque termino,debet quantò citius potest comparere. de cita.articu.xix.nu.18. 27
Citatio facta ad certum terminũ alternatiuè comprehensum,quando teneat.de cita.articu.xix.nu.19. 27
Citatus per hæc verba, compareas per te vel per procuratorem, an poterit allegare aliquod impedimentum.de cita. artic.v.numero 54. 9
Citatus in causa electionis,non potest aliquo impedimento excusari,quin debeat comparere per se,vel per procuratorem.de cita.articu.v.nume.55. 9
Citationis effectus primus,quis sit.de citatio.arti.xxxj.nu.1. 49
Citationis effectus secundus iurisditionis est præuentiuus. de cita. articu.xxxj.nu.2. 49
Citationis tertius effectus iurisditionem perpetuat. de cita. articu. xxxj.nume.3. 50
Citatio per literas,qua forma sit à delegatis faciẽda,siue sunt vnus: siue plures.de cita.articu.xxiij.nu.7. 42
Citatio an possit fieri per præconem. de cita. articu. xxv. numero 1. 42
Citari quis possit,& quando.de cita.articu.xxv.nume.2. 42
Citationes plures in eadem schedula fieri possunt. de cita. articu. xxviij.nu.1. 48
Citari realiter non potest existens in domo,etiã si ostium sit apertum.de cita.articu.xvij.nu.14. 20
Citatio realis an fieri possit inter clausuram domus, aut in limite, aut porticu,vel orto.de cita.articu.xvij.nu.7. 20
Citari an debeat,qui sua putat interesse.de cita.arti.v.nu.15. 5
Citatio per nuncium qualiter sit facienda.de cita.articu.iij.numero 16. 2
Citatio qualiter sit per partem facienda. de cita. articu. iij. numero 17. 2
Citatio causæ cognitionem non exigens, omni tempore committi potest.de cita.articu.xix.nu.2. 26
Citatio quando possit die feriato committi.de cita. articu.xix.numero 3. 26
Citatio ad domum solitæ habitationis fieri debet illis, qui sunt in domo:& si nullus reperiatur in domo,an possit citatio appendi ad ostium domus.de cita.articu.xvij.nu.34. 22
Citatus,si neget literas sibi præsentatas,quid agendum. de cita.articu.xxiij.nu.10. 42
Citatus,quid facere debeat.de foro competenti cap.si clericus.numero 8. 75
Citatio potest dici sententia interlocutoria.de cita.articu.j.numero 4. 1
Citatio,an dicatur de pari ad parem.de cita.articu.j.nu.5. 1
Citatio,quo iure dicatur introducta.de cita.arti.ij.nu.1. 1
Citatus ad maius tribunal,non potest interea citari ad minus.de cita.articu.v.nu.32. 8
Citatus citatione nulla,an si compareat, & à iudice moneatur, teneatur respondere.de cita.articu.v.nu.23. 6
Citationem factam fuisse,quis probare debeat.de cita.artic.xxix. numero 1. 48
Citatio qualiter probari possit, quòd ad petitionem partis emanauerit.de cita.articu.xxx.nu.1. 49
Citari an possit alter ex procuratoribus constitutus cum clausula, quod occupantis conditio &c. quando alter fuerit litem contestatus.de cita.articu.v.nu.6. 3
Citatio continet dilationem,quamuis ipsa citatio præcedat dilationem.de cita.nu.3. 1
Citatio iudiciaria,quid sit.de cita.articu.j.nu.1. 1
Citari generaliter quis debeat vel possit.de cita.articu.xxij.numero 3. 38
Citatio per literas,an & quando fieri possit. de cita. articu. xxiij. numero 1. 41
Citatio probanda est,& qualiter.de cita.arti.xvj.nu.3. 19
Citatio peremptoria exigitur,quando bona annotantur.de cita.articu.xxvij.nu.12. 44
Citatio per literas qualiter fieri debeat, & sub qua forma. de cita. articu.xxiij.nu.3. 41
Citatio an & qualiter sit probanda. de citatio. articu. xij. numero 6. 17
Citatio debet prius fieri,quàm libellus offerri .de libel. obla.c.significantibus.nume.3. 149
Citatus in loco non tuto,co mparere non tenetur.vt lit.non contestat.c.accedens.nu.4. 189

Citatio

domini Mariani Socini de Senis.

Citatio per quem fieri posit.de cita.articu.viij.nu.1. 16
Citatus coram incompetenti iudice, quam cautelam debeat adhibere.de foro competen.c.si clericus.nu.10. 83
Citationis præconiæ effectus,qui sint, & quot. de cita.articu.xxv. nume.8. 43
Citans contra edictum Prætoris venia non impetrata, quam pœnam incurrat:& an illam transmittat in hæredem.de cita. artic. xx.nume.87. 37
Citatio qualiter, & sub qua forma sit facienda. de cita. articu. xx. numero 1. 28
Citatio,an posit fieri per partem.de cita.arti.viij.nu.4. 16
Citatio requiritur peremptoria in qualibet interlocutoria. de cita. arti.xxvij.nume.11. 44
Citatio,an & quo casu fieri posit in ecclesia.de cita. artic.xvij.numero 38. 22
Citatio peremptoria requiritur, vbi decretum primum interponitur.de cita.arti.xxvij.nu.10. 44
Citatio peremptoria in quibus requiratur casibus. & numeris sequenti. vsque ad numerum.26.inclusiuè. de cita. articu. xxvij. numero 13. 44
Citatio per edicta,in quo loco vel ex quo fieri posit. de cita.arti. xxiij.numero 7. 40
Citatio generalis qualiter fieri debeat. de cita. articu. xxij.numero 5. 39
Citatus non veniens in primo, nec secundo, nec tertio termino, non damnatur propterea in expensis.de cita. articu.xxvij.numero 68. 48
Citatio per edictum,cuius sit efficaciæ.de cita.articu. xxiij. numero 12. 40
Citatio qualiter fieri debeat,& sub qua forma.de cita.articu.xxvij. numero 54. 46
Citandus iterum dicitur, qui per appellationem nullam à iudice recedit. vt litem non contestata capitul. accedens. numero 2. 187
Citatio necessaria est tam in causa principali, quàm appellationis. de cita.articu.vij.nu.4. 10
Citatio trina requiritur in persona incerta.de cita.articu.xxvij.numero 9. 44
Citatio peremptoria,qualiter sit facienda.de cita.articu.xx.numero 55. 33
Citatio realis,qualiter & quando fieri debeat : & quæ requirantur ad hoc,vt fieri posit.de cita.articu.xx.nu.56. 33
Citatio facta per nuncium, qualiter probetur.de cita. articu.xxx. numero 3. 49
Citatio per ædicta,quibus fieri posit.de citat. articu. xxiij.numero 3. 39
Citari necessariò quis debeat.de cita.arti.v.nu.1. 2
Citatio per edictum,qualiter & sub qua forma fiat.de cita. articu. xxiij.nume.9. 40
Citatio requisita est in causa possef.& proprietatis. de cita. articu. vij.numero 5. 10
Citatio necessaria est,siue procedatur ad partis petitionem,siue ex offi.iudicis.de cita.arti.vij.nu.8. 10
Citatio per edictum,quomodo, quando, & in quibus casibus fieri posit.de cita.articu.xxiij.nu.4. 39
Citatus nulliter comparens, iuri suo renunciare censetur. de cita. articu.xxxj.nu.32. 52
Citatio,an & quando tollatur.de cita.articu.xxxiij.nume.1. 52
Citatio ad locum turpem vel inhonestum,an teneat.de cita.articu. xviij.nume.4. 24
Citatio an posit fieri ad locum non tutum. de cita.articu. xvij. numero 5. 24
Citatio suspendit iudicis potestatem. de cita. articu. xxxj. numero 29. 51
Citatio citantis potestatem suspendit.de cita articu. xxxj. numero 30. 51
Citatio præscriptionem interrumpit. de cita.articu. xxxj. numero 31. 51
Citatio realis, quo casu veniat reuocanda. de cita. articu. xx. numero 71. 34
Citationis generalis effectus, quis sit. de cita. articu. xxij. numero 6. 39
Citatio ad quem locum fieri debeat. de cita. articu. xviij. numero 1. 24
Citatio dicitur fundamentum iudicij,de citatio.articu.xix. numero 5. 26
Citatio per Pontificem facta, fieri potest etiã die in honorem Dei feriato.de cita.articu.xix.nu.6. 25
Citatio die feriato facta, requirit expressionem causæ die feriato tractabilis.de cita.arti.xix.nu.7. 26
Citationes auditorum generalium palatij domini Papæ, qualiter fieri debeant.& sub qua forma.de citatio.articu.xx.numero 6. 28
Citatio an debeat continere causam. de citatio. articu. xx. numero 9. 29
Citatio qualiter in criminalibus sit facienda. de cita. articu.xx.numero 72. 34
Citatus quando non tenetur comparere, valet processus contra eum gestus.& numeris sequenti. de foro competenti.c.si clericus.nume.5. 83
Citatus etiam ad instantiam illegitimi accusatoris comparere tenetur,priuilegium suum allegaturus.de accus.c.veniens.numero 8. 286
Citatio ad domum,qua forma fieri debeat.de cita.articu.xvij.numero 25. 21
Citatio contumacem reddit non comparentem.de cita.artic.xxxj. numero 26. 51
Citatio vbi fieri posit.de cita.arti.xxv.nu.4. 43
Citatio præconia,qualiter fieri debeat.de cita.articu. xxv. numero 5. 43
Citari non debet negotijs publicis intentus. de cita. articu. v. numero 28. 7
Citatus personaliter, an absente citante teneatur comparere : aut absente illo, cuius instantia citatus est.de cita.articu.xx.numero 37. 31
Citatus personaliter an debeat stare in iudicio,donec iudicium terminetur.de cita.articu.xx.nu.38. 31
Citatio ad totam causam,quando valeat. de cita. articu.xx.numero 30. 32
Citatio realis qualiter fieri debeat. de citatio. articulo. iij. numero 7. 1
Citare iuris ordinatione quis posit. de citatio. articulo.iij.numero 10. 2
Citare per edicta, cuius sit.de cita.articu.iij.nu.11. 2
Citatio,quæ extra territorium fieri posit. & nu.seq.de foro competen.c.dilecti filij.nu.24. 110
Citatus à duobus dicentibus se licentia tertij id facere, an teneatur comparere.de cita.arti.iij.nu.6. 1
Citari potest quilibet contra quem dirigetur petitio,seu cuius petitur.de cita.articu.v.nu.24. 6
Citatus coram duobus iudicibus, coram quo comparere debeat. & nume.8.de citatio.articu.xxxj.nu.7. 50
Citatio debet esse certa, non dubia, aut falsa, aut obscura. & quòd falsa demonstratio vitiet citationem:& an alternatim facta teneat.de cita.arti.xx.nu.14. 29
Citatio per epistolam,per quem fieri posit & debeat. de cita.arti. iij.nume.12. 2
Citatio voce præconis à quo sit facienda. de cita.articu.iij.numero 13. 2
Citatio per campanam,per quem fieri debeat. de cita.artic.iij.numero 14. 2
Citatio facta ad diem feriatam est valida.de accus.cap.veniens.numero 5. 285
Citare per edicta, quis posit. de citatio. articulo. xxiij. numero 2. 39
Citatio generalis,quibus casibus fieri posit.de cita.articu.xxij.numero 4. 39
Citatio generalis quotuplex sit, & quotupliciter fieri dicatur. de cita.arti.xxij.nu.1. 39
Citatio non est necessaria vbicunque potest inchoari ab executione.de cita.arti.vij.nu.68. 15
Citatio indebitè, seu sub indebita forma facta, an arctet citatum. de cita.arti.xx.nu.99. 38
Citare generaliter,quis posit.de cita.arti.xxij.nu.2. 38
Citatio,an posit fieri per notarium,vel nuncium. de cita.arti.viij. numero 3. 16
Citatio,an posit fieri ad instantiam excommunicati.de cita.articu. vj.numero 4. 10
Citatus comparens iudice non comparente, venit denuo citandus. de cita.arti.vij.nu.14. 10
Citatio iudicis viua voce,an semper sit valida.de cita. artic.viij.nunumero 2. 16
Citatio in ciuilibus, an posit fieri sine citatione. de cita. articu. xj. numero 2. 17
Citatus quando seu qua hora comparere debeat.de cita.artic.xxxj. numero 11. 50

Repertorium

Citatio potest die feriato fieri, casu quo celeritas compellat. de cita. articu. xix. nume. 9. 26
Citatio peremptoria, an & quando reiterari possit. de cita. articu. xxvij. nu. 60. 47
Citatus sciens citantem non habere in se iurisditionem, an teneatur comparere. de cita. arti. iiij. nu. 4. 1
Citatio per edicta, quo tempore fieri possit. de cita. articu. xxiij. numero 6. 40
Citans per literas, qualiter se habere debeat. de cita. articu. xxiiij. numero 11. 42
Citatio, an possit sine iudicis commissione fieri. de cita. articu. vj. numero 5. 10
Citatio per edicta, quam cognitionem requirat. de cita. artic. xxiij. numero 5. 40
Citationis commissio qualiter fieri debeat. de cita. articu. xj. numero 1. 17
Citatio per literas per quem fieri debeat, & cui. de cita. artic. xxiiij. numero 2. 41
Citatio requiritur etiam quocunque iuris ordine seruato, vel non. de cita. articu. vij. nu. 9. 10
Citatio in quibus causis & casibus requiratur: & an & quibus causis possit omitti. de cita. arti. vij. nu. 1. 10
Clausula, & petit expensas, in libello apposita, qualiter intelligatur. de libel. obla. c. significantibus. nu. 85. 163
Clausula, & petit omni meliore modo &c. qui d operetur, seu quos habeat effectus. nume. sequen. de libel. oblatio. c. significantibus. numero 86. 163
Clausula, proponens ad prædicta & singula iura sibi competentia &c. ad quid valeat. de libel. obla. cap. significantibus. numero 93. 163
Clausula, non astringens se &c. quid operetur. de libel. obla. c. significantibus. nume. 94. 163
Clausula, saluo iure addendi &c. quid importet. de libel. obla. c. significantibus. nu. 95. 163
Clausulæ aliquæ an sint in libello adijciendæ. de libel. obla. c. significantibus. nu. 70. 162
Clausula, citatis & non citatis partibus presentibus vel absentibus, quid operetur. de cita. arti. vij. nu. 60. 14
Clausula, & quidam alij &c. in literis citatorijs apposita, quot comprehendat. de cita. arti. v. nu. 63. 9
Clausula, & quosdam alios, in litera citatoria posita, an comprehendat fœminas. de cita. articu. v. nu. 64. 9
Clausula, appellatione remota, quid operatur. de mutuis peti. c. prudentiam. nu. 2. 221
Clausula, vocatis vocandis, qualiter sit intelligenda. de cita. articu. v. nume. 16. 5
Clausula, quòd vocentur omnes, qui se opponere volunt, cuius sit effectus. de cita. arti. v. nu. 17. 5
¶ Clerici, an teneantur de calumnia iurare. de iuramen. calum. c. in pertractandis. nume. 7. 61
Clericus an irregularis efficiatur, si fur, quem penes alium dimisit ligatum, interficiatur. super cap. ad audientiam. de homicid. numero 51. 263
Clericus pulsans campanam ad condemnationem alicuius damnati ad mortem, an sit irregularis. super cap. ad audientiam. de homicid. nume. 58. 264
Clericus, an efficiatur irregularis, si eius cōsanguinei in rixa, quam mouit, aliquem interficiant. super cap. ad audientiam. de homicid. numero 50. 263
Clericus non valens debitum suum sine sanguinis effusione consequi, an possit iudicis officium implorare. super c. ad audientiam. de homicid. nume. 54. 263
Clericus agens contra laicum sequitur eius forum. de foro competen. c. si quis clericus. nu. 25. 78
Clericus in quibus casibus aut causis coram iudice laico conueniatur. & nume. sequen. de foro competen. c. si quis clericus. numero 26. 78
Clericus ratione rei profanæ conueniri potest coram laico iudice. de foro competen. c. sanè si Episcopi. nu. 10. 80
Clericus in causa feudi conuenitur coram iudice seculari. de foro competen. c. sanè si Episcopi. nu. 11. 80
Clericus delinquens in aliena diœcesi, forum sortietur ibi. de foro competen. c. postulasti. nu. 1. 102
Clericus coram iudice laico falsum deponens, an possit ab eodem puniri. de foro competen. c. postulasti. nu. 12. 103
Clericus agens rei vendicatione non censetur tacitè sacrilegium deducere. de foro competen. c. si clericus. nu. 15. 84
Clericus moram trahens extra locum sui domicilij, subijcitur Episcopo loci in quo moratur. de foro competen. c. quod clericis. numero 2. 91
Clericus percutiens in aliquo conflictu, an efficiatur irregularis. super c. ad audientiam. de homicid. nu. 47. 263
Clericus accusans de furto cum protestatione, an sit irregularis si morti tradatur. super capitu. ad audientiam. de homicid. numero 55. 263
Clericus scholaris, an absq; licentia superioris possit prorogare iudicis secularis &c. de foro competen. c. significasti. nu. 43. 111
Clericus non potest realiter citari. de cita. arti. v. nu. 37. 7
Clericus iurisditionem alterius iudicis prorogare nō potest. de foro competen. c. si quis clericus. nu. 2. 75
Clericus coram suo Episcopo cōueniri debet. de foro competen. c. si quis clericus. nu. 3. 75
Clericus tradens furem officiali citra sanguinem puniendum, an sit irregularis. super capitu. ad audientiam. de homicid. numero 53. 264
Clerico conuento coram iudice ecclesiastico non suo, an valeat processus contra eum gestus. de foro competen. capitu. dilecti filij. numero 17. 109
Clericus coram seculari non potest præueniri. de foro competen. c. si diligenti. nume. 4. 94
Clericus agens, quo nomine debeat libellum concipere. de libelli obla. c. Ignarus Episcopus. nu. 114. 143
Clericus per viam contractus potest prorogare iurisditionem non sui iudicis. de foro competen. c. dilecti filij. nu. 5. 107
Clerici in sua causa iurant de calumnia. c. de iuramen. calum. c. cæterum. numero 1. 65
Clericus litigans corā iudice alieno sine superioris assensu, an causam perdat. de foro competen. c. significasti. nu. 56. 119
Clericus, cum superioris licentia, potest iurare in manibus iudicis laici. de iuramen. calum. c. cum in causa. nu. 18. 69
Clericum coram laico reconueniri posse, qualiter intelligatur. & nume. sequen. de mutu. petitio. c. ex literis. nu. 28. 212
Clerici iurisditionē iudicis etiam ecclesiastici non sui, quando prorogare possint. de foro competen. c. significasti. nu. 7. 112
Clerico coram laico iudice reconuento, an sit ius canonicum vel ciuile seruandum. de mutu. petitio. capitu. prudentiam. numero 20. 224
Clerici ad seruitium maiorum Prælatorum diœcesis possunt deputari. de foro competen. c. cum contingat. nu. 1. 97
Clericus per se non cogitur iurare, sed alij potest committere. de iura. calum. c. inhærentes. nu. 1. 56
Clericus cum laico pro causa indiuisa, conueniendus est coram Episcopo. de foro competen. c. si quis clericus. nu. 18. 77
Clericus scribens aliquid in causa sanguinis, an efficiatur irregularis. super c. ad audientiam. de homicid. nu. 30. 260
Clericus quilibet priuilegio fori gaudet. de foro competen. c. nullus iudicum. nu. 1. 78
Clericus clericum trahens ad forum seculare, qua afficiatur pœna. de foro competen. c. si diligenti. nu. 10. 94
Clericus in pluribus locis forum sortiri potest. de foro compet. c. postulasti. nume. 3. 102
Clericus familiam propriam licitè potest corrigere. super c. ad audientiam. de homicidio. nu. 1. 256
Clericus interficiens prædones se detinentes, an incurrat irregularitatem. super capitulo ad audientiam. de homicid. numero 38. 262
Clerici coniugati monogami coram iudice ecclesiastico sunt conueniendi. de foro competenti. capitu. si quis clericus. numero 16. 76
Clerici cum superioris authoritate debent iuramentum de calumnia præstare. de iuramento calumniæ capit. cum in causa. numero 15. 68
Clericus potest esse vasallus, tam clerici, quàm laici. de foro competen. c. verùm quoniam. nu. 2. 87
¶ Concilia vniuersalia, vt Canones allegari possunt. de foro competen. c. si diligenti. nu. 3. 94
¶ Conclusio generalis ad validitatem libelli sufficit. de mutuis peti. c. ex literis. nu. 3. 208
Conclusione non concordante cum narratione vel actione, an valeat libellus. de libel. oblatio. capitu. significantibus. numero 67. 160
Conclusio an sit necessaria in libello. de libel. obla. cap. significantibus. numero 64. 160
Conclusio, qualis poni debeat in libello. de libel. obla. c. significantibus. numero 65. 160
Conclusio qualiter, & quibus verbis fieri debeat in libello. de lib. obla. c.

Domini Mariani Socini de Senis.

obla.c.significantibus.nu.66. 160
¶Condemnatio expensarum requirit citationem. delcita.arti.vij. nu.34. 12
Confessio vera solius Prælati non semper ecclesiæ est nociua. de iur.cal.c.cùm in causa.nu.45. 72
Confessio peccatorum de iure diuino facienda est, sed Deo.de fo. compe.c.significasti.nu.12. 113
¶Confirmationem electi præcedere debet citatio. de cita.arti.vij. nu.36. 12
¶Cognitio summaria qualis esse dicatur.de foro compe.c.si clericus.nu.16. 85
¶Collata ecclesiæ in dubio, pro animæ censentur conferri remedio.de fo.compe.c.conquestus.nu.4. 106
¶Commissio citationis,qualiter per iudicem facta probetur.de cita.arti.xxx.nu.2. 49
¶Compositio inita,an possit quem eximere à soluenda procuratione.de visitatione.c.si rectè.nu.57. 254
¶Commissiones ad partem factæ iudicibus delegatis super causis deuolutis,vel aliàs tractandis,nõ sunt restringendæ.de cita.arti. v.nu.65. 9
Commissio citationis,qualiter sit probanda. de cita.articu.xj.nume.3. 17
¶Communis stylus curię Romanæ,quam formam in citationibus ad partes nunc obseruet.de cita.arti.xx.nu.8. 29
¶Comparitio à quo probari debeat. de cita.articu.xxxj. numero.25. 53
¶Commutatio an excuset à solutione procurationis.de visitatione.c.rectè.nu.62. 254
Commutatio legati de vno vsu ad alium,quæ iudici committitur, an possit fieri parte, cuius interest absente. de cita.articu. vij. nu.48. 13
¶Comparens pro inuito,an possit iurare de calumnia. de iur.cal. c.in pertractandis.nu.42. 63
Comparitionis forma, quæ sit. de citatio. articulo xxxj.numero.12. 50
¶Consensus est in idem plurium tacitus sensus,super c.ad audientiam.de homici.nu.85. 266
Consensus tacitus vel expressus, an requiratur ad prorogandum iurisditionem. de foro competen.capi.significasti. nume.37. 115
¶Consanguinei, amici,vel vicini, qualiter & quando sint citandi. de cita.arti.v.nu.18. 5
¶Consilium ab ope differt.super.c.ad audientiam. de homici.nume.66. 265
¶Consuetudo,qua iurisditio quæritur,quos producat effectus. de foro compe.c.cum contingat.nu.26. 100
Consuetudo est extendenda de similibus ad similia. de fo.compe. c.licet ex suscepto.nu.8. 91
Consuetudo laicorum,clericos in foro ecclesiastico litigantes non ligat.de fo.compe.c.quòd clericis.nu.1. 91
Consuetudo an excuset à procuratione soluenda.de visitatione.c. rectè.nu.56. 253
Consuetudo ecclesiæ Romanæ attenditur à plerisque.de iura.cal.c. literas.nu.3. 58
¶Consulens homicidium,an sit irregularis.super.c.ad audientiam. de homici.nu.70. 265
Consulẽs castrum furtiuè capi,an sit irregularis.super.c.ad audientiam.de homici.nu.71. 265
¶Contractus factus per prædecessorem,ligat successorem.de foro compe.c.dilecti filij.nu.1. 107
Contrahens in vno loco,& in alio promittens soluere, & in tertio conficitur obligationis instrumentum, vbi tunc conuenietur? de foro compe.c.dilecti filij.nu.32. 111
Contrahens in vno loco, vbi conuenietur, si conditio contractui adiecta in alio impleatur? & nu.sequen.de foro compe.c.dilecti filij.nu.33. 111
Contrahens in aliquo loco,ibidem conueniri potest.de fo.compe. c.dilecti filij.nu.2. 107
Contrahens in vno loco,si alibi solutionem destinauerit, vbi conueniatur.de fo.compe.c.dilecti filij.nu.9. 108
Contrahens cum aduena, an propria authoritate volentem abire possit capere.de cita.arti.iiij.nu.9. 2
Contrahẽs in vno loco,si simpliciter promittat se soluturum,qualiter sortiatur forum.de fo.compe.c.dilecti filij.nu.7. 108
¶Contumacia procuratoris iurare nolentis,quando noceat domino.de iuramento calumniæ.capi.cum in causa.nu.46. 72
Contumax nudus est excommunicandus. vt lit.non contesta.ca. accedens.nu.5. 187
Contumacia in non iurando,an possit purgari. de iura.cal.ca.cum in causa.nu.38. 71
Contumacia vera requiritur, si de graui præiudicio agatur.vt lit. non contesta.c.quoniam frequenter.nu.82. 198
Contumax mulctari potest, licet eius contumacia non sit processus impeditiua. vt lite non contesta.capitulo accedens.numero.4. 187
Contumacia nominati,an noceat nominanti.vt lit.non contesta.c. quoniam frequenter.nu.136. 205
Contumax an sit citandus.de citatione. articulo quinto numero.61. 9
Contumacia an sit loco litis contestationis habenda. de lit.contesta.c.olim inter.nu.89. 186
Contumacia tutoris vel curatoris,an noceat pupillo vel adulto.de iura.cal.c.cùm in causa.nu.43. 72
Contumacia Prælati vel syndici,an noceat ecclesiæ.de iura.calum. c.cum in causa.nu.44. 72
Contumacia possidentis alieno nomine,an noceat domino.vt lite non contesta.c.quoniam frequenter.nu.152. 206
Contumacia nominati,an noceat nominatori.§. quòd si super. vt lit.non contesta.nu.41. 284
¶Conuentus alieno nomine possidens, an domino præiudicet, si ipsum non nominauerit.§.quòd si super.vt lit.non contesta. nume.57. 284
¶Consuetudo secundùm quam qualitatem tribuat iurisditionem. de fo.compe.c.licet ex suscepto.nu.4. 91
Consuetudo iurisditionem tribuere potest.de fo.compe.c.licet ex suscepto.nu.5. 91
¶Commissio agrimensori facta,requirit partis præsentiam & citationem.de cita.arti.vij.nu.42. 12
Commissio citationis per literas clericis faciendæ,qualiter sit formanda.de cita.arti.xxiiij.nu.4. 42
Conueniri possunt plures eodem libello.de lib.ob.c.significantibus.nu.1. 148
Conuentus vt compareat, non tenetur personaliter comparere,vt lit.non contest.c.quoniam frequenter.nu.97. 200
Conueniri coram quo possit possidens res in confinio duarum prouinciarum. de foro competen.capi.sanè si Episcopi. numero.6. 79
Conuentus in curia Romana non potest forum declinare.de foro compe.c.licet ratione.nu.4. 124
Conuentio priuatorum est nulla, vbi interesse publicum & priuatum sunt connexa.de foro competen.capi. si diligenti. nume.20. 95
Conuentus de crimine ciuili,an possit reconuenire actorem ex causa merè ciuili. & nume.sequen.de mutuis peti.capi.ex literis. nu.87. 219
Conuentus actione mixta vel hæreditatis petitione,an possit dominum in iudicio nominare.§.quòd si super.vt lit.non contest. nu.20. 281
Conuentus actione mixta, an possit dominum in iudicio nominare. vt lit.non contesta.capitulo, quoniam frequenter. numero.115. 202
Conueniri non potest quis de delicto, nisi vbi forum sortitur. de foro compe.c.licet ratione.nu.2. 124
¶Copia libelli vel rescripti,an sit in citationibus inferenda. de cita.arti,xx.nu.10. 29
¶Correctio bona non fit per mulieres.ibidem. de visitatione. ca. rectè.nu.11. 244
¶Condemnatio ad pœnam edictum citatorium corrumpenti debitam, à quo iudice fieri possit vel debeat.de cita.articu.xxiij. nume.20. 41
¶Creditor conuentus super re in qua hypothecariam habet, an possit dominum in iudicio nominare.§.quòd si super.vt lit.nõ contest.nu.18. 281
Creditor debitorem fugientem potest realiter citare, non autem personaliter.de fo.compe.c.proposuisti.nu.3. 120
Creditor conuentus super re in qua hypothecariam habet, an possit dominum debitorem suum in iudicio nominare. vt lit.non contest.c.quoniam frequenter.nu.113. 202
Creditor diu tacens debitum suspecti de fuga videtur illius conditionem approbare.de cita.arti.xx.nu.65. 34
Creditor cui fit promissio de soluendo in alio loco, an statim in illo loco debitorem conuenire possit.de foro compe.c.dilecti filij.nu.27. 110
Creditor,an propria authoritate possit capere debitorem fugientem.de cita.arti.xx.nu.59. 33
Creditor vsurarius, quo casu sit citandus. de cita. articu. vij. nu-

Repertorium

mero.28. 11
¶Crimina per quos sint iudicibus nuncianda, de cita.articu.xij. nume.4. 17
Cumulatio plurium actionum an sit permissa, delibel.obl.c.dilecti filij.nu.17. 169
Cumulatio quid sit. de libelli oblatione.capi. dilecti filij. numero. 12. 169
Cumulatio,quando prohibita dicatur. & nu.seq.de libel.obl.c.dilecti filij.nu.18. 169
Cumulationum species quot sint. & nu.seq.de libel.obla.c.dilecti filij.nu.13. 169
Cumulationis effectus,qui & quot sint.& nu.seq.de lib.ob.c.dilecti filij.nu.29. 171
¶Curator minoris,de calumnia iurabit.de iura.calum.c.in pertractandis.nu.21. 62
Curator datus bonis, de calumnia iurare tenetur. de iura.cal.c.in pertractandis.nu.22. 62
Curator clerico datus,est coram Episcopo conueniendus.de foro compe.c.si quis clericus.nu.23. 77
Curator cuius nomine debeat libellum concipere. de libel.obla.c. Ignarus Episcopus.nu.122. 144
¶Cursui instantiæ causæ principalis à iure ciuili inductæ renunciari non potest. de foro competen.capi.si diligenti. numero.15. 95

¶De litera D.

DAmnorum emergentium ratio habetur contra debitorem quantitatis. de foro competen.c.dilecti filij. nu.6. 107
¶Debitor qua cautela possit,etiam in domo propria, capi.de cita.arti.xvij.nu.17. 20
¶Decimarum causa est inter spirituales causas computanda.de iura.cal.c.literas.nu.2, 58
¶Declarare volens processum nullum,debet partem citare.de cita.arti.vij.nu.64. 14
Declaratio cui standum est,requirit citationem. de cita.articu.vij. nume.41. 12
Declaratio libelli obscuri à iudice debet postulari.de libel.obla.c. significantibus.nu.9. 149
Declinatoria qualitatis iurisditionis & fori, quando debeat opponi.de foro compe.c.si clericus.nu.9. 82
¶Decretum secundum in realibus actionibus nõ est necessarium, §.quòd si super.vt lite non contesta,nu.6. 279
Decretum secundum in realibus non requiritur, vt lit.non conte. c.quoniam frequenter.nu.101. 290
¶Defensor rectus,quis dicatur.§.quòd si super.vt lit.non contest. nume.34. 286
Defendere rectè,quis dicatur.vt lite non contesta.c.quoniam frequenter.nu.129. 204
Delinquens in confinibus duorum territoriorum à quo puniri debeat.de fo.compe.c.postulasti.nu.7. 103
Delictum Prælati suæ præiudicat ecclesiæ.de iura.cal.c.Imperator. nume.2, 65
Delicta mixti fori qualiter cognoscantur. de fo.compe.c.cùm sit generale.nu.26. 90
Delictum mandantis nõ differt specie à delicto mandatarij.de foro compe.c.proposuisti.nu.23. 122
Delinquens repertus in loco delicti, quò ad omnes effectus iurisditionis, potest ibi puniri.de foro competen.capi.postulasti. nu.13. 104
Delinquens an debeat puniri secundùm statuta loci, in quo deliquit.de fo.compe.c.postulasti.nu.16. 105
Delegatus ab inferiore à Principe non exequitur,sed ipse delegãs. de fo.compe.c.si quis contra.nu.13. 82
Delegatus inferioris à Principe exequi potest canonico iure. de fo.compe.c.si quis contra.nu.14. 82
Delegatum se asserenti,an & qualiter sit parendum, maximè vbi tractandum est de præiudicio graui,vel grauissimo,vel leui. de cita.arti.xx.nu.11. 29
Delegatus venit executoris nomine,de foro compe.c.si quis contra.nu.4. 81
Declarare potest,qui & cognoscere. de foro compe.c.sanè si Episcopi.nu.2. 79
Delegatus de partium consensu recusari nequit. de foro compe.c. si quis contra.nu.7. 81
Delegati causas coram se vertentes ad Papam remittere possunt. de lit.contesta.c.olim inter.nu.5. 176
Delegatus Papæ vel Principis an & quando possit citare personaliter.de cita.arti.xx.nu.29. 31
Delegatio non potest extra locum vbi Princeps causam delegat probari, nisi per scripturam, de citatio. articulo. xij. nume.12. 18
Delegans, causam delegatam ad se potest reuocare ob negligentiam delegati.de iuramento calumniæ. capi.cùm causam. nume.2. 66
¶Denunciatio excommunicati exigit citationem. de cita.articu. vij,nu.33. 194
Denunciatio facta per colonum, an interrumpat præscriptionem. vt lite non contesta.capitulo, quoniam frequenter. nume.124. 203
Denunciatio qualiter fieri debeat nominato in iudicio. §. quòd si super.vt lite non contesta.nu.27. 282
Denũciationis seu citationis nominati in iudicio effectus, qui sint. §.quòd si super.vt lite non conte.nu.28. 282
Denunciatio qualiter fieri debeat.vt lite non contesta.c. quoniam frequenter.nu.123. 203
¶Desiderium apud acta publicatum non corrigitur. limitatur numero sequen. de libelli oblatio.capi. significantibus. numero.124. 166
¶Detentor singularis rei vendicatione conuentus, dominum in iudicio nominare potest.§. quòd si super.vt lite non contesta. nume.1. 278
Detentor dominum in iudicio nominare potest,si contra eum rei vendicatio detur. vt lit.non contesta.capi.quoniam frequenter.nu.96. 200
¶Determinatio alimentorum pupilli iudici per legem commissa, an possit fieri partibus, cuius interest non citatis.de cita. arti. vij.nu.49. 13
¶Deus citauit primum hominem delinquentem.de cita.articu.ij. nume.1. 1
¶Dictio, &c.abbreuiatè scripta,quid importet.de lib.ob.c.significantibus.nu.11. 149
Dictio,leuca, quid significet. de foro competen.capi.ex parte B. nume.8. 106
Dictio,præsertim quid importet.vt lit.non cõtest.c.quoniam frequenter.nu.89. 198
Dictio, imò, quid significet. vt lit.non contesta.capi.accedens. nume.8. 187
Dictio,tanquam denotat improprietatem quandam.§.quòd si super.vt lit.non contesta.nu.2. 279
Dictio,collata, ad quid referatur: & ad quid dictio,relicta.de foro compe.c.conquestus.nu.7. 106
Dictio vniuersalis restringitur,ne absurdum sequatur.de fo.compe,c.nullus iudicum.nu.6. 78
Dictio,sicut,est nota similitudinis.de foro compe.c.licet ex suscepto.nu.9. 92
Dictio,oportet,necessitatem importat.de libel.ob.c.Ignarus Episcopus,nu.6. 136
Dictiones,quõdam,olim,iamdudum, quid significent.de fo.compe.c.ex parte B.nu.2. 15
Dictio,oblatio,quid significet in tractatu oblationum. lib.v. numero.2. 230
Dictio,tanquam,est nota improprietatis,vt lit.non contesta.c.quoniam frequenter.nu.98. 200
Dignitas mulieris extinguitur morte mariti.de foro compe.ca.ex parte.B.nu.1. 105
¶Dilatio generaliter sumpta, quid comprehendat. de cita. numero.2. 1
Dilationes deliberatoriæ an sint vtrique parti dandæ. de mutuis peti.c.prudentiam.nu.13. 222
¶Diligentia ad omne exercitium necessaria est. de fo.compe. c.si diligenti.nu.1. 90.& 95
¶Dispensatio vna,an possit plures delere irregularitates. super.c. ad audientiam.de homici.nu.96. 268
Dispensatio exigit causæ cognitionem: & ideo eget citatione partis.de cita.arti.vij.nu.65. 14
¶Doctor opinionem propriam relinquens, qualiter se excusare debeat.de fo.compe.c.si diligenti.nu.2. 95
Doctor, an in causa ciuili possit realiter citari.de cita.articu.v.nume.35, 7
¶Dolus tutoris non nocet pupillo. de testibus. capi.fraternitatis. nume.31. 276
¶Domicilium accidentale per quid,& à quibus quæri possit. de fo.compe,c.licet ratione.nu.15. 125
Domiciliũ necessariũ,qđ sit,& qđ voluntarium,& quod mixtum, & nu.

Domini Mariani Socini de Senis.

& nu.seq.de foro compe.c.licet ratione.nu.16. 125
Domicilium ratione communis patriæ per quid,& à quibus quæratur.de fo.compe.c.licet ratione.nu.19. 125
Domicilium in pluribus locis,an possit idem acquirere.de fo.compe.c.licet ratione.nu.20. 125
Domicilium multiplex eiusdem speciei,an possit quis quærere.de fo.compe.c.licet ratione.nu.21. 125
Domicilium multiplex diuersarum specierum, an possit quis sibi quærere.de fo.compe.c.licet ratione.nu.22. 125
Domicilium naturalis originis,an possit mutari,vel perdi.de foro compe.c.licet ratione.nu.52. 128
Domicilium accidentale,an possit perdi,vel transferri. de fo.compe.c.licet ratione.nu.53. 128
Domicilium, quibus actibus mutari,perdi,aut transferri possit. de fo.compe.c.licet ratione.nu.54. 128
Domicilium originis,an soluatur per bannum.de fo.compe.c.licet ratione.nu.55. 128
Domicilium vbi quis sortiri dicatur.de foro compe.c.ex parte B. nume.4. 105
Domicilium quid sit.& nume.sequen.de foro compe.c.licet ratione.nu.7. 124
Domicilium,in quo differat ab incolatu.de fo.compe.c.licet ratione.nu.9. 125
Domiciliorum plurium in eadem persona concurrentium, quod præualere dicatur.de fo.compe.c.licet ratione.nu.23. 125
Domicilium,an possit quis mutare.de foro compe.c.proposuisti. nume.7. 120
Domicilium, per quæ quæri dicatur. & nu.seq.de foro compe.c. licet ratione.nu.27. 120.& 127
Domiciliꝝ primus effectus, quis sit.de foro compe.c. licet ratione. nu.42. 127
Domiciliꝝ secundus effectus,quis sit. de foro compe.c.licet ratione.nu.43. 127
Domiciliꝝ respectu fori effectus,qui sint & quot.de foro compe.c. licet ratione.nu.44. 127
Domicilium naturale quod sit,& quod cõmune,& quod accidentale.& nu.seq.de fo.compe.c.licet ratione.nu.11. 125
Domicilium naturale per quid,& à quibus quæratur.de fo.compe.c.licet ratione.nu.14. 125
Domicilium qualiter, & quibus modis quæratur . de fo.compe.c. licet ratione.nu.24. 126
Domicilium,an possit solo animo quæri.de fo.compe.c.licet ratione.nu.25. 126
¶Dominus feudi,regulariter de causis in feudo vertẽtibus cognoscit.hoc tamen limitatur.nu.sequen.de foro compe.c.ex transmissa.nu.27. 86
Domino contra vasallum agente rei vendicatione, & vasallo aliũ dominum nominante,an ille nominatus cognoscet.de fo.compe.c.ex transmissa.nu.16. 86
Domini in cognoscendo negligentiam,quis cognoscere debeat.de fo.compe.c.ex transmissa.nu.40. 87
Domino contendente aduersus tertium,qui non est vasallus, quis cognoscere possit.de fo.compe.c.ex transmissa.nu.25. 86
Dominus vel procurator,an & quando possunt citari.de cita.arti. v.nu.4. 3
Dominus agens contra subditum, an debeat citari. de cita.arti. v.nu.7. 4
Dominus vel subditus,qualiter & quando sint conueniendi.de cita.arti.v.nu.8. 4
Dominus feudi præcipere potest vasallis,ne coram alio iudice respondeant.de fo.compe.c.ex transmissa.nu.4. 85
Dominus in seruos nõ coactionem,sed monitionem habet.de fo. compe.c.cùm contingat.nu.18. 98
Dominus inter subditos suos delegare potest.de foro compe.c.ex transmissa.nu.2. 85
Dominus quando teneatur pro impedimento facto à seruo.de cita.arti.xxxv.nu.22. 55
Dominus feudi quam iurisditionem habere dicatur. de foro cõpe. c.ex transmissa.nu.36. 87
Dominus possessionis dicitur,etiam si proprietas sit aliena. vt lit. non contest.c.quoniam frequenter.nu.100. 200
Dominus quis dicatur. §. quòd si super . vt lite non contesta.nume.4. 279
¶Donatio an valeat facta ab Imperatore non coronato . de iur. cal.c.cùm causam.nu.6. 66
¶Dormiens an incurrat irregularitatem propter homicidium.super.c.ad audientiam.de homi.nu.14. 258
¶Dubietas iuris facti æquiparatur dubietati. c. veniens. de accu. nume.52. 297
Dubium probabile oritur, si iura iuribus aduersentur . de iura.calum.c.inhærentes.nu.5. 57
Dubium frustra discutitur , cuius euentus nil operatur . vt lit.non contest.c.ad hoc Deus.nu.4. 187

¶De litera E.

EBrius,an incurrat irregularitatẽ propter homicidium. super.c.ad audientiam.de homici.nu.15. 258
Ecclesia an teneatur alimentare offerentem sibi.in tractatu oblationum.lib.xvj.nu.1. 137
Ecclesia vel minore restituto, an censeatur pars aduersa restituta. de testi.c.fraternitatis.nu.33. 277
Ecclesia contra se præscriptionem decem vel viginti annorum non tenetur admittere . de mutuis peti. capi.prudentiam . nume.7. 221
Ecclesia , an possit beneficio restitutionis in integrum vti.de foro compe.c.si diligenti.nu.19. 95
Ecclesiæ omnes visitari possunt . de visitatione capi.rectè nume. 10.11. 244
Ecclesia coram iudice ecclesiastico restitutionem in integrum pete re potest.de fo.compe.c.cùm sit generale.nu.19. 88
Ecclesiæ speciali iure possunt castra aliqua competere. de fo.compe.c.conquestus.nu.2. 106
Ecclesia miserabiles personas tueri debet.de fo.compe.c. ex parte B.nu.6. 105
Ecclesia ratione priuilegiꝝ,an possit excusari à solutione procurationis.de visitatione.c.rectè.nu.45. 252
Ecclesiæ seculares & capitula, an possint visitari.de visitatione. c. rectè.nu.10. 244
Ecclesia Romana absque authoritate sanctæ scripturæ putatur omnium mater.de fo.compe.c.licet ratione.nu.3. 124
Ecclesia non consecrata aut interdicta an habeat priuilegium consecratæ.de cit.arti.xviij.nu.44. 23
¶Edictum citationum in quo loco,& vbi possit affigi.de cita.arti. xxiij.nu.10. 40
Edictum citatorium tollens vel corrumpens , qua pœna teneatur de cita.arti.xxiij.nu.15. 41
Edictum citatorium,quanto tempore stare possit, vel debet , affixum.de cita.arti.xxiij.nu.11. 40
Edictum quid sit,& quotupliciter accipiatur.de cita.arti.xxiij.nume.1. 39
Edictum citatorium corrumpens an quandoque, vel quibusdam casibus veniat excusandus.de cita.arti.xxiij.nu.16. 41
Edictum citatorium corrumpens, si sit pauper & non possit soluere pœnam statutam,qualiter sit puniendus.de cita.arti.xxiij. nume.21. 41
Edictum peremptorium per quod citantur volentes se opponere confirmationi electi,an possit fieri per existẽtem extra territorium.de cita.arti.xxiij.nu.8. 40
Edictum Prætoriũ quale,& quare in materia citationis fuerit positum.de cita.arti.xxxiiij.nu.1. 52
Edictum,ne quis eum qui, in quibus differat ab edicto, de eo per quem factum erit.& nume.sequen.de cita.articu.xxxv.numero.1. 54
Edictum,de eo per quem factum erit.cui,& contra quem detur.& nũ.seq.de cita.arti.xxxv.nu.5. 54
Effectus citationis quartus & quintus,qui sint.& nu.5.de cita.arti. xxxj.nu.4. 50
Effectus emendationis & mutationis libelli,quot sint, & qui. & nu.seq.de libel.obl.c.significantibus.nu.146. 168
Effectus peremptoriꝝ locum habent,citatione peremptoria legitime emanata.de cita.arti.xxvij.nu.69. 48
Effectus propositionis iuris reuocandi domum , quis sit . de foro compe.c.licet ratione.nu.90. 132
Effectus missionis in possessionem, quis sit.vt lit.non contesta.c. quoniam frequenter.nu.95. 200
Effectus nominationis in iudicio,qui sint.& nu.seq.vt lit.nõ contesta.c.quoniam frequenter.nu.137. 205
Effectus exceptionum litis ingressus impeditiuarum , quis sit. de lit.contesta.c.olim inter.nu.51. 182
Effectus irregularitatis,qui sint.& nu.seq. super.c.ad audientiam. de homi.nu.88. 266
Effectus nominationis domini in iudicio,qui & quot sint. & numero sequentibus . §. quòd si super. vt lit.non contesta.numero.42. 264.& 284
Effectus nominationis domini in iudicio qui sint & quot.§. quòd si super vt lit.non contest.nu.3. 279
Effectus domiciliꝝ respectu fori secundus,quis sit,& quis tertius.

Repertorium

& qui sequentes.& nume.sequen.de foro competen.c.licet ratione.nume.45. 128
Effectus mutationis seu translationis dominij,quis sit.de foro cõpe.c.licet ratione.nu.56. 129
Effectus citationis per literas,quis sit.de citatio.articu. xxiij.numero 15. 42
Effectus consuetudinis,per quam iurisditio quæritur, qualis sit. de foro compe.c. cùm contingat.nu.7. 98
Effectus peremptorij secundus,censetur apertiuus.de citatio.articu.xxvij.nume.63. 47
Effectus peremptorij tertius perimit,& est extinctiuus.de cita.arti.xxvij.nu.64. 47
Effectus iuramenti calumniæ,qui sint.de iura.calum.c.cùm in causa.nume.29. 70
Effectus reconuentionis qui sint.de mutuis petitioni.cap.prudentiam.nume.21. 224
Effectus quartus peremptorius contumaciæ est inductiuus.de cita.arti.xxvij.nu.66. 48
Effectus libelli seu oblationis ipsius,qui & quot sint.& nu.seq.de libel.obla.c.dilecti filij.nu.58. 174
Effectus nominationis domini in iudicio,qui sint,vt lit.non cõte. c.quoniam frequenter.nu.99. 200
¶Electus absens,sed non per contumaciam,per sex menses expectari potest.vt lite non contestata.capit.quoniam frequenter. nume.85. 198
Electus in Episcopum,ante consecrationem nõ habet iurisditionem.de fo.compe.c.verùm quoniam.nu.4. 88
¶Episcopus sacra faciens non debet in ius vocari.de citatio.articu.v.nume.26. 7
Episcopus expulsus in aliena diœcesi cognoscens inter subditos, an possit ordinarium illius diœcesis præuenire.de foro compe. c.proposuisti.nu.13. 121
Episcopus per illum iurat de calumnia,per quem causam agit de iur.cal.c.cùm in causa.nu.1. 67
Episcopus solus de iure communi in tota diœcesi est ordinarius.de foro compe.c.cùm contingat.nu.6. 97
Episcopus in aliena diœcesi censetur priuatus.de fo.compe.c.sanè si Episcopi.nu.5. 79
Episcopus associatur iudici seculari suspecto.de fo. compe.ca.licet ex suscepto.nu.13. 92
Episcopus,an possit œconomum constituere absq; assensu inferiorum ecclesiæ.de iur.cal.c.imperator.nu.6. 65
Episcopus & alij prælati per se nõ possint causas ciuiles agere.de accu.c.veniens.nu.28. 292
Episcopus in clericos suæ diœcesis iurisditionem habet.de fo.cõpe.c.si quis contra.nu.2. 81
Episcopus est iudex competens clericorum.& nu.seq.de fo.compe.c.si quis clericus.nu.4. 75
Episcopus procuratorem constituere potest,& etiam vni uersitas. de iur.cal.c.cùm causam.nu.3. 66
Episcopus per se potest in causa pecuniaria litigare.de iur.cal.c.cũ in causa.nu.3. 67
Eremodicium quid sit.de cita.arti.xxxiij.nu.2. 52
¶Exceptio rei iudicatę litis contestationem impedit.de lit.conte sta.c.olim inter.nu.16. 178
Exceptio ineptitudinis libelli,vsq; ad quod tempus possit oppo ni.de lib.ob.c.significantibus.nu.119. 165
Exceptio an possit cumulari petitioni.de libel.obla.ca.dilecti filij. nu.27. 171
Exceptiones litis contestationem impedientes,quando & qualiter opponi debeant.de litis contestatio.cap.olim inter.numero 47. 180
Exceptiones litis contestationis impeditiuę,coram quo iudice opositę in vim dilationis locum sibi vendicent.de libel.obla.ca. olim inter.nu. 48. 181
Exceptio transactionis litem contestari impedit.de lit.contesta. c.olim inter.nu.17. 178
Exceptiones quæ litis ingressum impediant.& nu.seq.de lit.contest.c.olim inter.nu.18. 178.&179
Exceptio declinatoria debet proponi ante litis contestationem.de foro compe.c.licet ratione.nu.6. 125
Exceptiones seu causæ repellentes ius reuocãdi domũ,quæ sint.& nu.seq.de fo.compe.c.licet ratione.nu.72. 131
Exceptio banni,an impediat litis cõtestationem.c.veniens.de accusa.nu.53. 297
¶Excessus in modo,& excessus in loco æquiparantur.de cita.art. xvij.nume.13. 20
¶Executio sniæ,an requirat citationẽ partis.de cit.ar.vij.nu.22. 11
Executio testamentorum requirit citationem. de cita.artic.vij. nume.63. 14
¶Exemplatio instrumẽti vel priuilegij exigit citationem omniũ, quorum interest.de cita.arti.vij.nu.24. 11
¶Excusio personæ qualiter facta probetur. de cita,articu. xxx. nume.5. 49
Excusator, an admittatur statuto dicente, quòd quilibet per se ipsum non comparens, pro confesso habeatur.c.veniens. de accu.nu.47. 196
¶Exercens se circa obsequia mortuorum non est tunc citandus. de cita.arti.v.nu.24. 7
¶Exempti,an possint ab Episcopo visitari. de visitatione.c. recte.nu.16. 144
Exemptio,an sit iusta causa procurationis denegandæ.de visitatione.c.recte.nu.46. 254
Exemptas existens in dolo,actione conuenitur restitutoria.de cita. arti.xxxiij.nu.28. 54
¶Eximẽs,an possit condemnari ob iniuriam. de cita.arti.xxxiij. nu.34. 54
Eximere & eripere in quo differant.de cita.arti.xxxiij.nu.10. 51
Eximens ad mortem damnatum,pœna tenetur capitali. de cita.arti.xxxiij.nu.32. 54
Eximens aliquem vi,per quæ excusetur.& nu.sequentibus vsque ad.24.de cita.arti.xxxiij.nu.12. 52
¶Expressio nominis proprij, quid operetur. de fo.compe.c.dilecti filij.nu.4. 107
Expressio qualitatis, an & qualis in libello requiratur.de libel.ob. c.significantibus.nu.35. 153
¶Extensio in correctorijs non fienda.de cita.arti.xxvij.nu.59. 47
¶Emendatio,an possit fieri in causa appellationis.de lib.obl.c.significantibus.nu.141. 167
Emendare quid sit,& quot modis capiatur.de lib.ob.c. significantibus.nu.121. 166
Emens rem cum pacto, quòd si sibi placuerit non teneat,non potest voluntatem suam absente parte declarare.de cita.articu.vij. nu.47. 13
Emendatio,qualiter fieri debeat.de libel.obl.c.significantibus.nume.142. 167
Emendatio libelli,an admittatur post litis contestationem. & nu. seq. de libel.ob.c.significantibus.nu.132. 156.& 166
Emendatio,in quo differat à libelli mutatione.de lib.ob.c.significantibus.nu.122. 166
¶Existens in domo potest per edicta citari.de cita.arti.xvij. nume.19. 20
Existens in vno territorio si telo existentem in alio percusserit, à quo puniatur.de fo.compe.c.postulasti.nu.5. 102
Existens in vno territorio,si cõuitium dixerit existenti in alio,vbi forum sortietur.de fo.compe.c.postulasti.nu.6. 103
¶Etrahens aliquem de carcere,qua sit afficiendus pœna.de cita.arti.xxxiij.nu.31. 53
Extrahere volẽti aliquem à domo propria per realem citationem, licitum est impunè resistere.de cita.arti.xvij.nu.15. 20
¶Excommunicari nullus debet propter contumaciam alterius.vt lit.non contest.c.ad hoc Deus.nu.6. 187
Excommunicatus baptizans, an efficiatur irregularis. super.c. ad audientiam.de homici.nu.28. 260
Excommunicatus an censeatur,qui sub conditione,si intra mẽsem non soluerit, excommunicatur, & ante euentum conditionis transfert domicilium.de fo.compe.c.proposuisti.nu.24. 122
Excommunicatus,an & quando possit in ecclesia capi.de cita.arti. xvij.nu.43. 23
Excommunicatus est ab ecclesia separatus. de fo.compe.c.nullus iudicum.nu.3. 78
Excommunicatus potest excommunicari rursus. de fo.compe.c. nullus iudicum.nu.4. 78
Excommunicatus pro contumacia non absoluitur,nisi satisfecerit de iniuria.de fo.compe.c.nullus iudicum.nu.5. 78

¶De litera F.

Falsa demonstratio vel error,quando vitet citationem. de cita.arti.xx.nu.15. 30
Fallitus vbicq; citari potest.de cita.arti.xvij.nu.58. 23
Fauor est actoris plures habere iudices.de fo.compe.c. cùm sit generale.nu.3. 88
Fauori publico non potest renunciari.de foro compe.c.si diligenti.nu.7. 94
¶Facultati per testes probandi non potest renunciari.de fo.compe.c.si diligenti.nu.16. 95
¶Fœmina venit hominis appellatione. de cita.articu.xxxiij.numero.3. 52
Fœmina aut minor vigintiquinque annis,an possit ecclesiæ donare sine

Domini Mariani Socini de Senis.

re ſine conſenſu propinquorum .in tractatu oblationum. lib. nono.nu.8. 233
Fœmina vtrum incurrat irregularitatem. ſuper.c.ad audientiam. de homi.nu.17. 258
¶Feudum eccleſiaſticum,qualiter efficiatur ſeculare.de fo.compe. c.ex tranſmiſſa.nu.6. 85
Feudum ſeculare quod Epiſcopo conceditur,ſeculare ſemper vocatur.de foro compe.c.ex tranſmiſſa.nu.8. 85
¶Fideiuſſor clerici coram Epiſcopo debet conueniri. de fo.compe.c.ſi quis clericus.nu.22. 77
¶Filiusfamilias cum patris conſenſu iuramentum calumnię debet præſtare.de iura.cal.c.cùm in cauſa.nu.19. 68
Fideiuſſor,qui interuenit pro eo,qui promiſit ſe in alio loco ſoluturum,an propter locum teneatur ex mora debitoris.de foro compe.c.dilecti filĩ.nu.14. 109
Fideiuſſor vel poſſeſſor,qualiter ſit in excuſsione principalis conueniendus.de cita.arti.v.nu.9. 4
¶Filiusfamilias de calumnia iurare poteſt. de iura.cal.c.in pertractandis.nu.10. 61
Filius,in quibus caſibus in iudicio eſſe poſsit agendo per ſe,vel defendendo.de iura.cal.c.in pertractandis.nu.11. 61
Filius,an poſsit de calumnia iurare abſq; patris aſſenſu.de iur.cal.c. in pertractandis.nu.12. 61
Filĩ non agent contra hoſpitale, cùm pater non omnia bona ſua obtulit.in tractatu oblationum.lib.xv.nu.2. 236
Filĩ & familia clerici ſunt de foro Epiſcopi. de foro cõpe.c. ſi quis clericus.nu.21. 77
Filius ſacerdotis non eſt ad ordines promouendus. de accu.c.veniens.nu.3. 285
¶Finis citationis eſt comparitio,quam ſequi debet:vel reſponſio, vel termini ad deliberandum petitio.de cita.arti.v.nu.22. 6
¶Forma citationum diuerſimodè venit conſideranda.de cita.arti. xx.nu.2. 28
Forma clarior litis conteſtationis,quæ ſit. de lit.conteſt.c.olim inter.nu.93. 186
Formæ libellorum in ſingulis actionibus,quæ ſint.de lib.obla.c.ſignificantibus.nu.84. 163
¶Fornicator notorius,an ſit irregularis.ſuper c.ad audientiam. de homi.nu.24. 259
¶Forum quis ſortitur adminiſtrationis ratione.de foro compe.c. quamuis.nu.1. 73
Forum acceſſorietatis ratione,quis ſortitur . de fo.compe.c.quamuis.nu.2. 73
Forum ſortiri poteſt quis,ratione actionis. Item adoptione,agricultura,adulterio,appellatione,artis ratione,& autoritatis prę-ſtatione.de fo.compe.c.quamuis.nu.3. 73
Forum ſortitur quis in loco vbi baptizatur,aut vbi beneficium recipitur.de fo.compe.c.quamuis.nu.4. 73
Forum ſortitur quis canonicè regularis ratione , clericatus aſſumptione , & rationibus ſequentibus.de foro compe.c. quamuis. nume.5. 73
Forum quis ſortitur delicti commiſsione delegatione , & cæteris, quæ ſequuntur cauſis.de fo.compe.c.quamuis.nu.6. 73
Forum quis ſortitur,ſi in ciuem eligatur:item emancipatione,emergentia , & alĩs ſequentibus cauſis . de foro compe.c. quamuis. nume.7. 73
Forum quis ſortitur ratione familiaritatis, filiatione,feudi ratione, & alĩs cauſis , quæ ſequuntur vſq; ad nu. 13. de foro compe.c. quamuis.nu.8. 73
Forum quem ſortiri in loco deſtinato ſolutioni , an ſit indiſtinctè verum.& nu.ſequen.de fo.compe.c.dilecti filĩ.nu.18. 107
Forum ratione contractus, quam iuriſditionem producat. de foro compe.c.dilecti filĩ.nu.23. 109
Forum ſortiẽs alicubi,ſolùm ratione contractus,qualiter poſsit ibi conueniri.de foro compe.c.dilecti filĩ.nu.16. 109
Forum quis ſortitur ratione matrimonĩ . mercatura , militia, & alĩs ſequentibus rationibus.de foro competen.capi. quamuis. nume.14. 74
Forum quis ſortitur ratione officĩ, officĩ receptione,loci opportunitate,& alĩs cauſis ſequentibus,de quibus.nu.ſeq.de fo.compe.c.quamuis.nu.15. 74
Foro vel eius priuilegio,an poſsit renunciari.de fo.compe.c.licet ratione.nu.93. 134
Forus domicilĩ quotuplex ſit . de foro competen.c.licet ratione. nume.10. 120
Forum quis ſortitur in loco vbi res ſituatur.de foro compe.c.ſanè ſi Epiſcopus.nu.3. 79
Forum quis ſortitur in loco vbi deliquit . de fo.compe.c.poſtulaſti.nu.4. 102
¶Fratres minores ſe defendentes,an incurrant irregularitatem.ſuper.c.ad audientiam.de homi.nu.42. 262
Fratres & ſorores tertĩ ordinis coram Epiſcopo poſſunt conueniri.de fo.compe.c.ſi quis clericus.nu.12. 76
¶Fraus etiam in præiudicium abſentis, per contumaciam committi non debet.vt lit.non conteſta.capi.quoniam frequenter. nume.6. 190
¶Fugatus à familia pro debito, ſi membrum intromittat intra oſtium domus ſuæ habitationis,an poſsit inde extrahi.de cita. arti.xvĩj.nu.10. 20
Fugitiui conditio poteſt in eius commodum variari. de cita.arti. xvĩj.nu.12. 20
Fugiens ad euchariſtiam extra eccleſiam,an poſsit capi,aut realiter citari.de cita.arti.xvĩj.nu.45. 23
Fugitiuum capiens,quo caſu veniat præmiandus , aut puniendus. de cita.arti.xvĩj.nu.11. 20
¶Funeralia agens familiaria , citari non debet.de cita.articu.v.nume.33. 7
¶Furioſus aut mente captus , qualiter ſit conueniendus : & an ſit contra eum formandus libellus.de libel.ob.c. Ignarus Epiſcopus.nu.137. 145
Furioſus quare irregularitatem incurrere nequeat. ſuper.c. ad audientiam.de homici.nu.10. 257
Furioſus aut mente captus , an poſsint citari. de cita.articu.v.nume.44. 8
Furor qualiter probetur.ſuper capi.ad audientiam. de homici.nume.11. 247
Furem indicans,an efficiatur irregularis.ſuper.c.ad audientiam . de homici.nu.52. 263
Furtum committens in vno loco , & illud deferens ad alium locum , vbi ſortietur forum. de foro competen.capi.poſtulaſti. nume.8. 103
¶Generale dici poteſt,quod caſum exceptum habet.de foro compe.c.cùm ſit generale.nu.2. 88

De litera H.

HAbitus iuriſditionis penes eccleſiam exiſtens, ad quid valeat.de fo.compe.c.licet ex ſuſcepto.nu.3. 91
Haberi præ manibus, quid dicatur.de lib.ob.c. ignarus Epiſcopus.nu.4. 136
Hærede agente,quæ requiratur probatio.de cita.artic.xxxiiĩj. nume.29. 53
Hæredes principalium,an teneantur de calumnia iurare.de iur.cal. c.in pertractandis.nu.6. 61
¶Hæremitæ non niſi coram Epiſcopo conueniri poſſunt.de foro compe.c.ſi quis clericus.nu.11. 76
¶Homicidium fortuitum committens an efficiatur irregularis.ſuper.c.ad audientiam.de homici.nu.34. 261
Hoſpitale an poſsit conueniri pro perſona ſibi oblata ſine bonis. in tractatu oblatio.lib.xiiĩj.nu.2. 235
Hoſpitalia & alia loca,an poſsint viſitari.de viſitatione.c. ſi rectè. nume.14. 244
Hoſpitale,an teneatur damnum præſtare cùm ei offertur aliquid, aliquo recepto.in tractatu oblationum.lib.xvj.nu.2. 237
Hoſpitale non poteſt conueniri pro bonis ſine perſona ſibi oblatis.in tractatu oblationum.lib.xiiĩj.nu.1. 235

¶De litera I.

IEſuati coram Epiſcopo ſunt conueniendi.de foro compe.c.ſi quis clericus.nu.14. 76
¶Impedimentum quando probetur longo , vel breui duraturum.de cita.arti.v.nu.59. 9
Impedimentum graue excuſat citatum à comparitione . de cita. arti.v.nu.52. 8
Impedimentum ſuperueniens poſt lit.conteſt.an impediat citationem.de cita.arti.v.nu.53. 9
Impedimentum in materia citationis multipliciter conſideratur. de cita.arti.v.nu.50. 8
Impeditus impedimento neceſſario & probabili,nõ eſt citandus: & quale ſit tale impedimentum.de cita.arti.v.nu.51. 8
¶Inducias ſeu dilationem poteſt petere is,à quo exigitur iuramentum veritatis.de iura.cal.c.cùm cauſam.nu.10. 68
¶Impedimentum qualiter probetur.de cita.arti.v.nu.60. 9
¶Imperator & alĩ Principes quando poſsint iuriſditionem alterius prorogare.de fo.compe.c.ſignificaſti.nu.14. 125
Imperium merum quid ſit,& quid mixtum.& nu.12. de fo.compe.c.cùm contingat.nu.11. 97

Repertorium

Imperio vacante an ad Papam deuoluatur iurisditio. de foro compe. c. licet ex suscepto. nu. 10. 92

¶ Implementum conditionis, an requirat præsentiam partis. de cita. arti. vij. nu. 53. 13

¶ Illustres & quidam alij non possunt citare verbo, sed scriptis. de cita. arti. viij. nu. 2. 16

Illustris illustri iniuriam inferens, nõ punitur corporaliter. de accu. c. veniens. nu. 27. 291

In citatione non expressus, an possit censeri citatus; & an teneatur comparere. de cita. arti. v. nu. 67. 10

In quolibet iuramẽto excipitur authoritas superioris, quapropter iurans aliquem locum nunquam exire, nihilominus potest citari, de cita. arti. v. nu. 49. 8

In sententia diffinitiua requiritur partis citatio. de cita. arti. vij. nume. 20. 10

In actibus extraiudicialibus cogitur quis personaliter comparere. de cita. arti. xx. nu. 36. 31

In agnitione bonorum possessionis, an sit necessaria citatio. de cita. arti. vij. nu. 27. 11

In termino citationis comparẽs, si absentiam alleget, quid erit agendum. de cita. arti. xxiij. nu. 13. 40

In termino citationis comparens, si postea se absentet, qualiter erit citandus. de cita. arti. xxiij. nu. 14. 40

In casu restitutionis in integrum præcedere debet citatio. de cita. arti. vij. nu. 38. 12

In reconuentione, an veniæ petitio requiratur. de cita. arti. xx. nume. 80. 36

In causa criminali, potest etiam quis in propria domo capi. in ciuili autem non. de cita. arti. xvij. nu. 16. 20

In causa celeritatẽ indigente, non est allegandum in citatione impedimentum. de cita. arti. v. nu. 56. 9

In legitimatione filij illegitimi, an requiratur citatio fratrum. de cita. arti. vij. nu. 70. 15

In causa criminali quilibet iudex, etiam inferior, potest citare. de cita. arti. xx. nu. 30. 31

In publicatione processus necessariò pars est citanda. de cita. arti. vij. nu. 18. 10

In executione testamenti vel vltimæ voluntatis, qualiter fit facienda citatio. de cita. arti. v. nu. 12. 4

In actione ad interrumpendum præscriptionem, an possit in citatione allegari impedimentum. de cita. arti. v. nu. 57. 9

In bonorum interdictione necessaria est citatio. de cita. arti. vij. nume. 62. 14

In transmissione inhibitoriæ, an requiratur citatio. de cita. arti. vij. nume. 61. 14

In notorijs, an sit opus citatione. de cita. arti. vij. nu. 7. 10

In dilatione probatoria, an sit necessaria citatio. de cita. articu. vij. nume. 10. 10

In præiudicialibus requiritur personalis citatio; nec sufficit citatio ad domum. de cita. arti. xvij. nu. 23. 21

In venia vocandi in ius concedenda, quæ debeant adhiberi. de cita. arti. xx. nu. 82. 36

In alternatiuis, cuius sit electio. de cita. arti. xx. nu. 91. 36

In casu compensationis, an sit necessaria veniæ petitio. de cita. arti. xx. nu. 79. 36

In casu Clemen. j. de foro compe. potest fieri citatio die feriato. de cita. arti. xix. nu. 10. 26

¶ Infamis, an possit esse procurator. de iura. calum. c. Imperator. nume. 7. 65

Infans committẽs homicidium an incurrat irregularitatem. super c. ad audientiam. de homici. nu. 12. 257

Infantes furiosi, & dementes iuramentum veritatis non præstant. de iura. cal. c. in pertractandis. nu. 56. 65

Infans, an possit citari. de cita. arti. v. nu. 41. 7

Infideles, an possint in irregularitatem incidere. super. c. ad audientiam. de homici. nu. 9. 257

Inferior absq; superioris licentia in contractibus firmandis iurare potest. de iura. cal. c. cum in causa. nu. 17. 61

Infirmus, an possit citari. de cita. arti. v. nu. 43. 8

Infirmum, etiam moriturum reuoluens vt citius moriatur, an incurrat irregularitatem. super. c. ad audientiam. de homici. nume. 32. 260

¶ Inimicus quando accusare possit, & quando non. & nu. sequen. de mutuis peti. c. ex literis. nu. 66. 216

Inimicitia capitalis ex quibus oriatur causis. vt lit. non contest. nu. 1. c. accedens. 189

Iniuria clericis illata, ecclesiæ Dei dicitur inferri. de foro compe. c. nullus iudicum. nu. 2. 78

Inquisitor fidei pronuncians quem hæreticum ex quo mors sequitur, an sit irregularis. super. c. ad audientiam. de homici. nume. 57. 264

Institutus à debitore communis non potest renunciare hæreditati in præiudicium fisci. de foro competen. capi. si diligenti. nume. 21. 95

¶ Intellectus legis vel constitutionis dubius, inter causas grauiores reputatur. de iuramen. calum. capi. inhærentes. numero. 3. 57

Instrumenti insinuatio requirit personæ in illo nominatæ citationem. de cita. arti. vij. nu. 23. 11

Interficiens mortaliter vulneratum an efficiatur irregularis. super cap. ad audien. de homici. nu. 43. 262

Interficiens captũ in manibus familiæ, qua plectatur pœna. de cita. arti. xxxiiij. nu. 33. 53

Interficiens hominem mediante iustitia an efficiatur irregularis. super. c. ad audientiam. de homici. nu. 20. 260

Interficientes simul aliquem, an omnes efficiantur irregulares. super. c. ad audientiam. de homici. nu. 46. 262

Interficiens vel mutilans fœminam, an sit irregularis. super. c. ad audientiam. de homici. nu. 48. 263

Interficiens inuadentẽ se, an sit irregularis. super. c. ad audientiam. de homici. nu. 35. 261

Interesse non attenditur in omnibus actionibus, nisi agatur in loco solutioni destinato. de foro competen. capi. dilecti. filij. nume. 12. 108

Interesse, an propter locum in actionibus arbitrarijs attendatur, tam ex parte rei, quàm actoris. de foro compe. c. dilecti filij. nume. 13. 108

Interpretari potest, qui & condere. de iuramen. calum. inhæ. nume. 6. 57

Interpretatio priuilegij vel beneficij requirit citationem humiliter, quando modificantur. de cita. arti. vij. nu. 44. 12

Interrogationes & responsiones, an sufficiant ex parte actoris, ad litem contestandam. de lit. contesta. c. olim inter. nu. 62. 182

Iudex, quis sit in prouinciali concilio. de lib. obla. c. Ignarus Episcopus. nu. 2. 136

Iudex ex officio suo circa libelli oblationem supplere potest. de libelli obla. c. Ignarus Episcopus. nu. 2. 136

Iudex ordinarius, licet episcopus, recusari potest. de foro compe. c. si quis contra. nu. 5. 81

Iudex delegatus pro partium cõcordia laborare debet. de mutuis peti. nu. 9. c. ex literis. 208

Iudex probatis exceptionibus impeditiuis ingressus, qualiter pronunciabit. de lit. contesta. nu. 50. c. olim inter. 182

Iudex iniustè pronuncians exceptionem admittendam vel non, an faciat litem suam. de libel. obla. c. dilecti filij. nu. 10. 168

Iudex nõ admittens exceptionem legitimam, partem grauare dicitur. de libel. ob. c. dilecti filij. nu. 6. 168

Iudex quid facere debeat datis contra libellum exceptionibus. & nu. seq. de libel. ob. c. dilecti filij. nu. 7. 168

Iudex si sit à Papa impetratus, ab inferiori contra illum non potest impetrari fallit. numeris seq. de mutuis petitio. c. prudentiam. nu. 35. 225

Iudex, qui processit ex officio, an possit citari vt defendat processum, de cuius validitate vel inualiditate agitur. de cita. articu. v. nume. 14. 5

Iudex quid agere debeat oblato sibi libello. & nu. seq. de libel. obla. c. significantibus. nu. 106. 164

Iudex recusatus, an possit iuramentum malitiæ à recusante exigere. de iuramen. calum. nu. 19. c. literas. 60

Iudex, an possit committere citationem extra territorium. de cita. arti. iiij. nu. 3. 1

Iudex an, & qualiter possit citare per literas. de cita. articu. xx. nume. 95. 38

Iudex dum de causa cognoscit, non debet in ius vocari. de cita. arti. v. nu. 27. 6

Iudex, an possit cogere partes comparere personaliter. de cita. arti. xx. nu. 26. 30

Iudex an possit in electione nuncij variare. de cita. articu. x. nume. 6. 16

Iudicia secularia quare dicantur publica. de foro compe. nu. 9. c. si diligenti. nu. 9. 94

Iudice sententiam ferre recusante contra nolentem iurare, quid agendum. de iuramento culumniæ capi. cùm in causa. numero. 42. 71

Iudex post nominationem factam quid facere debeat. vt lit. non contest. nu. 122. c. quoniam frequenter. 203

Iudex cognoscens virtute prorogationis, an illam causam delegare possit. de fo. compe. c. significasti. nu. 50. 118

Domini Mariani Socini de Senis.

Iudex,cuius iurisditio prorogatur,an in causa prorogata posit ad pronũciandum compelli.de fo.compe.c.significasti.nu.51. 118
Iudex,an cognitionem adhibere debeat nominato in contumacia perseuerante.§.q̃ si super.vt li.non contest.nu.37. fol.183
Iudex causam in qua aduocatus fuit sine partium cõsensu delegare potest.de fo.compe.c.si quis contra.nu.11. 81
Iudex ad quem appellatum est citans aliquem, an teneatur facere mentionem de appellatione.de cita.arti.xx.nu.13. 29
Iudicis arbitrio relinquitur,si potius credatur nuncio citanti,quàm parti neganti.de cita.arti.xvj.nu.6. 19
Iudicis officium impartiri non debet,nisi parte petente.de cit.arti. vj.nu.2. 10
Iudex ratione rei sitæ non habet iurisditionem respectu personæ. de fo.compe.c.sanè si Episcopi.nu.12. 80
Iudex rei sitæ qualiter possessorem extra territorium morantem citabit.de fo.compe.c.sanè si Episcopi.nu.13. 80
Iudex nec citare, nec excommunicare potest extra territorium.de foro compe.c.sanè si Episcopi.nu.14. 80
Iudex,an posit citare ad locum alterius iurisditionis. de cita.arti. xviij.nu.3. 24
Iudex citans,an posit dare securitatem bannito citato.de cita.arti. xviij.nu.9. 25
Iudicans quilibet,quò ad illam causam superior dicitur.de iura.cal. c.cùm in causa.nu.16. 68
Iudex an debeat habere iurisditionẽ in loco ad quem citat.de cita. arti.xviij.nu.2. 24
Iudex,qualiter se debeat habere ante citationis commissionem. de cita.arti.xx.nu.3. 28
Iudex recusatus,sententiam à se delegati potest exequi.de fo.compe.c.si quis contra.nu.8. 81
Iudex recusatus,de recusatoris assensu debet negotium alteri committere.de foro compe.c.si quis contra.nu.9. 81
Iudex proprius,an dicatur per prorogatam iurisditionem præuẽtus.de foro compe.c.significasti.nu.57. 129
Iudex post nominationem factam quid facere debeat.§.quòd si super.vt lit.non contesta.nu.26. 28
Iudex ex quinque causis legitimis recusatur.vt lit.non contesta.c. accedens.nu.3. 189
Iudex citari faciens ad vetitum examen,qua sit afficiendus pœna. de foro compe.c.si diligenti.nu.40. 97
Iudex vnius territorij, sententiam suam in bonis suis extra territorium suum non potest exequi. de foro compe.c.postulasti. nume.2. 102
Iudex præpositus cognitioni causarum ciuilium, an in causis criminalibus posit præuenire iurisditionem iudicis causarum ecclesiasticarum.de foro compe.c.proposuisti.nu.10. 12
Iudex delegatus per ordinarium præueniri potest.de fo.compe.c. proposuisti.nu.11. 121
Iudicia singularia seu specialia,quæ sint.de lib.ob.c.significantibus. nume.82. 162
Iudex competẽs,quis dicatur:si citatus tempore iudicij cœpti erat vnius fori,& ante sententiæ executionem mutet forum.& nu. seq.de foro compe.c.proposuisti.nu.45. 123
Iudex remittens delinquentem ad proprium iudicem, quid facere debeat.de fo.compe.c.postulasti.nu.15. 104
Iudex,an posit citare per alium iudicem.de cita.arti.iij.nu.18. 2
Iudex in quo loco iurisditionem,seu forum exercere debeat,de fo. compe.c.licet ratione.nu.91. 133
Iudex an posit eligere vnum inter plures, à quo iuramentum calumniæ exigat.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.51. 64
Iudex secularis potest ecclesiastici negligentiam supplere in causa feudi.de fo.compe.c.verum quoniam.nu.6. 88
Iudex quis posit peremptoriè citare.de cita.arti.xxvij.nu.4. 43
Iudice nuncio committẽte vt nominatim citet aliquos,qualiter dicetur satisfeciſſe mandato.de cita arti.xx.nu.98. 38
Iudex officio suo processum nullum declarare debet, si de ipsius nullitate apparet.de litis contest.c.olim inter.nu.6. 176
Iudice,cui literæ citatoriæ committuntur parere recusante,quid sit agendum.de cita.arti.xxiij.nu.14. 42
Iudex,an posit citare per nuncium priuatum, & sine literis.de cita.arti.xij.nu.8. 17
Iudice se intromittente de causa ad se non pertinente,quod detur remedium.& nu.seq.de fo,compe.c.proposuisti.nu.43. 123
Iudex an,& quis per se citare posit.de cita.arti.iij.nu.15. 2
Iudex quid agere debeat denunciatione & nominatione factis, nominato non comparente.§. quòd si super.vt lit.non contesta. nume.36. 283
Iudex delegatus,coram quo fit reconuentio,quam respectu reconuentionis dicatur habere iurisditionem.de mutu.peti.c.ex literis.nu.25. 210
Iudex post nominationem factam, & ante nominati contumaciam,quid facere debeat.vt lit.nõ contest.c. quoniam frequenter.nume.121. 203
Iudex ecclesiasticus quando inter puros laicos de causa temporali cognoscere posit.vt lit.non contest.c.accedens.nu.9. 189
Iudex,an contra eundem posit plures cumulare inquisitiones.de libel.obla,c.dilecti filij.nu.26. 171
Iudex,quid facere debeat nominatione & denũciatione facta, qui non comparet. & nu.sequenti. vt lit.non contesta.c.quoniam frequenter.nu.130. 204
Iudex,an posit cogere actorem ad declarandum libellum incertum,parte non opponente de incertitudine, de lib.obla.c.significantibus.nu.32. 153
Iudex nõ debet desistere propter exceptionem frustratoriam. de iur.calum.c.literas.nu.5. 58
Iudex de calumnia iurare non tenetur.de iur.calum.c.in pertractandis.nu.4. 60
Iudice alteri prolationem sententiæ committente,facienda est noua citatio partium.de cita.arti.vij.nu.15. 10
Iudex vel notarius, an teneantur credere nuncio referenti. de cit. arti.xij.nu.13. 18
Iudex,cui literæ citatoriæ mittuntur,qualiter se habere debeat. de cita.arti.xxiiij.nu.13. 42
Iudex domicilij à iudice contractus non potest cogi.de foro compe.c.dilecti filij.nu.26. 110
Iudex,an recusari posit in causa reconuentionis.de mutu.peti.c. prudentiam.nu.8. 121
Iudice reconuentionem non admittente,quid agendum.de mutu. peti.c.prudentiam.nu.10. 122
Iudeus aut infidelis,potest realiter in ecclesia citari.de cit.arti.xvij. nume.40. 23
Iudæi,hæretici, & excommunicati, vinculis sacramentalibus non possunt litigari.de fo.compe.c.cum sit generale.nume.23. 90
Iudicia generalia,quæ sint,& qualiter in ipsis formetur libellus. de lib.obla.c.significantibus.nu.80. 163
Iudicia vniuersalia,quæ dicantur:& sub qua forma in eis libelli concipiantur.de libel.oblati.c.significantibus.nu.78. 162
Iudicia communia;quæ sint,& quot.de libelli oblatio.c.significantibus.nu.83. 163
¶Iuramentum calumniæ quando emittendum sit, & coram quo iudice.de iura.calum.cap.inhæren.nu.11. 57
Iuramentum calumniæ præstari debet,vt lis absq; suspicione procedat.de iura.calum.inhæren.nu.12. 57
Iuramentum calumniæ cuius expensis ad personam principalem mitti debeat.de iura.calum.capi.inhæren.nu.13. 57
Iuramentum calumniæ coram arbitris deferri potest.de iur.calum. c.inhærentes.nu.14. 58
Iuramentum calumniæ quando regulariter deferri debeat. de iur. calum.c.inhærentes.nu.15. 58
Iuramentum calumniæ ante litis contestationem,& exigi & præstari potest.de iura.calumniæ.ca.inhæren.nu.16. 58
Iuramentum calumniæ an posit deferri super exceptionibus dilatorijs, vel declinatorijs oppositis ante litem contestatam. de iur.calum.c.inhæren.nu.17. 58
Iuramentum calumniæ recusans præstare,qua sit feriendus pœna. de iur.cal.c.cum in causa.nu.4. 67
Iuramentum calumniæ sub qua deferatur forma. de iur.cal.c.cum in causa.nu.5. 67
Iuramentum calumniæ sic prestatur,quòd iurans falsa probatione non vtetur.de iur.cal.c.cum in causa.nu.6. 68
Iuramẽtum calumniæ quid debeat continere.de iur.calum.c. cum in causa.nu.7. 68
Iuramentum calumniæ quod ab actore exigitur, qualiter concipiatur.de iur.cal.c.cum in causa.nu.8. 68
Iuramentum calumnię datur de calumnia in præsenti,& in futuro vitanda.de iur.cal.c.cum in causa.nu.9. 68
Iuramentum calumniæ sub qua forma à reo exigatur.de iur,cal.c. cum in causa.nu.10. 68
Iuramentum calumniæ per quem exigi posit. de iura.calum.c.in pertractandis.nu.52. 64
Iuramentum calumniæ non exactum à iudice vel parte, an posit quis præstare.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.53. 64
Iuramentum malitiæ à quibus præstari debeat personis.de iur.cal. c.in pertractandis.nu.54. 64
Iuramentum veritatis à quibus exigi & præstari debeat.de iur.cal. c.in pertractandis nu.55. 64
Iuramentum de calumnia prius facit,qui prius ad iudicium prouocauit.de iur.cal.c.cæterom.nu.7. 66
Iuramentum calumniæ an posit tolli aut differri. de iura.calum.c. cæterum.nu.8. 66

Repertorium

Iuramentum calùmniæ an posit tolli per principis rescriptum,de iura.cal.c.cæterum.nu.9. 66
Iuramentum de calumnia in quibus deferatur causis.& nu.seq.de iura.calum.c.literas.nu.11. 59
Iuramentum de calumnia nõ præstatur sola quæstione iuris remanente.de iur.cal.c.literas.nu.14. 59
Iaramentum calumnię non requiritur in causis probationem non exigentibus.de iur.cal.c.literas.nu.15. 59
Iuramentum calumnię nõ requiritur in his quę sunt voluntariæ iurisditionis.de iur.cal.c.literas.nu.16. 60
Iuramentum calumniæ exigi debet ab vtraq; parte.de iura.cal.c. cum causam.nu.5. 66
Iuramentum calumnię est actus iudicialis,quo mediante iuramento,litigantes eorum nomine affirmant.de iura.calum.super rubri.nume.2. 56
Iuramentum calũniæ in quo differat à iuramento veritatis & malitiæ.de iur.cal.super rub.nu.3. 56
Iuramentum calumniæ in quibus differat à iuramento veritatis.& nu.seq.de iur.cal.super rub.nu.4. 56
Iuramentum calumnię in quibus æquiparetur iuramento veritatis.de iur.cal.super rub.nu.13. 56
Iuramentum calumniæ in quo differat à iuramento malitiæ.de iura.cal.super rub.nu.14. 56
Iuramentum calumniæ & malitię in quibus cõueniant.de iur.cal. super rub.nu.15. 56
Iuramentum malitiæ quare introductum fuerit.de iura.cal.super rub.nu.16. 56
Iuramentum calumniæ qua ratione fuerit introductum . de iura. cal.super rubri. nu.17. 56
Iuramentum calumnię,an posit remitti.de iura.cal.c. cæterum.nume.10. 66
Iuramentum calumnię,an posit omitti.de iura.calum.c.cęterum. nume.11. 66
Iuramentum calumniæ,an posit omitti ab vtraq; parte.de iur.cal. c.cæterum.nu.12. 66
Iuramentum veritatis omitti nequit,si petatur.de iur.cal.c.cæterum.nu.13. 66
Iuramentum malitiæ potest omitti,sed non expresse remitti.de iura.cal.c.cæterum.nu.14. 66
Iuramentum veritatis sub qua sit præstandum forma.de iur.cal.c. cùm in causa.nu.20. 69
Iuramentum emissum contra legem ad publicum fauorem editam ligat iurantem.de foro competenti. cap.si diligenti . numero 8. 94
Iuramentum calumniæ præstatur euangelijs tactis.de iura.calum. c.cùm in causa.nu.2. 67
Iuramentum malitiæ si petatur dilatio nulla ad deliberandum,datur.de iur.cal.c.cùm causam.nu.11. 67
Iuramentum malitiæ recusans præstare qualiter puniatur.de iura. cal.c.cùm in causa.nu.54. 72
Iuramentum veritatis præstare nolens,qua sit plectendus pœna. de iur.cal.c.cùm in causa.nu.55. 72
Iuramentum calumnię quibus personis ex priuilegio remittatur. de iur.cal.ca.in pertractandis.nu.48. 64
Iuramentum calumniæ an exigatur à pluribus simul contra plures agentibus.de iuramen.calumniæ.capi.in pertractandis.numero 49. 64
Iuramentum de calũnia vt requiratur,qualis esse debeat is à quo exigitur.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.50. 64
Iuramento proprio ad vtilitatem propriam,an sit standum.§.qđ si super.vt lit.non contest.nu.5. 279
Iuramentum calumniæ regulariter non iteratur . & hoc limitatur numeris sequentibus.de iuramen.calum.c.cùm in causa.numero 25. 67.& 69.
Iuramentum malitiæ iterari potest.de iura.cal.c.cùm in causa.nume.28. 70
Iuramentum calumnię præstatur,etiam si iudicis officio præstetur,de iur.cal.c.literas.nu.8. 59
Iuramentum calumniæ pręstatur,etiam si actio mutetur.de iura. cal.c.literas nu.9. 59
Iuramentum veritatis in quibus præstetur causis.de iur.cal.c.literas.nu.17. 60
Iuramentum malitię in quibus dicatur locum habere.de iura.cal. c.literas.nu.18. 60
Iuramentum de calumnia facit iurantem dicere,qđ credit.de iura. cal.c.cęterum.nu.3. 65
Iuramentum calumnię non tollitur contraria consuetudine.de iura.cal.c.cæterum.nu.4. 65
Iuramentum calumniæ non præstatur in causis spiritualibus.de iura.cal.c.literas.nu.1. 58
Iuramentum calumniæ quæ personæ in animam propriam dicantur præstare.de iur.cal.c.cùm in causa.nu.12. 68
Iuramentum de calumnia,an sit tam in causa conuentionis , quàm reconuentionis deferendum.de mutuis peti.c.prudentiam.nume.15. 222
Iuramentum calumniæ quinq; debet continere.de iur.cal.c.inhærentes.nu.9. 57
Iuramentum veritatis differt à iuramento credulitatis.de iur.cal.c. cùm in causa.nu.22. 69
Iuramentum contra bonos mores emissum,non est obligatorium. de fo.compe.c.si diligenti.nu.22. 95
Iuramentum an habeat vim litis contestationis . de lit.contest.c. olim inter.nu.88. 186
Iuramentum calumniæ quod dicatur.de iur.cal.super rub.nu.1. 55
Iuramentum de calumnia in quibus sit causis præstandum. de iu. cal.c.literas.nu.6. 59
Iurare nolens de calumnia in causis spiritualibus,qualiter puniatur. de iura.cal.c.cùm in causa.nu.47. 72
Iurans de calumnia,de credulitate iurare debet,& non de scientia. de iura.cal.c.cùm in causa.nu.11. 68
Iurari de calumnia,an posit,si in procuratorio non exprimatur,q̃ de calumnia iuretur.de iura.cal.c.in pertractandis.nu.26. 62
Iurare de calumnia,an teneatur,qui se non iuraturum vouit.de iurca.al.c.in pertractandis.nu.47. 64
Iura statuta,& consuetudines,fori in quo iudicium agitatur attendi debet.de foro compe.c.quod clericis.nu.4. 91
Iurare de calumnia,an posit quis,tam per se, quàm per alium . de iur.cal.c.in pertractandis.nu.15. 61
Iura ad ea,quæ communiter accidunt, adaptanda sunt. vt lite non conte.c.quoniam frequenter.nu.1. 190
Iurari potest de calumnia super lite futura per procuratorem agitanda.de iura.calum.capi.inhæren.nu.18. 58
Iurãt de calũnia in actione cumulata.de iura.cal.c.literas.nu.10. 59
Iurare de calumnia an teneatur is,qui rei vicem tenet & actoris.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.45. 64
Iurare recusans in vniuersitate, priuilegio spoliatur vniuersitatis. de iura.cal.ca.cùm in causa.nu.34. 70
Iuratur de calumnia etiam in causis criminalibus. de iura.cal.c.literas.nu.7. 58
Iurans non petere absolutionem à iuramento : si petat absolutionem à secundo iuramento , an debeat partem citare.de cit.arti. vij.nu.30. 11
¶Iurisditio consuetudine seu præscriptione quæsita ad tempus certum,an posit ad aliud extendi.de foro compe.c. cùm contingat.nu.8. 97
Iurisditio delegati quando posit ad aliud tempus extendi . de fo. compe.c.cùm contingat.nu.1. 97
Iurisditio consuetudine vel præscriptione quæsita, an posit extendi de persona ad personam. de fo.compe.c.cùm contingat nu.20. 101
Iurisditio consuetudine quæsita, an extendatur de loco ad locum, de fo.compe.c.cùm contingat.nu.31. 101
Iurisditio quæsita consuetudine vel præscriptione, an extendatur de re ad rem.de fo.compe.c.cùm contingat.nu.32. 101
Iurisditio cõsuetudine vel præscriptione per exercitium certarum causarum quæsita an posit ad alias causas extendi de fo.compe.c.cùm contingat.nu.33. 101
Iurisditio quæsita consuetudine vel præscriptione in vna iurisditionis specie,an extendatur ad alias species. de foro compe.cacùm contingat.nu.34. 101
Iurisditio delegati,an posit prorogari.de foro compe.c.significasti.nu.25. 114
Iurisditio arbitri,an posit prorogari . de fo.compe.c.significasti. nu.26. 114
Iurisditio seu officium notarij , an posit prorogari. de fo.compe. c.significasti.nu.27. 114
Iurisditio in quibus causis,& per quas species prorogari posit.de fo.compe.c.significasti.nu.28. 114
Iurisditio,an posit prorogari de re ad rem,seu de causa ad causam. de fo.compe.c.significasti.nu.29. 114
Iurisditio,an posit prorogari de persona ad personam, & de loco ad locum.& nu.seq.de fo.compe.c.significasti.nu.32. 115
Iurisditio,an posit prorogari in causa inquisitionis.de fo.compe. c.significasti.nu.34. 115
Iurisditio,an posit prorogari in causa appellationis.de fo.compe. c.significasti.nu.35. 115
Iurisditio,an posit in causis criminalibus prorogari.de fo.compe. c.significasti.nu.36. 115
Iuri naturali quare non posit renunciari.de fo.compe.c.si diligenti.nu.13. 94

Iuri

Domini Mariani Socini de Senis.

Iuri positiuo certam solennitatem inducenti non potest renuncia ri.de foro compe.c.si diligenti.nu.14. fo.95
Iurisditio prorogata iudicis,qualiter finiatur . de foro compe.c.si gnificasti.nu.59. fo. 119
Iurisditio prorogata,an finiatur,si iudex,cuius iurisditio est proro gata,pronũciet processum nullum.de fo.compe.c. significasti. numero.60. 119
Iurisditio consuetudine quæri potest.de compe.c.cùm contingat. nume.9. 98
Iurisditio quæ consuetudine aut præscriptione quæri possit.de fo ro compe.c.cùm contingat.nu.20. 98
Iurisditio qualiter,& per quos actus quæri possit.de foro compe. c.cùm contingat.nu.20. 98
Iurisditio quanto tempore quæratur præscriptione,vel consuetu dine.de foro compe.c.cùm contingat.nu.21. 99
Iurisditio vt prorogetur, an requiratur q̃ iudex ordinarius sit . de foro compe.c.significasti.nu.41. 116
Iurisditio vt prorogetur,cuius superioris consensus requiratur.de foro compe.c.significasti.nu.42. 116
Iurisditio episcopi expulsi,an possit per nõ subditos suos prorога ri.de foro compe.c.significasti.nu.22. 113
Iurisditio competens de iure speciali,vel cõsuetudine,an possit pro rogari.de foro compe.c.significasti.nu.23. 114
Iurisditio inferiorum ab episcopo an possit prorogari.de foro cõ pe.c.significasti.nu.24. 114
Iurisditionem habens,an possit illam exercere in familiam suã,aut filios proprios.de fo.compe.c.cùm contingat.nu.19. 98
Iurisditio , an dicatur præuenta per libellum in actis positum . de fo.compe.c.proposuisti.nu.16. 121
Iurisditio,an dicatur præuenta per verbalem citationem.de fo. cõ pet.c.proposuisti.nu.17. 121
Iurisditio iudicis ecclesiastici,qualiter probetur.de fo.compet. c.si clericus.nu.14. 84
Iurisditio dum prorogatur,an consensus ipsius iudicis requiratur. de fo.compe.c.significasti.nu.48. 118
Iurisditio iudicis delegati,an fiat ordinaria per ipsius prorogatio nem.de fo.compe.c.significasti.nu.49. 118
Iurisditio non possidetur,sed quasi possidetur.de fo.compe.c.cõ questus.nu.3. 106
Iurisditio ordinarij præueniri potest per delegatum.de foro cõpe. c.proposuisti.nu.12. 121
Iurisditio iudicis non sui,à quibus possit prorogari. & nu. seq. de fo.compe.c.significasti.nu.16. 113
Iurisditio excluditur qualitate negata.de fo.compe.c. si clericus. nu.13. 84
Iurisditio,quando per citationem præuenta dicatur. de fo. cõpe.c. proposuisti.nu.4. 120
Iurisditionem alterius iudicis ordinarij,an possit præuenire is qui iurisditionem aliquo speciali iure acquisiuit.de fo,cõpe.c.pro posuisti.nu.9. 120
Iurisditio est apud consules in populari ciuitate.de foro compet. c.licet ex suscepto.nu.6. 91
Iurisditio non fundatur in seruientes ex sola seruitij receptione. de fo.compe.c.cùm contingat.nu.3. 97
Iurisditio prorogabilis est iure speciali competens.de fo.compe.c. significasti.nu.2. 112
Iurisditio in temporalibus penes ecclesiam in habitu existens,illã inter laicos nõ potest actu exercere.de fo.compe.c. licet ex sus cepto.nu.1. 91
Iurisditio & purè,& sub conditione prorogari potest.de fo.cõpe. c.significasti.nu.4. 112
Iurisditionem præuenire quis possit.de fo.compet. c.proposuisti. nu.8. 120
Iurisditio ciuitatis,per quem exerceatur.de foro compe.c. conque stus.nu.1. 106
Iurisditionem tribuere priuato possunt,priuilegium & consuetu do.de fo.compe.c.cùm contingat.nu.7. 93.& 97
Iurisditio,contra quos consuetudine quæratur , de fo. competen , c.cùm contingat,nu.25. 99
Iurisditio certa vt præscribatur,titulus requiritur, de foro compe, c.cùm contingat,nu.23. 99
Iurisditio simplex consuetudine quæri potest.de foro cõpe,c. cùm contingat,nu,13. 98
Iurisditio absq; coertione potest esse.de foro compe.c. cùm contin gat.nu.5. 97
Iurisditionem acquirere,quis possit consuetudine,de foro compe. c.cùm contingat,nu.17. 98
Iurisditio,an præueniatur dum condictio ex lege diffamari , C. de inge.m ,intentatur,de fo.compe.c.proposuisti.nu.26. 122
Iurisditio præscripta vel consuetudine quælita, an transmittatur ad hæredes.de fo.compe.c.cùm contingat.nu.36. 100
Iuri diuino renunciari non potest.de foro compe. c.si diligẽti. nu. mero 12. 97
Iuristæ dicuntur medici animę.de iura.calum.c.cæterum.nu.5. 65
Iurisditio,an præueniatur per citationem realem. de foro compet. c.proposuisti.nu.21. 121
Iurisditio quando per citationem perpetuetur. de foro compet.c. proposuisti.nu.2. 129
¶Ius reuocandi domum,quod dicatur.de foro compet.c.licet ra tione.nu.61. 129
Ius reuocãdi domum,quibus competat.de fo.compe.c.licet ratio ne.nu.62. 130
Ius reuocandi domum,ex quo loco competat.de foro compet.c.li cet ratione.nu.63. 130
Ius reuocandi domum ad quem competat locum. de foro compe. c.licet ratione.nu.64. 130
Ius reuocandi domum,in quibus competat causis. de fo.compe.c. licet ratione.nu.65. 130
Ius reuocandi domum,propter quas causas cõpetat.de foro cõpe. c.licet ratione.nu.66. 130
Ius reuocandi domum,quando proponi debeat.de fo.compe.c.li cet ratione.nu.67. 130
Iuri domum reuocandi,quæ obstare dicãtur.de fo.compet.c.licet ratione.nu.71. 131
Ius canonicum præfertur iuri ciuili.de libel.obla.c. significãtibus. nume.60. 157
Ius positiuum, antidotum quoddam dicitur ad morbosa negotia. de iura.calum.c.cæterum.nu.2. 65
Ius reuocandi domum,qualiter proponi seu peti debeat.de fo.cõ pe.c.licet ratione.nu.68 129
Ius reuocandi domum,coram quo proponi debeat. de fo. cõpet.c. licet ratione.nu.69. 129
Ius reuocandi domum,qualiter cognosci & concedi debeat. de fo ro compe.c.licet ratione.nu.70. 131
Ius prohibens citationem non solum respicit effectũ,sed & prin cipium.de cita.arti.xix.nu.4. 26
Iusta causa absentię in materia citationis est iudicis arbitrio deci denda.de cita.arti.xviij.nu.8. 25
¶Irregularitatem quis incurrere possit.super c.ad audientiam. de homici.nu.8. 257
Irregularitatem an incurrat audiens diuina in loco interdicto . su per c.ad audientiam.nu.25. 259
Irregularitas quid sit.super c.ad audientiam.de homici.nu.4. 256
Irregularis an dicatur is,qui ita parce vixit,q̃ vitam sibi ademit.su per c.ad audientiam.de homici.nu.33. 261
Irregularitas,qualiter incurratur propter iussum.super c.ad audien tiam.de homici.nu. 63. 265
Irregularitas,an tollatur per ingressum religionis.super c.ad audiẽ tiam.de homici.nu.67. 268
Irregularitas, qua de causa fuerit instituta .super c.ad audientiam. de homici.nu.18. 258
Irregularis,an & quando efficiatur præstans opem , auxilium , vel fauorem.super c.ad audientiam.de homici.nu.59. 264
Irregularis in dubio præsumitur quis.super c.ad audiẽtiam. de ho mici.nu.2. 256
Irregularitas,qualiter tolli possit. super c.ad audientiam.de homi. nume.95. 267
Irregularis,an efficiatur quis per solum consensum.super c.ad au dientiam.de homici.nu.86. 266
Irregularitas,an incurratur ex qualibet mutilatione.super c.ad au dientiam.de homici.nu.41. 262
Irregularitas,quare,& qualiter,& quibus casibus contrahatur. su per c.ad audientiam.de homici.nu.19. 258
Irregularis an efficiatur is , qui tractatum in mortem non reuela uit.super c.ad audientiam,de homici.nu.84. 266
Irregularitas vnde dicatur.super c.ad audientiam.de homicid. nu mero.5. 257
Irregularis quis efficiatur ex consilio.& nu.seq. super c.ad audien tiam,de homici.nu.72. 266
Irregularitatis species,quot sint.super c.ad audientiam. de homic. nume.7. 257
Irregularitas,qualiter incurratur ob defectum corporis. super c.ad audientiam.de homici.nu.21. 258
Irregularitas, quo fuerit introducta iure. super c. ad audientiam. de homici.nu.6. 257
Irregularitas,qualiter incurratur propter inobedientiam . super.c. ad audientiam.de homici.nu.22. 258
Irregularis , an efficiatur is, cuius negligentia vel desidia homici dium committitur.super capi.ad audientiam. de homicid . nu mero 83. 266

Ire ad terram inimicorum nemo tenetur,etiam cum ſaluo conductu,vt lit.non conteſt.c.accedens.nu.5. 189

¶ De litera L.

LAicus, quo caſu coram iudice eccleſiaſtico conueniri poſsit.de foro compe.c.ſi clericus.nu.1. 82
Laicus ex conſuetudine de foro eccleſiaſtico poteſt eſſe.de foro compe.c.ſi clericus.nu.4. 82
Laici non poſſunt punire clericum delinquentem. de foro compe. c.ſanè ſi epiſcopi.nu.8. 80
Laicus,an poſsit iuriſditionem iudicis non ſui, quò ad ſpiritualia ſacramenta,prorogare.de fo.compe.c.ſignificaſti.nu.45. 117
Laicus, ſub qua forma poſsit clericos per literas citare. de citatio. arti.xxiiij.nu.5. 42
Laici iudicantur à legibus eccleſiaſticis.de fo.compe.c. licet ex ſuſcepto.nu.14. 92
Laicus non prorogat iuriſditionem alterius iudicis in cauſa feudali.de foro compe.c.ex tranſmiſſa.nu.3. 85
Laici iuriſditionem non ſui iudicis prorogare poſſunt.de foro cõpe.c.ſignificaſti.nu.5. 112
Laicus delinquens in eccleſia,an poſsit à iudice eccleſiaſtico puniri.de fo.compe.c.poſtulaſti.nu.10. 103
¶Latronem percutiens,an efficiatur irregularis.ſuper c.ad audientiam.de homi.nu.45. 262
Legati & qui domum propriam reuocandi ius habent, nõ ſunt realiter citandi.de cita.arti.v.nu.40. 7
Leproſus per procuratorem in iudicio agere debet.de accuſa.c. veniens.nu.16. 288
Læſio qualiter probari debeat.de teſtib.c.fraternitatis.nu.34. 277
Lex ciuilis generaliter loquens,clericos comprehendit.de iura.cal. c.inhærentes.nu.4. 57
¶Libellus debet eſſe clarus.de libel.obla.c.Ignarus epiſcopus.numero 7. 136
Libellus debet eſſe à partibus ſubſcriptus.de libel. obla.c. Ignarus epiſcopus.nu.8. 136
Libellus iudici,& non reo,debet porrigi. de libel. obla.c. Ignarus epiſcopus.nu.9. 136
Libellus,an ſit de ſubſtantia ordinis iudicij.& nu.ſeq. de libel.obl. c.Ignarus Epiſcopus.nu.10. 136
Libellus an poſsit tacitè omitti,& expreſsè remitti. & nu.ſeq.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.15. 136
Libellus eſt de ſubſtantia iudicij,nec tacitè omitti,nec expreſsè remitti poteſt.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.21 136
Libellus non eſt neceſſarius vbi ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij proceditur.& nu.ſeq. de libel.obla.c. Ignarus Epiſcopus.nu.22. 136
Libellus nõ eſt neceſſarius vbi cauſa eſt ſummariè expedienda. de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.26. 136
Libellus non requiritur ſi cauſa de facto expediatur:de libel.obla. c.Ignarus Epiſcopus.nu.27. 136
Libellus qualiter ſit in materia irregularitatis formandus. ſuper c. ad audientiam.de homici.nu.94. 267
Libellus cenſetur diuiduus, diuerſos modos agendi comprehendens,de libel.obla.c.dilecti filij.nu.56. 174
Libellus incertus reſpectu quorũcunq; redituum admittitur. de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.23. 152
Libellus incertus in petitione expenſarũ admittitur.de libel. obla. c.ſignificantibus.nu.24. 152
Libellus admittitur in quo petitur aliquid cũ clauſula,& plus &c. de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.25. 152
Libellus incertus admittitur, quando reſcriptum poteſt dari incertum.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.26. 152
Libellus incertus quando admittatur.& nu.ſeq.de libel. obla.c.ſignificantibus.nu.27. 152
Libellus incertus an poſsit admitti,etiam parte opponente. de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.31. 153
Libellus,an cõtra ſyndicum,œconomum, vel actorem eccleſię aut vniuerſitatis concipi poſsit.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus. nume.131. 145
Libellans in genere quid debeat attendere.de libel.obla.c. ſignificantibus.nu.12. 149
Libellus de iudicij ſubſtantia eſſe dicitur.c.veniens.de accuſa. numero 45. 295
Libellus ex quibus reddatur ineptus. de libel. obla.c. ſignificantibus.nu.120. 166
Libellus non debet continere verba duplicia,ſeu aliàs prægnantia. de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.73. 161
Libellus an contra tutorem, vel contra pupillum formari debeat. de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.135. 145
Libellus debet eſſe clarus & certus.de libel.obla.c.ſignificantibus. nume.71. 161
Libelli effectus,qui.& nume.ſequen.de libel.obla.c.dilecti filij. numero 60. 174
Libellus non requiritur quando factum coram Papa proponitur. de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.29. 138
Libellus non eſt neceſſarius in cauſis ſpiritualibus: beneficialibus, & matrimonialibus,& alijs cauſis,quæ ſequuntur nu.ſequẽ.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.44. 139.& 140
Libellus non admittitur expreſsè non concludens.de libel.obla.c. ſignificantibus.nu.53. 155
Libellus vt concludat,qualis eſſe debeat. & nu.ſeq.de libel.obla.c. ſignificantibus.nu.54. 146.& 155
Libellus admittitur reſpectu eſtimationis fructuum incertus. de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.22. 152
Libellus an debeat concipi contra filium, an verò contra patrem. de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.141. 140
Libellus non requiritur quando conſuetudo eſt, q̃ nõ requiratur: & in multis alijs caſibus non requiritur.de quibus. nu.ſeq. de libel.obla.c.Ignarus epiſcopus.nu.30. 138
Libellus,quo die,ſeu quando ſit offerendus.de libel.obl.c. Ignarus Epiſcopus.nu.147. 147
Libellus an poſsit offerri die feriata.de libel.obl.c.Ignarus Epiſcopus.nu.148. 148
Libellus,coram quo,& in quo loco ſit offerendus. de libel.obla.c. Ignarus Epiſcopus.nu.149. 148
Libellus,quo idiomate ſit formandus.de libel.obl.c.Ignarus Epiſcopus.nu.150. 148
Libellus eſt neceſſariò offerendus in iudicio.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.4. 149
Libellus offerendus eſt parti.de libel.oblatio.c.ſignificantibus. numero 5. 149
Libellus incertus procedit parte eius declarationem non petente. de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.6. 149
Libellus qualiter in exactione pœne citatorium edictum corrumpenti debitè ſit formandus.de cita.arti.xxiij.nu.19. 41
Libellus,an debeat contra ſeruum formari.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.140. 146
Libellus an concipi debeat contra minorem vigintiquinq; annis. de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.136. 145
Libellus an poſsit contra aliquem partim ſuo, & partim nomine alieno formari.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.142. 146
Libellus non debet eſſe generalis. de libel.obla.c. ſignificantibus. nume.72. 161
Libellus nõ debet eſſe alternatiuus.de libel.obla.c.ſignificantibus. nume.74. 161
Libello eodem an poſsint ſimul plures conueniri. de libel. obla.c. Ignarus Epiſcopus.nu.143. 146
Libellus contra principalem & dari,& concipi debet.de libel.obl. c.Ignarus Epiſcopus.nu.129. 146
Libellus in perſonali actione ſine cauſæ expreſsione procedit, parte non opponente.de libel.obla.c.dilecti filij.nu.5. 168
Libellus conſiderari,& eius verba interpretari ſecundùm dignitatem actoris debent.de libel.obla.c.dilecti filij.nu.55. 174
Libellus alternatiuus non ſemper reijcitur.de foro compe.c.ex parte.nu.5. 105
Libellus an in cauſa reconuentionis ſit neceſſariò dãdus.de mutuo peti.c.prudentiam.nu.11. 222
Libellus an poſsit concipi contra procuratorem in rem ſuam. de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.133. 145
Libellus nouus,an exigatur contra nominatum in iudicio comparentem.c.q̃ ſi ſuper. vt lit.non conteſt.nu.31. 282
Libellus ex parte actoris in cauſa capitali, an poſsit per procuratorem offerri.c.veniens.de accuſa.nu.44. 295
Libellus,contra quem concipi debeat.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.128. 144
Libellus quid ſit.de libel.obla.c.continuatur.nu.1. 135
Libellus vnde dicatur.de libel.obla.c.continuatur.nu.2. 135
Libellus quot modis accipiatur.de libel. obla. c. continuatur. numero 3. 135
Libellus non requiritur quãdo iudicis officium imploratur.vt lit. non conteſta.c.quoniam frequenter.nu.31. 195
Libellus,à quo ſit offerendus.de libel.obla.c. Ignarus Epiſcopus. nume.105. 141
Libellus,ex qua cauſa,& cuius fauore fuerit introductus. de libel. obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.104. 141
Libellus eſt de ſubſtantia iudicij.de libel.ob.c.Ignarus Epiſcopus. nume.5. 136
Libellans pro iuribus incorporalibus ſuccumbit, ſi ſe eſſe in vera poſſeſsione dixerit,de foro competen. capitu.conqueſtus.numero 9. 196

Domini Mariani Socini de Senis.

Libellus cuius nomine sit concipiendus . de libel. obla. c. Ignarus Episcopus.nu.106. 141
Libellus non requiritur,quando sine aliqua solēnitate proceditur. de libel.obla.c.Ignarus Episcopus.nu.28. 138
Libello existente malè concepto qualiter contra eum excipiatur. de libel.obla.c.dilecti filij.nu.4. 136
Libellus an concipi possit contra eum, qui defendere promisit. de lib.obla.c.Ignarus Episcopus.nu.134. 145
Libellus qualiter concipi debeat in iudicijs vniuersalibus. de libel. obla.c.significantibus.nu.79. 162
Libellus an debeat concipi contra prodigum.de lib. obla.c. Ignarus Episcopus.nu.138. 545
Libellus procedit emphyteuta dicente rem ad se pertinere iure dominij.de libel.obla.c.dilecti filij.nu.54. 173
Libellus qualiter in iudicio, seu actione vniuersali sit formandus. de libel.obla.c.significantibus.nu.17. 150
Libelli mutatio quid sit.de libel.obla.c.significantibus.nu.143.167
Libellus an possit contra procuratorem simplicem concipi.de lib. obla.c.Ignarus Episcopus.nu.132. 145
Libello dato qualis seruetur procedendi ordo.de mutu.peti.c.prudentiam.nu.12. 222
Libellus an debeat exprimere locum & tempus,& qualiter declaratur.nu.seq.de libel.obla.c.significantibus.nu.36. 153
Libellus qualiter formari debeat in iudicio generali.de libel.obla. c.significantibus.nu.18 150
Libellus cuius expensis sit edendus.de libel.obla.c.significātibus. nume.117. 165
Libellus an debeat concipi contra ecclesiam,an verò contra prælatum.de libel.obla.c.Ignarus Episcopus.nu.130. 145
Libellus est in iudicio porrigendus.de libel.obla.c.dilecti filij.numero 1. 168
Libelli qualiter in causis feudalibus concipiantur . de fo. compe.c. ex transmissa.nu.37. 87
Libellus an sit reo petenti edendus.de libel.obla.c.significantibus. nume.114. 65
Libellus cui & qualiter sit edendus.& nu.seq.de libel.obla.c.significantibus.nu.115. 165
Lib ellus qualiter in iudicio singulari,particulari, vel indiuiduali, debeat formari.de lib.obla.c.significantibus.nu.20. 152
Libellus non requiritur, si causa coram Papa agitetur.vt lit.nō cōtesta.c.quoniam frequenter.nu.25. 194
Libellus an sit contra monachum concipiendus.de libel.oblatio.c. Ignarus Episcopus.nu.139. 145
Libellus qualiter in iudicio speciali sit formandus.de libel. obla.c. significantibus.nu.19. 50
Libellus non debet esse sibi contrarius.de libel. obla.c.significantibus.nu.76. 162
Libellus aliquo speciali iure concludens,non vitiatur.de fo. cōpe. c.ex parte.s̄.nu.7. 105
Libellorum species quot sint.de libel.oblatio.c. continuatur . numero 4. 135
Libellus non debet esse conditionalis. de libel. obla.c.significantibus.nu.75. 162
Libellus in actione ex edicto Prætorum,qualiter formetur.de cita.arti.xxxiij.nu.36. 54
Libellus in actione ex edicto de eo,per quem factum erit, qualiter formetur.de citatio.art.xxxv.nu.24. 55
Libelli verba,qualiter sint ad iudicem dirigenda . de libelli obla.c. Ignarus Episcopus.nu.146. 146
¶Licentia rei,quam formam habeat.de cita.art.xxxj.nu.15. 50
¶Lis an dicatur contestata cum primo,si dato libello contra vnū tertius compareat pro suo interesse.de lit.contesta.c.continuatur.nu.4. 176
Litis contestatio quando fieri debeat.de litis contest.c. olim inter. nume.11. 177
Litis contestatio an censeatur inducta,si reus nec negare,nec fateri se dixerit.de lit.contest.c.olim inter.nu.77. 185
Lis an dicatur contestata,si reus dicat,non credo debere,vel credo debere.de lit.contest.c.olim inter.nu.84. 286
Litis contestatio an inducatur per verba,tu mentiris,& similia. de lit.contest.c.olim inter.nu.85. 186
Litis contestatio quid sit.de lit.contest.c.continuatur.nu.1. 175
Litis contestatio an inducatur per exceptionem peremptoriam, vel dilatoriam.de lit.contest.c.olim inter.nu.73. 185
Litis contestatio non requiritur vbi libellus non exigitur . & nu. seq.vt lit.non contest.c.quoniā frequenter.nu.27. 182.& 194
Litis contestatio an fieri debeat iudice pro tribunali sedente. de li. contest.c.olim inter.nu.75. 185
Litis contestatio an inducatur reo, nec scire nec credere se asserente.de lit.contest.c.olim inter.nu.83. 186
Litis contestatio an inducatur per rei confessionem.de lit.contest. c.olim inter.nu.72. 185
Litem contestari an possit quis compelli.de lit. contest.c. olim inter.nu.12. 176
Litis contestatio an inducatur per responsionem conditionalem. de lit.contest.c.olim inter.nu.86. 186
Litis contestatio fieri potest actore absente.de lit.contesta.c. olim inter.nu.64. 183
Litis contestatio an possit fieri coram arbitro.de li.contest.c.olim inter.nu.10. 177
Litis contestatio vt fiat ex parte agentis,quæ requirat.de lit. contesta.c.olim inter.nu.52. 181
Lis qualiter contestari debeat in causa appellationis. de lit. conte. c.olim inter.nu.94. 186
Litis contestatio cum quibus,& per quos fieri debeat.de lit.contesta.c.continuatur.nu.3. 176
Lis an censeatur contestata reo dicente se contendendum putare. de lit.contest.c.olim inter.nu.79. 186
Litis contestatio non est necessaria coram arbitro.vt lit.non contesta.c.quoniam frequenter.nu.26. 194
Litis contestatio in quibus casibus non requiratur.& nume. præceden.& sequen.vt lit.non contest.c.quoniam frequenter.numero 32. 195.& 196
Litis contestatio in quibus casibus requiratur , & in quibus non. vt lit.non contest.c.quoniam frequenter.nu.7. 190
Litis contestatio quid requirat.de iura.cal.c.cùm causam.nu.4. 66
Litis contestatio an censeatur inducta reo dicente se nolle cum aduersario litigare.de lit.contest.c.olim inter.nu.78. 186
Litis contestatio vnde dicatur.de litis contesta.c.continuatur. nunume.2. 176
Litis contestatio regulariter est de solennitate substantiali iudicij. de lit.contest.c.olim inter.nu.8. 177
Lite non contestata ad testium receptionem procedi non potest. fallit.nu.sequen.vt lit.non contest.c.quoniam frequenter.numero 8. 190
Litis contestatio an requirat responsionem illico fiendam. de litis contest.c.olim inter.nu.76. 186
Litis contestatio an censeatur inducta reo dicente, non præsumo. de lit.contest.c.olim inter.nu.82. 186
Litis contestatio quomodo : & vbi fieri debeat,& coram quo. de lit.contest.c.olim inter.nu.9. 177
Litis contestatio an sit necessaria,& de iudicij substantia. de lite contest.c.olim inter.nu.7. 176
Litis contestatio an requiratur in mutuis petitionibus . de mutuis peti.c.prudentiam.nu.14. 222
Lis an contestata dicatur reo se cedere liti dicente. de lit. contesta. c.olim inter.nu.80. 186
Lis an censeatur contestata,si reus se dubitare asserat.de lit. conte. c.olim inter.nu.81. 186
Litigantes coram iudice incompetenti an possint sententiam dicere nullam.de fo.compe.c.significasti.nu.54. 118
¶Literæ citatoriæ quomodo sint sigillandæ. de cita. articu.xxiij. nume.8. 42
Literæ citationis vltra spatium duarum dietarum ab auditorio pō tificio qualiter sint concipiendæ.de cita.arti.xx.nu.7. 29
Literæ per laicos à Papa impetratæ de rebus ad forum ciuile pertinentibus,non valent.de fo.compe.c.licet ex suscepto.nu.2. 91
Literæ citatoriæ sunt per nuncium necessarium deferendę.de cita. arti.xxiij.nu.9. 42
Literæ impetratæ ad petitionem personæ miserabilis, an valeant. de fo.compe.c.ex tenore.nu.4. 94
Literæ impetratæ à puris laicis ad iudicem ecclesiasticum,quando valeant.de fo.compe.c.ex tenore.nu.5. 94
Literæ executoriales cum clausula (& si senseris te grauatū) quid operentur.de cita.arti.xxj.nu.1. 38
Literæ citatoriæ sub qua forma præsentandæ sint. de cita. articu. xxiij.nu.12. 42
¶Locus iudicij quis sit,& qualis esse debeat . de fo. compe.c.licet ratione.nu.92. 134
Locus non tutus multipliciter dicitur.de cita.arti.xvij.nu.6. 24
Loca quæ ab Archidiacono visitari possint.de visitatione.c.rectè. nume.9. 244

¶ De litera M.

MAgister seu præceptor, qualiter animo docendi præsumatur castigasse.super c.ad audientiam . de homici. nume.3. 256
Magistratus maiores,qualiter & quando sint in ius vocandi.de cita.arti.v.nu.25. 6
Mali mores & mala rerum administratio,reddunt quē suspectum

Repertorium

de fuga.de cita.arti.xx.nu.68. 34
Mandatum ſimplex ad iurandum de calumnia in cauſis iuſtis intel ligi debet.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.37. 63
Mandatum ſimplex habens ad cauſam vel cauſas, an & quãdo poſ ſit de calumnia iurare.& nu.ſeq.de iura.calum.c.in pertractandis.nu.27. 62
Mandans an irregularis efficiatur,ſi mandatarius occidatur. ſuper c.ad audientiam.de homici.nu.64. 265
Mandatum habens in cauſa criminali,an allegare poſsit cauſas abſentiæ facti.c.veniens.de accu.nu.48. 263
Mandatum ſpeciale an requiratur.c. veniens.de accu.nu.69. 264
Maritus abſens ab vxore præſumitur malitioſè abeſſe.de cita.arti. xvij.nu.28. 21
Matrimonium dupliciter accuſari poteſt. vt lit.non conteſta.c.ad hoc Deus.nu.5. 187
Matrimonium ſpirituale per quid contrahatur inter electum & eccleſiam.vt lit.non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.84. 198
Matrimoniũ ſpirituale & carnale à pari procedunt.vt lit.non conteſta.c.quoniam frequenter.nu.83. 198
Miles an poſsit realiter citari.de cita.arti.v.nu.36. 7
¶Minor an poſsit de calumnia iurare.de iura.cal.c. in pertractandis.nu.9. 61
Minor non poteſt beneficio ætatis renunciare.de fo.compe.c.ſi diligenti.nu.18. 95
Miſsio in poſſeſsionem quibus cauſis non adaptetur.vt lit.nõ conteſta.c.tuæ fraternitati.nu.3. 189
Modus contra contumacem procedendi lit.non cõteſt. qualis ſit. vt lit.non conteſt.c.tuæ fraternitati.nu.1. 188
Modus procedendi contra reum contumacem in reali actiõe, qualis ſit.vt lit.non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.92. 199
Modi ſpeciales forum ſortiendi,quatuor ſunt.de fo.compe.c.licet ratione.nu.1. 124
¶Monaſteria in fauorabilibus veniunt eccleſiarum nomine.de iura.cal.c.inhærentes.nu.10. 57
Monachus aut monialis,aut religioſa perſona', an poſsit citari . de cita.arti.v.nu.45. 8
Monachus non venit clericorum appellatione.de iura.cal.c.inhærentes.nu.8. 57
Monachus quo nomine cẽſeatur agere.de lib.obl.c.Ignarus Epiſcopus.nu.113. 143
Monachus an ſortiatur forum ordinarij loci vbi deliquit. de foro compe.c.poſtulaſti.nu.11. 103
Monachus an poſsit iurare de calumnia.de iur.cal.c. in pertractandis.nu.13. 61
¶Monitio,vocatio,& citatio in quo differant.de cita.articu.j. numero 3. 1
Monitio vnica ſufficit,vt actor in cauſa reconuentionis reſponde re teneatur.de mutu.peti.c.ex literis.nu.7. 208
Monitio iudicis facta præſenti habet vim peremptorij.de cita.arti.xxvij.nu.55. 46
Monitio vnica conſtituit hæredem in mora.de cita.arti. xxvij.numero 53. 46
Mora ſola in loco facit contrahere quaſi domicilium.de fo.compe. c.q clericis.nu.3. 91
¶Mulcta non poteſt imponi ſine citatione.de citatio.arti. vij.numero 31. 12
Mulctari incontinenti nemo poteſt ob contumaciam.de accuſa.c. veniens.nu.9. 286
¶Mulier non poteſt realiter citari.de cita.arti.v.nu.39. 7
Mulier conſtituens procuratorem,an poſsit compelli perſonaliter comparere.de cita.arti.xx.nu.35. 31
Mulier interficiens fœtum proprium,an efficiatur irregularis . ſuper c.ad audientiam.de homici.nu.44. 262
Mulier & ruſticus an admittantur didicitis teſtificatis.de teſt.c.fraternitatis.nu.32. 276
Mulier nubens non eſt citanda.de cita.arti.v.nu.30. 7
¶Mutatio libelli in quo differat ab emendatione. de libel. obla.c. ſignificantibus,nu.144. 167

¶ De litera N.

Narratio an & qualis ſit in libello neceſſaria.de lib.obla. c.ſignificantibus.nu.34. 153
Narratio ſola ex parte actoris ad lit.conteſta.non ſufficit.quod limitatur nu.ſeq.de lit.conteſta.c.olim inter.nume.53. 182
Neceſſaria ad capturam vel ad citationem pro debito ciuili, quæ ſint.de cita.arti.xx.nu.58. 33
Negatio vel confeſsio quando facta cenſeatur ad ea,quæ principaliter petuntur.de lit.conteſt.c.olim inter.nu.70. 184
Negatio ſola forum mutat.de fo.compe.c.ſi clericus.nu.12. 83
Negationes duæ vim obtinent affirmatiuæ.de iura.cal.c. in pertractandis.nu.3. 60
Negotium liquidari poteſt actore abſente.de citatio.artic. xxxiij. nume.3. 52
Nomen rei quando inter reos receptum dicatur . de mutu.peti.c. ex literis.nu.65. 213
¶Nominatus in iudicio cõparens an teneatur de calumnia iurare. §.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.35. 183
Nominatus in iudicio quid facere debeat denunciatione ſibi facta. §.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.30. 282
Nominatus in iudicio comparens an poſsit forum declinare, quẽ ex perſona ſua nominãs declinare nequibat.§.q ſi ſuper.vt lit. non conteſt.nu.32. 282
Nominatus in iudicio cõparens an poſsit iudicem recuſare, quem nominans recuſare non valebat.§.quòd ſi ſuper.vt lit.non conteſta.nu.33. 182
¶Nominatio in iudicio quando fienda ſit.vt lit.nõ conteſt.c.quoniam frequenter.nu.118. 203
Nominatus in iudicio quid facere debeat facta ſibi denũciatione. vt lit.non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.126. 203
Nominatio domini in iudicio,qua ratiõe fuerit inducta.§.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.11. 279
Nominatio in iudicio an ſit facultatis,& quare fuerit inuenta.§.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.10. 279
Nominatio domini in iudicio in rebus immobilibus fieri poteſt. §.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.14. 280
Nomina qualiter ſint in prima citatione exprimenda: & quid operetur clauſula,& quidam alij,in reſcriptis appoſita.de cita.arti. xx.nume.12. 29
Nominari in iudicio quis poſsit.§.quòd ſi ſuper.vt lit. non conte. nume.12. 208
Nominatio qualiter fieri debeat, & ad quid teneatur nominatus. vt lit.non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.119. 203
Nominatio domini in iudicio,quando fieri debeat. §. q ſi ſuper. vt lit.non conteſt.nu.23. 281
Nominatio domini in iudicio an locum habeat in cauſa damni dati.§.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.22. 281
Nominatio domini in iudicio an locum habeat in poſſeſſorijs.§.q ſi ſuper.vt li.non conteſt.nu.21. 281
Nominans dominum in iudicio an ſtatim nominatiõe facta teneatur iurare de calumnia.§.q ſi ſuper.vt lit.non conte.nu.25. 281
Nominatus miſsionem paſſus agere volens ſuper proprietate, an teneatur de calumnia iurare.§.quòd ſi ſuper.vt lit.non conteſt. nume.40. 284
Nominatus paſſus miſsionẽ in poſſeſsionem vſquequo ſuper proprietate audiri poſsit.§.q ſi ſuper.vt lit.non conte.nu.34. 283
Nominatus comparens an poſsit declinare forum,quem ex perſona ſua nominans declinare non poterat. vt lit. non conteſta.c. quoniam frequenter.nu.127. 203
Nominatio domini an locum habeat in rebus mobilibus.§.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.15. 280
Nomina citatorum an ſint in qualibet citatione exprimenda. de cita.arti.v.nu.66. 9
Nominatio an ſit merè facultatis.vt lit.non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.105. 201
Nominatio quid ſit.vt lit.non conteſt.§.q ſi ſuper.nu.7. 279
Nominatio domini in iudicio,qualiter fieri debeat.§.q ſi ſuper.vt lit,non conteſt.nu.24. 281
Nominatio an locum habeat pro rebus, in quibus conuentus aliquid iuris habet.§.q ſi ſuper.vt lit.non conteſt.nu.17. 280
Nominare dominum in iudicio,quis poſsit, vt lit. non conteſta.c. quoniam frequenter.nu.103. 201
Nominare dominum in iudicio,quis poſsit.§.q ſi ſuper.vt lit.nõ conteſt.nu.8. 279
Nominatio an locum habeat in actionibus perſonalibus.vt lit.nõ conteſt.c.quoniam frequenter.nu.114. 202
Nominatio an locũ habeat pro rebus, in quibus conuentus habet aliquod ius.vt lit.nõ conte.c.quoniã frequenter.nu.112. 202
Nomina non ſunt ſemper rebus conſona . de libel.obla. c. Ignarus Epiſcopus.nu.1. 136
Nominatio quid ſit.vt li.nõ cõte.c.quoniã frequẽter.nu.102. 188
Nominatio an in rebus tam mobilibus, quàm immobilibus locũ habeat,& nume.ſeq.vt lit.non conteſt.c.quoniam frequenter. nume.109. 201
Nominatio an locum habeat in cauſa damni dati.vt lit.non conte. c.quoniam frequenter.nu.117. 203
Nominans nominatione facta an teneatur iurare de calumnia . vt lite non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.120. 203
Nominari quis poſsit in iudicio,vt lit,non conteſt.c. quoniam frequenter.nume.106. 189

Nominatio an locum habeat in iuribus incorporalibus. vt lit. non conte. c. quoniam frequenter. nu. 111. 201
Nominatio coram quo & in quibus cauſis fieri poſsit. & nu. ſeq. vt lit. non conte. c. quoniam frequenter. nu. 107. 201
Nominatio, an in poſſeſſoriis locum habeat, vt lit. non conteſta. c. quoniam frequenter. nu. 116. 202
Nominatus comparens, an poſsit recuſare iudicem, quem nominans recuſare non poterat. vt lit. non conteſta. c. quoniam frequenter. nu. 128. 203
Nominatio in iudicio, coram quo fieri debeat. §. q̃ ſi ſuper. vt lit. non conte. nu. 13. 280
Nominans dominum in iudicio, an iuret de calumnia. de iur. calũ. c. in per tractandis. nu. 44. 64
Nominatio dñi in iudicio, an locũ habeat in iuribus incorporalibus. §. quòd ſi ſuper. vt lit. non conte. nu. 16. 280
Nominans dominum in iudicio, quid facere, ſeu ad quid teneatur. §. q̃ ſi ſuper. vt lit. non conte. nu. 29. 282
Nominatus paſſus miſsionẽ volens agere de proprietate, an teneatur de calũnia iurare. vt lit. nõ cõte. c. q̃m. frequẽter. nu. 135. 203
Nominans dominum in iudicio, quid facere debeat: & ad quid teneatur. vt lit. non conte. c. quoniam. frequenter. nu. 125. 203
Nominatio domini iudicio, an locum habeat in perſonalibus. §. q̃ ſi ſuper. vt lit. non conte. nu. 19. 281
Nominatus paſſus miſsionem, vſquequo audiatur ſuper proprietate. vt lit. non cõte. c. quoniam frequenter. nu. 134. 205
¶ Non citandus ſi citetur, quid iuris. de cita. art. v. nu. 68. 10
¶ Notarius quid facere debeat oblato libello. de lib. ob. c. ſignificantibus. nu. 109 165
¶ Notificatio ad domum facit currere terminum, qui non currit niſi ſcienti. de cita. arti. xvij. nu. 31. 23
¶ Nuncio citandi de commiſsione delegati, an ſit credendum. de cita. art. xij. nu. 10. 18
Nuncio an potius credatur, q̃ notario. de cita. arti. xxx. nu. 6. 49
Nuncio publico & iurato, an ſit credendum in alijs, quàm citationibus. de cita. ar. xij. nu. 5. 17
Nuncius à quo poſsit conſtitui. de cita. art. x. nu. 3. 16
Nuncio citanti, an & q̃n credendũ ſit. de cita. art. xij. nu. 1. 17
Nuncius, an in ſingulis relationibus iurare debeat. de cita. art. xiij. nu. 7. 19
Nuncius falsò vel mendaciter referens, an & qua pœna ſit puniẽdus. de cita. art. xiiij. nu. 1. 19
Nuncius falsò referens, à quo puniri debeat. de cita. ar. xiij. numero 2. 19
Nuncio publicato & iurato habenti baculum, an ſit citationibus credendum. de cita. arti. xij. nu. 3. 17
Nuncio & actis iudicum credendum eſt: niſi ex aduerſo validę oſ ferantur probationes. de cita. arti. xvj. nu. 5. 19
Nuncius debet citare iuxta formam ſibi à iudice commiſſam, de cita. art. xiij. nu. 1. 18
Nuncius, cui debeat citationem referre, an iudici, an notario. de ci. art. xiij. nu. 2. 18
Nuncio ſe citaſſe aſſerente, parte autem hoc negante, cui credendum erit. de cita. arti. xvj. nu. 2. 19
Nuncius quid ſit. de cita. art. ix. nu. 1. 16
Nuncius, quot nominibus nuncupetur. de cita. articu. ix. nu. 2. 16
Nuncio citanti, an & quando ſit à partibus credendum. de cita. ar. xij. nu. ix. 18
Nuncij quot debeant in cauſis iudicialibus conſtitui. de cita. arti. x. numero 4. 17
Nuncius conſtitui poteſt quilibet, qui non eſt expreſsè prohibitus. de cita. art. x. nu. 1. 16
Nuncius, qualiter debeat citare. de cita. arti. xx. numero 97. 38
Nuncij electio ſeu conſtitutio, qualiter ſit facienda. de cita. arti. x. numero 5. 17

¶ De litera O.

Oblatio quid ſit. in tractatu oblationum. lib. primo. numero 7. 228
Oblatio omnium rerũ pręſentiũ & futurarũ, an cõteneat iura & actiones. in tract. oblatio. libro decimo numero 2. 233
Oblatio omnium bonorum præſentium & futurorum, quid contineat. in tract. oblationum. lib. viij. nu. 1. 230
Oblatio, an fieri poſsit ſimplici verbo. in tractatu oblatio. libel. nono. nu. 2. 232
Oblationes factæ ad vſum, an anthorirate legati de latere, tranſmutari poſsint in aliũ. in trac. oblationũ. lib. xix. nu. 3. 240
Oblationes, an proſint exiſtentibus in peccato mortali. in tracta. oblationum. lib. i ij. nu. 2. 229
Oblationes ad vnum vſum factę an poſsint in alium tranſmutari cum offerentis voluntate. in trac. oblatio. lib. xix. nu. 4. 240
Oblatio excedens quingentos aureos an ſit inſinuanda. in tracta. oblationum. lib. ix. nu. 6. 233
Oblatio omnium rerum, an contineat omnia bona. in tract. oblatio. libel. x. nu. 3. 233
Oblatio bonorum, quid importet. in tract. oblationum. libel. viij. numero 5. 231
Oblatio omnium bonorum, quid contineat. in tractatu oblationum. lib. viij. nu. 4. 231
Oblationes charitatiuę an ſint neceſſarię. in tractatu oblatio. lib. iij. nume. 6. 229
Oblationes, à quibus recipi poſsint. in tractatu oblatio. lib. iij. nume. 1. 229
Oblationes decimarum, an ſint neceſſarię. in tracta. oblationum. lib. iij. nu. 4. 229
Oblationes & ſuffragia facta pro aliquibus defunctis, an illis ſolis proſint. in tractatu oblatio. lib. xvij. nume. 3. 237
Oblationes factæ imagini, an ſpectent ad locum imaginis. in tracta. oblationum. lib. xvij. nu. 5. 239
Oblatione perſonæ, an veniant etiam bona. in tract. obla. lib. viij. nume. 21. 232
Oblatio facta de bonis pręſentibus & futuris, quid contineat. in tracta. oblationum. lib. viij. nu. 3. 231
Oblatio perſonæ & bonorum ſimul, quid contineat. in tract. obla. lib. viij. nu. 22. 232
Oblationum ſpecies quę ſunt, & quot in tractatu oblationum. lib. ij. numero 1. 228
Oblationes factæ imagini alicuius ſancti, cui debeant applicari. in tracta. obla. lib. xvij. nu. 3. 238
Oblatione, quis cui ſint applicandæ vſui. in tract. oblationum. lib. xix. nume. 1. 240
Oblationes factæ ad vnum vſum, an poſsint commutari in aliũ. in tract. oblationum. lib. xix. nu. 2. 249
Oblationes quando debeantur eccleſiæ parochiali. in tracta. obla. lib. xvij. nu. 9. 238
Oblationes, an de omnibus rebus poſsint fieri in tract. oblatio. li. vj. nu. 1. 230
Oblationes factæ imagini exiſtenti in aliqua domo, an pertineãt domino domus. in tract. oblatio. lib. xvij. nu. 4. 239
Oblatio omnium bonorum præſentium & futurorum, an valeat. in tracta. obla. lib. xj. nu. 1. 233
Oblationes, quæ fiunt ad altare, an ſint neceſſariæ. in tracta. obla. lib. iij. nu. 5. 229
Oblationes factę imagini cui debeant applicari. in tract. oblatio. lib. xvij. nu. 1. 239
Oblationes primitiarum, an ſint de præcepto. in tracta. oblationũ lib. iij. nu. 3. 229
Oblationes, quo animo fieri debeant. in tracta. oblationum. lib. ix. nume. 1. 232
Oblatione facta ſub nomine hęreditatis, qualiter creditorib⁹ ſubueniatur. in tract. obla. lib. xij. nu. 2. 235
Oblatio, an fieri poſsit abſenti. in tracta. obla. lib. ix. nu. 3. 232
Oblatio à minore facta, an valeat. in tractatu oblationum. lib. ix. nume. 5. 232
Oblationes factę pro viuis, an proſint illis. in tractatu oblatio. lib. xvij. nu. 1. 237
Oblationes, quando debeantur eccleſiæ cathedrali. in tracta. obla. lib. xvij. nu. 7. 239
Oblationes factę alicui ſancto, an debeantur eccleſię nomini ipſius dicatę. in tract. obla. lib. xvij. nu. 6. 239
Oblationes, quando debeantur epiſcopo, in tracta. obla. li. xvij. nu. 8. 239
Oblatio excedens quingentos aureos facta eccleſiæ an requirat ſcripturam. in tract. obla. lib. ix. nu. 7. 233
Oblationes factæ pro defunctis, quando eis proſint. in tract. obla. lib. xvij. nu. 2. 237
Oblationum quot ſpecies. in tract. obla. lib. v. nu. 1. 230
Oblatio facta à patre an præiudicet viuentibus filijs. in tracta. obla. lib. xv. nu. 1. 236
Oblatio verbis facta eccleſiæ nemine rrcipiente, an valeat. in trac. obla. lib. ix. nu. 4. 232
Oblationes ad actum exteriorem latriæ pertinẽtes, an ſint de pręcepto. in tract. obla. lib. iij. nu. 2. 229
Oblationes, an ſint de præcepto. in tract. obla. lib. iij. nu. 1. 214
Oblationes, qualiter & quot modis fieri intelligantur. & nu. ſeq. in tract. obla. lib. viij. nu. 8. 231
Oblationes, an ſint à minoribus recipiendæ. in tract. obl. lib. iij. nume. 3. 230
Oblatio omnium bonorum mobilium & immobilium, quid contineat. in tract. oblatio. lib. viij. nu. 6. 231

Repertorium

Oblationes factæ ad altare capellæ alicuius eccleſiæ,ad quem ſpectent in tractatu oblatio.lib.xviij.nu.10. 239
Oblationes ad vſum eccleſiæ an ſint neceſſariò dandæ in tracta. obla.lib.iij.nu.7. 229
Oblatio an præiudicet filijs futuris.in tractatu oblatio.lib.xv.numero 3. 236
Oblationes factæ imagini profanæ cui ſint applicandæ.in tracta. oblatio.lib.xvij.nume.2. 238
Oblatio quę fit Deo quotuplex ſit,& quot modis fieri poſsit.et nu.ſeq.in tract.oblatio.lib.j. nu.3. 228
Obligatio ad intereſſe propter locũ ex mora debitoris,an extinguatur ſorte in loco non deſtinato ſoluta.de foro compet.c.dilecti filij.nu.15. 109
Oblatio perſonæ facta eccleſiæ an valeat.in tract.oblatio.lib.x.numero 4. 233
Obligatus ratione debiti an poſsit alibi conueniri,quàm in loco deſtinatæ ſolutionis.de foro competenti.capi . dilecti filij.numero 10. 108
Obligatio,qualiter introducta fuerit.de libel.obla.c.ſignificantibus.nume.45. 154
Offerens bona & non ſe,qualiter creditoribus anterioribus præiudicet:& qualiter eis ſubueniatur.in tractatu oblatio.lib.xiij.numero 1. 234
Offerens ſe & non ſua,qualiter creditoribus præiudicet.in tracta. oblatio.lib.x.nu.2. 233
Offerens ſe ſine ſuis,an & qualiter prejudicet creditoribus ſuis.in tract.obla.lib.xij.nu.3. 235
Offerens ſe & ſua an præiudicet creditoribus.in tracta.oblatio.libro x.nume.3. 233
Offerens bona ſua & nõ ſe,an crediroribus præiudicet in tracta. obla.lib.x.nume.1. 233
Offerens ſe & ſua,an præiudicet creditoribus perſonalibus.in tracta.obla.lib.xij.nu.4. 235
¶Occaſionem dans homicidio vel mutilationi,an incurrat irregularitatem ſuper c.ad audientiã.de homi.nu.49. 265
Occidens alium,qualiter probabit hoc ad defenſionẽ neceſſariam feciſſe.ſuper c.ad audientiã.de homi.nu.36. 261
Occultans,an teneatur ſicut eximens.de citat.articu. xxxiij.numero 11. 52
Oeconomus agens cuius nomine debeat libellum concipere.de libel.obla.c.ignarus Epiſcopus.nu.119. 144
Oeconomus notitiam cauſæ non habens ad iurandum de calumnia non admittitur.de iuramen.calum.cap.in pertractandis. nume.2. 60
Oeconomus collegij in cauſa collegij ipſius de calumnia iurat,& non ipſum collegium.de iuramento calum.cap.Imperator.nume.1. 65
¶Opponere de contrarietate,quando neceſſariũ ſit.de libel.obl. c.dilecti filij.nu.46. 173
¶Ordo an requiratur in litis conteſtatione.de lit.conte.c.olim inter.nu.92. 186
Ordo an ſit neceſſarius in libello.de libel.obla.c.ſignificantibus. nume.68. 160
Ordo in conſilijs dandis,vel diſputationibus faciendis,qualis ſeruari debeat.de fo.compe.c.ſi diligenti.nu.11. 94
Ordo ſacer,quid ſit.de accu.c.veniens.nu.33. 286
Ordinarius,qua forma poſsit ordinario alteri ſcribere in materia citationis.de cita.ar.xxiij.nu.6. 52
¶Oratoria,an viſitari poſsint.de viſitat.c.rectè.nu.13. 244
¶Origo quando inſpici debeat.de accuſa .c.veniens.nu.14. 288
¶Orphanotrophus,an debeat iuramentum calumniæ præſtare.de iura.cal.c.in pertractandis.nu.24 62

¶De litera P.

PActum priuatorum non valet in præiudicium reipublicę.de foro compe.c.ſi diligenti.nu.5. 94
¶Papa cõſtitutioni ſuę tenetur ſuper iure diuino fundatę.de fo.compe.c.ſignificaſti.nu.13. 113
Papa leges interpretatur.de iur.cal.c.inhercẽtes.nu.7. 57
Papa cũ clauſula,appellatione remota,cauſam cõmittere poteſt.de mutuis peti.c.prudentiam.nu.1. 221
Papa mandante alicui his verbis,moneas talem &c.quid erit agẽdum.de cita.ar.xx.nu.96. 38
Papa non habet exercitiũ iuriſditionis temporalis.de foro compe. c.licet ex ſuſcepto.nu.11. 92
Papa in pectore omnia iura putatur habere.ibidem.de viſitat.rectè.nu.7. 242
Papa an ex præcepto teneatur ad viſitandum.de viſitatione.ca.rectè.nu.7. 242
Papa non poteſt de iure mere temporali cognoſcere.de fo.compe ten.c.licet ex ſuſcepto.nu.15. 92
Papa decidere poteſt dubia, etiam inter legiſtas orta, vt lit. non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.2. 190
Papa & Princeps poſſunt perſonaliter citare. de cita.arti.xx.numero 28. 31
Papa an poſsit iuriſditionem alterius in ſe prorogare. de foro cõpe.c.ſignificaſti.nu.10. 113
Papa neceſſariò tenetur confiteri Deo, de fo.compe.cap. ſignificaſti.nu.11. 113
Pares curiæ qui dicantur. de fo.compe.c.ex tranſmiſſa.nu.17. 86
Pares omnes an ſint iudices,& quliter eligantur. de fo. compe. c.ex tranſmiſſa.nu.18. 86
Pares curiæ de eadem curia debent eſſe. de fo. compe.c. ex tranſmiſſa.nu.19. 86
Pares curiæ ſi ſint ſuſpecti, an poſsit eorum iuriſditio declinari. de fo.compe.c.ex tranſmiſſa.nu.20. 86
Pares curiæ in quo loco debeant cognoſcere. de fo. compe.c. ex tranſmiſſa.nu.22. 86
Pares in cognoſcendo de cauſa feudi,quem debeant ordinẽ imitari.de fo.compe.c.ex tranſmiſſa.nu.23. 86
Pars citata ad mandatum delegati non tenetur comparere: niſi in citatoria ſit inſertus tenor reſcripti delegatorij.de cita. arti.xij. nume.11. 18
Parte nuncio citanti contradicente,aut econtrà, cui ſtandum ſit. de cita.ar.xvj.nu.1. 19
Pars per partem citata,an teneatur obedire,ſeu credere parti citanti.de cita.ar.viij.nu.5. 16
Parte corporis extra limen domus exiſtente,& altera parte intra, an poſsit fieri citatio realis vel captura.de cita.articu.xvij. numero 8. 20
Particula corporis,an capiatur pro toto corpore in materia citationis realis.de cita.ar.xvij.nu.9. 20
Pater reſpectu filij,& filius reſpectu patris,cuius nomine debeãt libellũ cõcipere.de lib.obl.c.ignarus.eps.nume.123 144
Pater nomine filij agens,an abſq; ſpeciali mandato poſsit de calumnia iurare.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.19. 62
Pater,an poſsit interpretari confeſsionem filij in iudicio factam.c. veniens.de accuſa.nu.65. 299
Paupertas,an excuſet à procuratione præſtanda. de viſitatione. c. ſi rectè.nu.64. 254
Peccata occulta,an inducant irregularitatem. ſuper c. ad audientiam.de homi.nu.87. 166
Peccatum contra naturam eſt mixti fori. de foro compe. c. cũ ſit generale.nu.25. 90
¶Pœna ad hæredes non tranſmittitur,ſi ſententia ipſam declarãs requiratur.de iur.cal.c.cum in cauſa.nu.36. 71
Pœna patientis ſe trahi ad examen vetitum,qñ habeat locum: & cõtra quẽ:& in quibus cauſis:& in quantũ:& qñ licitè ſit pœnitere vt euitetur.& nu.ſeq.de fo.cõpe.c.ſi diligenti.nu.33. 96
Pœna edictum citatorium corrumpenti taxata,cui ſit applicanda. de cita.ar.xxij.nu.17. 41
Pœna quæ & quanta ſit trahenti alium ad vetitum examen imponenda.de fo,compe.c.ſi diligenti.nu.25. 96
Pœna veniam in ius vocandi nõ petentibus taxata, per quem ſit imponenda.de cita.arti.xx.nu.89. 37
Pœnam pecuniariam debitam ſoluere non valens,qualiter ſit aliter puniendus.de cita.ar.xx.nu.90. 37
Pœnam trahentibus ad vetitum examen ſtatutam, quis incurrere dicatur.de fo.compe.c.ſi diligenti.nu.24. 96
Pœna non debet imponi,niſi conſtet de delicto. de citat. articu. vij.nu.35. 12
Pœna relegationis quę ſit de accu.c.veniens.nu.26. 291
Pœna veniam in ius vocandi requiſitam non petentibus taxata, quibus caſibus & cauſis incurratur: & quis ad illam teneatur: & cui ſit applicanda.de cita.arti.xx.nu.86. 37
Pœna veniam in ius vocandi requiſitam non petenti taxata,intra quantum tempus peti debeat:& qua actione:& qualiter in illius exigentia formetur libellus: & quæ poſitiones faciẽdę. de cita,art.xx.nu.88, 37
Pœna veniam in ius vocandi non petentibus debita,quibus caſibus deficiat.& nu.ſeq.de cita.ar.xx.nu.93. 37
Pœnitere qñ quis poſsit:& vſq; ad qđ tẽpus:&an pœnitens teneaţ parti ad intereſſe.de fo.cõpe.c.ſignificaſti.nu.46. 117
Pœnitere non poteſt alterius iuriſditioni ſe ſubmittens. de fo.cõpe.c.ſignificaſti.nu.3. 113
Pœnitentia vſq; ad quantum tempus admittatur.de cita. arti.xx. nume.94. 37
Pœnitentes ſub quo conueniantur foro.de fo.compe.c.ſi quis clericus.nu.13. 76
Perſona ficta non citatur perſonaliter.de cita. articu. xx.numero 27.

Domini Mariani Socini de Senis.

Perſonæ quæ ſine venia citari non poſſunt, qualiter ſint citandæ.de cita.art.xx.nu.73. fo.34
Perſonæ quæ nō poſſunt abſque venia in ius vocari,multæ ſunt. de cita.arti.xx.nu.74. 34
Perſona coniuncta agens pro coniuncta,cuius nomine debeat libellum cōcipere.de lib.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.124. 144
Perſona particularis alicuius ſocietatis,cuius nomine debeat libellum concipere.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.125. 144
Perſona coniuncta,an debeat iuramentum calumniæ præſtare.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.41. 63
Perſona actoris,an & qualiter ſit in libello inſerenda.de lib.ob. c. ſignificantibus.nu.14. 149
Perſona conuenti,an & qualiter debeat in libello exprimi.de lib. ob.c.ſignificantibus.nu.15. 149
Perſona iudicis,an & qualiter ſit in libello exprimenda.de lib. ob. c.ſignificantibus.nu.13. 149
Perſona eccleſiaſtica agere poteſt pro iniuria ſibi illata.de lit. cōteſta.c.olim inter.nu.2. 176
Peremptorio requiſito & omiſſo, an valeat actus parte non opponente geſtus.de cit.art.xxvij.nu.61. 47
Peremptorium in prima citatione apponi poteſt in cauſa criminali.de accu.c.veniens.nu.6. 286
Peremptorij effectus primus,eſt inductiuus:& qui alij.nu.ſeq. de cita.arti.xxvij.nu.62. 47
Petitiones mutuæ quando ſint faciendæ.de mutuis peti.c.ex literis.nu.97. 220
Petitio mutua quare fuerit introducta.de mutuis petitio.c.in alio meo.nu.3. 207
Petitio mutua quotuplex ſit.de mutuis peti.c.in alio meo.numero 2. 207
Petitio iuris Epiſcopalis,an dicatur iudicium generale,vel vniuerſale.de lib.ob.c.ſignificantibus.nu.81. 162
Petitiones mutuæ quæ dicantur.de mutuis petitionibus.ca.in alio meo.nu.1. 207
Petrus, an incurrerit irregularitatem dum auriculam abſcidit ſeruo pontificis.ſuper.c.ad audientiam.de homici.nu.37. 261
Pontifex ſummus,an viſitare poſsit.ibidem.de viſita.cap.ſi rectè. nu.4. 242
Populus idem eſt qui antea fuit,& nunc eſt.de for.compe.c. cùm contingat.nu.24. 99
Portans ligna ad comburendos hæreticos,an ſit irregularis. ſuper c.ad audientiam.de homici.nu.62. 265
Poſſeſſor & detentor,an & quo caſu ſint citandi.de cita.articu.v. nu.3. 3
Poſſeſsio in quam mittitur actor nominato in contumacia durante,qualis ſit.§.q; ſi ſuper.vt lit.non conteſt,nu.38. 283
Poſſeſſorij natura non alteratur per narrationem in libello poſſeſſorio factam.de foro compe.c.ex parte.nu.3. 105
Poſsidens res in locis varijs , poteſt in eiſdem conueniri . de foro compe.c.ſanè ſi Epiſcopi.nu.4. 79
Poſitio quid ſit.de teſti.c.fraternitatis.nu.4. 269
Poſitiones in cauſis agitandis fieri poſſunt.de lit.conteſta.c.olim inter.nu.4. 176
Poſitiones tam rei,quàm actoris,qualiter formentur in edicto, de eo per quem factum erit.de cit.art.xxxv,nu.25. 55
Poteſtas generaliter conceſſa procuratori ad iurādum decalūnia, an ſufficiat.de iura.calum.c.in pertractandis.nu.36. 63
Poteſtas excommunicandi poteſt præſcribi. de foro cōpe.c. cùm contingat.nu.16. 98
Publicatio teſtium ſeu atteſtationum, requirit partis citationem. de cit.arti.vij.nu.17. 10
Publicatio ſola teſtificatorum,an pręcludat viam productioni teſtium.de teſtibus.c.fraternitatis.nu.9. 269
Publicatio inſtrumenti notarij defuncti, an requirat citationem. de cit.arti.vij.nu.25. 11
Puer,quādo doli capax dicatur.ſuper.c.ad audientiam.de homici. nu.13. 257
Pupillus,an poſsit de calumnia iurare. de iura.calum.c. in pertractandis.nu.8. 61
Pupillus aut minor pubes,an & quando,aut qualiter poſsint citari.de cit.art.v.nu.42. 7
Pupillus vel minor,qualiter ſint citandi.de cit.art.xx.nu.49. 33
¶Practica ſeu modus procedendi cōtra actorem ad vetitum examen trahentem,qualis ſit.de fo.compe.c.ſi diligenti.nu.27. 96
Practica quæ in interdicto,vti poſsidetis,ſit ſeruanda.de foro cōpe.c.conqueſtus.nu.8. 106
Præco qualiter referre debeat.de cit.arti.xxv.nu.6. 45
Præcone & notario differentibus in relatione, cui credendum. de cit.art.xxv.nu.7. 45
Præco quis eſſe poſsit.de cita.arti.xxv.nu.3. 45
Prælatus agens pro iuribus ſibi competentibus nomine ſuo libellum debet cōcipere.de lib.ob.c.Ignarus Epiſcopus.nu.110. 142
Prælatus & cōuentus quandoque ſimul in eodem iudicio poſſunt agere.de mutuis peti.c.ex literis.nu.1. 208
Prelatus in cauſis eccleſiæ,cuius nomine debeat libellum concipere.de lib.ob.c.Ignarus Epiſcopus.nu.107. 142
Prælatus de calumnia iurat in animam propriam , & eccleſiæ .de iur.calum.c.cùm in cauſa.nu.13. 68
Prælatus ſubijciens eccleſiam ſuam alicui laico, accuſari poteſt. de accu.c.veniens.nu.4. 285
Prælatus vnum ſciens vt prælatus,& aliud vt conuentus, qualiter iurare debeat,ne ſit periurus.de iura.calum.capit.cùm in cauſa. nu.21. 69
Prelatus,an debeat agere nomine proprio vel eccleſię.de libel.ob. c.Ignarus Epiſcopus.nu.108. 142
Prælatus,quando procurationem poſsit ſubditis remittere. & nu. ſeq.de viſitatione.c.ſi rectè.nu.58. 237.& 254
Prælatus agens ſimpliciter,non exprimendo quo nomine agat,cuius nomine præſumatur agere. de libel.ob.c.Ignarus Epiſcopus.nu.111. 142
Prælatus agens pro corpore eccleſiæ, an debeat libellum nomine proprio concipere.de libel.ob.cap.Ignarus Epiſcopus. numero 109. 142
Prælatus ſolus non poteſt agere cauſam eccleſiæ.de lib.ob.c.dilecti filij.nu.2. 168
Prælati eccleſiaſtici an debeant de calumnia iurare.de iur.calum.c. in pertractandis.nu.17. 62
Præſcriptio,an excuſet à procuratione præſtanda. de viſitatione. c.rectè.nu.47. 253
Præſcribi non poſſunt,quæ in ſignum ſupremæ poteſtatis Principi competunt.de foro compe.c.cùm contingat.nu.15. 98
Præſcribens poteſtatem excommunicandi, an prеſcribat poteſtatem abſoluendi.de foro compe.c.cùm contingat.nu.35. 102
Præſcriptio fauorabilis non interrumpitur.de cita.arti.xxxv. numero 17. 54
Præſcriptio contra Imperatorem non currit,imperio vacante. de foro compe.c.cùm contingat.nu.14. 98
Præſentationis procuratorij forma,quæ ſit.de cita.artic.xxxj. numeto 14. 50
Præſentatio reſcripti ex parte actoris,an ſufficiat ad litis conteſtationem.de lit.conteſta.c.olim inter.nu.66. 183
Præſens in iudicio,an ſit citandus.de cita.arti.v.nu.21. 6
Præſentia iudicis,an requiratur in litis conteſtatione. de lit. conteſta.c.olim inter.nu.74. 185
Præſumptio dicitur per negantis iuramentum tolli.de cit.art.xij. nu.7. 18
Præuentio iuriſditionis locum non habet in crimine hæreſis . de fo.compe.c.propoſuiſti.nu.29. 122
Præuentio iuriſditionis locum non habet in clerico duo beneficia habente incompatibilia.de foro cōpe.c.propoſuiſti.nu.30. 122
Præuentio iuriſditionis locum non habet in non comparente. de foro compe.c.propoſuiſti.nu.31. 122
Præuentio iuriſditionis,in quibus locum ſibi vendicet. & nu.ſeq. de foro compe.c.propoſuiſti.nu.32. 122
Præuentio iuriſditionis,quos producat effectus.& nu.ſeq.de foro compe.c.propoſuiſti.nu.35. 122
Pręueniſſe iuriſditionem quis dicatur,ſi vnus & idem pro eodem negotio à duobus citetur,de foro compe.c.propoſuiſti. numero 22. 121
Præuentio iuriſditionis , quando fieri poſsit: & in quibus cauſis. de foro compe.c.propoſuiſti.nu.14. 121
Præuentio,quibus fiat actibus.de foro compe.c.propoſuiſti. numero 15. 121
Principales & œconomi cauſam habentes notam,de calumnia iurare debent.de iur.cal.c.in pertractandis.nu.1. 60
Principales à quibus exigitur iuramentum,an poſsint dilationem petere ad deliberandum.de iura.cal.c.cùm cauſam.nu.8. 67
Princeps legem condens, qua morti traduntur delinquentes , an ſit irregularis. ſuper capitu.ad audientiam. de homici.numero 56. 264
Principales perſonæ an teneantur de calumnia iurare.de iur.calū. c.in pertractandis.nu.5. 60
Princeps,an ſit omnibus legibus ſolutus,ita q; poſsit partibus abſentibus determinare.de cit.art.vij.nu.51. 13
Priuatus non poteſt verbaliter citare:realiter,autem,ſic.de cit.arti. iij.nu.8. 2
Prior alicuius monaſterij,an potiꝰ teneat obedire viſitatori,quàm proprio generali.de foro compe.c.propoſuiſti.nu.21. 121
Priuatus nunquam poteſt ſibi ius dicere.de foro compe.c. ſanè ſi Epiſcopi.nu.7. 80

Repertorium

Priuari neminem ſuo iure ſine culpa ſua, qualiter intelligatur. vt lite non conteſt.c.quoniam frequenter.nu.88. fo.198
Priuatus quis dicatur.de foro compe.c.ſi diligenti.nu.6. 94
Priuilegium conceſſum patriæ ſub nomine appellatiuo, clericis etiam competit.de foro comp.c.dilec.filij.nu.3. 107
Priuilegium ad aliam perſonam non eſt extendendum.de mutuis peti.c.prudentiam.nu.6. 221
Priuilegio per legem commiſſariam inducto, nullus renunciare poteſt.de foro compe.c.ſi diligenti.nu.17. 95
Priuilegium & conſuetudo,qua via inferiori iuriſditionē tribuāt. de foro compe.c.cùm contigat.nu.8. 97
¶Probationes & teſtes,qualiter in cauſa reconuentionis produci debeant.de mutuis peti.c.prudentiam.nu.16. 222
Probatio ſuſpitionis,qualiter fiat.de cit.art.xx.nu.63. 33
Probatio quæ contra eximentem requiratur.de cit.artic.xxxiiij. nu.27. 53
Procedi non poteſt contra abſentem per citationem ad domum: niſi abſentia probetur malitioſa.de cita.ar.xvij.nu.29. 21
Proceſſus agitatus venia requiſita,non impetrata,an teneat.de cit. arti.xx.nu.84. 36
Proceſſus an valeat,partibus errantibus.de foro competenti.c. ſignificaſti.nu.38. 115
Proceſſus per iudicem recuſatum factus,an valeat.vt lit.non conteſta.c.accedens.nu.9. 187
Proceſſus habitus contra clericum per iudicem non ſuum,quādo valeat.de foro compe.c.ſignificaſti.nu.44. 117
Proceſſus non præcedente nuncij relatione in eo, in quo relatio attenditur,non tenet.de cita.arti.xv.nu.2. 18
Pro debito ciuili non poteſt inchoari à captura.de cita.articu.xx. nu.57. 33
Prodigus,an incurrat irregularitatem ſuper.cap.ad audientiam.de homici.nu.16. 258
Procurator an admittatur,quando de crimine per viam denuncia tionis proceditur.c.veniens.de accuſa.nu.72. 301
Procurator vniuerſitatis & eccleſiæ de calumnia poteſt iurare. de iur.calum.c.cùm cauſam.nu.1. 66
Procurator ad media cauſæ non admittitur.ca.veniens.de accuſa. nu.57. 298
Procurator non admittitur in cauſa criminali.de accuſ.c. veniens nu.7. 286
Procurator in rem ſuam, quando poſsit comparere, ſi dominus perſonaliter citatur.de cit.arti.xx.nu.34. 31
Procurator quare ex parte accuſati interuenire nequeat in cauſa criminali.de accuſ.c.veniens.nu.10. 286
Procurator in cauſa criminali,an indiſtinctè repellatur tam in delicto publico,quàm priuato.de accuſ.c.veniens.nu.12. 288
Procurationem quis petere poſsit.de viſitatione. ca. rectè. numero 34. 249
Procurator quando non poteſt interuenire,ſi interuenerit & non fuerit exceptum de impotentia,an admitti debeat.c. veniens. de accuſa.nu.68. 299
Procurator,an interuenire valeat,vbi imponi debet pœna priuationis,ſeu depoſitionis ab ordine.de accuſa.ca. veniens. numero 32. 293
Procurator, quare ex parte accuſatoris non admittatur in criminalibus.de accuſa.c.veniens.nu.11. 186
Procurator in rem ſuam conſtitutus,cuius nomine debet libellum concipere.de lib.ob.c.Ignarus Epiſcopus.nu.116. 143
Procurator ad iudicia non poteſt iurare de calumnia.de iura.calū. c.in pertractandis.nu.25. 63
Procurator,an interuenire poſsit in delictis,in quibus imponitur pœna mixta.de accu.c.veniens.nu.19. 289
Procuratio,qualis debeatur viſitantibus. de viſitatione.c.ſi rectè. nu.32. 251
Procurator,an admittatur in cauſa vbi dubitatur,an imponi debeat pœna corporalis vel pecuniaria.de accuſa.c.veniens. numero 22. 290
Procurator, an poſsit interuenire, quando ex delicto eſſet imponenda pœna alternatiua.de accuſa.c.veniens.nu.21. 290
Procurator,an poſsit admitti in delictis ex quibus imponitur pœna arbitraria.de accu.c.veniens.nu.20. 290
Procurator,an admitti debeat ad iuramentum calumniæ præſtandum.c.veniens.de accuſa.nu.56. 297
Procurator,an interuenire poſsit,vbi pœna reuocationis in ſeruitutem imponi debet.de accuſa.c.veniens.nu.24. 291
Procuratio,quando iuſtè denegari poſsit.& nu.ſeq.de viſitatione, c.rectè.nu.67. 254
Procuratio,à quibus debeatur.de viſitatione.c.rectè.nu.35. 249
Procurator, in caſibus in quibus non admittitur, an etiam nō admittatur,ſi reus præſens ſit.capit.veniens.de accuſatio.numero 40. 294
Procuratio,quanto tempore debeatur.de viſitatione.c.rectè.numero 40. 252
Procurator, an interuenire queat, vbi pœna ſeparationis tori imponenda erat de accu.c.veniens.nu.34. 293
Procuratio,in quo ſit præſtanda loco.de viſitatione.ca. rectè.numero 39. 252
Procurator, an admittatur ad proponendam exceptionem merè peremptoriam.c.veniens.de accu.nu.50. 296
Procuratio,qualiter petatur & formetur.de viſitatione,cap.rectè. nu.41. 252
Procuratorem non admitti ratione qualitatis cauſæ, an procedat reo in carcere detento.c.veniens de accuſ.nu.41. 295
Procurator,an admittatur ad allegandas cauſas abſentiæ rei citati non comparentis.c.veniens.de accu.nu.46. 295
Procurator, an conſtitui poſsit ad proſequendam exceptionem mixtam.c.veniens.de accu.nu.51. 297
Procurator,an admittatur ad executionem pœnalem. c. veniens. de accu.nu.61. 298
Procurator,an admittatur ad reſpondendum poſitionibus.ca. veniens.de accu.nu.58. 298
Procuratorem pro domino poſſe citari & comparere,diuerſimodè poteſt intelligi.de cit.art.v.nu.5. 3
Procurator,an admittatur ad concludendum in cauſa in c.veniēs. de accu.nu.59. 298
Procurator, an admittatur ex delictis,in quibus imponitur pœna perpetui carceris.de accu.c.veniens.nu.80. 292
Procuratore repulſo à plena defenſione ob qualitatem cauſæ,an ratione proprij intereſſe admittatur quis.ca.veniens.de accuſa. nu.63. 298
Procurator,an admittatur ad litem conteſtandam.cap.veniens. de accuſa.nu.55. 297
Procuratio, an poſsit denegari,ſi prælatus ſine neceſsitate viſitet. de viſitatione.c.rectè.nu.66. 299
Procuratori iuramentum calumniæ ſub forma duplici poteſt præſtari.de iur.calum.c.cùm in cauſa.nu.14. 68
Procurator rei ſatiſdare debet de iudicato ſoluendo.de accu.c.veniens.nu.38. 293
Procurator,an interuenire poſsit,quando contumax habetur pro confeſſo.de accu.c.veniens.nu.39. 254
Procurator non admittitur ad proſequendam criminalem cauſam.de accu.c.veniens.nu.1. 285
Procurator,an admittatur ad petendum cancellationem banni.ca. veniens.de accu.nu.62. 298
Procurator ſeu ſyndicus à quibus iuramentum exigitur, an poſſint dilationem petere. de,iura calum.cap.cùm cauſam.numero 9. 67
Procurator,an conſtitui poſsit ad proponendam exceptionem dilatoriam.c.veniens.de accu.nu.49. 296
Procurator, an interuenire poſsit in caſibus, in quibus damnari poteſt mortuus.c.veniens.de accu.nu.43. 295
Procurator,an ſit admittendus, vbi de crimine per viam notorietatis proceditur.c.veniens.de accu.nu.73. 301
Procurator,an admittatur,ſi cauſa criminalis per viam exceptionis in iudicium deducatur.c.veniens de accu.nu.71. 301
Procurator,an admittatur,ſi in criminali cauſa per viam inquiſitionis procedatur.c.veniens.de accu.nu.70. 301
Procurator,quando ſufficiēter dicatur conſtitutus. de iur.calum. c.Imperator.nu.3. 65
Procurator, an poſsit in iudicio dominum nominare. vt lit. non conteſta.c.quoniam frequenter.nu.104. 201
Procurator,an poſsit dominum in iudicio nominare.§.q̄ſi ſuper. vt lit.non conteſta.nu.9. 279
Procurator, an poſsit admitti in cauſa criminali, in qua imponitur cauſa pecuniaria. de accuſatio. capitu. veniens. numero 13. 28
Procurator ſimplex, cuius nomine debeat libellum concipere. de lib.ob.c.Ignarus Epiſcopus.nu.115. 143
Procurator,an admittatur,vbi ob delictum imponitur pœna priuationis omnium bonorum. de accuſat. capi.veniens. numero 17. 289
Procurator,an admittatur nomine accuſati,ſtante ſtatuto,q̄ accuſatus excipere vel defendere non poſsit:niſi perſonaliter cōpareat.c.veniens.de accu.nu.54. 297
Procuratio,de quibus rebus ſolui debeat.de viſitatione.ca. rectè. nu.36. 250
Procurator,an poſsit interuenire,vbi imponenda eſt pœna relegationis.de accu.c.veniens.nu.25. 291
Procurator ad negotia,an poſsit iurare de calumnia.de iura.cal.cō. in pertractandis.nu.38. 63

Domini Mariani Socini de Senis.

Procurator an pro abſente admitti poſsit in cauſa criminali.de accuſa.c.veniens.nu.35. 293
Procuratio propter quas cauſas iuſtè poſsit denegari.de viſitat o. c.rectè.nu.44. 252
Procurator an poſsit admitti in delictis,ex quibus imponitur pœna,vt quis impunè offendi poſsit.de accu.c.veniens.nu.31. 292
Procurator an admittatur poſt concluſum in cauſa.c. veniens. de accu.nu.60. 298
Procurator an admittatur vbi ob crimen venit imponenda pœna corporis afflictiua.de accu.c.veniens.nu.18. 289
Procuratio qualiter per viſitatorem ſit recipienda. de viſitatione. c. rectè.nu.42. 252
Procurationum ſpecies quot ſint.de viſita.c.rectè.nu.33. 249
Procuratio quo iure debeatur.de viſita.c.rectè.nu.37. 250
Procurator an poſsit admitti in cauſa,ex quavenit imponenda infamiæ pœna.de accu.c.veniens.nu.23. 291
Procurator quando non admittitur, an ſaltem poſsit quis admitti ratione adminiſtrationis ſibi competentis.c.veniens. de accuſ. nume.66. 299
Procurator principalem debet exhibere, vbicunq; locus eſt torturæ.c.veniens.de accu.nu.64. 298
Productio inſtrumentorum exigit partis citationem. de cita. arti. vij.nu.13. 10
Productio teſtium,quando poſsit iterari.& nu.ſeq. de teſti.c. fraternitatis.nu.10. 270.& 271
Pro inſinuatione,vel exemplatione,vel publicatione inſtrumenti, quis veniat citandus.de cita.arti.v.nu.13. 4
Promittens ſoluere Romæ vel Venetijs, vbi conueniri poſsit. de fo.compe.c.dilecti filij.nu.28. 110
Promittens ſoluere in duobus locis copulatiuè,vbi conueniri poſsit.de fo.compe.c.dilecti filij.nu.29. 111
Promittens ſoluere in aliquibus locis expreſsis cum clauſula generali(& vbicq; locorum)vbi conueniri poſsit.de fo.compe.c. dilecti filij.nu.30. 111
Promittens ſoluere vbicq; locorum nullo expreſſo loco,vbi cõueniatur.de fo.compe.c.dilecti filij.nu.31. 111
Promittens ſe ſoluturum vbi contrahit, ibidem forum ſortitur.de foro compe.c.dilecti filij.nu.8. 108
Pronunciatio per iudicem facta tanquam contra contumacem nõ tenet,ſi contumacia illi ſit ignota.de cita.arti.xv.nu.3. 18
Pronunciatio an ſit in excuſsione neceſſaria.de citatio. articu.v.numero 10. 4
Pronunciatio iudicis pronunciantis litem cõteſtatam an ſufficiat, etiam ſi verba non ſint apta ad litem conteſtandam.de lit.conteſta.c.olim inter.nu.87. 186
Prorogatio per metum facta,an valeat.de fo.compe.c.ſignificaſti. nume.39. 116
Prorogatio iuriſditionis,in quibus fiat perſonis.de fo.compe.c. ſignificaſti.nu.40. 116
Prorogatio iuriſditionis quot modis fieri poſsit,de fo.compe.c. ſignificaſti.nu.9. 113
Prorogatio iuriſditionis,per quos actus inducta cenſeatur.de foro compe.c.ſignificaſti.nu.47. 118
Prorogatio iuriſditionis iudicis non ſui,an per procuratorem poſsit fieri.de fo.compe.c.ſignificaſti.nu.20. 113
Prorogatio cuius iudicis fieri poſsit.de fo.compe.c.ſignificaſti.numero 21. 113
Prorogatio an poſsit fieri in ſpiritualibus.de fo.compe.c. ſignificaſti.nu.30. 114
Prorogatio an fieri poſsit de tempore ad tempus. de foro compe. c.ſignificaſti.nu.31. 115
Prorogare iuriſditionem,quid ſit.de fo.compet.c.ſignificaſti. numero.8. 113
Prorogatio vt fieri poſsit,quid requiratur.de foro compe.c. ſignificaſti.nu.6. 112

¶ De litera Q.

QVeſtio feudalis eſt coram paribus curię terminanda:& hæc regulatur numeris ſeq.de fo.compe.c.ex tranſmiſſa.nu.9. 85
Quæſtio poſſeſſoria feudi,coram quo debeat terminari.de foro compe.c.ex tranſmiſſa.nu.10. 86
Quæſtio inter duos vaſallos,coram quo dirimatur.de foro. cõpet. c.ex tranſmiſſa.nu.26. 86
Quæſtio de feudi dominio nõ debet tractari abſente eo, qui ſe prętendit dominũ feudi.de fo.compe.c.verùm quoniam.nu.5. 88
Quæſtio ſiue facti,ſiue iuris,requirit citationem.de cita. artic.vij. nume.6. 10
Quæſtio feudi debet coram domino terminari.de foro compet.c. verùm quoniam.nu.1. 87

¶ De litera R.

REaliter citari non poſſunt, qui priuilegium habent, non poſſe conueniri, niſi inquantum poſſunt de cita.arti.v.nu.38. 7
¶ Receptio teſtium ad perpetuam rei memoriam,exigit partiũ citationem.de cit.art.vij.nu.16. 10
Reconuentio quoties itetari poſsit.de mutuis petitioni.c.ex literis.nume.42. 212
Reconuentio ſuper ratione naturali fundatur.de mutuis peti.c.ex literis.nume.2. 208
Reconuentio,an locũ habeat corã iudice cuius iuriſditio prorogata eſt.de foro compe.c.ſignificaſti.nu.53. 118
Reconuentio in omnibus iudicijs locum habet.de mut.peti.ca.ex literis.nu.43. 213
Recõuentio locũ non habet,ſi per conuentionem debitũ ſit liquidatum.de mutu.peti.c.ex literis.nu.59. 215
Recõuentio an habeat locum coram paribus in re non feudali.de foro compe.c.ex tranſmiſſa.nu.24 86
Reconuentio,an locum habeat coram arbitro.de mutu.petit.c.ex literis.nu.26. 211
Reconuentio ſub eadem forma tractari debet,qua cauſa cõuentionis.de mutu.peti.c.prudentiam.nu.3 221
Reconuentionis cauſa,an eodem ordine & forma debeat agitari, quibus cauſa conuentionis.de mutuis petitio.cap.prudentiam. numero 19. 223
Reconuentio,an poſsit fieri coram iudice delegato.de mutuis peti.c.ex literis.nume.4. 208
Reconuentio admittitur in cauſa appellationis,vt lite non conteſ. c.accedens.nume.8. 189
Reconuentio non admittitur in cauſa electionis.de mutuis petit. c.ex literis.nume.58. 214
Reconuentionis duo ſunt priuilegia.de mutuis petitio.ca.ex literis.nume.6. 208
Reconuentio,an poſsit fieri coram ordinario limitatã habente iuriſditionem.de mut.peti.c.ex literis.nu.12. 209
Reconuentio eſt fauorabilis.de mut.peti.c.ex literis.nu.5. 208
Reconuentio locum non habet,vbi cauſa celeritate indiget.de mutuis peti.c.ex literis.nu.57. 214
Reconuentio coram eodem iudice,etiam delegato,fieri debet.de mut.peti.c.prudentiam.nu.4. 221
Reconuentio locum non habet in cauſa reſtitutionis in integrum. de mutuis peti.c.ex literis.nu.96. 220
Reconuentio,in quibus caſibus nõ admittatur.& nu.ſeq.de mut. peti.c.ex literis.nu.60. 215
Reconuentio in omnibus cauſis,obligationibus,& actionibus locum habet.& hoc limitatur nume.ſeq.de mutuis petitio.c.ex literis.nume.44. 213
Reconuentio debet fieri incontinenti.de mutuis petitio.c.ex literis.nume.8. 208
Reconuentio actoris,coram delegato fieri poteſt.de mutuis peti. c.ex literis.nume.4. 208
Reconuentio inter quos,ſeu inter quas locum habere poſsit.de mut.peti.c.ex literis.nu.27. 211
Reconuentio locum non habet in cauſa appellationis.de mutuis peti.c.ex literis.nu.95. 219
Reconuentio an locum habeat coram iudice penitus extraneo.de mutuis peti.c.ex literis.nu.13. 209
Reconuentio,an locum habeat coram iudice ordinario.de mutuis peti.c.ex literis.nu.11. 208
Reconuentio apud quem fieri debeat.de mutuis petit.c.ex literis, nume.10. 208
Recuperare volens poſſeſsionem tedialem de iudicio ſiſti,præſtabit cautionẽ,vt lit.nõ conte.c.quoniã frequenter.nu.94. 181
Recuſatio & appellatio à pari procedunt.de fo.compet.c.licet ex ſuſcepto.nume.7. 90
Relaxatio iuramenti vſurarij dupliciter peti poteſt.de citat.artic, vij.nume.29. 11
Relatio nũcij,an poſsit fieri die feriato.de cit.art.xix.nu.11. 26
Relatio nũcij facta,quomodo probetur.de cit.art.xxx.nu.4. 49
Relatio citationis cuius ſit officium.de cit.art.xv.nu.1. 18
Relatio citationis,an ſit in actis ſcribenda.de citatio.articu.xiij.numero 5. 19
Relatio ſubhaſtationis rei pupillaris vendende,qualiter ſit ſcripta, de cit.art.xiij.nu.6. 19
Relatio citationis,qualiter ſit per nuncium facienda.de citatio.articu.xiij.nume.3. 18
Relatio citationis debet eſſe certa & clara,non incerta,aut obſcura.de cita.arti.xiij.nume.4. 18
Relicta eccleſijs non debent ad alios vſus conuerti.de foro competen.c.conqueſtus.nume.5. 106

Repertorium

Religioſi poſſunt coram Epiſcopo conueniri. de fo.cõpe.c. ſi quis clericus.nu.10. 75
Regala non vitiatur ob aliquas exceptiones. vt lit. non conteſta. c.quoniam frequenter.nu.3. 190
Regula ꝙ abſentes non citentur,in multis caſibus fallit.de cita. articu.v.nu.20. 6
Regula, quòd ratione delicti non citetur quis realiter in eccleſia, multipliciter fallit.de cita.arti.xvij.nu.39. 23
Reſcriptum habetur loco libelli.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu mero 77. 162
Rector vniuerſitatis,an poſsit ſcholares iuramento adſtringere.de fo.compe.c.ex tranſmiſſa.nu.7. 85
Rectores priorum locorum ſunt de foro eccleſiæ. de foro compe. c.ſi quis clericus.nu.19. 77
Requiſita,vt quis tanquam ſuſpectus de fuga capi poſsit,ſunt mul ta.de cita.arti.xx.nu.62. 34
Remedium,quod detur aduerſus viſitatorem ſubditos onerãtem. de viſitatione.c.ſi rectè.nu.24. 246
Remedium,quſid detur aduerſus modum rebus oblatis adiectum non implentem.in tract.oblatio.lib.xix.nu.5. 240
Remedium edicti,de eo per quem factum erit,eſt ſubſidiarium.de cita.arti.xxxv.nu.20. 56
Remedium quod detur,ſi ſimul ſuper cauſa conuentionis & recõ uentionis pronuncietur.de mutuis petitio.c.prudentiam. numero 18. 223
Remiſsio an locum habeat in delictis.de foro compe.c.poſtulaſti. nume.14. 104
Remiſsio locum habet in contractibus. & hoc limitatur numeris ſequentibus.de fo.compe.c.dilecti filij.nu.38. 112
Renunciatio productionis teſtium facta in principali cauſa, non extenditur ad cauſam appellationis.de teſtibus.c.fraternitatis. nume.1. 268
Res iudicata an excuſet à procuratione ſoluenda. de viſitatione.c. ſi rectè.nu.63. 154
Reo plures iudices habente,coram quo conueniatur,eſt in actoris electione.de fo.compe.c.cùm ſit generale.nu.6. 88
Res petita an & qualiter ſit in libello exprimenda.de libel.obla.c. ſignificantibus.nu.16. 149
Res plures an poſsint in eodem libello cumulari.de libel,obla.c.ſignificantibus.nu.28. 253
Res in libello petita clarè exprimi debet.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.7. 149
Reſponſio de credulitate in facto proprio ita præiudicat, ſicut de veritate.de iura.cal.c.cùm in cauſa.nu.24. 69
Reſponſiones plures an requirantur, vbi plura in libello narrantur.de lit.conteſt.c.olim inter.nu.69. 184
Reſponſio an & qualis ex parte rei requiratur ad litem conteſtandam.de lit.conteſt.c.olim inter.nu.67. 183
Reſcripta ſtricti iuris ſunt,nec ad non expreſſa trahuntur. & hoc limitatur nu.ſeq.de mutu.peti.c.ex literis.nu.15. 209
Replicari an poſsit aduerſus exceptiones litis conteſtationem impedientes.de lit.conteſt.c.olim inter.nu.49. 181
Reus patiens ſe trahi ad vetitum examen,qualiter puniatur. de fo ro compe.c.ſi diligenti.nu.32. 96
Reus nolens litem conteſtari,quibus poſsit excuſari cauſis. & nu. ſeq.de lit.conteſta.c.olim inter.nu.13. 177
Reus quid agere debeat, ſi cauſa non ſit expreſſa,vel expreſſa eſt, ſed non legitima.de libel,obla.c.ſignificantibus.nu.59. 156
Reus quid facere debeat oblato ſibi libello.& nu.ſeq. de lib. obla. c.ſignificantibus.nu.110. 165
Reus priuilegio actoris vti poteſt.de mutu.petitio.c.prudentiam. nume.5. 221
Reus non comparens,qua efficiatur pœna.de cita.articu.xxxj.numero 21. 51
Reus non comparens,qua de cauſa excuſetur à contumacia.de cita.art.xxxj.nu.22. 51
Reus poſt tranſactum terminum,qualiter admittatur.de cita,arti. xxxj.nu.23. 51
Reus conuentus ciuiliter an poſsit recõueniri criminaliter. de mu tu.petitionib.c.ex literis.nu.86. 219
Reus quando illicentiatus recedere poſsit,de cita.articu.xxxj.numero.16. 51
Reus comparens,ſed illicentiatus recedens,an debeat aduerſario in expenſis condemnari,qui non in termino, ſed poſt terminum comparuit.de cita.arti.xxxj.nu.17. 51
Reus qualiter de libelli incertitudine poſsit opponere.de lib,obl. c.ſignificantibus.nu.33. 153
Reus quando rei petitæ declarationem poſsit petere, de libel.obl. c.ſignificantibus.nu.8. 149
Reus quando actorem,& coram quo recõuenire poſsit, & nu.ſeq. de mutu.peti.c.ex literis.nu.19. 209
Reus ad examen vetitum tractus,qua cautelavti debeat,vt trahẽs in pœnam incidat.de fo.compe.c.ſi diligenti.nu.38. 97
Reo apparente in primo termino peremptorij,an actor non comparens ad expenſas teneatur.de cita.arti.xxvij.nu.67. 48
Reus comparens,quid agere debeat.de cita.arti.xxxj.nu.13. 50
Reus qualiter comparere debeat.de cita.arti.xxxj.nu.9. 50
Reus comparens,iudicium ſuſcipere tenetur.de cita.arti.xxxj.numero.27. 51
Reus,qualiter opponet de ineptitudine libelli.de libel.obl.c.ſignificantibus.nu.118. 165
Reus de calumnia nolens iurare,pro confeſſo habẽdus eſt. & hoc limitatur nume.ſequen.de iuramen.calum.c.cùm in cauſa. numero 31. 70
Reus à tertio impeditus, contra eum agere poteſt. de cita. articu. xxxv.nu.19. 55
Reus an poſsit mutare forum. & nu.ſeq.de fo,compe.c. propoſuiſti.nu.53. 117.& 123
Rigor pro iuris ordine accipitur quandoq;.de foro compe.c. ſi clericus.nu.3. 82
¶ Rubrica de dilationibus,an ſit aptè & congruè ſituata. de cita. nume.1. 1
Rubrum quandoque eſt generalius nigro: & ecõuerſo. de citatio. numero 2. 1

¶ De litera S.

Sacrilegium multis modis in rebus eccleſiæ committitur.de foro compe.c.conqueſtus.nu.6. 106
Sacrilegium eſt crimen mixtum, & non eccleſiaſticũ. de fo.compe.c.cùm ſit generale.nu.4. 88
Salutis propriæ immemor nemo præſumitur. de citatio. artic.xvj. nume.4. 19
Sententia vna & eadem an ſufficiat in cauſa conuentionis & recõ uentionis.de mutu.peti.c.prudentiam.nu.17. 222
Sententia interlocutoria an & quando citatione exigat.& nume. ſeq.de cita.arti.vij.nu.67. 15
Sententia interlocutoria requirit partis citationem.de cita.articu. vij.nu.19. 10
Sententia excommunicationis, requirit citationem excommunicandi.de cita.arti.vij.nu.32. 11
Sententia lata per iudicem,cuius iuriſditio abſq; ſuperioris licẽtia prorogari non poterat,an per ipſum ſuperiorem ratificari poſſit.de fo.compe.c.ſignificaſti.nu.55. 119
Sententia an contra abſentem ferri poſsit.nu.ſeq.de accu.c.veniẽs. nume.36. 293
Sententiam per ipſum iudicem in cauſa prorogata latam,quis exequi poſsit.de fo.compe.c.ſignificaſti.nu.52. 118
Sententiam in cauſa feudali latam,quis poſsit exequi.de fo. cõpet. c.ex tranſmiſſa.nu.43. 87
Sententia digna priuatione beneficij,vel confiſcatione bonorum, an trahatur ad bona alibi ſita. de foro competen.c. poſtulaſti. nume.17. 105
Sententia lata in principali,facit ius in acceſſorijs.de libel.obla.c.ſignificantibus.nu.21. 152
Sententia diffinitiua non fertur ante litis conteſtationem.vt li.nõ conteſta.c.tuæ fraternitati.nu.2. 188
Sententiam paſſus an poſsit appellare.de iura.calũ.c. cùm in cauſa. nume.41. 71
Sententiam contra nolentem iurare an poſsit ferri in eadem inſtãtia.de iura.cal.c.cùm in cauſa.nu.37. 71
Statuta & conſuetudines conſiderantur quò ad ordinaria iudicij. & hoc limitatur numeris ſequentibus.de foro compe.c.ꝙ clericis.nu.6. 91
Sententia qualis ſuper libello inepto ferri debeat.de lib. obla.c.dilecti filij.nu.11. 169
Sententia lata ex proceſſu geſto ſuper inepto libello, an valeat. & nu.ſeq.de libel.obla.c.dilecti filij.nu.47. 172
Securitas data citato per iudicem,quando ſit durabilis.de cita.art. xvij.nu.10. 26
Seruus an poſsit vel debeat de calumnia iurare. de iura.calum.c.in pertractandis.nu.14. 61
Seruus an poſsit eſſe nuncius.de cita.arti.x.nu.2. 7
Seruus in iudicio contra dominum eſſe poteſt, propter grauem iniuriam ſibi illatam.de foro competen. capitu. ſi clericus. numero 7. 83
Scriptura an ad validitatem libelli ſit neceſſaria.de libel,obla.c. ſignificantibus.nu.69. 160
Sepeliens excommunicatum an incurrat irregularitatem. ſuper c. ad audientiam.de homiçi.nu.27. 259

Syndicus

Domini Mariani Socini de Senis.

Syndicus vniuerſitatis accuſans de crimine ad quod mors ſequitur,an irregularis efficiatur.ſuper c.ad audientiam.de homicid. nu.65. 265
Syndicus vniuerſitatis,an admittatur in iudicio pro ipſa vniuerſitate.c.veniens.de accuſa.nu.67. 299
Syndicus eccleſiæ vel collegij,ſeu vniuerſitatis, an præſtare poſsit calumniæ iuramentum.de iura.cal.c.in pertractandis.nu.39.63
Syndicus agens,cuius nomine debeat libellum concipere.de libel. obla.c.Ignarus Epiſcopus,nu.117. 143
Syndici de dicenda veritate poſſunt iurare.de iura.cal.c.in pertractandis.nu.57. 65
Si pœna corporalis in defectum pecuniariæ per ſtatutum imponatur,an quis ſit fideiuſſoribus relaxandus.de cita.arti.xx. numero.92. 37
¶Statuta cõtra libertatem eccleſiaſticam ſunt inualida.de fo.compe.c.ſi clericus.nu.11. 83
Statuto dicente,ꝙ notorie infamatus poſsit de facto puniri,an requiratur citatio: & qualiter accipiendum ſit verbum,de facto. de cita.arti.vij.nu.40. 12
Statutum,ꝙ iudex poſsit aut debeat citare,qualiter ſit intelligendum.de cita.arti.vj.nu.3. 10
Stante ſtatuto,ꝙ ante bannũ quis debeat citari,vt ipſe vel alius cõpareat,ſi ſit facta ſimplex citatio an teneat bannum, ſi non fiat comparitio.de cita.arti.xx.nu.5. 28
Statutum diſponere poteſt de bonis in ſuo territorio ſitis.de foro compe.c.ſanè ſi Epiſcopi.nu.9. 80
Statuto dicente,ꝙ quis citetur perſonaliter & ad domum, an ſufficiat citatio ad domum.de cita.arti.xvij.nu.32. 21
Statutis diuerſis exiſtentibus in loco contractus, quæ attendi debeant.de fo.compe.c.dilecti filij.nu.47. 112
¶Sterilitas, an ſit iuſta procurationis denegandæ auſa.de v ſitatione.c.ſi rectè.nu.65. 254
Subditus non poteſt præſcriptione ſe tueri, ne procurationẽ Prælato viſitanti ſoluere teneatur.& limitatur hoc nu.ſeq. de viſitatione.c.rectè.nu.48. 253
Subditus ratione dominij tantùm, deſinit ſubditus eſſe ex dominij tranſlatione.de fo.compe.c.propoſuiſti.nu.5. 120
Subditus quis propriè dicatur.de foro competen.c.propoſuiſti.nu mero 1. 120
Subrogatum quando ſapere debeat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.de accuſa.c.veniens.nu.15. 288
Succeſſor prædeceſſorum ſuorum veſtigia imitari debet. de iura. cal.c.inhærentes.nu.2. 57
Suggerere quid ſit,quid inſtigare,& quid monere.& nu.ſeq.ſuper c.ad audientiam.nu.67. 265
Superior ſecularis præcipere poteſt ſubditis, ne coram alio iudice litigent.de foro compe.c.ex tenore.nu.2. 94
Superior ſecularis ad inſtantiam laici conuenti præcipere poteſt actori ſubdito.de fo.compe.c.ex tenore.nu.3. 94
Superior delinquens in territorio ſui ſubditi, an poſsit ab eodem puniri.de fo.compe.c.poſtulaſti.nu.9. 103
Superior in aliquo loco,quis dicatur.de co.compe.c. cùm contingat.nu.22. 99
Suſpenſus ab officio eſt irregularis. ſuper c.ad audientiam. de homicid.nu.23. 259
Suſpectus de fuga,quis præſumatur.de cita.arti.xx.nu.67. 34
Suſpicio de fuga propter quam quis capi perſonaliter poſsit, non debet eſſe modica.de cita.arti.xx.nu.66. 34
Suſpicione de fuga debitoris pendente, lite ſuperueniente poteſt realiter talis debitor citari.de cita.art.xx.nu.64. 34

¶ De litera T.

TAxatio iudicis iuramentum præcedere debet. de cita. arti.xxxiiij.nu.30. 53
Tempus datum ad probãdum, an currat intra tempus datum per iudicem ad iurandum de iura. cal.c. cùm in cauſa.nu.39. 71
Terminus peremptorius iuris in cauſa appellationis præiudicat.de cita.arti.xxvij.nu.65. 48
Tertius ad quem res eſſet reuerſura debet citari,ſi de eius præiudicio agitur.de cita.arti.vij.nu.39. 12
Tertius poſſeſſor,quo caſu citari debeat.de cita.art.vij.nu.37. 12
Teſtificatis didicitis quando poſsint teſtes reproduci.de teſti.c.fraternitatis.nu.21. 275
Teſtes falſi cum producente,an poſsint in eodem libello accuſari. de libel.obla.c.Ignarus epiſcopus.nu.144. 147
Teſtes à iudice recepti poſt publicatas atteſtationes, vbi non eſſent recipiendi,an probent.de teſti.c.fraternitatis.nu.90. 178
Teſtes,quo caſu ante litis conteſtationem recipi poſsint. vt lit.nõ conteſta.c.quoniam frequenter.nu.5. 190
Teſtes ad perpetuam rei memoriã recipi poſſunt lite non conteſtata.vt lit.nõ cõteſta.c.qm̃ frequenter.nu.90. 199
Teſtes recipi poſſunt lite nõ cõteſtata in inquiſitionis cauſa.vt lite non conteſta.c.quoniã frequenter.nu.91. 199
Teſtes recepti inſtantia de iudice ad arbitriũ variata,an fidem faciant,de teſti.c.fraternitatis.nu.35. 277
Teſtes recipi poſſunt lite nõ conteſtata in duobus caſibus,vt lite non conteſta.c.quoniã frequenter.nu.80. 198
Teſtes ad perpetuã rei memoriam,quales recipi poſsint,vt lit.nõ conteſta.c.quoniã frequenter.nu.92. 199
Teſtes quando recipi nequeant atteſtationibus publicatis.& nu. ſeq.de teſtib.c.fraternitatis.nu.36. 277
Teſtes recipi non debent lite non conteſtata.vt lit.non conteſta. c.quoniam frequenter.nu.4. 190
Teſtes an poſsint produci ſuper antiquis articulis inſtantia variata de principali cauſa ad nullitatem.de teſtibus.c.fraternitatis. nume.29. 276
Teſtiũ receptio parte nõ citata,eſt nulla.de cit.ar.vij.nu.11. 10
Teſtes an poſsint produci ſuper articulis contrarijs,vel contradictorijs atteſtationibus iam publicatis.hoc limitatur nume.ſeq. de teſti.c.fraternitatis.nu.22. 272.& 273
Teſtes an poſsint produci ſuper ijſdem articulis,inſtantia de cauſa principali ad reſtitutionem in integrum variata.de teſti.c.fraternitatis.nu.30. 276
Teſtificata ex ſeipſo didiciſſe,quando quis dicatur.de teſti.c.fraternitatis.nu.18. 171
Teſtes an poſsint produci ſuper articulis indirectè contrarijs,atteſtationibus publicatis.de teſtibus.capit. fraternitatis.numero.26. 275.
Teſtes quare produci nequeant poſt atteſtationes publicatas.de teſti.c.fraternitatis.nu.8. 269
Teſtes an poſsint de nouo produci ab eo,qui ex his qui depoſuerunt,didicit teſtificata.de teſti.c.fraternitatis.nu.19. 272
Teſtificatis à notatio didicitis,an poſsint denuo teſtes produci.de teſti.c.fraternitatis.nu.20. 272
Teſtes ſuper eiſdem articulis variata inſtantia an produci poſsint. de teſti.c.fraternitatis.nu.27. 275
Teſtificata ſe non didiciſſe,qualiter quis poſsit probare.de teſtib. c.fraternitatis.nu.16. 171
Teſtificata,qualiter quis didiciſſe dicatur.de teſtib.c.fraternitatis. nume.17. 171
Trahens aliquem ad vetitum examen,quando & qua pœna afficiatur.de fo.compe.c.ſi diligenti.nu.23. 96
Trahi dicitur quis in iudicium per ſolam limitationem.de lib.ob. c.ſignificantibus.nu.2. 148
¶Tutor qualiter ſit pro cauſa pupilli citandus.de citat.articu.xx. nume.50. 33
Tutor an teneatur præſtare iuramentum calumniæ.de iura.calum. c.in pertractandis.nu.20. 62
Tutor volens agere,cuius nomine debeat libellum concipere.de libel.obla.c.Ignarus Epiſcopus.nu.121. 144

¶ De litera V.

VAgabundus quis ſit propriè dicendus.de fo.cõpeten. ca.licet ratione.nu.58. 129
Vagabundus vbi forum ſortiri debeat.de foro compe.c.licet ratione.nu.58. 129
Vagabundus ibi punitur,vbi reperitur.de foro compe.c.licet ratione.nu.59. 129
Vagabundus,vbi citari debeat.de foro competen.cap.licet ratione.nume.60. 129
Vagabundus,vbi conueniatur.de foro competenti.cap.dilecti filij.nume.11. 108
Vagabundus,vbicꝙ forum ſortitur.de foro competen.cap.quamuis.nume.17. 74
Vagabundus vel fallitus,in quo loco veniat citandus.de citat.arti. xvij.nume.57. 24
Vaſallus nolens coram domino litigare,in qua ſit puniendus pœna.de foro compe.c.ex tranſmiſſa.nu.39. 87
Vaſallus habens dominũ mediatum & dominũ immediatũ,prius domino immediato reſpondere debet.de foro competen.c. ex tranſmiſſa.nu.5. 85
Vaſalli non debent coram alio litigare inuito domino.de foro cõpe.c.ex tranſmiſſa.nu.38. 87
Vaſallus qualiter citari poteſt.de cit.art.xx.nu.53. 33
Veniam in ius vocandi requiſitam non petens,an& qua pœna veniat puniendus.de cita.art.xx.nu.85. 37
Venia,quæ debet peti per filium,vel ſimiles,vbi agitur contra patrem vel filios,an poſsit peti vbi agitur pro alio.de citatio.arti cu.xx.nume.75. 35
Venia aliquem in ius vocandi,qualiter ſit petẽda,& quãdo,& quibus caſibus.de cita arti.xx.nu.78. 36

Repertorium Do. Mariani Socini de Senis.

Venia in ius aliquem vocandi, quo tempore sit petẽda. de cita. ar. xx. nu. 81. fo. 36

Veniæ petitio, vt quis in ius vocetur, quare requiratur. de cita. art. xx. nu. 76. 36

Venia in ius vocandi, quibus verbis cõcedatur. de cita. arti. xx. numero 83. 36

Venia vocandi aliquem in ius, an à iudice vel parte peti debeat. de cita. arti. xx. nu. 77. 36

Verbum (dari) propriè sumptum, denotat dominij translationem. de cita. arti. xvij. nu. 33. 20

Verba actoris, an requirantur ad litem contestandam. de lit. conte sta. c. olim inter. nu. 63. 183

Verbum (occupare) in malam partem sonat. vt lit. non contesta. c. accedens. nu. 10. 188

Verba libelli debent efficaciter interpretari. de libel. obla. c. dilecti filij. nu. 57. 174

Verba non requiruntur in litis contestatione. de lit. cõtest. c. olim inter. nu. 65. 183

Verba libelli, qualiter & per quem sint interpretanda. de libel. obl. c. dilecti filij. nu. 53. 173

Verba, relinquo beneplacito tuo, quid importent. de fo. compe. c. verum quoniam. nu. 7. 88

Verba, de recusatoris assensu, qualiter intelligantur. de foro compe. c. si quis contra. nu. 10. 81

Veritas scita habitum producit ex necessarijs demonstratum. de iura. calum. c. cùm in causa. nu. 23. 69

¶ Vicedominus, an teneatur de calumnia iurare. de iura. calum. c. in pertractandis. nu. 23. 62

Vicedominus, cuius nomine debeat libellum concipere. de libel. obla. c. Ignarus Episcopus. nu. 120. 144

Vidua, quæ verè dicatur. de fo. compe. c. ex tenore. no. 6. 94

Vidua dici potest virum inutilem habens. de fo. compe. c. ex teno re, nu. 7. 94

Vidua, quando laicum coram ecclesiastico cõuenire possit. de fo. compe. c. ex tenore. nu. 1. 94

Vir & vxor à pari iudicantu, quò ad expectation m alterutrius. vt lit. non contesta. c. quoniam frequenter. nu. 80. 198

¶ Vocare in ius nil aliud est, quàm citare. de cita. arti. j. nu. 2. 1

Vox vnius nec iustificat, nec condemnat. de cita. arti. xij. nu. 2. 17

¶ Visitatores non admittentes, qua sint actione conueniendi. de visitatione. c. recte. nu. 20. 245

Visitationis officium, quis exercere possit. de visitatione. c. recte. nume. 4. 242

Visitator ordinarius, quid respectu loci expediendæ visitationis agere debeat. de visitatione. c. rectè. nu. 26. 246

Visitatio, an possit remitti. de visitatione. c. rectè, nu. 17. 144

Visitati qualiter se ad visitatos habere debeant. de visitatione. c. rectè. nu. 32. 248

Visitatio, quotuplex sit, seu quot modis fieri possit. de visitatiõe. c. rectè. nu. 2. 241

Visitatio, quando & quare inuenta fuerit. de visitatione. c. rectè. nume. 3. 242

Visitatio quoties, & quando fieri possit & nu. seq. de visitatione. c. rectè. nu. 72. 255

Visitatio, an possit amitti præscriptione, vel consuetudine. de visitatione. c. rectè. nu, 19. 245

Visitatio, an cẽseatur remissa per remissionem seruitiorum. de visitatione. c. rectè. nu. 18. 245

Visitandi potestas, an possit delegari. de visitatione. c. rectè. numero 5. 242

Visitatores electi in capitulis religiosorũ, an visitare possint. ibidẽ

Visitatio, quo tempore fieri possit. de visitatiõe. c. rectè. nu. 21. 245

Visitator, quot equitaturas habere possit. de visitatione. ca. rectè. nume. 23. 245

Visitator, quid facere, & qualiter procedere debeat in visitatione. de visitatione. c. rectè. nu. 25. 246

Visitandi potestas, an possit quæri præscriptione. de visitatione. c. rectè. nu. 6. 242

Visitator, qualiter se habeat circa priuilegia, eleemosinas & similia. de visitatione. c. rectè. nu. 30. 248

Visitari qui possint à summo Pontifice. de visitatione. c. rectè. nu mero 8. 243

Visitator debitam excedens procurationis quantitatem, qualiter puniatur. de visitatione. c. rectè. nu. 71. 254

Visitationis effectus, qui sint. de visita. c. rectè. nu. 83. 255

Visitatus, quibus remedijs ad procurationem soluendam compel latur. de visita, c. rectè. nu. 43. 253

Visitator, quid respectu temporis expediendæ visitationis agere debeat. de visita. c. rectè. nu. 27. 246

Visitator, quot diebus morari possit apud visitatos. de visita. c. rectè. nu. 31. 248

Visitatio, an possit recusari. de visita. c. rectè. nu. 15. 244

Visitatio quid sit. de visitatione. c. rectè. nu. 1. 241

Visitatione, quasi circuitio dicitur. ibidem.

Visitator, qualiter se habere debeat circa examinationem fiendam pro reformanda ecclesia. de visitatione. c. rectè. nu. 28. 246

Visitatio, in quo loco fieri debeat. de visita. c. rectè. nu. 22. 245

Visitator, qualiter se habere debeat in correctione visitatorum. de visitatione. c. rectè. nu. 29. 248

¶ Vniuersitas seu collegium, procuratorem constituere potest. de iura. calum. c. causam. nu. 7. 67

Vniuersitas in quo loco, vel ex quo citari possit. de cita. arti. xvij. nu. 54. 24

Vniuersitas, qualiter possit esse apud vnũ. de cita. ar. xvij. nu. 55. 24

Vniuersitas ex solis clericis constituta, non potest coram iudice laico conueniri. de fo. compe. c. si quis clericus. nu. 17. 76

Vniuersitas citata, qualiter comparere debeat. de cita. articu. xxxj. nume. 10. 50

Vniuersitas seu collegium, an possit citari. de cita. arti. v. nu. 46. 8

Vniuersitas, qualiter sit citanda. de cita. arti. xxx. nu. 52. 33

Vniuersitas & collegia, an debeant iurare de calumnia. de iura. cal. c. in pertractandis. nu. 16. 61

¶ Vsuræ an secundum ius authẽticorum sint omnino prohibitæ. de foro compe. c. cùm sit generale. nu. 21. 89

¶ Vxor recedens à viro sine ecclesiæ iudicio, ipsum spoliare præsu mitur, vt lit. non contest. c. accedens. nu. 7. 189

Vxorem ducens, non debet citari. de cita. art. v. nu. 29. 7

Vxor forum sequitur viri, ratione matrimonij. de foro compe. c. quamuis. nu. 13. 74

Vxores clericorum, forum sequuntur maritorum. de foro compe. c. si quis clericus. nu. 20. 77

Vxor matrimonio constante, propter adulterium mariti potest dotem repetere. vt lite non contesta. c. ad hoc Deus. nu. 2. 187

Vxor maritum potest de adulterio accusare, sicut contra maritus vxorem. vt lite non contesta. c. ad hoc Deus. nu. 3. 187

Vbi petitur instrumentorum executio, debet pars citari. de cita. arti. vij. nu. 21. 10

Vbi petitur beneficium vel confirmatio electionis, aut institutio præsentati, quis veniat citandus. de cita. arti. v. nu. 11. 4

FINIS.

De citationibus. Articulus primus.

Practicabilis quotidianèque *Materiæ de citationibus. Tractatus opulentißimus domini Mariani Socini de Senis, nunc optimè renouatus: Summarijs cuilibet articulo præpoſitis apprimè reimpreſſus habetur.*

SVMMARIVM.

1 ☞Rubrica de dilationibus an ſit aptè & congruè ſituata.
2 Rubrum quandoq; eſt generalius nigro, & econuersò.
Dilatio generaliter ſumpta, quid comprehendat.
3 Citatio cõtinet dilationẽ q̃uis ipſa citatio pręcedat dilationem.

Rubrica de dilationibus.

HAEc rubrica continuatur ad præcedẽtes hoc ordine. Quoniam iudicio cepto, ſolent litigantes inducias poſtulare. Quãdoq; ad poſitiones. Quando q; ad probatiões faciendas, vel ſimile. Ideò ſubn̄ciť hæc rubrica. ¶Et de materia habeť iñ. q. ñ. & vj.q.ñ. p totũ. ¶Sed
1 cõtra hãc rubricã opponiť de incõgrua ſituatione. ¶†Debuiſſet enim iſte titulus poni poſt rubricã de iud. & ante rubricã de fo.cõpe. qm̃ in vocatiõe, quę ſit ad iudiciũ, dať dilatio. vt in c.j. & fi.j.eo. Soci. dicit Io. And. q potuiſſet ibi poni: & etiã poſt illũ tit. de fo.cõpe. qa reo vocato proponẽti declinatoriã, dať dilatio. ¶Potuiſſet etiã poni poſt ti. de libelli obli. qa ad rñdendũ & deliberãdũ dať dilatio. ¶Quare ſecũdùm Io. An. & doc. hìc põt dici de arbitrarijs. Voluit tñ cõpilator potius ponere hìc, q̃ ibi: qa dilationes, q̃ danť poſt lit.cõte. ad deliberandũ ſeu p̄bandũ, obtinẽt principatũ. Et idẽ ordo fuit in Codice: licet aliq fuerit in cõpilatiõe digeſtorũ. ¶Et aduerte, qa dicit hìc Gof. q licet hæc rub. ſit gñalis, tñ decretales huius tituli loquunť ſolùm
2 de dilationibq ante lit.cõte. ¶†Ex quo inferť, q rubrũ q̃nq; eſt gñalius nigro: nâ dilatio gñaliter ſumpta, cõprehẽdit nõ ſolùm dilationẽ, quæ dať ante lit.cõte. ſed etiã poſt. iñ. q. iñ. c. ſpatiũ. j. de proba. c. licet. cũ ſi. Et hoc nigrũ loquiť ſolùm de dilationibus, quæ danť ante lit.cõte. Sic ecõtra, nigrũ q̃nq; eſt gñalius rubro: vt patet in ti. de offi. deleg. li. vj. iũcto. c. j. & fi. eo. ti. nã licet illa rubrica loquať de delegato: tñ. c. j. & fi. loquunť de cõſeruatore, q p̄priè nõ eſt delegatq: ſed clarius probať in rubro C. etiã ob chirographa. pecu. iuncta glo. rubricæ: & quod ibi Doctoro
3 res. ¶†Potes igitur ex prædictis colligere, q citatio precedit dilationẽ: quamuis etiã ipſa citatio contineat dilationẽ. ¶Et quoniam hæc materia Citationũ non habet ſpecialẽ ti. ſed tangitur ſubiſto tit. eò q quędã eſt dilatio citatoria: vt dicũt Spec. & Io. And. in addi. Spe. eo. tit. §. iñ. in prin. & Cy. in l.j. C. eo. ti. de quo latius dicã in materia dilationũ. in c.j.j. eo. in ñ. prin. arg. ¶Ideò inſtitui prius tractare hanc materiã integrè in hac rubrica. ¶Et quamuis iſta materia citationis, ſeu vocationis in ius, potuiſſet tractari ante tit. de iudi. ſeu in illa rubrica: prout fit in. C. & ff. & potuiſſet etiã tractari in tit. de iudi. vt patet per Cle.j. de iud. maximè iũcta glo. in verbo, citationes. & ibi dixi. Tamen quia iſtę citationes reiterantur in qualibet parte iudicij, tam de actore, q̃ de reo, vbicunq; pars põt lædi, vt dicã. j. in vij. prin. arg. ideò ante omnia hìc tractabo plenè hãc materiã citationũ. ¶Et etiã in hac rubrica ſubn̄ciã ordinẽ articulorum ad materiam dilationũ. ¶Proſequendo igitur primam materiam Citationis, pro ipſiq doctrina ac cognitione magis ordinata & clariori, proſequar infraſcriptos articulos.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio iudiciaria, quid ſit.
2 Vocare in ius nil aliud eſt, quàm citare.
3 Monitio, vocatio, & citatio, in quo differant.
4 Citatio poteſt dici ſententia interlocutoria.
5 Citatio, an dicatur de pari ad parem.

ARTICVLVS PRIMVS.

1 PRimo igitur articuloť quero, qd ſit citatio. Et intelligo de citatiõe iudiciaria. ¶Solu. Doct. nõ tradũt. Ego arbitror q poſſit ita deſcribi, q citatio eſt actus vocatiuq alicuiq cuiq interſit, q̃ fit vel iuris diſpoſitione, vel iudicialiter iudicis mandato, aut arbitri cõmiſſione ad partis inſtantiã, vel ex officio q̃nq; p ipm iudicẽ, q̃nq; p nunciũ, aut per aliũ iudicẽ, aut partẽ: & q̃nq; p edicta. p epiſtolã, præconẽ, vel cãpanã, ad iudicij & eorũ, quæ in iudicio fiũt, ad fundamẽtũ & validitatẽ, & ad defenſionẽ, & alios
2 varios effectus iudiciales legitimè celebratus. ¶†Et pro examinatione dictorũ verborũ dic, q verbũ (actus) poniť vt genus. vocatiuus verò ſubn̄ciť, qa q̃nq; per citationẽ qs vocať: vocare enim in ius nihil aliud eſt, quàm citare. ff. & C. de in ius vocã. & j. ſubn̄ciã. Deinde ſubn̄ciť iuris diſpoſitione, p id qd dicã art. iñ. in prin. & argu. iij. q. iñ. Deinde ſubn̄ciť (alicuius cuius interſit) propter ea quæ dicã. j. art. v. Deinde ſubn̄ciunť illa verba (iudicis mãdato iudicialiter) qa quãuis prima citatio dicať ante iudicialis, iuxta not. per Inno. & Io. An. in c. q̃m cõtra. de p̄ba. tñ dicit de p̄ceſſu iudicij, & ipſius iudicij principiũ & fundamentum, vt d. c. qm̃ cõtra. & inſti. de pœ. te. litigã. in fi. no. Cy. in l. & qa. ff. de iuriſ. om. & inſti. de pœ. te. litigã. in fi. no. Cyn. in l. & qa ff. de iur. om. iud. ¶Ad quod vide qd latiq dicã. j. in xxxj. prin. artic. ¶Deinde ſubn̄ciunť hęc verba (arbitri cõmiſſione) p ea q̃ dicã. j. iij. artic. ¶Verba aũt q̃ ſequunť (ad partis inſtantiã, vel ex officio) ponunť p ea quæ dicã art. vj. & art. xx. ¶Verba aũt quæ ſequunť (q̃nq; p ipm iudicẽ aut notariũ &c.) ponunť p ea, quæ dicã j. arti. viij. & arti. xxj. & tribus ſequẽtibus. ¶Reliqua aũt verba ponunť ad denotãdos effectus citationis. de quibq di
3 cã art. xxxj. ¶†Et circa hũc primũ articulũ, primò notandũ eſt q licet monitio iudicis habeat vim citationis, etiã peremptorię vt in c. conſuluit. ſ. de offi. delega. de quo latius dicam j. art. xxvij. tamẽ monitio nõ eſt citatio. vocatio enim & monitio ponuntur vt diuerſa. in c. ſi capitulo. in fi. de conceſ. præben. lib. vj. ¶Et vt dicit ibi Io. And. in nouella. & dicit Domi. poſt eũ vocatio eſt citatio: ſed monitio præter citationem fieri põt. Quandoq; vtrunq; cõmiſceť, vocatio, ſeu citatio, & monitio, vt notat etiam glo. fi. in c. ex parte. j. j. de verb. ſignifi. & nota. in c. fi. ſ. de
4 ma. & obe. ¶†Secũdò nota, q citatio habet in ſe annexũ præceptũ: & ideò põt dici ſnĩa interlocutoria. vt nota. in c. expoſuit. j. eo. notat Inn. in c. præterea j. eo. ad quod vide, quod latiq dicã
5 j. arti. xxxj. verſi. ¶††Tertiò no. q ſi par citat parẽ, non propriè dicitur citatio: ſed quædã monitio, ſeu denunciatio. ſ. de elec. & cũ nobis olim. facit: qa citationis ptãs depẽdet à iuriſdictione & ſuperioritate, vt no. glo. magna in ver. Itẽ qualiter. in c. cũ cã. ſ. de offi. dele. Ad quod vide qd latius dicam in iij. prin. art. q. j.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio, quo iure dicatur introducta.
Deus citauit primum hominem delinquentem.
2 Citatio fit, vt quis ſibi prouideat & defendat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

SEcundo Principali Articulo tractãdũ eſt, quo iure citatio fuerit introducta.
1 ¶†Circa quẽ articulũ dic, q fuit inducta à iure naturali. iñ. q. j. Deus oĩpotens. licet emm̃ deo oĩa ſint manifeſta': tñ citauit primũ delinquentẽ, dũ dixit p̄mo geneſis. Adã Adã vbi es. Ad idẽ Cle. paſtoralis. de re iudi. & quod traditť in Cle. ſæpe. de ver. ſig. & ita cõcludit Bar. in verbo, figura. in extrauagã. ad
2 reprimẽ. †fit emm̃ citatio ad finẽ vt qs ſe defendat ſi ſua intereſt, vt in l. de vnoquoq. ff. de re iud. & in l. nã ita diuq. ff. de adoptio. q̃ defenſio ẽ de iure naturali, vt ĩ l. vt in l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. & ĩ l. defenſiõis. C. de iure fiſci. li. x. & ĩ d. cle. paſtoralis. cũ ſimilibq,

SVMMARIVM.

1 ☞Citationis ſpecies, quot ſunt.
2 Citatio verbalis multiplex.
3 Citatio an poſſit eſſe, & quæ ſit, nec verbalis nec realis.

ARTICVLVS TERTIVS.

TErtio Principali Articuloť quotuplex ſit citatio, ſeu quot ſint citationis ſpecies. ¶Solu. dic q prima diuiſio eſt: quia quædã eſt citatio realis, quædã verbalis. Realis eſt, quãdo quis re ipſa trahitur ad iudicium per manus impoſitionẽ & capturam, vt in c. ſi clericos. de ſent. excõ. lib. vj. & C. vbi de crimine agi oportet. auť. qua in prouincia. traditť etiã de ea in l. cõſentaneũ, & in auť. qui ſemel. C. quomodo & quãdo iud. & l. plericq. cũ l. ſeq. ff. de in ius vocã. Tetigi in cle. j. de iud. ¶Hæc emm̃ citatio potentior eſt, vt l. j. C. qui bo. ce. poſ. not. Ioã. And. in c. j. ſ. de obl. ad rõ. &

Ang.in repe.legis primæ.C.de iud.col.ij. dixi in c.ꝓpoſuiſti. ſ.de fo.cõpe.in iij̃.prin.art.q.vj.vbi etiã allegaui alia iura. Te-
2 tigi etiam in c.gratum.ſ.de offi.deleg.¶†Verbalis verò citatio,ſubdiuiditur jn plures ſpecies.¶Prima ſpecies fit à iure,ſeu iuris edictione,ſeu ordinatione,vt in c.j.& c.cupiẽtes de elect. lib.vj.& in c.q̃uis.de offi.ord.lib.vj.tangã in ſe.arti.q.iij̃.¶Secũda ſpecies fit per edicta.de qua per Bar.in extrauagã.ad reprimendum.in glo.ſuper verbo.prædictum tangã in ſe.arti.q. iij̃.ſed latius dicã.j.arti.xxiij̃.¶Tertia ſpecies eſt, q̃ fit per literas,ſeu epiſtolã.ff.de arbi.l.ſed interpellaſ.ſ.ſi arbiter.& j.de ꝓba.c.qm̃ cõtra.& per Bar.in extrauagã.ad reprimen.in gl.ſup verbo,per literas.tangã in ſeq.artic.q.v.ſed latius.j.artic.xxiij̃. ¶Quarta ſpecies eſt,ꝓ vocẽ ꝑconis.C.de feriꝭ.l.fi.&.C.qũo et qñ iud.aut.qui ſemel.j.de ap.cũ parati.tangã in ſe.ar.q.vj.ſed latius.j.argu.xxv.¶Quinta ſpecies fit per iudicẽ in ꝑſona ſua citantẽ.de qua in l.ſancimus.in fi.C.de iudi.tangã in ſeq.arti.q. viij̃.& latius in.viij̃.prin.arti.¶Sexta ſpecies,fit per nunciũ,vt d.§.ſi arbiter.&.C.de ꝑſcri.xxx.vel.xl.annorũ ĩ.l.ſicut.&.l.cũ notiſsimi.in prin.& per Bar.in extrauagãti,ad reprimendũ.in glo.ſup verbo.nunciũ.tangã in ſeq.ar.q.ix.& quaſi per oẽs arti culos:ſed maximè arg.nonũ & ſeptimũ ſeq.art.¶Septima ſpecies fit per partẽ.de qua aliqd in ſe.ar.q.x.& etiã in ar.viij̃.prin. ¶Octaua ſpecies fit per iudicẽ ex cõmiſsione iudicis principa
3 lis cauſæ.de qua tangã in ſeq.art.q.xj.¶†Eſt etiam alia ſpecies citationis,q̃ non eſt neq; realis,neq; verbalis:q̃ fit per cãpanã, aut ſimile ſignũ.de qua tãgam in ſeq.arti.q.vij̃.& etiã ar.xxvj.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio duas partes habere dicitur.
2 Citatio,an poſsit fieri die feriata.
3 Iudex,an poſsit cõmittere citationem extra territorium.
4 Citatꝰ ſciẽs citãtẽ nõ hr̃e in ſe iuriſditionẽ,an teneaſ cõparere.
5 Arbiter aut arbitrator,an poſsint citare per ſe,aut per nunciũ.
6 Citatus à duobus dicentibus ſe licentia tertij id facere,an teneatur comparere.
7 Citatio realis, qualiter fieri debeat.
8 Priuatus non poteſt verbaliter citare:realiter autem,ſic.
9 Contrahens cum aduena,an propria authoritate volentem abire poſsit capere.
10 Citare iuris ordinatione,quis poſsit.
11 Citare per edicta,cuius ſit.
12 Citatio per epiſtolam per quem fieri poſsit,& debeat.
13 Citatio voce præconis à quo ſit facienda.
14 Citatio per campanam,per quem fieri debeat.
15 Iudex.an,& quis per ſe citare poſsit.
16 Citatio per nuncium,qualiter ſit facienda.
17 Citatio,qualiter ſit per partem facienda.
18 Iudex,an poſsit citare per alium iudicem.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quarto principali Articulo tractandum eſt,quis poſsit citare,ſeu citari facere.pro cuius articuli clariori doctrina proſequar in
1 ſcriptas queſtiones.¶Primò igitur gñaliter q̃ro,qd requiraſ ad hoc,vt quis poſsit citare,ſeu citari facere.¶So.dic,ꝙ ad iudicialem citationem requiritur,quòd iudex habeat iuriſditionem.†Citatio enim habet duas partes.prima eſt iuriſditionis, q̃ ĩ iudice reſidet,qñ cõmittit aut iubet citari.Secũda eſt facti.& non iuriſditionis,qua facit nũcius vel ſimilis,vt in.c.j.§.contra hentes.de fo.compe.libr.vj.& ibi Ioñ.And.in nouella.no.Bal. in l.nã ita diuus.ꝓpe fi.ff.de adop.facit.l. ſi is cui.ff.vt in poſ. lega.& quod no.Spe.eo.ti.§.cõtra verſic.itẽ quod euidens,vbi dicit ꝙ euidẽter conſtare debet iudicẽ eſſe,qui citat.& not. in c.prudentiã.& in.c.ſeq.& in.c.ex literis. ſ.de offic.deleg.& in c.ſi duobus.j.de appell.&.ff.de re iudi.in.l.contumacia.dicã la
2 tius.j.artic.xxxj.Et ex his plura inferuntur.¶†Primò inferr̃, quòd cum citatio talis ſit de proceſſu,ideò nõ põt emanare die feriata.tenet Spe.eo.ti.§.contra.verſi.excipitur.ꝙ citatio eſt de
3 proceſſu.dicã latius.j.arti.xix.¶†Secũdò infertur,ꝙ iudex non põt cõmittere citationẽ extra territoriũ:ſi tamẽ eam cõmitteret infra territoriũ,poteſt nũcius eã exequi extra territoriũ,vt tradi tur ĩ.d.§.cõtrahẽtes.& in.l.oẽs.C.de epiſ.& cle.dixi in cle.ij̃.vt lite pẽdẽte.in gl.ſuper verbo.ad hoc.& latius dicã.j.art.xvij̃.q.
4 viij̃.¶†Tertiò infertur,quòd ſi citatus ſcit citantem non habere iuriſditionẽ in eũ,non tenetur cõparere corã eo, vt no.gl.in
5 d.c.ſi duobus.de quo latius dicã art.xxxj.¶†Quarto inferr̃,qd arbiter,& lõge minus arbitrator non põt citare:qa nõ habẽt iuriſditionẽ:ſed metu pœnæ ſtaſ eorũ ſnĩę vt.l diẽ proferre §.ſtari.ff.de arbit.facit.l.ait prętor.ff.de re iudi. Alij verò volunt ꝙ arbiter poſsit citare,ſaltẽ per nunciũ,vel per literas ꝑ nũcium deſtinatas.Quidã verò antiqui voluerũt per.l.ſancimus.in fin. C.de iu.ꝙ iudices pedanei,vel delegati ab inferiore,nõ poſsint citare:etiã ꝑ nũciũ vel per literas.ſed ipſimet habẽt partes requirere,ſi nõ ſunt ꝑntes.tãgit gl.in.l.ſed interpellaſ.§.j. ff.de arb. &.d.l.ſancimus.¶Sed aduerte :qa Spe.eo.ti.§.cõtra ver.& no. ſecũm Vbertũ. Et ſequiſ Cy.ĩ.d.l.ſancimꝰ.& ibi etiã ponit Bar. & habuerũt à Gof.ꝙ cũ q̃dã cã ab inferiore eſſet delegata dño Azo.& dño Lothario,qui erãt famoſiſsimi doc.ſuis tpibus,ꝙ dñs Lotharius dixit,eamus ad domũ citãdi:qm̃ ipm̃ nõ poſſumus citare per nunciũ. Azo verò reſpõdit,ꝙ imò per talẽ citationẽ facere poterãt.nã & arbitri poterũt ꝑ nunciũ citare,vt.l. diẽ ꝓferre.in prin.&.d.l.ſed ĩterpellaſ.§.j.ff.de arbi.vbi tex.dicit,ꝙ arbiter adeſſe litigatores.vel per nunciũ,vel ꝑ epiſtolã iubere põt.& in d.l.ſancimus.¶Refert tñ Spec.ꝙ dñs Azo cõplacuit Lothario:qm̃ ꝓſona citãda erat pulchra damicella , ſeu puella:ſed tũc nõ erat edita cõſtitutio.c.mulieres.de iud.li.vj.q̃ excõicat iudicẽ euntẽ ad aliquã mulierẽ ſub aliquo fomẽto,vel velamine.dixi in Cle.j.de iud.in gl.ſ.verbo,albo.¶Et vide tex. in l.iubemus.in fi.C.de epiſ.& cle.q ꝓbat,ꝙ iudices nõ debeãt ire ad domũ partis.¶Tu verò dic,ꝙ qlibet iudex, etiã pedaneꝰ & delegatꝰ ab inferiore,põt citare:ſed nõ per quãlibet ſpẽm citationis:ſed ꝓſe,& per nunciũ,& ꝑ epiſtolã,vt d.l.ſancimus.in fi.& ibi tenẽt glo.Cy.Bar.Bal.& Pau.de ca.& idẽ dicendũ puto de arbitris & arbitratoribꝰ,ſi ſunt iuris,q ex iuris diſpoſitiõe vel ex neceſsitate,ex forma ſtatutorũ eligunt̃,per no. in l.arbitro.& in l.ab arbitro.ff.qui ſatiſ.cog.& in l.fi.ff.à qui.appel. nõ licet.in c.cũ ſpãli.j.de appel.& in c.ab arbitro.de off.dele. li.vj. cũ ſi.Idẽ etiã de arbitris cõpromiſſarĩs.ꝑ.d.l. ſed interpellaſ.§. j.ff.de arb.& qa arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorũ, vt l.j. ff.de arbitris.Arbitror tñ,ꝙ talis nõ dicaſ ꝓprie citatio:ſed q̃dã intimatio,vel reqſitio,ſeu iuſſus:vt reqſitꝰ debeat adeſſe,per tex.d.§.j.dũ dicit,põt iubere adeſſe.facit quod no.Bal.in l.ij̃.C. quõ & qñ iu.vbi dicit,ꝙ arbiter vel arbitrator,q ex forma ſtatuti vel iuris nõ habet admixtã aliquã iuriſdictionẽ vel cognitionẽ,nõ põt citare:ſed intimare.intellige tñ , ꝙ talis intimatio & reqſitio poſsit fieri,iubẽdo potẽtia arbitrarĩ vel arbitramentarĩ.facit ẽt qđ ſentit glo.in d.l.ſancimꝰ.quæ dicit,ꝙ talis requiſitio fit ꝑ nũciũ:& ideò cũ nũcius loquiſ parti,videſ ipſe arbiter requirere.¶Et ꝑ prædicta declara,qđ dixi in primo articulo dũ dixi,vel arbitri cõmiſsione.¶Et ad prędicta vide Spe. in tit.de arbi.§.differt.verſi.itẽ arbiter nõ põt citare teſtes. vbi dicit,ꝙ nõ põt citare teſtes:qa quò ad eos,arbiter nõ eſt arbiter: vñ debẽt citari ꝑ iudicẽ,vt cõpareant corã arbitro. & ſequitur Bal.in d.l.ſed interpellaſ.§.j.vbi ſubdit,ꝙ etiã ſine citatiõe valeret teſtimoniũ eorũ.de quo latius dicã in tit.de teſti.& vtrũ arbitratores teneanſ citare.aliqd dixi in vij̃.artic.verſic.xlij̃. Et an poſsit citare ꝑ totã diœceſim,ſeu territorium.dicã j. artic. xvij̃. ¶Vlterius etiã nota,ꝙ iudex q citat vel citari facit , debet habere iuriſdictionẽ,nõ ſolùm in habitu:ſed etiã in actu , & ideò ſi tres ſunt iudices delegati,citatio facta ex cõmiſsiõe duorũ nõ tenet:qa ex pluribꝰ delegatis,qlibet in habitu hẽat iuriſdictionẽ inſolidũ:tñ exercitiũ et ĩ actu nõ habet qlibet:ſed oẽs ſimul vt in c.prudẽtiã.& ibi notat gl.in verbo,citra.& Doct.ibi & ibi dixi in ij̃.prin.art.ſ.de offi.dele.& in c.cũ cã.eo.tit. Tenet Spe. eo.tit.§.iam de citatiõe ver.hoc aũt nõ.& mihi placet.
6 ¶†Vtrũ aũt citatus à duobus, qui ꝓteſtanſ ſe id facere de licẽtia tertij̃,teneaſ cõparere.Spe.in d.verſi.dicit,ꝙ cõſiliũ eſt, vt citatus cõpareat:ſaltẽ allegaturus priuilegiũ ſuũ.ſed gloſ. magna in c.prudentiã in prin.dicit,ꝙ aut de ipſa citatiõe appareat aliqua cã probabilis,propter quã citatus teneaſ cõparere,vt qa facta eſt delegatio cũ clauſula(ꝙ ſi nõ oẽs)vel ſimili,& in citatione dicit̃,ꝙ tertius eſt impeditꝰ:& tũc teneaſ cõparere.ita procedat.l.ſi qs ex aliena.ff.de iudi.& l.ij̃.ff.in ius vocati vt eant. cũ ſimi.aut nõ exprimiſ cã probabilis,& non teneaſ compare.& ſequunt̃ cõiter Doct.& pro vtroq; mẽbro facit.c.ij̃.j.eod.dixi in d.c.prudentiã.in v.prin.arti.q.v.& adde quæ dicã j.xxxj. prin, artic.ver.¶Vlterius etiã exigiſ, ꝙ is qui citat ſit ſuperior: quia citatio depẽdet à ſuperioritate.vñ dicit glo.prima,verſi.itẽ qualiter.in c.cũ cã.ſ.de offi.delega.ꝙ vnus delegatus nõ põt citare cõdelegatũ:qa par in parẽ non habet imperiũ.vt in c.innotuit. de elect.& l.ille à quo.§.tempeſtiuũ.ff.ad trebel.& ideò potius debet admonere,& rogare vt veniat,quàm citare.& ſequuntur Doct.in d.c.cũ cã.& ibi dicit Domi.Me.ꝙ non põt citare:quia citatio præſupponit iuriſdictionẽ & ſuperioritatẽ,quæ non eſt in alio ex cõdelegatis reſpectu alterius.ad qđ etiã vide qđ no. glo.in verbo,arguendus.in d.c.prudentiã.& ibi dixi in vj.prin, articu.q.iij̃.& aliquid tangam circa hoc j.eo.articulo.q.xj.
7 ¶†Secundò q̃ro,qs poſsit citare realiter.Solu.dic,ꝙ ſolùm maiores iudices habẽtes ordinariã iuriſdictionẽ:ſaltẽ cũ mixto imperio.vt in auc.de exhibẽdis reis.§.ſi verò quidã. tradiſ in auc. qui ſemel.C.qũo & qñ iud.& vide glo.& Doct.in l.ſed & is.ff. de in ius

de in ius vocan. & in l. iubere cauere. ff. de iurisdi. om. iudi. tenet Guli. de monte laudunio. & zab. in cle. j. de iudi. & Hēri. Boich in c. proposuisti. j. de fo. cōp. & etiā delega. Principū, vel ab inferiore à Principe, pōt realiter citare, si hoc sit cōmissum. arg. c. si clericus. de sentē. excōmu. li. vj. maximè de iure canonico, secūdū quod etiā ea quæ sunt meri pñt delegari vt in c. q̄ sedes. & ibi nudiustertius dixi in lectione, in voce. s. de offi. ordi. tenet Henri. in d. c. proposuisti. Delegat⁹ ergo nō pōt, etiā post lit. cōtest. secūdū Bal. post gl. in l. cōsentaneū. C. qūo & qñ iud. vers. quō & nūquid delegatus mouet: qa captura reputat maior, qñ vera missio in possessionē verā, vel saltē est par, vt d. l. consentaneū. & qa capere pſonā, inest quodāmodo incarcere ducere, qđ nō cōpetit nisi maioribus magistratibus. vt l. ñ. ff. de origi. iur. & p doc. in l. imperiū. ff. de iurisd. omn. iud. & s. dixi ergo &c. ¶† Aduerte tñ, qa qñq; nō solū iudex, sed etiā qlibet priuat⁹ pōt citare p hāc speciē citationis, puta capiendo debitorē suū fugientē, & eū ducēdo ad iudicē: vt. l. ait p̄tor. §. si debitorē. ff. de his, q in frau. credi. de qua materia latè ibi per Bart. & in aut. vt iud. sine quoquo suffra. §. necesse. & in l. quęsitū. ff. de pigno. & insti. de actio. §. j. & ibi latè dixi post glo. tetigi in c. pe. s. de fo. cōpe. in tertio notabili. vbi dixi q̄ licet possit per se ꝓpria authoritate realiter citare, nō tñ pōt verbaliter citare. dicā j. in vj. arti. Insuper, etiā debitorē nō fugientē posset qs, etiā propria authoritate citare, qñ cōuenit vt posset debitorē propria authoritate capere et detinere. ¶ Intellige tñ, qñ esset debitor ꝓ pecunia soluta, vt redimeret ab hostib⁹. arg. l. j. C. de capti. facit. l. testō. §. j. ff. de testa. maximè accedēte iuramēto. p. c. ex rescripto. j. de iureiur. quib⁹ casibus videt valere cōuentio, maximè iurata: etiam vt capiat & retineat in priuato carcere. de quo tñ dic, vt latius tradit per doc. & maximè Lud. Pon. in l. alia. §. elegāter. ff. solu. mat. vbi vide, qa hic nō ꝓcedit sine dubitatiōe, & idē si statutū hoc permitteret, vt qs ꝓpria authoritate posset capere. Pactū verò simplex ex cā non priuilegiata, nō videt valere. de quo latè ibi p Bar. Io. de Imo. & Ponta. & Bar. in l. Titio centū. §. Titio. ñ. ff. de cōd. & demō. & p Bal. in l. j. qui bo. ce. pos. & p Ang. in l. nemo carcerē. in repet. C. de exac. trib. li. x. nisi cōuētio obligaret, vt posset capi ꝓpria authoritate, & duci ad carcerē publicū. ita singulariter dicit Bal. in d. §. elegāter. p d. §. si debitorē. & l. fi. C. de maleſi. & Mathe. & l. capite quinto. ff. de adult. & l. interdū. §. qui furē. & in l. si qs in seruitutē. ff. de fur. in aut. vt iu. sine quo. suf. §. necessitatē. & in l. gñali. C. de tab. lib. xñ. & l. j. C. vbi qs decurio vel coho. & qđ not. glo. in c. j. §. j. de pa. iura. fir. ¶ Sed vt dicit Ponta. in d. §. elegāter. illa iura parū faciūt: qa loquunt in casib⁹ in quibus de iure cōi permissum est alicui propria authoritate quē capere, & ad iudicē ducere: quare concludit (& bene) q̄ hoc casu valeat pactū, etiā nudū: qa nudū pactū cōtinens id, qđ ius cāx, est validū: & paritactionē vtilē, vt singulariter no. glo. in l. legitima. ff. de pac. pro qua est bo. tex. in l. inter socerū. §. cōuenit. ff. de pac. dota. iūcta. l. si qs pro vxore. ff. de dona. inter vi. & vxo. miultò fortius hoc pōt cōcedi à statuto, vt qs possit p se realiter citare, & in dictis casibus, quib⁹ à statuto cōcedit realis citatio, pōt hoc conueniri: secus in alīs. vide Pont. in d. §. elegāter. ¶ Et prædicta notabis tanq̄ singularia. habes etiā aliū casum singularē, in quo qs pōt realiter citare p se, videlicet qñ marit⁹ clericus reperit vxorē adulterantē. xxxiñ. q. ñ. in c. placuit. ¶ Ad qđ vide qđ dixi in c. cū cōtingat. s. de fo. cōpe. in iñ. prin. arti. ¶ Quilibet etiā ꝓpria authoritate pōt realiter citare capiēdo malefactorē, et ducēdo eū ad iudicē, vt no. gl. in l. neminē. C. de exhib. & intro. reis. & Azo in sum. tenet. Dom. post Io. And. & Bar. in l. cū eo. ff. ad le. iul. pec. in c. ñ. de pig. p no. l. nullus. C. de iud. & l. si qs in seruitute. ff. de seruī. l. j. C. de rap. vir. Quod tñ limitāt aliqui respectu criminū, ex qbus venit imponēda pœna corporalis, quod est æquū. secūdùm d. Mari. & dicit Bal. in d. l. neminē. q̄ in flagrāti crimine, oīs malefactor pōt capi & duci ad iudicē, pillū cui⁹ interest. ff. de adul. l. capite qnto. & l. interdū. §. qui furē. ff. de fur. & etiā per quēlibet, si fugiat: qa aliqđ permittit rōne fugæ, qđ non permittit aliàs. vt d. §. si debitorē. & l. fi. C. de ferīs. secūdùm Bal. in d. l. neminē. vbi post glo. dat hāc regulā, q̄ vbicūq; licitū est aliquē occidere, vt bānitos, & robbatorē stratarū: fortius capere, & ad iudicē ducere. facit l. gñaliter. C. de decurio. li. x. et sequit Bal. in d. l. neminē.

9 Et ad materiā realis citatiōis, vide j. eo. arti. xx. q. xxiiñ. ¶† Sed pone, q̄ aliqs cōtrahit cū aliquo aduena p ciuitatē transeūte. & post cōtractū viator vult recedere nō soluto precio, vtrū cōtrahēti sit licitū capere eū ꝓpria authoritate? Bar. ī l. fistulas. §. fundū ff. de cōtrahē. emp. in aliqbus lecturis. vt refert Bal. in rub. de reuo. his q̄ in frau. cred. tenet q̄ nō, cū suspicio fugę euenerit ante cōtractū. ideò nō vr̄ posse capi, p ea q̄ dixi j. eo. art. xx. q. xxiiij. ver. secūdo exigit. Bal. tñ tenet cōtrariū in d. rub. sed Ludo. Pont. in repe. l. j. C. de hær. insti. ver. itē an cōtrahit. col. xl. dicit, q̄ dictū Bar. est verius. imputet em̄ sibi q talē cōtrahētē secū cōtrahēdo acceptauit. ar. l. inter cās. §. ab est. ff. māda. cū si. Tu verò regula decisionē d. q. secūdùm ea, q̄ latè dixi in c. dilecti. s. de fo. cōpe. ñ. prin. art. q. xxj. ¶ Sed pone, q̄ inter cōtrahentē mecū & me, cōuenit, q̄ possem eū capere ꝓpria authoritate. Et hoc nō ob. ego vado ad ptātem, et peto ab eo licentiā capiēdi, vtrū potestas debeat mihi eā dare cā cognita. ¶ Solu. dicit Lud. Pon. in loco præallegato, q̄ nō requirit cāæ cognitio: & pōt mihi de facto dare, nō facta alia ꝓbatione. glo. est fin. instit. de liber. §. iudicis. quā signat Bal. in l. cōsentaneū. C. qūo & qñ iud. & in c. j. §. iniuria. de pace fir. quē tex. allegat ad hoc propositū. qđ not.

10 ¶† Tertiò q̄ro, quis citare possit iuris edictione, seu ordinatione. ¶ Sol. dic q̄ solùm ille, qui pōt ius edere, & statutū condere. vt in c. j. & in c. cupiētes. de elec. li. vj. & in c. quāuis. de offi. ordi. lib. vj. tradit Gul. de mō. laudu. & post eū zab. in cle. j. de iud. & Hugo. in c. peñ. de fo. cōpe. ¶ Quis aūt possit leges vel statuta cōdere, tradit Host. in sum. de cōsti. §. qs possit & Pet. de anch. latè in repe, c. j. de cōsti. in ix. q. principali. & Do. m. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōsti. Bar. in l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. Bu.

11 Cy. & Bal. in l. j. ff. qđ quisq; iuris. ¶† Quartò q̄ro, qs possit citare p edicta. Sol. Spe. eo. tit. §. sequit. versi. & no. secūdùm Vber. dicit, quod Vbertus de banico, & Io. de Deo, volebāt, q̄ minores ordinarij, & etiā delegati à Principe, in minoribus causis citent p edicta. quod nō est in vsu. Alij verò iudices delegati ab inferioribus, vel pedanei, nō pñt citare p edicta. & sequitur ibi Io. And. in addi. et in c. si qs cōtra clericū. de fo. cōpe. sup gl. pe. vbi dicit, q̄ delegat⁹ à Principe pōt citare p edicta. vt in c. pastoralis. & in c. gratū. s. de of. deleg. sed legat⁹ ab alio quàm à Principe, nō pōt, vt l. sancim⁹. C. de iud. quare sentiūt, q̄ si minores ordinarij, dūmodo nō pedanei, pñt citare p edicta, forti⁹ superiores & delegati à Principe, vt dictis iurib⁹. & in aut. de litigio sis. §. hominē col. viij. & in aut. q semel. C. qūo & qñ iudi. tenet Gul. & zab. in d. cle. j. de iudi. & ibi dixi. & Hug. in d. c. pe. ¶ Inferiores verò iudices (vt pedanei & delegati ab inferiorib⁹) nō citāt p edicta, vt dixi in d. cle. j. & sentit Bart. in l. ñ. C. de iurisdi. om. iud. & Bal. in l. ñ. C. qūo & qñ iud. Cy. Bald. & Doc. in d. l. sancimus. Sūt aūt pedanei iudices, q negotia humilia disceptāt, vt l. fi. C. de peda. iudicib⁹. quales sunt magistratus municipales ciuitatū, & defensores, qbus cōpetūt solùm ea, q̄ sunt simplicis iurisd. non aūt ea, q̄ sunt meri aut mixti imperij. vt dicit Azo in sum. C. de peda. iud. Ad hoc ergo vt aliqua sit differentia inter eos & maiores magistrat⁹ tales nō pñt citare p edictū: qa edictū est simile bāno. sed tales, & delegati ab inferiorib⁹, nō pñt bānire, vt l. nulli. C. de sen. & interlo. om. iud. igit &c. ¶ Hoc tñ ꝓcedit sc̄dm Io. de Imo. in d. cle. j. nisi hoc expressè haberēt in mādatis à superiorib⁹: qa tūc hoc facerēt authoritate superioris, et nō propria: vel nisi hoc dictaret cōsuetudo. & idē tenuit Bal. in d. l. j. C. qūo & qñ iud. vt dixi in d. cle. j. ¶ Quid aūt de cōsulib⁹ mercantiæ, vt rū facere possint hāc citationē p edicta Bal. in d. l. ñ. tenet, q̄ sic, ꝓponūt em̄ edictū in forib⁹ audiētiæ. siue qa habēt ipsi p̄toriū & mixtū imperiū p cōsuetudinē. vt ibi p eū. dixi in d. cle. j. ¶ Sed fortiter cōtra p̄dicta videt obstare text. in d. cle. j. iūcta glo. in verbo, Papa, & glo. in verbo, ex certa scientia. q̄ vr̄ innuere, q̄ solus Papa, vel ei⁹ authoritate fiat hæc citatio. Sed pōt rñderi, q̄ loquit de citatiōe q̄ fit in curia. vel (secūdùm aliquos) ꝓcedit de iure canonico. ¶ Vel dic, q̄ ꝓcedit in illis casibus spālibus. ¶ Et aduerte, qa licet Spe. dicat, q̄ talis citatio nō est in vsu, tñ hoc nō est verū: imò quotidie frequētant: qa licet nō describant in albo, tñ frequētant apponendo talia edicta forib⁹ eccleſię vel palatij: aut ī aliquo loco publico, & maximè frequētant in curia. Et qualr & qbus casib⁹ fiat hæc citatio, dicā

12 j. in xxiñ. prin. arti. ¶† Quintò q̄ro, qs possit citare p literā seu epistolā. Sol. dic q̄ qlibet iudex, ēt pedane⁹ & delegatus ab inferiore à Principe. vt d. l. sancim⁹. C. de iud. & ibi p Doct. facit l. sed interpellat. §. j. ff. de arb. tenet Spe. eo. ti. §. sequit. ver. & no. sc̄dm Vbertū Gul. & Zab. in d. cle. j. & ibi dixi & Hug. in d. c.

13 ꝓposuisti. de fo. cōp. ¶ Et adde q̄ dixi j. ar. xxiiñ. q. iñ. ¶† Sextò quęro, qs possit citare p vocē p̄conis? Sol. Gul. Zab. & Hug. in dictis locis tenēt, q̄ ille dūtaxat possit taliter citare. q pōt citare p edicta. de quo in aut. q semel. C. qūo & qñ iud. ¶ Et vide qđ lati⁹ dicet. j. art. xxv. ¶ Sed aduerte, qa vr̄ q̄ fieri possit, ēt p inferiores, ēt pedaneos: qa iste p̄covr̄ quasi qdā nūcius, seu quędā epistola: vñ sicut inferiores iudices pñt citare ꝑ epistolā (vt statim dixi) & p nūciū, vt statim dicā, q. ix. ergo & p prēconē. cogi

14 tabis. ¶† Septimò quæro, qs possit citare p cāpanā. Sol. Docto. specificè nō tangūt. ¶ Vnde aduerte, q̄ hæc citatio cōiter fit ad cōgregādas vniuersitates, vt patet p experiētiā: & habet numeri. c. x. tradit Alb. de rosa. in aut. q semel. C. qūo & qñ iud. ¶ Et sic videm⁹ quotidie obseruari. ¶ Faciunt hoc cōiter ex dispositione statutorū disponētiū: quia in iure nō memini legisse. ¶ Et

ideò essemus in materia.ñ.quæstionis istius.iiij.arti. principalis.

15 ¶Et vide quæ dicã j.in xxxvj.art.¶†Octauò quæro,qs iudex possit p se citare.Sol.dic q̃ quilibet,etiã pedaneus & delegatus ab inferiore,vt d.l.sancimus.in fi.& etiã arbiter,vt d.l.sed inter pellatur.§.j.ff.de arbit. & Gul.& zaba.in dicta Cle.j.de iud. & ibi dixi Spe.eo.tit.§.sequit.ver.& no.secũdùm Vber.& Hug. in d.c.pe. ¶Et vide qđ dixi.s̃.eo.arti.q.j.& quod dicã j.in viij.

16 prin.art.¶†Nonò quæro,qs possit citare p̃ nunciũ.Sol. dic vt statim dixi,q̃ quilibet,etiã pedaneus & delegatus ab inferiore, vt d.l.sancimus.& in iuribus allegatis in proxima præcedenti. q.& arbiter,intelligẽdo vt dixi.s̃.in j.q.versic.iij. inferẽ. Et vide

17 quod dicã j.arti.ix.& vij.sc.arti.¶†Decimò quæro, qs possit citare per partẽ.Sol.idẽ dicendũ arbitror,q̃ statim dixi: quia tũc pars habeẽ loco nũcij,ad quod vide quod dicã.j.in viij. princi. arti.vbi tangam de notario & tabellione,cui cõmitteret citatio.

18 ¶†Vndecimò quæro,vtrũ iudex possit citare per aliũ iudicẽ. ¶Sol.dic q̃ sic, vnde põt cõmittere alteri q̃ citet aliquẽ,& si est inferior & subiectus,teneẽ obedire,vt in c.pastòralis.s̃.de of. de lega.Si verò nõ esset ei subiectus,teneẽ eũ requirere & rogare, vt citet:cùm nõ sit ei subiectus.faciunt quæ dixi s̃.eo.arti.q.j.et adde quod dicã j.in viij.prin.arti.sed si esset delegatus Papæ, q̃ præciperet,licet sit maior quolibet ordinario, vt in c.studuisti. s̃.de offi.delega.ille iudex,cui præciperet,posset non parere, si delegatus non ostẽderet authoritatẽ suã. Ad quod vide qđ traditur per Doct.in c.cũ in iure.& quod ibi latè dixi suprâ, de of fic.deleg.& per Spe.eo.titu.§.iam de citatione. versi. sed pone is cui.Et ex his(Deo duce)expeditus est quart⁹ prin. articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Citari necessariò quis debeat.
2 Admissus ad causam pro suo interesse,an debeat citari.
3 Possessor & detentor,an & quo casu sint citandi.
4 Dominus vel procurator,an & quando possint citari.
5 Procuratorem pro domino posse citari & comparere, diuersimodè potest intelligi.
6 Citari an possit ex procuratoribus constitutis cum clausula qđ occupantis conditio &c.quando alter fuerit litem contestatus.
7 Dominus agens contra subditum,an debeat citari.
8 Dominus vel subditus,qualiter & quando sint conueniendi.
9 Fideiussor vel possessor, qualiter sit in excussione principalis conueniendus.
10 Pronunciatio an sit in excussione necessaria.
11 Vbi petitur beneficium vel confirmatio electionis,aut institutio præsentati,quis veniat citandus.
12 In executione testamenti, vel vltimæ voluntatis, qualiter sit facienda citatio.
13 Pro insinuatione, vel exemplatione, vel publicatione instrumẽti,quis veniat citandus.
14 Iudex qui processit ex officio,an possit citari vt defendat processum,de cuius validitate vel inualiditate agitur.
15 Citari an debeat qui sua putat interesse.
16 Clausula(vocatis vocandis)qualiter sit intelligenda.
17 Clausula(q̃ vocentur omnes,qui se opponere volunt) cuius sit effectus.
18 Consanguinei,amici,vel vicini,qualiter & quando sint citandi.
19 Absens extra territorium,an & quando sit citandus.
20 Regula,q̃ absentes non citentur,in multis casibus fallit.
21 Præsens in iudicio,an sit citandus.
22 Finis citationis est comparitio,quam sequi debet: vel respõsio, vel termini ad deliberandum petitio.
Adepto fine cessant quæ sunt ad finem.
23 Citatus citatione nulla,an si compareat et à iudice moneatur,teneatur respondere.
24 Citari potest quilibet contra quem dirigitur petitio, seu cuius petitur.
25 Magistratus maiores qualiter,& quando sint in ius vocandi.
26 Episcopus sacra faciens,non debet in ius vocari.
27 Iudex dum de causa cognoscit,non debet in ius vocari,
28 Citari non debet negotijs publicis intentus.
29 Vxorem ducens non debet citari.
30 Mulier nubens non est citanda.
31 Agens causam coram prætore non debet citari.
32 Citatus ad maius tribunal,non potest interea citari ad minus.
33 Funeralia agens familiaria,citari non deber.
34 Exercens se circa obsequia mortuorum,non est tunc citandus.
35 Doctor an in causa ciuili possit realiter citari.
36 Miles an possit realiter citari.
37 Clericus non potest realiter citari.
38 Realiter citari non possunt,qui priuilegium habent non posse conueniri:nisi inquantum possunt.
39 Mulier non potest realiter citari.
40 Cedens bonis non potest citari realiter.
Legati,& qui domum propriã reuocandi ius habent,non sunt realiter citandi.
41 Infans an possit citari.
42 Pupillus aut minor pubes,an & qñ,aut qualiter possint citari.
43 Infirmus an possit citari.
44 Furiosus aut mente captus,an possint citari.
45 Monachus,aut monialis,aut religiosa persona,an possit citari.
46 Vniuersitas seu collegium,an possit citari.
47 Carceratus an possit citari.
48 Bannitus,aut deportatus,aut similes personæ,an & quãdo possint citari.
49 In quolibet iuramento excipitur authoritas superioris:quapropter,iurans aliquẽ locũ nunquã exire, nihilominus põt citari.
50 Impedimentũ in materia citationis multipliciter consideratur.
51 Impeditus impedimento necessario & probabili,non est citandus:& quale sit tale impedimentum.
52 Impedimentum graue excusat citatum à comparitione.
53 Impedimentum superueniens post lit.contest.an impediat citationem.
54 Citatus per hæc verba(compareas per te vel per procuratorem)an poterit allegare aliquod impedimentum.
55 Citatus in causa electionis,non potest aliquo impedimẽto excusari quin debeat comparere per se,vel per procuratorem.
56 In causa celeritate indigente, non est allegandum in citatione impedimentum.
57 In actione ad interrumpendum præscriptionem,an possit in citatione allegari impedimentum.
58 Causa quando dicatur grauis,ardua,aut leuis.
59 Impedimentum quando probetur longo, vel breui tẽpore duraturum.
60 Impedimentum qualiter probetur.
61 Contumax an sit citandus.
62 Appellans ab interlocutoria,an necessariò sit citandus.
63 Clausula(& quidam alij &c. in literis citatorijs apposita, quot comprehendat.
64 Clausula(& quosdam alios)in litera citatoria posita,an comprehendat fœminas.
65 Commissiones ad partem factæ iudicibus delegatis super causis deuolutis,vel aliter tractandis,non sunt restringendæ.
66 Nomina citatorum,an sint in qualibet citatione exprimenda.
67 In citatione non expressus,an possit censeri citatus:& an teneatur comparere.
68 Non citandus si citetur,quid iuris.

ARTICVLVS V.

Vinto principali Articulo tractãdum est,quis debeat vel possit citari.pro cuius articuli clariori doctrina,prosequar infrascriptas quæstiones.

1 ¶†Primò igitur quæro de generali doctrina,respectu necessariæ citationis,tractando generaliter,qs debeat citari. ¶Sol.dic q̃ regulariter oẽs sunt citandi,quos res tangit,& de quorũ præiudicio agiẽ:seu quibus põt præiudicari, vt in l.de vnoquoq; ff. de re iudi.& in l.nã ita diuus.ff.de adop, sed principaliter ille citandus est,contra quẽ dirigitur petitio.vt in c.fi.de ma.& obedien.& ibi quærit Inno.& post eum Io.And.quid si non vocẽtur omnes,quorum interest:sed aliqui tantùm citenẽ, an teneat quod agitur:& videẽ q̃ nõ.per c.inter quatuor s̃.de ma.& obe. ¶In cõtrariũ facit l.etiã.§.fi.ff.de mino.vbi dicitur,q̃ vt præiudicabiẽ absentibus, & sic innuitur quòd quo ad ipsos citatos, actus tenebit.Innocẽ.tñ in d.c.fi.de ma.& obe.cõsiderat duos casus:nam quandoq; agitur officio iudicis super iure concernẽte plures:quandoq; verò agitur aliqua actione.Primo casu,ponit exemplum,si imploratur officium iudicis super restitutiõe petenda aduersus aditionem hæreditatis,vel super; compositione publicanda,quæ tangit plures : & tũc oẽs sunt citandi, quorum interest.Si tamen aliqui nõ fuerunt vocati, ex quo officiũ non dirigitur contra certam personã, valebit quod agitur. per auẽ.si oẽs.C.si vt se ab hære.abst.& ff.de re iud.l.de vnoquoq̃. sed non præiudicabitur absentibus per d.l.etiam.§.fi. Refert tamen quòd alij dicunt,quòd non tenet quod fit : nisi per edictũ solẽniter sint vocati.per l.j.§.itẽ cum ex eo.ff.quæ sen.sine app. rescin.de quo dicã j.ar.xxij.& xxiij.sed hoc casu nõ nocebit illis,qui nõ audiuerũt edictum,vel aliàs nõ sunt in culpa.vt j.qui ma.accu.pos.c.cũ in tua.& sic residẽt Inn.Io.And.& do. Ant. Sed dicit Io.de Imo.q̃ fortè præcedens opi.est melior : videlicet,q̃ quantum ad vocatos,actus teneat:sed non præiudicet absentibus.per ea quæ habentur in d.l.etiam.§.fi.& in d.l.de vnoquoq̃.nec ob.c.inter quatuor.s̃.de ma.& ob.q̃a illud potius facit,pro

eit pro,quã,contra,ſi bene ponderetur. Itẽ non ob.§. Itẽ cũ ex eo.qa ibi loquitur qñ ſpecialiter lis erat cũ vno,& fuit proceſſum illo non citato:& ideò nõ tenet,qđ actum eſt cõtra eum. Et ad prædicta etiã facit,qđ habetur in.l.ij.§.dubitandũ.ff.fami.Her.nec ob.l.in hoc iudicio.ff.fami.herciſ.qa ibi loquit̃,qñ cũ plurib⁹ fuerat lis cõteſtata in iudicio fami.herciſ.& ſnĩa fertur dũtaxat inter aliquos,& ideò tũc nõ tenet ſnĩa. Et ratio eſt, qa nõ põt fieri cõgrua diuiſio,niſi diffiniat̃ lis inter eos inter q̃s facta eſt lit. cõteſt. Et pro iſta parte etiã bñ facit qđ no. Bar.in auth.ſed cũ teſtator.C.ad.l.fal.vbi videtur tenere,q̃ teneat actus quãtũ ad præiudiciũ pręſentiũ,& citatorum: quãuis nõ pręiudicet abſentibus & nõ citatis,qñ.ſ.conficitur inuentariũ aliquibus citatis,& qbuſdã nõ citatis.Sed dicit Io.de Imo.ĩ.d.c.fi.de ma.& obe.q̃ fortè in hoc exẽplo poſſet dici contrariũ,p id qđ habet̃ in.l.fi.§.& ſi p̃fatã.ĩ verbo,ſolidauerũt.C.de iure deli.vbi text. vr̃ reqrere,q̃ oĩa capitula dict̃ę legis inſolidũ debeãt eſſe ſeruata:& ſic citatio omniũ creditorum & legatariorum, aliàs non proficeret confectio inuentarij:& ſic non prodeſſet etiam quo ad citatos.Subdit tamen Ioan.de Imo.q̃ opi.Bar.ſatis habet æquitatẽ.¶ Sed tu aduerte,qa Bald.in authẽ. ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hære.abſti.in fi.q.tenet opi.Bart.q̃ cõfectio inuentarij tenet,quo ad citatos,quamuis non præiudicet nõ citatis:& eãdem opinionem conſuluit Bar.conſi.cĩj.qđ incipit,maritus.vbi omnino vide,quia non intendo hic materiam illam tractare.& eandem opinio.tenet Pau.de caſt.in.l.fi.§.cùm igitur.C.de iure delib.Secundo verò caſu principali,quando agitur aliqua actione,dicit Inn.quòd illi tantũ ſunt citandi,qui ſunt ĩ libello nominati:quia tales poſſunt habere ius contradicendi, facit dictum c.inter quatuor.ſ.de ma.& obe.fatetur tamen.quòd reus conuentus poſſet nominare dominum in iudicio. per.c. quoniam frequenter.§.quòd ſi ſuper.ſ.vt lit.non conteſta.& q̃ ille,cuius principaliter intereſt,poſſet prohibere actorem vel reum litigare ſecundùm ea quæ traduntur in c.cùm ſuper.& in.c.quamuis.j.de re iudi.Volunt tamen Inno.Ho.& Ioan.An.quòd iudex nõ teneatur vocare alium:licet eius interſit:quia aut ille tertius ſcit rem ſuam agi:& tũc ſibi imputet ſi non veniat.vt traditur in.l.ſæpe.ff.de re iudi.& quod loquitur,& not.in.c.pe.j. de re iudi. Aut ignorauit,& tunc ſibi nõ præiudicat:ſed illi tantùm qui ſe obtulit liti.ita volunt Inno.Hoſti.Ioã.An.& etiam Ioan.de Imo.in.d.c.fi.de ma.& obe.per quem tex.etiam Bal.in c.j.de militeva ſallo qui contumax eſt.dicit,q̃ ille ſolus eſt citandus,contra quem dirigitur petitio principalis.& idem no.Bal. in.l.ij.aliàs,iĩj.C.quomodo & quãdo iu.& ad prędicta vide quę dixi in.c.inter ſollicitudines.j.de iura.cal.in.xj.prin.arti.in primo mẽbro.& qđ dicã.j.artic.xxij.&.xxiij. Illi ergo quos principaliter negotium tãgit,ſunt citandi.vnde quãdo fit miſsio in bonis hæreditar̃ij,debẽt citari illi,qui debent ſuccedere in illis bonis:nec ſufficit generalis citatio,ſi ſunt certi.de quo per Bart. in.l.ſi diu.ff.qui.ex cau.in poſſ.ea.& in l.ſi ſeruus.ff.de bo.auc. iudi.poſ. Ad qđ vide quę dicam latius.j.arti.xxij. Et vtrum in inquiſitione, ſit citandus ille, qui iniuriam vel damnum paſſus eſt,dixi latè ĩ.c.qualiter.ij.j.de accu.in.xij.prin.arti.q.lxx.& ſe. ¶ E. ex his quæ ibi dicũtur,collige,quid iuris de ĩſtigatore ſeu promotore inquiſitionis.& per Doct.in.c.cũ olim.j.de accuſa. ¶ Ego arbitror hanc materiã ſub breuibus cõcludendã:quòd regulariter illi ſunt citãdi,quos negotiũ principaliter tãgit.& intellige,ſi mõ tãgat principaliter,& principaliter poſsit lædi,rebus ſic ſtãtib⁹.ſecus ſi dũtaxat poſsit lædi,rebus mutatis.text. eſt ſingularis in.l.j.§.denunciari.ff.de ven.inſpi.vbi tex.dicit,q̃ denunciatio illa fieri debet his,quibus proxima ſpes ſucceſsionis contingat:puta primo gradu hęredi inſtituto non etiã ſubſtituto.ita etiam dicit Ioan.de Æmilĩs,q fuit ſolẽnis aduocatus conſiſtorialis in repertorio ſuo.facit.l.j.§.referri.ff.de ſecundis tab.Si tamen altera ex partibus litigantibus peteret à iudice, q̃ citari faceret aliquem pro ſuo intereſſe,ille citandus eſſet:& ad effectum,vt illi poſſet præiudiciũ generari,per ea quę ſuperius dicta ſunt.Ad qđ vide in vj.arti.princ.Et not.q̃ is debet citari, quem iudex citandũ cõmittit,& nõ alius,vt in.l.neminem.C. de exhiben.reis.de cuius l.intellectu dicam.j.in.vj.prin.arti.

2 ¶†Secũdo quæro quid ſi aliquis admittitur ad cauſam pro ſuo intereſſe,vtrum debeat citari.Solu.præfatus dominus Ioan.de Æmilĩs allegat, q̃ Inn.in.c.dilectis.de app.tenet q̃ ſi in cauſa ap.tertius cõparuit pro ſuo intereſſe,& fuit admiſſus,q̃ nõ propterea tenetur iudex illum citare.Ego verò in hac queſtiõe ſic ſimpliciter formata,arbitror diſtinguendum,q̃ aut quis comparuit pro ſuo intereſſe,& admiſſus fuit,ſuſcepit in iudiciũ animo nouandi.ad qđ vide quę tradunt Bar.& Bal.in.l.j.C.vbi in rem actio.& per Bart.in.q.ſua,quæ incipit,conſilium Piſanę ciuitatis.& hoc caſu,cùm iſte ſit effectus principalis ĩ cauſa,dene ceſſtate ad validitatem proceſſus eſt citandus, per ea q̃ dixi in prędedẽti queſtio.in princi. Simile dicerẽ in nominato,q̃ compareat in iudicio.ad quod vide qđ latè dixi in c. quoniã frequẽter.§.q̃ ſi ſuper.ſ.vt lite non cõteſtata.articulo.xj.queſt.ij. & arti.xij.q.j.& art.xiij.ver.tertio effect⁹. Aut ſimpliciter fuit admiſſus,,put aſsiſtẽs indicio,ne fortè p partes colluderet: & hoc caſu non videtur neceſſaria citatio:ex quo enim ſcit,debet eſſe ſolicitus, & intereſſe horis debitis & conſuetis: ſed ſi hoc ignoraſſet,tũc ad hoc vt poſſet ſibi in ſuo intereſſe p̃iudicari, citãdus eſſet,p ea quę dixi in prędeden.q.& quę dicam.j.q.xj.

3 ¶†Tertiò quæro, quid de poſſeſſore & detẽtore,vtrũ debeãt citari.¶ So.dic q̃ poſſeſſor ſemper eſt citãdus,ſi agatur de cõuincẽda poſſeſsione,vt l.j.C.vbi in rem actio.& in l.ſi deſerta. C.ſi ,ppter pub.pẽſita.& l.cũ miles.§.j.ff.ex qb.cau.ma. & ibi hoc notat Bal.& Doc.& in c.eũ qui.de præbẽ.lib.vj.& l.fi.C. ſi per vim vel alio modo.& in l.meminerint.C. vnde vi.& l.j. §.ſi qs ideò.ff.ne vis fiat ei.¶ Idẽ etiã in detẽtore.per l.officiũ. ff.de rei vẽdi.& l.ij.C.vbi in rem actio.faciunt etiã iura ſtatim allegata.facit etiã,qa q detinet,p̃ſumit̃ poſsidere,vt nota.in l. ſtipulatio iſta.§.hi quos.ff.de verb.obli.& p Inno.& Hoſt.in c.cũ olim de priuile.& p Bal.in Cle.j.vt lite pẽ.Notat Bal.in l. ij.C.vbi in rem act.& in l.Titia.ff.de ſolu. dixi latiꝰ in c. quoniã frequẽter.§.q̃ ſi ſuper ſ.vt lite nõ cõte.arti.viij.quæſtio. ij. ¶ Hoc tamẽ ,pcedit,ſi aliquod ius haberet: ſecus ſi ,p alio tãtùm detineret:qà tũc ſufficit,ex quo de nullo iure ſuo agit̃, citari dñm.p nota.p Inno.& zab.in d.§. q̃ ſi ſuper. & quod ibi dixi & in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.& ar.l.colonus.ff.de vi & vi arma.& tradit̃ in l.properandũ.C.de iudi.

4 ¶†Quartò q̃ro,an dñs vel ,pcurator ſit citãdus.& an & quãdo prima citatio poſsit incipere à ,pcuratore.¶ So.glo.magna in prin.in c.cauſam.j.de do.& cõtu.dicit, q̃ ſemper primò citãdus eſt principalis,ſi põt inueniri illum tex.& p tex.iiij.q.v. c.quiſquis.& j.q ma.ac.poſ.c.j.& de do.& cõtu. c. venerabilis & j.de eo q mit.in poſ.c.fi.& ibi per Inno.facit cle.cauſam.de elec.& ibi dixi in vj.notabili,vbi notaui q̃ ſi dñs inueniri poteſt,prius eſt citãdus,quàm procurator.notãt Cy.& Bart.in l. meminerint.C.vnde vi & Bar.in l.iiij.§.Prætor ait.ff.de dam. infec.& in l.j.C.de iure reipub.li.x. & ego aliqualiter tractaui in d.Cle.cauſam.¶ In cõtrariũ tamẽ facit tex.in l.cũ clericis.C. de epiſco.& cleri.p quẽ text.ibi no.Bal.quòd prima citatio poteſt à ,pcuratore incipere.alle.etiã.l.ſolẽt.ff.de ali.& ciba.lega.

5 ¶†Sed qa articulus eſt aliqualiter intricatus,& ad materiã noſtrã principaliter pertinet,ideò pro pleniori ipſius doctrina,arbitror diſtinguẽdum,q̃ aut eſt cã in qua dñs nõ põt cõparere per procuratorẽ,prout eſt in cauſa criminali & relegatione,ſuprà,ſecũdum cõmunem opinionem, de quo latius per Ioan.de Imo.in l.penul.§.ad crimẽ.ff.de pub.iudi.ſed ego latiſsimè dixi in c.veniẽs.j.de accuſa.& deciſio eſt clara,q̃ citatio non põt fieri de procuratore,& facta nullius eſt momenti,vt dixi in d. Cle.cauſam.¶ Aut eſt talis cauſa,in qua põt interuenire ,pcurator:& tũc ſi nõ citatur dñs,ſed ,pcurator,q tamẽ ad cauſam prædictã nõ habebat legitimũ mandatũ,& adhuc res eſt clara, q̃ nõ valet.¶ Aut loquimur in procuratore cõſtituto, q habebat legitimũ mãdatũ in cauſa de qua q̃ritur, & tũc ſubdiſtingue duo mẽbra.¶ Primũ,quando dñs nunquã comparuit per procuratorẽ.¶ Secũdum,quãdo aliquãdo cõparuit per procuratorem.¶ Primo caſu dic, q̃ aut dñs põt haberi, qa eſt p̃ſens. Aut nõ põt haberi,quia fortè eſt abſens.¶ Primo caſu dic, q̃ aut loquimur in his,q̃ ſunt grauis præiudicij̃,ſeu in nõ leuib⁹, Aut in his,quæ ſunt leuis præiudicij̃.¶ Primo caſu,quãdo loquimur in his,quæ ſunt grauis pręiudicij̃:tũc primò debet citari dñs,& non procurator,per iura & authoritates ſuperiùs in princ.allegatas.aliàs ſi citaretur procurator & nõ dominus, & procurator nõ cõpareat,cõtumacia ſua neq; ſibi, neq; domino noceret:ex quo non ipſe,ſed dñs erat citãdus.¶ Vnde dñs nõ põt dici cõtumax,qui nõ fuit citatus.Et cõtumacia nõ potuit in eo radicari,vt nihil ſibi facere incũberet,vt voluit Bart. in l.j.§.ſi procurator.ff.ſi qs ius dicẽ.nõ ob.& Dom.in c.ij.vt lit.nõ cõte.poſt glo.fi.¶ Nec etiã nocet ,pcuratori,ex quo nõ ipſe,ſed dñs citari debebat:ſi tamẽ ,pcurator citatus cõpareret, & rñderet ,p dño,& haberet ad id mãdatũ,arbitror q̃ ſufficeret,& valeret iudiciũ.Sed fortè ſi opponere de citatiõe nõ legitimè facta,nõ põt ,pcedi:ex quo citatio nõ tenuit.Vnde cautela eſt,q̃ ,pcurator nõ cõpareat, ex quo dñs poterat haberi. vel ſi cõparet,opponat̃ de citatiõe nõ legitimè facta.¶ Et p̃dicta ,pcedunt,niſi dñs lite cœpta malitioſè abeſſet.Si verò loqmur in his,q̃ ſunt leuis p̃iudicij̃,tũc ſufficit q̃ citet̃ ,pcurator: etiã prima vice,licet dñs nõ ſit abſens.vt in l.quãuis.ff. de dã.infec. & ibi notat Bar.dixi in Cle.cãm de elec.Vnde ratiõe cõtumaciæ ,pcuratoris habẽtis mãdatũ primo loco citati. põt peniri ad primũ decretũ:qa eſt leuis p̃iudicij̃,ſecũdùm Bar.ĩ d.l.q̃uis de

quo dicam in tit. de dolo & cõtu. & in tit. de eo, qui mit. in poss. cau. rei seruan. facit lex ait. & qđ ibi no. Bal. ff. ex q cau. ma. Aut dominus non reperiť, qa est absens: & tunc põt fieri citatio de procuratore, etiã primavice: si certũ est dñm dimisisse ꝓcuratorem. arg. d. Cle. cãm. quáuis cã sit grauis præiudicij. & loquiť & not. in l. j. in fin. ff. de lib. agnos. & probať etiam in d. c. cãm. j. de do. & cõtuma. aliàs poterit fieri citatio ad domũ, nõ citato procuratore, vt l. aut q aliter. §. & si fortè. ff. qđ vi aut clam. ita intelligit Bar. d. Cle. cãm. & l. iij. §. Prætor ait ff. de dam. infec. & etiã Ioã. de Imo. in d. Cle. cãm. & gl. in d. c. cãm. de do. & cõtu. & dicit ibi do. Ant. ꝙ dicto casu, qñ dñs est absens, põt fieri citatio ad domũ, nõ facta discussione, an procurator reperiať: sed Do. m. ibi dicit, ꝙ sibi plus placet, ꝙ fiat aliqualis discussio, vtrũ ꝓcurator reperiatur vel nõ. quæ opinio plus mihi placet, vt dixi in d. cle. cãm. per illũ tex. dum dicit, & procuratorẽ non inueniri cõtingat. & profecto est hoc magis tutũ. & idẽ etiam tenet Ioã. de Imo. in d. c. cãm. de dolo & cõt. vbi dicit, ꝙ si est notorium ꝙ procuratorẽ dimissum tuti⁹ cẽ citeť procurator, vult tñ ibi ꝙ tutius semper est ꝙ fiat inquisitio, an dimiserit ꝓcuratorem. licet secus senserit Bar. d. l. iij. §. Prætor ait. ff. de dã. infec. quẽ sequitur do. Ant. in c. causam. Et in quibus locis debeat fieri inquisitio, an reperiatur dominus vel procurator, & qualiter accipiatur absens, dicam. j. arti. xvij. ¶ Circa secundũ membrũ, quãdo dñs aliquãdo cõparuit per procuratorẽ. distingue: ꝙ aut cõparuit procurator, non tñ fuit vnc̃ litem contestatus: sed iam fuit cõtestatus dominus, & hoc casu, posito ꝙ per comparitionẽ dñi procurator nõ esset reuocatus, secundũ ea quæ latius tradunť in c. si quẽ. de ꝓcu. li. vj. licet dñs de necessitate amplio nõ sit citãdus, vt dicit Bar. in l. j. C. de iure reipublicę. tñ arbitror ꝙ dominus posset citari. vnde posset citari tam ꝓcurator, quã dominus. ¶ Sed si ꝓcurator fuisset litẽ cõtestatus: tunc nõ dñs, sed procurator est de necessitate citãdus: & si dñs citareť, non teneret citatio. vnde si citaretur dñs duntaxat ad videndũ receptionem testiũ, non teneret receptio, vt dixi post Doc. in dicta Cle. cãm. ¶ Sed nũc aduerte latius, qa hæc quæstio fuit disputata per dñm Lambertinũ de rãponibus, vt referũt Ioã. And. d. Ant. Io. de Imo. & Do. m. in c. ij. j. de testi. et Bar. in l. furioso. ff. de reiudi. & in l. j. C. de sen. & interlo. om. iudi. & Bal. in l. procuratoribus. C. de procu. licet ibi pauca verba dicat. ¶ Et attende, quia hæc quæstio locum habet in quolibet articulo celebrãdo post litis contestationẽ per procuratorẽ, vtrum valeat si solùm citatur dñs, qui non cõparuit. & pro parte affirmatiua, ꝙ valeat, moueť primò: qa causa est propria domini, & ad eũ spectat damnũ & emolumentũ. C. de procur. in l. qui stipendia. ij. q. vj. biduum. ver. palam. ergo &c. ¶ Secundò mouetur, quia dominus iurat de calumnia, testes producit, exceptiones opponit. ff. de inoffi. testa. in l. si suspecta. facit c. ij. de procura. lib. vj. ¶ Tertiò, quia adesse potest causæ suæ. ff. de procura. in l. Paulus respondit. & est bonus tex. in d. c. ij. de procur. lib. vj. ¶ Quartò, qa domino soluitur. ff. de solu. l. hoc iure. ¶ Quintò, quia domino trãsigit, paciscitur, & iudiciũ defert, & non procuratori. ff. de procur. l. mandato generali. & in c. qui ad agendũ. eo. tit. li. vj. Sextò quia contra dominũ fit executio sñtiæ. ff. de procu. in l. Plautꝰ. ergo satis videtur dominũ esse citatũ. ¶ In contrariũ verò facit c. ij. j. de testi. & l. si quádo. C. de testi. qui tex. requirunt partẽ citandã: sed procurator per litis cõtestationẽ fecit se participẽ: et effectus est dominus instantiæ: vt in c. ij. de procur. libr. vj. ergo ipse est citandus. ¶ Item, quia frustra videreť citari dñs, cùm cõparens non possit causam ipsam in se assumere inuito procuratore, vt d. c. ij. de procu. li. vj. & in l. post litẽ. ff. de procur. ¶ Sol. dicebat præfatus do. Lambertinus, actum nõ valere procuratore non citato: qa in his quæ pertinẽt ad litis ordinationẽ, regulariter inspicimus personã procuratoris: contraria verò procedũt in his, quæ respiciunt perẽptionem litis, vel effectum causæ: in quibus regulariter inspicimus personã domini. quæ decisio & distinctio est diligenter notanda: quia facit ad multa. & hãc decisionem approbat Bar. in d. l. furioso. ff. de reiudi. ¶ Mouetur etiã, quia ex quo dominus eligit litigare per procuratorẽ, nõ tenetur inuitus cõparere, vt in l. fi. C. de procu. Item, quia si posset dominus cõpelli ad cõparendum per se, frustratoriũ esset consilium iuris. de quo in l. furti, §. qui alieno. ff. de his qui no. infa. Et idẽ tenet Bar. in l. j. C. de sen. & inter. omn. iudi. quia quãdo dñs mittit procuratorẽ ab initio, videť dicere & ꝓtestari, ꝙ ipse nõ vult litigare per se, vt l. j. in fi. ff. de procur. & ideò nõ debet posse cogi personaliter cõparere, vt d. l. fi. C. de procur. ¶ Subdit tñ Bar. in dicta l. furioso, ꝙ si dñs citatus sponte cõpareret, actꝰ valebit: licet procurator nõ fuerit citatus quia licet procurator sit litem cõtestatus: tñ valebit actus propter ius vtile instantiæ, ꝙ habet dñs: vnde põt vti iure instantiæ sine aliqua cessione, vt l. in causæ. in fi. ff. de procur. & sufficit procuratorẽ non cõtradicere, vt l. quæ omnia. ff. de procur. ¶ Sed dicit Io. de Imo. in d. l. furioso. ꝙ non procedit sine scrupulo: quia procurator inuitus vel ignorans, non põt reuocari à ꝓsecutione causæ. per d. l. quę omnia. & sic videtur ꝙ ignorãte ꝓcuratore nõ possit assumere ꝓsecutionẽ litis. ¶ Sed dominus meus in d. c. ij. de testi. dicit, ꝙ putat ꝙ de vltimo dicto Bar. sit casus, maximè iuncta gl. in verbo, post litẽ in c. si quẽ. de ꝓcur. lib. vj. vbi tex. dicit, ꝙ si dñs cõstituit procuratorẽ simpliciter, & postea cõparuit per se, videť eo ipso reuocare procuratorẽ: nisi aliud fuerit protestatꝰ, vel p cõiecturas aliud appareat. probat ergo tex. ille dominũ posse validè per se cõparere, & tacite reuocare procuratorem: & satis est ꝙ ꝓcurator nõ cõtradicat. vt ibi dicit glo. ¶ Et hæc opi. magis mihi placet. & sic habes hũc articulum plenè ac notabiliter
6 expeditũ. ¶ †Sed iuxta prædicta quæro de notabili q̃one, quã non reperi tactã p Doct. videlicet, ꝙ si in aliqua causa duo fuerũt constituti procuratores insolidũ, cũ clausula, ꝙ occupantis cõditio melior nõ existat, prout quotidie fit, qñ duo vel plures cõstituunť procuratores, ꝙ si per vnum lis sit cõtestata, possit alter postea citari. ¶ Solutio vt dixi. Doc. non tangũt, ꝙ reperirim. sed in similib⁹ terminis Io. And. in c. in noïe Dñi. j. de testi. dicit, ꝙ dñs suus in legibus, qui fuit Marti. fyl. disputauit simílẽ quæstionẽ. q̃rebat enim, posito ꝙ vnus fuisset litẽ cõtestatus, ꝙ si alter, qui nõ fuit litẽ cõtestatus, ꝓduxit testes q deposuerunt: vtrũ valerẽt depositio & attestationes. ¶ Et pro parte negatiua moueť primò, quia ille qui fuit litẽ cõtestatus, fuit effectus dñs litis. C. de procu. in l. quod qs. & in c. ij. eo. tit. li. vj. ¶ Secũdo, qa reus nõ debet cogi cũ pluribus litigare, vt l. j. & l. seq. ff. de exercito. ¶ Tertiò. ne causæ cõtinẽtia diuidatur, vt in c. j. j. de sequestra. pos. & fruct. & in l. nulli. C. de iudi. ¶ In cõtrariũ allegabat illã clausulã appositã in mãdato, quod occupantis cõditio melior nõ existat. quę clausula debet aliquid operari, vt in c. si duo. de ꝓcura. li. vj. ¶ Secũdò, quia aduersatiua, tacens cõsentire videtur: & partiũ cõsensu aliqd iuris relaxať. ¶ Tertiò, qa si testes iterũ ꝓducereńt, sæpe remouereńt à suis negotijs, qđ esse non debet. ff. quẽadmo. testa. ape. l. si qs ex signationib⁹. ¶ Quartò, quia ꝓcurator ꝓducẽs fungitur loco primi, vt l. filiæ. §. j. ff. de condi. & demon. nec vtendũ est superfluis ꝓductionibus, vt l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt lega. no. caue. facit. c. Abbate. de re iud. li. vj. ¶ Sol. secũdũ præfatũ Mar. fyl. distinguẽdo, ꝙ aut dñs vult valere productionem. & reus cõtradicit. & tunc si reus fuit præsens, valet. allegat. l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de procu. secus si erat absens vt in præallegata. l. j. & ij. ff. de exercito. si verò ecõtra, reus vult valere. & dñs cõtradicit, exaudiť reus, q est fauorabilior. & qa dñs appositit clausulã, ꝙ nõ eẽt melior cõditio occupãtis. vbi verò ambo essent cõcordes, & vellẽt ꝙ actus valeret, vel nõ valeret. decisio est clara: qa mos eis gerendꝰ est. Et cũ hac decisione trãsit Io. And. nihil addẽdo. ¶ Sed dicit dominus meꝰ in dicto c. in noïe dñi. ꝙ vnus casus primò est excludendus tanquã indubitabilis: videlicet, qñ ille ꝓcurator, q non fuit litẽ cõtestatus producit testes, vel facit simílẽ actum, altero procuratore q præoccupauit per contestationẽ litis impedito, vel prosequi nolẽte: qa tũc virtute prædictæ clausulæ põt alter reassumere negotiũ, per no. in c. si duo. de procu. li. vj. & iste casus nõ est dubitabilis. Sed casus dubitabilis est, qñ ille qui occupauit, nõ erat impeditus. nec aliter ãpparebat de volũtate sua. quo casu, certũ est ꝙ alter nõ poterat se impedire de illa lite. vt d. c. si duo. Sed hoc posito: tñ remanet adhuc dubiũ, vtrũ actus reddať ipso iure nullus: an verò sit opus exceptione, ita vt si reꝰ non excipiat, actus remaneat validus. & in hãc partẽ inclinat. d. Ant. in d. c. in noïe. dicit emi. ꝙ tres videnť causæ, quare alter nõ deberet admitti. ¶ Prima causa, qa alter & nõ ipse, est effectus dñs litis p litis cõtestationẽ: sed hãc cãm obstantem potuit dñs supplere, & suppleuisse videť apponendo dictã clausulã. ¶ Secunda cã est propter preoccupatũ negotiũ. quã etiã cãm dñs videť suppleuisse p clausulã prædictã. ¶ Tertia cã, quia ipsiꝰ rei interest ne à pluribus aduersarijs distringať. vt dixi. Sed hmõi causæ suppletio pendet à ptãte ipsius rei. quare si reus fuit præsens: nõ põt amplius cõtradicere. sed si absens fuit, poterit contradicere. & sic do. Ant. sequiť decisionẽ Mar. Sed dicit D. meꝰ in d. c. in noïe. ꝙ prædicta decisio videť sibi satis dubia. subdit tñ ꝙ potius sibi placet prædicta solutio, cẽ cõtraria opinio. p d. c. si duo. si emi alter procurator desineret esse procurator, altero ꝓcuratore per litis cõtestationẽ negotiũ preoccupãte, nõ posset reassumere cãm sine nouo mandato, altero impedito: qa semel extinctũ nõ reuiuiscceret. de conse. dist. iiij. c. quæris. & in l. inrer stipulantẽ. §. sacram. ff. de ver. obli. cũ ergo altero nolente vel impedito, possit ipse cãm reassumere & prosequi: licet alius præoccupauerit, vt d. c. si duo. ergo clarè colligitur, ꝙ est procurator: licet per exceptionẽ potuisset repelli nõ dato casu negligentiæ, volũtatis, vel impedimẽti. si ergo nõ fuit exceptũ, actus

valet:

valet:ſicut in ſimili videmus de milite alienã cãm ꝓcurãte, contra quẽ nõ fuit exceptũ, vt d.§.veterani.& in l.ita demũ. C. de procu.& no.in c.in noſtra.s.de ꝓcu.Et etiã ſic, vt videmus in dño qui poſt litis cõteſtationẽ nõ põt procuratorẽ reuocare,vt legit & no.in c.ñ.de ꝓcu.li.vj.& tñ ſi dñs reaſſumit in ſe cãm, & cõtra eũ nõ excipit,cenſet ꝓcuratorẽ reuocare, & actus cũ eo geſtus tenet,vt in c.ſi quẽ.de ꝓc.li.vj.& ſic reſidet Domin⁹ meus.Et ſic ex prædictis clarè cõcludit quò ad terminos principales noſtræ quæſtionis propoſitæ,ꝙ ſi pars aduerſa fecit citari aliũ procuratorẽ,& ille procurator cõparuit,deciſio eſt clara ꝑ ea,quæ ſuperius dicta ſunt:quia ſi reus potuit cõſentire, & conſentiendo valet actus,qui geretur cũ eo: quanto fortius ſi ipſe principaliter inuitat eum,faciẽdo eum citari:neꝙ põt alter procurator,qui fuit litem conteſtatus,cõqueri:ex quo ſuſcepit mãdatum cũ illa clauſula,quod occupãtis cõditio melior nõ exiſtat.Sed ſi reus fecit citari aliũ procuratorẽ,qui nõ fuit litẽ conteſtatus,& procurator nõ comparuit:deciſio eſt magis dubia. arbitror tñ diſtinguendũ,ꝙ aut ille qui fuit litẽ conteſtatus nõ eſt abſens,negligẽs,vel impeditus:& tũc ſi iſte procurator citatus non cõpareret,ipſius contumacia nõ præiudicat ſibi:necvero domino,nec alteri procuratori:quia ſi verus dñs hoc caſu citaretur,non tenetur cõparere,vt dixi in præſenti ḡo. longe minus iſte procurator,qui nõ eſt verus dominus,nec fictus,etiam per litis conteſtationẽ.Sed ſi alter,qui fuit litem conteſtat⁹ nollet proſequi,vel eſſet impeditus,deciſio eſſet magis dubia:quia ex quo dñs iam ſemel fuit in iudicio per ꝓcuratorem, videt ꝙ valeat citatio ipſius,per ea quæ dixi in præſenti.q.¶ In contrarium facit:quia iſte procurator nunquã fuit in iudicio nec fuit litẽ cõteſtat⁹:bñ licet alijs ꝓcurator fuetit in iudicio: tñ reſpectu iſtius,iſta videtur prima citatio.& ſic per ea quę dixi in præſenti.q.citatio non videtur præiudicare,nec ſibi nec domino vero,nec ficto.¶ Fortè tamen dici poſſet, ꝙ ſi dominus eſſet abſens,& procurator qui fuit litem conteſtatus nollet proſequi, vel eẽt impeditus: ꝙ valeret citatio:& ſic deberet cõparere:alꝫ reputaret cõtumax,per ea quæ dixi in præſenti.q.vel fortè põt diſtingui,ꝙ aut dicta clauſula fuit ſubiecta & appoſita ſub hac forma:videlicet,& ꝙ vnus incœperit,alter poſsit & debeat ꝓſequi & finire,illo impedito,vel negligente:& hoc caſu, procedat præcedens deciſio.aut fuit appoſita hoc mõ.& quod vnus incœperit,alter poſsit proſequi & finire.& hoc caſu,quia procurator ꝑ receptionẽ mandati,ex quo alter litẽ eſt conteſtatus non neceſsitat ad defendendũ:ſed cõmittitur in eius poteſtate & facultate(vt patet ex forma mãdati)meritò licet dñs eſſet abſens vel impeditus,& ſimiliter ꝓcurator,qui fuit litem cõteſtatus,negligens vel impeditus,ſi tñ iſte ꝓcurator citatus non cõparuit,quia potuit nõ comparere,& non proſequi: meritò nec ipſe,nec dñs verus,nec fictus reputaꝫ contumax.ſed qñ ipſe recepiſſet mandatũ,& alter nõ eſſet litẽ conteſtatus, & dñs eſſet abſens,ꝓpter quod citaret procurator,etiã prima vice, teneret cõparere:quia recipiẽdo mandatum neceſsitat defendere,vt in cle.j.de procura.Et prædicta notabitis,quia nouiſsima ſunt.

7 ¶†Quintò quæro,quid ſi agat cõtra ſubiectum,vtrũ dñs citari debeat.¶ Solutio glo.ñ.in c.auditis.j.de præſcrip.ſentit,ꝙ agit de ſubiectione:& tunc non ille,qui poſsidet iure ſubiectionis, ſed ipſe,q̃ dicit illos ſibi ſubiectos,debet citari:cũ ipſius principaliter interſit,per d.c.auditis.& xvj.q.iñ.c.inter memoratos. s.vt lite nõ cõte.c.qm̃.§.ꝙ ſi ſuper.& ff.de libe.exhi.l.fi.in fi.& ff.ſi ſeruꝰ vendi.in l.is,cuius familia.aut agitur de facto ſubiecti quia dicit eccleſiã occupaſſe: & petit inde remoueri, vel quid ſimile egiſſe:& tũc ipſe citandus eſt,vt in c.quęrelã.de elect. facit.xij.q.ñ.c.quicũq; militũ.aut agit de alĳs iuribus,puta, quis petit cẽſum & procurationẽ à capellanis, vel quid ſimile.& tũc citandus eſt ipſe,etiã ſubiectus.arg.ff.de vſuf.l.ſi pendẽtes.§.p. & l.vſufructu relicto. & l.vſuf.legato.§.hactenus.& j. de cẽſi.

8 in c.cũ inſtãtia.ita dicit gl.ñ.præalle.¶†Sed tu aduerte: ꝙ hæc quæſtio incidit in aliã quæſtionẽ.ſ.an conueniẽdus ſit dñs, vel ſubiectus,vel ambo:& in his terminis loquitur d.glo.ñ.in qua q̃one varĳ varia dicunt.de quo latè per Dñm meũ in d.c.auditis ſup glo.ñ.& traditur etiã in c.cũ ſuper & in c. ſuborta. & in c.pe.j.de re iud.ad qđ vide oĩno qđ dixi in c.j.de li.ob.articu. viñ.in primo mẽbro.¶ Et ex his,q̃ dicunt in dictis iurib⁹, poteris inferre ad deciſionẽ q̃onis noſtræ.Sed ſub breuibus, quò ad q̃onem noſtrã põt ſumi deciſio ex his,quæ dicta fuerunt. s. eo.arti.q.j.videlicet,ꝙ ille citari debet,qui iudicialiter cõuenit: & cuius principaliter intereſt.alius verò,licet poſsit aliquo caſu ipſius intereſſe,nõ eſt de neceſsitate citandus,nõ quò ad effectum,vt ꝓceſſus celebratus poſsit illi præiudicari, per ea q̃ dixi in d.j.q.& ꝑ ea quæ dicã in ſeq.q.Et vide etiã qđ dicã in xj.

9 ¶†Sextò quæro,vtrũ in excuſsione principalis obligati, ſit citandus fideiuſſor,ſeu pignorum poſſeſſor.Solut.Iaco. de Are. in l.decem.ff.de verbo.oblig.tenet,ꝙ ſic.argu.l.ñ.C. ſi propter pub.pen.& fl.de rebus eorum.in l.magis puto.§.ne paſsim. ¶Sed Iac.Butriga.tenet cõtrariũ,ſicut nec citandi ſunt legatarĳ quãdo pronunciatur teſtamentũ inofficioſum, vt in l. Paꝑ. §.ſi ex cauſa.ff.de inof.teſta.¶ Sed Bar.in d.l.decẽ.allegat gloſ. in cõtrarium in l.cùm miles.§.j.ff.ex qui.cau.ma.q̃ glo.eſt mẽti tenẽda,ſecũdùm Bar.ibi.vbi ſubdit ꝙ putat,ꝙ ſufficiat gñalis citatio per tubã:videlicet ꝙ quicũq; vult defendere talẽ &c. vt moris eſt ar.auẽ.ſi oẽs.C.ſi vt ſe ab hered.abſti.& l.ſi eo tpe. C.de remiſ.pig.¶ Bal.verò in d.l.decẽ.dicit,ꝙ cũ proceſſus excuſsionis nõ ordinet cõtra debitorem,ſed principaliter contra ipſos pignorum poſſeſſores,ſeu fideiuſſores:& ſic in eorũ pręiudiciũ,vt poſsit cõtra eos veniri:ꝙ ſi fideiuſſores,ſeu tertĳ poſſeſſores ſunt certi,debẽt nominatim citari,per no.in auẽ. de hę. & fal.§.ſancimus.iuncta glo.& in l.j.§.pe.ff.de vẽ.inſpi.Si verò nõ ſunt certi, tunc ſufficit gñalis proclamatio:vt ibi. ¶Nec ob.d.l.ſi eo tpe.quia ibi actus diſtractiõis nõ ordinabaꝫ principaliter cõtra creditores:imo cõtra ipſum debitorẽ,in cui⁹ pręiudicium pignus vendebaꝫ.Et eodem modo non obſtat auẽ.ſi oẽs.quia ibi principaliter petebaꝫ reſtitutio in fauorẽ minorũ: licet ſecundariò in odium creditorũ.ideò ſufficit generalis proclamatio.Et iſte eſt verus intellectus illarum legum & d.l.Paꝑ. §.ſi ex cauſa.ſecũdùm Bal.quem ſequitur etiã Ang.in d.l.decẽ. dicens,ꝙ hæc ſunt duo iudicia, quorum vnum eſt præparatorium alteri.Idem etiã tenet Ange.in l.de vnoquoq;.ff.de re iudi.& ſequitur ibi Io.de Imo.in fi.prin.¶Sed dicit ibi Ioan. de Imo.quod tria eſſent diuidenda.¶Primò, an ſit neceſſaria pronunciari ſuper excuſsione.¶Secũdò,poſito quòd ſit neceſſaria vel non,an ſit neceſſaria citatio fideiuſſorũ vel poſſeſſorũ. ¶Tertiò,poſito ꝙ ſit neceſſaria,an requiratur ſpecialis, vel ſuf
10 ficiat generalis.¶†Circa primum,licet articulus videatur alienus à materia noſtra,tamen quia aliquid cõfert, ſub cõpendio pertranſibo.¶ Bar.in dicta l.decem.ſentit,ꝙ ſit neceſſaria pronunciatio.& idẽ Bal.ibi.& apertè tenet Barto.in l.ſtipulatio.§. habet.ff.de ope.no.nun.per plures rõnes & argumenta,& idẽ tenet in l.exitus controuerſiæ.ff.de acquir.poſ.& Bal.in l.ſancimus.C.ad trebel.& in auẽ.ſed hodie.C.de act.& ob. ¶Et Bal. in l.ñ.C.de eden.& Ang.in auẽ.hoc ſi debitor.C.de pigno. Et pro prædicta opinione optimè facit tex.in l.tutores à patruo. de confirmã.tuto.vbi dicitur,ꝙ requiritur,ꝙ iudex poſt diſcuſſionem legitimè factam,an tutor ſit idoneus, declaret tutorem idoneũ.Et etiam ad idem bonus tex.in l.à diuo Pio.§.in vẽditione.ff.de re iudi.ſecundũ vnũ intellectũ.& l.non tantũ.ff. de fideicõ.liber.vbi caſus,quod quãtuncunq; cauſa(ꝓpter quam q̃s abeſt(ſit iuſta,tñ adhuc debet declarari per iudicẽ. facit etiã c.cùm ſecundũ,cũ ſua materia de hęreti.li.vj.& c.cùm ſit Romana.in fi.de app.li.vj.& c.porrò.de diuor.& gloſſ.v.in c.ad noſtram.el ñ.de iu.iur.& quod tradit Bar.& Doct. in l.emptorẽ. de actio.emp.vbi volunt,ꝙ etiã poſt notoriũ requiratur declaratoria.ſed Ia.Bu.ibi & in dicta.l.ſancimus.§.fi.tenet contrariũ per illam.l.ſancimus.ſecundũ vnum intellectũ glo.nã videt,ꝙ ſufficiat reperiri in actis,ꝙ nũcius retulerit nihil reperire in bonis.quæ opinio videt ſatis defenſabilis,per dictam.l.iuncta gl. ſua licet opinio Bar.ſit tutior propter euitandas opiniones, ſecundũ Io.de Imo.in d.l.decẽ.nec obſtant rationes allegate per Bar.in contrariũ in.d.§.habet.quia non ſtringunt de neceſsitate,ſi bene inſpicianꝫ.Et hęc opi.viſa fuit etiã defenſabilis Ang. dum legeret in voce.d.l.decẽ.licet in ſcriptis non declarauerit. vt refert Io.de Imo.Et eandẽ opi.ſentit Io. de Imo.in d.l, exitus.Bar.de Saly.in d.authen.ſed hodie dicit etiam, ꝙ licet opi. Bar.ſit tutior.tamen ſubdit,ꝙ poſſet dici(& non malè) ꝙ ſi de eo,de quo prius debet conſtare,ſit cõtrouerſia.puta, quia ſunt citati fideiuſſores,& tertĳ pignorũ poſſeſſores, qui cõparuerunt contradicẽtes:& tunc ſuper eo debeat pronunciari. & ita procedat opi.Bar.& ſequacium,ſecus ſi nõ fuit deductũ in cõtrouerſiam:quia non fuerũt citati,ſaltẽ generaliter: quia tũc fruſtra pronunciarent:cũ talis pronunciatio nõ præiudicet illis. q̃ perpetuò notabis:quia quotidie hæc contingũt in practica.ſed ego de materia latius dicam in ti.de fideiuſſo.in materia excuſſionis.¶Sed quò ad principalem articulũ noſtrum. & ſic quò ad ſecũdum de citatione,dicit Io.de Imo.ꝙ videtur poſſe dici, ꝙ ſi ſolũmodo fiat excuſsio:quia illa ordinatur principalis contra debitorem condemnatũ,vt ſatiſſaciat creditori de bonis ipſius,& ſic pro executione ſententiæ,ꝙ ſatis procedat opinio Bar.ꝙ ſufficiat citatio generalis;quia eriam fortè nulla requiritur citatio de iure.per ea quæ ſtatim dicentur. ¶Si autem petaꝫ pronunciari diſcuſsionem eſſe legitimè factam:quia iſte actus principaliter ordinatur cõtra fideiuſſorem & poſſeſſores.poſſet procedere opinio Bal.& Ang.Et per hæc dicit poſſe apparere,quid dicendum ſit in ſecundo & tertio membro. ¶Sed vt

clarius materia pateat dicit,q̃ si quæritur,an nominatim sint citandi: potest concludi,q̃ aut actus qui geritur tenditad præiudicium vnius per prius,ita q̃ demum illo excluso,alius surrogaretur in iure illius:sed nō habet ius vel interesse de præsenti. & sufficit illum principalem citari,vt in l.j.§.j.deven.insp̃i.sed melius allegaretur.§.denunciari. vt dixi s̃.in prima quæstione istius articuli.aut actus tendit principaliter & vniformiter ad præiudiciū pluriū:& tunc omnes principaliter sunt citādi,vt dicto.§.denūciari.aut tendit ad præiudiciū plurium:sed nō vniformiter,vt quia principaliter tendit ad præiudiciū vnius: sed tñ ex illo actu alius posset lædi:& tunc aut ille alius voluit obligari expresse,vel etiā tacitè ex iuris intellectu ī casu iudicij agitati & finitū cū illo,ad cuius præiudiciū principaliter iudiciū ordinatur:& tunc nō est necessaria citatio.exemplū in fideiussore de iudicato soluēdo vt.l.j.ff.iudi.sol.& in casu.d.l.decē.vbi vide tur sufficere debitorē esse excussum,& nō esse satisfactū agēti.nec videtur ibi aliud requiri.& sic non videt requiri, q̃ fideiussor talis sit citatus in iudicio,quod agitur contra debitorem principalē,vt d.l.decem.& est ratio prædictorū:quia in dictis casibus videt quis expresse voluisse obligari in casu iudicij agitati & finiti cū illo,ad cuius præiudiciā ordinatur principaliter iudiciū.& idem si tacitè hoc videret voluisse ex iuris intellectu. exemplū in fideiussore & pignorum possessore,per no.in auth. præsente.C.de fideiusso.& in auth.hoc si debitor.C.de pign. & bene facit quod habet insti.de replica.§.fi.vnde fortè hoc casu, sequēdo opinionē Butri.non esset necessariū,q̃ talis fideiussor vel possessor,modo aliquo reperiat citatus.fatetur tñ Ioan. de Imo.q̃ si creditor porrigeret corā iudice suam petitionē,& narraret excusionē factam,& velle pronūciari ipsam legitimè factam,& apertā esse viam cōtra fideiussores,& tertios possessores:q̃ tunc deberet citari fideiussor,et pignorū possessor:quia hoc casu talis actus ordinabatur principaliter ad ipsorū præiudiciū,& hoc casu hi,qui essent certi,nominatim essent citandi. Alij verò incerti,per generalē proclamationē, per nota. per gl. in d.auth.si omnes.& in d.§.sancimus.in auth.de hæredi.& fal. & in c.in nostra.s̃.de procura.& ibi per Inn.in peñ.& fin. col. de quo latius dicam j.artic.xxij.aut ille alius nec expresse, nec tacitè voluit obligari in casu iudicij agitati,& finiti cum alio: & tūc non præiudicabit regulariter illi alij,si non fuerit citatus. Fallit, si condemnatio facta de principali esset præambulū executionis fiendæ contra aliū,ad publicam vtilitatē bursæ fiscalis,vt in l.cognitiōe. cum ibi notatis in gl.ff.ad sylla. & no.q̃ Bar.in l.cū filius.in prin.ff.de verb.obl.Fallit etiā in casibus, in quibus sententia facit ius,vt d.l.Pap.§.si ex causa.ff.de inof.testa.& in l.in genuū.ff.de statu homi.de quo latè dixi in c.pen.de re iud. traditur in l.sæpe.ff.de re iud.& sic intelligi debet gl.in d.l.de vno quoq̃.quæ videtur velle,q̃ sufficiat citari illum,de cuius præiudicio principaliter agitur.si tñ alius non citaretur,cuius posset interesse,non videtur sibi præiudicari,per no.in l.j. C. de adul. & diuer,iud.& per Cy.C.qui accu.nō pos.in fin.ad quod vide quæ dixi s̃.q.j.& quod dicam j.q.xj.¶ Et an tunc,& qñ sufficiat citatio generalis,vel requirat nominata & specifica. dic vt
11 latius dixi.j.in xxij.principali artic.¶†Septimò quero,quis debeat citari,quando petitur beneficiū vel cōfirmatio electionis, aut institutio præsentati.¶Sol.Inn.in c.de cæte.s̃.de transac.dicit,q̃ si quis petat suam electionē cōfirmari,vel præsentationē de ipso factam admitti,debent citari electores,seu illi ad quos spectat electio,vel præsentatio.¶Si verò aliquis vellet se opponere post confirmationē,non sunt tunc vocādi electores vel præsentatores:vt puta,si cōfirmatus petat possessionē beneficij:quia non debet impediri additio possessionis,ex quo est cōfirmatus,vt j.de appel.c.constitus.el ij. nisi opponat crimē cū infamia,vt in c.accedēs.j.de accus. vel nisi sit facta cōfirmatio, vel institutio,absentibus & nō vocatis illis,qui se volebant opponere,vel sine causæ cognitione,iuxta not.in c. cùm dilecti.s̃. de elec.& in c.cùm olim.j.de cau.pos.& proprie.de quo plenè per Ioā.And.post Cōpostel.in c.q̃ sicut.s̃.de elec. tradit plenè Ioan.de Imo.in c.accedens j.de accusati. & ibi dixi.¶Si verò quis peteret præbendā à capitulo,& alius posideret, ille esset citandus,vt in c.licet episcopus.de præbendis,lib.vj.¶ An aūt si confirmatio fiat non vocatis vocandis,valeat.Inno.in d.c.de cætero.refert opi.de quibus etiam tāgit in dicto.c. cùm dilecti.¶ Et aduerte:quia olim fiebat sine causæ cognitione, & parte non vocata.facit.c.qua fronte.j.de appel.& quod ibi dixi post Ioan.de Imo.& quod notat Inno.in c.cōstitutis.el ij.de appel. & c.cùm olim.j.de do.& contu.vbi dicit, q̃ fiebat parte nō citata.hodie verò requiritē citatio.aliàs non valeret, vt est text. in c.fi.de elec.lib.vj.dixi in d.c.qua fronte.¶ Vtrum aūt, qui ab's esset citandus,si est excōmunicatus, debeat citari, Et quid si cōparet,& se opponit,an debeat admitti,latè dixi in c.satis j. de sentē.excom.in xix.principali articulo,in v.q̃.principali,in tertio mēbro principali illius.v.quæstionis.¶ Qui aūt sint vocandi in electione celebranda,vide quod traditur in c.licet. & in c. cùm inter vniuersas.& c.corā.s̃.de elect. & quod traditur in c. quāuis.de offi.ord.lib.vj.& in c.præsentiū.de testi.li.vj.in quibus etiam tractat,qui sint citandi in actibus collegij vel capitu li,de quo latè dicam in ti.de his,quæ fiūt à ma.par.capituli.
¶ Et aduerte,quia possessor bñficij non est de necessitate citādus,qñ illud confertur:etiā si conferatur à delegato dato ad cōferendū beneficiū:sed ille,cui collatum est beneficiū,nō potest mitti in possessionē illius,non possessore citato.ita dicit Bal.in repet.l.nec quicq̃.§.vbi decretū.ff.de offi.procōsul.& leg.col. ij.allegat no.in cle.j.eo.tit.credo q̃ velit allegare de offi. deleg. vbi glo.magis latè disputat hanc materiā, ponendo varias opiniones.& vide quod ibi latissimè scripsi.s̃.glos.prælegata.& vide quod traditur in d.c.licet episcopus.de præben.lib.vj.
12 ¶†Octauò quæro,quis sit citandus in executione testamenti, seu vltimæ voluntatis.¶Sol.Bart.in repe.l.alio.ff.de alimen.& ciba.leg.ver.quæro,an hæres sit requirendus. format quæstionem, vtrum quando executores volunt vendere, & pretium venditionis limitare,an hæres sit citandus.& arguit primo, q̃ non.Sed nolo insistere:quia potius videtur pertinere ad materiam extraiudicialem.Finaliter concludit,q̃ hæres sit requirendus,siue executores sint assumpti tanquam boni viri,per nota. per eum in l.si quis arbitratu.ff.de verb.obli.& in l. theopōpus.ff.de dote prælega.siue habeant liberam potestatē:quo casu,licet hoc sit magis dubium,tamen idem tenet, per l. debito. C.de distrac.pign. & l.j.§.cùm dicitur.ff.si cui plus quàm per l. fal.Item,quia hæredis præsentia posset trahere ipsos executores ad aliam rem vendendam, vel ad vendendum illam maiori pretio.ergo debet hęres requiri.argumen.l. ficuti.ff.de arbi. & quia ista potestas importat,vt bona fides adsit.& ille, qui facit clam(quod est facere non requisito eo,qui posset aliquo modo contradicere)videtur facere clam , & etiam mala fide, vt l. clàm posidere.in princi.ff.de acquirenda possessione.& l.prohibere.§.clam.ff.qd̃ vi aut clam. vnde cū videatur mala fide facere,non valet.Et pro prædicta conclusione,facit tex.in l. legatum.ff.de vsufruc.lega.& ibi ad hoc allegat Bartolus illum tex.
¶ Et aduerte,quia quando per testatorem legatur quantitas.& in arbitrium alterius collata est declaratio,in declaranda quantitate hæres debet requiri,per dictam.l.si quis arbitratu.vbi etiā hoc tradit Bartolus.Sed quando testator taxauit quantitatem, & dedit arbitrium circa personas eligendas,vel circa distributionem fiendam inter eos,hæres non est vocandus vt l. nulli.§. cùm autē.C.de episco.& cleric.vbi sufficit,quòd post tempus manifestetur præsidi. Item facit,quia ex illo actu hæres non læditur,secundùm Bartolum in l.j.ff.de legatis secundo. sed Baldus in repe.illius l.in quinta quæstione principali videtur velle contrarium.per no.in l.tertia.§.j.ff.de bonorum possessio. & per Innocent.in capitulo finali de præsumpt.& per gloss.in Clementina prima,de offi.deleg.quia cum hoc possit fieri inuito hærede,fortius eo absente:cùm prædictorum officiū non procedat ab hærede,sed à defuncto.Et si exceditur modus, reducitur ad modum.ff.de vsufru.in l.placuit.& ff. pro socio.in l.vnde si neruæ.Si tamen tales executores,vel commissarij vellent adire iudicem,& facere citari hæredem,non esset malum. per d.l. Theopompus. secundùm Baldum. ¶Sed tu aduerte: quia hæc quæstio aliqualiter pendet ab alia quæstione , vtrum arbitrator teneatur citare partes. de quo latè per Bartolum & Docto.in l.si quis arbitratu.ff.de verbo.obliga.& maximè per Ponta.ibi.ego alibi tangam.j.in viij.principali articulo.
13 ¶†Nonò quæro,quis sit citandus in insinuatione, vel exēplatione,vel publicatione instrumenti.¶Sol.circa insinuationem, Iacobus butriga.disputauit quæstionem,& incipit disputatio, quæritur,an cōtra insinuationem &c. & ibi dicit,q̃ in insinuatiōe debet citari persona nominata in instrumēto ad obligationem:quia eius dicitur interesse,cui⁹ persona scitur, vel sciri potest per lecturam ipsius instrumenti.argumen.eius, quod dicimus de vitio visibili,& inuisibili.C.de edic. diui Adria. tollē.l. secunda in fine.& ideo tunc debet citari is,cuius interest, vt in l.nam ita diuus.ff.de adoptio. & in auth.si omnes.C. si vt se ab hæredi.abst.et in l.fi.C.de autho.præstā.& in authen.de instrumen.cau.& fide.§.quibus.quod nota.in auth. si quis in aliquo. C.de eden.& in l.gesta.C.de re iudi.& in l.solā.C.de testi.& ff. de administratio.tutorum.l.chirographis.in c.significauit j. de testi.Si verò eorum,quorum interesse posset,nomina non sunt expressa,non est opus citationē fieri ad insinuationē faciendā: sed sufficit fieri generalem proclamationem,quòd si quis velit interesse insinuationi talium instrumentorum, debeat corā tali iudice certo loco & tempore cōparere,ad videndū fieri prę-

dictam

dictam insinuationem.argument.l.si eo tempore.C.de remissione pignorum.& l.vt perfectius.C.de anna.excep.& l.sed si pupillus.§.proscribere.ff.de institoria.ad quod vide quod tradit Specu.in titulo de instrument.edit.§.ostenso.versicul.qualiter autem fiat.& versicul.quid si citatio. ¶Et ad id quod dixi de citatione speciali & generali,vide quę latius dixi arttc.xxij. faciũt quę statim dicam de exemplatione.in qua exẽplatione exigitur citatio omnium quorum interest:cùm tractet de magno prejudicio,ex eo qa instrumẽto exemplato subdebita forma fides adhibetur,vt in c.fi.j.de fide instrument.& ibi dixi.facit quod notatur in capit.significauit.& c. Albericus.j.de testi. & ibi not.Innocen.& Hostien.in capitu.penulti.de confirma. vti.& in capit.cùm olim.infrà de priuileg.& ibi dixi in primo notabili.tenent Hostien.& docto.in capit.penultimo & fin.j. de fide instrumento.Et tenent Symon Vincen.Goffred.in dicto capitu.penultimo.Cynus Bartol.& Bald.& Docto.communiter in authen.si quis in aliquo.C.de eden.& Bartol. consilio clvj.quod incipit: Vita.& Specu.in dicto §.ostenso.versi. & vt plenius.& si tẽdit in præiudiciũ certæ personæ debet esse specialis:aliàs sufficit generalis,vt dicta l.si eo tempore.& in dicta authen.si omnes.& per glosſ. & Innocen.in dicto c.Albericus.& in dicto capitu.fina.de fide instrumentorum. faciunt quæ notant Doctores in l.decem.ff.de verborum obligatio.& quod nota.in capitu.fina.de electio.libro vj. & ibi per dominum Dominicum post Petrum de Anchara. & in l.meminerint.C.vnde vi.Ad quod vide omnino limitationem quam posui in capitu. accepimus.j.de priuile.in j.quęstio. & quod latè dicam in titulo de fide instrumento.vbi etiam dicam quòd est vtile quòd de hoc fiat publicum instrumentum. ¶Aduerte tamen:quia Spec.in d.ver.& vt hic plenius in fine dicit qđ Vincẽ.in c.fi.de fi.instru.& Guid.de Suz.in d.auẽ.si quis in aliquo. negauit quod pars sit citanda:qa nõ reperiẽt iure cautũ.& Ioã. And.ibi dicit in addi.quod prælatus Guido nunquã potuit adduci quòd pars de necessitate esset citanda.& qp ipse Guido in in dicta authent.si quis in aliquo formabat quæstionem.Quid si tale instrumentũ postea producatur cõtra quod aduersarius allegat se nõ fuisse citatum.Item petit originale exhiberi quod vult probare falsum.primum negat:ad secundũ eñ respondet se illud perdidisse,dicit ipse qp non audet consulere publicationem non valere,sed pronũciauit iudex personarũ & causę qualitate pensata,instrumentum seu exemplatum esse suspectũ:et sic producens carebit illius cõmodo seu effectu:nisi illud iustificet.C.de proba.l.iubemus.& de fi.instr.l.fin.in princ.& C.de falsis.in l.fi.Cõsuluit tamen vocari eum qui ex ipsa exẽplatiõe lędi posset.quare dicũt qp tutius est qp tales citẽtur.sed cõis opinio est,quã s.dixi exigaẽ citatio.pro qua faciũt quæ dixi s. eo. articu.q.j. ¶Prędicta tamen limita qñ fit exemplatio propter vetustatẽ.secus si propter aliam causam:ita qp possit recurri ad originale,prout voluit Gui.de Suza.Ad quod vide qđ statim dicam de publicatione instrumentorũ notariꝝ defuncti. ¶Secundò limitatur si modo pars sit præsens vt possit citari. secus si absens.ar.eorũ quæ notãtur in c.qm̃ frequenter.in prin.s. vt lite non cõte.& ibi dixi in quarto artic.fallen.iij.ver.primò requiritur.& ita consului cõsilio qđ incip.notabilis mercator.

¶Tertiò limitaẽ nisi exẽplatio fieret iudicis authoritate ex mãdato Papæ:quia tũc nõ requiritur dicta solẽnitas,scđm Hosti. in c.ij.j.de fide iusc.per illum tex.licet Inn.ibi sentiat cõtrarium, & malè,scđm Host.& sic referẽdo trãsit ibi Io.de Imo.de quo latius dicã in ti.de fi.instru. ¶Similiter etiã si petitur instrumentũ notariꝝ defuncti reqriẽ citatio illorũ quorũ interest, de quorum præiudicio agitur,per d.c.significauit.& c. Albericus. de testi.tenet Host.in c.pe.de fi.instr.sed hoc nõ placet ibi do. m. cũ nõ vertaẽ prejudiciũ partiũ eo qp põt recurri ad originale,vt in c.qm̃ cõtra.de proba.facit l.si quis ex argentariꝝs.§.j.& l.quidam.§.nihil.ff.de eden. ¶Non obstant iura in contrarium allegata:qa loquunt in alio casu vbi versaẽ maius præiudiciũ, put statim dixi de exemplatione & insinuatione. ¶Ego arbitror dici posse,vt dixi in d.c.pe.de fi.instr.qp in cõmissione q̃ fit notario vt possit generaliter alterius notariꝝ defuncti notas, seu cõtractus redigere in publicã formã debeat fieri generalis citatio vt cõpareant omnes qui sua putauerũt interesse,sed postea in qualibet redactione ad publicã formã nõ sit necessaria citatio. ¶Quod tamen vltimum rationabiliter videtur limitandum, si possit haberi recursus ad originale:quia reperiaẽ:& sic ꝓcedat opi.do.mei.sed si fortè originale nõ reperieẽ.secus esset:& si procedat prima opi.qa si aliud diceremus,fortè in fraudẽ publicatio posset fieri sub alia forma et substãtia:& postea posset subtrahi ad occultatẽ originale,& via fraudib⁹ est resecãda:nec debet alicui dolus patrocinari,vt in c.sedes.de rescri.& in c.ex literis.j.de dolo & contu.cũ aliꝝs vulgatis. ¶Consulerẽ tamen omnino ante factum ad fugiendas opiniones qp citatio fiat specialis et nominata de certis quorũ interest:& generalis de incertis.scđm quod dicã in xxij.princip.artic. ¶Et vide quod dicã j.vij.q.ver.xx.procedit.& duobus seq.

14 ¶†Decimò quæro vtrũ iudex qui processit ex officio debeat citari vt defendat processum suũ,de cuius validitate vel inualiditate agatur. ¶Sol.glos.super verb.coram superiore.in c.cùm speciali.§.porro.j.de app.distinguit qp aut iudex processit ex officio.& est citandus cũ agitur de reuocatione processus sui corã superiore sicut vocaret aduersarius. ¶Aut nõ ꝓcessit ex officio:& tũc non est citandus:quia ius eius nõ lędit.ar.ij.q.vj. c.hoc etiã Inn.verò in c.de cętero.j.de transac.tenet qp nõ sit citandus,licet possit comparere ad defendendũ ꝓcessum suũ.et sequunt Host.& Ioã.And.facit ij.q.vj.c.hoc quippe.& remittit Inno.ad no.in d.§.porro.Idem etiã tenet Io.An.in c.in nostra.j.de procu.super gl.fi.vbi dicit qp iudex qui tulit sententiã vbi actum est ordinarie,nõ citabitur de necessitate,per not.in d.c.de cætero.in prin.nõ ad hoc vt ferat testimonium de his q̃ acta sunt corã eo. vel vt ex dictis ipsius iudex instruaẽ,vt in c. ij.s.de arbi.& in c.cũ dilecti.§.nos verò.s.de elect.& j.de accu. cũ dilecti.§.j. Vbi aũt iudex processit ex officio:citãdus est ex quo petitur sententia reuocari,vt d.c.cũ speciali.§.porro.& in c.venerabilibus.de sentẽ.excommu.lib.vj. ¶Tu verò ex dictis doctorũ hincinde collectis,distingue qp aut iudex processit ex officio aut ad instantiam partium. ¶Primo casu citãdus est, vt notat glo.in d.§.porro.& domi.Anto.de But.& do.meus ibi. & sentit glos.in verb.consliterit.in c.sacro.de senten. excõmu. Aut processit inter partes:& subdistingue qp aut agitur de pœna iudici imponẽda,vt si electꝰ dicat se appellasse ab episcopo qui sine legitima causa recusabat eum confirmare: nam si mandetur alicui vt inquisita veritate cõfirmet illum si est ita, debet talis noïatim citari:qa in pœnã ipsius qui recusauit cõfirmare mandaẽ alteri,vt cõfirmet.ix.q.iij.c.nũc verò.faciũt q̃ dixi.s.e. arti.q.viij.Et coniũge hoc ad id qđ ibi dixi.Et idẽ quotiescũq; agit de præiudicio ipsius iudicis:qa tũc semp est citãdus:etiã si processerit ad partis instantiã,vt etiã no.gl.in d.§.porro.& sequi ibi Host.do.Anto.Ioã.de Imo.do.meus, & docto.& ibi dixi post eos.& sentit gl.in d.c.sacro.j.de sen.excõ.qa in prejudicium absentis nihil est innouandũ, vt in c.inter quatuor.de ma.& obe.& in c.j.s.de cau.possẽ.& ꝓprie.iij.q.ix.c.caueãt. & c.noïa.dixi s.eo.arti.q.j.facit ij.q.vj.c.si qs erga.& c.si qs ab epõ. ¶Et istis casibus qñ de necessitate citãdus est iudex si nõ citaẽ nõ tenet ꝓcessus.tradit Fede.cõsi.cciij.Tenẽt do.Ant.do.meꝰ & Io.de Imo.in d.§.porro.dicã latius j.arti.xxxj.Aut nõ agit̃ principaliter de præiudicio ipsiꝰ iudicis:& tũc aut quęriẽ vtrũ sit de necessitate citãdus:& dicendũ est qp nõ posset tñ cõparere & assistere ad defendendũ ꝓcessum suũ.& isto modo soluetur edictũ Inn.Host.& Io.An.in d.c.de cætero.facit qđ habeẽ in c.dilectus.el.j.& ibi do.meꝰ zaba.& doc.s.de rescri. & p Inoc.p c.in nostra.de ꝓcura.& optimè facit c.venerabilibus.in prin.de sen.excõ.li.vj.& ibi Archi.Io.An.& d.Doct.

¶Potest enim assistere processui ex eo quòd quędam prejumptio oritur cõtra eũ retractatione.facit l.si suspecta.ff.de inoff. testa.& quod not.in d.c.venerabilibus. ¶Et optimè facit c.ij. in princip.s.de rescrip.& ibi dixi in primo nota.& quod dixi s.eod.artic.q.j.

15 ¶†Vndecimò quæro vtrũ debeat citari q̃ sua putat interesse. ¶Sol.collige ex his q̃ s.dicta sunt s.e.ar.q.j.& in ꝓximis præcedentibus quæstionibus.Si eñ principaliter agitur de interesse illorũ si sunt certi nominatim sunt citandi:si verò incerti, sufficit citatio generalis.Si verò ad quorum interest,sed non principaliter:tunc nõ sunt citandi de necessitate:possunt tñ citari si sua putauerint interesse ad effectũ,vt ꝓcessus inter alios gestus possit illis prejudicare, vt dixi in d.j.q.facit qđ dicã in sequẽ.q. ¶Vide omninò quæ tradidit Bal.in l.j.C.ne fil.pro pa,& Sal. l.ij.C.ne fil.pro pat.fol.liij.

16 ¶†Duodecimò quero qui sint citandi virtute clausulę vocatis vocandis. ¶Solut.glosſ.j.in c.exhibita.s.deiudi.dicit quòd omnes sunt vocandi quos negotium tangit.s.de tempo.ordi.c.si Archiepiscopus.lxvj.d.c.si Archiepiscopus.viij.q.j.c.licet ergo.ff.de adop.in l.nam ita diuus.ff.de mino l.in causę.§. causa. C.de auth.præstan.in l.fina. ¶Et si sunt certi illi de quorũ prejudicio agitur,specificè sunt citandi:aliàs sufficit citare per edictum generale,vt dixi in præcedenti q.& latius dicã j.in xxij. principali artic. ¶Et qualiter debeat procedere iudex qui daẽ cum dicta clausula scilicet,vocatis vocandis.dixi in d.c.exhibita.in iij.notabili.

17 ¶†Tertiodecimò quero quid si mandetur qp citenẽ omnes qui se opponere volunt quis sit citandus vigore talis mandati. ¶Sol.dic quòd quandoq; superior mãdat citari omnes qui se

volũt opponere:& quorum interest.& hoc casu dicit Innoc.q̃ debet ꝓponi edictum, vt quicũq; vult se opponere facto, sup quo agitur tali die compareat, vt in c.cũ in tua.j̃.qui ma.accusa. poss.& quid operetur talis citatio, remittit Ioan. An.ad ea quæ traduntur in c.fi.de elect.lib.vj.& in d.c.cùm in tua.& dicit Innoc.q̃ iste citator potest citare:etiam nominatim quos vult ad opponendum se contra factum de quo agitur si volũt se opponere:& si non comparuerint fiet eis præiudicium, vt colligit̃ ex dicto c.cùm in tua.scd̃m Innocen.in d.c.dilecti.j̃.de excep.vbi etiam subdit quòd hoc casu nullum p̃cisè citare potest, sed tã tummodo si vult comparere:talis ergo citatio,& longè minus citatio per edicta nõ arctat aliquẽ, sed in cuiuslibet residet potestate si voluerit cõparere.& sibi creditur expedire.de quo Ioã. An.in d.c.dilecti.remittit se ad no.in c.cũ in virtute.de rescrip. li.vj.& transeunt ibi do.Ant.Ioã.de Imol.& Zab.Ad qd̃ vide qd̃ dicã j̃.e.arti.q.xxxj.¶ Q̃q̃ verò cõmissio emanat sub ista forma, videlicet q̃ si citentur omnes qui se opponunt electioni Titij̃, aut super alio simili facto,& hoc casu dic quòd ad citatorem pertinet aliqua cognitio. debet ergo citare eos quos Titi⁹ electus petit citari:& ab eis quærere vtrum se velint opponere vel non.Et si responderint q̃ velint:tunc citabit eos, si dixerint quôd nolint, sunt absoluendi à citatione . pro quo faciunt iura quæ dicunt q̃ omnia iudicia sunt absolutoria.insti.de offi. iud. §.fina.& dicit Hostien.quòd pro eis facit:quia nemo de domo sua vocari debet.ff.de in ius vo.in l.plerique.& l.seq.& quod nemo p̃cisè cogitur se defendere, sed satis est quòd aduersarius mittatur in possessionem bonorum ipsius:vel alias pœnas patiatur quæ imponuntur his qui se nõ defendunt, secundùm ea quæ traduntur in c.tuæ.s̃.vt lite non contestata.Nec obstat secundùm Host.l.interstipulantem.§.j.ff.de verbo.oblig.vbi dicitur q̃ iudicium redditur in inuitum : quia bene dicitur reddi in inuitum, si ex quo venire recusat proceditur contra ipsum. secundùm Hostien.in c.dilecti.de dolo & contu.¶ Sed Innoc. non placet ibi hæc opinio:quia cùm p̃dicta clausula, scilicet Cites omnes qui se opponũt &c.intelligẽda sit de his qui ante datam literam citatoriarum se opposuerunt.& illius cuius negotium agitur interfit vel interesse̊ possit eos se non opposuisse sibi non sunt absoluendi à citatione.ex quo semel se opposuerunt non satisfaciant de interesse quamuis dicant se amplius nolle opponere, secundùm Inno.argu ff.de interro.act.in l.de ętate.§.fi.& de cõdi.cau.da.in l.dedit.& l.si pecuniã cuius satisfactionis cognitio ac diffinitio nõ est citatoris, sed iudicis. ¶ Si ergo citator vult bene & plenè officio suo fungi debet sine alia inquisitione interrogatiõis citare illos quos impetrator sibi dixerit nominandos.¶ Debet tamen impetrator cautus es se in nominatione:quia si facit citari illum qui se nunquàm opposuit, vel cuius non interest vt citet̃: & sic in nullo est sibi obnoxius condemnabitur in expensis.argu.no.in c.fi.§.j.s̃.de rescrip.secundùm Innocen.in d.c.dilecti. & sequuntur ibi Ioan. And.& do.Anto. Zab. & Ioan.de Imol.facit quod statim dicam in quæstione quæ huic subiungitur.¶ Quare hic subiungo quæstionẽ vtrũ p̃ tales literas citari possint illi qui primò post datam literarũ se opposuerunt: vel qui non de nouo se opponere volunt.¶ Solutio, dicunt quidam quòd sic:quia illud præsens tẽpus appositũ in dictis literis, videlicet dum dicitur, qui se opponunt, est confusè intelligendum, vt includat in se nõ solũ præteritum, sed etiam præsens pariter & futurũ.vnde dat̃ versus:Præsens confusum, præsentis non tenet vsum.¶ Alij̃ verò dicunt q̃ non possunt citari , nisi illi qui se ante datam literarum opposuerunt, secundùm Inno.& hoc videtur verius secũ dũ Host.cõsiderata materia rescriptorum quę de natura sua prę teritum hoc est prędcedentia datam literarum respicit,& non futura:vnde dicimus inspiciendam datam literarum, vt legitur et notatur s̃ de rescrip.c.eam te.§.penult.& c.ad hoc sumus. & c. significauit.& c.fi.¶ Nec fortè mireris, secundùm Innoc.quòd dictum sit quo ad nutum impetratoris debent oẽs citari quos declarauit:& sic poterũt multi iniustè vexari quod videt̃ abusiuum:quia respõdetur.nam si papa omnes illos in suis literis nominasset.iste cõmissarius omnes citasset:& tñ eadem absurditas accidere posset.videlicet q̃ multi iniustè vexarentur , sed in vtroq; casu si hoc appareat,& citatus cõpareat condẽnabitur et impetrator ad expensas, vt dictũ est.¶ Si verò citatus nõ cõpareat, nõ statim cõdẽnabit̃ ipetrator ad expẽsas vel ad aliud:imò cõtra ipm̃ p̃missò iuramẽto calũnię,& cognitione summaria,& nõ aliter, prout iustũ fuerit ꝓcedet̃.tenet Spe.e.ti.§.sequit̃ videre.ver.quid de illis Potest etiam dici quòd non citabuntur omnes illi indistinctè & indifferenter qui ab impetratore fuerunt nominati, sed attendere debet citator qualitatem personarum & causę: & sicut delegans moderatur : ita & ipse delegatus moderabitur qualitatem citandi,& numerum citandorum. argu.no.in c.super literis.§.fi.s̃.de rescrip.scd̃m Innoc.quia nec semper obediẽdũ est.vt patet in eo quod legitur & notatur in c.ad aures.& in c.dilectus.s̃.de temp.ord.scd̃m Hosti.& Ioan. And.in d.c.dilecti.& sequunt̃ cõmuniter doc.ibi. Tradit Spe. eod.tit.§.sequitur.ver.item nota q̃ ipse.vbi subdit,hęc faciunt cõtra quosdam delegatos qui sic scribunt aliquibus. Mandamus vobis quatenus citetis eos quos talis vobis duxerit nominandos.Ex quo dicit vidisse multas vexationes & redemptiones contra quos D.tit.sanctæ Cecilię presbyter cardinalis in regno Frãcię apostolicæ sedis legatus in cõcilio Bituricen.in quo Specu.asserit se interfuisse per quandã constitutionẽ prouidit, sed hodie prouisum est per c.cùm in multis.de rescrip.li.vj.Ad quod vide quod dicam j̃.eo.arti.q.xxxj.¶ Et de his est expedita hæc intrincata q.

18 ¶†Quartodecimò quæro an & quando cõsanguinei amici seu vicini sint citandi.¶ Solu.gloss.in c.causam.j̃.de dolo & cõtuma . tenet quòd ad hoc vt possit procedi contra absentem ad actum præiudicialem:etiam per citationem domi factam citandi sunt amici.& sequitur ibi Ioan.Andr.& voluit gloss.fina.& Imol.in cap.fina.j̃.de eo qui mit.in possess.causa rei seruandæ. & glos.in clement.j.de iudi.pro quibus facit l.hoc autem . ff.ex qui.cau.in possessoratur.& l.item ait prætor. cum l.sequen.ff.ex quibus cau.maio.Et videtur probari in l.si finita.§. Iulianus.ff. de damno infect.tenet Paul.in cle.causam.de electio,allegat dictum Hostien.in d.c.fi.de eo qui mit.in possess.

¶ Petrus verò & vltramontani, vt refert Cy.in in l.cùm proponas.C.de bonis autho.iudi.poss.tenent contrariam sentẽtiam: quia hoc non reperitur iure cautum, nisi in casibus specialibus, vt in minore:& sic loquitur d.l.item ait Prętor.cum l.seq.ff.ex quibus cau.ma.& quando agitur de conseruando iure speciali: & sic loquitur d.l.hoc autẽ.¶ Loquit̃ emi in ꝓcessu de iure speciali : videlicet qñ qs petit restitutionẽ aduersus eũ qui absens præscripserat contra ipm̃.vñ allegat q̃ nõ habuit opportunitatem conueniendi illum absentem. ¶ Ad hoc enim q̃ audiatur, oportet q̃ requisiuerit procuratorem illius vel si non dimisit ꝓcuratorẽ debuit requisiuisse amicos si voluissent illum defendere.secus si ageretur contra aliquem nõ pro iure speciali, sed iure cõmuni.scd̃m Petr.& Cy.& tenet Raynerius in d.l.ergo.ff.ex qui.cau.ma.¶ Glo.tamẽ in l.ij̃.ff.ex qui.cau.in possess.eat̃. idem sentit etiam in maiore,& etiam quãdo procedit̃ de iure cõmuni.& sic videt̃ concordare cũ prima opinione, licet do.Anto.in d.c.tñ.alleget illã pro cõtraria opi.& malè:qa tenet id qd̃ dixi q̃ tñ ꝓcedit nisi quis primus cõparuisset:qa tũc si iterũ citatus nõ cõpareat cũ sit cõtumax nõ est opus requrere amicos . scd̃m illã glo.scd̃m quã limitaret̃ prima opi.si vera esset.Bart.verò in in d.l.hoc aũt.recitat opi.& nihil firmat.de quo etiã per eum in l.si finita.§. Iulianus.ff.de dam.infec. vbi sentit q̃ debent citari amici per edictũ generale, ex quo multitudo vocat̃ ad cãm:ar. d.l.hoc autẽ.Nec est necesse, licet glo.ibi vacillet, q̃ vocent̃ amici habitantes extra ciuitatem in qua iudiciũ agitur:& sic residet do.Ant.in d.c.causam.& hanc opi.dicit Ioã.de Imo.esse communem opi.antiquorũ.ita dicit in c.fi.j.de eo qui mit.in poss. Sed in d.c causam.dicit totum esse seruare opinionem gloss.& Inno.putat tñ q̃ de iuris rigore talis cõsanguineorũ & amicorum citatio nõ requirat̃.pro qua opi.facit tex.in d.c.cãm. & in cle.causam.de elect.& in c.fi.de dolo & cõtu.& l. iiij̃.§.prætor. ff.de dam.infec.in quibus iuribus vel dicit̃ de citatiõe amicorũ. vñ dicit ipse sequendo opinionẽ vltramõtanorũ q̃ iura cõtraria seruentur in casibus suis, videlicet in processu fiendo contra minorem, vt dixi s̃.secundùm Hen.¶ Et idem dicit si fieret cõtra eccleſiam vel aliam personam priuilegiatam.argu. l.ñ.C.de iur.reipublicæ.lib.vj.& d.l.ergo.ff ex quib.cau.ma.faciũt quæ dixi in cle.j.de rescrip.& in cle.de iudi.& per Inno.in c.cũ venerabilis.de reli.domi.& eodem modo respõdetur ad l.aut qui aliter.§.& si fortè.ff.qd̃ vi aut clam.vbi fit mentio de ista requisitione amicorũ:qa seruãda est in casu suo.& idem etiã vult Io. de Imo.in l.si finita.§.si plures.ff.de dã.infec.¶ Et Domi.m.in d.c.cùm causam.qui subdit q̃ in casibus in quibus fieri debet citatio cõsanguineorũ & amicorũ ista erit practica, vt fiat edictum generale q̃ si quis consanguineorũ vel amicorũ vult defendere compareat:nec est opus q̃ requirant̃ extra prouinciã, seu ciuitatem:qa sic esset ꝓcessus in infinitũ, vt not.gl.& Bart. in d.l.hoc autem.¶ Aduerte tamẽ : quia Specu.eo.titu.§.super versi.sed nunquid consanguinei.primò arguit q̃ non sint vocandi extra ꝓuinciã:qa ibi debet iudex percipere, vbi res agitur ff.de rebus eorum.l.magis.§.illic.¶ Et quia illi non sunt de iurisdictione.ar.l.fi.ff.de iurisd.om.iudi.& l.cùm vnus.§.is.ff.de bonis auth.iudi.poss.& quia per hoc causa differetur, quod esse non debet.ff.de procu.l.sed & hęc.§.non solũ.& j̃.de dolo & contuma.c.fina.

Deinde

¶Deinde subdit, quòd omnes consanguinei sunt vocandi, vbi cunq; sint. & hanc approbat: qa eam tenuit glos. & Iac. balduini. ¶Mouet: quia tex. dicit, omnes vocãdos, quos verisimile sit defensionem non omissuros. ¶Subdit etiam Specu. secundùm prædictos, & Io. de Deo nullum debere proprio nomine citari: sed sufficit edictum proponi, ꝙ quicunq; voluerit defendere, veniat & defendat. ff. de institoria in. l. sed & si pupillus. §. ꝑ scribere. & in. c. j. de postu. Præla. versus principium. & in c. fi. j. de dol. & contu. Et sic obseruatur Bononiæ secundũ Specul. ¶Sed hæc conclusio Specu. videtur repugnare opinioni suæ, ex quo citatio fit generaliter. ¶Mihi plus placet opi. Petri & Cy. & Domini mei: quia etiã vbi agitur: agit̃ contra pupillũ, si pupillus habet tutorem, nõ est necessaria dicta citatio consanguineorum et amicorum. vt. d. l. hoc autem. §. j. ff. ex quibus causis in possessorium. Et istã opi. cẽt tenet Io. An. in addi. Spe. in ti. de primo decreto. §. sequitur circa principiũ. & tenet Bal. in auten. qui semel. C. quomodo & quãdo iud. qui dicit, ꝙ ita debet intelligi glos. in d. c. causam. vt quod ibi dicitur de amicis citandis, locum habeat quando proceditur contra minorem, vel absentem, ex probabili vel necessaria absentia. & de absentia cõstet iudici. ¶Sed propter vitandas opi. consulerem quòd ante factum fiat dicta citatio, vt etiam dicit. Ioan. de Imo. j. de eo, qui mit. in pos. vbi dicit, quòd tutius est in practica seruare opi. glos. facit etiam secundùm Dominum meum: quia absens ex quo se voluntariè absentauit & non dimisit procuratorem, videtur in culpa: & ideò non debet seruari hæc æquitas consanguineorum & amicorum citandorum: quia negligentibus nõ subuenitur, vt in c. vigilantem. j. de ꝓscript. & in. l. nec enim. ff. ex quibus cau. ma. facit quod not. Bal. in auẽ. qui semel. C. quomodo & quãdo iudex. vbi dicit ꝙ si absens põt notari de culpa amici nõ sunt citãdi. & subdit, ꝙ etiã in criminalibus nõ sunt citãdi. in quibus amici nõ possunt defendere absentẽ. Et sic habes expeditam notabiliter hanc quęstionem.

19 ¶†Quintodecimò quæro, vtrum absens extra territorium sit citandus. ¶Sol. glo. iij. in capitulo fi. s̃. de ma. & obe. tenet, ꝙ in actibus vniuersitatis absentes nõ sint citãdi, ꝑ qua vr̃ facere tex. in d. c. fi. & hoc etiam tenet glo. quę reputatur singularis in verbo, ipsorum in c. pręsentium. de testi. li. vj. quę dicit, regulariter absentes non esse vocandos: nisi aliud habeat consuetudo. ¶Fallit tamen in tribus casibus, videlicet, in electionibus fiendis, in receptione canonicorũ, & in cessatione à diuinis. per ea, quę habẽtur in c. coram. de elec. & in capitulo, quamuis. de offi. ordi. lib. vj. & in capitulo, cũ in ecclesiis. de prębend. lib. vj. Sed domi. Anto. in d. c. fi. dicit quòd in negotijs arduis, absentes semper viderentur vocandi, nisi ius aliud disponat. secus in nõ arduis. & sic dicit voluisse Inno. in c. ij. de oper. no. nun.

¶Sed dicit Ioan. de Imol. in d. c. fi. quòd tutior est opi. glo. per ea, quę habentur x. q. ij. c. hoc ius porrectum. vbi etiã in alienationibus rerum ecclesiarum, licet negotium de se sit arduũ: nec fieri debeat sine magna solẽnitate. de qua. xij. q. ij. in summa. & c. sine exceptione. & in authẽ. hoc ius porrectũ. C. de sacrosanctis ecclesijs. non tamen est necesse vocari absentes, cuius contrarium deberet esse, attenta regula Innocen. & domini Anto. ¶Nec videtur posse reddi vera specialitas, ratio quare ibi non vocentur, & in alijs arduis debeat vocari. & ideo tutius est tenere gl. quę etiam communiter tenetur, secundùm Ioan. de Imo. in d. c. fin. de ma. & obe. ¶Sed Dominus meus ibi tenet opin. domini Anto. pro qua facit, quia in tribus casibus prędictis assignatis per glo. in d. c. præsentium. nõ videtur posse assignari alia ratio, quare absentes in illis sint vocandi, non quia sunt arduj. igitur &c. & ita etiã notat dominus Ant. in c. licet de euitãda. s̃. de elec. & in d. c. ij. de ope. no. nũ. Nec ob. c. fi. d̃ ma. & ob. vbi agebat̃ de negotio magno & arduo: quia in illud procedit propter mandatũ Papæ, qui expressit pręsentes tantũ vocari & nõ absentes. pro quo. d. facit gl. in c. j. de his, quę fiunt à maio. parte cap. quæ vult quòd in statutis condendis sint vocandi absentes. & idem gl. in c. cùm omnes. de consti. ¶Sed tu aduerte, quia idem dominus Ant. in c. j. j. de his quæ fiunt à præla. volens cõcordare opin. distinguit, quòd aut loquimur in actibus grauis præiudicij, & regula sit quòd exigatur vocatio absentium: nõ in casibus, in quibus in iure aliter reperitur expressum vt in c. apostolica. de his quę fiunt à præla. ¶Aut loquimur in leuibus, & regula sit per contrarium, quòd non requiratur citatio absentium, nõ vbi aliter reperiatur in iure expressum. Quæ cõsideratio fuit satis notabilis & subtilis. & de hac materia tangit etiam Dominus Anto. in c. licet. & c. cũ inter vniuersas. s̃. de elec. ¶Sed tu aduerte, qa ista materia potius pertinet ad actª extraiudiciales, de quibus nõ est intentionis nostrę tractare, vt diximus in princi. materię nostrę. Quia tamẽ articulus est multùm quotidianus & intricatus, ideò ad hoc, vt ipsum articulum expediamus quo ad actus iudiciales & extraiudiciales. distingue quòd aut loquimur in actibus extraiudicialibus, aut in iudicialibus. primo casu quæstio nostra & dubitatio contingit, vt plurimum respectu vniuersitatum & eorũ quę collegialiter aut capitulariter fieri dicunt̃: quoniã in actibus quæ fiunt à singulari bus personis vix videtur posse procedere quæstio. distingue igitur ꝙ aut loquimur de iure canonico in vniuersitate ecclesiastica, aut de iure ciuili in vniuersitate seculari.

20 ¶† Primo casu pono regulam quòd absentes regulariter non sunt vocandi: qa si speciale est in aliquibus casibus quòd sint vocandi: ergo regula est in contrarium, vt in l. j. in fi. ff. ad munici. cum similibus. & ita procedat opi. glo. & Inn. tenet glo. x. q. ij. c. hoc ius porrectum. & glo. super verbo, prout. in c. quãuis. de offic. ordin. libro vj. sentit glos. super verb. totius. in d. c. si apostolica. de his quę fiunt à præla. & Host. in sum. in ti. de his quę fiunt à maio. parte capit. §. ij. ¶Prędicta tamen regula fallit in pluribus casibus.

¶Primò fallit in actu electionis, vt no. glo. in c. pręsentiũ. de testi. li. vj. & gl. in c. licet. et in c. cùm inter vniuersas. & in c. corã. s̃. de elec. de qua materia latius dicam in titu. de elect.

¶Secundò fallit in receptione canonicorum, vt not. glo. in d. c. præsentium.

¶Tertiò fallit in cessationibus à diuinis, vt no. glo. prædicta. & est tex. in c. cuius. de offi. ordi. libr. vj.

¶Quartò fallit si consuetudo habet ꝙ absentes sint vocandi. in hoc enim statur cõsuetudini, vt no. glos. in d. c. quamuis. & ꝑbatur ibi in tex.

¶Quintò fallit in facienda constitutione seu statuto tendente ad singulare præiudicium absentiũ: quia tunc etiã absentes sunt vocandi, vt sentit glo. pen. in c. j. de his quæ fiunt à maio. parte capi. Quinimo videtur posse cõcludi, ꝙ tunc requirat̃ consensus omniũ. de quo in seq. fallen.

¶Sextò fallit etiam iudicio meo in omnibus casibus in quibus tractaretur de singulari pręiudicio ipsorum absentium, per ea quæ statim dixi in præcedẽti fallen. ¶Quinimo arbitror scdm glo. in d. c. j. ꝙ consensus omnium requireret̃: nec sufficeret consensus maioris partis. de qua materia tradit̃ in c. omnes. s̃. de cõsti. & in regula, quod omnes tangit. de regu. iur. lib. vj. & in l. qd̃ maior. ff. ad municip.

¶Septimò fallit in casibus in quibus per formam statuti absentes essent vocandi: qa si hoc potest cõsuetudo, vt dixi in quarta fallentia, fortius videt̃ hoc fieri posse per statutũ. facit qd̃ no. in c. cùm nobis olim. & in c. cũ inter vniuersas. s̃. de elec. Qd̃ indubitanter ꝓcedit in vniuersitatibus secularibus, vt statim dicam, sed in ecclesiasticis non videtur hoc procedere respectu casuũ, in quibus canones expresse disponerent actus posse celebrari nõ vocatis absentibus: qa licet inferiores ecclesiæ possint inducere consuetudinem cõtra positiuã constitutionẽ superioris: nõ tñ possunt statutũ cõdere, vt traditur in c. quod super his. j. de ma. & obe. & per Io. An. in c. fi. de offi. Arch. & xxij. q. v. institutũ. & ibi per Arch. & in c. pe. de appel. lib. vj. in quibus dicit̃ ꝙ episcopus etiã in synodo nõ potest statuere cõtra canones, tetigi in cle. ij. de elect. & latius tractabo in ti. de cõsti. & in ti. de cõsue. ¶Arbitror tñ posse attẽtari ꝙ stante dubietate propter prædictas opiniones respectu eorum quæ ardua sunt ꝙ statutum vniuersitatis ecclesiasticę disponẽs ꝙ in causis arduis requirendi sint absentes, valeret, ꝑ no. ꝑ gl. in regula, q contra iura. de regu. iur. lib. vj, & eorum quæ nota, Barto. in glos. super verb. per edictum. in extrauaganti ad reprimendum. & quæ latè dixi in c. j. de ope. noui nun. ¶Intellige tamen vbi aliàs canones cõtrarium clarè non disponerent. ¶Si verò loquimur de iure ciuili. Barto. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. dicit ꝙ nõ sunt vocandi. sed sufficit ꝙ actus fiat in loco in quo fieri cõsueuit per vocationem generalem; vel sonum campanę: non autem requiritur aliter vocatio absentium, per not. in l. nominationũ. C. de decurio. lib. vj.

¶Vult tamẽ ꝙ semper ad minus debẽt esse duæ partes pręsentes. de quo latius dicã in ti. de his quę fiunt à maio. parte capitu.

¶Videt̃ tñ ꝙ in actu electionis fiendæ etiã per vniuersitatẽ secularẽ sint vocãdi absentes: cũ de iure ciuili nõ reperiatur cõtrarium dispositũ, per id qd̃ habet̃ in d. c. j. de ope. no. nũ. & id qd̃ statim dixi scdm Bar. in glo. super verb. per edictũ. & ad d. l. nominationum. potest dici ꝙ tũc sufficit duas partes esse pręsentes quando vocandi essent absentes, secundũ Ioan. de Imol. in d. c. j. de his quę fiunt à maio. par. capi. ¶Et eodem modo idem videtur dicẽdum de alijs casibus specialiter dispositis à iure canonico. de quibus suprà dixi in quibus ius ciuile expresse nõ disponeret in cõtrarium. Et intellige de conuenientibus vniuersitatis secularis: qd̃ tamen pro nunc aliter non firmo. ¶Secundo casu principali cũ loquimur de actibus iudcialibus, dicendũ est

q̄ citatio est necessaria, per l. nam ita diuus. ff. de adop. & per ea quæ latius dixi s̄. eo. articulo. q. j. ¶ Sed istius q. vis stat respectu formæ & loci citandi, vtrum sufficiat absentem citari ad domū & ad quam. de quo dicetur j̄. articulo xvij. q. ix. Et an sit necessarium facere executionem, vtrū dimiserit procuratorē: & citare ipsum procuratorem. de quo latè dixi s̄. eo. articulo. q. iij̄. ¶ An verò debeat, vel possit fieri cōmissiò citationis alteri iudici existenti extra territorium de quo dicetur infrà articu. xvj̄. q. vij̄. Vel etiam mittere nuncium extra territorium. de quo aliquid tetigi in c. fin. s̄. de foro compe. super glo. iij̄. in materia domicilij̄ in vj̄. quæstione principali, versic. tertius effectus. ¶ Statuta tamen cōmuniter prouident circa citationes absentium, & illa seruanda sunt.

21 ¶ † Decimo sextò quæro vtrū præsens in iudicio sit citandus. ¶ Solutio. Vgutio v. q. ij̄. c. vocatio. tenuit q̄ necessaria esset citatio: & q̄ præsens in iudicio nō teneretur respondere, cùm non præcesserit citatio, nec ad hoc venerit. Q̄d etiā videt ꝓbari secūdū Archi. per l. ij̄. in fi. ff. de cōdi. & demō. & ff. de iud. in l. ij̄. §. legatis. vbi tex. dicit quoniā ob aliā cām venit &c. sed oportet secundū quosdā eū ꝓmittere q̄ certa die respōdebit. ar. de l. ij̄. §. sed si dubitet. Et sic dicit Archi. in d. c. vocatio. se vidisse seruare in curia Romana. Et idē etiā tenuit Vincē. in c. j. s̄. de iudi. p illū tex. ¶ Spe. verò in tit. de lib. obl. §. sequit. ver. itē dicūt quidā. dicit q̄ licet reus à casu venit corā iudice nulla citatione p̄missa potest tñ ei offerri libell⁹: qa vbi te inuenero &c. ij̄. q. j. in primis. & aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. duntamen sibi concedatur libera potestas proponēdi dilatorias, tam fori q̄ aliàs. ij̄. q. vj. c. exceptio. de re iudi. c. inter monasteriū. & tempus ad deliberandū, vt in aut. offerat. C. de lit. contesta. ¶ Io. And. in c. fi. de elect. lib. vj. dicit q̄ in ꝓcessu & snīa satis est partē esse p̄sentem absq; eo q̄ procedat citatio. ¶ Ad primū allegat c. qualiter. ij̄. §. debet. j̄. de accu. ¶ Ad secundū allegat ff. de re iudi. l. de vnoquoq; in quibus nihil dicit de citatione, sed solū de p̄sentia. & bene facit C. quomodo & qñ iud. in quarta. & in l. si proponis. ij̄. ¶ Vbi à cōtrario colligit q̄ si citata fuit pars ad certū locum, & iudex in alio loco procedat, tenet processus præsente parte. ¶ Mouet etiam, qa cū effectus citationis sit vt citatus veniat: ex quo p̄sens est cessat citandi necessitas. facit ff. de libe. agno. l. §. fina. scd̄m Ioan. Andr. in d. c. fina. & sequitur ibi Petr. de Ancha. & post eum do. Domi. dicens q̄ si citandus venit ad iudicium absq; citatione, & respondet actui, valet actus. Et idē tenet Gul. de Cu. & Barto. in l. j. ff. de in ius vocan. & in l. prolatam. C. de sen. & dicit Pet. q̄ hoc est singulare dictum. & etiam sequitur Lapus in dicto c. fina. tenet dominus meus in c. ecclesia. de consti. in glo. super ver. nulla. & dominus Antonius c. j. de iudi. ¶ Bald. in rubrica C. de in ius vocan. dicit q̄ iudiciū potest incipere à partis præsentia, sicut à citatione secundùm Gulel. in l. j. ff. de in ius vocan. ¶ Sed ipse allegat gloss. ordi. l. fi. §. illud. C. de tempo. appel. & est dictum Ioan. And. in d. c. fina. de electio. lib. vj. ¶ Idem Bald. in l. ij̄. C. quomodo & quādo iudex. reiterata opin. Archid. dicit considerari oportet quòd dilationes habent diuersa nomina: & hoc ex proprio fine. nam finis expectatiuarum dilationū est solū ad cōparendū: & tunc p̄sens non est expectandus. ¶ Finis autē probatoriarum est probatio: & tunc præsens est expectandus. C. de testi. in l. si quādo. vnde expectatoria solùm est necessaria ꝓpter causæ vlteriorē cognitionem. ¶ Et idem quasi sentit Bar. in l. cùm fratrem. C. de his quibus vt indig. ¶ Tradit etiam in l. mutus. §. his. ff. de ꝓcurat. qui dicit quòd citatio non est necessaria quando quis est præsens in iudicio: quia paria sunt esse præsentem & citatum. per d. l. de vnoquoq;. & idem etiam sentit in c. j. de milite vasal. qui contumax est. in fin. ij̄. q. Angel. verò in l. de vnoquoq;. ff. de re iudi. dicit q̄ si partes sunt præsentes, licet nulla præcesserit citatio ad sententiam audiendam tenet sentētia: & quod stultus est iudex qui facit citari partes quando sunt præsentes. alleg. l. ij̄. C. quomodo & quando iudex. & l. etiam. §. fin. ff. de mino. & l. properandum. §. j. C. de iud. & Io. An. in addi. Spe. de sentē. §. vt autem. ver. & nota. pro quo dicto facit quod dixi j̄. artic. xx. q. iij̄. in fine. vbi vide. Sed dicit Ioan. de Imol. quòd imò non est stultum: imò est cautum citare vel monere ad sententiam audiendam, vt no. Io. An. d. ver. & nota. imò tñ est necessaria si altera pars noluit ibi stare, per not. per Barto. in l. j. ff. de in ius vocan. & l. furioso. ff. de re iudic. subdit tamē Ioan. de Imol. quòd forte de iure sufficeret partē esse præsentē, ꝑ d. l. de vnoquoq;. & per d. l. etiam. & quod not. per Ioā. And. in c. fi. de elect. li. vj. ¶ Bald. etiā in l. j. ff. de fri. dicit q̄ inter præsentes citatio non est necessaria. vnde dicit q̄ licet citatio sit nulla: tñ valet processus inter p̄sentes, licet ergo non valeat citatio, valeat comparitio, & processus qui inde fit. no. Bal. ibi per illum tex.

22 ¶ † Sed tu conclude quòd p̄sens tenetur respōdere, vel terminum petere ad deliberandū aut ad probādum, vel quid simile faciendum, nec ad hoc necessaria est noua citatio: quia finis citationis est comparitio, videlicet vt quis se p̄sentet: & ideo p̄sens non est citandus. Ita procedat opinio Spec. Ioannis Andreæ & sequacium. & notat etiam Bald. in l. nam ita diuus. ff. de adopt.

¶ Et enim quę sunt ad finem cessant adepto fine, vt in cap. euidentia. j̄. de accusa. & idem etiam tenet Bald. in authē. si omnes. C. si vt fe ab hære. abst. & dominus meus in cap. inter quatuor. suprà de maio. & obed. & in capit. cùm in iure. suprà de officio delega. & Gulel. & Bald. in l. j. ff. si quis cautio. ¶ Et sic patet q̄ præsens non potest dicere, cites me si vis quòd tibi respondeā, sed bene potest petere terminum ad respondendum, vt dicit Bald. post Gul. in dicta l. j. in fin. quæstionis. ¶ Ad quod etiam vide quod dixi in cap. ij̄. s̄. de libel. obla. articu. xiij̄. versic. septima conclusio.

23 ¶ † Et ex prædictis infertur quòd si citatus per citationem nullam: quia sit facta nō ritè, vel debita forma non seruata compa ruit: & moneatur à iudice quòd respondeat, q̄ tenetur respondere, vt not. Innocen. in simili. in c. cùm causa. s̄. de officio delega. licet Hostien. teneat contrarium, sed dicit ibi domi. meus, & ibi etiam dixi post eum q̄ vigore citationis nullæ non cogitur respōdere, sed ex quo est præsens: ex noua citatione seu monitione à iudice facta tenetur respondere: vnde licet citatio absq; peremptorio nō validet processum in casibus in quibus requiritur peremptorium. de quibus dicam articulo xxvij̄. tamen validat processum si pars per illam cōpareat ex quo præsens est, vt d. c. cùm causa. tenet gloss. xxiij̄. quęstio. ij̄. c. de illicita. facit c. consuluit. de offi. dele. no. Pe. de Anch. in repet. c. in p̄sentia. in j. not. dicens per illum tex. q̄ de præsente nō est necessaria citatio. Sed monitio cōstituit inobedientem in vera contumacia, per c. consuluit. de offi. deleg.

¶ Et no. circa prædicta q̄ si aliquis cōpareret in termino præfu meretur citatus, & non fortuito venisse, vt no. Arch. lxxx ij̄. d. c. proposuisti. & Bal. in l. ij̄. C. qūo & quādo iud. de quo latius dicam j̄. artic. xxx.

¶ Item aduerte: quia prædicta vident procedere secundū Bar. in l. j. ff. de in ius vocan. quando p̄sens responderet.

¶ Ad quod etiam vide quod dixi j̄. xxvij̄. prin. arti. q. x. secus si nollet respondere: quia inuitus non cōpellitur respondere, sed est necessaria citatio. sic dicit intelligendum. §. fi. insti. de pœna teme. liti. & l. ea quę. C. quomodo & qñ iud. ¶ Quod ego arbitror procedere si modo iudex vellet cōpellere inuitū ad respondendū: qa ex tēpore nō cogit respōdere, nec iudiciū suscipere, sed sicut si fuisset citatus habuisset debitam dilationem, vnà cū citatione, vt not. Bald. in l. ij̄. C. quomodo & quando iudex. et Cy. repetit. l. dies festos. C. de fer. de quo latius dicam j̄. articulo xx. Ita nec nunc cogitur statim iudicium suscipere & rādere, sed pōt sibi statui terminus ad respondendū. ¶ Et ideo si postea ipse cui statutus esset terminus cōpareret & opponeret exceptiones declinatorias dilatorias, & similes: & similiter opponeret de citatione nō legitimè facta, talis oppositio respectu citationis illegitimę nō releuaret. & si iudex pronūciaret ꝓcedēdū ad vlteriora saluis exceptionibus, vel forma statuti: exceptiōes reseruarent in fine causę: nō intelligeret reseruata exceptio non factæ vel inualidę citationis ex quo semel fuit præsens & recepit debitas dilationes ad suas defensiones. ¶ Et ita cōtingit superioribus diebus in quæstiōe facti in qua sic bis fuit iudicatū. ¶ Quod tamen dixi q̄ statuendus esset terminus. Verum est si non comparuit instructus: quia si non daretur sibi iste terminus meritò posset declinare tale mandatū sibi ex improuiso factū. Nec posset cōpelli respondere, & si cōpelleretur posset appellare, per no. per Io. An. in c. j. s̄. de iud. & ita procedat dictū Bar. in. d. l. j. ff. de in ius voc. secus si esset instructus, ita no. Bal. in c. j. de mili. vasal. qui cōtu. est. in ver. itē an ille. col. vj. Et prędicta notabilis: quia quotidie contingunt in practica.

24 ¶ † Decimo septimò quęro: qa in præcedentibus quæstionibus vidimus an quis debeat citari, vnde quęro nunc quis possit citari. ¶ Sol. in primis pono aliā regulam, videlicet, q̄ quilibet contra quem dirigitur petitio, seu cuius petitur generaliter vel specialiter interesse pōt citati: nisi aliquo speciali priuilegio defendatur: vnde si sunt aliquę personæ priuilegiatę prout sunt quæ in ius vocari non possunt, de quibus statim subñciemus in fallē tijs: ergo stat regula in contrariū, vt l. j. in fi. ff. ad municip. & qa hoc edictum est prohibitorum, vt l. j. & ij̄. per totū. ff. de in ius voc. sicut in simili dicimus de testibus, testamētis, accusationib⁹ & similibus. prędicta tñ regula fallit in pluribus personis quæ speciali priuilegio nō possunt vocari.

25 ¶ † Primò fallit in Cōsule, Præfecto Prætore, ac etiā cęteris magistratibus qui imperiū habēt: & q̄ iubere cohercere, & in carcerem

ceream duci facere possunt, vt l.ij.in prin.ff.de in ius vocã.tenet Specu.eo.titu.§.contra versicu.item nõ valet.facit.ij.q.j.c.pxi bẽtur.tenet Specu.in titu.de reo.versicu.item consul.& prætor.

¶ Maiores ergo magistratus non possunt in ius vocari. Quod procedit:non solùm in citatione reali,sed etiã in verbali,scilicet si citarentur vt eo tempore quo gerunt magistratum cõpareãt in iudicio.secus si citarentur verbaliter vt finito officio compareant:qa possent citari per ea quæ tradunt in d.l.ij.de in ius vocan.iuncta.l.pars literarum.ff.de iudi.& l.in tempus,ff.de hære. instituen.Et quod nota.in l.fin.C.de fer.& in l.j.§.nunciatio.ff. de oper.noui nuncia.& per Bartol.in d.l.ij.ff.de in ius vocan. Ad quod vide quod dicam infrà xix.& xx.articulo.facit quod dicam in sequẽ.fallentia.¶ Et ex hoc quòd maiores magistratus non possunt durante officio conueniri.infert Ang.in d.l.pars literarum.quòd si Potestas vel Officialis faceret præconizari q̃ quicunq; ab eo vel à familiaribus suis debet aliqd habere cõperat coram eo intra certum terminum,aliàs non audietur, quòd per hoc non præiudicabitur creditoribus,cùm ipse non possit conueniri.nec sit iudex familię suę,vt in d.l.pars literarum.in l. qui iurisdictionẽ.ff.de iurisd.om.iudi.¶ Et prędicta procedunt quando magistratus esset temporalis.secus autem si esset perpetuus:quia tunc posset citari,& tenetur mittere procuratorẽ, vt l.penul.C.de procura.v.q.ij,c.fi.& hoc ne pereat ius aduersario in temporalibus:ergo magistratibus & dignitatibus procedit.l.ij.& ij,ff.de in ius voc.& l.pars literarũ.ff.de iud.ita dicit Io.de Imo.in l.quoties.ff.de re iud.& in c.querelã.de procura.& l.nec magistratus.ff.de iurisd.

26 ¶†Secundò fallit in episcopo dum sacra facit.text.est in d.l.ij. ff.de in ius voc.tenet Specu.eodem titu.§.contra.versi.item nõ valet.& in tit.de reo.versi.item episcopus.Et idem dicit glo.in d.l.ij.de quolibet clerico dum sacris instat. facit l.omnes.C.de epis.& cler.Quod tamẽ limita si citarent dum sacris incumbũt vt tunc compareat.secus si citarentur vt compareant finito officio seu finitis sacris.scdm glo.& Bar.in d.l.ij.¶ Et adde quod statim dicam in fallentia xiij.

27 ¶†Tertiò fallit in iudice qui dum de causa cognoscit in ius citari non potest,vt d.l.ij.

28 ¶† Quartò fallit in eo qui cum equo publico in causa publica transuehitur,vt d.l.ij.& glossi.ibi exponit, hoc est in præcone, vnde ille qui vadit præconizando nõ potest citari in ius:& idẽ dicit ibi Barto.vbi dicit quòd fecit liberari quendã præconem qui fuit captus dum iret præconizando super equo per ciuitatem:quia non potest in ius vocari.quod intellige quòd nec realiter,nec verbaliter põt citari,vt cõpareat tempore nunciatiõis seu banni.sed banno & nunciatione finita potest per ea quæ dixi in præcedentibus fallentijs.

29 ¶†Quintò fallit in eo qui vxorẽ ducit qui citari nõ potest, vt d.l.ij.quod intelligit ibi gl.& Bar.dum ducit vxorẽ.faciũt quæ dixi in præcedentibus fallentijs

30 ¶†Sextò fallit in ea quę nubit seu quæ ducitur ad spõsum,quę similiter citari non potest,vt d.l.ij,quod tñ intellige vt dixi in præcedentibus fallentijs.

31 ¶†Sptimò fallit in eo qui apud prætorem causam agit,scilicet dum agit causam.vt d.l.ij.ff.de in ius voc.quod intelligit ibi gl. nisi vocetur ad maius tribunal.de quo in l.contra pupillum.§. is qui ad maius.ff. de re iudicata. facit quod dicam in sequent. fallen.

32 ¶†Octauò fallit in eo qui vocatur ad maius tribunal:quia interea nõ potest citari ad minus tribunal.facit quod dixi in præcedenti fallentia.tenet Specu.eo.ti.§.contra.versi.item non valet.¶ Ad quod vide quod dixi j.arti.xxxj.versicu.quartus effectus.

33 ¶†Nonò fallit in eo qui funus ducit familiare,vt d.l.ij. & dicit ibi glo.q̃ nec ipse nec aliquis de familia sua potest in ius vocari vsq; ad nouem dies,vt in auth.vt cùm de appel.cog.§.pen.Et subdit glo.q̃ familiare funus dicitur,siue sit de genere suo, siue de seruis siue de seruitoribus.per l.pronunciatio.§.communi.ff. de verb.signifi.

¶ Vnum tñ hic incidenter nolo omittere circa errorẽ illius gl. quem errorem etiam cõmuniter omnes sequunt in eo qđ dicit seruitoribus:quia verbum illud apud latinos non reperit cũ secundũ rectam grammaticam nõ reperiatur seruitum:nisi dicas q̃ illud non sit nomen verbale,sed iuxta vulgare.

34 ¶†Decimò fallit in eo qui obsequia mortuo facit hoc est in eo qui lauat cadauer,vel quid simile facit mortuo, vt d. l.ij.in fine iuncta glos.secundũ vnam lecturam in eo qui facit busta, hoc est & cõbustiones.Comburentes enim cadauera rogo vt cinis conseruetur,vt olim fiebat,& traditur in l.pro hęrede. §.j.ff.de acqui.hære.tales citari non possunt.Quod tñ intellige dum prędictis officijs incumbunt.

¶ Vndecimò fallit in illis qui cadauer prosequunt,scilicet familiare,vt d.l.ij,iũcta gl.ff.de in ius voc.& declara vt dixi in prędenti fallen.

35 ¶†Duodecimò fallit regula realis citationis in doctore qui pro causa ciuili non potest realiter citari,hoc est non potest capi, vt no,glo.& Bar.in l.medico.C.de profes.& medicis.lib.x.vbi gl, nota.q̃ iudex qui doctores realiter citat pro causa ciuili, capite punitur:& ibi etiam dicit Bal.quòd nec potest perquiri à familia officialis,vtrũ habeat arma.Et q̃ doctor non possit realiter citari,tenet Bar.in quodam tractatu de carceribus.

¶ Sed tamen licet ille tractatus attribuatur Barto.mihi videtur quòd nullo modo sit Bartol.¶ Sed aduerte quia Bartol.in dicta l.medicos.dicit quòd hoc est verum in doctore qui actu legit in studijs approbatis:aliâs secus. ¶ Et idem etiam tenet ibi Ioan.de Pla.pro quo dicto allego l.si duas.quasi per totum ff. de excu.tuto.¶ Aduerte tamen;quia idem dicendum est in doctore qui exercet postulationem.nam & patroni causarũ,quales sunt aduocati dictum priuilegium videntur habere,per not, per gloss.in l.miles.ff.de re iudic.& in l.aduocati.C.de aduoca, diuer.iud.facit l.j.in princip.ff.de bono.possess.ex testa.mili.& sequitur Barto.& Ioan.de Imol.& doc.in d.l. miles. Et habet locum dictum priuilegium non solũ in doctore legum,sed etiã in doct.medicinæ,& in alijs,de quibus in d.l.medicos.sed non habet locũ in poëtis nec similibus de qbus ibi.Et nota q̃ nedũ ipsi docto.sed nec filij aut eorũ familia possunt in ciuilibus realiter citari,vt no,glo.in d.l.medicos.Sed pro crimine bene possunt capi & carcerari,vt in d.gl.

36 ¶†Tertiodecimò fallit in milite,per tex.in d.l.miles.ff.de re iudi.& Ang.ibi quòd limitat ibi glo.si modo miles agat in expeditione.aliàs secus.facit l.miles qui cõmeatu.ff.ex quib.cau.ma, Et ideo milites nostri temporis non habent hoc priuilegium cũ nonvadant in expeditionem,sed solùm habent priuilegium in bibendo prius & in precedendo.Et profecto sunt quãplurimi qui vix illud priuilegium deberent habere,Ad quod vide Cy. Bartol.& Bald.in l.j.C.de iuris & facti igno.& Specu,in titulo de procura.versicu.item quòd est miles. & quod traditur in l. filiusfamilias.§.veterani.& ibi per doct.ff.de procur.& l.militem.& l.qui stipendia.C.de procu.& per do.meum in c.in nostra.s.de procur.Bald.tñ in l.j,C.de cessio.bo,in fine quęstionis tenet q̃ etiam milites nostri temporis gaudeãt priuilegio,vt nõ possint realiter citari:quia veri sunt milites:aliàs falso vocabulo vterentur quod esset quędam fatuitas:& licet nõ habeãt insignia obseruantię veteris:tñ habent nouę obseruãtiæ insignia, facit c.translato.s.de constitu,Et quia si fiunt à Papa beneficiantur,vt patet in pontificali.cap.clxiij.

¶ Sed prædicta opinio non videtur vera,per ea q̃ s.dixi de doc, qui non sunt in expeditione exercitij doctoratus.¶ Et q̃ miles non potest capi etiam pro repręsalijs,tradit Bar.in tract.repræsaliarum,q.vij.versi.ad quartum.

37 ¶ †Quartodecimò fallit in clericis.nam cũ ipsi sint milites celestis militię debẽt gaudere prędicto priuilegio:qa clericus(vt dixi)miles celestis militię dicitur,vt no.in c.j.de cle.ęgro,lib.vj. ¶ Et ideo non debet posse realiter citari.ita concludit gloss.in d.l.miles.¶ Sed Oldra.vt ibi refert Angel.tenet quòd possint realiter citari.vnde si clericus non vult capi eget beneficio,cessione bonorum,vt in c.Odoardus.j.de so.& per no.in c.peruenit.j.de fideiuss.¶ Sed Iac.de Aret.Instit.de act.§.præterea.in quæstio.fina.tenet primam opi.pro qua facit l.j.§.est & alius. ff.si quis à paren.fu.manumissus.& ad c.Odoardus. respondet quòd ibi non defendebat se beneficio d.l.miles.& hanc opinionem sequitur Angel.ibi tanq̃ magis æquam:quia non debet dari occasio,vt euocetur à diuinis.Sed aduerte:quia in contrarium videtur facere.quod not.Barto.in l.j.C.de iur.& fact.ign. in quantum dicit quòd priuilegium ilius l.j.concessum militi armatę militię non debet trahi ad militem celestis militiæ,sed potest respõderi quòd ibi loquitur de alio priuilegio quod est magis strictum:& paucas habet fallentias.secus in priuilegio d.l. miles.quod multis conceditur:& sic residet Ioan.de Imol.ibi remittendo se ad ea quæ ipse tradit in l si verò.§.de viro.ff.sol, mat.in secundo membro principali.& ibi in d.§.de viro.Ioan. Imo.idem tenet.& etiam idem tenet in d.c.Odoardus.vbi etiã hoc tenet Pe.de Ancha.& Io.de Imo.& hanc opi.tenet Ioan. An.Arch.& Do.in c.si clericus.defen.excõ.lib.vj.vbi tenẽt q̃ non possit capi etiam si obligasset,vt posset personaliter capi, per cap.ex rescripto.de iureiurando.Et mihi placet.¶ Et aduerte:qa etiam pro repręsalijs concessis non possunt capi, secundùm Bar.in tracta repræsaliarum in vij.q.princip.ver.ad quintum.per c.j.de iniur.& dam.dato.li.vj.Nisi sit cõiugatus, vt ibi per Bar.Nec obst.c.si propter tua debita.de rescript.li.vj. quia ibi non negatur quòd clericõ nõ cõperat hoc beneficiũ:& si tu

diceres,ad quem ergo effectum fuit ibi impetratum & cõcessum illud priuilegium, super fructibus beneficiorũ vacaturorũ,propter debita persoluenda?respondetur facilius,q̃ hoc factum fuit,vt satisfieret creditoribus:nec creditores sui defraudarentur:& vt facilius reperirentur credentes,& subuenientes necessitatibus ecclesiarum & clericorũ.¶Sed aduerte,quia vidẽ hoc esse mirabile,quòd clericus non possit realiter citari à iudice:& tamen pars possit illum fugientem realiter citare,capiẽdo ipsum,etiã propria authoritate.vt traditur in c. cùm nõ ab homine.s̃.de iudi.¶Sed ego arbitror q̃ illud, quòd ibi dicitur de clerico fugiẽte,habeat locum respectu delicti, vel etiã si aufugeret cum pecunia creditoris : quia videtur q̃ tũc etiã laico licitum sit realiter citare, & ipsum capere. de quo latius dixi in d.c.cùm non ab homine.s̃.glo.j.in primo mẽbro & latius in cap.peruenit.j.de senten. excõ.in nono principali articulo per quatuor membra principalia, & maximè in secundo & quarto tangit Io.de Imol.in capitulo lator.j.de pign.¶Sed extra crimen,& quando non fugeret cum pecunia creditoris, nõ video quòd pars aliquo modo posset eum capere etiam fugiẽtem.cogitabis.¶Sed pro causa criminali potest capi, vt in capi.si Episcop.de offic.ordi.lib.vj.xxvñ.quæstio.j.capitulo si custos.& c.si homo.& c.si quis rapuerit.xix.quæstio.ij.capit. Abbates & c.si clericos.de senten.excom.lib.vj.Et ibi Io.An. Archi.& domi.Domi.vbi idem dicunt pro debito ciuili descendente ex crimine,seu delicto,per tex.in cap.j.de deposito.¶Et aduerte:quia regulariter contra illos,quibus nõ possunt repręsaliæ concedi,tradit Barto. tracta. repręsaliarum in vñ.q. princi.in fi.vbi concludit,quòd illi, qui continentur in l.ñ. & iñ.& l.neq̃ impuberes.ff. de in ius vocand. qui non possunt realiter citari,de quibus dixi, nec possunt contra eos exerceri repręsaliæ quæ exercerentur vt citatio realis.

38 ¶†Decimoquintò, fallit in quibusdam alĩs personis, quę similiter habent priuilegiũ,ne possint conueniri: nisi inquantũ facere possunt.& sic nõ possunt realiter citari, quales sunt maritus,parens,patronus,donator,& socius : quia tales non possunt realiter citari.maritus ab vxore, parens à filio,patronus à liberto,donator à donatario,socius à socio, in iudicio societatis.secundũ ea quę tradunt in l.alia.§.fi.& l.rei iudicatę.ff.sol. matri.& in l.sunt qui.cũ seq.ff.de re iudi.& insti.de act. in §. sed & si quis cum parente.de qua materia dicẽdũ, vt latius tradit in dictis iurib⁹.&de socio tradit etiã Bal.ĩ rub.C. p̃ socio.

39 ¶†Decimosextò,fallit in muliere: quæ similiter non põt realiter citari pro debito ciuili : si modo sit mulier honestę vitæ, & bonę famæ:quinimo iudex pœna capitis punit̃ si faciat mulierem carcerari,secundũ l.C.in l.j.C.de offic.diuer.iudi.& in auẽ.sed nouo iure.C.de custo.reorũ.& in corpore vnde sumit̃ in auẽ.vt nulli iudi.§.necessariũ. secus si sit infamis,prout est meretrix:quia tũc põt carcerari,etiã p̃ debito ciuili,secundũ Cy.in d.auẽ.sed nouo iure.& traditur in dicto tractatu,de carceribus.in prin.¶Tenet Bal.in l.consentaneũ.C.quomodo & quãdo iud.col.fi.per tex.in auẽ.de testi.& ca quę pa.§.fina. & Ludo.ponta.in repe.l.j.C.de hęre.inst.sub.ix.q. Et no.gl.in l. nemo.C.de exacto.tribu.lib.x.per d.l.j.& auẽ.ibi positam.C. de offi.diuer.iud.vbi dicit̃, q̃ etiã pro debito fiscali, nõ potest realiter citari:& iudex cõtra faciẽs.si est maior.xx.librarũ auri,si minor.x.librarũ auri,pœna punitur.¶Nec obstat l.quoniã.C.de custo.reorũ.quia illa lex est correcta per iura posteriora.& tenet Ang.in repetitione.l.nemo carcerẽ.C.de exact. trib.lib.x.vbi cõcludit,q̃ nec pro priuato, nec pro publico debito possit carcerari : & sic voluit, q̃ nec pro causa criminali possit carcerari.& idem etiã voluit Bart. q̃ etiã pro causa criminali non possit carcerari,per iura prędicta.¶Sed dicit Ioã. de Imol.in c.lator.j.de pig.q̃ illa iura nihil dicũt de causa criminali.vnde recurrendum est ad d.auẽ.sed nouo iure.C.de custo.reo.vbi tex.videtur velle,q̃ possit capi pro crimine:sed tamen non debet carcerari,sed debet teneri in aliquo monasterio custodienda:q̃ tamen hoc non seruatur : sed de consuetudine carceratur,in carcere separato à masculis. Quidã tamẽ dicunt,q̃ etiam pro causa ciuili potest realiter citari , videlicet si conueniatur occasione tutelę administratę:& renunciasset vel leiano,& omnibus alĩs exceptionibus sibi cõpetentibus, per not.per Bart.in l.si quis sub conditione.ff. de testa. tutela.vbi videas si hoc dicit,quia ad presens non vidi. ¶Et idem tenet Barto.in auẽ.matri & auiæ.C.quando mulier tute.offi fungi potest.ver.ex hoc etiam dico, quòd licet mulier pro debito ciuili.tenet Ludo.ponta.in repeti.l.j.C.de hæredit.institu.q.ix. ver.illud tamen quod dixi,quòd mulier.

40 ¶†Decimoseptimò,fallit in his,qui cesserunt bonis:qui non possunt realiter citari:quia qui bonis cedit,debet ire liber quo vult,not.glos.& sequitur Ioan.de Imo.in c.lator.j. de pig no. per l.j.C.qui bo.ced.poss.& ibi traditur.

41 ¶Decimooctauò fallit in legatis & his qui habent ius reuocandi domum.de qua materia dic vt latè dixi in c.fi.s̃.de foro cõpeten.super gloss.fin.in materia iuris reuocandi domum.¶Et ex prædictis habes personas priuilegiatas quæ non possunt in ius vocari.¶Est tamen aduertendum quod sunt etiam quædã personæ priuilegiatę quæ licet citari possint:nõ tamen possunt citari sine permissu iudicis hoc est sine venia.de qua materia latè dicam j.in xx.articulo.

42 ¶†Decimooctauò quæro specialiter de infante vtrum possit citari.Solu.dic q̃ non.tex.est in l.quiq̃.& in l.neq̃ impuberes. ff.de in ius vocando.& ibi Bartol.& nota.in l.j.§. sufficit.ff.de admini.tuto.tractat Specul.eodem titu.§.consequenter.versic. item non valet.& in titu.de reo.versic.item non potest agi contra infantes.tenet Bald.in ca.j.de milit. vasal.qui contu.est.vbi subdit q̃ creditor qui vult suum consequi ab infante,debet adire iudicem,& facere citare coniunctos,& affines infantis.ff. ex qui.cau.ma.l.ergo.& debet facere & curare ita vt det̃ tutor. nã curator nõ põt sibi dari cũ non det̃ nisi petẽti.ff.de tute.in l.qui habet.§.si pupillus.Dicit tamen Bar. q̃ si bona infantis essent peritura,vel immineret æs alienũ graue quòd iudex ex suo officio posset dare curatorem liti.ff.quib.ex cau.in posses. eatur.l. Fulcinius.§.vtrum.quod intelligit de consilio coniũctorum infamis,& in subsidium quando non reperiretur tutor. ¶Mouetur:quia si iudex potest ex mero officio remouere creditorem, vel tutorem:ergo & decernere potest.ff.de magistra.conueniẽ. in l.j.§.exigitur.ñ.responso.Vnde erit casus singularis in quo per inquisitionem datur curator liti contra regulam superius dictam.& contra no.Insti.de curato.§.item in lite.facit etiã: qa si bonis absentis datur curator ad instantiam creditorum,vt l.ab hostibus.ff.qui.ex cau.ma.eodem modo debet dari infanti quẽ certum est haberi p̃ absente.¶Item certum est quòd datur curator vẽtri respectu eius q̃ est in vtero:ergo & infanti.ff.de vẽt. in poss.l.j.§.generaliter.cum sequenti.¶Aduerte tamen : quia nulla l.hoc expresse dicit,& ideo doc.in d.§.si pupillus. variãt super hoc dubio.Pe.similiter tenet q̃ infanti nõ possit dari curator ad litem,per tex.in d.§.si pupillus.Et remedium creditorum est quod citentur cõiuncti & amici quos verisimile est defensuros infantem.Et si defendant satis est si nõ defendant p̃cedit̃ ad missionem in bonis defuncti:& procedit̃ ad venditionem si ex contractu defuncti cõueniat̃.per l.hoc aũt.in prin.& l.apud Iulianũ.§.fin.ff.quib.ex cau.in pos.ea.¶Sed dicit Bald. cõsiderandũ esse:qa si cõenit̃ ex cõtractu defuncti:ergo oportet q̃ infans se immiscuerit hæreditati, vt l.si cũ dotẽ.§.trãsgrediamur.ff.sol.ma.sed istud nõ potest fieri sine tutore,vt in l.potuit.C.de iure delib.ergo &c.¶Sed ad hoc respondẽt quidã q̃ sufficit immixtio.l.duodecim tabularũ.ff.de cõdi.fur.l.ñ.& ibi per Cy.Sed ista solutio dubia est in se,& falsa in infante extraneo.Sed dicit Bal.q̃ suppositio casu in infante extraneo,& hæreditas esset iacẽs:& ideo daret̃ curator hęreditati iacenti.ff.de neg.gest.in l.debitor.aliter hęreditas iacẽs tanq̃ res inanimata nõ posset latitare:& sic nec pati'scdm decretũ.ff.de hære.instit. in l.si quis instituat̃.in fi.scdm Bal.in d.c.j.de mili.vasal.

Sed tu aduerte:qa ex prędictis colliguntur duæ quęstiones.

¶Prima vtrum infans possit citari. Et ista est propriè quęstio nostra.Et dicendũ est q̃ nõ per iura superius allegata in princi.

¶Secũda quęstio est quo remedio succurrat̃ creditoribus volẽtibus cõsequi suũ cõtra infantem:& de tutore nõ est dubiũ , q̃ dari põt.Sed de curatore si tutor nõ reperitur est maius dubiũ, sed qa nõ pertinet punctaliter ad materiã nostrã ideo omitto. vide in prędallegatis iuribus in d.§.si pupillus.& d.§.sufficit.& in l.j.& ñ.C.qui legi.perso.& in alĩs iuribus superius allegatis, & per Specu.& Io.An.in addi.in d.ver.itẽ non põt agi contra infantes.Ego aliquid tetigi in c.j.s̃.de lib.obla.in viij.prin.arti. in ij̃.membro.p.q.vj.& vtrũ tunc contra infantẽ possit procedi ad primum decretũ & qualiter,dicã latius in ti.de eo qui mit. in poss.causa rei seruandæ.

43 ¶†Decimononò q̃ro qd de pupillo vtrum possit citari.¶Sol. dic q̃ aut quæritur vtrũ possit citari verbaliter aut realiter.

¶Primo casu dic q̃ aut est alieno iuri subiectus,& non potest citari,vt in l.neq̃ impuberes.& ibi glo.& Bar.ff.de in ius vocã. & in l.j.§.sufficit.de admini.tuto.Aut nõ est alieno iuri subiectus,& põt citari verbaliter.& intelligit̃ vt compareat legitimè. Et adde omnino qđ dixi j.art.xx.q.xix.Et si nõ cõpareat,vtrũ dicatur contumax,videbimus j.in ti.de do.& contu. Et vtrum possit procedi contra eum primũ vel secundum decretũ, videbimus j. in ti.de eo qui mit.in pos.¶Aduerte tñ:quia sunt quidam casus in quibus pupillus habet legitimã personam standi in iudicio:etiã sine tutore si modo sit doli capax:& in his non est dubium q̃ potest citari.

Primus

¶ Primus casus est in interdicto de libero homine exhibēdo. in l. j. §. hoc interdictum. ff. de li. ho. exhi.

¶ Scds in populari actione vt l. mulieri. ff. de popularibus acti.

¶ Tertius, in iudicio momentaneę possessionis, vt l. fin. C. qui legitimā personā. & in l. j. C. si p vim vel alio modo. ¶ Quart⁹, in petenda bonorū possessione vt ff. de bo. possess. infan. l. j. §. j.

¶ Et no. q̄ si pupillus fuit litē contestatus cum authoritate tutoris, licet tutor postea citetur. q̄ veniat ad videndū productio nē testiū, vel quid simile, tenet citatio. ita no. Bal. in l. si quando. C. de testa. §. ix. & ita dicit, disputādo fuisse cōclusum per quēdam do. Pe. per tex. in l. si id ꝛò. licet de eiecto qui est valde nobilis ad hoc scd̄m Bald. Quod tamē dictū nō videt procedere sine dubitatione per ea, quæ dixi de litis cōtestatione facta p dominum, seu procuratorem. s. eo. articulo. q. iiij. ¶ Si verò loquimur de citatione reali subdistinguę q̄ aut loquimur in causa ciuili, aut criminali. ¶ Primo casu prędictus doctor in dicto tractatu de carceribus, qui attribuitur Bar. dicit, q̄ credit, q̄ pupillus possit, etiam pro debito ciuili carcerari dūtamen sit doli capax. quāuis possit petere in integrū restitutionem, si esset læsus. per ti. de minoribus. sed nihil allegat. nec placet hoc dictū Bar. enim in d. l. nec ꝛ. quem sequuntur moderniores, tenet q̄ nō possit realiter citari. Et ista opi. plus mihi placet. pro qua facit, quod statim dicam de minore in seq. q̄o. in opi. Angel. & Bal. & hanc opi. tenet Bal. in l. j. C. qui bo. ce. pos. vbi dicit, q̄ pupillus non potest cedere bonis, nec carcerari pro debito: quia satis est, q̄ pro debito suo patitur primum decretum, & pro debito paterno patitur etiam secundum decretum. de quo dicemus in ti. de eo qui mit. in possess. ¶ Si verò loquimur in causa criminali, prędictus Doctor in d. tractatu tenet q̄ possit realiter citari, & sic capi: si sit doli capax, per not. in l. fina. C. de custo. & exhi. reorum. ibi dum tex. dicit ætateq̄ vinctorum. sed tñ ille tex. non probat. ¶ Tu dic q̄ ista. q. pendet ab alia. q. vtrū pupillus possit delinquere, & pro delicto puniri: de quo dic vt latè dixi in c. i. de delictis puero. vnde q̄stio prędicta potest locū habere ī casib⁹, in quib⁹ pupilli possunt delinquere, & p̄ delictis puniri. in quibus casibus rationabile est, q̄ possint realiter citari: & sic capi, & carcerari.

¶ Vigesimò quęro, vtrū minor pubes possit citari. Solutio dic q̄ aut loquimur de citatione verbali, aut reali. ¶ Primo casu dic q̄ potest verbaliter citari. arg. l. neq̄ impuberes. à contrario. ff. de in ius vocā. facit qđ dixi in præsenti. q. de pupillo. Et vtrū cōtra minorē citatum. & nō cōparētem, possit interponi secundum decretū. dicam in ti. de eo qui mit. in pos. ¶ Secūdo casu, dū loquimur de citatione reali. Ang. in repe. l. nemo carcerem. C. de exac. tribu. libro. x. ver. ex prędictis. col. v. dicit, q̄ minor fortè non potest cercerari & sic non potest realiter citari: quia incarceratio pro causa ciuili nō potest fieri, nisi pro cōtumacia ita q̄ cōtumax per cōtumaciā cesset soluere. vt d. l. nemo. sed ī minore non videtur cadere ista contumacia, vt in l. qui solidū §. etiam. ff. de leg. ij. & C. si aduer. rē iudi. & ī l. cùm & minores. cum si. Quod procedit etiam, si minor fuerit legitimè defensus per suum curatorem. licet enim patiatur missionē ex secundo decreto & venditionē, vt. ff. de bo. auc. iudi. pos. in. l. si minor. cū si. tamen nō patietur incarcerationem: quia immissionē in possessionem & venditionē minor patitur ex contumacia curatoris: etiam vbi non defenditur, non ex eo, qa ipse sit contumax. sed quia nō defenditur. vt. d. l. si minor & l. si pupillus &. l. fi. ff. de priuilegiis creditorū. sed carceratio nō pōt fieri nisi ex propria cōtumacia in non soluendo, vt. d. l. nemo. quę propria contumacia non cadit in minore, cum sibi rerum suarū administratio non sit commissa, & ideò patitur missionem & venditionē: & non carcerationem: quia per missionē & venditionem minor non leditur, cum debito satisfiat: & si lęderetur, pōt recurrere contra curatorē, qui nō soluit cū potuit in. l. iij. §. penul. & finali. ff. de suspec. tuto. Sed incarceratio esset damnosa minori multipliciter. ¶ Primò, quia per eam non satisfit debito ipsius minoris. ¶ Secundò, quia impossibile est damnum incarcerationis recuperari per minorem à curatore: cùm sit damnum personale. Quare concluditur, q̄ pro debito incarcerari non possit: non tamē est sine dubio: quia in minore non reperitur hoc iure cautum: & ideò cogitandū, secundū Ang. in d. l. nemo carcerē. Bal. verò in l. j. C. qui bo. ce. pos. in pe. q. primò arguit, q̄ possit carcerari: quia potest cedere bonis sub iuramento: deinde concludit contrarium: quia non cogitur iurare. vt l. quæ sub conditione. ff. de condi. insti. nec potest cedere bonis, nisi ad petitionem creditoris cùm iudicis decreto cū sit quędā alienatio vniuersorum, vt l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. ¶ Item, quia non debet carcerari ex quo nō stat per eum, quo minus soluat: sed propter beneficium ętatis, quòd non debet resolui in damnum: & sic ad carcerationem. vt ī l. quòd fauore. C. de legi. & in regula. quod ob gratiā. de regul. iur. li. vj. ¶ Quæ decisio videtur satis dubia, licet sit fauorabilis. ¶ Et maximè est dubia quando minor non haberet bona quę ad alienationem requirerent decretum, vt d. §. ne passim. & per totum ti. de rebus eorum. ¶ Et aduerte circa prædicta: quia videt posse sumi cautela etiam ex prędictis q̄ si ex forma statuti minor posset administrare bona sua eo q̄ fortè exerceret mercantiā vel qd simile q̄ hoc casu posset realiter citari: & carcerari à cessante rōne p̄dictorū, sed hoc casu debet esse cautus, vt faciat articulos & p̄bationes de illa qualitate p̄pter quā minori cōcedat rerū suarū administratio. ¶ Et hęc cautela p̄cedit etiā retēta opi. Ang. & Bal. de quo tñ (vt dixi) satis dubito: maximè si minor dūtaxat possideret bona mobilia, aut se mouentia, vt dixi vel iura & actiōes, & nō immobilia ex quibus mobilibus & iuribus & actionibus posset ipse satisfacere: & etiā hoc casu posset bonis cedere: & ideo videt q̄ possit carcerari. l. tē qa etiam si haberet immobilia pōt sibi p̄uidere dando in solutū cū decreto iudicis &c. vel etiā cedendo bonis cū iudicis authoritate & decreto, & alijs solēnitatibus requisitis: & ideo videt sibi imputandū, et per cōsequēs videtur posse realiter citari & incarcerari. Scd̄o casu cùm loquit de causa criminali dic q̄ potest realiter citari. per ea quę dixi de pupillo in quæstione præsenti.

43 ¶ † Vigesimo primò quęro de infirmo, vtrum possit citari. ¶ Solu. tex. videt velle q̄ talis citatio nō afficiat citatum si infirmitas sit nota iudici. nec valeat processus gestus per iudicē contra non cōparentem, vt l. quęsitum. ff. de re iudi. ¶ Sed tu in hac q. distingue an infirmitas sit perpetuo vel longo aut breui tempore duratura: & an causa sit grauis vel leuis præiudicij, vel indigeat celeritate vel nō: & sic de singulis. secundū ea quæ latius dicam ī. eo. artic. q. xxxj.

44 ¶ † Vigesimo scdò q̄ro de furioso & mēte capto, vtrū possint citari. ¶ Sol. dic q̄ non. tex. est expressus in l. quinq̄. ff. de in ius voc. tenet Spec. eo. ti. §. contra versi. item non valet. Et vide qđ dixi de infante cui tales æquiparant. in cle. j. de ho. & s. eo. artic. q. xxij. ¶ Et quo remedio succurrat volentibus agere cōtra tales, collige ex his quæ dixi s. in c. j. de libel. obla. in viij. principali articu. in ij. mēbro prin. q. viij.

45 ¶ † Vigesimo tertiò q̄ro de monacho & moniali, seu religioso. ¶ So. dic q̄ talis nō pōt citari, per tex. in l. ij. ff. de in ius voc. ibi dum tex. dicit: Nec eos qui propter religionē loci inde se mouere non possunt. & ita dicit ibi gl. & Bal. qui dicūt q̄ nō ipsi, sed ipsorū prælati sunt vocandi in ius. tenet Spe. in d. ver. item non valet. & no. in c. ij. de iud. lib. vj. & sic illi tex. vident intelligi de monachis & religiosis clausstralibus qui de loco recedere non possunt. & ita tenet Bal. in d. l. ij. allegando dictum c. ij. ¶ Sed tu vide omnino ad hanc materiam quæ latius dixi in c. j. s. de libel. obla. in viij. princi. artic. in ij. mēbro principali. q. x. ¶ Et ex his quæ ibi inducuntur potes colligere & regulare quid agendum sit in hac quęstione.

46 ¶ † Vigesimo quartò quæro vtrum vniuersitas & capitulum possint citari. ¶ Solutio, tex. probat quòd sic. in l. sed & si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. tex. & ibi notat Io. de Imo. c. j. de his quę vi metusve causa. sed qua forma debeat citari, dicā latius ī. in xx. principali articulo. ¶ Et ex quo loco dixi in xvij. princip. artic. q. x. ¶ Et ad intellectum etiā istius q. vide quæ dixi omnino in c. j. s. de libel. obl. in viij. princ. artic. in ij. membro principali q. ij.

47 ¶ † Vigesimo quintò quæro de carcerato an possit citari. Solutio. Bartol. in l. ij. de in ius vocando. per text. illum inquantum vult q̄ ille qui habet stare in vno loco non potest citari in alio, concludit quòd carceratus non potest citari: & si citatur citatio non valet nec reputatur contumax: & sic processus contra eū factus non valet ipso iure. Quod limita si modo iudex scit illū incarcerandum: aliàs necessaria esset restitutio. Sed glos. & post eam Ioan. de Imol. in l. is qui reus. ff. de public. iudi. tenet quòd potest citari, & tenetur comparere per procuratorem si illū facere & habere potest. facit quod habetur in l. Papinianus exuli. ff. de mino. & quod no. in l. ij. §. fi. ff. de custo. reo. & hoc videt procedere in carcerato propter culpam suam. Si verò de facto & absq̄ sua culpa esset carceratus, an tunc teneat cōparere pendet ex illo articulo an impeditus possit citari, vt saltem teneat comparere per procuratorem vel nō. ¶ Tu distingue an possit constituere procuratorem vel nō, & an sit causa in qua p̄pter eius grauitatē nō teneatur cōparere per procuratorē: & an carceratio sit ad breue vel longum tempus vel perpetua: & an sit talis causa quæ indigeat celeritate vel non. Ad quod vide quæ dicā ī. eo. artic. q. xxviij.

48 ¶ † Vigesimo sextò quæro de bannito deportato & similibus,

an posit citari. ¶ Et aduerte quòd intelligo quando citaretur in loco à quo esset bannitus exititius vel relegatus: non quando citaretur ad alium locum à quo non esset bannitus, in quo loco posset citari vel ratiõe originis domicilij vel ex alia causa. ¶ Solutio videtur dicendum quòd non posit citari: quia non potest tutè accedere ad illum locum: ergo cùm non teneatur ibi cõparere: nec videt ibi posse citari, vt in c. accedens. ff. vt lite nõ contesta. & hoc videtur sentire Dyn. in terminis alterius q. videlicet an bannitus posit iterum banniri, in l. ij. C. vt intra certum tempus. & per Bartol. in l. aut damni. §. deniq. ff. de pœn. & per Albe. de Rosa. in q. statutorum. q. xxvj. pro qua conclusione facit l. ij. §. pe. ff. si quis cau. & quod no. in l. Fulcinius. §. quid sit latitare. & in l. ad cognitionem. ff. quibus ex cau. in pos. eatur. vbi vult quòd exititij ciuitatis non arctantur ad comparendum in illa ciuitate. facit etiam quod no. glo. in c. statutum. de rescript. lib. vj. & quod not. in l. ij. ff. si quis in ius voca. non ierit. & in l. sed eximendi. ff. ne quis eum qui in ius voca. est. & sic videt q citatio sit nulla, & sic non posset parere effectus cõtumacię. C. ne de statu defunc. in l. si pater. & quod not. per Bal. in l. j. C. ex delic. defuncto. ¶ Idem voluit Bald. in l. decernimus. C. de sacro sanct. eccle. versicu. venio ad secũdum. ¶ Alij verò dicunt quòd potest citari. & quòd sibi debet imputari. ex quo propter delictum suum se posuit in tali necessitate: & ideo sibi non est succurrendum in l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui satisd. cog. & ff. ex quibus cau. ma. in l. & qui data. cum si. Io. And. in addi. Spec. titu. de accu. §. sequitur. versi. quid si bannitus. in tertia parte dicit quòd si scitur vbi sit bannitus debet requiri & dari sibi securitas veniendi. de quo aliquid tetigi in c. cùm pro causa. j. de sententia excom. in fi. & latissimè tractat do. Nellus de sancto Gemi. in tractatu bannitorum, in prima parte primi tẽporis q. iij. Et quia ista quęstio incidit in aliã quæstionem, an valeat citatio ad locum non tutum: ideo omittõ: quia de ea dicemus in xvij. principali articulo. q. v.

49 ¶ † Vigesimoseptimò quæro de eo qui iurauit non exire aliquem locum: puta aliquod castrum, domum, vel claustrum, an posit citari, & citatus teneatur comparere. ¶ Sol. dic quòd potest citari, & tenetur comparere: qa in quolibet iuramento intelligitur excepta authoritas superioris. j. de iureiur. c. venientes. & s. de rescrip. c. constitutus. & ideo talis non dicitur transgressor iuramenti. & quia nõ debet sibi opitulari iuramentũ suum in prędudicium alterius. Et ad hoc vide qđ latius dixi in c. xxx. s. de iura. calũ. in vij. principali artic. q. xxxvj.

50 ¶ † Vigesimooctauò generaliter quęro de quolibet impedimẽto an posit citari si fortè ratione subsistentis impedimenti nõ potest comparere. ¶ Solutio, quęstio est difficilis & intricata valde: sed ex his quę dicunt Doctores in varijs locis arbitror sic posse distingui. quod aut tale impedimentum est perpetuũ. aut est temporale. ¶ Primo casu potest quis citari non obstante tali impedimento: & tenetur mittere procuratorem. vt notat gl. in c. cùm dilecti. j. de dolo & contuma. & sequuntur ibi dominus Antonius. & dominus Mar. communiter Doct. & Io. Cal. in c. querelam. de procura. Quare is qui est impeditus perpetuo officio, aut dignitate, potest citari. & tenetur mittere procuratorem. facit l. penul. vel fi. C. de procu. & v. q. ij. c. fi. tenẽt d. Ant. & do Ma. in d. c. cùm dilecti. & Io. de Imo. in l. quæsitum. ff. de re iudi. Et vide qđ dixi s. eo. artic. q. xvij. fallentia prima. Et ratio est in promptu: quia iniquissimum esset quòd propter impedimentũ vnius periret ius alterius. vt dictis iuribus. & idem etiã videtur dicendum si impedimentum esset longo tempore duraturum. ar. l. si longius. ff. de iud. & l. pe. §. j. ff. de vaca. mune. licet Bar. videatur aliud sentire in l. j. ff. de diuer. & tempo. præscrip. Sed dictum suum potest intelligi quãdo impedimentum (licet non sit paruo tempore duraturũ:) nõ tamẽ est lõgo tpe duraturum. secundùm Ioan. de Imol. in d. l. quæsitum. quod dictum nõ videtur posse subsistere: qa si non est paruo tẽpore duraturum. igitur est longo tempore duraturum, nisi diceres quòd Ioan. de Imol. fortè intellexit de quadã mediocritate inter paruum & longũ: quod idem fit qñ impedimẽtum esset longo tẽpore duraturum. facit quod habetur in rubrica C. quæ sit longa consue. & per Ioan. An. & Io. Cald. in d. c. querelam. de procura. tenet etiam Spec. in tit. de procura. §. v. ad fi. vbi videt æquiparare impedimentum perpetuũ, & longo tempore duraturũ. Quod ꝓcedit si modo impeditus perpetuo aut longo tẽpore citatus sit vt cõpareat per se vel per procuratorẽ, vel etiã si esset citatus simpliciter: quia tunc cũ teneatur cõparere, & possit cõparere per procuratorem citatio tenet, per ea q̃ j. dicam. secus si esset citatus, vt personaliter compareret: quia tunc cùm sit impeditus: & sic nõ possit comparere personaliter vt citatio non afficiat eum: & si iudex haberet notitiã talis impedimẽti, & vigore prędictæ citationis procederet processus esset nullus. arg. d. l. quęsitum. & quod statim subijciam. ¶ Item quod dixi qñ impedimentũ est longo tpe duraturum ꝙ potest citari, & tenetur cõparere per procuratorẽ: videt procedere, quando lis fuit inchoata ante impedimentũ. secus si fuit inchoata post impedimentum: ita ꝙ post litẽ contestatã superuenit impedimentũ. secundùm Bartol. in l. j. ff. de diuer. & temp. præscri. per l. pen. §. j. ff. de leg. & sequitur Ioan. de Imo. in c. querelam de procur. & do. meus in c. cùm dilecti. j. de dolo & contu. & Bald. Ange. & Ioan. de Imo. in l. si quis instituatur. ff. de hæred. instituen. & Io. de Imol. in d. l. quæsitum. ff. de re iudica. ¶ Et ratio potest fortè assignari secundùm eum: quia magis videtur fauendum illi cui superuenit impedimentum ante aliquam causam inchoatam cùm non videatur sibi imputandum si non prouidit de procuratore sicut esset imputandum illi qui ante impedimentum scivit causam motam. quod perpetuo nota ad limitationem dicti capituli querelam. videlicet vt procedat solùm quãdo impedimentum fuerat ante litem cœptam.

¶ Sed dicit Ioan. de Imol. in d. l. quęsitũ. ꝙ hoc videtur verum, nisi causa esset ardua. per d. c. querelam. vbi etiam Ioã. de Imol. idẽ tenet. Et sic si rectè ponderentur superius dicta per Ioã. de Imo. ipse videtur sibi ipsi contradicere. cũ primò videatur velle quôd sicut dato perpetuo impedimento teneatur mittere procuratorẽ, ita & dato longo impedimento: nec distinguit inter grauitatẽ & leuitatẽ causę, cogitabis. ¶ Aut impedimentũ erit breui tempore duraturum: & subdistingue ꝙ aut est voluntarium. ¶ Aut est necessarium, sed nõ probabile. ¶ Aut est necessarium & probabile. ¶ Primo casu voluntariè impeditus potest citari, nec excusatur, sed tenet aut cõparere p se, aut mittere procuratorem. arg. c. inter quatuor. & c. fi. de maio. & obed. tenet Ioã. Cal. in d. c. querelam. & ibi Io. de Imo. & do. meus in d. c. cùm dilecti. j. de dolo & contumac. vbi probatur secundùm vnum intellectum. & probatur etiam in l. j. ff. eũ qui in prouin. appella. defe. debe. & Io. de Imo. in d. l. si quis instituatur.

¶ Aut impedimentum est necessariũ, sed non probabile, vt qa exulat propter culpam suã ad tempus, vel est relegatus aut bãnitus ad tempus, licet breue. & hoc casu potest citari, & tenetur mittere procuratorem: quia culpa sua debet nõ sibi ꝓdesse, vt in l. Papinianus exuli. ff. de mino. & in l. sed et si per Prętorẽ. §. j. & §. si aduersus. ff. ex quib. cau. ma. facit. c. j. j. qui ma. accusa. poss. & c. prolatum. j. qui fil. sint legi. tenet Bar. in l. j. ff. de diuer. & tempo. præscrip. ¶ Do. Anto. do. me. & Ioan. de Imol. in d. c. cùm dilecti. & Ioã. Cal. in d. c. querelam. & Ioan. de Imol. ibi, & in l. si quis instituatur. ff. de hæred. insti. Et hoc procedit etiã si causa sit ardua. Quæ tamen arbitror limitanda. si modo sit citatus vt cõpareat per se vel per procuratorem. secus si citetur vt compareat personaliter: quia cùm non possit cõparere propter impedimentũ, licet sit voluntarium: vel etiam licet sit necessarium propter suam culpam, nisi data sibi securitate, vt dixi s. q. xxvj. meritò si tale impedimentum est notum iudici, si valet processus nec citatio, vt dicam j. in xvij. artic. facit quod dixi s. & statim subijciam. & idem etiam voluit Ange. in d. l. si quis instituatur. & sequitur ibi Ioan. de Imol. per l. ij. §. si quis in iudi-
51 cio. ff. de hęre. insti. ¶ † Tertio casu quando impedimentum est necessariũ & probabile: puta infirmitatis vel absentiæ cã reipublicæ, vel simile: & regula sit ꝙ non potest citari: & si citaret, & impedimentum esset notum iudici non valeret citatio vel processus. aliàs si non esset notũ iudici daretur restitutio, vt est tex. in dicta l. quæsitum. ff. de re iudi. tenet Barto. in l. j. ff. de diuer. et temp. prescri. per d. l. quęsitum. & per l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio. vnde in vtroq; impedimẽto habet locum prędicta regula, & de impedimento propter absentiam reipublicæ, est text. singularis in l. contra pupillum. in princ. ff. de re iudica. Et idem etiam videtur concludendum in quocunq; alio impedimento necessario & probabili, vt puta captiuitatis vel carcerationis non legitimè factæ, aut in simili impedimento: qa licet de talibus impedimentis nõ habeamus ita bene expressum: tñ per iura prędicta, & rationis identitatẽ, idem dicendũ est per l. illud. ff. ad l. Aquil. & ar. l. nõ possunt. ff. de legib. & tenet Ioan. de Imo. in d. l. quęsitum. in fi.

¶ Prędicta tamen regula recipit aliquas limitationes.

52 ¶ † Primò limitatur qñ causa esset grauis. secus si leuis per text. in d. c. querelam s. de procurat. à contrario sensu. & per not. per glo. & Docto. ibi, nisi dicas ꝙ hoc videtur procedere de iure canonico. secus de iure ciuili: quia debet esse aliqua differentia, vt dicit Guido de Suza. & refert Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de procuratore. §. ij. ad fi. inter impeditum impedimento volũtariæ, & impeditum impedimento necessario & ꝓbabili. facit
• qđ no. glo. & doct. in l. fi. ff. de in integ. resti. Sed si tenet mitte-

re procuratorem

re procuratorem in causa non ardua,nõ esset aliqua differentia inter prædicta impedimenta.ergo &c.¶Sed pro æquitate canonica,est fauor dirimendarum litium.argu.c.finem.j.de dolo & contu.& quia in mora modici tẽporis nõ est præiudiciũ.vt.l. si debitori.ff.de iudi.secundũ Ioã.de Imo.in.d.l.quæsitum.

53 ¶†Secundò videtur limitari,si modo impedimentũ non super uenit post litem cœptã, per tex.in.d.l.peñ.§.j.ff.de legatio.qui text.loquitur in impedimento necessario & probabili.& tamẽ text.dicit,quòd tenetur se defendere.nec distinguit,an causa sit grauis vel leuis.Nec obstat text.in.d.c.querelã.de procura.quia intelligo illum tex.quando impedimẽtũ suberat ante litem cœptam.quod tamen limitarem,nisi citaretur vt personaliter compareat: quia non teneret talis citatio,per ea quæ.s.dixi & statim subiũciam.Cogitabis:quia noua est consideratio.

54 ¶†Tertiò limitatur,si modo causa sit ardua.secus si leuis : quia tunc valeret citatio,maximè si dictũ esset :compareas per te vel per procuratorẽ:quia tunc,licet sit impeditus per se,tamen ex quo causa est leuis,& potest comparere per procuratorẽ, tenetur mittere procuratorem.per nota.in.d.c.cũ dilecti.facit,quia vbi vna pars alternatiuè adimpleri nõ potest:si alia potest impleri,debet adimpleri.vt.l.si in emptione.§.penulti.ff.de contrahend.empt.& ita dicit Archidia.v.q.iñ.c.si ægrotans fuisse pronunciatum in.q.de consilio Doctorũ Bononiẽsium.facit quod notat gl.in.c.querelam.& idem dicendũ,quando simpliciter citaretur:quia etiã hoc casu,in dubio videtur citari vt cõpareat per se vel per procuratorem:vt.l.j.§.vsus.ff.de procura.secus si citaretur vt personaliter cõpareat:quia tunc licet causa esset leuis, & esset talis iudex,qui posset sub dicta forma citare.de quo dicetur.j.in.xx.principali articulo.tamẽ ista citatio nõ valet:quia cũ iste impediatur tali impedimento necessario & probabili,& impedimentũ sit notũ iudici,meritò citatio non afficit citatum.

55 ¶†Quartò limitatur,nisi agatur de causa electionis:quia tunc, licet impedimentũ non sit perpetuũ,vel longo tẽpore duraturum,& causa sit ardua:tamen quia causa indiget celeritate,tenetur cõparere per procuratorem.vt est text.cũ gl.in.c.cupientes.§.q̃ si per viginti.ver.insuper.de elect.lib.vj.& sentit ibi gl. facit quod no.Spe.in tit.de procuratore.§.iñ.circa finẽ.& sic etiã potest intelligi.d.c.cũ dilecti.j.de do.& contu.& licet quidam dicunt speciale,quãdo causa electionis est tractanda in curia:tamen canonistæ simpliciter tenent,q̃ speciale sit in causa electionis,cũ in qualibet tali causa tractanda,etiã extra curiã vrgeat dicta ratio.facit l.illud.ff.ad.l. aquil.&.c. cupientes.in princi.&.c. quam sit.de elect.lib.vj.Et intellige,q̃ est speciale in causa electionis,non in causa beneficiali.licet Ioan.Cal.aliter dicat in.d. c.querelam.& malè: quia contra illum text.qui loquitur,quando erat quæstio de ecclesia,in qua quis prætendebat se beneficiatum.& tamen non tenetur comparere,etiã per procuratorẽ.

56 ¶†Quintò limitatur eadem ratio,vt idẽ dicendũ sit in qualibet alia causa indigente celeritate.quãuis esset ardua,si verisimiliter intra illud tempus impedimenti,quãuis non sit futurũ longum:non possit illi causæ prouideri.per.l.illud.ff.ad.l.aquil.

57 ¶†Sextò limitatur, vt procedat in eo,qui non tenetur mittere procuratorem ad contumaciam excusandam: secus in actione ad interrumpendum præscriptionem.ita voluit Barto. in l.j.de diuer.& tempo.præscrip.& sentit gl.in l.iñ.§.si quis in iudicio. ff.si quis cau.tenet dom.Me.in c.cũ dilectus.j.de dolo & contuma.& Ioan.de Imo.in d.l.quæsitũ.in d.c.querelam.& in d.l. si quis instituatur.ff.de hæredi.instituen. ¶Et aduerte, quia eo casu,quo citatus impeditus tenetur procuratorem mittere, non tenetur mittere ad litis contestationem, vel sententiam audiendam.hoc sentit gl.in d.l.si quis instituatur.& hoc fortè propter grauitatẽ præiudiciñ.Sed Io.de Imol.in d.l.quæsitũ.prope fi.reprobat illã gl.quæ reprobatio mihi placet.gl.illa sic intelligitur. Sed illa materia habet varios intellectus.vt ibi traditur.& patet ex superioribus.¶Item in casibus in quibus dixi,q̃ quis tenet mittere procuratorẽ:intellige, qñ inuenit procuratorẽ idoneũ: secus si non inuenit,vel reperit minus idoneum. ita dicit Ang. in d.l.si instituatur.per l.idemq̃.ff.pro socio. & ibi dicit Ange. q̃ Bar.eo audiente dicebat illã.l.quo ad hoc, nõ esse alibi. & se-

58 quitur Ioan.de Imo.in d.l.si quis.¶†Sed circa prędicta quęro, qñ causa dicatur grauis,& ardua,vel leuis.¶Solu.Inno. & post eum Ioan.And.in d.c.querelã.dicit,q̃ illa dicit grauis vel ardua, quæ est magni ponderis.vel etiã est intricata & difficilis.idẽ dicit Archid.iñ.q.v.c.si ægrotãs.facit quod nota.in c.sedes. de rescrip.& in l.pe.ff.de re iud.¶Tu dic,quęcũq̃ causa criminalis, per quam etiam solus ictus fustium veniret infligẽdus, dicitur grauis.vt l.in seruorum.§.fi.ff.de pœnis.item causa omniũ bonorum,vel maioris partis.vt in c.j.de resti.spol.lib.vj.& in l.& propter litẽ.ff.de excu.tu.& insti.eo.tit.§.& propter litem.item si fit causa amissionis beneficiñ.vt no.gl.in d.c.querelam.aut etiã si imponat infamia m. vt l.infamia.C.de decurio. lib.xj.itẽ matrimonialis.vt in c.j.de cõsangui. & affi.& in c.fi.de ꝓcu.lib.vj.

¶Quæ autẽ dicantur leues causæ, videtur potius relinqui arbitrio iudicis.ad quod vide quod dixi in c.j.s.de lib. ob. ar.v.tal. xx.& vide etiã quod dixi in repeti. c.fi.de iureiur. ¶Et prædicta notabis,etiam quò ad alias materias in quibus de grauitate

59 vel leuitate causæ tractaretur. ¶†Item quæro iuxta prædicta, qualiter probetur impedimentũ longo vel breui tẽpore duraturum.¶So.dic,q̃ hoc perdẽdi poterit interdũ ex facti accidẽtia:quia si citatus impeditus in breui tẽpore est reuersurus, apparebit iudici clarè,quòd illud impedimentum erat breue.tenet Bar.in l.j.ff.de diuer.& tem.præscrip.vbi dicit,q̃ satis est,quòd citatus se præsentet in loco tribunalis: nec est necesse alibi,vel aliter perquirere.facit.l.j.§.dies.ff.quando app.sit canonizata.iñ. q.vj.§.biduum.Si autẽ infirmus dubitat,an infirmitas sit futura longa, vel breuis:videt quòd de hoc debeat stari iudicio medicorum,per.l.semel.C.de re milit.lib.xiñ.facit.l.j.§. primo.ff. de ven.inspi.& quod traditur in.c.proposuisti.j.de proba.Et si medici ponant rem in dubio:idẽ dicendum,quod de perpetuo vel longo tempore impeditis.per not.gl.in simili.in.c.fi.de rescrip.lib.vj.& in Clemen.iñ.de rescri.& ibi dixi & in.l.j.§.suf-

60 ficit.ff.de condi.inde.¶†Vlterius circa prædicta quæro qualiter probetur impedimentum.¶Sol.dic de hoc vt traditur per Ioan.And.in.c.j.de dolo & contu.lib.vj.& per gl.& do.Domi. in.c.cupientes.§.quòd si per viginti.de elec.lib.vj.dixi in clemẽ. j.de dolo & contu.sed latius tractatur per Io.de Imo.col.antepe.& pen.in.d.l.quęsitum.de re iudi.fortius dicã in ti.de proba. ¶Postremò,circa materiam istius quæstionis quæro,quid si sumus in casibus,in quibus impeditus tenetur saltem comparere per procuratorem:& ipse dicit se nõ reperire volentẽ acceptare:cùm nemo ad id cõpellatur. insti.mandati. §.rectè.&.§.pen. vnde non videtur imputandũ impedito,& nõ volẽti:quia nullus obligatur ad reperire impossibile:vt in.c.fi.de pact.& in regula impossibilium.de regu.iur.lib.vj.& istud placet.Sed dicit Hosti.in dicto.c.cũ dilecti.j.de dolo & contuma.q̃ in diuite & potenti,hoc non est præsumendũ.Et hoc coniunge ad id,quod dixi.s.in ver.& aduerte,quòd eo casu.Et sic ex prædictis habes notabiliter expeditam hanc difficilem quæstionem.

61 ¶Vigesimononò quæro vtrũ contumax sit citandus.So.quidam dicunt,q̃ si est notoriè contumax,non est citandus.per.c. auditis.s.de procurato.&.c.ad nostram.el.iñ.j.de iureiu.Spe.verò eo.tit.§.sequitur.ver.sed nunquid.dicit tenendum contrariũ per ea,quæ traduntur in.d.c.ad nostram.Sed dicit ibi Ioã.in additio.q̃ dicta allegatio est inepta.quia.c.auditis.loquitur de notorio contumace,scilicet,qui reuocauerat procuratorem, & aliũ non miserat:iste non citatur super articulo incidenti: sed super principali.sic etiam.c.ad nostram.non loquitur in notorio contumace:sed in delicto,vel facto notorio.& licet glo.iñ.ibi notet quòd requiratur citatio.non tamen facit ad casum quæsitum secundùm Ioan.Andr.¶Et aduerte,quia licet quis sit contumax in vno articulo:non tamen est cõtumax in alio.& ideò videtur ad alium articulum citandus.vt sentit Ioã.And.in additio.Spe. eo.titu.§.viso.versic.quid si quis.Sed tu vide,quæ latius dixi in Clemen.j.de dolo & contu.& quæ dicam.j.de dolo & contu. ¶Et quod latius dixi.j.in.xxviñ.principali articulo.q.vj.item secunda ratione videtur.

62 ¶Trigesimò quæro, vtrum appellans ab aliqua interlocutoria, sit iterum de necessitate citandus.¶So.tex.videtur velle,quòd sic in.c.iñ.s.vt lite nõ contesta.facit.c.prout.j.de dolo & contu. sed tu dic,vt tetigi in dicto.c.iñ.in.iñ.notabili,q̃ illud quandoq̃ fit ad maiorem cautelã:licet de necessitate nõ sit vlterius citandus.vt in.c.iñ.de do.& contu.li.vj.& in cle.j.de dolo & contu.& ibi latissimè dixi.& de materia dicetur.j.in titu.de do.& contu. ¶Et latius.j.eo.articulo.xxviiñ.q.vj.ver.itẽ tertio qui appellat.

63 ¶Trigesimoprimò principaliter quæro,quia quandoq̃ in literis apponitur clausula:Et quidã aliñ.vel similis.verbi gratia.Cõceditur rescriptũ cõtra P.& quosdã alios.Qui possint citari virtute dictæ clausulæ.¶So.dic q̃ præter expressos in literis,possunt citari tres vel quatuor,quorum nomina exprimi debent in primo citatorio.tex.est in.c.iñ.de rescrip.lib.vj.¶Et hoc procedit,siue in literis sit vnus solus,vel etiam si sint plures specificati subiecta clausula prædicta.vt traditur in dicto.c.iñ.¶Sed circa hanc quæstionem plures oriuntur quæstiones,& dubitationes. ¶Primo igitur quæro,vtrũ aliæ clausulæ sint similes,& quę sint illæ?¶So.dic q̃ ic.v de similis clausula est,si dicatur. Titius & nonnulli homines in ciuitate Señ.vel etiã si dixerit,homines talis loci:quia aut citabit,& conueniet eos: vt vniuersitatẽ & habentur loco vnius:aut vt singulos,& tunc præter expressos,solùm quatuor poterit conuenire.vt dicit gl.super verbo,et quidam aliñ.in.c.iñ.de rescrip.li.vj.secus si diceretur in literis.Cites

Titiũ & oẽs alios,ſeu oẽs illos,quos talis dixerit noīandos.qm̃ hoc caſu cõprehẽdunt̃ etiã vltra quatuor.nec habet locum.c.ñ. de reſcrip.li.vj.cùmille tex.non loquatur per verbũ vniuerſale, omnes.ſed limitatiuè,vel indefinite.ſecundùm Io.An. in. d.c. ñ.& ſequitur ibi Domi.facit quod no.in.c.dilecti.de excep.in gl.ñ.per.Spec.eo.ti.§.ſequitur.prope finem.

¶ Secũdò quęro,vtrũ ſub dictis clauſulis ſemper includant̃ tres vel quatuor. ¶ Sol.nic quòd quandoq; cõprehendunt̃ plures, quàm quatuor.videlicet ſuper re indiuidua.puta,in iudicio cõmuni diuidũdo.famil.erc.& ſimilibus,in quib⁹ plures , quàm quatuor pñt citari virtute dictæ clauſulæ.vt tradit gl.poſt Bernardũ.in verbo Quatuor.in.d.c.ñ.Et dicit Cõpoſt.in.c. ſedes. s̃.de reſcrip.quòd hoc eſt æquũ.& ſequit̃ Io.An.in.d.c.ñ.in nouella & do.Domi.licet alĩ cõtra. ¶ Sed mihi plus placet præcedẽs opinio.per ea,quæ dixi in.c.fi.s̃.de mut.pet.in.xj.prin.articulo.fall.ñ. ¶ Itẽ, vltra illos quatuor poſſunt citari omnes, qui ius habẽt in re: quia oẽs tales poſſunt agere,& defendere de iure ſuo.vt in.c.j.s̃.de ele.& in.c.ſuper eo.de offi. delega. & in.c. ſuper eo.de offi.delega.& in.c.cùm ſuper.j.de re iudi. Et idẽ tenet gl.in verbo.Quatuor.in d.c.ñ.& ſequuntur Inn.Hoſt.& Io. mo.Et ponit Hoſt.exemplũ,quãdo Epiſcopus citatur virtute illius clauſulæ tãquã vnus,vel pro vno ex illis quatuor:quia ipſe Epiſcopus nõ põt cãm tẽtare ſine capitulo ſuo. & ſequit̃ Io. An.ibi in nouella.Sed dicit Io.de Imo.quòd iſtud exẽplũ eſt ineptũ:quia tũc capitulũ habet̃ pro vno.& ſequit̃ ibi do. Domi.& mihi placet.facit quod dixi in præſenti quæſtione.

¶ Tertio quæro, vtrũ vigore dictæ clauſulæ poſsit citari vniuerſitas. ¶ So.videtur dicendũ quòd nõ:ex quo in reſcripto ſeu literis ſolùm expreſſa eſt ſingularis perſona. ſecundũ Hoſti. & Io.mo.in.d.c.ñ.de reſcrip.li.vj.& ſequitur ibi Archi. qui tamẽ remittit in.c.in generali.de reg.iur.li.vj.Et ratio eſt, ſecundùm Hoſtien.quia de ſtylo curiæ aliter ſcribitur contra vniuerſitatẽ, & aliter contra ſingulares perſonas. ¶ Sed Fran. Vercellẽſis dicit quòd hoc eſt verum,quando clauſula generalis ſequitur perſonam expreſſam, vnã, vel plures . ſecus vbi nulla perſona eſt expſſa.Sed Io.de ligna.dicit, quòd aut clauſula cõcernit multitudinẽ in conſequentiã,vt fit quãdo aliquibus noīatis ſubñcitur clauſula generalis aut principalis,& nõ per modũ clauſulæ & tunc loquitur.d.c.ñ.Sed dicit Io.de Imo.quòd, cõtra prædictos facit generalis ratio poſita in prin.tex.d.c.ñ.& ideo nõ videretur bene dicere.ſed poſſet reſponderi,quòd ille tex.nõ loquitur,niſi quando clauſula eſt ſubiũcta poſt aliquã ſingularẽ perſonam expreſſam.Inn.verò ſimiliter vult,quòd vniuerſitas includatur.zenzelinus verò dicit,quòd opinio Inno.locum habet,qñ in reſcripto cẽt noīatus aliquis cõſtitut⁹ ī dignitate,ita vt cẽt æquè potens:quia tunc vniuerſitas habet̃ pro vno.facit quod dixi in præcedẽtibus quæſtiõibus.Sed prima opinio Hoſti.locũ habet,quãdo priuata perſona dũtaxat eſſet nominata in reſcripto:quia tũc vniuerſitas nec nominari nec citari põt: cũ ſit maior.in.c.ſedes.s̃.de reſcrip.& idem tenet Io.de fantuci.de quo remittit do.Domi.ad latius dicta per eum in.c.in illis.de præbẽ.li.vj.Et iſta opinio ſatis mihi placet: quia principalis difficultas iſtius quæſtionis deſcendit à materia & diſpoſitione.d.c.ſedes.quia non poteſt citari virtute illius clauſulę ſuperior in dignitate,quàm ſit perſona nominatim expreſſa in literis.de quo dic vt ibi latius dicitur.

¶ Quartò quæro,quia dicitur quòd tres vel quatuor citari poſſunt.in cuius ergo electione ſit dicta alternatiua. ¶ Solutio.dic quòd eſt in electione iſtius,qui literas impetraret.ſecundũ Io. mo.in.d.c.ñ.& ſequuntur ibi Io.An.& do. Domi.facit.l. planè. §.pe.ff.de lega.j.& quod traditur in regula.In alternatiuis.de regu.iur.lib.vj.

64 ¶† Quintò quæro, vtrum virtute prædictę clauſule poſsit citari fœmina. ¶ Solu.Ioan.And.in.d.c.ñ.tenet quòd ſic allegat.c. ſignificauit.s̃.de reſcrip.licet Vincen.ibi notauerit contrarium & remittit Ioannes Andreas ad Specula. in titulo de reſcrip. præſenta.§.fina.verſiculo.ſed queritur vtrũ.& ſequitur Archi. decimaſeptima quæſtione quarta.capitulo,ſi quis ſuadente. & Lap.in.d.c.ñ.Sed Io.de lig. dicit quòd poſſet defendi contrarium:quia in odioſis maſculinum nõ concipit fœmininum.ſed reſcripta ſunt odioſa.igitur &c.Nõ obſtat.c. ſignificauit. quia ibi non conuenitur fœmina ratione clauſulę.Quidã alĩ tãquã ipſa.ſed tanquã hæres.Sed dicit Ioan.de fantuci.quòd dictum Io.And.videtur verum à contrario ſenſu.d.c.ſignificauit. nam dicit ibi tex.quòd quia tempore impetratiõis reſcripti viuebat frater illius,ideò illa non tenebatur:& ſic cùm tempus datæ debeat attẽdi.nõ poterat cõprehẽdi in reſcripto:ſecus ſi tẽpore datæ frater fuiſſet mortuus. Tu ad hoc vide,quæ latiſsimę dixi in Cle.j. de elec. vbi tractaui , an & quando maſculinum concipiat fœmininum.

¶ Sextò quæro,vtrũ prędicta locũ habeãt,in quibuſcũq; literis apponatur dicta clauſula. ¶ Sol.gloſ.in verbo,literis in.d.c.ñ.de reſcriptis.li.vj.dicit,q; non.& ſic vult,q; nõ habeat locũ in literis epiſcoporũ.ſed bene in literis apoſtolicis.& fuit opinio Hoſti.per tex.illũ dum dicit literis noſtris.facit.xxv.diſtin.c.qualiter.& idẽ tenet ibi Ioã.mo.facit,quia ad epiſcopos facilius põt haberi recurſus:& quia cõtra cõcedentẽ,latior fit interpretatio, vt in.c.dilectus.s̃.de cõſuetu. Abbas tenet contrariũ.pro quo facit de conſecrat.diſtin.j.c.baſilicas.& ſequitur Spe.eo.tit.§.contra.verſ.quid ſi in literis.& loquit̃ tam de literis legatorũ,quàm epiſcoporum:quia eadẽ eſt ratio,videlicet vt occurratur fraudibus.Io.An.diſtinguit,q; aut clauſula illa ſolũ præiudicat concedenti literas.& habet locũ prima opinio , aut alĩ, & habet ſolũ locum ſecunda.Io.de fantu.dicit,q; eſt ponderãda ratio dicti.c. ñ.quia ſi fuit illa,ne nimium derogetur iuriſditioni ordinariæ.locum habet diſtinctio Io.An.quia quãdo reſcriptũ cõcernit prę iudiciũ tertĩ,debet ſtrictè interpretari,vt in.c.ſuper eo.de offic. deleg.ſed in præiudiciũ cõcedẽtis,interpretatur latè,vt in.c.quia circa.de priuile.cũ ſimi.Sed ſi ratio eſſet illa,quam põderat tex. d.c.ñ.in prin.vt infinitas euitetur,& fraudidus occurratur:tunc vera eſſet opinio ſecũda. ¶ Dominus Ant.in.d.c.ñ.ſimpliciter & indiſtinctè tenet ſecundã opinionẽ:qa cũ.d.c.ñ.ſit iuris antiqui correctiuũ,nõ extẽditur ad caſum non expreſſum per.c.qui à iure.cũ ſua materia,de reg.iur.li.vj. Sed do.Domi.in.d.c.ñ.ſequitur opi.Abbatis:quia ex quo ille textus expreſsit rationes: ideò vt dicit Ioã.de fantu.cũ ratio expreſſa ſit generalis:extẽditur ad cõprehenſa ſub illa:quia ratio legis eſt illa,quæ regulat legis virtutẽ.j.di.c.cõſuetudo.Nec obſtat ratio do.Ant.quia licet ius ſit exorbitãs,tamẽ extẽditur ad cõprehẽſa ſub ratione in iure expreſſa.notat gl.in Cle.j.de elec.& maximè,quia diſpoſitio dicti.c.ñ.nõ eſt omnino exorbitans : ſed potius limitatiuũ iuris antiqui.Nec obſtat ſi dicatur,q; illud eſt declaratiuum iuris antiqui.& ſic ſolũ debet referri ad ius,qđ declarat,& ad caſum contentũ in iure declarato,vt no.Inno.in.c.diſpẽdia.de reſcri.li.vj. & per gl.in.c.ſi cui.de elec.li.vj.& quod tradit̃ in.c.fi.s̃.de cõſti. Quare cũ.c.ſedes.s̃.de reſcrip.ad cuius limitationẽ emanauit.d. c.ñ.loquatur tantũ de literis Papæ.ergo videtur q; nõ procedat in literis aliorũ: quia põt reſpõderi,q; illud procedit in iure declarante,nõ aſsignante rationẽ.ſecus quãdo aſsignat rationem, per quã idẽ cõcluditur in alio caſu. Itẽ prædictæ clauſulæ locum habẽt etiã in literis,per quas quis ex officio debet ad inquiſitionem procedere.ſecundũ Inno.& Abb.ſed Ioã.de fantu.dicit,q; aut ſunt literæ inquiſitionis,cũ dicta clauſula,à nemine impetrantę.& procedit opinio Inno.qa dicto caſu nõ loquit̃.d.c.ñ.quod patet per textum ibi.dum dicit,impetrator &c.ſecus fortè dici poſſet, vbi inquiſitor procedit ad inſtantiã impetrãtis.ſed dicit domi.Domi.q; poſſet dici,q; etiã ſi ex officio procedatur,habet locum.d.ca.ñ.per rationẽ illius tex.quę eſt apta includere quem libet modum procedẽdi.& lex extenditur ad cõprehẽſa ſub ratione:licet ſtrictius loquatur:vt ſtatim dixi.Et quia etiã quis dicitur trahi ad iudiciũ,licet procedatur per viã inquiſitionis.vt no.glo.in.c.quoniã.j.de proba.& probatur in.c.qualiter el.ñ.j. de accuſa.de quo latè ibi dixi in.iñ.principali articulo.

65 ¶† Septimò quæro,vtrum prædicta procedãt in impetrationibus,quæ fiunt ad auditores Palatĩ Apoſtolici. ¶ Solu.Domini de Rota deciſio.cccv.in antiquis,arguunt q; non:quia cõmiſsiones quæ fiunt in curia,cũ fiãt ratione ordinarię & ſuperioris iuriſditionis,quã habet Papa.pręſertim ſuper cauſis deuolutis,vel aliàs tractandis in curia,nõ ſunt reſtringendę ſicut cõmiſsiones, quæ fiunt ad partes,iudicibus delegatis:quę tendũt ad eneruandam iuriſditionẽ:& ideò reſtringuntur.argu.c.ad hoc.s̃.de reſcri.Concludunt tamẽ ibi q; cũ ratio.d c.ñ.de reſcrip.libr.vj.ſit generalis.videlicet ratione infinitatis vitãdæ,vendicat ſibi locũ etiam in caſu noſtro.vnde dicũt,q; aut actor facit citari aliquos ad ſuam inſtantiã & etiã debet ibi ſeruare diſpoſitionẽ.d.c.ñ.& non faciat citari vltra tres vel quatuor.aut nõ facit ſpecialiter citari aliquos,ſed multi veniunt , prætendentes ſua intereſſe:& volunt venire ad iudiciũ,& docere ſuũ intereſſe : & tunc etiam extendatur ad plures:quia ſi ipſi ſcientes cauſam ſuã agi,ſed nõ opponerent,pararetur eis præiudiciũ iuxta no.in c.cũ ſuper.& in.c.quamuis.j.de re iudi.

¶ Octauò quæro,vtrum nõ ſpecificati,vel ſpecificati literis,ſint exprimendi in primo citatorio.Solu.dic, q; ſpecificati in literis non ſunt nominãdi in primo citatorio.vt no.gl.in verbo,Quorum.in dicto c.ñ.Sed non ſpecificati in literis,debent exprimi in ipſo primo citatorio & talis expreſsio debet fieri in actis.vt ibi dicitur per c.quoniam.j.de proba.

66 ¶† Nonò quæro,vtrũ in qualibet citatione nomina ſint exprimenda. ¶ Solutio.gl.prædicta ponit tres opiniones. ¶ Inno.tenuit q; ſic.& ſequitur Cõpoſt.Mouentur,quia primũ citatoriũ

potuiſſe

potest esse multis occultũ. ¶ Alia opinio est, q̃ satis est, quòd semel exprimãtur in ipsa citatione, & scribãtur in actis, secundũ Hosti. Bernar. verò dicit, q̃ sufficit, q̃ scribantur in actis: licet nõ scribantur in primo citatorio: quia satis est, q̃ per hũc modum cessat variatio. ¶ Cõclude ergo, q̃ satis est semel exprimere, vel in primo citatorio: vel etiã apud acta. Et vide q̃d latius dicitur in.d.c.ij.& per Spe.eo.tit.§.cõtra.ver.itẽ per clausulã, quidã alĩ.

67 ¶ †Decimò quæro, vtrum possit citari aliquis de non expressis ante expressos. ¶ Sol.gl.prædicta tenet, quòd sic: nisi factũ fuerit in fraudem. & sequuntur Doc.

¶ Vndecimò quæro, quid si nõ sit facta dicta expressio: vtrum citatus teneatur comparere: & si nõ cõparet, qũo puniet actor. ¶ Sol.dic, q̃ tutius est, q̃ compareat. & petat à iudice ne per talem citatoriam procedat: alioquin appellet. argu.c.bonæ.el.ij.s. de elect. ¶ Item, potest petere aduersarium in sumptibus condemnari. ff. de re iudi. in.l.eũ quẽ. & hoc verum, quãdo impetrãs vult conuenire, non solũ expressum in citatione seu literis: sed etiã alios: quia tunc debet seruare. d.c.ij. & quod.s. dictum fuit. ¶ Sed si actor dicit iudici. Ideò non feci alios in citatione exprimi: quia eos non intendo conuenire: tunc nõ incurrit pœnas d. c.ij. Melius tamen facit, iudex, si à principio non citat aliquem, aliorum nominibus non expressis: nisi impetrans, quantum ad non expressos, renunciet rescripto. & hoc ipsum iudex ad excusationem sui in citatorio debet exprimere. tenet Spe.eo.ti.§. contra. ver. sed quid si à principio.

¶ Duodecimò quæro, quid si pars expressit, quando petijt citari: sed iudex non expressit in schedula citationis, an præiudicetur parti. Sol.dic, Doc.dicunt quòd non allegant. c.ex insinuatione. j. de appella. &.ij.q.vj.c.anteriorum. facit quod no.in.c.fi. de elec.lib.vj.in gl.super verbo, Inanes. secundũ Io.And.& d. Domi. facit quod dixi.s.in.viij.q.&.x.quæstionibus.

¶ Tertiodecimò quæro, quid si actor non expressit debito tẽpore in ipso principio: sed incontinenti post, an excusẽt. ¶ Sol. Docto. dicunt, q̃ sic: si ius aduersarij non est factũ deterius: quia quæ incontinenti fiunt, videntur inesse, vt in.c.officij.s. de elect. &.l.lecta.§. dicebã. ff. si certũ petatur. ¶ Et sentit Frãc. Vercellensis, & clarius Ioan. de Imo. quia text.d.c.ij. exigit expressionem citandorum ad hoc, vt excludat fraudulosam variationẽ, quæ satis excluditur, si incontinẽti hoc fiat post citationem. & sequitur. d. Do. ¶ Et ex his est expedita. xxxj.q. principalis.

68 ¶ †Trigesimò secũdò, Principaliter quæro, quid si citat⁹ sit, qui non debet citari, an sit expectandus vsq; ad terminum in citatione cõprehensum. ¶ Sol.dic, vt dicam. j. in.xxxj. princ. articul. ver. octauus effectus. ¶ Et ex his, Deo duce, expeditus est quintus principalis articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citatio, ad cuius instantiam fieri debeat.
2 Iudicis officium impartiri non debet, nisi parte petente.
3 Statutum, quòd iudex possit aut debeat citare, qualiter sit intelligendum.
4 Citatio an possit fieri ad instantiam excommunicati.
5 Citatio an possit sine iudicis commissione fieri.

ARTICVLVS. VI.

1 Sexto principali articulo tractandũ est †ad cuius instantiã seu petitionem, debeat fieri citatio. ¶ Solutio. dic, q̃ hæc materia potest cõsiderari duobus modis. Vno modo, respectu partis. Alio modo, respectu iudicis. Quò ad primum modũ, dicendũ est, quòd quis debet citari ad partis petitionẽ, vt in.c.significasti. ibi, Ad petitionem aduersarij. & ibi dixi in secundo notabili. & in l. ad peremptorium. ff. de iudi. & in.l.fi. C. de bo. autho. iud. pos. ¶ Et l. si accusatoribus. C. de accu. & ibi, Postulastis. & ibi not. Bald. Not. Hosti. in.c. ex conquæstione. j. de resti. spol. & probatur in authen. de mãdatis prin. §. sit tibi. ver. & nõ permittas. no. Bald. in.l.ij. C. qũo & quando iudex. & Bart. in.l.iij. §. hoc autẽ. ff. de dam. infec. vnde si fieret citatio, & nõ fieret ad instantiã partis, non teneret per tex. in.c.j.s. de iudi. & ibi tetigi in quarto notabili post Doc. & ibi tenet Do. meus in c. prout. de dolo & cõtu. Tetigi in rubrica. j. de dolo & contu. trac. v. ar. xiij. versi. xij. tenet Bar. in.d.l. ad peremptoriũ. & colligit ex quæstionibus superius allegatis. ¶ Tenet Domi. in.c. quoniã contra. de proba. Faciunt quę dixi arti. xxvij.q.v. ¶ †Quid autẽ, si in actis appareat
2 B. citatum, vtrũ præsumatur facta citatio ad partis instantiam, dic vt dicã. j. in.xxx. principali articulo. ¶ Et prædicta habẽt locum, quãdo procedit ad priuatã vtilitatẽ, & partis petitionem: quia iudex tunc nõ debet im partiri officiũ suum, nisi parte petente: vt d.§. hoc autẽ iudicium. & in.c. ad nostrã. el.ij. j. de iure iurã. secus vbi iudex procederet ex officio suo ad publicã vtilitatem. Ad quod vide, q̃d latè dixi in.c. qualiter. el.ij. j. de accu. in
3 octauo principali articulo. ¶ †Et prædicta procedunt, etiã si statutum diceret, quòd iudex debeat & teneatur citare: quia debet intelligi ad partis instantiã, vt sic recipiat interpretationẽ pasiuam. argu.l.vt gradatim.§. sed si ex lege. ff. de mune. & hon. de qua materia latè dicetur in tit. de consti. Et hoc procedit, nisi statutum loqueretur in casibus, in quibus iudex ex officio debet
4 moneri: puta, propter publicã vtilitatẽ, vt dixi. ¶ †Vtrũ autem ad instantiã excõmunicati, quis debeat citari, vide Inno.& Ioã. An. in.c.ij. de dila. Imo. in.l. quidã consulebat. ff. de re iudi. ¶ Sed tu dic, vt latè dixi in c. sacris. j. de sen. excõmu. in.xix. principali articulo. in quinta. q. principali, in secundo membro principali. ver. tertio quæro. Et ibi etiã traditur, quid de bãnito. ¶ Circa se cundũ membrũ respectu iudicis dicendũ est, q̃ citatio fieri debet ex iudicis commissione, vt in l.ij.& l. consentaneũ. C. quomodo & quando iudex, & quod vtrobiq; traditur per Bart.& Bal. C. quomodo & quãdo iudex. ¶ Et vide quod latius dicã. j. in.xj. principali articulo. Tetigi in c. j.s. de iudi. in quarto notabi
5 li. ¶ †Et vide quæ dixi s. in quarto principali articulo, & ibi vide, q̃ etiã quandoq; põt quis citare sine iudicis commissione. & maximè quod dixi ibi in secũda. q. principali articulo. ¶ Et q̃d si in actis apparet citationem factã per nunciũ: sed non constat de iudicis cõmissione, vide quę dicã. j. in.xxx. principali articu. ¶ Et ex prædictis est expeditus sextus principalis articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citatio in quibus causis, & casibus requiratur: & an, & quibus causis possit omitti.
2 Actus in quo exigitur causæ cognitio, requirit citationem eorum, de quorum præiudicio agitur.
3 Actus in præiudicium absentis motus, requirit citationem.
4 Citatio necessaria est, tã in causa principali, quàm appellationis.
5 Citatio requisita est in causa possess. & proprietatis.
6 Quæstio siue facti, siue iuris, requirit citationem.
7 In notorijs, an sit opus citatione.
8 Citatio necessaria est, siue procedatur ad partis petitionẽ, siue ex offi. iudicis.
9 Citatio requiritur, etiam quocunq; iuris ordine seruato: vel nõ.
10 In dilatione probatoria, an sit necessaria citatio.
11 Testium receptio parte non citata, est nulla.
12 Actus in termino successiuo expediendus, requirit partis citationem.
13 Productio instrumentorum, exigit partis citationem.
14 Citatus cõparens iudice non cõparente, venit denuo citandus.
15 Iudice alteri prolationem sententiæ committente, facienda est noua citatio partium.
16 Receptio testium ad perpetuam rei memoriam, exigit partium citationem.
17 Publicatio testium seu attestationũ, requirit partis citationem.

ARTICVLVS. VII.

1 Septimo principali articulo tractandũ est †in quibus causis & casibus, requiratur citatio. Et an possit omitti. & in quibus causis & casibus. Circa quẽ articulum primò pono regulã generalẽ, q̃ citatio necessariò requiritur pro ordine substãtiali, ad validitatẽ processus. j. de cau. posse. & proprie. c.j.s. de cõsti. c. cũ ecclesia. & de maio. & obe. c. inter quatuor. ij. q.j. c. nos in quenq;. in cle. pastoralis. de re iudi. in.l. de vnoquoq;. ff. de re iudic. & in.l. nam ita diuus. ff. de adopt. & in.l.j.§. ex eo. ff. que sentẽ. sine app. resc. in. C. quomo. & quãdo iudex. in.l. ea quę. Hosti. in summa. in ti. de senten. §. qualiter. ver. is est ordo. Spe. in tit. de act. & peti. in rubrica. de quo tractabo. j. in tit. de ordi. cogni. ¶ Et vide quod
2 dixi. j. eod. articu. xxxj. ver. j. ¶ †Et vbicũq; agitur actus, in quo exigatur causæ cognitio, requiriẽ citatio eorũ, de quorũ prejudicio agitur. d.l. nãita diuus. &.l. in causæ. §. si causa cognita. ff. de mino. & in.c.j. ad fin. de cau. poss. & proprie. &.c.j. de offi. iudi. & in.c.fi. de supplẽ. negli. Præla. lib. vj. & in.l. nec quicquã. §. vbi decretũ. ff. de offi. proconsul. & lega. & in.l. fin. C. si per vim vel alio modo. Et l.iij. §. si causa. ff. de bo. pos. & in iuribus statim allegatis tradit Spe. in tit. de secundo decreto. §. nũc dicamus. in
3 prin. ¶ †Et vbicunq; agitur de præiudicio absentis istius, est citatio necessaria, vt in iuribus præallegatis. & in alijs iuribus de quibus s. in quinto principali articulo, in prin. ¶ Et etiã ad quẽlibet actũ, quẽ quis posset impedire ne fieret, debet quis citari. vt no. per Ioã. An. in.c. solet. de sentẽ. excõ. li. vj. & per gl. & do. in.c. ex ratione j. de appel. iij. q. ix. c. oĩa j. de procu. c. in nostra. & ibi in gl. fin. ¶ Et hæc procedũt etiã in processu Principis, vt in cle. pastoralis. de re iudi. no. Bal. post gl. in.l. fin. C. de legi. tradit Do. me. in.c.cũ inter. R.s. de elec. & no.ij. q.j. nos in quenquã. & in.c.j.j. de ca. pos. & proprie. & ĩ.l. meminerint. C. vñ vi. ¶ Quod est verũ, quãdo Princeps procedit ex ordinaria potestate. secus

ſi procederet ex plenitudine & abſoluta poteſtate, ſecundùm Vbertũ de Bobio, quẽ refert Io.An.in addi.Spe.in ti.de ſnĩa. §.iuxta.ver.eſt etiã nulla. Et fuit q̃ſtio Pylei in ordine lxvj. tradit Bar.in.l.mulier.ff.ſo.ma.& D.m.in.d.c.inter quatuor.& ẽt ſentit in.d.c.cũ ĩter R. ¶ Et p̃dicta recipiũt plures declaratiões.

4 ¶† Primò procedit prædicta regula, ſiue agatur cauſa principalis, ſiue cauſa appellationis. vt in iuribus præall̃.

5 ¶† Secundò, procedit: ſiue agatur cauſa ꝓprietatis, ſiue poſſeſſionis. qm̃ poſſeſſor nullo modo debet priuari poſſeſſione ſua: niſi citet̃, etiã ſi ſit iniuſtus poſſeſſor. vt in c.licet.de præbẽ.lib.vj.& in d.c.inter quatuor.& in l.ſi.C.de edic.diui Adria. tollẽ. & per Bar.& Bal.in.l.ſi deſerta.C.ſi propter public.penſit.

6 ¶† Tertiò procedit, ſiue ſit quæſtio facti, ſiue iuris. hoc colligit̃ ex glo.ſuper verbo, Iuris. iuncto tex.in c.ſæpe.ĩ. de appella.& ibi hoc ſingulariter Domin⁹ meus notat. Et rõ eſt, quia fortè abſenti cõpetit aliqua defenſio tendens ad offuſcatiõem illius iuris. Vel fortè allegabit conſuetudinẽ, vel priuilegium in contrarium, vel quid ſimile. vt dicitur in d.c.ſæpe.

7 ¶† Quartò procedit nõ ſolùm in his, quæ nõ ſunt notoria: ſed etiã in notoriis, dummõ ſint notoria: quæ aliqua facti tergiuerſatione celari poſsint. aut aduerſus quæ poſſet quis ſe defendere. vt in c.ſi.§.j.de offi.deleg.li.vj.& ibi no.d.Do.& do.Ant. in capitu.referente.ĩ.de præben. traditur in c.veſtra.ĩ.de coha.cleri.& mulie.iĩ.q.ix.per totum.& in capitu.cũ ſit Romana.ĩ. de appella.& ibi tetigi,& in c.j.de offi.deleg.li.vj.& in c.ad noſtrã.el.ĩ.ĩ.de iureiur.ĩ.c.bone.el prĩo.ver.porro.s̃.de elec.iĩ.q̃o.j.c.manifeſta.&.c.de manifeſta &.c.q̃ Lothari⁹.ĩ. de accu.c.euidẽtia.ĩ.de cohabi.cle.c.tua.& per Io.An.in addi.Specu.in titu. denotoriis crimi.ſuper rubrica. Et qm̃ in hoc iura, glo.& Doc. quãdoq; videntur velle, quòd requiratur citatio: quãdoq; verò quòd procedi poteſt ſine citatione: reducuntur ad concordiã per diſtinctionẽ. aut eſt tale notoriũ, aduerſus quod cõpetere poteſt defenſio: & requiritur citatio. aut nõ, & non requiritur. dixi in.c.cùm olim.ĩ.de re iudi.

8 ¶† Quintò ꝓcedit, ſiue ꝓcedat̃ ad petitionẽ partis, ſiue p viã inquiſitiõis ex officio iudicis. ad quod vide q̃ latè dixi in.c.qualiter.el.iĩ.ĩ.de accuſa.ĩ.x.prĩcip.arti.q.xiĩ.&.q.lxxj.& ſequẽti.

9 ¶† Sextò ꝓcedit, ſiue ꝓcedatur ordine iuris ſeruato, ſiue ſum mariè & de plano &c. vt in Cle.ſæpe.de verbo.ſigni.de quo latius dicetur.j.in titu.de or.cogni.

10 ¶† Septimò procedit in dilatiõe probatoria. Ad quod vide, q̃d dixi.j.eo.c.iĩ.articulo.xj.q.j.ver,& ex p̃dictis infertur. Et idẽ in articulis & poſitionibus producendis: quia quãdo à principali inducuntur, pars eſt citanda. ſentiunt Domini de Rota, & poſt eos Dñs meus in.c.iĩ.de teſti. Facit, qa poſſet pars opponere aliquos eẽ ĩpertinẽtes: duplices, caſsioſos, repugnãtes, vl̃ alteri⁹ ſimilis qualitatis: ꝓpter q̃d nõ eẽnt admittẽdi. facit q̃d tradit̃ maxiè p gl.ĩ c.iĩ.de teſti.li.vj.ſec⁹ qñ iudex iã examinaſſet articulos, an eſſent admittendi, ver non. de quo ſtatim ſubiĩciã ſallentiam.

¶ Octauo ꝓcedit in teſtiũ ꝓductione, quoniã teſtiũ receptio facta parte nõ citata, eſt nulla, vt eſt tex.in.c.iĩ.ĩ.de teſti.& in.l.ſi qñ.C.de teſti.& nota.in.c.cõſtitutus.ĩ. de fideiuſſo. de quo latius dicã in ti.de teſti. Sed ipſius teſtis citatio nõ requirit̃ ad hoc, vt valeat atteſtatio ſua. Satis em̃ eſt, quòd ſit ꝓductus per partẽ, licet nõ fuerit monitus vel citatus, ſecũdũ Spe. in ti.de teſte.§.qualiter.verſi.iudex igit̃.tenẽt Domini de Rota deciſio. cccl x v. licet Guil.de mõte lauduno in Cle.iĩ.de elec.& Iaco.de Beluiſio in authẽ.de teſt.§.j.ſentiãt cõtrariũ. Sed præcedẽs opinio eſt cõis. pro qua facit quod no.gl.in.l.poſt legatũ.§.is verò ff.de his quibus vt indig.& ibi etiã hoc tenet Bar. quod tñ procedit: dũmodo teſtis nõ offerat ſe ſpõte: quia tũc efficeret̃ ſuſpectus. vt in dicto.c.iĩ.tradit̃ per Bar.& moderniores in.l.lege Iulia.ff.de teſti.& in.l.vxori.§.qui ſe filio.ff.de falſis.& per Bal.in aut̃.ſed nouo iure.C.ſi cer.pe.& ĩ.l.qm̃.C. de teſti.& in l.præſbyteri.C.de Epiſ.& cleri.& in.c.j.§.porro. quæ fuit prima cauſa beneficĩ amitten. de quo latius dicam in ti.de teſti.

12 ¶† Nonò ꝓcedit in actu expediẽdo in termino ſucceſsiuo. vt puta, p̃fixus eſt termin⁹ ſucceſsiuus pluriũ dierũ ad inſtrumẽta ꝓducẽda, vel ad teſtes ꝓducẽdos, vel ad qd ſimile: nã licet iſta ſtatuitio termini ſit facta altera parte citata, vel p̃ſente, aut monita: tñ cũ ꝓducunt̃ teſtes vel inſtrumẽra, citãda eſt pars. aliàs ꝓductio eẽt nulla. ſecũdũ Bar.in.l.qui añ calẽdas.ff.de verbo.obliga.p.l.iĩ.& authẽ.ei qui.C.de tẽpo.appella. ¶ Et ſequit̃ Lud. põta.ĩ.d.l.q añ calẽdas. Mouet̃: quia cũ ille p̃fixus eſt termin⁹, qualibet die termini põt actũ facere, ad quẽ ille p̃fixus eſt. vt no.gl.in verſi.infradictũ.in Cle.iĩ.de appel. Sed tñ ſi intra terminũ facit, debet pars citari. quod ꝓbat tribus rõnibus. ¶ Primò, quia dictus terminus eſt cõis vtriq; parti, vt.l.petendæ.C. de tempo.in integ.reſti. ergo ſequitur, quòd nulla ex partibus cõparere debet ante finẽ termini, niſi aliàs citetur: cũ dicto termino toto gaudere debet. ¶ Secundò, per caſum expreſſum.l. ſi quãdo.C.de teſti. vbi examinationi teſtium ex longinquo venientium, præfigitur terminus quindecim dierũ. & tamẽ ſi pars velit illũ facere examinari, debet citari alia pars. ergo &c. ¶ Tertiò, quia cũ pars poſsit qualibet die termini actum exercere, nec pars altera poſsit diuinare, qua die facere velit. argumẽ. ff. ad l. aqui.l.ſi putator.&.ff.mandati.l.ſi fideiuſſor.§.ſi cũ debitor.& c.primo vt eccle.benefi. ergo &c. Et hanc opi. tenet Bart.in.l.itẽ illa.ff.de conſti.pec.& Bald.in.l.ſi quando.C.de teſtib.& l.j.ff.ſi quis cau.& l.ſi ita relictum.§.Pegaſus.ff.de leg.iĩ.& l.ſi.C.qui admit.ad bono.poſſeſ.facit quod tradit Bart.in extrauagan.ad reprimen.in ver.de plano. vbi dicit, q̃ ex ſola productione inſtrumenti non ſatiſfit termino: niſi ſit data copia parti: vel pars citata ad contradicendũ. facit tex.q.ix.c.certè.& per Bal.in.l.ſi. C.qui admitti.ſecundũ Ponta. ¶ Sed tu dic, quòd melior text. eſt in.l.ſi.C.de fide inſtrumentorũ. vide quod latius dicã in tit. de fide inſtru.in materia productionis inſtrumentorũ. ¶ Quod tamen intelligo, niſi ille eſſet monitus vt cõpareret ſingulis diebus & horis, intra illũ terminũ, ad videndũ teſtiũ productionẽ & receptionẽ,& inſtrumentorũ productionẽ: & ita ſeruatur in practica: quia cũ ſit facta monitio, vel citatio pro ſingulis diebus & horis, perinde eſt, ac ſi illa hora productionis eſſet ille citatus.

13 ¶† Decimò procedit in productione inſtrumẽtorũ: qa qñ producuntur inſtrumẽta, pars eſt citanda. vt no.gl.pe.in.c.cõtingit. ĩ.de fid.inſtru.per.l.voluit.§.ſi.&.l.ſi.ff.de interroga.act.& probatur.iĩ.q.iiĩ.in.c.certè. Et idẽ voluit Bal.in.l.ſi quãdo.C.de teſti. vbi ſingulariter dicit, q̃ hoc eſt verũ, quòd ad effectũ, & inſtrumentũ probet: ſed tñ quòd ad ſatiſfaciendũ termino, ſatiſfactũ eſſe intelligit̃: licet pars nõ fuerit citata.& idẽ tenet Bal.in l.ſi.C. qui admit.ad bo.poſ.poſſunt.p l.miles.§.ſexaginta.ff.de adult.

14 ¶† Vndecimò procedit, etiam ſi ſemel facta eſſet citatio: & citatus fortè comparuiſſet,& iudex nõ ſediſſet pro tribunali: quia ad hoc, vt teneatur de nouo comparere, iteratò citandus eſt, vt voluit Inno.in c.conſuluit.in gl.iĩ.in ſi.s.de offi.deleg.

15 ¶† Duodecimò procedit regula prædicta, etiã ſi iudex, qui cognouit de cauſa, citauit partes perẽptoriè ad ſententiã audiẽdã: & poſtea cõmiſit alteri ſentẽtiæ prolationẽ. is enim cui cõmiſit tenetur iterũ partes citare. ar.ff.de iudi.in.l.edictũ. facit. C.quomodo & quãdo iudex.l.cõſentaneum.& ibi per glo. hoc tenet Spe.eo.ti.§.ſi.ver.antepe. allegat tamen in contrariũ.c.cõſuluit. s̃.de offi.dele. vbi tex.vult, q̃ non teneatur vlterius citare. ad idẽ allegat.l.mortuo.ff.de iudi. vbi text.dicit, q̃ mortuo iudice, ſucceſſor iudicabit, quod ille iudicaturus erat: & ſic ſine noua citatione. Sed dicit Io.An.ibi in addi, q̃ ſi vterq; comparet,& petit ſententiam, ceſſat dubium: quia nõ eſt neceſſaria citatio. Si verò alter non cõparet: tunc putat nouum peremptoriũ neceſſariũ, per dictã.l.edictũ. niſi iudex citaſſet ad ſententiã ferendã per ſe, vel per cõmiſſarium ſuũ. facit. ff. iudic. ſol. in.l.cũ apud. & quod no. Io.An.in.c.licet.de accu. Non obſtat.l.mortuo. quia determinat quid iudicandũ. ſed nõ, quãdo iudicãdũ. ita dicit Io.An. in illa additione. Bal. verò in.d.l.conſentaneũ. in prima quæſtione dicit, q̃ ſi ordinarius, decurſo perẽptorio, delegauit cauſam, q̃ delegatus nõ tenetur niſi ſemel citare. & ita dicit intelligendũ, quod no. Inn.in.c.dudũ.el.j.de elec.in gl.penul.& Arch. v.q.iĩ. c.ſi ægrotans.&.xxiiĩ.q.iĩ.c.de illicita.& vide quod dixi in.c. licet in beato.ĩ.de accuſa. ¶ Et vide ad hoc quod dixi in.xxvj. principali articulo, q.ix.

16 ¶† Tertiodecimò procedit in receptione teſtium ad perpetuã rei memoriam, quo caſu citandi ſunt, quos negotium tangit, vt no.gl.& Inno.in.c.Albericus.& ibi Dominus meus.& Doct.ĩ. de teſti.& probatur in.c.ſignificauit.eo.titu.& in authen.de inſtrumen.cau.& fide.§.de quibus.&.C.de accuſ.in.l.fin. traditur per Dominos de Rota deciſi.x.& probatur. quia ſi non valet receptio teſtis parte non citata, quando lis eſt conteſtata vt.s̃.dixi ver.viĩ. fortius non debet valere, quãdo recipiuntur ad perpetuam rei memoriam. cũ ibi hoc ſit maius periculum, de qua materia dic vt latius dicam in ti.de teſti.

17 ¶† Quartodecimò procedit in publicatione teſtium, ſeu atteſtationum: in qua fienda debet pars citari, vt.d.c.albericus. de quo latius dicam in ti.de teſti.

18 ¶† Quintodecimò procedit in publicatione proceſſus. ita conſuluit Bar.conſi.xxxviĩ. quod incipit Catherina. per.l.de vnoquoq;.ff.de re iudi.

19 ¶† Sextodecimò procedit in ſententia interlocutoria, ſecundũ aliquos. Aliĩ verò tenent contrarium, de quo dicam.ĩ.eo.articu. ver.xxĩ.caſus.

20 ¶† Decimoſeptimò procedit in ſententia diffinitiua ferẽda, vt in Cle.iĩ.de re iudi. de qua materia latius dicetur in tit. de re iudi.

21 ¶† Decimooctauò procedit in executione inſtrumẽtorũ petita, in qua

ta,in qua requiritur citatio:quia ante nil eſt cõtractũ : vnde neceſſe eſt à citatione incipere. Inſti.de pœ.teme.litigan.§.fina. Et quia nõ poteſt cõſtare iudici ante citationẽ, an inſtrumentũ ſit inſtrumentũ,quod mereatur executionẽ,& an reus habeat aliquam exceptionẽ permiſſam,ſeu cõceſſam à ſtatuto,vel nõ excluſam à ſtatuto:& per conſequẽs,an ſit exequibile. Quinimo, ſi iudex faceret executionẽ parte nõ citata,deberet reuocari tanquam nulla,quatenus de facto proceſsit,vt no.ff.de bono.poſſeſsio.l.tertia.§.cauſa cognita.&.ff.de euic.in.l.minor.in prin.& per Bald.in.l.ab executore.C.quorũ appella.nõ recip.quod eſt verũ,niſi per ſtatutũ aliter diſponeretur,ſi ſtatutũ diceret,q̃ viſo publico inſtrumento,ſeu guarantigiato,præcipi debeat debitori,q̃ ſoluat:vel q̃ de palatio nõ recedat,quo caſu,etiam per epiſtolã põt fieri præceptũ,ſecundũ Bal.in rubri.C.cõmina.vel epiſtolas.Et ad hanc materiã vide quæ dicuntur in ver.ſeq.

22 ¶†Decimononò procedit in executione ſentẽtiæ,ſecundũ Cy. in l.ab executore.C.quorũ appel.non recip.ſuper prima q.debebit enim pars citari,& aſsignari terminus,quare ſententia nõ debeat executioni mandari,per tex.in l.à diuo Pio.§.in vẽditione.ff.de re iudica.vbi text.dicit,q̃ iudex debet interloqui.ergo pars debet citari,vt in l.de vnoquoq̃.ff.de re iudi.Itẽ,quia pars poſſet ledi,igitur citari debet,vt in l.nã ita diuus.ff.de adopt.Itẽ probatur per no.in l.j.C.de iur.& fac.igno.vbi dicitur,q̃ poſt ſententiã,plures poſſunt opponi exceptiones.igitur pars eſt citanda,& fuit opi.Gof.in l.meminerint.C.vnde vi.per illũ text. ¶Inno.verò tenet contrariũ,in c.ex ratione.j.de appel.Bar.verò in l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi.diſtinguit,q̃ aut eſt facta cõdẽnatio in quantitate vel genere,propter quod executio requirit,q̃ capiantur aliæ res,ſecundũ ordinem illius.§.in vẽditione.& debet citari per rationes primo loco inductas.Aut eſt facta cõdemnatio in ſpecie:& ſi quidẽ illa ſpecies non reperiatur,& ſic executio fieri debet in alia ſpecie:& tuncidẽ:ſed ſi executio fieret in eadẽ ſpecie,putat Bart.q̃ no.ſit opus citatione.ſed petitur ab eo auferri manu militari,vt l.qui reſtituere.ff. de rei vendi. ¶Dicit tamen,q̃ in actione in rẽ,antequàm fiat talis executio,fiet præceptũ poſt ſententiã de ipſa reſtituenda intra certũ tempus:& poſtea fiat talis executio.inſti.de offi.iudi. §.j.& in d.l.qui reſtituere. ¶Sed dicit Ioã.de Imo.in d.§.in venditione,q̃ dicta diſtinctio nõ videtur vera,quia etiã in cõdẽnato ad ſpeciem videtur ſtare ratio,q̃ citari debeat:quia poſſet lædi ſi non vocaretur,propter exceptiones,quas poſſet opponere quia ſaltẽ poteſt opponere nullitatẽ,vel de iudicis incompetentia,vel defectus mandati,vt l.ſi.& per totum.C.ſi à non compe. iudi.&.l.licet.C.de procu.vel quia ſententia ſit lata die feriata, vt.l.ſi.C.de fer.vel iuris ordine non ſeruato,vt l.prolatam.C.de ſenten.& ſic verior videtur opinio Cy.Nec obſtat,q̃ corã executore nõ videtur exigi citatio,per not.per Inno.in capi.fin.de præſumptio.& per glo.in clemen.j.de offi.deleg.quia aliud eſt in executore dato ad prouidendũ de beneficio, quo caſu,ſicut principalis in collatione,ſeu prouiſione beneficij non haberet alium citare,vt in capi.licet Epiſcopus.de præben.lib.vj.ita nec executor,qui fungitur vice cõmittentis. Aliud verò in executione ſententiæ,cũ ipſemet ſententians,in executione ſententiæ debeat adhibere cauſæ cognitionẽ,vt notat glo.in l.in cauſæ.in princ.ff.de mino.& per conſequẽs debet partem citare,vt d.l.in cauſæ.§.cauſa cognita.& per ea,quæ dixi.ſ.in prin.iſtius articuli.Nec obſtat ſi diceretur,q̃ non videtur requiri citatio:cũ pro ſententia,quæ trãſiuit in remiudicatã,præſumatur:& pro ipſius iuſtitia & proceſſu,vt traditur in capi.quoniam.j.de probationibus.& per Ioannẽ de Imo.in l.iij.§.condemnatũ.ff.de re iudica.quia poteſt reſponderi,q̃ licetilla ſit præſumptio,& trãſferat onus probandi in aduerſariũ,vt lege ſine.C.de probatio.nõ tamen per hoc ſequitur,q̃ pars non debeat citari,cũ poſſet ſibi competere aliqua defenſio,& illam poſſet probare. Nec etiam obſtat lex,qui reſtituere,quiailla non negat cauſę cognitionem adhibere deberi in executione ſententiæ. ¶Et ideò debet intelligi,quod præcedat cauſæ cognitio,vt d.l.in cauſę.& ita reſidet Io.de Imo.in d.§.in venditione.Sed tu vide Bar.in extrauaganti,ad reprimendũ.ſuper verbo,executionẽ, qui dicit, q̃ ſi facta eſt condẽnatio in re,& res ipſa capiatur & vendatur,non eſt neceſſaria citatio:vel ſi eſt facta in perſona,& perſona capiatur & puniatur.Solũ enim hoc caſu neceſſe eſt ſcire,q̃ iſte ſit illa perſona condẽnata:vnde non eſt neceſſaria citatio ſed ſolũ exigitur confeſsio ab illo:q̃ ſit illa eadem perſona, quæ condemnata eſt: ſecus ſi fieret in alia re. ¶Bal.verò in d.l.ab executione.C.quorum appel.nõ recip.dicit,q̃ ita demum requiritur citatio, ſi fiat nouus proceſſus:puta ſi peruenitur ad primũ vel ſecundũ decretum in cauſa iudiciali.C.de his,qui ad eccle.confug.l.præſenti.§.j.ſecus ſi non fiat nouus proceſſus,ſed mera executio,quanquam iudicis officio implorato,per no.per Inno.in d.c.ex ratione.Nam mera executio fit cõpellendo nõ cognoſcendo:cũ merus executor procedat,vt arctator,nõ cognitor : licet procedat ex authoritate ſuæ iuriſditionis,vt d.l.qui reſtituere.ff.de rei vendi.vnde dicit gl.in l.j.C.de iudi.q̃ executio fit ſine cauſæ cognitione. ¶Quod eſt verum,cũ fit executio:ſed vbi pronũciat exequendum,ſecus eſt:quia tũc ſemper requiritur citatio,per l.j.C. de iuris & fac igno.& ſecundũ Pe.& Cy.in d.l.ab executione. & ita reſidet ibi Bal. ¶Sed idem Bal.in repe.l.tale pactũ.§.qui prouocauit.ff.de pac.dicit,q̃ ſi nouum interuenit factũ,aut noua perſona,aut noua res,aut nouus iudex,ſemper in executione requiritur citatio.ſi verò nil noui interuenit,non eſt neceſſaria citatio:quia ille,qui eſt ipſo iure priuatus iure ſuo,non eſt vlterius citandus,in c.bonæ de elec.in fi.per Inno.ſi tamen apparet aliquid iniuſtè factũ,reuocaretur contrario imperio,& ſine vlla citatione.arg.l.iij.§.pen.ff.de bono.poſ.&.l.iij.§.neceſſarijs.ff.ſi mulier ventris no.& l.minor.in princ.ff.de euic. ¶Recitat tamẽ opi.aliquorum dicentiũ,q̃ requiratur citatio,vt ſ.dixi. ¶Ange. verò in l.habere licet.ff.de euic.ſequitur ſententiã Bart.allegat no.per Inno.in c.cũ inter priorem.j.de excep. ¶Idẽ tamẽ Ang. in.l.j.C.de iudici.dicit q̃ aut iudici notoriũ eſt ſententiam exequendam:& procedat opi.Inno.& Bar. ¶Aut nõ eſt ſibi notorium:& tunc ſecus. ¶Ego arbitror dicendũ,q̃ ſi executio fiat in alia re,vel interueniat noua perſona,aut no.nũ factũ,vel quid ſimile:q̃ neceſſaria ſit citatio,cũ requiratur,noua cognitio.Si verò nihil non interuenit:quia corã eodẽ iudice,ab eadẽ perſona, & ad eandẽ perſonam,& ad eandẽ rẽ,petitur executio ſentẽtiæ, diſtinguo hoc caſu:quòd aut præceſsit cognitio ſuper executione fienda:& non reſtat,niſi actualis executio facti:& hoc caſu,quando talis executio fit,non eſt neceſſaria citatio:vnde iudex ad petitionẽ partis poteſt cõmittere nunciſs,vt exequãtur: nulla facta partis citatione,& ita procedat opi.Inno.Bart.& ſequaciũ.Aut talis cognitio nõ proceſsit,& petitur executio ſententiæ,& hoc caſu requiratur citatio,& procedat opi.cõtraria: & ſic procedant iura,quæ volunt,q̃ in executione ſententiæ requiratur cauſæ cognitio:& per conſequẽs citatio,de quo in l.& ſi non cognitio.C.ſi contra ius vel vti.pub.& in c.ſuper eo.j.de falſis.& l.ordo.C.de execu.rei iudi.& in c.de cætero.j.de re iudi.& ibi dixi,& per Spe.in tit.de feri.§.ij.ver.porrò.& ſequen. & per Io.An.in addi.Spe.in tit.de li.cõcep.§.nũc dicendũ.ver. xxv.in addi.quæ incipit,mens Azonis. Quare arbitror,q̃ tutius ſit,quòd fiat citatio:tamen quia hoc videtur verius de iure, eo,q̃ poſſet competere aliqua exceptio:vt ſ.dixi.& ſiccũ poſſit lædi debet citari,tum etiã propter fugiendas opiniones.

¶Et hæc procedunt in cauſis ciuilibus.In cauſis autem criminalibus,vtrum ſententia lata poſsit mandari exæcutioni ſine noua citatione,vide quę latiſsimè dixi in.c.qualiter.ij.j.de accu.in.xj. prin.arti.q.centeſima.

23 ¶†Vigeſimò procedit prædicta regula requiſitæ citationis,in inſinuatione inſtrumenti,in qua debet citari perſona,quę nomi nata eſt in inſtrumento,de cuius intereſſe agitur,ſecundũ Iaco. Butri.per d.l.nã ita diuus.ff.de adop.& per text.in authẽ.de inſtru.cau.& fide.§.quibus.& in authẽ.ſi oẽs.C.ſi vt ſe ab hæred. abſti.Si verò nomina non ſunt expreſſa,ſufficit fieri generalem proclamationẽ.vt ſi quis velit intereſſe inſinuationi talis inſtrumenti,debeat eſſe tali tempore,corã tali iudice,in tali loco.ar.l. ſi eo tempore.C.de remiſ.pig.&.C.de ann.excep.in.l.vt perfectius &.ff.de inſtitoria.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere.& per Spe.in tit.de inſtrumentorũ editione.§.oſtenſo.ver.qualiter autem fiat publicatio.& ver.quid ſi citatio,circa fi.dicã latius in ti. de fide inſtru.faciunt quæ dicam in ſequẽtibus ver. ¶Et vide.j. contrarium.j.eo.ver.xvij.caſus,& vide Bal.in rubrica.C.qui admit.ad bo.poſ.q.iij.

¶Vigeſimoprimò procedit in exẽplatione inſtrumẽti,vel priuilegij,in quo ſimiliter exigit citatio omniũ,quorũ intereſt,vt in.c.pe.& fi.j.de fide inſtru.& ibi per Doc.& per.D.m.& doc. in.c.Albericus.j.de teſti.& ſi talis exemplatio tẽdit in præiudicium certæ perſonæ:debet nominatim citari:aliàs ſufficit generalis citatio,vt dixi in ver.præcedẽti traditur per Doc.in d.c.pe. & fi.& per Guil.Cy.Bar.& Bal.in.d.auẽ.ſi oẽs.per Spec.in d.§. oſtenſo.ver.& vt hic plenius.& per Guil.& Doc.in auẽ.ſi quis in aliquo.C.de eden.& per.D.de Rota deci.x. ¶Et eſt vtile q̃ de tali citatione fiat publicum inſtrumentũ. ¶Et dicit Inno.in d.c.Albericus.q̃ ſi eſt tale inſtrumentũ vel priuilegiũ quod nõ tangit certã perſonã:& ſi nõ poteſt ſpecialiter aduerſarius citari:debet ſaltẽ fieri vocatio per edictum ſolenne illorũ quorum intereſt vel intereſſe poſſet:aliàs nõ valeret exẽplatio niſi fieret per illum:qui cõceſsit priuilegiũ.Sicut enim quãdo à principio cõceſsit,id fecit ſine alterius citatione.Ita põt de nouo exẽplare,vel duplicare:ſicut etiam notarius,qui fecit originale,poteſt illud de nouo exẽplare ſine partis citatione,tenet Hoſt.in c.pe.

de confir.vtil.& in c.ex parte.el.j.de priuil.dūmodo nō sit ſuſpectū,nec de ipſo referatur quæſtio.Alioquin etiā per illū qui cōceſsit priuilegiū,nō debet fieri publicatio ſeu exēplatio ſine cāæ cognitiōe:vñ vocādi ſunt,quos res tāgit.ita ꝓcedat c. cū dilecta.j.de cōfir.vtili.& c.cū olī eſſem⁹.& c.ex parte Abbatiſſæ.j.de priui.& in c.cauſam.j.de teſti.ſecundùm Do.me. poſt doct.in d.c.Albericus.

¶ Aduerte tñ,quia in caſib⁹ in quib⁹ notarius nō pōt īſtrumēū iteratò tradere ſine iudicis authoritate, reqrīt partis citatio: quia cū cauſæ cognitio ſit adhibēda,igit pars citāda:quia cauſarū merita &c.vt l.fi.C.ſi per vim vel alio mō.& ff.de edē.in l. ſi quis ex argētariis.§.fi.¶ Et quia ex quo pōt parti præiudicare,igit citāda, vt dixi in prin.iſtius articuli,& etiā dixi in v.articulo,etiā ſi requireret ſummaria cognitio,per tex.in Cle.ſæpe. de verbo.ſig.& per Bar.in l.de tabulis.ff.de tab.exhibē. & per Spec.de inſtru.edi.§.poſtquam.ver.vbi autem.

¶ Vigeſimoſecūdò in publicatiōe inſtrumētorū notarij defuncti,ſecūdū Hoſt.in d.c.pe.j.de fide inſtrumēto.facit c. ſignificauit.& c.Albericus.j.de teſtib⁹.Sed D.m.tenet cōtrariū in d. c.penul.quia nō vertitur præiudiciū, cùm poſsit ad originale recurri,de quo latius dicam in ti.de fide inſtrumē.& vide quæ dixi in duobus præcedentibus verſiculis.

¶ Vigeſimotertiò ꝓcedit in limitatiōe,quæ fit per Principem ſeu habentē poteſtatē à Principe,de aliquo illegitimo,quando ſcilicet fieret legitimatio nō habita patris volūtate:quia cū per talē legitimationē poſsit alijs præiudicari,illi ſunt citādi,quib⁹ poſsit p̄iudicari.vt in l.fi.C.de natu.lib.& per d.l.nā ita diuus. & tenuit Ia.de Are.in d.l.fi.& ſequitur Bal.in prima cōſtitutione Codicis.Conſuluit Pe.de Ancha.conſilio.ccxxxj.quod incipit,Ex tenore priuilegij. ¶ Et ad hoc vide omnino quæ dicam j.eo.articulo ver.xxx.caſus in legitimatis,in ſecunda parte de caſibus,quibus non requiritur citatio.

¶ Vigeſimoquartò ꝓcedit,qñ hæres ſcriptus petit ſe mitti in poſſeſsionē ex edicto diui Adriani.bñficio l.fi.C. de edic. diui Adria.tol.vbi Fran.filius Accurſij in quadā additione ad glo. patris ſui voluit,quòd ſaltem requireretur generalis citatio.

¶ Quod verū dicit Bar.in d.l.fi.ſi mō bona à nemine poſsideātur:quia poſſet etiā,ſi vellet,ꝓpria authoritate īgredi poſſeſsionem.per l.cū hæredes C.de acq.poſ.facit optimè quod not.In no.in c.propoſuit.de cōceſ.præbēd.Si verò res hæreditariæ ab aliquo poſsidentur,ſeu iuſtè ſeu iniuſtè:nō pōt talis licētia cōcedi,niſi parte citata,vt.l.meminerint.C.vñ vi. & in l.fi. C.ſi per vim vel alio modo.facit quod no.Inno.in c.cū noſtris.& in c. propoſuit.j.de cōceſ.prebē.ſecūdū Bar.in d.l.fi.Sed Pe.& Cy. ibi dicūt,quòd in pronūciatione tenutæ,& in executione fiendā per nunciū,nō ſit neceſſaria citatio poſſeſſoris: quia nō agit de ipſius præiudicio:quia per hoc nō expellit de ſua poſſeſsione,donec fuerit auditus:poſtquā aūt ꝓnūciata eſt tenuta, & īmiſſo fiēda per nūciū:ſi miſſus vult, quòd poſſeſſor expellat, debet ipſe citari.¶ Et quid agēdū ſit illo exiſtēte cōtumace,vl cōparēte,nō eſt materia noſtra,vide ibi per Doc.¶ Bal.verò in d.l.fi.diſtinguit,quòd aut ex tali īmiſsione nemini preiudicat, & citatio nō eſt neceſſaria,vt d.l.iij.§.pe.ff.de bo.poſſ. Aut alicui præiudicat.& tūc,aut noīatim p̄iudicat,& noīatim eſt citādus,vt l.ſi deſerta.C.ſi ꝓpter pub.pēſi.& licet actor hoc ignoraret,tñ ignorātia ſua nō p̄iudicat poſſeſſori nō citato, vt not. in l.cū miles.§.j.ff.qui.ex cau.ma.& in c.cū qui.de præbē.li.vj. ¶ Aut præiudicat inter cæteros:& tūc ſufficit citari inter cæteros,ideſt gñali edic.vt in aut.de hære.& fal.§.ſi verò abſunt.& in d.authē.ſi oēs C.ſi vt ſe ab hære.abſti.& in.c.fi.ſ.de ma . &
27 obe.& ibi per Inn.¶ †Sed q̄ro,vtrū agnitiōe bonorū poſſeſsionis ſit neceſſaria citatio,maxīè in agnitiōe bo. poſſ. cōtratab. ¶ So.Bal.plenè tractat in rubrica C.qui admit.ad bo.poſ.q.iij. vbi primò arguit,quòd nō:quia nemo lędit,niſi quatenus lędit edictū Prætoris.Nā lex & cōſtitutio abſq; alia citatiōe ponit effectū ſuū.Et ſemper ius alterius intelligit ſaluū: & ſubintelligit clauſula,ſi preces veritate nitātur,vt no.l.iij.§.bonorū.& l. j.C.quo.bo.ergo nemo eſt citādus:quia nemini p̄iudicat.ff.de fideicō.lib.l.ſi cū.§.fi.Præterea ſufficit ſimplex agnitio , & nō requirit libellus, vt dixi j.de reſtitu.ſpo.c.iij.arti.viij.Itē , quia ſit ad declarandā volūtatē agnoſcētis.Et nemo pōt impedire, ne quis ſuā voluntatē declaret ff.de l.j.Lucius §.fi. facit quod not.in l.pe.in fi.ff.ad Trebel.& l.fi.C.de curato.fu.In cōtrariū allegat,quia imo lædit hæres ſcriptus , cū teſtm reſcindatur l. vt liberis.C.de codic.¶ Itē,quia in bo.poſ. quæ nō tribuit ius, exigitur citatio:ergo fortius in his,quæ nō tribuūt ius.¶ Præterea,iudex debet intelligere narrata ſibi eſſe vera:quia ſi non intelligit,nō videtur eſſe præſens:ſed hoc ſciri nō pōt,niſi partibus vocatis,vt l.fi.C.ſi per vim , vel alio mō . ¶ Præterea,appellatio bo.poſ.ſuſpendit:ergo recipit cōtradictor l.j.ff.de ſecun.tabu.Inſti.eo.§.fi.& gl.in verbo,dies vtiles. ¶ Præterea,in poſſeſſorio facti,requiritur iudicis interlocutoria.C.de edic.diui Adri.tollen.l.fi.ergo fortius in poſſeſſorio iuris. ¶ Præterea, in inſinuatione inſtrumēti requiritur iudicis authoritas: vt no, aut.vt nō fiant pig.§.fi.col.ergo & citatio,ad quod vide qđ di xi.ſ.ver.xx.¶ Vel dic,ꝙ quantū ad agnitionē,nō eſt neceſſaria citatio aduerſarij:ſed quantū ad teſtamēti reſciſsionē,ſi cōparet contradictor,opus eſt cognoſcere & decernere.Quod nō videtur verum:quia cū agnitio non ſpectet poſt ſe decretū iudicis: ergo ipſa trahit ſecum ſuū effectū:ſuus autē effectus eſt, emēda re vitiū teſtamenti:& iſta ſunt cōnexa,& inſeparabilia.vnde cōcludit Bal.ꝙ valet agnitio:& teſtamentū reſcindit.Re vera tamen,apud iudicem nō habetur pro reſciſſo,donec cauſa contra dictionis ſit per iudicē declarata.ff.de bo.poſ.l.cū quidā.& hoc in emancipato præterito cū cauſa.Sed ſi abſq; ea,vel in ſuo prę terito,non eſt opus declaratione:quia nō eſt cognoſcēdum de cauſa in hoc articulo,ſecundū Bal.in dicta rubrica.q̄o.iij.

¶ Vigeſimoquintò,procedit in purgādo,qui debet citare.arg. c.fi.in prin.j.de purg.ca.& per Io.An.in c.penūl.eo.ti.Sed tu latius dic,vt dixi in c.inter.j.de purg.ca.in.xj.prin.arti.q.in.j.mēbro principali.Et vide etiā q̄ ibi dicunt ī d.j.mēbro.q.j.ij.&.iij. ¶ Vigeſimoſextò,procedit in petitione relaxationis iuramēti ſuper vſuris ſoluendis à debitore,vel ſolutis nō repetendis:quo caſu neceſſariò citandus eſt creditor vſurarius,quia ſicut diuerſa eſt forma iuramēti de quo quærit,ſic cadit diuerſa reſpōſio. ¶ In primo caſu,circa ſoluendas vſuras pōt arctari terminus ſolutioni fiendæ,quæ arctatio non cadit in ſecūdo,videlicet circa non repetēdas vſuras propter qđ Io.An.poſt Tācre.& Vinc. in c.debitores.de iureiur.dicit,ꝙ niſi debitor petat abſolutionē à iuramento,tenetur ſoluere:niſi inſtaret terminus ſoluendi,& creditor abeſſet:& ideò dicunt,ꝙ de neceſsitate creditor eſt citandus.vnde eſt ordo,ꝙ vocetur creditor à quo petatur,vt iuramentū remittat.Vnde cōcludit Io.An.in addi.Spe.ſuper rubrica de iureiu.in fi.addi.ꝙ ſiue agatur ad diſſoluēdā obligationem cōtractus,qui dicit eſſe vſurarius,ſiue ad relaxationē iuramenti de ſoluendis vſuris certū tēpus, ſiue ad obtinendā relaxationē iuramēti de nō petendo vſuras,creditor eſt ſemper citādus.Sed vbi debitor iuraſſet nō denūciare, vel illum in ius nō vocare,ſatis videtur,ꝙ relaxatio iuramēti fieri poſsit illo nō vocato:quia aliàs ipſum citare à principio ante relaxationē iuramenti eſſet contra iuramentū:& hoc maximè procedit,qa iuri partis nil detrahitur.ſicut in ſimili diçimus de liberto vel filio, qui petit à patrono vel patre licentiā vocādi patronū vel patrē in ius,nō vocato patrono & patre.ff.de in ius vocā.in l.qui neq; §.j.de quo dicā.j.eo.arti.fallen.¶ Et ſequitur d.Ant.& Ioā.de Imo.in c.j.j.de iureiu.¶ Sed Do.meus ibi dicit,ꝙ hoc vltimum dictū ſibi non placet.¶ Mouetur,qa negari nō pōt, quoniā ex relaxatione iuramenti fiat præiudiciū creditori,ar.c.fi.de fo.cōpe.lib.vj.igitur nō debet fieri abſolutio eo non citato.¶ Sed tu dic,ꝙ Oldr.formauit prædictas q̄ones,cōſi.cxx.quod incipit, Ad duplicē finē.cuius Oldra.cōſil.Io.an.qui tā acuratè detexit furta Speculatoris,& tam acriter,& acerbè reprehēdit in addi. ſuis intereūt pro maxima parte in ipſis addi.& ſemp tacuit au-
29 authorē.Oldr. ibi dicit† ꝙ ad duplicē finē petit relaxatio iuramenti prædicti.Vnus eſt,vt obligatio,quæ cōtracta videbatur ſup vſuris,tollat:& hoc caſu,debet fieri partis citatio & examinatio.¶ Alius,vt habilitet ꝑſona, vt nō obſtāte iuramēto poſsit detegere fraudē cōtractus.& licet ille ordo nō requirat:quia nō agit de grādi prejudicio creditoris:nā remanet ſibi ſaluū ius ad defendendū,imo ille ordo hoc caſu locū habere nō pōt iuramento obſtante,quod impedit debitorē fraudem deregere:niſi prius illud,quātū ad hoc,tollat.Et ideo nō habet locū ille ordo, maximè vbi creditor eſt abſens,qui ſup hoc moueri nō pōt:& ideo ſine tali ordine & citatiōe,pōt hoc cōcedi: cū nō detrahat iuri partis.ſicut dixi de liberto,& filio emācipato, qui petit decerni bo.poſ.cauſa litis agnoſcēdæ , & ſibi dari licētiā vt poſsit proponere querelā inofficioſi teſtamenti.C.de inoffi.teſta.l.ij. ſecūdū Old.in d.cōſi.cxx.de quo etiā tractat cōſi.clxxxvj.qđ incipit,licet ex ordine.quę opinio videt mihi multū ęqua,odio vſurariorū.¶ zabarel.tñ in c.j.j.de iureiur.videt potius velle, ꝙ requirat citatio:nō tñ loquit ſpecificè in caſu prædicto: qñ iurauit nō petere abſolutionē.allegat c.fi.de fo. cōpe.lib.xj.qa ſi ibi citari debet iurās ante,quàm cogat obſeruare iuramētū, fortius is,cui iurat,debet citari ante, quā iurās abſoluat: qa actoris & rei æqua debet eſſet conditio.ſ.de mu.peti.c.ij. Et difficilius debet ꝓcedi ad abſolutionē,quā ad obſeruantiā iuramēti, vt in c.ſi verò.j.de iureiur.¶ Ego arbitror fortè dici poſſe, ꝙ aut iurans ſimpliciter iurauit nō repetere vſuras:& tūc pōt petere relaxationē iuramēti,& debet pars citari. Aut iurauit etiā nō petere abſolutionē à iuramēto : & tūc implorabit officiū iudicis,

& iudex

& iudex citari faciet ante, quàm absoluat: sed nō citabit ad petitionem iurātis, ne sit periurus. Aut iurauit non implorare officium iudicis, nec denūciare iudici: & hoc casu, si iudex hoc scit debet ex officio procedere: & arbitror, ꝙ nihilominus debet ci
30 tare. de quo dicendū, vt dicitur in d.ca.primo. ¶ †Sed si iurauit non petere absolutionē à iuramento, arbitror ꝙ possit petere à iudice, vt absoluatur ad hoc vltimo iuramento, de nō petēdo absolutionem à iuramēto: nec videtur, ꝙ tunc sit necessaria citatio: cū remaneat aliud iuramentū de soluēdis, vel de nō repetendis vsuris, in cuius iuramēti absolutione petenda, necessaria erit citatio, vt dixi. & arbitror, ꝙ eo casu, quo daretur absolutio non facta citatione, talis absolutio præter quā, quò ad iuramēti religionē, non præiudicaret nō citato, per no. in l. nā ita diuus. ff. de adop. & l. de vnoquoq; ff. de re iudi. & quę latius superius dicta sunt. Ita sentit zaba. in d.c.j. faciunt etiā not. per eū in c. de bitores. & in c. ad nostram. de iureiu. ¶ Et no. prædicta: qa quotidie cōtingunt in practica. ¶ Et quod dixi fore necessariā citationem, procedit quādo sumus in dubio, vtrū iuramentum teneat: puta, quādo cōtractus super quo iuramentū fuit præstitus nullam cōtineret apparenter vsurariā prauitatē: licet per partē allegetur: quia tūc non debebit relaxari parte non citata, & ita etiam procedat gl. super ver. tangentibus. in cle. ñ. de iudi. quæ iuncta cle. sæpe. de ver. signi. sentit, ꝙ requiratur partis citatio, vt ibi dixi. Aut est certū iuramentū esse illicitum ex parte recipientis. Et hoc casu nō sit necessaria citatio, vt videntur sentire In. & do. Ant. in c. debitores. de iureiu.

31 ¶ †Vigesimoseptimò, procedit in mulctæ impositione, secūdū do. Ant. in c.j. s̄. de iudi. quia iudex nō potest mulctare propter contumaciā, nisi citet de nouo ad se excusandū, vt no. Bar. in l. ñ. ff. si quis ius dicenti nō obtemp. dicit tamē satis cōgruè posse dici, ꝙ quādo agitur de pœna cōtumaciæ cōmissæ in iudicis cōspectu, vbi nulla cadit excusatio: ꝙ mulcta pōt infligi absq; alia citatione: maximè, si pars est presens: sed si pōt cadere excusatio vt mulcta absenti imponēda exigitur citatio vt d.l.ñ. ¶ Et aduerte: quia quādo cōtumacia propter quā mulcta est imponenda est notoria, vt quia in iudicio dicit nolle comparere, vel nolle obedire, aut quādo per similēmodū cōtumacia esset notoria, secundū ea, quę latius dicā. j. in tit. de do. & cōtu. nō videtur requiri citatio, secundū do. Ant. in d.c.j. facit gl. xxiij. q. iij. ñ, c. de illicita. & c. ñ. q. j. c. manifesta. & c. de manifesta. ad quod vide qđ dixi s̄. e. arti. ver. iij. ñ. ¶ Si verò cōtumacia nō est notoria, vtrū requiratur citatio ad mulctā imponendā? videt dicēdū ꝙ sic per l. ñ. & quod ibi no. Bar. ff. si quis ius dicēti nō obtemp. In cōtrarium tñ facit quod notat idē Bar. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infec. & in l. cōsentaneū. C. quomodo & quando iud. vbi dicit, ꝙ si iudex citat partē peremptorie, vel tribus edictis, vel vnica citatione cū cōminatione procedēdi ad vlteriora, nō requiratur noua citatio: quoniā possit procedere ad missionē in possessionem. ¶ Sed tu aduerte, quia Bar. prędicta notabiliter reducit ad cōcor. in l. desertorē. ff. de re mili. vbi dicit, ꝙ quędā est pœna cōtumaciæ, quæ respicit ipsum processum in quo cōmissa est contumacia, vt ferre sententiā, vel dare possessionē ex primo vel secundo decreto: & tunc nō est necessaria alia citatio. ¶ Quędam est pœna, quæ venit extrinsecus nō respiciēs ipsum processum: vt condēnare, & mulctare in pecunia, vel prohibere ab aliquo officio, vel quid simile: & tūc etiā post peremptoriū requiritur alia citatio; etiam ad finē condēnandi, seu mulctādi: vt in d.l. de sertorē. quod est no. dignū, & sequit̄ Do. me. in d.c.j. s̄. de iudi. ¶ Ad quod facit l. aut qui aliter. & quod ibi no. ff. quod vi aut clam, & quod no. in simili in c. consuluit. s̄. de offic. delega. ¶ Et hæc procedunt, quando aliqua posset competere defensio: secus si nulla posset competere defensio, per ea quæ statim dixi secundū do. Ant. & quæ. j. subñciam fallentia. seq.

32 ¶ †Vigesimooctauò, procedit in sentētia excōicationis ferenda. tangit Do. me. in d.c.j. de iudi. facit quod dixi in præcedenti ver. cū ista veniet imponēda ratione cōtumaciæ. hoc tamē non procedit simpliciter & indistinctè, de quo dic, vt latè dixi in capitulo perpēdimus. j. de sen. excōmu. in. x. principali artic. q. ix.

33 ¶ †Vigesimononò, procedit in denunciatione, quæ fit de excōmunicato. ad quod vide quod latè dixi in dicto. c. perpēdimus in. x. p. articulo, quæstione xxxñ. versi. iij. dubitatur. & vide ad hoc iura, quæ statim allegabo. ver. xxxj.

34 ¶ †Trigesimò, procedit in condemnatione expensarum, sentit gl. penul. ca. constitutis. de procura. tangit Do. meus in dicto capitu. j. de iudi. quod est verū in aliquibus casibus: sed nō simpliciter & indistinctè, de quo dic vt latè dixi in c. calumniam. ȳ. de pœ. in. ix. p. articulo, in primo membro, pe. ver. xiij. quæro.

35 ¶ †Trigesimoprimò, procedit in declaratione, quæ fit à iudice super pœna ipso iure à iure imposita: quia licet pœna imponatur ipso iure: tamen debet constare de delicto: & ideò exigitur citatio, vt no. gl. in verbo, constitutus in cle. presenti. de censi. & glos. pe. in cle. ñ. de pœ. & quod no. Ioā. An. in c. constituimus. de sen. excō. li. vj. & est bonus text. in l. eius qui delatorē. & qđ ibi no. Bar. ff. de iu. fis. & per Frede. cōsi. cxvj. ad quod vide qđ latius dixi in d.c. perpēdimus. arti. x. q. xxxñ. ver. iñ. dubitatur.

36 ¶ †Trigesimosecundò, procedit in confirmatione electi, quam p̄cedere debet citatio, scđm Io. an. hic in rubri. p. c. fi. de ele. li. vj.

37 ¶ †Trigesimotertiò, procedit non solū respectu principalis debitoris contra quē dirigitur petitio, cuius requiritur citatio: sed etiā respectu tertij possessoris: licet cōtra eū nō agatur, si modo agatur contra debitorē ad finē, vt possit peruenire ad illum tertium possessorē. talis enim tertius possessor debet citari, cū hoc iudiciū ad ipsius præiudiciū ordinet̄. ¶ Ita tenet Ang. in l. de vnoquoq; ff. de re iudi. allegat. no. per Ia. de Are. in tract. ex cussionum, & notata per se in l. decē. ff. de ver. obli. & sequitur Io. de Imo. in d.l. de vnoquoq; in fi. ¶ Sed tu vide quod latius dixi s̄. in v. par. arti. q̄o. vj. ¶ Et limita vt statim dicā in ver. xxxv. & vide etiā ad hoc ver. sequētē. Sed si agerē cōtra aliquem, vt cōtra debitorē meū, & facerē ipsum condēnari, tūc nō est necessaria citatio aliorū creditorum eiusdē debitoris: nec possunt illi opponere ad processum eo, ꝙ non fuerint citati, secundùm Ang. in d.l. de vnoquoq; & sequitur Io. de Imo. in fi. principij.

38 ¶ †Trigesimoquartò procedit in restitutione in inte. non solū respectu illius, cōtra quē dirigit̄ petitio: sed etiā respectu tertij possessoris, per no. in l. cū mīles. §. j. iuncta gl. ff. qui. ex cau. ma. & in l. fi. C. de aut. præstā. tradit Bal. in l. nā ita diuus. ff. de adop. ver. pe. pro quo facit, qđ dixi in prędcdēti ver. & intellige scđm quod dicā in sequēti ver. & vide qđ dixi. s̄. in v. prin. arti. q. vj.

39 ¶ †Trigesimoquintò, procedit vbi etiā tractatur de prejudicio tertij, ad quē res esset reuersura: videtur citādus. & ideò si agit̄ contra substitutū, videtur citādus substitutus, ad quē res est reuersura. ¶ Ad quod vide Bar. distinguentē inter actū voluntarium & iudicialē, vt traditur per eū in l. ī diē. ff. de aqua plu. arc. ¶ Et vide quod dixi in ñ. præcedētibus ver. & quod latius examinaui in. v. par. articu. q. vj. ¶ In effectu in materia istius ver. & præcedētiū, arbitror cōcludēdū, ꝙ citatio nō sit necessaria ad validitatē actus: sed sit vtilis, quò ad prejudicādū illi tertiò: quia si citabitur, processus, & sententia p̄iudicabit citato: aliàs secus. ad qđ vide qđ latius dixi in. v. par. arti. in prima. q. & etiā in. q. xj.

40 ¶ †Trigesimosextò, procedit etiā si statuto caueretur, ꝙ notorie infamatus posset de facto puniri. ¶ Distingue tamen circa hoc, ꝙ aut verbū, de facto, regulat tantū capturā: & tūc nō requiritur citatio: sed tñ nō dicitur tolli citatio: sed loco verbalis citationis fit citatio realis per capturā personæ, qua etiā de iure cōi permittitur in multis casibus, vt dixi s̄. in iij. p. articu. q. ij. ¶ Non enim tollit̄ defensio, sed peruertit̄: qa vbi alias potuisset se defendere ante capturā: nūc cogetur captus se defendere. & sic nō obstāt iura, quæ vident̄ in cōtrariū facere de citatione facienda. ¶ Et ex p̄dictis infertur, ꝙ si statutū disponeret, ꝙ viso instrumēto dotis, vel locationis, aut vēditionis, aut messarię, de facto capi faciat debitorē, prout est in statuto, sen. ꝙ tūc nō est necessariū, ꝙ p̄cedat citatio verbalis. ¶ Quandoq; verò verbū, de facto, respicit & regulat cognitionē: vt quia dicit̄ in statuto ꝙ possit de facto, cognosci: & tunc puto, ꝙ requiratur citatio: quia per verba quātucunq; lata nō videtur tolli defensio: q̄ est de iure naturali: vt in cle. sæpe. de re iud. & vide quod dixi. s̄. eo. arti. ver. vj. procedit. Imo cū sit de iure naturali: nō pōt tolli: vt in l. defensionis facultas. C. de iure fis. & in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. ¶ Et quod no. in cle. ñ. de re iudi. & in cle. j. de homi. & ideò nō intelligitur sublata citatio per quā parti datur facultas defensionis, vt in d. cle. ñ. nā & Deus citauit Adā: & tñ sibi notorium erat delictū, & potuit ipsum de facto punire. ¶ Itē facit quia cognitio nō pōt fieri sine partiū assertione: vt l. fi. C. si per vim vel alio modo. ¶ Non ob. gl. in l. verū. §. ex facto. ff. de mino. quæ vult, qđ per illud verbū, de facto, tollant̄ iuris solēnitates: quia verū esset de solēnitatib⁹ positiuis, nō de citatione, quę cōtinet defensionē, & hoc etiā patet: quia vbicūq; pōt procedi cōtra absentē, iudex à seipso debet assumere, & perquirere, seu inuestigare defensiones absentis, vt l. j. in fi. ff. de q̄o. & in l. si nō defendātur. ff. de pœ. Quādoq; verò dicta verba regulāt executionē: vt puta, si dicitur ꝙ possit de facto puniri, & tūc aut addiciuntur post crimē penitus liquidatū, & nō requiret̄ citatio: eo, ꝙ illi nullæ videntur cōpetere defensiones, & ita pōt verificari gl. in l. dictus tustiū. ff. de his qui no. infa. quę loquit̄ de capto in flagranti crimine, & qđ no. gl. ñ. ff. de fur. l. ij. ¶ Si verò crimē non est omninò liquidatū: sed solū iuris p̄sumptione: vt puta: quia statutū dicit: ꝙ bānitus propter cōtumaciā si capiat̄: de facto debeat puniri: nā hoc casu videtur ꝙ sit sibi assignādus terminus: quāuis terminus possit abbreuiari: & hoc: vt ipse possit allegari defensionē si quā haberet, per l. ñ. §. si ad diē. & ibi per

Iac.de Are.ff.de re mi.facit d.l.j.in fin.de quæſtio.& qđ habeť in l.fi.C.depo. ¶ Et ideò in ꝓpoſita q̃one dicẽdum eſt,ꝙ licet qs notorie diffamatus ſit de falſitate,nihilominus iudex debet eũ,ſaltẽ ſemel,citare ante,quam poſsitillũ bānire. Ad qđ faciũt no.in l.illicitas.§.veritas.ff.de of.p̃ſi. Satis em̃ de facto ſit ſi illud qđ aliàs fieri deberet in xxx.vel xx.diebus,in duob⁹ aut trib⁹ expediať:& ſic ſine illa ſolẽnitate lõgioris dilationis,vt d.§.ex facto.& ita dicit domi.Nellus de facto Gemi.ꝙ cõſultus in iure ſeruare fecit,ꝙ dictáte ſtatuto florẽtino qđ ꝓcõſul notariorũ,ſtatim,ꝙ ſibi pręſentať cõdẽnatio facta de falſitate alicui⁹ notarij̃,debeat ip̃m de facto abradere de matricula. ¶ Debet em̃ citari ante,quã abradať:vt in d.§.ſi ad diẽ.& qđ ibi no.per Ia.de Are.Subdit tñ dò.Nellus,ꝙ in ꝓpoſita q̃o.ſi iudex ad ꝓbationẽ notarij̃ ſecũdũ ea,q̃ hñtur in l.j.C.q & aduerſus quos,& in l.ciues C.de app.& in c.euidẽtia j̃. de accu.& q̃ latius traduntť p Ant.de Bu.& Doct.in c.veſtra.de coha.cle.& mul.cũ cõcor.feciſſet citari infamatũ cũ interminatiõe ſeu cõminatiõe de ponẽdo in bāno,& ille nõ cõparuiſſet:fortè tũc facta ꝓbatiõe nõ requireret alia citatio,ꝓ no.in l.de pupillo.§.nũciatio.ff.de no.opere.nũ.& in l.j̃.C.de Epi.au.quaſi tũc omnino crimẽ dicať liqdatũ.Ita cõcludit d.Nellus in tractatu bānitorũ.in tertia parte primi tꝑis q̃o.iij̃.& ſatis mihi placet.& ad p̃dicta facit no.ꝓ Lap.alle.cxxix.& per D.de Rota deci.ccccccxxxj.& ꝓ Io.de Imo. in Cle.ſæpe.de ver.ſi.& p̃dicta ſinguläriter ꝓpetuò notabis: ꝙa quotidie cõtingũt in practica.& vide q̃ lati⁹ dicã de ſignificato,& potẽtia iſti⁹ verbi,de facto j̃.in ti.de or.cog. ¶ Et adde q̃

41 dixi j̃.xx.princ.ar.q.xxiij̃. ¶ †Trigeſimoſeptimò,ꝓcedit etiã qñ aliqs,cuius dicto ſtari debet:fortè ex diſpoſitiõe vel p̃cepto teſtatoris declarãtis dictũ ſuũ,cuius declaratiõi ſtari debet ex ꝓprio ipſius iudicio puta,ſi teſtator dixit,ꝙ ſteť dicto B.de eo,ꝙ ſi deponẽti videbiť:ꝙa hoc caſu requireretur ipſius p̃ſentia,vel citatio,per l.ſi quis arbitratu.ff.de ver.obl.& in l. qđ ſi nolit.§. ſi qs ita ff.de edi.edic.& in l.mulcta.ff.de cõdi.& demõſtr.& rõ eſt,ꝙa p̃ſentia citati poſſet trahere talẽ in aliã ſentẽtiã,vt l.ſicuti ff.de arbit.ſecus ſi ille,cuius dicto qs debet ſtare habet,ſolũ ferre teſtimoniũ de volũtate defuncti:quia tunc requiritur partis pręſentia,vteſt tex.in l.Theopõpus ff.de dote prælega. ¶ Nec obſt.ꝙ pars debet eſſe præſens,quando teſtis iurat:vt in l.ſi qñ C.de teſtibus.dixi ſ.verſicu.viij̃,quia illud verum,quando perſona teſtis non eſt approbata,prout eſt in caſu iſto,& ideò cũ præſentia partis nõ poſsit trahere eũ in aliã ſentẽtiã,meritò nõ requiriť citatio.ita dicit ſingu.Bart.in d.l. Theopompus. ¶ Et vide quod dicã in duobus ſeq.verſic.& j̃.verſicu,xlij̃.

42 ¶ †Trigeſimooctauò,procedit qñ iudex cõmittit alicui vt vadat,& mẽſuret aliquẽ agrũ,& referat:quia in cõmiſsione debet pars eſſe præſens,ſeu citari:quia poſſet opponi cõtra perſonã,ꝙ eſſet ſuſpecta:& debet dari terminus,vt vadat tali die & tali hora,vt l.iij̃.C.fin.regun.& l.generaliter.§.pe.C.de reb.cre.Sed relationi,quã ille facit,nõ requiritur partis præſentia: & ſic nec citatio,ſicut neq; requiritur in depoſitione,quã facit teſtis. Sed ſolũ in receptione adiramentũ,vt l.ſi qñ.C.de teſti.& hoc tenet Bar.ĩ d.l.theopõpus.& vide ad materiã qđ dicã.j̃.ver.xlij̃.

43 ¶ †Trigeſimononò,procedit in calculatione,vel fit per calculatores electos ad calculandas rationes, quia partes deberent eſſe præſentes:vel citat ad hoc.Ita no.Bal.in l.hac edictali.§.is illud.C.de ſecundis nup.allegat no.per Bart.in d.l.theopõpus. & vide quod dicam,j̃.in d.ver.xlij̃.

44 ¶ †Quadrageſimò,procedit in interpretatione priuilegij̃ beneficij̃ vel gratię,ſuper aliquo dubio:quãdo.ſ.ſuper intẽtione Papæ mouеť aliquod dubiũ inter partes:quia ſi mouеť in iudicio nunquã debet fieri,niſi partibus præſentibus. ¶ Et hoc procedit,etiam ſiue quæratur de dubio ſententię inferioris iudicis.vt in c.ex parte.ij̃.j̃.de verbo.ſignifica. ¶ Siue de dubio compoſitionis j̃.de deci.c.ex multis. ¶ Siue de dubio priuilegij̃. vt dixi vt d.c.ex parte.& in c.cũ olim.j.de verb.ſigni. ¶ Siue de dubio ſtatutorũ: vt d.c. ex parte.quia talis interpretatio ſemper fieri debet partibus præſentibus, vel citatis:cùm ſit præiudicatiua, & quodammodo ſententia diffinitiua.facit ad hoc §.j.ſ.de off. Archi.& ff.qs ordo in bonor.poſſeſ.ſeruеť,l.ij̃ §.j.& ij̃. & ff.de re iudicata.in l.de vnoquoq;.Secus,ſi talis interpretatio fieret à Principe,ſiue illã faceret motu ꝓprio,vel ex certa ſciẽtia, vel ẽt ad partis impetrationẽ:dũmodo non ſit commiſſa aliqua ſurreptio:quia talis interpretatio pręiudicat:nec põt ſibi dici,cur ſic faciat.xix.diſtinctione.c.in memoriã.& ſ.de offi.ordi.c.duo ſimul. ¶ Sed ſi loquamur de interpretatione,quæ fit extra iudicium.ſcilicet,qñ quæritur de intentione Papæ:& hoc caſu,non eſt neceſſe partes citari,vel eſſe præſentes,vt in dicto capitulo, olim.& ibi Inn.& capitulo,cũ tibi.& capitulo,dilecto.& capit. tua nobis.j̃.de verborũ ſigni.D.meus in d.c.cauſam, que. de reſcriptis.quia talis potius dicitur declaratio.facit l.hæredes palam.§.j.ff.de teſta. ¶ Et ſimiliter ſi à Principe fiat interpretatio ſecũdùm propriam ſignificationem,ſiue fiat in iudicio, ſiue extra,vt in.c.j.&.ij̃.& c.cùm clerici.&.c.quærenti.& c.venerabili. &.c.ſuper quibuſdam.&.c.nominis.j.de verb.ſigni.ſecundùm Inno.Hoſt.Ioan.An.& Doct.in.d.c.olim.de verb.ſign.

45 ¶ †Quadrageſimoprimò, ꝓcedit ĩ modificatiõe priuilegij̃ gratię vel beneficij̃:ꝙa nõ debet fieri,niſi partib⁹ præſentib⁹,& conſentiẽtib⁹,vt in capitulo,nup.j.de deci.quãuis ſi nollẽt cõſẽtire, etiã eis inuitis, qui cõceſsit priuilegiũ poſſet ex iuſta cauſa illud modificare.arg.j.de excеſ.Pręla.c.ij̃.&.j̃.vt eccl.benef.c.vni.ĩ fi. ¶ Nec ob.j̃.de deci.c.ex parte.j.quia ibi non fuerũt modificata priuilegia: ſed Papa dabat magis modificata priuilegia monachis,quàm feciſſent prędeceſſores ſui,ſecundùm Innocen.Hoſti.Ioan.And.& Doct.in.d.c.olim.

46 ¶ †Quadrageſimoſecũdò,procedit in arbitro,ſeu laudo ferẽdo ab arbitro:ꝙa ſe cũdùm aliquos,arbiter debet citare partes: nec põt partib⁹ abſentib⁹ laudare.in.l.ſed & interpellať &.l.diẽ proferre.§.ſi.qs & §.corã.ff. de arbit.ſec⁹ in arbitramẽto ferẽdo ab arbitratore,ꝙ poteſt etiã partib⁹ non pręſentib⁹,& non citatis, ꝓferre arbitramẽtũ. ¶ Sed aduerte:ꝙa Doct.in hac materia varia ſentiũt.& licet anceps id eſt dubius fuerim,vtrũ deberẽ breuiter me expedire de hoc,remittẽdo ad titulũ de arbit.verùm ꝙa materia eſt quotidiana, & de futuris incerti ſumus, inſtituі latè hoc examinare:cùm etiã cõueniat materię noſtrę. ¶ In hoc igiť articulo Guli.de Cu.ĩ l.Epiſcopale.C.de Epiſ.audiẽ.dicit,quòd licet in arbitrio ferẽdo,arbiter teneatur citare partes: tamẽ ſecus eſt in arbitramẽto.mouеť, ꝙa arbitramẽtum videtur eſſe quidã cõtract⁹ certificatiõis:& ideò videť poſſe fieri inter abſentes,ſicut fieri poſsũt cęteri cõtract⁹.vt.l.Labeo.ff.de pactis.& ꝙa eſt quędã declaratio volũtatis,quæ videť poſſe fieri parte abſente. vt.l.cũ pater.§.hæreditatẽ.ff.de lega.ij̃.& in.l.ſi qs mihi bona.§. iuſſum.ff.de acqui.hęred. ¶ Allegat etiã,qđ habeť in.l.certũ.§.ſi quis.ff.de cõfeſ.iũcta l.Publia.in fi.ff.depoſiti &.l.j.ĩ fi.ff.finiũ regũdorũ.et.l.j.ff.ſi mẽſor fal.mo.dix.facit etiã ꝓ hoc,qđ habeť in.d.l.Theopõpus.ff.de do prælega. ¶ Itẽ,ꝙa citatio nõ reperiť neceſſaria, niſi in his,quæ fiunt à iudice in iudicio,vt in c.fi.j.de pręſump.cũ ibi no.per Inn. ¶ Cyn. verò poſt Pet.in.l.fi.C.de cõtrahen.emp.tenet cõtrariũ per.l.ſi qs arbitratu.ff.de ver.obli. vbi ſi ꝓ partẽ ſtet quominus arbitrator arbitretur,cõmittiť ꝓœna:ſed per partem non videtur aliter ſtare poſſe,niſi aliquando eſt abſens.ergo, &c.facit qđ habetur in d.l.diẽ proferre.§.ſi qs. ergo parte abſente nõ videť poſſe pronũciare.Et hanc opinionẽ ſequiť Bart.in.d.l.ſi quis arbitratu.per multas rationes, quas refert do.Anto.in.c.Quintauallis j̃.de iureiu.Et etiã tenet Barto.in ſuo cõſilio qđ incipit, talionis de ſpoleto.& tenet in ſimili in.l.qui bona.in fine.§.fi.ff.de dam.infeť.& idẽ dicit in executionibus vltimarũ voluntatũ,in.l.j.ad fi.ff.de leg.ij̃.& in.l.alio ver.quæro cui hęres.ff.de ali.& cibaria.lega.Bald.verò in l.fin.C. de cõtrahẽ.empt.videť tenere opin.Guli.& ipſam etiã tenet ibi Cyn.in addi.licet illa additio cõiter nõ habeť: & cãdẽ opinionẽ etiã tenet Fran.de Albergotis de Aretio,& ſequiť etiã do.Anto.in.d.c.Quintauallis.ea potiſsimè rõne:ꝙa nõ reperiť hoc iure cautũ ĩ arbitratore:& ideò nõ videť arctari ad hoc faciendũ. arg.l.illã.C.de collа.ꝓ hoc etiã allegat,ꝙa arbitrator habet mãdatũ arbitrãdi ſine determinatione alicui⁹ formę:& corã eo de neceſsitate non eſt aliquis ordo ſeruandus,vt voluit Inno.in.d.c.Quintauallis.ergo erit in ipſius electiõe,an velit citare vel nõnã ex quo cõmittitur aliquid alicui,vt bono viro extra iudiciũ, potius videť haberi reſpectus ad effectũ, quàm ad qualitatem procedẽdi.arg.l.item ſi fundus.§.fi.ff.de vſufr. facit etiã qđ no. in ſimili in.d.c.Quintauallis.et hoc maximè procedit ſecũdùm dictũ Fran.quãdo partes fuiſſent pręſentes in diſcuſsione iã facta:ꝙa tũc erit neceſſaria præſentia: nec vocatio in arbitramẽto ferẽdo.qđ etiã voluit Cyn.in arbitrio in. l.ſi qui ex cõſenſu.C. de epiſ.audiẽ.de quo ſtatim dicã. ¶ Subdit tamẽ ꝙ etiã ſi partes nõ fuiſſent adhibitæ in diſcuſsiõe, ꝓpter hoc arbitramẽtum nõ reddiť nullũ,per rõnes prælegatas. ¶ Fateť tñ,ꝙ in diſcuſsiõe negotij̃ poterit habere pręſentiã partiũ:& ſic etiã eſt honeſtum ab eo,qđ ſi partes negligãt cõparere,nõ poterit cogi arbitrator iudicare:ꝙa poterit dicere,qđ ſibi nõ liquet de cauſa,cùm merita cãrũ,partiũ aſſertiõe pãdãť.vt.l.fi.C.ſi ꝓ vim vel alio modo. cũ ſi. ¶ Et hoc modo poterit dici ſtari per partes nõ cõparẽtes, quominus arbitreť.& ſic poteſt ĩtelligi.d.l.ſi qs arbitratu.ff.de verb.obli.facit.l.ſi de meis.§.recepiſſe.&.§.fi.ff.de arbi. ¶ Non tamẽ arctabiť de neceſsitate ad citã dũ,ꝓ iura pręallegata. ¶ Ioã. de Imol.in dicto capitulo, Quintauallis.dicit,quòd credit hanc opinio.veriorẽ,licet opinio.Bart.videretur ęquior.& ideò ante factũ tutiꝰ eſt ſeruare opin.Bar.maximè ꝓpter vitãdas opiniones:ſed poſt factũ ſeruari poſſet opinio cõtraria: ꝙa ex hoc ſolo,nõ reddiť laudũ nullũ,licet pars nõ fuiſſet pręſens,neq; citata.Et

ta. ¶ Et pro hac etiã opi. faciunt no. per Bal. in d. l. fi. C. de contrahen. emp. quia arbitrator pōt ferre ſententiã die feriata, etiã in honorem Dei: cũ arbitramentum cenſeatur quidam contractus tranſactionis. vt tradit̃ in d. c. Quintauallis. & per gloſſ. & Doc. in authen. vt differen. iudi. §. ſi verò cōtigerit. colũ. ix. quę tranſactio poteſt etiã fieri die feriata in honorẽ Dei: licet ſecus ſit in arbitro, vt l. ſi feriatis ff. de arbitris. not. Spe. in tit. de arbitro. §. ſequitur. verſi. in forma. Sed clarũ eſt, qd̃ ad talem diem feriatam nõ poteſt fieri citatio, vt in l. fin. C. de fe. de quo latius dicã j. in xix. par. arti. ergo videt̃, q̄ ſit neceſſaria citatio. ¶ Aduerte tamen, quia Bal. in d. l. fi. de cōtrahen. emp. videt̃ hæc limitare, ſecundùm ea, quæ ſtatim ſubiũciam. Et in hac opiniõe reſidet Ioã. de Imo. in d. c. Quintauallis. ¶ Ego arbitror pro latiori & clariori doctrina iſtius materię diſtinguendũ fore duo mẽbra principalia. ¶ Primũ, qd iuris ſit in arbitro. ¶ Secũdũ, quid in arbitratore. ¶ Quo ad primũ ſubdiſtingue, q̄ aut loqmur in arbitris iuris, q̄ ex iuris diſpõne, vel ſtatutorũ neceſsitate elegũtur: & hoc caſu, indubitanter requiritur citatio, p̄ no. in l. cũ ſpeciali, & in l. apertiſsimi. C. de iudi. & in c. cũ ſpeciali. j. de app. & in c. ſuſpiciones ſ. de offi. dele. lib. vj. & l. ij. ff. à q̄bus app. licet. in l. arbitro. & l. arbit. ff. qui ſatiſda. cogã. ¶ Aut loquimur in arbitris cõpromiſſarijs, & cõis opi. etiã eſt, q̄ exigat̃ citatio partiũ. nam etiam talia arbitria ſunt reducta ad inſtar iudiciorũ, vt l. j. de arbi. & ſic arbiter debet iuris ordinem ſeruare, vt d. l. j. & in l. ſi de meis. §. recepiſſe ff. de arbitris. Et hanc opi. cõiter tenent Doct. in d. c. Quintauallis. & tenet Bald. in repe. l. ex compromiſſo ff. de arbi. in v. q. vbi dicit, q̄ altera parte abſente in arbitrio ſeu compromiſſo, nõ cõtrahitur hęremodiciũ: qa ſolùm cõmittit̃ pœna contra abſentem: vt l. nõ ex omnibus ff. de arbit.

¶ Hæc tamen limita multipliciter.

¶ Primò limita, ſi modo ſimpliciter factum ſit cõpromiſſum. ſecus ſi partes cõueniſſent, vt arbiter poſſet ferre ſentẽtiam ſine citatione, vt no. glo. in l. diem proferre. §. ſi quis ff. de arbi. tenet Bal. in d. repe. l. ex compromiſſo. per d. §. ſi quis litigatorũ. & quod ibi tradit̃. & per l. ſi cum dies §. ſi quis ex litigatoribus ff. de arbi. per quæ iura idem tenet Ang. in diſputatione ſua, q̃ incipit, duo adinuicem litigantes. colũ. ix. & tenet Ioã. de Imol. in repe. d. c. Quintauallis. ſub ver. iij. differẽtia eſt. ¶ Facit quod ſtatim dicam in tertia limitatione. ¶ Et vide etiam quod dicã, quãtum ad hoc in ſecundo membro de arbitratore prope fin. ver. inſuper etiam aduertendum.

¶ Secundò, limita ſecũdùm Iac. de Aret. & Pe. niſi partes fuiſſent præſentes vſq; ad cõcluſionẽ cauſę: qa tũc poteſt ferri ſiñia in ab ſentia partis. argu. l. quãuis. C. de adul. & idem tenet Cy. in l. ſi qui ex conſenſu C. de Epiſco. audi. Bal. in repe. d l. ex compromiſſo. quæſtio. v.

¶ Tertiò, limita, ſi modo loquimur de ſententia ab arbitro ferenda ſuper principali cõtrouerſia: ſecus ſi arbiter habuerit poteſtatem prorogandi compromiſſum ab ipſis compromittentibus: quia tũc hoc poteſt facere, nulla facta partium citatiõe: qa hæc non eſt propriè ſententia, ſed quædã executio pacti conuẽ
46 ti. ¶ †Debet tñ arbiter notificare partibus per ſeipſum, vel nuncium, aut epiſtolam, ante prorogationem, vt l. diem proferre ff. de arbi. Ita dicit Bal. no. ĩ l. j. C. de ſen. ex breuiculo; recitãdis.

¶ Circa ſecũdum principale membrum, dum loquimur de arbitratore, adhuc arbitror diſtinguendum, quòd aut talis eligitur ex diſpoſitione iuris, vel ex forma ſtatutorum: quia ſtatutũ diſponit, q̄ fiat compromiſſum de iure & de facto: & ſic talis vocatur arbitrator iuris, & arbitror quòd ſic neceſſaria citatio, per ea, quæ dixi ſ. in præcedenti mẽbro prin. facit etiã l. j. ff. vbi pupillus edu. debet. & in l. legatum ff. de vſufru. leg. faciunt etiam plura iura ſtatim alleganda, in quibus probatur, q̄ in arbitramẽto requiratur citatio. Et ratio eſt, quare in dictis iuribus requiratur citatio: quia tunc talis arbitrator procedit tunc ratione poteſtatis & iuriſdictionis ei attributæ à iure, ſeu à iudice. ergo idẽ dicendum eſt in terminis noſtris.

¶ Aut loquimur in arbitratore compromiſſario, & eſt maius dubiũ, propter varias & cõtrarias opiniones. de quibus ſ. dixi.

¶ Sed pro parte affirmatiua, quòd requiratur citatio, faciunt infraſcripta argu.

Primò, probatur per l. ſi quis arbitraru ff. de verborum obligationi. inducendo vt ſ. dixi.

Secũdò, probat̃ per l. opus quod in aduerſione. & ver. in vtraq; cauſa ff. locati. quæ l. ad idem tendit.

Tertiò probatur per regulã generalẽ, quæ vult, q̄ non ſolũ ad actum iudicialem, per quem quis põt lædi ſit citandus, vt l. de vnoquoq; ff. de re iudi. vt ſ. dixi in princi. iſtius vij. arg. ſed etiã ad actum extraiudicialem, ex cuius expeditiõe pars poteſt lædi: vt l. hac editali. §. is illud. C. de ſecun. nupt. & l. j. §. denunciari ff. de ven. inſpi. & in l. in concedendo ff. de aqua plu. arcen. & l. creditor. C. de diſtrac. pigno. & l. neceſſe. ff. de in diem adic. & l. ſi tamen quibuſdã. ff. de leg. j. & maximè, quia pars poſſet trahere arbitratorẽ in aliã ſententiã. igitur &c. facit l. ſicuti. ff. de arbi.

47 ¶ †Quartò, probatur per l. quod ſi nolit §. ſi quidem. circa finẽ ff. de edi. edic. vbi dicit̃, q̄ ille, q̄ emit rem̃ pacto, quod ſi ſibi placuerit ſit inepta, quòd non poteſt volũtatem declarare abſente parte: & tamẽ verbũ, placuerit, importat arbitriũ bõi viri, vt in l. Thays §. ſororẽ ff. de fideicõmiſ. lib. & in l. cũ proponas. C. de arbi. & per Bar. in l. ſi ſic ff. de lega. j.

48 ¶ †Quintò probatur per l. legatũ ff. de vſufruct. lega. vbi commutatio legati de vno vſu ad aliũ, q̄ iudici cõmittit̃, vt bono viro, fieri non poteſt, niſi præſente parte, cuius intereſt.

49 ¶ †Sextò, probatur per l. j. §. deniq;. & l. iij. ſed ſi ff. vbi pupill⁹ edu. debet. vbi dicit̃, q̄ determinatio alimẽtorũ pupilli, quã lex committit iudici, vt bono viro, non poteſt fieri, niſi citatis partibus quarum intereſt.

¶ Septimò, probatur: quia cùm iſta ſit amicabilis compoſitio, ergo interrogata & examinata parte fieri debet, vt l. ſi de meis §. recepiſſe ff. de arbi.

¶ Octauò probatur, quia licet iudex, qui ſummariè, & ſine figura iudicij procedere poteſt, examinauerit negotiũ partibus citatis, ſi non poteſt ferre ſentẽtiã nõ facta citatione ad ſententiam, licet non requiratur peremptorium, vt in Cle. ſæpe. de verbo. ſigni. ergo multominus debet poſſe arbitrator corã quo nõ cõtrahitur heremodicium, vt ſ. dixi.

50 ¶ †Nonò, videtur probari per caſum apertum in l. j. §. cùm dicitur. ff. ſi cui plus quã per l. falc. vbi eſt expreſſum, q̄ arbitrator electus ad facultates teſtatoris æſtimandas, debet vocare partes quarum intereſt. & quãuis ille tex. loquatur per verbum, arbiter, tamen ratione materiæ ſubiectæ, debet exponi i. arbitrator. Quoniam ex lata ſignificatione arbitri, comprehenditur arbitrator, vt in l. ſi ſocietatem §. arbitrorum ff. pro ſocio. & dixi ſ. in rubri. de arbitris.

¶ Decimò, probatur in l. iij. C. finium regun. vbi tex. expreſsè vult, quòd agrimenſor, qui aſſumitur vt bonus vir, debet habere apud ſe præſentiam partium, quarum intereſt: & tamen clarum eſt, q̄ procedit arbitrator extraiudicialiter.

51 ¶ †Vndecimò probatur: quia licet Princeps ſit ſolutus legibus vt in l. Princeps. ff. de legi. cũ ſi. & corã eo non ſit neceſſaria obſeruatio ordinis iudiciarij, vt notat Innocen. in c. j. ſ. de litis con teſta. & ibi dixi. nã ipſius præſentia ſupplet oẽs defectus, vt in l. omniũ. C. de teſta. & paulo ante dixi in voce, in gl. fi. in c. j. de tranſac. & in iuribus in ea allegatis, & tamẽ Princeps debet citare partẽ, vt in c. j. j. de cau. poſ. & proprie. & in cle. ij. de reiudi. & in l. fin. C. de legi. ſecundũ vnum intellectum licet Bart. aliter ſenſerit, & malè, in lege. ij. C. quomodo & quando iud. & in l. nec cauſas. C. de appella. allegar do gloſ. in l. antepe. C. ex quibus cau. ma. ſed illa gloſ. vt dicit Ponta. cuius fuerunt hæc duo ar. loquitur in priuilegio, non in ſentẽtia. Et ſic ex prædictis argumentis concluditur, quòd neceſſaria ſit citatio, ſeu monitio, ſeu partium præſentia. ¶ Et prædictam etiã opinio. tenet Bart. in l. j. ad fi. ff. de lega. ij. Bal. in c. j. de inueſti. in ma. facta. vbi dicit, quòd propter nõ factam citationem vidit laudum fuiſſe iudicatum nullum, & in c. j. §. ſancimus. quo tem. mil. inueſti. allegando Inno. in fi.

¶ Verùm ad partem negatiuam in contrariũ, quòd nõ requiratur citatio, plura allegantur.

52 ¶ †Primò, quia arbitramentum poteſt proferri die feriata, etiam in honorem Dei. vt ar. l. fina. C. de fer. ibi dum text. dicit. pacta ineant tranſactiones loquantur &c. licet in contrariũ faciat capitulum primum j. de fer. de cuius capituli intellectu ibi videbimus, quare cùm arbitramentum videatur quædã tranſactio, igitur &c. ſed citatio non poteſt fieri die feriata. vt dicam j. in xix. p. arti. igitur &c. ¶ Sed ad hoc argumentum poſſet reſponderi dupliciter.

¶ Primò per not. in l. ad legatum. & in l. ad rem mobilem ff. de procura. & quod ibi no. gloſſ. ¶ Secundò, per id, quòd in ſimili dicit gl. in c. cùm iure j. de except. vbi vult, quòd licet excommunicatus nõ poſsit eſſe in iudicio, vt in c. intelleximus ſ. de iud. & ibi dixi. tamen in caſibus, in quibus permittit̃ ſibi, quòd ſit in iudicio, poteſt neceſſaria ad illud iudiciũ exercere: quæ tamẽ aliàs regulariter ſunt ſibi prohibita. ſic & in propoſito, licet regulariter citatio non poſsit fieri die feriata: tamen ſi permittitur celebratio actus illa die, qui requirat citationem, vel partiũ interpellationem, ſeu monitionem, illa fieri poteſt.

53 ¶ †Secundò probatur, quòd non requiratur citatio: quia arbitramentum quòd ad contractus, ſuper quo arbitrator eſt aſſumptus, habet ſe tanquam quædam conditio ſuſpẽſiua. vt in dicta l. ſi quis arbitra. ff. de verborum obligationi. & clarius in lege fi. C. de cõtrahen. emptio. Sed implemẽtũ cõditionis nõ deſi de-

rat præsentiã partis,vt l.ij.ff.de condi.& demonstra.ergo &c.

54 ¶† Tertiò,quia arbitrator frequenter assumitur ad declarandã aliquam partem cõtractus dubiã:puta pretiũ vel mercedẽ: sed contractus non exigunt partis præsentiam regulariter: vnde & per nuncium,& per epistolam perfici possunt,vt l.Labeo.ff.de pact.& l.j.in fin.ff.de contrahen.emp.cũ si.ergo declaratio talis non exigit partium præsentiam,cũ minor solennitas debeat requiri in declaratione,quàm in actus celebratione, vt l.hæredes palam.§.si quis post.& §.sed si notam.ff.de testa.

¶ Quartò probatur,quia sicut arbitrator assumitur ad declarãdam quantitatem,vel quod simile:sic etiã agrimensor assumitur ad dignoscendum mensuram,& referendũ modum mensuræ: sed relatio ipsius agrimensoris non requirit partium pręsentiã: cũ fieri possit per nuncium vel epistolã,per l.j.in fi.cũ.l.seq.ff. si mensor fal.mo.dixe.igitur &c.

¶ Quintò,videtur probare per l.Theopompus.ff.de do.pręle. vbi ad vnius dumtaxat partis instantiã,altera non præsente illa cuius dicto testator voluit stari,declarat testatoris intẽtionem: de cuius legis intellectu.ś.tetigi in ver.xxxvij.& tãgit Ant.de Bu.in c.veniens.de test.

55 ¶† Sextò probatur,quia quando aliquid committitur extraiudicialiter expediendũ à bono viro,videtur haberi respectus ad qualitatem ipsius,non ad modũ,seu ad formã,vt in l.itẽ si fundi.§.fi.& in l.si pendentes.§.res.ff.de vsufru.igitur sufficere videtur arbitratorem procedere cũ qualitate bonitatis,& iustitiæ:quamuis modus & forma citationis non seruetur.

¶ Septimò,facit l.cũ pater.§.veritatẽ.ff.de leg ij.& l.ex pacto §.idẽ rogatus.ff.ad Tre.vbi arbitrator erat deportatus ad insulam remotã,& ibi arbitratus est:& valuit arbitramentũ: & tamen ibi nõ potuit partes citare,vel præsentiã illarũ habere.

6 ¶† Octauò probatur ex theorica,glo.in l.iij.§.si causa cognita. ff.de bo.pos.quæ vult,q̃ ea,quæ nõ aguntur in forma & solẽnitate iudicij,nõ requirũt partis p̃sentiã:sed dicit Ponta.q̃ illa gl. non est vera:quia cõtra casum c.licet.de præbẽ.li.vj.Vbi patet quod eps,etiam extraiudicialiter procedẽdo in datione possessionis beneficij,debet requirere partẽ,cuius interest.& idem si ad ipsius dationẽ pos.procedat executor apostolicus:quamuis enim eorũ in ipsa nõ seruẽtur ordo iudicij,vt no.Io.An.in.c.accepimus.ś.de æta.& quali.tamẽ in ipsa datione possessionis beneficij,debet monere partẽ,cuius interest ad hoc,vt possit facere defensionẽ suã,quæ est de iure naturali:& non debet sibi auferri,vt in clemẽ.ij.de re iudi.& ś.dixi,& hoc tenet Ioan.An.in addi.Spe.in tit.de petitorio & possessorio.in addi.quæ incipit, Capitulũ conquerente &c.per d.c.licet.& per l.fin.C.vnde vi.

¶ Nonò probat per no.per gl.in l.creditor.C.de distrac.pign. quæ vult,q̃ executio conuẽtionalis potestatis fieri possit,etiã parte nõ monita vel citata,per l.si cõuenerit.ff.de pig.actio.

¶ Decimò,probatur ex no.per gl.in l.Pomponius tamen.ff.de nego.ge.quę vult,q̃ declaratio volũtatis fieri possit eorũ amittitur non citata parte,cuius interest.

57 ¶† Vndecimò & vltimò probat:quia videmus,q̃ in tantũ facultas arbitramẽtandi est remota à facultate arbitrandi,& iudicandi:q̃ quis põt esse arbitrator & nõ iudex: vel arbiter in facto proprio,vt in c.Quintauallis.j.de iureiur.& in l.si libertus. ff.de operis libertorũ.& in d.l.si societatem.ff.pro socio.& ibi traditur & in l.si lege.ff.locati.& in l.hæc vendi.ff.de cõtrahen. emp.& insti.eo.tit.in §.emptio.vnde licet arbiter teneatur seruare formã iudicij,non tñ arbitrator,vt traditur in auth.si verò contigerit.C.de iudi.& in corpore vnde sumitur.¶ Ad qd etiã quantũ ad hoc,possent adduci aliquæ aliæ differentiæ,quę quãtum ad hoc,dicũtur esse inter arbitrũ & arbitratorẽ,de quibus per do.Ant.&.D.m.in d c.Quintauallis.& ibi latè per Ioan.de Imo.in repeti.& sic ex p̃dictis apparet,vt dicit Ludo.ponta.in d.l.si quis arbitratu.q̃ quæstio est satis dubia.¶ Ipse tñ concludit,q̃ in arbitratore a partibus electo antequàm arbitrator veniat ad declarandũ ipsius volũtatẽ,& arbitriũ,q̃ præmittere debet cognitionẽ,vt probat in l.si de meis.§.recepisse.ij. respõso. ff.de arbi.quãuis em̃ iurgantiũ cõtrouersia celeri sentẽtia terminanda sit:vt in c.ij.de re iud.li.vj.¶ Debens tñ iudicare,nõ debet procedere ita festinãter,quòminus diligẽter cũcta rimetur ad rectũ arbitrũ proferendũ.xxx.q. v.c.iudicantẽ.& in c.cùm Ioan.j.de fid.instru.Arbitratoris em̃ iudiciũ debet esse tale,vt bono viro cõueniat,vt in l.si lege.ff.loca.¶ Sed nemo dubitat, q̃ minime cõueniens est bono viro,q̃ negotio nondũ examinato,ad declarationẽ ex abrupto procedat.¶ Præterea,arbitrator eo modo in re aliena arbitrari debet,sicut vellet arbitrari in sua.ar.l.j.ff.de solu.ibi dum tex.dicit creditorẽ ita agere rem debitoris,vt suã.¶ Sed certũ est,q̃ ad rẽ propriã peragendã nemo sanæ mentis immaturę procederet:nec per aliũ procedi vellet, facit l.quæcunq̃ animi.ff.de reg.iur.igitur &c.Quare si arbitrator negotio nondũ examinato ex abrupto laudum proferret, ipsius arbitrij,tanquam iniqui,posset meritò peti reductio ad arbitriũ boni viri.facit tex.notabilis in c.tum ex literis.de resti. in integrũ,licet Iac.Bu.& Bar.in l.prolatã.C.de sen.dixerint,q̃ propter hoc sentẽtia redditur.Cũ igit ad habẽdã plenã cognitionẽ requirat partiũ p̃sentia:vt d.c.tum ex literis.& in l.fi.C.si per vim vel alio modo.ergo citatio est necessaria,cũ ex partium pręsentia possit arbitrator melius informare motũ animi sui,& trahi in aliã sententiam,vt in l.itẽ si vnus.§.fin.aliàs incipit,si in tres.ff.de arbitris.¶ Ad hoc etiã allegat Ponta.casum,quẽ dicit quasi expressum,in d.l.j.§.cũ dicit.ff.si cui plus quam per l.fal. vbi tex.vult,q̃ bonus vir assumptus ad æstimãdũ testatoris patrimonium,in cognoscẽdo debet vocare partes,quarũ interest. & ad idẽ l.iij.C.si.regun.quã singulariter no.Butri.in l.qui bona.§.fi.ff.de dam.infec.ibi em̃ agrimensor,vt bonus vir,ad mensurandũ eligitur:& tñ in discutiẽdo debet habere partiũ præsentiã.¶ Et aduerte,qa hoc procedit,siue hoc sit arbitramentũ, quod requirit informationẽ partiũ,& examẽ iuris ipsarũ partiũ prout est cõsiderare in arbitratore assumpto ad iurgia & disceptationes,seu lites dirimẽdas:quia licet hic videat data potestas auferẽdi de iure vnius,& dãdi alteri:tñ tã in facto,quàm in iure debet prius cãm examinasse,& sic partiũ iura & allegationes audiuisse,aliàs nesciret,an & quantũ de iure vnius auferret,& daret alteri,vt d.l.fi.C.si per vim vel alio modo. Vnde necessaria est præsentia vel citatio partiũ:vt fiat talis examinatio.¶ Quinimo,si citaret,& partes nõ venirẽt,impediretur arbitramentũ, vt d.l.si quis arbitratu.¶ Siue etiã sit arbitramentũ in quo solũ requiratur examẽ partiũ,& nõ examẽ iuris,vt puta in arbitratore electo ad æstimationẽ pretij alicuius rei,vel ad similẽ actũ, qui non põt condigne examinari,nisi rẽ cognoscat,tam in substantia,quàm in qualitate:& an sit fructuosa:& quantũ:& an libera vel serua,aut qbus oneribus sit subiecta,vt in auth.hoc ius porrectũ.C.de sacrosan.ec.ibi,dum tex.dicit,çstimata distincte & in auth.sicut.e.titu.& l.ij.§.diui.ff.de iure fisci.& l.si quos.& quod ibi no.Saly.C.de rescin.vẽdi.& in l.si fundũ per fideicõmissum.§.j.ff.de le.j.vnde necessaria est citatio,vt fiat huiusmodi examinatio:& si citatę partes nõ venirẽt,impediret tale arbitramentũ:& sic cõmitteret pœna vt d.l.si qs arbitratu. ¶ Tradit Saly.in d.l.fi.C.de cõtrahẽ.empt.¶ Si verò arbitramentum esset tale,q̃ nullã exigeret informationẽ,vel partiũ examinationẽ,hoc casu,nulla requireret citatio:& isto modo põt intelligi c.si cõpromissarius.de ele.li.vj.per quẽ tex.Bal.voluit citationẽ non esse necessariã.vult em̃ ille tex.q̃ si canonici eligũt per viã cõpromissi,nõ est necessaria citatio:qm̃ talis est arbitrator soli volũtatis & prouidẽtię:& ideo nõ requirit citatio:qa in eo cessat ratio quare inuẽtę fuerũt citationes,vt j.dicã.& eodẽ modo possumus dicere ad l.Theopõpus.ff.de dot.prælega.secundũ ea,q̃ superius dixi.¶ Et hæc procedũt respectu examinatiõis, quã facere debet arbitrator ante,quàm proferat laudũ:sed post quam arbitrator audiuit partes,& cognouit de negotio:in prolatione arbitramenti nõ requirit monitio vel citatio, aut partis pręsentia,scdm Põta.Sed fuit originaliter opi.Saly.in d.l.fi.quę probat primò per tex.in d.l.j.§.fi.cũ l.seq.ff.si mẽsor fal.mod. dix.vbi tex.vult,q̃ agrimẽsor põt suã declarationẽ referre per nunciũ,vel epistolã:igitur parte absente,vt l.cõsensu.ff.de ac.& ob.& in l.j.in fi.ff.de cõtrahẽ.emp.¶ Secũdò,qa quãdo qd extraiudicialiter,vt bono viro,cõmittitur,attẽdere debemus qualitatẽ ipsius,nõ modũ scdm quẽ agit,seu procedit,vt l.itẽ si fundi.§.fi.& l.si pendẽtes.§.res.ff.de vsufru.quareita debet declarare,vt bonus vir declararet,absq̃ eo,q̃ modus declarãdi attendatur,scdm Põta.in d.l.si qs arbitratu.¶ Mihi videt,q̃ ante factũ ad fugiẽdã omnẽ dubitationẽ propter p̃dictas opi.cautũ sit facere monitionẽ,vel vocationẽ,aut habere partiũ p̃sentiã: etiã in ipso arbitramẽto proferendo:sed post factũ,satis æqua videt mihi p̃dicta opi.q̃ sufficiat arbitratorẽ p̃sentibus,aut auditis partibus cognouisse,& negotiũ examinasse: quo casu,in proferẽdo postea arbitrio,nõ erit necessaria alia citatio:qa tũc satis dicitur arbitrator fecisse,qd bono viro cõuenit,& ita procedunt iura & rõnes cõcludẽtes nõ esse necessariã citationẽ,nec tũc põt dici stetisse p partes,quòminus arbitrator arbitrare,cũ per examinationẽ iã factã potuerit motũ animi sui informare. faciũt no.p Doc.in l.si q ex cõsensu.C.de epis.audiẽtia.¶ Si verò nulla esset facta examinatio negotij dico,q̃ non valeret arbitrium prolatũ,nulla habita pręsentia partiũ:aut facta citatione: ex quo arbitrator non potuit motum animi sui informare: & hoc modo possunt intelligi iura & rationes cõcludẽtes p̃sentiã
58 partiũ,vel citationẽ necessariã.¶ †Et fortè hoc casu, attentari posset arbitramẽtũ esse nullũ,tanquam latũ ex abrupto,& cõtra,vel p̃ter formã cõpromissi.¶ Quãuis em̃ dubiũ sit,vtrũ sentẽtia lata sine causæ cognitiõe,seu sine ꝓbationib9 sit valida de

qua materia

qua materia per Barto. Bald. & Doct. in l. prolatam. C. de sen. & per Cy. & Bald. & Gul. in authen. si verò. C. de iudi. & Spec. in ti. de sen. §. quoniam. ver. item opponitur. & in titu. de offic. iudi. §. postremo. ver. ij. videndum. & per. d. Anto. Io. de Imo. D. me. in c. eum ex literis. s. de restit. in integ. & per Io. de Imo. & D. m. in. c. ij. de re iudi. & ibi dixi. & per Lap. alleg. xxviij. de quo latius dicam in d. ti. de re iudi. tamen arbitramentum latũ ab arbitratore nulla præcedente cognitione, seu examinatione negotij, vbi præcedere debet: videtur esse nullum: quia latum contra, vel præter formam mandati, ex quo ex abrupto prolatum est: quoniam partes assumunt arbitratorem vt bonum virum: & vt arbitretur vt bono viro æquum esse videtur, vt sæpius dictum est, ergo arbitramentum latum nulla adhibita cognitione videtur, per no. in. c. cùm dilecta. s. de rescri. & in l. diligenter. ff. mandati. facit etiam quod no. in. l. fi. C. de exhibendis reis. & in l. Episcopale. C. de Episcopis & clericis &. ij. qo. j. c. nos in quenquam. ¶ Nisi fortè tale arbitramentum feratur præsentibus partibus, & non reclamantibus: quia tunc non videretur posse opponi de nullitate: quia saltem hoc casu crederetur arbitratori de cognitione præhabita: & præsumeretur facta examinatio. faciunt no. per glo. in. c. cum in iure. s. de offi. deleg. Ita in simili concludit Lap. in iudice. alleg. xxviij. Ad quod etiam vide quod dicit Bart. in. d. l. prolatam. ¶ Cùm ergo sine negotij examinatione non videtur valere arbitramentum, meritò dicitur stare per partes non veniẽtes, quòminus arbitrator arbitretur: & sic põt intelligi. d. l. si quis arbitratu & l. si de meis. §. recepisse &. §. fina. ff. de arbi. vt voluit Bald. in. d. l. fina. ff. de cõtrahen. empt. & Ioan. de Imo. in rep. d. c. Quintauallis. de iureiur. & ponta. in. d. l. si quis arbitratu. per illum tex. nam ibi dicitur, commissa mora per stipulationem, quòminus arbitrator potuerit arbitrari: quia ipse fuerit absens: & sic non potuerit arbitratorem informare de meritis causæ: quia, vt sæpius dictũ est, causarum merita &c. vt. l. fina. C. si per vim vel alio modo. & ita potest intelligi. l. quòd si nolit. §. si quis ita. allegata. s. pro prima opinio. quia ibi propter absentiã venditoris, emptor iustè potuit desistere à declaratione placiti sui, tanquam sibi plenè non constaret de eo, quod declarare debebat. quia nõ fuit à vẽditore informatus. ista enim est iusta causa, per quam potest arbitrator se excusare: vt, licet acceptauerit, non compellatur arbitrari, si iurat sibi non liquere de causa, vt. l. si de meis. in fi. secundùm Ponta. ¶ Sed Bald. in. d. l. fin. & in. d. l. si qui ex cõsensu. & in. d. §. si quis ita. exigitur præsentia in restituendo, quæ restitutio non potest fieri absenti, dicitur stare per partem, quòminus emptor restitueret. ¶ Sed melior est responsio Ponta. qa text. ille formaliter dicit. ¶ Aut mora per venditorem facta fuerit. aut non fuit præsens, cui redderetur, & sic ille text. complectitur vtrũq; casum, videlicet absentiam partis, cui debebat restitui: & moram, quę refertur ad contumaciam, propter quam emptor nõ potuit motũ animi sui informare, vt posset arbitrari, & placitum suum declarare. aliàs illud verbũ esset superfluũ. contra no. in c. si Papa. de priui. lib. vj. & in. l. si qñ. C. de inoffic. testa. cum simili. ¶ Nec obstat, q; si partes citarentur in laudo ferendo, fortè possent trahere arbitratorẽ in aliã sentẽtiã: ex quo arbitrator examinauit negotium auditis, & præsentibus partibus, iam informauit motum animi sui, qualẽ sententiã proferre debeat: nec debet prius, quam illã proferat manifestare parti. ¶ Et si tu diceres, ad quid ergo in sentẽtia à iudice proferenda, requiritur citatio? R ñdeo, q; hoc procedit ex solo iuris rigore: quo rigore requirit etiã citatio peremptoria: nisi in summariis vt in Cle. sæpe. de ver. sig. de qua materia latius dicam in ti. de re iudi. Nec fit illa citatio vt trahat iudicem in aliam sentẽtiam, cũ post conclusionem in cã generaliter facta, imponat finis disputationi partiũ, vt no. Io. An. & Io. mo. in. c. fi. de resti. in inte. li. vj. & Bal. in. l. error. C. de iur. & fac. ig. & in. c. cum dilectus. j. de fide instru. &. j. de cã possess. & pprie. c. pastoralis. traditur per Bar. in. l. si tertius. §. officiũ. in fi. ff. de aqua plu. arcen. & per Saly. in. l. cũ propria. C. si quis alteri vel sibi. tetigi in c. ij. s. de libel. obla. arti. xij. q. v. in quarto mẽbro principali. ver. secũdo refert quare. in fi. fortè dicã latè de materia in ti. de or. cogni. vel in d. c. cũ dilect9. vel in rubrica, de re iud. & tñ etiã post cõclusionẽ in cã, exigit citatio, ẽt peremptoria in ordinariis. Sed in terminis nostris, nõ requirit talis rigorositas: nec alius iuris ordo: ex quo arbitratori dat plena facultas ꝓcedendi de facto, & recedẽ di à iure, & iuris ordine præter, quam in habẽda informatione. secũdũ q; dicẽdũ est: qa sine illa nõ posset ꝓcedere vt bon9 &
59 æquus vir. ¶ †Et tp̃ dicta ꝓcedũt in arbitratoribus cõpromissariis, volũtariis, secus in necessariis, q; eligunt ex forma iuris, vel ex dispõne statutorũ: vel qa potestas iudicãdi, q̃ est in iudice, sit ampliata & alterata à iure vel statuto, & trãslata ad potestatem arbitramenti, vel etiãsi in locũ iudicis sit eligẽdus arbitrator, per ea, quæ dixi in prin. secundi mẽbri, dum incæpit tractare de arbitratore. facit etiã quod in simili diximus, iurisditio iudicis cõsensu partiũ ampliata, est eiusdẽ qualitatis, cuius est iurisditio ampliationem recipiẽs, vt no. Bar. in d. l. episcopale. C. de epi. audi. Ad quod vide quod latè dixi in c. significasti. de fo. cõpe. in. vij. prin. arti. in prin. Arbitramentũ em̃ accedẽs iurisditioni iudicis ex iuris dispositione, sortitur qualitatẽ eius, in cuius augmentum cedit. xvj. q. j. c. & tẽporis & c. postquàm. & in l. inter socerum, & cũ inter. ff. de pac. dot. j. de cẽsi. c. quãto. de priui. c. quia certa. ff. de pign. act. in l. si cõuenerit. §. si nuda. ff. de publiciana. in l. si ego §. quod tñ. & traditur in regula accessoriũ, de reg. iu. li. vj. ¶ Similiter etiã, si in locũ iudicis ex forma statuti vel iuris eligitur arbitrator: quia subrogatũ decet sapere naturã eius, in cuius locũ subrogatur. Siue loquamur respectu personæ, vt l. fi. C. de proxi. sacro. scr. lib. xij. & no. Bar. de officiali subrogato in l. pe. eo. ti. Siue respectu rei: vt in c. maiores. j. de bap. & in l. sancimus. C. de dona. Siue respectu tẽporis vt l. in contractibus. C. de non nume. pec. & per Bal. in l. superuacuã. C. de tẽpo. appel. Siue respectu actionis vt l. si eũ. §. qui iniuriarũ. ff. de act. & ob. maximè si fiat à iure, seu per legẽ. ff. de iure dot. l. si res in dotẽ datæ. & in l. cũ quid. ff. si cer. pe. & per Cy. & Bald. in l. j. §. sed si non. C. de rei vxo. act. & in c. ecclesia. j. vt lite pen. & j. latius dicam de hoc. ¶ Et p̃dicto modo loquunt̃. l. j. §. denicq;. & l. j. §. sed & si. ff. vbi pupil. edu. debet. & l. legatũ. ff. de vsufru. lega. & sentit etiã Bal. in l. fi. C. de cõtrahen. emp. & simili modo põt intelligi. l. hac edictali. §. is illud. C. de secundis nupt. eo, q; ibi arbiter
60 seu arbitrator, producunt̃ mãdato iudicis. ¶ †Insuper etiam aduertendum, q; si partes etiã in cõpromisso dixissent, q; arbitrator posset procedere citatis partibus, & non citatis: ambabus præsentibus, vel altera tantũ: vel ambabus absentibus: qa deberet intelligi, respectu actus pronunciãdi nõ respectu examinationis negotij, nisi essent talia verba, quę specificè referrent̃ etiã ad examinationẽ & cognitionẽ negotij. ¶ Itẽ aduerte, qa quantumcũq; inter partes fuerit cõuentio arbitrũ posse non citatis partibus ferre sentẽtiã: tñ adhuc requiritur qualisqualis notificatio, secundũ Bal. in l. eos. §. Apostolos. C. de app. tenet Ludo. ponta. in rep. l. j. C. de hære. instit. q. vj. ibi & ideò dicebat notabiliter. col. xxij. ¶ Et adde ad ea, quæ dixi in primo mẽbro. ver. primo limitat̃. ¶ Itẽ p̃dicta procedũt, respectu citationis partiũ pro cognitione & examinatione negotij, aut arbitrij proferẽdi: sed respectu arbitrorũ seu arbitratorũ adinuicẽ, dicẽdũ est, q; si in tres vel plures fuerit compromissum: quãuis ipsi omnes plures examinauerint negotiũ: tamẽ possunt duo ex ipsis sententiare, tertio non citato, quinimo nõ possunt pronunciare eo absente: quãuis citato, secundũ Bald. in l. si in tres. ff. de arbi. de qua materia dic vt latius dicam in tit. de arbi.

61 ¶ †Quadragesimo tertiò, procedit in transmissione inhibitoriæ vt in c. Romana. §. q; si obij̃ciatur. de app. lib. vj. quod tamẽ intellige, & limita, & declara vt dixi in c. pe. de fo. compe. in xiij. prin. arti. in primo membro.

62 ¶ †Quadragesimo quartò, procedit in interdictione, quæ fit alicui de bonis administratis propter dilapidationem, secundùm formam. l. is, cui bonis. ff. de verb. obli. & hoc tenet ibi Ang. cũ fieri debeat talis interdictio cũ causæ cognitiõe. & sequit̃ Lud. ponta. in d. l. is cui. facit q̃ dixi. s. in princ. huius septimi articu.

63 ¶ †Quadragesimo quintò, in executione, quàm faciunt executores testamentarij, vt dixi. s. articulo. v. q. viij.

64 ¶ †Quadragesimo sextò, in declaratione nullitatis processus, vt in text. secundũ intellectũ Pet. & Abb. c. causam quæ. de rescri. de quo vide ibi per d. An. & D. me. vide. j. in casu xviij.

65 ¶ †Quadragesimo septimò, in dispẽsatione: quia cũ dispẽsatio exigat causæ cognitionẽ, quia aliter facta nõ dispẽsatio, sed dissipatio põt appellari. Io. An. & Doc. c. de mulcta. de pręben. & in c. ad monasteriũ, de statu regu. j. q. vij. c. & si illa. ergo requiritur citatio, vt dixi. s. in prin. Ad q̃ vide quod dixi. j. ver. xxx. casus. ¶ Aduerte tamen: quia ego de hoc satis dubito. Et arbitror, q; hoc solũ procedat respectu dispensationis simpliciter factæ. Sed si in dispensatione essent narratæ omnes debitæ qualitates, & circunstantiæ & personæ de quarũ præiudicio ageretur, & quale esset illud præiudiciũ, & quantũ, nõ video, q; si habens potestatẽ dispẽsandi dispensat, quare nõ teneat dispẽsatio maximè per no. in. l. quidã consulebat. ff. de regu. iu. Cogitabis. ¶ Et sic ex p̃dictis habes regulas, causas, & casus, in qbus requirit citatio. ex qb9 etiã poteris alios plures similes casus decidere.

66 ¶ †Verum, quia aliquæ sunt regulæ, quæ dantur per cõtrariũ: & aliquę causæ & casus, in quibus non requiritur citatio: ideò sub breui quantũ fieri põt. cõpendio illos casus prosequemur. ¶ Primus casus est irregularis. videlicet: vbicũq; nõ requiritur causæ cognitio: ibi nõ exigitur citatio, vt probat̃ in l. fi. C. si per vim vel alio modo in l. prolatã. C. de sent. in l. nec quicq̃. §. vbi

decretũ.ff.de procon.& leg.& ideò ſi pacto remiſſa eſt cauſę cognitio,non requiritur citatio.ſecundũ Bal.poſt Iac.Butriga.in d.§.decretum.facit l.in neceſſarias.§.penul.& fin.ff.de pigno. actio.& quod traditur per Bart.in repeti.l.iĳ.C.de pigno.facit quod ſtatim dicam in ver.ſextus caſus.

¶ Secundus caſus etiam eſt regularis,quòd vbicunq; certũ eſt, q aduerſario nulla competit defenſio,nõ eſt neceſſaria citatio. Ad quod vide quod dixi.s̃.eo.articulo ver.quartò procedit.facit quod dicã.j̃.in ver.xiĳ.caſus.& verſi.xxviĳ.caſus.& ideò in notorio,in quo nulla competit defenſio,non eſt neceſſaria citatio.vt dixi in d.ver.quartò,procedit.Nã ſiue loquamur in actu iudiciali,ſiue extraiudiciali,non debet quis citari: quãdo ſi fuiſſet præſens,non poſſet actui cõtradicere:ſeu ſi comparuiſſet, nõ tamen tale quid deduxit,quod haberet actũ futurũ impedire, vt l.ſi eũ ſeruum.§.ſi quis ſeruum.ibi,Vt ſi præſens eſſet.& in §.ex iuſta.ibi,Non eſt neceſſe vocari.ff.de fideicõ.lib.& l.recuſare.in prin.ff.ad Treb.& in c.cũ olim.ſecundũ vnam lec.gl.de re iudi.per Inno.in.c.niſi cũ pridem.de renun.

¶ Tertius caſus,quãdo petitio nõ dirigit̃ contra certã perſonã, nec aliquid petitur à parte,ſed à iudice:vt puta ſi petitur q̃ pro nunciet proceſſum nullũ,vel quid ſimile,per text.in c.noſtra.s̃. de procu.ſecundũ vnum intellectum Inno.de quo dic,vt ibi dixi &.j̃.ver.xviĳ.caſus.facit quod dicam in ſeq.ver.

¶ Quartus caſus eſt,quando petitur immiſsio in poſſeſsionem rei,quæ à nemine poſsidetur:puta,ex edicto diui Adriani.ſecũdùm Bar.in l.fi.C.de edic.diui Adri.de quo dic vt dixi.s̃.eo articulo ver.xx.procedit.¶ Et ſic etiã ſola agnitio bonorum poſ. põt fieri corã iudice,etiã abſente parte l.fin.C.qui admit.quod procedit etiam in bonorũ poſ.cõtra tabulas:licet illa veniat ad rumpendum teſtamentũ,vt eſt glo.ſin.l.fi.§.ſed cũ antiquitas. C.de curato.furi.tenet Ioan.de Imo.in.l.filio præterito.ff.de inIu.teſta.col.xliĳ.xxix.& idem dicendũ de bo.poſ.ſecundũ tabu.l.iĳ.§.cognita.tradit Barto.in l.impubes.§.fin.ff.de Carbo. edic.tenet Imo.in d.l.filio.col.xlj.lxxviĳ.

¶ Quintus caſus eſt in his,quæ præambula ſunt citationis,ſeu ad citationem,ſicut eſt in petitione,quæ venit à iudice, quã debet facere filius,vel libertus volens vocare parẽtes,vel patronos in ius:& ſic de ſimilibus perſonis:quoniam in tali impetratione veniæ nõ requiritur parentũ,aut patroni citatio,vt voluit Bald. in l.ea quæ.C.quomodo & quãdo iudex.& fuit ſingularis no. Oldra.cõſi.cxx.de quo tetigi.s̃.eo.arti.ver.xxvj.procedit.& idẽ etiam dicendũ,quando petitur bono.poſ.ſecundũ Bal.in d.l.ea quæ.allegat.l.iĳ.§.cauſa cognita.ff.de bo.poſ.ſed non bene loquitur ſic ſimpliciter loquendo.& text.ille probat cõtrariũ,ſed rectè locutus fuiſſet ſi dixiſſet,quando filius emancipatus petit ſibi decerni poſſeſsionẽ cauſa litis agnoſcendæ:& ſibi dari licentiam,vt poſsit proponere querelã inofficioſi teſtamenti contra teſtamentum patris:quia nõ tenetur citare patrẽ,ſecundũ Old. in dicto conſi.cxx.per tex.in.l.iĳ.C.de inoffi.teſta.¶ Et ratio eſt quia talis poſſeſsio non tribuit ius:ſed eſt præparatoria ad querelam inofficioſi teſtamenti,ſecundũ Bal.& doc.in d.l.iĳ.& eadem ratione idem dicendũ eſſet in qualibet alia bonorũ poſſeſsione,quæ non tribueret ius.& idem etiã in dandis Apoſtolis, vt l.eos.§.Apoſtolos.C.de appella.No.Bal.in d.l.ea quæ.& idẽ quando Prætor aperit edictum ſuũ omnibus,tam citatis,quàm non citatis,vt l.cũ vnus.ff.de bo.autho.iudi.poſ.de quo dicendum,vt ibi tradit Bal.in d.l.ea quæ.

¶ Sextus caſus,ſi iudex facit ſibi dari licentiã à reo procedendi contra eum,eo citato vel non citato,præſente vel abſente: valet enim talis licentiæ conceſsio,ſecũdùm Bald. in l.vt perfectius. C.de anna.exceptio.& Barto.& Ioan.de Imol.in l.is,qui reus. ff.de public.iudic.& per Barto.in l.penulti.eod. titu. Ad quod vide quod latius dixi in c.qualiter.el ĳ.j.de accuſa.in xj. principali articulo.q.lxxx.

¶ Septimus caſus,eſt regularis:videlicet q̃ vbicunq; actus fieri poteſt,non obſtante partis contradictione, nõ requiritur citatio.ita nota.Ioan.Andr.in c.ĳ.j.de oper. no. nuncia. & Domini de Rota.deciſi.lxj.Et vide quod dicam ver.xxj.prope fi.

¶ Octauus caſus,ſimiliter eſt regularis , quòd vbicunq; poteſt inchoari ab executione , non exigitur partis citatio.ita notat Bald.in l.de pupillo.§.meminiſſe.ff.de oper.no.nuncia. & per eũ in repe.l.nec quicquam.§. vbi decretũ.ff.de officio procon. & lega. facit quod diximus de debitore fugitiuo,in l.fin.C.de fer.& in l.ait Prætor.§.ſi debitorem.ff.de his quæ in frau. credi.facit etiam quod dicam in ſe.verſi.

¶ Nonus caſus eſt,quòd vbicunq; ius ſeu ſtatutum exigit iuſtificationem actus iam celebrati, poſt ipſius actus celebrationẽ: quia tunc in ipſo actu celebrando,nũquam exigitur citatio,ſecundùm Bal.in d.§.vbi decretũ.vnde dicit, q̃ ex quo Florentiæ viget ſtatutũ, quòd captura debitoris debeat iuſtificari intra triduum:poteſt debitor capi,nulla præcedente citatione.facit quod dicam in ver.ſeq.Et ideò ſi ſtatutum dicit,q̃ viſo publico inſtrumento,præcipi debeat debitori,q̃ ſoluat,vel non recedat de palatio,quòd hoc caſu non requiritur citatio:ſed poteſt fieri præceptum per nuncium,vel epiſtolam,vt no.Bald.in rubrica.C.commina.vel epiſtolas.

¶ Ad hoc facit quod dixi in ver.præcedenti.& ibi melius conueniebat.¶ Facit quod nota.in l.de pupillo.§.meminiſſe.ff.de oper.no.nũ.& l.fi.C.de feriĳs.

¶ Decimus caſus,quando iudex facit actum ad ſui inſtructionẽ ſecundũ Inno.in c.tenor.de re iudi.& per eum in c.ex parte.de accu.& per Bar.in extrauagan.ad reprimendũ.in glo.ſuper verbo,per edictum.& ideò,cũ iudex vult ſe informare de ſtylo curiæ,non requiritur citatio partis:ſed poteſt ipſam informationem ſumere à teſtibus,etiam in camera,parte nõ citata.Hoc voluit ſingulariter Cy.in l.iĳ.C.quæ ſit longa cõſue.& Bart.poſt eum.d.Florianus in l.iĳ.§.fi.ff.de teſti.qui dicũt,q̃ de tali ſtylo poteſt iudex à ſe ex mero officio,& leuato velo, pro ſui informatione aduocatos,procuratores,notarios,& ſimiles cũ iuramẽto interrogare.Eſt tamen cautũ,q̃ de tali interrogatione & reſponſione faciat apparere apud acta.Et vide etiam Bal.ad idem in repe.l.de quibus.ff.de leg.

¶ Vndecimus,in alienatione iuris ſui:in qua non exigitur aliqua citatio poſſeſſoris.Ad quod vide quod dixi in c.de mulcta j̃.de præben.in iĳ.q.prin.declaratione.xx.

¶ Duodecimus caſus,vbi cognitio aliqualis requiritur ſuper habilitate perſonæ.Exemplũ,cũ fit examinatio,vtrũ monachus admitti debeat ad accuſandum Abbatem:quia talis examinatio fit,etiam non citato Abbate,ſecundũ Inno.& Ioan.An.in.c.ex parte.j̃.de accu.facit quod dixi s̃.in ver.quintus caſus.

¶ Tridecimus caſus,quando actus expeditur vltima hora termini,licet enim quando alicui præfixus eſt terminus ad faciendum actum ſucceſsiuum:puta,ad producẽdos teſtes,vel inſtrumenta,vel quid ſimile faciendũ:ſi fiat productio ante vltimam horam termini,debeat fieri citatio.argu.l.iĳ.& authen.ei qui.C. de tempo.appel.& quod traditur per Bal.in.l.ſi quãdo.C.de teſti.& per Bar.& Ponta.in.l.qui ante calen.ff.de ver.obl.& per Bart.in.l.itẽ illa.ff.de cõſti.pecu.Ad quod vide quod dixi.s̃.eo. arti.ver.nonò procedit.& ver.ſeq.tamen ſecus eſt,quando pars expedit illum actum vltima hora termini:quia tunc nõ requiritur aduerſarĳ citatio:cùm illa hora interpellet pro homine,vt l. magna.C.de cõtrahen.& commit.ſtip.& in c.potuit.j̃.de loca. Not.Barto.in d.l.ĳ.C.de temp.ap.& Bald.in d.authen.ei qui.& Ponta.in d.l.qui ante calen.& ita debet limitari,quod dixi.s̃.in d.ver.nonò procedit.& ſequenti.& ideò,ſi per legem,vel ſtatutum,ſtatuitur terminus iudici intra quẽ debet cauſam terminare,non eſt neceſſaria citatio,ſi pronunciat in fine termini,ſecundùm Bald.in c.iĳ.quo tempo.mi.inueſtitu.pet.de.facit tex.in c. conſuluit.de offi.deleg.& ibi dixi in ſecundo notabili.

¶ Decimuſquartus caſus,vbi à iure impoſita eſt pœna ipſo iure quando fit executio,tex.eſt ſecundũ intellectũ Abbatis antiqui in c.reprehenſibilis.j̃.de appel.qui tex.nõ eſt alibi,ſecũdũ Dome.& ibi dixi in ſecũdo notabili.Ad quod vide quod tradit gl. in Cle.ĳ.de pœ.& do.Ant.in c.veſtra.de coha.cle.& mul.in primo membro.& do.Domini.ĳ.q.j.c.quo Lotharius.j.& zab.ĩ c. extirpandæ.de præben.facit quod dixi.s̃.verſi.viĳ.caſus.Tenet Ludo.ponta.in l.is,cui bonis.ff.de verbo.obli.ver.ſed circa prędicta dubitatur,vtrum ſit neceſſaria citatio,per d.c.reprehenſibilis.non tamen allegat alia iura & authoritates. ¶ Et aduerte, quia cũ miniſterio dixi,quò ad executionẽ:quia ſecus eſt in declaratione,quæ fieret à iudice ſuper pœna.Ad quod vide quod latius dixi.s̃.eo.articu.ver.xxxj.procedit.

¶ Decimuſquintus caſus,in pronũciatione ſeu declaratione,quę fit,q̃ iuſſus in iudicio,qui noluit reſpondere,habeatur pro confeſſo,ſecundũ diſpoſitionem.c.ĳ.de confeſ.lib.vj.quia in tali declaratione non exigitur citatio:eo,q̃ talis non poteſt purgare moram:& ſic nulla ſibi videtur competere defenſio.tenet Ioã. de Imo.in.l.ſi finita.§.ſi plures.ff.de dam.infe.vbi dicit,q̃ ſi ſtatuto cauetur q̃ bis citatus cũ comminatione,q̃ veniat ad reſpõdendũ poſitionibus,non veniens habeatur pro confeſſo,quòd iudex abſq; alia citatione,illo ſic exiſtente contumace,poteſt declarare ipſas poſitiones haberi pro confeſſatis.Sed tu dic,q̃ hoc non videtur procedere ſine dubitatione.& ideò dic,vt latius dicam in titu.de confeſ.in materia poſitionum.

¶ Decimuſſextus caſus eſt,reſpectu ſententiæ proferendę cõtra eũ,qui arreſtatus,vel captus pro aliquo maleficio,fregit arreſtationem vel carceres,& effugit,vtrum ad condẽnationẽ audiendam ſit citandus:quia non videtur eſſe neceſſaria citatio,per c. eum qui.de do.& contu.lib.vj.vbi patet contumacẽ,qui appellauit,non eſſe vlterius citandum,etiam ad ſententiam:quia appellando

pellando proteſtari videtur ſe nolle vlterius venire: quare ſi hoc operatur appellatio, longè fortius debet hoc operari fuga carceris, vel arreſtationis. cũ plus ſit factis, quàm verbis aliquid demonſtrare, vel dicere, de quo in. c. dilecti el. ij. de appella. in. j. gl. ¶ Item, ſi verum eſt, q̃ ſine appellatione dicens ſe nolle venire, ſit manifeſtus contumax: propter quod nõ eſt vlterius citãdus, vt in c. venerabilibus §. ſecus. de ſenten. excom. li. vj. nec audiendus appellans, vt in c. j. de do. & cõtu. & ibi latè dixi. ¶ Fortius hæc dicemus in iſto fugiente, ſecundũ Ioã. And. in addi. Spec. in tit. de præſum. §. ſpecies in mag. addi. in fi. qui remittit etiam ad no. qui ſe in addi. in titu. de contumacia, vltra medium, ante ver. & not. & ad prædicta etiam vide, quæ dixi. ſ. in v. principali articulo. q. xxvj. &. q. xxix.

¶ Decimuſeptimus caſus in productione inſtrumẽti ſecundũ aliquos vt tradit Pau. in. l. j. in princi. C. de lit. conteſt. tetigi in. c. quoniam frequenter. in prin. ſ. vt lite conte. in. iij. principali articulo, fallentia lix. ¶ Alij verò tenent contrarium, vt dixi. ſ. eo. arti. ver. xx. procedit.

¶ Decimuſoctauus caſus eſt in inſinuatione, vel declaratione nullitatis proceſſus: in qua non requiritur citatio, vt not. Io. An. in. c. cauſam. ſ. de reſcrip. & gloſ. fi. in. c. tua. ſ. de officio vica. cõtrarium tamen no. gl. fin. & Doc. in. c. in noſtra. ſ. de procura. tetigi in. c. cũ olim. de re iudica. & etiam no. in cle. ij. de re iudic. & ibi aliquid dixi, & in c. auditis. de procu. vbi dixi, q̃ primum dictum eſt verum, ratione notorietatis, quando Papæ conſtabat abſenti nullam cõpetere defenſionẽ per ea, quæ dixi ſ. ver. ſecũdus caſus, & ita etiam poteſt intelligi. d. c. cũ olim. facit l. ij. §. q̃ ſi de frumẽtaria. ff. de adminiſtra. rerum ad ciuita. pertinen. & ibi per Bart. Vel ſecundò poteſt intelligi, quãdo nulla inſurgit ex interpretatione reſcripti apoſtolici: quia ſicut ipſe Papa poteſt interpretari reſcriptum abſente parte, vt in c. olim. de ver. ſigni. & ibi plenè per Inn. de quo dixi ſ. eo. articulo, ver. xl. procedit ita, & decernere poteſt nullitatem actus acceſſorij prouenientem ex interpretatione reſcripti. ¶ Et hic duo interuenerunt in. d. c. auditis. tum, quia ibi erat notoriũ: quia cõcluſum in cauſa. tum, quia agebatur de nullitate prouenięte ex interpretatione reſcripti: ſecus ſi ageretur de retractatione vel declaratione alterius nullitatis, in qua eſſet neceſſaria aliqua cauſæ cognitio.

¶ Decimuſnonus caſus eſt in ipſa interpretatione reſcripti priuilegij, vel gratiæ ſecundũ caſus de quibus dixi ſ. eod. arti. ver. xl. procedit.

¶ Vigeſimus caſus eſt in reuocatione eorũ, quæ à iudice facta ſunt de facto: quia de facto abſq̃ aliqua citatione poſſunt per ipſum reuocari, & retractari. vnde ſequeſtratio, quæ de facto emanauit, poteſt de facto reuocari abſq̃ partis citatione. faciũt no. per gl. & Doc. in. l. j. ff. de re. & per gl. in. l. minor. in princi. ff. de euic. quã ſequitur Bal. in. l. dies feſtos. C. de fer. no. gl. in. l. j. §. nunciatio. ff. de oper. no. nun. quę dicit, q̃ iudex poteſt de facto relaxare illũ, quem de facto cœpit. no. Bal. in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pac. facit. ij. q. j. c. Primates. & c. argumẽta. & quod tradit in. l. quod iuſsit. ff. de re iudic. vide quod dixi in c. qualiter. el. j. de accu. ver. circa tertiũ membrũ. facit, quia cũ notoriũ ſit, q̃ de facto emanauerit: ſimiliter clarum eſt aduerſario nõ cõpetere defenſionem. facit quod dixi. ſ. in ver. ſecũdus caſus. Et ad prædicta etiã faciũt, quæ dixi in c. quoniam frequẽter. ſ. vt lite non cõte. in iij. prin. articu. fallentia lxij. in ver. vij. fallit ſi de facto. facit etiã quod dixi ſ. ver. xvij. caſus, & qđ dicã in ver. ſeq.

¶ Vigeſimuſprimus caſus eſt in reuocatione præcepti facti, abſente non citato, vt nõ procedat in opere inchoato: quia inſtante illo, cui factũ eſt præceptũ, poterit iudex reuocari: etiã non citato eo, ad cuius petitionẽ fuit factũ. ¶ Aduerte tamẽ, quia Ioã. An. in Addi. Spe. in tit. de ſen. §. ſpecies. ver. eſt quoq̃ format q. prædictam. & dicit, q̃ quidã ſolenniter diſputauit dictã. q. & ad partem affirmatiuam, q̃ reuocari poſsit ſine citatione, allegatur q̃ cauſa non cognita, & parte non vocata, præceptũ fieri nõ debuit: quia ſi pars fuiſſet præſens, potuiſſet trahere iudicẽ ad non faciendũ dictum præceptũ, vt in. l. ſi in tres. ff. de arbi. Itẽ, quia non ipſe, ſed nuncius fecit præceptũ: & quæ cauſæ cognitionẽ deſiderant nõ cõmittuntur, vt in l. nec quicq̃. §. vbi decretũ. ff. de offi. procon. & leg. Et hæc duo faciunt præceptum eſſe nullum: quia etiã ſententia eſſet nulla, ſi lata eſſet cõtra abſentẽ, non contumacem. vel ſi per aliũ eſſet recitata. ff. quæ ſententiæ ſine appella. reſcin. l. j. § itẽ cũ. & C. de ſenten. ex breuicu. recitã. l. ij. &. j. de re iudi. c. tenor. & in c. fi. de re iudi. lib. vj. Reuocare ergo debet de faſto, prout de facto proceſsit, vt dixi in præcedenti ver. ¶ Et poſtea cognoſcetur, vtrũ præceptũ debeat renouari & reiterari. Simile C. de ord. cog. in l. ſi res. item, ſi fortè nolles fateri præceptum nullũ, ſaltẽ fateri oportet illud iniuſtũ: quod iudex corrigere poteſt, & debet, vt l. quod iuſsit. ff. de re iudic. & in c. qualiter. el. j. ver. de accu. ¶ In cõtrariũ verò allegatur: quia non debet tolli dictũ præceptũ: ne ſit deluſorium. ff. de iudi. in l. ſi Prætor. in princ. & ff. de bo. poſ. l. iij. §. ſi cũ eo. vbi bo. poſſeſſio, quæ etiã in proprietate aliquod ius tribuit, datur cauſa non cognita: fortius ergo potuit fieri hoc præceptũ. vnde licitè factum iudex tueri debet, non tollere: & ſic alĩ decipere. argu. l. j. C. de his, qui veniã æta. impetra. & ſi diceretur per alium iudicẽ tolli poſſe, ipſe tamẽ iudex met, qui fecit, nõ videtur hoc poſſe. ff. de re iudi. l. iudex poſtea. & l. Paulus. ¶ Soluit tandẽ Ioã. An. poſt ipſum diſputatorẽ, quòd ſicut illud præceptũ fuit factum ſine cauſæ cognitione, ſic etiam erit reuocandũ. ff. de regu. iur. in l. nihil tam naturale. & j. de reg. iur. c. j. ¶ Subdit tamẽ, q̃ plus placet diſtinguendũ eſſe, an iudex facturus fuiſſet præceptũ etiam parte preſente: & tunc nõ reuocetur: aliàs, reuocetur. Exemplũ de primo, quando partes aſſumpſerant arma: & prompti erant ad rixã. ff. de vſufru. l. æquiſsimum. q̃ cũ eo inuito potuit fieri, etiam illo ignorãte & abſente. ff. de iudi. l. cũ furioſus. iuncta l. munerum. §. iudicãdi. ff. de mune. & ho. & C. de diſtrac. pig. in l. ſi ceſſante. & l. ſeq. in fi. iuncta l. ij. eo. tit. Ad quod facit quod dixi. ſ. eo. arti. ver. vij. caſus. Refert etiam, q̃ quidã iuris imperitiſsimi volũt, q̃ etiam eo caſu, quo factũ fuit præceptũ propter timorem rixæ ſit nihilominus reuocandũ: ſed tamen partibus præſentibus ſit iterũ renouandũ, vt ſatiſfiat iuri ſine timore periculi, vt quaſi nõ videatur ſublatũ, quod ſubito reformatur. ff. de in integ. reſti. l. nemo. Concludit ergo Ioan. An. q̃ licet tutius ſit reuocare præceptũ aduerſario præſente, vel ſaltẽ legitime citato, & illud de nouo facere: nõ tamẽ videtur de neceſsitate, maximè ſi tẽpore facti præcepti fuit cauſa propter quã factũ fuit, non citata parte, puta, quia partes erant in annis, & parati ad rixam. arg. d. l. æquiſsimũ. ¶ Quare cũ periculũ eſſet in mora, potuit iudex facere, nõ premiſſa citatione. ar. l. de pupillo. §. ſi quis riuos. ff. de ope. no. nũ. & ſequitur Io. de Imo. in l. de vnoquoq̃. ff. de re iudic. & mihi placet. ¶ Et qualitercunq̃ iudex de facto proceſsit: maximè ex officio poteſt reuocare, abſq̃ aliqua citatione eius, cuius intereſt. Bal. l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact. allegat. l. primã. §. j. ff. ſi ven. no. & Inno. in. c. querelam. de elect. ¶ Vigeſimuſſecundus caſus eſt, in interlocutoria, quæ ferri poteſt ſine citatione, ſecundũ Inno. & Io. An. in. c. auditis. & c. que relam. ſ. de procu. per id quod habetur in c. fin. ſ. de offi. iudi. & in. l. quod iuſsit. ff. de re iudi. ¶ Sed. d. c. fi. nõ probat: quia licet dicat, q̃ ſuper incidentibus non ſit lis cõteſtanda: nõ tamen dicit q̃ ſuper quolibet incidẽti poſſet iudex interloqui parte abſente, ſecundũ Ioã. de Imo. in. l. ſi opus. ff. de ope. no. nun. Nec etiã probat d. l. quod iuſsit. quia licet dicat poſſe reuocari interlocutoriam: non tamẽ dicit, an id poſsit fieri vel ferri parte abſente, vel non citata. Idẽ tamẽ Imo. videtur velle, q̃ nõ requiratur citatio, in c. ad petitionem. in gl. magna in fi. j. de accu. ¶ Aduerte tamen: quia paſſus dubius eſt. & Inno. & Io. And. & Doc. in d. c. auditis. & d. c. querelam. videntur inclinare, q̃ ſi interlocutoria non infert grauamen ei, contra quẽ fertur, poteſt ferri cõtra abſentem nõ citatum, vt l. recuſare. in prin. cũ ibi not. & in. l. ille à quo. ff. ad Trebel. Bene facit. l. ſed & interpellatur. ff. de arbitris, ſed vbi infertur grauamen, licet ſit maius dubiũ: tamen quidam dicunt idem, q̃ poſsit ferri abſente parte: & ſi grauat debeat appellari: & ſic videntur inclinare Inno. Ioã. An. Sed Ang. in. d. l. de vnoquoq̃, dicit quòd ipſe Inno. videtur velle, q̃ interlocutoria non poſsit ferri abſente grauato, niſi pro peccato manifeſto, & ſic dicit velle Inno. in c. cũ veniſſent. extra de teſta. ſed Inno. ibi nihil dicit: ſed fortè vult allegare Ang. c. cũ veniſſent. de reſti. in integrũ. ſuper verbo, inhibitionẽ. ibi, tamen non dicit clarè
67 id ad quod Ang. allegat. ¶ † Et quod interlocutoria poſsit ferri parte abſente, tenet etiam Io. de Imo. in d. l. quod iuſsit. de re iudica. &; Domini de Rota deciſio. xcj. & deciſio. cccxxxij. ¶ Verum: quia hic articulus eſt dubius, ego primo pono pro cõcluſione ſecundũ predictã cõmunem opinionem, q̃ interlocutoria non exigat citationẽ quæ concluſio procedit, quãdo eſt talis interlocutoria, quæ non infert præiudiciũ: quia ad tollendũ præiudicium fuit inuenta citatio, vt l. nã ita diuus. ff. de adop. & ſ. fæpiſsimè dictũ fuit. Secus ſi agatur de præiudicio alterius partis: quia tunc ſemper pars eſt citanda, ſecundũ do. Ant. in d. c. auditis. per d l. de vnoquoq̃ & c. inter quatuor. ſ. de maiori. & obe. Et hoc idẽ voluit Bart. in l. ſi opus. ff. de ope. no. nũ. & in. l. quod iuſsit ff. de re iudi. licet do. Ant. nõ alleget Barto. & Bar. in l. nec quicq̃. §. vbi decretũ. ff. de offi. Procon. & leg. & Do. meus. c. ij. in fi. de procura. Quare ſi interlocutoria allatura eſt graue preiudicium, debet cauſa cognita, & ſic parte preſente vel citata: pro ferri: vt. l. à procedẽte. C. de dila. & in l. in cauſę. §. cauſa cognita. ff. de minoribus. & ſic põt ſaluari dictũ d. Ant. ¶ Et fuit originale dictũ Hoſti. in c. j. de conceſ. preben. li. vj. qui voluit quod ad validitatẽ interlocutoriæ requireretur citatio. & ſentit Do. me. in c. ij. j. de teſti. ſecus vbi nullũ, aut leue eſſet allatura grauamẽ.

& ita procedat opi.Inn.& Io.an.& hoc etiã tenuit Io.de Imo. & do.Domi.poſt eũ in.d.c.j.de cõceſ.præbẽ.li.vj.& voluit etiã Bar.in.l.nec quicq̃.§.vbi decretũ.ff.de offi.Procõ.& leg.vbi dicit,quòd dictũ Inn.debet intelligi & procedere,quãdo interlocutoria nõ affert præiudiciũ:quia ſi afferret præiudiciũ,requireretur citatio,vt.d.c.inter quatuor.& in.c.j.de cau.poſ.& proprieta.iñ.q.ix.in.c.caueant.& ſequit̃ Do.me.in dicto.c.auditis. Itẽ procedit prædicta cõcluſio,vbi interlocutoria põt iuſtificari ex cognitione ſubſequẽti:quia tũc nõ requirit præambulã citationẽ:etiã ſi per ipſam pars videat grauari:†quia vbicunq̃ poteſt inchoari ab executione,nõ eſt neceſſaria citatio, vt no.in.l. de pupillo.§.meminiſſe & ibi per Bar.& Doc.de ope.no.nun. & quod no.in.l.fi.C.de fer.tenet Bal.in repe.l.nec quicq̃.§.vbi decretũ.ff.de offic.Procon.& leg.dixi.ſ.ver.viñ.caſus. ¶ Et ſic quotidie practicatur in hac ciuitate Senen.& etiã in Curia Romana in forma citãdi hoc modo,videlicet quia p̃cipit iudex,q̃ Titius cõpellatur tale quid facere,vel q̃ inferior officialis,vel iudex cõpellat Titiũ ad ſic dandũ vel ſoluendum: & ſi ſenſerit ſe grauatũ, cõpareat.reſponſurus de iure,& recepturus iuſtitia cõplementum:& ita quotidie emanãt literæ ad officiales comitatus,quæ practica probat̃ per gl.ſingu.quæ fortè nõ eſt alibi,ſecundũ Io.de Imo.in.c.ex parte.el primo.j.de ver.ſigni.in gl.fi. & tenet Ang.& ſequit̃ Ioã.de Imo.in.d.§.meminiſſe.Ad quod etiã vide quæ dicã.j.in.xxj.prin.arti.verſ.¶ Itẽ procedit prædicta concluſio in interlocutorijs,quæ tendunt, quò ad iudicium coadiuuandum,quæ etiã ſine citationibus ferri poſſunt, vt in.l. diem proferre.in prin.ff.de arbi.ſecus ſi tenderẽt ad præiudiciũ partium,vt ſ.dixi & tenet Bal.in.l.j.C.de ſenten.quæ ſine certa quanti.¶ Vlterius etiã prẽcedit prædicta cõcluſio potiſsimè,ſi ex forma ſtatuti,vel ex partium cõuẽtione,in illa proferẽda nõ requiritur cauſæ cognitio.Exemplũ in l.ſi neceſſarias.ff.de pig. act.tenet Butriga.& ſequit̃ Bal.in repeti.l.nec quicq̃.§.vbi decretum.ff.de offi.procon.& leg.colũ.ñ.¶ Vlterius aduerte:quia interlocutoria,quæ pertinet ad cõtumaciã propulſandã, poteſt ferri parte nõ citata.vnde ſi aliqs eſt citatus ad ſoluendũ,& eſt contumax,põt cõtra eũ dari licentia abſq̃ eo,q̃ in danda licentia citetur:quia iſta eſt quædã executio,in qua nõ requirit̃ noua citatio per l.conſentaneũ.C.qũo & quando iudex.tenet Bal.in repe.d.§.vbi decretũ.& ibi refert Inn.per prędicta dixiſſe,q̃ cõtumax poteſt dãnari in expenſis,de quo dixi.ſ.eo.arti.ver.xxx. procedit.¶ Et dicit Bal.in.d.repeti.quòd interlocutoria citatoria valet parte abſente,non tñ vtraq̃ abſente,niſi fiat ex officio: vt.ff.de iudi.l.ad peremptoriũ ibi dum tex.dicit,Petat.& in.l.& tertium.eo.tit.ibi,Impetret &c.vide quod dixi.ſ.eo.in.vj.prin. articulo.¶ Similiter etiã interlocutoria expectatoria,quæ continet dici prorogationẽ,poteſt ferri parte abſente & nõ citata,vt l.diẽ proferre.& maximè,quia iudex põt expectare de vetuſta te.& in c.conſuluit.ſ.de offi.deleg.& ſentit Bal.in.l.j.C.de ſen. ex breui.recitã.¶ Sed interlocutoria ſuper dilatiõe probatoria non valet:niſi fiat citata parte,quæ põt lædi,vt in l.à procedente.C.de dila.vnde erãt aſſeſſores,qui aſsignãt terminũ in abſentia partiũ,de quo latius dicã in materia dilationũ. ¶ Similiter,& quãdo fertur interlocutoria ab obſeruatione iudicij,debet pars iterum citari,ſecundũ Bar.in.l. Titia.ff.de accu.tradit Inno.in.c. conſuluit.ſ.de offi.dele.¶ Reuocatio verò interlocutoriæ videt̃ fieri poſſe abſq̃ alia citatione,per tex.in.c.cũ ceſſante.de appel. & ibi no.Do.m.in no.per tex.illũ,quo dicit liberè,quod verbũ de ſui natura nõ indiget alterius conſenſu, vt in c.de mulcta.de præben.& c.licet Epiſcopus.de præben.lib.vj.

¶ Vigeſimuſtertius caſus eſt in articulorũ admiſsione,q̃n iudex examinatis articulis:an eſſent admittendi vel nõ, & examinatis exceptionibus partis aduerſæ,in qbus caſibus requirit̃ citatio,vt dixi.ſ.eo.articu.ver.vj.procedit.Si igitur facta tali examinatione,iudex vult illos admittere,Domini de Rota,vt refert do.Ant.in.c.ij.j.de teſti.dicũt,q̃ pars nõ eſt citãda:tũ quia iſte eſt actus iudicis,tum etiã,qa nõ intereſt partis aduerſæ ex quo
69 dedit ſemel exceptiones ſuas.¶†Subdit tñ.d.Ant.q̃ ab iſta admiſsione poſſet pars appellare,de quo in.c,ex parte.& in c.dilecto.j.de appel.Dicit tamẽ do.Ant.q̃ collector deciſionũ refert Egidiũ tenuiſſe cõtrariũ:quia hæc admiſsio eſt quædã interlocutoria,ad quã pars eſt citanda,vt in c.ad petitionem.j.de accu.& ibi per Inn.de quo latius dixi in ver.præcedẽti.licet eã admiſsio eſt quædã declaratio pertinentiũ articulorũ,& per cõſequẽs admittendorũ:ſed collector deciſionũ reſpõdet,q̃ interlocutoria põt ferri parte abſente,etiã nõ per cõtumaciã vt nõ.Inno.in c.auditis.ſ.de procur.¶ Sed do.Ant.in.c.ij.j.de teſti.tenet opi. Egidij,niſi proceſſerit generalis citatio ad totã cãm:& ad ſingulos actus vſq̃ ad ſentẽtiã diffinitiuã:qa tũc citationes,q̃ poſtea fiunt,videnẽ potius fieri ex quadã vrbanitate,quàm ex neceſsitate,vt in.c.j.de elec,li.vj.& per Inno.in.c.auditis.& in c.fi.j.de dolo & cõtu.Dicit tñ do.Ant.dictũ Inno.nõ eſſe verũ,per not. per Hoſti.in.c.ex ratione.de appel.¶ Sed Do.m.in.d.c.ij.dicit, q̃ quãuis Domini de Rota in.d.c.deciſio.dicãt multa,quæ indiſtinctè nõ ſunt vera:tamẽ cõcludit ipſe,q̃ licet cũ producuntur articuli debeat fieri citatio,vt dixi in dicto ver.viñ.procedit,tamen in admiſsione dicit,q̃ nõ videt citationẽ eſſe neceſſariam: quia eo ipſo,qđ iudex procedit ad vlteriora,videtur eos admittere,& ideò opus eſt appellatione:aliàs actus tenet,licet citatio non proceſſerit,per text.in.c.ex parte.el.iñ.j.de appel.vbi hoc probat̃ generaliter in qualibet exceptione.& idẽ tenet Bar.in.d. l.à ꝓcedẽte.Ç.de dila.ſecũdũ.D.m.in.d.c.ij.& mihi ſatisplacet.

¶ Vigeſimuſquartus caſus,eſt in teſte,vt deponat ſe in receptione teſtis ad dicta,quia ipſius teſtis citatio nõ eſt neceſſaria. Ad quod vide quod dixi.ſ.eo.arti.ver.viñ.procedit.

¶ Vigeſimuſquintus caſus,eſt in depoſitione teſtis,cui ſtandum eſt ex dicto teſtatoris:in quo etiam partis aduerſæ non eſt neceſſaria citatio:vt l.Theopompus.ff.de do.præleg.ſed dic vt latius dixi.ſ.eo.arti.ver.xxxviñ.tetigi etiã ver.xliij.

¶ Vigeſimuſſextus caſus eſt in condemnatione expenſarum: ſed nõ ſemper:ſed aliquibus caſibus:vt dixi ſ.eo.ar.ver.xxx.& ibi vide miſsiones.

¶ Vigeſimuſſeptimus caſus,eſt in interpoſitione decreti:in quo nõ proceditur in figura iudicij,vt l.iij.§.ſi cauſa.ff.de bo.poſſita dicit Bal.in.d.l.nec quicq̃.§.vbi decretum.ff.de offic.Procon. & leg.in repe.¶ Sed tu aduerte:quia ex eo,q̃ nõ debeat procedi in figura iudicij,non propterea intelligitur ſublata citatio,vt eſt tex.in Cle.ſæpe.de ver.ſig.Quare arbitror,q̃ debeamus cõſiderare,vtrũ decretũ allaturum ſit præiudiciũ vel non,ſecundũ ea,quæ dicta fuerunt.ſ.ver.xxij.& etiã pluries tactum fuit ſ.

¶ Vigeſimuſoctauus caſus,etiam in relatione nuncij,ad quam pars non debet citari:cũ perſona ipſius nuncij iam fuerit approbata,vt no.Bar.in.d.l.Theopompus.

¶ Vigeſimuſnonus caſus,in relatione,quam aliquis facit de mẽſura alicuius terræ ex commiſsione iudicis:quia in hoc,& ſimilibus actibus,non eſt neceſſaria citatio,ad quod vide quod dixi ſ.eo.arti.ver.xxxvij.procedit.

70 ¶†Trigeſimus caſus,in legitimatiõe filij illegitimi,quę fieri poteſt nõ citatis fratribus,vel agnatis,qui ſperant ſuccedere,ſecundùm Iac.de Are.in.l.nã ita diuus.ff.de adop.ar.l.cũ adoptio.eo. tit.& idẽ etiã tenet ipſe Iac.in l.pe.ff.de nata.reſti.& voluit etiã Dy.in l.nã ita diuus.ff.de adopt.Motus,quia priuilegiũ Principis cõceditur ex eius mera liberalitate.& in tabbus,quis nõ citatur,vt in l.ſi libertus.ff.de in ius vocan.& in c.cũ qui.de prębẽ. li,vj.facit etiã quod no.in c.cũ dilecta.de confir.vti.& in c.cùm olim.de priui,Sed Mar.ſyl.vt refert do.Ant.in c.per venerabilem.j.qui filij ſint legi.tenet oppoſitũ, q̃ ſit neceſſaria citatio. hoc voluit Mar.in.d.l.nã ita diuus.per illã l.& tenuit quidã do. Bart.de Capua per l.nec ei.ff.de adop.vbi nõ adoptatur quis in filium,abſq̃ cõſenſu alterius filij.¶ Hoſti.verò dicit,q̃ patre viuo nõ requiritur citatio;ſecus eo mortuo. & hoc not.Io.And. in dicto.c.per venerabilẽ.ſuper verbo,requiſiſti.& pro iſta parte facit quod no,Bar.in d.l.nam ita dinus,Sed Ioã.Andr.potuit aliam cõſiderationẽ in dicto capitulo per venerabilẽ.§.inſuper. in verbo,Potuit.dicens,q̃ neceſſarius eſt conſenſus illorũ,quibus præiudicatur,quãdo fit ab eo,qui non habet poteſtatẽ:niſi prorogetur,per.l.fin.C.de pac.vbi patet,q̃ non debet quis eſſe ſolicitus de hæreditate alterius viuẽtis:niſi accedat voluntas ſua. facit capitulũ ſecũdũ de cõceſ.præbẽ.& quod no.in.l.nec auus. C.de eman.lib.Bart.hanc materiã tractat in l.Gallus §.& quid ſi tantũ ff,de libe.& poſthu.ſed latius eã tractat.d.Anto.Roſellus de Aretio,qui Doctor fuit meus in legibus,in ſuo tractatu legitimationum,in ſecundo lib.capi.iñ.de cauſa formali.¶ Tu verò ex varijs Doc.opi.pro cõcordantia potes diſtinguere,quòd aut legitimatio filij petitur per patrẽ ab habente poteſtatẽ legitimandi:& tũc nõ requiritur citatio agnatorũ,aut etiam filiorum: quia hæc legitimatio ſolũmodo tangit patrẽ,qui de ſuis bonis poteſt pro libito diſponere per cõtractus inter viuos, excepta inofficioſa donatione.& etiã per vltimam voluntatem,ſi nõ habet filios.vel ſi habet,excepta legitima.facit l.cũ adoptio.C.de adop.Et quãuis de exiſtentia confratrum,ſeu aliorũ filiorũ,debeat haberi mentio in ſupplicatione:ne aliàs reddatur ſurreptitia eo,q̃ potuiſſet mouere mentẽ Principis ad non concedendum:tamẽ nõ requiritur citatio:quia ſi pater poteſt priuare,nõ ſolũ agnatos:ſed etiã filios,dilapidando bona ſua,vt traditur in l.j.C.de inoffi.dona.multofortius debet poſſe per actum ſimilẽ à iure vel Principis priuilegio permiſſum.facit l.j.C.de emancipa.liber.& hoc tenuit Barto.in d.l.Gallus §.& quid ſi tantũ.& Bal.ibi & in prima cõſtitutione Codicis.& idẽ dicit dominus Antonius Roſellus,vbi ipſemet filius peteret ſe legitimari patre domũ ratã habẽte.Sed do.Ant.in.c.per venerabilem. qui filij ſint legitimi.

filij sint legitimi.dicit,q̃ respectu aliorum filiorum maius videtur esse dubiũ ex eo,quòd filij existẽtes in potestate,vidẽtur habere quasi dominiũ:etiã viuente patre in bonis patris,vt in.l. in suis.ff.de libe.& posth.¶ Cõcludit ergo dominus Antonius, q̃ hoc non obstãte,valet legitimatio.Et idem tenuit Iac.But.in l.adoptio.ff.de adopt.¶ Et mihi placet,quia cũ pater viuens sit dominus bonorum suorũ,potest de illis ad libitum disponere, non obstante alicuius cõtradictione.vt.l.in re mandata.C.manda.& lege secunda.ff.si quis à paren.fue.ma.etiam dilapidãdo. vt dixi.Et ideò non requiritur citatio:quia cõtradictio citati nihil operaretur.Nec obstat.l.j.ff.de libe.causa.quia ibi erat illud interesse totius agnationis,vt sentit ibi Cyn.in addi.vel erat interesse de præsenti,vt.l.ij.eo.tit.sicut in simili dicitur de iniuria illata filio,ex qua duæ variæ actiones in specie proficiscuntur.ff. de iurijs.l.j.§.sed si filio.& per gl.in.l.ij.§.q̃ si impetus.ff.solma.¶ Nec placet sententia Bal.in.l.nã ita diuus.in prin.dicentis hoc procedere,cũ pater nõ habuerit filios.aliàs si habuerit erit, necessaria citatio liberorũ legitimatorũ.ĩ authẽ.Itẽ si quis.C.de natu.lib.& qđ legitur.ff.de re iud.l.de vnoquoq̃.qa dicta authẽ. loquitur,cũ pater tantũ in testamento voluit filios legitimare, sine alia solennitate:q̃ lex permisit patri:si alios non habuerit: vnde etiã si citari fecerit eos,nõ per hoc naturales efficiunt legitimi.nec etiã poterunt impetrare virtute testamẽti,se à patre legitimari:tum etiã,quia ibi legitimatio fiebat post mortẽ patris: licet ex dispositione patris.& sic postquam hæreditas iam erat delata,quo casu aliud est,vt statim dicã.Sed hic agitur de legatione,quæ fit in vita:quo casu non est necessaria citatio.Nec fit differentia,an habeat legitimos vel nõ,vt in authẽ.itẽ si quis.& in corpore vnde sumitur.Et ita declarat Barto.suo consilio cx. quod incipit,Nerucius.quia,vt dixi,etiã in testamẽto, pater potest totũ patrimoniũ,præter legitimã,etiã in quencũq̃ extraneum trãsferre.l.cũ quæritur.C.de inoffi.test.Nisi respectu feudi.de quo dicendũ vt traditur in.c.naturales.si de feudo defuncti contro.fue.Et hoc reperio tenuisse.d.Ant.de Prato veteri. in tractatu quartarũ in.iij.q.iij.ij.partis principalis.q.xij.fol. xcvij.Aut legitimatio fit post patris mortem.& hoc casu, quia vertitur dubiũ,an trahatur retro,ita q̃ præiudicet iuri alteri quæsito.Bart.distinguit,q̃ aut filius,qui impetrat legitimationẽ,hoc facit mediante voluntate paterna,qui voluit,q̃ filius succederet.Vel dic melius:quia pater disposuit,q̃ filius legitimaret.& hoc casu,nõ requiritur citatio.arg.authẽ.itẽ si qs.C.de natu.lib. Et idẽ voluit Bal.in.d.l.nã ita diuus.& d.Ant.Rosel.ĩ dicto tractatu,& capitulo.& do.Ant.& Do.m.in.d.c.per venerabilem. Aut filius petit legitimari nõ habens patris voluntatẽ:& tũc requiritur citatio.nã cũ faciat aljs præiudiciũ,sunt citãdi,vt.l.pe. ff.de nata.resti.vbi hoc etiã illi tenẽt Ia.de Are.& post eũ Bald. in.d.l.nã ita diuus.&.d.Ant.& Do.m.in.d.c.per venerabilẽ.& etiã Bal.in prima cõsti.Co.quod procedit, secundũ Bald.in.d.l. nam ita diuus.quẽ sequunt Doc.nisi tã ex narratione,seu habita narratione agnatorũ,vel filiorũ,quã etiã ex Principis expressa voluntate apparet,q̃ velit illis præiudicare:quia hoc casu, valebit legitimatio absq̃ alia citatione.& de hoc est glo.notabilis de iure ciuili secundũ do.Rosel.in.l.is qui.ff.ex quib.cau.maio. ¶ Sed tu dic,q̃ gl.illa non dicit clarè.sed satis est rationabile q̃ ita debeat intelligi.vbi autẽ non apparet de expressa Principis voluntate volentis alteri p̃iudicare,quamuis de ipsis agnatis sit habita mentio,& etiã sit apposita clausula,Non obstãte.credit do.Ant.Rosel.q̃ parte aliter nõ citata,nõ præiudicetur agnatis. &ita limitat dictum Bar.& Bal.facit.l.j.§.merito.&.§.si quid à Principe.ff.ne quid in loco publi.&.l.iij.in fi.ff.de nata.resti.Et fuit etiã de mẽte Bar.in.d.§.& qd si tantũ.Et idẽ etiã dicendũ,si Princeps vel Papa proprio motu concessisset talẽ legitimationem:quia licet motus proprius tollat vitiũ surreptionis,vt in.c. si motu proprio.de præben.lib.vj.tamẽ nõ firmaret scriptũ vel priuilegium in præiudiciũ tertij,vt.d.c.si motu proprio iuncto c.nõ potest.in fi.de præben.lib.vj.valet tamẽ legitimatio:sed nõ præiudicat his,quibus ius est quæsitũ.¶ Et prædicta notabis: quia quotidie possunt contingere in practica.¶ Aduerte tamẽ: quia si sit legitimatio,quòad quid,sed nõ simpliciter,sic potius est dispensatio,quam legitimatio,videt exigi citatio,ita consuluit Pet.de Anc.cõsi.ccxxxj.quod incipit,Ex tenore priuilegij & idem Io.de Ana.cõsi.quod incipit,In noĩe sanctę & indiuiduæ Trinitatis.Visis & cõsideratis &c.vide.s.eo.arti.ver.xlvij. ¶ Trigesimusprimus casus,in eo,cui est datus terminus ad producendum accusationem &c.vel instrumentum:nam talis dicitur satisfacere termino per solã productionem, absq̃ alia citatione.no.Bal.in.l.si ea.C.qui accu.non possunt.

¶ Trigesimussecundus,in transmissione inhibitoriæ,quæ sit ex officio iudicis: aliàs propter periculum animæ.Ad quod vide quod dixi in.c.pe.de foro compe.arti.xiij.primo membro.

¶ Trigesimustertius,in absolutione ab excõicatione.ar.text.in c.olim ex literis.de rescrip.tenet Bal.in.l.si pacto quo pœnã.C. de pact.Sed dic vt no.xj.q.iij.excõicatos.&.j.de appella.c.qua fronte.& quod ibi dixi.c.venerabilis.de sentẽ.excõ.arti.xxv.q. ¶ Trigesimusquartus,in sentẽtia ferẽda cõtra exititios & rebelles ciuitatis.ita notabiliter dicit Bal.in.c.primo.de his,qui feu. da.pos.Ludo.ponta.in repe.l.j.C.de hære.insti.q.vj.ver.vnũ tamen scias.colũ.xxij.quod apud me satis est dubiũ.

¶ Trigesimusquintus,postremò quæro,quid si fiat citatio in casibus prædictis,in quibus est necessaria:sed non fit sub debita forma,vtrum teneat actus.¶ Solu.collige ex his,quę dixi in.c.j. de libel.obla.articu.v.in fi.¶ Et ex his,Deo duce,habes expedi tum.vij.principalem arti.ad cuius materiam potes etiam cõiungere materiam quinti principalis articuli.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citatio per quem fieri possit.
2 Citatio iudicis viua voce,an semper sit valida.
Illustres,& quidam alij,non possunt citari verbo:sed scriptis.
3 Citatio,an possit fieri per notarium,vel nuncium.
4 Citatio an possit fieri per partem.
5 Pars per partem citata an teneatur obedire,seu credere parti citanti.

¶ ARTICVLVS VIII.

1 OCtauo principali articulo tractandum est† per quem possit fieri citatio. Circa quem articulum dic,quòd hoc potest multis modis contingere.

2 ¶ †Primo modo,potest fieri citatio per iudicem,viua voce. ¶ Quandoq̃ enim iudex citat aliquẽ viua voce,si citandum inuenit.& huiusmodi citatio valet : & arctat citatum,si legitimè fiat.secundũ Pyleum.qui allegat.l.ij.C.quomodo & quando iudex.¶ Hoc tenet Bald.in.l.& post edictum.ff.de iudi.vbi dicit q̃ bene fatuus est iudex,qui habet partem vel testẽ in cõspectu & iubet nuncio,q̃ illũ citet:vbi dicit tamen,q̃ hoc fallit in illustribus,& quibusdam aljs:qui nõ possunt citari verbo: sed solùm in scriptis.vt.l.quandoq̃.C.de digni.lib.xij.quia etiã assignando terminum partibus ad cõparendũ,vel respondendũ intelligitur citare.ad quod vidè quod dixi.s.articul.x. q.j.tenet Spe.eo.tit.§.sequitur videre.in prin.

3 ¶ †Secundò,potest fieri per notarium seu tabellionẽ.ar.xxiij. q.v.c.circuncelliones.in prin.sicut sępe faciũt auditores Palatij Domini Papæ secundũ Spe.quia si hoc potest fieri per nunciũ vt statim dicetur in ver.seq.longè fortius debet posse fieri per notariũ,qui est publica persona:& maioris authoritatis,& qualitatis,& iurata:vnde pro eo præsumitur:vt.j.de præscrip.c.ad audientiam.& de præsum.c.illud.&.j.q.vij.c.sancimus.& poterit idemmet notarius eandẽ citationẽ se fecisse de tali causa,ad talem diem & horam.ar.ff.de ado.in.l.si primus.§.j.& in.l.si cõsul.& l.seq.& in authẽ.de tabel.§.si præter.hoc tenet Spec.in.d. §.sequitur ver.quãdoq̃ per notariũ.Et intellige,quòd hoc procedit,si modo præcedat iudicis cõmissio vt.j.subiiciam. ¶ Tertiò,potest fieri citatio per nuncium.s.de offi.deleg.c.prudentiam.§.j.&.j.de ap.c.cũ parati.ff.de re.du.in.l.magis puto. §.illud.de qua materia latius tractabitur. j.in.ix.p.articu.&.iiij. articulis sequentibus.¶ Sed vtrum per nuncium alterius curiæ, quis possit citari? Do.de Rota dicunt quòd sic,decisi.cccxlix.& do.Anto.in.c.cũ dilecti.de do.& contu.

4 ¶ †Quartò,potest fieri citatio,etiã quãdoq̃ per partem:vt sępe faciunt iudices dicentes actori vel reo,dic aduersario tuo vt cõpareat tali die,& hora &c.& tu etiam compareas : sed hoc potius retorquetur ad factum,quàm ad ius.sicut dicit Ioan.Andr. in addi.Spe.eo.titu.§.sequitur.ver.ij.se vidisse multoties, quòd duo litigantes ex discretione:& conscientiæ puritate,amicabiliter tractant causas suas,expectantes finem iuridicum.& hoc casu vidit tales commissiones fieri,recipi, & fideliter impleri.Sed dicit Specu.in.d.ver.quòd hoc casu citatus non tenetur credere aduersario suo.vnde in ecclesiastico dicitur.c.ij.Nõ credas inimico tuo in eternum:sicut enim atramentum, eruginat, nequitia illius.facit.s.vt lite non conte.c.accedens.el.ij.&.s.de resti.in integr.c.ex literis &.j.de proba.c.ex literis.Item,quia aduersarij & inimici,sæpe mentiunt.ff.de quęstio.l.j.§.prętextu.& in auth. de testib.§.si verò odiosus.& quia non debet quis esse nimis credulus.argumẽ.l.ij.ff.quòd falso tutore.&.l.j.§.j.ff. de eo per quem factum erit.&.lxxxvj.distinct.c.si qui verò.j.de simo.c. licet heli.ver.nam iuxta.xij.q.ij.c.visis circa finẽ.l.distinct.c.si quis præposterat.¶ In contrarium tamen arguit,quòd tenetur venire & quòd credere debet cuicunq̃ denuncianti: quia

à quo denunciatū ſit ſenatus exigit.ff.de pe.hęre.in.l.itē veniūt. §.petitam.ad idē.C.de rei ven.in.l.ſi fundum &.ff.de his,qui in frau.cred.in.l.ait prętor.§.ſi quis particeps.& quia hoc dicimur ſcire, quod ab aliȷs audiuimus.xxȷ̄.q.v.c.hoc videtur prope prin.Debet ergo quis credere cuilibet citanti vel denuncianti. ar.xxȷ̄.q.iiȷ̄.c.innocēs.& de cle.excō.miniſt.c.illud.ȷ̄.de cōiu. ſeruo c.propoſuit.maximè,vbi citatio vel denunciatio cōcurrit cū veritate.ff.de peti.hære.in.l.cū quidā.Et qa in dubio quis tenetur venire ad iudiciū.in.l.ſi quis in aliena.ff.de iudi.ȷ̄.de appella.c.cùm parati & in.l.ex quacunq;.ff. in ius voc.vt eat.ſed primum dictū placet Spe.& adducit ſimile in arg.quia quis nō tenetur credere alicui dicenti ſe cōtra eum ad apoſtolicā ſedem appellaſſe:niſi oſtendat inſtrumentū appellationis:ſed appellatio videtur vim citationis habere: vt.ȷ̄.de appella.c.ſæpe.& de elect.c.j.lib.vj.Nec etiam pluribus hoc dicētibus credere debet: quia ſæpe talia falſò confinguntur:vt.l.j.ff.de eo per quem fact. erit &.l.diuus.ff.de cuſto.& exhi.reo.&.l.fin.ff.de acqui.hære.§. de reſti.in integ.c.ex literis.Ita dicit Spe.eo.titu.§.ſequitē ver.ȷ̄.

¶Ego verò dico,quòd duplex poteſt oriri quæſtio.

¶Prima quæſtio,vtrum pars poteſt citare partem.

¶Secunda,vtrum citatus à parte aduerſa teneatur illi credere.

¶Quò ad primam dic,q̄ pars poteſt citare partem,ſi iudex hoc ſibi committit.hoc tenet gl.in.l.ſi vt proponis.la.ȷ̄.C.quomodo & quando iu.& Bal.ibi.& Spe.e.tit.§.ſequitur ver.ȷ̄.& probatur in.l.j.§.hoc autem.ff.de ſer.fug.& ibi no.Bart.& ſequitur Ponta.in.l.ſciendū.ff.de ver.obli.ſed clarius Bar.in extrauagan. ad reprimendum in glo.ſuper verbo,Per literas.vbi dicit,quòd actor inet poteſt portare literas citatorias, per text.expreſſum ff.de fur.in.l.eū qui.§.ſi epiſtola.vbi quis pro ſe ipſo portat epiſtolam.& ibi etiam hoc tenuit Bal.Sed ſi pars negaret eam ſibi præſentatā,greue eſſet,q̄ portanti,de cuius intereſſe agitur,crederetur pro ſe:niſi forte præſentationem probaret per alios.& ideo ſi præſentaret præſentibus teſtibus,& notario,ſufficeret.ſecundū Bart.in.d.loco.Ad quod etiā faciunt no.per Bar.in.l.iuſtè poſsidet.ff.de acqui.poſ.&.l.j.§.nūciatio.ff.de ope.no.nun. per Iac.de Are.ſed ſine iudicis cōmiſsione nō poteſt pars citare partē quod intellige,quò ad verbalē citationem,vt not.in.c. pe.de foro.cōpe.& ibi videin.iȷ̄.notabili.vbi dixi & per Bald. in.l.neminē.de exhi.reis.& vide quod dicā.ȷ̄.arti.xj.Sed realiter capiendo perſonā,poteſt pars citare partē quādoq; abſq; iudicis cōmiſsione,vt dixi.§.arti.iiȷ̄.q.ȷ̄.¶Et aduerte,quia licet pars poſsit citare partē realiter,illud eſt verū,citādo per ſe.ſed tamē non poteſt citare per procuratorē.hoc voluit ſingulariter gl.in
5 l.j.C.vbi quis decuriali vel cohortali.¶†Quò ad ſecundā quæſtionē dic,quòd pars,quæ citatur à parte,nō tenetur illi credere, per iura ſuperius allegata per Spec.pro hac parte.& idem tenet Bald.in.l.ſi vt proponis.C.quomodo & quādo iud.& Ponta.in d.l.ſciendū.col.xvj.ver.quo autē ad ſecundā.& mihi placet:quia aduerſarȷ̄ & inimici,vt decipiant,ſępe mentiuntur, vtdixit Spe. facit.l.j.§.præterea.ff.de quæſtio. & quod nota.in.c. accedēs.el ȷ̄.§.vt lite conte.& idem tenuit in c.cū parati.ȷ̄.de appella.¶Et ad prædicta vide,quæ dicam.ȷ̄.in.xȷ̄.princip.arti.vbi tractabo, vtrum citatus teneatur crederenuncio.

¶Quintò poteſt fieri citatio per præconem,de qua videbimus ȷ̄.arti.xxv.

¶Sextò,fieri poteſt per literas,de qua videbimus in.xiiȷ̄.penul. articulo.

¶Septimò per edictum,de quo videbimus in.xxiiȷ̄.p.arti.

¶Octauò,per campanam,de qua videbimus in.xxvj.p.arti.

¶Et ex his Deo duce habes expeditum.viȷ̄.p.arti.

SVMMARIVM.

1 ☞Nuncius quid ſit.
2 Nuncius quot nominibus nuncupetur.

¶Articulus nonus.

NOno principali Articulo quia vt plurimū citationes fiunt per nūcios,videdū eſt,quid ſit nūcius:& quot nominibus nuncupetur.

1 ¶Quò ad primum,quid ſit nuncius.Doc.non tradūt,quod repererim.ſed iudicio meo,poteſt ipſius perſona ſic diffiniri, ſeu deſcribi,videlicet,q̄ eſt perſona publica à iudice,vel à ſuperiore conſtituta,ad faciendū citationes,relationes, executiones, & ſimilia miniſteria iudicis,iuris,vel cōſuetudinis cōmiſsione.

¶Et quare prædicta verba ponantur in prædicta deſcriptione poteris ſatis comprehendere & intelligere ex his,quæ dicentur in hoc articulo.& in.vȷ̄.ſeq.articulis.

2 ¶Circa ſecundū verò,ſcilicet quot nominibus nuncupetur,dic q̄ nuncius varijs nominibus nuncupatur,quādoq; dicto nomine nuncius,vt in.c.cū parati.ȷ̄.de app.& in.c.prudentiā.de offi. dele.Quādoq; appellatur,miſſus,vt in.c.ȷ̄.de immu.eccle.& in l.miſsi.§.de exacto.tribu.lib.x.¶Quandoq; nominatur,officialis.iiȷ̄.q.iiȷ̄.aliquando in princip.&.C.de accu.in.l.ea quidem. ¶Quandoq; dicitur,notarius.xxiȷ̄.q.c.circuncilliones.in prin. ¶Quandoq; vocatur,apparitor.ȷ̄.de homid.c.tua.prope fin.C. de apparito.per totum lib.xȷ̄.¶Quādoq; vocatur,executor.ȷ̄. de priuileg.c.cū olim.¶Quandoq;,Cæſarianus.ſiue Cathelinarius.i.vniuerſaliter ſeruiens.ſecundū Azo.in.l.penul.in fi.C.de bo.proſcrip.licet gl.ibi aliter dicat.¶Quandoq; vocatur,miniſter,ſeu miniſtralis.xxxiiiȷ̄.q.v.ſi homicidæ &.c.cùm miniſter. ¶Quandoq; vocatur,viator,vt inſtit.de act.§.tripli.&.l. magis puto.§.ne tamen.ff.de reb.eo.¶Quandoq;,cauſam præparans. vt in authen.de iudi.§.audient.ver.is qui cauſas prępārant.¶Et ad prædicta vide Spec.& Io.An.in addi.eo.tit.§.ſequitur videre ver.quandoq; per nunciū.Item dic,q̄ etiam ſecundū Curiam Romanā appellatur,curſor.Et oratores quādoq; appellātur,tabellarȷ̄.¶Quandoq; etiā nuncius dicitur idem,q̄ nunciator,vel ambaſsiator:qui differt à procuratore vt.l.j.ff.de procura.& de iſta non eſt materia noſtra.Sed differt à procuratore:quia cōcipit verba in perſonā domini,& eſt tanquā pica,& organū:ſed procurator concipit verba in perſona propria : & plures aliàs differentias,quò ad hoc vide per gl.Cy.& Docto.in.l.multū.C. ſi quis alter.vel ſibi.& per Spec.latè in tit.de procuratore.§.vt autem.verſi.& no.quod large.& in tit.de iudice delegato,§.iam nunc.verſ.ſed nunquid tetigi in clemen.religioſus.de procu.& in eo.tit.de ope.no.nun.dicam in tit.de procuratore.

SVMMARIVM.

1 ☞Nuncius conſtitui pōt quilibet,qui non eſt expreſsè prohibitus.
2 Seruus,an poſsit eſſe nuncius.
3 Nuncius,à quo poſsit conſtitui.
4 Nuncȷ̄ quod debeant in cauſis iudicialibus conſtitui.
5 Nuncȷ̄ electio ſeu conſtitutio,qualiter ſit facienda.
6 Iudex,an poſsit in electione nuncȷ̄ variare.

¶Articulus decimus.

DEcimo principali articulo tractandum eſt quis,à quo,& qualiter nuncius cōſtituatur:& quot conſtitui poſsint.

Quare per ordinem proſequar infraſcriptas quæſtiones.

Prima erit,quis poſsit conſtitui nuncius.

Secunda,à quo conſtituatur.

Tertia,quot poſsint vel debeant conſtitui.

Quarta,qualiter conſtituatur.

Quinta,an poſsit mutari.

1 ¶†Primò igitur quæro,quis poſsit conſtitui nuncius.Solutio. dicendū arbitror,quòd quilibet poteſt cōſtitui qui nō reperitur expreſsè prohibitus:ſicut dicimus de teſte,in titu.de teſti.& in procuratore,in tit.de procura.& de accuſato.in titu.de accuſa. vnde poteſt cōſtitui etiā infamis:nā licet ſit officiū publicū:tamen viliſsimis perſonis cōgruet,ſecundū mores noſtros: ergo infamia ab eo officio non repellit vt.l.j.C.de infami.li.x.& probatur in.l.nec infames.C.de decurio.li.x.licet ſecundū leges deberent eligi perſonæ diuites,& probatę,vt in authē.de iudi.§.is autem.col.vj.facit:quia infamis pōt eſſe procurator.Inſti.de excepț.§.fi.&.l.arbiter.ff.de arbi.l.Pedius & tutor.ff.de poſtulā.l. j.§.ſedem æquiſsimum tradit Bart.in extrauag.ad reprimen.in gl.in verbo‘per nunciū.¶Et tradit.d.Angel.de Are.in tractatu maleficiorum.ſuper verbo,Pe.publico nuncio.tetigi in.c.qualiter.el.ȷ̄.j.de accu.in.vj.in prin.ar.quæſt.viiȷ̄.¶Et ſi diceres,quo modo ergo credetur ſibi,cùm ſit infamis,& infamię non poſsit
2 eſſe teſtis.dicam ſtatim art.xȷ̄.&art.xvj.¶†Sed,vtrum ſeruus poſsit eſſe nuncius?Gui.de Suza.in.l.illicitas.§.illicita.ff.de offi. præſi.tenet,quòd nō:quia cū nō poſsit eſſe teſtis.iiȷ̄.q.v.c.nullus.inſt.de teſta.§.teſtes.C.de teſti.authē.ſi dicatur.&.l.quoniā. cū ſi.meritò nō poteſt eſſe nuncius:quia tales ſunt plus,quàm teſtes quia ſolū eis creditur:vt ſtatim dicam arti.xȷ̄.&.xvj.Sed iſta ratio nō videtur cōcludere iudicio meo, quia infamis,vilis, & abiecta perſona,& omnino pauper,non poteſt eſſe teſtis.vt dicam in ti.de teſti.& tamē poſſunt eſſe nūcȷ̄,vt dixi ſuperius. Et ideò prædicta ratio Gui.nō videtur cōcludere.¶Vnde mouetur Cui.& ſecūdò,quia ſeruus nullā habet cōmunionē cū iure ciuili,vel prætorio.ff.de teſta.l.qui teſtamēto.§ ſeruus & ſeruitus ferè morti comparātur.ff.de regu.iur.in.l.antepe.Ita reſidet Io.An.in addi.Spe.in tit.de teſte.§.j.ver.Item.q̄ eſt ſeruus.
3 ¶†Secundò principaliter quæro,à quo poſsit cōſtitui,vel creari nuncius.¶Sol.dic,q̄ ab ipſomet iudice.ſecundū Bart.in extrauag.in gl.ſuper verbo,per nunciū per.l.ȷ̄.C.de ſportu.& in authen.de iudicibus.§.neceſsitatē.¶Quilibet ergo iudex,tam ordinarius,quam delegatus.quinimo arbiter & arbitrator,ſi iuriſditionem aliquā habet admixtā,poteſt ſibi eligere nunciū.vt no.gl.& Bal.

no.gl.& Bal.in l.ij.C.quomodo & quãdo iu.& no.in l.ij.C.de ſportu.& j.de delegato.no.Bal.allegat etiã de offi.dele.c.paſtoralis.in prin.& idẽ probaꝫ in l.j.C.de ſportulis.vbi clarè patet, q̃ poteſt iudex ſibi eligere nũciũ: & hoc procedit,niſi ex forma ſtatuti diſponereꝫ,q̃ alius deberet eligere:quia tũc nõ ipſe iudex poſſet eligere: ſed ſeruata forma ſtatuti deberet eligi ab habẽte poteſtatẽ.¶ Et aduerte,quia licet eo caſu,quo iudex poteſt eligere,nõ appareat de ſua electione: tñ ſatis eſſe videꝫ, q̃ appareat de cõmiſsiõe de citãdo:qa eo ipſo,q̃ ſibi cõmittiꝫ citatio,ſtatim videꝫ eligi:& ideò licet nõ appareat,q̃ ſit electꝰ,de hoc nõ eſt curãdũ: ſi modo appareat de cõmiſsione.ſecũdùm Bar.in d.extrauagãti.in glo.in verbo.per nũciũ.ſed ſi per legẽ municipalẽ electio nũciorũ deberet fieri in cõſilio, ſeu à cõſilio,nõ à iudicibus:tũc deberet cõſtare de ea.ſufficeret tamẽ, q̃ eſſet in quaſi poſſeſsione exercẽdi tale officiũ,vt l. Barbarius. ff.de off.præto.& l.ij.C.de ſen.tradit Bar.in d.gl.per nũciũ.& Ang.de Are.in tractatu maleficiorũ.ſuper verbo,Petro publici nũcio.¶ Aduerte tñ,quia iudex inferior,& etiã arbiter, põt vti nũcijs ſuperioris,vt in aut.de defen.ciuitatũ.§.deinde eos ex prouincia.tradit Bar.in d.loco.& Ang.ſimiliter in d.loco.

4 ¶† Tertiò principaliter q̃ro , quot poſsint vel debeãt cõſtitui nũcij.So.Spe.e.ti.§.ſequiꝫ videre.ver.qñq̃ p nũciũ.dicit,q̃ i minorib⁹ cauſis iudex debet citare p vnũ nũciũ:in maiorib⁹ verò cauſis,cõſiliũ eſt,q̃ citatio fiat p duos nũcios.C.de app.l.in oferẽdis.j.de teſti.In omni.iiij.q.iij.§.vbi numer⁹. ¶ Sed tu aduerte,qa cũ miniſterio locut⁹ eſt Spe.dũ dixit,q̃ cõſiliũ eſt &c. quia dico,q̃ hoc nõ eſt neceſſariũ.p tex.in extraua.ad reprimẽ. in gl.in verbo.p nũciũ.vbi cauſa eſt grauiſſima.ſ.læſe maieſtatis.& tñ tex.ibi loquiꝫ in ſingulari , p nũciũ.& ſic cũ loquiꝫ in ſingulari,videꝫ vn⁹ ſolus ſufficere.& ſic ſentit ibi Bar.Facit qđ ſtatim ſubijciã.¶ Dic ergo,q̃ requiriꝫ,vtrũ iudex poſsit vnũ, aut plures nũcios cõſtituere:& dico,q̃ põt vnũ & plures cõſtituere:& illos mutare.vt dicã ſtatim in v.q.Aut quæriꝫ,p quot nũcios debeat citare:& dico q̃ ſufficit,quòd citet per vnũ nũciũ:etiã ſi cauſa ſit grauis,per tex.ĩ extraua.ad reprimẽ.dũ vult fieri citationẽ p nũciũ:etiã in crimine læſe maieſtatis:ſed tñ ꝓpter maius periculũ,in cã graui nõ eſſet reprehẽſibile:imò po-

5 tius laudabile & cautũ,q̃ citaret per plures nũcios.¶† Quartò principaliter quæro, qualiter fieri debeat electio ſeu cõſtitutio nũcij? ¶ Dic,q̃ nũcius debet iurare ſe facturũ & adminiſtraturũ officiũ ſuũ legaliter.ar.C.de fide inſtru.l.cõparationes.& C. de ſecũ.nup.in l.hac edictali.§.is illud.& in auꝫ.iuſiur.quod p̃ ſtaꝫ ab his.tex.& Bal.in l.ij.C. de ſportulis.vbi dicit,q̃ propter hãc cãm ſtatur poſtea relationi nũcij.qlibet enim public⁹ officialis debet iurare.l.quædã.§.numularios.ff.de edẽ.gl.& d.Anto.c.cùm parati.de appel.Bal.in l.magis puto.§.ne paſsim.ff.de reb.eo.Ang.in repe.l.ſi vacãtia.C.de bo.vac.lib.x.dicit tñ Bar. q̃ putat, q̃ licet nũcius nõ iuret, nihilò minus poteſt exercere officiũ ſuũ.ar.auꝫ.decernimus.C.de abolitio.ita cõcludit Bar.in d.extrauagãti ad reprimẽdũ in glo.per nũciũ.& de tali electione nuncij,& cõmiſsione ſibi facta,fiat publicũ inſtrumẽtũ ſub hac forma.videlicet.¶ In noĩe Domini &c.In præſentia mei notarij & teſtiũ ſubſcriptorũ,talis iudex ordinari⁹,vel apoſtolicæ ſedis delegatus,in cauſa ſeu cauſis corã eo ventilãdis , quæ vertũtur inter talẽ & talẽ,facit,& cõſtituit.A.& B.ſuũ nũcium, vel nũcios,ad citationes faciẽdas,vel ad citãdum talem,vel præcepit tali nũcio,vel nuncijs,q̃ citet talem: qui nũcius corporaliter tactis literis iurauit omnes ambaſiatas,& citatiões ſibi impoſitas,vel imponẽdas , fideliter facere & referre.¶ Et poſtea ſubĵciat notarius,acta ſunt hęc,die,anno,& loco talib⁹,& corã talibus.Et ego talis,tali authoritate notarius,his interfui : & de mãdato p̃ dicti iudicis ea cõſcripſi,& publicaui : & ſigno meo ſignaui,ſecũdùm Spe.eo.ti.§.ſequitur.ver.vtrũ autem citatus.

6 ¶† Quintò,quæro principaliter,vtrũ iudex circa electionẽ nũcij poſsit variare? Et hodie eligere vnũ,& cras aliũ.¶ Solu.tex. in l.j.C.de ſportulis.videtur velle,q̃ per vnũ, & nõ per plures debeant fieri citationes.ſed Bal.ibi tenet,q̃ poſsit variare.ſicut quotidie videmus de cõſuetudine:quia in eadẽ cauſa diuerſi nũcij citant.Itẽ,quia hoc eſt in poteſtate arbitrorũ:vt l.ſed interpellatur.ff.de arbi.igitur fortius debet eſſe in poteſtate iudicis. nec ob.d.l.j.quia vt ibi dicit Bal.ille tex.loquitur in criminalib⁹, quãdo reo datur vnus nũcius ad cuſtodiendũ: quia vt dicit ibi gl.iſte debet cuſtodire vſq; ad terminũ & finẽ litis,vt l.ij.C.de exhi.reis.vel intelligẽdo,q̃ loquatur in ciuilibus,poteſt reſpõderi,quod loquitur de nũcijs,ſeu executoribus,qui deputãtur ad officiũ illius iudicis per ſuperiorẽ:ſicut olim erat in defenſione ciuitatis,cui à Præſide dabantur nũcij,ſeu tales executores,vt in auꝫ.de iudicibus.§.appellationes.& in auꝫ.de defen.ciuita.§. abſolutè.& idẽ tenet Bal.in l.ij.C.quomodo & quãdo iudex. col.iij.¶ Cõclude igiꝫ,quãdo aut loquimur in nũcio deputato, vel electo à ſuperiore: & non poteſt mutari ab ipſo inferiore. Aut loquimur in nũcio ſimplici,quẽ iudex ſibi ꝓprio motu aſſumit,prout quotidie fit,& tũc põt fieri mutatio.& idẽ tenet Cy.in d.l.j.& ſic ſeruat cõſuetudo.facit pro vtraq; cõcluſiõe regula prima j.de reg.iu.iũcta regula.is poteſt.& regula,nil tã naturale.ff.de reg.iur. Et ſic ex his habes expeditũ.x.articulum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citationis commiſsio qualiter fieri debeat.
2 Citatio in ciuilibus,an poſsit fieri ſine commiſsione.
3 Commiſsio citationis qualiter ſit probanda.

ARTICVLVS XI.

VNdecimo principali articulo tractãdũ †eſt,an & qualiter nũcio fieri debeat cõmiſsio pro citatione fiẽda? Et ſic ,an cõmiſsio ſit neceſſaria,& qualiter facta probetur.¶ Solu.dic,q̃ commiſsio debet de neceſsitate præcedere : quia nũcius non poteſt citare ſine ſpeciali mãdato,ſeu commiſsione iudicis,vt no.Inno.Io.An.& do.Ant.in c.quoniam cõtra.j.de proba.ſuper gl.in verbo,citationes.Bal.in l.magis puto.§.ne paſsim.verſi.illud.ff.de reb.eo.Saly.in l.abſentem.C.de accu.in v.col.vbi multũ notabiliter loquitur.allegat Odof.in libellis ſuis.do.Ant.in c.j.de iudi.iij.col.Do.me.in c.cùm parati.de app.& c.quoniã cõtra.de proba.vbi etiam dicit Do.me.q̃ nuncius non debet aliquẽ citare,niſi receperit ſpeciale mãdatum de citãdo:nec ſufficit litera generalis,in qua ſibi cõmiſſum fuit officium ſuum.¶ Et idẽ tenet Bart.in extrauag.ad reprimẽ.in glo.ſuper verbo,per nuncium.& probatur in l.neminẽ.C.de exhib.& introducẽ.reis.& ibi hoc tenent Cy. Bar.& Bal.¶ Et licet Bar.alleget ibi Inn.tenere cõtrariũ in d.c.quoniã cõtra.tamẽ Inno.nõ tenet cõtrariũ, ſi rectè intelligatur.& vide quod dixi.ſ.in vj.prin.art.in ij.caſu principali.¶ Apparet igitur ex prędictis,q̃ cõmiſsio debet eſſe ſpecialis ad certũ actũ : & nõ ſufficit generalis.¶ Et debet iudex cõmiſsionẽ facere ad petitionẽ partis,vt dixi.ſ.in vj.princ. arti.¶ Et ideò ad petitionẽ creditoris hoc petẽtis,nõ debet nũcius citare reũ : niſi iudex hoc ſibi præcipiat.quod ſeruatur in

2 cauſis criminalibus.¶† Sed in ciuilibus,in quibuſdã partib⁹,nũ cij citant ſine aliqua cõmiſsione iudicis:licet malè faciant,ſecũdùm Iac.Bu.& Bal.in l.cùm clericis.C.de Epi.& cle.& p Cy. in d.l.neminẽ.C.de exhi.re.¶ Dicit tamẽ Bal.in d.l.cũ clericis. q̃ quãdo nũcius citat ſine cõmiſsione iudicis , nõ poteſt citare die feriata.quod eſt no.dignũ:vt dicã.j.in xix.prin.arti.¶ Sed aduerte,quia Bal.in l.ſi qñ.C.de teſti.q.xij.quęrit,vtrũ citatio partis pro teſtibus producẽdis poſsit fieri ſine ſpeciali cõmiſsione.& dicit q̃ Inn.& Io.An.tenẽt in c.quoniã cõtra.de proba.q̃ nũcius publicus & gñalis,poteſt citare ſine ſpeciali cõmiſsione.¶ Sed Cy.tenet cõtrariũ in l.neminẽ.C.de exhi.& introdu.re.¶ Soluit ipſe,q̃ in citatione reali.i.captura,requiriꝫ cõmiſsio.facit quod ſtatim dicã in xij.prin.art.quod tñ intellige ſecũdùm ea,quæ dixi.ſ.in viij.prin.art.q.üij.¶ Sed in citatione verbali diſtinguit,q̃ aut requirit cauſæ cognitionẽ, & iudicis motũ:& tũc exigitur cõmiſsio. Aut nõ requirit cauſæ cognitionẽ, ſicut eſt citatio ſimplex ad cõparẽdũ corã iudice:& tũc poteſt ſaluari opi.Inno.vt ſufficiat generalis authoritas nũcij,ſine iudicis cõmiſsione. & ita ſeruatur Florẽtiæ,ſecũdũ Bal.¶ Ægi.verò & Gof.vt refert Spe.eo.ti.§.ſequitur.ver.vtrũ autẽ citatus.dicũt,q̃ ſemper requiriꝫ,q̃ citatio fiat ex mãdato iudicis: & hoc dicũt propter malos nũcios:qui ſine cõmiſsione interdũ citãt. & per hoc dicit Spe.reprobari,q̃ in multis locis obſeruatur,q̃ pręceptũ de citãdo factũ nũcio,nõ ſcribitur : ſed tãtũ ſcribitur citationis relatio.¶ Scribitur enim ſub hac forma: Talis nũcius retulit ſe citaſſe talẽ,de mãdato talis iudicis &c.cũ tamẽ ipſius officiũ nõ ſit circa mandatũ:ſed circa executionẽ mãdati.¶ Et ita ſentit Ægi.& poſt eũ Io.An.in c.quoniã cõtra.j.de proba. in verbo,citationes.¶ Spe.verò in d.verſ.vtrũ autẽ citatus.dicit,q̃ quilibet iudex,& maximè delegatus,debet cõmittere nũcio,præſente actore & tabellionẽ,vel alijs perſonis idoneis , ad hoc vt ei credatur,vt d.c.quoniã cõtra & C.qui po.in pig.ha. l.ſcripturas.in fi.¶ Et ſic debet iniũgere nũcio , vt citet talẽ ex parte ſua:& q̃ pręcipiat ſibi,q̃ tali die, & tali loco peremptorie compareat &c.& hoc incõtinẽti ſcribatur in actis.ſecũdùm Spe.ĩ d.ver.¶ Et vide qđ ſtatim dicã in ver.& no.¶ Mihi videtur,q̃ de iure cõi requiraꝫ cõmiſsio,ſine qua nõ valeret citatio: niſi ex forma ſtatuti,vel cõſuetudinis aliud diſponereꝫ:q̃ eſſet ſecũdũ illã ſeruãdũ.¶ Et q̃ ſola nũcij aſſertio , dicẽtis factã ſibi cõmiſsionẽ,ſeu referẽtis ſe ex cõmiſsione citaſſe,nõ videꝫ ſufficere:qa iſta eſt ſolẽnitas extrinſeca.ad qđ vide qđ ſtatim dicã ĩ xij.prin.articulo,& j.in xvij.prin.art.& ſecũdũ ibi dicẽda,vr̃ ẽt regulãda iſta materia.¶ Itẽ facit , qa reſpectu cõmiſsionis nũ-

cius asserit de officio alieno,nō suo.ad quod vide quod statim dicā.nō ergo videt sufficere sola relatio:quod tamē nō ꝓcedit
3 sine maxima dubitatione. ¶ †Qualiter autē probet cōmissio, potes dicere,quòd probat per acta:quoniā notarius ad acta cō stitutus,debet scribere tales cōmissiones, per no.in.d.c. quoniā cōtra. ¶ Vtrū aūt possit probari per testes,incidit in aliā q̄ōnē, vtrū acta possint ꝓbari per testes.de qua dicā latè in ti.de pro ba. ¶ Et no.quòd de ista cōmissione,vt.s̄.dixi,debet cōstare.vñ positio,q̄ credat nūcio de citatione,secundū ea,quę dicā in.xij. prin.arti.& in.xvj.nō tñ credit de cōmissione.vt no.Cy.in.l.fi. C.de exhi.reis & melio in.l.ea quidē.C.de acc.& ita tenēt doc. secundū Gādinū. ¶ Sed Ia.Bu.dicit,quòd hoc est verū in cri minali cā,quòd debet cōstare de cōmissiōe aliter,quā per relationē nūcij:sed in cā ciuili vī sufficere,quod nūcius referat se ci tasse de iudicis mandato &cōmissiōe,vt.l.magis puto.§.nō tñ. ff.de re.eo.& in aut.oēs. C. de epi.& cle. ¶ Sed dicit Bal. quòd cōtrariū est verū de iure,siue loqmur in criminali,seu in ciuili: quia credit sibi de officio suo,nō alieno:quod ad suū officiū nō pertinet.& quia de officio alicui iniūcto ipe idē nō bono testis vt no.Inn.in.c.qm̄ cōtra.j.de ꝓba. ¶ Subdit tñ,quòd in cōtra- riū facit.l. ex snīa.ff.de testi.&.l.vxori.§.j.ff.de fal.Sed ꝓ pri ma parte facit.l.vnica,C.de mā.prin.& quod ibi dicit gl.secū- dū Bal.& sic Bal.nō firmat pedes.vide quod dixi.s̄.quia, vt ibi dixi.articulus est satis dubius. ¶ Et ēt no.quòd discretus iudex nō debet cōmittere citationē,nisi prius audiat petitionē:& si si bi videt,quòd petitio nō sit iusta,pōt denegare cōmissionē ci- tationis,secundū Odof.& dicit Bal.quòd semp boni assessores ita faciūt.ita dicit in.l.cū clericus.C.de Epi.& cle. ¶ Et aduerte quia talis cōmissio citatiōis appellat snīa interlocutoria.vt.d.l. cū clericus.& ibi no.Bal.& ad hoc semper allegat illa.l.vt dicit Bal. ¶ Et ex his est expeditus.xj.prin.articulus.

SVMMARIVM.

1 ¶ Nuncio citanti,an & quando credendum sit.
2 Vox vnius nec iustificat,nec condemnat.
3 Nuncio publico & iurato habenti baculum, an sit in citationi bus credendum.
4 Crimina per quos iudicibus sint nuncianda.
5 Nuncio publico & iurato,an sit credendum in alijs, quam cita- tionibus.
6 Citatio,an & qualiter sit probanda.
7 Præsumptio dicitur per negantis iuramentum tolli.
8 Iudex an possit citare per nuncium priuatum, & sine literis.
9 Nucio citanti,an & quando sit à partibus credendum.
10 Nuncio citanti de commissione delegati,an sit credendum.
11 Pars citata ad mandatum delegati non tenetur cōparere, nisi in citatorio sit insertus tenor rescripti delegatorij.
12 Delegatio non potest extra locum vbi Princeps causam dele- gat probari,nisi per scripturam.
13 Iudex vel notarius,an teneantur credere nuncio referenti.

ARTICVLVS XII.

1 DVodecimo †principali ar ticulo tractādū est,an & qñ credendū sit nūcio ci- tāti. ¶ Solutio,articulus est satis dubius: & q̄o diffi cilis & intricata, ꝓpter varias Doc.opi. ¶ Et ꝓ parte affirma- tiua,quòd sibi debeat credi,facit.ff.de re.eo.in.l. magis .§. illud pōt.&.C.de exac.trib.in.l.apparitores.li.x.cū parati.j.de ap.s̄. de off.dele.c.prudētiā.j.de test.cog.c.j.lxv.dis.c.si fortè.in fi.& ad hoc,vt fides adhibeat statutū fuit,quòd debeāt iurare.vt di- xi.s̄.ī.x. parti.q.iij.& sic nō pręsumit,quòd deierēt,j.q.vij.san cimo.Itē.qa si eis nō crederet,parua videret eorū vtilitas,si sem per cogerent secū habere testes,quos ēt fortè qñq; nō possent habere:nec ēt cogere illos adesse.ar.C.de fi.instru.l. iudices.ff.
2 de offi.Præfec.vr.l.j.§.cura carnis. ¶ †In cōtrariū tñ allegat.s̄.de offi.dele.c.cū in iure.&.l.vnica.C.de mā Prin.&.s̄.de rescrip.c. cū cōtingat.& quia vox vnius,nec iustificat nec cōdēnat.xxx iij.q.ij.admonere.versus principiū.&.j.de testi.c.licet ex quo- dā.Itē facit,quia in talibo,nec iudici nec arbitro credit. vt. d.c. quoniā cōtra.j.de probati.&.C.de arbitris.l.ne in arbitris.§.pe. & in aut.de hær.& fal.§.si verò absunt,nec etiā similibo,officia libo ēt tantū credit,nisi eorū assertio aliquo alio adminiculo ful ciatur.C.de bo.va.l.fi.li.x.& C.de decu.l.j.li.xij.vt puta,si ha- beant literas.vt.l.prohibitum.C.de iure fisci.li.x.imo contra ta les præsumitur.vt.l.ne diui.C. de pœ. propter quæ iura, variæ Doctorum reperiuntur opiniones.
3 ¶ †Quidā em̄ dicūt,quòd nūcio publico & iurato,habēti ī fu- lam vel baculū credit in citationibus, vt in primis cōcor. & sic
4 vbiq; seruat. ¶ †In denūciādo aūt crimina,eis nō credit, vt in cōtrarijs.nisi essent crimina notoria,que denūciāt.C.de acc.ī.l. ea qdē.iij.q.iij.§.aliqñ. de custo.reo.l.ij.ff.ad Turpil.l.ab accu satione.§.nūciatores. ¶ Sunt enim quidā officiales deputati ad crimina iudicibus nunciāda.xiij,q.v.c.circūcelliones.sicut in si mili sunt testes synodales,qui deferūt crimina Epis.xxxv.q.vj. c.Eps & j.de testi.cog.c.præterea. ¶ Spe.verô dicit,q̄ nūcio pu blico nō credit,nisi aliàs cōstet ex literis & documētis.sicut etiā nō credit iudici,vt d.c.quoniā cōtra. & in l.diuo.in fi.ff.de exhi. re. ¶ Verū tñ ꝓpter pręmissas rōnes,de q̄bus in prin.stat eius dicto:vt pro ipso pręsumat,vt saltē pars negās cogatur iurare se nō fuisse citatā.arg.s̄.de in inte.ref.c.ex literis.& de præscr.c. ad audiētiā.& j.de pręsum.c.illud.in fi. ¶ Et in hoc cōcor.Io.& Vin.Si verò nūcius nō est publicus,nō est ei credēdū.nec ob.j. de do.& cōtu.in c.cùm dilecti.ver.scribebat enim.q̄ nūciū.qa ibi erat cursor,seu nūcius domini Papæ.vnde cōsulit Spec.q̄ si nō potest haberi nūcius publicus & iuratus,mittūtur duo:quia in ore duorū &c.vt in c.in cōtra.j.de testi.& in l.vbi numerus. ff.de testi.facit c.quoniā cōtra.de proba. ¶ Et ita residet Spec. eo.ti.§.sequitur.ver.sed nūquid credetur. ¶ Sed Io.And.ibi in addi.dicit,q̄ glo.in c.cùm parati.de app.tangit articulum.& quia in hoc articulo variæ sunt opi.prosequitur ipsas opi.
5 ¶ †Prima,quæ fuit Spe.est, q̄ nūcio publico & iurato in cita- tionibus credit:in alijs nō creditur.& hoc placet Ber.in d.c.cū parati.Sed Ioā.de Deo.in ij.li.cauillationū.rubrica de citatione iudicis ecclesiastici.& lib.iij.sub rubrica,de primo decreto.col. ij.cōsuluit,q̄ si iudex nō habet publicam personā, mittat duos nūcios.& idem etiā tenet Ægi.& etiā sequitur Gui.de Suza.in rubrica de capitulis,super quibus testes producūtur.vbi cōsulit duos esse mittendos.per l.vbi numerus.ff.de testib.sed in l.j.§. quies.ff.de offi.Præfec.vrb.addit,q̄ is, qui negat se citatū bene poterit hoc probare.per no.in l.optimā.C.de cōtrahē.& com- mit.slip.facit etiam.c.ex tenore.j.de testi.& idē dicit in l.ea qui dem.C.de accu. ¶ Et eandē opi.tenēt Rolādi.& Gādi. ¶ Secū- da fuit opinio Specu.illa scilicet,q̄ nuncio nō creditur,ita quod eius dicto nō audito,stari debeat:cū nec iudici credat: sed pro- pter pręsumptionē publici officij creditur:nisi talis pręsumptio alia pręsumptione tollatur.& hanc opi.dicit fuisse Io.& Vinc. Sed Io.An.in dicta addi.dicit falsum esse,q̄ Io.id tenuerit, ꝓut allegat Spe.nam in c.propositi.lxxxij.dist.in glo.quæ inci- pit,ex hoc.& ij.q.ij.in c.testes in vers.patroni in glo.sed nōne dicit stari dicto nūcij,nisi probetur cōtrariū:& sic requirit Ioā. plenā probationē.licet Spe.velit,q̄ sufficit semiplena,vel præ- sumptiua.est tamē verū q̄ Io.An.in c.quoniā cōtra.j.de prob. super verbo,citationes.tenuit,q̄ iuramētū eius,qui dicit se non fuisse citatū,sufficit ad fidē nuncij tollendam: & secūdùm hūc intellectū possunt etiā intelligi aliæ glo.prædictæ eiusdē Io.& apertius etiā posuit idem Io.in c.quod sicut.de elec.super ver- bo.vocatos,& q̄ proprio sacramēto ille,qui dicitur citatus,pos sit probare cōtrarium per sacramētum.allegat.c.ex insinuatio- ne.s̄.de procu.addens,q̄ in causa absentiæ nō requiritur plena probatio.j.de re iud.c.cùm Bertoldus.facit quod no.iij.q.v.c. j.&ibi per gl.inducit etiā.xxxv.q.ij.c.extraordinaria.vbi dicit probari, q̄ sacramētum vnius, elidit præsumptionē validam. quod tamē non placet Io.And.eo,q̄ ibi loquitur de sacramēto duorū.Petatur tamē tex.ille iudici,q̄ insufficiēs probatio,s.quę fit per crimi)nosos & suam turpitudinē allegātes,elidit pręsum ptionē.vt ibi no. ¶ Vinc.verò ponēdo glo.Io.in d.c.quoniam cōtra.& eā nō reprobādo,videbatur accedere illi dicto:& hoc
6 fortè ponderauit Spe. ¶ †Sed tamē veritas est,q̄ in d.c.quod si- cut.Vinc.posita opi.Ioā.illam reprobat dicens, citationē esse probandā legitimè per duos testes,vel per publicū instrumē- tum,siue fiat personaliter, siue fiat ad domum,vt in c.fi.j.de eo qui mit.in pos.& sic prout probatio requirit in cæteris,ita etiā requiratur in hoc casu. ¶ Gof.verò in d.c.sicut.in gl.super ver- bo.præsumitur.& ibi etiam Io.An.dicit stādū nuncio: nisi va- lidę probationes afterātur ex aduerso.per c.cùm nobis.de testi. ¶ Vber.de Bobio dicit,q̄ in iudicio ecclesiastico nō est creden dū nuncio,cùm ibi etiā nō credatur iudici,quod in Italia credi- tur:quia sic habet cōsuetudo. ¶ In alijs verò prouincijs,sequē- da est cōsuetudo illorū. ¶ Sed Bernardus accedit primo eius di- cto,s.q̄ in iudicio nō credatur, vt d.c.quoniam cōtra.in fi.iij. glo.quia ex quo nō creditur iudici,nec debet credi nūcio,vt di- ctū est.Quæ ratio reprobatur ibi per Io.An. ¶ Inn.verò ibi,vt etiā refert Io.An.super verbo.citationes.tenet, q̄ nō credatur nūcio:cùm ipse dicat,q̄ nūcius debeat testes adhibere cū citat. per c.sacramēto.s̄.de sen.excō. ¶ Albertus etiam Galeoti incli- nat,q̄ nō credatur nūcio.propter quod cōsuluit,q̄ sint duo in citādo:sed verū ipse Albertus distinguit minores causas à ma- ioribus:vt in minoribo causis,in q̄bus crederetur vni soli testi, credatur etiā nūcio: secus in maioribus.allegat.l.iurisiurādi.C. de testi.de quo per Spe.in ti.de testi.§.restat.ver.hoc autē fal- lit. ¶ Vbertus etiā de Bob.& Io.de Deo per viam cōsilij secuti

sunt

ſunt prædictam opi.& ſimiliter etiã Iac.Bal.in tractatu de primo & ſecũdo decreto poſt principiũ dicit,ꝙ ſoli nũcio vel officiali nõ debet credi,per l.j.C.de curio.li.xj.¶Et ideò cõſulit, ꝙ duo nunciꝰ ſimul mittãtur.¶Hoſ.verò ibi in ſumma in ti.de cõtumacia.§.ij.ver.quid ſi abſens.tenet,ꝙ nõ credaꝫ nũcio:etiã cum iuramẽto,cõtra negantẽ:niſi dictum ipſius iuuetur ex alio capite,cꝫ per citationẽ.facit,quod paulò ante dicebã in lectione
7 in voce.in c.j.de procu.¶†Item ſubdit, ꝙ in partibus,in quibus creditur nũcio,hoc procedit ex preſumptione, quæ tollitur per iuramẽtũ negãtis.allegat.d.c.ex literis.Itẽ vna preſumptio tollitur per aliã.de elec.cũ inter.quia & tollitur per iuramẽtũ.xxxiij.q.ij.c.in lec.& j.de teſti.c.preſentiũ.cũ cõcordan. Sed finaliter Hoſ.cõcludit hoc eſſe arbitrariũ,vt iudex perſonarũ & negotij qualitate penſata,vel credat nũcio,aut ad innocẽtiã oſtẽdendã,deferat iuramentũ negãti.per d.c.ex inſinuatione.de ꝓcu.& j.de iureiu.c.fi.& hoc dictũ placuit Arch.lxxxij.di.c.propoſuiſti.¶Sed aduerte,quia in c.venerabilibꝰ.de ſen. excom.lib.vj.Arch.tenet opi.Io.Et forte vt dicit Io.And.Guido de Suza.vidit prædictã opi.Hoſ.quã potuit videre.& ideò in d.l.ea quidẽ.diſtinxit,cuius opi.eſſet nuncius.& ſic dictum ipſius ex ſua perſona pẽſetur.C.ſi quis imper.maledixe.l.vnica.in fi.& ibi ponũtur concordan.in glo.fi.facit.l.nõ omnes.§. à barbaris.ff.de re militari.& C.de ſuſcep.& archa.l.ſi aliquẽ.lix.& ff.de edẽ.l.ſi quis ex argẽta.§.j.ver.quid enim.facit etiã de prębẽ.c.niſi eſſent.in prin.& quod no.xxxvij.di.c.quid de mẽſa.&hoc dictũ placet Io.And.propter periculũ,quod immineret ꝓbo viro nõ citato,ex dicto & aſſertione vilis ribaldelli:vt per eius dictũ æſtimatus cõtumax,nõ poſſet etiã appellare,vt dicebat Hoſ. Addit tamẽ Io.And.ꝙ hoc dictũ non intelligitur arbitriũ.ſicut illud.ſ.de offi.dele.c.cõſuluit.& de reſcript.c.ſtatutũ.§.aſſeſſorẽ.lib.vj.de quo arbitrio nõ poteſt querelari.nam Deo permittẽte,peſsimos iudices ſicut & nũcios,ſæpe videmꝰ. quare ſi iudex peruerſus in hoc malè arbitraretur, poſſet appellari ab eo,& iudex appellationis poterit reuocare grauamẽ ꝓbatis corã eo circũſtãtijs,per quas appareat iudicẽ debuiſſe cõtrariũ arbitrari:nã etiã à vero arbitro iuris põt appellari:vt in c.ab arbitris.de offi.dele.li.vj.De quo dicetur latius in ti.de appel.¶Item:quia etiã aliorũ arbitrorũ iniquuũ arbitriũ reuocare poteſt:ſecũdũ ea,quæ tradunt in c.veniẽs.& in c.Quintauallis.j.de iureiur.de quo latius dicetur in ti.de arbi.¶Subdit etiã Io.An.ꝙ circa citationẽ factã ſibi per nuncium,poſito ꝙ credere tur nuncio circa citationẽ factã ſibi de citãdo, tamẽ reſpectu commiſsionis nõ crederetur ſibi.& ita refert & reſidet Io.An.
8 in addi.Spec.eod.titu.§.ſequitur.verſi.ſed nunquid credetur. ¶†Sed tu vide etiam aliam opi.quã ponit gl.j.in c.ſignificauit. j.de appel.quæ vult,ꝙ iudex poteſt quem citare per nũcium, etiam priuatũ,nõ publicũ:etiam ſine literis,dando ſibi aliquod ſignum ſuum : vt ſic viſo ſigno debeat credi nũcio.facit tex.in d.c.ſignificauit.inquantũ ibi mittebatur ſigillum capituli,cum nuncio priuato ad hoc, vt crederetur eſſe nuncius capituli.de quo ibi per do.Ant.& D.m.¶Ego verò pro clariori doctrina præſentis materiæ diſtinguo tres quæſtiones.

¶Prima quęſtio eſt,vtrum pars teneatur credere nũcio citanti.

¶Secunda,vtrum iudex ſeu notarius teneatur credere nuncio referenti:& de his duabus dicemus hic.

¶Tertia,quid ſi pars contradicit nuncio,vel nuncius notario, aut parti,cui magis credatur.& de hoc dicemus.j.arti.xvj.

9 ¶†Quo ad primã quęſtionẽ diſtinguo,ꝙ aut ex forma ſtatuti aliquid diſpoſitũ eſt quò ad formã citãdi ad hoc, vt nũcio credaꝫ,fortè reſpectu habitus veſtis,vel alterius ſigni,& illa ſeruãda eſt.& idẽ dicẽdũ de cõſuetudine.¶Si verò à ſtatuto nihil diſpoſitũ reperiaꝫ,nec à cõſuetudine inductũ.ſubdiſtinguo, ꝙ aut quis citaꝫ per partẽ aduerſam, & vtrũ teneatur ſibi credere,dic vt ſ.dixi in viij.prin.art.in iij.q.in fi.¶Aut citaꝫ per nũciũ,& diſtingue ſecũdũ Ægi.ſub rub.de citationibus, ꝙ aut quis citaꝫ ab ordinario,aut à delegato.¶Primo caſu,citatꝰ teneꝫ credere. ſecũdũ Ægi.& refert & ſequiꝫ Spe.e.ti.§.ſequiꝫ.verſ.vtrũ autẽ citatꝰ teneaꝫ.& tenet etiã Lud.ponta.in l.ſciendũ.ff.de ver.ob. facit tex.in c.cũ parati.j.de app.& in c.cũ dilecti.j.de dolo & cõtu.ibi dũ tex.dicit viua voce.hoc tamẽ ſimpliciter limitatur. ¶Primò limitaꝫ,ꝙ hoc ꝓcedit ſi modo talis nũciꝰ ſit notꝰ,vel ſic cõſueuit gñaliter citationes facere.arg.l.tyrãnus.ff.quod cũ eo.& qđ no.Bar.in l.eũ q.§.fi.ff.cõmodati.vel ſi notꝰ ſit in Curia.vt ĩ auꝫ.de colla.§.eos.& ita ſeruat cõſuetudo.ſecũdũ Io.de Imo.in c.quoniã cõtra.j.de ꝓba.aliàs nõ imputaꝫ citato,ſi forte noluit credere ꝑſonæ ignotæ.pl.j.ff.de eo ꝑ quẽ factũ erit. ¶Secũdò limitatur ſecũdùm Bar.in extraua.ad reprimẽ.in gl. ſuper verbo,per nunciũ.ſi modo fiat citatio in eãdẽ prouinciã per nũciũ notũ:ſecus ſi citatio fiat extra prouinciã per nunciũ: quia tunc nõ eſt ei credendum ſine literis.vt in auꝫ.de collationibus.§.eos.colla.ix.& C.de manda.Princi.l.vnica.

¶Tertiò limitatur ſecũdùm Põta.ſi modo nũcius citet verbaliter:ſecus ſi vellet citare realiter:quia tũc ei nõ eſt credẽdũ de cõmiſsione,ſine literis iudicis:quoniãſi ſibi volenti apprehẽdere bona,nõ eſt credẽdũ:niſi oſtẽdãtur literæ cõmiſsionis:vt l.ꝓhibitũ.C.de iure fiſci.li.x.& l.miſsi opinatores.C.de exac.trib.li.x.ibi dũ tex.dicit.de legatarijs ergo multò minꝰ debet credi,ſi vult apprehẽdere perſonã.faciũt no.in ſimili per Do.m.j.de ſequeſtr.poſ.& fru.quod tñ limitat Põta.niſi nũcius eſſet notus in Curia illius ciuitatis:quia tũc ei volẽti apprehẽdere, credendũ foret ſine literis.ar.tex.in d.§.eos.ſecũdùm Põta.in d.l.ſciẽdum.ff.de verb.ob.col.xvj.verſi.ijj.cõcluſio.¶Sed tu aduerte, quia etiã in citatione verbali,vt ſ.dictũ fuit,videꝫ requiri,ꝙ nũcius ſit notus ad hoc,vt ei credi debeat.Cogitabis.¶Quartò limitaꝫ ſecũdùm Põta.in d.l.ſciẽdũ.in verſ.ſecũda cõcluſio.ſi modo perſona,quæ citaꝫ ex cõmiſsione ordinarij nõ ſit illuſtris:ſecus ſi ſit illuſtris,quæ nõ debet præſumere citationẽ de ſe cõmiſſam abſq; literis:quia pſona illuſtris nõ poteſt citari ſine literatorio.Caſus eſt ſingularis.in l.quoties.ad fi.ſecundũ intellectum Bar.ibi.C.de digni.lib.xij.¶Et ibi etiã notat glo.Ioã.de Imo.in l.ſi finita.§.ſi plures.ff.de dam.infe.¶Et in citatorio informari,qua ex cauſa citaretur:vt ſe præparare poſſet ad reſpõdendum.v.q.ij.c.ſi priuatus.& c.ij.& c.item.j.eod.

10 ¶†Secũdò caſu principali,quãdo citatio emanat à delegato,dicẽdum eſt ſecũdùm Ægi.ꝙ quãtumcunq; nũcius ſit certus & fidelis:tamẽ ſine literis citationis,ſeu commiſsionis,non debet ſibi credi:licet ſecus ſit in ordinario,vt dictũ eſt.¶Et ratio differẽtiæ poteſt eſſe:quia delegatus in citatione debet inſerere tenorẽ cõmiſsionis ad hoc,vt citatus poſſet inſtrui & deliberare, quid velit in termino rñdere.j.eo.c.pręterea.& viij.q.ij.c.j.& j. de cõfir.vtili.c.pen.& ſ.de offi.dele.c.cùm inter.de quo dicam j.arg.xx.¶Et ſi cauſa ſit criminalis,inſerenda ſunt crimina in literis,de quibus criminibus,quis eſt accuſatus.v.q.ij.c.ſi Primates.& j.de accu.c.qualiter.el ij.ver.debet igitur.Item,quia magis certa & firma eſt iuriſdictio ordinarij,cꝫ delegati: & magis adſtringitur ſubditus.arg.de appel.c.ad hoc.& ſ.de reſcri.c.ad hoc.& ſ.de offi.ord.c.ſignificauit.& quia ordinarius facilиꝰ poteſt adiri.& ſic videtur, ꝙ delegatus nõ debeat citare per ſolũ nũcium:vel ſubdiſtingue ſecũdùm aliquos,ꝙ aut delegatus citat p certũ & notũ nũciũ,& debet ei credi.ar.c.cũ parati.de ap. ibi,ſuus nũcius.& c.prudẽtiã.ſ.de of.dele.ibi per certũ ꝓnũciũ. xcvij.di.c.nobiliſsimus.& in l.magis puto.§.nõ tñ.ff.de re.eo. & in l.liquet.§.fi.C.de ſum.tri.¶Et hoc videꝫ certũ Goſ.in d. c.prudẽtiã.& ibi Inn.& Io.An.iniij.gl.¶Et diciꝫ certus,qñ eſt tractatæ & ꝓbatæ fidei,vt d.c.nobiliſsimꝰ.& xciij.di.c.valde. ¶Itẽ diciꝫ certus,q ad hoc,& ad alia,quæ in negotio occurrũt eſt gñaliter cõſtitutus:dũmodo hoc cõſtet,nõ ſolũ ipſis iudicibus,ſed etiã partibus.arg.no.in d.c.cũ inter.¶Et vt omnis dubietas tollaꝫ,dicẽdũ eſt ſecũdùm Ægi.& Goſ.ꝙ neceſſariũ eſt, ꝙ cõſtet,ꝙ citatio ſit facta de mãdato iudicis,& ꝓpter hoc reprobãda eſt practica ſecũdũ quã cõmiſsio facta nũcio nõ ſcribiꝫ:ſed ſola relatio.ſecũdũ Spe.e.ti.§.ſequiꝫ.ver.vtrũ autẽ citatus.dixi ſ.art.xj.Sed Põta.in d.l.ſciendũ.col.xviij.ver.vj.& vltima cõcluſio.ponit pro cõcluſione,ꝙ nũcio verbaliter citanti, & præſupponẽti cõmiſsionẽ iudicis delegati, nõ ſit credendũ de cõmiſsione ſine literis.& iſtã opi.ſequitur Bar.in extrauagãti ad reprimẽdũ.in verbo,per nunciũ.Sed Bar.vt dicit Ponta. nil allegat:ſed poteſt allegari ſecũdùm Põta.d.c.prudẽtiã.ſ.de off.dele.ibi dum tex.dicit nunciũ literatoriè deſtinatũ.Sed plurimum miror de Ponta.quia Bar.allegat.d.c.prudentiam.

11 ¶†Secũdò facit quod no.gl.ordinaria in c.ſi Eps.iij.q.ij.arg.c. pręterea.j.eo.vbi traditur,ꝙ pars citata ad mãdatũ delegati,nõ tenetur cõparere:niſi in citatorio ſit inſertus tenor reſcripti delegatarij.Ergo videꝫ nõ fortè credẽdũ neceſſaria, quãdo nũcio nec fortè præſumẽdam commiſsionẽ ſine literis factã,cùm ſuper illis tenor reſcripti delegatarij inſcribi nõ poſsit.¶Sed Spe. tenet cõtrariam opi.quam Bar.nõ vidit,vt dicit ipſe Põta.ſed nõ beneloquitur:quia Bar.allegat d.Spe.& Io.An.in addi.in d.ver.vtrũ autẽ citatus,vt ſ.dixi.Et ſequuntur Domini de Rota deciſione ſeptingeteſima.xxij.volentes partẽ citatã coram delegato præſumere debere commiſsionẽ in nũcio, etiam ſine literis,abſq; eo,ꝙ pars videat reſcripti delegatarij tenorẽ.ſatis enim eſt citato,ꝙ nũcius ſit publicꝰ & notus ipſi citato:ſed nil allegãt.Idem tamẽ ſequitur Ponta.& arguit,quia delegatus & arbiter æquiparãtur.ſ.de offi.dele.c.vno delegatorũ,ſed arbiter poteſt citare per nũcium publicũ,etiam nõ literatoriè deſtinatum:vt l.ſed interpellatur.§.j.& in l.diem proferre.in princ.ff. de arb.ibi per nuncium vel epiſtolã.ergo &c.Dicit tamẽ Põta. ꝙ propter prædictas opinio.oritur dubium,quænam prædictarum opinionũ ſit verior.Pro cuius dubij deciſione inueſti-

gari oportet,an citatio delegati ſit valida abſq; eo,q; in ipſa inſeratꝝ tenor ſcripti delegatarij:de quo per Spe.e.ti.§.itē quod reſcriptū.& §.iā de citatione.ver.ſed pone.& p Doc.in c.cùm in iure.s̄.de off.dele.& p Bar.in l.ex quacūq;.ſi quis in ius voc.nō ierit.& in auꝝ.qui ſeꝝ.C.quomodo & qñ iu.& per d.Ant.in c. pręterea.j.eo.¶Sed ipſe Pōta.dicit diſtinguēdū eſſe,q; aut citatio emanat ad locū lōginquū.& tūc citat⁹ nō teneꝝ credere nūcio citationē fuiſſe factā:niſi in literis citatorijs inſeratꝝ tenor reſcripti.p tex.in d.c.pręterea.& melius probaꝝ in d.auꝝ.q; ſemel. & in auꝝ.litigioſa.C.de litigioſis.quare dicit parcēdum citato exiſtēti in loco remotiſsimo:ſi noluit pręſumere cōmiſsionē factā à iudice delegato:ſi nūcius nihil oſtēdit.¶Aut citatio fit in eodē loco vbi eſt delegatus:& tūc nūcio noto abſq; literis, & reſcripti tenore,pars citata credere debet,& p̄ſumere fuiſſe fa-
12 ctā ſibi cōmiſsionē.¶†Et ad hoc dicit, q; nō eſt melior lex in toto mūdo,q̄ d.lex,diē proferre.& d.l.ſed interpellaꝝ.p̄ qua etiā deciſione inducit in ſimili ſingularē determinationē Spe.ī ti.de iud.§.ſequiꝝ.verſ.quid de auditoribus.vbi dicit,quod extra locū vbi Princeps delegat cām,delegatio nō poteſt probari:niſi per ſcripturā.arg.l.j.C.de mād.Princi.& l.p̄batorias.C. de diuer.offi.¶Sed in loco in quo facta eſt delegatio, illa poteſt probari p teſtes.& ad hoc eſt tex.notabilis in auꝝ.vt litigā.iurēt.§.ſi verò.& in auꝝ.de litigio.§.edicta.aliàs in §.alijs.& ita tenēdū eſt,ſecūdùm Pon.in hoc quotidiano & practicabili paſſu.¶Ego verò pro nūc cōſulerē ante factū,q; citat⁹ potius credat nūcio,q̄ nō:qa exiſtēte dubietate ſemper ſecurior pars eſt eligēda,vt in c.iuuenis.& ī c.ſignificaſti.j.de homi.cū ſi.ſed poſt factū reſpectu delegati, deciſio q̄ſtionis p̄dictæ videꝝ pēdere à deciſione alterius.q.vtrū in citatione ſit inſerēda copia reſcripti:de qua materia videbim⁹.j.in xx.principali articulo. ¶Circa ſecūdā.q.qua quęriꝝ,vtrū iudex,vel notari⁹ teneaꝝ credere nūcio referēti,diſtinguēdū arbitror,q; aut loqmur de cōmiſsione,ipſi nūcio:& q̄ ad ipſi⁹ effectū pertinēt:& tali nūcio credēdum eſt.vnde videꝝ ſibi credēdū à parte,ſi dicat citare ex iudicis cōmiſsione.Sed nō ſi poſtea refricareꝝ in dubiū de cōmiſsione:nā crediꝝ,ſi dicat feciſſe ex cōmiſsione iudicis:niſi aliter appareat,vt dicā.j.arti.xxx.¶In alijs verò, nō eſt credēdū: & ideò nō debet ei credi,ſi referat citatū ſibi iniuriam intuliſſe, vel reſpōdiſſe ſe nolle venire.ita dicit Io.An.in addi.Spe.in tit. de cita.§.j.in prin.& ſequitur.d.Ant.in d.c.cùm parati.j.de appel.¶Sed aduerte,qa quod dixi.s̄.de nūciō referēte citatū rñdiſſe ſe nolle venire,nō videꝝ verū: quia imo videꝝ ſibi credēdū,cùm hoc ſit quoddā adjńciēs,& cōtingēs ipſam citationē,& hoc tenet Hoſt.in c.ad petitionē.j.de accu.vbi dicit,q; ſi nūci⁹ refert citatū ſe nolle venire,iudex nō teneꝝ amplius geminare citationes:licet aliàs requireretꝝ geminatio,& hoc tenēt Domini de Rota deci.ccxlix.& ſentit gl.in l.fi.ff.de reſt.in inte.In cōtrariū tñ facit tex.& gl.in c.venerabilibus.§.ſecus.de ſen.excō. li.vj.& quod no.Bar.in l.ex cōmiſsione.ff.de ap.¶Sed tu circa hoc dic vt latiſsimè dixi ī Cle.j.de do.& cōtu.& dicā.j.ī xxvij. p.art.Sed quò ad argumētū noſtrū,videꝝ dicēdū,q; duobus cōcurrētibus,videlicet prędicta citatione, & cōtumacia partis ſecuta:poterit iudex procedere tanquā contra verum cōtumacē, non facta alia citatione:& ſic credet nūcio.ad hoc allegat tex.in d.c.cùm parati.in eo,q; ibi creditur nuncio, q; ille citatus eſſet in Salamātina eccleſia.Sed tu vide ad hoc,quæ latius dixi in d. Cle.j.de do.& contu.& fortè latius dicam in ti.de do.& contu. ¶Et ex his eſt expeditus.xij.principalis articulus.De tertia q. dicetur.xvj.princ.arti.

SVMMARIVM.

1 ☞Nuncius debet citare iuxta formam ſibi à iudice cōmiſſam.
2 Nuncius,cui debeat citationem referre,an iudici,an notario.
3 Relatio citationis,qualiter ſit per nuncium fienda.
4 Relatio citationis debet eſſe certa & clara,non incerta aut obſcura.
5 Relatio citationis,qualiter ſit in actis ſcribenda.
6 Relatio ſubhaſtationis rei pupillaris vendendæ,qualiter ſit ſcribenda.
7 Nuncius,an in ſingulis relationibus iurare debeat.

ARTICVLVS XIII.

Decimotertio principali articulo tractandum eſt,qualiter nuncius citare debeat,& cui,& qualiter citationem debeat referre,& ſic tres ſunt examinandæ quæſtiones.
¶Prima eſt,qualiter debeat citare.
¶Secunda,cui citationem debeat referre.
¶Tertia,qualiter fieri debeat dicta relatio.

1 ¶†Circa primā.q.dic,q; nūcius debet citare iuxta formā ſibi à iudice cōmiſſam: quoniam fines iuramenti diligenter ſunt ſeruandi:vt in c.venerabili.s̄.de offi.dele.in c.cùm dilecta.s̄.de reſcri.& in l.diligēter.ff.mand.cum ſi.¶Et ſi nuncius exprimit citationem aliter,quàm iudex cōmiſerit, citatio non arctat.gl.ſi. in Cle.j.vt li.pen.vel ſi nō ſeruat commiſſam formam,nō tenet citatio,ſecundùm Inn.& ſequitur Arch.xxiij.q.ij.c.de illicita. ¶Et adde,quod dixi.j.arti.xx.q.xxvj.verſi.xxx.quæſtio.

2 ¶†Circa ſecūdā queſtionē,cui nūcius debeat referre,citationē dic,q; illā debet referre iudici, ſicut probatio debet fieri iudici, vt in l.quinquaginta.ff.de prob.¶Aduerte tñ,qa videꝝ ſufficere,q; relatio fiat ſoli notario:ſicut etiā inſtrumēta poſſunt p̄duci ſoli notario,C.de app.in l.eos.§.ſuper his.ibi dū tex.dicit,ad ſcrinia.& ibi p gl.& Bal.facit.C.de tēp.app.auꝝ.Itē ſi appellationē.& ſic patet,q; nō eſt neceſſe,q; fiat iudici ſedēti pro tribunali:vt ſtatim dicā.& ita tenet Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infe.vbi cōcludit,q; ſufficit,q; nūcius referat ſoli notario. ¶Ang.verò in d.§.Iulianus.videtur tenere oppoſitū ex eo, q; productio inſtrumētorū & actorū,& nūcij relatio, ſunt actus probatorij:quare ſicut probationes per teſtes,vel per cōfeſsionē debēt fieri iudici:& nō poſſunt fieri parte abſente, nec corā notario dūtaxat:vt l.teſtiū.C.de teſti.iūcta.l.interrogatā.C.de lib.cau.ergo talis relatio nō debet poſſe fieri ſoli notario.facit etiā.l.iubem⁹.C.de lib.cau.¶Tu dic,q; quantū ad relationē nūcij,ſufficit q; fiat notario:ſic enim eſt interpretata diuturna cōſuetudo,ſecūdùm Io.de Imo.in d.§.Iulianus.Sed reſpectu aliarū probationū & productionū inſtrumētorum,& aliorū actorum,dic vt latius dicam in ti.de proba.& in tit.de fide inſtru.

3 ¶†Circa tertiā quæſtionē,qua quæriꝝ,qualiter fieri debeat prędicta relatio,cōcludendū arbitror,q; fieri debet iuxta formā citationis:quoniā talis debet eſſe relatio in termino referēte,qualis in termino ad quē fit relatio:vt in l.ſi prior.& ibi no.Bal.& Io.de Imo.ff.ſol.ma.facit,quod dixim⁹ de reſpōſione,quæ debet cōgruere interrogationi:& à præcedēte interrogatione interpretationē,aſſumit:vt l.Aurelius.§.Sticho.ff.de lib.leg.& in l.defenſor.§.qui interrogaꝝ.ff.de interro.act.dicā latius in materia interrogationis in rubr.de cōfeſ.¶Et debet animaduertere nūcius,vt verax ſit:nec mēdaciter referat: quia aliàs incideret in pœnā de qua ſtatim dicā in.xiij.p.arti.¶Et no.q; talis relatio poteſt fieri iudice etiā nō ſedēte pro tribunali:vt in l.ſed interpellaꝝ.& in l.diē proferre.in prin.ff.de arb.ita tenet Bar.in d. l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.& ſequitur Ioan.de Imo. ¶Nec eſt neceſſe q; pars citetur,aut fiat parte pręſente,ſecūdū Bald.in l.cōſentaneū.C.quomodo & quādo iu.allegat no.per
4 Bar.in l.Theopōpus.de dote pręleg.¶†Et poteſt fieri de plano,iudice nō ſedēte pro tribunali,ſecūdùm Bar.in extrauag.ad reprimē.in ver.de plano.Itē no.q; talis relatio debet eſſe certa & clara,nō incerta & obſcura:ita q; tollat defenſionē:& ideò ſi nūcius referat citaſſe,prout in cōmiſsione vel in literis cōtineꝝ, nō ſufficit:qñ in literis vel cōmiſsione cōtineretur triplex modus:videlicet,q; citaret in perſona,vel ad domū,vel in eccleſia, ſecūdū D.de Rota deci.ccj.in nouis deciſionib⁹.vbi cōcludūt, q; ſi executor,cui fuit cōmiſſa citatio in partibus,referat ſe citaſſe prout in literis cōtinetur:q; talis relatio nō ſufficit:quia in literis ponit prędictus triplex modus,videlicet in p̄ſona,domo, aut in eccleſia.vnde talis citationis relatio tāquā obſcura,nō tenet.¶Nec etiā ſufficit,ſi referat citaſſe ad p̄ſonā, vel ad domū: quia licet reſpectu cōmiſsionis iudicis cōmittētis citare in p̄ſona,vel ad domū,ītelligaꝝ ſecūdū ordinē:& inquātū natura verborū eſt apta cōprehēdere, vt dixi.j.in xvij.principali articulo.q.ij.ver.circa vij.ſpeciē.tñ nō ſic p̄ſumit in verbis nūcij,ſecūdū Bar.& do.Ant.in c.fi.j.de eo,q; mit.in poſ. per l.j.ff.de vſur.
5 & l.ſciēdū.ff.de ver.ob.& vide quod dixi.j.ar.xvij.q.iij.¶†Et no.q; relatio eſt ſcribēda in actis ſub hac forma,videlicet,D.inuētū vel nō inuētū,hodie vel cras,hora vel loco tali,vt corā tali iudice veniret ad procedēdū in tali cauſa,vel ad reſpōdēdū tali, vel ad vidēdū iurare teſtes,vel aperturā atteſtationū,vel ad iurādū de calūnia,vel ad vidēdū ſentētiā in tali cauſa,vel qd ſimile:in tali cauſa,quæ vertiꝝ inter talē & talē,vel verti ſpectaꝝ:talis curſor Domini Papæ,vel talis nūcius talis curiæ,retulit ſe citaſſe & dixiſſe eidē,vel p̄curatori ſuo,vel eius familiæ,q; ſi nō veniet,ex tūc procederetꝝ in cauſa,vel reciperetꝝ iuramētū alterius partis &c.ipſius nō ob.abſentia & c.Spe.in ti.de citatione.§.ſequitur.ver.facta autē citatione.& præ dicta ponit Rolandinus, vt refert Io.An.ibi in addi.inſuper etiā q̄nq; fiūt proclamationes quędā,ſecūdū mores Italię,quę ſic ſcribi debēt.¶P.curſor, præco ſeu nūcius cōis Senēſis, retulit ſe de præcepto talis iudicis ad petitionē.M.alta voce,talibus teſtibus adhibitis,clamaſſe ſe & cridaſſe.B.q; ſi quis ipſum B.defendere valuerit, in tali die & hora cōpareat corā iudice prędicto.Quæ forma p̄clamationis fiendæ per præconē probatur in auꝝ.de litigio.§. omnē

not.

not.colum. viij. quia tamen vox preconia paucis innotescit, vt ibi & C.quo & quado.authē.qui semel.ideò vbi certa perso na requiritur:non sufficit præco.sed quando citatio est gene ralis,vt dicam.j.arti.xxv.Ita dicit Spec.ti.de citatione.§. sequi
6 tur.ver.cæterum.& ibi Io.An.in addi. ¶†Relatio verò subastationis rei pupillaris vendendæ sic scribitur.videlicet.P. præco seu nuncius cōis Scñ.retulit se de mādato talis iudicis ad petitionē.B.tutoris A.pupillæ filiæ quondā F.præconia voce clamasse in palatio cōis Scñ.necnō in tali cōtrata eiusdē pupillæ sita &c.qualiter talis domus.j.tales cōfines dictæ pupillę,debet distrahi:& ex ea pōt haberi pretiū mille florenorum : quare si quis vellet dictā domū emere,& plus dicto p̄tio dare, hinc ad talē diē cōpareat:& plus offerēti dabit̄,vt.l.j.C.de fi.īstr.& iure hastæ fisca.li.x.secundū Spe.d.ver.cæterū.¶No.tñ,quod in talibus quælibet ciuitas vtitur statutis & cōsuetudinibus suis.
7 ¶†Vlterius ēt nota,quòd nō est necesse,quod nūci⁹ in singulis relationib⁹ iuret,vt.l.ñ.C.de sportulis.& ibi no.Bald.allegat aut̄.in isto.C.de iuram̄.calū.¶Et vt dicit Bald.& bñ ita seruat cōis practica,& cōsuetudo.& sic est expedit⁹.xiij.prīc.Articul.

SVMMARIVM.

1 ☞Nuncius falsō vel mendaciter referens, an & qua pœna sit puniendus.
2 Nuncius falsō referēs à quo puniri debeat.

ARTICVLVS XIIII.

1 QVartodecimo principali articulo tractādū est†quid si nūci⁹ falsō vel mendaciter referat,an possit puniri,& qualiter, seu qua pœna.¶Circa quod dic,quòd talis nuncius debet ab officio remoueri: & alius loco ipsius surrogari:& pot est etiam corporali macula puniri,vt.l.ñ.& ibi not.Bal.C.de sportulis.Itē,pōt puniri pœna falsi,per tex.& ibi no.Bar.in.l.qui noīe.ff.de fal.¶Sed circa hoc quero,pone,nūci⁹,cui fuit cōmissa citatio fiēda extra territoriū,retulit se citasse:cū nō citauerit:vel aliter refert fecisse citationē,quā fecerit.vtrū possit à iudice illius territorij in quo fuit commissa citatio,puniri.
2 ¶†So.Bal.ī.l.nullū.ī fi.C.de resti.format hāc.q.& soluit,quòd pōt solū puniri à iudice,cui facta est relatio:& nō ab alio:quia in hoc delicto sola relatio est ens. citatio aūt,cū nō fuerit facta nō pōt dici ens & ideò nō circūscribit̄ territorio,vel loco: qa loc⁹ est cōtinēs,& nō entia nō cōtinent̄:& qa scd̄m philosophū vacuū quasi nō ens, nō est in loco.& ad prędicta vide, quæ latè dixi in.c.postulasti.s̄.de foro competē. in primo principali articulo per plures.q.& maximè in.q.xvij.&.xix.
¶Et ex his est expeditus decimusquartus Articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Relatio citationis,cuius sit effectus.
2 Processus non præcedente nuncij relatione in eo ,in quo relatio attenditur,non tenet.
3 Pronunciatio per iudicem facta tanquam contra contumacem non tenet,si contumacia illi sit ignota.

ARTICVLVS XV.

1 QVintodecimo principali articulo tradendum est†quis sit relatiōis effectus.¶Circa quem articulum dic,quòd effectus relationis est,quia ante relationem non potest iudex procedere.
¶Posito,quòd citatio cēt facta,& citat⁹ cēt cōtumax. ¶Et si iudex ꝓnūciaret añ relationē,seu ꝓcederet,ꝓcessus esset nullus.& hoc est quod vult tex.ī.l.ñ.C.de sportulis.ibi dū tex.di-
2 cit,quòd per hoc,vitiū litī ponit̄:hoc est† quòd nō tenet ꝓcessus nō p̄cedēte relatiōe nūcij ī eo,īquo ralatio attēdit̄:sue expectatio.ita dicit Bal.in.d.l.ñ.& remittit ad no.p Bar.ff.de cōdi.& demō.in.l.multū interest.& ibi Bar.dicit†quòd ꝓnūcia-
3 tio facta p iudicē tāquā cōtra cōtumacē,cū cōtumacia ip si⁹ non cēt sibi nota,nō tenet,p tex.optimū in.l.hoc aūt .§. nō defendi. ff.qb⁹ ex cau.in pos.eat̄.ibi dū tex.dicit,cōstare debet,liquerecꝫ ꝓtori.p quē tex.ēt mouet̄ Bal.in.d.l.ñ.vñ cōcludit, quòd si iudex festinat,nō expectata relatiōe, ꝓcessus est null⁹ ipso iure. qd̄ est mēri tenēdū scd̄m Bal.Idē ēt tenet Ang.in repe.l.hęc stipulatio.ff.si cui pl⁹ quā p.l.falci.in.ñ.p.articulo.& tenet Bar.in d.§.nō defendi.vbi dicit rñdisse in q̄one de facto, quòd cū iudex cōmisisset nūcio,qd̄ citaret aliquē vt cōpareret ītra.iij.diē à die cōmissiōis,& nūci⁹ iuisset,& citasset,nec ille cōparuisset intra terminū,& post ipm terminū añ relationē p nūciū factā iudex ꝓnūciasset illū cōtumacē,& actorē mittēdū in possessionē & post hoc nūci⁹ fecit relationē.cōsuluit Bart. q ꝓcessus esset null⁹ ipo iure.qd̄ licet cēt cōtumax,nō tñ cōstabat iudici: aliàs nō debet vt cōtumax puniri.p illū tex.ad qd̄ ēt allegat not.in simili per Inn.in.c.prudētiā.de offi.dele.facit etiā gl.sup verbo, cōtumaciā.in l.sancimus.C.ad sena.cōsul.Treb.& sequit̄ Ang. de Aretio in tractatu maleficiorum.super verbo,qui iudex videns.¶Et Bal.in l.prolatā.C.de sen.& interlo.om.iu.in fi.quod tamē limitat Bal.ibi:nisi pronunciet.vtraq; parte præsente.

SVMMARIVM.

1 ☞Parte nūcio citanti cōtradicente,aut econtra,cui standū sit.
2 Nuncio se citasse asserente,parte autem hoc negante,cui credēdum erit.
3 Citatio probanda est,& qualiter.
4 Salutis propriæ immemor nemo præsumitur.
5 Nuncio & actis iudicum credendum est, nisi ex aduerso validæ offerantur probationes.
6 Iudicis arbitrio relinquitur, si potius credatur nuncio citanti, quàm parti neganti.

ARTICVLVS XVI.

1 SExtodecimo principali articulo tractandū est†Quid si pars contradicit nūcio,vel ecōtra,circa citationem: vel quid si notarius contradicat nuncio:aut econtra,cui magis credendum sit.
¶Circa quem articulum distingue duo membra.
¶Primū mēbrū est,quādo nūcius cōtradicit notario: videlicet, quia notarius scripsit nūciū retulisse,vel sic retulisse:nūcius verò cōtradicit.& hoc casu,cōmunis opi.est,q hoc relinquat̄ arbitrio iudicis,cui magis sit credēdū,ī specta qualitate notarij & nūcij:nā si ex antea gestis notarius sit suspectus,crederetur potius nūcio:sed cessante suspicione,magis credere nūcio.ita videtur sentire Io.An.in addi.Spe.in ti.de instru.ædi.§.restat.§. quid si vnus.& traditur per Cy.& Doc.in l.si quis decurio.C. de falsis.& tenēt Io.de Imo.& doc.in c.cùm parati.j.de appel.
2 †Secūdum mēbrum est,an potius credatur nūcio,cui parti:si forte nūcius asserit se citasse,& pars negat:cui magis credēdum sit. Et in hoc variæ fuerunt opi.¶Quidā enim voluerūt, q nūcio non credatur,si pars negat:quia nō creditur iudici,qui est maioris authoritatis:vt in c.quoniam cōtra.j.de proba.longè minus debet credi nūcio.& hoc tenet glo.in verbo,Citationes.in d.c. quoniam cōtra.& ibi hoc idem tenet Io.antiquus glossator:vt ibi refert Io.And.dicebat tamen,sub dubio fortè,q satis credi tur nuncio eo,q negans cōpellitur iurare se non fuisse citatū.& idem etiā tenuit Vinc.per tex.in c.proposuisti.lxxxij.dist.ibi
3 dum tex.dicit,Detegūtur.†vnde dicit citationē esse probandā legitimè,vel per duos testes,vel per instrumētum publicū : sicut quodlibet aliud factū.ita voluit Inno.in c.quod sicut.s̄.de elec.pro qua opinione facit,quia vox vnius,vox nullius.iij.q. iij.§.item in criminali.versi.ita vnius.& in l.vbi numerus.ff.de testi.& in c.veniens.j.de testi.facit etiam ad prædicta.l.ne in arbitris.C.de arbi.& l.ea quidem & singuli.C.de accusa.
¶Contrariam verò sententiam , q credatur nuncio,licet pars contradicat,tenet glo.iij.q.iij.item in criminali.ver.item testes quos.& glo.in d.c.proposuisti.facit.ff.de offic.præfec. vr.l.j.§. quies.& C.de exac.tribu.l.apparitores.lib.x.
4 ¶†Et quia cùm nūcius iuret fideliter facere officiū suū:vt dixi in x.principali art.q.iij.nō est præsumendum,q sit immemor suæ salutis:vt in c.in nostra.s̄.de procu.j.q.vij.sancim⁹.in c.pe. de præsum.& in l.iubemus.C.ad l.Iuliā repetūdarū.tenet Bar. in extraua.ad reprimēdum.in glo.super verbo,Per nūcium.Et hanc eandē opinionē,q credatur nūcio,tenent Inn.& Io.An. in d.c.quoniam cōtra.Nec obstat ille tex.inquantū vult,q non credatur iudici:quia licet ius prohibeat ibi credi iudici:tamē nō prohibet,nec reperitur prohibitū credi nūcio.¶Et ratio diuersitatis,quare nō credatur iudici,& credatur nūcio est,quoniā officiū iudicis est iudicare:quinimo debeat habere notariū,q oīa acta cōscribat:sed officiū nūcij est citare:ideo nō mirū si sibi credit̄.¶Itē q a graue esset etiā partibus, si nūcius haberet ducere secū notariū in actu citationis.Gof.etiā assignat aliā rationē diuersitatis dicēs,q frequētius orit̄ altercatio inter iudicē & partē,q̄ inter nunciū & partē.& ideò creditur minus iudici,q̄ nūcio.& ita etiā trāsit Io.An.in d.c.quoniā cōtra.Vbi etiā forti⁹
5 voluit Gof.†q nūcio & actis iudicū sit credēdū:nisi ex aduerso validæ offerātur probationes.per tex.in c.cùm à nobis.j.de testi.& in l.magis puto.§.illud.ff.de reb⁹ eorū.Sed D.m.in d.c. quoniā cōtra.remittēs se ad no.in d.c.cū parati.de app.dicit,q sibi nō placet indistinctè,q negās citationē nō possit cōuinci p nunciū:aliàs in vanū videt̄ habere officiū publicū,& magis debet credi nūcio qui deponit de pertinētib⁹ ad officiū suū,& de facto nō proprio,seu ad propriū cōmodū:cū parti negāti,quæ negaret ad propriū cōmodū.ar.d.c.quoniā cōtra.& j.de presc. c.ad audiētiā.iij.q.ij.Itē nullus.in l.nullus.ff.de testi.cū si.& licet nūcius dicat̄ vilis fortunæ,tñ satis est,q fuit approbat⁹ in illo officio.ar.c.prēterea.j.de testi.cog.vbi bon⁹ tex.¶Alij verò

dicũt,q̃ in nõ pertinẽtibus ad officiũ ſuũ,nõ creditur.in pertinẽtibus verò,credit.vnde ſi nũcius iuratus refert citaſſe:ſi apparet de cõmiſsione,credit ſibi.ex quo de cõmiſsiõe apparet.ar. l.ſi qs decurio.C.de fal.¶ Quidã verò dicũt,q̃ in paruis cauſis, & parui præiudicij,credit:ſecus in magnis & grauis preiudicij. ita refert Bal.in l.magis puto.§.illud.ff.de reb⁹ eorũ.facit l.j.C. de curioſis & ſtatio.lib.xij.Ang.in l.hoc autẽ.§.nõ defendi.ff. quibus ex cau.in poſſ.ea.¶ Ego pro nũc diſtinguerẽ,q̃ aut agimus de his,quæ nõ cedũt in alteri⁹ præiudiciũ:& creditur nũcio.xxij.q.iij.c.iuuẽtus.& quod ibi no.& j.q.iij.in c.notandũ. & ibi glo.& quod tradit.xxij.q.iij.c.quã magnũ. Aut agim⁹ de preiudicio alteri⁹,& tũc in nõ pertinẽtibus,principaliter ad
6 officiũ ſuũ,nõ credit:ſed potius parti negãti.maximè ſi ageret de re nõ parui p̃iudicij.¶ †In pertinẽtibus verò ad officiũ ſuũ, ſi nũcius ſit iuratus,placet mihi opi.Hoſ.de qua in d.cũ parati. & in ſumma,in ti.de cõtu.§.ij.ver.qd ſi abſens.videlicet vt hoc relinquat arbitrio iudicis:vt ſ.pẽſata qualitate negotij,& qualitate perſonarũ,iudex deferat iuramentũ potius parti negãti,cũ nũcio.aliàs ecõtra.& ſequitur Archi.in d.c.propoſuiſti.lxxxij. di.vbi dicit audacter tenendũ,q̃ ſit arbitrariũ: quia nimis graue eſſet,q̃ vni nũcio,quãuis iurato forſitã cõtra iurantẽ contrariũ crederetur.& ſic poſſet pars deprauari abſens.nec audiretur appellans ratione veræ cõtumaciæ.ij.q.vj.§.ſunt quorũ.dicit tñ,q̃ prima facie crederetur nũcio:ſed ſi pars neget,tũc per ſolũ nũciũ vel tabellionẽ nõ cõuincetur.j.de ſent.excõ.c.ſacro & ſ.de reſt.in inte.c.ex literis.& in l.fi.C.de decu.li.xij.& C.de accu.in l.ſinguli.& idẽ ſentit Hoſ.in d.c.quoniam cõtra.& Io. An.in addi.Spe.in ti.de citatione.§.j.ver.ſed nũquid credet.dicẽs,q̃ pro qualitatibus perſonarũ,& ſecũdùm quãtitatẽ p̃iudicij,iudex debeat credere, & nõ credere nũcio.Et aliquãdo cõtra dictũ nũcij admittet probationẽ per ſimplicẽ aſſeuerationẽ partis:aliquãdo per ſimplex iuramẽtũ, aliquãdo exiget plenã probationẽ.Sali.in l.abſentẽ.C.de accuſa.in vj.q.& Ang.in l. hoc autẽ.§.non defendi.ff.quibus ex cau.in poſ.ea.Eſt ergo arbitrariũ cui magis ſit credendũ attẽta qualitate perſonarũ, & cauſæ grauitate.& hanc opi.tenẽt etiam do.Ant.Do.m.Abbas Sicu.& Io.de Imo.& zab.in d.c.cùm parati.& Bal.etiã videtur magis inclinare in eam.in l.magis puto.§.illud.ff.de rebus eor. vnde dicunt Io.And.in d.additio.do.Anto.& Io.de Imo.q̃ ſi iudex in hoc malè arbitraretur,poſſet ab ipſius ſentẽtia appellari,per nota.in l.ſi quis pœna.ff.de verb.ſigni.& in c.ab arbitro.de offi.deleg.lib.vj.& l.ab arbitro.ff,qui ſatiſd.cogã.de quo latius videbimus in titu.de appel.

¶ Et ex his eſt expeditus.xvj.articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio,quo loco,& ex quo loco fieri poſsit.
2 Citatio fieri debet in loco iudicij,& in loco,in quo iuriſditio poteſt exerceri.
3 Citatio fit in loco vbi perſona eſt citanda.
4 Citatio,an poſsit fieri in domo,vel ex domo,& quibus caſibus. Citationis ſpecies ſunt plures.
5 Citatio realis per quam capitur perſona,nõ poteſt fieri in domo:& de qua domo intelligatur.
6 Citatio realis,an poſsit fieri in domo conducta, aut apotheca, aut domo ruſtica.
7 Citatio realis,an fieri poſsit inter clauſuram domus:aut limite: aut porticu,vel horto.
8 Parte corporis extra limen domus exiſtente,& altera parte intra,an poſsit fieri citatio realis,vel captura.
9 Particula corporis an capiatur pro toto corpore in materia citationis realis.
Anima eſt tota in toto,& tota in qualibet parte corporis.
10 Fugatus à familia pro debito, ſi membrum intromittat intra oſtium domus ſuæ habitationis,an poſsit inde extrahi.
11 Fugitiuũ capiẽs,quo caſu veniat,aut præmiãdus,aut puniẽdus.
12 Fugitiui conditio poteſt in eius commodum variari.
13 Exceſſus in modo,& exceſſus in loco æquiparantur.
14 Citari realiter nõ poteſt exiſtẽs in domo,etiã ſi oſtiũ ſit apertũ.
15 Extrahere volenti aliquem à domo propria per realem citationem,licitum eſt impune reſiſtere.
16 In cauſa criminali poteſt etiam quis in propria domo capi: in ciuili autem,non.
17 Debitor,qua cautela poſsit,etiam in domo propria,capi.
18 Beneficio ceſsionis bonorum,an poſsit pacto renunciari.
19 Exiſtens in domo poteſt per edicta citari.
20 Citatio,an poſsit in domum fieri per epiſtolam,aut per proclama,aut per ſonum campanæ.
21 Citatio verbalis poteſt in domo fieri.
22 Citatio ad domum,quando & quibus caſibus permittatur.
23 In præiudicialibus requiritur perſonalis citatio,nec ſufficit citatio ad domum.
24 Abſens reſpectu actus citationis,qualiter intelligatur.
25 Citatio ad domum,qua forma fieri debeat.
26 Abſentia quando calumnioſa,vel malitioſa præſumatur.
27 Caſu quo non eſt opus latitatione, ſufficit citatio ad domum: ſecus econtra:& quibus caſibus requiratur latitatio.
28 Maritus abſens ab vxore,præſumitur malitioſè abeſſe.
29 Procedi non poteſt contra abſentem per citationem ad domum,niſi abſentia probetur malitioſa.
30 Banniri an poſsit quis per citationem domi factam.
31 Notificatio ad domum,facit currere terminum, qui non currit niſi ſcienti.
32 Statuto dicente,quòd quis citetur perſonaliter & ad domum, an ſufficiat citatio ad domum.
33 Verbum,dari,propriè ſumptũ, denotat dominij tranſlationẽ.
34 Citatio ad domum ſolitæ habitationis fieri debet illis,qui ſunt in domo,& ſi nullus reperiatur in domo, an poſsit citatio appendi ad oſtium domus.
35 Caſu ſtante,quòd poſsit citatio fieri ad domum,an comprehẽdatur apotheca.
36 Citandus an domum habẽs plures domos,de qua intelligatur.
37 Citatio ad domum peregrinationis,an ſit valida.
38 Citatio,an & quo caſu fieri poſsit in eccleſia.
39 Regula,quòd ratione delicti non citetur quis realiter in eccleſia,multipliciter fallit.
40 Iudæus aut infidelis poteſt realiter in eccleſia citari.
41 Catholicus fugiens ad eccleſiam,an & quando poſsit de ea extrahi,aut in ea realiter citari.
42 Caſu quo quis de iure communi poteſt perſonaliter capi,eodẽ poteſt de eccleſia vel alio loco extrahi.
43 Excommunicatus,an & quando poſsit in eccleſia capi.
44 Eccleſia non conſecrata, aut interdicta,an habeat priuilegium conſecratæ.
45 Fugiens ad euchariſtiam extra eccleſiam, an poſsit capi, aut realiter citari.
46 Citatio verbalis,an poſsit fieri in eccleſia, aut ad fugientem ad euchariſtiam.
47 Citatio ad eccleſiam fienda,qualiter fieri debeat.
48 Citandus habens plures eccleſias,ad quam debeat citari.
49 Citatio in eccleſia fienda eſt alta voce.
50 Citatio,an poſsit fieri in eccleſia die feriata.
51 Citatio,an poſsit fieri in eccleſia interdicta.
52 Citatio,an poſsit fieri in carcere.
53 Citatio,an poſsit fieri in alieno,ſeu ex alieno territorio.
54 Vniuerſitas,in quo loco,vel ex quo citari poſsit.
55 Vniuerſitas,qualiter poſsit eſſe apud vnum.
56 Banniti & exititij,an poſsint citari ad locum,à quo ſunt bãniti.
57 Vagabundus vel fallitus in quo loco veniat citandus.
58 Fallitus vbique citari poteſt.

ARTICVLVS XVII.

Decimoſeptimo principali articulo tractãdũ eſt,ĩ quo loco,& ex quo loco qs citari poſsit.¶ Circa quẽ articulũ p̃ſequor duo prĩcipalia mẽbra.¶ Primũ,reſpectu loci,ĩ quo emanat citatio.¶ Secũdũ,reſpectu loci,ĩ quo ſeu ex quo debet fieri citatio.¶ †Quòd
1 ad primũ mẽbrũ dic,q̃ cũ citatio debeat fieri p̃ iudicẽ: vt ſ.dixi in iij.p.art.q.viij.& ad ipſi⁹ iudicis mãdatũ,vt dixi ĩ v.princip. art.ſequit,q̃ debet fieri ĩ loco iudicij,& ĩ loco,ĩ quo qs põt iuriſditionẽ exercere:vñ exiſtẽs extra territoriũ,nõ põt cõmittere citationẽ:vt ĩ l.fi.ff.de iuriſd.om.iu.& in c.ij.de cõſti.li.vj.niſi in caſu ſpãli de quo in Cle.vnica,de foro cõpe.Citatio em̃ habet duo extrema:videlicet,interlocutoriã iudicis de citãdo,q̃ dicit ſnĩa:& eſt iuriſditionis.l.oẽs.§.p̃terea.& l.cũ clericis.ad fi. C.de Epi.& cle.& l.fi.C.de procu.vide oĩno quod dixi.j.art.
2 xxxj.ĩ prin.¶ †Sed ſnĩa nõ põt ferri extra territoriũ,cũ ibi iudiciũ exerceri nõ poſsit:vt d.c.ij.de cõſti.li.vj.& d.l.fi.ff.de iuriſ.oĩ.iù.ita arguit Io.mo.& ſequit̃ d.Domi.ĩ c.Romana.§.cõtrahẽtes.de fo.cõpe.li.vj.ad quod etiã vide,quæ dixi ſ.de fo.cõpe.c.dilecti.in prin.q.ver.xij.quẽro.Hoc tñ fallit.primò in terminis Cle.j.de fo.cõpe.Itẽ,põt dici,q̃ fallit in citatione,q̃ fit in principio iudicij,q̃ poteſt fieri ſine cauſæ cognitione.ad qd̃ tñ vide qd̃ dicã.j.art.xx.¶ In cõtrariũ tñ poſſet argui ex his,q̃ dicã.j.e.art.q.x.¶ Et aduerte:qa hic nõ examinam⁹ ex quo loco, tãquã ex fo.cõpetẽti poſsit fieri citatio:qa de hoc latè tractatũ fuit ĩ ti.de fo.cõp.ſed hic tractam⁹ de citatiõe data fori cõpetẽtia.¶ Circa ſecũdũ mẽbrũ reſpectu citati,ſeu citãdi.ĩ quo loco, ſeu ex quo loco poſsit fieri citatio, p̃ ipſi⁹ mẽbri clariori doctri
3 na, p̃ſequar infraſcriptas q̃ones.¶ †Primò igit̃ iuxta p̃miſſum ordinem

ordinẽ dico,ꝙ cũ citatio regulariter debeat fieri in perſona alicuius,ſeu ad perſonam:ſequitur clara cõcluſio,ꝙ in illo loco fit ipſius perſonæ citatio,in quo perſona ipſa reperitur:niſi aliud obſtet potẽtiæ citãdi ipſum perſonaliter citãdum,ſecũdùm ea, quę videbimus in ſequẽtibus q.& eſt regulare,ꝙ citatio debeat fieri perſonaliter de citãdo,& maximè in his,quę grauis ſunt p̃iudicij:niſi in certis caſibus,in quibus ſufficit qñq; citatio ad domũ,vel ad apothecã, ſeu ad valuas,vel in ſcholis Palatij, vel in alio publico loco ad id deputato,ſecũdùm quod j. videbimus.

4 ¶†Secũdò quęro,an citatio poſsit fieri in domo,ſeu ex domo, & qbus caſib⁹.¶Sol.diſtingue plures citationis ſpecies.¶Prima,de citatione reali.¶Secũda,de citatione p̃ edicta. ¶Tertia, de citatione p̃ epiſtolã.¶Quarta,p̃ vocẽ p̃conis.¶Quinta,per cãpanã.¶Sexta,de citatione verbali in pſonã.¶Septima,de ci-

5 tatione ad domũ.¶†Quò ad primã ſpeciẽ,cũ loquimur de reali citatione,per quã pſona capiť,dic ꝙ illa nõ poteſt fieri in domo:vt l.plericq.ff.de in ius voc.& in l.nemo de domo.ff.de reg. iur.quoniã domus debet eſſe vnicuicq; tutiſsimũ refugiũ:vt d. l.plericq.¶Et hæc cõcluſio procedit primò,ſiue ſit domus quã quis habitat maiori tẽpore anni,ſiue etiam minori:dũmodo ibi tũc reperiatur:quia nec in tali domo realiter citari debet,nec ex tali domo extrahi poteſt.facit in ſimili.l.j.qui teſta.fa.poſ.tenet Io.Pet.in l.plericq.ff.de in ius vocã.quãuis aliquid ſit dicẽdũ in alia materia.de qua dicetur.j.q.iij.ſed ſi ibi nõ habitaret:licet eſſet domus propria, poſſet in illa realiter citari.facit d.l.plericq. inquãtũ loquitur per verbũ Receptaculũ & refugiũ.& p̃ argumẽtũ à cõtrario:qa dicit,ꝙ nõ põt extrahi de domo in qua habitat.facit ff.de in ius vocã.in l.adoptiuũ.§.patronũ.& l.inter ſtipulãtẽ.§.j.ff.de ver.ob.& gl.ĩ l.apud antiquos.ĩ prĩ.C.de fur.

6 ¶†Secũdò procedit dicta cõcluſio,ſiue ſit domus propria,ſiue etiam cõducta:vt in l.lex cornelia.§.domus.ff.de iniurijs.& in l.q domũ.& in l.nec in ea.§.ſed domus.& ibi p̃ Bar.ff.de adul. ¶Dñs Nell⁹ de ſancto Gemi.ĩ trac.bãnitorũ.iij.parte primi tẽporis,q.iij.¶Tertiò videť procedere prędicta cõcluſio,etiã in apotheca,ſiue ſit p̃pria,ſiue cõducta.ar.no.per Bar.in l.j.§.manumittitur.ff.de lib.ag.de quo latius dicetur.j.in iij.quæſtione. ¶Quartò procedit nõ ſolùm in domo vrbana, ſed etiã in ruſtica:quinimo etiã videtur procedere in capãna.arg.gl.Inſti.de re.diui.§.appellatione autẽ.vbi glo.ſentit,ꝙ appellatione domus,veniat capãna.ar.l.vrbana prędia.ff.de verb.ſig.Dicit tamẽ illa glo.ꝙ quidã tenẽt cõtrarium.¶Bal.verò in ti.de fratribus,de nouo beneficio inueſti.in vſib.feudo.dicit,ꝙ inſpici debet cõmunis vſus loquẽdi.& dicit,quòd illa capãna,quæ eſt ad vſum beſtiarũ,nullo modo dicitur domus. Tradit etiã clar⁹ Doctor.d.Thomas Docij in l.j.§.j.ff.de ope.no.nũ.¶Ego dicerẽ, ꝙ etiã ſi eſſet capãna in qua habitaret propria, vel conducta: non deberet extrahi, dũmodo cõſtaret ex ſolo tecto & pariete.ſecus ſi eſſet capanna ad fenum, vinũ, vel beſtias deſtinata.

7 ¶†Quintò procedit,ſi modo ſit perſona intra clauſurã dom⁹, ſeu oſtij.Secus ſi ſit in limite extra clauſurã,vel in porticu,vel in theatro.argumẽto eorũ, quæ notãtur in l.certã.§.hoc ſenatus. ff.de leg.j.& in l.j.§.hoc interdictũ.ff.de cloacis.ſecũdùm Ioãnem Petruciũ in d.l.plericq.¶Quod ego intelligerẽ verũ,ſi modo limes eſſet extra clauſurã:ſecus ſi eſſet infra clauſuram:quia clauſura erat extra limitẽ:& ipſum limitẽ includebat.Et idem dicerẽ de porticu,vel theatro:ſi modo theatrũ vel porticus nõ eſſet clauſus:ſecus ſi eſſet clauſus,iunctus cũ domo:& ideò ego arbitrarer,ꝙ ex horto coniuncto domui,qui clauditur ſimul cũ domo,& maximè ſi clauſus vel circũdatus eſt muris,& in ip̃m intratur per domum,faciunt no.in l.teſtatus.ff.quẽadmo.ſerui. amit.& xij.q.ij.c.fi.& in l.vxorem.§.legauerat.ff.de lega.iij.& quod traditur.in c.Raynucius.de teſta.ſecus ſi hortus nõ haberet introitũ per domũ: ſed volens intrare hortũ deberet prius domum exire:licet hortus eſſet cõtiguus domui.arg.prædictorum iuriũ.facit etiã.l.prædijs.ff.de leg.iij.& ad id quod dixi de porticu,vide quod no.Spe.in ti.de po.§.j.ver.ſed pone.& per Io.An.c.inter alia.j.de immu.eccl.& per Ang.de Are.in tractatu maleficiorũ,in verbo,inſultũ.Et ad p̃dicta vide,quæ dixi.j. eo.ti.c.iij.ar.xvj.q.xxij.in ij.principali membro,in primo caſu.

8 ¶†Itẽ aduerte,quia quę dixi de limite,procedũt,ſi modo nulla pars corporis eſſet intra clauſurã:ſecus ſi caput eſſet intra clauſurã:licet reliqua pars corporis eſſet in limite.arg.no.in l.cùm in diuerſis.ff.de relig.& ſump.fu.faciũt no.per Doc.in l.quod cõclaue.ff.de dã.infec.& quod no.Hoſ.in ſumma in tit.de baptiſmo.§.quæ.verſi.quid ſi qua mulier.& iſtud eſt indubitatũ reſpectu capitis.¶Sed maius dubiũ eſt,ꝙ ſi aliud mẽbrũ,puta, pedẽ vel brachiũ retineret intra clauſurã oſtij,& caput & reliquã partẽ corporis in limite.dicit dictus Io.Petru.ꝙ etiã tunc nõ poteſt realiter citari.arg.l.vulgaris.ff.de fur.licet in cõtrariũ faciat d.l.cùm in diuerſis.¶Sed prędicta cõcluſio videtur ſequẽda,tãquã fauorabilior:maximè quia tex.in d.l.plericq.& ſimiles ponderãt,ꝙ nõ extrahatur quis de domo.ergo nec in totũ, nec in parte.arg.eorũ,quæ notãtur in l.ſtichũ,qui meus erit.ff. de leg.j.& in l.cõtrouerſia.ff.de trãſac.& quod ibi no.gl.in ſimi

9 li.†Quinimo idẽ dicit præfatus Doc.ſi membriculũ immiſiſſet intra clauſurã,vt puta digitũ:quia anima eſt tota in toto,& tota in qualibet eius parte:ſecũdũ ea,quæ tradũtur per Bar.in l.ſtipulationes nõ diuidũtur.ff.de verb.ob.in j.col.facit etiã tex.& quod ibi no.Bar.in l.ſi cui.ff.de ſer.¶Tu dic,ꝙ quãuis iſta opinio videať ſatis æqua,& fauorabilis libertatis,fauore & odio captu ræ:tñ in cõtrariũ fortiter obſtat:quia mixtũ ſemp attribuiť digniori:vt no.in l.quæriť.ff.de ſta.ho.& in l.ſed ſi ex meis.§.j.& in l.quãquã.§.fi.ff.de acqui.rerũ do.& in c.quãto.s̃.de iud.ergo ſi reliqua pars corporis,maximè caput,etiã extra clauſurã eſſet: videť ꝙ poſsit capi.ar.d.l.cũ in diuerſis.& pro hac cõcluſione facit,quia qñ duę ſunt qualitates inſeparabiles,attẽdiť qualitas, quæ nocet:& nõ quæ prodeſt:vt l.j.in fi.cũ l.ſeq.ff.ad Syll.& l. ij.§.ſi à pupillo.ff.ꝙ emptore.& in c.ſup quęſtionũ.§.ſi verò. de offi.dele.& in c.ad probãdũ.de re iudi.& maximè cũ facultas capiẽdi habeat fundatã intẽtionẽ à iure cõmuni, q̃ facultas ſpeciali fauore domus prohibeť.facit.ff.de mil.teſt.in l.eius militis.& ideò debet attẽdi cauſa,q̃ nocet &c.vt dictis iurib⁹.et ſic

10 apparet,ꝙ p̃dicta quęſtio eſſet ſatis diſputabilis.¶†Sed ex p̃cedẽti deciſione,quę,vt dixi,eſt æqua & fauorabilis,inferť,ꝙ fugat⁹ à familia ꝙ ciuili debito,ſi intromiſit caput vel mẽbrũ intra oſtiũ dom⁹ habitatiõis ſuæ,nõ põt inde extrahi:& ſi extraheret,debet de facto relaxari:vt d.l.plericq.quod no.pro his,q fugiũt ante Palatiũ magnificorũ dñorũ noſtrorũ,qui locus eſt tutiſsimũ refugiũ:nã ſufficit,ꝙ aliquod mẽbrũ immiſerint in illũ locũ,nec ex eo,ꝙ familia inuenerit debitorẽ extra domũ, & ipſum fugiẽtẽ fugauerit, põt illũ de domo extrahere:ſicut nec potuiſſet ſi à principio fuiſſet in domo.facit tex.in d.l.plericq inquãtũ dicit,refugiũ.Quinimo fortiꝰ,ſi familia iã cœpiſſet eũ extra domũ,& ipſe adhuc trahẽs capiẽtẽ intrauerit domũ, vel immiſit mẽbrũ intra clauſurã dom⁹,nõ debet inde extrahi : qa licitũ fuit ſibi refugere ad domũ:vt d.l.plericq.facit quod in ſimili habeť in l.barſatorã latronẽ.C.de fideiuſ.ſecũdũ Io.Petr. ¶Sed tu aduerte:quia in cõtrariũ facit l.quod ait.§.quod ait.ff. de adul.cõſiderãdo terminos per cõtrariũ:quia quãuis licitũ ſit patri adulterũ repertũ in domo habitationis ſuæ,vel ſui generi,interficere ſimul cũ adultera,& nõ eſſet licitũ interficere extra domũ,ſi tñ reperit in domo:& ipſum fugientẽ extra domũ inſecutus ſit,licitũ eſt ipſum extra domũ interficere : quãuis ſi à principio fuiſſet repertus in illo loco,nõ potuiſſet ibi interfici. illum tex.pro ſingulari allegat Põta.in l.iij.§.Prætor ait.ff.de dam.infec.& domi.Thomas Doc.in l.j.C.de ſeruis fugitiuis. ¶Ego memini,quòd in primo anno ſtudij mei in legibus,quibus in primis poſt gramanticam operam dedi,quam doctiſsimus ſcholaris dominus Matthæus de Vada diſputauit quęſtionem,vtrumſtante ſtatuto,prout eſt hic Senis ,quòd quis non poſsit capi in certa parte plateæ,quæ eſt ante palatium magnificorũ dñorum,quòd cùm Berruarij aliàs Birrones vellẽt capere quẽdã,& ipſe aufugeret verſus palatiũ,& peruenisſet ad illũ locũ vbi à prĩcipio capi nõ potuiſſet:diſputauit, vtrũ in illo loco poſſet capi:ſed nõ recordor nũc de deciſione.ſed ſimilẽ quæſtionẽ diſputauit Oldra.quã refert Io.An.in addi. Spec.in ti.

11 de accu.§.ſequitur.in tertia parte.in ver.vbi quęrit †ponę,duo ſunt ſtatuta Paduana,quorũ vnũ præmiat capientẽ, & præſentantẽ bannitũ ad mortẽ.Alterũ verò.punit euntem inalterius territorium,vel diſtrictum ad aliquẽ capiendum. Stantibus ergo dictis ſtatutis Titius ad mortẽ de Padua bannitus habitabat in finibus diſtrictus Paduani.ad quem capiendum ibat Seius,quo viſo, Titius arripuit fugam,quem Seius ſecutus eſt in diſtrictu Paduano,& ipſum fugientem atq; fugatum:tandem cœpit in territorio Veronenſi conſinguo territorio Paduano & ipſum præſentauit Poteſtati Pudue.vnde quærebatur,an ſibi præmiũ,vel pœna deberetur.¶Soluendo concludit Oldra. quòd debetur pœna.& pro ipſa ſolutiõe illũ referẽdo Io.An. mutato tñ ordine,mouetur multis medijs.¶Mouetur primò per tex.vbi dicit eſſe caſum in l.quis ſit fugitiuus.§.item.aliàs idem Celſus ſcribit.ff.de edi.edic.quod ſic declarat.nã tota illa lex vſq; ad.§.idẽ ait.tractat de illo,qui conſummauit fugã.& in d.§.idẽ ait.incipit tractare de illo,q eſt in actu fugiẽdi.& dicit, quòd ſi nõ põt dictũ inſequentẽ euadere,nõ dicitur fugiẽs,ſeu fugitiuus.& dictus §.idẽ Celſus.rñdet quęſtiõi,quomodo poſſet ſeruus in ipo actu fugiẽdi dictũ inſequẽtẽ euadere.et rñdet ꝓpter facti impoſsibilitatẽ vel difficultatẽ.& gl.ibi exẽplificat vt quia fugit ad inimicos Domini.Deĩde ſubdit tex.multomagis fugitiuus eſt,qui ſe cõfert vñ adduci nõ poſsit. quod exẽplificat gl.vt eſt Ferrariæ,q̃ tribuit priuilegiũ fugiẽtibus ad ſuũ

territoriũ,& iſte eſt caſus noſter ſecũdùm Old.quia ex iure loci, nõ debebat ingredi territoriũ Veronẽſe,ad quod etiã adducit. l.ſi filius.§.fi.ff.ad maced. ¶ Secũdò mouetur:quia licet aliquid inchoetur ſine culpa & pœna,ſi tamẽ deducatur ad ſtatum ex ſui natura punibilẽ,punitur inchoans,ſi perſiſtat. ſi modo ſine facti difficultate,& iuris pœna deſiſtere potuit:ſed ita fuit ĩ terminis noſtris.igitur &c.quod probat per l.qui cũ maior.primo
12 reſpõſo.ver.certè ſi abolitione.ff.de bo.lib. ¶ †Tertiò mouet: quia certũ eſt,ꝙ cõditio exiſtẽtis in fuga poteſt in eiꝰ cõmodũ variari.Caſus eſt in l.ſi quis in ſeruitute.ff.de fur.vbi ſeruus fugiẽs cũ furto ante,ꝙ̃ peruenire ad locũ deſtinatũ,factus eſt liber.puta,vt dicit glo.quia euenit cõditio ſub qua fuit manumiſſus:ſic ergo & iſti Titio fugiẽti per ingreſſum territorij̃ Veroñ. competere cœpit libertas cõtra inſequentẽ,ad quod etiam addit no.per glo.in l.talis ſcriptura.ff.de leg.j. ¶ Quartò mouetur: quia verba ſecũdi ſtatuti ſunt clara:& quia certa eſt limitatio locorum,& certa illorũ tranſgreſsio,& ſic nulla iuris quæſtio videtur eſſe.argu.l.ancillæ.C.de fur.Nec prodeſt principiũ licitũ: quia propter mixturam recipitur quod nocet:vt no.ff.de regu la Catho.& ibi concordantiæ.facit quod ſupra latius dixi de hoc mixto. ¶ Quintò mouetur:quia conſtat effectũ ſecutum in loco prohibito:& ꝙ iſte finis & conſummatio actus eſt diſtinctus, & ſeparatus ab ipſo principio per loci mutationẽ: & ſic ex illo diſtincto principio quamuis licito legem non aſſumit. arg.l.ſicuti.§.ariſto.ff.ſi ſerui.vend.& l.quẽadmo.in princ.ff.ad
13 legẽ aquil.& ſic ceſſat illa poteſtas,facit quod in ſimili dicim⁹, ff.de acqui.re.do.in l.naturalẽ.§.illud.& l.in laqueũ. ¶ †Poſtremò facit:quia parificãtur exceſſus in modo,& exceſſus in loco. inſti.de acti.§.huic autẽ.ſed exceſſus in modo puniũtur:vt l.j. C.vnde vi.ergo & exceſſus reſpectu loci.facit ff.de adulte.l.ſi adulteriũ.§.Imperatores.ibi dũ tex.dicit Notatur,qui prius fecit,ꝙ̃ debuit.ſic reſidet Io.And.in dicta addi.Sic etiam decidit Bal.in l.ſicuti.§.ariſto.ff.ſi ſerui.vend.dicens,ꝙ talis captus,ante omnia eſt relaxãdus:& quod capiens tenetur actione iniuriarũ.arg.no.in c.ex parte.in Chriſto.de verb.ſig. ¶ Ex qua deciſione clara ſequitur deciſio propoſitæ.q.per præfatũ ſcholarẽ, ꝙ non licuit Capitaneo in dicto loco ante palatiũ,maximè ſtãte ſtatuto,ꝙ locus ille tutũ ſit refugium,per quæ verba denotatur,ꝙ quis poſsit ad illũ locũ aufugere,ſicut dicimus de refugiẽte ad domũ,& ſicut etiam fugientẽ ad eccleſiã eccleſia defendit: vt in c.cùm in eccleſia.& in c.ſeq.j.de immu.eccl.& in l.præſenti.C.de his,qui ad eccle.confu.& xvij̃.q.iij̃.c.diffiniuit,ſic etiam olim fugiẽtes ad ſtatuã Principis defendebãtur,& ſimiliter hodie,ſi quis fugeret ad corpus Chriſti ſeu euchariſtiã,quẽ articulum latè tractaui in quodam cõſilio,quod feci ad petitionẽ reuerẽdi patris fratris Ioãnis de Capeſtrano.quod incipit, Quãdo articulus ſuper quo ad præſens cõſultus &c. ¶ Et prædicta
14 notabis:quia vtilia ſunt ad deciſionẽ aliarum queſtionũ. ¶ †Et ex prædictis ego infero,ꝙ exiſtens in domo,non poteſt citari realiter:etiam ſi oſtium ſit apertum:dummodo ſit intra clauſuram.quamuis Ang.teneat cõtrarium dicens,ꝙ cauti debẽt eſſe debitores,vt teneant oſtia clauſa, ſi noluit capi perſonaliter, & extrahi de domo pro debito ciuili. ¶ Sed hæc opinio cõmuniter reprobatur in d.l.pleriſq;.& patet reprobatio ex ſuperioribus:nam ſi fugiẽdo & intrãdo,vel mẽbrum tenẽdo intra clauſurã non poteſt extrahi,ergo longè minus ſi eſt intra domum: licet oſtium ſit apertũ.nec obſtat textus in l.ſatiſq; pœnæ.ff.de in ius vocando.ibi dum dicit,Sed ſi additum ad ſe præſtet,per quem textum mouetur Ang.quia ille textus non loquitur de citatione reali:ſed de verbali,de qua ſtatim dicam in verſi.circa ſextam ſpeciẽ. ¶ Conſulo tamẽ ad opiniones fugiendas,& ad
15 abundantem cautelam,vt claudant bene eorum oſtia. ¶ †Et aduerte:quia in caſibus prædictis,in quibus quis per realẽ citationem nõ poteſt extrahi de domo,ſi fortè vellet extrahi per vim, licitũ eſſet ſibi vim vi repellere:& officiali volenti extrahere ſine pœna reſiſtere,ſecũdùm Bal.in d.l.pleriq;.quia ſi vis tũc dicitur inferri:vt ibi:ergo poteſt vi reſiſti:vt in l.vt vim.ff.de iuſt.
16 & iu.& in l.j.C.vnde vi. ¶ †Itẽ,quod dixi,ꝙ quis non poteſt in domo realiter citari:habet locũ in cauſa ciuili:ſecus in cauſa criminali:quia poteſt tũc etiam in domo capi,& inde extrahi:vt in auẽ.vt nulli iudicum.§.quoniã.& §.ſi quis verò comprehẽſorum.hoc tenet glo.in l.nemo de domo.ff.de reb.du.& tenẽt Bar.& Doc.in d.l.pleriq;.& do.Ant.poſt Gof.in c.fi.de eo qui
17 mit.in poſ.cã rei ſer. ¶ †Et ex prędictis põt ſumi notabilis cautela ad carcerãdum debitorẽ,etiam pro cauſa ciuili:quia ſi debitor ter citatus ſit cõtumax;& nõ cõpareat:ſed ſtet in domo,& illam nõ exeat,poterit iudex ratione cõtumaciæ illum mulctare:& ſic imponere ſibi mulctã,ſeu pœnã applicãdam fiſco,per id quod habetur in l.j.ff.ſi quis ius dicẽti nõ obtẽp.facit quod no.in c.tuæ.ſ.vt lite non conteſta.& in l.mulctarũ.C.de modo mulcta.vnde propter pœnam ſeu mulctam poterit extrahi de domo:cùm ſit pœna criminalis: quia imponitur ratione cõtumaciæ,quæ cẽſetur delictum:vt in l.omne delictum.§.cõtumacia.ff.de re mili.Et quia etiam pœna venit applicanda fiſco:vn de etiam ex hoc eẽſetur criminalis,per id quod no.glo.& Doc. in l.iij̃.§.fi.de ſepul.vio.de quo dixi in rubrica.ſ.de iud.& poſt quam fuerit captus pro dicta cauſa,poterit recõmẽdari in carceribus pro debito ipſius priuati, per id quod legitur & nota. maximè per Bar.in l.iij̃.ff.de cuſto.reo.Ita dicit Io.de Imo.in c. lator.j̃.de pig. ¶ Et quod propter nimiam cõtumaciam, etiam pro debito ciuili poſsit debitor capi,& incarcerari,no.Bal.in l. cõſentaneum.C.quomodo & quãdo iud.in viij̃.notabili. ¶ Itẽ, & ſecũdò fortè limitari poteſt,niſi ex pacto renũciatum ſit priuilegio.d.l.pleriq;.arbitror enim tali priuilegio poſſe renũciari. ¶ Aduerte tamẽ:quia hæc quæſtio videtur ſatis dubia, propter ea,quæ tradit Spec.in ti.de renun.& cõclu.§.j.ver.item eſt bñficiũ.vbi q̃rit,an pacto poſsit renũciari vel ꝓhiberi quẽ capi.vbi primò ponit argumẽta, per quæ videtur valere dictum pactum,deinde videtur decidere in contrarium.per no.in l.ob
18 es.& authẽ.ibi poſita.C.de acti.& obli. †Sed dicit Io.An.ibi in addit.ꝙ illa quæſtio incidit in illam quæſtionẽ,videlicet vtrum per pactum poſsit renũciari beneficio ceſsionis bonorum:de qua materia ibi per eũ.Cy.Bal.& Doc.in l.j.C.qui bo.ced.poſ. & per Bar.& Bal.& Io.de Imo.& latius per Ludo.Ponta.in l. alia.§.elegãter.ff.ſo.ma. ¶ Et vide etiam quod dixi.ſ.arti.iij̃.q. ij̃.& quicquid dicatur in illa materia in terminis noſtris placet, ꝙ valeat pactũ & renũciatio:maximè accedẽte iuramẽto.argu. notatorum in l.ſi quis in conſcribẽdo.C.de Epi.& cle.& de pactis.& in c.ad audiẽtiã.& c.ſtatuimus.j.de regularibus.& not. per glo.in verbo,Senatuſconſulto.in auẽ.vt ſine prohi.matres. §.petenda.& in l.pactum inter hæredes.ff.ſolu.matri.& eorũ, quæ latius dixi in c.ſi diligenti.ſ.de foro compe. Et ad materiam etiam vide per canoniſtas in c.Odoardus. de ſolutio. & per Io.de Imo.in c.cùm contingat.de iureiurando.& per Fed. conſi.lvij̃.aliàs lx.& per Dominos de Rota deciſio.clj.& ccv. ¶ Et ſic habes expeditum hunc notabilem articulum, an & quando citatio talis poſsit fieri in domo.

¶ Circa ſecũdam ſpeciem de citatione per edicta dic,ꝙ exiſtẽs in domo indubitanter poteſt citari per edicta:vt in auẽ.qui ſemel.C.quomodo & quãdo iud.& in auẽ.ſi verò criminis.C.de adul.tenet Io.petru.in d.l.pleriq;.& mihi placet. Ad quod vide quod latius dicetur.j̃.in xxiij̃.principali articulo.

¶ Circa tertiam ſpeciem de citatione per epiſtolam,etiam arbitror,ꝙ poſsit fieri ad domũ,dummodo exiſtens in domo permittat aditum ad ſe:aliàs ſecus,per ea,quæ ſtatim dicam in verſi.Circa ſextam ſpeciem. ¶ Et vide quod latius dicetur.j̃.in xxiij̃.principali articulo.

¶ Circa quartam ſpeciem de citatione per vocẽ præconis, ſeu proclama dico,ꝙ etiam exiſtens in domo poteſt citari.arg.l.ſi eo tempore.C.de remiſ.pigno.tenet Io.petru.in d.l.pleriq;.& mihi placet.& vide quod dicam.j̃.in xxv.principali articulo.& quod dicetur in verſi.ſeq.quia talis vox præconis fit,vt quam plurimis innoteſcat,de quo in dicto.xxv.articulo.Facit quod notat Ioan.An.in c.Romana.§.contrahentes.de foro competenti.lib.vj.vbi dicit, quòd talis poteſt citari publicè ante domum.per c.fina.de dolo,& c.fina.de eo,qui mittit.in poſſeſ.& tenet domi.Dominicus.

¶ Circa quintam ſpeciẽ de citatione per cãpanam, aut ſimilem modũ dico,ꝙ poteſt fieri etiã de exiſtẽte in domo:quoniã talis ſonus citat gñaliter oẽs,vbicũq; ſint illi³, qui debẽt interuenire ad illũ actũ,qbus ille ſonus innoteſcit,vel innoteſcere poteſt.facit quod dixi.ſ.in ver.Circa ſecũdã ſpeciẽ.& etiã quod dixi in præſenti verſi.& quod latius dicã.j̃.in xxvj.principali articulo.
21 ¶ †Circa ſextã ſpeciẽ de citatione verbali in perſonam,an poſſit fieri de exiſtente in domo,dicendum eſt,ꝙ ſi oſtia ſunt aperta,poteſt nuncius intrare:& verbo citare.Et idem ſi oſtia eſſent clauſa,& exiſtens in domo eſſet in feneſtra:ita quòd apparere & conſpici poſſet:vt d.l.ſatis quæ pœnæ.ff.de in ius vocan.& debet fieri vocatio,ſeu clamatio alta voce,vt quilibet aſtans valeat audire,vt eſt tex.no.& ibi Bal.in l.diffamari.C.de inge.manu.& debet fieri publicè,& verbis apertis,& claris:ita ꝙ intelligatur.ff.de inſti.l.ſed & ſi.§.j.de homi.c.fi.Sed ſi ad eum non patet aditus:quia oſtia ſunt clauſa, nec publicè conſpicitur, tunc non poteſt etiam verbaliter citari, nec poteſt nuncius ſeu lator,oſtia frangere:& ſi frangeret, teneretur de vi,ſecundùm Bal.in d.l.pleriq;. ¶ Nec obſtat ſi diceres,quòd hoc non videtur iuſtum:quia ex quo exiſtens in domo nõ poteſt citari realiter,nec etiam verbaliter:ſi non præſtat aditum, vel apparet in publicum,ſic reportabit cõmodum de malitia ſua,quòd eſſe nõ debet.c.ſedes. de reſcript.cum alijs vulgari.quia reſpondeo,

quòd

q̄ poterit citari per prę̄conem, vel alta voce ante domum, vt ſ. dixi. ver. Circa quartam ſpeciem. Item poterit procedi contra eum, tanquam contra contumacem, per citationem domi factam, ex quo latitat, ſecundùm ea, quæ latius ſtatim dicemus.

22 ¶ †Circa ſeptimam ſpeciē de citatione ad domū abſq; eo, q̄ apprehēdat perſonā realiter vel verbaliter, aduertēdū: quia dubitari cōtingit, vtrū talis citatio permittat, & quibus caſibus. ¶ Circa quod dic, q̄ regula eſt, q̄ quandiu poteſt dominus vel procurator haberi ſeu citari: nō debet fieri hęc citatio ad domū: vt not. in c. cauſam. j. de dolo & contuma. & ibi per do. meum & Ioan. de Imo. & Docto. & probat in l. j. §. j. ff. de libe. agno. & in l. j. §. ſi fortè. ff. quod vi aut clam. & nota. in l. j. ff. de requiren. reis. & in Cle. j. de iudi. tenet Oldr. cōſil. lxxxviij. Ad quod etiam vide quod dixi ſ. in quinto principali articulo. q. iiij. tenet Inno. in c. fi. j. de eo, qui mit. in poſſeſ. & ibi per dominum Anto. Ioan. de Imo. & Dominū meum, & Doct. & per Bar. & moderniores in l. iiij. §. Prætor ait. ff. de dam. infect. vnde debet fieri inquiſitio & diſcuſsio per ciuitatē, an dominus vel ipſius procurator reperiat, vt citari poſsit perſonaliter, vt d. c. cauſam. j. de do. & cōtuma. quę inquiſitio fieri debet in locis, in quibus conuerſari cōſueuit: & ſi non reperiatur pōt fieri ad domū, vt d. c. cauſam. Fiat ergo inquiſitio ſeu diſcuſsio in locis publicis, & in quibus cōuerſari cōſueuit, & apud perſonas notas ipſius principalis, & ipſius cōſanguineos vel amicos: & non ſolū de perſona ipſius principalis, ſed etiā de procuratore, vtrū dimiſerit procuratorē. licet Bar. in l. iiij. §. prætor ait. cenſeat q̄ nō expedit requirere procuratorē, niſi qñ eſt notorium ipſum eſſe dimiſſum. Ad quod vide quæ dixi ſ. in v. artic. q. iiij. ſed tutius eſt ſeruare dictam practicam, etiam ſi non ſit notum q̄ dimiſerit procuratorē, per not. per gl. in d. c. cauſam. j. de do. & contuma. & j. c. fin. j. de eo, qui mit. in poſ. & in l. meminerit. C. vnde vi. tenet Ioā. de Imol. in l. iiij. §. Prętor ait. ff. de dam. infec. ¶ Et ex prædictis infertur, q̄ ſi iudex præcipiat nuncio, q̄ citet ad perſonā vel ad domum, q̄ talis alternatiua reſpiciet ordinem, vt primò ad perſonā, ſecūdò ad domū fieri debeat l. ſcire oportet. §. oportet hoc ff. de excu. tuto. ſ. de reſcriptis. c. cauſam. ſecundùm Bar. l. iiij. §. Prætor ait. ff. de dam. infect. & do. Anto. c. fi. de eo, qui mitti. in poſſeſ. faciūt quæ dixi. j. in ver. ſed circa prædictā q. quid ſi ſtatutū. licet nuncius non debeat referre ſe citaſſe ad pſonā, vel ad domū, per ea quæ dixi ſ. arti. xiij. q. iij.

23 ¶ †Sed aduerte: quia articulus iſte eſt ſatis dubius, intricatus, & difficilis. ſed vt quantū fieri poteſt clarior reddatur, in primis ponam hanc regulā, q̄ in his, quæ ſunt grauis præiudicij, debet quis perſonaliter citari, nec ſufficit citatio domi facta. & hoc verum eſt, ſi citandus ſit præſens: ſi verò ſit abſens, videt ſuffice re citatio ad domum, per d. l. iiij. §. Prætor ait. ff. de dam. infect. ¶ Et ibi dicit Ioan. de Imol. q̄ pauci tex. reperiuntur in iure ciuili, excepto illo, qui loquātur de citatione ad domū. nam cōi-

24 ter abſentiū fit citatio per edicta. ¶ †Sed circa hoc oritur dubium nō paruum, qualiter in terminis noſtris accipiat, abſens. Circa quod Hoſtien. in d. c. cauſam. j. de do. & cōtuma. dicit, q̄ abſens, in iure multipliciter ſumitur: & dicit, q̄ ille dicit abeſſe, qui eſt extra prouinciam: vnde ſi eſt in prouincia, debet citari perſonaliter. Inno. verò in c. fi. j. de eo. qui mit. in poſ. dicit ſufficere abſentiā à ciuitate. allegat no. in aut. de exhi. reis. §. fi. Bar. verò in l. iiij. §. Prætor ait. ff. de dam. infect. diſtinguit, q̄ aut eſt cauſa, quæ indiget celeritate, prout eſt cauſa damni infecti, vel electionis. & ſufficit, q̄ non reperiatur in iudicio ad hoc, vt poſſit fieri citatio ad domum, vt d. §. abeſſe. iuncta l. j. eo. titu. ¶ In cauſis ergo non deſiderantibus celeritatē ſubdiſtinguit, q̄ aut pars nūquam fuit in iudicio: quia iſta eſt prima citatio: & tūc ſufficit abſentia à ciuitate, per l. vt perfectius. C. de anna. exc. cum ſi. Aut aliàs fuit in iudicio, & ſufficit abeſſe à iudicio, vt l. ab eo. & ibi per Bal. C. quomodo & qñ iudex. & ibi dicit Bal. per Cle. cauſam. de elect. q̄ poſt litis cōteſtationē ſemper ſuffi cit citare ad domū. & idem voluit in c. j. de mili. vaſal. qui contumax eſt. Et idem tenet Cy. in aut. ſed & ſi quis. C. de teſti. & Bar. in l. j. §. j. ff. de libe. agno. & gl. in l. j. §. ex hoc edicto. ff. quæſen. ſine appel. reſcin. ¶ Et videtur ſequi Domini de Rota deciſione xlv. & Ioan. And. in regula, prę̄ſumit. de reg. iur. lib. vj. in mercuria. ¶ Guli. verò in d. Cle. cauſam. dicit, q̄ ille dicitur abeſſe, qui eſt extra ciuitatē, vel diœceſim, quo ad materiā electionis de qua ibi, quoniā infra illā ciuitatem vel diœceſim inquirendū & tractandū eſt de electione. xxiij. diſt. c. illud. deinde ſubdit hoc eſſe arbitrariū do. Anto. in d. Cle. plura dicit & ſatis confuſè. ¶ Sed Ioan. de Imo. placet ſecunda opinio Guli. videlicet, q̄ hoc ſit arbitrariū, cùm nō reperiatur declaratū hoc caſu, qualis debeat eſſe abſentia. facit c. de cauſis. ſ. de offi. delega. & quod no. Bal. in l. ea quæ. C. quomodo & qñ iud. Arbitrari aūt debet iudex, q̄ ille dicat abſens, qui nō eſt in loco iudicij, vel in ciuitate, vel vbi cōiter conſueuit morari. Nec obſt. ſecundùm eum tex. in aut. de exhi. & introdu. reis in §. ſi verò. colla. v. quia ibi loquit de honeſtate, nō de neceſsitate. ¶ Mihi ſatis placet prædicta opinio: intelligendo tñ, q̄ abſentiam conſiderare debemus reſpectu loci vbi iudiciū eſt agitādū: ſeu vbi tractandus vel celebrādus eſt actus, de quo quęrit. quare ſi Titius citandus eſſet Mediolani & eſſet citandus in ciuitate Senēſi & ſic extra domicilū, vel extra diœceſim, vel prouinciā ſuam, licet eſſet Mediolani: & ſic in ſua ciuitate; & per cōſequens nō diceretur abeſſe reſpectu ciuitatis ſuę: tñ diceretur abeſſe reſpectu iudicij, & cauſæ, vel actus hic agitandi, & hoc videt conſiderare text. in d. Cle. cauſam. de elect. ibi dum text. dicit, vel ſi domus in remotis exiſtat. ¶ Et intellige ad hoc vt procedat quæſtio, q̄ prefatus Titius hic haberet domū, quam habitaret tēpore quo hic eſſet, vt hic fuit. ¶ Et generaliter, qñ quis diuerſis modis dicat abeſſe, vide in prædictis locis. & aliquid tetigi in c. quoniā frequēter. in prin. ſ. vt lit. nō cōteſt. in quarto prin. arti. fallentia. iij. ver. eſt tñ aduertendū. ¶ Et vide per Archi. ij. q. vj. c. biduū. & per Ioan. And. in c. ſi delegatus. de offi. deleg. lib. vj. & per eundē in c. ſi quomodo. de procurat. lib. vj. & in c. vbi periculū. §. ij. de elect. lib. vj. & inſti. de act. §. rurſus. ver. in ciuitate. ¶ Et ſic ex prædictis colligit, quæ abſentia requiratur ad hoc, vt citatio fieri poſsit ad domū: quia cōiter Doct. ſequūtur prædictā diſtinctionē Bar. de qua ſ. quā ad literā ſequit do. Anto. in d. Cle. cauſam. ponēdo formā cōmiſsionis, quā iudex facere debet nuncio, de qua per Bar. in d. §. Prætor ait quæ eſt

25 iſta. ¶ †Imponit iudex nuncio, quòd perquirat, an citādus reperiri poſsit: & eo nō reperto, referat vt ita demū poſtea fiat citatio ad domū. ¶ Et prædicta diſtinctio Bar. procedit, qñ abſens à ciuitate abeſſet in loco incerto: ſecꝰ ſi abeſſet in loco certo: quia tūc iudex debet dare terminū ad cōparēdum ſecundū diſtantiā loci, vt in d. §. ſi verò. in aut. de exhiben. reis. ¶ Sed tñ licet hoc nō videat reprehēſibile, tñ iudex non videt ad hoc neceſsitari: ex quo ille nō reperit in ciuitate: & ſic videt poſſe fieri citatio ad domū, vt dictū eſt, ſicut hoc caſu pōt fieri intimatio, de qua in d. Cle. cauſam. quæ intimatio habet vim citationis, vel prouocationis ad cauſam, vt in c. j. & in c. cupientes. de elect. lib. vj. & in c. cùm ſit Romana. j. de eo, qui mi. in poſſeſ. & quod tradit in c. cauſam. j. de appellatio. facit quod no. Inno. in c. fi. j. de do. & cōtuma. ¶ Et dicit ſingulariter Pau. in d. Cle. cauſam. q̄ adeo prædicta diſcuſsio ſeu inquiſitio de citādo eſt neceſſaria ad hoc, vt poſsit fieri citatio ad domū, q̄ eius peruerſio vitiat proceſſum. quod eſt ſingulare, & perpetuò notabis. ¶ Et ſic ex prædictis habes, q̄ ratione abſentiæ permittit citatio ad domū: quod intellige, ſi modo abſentia ſit malitioſa, vera, vel præſumptiua: quia tūc pōt procedi ad primū & ſecundum decretū, & ad alios actus grauis præiudicij per citationē domi factā: & etiā ad ſentētiā diffinitiuā, ſi ſit talis caſus in quo poſsit peruenire ad ſentētiā diffinitiuā. vt quia lis ſit iam cōteſtata, vel ſi nō eſt conteſtata, tñ eſt cauſa in qua pōt procedi lite nō cōteſtata, ſecundū ea, quæ latius dixi in c. quoniā. in quarto

26 principali articulo. ſ. vt lite nō conteſtata. ¶ †Et calūnioſè vel malitioſè abeſſe præſumit, ſecundū Inno. qñ quis fuit in iudicio, & poſtea malitioſè ſe abſentat, vt nō poſsit perſonaliter citari, vt in c. fin. de eo, qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. & ibi per Innoc. & probat in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. quibus ex cauſis in poſ. eatur. & tenet Bar. in l. j. §. j. ff. de libe. agno. p tex. in aut. q̄ ſemel. C. quomodo & qñ iud. & do. Nellus de ſancto Gemi. in tractatu bānitorū. in tertia parte primi tēporis. q. tertia & do. Anto. Ioā. de Imo. Do. m. & zabarel. in d. c. fi. j. de eo, q̄ mit. in poſ. & Do. m. in c. cauſam. j. de do. & cōtu. ¶ Sed aduerte: qa hoc nō videt verū: quia licet qs fuerit in iudicio ſemel perſonaliter citatus: tamen ſi debet deueniri ad ſecundū decretū caſus ſpecialis vt puta, in cauſa damni infecti, aut in cauſa liberali, adhuc requiritur latitatio, vt d. l. Fulcinius. §. j. iūcta l. j. & ij. e. ti. quibus ex cau. in poſ. eatur. Itē videtur probari apertè in c. quoniā frequēter. §. porro ſ. vt lit. nō cōteſtata. vbi dicitur, quòd cōtra reū poteſt procedi ad diffinitiuā, lite nō cōteſtata in cauſa matrimoniali & ſpirituali: dūmodo reus ſit cōtumax: ſcilicet verus. vt quia perēptoriè citatus venire contēnit, vel quia malitioſè ſe occultat, & ſic latitat. Vel quia īpedit ne poſsit citari. & ſic illa litera vult, quòd nō præſumatur latitare, eo ipſo quòd fuit in iudicio. & ſic per illū tex. videtur cōfundi prędicta opinio Inn. quā ſequitur. d. Ant. & D. m. & prędicti Doct. & ſequitur etiā Ang. in l. iiij. §. Prætor ait ff. de dāno

27 infecto. ¶ †Et ex prædictis dicit Ioan. de Imol. in d. §. Prætor ait. quòd videt danda alia doctrina, ſcilicet, quòd in caſibus in quib⁹ nō requiritur latitatio, ſufficit citatio ad domū, ſi perſona reperiri nō poteſt: ſed in caſibus, in quib⁹ requiritur latitatio, non ſufficit citatio ad domum: licet perſona non poſsit

reperiri. ¶ Requiritur aũt latitatio ad hoc, vt posſit peruenirı ad ſecundum decretum: & ideo non ſufficeret citatio domi facta: niſi in cauſa damni infecti: & in cauſa liberali, vt d. §. Prætor ait. ¶ Item requiritur latitatio, quando petuntur examinari teſtes ad perpetuã rei memoriam ex parte ipſius rei: non autem quando peteretur examinari propter diuturnã abſentiam, vt in authentica de teſtibus. §. penul. iuncto c. quoniã frequenter. in prin. ver. porrò. de quo aliquid ibi tetigi in quarto principali articu. fallentia prima & ſecunda. ¶ Requiritur etiam latitatio, qñ proceditur contra reum, lite nõ conteſtata, ad diffinitiuam, in caſibus ſpecialibus. de quibus in d. c. quoniam. ver. porrò. Aut in ſimilibus, de quibus ibi dixi in decimo principali articulo in fallentĩs. niſi quãdo procederetur lite conteſtata in cauſa appellationis, vel qñ procederetur lit. non conteſtata contra ipſum reum, vel etiã quando procederetur lite cõteſtata contra actorem. ſecundùm ea, quæ traduntur in auẽ. qui ſemel. C. quomodo & qñ iudex. de cuius authoritatis intellectu dixi in c. iĩ. s̃. de libel. obla. in xxvj. principali articulo. q. iĩ. & ſecundũ ea, quæ traduntur in l. properandũ. §. j. C. de iudi. & l. fi. §. illud C. de tempo. appel. ¶ Et idem, qñ procederetur cõtra reum lite non conteſtata in crimen læſæ maieſtatis: ſi procedit contra ipſum reum abſentẽ, vt in extrauag. ad reprimen. & ibi not. per Bar. in verbo, publicatione: quia in dictis caſibus, ſufficit citatio per edicta, per conſequẽs videtur ſufficere citatio ad domũ: arg. d. §. Prætor ait. facit quod dixi. s̃. eodem arti. x. circa ſecundã ſpeciem. Et de hac citatione per edicta cõmuniter loquitur tex. iuris ciuilis: non de citatione ad domũ: vt s̃. dixi. & ita reſidet Ioã. de Imol. in d. §. Prętor ait. cogitabis, quia articulus eſt ſatis difficilis & intricatus. ¶ Item aduerte, quia dicitur malitioſè vel culpoſè abeſſe, qñ obligatus erat eſſe in loco, & abeſt: puta in clerico obligato ad reſidentiã in beneficio exigẽte reſidentiam. nam præſumitur malitioſè abeſſe, ex quo teneẽ reſidere & ibi non reſidet, vt in capitulo ex tuę. j. de clericis nõ reſiden. ibi latè dixi in tertio principali articulo, ſecus autem ſi beneficium non requirit reſidentiam, vt in c. penul. de cleri. nõ reſiden. de quo etiam dixi latè in d. c. ex tuæ. in ſecundo principali articulo. q. viĩ. Quod tamen dixi de beneficio requirente reſidentiã, limita vt ſtatim dicam de matrimonio. Item poteſt figurari exemplum in marito, ſi abeſt ab vxore: quia cùm teneatur illi cohabitare, ſi abeſt, præſumitur culpoſè abeſſe. facit quod habetur in capitulo, ex parte. j. de ſpon. & ideo tunc poteſt etiã procedi ad diffinitiuã per citationem domi factã. ¶ Sic intelligi poteſt. c. j. j̃. qui ma. accu. poſ. & c. perlatũ. j̃. qui ſi lĩ ſint legi. ſecundũ Inno. & Doc. cõmuniter in d. c. fi. & ſequitur etiã zab. ibi in vtroq; exẽplo de clerico & marito. Et Ang. in d. §. Prætor ait. & Spe. in titu. de cita. §. ſequitur ver. ſed nunquid ſufficit. ¶ Sed dicit Io. de Imo. q hoc nõ videtur verũ per id, quod habetur in. c. quoniã. §. ſi autẽ. s̃. vt lite nõ cõteſtata. vbi expreſſè dicitur, q ſi abſens ex propria volũtate nõ appareat, q malitioſè abſit, nõ poteſt procedi ad diffinitiuã. nec ob. c. per latum. quia ibi ſolũ diſputatur, an filĩ ſint legitimi, vt ibi tangit
28 glo. ¶ †Item non ob. c. j. j̃. qui ma. accu. poſ. quia ibi erat abſens ex culpa propter delictum, vt ibi tangitur ſecũdũ Io. de Imo. prędicta tamen de reſidentia & marito procedũt, quãdo eccleſia agit cõtra clericũ: vel vxor contra maritũ: quia ipſorũ reſpectu, clericus & maritus pręſumuntur culpoſè abeſſe. ſecus autẽ ſi alius vellet agere cõtra eos aliqua actione perſonali, vel reali, aut mixta: vel etiã ſi procederetur per viã inquiſitionis, aut accuſationis ad petitionem alicuius: quia tunc non ſufficeret citatio domi facta, vt procedatur ad ea quæ ſunt grauis præiudiciĩ ex quo aliter non apparet de malitioſa vel culpoſa abſentia. & rationem diuerſitatis arbitror poſſe aſsignari, quia quantum ad extraneam perſonam, non poteſt dici malitioſè abeſſe: cùm poſſet extraneo dici, quo ad te liberas ædes habeo vt dicit
29 tex. in l. loci corpus. §. cõpetit. ff. ſi ſerui. vendi. ¶ †Sed aduerte, quia in cõtrariũ facit. nam prædicta ratione cõſiderata, videẽ dicendũ, q ſi aliquis teneẽ ſoluere certo loco & termino, ſi ab eo loco in eo termino abeſt, videẽ malitioſè abeſſe: cũ pro ſolutione eo tẽpore faciẽda tenereẽ ibi adeſſe. Et ſic vt cõtra talẽ procedi poſſit ad miſsionẽ in poſſeſsionẽ, vel ad ſentẽtiã diffinitiuam p citationẽ domi factã. ¶ Sed hoc non placet Inno. q hoc caſu poſsit procedi ad ſentẽtiã, licet poſsit procedi ad miſsionẽ in poſſeſsionẽ. ¶ Et eſt ratio diuerſitatis, quia nõ ita pręcisè teneẽ debitor ad ſoluẽdũ, ſicut maritus reſpectu vxoris ad cohabitandũ & debitũ reddendũ: & clericus ad reſidẽdũ, & ſeruiendũ eccleſię. quod eſt bene notandũ pro ſimilibus caſibus. Et hanc opinionẽ ſequitur Domi. m. in c. fi. j̃. de eo, qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſeruan. & domi. Anto. ibi. ¶ Et hæc quæ dixi, qñ abſentia eſt malitioſa ſeu culpoſa, vera vel præſumpta eo, q iudicio iam cœpto, vel ſatiſdatione præſtita de iudicio ſiſti, pars abeſt: procedunt, vt poſsit fieri citatio ad domũ, ſi modo durat inſtantia. ſecus ſi ſit finita: vt quia lata ſit abſolutoria ab obſeruatione iudiciĩ, ſeu ab inſtantia, vt dixi in c. penul. s̃. de iudi. in xxx. principali articulo. eo, q peremptа inſtantia, omnia acta ordinatoria intelliganẽ perempta, vt dixi in d. c. penul. in xxviĩ. principali articulo. & ideo ſi aduerſarius eſt de nouo citandus, debet citari ſub ea forma, qua fuiſſet ab initio citãdus: licet ſecus eſſet, ſi ſolũmodo circunductũ eſſet edictũ: quia talis circunductio nõ eſt tantæ efficaciæ: quia ſolùm citationẽ & non acta præcedentia perimit, vt in l. poſt edictũ. ff. de iudi. de quo per Inno. in c. conſuluit. de offi. deleg. & latius dicam. j̃. articulo. xxxiĩ. tenet Anto. in c. fi. j̃. de eo, qui mit. in poſ. ¶ Item prędicta procedunt, qñ abſentia eſt malitioſa, vera, vel pręſumpta, vt dixi. ſed ſi abſentia non eſſet malitioſa, ſeu culpoſa, contra abſentẽ non poteſt procedi per citationẽ domi factam, ſeu ad diffinitiuam ſententiã: etiam vbi ſtatus ſeu qualitas cauſæ petitur, vt quia iam lis ſit conteſtata, vel ſumus in caſibus, in quibus poſsit procedi lite non conteſta. ad diffinitiuã. & ſimiliter etiam per talẽ citationẽ non poteſt procedi ad ea, quæ ſunt grauis præiudiciĩ. puta, ad venditiones fiendas ex ſecundo decreto, vel ad excõicationem: quia in iſtis requiritur vera contumacia. facit c. conſultationibus. s̃. de offi. deleg. & l. Fulcinius. maximè in §. illud. ff. quibus ex cauſis in poſſeſ. eatur. quę lex eſt magnum fundamentũ in hac materia. nam ſi nõ ſufficit citatio ad domum, vt fiat venditio: niſi reus latitet, vt ibi dicitur, multò minus debet ſufficere ad ſententiã diffinitiuam. faciunt no. per gl. in d. c. conſultationibus. & hoc tenẽt do. Anto. & Doct. in c. fi. de eo, qui mit. in poſ. ¶ Quod procedere videẽ, niſi eſſent cauſæ celeritate indigẽtes, per l. iiĩ. §. Prætor ait. ff. de dam. infect. ¶ Sed tu ad id quod dixi de excõicatione vide, quod dixi in c. nulli. j. de ſent. excõ. in viĩ. prin. art. q. ñ. ¶ Item, quod dixi de venditione, limitat ſingulariter Inno. in c. dilecto. de verbo. ſignifi. videlicet, q non poteſt fieri venditio cõtra non latitantem: qñ, ſi ipſi abſenti non latitanti, vel etiã pupillo, qui nõ põt latitare, hoc non expedit: quia talis venditio cederet in eorum damnum: ſecus aũt vbi illis expediret: quia cederet in eorũ vtilitatẽ, vt puta, quia vigeret debitum vſurariũ, vel ſub aliquo intereſſe, vel ſub aliqua pœna, vnde vtilius eſt vendere rẽ in qua facta eſt miſsio, quàm q currant vſuræ, vel illud intereſſe, per d. l. Fulcinius. §. adeo. ſecundũ Inno. & ſequiẽ Do. m. in c. fi. de eo, qui mit. in poſ. tractabo vtrũ per talẽ citationẽ domi factã contra nõ culpoſè vel malitioſè latitantẽ, poſsit procedi ad ſe
30 cundũ decretũ. & an, & qñ. ¶ †Et ex prædictis infertur, vtrũ per prędictã citationẽ domi factã, poſsit quis banniri: de quo per Gandinũ in tractatu maleficiorũ. & Albericũ de Roſate in tractatu ſtatutorũ, & do. Nellum in tractatu bannitorum, in tertia parte primi tẽporis. q. iĩ. qui primo arguit q poſsit, per l. j. §. j. ff. de libe. agnoſ. & l. aut qui aliter. §. ñ. quod vi aut clam. ¶ In contrariũ verò arguit: quia cum iſta ſit pœna cõtumaciæ, vt l. j. §. quid ergo. ff. de vent. inſpi. & in l. j. ff. ſi quis ius dicenti non obtemp. cum ſimi. ergo nõ poteſt imponi per citationem domi factã, cùm ignorans nõ poſsit dici contumax, vt eſt bonus tex. in l. j. §. Item cùm ex edicto. ff. quæ ſentẽtiæ ſine appella. reſcindantur. ¶ Solu. dicunt ipſi, q de cõſuetudine ſeruatur, q ſufficiat citatio ad domũ: dummodo præceſſerit diligens inquiſitio & diſcuſsio perſonæ, ſecundũ ea, quæ ſuperius dicta ſunt. Dyn. tñ tenebat indiſtinctè ſufficere citationẽ domi factã, per l. ſcire oportet. §. oportet. ñ. ff. de excu. tuto. ſed ille tex. non probat: quia loquitur alternatiuè. vnde debet intelligi, q ſi nõ reperiatur perſonaliter, poſsit fieri domi, vt s̃. dixi & ſtatim ſubĩciã. ¶ Sed aduerte, quia in criminalibus videẽ, q ſufficiat citatio domi facta: & ſic videẽ poſſe bãniri ratione criminis: ita voluit Bar. & poſt eum Ioã. de Imo. in l. inter accuſatorẽ. ff. de pub. iudi. & tenet Ang. de Are. in tractatu maleficiorũ, de quo per Spe. in tit. de accuſa. §. j. ver. ſed nunquid. in tertia parte. q procedit, ſi modo veriſimile ſit, q peruenиat in notitiã citati. de quo dic vt latius dixi in c. qualiter. ñ. j. de accuſ. j̃. in principali
31 ar. q. lxx. ¶ †Et not. etiã circa prædicta, q notificatio facta ad domũ facit currere terminũ, qui nõ currit niſi ſcienti, vt d. l. ſcire oportet. §. oportet. ñ. & illũ text. dicit ibi Iacob. de Are. q ſi ſententia eſt lata contra abſentem, & notificata ad domũ, q ex eo, quia per hoc præſumitur peruenire in notitiã illius, contra quem lata eſt ſententia, ſtatim labitur terminus ad appellandũ. quod eſt valde ſingulare & menti tenendũ, ſecundùm Bald. in d. §. oportet. ¶ Et aduerte, quia quæ diximus, q ſufficit citatio ad domum ratione abſentiæ, videretur procedere, ſi ignoratur vbi ſit, qui eſt citandus: ſecus aũt ſi ſciretur vbi ſit: licet abſit: quia tunc videẽ ibi perſonaliter citandus, per no. per Ioã. And. & do. Anto. in c. fi. j. de eo, qui mit. in poſſ. & p Ioã. And. in c. Romana. §. cõtrahentes. de foro cõpe. lib. vj. & per Archi. iĩ. q. ix. c. caueant.

ix.c.caueant.¶Faciunt etiã not. per Ioan. de Imo, poſt Doc. in.c.ex tuæ.j.de cleri.non reſi. & quod ibi dixi in vij.principa. arti.q.ij.& quatuor ſequẽtibus.¶Et debet hoc caſu aſsignari, ſeu ſtatui cõgrua dilatio:& ſi daret nimis breuis,poſſet appellari,ſecundũ do.Ant.in.d.c.fi.de quo latius dicã in materia dilationũ.Et ſi tu diceres,quomodo poteſt iſte citari,ſi eſſet abſens extra territorium,videad hoc quòd latius dicam.j.e.arti. q.ix. ¶Eſt etiam circa prædicta aduertẽdum:quia cõiter per ſtatuta prouidetur de mõ &forma citãdi:& quãdoq; diſponũt, quòd ſufficiat ſola citatio ad domũ: & tũc indubitanter ſufficeret in caſibus à ſtatuto diſpoſitis,& ſecũdũ quòd ſtatutũ diſponeret, forma penitus eſſet ſeruãda,ſecũdũ ea quæ dicã.j.in xx.princi
32 pali articulo.¶†Sed circa hoc quæro,quid ſi ſtatutũ diſponit, quòd citatio debeat fieri ad perſonã,vel ad domũ:vtrũ ſine diſcuſsione principalis,vel ipſius procuratoris,de qua ſupra dictũ eſt,ſufficiat citare ad domum?¶Solutio Bart.in.l.iiij.§.Pętor ait.ff.de damno infec.& do.An.& Do.m.in.c.cauſam.j.de do. & contum.& Ioã.de Imo.in Cle.cauſam.de elec.dicũt, quòd ſufficit ad hoc,vt ſtatutũ aliquid operetur:& aliquid addat iuri communi,per l.ſi quãdo.C.de inoffi.teſt.& l. ſi quãdo.ff.de leg.j pro quibus allego tex.opti.in.c.paſtoralis.j.de appel.vbi clauſula,appel.remota.licet ſit odioſa:tñ intelligi debet legitimè & ꝓbabiliter,nõ de fruſtratoria,ſecundũ ius cõe ad hoc,vt aliquid operetur:quia lex nõ debet ſeruire de vẽto,vt ĩ.l.quod labeo.ff.de car.edic.facit c.cõmiſſa.de cle.li.vj.¶Et hãc opi.tenet do.Ant.in.c.fi.de eo,qui mit.in poſſeſ.quia, vt dixi, debet aliquid operari,per d.l.ſi qñ.& c.ſi Papa.de priuile.li.vj.¶Sed cõtra prædicta oppo.de notatis in c.ex literis.s.de conſti.& in c.dilectus & in c.ad audientiã.j.de cleri.nõ reſi.& in c.ex parte.iij.j.de verb.ſig.in quibusprobatur,quòd ſtatutum diſponẽs id,quod ius cõe,recipit omnes limitationes & declaratiões iuriscõmunis:ſed ius cõmune declarat dictam alternatiuam ſcilicet cites ad perſonã, vel ad domũ,vt ſit ordinis.& ſic primò ad perſonã,ſecundò ad domũ fieri debeat.igitur &c.¶Et ad idẽ facit quod no.Inn.in.c.cauſam.de præſcrip.& quod traditur in l.ij.ff.de noxa.& in l.tale pactũ.ff.de pact.& per Io.And.in regula ꝓ poſſeſſore.de reg.iur.li.vj.¶Solutio.diſtingue ex mẽte Domini mei,& clarius,quã ipe eo,quòd ſatis obſcure loquit quòd aut ſtatutũ loquitur propriè,& propriè intellectũ reſonat idẽ,quod ius cõe:& tũc recipit interpretationẽ à iure communi,ita loquuntur cõtraria.¶Aut ſi intelligeremus ſtatutũ ſecundũ ius commune,verba ipſius ſtatuti ſtarent impropriè nec aliquid operarẽtur:ſed ꝓpriè intellecta, aliquid operarent & tunc ad hoc,vt aliquid operarent, debẽt intelligi propriè.ad quod vide Dominũ meũ in.c.cauſam.j.de do.& cõtu.vbi ſubdit,quòd hoc maximè procedit,vbi tale ſtatutũ fuiſſet editũ à popularib⁹ iura ignorãtibus,& groſſo modo verba attẽdẽtibus ſecũdùm vulgarẽ ſignificationẽ.ar.not.in.l. ſtipulatio iſta. §.hi quoq;.ff.de ver.obl.¶Et ſic ex prædictis colligitur, quòd ſtatutũ,vel eius verba non debẽt impropriari,vt trahant ad diſpoſitionẽ iuris cõis.& ſic nõ ob.allegata in cõtrariũ:quia in illis etiã impropriè intelligẽdo,ſecundũ ius cõe aliquid operaren
33 tur.¶Et vt clari⁹ intelligas,quãtũ ad terminos nr̃os debes aĩad uertere,quòd ſi prædicta verba ſtatuti diſponẽtis,quòd fiat citatio ad pſonã,vl̃ ad domũ,ĩtelligerent ſcd̃m qd̃ ĩtelligit̃.l.ſcire oportet.§.oportet.ff.de excu.tuto.ſcilicet,qd̃ pri⁹ fiat diſcuſsio pſonę,iſta alternatiua ĩpropriè ſumeret eo,qd̃ ad veritatẽ alternatiuæ ſufficit alterã partẽ eẽ verã,vt in.l.ſi is qui ducẽta.§.vtrũ ff.de reb.dub.& in.l.plericq;.ff.de iu.deli.& no.in.c.j.ĩ. de plus peti.Vñ ſi aliter ſumit̃,vt ſit neceſsitatis reſpectu ordinis,ſtatutũ nõ operaret̃:& alternatiua ĩpropriè ſumeret̃.vt ergo ſtatutũ aliquid operet̃,& vt verba nõ ĩproprient̃,cõtra no.ĩ.l.iij.§.hęc verba.ff.de nego.geſt.meritò debet intelligi,vt ſufficiat etiã ad domũ tantũ citare.¶Imo fortius dicit Do.me. in capitulo,paſtoralis.j.de appel.quod vbicũq; diſpoſitio eſſet prorſus inutilis,ſi verba intelligunt̃ vt iacent.& propriè debent impropriari ad hoc,vt diſpoſitio aliquid operetur:etiã ſi diſpoſitio eſſet odioſa per.c.ſi ciuitas.de ſen.excõ. ¶Sed cõtra prædicta ſum ſolitus opponere:quia in ſtipulatione debemus etiã facere interp̃tationẽ,vt actus magis valeat,quã pereat: & ſic vt aliquid operet̃,vt.l.quoties.ff.de ver.ob.& in.l.quoties.ff.de reg.iur.& tñ quia in ſtipulatione verba ſunt propriè & ſtrictè intelligenda,vt in.l.quicquid aſtringendæ.ff.de ver.ob.&tamen in ſtipulationenõ impropriant̃ verba,nec latè interpretantur ad hoc, vt valeat ſtipulatio.hoc ꝓbat̃ ſic.†nã verbũ dare,propriè ſumptum,denotat dominij̃ translationẽ,vt in.l.vbi autem non apparet.in fi.ff.de verb.ob.& iſti.de act.§.ſic itaq;.¶Et latè ſumptum,& ſic impropriè,ponitur quãdoq; pro locatiõe, vt in.l. ſi nullo.ff.locati.& quãdoq; ꝓ traditione ſecũdũ ſubiectã materiã,vt in.l.ſi ſtipulatus.ff.de vſuris.& in.l.fi.ff. de cõdi.ob cauſam.ſed in ſtipulatione ſi ſtipulor rem meã mihi tradi,valet ſtipulatio,vt in l.ſi rem tradi.ff.de verb.obli. ergo ſi ſtipulor rem meã mihi dari,ex quo nõ põt valere in ꝓprio ſignificato: quia quod meũ eſt mihi dari nõ põt,vt in d.§.ſic itaq;. & in l.Mæuius.§.duobus.ff.de legat.ij. ergo ad hoc vt valeret ſtipulatio, verbũ,dare,deberet impropriari,& latè ſumi pro traditiõe:ſed cõſequẽs eſt falſum,vt in l.nemo rem ſuã.ff.de verb.oblig.igitur,&c. ¶Solu.argumentũ eſt difficile,iudicio meo:ſed poſſet dici,vt arbitror,q; illa interpretatio de verbo,dare, q; ponatur pro tradere,nõ eſt interpretatio,etiã impropriè:ſed potius dicitur extenſio propter ſubiectam materiã.¶Vel forte melius in præalleg.l.nemo rem ſuã.intẽdebat ſtipulans propriè ſtipulari reſpectu dominij̃:& ideo vltra ipſorũ cõtrahentiũ intentionẽ, ipſius ſtipulationis cõtractus nõ operat̃.ar.l.nõ omnis.ff.ſi cer. peta.ſecus autẽ ſi ſubiecta materia reſpiceret traditionẽ. ¶Vel põt dici,q; prædictũ argumentũ nõ obſtat primæ diſtinctioni:quia talis ſtipulatio nõ intelligeretur propriè,ſi verbũ,dare, ponat̃ pro traditione,ſed cõtradicit dicto Do.m.in d.c.paſtoralis. vnde poſſumus dicere,q; illud dictũ nõ procedit. cogitabis.¶Item cõtra prædictam concluſionẽ oppono de not. per gl.& Bart.& Doct. in l.fi.§.in cõputatione.C.de iure deliber. vbi dicunt,q; ſi ſtatutum diſponit,q; hæres teneatur inſolidum creditoribus & legatarijs, interpretari debet ſecundùm ius, q; non confecerit inuentariũ.Ad idem etiam facit quod no.Bald. in l.j.§.vt initio.ff.de poſtu.vbi vult, q; licet ſtatutum dicat, q; nullus infamis poſsit poſtulare,intelligitur,niſi pro his,pro quibus à iure communi conceſſum eſt,vt infamis poſsit poſtulare. ¶Et ad idem etiã faciunt not.per Bald.in repe.l.data opera.C. qui accu.nõ poſſ.col.iij.& per Ang.in repe.l.ſi vacantia.C.de bo.vacan.lib.x.¶Ad quod etiã vide plura alia ſimilia,quę poſui in Cle.fi.quaſi in fi.de ſeque.poſſ.& fruc.in quibus dicit̃, q; etiã verba ſtatutorũ impropriant̃, vt reducat̃ ad ius cõmune: etiã ſi nullus per ſtatutũ producat̃ effectus reſpectu diſpoſiti. poſſumus enim dicere,q; aliquis producat̃ effectus eo,q; addit̃ vinculũ vinculo,ſecũdũ ea,quæ tradunt̃ in c.ij.de conſti.lib.vj.
34 ¶Et ideo prædicta deciſio remanet ſatis dubia,vt patet ex prę dictis.¶†Poſtremò circa hãc queſtionẽ notabis,q; huiuſmodi citatio,quæ fit ad domũ ſolitæ habitationis,debet fieri illis,qui ſunt in domo:& ſi nullus in domo inueniat̃, debet citatio appendi ſeu affigi ad oſtiũ ipſius domus,arg.l.iiij.§.prætor ait.ff. de dã.infec.& ꝓ no.in Laut q aliter.§.j.ff.qd̃ vi aut clã.tenet do. Anto.j.c.fi.j.de eo,q; mit.in poſ.Et ita de conſuetudine ſeruat̃.
35 ¶†Tertiò principaliter quæro,vtrum eo caſu quo poteſt fieri citatio ad domũ, poſsit etiam fieri ad apothecã, ſeu ſtationem, vel vbi citãdus operatur?¶Solu.dic,q; aut apotheca eſt ſubtus domum habitationis ipſius citandi,& poteſt ibi fieri: maximè ſi per domum habetur introitus ad ipſam apothecam.quod intellige reſpectu verbalis citationis,ſi permittit aditum ad eum, vel ibi reperitur: aliàs arbitrarer idem debere dici, q; de domo dictum fuit. vnde cõclude quòd cum iſta apotheca veniat appellatione domus, ex quo eſt ſubtus domum: meritò omnia, quæ dicta fuerunt in præcedenti.q.de domo,etiam hic conueniunt.Si verò apotheca eſt ſeparata à domo,dico q; per edicta, & per epiſtolam,& per vocem pręconis,& campanam poteſt fieri citatio reſpectu apothecæ.quemadmodũ dixi ſ.in q.præcedenti reſpectu domus.Sed hoc caſu,an poſsit realiter ad apothecam, & ſic perſonaliter capi in apotheca. dubium eſt non paruum: & aliàs primo anno quo fui Doctor hanc quæſtionẽ diſputaui:& ſub me reſpondit.d.Homnofrius Tudertinus:ſed in præſentiarum diſputationem habere non potui:& ideo pro nunc inſtitui omittere,& argumenta quædam poteris colligere ex iuribus ſtatim allegandis, poteſt eſſe dubium de citatione fienda ad apothecam, ſecundùm quod dictum fuit etiam.ſ.in præcedenti.q.in vij.ſpecie, an valeat citatio ad domum. Et in hac dubitatione Docto.in Cle.cauſam.de elect. dicunt, q; talis citatio non poteſt fieri ad apothecam:ſed debet fieri ad domũ vbi cum familia habitare conſueuit argu.l.lex Cornelia.§.domum.ff.de iniurijs.& l.j.§.j.ff.de li.agno.& probatur reſpectu intimationis in dicta Clementina,cauſam.nam ibi dicitur,q; nõ debet fieri ad eccleſiam.ſed ad domũ.dummodo domus nõ ſit in remotis.¶Et idem etiã tenent.d.Anto. Domi.m.& Doct. in c.cauſam.j.de dolo & cõtuma. & Bart.in l.iiij.§.Prætor ait. ff.de dam.infect.& in d.l.lex Cornelia.§.domũ.¶Sed aduerte, quia in cõtrariũ videtur fortiter obſtare tex.in l.iiij.ff.de fundo inſtruc.vbi potius inſpicitur fundus,in quo quis operat̃,quàm fundus in quo quis habitat.¶Solu.dici põt,q; ille text. loquitur in alia materia,quæ habet diuerſam naturã ab iſta: quia ibi inſpicitur operatio reſpectu ſubiectæ materię propter legatũ factum de fundo inſtructo,vt ibi traditur per Bar.ſed in terminis noſtris nõ ſufficit: quia debet fieri ad domum habitationis

ſuæ eo,q̃ eſt veriſimile,quòd cum familia ſua ibi ſit,refert ſibi citationem de eo factam: quæ ratio ceſſat in ſtatione,ſecũdùm Bart.in l.item apud Labeonem.§.conuitium aũt.ff.de iniurijs. & tenet Ange.in d.l.lex Cornelia.in princ.Nec obſt.dictus.§. conuitium.quia vt dicit Ange.loquitur in conuicto,q̃ ſufficit vbicunq; fieri,ſed citatio debet fieri in loco,in quo veriſimilius citatus poſsit habere notitiam citationis.

36 ¶†Quartò quæro, quid ſi citandus habet duas vel plures domos,ad quam debet citari eo caſu, quo poteſt citari ad domũ? ¶Solu.text.in Cle.cauſam.de elect.in ſimilibus terminis dicit, q̃ debet fieri in domo,in qua habitare cõmuniter conſueuit.Et dicit ibi gl.ſuper verbo,habitare.q̃ intelligitur,etiam ſi ibi habitet,vt in propria domo: vel etiã ſi eſſet domus conducta, & habitaret vt inquilinus,per text.in l.iiij.§.domũ.ff.de dam.infect. facit quod dixi.ſ.eo.articulo.q.ij.ver.ij.procedit. & tenet Bar.& Doct.in d.§.Prætor ait. & ſufficit ibi habitare abſq; eo, q̃ habeat domiciliũ in illo loco,ſecundùm do. Anto. & Doct. in c.fi.de eo,qui mit.in poſſ. vnde licet ſcholares nõ acquirant domiciliũ in loco ſtudij,aut ſimili.de quo dixi in c.fin.de foro compe.in materia domicilij.in ſexta queſtione principali.maximè in ſecundo membro.Et ibi dixi qualiter põt eſſe domicilium ſine habitatione.Eſt igitur cõcluſio,q̃ exigitur habitatio tempore fiendæ citationis,vt dixi in dicta Cle.cauſam.& tenet dominus Antonius in c.fi.j.de eo,qui mit.in poſſ.¶Sed aduerte,quia ſi habet duas vel plures domos,in quibus habitat,videt inſpicienda domus in qua cõiter habitat.argu.dictę Clem.cauſam.quamuis ibi nõ habitet vltra dimidiã partem ipſius anni, ſed minori tempore: & quamuis ibi non habitet tempore citationis,ſi alibi maiori parte tẽporis cõſueuit habitare,inſpicienda videtur talis domus, in qua maiori parte temporis habitare conſueuit,vt dicit gl.in verbo,cõiter in dicta Clemẽ.cauſam. ¶Sed cõtra hoc facit expreſsè text.& quod ibi tradit Bar.in d. l.iiij.§.Prætor ait ff.de dam.infect.vbi tex.expreſsè vult,q̃ inſpicitur habitatio tẽpore citationis,vt ibi,dum dicit,vbi degit. licet cõſueuerit maiori tempore alibi habitare. ¶Solu.dicit ibi Bar.q̃ ille text.procedit in citatione.text. verò in Cle.cauſam. procedit in intimatione, cùm ibi expreſsè dicatur de domo, quam cõiter conſueuit habitare.¶Paul. verò in dicta Cle.cauſam.tenet cõtra illam gl.dicens,q̃ inſpicitur habitatio tempore intimationis.& hæc opi.etiã reſpectu intimationis,plus placet Domino meo in c.cauſam.j.de dolo & contu.quia non poteſt reddi bona diuerſitatis ratio,inter citationẽ & intimationẽ; ratio enim dictę Cle.cauſam.concludit in contrariũ.nam intimatio de qua loquitur ille text.fit etiã ad ſi.vt facilius perueniat ad notitiã appellati : ſed veriſimiliter facilius perueniet ad notitiã appellati faciẽdo citationẽ ad domũ,quam habitat ad prẽſens, quam ad illã,quam conſueuit habitare: ſi modo illã ad præſens nõ habitat.vnde diſtinguit Do.m.q̃ aut ille, cui eſt intimatio faciẽda eſt abſens ab vtraq; domo,quã habitare conſueuit:nec in aliqua illarũ habet familiam : & tunc debet fieri vbi maiori parte temporis conſueuit habitare.ita loquit dicta Cle.cauſam. quia tũc facilius perueniet ad notitiã appellati. Et ſic procedit text.dictę Cle.cauſam.cùm d.gl.ſuper verbo, cõiter. ¶Si verò ipſe eſſet abſens,ſed tñ familiam ſuã haberet in altera ex domibus,quas inhabitare cõſueuit, licet minore parte tẽporis in illa habitare cõſueuerit, debet ibi fieri vbi familiam habet. ¶Pone exemplũ.maiore parte temporis anni cõſueuit cum familia ſua habitare ruri.Minore verò parte anni in ciuitate, certè ſi nunc tempore intimationis ſeu citationis fiendæ habet familiã ſuam in ciuitate,fiet intimatio & citatio ad domũ ciuitatis: quia cum habeat ibi familiã,melius informabit:licet ipſe minore tempore anni ibi habitauerit.¶Nec obſt.tex.in dicta Cle.cauſam. dũ dicit,cõiter:quia nõ ſolùm debent inſpici verba ad corticẽ, ſed ad medullã & rationẽ:quæ ratio eſt anima ipſius legis vt l.non dubium.C.de legi.iiij.diſt.erit aũt lex.& in l.cùm pater.§.dulciſsimis.ff.de leg.ij.¶Et no.in c.fi.de reg.iur.lib.vj.cum ſi. Et hoc dictum ſatis mihi placet.¶Sed do.Anto.in dicta Cle.cauſam.aliter cõcordat,& intelligit dictã Cle.videlicet, q̃ aut intimans eſt certus,q̃ appellatus mutauit ſolitã habitationẽ,& tũc putat,q̃ non ſufficit,q̃ fiat intimatio ad domũ ſolitæ habitationis:ſed debet fieri vbi nũc habitat.Aut non eſt certus: & tunc ſecus:quia valebit ſi fiat ad domũ ſolitæ habitationis,quæ conſideratio etiã eſt ſatis bona.¶Et prędictã opi.q̃ inſpicit domus in qua nũc habitat tẽpore citationis,tenet do.Anto.in d.c.fi.de eo,qui mit.in poſ.& do.Nellus in tractatu bannitorũ. in tertia parte primi tẽporis.q.iij.pro quibus facit text.in l.in lege Cẽſoria.ff.de verb.ſigni.& no.etiã Io.de Imo.in c.dilectus.ſuper gl.j.ſ.de procu.& ſentit etiã Bal.in l.ij.C.quomodo & qñ iudex.& in l.ea quæ.eo.tit.in fi.q.vbi dicit, q̃ domus habitatiõis

37 dicit domus manſionis,nõ peregrinationis. ¶†Ex quo infert, q̃ non valeret citatio ad hoſpitiũ peregrinationis,per l.j.§.domum.ff.de aleatoribus.& per l.j.§.habitare.ff.de his,qui deiece.vel effu.& in d.l.in lege Cẽſoria. ¶Ad omne tñ dubiũ tollendũ cautela eſt,q̃ fiat vtrobiq;,vt dixi in d.Cle.cauſam.facit etiã quod no.in l.cũ proponas.C.de bo.autho.iudi.poſ. & ibi per Bal.& per Bart. in l.j.& ij.in fi.iuncta.l.ſeq.ff.de appel.& quod latè dixi in c.ij.j.de appel.qñ appellat,& ignoratur quis ex duobus iudicibus ſit iudex ad quẽ:quia cautela eſt,q̃ appelletur ad vtrũq;,& hoc maximè faciẽdũ eſt,qñ alternatis diebus habitat in vtraq;:licet etiã tũc videat ſufficere, q̃ citet in altera tantũ,ſecundũ Pau.& zabarel.in d.Cle.cauſam.ſed vt dixi,tutius eſt q̃ fiat in vtraq; domo.¶Et ex prædictis poteſt inferri, quod dicit Bar.in l.q̃ ſi dubitet.ff.de acqui.hæred.vbi dicit ſingulariter,q̃ ſi nuncius dicto caſu refert ſe citaſſe ad domũ propriæ habitationis,licet nõ expreſſerit de qua domo:tñ valet relatio:cùm dictũ ſit,q̃ ad quãcunq; domum ſit ius citãdi in caſu prædicto.& ſequit Io.de Imo.in l.hæres.ff.de acq.here.qđ ego intelligo,qñ in vtraq; propter alternã habitationẽ fieri poſſet citatio:alias ſecꝰ.ad qđ vide quod dixi.ſ.in xij.prin. arti.q.ij.

38 ¶†Quintò quæro,vtrũ citatio fieri poſsit in eccleſia,ſeu extra eccleſiã?¶Sol.diſtinguendũ arbitror, q̃ aut loquimur de citatione reali,an ſcilicet quis poſsit realiter citari,hoc eſt capi perſonaliter in eccleſia:& ſubdiſtingue,q̃ aut loquimur in citatione delicti. Aut pro debito,ſeu cauſa ciuili.Primò caſu,talis non videtur poſſe realiter citari:hoc eſt capi in eccleſia, vt in c.inter alia.j.de immu.eccle.& in xvij.q.iij.c.ſicut antiquitus.& tenẽt Guli.Bar.& Bal.in l.plericq;.ff.de in ius vo.& hoc eſt verũ, qñ delictũ fuit cõmiſſum lõgè ab eccleſia,ſecundũ gl. Hoſtien.& Doct.in d.c.inter alia.& per Hoſt.in ſum.in tit.de immu.eccle. §.cũ quis.¶Quidã tñ Doct. & Lãbertinus de Salyceto diſtinguunt in l.præſenti.C.de his,qui ad eccle.cõfug.q̃ aut quis deliquit ex propoſito & libertate:& tũc põt capi in eccleſia,nec gaudet ipſius eccleſię immunitate:vt in auẽ.de mãda.Princi.§. ſed necq;.& ita põt intelligi.c.j.j.de homi.ſecundũ vnũ intellectum.¶Aut deliquit quis ex caſu,& tũc gaudet priuilegio, vt d.c.inter alia. & ita intelligit Abbas antiquus in d.c.j.de homici.& ibi etiã tradit gl.j.& ſentit etiã Hoſt.ſed tñ iſte intellectus cõiter reprobat in d.c.j.de cuius capituli intellectu vide quod ibi dixi.¶Et primũ mẽbrũ dictæ diſtinctionis eſt cõtra c.fi.& d.c.inter alia.j.de immu.eccle.vbi generaliter dicitur,q̃ cõmittens crimẽ quantũcunq; graue fugiens ad eccleſiam, nõ debet inde extrahi. ¶Inſuper, prædicto mẽbro expreſsè contradicit xxxvj.q.j.in c.de raptoribus. vbi raptor fugiens ad eccleſiam, gaudet illius immunitate:& tñ negari nõ poteſt, q̃ rapina non fiat ex propoſito.¶Quare Pet.de bella pertica in d.l.præſenti. C.de his,qui ad eccle.cõfu.prædictũ primũ membrum, qñ ex propoſito deliquit,ſubdiſtinguit,q̃ aut delictum cõmiſſum ex propoſito cõmittit ex naturali ſtimulo: & tũc delinquẽs & ad eccleſiã fugiẽs,gaudet illius immunitate, vt d.c.de raptoribus. Aut ſine naturali ſtimulo:& tũc ſecꝰ,quę diſtinctio fuit multũ æqua.¶Alij verò aliter dicũt.ſed omitto.qa hic intẽdo pertrãſire tanq; explorator,& dimittere materiã plenius tractãdam in tit.de immu.eccle. ¶Sed de prędicta materia vide in locis pręallegatis.& latè per Do.m.in d.c.inter alia.& p Cy.& Legiſtas in d.l.præſenti.ſed latiꝰ p Hẽri.Roich in c.pe.j.de immu.eccle.

39 ¶†Quod tamen dixi, quòd ratione delicti nõ poteſt quis realiter citari in eccleſia.fallit.

¶Primò,in publicis latronibus.

¶Secundò, in nocturnis populatoribus, vt d. c. inter alia.& quis dicatur publicus latro, & nocturnus populator, traditur ibi per Innocen.Ioan.And.do.Anto.& D.m.

¶Tertiò,fallit in adulteris.

¶Quartò,in homicidis.

¶Quintò,in raptoribus virginum,vt in auẽ.de manda.principum.§.quod ſi delinquẽtes. Et iſti tres vltimi caſus procedũt de iure ciuili.ſed de iure canonico, eſt ſecus. ¶Alij tñ aliter nituntur concordare ius canonicũ cum iure ciuili.de quo latius p Domi.m.in d.c.inter alia. vbi cõcludit q̃ ſolùm dicti duo caſus intelliguñ excepti.& in hoc præualet ius canonicũ: & contra illũ caſum vltimũ,de raptoribus virginũ.eſt text. expreſſus in d.c.de raptoribus.xxxvj.q.j. ¶Et quare ius canonicũ potius excipiat dictos duos caſus,quàm alios,tradit per Ioã.And.do. Antoniũ,& domi.me.in d.c.inter alia.Et an iudex ſecularis,vel eccleſiaſticus ſit ille,qui in dictis duobꝰ caſibus exceptis poſsit realiter citare,extrahẽdo de eccleſia,tradũt Cy. & Doct.in d.l. præſenti.& do.m.in d.c.inter alia.¶Et vſq;,ſeu intra quantum ſpatiũ eccleſia gaudeat dicto priuilegio,ſeu immunitate,vt nõ poſsit quis realiter citari in ea. & vtrũ habeat locum in oratorijs vel cimiterio, aut in palatio Epiſcopi, & etiã quid iuris de eccleſia nondũ cõſecrata,tradit per Do.m.& Doct.maximè p

Henri.

Henri.Boich in d.c.penul.de immuni.eccle.& per Hoſti,in.c. fi.j.de cēſi.& in ſum.de immuni.eccle.§.j.quantū.& Guliel.de mon.Lau.zanze.& zabarel.in cle.qa cōtingit.de religio.domi. & in.c.j.de pœni.& remiſ.li.vj.& p do.Hug.ī.d.c.penul.¶ Et an iudæus vel ſeruus,quo ad delictum,gaudeāt prædicto priui legio,traditur etiam in d.c.inter alia.maximè per do.meū.& p Hug.in d.c.penul.& ibidem etiā traditur,quid iuris de clericis delinquētibus.& ſimiliter etiam traditur inquantum fugientes gaudeāt.d.priuilegio.& an aliqua pœna poſsint puniri. & qua liter ad illā poſsit procedi.& per quē iudicē.¶ Et quid ſi de fa cto,quis realiter citeť in eccleſia vbi citari non poterit.& quali ter agitur contra contrahentem,traditur per Do.m.in.d.c.inter alia.& de forma libelli per Spe.in ti.de immuni.eccle.¶ Si ve ro delictū ſit cōmiſſum in eccleſia,an gauderet prędicta immu nitate,vide ibidem.vnde poteſt tūc in eccleſia realiter citari.vt in.c.fi.de immuni.eccle.¶ Et per quē iudicem poſsit tūc reali ter citari,tradit Do.m.in.d.c.inter alia.¶ Et quid ſi nō deliquit in eccleſia,nec longè ab eccleſia:ſed propè eccleſiam, nō tñ in fra circuitum,infra quem eccleſia gaudet.d.immunitate,quali ter diſtinguatur,an ex propoſito ibi prope deliquerit,vt citius poſſet ad eccleſiam habere refugiū,tradiť per Hoſtiē.in ſum.in ti.de immuni.eccle.in d.§.cū quis.& per Hug.in.d.c.pe.Et hęc procedūt reſpectu primi caſus,quādo cauſa eſſet criminalis,ſeu vellet fieri citatio ratione delicti.¶ Sed in ſecundo caſu,vtrum in eccleſia poſsit fieri realis citatio ꝓ debito ciuili,tex.ꝓbat,ꝙ no.in.d.c.inter alia.inquantum generaliter prohibet extrahi de eccleſia.& clari⁹ loquitur tex.xvij.q.iiij.c.miror.& c.ſi qs cōtu max.& clarius.l.p̄ſenti.C.de his q ad eccl.cōfug. & tenēt Guli. Bar.& Bald.in.l.plericꝫ.ff.de in ius vocan. ¶ Sed tu diſtingue poſt Cyn.in d.l.præſenti.& Do.m.in.d.c.inter alia.plurimis tñ additis,ꝙ aut ille,qui fugit ad eccleſiā,nō eſt catholicus : aut eſt
40 catholicus.Primo caſu,non iuuabitur per eccleſiam † vnde iu dæus & alius quilibet infidelis,poteſt in eccleſia realiter citari, ꝓ.l.j.C.de his,q ad eccle.cōfu.& in auť.vt liceat mat.& auiæ.§. qa verò.& ratio eſt:quia cū iudęus,ſeu infidelis delinquat in ec cleſia,ſeu cōtra eccleſiā,fruſtra eius auxilium implorat, vt in.c. fi.j.de immunita.eccle.& in c.quia fruſtra.j.de vſu.Et hāc opi. tenuerunt Pet.Lambertinus & Cy.in d.l.præſenti.& Hoſti.in ſum.in ti.de immunita.eccle.§.cū quis.ver.aut iudæus.& Do minus.m.in.d.c.inter alia.ſed gloſſa tertia ibi tenet contrariam ſententiā,dummodo abſit ſimulatio per.l.j.C.de his,qui ad ec cle.confug.¶ Et idem tenent Inn.& Ho.ibi & Guli. ſup Ray mundum in ſumma in ti.de immunita.eccle. ¶ Et frater Ioan. in ſum.de immu. eccle.q.v.ver.qd de iudæo.per d.l.j.& ſequiť zabarel.in.c.inter alia.prælegato.ꝓ qua opi.facit tex.in.c.ſi cut.§.ad hoc.j.de iudę.qui vult,ꝙ eorū ſepultura & cœmiteria non poſsint violari. facit etiam.xvij.q.iiij.c.iudas.¶ Sed Hug. in d.c.pe.tenet contrarium per d.l.j.C.de his,qui ad eccle.con fug.& Oldra.conſi.liij.& Archi.xvij.q.iiij.c.diffiniuit.¶ Iudi cio meo,vtraq; opi.eſt ſatis ſuſtentabilis:ſed tamen prima opi. ꝙ infidelis non iuuetur, videtur magis æqua,per d.c.fi.quoniā eccleſiæ priuilegio vti non debet, qui eam nititur impugnare,
41 vt ibi.¶ † Secundo caſu,quando fugiens ad eccleſiam eſt catho licus,ſubdiſtingue,ꝙ aut loquimur in ſeruo,aut in libero.pri mo caſu dic,ꝙ aut ſeruus fugit ad eccleſiam religionis cauſa,& debet reddi domino ſuo ipſum intra trienniū repetēti,recepta cautione à domino,ꝙ ipſum non puniet,vt in authē.de mona chis.§.ſi verò intra triennium.& hoc not.Lamber. de Sali.in.l. præſenti.§.ſanè ſi ſeruus.C.de his,q ad eccle.confug.Aut fugit cauſa immunitatis conſequendæ.& dic, ꝙ aut fugit propter ni miam ſeuitiam & magnā dominiatrocitatem:& dominus cogi tur eum vendere bonis conditionibus : nec perpetuò reuerteť ad dominum,niſi velit ipſe ſeruus redire.Inſtit.de his,qui ſunt ſui vel ali.iuris.§.ſed maiorum.expedit enim reipublicæ,ne qs re ſua malè vtatur,vt ibi no.¶ Aut ſeruus fugit propter modi cam domini ſeuitiā,ſeu caſtigationem:tunc habet locū.d.l.præ ſenti.§.ſanè.&.c.inter alia.j.de immuni.eccle. qui tex.volūt,ꝙ recepto iuramēto à domino de indemnitate ipſius ſeruus reſti tuetur domino.¶ Si verò nulla eſſet domini ſeuitia,ſed fortè au fugit vt dominū defraudet operibus ſuis.& hoc caſu,reſtituen dus eſt domino,vt dicta.l.præſenti.§.ſanè.¶ Et hęc procedūt, qñ ſeruus non fugeret ad eccleſiā propter delictum:ſed ſi fuge ret propter delictum,non intendo hic tractare:ſed in locis præ allegatis.¶ Si verò q fugit ad eccleſiā eſt catholicus & liber. & tūc diſtingue,ꝙ aut fugit ꝓpter debitū principis,vt tributorū vel ſimile debitū:& tūc p̄t realiter citari,& extrahi de eccleſia, vt in auť. de māda. Principū.§.j.& §.necꝫ.ver.publicorū verò tributorū. colla.iij.& in auť. vt iudices ſine quoquo ſuffrag.§. volumus.ſecūdū Lāber.de Saly.& Cy.in d.l.p̄ſenti.¶ Sed Pe trus de bellapertica videť velle,ꝙ tales debitores tributorū nō debeat citari realiter:& ſic nō debent extrahi inuiti de eccleſia: ſed bñ poſſunt ibi verbaliter citari,& ſi citati ſe defendunt,ſatis eſt:aliàs procedeť contra citatum,tāquam cōtra contumacē ad miſsionem in poſſeſsionē bonorū.Et ita intelligit per iura præ allegata.Et iſta vltima opinio Pet.quam etiam recitat Cy.in d. l.præſenti. magis placet Domi.m.in d.c.inter alia.j. de immu. eccle.quia in dubñs fauēdū eſt eccleſijs.facit.d.l.præſenti. ¶ Itē facit,quia nō potuit Imperator per ſuum ius nouiſsimū illorū autenticorū p̄iudicare immunitati eccleſiæ.per.l.& canones cō ceſſe.& iſta opi.communiter obſeruať.¶ Aut quis fugit ad ec cleſiam propter aliud debitū,quam fiſcale:& tunc ſecundū o mnes nō debet,ꝓ tali debito in eccleſia realiter citari.& ſic inui tus extrahi de eccleſia.ita tenēt Doc.in.d.l.p̄ſenti.& Doc.in d. c.inter alia.& probať.xvij.q.iiij.c.miror.& c. ſi qs cōtumax.& tenet Gul.Bar.& Bal.in.l.plericꝫ.ff.de in ius vo.& Bal.in l.ij.C. de ſac.ſan.eccle.& Hug.in c.penul.j.de immunita.eccle.Ad ma teriā vide omnino Do.meū in d.c.inter alia. de immuni. eccle. ¶ Sed aduerte:quia in modo procedendi ſunt opinio.Quidam enim dicunt,ꝙ iſti tali fugienti dari debēt triginta dies, in qui bus ſecurè exeat pro cauſa agitāda: & ſi intra triginta dies ſen tentia feratur,iudex ſentētiā exequetur.¶ Si verò poſt illos tri ginta dies fugiat ad eccleſiā:tunc iudex exequetur ſententiā me liori quo pōt modo,vt d.§.ſed necꝫ.in auť.de manda.Princip. ſecundū Pet.gl.tñ ibi aliter intelligit.¶ Sed Iac.de Rau.dicit,ꝙ dabitur ei ſecuritas exeundi,& ſtandi extra eccleſiā per trigin ta dies:intra quos ad iudiciū vocatus reſpōdebit.& ſi iudex fe rat ſententiā intra illos dies: tunc iudex dabit ſibi electionē, ꝙ aut impleat iudicatū,& renunciet ſecuritati:vel redeat ad eccle ſiam.& hoc voluit litera in d.§.ſed necꝫ.ibi dum tex.dicit,con demnabis eum ad duorum electionē &c. Et cū hac opi.tranſit Cy.in d.l.præſenti.& ſequitur Do. m.in d.c.inter alia. & Hug. in d.c.penul.¶ Sed tu aduerte,quia Oldr.cōſil.liij.voluit,ꝙ in omnibus caſibus, in quibus quis de iure cōmuni pōt capi pro debito ciuili,pōt etiā citari realiter in eccleſia, & de ea extrahi, per l.nemo.C.de exacto.tribu.lib.x.licet aliqui teneant cōtra rium,ſecundū eū.Et ideo dicit Oldr.in d.cōſilio,ꝙ ſi ex forma ſtatuti,quis pōt capi pro ciuili debito,ꝙ tunc pōt quis in eccle ſia realiter citari,& extrahi ab eccleſia:quia cū ex forma prædi cti ſtatuti quodammodo perſona ſit affecta,& conditionata ad ſeruitium:debet pręſtita ſecuritate extrahi de eccleſia,vt credi tor,qui quodammodo eſt dominus,eius ſeruitio nō fraudeť.ar. d.l.præſenti.§.ſanè.nam Princeps, qui immunitatē cōceſsit ec cleſiæ,licet potuerit remittere pœnā, quæ reſpicit ius publicū: tñ priuatū debitū non intelligiť remittere. ar.l.j.C.de in ius vo can. & ff.de ſeruis fugi.l.j.xxxv.q.j.c.de raptoribus. facit etiā, quia eccleſia ſolùm liberat fugientē à pœna corporali, vt d.c.in ter alia & xvij.q.iiij.c.diffiniuit.& c.id cōſtituimus.& c.reū.& ibi per Archi.non tñ tollit,ꝙ alia pœna puniatur, imo permit-
42 tit,vt dictis iuribus.¶ † Item,quia in caſibus, in quibus quis de iure cōmuni pōt perſonaliter capi,in eiſdē poteſt extrahi de ec cleſia:vt pro debito tributario,vt ſ.dixi.Eſt circa hoc attenden da conſuetudo,ſecundū Inno.in c.cū inter.ſ.de cōſuetu.& ideo de iure cōmuni,propter delictū nō extrahitur de eccleſia:quia regulariter de iure cōmuni,quis pro ciuili debito capi non pōt, vt l.ob æs.C.de act.& obli.& j.de immu.eccle. & ita debet in telligi d.l.præſenti.§.j.& in auť.de iudi.in prin.§.ſed necꝫ.quia ſi eſſet extra eccleſiā,caperetť:niſi cederet bonis,vt l.j.C.qui bo. cedere poſſunt.ſecūdū Old.in d.conſil.liij.Et ſentit d.Anto.in d.c.inter.¶ Quæ cōſideratio fuit multū rigoroſa , & cōmuniter in practica nō ſeruatur.¶ † Et eſt aduertendū, ꝙ prædicto pri uilegio & immunitate,ne poſsit in eccleſia citari , gaudet etiam excōicatus:dummodo ſibi aliud canonicū non reſiſtat.& ratio eſt,quia in hoc nō habetur ratio ſeu conſideratio delicti ipſius excōicati:ſed potius attendiť fauor Dei, cui cōpetit ille honor. cùm eccleſia nihil deliquerit. facit c.quæſiuit.j.de his, quæ fi.à ma.parte capituli.ſecundū Gul.de mon.Lau.& zenze.in Cle.j. de pœ.& remiſ.& Hoſtiē.in ſum.in titu.de immuni.eccle.§.in quātū.¶ Quidā verò diſtinguūt,ꝙ aut qs eſt excōicatus ab ho mine,ſeruato iuris ordine:& nō gaudet tali immunitate: maxi mè propter morā petendi abſolutionē. ¶ Aut eſt excōicatus à canone,& tunc ſecus. Alij verò dicūt,ꝙ vtroq; caſu nō gaudet tali priuilegio,ex quo eſt in mora petendi abſolutionē: ſecus ſi nō eſſet in mora.facit xj.q.iij.c.rurſus.& c.qcunq;.Sed gl.Gul. ſup ſum.Raymūdi.in tit.de immuni.eccle.& frater Ia.in ſum.il lius tit.q.v.ver.qd de iudæo.tenēt indiſtinctè, ꝙ excōicatus nō gaudeat tali priuilegio, & ſic poſsit realiter citari. Sed primam opi.Gul.ꝙ nō poſsit realiter citari,dicit Hoſt.tutiorē.& eā tenet Gof.in ſum.de immu.eccle.quā etiā Hug. in d.c.pe.j.de immu. eccl.dicit eſſe veriorē.& idē dicit Hug.de degradato:qa talis re tinet priuilegiū,niſi reddať incorrigibilis,vt in c.cùm nō ab ho-

mine.ſ.deiudic. ſecundùm Hoſt.in d.§.inquantũ.ver.quid de
44 degradato.¶†Et aduerte,quia prædictũ priuilegiũ habet,non ſolùm eccleſia conſecrata & eius cœmiterio,ſed etiã in eccleſia, non conſecrata,vt d.c.pe.Et probatur per gl.j.& Docto. in c. fi.de conſecra.eccle.vel alta.& etiã palatium Epiſcopi,ſecundũ aliquos.de quo per Gul.zenze. zabarel. & Docto.in Cle.j.de pœni.& remiſ.& zabarel. in d.c.inter alia. Et vide alias remiſſiones,quas.ſ.dedi.¶Item, dictũ priuilegiũ conſequitur eccleſia,licet ſit interdicta:ſicut etiã clericus ſuſpenſus, interdictus, vel excõmunicatus gaudet priuilegio canonis,ſi quis ſuadente. xvij.q.iij.de quo dixi in c.peruenit.de ſent.excom.in ix.prin. articu.in ſecũdo membro principali,fallen.xj.¶Hæc enim reuerentia debetur Deo,qui nõ deliquit,vt dictũ eſt.Et ſatis eſſe videt,ꝙ per interdictũ ipſius eccleſiæ ſubtrahit diuinũ officiũ: vũ nõ eſt addẽda afflictio afflicto: vt in.c.at ſi clerici.in fin.ſ.de iud.cũ ſimi.ſecũdũ Vincen.Io.An.do.Ant.& zabarel.in.d.c. inter alia.& Hoſti.in ſum.in.d.§.inquãtum. ver.ſed nũquid.& Gof.in ſum.de immuni.eccle.& Archi.xvij.q.iij.c. vxor.&
45 Guil.& zenze.in.d.Clemẽ.de pœni.& remiſsio.¶†Sed iuxta p̃dicta q̃ro,qd de fugiente ad euchariſtiã,vtrũ poſsit realiter citari.¶Et ad hoc,vt quæſtio procedat intellige,qñ euchariſtia portaret in via:vel eſſet in loco nõ priuilegiato.¶Solutio Huguitio.Lauren.Vincẽ.& Gof.in.c.ſanè.de cele.miſſa.tenent,ꝙ talis poſsit realiter citari,nec ratione euchariſtiæ defendat:moti,quia euchariſtia eſt cibus animæ.de conſe.diſt.j.c.non iſte panis.& ideo animam tantùm liberat,eccleſia verò attẽdit etiam ad res corporales defendẽdas.j.q.iij.c.ſi quis obiecerit. & ideo non mirum ſi liberat etiam corpus.xxix.qõ. v.c.reos & ad ſe fugiẽtes defendit,vt.d.l.præſenti.& ſupradictũ fuit.Quare cũ prædicta ratio non vendicet ſibi locum in euchariſtia,quę ſolũ eſt cibus animæ, ideo priuilegiũ ipſius eccleſiæ nõ videtur extendendum ad euchariſtiã.arg.c.ſanè.de priui.¶Io.tamen.xij. q.vlti.c.quæſitũ.vult talem defendendũ,& nonnulli ſequunt: non tñ loquitur de fugiente,ſed de recipiente corpus Chriſti. Et hæc opinio,ꝙ defendendus ſit,eſt magis æqua,catholica,& laudanda.vnde quidã dicunt talem fugientem vſq; ad ſanguinem per eccleſiã defendendum:quia nihil eſt in eccleſia hoc ſacramento maius.de conſecr.diſtin.ij.capitulo nihil. & in Clem. ſi dictum.de reliq.& vene.ſanc.¶Et quia ex quo propter honorem Dei defertur eccleſię,multò fortius deferendũ eſt Deo. quia propter quod vnum quodq; tale eſt,& illud magis,vt in auc.multò magis.C.de ſacroſan.eccle.Item probat,quia ſi ſtatua Principis & præfecti ſaluat hominẽ ad eam fugientẽ. inſti. de his,qui ſunt ſui,vel alie.iu.§.hoc tempore. & d.l.præſenti. multofortius Chriſti corpus, quod cũ ſit incorporaliter maius & dignius,nõ debet ei aliqua res anteponi,vt d.c.nihil.& j.q.j. multi & lxxxv.diſtin.c.ecce. Et hoc probatur per fidem mulieris fluxũ ſanguinis patientis,& dicentis: Si tetigero fimbriã veſtimenti ſui,ſalua ero.at Ieſus dixit illi,confide filia,fides tua te ſaluam fecit. & mulier ex illa hora ſalua facta eſt. Matthæi capitu.ix.Marci.v. Luce capitulo. viij. & v.diſtinct.c.ad eius verò concubitum.¶Item facit,quia euchariſtia vera gratia interpretatur.j.q.j.c.multi. ergo fugientes ad eam ſaluare debet. ¶Nec obſt. quòd eſt cibus animæ: quia nihilò minus eſt corpus Chriſti, ideo etiam in ſaluatione corporum, corporali eccleſiæ pręferenda eſt.facit xj.q.iij.c.Iulianus.¶Nec obſt,quòd priuilegium non eſt extendendum.quod verum eſt de perſona ad perſonam,& de eccleſia ad eccleſiam:ſed in terminis noſtris,ſecus eſſe debet:cùm priuilegium in honorem, & reuerentiam Dei, eccleſiæ concedatur: fortius debet habere locum in ipſo corpore Chriſti:vt honor potius Deo & Creatori, quàm creaturæ deferatur. & potius Deo, quàm principis ſtatuæ,vt in auc.vt non luxurientur cõtra naturam. poſt principiũ. col. vj.cùm grauius ſit offendere eternam,quàm temporalem maiestatem.j.de hæreticis.c.vergentis.¶Et hãc opinio.tenet Hug. in d.c.ſanè.de cele.miſſa.& Do.meũ ibi.& ibi dicit Henri.ꝙ & ſi quicunq; magiſtri contrarium dixerint,nõ vult ſtare illorum interpretationi.¶Et mihi placet.Nec videtur tolerabile,ꝙ fugientem ad euchariſtiam lictores,vel nunciꝫ admittantur ad capiendum:ne fortè contingat,ꝙ ex tumulatione aut rixa, euchariſtia frangatur,vel cadat:& fortè in lutum, vel alio modo vituperetur.¶Et ita tenui in quodam conſilio, quod feci ad petitionem reuerendi religioſi fratris Ioan. de Capeſtrano, ad in-
46 tellectum capituli,omnis vtriuſq;.j.de pœni.& remiſsi.¶†Et aduerte:quia prædicta procedũt reſpectu citationis realis fiendæ,tam in eccleſia, quàm de fugiente ad corpus Chriſti.ſed quantum ad citationem verbalem dic, quòd illa in vtroq; caſu fieri poteſt.¶Et ita concludunt Gul.Bart.& Bald.in l.plericq;. de ſac.ſanc.eccle.& probatur in l.pręſenti.C.de his,qui ad ecc. confug.¶Nec obſt.quod dixi.ſ.eo.arti.in ij.q.p.verſi.¶Circa ſextam ſpeciem.vbi dixi,ꝙ talis citatio non poteſt fieri in domo niſi pateat aditus ad ipſum citandum, vel appareat in conſpectu:quia vt dicit Bar.in.d.l.plericq;.eccleſia eſt iuris publici, ad quam quilibet habet aditum,vt.l.j.§.huius ſtudij.ff.de iuſt. & iu.ſecus in domo priuata,in qua iſtud ceſſat.¶Sed tu cõclude,ꝙ ſi aliquo modo impediretur aditus,nec appareret citãdi cõſpectus,nõ poſſet citari.¶Item,nõ ob.ꝙ ex quo talis citatio videtur eſſe actus iudicialis,ꝙ nõ debet poſſe exerceri in eccleſia:vt in.c.decet.de immu.ecc.li.vj.quia verum eſt,ꝙ citatio eſt de proceſſu,quantum concernit iudicem:ſecus quo ad nunciũ reſpectu cuius eſt quædam executio facti: vnde propriè talis actus nũciꝫ nõ eſt de proceſſu iudiciꝫ.& ita debet intelligi inſti.de pœ.teme.litig.§.fi.ita dicit Bal.in.l.ij.C.de ſa.ſan.ecc.Ad quod vide quod dicam.j.in ix.quæſtione.

47 ¶†Sed quantum ad citationem per edicta, & per epiſtolã,& vocem præconis,& campanam,dicendum eſt vt dixi.ſ.eo.arti. q.ij.de citatione ad domum.¶Poſtremò verò,quo ad citationẽ fiendam ad eccleſiam,quæ nõ ſit realis neq; verbalis:ſed fiat ad ipſam rem,licet maior ſit dubitatio:tamen dicendum arbitror,quod ſi in dicta eccleſia eſſet habitatio ipſius citandi, idẽ dicẽdũ eſſet,quod dictum fuit.ſ.eo.arti.q.ij.ver.Circa ſeptimã ſpeciem.Sed ſi alibi haberet domum habitatiõis, deberet fieri in domo ſolitæ habitationis,vt ibi dixi.¶Et aduerte:quia quæſtio prædicta procedit,qñ nõ inuenitur dominus,vel procurator:quo caſu,debet fieri citatio ad domũ,vt dixi in.d.q.ij.vel ad eccleſiam,vt dicit gloſ.magna in.c.cauſam. de do.& contu. ¶Et quamuis illa glo.loquatur alternatiuè ad domum, vel eccleſiam.& ſic videatur ſufficere alterum:tamen Doc.communiter intelligũt,ꝙ illa ſit alternatiua ordinis.¶Ad quod vide qđ dixi.ſ.eo.arti.q.ij.verſi.Sed circa hoc quæro. vnde eſt ſenſus, ꝙ nõ inuento domino vel eius procuratore,ſi habet domũ priuatæ habitationis,ad illã citetur:aliàs ad eccleſiam ſuam.& hoc tenet do.Anto.in.d.c.cauſam.dicens non ſufficere citationem ad eccleſiam, ſi alibi,etiam in parochia aliena habeat domum priuatam.Quod placet.D.m.etiam ſi agatur de ipſa eccleſia. vt ſtatim ſubijciam.dicit tamẽ do.Ant.ꝙ cautum eſſet,ꝙ vtro biq; fieret citatio ad maiorem certitudinem. & dicit Do.m.ꝙ prædicta procedunt,etiam ſi agatur pro ipſa eccleſia.mouetur ar.l.iij.§.Prætor ait.ff.de dam.infect.vbi licet agatur reſpectu alicuius rei:tamen citatio debet prius fieri ad domum habitationis citandi,quàm ad ipſam rem de qua agitur.

¶Fit enim ad domum,vt citius poſsit peruenire ad notitiã citandi:quia cum ibi habeat familiam,amicos,& vicinos,facilius poterit ad notitiam ipſius citati per illos peruenire.

¶Sed tu aduerte,quia ſi ageret de eccleſia,debet ſeruari forma cle.cauſam.de ele.vbi tex.dicit,ꝙ debet fieri in domo quã ipſe appellatus habitare communiter conſueuit, vel ſi domus eadẽ in remotis exiſtat in eccleſia cathedrali: in cuius ciuitate vel diœceſi conſiſtit beneficiũ:nihilominus in vtroq; caſu,in eccleſia vel beneficio de quo agitur. de cuius Cle.intellectu dic, vt ibi latè ſcripſi.Si verò citatio fieri deberet ad eccleſiam ad mandatum Epiſcopi expulſi, debet fieri ſecundùm formam Cle.j. de foro competen. de cuius Clemen.intellectu, ibi latè ſcripſi.

¶Et adde ad hoc,quæ dicam in fine ſequentis quæſtionis.

48 ¶†Sexto quæro, quid ſi citandus habet duas vel plures eccleſias,vtrũ ad alterã,vel ad omnes ſit citandus.¶Solutio colligitur ex prædictis:quia ſi nõ agitur de eccleſia vel beneficio, ſed de alia re: ſi ſumus in caſibus, in quibus debeat fieri citatio ad eccleſiã:arbitror ꝙ fieri debeat ad eccleſiã reſidentiæ ſuæ,ſi fortè in vna reſidet,& in alia deſeruit per vicariũ ſuum, ſecũdũ ea quæ tradũtur per Doct.& ibi dixi in c.extirpãdæ.§.qui verò. j.de præb.& per Inno.in c.cùm iam dudũ.eo.tit.& ſi alternatis temporibus,in vtranq; reſidentiã faceret, ad vtrãq; fieri deberet citatio,per ea quæ dixi in præcedenti quæſtio.melior tñ eſſet cautela,ſi vtroq; caſu faceret ad vtrãq; eccleſiã,vt ibi dixi.

¶Si verò ageretur de altera prædictarũ eccleſiarũ vel bñficiorũ,ad illam deberet fieri citatio.ar.Clemen.cauſam.de electio.

¶Et ſi de vtraq; eccleſia ageretur,fieri deberet ad vtranq;.per
49 ea,quæ dixi in præcedẽti.q.¶†Et aduerte circa prædicta: quia qñ fiũt tales citatiões ad eccleſiã,ſeu in eccleſia,debẽt fieri alta voce:ita ꝙ edictum perueniat ad eos,qui ſunt in eccleſia,ꝑ nota.in capitulo finali de eo,q mit.in poſſeſsio.& in.l. ſi pupillus §.reſcribere.ff.de ĩſtitoria.& in capitulo,ex tuæ.j.de cleri.nõ reſiden.ſecundùm Mar.& zabarel.in Clementina prima, de foro competenti.quæſtione.xxviij.faciunt quæ dixi.ſ.eodẽ articu.quæſtione.ij.verſicu.circa ſeptimam ſpeciem.¶Si verò nec in domo,nec in eccleſia propria fieri poſſet talis citatio, ꝑpter aliquem iuſtum timorem,vel iuſtum impedimentum,tunc fiet in eccleſia ciuitatum vicinarum, vel locorum inſignium vicinorum,aliquibus diebus dominicis & feſtiuis.argu.d.Clemẽtinæ

præce.de

50 præce.de foro competenti.¶†Et ſi tu diceres, quòd talis citatio nõ videtur poſſe fieri die feriata, & ſic diebus dominicis: Ad hoc dic vt dicam.j.in.xix.p.arti.& ideò potius debet fieri diebus feſtiuis: quia maior populi multitudo tunc conuenit ad diuina.ita dicit Mat.obſeruari.& ſequitur zaba.in.d.Cle.j. & quamuis ille text.loquatur in caſu ſpeciali Epi expulſi: tamẽ dicit ibi zaba.quòd reſpectu formæ extendi debet ad alios caſus.¶Et ſatis mihi placet: quoniam vt.s.ſæpius dictum eſt, hęc omnia ſucceſsiuè per ordinem in citatione requiruntur.

¶Primò, reſpectu perſonæ domini, vt citetur perſonaliter ſi reperiatur.

¶Secundò, reſpectu procuratoris.

¶Tertiò, ad domum.

¶Quartò ad eccleſiam, vt facilius citatio deducatur ad notitiã citati.& vide etiam quod dicam ſeq.q.

51 ¶†Septimò quæro, vtrũ in caſibus in quibus debet fieri citatio ad eccleſiã, poſsit fieri ſi eccleſia eſt interdicta? ¶Et videtur dicendum quod nõ: quia ideò fit in eccleſia, quia ad eam eſt cõcurſus hominum, ſed tempore interdicti non poſſunt celebrari diuina: nec poteſt tunc concurſus hominum haberi .igitur &c.¶Sol.gl.in verbo, ad diuina in Clemen.j.de fo.compe.tenet contrarium.& ſequuntur zenze.& zaba.& Docto.ibi.& idẽ ego ibi tenui.¶Nec ob.ratio allegata in contrarium: quia etiã tẽpore interdicti põt in loco interdicto prædicari verbũ Dei.& appellatiõe diuinorũ venit prædicatio verbi Dei.& ſic poterit ibi eſſe multitudo populi tẽpore prædicationis. de qua materia vide quod latius dixi in.c.fi.j.de ſen. excõ. in materia interdicti.¶Et ex p̃dictis patet, quòd lõgè fortius põt fieri citatio per omnẽ ſpeciẽ citationis, in ciuitate vel loco interdicto.

52 ¶†Octauò quæro, vtrum citatio fieri poſsit in carcere.

¶So.dic, quòd ſic.ad quod vide quod latius dixi.s.in.v.principali articulo.q.xxv.

53 ¶†Nonò quæro, vtrũ citatio poſsit fieri in alieno, ſeu ex alieno territorio.¶So.quæſtio eſt ſatis difficilis, intricata & dubia quam proſequuntur Doc.in.c.fi.s.de fo.compe.& do.Domi. poſt Doc.in.c.Romana.§.contrahentes.de for.compe.li.vj.Et zaba.in Cle.paſtoralis.§.vt illud de re iudic.¶In qua quæſtione duæ primò fiunt conſiderationes.

¶Prima, conſideranda eſt reſpectu iudicis committentis citationem: & ſic reſpectu commiſsionis.

¶Secunda, reſpectu nunciꝫ & executionis ipſius citationis.

¶Item diſtinguit, an agatur rõne rei, vel rõne delicti, vel rõne cõtractꝰ. An verò qs citet ex eo, quia ibi ſortiatur domicilĩũ: cũ tamẽ eo tẽpore ſit extra domicilium in alieno territorio.¶De prima executiõe iudicis cõmittẽtis citationem. dixi. s.in principio iſtius.xvĩj.articul.¶Sed quando agitur reſpectu rei, an poſsit fieri citatio de exiſtente in alieno territorio, dixi latè in c.ſanè.s.de fo.compe.ver.xiiĩj.declaratio.¶Sed ſi agatur ratio delicti, dic vt latè dixi in.c.poſtulaſti.s. de foro competen.in ij.prin.articulo.¶Si verò agatur rõne contractus, dic vt latiſsimè dixi in.c.dilecti.s.de foro competenti.in.ĩj.principa.articulo ſub.iiĩj.q̃oe principali.ver.xĩj.quomodo.fol.clxxx.¶Si verò quis ex alieno territorio ſit conueniendus in loco domicilij tetigi in.c.fin.s.de fo.cõpe.in materia domicilĩj.vĩj.q̃o. pe.ver. tertius effectus.ſed latiꝰ tractaẽ materia in.d.c.dilecti in.d.ver. xĩj. q̃o. ¶Et adde prædicta ad ea, q̃ dixi.s.in.v.articulo, q.xv.

54 ¶†Decimò quæro, in quo loco, ſeu ex quo loco vniuerſitas poſsit citari.¶Et aduerte, quia hoc ſolùm intendo tractare de citatione vniuerſitatis, in cauſis in iudicio agitandis.

¶De citatione enim, ſeu vocatione illorum de vniuerſitate ad expediendos actus vniuerſitatis, latius dicetur in ti.de his, quæ fiunt à ma.par.capituli.

¶Vnde circa prædictam quæſtionem aduerte, quia gl. in.l.nõ poteſt dolo.ff.de re.iur.dicit, quòd debet citari in capitulo, vel arẽga, vel ĩ alio deputato loco.ar.l.iubemꝰ.C.de ſacroſan.eccle. Et quòd nõ ſufficit citatio facta de ſyndico, vel actore vniuerſitatis, quia per talẽ citationẽ vniuerſitas non conſtituitur in contumacia, per.l.ſi ex dolo.§.j.ff.de dolo.Nec obſt.l.j. in fin.cum l.ſeq.ff.de acqui.poſſ.quia verũ eſt, quòd ea, quæ expediũt vniuerſitati, poſſunt fieri per ſyndicũ vel per actorẽ vniuerſitatis.

¶Sed quæ nocẽt, per ipſum expediri non poſſunt. Vnde nec ipſorũ confeſsio præiudicat, vt in.l.certũ.§.ſed an ipſos.ff.de cõfeſ.ſecundùm gl.in.d.l.non poteſt dolo.quam ſequitur ibi Bar. Nec ob.l.aut qui aliter.§.idem ait.ff.quod vi aut clam. quia ibi dicitur, quòd valet denunciatio facta ſyndico quantum ad excuſandum denunciantẽ ab eo, quod denuncians facere debebat.

¶Dicit tamen Inno. quòd in factis vniuerſitatis, ſufficit citare adminiſtratores vniuerſitatis vel maiorem partem. ita dicit Innocẽ.in.c.humilis.de ma.& obedi. ſecurius videtur, quod ſtatim dixi, ſecundùm gloſſ.& Barto.¶Sed tũc dubitatur, quid ſi vniuerſitas nõ vult congregare capitulũ, vel arengã?¶Solu. gl.in c.ſi capitulo.de præbẽ.lib.vj.dicit, q̃ debent citari illi, qui regunt vniuerſitatẽ: quia tunc perinde habetur, ac ſi ciuitas vel vniuerſitas citaretur. Et ſequitur Bart. in d.l.non poteſt dolo. & ita poteſt intelligi.d.Inno. Cy. verò in l.j.§.q̃ ſi nemo.ff.q̃ cuiuſq; vniuer.nomi. in addi.dicit, q̃ ſi vniuerſitas habet ſyndicũ, ille debet citari: aliàs vniuerſitas debet citari in cõcilio cõgregato, vt l.aliud.§.refertur.ff.de reg.iur. Nec ſufficit citari Poteſtatem, vel alium officialẽ: quia cõtumacia ſua non noceret ſubditis, vt l.meminerint, vt C.vnde vi.& s.tetigi.¶Aduerte tñ, quia ſi vniuerſitas remanſit apud vnum ſolum, quia alĩ ſunt mortui: ſufficit q̃ citetur ille ſolus, ſecundùm Bald. poſt glo. in l.ſicut.§.fi.ff.q̃ cuiuſq; vniuerſita.nomi.¶Tunc enim citatio videtur de iſto fieri poſſe, vt de perſona ſingulari, in loco & ex

55 loco, ſecundùm ea, quæ ſuperius dicta ſunt.¶†Et ſi tu diceres, quomodo poteſt eſſe vniuerſitas apud vnũ.¶Reſpondeo, q̃ quamuis à principio vniuerſitas non poſsit formari, niſi ad minus ibi ſint tres, vt l.Neratius.ff.de verb.ſignific.& per Bart.in rub.& in l.fi.ff.de colleg.illicitis.& per Bald.& Salic.in rub.C. pro ſocio.tamen poteſt peruenire & reſpõdere penes vnum, ſi ſpes eſt reparatiõis, vt l.ſicut.§.fi.quòd cuiuſq; vniuerſitatis nomine.& ibi not.Bald.¶Et per Ioan.Andre.in mercuria.in titu. de regu. iur.lib.vj.per Innocen.in c.cùm nobis olim.s.de elect.& j.de rebus eccle.non alie.c.ſi quis Præſbyterorũ & in c.gratum.s.de poſtula.Prælato.& ibi per Inno.Ioan.Andr.& do.meum & per Bar.in d.l.ſicut.§.fin. vnde talis, qui eſt ſolus, agere & cõueniri poteſt nomine vniuerſitatis. Ita tenet Archi. lxvj.diſtinct.c.ſi fortè.& tenet Bar.& Bal.in d.l.ſicut.§.fi.licet vin. contra.vnde citato iſto, tota vniuerſitas intelligitur citata, ſecundùm Bald. Aduerte tamen, quia fortè hoc caſu, ſi perſonaliter nõ reperiretur, facta diſcuſsione perſonæ, & ad domũ, & in eccleſia.ſecundũ ea, quæ dicta fuerunt.s.eod.articulo.q.ĩj. & v.& vj.eſſet etiam fortè cautum fieri citationem ad locum, in quo vniuerſitas ſolita, eſt congregari.per ea, quæ dicta fuerunt in dictis.q.¶Et hæc procedunt, quando citanda eſt vniuerſitas pro negotiis, quæ tangunt ipſam vniuerſitatem communiter.ſecus ſi pro negotiis, quæ ſpectarent ad ſingulos de vniuerſitate: quia tunc ſingulariter eſſent citandi, ſecũdùm ea, quæ dicentur.j.in xx.principali articulo.

56 ¶†Vndecimò quæro, quid de bannitis & exititiis, vtrũ poſſint citari ad locũ à quo ſunt banniti.¶Circa quod vide quę latius dixi.s.in v.p.arti.q.xxvj.¶Et aduerte, quia Spec. in tit.de cõpe.iudi.aditione.§.j.ver.ſed pone.& Ioan. And. in Cle.cauſam.de elect.dicunt, q̃ bannitus poteſt citari in loco vbi habitat, ne delictũ ſuum ſibi proſit.quod verũ dicit Gul.ſi bona ſua ſunt publicata: aliàs poſſunt cõueniri in loco à quo ſunt expulſi.& ſequitur Ioan.de Imol.in d.Cle.cauſam.¶Sed tu aduerte, quia quod vltimo loco dictũ eſt, non procedit reſpectu loci, in quo ſeu ex quo bannitus eſt citandus: ſed loci ad quem citatur.& ſic prædicta cõcluſio nõ videtur procedere propter locum nõ tutum ad quẽ citatur.¶Ad quod vide q̃ dixi in d.v. articulo.q.xxvj.& quod dicã ſtatim in xviĩj.prin.articulo.q.v.

57 ¶†Duodecimò quæro, in quo loco vagabũdus, vel fallitus citari poſsit.¶Sol.dic, q̃ citatur ibi, vbi nunc habitare cõſueuit: vel magis aſsiduè cõuerſatur, ſecundũ Inno.in c.ſi.j.de eo, qui mit.in poſ.& in c.quia propter.s.de elect.ſuper verbo, illud penitus.¶Spec.verò in tit.de compe.iudi.aditione.§.j.verſic.ſed nunquid ſufficit.Primò arguit, q̃ debet citari ad domũ vbi habitare conſueuit, per l.iiĩj.§.Prætor ait.ff.de dam.infect.¶Sed demum cõcludit ibi eum ibi citari debere, vbi nũc moratur, vt l.ĩj.& fi.C.vbi in rem actio.& C.de bo.autho.iudi. poſſ. auẽ. ei qui.¶Et vide Spec.in tit.de reſcrip.præſenta.§.ratione cauſæ. verſic. quid ſi vagatur.vbi concludit, q̃ citari debet in loco, vbi magis aſsiduè conuerſatꝰ, per l.ĩj.C.vbi ſenato.vel clariſ.¶Veritas videtur eſſe, q̃ ibi poteſt conueniri & citari, vbi inuenitur, vt dixi in ca.poſtulaſti.s.de foro compe.in ĩj.princi.articulo in fin.not.Ioan.de Imol.in c.fi. de eo qui mit.in poſſeſ.ſed ſi non reperitur, poteſt citari ad domum vbi aliquãdo ſe reducere in vltimis conſueuit, ſecundùm zabarel.in Clementina.j.de foro compe.¶Et poſſunt etiam citari amici, & conſanguinei, ſecundùm Ioan.de Imo.in c.fin.in fi.de eo, qui mit.in poſ.per illud quod dicit ibi gloſ.fina.vbi ſubdit Ioan.de Imo. q̃ ad ea, quæ ſunt grauis præiudiciꝫ, non poteſt citari: niſi cõſtet de malitioſa abſentia, vera, vel preſumpta.¶Ad quod vide quod dixi.s.eo. articulo.q.ĩj.ver.Circa ſeptimam ſpeciem.& quod dixi.s.in v. principali articulo.q.xiiĩj.¶Et vide etiam omnino quæ dixi. in c.fi.s.de foro compe.in v.p.articulo, ver.ſed poſtquam in domicilio ſtetimus, prope fin.per duas vel tres chartas.

58 ¶†Et ex prædictis videtur etiam inferendum, q̃ etiam fallitus poſsit vbiq; realiter citari: quia de tempore ad locum bonũ eſt

ar.vt l.vinũ.ff.ſi cer.peta. ſed fallitus poteſt omni tempore realiter citari,vt dicã.j.in.xix.p.arti.q.ij.igitur &c. ¶In contrariũ tamen faciunt,quæ dicta ſunt de domo & eccleſia,in ſecũda & quarta quæſtionibus, quæ fugiẽtibus ſunt tutiſsimũ refugiũ.& tamen tales fugitiui poſſunt realiter citari:etiã diebus feriatis:vt dicetur in.xix.p.arti.q.ij.cogitabis.¶Poſtremò circa hũc.xvij. articulũ aduerte:quia põt iudex qñq; cõpellere partẽ vt eligat ſibi certũ locũ,in quo ſeu ex quo citet: & qñ pſona citãda eſſet de longinquo.Ad quodvide quod latius dicã.j.in.xx.prin.arti. ¶Et ex his Deo duce eſt expeditus.xvij.articu.principalis.

SVMMARIVM.

1 ¶Citatio ad quem locum fieri debeat.
2 Iudex,an debeat habere iuriſditionem in loco ad quem citat.
3 Iudex,an poſsit citare ad locum alterius iuriſditionis.
4 Citatio ad locum turpem vel inhoneſtum,an teneat.
5 Citatio,an poſsit fieri ad locum non tutum.
6 Locus non tutus,multipliciter dicitur.
7 Bannitus citatus ad locũ de quo eſt bãnitꝰ,an teneat cõparere.
8 Iuſta cauſa abſentiæ in materia citationis,eſt in iudicis arbitrio decidenda.
9 Iudex citans,an poſsit dare ſecuritatem bannito citato.
10 Securitas data citato per iudicem,quando ſit durabilis.
11 Citatio facta ad locum longinquum,an teneat.
12 Citatio ad locum nimis inſignem,an teneat.
13 Citatio,an debeat habere ſpecificationem loci.
14 Citato ad locum æquiuocum,quæ remedia competant.
15 Citatus ad locum non legitimum,an teneatur comparere.

ARTICVLVS XVIII.

DEcimooctauo principali articulo videndum eſt, ad quem locum poſsit quis citari. Nam cum in citatione triplex locus attendatur,ſcilicet pronunciationis,ſeu commiſsionis, quæ fit per iudicem de citando.Item locus in quo,ſeu ex quo quis citãdus eſt: & de his dictum fuit in proximo præcedenti articulo.ſequitur nunc vt videamus de loco ad quem.& pro iſtius articuli clariori doctrina,proſequor infraſcriptas quæſtiones.

1 ¶†Primò igitur quæro generaliter, ad quem locũ fieri debeat citatio.¶Sol. dic, q̃ debet quis citari vt cõpareat ad locũ iudicij:quia litigator debet cõparere coram iudice,non iudex corã litigatore:quoniã eſſet iniuſtũ & opprobrioſum, vt eſt text.in l.iubemus.§.fi.C.de epiſ.& cle.Citatus igitur debet ire ad iudicem,nec debet expectare,q̃ iudex vadat ad eum: quãtũcunq; citatus ſit in dignitate cõſtitutus:etiã ſi ſit Cardinalis, dummodo citans ſit iudex cõpetens.ita dicit Bald.in d.§.fi.tetigi.ſ.arti.q.j. ¶Et quem locũ iudex poſsit ſibi eligere in quo poſsit ſibi iudiciũ eligere,vide omnino quæ latè dixi in c.fi.ſ.de fo. cõpe. in ver.ſupereſt vt iuxta præmiſſum ordinẽ examinemus.vj.p. articu.prope fin. illiꝰ capituli,ad duas vel tres chartas. ¶Et ibi dicta, & etiã hic dicenda per totũ hunc articulũ ſimul ſunt intelligẽda. ¶Et ſic intellige ad locũ iudicij, ſi aliud impedimẽtũ nõ obſtaret ſecundũ ea,quæ in ſeq.quæſtionibus tractabũtur.

2 ¶†Secundò quęro,vtrũ in illo loco ad quẽ iudex citat exigat, q̃ iudex habeat iuriſditionẽ.¶Sol.dic q̃ ſic.vnde ſi citet ad locum nõ ſuæ iuriſditionis,opponitur ſibi q̃ ad illum locũ citare non põt:vt l.ſi.ff.de iuriſd.om.iudi.ſecundũ Spec.in tit.de citatio.§.contra citationẽ.verſi.item q̃ iudex.ſaluo eo,quod habet in Cle.j. de fo.cõpe.ſecundũ Ioan.And.in addi. Spec.ad dictũ verſiculũ. ¶Et ſubdit ibi Specu.q̃ licet hoc ſit:tñ citatus venire tenet:quia fortè iudici,qui citat eſt à ſuperiore illius loci ad quẽ citat conceſſum,vt ad illũ citare poſsit vnde tenetur cõparere: licet ſimpliciter citetur: quãuis in citatiõe hoc exprimi debuiſſet.iij.q.vj.c.vnaquęq; & ix.q.iij.c.conqueſtus.ſ.de officio delegati.c.nouit.& ſ.de vſu pal.c.ex tuarũ.ſecundũ Specu. in d. verſi.item q̃ iudex. ¶Quod non placet Ioan.And.ibi in additio.qui dicit,q̃ putat illud inconſideratè dictum à Specul. quia licet ex conſenſu Epiſcopi loci ad quẽ citat, poſsit ibi cognoſcere de cauſa proprij ſubditi,ſubſidito volente,ſecũdũ ea,quæ traduntur per Ioan.And.& Docto.in c.nouit.de offi.deleg.& ibi dixi.non tamen poſſet trahere inuitũ.ſecundùm quod traditur per Ioan.And.& Docto.in c.cùm Epiſcopus.de offi.ordi. lib.vj.niſi in caſu ſpeciali d.Cle.j.de foro cõpe.& ibi per.Ioan. And.in gl.ſuper verbo,indulgemus.ad quod etiã facit.c.ſtatutum.§.in nullo.de reſcrip.lib.vj. ¶Nam ſi ibi nõ concedit delegato apoſtolico,vt partẽ inuitam nõ poſsit trahere extra locum delegationis ſuæ:fortius hic debet denegari Epiſcopo,vel alteri ordinario.Item ponderato ſuo principio, optimè facit.c. vt litigantes.de offic.ordin.lib.vj. ¶Nec obſt.iura allegata per Spec.quia dicta iura nõ probant dictum ſecundum caſum:ſed reſpiciunt primũ eius dictum,de quo ſtatim dixi in prin.iſtius quæſtionis,q̃ non poſsit ad alienũ territoriũ citari,quinimo dicta iura faciunt contra prædictũ ſecundùm dictum Spec. quia primi duo canones,qui à regula,q̃ iudex nõ poſsit trahere extra territorium,excipiunt ſolum caſum,qñ id fieret authoritate apoſtolica:ergo errat,qui aliũ caſum addit. Non obſt.c.nouit. quia imo facit cõtra.nã legatus ibi erat in ſua legatione.¶Inſuper etiã.c.ex tuarum.facit in contrariũ:quia vltra licentiã Papę requirit cõſenſus illius,cui præiudicat.quare cõcludit Io.And. tenendũ eſſe,q̃ etiam ſi citans exprimeret in citatione,q̃ dicta poteſtas citandi ad alienũ territoriũ eſſet ſibi à iudice illius territorij conceſſa:non tñ citatus inuitus teneret cõparere.¶Nec obſt.q̃ citatio fieri poteſt in loco,ſeu ex loco nõ ſuæ iuriſditionis,vt quidã voluerũt. ¶Ad quod vide remiſsiones,quas dedi in præcedenti articulo.q.ix.quia reſpondeo,q̃ illud procedit, qñ quis citat in loco,ſeu ex loco nõ ſuæ iuriſditionis.hic aũt loquimur in eo,qui citat ad locũ nõ ſuæ iuriſditionis.vnde in hoc differt caſus noſter ab illo,quia in caſu noſtro, citatio emanat à iudice in loco iuriſditionis,& ad locũ alterius iuriſditiõis. ¶In illo verò caſu,citatio fit in loco,ſeu ex loco nõ ſubiecto, ad locum ſubiectum.¶Dicit enim Ioan. Andr.q̃ non curat in caſu prædicto,an præceptũ de citando ad locũ non ſubiectũ, faciat Epiſcopus etiã in loco ſubiecto, vt puta, ſi Epiſcopus Bonoñ. præcipi faciat ſubiecto, q̃ tali die ſit corã eo Florẽtiæ. Ita dicit Ioan.And.in addi.Spec.ad dictũ ver.itẽ quod iudex. ¶Quod mihi ſatis placet.ad quod etiam vide,quod dicam in ſeq.q.

3 ¶†Tertio quęro,vtrum iudex poſsit citare ad locũ alterius iuriſditionis. ¶Solu. aduerte, quia hæc.q.põt intelligi dupliciter. vno modo,q̃ citatio emanet,vt cõpareat quis coram citante in alieno territorio:& de hoc dictũ fuit in præcedenti quæſtione. Alio modo,q̃ compareat coram iudice illius territorij. Exemplum.iudex Senen.hic exiſtẽs, mandat tibi quod cõpareas coram iudice Florẽtino. Circa quod dicit Bal.in l.j.ff.ne quis eũ, qui in ius voc.vi exi.q̃ hoc caſu,niſi tale pręceptũ fiat ad literas iudicis Florentini,nõ tenetur cõparere,vt l.j.§.ſed ſi literas. & ibi per Bar.ff.de requiren.reis.& ff.de interdic.& relega.l.relegatorum.§.j.& quod ibi no.per Iaco.de Ra.& ſic patet, q̃ iudex vnius territorij, poteſt cõmittere iudici alterius territorij, quod citet,vt dicit Bart. in d.l.j.§.præſides.ff.de requiren.reis. Ad quod omnino vide, quod latius dixi in c.dilecti.ſ.de foro compe.in ij.prin.articu.ver.xij.quæro.ſub.iij.q.principali.

4 ¶†Quartò quæro,vtrum iudex poſsit citare ad locũ turpem, vel inhoneſtum:puta,ad proſtibulũ,ſeu lupanar, vel coquinã. ¶Sol.dic,q̃ not.per text.in l.ſi cùm dies.§.ſi arbiter.ff.de arbi. not.gl.in c.ex parte.el.j.j.de appel. & gl. in c.cùm locum.j.de ſponſa.& Spec.in tit.de cita.§.cõtra citationẽ.ver.item q̃ ſit ad locũ & Bal.in l.j.ff.ne quis eum.facit lex,properandũ.& l.rem non nouã.C.de iudi. j.de appel.c.qua fronte.& ff.de iudi. in l. ſi locus.& p Inno.in c.præterea.j.eo.& ff.de interroga. actio. in l.iij. ¶Quod eſt verum,niſi partes cõſentiant:ad quod vide quod dixi.ſ.de foro cõpe.in c.fi.in vj.p.articulo, quod incipit, ſupereſt vt iuxta præmiſſum ordinẽ.prope finẽ capituli.per ij. vel iij.chartas in ij.membro principali.ver.vj.fallit ibi, aduerte tñ. ¶Et ſi locus eſt notoriè inhoneſtus,ipſo iure nõ tenet citatio:nec eſt opus exceptione aut appellatione. ſecus ſi hoc nõ eſſet notoriũ,ad quod vide qđ ſtatim dicã in ſequẽti quæſtiõe.

5 ¶†Quintò quæro,vtrũ citatio poſsit fieri ad locũ non tutum. ¶Solu.dic,q̃ no.per text. in Cle. paſtoralis de re iudi.§.Piſana quoq; ciuitas.& in c.accedẽs.vt lite nõ conteſtata.do.Ant.in c. veſtra.de coha.cle.& mulier.col.xxxvij.gl.pe.in fi.in Cle.appellanti.de appellationi.facit c.ſi verò.de iureiur.do.Ant.c.ij.

6 eo.Ang.l.ij.§.quod dicimus.ff.ſi quis cautio. ¶†Et no.q̃ dicitur,locus nõ tutus multipliciter. ¶Vno modo,propter potẽtiã citantis,qui eſt fortè inimicus citati:vel etiã ſi potentes,qui habitant ſunt notoriè inimici ipſius citati. facit.l.iij.cũ tribus ſeq. ff.de dona.cauſa mor.& ff.ex quibus cauſis in poſ.eat.in l.Fulcinius.§.quid ſit latitare & ff.de pe.l.mortis.§.ſi aũt.probatur etiã in c.de cætero.j.de ſen.excõ. ¶Vel etiã ſi familiares potentis citãtis ſint manifeſti inimici:quia talis citatus nõ tenetur ibi cõparere:nec mittere excuſatorẽ.ſicut nec tenet quis adtalem locũ legationẽ ſuſcipere, vt l.ſciendũ.§.ſi accuſatio.ff.de legatio.& tñ ad legationẽ ſuſcipiendã, quis neceſsitat,vt in l.fi.§.legati.ff.de mu.& hono. ¶Facit etiã lex,liberi.C.de inoffi. teſta. ¶Si enim propter cõſeruandã famã,quis nõ tenet cõparere in loco turpi,vt dixi in præcedẽti quæſtio. fortius, ſi eſt periculũ mortis,vel perſonalis iniuriæ. arg.l.ſi adulteriũ cũ inceſtu.ff.de adult. ¶Ita arg. Old.cõſi.xliij.quod incipit,citatio.quia,vt ibi dicit Oldr.ad impoſsibile nullo iure quis obligat:& illa dicunt impoſsibilia,quæ ſine ſalutis periculo explicari nõ poſſunt.& ideo ad

ideo ad talem locum non tutum, quis comparere non compelli tur.ff.ad Trebel.ſed & ſi alio. cùm l.ſeq. ¶ Itē nō ſolùm debet eſſe ſecurus locus ad quē quis citatur : ſed etiam per quē de neceſsitate iter peragēdum eſt, vt not.glo.in verbo, ſecurè.in Cle. j.de fo.competen.& per no.in c.accedens.s̄.vt lite non cōteſta ta.& probatur in c.veniens.j.de accu. & ibi dixi in v.notabili. & in c.de cætero.j̄.de ſenten.excom. ¶ Adde tamen, quia vt di xi in d.c. accedens. ſi acceſſus ad illum locum eſſet multiplex, non ſufficeret probare vnum acceſſum nō eſſe tut um: ſed eſſet neceſſarium probare, quòd nullus ex illis acceſsibus eſſet tutus: aliàs probatio nō concluderet neceſſariò. quod not. pro caute la retinenda in practica, ſiue fueris actor ſeu reus, vt ſcias articu lare. ¶ Item etiā alio modo dicitur locus non tutus, non ſolùm propter graues inimicitias: ſed etiā per aliud ſimile periculum. videlicet propter aeris intēperiē. vt quia viget ibi peſtis: vel ſimile periculū. vt not.glo.xxij̄.diſt.c.cōmunis.& glo.& Doct. in c.cùm dilecti.j.de dolo & contu.& lxxiij̄.diſt.c.quorundā. facit l.habitatores.ff.locati.& eſt bonus text.in l.ij̄.§. pen. ff.ſi quis cau.per quē tex.ſe excuſabat Grego.xij̄.cùm eſſet citatus ad conciliū Piſanum, propter illius loci, & aeris intemperiē. vide quod dixi.j.de accuſa.c.veniēs. ¶ Et aduerte, quia debet eſſe locus ſecurus, nō ſolùm ipſi citato: ſed etiam omnibus illis, qui debent pro eo interuenire in iudicio. vt in c.ex parte. el j.j̄. de appella. Et ſic debet eſſe tutus, non ſolùm principali: ſed etiam teſtibus, aduocato, & procuratori. xxxij̄.q.ij̄.c.ſine, de coniug. iij̄.q.ix.c.hortamur.ij̄.q.ij̄.c.fi.ff.de iudi.in l.ſi locus.no.glo. in d.c.ex parte. ¶ Aduertendum tamen, quia Inno.dicit in d.c.ex parte.q̄ ſufficit, quòd locus ſit tutus procuratori, licet non ſit ſecurus domino: pro quo dicto videtur bon⁹ tex.in c.cū olim. j.de teſti.& ibi notaui. ¶ Sed Hoſtiē, tenet contrarium dicens, q̄ imò exigitur, q̄ ſit tutus vtriq̄: & ſic non ſolùm domino, ſed etiam procuratori: quia ſi eſſet ſecurus ſoli procuratori, cogeretur dñs in cauſa ardua conſtituere procuratorē. contra. c. querelam.s̄.de procu. ¶ Item, nec ſufficit q̄ locus ſit tutus domino, niſi ſit tutus procuratori: quia ex hoc ſequitur, q̄ dominus priuaretur beneficio & poteſtate cōſtituendi procuratorē. contra l.j.ff.de procura. ¶ Et hanc opi. ſequuntur Ioā. And.do. Anto.Do.me.Ioan.de Imol.& zaba.in d.c.ex parte.el.j.de appella.& probatur per iſtum tex.dum dicit.tu vel tui. & etiam probatur in d.c.ſine, de coniug.& eſt communis opi. ¶ Sed tu vide glo.in contrariū in verbo.fautoribus.in Cle.j.de fo.cōpe. & eſt tex.etiā in contrariū, qui multū aſtringit in d.c. cū olim. ibi dū tex.dicit, partibus ſi poterit fieri, vel procuratoribus eorum ad locum ſecurū &c. Quare arbitror, q̄ prædictæ opi. poſſent reduci ad concor. per diſtinctionē iſtam, q̄ aut locus eſt tutus dño & non procuratori: & tunc, aut loquimur in cauſa, in qua quis non pōt reſpondere per procuratorē, vt in l.pen.§.ad crimen.ff.de pub.iudi.& in c.veniens.j.de accu. & ibi latiſsimè dixi. & tunc ſatis eſt, q̄ locus ſit tutus domino, licet non procuratori, vt deſe patet. & ſic procedat gl.in d. Cle.j. Aut cauſa eſt talis, quā quis pōt exercere per procuratorem, & tunc procedat opi. Hoſt. ¶ Aut locus eſt tutus procuratori & non dño: & tunc, aut cauſa eſt ardua, in qua quis non cōpellitur conſtituere procuratorem. & tunc locus debet eſſe ſecurus vtriq̄. vt ſ.dñs poſsit per ſe cōparere ſi vult, propter cauſæ grauitatē: vel etiam per procuratorē ſi vellet. ¶ Aduerte tamen, quia in contrarium videtur fortiter obſtare.d.c. cùm olim. vbi agebat ſuper ſtatu eccleſiæ, & ſic cauſa erat grauis. niſi diceres, q̄ eſſet talis cauſa, quælicet eſſet ſuper ſtatu eccleſiæ tamen non erat grauis, vel ſi erat grauis, intelligatur q̄ ſufficiat locū eſſe ſecurū procuratori, ſi dñs nō curat opponere, nec cauſam per ſe, ſed per procuratorē vellet expedire. vel forte illud ibi procedit, quia iam ad dictam cauſam cōſtituerat procuratorē. ¶ Aut cauſa non eſt ardua: & tunc ſatis æquè videtur ſufficere, q̄ locus ſit tutus procuratori. ¶ Et vide etiā ad prædicta aliquid per Hoſti.in c.in-
7 terpoſita.de app.& per Inn.in c.ij̄.de ope.no.nū. ¶ †Et ex prædictis infertur q̄ banniti vel exititj̄ nō poſſunt citari ad locū, à quo ſunt banniti vel exititj̄, vt dixi s̄. articulo v. q.xxv. & aliquid tetigi articulo.xvij̄.q.xj. ¶ Sed nunc aduerte: quia Ange. diſputauit hanc quæſtionē: & incipit, quæſtio Bonoñ. ſua ciuitate. & ibi Ange.in quarto dubio dicit tenendum eſſe, q̄ ſi cōparitio poteſt fieri per procuratorē, tenetur comparere: ſi tamen illū inuenit idoneū, vt l.Papinianus exuli.ff.de mino.& in l.& ſi per prætorem.§.j. ¶ Si autē cùm nō inuenit, aut inuenit: ſed tamen minus idoneū: tūc excuſatur: quia paria ſunt nō inuenire, vel minus idoneū: aut nō ſufficientē inuenire, vt in l.idēq̄ in prin.ff.man.& hoc tenet gl.in l.fœminæ.ff.de procu.& Bar. in l.j.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de ope.no.nun. quod tamen intelligit Ang. ſi modo citatus timeret vim inferri ſoli perſonæ ſuę propter bannū contra eū datū: ſecus ſi timeret vim inferri, etiā in ipſa cauſa priuata: quod cōtingit frequenter, quādo quis eſt bannitus ex cauſa partialitatis, vel diuiſionis ciuitatis, vel quando habet litigare cum multū potenti: quia tunc nō tenetur ibi cōparere: etiā per procuratorē: quia licet ceſſet timor perſonæ, non tamen ceſſat timor cauſæ. ¶ Et locū ad quem quis citatur debet eſſe tutus omni reſpectu, tā perſonæ citati, quàm teſtiū, aduocatorū, & procuratorum, vt s̄.dixi. ¶ Sed tu aduerte, quia prædicta opi. Ange.nō videtur mihi vera: quia ex quo citatus nullā habet ſuſpicionē circa perſonā: ſed ſolùm circa reū, debet comparere: & ſibi prouidere per viā recuſationis ipſius iudicis, ſi iuſtā haberet recuſationis cauſam. de quibus cauſis dixi in c. ſuper eo.el ij̄.j. de app. niſi fortè intelligeremus dictū Ange. q̄ eſſet met⁹ de re, quàm fortè teneretur ſecū ducere, vel portare: ne fortè ſibi in illo loco auferretur: quia tunc eſſet iuſta cauſa non comparendi ad illum locū ſic non tutum. & ſic procedat opinio Ange. ¶ Et prædictā intelligit Ange. quando citatus ſe
8 abſentaſſet iuſta ratione motus. ¶ †Et an cauſa ſit iuſta, nō pōt dari certa regula, vel doctrina: ſed hoc totū relinquitur iudicātis arbitrio. vt l.ij̄.ff.qui.ex cau.ma iuncta ſua glo. ¶ Sed contra prædictam deciſionē opponit Ang. q̄ non debet talis cauſa releuare citatum, cùm ipſe fuerit cauſa ſui banni: aut etiam ſi locus nō eſſet tutus propter inimicitias, quibus ipſe cauſam præbuiſſet: propter quod culpæ totū videretur ſuæ adſcribēdum. per l.ſi merces.§.culpæ.cùm ſuis cōcor.ff.loca. ¶ Solu.ſecūdùm Ang.dicta culpa nō eſt ordinata ad dictū caſum: & ideo ipſius ratio nō eſt habenda. facit ff.ad l.Rhod.de iac.in l.ſi vehenda.§. idem iuris. ¶ Ad quod vide quæ latius dixi in c.fin.j.de iniur. ¶ Sed tu potes dicere, q̄ imò nō habetur hic conſideratio, an citatus præſtiterit cauſam inimicitiæ: quia etiā ſi cauſam præſtitit, nō tenetur ire.arg.tex.in c.de cætero.j.de ſent.exc.facit, qđ not.Bar.in l.j.ff.de his, quib.vt indig.& Archid.in c.cùm I. & A.j.de re iud.& glo.do.Ant.& Do.me.in c.meminimus.j. de accu.& in c.veniens.j.de ſponſa.& in c.repellantur.j.de accuſa. & vide ad hoc quod ibi latius dixi. ¶ Si verò prædictus bānitus citaretur vt perſonaliter cōpareat, aut quia natura cauſæ perſonalem cōparitionē requireret: tunc cùm ipſe citetur ad locū non tutū, ad quē de iure cōparere non poteſt propter bānum: non tenetur in illo loco vllatenus comparere per tex.in d.l.de ætate.in j.reſponſo. & in d.l.Papinianus. rectè intellecta. & ſi in citatorio apparet de banno, tunc dicta citatio cōtinet manifeſtum iuris errorē: & ſic eſt nulla ipſo iure. aliàs ſi non appareret, excipiendū eſſet de banno, & de loco nō tuto: vel tutius eſſet appellare. ſcđm Ang. ¶ Ad quod vltimū vide, quod ſtatim ſubijciam. vnde nota, q̄ ad allegandas prædictas cauſas loci nō tuti, admittitur procurator etiam verbalis non admitteretur, ſi modo procurator habeat legitimum mandatū. hoc tenent Docto. maximè Ioan.de Imo.in l.pe.§.ad crimen.ff.de publi.iudi. & in l.ſeruum quoq̄.§.publicè.ff.de procura. & in l.reos.C. de accuſatio. & in c.veniēs.j.de accu. & ibi latè dixi in ij̄.q.ij̄. quęſtio.principa. & ibi vide, quid ſi cōparens & allegans locū non tutum admittatur ſine mandato. ¶ Aduerte tamen, quia ſi notoriè cōſtaret de loco non tuto, eſt neceſſe excipere ſeu appellare. ſcđm doct.in c.accedens.j.vt lite non conteſta. & probat in Cle.paſtoralis.de re iudi.& ibi gloſſ.in verbo, notoriè. ¶ Notat Inno.in c.præterea.j.eo. facit c.ſi duobus.de appel. & tradit in c.ex parte.eo.ti.tenet Oldr.cōſi.xliij̄.facit quod not. Bal.in l.j. ff.ne quis eū.per l.de ætate.ff.ad Treb. & ſi hoc excōicaret vel cōtra eū fuerit miſsio in poſſeſsione, vel aliàs procederet contra eū, tanq̄ cōtra contumacē, nō valeret.ad quod vide quod latius dicā j.q.xxj. Sed ſi notoriè de hoc non conſtaret, deberet quis mittere excuſatorē: & ſi iudex vellet procedere, deberet appellare, & toties pōt appellare quoties citatur ad locū nō tutum: & quāuis etiā pluries citatus nō excepiſſet, nec appellaſſet: tamen iterū citatus poſſet excipere & appellare. ad quod vide quod latius dixi in c.ex parte.el j.j̄.de app. & procedit appellatio nō ſolùm de iure canonico, ſed etiam de iure ciuili: ex quo talia pericula ſunt irrecuperabilia. vt not.Ang.in d.q.Bononienſis.per l.ante ſententiæ tēpus.C. quorū appel. nō recip. & l.ſi quis prouocationē, & ibi per gloſſ.C.de app. ¶ Sed circa prædicta quæro, quid ſi iudex citans vellet dare ſaluum cōductum, ſeu ſecuritatē citato: an teneatur cōparere. ¶ †Solu.text.
9 eſt, qđ no.in c.accedens.el.ij̄.s̄.vt lite nō cōteſtat. facit c. literas. j.de reſti.ſpo. ¶ Sed tu aduerte, quia hęc quæſtio preſupponet aliā quæſtionē. iſtā videlicet, vtrū iudex, qui citat, poſſet talem ſecuritatē concedere: in qua.q.variæ fuerunt opin. quas latius proſequit Ange. in d.q.quę incipit Boñ.in vj.dubio. vbi quaſi ſic formaliter dicit. ¶ Quidā indiſtinctè tenent, q̄ iudex non poſsit talem ſecuritatem concedere, per text.in auth.de manda. prin.§.neq̄ autem homicidas. ſed ille tex. nihil facit ſecūdùm Moder. loquit enim ſolùm de fidātia, ſeu ſecuritate data bānito

ꝑ partē, quæ nō eſt ſeruāda, qñ nō eſt in partis poteſtate affidare bannitū, vt l.j.§.nō fuit.ff.de dolo.& qa ibi fidātia cōcedebatur ad euaſionē criminis,& vt impediretur eiꝰ cognitio.¶ Sed quæſtio noſtra procedit, qñ ſecuritas daī à iudice, & ad finē vt veritas criminis habeaī. ¶ Oldra. verò tenet, ꝙ poſsit dari talis ſecuritas per iudicē, ſi cauſa eſt talis in qua nō admittaī procurator. per l.j.§.remouet.ff.de poſtulan. vbi deportatus remouetur à poſtulando, niſi pro ſe.& per l.is qui reus.ff.de pub. iudi. iuncta gl.¶ Deinde dicit Ang. ꝙ ſuperuenit magiſter & præceptor ſuus Bar. qui indiſtinctè tenet iudicē dictā ſecuritatem poſſe cōcedere, per d.l.is qui reus. iūcta gl.¶ Moueī etiā, quia quò ad inueſtigandū crimen, perſonæ præſentia multū operatur, vt ſ. poſsit iudex inſpicere, qua cōſcientia, aut qua trepidatione, vultus pallore, vel rubore loquaī, vt l. de mino.§.tormenta.ff.de quæſtio.¶ Sed ipſe Ang. finaliter cōcludit tenendū eſſe, ꝙ ſi iudex habet iuriſditionē ratione proprietatis, qualē habent Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & ſimiles: ſeu alīj, qui ſaltē de facto ſuperiorem non recognoſcunt: & ſic tunc ſolùm tractatur de præiudicio iuriſditionis eorū: & tunc talē ſecuritatē libere cōcedere poſſunt, per l. relegati. ff. de pœ. ei. ſic intelligatur opi. Bar. ſed ſi iudex iuriſdictionē haberet ordinariā, vel delegatā à ſuo ſuperiore cōceſſam, prout videmus in Poteſtatibus & Officialibus ciuitatū, vel locorū: vel etiam, vt ſunt Antiani, Priores & Cōſules. tales nō poſſunt talē ſaluū conductū cōcedere aduerſus cognitionē criminū, ante executionē ſententiarū: ne ſic in alienā meſſem, & in alterius præiudiciū videātur falcē immittere. arg. l.pe.ff.de aqua plu.arcen.& j.de iureiur.c.ad aures.& per Bar.in l.j.ff.à quibus appel.nō licet.¶ Et ſic pōt intelligi opi. Old. ¶ Subdit tamen Ang. ꝙ vbi cauſa pōt per procuratorē expediri, nō eſt neceſſaria ſecuritas: quia ſuperuacuè impetraret & cōcederetur, per l. quòd vulgo. ff.de cōtratab.& l.hi, qui.ff.de ſecun.tab.¶ Vbi verò per procuratorē expediri nō pōt, iudex de cauſa cognoſcens, ad inueſtigationē criminis poteſt ſecuritatē concedere: quāuis hoc nō procedat ſine dubio. ſcd̄m Ang. ſi ſe intromitteret de iuriſdictiōe ſuperioris: niſi diceres, ꝙ intromittat ſe, nō principaliter: ſed per modū incidentiæ ſeu emergentiæ: per quē modum poſſet etiam ſe intromittere de his, quæ pertinent ad iuriſdictionē alteriꝰ. arg. l. quoties. ff. de iudi. dūmodo ſit prædictorū capax: aliàs ſecus.¶ Ponit exemplū de iudice ſeculari, qui quandoq; incidenter ſe intromittit de matrimonio, quod eſt quid ſpirituale. vt tradiī in c.lator.j. qui filīj ſint legi.& in c.tuā.j.de ord. cogni.¶ Sed ad id quod dicit Ang. de procuratore diſtinguēdo, an cauſa ſit talis, in qua poſsit interuenire ꝓcurator, vel nō.

10 dic melius, vt ſ. dixi.¶ †Et ſic habes ex prædictis, an iudex poſſit talē ſecuritatē cōcedere. Quare nunc poſito, ꝙ ſimus in caſu, quo poſsit talē ſecuritatem concedere, redeundo ad principale propoſitū dubitatur vtrū virtute talis ſecuritatis citatus teneatur cōparere? & cōmunis opi. Doc. eſt, ꝙ no. per tex. in d.c. accedens. el.īj.& in d.c. literas. tenet glo. j. in fin. in d.c. ex parte. el j.j.de appel. etenim parua ac fragilis eſt ſecuritas, quæ in paruo papyro, aut mēbranis cōtinetur.& idem tenet Io. And. in c.cū R.ſ.de offic.delega.¶ Et nota ſingulariter, ꝙ vbi locus non eſſet tutus propter inimicitias potentum in illo loco,& pars vellet cōparere, iudex volentē comparere tenetur facere aſſociari eius propīs expenſis. ita dicit Bal. in l. data opera. C. qui accuſa. non poſ. col. xīj. per l.fi. C. de eroga. mil. anno. li. xīj. Sed aduerte, quia ille tex. probat, ꝙ ſalarium debet ſoluere iudex: ſed expenſas, dictus debet ſoluere aſſociatus, vide ibidem.¶ Poſſet tamen etiam iudex citari facere inimicos illius, & cōpellere eos ad præſtandū fideiuſſores de non offendēdo talem citatum cōparentem, ſecundùm ea quæ traduntur per Guli.& Bar. in l. illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.præſi.& per Cy.& Bart. in l. denunciamus. C. de his, qui ad eccle. confug.& per Do. me. in rubrica de treuga & pace. facit quod not. in c. literas. de reſtit. ſpol. xxxīj. q.j. c. de benedicto.& per Bar. in l. furioſi. C. ad l. Iuliam maieſta.& per Gambarium & Barto. in l.j. C. in quib. cau. colo. cenſi. lib. xj.& in l. æquiſsimum. ff. de vſufruc.& per Dy. in l.īj. ff. ſolu. matri.

11 ¶ †Sextò quæro, vtrū valeat citatio facta ad locum nimis longinquum.¶ Solutio. hæc quæſtio non procedit in ordinario: quia ordinarius pōt citare ſubditū, ex quocunq; loco: etiā ſatis longinquo.& ad quantūcunq; longiſsimū: dūmodo aliud canonicum non obſiſtat.¶ Sed procedit quæſtio reſpectu iudicis delegati apoſtolici, de quo dicēdum eſt, vt traditur in c. nōnulli.ſ. de reſcriptis.& ibi per doc. in c. ſtatutum. de reſcrip. lib. vj.& per Spec.& Io. Aand. in addi. in tit. de cita.§. contra citationem. in princi. per vnam col.& vltra, & latius ego tractabo in tit. de reſcrip. vel in tit. de offi. delega.

12 ¶ †Septimò quæro, vtrum quis poſsit citari ad locum minus inſignem.¶ Solutio. dic, ꝙ hæc quæſtio ſimiliter non procedit in ordinario. ſed in delegato. de quo dicīt nō poſſe fieri citationem ad locū nō inſignē.& vbi nō poſsit haberi copia peritorū. vt d.c. ſtatutum.§.j. de reſcrip. lib. vj.& per Spec. in d.§. contra citationem. verſi. Item quod fit ad locum.¶ Et poſito, ꝙ delegatus ad talem locum non inſignem, ad quem citat, duceret ſecum tot peritos viros, quot ſufficiūt ſibi & partibus: nō tamen tenetur citatus ad illum locum comparere. vt not. Spec. in titu. de citatio. in d.§. cōtra citationem. ver. quid ſi locus in ſe. Ego fortè dicam in tit. de legat. Et ibi dicam, quis dicatur locus inſignis. tradit Spec. in d.§. contra citationem. verſ. ſed quæ loca.

13 ¶ †Octauò quæro, an exigatur ſpecificatio loci: & an ſufficiat alternatiuè ſpecificare: & quid ſi nulla fuit facta ſpecificatio.¶ Quo ad primum dic, ꝙ requiritur ſpecificatio clara, ita ꝙ ſi ſint plura loca eiuſdē nominis, nō videretur legitimè facta. ſecūdùm Spec. in d.§. cōtra citationē. verſi. itē eſt facta. per c.fi.ſ. de reſcrip.¶ Quod intellige verū, niſi per aliquas circūſtantias aliter declareī, vt ſtatim ſubīciā. & ſic ex prædictis patet determinatio ſecūdi, ꝙ nō debet fieri alternatiuè, videlicet ad talem vel talē locū. ſcd̄m Spec. in d.§. cōtra citationē. ver. quid ſi fiat alternatiuè. per c.j.j. de plus peti.¶ Quo ad tertiū, qñ nulla eſſet facta ſpecificatio loci, dic ꝙ valet: quia cenſetur quis citatꝰ ad locū ſoliti tribunalis,& in quo iudicare cōſueuit, vt no. gloſſ. Pet. in prin. in c.fi.ſ. de reſcrip.& probatur in l.ſi locus. ff. de iudi.& in l.ſi cū dies.§.ſi arbiter. ff. de arbi.& argu. l. ſi vt proponis. la īj. C. quomodo & qñ iud.¶ Et ita debet intelligi & limitari, qd̄ dixi in prin. iſtius q.& etiā in caſu pręcedenti. nam (iudicio meo) ſi aliquis ex illis locis eſt locus in quo cōſueuit iudicare, ad illū tenetur cōparere: nec alibi tenetur querere iudicem, vt etiā ſentit Inno. in c. conſuluit.ſ. de offi. deleg.¶ Quod tamen procedit, niſi fortè alius locus ex alīs circunſtantīs certificaretur. ſcd̄m do. Ant, in c.fi. de reſcrip.¶ Et vide Bar. in l.ſi vt proponis. la īj. C. quomodo & qñ iudex. vbi dicit, ꝙ ſi eſt iudex ordinarius, intelligiī quis citatus ad locū maiorū. per l.pe. ff. de iuſti.& iur. Si verò eſt delegatus, ſi quidē à Princi. deputatus eſt locus, de illo intelligo. caſus eſt in d.l.ſi vt proponis. Et iſta eſt practica, ꝙ delegatus eligat ſibi locū.& tunc omnes citationes intelliguntur relatæ ad illū locum: vt d.l.ſi vt proponis. Si verò locus non eſt deputatus, & locus vniuerſalis ciuitatis, non debet inferi in citatione. quia intelligitur de loco, in quem facta eſt commiſsio. l.nō diſtinguemus.§.ſi arbiter. ff. de arbit. Locꝰ verò particularis ciuitatis eſt inſerēdus in citatione, vt l. ita ſtipulatꝰ. in prin. ff. de ver. obl. ſed Bart. in d.l.ſi vt ꝓponis.

14 ¶ †Quæ autē remedia cōpetant citato ad locū æquiuocum. dicit do. Ant. in d.c.fi.ſ. de reſcri. col. pe. quod remediū eſt, vt ante terminū petat declarari per iudicē locū, vel cōpareat per diuerſos procuratores in ambobus locis: vel ipſe compareat in vno,& procurator in alio. facit quod dixi de appellatione interponenda ad diuerſos iudices. in c.īj. de appel.

15 ¶ †Nono quæro de effectu citationis factæ ad locū nō legitimū, vtrū vigore talis citationis citatus teneaī cōparere,& non cōparens reputeī cōtumax.¶ Solu. dic vt latius dicā j. in xxxj. prin. arti.¶ Et ex his Deo duce eſt expeditus. xviīj. prin. arti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citationis cōmiſsio, quo tempore,& ad quod tempus fieri poſsit.
2 Citatio cauſæ cognitionem non exigens, omni tempore committi poteſt.
3 Citatio quando poſsit die feriato committi.
4 Ius prohibens citationem non ſolùm reſpicit effectū, ſed etiā ipſum principium.
5 Citatio dicitur fundamentum iudiciī.
6 Citatio per pontificem facta, fieri poteſt etiam die in honorē Dei feriato.
7 Citatio die feriato facta, requirit expreſsionem cauſam die feriato tractabili.
8 Actus citationis, qui fit per nunciū, an poſsit fieri die feriato.
9 Citatio poteſt die feriato fieri, caſu quo celeritas compellat.
10 In caſu Clemen. j. de fo. compe. poteſt fieri citatio die feriato.
11 Relatio nunciī an poſsit fieri die feriato.
12 Citatio facta ad diem feriatum, an ſemper ſit valida.
13 Citatio continens errorem, an ſit valida.
14 Citatio facta vt citatus compareat vſq; ad talem diē, quæ dies eſt feriata, an & quando teneat.
15 Citatio facta per numerum comprehenſiuum dierum, ſi vltima ſit feriata, an ſit valida.
16 Citatus ad diem quo non tenetur comparere, an teneatur comparere in alium diem.
17 Citatio facta ſine temporis expreſsione, an ſit valida.
18 Citatus abſq; termino debet quanto citius poteſt comparere.

Citatio

19 Citatio facta ad certum terminum alternatiuè comprehensum, quando teneat.

ARTICVLVS XIX.

DEcimonono Principali Articulo tractandum est, quo tẽpore, & ad quod tempus possit fieri citatio. circa quẽ articulum prosequar infrà scriptas quæstiones.

1 ¶†Primò igitur quæro, quo tẽpore debeat fieri commissio citationis. ¶Sol.dic,q debet fieri hora debita, & tẽpore debito. ¶Debet enim fieri tpe, quo iudex põt sedere pro tribunali: & fit ab ortu solis vsq; ad occasum, vt in auc. de iudicibus. §. sederunt. & in c. consuluit. s̃. de offi. deleg. tenet Spec. in tit. de cita. §. contra. ver. item quod est facta hora. Ita simpliciter pertrãseunt Doc. q an procedat de honestate, vel necessitate, vide qđ tradit in dictis iuribus. sed posito, q etiã procedat de necessitate, ego tñ hoc intelligo respectu citationis, quæ exigit causæ cognitionẽ, & quæ non indigeat celeritate: sed si indigeret celeritate, puta, si debitor esset suspectus de fuga, arbitror q sicut potest fieri die feriata, & propria authoritate, vt traditur in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his, quæ in frau. credi. & dixi s̃. articulo iiij. q. vj. ita & iudex possit cõmittere. est enim regulare, q ea, quæ celeritate indigent, quolibet possint tẽpore agitari: etiam die feriato in honorem Dei, vt traditur in c. fi. j. de fer. & in c. fi. s̃. de iudi. & ibi per Do.me. & in l. j. §. nũciatio. ff. de ope. no. nun. de qua materia latius dixi in ti. de fer. arti. vij. per plures faꝛ. secđm quas põt etiã regulari quod dictum est.

2 ¶†Et ex prædictis ego infero, q citatio quæ cõmitteret fiẽda per epistolã, aut campanã, vel aliũ modũ, qui nõ exigeret causæ cognitionem, posset fieri etiam omni hora, & omni tempore.

3 ¶†Item secũdò debet fieri citatio tpe nõ feriato. in hoc tñ est maxima dubitatio propter varias sñias Doc. Iac. enim de Are. vult, q nõ valeat, per l. dies festos. C. de fer. idẽ tenet Specu. in tit. de fer. ver. Item, q est facta. & tenuit Dy. in l. j. §. nũciatio. ff. de ope. no. nun. & ita dicit Cy. se audiuisse à Dy. mouet: quia hæc citatio seu cõmissio, respectu iudicis est quædã sñia interlocutoria: ergo die feriata valere nõ debet, vt in c. cõquest⁹. j. de fer. ¶Et idẽ etiã si dicaꝛ, q nõ est sñia: quia saltẽ est de processu, vt in c. quoniã cõtra. j. de proba. de quo dicam j. articulo xxxj. processus verò tali die habitus, nullius est momẽti, vt d. c. conquestus. & idẽ tenet Spec. in ti. de cita. §. j. ver. Itẽ excipitur, q est facta in die feriata. & est cõis opi. Doc. secđm Io. Andr. in d. c. cõquestus. & ista opi. originaliter fuit Fran. Accur. in quadã parua additiõe, in d. l. dies festos. C. de fer. per iura prælegata. ¶Mouetur per d. l. præsenti. cùm tale præceptũ de citando, sit quædã sñia cõminatoria. facit etiam secđm Dy. l. si minor. ff. de fer. expor. ¶Alia verò fuit opinio Dy. q tandẽ mutauit sñiam. & tenuit, q citatio talis valeat. arg. l. si cũ vxori. in fi. cũ l. seq. ff. de do. inter vi. & vxo. & quia generalis consuetudo hoc tenet, & minimè sunt mutanda &c. vt in l. minimè. ff. de legib. & idẽ etiã tenuit Pet. de bellapertica & sequit Cy. in d. l. dies festos. & Io. An. in d. c. cõquestus. mouet, quia citatio, cuius executio cõfertur in tẽpus à iure cõcessum, procedit. qđ sic probaꝛ: quia idẽ iuris est de tpe & loco: vt l. vinũ. ff. si cer. pet. sed lege caueꝛ, q actꝰ, qui exerceꝛ in loco minꝰ habili, si eius effectus conferaꝛ in locũ habilem, valet, vt l. fi. ff. de offic. præfec. vrb. & l. omnes. §. si verò apparitor. C. de episc. & cleri. ergo &c. de quo tamen aliter dic vt latius dictum fuit in xvij. & xviij. prin. articulo. ¶Nec obstat d. l. dies festos. C. de fer. & d. l. præsenti. C. de his, qui ad eccle. confu. & alia similia iura: quia respõdetur, q respectu istius cõmissionis citationis, cùm talis actus sit interlocutorius, & nõ requirat causæ cognitionẽ, vt l. à procedente. C. de dila. ergo debet posse fieri die feriata, vt in l. actus. C. de ferijs. ¶Sed Iac. But. disputando tenuit primam opi. q nõ valeat: nec obstat, q talis citatio cõferatur in tempus promissum. & sic videatur valere: quia illud verũ, quando suspenditur actus & eiꝰ effectus, vt in contractibus conditionalibus, vel sub die incerta, vel in vltimis voluntatibus, vt d. l. si cũ vxori. in fin. & d. l. in tempus. sed in casu nostro, nõ suspẽditur actus: sed eius effectꝰ: quia citatio est pura, licet conferatur in diem: ergo inspicimus tempus præsens, vt in l. cedere diem. ff. de verb. signi. ¶Sed tu ex mente Old. & Bar. & Do.me. distingue, q aut loquimur in ferijs inductis in honorem Dei, aut in vtilitatem hominũ, aut etiam secundùm Do.me. in ferijs repentinis.

¶Primo casu, vidisti in supradictis varias opi.

¶Sed Oldr. quẽ sequitur Bar. in l. j. §. nunciatio. ff. de no. oper. nun. & Bal. in l. ij. C. in qui. cau. in integ. resti. nõ est necес. & in l. j. ff. de fer. & Io. Cal. do. Ant. zab. & Moderniores in c. fi. j. de

4 ferijs. tenent, q talis citatio nõ valeat. † quia ius prohibens citationẽ, nõ solùm habuit respectũ ad effectum: sed etiã ad ipsum principiũ. vnde licet quãdo prohibeꝛ actus respectu effectus, satis sit, q conferatur in tẽpus concessum, vt d. l. si cùm vxori. & d. l. in tempus. & c. de vxore. j. de sepul. tamen quando prohibetur non solùm effectus: sed etiam ipse actus, non sufficit effectũ conferri in tempus permissum: cùm actus sit gestus tẽpore prohibito. Nõ enim est satisfactũ iuri. arg. c. fi. j. de resti. spo. & l. Fulcinius. post prin. ff. quib. ex cau. in pos. eatur. q hoc prohibeatur principium, patet in d. l. dies festos. facit etiam, quia licet citatio nõ arctet ad cõparendum tunc: tamen arctat pro tũc, & afficit citatum, & quodãmodo eũ prouocat ad iracundiam, & indignationẽ: & sic aliqualiter abstrahitur à cõtemplatione. & idẽ etiã dicendum est in iudice: quia licet cùm debeat intẽdere diuinis, nõ debet facere præceptũ de citãdo: quia licet nõ exigatur cognitio inter partes, tñ intra se debet aliqualẽ adhibere co

5 gnitionẽ. †Itẽ, quia negari nõ potest, quin citatio sit de processu, & fundamentũ iudicij, vt in c. quoniã cõtra. j. de proba. s̃. de cõsti. c. ecclesia. s̃. de ma. & obe. c. inter quatuor. & insti. de pœ. teme. liti. §. fi. tradit in rub. ff. & C. de in ius voc. & eandẽ opin. tenuit Pe. de saxo. in d. c. fi. de fer. & Archid. xv. q. iij. c. placita pe. d. l. fi. C. de fer. & v. q. ij. c. j. & etiã tenet Do.me. in d. c. fi. dicit tñ Bar. q si quis vellet seruare opi. Dy. & sequa. posset dicere, q illa l. si loquit in diebus dominicis, quasi secus sit in alijs. & idẽ Cal. in d. c. fi. pro quo facit: quia illa die Deus in creatione mũdi ab omni opere requieuit, vt habetur. j. Genesis. & in c. licet. j. de fer. sed tamẽ tã Bar. quàm Cal. nõ videtur approbare, q sit speciale in diebus dominicis: sed potius stare in eo, qđ dixi, q nõ valet dicta citatio. ¶Et hæc etiam opi. placet Io. de Imo. in d. c. fi. nisi consuetudo aliter habeat, q citatio valeat: qa ex quo sunt opinio. consuetudo potest operari. s. q valeat s̃. de consuetu. c. cùm dilectus. ¶Et idem etiam tenet Ioan. de Imo. in d. §. nunciatio. ¶Et mihi placet, vt cessante consuetudine talis citatio regulariter non valeat: quia lex resistit initio, vt d. l. fina. C. de fer. ibi dũ tex. dicit, taceat apparitor &c. & ibi, nulla quenquam vrgeat ammonitio &c. ¶Et ibi sileat horrida vox præconis &c. facit etiam l. potior. & l. qui balneũ. ff. qui pot. in pigno. hab. & c. si eo tempore. de rescrip. lib. vj. & l. minor. ff. de seruis expor. Item facit: quia vt dicit Oldra. in actibus iudicialibus spectamus initiũ, vt l. fi. C. qui legi. perso. & in l. iij. §. scio. ff. de mino. & in l. in vniuersi. C. qui da. tu. pos. tradit Old. cõsi. lxxxviij. & quia summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de religi. & sump. fune. l. sunt personæ. & quia negari nõ potest, q talis citatiõis cõmissio nõ sit de processu, vt dixi, & dato, q nõ exigatur causæ cognitio inter partes in hac citatione cõmittenda: tamẽ vt dicit do. Ant. exigit quædã cognitio in iudice, quo ad sequi debet discutere, an id fieri debeat, & maximè si in cõmissione assigneꝛ terminus, qui habetur pro termino deliberatorio: videlicet qñ mittitur citatio cũ copia libelli, vel rescripti, vt in c. præterea. j. cod. dicam latius j. in materia dilationum. ¶Et vide etiã ad prædictas opi. Host. in Sum. in tit. de fer. §. & an ferijs. in prin. ¶Aduerte, quia prædicta regula fallit.

6 ¶†Primò fallit, vt arbitror, in citatione, quę fieret per summũ Pontificẽ. arg. c. veniens. j. de accus. Nec obstat, q hoc videatur esse iuris diuini: maximè in diebus dominicis: quia propter varias opi. si toleratur cõsuetudo, vt s̃. dixi, fortius videtur hoc tolerari cum Papa sit suprà consuetudinem. & etiam s̃. l. scriptã, vt in l. Princeps. ff. de legi. & quod traditur in c. in nostra. j. de sepul. & in c. j. de consti. lib. vj.

7 ¶†Secundò fallit, quãdo in citatorio exprimeret casus, qui posset tractari etiã tẽpore feriato in honorẽ Dei, vt si esset causa alimẽtorũ, vel carceratorũ, aut alia similis causa: quæ indigeret celeritate, secđm ea, quæ superius tetigi: & latius dicã in titu. de fer. tenet Hug. Berch. in d. c. fi. j. de fer. ¶Secũdo verò casu principali, cùm loquimur in ferijs inductis in fauorẽ, ac vtilitatem, seu ob necessitatẽ hominũ: dicendũ, q talis citatio seu citatiõis cõmissio facta per iudicem tenet: quia citatio hoc casu, solùm prohibeꝛ respectu exercitij: & sic respectu finis ipsiꝰ citatiõis. Nõ emꝫ prohibeꝛ hoc tẽpore fieri citatio: sed citatus nõ cõpellitur cõparere, vt l. j. ff. de fer. ¶Et hanc opi. tenẽt cõiter Doct. do. Ant. Ioã. de Imo. zaba. & Do.me. ¶Tertio verò casu, quid iuris si feriæ sint repentinæ, tangit Do.m. in d. c. fi. & ibi cõcludit, q talis citatio fieri nõ possit: quia Imperator mandat sub eadem veneratione has ferias obseruari, quasi solennes, vt l. oẽs dies. C. de fer. Debent enim tales feriæ cum lætitia celebrari: & ideo non debet quis aliquo modo per citationem ad iram aut molestiã prouocari: nec iudex talibus debet insistere, secđm D. me. quod tamen limito, nisi essemus in casibus, in quibus talis citatio posset cõmitti etiã tempore feriato in honorem Dei. & quæ dicantur feriæ repentinæ, dicam j. in rubrica de ferijs.

8 ¶†Secũdò principaliter quæro, vtrũ actꝰ executionis intimationis cõmissæ citationis, quã facit nũcius, possit fieri die feriato. ¶Solu. dic, q in oĩbus casibus, in quibus valet cõmissio per

iudicem facta tẽpore feriato: fortius valet executio. in alijs verò casib⁹, in quibus cõmissio citatiõis facta tẽpore feriato, nõ tenet, nec etiã tenet executio: & sic citatio facta per nũcium. & ita cõcludit Do. me. in c. fi. j. de fer. loquitur tamẽ ambiguè: quia primò videt velle, quod dictũ est. ¶ Postea verò videtur mutare sniam q̃ valeat. & licet ipse loquat̃ de ferijs in vtilitatẽ hominũ: tamẽ ipse assignat rationẽ per quã idẽ cõcludit̃ in inductis in honorẽ Dei. videlicet: quia in tali executiõe nõ exigitur aliqua causæ cognitio, vt l. sed si interpellat̃. §. j. ff. de arbit. & in c. quoniam cõtra. de proba. ¶ Et istã opin. finaliter tenuit Dy. in l. j. §. nũciatio. de ope. no. nun. Pro qua opi. facit l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. & tenet Hug. in c. fi. j. de fer. & Bal. in l. iij. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necess. Nisi fortè esset dies dñica, scd̃m quosdam: quia tunc silere debet horrida vox præconis, vt s. dixi. ¶ Item procedit, si loqueremur in citatiõe verbali: secus in reali, seu actuali executiõe, & captura personę. vel pignorũ: quæ nõ põt fieri die feriato in honorem Dei: licet fieri possit die feriato ob vtilitatẽ, vel necessitatẽ hominum, vt tractat̃ in c fi. s. de iudi. ¶ Mihi videt̃, q̃ satis esset catholicũ tenere, q̃ nulla citatio, etiã verbalis, possit fieri tẽpore feriato in honorẽ Dei maximè die dñica: quia tex. d. l. fi. C. de fer. dicit, taceat apparitor, sileat horrida vox præconis. & nulla quenquam vrgeat admonitio, per quod verbũ ibi hoc tenet Bal. quæ conclusio maximè procedit, si citationis cõmissio facta esset tẽpore feriato in honorẽ Dei: quia cũ non teneret cõmissio, per cõsequẽs nec teneret executio. & quicquid ex illa cõmissione sequeret̃, vt l. non dubiũ. C. de legi. & in c. qualiter. s. de elec. & in c. fi. j. de rerũ permuta. xxv. q. ij. c. Imperiali. & sic reperio tenere Bal. in l. j. ff. de fer. Prædicta tamen conclusio fallit.

9 ¶ †Primò fallit, in casibus celeritate indigentibus: quia debitorem fugientẽ posset nuncius etiam tali die realiter citare, & capere, & ad iudicẽ ducere: nõ vt cognoscatur: sed vt carceretur, per not. per gloss. in l. dies festos. C. de fer. quæ hoc dicit. & nõ est alibi, scd̃m Bal. & communiter sequuntur Doc. ibi: & Bar. in l. ait Prætor. §. si debitorẽ. ff. de his, quæ in frau. cre. & Ang. l. qui restituere. in fi. ff. de rei ven. & eadẽ ratione propter suspicionem dicit Bal. in d. l. dies festos. q̃ posset fieri tali die sequestratio rerum, vide quod dixi j. de ferijs. articu. vij. fal. xxxiij. ¶ Et vide quod dixi s. eo. arti. xvij. q. xij. Idem etiam dicerem: si actio esset peritura, & per citationem perpetuaretur, per ea, quæ dixi j. de fer. c. fi. arti. viij. q. ij. fal. xvj. & seq. & vide clarius art. viij. q. j. in secundo membo. q. xix. fal. xxiij.

10 ¶ †Secundò, fallit prędicta conclusio in casu speciali Clemen. j. de foro compe. vbi talis executio citationis fit diebus festiuis. ¶ Et hæc procedunt in tẽpore feriato in honorem Dei: sed in ferijs inductis in vtilitatem hominum, non est dubium, q̃ fieri possunt ea, quæ superius dicta sunt.

11 ¶ †Tertiò principaliter quæro de relatione nuncij, vtrũ possit fieri tẽpore feriato. ¶ Sol. dic, q̃ in omnibus casibus, in quib⁹ potest fieri cõmissio citationis, & ipsius executio tẽpore feriato, põt etiã fieri relatio: sed in his casibus, in quibus commissio citationis fieri non potest tempore feriato, similiter nõ potest fieri relatio. ¶ Sed Bal. in l. iij. C. in quib. cau. in integr. resti. nõ est necess. dicit, q̃ talis actus videtur non posse fieri: quia debet fieri in iudicio, & apud tribunal. in cõtrariũ tamẽ facit, quia sicut põt nuncius citare, ita videt̃ posse referre. ¶ Subdit tamen Bal. q̃ practica rationabiliter obseruata est, q̃ iste relatiões fiãt tempore iuridico: quia talis relatio est quoddam testimonium ipsius nuncij. j. de appel. c. cùm parati. & ideò debet fieri tẽpore iuridico. Non tamẽ requiritur præsentia partis eo, q̃ frustra requireretur: cùm non possit cõtradicere nũcio quo minus relationẽ faciat. & hæc opi. mihi placet: nisi in casibus, in quib⁹ potest fieri cõmissio, & executio tẽpore feriato in honorem Dei: quia tũc põt etiã fieri relatio. & sic procedunt prædicta in tpe feriato in honorẽ Dei. sed in fariato ob necessitatẽ hominum, non est dubium, q̃ potest fieri, per ea, quæ dixi s. in præcedẽ. q.

12 ¶ †Quartò quæro principaliter de tẽpore ad quod citatus iubetur cõparere, vtrũ valeat citatio, si tempus illud nõ videatur iuridicum, seu legitimum. ¶ Solu. distinguendum arbitror, q̃ aut citatio præcipitur vt cõpareat hora causarum non debita: puta, q̃ compareat de nocte hora secunda, vel tertia noctis. & non videtur valere: quia citatio est notoriè illegitima. ita tenet Domi. in c. consuluit. s. de offic. delega. super glo. in verbo, tenebris. allegat etiam no. in Clem. pastoralis. §. Pisana. de re iudica. ¶ Quod tamen ego intelligo, nisi celeritas aut causæ necessitas aliud suaderet, vel exigeret, scd̃m ea, quæ dixi s. eod. articu. q. j. in prin. ¶ Aut citatio cõmittitur & fit ad horam incongruam alio respectu: puta, ad tempus feriatũ. ¶ Et subdistingue, q̃ aut commissio emanauit tempore feriato in honorem Dei. seu tali tempore, q̃ non valuit commissio: & hoc casu, pariter dicendum arbitror, q̃ non valeat citatio ad talem diem: quia si non valet tunc facta ad diem non feriatam, secundùm opin. de qua dixi s. eo. articulo. q. j. longè minus debet valere, si facta est ad diem feriatam. ¶ Aut fuit facta commissio citationis tempore non feriato ad diem feriatum. & vtrũ valeat. tex. videtur probare, q̃ sic, in c. veniens. de accus. & in Cle. j. de foro competen. ¶ Sed aduerte: quia circa hanc quæstionem glo. & Doct. sunt varij, prout de materia tractatur per glos. & Archi. xv. q. iiij. in c. placita. & per Doct. in c. fi. de fer. & per Legistas, in l. iij. C. in quibus cau, in integ. resti. nõ est necess. & per Spec. in tit. de cita. §. j. versic. item excipitur. & de dilatio. §. j. ver. sed pone, & per d. Domi. & Io. de Imo. in c. cupiẽtes. §. q̃ si per viginti. de elec. lib. vj. & per Dy. Bar. & Ioã. de Imo. in l. j. §. nũciatio. ff. de ope. no. nun. & per Io. de Imo. in Clemen. j. de fo. compe. super glo. in verbo, festiuis. ¶ Et ex omnium dictis pro concor. multarũ opi. prosequar tria membra.

¶ Primum membrum, quando fit citatio ad certam, sed specificam diem, seu pro certa die feriata.

¶ Secundum, quãdo fit citatio vsq̃ ad talem diem, quædies est feriata.

¶ Tertiũ, qñ fit citatio per comprehensiuum numerũ dierum, vt puta, intra x. dies, vel intra mẽsem: & vltima dies cadit in diẽ
13 feriatã. ¶ †Circa primũ membrũ, Inn. in c. fi. j. de fer. distinguit, q̃ aut est expressus error in citatiõe: puta, vt cõpareat die dominica. & nõ valet. Aut nõ est expressus error: vt puta, si dixit. cõpareas decima die præsentis mẽsis, quæ decima dies est feriata. ¶ Et hoc casu, citat⁹ tenet̃ cõparere die sequẽti: qa duo videnr̃ mãdata, videlicet vt cõpareat: & vt illa die cõpareat. arg. c. dilecti. j. de do. & cõtu. & optimè probat̃ in l. celsus. ff. de arbi. vnde si nõ põt cõparere in illo termino, debet postea quàm citi⁹ põt cõparere. & per hãc rationẽ subdit Inn. idẽ dicendũ etiã, si dies feriata fuisset expressa. & sic recedit à primo dicto. pro quo allegat c. exposuit. j. eo. & c. cùm ex literis. s. de resti. in integr. & c. cũ dilectus. j. de do. & contu. ¶ Sed tu aduerte, qa videt̃ posse distingui, q̃ aut citatio emanauit, vt die dñica veniret respõsurus: aut emanauit, vt cõpareret: nõ adiecto hoc, q̃ veniret rñsurus. emanauit simplr: qa simplr citat̃ pro tali die: nec adijcit̃, ad rñdendũ vel cõparendũ. ¶ Primo casu, citatio tenet, vt no. glo. xv. q. iiij. c. placita. & sic intelligit̃ l. ij. in fi. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. quod procedit, si illa dies est feriata in honorẽ Dei. sed si esset feriata in vtilitatẽ hominũ, valeret in se: licet inuitus nõ cogeretur respondere, scd̃m ea, quæ notantur in l. j. ff. de ferijs. faciunt quæ dixi s. in tribus q. præce. & dicã latius in ti. de fer. ¶ Secundo casu, quãdo citatur, nõ vt respondeat: sed vt compareat illa die. & hoc casu fuerunt opi. Nam glos. in d. c. placita. & Spec. in tit. de cita. §. contra. versi. excipitur, q̃ citatio fit ad diẽ festiuam. tenent, q̃ valeat: quia potest se præsentare dicta die, processurus postea sequenti die iuridica. Sed cõtrarium tenuit Hosti. in hoc, & in sequen. casu, per ea, quæ ibi dicam.

¶ Tertio casu, quando citatio simpliciter emanat pro tali die: nec dicitur ad respondendum vel comparendũ, glo. in d. c. placita. & quidam alij tenent, q̃ talis intelligitur citatus vt compareat, nõ autẽ vt respondeat. & sic citatio videtur valere, scd̃m quod statim dictũ fuit. pro quo facit l. quoties. ff. de verb. obl. & de reb. dub. & de reg. iur. vt in dubio accipiatur intellectus, per quẽ actus magis valeat, quàm pereat, vt ibi. Et hæc opi. procedit intelligendo, q̃ valeat citatio facta pro tali die ad cõparẽdum, vt dixi in casu præcedẽti. ¶ Sed cõtrariã opinionẽ tenet Inn. in c. præterea. j. eo. & Petr. de Bel. perti. & Cy. post eũ in l. fi. C. de fer. quos refert Io. And. in d. c. fi. j. de fer. ¶ Et Ioã. Calibit & Spec. in d. ver. Item excipitur, q̃ citatio fit ad diẽ feriatũ, etiam Hosti. in d. c, fi. vbi dicit, q̃ citatus ad diem dominicum vel alium solennẽ diem, licet simpliciter: non tenetur cõparere. ¶ Facit pro hac opinione, scd̃m Io. And. d. l. ij. in fi. ff. si quis in ius voca. non ierit, & tenuit dominus Richard. de Petronibus conciuis noster, Reuerẽdissimus Cardinalis compilator vj. vt habetur in prooemio. vj. & hoc dum legeret ius canonicũ Parisiense, vt refert Cy. in l. dies festos. C. de ferijs. & etiam refert Io. An. in d. c. fi. licet domi. Anto. ibi videatur aliud sensisse, videlicet, q̃ licet vitietur expressum, vel citatio ad illam diem: nõ tamen vitiatur tacitum æquè principaliter conprehensum: videlicet, vt compareat: quia dicta citatio videtur duo continere: scilicet, præceptum expressum de comparendo illa die: & tacitum, scilicet de comparendo, vt s. dixi.

¶ Sed dicit Do. me. tenẽdum esse prædictam communem opi. quicquid dicat do. Ant. consuluit tamen præfatus Reue. Cardinalis, & post eũ Cy. & Io. An. in dictis locis, quos sequunt̃ cõmuniter oẽs Doc. etiam moderniores, q̃ iudes dicat in cõmissione citatiõis: Assignamus tibi talem diem: & si forsan dies feriata occurrit, assignamus tibi nõ feriatũ proximè sequentẽ, & secundùm

& ſecundùm hanc cautelã nulla occurret dubitatio. Et prædicta opi.placet Io.de Imo.in d.l.j.§.nũciatio.ff.de ope.no.nun. quãdo in ipſa citatione exprimereť error: & per cõſequẽs eſſet ipſo iure nulla,per d.l.ñ.ff.ſi quis in ius vo.nõ ier.iuncta l.ñ.C. qñ prouo.nõ eſt ne.& per tex.iñ.q.ñ.in c.ſi epiſcopus. & j. de accu.c.veniens.in fi.ſed in ipſa citatione nõ exprimiť dies feriata,licet cadat in diẽ feriatã: vt quia citetur pro x.die,quæ re vera,eſt feriata: & citatur ſimpliciter: tunc videtur ꝙ teneat: cùm nõ habebat expreſſum errorẽ,& ſufficiat cõparere,& ſe preſentare illa die: nõ vt tũc rñdeat,ſed vt die ſequẽti iuridica reſpondeat,ꝙ procedať. ¶ Aduerte tamen,quia Inno.in d.c.fi. de fer. voluit,ꝙ ſi nõ cõpareat illa die, ſufficiat,ꝙ ſequenti die compareat: & idẽ voluit Spec.in d.ver.ſed Io.de Imo.in contrariũ allegat glo.in c.cupiẽtes.§.ſi per viginti.in glo.ſuper verbo,comparere.de elec.li.vj.de quo ſtatim ſubñciã. ¶ Nec obſt.l.ñ.§.fi. ff.ſi quis in ius voc.nõ ier.quia vt dicit gloſſa ille text.non facit contra,ſed potius facit pro prædicta opi.dũ tex.dicit, ꝙ prætor remittit pœnã: & priuatio præſupponit habitum, vt in l. decẽ. ff.de verb.obli.& ſic videtur,ꝙ pœna ſit cõmiſſa: licet prætor poſsit remittere, vnde d.gl.ſuper verbo,comparere,quæ vult,ꝙ etiã illa die teneatur ſe præſentare,nõ vt reſpõdeat: ſed vt ſequẽti die iuridica procedať,aliàs incidat in pœnã ſecũdùm Gul. & Garſiã: videť cõtradicere dicto Inn.& Spe. ¶ Sed dicit Ioã. de Imo.ꝙ dictũ Spec.non loquitur in pœna,ſed in expẽſis.quod putat,ꝙ dictum Inno.& Spec.ſit verius: quia d.l.ñ.in fi. nõ videtur loqui de remiſsione fienda ab homine, & à Prætore viuo: ſed à lege & Prætore mortuo.& ſic ſentit ibi gloſſa.

¶ Ego conſulerem ad vitandas opi.tam reſpectu iudicis,quàm citati,videlicet,ꝙ reſpectu iudicis citatio emanaret,ſecundùm conſilium reuerendiſsimi Cardi. Richar. ſed ſi per iudicem nõ eſſet ſeruatũ dictum conſilium ad fugiendas opi.ante factum conſulerem,ꝙ pars citata ſe præſentaret in die in citatione ſtatuta: & etiã poſtea primo die ſequenti iuridica. Sed poſt factũ, propter prædictas varias opiniones,cùm negari non poſsit, ꝙ cõtumacia nõ ſit delictũ xj.q.iñ.c. qui reſiſtit. & ſ. de maio.& obe.c.ſi quis.& per tex.iuncta gl.in verbo,exceſsibus,in c.ad apoſtolicæ.de ſen.& re iud.lib.vj.de quo dicam in materia contumaciæ j.in rubrica de dolo & contuma. quare cùm varietas opinionũ reddat rem dubiam,ſecundùm ea quæ traduntur in c.ne innitaris.ſ.de conſti.& in regula,qui contra.de reg. iur.li. vj.& per Bal.& Doc.in l.j.& C.de pœ.iudi.qui malè iudic. & alias vide remiſsiones,quas dedi in c.calumniam.j. de pœ.in v. prin.arti.in ſecũdo membro principali,fallen.xij. & etiam vide quod dixi in c.ſacro.j.de ſen.excom.in xiiñ. principali articulo. q.viñ.ver.tertiũ exemplũ.vnde ſuccedit regula,quæ vult,ꝙ in dubio non debeamus præſumere delictum, vt in l.merito. ff.pro ſoc. & in pœnis potius præſumamus pro non delicto & abſolutione,quàm condẽnatione,vt in l.præſes,& in l.ſi de interpretatiõe.& l.abſentẽ.ff.de pœ.& reg.in pœnis. de reg.iur. libr.vj.cùm ſua materia. Et vide etiam ad hoc quod dicam ſtatim in tertio membro in fi.

14 ¶ †Circa ſecundum membrum,quando citatio fuit commiſſa, vt citatus compareret vſq; ad talem diem, quæ dies eſt feriata. Dicendum,ꝙ citatio tenet: quia illa dictio, vſq;, ſtabit excluſiuè: ne reſultet iuri contrarius intellectus.argu.not.in l.id eſt. ff.de dolo.& in l.ñ.C.de condi.inſer. ¶ Et pro hoc videtur caſus in c.tum ex literis.in fi.ſ.de reſti.in integr.ibi: vſq; ad feſtũ beati Lucæ.& in c.cùm dilecti.j.de dolo & cõtu.facit c.exposuit.j.eo.& tenuit do.Richar.Cardina.refert Io.And.in c. fin. de fer.& Cy.in l.fi.C.de fer.tenet Spec.in tit.de cita. §.contra. ver.item excipitur,ꝙ citatio.do.Anto.Domi.me.& Doct.in d.c.fi.j.de fer.& Io.de Imo.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nũ. ¶ Et vide quod dixi in c.iñ.j.eo.articu.xvj.q.xxñ.in ſecundo membro præceden.in v.caſu.

15 ¶ †Circa tertium membrum,quando citatio fit per numerum comprehenſiuum dierum,puta,intra decem dies,ſeu intra menſem diſtinguè, ꝙ aut dies illa eſt feriata in vtilitatem hominũ: & arbitror,quòd debet comparere,vel die præcedenti,& reſpõdere: vel in ipſa die vltima,& ferias allegare,per l.j. ff. de ferñs. niſi ſeruatum eſſet conſilium Cardina. Richard. de quo ſ.quia tunc deberet comparere die prima ſequenti iuridica. ¶ Aut illa vltima dies eſt feriata in honorẽ Dei: & ſubdiſtinguè,quod aut ſeruatum eſt cõſilium præfati Cardinalis, & caſus eſt clar9, quòd die prima ſequenti iuridica debet comparere, & reſpondere. Aut nõ eſt ſeruatũ dictum conſilium: & tunc aut aſsignatur talis terminus,in quo aliquid fieri debeat, aut intra quem. ¶ Primo caſu,glo.ſentit in verbo,comparere.in d.c.cupientes. §.quod ſi per viginti.de elect.lib. vj. ꝙ talis debeat comparere ante ipſam diem iuridicam. Sed Io.de Imo.ibi: quem ſequitur Do.Domi.tenet,ꝙ debeat ſe præſentare illa vltima die feriata. non vt tunc procedatur: ſed ſequenti die non feriata,per c. veniens.de accuſa.& idem ſenſit Bar.in l.ñ.C.de tempo.appel.& Bal.ibi: & do.Ant.in d.c.fi.& Ioan.de Imo.in d.§. nunciatio. ¶ Et ſubdit Ioã.de Imol. ꝙ ſi poſt illam diem vellet comparere non poſſet,ad effectũ impediendi proceſſum iam cõſummatũ: ſed ad finẽ impediendi proceſſum iam conſummatũ: ſed ad finem impediẽdi proceſſum,poſſet,per c.cũ dilectus. de dolo & contu. & c.veniens.de accuſa. Si verò ſtatuitur terminus intra quem actus debeat fieri: tunc ſi dies vltima cadit in feriatam ferñs ſolennibus,inſpiciuntur dies præſentes non feriati: vt in illis debeat illud facere,per l.ñ. C. de tempo.appel. & ibi tenet Bar.& Bal.& do. Ant.in d.c.fi.& Io.de Imo.in d.§. nũciatio. & ita procedere poteſt opinio gloſſ.in d.§.quod ſi per viginti. ¶ Aut dies vltima cadit in diẽ feriatã ferñs repẽtinis, quas nec citans nec citatus potuit præuidere: & tunc poteſt comparere ſequẽti die iuridica.arg.l.ſed & ſi Prætorẽ.§.ſi feriæ.ff.ex qui. cau.maio.ſentit Bar.in d.l.ñ.& Bal.ibi: & ſic intelligit Ioan. de Imo.in d.§.nũciatio.& in d.§.quod ſi per viginti.& ibi d.Do. poſt eum. ¶ Quid autẽ,ſi fuit facta citatio peremptoria: & aliqua trium citationum peremptoriarum incidit in diem feriatam,& citatus illa die ſe præſentet,vtrum videatur paruiſſe citationi,vide quod dicam j.arti.xxvñ.

16 ¶ †Quintò quæro principaliter,quid ſi ad tẽpus in citatiõe cõprehenſum citatio nõ teneat, vtrũ citatus alio tẽpore teneatur comparere. ¶ Solutio ſatis clara poteſt colligi ex his,quæ dicta ſunt in præcedentibus quæſtionibus,per quæ videtur cõcludi, ꝙ citatus teneatur comparere.& probatur hoc, in c.cùm dilecti.j.de dolo & contu.vbi tex.dicit, ꝙ talis citatio videtur continere duo præcepta: videlicet vt ad iudicem veniat, & ad diẽ ſibi præfixam accedat.facit l.Celſus.ff.de arbi.& quod not. in c.fi.j.de reſti.ſpol.viñ.diſt.c.quo iure.& ſ.de offi. deleg.c.cùm ſuper.Nec obſt.c.ſicut.j.de ſponſa.quia illud loquitur de obligatione contrahenda intra certũ tempus: quo caſu ille,per quẽ non ſtetit,nõ obligatur poſtea: ſed in terminis noſtris, & in caſu l.Celſus.& ſimilibus,tractatur de obligatiõe iã cõtracta: quo caſu,licet quis nõ ſatisfaciat in termino, vel quia nõ poſsit, vel quia nolit: debet ſatisfacere poſt terminũ: ſic ergo cùm in terminis noſtris tẽpus ſit adiectum cõparitioni fiendæ ad procedendũ in cauſa,ſequitur ꝙ donec cauſa remanet indeciſa, ſemper imminet & vrget cauſa cõparendi.ſicut dicimus in debẽte ſoluere ad certũ terminũ,vt d.l.Celſus.& in d.c.cũ dilecti. Nec obſt.l.ſcriptura.ff.de cõdi.& demõ.& ff.de leg.j.l.ea tamen adiectio.& inſti.de verb.obli.§.oĩs ſtipulatio.& ff.de cõdi.inſtit. l.ſi quis inſtitutus.quæ iura,gloſſ.in verbo,duo ſub hac.in d.c. cũ dilecti.allegat pro contrariis ad illud,quod ſtatim dixi. Sed reſpondetur,ꝙ illa iura loquuntur,cùm tempus adñcitur cauſa limitandi & finiendi obligationem.& hoc tenent ibi do. Ant. Domi.meus.Io.de Imo.& communiter Doc. ¶ Et ſic ex prędictis,& ex his, quæ dixi in præcedentibus quæſtionibus ſecundùm,quæ declaranda & limitanda eſt deciſio q. noſtrę apparet,ꝙ articulus iſte eſt ſatis dubius. ¶ Et aduerte: quia contra prædictam deciſionem facit,quod ſingulariter tradunt Pe. & Cy.in l.dies feſtos.C.de ferñs.vbi volunt, ꝙ ſi alicui ſtatuatur certus terminus ad producendũ vel excipiendum,vel ad probandum: ꝙ tunc nõ poſſunt eſſe duo præcepta, ſecundũ quod dicitur in d.l.Celſus: quia quando eſt actus, qui ad ſui ſubſtantiam requirit certum tempus,poſt tempus certũ non valet: illa dilatio eſt ſine tempore,& per conſequens,cùm dilatio debeat habere certam diem,reperitur nulla poſt illud tempus certum, quod Bal.refert in l.ſi ea.C.qui accu.non poſ.Et dicit eſſe notabile,ad quod vide quod dixi in c.iñ.j.eo.articulo xiñ. ¶ Sed tu dic,ꝙ quæſtio iſta depẽdet ab alia quæſtiõe, videlicet, vtrũ citatio ſine termino valeat: quia ſi valet,non procedit arg. Pe. & Dy. Si nõ valet: tunc videtur procedere argumentum. Poſſet etiam dici,ꝙ in dictis exemplis Petri, terminus additur ad excludendum illum,cui ſtatuitur tempus à potentia illius actꝰ gerendi ad vtilitatem ſuam: ideo poſt tempus non admittitur. arg.eorum,quæ ſtatim dicta ſunt,ſecundùm do.Anto. Domi. meum,& Ioan.de Imo. ¶ Sed in terminis noſtris ſtatuitur terminus ad comparendum ad vtilitatem petentis illum citari, vt ſic ille compareat & reſpondeat obligationi iam cõtractæ, vel ſatisfaciat præcepto iudicis intendentis illo præſente cauſam expedire.

17 ¶ †Sexto quæro principaliter,vtrum valeat citatio facta nõ expreſſo certo tempore,& ad quod tempus intelligatur facta. ¶ Solutio.Spec.in tit.de cita.§.ſequitur.ver.quid ſi non præfixeris.tenet,ꝙ talis teneatur venire & comparere, per d.c. cùm dilecti.j.de dolo & cõtu.& hoc intra modicum tempus, quod tamen cum quodam temperamento intelligẽdum eſt.ff.de ſolu.in l.quod dicimus.& ff.ex qui.cau.maio. in l.ab hoſtibus.§.

fin.& ff.de ſtatu libe.l.peculiũ.§.fi. & hoc vt potius obediens, quàm contẽnens eſſe videatur.ñ.q.v.c.quanto.& s̃.de poſtula. præla.c.j.& j̃.de appel.c.cùm parati.& ibi etiã per Io. And.& ſubdit Spec.in d.ver.q̃ quidã aduocati nixi ſunt corã eo defendere,q̃ taliter citatus nullo modo teneatur cõparere.arg.c.fin. de reſcrip.& prædictã opi.q̃ non teneatur cõparere, & citatio nõ valeat,tenet Bar.in l.qui ante calendas.ff.de verb.oblig.vbi dicit,q̃ citatio ſine termino nõ valet, per l.aut qui aliter. §.j.ff. quod vi aut clã.& apertius idẽ ſenſit in l.liber homo.ñ.§. decẽ. el j.ff.de verb.obli. ¶Et iſta etiã fuit opi.Pet.quã ſequitur Cy. in l.fi.C.de fer.& eã clari⁹ tenuit Pet.in l.ita ſtipulãti.ff.de verobl. vbi tex.facit inquantum vult,q̃ nõ valeat ſtipulatio ſine die:ſed hoc ibi cõtingit,qa facta fuit omiſsio per errorẽ,ſcd̃m Bar.ibi:aliàs ſecus,per l.de die.in prin.ff.qui ſatiſd. cog. & per no.in l.ſi finita.in prin.ff.de dã.infec. ¶Et prædictã opi.ſentit gl.in c.ñ.de teſti.cog.quæ addit ad tex.qui videt̃ innuere,q̃ valeat citatio ſine termino,q̃ ibi fuit appoſit⁹ terminus. facit l.ñ. C.vbi in rẽ actio.ibi dũ tex.dicit,certo dierũ ſpatio,p quẽ tex. ibi hic not.Bal. ¶Sed ipſemet Bal.in d.l.qui ante calẽdas. tenet cõtrariũ & dicit,q̃ citatio tenet,& citat⁹ debet cõparere quãprimũ põt,ſed nihil allegat Io.de Imo.pro hoc dicto allegat d. c.cũ dilecti.j.de dolo & cõtu. ¶Et ſatis probatur in c. cũ parati.j.de app.in antiqua cõpilatione, & vtrobiq̃, hic tenet Ioan. And,& allegat Spec.in d.ver.quid ſi nõ expreſſeris.facit,quia cũ citatio emanat à iudice,veriſimile eſt,q̃ velit expedire,quàm citius poterit,cùm hoc ſibi ex officio incũbat, vt l.properãdũ. §.j.C.de iud.& in c.finẽ.j.de do.& cõtu.Et idẽ tenẽt Ioã.Cal. do.Ant.& Do.me.in d.c.cũ parati.in vlti.notabili.& ſentiunt etiã Inno.& Hoſt.in c.fi.j̃.qui ma.accuſ.poſ.vbi volunt, q̃ etiã citatio generalis poſsit fieri ſine termino,& tenet etiã zaba.in Cle.j.de foro cõpe.& ibi dixi in glo.ſuper verbo,præſumat.& tenet Do.me.in c.ñ.de teſti.cog.ſuper gloſſ.j.¶Sed do.Ant.in c.fi.j.de fer.dicit,q̃ ſi iudex voluit apponere diẽ, & per errorẽ non appoſuit,dici poteſt citationẽ non valere,per l.ita ſtipulatus.ff.de verb.oblig.ſubdit tamẽ, q̃ ſecus putat in iſtis actibus iudicialibus,in quibus lex ſupplet,vt l.ſi finita.§.fi. de dãno infec.& in l.de die.ff.qui ſatiſda.cog.& l.j.in fi.de præto.ſtipu.& quod habetur in l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.¶Sed ſi ex certa ſcientia non appoſuit terminũ,valet citatio,ſcd̃m domi. Anto. ¶Sed aduerte: quia cùm iſta citatio videat̃ eſſe incerta & obſcura propter non ſtatutũ terminũ,per conſequẽs videtur nulla,per l.aut qui aliter.§.j.ff.quod vi aut clam. & C. de iure domi.impetran.l.fi.& C.de diſtri.pig.l.iiñ.& in auẽ.de exhiben. reis.§.ſi verò. traditur etiã in l.dies feſtos.C.de fer. Et hoc voluerunt,vt dixit Pet.& Cy.& Bar.& etiã multi alĩ:ſed Canoniſtæ cõmuniter tenẽt talẽ citationẽ ſine termino valere,videlicet ex his,quæ ſupra dixi:quia debet cõparere cùm primũ põt. arg.c.eos qui.§.fi.de ſen.excom.lib.vj.facit etiã Cle.ñ. de app. Quæ opinio ſcd̃m Ang.in repeti.l.hæc ſtipulatio. ff.ſi cui plus, quàm per leg.Falci.procedit quãdo iudex mandat vni,vt corã alio iudice cõpareat:ſic intelligitur dictũ c.eos qui.§.fi.vel etiã citat, vt cõpareat corã ſe ad cõtradicendũ actui iam celebrato, vt traditur per Spec.in d.verſic.quid ſi non præfixeris.ſecus ſi citaretur vt veniat ad contradicendũ certo actui fiendo: quia debet ſtatui dies & locus,vt d.l.aut qui aliter.§.j.& in d.l.fi.C. de iure do.impetran.& l.iiñ.C.de diſtrac. pig. & in auẽ. de exhiben.reis.§.ſi verò,ſcd̃m Ang in dicto loco. Ad quod etiam
18 faciũt,quæ dicam in ſequẽtibus quæſtionibus. ¶†Aduerte tamen:quia Ange.in l.liber homo.ñ.§.decẽ.el j.ff.de verb.oblig. dicit,q̃ in quantũ ad imponendã mulctam citato propter iudicis contemptũ,ſufficit citatio ſine termino: quia citatus tenetur cõparere cùm primum põt,& hac practica vtuntur aſſeſſores,ſecundũ eum.& ſic intelligit dictũ Spec.in d.verſic. quid ſi non expreſſeris,ſed quantũ ad hoc, vt poſsit procedi cõtra eũ tanquã contra cõtumacẽ ad reliquos actus præiudiciales, non valet citatio.& ſic intelligãtur iura contraria. & ſic etiam referendo videtur ſentire Io.de Imo.in d.c.cùm parati.j. de appel. in notabilibus. ¶Nec obſt.c.eos,qui.§.fi.de ſen.excom.lib.vj. quia loquitur in caſu ſuo, videlicet quando quis propter periculum mortis abſoluitur ab excõmunicatiõe ab illo,à quo aliàs ceſſante periculo nõ poſſet abſolui:nã tunc moneri poteſt per ipſum abſoluentẽ,q̃ vadat ad petendũ abſolutionẽ, ſed ad parendum mandatis ſuperioris,à quo petat abſolui cùm primum poterit:quia tunc nõ eſt neceſſarius alius terminus,ſcd̃m Ang. ¶Sed Hen.Barch.in d.c.cũ parati.dicit,q̃ citatio iuris fortè valet ſine termino,vt d.c.cupientes.de elec. lib.vj.& c.quãuis. ad fi.s̃.de offi.ord.& idem in citatione Principum,vt d.c.cùm parati.& in citatione priuati.vbi eſt expreſſus locus,aliàs non valet.Quæ opinio,maximè quantũ ad vltimũ,non placet,& ideo arbitror fortè poſſe diſtingui, q̃ aut quis citatur à iure, ſeu à lege mortua,vel viua:& valet,vt ſtatim dixi ſcd̃m Hug. ¶Aut emanat à iudice inferiore,& ſubdiſtinguè, q̃ quis citat̃ ad certum actũ expediendũ aliquo termino,qui tamẽ actus ex ſui natura ſtatuto, vel ex cõſuetudine debet expediri in certo tẽpore:& tunc intelligitur citatus ad illũ terminũ. ¶Moueor,quia ſermones ſunt exaudiendi & interpretandi ſcd̃m ſubiectã materiam:& ne ſint inutiles,vt in c.Abbate.de verb.ſig. & ff.loc. in l.ſi vno.in prin.pe.facit c.Raynutius.j̃.de teſta.& ff.fami.erciſ.in l.j.puto.§.j.& in c.ſi pater.de teſta.lib.vj.& l.fi.C.de do. ante nup.cùm ſimili. Item facit, quòd in ſimili dixi s̃.in xviñ. principali articulo q.viñ. vbi dixi, q̃ hoc caſu valet citatio facta nulla facta loci ſpecificatione,& valet arg.de loco ad tẽpus, vt l.eum,qui.in fi.ff.de iuriſ.om.iud.Et per not.in l.vinum.ff.ſi cer.pet.& in c.de cauſis.s̃.de offi.delega. intelligitur ergo facta talis citatio per hora ſolita & cõſueta, pro quo facit quod not. Inno.in c.cùm nobis olim.s̃.de elec.& Do.me. in c.conſuluit. s̃.de offi.delega.facit quod no.glo.j.in c.ñ.de teſti.cog. & Do. me.ibi,qui colligit ex illa gloſ.q̃ citatus ad certũ terminũ,hora diei nõ expreſſa,tenetur cõparere tali hora,q̃ poſsit explere officium,ſeu negotiũ ad quod citatur.allegat quod in ſimi.nota. Inn.in d.c.cùm nobis olim.vbi citatus ad electionem certa die faciendã,debet cõparere de mane:quia tali hora fieri debet electio propter miſſam Spiritus ſancti. ¶Et ideo Vincen. in d.c. ñ.dicit,q̃ citatus pro teſtimonio ferẽdo, debet cõparere de mane:quia debet deponere vnus xxñ.q.v.c.honeſtũ. de quo dicã j̃.de teſti.Concludit ergo Domi.me. q̃ citatus ad certam diem ſine hora,debet comparere tali hora, qua expediri poſsit id, ad quod vocatur. ¶Et in dubio ſatis eſt,q̃ veniat ante noctis tenebras:quia totus dies ſibi cedit,vt in c.cõſuluit.de offi.deleg. ¶Aut ille actus non habet certum tempus:& tunc poſſunt cõtingi diſtinctiones Ange. de quibus s̃. ¶Ad omnem tamen dubitationem tollendã & opiniones fugiendas:quia articulus eſt valde dubius & intricatus, conſulo q̃ iudex apponat certũ terminum in ipſa citatione. ¶Et adde hæc ad ea,quæ dixi j̃.articulo xx.q.x.& j̃.eo.tit.c.iñ.§.articulo xiñ.

¶Septimò quæro,vtrum valeat citatio facta ad certum terminum alternatiuè cõprehenſum, vt puta, Compareas de mane, vel de ſero,vel tali aut tali die. ¶Solu.prædictã quæſtionẽ non reperio tactã ſpecificè à maioribus noſtris:tamen arbitror poſſe diſtingui, q̃ aut loquimur in citatione facta ad ſententiam: aut ad alium actũ iudicialem. ¶Primo caſu,videtur dicendũ,q̃ talis citatio non dicatur legitimè facta,per tex. ponderandum ad hoc in l.aut qui aliter.§.j.ff.quod vi aut clam. per quẽ text. dicit ibi Bar.formaliter,q̃ ſi hora in qua iudex vult ferre ſentẽtiã in citatiõe nõ ſit certa,& limitata, q̃ illa citatio habetur pro infecta,& per cõſequens nõ valet ſentẽtia, per l.de vnoquoq̃. ff.de re iudi.etiã ſi cauſa ſit ſummaria.de qua per glo.in verbo, ad id.in Cle.ſæpe.de verbo.ſigni.& ideò Bar.in l.liber homo.el ñ.§.decem hodie.ff.de verb.obli.allegando dictum text. dicit, q̃ ſi citatio non habet certum & limitatũ tẽpus reſpectu horæ in qua ferenda eſt ſententia,q̃ ſententia non valet, & ad idem tex.in d.l.fi.C.de iure dot.impetran.vbi tex.dicit, q̃ in citatorio opus eſt certum tẽpus,& ad idẽ in auẽ.de exhib.& introducen.reis.§.ſi verò quidã.& l.iiñ.C.de diſtra.pig. & per Cy.in l. dies feſtos.C.de fer.& per Ang.in d.§.decẽ.qui dicit vt dixi in quęſtione præce.q̃ ſolùm valet ad mulctandũ citatũ, non quo ad alios effectus: niſi citatio ſit certa & limitata:quare cùm in terminis noſtris citatio prædicta fuerit incerta, quia de mane vel de ſero,vna vel altera die.& de natura alternatiuæ ſit cauſare incertitudinem,vt l.cùm quidam.C.de verbo.ſig.& in l.vbi autem non apparet.§.j.ff.de verb.oblig.igitur &c. Et maximè ſumpto argũmẽto de loco ad tẽpus,quod valet,vt dixi in præceden.quęſtio.quia in alternatiua,locorũ electio eſt creditoris, vt l.iñ.§.j.ff.de eo,quod cer.loc.de quo latius dixi in c.dilecti. s̃.de fo. cõpe.in ñ.prin.articulo iiñ.q. principali. vnde ſicut ibi eſt electio creditoris reſpectu loci:ita & hic reſpectu temporis debet eſſe electio ipſius rei,qui quodãmodo in hoc videtur eſſe creditor. Verũtamen actus ſententiandi non conſiſtit in citato,ſed in iudice:ergo reus remanet ſub incerto:quia non põt ſcire,an iudex velit ſentẽtiare de mane,vel de ſero, aut vna vel alia die. ¶Et ſi fortè diceretur,quòd debet comparere de mane & de ſero,& vna & alia die.Reſpondetur,q̃ iſta non fuiſſet citatio alternatiua,ſed copulatiua.quare cũ talis citatio nõ fuerit certa & limitata,prout vult text.& Bar.in l.qui ante calendas. §.j.ff.de verb.obli.& ſupra dictũ fuit in præceden.q.ergo ſententia eſſet nulla.in alĩs verò caſibus,in quib⁹ citatio eſt incerta,eo q̃ nullum ſit appoſitũ tempus, valet, ſcd̃m ea, quæ dicta ſunt in præcedẽti quæſtio.ſatis rationabile eſſe arbitror, quòd etiam in terminis noſtris talis citatio defendatur. ¶Et ex his Deo duce,expeditus eſt decimuſnonus principalis articulus.

Citatio

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio qualiter, & ſub qua forma ſit facienda.
2 Forma citationum diuerſimodè venit conſideranda.
3 Iudex qualiter ſe debeat habere ante citationis cõmiſsionem.
4 Certa forma in citationibus fiendis ex iuris, vel ſtatuti diſpoſitione data, qualiter ſit ſeruanda: & quid iuris ſi non ſeruetur.
5 Stante ſtatuto, ꝙ ante bannum quis debeat citari, vt ipſe vel alius compareat, ſi ſit facta ſimplex citatio, an teneat bannum ſi non fiat comparitio.
6 Citationes auditorum generalium palatij Domini Papæ, qualiter fieri debeant, & ſub qua forma.
7 Literæ citationis vltra ſpatium duarum dietarum ab auditorio pontificio, qualiter ſint concipiendæ.
8 Communis ſtylus Curiæ Romanæ, quàm formam in citationibus ad partes nunc obſeruet.
9 Citatio an debeat continere cauſam.
10 Copia libelli vel reſcripti, an ſit in citationibus inſerenda.
11 Delegatũ ſe aſſerenti, an & qualiter ſit parendum, maximè vbi tractandum eſt de præiudicio graui, vel grauiſsimo, vel leui.
12 Nomina qualiter ſint in prima citatione exprimenda: & quid operetur clauſula, & quidam alij, in reſcriptis appoſita.
13 Iudex ad quem appellatum eſt citans aliquem, an teneatur facere mentionem de appellatione.
14 Citatio debet eſſe certa, non dubia, aut falſa, aut obſcura. & ꝙ falſa demonſtratio vitiet citationem, & an alternatiuè facta teneat.
15 Falſa demonſtratio vel error, quando vitiet citationem.
16 Citatio continens certum nomen, an ſit valida, ſi duo reperiantur eiuſdem nominis: & an illo caſu poſsit procedi.
17 Citatio an debeat continere terminum, ſeu emanere cum termino.
18 Citatio facta ad ſententiam audiendam tali die ante talem horam, an ſit valida.
19 Citatio an debeat continere locum ad quem: & qualiter.
20 Citatio qualiter ſit fienda, vt citatum perſonaliter apprehẽdat.
21 Abſens qui ignoratur, qualiter ſit citandus.
22 Citatio, an poſsit fieri per verba facultatis, & ſub conditione.
23 Citatio an poſsit vel debeat fieri per verba præceptiua.
24 Citatio an ad ſui eſſentiam requirat ſcriptum.
25 Citatio an fieri poſsit, vt citatus perſonaliter cõpareat: & quãdo, & quibus caſibus.
26 Iudex, an poſsit cogere partes comparere perſonaliter.
27 Perſona ficta non citatur perſonaliter.
28 Papa & Princeps poſsunt perſonaliter citare.
29 Delegatus Papæ vel Principis, an & quando poſsit citare perſonaliter.
30 In cauſa criminali quilibet iudex, etiam inferior poteſt citare.
31 Citari, an quis poſsit pro veritate dicenda.
32 Citatus perſonaliter pro iuramento calumniæ præſtando, an teneatur comparere.
33 Citatus tenetur perſonaliter comparere, vbi iuris neceſsitas exigit.
34 Procurator in rem ſuam, quando poſsit comparere, ſi dominus perſonaliter citatur.
35 Mulier conſtituens procuratorem, an poſsit compelli perſonaliter comparere.
36 In actibus extraiudicialibus cogitur quis perſonaliter comparere.
37 Citatus perſonaliter, an abſente citante teneatur cõparere: aut abſente illo, cuius inſtantia citatus eſt.
38 Citatus perſonaliter, an debeat ſtare in iudicio donec iudiciũ terminetur.
39 Citatio ad totam cauſam, quando valeat.
40 Citatio ad totam cauſam, quibus caſibus fieri poſsit.
41 Forma citationis ad totam cauſam fiendæ quæ ſit.
42 Citatus ad totam cauſam, ſi ſemel comparuerit, an iterum debeat citari.
43 Citatio ad totam cauſam permittitur multis rationibus.
44 Citatus ad totam cauſam, qua cautela cogi poſsit eligere locũ certum in quo poſsit citari.
45 Citatio ad totam cauſam non comparente, an poſsit ad vlteriora procedi.
46 Citatus de longinquo cauſa expreſſa, in qua habet comparere, debet inſtructus comparere, vt deliberet.
47 Citatio vt quis veniat tenutam bonorum defenſurus, qualiter ſit fienda.
48 Citatio ad ſententiam audiendam, qualiter ſit facienda.
49 Pupillus vel minor, qualiter ſint citandi.
50 Tutor, qualiter ſit pro cauſa pupilli citandus.
51 Adultus, qualiter ſit citandus.
52 Vniuerſitas, qualiter ſit citanda.
53 Vaſallus, qualiter citari poſsit.
54 Caſu quo teſtes ad perpetuã rei memoriam examinantur, qualiter ſit citatio facienda.
55 Citatio peremptoria, qualiter ſit fienda.
56 Citatio realis, qualiter & quando fieri debeat: & quæ requirantur ad hoc, vt fieri poſsit.
57 Pro debito ciuili non poteſt inchoari à captura.
58 Neceſsaria ad capturam vel citationem pro debito ciuili, quæ ſint.
59 Creditor, an propria authoritate poſsit capere debitorem fugientem.
60 Ad validitatem citationis realis debitoris, debet præcedere cõtumacia de non ſoluendo.
61 Capturam perſonæ debitoris, debet præcedere excuſsio bonorum ipſius debitoris.
62 Requiſita, vt quis tanquam ſuſpectus de fuga capi poſsit, ſunt multa.
63 Probatio ſuſpicionis qualiter fiat.
64 Suſpicione de fuga debitoris pendente, lite ſuperueniente poteſt realiter talis debitor citari.
65 Creditor diu tacens debitum, ſuſpecti de fuga, videtur illius cõditionem approbare.
66 Suſpicio de fuga propter quã quis capi perſonaliter poſsit, nõ debet eſſe modica.
67 Suſpectus de fuga quis præſumatur.
68 Mali mores & mala rerum adminiſtratio, reddunt quem ſuſpectum de fuga.
69 Capturam debitoris de fuga ſuſpecti, debet pręcedere debiti liquidatio.
70 Captura perſonalis non conceditur pro omni debito.
71 Citatio realis, quo caſu veniat reuocanda.
72 Citatio qualiter in criminalibus ſit facienda.
73 Perſonæ, quæ ſine venia citari nõ poſſunt, qualiter ſint citãdæ.
74 Perſonæ, quæ nõ poſſunt abſq; venia in ius vocari, multę ſunt.
75 Venia quæ debet peti per filium vel ſimiles, vbi agitur contra patrem vel alios, an poſsit peti vbi agitur pro alio.
76 Veniæ petitio, vt quis in ius vocetur, quare requiratur.
77 Venia vocandi aliquem in ius, an à iudice vel parte peti debeat.
78 Venia aliquem in ius vocandi, qualiter ſit petenda: & quando, & quibus caſibus.
79 In caſu compenſationis, an ſit neceſsaria veniæ petitio.
80 In reconuentione, an veniæ petitio requiratur.
81 Venia in ius aliquem vocandi, quo tempore ſit petenda.
82 In venia vocandi in ius concedenda, quæ debeant adhiberi.
83 Venia in ius vocandi, quibus verbis concedatur.
84 Proceſſus agitatus venia requiſita, non petita, an teneat.
85 Veniam in ius vocandi requiſitam non petens, an & qua pœna veniat puniendus.
86 Pœna veniam in ius vocandi requiſitam non petentibus taxata, quibus caſibus & cauſis incurratur: & quis ad illam teneatur: & cui ſit applicanda.
87 Citans contra edictum prætoris venia nõ impetrata, quàm pœnam incurrat: & an illam tranſmittat in hæredem.
88 Pœna veniam in ius vocandi requiſitam non petenti taxata, intra quantũ tempus peti debeat: & qua actiõe: & qualiter in illius exigentia formetur libellus: & quæ poſitiones faciendæ.
89 Pœna veniam in ius vocandi non petentibus taxata, per quem ſit imponenda.
90 Pœnam pecuniariam debitam ſoluere non valens, qualiter ſit aliter puniendus.
91 In alternatiuis, cuius ſit electio.
92 Si pœna corporalis in defectum pecuniariæ per ſtatutũ imponatur, an quis ſit fideiuſſoribus relaxandus.
93 Pœna veniã in ius vocandi non petentibus debita, quibus caſibus deficiat: & nu. ſeq.
94 Pœnitentia vſque ad quantum tempus admittatur.
95 Iudex, an & qualiter poſſit citare per literas.
96 Papa mandante alicui his verbis, moneas taliter &c. quid erit agendum.
97 Nuncius qualiter debeat citare.
98 Iudice nuncio committente vt nominatim citet aliquos, qualiter dicetur ſatisfeciſſe mandato.
99 Citatio indebitè ſeu ſub indebita forma facta, an arctet citatũ.

VIgeſimo Principali articulo tractãdum eſt † qualiter & ſub qua forma citationes ſint faciendæ.

¶Pro cuius articuli clariori, doctrina proſequor in-

fraſcriptas quæſtiones.

2 ¶ †Primò igitur quæro, de quarũ citationũ forma in hoc arti culo ſit tractandum. ¶ Solutio.dicq̃ de citatione verbali, ſeu perſonali, & reali, non de alijs: quia de citatione per literas aliquid tangetur articulo xxj.& latius articulo xxiij̃. De generali verò citatione tractabimus articulo xxij̃. De citatione per edicta articulo xxij̃. ¶ De præconia.articulo.xxv. Per campanam.articulo xxvj. De peremptoria, verò, articulo xxvij̃.

3 ¶ †Secũdò quæro de generali doctrina, quid debeat facere iudex, & quã cognitionẽ adhibere ante quã citationẽ cõmittat. ¶ Solu.dic, q̃ debet ante oĩa examinare & cognoſcere, an iuriſditionẽ habeat, tã reſpectu perſonarũ, quàm cauſarũ, per l.ſi qs ex aliena.ff.de iudi.& arg.l.pe.§.fi.ff.de iuriſd.om.iudi.& fi.ad munici.l.pe.& de reſcrip.c.ſuper literis.& per Spec.in tit.de cita.§.iam de cita.ver.hoc quoq̃ notandũ. ¶ Et reſpectu potentiæ iuriſdictionis iudicis, vide quod dixi s̃.arti.iij̃. ¶ Reſpectu verò qualitatis perſonarũ citandarũ, vide latè s̃.arti.v. ¶ Et reſpectu qualitatis perſonæ petentis, conſideret quæ dicta ſunt s̃. arti.vj. ¶ Et reſpectu cauſarum cõſiderare debet & examinare, quæ dicta ſunt s̃.articulo vij̃. ¶ Debet ergo iudex per ſe ipſum prædicta omnia abſq̃ alia partis citatiõe examinare: ac etiam examinare petitionis formã: an ſit admittẽda, vel nõ, vt dixi s̃. in x.principali articu.in fi. ¶ Aliã verò cauſæ cognitionẽ, quæ adhiberi debet parte citata, huiuſmodi citatio nõ requirit: ſi eſt citatio, quæ fiat in principio iudicij̃. ¶ Vnde dicit Innocen. q̃ talis citatio poterit fieri ſine cauſæ cognitione, vt ipſe notat in c.licet.de accu.in glo.j. & per eũ in c.cùm cõtingat.s̃.de reſcri. ſuper verbo, poſtulato.& in c.prudentiã.s̃.de offi.deleg.in glo. ij̃.& j̃.eo.tit.§.præterea.& j.de proba.c. quoniã contra. & per Domi.me.in c.tuã.j̃.de ordi.cogni. & Io.de Imo.in c.conqueſtus.de fer.& per d.Do.in c.Romana.§.illud.de fo.cõpe.lib.vj. vbi ſubdit rationẽ: quia talis citatio nõ dicitur iudicialis, vt in Cle.j.de iudi.tetigi arti.xix.q.j. ¶ Sed prædictas oẽs authoritates ego intelligo de cauſæ cognitione, quæ fieri debeat parte citata: quia talis citatio non requirit præambulã citationem, vt l. diem proferre.in prin.& l.ſed ſi interpellatur.ff.de arbi.ſed per ſe examinare, & cognitionẽ adhibere, ſecundùm quod dixi in principio. ¶ Et ex prædictis infertur, q̃ inhibitoria, quæ quãdoq̃ habet vim citationis, põt fieri ſine cauſæ cognitione, vt dixi in c.pe.de fo.cõpe.in xiij̃.principali articulo. Et ſimiliter literæ executoriæ, quæ habent vim citationis. de quibus dicã in xxj.principali articul. ¶ Et vide etiã ad prædicta, quæ dixi s̃.in vij̃.principali articulo.ver.vj.& verſi.xxij̃.caſus eſt in his, quæ præambula. ¶ Et aduerte etiã debet iudex, ſi ex iuris vel ſtatuti diſpoſitione certa forma ſit tradita: quia debet illã ſeruare, vt ſtatim dicam in iij̃. q. ¶ Et his peractis debet citatio ſub debita forma fieri ex iudicis commiſsione, vt l.neminem.C.de exhib.reis & ibi per Cy.& Doc. Ad quod vide quod latius dixi s̃.in iij̃.principali articu.tradit Spe.de dila.§.j.ver. dicit aũt. facit gloſ. antepe.in c.j.de vita & hone.cle.lib.vj.Cyn.in l.j.C. de dila.Io.de Imo.in l.demonſtratio.ff.de conditio.& demon. ¶ Forma autem ſeruanda in citatione colligitur ex ſequen.q. ¶ Quid autem ſi appareat partem citatam per nuncium, nõ tamen apparet de commiſsione: an præſumemus comiſsionem præceſsiſſe, dicam j̃.articulo xxx.

4 ¶ †Tertiò quæro principaliter, q̃d ſi ex iuris ſeu ſtatuti diſpoſitione dat̃ certa forma ſeruãda in citatiõe, qualiter illa ſit ſeruanda: & quid iuris ſi nõ ſeruet̃. ¶ Sol.quo ad primũ dicendũ eſt, q̃ illa forma eſt ſeruãda. ¶ Regulare enim eſt, q̃ forma ſit ſeruãda: ne aliter celebratus actus deficiat, vt in c.quia propter.s̃.de elec.in c.maiores.j̃.de bap.xij̃.q.ij̃.in ſumma.&c.ſine exceptione.in l.cũ hi.§.prætor.ff.de trãſac.cũ ſi. ¶ Et ſi aliqua forma requireret̃ in citatiõe ex forma ſtatuti, illa ad vnguẽ eſt ſeruãda. ſcd̃m Bal.in c.j.de milite vaſal.q cõtumax eſt. Vbi dicit, q̃ ſi à ſtatuto ſit data forma, q̃ ante bannũ duæ citationes tot dierũ fiant, pro qualibet: nõ põt iudex in vna citatione conglutinare duas ambaſiationes.& ſic dare vnã pro ambabus: quia cũ duplex citatio ſit data à ſtatuto pro forma ſubſtantiali peruenien di ad bannum, nil immutari poteſt de tali forma: etiã reſpectu vnius horæ, per l.& ſi nihil.ff.de reg.iur.& ſi aliud fieret, omiſſio formæ vitiaret bannũ. ¶ Et idem voluit Mar.ſyli. & Bal. poſt eũ in l.non ſunt liberi.ff.de ſtatu ho.per illã l.& q Romæ. §.Flauius.ff.de verb.obl.& voluit Bald.in l.ceſſante. & in aut̃. agnita.ff.de bo.poſ.& quod dixi in Cle.j.in gloſ.ſuper verbo, iuriſditionẽ.de foro cõpet. Nec videtur habere locũ in talibus illa regula, q̃ nihil intereſt quid ex æquipollẽtibus fiat. ¶ Et ,q̃ prædictis eſt bonus tex.in l.j.§.offilius.ff.ne quis eũ, qui in ius voc.vi eximat.per quẽ text.dicit ibi Bal.q̃ qũ ante proceſſum vel citationẽ exigitur aliqd ad præambulã, ſi illud nõ procedit: non valet proceſſus nec̃ citatio. vnde infertur, q̃ ſi ex forma ſtatuti exigatur ſolutio decimi, ſi talis ſolutio nõ procedat, nõ valet proceſſus. allegat in l.vniuerſa.C.de precib.impera. offer. ¶ Ad quod vide omnino quod dixi in c.ij̃.fol. xxvij̃.s̃.de libel.obla.in xij̃.princi.articu.in v.q. principali in quarto membro. ¶ Et vide etiã quod dixi in c.ij̃.in x.principali arti. verſic. idem etiã dicẽdum eſt in tempore mixto. l.ij̃. Et quod dixi de cõdictio.ex lege.ver.vbicunq̃.fol.xxx. ¶ Prædicta tamen ſingulariter limita, niſi in citatione, quæ primo aſpectu nõ videtur continere ſpecificam formã à ſtatuto requiſitã, ipſa forma

5 tacitè contineatur: quia ſatis eſſet. ¶ †Ad quod vide, quod ſingulariter no.Bal.in l.fi.C.de procu. vbi dicit, q̃ ſi ſtatutum diſponit, q̃ ſi aliquis debet poni in banno debeat citari, vt ipſe veniat, vel alius pro eo, q̃ ſi iudex ſimpliciter citaret vt cõpareat, & non cõparentem banniuit: quòd, licet quidã dicerent, q̃ bannum non teneret, tanquã omiſſa forma: tamen Bald. concludit contrariũ: quia per prædictã citationem talis intelligitur citatus, vt compareat per ſe vel aliũ. vnde ex quo tacitè includitur, non fuit alia neceſſaria expreſsio.l.non rectè.C.de fideiuſſori. & ſequitur Pet.de Anch.in repe.c.j.de cõſti.in xiij̃. q.principali.ver.ſed pone, dicit ſtatutũ, q̃ quædã ſunt valde ſingularia: & quotidie ſunt in practica. ideò perpetuò notabis: maximè coniungendo ea, quæ dixi in d.c.ij̃.de libel.obla.arti.xij̃.q. v.in quarto membro principali. ¶ Et ex prædictis patet reſponſio ad ſecundũ, videlicet, q̃ ſi citatio fieret omiſſa forma, vel min9 legitimè, ſeu contra legem, eſſet nulla, per iura ſuperius allegata in prin.& per not.per Inno.in c.ij̃.j̃.eo.vbi dicit, q̃ ſi citatio cõtinet in ſe aliquid contra l.licet poſsit iuſtificari in aliquo caſu ſpeciali, nõ tenet.& ita refert & ſequitur Domi.me.in c.ij̃.j̃.de cle.non reſid. Et taliter citatus nõ ſeruata forma, vel contra, ſeu non legitimè, nõ afficitur tali citatione: & non cõparens nõ punitur, tanquã cõtumax. Ad quod vide, quæ dicam j̃.arti. xxxj. & quod dicam in tit, de contuma.& quod dixi s̃.arti.v.q.xvj. ¶ Vtrum autẽ ſi pars cõpareret in termino aſsignato, & aliter nõ appareret de ſolenni ſeu legitima citatione, an formalis citatio præſumatur præceſsiſſe. dic vt dicam j̃.in xxx.principali articulo. ¶ Aduerte tamen circa prædicta: quia ſi ſtatutum ſtatuit certũ terminum iudici ad ſic faciendũ à die citatiõis, & nõ interuenit citatio: ſed pars fuit præſens, ſufficit, ſcd̃m Iac. But. & Bal.in aut̃.ſi oẽs.C.ſi vt ſe ab hære.abſti. ¶ Et vide omnino ad prædicta, quæ dixi s̃.arti.v.q.xvj.

6 ¶ †Quartò quæro principaliter, qualiter fieri debeant citationes anditorum generalium palatij̃ Domini Papæ. Et ab his ſpecialiter incipio, tanquam à dignioribus, vt etiam dicit Specul. in terminis noſtris. Quoniam eis audiẽtia appellationis totius orbis commiſſa eſt, non tamen diffinitio ſine ſpeciali mandato Domini Papæ, facta ſibi prius fideli relatiõe. ¶ Circa quã quæſtionem diſtinguendum eſt, q̃ quandoq̃ ibi citant in audientia, quandoq̃ extra curiã, vt not.Spe.in tit.de cita.§.fi.in prin. ¶ Magiſter B.Canonicus, & præpoſitus Senenſis, Domini noſtri capellanus &c.ac ipſius palatij̃ cauſarum generalis auditor, Mandat citari primò, vel ſecundò, vel tertiò peremptorio, vel quarto, ad omnem malitiam conuincendam: in audientia publica A.ſeu talem vel eius procuratorem, ſi quis eſt in Romana curia pro eodem, & quoſcunq̃ alios, qui ſua crediderũt intereſſe, q̃ tali die facta audientia, ſi curia fuerit, alioquin ſequenti die non feriata, qua curia fuerit: ſeu ſederit, compareat in palatio coram eo ad procedendum, vel ad libellum recipiendum, vel litem conteſtandum, vel iurandum de veritate, ſeu de calumnia: ad reſpondendum poſitionibus, vel ad videndum iurare teſtes partis aduerſæ, vel ad audiendum ſententiam: & ſic de aliꝭ, vel cauſam appellationis, vel negotij̃ principalis, quæ vertitur vel verti ſperatur inter dictum B. parte ex vna, & ipſum A.parte ex altera, ſuper præbenda talis eccleſiæ, vel beneficio, fundo, vel domo: prout caſus cõtigerit: vel ſuper tali accuſatione &c.prout poſtulat ordo iuris. Alioquin in cauſa ipſa, vel ad libelli receptionem, vel ad litis conteſtationem &c.ſingula ſingulis referendo: nõ obſtante cuiuſquam abſentia, quantũ iuſtitia ſuadebit, procedetur. Datum Romæ, vel in tali loco &c. die xvij̃.Iulij̃.Põtificatus dñi noſtri Calixti iij̃.anno eius primo. ſcd̃m Spec.in tit.de cita.§.fi.in princ. ¶ Sed dicit ibi Io.And. in addi. q̃ inquantũ in prædicta forma dicitur, vel ad litis conteſtationẽ, nõ obſtãte cuiuſcunq̃ abſentia: inepta videtur eſſe talis cõbinatio conteſtationis litis parte nõ veniente.& bene dicit, per ea, quæ dixi latè s̃.de lit.conte.in vij̃.prin. artic. & hoc inquantũ.d.verba referantur ad partẽ aduerſam, cũ qua principaliter lis eſt cõteſtanda: ſecus quãtum ad illos, qui citãtur, ſi ſua putauerint intereſſe: reſpectu quorum poteſt dici apta cõbinatio, q̃ eis nõ veniẽtibus fiet litis cõteſtatio cũ principali, ſcd̃m Ioã.And. ¶ Si verò auditor mãdat extra curiam citari, & ſic ad

partes

partes vltra.ñ.dietas:tunc citationis literæ ſub hac forma cõci-
7 pienť.Magiſter B.Canonicus &c.† Et proſequere, vt ſ.vſq; ad iſta verba,auditor &c. ¶Et poſtea ſubiũge C.plebano, vel dicto canonico talis eccleſiæ Salutem in dño. Cùm cauſam appellationis & negotij principalis, quæ vertitur, ſeu verti ſperatur inter A.ex parte vna,& B.ex parte altera, vel quã A. contra B. mouet,ſeu mouere intẽdit ſuper tali re &c.¶Vel ſuper tali accuſatione. Ad inſtantiam ipſius A.vel eius procuratoris,vel de mandato ſummi Pontificis, ſicut in caſu occurrerit: aut facti cõtingentia requiſiuerit,recepimus audiendam:& fine debito terminandã,diſcretioni veſtræ authoritate Dñi Papæ:qua fungimur in hac parte,diſtrictè præcipiendo mãdamus,quatenus vos, vel alter veſtrũ ipſum B. ex parte noſtra citare curetis, vt die x.à die veſtræ citationis cõnumerãda,ſi dies ipſa feriata nõ fuerit,aliàs in proxima ſequẽti die non feriata per ſe,vel per curatorem legitimũ cõpareat in Romana Curia corã nobis factu rus,& recepturus in prædicta cauſa, quod ordo dictauerit rationis. Alioquin &c.prout in proxima præcedẽti forma dictũ fuit mãdatum noſtrum,imò verius apoſtolicũ taliter impleturi,q; de inobedientia & cõtemptu,nequeãt aliquatenus reprehendi.¶Diem autẽ veſtrę citationis,& formã,& quicquid inde feceritis nobis per patẽtes literas prędictorũ ſentẽ.continẽtes,aut per publicum inſtrumentum,fideliter reſcribatis. Datum &c.ſcdm Spe.in d.§.ſi verò mandať. Et aduerte: quia tũc ſeruabať tẽpore Spe.dicta forma:hodie verò magis eſt ampliata.¶Et ſub hac forma cõmuniter emanãt citationes ex Curia.
8 ¶†Canonicus &c. vſq; ibi, auditor &c. vniuerſis & ſingulis Dominis,Abbatibus,Priorib⁹,Præpoſitis,Decanis,Archidiaconis,ſcholaſticis,Cantoribus,Cuſtodib⁹, Theſaurarijs, Sacriſtis,Succentoribus,tã cathedraliũ, quàm collegiatarum canonicis,parochialiumq; eccleſiarũ rectoribus,ſeu loca tenẽtibus eorundẽ,plebanis,Archipreſbyteris, Vicarijs, perpetuis capellanis curatarũ & nõ curatarũ,cæterisq; presbyteris,clericis,notarijs,& tabellionibus publicis,quibuſcũq;,per ciuitatẽ & diœceſim Senẽſem,ac aliàs vbilibet cõſtitutis. & eorũ cuilibet inſolidum,ad quẽ vel ad quos præſentes noſtræ literæ peruenerint, ſalutem in dño.& noſtris huiuſmodi imò verius apoſtolicis firmiter obedire mãdatis.Noueritis,quòd nuper ſanctiſsimus in Chriſto Pater & Dñs Dominus Calixtus, diuina prouidẽtia Papa tertius &c.Et ſic narrat,poſtea commiſsionem ſibi factã, ſeu præſentationẽ commiſsionis.Et deinde interſeratur forma ſupplicatiõis,& cõmiſsionis, & ſignaturæ de verbo ad verbũ: & poſtea narratur admiſsio,ſeu receptio cõmiſsionis & requiſitionis factæ per partem citari petẽtem. ¶Et poſtea ſubditur vos omnes & ſingulos ſupradictos,& veſtrũ quemlibet inſolidum requirimus & monemus,primò ſecũdò tertiò,& peremptoriè,vobisq; nihilò min⁹,& veſtrũ cuilibet in virtute ſanctę obediẽtiæ & ſub excõmunicationis pœna,quàm in vos & veſtrum quẽlibet canonica monitione præmiſſa,ſi ea, quæ vobis in hac parte cõmittimus & mãdamus neglexeritis,diſtuleritis, ſeu contẽpſeritis contumaciter, adimplere fecimus in his ſcriptis. diſtrictè præcipiẽdo mãdamus, quatenus intra ſex dierũ ſpatiũ poſt præſentationem ſeu notificationẽ præſentium,vobis ſeu alteri veſtrũ factã. Et poſt,quam pro parte dicti A.&c. principalis,fueritis requiſiti,ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus immediatè ſequentiũ,quorũ ſex dierũ duos pro primò, duos pro ſecundo, & reliquos duos vobis vniuerſis & ſingulis ſupradictis pro tertio & perẽptorio termino ac monitiõe canonica aſsignamus:ita tamẽ,q; in his exequẽdis vnus veſtrũ alterũ nõ expectet:nec alter per aliũ ſe excuſet: præfatũ B.ex aduerſo principalẽ,omnesq; alios & ſingulos ſua cõiter,vel diuiſim intereſſe putãtes.Et in executione præſentiũ noſtrarũ literarum nominãdos,in eorũ propriſs perſonis,ſi ipſorum prẽſentias cõmodè habere poteritis. Alioquin hoſpitijs habitationũ ſuarũ,ſi ad ea vobis tutus pateat acceſſus,& in eccleſia ſeu beneficio ipſius B.vel in parochiali eccleſia ſub qua degit,ſeu moratur:ſinautẽ in cathedrali Senen.eccleſia,ac parochiali ſeu parochialibus prædictis, & locis publicis intra miſſarũ & aliarũ horarũ diuinarũ ſolennia,dũ ibidem populi multitudo ad diuina audiẽdum,ſeu aliàs cõgregata fuerit.vbi,quandoq;, & quoties expediẽs fuerit ex parte noſtra,imò verius apoſtolica, publicè acintelligibili voce perẽptoriè citare curetis.Ita tamen,q; veriſimile in citationẽ veſtrã huiuſmodi ad ipſorũ citandorum notitiam indubitatã peruenire valeãt: ſeu etiam quomodolibet, allegare. ¶Quos nos etiã tenore præſentiũ ſic citamus, quatenus.xv.die poſt citationẽ noſtrã huiuſmodi,per vos vel alterũ veſtrũ eis factã immediatè ſequente,ſi dies ipſa iuridica fuerit. Alioquin porxima die iuridica, extunc immediatè ſequente, qua nos,vel ſubrogandus auditor præfat⁹ Romæ vel alibi,vbi tunc forſan dominus noſter Papa cũ ſua Romana curia reſidebit,in audiẽtia cauſarũ apoſtolica de mane hora cauſarũ conſueta compareant legitimè in iudicio coram nobis,vel corã audito re ſubrogãdo, &c.Et poſtea narratur ad quid cõparere debeãt cum cõminatiõe,&c.¶Quid autẽ facere debeat ille,cui dictum mandatum præſentatur.videbimus.ĵ.in.xxvij.quæſtione.¶Et aduerte,qa ſi rectè ponderabis prædicta verba ſcire omnia põderantur cum miniſterio.per ea,quę ſuperius dicta ſunt:& quę inferius tractabuntur.
9 ¶†Quintò principaliter quæro,vtrum citatio debeat cõtinere cauſam.¶So.Spec.in ti.de cita.§.cõtra citationẽ.ver.Itẽ quod. in eod.tenet,quòd ſic per tex.v.q.ij.c.j.& ſi.&.ff.de fer.l.j.¶In cõtrariũ allegat.xj.q.iij.c.certum.& nõ ſoluit.¶Sed Io.An.ibi in addi.dicit quòd cũ in.d.c.certũ.ponať illa dictio,canonicè.ſi talis dictio exponatur,id eſt cũ cauſę expreſsione.ceſſat cõtrariũ.& ſic cõcor.cũ.d.Spect.q; tenuit Ioan.iij.q.ij.c.ſi Epiſcop⁹.¶Et benefacit.v.q.ij.c.ſi Primates. & ad idẽ.iij.q.ix.in.c. iudicas facit etiã.l.j.et.ij.ff.de ſer.quę ponũt certas cauſas ad quas citari poſſunt aliqui in feriſs introductis in fauorem hominum.¶Sunt igitnr cauſę exprimẽdę ad hoc,vt citatus certificetur,an citatio arctet ipſum ad comparendũ.facit etiã.l.ex quacũq;.ff. ſi quis in ius voca.nõ ie. quæ dicit vocatũ ex quacũq; cauſa ire debere ergo cauſa eſt exprimenda.ad idem.c.ſi.in prin.j.e. &.c. cum dilecti.de dolo & cõtu.& de accuſ.c.licet.in quibus Papa citãdo expreſsit cauſam:ergo & alij citãtes ad id tenenť.¶Poſſunt etiam & alia plura induci,in qb⁹ requiritur expreſsio cauſæ.vt libellus.C.de anna.except. l.ſi ex multis.de quo latè dixi de libe.ob.c.ij.artic.xij.q.x.¶ Et cautio,& ſtipulatio.vt in.c.ſi cautio.j.de fide inſtrum.&.l.ij.§.certa.ff.de doli except.¶Et tranſactio.vt.l.cum hi.§.prætor.ff.de tranſact.¶Et appellatio ab interlocutoria.vt in.c.vt debitus.j.de appella.& in Clemẽ.appellãti.de appella.¶Et dimiſſoria litera vltramontani ordinãdi per Epiſcopum italicum.in.c.j.de tempo.ordinan.lib.vj.¶ Et excommunicatio,de qua dixi in.c.perpẽdimus.de ſenten.excom.in.x.princ.articu.q.vj.¶Et interdictum de quo dixi in.c.fin.de ſentent.excom. Et in ceſſatione à diuinis.in.c.ſi canonici.de offi.or.li.vj.¶Itẽ,nõ parens mãdato Papę debet cauſam exprimere.ſ.de reſcript.c.ſi quãdo.& factum iudicatur ex cauſa vt.l.verũ.ij.ff.de furt.in.c.cũ dilecti.j.de accu.& ibi per Ioan.An.poſt Innocẽ.in glo.ſuper verbo,cauſam. & ſic reſidet Ioan.An.in dicta addi.¶Sed tu aduerte:qa in cõtrarium facit text.in.l.cõſentaneum.C.quomodo & quãdo iu. vbi text.videť probare, quòd valet citatio facta ſub iſta forma, venias ad noſtram præſentiam. vnde Bald.ibi in quarto notabili quęrit,vtrũ ſit neceſſe,quòd exprimatur ad quem actũ qs vocetur.Et arguit primò quòd non,per illum tex.qa ſatis eſſe videť,quod citetur ad cauſam: licet nõ ad certum articulum,vt ſentit Inno.in.c.cõſuluit.ſ.de offi.dele.¶Vel diſtinguc ſecundum eum,quòd aut citatio ſe refert ad cauſam:puta ad reſpõdẽ dũ petitioni productæ per talem.¶Vel refert ſe ad acta.vt.d.l. conſentaneum.qa ibi erat lis conteſtata,& tũc valet. Secus ſi in nube citetur aliqs,& nec appareat ad quid:nec ex qua re,ſeu ob quã cauſam citetur:qa non valet prẽceptũ ſine cauſa,& maximè peremptoriũ:cùm ſit indiſcretũ, vt no.Cy.in.l.quoties.C. de fideicõmiſ.¶Quidam tamẽ dicunt,quòd ordinarius ſemper prẽſumitur citare,etiã ex cauſa:& ideò citatus tenetur comparere.vt.l.ex quacũq;.ff.ſi qs in ius voc.nõ ie.la prima.& ſic præſumiť pro iuriſditiõe ordinarij.vt.l.ſi.C.de anna.excep.& hoc verius.dũmodo ſit citatus ad petitionẽ actoris, ſecũdùm Bald. in.d.l.cõſentaneũ.¶Et ex prædictis videtur concludi,quòd in citatorio non ſit de neceſsitate inſerẽdus libellus.de quo dicam in ſequenti.q.¶ Ego verò arbitror diſtinguẽdũ,quòd aut nos loquimur in iudice delegato: & hoc caſu,ſecũdùm opi.illorũ, q tenẽt,quòd teneať inſerere copiã libelli,vel ſaltẽ reſcripti: aliàs citatus nõ teneať cõparere:vel ſaltẽ in caſibus,in quibus prędicta opinio vẽdicat ſibi locũ,de quibus dicam in ſe.q.deciſio eſt clara:quia ex ipſa interſertione libelli ſeu reſcripti,apparebit ex qua cauſa citeť. Aut loquimur in ordinario:& hoc caſu.¶ Aut queritur vtrùm citatio valeat quo ad finẽ, vt citatus teneať cõparere:aliàs poſsit puniri de inobedientia & cõtemptu:& arbitror, quòd poſsit puniri.¶ Aut quo ad hoc, vt in aliqua cauſa reputetur cõtumax, ita quòd in illa poſsit procedi cõtra eũ,tanquã cõtra cõtumacem.& arbitror quòd ſecus ſit. Ad quod faciũt quę dicã.ĵ.eo.articulo.q.ix.& quę hic & ibi dicẽtur.& etiã in ſeq.q.poſſunt cõiungi ad intellectũ prædictarũ quæſtionũ.
10 ¶†Sextò principaliter quæro, vtrum in citatione ſit inferenda copia libelli vel reſcripti.
¶Solutio.Doct.tractant ambas quæ.in.c.ij.j.e.& in alijs locis inferius annotandis.¶Et aduerte: quia hic nos nõ tractamus, an libellus ſit offerendus, vel reſcriptum habeatur loco libelli: qa de primo dixi in.c.j.ſ.deli.ob.in.v.principali articulo.¶De

ſecundò dixi in c.ñ.ſ.de liber.obla.in xñ.principali articulo.q. xvj.verſic.ſexta regula,ſed ſolùm tractamus hic an in citatorio ſit inſerenda copia libelli vel reſcripti. ¶ Quo ad primũ de libel lo,licet gl.in c.ñ.j.eo.teneat,q̃ inſeri debeat copia libelli : tamẽ quantũ ad cauſam ciuilẽ,cõmunis opi.eſt,q̃ nõ ſit neceſſarium in citatorio copiã libelli inſerere.& hanc opi.tenuit Bar. in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infect.& Cy.& Bald.in auẽ.offeratur.C.de lit.conteſt.& Bar.& Io.de Imol.in l.inter accuſatorẽ. ff.de publi.iudic.vbi etiam idem concludunt in criminali.

¶ Sed tu vide,quod de vtroq; latè dixi in c.qualiter.ñ.j. de accuſa.in xj.principali articulo.q.lxx.& in c.licet in beato.eo.ti. in ſecũda oppo.Aliquid etiã tetigi in Cle.ñ.vt lite penden.ſu per glo.fi.& traditur latè per Ant.de Butr.zaba.& Do.me. in c.ñ.j.eo.& per Bar.in repe.l.ex quacunq;.ff.ſi quis in ius voca. nõ ierit,& in extrauag.ad reprimen.in glo.ſuper verbo,in crimine. ¶ Quantũ verò ad ſcd̃m de copia reſcripti,vtrum ſit neceſſariũ eam interſerere in citatorio.variæ ſunt opi.gl. enim in c.ſi Epiſcopus.iñ.q.ñ.tenet citationẽ non valere,niſi talis copia inſeratur.per no.in c.cùm in iure.ſ.de offi.deleg.& in c.ñ.j.eo. & idem ſentit Bart.in d.auẽ. qui ſemel.& tenet in d.l.ex quacunq;,per prædictã auẽ.qui ſemel.& per prædictum.c.ñ.j.eo. videtur ſenſiſſe Spec.in tit.de cita.§.ñ.ver.item, q̃ reſcriptum, licet poſtea videatur recedere a illo dicto dicẽs, q̃ ſcd̃m Vin. citatus deberet cõparere & allegare priuilegium ſuũ : ſed magis ſtrictè locutus eſt Spec.eo.tit.§.iam de cita.verſic.ſed pone. Ibi enim videtur velle,q̃ debet tranſmitti copia . & q̃ etiã hoc nõ ſufficit:niſi citans ſit perſona authorizabilis:aliàs autem ex tranſmiſsione ſimplicis copiæ non deberet ſibi credi.argu.d.c. cùm in iure.ſ.de offi.deleg.& xcvñ.diſt.c. nobiliſsimus. ¶ Et idem videtur velle Inn.in d.c.cùm in iure.vbi dicit q̃ ſi iudex eſt vilis & nimis remotus,citatus nõ tenetur cõparere : niſi appareat reſcriptũ, ſed ipſe Inn.in d.c.ñ.j.c. loquitur aliquantulũ obſcurè,videẽ tamẽ ſentire,q̃ quo ad cõparendũ ſufficit, q̃ appareat ſe delegatũ, vel q̃ tranſmittat copiam reſcripti. Archid. verò in d.c.ſi epiſcopus.concludit,q̃ tranſmiſsio copiæ ſufficit quo ad comparendum , ſed non quo ad reſpondendum. vnde ei comparenti debeat fieri plena fides de originali reſcripto, vt d.c.cùm in iure.& in l.vna.C.de manda.princi.domi.Anto.in d.c.ñ.videtur ſequi prædictam opinio.Inno.& Archi.in d.c.ſi Epiſcopus.dicens,q̃ ſi in citatorio citatus aſſerat ſe delegatum, dato q̃ nec reſcriptum, nec copiam reſcripti tranſmiſit:citatus tamen arctatur ad comparendum:quia ſufficit per iudicem allegari cauſam in citatorio ad hoc,vt compareat ille allegaturus priuilegium ſuum,ſi quod habet:cùm ad hoc concurrat ipſum verbum,& aſſertio iudicis, & nunciꝫ executio.Sed fortius arctatur ad comparendum,ſi tranſmittitur copia : quia licet talis copia nõ faciat plenã fidem,ex quo non eſt authentica : tamen qualẽqualẽ fidem faciat.ſed ſi citatus cõpareat, & neget iuriſditionẽ:non tenetur rñdere,niſi fiat plena fides : & ſi delegatus nõ facta fide procederet:non valeret proceſſus:ſi per partẽ appellaretur,eo q̃ nõ eſſet facta ſibi plena fides de delegatiõe.ad quod alleg.Do.de Rota deciſi.cccxiiij. ¶ Sed Do.me.in d.c.ñ. j.eo.pro concor.dictarum opi.diſtinguit tres caſus.

¶ Primus caſus,quando agitur de grauiſsimo præiudicio.

¶ Secundus,quando de graui.

¶ Tertius,quando de leui.

11 ¶ †Circa primum concludit non eſſe parendum aſſerenti ſe delegatum,quantumcunq; perſona ſit authorizabilis : niſi prius plenè conſtet de delegatiõe. & ideò nec ordinarius exequi debet ſententiam ſeu mandatum,ita alteri præiudiciale . Nec etiã tenetur pars reſpondere coram eo,niſi prius fiat plena fides de delegatione : nec ſufficit ſimplex copia.ita intelligatur text.in d.c.cùm in iure.& in l.vna.C.de manda.princi.& l.prohibitũ. C.de iure fiſci.li.x.& quod no.Archi.in d.c.Epiſcopus. ¶ Circa ſcd̃m caſum , ſcilicet quando tractatur de graui præiudicio, non tamen grauiſsimo,ſeu grauiori,dicendum eſt, q̃ non ſufficeret citanti aſſerere ſe delegatum.exemplũ.citaẽ valde remot⁹, & citans ſimpliciter aſſerit ſe delegatũ: nã hoc caſu,putat Do. me.q̃ citatus non arctatur ad comparendum ex ſimplici aſſertione illius : vt ſic cogatur ſubire tempus itinerandi, & ſua negotia deferendi,& magnos ſumptus & expenſas ſubeundi:ſed debet tunc ſaltem mitti copia reſcripti:quæ licet non ſit authẽtica:tamen maior præſumptio oritur pro iuriſditione delegata,propter verba ibi expreſſa:& cõem ſtylũ reſcripti.& ſic procedat illę tex.& alia opi.quæ vult tranſmiſsionem copiæ neceſſariam.& iſtud etiam ſentit Innocen.in d.c.cùm in iure.

¶ Circa tertiũ caſum,cùm igitur de leui præiudicio, vt quia citatus eſt in loco citantis,vel modicũ diſtat:& tunc dicendum eſt, q̃ non eſt neceſſe mittere copiam quo ad effectũ arctandi citatum ad comparendum : ſed ſatis eſt aſſerere ſe delegatum: quia oritur probabile dubiũ iuriſditionis , ex quo perſona nõ eſt vilis:vnde ratione talis dubñ quis tenetur cõparere. arg.l.ſi quis ex aliena.ff.de iudic.ſecus ſi ſimpliciter citet, nec aſſerit ſe delegatũ:nec aliàs eſt ordinarius , per ea quæ traduntur ſ.in q. an libellus ſit inſerendus in citatorio. ¶ Aduerte tamen : quia quo ad effectũ excludendi terminũ petendi ad dilatorias, vtile eſt mittere copiã reſcripti,vt in c.ñ.j.eo. quod tamen procedit quando reſcriptũ eſt ita plenũ,q̃ ſine alio libello citatus potuit deliberare,vt dicit glo.in d.c.ñ.& bene.aliàs nõ excluderetur à termino deliberatorio,vt latius dicã in materia dilationum ſecundùm Do.me.quæ diſtinctio,iudicio meo, eſt multũ æqua & rationabilis:quãuis de rigore iuris poſſet moderari. ¶ Lud. tamen pontanus in l.ſciendũ.ff.de verb.obli. ſimpliciter tenet, q̃ in citatorio non ſit neceſſarium interſerere copiã reſcripti. ¶ Et ad hanc materiam,vide quod dixi j.arti.xxiiij.ver. ſi verò fieret à delegatis.j.& ſ.art.xx.ver.ſecundo caſu.

12 ¶ †Septimò quęro,an & quando in prima citatione ſint exprimenda nomina propter clauſulam,quidam alij.appoſitam in literis. ¶ Solutio.dic,q̃ dicta nomina cõueniendorum ſunt exprimenda in primo citatorio,ſecundùm Io. And.hic in rubrica,per c.cùm in multis.de reſcrip.lib.vj. Et ibi latius per Doct. Sed de hac materia dic,vt latiſsimè dictum fuit ſ.in v.prin.articulo.q.xxxj.per xiij.quæſtiones.

13 ¶ †Octauò quæro , quid ſi iudex ad quem appellatum eſt citat,an teneatur in citatorio facere mentionem de appellatiõe. ¶ Solu.poteſt colligi ex his,quę dixi ſ.e.articulo.q.vj.maximè in ver.quid autẽ de copia reſcripti. & etiam ex his, quæ tradit Spec.in titu.de cita.§.fin.verſi.quid ſi altera,vbi format.q.pone q̃ delegatus altera parte appellante ab ipſo, remittit cauſam ad ſuperiorem,qui illam delegauerat:ſuperior verò ad quẽ cauſa remiſſa eſt,citat appellantem , vt veniat proceſſurus in cauſa principali,nulla facta mentione de appellatione:an citatus teneatur comparere. ¶ Solutio.dicunt quidam,q̃ ſufficit mittere excuſatorem,qui ſolùm dicat. Domine iudex,nõ tenet citatio veſtra ſuper cauſa principali:vel non poteſt is in ea procedere: quia appellatũ eſt:& appellans intẽdit proſequi appellationem tempore cõpetenti . Si verò tranſiſſet tẽpus proſequendæ appellationis:tunc bene teneret citatio ſuper principali,tã à delegante,quàm etiã à delegato.ñ.q.vj.c.ci,qui.& j.de app.c. cùm ſit Romana.ſed tamẽ in præcedenti caſu,excuſator cõparens teneretur oſtendere talẽ qualem appellationẽ fuiſſe interpoſitã. arg.c.veniens.j.de teſti.quia ſi aliud diceret,ſequeretur abſurditas:quia cuilibet eſſet facile delinquere quemlibet iudicem: ſi non teneretur probare interpoſitã appellationem. Si verò citans in iſta citatione facta ad cauſam principalem,faceret mentionem de appellatione interpoſita,citatio nõ teneret:nec citatus teneretur venire,aut excuſatorẽ mittere,propter expreſſum errorem in citatione,cùm citauerit ad cauſam principalẽ, omiſſa appellatione. ¶ Quod tamen eſt verũ in illis cauſis , in quib⁹ prius & ante omnia debet expediri articulus appellationis : & ante quàm expediatur cauſa principalis,ſecundùm not. in c.vt debitus.j.de appel.& ea,quæ traduntur in c.cordi.de appel.lib. vj.ſecus vbi appellatio ſimul cùm principali veniret expedienda,prout eſt quando appellatur ſuper prouiſione. de quo in c. j.de elec.lib.vj. ¶ Et ſubdit Specu. q̃ eo caſu quo quis tenetur mittere excuſatorẽ & non mittit,tenet proceſſus agitatus cõtra eum ſuper principali:ſi iudex ignorauit appellatum eſſe, & aduerſarius nil dolosè egit : ſecus autem ſi ſciuiſſet appellatum eſſe,vt j.de appel.c.ſi duobus.vel ſi aduerſarius dolosè ſubticuit de appellatione.ff.de iudi.in l.ſi prætor. ¶ Subdit tamen Spec. quòd in citatione facta à delegato,nõ tenetur quis mittere excuſatorem:licet hoc ſit ſecurius. ¶ Alij verò dicunt ſecundùm eum,q̃ citatio delegantis tenet , etiam non facta mentione de appellatione : quia ſicut citatus comparere debet , vt proponat ſuas exceptiones, ita & iſte comparere debet vt proponat exceptionem de ſua appella.interpoſita.ff.de iudic.in l. ſi quis ex aliena.& j.de appel.in c.cùm parati.& ſi nõ veniat,tenet proceſſus agitatus contra eum,ſecundùm Inno.in c.ſi.j. de accuſa. quem formaliter,vt ſ.dixi.refert Specu.in ti.de cita.§.ſi. verſ. quid ſi altera.Et dicit ibi Ioan.And.in addi.quòd Innoc.cuius ad literam fuerunt verba prædicta,videtur recedere à priori dicto:vt ſic non videatur ſufficere mittere excuſatorem. & ſic reſidet Ioan.And.

14 ¶ †Nonò principaliter quæro,qualiter debet eſſe certa,& non dubia ſeu obſcura:& an falſa demõſtratio vitiet. ¶ Solu.dic,q̃ citatio debet eſſe certa,& clara,& clarè cõtinere nomẽ iudicis, cuius mandato fit citatio:& nomẽ citati,& nõ eius,ad cui⁹ petitionẽ quis citatur. Ad quod vide quæ latè dixi in ſimili in c. ñ.ſ.de lib.obla.in xñ.p.articulo.q.ñ.& iij. & iiij. Solũ enim eſt ſpeciale in certis caſibus,vt valeat citatio generalis . dixi latè j.

articulo

articulo xxij.q.iij.Et vide glo.in l.eum quem temere.ff. de iudi.quæ dicit,ꝙ ſi citatur Titius Martini, cùm duo ſint eiuſdē nominis:non tenet citatio . & ſi compareat ille , de quo actor non ſenſit,tenetur parti ad expenſas. ¶Et ad idem,ꝙ non valeat citatio,eſt bonus tex.in l.idem Pomponius . aliàs incipit, Pomponius ſcribit ſi frumentum.§.fi.ff.de rei ven.facit etiam l.duo ſunt Titij.ff.de teſta.tute. ¶Item debet eſſe certa reſpectu loci,ne ſit generalis vel alternatiua,ad quod vide quæ dixi ſ.articulo xvij.q.viij.¶Item debet eſſe certa reſpectu temporis.ad quod vide quod dixi ſ.articulo xix.q.vj.& vij.

15 ¶†Quid autem ſi eſt error,ſeu falſa demonſtratio in ipſa citatione,an vitietur?exemplum,aliquis citatus eſt tanquā Petrus Ioannis,cùm ipſe ſit Petrus Martini.¶Solutio.iſtam quæſtionem aliqualiter tetigit Iaco.But.inſti.de actio.circa princi. ſed Barto.latius proſequitur in l.falſa demonſtratio.ff.de condi.& demonſt.in vj.q.loquitur tamen ſatis obſcurè. ¶Vnde tu clarius diſtingue poſt eum,quòd aut ille citatus ſub dicto nomine Pet.Ioan.ſic litigat in iudicio,& tunc falſa demōſtratio nō vitiat iudicium:eo,ꝙ ſatis conſtet de ipſius corpore : quia tam iudex,quàm partes habent hunc hominem pro Petro Ioānis, vt ff.de iudic.l.ſi in iudicis nomine , aliàs,ſi in nomine iudicis. ¶Aut fuit cōtumax, & contra eum habitus proceſſus tanquā contra contumacē:& tunc,aut cōſtat,ꝙ ipſe eſt hoc idem corpus,quòd fuit citatū ſub hoc nomine,Pet.Ioā.quia eſt illemet homo,q culpabatur,& infamatus erat de maleficio de quo agebatur,& ſic cōſtat,ꝙ de illo corpore iudex ſenſit,& etiam nuncius:& valet proceſſus,licet fuerit erratū in nomine : quia animus iudicis ferebatur ſuper illum hominem,videlicet Petrum Martini,qui de dicto maleficio ſic erat infamatus.argu.l.congruit.ff.de offic.præſi.& ff.de bo.eorum,qui ſibi mor.conſci.l. fin.in princi.¶Et quia ſaltem debuit cōparere & oſtendere,ꝙ ipſe,qui citabaꝫ ſub hoc nomine Pe.Mar.ff.de iud.in.l. ſi quis ex aliena.vnde dicit Bar.ꝙ boni aſſeſſores,quando realiter citant,capientes aliquē bannitū pro aliquo maleficio antequàm faciant executionem,faciunt eum confiteri,ꝙ ipſe ſit illud idē corpus,& illa perſona,& ille homo,qui ſic vocabatur : & qui ſub hoc nomine fuit vocatus & bannitus. ¶ Si verò conſtat hunc hominem fuiſſe citatū, à nuncio ſub hoc nomine Pe.Io. nō erat ille,qui ſic vocabaꝫ:ſed erat Pet.Ioan.& conſtat quod ipſe nō eſt Pet.Marti.Nec cōſtat iudicē ſenſiſſe de eo,de quo ſenſit nuncius illum citādo:nec etiā erat ſtatutū,ꝙ nūcius poſſet citare ſine mandato ſeu commiſsione.Nec eſt aliqua veriſimilis cōiectura,per quā iudex videatur ſenſiſſe de illo corpore: & hoc caſu falſa demonſtratio vitiat :quia licet nūcius ſenſerit de certo:tamē iudex nō cōmiſit de illo :& ſic citatio nō arctat eū,ex quo reperitur facta ſine iudicis commiſsione,vt l.j.ff.de requi.reis.& dixi ſ.eo.articulo.q.ij.quia ex forma mandati de citādo,nō pōt dici de eo cōſtare: quia nō concurrūt qualitates demōſtratiuæ illius citati:eo,ꝙ qualitates commiſſæ citationis demonſtrant Pet.Mar.& citatus eſt Pet.Ioan.& ſic citatio nō arctat eum. facit l.forma.ff.de cenſibus. & quod not.in l. hac cōſultiſsima.C.qui teſta.fa.poſſ.Si verò cōſtat citationē fuiſſe factam,non tamen cōſtat quod corpus nuncius citauit. Pone exemplum,apparet mandatum factū nuncio,ꝙ citetur Petrus Marti.& nuncius refert ſe citaſſe prout habet in mandatis ſeu commiſsione.& nō apparet aliter,quis fuerit citatus .certe hoc caſu,ſi citatus fuit bannitus,nōpoterit fieri executio cōtra Pe. Mar.ſi nuncius non citauit eum, qui erat diffamatus:ſed forte citauit Pet.Ioannis,quia cùm in hoc ſit maior incertitudo,quā in caſu præcedenti,meritò longè minus debet valere:& in ciuitatibus etiam,in quibus nuncius poteſt citare ſine commiſsione iudicis,ſi conſtaret fuiſſe per Ioan.citatum : & nō fuiſſe diuerſum:quia citandus erat Pet.Marti.proceſſus vitiatur : quia non conſtat de corpore,quaſi illud corpus non reperiatur in rerum natura,vt in l.ſi ſeruus.§.quę quinq;.ff.de leg.j.& l.j.§.pe. ff.de dot.prælega.& in d.l.idem Pomponius.§.fi.ff. de rei ven. & idem ſentit Bar.in l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de verb.obliga. & in l.diuus ij.ff.de cuſt.reorum.¶Quod tamen procedit,niſi per alias circunlocutiones,aut ſigna conſtaret de corpore: licet in demonſtratione eſſet aliud dicendum.Ad quod plenius vide per Barto.& Doc.in l.demonſtratio falſa.ff.de cōdic.& demonſtra.quia non intendo hic tractare plenè materiā demonſtrationis,ſed ſolummodo examinare quantum attinet ad materiam citationis.¶Aduerte tamen,quia Ange.in l.ij. ff. de liber.& poſthu.quo ad practicam,quàm Bart.dicit, quòd ſeruāt aſſeſſores dicit,quòd dicta practica nō tenet: quia dicta citatio tanquam incerta,fuit nulla:ꝙ per conſequens non arctabit citatum,per l.eum,quem temere.iuncta glo.ff.de iud. vnde dicit Ange.ſeruandam aliam practicā,videlicet,ꝙ ille captus confiteatur maleficiū:qa tūc poterit ſine alio proceſſu cōdēnari,per no.per Inn.in.c.qualiter.ij.j.de accuſ.& hoc virtute iſtius confeſsionis:licet ſit facta ſine alio ordine iudicij.Ad quod vide alias plures authoritates,quas dedi in c.penu.ſ.de iudi.in xxv ij. prin.arti.verſi.iij.concluſio.& quod dixi in c.veſtra.j.de coha. cleri.& mul.q.xvij.Sed dicit Ioan.de Imo in d.l.ij.ff.de libe.& poſthu.quòd forte practica Bart.poteſt ſuſtineri:quia ſi cōſtat de corpore,de quo ſenſit iudex:nō videtur curādum de nomine:& ideo ſicut ſi conſtaret ex alijs circunſtantijs, quòd iudex ſenſiſſet de iſto, qui eſt captus: vt quia iſte erat diffamatus de maleficio:& alius nō:& qa iſte fuit citatus:vel perſonaliter,vel ad domū ſuę habitatiōis,poſſet fieri executio. Ita etiā debet poſſe fieri in caſu iſto,ex quo conſtat de corpore per confeſsionē ipſius.Nam iſta confeſsio venit ad iuuandum & declarandum, quod eſt factū:non ad inducēdum de nouo. & ideò debet operari,etiā ſi ſuperueniat poſt ſentētiā.arg.l.hæredes palā.§.ſed ſi notā.ff.de teſta. Nec ob.quòd no.gloſſ.in d.l.eum quem temere.ff.de iu.quia imo potius facit pro,inquantum innuit quòd citatus in dubio debeat comparere. & ſi fortè non erit ille, qui erat citandus:debebūt ſibi refundi,vel reſtitui ſumptus & expēſæ.Ad quod etiam facit qđ no.in.l.ſi qs ex aliena.ff.de iudi cijs.& tenet Ioan.de Imola in.d.l.ij.ff.de liberis & poſthumis.

16 ¶†Et ex prędictis etiā deciditur,quid ſi proceſſum ſit contra Petr.Marti.cùm duo ſint Petri Martini:an ambo debeant puniri,vel neuter.quod potius videtur per.l.duo ſunt Titij.ff.de teſta.tute.vel locus ſit gratificationi.per l.ſi quis ſeruū.§.ſi inter duas.ff.de lega.ij.vbi dicitur hoc per Bald.¶Videtur enim ex prædictis concludendum,quòd ſi alter prædictorum fuerit infamatus de dicto maleficio,de illo intelligatur iudicē ſenſiſſe: & cōtra ipſum poterit fieri executio: ſicut in ſimili dicimus in legato facto in teſtamēto Titio:& duo ſunt titij:ſed vnꝰ cōſanguineus vel amicus,& alter non, vt in.l.ſi fuerit.de reb.dub.& d.§.ſi inter duos. & ſic nō obſtat.d.l.duo ſunt Titij.qa ibi erat omnimodo incertitudo nec deeſſet locus gratificatiōi:cùm agatur hic de magno incōmodo: & pœnæ debeāt tenere ſuos authores.vt in c.quæſiuit.j.de his,quæ fiūt à prela.cū ſi.¶Bal.tamen in d.§.ſi inter duos.dicit, quòd poſſet fieri executio cōtra eū,qui reperitur culpabilis:quia de iſto videtur iudex ſenſiſſe. Sed dicit Ioānes de Imo.quòd fortè iſtud nō eſt verū:ſi ille nō erat diffamatus,ſed alius:quòd licet animus iudicis verſetur veriſimiliter contra culpabilē,ex quo tamē veriſimiliter credidit diffamatum eſſe culpabilem : potius de eo videtur intellexiſſe, qua propter vigore talis proceſſus nō videtur,quòd poſſit fieri contra talem executio:niſi aliter apparet de delicto cōmiſſo. vnde dicit d.Nellus de ſancto Geminiano in tractatu bānitorum,in tertia parte primi tēporis,quæſtiōe xij quòd credit, quòd practica Bart.de qua.ſ.habeat locum,quādo citatio fuit facta perſonaliter,vel ad domum:& cōſtat,quòd ille captus eſt ille idem homo,qui fuit citatus perſonaliter,vel qui habitabat in illa domo vbi facta eſt citatio:tunc enim citatio non fuit inualida,aut ratione erroris,aut incertitudinis: cùm de corpore ipſius citati conſtaret,per iura ſuperius allegata,& per notata in l.ſi quis in fundi vocabulo.ff.de legatis primo. ¶Sed ſi citatio fuiſſet facta per loca publica,vel ad eccleſiam principalem ſeu parochialem,ſecundùm ea quæ dixi.ſ.articulo xvij.vel ad ianuam palatij, ſecundùm quod quandoque ſtatuta diſponunt: tunc putat d.Nellus bannum non tenere.¶Primò,propter errorem:quia citatur Pet.Ioan.qui non eſt, ſed eſt Pe.mar.& de corpore nō cōſtat ex aliqua circūſtantia: & ſic ratione incertitudinis,non debet valere.per dictam.l.duo ſunt Titij.& per dictū §. ſi inter duos.¶Subdit tamen, quòd communiter rectores ſeruant contrarium:quia faciunt captum confiteri ſe eſſe illum,qui deliquit:& qui in ſententia banni continetur: & qui fuit citatus: & ſic bannū exequuntur.& ita dicit Bald.in dicta l.ſi quis ſeruum.§.ſi iter duos delegatos.ſecūdò,fuiſſe ſeruatū Florētiæ:qa ille qui deliquit, debuit cogitare ſe citari:& qa talis citatio declaratur ex adiuncto,quod de iure poteſt eſſe verū ſi in citatione exprimatur cauſa,videlicet delictum,ſed ſi ſimpliciter dicitur,quòd cōpareat ad ſe defendendū à quadā inquiſitione:tūc tale bānum de iure nō procederet.& ita ſeruatur per aſſeſſores, qui ſi non detrahāt veritati,fauori publico deſeruiunt:ne in talibus fraudes committantur:& maleficia remaneant impunita, ſecūdùm dnm Nellū in dicto loco.¶Et ſic ex prædictis poteſt colligi,quòd melior practica eſt,vt captus cōfiteatur,quòd eſt ille idē hō: qui fuit citatus:& cōtra quē fuit ꝓceſsū:& qui fuit bannitus:& qui cōmiſit illud crimē.¶Reliqua verò pertinētia ad materiā falſæ demōſtratiōis,vide per Bar.& Doc.in d.l.demōſtratio falſa.ff.de cōdi.& demōſtra.vbi tractat, quid ſit demōſtratio:& per quæ verba fiat:& qs ſit eius effectus tā in vltimis volūtatibus,quàm in cōtractibꝰ.& quo mō poſsint cōſtare de corpore,ita quòd falſa demonſtratio nō vitiet.& etiā tra-

ditur per Bal.& Io.de Imo.in l.Titia diuortium.ff.solu.matri. & traditur instit.de lega.§.si quis in nomine. & ff. de hæredi. instī.in l.fi.& de reb.dub.in l.qui habebat.& per Domi.de Rota decisio. cxxv. aliàs cxlij̃. & aliquid per Bald. in l. si quis in fundi.ff.de lega.j.& per Ange.in l.j.ff.de libe.& posthu. & ibi etiã per Bal.vbi traditur,q̃ quando demonstratio exigitur pro forma,non sufficit aliter constare.& etiam traditur per Bart.in l.si stipulatus fuero hancsummam.ff.de verb.oblig. & in l.j.in fi.ff.de do.præleg.& in l.si tibi.ff.de optio.lega.& l.quintus. la j.ff.de auro & argen.& l.legati.ff.de libera.legata.

¶ De citatione autẽ facta alternatiuè,puta tali vel tali hora &c. vide s̃.articu.xix.q.vij̃.

17 ¶†Decimò quæro, vtrum citatio debeat cõtinere terminum. ¶ Solutio.dic q̃ sic.aliàs citatio sine termino non valeret.not. Bal.in l.ij̃.C.vbi in rem actio.per tex.illum qui dicit, certo die rum spatio.& not.Pet.& post eum Cyn.in l.dies festos.C. de fer.& Io.de Imo.in c.cùm parati.j.de app.& ad prædicta vide quæ latè dixi in xij̃.prin.articu.q.vj.& vij̃. & talis termin⁹ nõ debet esse nimis breuis,imo rationabilis & competens. v.q.ij̃. c.si Primates.& l.j.ff.de fer.Spec.in tit.de cita.§.contra citatio nem.versi.itẽ quod facta est. ¶ Et si daretur nimis breuis,posset appellari,vt in c.j.j.eo.de qua materia latius tractabimus in

18 tit.dilationum. ¶†Sed pone, iudex citauit ad sententiam audiẽ dam ante nonam tali die: vtrum valeat? & qua hora debeat ferri sententia? Bar.in quodam consilio,quod incipit,pluries contingit,tenet,q̃ valeat. ¶ Et q̃ habet expectare vsq; ad nonam: aliàs dilatio esset nulla,& sic in ipsa hora nonæ,quia citatio facta tali die intelligitur vltima hora diei iudicialis,quæ est hora spectatorum,in authen.de iudicibus.§.sedebunt.facit c. consuluit.s̃.de offic.deleg.¶ Et sic dicta citatio debet intelligi secundùm materiam actus,cui addicitur l.stipulatus.ff. de vsur. & l. damni infecti.ff. de dam.infec.faciunt quæ tradit Dyn.& post eum Doc.de solennitate intrinseca.l.sciendum.ff.de verb.obli. ¶ Sed ante nonam potest intelligi.s.inchoatam : & ante nonã finitam.l.cũ qui.§.qui ante.& l.stipu.non diuidũtur.§.si quis. in glo.super ver.finita.ff.de verb.obl. Cùm ergo natura verborum sit apta includere vtranq; horam,ego intelligo secundùm naturam actus sententiandi . Et vt actus potius valeat , quàm pereat.arg.l.præsens.ff.de verb.oblig.de reb.dub. & de reg.iu.

19 ¶†Vndecimò,quæro,an citatio debeat continere locũ, & qualiter. ¶ Solutio.dic,vt latè dictum fuit in xix.articu.per totum illum articulũ,& dicit Bal.in l.consentaneum.C. quomodo & quando iud. in secundo notabili, q̃ modus citandi absentem ad domum,est per literas: quia vox nunciꝫ sine literis cito ea nescit: & non est bene tuta citatio,secundùm Hosti.& istæ literæ debent mitti in domo citati.arg. ff.de instito.l.sed & si pupillus.§.præscribere.¶ Potest etiã citari per edicta: quia schedula affigitur in albo Prætoris,vel in foris palatij̃ ciuitatis illi⁹ terræ:vel si est iudex ecclesiasticus,in forib⁹ ecclesiæ cathedralis, vt in Cle.causam.de elec.nã talis citatio inducit quoddã notorium:quia lex reputat talem citationem solẽnem, & hoc quod dicit,pro rostris.in l.ij̃.§.j.ff.de orig.iur.¶ Et de citatione prędicta dicetur latius articulo xxiij̃.

¶ De citatione verò per literas,articulo xxiiij̃.¶ Reliqua verò ad materiam istius q.vide s̃.in xvij̃.in princi.articulo & etiam in xvij̃.

20 ¶†Duodecimò principali quæro , qualiter debet ita fieri citatio,s.q̃ apprehendat citatum personaliter . ¶ Solutio , vide ad hanc materiam,quæ dixi s̃.articulo xvij̃.q.ij̃.maximè in versi. circa.vij̃.speciẽ. ¶ Et aduerte: quia paria sunt, quem esse personaliter citatum,vel per eum stare quominus citatio ad eũ perueniat,vt est tex.& ibi not.in Cle.ij̃.vt lit.penden. & in Cle.j. de iudi.& in Clemen.j.de fo.compe.talis ergo culpa & contumacia habetur pro citatione personaliter facta,not.Bal.in l.nã ita diuus.ff.de adopt.in ij̃.colum.& Innocen. in c.ex literis. de excessibus præla.

21 ¶†Decimotertiò quæro,qualiter absens sit citandus: & an exigatur citatio peremptoria,& qualis. ¶ Solutio,dic vt dicam j. xxvij̃.princip. articulo,& vide quod dixi s̃.in v.princi. articu. q.xv.& aliquid tetigi statim.s̃.eod.articu.q.xj.

22 ¶†Decimoquartò quæro,an citatio possit fieri per verba facultatis.videlicet,compareas si vis,vel per hęc verba,si tua putaueris interesse,vel si confidis de iure tuo, vel per verba præceptiua,& sub comminatione,& sub qua comminatione, & an sub comminatione pœnæ expensarum. ¶ Quo ad primum, an valeat citatio,compareas si vis,dicit Bal.q̃ sic, vt ipse dicit in auẽ. si quis ab aliquo c.de testib.colum.antepenul.ver.Extra quæro.allegat tex.in c.significauit.j.de testi.vbi bo.tex.not. etiam glo.in l.ea quidem.C.si manci.ita fuc.alie.& ibi Salyce. & no. t.cùm in tuo.j.qui ma.accu.poss.& nisi compareat,sibi præiudicatur,vt tradit Specu.in tit.de citatio.§.sequitur videre.ver. quid si non præfixeris. ¶ Et dicit Specu.certo certius esse, q̃ præcisè & simpliciter quis citari nõ põt: sed sub modo sub rescripto,videlicet si vult.argu.c.j.in prin.de elect.lib. vj.& in c. quia propter.de elect.Ita dicit Specu. in tit.de cita.§. sequitur. versi.illud autem.quod tamen intellige secundùm quod statim dicam.¶ Item potest fieri citatio sub hac forma,videlicet,si tua putaueris interesse,vt not.glo.in d.l.ea quidem.ad quod etiam vide s̃.in v.princi.articu.q.xj.¶ Item valet sub hac forma,compareas si de iure tuo confidis,tex.& ibi not.Bald.in l.diffamari. C.de inge. manu. Aliquid traditur in d.l.ea quidẽ. ¶ Et sic ex prædictis videtur concludi,q̃ citatio non potest esse præcepti ua,seu necessitatiua,tenet Ang.in l.nonnunquam.ff.de iudi.& Bal.in l.ad peremptorium.ff.de iudi.¶ Ego verò arbitror sic dicendum, q̃ aut petitur citatio tertij̃ de cuius interesse dubitatur:& hoc casu procedtã prædictæ citationum formæ: & si taliter citatus compareat,auditur pro suo interesse.si verò nõ cõparet:non procedit contra eum, tanquã contra contumacem, ad quod vide quod dixi s̃.in v.princ.arti.q.xj.& tribus seq.Et quod dicam j.in xxxj.arti.& sic hoc casu,non subiungitur cõminatio expensarum,aut similis,quę habeat afficere personam contumacis : sed solùm fit comminatio, quod ipsius tertij̃ non comparentis contumacia non obstante,procedetur in causa.

23 ¶†Aut fit citatio illius cõtra quẽ principaliter dirigitur petitio,& hoc casu,licet ille nõ possit necessitari ad cõparendum si nõ vult:nisi fiat citatio realis:tamẽ talis citatio nõ fit per verba facultatis:sed per verba præceptiua.verbi gratia,Generosus miles dñs Massinus de Soardis de Pergamo, Honorabilis Potestas magnificæ ciuitatis Senarum,pro tribunali sedens ad ei⁹ solitũ banchum,iuris,hora debita causarũ,ad petitionẽ. A.&c. præsentis & petentis,cõmisit,imposuit,& mandauit B.& c.publico & iurato nuncio dicti cõis Senarum præsenti, & intelligenti:quatenus vadat, & ipsius Dñi Potestatis parte & mãdato,citet & requirat.C.& c.si eum personaliter inuenerit, vel ad domũ solitæ habitationis &c. scd̃m quod dixi s̃.arti.xvij̃.q.ij̃. maximè in ver.Circa vij̃.speciem.& eo.arti.q.iij̃.quàtenus intra tantũ terminũ &c.vel die tali de mane hora debita causarũ, vel de sero hora debita causarũ,prout cõmittenti videbitur expedire,vel intra terminũ statutũ,comparere debeat:respõsurus prædicto A.super tali negotio &c.scd̃m quod qualitas cõtingentiæ requisiuerit:aliàs dicto termino elapso,nõ obstãte ipsi⁹ cõtumacia,procedetur contra eum.¶ Et sic potestvario modo cõminari,scd̃m varias negotiorũ contingentias.ad quod vide quod dixi s̃.eo.arti.q.iij̃.& potest etiam cõminari condẽnatio expensarum per text.in c.fi.in fi.s̃.de ma.& obe.¶ Et sic patet ex forma prædicta, q̃ dicta citatio emanat sub verbis præceptiuis dum dicitur,debeat cõparere. vnde licet præcisè nõ cõpellatur,cõpellit̃ tn causatiuè,si nõ vult qd̃ cõtra eũ procedat̃ tanquam contra contumacem.ad quod vide quod dicã j.in xxxj. prin.arti.& quod dicã j.de do. & cõtu. in materia cõtumaciæ.

24 ¶†Vtrũ autẽ citatio ad sui essentiã requirat scripturam, dic q̃ non regulariter.fallit in quibusdam personis priuilegiatis . de quibus dixi s̃.in vij̃.princi.articulo . Est tamen quædam citatio specialis, quæ fit per literas , de qua dicemus plenè articulo xxiij̃.

25 ¶†Decimoquintò quæro principaliter , an citatio possit fieri, vt citatus personaliter cõpareat,& quando , & quibus casibus. ¶ Solu.dic,quòd regula est negatiua, quòd quis non potest citari ita,vt necessitetur personaliter comparere : quoniam liberum esse videtur citato comparere per se , vel per procuratorẽ, vt in c.querelam.s̃.de procura.iuncta l.j.ff.de procura. & not. in c.j.de iudic.lib.vj. Quoniam liberum est cuilibet comparere per se,vel per procuratorem,vt d.l.j.ff.de procurato.& l.præsenti.§.cùm autem.C.de his,qui ad eccle.confu.& in c.fi.s̃. de iura.calum.& d.c.querelam. ¶ Beneficium verò iuris nemini est auferendum.xxvij̃.dist.c.de his.& in regula indultum. de reg. iur.lib.vj. cùm suis concord. ¶ Sed per prædictam citationẽ videtur quis compelli,vt per se , & non per procuratorem cõpareat.hoc enim denotat verbũ,personaliter,per no.in c.cupientes.§.q̃ si per viginti.de elec.lib.vj.& in c.j.de iudi.lib.vj. & in c.cùm dilecta.s̃.de rescrip.& per glossi.in verbo,personaliter in c.fi.de accu.& per no.in c.fi.s̃.de offic.dele.& in c.cùm I.& A. in Clemen.j.de vita & hone.cle.igitur &c.

26 ¶†Quid autem si dictum sit,vt se præsentet,vide quod dixi j. arti.xxxj.in v.effectu.q.j.

¶ Hæc autem regula recipit plures declarationes & fallentias. ¶ Prima declaratio est,quòd prædicta regula respectu iudicis procedit,tã in ordinario,quàm in delegato,vt l.fi.C.de procu. & in c.j.de iudic.lib.vj. in contrarium tamen facit ad id quod dixi de ordinario tex.in d.c.j. qui text. specialiter prohibendo

hanc

hanc citationē delegato Papæ non habenti ad hoc ſpeciale mā datum, videtur per cōſequens à contrario ſenſu velle ſecus eſſe in ordinario, per no.xxv.diſtinc.c.qualis.& j.de his,quæ fiunt à præla.cùm apoſtolica.ſed contrarium tenuit Beruh.& gloſſ. iñ.in d.c.j.qui vult, ꝙ etiam ordinarius non poſsit regulariter cōpellere partes coram ſe perſonaliter venire:niſi in caſib⁹ exceptis.de quibus ſtatim ſubiũciam in fallentijs.& ideò in d.c.j. nihil fuit dictū de ordinario:quia de ipſo nō dubitabatur, per l.fi.C.de procu.ſed de delegato Papę dubitabatur:quia videbatur,ꝙ quo ad illā cauſam delegatus Papæ poſſet ſicut Papa, vt dicit gloſ.iñ.in d.c.j.de iudi.lib.vj.ſed hoc non obſtante etiam delegatus Papæ non poteſt:niſi ad hoc habeat ſpecialem poteſtatem.& idem not.Spec.in tit.de cita.§.contra citationē. verſ. Item non valet citatio. ¶Nec obſtat, ꝙ omnia videantur ſibi commiſſa quo ad illam cauſam &c.quia illud intelligitur,quòd omnia videntur ſibi commiſſa ſine quibus cauſa expediri nō poteſt, vt in c.j.& in c.præterea.s̃.de offi.deleg.ſecundùm Inn. Hoſti.& Archid.ſed cauſa poteſt expediri abſq; eo,ꝙ quis perſonaliter cōpareat:videlicet comparēdo per procuratorē. ſicut ergo regulariter non poſſet præcipere parti,ꝙ iret ad ſanctum Iaco.ſic nec ꝙ ad ipſum perſonaliter veniat,ſecundū eos.& ſequitur Ioan.And.do.Domi.in d.c.j. ¶Delegatus verò ab inferiore à Principe, non poſſet etiam,cùm ſpeciali mandato perſonaliter citare:niſi in caſibus à iure permiſsis. de quibus ſtatim dicam in fallentijs: quia ſi ordinarius nō poteſt per ſe hoc facere:ergo non poteſt alteri demandare, vt in regula, Nemo plus iuris,cum ſua materia,de reg.iur.lib.vj.

¶Secunda declaratio eſt,ꝙ prædicta regula procedit tam in actore,quàm in reo,vt probatur in d.c.j.de iudic.lib.vj.ibi dum tex.dicit.alteruti am partium,per quem tex.hoc tenent ibi Io. And.& do.Domi.

27 ¶†Tertia declaratio eſt,ꝙ prædicta regula procedit, nō ſolùm in perſona ficta,prout eſt capitulū, collegium, ſeu vniuerſitas: quo caſu de neceſsitate non pōt citari, vt perſonaliter cōpareat: cùm ſit ficta perſona,per not.in l.mortuo.ff. de fideiuſ. & in c. Romana.§.vniuerſitatē.de ſent.excō.lib.vj.& in l. in tātùm.§. vniuerſitatis.ff.de rer.diui.no.Bal.in rubr.C.pro ſoc.dixi in c. dilectus.ñ.j.de ſimo.& in c.in pertractādis.s̃.de iura.cal.in vñ. principali artic.q.xxv. ¶Et in ꝓprijs terminis tenet expreſsè Bal.in l.nā ita diuus.ff.de adop.& ideò non pōt perſonaliter citari, vt dicit gl.iñ.in fi.in d.c.j.de iudi.lib. vj. ſiue loquamur in cauſa ciuili,ſiue etiā in cauſa criminali, quo ad ipſam vniuerſitatē:etiā ſi ſit criminalis in qua de ſui natura nō poſsit interuenire procura.ſcđm Io.An.in d.c.j.& ſequit̃ do.Domi.ſuper gl. iñ.per not.in d.c.dilectus.& ibi latius tractaui, an vniuerſitas poſsit delinquere.& qñ dicatur delinquere,& an poſsit accuſari,& vtrū puniri,& qualiter, & reliqua ad materiam vniuerſitatum,& collegiorum,dixi latius in c.dilecta.j.de exceſ.præla. ¶Item procedit prædicta regula in cauſis priuatarum perſonarum:licet ſint veræ perſonæ:& poſsint perſonaliter citari.

¶Inſuper prædicta regula recipit plures fallentias.

28 ¶†Primò fallit in Papa & Principe,per c.j.de iudi.lib.vj. quia ſi pōt alteri dare hanc poteſtatem:igitur per ſe poteſt exercere. & quia Princeps ſolutus eſt legibus,vt l.Princeps.ff.de leg.facit quod dixi in c.j.s̃.de lib.obl.articulo v.fallen.v. & in c.qm̃. in prin.s̃.vt lite non conteſtata.in x.prin.articu. fallentia xvj. ¶Aduerte tamen,ꝙ licet quis ſit etiam per Papam citatus, vt ſe eius conſpectui repræſentet:non tamen intelligitur perſonaliter citatus, quominus poſsit comparere per procuratorē. tex. eſt.& ibi notaui poſt Do.me.& Doct.in c.pen.s̃.de iura.calū. facit glo.antepe.in c.fi.s̃.de maio.& obe.

29 ¶†Secundò fallit in delegato Papæ ſeu Principis, qui à ſede apoſtolica mandatum ad hoc ſpeciale recepit,vt poſſet perſonaliter citare.tex.eſt in c.j.de iudi.lib.vj.notat.glo.antepe. in c.fi. s̃.de maio.& obedien. ¶Aduerte tamen: quia ad hoc vt citatꝰ perſonaliter à delegato à Principe teneatur perſonaliter comparere eo caſu, quo poſſet ex poteſtate ſibi commiſſa:debet in citatorio hanc cauſam exprimere ad hoc, vt citatus cognoſcat, quòd citans habet poteſtatem ſic citandi: quia oportet, quòd iudex, quando habet iuriſdictionem reſpectu alicuius ſpecialis cauſæ,illud exprimat,vt not.Inno.in c.cæterum.s̃.de iudic. & in c cùm ſit generale.s̃.de for.compe. Cùm igitur regula ſit, ꝙ non poſsit compellere ad perſonaliter comparendum, vt s̃. dixi.oportet quòd ſaltem exprimat talem qualitatem,quæ cōcludat ipſum habere hanc poteſtatem.faciunt not.in c.prudentiam.§.j.s̃.de offi.deleg.ſcđm do.Domi.poſt Io.Andr.in d.c.j. faciunt quæ dixi in c.ſi clericus laicum.s̃. de foro competē. & quod dixi s̃.eod.articulo.q.v.& vj.¶Et adde quod dicam j. in viñ.fallentia.

¶Et hæc fallentia procedit in delegato Papæ, qui ex ſpeciali cōmiſsiōe pōt pſonaliter citare:ſed delegatꝰ ab inferiore à Prīcipe,nō poteſt etiā ad ſpecialē cōmiſsionē:cū nec ipſe ordinarius poſsit,vt s̃.dixi ar.c.ex literis.s̃. de offi. delega. ſecundùm Io.An.& do.Domi.in c.j.facit d.regula,nemo plus iuris.

¶Quod tamen procedit,niſi eſſemus in caſibus ſpecialibus:in quibus ex natura cauſæ poſſet inferior ordinarius,& etiam delegatus ab inferiore,ſine ſpeciali commiſsione perſonaliter citare.de quibus in ſequentibus fallentijs.

30 ¶††Tertiò fallit in cauſa criminali,in qua etiam inferior,& quilibet iudex,qui habet cognoſcēdi poteſtatē de illa,pōt perſonaliter citare.tex.eſt in d.c.j.de iudi.lib.vj.& no.gl.antepenul. in c.fi.de maio.& obe.quòd intelligit gl.ſuper verbo, criminalis.in d.c.j.ſi modo ſit cauſa criminalis criminaliter intentata. aliàs ſecus,& ſequunt̃ibi Doc.¶Sed tu aduerte.quia arbitror ex rōne illius gl.quòd hæc fallentia procedat in cauſa criminali criminaliter intentata:in qua ex natura cauſæ nō poſſet interuenire procutor.vt in publicis criminibus, in quibus ponitur pœna relegationis,ſupra,ſecundùm cōmunem opinio. de qua in.§.ad crimen.& in.§.publicè.& latiſsimè dixi in .c. veniēs.j. de accuſa.ſecus ſi ſit talis cauſa criminalis & criminaliter intentata,in qua poſsit interuenire procurator.videlicet, quando veniret imponenda pœna a relegatione.j.quia cum in talibus,tā actor q̄ reus poſsit & p ſe,& per procuratorem cauſam agere, vt dixi in d.c.veniens.ī ſecūdo mēbro prin.q.j.nō videtur cōueniens,quòd inferior à Principe poſsit hāc facultatē auferre. dixi s̃.in prī.iſtius.q.& hoc tenet Bal.in l.ſi actor.s̃.de ꝓcur.& p̄dicta ītellige,niſi iudici aliud videret,ꝓpter aliquā aliā extrinſecā cām.ſecūdū qđ ſtatī dicā in fallētia ſequēti, & fallētia.v.

31 ¶††Quartò fallit,quādo pro veritate dicēda quis perſonaliter citaretur.tex.eſt in d.c.j.de iudi.li.vj.no.gl.antepenul.in fi.s̃.de ma.& ob.& Spe.in ti.de cita.§.cōtra citationē.ver. Itē nō valet citatio.& ideo ad reſpondedū articulis & poſitionibus,pōt quis citari vt perſonaliter cōpareat,vt no.d.Do.in d.c.j.& etiā ad faciendā propoſitionē facti,ſecundū practicā.c.paſtoralis s̃. de iudi.& ad prēſtandū iuramentū de veritate, quod olim ſolū prēſtabat in cauſis ſpiritualibus.ad quod vide quod dixi in.e. ti.s̃.de iura.calū.in.vj.princ.articulo.q.ñ.& aliquid tetigi in rubrica.s̃.de iura.calū.articulo.ñ.¶Prædicta tñ nō vident̃ limitāda,ſecundū ea,quæ ſtatim dicā in ſe.fal.¶Aduerte tñ,quia qđ dixi de poſitionib⁹:& articulis,videt ꝓcedere etiā ſi ꝓcurator hēret ſpāle mādatū ad rñdendū poſitionib⁹:quia nō obſtante ſpeciali mādato,poſſet iudex compellere principalē ad reſpōdendū poſitiōibus.ar.no.per gl.fi.ī d.c.j.de iudi.li.vj.¶Quod verū,ſecundū I.de Imo.ibi.ſi mandatū fit ſimpliciter ad reſpōdendum poſitionibus,ſecus ſi eſſet ſpecificatum ad ſic reſpondendum,per no.per Bar.in.l.qui bona.§.ſi aliena.ff.de dā.īfec. & tenet Ia.Butriga.in l.fi.C.de procurato.& dicit Bar.hoc verum in ciuilibus,ſecus in criminalibus, in quibus iudex habet inſpicere quo colore,pallore,vel rubore, & qua trepidatione &c.vt.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæſtio. vnde tunc bene poſſet cogere principalem perſonaliter ad reſpondendū: etiā ſi mandatum dediſſet ſpecialiſsimum ad ſic reſpondendum.& idem tenet Bart.in d.l.fi.C.de procura.vbi dicit,quòd aſſeſſores hoc colore raro vel nunquam admittunt excuſationem per procuratorem.quod ſatis placet Bar.¶Sed dicit Ioan.de Imo. in d.c.j.quod forte etiam in ciuilibus poſſet cogi, quia facilius datur mandatum vt reſpondeat per procuratorem illud,quod per ſe ipſum in præſentia iudicis verecundaretur reſpondere. & ita refert & reſidet do.Do.in d.c.j.in fi.ad quod vide quod tradit Spec.in tit.de poſitio.§.x.ver.item pone.facit quod dicam in.vj.fallen.& latius tractabo in ti.de cōfeſ.in materia poſitionum.¶Bal.verò in d.l.fi.C.de procu.dicit, quòd vbi ſunt indicia probata contra reum ordine iudiciario: tunc iudex in cauſa criminali poteſt compellere reum perſonaliter comparere:ſiue ſit locus torturę,ſiue ſimplici interrogationi,ſecundùm qualēqualem diſtinctionē.¶Si verò contra reum non ſint aliqua indicia legitimè probata,nunquā pōt iudex auferre reo beneficium legis,quòd eſt,dimittēdo procuratorem per ſe conſtitutum.& ſic debent prædictæ opiniones ad concor. reduci,ſecundùm Bal.¶Ego arbitror, quòd in cauſis ciuilibus vel criminalibus,quęcūq; illæ ſint,dūmodo ſint tales ī quib⁹ ex qualitate earū poſsit admitti ꝓcurator,quòd ſi iudex vult, quòd principalis compareat perſonaliter:debet hoc velle ex aliqua rationabili cauſa:aliàs grauaret partē:& à tali grauamine poſſet appellari,ſecus vbi adeſſet aliqua iuſta cauſa:vel quia principalis eſt legalior,vel magis īſtructus,vt dicā in vj.fallētia x.vel quia cōtra principalē ſint indicia,vt ſtatim dixi ſecundū Bald.& adde quod ſtatī dicā.j.poſt.viñ.fallētiā in ver.et eſt aduertēdum.& ſecundùm prædicta intellige,quæ dixi in præcedenti fallentia.

32 ¶††Quintò fallit,ſi aliquis perſonaliter citaretur pro præſtādo

iuramento calum. vt est tex. in d. c. j. de iudic. lib. vj. & no. glos. antepenul. in d. c. fi. de ma. & obe. & Spec. in d. ver. Item nō valet citatio. ¶ Et ratio est, quia iuramentū calumniæ principales personæ debent præstare, vt in auth. principales. C. de iura. calū. & in c. in pertractandis. s̄. de iura. calum. ¶ Quod tamen limitat glos. fi. in d. c. j. Nisi procurator debeat speciale mandatum ad iurandū de calumnia, per c. fi. s̄. de iura. calum. quia hoc casu non videtur posse principalis compelli, scd̄m Iaco. But. & Bal. in l. fi. C. de procu. ¶ Quod tamen procedit scd̄m Io. An. in d. c. j. in nouella. qñ procurator haberet speciale mandatū ad iurā dum de calūnia in illa causa: quia tunc nō posset cōpellere principalem. ad quod vide, quæ latissimè dixi in d. c. in pertractandis in viij. principali articulo. q. ij. sed latius dixi in q. xxiij. ¶ Quod tamen arbitror verū: nisi alia extrinseca causa moueret iudicē: fortè quia principalis est legalior & iustior, p ea, quę dixi in præcedenti fal. & per ea, quæ dicā in seq. fallen. secus ergo si esset datum mandatū generale ad iurandum de calumnia in qualibet causa. ad quod vide quæ dixi in d. q. ij. & q. xxiij. ¶ Sextò fallit si alia iuris necessitas exigeret personalē comparitionem. tex. est in c. j. de iudi. lib. vj. tradit Spec. in d. ver. Item non valet citatio. & glo. in d. c. fi. s̄. de maio. & obe.

33 ¶ †Quando autem dicatur incūbere prædicta necessitas, Hostien. dicit, q̄ solùm in quatuor præcedētibus casibus quatuor præcedentiū fallentiarū dicens, q̄ nō sunt alij casus, quàm prædicti quatuor, qui ponūtur in d. c. j. de iudic. lib. vj. & sequit̄ ibi Io. An. in nouella. & sic sentit, q̄ iste vltim⁹ casus sit superflu⁹. sed dicit zen. ibi, q̄ pōt esse alius casus: puta, quia pars principalis nouit melius veritatē, per l. fi. C. de procu. & ff. e. in l. si actor. vnde si dñs est legalis persona, & procurator rixosus: iudex potest citare dominū personaliter, vt no. in d. l. fi. & sequitur Ioā. de fantu. & do. Domi. in d. c. j. facit etiā glos. fi. in fi. & ibi tenet gl. in l. fi. C. de procur. & Io. de Imo. in c. querelam. s̄. de procu. ¶ Quod dictum placet in procuratore simplici. ¶ Aduerte tamen, quia Bar. & Doc. in d. l. si actor. dicunt, q̄ in simplici procuratore non est iusta causa repellendi eum: eo, q̄ dñs sit legalior: sed bene est iusta causa, vt dñs cōpareat, tanquā melius informatus: non vt teneatur prosequi iudiciū: sed solùm vt respō

34 deat, nisi daret mandatum ad sic respondendum. ¶ †Quod tamen intellige vt dixi s̄. in iij. fallentia. ¶ Sed vtrū hæc fallentia procedat in procuratore in rem suā: videtur dicēdū, q̄ nō: quia procurator in rem suā videtur magis informat⁹, quàm simplex procurator. & ideò nō sic videtur admittēdus aduersarius petens principalem dñs personaliter comparere, sicut in simplici procuratore. ¶ In contrarium tamen facit, quia potius videtur hoc casu admittēda dicta petitio, q̄ principaliter cōpareat personaliter tā in procuratore in rem suā, quàm in simplici: quia hoc casu magis videtur attendenda legalitas domini principalis eo q̄ iste procurator in rē suam, cùm agat factum suū, & sic ratione proprij interesse non ita legaliter responderet. quæ ratio cessat in simplici procuratore, qui nullū habet proprium interesse. & ideò Bar. concludit in d. l. si actor. ff. de procur. & sequunt̄ moderniores, q̄ etiam hoc casu, quando quis esset procurator in rem suā, potest peti, vt principalis dñs personaliter cōpareat. ¶ Bald. verò in d. l. fi. C. de procu. dicit, q̄ licet persona dñi melius nouerit veritatē, vel sit legalior: & procurator sit persona rixosa: si tamen scd̄m Iac. de Aret. periculum pertinet ad cedentē, potest compelli cedens personaliter cōparere ad respondendū. Si verò periculū nō redundat ad cedentē: non pōt cōpelli ad rñdendū: quia nō stare⁊ suæ rñsioni in præiudicium cessionarij, scd̄m Iac. de Aret. ¶ Sed ipse Bald. distinguit q̄ aut quis est procurator in rē suam ex parte sua, arbitror, q̄ velit dicere ex parte actoris. & tunc dñs non est interrogandus de eo, q̄ sit decisiuū quæstionis: quia sicut non potest pacisci; ita non potest confiteri. facit quod not. ff. de pact. in l. si cùm emptore. ¶ Aut est procurator in rem suam ex parte rei: & tunc, quia talis procuratio non tenet in præiudicium actoris, potest in dictis casibus propter prædictas qualitates existentes in dño, interrogari ipse dñs principalis: & responsio sua facit præiudiciū reo, vt no. ff. de procu. in l. procurator in rem suam. datol secundùm Cy. in d. l. si actor. & loquitur Bal. in d. l. fi. C. de procura. ¶ Et aduerte: quia de prædictis qualitatib⁹ propter quas iudex velit, q̄ principalis personaliter cōpareat: arbitror, q̄ debeat per prius constare, vt dixi s̄. fallentia iij. facit etiam quod dicam sta

35 tim fallen. viij. ¶ †Sed quæro circa prædicta, vtrū propter rationes & causas prædictas, mulier quæ constituit procuratorē, posit cōpelli personaliter cōparere. ¶ Sol. Bal. in d. l. fi. dicit, q̄ in muliere debemus seruare tex. c. ij. de iudic. lib. vj. vbi dicitur, q̄ mulieres non debent nisi ex magna causa cōpelli per se ipsas cōparere, & rñdere: & ratio apparet ex l. maritus. C. de procu. ¶ Septimò fallit, si modo principalis esset iustior, & magis instructus, vt patet ex his, quæ dixi in præcedenti fallentia.

36 ¶ †Octauò fallit in actibus extraiudicialibus, in quib⁹ ordinarius nō prohibetur, quominus ex causa possit cogere subditos corā se personaliter venire: si fortè eget ipsorū consilio, vel personali auxilio, scd̄m Hosti. allegat xxij. q. v. in c. de forma & s̄. de offi. deleg. in fi. vel pro subsidio personali, vt est bo. tex. iuncta glo. ij. & his, quæ ibi dixi in c. fi. j. eo. tit. vel etiam si vult, q̄ citatus promoueatur ad ordines, vt in c. fi. s̄. de æta. & quali. Nā constat istis, q̄ semper in dubio parendū est superiori. xxiij. q. j. c. qui culpatur. & pro hoc alleg. Ioan. mo. quia Episcopus vocat Abbates, præsbyteros, & clericos personaliter ad synodū. xiij. distin. c. fi. Item clerū, & populū cōgregat ad sermonē, vt in c. vbi periculum. §. quia verò. de elect. lib. vj. ¶ Et ad curiam mittit clericū. xvj. q. j. nos autem. & in auth. de sanctis. epis. §. reuerendissimi. colum. ix. secundùm Io. An. in d. c. j. de iud. li. vj. ¶ Sed dicit ibi d. Domi. q̄ ista distinctio, per quam fit differentia inter actus iudiciales & extraiudiciales, non videtur necessaria: quia si considerētur omnes actus suprà enumerati: loquūtur, quando causa est talis, propter quam fit citatio, quæ de necessitate exigit præsentiam personalem. sed hoc idem dicit tex. in d. c. j. de actu iudiciali, quando necessitas exigeret personalem comparitionem, vt dixi fallentia vj. & solùm videtur notari posse differentia: quia plures actus possunt cōcurrere in extraiudicialibus, vt patet ex prædictis. ¶ Et est aduertendū circa prædictas fallentias, quia si sumus in casibus, in quibus ex natura causæ quis necessitatur personaliter cōparere, vt quia sit causa criminalis à relegatione suprà, vel similis causa, vt in iij. iij. & v. fallentijs. satis est q̄ iudex personaliter citet, expressa illa causa, quæ de sui natura exigit personalem exhibitionem: sed si sumus in casibus, in quibus nō ex natura causæ, sed ex voluntate, iudex pōt velle, q̄ personaliter cōpareat: debet ipse iudex illam causam exprimere in ipsa citatione. hoc singulariter voluit Alberi. de Rosa. in d. l. fi. C. de procu. allegat etiam not. in l. si actor malit. ff. de procur. & idem tenet Alberi. in suo repertorio iuris ciuilis. & mihi placet.

37 ¶ †Sed quæro circa prædicta de notabili quæstione. pone, q̄ aliquis obtinuit, q̄ aduersarius personaliter citaretur: an ipse, qui citari fecit personaliter ad hoc, vt ille teneatur personaliter cōparere, ipse etiam teneatur personaliter comparere: aliàs ille nō comparens non dicatur contumax? ¶ Solutio. Domini de Rota fuerunt varij: quidam dicebant, quòd actor non propterea tenetur personaliter comparere, ex quo natura causæ hoc non exigit: & cùm aliàs per iudicem superiorem ad hoc non sit expresse citatus, nec specialis expressio facta sibi contra aduersarium debet sibi nocere, vt l. quod fauore. C. de legi. Sed multi alij dicebant contrarium, vt sit æqualitas in iudicio, vt l. termi nato. C. de fruc. & lit. expen. & C. de rescin. vend. l. ratas. & ex æquitate tituli, quòd quisq̄ iuris in alium statuerit, &c. ¶ Nam potest etiā interesse aduersario, q̄ ipse personaliter cōpareat: quia super defensionibus suis ipse melius sciet veritatē, quàm procurator, & sic resident decisione quingentesima quadragesimatertia in antiquis. ¶ Ego verò ita arbitror distinguendum, q̄ aut iste, qui procurauit personalem citationem, illam procurauit ex aliqua causa à iure permissa: & hoc casu, non teneatur ipse personaliter comparere, nisi ex alia simili causa aduersarius hoc postularet. ¶ Aut iste procurauit citationem personalem in casibus à iure aliàs non permissis: & hoc casu, ex quo impetrauit nouū ius, dico q̄ ad postulationem ipsius aduersarij, teneretur vti eodem iure, secundū ea, quæ traduntur in c. cùm omnes. s̄. de constitu. sed tamē si hoc ab aduersario non peteretur, satis esset huic impetratori comparere per procuratorē: si qualitas causæ hoc pateretur. ¶ Vnde ista vltima conclusio mea est declaranda, & qualificanda secūdùm illum titulum, quod quisq̄ iuris &c. Et secundùm ea, quę traduntur in d. c. cùm omnes. cogitabis: quia

38 nunc venit in mentem. ¶ †Vtrum autem citatus personaliter debeat stare in iudicio, donec iudicium terminetur. Hostien. concludit, q̄ non, per tex. in c. cùm esset. j. de simo. & sequitur d. Domi. in d. c. j. quod ego arbitror verùm: nisi qualitas causæ aliud exigeret. ¶ Et vide quod dixi j. articulo xxxj. versi. quintus effectus. q. v. in fi. ¶ Item aduerte circa prædicta: quia licet simus in casibus, in quibus iudex personaliter citaret, de quibus. s̄. in prædictis fallen. & citatus teneatur cōparere: si tamen citat simpliciter. & non vt personaliter compareat: non tenetur comparere personaliter, vt not. in l. fin. C. de procurato. iudex ergo, qui vult arctare citatum ad personaliter comparendum, debet hoc exprimere, secundùm Ioā. de fantu. & do. Domi. in c. j. de iudi. lib. vj. quod tamen limitat, vt dicam in sequen. versi. ¶ Itē licet citatio emanet sub ista forma, videlicet, q̄ citat⁹ se cōspectui citantis præsentet: tamen talis pōt comparere per procuratorem

curatorem:etiam ſi talis citatio emanauerit à ſede apoſtolica,vt in c.pe.ſ.de iura.cal.& ibi not.Do.me.quia ex tali citatione nō videtur Papa velle tollere poteſtatē conſtituendi procuratorē. quod tamē ego arbitror procedere,& limitandum eſſe:niſi ex qualitate cauſæ neceſſaria ſit perſonalis cōparitio.puta,quia cauſa ſit criminalis à relegatione ſupra,vt traditur in l.pe.§.ad crimen.ff.de publi.iudi.& latè dixi in c.veniens.de accuſatio.quia tunc etiam ſi ſimpliciter eſſet facta citatio, intelligeretur vt legitimè cōpareat:& ſic ſecūdùm ſubiectam materiā. facit quod dixi in quinto articulo.q.xix.& quod dicam ĵ.q.xix.& xxxj. prin.articulo.facit c.ſi Papa.de priui.& c.Raynutius.in verbo, legauit.ĵ.de teſta.& c.ſi pater.de teſta.lib.vj. & c.capitulum ſanctæ Crucis.in verbo,relaxetis.ſ. de reſcriptis. in quibus traditur, q̄ ratione ſubiectæ materiæ verba impropriantur.& vnū & idem verbum accipitur propriè & impropriè, prout diuerſa reſpicit,vt in d.verbo,relaxetis & no.in l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pupil.& idē arbitror dicendum,ſi eſſet talis cauſa, in qua quis poſſet per ſe & procuratorem cōparere:ſed tamen ex aliquibus circunſtantiĵs,quis videtur potius citatus vt perſonaliter compareret:licet formaliter non expreſſerit,q̄ perſonaliter compareret.verbi gratia,ſi mandaretur ſub iſta forma: quia cōfidimus de bonitate,iuſtitia,legalitate,& conſcientia tua, ideò te noſtro conſpectui præſentabis &c.arg.c.fi.ſ.de offi.deleg.& idem dicendum de ſimilibus.

¶Poſtremò no.circa prædicta,q̄ eo caſu,quo quis legitimè citatur vt perſonaliter compareat:ſi fortè ſit impeditus,non ſufficit mittere procuratorem ad cauſam : ſed debet deſtinare nuncium ad allegandas cauſas,quare non poſſet perſonaliter venire,vt no.Doc.in c.fi.ſ.de ma.& obe.& tenet.d.Domi.in d.c.j. de iudi.lib.vj.& vide quod dicam ĵ.in xxxj.princ.ar. Et ex his habes notanter expeditam iſtàm intricatam quæſtionem.

39 ¶†Sextodecimò principaliter quæro , qualiter , & quando, & quibus caſibus poſsit fieri citatio ad totam cauſam. Quæ quæſtio eſt aliqualiter intricata. vnde pro clariori ipſius doctrina, proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima,vtrum prædicta citatio teneat.

¶Secunda,in quibus caſibus fieri poſsit.

¶Tertia,qualiter fieri debeat:& de ipſius forma.

¶Quarta,de ipſius effectibus.

¶Circa primam quæſtionem,an poſsit fieri citatio ad totā cauſam,dic q̄ ſic.hoc tenuerunt Inno.Ioan.& Moderniores in c. auditis.de procu.& Inno.& Io.And.& Doc.in c.conſuluit.ſ. de offic.deleg.& Ioan.And.in addi.Specu.in tit.de cita.§.viſo. ver.item licet in die.& in c.fi.de dolo & cōtu.lib. vj.& ibi etiā per d. Domi.tenet Inn.do.Anto.& Do.me.in c.fi.ĩ.eo. Archidia.in c.ñ.de confeſ.lib.vj.Do.me.in c.dilecti.ĵ.de do.& cōtu.

¶Traditur etiam per gl.in l.& poſt edictum.ff.de iudi. & per glo.in l.conſentaneū.& authen.qui ſemel.C.quomodo & quādo iudex.& per Iac.de Are.& Bar.in l.ſtatuliberi.§.ſtichus.ff. de ſtatu libe.& per Bar.in extrauagan.ad reprimendum.ſuper verbo,per edictum.¶Et in l.qui ante Calendas,& ibi per Bar. Ang.Io.de Imo.& Ponta.ff.de verbo.obliga.& per Bal. in l.ſi accuſatoribus.C.qui accuſare non poſſ.& eod.titu.in l.qui crimen.vbi eſt bonus tex.& per Ioan.de Imol.in l.de vnoquoq̄. §.qui apud.ff.de re iudica.dixi in Clemen.j. de foro compe.in glo.ſuper verbo,præſumatur.& probatur etiam ex iuribus, & authoritatibus inferius allegandis.

40 ¶†Circa ſecundam quæſtionē,quando & quibus caſibus poſsit fieri citatio ad totam cauſam . quidam voluerūt ſimpliciter, q̄ fieri poſsit:non diſtinguentes , an fieret de loco longinquo vel propinquo.hoc volunt Inno.& Io.Andr.in d.c.auditis.& in d.c.conſuluit.& in d.c.fi.de dolo & contuma. lib.vj. & Bal. in d.l.ſi accuſatoribus.

¶Sed tamen Ioan.Andr.in addi.Specu.in d.§.viſo.verſic.item licet in die.dicit,q̄ ſimpliciter intelligere,q̄ qs poſsit citari ad totā cauſam, nimis ſonat in abſurdū.ſumma enim eſſet iniquitas,ſi iudices ſic citando ad totam cauſam,poſſent ex vna contumacia partibus tantùm inferre diſpendium, vt principale ſimul cum appellationis remedio illis periret:quoniā ſecundùm hoc,contumacia in nō veniendo,quæ faceret valere ſententiā, pariter illis tolleret beneficiū appellandi.& ideo dicit Io.And. q̄ prædicta citatio procedit,quando fieret ex loco remoto,ſeu longinquo à iudicio:vt ſic poſsit tunc ratione longæ diſtantiæ fieri talis citatio ab homine ad totam cauſam:ſicut etiam quando q̄ſ fit à iure,vt in c.j.& in c.cupientes.de elect lib. vj. facit c. quāuis.de offi.ordi.lib.vj.hoc enim caſu, quia difficillimum eſſet pro ſingulis actibus ad illas partes,ſeu locum valde diſtantē mittere pro citatiōe:ideò permittitur dicta citatio:ſecus ſi cauſa agitaretur in loco domicilĩ partiū:ita q̄ partes de facili poſſent citari ad ſingulos actus.

¶Abſurdiſsimum em̄ eſſet,quòd citatus ad videndum iurare teſtes,vel ad Inqueſtarum aperturam,vel ad aliud ſimile, licet ſit cōtumax,nō ſit iterū citandus ad reliquos actus,ſecundū Io. An.ad quod vide quod latius dixi.ĵ.ar.xxvĩj.ver.ſecundus effectus.¶Et iſta opinio eſt communis.quòd talis citatio dūtaxat permittat̄,quādo quis eſſet citatus de loco lōginquo.quā voluit Bar.in.d.extrauagāti ad reprimendum.in glo.in verbo per edictum.& in.l.qui ante calendas.& ibi Ioan.de Imo.ff.de verbo.obliga.&.d.Domi.in.c.fi.de do.& contuma.lib. vj. do. Anto.& D.m.in.c.fi.ĵ.eo.& do.Anto.in.c.veniēs.ĵ.de accuſa. Io de Imo.in.c.conſuluit.de offi.deleg.& in.d.l.de vno quoq̄. §.j.& Ponta.in.d.l.qui ante calendas.& pōt figurari exemplū ſi talis citatio emanat à curia ad partes longinquas,vel à legato, quo ad omnes ꝓuincias ſibi cōmiſſas,vel Archiepiſcopo,quo ad cauſas ſibi delegatas de prouincia extra ſuam diœceſim.Et idem ergo arbitrarer etiam in eadem diœceſi: vel reſpectu iudicis ſecularis,etiam reſpectu eiuſdē territorĩ:ſi daretur, quòd locus eſſet valde lōginquus.& ita practicatur hic Senis:quia in his caſibus loquuntur tex.permittentes talē citationē ad totā cauſam,vt.d.c.auditis.& in c.cùm ex literis.ſ.de reſtitu.in integrum.& in.c.cùm olim.& cap.cùm dilecti.ĵ.de dolo & cōtu. & in.c.fina.ĵ.eo.vbi tex.vult,quòd propter nimiam diſtantiā loci,permiſſum ſit vnicam fieri citationem:vbi aliàs nō eſt permiſſa.& not.gl.in.c.ĩ.de teſti.cog.facit.l. nonnunquam. ff.de iudi.ſecus ſi locus eſſet propinquus:quia tunc non permittere tur huiuſmodi citatio.

¶Et de longinquitate & propinquitate loci,ex quo nō habemus quid certū,ſtabitur iudicis arbitrio: qui ex varĩs circunſtantiĵs debebit motum animi ſui reformare:ſicut in ſimili dicemus in materia dilationum.ĵ.in materia dilatio.

¶Ex loco igitur propinquo,ſeu in loco iudicĩ, nō poteſt nec debet quis citari ad totam cauſam:& ſi citaretur,velut grauat9 poſſet appellare:ſicut poteſt appellare quādo nimis breuis dilatio aſsignatur,vel peremptorium nimis maturatur.i.acceleratur,vt in.c.j.& in.c.fi.ĵ.e.dixi in Cle.j.de foro cōpe.in gl.ſuper verbo,præſumatur.tenet.D.m.in.d.c.fin.& probatur, quia ex tanta generalitate videtur grauari citatus,ſcilicet quòd ſingulis diebus & horis habeat in iudicio intereſſe,timēs fortè ne cōtra eū amplius nō monitū,aliquis actus præiudicialis fiat;& ſic citatio talis traheretur ad iniquum iuris cōpendium. cōtra.l. fi. C.de vſuca.pro emptore.facit,quia iſta citatio vnica & generalis continere videtur,ſi bene conſideretur, ſolū vnū terminū ad plures actus,etiā diuerſos:quia fit ad tot actus,quot in iudicio fieri debent.ſed clarū eſt quòd vniꝰ termini ſtatuitio ad plura diuerſa ſucceſsiua,reputat̄ iniqua.vt no.gl.in verbo,poſtdationem.in Cle.ſæpe.de verbo. ſignifi.igitur & c.ſecundū Pōta.in.d.l.qui ante calendas.Sed iſta fuit ratio Frede.cōſi.clxvj. quā etiā referunt & ſequūtur do.Ant.& D.me.in.c.fi.ĵ.e.licet Ponta.eos nō alleget. Itē facit,quia negari nō pōt quin in caſu iſto pendente prima dilatione cenſeātur aliæ plures ſtatutæ dilatiōes ad alios plures actus ſe non compatientes adinuicē : & cū primo actu contradictionū fiendæ.hoc aūt fieri nō poteſt.argumen.l.ſiue pars.C.de dilatio.& in.c.ſignificante.ĵ.de appella.tradit Bar.in.l.ĩ.ff.de re iudica . & hāc rationem etiam allegat Lud.Ponta.in.d.l.qui ante calēdas.ſed iſta fuit ratio Do. me.in.d.c.fin.ĵ.eodē.¶Sed tu aduerte:quia prædictæ rationes videntur cōcludere:quòd etiam dicta citatio nō poſsit fieri de longinquo:ſed arbitror poſſe reſpōderi, quòd ſicut ex cauſa poteſt iudex dilationes abbreuiare,etiam omittere peremptorium in caſibus,in quibus aliàs de iure requirĩ, vt ſanctius dicam.ĵ.in.xxvĩj.princ.articulo.& dicam etiam in materia dilationū.ĵ.de dilat.c.ñ.ar.xj.q.iĩ.& ar.xxĩj.verſi.Ita etiā in termi nis noſtris,quādo citandus eſt de longinquo,permittitur citatio ad totā cām, ꝓpter tātā difficultatē itineris & lōgitudinis.

¶Sed ſine cauſa prædicta non debet permitti dicta citatio & conglutinatio,propter rationes ſuperius allegatas.

41 ¶†Circa tertiā quæſtionem,quæ ſit forma prędictę citationis aduerte:quia duplicem reperio formam.vna fuit Fred.in.d.cōſilio.clxvj.videlicet,quòd quis citetur vt veniat ad reſponden dū libello:& ad omnes & ſingulos actus ſucceſsiuè,vſq̄ ad diffinitiuā ſnīam.¶Alia forma fuit zabarel. videlicet, vt citatus cōpareat craſtina die,& demū ſingulis dieb9 iuridicis.hora iuridica cauſarū,vſq̄ ad ſentētiā incluſiuè.¶Sed tu aduerte:quia tex.in.c.fin.ĵ.de dolo & contuma.dando formā in hac citatiōe dicit, quòd quis citari pōt perēptoriè ad certū terminū, ſuper re in iudiciū deducta:vt citatus,per ſe vel ꝓ procuratorē idoneum,ſufficiēter īſtructū,ad litis cōteſtationē,& ad alia oīa per agenda que neceſſaria deciſioni negotĩ videbuntur:ſe iudicis conſpectui repræſentet.¶Quæ nam autē forma ſit melior,apparebit ex dicendis in ſequenti quæſtione.

42 ¶ †Circa quartam & vltimam quæſtionem, de effectibus prędictæ citationis, proſequar duo membra principalia.
¶ Primum, quando citatus ſemel comparuit.
¶ Secundum, quando fuit contumax, & nunquam cõparuit.
¶ Circa primum Io. And. & alij volentes ſimpliciter talem citationẽ valere, quando fit de longinquo: videntur ſimpliciter ſentire, ꝙ ſine alia citatiõe poſsit procedi ad ſingulos actus. ſed
43 iſta opinio nõ videtur vera. ſcd̃m Do. me. ¶ †Finge enim, ꝙ citatus ad totã cauſam ex loco lõginquo comparuit in curia, ſcu corã citante: & reſpondit libello: & datus eſt terminus vt intra duos menſes actor produceret teſtes: & ſic eſt in facultate actorum qũcunq; producere intra terminũ. Debet ne reus arctari ad cõparendũ ſingulis diebus & horis? certè hoc nõ videt cõueniens: quia fortè actor nõ cõparebit niſi ter intra totum terminum. Cùm ergo ſinguli actus nõ habeat ſpecificũ terminũ, debet reus citari qñ actor vult facere productionẽ: cùm reus non teneatur diuinare, vt dicit Barto. in d.l. qui antè calendas. ff. de verbo. obli. ¶ Sed tu aduerte, quia licet Io. And. in c. auditis. de procu. & in c. cõſuluit. de offi. deleg. & in ſimilibus locis videatur hoc ſenſiſſe: tamen in additio. Spec. in ti. de cita. §. viſo. ver. Item licet in die. concludit, ꝙ ſi taliter citatus cõparuit per ſe vel per procuratorẽ, debet poſtea citari ad ſingulos actus: etiam ſi in vno fuerit contumax. ¶ Ad quod vide quod latius dixi j. articu. xxvij. q. xj, verſic. ſecundus effectus. Sed poſſet dici, ꝙ hoc dictũ Io. And. procedit, qñ ipſe principalis, qui comparuit per ſe vel procuratorem, eſſet in loco iudicij. ¶ Frederi. verò in d. conſi. clxvj. dicit, ꝙ ſi reus comparuit, & proceſsit ad aliquos actus, ſatisfactum eſt illi generali citationi: quia verum eſt dicere citatũ ad cauſam comparuiſſe: nec põt de ipſo dici, ꝙ proteſtari videat̃ ſe nolle cõparere in illa cauſa: cùm cõparuerit. pro quo d. c. fi. à cõtrario ſenſu de do. & cõtuma. lib. vj. Debet ergo poſtea citari ad alios actus: aliàs ſequeret̃ abſurdũ, ꝙ omni die de mane & de ſero teneret̃ quis per ſe & per procuratorẽ ſuum cõparere, & intelligere, quid pars, & quid iudex velit dicere. & ſic poſſet iudex tenere eũ impeditũ & in pendẽti per multa tẽpora: ſaltẽ in foro eccleſiaſtico: vbi nõ finitur inſtãtia, & poſſet captare tẽpus, qñ reus eſſet abſens: & tũc ferre ſnĩam. vnde ille, tanquã cõtumax, nõ poſſet appellare, per Cle. j. & quod ibi no. de do. & cõtu. quod eſſet minus abſurdũ. ¶ Sed dicit Do. me. in c. fi. j. eo. ꝙ prędicta opinio nõ videt̃ vera: inquantũ vult, ꝙ ſi reus cõpareat, extinguatur citatio in totũ: vt poſt aliquos actus poſsit impune recedere: nec teneatur venire ſine noua citatione: quia ſcd̃m iſtã opi. iſta citatio generalis nõ ſeruiret, niſi cõtra non cõparentẽ: & tamẽ talis citatio fit, vt citius expediat̃ cauſa cũ præſente. & vt euitetur pluralitas citationis de longinquo. ¶ Itẽ, quia hęc opinio videt̃ apertè cõtra tex. in c. fi. viij. q. iij. & xj. q. iij. in c. certũ. vbi dicit̃, ꝙ citat⁹ ad ſynodũ, ſeu curiã, nõ debet recedere ante finitã cauſam: aliàs debet puniri. & ad idem c. j. de iudi. & c. fi. j. de do. & cõtu. ¶ Z abarel. verò dicit, ꝙ ſi citatio fuit facta ſecundũ ſuam formã, de qua ſupra, videlicet, vt citatus cõpareat tali die: & demũ ſingulis diebus iuridicis, hora iuridica cauſarũ & c. ꝙ tunc, cùm remaneat citatio, cũ ſuo termino ad alios actus, per vnicã cõparitionem, nõ videtur ſatisfactũ reliquis actibus habẽtibus terminũ. ¶ Sed dicit Do. me. ꝙ etiã dicta citatio nõ videtur actare citatũ poſt cõparitionem ſine noua citatione: quia cùm impoſsibile ſit, vt in eadem cauſa procedatur ſingulis diebus hora iuridica: non debet iſte arctari ad cõparendũ, ex quo nõ proceditur in cauſa. ¶ Finge enim, ꝙ dilatio. viij. dierum ſit data ad teſtes producẽdos intra quem terminũ actor hodie producit vnum, & hinc ad iij. dies aliũ, & ſic de ſingulis. Certè abſurdũ eſt reũ actari ad comparẽdum ſingulis diebus iuridicis. & ſic longe fortius, ſi terminus daret̃ longior: & ſic etiã quando daretur terminus ad poſitiones, ſeu interrogatoria facienda. & ſic de ſimilib⁹. ¶ Vnde Do. me. in hoc membro, quãdo citatus ſemel cõparuit, dicit ꝙ talis citatio arctat, vt reus cõpareat, et nõ recedat de loco iudicij: niſi ſaltẽ dimittat procuratorẽ: cùm de facili citationes de longinquo nõ poſſunt geminari & reiterari. & ſic loquatur ca. fi. viij. q. iij. d. c. certum. xj. q. iij. & c. j. §. de iudi. & c. fi. j. de do. & contuma. ſed nõ tenetur poſtea cõparere ad ſingulos actus ſine noua citatione. & ſic dicit loqui Bart. in d.l. qui ante Calendas. licet non loquatur in his, ſed in ſimilibus terminis. ¶ Sed tu vide Bar. in extrauaganti ad reprimendũ in glo. ſuper verbo, per edictum. vbi diſtinguit, ꝙ aut citatio fuit facta ſimpliciter vt cõpareat ſuper tali negotio reſponſurus? & tunc veniendo ſatisfacit primo termino. & ideò ſi poſtea recedit, iteratò citandus eſt ſicut fuit in prima citatione. vt in auth. ei qui. C. de bo. autho. iudic. poſ. Aut citatio fuit facta magis extensè dicendo, ꝙ veniat reſpõſurus ſuper tali negotio. & ad procedendũ in dicta cauſa, vt iuris fuerit: & tunc oportet, ꝙ ſtet in conſpectu iudicis. & ſatis eſt, ꝙ citatio poſtea fiat per præconem miſſum per ciuitatẽ. & ſi nõ comparet, procedetur in cauſa: quia ſi eſt in ciuitate, talis citatio ſufficit, per l. ſi eo tẽpore. ff. de diſtra. pig. ſed ſi receſsit, & ſic eſt cõtumax virtute primæ citationis: quia ex quo erat taliter citatus, debebat ibi morari. & ſequit̃ do. Domi. in c. fi. de do. & cõtu. li. vj. ꝙ quo allegat tex. in c. ſi poſt quàm.
44 iuncto. c. cupiẽtes. de elec. lib. vj. ¶ †Ego verò cõſidero, ꝙ talis citatio ad totã cauſam permittitur ſpeciali ratione propter longã diſtantiã à loco iudicij, per ea, quæ dixi ſ. in ij. q. ipſius materiæ. ¶ Et ideò diſtinguo tres caſus. ¶ Primus eſt, quando cõparens per ſe vel per legitimũ procuratorem eſt in loco iudicij: & hoc ſcitur, ita ꝙ de facili poteſt de nouo citari: & hoc caſu, debet ad ſingulos actus de nouo citari. Et ſic illa citatio ad totam cauſam per hanc comparitionẽ & exiſtentiam in loco dicitur euaneſcere: & ſic procedat opinio Io. Andr. in additio. Spec. & Frederi. conſi. clxvj. quia cùm ceſſat ratio quare permitteretur talis citatio ad totam cauſam: ergo ceſſare debet effectus, vt in c. cùm ceſſante. de appel. ¶ Et ad prędicta facit c. fin. viij. q. iij. cum aliis iuribus ſ. ſtatim allegatis. & ita ſentit Do. me. & etiã Ponta. licet non ita clarè loquantur. & ſi eſt certum ꝙ vbi ſit, qui cõparuit: debet citari ad perſonam: ſi verò ignoratur vbi, ſed tamen ſcitur ꝙ eſt in loco: tunc fiat citatio per præconem: & eo modo quo dicã j. in tertio caſu. ¶ Secundus caſus eſt, quãdo certum eſt ꝙ citatus poſt primam comparitionem receſsit ad partes, nullo dimiſſo procuratore: & hoc caſu, arbitror dicẽdum ſecundùm quod dicam j. in ſecundo membro principali de eo, qui nunquam comparuit: quia non finito ad hoc iudicio, non debuit illicentiatus recedere: non dimiſſo ſaltẽ procuratore. facit dictum c. fi. viij. q. iij. & c. certum. xj. q. iij. & ſentit Inn. in c. auditis. ſ. de procu. quãuis non alleget iura prædicta. ¶ Et ratio ſit vt arbitror, quia d. citatio videtur afficere eum vt compareat, & perſiſtat in loco vſq; ad finẽ litis ita vt non cauſetur nouum incõmodum citationis ad partes longinquas per ipſius receſſum. & quia, vt dicit Ponta. recedendo videtur quodammodo proteſtatus ſe nolle amplius comparere. facit tex. in c. ij. de dolo & contuma. lib. vj. & in Cle. j. de dolo & contu. & pro hoc allego tex. in c. auditis. vbi ſecundũ intellectum Innoc. ille Epiſcopus fuit citatus ad totam cauſam iuxta ſtylum curiæ, vt ſ. dixi. & ideo tenebatur comparere per ſe vel ſuum procuratorem, etiam ſuper negotio principali, & ideò cùm hoc non fecerit: quia comparuit per procuratorẽ: ſed poſtea reuocauit mandatum. & ideò proceditur ad ſententiam ſuper ceſſatione: quia reuocando procuratorem, & alium non ſubrogando, videtur quodãmodo receſsiſſe illicẽtiatus: & ideò cenſetur cõtumax. & ſequitur ibi do. Ant. & cõmuniter Doct. ſed ille tex. habet varios intellectus. ¶ Tertius caſus eſt, quando dubitatur an receſſerit de loco, vel non deceſſerit: & hoc caſu arbitror, ꝙ iudex p nouam citationẽ factam per præconẽ, vt voluit Bartol. vel per edictum, ſeu literas, maximè ad locum hoſpitij vbi fuit, ſi illud ſcitur: & in loco iudicij, & ad conſanguineos, & amicos, ſi ibi illos haberet, vt cõpareat ad talem actum: & ſi comparebit, ſatis eſt: ſed ſi non reperitur nec; cõparet, præſumetur diſceſsiſſe. ſicut in ſimili dicũt Bar. & Docto. de exploratione, quam facit iudex ad probandam negatiuam in l. in illa. & in l. hoc iure. ff. de verb. oblig. & quod dixi poſt Inno. in c. j. j. de peculio cleri. cum ſi. vnde tunc perinde iudicandum arbitror. vt dixi in præcedenti caſu. ¶ Et vide quæ dixi in c. ex tuæ. j. de cleri. nõ reſi. in vij. principali articulo, in ſecundo membro. q. iij. & quæ dixi in c. quoniam. in prin. ſ. vt lite non conteſt. in iij. principali articulo, fallentia tertia, verſi. Eſt tamen aduertendum. & ſ. articu-
45 lo v. q. xv. in fin. ¶ †Et ideò ex prædictis colligitur cautela. & hęc eſt cõmunis practica: maximè in hac ciuitate, vt citatus de longinquo ad totã cauſam, & cõparens, cogatur eligere certum locum in quo poſtea citetur ad alios actus. & ita dicunt Bald. Ang. Ioan. de Imo. & Ponta. in l. qui ante Calendas. ff. de ver. obli. & Do. me. in c. fi. j. eo. ſicut enim permittitur dicta citatio generalis ratione diſtãtiæ: ita & iſta compulſio, vt euitẽtur dicta incõmoda. facit l. ſi longius. ff. de iudi. & c. fi. j. de ſepul. & c. tum ex literis. cùm gloſ. ſua. ſ. de reſti. in integ. & fuit de mente Bar. in d. extrauag. ad reprimendũ. in glo. per edictum. dixi in Cle. j. de foro compe. ſuper glo. in verbo, præſumatur. ¶ Et adde quod dicam arti. xxv. q. iij.

46 ¶ †Circa ſecundum membrũ principale, qñ taliter citatus nunquam comparuit. dic, ꝙ põt procedi ad vlteriora iuxta formã mandati: & etiam ad ſententiam diffinitiuam: ſi hoc cõprehenſum fuit in citatione: & qualitas cauſæ hoc patiatur. hoc tenent do. Ant. & Do. me. & Doct. in d. c. fi. j. e. & Io. And. in tit. de cita. §. viſo in ver. Itẽ licet in die. & Frede. conſi. clxxj. ¶ Ideò aũt dixi, ſi qualitas cauſæ hoc patiat̃: quia ſi eſſet talis cauſa, in qua nõ poſſet procedi lite nõ conteſtata, tunc nõ poſſet procedi ad

ſententiam

sententiam diffinitiuam,secũdùm ea,quæ dixi in c.quoniam.in prin.s.vt lit.non conteſt.in iiij.prin.articulo.& ideò tunc procederetur contra talẽ per alia remedia producta contra contumacem,cõtra quem nõ poteſt procedi ad diffinitiuam.de quibus dicam in titu.de dolo & contu.ſed in caſibus,in quibus lis eſſet conteſtata,vel poſſet procedi ad diffinitiuam nulla facta lit.conteſt.de quibus latè dixi in d.c.quoniã.in iiij.princip.articulo.per lxxxij.fallentias.hoc caſu,poſſet procedi ad ſententiã ſine alia noua citatione ad perſonã,vel ad domũ fienda,vt not. Inno.in d.c.cõſuluit.de offi.deleg.& probatur in c.fi.de dol.& contu.lib.vj.& in l.qui crimen.C.qui accu.non poſ.

¶ Aduerte tamẽ:quia licet eſſet facta citatio generalis,ſi tñ nõ adijceretur,q̃ ſingulis diebus & horis interſit in iudicio ad oẽs actus expediẽdos vſq; ad ſentẽtiã incluſiuè:debebit citari nihilominus in actu occurrẽte per præconẽ in locis publicis ille, q̃ ſic taliter fuit citatus per citationẽ generalẽ:quia non eſt intelligẽdũ,q̃ iudex ſenſerit,q̃ ſemper debet ſtare in iudicio:niſi hoc dicat.ſed quod debet ſtare in loco ſeu ciuitate vbi iudiciũ agitatur,vt etiã dicit Bar.in d.glo.ſup verbo,p edictũ.tenẽt Ioan.de Imo.& Ponta.in d.l.qui ante Calẽdas.dixi in Cle.j.de fo.cõpe. & ex hoc habuit originẽ ſtylus & practica palatij apoſtolici,vt dicunt domini de Rota.deciſi.dcxxxv.vbi concludunt ſeruandum eſſe,vt ſemper poſt prædictam citationẽ generalẽ ſi citatus non comparet,fiat noua citatio ad quoſlibet actus in audiẽtia publica contradictarũ:& ad prædicta vide,qd̃ dicunt prędicti dñi de Rota.deciſi.cclxxxj.in nouis.vbi dicunt,q̃ ſi aliquis fuit perſonaliter citatus vt cõpareat corã auditore cũ actis &c. reſpõſurus de iure,& auditurus &c.facturus & recepturus,qd̃ dictauerit ordo iuris:& ſic eſt generalis citatio.hoc caſu,dicunt ipſi,q̃ poteſt procedi per audientiã cõtra cõtumacẽ ad omnes actus:ſed q̃ ſeruandi ſunt termini. ¶ Subdunt tamẽ,q̃ ſi aliquis ipſorũ terminorũ eſſet omiſſus,q̃ propter hoc nõ vitiaret̃ proceſſus:licet hic tantũ inualuerit ſtilus obſeruationis terminorũ p audientiã:q̃ etiã appoſita dicta clauſula,q̃ compareat ad oẽs & ſingulos actus &c.tamẽ omiſſo in citatione aliquo termino, totus corruat proceſſus:ſecundùm Pet.de ſarceneto.& in hoc multi alij ex auditoribus cõcordauerũt. Aliqui tamen contradixerunt,vt traditur in d.deciſione.ſed hoc dimitto curialibus.

46 ¶†Poſtremò aduerte,q̃ citatio ad comparendũ de longinquo facta expreſſa cauſa,in qua debet comparere:videtur præfixa, non ſolùm vt citatus nudè compareat:ſed vt deliberet cum his qui de negotio ſunt informati: & quos negotium tangit.hoc probat tex.& ibi no.Do.me.in c.fi.j.eo. ¶ Et poteſt eſſe ratio ſecundũ Do.me.quia cùm locus iudicij ſit valde diſtans,nõ nudus,ſed inſtructus debet ſe præſentare:& ſi ſuperuenit impedimentum tollens facultatem deliberandi cum alijs,licet non tollat facultatem comparendi,circunducitur edictum:& debet dari noua dilatio.ſecundũ Do.m. ¶ Et ad prædicta vide,quæ dixi in c.j.j.de dila.articu.v. ¶ Et ex his eſt notabiliter expedita hæc materia.

47 ¶†Decimoſeptimò quæro principaliter, qualiter fiat citatio, vt quis veniat defenſurus tenutam bonorum.
¶ Solu.dic vt dicam j.in tit.de eo,qui mit.in poſſ.cauſa rei ſeruan.in materia primi decreti.

48 ¶†Decimooctauò principaliter quæro,qualiter fieri debeat citatio ad ſententiam audiendã. ¶ Solu.dic,q̃ debet fieri peremptoriè:niſi in cauſis ſummarijs,in quibus ſufficit citatio abſque peremptorio:debet tamẽ ſpecificè fieri ad ſententiã audiendã: vt in Clemen.ſæpe.de verbo.ſig.in glo.ſuper verbo,ad id.propter quod ego dixi pluries in quæſtionibus facti,q̃ non ſufficeret dicere ad audiendam voluntatem iudicis.ſed de hac materia dic,vt latius dicam in titu.de re iudi.

49 ¶†Decimononò principaliter quæro,qualiter citandus ſit pupillus vel minor. ¶ Solu.Barr.in l.j.§.ſufficit.ff.de adminiſt.tuto.dicit,q̃ in pupillo debet fieri citatio alternatiuè: q̃ cõpareat per ſe vel per legitimam perſonam:putat etiam q̃ ſi ſolus pupillus citetur,q̃ valeat citatio:ſicut enim quando citatur maior intelligitur quòd cõpareat per ſe vel per procuratorem:vt l.fi. C.de procur.& latè dixi.s.eod.articu.q.xv.in princi.Ita & in pupillo intelligitur,q̃ compareat per ſe vel per legitimã perſonam:& q̃ talis citatio valeat,apparet,quia ſi nemo comparet ad defendendũ pupillum,fit miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto:licet non ex ſecundo: vt l.apud Iulianum.§.j.ff.quib.ex cau.in poſſ.ca.de quo dicam j.in titu.de eo,qui mit.in poſſeſ.in materia primi decreti.& probatur in l.iij.§.ſi pupillus.ff.de tutel.ibi dum text.dicit ſiue agat,ſiue conueniatur.& ibi etiã hoc not.Bar.vbi dicit,quòd aut extraneus agit contra pupillum,& poteſt citari pupillus:& intelligitur,q̃ veniat cum tutore: ſed quando tutor litigat cum pupillo, & pupillus cum eo,ſecundũ quod traditur in d.l.iij.in prin.tutius eſt citari pupillum vt veniat ad petendum curatorem: cùm tutor intendat cum eo litigare.& ita not.Cy.in l.j.C.qui da.tut.poſ. ¶ †Poteſt etiam citari tutor pro cauſa pupilli,ſi taliter fit commiſsio:vt d.l.j.§.ſufficit.ff.de admini.tuto.not.Barto.in extrauagan.ad reprimendũ in verbo,citata.& vide quæ dicam in ſequẽ.quæſtione. ¶ Et ad prædicta etiam vide,quæ dixi.s.in v.princi.articu.q.xix. & de formatione libelli cùm agitur contra pupillũ.in c.j.s.de lib.obla.in ix.princip.articu.in ij.membro principa.q.vj.& etiam vide quod dixi in rubri.de lit.conteſt.articu.ij.

51 ¶†In adulto verò ſecundũ Bar.in d.§.ſufficit.non eſt dubiũ,q̃ electio eſt actoris:vnde põt formare citationẽ,vt cõpareat per ſe vel per procuratorẽ.Item.põt citari ſimpliciter:& ſubintelligitur,q̃ legitimè debeat cõparere. ¶ Et idẽ etiã tenet Bal.in l.j. C.qui pet.tut.& vide quod dixi s.in v.princ.articu.q.xx.& de libel.obla.c.j.arti.viij.in ſecundo mẽbro princip.q.vij.& quod dixi in rubrica,de lit.conteſt.articu.ij.

52 ¶†Vigeſimò quæro principaliter,qualiter ſit citanda vniuerſitas,capitulum,ſeu collegium. ¶ Solu.glo.in l.nõ poteſt videri. ff.de reg.iur.dicit,q̃ debet citari,in capitulo vel arenga.
¶ Glo.verò in verbo,factam in c.ſi capitulo.de conceſ.præbẽ. lib.vj.dicit,q̃ nuncius requiret illum,qui habet conuocare capitulum ſeu collegium,vt conuocet per campanã: vel iuxta morem ſolitũ:quòd ſi ſe includeret,ne fieret congregatio à præpoſito,vel præſentato:perinde eſt ac ſi facta eſſet ad inſtar eius, q̃ latitat vel impedit quominus citari poſsit.s.vt lit.non conteſt. c.quoniam.§.porro.& ſequitur Barto.in extrauag.ad reprimẽdum.in glo.ſuper verbo,citata.Si verò aliqui veniunt,non ſufficit præſentare Decano,ſeu rectori,vel ei,qui maior eſt in capitulo:& illis,qui cum eo ſunt:quia in dictis citationibus de vniuerſitate faciendis,ſufficit q̃ fiant in loco congruo:& vt corã maioribus,& alijs ibidem inuentis publicè proponatur:vt xvj.diſtin.c.quod dicitis.& ibi Archi.ſecũdum gloſ.in d.c.ſi capituli. & ibi etiã do.Domi.poſt Ioã.Andr.in nouella.remittẽdo ſe ad not.in c.bonæ quo.s.de elec. ¶ Sed Bart.in extrauagã.ad reprimendum.ſuper verbo,citata.dicit,q̃ ſicut vnũ hominẽ ſingulam quis poteſt citare:licet ſolũ eius caput reſpiciat,hoc eſt videndo ſolum caput ipſius citati exiſtentis fortè ad feneſtras:licet reliquam totius corporis partẽ non videat:vt l.ſatisq̃.ff.de in ius vocã.ad quod facit l.cum in diuerſis.ff.de relig.& ſumpfune.ſic & in vniuerſitate,quis poteſt citare citando caput:hoc eſt,qui præſunt communitati vel collegio.vt l.municipibus.ff. de condi.& demon.pro quo facit quod not.Archid.xvj.diſt. c.quod dicitis.vbi dicit,q̃ quando citatur capitulũ,ſufficit præſentare literas maiori.& ſequitur Bal.in c.j.de mili.vaſal.qui cõtu. ¶ Nec obſt.quod not.Cy.in l.j.§.quod ſi nemo.ff.quod cuiuſq; vniuer.nomi.vbi dicit,quòd non ſufficit citare Poteſtatẽ, vel alium officialem:quia cõtumacia ſua non nocet ſubditis:vt l.meminerint.C.vnde vi.quia poteſt intelligi,quando tales nõ ſunt præpoſiti,vt adminiſtrent agant,& defendãt. ¶ Item poteſt dici ſecundùm Bart.in dicto loco,q̃ ſicut tutor poteſt citari in cauſa pupilli.ita & huiuſmodi rectores in cauſa vniuerſitatis.arg.ff.de pac.in l.item magiſtri.& l.ſequenti.& ff.de admi niſt.tuto.l.j.§.ſufficit. ¶ Et ſi tu diceres,q̃ illud procedit,quando commiſsio fieret de citando tutorem,vt dixi in præcedenti quæſtione:ſed ſi fieret de citando pupillum,poſſet dubitari.& ideo conſilium eſt,q̃ fiat commiſsio de citando rectores.& vniuerſitatem:& tunc ſine dubio ſufficit citari rectores. ¶ Poteſt etiam dici,quòd poteſt fieri citatio hoc modo.videlicet,q̃ nuncius clamet alta voce per terram ſeu caſtrum,vel ciuitatem,qualiter ex parte talis iudicis citat talem cõmunitatem:ſeu talẽ vniuerſitatem.cùm enim citatio fiat de multitudine,ſufficit fieri p præconem,vt dicam j.in xxv.princip.articulo.ita dicit Bart.in d.exrrauagan.ad reprimendũ in verbo, citata. ¶ Sed aduerte, quia text.in c.bonæ.s.de elect.in ver.cum & ſi quilibet.videtur probare,q̃ non capitulum,ſed ſinguli de capitulo ſint citandi, quod eſt verum,ſecùndùm Inno.ibi.quando dubium eſt, quænam pars ſit capitulũ.& idem ſecundũ Hoſti.vbi capitulũ conuocari nõ poteſt,vel non poteſt inueniri.aliàs enim eſt citandũ capitulum ſi reperitur:aut inueniri poteſt: ſed vbi ad capitulũ non pateret aditus,tunc faciat nuncius quod poteſt. Citabitur ergo tunc capitulum publicè in eccleſia, vel in loco congregationis,vt dicit glo.in d.c.bonæ.Item poterunt ſinguli citari, citando eos non tanquam ſingulos & priuatos:ſed tanquam de capitulo ſeu de vniuerſitate exiſtentes.& tanq̃ hi,qui vnà cum alijs faciunt capitulum,ſeu vniuerſitatem:aliàs nõ valeret:quia cauſa capituli non eſt ſingulorum.xij.q.ij.in c.qui manumittitur.& hoc tenet Ioã. And in d.c.bonæ.el j.s.de elect.ſuper verbo,cum & ſi. ¶ Et hæc coniunge cum his, quæ dixi.s.articulo xvij.q.x. ¶ Tu verò diſtingue,quòd aut loquimur de citatione per edictum,& clarũ eſt qualiter fieri debeat:quia ſatis ſit huic

citationi ex propoſitione citationis in loco publico & ſolito edictorum, aut ſimilium citationū: vt etiam dicit Bart. in d. verbo, citata. de qua citatione latius videbimus j. articu. principali xxiij. ¶ Aut loquimur in citatione per nunciū: & hoc caſu ſub diſtingue, ꝙ aut vniuerſitas habet ſyndicum habētem legitimū mandatum ad id, de quo quæritur: & ſufficit citare ſyndicum: vt not. Cy. in l. j. §. quod ſi nemo. ff. quod cuiuſq; vniuer. in additio. ¶ Et ſequitur ibi Bal. Aut non habet ſyndicum: & dic, ꝙ aut eſt congregata in loco ſolitæ cōgregationis. & debet haberi citatio in illo loco: vt l. aliud. §. refertur. ff. de regu. iur. & hoc etiam tenet Cy. in d. loco. ¶ Quod arbitror procedere, ſi fiat coram maioribus & alijs ibidem præſentibus: licet omnes ibi nō fuerint, vt ſ. dixi. Aut vniuerſitas non reperitur congregata: & tunc nuncius debet petere vt congregetur more ſolito: & ſi ille ad quem pertinet congregare fortè latitat, vel non vult illā congregare: nec poteſt ad hoc cōpelli: vel fortè etiam non poteſt vniuerſitas cōgregari: tunc iudicio meo, deberet fieri citatio in illo loco, ſeu ante illum locum in qua ſolita eſt congregari, proclamando alta voce, & citando rectores & maiores, & omnes ipſius vniuerſitatis: & ſi poſſet reperire rectores ſeu maiores illius vniuerſitatis: etiam cōſulerem, ꝙ illos citaret: licet nō eſſent in loco ſolitæ congregationis: & etiam conſulerem, quòd citaret ſingulos de vniuerſitate, quos poſſet habere.

¶ Debet tamē cautus eſſe, vt tales citet: non tanquam priuatos ſed ſub nomine vniuerſitatis. per ea, quæ ſ. dixi. facit l. ij. §. ſinautem. C. de iura. calum. & l. municipibus. ff. de condit. & demon. & quod not. Inno. & Hug. in c. fin. ſ. de maio. & obe. & Archi. vij. q. j. c. ſicut. & Bal. in l. j. §. quod ſi nemo. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. & in l. ſed ſi hoc. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. ¶ Et prædicta procedunt, quando vniuerſitas non eſſet reducta ad vnū, ſufficeret quòd ille ſolus citaretur: quia ipſe ſolus poſſet agere & conueniri: vt not. Bal. poſt glo. in l. ſicut. §. fin. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. ¶ Ad quod vide quod dixi ſ. articu. xvij. q. x. Deberet tamen tunc citari, etiam tanq; vniuerſitas: non tanquā ſingularis. ¶ Et hoc caſu, fortè poſſet contingere & attentari, quod vniuerſitas poſſet citari, vt perſonaliter compareret: licet regulariter non poſsit citari, vt perſonaliter compareat: vt no. Bald. in l. nam ita diuus. ff. de adop. & not. in c. fin. ſ. de maio. & obed. ¶ Et vide quod dixi ſ. eo. articulo, in v. q.

53 ¶† Vigeſimoprimò quæro principaliter, qualiter ſit citādus vaſallus. ¶ Solu. dic, quòd quando dominus conqueritur de vaſallo, dicens vaſallum in culpam incidiſſe, per quam meretur amittere feudum: hoc caſu, vaſallus debet ter ad curiam citari: ſeptē aut decem dierum ſpatio in vnaquaq; vocatione ſtatuto, vt eſt tex. in c. j. de mil. vaſal. qui contu. eſt. de quo dic, vt ibi latius tradit per Bald. & Andr. de Iſer. ¶ Et vide quod latius dicam in titu. de feud.

54 ¶† Vigeſimoſecūdò quæro principaliter, qualiter fieri debeat citatio in examinatione teſtium ad perpetuam rei memoriam. Solu. ſi citandus non eſt præſens, ſed abſens, ſufficit quòd citet ad domum. ſecundùm Nico. de Mata. in auth. ſi quis ab aliquo. C. de teſti. & hoc ſi habēt domum: aliàs ſufficit citatio preconis ſi abeſt ex cauſa volūtaria: vt l. vt perfectius. C. de anna. excep. ſed ſi abeſt ex cauſa neceſſaria, tunc aut fuit præuentus ante abſentiam: ita quòd ſcire potuit & debuit, quòd teſtes cōtra eum producerentur. & cùm potuerit procuratorem dimittere, non dimiſit. & tunc eodem modo valet citatio ad domum, vel per præconem: vt ff. de lega. l. eundem. §. j. ¶ Si verò non erat prænonitus ante abſentiam de qualitate futuræ litis: tūc aut abſentia eſt improbabilis: quia bannitus. & idem dicēdum, quod dixi de voluntaria abſentia. Si verò abſentia erat probabilis, vel improbabilis & neceſſaria: & tunc reuerſus poteſt petere reſtitutionem in integrū, vt atteſtationes ſibi non præiudicent: debebit tamen probare læſionem, ſaltem ſummariè. arg. ff. de mino. in l. minor autem magiſtratus. §. fin. & ff. de iureiurā. in l. nā & poſtea. §. ſi minor. & ff. ex quib. cau. maio. l. necnon. in princip. cum ſimilib. ſecundùm præfatum Nico. de Matarel.

¶ Sed Dyn. dicit quòd iſta receptio eſt nulla: niſi interueniat citatio perſonaliter, vel latitatio manifeſtata. & hoc eſt quod dicit litera in d. auth. ſi quis ab aliquo. C. de teſta. dum dicit, adeſſe noluerunt. Quod ſignificat veram contumaciam. Vnde licet quando teſtes recipiuntur lite conteſtata, ſufficiat citatio ad domum: tamen ſecus eſt, quando recipiuntur ante litem conteſtatam, ſecundùm Dy. in d. auth. ſi quis ab aliquo. quod Bart. dicit eſſe verum, quādo agitur de magno præiudicio. ſecus ſi de paruo. Ita not. Barto. in l. iiij. §. quoties. ff. de dam. infec. Sed Ioan. Andr. in regula, præſumitur. de regu. iur. lib. vj. in mercuriali, diſtinguit quòd aut receptio teſtium fit ante litem conteſtatam, aut poſt. ¶ Si poſt, & tunc eſt clarum.

¶ Si verò fiat ante, ſubdiſtinguit: ꝙ aut recipiuntur ad publicā dum: & requirit vera cōtumacia. & hoc eſt ratione magni ꝓiudicij, qđ generat: qa talis receptio fundat ꝓbatiōes precisè, vt de inceps cōtra dicta & ſi atteſtationes non poſsint opponi: niſi p modū reprobatiōis: vt. l. ſi qs teſtibus. C. de teſtibus. & ita ītelligitur dictū Dyn. ¶ Sed vbi nō fit receptio ad publicādum, ſed eſt receptio ſuſpenſiua eo, ꝙ dicta teſtium ſcribūtur p notariū & non panduntur, nec publicantur partibus: ſed ſigillantur p notarium: quare cū iſto caſu ius vtriuſq; partis ſit ſaluum: ideò nō eſt neceſſaria tunc ſolennis citatio, vel tanta contumacia. ¶ Et ideò ſufficit citatio cōmunis ad domū, vt in. c. qm̄ frequēter. ſ. vt lit. nō cōte. ad qđ vide qđ ibi dixi in prin. in. iij. prin. articulo fallen. j. ij. iij. vbi dixi de examinatione teſtiū, de quorū morte timetur: qa ſunt ſenes, vel valitudinarij: vel qa timet de eorū diuturna abſentia: aut ne propter longā morā obliuiſcerentur, aut varient. ¶ Et ibi poſt. iij. fallentiā vide in ver. j. requirit, qđ pars. vbi latius tractaui de citatiōe in caſibus prædictis dictarū triū fallentiarū. ¶ Sed quantū ad teſtes, qui examinātur, nō in prædictis caſibus & fallentijs: ſed ad perpetuā rei memoriā, quorū fit publicatio. vt ſupra tetigi, ne tractaui in dictis fallētijs: ſed remiſi me tractaturum in tit. de teſti. vbi faciam ſpecialē articulū de hac examinatiōe teſtium: & ideo ibi videbimus. ¶ Et de hac materia traditur per Doctores. & maximè Domi. me in capit. ſignificauit. j. de teſti. & in c. albericus. e. ti. & p Legiſtas in. l. in lege iulia ſi deletum. ff. ad. l. aquil. & per Specu. in titu. de teſte. §. oſtēſo. ver. qualiter autē. & pluribꝰ ſequētibus. & ver. fiebat. & per domi. An. & Ioan. de Imo. in cle. cauſam. de elect. & ibi tetigi. & per Barto. in l. fin. C. de vſur. pupillaribus. & per Bald. in d. authē. ſi quis ab aliquo.

55 ¶† Vigeſimotertio quæro principaliter, qualiter fieri debeat citatio peremptoria: & que ſint neceſſaria. ¶ Sol. dic vt latè dicā j. in xxvij. principali arti.

56 ¶† Vigeſimoquarto principalter quæro, qualiter fieri debeat citatio realis: & quādo: et quę requirāturad hoc, vt fieri poſsit. ¶ Et ē iſta q̄ſtio valde quotidiana & vtilis: & iō bñ mēti tenēda. ¶ Solutio. dic, ꝙ aut loquimur de citatiōe reali, hoc eſt de ipſa captura perſonę in cauſa, ſeu ꝓ cauſa criminali. ¶ Et de hac dic, vt dicam remittendo. j. q. xxv. ¶ De facili enim cōceditur, maximè quādo quis reperitur in fragrāti crimine. ¶ Et vide quod

57 dixi in. iij. articu. q. ¶† Aut loquimur in cauſa ciuili: & hoc caſu regula eſt, ꝙ ꝓ debito ciuili nō poteſt inchoari à captura. & ſic à citatiōe reali, vt no. Bal. in l. cōſentaneum. C. quomodo & q̄n iud. in. j. q. per illum text. per quem idem tenet Iac. Bu. & eſt cō

58 munis opi. omnium Doc. † Ad validitatem enim talis citationis & capturæ plura ſunt neceſſaria. ¶ Primò, qđ cōſtet de debito plenè. ſcđm Iac. Bu. Bal. & Doc. in d. l. cōſentaneū. qđ ꝓcedit etiā ſi aliquis vellet facere capi aliquē p iudicē, tanq; ſuſpectū. de quo ſtatim dicam. hoc tamē requiſitū recipit plures fallētias.

59 ¶† Primò fallit, quando creditor propria authoritate caperet debitorem fugientem: vt l. ait prętor. §. ſi debitorem. ff. de his, q̄ in fraudem cred. ¶ Tunc enim prius fit citatio realis per ipſum creditorem: & poſtea iuſtificatur debitū. tetigi. ſ. argu. iij. q. ij. ¶ Secundò fallit, quando ex forma ſtatuti iuſtificatio capturæ deberet fieri poſt citationem realem. ad quod vide quod dixi ſ. ar. vij. ver. nonus caſus eſt vbicunq;.

¶ Tertiò fallit eadem ratione, vbi poteſt inchoari ab executione. ad quod vide quod dixi ar. vij. ver. octauus caſus.

¶ Quartò fallit, ſi ſtatutū diſponeret, quòd quis de facto capiatur: prout eſt hic in certis caſibus: quia hoc caſu, non requiritur cāę cognitio, nec verbalis. citatio, ſed loco verbalis citationis, cōcedit realis, q̄ in multis caſibus à iure permittit, vt l. neq;. ff. de in ius voc. & in. d. §. ſi debitorem. & per Bar. in d. l. cōſentaneū. Et vide quod dixi in vij. principali articulo in fallentijs. nō enī tollit hoc caſu defenſio: ſed peruertitur: quia vbi aliàs ſe potuiſſet defendere ante capturā, nūc captus nō poterit ſe defendere. hoc tenet dominus Nellus in tractatu bannitorū. in tertia parte primi temporis, quæſtione. iij. ¶ Ad quod vide quod dixi. ſ. in vij. ar. ver. xxxvj. procedit. facit quod no. Pont. ī l. alia. §. elegāter. ff. ſoluto matri. ¶ Et idem dicendum eſt, qualitercunq; ſtatutum permitteret citationem realem pro iudicij inchoatione: qa tūc non requiritur, quòd ad ipſam capturam concedendā aliqua ſolennitas procedat. vnde requiritur tūc citatio: qa ipſamet captura eſt realis citatio. ¶ Sicut enim in alia citatione verbali, ſeu eius cōceſsione & commiſsione, nō requirit alia prędens citatio, vt in. l. diē ꝓferre. in principio. & in l. ſed & ſi interpellatur. ff. de arbi. dixi latius. ſ. eodem ar. quæſtiōe. ij. ita nec in capturę cōceſsiōe. & hoc tenet Bal. in. d. l. ait prętor. §. ſi debitorem. ff. de his, quæ in fraud. cre. & mihi placet.

60 ¶† Secundò principaliter requiritur ad validitatem realis citationis, ipſius debitoris contumacia in non ſoluendo. text. Bar. & Docto. in d. l. conſentaneum. C. quomo. & quādo iud. & eſt

tex. in

tex.in l.nemo carcerem.C.de exacto.tribu.lib.x.ibi,dum text. dicit ad contumaciam adijciatur.& ibi Ange.in repeti.illius l. quod tamen recipit quatuor fallentias ſupra poſitas.

61 ¶†Tertiò principaliterrequiritur,quòd fiat excuſsio bonorũ: vt l.iij.§.tutores.ff.de ſuſpec.tuto.¶Si enim ad hoc vt pro exe cutione ſententię poſsit deueniri ad nomina debitorũ,exigitur excuſsio bonorum mobiliũ & immobilium:vt in l.à diuo Pio. §.in venditiõe.ff.de re iudi.longè fortius debet hoc requiri an te quam deueniatur ad capturam perſonæ. Debebit ergo fieri excuſsio bonorum debitoris.&

¶Primò,mobilium.

¶Secundò,immobilium.

¶Tertiò,nominum creditorum.

¶Et ſi ex iſtis non poterit ſatiſfieri creditori,tunc poterit deue niri ad capturam perſonæ debitoris condemnati,vt voluit glo. prædicta,quæ reputatur notabilis & ſingularis in d.l.iij.§.pen. ff.de ſuſpec.tut.& ibi idem voluit Bart.& tenet Ioã.de Imo.in c.lator.j.de pigno.hoc tamen requiſitum recipit quatuor fallẽ tias,de quibus ſupra.Et vltra prædictas fallentias,hoc requiſi- tum & præcedens recipit quintam fallentiã:videlicet, quando creditor peteret citationem realem fieri de debitore ſuo, tanq̃ ſuſpecto,& fugitiuo:quia hoc caſu,nõ requiritur plena debiti probatio,ſcilicet quæ fiat parte citata propria, vt dicã j.in ver. quintò exigitur.¶Nec requiritur contumacia iudicialis,nec ex cuſsio bonorũ:quia ſi debitor fugiriu⁹ poteſt capi propria au thoritate:& ſic quãdo nullum ex dictis requiſitis interuenit:vt d.§.ſi debitorem.fortius debet hoc concedi in terminis noſtris. vr not.Iac.But.& Bal.in d.l.conſentaneũ.& ſequuntur Doct.

62 & Cy.in l.eos.§.pen.C.de appel.¶†Eſt tamen aduertendũ,q̃ ad hoc vt hęc fallentia locum habeat,& ad hoc vt iudex poſsit capi facere aliquẽ,vt ſuſpectum et fugitiuum,plura requirunt. ¶Primò exigitur,q̃ talis debitor ſit de fuga ſuſpectus:et debet talis ſuſpicio probari.iudex enim non debet talem capturã & citationem indiſtinctè concedere:licet per creditorẽ allegetur ſuſpicio debitoris,vt probat glo.notabilis in verbo,ſuſpectus. in l.ij.in prin.ff.ſol.mat.per quam glo.Bart.ibi concludit,q̃ ad procedendum ad capturam debitoris tanq̃ ſuſpecti,debet iu- dex inueſtigare ſuſpicionis cauſas mouẽtes animum ipſius cre ditoris ad ſuſpicionẽ:& illas cauſas diligenter examinare: & ſi reperierit illas probabiles & iuſtas,poterit ad capturã procede re:aliàs debet denegare ipſam.& ſequunt ibi Ioan.de Imol.&

63 Ludo.Põta.¶†Et aduerte, quia iſta probatio ſuſpicionis ante capturã ſatis eſt,q̃ fiat per propriũ iuramentũ:& hoc propter periculum,q̃ eſt in mora.hoc tenet Ange.in d.repe.l.nemo car cerem.C.de exact.tribu.lib.x.& Io.de Imo.& Ponta.in d.l.ij. in prin.ff.ſol.mat.ſuper glo.prædicta.¶Ad quod etiã vide qđ not.per glo.in l.apertiſsimi.C.de iudi.voluit etiam Bald.in d.l. conſentaneum.quomodo poſſet fieri probatio per indicia.per l.non omnis.§.à barbaris.ff.de remili.

¶Sed tamen poſt celebratam capturã debet ſuſpicio plenè pro bari:aliàs captura redderetur iniuſta.ſecundùm Ang.in d.l.ne- mo carcerem.& Ioã.de Imo.ſuper d.glo.in verbo,ſuſpectum. quod perpetuò notabis:quia ex hoc multas poteris impugna re capturas,prout ego ſepius feci.¶Et ſi tu diceres,quæ eſt ra- tio,q̃ ratione ſuſpicionis quis poſsit taliter capi.Ego arbitror, quòd iſta poſsit aſsignari ratio:quia ſicut fugiẽtem debitorem creditor poteſt capere propria authoritate, vt dictum eſt, etiã ratione iuſtæ ſuſpicionis de fuga,quoniam idem ius & iudiciũ eſſe videtur de ſuſpicione veriſimili & iuſta ipſius fugæ,q̃ de ipſa fuga.facit l.ij.cum ibi not.C.de tranſact.vbi dicitur,q̃ licet non poſsit fieri tranſactio,niſi ſit lis & controuerſia:tamen di- cunt ibi gloſ.& Docto.q̃ idem eſt ſi ſit ſuſpicio futuræ litis:li- cet de præſenti non ſit.facit etiam l.iij.§.qui armati,ff.de vi & vi arma.& eſt bonus tex.in c.ad abolendam.j.de hæret.vbi idẽ ſtatuitur de ſuſpicione hæreſis,quòd de hæreſi.¶Facit etiã glo. not.in l.pignoris cauſa.C.de pigno.actio.& quod ibi not.Saly ce.Item facit quod not.Bald.in l.ad inſtructiones.C.de ſacro- ſanc.eccleſi.per quæ iura & alia plura ſæpius conſului,q̃ idem eſt de ſuſpicione belli,quòd de ipſo bello.facit quod not.Do- minus meus in c.fin.de reſtitu.ſpolia.

¶Et prædicta debet iudex diligenter cõſiderare,etiam alia in- ferius requiſita.

¶Secundò exigitur,q̃ ſuſpicio de nouo ſuperuenerit.ita not. Barto.& Bal.in l.mulier.C.de ſponſa.per illum tex.tenet Bart. in l.ait prætor.§.ſi debitorem.ff.de his,quæ in frau.cred. & do. Anto.in c.fin.de fer.Qui enim cum ſuſpecto contraxit,ſibi im putet:vt l.ſi is à quo.§.fi.ff.vt in poſſ.leg.& in l.ſi ab arbitro.in fi.ff.qui ſatiſd.cog.& l.qui bona.§.de illo.ff.de dam.infe.l.ſi cre ditores.ff.de priuile.credi.not.Ioan.de Imol.in fideiuſſore,qui diu ſtetit in fideiuſsione.in c.fin.de fide.Si enim cum paupere ſcienter quis contraxit,videtur approbare cõditionem ipſius, ſecundùm quod erat tẽpore cõtractus.& ſic de prędicti ſuſpi cione non videt poſſe opponere:ſed reſpectu ſuſpiciõis poſt- ea ſuperueniẽtis,nõ videt illius perſona approbata.facit quod not.in c.quemadmodũ.j.de iureiur.& in l.fi.C.de ſponſa.& in c.nulli.de elec.lib.vj.¶Et ideò captura non debet concedi,niſi ſuſpicio de nouo ſuperuenerit.& hoc etiã tenet Ang.in d.repe ti.l.nemo carcerẽ.C.de exac.tribu.lib.x.& Bar.in d.l.ſi credito- res.& Io.de Imo.in c.propter.de loca.in iij.notab.& idẽ tenet Ioã.de Imo.in d.c.quemadmodũ.faciunt etiam not.per Ludo. Ponta.in l.ſi conſtante.ff.ſol.mat.ver.item inquantum.Bart.in vj.q.ſecundũ opi.Dyn.& Ioan.And.& ad idem l.inter cauſas. §.abeſſe.ff.mand.& d.l.ſi ab arbitro.§.j.& C.mand.in l.ſi pro- curatori,Et tenet eriam Ponta.in l.ij.in prin.ff.ſolu.matr.ſuper gloſ.in verbo,ſuſpectus.¶Et not.ſinguläriter,q̃ etiã ſi ſtatutũ diſponeret ſimpliciter,q̃ ratione ſuſpicionis creditor poſſet ca pi facere debitorẽ:intelligit,ſi modo ſuſpicio de nouo ſuperue nerit.ita not.Bar.in d.l.mulier.per l.ſi is à quo.§.fi.& p d.l.cre ditores.& mihi placet.pro quo facit,quia ſtatuta recipiunt hãc interpretationem paſsiuã:vt in l.vt gradatim.§.ſed ſi lege.ff.de mu.& hono.¶Ad quod vide plura exempla,quæ in ſimili tra- didi in Cle.j.de ſequeſt.poſ.& fruc.Requiritur ergo,q̃ ſuſpicio de nouo ſuperuenerit:quod tamẽ ego limitãdũ arbitror,ſi mo- do præcedẽs ſuſpicio erat ſibi not.ſecus ſi erat ſibi incognita.p not.in c.paſtoralis.j.de except.& quod latius dicã in illo titu.

64 quando ſit opponenda exceptio dilatoria.¶†Et ſi talis ſuſpi- cio ſuperuenit pendente lite,poteſt realiter citari.gloſ.not.in l. quæſitũ.ff.de pigno.ad quod facit glo.l.pe.C.de pigno.act.ſe- quitur Ludo.Ponta.in repe.l.j.C.de hære.inſti.ver.Et an pen- den.lit.col.xl.¶Not.tamẽ,q̃ ſi aliquis cõtrahit cum aliquo ad- uena,tunc per ciuitatem tranſeunte, contrahenti creditori non eſt licitum capere propria authoritate.vide ſ.eo.arti.iij.q.ij.

65 ¶†Tertiò exigitur,q̃ prædicta ſuſpicio nõ durauerit diu.hoc voluit ſinguläriter Ang.in l.ſi ab arbitro.ff. qui ſatiſd.cogã.Et ratio eſt,iudicio meo,quia ex quo diu durauit, & creditor ta- cuit,videtur illius cõditionem approbaſſe.facit quod diximus de viro,qui poſt adulterium vxoris ipſam retinuit.de quo per Bal.in repeti.l.cùm mulier.ff.ſolu.mat.facit quod traditur in d. c.paſtoralis.j.de excep.quando exceptio dilatoria de nouo ſu peruenit poſt litem conteſtatam:& reus illam nõ oppoſuit.de quo ibi latius dicam.iſtud tamen pertinet ad debitoris defenſio nem,ad irritandam capturam de eo factam.

66 ¶†Quartò exigitur, q̃ ſuſpicio ſit probabilis & non modica, aut leuis:vnde debet eſſe talis,quæ habeat mouere animũ pru- dentis ad ſuſpicandum de fuga.arg.not.in c.fin.de crimi.fal.& in c.& ſi quæſtiones.j.de ſimo.& j.q.j.iudices.& l.j.in fin.ff.de ven.inſpi.& l.plebiſcito.ff.de offi.præſi.facit etiã ad prædicta d.l.ſi ab arbitro.§.ſi inquantum.vbi dicitur, q̃ propter leuem calamitatem nõ cogitur quis de nouo ſatiſdare.tenet Ponta.in

67 l.ij.in prin,ff.ſol.matri.ſuper glo.in verbo,ſuſpecti.¶†Et not. q̃ ille dicitur ſuſpectus,qui deſinit immobilia poſsidere:vt l.fi- deiuſſor.§.fin.& l.ſciendum.ff.qui ſatiſd.cogã.vbi de materia. Vel ſi poſsidet,tamen poſsidet pauca,ſecundũ Ioan.An.in ad- di.in titu.de ſequeſtr.poſ.& fruc.ver.illud.pro quo allego no- ra.in l.quamuis.ff.de condi.& demon.& in auth.præterea.C.vn de vir.& vxor.& in c.de mulcta.j.de præbẽ.quod tamen intel- ligo,ſi pauca poſsideret:habito reſpectu ad quantitatẽ debiti. facit quod in ſimili dicitur per Bal.de quantitate meritorum,in l.ſi fortè.ff.de caſtr.pecu.& quod no.in auth.vnde ſi parẽs.C.de inoffi.teſta.& in l.ſi vnquam.C.de reuo.dona.Et quod in ſimi- li dixi in c.fi.j.de iureiur.in delatione iuramẽti neceſſarij.¶Ad- uerte tamen,quia licet quis non poſsideret immobilia,ſi tamen poſsideret maſſaritias groſſas & æquiualentes,quas veriſimili- ter debitor non poſſet aufugiendo ſecum portare:tamen vidẽ tur ſufficere ad fugiendam capturam.arg.not.per Bart.& Mo- der.in d.l.ſciendum.¶Similiter etiam nõ poſſet dici ſuſpectus debitor,qui plures haberet alios debitores:licet alia immobilia non poſsideret.ita not.ſinguläriter Bald.in l.facere poſſe.ff.ſo- lu.matri.¶Quod tamen ibi Cy.Ioan.de Imo.ſi modo ſint de- bitores magnarum quantitatum,& à quibus exactio ſit facilis. argu.eorũ,quæ dixi ſtatim de rebus mobilibus,ſecundùm Bar- to.& mihi placet,ita quòd ſit concluſio,q̃ qualitercunq̃ iudex ex aliquibus circunſtantijs poſsit conſiderare debitorem non eſſe de fuga ſuſpectum,non debeat hanc citationem realem cõ

68 cedere.¶†Inſuper etiam & mali mores ſuperuenientes,& ma la adminiſtratio ſeu diſsipatio,reddunt quem ſuſpectũ:vt not. Ioan.And.in addit.Specu.in d.verſi.illud.facit l.cùm quis.& l. ſi cùm cornelius.& quod ibi not.ff.de ſolu.& quod dicam in ti tu.de ſequeſtra.poſſeſ.& fruct.

69 ¶†Quintò requiritur debiti liquidatio, id eſt probatio. Sicut

enim quando conceditur captura contra contumacem, exigit quòd primò & ante omnia cõstet de debito plenè: ita & in terminis nostris requiritur plena probatio. hoc est talis ꝓbatio, q̃ si fieret parte præsente, diceretur plena. ¶ Sed ideò non dicitur plena hoc casu: quia testes ꝓpter timorẽ fugę debitoris suspecti recipiuntur parte absente, & non citata: & lite non contesta. facit quod nota. Inno. in c. j. de homici. lib. vj. & Do. m. in c. pe. s̃. de iudi. col. ante pe. Et Barto. in l. ait prætor. §. si debito-
70 rem. ff. de his, qui in frau. credi. facit. c. fi. de hæreti. li. vj. ¶ †Sed aduerte, quia non pro quolibet debito debet captura concedi: nã si pro debito paruo allegaretur suspectus. & qualitas personæ repugnet suspicioni, non debebit iudex concedere capturam. vt no. Cy. & Bal. in authe. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. facit etiam glos. ibi posita tenet Ponta. in d. l. ij̃. ff. soluto matrimonio. super glo. in verbo, suspectum. facit autẽ minoris debitor. C. qui da. tu. pos. & l. legitimos. in prin. ff. de legi. tu. ibi dũ tex. dicit maximè si modica &c. facit etiã qđ dixi in p̃cedẽti requisito. ¶ Et sic patet ex p̃dictis, q̃ p̃dicta probatio nõ dicit plena quia fit parte absente & non citata. vt dixi. ¶ Nec mirũ: quia fit prpter suspicionẽ fugę. & quia ista est citatio & regula est, quòd vbicunq; in citatione facienda requirit causæ cognitio: licet de natura ipsius causę cognitionis, requiratur citatio eorum, quos res tangit, vt dixi in vij̃. prin. articulo in prin. tamen in hac causæ cognitione non requiritur citatio. & ideò Bal. singulariter in materia nostra in l. j. C. de sum. trinita. dicit, quòd licet in capiendo debitorem tanquam suspectum, requiratur causę cognitio, vt l. fi. C. de ferijs. & ibi per glo. & in d. §. si debitorem. & l. quęsitum. ff. de pigno. & ibi etiam per glo. & patet ex his, quę supra dixi in superioribus requisitis: tamen in tali causæ cognitione non exigitur citatio quia non satisfieret intentioni creditoris procurantis, ne debitor fugiat: quia si citaretur, aufugeret, secundùm Bal. in d. l. j. & tenet Ioan. Petrus in l. sed si hac. §. Prætor ait. ff. de ei⁹ ius vo. ¶ Arbitror tamẽ quòd post capturam parte citata debeat fieri plena debiti probatio: aliàs irritaretur captura, per ea quæ dixi supra in primo requisito, ad suspicionem. in fi.

71 ¶ †Postremò no. circa prædictam materiam, q̃ si citatio realis hoc est captura, emanauit de facto hoc ęst non seruata debita solennitate. licet text. dicat, quòd ciuilius sit in reuocatione iuris ordo, vt in l. j. §. necessario. ff. si vent. nomine muli. tamen iudex potest de facto captum relaxare, vt not. Bal. in l. si pacto. quo pænam. C. de pactis. in j. colum. & est bo. tex. in l. fi. §. nullo tempore. ff. de libe. ho. exhi.

¶ Quoniam quæ de facto fiunt etiam per viam iudicialẽ possunt de facto reuocari. ad quod vide alia iura in c. quoniam frequenter. s̃. vt lite nõ cõtestata in iij̃. prin. articulo, fallentia. lxij̃. ver. vij̃. fallit. Talis enim iudex videt intulisse vim ipsi capto: & ipsum libertate spoliasse. ff. de in ius vocan. l. plerique. & l. j. & ij̃. ff. de libe. ho. exhi. & ideò debet captus restitui pristinę libertati. & nedum ipse iudex potest de facto relaxare: sed quilibet priuatus potest illum excipere, vt in l. j. §. filius. cum duobus sequentibus ff. de eo per quem factum erit. de quo latius dicam j̃. in xxxj. principali articulo. ¶ Et ex his est expedita notabiliter, & ordinata hæc frequentata materia.

72 ¶ †Vigesimòquintò principaliter, quęro qualiter in causa criminali fit fienda citatio. ¶ So. Specu. in ti. de accu. ij̃. j. ver. qualiter autẽ in criminibus in tertia parte principali sui operis dicit quòd eo modo facienda est, quo in ciuilibus. de quibus remittit ad tractatũ per eũ in ti. de citationibus. tenet Ang. in l. & post edictum. ff. de iudi. ¶ Et subdit, q̃ citabatur tribus edictis, vel peremptorio pro omnibus, vt dicam j̃. in xxvij̃. principa. articu. facit. xxiij̃. q. iij̃. C. de illicita. & ff. de pœnis. ĩ l. absentẽ. & C. qui accusa. nõ pos. in l. qui crimẽ. & xj. q. iij̃. c. rursus. & c. sequẽti. & ff. de publi. iudi. in l. inter accusatorẽ. & quod ibi dicit in text. ibi nec p̃singulos dies &c. intelligi debet q̃ tenetur sit citãdus: sed nõ per singulos dies, id est hodie, cras, & post cras. sed ter citabitur, per tria edicta. tenet Bald. in l. tres denũciationes. C. quomodo & quando. ¶ Et sciasquòd iudex dabit imprimis. xxx. dies ei, q̃ citat, vt in illis suos cõponat mestos penates. i. vt ordinet domum & res suas, familiam, & consanguineos consoletur dicens eis, mesti estis de accusatione contra me parata, seu instituta à tali: sed nolite timere, Deus enim me liberabit: sed si ego cõpono & ordino de rebus meis, forte eĩ redire nõ potero: quia fortè nõ credet fideiussoribus, vel talis erit accusatio in qua nõ poterũt dari fideiussores. ¶ Ad quod vide q̃ latissimè dixi in c. qualiter. ij̃. j. de accu. ĩ xj. prin. arti. q. xcj. ¶ Datur ergo prędicta dilatio ad cõponendos mestos penates, vt l. ij̃. C. de exhi. reis. ¶ Et dicuntur penates à penatu, quod est secretũ vnde penates i. domos interiores. & propriè dicũtur domestici, Dij̃ priuati, quos antiqui in domibus colebãt: & eorum imagines in domibus habebant: vnde etiã dicũtur penates, quasi penes nos nati: & sic quandoq; ferunt res familiares: vt d. l. ij̃. & ibi per Cyn. & per Specu. & Ioan. And. in addi tio. in d. versic. qualiter autem in criminibus. facit etiã l. omnes omnino. C. de agri. & censi. lib. xj. & quod not. in l. si quis. C. de commea. lib. xij̃. ¶ Et adde, quæ dixi de cita. in criminali, in d. c. qualiter. in x. principa, articu. q. xcvij̃. & in c. licet in beato. j̃. de accusa. Potest etiam realiter citari: & qualiter, vide secundùm l. cum eo. ff. ad leg. Iul. pecu. & Dominum meum post Ioã. And. in c. ij̃. de pigno.

73 ¶ †Vigesimosextò principaliter quęro, qualiter citari debeant personæ, quæ sine venia citari non debent: & quando venia illa sit petenda & qualiter. ¶ Solutio. quia ista materia est vtilis & quotidiana, & plurimùm frequentata, & eam pluries habui de facto, & per egregios Doct. vidi committi nõ paruos errores: ideò vt ipsam materiam plenè & ordinatè habeas, prosequar infrascriptas quæstiones.

74 ¶ †Primò quærõ principaliter, quæ sint personę, quæ gaudent priuilegio, vt non possint vocari in ius sine venia. ¶ Solu. dic, quòd sunt parentes vtriusq; sexus. & vsq; in infinitum: quia à filijs & descendentibus suis non possunt in ius vocari sine venia, vt l. iij̃. §. prætor ait. & §. parentes. ff. de in ius voc. ¶ Quod tamen dixi in infinitum, non habet locũ in adoptiuis, vt statim dicam. & hoc procedit etiã, si filij̃ fuerint in seruitute susceptí: vt d. l. iij̃. §. parentes etiam. ¶ Item procedit non solùm in parentibus naturalibus & legitimis: sed etiam in naturalibus tantum: vnde filij̃ naturales non possunt parentes vocare in ius sine venia: vt l. parentes naturales. ff. de in ius voc. ¶ Sed filij̃ spurij̃ non tenentur tali edicto: quia sine venia possunt vocare parentes matrimoniales: sed matrem vocare non possunt: si sint vulgo quæsiti: vt l. iij̃. §. fina. cum l. seq. ff. de in ius vocan. ¶ Et assignatur ratio differentię: quia mater semper est certa: vt in l. quia semper. eod. titu. ¶ Quod tamen dixi de matre est verum. secundùm Bald. nisi filius esset natus ex coitu, qui de iure ciuili posset accusari: vt not. Instit. ad orfic. §. nouissime. & C. ad sena tusconsul. orfic. in l. si qua illustris. ¶ Quod autem dixi de filijs legitimis, intellige siue sint in potestate, siue emancipati: intelligendo tamen, quando essent in potestate in casibus, in quibus possunt agere contra patrem: quia regulariter non possunt, vt hoc probatur in l. iij̃. C. de in ius voc. iuncta. l. vix certis. ff. de iudi. ¶ Et quamuis filius sit ab alio adoptatus: tamen non potest parentes naturales in ius vocare sine venia: vt l. adop. in fi. ff. de in ius voc. ¶ Nec etiam patrem adoptiuum potest filius quandiu in eius est potestate, sine venia in ius vocare: vt in d. l. adoptiuum. in prin. nisi filius ageret occasione castrensis peculij̃, vt ibi in tex. ¶ Aduerte tamen: quia quod dixi de parentibus adoptiuis, intelligitur solùm quo ad primum gradum: vnde ad parentes adoptiui patris tale priuilegium non extenditur. & ideo sine venia vocari in ius possunt: vt l. patris adoptiui. ff. de in ius voc. Et ratio est, quia talibus filius adoptiuus non agnoscitur. de quo ibi vide per glo. ¶ Insuper etiam & pater spiritualis videtur gaudere prædicto priuilegio: vnde filius leuatus de sacro fonte non potest vocare in ius leuantem sine venia, argu. c. j. de cogna. spiri. lib. vj. secundùm Ange. in l. generaliter. ff. de in ius vocan. Sed dicit Ioan. Petru. ibi, quòd ille text. modicum facit: nec videtur seruandus, quod dicit Ange. quia non continetur verbis edicti: nec per aliam legem ponitur dicta similitudo. ¶ Dicit tamen cogitandum esse. ¶ Sed mihi placet opin. Ange. per tex. in d. l. generaliter. quia talibus debetur reuerentia. Item quia videtur æquiparari spiritualis cognatio & naturalis. in c. quoniam. §. porro. s̃. vt lite non contest. & not. in auc. de nup. §. fin. & in c. inter corporalia. s̃. de transla. præla. & in l. cum quis. C. de natu. libe. traditur per Pet. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconsu. ¶ Et quod dixi de leuante in baptismo, idem dicendum arbitror de tenente. confirmandũ per nota. in c. quàmuis. de cogn. spiri. lib. vj. In iudicijs tamen spiritualibus, in quibus non attenditur patria potestas, non videtur venia necessaria: de quo tamen infra subijciam. ¶ Item patroni et patronæ, & liberi, & parentes patronorum & patronarum, à libertis sine venia in ius vocari non possunt: vt l. iij̃. §. prætor ait. ff. de in ius voc. ¶ Et non solùm ipsi, qui ex seruitute manumiserũt: sed etiam is, qui detexit collusionem, quam seruus vel libertũ cum domino suo, vel vero patrono faceret, vt ingenuus iudicaretur, patronus illius efficitur. & nõ potest sine venia in ius vocari: vt l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius voc. ¶ Item si quis actione præiudiciali absq; collusione pronuncietur libertus: quamuis fortè non esset: non potest patronum pronũciatum in ius vocare sine venia: vt d. §. patronum. nam talis sententia facit ius quo ad omnes: vt l. ingenuum. ff. de stat. homi. & ff. de regu. iur. in l. ingenuum. & l. res iudicata. ¶ Item & ille, qui

iurauit

iurauit aliquem ſuum libertum eſſe,nõ poteſt à tali liberto vocari in ius ſine venia: vt d.§.patronum.facit l.ſi duo patroni.in princi.ff.de iureiurã.quia quo ad hoc priuilegium, qui iurauit, habetur pro vero patrono:licet ſecus ſit quo ad ſucceſsionem. ff.de iure patr.in l.ſi iurauero.de quo dic vt ibi.¶Sed ſi per cõtrarium iudicatum eſſet contra patronum pro liberto,quod liber eſſet,vel ipſe iuraſſet deferente patrono ſe liberum eſſe,poterit ipſum aliàs patronum in ius vocare ſine venia:vt in d.§. patronum.¶Ego tamen arbitror,quòd hoc etiam limitandum ſit:niſi per colluſionem iuramentum delatum ſit:nam tunc detegenti colluſionẽ deberetur iſte honor.argu.eius,quod dixi ſ. per §.patronum.¶Similiter etiam verus patronus,qui compulit libertum iurare ne vxorem ducat:vel libertum ne nubat,poteſt ſine venia in ius vocari:vt d.§.patronũ.ver.ſed & ſi.quod procedit,ſi modo tales nõ ſint ſteriles:ſecus ſi eſſent ſteriles,vt dicit ibi glo.per l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patr.¶Itẽ procedit,ſi modo patronus ad hoc compulit in perpetuum: ſecus ſi ad tempus:vt l.penul.ff.qui,et à quib.ſecundũ glo.in d.verſi. ſed & ſi.¶Sed ego reperio,quòd Oldra.voluit q̃ idem eſſet ſi compuliſſet iurare,etiam ad tẽpus.& mihi placet:quia ille verſi. ſed & ſi.loquitur ſimpliciter.facit etiam l.inteſtato.l.& ſi libertus.ff.de ſuis & legiti.¶Nec obſt.d.l.penul.quia loquitur in caſu inducto ſpeciali fauore liberorum.¶Quod tamen intellige rem,niſi iuramentum ex aliqua iuſta cauſa referretur ad paruũ tempus:& ita poteſt ſaluari dictum glo.faciunt quæ dixi ſ.eo. arti.q.xxiiij.verſi.quartò exigitur.& verſi.ſeq.¶Aduertẽdum tamen eſt,quòd in prædicto caſu,culpa patris compellentis ſic iurare non nocet filio ignaro & innocenti:etiam viuo patre:bene pater,qui coegit abiurare nuptias,põt in ius vocari ſine venia:& filius non poteſt ſecundùm ſententiam Iuliani,approbatam per Vlpianum:licet Celſus contrariũ voluerit;vt l.adoptiuum.§.fin.ſecus autem,ſi filius fuiſſet conſcius,vt ibi dicit glo. & probatur ibi à contrario ſenſu,dum dicit text.innocen.facit l.qui contra.ff.de iure patro.& ſequũtur Docto.¶Et ſimiliter filius patroni amittit dictum priuilegium,ſi de crimine capitali libertum patronũ accuſauit,vel ſeruitutẽ petiit, vt l.ſed ſi hac. §.ſi autem liberi.ff.de in ius voc.quod procedit,ſi accuſator ſit maior xxv.annis:& ſit tale delictum,ex quo veniat imponẽda pœna exilij,vel mortis:& accuſationem ad finẽ perduxerit.ff. de iure patr.in l.eum patronum.& C.de bo.liber.in l.qui cum maior.in princ.& per totam illam legẽ.& l.ſeruitutem petiſſe. eo.titu.in quibus iuribus vide limitationes & declarationes dictæ concluſionis.¶Sed minor excuſaretur.& ſatis eſt,q̃ à principio inſtitutæ accuſationis fuiſſet minor:licet interea fuiſſet effectus maior,vt ibi traditur.¶Et qualiter exigitur quòd calũnio ſe illud egerit:vide in d.l.qui cum maior.in fi.& l.idem cũ.eo.tit. & idem etiam eſt in patrono taliter accuſante libertũ propriũ. per l.eum.ff.de iure patro.¶Alij vero tenent cõtra.& ad illam legẽ reſpondent,q̃ loquitur de liberto patris,qui dicitur ſuus: hoc eſt de filio accuſante libertũ à patre manumiſſum:qui etiã dicitur libertus filij.ff.de verbo.ſigni.in l.licet inter geſta.§.patronos.¶Sed Azo tenet primã opin.vt tradit glo.in d.§.ſi autem liberi.& in d.l.eum.quæ ponunt prædictas opin.ſed cõcludere videntur,quòd ſecus ſit in manumittente.per l.ſi filius.§. erit.ff.de fideicom.liber.¶Et hanc opin.etiam tenet glo.iij.l.ij. C.ſi quid in frau.patro.& Cy.in l.fi.C.de bo.liber.in ij.q.et idẽ etiam tenet Bart.ibi per d.§.erit.¶Inſuper etiam prædictũ priuilegium habet patronus,qui ex cauſa fideicõmiſſi manumittit:ſed illud habet poſt manumiſsionem,ſed ante manumiſsionem poteſt ſine venia conueniri,etiam ſi conueniatur vt manumittat:vt l.is quoq̃.ff.de in ius vocã.¶Similiter etiã priuilegiũ prædictum habet is qui ſeruum emit ea conditione,vt certo tẽpore manumitteret:quia licet emptor conſtituto tempore nõ manumittat:tamen ſeruus venit ad libertatem ex cõſtitutione diuorum Marci & Commodi,& ſic efficitur libertus illius:vt l.ij.& iij.C.ſi manci.ita fue.aliena.vt manumittatur.& ideò nõ poteſt ille emptor,qui effectus eſt patronus ſuus,in ius vocari ſine venia:vt d.l.§.ſi hac,in prin.ff.de in ius vocã.¶Secus ſi aliquis nummis ipſius ſerui emiſſet eum,data ſibi fide vt eum manumitteret:quia ſi fidem fregit,poteſt ſine venia in ius vocari: vt d.l.ſed ſi hac.Et ratio diuerſitatis inter præcedentem caſum & iſtum,aſsignatur ibi per glo.quia in præcedẽti caſu, emptor emit nummis propriis;& fidem fregit venditori;hic verò emit nummis ipſiuſmet ſerui,quos potuit habere conniuẽtibus oculis ipſius domini,vt l.iiij.in prin.ff.de manumiſ.ſicut in ſimili dicam de monacho reſpectu Abbatis.in titu.de regula.¶Itẽ fregit fidem ipſi ſeruo.Et ſi vendita fuerit ancilla ea conditione,q̃ ſi proſtituta fuerit,libera fiet:& demum ſi proſtituta per emptorem,& ſic ſit effecta libera,ſolummodo venditorem nõ poterit ſine venia in ius vocare:ſed ſi ipſemet venditor, ad quem poſtea peruenit ancilla,eam proſtituit,non conſequetur dictũ priuilegium:licet ex proſtitutione ſit effecta libera:vt d.l.ſed ſi hac.§.j.ff.de in ius voc.¶Quod vltimum eſt clarum,quando remiſſet cum eodẽ pacto,ne proſtitueret.& ita intelligitur Bal. ¶Sed Ange.& Ioan.Petrucius intelligunt etiã ſi remiſſet nullo pacto adiecto,quòd mihi magis placet.& ita iudicio meo, intellexit gloſ.in d.§.j.¶Et ſic aduerte,quod inter primum intellectum Bald.& ſecundũ Ange.longa eſt differentia:quia ſecundùm primum intellectum,illa efficeretur liberta ſecundi vẽditoris:ſed ſecundum primum intellectum, nullius efficeretur liberta.& ſic quemlibet poſſet vocare in ius ſine venia: vt dicit ibi gloſ.¶Sed ego arbitror,quòd etiam ſecundum primum intellectum,attentari etiã poſsit,vt nullius fiat liberta:quia illa expreſsio pacti,ne proſtituatur,tacitè inerat.& ideò non videtur operari,vt in l.cùm quid.ff.ſi cer.pet.cum ſua materia.quod notabis:quia Docto.etiam Moder.non aduertunt.

¶Aduerte,quia mirum eſt,quòd cùm eo caſu quo vendita eſt ancilla,pacto ne proſtituatur:ſi per emptorem proſtituitur, & ſic fiat liberta,efficitur liberta venditoris.¶Nec poteſt aſsignari alia ratio,niſi quia ipſius beneficio conſequitur libertatem:& tamẽ eo caſu quo vendita eſt,vt certo tempore manumittatur, & non manumittitur:propter quod efficitur liberta, vt ſuprà dixi.tamen ſit liberta emptoris,& non venditoris cuius beneficio conſecuta ſit libertatẽ eò maximè:quia veriſimile eſt, quòd emptor minori pretio emeret propter prædictam conditionẽ adiectam de manumittendo.arg.l.fundi partem.ff.de cõtrahẽ. emp.& quod not.in c.cùm Ioãnes.j.de fid.inſtru.& in materia paucitatis pretij.in c.ad noſtram.de emp.& vendi.vnde videretur,quòd potius venditoris,cuius beneficio cõſequitur libertatem,quàm emptoris fieret liberta.vnde vellem ſcire, cur hoc tam variè.¶Sed pronunc,quia de nouo hæc venerunt in mentem:poſſet fortè dici,quòd quando eſt proſtituta,duo concurrunt,conditio adiecta per venditorem, & delictum ipſius emptoris proſtituentis:ſed in alio caſu,nullum delictum eſt ipſius emptoris:maximè,quia fortè non curauit manumittere ex eo, quia ex iuris diſpoſitione efficiebatur libera.cogitabis.¶Eſt inſuper notandum:quia in his caſibus,in quibus dixi patronum gaudere dicto beneficio:illud habet locum, etiam ſi patronus vel libertus ſint capite diminuti,vt l.ſed ſi hac.§.patronũ.ff.de in ius vocã.¶Quod procedit in minima capitis diminutione, quam quis incurrit per emãcipationem,vel per arrogationem. ſecus ſi maximam,vt per damnationem in metallum,vel mediã vt per deportationem incurreret capitis diminutionem,vt dicit ibi glo.& eſt tex.in d.l.ſed ſi hac.§.ſed & ſi per pœnã.ff.de in ius voc.¶Deportato ergo patro.aut in metallum damnato, non debetur hæc reuerentia.Et idẽ dicit ibi Bal.in bãnito.& mihi placet:quia bannitus à ſua ciuitate perdit omnia,quæ trãſeũt in hæredem extraneum,vt traditur in l.j.C.de bo.lib.tenet do. Nellus in prima parte ſecundi temporis.q.xxxij.ſed hoc priuilegium tranſi ad hæredem patroni,etiam extraneum:vt l.ij.C. de in ius voc.& ſtatim dicã.igitur &c.¶Tales ergo patroni in metallũ damnati,& deportati ſeu banniti, poſſunt à libertis in ius vocari ſine venia:niſi fuerint reſtituti:vt d.§.ſed & ſi p pœnam.facit l.ſi.& ibi traditur C.de ſent paſſ.& reſti.¶Quod etiã intellige ſecundũ ea,quæ dicit do.Nellus in d.tractatu in tertia parte principali q.ij.cum pluribus ſeq.Nec per impetrationẽ aureorum,anulorum,factam per libertũ à Principe,amittit patronus aut patrona priuilegium hoc,nec cõueniatur ſine venia. ſecus ſi libertus eſſet per Principẽ natalibus reſtitutus : vt l.ſed ſi hac.§.patronum.ff.de in ius voc.¶Vniuerſitas etiã, quæ ſeruum manumiſit,tale priuilegium conſequitur.¶Quod procedit,quando conuenitur vr vniuerſitas: ſed talis libertus poſſet abſq̃ venia ſingulos de vniuerſitate ĩ ius vocare vt l.ſed ſi hac. §.qui manumittitur.ff.de in ius voc.xij.q.ij.in §.qui manumittitur.¶Et nota quòd ſicut patroni à libertis nõ poſſunt in ius vocari ſine venia:ita nec ipſius patroni parentes & liberi vocari poſſunt:vt d.l.ſed ſi hac.§.liberos.Quod procedit non ſolùm in parentibus naturalibus ipſius patroni:ſed etiã in adoptiuis. ¶Sed tandiu durat priuilegium,quandiu durat adoptio:vt d.l. ſed ſi hac.§.parentes.& quamuis filius patroni datus ſit in adoptionem alterius:tamen gaudet dicto priuilegio:& nõ ſolum ipſe filius patroni:ſed etiam nepos genitus ex ipſo filio,etiam in adoptiua familia:vt d.l.ſed ſi hac.§.ſi filius.¶Sed nepoti nato ex filio emancipato talis honor non debetur:vt ibi. ¶Inſuper etiam notabis,q̃ poteſt contingere,quòd duę perſonæ ſibi adinuicem reciprocæ debeant hanc reuerentiam:vt puta,ſi liberta ex patrono genuerit filiũ,ipſa enim hunc filium non poteſt vocare in ius:quia eſt filius patroni ſui:et per contrariũ ipſe propter maternã reuerentiam non poteſt illã ſine venia vocare in ius,vt eſt tex.in d.l.ſed ſi hac.§.liberta.¶Et prædicta reuerẽ-

tia debetur non ſolùm ab ipſis libertis: ſed etiam à filijs liberto rum: vt l.ij.C.de in ius voc. etiam ſi nati ſint poſt manumiſſionem: vt not. glo.& Cy. in d.l.ij. hoc tamen procedit viuẽte patre liberto: ſecus eo mortuo: vt l.iij.C.de liber.& eorum lib. ſecundùm Bart.& Docto. in d.l.ij. Non ergo debetur talis reuerentia ad hæredem liberti.& idẽ tenet Pau.de Caſt. in d.l.ij. Sed hoc priuilegium ex parte perſonæ priuilegiatæ bene tranſit ad quẽcunq; hæredem patroni: etiam extraneum. vnde hæres patroni, etiam extraneus nõ poteſt in ius vocari à liberto ſine venia: vt d.l.ij.C.de in ius vocan.& ratio differentiæ inter hęredẽ debentis honorem,& hæredẽ illius, cui honor debetur eſt, quia primo caſu, ex parte debentis eſt onus:& ideò non tranſit: ſed ex parte eius, cui debetur eſt honor.& ideò tanquam fauor extenditur: vt not. glo.& clarius Bart.& ſequuntur Docto. in d.l. ij.C.de in ius voc.& ſicut patronus non poteſt in ius vocari à liberto ſine venia: ita nec vxor patroni, ſed maritus patronæ poteſt ſine venia vocari: vt l.j.C.de in ius voc. ¶ Et ratio differentiæ ſit ſecundùm glo.& Bal. ibi: quia vxor coruſcat radijs mariti.& non econtra: vt l. fœminæ.ff.de ſenato.& l. mulieres. C.de dignita. lib.xij.& l. mulieres. C.de iura. lib.x. ¶ Non ſolùm autẽ perſonæ ſuperius nominatæ conſequuntur dictum priuilegiũ ſed generaliter omnes, quibus reuerentia præſcribenda eſt: vt l. generaliter.ff.de in ius vocan. ¶ Et aduertendum eſt, quòd ſub iſta generalitate ſecundùm gloſ.& Doctores plures perſonæ comprehenduntur.

¶ Primò ſocer reſpectu generi, vt not. glo. ibi & ſequuntur cõmuniter Docto. per l. quia parentes.ff. ſolu. matri.

¶ Secundò magiſter, reſpectu diſcipuli: vt not. gloſ. in d.l. generaliter. quod verũ dicit Bart. reſpectu citationis realis: quia punitur diſcipulus faciens capi magiſtrum: vt in l. medicos. C.de profeſ.& medi. lib.xj. ¶ Ad quod vide quod latè dixi ſ. articu. v. q.xvij. fallen. xij. ¶ Sed verbaliter poteſt citari à diſcipulo ſine venia. ¶ Sed tu aduerte, quia licet Docto. tranſeant cũ Bart. tamẽ prædicta exceptio non videtur mihi congrua: quia ſequeretur ex ea, quòd petita venia diſcipulus poſſet facere capi magiſtrum. quod eſt falſum. ¶ Vnde concludo, quòd omnis ille, qui ad petitionem alicuius non poteſt realiter citari, ſecundùm ea, quæ latius dixi in dicta q.xvij. in fallentijs ibi poſitis. quę tẽdunt ad hoc, non poteſt etiam petere veniam facere capitalem. ¶ Quantum verò ad id quod dicit Bar. de citatione verbali, magis æqua videtur mihi opinio glo.

¶ Tertiò Papa etiam & Imperator, non poſſunt citari ſine venia, ſecundum Ange. in d.l. generalirer.& ſequitur Ioan. Petru, illi arg. l. Imperialis. C.de nup.

¶ Quartò Epiſcopus, ac etiam rector parochianus: in quibus dicit præfatus do. Io, tutius eſſe ſeruare prædictam reuerẽtiam. quod mihi videtur ſatis æquum: licet communiter nõ ſeruetur.

¶ Quintò debetur talis honor ciuitati, reſpectu ciuis ſui, ſecundùm Ang. in d.l. generaliter. arg. l.j.§. per hãc actionem. ff.de rei vendi. pro quo facit glo. in verbo, iuſsionem in l. bene à Zenone. C.de quadri. præſcrip. licet illa glo. loquatur in fiſco. Bal. tamen in d.l. ſed ſi hac.§. qui manumittitur. ff.de in ius voc. tenet q; ciuitas poſſet vocari in ius à ciue ſine venia: quia ſi libertus ciuitatis non poteſt vocare ciuitatem ea ratione: quia libertus eſt ciuitatis: ergo ingenuus nõ tenetur petere hanc veniam. ¶ Circa quod Ioan. Petru. dicit cogitandum. videtur tamen potius inclinare in primam ſententiam, quæ etiam mihi magis placet: quia patria in honore & obligatione præfertur parentibus: vt l. veluti. ff.de iuſti.& iur. Ergo ſicut parentibus debetur iſte honor: ita & fortius patriæ. facit l. aduocati. C.de aduo. diuer. iudi. Et ad argumentum Bal. arbitror poſſe reſponderi, q; procedit in liberto vniuerſitatis, in quo concurrat ſolùm cauſa manumiſſionis,& non qualitas ciuitatis. ¶ Secus in fiſco, qui non poteſt citari ſine venia, vt dicit gl. in d.l. bene à Zenone.& ſtatim dixi.

¶ Septimò in domino, reſpectu ſerui:& hoc in caſibus, in quibus ſeruus contra dominum poteſt eſſe in iudicio. de quibus in l. lis nulla. ff.de iudi. vnde ſeruus in illis caſibus non poteſt vocare dominum in ius ſine venia, ſecundùm Ange. in d.l. generaliter.& ſequuntur Moder.

¶ Octauò in Abbate, reſpectu monachi ſui, ſecundũ præfatos Docto.& idem tenet Spec. in tit. de actore.§.j. ver. item excipitur contra actorem, quòd eſt monachus. vbi concludit, q; monachus debet accuſare Abbatem petita venia à Principe. per d. l. generaliter. ff.de in ius voc.& l.j.& ij.C.eo. titu. refert tamen aliam opi. in cõtrarium. ¶ Ange. verò in d.l. ſed ſi hac.§. qui manumittitur. dicit, quòd quando monachus haberet cauſam capitalem cum Abbate, quod tunc non debet hanc reuerentiã Abbati: ſicut nec libertus patrono, tunc debet. Sed dicit Ioan. Pet. quòd ratio videtur diſsimilis.

¶ Nonò in domino, reſpectu vaſalli à quo non poteſt ſine venia in ius vocari. hoc tenet glo.& Bal. in c.j. de mili. vaſal. qui cõtu. eſt. in vſib. feud.& per Bal. in c.j.§. fin. de feu. alie.& ſequitur Ioan. Petru. in d.l. generaliter.

¶ Decimò ſimiliter dicendũ eſt & fortius, in domino reſpectu ſui hominis ligũ, ſecundũ Ioã. Petru. in d.l. generaliter. ad quod vide glo. in verbo, ligius. in Clemen. paſtoralis. de reiudi.& per Specu. in titu. de feud.§. quoniam de homagijs. verſic.& ex hoc declaratur.

¶ Vndecimò in nouerca, reſpectu priuigni, quæ non debet in ius vocari abſq; venia, ad exemplũ matris. ¶ Sed tu dic, q; iſtud eſt ex eo: quia ſicut filius non poteſt vocare patrem ſine venia. ita nec eius vxorem, quæ gaudet priuilegio mariti, vt ſ. dixi in verſi. Et ſicut patronus. per l.ij.C.de in ius voc.& facit c.j.j. de coniug. lepro.& l.j. de vxo. mili. Sed tamen vitrico non debetur à priuigno hæc reuerentia. Et ratio colligitur ex his, quæ dixi in d. verſi. Et ſicut patronus. ¶ Quod tamen dixi de nouerca, videtur intelligẽdum. donec duret matrimonium: ſed matrimonio ſoluto, ex quo nouerca remanſit vidua. text. in l. de his. C.de fur. probat, quòd non requiratur veniæ petitio.

¶ Quoniam ideò venia exigitur, vt iudex examinando petitionem, non admittat actionem famoſam: vt ſtatim dicam in verſi. ſecundò quæro. Sed in d.l. de his. permittitur agi furti contra nouercam per pupillum, vel eius tutorem:& ſic actione famoſa, quæ tamen actio non datur contra matrem: vt l. quamuis. C. de furt.& ſic clara eſt differentia inter matrem & nouercam: vt etiam dicit Odofre. in d.l. de his, pro qua deciſione etiam facit, quia ſoluto matrimonio ſoluta eſt affinitas.& ſic non eſt conſideranda: vt l. cui eorum.§. affinitatis. ff.de poſtul.& Inſtitu. de nup.§. affinitatis. pro qua etiam differentia facit, quod traditur in l. iij.C.de inoffi. teſta. Nec obſtat q; vidua habeat priuilegiũ viri, donec alteri nubat, vt in l. filij.§. vidua. ff.ad municip.& in c. de vxore. j. de ſepul. Ad quod vide, quæ latè dixi in rubri. de ſo. compe. verſi. lxvj. quia illa iura loquuntur quo ad alium effectum, qui non ceſſat ratione viduitatis. ¶ Sed contra prædicta opponitur. ſi ta venia nihil aliud eſt, niſi iuſſus.& licẽtia iudicis, vt ſtatim dicam in verſi. tertiò quæro: ſed nulla citatio facienda eſt de quocunq;, etiam non priuilegiato ſine iuſſu, ſeu licẽtia iudicis: vt l. neminem. C.de exhi. reis.& latius dixi ſ. in vj. princi. articu. ergo perſonæ ſuprà nominatæ non videntur habere aliquod priuilegium. ¶ Sol. dic q; citatio de alijs perſonis nõ priuilegiatis poteſt committi, nulla alia adhibita cauſæ cognitiõe: ſed contra patronum,& alias perſonas priuilegiatas, nõ debet committi niſi cauſa cognita: vt dicam in verſi. ſeptimò quæro. ita dicit Pau.de Caſt. in l.j.C.de in ius vocan. ¶ Sed tu aduerte, quia licet verum ſit, quòd nõ debeat adhiberi in citatione aliorum illa cauſæ cognitio, quæ adhiberi debet reſpectu dictarum perſonarum priuilegiatarum: tamẽ vtiq; requiritur aliqua cauſæ cognitio, vt dixi ſ. eod. articu. in ij. q. principali.

75 ¶† Sed circa prædicta nunc quæro vtrum prædictus honor ſupradictis perſonis debeatur, ſiue ſuo, ſiue alieno nomine in iudicio interueniant,& vtrum debentes hanc reuerentiam, illam debeant ſiue ſuo, ſiue alieno nomine agant. Solu. quæſtio eſt aliqualiter intricata: tñ in ea principaliter diſtingue duo mẽbra.

¶ Primum membrum eſt, reſpectu perſonarum, quibus debetur reuerentia.

¶ Secundum eſt, reſpectu perſonarum debentium hanc reuerentiam.

¶ Circa primũ membrũ ſubdiſtingue, q; aut loquimur in perſona priuilegiata, quæ debet in iudicio interuenire per ſe, aut in ea, pro qua alius debet interuenire. ſi loquimur in perſona priuilegiata, quę per ſe interuentura eſt in iudicio: diſtingue tres caſus. ¶ Primus caſus eſt, quando principaliter vocata interuenit per ſe,& pro ſe.

¶ Secundus, quando vocatur ſed pro alio.

¶ Tertius, quãdo alius eſt vocatus in ius,& perſona priuilegiata comparet non citata.

¶ Primo caſu, deciſio eſt clara, vt patet ex ſuperioribus.

¶ Secundo caſu dic, quòd gaudet prædicto priuilegio. per tex. in l. ſed ſi hac.§. ſemper. ff.de in ius voc. quia ſi rectè põderetur dictum prætoris,& iura ipſum declarantia, ſolummodo põderatur, an perſona patroni vocetur in iudicio, quocunq; nomine ventura ſit in iudicio. vnde ſiue interueniat vt tutor, ſiue vt procurator, ſiue vt defenſor, ex quo principaliter vocatur, gaudet dicto priuilegio. per illum §.

¶ Tertio verò caſu, quando alius non priuilegiatus vocatur in iudicio,& pro vocato comparet perſona priuilegiata ad defendendũ illũ: prout poteſt etiam quilibet extraneus, vt in l. rectè defendi. ff.de iudi.& de procur. in l. exigendi. hoc caſu, nõ videt neceſſaria venia ex quo agens non citauit patronũ, vel aliam ſimilem perſonam: licet patronus compareat: cõtra quem libertus poſtea

tus postea instat & litigat.arg.l.libertus à patrono.ff.de in ius voc.Vnde licet tex.in d.§.semper.velit, q̄ talis honor debeat illi,qui venit defensorio nomine:nō tamē debet intelligi de defensore,qui nō solet ipse primò citari:sed venire ad defendēdū alium citatum sine mādato:sed de patrono defensore,qui principaliter citabatur vt defensor.& ideò debetur sibi talis honor. ¶Si verò alius vult venire in iudicio pro persona priuilegiata: & sic sumus in alio casu primi membri.subdistingue, q̄ aut est talis patronus,qui non potest pro se esse in iudicio, qualis est vniuersitas.& hoc casu, actor vel syndicus ipsius vniuersitatis debet cum venia citari:vt d.l.sed si hac.§.qui manumittitur.& etiam voluit glo.fi.in d.§.semper.ver.tu dic.¶Aut est talis patronus,qui per se ipsum aliquādo potest esse in iudicio:sed forte nunc non potest.Vel potest per se,vel per alium esse in iudicio:& tunc,aut iste alius,qui pro persona priuilegiata est interuenturus in iudicio:vt tutor,vel curator,patroni,vel similes:& potest citari sine venia:vt d.§.semper.in fi.Aut est procurator, & non potest citari sine venia,vt dicit ibi glo.¶Et ratio differētiæ potest esse:quia tutoribus,& alijs legalibus administratoribus,magis est fundatum ius in eis,& personis eorū à principio iudicij,quod in terminis nostris attenditur,q̄ fundetur in ipsis procuratoribus:vt l.neq; tutores.C.de procur.vnde attendunt personæ eorum,scilicet administratorum,& nō patronū dominorum:sed in procuratoribus,non est ita:quia fundatur principaliter iudicium in personis dominorū.Et hæc procedūt quo ad primum membrum ex parte personarum priuilegiatarum. ¶Circa secundū membrum ex parte debētium talem honorē distingue,q̄ aut talis est futurus p̄ se & pro se.& decisio est clara:quia debet petere veniam,vt patet ex superioribus.Aut est interuēturus in iudicio per se:sed tamen pro alio,et nō tenetur: vt in l.quæsitū.ff.de in ius voc.& per glo.in d.l.sed si hac.§.semper.eo.tit.¶Et ex prædictis apparet,q̄ magis considerat persona priuilegiata,cui debetur reuerentia:quàm persona debēs reuerentiā.¶Et ratio assignatur per gl.in verbo,interueniat in d.§.semp.quia ex parte personæ priuilegiatæ est fauor.& ideò late interpretandus:sed ex parte debentis,est odiū seu onus.& ideo strictè interpretandum,vt in regula,odia.de re.iu.lib.vj.& dixi s̄.in ver.Et prædicta reuerentia. ¶Aut ipse non libertus, vel similis,sed alius nomine liberti venit citare patronū, vel similem.Et tunc subdistingue, q̄ aut est libertus vel similis,qui nunc̄ potest esse in iudicio per se:sed tantū per alium.& hoc casu,videretur dicendum,q̄ necessaria sit venię petitio.ratione per contrariū.ad id quod s̄.dixi per §.qui manumittit.ne in talibus prætoris edictū posset fieri deluſorium.Et hoc procedit, si termini essent passibiles:sed in liberto nō possunt cōtingere: quia vniuersitas nō potest esse liberta.sed posset casus contingere in vniuersitate volente citare Papā Imperatorem,vel ciuitatem,seu Regem,cui subesset:quo casu,videtur requiri venia: vt s̄.dixi.Et sic isto casu videtur,q̄ interueniens nomine vniuersitatis debeat petere veniā.Io.Petru.& mihi placet.¶Aut potest esse in iudicio.& per se & per aliū:& tunc,aut ille alius venit vt tutor,vel similis,qui nomine liberti vult conuenire patronum.& passus est aliqualiter dubius.videtur enim dicendū per ea,quæ dixi supra ex parte patroni q̄ venia non requiratur.sed tamen equius esse videt tenere cōtrariū:ne per hunc modū patronus possit infamari cōtra prætoris intentionē.vnde forte tutius est dicere,quòd debeat peti venia, secundùm Ioan.Petru. ¶Qui tamen dicit in hoc cogitandū:quia Docto.non tangūt. ¶Si verò interueniat alius,vt procurator liberti vel similis:dicendum,q̄ sine dubio debeat petere veniam:quia debet cōsiderari persona liberti mādantis:& quia aliàs hoc edictū esset deluſoriū:quia libertus vel similis,semper ageret per procuratorē. ¶Insuper quæro circa prædicta,quid si dubitatur,cui sit petēda venia vel non.vtrū pendente hac disputatione sit venia petenda.¶Sol.dic q̄ non.ita not.Io.Petru.in l.sed si hac.§.prętor a't.ff.de in ius voc.& satis placet: quia si dubitatur,an propter aliquam causam venia sit petenda:puta,an iniuria sit grauissima qua patronus afficit libertū,vel quid simile,secūdū quod infrà dicam.poterit libertus in hoc iudicio esse,non petita venia.

76 ¶†Secundò quæro,quare exigatur dicta venia.Sol.text.est in d.§.prætor ait.ff.de in ius voc.vbi Prætor iubet,q̄ sine p̄missu suo prædictę personę nō vocētur in ius venia non impetrata: ne fortè famosa intētetur actio,quæ pudorem sigillet prędictarum personarū.¶Ad quod vide,quod statim dicam in iij̄.q.

77 ¶†Tertiò quæro,à quo sit petēda dicta venia:vtrū à parte,vel à iudice.¶Sol.tex.in d.l.iiij̄.§.prætor ait.ff.de in ius voc.probat q̄ sit petēda à iudice.ibi dum dicit,sine permissu meo.& ad idē l generaliter.eo.titu.ibi,sine iussu prætoris.Et sic patet, q̄ non est petenda à persona cōtra quam agitur:sed a iudice, vt dictis iuribus.Et hoc etiam probatur:quia in hac petitione veniæ nō exigitur partis citatio,vt statim dicam in versi.septimò quęro. ¶Et aduerte,quia quidam voluerunt,q̄ à solo prætore sit petenda.per iura prælleg.¶Sed Cy.in l.j.C.de in ius vocā.dicit, quòd cùm hoc sit iurisdictionis,quilibet magistratus potest illam concedere.per l.ea,quæ in princ.& §.j.ff.ad municip. ¶Et hanc opin.tenet Specu.in tit.de dol.& contu.§.restat.ver.item si hodie.licet Spec.habeatur ibi corruptè,vt dicit Ioā.Andr.& bene,& mihi placet dicta opinio:quia nomen prætoris positū in dictis iuribus,positum est generaliter pro quolibet iudice.sicut & aliàs nomen præsidis:vt l.j.de offi.præsi.& sequitur Ioā. And.ibi in addi.pro quo allego tex.in l.j.C.de in ius vocā.vbi tex.nō loquitur de prætore:sed de præside.

78 ¶†Quartò quæro,qualiter venia sit petenda.¶Sol.ex his,quæ superius dicta sunt: & quæ infra subiiciam arbitror,quòd hæc sit conueniens forma.pars enim,quæ agere intendit, formabit petitionem suam:& illam porriget coram iudice:& in fine petitionis dicet.& quia non est conueniens propter reuerentiam quam debeo B.patri meo,vel A.patrono.& sic de singulis, q̄ contra ipsum agam venia non impetrata:idcirco peto per vos & officium vestrum veniam mihi concedi,& impartiri. ¶Quintò quæro,vtrum venia sit petēda,tam per reum, quàm per actorem.& quando,& quibus casibus.Sol.dic, q̄ peti debet per illum,qui vult vocare prædictas personas priuilegiatas per viam agendi:non per viam excipiendi,vel se defendendi, quare licet conuentus faciat citari actorem pro causa expediēda,vel prosequenda:licet actor esset aliàs persona priuilegiata: non propterea est petēda venia.tex.est in l.libertus à patrono. ff.de in ius voc.Nam ille,qui originaliter est reus,non videt propria agere:ideo nō debet petere veniam.sicut in simili dicimus de petente reuocare tenutam,qui non dicitur agere:vt l.de pupillo.§.qui remissionem.& l.in prouinciali.§.seruo.ff.de oper.no.nunc.¶Aduerte tamen,quia prædicta videntur procedere in his,quæ non habent inclusum ius agendi.hoc voluit Bart.secundum quasdā lecturas in l.libertus à patrono.ff.de in ius vocan.Vbi voluit,quod tunc necessaria sit petitio venię:quod tamen videtur procedere,nisi esset talis exceptio quæ ex æquitate includat petitionem:quia tunc licet habeat inclusam petitionem:tamen nō videtur exigi petitio veniæ.¶Et ponitur exemplum in exceptione compensationis. aliàs autem,si exceptio habet inclusum ius agendi,requiritur petitio veniæ,vt dixi.facit l.quoniam Alexandrum.C.de adulte.

79 ¶†Sed tamen communis opinio Docto.est,q̄ etiam in cōpensatione exigatur venia,ex quo habet inclusum ius agendi:propter quod non permittitur excōmunicatis aut bannitis.de quo in c.cùm inter.j.de excep.& in l.fi.C.de eden.ita residet Iaco. Petru.in d.l.libertus.¶Sed tu dic,vt statim dicam.¶Vtrū autem filius patrem,vel libertus patronū,& sic de similibus,possunt reconuenire non petita venia.¶Glo.in l.libertus à patrono.sentit,quòd sic:& cum ea simpliciter transeunt Docto.

80 ¶†In cōtrarium videtur,quia si defensio,quæ habet inclusum ius agendi,nō permittit sine venia,vt supra dixi,fortius in recōuentione.Nec obst.titulus,qđ quisq; iuris &c.quia patron⁹ cōueniendo libertū sine venia,non facit ius vanum aut iniquum. ¶Nec obst.l.sed si hac.§.fui autem liberi.& quod ibi no.etiam in glo.ff.de in ius voc.quia illud ꝓcedit in casibus specialibus. ¶Sed circa hoc dicit Io.Petru.in d.l.libertus à patrono.aduertendum esse ad id,quod dixi de compensatione & reconuentione:quia si illa compēsatio est connexa de eadem materia cū conuentione,secundùm ea,quæ habentur in l.ij̄.& fi.C.de cōpensa,¶Et in reconnentione,quæ esset similiter de re cōnexa, quæ dicitur tunc habere virtutem exceptionis:& sic tunc proculdubio debet determinari vnà cum petitione,quòd hoc casu non est necessaria veniæ petitio.¶Sed tu vide de prædictis q. an quis dicatur tunc agere vel defendere.quæ latissimè dixi in c.sacris.j.de sen.excom.in xix.prin.arti.in v.q.princip.in secundo membro principali in vj.q.& ver.sequētibus quæstionib⁹. vbi latè tractaui de petitione reuocationis tenutæ restitutionis attentatorū,restitutionis in integrum,restitutionis spoliationū. restitutionis vxoris,restitutionis sententiæ nullæ.& ibi etiā dixi in xiij̄.q.dicti secundi membri,quid si intētatur cōdictio ex l.diffamari.C.de inge.manu.& ex l.Titia.ff.de accus,quæ tangitur per Moder.& maximè Ioan.Petr.in d.l.libertus à patrono. Vbi primò arguit,quòd nō sit necessaria petitio veniæ:quia libertus intentans dictam condictionem,non intendit agere:sed esse reus:ergo nō videtur necessaria petitio venię,per d.l.libertus à patrono.¶Sed in contrarium videtur veritas: quia in ipsa prima disputatione,q̄ detur terminus patrono ad agēdū:ipse libertus est actor:& prius prouocans:& ideo habent locū verba dicti Prætoris prohibentis ne sine venia &c.Nec obst.d.l. libertus à patrono.quia ibi patronus fuit prius prouocans: &

hæc opinio mihi placet.pro qua vide quod not.d.Nell⁹ in tra ctatu bānitorum.in ſecunda parte ſecundi temporis q.lxxix. & quod latius dixi in d.q.xiiij.in c.ſacris.& de reconuentione. vide quod ibi dixi q.xvj.& ſ.de mut.peti.in c.ij.in x.prin.arti cu.maximè in ix.q.& de exceptione compenſationis,an illam opponens dicatur agere, & qualiter,dixi in d.c.ſacris.in xix. prin.articu.in v.q.principali.in tertio membro.ver.ſecundo du bitatur circa prædicta,vtrum excommunicatus poſsit oppone re exceptionem compenſationis.

81 ¶†Sextò quæro,quo tempore ſit petēda hæc venia.Sol.dic,ꝙ requiritur in citatione fienda:ita vt non fiat citatio venia nō im petrata.quādo ergo vult citari facere libertus patronum,vel ſi milem:debet impetrare veniam:& prius non procedere ad ci tationē.Sed tamē per ſolam libelli oblationem ſine venia abſq; citatione non incidit libertus vel ſimilis in pœnam,ſeu libellus detur principi,ſeu prætori,ſeu iudici.Et ratio:quia iudiciū inci pit à citatione:non à libello:vt not.glo.Bart.Bal.& Docto.in l. j.& in rubri.ff.de in ius voc.& in rubri.C.de in ius vòc.Nam ci tatio,& nō libellus dicitur de proceſſu.de quo tamen latius di cam j.in articulo xxxj.

82 ¶†Septimò quæro,quid agere & cōſiderare debeat iudex,ſeu quam cognitionē adhibere in venia concedenda.¶Solu.dic,ꝙ debeat animaduertere ad petitionē:& illum diligēter examina re,ſi contineret cauſam ſeu actionem famoſam:vel ſigillantem pudorem parētis,patroni &c.debet illam reiȝcere:niſi ageretur propter grauiſsimam iniuriam illatam per illum,cui debetur re uerentia:illi,qui reuerentiam debet,vt in l.ſed ſi hac.§.prætor. ff.de in ius voc.¶Et nota ꝙ in tali cauſæ cognitione non requi ritur citatio conuenti.¶Ad quod vide quod latè dixi ſ.in vij. principa.articulo.verſicu.quintus caſus eſt in his, quæ preambula &c.

83 ¶†Octauò quæro,qualiter & quibus verbis talis venia ſit con cedenda.¶Solu.arbitror ſatis eſſe, quòd iudex admittat talem petitionem:quia eo ipſo quòd admittit,& committit citationē videtur concedere dictam veniam.arg.d.l.ſed ſi hac.§.prætor. Quod procedit indubitanter,quādo pars veniam petijt: & iu dex petitionē admiſit,& mandauit citari:quia iſta venia nō exi gitur à patre & patrono, & ſimilibus:ſed à iudice,vt ſ.dixi in verſic.tertiò quæro.¶Et ideò admittendo petitionem,videtur veniam concedere:quia qui vult conſequens &c.vt in l.ad lega tum.& l.ad rem mobilem.ff.de procur.ſicut in ſimili dicimus, quòd per proceſſum ad vlteriora videtur reiȝcere iudex excep tiones declinatorias,vt latius dicam in titu.de excep.& etiam fortè tangam in titu.de ord.cogni.Quid autem ſi pars non im petrauit veniam:ſed expreſsit ſe filium vel libertum &c.dic vt dicam in ſequenti quæſtione.Et ſi fortè iudex admiſit petitio nem cum clauſula,ſi & inquantum &c.tunc penderet validitas proceſſus vt arbitror,ex qualitate & ſubſtantia petitionis:quia ſi contineret cauſam,per quam nō eſſet admittenda,nō valeret proceſſus.de quo tamē dic,vt dicam in ſequēti quæſtione. Sed ſi illam non contineret,valeret proceſſus.pro qua concluſione faciunt,quæ dicuntur de dicta clauſula,ſi & inquantū.in l.ſi am bitioſa.ff.de decre.ab ordi.fac.& ibi per Bar.& etiam per Bart. Bald.& Ioan.de Imo.in l.ſi quando.ff.de lega.j.& per Bart.in l.edita.C.de eden.& Ioan.de Imo.in l.iudex poſtea.ff.de re iu di.¶Ad quod vide quod dixi de dicta clauſula in d.c.ij.ſ.de li bel.obla.articu.xx.¶Sufficit ergo admiſsio petitionis,& con ceſsio citationis.Item ſufficit ſola licētia procedendi:etiā abſq; eo,ꝙ ſpeciſice concedatur venia.¶Sed tamē iudex formaliter poſſet ſic dicere.Qui dominus iudex viſa dicta petitiōe,& ipſa diligenter examinata,& viſa petitione veniæ,conceſsit B.D.fi lio vel liberto &c.veniam per eum petitam,omni meliori mo do &c.Vel conceſsit licentiam citandi vel procedendi ſuper prædicta petitione,omni meliori modo &c.

84 ¶†Nonò quæro,vtrum teneat proceſſus geſtus venia non im petrata.¶Solu.Guli.in l.fi.C.de in ius voc.tenet,ꝙ valeat:quia petitio veniæ non eſt de ſubſtantia iudicij.quod patet:quia pa tronus poteſt remittere:vt l.quamuis.ff.de in ius voc.quod nō eſſet,ſi eſſet de ſubſtantialibus iudicij:vt l.prolatā.C.de ſenten. Ad quod vide quod dixi in c.j.ſ.de libel.obla.artic.v.& de lit. conteſt.c.j.articu.iij.& quod dicam in titu.de ordi.cogn.Et idē tenet Bart.in d.l.fin.& Guli.Iaco.& Cy.in d.l.quamuis.quod intelligit ibi Barto.ſi patronus comparuit,& proſecutus eſt,vt voluit tex.ibi dū dicit.debuit enim à principio opponere:aliàs videtur conſentire.ſecus ſi proceſſus eſſet factus contra contu macem,vel inuitum,vel ſi patronus non compareat,vt d.l.quā uis.in fi.& ff.ne quis eum,qui in ius voc.per totum.facit l.cùm vero.§.ſubuentum.ff.de fideicom.lib.& l.j.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.¶Item,quia iniuria non fit in volentem:vt in l.j.§.ad eò.ff.de iniur.¶Vult ergo Barto.quòd non comparente patro no citato,proceſſus ſit nullus.& idem de ſimilibus perſonis ci tatis non impetrata venia.¶Vnde cautus parens,ſocer,vel ſi milis,cui reuerentia debetur,ſine venia citatus non cōparebit: & ſic proceſſus erit nullus,ſicut in ſimili,quando quis citatur à non ſuo iudice.Quod placet Bal.ſi modo in citatorio exprima tur qualitas,propter quam appareat,quòd non debeat ſine ve nia comparere:ſecus ſi nō exprimatur:quia tunc deberet com parere,ſecundùm not.per Inno.& Doct.in c.præterea.j.eo.& in l.ex quacūq;.& ibi per Bar.tmaximè in repeti.ff.in ius vo can.vt eāt.¶Sed tu aduerte ſecundùm Petru.quia iſta qualitas inter parentes & filios,patronum & libertum,ſemper intelligi tur eſſe nota citanti & citato:vt l.optaui.ff.vnde cogna.& in l. de tutela.C.de in integ.reſti.mino.vnde licet talis qualitas non exprimatur in citatorio,tamen videtur,ꝙ teneatur comparere, vt dicit Io.Petru.ſed tamen Bal.debuit conſiderare dictū ſuum quantum ad formam proceſſus,quantum ad ipſum iudicē reſpectu ſententiæ,vel ignorantiæ:ſiue vt proceſſus reddat nul lus,quando iudex ex petitione ſciuit illam qualitatem:aliàs ſe cus.& ſic dictum Bal.fortè videtur verū,quo ad hoc,vt citatus teneatur,vel non teneatur comparere:ſed ſi non compareat eo caſu quo deberet:quia qualitas non erat expreſſa: vtrū valeat proceſſus,videtur eſſe dubiū,quamuis videatur poſſe mulctari propter iudicis contemptū.per tit.ſi quis ius dicen.nō obtē pe.& l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi.ex quo illa qualitas non erat nota iudici:ſed quantum ad libertum vocantem,& patronum vocatū,vel ſimilem,an teneat proceſſus,cùm vocās & vocatus ſciat qualitatem.Videtur fortè ꝙ non teneat,in fauorem illius vocantis,vt ſentit Bart.licet ſimpliciter loquatur ſine prædicta diſtinctione Bal.& ꝙ non teneat proceſſus pro citante,viden tur facere verba edicti prohibitoria.de quib⁹ in d.l.iij.§.j.ff.de in ius voc.vbi tex.dicit,ne quis vocet &c.& ſic reſiſtet vocan ti.& ideo actus videtur reddi nullus,per not.in l.non dubium. C.de legi.& in l.cùm lex.ff.de fideiuſ.x.diſt.c.vides.cum ſimil. & ideo etiā ſi prædicta qualitas non ſit expreſſa quantū ad vti litatem vocātis,cui eſt nota dicta qualitas,proceſſus non videt tenere:cùm prohibeatur vocare non impetrata venia:ſed tamē vbi qualitas aliàs non nota iudici exprimeret in citatorio:quia hoc caſu,citatio habet defectum formæ & erroris expreſsi, ſecundū ea,quæ habentur in l.j.C.quando prouo.nō eſt neceſ.& in l.j.C.de erro.calcu.& in l.cùm prolatis.ff.de re iudi.clarū eſt, ꝙ proceſſus non valebit.facit quod not.in l.quæſitū.ff.de re iu di.Ad quod vide quod dixi ſ.in v.prin.arti.q.xxj.& quod di cam j.in xxxj.arti.¶Pau.tamen de Caſt.in l.j.C.de in ius voc. ſimpliciter voluit,ꝙ ſi in petitione non apparebat de qualitate petendæ veniæ,& proceſſum fuit,ꝙ proceſſus nō valet.¶Ad uerte tamen:quia de iure cōmuni,cum patrono vel ſimili non comparente non proceditur ad litis conteſtationem:cùm ſit a ctus ambarū partium,& ſine qua ſentētia non valeret:vt l.pro latam.C.de ſent.& vt dixi in d.c.j.de lit.conteſt.in iij.articu.& ideò tunc non eſſet diſputandū de validitate proceſſus,ſed de ueniendum eſſet ad remedia prodita contra contumacem.de quibus dicetur j.in titu.de dol.& contu.Sed eo caſu quo proce di poſſet lite non cōteſtata,vel in caſibus ſpecialibus de iure cō muni,vel ex forma ſtatutorum:hoc caſu,vel non procedet cō tra patronum venia non petita:vel ſi procedetur, non valebit proceſſus propter prætoris prohibitionem.¶Vnde videt cō cludendum,quòd quando qualitas requirens veniæ impetra tionē eſſet expreſſa,ſine dubio proceſſus non valeret:ſed quā do non eſſet expreſſa,eſt maius dubium propter authoritatem Bald.& conſidera,quòd quando filius facit citari patrem,ſem per videtur cōtingere,quòd exprimatur dicta qualitas: quam uis hoc non ita contingat in alijs perſonis:ſed ſi citatus nō im petrata venia compareat,& non opponat de venia nō petita: tenebit proceſſus:quia licet verba edicti dicant,ue quis vocet ſine permiſſu meo:tamen intelliguntur,ſi citatus comparēs op ponit,vt voluit Bart.in l.j.§.ſublata.ff.ad Trebel.& per Doct. in l.nam & poſtea.ff.de iureiur.& mihi placet.¶Faciunt nota ta per Iaco.Butrig.& Bald.in l.vbi pactum.C.de tranſact.quia prædicta verba nō tollunt actionem ipſo iure:ſed tribuunt ius dilatoriè,vt not.Bald.in l.ij.C.de hæred.inſtitu.traditur in c.ſe des.& ibi per domi.Anto.ſ.de reſcrip.& per Bart.in l.omnes. C.de fund.patrimo.lib.xj.& in l.cùm lex.in fin.ff.de fideiuſ.& per Bald.in quæſtio.quæ incipit,Statuto cauetur.& in alijs ple riſq; locis de quibus latius dicam in titu.de excep.& eſt bonus text.in l.ait prætor.§.permittitur.verſicu.auditurum nō eſſe.ff. de minori.& latè not.Ange.in l.iij.ff.pro emptore.in lectura Paduana.facit etiam,quia vocatus ſine venia poteſt eſſe con tentus,& conſentire,vt d.l.quamuis.de quo dicam in xix.quæ ſtio.¶Sed ſi citatus comparet & opponit, proceſſus non te net, ſecundùm Bald.¶Dicit Ioannes Petrucius,quòd aut iu dex conſtito

dex constito de oppositione nō petitę venię pronunciauit, ex
presse vel tacitè procedēdo ad vlteriora: & patronus vel similis
nō appellauit, prout potuit secūdū no. in c. ex parte. & in c. di-
lecto. & in c. cū cessante. de appella. & per Spe. de excep. §. viso.
versi. propositis. & in tit. de appel. §. qualiter. versi. Item q̄ fa-
ciat. & tūc valebit processus. nec poterit amplius vnq̄ cotradi
cere. faciūt no. per. Bar. in d. l. ex quacūq̄. ff. si quis ī ius voca. nō
85 ierit. Est ergo tunc necessaria appel. ¶ †Decimò quæro, quę sit
pœna nō petentis veniā, eo casu quo est petēda. ¶ Solu. dic q̄
pœna est quinquaginta aureorū, vt l. penul. ff. de in ius vocā. &
insti. de pœna teme. litigan. §. fi. Et licet ille text. dicat, de quin-
gētis solidis: tamen aureus & solidus pro eodem ponuntur, vt
not. etiam dictis iuribus simul iunctis, & no. glo. j. x. quæstione
iij. in c. j. & Goffre. in c. finali, de iudi. Ioan. And. in additio. Spe-
cula. in titu. de instru. edi. §. porrò. versi. fina. Et intellige de au-
reis ex quibus septuagintaduo faciūt libram auri, vt l. quoties.
C. de susceptoribus & archariis, libro decimo. Et quid si talis
non posset soluere hanc pœnam, dic vt statim dicam in xviij.
86 quęstiōe. ¶ †Vndecimò quæro, in quibus causis p̄dicta pœna
committatur. ¶ Solutio, ex quo causa veniæ petendę fuit ne in-
tentet̄ actio famosa, vt dixi ſ. in ver. ij. q̄ro. & in ver. vij. quæro.
Videtur dicendum q̄ si in veritate petitio non continet actio
nem famosam q̄ non debeat habere locum pœna prædicta, ar.
l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patro. & c. cū cessante. j. de appel.
¶ Sed tamē hoc nō obstante, ego arbitror contrariū: qa iura sim
pliciter volūt q̄ p̄dictæ personæ nō possunt vocare in ius sine
venia: nec distinguitur quo ad ipsum vocantem, an iudiciū fue
rit famosum vel nō: sed hāc cognitionē dimittūt iudici, q̄ habet
veniā impartiri, vt dixi in d. q. iij. & vij. vnde arbitror q̄ pœna
cōmittatur, etiā si intentetur iudiciū nō famosum, vel q̄ nō sigil
let pudorem patris, patroni, vel similis. ¶ Sed dubitari posset,
quid in causis spiritualibus & dependentibus ab ipsis, an filius
possit agere contra patrem nō petita venia? dubium facit c. si an
nū. de iudi. lib. vj. vbi in talibus causis, filius videtur habere inte
gram personā: quia in eis non attenditur patria potestas, vt ibi.
¶ Sed tamē ego arbitror idem esse: qa causa veniæ nō est patria
potestas: sed reuerentia paterna, vel similis: quę nō cessat ꝓpter
causam spiritualē, vnde etiam emancipatus debet hanc reueren
tiam, vt dixi in prima quæstione, & tangam in q. sequenti. Sed
si daret̄ casus in quo talis reuerentia cessaret: tūc bene arbitror,
q̄ non esset necessaria petitio venię per ea quę dicam in q. xix.
¶ Et prædicta notabis: qa nō tanguntur per docto. ¶ Duodeci
mò quæro, quis teneatur ad dictam pœnā, & cui debeat appli-
cari, & sic quis possit ad illam agere. ¶ Solu. quo ad primū, tex.
in l. penul. ff. de in ius vocan. vult̄ q̄ teneatur qui contra edictū
prętoris fecit: quare omnes personę specificè cōtētæ in edicto
prętoris, & in ipsius edicti declaratiōe, & ícluse in l. generaliter
ff. de in ius vocan. de quibus latè dictum fuit in q̄o. istius xxvj.
prin. quæstione tenetur dicto edicto & ad dictam pœnam: sed
aliæ personæ expresse vel tacitè nō ānotatæ in d. edicto, nō te-
nētur ad pœnā p̄dictā quamuis fortè nō possint in ius vocari
ab his, qui eas vocauerūt secūdū ea, quæ latius dixi de personis,
quæ nō possunt in ius vocari. ſ. in v. prin. arti. q. xvij. in xviij. fal
lentiis ibi positis. & in pluribus q. sequētibus. Et hoc tenuerūt
glo. Bar. & Docto. in l. fi. ff. de in ius vocā. & Spe. in titu. de do.
& cōtuma. §. restat. ver. sed & vocās. ¶ Sed circa prædicta q̄ro
de notabili quæstiōe. pone, filius in potestate cōstitutus vocauit
patrem in ius non impetrata venia, vtrum incidat in pœnam.
¶ Solutio. Docto. specificè nō tangunt: sed Spe. videtur sentire,
q̄ nō per ea, quæ statim dicā in ver. xvj. quęro in tractatu de po
sitionibus fiendis per actorem, ad suam intentionē inter quas
Specu. dicit q̄ pater ponat q̄ emancipauerit filium quasi cen-
seat q̄ nō emancipatus nō incidat in pœnam. ¶ Ego verò arbi
tror distinguēdum q̄ aut filius agit cōtra patrem in casibus in
quibus potest agere scdm ea, quæ dicunt̄ in l. lis nulla. ff. de iu.
Et hoc casu incidit in pœnam. ¶ Aut loquimur in casibus, in q̄
bus filius non pōt esse in iudicio cōtra patrem: & tūc est maius
dubiū per ea, q̄ superius dixi: qa ex quo iste reperit̄ prohibitus
ex alia causa agere cōtra patrem. si agit, nō incidit in pœnā: sed
tamen cōtrarium arbitror, eo q̄ iste facit cōtra duplicē prohi-
bitionem, Primò qa est causa, quā nō pōt intentare cōtra patrē.
¶ Secundo qa adest reuerentia paterna, ꝓpter quam debet pe-
ti venia, quæ ratio semp vrget. facit qđ dixi ſ. inver. primò q̄ro.
87 ibi, Et si filius &c. ¶ †Aduertendum tamē q̄ licet citans contra
edictum prętoris nō impetrata venia incidat in pœnam: tamē
ad prædictam pœnam nō tenetur ipsius hęres, vt est tex. in l. pe
nul. ff. de in ius voc. quod intellige, nisi lis debito tempore fue-
rit contest. contra defunctum, vt l. j. C. ex delic. defunc. & ibi vi
de de materia. ¶ Quo ad secundum, cui applicari debeat dicta
pœna, & quis ad illam agere possit, dic q̄ debet applicari voca
to in ius sine venia, & non fisco: vt est tex. in l. fi. ff. de in ius vo
can. & iste potest ad dictā pœnā agere. vt ibi, & in l. ij. C. de in
ius voc. Et sic patet, quòd prædicta actio non est popularis: vt
d. l. fi. & in l. si libertus. eo. tit. & ibi habes, quòd quamuis filius
sit in potestate, si tamen vocatus sit à liberto sine venia: & pa-
ter sit absens, potest filius agere contra libertum ad dictā pœ-
nam. & ad idem tex. in l. si longius. ff. de iudi.
88 ¶ †Tertiodecimò quæro, intra quantū tempus possit peti pœ
na prædicta. ¶ Sol. dic, quia actio est honoraria, hoc est à prætо
reintroducta, tali actioni præscribit̄ anno: vt d. l. pe. ff. de in ius
voc. facit Insti. de perpe. & tempo. act. §. j. & l. in honorariis. ff.
de actio. & oblig.
¶ Quartodecimò quæro, qua actione petatur dicta pœna.
¶ Solu. dic, quòd actione in factum. ita tenet Specu. vt patebit
ex his, quę dicam in sequenti q. faciunt not. in l. si quis id quod.
ff. de iurisdi. om. iud. & ibi tenet idem Io. Petru. qui etiā idem te
net in l. penul. ff. de in ius vocan.
¶ Quintodecimò quæro, qualiter ad dictam pœnam formetur
libellus. ¶ Sol. Specu. in tit. de do. & cōtu. §. restat. ver. sed & vo
cās. sic format libellum coram vobis &c. Ego N. filius &c. ago
contra A. &c. qui me patrem vel patronum &c. vocauit in ius
sine venia à prætore, potestate, vel iudice impetrata. in qua vo-
catione lis fuit contestata: quare peto ipsum puniri, seu cōdēna-
ri in cccc. aureis. & ad hoc propono actionem in factū ex edi
cto de in ius voc. per l. ij. C. de in ius voc. & l. pen. ff. eo. tit. & In
stit. de act. §. pœnales. secundùm Spec. ibi. Sed aduerte: quia nō
est necessarium illud nomen actionis. ad quod vide, quod latè
dixi in c. ij. ſ. de libel. obla. in xij. princip. articu. q. xj. ¶ Et vtrū
sit subiungere necessarium, q̄ si nō potest soluere in re, luat cor
pus. dicam infra statim in xviij. q.
¶ Decimosextò quęro, quæ & quales debeāt fieri positiones,
tam ex parte actoris ad fundandā intentionem suam, quàm ex
parte rei ad defensionē faciendam. ¶ Solu. quò ad positiones
actoris, Spec. dicit eas sic formādas. ¶ Pono, q̄ sum pater tuus,
vel patronus, vel similis &c. vt l. iij. §. j. & l. adoptiuū. ff. de in ius
voc. Item pono, quod es filius meus, vel libertus &c. Item, q̄ te
emācipaui: aliàs nō posses patrem conuenire: etiā petita venia:
vt l. fi. C. de in ius voc. & l. lis nulla. ff. de iudi. ¶ Item q̄ fuisti cō
questus iudici de me. Item q̄ misit pro me. Item, q̄ dedisti con
tra me libellum reclamationis, vt in c. j. de libel. obla. Itē q̄ hoc
fecisti venia non petita. Item q̄ in prædicta causa fuisti litē cō-
testatus. ¶ Reus verò sic facit positiones. ¶ Pono, quòd feci te
coram iudice vocari, & impetraui veniam. Item q̄ solùm dedi
libellum. Item q̄ dedisti ante litem contestatā, & sic pœna non
fuit cum effectu commissa, vt dicam in xix. q. ita dicit Spec. in
tit. de do. & cōtu. §. restat. ver. sed & vocans. ¶ Tu verò pro in
structione formandarum positionū vide, quæ latissimè dicam
in tit. de cōfes. in materia positionū. ¶ Sed specialius quantū ad
materiam nostram considera diligenter, vt ex parte actoris con
cludas respectu qualitatis personę suę, & formæ impetrationis
veniæ non seruatę, & actorum celebratorū in iudicio, & aliorū
quæ necessariò concludant ad pœnam imponendam. secundū
ea, quæ superius dicta sunt. ¶ Ex parte verò rei etiam cōsiderā-
da est qualitas personę suę, & personæ agētis. & impetratę ve-
nię, & pœnitentie debito tempore factæ, & aliorū, quę conclu
dunt ad excusationē pœnę secundū ea, quę superius dicta sunt.
& maximè etiam secundùm ea, quę statim dicentur in q. xix.
¶ Vnū tamen singulariter pondera ex his, quæ dicit Spec. per
quæ videtur, q̄ si filius sit in potestate, & agit contra patrē, non
incidat in pœnam. ¶ Ad quod vide quod dixi ſ. in ver. duode-
cimò quæro.
89 ¶ †Decimoseptimò quęro, quis iudex possit hanc pœnā im-
ponere. ¶ Solu. dic, q̄ aut loquimur de pœna quinquaginta au
reorū. & illam potest imponere quilibet iudex: etiā habens sim
plicem iurisdictionem, & sic defensor ciuitatis potest illam im-
ponere, petitur enim iure actionis. & sic deseruit iudicis officio
mercenario. ¶ Aut loquimur de pœna corporali, quę venit im
ponenda in defectum pecuniarię, de qua in sequēti quęstio. &
illam imponit pręfectus: vt l. fin. ff. de in ius voc. quia talis pœ-
na venit imponenda iudicis officio nobili. & sic potius iure im
perij, q̄ simplicis iurisdictionis, secundùm Bal. in d. l. fin. Et sic
ad eam imponendam requiritur, q̄ iudex habeat imperium, &
gladij potestatem. ad quod vide quod latè traditur per Bart. in
l. Imperium. ff. de iurisdi. om. iudi. & quod dixi in c. ad liberan-
dam. de Iudęis. q. iij.
90 ¶ †Decimooctauo quęro, quid si cōuentus ad pœnā pecunia-
riam non potest illam soluere, quid agendum sit.
¶ Solu. dic, q̄ debet castigari. & sic luere in corpus: vt d. l. fi. ff. de
in ius vocan. Et dicit Ange. in l. penul. eo. titu. quod talis casti-
gatio debet esse leuis, & modica. text. tamen nihil de hoc dicit:

sed simpliciter loquitur. & sic videtur esse arbitraria: vt l. hodie. ff. de pœn. & l. nemo martyres. C. de sacrosan. ecc. & quod dixi in c. super his. j. de accus. & in c. de causis. s. de offi. dele. & quod traditur ff. de crimi. stel. & in titu. de extraord. crimi. per totum.

¶ Videtur tamē, q̄ debeat esse leuis: quia quælibet minima pœna corporalis est maior qualibet pecuniaria: vt l. in seruorū. §. fi na. ff. de pœnis. & in hoc esset diligenter consideranda qualitas personæ. per l. ñ. C. vt nemo priua. ¶ Et ex prædictis apparet, quòd venire contra præfatum edictum prætoris de non vocā do in ius sine venia, non dicitur esse leuis abusio: quia si esset le uis, in defectum pecuniariæ non imponeretur pœna corpora lis, vt singulariter not. Bal. in l. quicunq;. C. de fer. fugi. & Ioan. Petru. in d. l. fin. & in l. si quis id quod. ff. de iurisdi. omn. iudi.

¶ Et aduerte, quia post solutam pœnam corporalem, videlicet post castigationem: quis cōsequitur plenam liberationem. ad eò, quòd licet postea peruenerit ad pinguiorem fortunam, non tenetur ad pecuniariam pœnam, vt voluit singulariter glos. in c. sicut dignum. j. de homici. & in regula, peccatum. de reg. iur. lib. vj. tenet Io. de Imo. in c. Odoardus. j. de solu, dixi in c. ad li berandam. j. de Iudæis. q. ñ.

91 ¶ † Et nota q̄ Bal. in d. l. fi. quærit, cuius sit electio in dicta alter natiua solutionis quinquaginta aureorum, vel luēdi in corpus. Et arguit pro vtraq; parte, allegādo glo. in l. quòd si minor. §. si seruus. ff. de mino. Sed ipse Bald. inepte & male loquitur: quia tex. ille non ponit pœnam alternatiuè. quo casu, locus esset dis putationi, cuius esset electio. de qua materia late dixi in c. sicut Iudæi. j. de Iudæis. prosequendo quatuor membra.

¶ Primum, quando verba diriguntur ad partem.

¶ Secundum, quando ad iudicem.

¶ Tertium, quando sumus in dubio.

¶ Quartū, quando respectu vnius pœnæ, verba diriguntur ad partem: sed respectu alterius, diriguntur ad iudicem, vide omni no ibi. ¶ Sed in d. l. fin. pœna illa corporalis non ponitur alter natiuè: sed subiunctiuè, seu subrogatiuè: si puniendus inopia di gnoscitur laborare: & ideò non est locus electioni. vnde non posset ille, qui esset soluendo, velle subire castigationem, vt eui taret pecuniariam pœnam.

¶ Primò, quia vt dixi l. illa non loquitur alternatiuè.

¶ Secundò, quia tēderet in præiudiciū eius, cui debet applicari.

¶ Tertiò, quia cùm nō sit dominus membrorū suorū. l. liber ho mo. ff. ad l. aquil. non videt, q̄ illā possit eligere: nisi aliud etiam iure colligatur. ¶ Ad hoc ergo, vt talis pœna corporalis possit subrogari in locū pecuniariæ, cùm sit subsidiaria, debet cōstare illū non posse soluere pecuniariā. ¶ Et sic videtur, q̄ per iudicē debeat fieri inquisitio de bonis illius, per nuncios referētes nō reperire bona, quibus possit solui pœna pecuniaria: sicut aliàs in probatione negatiuæ dicimus, vt tradit Bart. in l. in illa. ff. de verb. obli. dixi late post Inno. in c. super his. j. de accus. Sed ma gis proximè ad casum nostrū, vide per Io. And. in c. ñ. j. de sol. & per Bal. & latius per Saly. in auth. sed hodie. C. de actio. & ob lig. & per Bar. & Io. de Imo. in l. decē. C. de verb. obli. Traditur etiam in l. magis puto. §. ne tamē. ff. de reb. eo. Et an sint necessa rij duo nuncij, vel sufficiat vnus nuncius. vide in l. satis notum. C. in qui. cau. pig. taci. contraha. ¶ Et prædicta notabis ad statu tum, q̄ imponeret pœnam corporalem eo casu, quo nō posset solui pecuniaria. ¶ Et aduerte: quia hoc casu relaxaret fideiusso ribus. ita not. singulariter Bart. in l. item liberatur. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. quia satis dicitur soluendo esse, qui dat fide iussores idoneos: secus si statutum diceret, q̄ debeat soluere in tra decem dies. & si non soluet, castiget, seu luat in corpus: quia tunc non relaxaretur fideiussoribus: sed ad euitandū carcerem esset necessarium depositū secundum aliquos. Sed alij volunt, q̄ etiam non sufficit depositum. de quo per Bar. & Io. de Imol. in l. ñ. ff. de publi. iudi. sed omitto: quia non est materia nostra. sed vide, quæ late dixi in c. veniens. j. de accus. in ñ. mēbro prin ci. in iij. & vj. q. & per Io. Petru. in d. l. fi. ff. de in ius vocan.

¶ Est ergo conclusio, quò ad terminos nostros, quòd nō est in electione debentis soluere, si vellet luere in corpus. quod videt verum, secundum aliquos, nisi statutū diceret. soluat centū intra decem dies, & si non poterit soluere, luat in corpus: quia hoc ca su, si non soluit intra terminū, videtur non potuisse: quia quæli bet etiā minima pœna corporalis est maior, quàm quælibet pe cuniaria, vt s. dixi. vnde ex quo statutū posuit terminum, videt considerasse, q̄ ille non potuerit soluere, ex quo nō soluit intra terminum. & sic per hanc viam non soluens quodāmodo vide tur posse eligere pœnā corporalem: sed hoc non obstāte, idem videtur dicendū: quia posset contingere, q̄ haberet bona suffi cientia: & tamen non posset soluere intra terminū eò, quia in tra illum terminū nō reperit emptorem, vel aliàs: si haberet no mina debitorum, quæ non posset intra illum terminū exigere. & sic etiam hoc casu videtur necessaria inquisitio per iudicē: vt alia bona vel nomina intra terminum subhastentur: vt videat, an possit soluere: & tunc si nō reperitur pecunia necessaria ad solutionem, luet corpus. sed si hoc nō fieret, licet laberetur termi nus, non posset propterea iudex imponere pœnam corporalē ex quo sibi non constat q̄ non potuerit soluere: cùm ex eo so lo, q̄ non soluerit, non const. t, nisi fortè pœna corporalis esset multū grauis: puta, mortis, vel mutilatiōis pedis, manus, vel lin guæ: quia tunc videtur quædam violēta præsumptio, quòd ex quo non soluit, non potuerit soluere: ex qua violenta præsum ptione absq; alia inquisitione potentiæ soluendi, videtur iudex posse condēnare ad pœnam corporalē. arg. c. afferte. j. de præ sump. faciunt not. per Bal. in l. sciant cuncti. C. de proba. & per Dy. in tract. de quæstio. secus si pœna corporalis esset leuis, vt fustigatio, vel similis, quam sæpenumero homines vilis condi tionis potius vellent pati, quàm soluere pœnam pecuniariam: etiam paruam, vt docet experientia, secundū Ioan. Petru. in d. l. fi. quæ opinio videtur mihi satis iusta, & rationabilis. faciunt ad prædicta not. per Bar. in d. l. item liberatur. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. ¶ Et nota prædicta, quia quotidiana & singularia sunt.

¶ Et ad prædictam materiam, an & quando qui nō potest luere in ære, debeat luere in corpus. & an iudex vel pars possit eli gere, & quid si esset transactum tempus soluendi. vide quæ la tissimè dixi in d. c. ad liberandā. j. de Iudæ. vbi habes multa sin gularia. & quod dixi in c. qualiter. j. de accus. in xiij. princ. arti. q. xv. versi. Item quæro, quid si statutū. Et quæ dixi in d. c. sicut Iudæi. j. de Iudæ. ¶ Sed quæro iuxta prædicta vtrū sit necesse, q̄ in libello petatur quòd inquantum non possit soluere pœnā pecuniariam luat in corpus. ¶ Sol. Cy. in l. si non conuicij. C. de iniur. q. xvj. in simili tenet, q̄ non est necesse, q̄ petatur in libel lo: quia venit incidenter iudicis officio. & idem tenet Bald. in l. fi. ff. de in ius voc. ¶ Ego arbitror, q̄ aut est talis iudex, qui po test imponere vtrāq; pœnam: & tunc potest quis in eodē libel lo petere quinquaginta: & si non posset soluere, potest petere per officiū iudicis, q̄ luat in corpus. secus si iudex corā quo pe titur non posset imponere pœnam corporalem, vt dixi in præ cedenti quæstio. & vide ad hanc materiam quæ dixi in c. ñ. s. de libel. obla. arti. xij. q. xvj. ver. quinta regula est.

93 ¶ † Decimonono quæro, qbus ex causis prædicta pena cesset. ¶ Solu. dic, quòd cessat varijs & plurimis ex causis.

¶ Primò, si vocatus non venerit: vt l. quamuis. ff. de in ius vocā. & ratio est: quia vocatus nō potest se fundare super vocatione in qua fuit contumax: vt not. singulariter Bart. in l. sepulchri. ff. de sepul. viol. & in l. vbi cœptum. ff. de iudi. ¶ Item secundò fa cit: quia sicut circunducitur citatio quando citatus non compa ret, vt in l. & post edictum. §. circunducto. ff. de iudi. ita quādo vocatus non comparet ad vtilitatem vocati.

¶ Tertia ratio est, quia vbi persona priuilegiata citata non com paret, processus est nullus: vnde satis est sibi. & ideò pœna alia non incurritur, cùm annullatio actus dicatur pœna: vt in l. ne mo martyres. C. de sac. sanc. ecc. & ibi per Bald. & per eum in l. non dubium. C. de legi. & per Ioan. And. in c. dispendia. de re scrip. lib. vj. & per Do. meum in c. cognoscentes. s. de consti. & per glos. in Cle. j. de rescrip. & ibi dixi.

¶ Secundò cessat prædicta pœna, si persona priuilegiata nō in uita, sed volens vocata sit. tex. est in d. l. quamuis. quoniā volen ti nō fit iniuria: nec infertur dolus vel metus: vt l. cùm donatio nis. C. de transact.

¶ Tertiò cessat pœna prædicta, si vocans sine venia pœniteat, & actionem amittat: vt d. l. quamuis. Debet ergo esse pœniten tia, non vt renūciet instantiæ: sed vt cadat à lite: quia si solùm te neretur renunciare instantiæ parum prodesset patrono, ex quo posset iterum inchoare. debet ergo actionem remittere. secun dùm l. postq̄ liti. C. de pac. ¶ Et ista est cōmunis opi. licet qui dam dicant, quòd amittat solùm instantiam.

94 ¶ † Sed circa hunc casum dubitat, vsq; ad quantū tēpus admitta tur penitētia. ¶ Sol. glo. & Doct. sunt varij. Et qm̄ in simili materia ego tractaui plenè de hac pœnitētia ī c. si diligēti. s. de fo. cōpe. vbi etiā tractant glos. & Doct. ideo instituerā hic omittere & remittere ad ibi dicta. ¶ Verùm: quia Io. Petru. quò ad ar ticulū nostrū plenius tractat in d. l. quamuis. vbi etiam plura di cit faciētia ad materiā per me tractatā in d. c. si diligenti. idē hic, quare formaliter referā. Et sic ex his, q̄ ibi dixi in gl. sup verbo perdāt. & ex his, q̄ dicā hic, habebis plenè tractatā hāc materiā. Dic ergo secūdū gl. in d. l. quāuis. & in l. in crīali. C. de iurisd. om. iud. q̄ hęc pœnitētia locū habet vsq; ad finīam. & idē tenet Cy. in d. l. in crīali. & etiā Bar. ibi, sed extēsius & firmius in l. ampli⁹ nō peti. ff. rē ra. hab. p l. Papinian⁹. §. meminisse. ff. de inoffi. test. & l. q cū maior. §. accusasse. & l. in seruitute. §. petijsse. ff. de bo. lib. & ī l. alia cā. C. de his q̄. vt īdig. ¶ Nec ob. secdm Bar. l. j. C. de

plus peti.

plus peti.qa ibi interuenit dupl ex dolus.& ideò ibi ſolũ admittitur pnĩa vſq; ad litem conteſt.Sed ipſemet Bar.in d.l.q̃uis.in q̃buſdã lecturis vr̃ variare, & tenere,q̃ in caſu d.l.q̃uis. & ſimilibus,licitũ ſit pœnitere vſq; ad li.cõte.& non vltra.¶ Sed forte lecturę ſuę ſunt mẽdosę cũ in l.amplius nõ peti.plenè & firmiť affirmet,q̃ licitũ ſit pœnitere vſq; ad ſnĩam.¶Sed in contrariũ, q̃ ſolũ licitũ ſit vſq; ad litẽ conte.eſt glo.in c.ſi diligenti.in terminis illius c.& l.in criminali.& hoc tenẽt ibi Io. An.& d.Ant.¶Mouẽtur:qa vbi mora cõmittiť ante litẽ cõteſtatẽ, terminus purgandi morã ſolũ durat vſq; ad cõteſtationẽ.ſecus vbi cõmitteť mora poſt cõteſtationẽ:qa tũc durat vſq; ad ſnĩam, vt ĩ l. ſi maior.C.de trãſac.ſic ergo ĩ ſimili dicẽdũ eſt in pœna,q̃ ſi illa cõmittať ante litẽ cõteſtatã,prout eſt in caſu noſtro,in quo per ſolã vocationẽ quis illã vr̃ incurrere, vt in l.libertus à patrono, & in l.pe.iuncta l.iiij.§.prętor ait.ff.de in ius voc.ergo pnĩa nõ durat,niſi vſq; ad cõteſtationẽ vt habetur in l.ſi inſulã.ff.de ver. ob.in materia purgatiõis morę de qua etiam traditur in l. & ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.& per Io.de Imo.in c.potuit.j.de lo.Bal. etiam in d.l.in criminali.ſequiť hãc opi.per prędictã rationẽ, & rñdet ad leges allegatas in cõtrariũ p Bar.q̃ loquuntur in materia,in qua leges cõſiderauerunt effectum iudiciĩ:prout põt videri in d.§.meminiſſe.vbi conſiderauerunt ne ſubuertatur effect⁹ taſtamẽti:& ideò pœnitẽtia habet tũc locũ vſq; ad ſnĩam.qa l. vr̃ eſſe cõtenta,q̃ ille finaliter non inſiſtat vt ſententietur cõtra teſtamentum.& ſic in aliĳs ſimilibus iuribus.ſ.allega.per Bar. videlicet in.§.accuſaſſe.& ĩ §.petĩſſe.ſed in caſu nr̃o,& ĩ caſu d.l.ĩ criminali.pœna cõmitteť ꝓpter vexationẽ,q̃ habuit effectũ à prin.per dictam vocationẽ.nam in l.in criminali.habuit effectũ eò ipſo q̃ reus vocatus fuit in foro vetito:& ſic in caſu noſtro eò ipſo,q̃ nõ adhibita debita reuerentia vocauit in ius ſine venia.¶Sed Io.de Imo.in d.c.ſi diligenti.dicit q̃ æquior eſſet illa ſnĩa,quę in pœnis eſt mitior.vnde dicit,q̃ vſq; ad ſnĩam ꝓteſt pœnitere,dicit tñ q̃ ꝓpter authoritatẽ gl.& Io. An.q̃ canoniſtæ tenuerũt,q̃ ĩ foro eccleſiaſtico admittať pœna ſolũ vſq; ad lit.conte.Legiſtę verò q̃ vſq; ad ſnĩam.vnde minimè ſunt mutanda &c.vt l.minimè.ff.de leg.facit gl.in c.ĩ.de arbi.lib.xj.Sed Io.Pet.in d.l.q̃uis.dicit,q̃ licet in foro eccleſiaſtico non videať inſiſtendum,ꝓpter p̃dictas authoritates,tñ in terris Imperĩ vr̃ maximũ dubium: quia contra glo. iuris ciuilis.& contra Cy.& Bar.fortiſsimè obſtat qđ dixi ſ.ſecũdũ Bal.¶ Et ſi teneres opi. glo.de qua in d.l.q̃uis.q̃ dum text.dicit actionem remittat. q̃ intelligatur de inſtãtia,nõ poſſet ſtare aliquo modo p̃dicta opi. q̃ ſolũ vſq; ad conteſtationẽ litis admitteretur pnĩa eò q̃ ante litis cõteſtationẽ nõ dicitur adhuc eſſe inſtãtia,vt l.ꝓperãdũ.C. de iudi.dixi in c.pe.ſ.de iud.viĳ.prin.ar.ergo nõ poſſet remitti inſtãtia,quæ nõ eſt,vt l.decem.ff.de ver.ob.& per cõſequẽs de neceſsitate intelligeretur admittendam eſſe pnĩam vſq; ad ſententiam,prout voluerũt glo.& Bar.¶Sed veritas eſt,q̃ debet remitti actio,& nõ inſtãtia.vt,ſ.dixi in ver.iĳ. ceſſat.& j.ſubñciã. Sed pro Barto. bene facit: qa in pœnis legalibus,mitius agitur, quàm in pœnis hoĩs,vt l.celſus.ff.de arbi.& ſic largius conſequtur pœnitẽtia & ſic nõ obſtat l.maior.quia illa loquiť in pœna hominis,Item pro Bar.facit:qa prædicta pœna eſt legal.& ipſa l.concedit hanc pœnitentiam,vt dicit gl.in d.l.q̃uis.quam pœnitentiã & remiſsionem,ſi lex ipſa nõ cõcederet, nõ diceremus habere locum poſt pœnam incurſam:quam vocãs iam incurrerat per ſolam citationem factam ſine venia,contra prætoris ꝓhibitionem, qđ eſt notãdũ ad ſtatuta imponẽtia pœnã ꝓpter aliqđ factũ:qa ipſa incurſa,ſeu cõmiſſa, nõ eſt locus pœnitẽtie: niſi ſtatutum aliter prouideat.faciunt no.in l.iĳ.§. qđ autem.ff. qđ quiſq; iur.& qđ ibi traditur in glo.

¶Item pro opi.Bar.facit:qa ex quo libertus vel ſimilis,ſi vult pœnitere,neceſsitatur remittere actionẽ,vt dixi,non eſt inconueniens q̃ iſta pœnitentia duret vſq; ad ſententiam, ex quo p remiſsionem actionis patrono ſatis plenè ſubueniatur.¶ Aduerte tamẽ:qa iſta actio non cadit in cõſideratione terminorũ d.l.in criminali.C.de iuriſdi.om.iud.Et profectò argumenta p̃dicta ſatis ſunt perſuaſiua.ſed leges allegatę per Bar.ꝓ ſua opi. magis aſtringere videntur.¶ Sed contra prædictam opini.facit quia iniquũ videtur in caſu noſtro,& etiam in terminis d. l.in criminali.in quibus iura abhorent principium vocationis propter irreuerentiam, & anfractionem,ſiue vexationem,q̃ ꝓmittur pœnitentia vſq; ad vltimum terminum,quo poteſt fieri vocatio.& ſic vſq; ad ſententiam,delicto quaſi conſummato & cõtinuato.vnde nõ videtur aliqua ęquitas,q̃ talis purgatio admittatur vſq; ad ſententiam ratione prædicta: quæ ratio ceſſat in iuribus allegatis per Barto. quia licet in illis, quis videatur accuſaſſe,etiam à principio non expectato fine iudiciĩ eò ipſo,q̃ nomẽ rei receptum eſt inter reos,vt ff.de publicis iudiciĳs.in l. is,qui reus.& C.qui accuſare non poſſ.in l.neganda.tamen hoc non obſtante admittitur pœnitẽtia vſq; ad ſententiam,vt in d. §.accuſaſſe.& in d.§.petĩſſe.tamen adhuc dicebat Bal.reſponderi poſſe,quòd in illis legibus non conſideratur accuſatio,vexatio,vocatio propter ſe principaliter:ſed propter finem, quẽ finem cùm pars non expectet:ſed pœniteat,parcitur pœnitẽti.& ſic propter iſtam rationem videtur dicendum,quòd in caſu.l.in criminali.ſolùm admittatur pœnitentia vſq; ad conteſtationem litis.

¶Quod etiam adiuuatur per l.j.C.de plus peti.vbi dicitur, q̃ vſq; ad litis conteſtationem parcitur pœnitenti,& non vltra. de quo in ca.j.j.de plus peti.¶Nec videtur obſtare reſponſio Bart.ex eo,quòd ibi ſit duplex dolus:quia ſicut in terminis noſtris requiritur ad commiſsionem pœnæ,ſeu ſufficit vocare in ius ſine venia:ita etiam in d.l.in criminali.& in c.ſi diligenti.& ſic non obſt.q̃ ibi videatur eſſe duplex dolus:quia etiam in terminis prædictis videtur eſſe duplex dolus.& in c.ſi diligẽti.& in l.in criminali.vnde ſicut in d.c.j.non admittitur pœnitentia, niſi vſq; ad litis conteſtationem commiſſa iam pœna:ſic etiam dicendum in d.l.in criminali.& etiam in terminis noſtris,cùm iſtæ leges non exprimant,nec declarent vſq; ad quod tempus admittatur dicta pœnitentia.& quamuis in terminis noſtris videatur,q̃ non ſolùm conſideretur reuerentia contra quam fieri dicitur ab ipſo principio propter citationem,ſed etiam videatur conſiderari effectus & finis,ne patronus aut ſimilis damneť actione famoſa,propter quam rationem videatur dicẽdum, q̃ locus eſſet pœnitentiæ vſq; ad ſententiam,per d.§.meminiſſe. & §.accuſaſſe.& §.petĩſſe.tamen ex quo eſt duplex ratio, & quælibet eſt æquè principalis.videtur,q̃ vna ſufficiat ad impediendam pœnitentiam poſt lit.conteſt.videlicet,ipſa reuerẽtia contra quam dicitur eſſe cõmiſſum propter primam vexationem,& vocationẽ:& commiſſus eſt effectus pœnæ.vnde ſolũ admittetur pœnitentia ante litis conteſt.Et ſic attẽta hac ratione,quæ ſufficit ſecundũ not.Inſtit.de nup.in §.affinitatis.& in l.liberorũ.§.notantur.ff.de his,qui not.infa.de quo dixi in c.cũ ceſſante.j.de appel.meritò non videtur admittenda pœnitẽtia vſq; ad vltimum finẽ vexationis.Quantũ verò ad prædictã l. in criminali,opinio Canoniſtarũ videtur eſſe magis aperta, qa ibi vna tantũ ſubeſt ratio,ne quis vexetur corã vetito tribunali:& ſic in puncto iuris opinio Canoniſtarũ videtur potius ſeruanda:etiã in foro ſeculari,ſecũdũ Ioã.Petru.qui tamẽ dicit cogitandũ eſſe.Et profectò quæſtio eſt ſatis ambigua & diſputabilis.¶ Et coniunge prædicta ad ea,quæ dixi in d.c.ſi diligẽti. ¶Sed aduerte:quia contra prædicta ego fortiter oppono:quia ſ.in præcedenti ver.pro ſecunda excuſatione à pœna,ego dixi q̃ ſi perſona priuilegiata volẽs & nõ inuita,fuit vocata,q̃ pœna eſſet,vt ſ.ſtatim dixi,q̃ hic vt vocans non incidat in pœnã, neceſſaria eſt penitentia ante litis cõteſtationẽ,ſecundũ opi.Canoniſtarũ,vel ante ſententiã,ſecundũ aliam opinionẽ.ſed hoc non videť neceſſariũ:quia ſi vocatus conteſtatur litẽ,igiť voluntariè cõteſtatur:& ſic videtur cõſentire:& tenet proceſſus.ſecũdum ea,quæ dixi ſ.in ver.ix.quomodo igiť fruſtra videť tractari de penitẽtia ante litis cõteſt.ad fugiendã pœnã:quia aut vocans penitebit ante litis conteſtatiionẽ:& res eſt clara.aut lis cõteſtabitur:& ſic cõteſtabitur cũ volẽte,& pœna ceſſare debet. ¶Sol.licet Docto,nõ tangant:tamen arbitror reſpõderi poſſe multipliciter.¶Primò,q̃ dubitatio procedit, quando vocatus cõtradicit vocationi.& ſi iudex compellet eum ad conteſtãdã litem,poteritipſam conteſtari,cũ hac proteſtatione & ſub hac forma,videlicet:Qui B.volens parere mandato iudicis,nõ intẽdens aliquo modo renunciare iuri ſibi quęſito ex vocatione facta per prædictum A.dictus A.dictam lit.conteſtatus eſt &c. ¶Vel poteſt dici ſecũdò,q̃ ex quo vocãs ſine venia incidit in pœnam,ſecundũ ea,quæ ſuperius dicta ſunt:ſequiť q̃ ius quæſitum ſibi non amittit per talẽ lit.conteſt.dũmodo appareat,q̃ ante nõ fuit voluntariè vocatus,eò q̃ in prima cõparitione contradixit citationi propter non impetratam veniam:ſed à prędicta pœna bene excuſatur actor,ſi penitet.Eſt igitur in facultate actoris ſe exonerare à dicta pœna,& ſatis eſt perſonæ vocatæ,q̃ vocans cadit à lite vnà cum pœnitentia,vt ſ.dixi.Et ita vidi in libro meo quandam apoſtillam Dy.qui fortius dicit,q̃ licet vocatus non opponat:tamen poteſt petere pœnam.alleg. l.exceptiones.C.de excep.quod eſt notandum.

¶Quartò ceſſat prædicta pœna,quocũq; caſu prædicta reuerentia fuerit amiſſa,ſeu prædicta per patronũ vel ſimilẽ:puta, per maximã vel mediã capitis diminutionẽ,vel per deportationem,vel damnationẽ in metallũ,aut propter bannũ.licet enim per deportationẽ & bannum non perdantur ea,quæ ſunt iuris gentium:ſed ſolùm ea,quæ ſunt de iure ciuili:vt l.j.C.de hęred. inſti.& ſecundùm ea,quæ latè traduntur per domi. Nellum in tractatu bãnitorum.in ĳ.parte primi temporis:quaſi per totũ.

tamen perditur honor & reuerentia propter reatum: vt l. sed si hac. §. sed & si pœnam. ff. de in ius voc. ¶ Nec obstat quòd hęc reuerentia sit quasi de iure naturali: vt l. ñ. C. de in ius voc. quia licet sit quasi de iure naturali: tamen pœnæ appositio est de iure ciuili. ¶ Item non debetur dicta reuerentia, si patronus vel similis grauissima iniuria affecit libertum vel similem: vt d. l. sed si hac. §. patronum dixi. s. in versic. primò quæro. ¶ Et idem dicendum est, quocunq; casu talis reuerentia admittatur: vt dixi in prædicta. j. quæstio.

¶ Sextò cessat dicta pœna respectu liberti, si per rescriptum Principis libertus sit restitutus natalibus: per quam restitutionẽ Princeps facit eum ingenuum: vt d. §. patronũ. in fi. secus si per rescriptum solùm esset concessum ius aureorum anulorum, vt dixi s. in j. q. istius xxvj. q. princi. ¶ Nec Princeps per rescriptũ suum remittit pœnam iam incursam applicandã parti: vt l. ñ. in fi. C. de in ius voc. ¶ Est tamen notandum, quod filius, libertus vel similis non possunt se excusare à prædicta pœna propter rusticitatem. ¶ Et ratio est, quia naturali ratione, prædictis personis honor & reuerentia debetur, à qua naturali ratione rusticitas non excusat: licet enim excuset ab ignorãtia iuris positiui: vt l. ñ. ff. si quis in ius voca. non ier. duntamen non sit notum: vt l. j. C. de interdic. mat. secundùm Cyn. tamen non excusat à iure naturali: vt d. l. ñ. & in d. l. j. ¶ Vide per glos. & Bald. notabilem limitationem in casibus, in quibus rusticitas excusat, illud procedit, nisi actus fuerit clam celebratus. quod perpetuò notabis. ¶ Ad quod vide, quæ dicam in titu. de dol. & contu. in materia doli. Item non excusatur in iure positiuo tendente ad formam actus, & rigorem iudiciorum: vt l. ambiguitatem. & l. fin. C. de testamen. dicam in titu. de ordi. cogni.

95 ¶† Vigesimoseptimò quæro principaliter, qualiter iudex debeat citare per literas, & citationem committere. & cõtra quem agere debeat is, cui committitur. & quid agendum sit si is, cui committitur nolit adimplere mãdatum. ¶ Solu. dic vt latius dicam j. in xxiij. princip. articu.

96 ¶† Vigesimooctauò principaliter quęro, quid iuris si papa mãdat alicui sub hac forma. Moneas talẽ, q intra quindecim dies restituat tale quid B. alioquin cites eum, quòd intra tres menses per se, vel procuratorem compareat coram nobis. Ille verò mãdato recepto procedit. & dicit, moneo te vt restituas intra quindecim dies tale quid B. alioquin ex tunc te cito, quòd venias ad sedem apostolicam, an valeat talis citatio. ¶ Solu. Innocẽ. pronunciauit talem citationem non valere. ad quod vide quod dicam j. in xxiij. princip. articu. q. vj.

97 ¶† Vigesimononò principaliter quęro, qualiter nũcius debeat citare iuxta formam cõmissionis, & citationem referre. ¶ Solu. dic, vt dixi s. arti. xiij. q. j. Et in eo. articu. in ñ. q. vide, cui debeat fieri dicta relatio, & ibi in iij. q. vide, qualiter debeat referre.

98 ¶† Trigesimò principaliter quæro, quid si iudex cõmittit nuncio, vt nominatim citet aliquos, qualiter dicatur satisfeciſſe mandato. ¶ Sol. clarum est satisfeciſſe, si personaliter citat; sed si citaret ad domum, maius est dubium. tamen Bal. tenet idem in l. si quando. C. de inoffi. testa. in penul. q. arg. l. vnum ex familia. §. j. ff. de leg. ij. ¶ Item quia hic habemus effectum ad quem fit nominatim citatio: qũia deducitur ad notitiam certæ personæ: ergo habito effectu, non curamus de modo. argu. l. cum seruus. ff. de verb. oblig. Et ad hoc, quando dicatur, quid nominatim fieri, vide glo. in verbo, nominatim. in c. ij. s. de offi. ordi. & per Inno. in c. licet ex quadam. de testib. & quod traditur in c. quid ad agendum. §. ij. de procur. lib. vj. & in c. cum & plantare. j. de ex ces. præla. & ibi tetigi. & per Legistas in l. quid si nominatim. ff. de libe. & posthu.

99 ¶† Trigesimoprimò principaliter quæro, quid si citatio nõ sit facta legitimè, seu sub debita forma. vtrum arctet citatũ. ¶ Sol. dic vt latius dicam j. in xxxj. prin. articu. ¶ Et ex his Deo duce est expeditus xx. articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Literæ executoriales cum clausula, & si senserit se grauatũ, quid operentur,
2 Causa quælibet qualiter sit incipienda,

ARTICVLVS XXI.

1 Vigesimoprimo principali articulo † specialiter tractanda est materia literarũ executoriarum, quæ quotidie committũtur, quæ dicuntur habere vim simplicis citationis. ¶ Circa quem articulum Ange. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de ope. no. nunc. post glo. ij. ibi positã dicit, quòd curia Romana introduxit originaliter hanc formam, quæ tamen habuit originem ex glo. in c. ex parte quo. j. de verb. sig. quæ glos. fortè non est alibi, ex qua sumitur practica, quam etiam obseruat nostra curia Senens. ¶ Præcipit enim iudex citato, vt soluat tantum, vel tale quid faciat intra tãtum tempus. & si senserit se grauatum, cõpareat intra tantùm terminum recepturus iustitiæ complementum. ¶ Vel præcipit Potestas aut maior officialis in ciuitate existens alicui officiali in comitatu, q cogat & compellat realiter et personaliter A. ad soluendum, vel tale quid faciendum, aut adimplendum B. intra talem terminum: & si senserit se grauatum, compareat corã eo intra tantum terminum recepturus iustitiæ complementũ. Et istis casibus, si ipse citatus, vel cui fit hoc præceptum cõpareat, fortè se defensurum: tale præceptum, & talis litera executoria resoluitur in vim simplicis citationis. de quo Ange. remittit ad not. in Spec. de cita. §. iam de citatione. versi. si igitur. sed corrupte allegat. & fortè voluit allegare in titu. de sen. prola. §. ij. ver. sed nunquid. allegat etiam not. per Guli. de Cun. in l. quoties. ff. de in diem addic. sed ipsius Guli. lectura communiter nõ habetur semper illo tit. idem tamen tenet Ioan. de Imo. in d. §. meminisse. & legitur & not. in l. ea quidẽ. C. si manci. ita fue. alie. ¶ Et idem tenet Ange. in l. nõnunquam. ff. de iudi. vbi dicit, quòd de iure ciuili non habetur alibi, nisi in d. §. meminisse. & Bald. in l. ad peremptorium. in fi. ff. de iudi. per d. §. meminisse. q tamẽ dicit procedere, nisi citatio esset nulla ipso iure: quia tunc non potest iustificari. arg. l. quędam mulier. ff. fami. ercis. & ff. de testa. tute. l. iure nostro. quod contingere dicitur, quando fuit factum dictum præceptum executoriũ absq; iustificatione. hoc est, si senserit si grauatum: quia tunc tale præceptum esset nullum, per l. j. & quod ibi not. Bart. C. de excep. rei iudi. quia tunc diceretur emanatum absq; causæ cognitione. Et ideò nullum, & ex abrupto in materia in qua non potest incipi à præcepto, vt l. interlocutio. & l. programma. C. commina. vel epist. facit quod tradit
2 Bar. in l. filiusfami. §. diui. ff. de leg. j. † Nam in qualibet causa debet incipi à petitio. cõdemnatio. siue sit inordinaria, per modũ, vt dixi in c. j. de libel. obla. artic. v. Siue in summariis, per modũ positum in Cle. sæpe, de verb. signi. ¶ Et vide quod dixi in xx. princip. articu. q. ñ. & in vñ. princip. articulo ver. xx. secundus casus, tetigi de ordi. cogni. c. ij. articu. xix. versi. & ex prædictis infertur, quòd si iudex,

SVMMARIVM.

1 ☞ Citatio generalis quotuplex sit, & quotupliciter fieri dicat.
2 Citare generaliter, quis possit.
3 Citari generaliter, quis debeat vel possit.
4 Citatio generalis, quibus casibus fieri possit.
5 Citatio generalis, qualiter fieri debeat.
6 Citationis generalis effectus, quis sit.

ARTICVLVS XXII.

Vigesimosecundò principali articulo, tractandum est de citatione generali. ¶ Circa quem articulum pro ipsius clariori decisione, prosequar infrascriptas quæstiones.

1 ¶† Primò igitur principaliter quæro quotuplex, seu quotupliciter dicatur fieri citatio generalis. ¶ Solu. dic, q potest dupliciter considerari, vno modo, respectu omnium agẽdorum in tota causa: & quò ad omnia acta celebranda. & de hac latissimè dictum fuit in xx. princi. arti. in xxvj. q. princi. ¶ Quando q; verò accipitur citatio generalis, respectu personarum & factorũ, seu negotiorum. & de hoc tractandum est in hoc argumento.

2 ¶† Secundò principaliter quæro, quis possit generaliter citare. ¶ Solu. dicendum arbitror, quòd quilibet iudex ordinarius potest citare generaliter in casibus, in quibus permissa est generalis citatio: dummodò præfatus iudex habeat iurisdictionem in dictis causis. de quibus dicam statim in iij. q. ¶ Delegatus verò non posset citare, nisi specificatos in literis: vel alios comprehẽsos sub clausula. Et quidam alij, ad quod vide quod dixi in v. princip. arti. xxxj. q. princip. per decem quæstiones: sed maximè in q. iij. ¶ Et hoc verum, nisi aliter appareat ex forma literarum secundùm quam potestas & iurisdictio tribuitur, vt in c. cùm dilecta. de rescrip. cum similib.

3 ¶† Tertiò principaliter quæro, quis possit vel debeat citari generaliter. ¶ Solu. dic, quòd persona incerta, contra quam non dirigitur principaliter petitio, potest generaliter citari. ¶ Persona verò certa, cõtra quam principaliter dirigitur petitio, debet specialiter citari; siue sit vna, siue etiã sint plures. hoc voluit Innoc. in c. in nostra. de procura. & ibi Ioan. de Imo. & Docto. in c. exhibita. s. de iudi. & ibi tetigi super glos. j.

¶ Et vide etiam quod dixi s. in v. princip. articulo quæstio. j. traditur per Legistas in authenti. si omnes. C. si vt se ab hæredi. absti. &

abſti.& probatur in iuribus ſtatim allegandis in ſequenti quæ ſtione.Nec obſtat, quòd talis citatio non videatur valere eò, q̃ videatur incerta:& citatio incerta non tenet,ſecundùm ea,quæ not.in l.eum quem temere.ff.de iudi.& dixi s̃.articul.xx.q.ix. quia illud procedit,quando ex natura rei vel cauſæ ſeu petitionis,ſcitur perſona,quæ eſt citanda:& eſt tunc citanda ipſa certa perſona:ſed tamen citatur ſub aliqua dubitatione vel ambiguitate,ſeu generalitate,ſecũdùm ea,quæ dixi in dicta quæſtio.ix. ſed nos loquimur reſpectu petitionis, quæ non dirigitur cõtra certam perſonam : & propter ignorantiam citandorum,quorum fortè poſſet intereſſe,per ea,quæ dicentur in ſequen.quæſtionibus.

4 ¶†Quartò principaliter quæro,in quibus caſibus & cauſis poſſit fieri generalis citatio. ¶Solu.dic,q̃ talis citatio fieri poteſt, & procedit in facto generali: vt in auẽ.de hæredi.& fal.§.ſi verò adſunt.& C.de remiſ.pig.in l.ſi eo tempore.& ibi per Bart. & Bal.& in auẽ.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hære.abſti.& ibi per Barto.Bal.& Docto.& ff.ſi cui plus,quam per legẽ falci.l.j.§.cùm dicitur.& l.hoc autem.§.j.ff.quib.ex cau.in poſ.eatur.ſi ergo factum eſt generale,ſufficit generalis citatio & generale edictum, vt dictis iuribus.& in c.habuit.de maio.& obed.& ibi per Innoc.& in c.cùm in tua.& in c.ij̃.& ibi per Ioan.And.& Doct. j.qui matri.accuſ.poſſ.vbi patet,quòd ſi tempore matrimonij̃ contrahendi fiunt generalia edicta,quòd quicũq̃ ſcit aliquod impedimentum debeat prodire in publicum intra certum terminum,vnde poſtea non audietur.Et ad idem in c.quia diuerſitatem.j.de conceſ.præbẽ.& per Inno.in c.ſi conſtiterit.j. de accuſa.¶De conſanguineis igitur adhærẽtibus,& amicis,& quorum poſſet intereſſe,ſit & ſufficit citatio generalis:vt not.in d. l.hoc autem.§.j.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.tenet Bal.in l.nam itadiuus.ff.de adop.not.Domi.meus in c.ſi.j.de vit.& honeſt.cle. cùm ergo imminet caſus,in quo non agitur contra certam perſonam,vt poteſt etiam figurari exemplũ,quando imminet cõfectio inuentarij̃ vel venditio fundi,qui poteſt eſſe alij̃ obligatus:tunc enim ſatis eſt facere proclama,& citationem generalẽ quòd qui ſua putauerit intereſſe debeat comparere:& hoc caſu ſcientes citationem & non comparentes, faciunt ſibi præiudicium:& ſic vendito illo fundo,non poteſt talis allegare hypothecam,quam non comparẽdo videtur remiſiſſe:vt d.l.ſi eo tẽpore.C.de remiſ.pig.¶Et ſi aliqui ſunt abſentes à loco,& neſcitur vbi ſint,ſit etiam dicta citatio generalis,vt latè dixi in c. ex tuæ.j.de cleri.non reſid.in vij̃.princip.artic.q.ij̃.& iij̃.¶Et ibi etiam tradunt Ioan.And.domi.Anto.Domi.meus & Ioan. de Imol.& etiam not.Io.And.in addi.Specu.in tit.de cle.non reſ̃. Et idem etiam ſi ignorantur,quorum intereſt, aut intereſſe poſſet:vt d.auẽ.ſi omnes.& ibi per Bart.& Doct.tangit etiam Hoſtien.in c.ad noſtram.ij̃.j.de iureiur.tetigi in Clemẽ.j.de iudi.& vide quod dixi in c.inter.j.de purg.cano.in x.princi.arti. ver.ſecundò quæro.traditur etiam per Ang.in repeti.l.ſi vacãtia.C.de bo.vacã.lib.x.ibi,data reclamãdi copia.& Pet.de Ancha.& do.Domi.in c.fin.de electlib.vj.& Domi.meus in c.penul.de re iudi.ſecus ſi ageretur de facto ſpeciali,ſeu contra certã perſonam:tunc requireretur citatio ſpecialis illius,cõtra quem dirigit̃ petitio,& cuius principaliter intereſt:vt l.nã ita diuus. ff.de adop.& in c.cauſam.j.de do.& contu.& in l.j.§.denunciari.ff.de ven.inſpi.de quo latè dixi s̃.in v.arti.q.j.vbi vide.Et vide omnino quod dixi in d.v.articu.q.vj.

5 ¶†Quintò quæro principaliter,qualiter prædicta citatio generalis fieri debeat.¶Solu.dic,q̃ debeat fieri de omnibus incertis qui ſua putauerit intereſſe:aut qui vellẽt intereſſe ſeu opponere,vel quid ſimile facere,vt patet ex iuribus allegatis in præcedenti q.& poteſt fieri ſub certo termino.videlicet,q̃ intra tantum terminum debeant comparere:& etiam ſolet apponi cõminatio,quod poſt illum terminum non audientur.Poteſt etiã fieri ſine termino.ad quod tamen vide quod dixi s̃.xix.princi. articu.q.vj.Et ad hoc etiam vide quod dixi in c.ex tuæ.j.de cle. non reſi.in vij̃.princip.arti.in ſecũdo membro.q.v.¶Et aduerte:quia huiuſmodi citatio generalis debet fieri cum ſolennitate trinæ citationis:nec ſufficit vna cum termino peremptorio: vt not.Ioã.And.in d.c.ex tuæ.de cle.non reſid.& glo.in verbo tertio.in Cle.j.de vita & hone.cle.& per tex.& glo.in c.conſtitutionem.§.ſtatuimus.de ſentẽ.excom.lib.vj.Et vide omnino quod dixi in d.c.ex tuæ.in vij̃.prin.arti.in ſecundo membro.q. iij̃.Tangit etiam Io.de Imo.in c.in noſtra.s̃.de procur.Et ita cõmuniter hoc ſeruatur in citationibus eorum,qui vellent opponere,aut aliquid petere ab officialibus,qui ſtant ad ſyndicatum. & de materia peremptorij̃ latius dicemus j.in xxvij̃.princi.articu.& fieri poteſt iſta citatio per proclamata,& bannimenta,& per affixionem citationis & literarum citatoriarũ in varijs locis.ſecundum quod in ſimili dicetur in xxiij̃.princip.articu.vbi tractabimus de citatione per edicta.

6 ¶†Sextò principaliter quæro,quis ſit prædictæ generalis citationis effectus.¶Solu.dic,quòd licet talis citatio non arctet aliquem ad comparendum,niſi quatenus voluerit.ad quod vide quod dicam in xxiij̃.princi.arti.q.xj.¶Sed ſolùm cauſatiuè arctentur citati ad comparendum ſi volunt,quòd ſibi non prei̇u dicetur:quoniam hæc citatio,licet ſit generalis,tantùm præiudicat omnibus,quos citatio veriſimiliter apprehendit,de quorũ præiudicio agebatur,non comparuerunt nec ſe oppoſuerunt, vt in d.l.ſi eo tempore.C.de remiſ.pig.& quod traditur in iuribus allegatis.s̃.in iij̃.q.iſtius articuli,ignorantes tamen non ligat.arg.l.fi.ff.de decur.& l.genero.ff.de his,qui not.infa.& l.ex maleficijs.§.j.ff.de act.& oblig.& C.de re.mi.l.ſi ſeruus.lib.xij̃. not.Compo.in c.ſtatuimus.de elec.in prin.glo.tenet Oldr.cõſil.ccxxx.quod incipit,Credo de iure.¶Et vide quod dixi s̃.in v.princip.articu.q.j.& vide etiam,quæ dicam in ſequenti articulo.q.xj.& articu.xxvij̃.q.xj.¶Et ex his Deo duce,eſt expeditus.xxij̃.principalis articulus Sequitur nunc xxiij̃.principalis articulus ex ordine.

SVMMARIVM.

1 ☞Edictum quid ſit,& quotupliciter accipiatur.
2 Citare per edicta,quis poſsit.
3 Citatio per edicta,quibus fieri poſsit.
4 Citatio per edictum,quomodo, quando,& in quibus caſibus fieri poſsit.
5 Citatio per edicta,quam cognitionem requirat.
6 Citatio per edicta,quo tempore fieri poſsit.
7 Citatio per edicta,in quo loco,vel ex quo fieri poſsit.
8 Edictum peremptorium per quod citantur volentes ſe opponere confirmationi electi,an poſsit fieri per exiſtentem extra territorium.
9 Citatio per edictum,qualiter,& ſub qua forma fiat.
10 Edictum citatorium in quo loco,& vbi poſsit affigi.
11 Edictum citatorium, quanto tempore ſtare poſsit vel debet, affixum.
12 Citatio per edictum,cuius ſit efficaciæ.
13 In termino citationis comparens,ſi abſentiam alleget,quid erit agendum.
14 In termino citationis comparens,ſi poſtea ſe abſentet,qualiter erit citandus.
15 Edictum citatorium tollens vel corrumpens, qua pœna teneatur.
16 Edictum citatorium corrumpens,an quãdoq̃,vel quibuſdam caſibus veniat excuſandus.
17 Pœna edictum citatorium corrumpenti taxata, cui ſit applicanda.
18 Ad pœnam corrumpenti edictum citatorium taxatam exigẽdam,qua actione ſit agendum.
19 Libellus qualiter in exactione pœnæ citatorium edictum corrumpenti debitæ,ſit formandus.
20 Condemnatio ad pœnam edictum citatorium corrumpẽti debitam,à quo iudice fieri poſsit vel debeat.
21 Edictum citatorium corrũpens ſi ſit pauper,& non poſsit ſoluere pœnam ſtatutam,qualiter ſit puniendus.

ARTICVLVS XXIII.

Vigeſimotertio principali articulo tractandum eſt ſpecialiter de citatione per edicta.pro cuius materiæ clariori doctrina, proſequar infraſcriptas quæſtiones.

1 ¶†Primò igitur principaliter quero,quid ſit edictum,& quotupliciter accipiatur.¶Solu.dic,quòd edictum multipliciter accipitur.quandoq̃ ſumitur pro præcepto Regum vel Imperatorum,vt patet in Euãgelio Lucæ cap.ij̃.ibi dum dicitur,Exiit edictum à Cæſare Auguſto &c.& hoc modo propriè ſumitur. ¶Quandoq̃ ſumitur pro præcepto,quod continetur in l.inferioris.vt in c.vt circa.de elect.lib.vj.
¶Quandoq̃ etiam inferiores iudices apponunt edicta: vt in c. j.de ſupplẽ.neglig.præla.ſecundùm Archid.Ioan.And.& dominum Dominicum.in d.c.vt circa.in §.edicto.¶Tu verò dic ex plurimis hincinde collectis, q̃ edictũ multipliciter accipit. ¶Quandoq̃ latiſsimè:& tunc ſumitur pro qualibet lege generali,ſiue illa ſit ciuilis,ſiue prætoria,vt tangit gloſ.j.in l.j.ff.ſolu. matr.& ibi etiã Ioan.de Imo.& ad idem d.c.vt circa.& l.j.& ij̃. & in l.digna vox.C.de legi.& in c.j.de ſupp.negl.præla.lib.vj.

¶ Propriè tamen ſumitur pro conſtitutione, quam Princeps vel Rex ſtatuit, vt dixi ſupra. & eſt text. iuncta gloſ. ñ. diſtinctio. c. conſtitutio. & vt habetur in illo verſi. Edicunt reges indicit feſta ſacerdos. ¶ Et hoc modo non ſumitur in terminis noſtris.

¶ Quandoque verò ſumitur latè, vt comprehendat omnem. l. prætoriam: ſed non ciuilem, vt Inſtit. de iure natu. gen. & ciui. §. prætoria quoq; edicta. & ff. de ædili. edic. in rubro & nigro. & in l. j. ff. de dolo. & l. j. ff. de mino. cum ſimili. & hoc modo ſumendo, comprehẽditur etiam interdictum: vt l. j. ff. de oper. nunci. iuncta l. Prætor. eod. titu. Et probatur in l. j. & ñ. & fina. ff. ne vis fiat ei. & iſto modo non ſumitur in terminis & materia noſtra.

¶ Quandoq; verò ſumitur ſtrictè pro lege prætoria, differente ab interdicto. & tunc eſt ſpecies diſtincta ab interdicto: quia ſicut adoptio cõtinet adoptatos in ſpecie, & arrogatio, vt l. j. & ñ. ff. de adop. ita & edictum in genere, continet edictum in ſpecie: & etiam interdictum. & iſto modo etiã non accipitur in materia noſtra. Et hoc caſu, quid differat edictum in ſpecie, ab interdicto: non eſt materia noſtra. vide per gloſ. Barto. Ioan. de Imol. & Docto. in d. l. j. ff. de oper. noui nuncia.

¶ Quandoque verò ſumitur edictum pro præcepto, quòd faciunt iudices iuriſdictionem habẽtes: & iſto modo ſumitur in materia noſtra. quo caſu, quandoq; accipitur latè pro quolibet præcepto iudicis: vt l. j. in fi. ff. de offic. aſſeſ. quandoq; pro qualibet citatione, vt l. edictum. & l. ad peremptorium. ff. de iudic. xxiiij. q. iij. c. de illicita. facit Clementi. j. in fin. de iudi. & de hoc edicto tractatur generaliter in tota hac materia citationis per omnes articulos ſuos. Et de edicto peremptorio ſpecialiter tractabitur in xxvij. principali articulo.

¶ Quandoq; verò accipitur edictum pro quadã citatione ſpeciali, quæ fit cùm certis ſolennitatibus per affixionem in albo, aut in valuis, vel parietibus à quibuſdam iudicibus duntaxat: & in quibuſdam caſibus, ſecundum quod tractatur in Clemen. j. de iudi. & ad inſtar edictorum, quæ per Prætores in albo ponebantur: vt in d. Clemen. j. & in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdic. omnium iudi.

¶ Et de iſta ſpecie edicti tractandum eſt in terminis noſtris, & in hoc articulo.

2 ¶ †Secundò quæro principaliter, quis poſsit citare per edicta. ¶ Solu. Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in gloſſ. ſuper verbo, per edictum. dicit, quòd iſte modus citandi competit ſolùm ordinarijs & delegatis à Principe: alijs non, vt in auẽ. qui ſemel. C. quomo. & quando iud. & in corpore vnde ſumitur. tenet Ange. in l. ad peremptorium. fi. de iudi.

¶ Aduerte tamen, quia quod dixi de delegato à Principe procedit in alia citatione per edictum, quàm per edictum in albo propoſitum: quia talem non poteſt facere, cùm non habeat album. facit quod not. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdi. omn. iudi. iunctis notatis in ſimili, in l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic. præſi. ¶ Et ad hanc quæſtionẽ vide quod dixi ſ. in quarto principali articulo quæſtio. iiij. vbi etiam tetigi de arbitris, & de conſulibus mercantiæ.

3 ¶ †Tertiò quæro principaliter, quis poſsit citari per edicta. ¶ Solutio. dic, quòd quilibet dummodò ſit citatus in quo dicta citatio fieri poſsit. hoc colligitur ex tex. in Clemen. j. de iudi. ibi dum text. dicit, de quibuſcunque perſonis, ac vndecunq; &c. vnde cuiuſcunq; ſint ſtatus vel præeminentiæ eccleſiaſticæ vel ſeculares, etiam ſi Regali vel Imperiali præfulgeant dignitate, poſſunt citari per edicta: vt in d. Clemẽ. j. iuncta glo. ſuper verbo, quibuſcunq; perſonis. ¶ Et hæc procedunt reſpectu citationis per edictum in caſibus ſpecialibus. de quibus loquimur, & de quibus in quæſtione ſequenti. ſed quãdoq; fit citatio per edictum extra caſus noſtros, ſecundùm quod dixi ſ. in j. q. per quam citari poſſunt vniuerſitas & perſonæ incertæ. ad quod vide quod dixi in xxñ. principali articulo. maximè in iij. queſtio. ¶ Et poteſt etiam quãdoq; certa perſona citari per edictum & proclama, ſi perſona non inuenitur, & non habet domum, ſecundùm Bald. in l. fina. C. de iure domi. impetr. dicam j. articulo xxv.

4 ¶ †Quartò quæro principaliter, quomodo, quando, & in quibus caſibus poſsit fieri hæc citatio per edictum. ¶ Solutio. dic, quòd de iure ciuili talis citatio videtur permiſſa, non ſolùm in crimine læſæ maieſtatis. ſecundùm quod habetur in extrauag. ad reprimendum in verbo, per edictum. ſed etiam in alijs quibuſcunq; cauſis. per auẽ. qui ſemel. C. quomo. & quãdo iud. & in corpore vnde ſumitur. Nec de iure ciuili videntur requiri qualitates, quæ requirũtur de iure canonico: ita demum videtur permitti huiuſmodi citatio, quando quis impedit, vel procurat per ſe, vel per alios citationẽ ad ſe peruenire: vel quãdo domicilium, ſeu locus habitationis citandi non poteſt tutè, ſeu ſecurè adiri: vt eſt tex. in d. Clemen. j. de iudi. ¶ Sed Barto. in dicta extrauagan. ad reprimendum. in glo. ſuper verbo, per edictum. dicit, quòd prouiſio dictæ Clementinæ, maximè in ſecundo caſu alternatiuæ, fuit multum æqua. ¶ Et ſubdit, quòd putat, quòd iudices ſeculares in foro ſuo debeãt obſeruare & practicare ſecundùm illam Clementinam. tam in crimine læſæ maieſtatis, quàm in alijs quibuſcunq; caſibus. Quoniam in dicta extrauaganti cõmittuntur tres modi citandi, videlicet per nuncium, vel per epiſtolam, vel per edictum. & ſic committuntur alternatiuè. vnde iudicis arbitrio videtur hoc relictũ: ſed in his, quæ arbitrio iudicis committuntur, iudex debet ſeruare æquitatem: vt in authen. iuſiurã. quod præſta. ab his. §. j. & per Ioan. Andr. in cap. j. ſ. de conſtitu. ¶ Quare ſi aliquis poteſt citari per nuncium, vel literas: non videtur æquum, quòd citetur per edictum. & ſi iudex tunc citaret per edictum, poſſet pars appellare, & per iudicem appellationis poſſet irritari proceſſus.

¶ Et ſubdit, quòd illud quod continetur in dicta Clementina, ſcilicet quando impeditur ne citatio perueniat ad citãdum, vel non poſſe ad eum tutè accedi, ſæpe accidit, ſcilicet, quando citatur aliqua communitas, vel aliquis dominus, vel ciuis potẽs, vt ſunt multi ciues Peruſini. arg. c. ſtatutum. §. cum verò eiuſdem. de reſcrip. lib. vj.

¶ Item, quando locus in quo eſt perſona citanda, eſt terribilis: non enim tutè mittitur: tunc etiam nuncius ad locum iniquum: vt l. ſciendum. ff. de lega. & in l. de ætate. ff. ad Trebel. pro quo etiam allego notabile dictum Ioan. Andr. in c. non minus. j. de immuni. eccle. quod refert & ſequitur Bald. in c. j. de mili. vaſal. qui contu. eſt. in vſibus feudorum. vbi dicit, quòd ſi citandus eſt tyrannus, vel aliquis horribilis, citanti poteſt remitti peremptorium. de quo latius dicam j. in xxvij. principali articulo. & debet iudex adhibere circa hoc aliquam cognitionem, vt dicam in ſequenti quæſtione. ¶ Et idem tenet Ioan. de Imo. in l. qui ante Calendas. ff. de verbo. oblig. & in Clemen. j. de iudi. & ibi dixi. Sed ipſemet Ioã. de Imol. in l. iiij. §. Prætor ait. ff. de dam. infec. dicit, quòd fortè non eſt verum, quod dicit Bart. quia ſi iudex ciuilis facit citationẽ per edictum, illam facit iure ſibi permittente: etiam ſi faciat extra caſus in dicta Clementina annotatos. & ideò non videtur partem grauare. argu. l. iniuriarum. §. j. ff. de iniur. & l. Gracchus. C. de adulte. Quod dictum ſatis de rigore poſſet ſuſtineri. Sed tamen dictum Barto. eſt equius. Et ex dictis Barto. ſingulariter infertur, quòd quando de iure ciuili eſt aliquid iudicis arbitrio cõmiſſum, & de iure canonico exprimitur quid certum: quòd tunc ciuilis iudex debet ſequi illud certum. & idem dicerem, ſi dubium eſſet de iure ciuili, propter varias Docto. opiniones. & de iure canonico ſtatutũ eſſet quid certum, quoniam tunc etiam in foro ſeculari. & in terris imperij eſſet ſeruandum ius canonicũ. & hoc idem voluit Ioã. de Imol. in d. Clemen. j. & in l. à diuo Pio. in princip. & in l. quidam conſulebat. ff. de re iudi. tradit etiam Dominus meus in c. per venerabilem. j. qui filij ſint legit. & in c. cùm tempore. ſ. de arbit. & domi. Dominic. ſentit, licet non ita clarè in c. j. de arbit. lib. vj. dixi in Clemen. ñ. de teſtib. & in c. fraternitatis. j. de teſti. in x. principali articulo. & in c. j. j. de oper. noui nuncia. & vide notabilem limitationem, quam dedi poſt domi. Anto. in c. licet ex ſuſcepto. ſ. de fo. compe. in ver. ſextus caſus. ¶ Et nota, quòd ad hoc vt poſsi fieri dicta citatio per edicta, non videtur requiri vtrunque: ſcilicet, quod impediatur citatio, & quod domicilium poſsit tutè adiri: ſed ſufficit alterum tantum. & hoc propter alternatiuam, vel quorum. poſitam in d. Clemen. j. Ad cuius veritatem ſufficit alteram partem eſſe veram. & ita notat ibi gloſ. Sed dicit ibi Ioan. de Imol. quòd ſatis ſibi videtur abſurdum, quòd ſi perſona eſt extra domicilium, & tutè poteſt citari: ſed tutè non poſsit adiri domicilium, quòd poſsit fieri hæc citatio adeò præiudicialis. vnde refert ipſe prædictam alternatiuam ad diuerſos caſus, videlicet, vt prima pars alternatiuè habeat locum, vt citatio realis fieri poſsit. vbi aliàs requireretur citatio perſonalis. Secũda vero pars alternatiuæ locum habeat, vbi aliàs poſſet ſufficere citatio ad domum. & ita dicit ipſe ſentire glo. ibi ſuper verbo, vel quorum. ¶ Sed contra hoc facit ſecundùm eum, quia vtroq; caſu fingitur perſonaliter citatus: & ideo dicit tutius eſſe tenere primum.

¶ Ego vero arbitror vt ibi dixi quod iſte non fuerit intellectus gloſ. nec etiam tex. imo dum text. dicit, vel domicilia non poſſint tutè adiri, debeat intelligi, quod dato q̃ etiam alius, quàm citandus, dederit hanc cauſam, q̃ non poſsit tutè adiri: & ipſe eſſet in illo loco, haberet locum citatio per edictum. ſed ſi ipſe eſſet alibi, & ſui copiã faceret: licet eius domicilium nõ poſſet tutè adiri:

adiri:tamen citandus esset,vbi copiam sui faceret,secundū ea, quæ dixi s.articu.xvij.q.ij.versi.circa sextam speciem.& versi. circa septimam.¶Sed aduerre:quia circa id,quod dixi,q̄ quando citatus impedit citationem ad se venire, quòd potest citari per edictum:dubitari potest,quid iuris si fortè iudex scribit alteri iudici,sub quo citandus degit,seu habitat,quòd debeat illū citare,secundùm quod dicam in xxiij.princip.articu.¶Ille verò iudex rescribit,q̄ non vult ei nunciare vtrum hoc sit imputandum reo ita,vt sit locus prædictæ citationis.¶Solu.Barto. in dicta extrauagā.ad reprimendum.in verbo, per edictum.tenet,quòd non:quia per eum factum non est.argu.l.j.§.fina.ff. quod vi aut clam.sed secundum hoc,iudex non posset expedire processum.vnde dicit Barto.q̄ talis habetur pro legitimè citato.licet enim ipse non impedierit citationem de se fieri:tamē defensor suus,hoc est superior su⁹ impediuit.¶Quod videtur sufficere,vt in Cle.causam.de elect.ibi,verùm,si per appellatū vel suorum metu &c.Vel dic,quòd propter negligentiā illius superioris poterit ipsemet iudex citare per nūcium,vel per edictum,sicut si esset in suo territorio.argu.l.ij.C.vbi in rem actio. & l.nullus.& quod ibi not.C.de iudi.& hæc opinio plus placet Bart.¶Sed tu aduerte:quia si dareť posibilitas citandi per nuncium,aut per epistolam,non deberet fieri citatio per edictum: vt supra dixi:cogitabis.si tamen contingeret,quòd citādus aliquo modo procurasset per se,vel aliū,quominus iudex,cui scribitur nō citaret.decisio est clara:q̄ esset locus citationi per edictum,per tex.apertum in d.Clemē.j.¶Et prædicta procedūt, nisi Papa vel Princeps committeret causam ad impetrationem alicuius,quòd constito auditori vel alij,cui committit de narratis faciat citationem per edictum,secundùm formam Clemen. j.de iudi.quia tunc valebit citatio.licet simus extra casus d.Clemen.quia Papa sæpissimè formam nouam,vel antiquam mandat seruari:prout erat ante restrictionem factam per dictā Clementinam,vel præter,vel contra ius ex sua voluntate tantum illam iustificet,& illa ius facit.ij.q.j.in primis.& quod ibi nota. in fin.j.glos.de restitu.spolia.c.pisanis,de rescrip.c.super literis. & c.cùm dilecta.de offi.delega.c.venerabili.cum similib. Nam quod principi placuit &c.Instit.de iure natu.§.sed quod principi.& hoc potest esse in causis non deuolutis ad curiam: quas committit in curia.facit.c.in causis.de re iudi.etiam si commissa sit causa sine clausula,Non obstat,quòd causa prædicta non sit deuoluta ad curiam.vide de hoc latè per Gasparem Calderinū. aliàs Ioannem Calderinum consilio,quod incipit,Nuper Sanctissimus in Christo pater ac dominus noster dominus Bonifacius.

5 ¶†Quintò principaliter quæro,quid agere debeat iudex,& quam cognitionem adhibere ante,quàm citet.
¶Solutio.dic,quòd debet ad sui informationem examinare & cognoscere,vtrum absint dictæ qualitates,propter quas sit locus citationi per edicta.argu.l.de ætate.ff.ad Trebel.secundùm Bart.in d.extrauagan.in glos.super verbo,per edictum.& mihi placet.& in hac examinatione nulla est alia necessaria partis citatio per ea,quæ infra dicam.

6 ¶†Sextò principaliter quæro,quo tempore fieri possit dicta citatio.¶Solu.tex.in d.Clemen.j.de iudi.vult,quòd possit fieri non solùm diebus solennibus,in quibus Romani Pontifices processus generales facere consueuerunt:qui sunt dies iouis septimanæ sanctæ Ascensionis,& Dedicationis consecrationis basilicarum Petri & Pauli.secundùm glos.in d.Clementi.j.& Paulum Zenzeli.& Zabarellum.ibi,sed etiam extra illos dies: & sic possunt fieri huiusmodi citationes omnibus diebus,dummodò conueniant qualitates requisitæ.de quibus s.dixi in quæstione quarta.

7 ¶†Septimò principaliter quæro,in quo loco,seu ex quo loco hæc citatio per edictum fieri debeat.¶Solu.Bart.in dicta glos. in verbo,per edictum.non videtur quantū ad hoc facere differentiam inter hanc citationem,& citationem per nūcium,vel per literas.& sic videretur sufficere remissio ad ea,quæ dixi s.in xvij.& xviij.principalibus articulis.¶Sed tu aduerte,quia ego arbitror,quòd quantum ad decisionem quæstionis nostræ,tria loca sunt consideranda.
Primum,respectu loci exercendi iurisdictionem.
Secundum,respectu loci affixionis edicti.
Tertium,respectu loci,ex quo quis sit citandus.
¶Quò ad primum concludēdum arbitror,quòd debet fieri in loco,in quo quis potest exercere iurisdictionem.ad quod vide remissiones,quas dedi s.in xvij.principali articu.q.ix.
¶Quò ad secundum dic,vt statim latius dicam in ix.quæstio.
¶Quantum verò ad tertium,ex quo loco fieri possit hæc citatio.dicit tex.in d.Clemen.j.de iudi.quod possit fieri vndecūq̄. & sic tam in loco,in quo est iudex:& infra illam diœcesim, vel etiam extra prouinciam,& vltra duas dietas,quando fieret per Papam vel Imperatorem,vt colligitur ex illa glo.super verbo, vndecunq̄.& sic videntur transire doct.¶Ego verò arbitror, q̄ non sit fienda hæc differētia respectu Pape vel Imperatoris: etiam quò ad locum ex ra prouinciam:quia satis esse arbitror, q̄ sit iudex ordinarius,qui possit hanc citationem facere: ipse enim datis qualitatibus requisitis, potest mandare citationem per edictum fieri:& ipsum edictum affigi facere in domo consueta.secūdum quod dicam in ix.q.& illa citatio afficit omnes vbicunq̄ existentes,secundum quod statim dicam in xj.q.

8 ¶†Sed circa prædictam quæstionē,vtrum missio edicti peremptoriæ,per quod generaliter citantur volentes se opponere cōfirmationi electi,possit fieri per existentem extra territorium suum.¶Solu.istam quæstionem ponit Gaspar de Calde.consi. ij.super rubri.de elect.Et ibi ponuntur allegationes pro & cōtra.Non tamen decidit.& quòd non possit sine licentia iudicis territorij.allegat viij.q.iij.c.nullū.vacua quidem & inania erant omnia,quæ gesserit.& facit quod not.glos.in c.vt litigantes.de offi.ordin.lib.vj.& Clemen.quamuis.§.volumus.& quod ibi not.de fo.compe.vbi dicitur,q̄ non valet processus licentia nō petita.ergo cùm actus edicti & confirmationis sint actus iudiciales,& contentiosæ iurisdictionis,quando fit inter partes cōtradicentes,nō valet.imò posito,q̄ nulla pars cōtradicat actus commissionis edicti est iudicialis:etiam si nullus cōparuit. Nā edictum est citatio,cuius commissio est actus iurisdictionis.& habet vim interlocutoriæ:vt not.Ioan.Andr.in nouella de fo. compe.c.Romani in verbo,citatus.lib.vj.sed interlocutoria est de processu iudiciali.de proba.c.quoniam contra.ergo fieri nō poterit extra territorium.¶In contrarium facit:quia est volūtariæ iurisdictionis.quod patet:quia illa dicuntur contentiosæ iurisdictionis,quæ redduntur in inuitum:vt not.in l.ij.de offic. proconsu.Ea verò,quæ sunt voluntariæ iurisdictionis possunt fieri extra suum territorium:etiam non petita licentia alicuius: vt l.ij.de offi.proconsu.& l.emancipati.de adopt.& not.in l.fi. ff.de iurisdic.om.iudi.& s.de offi.leg.c.nouit.lib.vj.
¶Nec obstat,quòd edictum est citatio.& q̄ habeat vim interlocutoriæ.& sic sit de processu:quia ridiculum est dicere, q̄ omnis interlocutoria sit de contentiosa iurisdictione: si materia de qua agitur non sit contētiosa de iurisdictione.nam quis dubitat,q̄ in voluntaria iurisdictione fertur interlocutoria,& diffinitiua:vt l.j.de offi.proconsu.& in superioribus iuribus probatur.non tamen per hoc sequitur eos esse de contētiosa iurisdictione:aliàs esset contradictionem implicare, q̄ esset voluntariæ iurisdictionis & contentiosæ.ita remanet ibi.& aliter nō deciditur.¶Pro ista vltima opi.facit, quia ista missio edicti nō videtur actus iudicialis:quia prima citatio, quæ fit in princi.iudicij,dicitur tantum iudicialis,& non iudicialis: vt not.glo.ij.in Clemen.j.de iudi.Et sic ex quo non est iudicialis,videtur quod fieri possit extra territorium.Item citationes,quæ fiunt in princip.iudicij,non requirunt causæ cognitionem:& possunt fieri etiam ab eo,qui non haberet iurisdictionem.not.Innoc.de rescrip.cùm contingat.de offi.deleg.prudentiam.de accusa.licet. si ergo non requiritur causæ cognitio,neq̄ iudex sedeat,vt dicit Inno.poterit ergo fieri extra territorium.argu.eorum, quæ not.de offi.lega.c.nouit.¶Nec obstat si dicatur,q̄ etiam prima citatio inducit perpetuationē iurisdictionis.de offi.deleg.c.gratum.& sic videtur iurisdictionē exercere:quia respondeo per hoc necessariò non concluditur, q̄ non possit fieri extra.nam sub delegās causam,dicitur vti iurisdictione:vt not.glos.magna de offi.deleg.c.iudex.lib.vj.& glos.in c.si à subdelegato.& tamen potest fieri subdelegatio,vel delegatio per existentem extra territorium:vt not.glo.de offi.leg.c.nouit.non enim sequitur.istud est iurisdictionis,igitur non potest fieri extra territorium:quia si non est contentiosæ iurisdictionis,poterit fieri.& ista pars satis posset sustentari.duntamen effectus citationis trahat ad locum intra suum territorium.

9 ¶†Octauò principaliter quæro,qualiter fieri debeat hæc citatio per edictum.¶Solu dic,q̄ ante omnia iudex debet examinare,an sit locus citationi fiendæ per edictum.secūdùm ea,quæ superius dicta sunt.¶Et dicit Spec.in tit.de cita.§.sequitur.versic.& nota.secundùm Vber.q̄ quando aliquis de alio conquerebatur,quòd Prętor in muro,vel pariete dealbato,faciebat scribi tale edictum,videlicet: Talis compareat tali die ad respōdendum tali,in tali quæstione.per not.in l.si quis id quod.in princ. ff.de iurisdic.omn.iudi.& traditur etiam per Spec.in tit.de dol. & contu.§.restat.in prin.¶Vnde si hodie in casibus,in quibus permittitur dicta citatio per affixionem in valuis,ianuis,columnis,vel alio loco publico &c.fieret sub forma prædicta,Clarior forma esset ista.

FORMA CITATIONIS PER EDICTVM.

¶ A.iudex ad petitionem.B.citat.C.in tali causa & quæstione, vt compareat vsq; ad talem diem: seu intra triginta dies respon surus prædicto.B.Et est vtile, quòd in fine citationis addatur comminatio, quòd post terminum procedetur contra eum, se cũdum quod iuris fuerit.ad quod vide quod dixi.s̃.articu.xx. q.xiij̃.& dicetur j.in materia dilationum & sic patet, quòd talis citatio debet habere terminum.& debet esse terminus peremptorius triginta dierũ.per text.in auc̃.qui semel.C.quomo. & quando iud.& ad materiam terminorum vide remissiones, quas dedi.s̃.articu.xx.q.x. ¶ Sed aduerte.quia licet.tex.in dicta auc̃.qui semel.loquatur de triginta diebus.tamen Bar.in extrauagan.ad reprimendum.in glos.super verbo, per edictum.quẽ fui secutus in Clemẽ.j.de iudi.dicit, quòd terminus in tali edicto debet esse congruus ita, q̃ possit venire in notitiam citati. & etiam vt possit postea ad locum citationis comparere: vt dicta Cle.j.de iudi.ne aliàs edictum contineat impossibile: vt l.ij̃. §.si quis ita.ff.de eo, quod cer.loco.& ar.l.si mihi & tibi.§.si qs seruos.ff.de leg.j.& in regula impossibilium.de regu.iur.in criminalibus verò debet dari dilatio longior, secundũ formam.l. ij̃.C.de exhib.reis.dicit tamen Bart. quòd in casu extrauagan. ad reprimendum.vbi proceditur absq; figura iudicij̃, non esset necessaria solennitas iuris positiui: & idem dicendũ arbitror in omnibus alijs casibus, in quibus procederetur absq; figura iudicij̃.de quibus dicam in tit.de ordi.cogni. ¶ Debet ergo in citatione per edictum cõdecens terminus assignari, cõsiderata locorum distãtia, personarũ qualitate, & causæ grauitate: vt in d. Clemẽ.j.iuncta.l.ij̃.C.de exhib.reis.de quo latius dicetur in materia dilationum. ¶ Sed hic cadit notabile dubium, qualiter poterit iudex habens congruum terminum assignare. ¶ Sol.dicit Bar.in d.glo.super verbo, per edictum.quòd poterit scire & se informare inquirendo secũdum quod traditur in auc̃.ei qui.C. de bo.auth.iudi.possi.ibi dum tex.dicit inquirat iudex. ¶ Sed tunc insurgit dubium, quomodo potest hoc inquirere, cùm testes hoc ignorent: nec possunt certum deponere existẽtes hic de eo, qui citãdus est ex loco maximè lõginquo, maximè cùm ille potuerit interea discedere de illo loco. ¶ Solu.dicit Bart.in dicto loco, q̃ nihilominus poterit informari secundũ formam §.si vero.in auc̃.de exhib.& intro.reis.vbi text.dicit.examinet iudex vt potuerit in qua terra abijsse dicitur.vnde põderandũ est illud verbum, abijsse dicitur.propter quod datur intelligi, quòd sufficit, q̃ iudex hoc sciat per famam, vel vulgi opinionem. ¶ Ex quo infertur, quòd hanc informationem & examinationem poterit facere sine aliqua citatione, & sine figura iudicij̃. ¶ Sed tu aduerte.quia licet aliàs fuerim hoc secutus in d. Clemen.j.de iudi.nunc tamen videtur, quòd hæc quæstio non possit procedere, nisi in terminis extrauag.ad reprimendũ.vel similibus.sed in terminis d.Clemen.j.non videtur posse procedere: quia loquuntur, quãdo citãdus impedit ne citatio ad eum possit peruenire.vt supra dixi.vel quãdo ipsius domicilium nõ potest tute adiri.ex quibus videtur concludi, q̃ locus apparet certus: vnde dic, q̃ si locus est certus res est clara: si verò dubi⁹, procedunt dictæ quæstio.Sed tunc quæro, quid si iudex committeret dictam examinationẽ, an teneat citatio: & videtur q̃ nõ: cum ipse prætermittat ea, quæ sunt de substãtialibus ipsius actus. ¶ Subdit tamen Bart.in preallegato loco, quòd cõmunis practica obseruat, q̃ habeatur respectus ad locum solitę habitationis.per not.in l.j.§.j.ff.de libe.agnosc.& in c.cum causam.j. de dol.& contu.& in l.iij̃.§.Prætor.ff.de dam.infec.& in Cle. causam.de elec.& quod dixi s̃.artic.xvij̃.q.ij̃.ver.circa septimã speciem. ¶ Et aduerte.quia licet de iure ciuili videatur sufficere sola propositio edicti in loco solito, vt dicam in seq.q.tamẽ de iure canonico, debet prius legendo literas seu edictũ in aliquo publico loco citari: & postea debet edictum citatorium affigi in loco solito, vt colligitur ex d.Cle.j.& tenet Bart.in d.extrauag.ad reprimendum.in glo.super verbo, publicè.

10 ¶ †Nonò principaliter quæro, vbi seu in quo loco prædictum edictũ citatorium debeat affigi, seu apponi? & quid agere debeat iudex ante affixionem. ¶ Solu.tex.in d.Clemen.j.de iudi. dicit, q̃ fieri debet ad instar edictorum in albo prætoris. & vt dicit ibi glo.album prætoris erat locus dealbatus, in quo scribebãtur edicta: vt in auc̃.de litig.§.omnem.col.vij̃.& ff.de iurisdic. om.iudi.l.si quis id quod.quæ tamen lex loquit̃ de loco, in quo scribebãtur edicta generalia.ad quod vide quod statim dicam in xj.q.j.ver.Primò quæro.facit etiam.ff.de alb.scribẽ.l.j.& ij̃. quæ tamen leges loquuntur de loco dealbato, in quo scribebãtur nomina decurionum.sed ad instar talium locorum, etiam in simili loco scribuntur istæ citationes per edicta.& si tu diceres, quomodo possunt tot edicta, & tot citationes poni in eodẽ loco? dic, quod locus erat satis amplus & latus, & vnũ ponebat̃ post aliud.& finito termino citationis, illud delebatur, & aliud ponebatur, vt traditur in dictis iuribus, & per glos.& Doct.in auc̃.qui semel.C.quomo.& quando iud.& per Ioã.And.post Spec.in addi.Specu.in titu.de cita.§.sequitur ver.Et nota secũdùm Vber.Et vide Specu.in titu.de dol.& cõtuma.§.restat.in prin.traditur etiam in auc̃.de litig.§.omnem.Et sic etiam in illis locis dealbatis scribebãtur dictæ citationes.Hodie verò huiusmodi edicta citatoria affiguntur, vel in valuis seu Ianuis palatij̃, vt dicit tex.in d.Clemen.j.ibi, Ianuis clausis affigere, aut in columnis palatij̃, vel in alio certo loco deputato, secũdùm Barto.& docto.in d.auc̃.qui semel.vel in foribus maioris ecclesiæ, vel in loco nundinarum: vel alibi, vbi moris est publica præconia fieri, vt etiam traditur in dicta extrauag.ad reprimendum. facit tex.in secunda constitu.Codicis, circa finem.ibi dum tex. dicit.edictis more propositis.secundùm Bart.in dicta extrauagan.ad reprimendum.in verbo, publicè.& debet proponi seu affigi huiusmodi edictum in loco iurisdictionis: quia extra locum iurisditionis non proponitur edictum, sed debet fieri notificatio per nũcium, vel per literas, seu epistolas, vt dicit Oldr. consil.xliij̃.quod incipit quæritur, vtrum citatio. ¶ Et nota, q̃ licet mandatum sit per audientiam, citationem per edictum in tribus locis publicatum, quòd licet solùm fuerit publicatum in duobus locis, sufficit: quia satis videtur esse obseruata forma iuris.ita dicũt domini de Rota decisio.clxxxv.in nouis.quod est singulare.sed non procedit sine dubitatione.

11 ¶ †Decimò principaliter quæro, quanto tempore prædictum edictum debeat stare affixum. ¶ Solu.dicunt docto.in d.Clemen.j.quòd ex eo, quod certum tempus non statuitur, relinquitur arbitrio iudicis.& idem dicit Bart.in d.extrauagã.ad reprimendum.in verbo, publicè propositum.per l.j.ff.de iure delib. facit.c.cupientes.ij̃.responso.& c.fin.de elect.lib.vj.videtur tamen sufficere, quòd in actis apparet scriptum, quòd edictum fuit publicè affixũ in tali loco. Nec est necesse, quòd scribatur, q̃ tanto tempore steterit affixum: quia ex quo semel fuit affixum, cùm eius ablatio seu corruptio sit delictum, vt dicam in seq.quæstio.per l.si quis id quod.ff.de iurisdict.omn.iudi.ideo præsumitur durare affixum.esset tamen bona cautela, si quis fecerit, de hoc fieri scripturam.vt dicit Barto.in dicta extrauagã. ad reprimendum in glo.super verbo, publicè propositum.dixi in dicta Clemen.j.

12 ¶ †Vndecimò principaliter quæro, quis sit effectus istius citationis per edictum. ¶ Sol.dic, quòd effectus est, vt citatus teneatur comparere intra terminum sibi statutum, etiã si sit extra territorium: quia talis citatio afficit etiam existentes extra territorium, vt dixi.s̃.q.vij̃.& adeò arctatur citatus cõparere intra terminum, quòd postlapsum termini reputatur cõtumax.& perinde est ac si esset personaliter citatus: vt d.Clemẽ.j.de iudi.vn de glos.ibi super verbo, personaliter.dicit, quòd iste reputatur verus contumax, non tamen manifestus, per not.in c.venerabilibus.§.secus.de senten.excommu.lib.vj.

¶ Ex quo potest dubitari, vtrum talis admittatur ad appellandum ad quod vide quod latè dixi in Cle.j.de do.& cõtu.& q̃d dicam j.in tit.de do.& contu.in materia cõtumaciæ. ¶ Et nota q̃ quamuis sit præsumptio, q̃ talis citatio peruenerit in notitiã citati, tñ talis præsumptio nõ est iuris & de iure: sed iuris tãtũ. quoniã si esset iuris & de iure, cõtra eã nõ admitteret̃ probatio, vt in l.nõ est verisimile.ff.quod me.cau.& in auc̃.sed iam necesse.C.de don.ante nup.de quo dicã in ti.de præsump.& ita tenent Guli.do.Ant.& Io.de Imol.in d.Cle.j.de iudi.& ibi dixi. ¶ Nec ob.quod tradit Ioã.An.in c.dilecti.& in c.cũ inter.j.de excep.vbi vult, q̃ citatus per publicũ edictũ generale nõ arctatur ad cõparendũ plus, quàm velit: quia illud dictũ non loquit̃ in terminis nostris.hic enim loquimur, qñ citat̃ persona certa & specifica, vt patet ex his, quę dixi.s̃.illud verò procedit, qñ citatur p̃sona incerta, vel q̃ sua putauerit interesse, vel se opponere voluerit, secũdùm ea, quę dixi.s̃.arti.xx.q.xij̃.quo casu, licet nõ arctet̃ ad cõparẽdũ, & sic nõ reputet̃ cõtumax: tñ talis citatio præiudicat sibi, vt dicã.j.in xxxj.arti.& vide, q̃ dixi s̃.artic.

13 xx.q.vj. ¶ †Sed q̃ro circa prędicta.pone, q̃ intra terminũ statutũ, de quo dixi.q.viij̃.aliqs cõparet, & dicit citatũ abesse, petẽs sibi dari terminũ vt eũ inueniat, & ei denũciet: an sit audiẽdus. ¶ Sol.Bart.in d.extraua.ad reprimẽdũ.in glo.sup verbo, p edictũ.dicit, q̃ cũ iste sit excusator, & veniat ad allegãdas causas absentiæ, admittẽdus est: faciẽdo fidẽ de absentia: quo facto, si petit terminũ vt eũ inueniat, & ei denũciet: audiẽdus est: vt C.vbi de cri.agi opor.auc̃.qua in puincia.secũdũ Bar. ¶ Sed tũc quæro, quid si iste reuertẽs in termino dicit se diligẽter pro illo perquisiuisse, & nõ potuisse inuenire vbi esset. ¶ Solu.dic, q̃ iudex procedet tãquã cõtra cõtumacẽ: quia post illã dilationẽ audit̃ si venerit, vel mittat legitimè: aliàs secus: vt d.auc̃.qua in puincia.

14 secũdũ Bar.ĩ dicto loco.& idẽ tenui in d.cle.j.de iudi. †Sed vlterius

rius quæro circa prædicta. quid si in ipso termino citatus cõparet, & postea se absentat: qualiter citabitur. Solu. dic, quòd talis citatio per edictum fuit facta simpliciter, ꝙ compareat rñsurus tali, super tali negotio: hoc casu cõparẽdo, dicit̃ satisfeciſſe primo termino: & eadẽ citatione iterũ solẽniter est citandus, sicut in prima. scd̃m Bar. in d. extraua. in gl. super verbo, per edictũ. & in glos. super verbo, de crimine. ¶ Quod intelligo, si termini essent habiles requirẽtes citatiões fieri per edictũ. scd̃m ea, quæ superius dicta sunt. aut prima citatio fuit facta magis extẽsè, videlicet, vt veniat rñsurus super tali negotio. & ad procedendũ in causa prædicta vt iuris fuerit vsq; ad finẽ. & tũc veniẽdo nõ dicit̃ satisfeciſſe termino: nisi stet vsq; ad finẽ. ad qd̃ vide qd̃ latè dixi de citato ad totã cãm. s. arti. xx. q. xvj. maximè in ver. circa. iiij̃. q. ¶ Est etiã & alius effectus: quia tale edictũ debet stare, nec debet corrũpi, tolli, aut deleri: vt in l. si quis id qd̃. ff. de iurisd. om. iud. ¶ Verũ circa hunc effectum plures oriunt̃ quæstiones.

15 ¶ †Primò igitur quæro, qua pœna teneat̃ corrũpẽs vel tollẽs tale edictũ citatoriũ. ¶ Sol. tex. in d. l. si quis id qd̃. ff. de iurisd. om. iudi. dicit, ꝙ datur in eum iudiciũ quingentorũ aureorũ. & hãc amplecti debemus scd̃m Cy. quem sequit̃ Bal. ibi. nam semper iudex debet amplecti minorẽ pœnã, nõ solũ in pœnis: sed etiã in quibuscũq; condẽnationib⁹. vt est gl. singularissima in l. fi. ff. de præto. stipu. ego tñ in pluribus libris satis antiquis reperio textũ dicẽtem de quingẽtis aureis. & ita summat Bar. & sequũtur cõiter Moder. sed Spe. in ti. de do. & cõtu. §. restat. in prin. tenet, ꝙ esset pœna quingentorũ aureorũ. qd̃ appareat ex serie libelli formati ibi per eũ: & patebit ex his, quæ statim dicã in vj. q. ¶ Et aduerte: quia licet ille tex. videat̃ loq; de alijs edictis generalibus, quæ scribebant̃ in albo Prætoris per tex. ibi d ũ dicit, iurisditionis perpetuæ. & dixi s. quæstio. ix. tñ gl. j. ibi in fi. ĩtelligit, ꝙ de ęquitate, eadẽ pœna puniantur corrũpentes edicta citationũ posita in albo. ¶ Bar. verò ibi videt̃ primò hocidẽ velle dicens, ꝙ illa lex habet locum, etiam quando citationes positæ in albo destruerent̃: sed tamẽ immediatè subdit, ꝙ illa lex est intelligenda quãdo destrueretur edictũ Prætoris: qd̃ propositũ esset perpetuò. secus si esset propositũ ad tempus, vt est citatio: quia tunc ꝓpter finitã cãm nõ interest alicuius si destruat̃. & iõ destruens non teneat̃ dicta pœna. ¶ Bal. verò in d. l. si quis. tenet gl. prædictã dicẽs, ꝙ talis nõ est extensio magistralis: sed quę fit per aliam legẽ: & ideo habet locũ pœna prędicta. Subdit tñ qd̃ Iac. de Aret. dicit, ꝙ prædicta opinio repugnat dictæ legi. Sed tu aduerte, quia Spec. in tit. de do. & cõtu. §. restat. in prin. tenet primã opi. gl. dicit enim, ꝙ Prætores habebant in curijs locum quendã dealbatũ, in quo scribebãt citationes & statuta: & qd̃ si qs talẽ locũ dealbatũ corrũpebat, tenebat̃ pœna. cccc. aureorum. ¶ Ego verô arbitror distinguendũ esse, ꝙ aut quis corrũpit seu surripit schedulã, quã fortè nũci⁹, qui citare debebat, habebat in manibus: & tũc nõ habeat locũ pœna prædicta. & idẽ dicendũ si fortè dimisit ad ostiũ priuatũ illius citandi: quã quis corrũpit vel surripit, nè fortè veniat in notitiã citati. & hoc casu, ꝓcedat opinio Ia. de Are. sed tñ talis teneret̃ pœna fal. scd̃m Iac. no. gl. in verbo, quingẽtorũ. in d. l. si quis id qd̃. per l. hodie. ff. de fal. Et in hanc sententiã inclinat Ioã. Petru. in d. l. si quis id quod. Aut nos loquimur de corrũpente seu surripiente scripturas existentes in archiuo publico: & talis teneat̃ pœna prędicta. d. l. si quis id qd̃ si modò sint publicæ pro publica vtilitate cõfecta: sed si non essent publicæ & pro publica vtilitate ibi existẽtes, nõ teneret̃ dicta pœna. scd̃m Io. Pet. licet gl. ibi aliud sentiat sed teneat̃ pœna fal. & ista opi. vr̃ satis sustẽtabilis. ¶ Aut nos loquimur in edictis citatorijs descriptis in albo, vel in loco publico deputato ad prædictas citationes: & hoc casu, est maius dubiũ. ¶ Glo. Spe. & Bal. tenent, ꝙ pœna locum habeat. Bar. contra. Fortè põt distingui, quòd aut quis corrupit dictum edictũ ante, vel dum ꝓponeret̃, vel post, quàm ꝓpositũ est: sed adhuc pẽdet termin⁹ ĩ edicto citatorio descriptus: & tũc satis est ęquũ quòd pœna prædict æ. l. si quis id qd̃. locũ habeat. & ita ꝓcedat gl. j. ibi. ¶ Aut sumus post terminum finitum: ita ꝙ illud edictũ citatorium debebat deleri adeò, ꝙ amplius non interest. & hoc casu, non habeat locum pœna. & sic procedat opi. Bar. facit qd̃ dixi s. q. ix. vbi dixi, ꝙ finito termino citationis, illud edictũ debebat deleri. ¶ Secundò quæro, quis teneat̃ ad prædictam pœnam. Solu. dic, ꝙ tenetur, qui corrupit dictum edictum. vt d. l. si quis id qd̃. siue suis manibus corruperit, siue alij̃ corrumpendũ mãdauit, & corruptũ fuerit. vt ibi in ver. Item & qui suis. si mõ mandans dolo malo mãdauerit: licet faciẽs dolo malo non corrupit: quia tunc teneretur mandans, & nõ mãdatarius. & ratio est, quia corruptio edicti, quę denotat simplex factũ, est facta in se: licet corrũpens nõ fuerit in dolo, vnde mãdans, qui fuit in dolo, tenetur. ¶ Item. tenetur tam masculus, quàm fœmina. qd̃ patet, quia prædicta. l. loquit̃ per verbũ. si quis. qd̃ est verbũ repręsentans verbũ cõmune, videlicet hõmo. & sic ex ꝓprio significato cõplectit̃ tam masculũ, quàm fœminã: vt in l. j. & ibi Bar. & in l. hominis. ff. de verbo. sig. voluit Bal. in d. l. si quis id quod & per eũ. & Doc. in l. quicũq;. C. de seruis fugi. & xvij̃. q. iiij̃. c. si qs suadente. & ad hoc vide, quæ latè dixi in Cle. j. de elec. & si plures corruperint, vel mãdauerint corrũpi, vel deleri: quilibet teneat̃ in solidum: nec solutione vnius, alius liberat̃ vt d. l. si qs id qd̃. in fi. iuncta. l. sequenti saluo eo, ꝙ statim dicetur de familia & seruis alicuius. ¶ Item tenent̃, nõ solũ patresfami. sed etiã filijfamilias: vt d. l. si quis id qd̃. ¶ Insuper etiam tenent̃ non solũ liberi: sed etiam serui, pro quibus eorũ domini pro singulis tenentur ad singulas pœnas: dũmodò ipsi suis manibus corruperint, aut substulerint: secus si mandauerint vel cõsulerint edictũ seu album corrumpi: quia tunc dominus pro sua familia & seruis tenetur ad vnam pœnam dũtaxat. vt est tex. in l. si familia ff. de iurisdi. om. iudi. & quomodo hoc procedat, quòd domini pro pluribus seruis simul in hoc delinquentibus teneantur pro singulis ad singulas pœnas si hoc fecerint: & si mãdauerint, vel cõsulerint teneant̃ pro vno dũtaxat. vide per Docto. & maximè & latè per Bal. in d. l. si familia. sed latissimè tractaui prædictam materiam in c. j. j. de pœnis. vbi omnino vide maximè quo ad terminos nostros in v. prin. arti. ¶ Vtrum autem rusticus tenea

16 tur dicta pœna, dicã in seq. q. ¶ †Tertiò quæro, qñ & quib⁹ casibus quis teneatur pœna prædicta: & in quibus excusẽt. ¶ Solu. arbitror considerandа tria membra. Primum, respectu rei. Secundum, respectu qualitatis facti. Tertiũ, respectu qualitatis existentis in agente. ¶ Quò ad primum dicendum, ꝙ prædicta pœna cõmittitur: siue fuerit corruptum seu sublatũ ante, quàm proponeret̃: si modò parabatur proponi, fortè erat descriptum in aliqua tabula, vel membrana. seu papyro: & parabat̃ affigi muro. ¶ Insuper etiam locum habet, si factum est dum ꝓponeret̃, vel postquàm ꝓpositũ est. vt d. l. si quis. ver. quòd si dũ ꝓponeretur. ¶ Quò ad secundum membrum respectu qualitatis facti. dicendum est, quòd tenetur non solùm, qui corrũpit: sed etiã, qui manib⁹ suis tollit. licet nõ corruperit: vt d. l. si quis. ver. hoc verò edicto. ¶ Quò ad tertiũ membrũ, respectu qualitatis existentis in agente, dic ꝙ requirit̃, ꝙ dolo malo corruperit vel subtulerit. vnde si per imprudentiam aliquis hoc fecerit, non tenetur. vt ibi. & sic rusticitas videt̃ excusari à dicta pœna: quia licet nõ excusẽt ab his, quæ sunt de iure naturali, in quibus nõ requirit̃ dolus. vt l. ij̃. C. de in ius vocan. & dixi. s. articulo xx. q. xxvj. ver. xij̃. quæro. tñ secus est in terminis nostris. nec mirum: quia cùm requirat̃ dolus ad pœnam incurrẽdam (vt dixi) sequitur, quòd quælibet ignorantia, etiã iuris naturalis. vel quasi, excusat à pœna. secundùm Ang. quinimò quicũq; error, etiam bestialis & crassus excusat à verò dolo, qui est in animo. vt l. Fulcinius. ff. quib⁹ ex cau. in pos. eatur. Quoniã talis error & bestialitas facit abesse animũ dolosum, qui pro substãtia rei exigebat̃. vt in l. si per errorem. ff. de iurisd. om. iud. quod perpetuò notabis: quia etiã ad alias materias plurimas potest hoc adaptari: puta, ad materiam turbatæ possessionis, vel similẽ requirentẽ animũ dolosum. vt l. j. §. fi. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & ibi per gl. & Doct. & prædicta sunt intelligenda de rusticis, qui nõ essent sagaces & malicios i. arg. gl. singularis in l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excusa. tuto. ¶ Et idem dicendũ est vbicũq; daret̃ talis personæ simplicitas, ꝓpter quam pręsumeret̃ dolus deesse. ¶ Et vbi ad substantiam delicti requiritur dolus, etiam latissima culpa: non punitur pœna illius delicti: sed etiam leuissima culpa: aliàs puniatur etiam criminaliter: sed mitius, vt per Bar. in l. aut facta. ff. de pœnis. & in l. j. ff. ad l. corne. de sica. & p Bal. in l. data opera. C. qui accu. nõ pos. ¶ Et qd̃ traditur in l. quos reperi. C. si aduersus liber. & C. si aduersus delic. per totũ & in c. cũ voluntate. & qd̃ ibi dixi. j. de sen. excõ. ¶ Et aduerte: quia est intellectus prædictorũ, ꝙ ꝓpter rusticitatẽ vel similẽ simplicitatẽ non præsumatur quis in dolo. vnde dolum allegans, illum probare debet: quod est mirabile. licet aliàs in genere malefactorũ præsumat̃ dolus: vt in c. j. j. de præsump. & ibi latius dicã. Sed in alijs personis, etiam quo ad terminos nostros, præsumeretur dolus. & ideò necessarium esset probare aliquam qualitatẽ, propter quam excusaretur. & hoc singulariter colligit̃ in ti. de do. & contuma. §. restat. in prin. ¶ Item ex prędictis infertur, quòd quis excusatur, si per iussum Prætoris corrupit, aut sustulit, vt in tex. dicta. l. si quis id quod.

17 ¶ †Quartò quęro, cui applicari debeat dicta pœna. So. dic, ꝙ debeat applicari actori. ar. l. iij̃. ff. de sepul. vio. hoc est ei, q agit ad prædictam pœnam. & ita cõtingit in alijs popularib⁹ actionibus in l. j. ff. de popul. act. & in l. qui. §. in popularibus. ff. de iure iur. ¶ Aduerte tñ: quia prædicta locum habent in corrũpente edictum perpetuæ iurisditionis causa positum: sed cũ in materia nostra loquamur de corrumpẽte edictũ citatorium, posito

quòd illa pœna locũ habeat.de quo dictum fuit in prima quæ ſtione,fortè dici poſſet,q̃ nõ admittet niſi ille,ad cuius petitio nem fuit ꝓpoſitũ edictũ citatoriũ, vel ſaltẽ ipſe alĩs præferẽt. arg.no.p gl.& Bar.in l.j.ff.de popu.act. facit qđ tradit in l.j.§. ſi ad plures.ff.de ſepul.vio.& qđ tradit in l.ſi plures.ff.de accu.

18 ¶ †Quintò quæro,qua actione agat ad prædictã pœnã.¶ Solutio.dic,q̃ datur actio in factum.& quamuis tex.in d.l.ſi quis id quod.non dicat de aliqua actione,tamẽ intelligitur de actione in factum. ¶ Procedit enim hoc ex natura popularis iudicĩ ex edicto Prætoris.videlicet,quòd detur actio in factum, vt dicunt Doc.in d.l.ſi quis id quòd.ſed Spec.dicit, quòd detur vtilis actio in factum vt patebit ex his,quæ ſtatim dicam in q.ſeq.

19 ¶ †Sextò quæro,qualiter formetur libellus ad pœnã iſtam pe tendã.¶ Solu.dic,quòd forma libelli põt colligi ex his,quæ tradit Spec.in titulo de dolo & contuma.§.reſtat.in prin.& Gof. in tractatu libellorũ.in tit.de edicto, de albo corrupto. ſub hac forma,videlicet coram vobis &c.conqueror ego B.de A. q edictum citatorium,ad petitionem meam mandato veſtro affixũ ianuæ,muro,vel columnis &c.ſecundũ qđ caſus acciderit.corrupit,abraſit,deleuit, vel ſuſtulit &c.quare peto eum puniri in quinquaginta aureis,ſecundũ vnam literam, vel in quingentis aureis,ſecundùm aliam literam:& ad hoc ꝓpono vtilem actionem in factũ ſubrogatã in locũ edicti de albo corrupto. ¶ Sed aduerte,inquantũ exprimit nomen actionis,nõ videt neceſſariũ,ad qđ vide qđ dixi.ſ.ar.xx.q.xxvj.ver.xv.quæro.¶ Et ex prædictis,& ex his,quæ ſuperius dicta ſunt,potes etiã colligere qualiter formãdi ſunt articuli tam ex parte actoris,quàm rei.

20 ¶ †Septimò quæro,corã quo iudice agatur,ſeu quis iudex poſſit condemnare ad dictam pœnam.¶ Solu.dicit Ioan.Petru. in dicta l.ſi quis id quod.cùm ad prædictam pœnam agatur actione in factum,vt dixi quæſtione quinta,& ſic officio iudicis mercenario,ſequitur quòd agi poteſt coram quolibet iudice habẽte ſimplicem iuriſdictionem.¶ Et hoc idẽ ſenſit Bar.in l.imperium.ff.de iuriſdictione omnium iudicũ.¶ Sed tu dic,quòd hoc procedit reſpectu pœnæ pecuniariæ:ſed reſpectu pœnę corporalis.quæ ſuccedit in locum non ſolutæ pœnæ pecuniariæ illã non poſſit imponere:niſi iudex habens imperiũ,&gladĩ potestatẽ.Ad quòd vide quod dixi.ſ.arti.xx.quæſtio xxvĩj.quæro.

21 ¶ †Octauò quæro,quid iuris ſi corrũpens,vel ſimilis conuẽtus ad pœnam pecuniariam nõ poteſt illam ſoluere:quia eſt paup. ¶ Sol.dic,q̃ debet luere in corpus. & hanc quæſtionem latius examinaui ſecundũ ea,quæ latius dixi ſ.articulo vigeſimo.quæſtiõe vigeſimaſexta.verſiculo,decimooctauo. quę omnia omnino vide.¶ Et ex prædictis,Deo duce,eſt expeditus.xxiĩj.principalis articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio per literas,an & quando fieri poſsit.
2 Citatio per literas,per quem fieri poſsit,& cui.
3 Citatio per literas,qualiter fieri debeat:& ſub qua forma.
4 Cõmiſsio citationis per literas clericis faciendæ,qualiter ſit formanda.
5 Laicus,ſub qua forma poſsit clericos per literas citare.
6 Ordinarius,qua forma poſsit alteri ordinario ſcribere in materia citationis.
7 Citatio per literas,qua forma ſit à delegatis facienda : ſiue ſunt vnus,ſiue plures.
8 Literæ citatoriæ,qualiter ſint ſigillandæ.
9 Literæ citatoriæ ſunt per nuncium neceſſarium deferendæ.
10 Citatus ſi neget literas ſibi præſentatas,quid erit agendum.
11 Citans per literas,qualiter ſe habere debeat.
12 Literæ citatoriæ ſub qua forma præſentandæ ſint.
13 Iudex,cui literæ citatoriæ mittuntur,qualiter ſe debeat habere.
14 Iudice,cui literæ citatoriæ cõmittuntur parere recuſante, quid ſit agendum.
15 Effectus citationis per literas,quis ſit.

ARTICVLVS. XXIIII.

Vigeſimoquarto principali articulo tractandũ eſt de citatiõe per literas.¶ Et aduerte:quia hic non tractamus de literis, quæ reducuntur ad viam ſimplicis citationis:quia de illis dixi ſ. articulo. xxj.pro iſtius ergo articuli clariori doctrina , proſequar infraſcriptas quæſtiones.

1 ¶ †Primò igitur quæro,an citatio per literas fieri poſsit.
¶ Solu.dic,quòd ſic ſ.de offi.deleg.c.prudentiam. circa principium ibi dum tex.dicit,literatorie deſtinatum &c.vt in c. ex literis.eo.tit.& xviĩ.diſt.c.ſi Epiſcopus.iiĩj.q.v.c.quiſq;s. &.v.q. ĩj.c.vocatio.& q.iĩj.c.ſi ęgrotans.ſ. de tẽpo.ordi.c. nec Epiſcopi.C.qũo & qñ iud.in l.conſentaneũ.Spe.eo.ti.§.iam de citatione.verſi.j.& apparebit ex infra dicendis.¶ Quãdoq; ẽt talis citatio eſt neceſſaria,vt ſi citat perſona illius,qui debet citari per literas.& nõ ſufficit citatio per nunciũ.no.gl.ſing.& Bar.ibi in l.pe.C.de digui.lib.xĩj.dixi.ſ.articulo.xĩj.q.j.ver.iiĩj.limitatur.
¶ Secundò quæro,qualiter fieri poſsit. ¶ Sol.dic, q̃ ordinariĩ duobus modis citant per literas.nam quãdoq; dirigunt literas eis,quos vocant.Quandoq; verò dirigunt literas alĩ,cõmittendo illi,quod debeat aliquem citare. ¶ Primus modus ſeruat in clericis.& in his,qui ſciunt ſcribere.¶ Secũdus in his,qui literas ignorant:nec ſcirent legere literas citatorias,vt l.j.§.preſides.ff. de requi.reis.ſed tamen ſi fieret econtra,non ideò minus citatio teneret,vt j.in c.fi.in fin.de do. & contuma. vbi clericus citatur per alium.¶ Et etiam laico quandoq; literæ citatoriæ deſtinantur:vt in c.accedens.el ĩj.ſ.vt lite non conteſtata.licet tuti⁹ ſit citationem fieri per alium,ne citatus citationem occultet:vt dicit Spec.eo.tit.§.iam de citatione.ver.j.igitur. de citationibus. Sed tamen tunc quam cautelam ad hoc debeat adhibere pars ad cuius petitionem fieret citatio,& quam etiam debeat iudex adhibere,dicam.ĩ.in viĩj.q.& in vj.

2 ¶ †Tertiò quæro,quis poſsit citare per literas.¶ Sol.dic, quòd tam ordinarius ſuperior,quàm etiam pedaneus: & etiam delegatus.ad quod vide qđ dixi.ſ.in iiĩj.prin.articu.q.v.¶ Et de delegato,tenet ẽt Spe.eo.tit.§.iam de citatione.ver. quod autẽ. & probatur in c.paſtoralis.in prin.de offi.dele.& vide qđ ſtatim dicam in v.q.Item eã facere põt aſſeſſor,vt l.j.in fine.ff.de offi. aſſeſſo.& adde hæc ad ea,quæ dixi ſ.in iiĩj.prin.articulo.q.v.
¶ Quartò quæro , quis poſsit citari per literas. ¶ Sol.dic,quòd omnis ille,qui poteſt citari perſonaliter,& ad domũ,& per nũcium,poteſt etiam citari per literas:dummodò cõueniant qualitates propter quas aliàs citari poſsit.de quibus dixi articu.viĩ. Quoniam iſta citatio per literas non videtur alterare qualitatem citandi.

3 ¶ †Quintò quæro,qualiter fiat iſta citatio per literas.Solu. dic, quòd aut iudex citat per ſe,ſecundùm primam ſpeciem citationis per literas.de qua dixi.ſ.in q.ĩj.&talis citatio.& quæcũq; fit per literas,debet continere nomen iudicis citantis,& nomẽ citati,& eius,ad cuius petitionẽ citat.& cauſam ſeu rem ſuper qua citatur:& terminũ intra quem debet cõparere: & locũ ad quẽ: ita quòd reddatur certus de prædictis is,qui citatur.ſecundũ ea, quæ latius dicta ſunt.ſ.in xx.princi.articulo in varĩs quæſtionibus maximè.q.ix.x.xj.xĩj.&alĩs plurib⁹.q.illius articuli,quę ſunt cõiungendæ ad intellectum.q. noſtræ, quæ quæſtio noſtra eſt regulanda in plurimis ſecundùm ea,quæ ibi dicta ſunt.

¶FORMACITATIONIS PER LITERAS.

¶B.talis diuina miſeratione Archiepiſcopus eccleſiæ talis dilecto in Chriſto,A.&c.Salutẽ in domino,quærelã.B. clerici &c. recipimus,quòd cum eccleſiã ſancti.M.idem B.clericus ex noſtra collatione diutius poſſediſſet, tu prædictum.B.abſq; rationabili cauſa pro tuo libito volũtatis,poſt appellationẽ ad nos interpoſitam temere ſpoliaſti,eiuſdem eccleſiæ poſſeſſorẽ: atq; illi ſic de facto incũbis.Quare tibi diſtrictè mãdamus,quatenus ſi eſt ita,intra ſpatium.viĩj.dierum poſt receptionẽ præſentiũ, præfatam eccleſiam cũ fructibus mediĩ temporis eius reſtituere non poſtponas:alioqui ſi de iure confidis, tali die quam tibi pro peremptorio termino aſsignamus per te, vel procuratorẽ idoneum ſufficiẽter inſtructũ,ad cauſam corã nobis in tali loco cõpareas,eidẽ clerico de iuſtitia reſpõſurus:ſciturus,q̃ ſi ĩ prędicto termino cõparere neglexeris,nos in dicto negotio quantũ de iure poterimus ꝓcedemus: q̃ ſi terminus præſtitutus in diẽ ĩciderit feriatã, ſequẽti die nõ feriata,qua tibi peremptoriã aſsignamus,ſtudeas cõparere.In cuius rei teſtimoniũ prędentes literas ſigilli noſtra munimine fecimus cõmuniri. ſcđm Spe.eo.ti.§.iam de citatione.ver.j.igit de citatione. Et ꝓbat prædicta formain c.cũ ex literis.in fi.de reſti.in integ.& in c.fi.de dolo & cõtu.Et ſic etiã ſub ſimili forma,ſcđm varias cõtingentias,formabis alias citationes ſcđm prędictã primã ſpeciẽ.¶ Si verò loquimur ſcđm ſecundã ſpẽm,videlicet,qñ ſcribit alicui , q̃ citet aliquẽ:litera cõmiſsionis ſcđm Vbertũ de bona Guida. debet ſimiliter cõtinere qs citat,& eius nomen & cognomen. & quẽ citat,& ſuper quo,& ad quã diẽ,& ad cuius inſtantiã,&qđ per ſe vel legitimũ rñ ſalem & idoneũ ad cauſam ſufficienter inſtructum cõpareat:cũ peremptorio &c.Et q̃ ipſum cõmittentẽ de citatione per eũ facta per ſuas literas,aut per publicũ inſtrumẽtum ſuper hoc cõfectũ certiorẽ faciat,ſeu reddat.& clarè,& nõ obſcurè.ſcđm Spe.& Io.An.in additio.eo.ti.§.iam de cita.ver. ĩj.facit tex.in c.cùm cauſam.& in c.fi.j. de dolo & contu. & in c.tũ ex literis.ad fi.ſ.de reſti.in integ. & C.qui accuſa. nõ poſſ. qui crimẽ.& ff.de no.ope.nun.in l.de pupillo.§.qui opus.
¶ Forma commiſsionis citationis per literas factæ clericis.

B.talis

4 ¶†B.talis &c. Querelã.B.clerici accepimus.Et iũge reliqua de quib⁹.s.vſq; ibi:mãdamus.mãdamus quatenus dictũ A.clericũ monere &inducere curetis,q; ſi eſt ita,eidẽ.B.p̃fatã eccleſiã reſtituere nõ moret:alioqn peremptorie iniungatis eidẽ, q; tali die corã nobis &c.vt dictum eſt.s.in præſenti forma,vt hæc ꝓbãtur in tit.de offi.deleg.c.ex literis.¶Aduerte tamẽ: quia poſſet etiã ſimul iungi vtraq; forma, videlicet,vt ipſe citet, & etiã per alium citari faciat.Retẽta enim præſenti forma vſq; ibi,Quantũ de iure poterimus,procedemus.iungat alia forma,videlicet:Et nihilominus nos damus taliliteris noſtris in mandatũ,vt ipſe te ad eũdẽ terminũ authoritate noſtra iuxta præmiſſam formam peremptorie citare procuret.Et ſi nõ poteris inueniri,faciat vt citatiõis edictũ p ſe vel aliũ apud eccleſiã tuã publicè ꝓponat. Et hæc vltima forma &clauſula,colligit ex c.fi.j.de do.& cõtu. tradit Spe.e.ti.§.iam de citatione.ver.ſi verò alteri. Et ſatis hęc omnia colliguntur ex his,quæ ſuperius dicta ſunt, maximè in iij̃.principali articu.& in quæſtio.v.vj.vij̃.& etiam articu.xx. Et videbimus in articu.xxvij̃.

¶Sed ſi citatio committatur laico.dic, quòd iſta erit forma.videlicet,

5 ¶†B.talis &c.Salutem &c.Sua nobis A.lachrimoſam queſtionem monſtrauit,qđ licet M.eius vir ſecũ matrimonium cõtraxerit per verba de præſenti,& carnis copulã ac per annos plures eidẽ velut vxoris,coniugali affectione adheſerit: nunc tamẽ Dei timore poſtpoſito,à ſuo conſortio abiecit eandẽ:nec erubeſcit,cuidã C. ſuperinductæ publicè adhærere. Quare diſcretiõi tuæ præſentiũ authoritate mandamus,quatenus ſi eſt ita prędictum.M.ex parte noſtra monere ac inducere ꝓcures,vt C. muliere ſuperinducta,vel cui adhęret penitus dimiſſa, præfatã. A. vxorem ſuã recipiat:&eã maritali affectione partractet:alioqn authoritate noſtra iniungas eidẽ,vt tali die per ſe vel procuratorem idoneum peremptorie compareat corã nobis.alioquin cõtra ipſum procedere curabimus quantum poſtulauerit ordo iuris.Quod ſi terminus &c.vt hęc probantur.j.de ſpon.c.ex parte.& c.veniens.& s̃.de offi.ordi.c.ſignificauit.

¶Vel dicat ſic:Quod ſi non fecerit,tu authoritate noſtra frętus eum & ſuper inductam excõmunicationis vinculo ſtudeas innodare:faciẽs eos tanq; excõicatos ab omnibus veſtrę diœceſis arctius euitari, ſecundũ Ægidiũ & Spe.& Io.An.in addi.e.tit. §.iam de citatione.ver.porrò ſi committatur.

¶De forma autem citationis,quã auditor mandaret fieri p̃ literas ſuas vltra.ñ.dictas,vide quod dixi s̃.in xx.principali articu.

6 q.iij̃.¶†Porro ſi ordinarius ſcribit alteri ordinario non ſubdito pro citatione facienda de aliquo,in territorio illius,non præcipiet:quia par in parem nõ habet imperiũ, ſed rogabit,vt per nuncium curiæ ſuæ faciat illum citari,quatenus à die citationis per eum factæ debeat coram eo intra tantum tempus,quod ꝓ termino peremptorio aſsignetur,comparere: vel in alia proximiori die ſequẽti nõ feriata,ſi fortè dies illa fuerit feriata, reſpõſurus tali ſuper tali cauſa re,vel negotio,recepturus iuſtitiæ cõplementũ,alioquin &c.cum commination de procedẽdo, nõ obſtante contumacia ſua, ꝓut ordo iuris dictarit,& rogare illũ, qđ citatione per eũ facta,& de die factæ citationis eũ p̃ ſuas literas,aut per publicum inſtrumẽtum placeat reddere certiorẽ. ¶Et adde quæ dixi articulo.v.q.xv.& vide remiſsiones, quas dedi arti.xvij̃.q.ix. Et quia iſta citatio cõmittitur extra territorium,poſſet fieri cõmiſsio de citatiõe ad totã cauſam. ad quod vide quod dixi articulo.xx.q.vj.¶Similiter etiã literæ delegatorum,quibus citant debent prædicta cõtinere.& quia delegatus nõ habet fundatã iuriſdictionẽ à iure cõi: ſed illã recipit ex delegatione:meritò debet ĩterſerere tenorẽ cõmiſsionis, vt reꝙ citat:ſciat qs ſit,& qua authoritate citat.ſcđm Spe.e.tit.§.iam de citatiõe.ver.ceterum literæ.Ad qđ vide qđ dixi arti.x.q.vj. ¶Sed cõtra prędicta oppono:quia cũ vna tm̃ citatio facta fuerit,nõ debuit fieri perẽptoria.ſcđm ea,q̃ dicã in xxvij̃. prin.ar. q̃re ſi velis hãc vitare obiectionẽ,poteris cõcipere ſub forma de qua s̃.dictũ ẽ,vſq; ad illa verba.cõpareat corã vobis:& ſi tũc nõ venerit,veniat tali die:q; ſi nec tũc venire curauerit, veniat tali die quã tũc perẽptoriũ aſsignamus.& multi vtunt hac forma. vt ꝓbat de teſti.cog.c.ñ.& frequentat talis forma in his,quorũ p̃ntia de facili haberi non põt.Ad qđ vide qđ dicã.j.arti.xxxj. ¶Cauere tamẽ debet is, qui ſub hac forma citat:vt intra vnam & alteram diem ſint competentia interualla:niſi facti neceſsitas aliud ſuadeat.vt dicam.j.in xxvij̃.prin.articu.

7 ¶†Et no.circa prędicta,qđ qñ citatio fieret à delegatis,cõſiderari debet,an ſit vnus delegatus vel plures.Si eſt vnus, citabit p̃ literas ſub hac forma.videlicet dñs Io.prior eccleſiæ ſancti M. ciuitatis & diœceſis Senẽ.à dño nr̃o Papa delegat⁹ in cã vertẽte ĩter d.Pe.Archidiaconũ Senẽ.& do.Simo.de prato. Abbatẽ ſancti Andreę diœceſis Senẽ.tibi.B.Archidiacono ſalutẽ ĩ dño nr̃o Ieſu chriſto Mandatũ apoſtolicũ,vel literas apoſtolicas nos recepiſſe noueritis in hac forma,videlicet Calixtus Eps̃ ſeruus ſeruorũ &c. veniẽs ad præſentiã noſtrã P. Archidiaconus Cenenſis nobis ſignificare curauit,q; dñs Simõ &c.ſup nõnullis pecuniarũ frumẽti,& rerũ qualitatibus iniuriat eidẽ.Quo circa mãdamus,quatenus ſi eſt ita,partib⁹ vocatis cãm audias: & cãm fine canonico decidas:faciẽs, quod decreueris per cenſurã eccleſiaſticã,appellatione remota,firmiter obſeruari. Teſtes autem &c.Datũ Romę &c.Et ſic ponat totus tenor cõmiſsionis. Et ſubdatur.Volentes igitur,vt decet mãdatis apoſtolicis obedire,vobis authoritate qua in hac parte fungimur præcipiendo mãdamus,quatenus præfatũ dñm Simonẽ ex parte nr̃a citare curetis,vt corã vobis in nr̃a reſidẽtia ſancti Martini &c.per ſe vel procuratorẽ ſuũ repręſentet quẽ terminũ ſibi ꝓ duob⁹ edictis,& tertio perẽptorio ꝓpter viarũ diſtantiã,vt partiũ parcamus laborib⁹.& expẽſis,aſsignamus. Vel quẽ terminũ ꝓ oĩb⁹ terminis ſibi perẽptoriũ aſsignetis.Rñſurus de præfato P.Archidiacono.alioquin ſcđm formã mãdati nobis traditã in cauſa ipſa inquãtũ de iure poterimus, ꝓcedemus:eiuſdẽ abñtia nõ obſtãte.q; ſi idẽ terminus in diẽ inciderit feriatã &c. & iniũge, q; ſępius dictũ eſt.Diẽ aũt veſtræ citationis per veſtras literas, vt per publicũ inſtrm placeat intimare.Vel ſic: In ſignũ aũt citationis factæ,ſigilli veſtri impreſsionẽ præſentib⁹ apponatis. in cuius rei teſtimoniũ &c.vt s̃.¶Quidã aũt ad cautelã inſerunt etiam formam & tenorẽ libelli:ne reus alterius valeat petere in ducias deliberatorias,vt probatur.v.q.ij̃.c. ſi Primates.& no.p gl.ij̃.in c.j.j̃.eo.& ibi per Io.¶Aduerte tñ:quia Ioã. de Deo in libro iudicũ, parte prima,rubrica iij̃.ĩprobat,q; libellus ponat in citatione.maximè per delegatum ſub quo lis non eſt cõteſtata.j.de ap.c.ſignificãte.Dicit enim,q; talis iudex reddit ſe ſuſpectum.& q; tales non debent eſſe iudices.iij̃.q.v.in c. quia ſuſpecti.& ſubdit,quòd eſſet locus appellationi.ſed dicit Ioan.And. quòd Ioan.de Deo multum ſubtilizauit,& quòd eſt tenendum contrariũ,quòd nec recuſari nec appellari poſsit,ſecundũ quod no.Ioã.Andreas in c.j.in glo.ij̃.j.eo.¶Et no.quòd tenor commiſsionis debet inſeri in prima citatione:ſed in ſecũda, non eſt neceſſe,ſecundùm Speculato.eodem tit.§.iam de cita.verſi.viſo de citatione.Et ad prædictam materiam,an & quando in citatione debeat inſeri forma libelli,& tenor reſcripti,vide quod latius dixi s̃.in xx.prin.arti.q.vj. ¶Quod autẽ delegatus debeat ſe præmittere in ſalutatione,probatur: quia repręſentat perſonam.Domini Papæ xciij̃.diſtincti.c.j.& vt ipſe Papa honorãdus eſt,quò ad illam cauſam xciij̃.diſtinctio.c.fi.& s̃.de offi.deleg.c.ſanè.In ipſa enim delegata cauſa eſt maior quolibet ordinario.s̃.de offi.deleg.c.ſtuduiſti.¶Si verò ſunt plures delegati ſubdiſtingue,quòd aut ſunt diuerſæ dignitates:qa vnus eſt Archiepiſcop⁹,& alĩ Epiſcopi.& ſic de ſingulis.&ille,qui eſt maioris dignitatis,debet in ſalutatione præmitti.Si verò ſunt eiuſdem dignitatis,attendendæ ſunt qualitates,quæ reddunt aliquẽ maiorem & honorabiliorem,vt ordinis maioritas, vel prioritas in ordine,vel reſpectu perſonæ prouenientis ſeu cõferentis.inſuper & temporis,& ętatis ſecundùm ea,quæ traduntur in c.j. & in c.ſtatuimus.& in c.per tuas.s̃.de maio.& obed.& ibi dixi & in l.ñ.ff.de albo ſcriben.xlvij̃.diſtinctio.c.ſi rector.C.de offima.offi.l.nemo.& in l.j.C.de conſul.lib.xĩ.Dignior enim ſemper eſt præponendus:& vitium eſt præpoſterare præponẽdũ lxxiij̃.diſt.c.Epiſcoporum.& c.fi.& C.de teſt.in l.præpoſteri. Grauiter enim,vt inqt philoſophus in primo œconomicæ,fert

8 vnuſquiſq; honore ſuo priuari.¶†Et no.q; iudex ipſe p̃dictas literas debet publico ſigillo,vel proprio ſigillare:vt in l.ſi publicanus.§.j.ff.de publicanis.& C.de Epiſcopis &cleri,ĩ l.ſi qua p calumniam.& no.in c.poſt ceſsionem.j.de ꝓba. nemo põt cũ alieno ſigillo ſigillare.imò neq; cũ ſuo,ad aliud tamẽ effectũ deputato,vt j.de appel.c.ſignificauit.Poteſt tamen anulo ſigillare,vel fortius cum ſuo:licet ad aliud effectũ deputato : ſi modò proprium ad hoc nõ habet.&dũmodò de alieno,vel tali ſigillo mentionẽ faciat:vt l.ad teſtium.§.ñ.ff.de teſta.No.Spe.eo.ti.§. iam de cita.ver.literis.tradit etiã Bar.in extrauag.ad reprimendum.in g.ſuper verbo,per literas.ſubdit tamẽ ibi Bar.quòd tutius putat,quòd tales literæ publicent manu notarij̃. Et ita multi obſeruant.ſecundùm Bar.de quo vide latius per Specu.in d. ver.literis.& de materia per Doct.in d.c.ſignificauit.& j. de re iudi.c.cum inter.& in l.ſi vnus.de teſta.lxxiij̃.diſtinctio.c.in nomine.xcvij̃.diſt.c.nobiliſsimus.& per Spe.in tit. de inſtru.edit. §.inſtrumentũ.ver.item q; ſigillo.& de procu.§. ratione quoq; formæ.ver.iij̃.& aliquid per Pau.in Cle.ſtatutum.de elec.

¶Ego verò latiſsimè dicam de materia ſigilli & ſigillationis,in

9 tit.de fide inſtru.vbi melius conuenit.¶†Et aduerte:quia licet fiant literæ:tamen eſt neceſſarius nuncius,qui illas portet,ſed in hoc differt ab eo,qui ſolus mittitur ſine literis:quia qñ ſol⁹ mit-

titur debet esse talis, ꝙ citatus debeat credere eũ nunciũ. Ad qđ vide qđ dixi s. in. x. prin. arti. & in. xij. Sed in terminis nostris satis est, ꝙ credat vel credere debeat literas esse ipsi⁹ iudicis, secũ
10 dùm Barto. in d. glo. sup̃er verbo, Per literas. ¶ †Sed quæro circa prædicta, quid si fortè citatus vellet negare literas sibi præsentatas. ¶ Solu. dicit Barto. in. d. verbo Per literas. qđ iudex in hoc stabit relationi ipsius nunciꝰ, ex quo reus cognouit se citatũ à iudice per literas. & an ipse qui literas portat videtur esse nũcius illius iudicis, euidens est signum, ꝙ sic ex quo illas literas portat. argu. l. sanctum. ff. de rerũ diuis. & C. de dona. l. j. & ff. de leg. j. in. l. seruum filij. §. eũ, qui chirographũ. secundùm Barto. Facit quod latè dixi in Cle. j. de procu. Vtrũ autẽ ipsamet pars possit portare, dixi. s. in. viij. princi. articu. quæstio. iij. ¶ Qualiter autem debeat fieri citatio per literas executorias, quæ tamẽ reducũtur ad vim simplicis citationis, dixi. s. articulo. xxj.

11 ¶ †Sextò principaliter quero, quid agere debeat pars, ad cuius petitionem emanat citatio per literas. ¶ Solu. dic, quòd sigillatis literis actor debet eas statim recipere: & in actis redigi facere ad cautelam: deinde debet referre ad eũ, qui debet facere citationem: vel portare ipsi, qui per literas prædictas citatur in quarũ delatione & præsentatiõe debet esse cautus, ne sigillũ cadat, frãgatur, vel destruat. & vt pręsente notario eas porrigat ei cui cõmittitur citatio fienda, vel etiam ipso citato: cùm illi scribitur sub forma p̃scripta. de qua præsentatiõe habeat testes, vel publicum instrumẽtũ. C. de anna. excep. in. l. vt perfectius &. j. de proba. in. c. quoniam contra.

¶ FORMA præsentationis literarum citatoriarum.

12 ¶ †In nomine Domini &c. Anno &c. Pateat omnib⁹ euidenter, qualiter B. præsentauit & dedit. G. quandam literam apertam in præsentia mei notarij & testiũ infrascriptorũ, ex parte Reuerẽdissimi in Christo patris & Domini dñi A. &c. sigillatã vero & integro sigillo, in cuius circuitu erãt tales literæ: & infra circulum tale signum, supplicans instãter eidem, vt citare deberet. M. iuxta formam sibi traditam. ¶ Tenor autem prædictæ literæ erat huiusmodi: videlicet: B. talis &c. diuina &c. Tali salutẽ &c. Et sic toto tenore dictarũ literarũ inserto, notarius in fine subiungat. Acta fuerũt hęc tali die & loco, p̃sentibus talib⁹ &c. Et ego Lucas talis &c. tali authoritate notarius pręsentationi dictarum literarum interfui: & ad præsentatoris instantiam infrascripta redegi & publicaui: & meo signo signaui, secundũ Spe. eodem titulo. §. iam de cita. versi. sed præmissis opponit. Facit etiam quod tradit idem Specu. in titul. de rescript. præsenta. §. primo. Et similiter etiam, quãdo ipsa pars præsentat literas, vel pręsentare facit ei, qui citatur, debet testes adhibere, vel publicum facere cõfici instrumentum de dicta pręsentatione. & hoc est magis cautum: ne fortè citatus possit postea negare se fuisse citatum. Ad quod vide quod etiam facit, qđ notat idẽ Specu. eodem titulo. §. iam de citatione. ver. vnde primò discutiendũ est,
13 ¶ †Septimò principaliter quero, quid agere debeat iudex, cui scribitur.

¶ Sol. dic, quòd debet seruare formam commissionis sibi factę, vt in. c. venerabili. s. de offic. delega. in. l. diligẽter. ff. mandati. & in. c. cùm dilecta. s. de rescript. cum simi. Et ideò si Papa mãdat alicui sub hac forma, videlicet: Moneas talem, quòd intra. xv. dies restituat tale beneficium B. aliàs cites eum, vt intra tres menses per se, vel per procuratorem compareat coram nobis: & ille receptis literis dicat: Moneo te vt intra. xv. dies restituas beneficiũ ipsi B. alioquin ex nunc te cito, ꝙ compareas coram Papa. ꝙ talis citatio non valet: qa nõ est seruata forma mandati: quia post factũ pręceptum debuit expectare per xv. dies. et postea citare, secundùm formam rescripti. Facit quod not. glos. penul. in Clemen. attendentes. de statu mona. & per Io. an. in. c. cõmissa. in prin. de elec. li. vj. & de offi. dele. c. cũ plures. lib. vj. & p Spe. in ti. de remissiõibus. §. videndum. ver. hoc etiam notãdum. & in ti. de citatione. §. contra citationem. ver. sed pone.

¶ Et p̃dicta adde ad ea, q̃ dixi. s. articulo xxviij. ver. formaui q̃stionẽ prędictã. & remisi ad hic dicenda, quia melꝰ hic cõuenie bat. ¶ Et nota, ꝙ debet ipse citator receptis & perlectis literis, si citandus alias est eius subditus, eũ ad suam aduocare pręsentiam. Si vero nõ est ipsius subditus, vel est magna persona, ipse debet ad eũ accedere. & præsente notario vel testib⁹ idoneis, p quos possit probari citatio, si necesse fuerit, legat p̃fatas literas corã illo: & postea citet illum iuxta traditã sibi formã. vt supra dixi. de qua citatione faciat fieri publicum instrumẽtũ sub hac forma. videlicet. ¶ In nomine Dñi. &c. H. talis diuina gratia &c. Vel. P. Archidiaconus &c. Vel. B. Prępositus &c. requisitus p literas reuerẽdi in Christo patris & dñi Domini G. auditoris, vt deberet citare, seu citati facere N. &c. ipsum A. ex parte eiusdẽ citauit et precepit eidẽ peremptoriè vt tali die & loco cõparere debeat &c. Et qui, vt dixi, in ipsa citatiõe debet se cõformare mandato sibi facto. & sic facere fieri secundũ instrumentum publicum. Ad quod faciunt, quæ traduntur per Spec. eo. ti. §. iam de cita. ver. porrò citator. & §. contra citatione. ver. item no. quòd quando.

14 ¶ †Octauò principaliter quæro, quid debet facere iudex, qui mandat citationem fieri per literas, si iudex, cui committit. non vult parere. Solu. dic quòd aut ille, qui cõmittit, non est illius superior: & nihil potest attentare contra eum. per l. fi. ff. de iurisd. om. iudi. & c. j. de consti. lib. vj. Si verò sit illius superior, vt puta, quia sit auditor apostolicus: mandatum suum ita poterit aggrauare. ¶ B. Episcopus &c. Domini nostri camerę apostolicę auditor &c. Meminimus nos vobis nostris literis dedisse in mãdatis, vt A. clericum &c. Ex parte nostra peremptoriè citaretis, vt tali die & loco super tali causa &c. Quod quidam prout nobis relatum est facere contemptibiliter non curastis. quo circa vobis sub pœna excommunicationis districtè præcipiẽdo mãdamus: quatenus eũdẽ ex parte nostra citare curetis, iuxta priorum continentiam literarum: quòd si forte contemptum super adhibueritis contemptui, & mẽdatũ nostrum, imò verius apostolicum contempseritis, contemptum huiusmodi ad pœnam duriorem, & ad alia, sicut magis videbimus expedire, procedemus. secundũ Spec. eo. ti. §. fi. ver. si verò is, cui. ¶ Et si talis inobediens fuerit, poterit procedi contra eũ ad remedia, quę sunt prodita contra contumacem. de quibus latè videbimus. j. in ti. de dolo & contu.

15 ¶ †Nonò principaliter quæro quis sit istius citatiõis effectus. ¶ Solu. dic vt videbimus. j. in xxxj. principali articulo. vbi tractabimus de effectibus citationis. ¶ Et vide ad materiã istius articuli, quod dixi s. in xvij. principali articulo. q. ij. ver. circa tertiam speciem. ¶ Et ex his Deo duce, expeditus est. xxiiij. princ. articulus.

¶ Postremò. de quibusdam literis, quæ habent vim citationis dixi s. articulo. xxj.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citatio, an possit fieri per præconem.
2 Citari quis possit, & quando.
3 Præco, quis esse possit.
4 Citatio vbi fieri possit.
5 Citatio præconia, qualiter fieri debeat.
6 Præco, qualiter referre debeat.
7 Præcone & notario differentibus in relatione, cui credendum.
8 Citationis præconiæ effectus, qui sint & quot.

ARTICVLVS. XXV.

Vigesimoquinto principali articulo tractandu est de citatione præconia. Pro cuius articuli clariori doctrina, prosequar infra scriptas quæstiones.

1 ¶ †Primò igitur quæro, an talis citatio fieri possit. Solu. dic, ꝙ sic, vt in autẽ. qui semel. C. quomodo & quãdo iud. & in authẽ. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. & inl. fi. §. deferre. & in c. cum parati. j. de appel. & apparebit ex infra dicendis.

¶ Secundò quis possit citare per præconem. ¶ Solu. dic vt dixi s. articulo iij. q. v.

2 ¶ †Tertiò quis possit citari, & quando. ¶ Sol. videtur dicẽdum ꝙ hæc citatio sufficit ad citandum reum. C. vbi de cri. agi opor. authẽ. qua in ꝓuincia & C. de fer. l. fi. nõ tamẽ videt sufficere ad citandũ actorẽ: imò specialiter ad eum mittendus est nũcius. in auth. de litigiosis. §. omnem verò. ¶ In contrarium tñ facit: quia nõ debet actori licere &c. ff. de reg. iur. in regula. Nõ debet actori. & ĩ c. ij. s. de mut. peti. Sed dic, quòd hoc ideò est: quia frequẽter citatur per nunciũ, vnde ad conuincendã eius malitiã, sufficit citatio per præconem. actor autem rarò citatur: sed alium facit citari. & ideò per nuncium: & non per præconem est citandus. ita cõcludit Spe. eo. tit. §. sequitur videre. ver. fit quoꝙ citatio. & pro prædicta opinione allegat Bar. etiã no. in auth. qui semel C. qũo & qñ iu. Sed ipse Bart. dicit, ꝙ ratio posita in dicta auth. q semel. quæ est, ꝙ vox præconis paucis innotescit: est cõis ad actorẽ & ad reũ. vnde putat Bar. dictũ Spe. esse verũ: eo casu, quo reus debet esse in loco, vt statim dicam. vnde Bart. circa hanc materiã distinguit, ꝙ aut est citãda certa persona, de cuius interesse constat: aut ignorat qs sit ille, cuius interest. ¶ Primo casu. persona certa est citanda noĩatim. ff. de ven. inspi. in l. j. §. penul. sed̃m formã & modũ, de quibus diximus. s. maximè articu. xx. q. xj. ¶ Aruerte tamen: quia si aliquis fuisset primò citatus noĩatim. & compareret: & citatio illa fuisset facta vt cõpareret rũsurus super tali negotio: tunc comparendo diceret satisfeciſſe primo termino. & ideò si iterum citãdus esset, deberet similiter

ſimiliter citari ſecunda vice,ſicut in prima.Sed ſi eſſet facta citatio magis extensè,dicendo ꝙ veniat reſponſurus ſuper tali negotio,& ad procedendū in cauſa prædicta vt iuris fuerit vſq; ad finē:ꝙ tunc veniēdo non diceret ſatiſfeciſſe termino:niſi ſteterit vſq; ad finem.¶ Eſt tamen hoc intelligendum ciuiliter, vt ſtet horis debitis:nō aūt ſemper.Et ideò tūc ſufficit citatio per præconem miſſum per ciuitatem proclamantē,ꝙ talis iudex facit citari talem ſuper tali negotio &c.vnde tunc,aut iſte reperit̄ præſens eſſe in ciuitate,& non comparet: & tale proclama arctat eum:vt l.ſi eo tēpore.ff.de diſtra.pigno.Aut non erat præſens:& ex eo,ꝙ ſe abſentauit à ciuitate factus eſt cōtumax, virtute primæ citationis:cuius vigore debebat morari in ciuitate, ſeu loco iudicij.Et ideò ex quo incertū eſt vbi ſit, admittit̄ talis citatio.Sicut enim admittitur citatio per præconem,qñ perſona,quæ citatur,eſt incerta.ita & qñ locus eſt incertus.Similiter etiam admittitur,ſi locus eſt certus:& ille,qui eſt in loco,nō permittit aditum ad eū:bene poteſt fieri citatio prēconia. Ad qđ vide qđ dixi arti.xvij.q.ij.ver.circa quartā ſpeciem.& verſ. circa ſextam ſpeciem. Nec obſtat prædictis.C.de bo.aut̄.iudi. poſ.authē.ei qui.& ī corpore vnde ſumit̄. quia ibi ꝓmiſit & iurauit de iudicio ſiſti,magis reſpectu partis, vt ei cōmittat̄ obligatio ad intereſſe:vt l.ij.in fi.ff.ſi quis cau.quàm reſpectu iudicis,vt ſcilicet dicat̄ cōtumax,ſi ibi non eſt.ideò debet ſolēniter citari facta inquiſitione,vbi eſſe dicat̄.Conſuluit tñ Bart.ad fugiendū dubiū,ꝙ reo cōparente in prima citatione in caſib⁹, in quibus non eſt locus detentiōi,ꝙ ſibi dicat iudex vt eligat certum locū habitationis in ciuitate,vbi ſit citādus:ſicut poteſt ſibi eligere domicilium : vt in l.nihil.ff.ad muni. Quidam tñ ipſi comparenti ex longinquo præcipiunt,ꝙ ſingulis diebus & horis,quibus ius redditur, compareat corā iudice. Ad quòd vide qđ dixi ſ.in xx.prin.art.q.vj.in iij.membro.Scđo verò caſu,qñ eſt incertus ille,cuius intereſt:tunc ſufficit citatio per prēconē. vt in l.ſi eo tempore.ff.de remiſ.pig.Talis tamē citatio non prę iudicat,niſi præſentibus,vt ibi patet.Facit qđ no.per Io.An.in c.fi.ſ.de ma.& obe.ſcđm Bar.in extraua.ad reprimendū.in glo. ſuper verbo,Per edicta.ſed dicit ibi Fran.de Albergottis ꝙ ad hoc vt afficiat etiā abſentes,debebit citatio fieri per edictū. de quo dixi ſ.in xxiij.prin.artic.q.xj. & ſubdit Bar.in dicto loco hanc citationem per præconem etiā fieri:& vt plurimum, vbi eſt citanda multitudo.Eſt igitur cōcluſio,ꝙ qñ perſona eſt certa,& ſcitur vbi ſit:non debet fieri citatio per prēconem,niſi impediat aditū.Si verò eſt certa & ignoratur vbi ſit : vel eſt incerta,ſeu ſi debet citari multitudo:permittit̄ citatio per præconē. hoc etiā voluit Bar.conſi.lxxxviij.qđ incipit, in quæſtione vertente.& conſi.clxij.qđ incipit,quidā magiſter.& Bal. in l.fi.C. de iure do.impetrando.Faciunt etiam no.in l.hoc autem.§. defendi.ff.quibus ex cau.in poſ.ea.Et not. ꝙ prædicta citatio per præconem ſemper fieri poteſt,quando eſt citanda multitudo: etiā ſi ſint perſonæ certæ talis multitudinis: vt ſentit Bar. in extraua.ad reprimendum.ſuper verbo,Citatis.& tenet Franc. de Albergotis in additio.ad dictam extrauagan.ſuper verbo. per edictum.in fine.

3 ¶ †Quartò principaliter quæro,quis poſsit eſſe præco.
¶ Solu.dicendum arbitror,quòd poteſt eſſe omnis ille,qui poteſt eſſe nuncius.& ideò vide quod dixi ſ.j.x.principa.articulo quæſtione j.

4 ¶ †Quintò principaliter quæro,in quo loco fieri debeat talis citatio.¶ Solutio.dic,quòd debet fieri in locis publicis & conſuetis.facit tex.in ſecunda conſtitutio.Codicis.circa fi. ibi dum textus dicit,edictis ex tenore præpoſitis.glo.verò dicit quòd fieri debet in vico ciuitatis,vt l.ſi finita.§.Iulianus.in gl.magna ff. de dā.infec.tenet Bal.in c.j.de milite vaſal.qui contu. eſt.in vſi. feudo.¶ Ego arbitror diſtinguendum, quòd aut citatur certa perſona in caſu,in quo poteſt citari per præconem:& tunc debet fieri prēconizatio in vico illius,ſeu in loco,ī quo ſolitus eſt habitare.notat glo.& poſt eam Bal.in aut̄.qui ſemel.C.quomodo & quando iud.vbi dicit,ꝙ prēco debet citare in vicinia citādi:ꝙ ſentiant vicini & amici.vt l.iij.§. toties.& in l. ſi finita.§. Iulianus.ff.de dam.infec.Et etiā fieri pōt in loco iudicij.& ante parochiam ipſius citandi.Facit quod no.Io.And.& poſt eū d. Do.in c.Romana.§.cōtrahentes.de foro cōpe.li.vj.&quod no. in c.fi.de dolo & contu.& in c.fi.de eo,q mit.in poſ.iunctis his quæ dixi ſ.in xxiij.prin.art.q.ix.ſed ſi multitudo & incertę pſonæ eſſent citandæ:tunc deberet fieri per loca publica:& etiā vtile eſſe,ꝙ in loco iudicij fieret:quia tamen cōiter ſtatuta prouident,aut conſuetudines,illa ſeruanda ſunt, vt dixi ſ. articulo.v. q.xv.in fi.& ſimiliter etiam conſuetudo,per tex.in d.ij.conſti. Codicis.ibi.Edictis ex tenore propoſitis.

5 ¶ †Sextò quæro qualiter hæc citatio præconia fieri debeat.
¶ Solu.dic ꝙ præco in præconizando & referēdo,debet ſeruare formā ſibi cōmiſſam.¶ Ad quod vide qđ ſ.dixi in xiij.prin. arti cu.& qđ dixi in prēcedenti arti.q.vij.Et debet prēconizari alta voce:ita vt quilibet de aſtantibus valeat audire.arg.tex.& qđ ibi no.Bal.in l.diffamari.C.de inge.manu.& claris,& apertis verbis:ita quod intelligatur.ff.de inſtito.in l. ſed & ſi.§.j. & ar.c.fi.j.de homic.quod eſt cōtra quandam noſtram conſuetudinem,quę habet:vt tales prēcones loquant̄ adeò planè & ſubmiſsè,vt vix ipſi ſeipſos intelligant:quia vix mouēt labia.quod ſeruatur in repudiatione hereditatis,quę fit per filios: ad occultandum dedecus filiorum.

6 ¶ †Septimò principaliter quęro,qualiter prēco debeat referre.
¶ Solu.dicit Bar.in extrauagan.ad reprimen.in verbo,Publicè. ꝙ ſufficit,ꝙ prēco referat prēconizaſſe per ciuitatem in locis publicis & cōſuetis:nec eſt neceſſe,ꝙ exprimat loca:quia talia loca cōſueuerunt eſſe notoria:& ſic expreſsionō eſt neceſſaria. ff.de cōtrahen.emp.in l.cū ſeruo.§.fi.& ita obſeruat conſuetudo,ſecundū Bar.¶ Sed tu dic ꝙ iſtud procedit,qñ iuxta formā cōſuetam cōmitteret̄ prēconizatio. ſed ſi aliqua qualitas noui loci addiceretur propter aliquā cauſam,cōueniens eſſet , vt de illo loco fieret mentio:& poteſt etiā regulare hanc relationem, ſecundùm ea, quę dixi.ſ.in xiij.prin.arti.q.iij.

7 ¶ †Octauò principaliter quęro,quid ſi prēco dicat ſe retuliſſe vno modo:& notarius dicat quòd nil ſenſerit:quod retulit alio modo,cui potius ſit credendum.
¶ Solu.dic vt dixi ſ.in xvj.prin.arti.in primo membro.

8 ¶ †Nonò principaliter quęro,qui ſint iſtius citationis effectus.
¶ Solu.dic,quòd ſunt plures.
¶ Primò quia talis citatio prēiudicat citatis.qđ intellige de prę ſentibus,& nō de abſentibus,ſcđm Bar.in extrauagā. ad reprimendū.in verbo per edicta.& aliqđ tetigi.ſ.e.ar.q.iij.ij.ver.ſecūdo verò caſu.licet ſecus ſit in citatione p edicta,vt dixi ſ.ī xxiij. prin.arti.q.vij.¶ Sed tu aduerte:quia Roff.Beneuentanus in libellis iuris ciuilis,in rubrica,ſi qs ius dicēti nō obtemp.§. item illud quærit̄.dicit,ꝙ ſi aliqs diceret,ꝙ erat extra ciuitatē qñ bannum fuit miſſum,ꝙ audiret eū:& excuſaret̄ à pœna.C. de contrahen.ſtipu.in l.optimam.& in eo caſu dicit conſiderandū qđ dicit l.fi.ff.de decre.ab ord.fac.& authē.qua in ꝓuincia.C. vbi de crimi.agi opor.Inquātum volūt,ꝙ ſufficiat, ꝙ aliquis ſit voce prēconia citatus, verū intelligit,qñ prēco mittit̄ per totam ciuitatem:& tunc nullum credit̄ excuſari à banno:qđ intellige de præſentibus.Ita etiā refert & ſequitur Archidiaconus.xvj. di.c.qđ dicit̄.¶ Et no.quòd potius dicitur contēni citatio,quæ fit per prēconē,quàm illa,quæ fit per campanam.vt no.in Cle. grauis.de ſenten.excom.& in Cle.ij.de pœ.
¶ Poſtremò dic quòd etiā ſunt plures alij effectus,qui poſſunt colligi ex his,quæ dicam.j.in.xxxj.principali articu.

SVMMARIVM.

1 ☞ Campanæ ſonus,quot & quas habeat repræſentationes.

ARTICVLVS. XXVI.

Vigeſimoſexto principali articulo tractandum eſt de citatione per campanā.

1 ¶ †Circa quem articulum dic,ꝙ ſonus cāpanæ plures habet repręſentatiōes,vt tradit Io.And.in c.j.de offi.cuſto. quē ſequit̄ Bal.in l.j.C.de edic.diui Adri.tollen. quibus etiā aliqua addam. Aliquando enim eſt ſignum congregandi capitulū ſeu vniuerſitatem.Quandoq; eſt ſignum eundi ad bellum. Interdum verò horarum.Nonnunq; factæ electionis. Quandoq; obitus. Aliquando gaudij.Interdū currēdi ad ignem, & illum extinguēdi:ſeu etiā comperiendi,vt in hac ciuitate.Aliquando intrandi ad conſiliū.Plerūq; leuandi corpus Chriſti.Quādoq; cuſtodiæ.Quandoq; aduentus hoſtium: vt fuga arripiatur , vel vt arma ſumantur.Qñq; denotat diuiſionem diei à nocte: ꝓut etiam fit in hac ciuitate,pro duplicatione pœnarū delictorum cōmiſſorum de nocte.Interdum etiā eſt ſignum ad cōuocādū populum ad audiendū diuina.facit qđ habet̄ numeri.c.x.Qñq; eſt ſignū,vt quis recordet̄ prandere:prout eſt Florētiæ.Nōnunquā verò eſt ſignum iudicij.vt vidi ſeruari in aliquibus locis,in quibus campana ſonat certa hora:& ille ſonus habetur pro citatione eorū.qui cauſas ibi habent.Et ſic ſcđm varias regiones, varias habet ſignificationes.& iſta vocant̄ ſigna muta,vt tradit Vegetius in libro,de re militari.Vnde poteſt fieri citatio ad iudicium per ſonum campanæ,vt no.in aut̄.qui ſemel. C.quomodo& quando iudex.& quis poſsit facere,vide ſ.in iij.principali articulo,q.vij.& aliquid articulo.xv ij.q.ij.ver.
¶ Circa ſextam ſpeciē. Et vt dixi:quia iſtud eſt ſignum mutū, per quod aliquis citatur:is demum intelligitur citatus ad illud, ad quod diſpoſitum eſt, forma ſtatuti, vel conſuetudine, pro

ſignificato ipſius ſoni.

SVMMARIVM

1 ☞Citatio peremptoria,quæ ſit,& vnde dicatur.
2 Citatio peremptoria,quotuplex ſit.
3 Citatio peremptoria,ad quem finem fuerit inuenta.
4 Iudex,quis poſsit peremptorie citare.
5 Citatio peremptoria,ad cuius inſtantiam fieri debeat.
6 Citatio peremptoria,quibus exigatur caſibus.
7 Citatio peremptoria,in principio cauſæ requiritur.
8 Citatio peremptoria,in cauſis proceſſum ſolennem requirenti bus,requiritur.
9 Citatio trina requiritur in perſona incerta.
10 Citatio peremptoria requiritur,vbi decretū primū interponit.
11 Citatio requiritur peremptoria,in qualibet interlocutoria.
12 Citatio peremptoria exigitur,quando bona annotantur.
13 Citatio peremptoria, in quibus requiratur caſibus. & nu.ſeq. vſq; ad numerum.26.incluſiuè.
27 Citatio vnica iuris,vim peremptoriæ habet.
28 Citatio vnica,quando vim peremptorij habere dicatur.
29 Citatus dicens ſe non velle venire,an ſit iterum citandus.
30 Citatus dicens ſe nolle venire,an denuo citari debeat.
31 Citatus dicens,non credo venire,an debeat rurſus citari.
32 Citari non debet iterum,qui appellat ab interlocutoria.
33 Citatio vnica,quando,quibus caſibus & rationibus perempto ria dicatur.& nu.ſeq.
53 Monitio vnica conſtituit hæredem in mora.
54 Citatio qualiter fieri debeat,& ſub qua forma.
55 Monitio iudicis facta præſenti habet vim peremptorij.
56 Citationes tres diſtinctæ peremptorium inducunt.
57 Citatio peremptoria vnica,non ſemper pluribus æquiualet.& nu.ſeq.
59 Extenſio in correctorijs non fienda.
60 Citatio peremptoria,an & quando reiterari poſsit.
61 Peremptorio requiſito & omiſſo,an valeat actus parte nō opponente geſtus.
62 Peremptorij effectus primus eſt inductiuus:& qui alij.nu.ſeq.
63 Effectus peremptorij ſecundus cenſetur aperituus.
64 Effectus peremptorij tertius,perimit & eſt extinctiuus.
65 Terminus peremptorius iuris in cauſa appellatiōis preiudicat.
66 Effectus quartus peremptorius contumaciæ,eſt inductiuus.
67 Reo apparente in primo termino peremptorij,an actor nō cōparens ad expenſas teneatur.
68 Citatus non veniens in primo nec ſecundo nec tertio termino, non damnatur propterea in expenſis.
69 Effectus peremptorij locum habent, citatione peremptoria legitimè emanata.

ARTICVLVS. XXVII.

VIgeſimoſeptimo principali articulo tractandum eſt quot citationes requirant.& ſic tractandū eſt hic de citatione peremptoria.q.articulus eſt ſatis intricatus & imperfectè traditus p Doc. Vnde pro ipſius clariori doctrina,proſequar infraſcriptas.q.

1 ¶†Primò igitur prncipaliter quęro,quid ſit citatio peremptoria.& vnde dicatur.

¶Solu.dic,quòd peremptoria dicit eò,q cauſam ſeu diſceptationem extinguat.xxiij.q.iij.c.de illicita.ff.de iud.in l.& tertiū ſecundùm Spec.eo.ti.§.viſo.in prin.Sed dicit ibi Ioan.And.in addi.quòd verbum,Extinguat,poſitum in d. c. de illicita. melius ſtaret ſi diceret,perimeret.prout dicit d.l.&tertium.quę dicit quòd peremptorium inde nomen ſumpſit,quòd perimeret diſceptationem.hoc eſt vltrà nō pateretur aduerſariū tergiuerſari.vnde ſi aliquis fuerit peremptoriè citatus vt veniat ad opponendū &c.poſt talem terminū non videt audiendus,vt no. glo.ſuper verbo,Peremptorio.in capitulo fina. de elect.lib.vj. dicam.j.q.xj.vnde dicit Io.And.ſecundùm vtranq; literā, tam dicti canonis,de illicita.quàm dictæ l.& tertium quòd perēptorium appellatur eò,quod extinguat & perimatius opponendi poſt illud.aliàs fruſtra appellaretur peremptorium: ſi non perimeret,ſicut nec rectè tuguriū,ſi nō tegeret:vt l.tuguri.ff.de verborum ſignifi.& verba dicunt aliquid operari:vt in c. ſi Papa. §.j.de priuil.lib.vj.&ibi concor. Nec enim debent inutilia & fruſtratoria membranas occupare.xix.diſtin.capi.j. vnde peremptoria dicitur,quia perimit,vt dixi.& probatur in c. corā.ſ. de reſti.in integ.vbi dicitur,quòd poſt peremptorium non admittitur quis de iure cōmuni:ſed ſolùm de equitate, per viā reſtitutionis in integrum: vel ex benignitate.

¶Ad quod vide quod etiam dicam.j.quæſtio.ix.& latius q.xj. ver.tertius effectus. Vnde quidam voluerunt, quòd terminus peremptorius dicat eſſe quædam interlocutoria,à qua cū non fuerit appellatum,tranſit in rem iudicatam. Et idem etiā in effectu voluit Bal.in l.tres denunciationes.C. quomodo & quādo iudex,vbi dicit quòd dicitur:quia perimit diſceptationē & tergiuerſationē,& moram aduerſarij punit:& proceſſum cōtra eū aperit:& in ſui præiudiciū habet pro præſente, vt in auc.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi opor.Et idem etiam nō. Bal.in l. ad peremptorium.ff.de iud.¶Et aduerte:quia propter hoc dicimus,q cōminatio habet vim peremptorij : qm omne verbū per qđ appareret,q iudex nō intendit vlteri⁹ expectare:habet vim cōminationis:& eſt loco peremptorij,vt in l.ſi apparitor. C.de cohor.lib.xij.&ibi per Bar. Ad qđ vide qđ latius dicā de cōminatione j.in vij.q.¶Et no.ſcđm Ia.Bal.in tractatu de primo & ſecundo decreto,q prima citatio ante peremptoriū vocat cōuētionalis:quia in ea dicit,venias tali die coram tali.Secūda verò vocat monitoria : quia iudex dicit vade & moneas,q veniat.Tertia dicitur peremptoria ex eo,quia niſi venerit, procedit iudex condēnando,vel abſoluendo,vel remorando, vel ſilētium imponendo,vel quid ſimile faciendo,ſcđm Spe.eo.ti.§.viſo.ver.& nota q primo.Item no.q qñq; peremptoriū dicitur breuiloquiū,vel cōpendioſum peremptoriū:qñ vnus citat vna citatione pro trib⁹,vt infra ſubijciā in vij.q. Et ī dubio citatio trina intelligit perēptoria:etiā ſi non ſit expreſſum verbū,per

2 emptoriū,vt dicā infra in vij.q.¶†Secundò principaliter quæro,quotuplex ſit citatio peremptoria.¶Solu.dic,quòd alia eſt peremptoria expreſſa,alia tacita. De prima loquitur l. & poſt edictum.ff.de iudi.De ſecunda loquitur l. tres denunciationes C.quomodo & quando iudex,vel aliter, aliqua eſt diſtincta & diſtributiua per debita īterualla. Alia breuiloqua,bramoſa, ſeu

3 conglutinata,vt videbimus.in d.q.vij. ¶†Tertiò quæro,quare inuenta fuerit citatio peremptoria.¶Solu.dicit Oldr. conſi. cxcvij.quòd ius non requirit tres citationes propter numerū, qui ſit de eſſe,ſeu ſubſtantia peremptorij: ſed ne iudices repentinè ad deciſionem negotij procedant:& vt iudicibus ſeuienti bus,quædam freni temperies impoſita videatur.ff. de dā.infec. in l.ſi finita.§.ſi fortè.C.de cuſto.& exhi.reorum.in l.ſi quis.Et ideò licet ad peremptorium proponendum tres dicātur prece dere dilationes.ff.de iudicijs.l.ad peremptorium.cū ſimi.tamen poteſt vnum pro omnibus proponi.ff.de iudi.in l.nōnunquā. & in nullo iuſtitia læditur , ſi tantum tempus contineat vnica, quantum trina citatio.ff.de verbo.ſigni.in l.ter eniza.& not.in d.l.nonnunq;.de quo dicam infra in vij.quæſtio.Item fuit inuenta hæc citatio peremptoria,vt ſequerentur effectus,de quibus dicam infra.q.xj.

4 ¶†Quartò principaliter quęro,quis iudex poſsit peremptoriū interponere,ſeu citare peremptoriè. ¶Solu.dic quòd quilibet iudex poteſt.tam ordinarius,quàm delegatus etiam ab inferiore à Principe.j.de re iud.c.cùm Bartholdus.in parte deciſe.& ſ. de offi.deleg.c.ex literis.& in c.cōſuluit.tenet gl. xxiiij.q.iij.c. de illicita.quæ tamen allegat,quòd quidā tenuerunt, quòd hoc poſſet ſolùm ordinarius, vel delegat⁹ à Principe per tex.ī auc. de litigioſis.§.omnē.& C.de iudi.l.ſancimus.in fi.& j. de app. c.cum ſit Romana.& idem etiam tenet Spec.eo.tit.§. viſo.ver. quilibet autem iudex & Ang.in l.ad peremptorium.ff.de iudicijs.Quinimò etiam delegatus,vt cauſam audiat:& inſtructam tranſmittat:poteſt citare peremptoriè ad ſententiam audiendā in remiſsione cauſe:vt eſt tex.in c.cū olim.& ibi no.domi. Antonius.& Do.meus.& Io.de Imo. j.de teſti. Et quamuis ibi delegatus videat hoc feciſſe ex mandato Domini Papæ:tamē idē concludunt Doct.ſi Papa nihil dixiſſet de citatione peremptoria vt dicit Dominus meus in d.c.cum olim.& iſta fuit no.Inn. in c.fi.j.de accuſa.in glo.ij.& latius ibi per Ioā.And.ſuper verbo aſsignantes:quia eo ipſo,q cōmittit ſibi aliquis articulus,videt ei cōmiſſum,quòd partes ad priorem iudicem remittat: ne cauſa remaneat ſine termino:quia iudex à quo appellat,præfigit talem terminum peremptorium.j.de appel.c.perſonas. fortius ergo debet poſſe ille,à quo non eſt appellatum.ita etiā dicit Spec.in tit.de remiſsio.§.videndum. poſt prin. Hoc etiam probatur,quia monitione quæ dicitur habere vim peremptorij,vt ſtatim dicam in vij.q.poteſt facere quilibet iudex, tam ordinarius,quàm delegatus,& etiam pedamens. quinimò etiam arbitrator:ſi modo habet admixtam aliquam iuriſdictionē : vt no.glo.in l.ij.C. quomodo & quando iud.& Bald.ibi,qui dicit hoc eſſe no.dignum.Reliqua verò ad materiam iſtius quæſtionis,vide ſ.in iiij.princip.articulo,inquantum poſſunt huic materiæ conuenire.

5 ¶†Quintò quæro principaliter,ad cuius inſtantiam debeat fieri hæc citatio peremptoria. ¶Solu. dic quòd iudex non debet talem

talem citationem facere ex officio, ſed ad inſtãtiam partis.tex. eſt in l.ad peremptorium.ff.de iudi.& ibi no.Bar.Bald. Tradit etiam Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec. & probatur in authen.qui ſemel.C.quomodo & quãdo iudex.& notat Bal. in l.conſentaneum.eo.tit.vbi dicit quòd alia citatio non arctat citatum. Idem etiam tenet Ang.in l.ad peremptorium.prope finem.ff.de iudi.& ſic quando quis citatur ad ſententiam, vel ad alium actum exigentem peremptoriã, debet inſeri peremptorium ad partis petitionem vt dicit Bar. in l.ij. C. quomodo & quando iudex.ad petitionem talis fecit citari.gl.eſt melior quę ſit alibi in l.ſancimus.in verbo Pro contumacia.C.ad Trebel.ſecundùm Ang.in dicta l.ad peremptorium.faciunt quæ dixi ſ. in vj.princip.articulo.Et hæc procedunt,quando ageretur de priuata vtilitate.Sed ſi de publica,poſſet iudex ex officio facere talem citationem peremptoriam.Faciunt quæ dixi in dicto vj.prin.articulo,vbi vide.

6 ¶†Sextò principaliter quæro quando & quibus caſibus exigat̃ citatio peremptoria,vel quando plures exigant̃ citationes. & quãdo ſufficiat vna:ita quòd illa habeatur pro peremptoria. ¶Solutio iſta quæſtio eſt aliqualiter intricata:& ordine cauſæ magis difficilis.Sed pro clariori doctrina, proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Circa primam quæſtionem , procedam per enumerationem caſuum.dic ergo quòd citatio peremptoria requiritur in caſibus infraſcriptis.

7 ¶†Primò.in principio cauſæ requirunt̃ plures citationes:ſeu requiritur citatio peremptoria,vt no.gl.ij.in c.j.j.eo.& idẽ etiam tenent ibi Hoſtien.Io.And.& moderniores dicentes quòd citatio prima,quæ fit ad cauſam,debet cõtinere tres citationes ſeparatas,cum termino decem dierũ pro qualibet,vel debeat fieri vnica peremptoria habens tantum temporis,quãtum ille terminus.faciunt no.per Inno.in c.ad petitionem.j. de accuſat.& idem etiam probat̃ in l.de vno quoq;.§.j.& ibi no. Io.de Imo. ff.de re iudi.& in l.contumacia.§.j.eodem titu.tenet Ioã.An.in c.conſuluit. ſ.de offi.deleg.& Bar.in l.conſentaneum.C.quomodo & quando iudex.& in l.ſi finita.§.Iulianus. & ibi etiam per Io.de Imo.ff.de dam.infec.Citatio igitur prima expectatoria quæ fit in principio iudicij,debet eſſe trina ſeu peremptoria per iura prælegata. ¶Sufficit ergo peremptoria cõpendioſa, dũmodo habeat debita tempora,& interualla:quia licet ſit facta compẽdioſè ſub vna coglutinatione trinæ citationis:tñ habet vim &effectum trium citationum diſtinctarum,vt traditur in d.l.tres denũciationes.C.quomodo & quãdo iudex. & in d. l.contumacia.& in l.nonnunq;.ff.de iudi.& xxiij. quæſtio.iij. de illicita.tenet Dominus meus.in c.ſi.j.eo. ſup gl.j. & ibi etiã hoc tenent d.Ant.& Io.de Imo.licet illa gl.videatur aliud tenere,& malè,poſſet tamen ſaluari quòd maximè quando fit citatio de longinquo ad totam cauſam,poteſt fieri trium citationũ conglutinatio,ſeu cõmixtio:propter difficultatem reiterandarum citationũ. Ad quod vide quæ latè dixi ſ.articu.xx.q.xvj. maximè in verſi.iij.quæro. Et idem quod voluit illa gloſſa,tenuit etiam Spec.eo.titu.§. viſo.ver.item peremptorium mitti non debet.vbi dicit quòd peremptoriũ mitti non debet in prima citatione,hoc eſt quòd non debent conglutinari tres citationes,ſed dic de hoc vt ſtatim dicam in viij.q.principali:quia ſufficit regulariter vnica peremptoria,cum termino diſtincto congruenti.facit quod dixi ſ.eo.articu.q.iij. ¶Sed contra prædicta opponitur:videtur em̃ q̃ in ipſa citatione,nec etiam ante litem conteſtatam requiratur citatio peremptoria:quia peremptoria citatio non videt̃ fuiſſe inſtituta,niſi pro ſententia diffinitiua: ſed talis ſnĩa regulariter non ferẽt,niſi lite cõteſtata,vt in auth̃.qui ſemel.C.quomodo & quãdo iudex.& ſ.vt lite nõ conteſt.per totum.igit̃ &c.¶Solu.dic quòd hoc non eſt verum. Et in contrarium eſt tex.in c.j.ſ.vt lite non cõteſtata.& xxiij.q.iij.c.de illicita.& C.quomodo & quando iudex.l.conſentaneũ.ibi dum tex.dicit,etiam ſi lis cœpta &c.&d.auth̃.qui ſemel.& ſ.de reſtit. in integ.c.tum ex literis.in fi.& ſic negatur aſſumptum formatum pro contrario.ita tenet Specu.eodem titu.§.viſo.verſi. ſed nunquid.& hoc tenet glo.in d.l.conſentaneũ.ſed Iac.Bu.tenet contrarium ex eo,quia tunc non videt̃ agi de graui prejudicio vnde dicit q̃ conſuetudo approbat q̃ nõ exigatur citatio peremptoria,ſed dicit ibi Bal. quòd quantum ad poſſeſſionẽ trãſferendam Ia.Bu.dicit contra caſum l.præſenti.§.q̃ ſi hæc C. de his,q ad ecc.confug.& ideò glo.prædicta eſt vera,ſecundũ Bal. & dictũ Ia.Bu.poteſt habere locum in primo decreto tediali,p q̃d non perditur poſſeſſio.de quo remittit Bal.ad ea,quæ tradũtur in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.& quãuis quidã tenerent quòd l.tres denunciationes.C. quomodo & quando iud. & ſimiles leges habeant locum,quando debet ferri diffinitiua, non autem quando debet ferri interlocutoria:tamen Iaco.But. quem ſequitur Bal.ibi,reprobat dictam opi.per dictam l.conſentaneũ.nam & plures interlocutoriæ exigunt citationẽ peremptoriam,vt abſolutio ab obſeruatione iudicij bonorum,annotatio,& ſimiles,de quibus ſtatim ſubijciam.vnde licet quidã quòd ſolennitas peremptorij non habet locum in citationibus quæ fiunt à principio ante comparitionẽ aduerſarij,neq; in iudicijs deliberatorijs:tamen gloſ.in d.l conſentaneum.& in d.l. præſenti.§.q̃ ſi hæc.& in d.l.ſi finita.§.Iulianus.tenẽt q̃ ſit neceſſaria:etiam in citationibus,quæ fiunt in principio & ante cõparitionem aduerſarij:vt ſ.dixi.& dixit Ang.in d.l.ad peremptorium.ff.de iudi.quod putat hoc verum,ſi citari faciens vult adipiſci poſſeſſeſſionem bonorũ : vel ſatiſfieri ſibi de dãnis & ſumptibus.hæc enim oĩa ſunt grauis præiudicij,& ideò exigit̃ peremptorium ſicut in diffinitiua,ſecundùm Angel. in d.l. ad peremptorium.& Io.And.in mercu.præſumitur. de re.iu.libr. vj.Nec etiã obſt.prædicta l.ſenatus.§.diuus.ff.de iure fiſci. vbi ſolùm dicit̃ q̃ quis eſt citandus:& non dicit̃ ibi q̃ ter vel perẽptoriè:quia debet intelligi prout alia iura diſponũt videlicet, de trina vel peremptoria citatione.Et eodẽ modo poteſt rñderi ad l.inter accuſatorem.ff.de accuſ.& ad ſimilia iura,ſcdm Bal. in d.l.tres denunciationes.facit qd̃ dixi ſ.arti.xx.q.xxv.& prę dicta ꝓcedunt non ſolũ in cauſis ciuilibus,ſed etiã in criminalibus.& fortius,vt ſtatim ſubijciam,& nõ ſolùm in cauſis priuatis,ſed etiam in fiſcalibus:vt l.ij.§.diuus.ff.de iu.fiſ.tenet Bal.in d.l.tres denunciationes.C.quomodo & quando iudex.

8 ¶†Secũdò requiritur citatio peremptoria generaliter in omnibus cauſis,quæ requirunt ſolennem proceſſum, & non perfunctorium,vel arbitralem:& in quibus ſeruatur iudiciorũ ſtrepitus,& conflictus,& figura iudicij,ſecundũ Bal.in d.l.tres denũciationes.prope fi.& etiam in cauſis,in quibus non eſt neceſſaria litis conteſtatio ad diffinitiuam,quãuis tex.in d.l.ad peremptorium.& alia iura ſuperius allegata,cõiter videãtur loqui de litis conte.hoc tenet Inno.in c.j.ſ.vt lite non conte. & ſequitur Ang.in l.ad peremptorium.ff.de iud.dũmodò non ſint cauſæ in quibus poſsit procedi ſummariè & de plano, ſine figura & ſtrepitu iudicij:in quibus non exigitur peremptoria citatio, vt in Cle.ſæpe.de ver.ſig.ſecundùm Ang.& ſtatim ſubijciam.

9 ¶†Tertiò requiritur trina citatio,vbi citatur perſona incerta: nec videtur ſufficere vna citatio cum peremptorio, ſecundùm aliquos,ſed dic vt dicam j.eo.arti.q.vij.

10 ¶†Quartò requiritur etiam in interponendo primo decreto. hoc tenet glo.in l.præſenti.C.de his qui ad eccle.confu.de quo latè per Bar.& per moderniores,maximè per Io.de Imo.in d.l. ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.Ad qd̃ vide,quæ latius dicã in materia primi decreti.in titu.de eo,qui mittitur in poſſeſ.cauſa rei ſeruandæ.

¶Aduerte tamen,quia ſi fieret miſsio in veram poſſeſsionem, tunc indubitanter exigeretur citatio peremptoria, ſecundũ Innocentium & Doctores in capitulo,ad petitionem j. de accuſationibus notat Baldus in capitulo primo. de mili.vaſallo, qui contu.eſt.in vſibus feudorum. & Angel.in dicta l. ad peremptorium.

11 ¶†Quintò requiritur citatio peremptoria ad quamlibet interlocutoriam , ſi ſit grauis præiudicij : ſiue lis ſit conteſtata , ſiue non:& ſiue pars comparuerit,ſiue non:vt dicta lege,ad peremptorium.

12 ¶†Sextò requiritur in annotatione bonorum,ſecundùm.l.j.§. præſides.ff.de requiren.reis.& l.primã.& l.quicunq;.C.eodem titulo.ita voluit Bal.in d.c.j.de mili.vaſal. qui contumax eſt.& Ange.in d.l.ad peremptorium. Quid autem ſit iſta annotatio, & quando,& qualiter fiat,traditur in dictis iuribus.Et ego plenè dixi in capitu.de accuſatio.in xj.principa. articulo,quæſtione lxxiij.

13 ¶†Septimò requiritur in abſolutoria ab obſeruatione iudicij, & ab inſtantia,ſecundùm Bal.in d.l.tres denunciationes. tenet Ange.in d.l.ad peremptorium.Ad quod vide quod latius dixi in c.pe.ſ.de iudi.in xix.princ.articulo.

14 ¶†Octauò requiritur ad litis cõteſtationem, & probationum excluſionem,ſecundùm Io.And.in c.conſuluit.ſ.de offi.deleg. faciunt,quæ dixi ſ.in verſi.j.

15 ¶†Nonò exigitur ad ſententiæ diffinitiuæ prolationem. vnde lata ſententia parte abſentẽ citata peremptoriè, eſt nulla,vt in l.j.§.item cum ex edicto.ff.quæ ſenten.ſine appel. reſcin.& xxiij.q.quæſtio.iij.c.deillicita.& C.quomodo & q̃n iudex.in l. ea quæ.xj.quæſt.iij.c.eorũ.ſ.de cõſti.c.eccleſia.tenet expreſsè Ioan.And.in c.conſuluit.ſ.de offi.de deleg.& Bar.in l.ſi finita. §.Iulianus.ff.de dam.infect.& Specu.eo.titu.§.viſo.verſi. quid ſi lata,& ver.aliàs autẽ regulare eſt,& gl.ĩ d.c.de illicita.& Ang. in dicta l.ad peremptoriũ.& Bal.in dicta l.tres denunciatiões. Nec ſufficit citare ad ſentẽtiã:niſi dicat̃,perẽptoriè,ſcdm quoſ-

dã.pro qbus facit Clemen.ſæpe.de verb.ſig.in verbo,Sententiam.iuncta gl.Alĩ dicũt,q ſufficit citatio peremptoria:& ſic trina:licet non adĩciatur verbũ,Peremptorie.per nota in d.l. ea,que.et in auẽ.q ſemel.C.quomodo & quãdo iudex.& in.d.l. ad peremptoriũ.cũ.l.ſequenti.&.C.vbi in rẽ actio.l.ĩ.& ff.de requiren.reis.l.j.ſecundùm Specu.eod.titu.§.viſo.ver.aliàs autem regulare eſt.¶Nec obſtat auẽ.ceſſante.s̃.quomodo et qñ iudex.quia poteſt dupliciter reſponderi.¶Primò,quòd ibi conſtabat citatum nolle venire.de quo dicam ĵ.in ver.xxx.ſecundùm Specu.in dicto.§.viſo ver.quid ſi lata.Secundò poteſt reſpondere,quòd ibi fuit facta monitio,que habet vim peremptorĩ.vt not.Glo.v.in.c.conſuluit.s̃.de officio delegati.de quo dicam .j.eod.articulo.in.vĩ.q.principali.¶Et ad materiam iſtã ſententiæ diffinitiuæ,qualiter requiratur citatio,dicam etiam.ĵ. in titulo de re iudicata.

16 ¶†Vndecimò,exigitur vbicunq; venit imponendũ perpetuũ ſilẽtium,vt in lege diffamari.C.de inge.manu.ibi dũ dicit tex. Vnum atq; alterum.¶Sed aduerte: quia videtur ſufficere vna. per.c.licet in beato.ĵ.de accuſationibus.vel ſaltem videtur ſufficere duplex.ſed dic de hoc,vt clarius dixi in dicto.c.licet.ĩ ſexta oppoſitione.

17 ¶†Vndecimò,requiritur peremptoria generaliter quãdocũq; agitur de his,quæ ſunt grauis præiudicĩ.vt in.c.quoniam frequenter.§.porro.s̃.vt lite nõ conteſta.Et ibi tetigi in.vj.notabili.& probatur.ĵ.de dolo & cõtu.in.c.prout.&.c.dilecti.Itẽ probatur per ea,quæ ſuperius dicta ſunt.& maximè in verſic.quinto.ſecº ſi eſſet leuis præiudicĩ.ſecundùm Angelũ in dicta lege, ad peremptorium.& aliquid ſupra tactum fuit.ſed latius apparebit ex pluribus infra ſubĩciendis:in quibus vna ſufficit citatio:licet non peremptoria.

18 ¶†Duodecimo, requiritur in cauſa crimali:quia in illa tractatur de graui præiudicio,vt latiº dixi ſupra in.xx.principali articulo.q.xxv.

19 ¶†Tertiodecimò,in citatione iudicis,vbi agitur de generando præiudicio ipſi iudici.ff.de iudi.in l.& poſt.notat Bal.in.l.nam ita diuus.de adoptio.

20 ¶†Quarto decimò,requiritur peremptoria citatio ad cõuincendam negligentiam ſuperioris in aliquo actu.hoc tenet Dominus meº in.c.cùm cauſis.s̃.de offi.delegati.& ſic poteſt intelligi c.j.de ſupplen.negli.Præla.dixi in c.prudẽtiã .ſupra de officio delegati.in vj.principali articulo,quæſtione quarta.

21 ¶†Decimoquintò,exigitur in requiſitiõe,quàm vellent facere delegati de collega ſuo abſente.et hoc,vt poſſint ꝓcedere.hoc voluit gl.in.d.c.cùm cauſam.de offi.delega. & ſequitur Hoſtiẽ. Facit.xxiĩĩ.q.iĩ.c.de illicita.Sed contrarium tenet Archidia.in c.ſi contra.de offi.delega.lib.vj,vbi dicit,q ſufficit vna reqſitio: pro quo facit qđ no.gl.xviĩ.diſtin.c.ĩ.Epiſcopus que notabiliter dicit,quòd ad actum extraiudicalem,ſufficit vnica requitio domi.Anto.pro concordantia dicte opinionis dicit,quòd prima opinio procedit in actu iudiciali,vel quaſi iudiciali : & ideò in caſu præmiſſo,cùm p̃dicta requiſitio ſit quaſi iudicialis: quia fit ad hoc,vt ipſi delegati poſſint iudicialiter procedere: ideò requiritur trina citatio,vel peremptoria.

¶Quædã verò reqſitio eſt extraiudicialis.& ſufficit vna.& ita ꝓcedat ſecũda opi.& dictum Inn.in c.cũ nobis olim.s̃.de ele. & qđ no.in c.ego N.de iureiur.& idẽ tenuit do.Ant.in antiqs recollectis.vt dicit do.Domi.in.d.c.ſi cõtra vnũ.vbi refert,q cũ hoc ab eo reportaſſet in ſcholis,ipſe oppoſuit cõtra eũ de no.q eũ in verbo,requiſiuerũt.in Cle.j.de hæretic.vbi gl.in terminis noſtris cõcludit;q ſufficiat vnica reqſitio.& ſequunt Pau.et Zabarel.ibi.& idẽ etiã tenet Zabarel.in.d.c.cũ cauſa.& c.cõſuſuit. s̃.de offi.dele.allegat in ſimili lxv.diſtin.c.fi.et.x.q.ĩ.c.hoc ius. &.ff.de euic.in.l.ſi rem.§.fi.& in.l.ſi edictum.§.ſi preſente.

¶Et ſubdit do.Domi.q poſtea do.Anto.mutauit opi.per illã glo.in.d.Clemen.j.Nam & ibi æqualis requirit equalẽ,vt procedatur iudicialiter:& tamẽ ſufficit vnica requiſitio:quinimò ibi ille citaẽ in iudicio,qđ plus eſt:& etiã citatur,q nõ neceſſitaẽ cõparere:ſed citatur vt cõpareat ſi velit:& ſufficit vnica citatio.vt dixi.facit etiam quod ſtatim dicam in verſi.ſeq.

¶Et idẽ tenet Do.meus in.d.c.cũ cauſa.q dictũ.c.ſi Eps.xviĩ. diſtin.& per d.Clemẽ.j.de hæretic.& idẽ ego tenui in.d.c.prudẽtiã.de officio deleg.in ſexto principali articulo.q.iiĩ.& tenet Bal.in l.nam ita diuus.ff.de adoptio.

22 ¶†Sextodecimò,requiritur ad imponendam pænam conferẽti beneficium eccleſiaſticũ indigno, ſecundũ Hoſt.in.c.graue.ĵ. monitio.Tu verò dic vt latiº dixi in dicto.c.graue. q.xxx.et aliquid tangam in.vĩ.q̃one.v.

23 ¶†Decimoſeptimò,requiritur ad imponendam pẽnam priuationis beneficĩ ꝓpter non reſidentiam in beneficio:quãdo fit citatio de clerico beneficiato abſente,qui ignoratur vbi ſit per tex.in c.ex tuæ.ĵ.de clericis nõ reſiden.& c.cauſam.& c.fi.j. de dolo & cõtu.& videẽ,q exigaẽ diſtincta trina citatio : ita q nõ ſufficiat vnica cũ peremptoria,ſed tamen Zabarel. tenet cõtrarium quòd ſufficiat vnica conglutinata cum peremptorio.

¶Et aduerte:quia cũ hæc quæſtio orta fuiſſet de facto in ciuitate Bononien̄.Io.Cal.defendebat q ſufficeret vnica perẽptoria,ſed Io.And.eius pater adoptiuus,defendebat cõtrariũ. Sed tu vide de hoc quod latiſsimè dixi in d.c.ex tuę.in vĩ.principali articulo.in ſecundo membro prin.in iĩ.q.prin.& etiam vide ad hoc quod dicam ſtatim in vĩ.q.prin.iſtius articuli.

24 ¶†Decimooctauò requiritur in omnibus caſibus, in quibus pœna venit imponẽda.& an tunc exigatur trina citatio diſtincte,vel ſufficiat breuiloqua & cõglutinata. dicam ſtatim in vĩ. quæſtione principali.

25 ¶†Decimononò requiritur ad ſententiam excõmunicationis. proferendam vt in.c.conſtitutionem.de ſenten. excom. lib.vj. & ibi per Archi.Gorgſiam & Io. Andre. & prædictam etiam opinionem tenuerunt Tanc.Gofr.Beruch.Inno.& Hoſtien.in c.ſacro.de ſenten.excom.& probatur in c.j.de mili.va ſal. q cõtu.eſt.& in c.cõtingit.el.ĩ.ĵ.de ſenten.excõ. & iſta eſt cõis opi. Alĩ tamen tenent contrariam opinionem.de quo traditur per Archidiaconum.xĩ.quæſtione ĩ.& per Henric.Boich in dicto c.ſacro.Sed tu vide quod dixi in c.perpendimus.j. de ſenten. excom.in x.prin.arti.q.viĩ.

26 ¶†Vigeſimò requiritur hæc trina vel peremptoria citatio,quãdo inferior mandat alicui q cõparere debeat coram ſuperiore. hoc tenet Io.An.in c.fi.ĵ.de accuſa.& tenet Bal. ĩ c.j.de mili,va ſal.qui cõtu.eſt.& Spec.in ti.de remiſsio.§.ĩ.in prin.& §.videndum.poſt prin.tenet quòd ſufficiat vnica citatio & vnus terminus.& talis intelligaẽ peremptorius. Sed tu vide ad hoc quod dixi s̃.eo.articulo,in iĩĩ.q.principali.¶Et eſt aduertendũ circa prædicta q in multis ex prædictis caſibus, in quibus aliàs exigereẽ citatio peremptoria,ſufficit vna:ſi cauſa ſit ſummaria,& agitanda de plano,& ſine figura iudicĩ &c.vt in Clemẽ.ſæpe. de verb.ſigni.vel ſi ſit citandus tyrannus vel quia ipſe citandus impedit ne poſsit peremptorie citari,vel ex prima citatione apparet vera & manifeſta ipſius cõtumacia.& ſic de ſimilibus. de quibus apparebit ex infra dicendis.

¶Circa ſecundam quæſtionem iſtius ſextæ quæſtionis principalis videlicet,in quibus caſibº vnica citatio habeat vim peremptorie,proſequor etiam caſuum enumerationem.

27 ¶†In primis igitur dicẽdum eſt,q citatio legalis ſeu iuris, licet ſit vnica,habet vim peremptorĩ,vt in c.j.de elec.li.vj.& ibi per Inno.& no.gl.in verbo Prædictum tempus,in Clemẽ. cauſam. de elec.& ibi dixi.facit l.fina.ff.de decre.ab ordi.facien. & no. gl.fi.in fine in Clemen.vnica,de dolo & contu.& ibi dixi.tenet Bal.in l.nam ita diuus.ff.de adop.no.Bal.in c.j. quo tẽpore miles inueſtituram.& in l.ea quæ.C.quomodo & quando iudex. faciunt quæ dicam in materia dilationum legalium:quando tractabo de ipſius dilatione.Et tenet domi.Ant.de But.in c.quo-
28 niam.§.ſi verò.ſuper gl.magna.s̃.vt lite nõ conte.¶†Item & ſecundò,rõne veræ & manifeſtæ cõtumacię:etiã qñq; vna citatio dicit peremptoria:ſeu habere vim peremptorĩ.Exemplum:Si ex prima citatione põt cõſtare citatũ nolle cõparere: vt quia dixit:Nolo venire,vel nũquã veniã,vel qđ ſimile.quo caſu nõ vr̃ vlterius citandus,ſecundũ glo.in l.fi.ff.de reſtitutio. in integ.& xxiĩĩ.q.c.de illicita.& idem tenet ibi Archid.facit.l.cõtumacia. ff.de re iudi.& l.cõtinuus.§.cũ ita.ff.de verb.obli.tenet gl. in l. tres denunciationes.C.quomodo & quãdo iudex. & not.in c. conſuluit de offi.deleg.tradit Inno.in c.ad petitionem.ĵ.de accuſa.& in c.ex literis.ĵ.de exceſ.Præla.& Specu.in tit.de cita.§. viſo.ver.fin.& Ang.referendo Inno.in l. ad peremptorium.ff. de iudic.& Gul.de Cunio in l.Fulcinius.in fi.ff.quibus ex cauſis in poſſeſ.eatur.Guido de Suz.in l.diuus.ff.de reſti.in ĩtegrũ. Hoſtien.in c.fi.ĵ.de dolo& contu.& in ſum.in tit.de contumacia.§.ſecundo.verſi.item hæc debet.& d.Anto.& Do.meus in c.j.s̃.de iudi.Bar.in l.ex cõſenſu.in fi.ff.de appel.licet dñs Ant. in Clemen.j.de dolo & contu.vt ibi refert Ioan.de Imol.dicat, q Bart.teneat contrarium,ſed nõ eſt verum.& pro hac opinione allego bonum tex. in dicto capitulo quoniã. & pro ea facit concludens ratio:nam citatio trina requiriẽ,vbi cõtumacia non eſt manifeſta:ſed vbi eſt manifeſta,nõ requiritur alia citatio, vt probatur in dicta Clemen.j.de dolo & contu.& in c.eum,q.eo. ti.li.vj.ſed ex eo qđ citatus dicit.Nolo venire,vel ſimilia verba. ſua cõtumacia eſt manifeſta,vt ſupradictum eſt. & probaẽ ĩ l. cõſentaneũ.C.qũo & quando iudex.& no.gl.in d.l.tresdenunciationes.igitur non eſt iteratò citandus ad contumaciam præſumendam.aut ad malitiam cõuincendam: cùm per ipſius verba conſtet de intentione ſua,iuxta illud: Nam loquela tua manifeſtum

nifestum te facit.& alibi apud Casiodorum dicitur: Nullū est magis mentis testimoniū,quàm qualitas inspecta verborū. Et est ita notitia à priori: vt dicit Bal.in d.l.tres denunciationes.& in l.ad cognoscendos.C.de inge.manu.per vocē enim & verba dicuntur cognosci rerum quidditates,id est,substantię qualitates,accidentia,& circūstantiæ à proximis,& remotis,& generalē mentē loquentis.vt dicit ibi Bal. Verba enim, vt inquit philosophus,sunt notę passionū animę.& ad idem.xxij.quæstione ij.c.is aūt.& in l.Labeo.ff.de suppel.lega. ¶ Et hanc etiā opinionem tenet Bal.in l.ij.C.qui accu.nō possunt: vbi dicit, ꝙ etiam procedit in causa criminali: sed contrariam opinionē tenet Ioan.Andre.in additio.Speculator.in tit.de contumacia. §.ij.versicu.sed nota.& fuit opinio Ioan.de Deo.& alterius antiqui Docto.vocati Ioan.de Cauo.vt refert Ioan.Andre.in c. venerabilibus.§.secus.de senten.excommunicatio.libr. vj. pro quibus facit:quia licet dixerit se nolle venire in prima citatiōe, non tamen quòd nolit venire in secunda,vel tertia. Potest ēm mutare propositum.facit.c.licet de procurato.libr.vj.& sentit glo.antepenul.in d.c.eum qui.& sequitur Ioan.Andr.in d. additioni. Et hanc tenuit Cyn.post Petr.in authen.qui semel. C. quomodo & quando iudex.quia contumax in prima citatione potest se emendare:quia non est verisimile quòd velit perseuerare in malo proposito:nec præsumitur quis obstinatus: & per consequens poterit comparere in secunda & tertia citatione:cùm sciat istud ius sibi durare.Bald.verò in dicta l.tres denūciationes dicit,quòd Domi.Barto.de Prato disputauit hanc q. & tenuit hanc secundam opinio.facit.l.contumacia.§.j.ff.de re iudi.vbi contemnens debet citari ter: & tunc non est vlterius citandus. Item facit,quia non præsumitur quis voluisse renunciare secundæ & tertiæ citationi:licet renunciauerit primæ. argu.l.si domus.ff.de serui.vrb.prędio.& quia debemus interpretari in benigniorem partem,quod tamen dicit procedere: nisi hæc verba dixisset in iudicio.Sed Bald.in d.l.tres denūciatiōes. tenet primā opinionem per c.j.ꝙ non sit vlterius citandus,per capitulum secundū,de dolo & contuma.libro vj.& quia animi perseuerantia presumitur durare.ff.de probationi.in l.cùm tacitam.& C.de testamē.in l.sancimus.facit Clemen.j. de renūc.

¶ Ego verò eo tempore,quo incœpi legere ius canonicum,legendo Clemen.j.de do.& contuma.latius distinxi,quæ distinctio etiam nunc placet:quare circa hāc materiam facio tria mēbra principalia.

29 ¶ † Circa primum membrū,qñ dixit,non volo venire:dico ꝙ est iteratò cirandus:quia hoc verbum, non volo,non denotat præcisam resistentiam & contemptum,vt no.Vincen.& sequitur Innocen.in c.prudentiam.§.vj.de off.delega.& sequit etiā ibi Domi.meus.traditur per Docto.in c.finem.j.de dolo & cōtuma.& Bald.in c.j.de mili.vasal.qui contumax est. ¶ Verbum enim non volo,denotat simplicem & præsentialem resistentiā: quasi velit facere:sed non nuncimmediate, quod tamen limito,nisi citatus vlterius ꝓcesserit dicendo,non volo venire nūc, nec etiam in futurum.nam tunc non est iteratò de necessitate citandus:cùm ex illis verbis suis,quæ sunt notæ passiōis animæ, vt supra dixi,appareat,quòd ipse nullo modo intendit comparere.facit dicta Clementina prima,de do.& contuma. & d.capitu.eum,qui.de do.& contuma. libro vj. nam si appellans ab interlocutoria,& sic recedens à iudice non est amplius citandꝰ eo,ꝙ tacitè protestari videtur de non comparendo amplius coram eo:multò fortius si hoc clarè expressit.Prædicta tamen limitarem, quando de prædictis verbis liqueret iudici iudicialiter: vt quia prædicta verba protulit in iudicio: vel apparet de hoc in iudicio per propriam confessionem:vel per testiū probationem:vel per relationem nunciꝭ:intelligendo tame de nūcio,prout dixi §.articulo decimosexto.& etiā in decimoquarto,& in duodecimo.secus si non liqueret iudicialiter,licet pars vellet probare ex postfacto, post quàm processit nō facta alia citatione ex eo,quia citatus dixerit prędicta verba: quia processus factus per talem iudicem,non factis debitis citationibꝰ, non tenet:nisi præcesserit notitia iudicialis propter quam fundata esset intentio iudicis super potentia procedendi contra prædictum citatum,qui protulit prędicta verba,eo vlteriꝰ nō citato.Ad quod facit quod tradit Barto.in l. multum interest. ff.de conditio.& demonstratio.& quod in simili not.Innoc.in c.cùm contingat.§.de offi.delega.& in c.auditis.§. de procura. & est bonus tex.in l.hoc aūt.§.j.ff.quibus ex cau.in pos.eaꝫ.& ibi no.Bar.vbi probatur,ꝙ processus factus cōtra contumacē non tenet:nisi de contumacia liqueat iudici:quāuis esset verus cōtumax.& idem tenet Bal.in simili in l.ij. C. qūo & quando iudex.in fi.q.& in l.properandum.§.si quidē.C.de iudi. ¶ Ad quod vide quæ dicam in tit.de dolo & contu.

30 ¶ † Circa secundum membrum principale,qñ dixit, Nolo venire est maius dubiū:quia verbū nolo denotat prędcisam resistē tiam & cōtemptum,vt tradūt Docto.in c.prudentiam.§.vj.de offi.deleg.& in alijs iuribus in prędcedenti membro allegatis,et probat glo.in verbo,Noluerit.in c.ij.de sponsa. ¶ Vnde sub distinguo ꝙ aut iste fuit citatus ad totam causam,aut ad vnū articulum.primo casu,qñ fuit citatus ad totam causam, ꝙ qñ fieri possit.tetigi in Clemen.j.de for.cōpe.in glo.sup verbo præsumatur,sed plenius ꝑ.arti.xx.q.xvj.& hoc casu,non erit iteratò citandus.arg.d.Clemē.j.de do.& cōtuma.& d.c.eū qui.inducē do vt supra induxi. ¶ Et qa prędcsumimus citatū velle perseuerare in dicta voluntate,donec eum pœnituerit. Quod tñ limito, dū modò de dicta citatiōe cōstet iudicialiter.Secūdo verò casu, qñ fuit citatus ad vnū articulū dico, ꝙ siue esset talis articulus, qui requirat perēptoriū,& essemus in prima vel secūda dilatiōe:vel sit talis articulus, qui nō requirat perēptoriā citationē: tñ respectu aliorū actuū,vel respectu secundi vel tertij termini peremptorij,est iteratò citandus:qa licet quis sit contumax in vno artic.nō cōcluditur in alio cōtumax:vt dixi in d. Cle. j. de fo.cōpe.in glosſ.super verbo,prędcsumat. ¶ Aduerte tñ:quia qñ dixit,nolo venire,subdistinguo,ꝙ aut dixit tantū. Nolo comparere nunc.aut dixit,nolo comparere nūc,nec vnquam in futurum.aut simpliciter dixit,nolo comparere.

¶ Primo casu,nō est dubiū,ꝙ est iteratò citādus:qa iudex non est certus, an citatus velit cōparere in secūda citatiōe, vel saltē ī tertia,vel ad aliū actū.imò forti⁹ cū dixit,nolo nūc cōparere, videt includere,ꝙ intendit in futurū cōparere.arg.c.nōne.j.de prędcsump.& l.cū Prætor.ff.de iudi.arguendo de personis ad tēpus. ¶ Secundo verò casu,nō est iteratò citādus,si cōstat iudici iudicialiter vt dixi,qđ ij.& iij.citatio fit,ad cōcludendā malitiā & intentionē suā.vñ cū in prima citatione appareat de intentione,nō est opus ire per cōiecturas.ar.l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de verb.obliga. ¶ Tertio verò casu,qñ simpliciter dixit, nolo venire.intelligē secundū benigniorē partē:prout vtilius est ꝓferenti.ar.l.si quis intētione.ff.de iudi.& vt non sonet in delictū,aut in minus delictū.arg.l.meritò.ff.pro socio.& l. quint⁹. ff.de dona.inter vi.& vxo.& isto modo potest seruari opinio Io.An.posita in d.addi.facit ad prędcdicta,quod in simili dicim⁹ in l.qui se patris.C.vnde liberi.vtrū per verbū nolo adire, inducatur repudiatio hæreditatis.

¶ Et prædicta satis fuerūt demēte d.Ant.in Cle. vnica,de do. & cōtu.& Io.de Imo.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam. infect.

¶ Nec ob.prędcdicto vltimo casui,qđ ponit Bal.in l.ea q̄.C.qūo & qñ iudex.circa principium,vbi vult ꝙ si citatus dixit: nolo venire,ꝙ licet hoc verbū nolo,sit temporis præsentis: tñ quia infinitatur per verbū venire,quod sequit: videtur perinde ac si diceret,nō veniam in futurum:quia rñdeo, ꝙ dicitur infinitare ipsam primā citationē vsq; in finē primę dilatiōis:nō aūt intelligitur infinitare secundā & tertiā dilationē. ¶ Quod facit pro his,quę dixi in primo membro.

31 ¶ † Circa tertiū membrū principale,qñ dixit,nō credo venire,quid dicendū sit,satis clara patet decisio ex prędcdictis: qa iste est iteratò citandus:etiā si dixisset,nō credo venire nūc nec in futurū:qm̄ ista declaratio seu prolatio,nedum quod non ponat prędcisum contēptū:imò nō ponit etiā simplicem,ad qđ vide no.per gl.& Bal.in l.pe.ff.ex quib⁹ cau.ma.& adde p̄ dictis qđ natabiliter ponit Bal.in l.ij.C.qūo & qñ iudex.in fi. q̄stionis vbi dicit,ꝙ si citatus in prima citatiōe statim ascēdit equū, & vadit vltra mare,sed melius dixisset,ascēdit nauem, qđ talis non est vlterius citandus:quia manifestē testatur se nō comparitutū.Subdit tñ,ꝙ hoc debet cōstare iudici ante,quā pronunciet contra talem contumacem,per l.hoc aūt.§.j. ff. quibus ex causis in possess.eatur.& per Bar.in l.multū.ff.de condi. & demonst.& s.dixi. ¶ Quod dictū est valde singulare in se:posset tamen morderi:quia potuit esse,ꝙ ipse reliquerit procuratorē, qui comparebit in ij.vel iij.citatione peremptoria:& sic videt iteratò citandus.

32 ¶ † Item tertiò ille,qui appellat ab interlocutoria nō videt vlterius citandus:qm̄ etiam iste videtur verus contumax:vt in c. ij.de do.& contu.lib.vj.& ideò nō admittitur ad appellandū à diffinitiua,secundùm aliquos,de quo dixi in Clemen. de dolo & contu.Nam cùm per talem appellationem appellans videatur protestari in iudicio nolle de cætero comparere:prima frōte est manifestus cōtumax:vñ non est vlterius citandus. tenet Ange.in l.ad peremptorium.ff.de iudi.allegat not.per Innoc. in c.ad petitionem.j.de accu.& in c.ij.de dolo & contu.lib. vj. Quod tamen videtur intelligendū, donec durat lis super ipsa appellatiōe:sed si appellās succubuit in ipsa appellatiōe: vt amplius nō ꝓsequat:videt ꝙ debeat citari,sicut si renūciasset expresse:vt d.c.ij.de dolo & cōtu.li.vj.facit.l.si qs libellos. C. de appel.sđm Io.de Imo.in l.q Romę.§.Seię.ff.de ver.ob.qđ tñ

dicit procedere,nisi succubuerit:qa deserta sit appellatio,ꝑ no. ꝑ Io.An.in c.directè.& in c.personas.j.de appel.& vtrūq; dictū est valde singulare:nec memini alibi legisse.& ,ꝑ primo dicto facit text.in d.§.Seię.qa creditor ibi fuit in mora eo ipso, ꝙ litigare cœpit.vnde finito litigio,finita est mora.ar.l.Titia Seię. §.vsuras.ff.de le.ij.Ideò debitor debet ibi offerre.¶ Et prędicta adde ad ea,q̄ dixi supra in quinto principali articulo,q̄o.xxx.

33 ¶†Item quarto, vnica citatio dicitur peremptoria eo ipso, ꝙ quis impedit ne possit peremptoriè citari,vt ī c.quoniam frequenter.§.porro.s̄.vt lite non cōtestata.& ibi Do.me.& ꝑ do. me.in c.j.s̄.de iud.¶ Aduerte tn̄ qa gloss.in d.§. porro.dicit,ꝙ sufficit,ꝙ contra talem proponatur edictum ad domicilium,vel ad ecclesiam ad qđ vide qđ dixi in d.§.porro.in gl.super ver. fine.& vide qđ dixi in c.ex tunc.j.de cleri.non resi.in vij. prin. arti.quęstio.iij.

34 ¶†Item quinto.citatio,quę fit à principio ante comparationē vel deliberatoriam, habet vim peremptorij: licet sit vnica. notatur per Inn.in c.ad petitionē.de accu.& sequitur Ange. in l. ad peremptoriū.ff.de iudi.& similiter dilatio,quæ datur ante iudicium ad componendas sarcinulas:licet sit vnica, habet vim peremptoriè:quia non est prędiudicialis ad causam,vt l.j.C.de re quiren.reis.

35 ¶†Itē sextò.in medijs causæ q̄libet citatio,ēt vnica vī peremptoria.vnde nō requirit̄ trina distinctio,seu expressa,vel breui loqua cū peremptorio.no.Io.An.in c.consuluit.s̄.de offi. dele. & Bar.in l.cōsentaneum.C.quomodo & quando iudex.& in l. si finita.§.Iulianus.de dā.infec.& Io.de Imo. in l.de vnoquoq; §.j.ff.de re iud.Nam post litis ingressum quælibet citatio intelligit̄ peremptoria tenet Spe.in tit.de citatio.§.viso.ver.Itē peremptorium potest bis in fine.¶ Et apparebit etiam ex versiculis sequentibus.

36 ¶†Item septimò.citatio seu dilatio probatoria semper intelligitur peremptoria,vt not.in l.j.C.de dilatio.& ibi Barto. Paude cast.& Docto.& no.in l.fi.ff.de ferijs no.Do.me.in c.j.j. eo. ad qđ vide quæ dicam.j.in materia dilatio.in ver.
¶ Idem etiam tenet Bar.l.si finita.§.Iulianus.ff.de dā. infec.& Ioan.An.in d.c.consuluit.Bal.tamen in l. pecuniarijs. de ferijs dicit quòd licet dilatio probatoria data prędenti,in ciuili sit peremptoria:tamen secus est in criminali,in qua debet làbi numerus dilationum.& ad istum versicu.facit,quod dicam in sequēti versicu.

37 ¶†Item octauò.citatio quę fit ad producēdos testes,seu ad videndum eorū iuramenta:licet sit vnica,habet vim peremptorij vt tradit Inno.in c.ad petitionem.& Barto.in d.§.Iulianus. & Io.And.in d.c.consuluit.& Ang.in d.l.ad peremptoriū.faciūt quæ dixi in duobus prędecedenti.ver.¶ Et ideò est,qa non datur secunda,nisi probato impedimēto.ff.de ferijs.l.fin. j. de testi.in causis.Et qđ in talibus sufficiat vnica citatio,& habeat vim peremptorij,etiam si non exeprimatur,probatur secundùm Aegi. j.de test.c.in nomine Domini.& c. significauit.tenet Ioan.An. in d.c.consuluit.in prin.& in fi.apostillæ.

38 ¶†Item nonò omnis citatio est peremptoria illi, qui facit citari aduersarium: qa citans ad eundem terminum est monitus à iure:ergo peremptoriè.per ea,quę dixi supra in hac quęstione. ver.j.¶ Item quia intelligitur facta monitio prędenti facit authētica,cessante.C.quomodo & quādo iudex.& quia iste consensit termino, per legem qui Romæ.§. Augerius. ff. de verborū obligationibus.

39 ¶†Item decimò vna sola monitio facta p̄senti,habet vim peremptorij,vt l.ij.C.quomodo & quando iudex.& no.gl.in c.cōsuluit.de offi.dele.& statim latius dicam in vij.quæst. principa. istius articuli.

40 ¶†Item vndecimò regulariter in his,quæ leuis prędiudicij sunt vna citatio habet vim perēptorij no.Ang.in d.l. ad peremptoriū ff.de iudi.faciunt quæ dixi in præcedentibus casibus tetigi s̄.in præcedenti quæstio.ver.vndecimò requiritur.

41 ¶†Item duodecimò regulariter in omnibus causis,in quibus proceditur summariè de plano,sine strepitu,& figura iudicij sufficit vna citatio absq; peremptorio,vt in Cle.sæpe. de verb. significatio.not.Ang.in d.l.ad peremptorium.dixi in capitulo, quoniam.§.porro.in glossa super verbo, siue. supra vt lite non contestata.

42 ¶†Item decimotertiò in condēnatione expensarū sufficit vna citatio secundùm aliquos. Quinimò secundùm alios videtur posse fieri nulla prędecedenti ad id citatione. sed tu dic, vt latius dixi in c.calumniam. j.de pœ.in ix.prin.arti.q.xiij.

43 ¶†Item decimo quartò ratione qualitatis personæ quandoq; sufficit vna citatio:& habetur pro peremptoria,etiā si tres citationes distinctè requirerētur: vt puta, si est citandus tyrannus qui sit terribilis citanti; vt no. Io.An.in.c.non minus.j. de īmu: eccl.& Bal.in c.j.de mil.vasal.qui contu.est.tetigi s̄.arti. xxiij. & remisi.faciunt no.per Io.And.in verbo consuluerit.in c.pro humani.de homi.lib.vj.
¶ Et vide quod dixi s̄.vt lite non cōtest.in c.quoniam frequēter.in prin.in quarto principali articulo,fallentia tertia,ver. Et aduerte quia non solùm.

44 ¶†Item decimoquintò si dantur articuli post cōclusionem in causa,& citaī pars ad dicendū cōtra:quia ista citatio videī fieri ad dicendū causam,quare nō debeant admitti: & conclusio in causa reuocari.ideo ad discutiendū postea de articulis sint admittendi in se,prout sunt necessaria.est alia citatio, secundū dominos de Ro.decisio.ccccl xij.

45 ¶†Item decimosextò in citatione partis,videlicet qn̄ promisi ti te prędentare corā iudice ad omnē meā requisitionē:requiro te vt cōpareas cras:certè sufficit vna citatio,vt no.Bal.in l.fi. ff. de eo per quem factum erit.tradit Bal.in l.nam ita diuus. ff. de adopti.

46 ¶†Itē decimoseptimò ad interrūpendā prędscriptionē, q̄ scilicet sit apta interrūpi per citationē:sufficit vna:nec est necessariū ꝙ sit peremptoria.no.Bal.in l.& post edictū.in fi.ff.de iudi. vbi dicit ꝙ sufficit vnica executorū mussio per l.vt perfectius. C.de anna.exce.Sed de materia latius dicā in ti. de prędscri.in materia interruptionis præscriptionis.

47 ¶†Item decimooctauò,ad intimandum sufficit vnica citati o. no.Bald.in l.ij.C.qui accu.nō pos.q.vij.per l.j.§.j. ff. de libe. agnoscen.dixi in c.prudentiam.s̄.de inoffi.delega.in vj.principa.arti.q.ij.

48 ¶†Itē decimononò,ad exhortandū sufficit vnica citatio. vt in Cle.j.iuncta glo.de hæreti.tradit in c,cū cā.de off.dele.no. Bal. in l.ij.C.qui accu.non pos.q.vij.dixi in d.c. prudentiā. in vj. arti.q.ij.facit quod dixi s̄.in q.prędecedenti.versi. decimoquintò requiritur.& quod dicā in tribus versiculis sequen.

49 ¶†Itē vigesimò,secūdū aliquos,in citatiōe collegę. sed dic in p̄cedēti versiculo,& in dicto versiculo,decimoquinto requit̄.

50 ¶†Item vigesimoprimò,vbi arbitri citant aliū arbitrū vt veniat ad laudandum.non enim exigitur citatio peremptoria, vt tradit Bal.in l.ad peremptorium.ff.de iud.per no.per Io. An. in Cle.j.de hæreticis.

51 ¶†Item vigesimosecundò,si citatur quis si sua putauerit interesse.sufficit enim vna citatio,per l.si ea.C.si manci.fuerit alie.iūcta glo.& aut̄.si omnes.C.si vt se ab here.absti.dixi in d.c.prudentiam.in vj.arti.q.iij.

52 ¶†Itē vigesimotertiò,in citatione seu qualibet interpellatione extraiudiciali:in qua vna citatio sufficit,& habet vim perēptorij.exemplum:requiruntur canonici vt vadant, seu veniant ad eligendū:non requiritur trina citatio,nec vna peremptoria: vt in c.cum nobis olim.s̄.de elec.& ita per Inno.tradit Ang.in l. ad peremptoriū.ff.de iud.de quo tn̄ vide in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de ver.obl.& per glo.in c.cupientes.§. q.si per viginti.in gl.super verbo ,ꝑposita.de elec.lib.vj. Vnde vnica videtur sufficere ,ꝑtestatio ad interrūpendā currentē tēporis prędscriptionē.j.de app.c.si iustus metus.& s̄.de off.ord.c. pastoralis.C.de anna.prędscrip.in l.vt perfectius.& vnica debiti oblatio currētes impedit vsuras.C.de vsur.l.si ,ꝑ te.& vnica solennis depositio,impedit illas,q̄ iam currere cœperūt: vt l. acceptā.C.de vsur.¶ Sed aduerte:qa in cōtrariū facit,qm̄ Apostoli sunt instanter petendi.C.de libel.remis.l.vnà.& palliū & literæ dimissorię.c.di.c.prista.lxxj.di.c.Episcop⁹.& qa qs debet esse solicitus.C.de tem.ap.in l.cū anteriorib⁹.§.in his,quæ solicitudo non solū vnū,sed plures actus videtur cōprehendere: cùm inquietudinē quandā & solertiā significet: vt in Cle.j.§.qa igit̄. de iureiu.& Apostolus ad Romanos: solicitudine non pigri. ¶ Et Prouerbiorum sexto dicit̄: vade ad formicā piger, & considera vias eius. ¶ Et ꝙ non sufficiat vna interpellatio, sed requirat̄ multiplex,facit tex.in l.qui Romę.§.cohæres.ff. de ver. obl.vbi text.dicit sepi⁹.& in ea l.§.Seia.vbi tex.dicit,si nō cessat.& ad idem tex.in l.si mandato Titij.§.ille.ff.mādati. & in l. Æmilius.in prin.ff.de mino.& in l.si cōuenerint.ff.de pig.act. vbi tex.expresse requrit,ꝙ fiat trina denūciatio debitori vt soluat,ad hoc,vt creditor,qui cōuenit de pignore nō distrahēdo, possit illud distrahere.¶ Solutio dicendū est ꝙ regulariter citatio seu interpellatio extraiudicialis nō requirit̄ trina: sed sufficit vnica.hoc tenet glo.in verbo ,ꝑposita.in d.c.cupiētes.§. ꝙ si ꝑ viginti.& ibi d.Do.post Doc.& gl.super verbo inſtātia.in l.mora.ff.de vsur.& ibi per Bar.& tex.in l.Titia Seię.§.vsuras. ff.de le.ij.& in l.ij.§.j.ff.qđ vi aut clā.& in l.cū procurator.§.j. de ope.no.nū.faciūt etiā iura allegata.s̄.in prin.illi⁹ ver.& tenet Pau.de Ca.& mod.in d.l.si conuenerit.la j.de pig.act. dicit tamen glos.in d.§.quod si per viginti. ꝙ vtile est ꝙ reiteretur protestatio vel interpellatio.& hoc ego semper consulerē, ad

omnem

omnem tollendam dubitationem: & ad fortificandum magis ius ipſius proteſtantis.

¶ Non ob. l. qui Rome. §. cohæredes. qa vt dicit Bar. ibi denotatur facti cõtingentia. ¶ Nec obſt. §. Scia. qa ibi nulla præceſſerat interpellatio: ſed ſolũ creditor fuit in mora: eoipſo, q̃ cœpit litigare: vnde finito litigio finita eſt mora. ar. d. §. vſuras. & ideò debitor debet offerre. ¶ Prędicta tñ regula fallit, vbi ius aliter diſponit, prout eſt in caſu d. l. ſi cõuenerit. ff. de pig. acti. ſecũdũ Bar. in d. §. Scia. & no. Bal. in l. de pupillo. §. ſi qs ipſi Prętori. & ibi Io. de Imo. ff. de ope. no. nũ. ¶ Et ſic ex prædictis patet, q̃ in ꝓteſtationib⁹ ſeu interpellationib⁹, ſufficit vna: nec eſt neceſſarũ dicere, & perẽptoriè: cũ quelibet huiuſmodi interpellatio ſit perẽptoria: ſicut diximus in dilationib⁹, quę dantur ad probandũ: vt dixi ſ. in ver. Itẽ vñ. & ſequenti. tamẽ dicit Bar. in d. §. vſuras. & ex prędictis infert ibi Bar. ad q̃ſtionẽ de facto, q̃ ſi ſtatutum dicit, q̃ inſtantia pereat quinq; menſib⁹: niſi per actorẽ non ſteterit, q̃ ſi actor interpellauit ſemel iudicẽ, q̃ proferret ſententiã: ſatis eſt vt perpetuò videatur ſtare per iudicẽ: vt d. §. vſuras. ¶ Nec habet actor ſingulis dieb⁹ interpellare iudicem. facit l. malè agitur. C. de preſcrip. lon. temp. idem etiam tenet Bar. in l. mora. in prin. ff. de vſuris. ¶ Et prędictam opin. q̃ regulariter in huiuſmodi actibus extraiudicialibus non requiratur niſi vnica proteſtatio, vel interpellatio. tradit Bald. in d. l. iĩ. C. qui accu. non poſ. q. viĩ. ¶ Nec obſt. prædictis l. de pupillo. §. ſi quis ipſi Prætori. ff. de ope. no. nun. vbi exigitur duplex proteſtatio: quia vt dicit ibi Bar. in tertia oppo. quãdoq; quis proteſtatur, q̃ non ſtat per eum: & hoc caſu, ſi quidẽ ſtat per delictum vel controuerſiam aduerſariĩ: ſufficit vna proteſtatio. Nec requiruntur plures, niſi prima fuerit remiſſa: vt d. §. vſuras. & d. l. mora. in princi. & d. l. iĩ. §. j. ff. qđ vi aut clam. aut ſtat per caſum vel dignitatẽ aduerſariĩ: & ſic ſine delicto ſuo: & tunc, aut proteſtatio fit ad cõſeruandũ ius proteſtantis: & ſufficit ſemel fieri: vt C. de non nu. pecu. in l. ſi intrat. & C. de anna. excep. l. vt perfectius. aut quis proteſtaꝫ id, per quod intẽ dat aliquid iuris de nouo acquirere: & hoc caſu finito impedimẽto aduerſariĩ, iterũ debeo ꝓteſtari aliàs prima ꝓteſtatio nihil operaꝫ. caſus eſt in d. §. ſi quis ipſi Prętori. ¶ Et per prædicta infert Bar to. ibi, q̃ ſi contra emptorẽ mouebatur lis, & ipſe nõ potuerit proteſtari, venditori, quia ignorabat vbi eſſet: q̃ debet primò proteſtari, q̃ per eum non ſtat quominus denunciet: & tñ ſi poſtea venditor reuertatur, tenetur denunciare: aſs prima denunciatio nil valeret, & videtur ab illa receſſum, q̃ eſt memorię cõmendandũ, ſecundũ Bar. in d. §. ſi quis ipſi.

53 ¶† Et ex prędictis etiam infertur, q̃ ad conſtituendum hæredẽ in mora, & ad hoc vt poſt annum hæres non adimplens volũtatem defuncti, priuetur hæreditate: ſufficit vnica monitio, ita not. glo. in authen. de hæredi. & fal. §. ſi quis autem nõ implẽs. quod tamen procedit, vt dixi in præcedenti lectione quam legi in c. ſi hęredes. de teſtamen. quò ad effectum, vt poſtea priuetur per lapſum anni. ¶ Sed ſi monitio deberet fieri ad finem & effectum, vt hęres non adimplens priuaretur, etiam ante lapſum anni: tunc requiritur bina monitio. vt in auĉ. vt liceat matri & auiæ. §. ſi quis in ſua. & in auĉ. de eccle. titulis. §. ſi aũt. & in auĉ. de ſanct. epiſc. §. preſbyteros. & tranſumptiuè in auĉ. licet. C. de Epiſc. & clericis. traditur in authenti. hoc amplius. C. de fideicommiſsis. & per quoſdam modernos in lege, in quartã. ff. ad legem falcidiam.

54 ¶† Septimò principaliter quęro qualiter, ſeu ſub qua forma debeat fieri citatio peremptoria. ¶ Sol. dic, q̃ poteſt fieri dupliciter. vno modo, diſtinctè per debita tẽporis interualla, puta: Citatur A. qđ intra x. dies, quos iudex aſsignat ſibi pro primo termino, debeat cõparere &c. Deinde finito tempore primæ citationis, facit ſecundã citationem cũ ſimili interuallo. & demum eo finito citatur & tertio cum eo tempore: quo finito ille, ad cuius petitionem emanauit citatio, impetrat peremptoriũ: vt l. ad peremptorium. cum duabus ſeq. ff. de iud. ſit igitur trib⁹ edictis diſtinctis. ¶ Et prima citatio vocatur conuentionalis. ¶ Secunda, monitoria. ¶ Tertia, peremptoria, vt ſ. dixi eo. arti. q. j. ¶ Secunda forma eſt peremptoriĩ, quę dicitur breuiloqua, ſeu compendioſa: in qua conglutinantur prædicti tres termini: & ſic ſub ea forma poteſt in prima citatione peremptoriũ tranſmitti q̃ cauſa ſuggerit: vt traditur xxiiĩ. q. ĩ. c. de illicita. & per glo. in c. j. ĩ. eo. & per glo. v. q. ĩ. in ſum. & no. in c. reprehenſibilis. j. de appel. & ibi Do. m. no. Inno. in c. ad petitionem. j. de accu. & per glo. iiĩ. q. v. c. j. & per Bal. in l. ĩ. C. qũo et quando iudex facit bonus tex. & quod ibi no. gloſſ. ſuper verbo, vna pro omnibus. in c. conſtitutionem. de ſenten. excõ. lib. vj. ex qua poſſumus colligere formam iſtius citationis, videlicet, Citamus te, vt j. xxx. dierum ſpatium debeas comparere: quorum decem primi ſint pro prima citatione decem ſecundi pro ſecunda citatione. & decem tertij pro tertia & peremptoria citatione.

¶ Vel etiam ſi citatiui ſub iſta forma: citamus te vt compareas vſq; ad talem diẽ pro primo & ſecundo & tertio termino peremptorio: & iſta conglutinatio maximè fit q̃n citatio ſit de lõginquo. facit c. veniẽs. j. de accuſationi. & ibi dixi in verbo notabiliter. traditur per do. Anto. in cap. conſuluit. de offi. delega. & no. in capit. tum ex literis. de reſtitutio. in integrum. & per Cy. in l. fina. C. de requiren. reis. tradit etiam Freder. conſil. lxvj. & Bald. in capitulo j. de milite vaſallo, qui contum. eſt. & dñs Domi. in capi. ab eo. de appellatio. libro vj. tetigi in cap. qualiter. el ſecundo. j. de accuſatio. articu. xj. quæſtione xc. dixi ſ. articulo xx. quæſtione xvj. & hoc maximè procedit, ſi iudex dixit cum commination, ſcilicet, aliàs ex tũc procedemus &c. vt not. glo. in Clemen. j. de exceptio. & ſtatim ſubñciam. Regulariter ergo peremptoria citatio dicitur, vel ſi eſt diſtincta tribus edictis: vel etiam vno pro omnibus: vt l. conſentaneum. & in l. tres denunciationes. C. quomodo & quando iudex. & in dicto cap. de illicita. ibi dum textus loquitur alternatiuè. vel vno ſecundũ Ægi. in rubr. xciiĩ. facit etiam c. inter cæteros. cũ ſimilibus. ſ. de reſcriptis. ¶ Et hæc eſt veritas quicquid quidã ſomniauerint, ſecundũ Speculato. in tit. de citatio. §. viſo. verſiculo. Item peremptorium poteſt bis. ¶ Et dicit ibi Ioan. Andre. in additio. quòd hoc de ſomnio putat dictum propter illos, q̃ dicunt peremptoriũ ante lit. conteſta. mitti non poſſe. de quo dixi ſ. eodem articulo, quęſtione vj. verſiculo j. ibi, Sed contra prædicta opinio. & iſta eſt communis opinio, vt dicit Ioannes And. in d. ver. & idem voluerunt Ange. & Bal. in l. nonnunq;. ff. de iudiciis.

¶ Et aduerte: quia non ſolùm per tres diſtinctas citationes fit citatio peremptoria: & tres citationes ſimul conglutinatas, ſeu comminatas: ſed etiam per vnam commination, ſecundùm aliquos. pro quo facit quod no. in c. tum ex literis. in fine. ſ. de reſtitutione in integrum. & in cap. cùm dilecti. j. de dolo & cõtuma. facit. c. cauſam quę. de reſcriptis. ſed gloſſ. in d. c. cauſam. dicit, q̃ ſemper poni debeat in termino verbum peremptoriũ. per iura prędicta: & tunc poſt terminum peremptoriũ iudex debet comminari. ff. de iu. in l. in peremptorio. & idem etiã videtur tenere ibi Compoſte. Alĩ verò dicũt, q̃ cùm iudex peremptoriè citat, debet comminari, q̃ ſi is, qui citatur non cõparuerit, procedet in cauſa quantum de iure poterit & debebit: vt l. ſi apparitor. C. de cohorta. libro xĩ. dicit tamen Ægidius in rubrica iiĩ. in principio. quòd hæc commination nõ eſt de ſubſtantia citationis peremptoriæ. per l. ad peremptorium. ff. de iudic. & dicto capitulo, tum ex literis, & cap. cũ dilecti. & de maiori. & obe. c humilis. tenet Spec. in tit. de cita. §. viſo. ver. item iudex. & ver. ſed iurare. & hanc opi. tenet Inno. & D. me. in c. cauſam quę. de reſcrip. vbi dicit, q̃ non credit hanc clauſulã cõminatoriam habere vim peremptoriĩ: ſed põt poſt peremptorium. refert tñ alios tenere contrariũ. & hanc cõtrariã ſentẽtiã tenendo primã opi. tenet Bald. qui ſimpliciter dicit, q̃ ſi iudex facit citari aliquem, & dicat, alioquin procedetur ad condẽnatoriam: q̃ iſta verba operantur citationẽ peremptòriã, per d. l. ſi apparitor. & idem tenet Angel. in repeti. l. hæc ſtipulatio. ff. ſi cui plus quã per l. fal. in ĩ. arti. per no. in l. tres denunciatiões. C. quomodo & q̃n iudex. & idẽ tenet Ange. in l. in peremptorio. ff. de iud. per illum tex. dicens, q̃ hoc procedit q̃n fit cõminatio de ferendo ſententiã: & q̃ tũc nõ eſt neceſſe q̃ adĩciatur verbũ, vel peremptoriè. per glo. in d. l. ſi apparitor. ſecus ſi non cõminareꝫ ſe laturũ ſententiã: ſed cõminaretur ſe proceſſurum ad vlteriora quantũ ipſe poterit: quia tũc nõ habet vim peremptoriĩ. & idẽ tenet Bal. in d. l. ad perẽptoriũ. ¶ Bart. verò in l. ſi finita. §. Iulian⁹. ff. de dã. infec. facit differentiã, vtrũ iudex dicat in cõminatiõe. Alioquin ꝓcedemus cõtra te ad cognitionẽ & pronũciationẽ iuſtitia mediante, & non habet vim perẽptoriæ cõminatiõis. ¶ Sed ſi dixit, citam⁹ te vna citatiõe ꝓ oĩb⁹, proceſſuri etiã vſq; ad ſñiam, et tũc clarũ eſt, q̃ habet vim pemptoriĩ. & idẽ tenet Hoſt. in c. cõſuluit. ſ. de offi. dele. & dñs Anto. in c. cauſam. de reſcrip. & domi. de Rota deciſio. ccxxxvĩ.

¶ Nec ob. l. in peremptorio. ff. de iudi. vbi dicitur q̃ in peremptoriis, iudex cõminatur ſe proceſſurum ad cognitionẽ & deciſionẽ: quia reſpõdetur, q̃ ibi non imponit neceſsitatem iudici vt apponat illam clauſulam. apponitur enim ad cautelam, cùm exprimitur peremptoriũ: quia peremptoriũ habet vim trinæ citationis. vel põt reſponderi, quòd text. in d. l. in perẽptorio. non dicit q̃ illa cauſa debeat exprimi. Sed potius declarat quid importet peremptorium. Nam dicendo peremptoriè, nil aliud importat, niſi cõminationẽ parti factam de procedendo ad cognitionẽ & deciſionem quantũ de iure fieri poterit. Si ergo ſignificatũ importat peremptoriũ, debemus dicere quòd dicta

verba explicitè ꝓlata,qñ iudex cõminat̃ se ꝓcessurũ &c.habe
ant vim peremptorñ:qa nõ interest qd ex equipollẽtib⁹ fiat.c.
licet ex quadã.de testi.&.l.certũ.ff.si cer.pet.secundũ dominũ
meũ in.c.causam q̃.de rescriptis.& ista practica & forma videt̃
55 mihi magis secura.¶†Est etiam notandũ circa prędicta ꝙ mo-
nitio quam facit iudex præsenti,habet vim ꝓemptorñ:nec re-
quirit aliam citationem,vt traditur per glosſ.& Doc.in c.consu
luit.s̃.de offi.dele.& ꝓbatur in lege secunda,& ibi not.Baldus
C.quomodo & quãdo iud,not.d.Domi.& Ioã.An.ĩ c.si ca pi-
tuli.de cõcess.pręben.li.vj.& Inno.in c.ad petitionem.j.deaccu.
Ang.in.d.l.ad peremptorium.ff.de iudi.Bal.ĩ l.& post edictũ.
ff.de iudi.&.l.fi.ff.de ferñs.Dominus me⁹ in c.primo.s̃.de mu.
peti.& in.c.ecclesia.de consti.in gl.super verbo,nulla.& vide ꝙ
dixi in.c.graue.j.de præb.q.xxx.¶ Aduerte tamen: quia Bald.
in.d.l.ñ.C. quomodo & quando iu.dicit hoc procedere ꝓpter
presentiã iudicis & partis monitę apud acta.nam præsentia &
authoritas iudicis causat mãdatũ,& est maioris authoritatis,qđ
fit propriè,quàm quod fit per imaginem.& idem videtur si nũ
cius præsente iudice,& sibi hoc mandãte citet partem presentẽ
apud acta.ar.ff.de verb.oblig.in.l.si procuratori presenti.& sub
dit,quòd putat hoc verisimum & notãdũ:nec ego memini ali
bi legisse.facit:quia qui nõ obtemperat iudici apud acta,est in
maxima cõtumacia.& vbi maxima contumacia est,ibi & pem
ptoria.vt & subdit Bald.ibi in quadam appostillatione.¶ Et
no.quòd vbi ius simpliciter exigit monitionem,videtur suffice
re vnica monitio:maximè si fiat in fauorẽ ecclesię,vt in.c.nomi
nis.infrà de immunita.ecclesiæ.iunctis his,quę ibi tractat Ioan.
56 And.¶†Insuper notandum est,quòd tres distinctæ citationes
inducũt peremptorium:absq; eo,quòd in tertia adñciatur ver
bum peremptoriè.nota.glosſ.v.q.ñ.c.j.& Inno.in.c.ad petitio
nem.de accu.sed quando conglutinantur,videtur quòd adden
dũ sit verbum,peremptoriè,per nota.per gl.antepe.in c.consti
tutionem.de sente.excom. libro vj. not,etiam Bald.in l.cõsen
taneum.C.quomodo & quando iud.per illum tex.dicẽs,quòd
quando ponitur vnum edictum pro tribus,debet adñci aduer
bium,peremptoriè.aliter talis summaria citatio non videt̃ ha-
bere vim peremptorñ, vt ibi innuit tex.Subdit tamen Bald.ꝙ
Bartol.in.l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam.infect.videtur dicere,
quòd idem si sit dictum,vno pro omnibus,vel vno ꝓ tribus.si
cut si diceretur peremptoriè.& finaliter potius Bal.videtur in
clinare,quòd idẽ sit dicere,pro tribus, quod peremptoriè, per
nota.in.l.tres denunciationes.C.quomodo & quando iu.& in
l.contumacia.§.j.ff. de re iu.¶ Ego arbitror,quòd tutum sit ad
fugiendum dubitationem ꝓpter opiniones,ꝙ apponatur ver
bum,peremptoriè.dicit tamen Bald.in.l. tres denunciationes.
quòd quando peremptorium exprimitur,vel vbi iudex com-
minatur,est verũ peremptorium.sed quando non exprimitur,
est peremptorium.¶ Itẽ est aduertendum ꝙ licet.s̃.dixerim,ꝙ
sufficere videtur conglutinatum & breuiloquũ peremptorium,
sicut distinctum per tres distinctas dilationes & citatiões , hoc
procedit regulariter:sed tamen hæc regula fallit in pluribus ca
sibus.
57 ¶†Primò fallit vbicunq; agitur ad pænã incurrendam:& ius
exigit trinam monitionem.glosſ. est singularis in verbo,tertio
moniti.in Clemen.j.de vit.& ho.cle.quam sequitur Io.de Imo.
in l.si finita.§.iulianus.ff.de dam.infec.& idem tenet Ioan.And.
in c.ex tuæ.j,de cleri.non resi.& vide quod ibi dixi.¶ Et tenet
etiam Ioan.And.in addi.Specu.super rubrica de cleri. non resi.
& dominus Antonius in c.quoniam.§.porro.s̃.vt lite non cõ-
testata.& in c.infra eodẽ.& vide Bar.ad prædicta in l.inter ac-
cusatorem.ff.de publi.iudi.qui dicit quòd in causa criminali re-
quiruntur tres citationes de quo dixi articulo.xx.q. xxv. Idẽ
etiam tenet Domi.me.in c.fina.de vit.& ho.cle.& Lauren.zen
ze.Ioan.de ligna.zabarel.& Ioan.de Imo.in d. Clementi. j.de
vi.& ho.cle.licet Stepha. contra.& allegat zenxe. glosſ. in c.j.
de mil.vasal.qui contu.est vbi etiam vide per Bald.tenet etiam
Domi.me.in c.contingit.el.ñ.j.de senten. excommuni.Et vide
quod dixi in c.perpendimus.j.de senten.excom.in x.princip.
articulo,quæst.viij.
¶ Secundò fallit,quando lex vel statutum requireret quòd quis
sępius citetur.hoc tenet Barto.in lege si conuenerit.la.j.ff.de pi
gno.actio.
¶ Tertiò fallit si statutum requireret peremptorium: quia tũc
non sufficeret vna pro omnibus.vide quod no.glosſ.in Cle.cõ-
stitutionem.de senten.excom.lib.vj.& per Bal.in c. in quo tem
po.mi.inuesti.& per no.in l.non sunt liberi.ff.de statu.sed debe
ret seruari ad vnguẽ.sed tu vide ad hoc quod dixi supra ĩ xx.
principali articulo. quęstio. iij. ¶ Postremò nota,quòd si circa
mittendum peremptorium esset etiam data alia forma à statu-
to vel lege,videlicet quòd debeat præcedere aliqua citatio sub
aliqua forma:illa etiã seruãda esset ad validitatẽ ipsi⁹ perẽpto-
rñ. Ad quod vide quod dixi in d.xx.principali articulo.q.iij.
58 ¶†Octauò principaliter q̃ro, quãtũ interuallũ seu quot die-
rum spatium debeat cõtinere edictũ peremptoriũ, seu citatio
peremptoria. ¶ Solu.iura maximè Canonica vario modo lo-
quuntur.text.enim quinta quęstio.secunda c.prędicti.vult, ꝙ
primò dentur vñ.dies.Secundò,alĩ vñ.dies.Tertiò,duo dies.Quar-
tò,alĩ duo.Et vltimò adhuc vna dies. Et hoc qñ fit citatio ex
loco,vbi est iudex,vel ex loco vicino.
¶ Si verò fiet ex alia ciuitate vel loco , non tñ multũ remoto:
datur mensis ad veniendum:& si allegatur iustum impedimen
tum,datur secundus:& etiam ex causa,datur tertius mẽsis. iiij.
q.v.c.si quis.aliàs,quisquis.iuncto ca.si ægrotans.v.q. iij. tradit
Spec.in tit.de dila.§.nunc de interstitijs.
¶ Sed secundùm leges aduertendum est,ꝙ olim secundùm iura
Digestorũ per legem ad peremptorium,iuncta lege,per inter-
uallum.ff.de iudi.disponebatur,ꝙ quodlibet interuallum non
deberet esse minus decem dierũ:quod videtur procedere qñ
peremptoriũ fit distinctè.si verò fiat breuiloquè,seu cõpẽdio-
sè:etiam videtur,ꝙ debeat continere tantũ terminum, quantũ
si quodlibet trium edictorum per se poneretur,vt dicit glosſ.in
c.j.j.eodem.& glosſ.in l.nonnunquam.ff.de iudi.& glosſ. in c.
constitutionem.de sen.excommu.libr.vj. ¶ Et hoc olim proce
debat de iure Digestorũ in causa ciuili:sed in cã criminali vide-
bantur sufficere tres dies pro qualibet citatione.nec hoc vide-
batur absurdum:quia causæ criminales desiderant celeritatem.
argu.ff.de adulterijs.l.in crimine.& de hoc videtur text.in l.in-
ter accusatorem.ff.de pub.iudi.
¶ Sed secundũ iura nouissima authenticorũ, quodlibet edictũ
debet continere xxx.dies tantũ,vt in auẗ.qui semel.C.qũo &
qñ iudex,& in corpore vnde sumitur in authẽ. de litigiosis.§.
omnem.& aliter facta non tenet.Nec citatus cogitur respõde-
re si comparet.¶ Et aduerte:quia glo.in d.auth. qui semel. di-
cit,ꝙ talis numerus,qui est statutus pro forma,non põt augeri
nec minui.facit qđ not.glo.in auẗ.assumiẗ.C.de litis cõtest. sed
glo.in d.§.omnem.tenet contrariũ, ꝙ posset augeri & minui:
tam de iure,quàm de cõsue.de quo statim dicam.¶ Et aduerte
circa prędicta:qa lex inter accusatorẽ,habet varios intellectus.
¶ Nam glo.ibi dicit,ꝙ etiã ter in die potest fieri citatio , & di-
cit ibi Ang.qđ hoc est bene notandũ:qa nõ est alibi, pro quo
allegat.l.ter enixa.ff.de ver.sig.& idẽ Ang.in l.nonnunquã. ff.
de iudi.Sed Ioã.de Imo.in d.l.inter accusatorẽ.dicit, ꝙ talis in-
tellectus nõ videtur esse æquus neq; bonus:& maximè qñ tri-
na citatio fieret vno cõtextu,iuxta no.in l.iij.ff.de pigno.actio.
¶ Sed Ia.de Are.in d.l.inter accusato.dicit, ꝙ sensus illius text.
est,ꝙ debeat ter citari:& quęlibet citatio debeat habere termi
num trium dierum.& hanc opinionem sequitur ibi Barto. &
sic tres citationes in criminalibus haberent vim peremptorij
sicut in ciuilibus.secundùm not.in d.l.tres denunciationes.vn-
de ex prędictis nunc insurgit dubitatio ex eo:quia vt s̃.dixi de
iure auẗ.videtur esse immutatum:vt requirãtur xxx.dies.vtrũ
istos xxx.dies debeat iudex seruare,etiã in criminalibus Ioan.
antiquus glosſator iuris ciuilis tenet,quòd sic. & idem glosſ. in
l.qui crimine.C.qui accusa.nõ possſ.& in l.si accusatoribus. C.
de accusa.& idem tenet Bar.& ad hoc etiã allegat Speculator.
text.in authent.de exhiben.reis.§.j.& C.de pen.l.sic vendicari.
& allegabat Azo.idem tenentem.argu.l.properandum.§.j. C.
de iudi.Istud tradit Specu.in titu.de cita.in d.§. nunc de inter-
stitijs.Nec ob.quòd legum correctio sit vitanda:vt l. præcipi-
mus.C.de appellatio,quia respondeo , quòd hæc correctio est
passiua,quæ fit ex vi regulę antiquę.l.absentem.§. j.ff. de pœ.
vbi dicit,ꝙ in criminalibus proceditur secundũ morẽ priuato
rum iudiciorũ.& ideò licita est hæc extẽsio & correctio, ꝓ no
ta.in l.si quis seruo.C.de furti.& in l.quod verò.ff.de legi. Sed
aduerte:quia Barto.in d.l.qui crimine.dicit,ꝙ licet sibi placeat,
quòd hodie debeant dari pro qualibet citatione xxx.dies,etiã
in criminalibus,vt dicunt prędictæ glosſ.non tamen placet sibi
opin.Iaſ.de Areti.quia in ciuilibus erat terminus x.dierum : vt
d.l.ad peremptorium.& d.l.per interuallum.nec hoc intelligi-
tur alteratum in criminali,per d.l.inter accusatorem.sed quòd
solummodo ibi narratur factum,prout ibi dixit Ioan,non au-
tem quod fieri debuit.
¶ Sed dicit Ioan.de Imo,ibi ꝙ opinio Iaſ.de Areti.videtur bo
na:quia aliàs derisorium esset dicere,ꝙ iureconsultus in illa l.se-
cundũ prędictam opin.Bar.decideret casum,de quo nulla pote
rat esse dubitatio:vñ est verisimile,ꝙ aliquo casu poterat pro-
cedi ad sniam scđm formã citationis prędictæ cum interuallo
triũ dierũ: ꝓut ibi videt̃ esse casus:maximè ꝓut ibi habet̃ in te
xtu dicto.¶ Nec ob.ꝙ in ciuilib⁹ scđm p̃dicta iura erat termi-
nus x.dierũ ꝓ qualibet citatiõe.vt dixi,nõ autẽ triũ tantũmo-
do:quia

do:quia pōt reſponderi,quòd aliud erat in criminali cā in qua inſtantia erat breuior,quā in ciuili:quia durat ſolūmodo ꝑ biēnium.vt l.j.& ij. C.vt intra cer.ter.& in ciuili,per trienniū.vt l. properandum.C.de iudi.dixi latius in c.pe.s.de iudi.

¶Et qa etiā in cauſis criminalibus plures dabantur dilationes: quia reo dabantur tres,& actori duo.in ciuilibus verò vna tantùm concedebatur.vt l.fi.ff.de fer.& ideò illa iura Digeſtorum fortè voluerūt facere hāc differentiā inter cauſas criminales & ciuiles:vt minus ſpatiū eſſet in criminali,cꝫ ciuili concedendi. ¶Itē aduerte,ꝙ prēſuppoſita opinio Iac.de Are. quā etiā ſequit Bar.nō videt ꝙ hodie ſit facta mutatio in criminalib⁹,quò ad numerū xxx.dierum.per d.auc.qui ſemel.& in corpore vñ ſumit:qa regula.l absentē.§.j.nō habebat locū in numero dierū
59 ipſarū citationū. ¶†Et ideò,cū ſimus in correctiuis,non debet fieri extēſio.& iſtud dicit Io.de Imo.ꝙ credit eſſe verū:ſed qa cōis opi.glo.& Doc.eſt in contrarium,illa ſeruaretur in practica. ¶Inſuper etiā aduertendum eſt,qđ Spec.in d.§. nunc de interſtitijs.in ti.de citatione dicit,ꝙ quicquid dicatur in canonibus & legibus ſuperius allegatis de iſtis interſtitijs & numero dierum,& quantitate dilationum:tamen generalis eccleſiæ & cauſarum conſuetudo:tam in criminalib⁹,quā in ciuilibus non ſeruat iura prędicta:quia oēs inducię à iure ſtatutę ſunt arbitrariæ:nō ꝙ iudex poſsit eas denegare:ſed conſideratis locorum diſtantijs,& perſonarum,temporis,viarum,& negotij qualitatibus,poteſt iuxta arbitrium ſuū,cū viderit hoc expedire,illas moderare & prorogare.vt j.de re iud.c.qđ ad cōſultationē. & j.de appel.c.perſonas.& c.cū ſit Romana.& c.oblatę.iij.q.ij.c. ſi Epiſcop⁹.& q.iij.c.de inducijs.ff.de iud.in l.nonnūq̄ . & s.de reſti.in inte.in c.cū ex literis.in fi.¶Ad qđ vide qđ lati⁹ dicam in c.ij.j.eo.art.x.Et eſt tex.in terminis noſtris.v.q.iij.c.ſi ęgrotans.vbi dicit intra ſpatium duorū vel triū menſiū, vel eo amplius,vt cauſa dictabit.tenet Spe.in d.§.de interſtitijs.Sed tu vide text.magis apertū in citatione peremptoria.in d.l. nōnūq̄. ff.de iud. vbi tex.dicit.hoc aūt æſtimare oportet eū,qui ius dicit:quali conditionē cauſæ vel perſonę vel temporis.& ita ordinē edictorū, vel cōpendium moderari.& idem tenet Archi. poſt Bar.Brixieñ.v.q.ij.in c.prēſenti.vbi dicit ꝙ quicqd de citatiōe dicit ibi,& in c.j.e.cauſa.& q.hodie inducię citatoriæ arbitrio iudicis relinquunt,per d.c.ſi ægrotās.& per no.in c. dilectus.s.de procu.& iſta etiam fuit opi.glo.in auc. de litigio.§. oēm.& Inn.& Io.An.in c.prēterea.j.e.& Bal.in l.cōſentaneū. C.qūo & quando iudex.& in d.l.nonnunq̄.vbi dicit,ꝙ quoti die ſeruat,ꝙ in vna dilatiōe dantur tres dies,quorum vnus pro primo,ſecūdus ꝓ ſecūdo,& tertius pro tertio,termino peremptorio.& Ang.etiā ibi dicit de ſex dieb⁹.& plus dicit ibi Ang. quod qñ fit vnū edictū pro omnibus, non eſt neceſſarium ꝙ habeat tēpora omniū edictorū:imò cauſa ſuadente,ita poſſunt alterari in vno termino ſicut in tribus:& maximè ſecundū locorū cōſuetudinē.vt eſt Boñ.vt dicit glo.inſti.de ver.ob.§. iudicis.apparet igit̄ ex prędictis,ꝙ hoc tēp⁹ eſt arbitrariū,ad qđ etiā vide quę latius dicā.j.in materia dilatiōis. ¶Sed tñ talem moderationem & prorogationē non debet facere, niſi ex cauſa:vt dicit glo.in c.j.j.eo.& debet exprimere cām moderationis in citatione,vt pars nō habeat materiam appellandi.vt ibi. ¶Quod ꝓcedit ſecundū D.m.vbi de cōſuetudine ſeruant dilatiōes iuris.nā tūc nō debet ſine cā ab illis recedere:& ſi recederet,eſſet iuſta cā appellādi:ex quo nō apparet de cā receſſus, ꝑ no.per Inno.in c.ij.j.eo.ſed vbi de cōſue.fori nō ſeruarent dictæ dilationes:ſed arbitrio iudicis cōiter prefigerent:tunc non oporteret exprimere cauſam moderationis.

¶Et vide Inno.in c.ad petitionem . de accu.qui dicit,ꝙ iudex prudenter facit ſi inſerit iuſtam cām moderatiōis: & qđ cauti⁹ etiam agit,ſi ſuper moderatiōe interloquitur: licet alia pars ſit abſens:quę tū ad hoc eſt citanda:vt ſic nō poſsit vlterius de tali moderatiōe quęrelari:etiā ſi ſit cōtra ius litigatorū.ar.c.qđ ad conſultationē.j.de re iudic.¶Si verò nō inferatur cā moderationis.aut nulla erit ſentētia,ſecundū quoſdā,vel ad minus iuſte poterit appellari,ſi nulla cā moderatiōis ſubeſt. & ſequitur D.m.in c.j.j.eo.ſed Hug.Bar.latius ibi diſtinguit,ꝙ aut cā moderationis ſeu aſsignationis exprimit:aut non.primo caſu, aut eſt rationabilis,aut nō.ſi rationabilis,aut vera,aut falſa.ſi vera. aut iudex iuſtè ad arbitriū boni viri & diſcreti iudicis moderauit peremptoriū,aſsignando cōpetentē dilationē:& tunc non eſt cauſa ſufficiens ad appellandū:cū iudex ex cā poſsit moderare peremptoriū,vt dictū eſt,aut malè moderatus eſt: & tunc ſufficiens:eſt cā ad appellandū:vt d.l.j.j.eo.ſi cā moderationis eſt falſa,tūc poteſt appellari:& ſimiliter etiā pōt appellari ſi cā aſsignationis nō eſt rationabilis.aut cā aſsignatiōis ſeu abbreuiatiōis non exprimitur,& non poteſt appellari.ita diſtinguit Hug.poſt Inno.& Holti.¶Sed hoc vltimū mēbrū non videt mihi verū:qa ſtant iſta ſimul,ꝙ cā non exprimat,& tñ nō ſubſit:propterea iniuſta eſt moderatio:& ideò pōt appellari. facit qđ tradit Inno.in c.ad petitionem.j.de accuſ.vbi dicit, ꝙ cùm prędictę dilatiōes ſint à iure determinatę,ſi iudex eas moderatur,& pars appellat:tenebit appellat⁹ ꝓbare iuſtā affuiſſe cauſam moderatiōis.¶Sed vbi dilatiōes eſſent arbitrarię,ꝑ ſumitur iuſta moderatio:niſi probet contrariū,ſecundū Inno.& ſequit Do.meus in c.j.j.eo.qđ eſt notandū.Quare cū hodie de cōi cō ſuetudine & ſtylo,dilatiōes iuris nō ſeruent:ſed arbitrio iudicis prefigant:ſequit,ꝙ appellans tenebit ꝓbare iniuſtitiā moderationis.& dic,ꝙ poterit hoc ꝓbare allegādo longam abſentiam,ſeu diſtantiā viarū,vel qualitatē cauſæ,vt qa ſit ardua , & habuerit modicū tps ad deliberandū:& ſic de ſimilib⁹.ſed pars aduerſa volens probare inſtantiam moderatiōis,probabit ſeu allegabit paruitatem cauſæ,vel quia res erat tpe peritura.vel aliam ſimilem cauſam.ex quibus omnibus iudex ad quē poterit arbitrari,vtrū ille iudex habuerit,vel non habuerit iuſtā moderationis cauſam.arg. ca.j.j.eo.& prædicta ſunt bene notāda, ſecundùm Do. m. quia quotidie ſunt in practica.¶Et ad prædicta videbis omnino quę latius dicā in tit.de dilatio . vbi magis latius tractabo:quia ibi melius conuenit.¶Et prædicta ꝓcedunt in citationibus & peremptorio iudiciali.

¶Quid aūt in denūciationib⁹,ſeu interpellationibus extraiudicialibus:an in caſibus,in quibus plures requirunt: de quo dixi s.eo.arti.q.vj.ver.Item xxiij.an poſsint fieri eodē inſtanti:puta dicendo,ſolue,ſolue,ſolue,vel quid ſimile.glo.in l. ſi conuenerit.la prima.ff.de pig.act.tenet,ꝙ non.& bene dicit, ſecūdū Bar.qa nō videtur ſæpius denūciare:ſed ſępius loqui.ar. l. Męuius.§.eū,qui.ff.de leg.ij.¶Quot aūt dies in hoc caſu debeant eſſe inter vnā & aliā interpellationē.dicit gloſſ.ibi. ꝙ ad minus vna dies:& ſic in tribus diebus poterit fieri.ar.l.inter accuſatorem.ff.de publ.iud.& ſequitur Bart.in d.l.ſi conuenerit.vbi dicit hoc eſſe menti tenendum.

60 ¶†Nonò principaliter q̄ro:quoties poſsit mitti perēptoriū: & an reiterari,vel poſt ipſum completū aliqua citatio fieri.

¶Sol.tex.in l.& poſt edictū.ff.de iudi.videt velle,ꝙ iudex debet poſt perēptoriū mittere vnū edictū.Spec.verò in tit.de cita.§.viſo.verſi.Itē peremptoriū.dicit,ꝙ perēptoriū pōt mitti ter & quater ad malitiam cōuincēdam:vel de gratia,ſi iudici viſum fuerit expedire:non tñ cogit:vt j.de do.& contu.c. ꝓput. & c.cū olim.& in d.l.& poſt edictū.& l.nōnunq̄.ff.de iudi.et in c.cōſuluit.s.de offici. dele.& licet text.in d.l.& poſt edictū. loquat ꝓ verbū debet.nō tñ importat neceſsitatē: ſed facultatē & potentiā,vt ibi dicit.& no.gl.xxiiij.q.ij.c.de illicita. vñ iudex nō neceſsitat:ſed pōt facere gratiā,ſi vult: vt d. c.cōſuluit. & dicit gl.in d.l.& poſt edictū.ꝙ iudex pōt & quartā & quintā citationē reiterare,ſubdēs ꝙ etiā quarta nō eſt neceſſaria:ſed ſolū procedit ex vrbanitate & benignitate,conſiderato ꝙ tres citatiōes habeāt vim perēptorij:vt ī l.tres denūciatiōes.C. qūo & qñ iudex.& dixi s.eo.arti.q.vij.& hoc tenent Ange. & Bal. & Doct.in d.l.& poſt edictū.vbi Bal.dicit,ꝙ iudex, ſecūdū qđ dicunt Canoniſtę,pōt expectare cōtumacem,ſi vult:& nō cōfeſtim fulminare ſententiā.facit inſti.de ver.ob.§. in diē. & tenet Inno.in c.ad petitionem.de accu.& eoipſo,ꝙ iudex diſtulit,videtur ex ſua benignitate id facere,& valet ſentētia poſtea lata in termino expectationis.

¶ Et hāc quęſtionē dicit Bal.ſic habuiſſe de facto.qđ tñ intellige,ſi in die ſequēti pronunciauit.vt in d.ca.cōſuluit.& ibi dixi.ſecus ſi ad vlteriorem diem diſtuliſſet:vt ibi dixi.& vide qđ ſtatim dixi in xj.quęſtio.in ſecūdo effectu.¶Et prædicta procedūt,ſi modo iudex,qui fecit citari peremptoriè, agat in officio.ſed ſi iudex factis quibuſdam citationibus moriē vel impeditur:licet ſucceſſor nō teneatur illas reiterare:ſed poſſet computare in numero dilationis:tñ ſi prius verum numerum compleuerit,ſecundus iterum poteſt & debet vnū edictum ꝓponere.ff.de iudic.in l.& poſt edictum.& ibi not.tenet Specul.in titu.de citationi.§.ſequitur.verſicu.item nota,ꝙ ſi iudex.& fuit not.Hoſtien.ca.licet.de accuſatio.tenet Archidiaconus xxiiij. quæſtione iij.cap.de illicita.& ij.quæſtione ix.in cap.caueant. per prædictam l.& poſt edictum.& l.Neratius.ff.de re iudic. & quod dixi poſt Dominum meum in d.cap.licet. j. de accuſationi.¶Quid aūt ſi poſt factas tales citationes iudex,qui iudicaturus erat:alteri delegauit:vtrū ſit neceſſaria noua citatio.vide quod dixi argumen.vij.verſi.duodecimò procedit. ¶Item prædicta procedunt,qñ iudex vigore citationis peremptoriæ abſq; alia citatione vellet procedere ad pœnam contumaciæ, reſpicientem ipſum proceſſum in quo eſt cē miſſa cōtumacia, vt puta,dare poſſeſsionem ex primo vel ſecundo decreto , vel ꝓferre ſentētiā:& tunc non requiritur poſt peremptoriū alia noua citatio de neceſsitate:licet ḋ benignitate fieri poſsit:vt di

xi.& sic procedat dictum Barto.in l.si finita.§. Iulianus.ff. de damno infecto.& in l.consentaneum.C. quomodo & quãdo iudex.vbi dicit,quòd si iudex citat partẽ peremptorie, vel tribus edictis,seu vnica citatione cum comminatioñe procedẽdi ad vlteriora:non requiritur noua citatio,quòminus possit procedere admissionẽ in possessionẽ &c. Aut quęrimus de pœna cõtumacię,q̃ venit imponẽda extrinsecus:& non respicit ip̃m ꝓcessum puta mulctare & cõdẽnare in pœna pecuniaria,vel removere ab aliquo officio,vel quid simile. & tunc ẽt post peremptorium requiritur alia citatio ad fi.condemnandi,vt l.deser torem.& ibi per Bar.ff.de re.mili.& sequit̃.D.m.in c.j.s̃.deiu. pro quo allegat qđ no.in l. aut qui aliter.ff.qđ vi aut clã.& qđ in simili no.Inn.in d.c.consuluit.de offi.delega.Nec mirum:qa aduersus condemnationẽ posset citato cõpetere aliqua defensio.& hoc casu procedit quod Barto.in l.ñ.ff.si quis ius di.non obtemp.vbi dicit,ꝙ ad mulctam imponendam requiritur alia citatio post peremptorium.

61 ¶†Decimò quęro principaliter vtrũ in casibus,in quibus requirit̃ peremptoriũ,si omittat̃,et pars nõ opponeret,valeat act⁹. ¶Sol.gl.in c.cũ causa.de offi.dele.dicit,ꝙ licet fiat citatio absq; peremptorio:tamen tenet processus:ex quo citatus comparet & hoc not.gl.xxiiij.q̃o.iij.c,de illicita.& Io. An.in addi. Spe. in ti.de senten.§.vt autem.ver.& nota in maiori additione.vbi dicit ꝙ Gui.de Suza in sum.in ti.de sententiis.dicit quòd præsentia sine expresso consensu vel dissensu sufficit:licet nõ emanauerit peremptorium,quod fiebat ad prẽsentiam habendam vel absentis malitiam conuincendam.inducit iura de tacito cõsensu:sed sufficiat regula,qui tacite.de reg.iur.lib.vj. facit quod not.Spe.in titu.de lib.concep.§.sequitur.ad finem.¶Subdit tamen Ioan.An.quòd ad dubium tollendum iam ſeruari fecit, quòd iudex citari fecit partes, licet prẽsentes, peremptorie ad sententiam audiendam.¶Et ad prædicta vide,quæ latius dixi s̃.inv.prin.articulo,q.xvj.

¶Vndecimò principaliter quæro de effectibus peremptorij̃.

¶Sol.dic,quòd habet plures effectus.

62 ¶†Primus est inductiuus, vt per illũ possit perueniri ad ea q̃ sunt grauis præiudicij̃ & ad sententiam & ad alios actus, ad quos non potest peruenire non prẽcedente peremptorio. de quibus dictum fuit.s̃.eodem arti.q.vj.facit etiam qđ dicam in sequenti effectu.

63 ¶†Secundus effectus est aperitionis. nam si sit talis causa in qua non obstante contumacia ipsius peremptorie citati,possit procedi contra eum:tunc peremptoria citatio aperit potestatem procedendi:etiã absente parte,quæ in sui prẽiudiciũ habetur agit ꝓ prẽsente,vt in auẽ.qua in prouincia.C.vbi de crimi. agi oportet.tenet Bal.in.l.tres denũciatio.C.quomodo & quã do iud.dixi.s̃.q.j.huius articu.¶Aduerte tamẽ:quia licet in die peremptorij̃ possit iudex(si velit) ꝓcedere ad id sup quo absens citatus erat,nulla alia citatiõe vel expectatiõe facta:tamẽ ęquitate suadẽte debet in diem alteram expectare & iterũ citare si eius iurisditio duret. quæ æquitas seruari deberet à quolibet probo viro,vt dicit Egi.rub.xcvj.& probatur.j.de dolo & cõtu.c.cùm dilecti.in ver.expectantibus igitur.&xlv.dist.c.licet. s̃.de offi.dele.c.cõsuluit.& in l.& post edictum.ff.de iu.Si verò expiret,expectet vsq; ad horam congruam ita ꝙ ante noctis tenebras possit perficere,quòd incumbit,vt ibi no.Hosti.ver.in sum.in ti.de contumacia,dicit,quòd post peremptorium nõ tenetur citare absentem.& supra tetigi in nona quæstione.Specula.verò dicit.quòd si citatus ad certũ & specialem articulũ,puta,ad vidẽdum iurare testes,& huiusmodi nõ venerit:nihilòminus ad publicationem attestationum,& ad sententiã,& ad alios articulos,est iterum citandus,vt j.de testi.c.cùm olim.& di.c.cõsuluit.ibi perficere quod incumbit.& de re iudi.c.cùm olim.secus secundùm quosdam,si non fuerit citatus ad certum articulum solùm:sed ad vnum articulum & generaliter ad procedendum in causa:quia tunc ad omnia,& etiam ad sententiã põt ꝓcedi ipso post peremptoriũ semel cõtumace absq; citatione. ꝓ l.properandum.C.de iud.& j.de do.& cõtu.c.fi.dũtamẽ iudex in peremptorio fuerit comminatus se cogniturũ & pronũciaturũ illius cõtumacia nõ obstante,vt d.l.& post edictũ. de quo etiam per Innocen.& Ioan.An.in d.c.consuluit.& per Io. An. in c.eum,qui.de do.& contu.lib.vj.¶Dicit tamen Ioan.An.ꝙ hoc ita simpliciter intellectum,nimis sonat in absurdum: quia summa esset iniquitas,si iudices sic citando,vt dictũ est,ex vnica tantũ cõtumacia ipsis partibus tam grauẽ prẽiudiciũ & dispendiũ inferrent,vt sic principale simul cũ appellationis remedio illis deperiret.Nam scđm hoc,cõtumacia in nõ veniẽdo,q̃ faceret valere snĩam, pariter tolleret beneficium appellãdi.proceduntigit̃ prędicta in casu dicti.c.fi.de do.& cõt.quãdo iudiciũ agitatur in loco remoto à diœcesi citati, puta in curia si ibi sit citatio hominis peremptoria:vel etiam si fieret citatio iuris. vt in c.j.& in c.cupiẽtes.de ele.lib.vj.& quod no.in c. quãuis. de offi.ordi.lib.vj.nã hoc casu,quia difficilimũ esset citationes reiterare,pro singulis actibus põt fieri citatio specialiter ad certos actus:& etiam ad totam causam,vt dixi s̃.articu.xx.q.xvj. & tũc locus erit opi.prædictę, vt ad examinationem causę & ipsius diffinitionẽ ꝓcedatur.¶Si verò venit pars vel procurator ad singulos actus citabunt̃.etiã si in vno fuisset contumax. Et vide quod circa hoc tradit Ioã.And.in addi.Specu.ibi §.vi so.ver.Itẽ licet in die.¶Sed tu dic vt aliter & aliter.& latius dixi s̃.in xx.articulo principali,in xvj.q. principali. diuidendo materiã in quatuor quęstiones:& max imè in ij̃. & iij̃. quęstio. ¶Et aduerte:quia eo casu,quo iudex post perẽptorium posset ꝓcedere ad sententiã,vel ad similẽ actum ad quẽ quis peremptorie citatus est:licet de benignitate posset iudex,si velit, expectare in diem sequentẽ:tñ pro illo actumet expediendo in die sequenti,nõ videtur necessaria noua citatio rei vel actoris, qñ iudex hora statuta ad illum actũ sedisset.vt dixi in d.c.consuluit.de offi.delega.¶Respectu enim comparentis,si dicit se velle expectare in diẽ sequentẽ:alia citatio non est necessaria: nec etiam respectu absentis,quoniã ipse scit,vel sciri debet, ꝙ vel ipsa die citationis ferenda est sententia,vel saltem sequenti.vnde si non comparuit illa die, saltem die sequenti deberet comparere.

64 ¶†Tertius principalis effectus est extinctiu⁹ & perimitiuus. Extinguit em̃ & perimit disceptationẽ.xxiij̃.q.ij̃.c. de illicita.ad qđ vide qđ dixi s̃.eo.ar.q.j.adeò,ꝙ si citatus nõ cõparet, & cõminatio sit facta de nõ audiẽdo postea talẽ perẽptorie citatũ:nõ audit̃ postea.siue loquamur in ciuili,secundũ ea q̃ traduntˇ in l.diffamari.C.de inge.ma.q̃ lex habet locũ etiã in cãciuili,vt no.gl.in l.sed & si Prętorẽ.§. sed & si dũ decreto.ff. ex qui.cau.ma.licet gl.videat̃ sentire cõtrariũ in l.Papinianus.§.j. ff.de inoffic. testa.Ad quod vide qđ dixi in c.j.de collu. detegen.in primo mẽbro post glo.fi.siue etiam loquamur in causa criminali.vt l.Titia.ff.de accu.Et siue causa sit ꝓphana, vt dictis iuribus.siue spiritualis,in c.fi.de ele.lib.vj.dũmodo sit talis in qua sententia transire possit in rẽ iudicatã, vt dictis iuribus.aliàs secus,secundũ ea,quę no.de matrimonio carnali: in quo sententia lata nõ transit in rem iudicã.vt in c.lator. & c.cõsanguinei.j.de re iudi.quod tñ qualiter intelligatur, & qñ, & ad quos referatur talis peremptoria exclusio.dicendũ est vt latius traditur per Docto.in c.cùm in tua.Sed in spirituali, sententia transit in rem iudicatam,vt not.Ioan.And.post Inno.in c.cùm olim.super verbo,canonici.ante finem.j.de do.& cõtu. & in d.c.fina.de elect.lib.vj.vbi etiam dicit Ioã.And.in regula,mora.de regu.iur.libro vj.in mercu.ꝙ peremptorium illius c.fina. extinguit, seu perimit ius opponendi post illud. aliàs frustra peremptoria vocaretur:ex quo viam opponendi non prẽcluderet,& sic nil perimeret,vt dixi s̃.quęstio.j.Sicut em̃ ille,qui post accusationem inchoatam desistit,non auditur repetens reũ,vt in c.licet.j.de accu.& in l.qui desistit.ff.ad Turpil. & C.eo.l.quãuis,& similiter:quia à princip.negat se velle accusare.vt l.si maritus.§.si legauerit.ff.de adul. ita etiã non veniẽs intra terminũ per iudicẽ statutum,videtur negare se velle accusare.C.q accu.nõ pos.in l.si eo.facit qđ no. ff.de neg.gest.in l.si ego.in fi.pe.glo.& sic sequit̃,ꝙ post terminũ nõ debet audiri.facit. ff.ad Turpil.in l.ab accusatiõe.§.desistisse. Et maximè hoc ꝓcedit in his,in quibus obiectus,seu oppositio,statum et famã hominis deturpat,seu infamat:in quibus lapsus tẽporis per iudicẽ statuti prẽcludit viã accusanti:vt l.diffamari. C. de inge.ma.& nõ solũ in his:sed etiam in illis,quę ius & interesse propriũ concernũt:talis ipsius termini peremptorij̃ prẽcludit viam agẽdi,vt dictis iurib⁹.facit.l.iiij̃.ff.de bo.autho.iudi. pos. ¶Nec ob.l.mancipiorũ.ff.de op.lega. vbi post terminũ datũ à iudice re integra potest optare:quia potest responderi, ꝙ ibi non fuit præfixus nec expressus terminus peremptorius.sic dicitur in c.fi.de elec.lib.vj.

¶Et eodẽ mõ põt rñderi ad c.si tibi absenti. de prębẽ. & dig. li.vj.vbi post terminũ datũ à iudice,re integra licet cõsentire. ¶Vel põt rñderi ad vtrũq; cõtrariũ,ꝙ in vtroq; casu, q negle xerat optãdo,postea vel cõsentiẽdo veniebat ad ius suũ vel sibi debitũ.sed in terminis.c.fi.opponẽs nõ ad rẽ familiarẽ: sed ad alteri⁹ læsionẽ,vel repulsionẽ intẽdebat. & hæc sunt valde disparia.ar.l.sepulchri violati.in fi.ff.de sepul.vio.

¶Nec ob.qđ no.in c.cùm in tua.in glo.fi.qui ma.accu.pos.qa illud ꝓcedit in mr̃imonio carnali,in quo etiã snĩa non trãsit in rẽ iudicatã:vt s̃.dixi.Itẽ potest dici,ꝙ ibi nõ emanauit peremptoriũ:sed simplex bannũ dũtaxat. Quidam etiam dicunt, ꝙ prius dicta procedũt in peremptorio assignato certę psonę:secus est in generali edicto,de quo in d.c.cũ in tua.Sed cõiter reperitur

peritur p nota.in l.ſi eo tẽpore.C.de remiſ.pig.& in auẽ.ſi oẽs. C.ſi vt ſe ab hęredi.abſti.& in l.ſi.ff.vbi pupil.edu. debeᷓ. & ff.quib.ex cau.in poſ.eaᷓ.in l.ergo.& ī l.hoc autẽ.§.j. & qđ ibi nota.facit etiã:qa d.c.ſi.de elec.li.vj. eq̃parat perẽptoriũ gñale & ſpeciale,vt tantũ valeat gñale quò ad genus ſuũ, quãtũ ſpeciale quò ad ſpeciẽ ſuã.facit qđ no.glo.in c.ñ.s.de offi.ordi. & vide quod dixi s.arti.xxñ.q.vj.& articu.xxiñ.q.xj. ¶ Aduerte tñ:qa qđ dixi circa intellectũ.c.ſi. p̃cedit in illo,q poſt peremptoriũ ſe opponeret electo,ne confirmeᷓ:qa repelliᷓ, vt diximus,ſaluo tũ iudicis officio.vt ibi not.ſed poſt confirmationem nõ auditur:etiã ſi vellet proſequi ſuũ intereſſe.puta, contemptũ,vel ius quod p̃tendebat in bñficio, ad qđ facta eſt cõfirmatio : quãuis agẽs de nullitate poſsit audiri ſecundũ ea, q̃ tractat Io. And.in regula mora.de re.iu.lib.vj.in mercu. ¶ Et prędicta ponit Io.An.ſingulariter in addi. Specu.in ti.de cita. §.viſo.in prin.& pro prędictis facit:qa nõ parẽs perẽptorio, videᷓ iudicẽ contẽnere.& pœna contẽnentis eſt,vt Prętor poſſit illi ſuã iuriſdictionẽ denegare.ff.ex qui.cau.ma.in l.ſed ſi p Prętorem.§.ſed & ſi dum decreto.& qđ ibi no.in prima gloſ. facit de ap.in c.cũ parati.ſecundũ Io.An.in d.addi.de quo dicam latius in ti.de do.& cõtu.faciunt etiam,quę dixi s.eo.arti. q.j.quę ſunt cõiungenda cũ his dictis.¶ Et prædicta lõgè fortius & ſine dubitatione procedũt in termino perẽptorio p̃fixo à lege vel ſtatuto:poſt quẽ terminum nõ debet audiri, niſi p̃bato iuſto impedimẽto.C.de adul.in l.ob cõmiſſa. & ff. de decre.ab or.fac.l.ſi.no.Inno.& poſt eũ Do.me.in d. c. cùm in tua & Ia.de Are.in l.facta.§.ſi quis bonorũ.ff.ad Treb.& Bal. in d.l.diffamari.C.de inge.ma.¶ Sed in termino q̃uis perẽptorio p̃fixo ab homine,videᷓ diſtinguendũ, q̃ aut poſt perẽptoriũ ſecuta eſt ſentẽtia ſilẽtiñ impoſitiua:& non debet amplius audiri:etiã re integra,niſi per appel.vt in l.Titia.& qđ ibi not. ff.de accu.& in d.l.diffamari.& in c.cõquerente. & qđ ibi not. de of.ord.ſecũdũ Inno.Io.An.do.Ant.& Do.me.in d.c.cũ in tua.& Bal.in d.l.diffamari.aut nõ eſt ſequuta ſnĩa ſilẽtiñ impoſitiua.& tũc,aut res eſt integra:& videᷓ poſſe audiri:aut nõ eſt integra,& tũc ſecᵍ.ſecũdũ doc.in d.c.cũ in tua. ¶ Sed aduerte. qa excepto caſu d.c.cũ in tua.qñ ſ. ſnĩa nõ trãſiret in rẽ iudicatã,vt ſupra dixi,quo caſu,cõminatio nõ operareᷓ, ſaltẽ re integra,vt tenet do.Ant.in d.c.cũ in tua.in alĩs caſibᵍ,qñ apponereᷓ terminus perẽptorius cũ cõminatione, q̃ poſtea non audietur.Arbitror,q̃ talis poſtea non audieᷓ:licet nulla eſſet lata ſnĩa ſilẽtiñ impoſitiua.& hoc etiã voluit Bal.in l. obſeruare. §. p̃ficiſci.ff.de off. p̃cõ.& lega.in iñ.q.vbi dicit,q̃ ſi tale tp̃s apponiᷓ iuri p̃ponẽdo,q̃ elapſo illo tpe p̃poni nõ põt p l.ſcire oportet.§.cõſequẽs.ff.de excu.tu.& ſi ſtatutũ determinat certũ tp̃s ad querelandũ cõtra ſyndicãdos,querela poſtea p̃poſita,eſt ipſo iure nulla:hoc eſt,nõ debet admitti . & ibi etiã vide p̃ Bal.in iiñ.q.vtrũ poſt illud tp̃s ille,q ſtetit in ſyndicatu, poſſit cõueniri in patria,ſeu p̃prio domicilio,nõ obſtãte illo tpis lapſu:ſup quo ego bis cõſului vnũ cõſilium quod incipit, Do. Maſtinus de Burgo.& aliud incipit, Do. Vrbanus de Luca. & vide Bar.in l.dare.ff.ad l.Iul.repe.& Do.me.poſt Cal.in c. pe.

65 de iud.quaſi in fi. ¶ † Et aduerte:quia terminᵍ perẽptoriᵍ iuris, qualis eſt.c.cupiẽtes.de elec.libr.vj.eſt p̃iudicatiuus nõ ſolũ in caſu principali:ſed etiã in cã ap.qa cũ ſit ſnĩa iuris , põt ab ea appellari.vt l.ſi qua pœna.ff.de ver.ſig.facit s.de ele.c.ne p̃ de fectu.nã cũ leges inſtituunᵗ:tũc cõtradicendũ eſt:cũ aũt fuerit editæ illis eſt obediẽdũ.iiñ.di.§.in iſtis.& §.ſequẽti.Sed ſi loqmur in termino hoĩs,licet ſit perẽptorius quò ad cãm principalẽ:nõ tñ ob.in cã appellatiõis:vñ nõ obſtãte tali termino peremptorio in cã principali,in cã appel.nõ oppoſitũ, opponere potero &oppoſitũ nõ probatũ probare potero.C.de tem. ap.in l.per hãc.& j.de fi.inſtru.c.cũ Ioãnes.talis eñ terminus obſtat ſolũmodo in ea inſtãtia iudiciñ,in qua aſsignatus eſt: & nõ in alia.vt d.l.p hãc.quia talis terminus nõ eſt interlocutoria:ſed potius quędã cõminatio ad illã tñ inſtãtiã ſe extendẽs. ff.de iudi.in l.in perẽptorio.ſecũdũ Arc.xxiiñ.q.iiñ.c. de illicita. ¶ Sed tu quò ad hoc vltimũ dictũ Arch.vide qđ in contrariũ dixi s.eo.artic.q.viiñ.vbi dixi,q̃ eſt quędã interlocutoria à qua põt appellari.vt in c.j.ĩ.eo.& ſi nõ fuerit appellatũ, trãſit in rem iudi.& vide quod dixi.s.eo.arti.q.j.

¶ Sed põt cõcordari,q̃ ipſa termini ſtatuitio eſt quędam interlocutoria reſpectu eius,quod in ſe cõtinet,& ita p̃cedat,quod ſtatim dixi.ſed reſpectu eius,quod eſt futurũ ad excluſionem propter lapſum temporis,eſt quędã cõminatio quò ad illam inſtantiã.& ita procedat dictũ Archi.quæ etiã cõminatio põt dici interlocutoria:ſed nõ extendit vires ad inſtantiã cauſæ appellationis,vt dixi.

¶ Et ad prędicta vide omnino quę dixi in c.ſi.de dilatio. articu.xxiñ.quæſtio.iiñ.

66 ¶ † Quartus principalis effectus eſt cõtumacię inductiuus, inquantũ taliter citatus nõ cõpareat,adeò vt ſine peremptorio nõ videaᷓ quis cẽſendus cõtumax ſecundũ Egi.rubr.xciiñ.qđ intelligit Vin.eſſe verum,ante litis ingreſſum.ar.d.c.de illicita. xxiiñ.q.iiñ.& c.conſuluit.s.de offic.delega.ad quod vide quod dixi s.eo.art.q.vj.in prin.& in ver.Item vj.in mediĩs cauſis, & talis cõtumacia videᷓ vera etiã ſi ſolũmodo non venerit : q̃uis dixerit ſe nolle venire.& ideò talis contumax nõ auditur appellans,vt in l.& poſt edictũ.§.ſciẽdũ.ff.de iud. Sed ſi nõ eſſet verus contumax,audiretur appellans,vt traditur in c.ñ.de do. & contu.lib.vj.& in Cle.j.de dolo & contu.

¶ Sed tu aduerte,qa text.in d.§.ſciendũ.expreſsè ſentit, q̃ iſta cõſequẽtia nõ eſt neceſſaria:neq̃ cõcludẽs fuit citatus perẽptorie,& nõ cõparuit:ergo eſt verus cõtumax:ita vt nõ audiaᷓ appellãs.vt patet ex illo tex.dũ dicit.Si modò verè p̃ cõtumaciã defuit ſi minus auditur.

¶ Vnde tu de hac materia,quis dicatur verus , & quis manifeſtus,& quis pręſumptus,apparenter,vel exiſtenter, aut fictè dicatur cõtumax,vide quę dixi in Cle.j.de dolo & contu. & latius dicam.j.de dolo & contu.in arti.concedenti.

67 ¶ † Sed quęro,qđ ſi reo ſunt aſsignati p̃ termino xñ.dies quorum quatuor primi ſunt pro primo,quatuor ſecundi p̃ ſecundo,& quatuor tertiñ pro tertio peremptorio termino: & reus in primo termino cõparuit:actor verò nõ cõparuit.vtrũ actor debeat reſtituere expenſas prius quàm audiatur? ¶ Solu.dic q̃ ſic,per c.j.de dolo & contu.libro vj.quia in alternatiuis ipſius citati eſt electio.argumento l.plerũq̃.ff.de iure do.& C.de cõdictio.indeb.l.ſi quis.ſecundum Speculato.in titu. de citatiõe. §.viſo.verſic.quid ſi in primo.& ſequitur ibi Ioan.Andr.in additio.Dicit tamen,quòd dicta electio alternatiuę non eſt libera per ea,quæ ſtatim dicam. Sed pone,retentis dictis terminis factæ citationis,quòd reus comparuit in primo & ſecundo termino:ſed non in tertio.actor verò in primo & ſecundo termino non cõparuit:ſed ſolùm cõparuit in tertio.quis dicatur cõtumax? vtrum reus,ita vt poſsit procedi contra eum admiſsionem in poſſeſsionem? & videtur q̃ non,propter alternatiuam. de qua ſtatim dixi.& ff.de contrahen.emptio.in l.ſi in emptione.§.penul.& ff.de eo,quod certo loco.in l.non vtiq̃. in prin. In contrariũ facit,quia vltima mora nocet.ff.de arbi.in l. Celſus.§.idẽ agit.& ff.de periculo & cõmod.rei vendi. in l. illud. & in l ſi per emptorẽ.in fi.ff.de actio.emp. Et hanc opinio.tenet Specu.in titulo de citatiõe.§.viſo.verſitulo qd ſi in primo. & idem tenuit Guido de Suza.in l.ſancimus. C.de iudi. & iſtã opinio.tenuit Iaco.de Aret.in l.Prętor.ff.de ope.no.nũ. & ſequiᷓ Bal.in l.qui ante Calen.ff.de ver.obli.dicẽs p̃ dicta opi. videri caſum in auᷓ.ei qui.C.de tẽpo.appellã.vbi vltima mora conſideratur ad expenſarum condẽnationem faciendã. ¶ Nec ob.l.& poſt edictum.§.circunducto.ff.de iudi.per quam mouetur Bart.ad cõtrariã opi.vt ſtatim dicam:quia ibi,ſecundùm Bald.in edicto citationis erat vnus ſolus terminus aſsignatus: ideò totum edictum circunducitur:ſed in terminis noſtris aſsignati ſunt plures termini,vnde tot videntur edicta, quot ſunt termini.ar.l.tres denunciationes.C.qũo & quãdo iud.& l.pluribus.§.j.ff.de ver.ob.& ideò comparens in vno, nõ grauatur in alio.Bar.verò in l.qui ante Calen.tenet contrariam opinionem.Mouetur:quia taliter citatus,intelligitur cõditionaliter citatus:vt ſi non compareat in primo termino,cõpareat in ſecũdo,& ſi non in ſecũdo,compareat in tertio.& ſic euaneſcit cõditio citationis in caſu p̃dicto, qñ reus in primo vel ſecundo termino cõparuit:& quia ecõtra,ſi reus non cõpareret in primo termino,nec in ſecũdo,condẽnatur in expẽſis:licet poſtea cõpareat in tertio:vt l.ſancimᵍ.C.de iudic.& in auᷓ.qui ſemel. C.quomodo & qñ iudex.no.gl.ordi.in c.quęrelã.de procu. & glo.lxxiiñ.diſtin.c.honoratus.& glo.xxiiñ.q.fi.c.de illicita. & glo.iiñ.q.v.in ſumma.& in c.quoniam cõtra.j. de probationi. ſic ergo econtra actor debet dici cõtumax, ſi nõ compareat in primo & ſecundo termino,vt ſeruetur æqualitas in iudiciĩs:& circunduci debet edictum ſeu citatio.vt d.§.circũducto. ¶ Nec eſt bona reſponſio,quã dat Bald.ad illũ §.quia cum illa. l. & poſt edictum.continuetur ad ll.prędcedentes,in quibus iuriſcõſultus fuit locutus,etiam quando peremptorium mittitur ſecundùm formam prędictę quæſtionis,cum temporis diſtributione.igitur ille §.debet referri ad illum caſum.argumen. l. talis ſcriptura.ff.de legat.j. ¶ Vnde reſponſio Bal.de vno termino non eſt bona.¶ Et vide Ioan.de Imo.in Clementi. ñ.de appellationi.in glo.ſuper verbo,Dictum terminum.qui refert & ſequitur prędictam opinionem Bartoli,de qua in dicta lege,qui ante Calendas.

¶ Nec obſtat authẽti.ei qui.per quã mouetur Bal. quia vt dicit Ioannes de Imola in dicta l. qui ante Calend. & ſequitur

Posita in illa l.parum facit ex eo quia ibi non loquitur de termino citationis:sed dicit quòd si appellator non prosequitur appellationem in vltimo mense,potest appellatus ipsam prose qui.et si ipsam prosequatur absente appellante nihilóminus ab sens condemnabitur in expensis. & sic ille text.non facit pro opinio.Bald.Et eandem opinionem tenuit Petrus de Ancha ra.in dicta l.qui ante calend.per c.j.de dolo & contuma.dicens non esse deuenientdum ad aliam citationem nisi refectis expen sis.& ista fuit originalis opinio Ioannis Andreæ in additioni. Speculato.in titu.de citationi. §.viso.versicu. quid si in primo. vbi dicit,quòd secundus terminus & tertius censetur conditio nalis.si non venerit in primo &c.vt dixit Bar. per c.ñ. de testi. cogendis.& per c.de dolo & contumacia,libro vj.Et hanc etiã opinio.tenet Ludo.Ponta.in dicta l. qui ante calend. pro qua dicit esse text.singularem à nemine ad hoc ponderatum in l.ex cõsensu.§.eum qui.ff.de appel.ibi enim dicitur,quòd si reo da tus fuerit terminus peremptorius secundũ causam ordinis il lius,qui debet intelligi vt ibi supplet glo.in verbo,ordinis.s.de quo habeť in l.tres denunciatiões. & in l.ea quę. C.quomo.& quãdo iudex.& in l.ad perẽptoriũ.ff.de iudi.q est,q denť circa idẽ tres termini,q si reus rñdens per se vel p aliũ defensus, ante finẽ dictorũ edictorũ cõparuerit:& sic in eorũ aliquo cẽse tur d.dilationẽ rupisse &c. Videť ergo ibi casus q in quocũq ex terminis datis reus comparuerit euanescat seu rumpatur di latio vna cum alijs ejus sequentibus.vnde si iam inualidata est, non potest ipsius prętextu reus amplius contumaciã incurre re:cũ iura velint q inualida citatio nõ cõstituat non cõparentẽ cõtumacẽ, vt statim subijciã. Et hæc est ipsa veritas secũdũ Põ ta.Nec obstat argumẽtum.s.factũ pro alia opi.q vltima mora debet nocere:qa istud est verũ,si mora cõmittereť.sed in termi nis p̃dictis,cũ scda seu tertia citatio sit cõcepta per dictũ.§.circũducto.meritò nõ potest dici committi mora.Et eãdem opi nionem tenet Ang.in d.l.qui ante calendas.

¶ Aduerte:tñqa prędicta procedũt secũdũ Bar.si modo cõpa rẽs in primis terminis recedat licentiatus.si eñ recederet absq̃ iudicis licẽtia,cũ iudex fortè intẽderet expectare actorẽ de be nignitate vsq; in fi.termini,q facere põt(vt supra dixi)tũc re⁹ cõtumaciã nõ euaderet,per no.per Inn.in c. calumniã. de p̃.& sic sentit,q quãuis citat⁹ cõpareat,si tñ illicẽtiat⁹ recedat, cẽseť cõtumax.secdm Bar.in d.l.qui ante cal.& in l.si finita.§.Iulian⁹ ff.de dã.infec.& in l.consentaneũ. C.quomodo & quando iu. tenet etiã Inn.in c.cõsuluit.s.de offi.dele.& Spe.in ti. de contu macia.§.j.ver.itẽ is,qui.& Bal.in l.nã ita diuus.ad fi.ff.de adop. & Ang.in d.l.& post edictum.ff.de iud.& domi. Anto.in c.j. s.de iudi.Ad qd vide qd latius dicã j.in xxxj.prin.arg. & sen tit Ioan.de Imo.in l.qui ante calen.inquantũ in prędicta quæ stione supra formata distinguit.q aut cõstat de mente iudicis, q voluit illũ licentiare pro tota citatione,quãdo dedit sibi licen tiam:cũ nõ debeat illicentiatus recedere(vt dixi)& tũc vera sit opinio Bar.& sequacium.Aut cõstat, q solũ pro isto termino voluit eũ licẽtiare:& tũc vera sit opi.Ia.de Are.& sequaciũ.fa cit qd no.Io.An.in c.dilecti.el ñ.de rescrip.Aut sum⁹ in dubio qa fuit simpliciter licentiatus:& tũc põt fortè dici,q solùm vi deatur licẽtiasse ab illo termino illius citationis,& nõ ab alio.ar gumen.not.per Ioannem Andream in dicto.c. dilectus. Et qa verba iudicis nõ importãt,nisi quatenus necessariò inferunt,in l.Iulianus verum debitorem.ff.de cõdic.inde.& in l.j. C.si plu. vna sentẽ. Et quia in dubio debet præsumi,q iudex eligat par tem,per quam lites abbreuientur,q̃ qd protelenť:cùm hoc si bi ex officio incũbat.vt in c.finẽ.j.de dolo & cõtumacia. & ĩ l.
68 properandũ.§.j.C.de iudi.facit.l.iij.ff.de milit.testa. ¶†Et ad- 1
uerte.qa dicit Bar.q si citatus nõ venit,nec in prĩo,nec in secũ do,nec in tertio termino,q talis nõ ꝓpterea est in omnib⁹ ex pẽsis cõdẽnãdus.& ista fuit originalis cõclusio Vber.de Bobio in tracta.citationũ.& idem tenuit Guido de Suza.in l.sancim⁹. C.de iud.qa in prĩo & scdo termino videtur authoritate iuris remanere,vt s.dixi.& qa cũ vna aut alia res promittiť,debito ris est electio, vt in regula in alternatiuis cũ sua materia de re. iur.li.vj.& s.dixi.facit ẽt.s.de re.in inte.c.ex literis.& j.de dolo & cõtu.c.j.& c.cũ dilecti.in fi. ¶ Spe.verò tenet cõtrariũ.p d.l. sancimus.& p c.reprehensibilis.§.sinautẽ.j.de ap.& s.de ꝓcu. c.ñ. Ita dicit Spe.in ti.de cita.§.viso.versi.sed qd si tres, & dicit ibi Io.An.in addi.q ꝓ hoc facit c.ñ.j.de testi.cogẽ. licet possit rñderi vt ibi scribit Io.An.post Vin. ¶ Egi.verò remittit se ad no.in c.ñ.de ꝓc.ad qd.c.ei⁹ se remittit Io.An.ĩ d.addi. Distin guit tamẽ vtrobiq; Io.An.q aut loquimur de expẽsis citatiõis, quę quandoq; est vnica:& sufficit vni parere.aut loquimur de p̃ceptis executorũ,qui quandoq; iubẽt aliquid fieri intra tres terminos,in quibus nisi aliud exprimatur,post vltimum termi num quis incidit in pœnã.aut loquimur in præceptis de veniẽ do seu comparẽdo:& cõstat,q interest partis,quę in ipso primo termino venit,aduersariũ suũ tunc veniss̃e & huiusmodi interesse ex quo aduersarius nõ venit habebitur ratio:licet etiã fortè veniret in vltimo termino:vna tñ citatio remanebit gratuita:videlicet illa,in qua citatus cõparet.Nec obstat regula In alternatiuis.quia loquiť qñ duo sub alternatione debentur,vbi debitor soluendo qd̃ voluerit liberať.vt ibi & in c.j.j. de plus petit. sed in prędmissis terminis iudex mãdat sub cõiunctione copulatiua.& ad veritatẽ copulatiuę oportet vtrãq; partẽ esse verã,vt no.in c.inter cæteras.s. de rescrip.& in l.si is,qui ducen ta.§.vtrũ.ff.de rebus dub.vnde nisi venerit ad oẽs terminos,de bet condemnari:quia dolo non caret, qui magistratui nõ ob temperat.ff.de reg.iur.in l.non potest dolo . & quia semp interest actoris reum in quolibet termino veniss̃e, ex quo etiam ipse actor in quolibet termino cõparuit.facit quod tradit Spe cul.in tit.de contu.§.nũc dicamus.ver.sed pone. & sic resident Ioan.An.in d.addi.Facit qd̃ dicam in tit.de do.& contu.videť ergo concludendum, q si vna fuit citatio,licet cũ distributio ne pro primo secũdo & tertio termino &c.quod tũc, cũ vni ca sit citatio:& vnica per cõsequẽs expẽsa:sufficit citatũ cõpa rere in vltimo termino.secus qñ seperatim tres citatiões factę fuissent.& sic pro qualibet seperata fuisset expensa: qa tũc te nebitur pro expẽsa citationis peremptoriæ:si in illa nõ cõpa ruit.& hoc modo intelligitur glo.antepe.in c.ñ.s.de procur. & sequitur ibi Ioan.de Imo. ¶ Quid aũt si aliqua prædictarũ triũ citationũ incidit in diẽ feriatã.& vocatus illa die dilationis fe riata se præsentat.an videatur iudici paruiss̃e,& alias dilationes consumpsiss̃e? dicam j.arti.xxxj.

¶ Postremò,ex prędicta citatiõe peremptoria oriuntur etiam plures alij effectus.de quib⁹ dicam j.in xxxj.princi.artitu.

69 ¶†Aduerte tñ: quia prædicti effectus vendicant sibi locum, qñ peremptoria citatio legitimè emanauerit:sed si vna dictarũ citationum esset nulla,sententia lata in absentẽ non valeret: vt l.si accusationibus.C.de accu.per quã.l.hoc tenet Bal.in l.tres denunciationes.C.quomodo & qñ iud.& idẽ pari ratione dicendũ est de alijs actibus iudicialibus requirentibus citationẽ peremptoriã:vt nõ valeant,etiã si vna sola ex tribus denũciationibus ad peremptoriũ nõ fuerit legitimè facta.inualida eñ citatio nõ comparentem non constituit in contumacia,vt l.ex quacunq;.ff.si quis in ius vo.non ier.& l.si sine. §. si seruus. & in l.si filius.ff.de interro.actio. ¶ Et ex his (deo duce) expedit⁹ est.xxvñ.principalis articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Citationes plures in eadem schedula fieri possunt.

ARTICVLVS XXVIII.

Vigesimooctauo principa li articulo,tractandum est,vtrum plures citationes eadem schedula vel litera possint fieri.

1 ¶†Circa quẽ articulũ videť dicendũ,q sic.t ex.videť esse aper tus in c.j.j.de testi.cog.& ibi no.gl.iñ.& sentit gl.ĩ verbo,Post dationem.in Cle.sępe.de verbo.signi.dicens,q ad plures actus põt fieri cõglutinatio in eadem citationis schedula.faciũt etiã, quæ dixi in articulo prędecedenti.& s.in xx.principali articulo, q.xvj.ver.circa secundã q.in fi.& vide qd dicã in materia dila tio.in c.ñ.de dilatio.articu.xj.q.iij.& artic.xxij.ver.

SVMMARIVM.

1 ☞Citationem factam fuisse,quis probare debeat.

ARTICVLVS XXIX.

Vigesimonono principali articulo tractandũ est,quis teneatur ꝓbare citatio nẽ factam. ¶†Circa quẽ dicendũ arbitror, q ei in- 1
cumbit probatio,qui ad fundandã intentionẽ suã illã deducit, siue sit actor siue reus:vt in l.ei qui.ff.de proba.& in l.pe.§.de cem.ff.ne quis eũ,qui in ius voca.vi exi.& ibi per Ange. & in l.ei qui.C.de ꝓba.& in l.habebat.ff.de instito. Negatiua enim ista,se nõ fuisse citatũ,nõ videť ꝓbabilis:vt l.ij.ff.de ꝓba. Hoc tñ verũ est,q asserẽti,incũbit ꝓbatio:nisi pręsumptio vel quid simile sit ꝓ ipso actore vel reo asserẽte,deducẽte, & citationẽ ad intẽtionẽ suã per quã trãsferať onus ꝓbandi in aduersariũ: vt j.de pręsum.c.quia verisimile.& j.de testi.spo.c. solicitẽ.s. de renũ.c.sup hoc.cẽtesima dist.c.cõtra morẽ.& ff.de ꝓba. in l.quinquaginta.& l cũ de indebito.cũ infinitis similib⁹.de qua materia lati⁹ dicem⁹ in titulo de ꝓba.Et maximè hoc ꝓcedit, qa nõ pręsumiť quis citat⁹,nisi ꝓbeť:eo qa facta nõ p̃sumunť.

s.de

ſ.de off.deleg.c.cũ in iure.de cõſec.diſtin.ij.c.Salonitanæ.C.de nõ numera.pecu.in l.aſſeueratio.ff.de capti.in l.in bello. §. factę.& in noſtra materia citationis notat glo.in verbo, Vocatos.in c.quod ſicut.ſ.de elec.& probatur iij.q.v.c. quiſque. & lxxxij.di.c. ꝓpoſuiſti. Sed aduerte:qa in contrariũ videtur facere clauſula, q̃ vult,ꝙ omnia p̃ſumũtur ſolẽniter acta: vt in l.j. C.de fide inſtr.& iure haſtę fiſca.& in l.ſciẽdum.ff.de verborũ oblig. ¶Sed Bal.ſoluit hoc cõtrariũ in rubrica.ff.de in ius vocan.licet quidam habeant in l.j.dicente,ꝙ licet quandoque ſolennitas cõtractus præſumatur:vt d.l.ſciendũ.tamen ſolẽnitas proceſſus nunquã p̃ſumitur,niſi ꝓbetur:quia præſumptio legis,ſciendum.non habet locum in iudicijs,ſecũdùm Inn.in c. innotuit.ſ.de eo,qui fur.ordi.ſuſcepit. vnde dicit Bal. in dicta rubrica,ꝙ veritas eſt, quòd citatio nunquam præſumitur, niſi probet̃,ſecũdùm Gul.de Cu.ibi tenet Iac.de Are.in l.ſi qs exheredatus.in fi.ff.de iniuſt.teſta.& vide quæ dicã articulo ſeq. ¶Aduerte tamẽ:qa qđ dixi negatiuã p̃dictã nõ eſſe ꝓbabilẽ, vt dicũt quidã,hoc nõ eſt ſimpliciter verũ:qa videt̃ poſſe probari p̃ inſpectionẽ actorũ : qa cùm debeat ſcribi per notarium apud acta,vt in c.quoniã cõtra ij.de proba.cõcludi videt̃ ꝓbatum eſſe citationẽ non eſſe factã eo ipſo,ꝙ qs ꝓducit acta:& nõ apparet citationẽ ibi deſcriptã,vt traditur in d.c.quoniã.& in c.j.ſ.de lit.conte.& in c.ſæpe.de reſti.ſpo.& ibi per Doc.& ſtatim dicam in ſeq.articu.ſed latius in tit.de proba.in materia probationis negatiuæ.

¶Itẽ,poſito , ꝙ appareret ſcriptũ apud acta citationem fuiſſe factã:ſi tamen eſſet coarctata loco & tempore, poſſet indirectè probari,per no.in c.ex tenore j.de teſti.& in l.optimã. C. de contrahen.& commit.ſtip.dicam latius in ti.de proba.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio qualiter probari poſsit,quòd ad petitionem partis emanauerit.
2 Commiſsio citationis,qualiter per iudicem facta probetur.
3 Citatio facta per nuncium,qualiter probetur.
4 Relatio nunciꝫ facta,quomodo probetur.
5 Excuſsio perſonæ,qualiter facta probetur.
6 Nuncio,an potius credatur,quàm notario.

ARTICVLVS XXX.

Rigeſigemo principali articulo tractandum eſt,qualiter citatio probetur. Pro cuius articuli expeditione ꝓſequar infra ſcriptas quæſtiones.

1 ¶†Primò igitur quęro,qũo & qualiter ꝓbetur,ꝙ ad petitionem partis emanauerit.¶Sol.dic,ꝙ probatur per acta deſcripta:qa cum de his,quę in iudicio agũtur,debeat fieri ſcriptura: vt in c.quoniã cõtra.ſ.de ꝓba.& no.Sal.in l.cõtract⁹. C. de fi. inſtru.meritò per ipſa acta & ſcripturã poterit fieri probatio: niſi fortè cauſa ſit breuis,quo caſu, nõ eſt neceſſaria ſcriptura, vt in auẗ.breuiore.C.de ſen.ex breui.reci.ſed in alijs cauſis nõ breuibus,cùm in his exigatur ſcriptura,vt dixi,poterit fieri ꝓbatio p̃ ipſa acta,& per ſcripturã,vnde quidã voluerũt,ꝙ non poſsit fieri ꝓbatio p̃ teſtes.& hoc ſenſit Bar.in l.fi.C.de edic. diui Adri.tol. vbi dicit, ꝙ reqritur publica ſcriptura: remittit tñ ſe ad no.p eũ in l.ne in arbitris.C.de arb.& iſtud indubitatũ eſt de actis iudicialibus exigẽtibus ſcripturã:ꝙ nõ poſſunt ꝓbari p̃ teſtes,ꝓut eſt libellus, dicta teſtiũ, quorũ reqritur publicatio,appellatio in ſcriptis,& ſimilia. ¶Ad qđ vide qđ dixi in c.j.ſ.de lit.cõte.arti.viij.q.xxxj.& tetigi remittendo in c.fi.ſ.vt lite non cõte.in ix.prin.arti.in prin. Acta ergo ad ſui ſubſtãtiã exigẽtia ſcripturã nõ poſſunt ꝓbari p̃ teſtes: videlicet,ꝙ celebrata fuerint,ſi tũc ſcriptura nõ interuenerit: qa fruſtratoria eſſet probatio per teſtes, ex quo non releuaret.

¶Sed ſi tunc diceretur interueniſſe ſcriptura,probatio per teſtes valeret.

¶Ad qđ vide qđ traditur latè per Bal.in l.geſta.C.de re iud. & in l.is apud quẽ.C.de eden.& per Sal.notabiliter in l.emãcipatione.C.de proba.& ſic per hũc modũ poſſet fieri ꝓbatio p̃ teſtes,videlicet ad ꝓbandũ,ꝙ tũc interuenit ſcriptura.Similiter etiã ſi acta nõ requirerent de ſolẽnitate & ſubſtãtia ſcripturam, ꝓbari poſſent per teſtes. Ad qđ vide gl.in l.ſi prętor.§. Marcellus.ff.de iud.tenet glo.in l.quoniã.C.de hęr.& not.in c. dilecti.j.de accu.& in l.quoties.ff. de ꝓba. & in c.ſicut nobis. de re iudi.& ibi tradit̃ per do.Me. & per Cy.in l.ij. & l.emãcipatũ.& l.fi.C.de ꝓba.& p̃ Bal.in l.ſi qs ex argentarijs.§. phibet.ff.de edẽ.& ꝓbatur in c.ſacro.j.de ſen.excõ. & ibi notaui. Tradit etiã Bar.in l.ne in arbitris.C.de arb.& cõſi.clxvj.quod incipit,Quia vertitur,& per Do.de Ro.deci.ccccvij.& p̃ Doc. in c.Albericus.ſ.de teſti.de qua materia latè dicã in ti.de ꝓba. vel in tit.de fide inſtru.Si igitur partis poſtulatio,iudicis commiſsio,nunciꝫ citatio,& ipſius citatiõis relatio,apparet in actis: ꝓbatur p̃ ipſa acta.Si verò nõ apparet,p̃ſumit̃ nõ facta. & iſta negatiua ꝓbatur per inſpectionẽ actorũ.nã eoipſo,ꝙ producũtur acta.& nõ apparet, ꝓbatur nõ facta,vt no.Doc.in c.ſæpe.de reſti.ſpo.& in c.quoniam cõtra.j.de proba.& eſt bonus tex.& ibi not.Dñs me.& Do.Ant.in c.j.ſ.de lit.conte. & ibi dixi in vij.notabili.& eſt iſtud regulare in omnibus caſib⁹, in quibus cõſueuit fieri ſcriptura: quod negatiua dicitur probata eoipſo,ꝙ non apparet ſcriptura.not.ſimiliter Inno.in c.ſuper his.de accu.facit text.in l.fi.C.de re.cre.& eſt bonus text.in c. cùm olim Abb.de off.dele.& in l.nullus.C.de om.agro deſer. lib.xj.& in l.matriculã.& quod ibi no.Bar.C.de agen.in reb⁹. li.xij.de qua materia latius dicam in titu. de proba. in materia probationis negatiuæ.Sed cùm velit probare per teſtes, quòd tam partis petitio,quàm commiſsio, citatio,& relatio, factæ fuiſſent:admitteretur.per ea,quæ ſuperius dicta ſunt.

¶Vtrũ aũt per iudicis aſſertionẽ poſsit ꝓbari,vide quod dicã inſeq.quæſtio.¶Et aduerte,quia licet in actis appareat,ꝙ commiſsio citationis fuerit facta per iudicẽ,& relatio per nunciũ, non tamen preſumitur quòd ad partis inſtantiam facta fuerit. ¶Ad quod vide quod ſtatim dicam de commiſsione iudicis, in ſequenti quæſtione.

2 ¶†Secũdò quęro,qualiter ꝓbetur, ꝙ facta fuit cõmiſsio per iudicẽ. ¶Sol.dic, ꝙ ꝓbari poteſt per inſpectionem actorum, & per teſtes.Ad quod vide quod dixi in præſenti quæſtio. in prin.¶Sed quęro circa prædicta, quid ſi in actis apparet citationẽ fuiſſe factã,ſed nõ apparet de iudicis cõmiſsione, vtrum talis cõmiſsio preſumatur.Sol.Gui.de Suza.in l. ad peremptorium.ff.de iud.tenet,ꝙ ſic,per l.ſciẽdum.ff.de ver.oblig. & ita allegat.d.Anto.in c.j.de iud.facit inſti.de inuti.ſtipu.§.ſi ſcriptum.& de fideiuſ.§.fi. Bar.verò in d.l.ſciẽdum. vt refert do. Ant.in d.c.j.tenet contrarium.¶Sed aduerte:quia quædã lec. Bar.hoc nõ habẽt.Idem tamen tenuit Bar.in l.j.ff.de offi.Prefec.vr.& ſeqtur Lud.Ponta.in d.l.ſciẽdum.per l.quæcunq;.§. fi.ff. de public.& idẽ tenet Cy.in l.j.C.de exhibẽ.reis.Bal. etiã ſequitur in rubrica.ff.de in ius vocan.licet quidam habeant in l.j.& hoc per text.in l.neminem.C.de exhiben.reis,quod dicit procedere,etiam,ſi nuncius dicat hoc feciſſe ex commiſsione iudicis:quia ſuper hoc non credetur ſibi de iure,per nota.in c. cùm parati.j.de app.licet in quibuſdam locis credatur ex conſuetudine,ſecundùm Bal.& pro iſta opi.faciunt quæ dicam in ſeq.quæſtione,& idẽ tenet Do.me.in ca.j.ſ.de iudic.niſi nuncius eſſet bonæ famę:& agatur de modico p̃iudicio:quia tunc præſumitur cõmiſsio,argu.c.j.de cle.peregri.& quod traditur in c.ea noſcitur.j.de his,quæ à Præla.& in c.ad audientiam.de reſcrip.& in c.cùm dilectus.ſ.de conſue.& prædicto modo poteſt intelligi,quod no.Bal.in l.ſi quando.C.de teſti. vbi dicit, ꝙ poteſt fieri ſine commiſsione, quando non requirit cauſæ cognitionem.Ad quod vide quod dixi articulo xj.

¶Vtrum autem per iudicis aſſertionem poſsit probari, vide quod traditur in c. quoniam contra.j.de proba.Et ego dicam in illo titu.

3 ¶†Tertiò principaliter quęro,qualiter probetur,ꝙ facta fuerit citatio per nũcium.¶Sol.dic,ꝙ probari poteſt per acta,& teſtes.Ad quod vide quod dixi ſ.q̃ſtione prima,in prin.& maximè ſi nuncius ſit mortuus ante,quàm referat, & p̃ inſtr.no. Bal.in l.cõſentaneum.C.qũo & quãdo iudex.ver.qd ſi nũci⁹. ¶Sed quęro circa hoc,pone ꝙ apparet actũ fore celebratum, qui ad ſui ſubſtantiam exigit citationem,an præſumatur citatio celebrata.

¶Solutio. Doctores in capitulo Albericus.j. de teſtibus formant hanc quęſtionem reſpectu publicationis atteſtationum, ad quam faciendam exigitur citatio partis,vt dixi ſ.in ſeptima quæſtione.

¶Vtrum ſi appareat publicationem factam, præſumatur, ꝙ pars fuerit citata? & Inn.ibi refert duas opi.¶Prima,ꝙ preſumi debent omnia ſolenniter facta,vt l.j.& l.optimam.C.de cõtrahen.& commit.ſtipu.

¶Secunda opinio eſt quorundam,qui voluerunt,ꝙ ſi in publicatione cõtineatur eos vocatos:tũc præſumatur:aliàs ſecus, vt dicta l.optimam.Hoſtiẽſis verò diſtinguit inter tempus & tempora.nam ſi publicatio fuerit facta ita de recenti, ꝙ vtens ea poteſt de facili ſolenniter probare:ſibi incumbit onus probãdi:niſi exprimatur in publicatione,ꝙ ſolennitas fuerit ſeruata.Si verò factum eſt ita antiquum, vt impoſsibilis reddatur probatio:tũc enim præſumũtur ſolenniter acta:vt l.ſi arbiter ff.de probationibus.¶Sed Domi.meus in d.capitulo, Albericus,dicit ſe ſine dubio arbitrari, ꝙ prædicti omnes non bene

dicant,dicit enim, ꝙ quãtumcunque in publicatione dicatur, ꝙ pars fuit citata:nõ ſtatur iſtis verbis enũciatiuis: quia quãdo aliquid enũciatur in inſtrumẽto, quod nõ potuit interuenire tẽpore cõfectionis inſtrumẽti, verba enũciatiua nõ faciũt fidẽ,vt in auẽ.ſi qs in aliquo documẽto.C.de eden. & ibi Bar. nota.Inn.in capitulo,quoniã cõtra.de probatio.Itẽ mouetur: quia ſolẽnitas extincta nõ prẽſumitur:etiã ſi tẽpus longiſsimũ ſit prætheritũ:niſi alia præſumptio adſit:vt l.quicũque.ff.de publiciana,& no.in c.peruenit.de emptione & venditio. potuit enim quis facere clam publicare inſtrumẽtum,& illud potuit poſtea ſemper retinere in arca,& ſic nõ eſt qđ parti imputare poſsit,ſi non contradixit. Ad quod facit quod in ſimili quæſtione nota.Barto.in l.Theopompus.ff.de dote prælegata. & quod tradit Domi.meus in c.ĩ.& in capitulo,tuis,de teſtibus & Glo.notabilis iuncto textu in l.vnica.C.de fide inſtrumẽtorum,& iure haſtæ fiſca.libro decimo.Nec obſtat prẽdicta.l. optimã.quia loquitur,quando aliqd enũciatur inter partes:tũc enim in prẽiudiciũ partis,verba enũciatiua probãt:ex quo eſt de ſubſtãtia actus. qui enũciatur à partibus,poteſt induci,ſed in caſu noſtro,nõ apparet,ꝙ altera pars fuerit præſens. Vnde ſecus videretur dicendum,ſi appareret quòd pars fuiſſet præſens:quia tunc tractu temporis præſumeretur citatio facta,ex quo fuit præſens publicationi, & non contradixit.

¶ Ad quod etiam faciũt notata per Domi.me.in c.quoniã cõtra.ĩ.de proba.& per Inn.in c.innotuit.ĩ.de eo,qui furt. ordi. recep. Nec obſtat prædictis ratio impoſsibilitatis,quam facit Hoſtien.quia debuit pars de requiſitione facere confici inſtrumentum,prout dicitur in c.ſignificauit.ĩ.de teſti. & tenere illud ſicut exẽplatum,iuxta glo.notabilem in c.cùm in iure. de offi.deleg.vel ſeruare in publicationem ſecundùm ea, quæ traduntur per Do.meum in d.c.quoniã.de quo ego latius dicam in tit.de fide inſtru.in materia publicationis, ſeu exemplationis inſtrumentorum. ¶ Et hæc opi.videtur mihi verior, vide tamen ad hoc,quæ dicuntur de ſententia,quæ etiam ad ſui eſſentiam requirit citationem, vtrum ad illam præſumatur quis fuiſſe citatus.de quo per docto.in c.teneor.ĩ.de re iudi.& per Inn.& domi.Anto.in c.cùm in iure.s̃.de offi.deleg.& in c.bonæ.de elec.& per Compoſt.in c.in præſentia.de renun. & per Gul.de Cu.in l.ĩ.ff.de in ius vocan.& arg.ĩ.quæſt.vj.c.qſquis ſuper glo.fi.& per Specu.in titu.de ſent.§.vt autem. & ibi per Ioan.And.in addi.quæ incipit,Scias,& per Pau.in Cle.ĩ.de re iudi.& per domi.Anto.in c.j.s̃.de iudi.& per glo.& Docto.in d.c.quoniam contra.& ibi latiſsimè per D.me.& per Bal. in l. fi.C.de ſen.ex breui.reci.& l.j.C.ne liceat in vna ea.cau. tertio prouoca.& per Feder.de Senis,conſilio cxv. & per Dominos de Rota deciſ.cclxxvĩj.& cclxxxviĩj.& per Bart.Bal.Ioan.de Imo.& Ponta.in l.ſciendum.ff.de verb.oblig.& per Bar. Bal. & Doct.in dicta authenti.ſi quis in aliquo.C. de eden.& per Bar.de Saly.& Moderniores in l.j.C.de vſur.& in l.j.C.de cõtrahen.& commit.ſtipu.& per Ioan.de Imo.in l.acta.ff.de re iudi.vbi dicit,quòd ſi in ſententia continentur hæc verba,abſente reo peremptoriè citato, quòd licet de iuris ſubtilitate nõ probetur peremptorium , ſi de eo aliter non apparet in actis, tamen de conſuetudine videtur tenendum contrarium . quod verum dicit ibi Angel. ſi tempore ſententiæ potuit citari, vel eſt dubium. ſecus ſi eſt clarum non potuiſſe citari:quia dicta verba enunciatiua non inducunt id qnod vera tunc non potuit interuenire:vt d.c.quoniam contra.& not.gloſ.in d.l.j.C. de fi.inſtrumẽ.& iure haſtæ fiſca.lib.x. ſed vide latius in locis prælleg.& potiſsimè per Do.meum in dicto.c. quoniã contra.Et ego latius dicam in titulo de re iudi.

¶ Et aduerte circa hãc quæſtionẽ, quòd cõparens in termino, præſumitur citatus.ideò nõ videtur neceſſaria ꝓbatio: qa nõ præſumitur fortuitò cõparere:vt dixi ſupra in quinto principali articulo.q.xvj.in fine. Et nota etiam, ꝙ culpa citati habetur pro citatione,vt no.Bal.in l.nam ita diuus.ff.de adop.

4 ¶ † Quarto quęro,qualiter ꝓbetur, ꝙ facta fuit relatio ꝑ nũcium. ¶ Solu.dic,ꝙ per acta & per teſtes,vt dixi.s̃.q.prima,& ſi oritur contentio inter nuncium,qui dicit ſe retuliſſe,& notarium:quia aſſerit contrarium,dicam ſtatim.in vj.q.

5 ¶ † Quinto quęro,quia quandoque ad hoc vt poſsit fieri citatio ad domum,requiritur excuſsio perſonæ , qualiter illa probetur facta. ¶ Solutio dic,vt dixi ſupra articulo.xvĩj.verſi. eſt igitur concluſio,quaſi in fine,vbi vide.

6 ¶ † Sexto quæro,quid ſi oritur quæſtio inter nuncium & partem,vel nuncium & notarium, de commiſsione, citatione, & relatione:quia pars aſſerit vnum , & nuncius contrarium, vel nũcius vnum,& notarius contrarium,vide quæ latè dicta fuerunt ſupra in xĩj.principa.articulo.& in xvj.princip. articulo. ¶ Et ex his eſt expeditus,xxx.articulus principalis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citationis effectus primus,quis ſit.
2 Citationis effectus ſecundus,iuriſditionis eſt præuentiuus.
3 Citationis tertius effectus,iuriſditionem perpetuat.
4 Effectus citationis quartus & quintus,qui.& nu.5.
6 Comparitio vnica liberat à contumacia.
7 Citatus coram duobus iudicibus, coram quo comparere debeat,& nu. 8.
9 Reus qualiter comparere debeat.
10 Vniuerſitas citata,qualiter comparere debeat.
11 Citatus quando,ſeu qua hora comparere debeat.
12 Comparitionis forma,quæ ſit.
13 Reus comparens,quid agere debeat.
14 Præſentationis procuratorĩ forma,quæ ſit.
15 Licentia rei,quam formam habeat.
16 Reus,quando illicentiatus recedere poſsit.
17 Reus comparens,ſed illicentiatus recedens, an debeat aduerſario in expenſis condemnari:qui non in termino,ſed poſt terminum comparuit.
18 Aduocatus comparentis,quid agere debeat.
19 Actor,an teneatur in termino citationis comparere.
20 Actor comparens,quid acturus ſit.
21 Reus non comparens,qua afficiatur pœna.
22 Reus non comparens,qua de cauſa excuſetur à contumacia.
23 Reus poſt tranſactum terminum,qualiter admittatur.
24 Actor in termino nõ comparens,ad quid teneatur:& an poſt admittatur.
25 Comparitio,à quo probari debeat.
26 Citatio,contumacem reddit non comparentem.
27 Reus comparens,iudicium ſuſcipere tenetur.
28 Actor ad inſtantiam rei ad finem vſque debet perſiſtere.
29 Citatio,ſuſpendit iudicis poteſtatem.
30 Citatio,citantis poteſtatem ſuſpendit.
31 Citatio præſcriptionem interrumpit.
32 Citatus nulliter comparens.iuriſuo renunciare cenſetur.

ARTICVLVS XXXI.

Rigeſimoprimo principali articulo tractãdũ eſt,quis ſit citationis effectꝰ, & quãdo,& qualiter & in quantum afficiat citatũ, & hic tractabimus etiam materiam cõparitionis : & tractabimus etiam de citato impedito,& de eximẽte citatum. ¶ Circa quem articulũ in primis dic ꝙ citationis ſunt multi effectus.

1 ¶ † Primus effectus eſt : quia citatio eſt iudicare cognitionis principiũ,ac iudiciĩ fundamẽtũ,vt inſti.de pœ.te.litigã.§.fi.& in c.quoniã contra.ĩ.de proba.& in glo.in verbo, Citationes. & D.m.ſuper ea.& nota.in rubrica.ff.de in ius vocã.nota.etiã glo.in verbo,Citationes.in Cle.j.de iudi.tetigi.s̃.art.primo,& dicit D.m.in d.c.quoniã cõtra.ꝙ propter hoc omnia, quę fiũt in prẽiudiciũ abſentiũ ſine citatione,ſunt irrita.iĩ.quæſtio.ix. c.omniũ & c.caueant.nec valet ſentẽtia lata, etiam in fauorem abſentis : ſi non eſt citatus,vt eſt glo.notabilis in l.ea,quæ. C. quomodo & quãdo iud.facit.l.furioſo,& quod ibi nota.ff.de iud.vbicũque enim exigitur citatio, ſi illa omittatur, ꝓceſſus eſt nullus,vt no.D.m.in c.quoniã.§.porrò.s̃.vt lit.non cõteſt. & Ioã.de Imo.in c.cũ ſpeciali.ĩ.de appel.& vide quæ latius dixi in vĩj.prin.articulo in prin.& ſic videtur, ꝙ citatio dicatur de proceſſu,vt not.glo.s̃.in verbo,Circa formam.in c.prudentiam.§.primo,de offi.deleg.per illum tex. & per c.paſtorale. §. j.eo.ti.& per c.quoniam cõtra.vbi etiam notat D.me.& tenẽt Docto.& Ioan.de Imo.in d.c.prudẽtiam.& Bar.in rubrica.ff. de in ius vocan.per no.in c.j.& ĩ.de iudi.libr.vj. & per Dñm meũ in c.cõqueſtus.de fer.dicit tamen Bal.in l.ĩ.C.de ſacroſanc.eccl.ꝙ hoc erit verum,quatenus concernit cõmiſsionem iudicis:ſed quatenus cõcernit nuncium,eſt quædam executio facti,& addeadid quod dixi ſupra articulo.j. ¶ Et aduerte:qa talis citatio dicitur actus anteiudicialis, vt not.gloſ.ĩ.in Cle. ĩ.de iudic.Inno.Ioan.And.in dicto.c.quoniam cõtra.Pau.de Caſ.in rubrica.C.de in ius vocan.& quia habet annexum preceptum vt infra ſubĩciam, poteſt dici ſententia interlocutoria,vt in c.expoſuit.ĩ.eo.not.Inno.in c.præterea.ĩ.eo. & Pau. de Leaza.in Cle.conſtitutione.de elect.in verbo,ſuper his. & not.in c.conſuluit.de officio deleg.no.Ioan.And. in c.Romana.§.contrahentes.de foro competen.lib.vj.in verbo,citari.& glo.in l.cùm clericis.C.de Epiſcopis & clericis,& in l. preſenti.C.de his,qui ad eccl.confu.gloſſ.& Bartolus in l.penulti.C. de dignita.lib.xĩj.tex.& glo.in l.fi.C.de procu.& glo.in l. penulti.C.de priui.eorum,qui in ſacro palatio.lib.xĩj.

2 ¶ † Secundus effectus eſt iuriſditionis præuẽtiuus,vt no.gloĩ.in Cle.j.de iudi.& nota.in c.propoſuiſti.s̃.de foro compe.de

quo dic

quo dic vt latiſsimè ſcripſi in quarto principali articulo,in ſecunda quæſtione principali,& ſex quæſtionibus ſeq.& in alijs plurimis quæſtionibus, & ibi vide qualis debeat eſſe citatio, & an ſufficiat verbalis, & an exigatur, ꝙ tranſiuerit in notitiam citati,vide latius ibi.

5 ¶†Tertius effectus eſt iuriſditionis perpetuatiuus:vt in c.gratum.& in c.relatum.s̄.de offi.dele.& ibi dixi not.gl.ij.in dicta Cle.j.de iud.& traditur in l.& qa.ff.de iur.om.iud.& ibi Bar. & Bal.& per Archidiaconum.ij.quæſt.vj.non ita.not.Pau.de Caſt.in reſcripto.C.de in ius vocan.¶Aliquid tetigi in dicto c.propoſuiſti.in quarto principali articulo,quæſtio.iiij.

4 ¶†Quartus effectus eſt litis pendentię inductiuus,de quo latius dicemus.j.in tit.vt lit.pendente.

5 ¶†Quintus effectus eſt ad cōparendum aſtrictiuus. Fit enim citatio ad effectum,vt citatus compareat per ſe,vel per legitimum reſpōſalem,& ad hoc vt poſsit ſe defendere: vt in Cle. paſtoralis.de re iudica.& in l.nam ita diuus.ff. de adop.ne ſcilicet poſsit abſenti prejudicium generari,ſecūdùm ea,quæ latè diximus.s̄.articulo.vij.& ideò de præſenti nō videtur neceſſaria citatio, ſecundùm ea quæ latius dicta ſunt.s̄.in v.princip. ar. quæſtione .xvj. Citatus enim ex quacunque cauſa citetur,tenetur cōparere:vt in l.ex quacūque.ff. ſi quis in ius vo. nō ierit,& in c.ſuper literis.s̄.de reſcrip.& in c.ſi diligenti. de foro cōpoten.& ibi D.me.in c.j.de iud.& toties tenetur cōparere,quoties citatur.vnde licet ſemel citatus cōparuerit : & ſic illi citationi ſatisfecerit:ſi iterū citatur,& nō cōpareat,dicitur latitare:vt notat Bal.in c.j.de mili.vaſal.q cōtu.eſt, & not.in l. Fulcinius.§.quod autē.ff.quibus ex cauſis in poſ.eatur.& ibi.

6 ¶†Et aduerte,quia licet qs citetur ad plures actus,vel ad petitionem pluriū:tamen poteſt vnica cōparitione & vnico verbo omnibus ſatisfacere.nam ſicut vnico verbo poteſt qs cum pluribus litem cōteſtari:ita & per vnā cōparitionem euadere contumaciam multorū,ad quorū petitionem fuit citatus corā iudice,ſecūdùm Bar.& Io.de Imo.in l.ſi finita.§. Iulianus Ang. & Ioan.de Imo.in l.duo.ff.de duo.reis,& ibi ſcripſi dum legerem illū tit.facit l.accipiētis.ff.de authoritate tuto.& d.l. duo. vbi licet fiet interrogatio per verbum pluralis numeri in conſtitutione duorū reorū,non tamen vitiatur ſi fiat reſpōſio per verbum ſingularis numeri : talis enim cōparitio poteſt attribui vniformiter omnibus:quinimò & ſi determinabilia eſſent difformia,& actus eſſet cōmunis ad omnia determinabilia: videretur per ipſum actū cōmunem illis omnibus ſatisfacere, vt dixi in dicta l.duo.& nota.in l.nā hoc iure.ff.de vulga. & pupil.& per glo.& Io.de Imo.in l.ſi cū dotem.ff.ſolu.matri.facit l.j.in fi.cū l.ſeq.ff.de offi.procōſul.& lega. vnde vt ibi ſcripſi. aliàs accepi à fide dignis,ꝙ Rex Ladiſlaus Rex Apuliæ vnico verbo fecit octingētos milites Neapoli dicēdo illis omnibus, qui ad id cōgregati erāt:eſtote milites.& ſereniſsimus Imperator Sigiſmūdus dum Ferrarię legerem,vnico verbo ibi fecit vigintiquinq; legū Doctores dicēdo:Eſtote Doctores. ¶Sed tales vocātur Doctores bullarij. ¶Si tamē aliqs fuit citatus vt veniret ad reſpōdēdum libello, & ad omnes & ſingulos actus ſucceſsiuè vſq; ad diffinitiuā:licet in vno actu cōparuerit, debet tamē citari ad actus ſubſequētes, ſecūdùm Federi. cōſilio cxvj.Ad quod vide quod dixi articulo.xx.q.xvj. & maximè in quarto mēbro,& articulo.xxvij.q.xj.ver.xxv. effectus. & quod dixi.in c.qualiter & quādo.el ij.j.de accu.articulo.xj. q. lxxx.¶Quid autē ſi iudex citat tribus citationibus diſtributiuis,& reus cōparet in prima vel ſecūda,& nō actor:ſed in tertia cōparet actor & non reus,vide quod dixi ſupra in vigeſimoſeptimo principali articulo.q.xj.ver.quartus principalis effectus,ibi,Sed pone retētis.¶Et aduerte:qa requiritur,ꝙ citatus cōpareat nō ſolùm intra terminū ſibi ſtatutū: ſed etiā poſt terminū,quod tamen qualiter intelligēdū ſit,vide ſupra eodē

7 xix.principali articulo.q.v.¶†Sed circa prædicta quæro,qd ſi aliqs eodē tēpore citatur corā duobus iudicibus, nec pōt corā vtroq; cōparere: quid agere debet.& intellige, ꝙ quilibet habeat iuriſditionē & poteſtatē citādi.¶Solutio Bar.in l.contra pupillū.§.q ad maius.ff.de re iudica.& in l.ſi qs ſeruus.§.fi. ff. de cuſto.& exhib.reorū,diſtinguit.Sed tu latius quàm ipſe diſtingue,ꝙ aut qs citatur pro duabus cauſis,aut pro eadē cauſa. ¶Primo caſu,aut cauſa alia emergit ſuo facto poſt primā citationē:& tūc imputet ſibi: qa in vtraq; tenetur reſpōdere:vt l. ſed & ſi qs.§.illud.ff.ſi quis cautio.aut vtraq; cauſa emerſerat ante:& tūc,aut citatur corā eodē iudice,aut coram diuerſis.Primo caſu,tenetur reſpōdere in vtraque cauſa:vt l.qui de crimine.C.de accuſ. quoniam eodem puncto poteſt omnibus ſatisfacere:vt l.accipientis.ff.de autho.tuto.ſ. cūdùm Ang.in dicto §.finali facit quod dixi.s̄.in ver.& aduerte:quia licet quis &c. ¶Secūdo verò caſu ſubdiſtingue, quòd aut vnū auditoriū eſt maius altero:& tunc debet accedere & obedire maiori:vt in l. cōtra pupillū.§.q ad maius.ff.de re iud.ſecūdùm Bart.ibi & in d.l.ſi qs ſeruus.§.fi.eſt enim regulare,ꝙ quādo à duobus emanāt duo præcepta,digniori eſt obediēdum:vt not.Archidia.in c.per hoc.de hęreticis.lib.vj.&vide quod dixi ſupra in quinto prīcipali articulo.q.xvij.fallētia.viij.Quod tamē limitat Io.de Imo.in dicto §. q ad maius . ſi modo iudex maior habeat immediatā iuriſditionē in citatione:ſecus ſi mediatā,& nō immediatam.Exēplum in citato corā Epiſcopo ab ipſo Epiſcopo:& in citato ab Archiepiſcopo.nā tūc tenetur citatus cōparere coram Epiſcopo,vbi eſſet caſus ſpecialis in quo Archiepiſcopus haberet immediatā iuriſditionē in ipſum citatū , aut auditoria & tribunalia ſunt ęqualia:& tūc ſubdiſtingue,ꝙ aut vna cauſa eſt tēpore peritura,& alia nō:& tūc debet cōparere in cauſa, q̄ maiori indiget celeritate:vt d.l.ſi qs ſeruū.§.fi. aut nulla cauſa eſt tēpore peritura,& ſubdiſtingue, ꝙ aut vna cauſa eſt maior & grauior altera: & ad illā tenetur reſpōdere: vt l.cōtumacia. ff.de re iud.facit.l.per mīnorē.ff.de iud.& quod dicā.j.in ti.de ordi.cog.Aut cauſę ſunt ęquales:& tūc aut prędictæ duę citationes nō fuerūt factę eodē tēpore,ſed ſucceſsiuę vna poſt aliā, & debet cōparere coram primo:vt d.l.ſi qs ſeruus.§.fi.& in l. quicq; litigādi.in prin.ff.de in ius vocā.ſi verò ſimul & eodē tēpore factę fuerūt:tūc pōt citatus ratificare,cui vult,& corā illo debebit cōparere,quē eligat.argu.l.ſi qs in graui.§.ſi plures.ff. ad ſylla.quod tamē intellige, nō vt penitus derelinquatur alia cauſa:ſed vt pēdente neceſsitate primę citationis,nō reſpōdeat alteri:ſed ceſſante neceſsitate reſpōdeat in alia:vt no.gl.in d.l. ſi qs ſeruus.§.fi.ff.de cuſto.& exhi.reorū,& in l.q de crimine. C.de cuſto.& exhibi.eo. ¶Aduerte tamē:qa vt ego arbitror, ꝙ ſi alterutra cauſa eſſet talis cōditionis, ꝙ poſſet cōparere per ſe & procuratorē,ꝙ tūc videt,ꝙ debeat cōparere,& poſsit eligere vt corā altero cōpareat per ſe, & corā alio per procuratorem:ſed ſi vna eſſet talis,in qua teneretur per ſe cōparere:& in alia poſſet cōſtituere procuratorē:nō eſſet locus electioni: ſed deberet corā altero per ſe cōparere, & corā alio per procuratorem,vt voluit Ioā.And.quē ſequūtur Doc.in c.cùm parati.de appel.& in c.fi.de reſcrip.in gloſ.ſuper verbo.cōparuerint.Ad quod etiā vide quod infra ſubjiciā in ix.q.iſtius effect⁹ quinti: quia iſta declaratio ſeu limitatio depēdet ab his,q̄ ibi dicā:ſed ſi coram neutro cōpareret,pōt mulctari per vtrūque,ſecūdùm Ang.in d.§.q ad maius.allegat.l.iij.§.j.ff.ad ſylla.& quod no.gl. in l.ciues.C.de incolis.lib.x.& ſequtur Ioā.de Imo.in dicto §. qui ad maius.& hęc procedūt in duobus ordinarijs.¶Si verò erūt duo delegati,& ab eodē vnus ad vnā cauſam ſpecialē,ali⁹ ad vniuerſitatē cauſarū:& ambo eodē tēpore citēt eundē: dic, ꝙ cōparebit corā delegato,deputato ad dictā cauſam ſpecialē, ſecūdùm Ang.in dicto.§.q ad maius.argu.l.vxorē.§.fœliciſsimo.ff.de legatis.iij.ſed dicit Ioā.de Imola in dicto.§. q ad maius,ꝙ fortè dici poteſt,ꝙ ſit locus ratificationi:quia delegatus ad vniuerſitatē cauſarū reſpectu cauſæ expreſſæ in citatione, habetur pro delegato ſpeciali.argu.c.paſtoralis.§.fin.& quod ibi nota.s̄.de reſcri.& in c.ex tuæ.cū ibi notatis.s̄.de filijs preſbyte.quod mihi ſatis placet,& cū hac diſtinctione potes cōiūgere aliqua,quę dixi in c.pen.de foro compe.articulo.v.q.vij.

8 ¶†Secundo verò principali caſu,quādo pro eadem cauſa quis citatur corā duobus:quid agēdum ſit,collige ex his,quæ dixi in c.propoſuiſti.s̄.de foro compe.in iij.principali arti.q.ſeptima,& quæ ibi dicam cum ſuperiori diſtinctione coniunge ad deciſionem iſtius caſus.¶Sed hic aduertendum eſt: qa ex quo diximus, ꝙ inter alios effectus citationis eſt comparitio: ideò inſtitui nunc per ordinem aliqua de ipſa comparitione tractare:quare pro ipſius materiæ clariori doctrina,proſequar ſequētes quæſtiones,quæ incipiunt Primo &c.

9 ¶†Primò igitur quæro,qualiter reus debeat comparere. ¶Solu.dic vt ſupra dixi,ꝙ reus tenetur cōparere per ſe,vel per legitimum procuratorem : ad huuc enim effectum fit citatio, vt dixi in prin.huius quinti effectus:nec debet iudicē cōtēnere:ne cōtra eum tāquam contra contemptorem, ſeu cōtra contumacem procedi poſsit,ſecundùm quod ſtatim ſubjiciā.in ix. q. ſed debet ſe humiliter & alacri fronte præſentare eo modo, quo traditur de actore per Specu.in tit.de compe.iudi.aditione.§.viſo,& in loco ad quem citatus eſt,vel maiorum,ſeu ſoliti tribunalis.¶Ad quod vide quæ latè dixi.s̄.in xviij.principa. arti.per tex.& maximè.q.j.q.vij.nec debet in veniendo difficultatem iungere xiij.q.ij.c.quam præpoſterum, nec iudicem contra ſe exaſperare.l.di.c.ſi quis præpoſterat.¶Debet quoq; eſſe cautus,vt non ſit doloſus vel ſubterfugiens.nam contra tales iura præſumunt:& iudices prouocant.xj.q.j.c.Chriſtianus. iij.q.ix.c.decernimus.de præſum.c.nullus.de reſcrip.c.ex tenore.de teſti.c.conſtitutus.tradit Spec.in tit.de comparitione. Et

poteſt,vt dixi,comparere non ſolùm per ſe,ſed etiam per nũcium & per procuratorẽ,etiam ſi ſit citatus à Papa per illa verba,vt citatus ſe debeat præſentare,vt eſt tex.ĩ c.cũ parati .j. de appel.& ibi no.d.Ant.& Io.de Imo.facit.c.Epiſ.xviij.di.etiã ſi citeť,vt ſe cõſpectui iudicis preſentet.c.pe.de poſtu.p̃la.& ibi Do.m.& p eũ in.c.pen.de iura.cal. ¶Sed dicit Do.m.in.d.c. cũ parati.quòd ſecũdũ ꝓpriã ſignificationẽ dicti verbi,ſe p̃ſentare.dicit ſe p̃ſentare,qui ſui p̃ſentiã exhibet corporalẽ.quod patet ex æthi.vocabuli.allegat no.per gl.in Cle.dudũ.de ſepul.ſuper verbo,Præſentare.& quod legit& no.in.c.ea noſcit de his quæ fiũt à præla.quod dicit bene notandũ pro ſtatutis,&alĩs diſpoſitionibus præſentiã alicuius ad certũ actũ,requirẽtibus. ¶Nec obſtat tex.in.d.c.cũ parati.quia ille tex. põt induci pro hac opi.eo,quia Papa ibi exp̃ſit. vt ille p̃ſentaret corã Papa p ſe,vel per nunciũ,vel per ꝓcuratorẽ:ſecus ergo ſi nõ expreſsiſſet.ſed,vt dixi in dicto.c.cũ parati.in notabilibus,dictũ Domi. mei placet in interpretatiõe ſtatutorũ,in quib⁹ verbis ſunt intelligẽda ſtrictè & ꝓprièſed ĩ materia noſtra,in qua citatio cõcedit facultas regulariter,vt poſsit per ſe & p ꝓcuratorẽ cõparere,vt.l.j.ff.de ꝓcu.videt eſſe ſatiſfactũ citationi,ſi cõpareat p ꝓcuratorẽ.& ꝓbatur optimè in.c.pe.s̃.de iura.calũ.quod etiã ſatis videt ſenſiſſe.Do.m.facit quod no.in.l.ĩ.ff.ſol.matri.& p Bal.in.l.j.C.qui admitti ad bono.poſſeſ.& in.c. p̃ſonas. & ibi dixi.j.de appel. ¶Quod tñ limita,niſi qualitas cauſæ exigeret perſonalẽ præſentiã.facit quod habet in.c.expoſuit.j.eo.& ibi Dñs me⁹ ſup.c.ĩ.dicẽs quòd vbi exigit præſentia alicui⁹, non põt actus expediri per ꝓcuratorẽ:quia ille dicit p̃ſens,quiſe exhibet cõſpectui,vt not.gl.in Cle.dudũ. de ſepul.de quo tñ dic vt.s̃.dixi.& quod dixi.s̃.in.xx.princi.arti.q.xv. & vide quod dicã.j.q.ix.& qñ aliquis promiſit aliquẽ præſentare, quid importet,vide quod latè dixi in.c.qualiter & qñ.el.ĩ.j.de accuſatio.in vndecimo principali articulo.q.xcj.& an & qñ domin⁹ vel ꝓcurator poſsit aut debeat citari.dixi latè.s̃.in.v.princi.arti.q.iiij.& ſi citatus eſt impeditus,vt nõ poſsit per ſe perſonaliter cõparere,an excuſet ſi potuit mittere procuratorẽ,& nõ mi ſit.dicã ſtatĩ.q.x. ¶Quid aũt ſi in citatiõe dictũ ſit,vt perſona liter cõpareat.vide quod dixi.s̃.eo.articulo.xx.quæſtione.xv.

10 ¶†Qualiter aũt ſi vniuerſitas citata ſit debeat comparere, diſtinguendum arbitror.Aut tractatur de præiudicio vniuerſitatis in communi:& tũc debet comparere eorum ſyndicus , vel maiores,ſeu rectores ipſius vniuerſitatis:quia ipſi debent citari vt dixi articu.v.q.xxiiij.Aut agitur de ſingulari preiudicio ſingularium de vniuerſitate.& arbitror,quòd ſinguli poſsint & debeant comparere:ſicut etiam ſingulariter debent citari,quãdo tractatur de ſingulari præiudicio ſingularium.Ad quod vide quod dixi in dicta.q.xxiij.& vide etiã quæ dixi in .c. dilectus.cl.ĩ.de ſimo.& in.c.cùm dilecto.j.de exceſ.Prælato.

11 ¶†Secũdò principaliter quæro quo tẽpore, ſeu qua hora citatus debeat cõparere.¶Sol.dicẽdũ arbitror .quòd aut in citatione apponat certũ tẽpus & certa hora:& illa ſeruãda eſt.Aut nõ apponitur certa hora:ſed apponitur certa dies:& debet comparere hora congrua,& iudice ſedente pro tribunali: ita videatur promptus ad oſtendendum ſuam innocentiam:& ad faciendũ ſuas defenſiones:& hãc comparitionem ſuam debet facere redigi in actis.de quo ſtatim dicam in ſequenti.q.Non autẽ debet comparere nimis tarde aut tempeſtiuè,vt quidam faciũt,comparentes vel nimis tardè vel nimis tẽpeſtiuè,& hoc,vt actor expenſas illius diei amittat.& tempus inutiliter labatur,vt in.c.fi. de iudicĩs.& per Spec.in titu.de cõparatione.vbi ſubdit quòd congruã horã vocat de mane vſq; ad veſperas,vt in auť.de iudicibus.§.ſedebunt.& de officio delega.c.cõſuluit.& ibi per Ioan.And.in gl.ſuper verbo, hoc collige. & ad prædicta vide, quæ latè dixi articu.xix.q.vj.&.vij.& arti.xx.q.x.

12 ¶†Tertiò principaliter quæro qualiter & qua forma debeat ſcribi ipſa comparitio.Solu.dic,quòd ſcribetur ſub hac forma Die.xij. decembris. Mcccclv. de mane vel de ſero , hora ſolita cauſarum,comparuit.A.occaſione citationis de eo factæ ad petitionẽ. B.in tali cauſa &c.Expedit eñ ſcribere diẽ & horã.& hoc,vt appareat & probari poſsit ipſum debita hora comparuiſſe.facit quod dicam in quinta.q.

13 ¶†Quartò quæro principaliter,quid agere debeat reus cõparens,vel ẽius procurator. ¶Solu.dic quõd debet hilariter& humiliter ſe præſentare,vt ſupra dixi in prin.ſecũdũ Specu. in.d. titu.de cõparitione.ſed dicit ibi Ioan.An.in addi.ſuper rubrica.quòd quamuis alia,quæ Specu.ſcribit de comparitione non ſint difficilia:tamen hæc duo videnť ſatis difficilia : quód reus licet ſuperbus humiliter:& licet melancolicus hilariter.coram iudice cõpareat:ſed primũ iudicio meo longè facilius eſt:ſaltẽ ſimulatione quã ſecundũ.qm̃ melancolici quãdo conantur ſe oſtendere hilares plorant : aut ſubſannant ; nõ autem reſpondent.& debet eſſe cautus volẽs cõparere, vt ante quã cõpareat, cõſulat aduocatum:exponẽdo ſibi citationẽ de eo factã:& de eius cauſa, vt ſic recipiat inſtructionẽ & cõſiliũ quid agere debeat:ne fortè ab actore vel procuratore illius,aut iudice aliquo modo circũueniatur. ¶Et ſecũdùm Bonaguidam de Arc.ſub rubrica,qualiter citatus loqui debeat,quẽ ſequtur Spe.in tit. de cõparitione,debet cõparẽs nõ incõtinenti iudici cõſentire: ſed proteſtãdo dicere,Domine vocatus à tali venio tãquam ad dominũ & amicũ,auditurus,quod vobis placet:& quare me vocaſtis,nõ tamen veſtrum iudiciũ ſubeundo,& dicit Bonaguida,ꝙ etiã eſt bona cautela, quod ducat ſecũ ſuum notarium ad ſcribẽdum prędicta:& quę reſpõdere intẽdit. ¶Sed tu vide ad prædicta,quæ dicã de recuſatione.in ti.de appellatio.& recuſa. quãuis,iudicio meo,ordo iſtorũ titulorũ fuiſſet aliter formandus. ¶Itẽ cõparẽs debet demũ etiam proteſtari,ꝙ cõpareat coram iudice , ſaluis omnibus exceptionibus tam declinatorĩjs, quàm dilatorĩjs ac etiã peremptorĩjs, ſibi cõpetentibus & cõpetituris.j.e.c.fi. ¶Inſuper ſi ſit delegatus corã quo cõparet,petat fieri ſibi copiã ſuę iuriſditionis,vt in c.cùm in iure.s̃.de offic.deleg.qui ſibi fieri debet cum die & cõſule, vt tradit Spe.in ti.de inſtru.ædi.§.videndum.ver.exhibẽdo.de quo ego latius dicam in ti.de fide inſtru.& niſi fiat,appellet ſecũdùm formã traditam per Spe.in ti.de app.§.j.in ſexta forma. ¶Si verò copiã fecerit cõmiſsionis,tũc conetur illã impugnare ſi poteſt,ſecundùm ea,quæ tradũtur per Spe.in ti.de iudi.deleg.§.pe. & ſi.de quo ego latius dicã in titu.de reſcriptis. & petat terminũ pro aduocato querẽdo,ſi ſecũ non duxit:quæ ſi iudex neget: appellare debet,vt traditur per Spe.in ti.de appel.d.§.j.in vj.forma. ¶Si verò cõceſſerit,cõpareat in termino ſibi præfixo,& libellũ ſibi porrigi petat.iĩ.q.iĩ.c.operať.& s̃.de lib.ob.c.j. ¶Quod niſi fiat,appellet:niſi ſit talis caſus in quo libellus nõ ſit offerẽdus,de quo dixi in c.j.de libelli ob.in v.prin.articulo. ¶Si verò reus cõpareat per procuratorẽ,debet ipſe procurator in termino ſe iudici preſentare,vt dixi.q.ĩ.& debet oſtẽdere iudici mãdatum ſuũ,& nõ occultare,vt in c.ſepe.in prin.j.de appellationi.& illud ad cautelã ſuã facere in actis redigi. ¶Poterit autẽ notarius in hac forma ſcribere,videlicet:Die tali & hora tali.

14 ¶†Forma præſentationis procuratorĩj per procuratorem qualiter fieri debet per notarium ſcribentem eam in actis.

¶N.procurator A. ſe coram tali iudice ordinario vel delegato præſentauit in cauſa,quam habet cum.B.& mãdatum procuratorium eidem iudici obtulit,talis cõtinentiæ, videlicet, in nomine Domini &c.ponatur totus tenor mandati,& ſimiliter agendum eſt ſi comparet ſyndicus nomine vniuerſitatis:& vtatur ipſe procurator verbis conuenientibns,ſecundùm ea, quæ diximus de ipſo principali.

¶Quintò principaliter q̃ro , qd agere debeat reus per ſe poſt cõparitionẽ:& qd cũ aduocato:& qualiter nõ debet illicẽtiatus recedere. ¶Solutio,vide ea,quæ dixi in q.præcedenti.

¶Et aduerte:quia debet expectari donec iudex ſedet pro tribunali:& ſi actor nõ cõparet,debet ipſius cõtumaciam accuſare:& quãdo hoc fieri poſsit,& an ſuper tali contumacia iudex debeat pronũciare,dicã.j.in ti.de dolo & cõtu.in materia cõtumaciæ.articulo. ¶Itẽ aduerte:quia etiã his peractis non debet illicẽtiatus recedere,vt in c.primo.s̃.de iudicĩs.vndecima queſtione.iĩ.c.certũ.& in l.quæſitũ.ff.de re iudica. & ibi Ioan. de Imo.aliàs enim ſi ſine iudicis licẽtia recederet,cẽſeretur contumax:quia nõ dicitur veniſſe,qui nõ ſtetit:vt l.ſcire oportet. §. ſufficit.ff.de excuſa.tuto.& in d.c.j.de iudicĩs.tradit Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dãno infecto.& Bal.in l.nã ita diuus. ff. de adop.& Ang.in l.& poſt edictũ.ff.de iudicĩs.Quod intellige,quãdo aduerſarius ſtetit corã iudice,& nõ diſceſsit ſine licẽtia:vnde licet cõparuerit,ex quo tamen ſine licẽtia diſceſsit:cõdemnatur aduerſario in expẽſis:ſecus ſi aduerſarius non comparuiſſet,vel etiam ſi cõparuiſſet,& diſceſsiſſet ſine licentia:qa tunc non diceretur cõtumax.per l.& poſt edictum.§.circũducto.ff.de iudicĩs.& ſic neuter ab altero poſſet ſumptus petere, ſaluo niſi quis comparuiſſet:tunc eò,quia fuiſſet tunc impeditus:& ceſſante impedimẽto comparuiſſet:nam tũc poterit petere,ꝙ aduerſarius,qui comparuerit,& ſine licentia receſſerit, condemnetur in expenſis,ita ſingulariter voluit Inno.in c.calumniam.j.de pœ.& in c.conſuluit.s̃.de offi.delega. & Spe.in ti.de contu.§.j.in prin.& idcò cautus debet eſſe cõparẽs,qui vult recedere ꝙ ſemper petat licentiam à iudice,& obtineat,& ſic faciat ſcribi in actis,ꝙ licentiatus receſſerit,vt dicunt Ang. & Ioan.de Imo.in d.l.quæſitum.ff.de re iudica.

¶†Licentiam autem obtentam faciat ſcribi in hac forma:

¶A.ad petitionẽ B.citatus intra ſtatutũ terminũ & hora congrua cõparens,& ſe tali iudici offerens , diu vel ſufficienter in iudicio expectans,aduerſario minime compareñte,vel nihil a-

uersus eum dicẽte, fuit à iudice licentiatus. ¶ Expedit autẽ hic ita ſcribi: quia ſi poſtea aduerſarius veniat, dicẽs illum licẽtiatum receſsiſſe: oporteret eum de licẽtia dicere: aliàs reputaretur cõtumax, vt in c.j.s̃.de iudi.& vndecima queſtione.iij̃.c.certũ. ſecũdùm Spec.in ti.de cõparatione.ver.hæc quoq; no.& infra ſubñciã.& idem no.Bar.& poſt eum Ioã.de Imo.in l.ſi finita. §.Iulianus.ff.de dam.infec.faciunt etiã no.per glo.in verbo, cõparere, & per domi.Dominicũ in c.cupiẽtes.§. quod ſi per viginti.de electio.lib.vj.& quod habetur in l.ſi quis decurio.C. de decurio.lib.x.& in l.properãdum.§.primo.C.de iudi.¶ Et prędicta debet obſeruare non ſolùm reus, ſed etiã actor, vt tradit Spe.in ti.de contumacia.§.primo in prin.faciũt no.in c.primo, de dolo & contu.lib.vj.¶ Non ergo videtur ſufficere accuſare cõtumaciam non comparentis, niſi comparens licentiatus recedat.¶ Fortè tamen reſpectu actoris poſſet hoc temperari: quod non ſufficiat actorẽ accuſaſſe cõtumaciam rei, ſi nõ appareat q̃ licẽtiatus receſsit. Niſi fortè ſequenti die ſe preſentaſſet corã iudice: & iteratò cõtumaciã rei accuſaſſet: quia ideò actori nocet ſi non petit licẽtiã: quia fortè iudex voluiſſet expectare in diem ſequentem, vt d.c.conſuluit.s̃.de offi. delega. ſecũdùm Inno.& Doct.videtur tamen q̃ licet illicentiatus recedat, ſi ſequenti die cõpareret, videtur ſufficere: quia ceſſare videtur ratio prędicta, & quãuis quis ſit perſonaliter citatus: nõ tamẽ habet neceſſe perſonaliter perſiſtere vſque in finẽ cauſæ: ſed ſatis eſt, q̃ compareat: & ex cauſa licẽtietur, & ſufficiẽtem cõſtituat reſponſalem, vt in c.cùm eſſent cõtra.de ſimo.facit.l. prima. §. vſus.ff.de procu.Sed non valet, vt dixi, illicẽtiatus recedere, vel minus idoneum procuratorem derelinquere, vt in c.conſtitutus.s̃.de procura.ſecundùm Ioan. An.in dicto c.cùm eſſent.de ſimo.tetigi.s̃.arti.xx.q.xv.fallentia octaua, ver. vtrum autem. ¶ Sed aduerte: quia circa iſtum articulũ, quãdo & qualiter debeat comparẽs licẽtiatus recedere, domi.Anto.in dicto c.j.s̃.de iudicñs.tractat latius. ¶ Sed vt dicit Ludo.Ponta.in l. qui ante Calendas.ff.de verborũ obliga.domi. Anto. adeò confuſus loquitur, vt vix videatur ſeipſum intellexiſſe, & quia paſſus eſt pulcher & notabilis. Ludo.poſt Inno. dicit fore conſideranda
16 quatuor membra. ¶ †Primũ, quãdo reus citatus cõparuit in termino ſibi præfixo: ſed non reperit iudicem in loco tribunalis. ¶ Et hoc caſu, ſi recedat illicẽtiatus non incurrit cõtumaciam: quia nõ tenetur ipſum iudicem alibi querere, quàm in loco tribunalis. vt ff.quãdo appel. ſit.l.j.§.adeundi. & ff.de dam.infec. in l.iiij̃.§.hoc autem iudicium.verſi.poſtulare & ij̃.q.vj.biduũ ad quorũ iurium declarationem, vide glo.in verbo, prõpoſita in c.cupiẽtes.de elec.lib.vj. ¶ Quãdoq; verò & ſecũdo membro, citatus cõparet in termino ſibi præfixo: ſed reperit iudicẽ infirmum vel aliter impeditũ, & hoc caſu, ſi recedat illicentiatus, cenſetur cõtumax: quoniã expectare debet, vtrũ iudex velit ſibi præfigere terminũ ad cõparendum alia die, argumentum optimum in l.& ſi qua.§ primo.ff.de arbitris. ¶ Interdũ verò & tertio mẽbro, citatus cõparet, & iudicem reperit mortuum, & hoc caſu, poteſt abſq; timore illicẽtiatus recedere: quia etiam ſi non cõparuiſſet, non propterea cõtumaciam incurreret, vt eſt caſus notabilis in l.arbiter intra certũ.ff. de arbitris, & no.glo.in c.fi.j̃.de dolo & contumacia. ¶ Aliquando verò quarto mẽbro, citatus comparet, & iudicem reperit in tribunali: & hoc caſu, licet cõparuerit, ſi tamen illicẽtiatus recedit: cõtumaciam incurrit.per tex.in dicto c.certũ.xj.q.iij̃. & in d.l. ſi quis decurio.C.de decurio.lib.x. & probatur in c.ſi poſtquã. de elec.lib.vj.xviij̃.diſtin.in c.ſi qs autẽ.& ff.de excuſa. tuto.l. ſcire oportet.§.ſufficit. Quod maximè verũ eſt, ſi ad illũ actũ ſit præfixus terminus, q̃ poterat per ipſum iudicẽ, etiam altera parte abſente, explicari, vt probatur in dicto c.ſi poſtquam. & no.glo.in verbo, cõparere.iuncta gl.prędecẽti in verbo, opponẽte.in d.c.cupiẽtes.§.quod ſi per viginti. ¶ Quod tamẽ limita, niſi qs cõpareat reſpectu citationis inualidę: quia tũc abſque metu cõtumacię poteſt illicẽtiatus recedere, ſecundùm Bal.in l. nam ita diuus.circa finem.ff.de adopt.argumento.l.quãuis. ff. de in ius vocan.& melius videtur probari in l.ſi filius.§.ſi ſeruus.ff.de verborũ obligatio.& in l.ex quacunque.ad fi.ff.ſi qs in ius voca.non ierit.facit etiã quod infra ſubñciã de citatione
17 inualida. ¶ †Sed circa prędicta dubitari poteſt: pone q̃ aliqs cõparuit, & illicentiatus receſsit: nec in prędixo termino cõparuit aduerſarius, ſed tamẽ ipſe aduerſarius die ſequẽti, ſeu poſt terminũ comparuit: vtrum ipſe qui receſsit illicẽtiatus, debeat cõdemnari aduerſario in expenſis? ¶ Solutio, dic q̃ aut cõparẽs poſt terminum oſtẽdit iuſtum impedimentum, & neceſſariam cauſam probat, propter quam non potuit intra præfixum terminum cõparere. Et hoc caſu, cùm ipſe excuſetur ſi poſtea cõparuit eò q̃ Prętor propter ſuperueniẽs impedimẽtum differt diem iudicij̃ in alium diem, vt l.iij̃.§.ſi qs in iudicio.ff.ſi qs cautionibus, & tunc ille qui illicẽtiatus receſsit, cõdemnari debet huic: licet poſt terminum cõparenti, in expenſis, quod eſt ſingulare.¶ Et hoc probatur: quia iudex præfigens terminum ad cõparendum, duo videtur mandaſſe. ¶ Primum, q̃ compareat. ¶ Secundum, q̃ intra terminum compareat, vt l.celſus.ff.de arbitris, & j̃.de dolo & contuma.c.cùm dilecti.vnde licet iſte nõ paruerit ſecundo præcepto propter iuſtũ impedimẽtum: tamẽ ex quo paruit primo præcepto, ſatisfeciſſe videtur: vt dicta l. iij̃.§.ſi quis in iudicio. & in c.venerabilibus.de ſen. excommunica.libro ſexto. ¶ Aut citatus, qui intra præfixum terminum non comparuit, nec habuit iuſtum impedimentum: ſed tamen poſtea cõparuit: & hoc caſu, videtur eſſe maius dubium, vtrum ille, qui illicẽtiatus receſsit, debeat cõdemnari ſibi in expenſis. ¶ Et prima fronte videtur dicendum, q̃ non. ¶ Sed q̃ vtriuſq; contumacia adinuicem compenſetur, videlicet, cõtumacia eius, qui illicentiatus receſsit, & iſtius, qui licet poſt terminum cõparuerit, tamen non comparuit intra prefixum terminũ: nec habet aliquã legitimam excuſationis cauſam.facit.l.ſi.§.ſed ſi ſtipulatur.el ſecundo.ff.de eo per quem fact.erit.& quod not. in l.ſi duo.ff.de dolo, & in c.intelleximus. & quod ibi dixi.j. de adulte.cum ſimi. ¶ In contrarium tamen eſt veritas, ſecundùm Ludo.Ponta. quia licet iſte cõparuerit poſt terminum: tamen cõparendo purgauit primam contumaciam, vt l.diuus.ff. de in integ.reſtitu.ſed primus, qui illicentiatus receſsit: ſemper fingitur fuiſſe cõtumax: cùm non dicatur cõparuiſſe, ex quo illicẽtiatus receſsit, per ſupradicta. Et quia ille, qui illicentiatus receſsit, fuit vltimò moroſus: & vltima mora nocet. Et per cõſequẽs puniri debet, per illud.ff.de pericu.& commo.rei vendi. & in l.ſi per emptorem.ff.de actio.empti.& hoc videtur ſentire Inn. in dicto c.calumniam.de pœnis, & ſequitur Ludoui. Ponta.in dicta.l.qui ante Calendas.ff.de verborum obliga. quod eſt val de ſingulare, ſed non procedit ſine dubitatione. ¶ Ad quod vide quod dixi.s̃.in xxvñ.princi.articu.q.xj.

18 ¶ †Sextò principaliter quæro, q̃d agere debeat aduocatus cõparentis. ¶ Solutio dic, q̃ ipſe debet in termino prædicto venire, & ſurgẽs dicere debet: quia iudiciũ ex tribus cõſtat perſonis, ſcilicet iudicis, actoris, & rei.iiij̃.queſtione quarta, c.primo, de verborũ ſignifi.c.fortius. ¶ Idcirco de his trib⁹ ante omnia videndum eſt, ne iudicium deluſorium videatur. s̃. de iudicñs c.cauſam quę.ſecũdum Spe.in titulo de cõparitione.verſi.cętetum. ¶ Sed tu vide quod latius dixi ſupra in ti.de poſtu.

19 ¶ †Septimô principaliter quæro, vtrũ actor teneatur comparere. ¶ Solutiò, dic q̃ ſicut reus in termino præfixo tenetur cõparere: ſic etiam & actor: aliàs autem reputatur contumax: & tenetur reo cõparenti, & ipſius contumaciam accuſanti: & eum licentia recedenti, ad expenſas, & ad damna, & intereſſe, vt in l.eum, quem temere.ff.de iudicñs, & in c.primo, de dolo & cõtuma.lib.vj.& tertia quæſtione tertia in c.ſpatium. de quo latius dicemus in tit.de dolo & contumacia, in materia contumaciæ. ¶ Et ipſo actore non comparente, inſtante reo circunducitur edictum, de quo dicam infra arti.xxxiij̃.

20 ¶ †Octauò principaliter quæro, q̃d agere debeat actor cõparens. ¶ Solutio, dic q̃ debet in iudicio perſiſtere, & videre vtrũ reus compareat: & ſi reus non cõparuerit, debet actor illius cõtumaciam accuſare, vel etiam ſi cõparuerit, & illicentiatus receſſerit, ſimiliter poteſt ipſius cõtumaciam accuſare, per ea, quę dixi ſupra.q.quinta. Et ipſe actor debet diligenter inſtare: & negotium ſuum ſollicitare: quoniã inſtãtia, ſeu ſollicitudo, mater eſt omnium virtutum in ſuo opere.lxxxiij̃.diſtin.c. nihil tradit Spe.in titu.de comparitione. Quoniam reorum eſt fuga, & actorum fugare, vt l.inter ſtipulãtem.§.primo.ff.de verborum obligatio. ¶ Si verò actor non comparet per ſe ſed per procuratorem: debet procurator ſuus de mãdato ſuo fidem facere: & illud ſcribi ſeu redigi facere apud acta, ad cautelam, ſecundùm quod de reo dixi ſupra, queſtione quarta. ¶ Et ſi ſimiliter reus cõparet per procuratorẽ, debet actor ſeu ipſius procurator illius copiã petere: cum termino cõpetenti ad opponẽdum. ¶ Et no.q̃ ſicut reus nõ debet illicẽtiatus recedere, vt dixi.s̃.q.v. Ita etiam nec actor, vt ibi dixi. ¶ Et de exceptionibus opponẽdis per actorem contra perſonam rei, vel eius procuratorem, vel econtra de opponendis per reum cõtra actorem, ſeu eius procuratorem: tam declinatorñs, quàm peremptorñs, ac etiã dilatorñs, tractabitur ſuis in locis, videlicet in titu. de exceptionibus, & in tit.de procuratoribus.

21 ¶ †Nono principaliter quæro, de pœna rei non comparentis. ¶ Solutio, dic q̃ actore inſtante proceditur contra reum ad primum decretum, vel ad alias pœnas, & ad alia remedia ſtatuta & prodita contra contumacem. quæ autem ſint pœnæ ſtatutę; & quæ remedia prodita contra contumacem, dicam latius in titu.de do.& contu.in materia contumaciæ.

22 ¶†Decimò principaliter quæro, propter quas cauſas reus excuſetur à contumacia, & ipſius pœna, ſi non cõparuit. ¶Solutio, dic, vt latius dicam in titu. de do. & contuma. vbi etiam tractabo de excuſatione actoris.

23 ¶†Vndecimò principaliter q̃ro, qualiter reus poſt tranſactũ terminum admittatur, ſi in termino præfixo non comparuit. ¶Solutio, dic, q̃ iſta queſtio incidit in aliã queſtionem, videlicet, qualiter reus poſsit purgare contumaciam. ¶Et quia hæc queſtio & ipſius materia etiã principaliter pertinet ad ti. de cõtuma. ideò ibi plenè videbimus, & qualiter reus purgata cõtumacia, vel aliàs veniẽs ad cauſam admitti debeat, diſtinguendũ arbitror, q̃ aut propter cõtumaciam nõ potuit in cauſa procedi: ſed proceſſum fuit ad primũ decretum, vel ad ſimilia remedia, de quibus dicem⁹ in ti. de cõtumacia. ¶Et tũc refectis expenſis, & purgata cõtumacia, & facta reſtitutione ad audiẽtiã, ſi fortè ſibi fuit denegata vel impartita abſolutio ab excõmunicatione, ſi fortè propter cõtumaciam fuit excõmunicatus, admittitur in eo ſtatu, in quo erat cauſa prędicta ante ipſius cõtumaciam. ¶Sed ſi ſit proceſſum cõtra eum nõ obſtãte contumacia, puta ad aliquos actus, ad quos poterat procedi: vel quia lis erat conteſtata: vel quia erat cauſa, in qua poterat procedi lite non cõteſta. ſecundùm quod latè dixi in c. quoniã frequẽter. in princi. ſ. vt lite non conteſtata. in quarto principa. articulo in fallentĩs. ¶Vnde reus hoc caſu veniens admittetur in eo ſtatu, in quo inueniet cauſam: vnde ſi ſit lis cõteſtata, vel iuratum de calũnia, ſeu de veritate, vel teſtes producti, vel etiã cõcluſum ſolùm, admittetur ad ſequẽtia: nõ ad præcedẽtia, vnde nõ audietur, ſi fortè vellet libellũ ſibi offerri, vel declinatorias, recuſatorias, vel dilatorias exceptiones proponere: aut q̃ fiat lit. cõteſt. arg. c. inter monaſterium. de re iudicata. Cùm enim tũc abſens pro preſente habeatur, vt in c. per tuas. de appellationib⁹, & in c. veritatis, de dolo & cõtuma. & in c. eum, qui. de eo, q̃ mitti. in poſſeſ. lib. vj. & ratio: quia proceſſus contra eum habitus tenuit, ac ſi p̃ſens fuiſſet. ¶Sed ſi ipſe fuiſſet preſens, & eſſet proceſſum vſq; ad talẽ actũ: nõ poſſet exceptiones, à quibus iam eſſet excluſus, opponere, ergo &c. Ita dicit Spe. in ti. dę comparitione. ver. attendas. ¶Et vide quod traditur per eum in tit. de appel. §. qualiter autem. ver. ſed pone, & ſeq.

24 ¶†Duodecimò principaliter quęro, ad qd teneatur actor, qui debito tempore non comparuit, & qualiter poſtea admittatur. ¶Solutio. text. in c. primo, de dolo & contuma. lib. vj. dicit q̃ debet condemnari reus in expenſis, & ad aliam citationẽ minimè admittetur: niſi ſufficienter cauerit, quòd in termino ſufficienter debeat comparere, de qua materia dicendum eſt, vt ibi, & ego latius tractabo in tit. de contumacia.

25 ¶†Decimotertiò principaliter quæro, qs tenẽtur probare cõparitionem factã, vel nõ factam. ¶Solutio, dic, q̃ ille, q̃ dicit citatum cõparuiſſe vel non comparuiſſe: & ſuper hoc fundat intentionem ſuã: debet illud probare, vt l. ſecunda. ff. de probationibus, & ff. ne qs eum, qui in ius voca. vi eximat. l. penul. §. decem, & probabitur preſumptiuè per inſpectionẽ ipſorũ actorum, in quibus alia acta cõtinentur, vt notá in l. ſecũda. C. de error aduoca. & in l. Titiæ textores. ff. de legatis primo. ¶Vel verè: quia ſcriptura dicit, q̃ cõparuit vel non comparuit: vel q̃ ſua contumacia fuit accuſata in termino. C. de iudicĩs in l. properandum. §. primo, & ſ. de electio. c. bonę memoriæ Maguntinus. & ff. de iti. actuq́ue priua. l. prima. §. primo, & j. de accuſa. c. ſuper his, & ibi per Inno. tenet per Iaco. de Are. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appel. ¶Poterit etiam probari comparitio per teſtes. & ad prædicta vide omnino, quæ dixi ſupra in vigeſimonono principali artic. & etiam in trigeſimo principali articulo per omnes quæſtiones ibi poſitas: quarũ deciſio infert ad queſtionem noſtrã. Et ex his expedita eſt materia cõparitionis, & quintus principalis effectus. ¶Et aduerte, q̃ ſicut is, q̃ facit aliquem citari quando opus eſt citatione videtur bonę fidei, & ſi nõ faceret citari, videretur eſſe malę fidei, vt not. Bal. in l. creditor. ff. de diſtra. pig. facit l. neceſſario. ff. de in diem addictio. & l. ſi tamen quibuſdam. ff. de legatis ſecundo. Ita & pari ratione cõparens, vbi comparitione opus eſt: videtur cõfidere de iuribus ſuis, ſi iudicium legitimè aſſumat, ſed eoipſo, q̃ non comparet: videtur de ſuo iure diffidere, vt l. ea quidem. C. qui accuſ. nõ poſſunt, & contra eum præſumitur fraus & malitia, vt not. Bal. in l. nam ita diuus. ff. de adop.

26 ¶†Sextus principalis effectus eſt, q̃ ſi citatus nõ cõpareat, eſt ipſius contumaciæ inductiuus, ad quod vide quod dixi ſupra in vigeſimoſeptimo principali articulo, quæſtione vndecima. ver. quartus effect⁹, & quod lati⁹ dicã in ti. de dolo & cõtuma, & ibi videbimus, an & quãdo, & per quãſpeciẽ citationis non comparens dicatur verus, fictus, præſumptus, velatus, vel manifeſtus cõtumax, & ad quid procedi poſsit cõtra talem cõtumacem. ¶Et ibi etiam dicetur, quid ſi citata ſit vniuerſitas ſecũdùm formam, de qua dixi articulo vigeſimo, quæſtione xx. & non compareat, dicatur verè vel fictè contumax, de quo Bart. in extrauagan. ad reprimen. ſuper verbo, citata, & traditur in l. non poteſt dolo carere. ff. de regu. iur.

27 ¶†Septimus effectus eſt, vt reus comparẽs teneatur iudicium ſuſcipere, ſaluis tamen exceptionibus ſuis, vt dictum eſt, & an & quando comparens habet ius reuocandi demum, dixi latiſſimè in c. fi. ſ. de foro compe. ſuper glo. fina.

28 ¶†Octauus effectus eſt: quia comparente reo ad ipſius petitionem tenetur actor vſque ad finem iudicium perducere, ſecũdum ea, quæ traduntur iu authenti. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex, de cuius authen. intellectu dixi. ſ. de libelli ob. in c. fi. Et vide quod dicam ſtatim in xxxĩj. prin. articulo.

29 ¶†Non⁹ effect⁹ eſt poteſtatis iudicis ſuſpẽſiuus: interea enim iudex nõ debet procedere, citatione enim & dilatione pẽdẽte, iudicis officium cõquieſcit, vt l. ſiue pars. C. eo. tit. Item citatus acquirit ius, vt pẽdente termino præfixo ad comparẽdum, per ipſum tẽpus expectari debeat in c. cùm inter diuerſas. ſ. de electionibus, & quod ibi nota. Notat Ioannes de Imola in c. fi. ſ. de his, quę fi. à Præla. vnde etiã ſi citatus ſit aliquis ratione ſui intereſſe, ſi quod fortè diceretur habere, ſecũdùm ea, quæ dixi articulo quinto, queſtione vndecima, debet expectari toto tẽpore prefixo ad cõparẽdum. ¶Quod tamẽ limitat Pet. de Anchara. in dicto c. fi. Niſi ſuperueniret notitia, q̃ ille non haberet ius in eo, ad quod citatus eſſet. arg. nota. in c. paſtoralis. de his, quæ fiũt à Præla. ¶Sed zaba. in dicto c. fin. dicit, q̃ communiter tenetur, q̃ cùm quis vocat nõ vocadũ, non tenetur expectare, nec illum cõparentem admittere: de quo in dicto c. cùm inter vniuerſas, vbi Docto. cõmuniter cõcludunt, q̃ licet quis ſit citatus, ſi tamen non erat citandus, non tenetur citans illũ expectare: quãuis poſsit vocatus, ſi comparet, agere ad intereſſe & damna, quę paſſus eſt propter talem citationem, argumẽ. l. ſi præcedent. ff. mãdati. & idem tenet Ioan. de Imola in l. liber homo. §. decem. in fine. ff. de verborum obligationibus.

30 ¶†Inſuper etiam eſt ſuſpẽſiuus poteſtatis ipſius citãtis, vt nõ poſsit alterare actũ, ad quem quis eſt citatus: & ſi iudex illum alteraret, non valet, vt no. ſingulariter Bar. in l. aut qui aliter. §. primo. ff. quod vi aut clam. quod eſt ſingulare. ¶Et ratio eſt in promptu: quia ſi ille actus aliter agitur, vel in qualitate, vel in ſubſtantia, quàm fuerit dictum in citatione, non valet: quia videtur celebratus parte non citata, per illum. §. primum. ¶Aduerte tamen: quia licet quis ſit citatus ad vnum articulum: tamen comparens poteſt ſuper alio conueniri: & ſi reſpondet, tenet proceſſus text, eſt in c. paſtoralis. in princi. j. de cau. poſſeſ. & proprieta. & ibi per Ioan. And. & in c. fi. de electio. lib. vj. & in c. bonæ. el primo. ſ. de electio. ¶Sed tu vide ad hoc, quæ latius dixi in quinto princi. articu. q. xvj.

31 ¶†Decimus effectus, eſt preſcriptionis longiſsimi tẽporis interruptiuus, vt l. ſicut. & l. cũ notiſsimi. C. de præſcrip. triginta vel. xl. anno. dot. Ang. in repe. l. ĩj. C. de iudicĩs. col. ſecunda. ¶Nec ad hunc effectũ inducẽdum exigitur citatio peremptoria, vt dixi ſupra arti. xxvĩj. queſt. vj. ver. itẽ ſeptimo. ¶Aduerte tamen: quia prædictus effectus procedit, quãdo citatio emanaret à ſuo iudice: ſed ſi fieret à iudice nõ ſuo, ſeu incõpetẽti, nõ interrũperet preſcriptionẽ, per not. in l. penul. C. ne de ſtatu defunc. & per ea, quę tradũtur in c. vt debitus. j. de appellationib⁹. facit quod no. glo. & Bal. in l. prima. ff. de ferĩs. ¶Et hoc verũ, ſi certũ ſit q̃ iudex non habeat iuriſditionẽ: ſed ſi eſſet dubiũ, videretur facta interruptio. argumẽto notatorũ in l. ex quacũque. ff. ſi qs in ius voca. nõ ierit: quia tũc arctat citatum, vt ibi, aliàs nõ. C. ſi mãcip. ita fue. alie. in l. ea quidẽ. facit etiã: quia ſentẽtia nõ ſui iudicis, nõ priuat quẽ poſſeſsione, ſecũdùm ea quę tradũtur in c. in literis. j. de reſtitu. ſpoliato. & in l. iuſtè poſsidet. ff. de acquir. poſſeſ. & in c. cùm noſtris. j. de cõceſ. præben. Quod intellige, niſi cõparuerit & prorogata ſit iuriſditio: ſecũdum ea, quæ latè dixi in c. ſignificaſti, de foro cõpeten. virtute cuius prorogationis eſſet facta interruptio, & nõ virtute ipſius citationis, & ad prędicta vide quę dixi de litis cõteſtatio. facta coram iudice non cõpetenti, vtrũ interrũpat preſcriptionẽ in c. primo. ſ. de litis cõteſta. in quinto principa. articulo, & latius de materia dicam infra in titulo de præſcriptio. ¶Et ad materiam iſtius articuli circa citationis effectũ, de effectu citationis ad domũ, vide quod dixi articulo. xvĩj. quæſt. ĩj. & de effectu generalis citationis, vide articulo xxĩj. q. iĩj. ¶Et de effectu citationis per edicta, vide articulo xxiĩj. q. xj. ¶Et de effectu citationis per literas, vide articulo xxiiĩj. q. ix. ¶Et vide de præconia, articulo xxv. queſtione. ix. ¶Et de quatuor effectib⁹ citatiõis peremptoriæ, vide articulo xxviĩj. q. xj. ¶Eſt tamẽ aduertendum, quod prędicti effectus vidẽter procedere, ſi modo

citatio

citatio sit legitimè facta: secus si sit nulla, vel temeraria: qa tunc nõ arctat citatũ, vt not. hic Ioan. And. in rubrica, & nota. in c. bonæ. el ñ. s. de elec. tetigi supra in vigesimo prin. arti. q. tertia. Imò temerariè citans, seu citari faciens, debet cõdemnari in expensis, vt in l. eum, quem temere. ff. de iudicijs, & dicitur temeraria citatio, etiam si citetur quis ad locũ suę iurisditionis: & in forma legitima, si modo locus ille nõ sit tut9: & si hoc notoriũ sit: nõ tenet excõmunicatio, nec alia pœna inflicta citato tanq̃ cõtumaci. Ad quod vide quod tradit Spe. in ti. de cita. §. cõtra citationem. ver. quid si citatus excusatur enim propter locũ nõ tutum, vt latius dicã in ti. de dolo & contuma. in materia excu
§2 satiõis à cõtumacia. ¶ †Et vide quod dixi supra articulo xvij. ver. Aduerte tamen: quia licet citatio sit temeraria, & non arctauerit citatum, si tamen citatus cõparet, & respondet, videtur renunciare iuri suo, vt not. Bal. in l. prima. ff. de ferijs, per l. sed & si susceperit. ff. de iudicijs. facit quod dixi in fine præcedentis effectus, & quod dixi. s. in quinto princ. arti. quæst. xvj. ¶ Postremò pro complemento istius articuli secũdùm ea, quæ sunt præmissa in prin. istius articuli, esset tractanda materia eximentis vocatum in ius, & an, & quando, & qualiter, & quam pœnam eximens incurrat, de qua materia & ipsius quæstionibus latius tractabimus statim in xxxiij. prin. articulo.

ARTICVLVS XXXII.

Rigesimosecundo principali articulo in quo tractãdum est de citato eodẽ tempore coram duobus, non est vlterius insistendum: quoniã eius materia expedita fuit supra in proximo precedenti articulo, versic. quintus effectus, & in c. penul. de foro compe. in quinto princi. arti. q. ij.

SVMMARIVM.

1 ☞ Citatio, an & quando tollatur.
2 Eremodicium, quid sit.
3 Negotium liquidari potest actore absente.

ARTICVLVS XXXIII.

1 Rigesimotertio principali articulo tractandũ est † an & quãdo citatio tollatur, seu circũducatur, circa quem articulũ aduertẽdum est, q olim iure digestorum, licet reo absente, quando liquebat vel liquere poterat de causa cõtraheretur eremodiciũ: quia poterat ferri sententia, nõ obstante absentia rei peremptorie tamen citati, vt l. & post edictũ. in princip. ff. de iudi. tamen actore absente non cõtrahebatur eremodicium: nec poterat negotium liquidari, nec ad diffinitiuam sententiã perueniri, vt dicta l. post edictum. §. primo, ibi dum tex. dicit, neque de causa
2 cognoscetur: neq secundùm presentem pronũciabitur. ¶ †Et vt intelligas tu Canonista dic, quod eremodicium est desertio iudicij per partẽ, qua tamẽ nõ obstante, potest procedi ad diffinitionem, vt l. properãdum. §. sinautem reus. & sequẽti. C. de iud. & not. ff. de in integ. restit. in l. diuus. & in authẽ. vt omnes obediant iudicibus prouinciarum. §. si verò neminem. col. v. & ff. de mino. in l. ait prætor. §. fi. vnde olim, vt dixi, actore absente circũducebatur edictum peremptoriũ: nec causa agebatur: neque secũdùm præsentem pronunciabitur: sed demum per l. properandum. fuit inductum, q si præsente actore fuerat negotium liquidatũ, nõ obstante ipsius absentia, poterat peruenire ad sentẽtiam diffinitiuam, sed eo absente, nõ poterat negotiũ
3 liquidari, vt traditur in dicta l. properãdũ. ¶ †Sed postea per nouissimum ius authẽticorum fuit inductum, q etiam actore absente, posset negotium liquidari, vt in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex, & in corpore vnde sumitur, de cuius authenticæ intellectu dixi. s. de libel. obla. c. finali, articulo. ¶ Et hodie etiam secundùm ius Canonicum, si actor, ad cuius petitionẽ reus fuit citatus, non cõparuit in termino statuto: & reus comparuit: actor vlterius non auditur, volens facere iterũ citari reum: nisi sufficienter caueat, q in termino debeat sufficienter comparere, vt est tex. in c. j. de dolo & contuma. lib. vj. de cuius intellectu latè dicam in tit. de contuma.

SVMMARIVM.

1 ☞ Edictum Prætorium quale, & quare in materia citationis fuerit positum.
2 Actio ex edicto Prætorium, contra quem detur.
3 Femina venit hominis appellatione.
4 Actione ex edicto Prætorum, qui teneantur, & nu. seq.
8 Actio ex edicto Prætorum, cui detur.
9 Actio ex edicto Prętorũ, quare deꝛ: & vt cõpetat, q̃ reqrantur.
10 Eximere & eripere, in quo differant.
11 Occultans an teneatur sicut eximens.
12 Eximens aliquem vi, per quæ excusetur, & numeris sequentibus vsque ad 24.
25 Actio, quæ competat ex edicto, nec quis eum, qui in ius vocatus est, vi eximat.
26 Actio ex edicto, ne quis eum, qui &c. ad quantum contra eximentem detur.
27 Probatio, quæ contra eximentem requiratur.
28 Exemptus existens in dolo, actione conuenitur restitutoria.
29 Hærede agente, quæ requiratur probatio.
30 Taxatio iudicis iuramentum præcedere debet.
31 Extrahens aliquem de carcere, qua sit afficiendus pœna.
32 Eximens ad mortem damnatum, pœna tenetur capitali.
33 Interficiens captum in manibus familiæ, qua plectatur pœna.
34 Eximens, an possit condemnari ob iniuriam.
35 Actio ex edicto Prætorũ, qñ cõpetat: & quãto tẽpore duret.
36 Libellus in actione ex edicto Prætorum, qualiter formetur.
37 Actor, quales positiones, & quales reus debeat formare.

ARTICVLVS XXXIIII.

Rigesimoquarto principali articulo tractandum est de eo, qui exemit vocatum ad iudicium, vel per quem factum est quominus citatus in iudicio sistat. ¶ Pro cuius articuli clariori doctrina, prosequar infra scripta s quæstiones.

1 ¶ †Primò igitur quæro, quale fuerit edictũ Prætorum in hac materia. ¶ Solu. quãuis prędictum edictum non habeamus integrum: tamen satis colligi potest ex rubro & nigro. ff. ne quis eum q in ius voca. vi eximat, vnde Bar. ibi super rubrica dicit, q verba edicti erant ista: Prætor ait, ne qs eum, q in ius vocatus est, vi eximat: neve faciat dolo malo, quo magis eximeretur: & in eum, qui aduersus prędicta fecerit, quãtum per actorẽ in litem iurabitur, iudicium dabo. hæc fuerunt verisimiliter verba edicti, vt colligitur ex dicta rubrica & l. j. & sequentibus.

2 ¶ †Secundò principaliter quæro, quis tenetur ex prędicto edicto: seu contra quem detur actio ex eo.
¶ Solutio, dicendum arbitror q etiã verbis edicti tenetur, q vi exemit: quæ quidem verba recipiunt plures declarationes.

3 ¶ †Prima declaratio est, q cũ prędictũ edictum loquatur per verbũ quis, videlicet, ne qs eum &c. & sic per relationẽ præsentãs terminũ cõmunẽ, qui terminus est homo: & sic. ne quis scilicet, homo meritò comprehẽditur, & edicti pœna tenetur: tam masculus, quàm fœmina vi eximens &c. & ad hoc bonus tex. in l. j. ff. de ver. signifi. & xvij. quæst. iij. in c. si quis suadente. dixi in c. peruenit. j. de senten. excom. arti. ix. q. j.

4 ¶ †Secunda declaratio est, q non solùm tenetur vnus, si solus eximit: sed etiam tenentur plures, si plures eximant. ad quod vide quod statim dicam in v. q. principali.

5 ¶ †Tertia declaratio est, q tenetur non solũm liber homo: sed etiã seruus, vt est text. in l. j. §. j. ff. ne qs eũ &c. ¶ Si enim seruus vi exemit ipsius nomine, noxale iudiciũ aduersus dominũ datur: nisi sciẽte domino id fecerit: quia tunc & sine noxæ deditione, dominus iudicium suscipiet, vt d. §. j. de quo dicã in v. q.

6 ¶ †Quarta declaratio est: quia dicto edicto tenetur, nõ solũ, q per se vi eximit: sed etiã ille, qui per aliũ eximit: seu prẽsens, seu absens fuit, vt l. si per aliũ. ff. ne quis eum. facit l. j. in prin. ff. de eo per quem fac. erit. licet ergo edictũ loqueretur in personam dicẽs, quis eum &c. tamen ex interpretatione iureconsulti, tenetur etiam eximi faciẽs, propter eandẽ æquitatẽ, facit l. hæc verba. ff. de adulte. vnde q mãdat eximi, tenetur sicut faciens, vt l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. de quo per Bar. in l. sed si vnius. §. si seruus. ff. de iniurijs. ¶ Et an dicatur verè vel fictè per ipsum facere, dic vt dixi in c. vt famæ. j. de sen. excom. ¶ Et ad materiam vide, quæ latissimè dixi in c. ad audientiam. de homici. arti. v. j. q. xlij. & multis sequentibus, & maximè q. lxviij. & pluribus sequentibus. ¶ Nec exigitur præsentia mandatoris, vt d. l. si per alium. & ibi per Barto. exigitur tamen, q dolo malo id mandetur, ita q non subsit aliqua iusta causa, & l. iij. §. Prætor. ff. ne quis eum, dicam. j. in iij. q.

7 ¶ †Quinta declaratio est, q ipse solus eximẽs per se, vel per aliũ, tenetur: sed ipsius hæres non tenetur, vt est tex. in l. pe. §. fi. ff. ne quis eum. Quod ego arbitror limitandum, si modo contra defunctum non fuit lis cõtestata. secus si cõtra ipsum iam fuisset lis contestata, per tex. in l. j. C. ne ex delictis defuncto.

8 ¶ †Tertiò principaliter quero, cui detur hæc actio: seu qs agere posit ex hoc edicto. ¶ Solu. dic q datur actori, vt est tex. in l. si per aliũ. §. j. ff. ne quis eum, ibi dũ tex. dicit, ab actione extimata, & eadem l. §. hoc iudiciũ. vbi tex. vult q cõpetat actio in fa

ctum.& sic cõtinet priuatam vindictam.Et quantum ab actore res fuerit extimata,de qua controuersia est vt l. pe.§.j.ff.ne quis eum,& dicam j.q.v.¶Sed quæro circa prædicta,vtrũ talis eximens condemnari possit à iudice propter iniuriam,quę videtur facta iudici in eximendo citatum ab eo. ¶Sol. dic de hoc vt dicam in sequenti quæstione.

9 ¶†Quartò principaliter quæro,propter quid, seu ex qua causa detur hæc actio:& quæ requirãtur ad hoc,vt competat actio ex hoc edicto:& propter quas causas eximens excusetur.Sol. dic,quòd hæc actio cõpetit aduersus eximentẽ, qui exemit eũ, qui realiter citabat,seu personaliter ducebatur.Hoc enim denotat verbũ eximere,vñ nõ põt cadere ĩ citatiõe verbali: sed quãdo quis per familiã ducebatur,& aliquis exemit eũ de manu familiæ,vt dicit Bar.in rubri.ne quis eũ. ¶Et sufficit,quòd quis eximatur vi,licet dolus malus cesset,vt l.iij.§.fi.ff.e.¶Quod intelligit gl.ibi,quantũ ad ipsum exemptũ: quia nõ est necesse, quòd fiat exemptio,vt necessitat exempto:sed quantũ ad vocantẽ,necesse est dolũ cõmitti:vt scilicet sibi necessitatur,vt l. iij.§.fi.ff.ne quis eum:vnde necessarius est dolus malus,quò ad vocantẽ:quia talis vis sine aliquo dolo nõ videtur posse stari. arg.l.j.ff.quod me.cau.&l.ij.§.doli.ff.vi bo.rap.in quibus dicitur,qp in vi semper inest dolus.vnde siue facit dolo malo, vt noceret vocãti & nõ vocato:siue etiã vtricq;:locũ habet edictũ vnde ex aliqua parte requiritur dolus in eximẽte: aliàs em̃ iniquũ esset vocantẽ in litẽ iurare,vt dicã in.v.q.princi.per text. in l.in actionibus,ij.respõso.ff.de in litẽ iuran.& sequũtur Doctores in d.l.iij.§.fi. Nec videatur tibi absurdum, qp respectu vnius possit cõmitti dolus:& non respectu alterius:quia & sic videmus aliàs cõtingere, quod quis aduersus vnum habeat bonam fidem, & aduersus alium malam fidem, vt l.indebiti §. si nummi ff.de condictio.inde.& ibi glo.& per Bart.in l.naturaliter.ff.de vsucap.

10 ¶†Et aduerte:quia Prætor vsus est verbo,eximendi,& nõ eripiendi,eò qp verbũ eximendi,est magis generale. Eripere em̃, est de manibus auferre per raptũ:sed eximere,est quoquo mõ auferre:vt puta,si quis non rapuit quẽ, sed trahendo ipsum de itinere,seu morã in ipso itinere faciẽdo,effecit vt citatus in ius nõ veniret ad hoc,vt actiões quæ fortè tẽporales erãt:vt redhibitoria vel similis dies transiret:vel res tempore amitteret:puta, quia interim conuentus rei vẽdicatione vsucœpit.nã & talis videt eximisse:quãuis corpus nõ exemerit,& similiter etiã si eo loco retinuerit,scilicet vbi erat quãdo vocabatur, & per vim:licet ipsum nõ abduxerit.nã et iste tenet, vt in l.sed eximẽ di.in princi.iuncta gl.ff.e.& quãuis Ang. exponat auferre de manibus:hoc est de potestate:tñ secundũ moderniores,melior videt expositio,de manib9,hoc est de quolibet mẽbro corporis,vt aliàs dicit.ff.de acqui.possess.l.j.in prin.

11 ¶†Nota tñ,quòd si aliquis occultaret,& nõ eximeret:nõ teneret pœna isti9 edic. ita no. Bal.in l.fi.C.de ope.lib.per l.pe.§.j.ff.eo. Nec ob.l.quoties C.de exacto tribu. & l.iij.C.de offi.assesso.qa speciale est in casibus illarũ legum, quòd occultantes debitores teneãtur pro ipsis soluere debitũ,ad quod ipsi tenebantur.Est etiã specialein occultante libertũ alienũ:vt teneatur loco illius ad operũ præstationẽ.Item si aliquis solùm disligauit,seu dissoluit,& nõ eximit: nõ videtur teneri.ad quod vide quod tradit Bald.in.l.eleganter.§.idẽ Labeo ff.de dolo.licet quædã lecturæ hoc non cõtineant. Quid autẽ de eo,qui extrahit de carcere,vel eripit damnatum ad mortẽ, statim dicam quæstione v.¶Item aduerte, qa eximẽs excusatur à pœna prædicti edicti ex plurimis causis.

12 ¶†Primò,si iudex,qui illum citari realiter faciebat,non habebat potestatem faciendi realem citationẽ:& ideò,qui eximit captũ ad petitionem pedanei iudicis,vel eius,qui nõ habebat ius personaliter capiendi,non incidit in tale edictum,nec in pœnã ipsius.vt l.iij.ff.ne quis eum,qui in ius voca.& ibi tenẽt Bar.& Doct.& dicit ibi glo.quòd hæc est propter vtilitatẽ officij, & sequit Bal. quia debet esse aliqua differẽtia inter contemnẽtem maiorẽ iudicẽ & minorẽ:nec debet esse pœna vniformis.¶Sed Iac.Butr.dicebat quòd ratio est,quia iste nõ dicitur vocare,sed requirere.sed truffa est,secundũ Bald.& bene.¶Ego arbitror, quòd ratio est illa,quia respectu huiusmodi capturæ talis iudex erat penitus incompetens,attentãdo realem citationẽ sibi prohibitã:& ideò iustè potuit sibi resistì,vt no. Bar.in.l.prohibitũ C.de iure fis.lib.x.¶Qui autem sint iudices,qui possint realiter citare,videbimus latè ŝ.eod.in iij.princ.articu.q.ij.

13 ¶†Secundò excusatur,si citatur ad tribunal,ad quod citari nõ potest:puta,à non iudice suo:arg.eorum,quæ statim dicta sunt.

14 ¶†Tertiò excusatur,si exemptus citabatur ad locum vbi non poterat conueniri: quia tunc non dicitur rectè citari: vt in l.vir bonus.ff.iudica.sol.not.Bal.in l.prima,ff.ne quis eum,vide qd dixi.ŝ.articul,xvij.q.quinta,

15 ¶†Quartò excusatur, si eximit citatum ad locum non tutum vel turpem,ad quod vide quod dixi arti.xvij.q.ij.& iij.

16 ¶†Quintò excusatur,vt arbitror,quando eximeret realiter citatum in his casibus, in quibus realis citatio non permittitur, ad quod vide quod dixi arti.xx.q.xxiij.

17 ¶†Sextò excusatur,si eximeret eum, cui qualitercunque ius esset ibi non conueniri,vt l.ij.in fi.ff.ne quis eum.

18 ¶†Septimò excusatur,si citatio nõ emanauit sub debita forma:aut emanauit omisso debito iuris ordine:qa cũ talis citatio si arctet citatũ,eximẽs nõ tenetur,secũdùm Bal.l.j.ff. ne qs eũ, quòd dicit bene notãdũ,propter citationes nõ ritè emanãtes.

19 ¶†Octauò excusatur,si citaretur persona,quæ haberet ius reuocãdi domum,per tex.in l.ij.in fi.ff.ne quis eum.& ibi Doct. & de materia istius iuris reuocandi domum, latissimè dixi in c.fina.ŝ.de foro compe.super glo.fina.

20 ¶†Nonò excusatur,q exemit seruũ:cùm nõ posset in ius vocari,vt l.iij.ff.ne qs eũ,quod intelligẽdum arbitror in casib9,in qbus seruus nõ potest esse in iudicio,vt in l.vix certi.ff.de iud.

21 ¶†Decimò excusatur,si eximeret aliã quãcũq; personã,q̃ non posset realiter citari ex priuilegio personę.exẽplum in parentibus,patronis,cæterisque personis,quę sine venia vocari nõ possunt:vt l.j.in fi.cum l.seq.ff.de in ius vocã. qa licet vterque cõtra edictum faciat, & libertus qui patronũ vocat,& ille qui patronũ vi eximit: deteriore tamẽ loco est libertus qui in simili delicto petit si partes sustinet,vt l.ij.ff.ne quis eum. quę autem sunt istę personę,quæ habẽt istud priuilegiũ,latè dixi arti.xx. q.xxvj.¶Et sic patet ex prędictis,qp vi eximẽs nõ solùm excusatur,quando quis nõ potest trahi ipso iure:vt quia tract9:nullo modo sit iurisditionis suæ, vel saltem obstante hominis oppositione,vel propter defectum status,vt in seruo,vt patet ex his,quæ superius dicta sunt,sed etiam excusatur, quando non potest trahi ope exceptionis,vt in parente,patrono &c.

22 ¶†Vndecimò excusatur,si exemptus non obstante exceptione cõparuit:quia tũc cessat pœna:quia verba cum effectu sunt accipienda,vt l.pe.§.docere.ff.ne quis eum.facit l.j. §. hæc verba.ff.quod quisque iuris,canonizata de pœ.dist.j.hæc verba.

¶Duodecimò excusatur quis, si eripuit illũ, q non tenebatur ire:sed tamẽ propria voluntate ibat,hoc sentit glo.in l.iij.§.fi. ff.ne quis eũ,per l.j.in fi.eo.ti.& idẽ tenet Io.Petru.in l.ex hoc edicto.ff.de eo p quẽ fac.erit.& in l.iij.§.Prętor ait.ff.ne qs eũ.

23 ¶†Tertiodecimò excusatur,si exemit eũ,q non vocabatur ad iudiciũ à iudice,sed solùm ex conuentione partium, vt puta,si partes cõuenerint fortè de sistẽdo in iudicio, & veniẽs ad iudicium vi fuit exẽptus:quia eximẽs nõ tenetur ex hoc edicto ex eo,quia in hoc edicto videt cõsiderari iudicis authoritas:& puniri cõtẽptus iudicis,vt patet ex verbis edicti.licet secus videatur in illo edicto de eo p quẽ,factũ erit.¶Ad quod vide q̃ statim dicã arti.xxxiij.q.ij.ver.ix.declaratio. ¶Et ideò ego arbitror,qp si aliquis debitorem suum fugientem personaliter cœpit,vel ex facto,secũdùm ea,quæ dixi ŝ.in iij.prin.artic.q.ij.& captus vi eripiatur:eximẽs non tenetur ex hoc edicto,sed solũ tenetur ex illo edicto,per quẽ factũ erit,si modo vigore cõuẽtionis ducebatur.Sed si alio iure ducebat,puta:qa fugiebat:tenetur de dolo,aut actione in factũ.cogitabis tamẽ:qa Doct.nõ tãgunt.¶Est tamen aduertendũ circa prædicta, qp licet p calumniã quis vocaretur:tamen eximẽs teneretur pœna istius edicti,vt in l.iij.§.itẽ si quis.ff.ne quis eum. & ibi tenent Docto. Nec obst.l.j.& ij.eo.ti.qa vt ibi dicit glo.&bene,hoc casu actor nõ deliquit in vocãdo:sed calumniando:quasi dicat, nõ fit cõpensatio doli ad dolũ,cùm cadãt circa diuersa, secũdũ aliquos. ¶Sed tu dic secũdùm Bar.qp quãdo quis habet priuilegium,ne possit ipso iure ad ius vocari:vel ope exceptionis:& tũc si vocatur,peccatur in vocãdo:& ideó,q vi eximit non peccat:vt in cõtrario,& in casibus superioribus. Quãdoq; quis non habet ius ne vocetur,sed habet ius ne exigatur: & tũc si vocat, bene põt vocari:& valet vocatio,licet etiã vocetur pro debito soluto, seu pro indebito:sed tamẽ actor dicitur calũniosè procedere,& ideò,q vi eximit,tenet,vt d.§.itẽ si qs secũdùm Bart.& sequitur Bald.¶Vel põt dici secũdùm Bald.qp aut qs nõ vocatur ritè,& eximẽs non tenetur: qa hoc non respicit ius partis: & procedit cõtrarium,aut non vocatur rectè,& sic delinquitur contra ius partis:& habet locũ pœna.allegat in simi.ff.ad Turpil.l.j.§.accusationem.¶Nec ob.qp hoc casu nõ videtur posse dari talis actio:nec iurari: qa si calumniatur,non videtur dari interesse in actore:qa responderi potest per ea,quæ statim dicam in seq.q.

24 ¶†Quartodecimò excusatur,quãdo l.permittẽte id faceret. l. cuiuscunq; in fi.C.ad le. Iul. maie.& l.lege Iulia.C.ad leg. Iuliã,de vi.tenet Bal.in l.aditos.C.de Episc.audiẽ.facit quod no. Inn.in c.si quando.de offi.deleg.Barto.in l.prohibit.C.de iure fisci.lib.x.Baldin l.quisquis.C.quo.appel.non recip.Ponta.in repe.l.j.

repe.l.j.C. de hæredi.inſti.q.vj.ibi.§.vj.ſic arguitur, quotieſcunq;.colum.xxij.facit.l.Gracchus.C.de adulte.cum ſi.

25 ¶†Quintò quæro, quæ actio cõpetat ex hoc edicto.Solu.dic, qđ datur actio in factũ,vt.l.pe.§.in eũ.ff.ne quis eũ.¶Et ideò appellatur actio in factũ:quia nõ habet aliud nomẽ: quia iſta eſt natura, quòd ita appelletur : qñ ex edicto Prætoris datur, prout datur iſta:quaſi in factũ:intelligatur,vbi in,ſubſidiũ alia nõ datur:& datur ex facto, ſecundũ verba edicti,ſed qñ actio nõ deſcẽdit ex edicto Prætoris,ſed ex alia.l.& nõ eſt nominata:tũc daꝛ cõdictio ex.l.vt.C.& ff.de cõdi.ex lege vel præſcriptis verbis,vt.l.quoties.ff.de præſcriptis verbis.¶Aduerte tñ, quia ſi ſeruus alienus vi exemiſſet,ſi quidẽ domino iubẽte,vel mãdante,aut ſciẽte,nec prohibẽte,cùm poſſet ꝓhibere, tenetur dñs ꝑdicta actione,ac ſi ipſe exemiſſet.ſed ſi ſeruus exemiſſet domino ignorante, dñs teneretur noxaliter duntaxat, vt l.j.§.j.ff.ne quis eũ.& ſic teneretur,vel quãti actor in litẽ iurauerit:vel ſi maluerit,poterit dare ſeruum pro noxa.ad quod vide quæ latius dixi in c.ſi bos.j. de iniurijs.in vj.principali articu.

26 ¶†Sexto quæro, ad quid,ſeu inquantũ detur actio prædicta: & an ſi plures exemerũt,quilibet teneaꝛ,& qualiter.¶Solu.ſecũdũ Põta.in repeti.l.j.C.de here.inſti.col.xlj.ver.itẽ qua pœna puniatur.per.l.cõſequẽs.C.de exacto.tribu.lib.x.&.l.ſi per aliũ.ff.ne qs eũ.¶Sed tu diſtingue,qđ aut loquimur de eo,qui ducebatur pro debito ciuili,aut ꝓ crimine.¶Primo caſu,text. in d.l.pe.§.in eũ.ff.ne quis eũ.dicit q in hunc qui vi eximit,in factũ iudicium datur:in quo iudicio nõ id cõtinetur,qđ in veritate eſt:ſed quãti ea res eſt ab actore extimata,de qua cõtroverſia eſt,& ſic teneꝛ ad pœnã,quæ eſt,quãti actor in litẽ iurauerit.Et dicit ibi glo.q nõ continẽ intereſſe cõmune vel particulare:ſed quanti actor in litẽ iurauerit.quaſi velit dicere,q in hac pœna nõ venit intereſſe cõmune ſeu ſingulare:ſcilicet,probandũ ſecũdùm veritatẽ per teſtes, vel per ſimilẽ probationis ſpeciẽ:ſed tamẽ ille,qui iurauit, debet iurãdo cõſiderare ipſum intereſſe cõmune vel ſingulare.¶Et aduerte:qa licet in actionibus ſtricti iuris nõ iuretur in litẽ,vt not.in l.in actionibus. in prin.&§.planè.ff.de in litẽ iuran.tñ in hac actione,quæ eſt ſtricti iuris,ſpeciale eſt,q iuretur in litem, propter rigorẽ iudicij conſeruandũ,& cõtemptã iudicis maieſtatẽ,vt dicit glo.ibi. licet in hoc caſu nõ cõcurrat dolus cum difficultate probandi. quo caſu,verum eſt q etiã,licet noo concurrat difficultas probandi cũ dolo aduerſarij,ſecundũ ea, quæ habentur in c.ſin.ſ. qđ metus cauſa, & in l.ſi qñ.C.vnde vi.tamen occaſione prædicta, defertur prædictũ iuramentum.¶Sed quæro circa hoc vtrũ in hoc iuramento deducatur illud, qđ debitor in veritate debebat.¶Solu.glo.in d.§. in eũ.recitat opi.¶Quidam enim diſtinguunt,q aut ius qđ actor habebat cntra reũ ſublatũ eſt tẽpore,vel alio modo, & tũc venit id, qđ in veritate debebaꝛ, aut nõ, & tunc nõ venit arg.l.ſi quis ſtipulatus.in fi.ff.de ver. obli.¶Sed glo.in d.§.in eũ.concludit,quòd indiſtinctè veniat: ſaltem,quia actoris intereſt plures habere eiuſdẽ rei debitores. vt l.iij.ff.de libe.lega.ſecũdũ Azo.¶Sed Iac.But.dicit,q iſtud debetur tãquã mera pœna,pen.l.fin.eo.ti.Et Bar.& Doct.cõmuniter intelligũt,q iſta actio datur quãti ea res eſt ab actore ęſtimata:& iſtud totũ ſit pœna.ſicut in ſimili,in actione furti venit duplũ vel quadruplũ eius,quod res eſt:vt id totum ſit pœna:& res furtiua nihilominus debeatur : ſic & in terminis noſtris,quãti ea res eſt,hęc æſtimatio rei debeꝛ nomine pœnę: & nihilominus debeꝛ res:& ſic in hac cõdemnatione habetur reſpectus ad rẽ:vt ſecundũ eã fiat æſtimatio,& impoſitio pœnæ:nõ autẽ vt ad eam fiat condẽnatio: & ſic vnius ſolutio liberat aliũ.Et ſic tenẽt omnes Doc.ſecundũ Bart.quæ verba ſunt aliqualiter obſcura.¶Bal.verò in l.ſi per alium.ff.ne quis eum. dicit q opi.Iac.Butri.videtur verior,quàm opi.gloſ.quia licet iſta pœna mẽſuretur ad intereſſe nõ propterea eſt intereſſe.allegat in ſimili.ff.de publiciana. in l.hoc edicto.vbi ſunt duo exẽpla eiuſdẽ quãtitatis:& vnũ eſt mera pœna,alterũ nõ.¶Item, quia ſumunt hic originẽ in perſonis diuerſorũ:& diuerſo iure: vnde hic fit deuolutio:non transfuſio.vnde dicit Bald.q non credit,quòd forma iuramẽti ſit pro quãto nollet actor reũ exemptũ:ſed pro quãto debeo nolle,vt potius conſideretur veritas,quàm fictio.¶Subdit tamẽ, quòd multũ in contrariũ facit litera in exemplo de calumniatore,vbi nulla fuit cõdemnatio. Itẽ facit cõtra literam dum dicit nõ habere relationẽ ad veritatem principalis debiti.vbi debitum non ſubſiſtit:ſed bene habetur relatio ad veritatẽ intereſſe ipſius exempti.de qua veritate ſtandum eſt ſuo ſacramento.¶Subdit tamen Baſ.quòd Iac.But.in modo iurandi inhæret glo.quòd iuratur nõ tantũ eſſe:ſed pro quãto actor voluiſſet,quòd ille non eſſet exẽptus.¶Pet.verò voluit q eſſet pro menſura debiti petiti, quod reprobat Bal.ꝓ not.in aut.de exhi.reis.§.ſi verò.vnde verior videtur opin.q iuretur ſub forma affectionis,quàm veritatis:qa tũc repugnarẽt literæ in eo,qđ dicit de calumniatore:niſi ponas q poſſit dici intereſſe calumniatoris,eò quia habebat actiones paratas:& de ſua calũnia nõ poterat liquere, exemplũ habetur.ff.de fur.in l.quidam tabularũ,& ff.de eden.in l.argẽtarius. in fi.ſecundùm Bal.cuius verba etiam ſunt ſatis obſcura. ¶Dicit etiã Bal.in d.l.ſi per alium. in prin.quòd circa intelligentiã prædictorũ,duæ ſunt opi.circa quantitatẽ petendã : & duæ aliæ circa modũ probãdi.¶Vna opi.eſt,quòd veniat quãtitas quanti intereſt non eſſe exemptũ,in qua quãtitate quandoq; includitur debitũ principale,ſi per exceptionẽ erat ſublatũ ius ipſius.¶Alia opi.eſt,quòd veniat omne intereſſe exemptionis & cauſæ:& hoc circa quãtitatẽ petẽdã ab eximẽte.

27 ¶Sed circa modum probandi.†Prima opinio eſt, quòd probatio fiat per iuramentũ in litem taxandum: non ad veritatẽ, ſed iuxta affectionẽ,quam agẽs habere poteſt ad rem petitam. Secunda opi.eſt,quòd nõ ſit neceſſariũ iuramẽtum loco probationis:ſed ſufficiãt narrata & petita in ipſo libello,vt in illis eximẽs cõdemnetur,ſecundũ Pet.¶Sed dicit Bal.quòd nõ credit,quòd Pet.velit excludere iuramẽtũ calumniæ,per l.theſaurus.ff.de exhibẽ.Bal.dicit ſe credere,quòd ſit magis cõſona rationi illa opinio,quòd nõ veniat niſi intereſſe emergẽs ex ipſa exemptione.arg.no.in l.j.in fi.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp. ¶Item credit,quòd ſaltem ſit neceſſarium ſacramentũ ad probandũ,vt in l.ſi quãdo.C.vnde vi.& inſti.de verborũ obligationibus.§.j. & ff. quod vi aut clam.l. ſemper. §. in hoc interdicto.vnde Bald.in hac materia nõ firmauit pedes: ſicut & frequenter motus ſui fuit facere in omnibus materijs ambiguis. ¶Ego verò arbitror dicendũ,quòd actor poſſit iurare,quanti ſua intereſſe:nõ ſolùm in veritate:hoc eſt reſpectu principalis debiti:ſed ſi qđ aliud poſſet contingere intereſſe extra principale debitũ,& inquantũ ęſtimauerit per iuramentũ,& propter hoc eſt pœna.ſed quò ad principale debitũ,nõ ſit pœna:ſed verũ intereſſe.vnde ſolùm in eo, qđ eſt vltra principale debitũ, eſt pœna.Pone exemplũ,principale debitũ erat certũ.pro quo quis erat cõuẽtus:& fuit exẽptus : ſed ex eo,quia fuit exẽptus, actor eſt paſſus damnũ, nõ ſolùm reſpectu principalis debiti; ſed etiã aliquo reſpectu,fortè qa ſi fuiſſet carcerib⁹ mãcipatus, ſatisfeciſſet mihi:& ex eo, qđ fuit exẽptus nõ ſatisfecit.vnde interea propter non ſatisfeciſſe cõtingit,quòd aliquod debitũ meũ quod potuiſſem ſoluere cum pecunia mihi ſoluta à capto exempto,ego incidi in pœnã,vel in vſuris:aut amiſi certum lucrũ,vel aliud ſuperuenit mihi intereſſe:certè hoc eſt intereſſe vltra debitũ principale à me extimandũ,per iuramẽtũ:& propter hoc poteſt dici vera pœna.vnde dico,quòd ad pœnã incurrẽdam,quæ verè ſit pœna exigitur aliquod intereſſe ipſius actoris extrinſecũ à principali debito⁹: qđ nõ cõtinetur in eo, qđ eſt in veritate:hoc eſt in eo,qđ in veritate debetur:quoniã reſpectu principalis debiti nõ videꝛ poſſe dici pœna.pro quo facit quod no.glo.iuncto tex.in l.ex quacunq;.§.j.ff.ſi quis in ius voca.non ierit.vbi traditur,quòd licet in pœna conuentionali,aut in mulcta nõ attendatur intereſſe:tamẽ in pœna iudiciali conſideratur,an interſit actoris ad inquirendã pœnam.& iſtud intereſſe etiam reſpectu actoris dicitur pœna:quia petitur extra omne debitum principale.Et ſic intelligo ſimilitudinem exempli Bart.de pœna furti & re furtiua.¶Et ex prædictis ſequuntur iſtæ concluſiones.

¶Prima cõcluſio,quòd reſpectu illius pœnæ quę eſt extra veritatẽ principalis debiti,ſi plures fuerint eximentes,omnes tenẽtur inſolidum:nec ſolutione vnius,alius liberatur:vt l.penul. §.hoc iudicium.ff. ne quis eum . quia totum eſt pœna tam ex parte eximentis,quàm actoris.Intelligo autem pœnam ex eo, quia,vt dixi,illud petitur extra omne debitum principale. facit.ff.ad legem aquil.in l.item mela.§. ſi plures. & l.ſi quis id quod.§.fi.cum l.ſeq.ff.de iuriſdi.omn.iudi.

¶Secunda cõcluſio,quòd propter ſolutionẽ talis pœnæ longè minus exigitur debitor à principali debito,vt l.penul.§.fin.ff. eo.ſed reſpectu debiti principalis,ſolutione vnius,alius liberaretur,per ea,q̃ dicã in.xxxv.articulo,q.quinta.Et poſſet etiam figurari exemplum reſpectu actoris calumnioſi.¶Pone quòd Titius erat creditor Sẽpronij in veritate:ſed adhuc nõ venerat dies:& ſic nõ poterat facere illũ citari,ſeu non poterat conuenire,per c.primũ.j.de plus peti.& tñ dubitabat fortè de eo,ne aufugeret:vnde pro alio calumnioſo debito, fecit eũ capi:ea in tẽtione motus,vt dum in carceribus ageret, & de calumnioſo debito diſputaretur,cederet dies veri debiti:& faceret illũ recõmẽdari:certè ſi iſte fuit exẽptus, poterit iurare in litẽ quãti ſua intereſt reſpectu iſtius intereſſe.Ita ſenſit Iaco.de Rauẽ.& Marti.ſil.vt refert Iac.But.inſti.de actio.§.pœna.Et ſequitur Bart.in l.iiij.§.item ſi quis.ff.ne quis eum.Ad quod vide,quæ

tradit Bar.in.q.quæ incipit,Lapus fuit captus. licet secus sit,si esset peccatū in forma citatiōis:quia tūc secūdū Bar. nō posset captus recōmendari.pro quibus facit quod tradi Bal.in l.j.C.de errore calculi.vbi dicit,quòd maior est defectus formæ,quàm materiæ.Ang.verò dicit,quòd cùm in hoc casu actor calūniosus habeat iurare de suo interesse,vlterius non quęrit de debito per ipsum eximentē.vnde notat,quòd eximens aliquē de manibus familiæ, non potest obijcere actori de non debito.¶ Et sic habes ex prædictis,quomō possit calūniatoris īteresse probari:vnde hoc casu,si præfatus debitor aufugit,pōt iurare quāti sua interest respectu sui interesse cōsistentis in nō facta recōmendatione,quā potuisset facere:& etiam respectu solutionis & cōsecutionis debiti,quæ forte fuisset secuta:& quia propter factā exēptionē nō fuit secuta,actor nō solùm dānificat⁹ est respectu principalis debiti:quod nō potest amodo cōsequi propter fugā illius:sed etiā forte respectu interesse, quod incurrit ratione pœnæ incursæ,vel vsurarū,vel similis interesse, de quo supra dixi.¶ Sed hoc casu vel simili,si cōmitteret etiā interesse respectu principalis debiti,& quod est in veritate:tūc respectu ipsius principalis debiti solutiōe facta per vnū ex plurib⁹ eximētibus,tā principalis debitor,quā alij eximētes liberarentur: quia ista nō est pœna.facit l.prima §.si plures ff.de eo per quē fac.erit.& ff.de cōdi.furtiua l.si pro fure §.furti.sed respectu alterius extrinseci interesse,secus est:quia id totū est vera pœna vt dixi.¶ Et ꝓfectò,iudicio meo,est satis mirabile,quòd cū in rei veritate talis pœna habeat originē ab interesse, quòd solutione vnius alij nō liberentē.Sed hoc ideò esse arbitror:quia legislator voluit,quòd esset mera pœna:ex quo est penitus extrinseca à principali debito sortis.Et hoc forte ꝓpter rigorem iudicij cōseruandā,& cōtēptā Prætoris maiestatē.¶ Et est aduertendū quòd respecta principalis debiti, pōt esse interesse ipsius actoris,eò quòd reus fuit liberatus vsucapione: quo casu etiā arbitror,quòd si plures fuissent,qui vi eximissent:vni⁹ solutione oēs liberarentē:quia licet respectu eximētis sit pœna: tñ respectu actoris est verū interesse.Cogitabis tamē: qa Doc.
28 nō tangūt.¶†Et not.quòd hoc casu, quòd licet indubitanter agi possit cōtra eximentē:tamen si fuisset in dolo, quia se eximi fecisset,posset agi restitutoria cōtra eū, sed si non fuisset in dolo:tūc posset solùm agi restitutoria in subsidium, si eximēs non esset soluendo,secundùm gl.in l.sed eximēdi.ff.de eo per quem fac.erit.& sequuntur Doc.¶ Et prędicta procedūt,quā
29 tū ad actorē principalē.† quantū verò ad eius hæredē, videtur requiri verum interesse,per tex.in l.penul.§.fi.ff.e.vbi tex.vult quòd hæredibus ita demum detur hæc actio. si eorum interfit: vnde hæc est differētia inter actorem defunctum, & eius hæredem:quia actori datur hęc actio si nō interfit,vt patet:quia datur etiā calumnianti:vt supra dixi.secus est in hærede. Et ratio differentiæ est,secundùm gl.quia hæc actio solùm cōtinet vindictam:& ideò nō datur hæredi,vt in actione iniuria rū:nisi ꝓbet sua interesse:& tūc datur,quia interest:non inquantū solū interest.sed inquantū solū iurauerit,sicut in actione furti,quæ datur si interest:non tū ad interesse: sed ad duplū vel quadruplum,vt insti.de fur.§.furti.secundùm gl.in d.§.fi. & sequuntur Bar.& Bal.& Doct.quia in pœnis considerat⁹,an interfit non inquantū interfit,& sic patet,quòd tā in defuncto, quàm in hærede,videtur necessariū,secundū Bar.& Ang.quòd interfit,& tamen tex.in d.l.penul.§.fi.circa interesse,videtur denotare quandam differentiam inter defunctum & hæredem, vnde dicit ibi Io.Pet.quòd forte dici potest,quòd etiam in defuncto requiritur interesse,vt dixi,sed quòd interfit, & quantum interfit,probatur per proprium iuramentū:nisi constet de non interesse ipsius,sed in hærede debet ꝓbare per testes,vel alias legitimas probationes quòd eius interfit:& ꝓbato hoc,quòd interfit:probabitur per propriū iuramentū: quod tamē relinquit cogitandum.quæ consideratio videtur mihi satis iuri consona.sicut in simili dicimus in c.fin.quòd metus causa. & in l.si quādo C. vnde vi.cum similibus,vbi amissio rerum probari debet per legitimas probationes:sed valor & quantitas per propriū iuramentū.Et ratio differentię in terminis nostris,iudicio meo,potest assignari:quia ipsi defuncto clarius potuit petere, quod sua interesset ex citatiōe facta ad petitionē ipsius : & sic ex suo facto ꝓprio,& ideò etiā quò ad hoc admittit iuramentū.sed ipsi hæredi,cū nō sit de facto suo,nō pōt esse ita notū.& ideò nō debet deferri sibi iuramētū,an interfuerit: ex quo loquimur de facto alieno,sicut in simili dicimus , de iuramento necessario,quod defertur in defectū probationis:quia tale iuramētū nō defert alicui circa factū alienū,quod nō esset notū ipsi iuranti,vt traditur in l.admonēdi ff.de iureiurando.de quo latè dixi in c.fi.j.de iureiurando , sed facta legitima probatione,quòd interfit:quia tunc ex tali probatione interesse pōt informari de quantitate interesse: admittitur probatio per propriū iuramentū circa quantitatē ipsi⁹ interesse. Et prędicta notabis:quia nouissima sunt . Et ex prędictis patet reprobata opi.Pe.de bellapertica,qui voluit, quòd æstimatio rerum debeat fieri per veras probationes , quam opinionem reprobant Bar.& doc.quia si probaretur per alios,& nō per iuramentum actoris:tunc diceretur fieri probatio seu ęstimatio per aliū, & non per actorē:cuius contrariū volūt leges superius allegatæ, quod etiam patet secundū Bar.per ea,quę diximus de actore calumniatore,qui verū interesse nullo modo posset probare: nisi staretur eius iuramento,secundū Bart. Et vide ad prędictā materiā,q̄ dixi in c.fi.de rescrip.super gl.prin.ver.iij.quęstiōe.
30 ¶†Sed quæro circa prędicta, vtrū iudex debeat pręmittere taxationē,& mediāte taxatione refrenare tale iuramētū. ¶Solutio.Io.Petru.in d.l.penult.§.in cū.ff.ne quis eum.sentit ꝙ sic, per l.primā.§.fina.ff.si quis ius dicenti non obtempe. dicit tamen cogitandum:quia Doc.non tangunt.¶ Ego arbitror hoc verum:quoniam regulare est,quòd quodlibet iuramentū in litem debeat pręcedere taxatio,vt traditur in c.fin.s. quod met⁹ causa,& in l.si quando.C.vnde vi.& in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.Et quia aliàs esset nimis periculosum vlla præcedente taxatione deferre tale iuramentū,& posset de facili dari materia deierādi,contra not.in c.clericos.j. de coha. cler. & mul.Et prædicta procedunt qñ liber homo exemisset vocatū in ius.Sed si seruus alicuius exemisset:distingue,ꝙ aut hoc fecit dño iubente,mādāte,vel sciēte & nō prohibente,cū posset: & tenetur perinde ac si ipsemet exemisset : aut seruus exemit domino ignorante: & tūc tenet noxaliter dūtaxat,vt l.j.§.j.ff. ne quis eum,& sic tenebit,vel quāti actor in litē iurauerit, vel dare seruū pro noxa.Ad quod vide,quę latius dixi in c.si bos.
31 j.de iniurijs.in sexto principali articulo.¶†Sed quæro vlterius circa prędicta quid iuris in eo,qui non exemit de manu familię,sed extraxit de carcere.¶ Sol.Bal.in l.penul.§.fin.ff.ne quis eū.dicit,ꝙ facit litem suam:& tenetur de toto debito:non solùm personæ priuatæ:sed & fisco,per l.quoties. C. de exacto. tribu.lib.x.& ibi per Bar.sed si eximeret carceratū pro malefi cio condemnatū,vel cōdemnandum,eo ꝙ esset confessus crimen,dicit Bar.in l.iij.ff.ad legem Iuliam maiestatis. ꝙ incidit in crimen lęsæ maiestatis.Si verò eripit aliquē non condēnatū vel cōfessum,casus est specialis,ꝙ debet puniri ad mortē.l.fina. C.de malefi.& mathe.¶ Sed aduerte:quia Bal.in l.aditos.C.de epi.audien. dicit, ꝙ eximens tenetur , ac si fideiussisset pro eo in omnem causam, per l.fin.C.de operis liber.& C.de exact.tribu.l.iij.& ibi per Andreā de Barulo.Si verò aliquis iret ad carceres vt liberaret detentū,tenetur l.Iulia maiestatis. vt dicta l. iij.ff.ad legem Iul.maiesta. secundùm Nicholaum Trifoli. & ita residet Bal.¶ Sed hoc vltimū potes intelligere, vt statim dixi.Primum verò dictum debet declarari secundū ea, q̄ superi⁹
32 dicta sunt.¶†Item aduerte:quia si aliqs de manib⁹ familię eximit damnatum ad mortē,eximens tenetur pęna capitali.casus est sing.in l.iij.in fi.ff.ad leg.Iul.maie.ibi dum dicit.Quoniā confessum.tenet Lud.Ponta.in repe.l.primę.C.de hęre.instit. col.xlj.versi.item adde,ꝙ si de manibus familię.Et idem dicas de iudice,qui euasit illum,qui mori debebat,secundum Bal.in l.si per alium.ff.ne quis eum.& sequitur Ponta.in dicto loco. ¶In alijs autem casibus qualiter debeat puniri,traditur in auc.
33 vt omnes obediāt iud.prouin.§.eripiāt. ¶†Quid autem in eo qui non eripit:sed interficit reum captum à familia:qualiter puniatur, posito quòd alias potuerit interfici,quia bannitus.Ia. de Are.disputauit.Dy.& Bart.tangunt in.l.in laqueum.ff.de acquiren.rerum domi.& Bart.in.l.eiusdem.§.transfugas.ff.ad legem corneliam de sica.tradit etiam Bald.in dicta l.fina.C.de malefi.& mathe.& in l.aditos.C.de Epis.audi.& latissimè per dominum Nellum in tractatu bannitorum,in secunda parte secundi temporis,quęstio.vigesimaoctaua trigesimaprima.& trigesimasecūda.& per Angelum de Aret.in tractatu maleficiorum per verbo,fama publica.

34 ¶†Vlterius etiam quèro circa prædicta,vtrū talis eximēs possit condēnari à iudice propter iniuriam,què videtur facta ipsi iudici in eximendo.¶ Sol.Barto.sentit,quod sic,si citatio fuit legitima.¶ Sed dubium est,quid iuris si exēptus non debebat vocari,& Barto.in.l. quarta.§.item si quis.ff.ne quis eum,dicit se dubitare.Subdit tamē, quòd lex semper videtur punire eos, qui vi eximunt illos,qui vocari debuerunt:vel qui erant criminosi,vel suspecti de crimine, vt l.fina.C.de malefi.& mathe.& in l.j.C.de his, qui latro.& in authētica, vt omnes obedi.iudi. §.aduocat.col.sexta.Ange.verò dicit,quòd vbi est defectus in competentia iudicis,ita quòd possit resisti officiali, secundùm ea,quæ traduntur in l.prohibitū.C.de iure fisci lib.decimo:tūc talis eximēs nō punitur aliqua pœna,quod sequitur Ioan.Petrucius

trucius in l.iij.§.quod prætor.ff.ne quis eum, per l. deuotum. C.de methatis.libro xij. quia etiam amici possunt occurrere. facit glo.in c.dilecto.de senten.excom.lib.vj.Et idem dicendū in omnibus casibus,in quibus licitè potest resisti,de quibus in l.plericꝙ.ff.de in ius vocan. Nec etiam debet puniri, qui non permisit ire:quia locus erat periculosus per quem ibat, argu.l. iiij.§.Prætor.cum prin.l.seq.ff.ne quis eum.

35 ¶†Septimò principaliter quæro, quando hæc actio incipiat competere, & quanto tempore duret. ¶Solutio,dic ꝙ incipit competere eo ipso,quòd ille exemit,& durat anno: quia cùm sit Prętoria & pœnalis,est annalis,vt lege penult.§.in eum.ff. ne quis eum.quia Prætores erant annales, vt l. in honorarijs. ff.de actionibus & obligationibus.

36 ¶†Octauò principaliter quæro, qualiter formetur libellus. ¶Sol.Roffre.in hoc titu.rubrica cxix.sic format. ¶Corā vobis &c.Ego B.conqueror de A.qui M.à me vocatum in iudicium vi,vel dolo malo exemit: vnde quāti in litem iurauero, in tantum condemnari peto.Vel aliter cōclude sic: vnde meū interesse singulare peto,qđ ęstimo mille florenos,&ad hoc,ꝙ pono actionem in factum ex illo edicto. Ne quis eum, qui in ius vocat.vi eximat. Et quòd ita rectè concipiatur libellus, colligitur ex l.prima,secunda,& tertia,& penul.ff.eo.secundū Roffre.Sed videtur,ꝙ libellus non sit bene cōceptus, cū dicit, peto eū condemnari quanti in litem iurauerit: vel peto meum singulare interesse: quia tale interesse nō videt posse peti: cùm non sit in obligatione.Sed rñde,ꝙ imò sic bene concipitur. Ille enim delinquēdo tenetur mihi ex maleficio,& sic ad singulare interesse obligatur,ex quo in hoc edicto iuratur in litem, vt l.penult.ff.ne quis eum.& in l.j.ff.de in litem iuran.¶Ego arbitror,ꝙ melior sit forma prima,cꝙ secunda,per ea,quæ dixi ŝ.q.vj.principa.Sed aptior videtur esse hęc forma,videlicet:

¶Coram vobis &c.conqueror ego B.de A.qui M.à me vocatum in ius realiter,vi exemit: quare considerato interesse cōmuni & singulari,peto ipsum condemnari quanti, prætissa à vobis taxatione in litem,iurauero &c.Nec est necesse ꝙ proponatur nomen actionis,per ea,quæ dixi in c.ñ.de libelli oblatione.arti.xij.q.xj.Et prædicta forma satis colligitur ex his, quæ superius dicta sunt,maximè in vj.q.principa.

37 ¶†Nonò principaliter quæro,quales positiones actor debeat formare ad intentionem suam consequendam: & quales reus ad defensionem. ¶Solutio,quò ad actorem potest colligi practica ex forma libelli:& ex his quæ superius dicta sunt, vt puta: In primis,pone qualiter B.fecit vocari M.ad iudicium. Itē, ꝙ fecit ipsum citari coram tali iudice.Item,ꝙ in tali causa. Itē, ꝙ citabatur realiter.Item, quòd dū personaliter duceretur A. vi exemit ipsum M.de manu familiæ.Item,quòd præfatus iudex habuit potestatem citandi illum realiter.Item,quòd præfatus M.potuit in dicta causa sic realiter citare. Item,occasione talis exceptionis M.prescripsit contra me,vel ꝙ actionem, quam habebam contra eum,amisi prescriptione: vel ꝙ sim in tantum damnificatus.Quæ quidem positiones colliguntur ex his,quæ superius dicta sunt. Reus verò ad suam defensionem faciet positiones,quæ colligi possunt ex illis casibus & causis, in quibus,& propter quas excusatur reus à tali exemptione,de quibus dixi ŝ.quęstione quarta,super quibus eximens secundùm varias contingentias potest aliter fundare defensionem suam. Et ex his, Deo duce, expeditus est trigesimusquartus principalis articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Edictum,ne quis eum qui.in quibus differat ab edicto,de eo per quem factum erit.& nu.seq.
5 Edictum,de eo per quem factum erit.cui & contra quem detur.& nu.seq.
14 Actio ex edicto,de eo per quem factum erit.cui detur.
15 Actio quæ oriatur ex edicto,de eo per quem factum erit.
16 Actio ex edicto,de eo per quem &c.in quantum detur.
17 Prescriptio fauorabilis non interrumpitur.
18 Actio quæ datur ex clausula,si qua mihi iusta causa,an sit vtilis vel directa.
19 Reus à tertio impeditus,contra eum agere potest.
20 Remedium edicti,de eo,per quem factum erit,est subsidiariū.
21 Actor consequutus interesse ab impeditē,an possit ab impedito pœnam,& interesse per stipulationē promissum exigere.
22 Dominus quando teneatur pro impedimento facto à seruo.
23 Actio ex edicto,de eo per quem factum erit,quando competere incipiat:& quanto tempore duret.
24 Libellus in actione ex edicto,de eo per quem factū erit.qualiter formetur.
25 Positiones,tàm rei,quàm actoris, qualiter formētur in edicto de eo per quem factum erit.

ARTICVLVS XXXV.

TRigesimoquinto & vltimo articulo videndū restat,de eo, per quē factum est,quò minus quis ad iudiciū citatus sistat in isto iudicio:quia non solùm eximens tenetur:sed etiā ille, per quē factum est quò minus quis sistat,pro cuius articuli clariori doctrina, prosequar infrascriptas quæstiones.

¶Primò igitur principaliter quæro,in quo differat istud edictum,ab edicto præcedenti,ne quis eum &c.

¶Sol.glo.in rubrica.ff.de eo per quem factum erit,ponit quatuor differentias.

1 ¶†Prima,quia illud solùm habet locū, quando vi factum est, quò minus quis sistat:vt l.j.& iij.in prin.ff.ne quis eū. Ad qđ vide quod dixi ŝ. in præcedenti articulo q.iij. Sed istud edictum habet locum etiam sine vi, vt statim dicam in ij.q. prin.

2 ¶†Secunda differentia est:qa illud edictū solū consulit & prouidet vocanti ad ius,& sic actori,vt dixi in prędcedenti articu. q.iij.Hoc autem edictū prouidet nō solùm actori vocanti:sed etiam reo vocato,vt l.j.§.si reus.& l.fi.in prin.& §.sed & si stipulat.ff.de eo,per quē factū erit.dicā statim in iij.q.principali.

3 ¶†Tertia differentia est:quia in illo agitur ad id, quod interest:hoc est,quanti actor in litem iurauerit,vt l.pe.§.j.ff. ne vis fiat ei.dixi in prędcedenti articu.q.vj.In isto verò agitur ad interesse duntaxat:vt statim dicam in iiij.q.prin.

4 ¶†Quarta differentia est:quia illud habet locū ante satisdationē:hoc verò post satisdationem,vt patet ex ordine titulorum positorū in compilatione digestorū,quia inter titulū.Ne quis eum &c.& titulū,De eo,per quem factū erit, interponit titulus,qui satisda.cog. Sed hæc differētia reprobat à Bar.& cōmuniter à doc.quia hoc edictū habet locū, etiā ante satisdationē, vt l.fi.in prin.ff.de eo,per quē factū erit.facit qđ dicā j.q.v.Et idem sentit Roffr.in libellis suis in hoc tit.rubrica cxx. ¶Sed potest aliqualiter defensari prædicta differentia glo.à communiter accidentibus:quia hoc edictum principaliter intēdit tractare de impendimento, quò minus sistatur in iudicio, illud verò ne vocatus in ius vi eximatur, & sic quasi in principio. & sic ante satisdationē præstitam,hoc verò quasi post satisdationē præstitā,& sic in cōpilatione digestorū,vt dixi,est intermedius titulus:scilicet,qui satisda.cogan.inter istos duos titulos,& ita videt fuisse de mente glo.in d.rubrica ponētis dictā quartā differentiā. ¶Sed quāuis hoc edictū hoc intenderet nō tamen negat quò minus possit habere locū ante satisdationē. incōueniens enim esset,ꝙ si sine vi per aliquē factū esset,quominus in iudicio sistat,non esset prouisum damnificato : quia huic non prouidebat,per tit.Ne quis eū &c.quare dicit Bald. in rubrica.ff.de eo,per quem factū erit.¶Et ex prædictis etiā apparet,ꝙ isti tituli se habent vt excedentes & excessi.& aliquid requirit in vno,quod nō requirit in altero : nec actiones sunt pares.¶Posset etiā dari quinta differētia vltra gl. videlicet,ꝙ hoc edictū habet locū etiā in eo,qui fuit impeditus,qui ex sola conuentione habita cū aduersario de sistendo in iudicio,absq; iudicis facto,ad iudicium veniebat,illud verò videtur habere locū solū in vocato iudicis authoritate, ad quod vide quod statim dicam in ij.q. principali versicu.ix.declaratio. 21

5 ¶†Secundò quæro principaliter,quis teneatur hoc edicto:& contra quem detur: & ex qua causa : & propter quid detur. ¶Solu.dic,ꝙ ille tenet,per quem factum est quò minus quis sistat in iudicio.vt in rubro & nigro.ff.de eo,per quem factum erit.hæc tamen conclusio recipit aliquas declarationes.

6 ¶†Prima declaratio est, quia ex quo edictum hoc loquitur per relatiuum,quem,quod refert terminum communem: sequitur,quod tam masculus , quàm fœmina comprehenditur. ad quod vide quod dixi in prædcedenti articulo q.ij.

7 ¶†Secunda declaratio est,ꝙ tenet nō solùm vnus ,si per vnū solū sit factū,ex quo minus in iudicio sistatur:sed etiā pluries tenetur si per plures factū est.vt l.j.§.si pluries.ff.de eo ꝙ quē factum est.solutione tamē vnius omnes liberant,vt ibi .Et gl. ibi assignat rationē:qa licet ex pte soluētis sit pœna:tñ ex parte recipientis est interesse.secus si ex vtraq; parte esset pœna, per ea,quæ dixi articulo xxxij.q.v.Et hoc ,procedit, vbi actio quæ ab initio nō fuisset pœnalis,ex postfacto nō esset effecta pœnalis:aliàs secus,pl.si cū exceptiōe.§.fi. cū l.seq.ff.qđ met. cau. Et ad materiā vide,quæ tradūtur in l.Itē mela.§.si plures. ff.ad l.aquil.& per Bar.in l.aufertur.§.fi.ff.de iure fisci.& per Bal.in l.j.C.si plures vna sententia. & quod latius dixi in l.iij. in prin.ff.de duobus reis in vij.prin.arti.q.vij.

¶Quid aūt si vnus liberaret alio modo,quàm soluēdo, an patrocinent alij,vide no.in l.itē si res.ff.de alie.iudi.cā mu.fac.& qđ tradit in l.fi.C.de his,qui à nō do.manu.& in l.si seruus.ff.

vi bo.rap. ¶ Vtrum autem ille, qui ſoluit, poſsit repetere ab illo, quem liberat, dicam ſtatim in q.v.

8 ¶†Tertia declaratio eſt, q̃ hoc edicto tenetur non ſolùm homo liber, ſed etiam ſeruus per quem factum eſt, quò minus q̃s ſiſtat: & pro eo dominus ſuus tenetur noxaliter, quod intelligè ſecundùm ea, quæ ſtatim dicam in v.q.

9 ¶†Quarta declaratio eſt, q̃ tenet̃ hoc edicto non ſolùm, q̃ per ſe fecit quò minus quis ſiſtat: ſed etiã, qui per aliũ fecit, intelligendo tamen ſecundũ qd̃ ſtatim dicã in ſequẽti declaratione.

10 ¶†Quinta declaratio eſt, q̃ ad hoc vt quis teneat̃, exigit̃ dolus malus: & ſic vt dolo malo impediat, & faciat quò minus quis ſiſtat, vt l.j.in prin.ff.de eo, per quem factũ erit. Dolo autẽ malo nõ tantũ is feciſſe putat̃, qui ſuis manibus, vel qui per ſe retinuit: ſed etiã ſi dolo malo alios rogauit, vt eũ aliquo loco detinerent: vel ad aliũ locũ adducerẽt, ne in iudicio ſiſtat, vt d.l.j. §.j. Verba enim edicti loquuntur in rem, hoc eſt, ita vniuerſaliter, q̃ comprehendũt etiã fieri facientẽ. Dicũt enim, per quẽ factum erit quò minus in iudicio ſiſtat: hoc eſt, ſi aliquid factum erit, propter qd̃ ille effectus ſequatur, & ſic comprehendit̃ verbis edicti, ſecundũ Bar.in d.l.j. Ad qd̃ omnino vide, q̃ dixi in c.vt famę.j.de ſen.excom.in iij̃. principali ar. in ſexta cõcluſione. ¶ Et aduerte: quia in eo, qui rogatus ab alio retinuit, vel abduxit, non exigitur dolus malus, ſatis em̃ eſt q̃ dolo malo fecerit, qui rogauerit: licet ille, qui retinuit vel abduxit, ignoraret quid cõmitteret, vt d.l.j.§.j.ff.de eo, per quem factũ erit. facit l.ſi q̃s id qd̃.§.dolo.ff.de iuriſdi.om.iud. Nec diſtinguimus, vtrum ille, qui fecerit, ſolũ hoc fecerit vigore mandati: an verò etiam eſſet aliàs facturus, ex quo tale mandatum ſtatim inducit delictũ, vt l.j.§.j.pſuadere.ff.de ſeruo corrupto. ¶ Aliqui tñ volũt, q̃ ex quo exigit̃ facti cõſummatio, nõ tenet̃ mãdãs, niſi mãdatari⁹ erat aliàs facturus. ¶ Et de materia vide Iac.But. & Bal.in d.l.j.& etiã Bar.& p̃eũ in l.nõ ſolũ.§.Proculus.& §.ſi mãdato.ff.de iniur. ¶ Et ex prędictis etiã infer̃t, q̃ ſi aliquis venienti ad iudicium dolo malo denũciauit aliquid triſte, propter quod ſi verũ fuiſſet, veniens non habebat neceſſe ad iudiciũ venire, per no.in l.ij̃.in fi.ff.de in ius vo. ¶ Ad quod vide q̃ dixi ſ.ar.v.q.xvij̃.falentia ix.x.& xj.vnde ſi talis denunciatus nõ venit propter talem triſtẽ nunciũ, nunciãs tenetur hoc edicto. Et Roſ.in rubrica cxx.circa hoc exemplificat, q̃n aliquis nũciauit mortẽ patris, vel filij̃, aut amaſię ipſius nunciati, quã ſuper anima diligebat. Nec obſtat, q̃ videat̃ potius imputãdũ nũciato, eo q̃ fuit nimis credulus: qa licet ipſe fortè fuerit in culpa: quia credidit, qd̃ credere nõ debebat: tñ nũciator fuit in dolo, & dolus pręponderat culpę, vt in l.ſi obſtetrix.in fi.& l.qui foueas.§.hoc tñ.& l.ſi putator. ff. ad legẽ Aquil. Et idẽ ego arbitror, ſi denũciaſſet aliquid letitię, vel iubilatiõis, vel qd̃ ſimile propter qd̃ fuiſſet ſecut⁹ idẽ effect⁹, ſecũ dũ qd̃ pñt exẽpla colligi ex his, q̃ dixi ar.v.q.xvij̃.ĩ pluribꝰ falletiſ: qa eadẽ eſt rõ cõtrariorũ xxxij̃.diſt. hoſpitiorũ. cũ ſimi.

11 ¶†Sexta declaratio eſt, q̃ hoc edicto tenetur non ſolùm tertius, qui dolo malo fecit quò minus reus in iudicio ſiſteret: ſed etiam ſi fecit, quò minus actor in iudicio ſiſteret. ¶ Ad quod tamen vide quod ſtatim dicam in iij̃.& iij̃.quæſtio.

12 ¶†Septima delaratio eſt, q̃ hoc edicto tenet̃, nõ ſolùm ille, per quem factum eſt: ſed etiam ipſi⁹ hęres: ſi modò ad eum peruenit, vt l.j.§.ſi.ff.de eo per quẽ factũ erit. Qualiter autem hoc cõtingere poſſet, q̃ ex hoc facto aliquid ad hęredẽ perueniſſe dicatur. Reſpondeo, pone, quòd rem meam poſsides: & interea dum vſucapis, aliquis inſtituit te hęredẽ: & rogat te, vt eandẽ tradas. B. poſt aditam hæreditatem conuenio te rei vẽdicatione. B. legatarius ad hoc vt poſsit rem habere: ad hoc vt compleatur vſuſcapio dolo facit, ne hęres in iudicio ſiſtat, ſicque cõpleta eſt vſuſcapio: & legatarius rem ſibi legatam habet, & moritur: & res ipſa ad hęredẽ venit: agitur ergo cõtra hæredẽ legatarij̃: quia propter maleficium defuncti, habet quod aliâs nõ haberet, ſecundùm Azonem. ¶ Vel poteſt breuius figurari exemplum. Si aliquis exemit ſeu impediuit per pretiũ, quod pretium ad haredẽ peruenit: vel tertiò, quando fideiuſſor debitorem impediuit: & ſic liberatio ad eum & hęredẽ fideiuſſoris peruenit. ff. de dolo. l.in hęredem. & l.itaq̃. & ff. quod metus cauſa. in l.illud. ſecundùm gloſſ. in dicta l. prima in fine. & ſequuntur Doct. Exigitur ergo ad hoc, vt hęres teneatur, quòd aliquid ad ipſum peruenerit. Nec obſtat l.ſi quis miſſum. §. actore. ff. de dam. infect. quia & ibi ad hæredem videtur peruenisſe: cùm poſsit offerendo cautionem euitare actionem, ſecũdùm gloſ. in dicta l.j. in fine. & ſequuntur Doct.

13 ¶†Octaua declaratio eſt, quòd nõ ſolũ tenetur hoc edicto, vbi factũ ſeu citatio iudicis interuenit: ſed vbi factũ iudicis nõn interuenit: ſed partes adinuicem conueniunt de ſiſtentia in iudicio, & de eundo ad iudicem: licet in contrariũ faciat: quia titulus, Ne quis eum &c. non videt̃ habere locum hoc caſu per ea, quæ dixi articulo prędecẽti, queſtione quarta, verſi.xiij̃. excuſatur, vnde videtur, quòd ſimiliter iſtud edictum nõ habeat locum eadem ratione: quia iſtud edictum videtur conſiderare etiam iudicis authoritatem & contemptum: niſi fortè diceres, q̃ cùm hoc edictum non faciat mentionem, quòd eſſet vocat⁹ in ius: ſed ſolũ loquatur de ſiſtentia in iudicio: vt patet ex ipſa rubrica, de eo, per quem factum erit, & ex l.fin.in princi. eodem titu. Ideò videtur habere locum, etiam in caſu prędicto: & maximè quia impediens mitius punitur ex hoc edicto, quã vi eximens ex illo edicto: cùm ex hoc edicto, quis teneatur ad intereſſe: quo ſoluto, ſæpe liberantur: vt ſuprà dixi. ¶ Ex illo verò ad intereſſe, quanti in litem iuratum fuerit, vnde cùm ſit pœna: cæteri non liberantur, vt dixi articulo præcedenti, quæſtione ſexta. Et in hanc partem inclinat Ioan.Petr. in l.fina.in prin.ff.de eo, per quem factum erit. Cogitabis: quia Doctores non tangunt. Et ſic ſecundùm hoc habes aliam quintam differentiam inter hoc edictum, & illud, de quo dixi ſ.q.j.

14 ¶†Tertiò principaliter quęro, cui detur, ſeu quis agere poſsit ex hoc edicto. ¶ Sol. dic q̃ datur ſtipulatori, ſeu illi ad cui⁹ petitionem impeditus ſiſti debebat: ſiue ſit reus, ſiue ſit actor: vt colligitur ex l.j.ff.de eo, per quem factum erit, maximè in §.ſi reus. & in l.ſi.§.ſed & ſi per ſtipulationẽ. eodem titu. vbi text. notabiliter vult, q̃ ſi ſtipulator dolo Titij̃, & promiſſor dolo Męuij̃ impeditus fuerit quò minus in iudicio ſiſtatur: vterque aduerſus eũ, cui⁹ dolo impeditus fuerit, actionẽ in factũ experiri põt. Quinimò arbitror, q̃ ſi dolo tertij̃ reus fuit impedit⁹, licet nullã p̃ſtitiſſet ſatiſdationẽ: nihilò minus agere poſsit cõtra impedictẽ, ſi fortè ei⁹ interſit: puta, quia eũ mulctauit in aliquo, in quo non mulctaſſet, ſi fuiſſet, ſecundũ Gof. in libellũs. ¶ Sed tunc quæro, quid ſi propter impedimentum reus compleuit pręſcriptionem, quam non compleuiſſet: & ſic fecit hoc lucrum facto impedientis: ſed tamen in aliquo mulctatus eſt à iudice, an poterit agere ad id, in quo mulctatus eſt. ¶ Ego arbitror q̃ non, ſi minus eſſet in dãno mulctę, q̃ in lucro præſcriptionis. ſecus ſi plus eſſet in damno mulctę: quia tunc arbitror agi poſſe ad illud plus: cũ hoc caſu interſit in eo qd̃ plus eſt. Et hæc actio detur ad intereſſe duntaxat, vt dicã in quinta quæſtione. Cogitabis: quia Doctores nõ tangunt. ¶ Et aduerte: quia ſi dolo actoris reus fuit impeditus, vtrum agere poſsit ex hoc edicto: & ad quid, ſtatim dicam in quarta quæſtione. ¶ Si verò ſtipulator dolo promiſſoris, & promiſſor dolo ſtipulatoris impeditus fuerit quò minus ad iudicium veniret: nemini eorum ſuccurritur per hoc edictum. cõpenſat enim Prętor dolũ hinc inde adinuicem commiſſum, vt l.ſi.§.pe.ff. de eo per quem factum erit. ¶ Et no. q̃ non ſolùm ſtipulator ſeu ille ad cuius petitionem impeditus ſiſti debebat, agere poteſt: ſed etiam ipſius hęres, vt eſt tex.in libro primo, §.pe.ff.eo.

15 ¶†Quartò principaliter quæro, quæ actio oriatur ex hoc edicto. Sol. dic q̃ oritur actio in factum. tex. eſt in l.ſi.in princi. & §.ſed & ſi ſtipulator.ff.de eo, per quem factum erit. Et vide quod dixi articulo prędecẽti, q.v.

16 ¶†Quintò principaliter quęro ad quid, ſeu in quantum detur hæc actio. ¶ Solu. diſtinguendum arbitror principaliter duo membra. ¶ Primum membrũ, erit de homine libero, per quem factum erit &c. ¶ Secundum, de ſeruo.

¶ Circa primum membrum de homine libero, dic q̃ cõtra eũ datur actio ex hoc edicto ad intereſſe, vt l.j.in princip. & §.ſi plures.ff.de eo, per quem erit. Tenetur enim ille per quem factum eſt, in quantum actoris intereſt illũ ſiſti, vt l.iij̃.in princi. ff.de eo per quem factum erit. Vnde in ipſo iudicio venit, ſi quid actor ſeu ſtipulator ob ipſam rem perdidit: veluti ſi reus interea per pręſcriptionẽ rei petitę dominiũ acquiſiuit, aut actione liberatus eſt. Sed cõtra prędicta opponitur: videt̃ enim q̃ ex quo citatio emanauit, ſeu facta eſt miſsio executoris, ſeu nuncij̃, interrupta ſit pręſcriptio, per l.cũ notiſsimi.in prin. C. de pręſcri.xxx.anno. & l.conſtitutionibus.ff.de act.& oblig. ¶ Solutio glo.in prin.ff.de eo, per quem factũ erit, & in iuribus in contrarium allegatis, multũ ſe inuoluit: ſed pro veritate ſolutionis pręmittendum eſt, ſecundũ Barto. q̃ quædam eſt præſcriptio merè odioſa: quæ currit negligẽtia nõ petẽtis, qualis eſt pręſcriptio xxx. vel xl. annorum. Et iſta ſola citatione interrumpitur. ¶ Et ratio eſt: quia per citationem ceſſat negligentia, quæ eſt cauſa illius pręſcriptionis, vt d.l.cũ notiſsimi.

17 ¶†Quędã eſt pręſcriptio merè fauorabilis, qualis eſt vſuſcapio triennij̃: & iſta non interrumpitur: etiam per litis conteſtatio nẽ: quia litis conteſtatio nõ tollit fauorẽ rei, vt l. ſi poſt aceptã ff.de rei vendic. ¶ Quędã eſt præſcriptio mixta, qualis eſt præſcriptio x. vel xx.annorũ, & in illa eligit̃ media via, vt nõ interrumpatur per ſolã citationem: ſed per litis conteſtationem, vt

l.motæ

l.motę litis.C.de rei vendica.& l.ĩj.§.penulti.ff.pro emptore. ¶ Quędam verò eſt prędſcriptio,quæ currit ſui natura:vt redhibitoria,quãti minoris,& ſimilis,& iſta interrũpitur litis cõteſtatione,vel libello Principi oblato.C.quando libel.Princi. datus l.j.& ĩj.¶ Ad quod vide, quæ latiſsimè dicam in titulo de præſcrip.¶ Et ex prædictis nunc ſequitur, quòd id, quod dictum eſt de prędſcriptione interrumpenda,procedebat olim ſimpliciter eò,q̃ nulla prędſcriptio interrumpebatur per ſolam citationem,quoniã tẽpore digeſtorũ non erãt conditę præſcriptiones longiſsimi temporis xxx.vel xl.anno.vt l.qui occidit.§.j.ff.ad legem Aquil.& l.non ſolũ. aliàs incipit Iulian⁹ ff.ex quibus cau.ma.& in auẽ.vt eccleſia Romana gaudeat cẽtum annorum.§.j.¶ Nec obſt.l.conſtitutionibus.ff.de act.& obl.quia debet intelligi,q̃ ibi lis fuit conteſtata.¶ Itẽibi non dicitur,q̃ interrumpatur præſcriptio:ſed quòd actio efficitur tranſitoria ad hęredes,ſecundũ Barto.in l.iĩj.in princ.ff.de eo, per quem factum erit,& ſequuntur ibi Bald.& Docto.

¶ Et ſic ex prædictis ſequitur,quòd in caſibus, in quibus hodie ad interrumpendam prędſcriptionem ſufficeret ſola citatio nõ haberet locũ,quod ſtatim dixi,q̃ in hoc iudicio venit intereſſe ratione prędſcriptionis vel amiſsionis actionis, ratione impedimenti,& ad materiam iſtam vide,quod latius dicam in titu.de præſcriptionibus. ¶ Et prædicta procedunt, ſi is per quẽ factũ eſt quò minus quis in iudicio ſiſtat,ſit ſoluẽdo ,ita, quod poſsit ſatisfacere de iſto intereſſe amiſſę ſeu perditæ rei, vel actionis per præſcriptionem:ſecus ſi nõ fuerit ſoluẽdo: qa tũc ęquũ eſt aduerſus illum reum principalem cõpetere reſtitutoriã actionem: ne propter dolũ alienũ reus lucrũ faciat, & actor damno afficiatur,vt eſt tex.no.in l.ĩj.in ſecundo reſponſo.ff.de eo,per quẽ factũ erit.facit l.planè.§.j.ff.de leg.j.&l.ĩj. ff.de inſtitoria.licet enim quis poſsit lucrari ex dolo tertĩj, tñ hoc non toleratur cũ damno aduerſarij,ſecundũ Bal. in d.l.iĩj. in prin.¶ Et vide quod no.in l.prędſens.C.ſi vendi.pig.& dicũt doc.q̃ eſt regulare in omni caſu,q̃ ſemper fit reſtitutio in priſtinũ ſtatũ,qñ qui principaliter teneẽ,nõ eſt ſoluẽdo:ne aliquis lucreẽ,& alius dãnificeẽ ſine cauſa,& ex facto tertĩj, qui
18 nõ ſit ſoluẽdo.¶ †Et aduerte:qa iſta actio,quę reſtituiẽ ex illa clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa &c.De quo per totũ tit.ff.& C.ex quib⁹ cau.ma.eſt vtilis,ſecũdũ aliquos,vel ſecũdũ alios,eſt directa:quia ipſo iure non fuit amiſſa,argumẽtol. obligationũ ferè.§.placet.ff.de actio.& obli.ſecũdũ glo.ſuper verbo,actionẽ.in l.iĩj.ſecũdo reſponſo.ff. de eo, per quẽ factũ erit.¶ Sed Bart.ibi dicit,q̃ diuerſis reſpectibus vtraq; opinio eſt vera,aut enim prædicta actio erat ex tẽpore ipſo iure amiſſa,prout contingit in vſucapione triẽnĩj,per quãvſucapiẽs acquirit dominiũ directũ:& tũc reſtituitur ſola vtilis:& eſt vtilis datiua aut prima non erat ipſo iure ſublata : ſed contra eam erat exceptio parata:& tunc per reſtitutionem tollitur obſtaculũ exceptionis:& competit prima actio directa ,ſecundùm Bar.quia illa nunquã fuit mortua,vt l.fi.C.ex quibus cau.ma. & l.cũ mota.C.de trãſa.¶ Et aduerte etiã,quia quę dixi de reſtitutione,videẽ procedere,qñ non erat prędſtita ſatiſdatio de iudicio ſiſti,ſecus ſi eſſet præſtita: quia tunc teneretur fideiuſſor præſtitus de iudicio ſiſti,vñde non fieret talis reſtitutio,ſecundũ Io.Pet.Et ſic ſequiẽ,q̃ malè dicit gl.in rub.ff.de eo,per quem factũ erit.inquantũ voluit,q̃ hoc edictũ ſolũ haberet locũ poſt prędſtitã ſatiſdationẽ.¶ Ad quod vide quod dixi ſ.eo. arti.q.j.in iĩj.differentia.¶ Quod tñ ego arbitror verũ,ſi modo fideiuſſor ſit acceptus,quanti intereſſet actoris ſtetiſſe in iudicio,ſecus ſi ſatiſdatio fuiſſet p̃ſtita in minus, q̃ eſſet intereſſe,per tex.in l.fi.in fi.ff.de eo, per quẽ factũ erit, intelligẽdo tñ ſecundũ ea,q̃ ſtatim dicã.¶ Itẽ & ſecundò arbitror limitandum,ſi modo fideiuſſor ſit ſoluẽdo:ſecus fortè ſi nõ eſſet ſoluẽdo:nec poſſet aliquid imputari actori: qa tũc eadẽ remanet ratio reſtitutionis faciendę,de qua ſ.dictũ fuit.¶ Itẽ aduerte:qa ſi dolo actoris reus ſtetit:reo nõ daẽ actio ex hoc edicto:cùm poſsit eſſe cõtẽtus exceptione,eò,q̃ ſi conueniaẽ actione ex ſtipulatu ad pœnã ex eo,q̃ reus ad iudiciũ nõ venit:poterit excipere de dolo ipſius actoris:& per ipſam exceptionem ſe defendere,vt l.j.§.ſi reus.ff. de eo,per quẽ factum erit. facit l.j.§. ſi debitori.ff. vt in poſſeſ. leg.¶ Et ratio eſt ſecũdũ Ang.q̃ cũ iſta actio ſit ſubſidiaria,ſufficit eſſe conſultũ reo per aliãviam: videlicet per exceptionẽ,q̃ eſt perpetua, vt ſtatim dicã in ver. vj.q.Et iſta fuit originalis opi.Odof.quã ſequiẽ Bald.in d.§.ſi reus ,p̃ qua etiã facit:qa vbi ſufficit exceptio,nõ eſt prodita a-
19 ctio,facit l.ſi cõtẽdat.ff.de fideiuſſ.¶ †Si verò reus fuit à tertio impedit⁹,poterit agere cõtra impediẽtẽ in eo intereſſe,in quo dãnificatus eſt,puta,ad pœnã promiſſam ſtipulatori: & qđ cõ ſequetur ab ipſo impediẽte,prędſtabit ipſi ſtipulatori,tex.eſt iuxta gl.in l.j.§.ſi reus.ver.arbiter atq;.ff.de eo, p̃ quẽ factũ erit.

¶ Eſt tamẽ aduertendũ,q̃ ſi actor fuit ſtipulatus à fideiuſſore minus,quàm eſſet à reo petiturus,q̃ ſi reus dolo tertĩj fuit impeditus quò minus in iudicio veniret:poterit ſtipulator ab illo tertio conſequi centũ:quoniã tanti ſua interfuiſſe videtur,q̃ ſi reus in iudiciũ veniſſet, tantũ ab eo cõſecuturus fuiſſet, vel ab ipſius hærede,vt l.fi.in fi.ff.de eo,per quẽ factum erit. Sed nunc cõtra id quod ſuprà dixi de reſtitutiõe actinois,opponitur.videtur enim,q̃ licet actio tẽpore expirauerit, tñ non debeat reſtitui:qa licet reus videaẽ liberatus tẽpore,tñ ex quo actor habet actionẽ ex ſtipulatu cõtra reũ,ſatis videtur ſibi cõſultũ:quia hãc actionẽ ex ſtipulatu,ex quo interpoſita eſt ſtipulatio,videtur habere,licet ſit impeditus facto tertĩj.vt l.ĩj.in fi.ff.ſi quis cautio.& in l.fi.ff.ſi quis in ius voc. non ierit.vnde videẽ ſua intereſſe reſpectu tertĩj,ſecundũ gl.fi. in l.fi.ff. de eo, per quẽ factũ erit. Quod fortificat Bal.ibi:quia ſicut ſi re⁹ nõ eſſet liberat⁹,nõ intereſſet reſpectu ipſi⁹ debiti : ita etiã ſi alia actio ſit ſubrogata in locũ primę,quæ ſit eiuſdẽ efficacię, quia ad hoc rñdet glo. in d.l.fi.in fi.q̃ licet reus teneaẽ tñ ille tertiꝰ impediẽs tenetur,& quilibet ex ſua cã teneẽ, licet diuerſa. Et intereſt mea plures eiuſdem rei habere debitores,vt l.ſi qs decedens.§.fi.ff.de libera.cã.¶ Sed dicit Bal.q̃ iſta rñſio nõ eſt formalis ad contrariũ,vnde ſoluit ipſe poſt Iac.But.q̃ ſi actio nũquã fuiſſet perempta,nunq̃ interfuiſſet actoris : ſed cùm fuit perempta,cœpit intereſſe,& pariter in eodẽ inſtanti cœperũt teneri reus & delinquens,& ideò,cũ debitum rei non procedat nunc in origine ipſum debitũ delinquentis:non poteſt debitũ delinquẽtis excludi à debitore, quod eſt ſubtile, ſecũdùm Bal.& iſtud idẽ vult Bar.in effectu in d.§.licet loquaẽ aliqualiter obſcurè cõtra cõſuetudinẽ ſuã,intendit eñ, q̃ ex quo iſtæ duæ actiones eodẽ inſtanti tẽporis naſcãtur , nõ poteſt dici q̃
20 vna inueniat aliam natam:& ideò ambę dantur.¶ †Sed aduerte:quia in contrariũ facit:quia ſi remediũ iſtius edicti eſt ſubſidiariũ,vt voluit Ang.in l.j.§.ſi reus.ff.de eo per quẽ fac.erit. & eſt de mẽte Bar.in l.fi.in fi.e.ti.ergo nõ videẽ cõcurrere cũ alio remedio ordinario , licet vtrunq; remediũ eodẽ tempore in eſſe producatur: ſicut dicimus in actione de dolo ex depoſito,mãdato:vel ſimili cõtractu:qñ ratiõe doli naſceretur actio de dolo,& etiam naſceretur actio ex eo contractu eodẽ inſtãti:quia licet vtraq; actio videatur poſſe oriri,ex quo dolus eſt cõmiſſus:tñ quia actio de dolo eſt ſubſidiaria, non naſciẽ, nec cõpetit.¶ Sol.ſecundũ Io.Pe.in d.l.fi.dicendũ eſt , q̃ tũc tales actiones naſcereneẽ ex eadẽ matre,fonte,& radice: & ideò ſufficit q̃ naſcatur vna & non alia:quę eſt ſubſidiaria : ſed quantũ ſunt diuerſi fontes & radices,& diuerſę cauſæ , nõ eſt ratio quare quælibet prędgnans non debeat parere ſuũ effectũ,& ſic ſuam actionẽ,& ideò cũ in terminis noſtris eodẽ pariãt cũ tẽpore,ſ.cùm non ſiſtitur in iudicio propter impedimentũ : nõ tamen tempore impedimenti prędſtiti: ſed eo tẽpore,quo non ſiſtitur vt promiſſum eſt:vt no.in l.pe.§.docere.ff. ne quis eũ, qui in ius voc.vi exi.in caſu noſtro cõcurrunt in origine: ſed nõ in effectu exactionis,vt no.gl.in d.§.fi.& bene licet Ange. dicat contrariũ,& male:quia cũ debetur ad intereſſe facta ſatisfactione per vnũ:deſinit intereſſe alterius,cũ nõ concurrãt ſatisfactiones eodẽ inſtãti:ſicut de natiuitatib⁹ dictũ eſt. ſolutione igitur per vnum facta,alius liberaẽ: quia vterq; teneẽ ad intereſſe:licet vnus ex ſtipulatione de iudicio ſiſti:& alius ratione impedimenti,ſecundũ glo.in d.§.fi.& ſequiẽ Bar.ibi, fa-
21 cit,quod ſtatim dicã.¶ †Sed quęro,retẽtis terminis illi⁹ §.fi.in d.l.fi.quid ſi actor ſtipulatus nomine pœnę quinquaginta, & intereſſe ſit in centũ,& actor ſit cõſecut⁹ intereſſe vigore huius edicti ab ipſo impediẽte, vtrũ poterit petere qnquaginta vigore ſtipulatiõis.¶ So.p̃dicta gl.fi.in d.§. arguit ,p̃ & cõtra, & finaliter determinat,q̃ põt:qavn⁹ teneẽ ad intereſſe,ali⁹ verò cõueniẽ ad pœnã:& ſic vnius ſolo nõ liberat aliũ, & ſic ex illa gl.duo colligũẽ.primò, q̃ qñ duo vel plures teneneẽ ad vnũ intereſſe,licet ex diuerſis cauſis:ſolutiõe vni⁹,liberãẽ oẽs:ſed qñ vnus teneẽ ad intereſſe,aliusverò conuenitur ad pœnã,ſolutio vnius non liberat aliũ.Et dicit ibi Barto.quòd vtrũq; põt eſſe verũ,per no.in l.ſi quis dolo.§.j.ff.de reg.iur.ſed tñ quantũ ad terminos noſtros,vltimũ dictũ nõ eſt verũ : quia in omni eo, quod ſoluerit,fideiuſſor ſeu ,p̃miſſor haberet regreſſum cõtra principalẽ:& principalis agere poſſet cõtra impediẽtẽ ex hoc edicto:& ſic deuenireẽ ad id,propter qđ cõtingeret,q̃ ipſemet impediẽs ſolueret bis idẽ,qđ eſſet cũ nõ debet,arg.l.q ſeruũ.§. j.ff.de interro.act.ſecũdũ Ia.de Are.& Iac.But. quos ſequitur Bar.in d.§.fi.& idẽ tenẽt Ang.& Mod.& Bald. licet ipſe ſatis cõfuſè loquaẽ,& ſic patet ex p̃dictis , q̃ actoris dicẽ intereſſe indubitãter:ſi pœnã fuit ſtipulatus:vel ſi nõ fuit ſtipulat⁹, põt petere intereſſe:quia cõtra eũ interea prędſcriptũ eſt : vbi aliàs nõ fuiſſet prędſcriptũ:ſed ſi nec fuit ſtipulatus nec fuit p̃ſcripta

actio,nō videt edictū locū habere:qui licet reus nō steterit illa die,tñ nihil vel modicum videtur interesse: quia ex quo salua est actio,poterit alia die vocari:vnde propter modicū interesse iudex non debet audire causam cōtra impedientem : sicut nec audit causam minoris volētis restitui propter modicā summā. ff.de in integrum restitu.in.l.scio.sed potest respōderi, & dici, quòd imò licet actio sit salua actori: quia nō est illi præscriptū, nec etiā fuerit aliquā pœnā stipulatus:tñ pōt interesse,puta secundū Goff.quia erat cerdo,vel alius artifex:sicut sunt hic infiniti. vnde oportuit eum ire, & stare tota die ad curiam . & ita amisit,quod lucrat⁹ fuisset ex operis suis,forte xx.vel xxx.solidos in die:quia nō sine magno incōmodo à nostris negotijs abuocamur.vt.l.si quis ex signatoribus.ff.quēadmo. testa.ape. Itē,quia actor forte conduxit aduocatum,qui locauit sibi operas suas diurnas:& sic oportuit forte dare illi vnū ducatū proquolibet die.& sic patet,quòd licet actio sit salua,tamē pōt sua interesse.nec ob.quòd interesse sit modicū &c.quia respōdeo quòd etiā minimæ causæ audiunt̄,vt in authēti.de māda.Prin. §.sit tibi.& in authenti.nisi breuiores.C.de sentē.ex;breuicu.recitan.& in capit.de appellationibus.infra de appellationi. Nec ob.l.scio.allegata in contrarium:quia ibi ideò non datur restitutio propter modicam summam:quia fieret prejudiciū maiori,si rescinderetur quod actum est:sicut in simili dicimus in lege,per minorem.ff.de iudicijs.& an & quando de minimis sit curandū,vide quod latius dixi in d.c.de appellationibus. ¶ Et ex prædictis est expeditum primum membrum principale, quando quis fuit impeditus per liberum hominem.

82 ¶†Circa secundum verò membrū, quādo fuit impeditus per seruum,dic quòd dominus tenet̄ noxaliter,vt.l.j.§.serui nomine.ff.de eo,per quē factum erit.hoc est tenetur ad verū interesse:vel ad dandum seruum pro noxa.¶ Et si dominus nollet dare seruū pro noxa,repelleretur exceptione si ageret ad pœnā, vel interesse propter non factā sistentiam,si fuisset actor,secūdum Bal.in.l.si actoris.ff.de eo,per quē factū erit.& statim dicam.¶ Et prædicta procedunt,nisi dñō mandāte,aut sciēte,& aut prohibēte ne quis esset impeditus per seruū:quia tunc dñs tenetur ad verum interesse:ac si ipse exemisset:nec posset dare seruū pro noxa,vt dixi in præcedēri articulo,quæstione sexta. ¶ Et si seruus impeditus fuit seruus actoris,& actor fuit Scius non potest impeditus agere ex hoc edicto:sed est tutus exceptione,vt arbitror,per ea quæ dixi supra in versiculo,Aduerte tamen quia si dolo actoris &c.Sed si actor dominus serui fuit ignar⁹:reus īpeditus facto serui actoris tenet̄ ipsi actori dño serui īpediētis ad illud plus interesse ipsius actoris,qđ est vltra valorem serui:compensato ipsi domino ipsius serui valore:si modò seruus remaneret penes ipsum dominum : quia nō daretur pro noxa.sed si seruus per dominū daretur pro noxa ipsi reo, reus teneretur ad totum interesse,per text. & quòd ibi loquit̄ & no.in d.l.si actoris seruus.quod tñ est dupliciter limitandū. ¶ Primò,quando ipse actor dominus fuit ignarus,vel si sciuit non potuit prohibere.secus si sciuit,& potuit prohibere,& nō prohibuit,per ea quæ statim dixi.

¶ Secundo limitatur si modo reus fuit in culpa credendi ipsi seruo.secus si in nulla fuit culpa:sed fortè ignorante dño violēter impeditus est ab ipso seruo : quia tūc non loquitur tex.in d.l. actoris. & ideò reus tunc nō videtur teneri ad aliquid ipsi actori domino. ¶ Nam tunc non teneretur aliter, non ipsam actionem quam habet contra impedientem cedere,& cedendo liberaretur,per l.quod debetur. ff. de peculio iuncta.l.ij.§. fi.ff.si quis cau. ¶ Sed ipsam actionem in casu nostro non posset cedere domino contra seruū suū:meritò non tenetur reus vltra valorem serui.ar.d.l.si actoris.secundùm Io.Petr.ibi.

23 ¶†Sextò principaliter quęro, quando hęc actio incipiat competere,& quanto tempore duret. ¶ So.dicendum arbitror,q̄ incipit competere eoipso,q̄ ratione impedimenti interest,seu pœna est commissa propter non sistentiam,per l.j.in prin. & §.si plures.& l.ij.ff.de eo,per quem factum erit. & solùm durat anno:quia prætoria est,vt l.j.§.pe.eo.tit.sed exceptio, quæ oritur ex hoc impedimento,est perpetua,per l.purè.§.fi. ff. de doli excep.& l.licet.C.de excep.

24 ¶†Septimò principaliter quæro, qualiter formetur libellus, so. dic, q̄ potest ita formari . Coram &c. conqueror ego B. de A.quia cum fecissem citari M.in ius,ipsum.M. citatum venientem ad iudicium impediuit, quominus ad iudicium veniret:& mihi in iure meo respōderet:propter quod mea interest in centū:quare peto ipsum.A.condemnari ad centum: & ad hoc propono actionem in factū ex edicto,de eo,per quem factum erit,secundū Gof.in libellis suis rubrica cxx. ¶ Et per similem modum potest reus impeditus formare libellum rationesui interesse cōtra impedientē,vt hæc probantur ex his, quæ superius dicta sunt.Et ad id quod dixi de expressione nominis actionis,qualiter hoc non est necessariū, vide quod dixi in præcedenti articu.q.viij.Et dicit Goffr.q̄ si exprimatur, seu specificetur quantitas interesse in libello,bñ est: si verò nō specificetur,satis est q̄ postea declaretur , & probetur in processu,ad quod vide quod latius dixi.s.de lib.ob.in c.ij. in xij. prin.arti.q.v.prin.in iij.membro prin.ver.vj.infertur.

25 ¶†Octauò principaliter quæro,qualiter formentur positiones,tam ex parte actoris ad fundandā intentionem suam,quā ex parte rei ad defensionem suam. ¶ So.dic,q̄ formandę sunt secundū varietatem rei gestæ, iunctis his, quæ superius dicta sunt. ¶ Ex quibus potest demonstrare interesse agentis,& similiter reus formare debet suas positiones secundùm varios modos defensionis, qui ex superioribus colligi possunt. Et ex his,Deo duce , hæc materia citationis & vocationis in ius ita plenè à nobis fuit ex varijs locis euocata & extricata,& debito ordine ad doctrinam redacta,vt quilibet alias mediocris ingenij discipulus,in ea materia inspectis his,quæ superius declarata & demōstrata sunt,plus q̄ doctissimus Magister de facili possit euadere.Et si ad arrogantiā, quę à me penitus aliena est,non imputaretur,auderem dicere, q̄ mediocris discipulus cum superioribus commentarijs,etiā excellentissimos & clarissimos Doctores,qui ipsis commentarijs carerent,in ea materia excederet.Sed ne arrogantia notari valeam, hoc omitto.

¶ Laus Deo.

¶ Tractatus solennis de citationibus per iuris vtriusque monarcham dominum Marianum Socinum editus in articulos trigintaquinque sectus,cum quamplurimis quæstionibus materiæ citationum non mediocrem lucem afferentibus , explicit fœliciter.

TRACTATVS VTILIS ET solennis de iuramento calumniæ. d. Mariani Socini de Senis nouissimè repertus, cũ tabula & summarijs nouissimè ad iectis fœliciter incipit.

De iuramento calumniæ. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ℣ Iuramentum calumniæ, quod dicatur.
2 Iuramentum calumniæ est actus iudicialis, quo mediante iuramento, litigantes eorum nomine affirmant.
3 Iuramentum calumniæ in quo differat à iuramento veritatis & malitiæ.
4 Iurm calumnię, in quib⁹ differat à iurõ veritatis. & nu. sequẽ.
13 Iurm calumniæ, in quibus æquiparetur iuramento veritatis.
14 Iuramentum calumniæ, in quo differat à iuramento malitiæ.
15 Iuramentum calumniæ & malitiæ, in quibus conueniant.
16 Iuramentum malitiæ quare introductum fuerit.
17 Iuramentum calumniæ, qua ratione fuerit introductum.

HAec rubrica cõtinuatur ad prẽcedentes hoc modo. Quoniam actione in iudicio edita, quę fit per libellũ. de qua in tit. de lib. obla. litis cõte. facta, de qua in duobus tit. prẽce. debet iurari de calũnia. ideò subijcitur hęc rub. ¶ Cęterũ, iuxta modũ cõsuetũ, pro clara & ordinata doctrina istius tituli, ꝓsequar certos articulos. ¶ Primò, quid sit, seu quid dicat iuramẽtũ calũnię, & de hoc tractabo in ru. ¶ Secũdò, quę differẽtia sit inter iurm calũnię malitię & veritatis. & de hoc etiã in rub. ¶ Tertiò, quo iure, et ob quã cãm fuerit introductũ, & de hoc in rubri. ¶ Quartò, vtrũ de calũnia sit iurandũ, & de hoc in c. j. j. e. ¶ Quinto, qñ sit de calũnia iurandũ: & an ipsius tẽpus possit differri. & de hoc in d. c. j. ¶ Sextò, in quib⁹ causis iurandũ sit de calũnia, & de hoc in c. ñ. j. eo. ¶ Septimò, à quib⁹ iurãdũ sit de calũnia, & de hoc in c. in ꝓtractãdis. j. e. ¶ Octauò, qs prius debeat de calũnia iurare, an actor vel reus, in c. c. ¶ Nonò, an iurm calũnię possit tolli, & de hoc in c. cęterũ. j. e. ¶ Decimò, an possit omitti vel remitti, & de hoc in c. cęterũ. ¶ Vndecimò, an ꝓ iurõ calũnię subeũdo, possit peti dilatio, & de hoc in c. cũ causam. j. eo. ¶ Duodecimò, qualiter iurandũ sit de calũnia: & quid cõtinere debeat tale iuramẽtũ, de quo in c. fi. j. e. ¶ Tertiodecimò, an possit reiterari, seu pluries exigi, de quo in d. c. fi. ¶ Quartodecimò, quid sit ip⁹ effect⁹, de quo in d. c. fi. ¶ Quintodecimò, quæ sit pœna nolẽtis iurare de calũnia, & de hoc in d. c. fi. Et nõ. q etiã circa prędictos articulos, aliqua interserentur de

1 iurõ malitię & veritatis. Primò igitur articulo quęro † quid sit seu quod dicatur iurm calũnię. So. Azo in summa, e. ti. dicit, q calũnia est, cũ quis ex certa sciẽtia iniustè agit, vel resistit. ff. ad Turpil. l. j. §. calũniari. ñ. q. iñ. §. notandũ. dicit ergo iusiurandũ calũnię vitãdę, vel ꝓpter calũniã vitandã, sicut in simili dicit Apostolus: vnusquisq; habeat suã, ob fornicationẽ euitandã. Host. in summa eo. tit. §. j. dicit, q est, cũ quis bona fide iurat, nõ animo calũniãdi, agere vł rñdere, vel aliqd aliud ꝓponere, vt l. ñ. §. j. C. eo. ff. fami. er. l. inter coheredes. §. q familię. Pileus verò, vt refert Io. An. in addi. Spe. in rub. dicit, q est trames legitimus, per quẽ litigantiũ temeritas, & cõtẽtiosa litis instãtia cõpescit: sed nõ placet: quia nõ cõuertit, q qcquid sit, tale sit iuramentũ calũnię secundũ Io. An. & sic diffinitio nõ est bona.

2 per l. j. ff. de dolo. † Ego verò sic arbitror describendũ, q iurm calumnię est actus iudicialis, per quẽ medio iurõ, litigãtes per se, vel aliũ, eorũ noĩe affirmãt, seu fidẽ pręstãt secũdũ eorũ credulitatẽ, qñq; simpliciter respectu oĩm, q̃ in iudicio agẽda vel defendẽda sunt: & qñq; respectu vnius actus particularis, nihil calũniosè agere vel defendere. Et prosequẽdo singula verba dixi, q est actus: vt ponerẽ genus subiũxi iudicialis, ad qua lificandũ genus. & pro his, q̃ dicã in c. j. j. eo. in q. ñ. v. arti. deinde subiũxi, medio iurõ: qa sic verbũ sonat, & ad differẽtiam ꝓmissionis, q̃ non fieret de non calũniando sine aliquo iuramento: deinde subiunxi verbũ, litigantes, quia nõ solũ actor, sed etiã reus tenet iurare de calũnia, de quo in c. cæterũ. j. eo. in vñ. prin. arti. deinde subiũxi, affirmãt, vel fidẽ pręstant. per ea, quę dicã in c. fi. art. xñ. deinde subiunxi, secundũ eorũ credulitatem, ad differentiam iuramenti de veritate. per ea, quę dicã statim in ñ. art. deinde subiũxi, qñq; simpliciter respectu oĩm, & per ea, quæ statim dicam in ñ. art. & in c. fi. arti. xiij. deinde subiunxi, nihil calũniosè agere vel defendere: quia ita sonat verbum calũniæ. & quia tã actor, q̃ reus debet vitare calũniã, vt dicam in c. cæterũ in vñ. prin. arti. ¶ Secũdus principalis arti-

3 culus est † quæ differentia sit inter iuramentũ calumniæ, veritatis & malitiæ circa quem articulũ aduertendũ est, q iuramẽtorum plures sunt species. aliud enim est voluntariũ, aliud iudiciale, aliud necessariũ, vt dicit gl. ĩ l. j. de iureiu. & in l. j. ff. de iureiu, sed tu dic latius, q qñq; iuramentũ concernit obligationes conuentionales, & quæ fiunt extra iudiciũ: qñq; iudiciarias lites vel causas. primo casu, iuramẽtũ qñq; præstat ad obligationẽ inducendã: qñq; ad obligationẽ validã conseruandã & de his latè. j. de iureiu. & ista oĩa possunt appellari, iuramenta voluntaria. Qñq; verò, vt dixi, iuramentũ respicit lites, vel causas, seu actus iudiciales: & istius iuramenti tres possunt dari species, secundũ Sal. in rub. C. de iureiu. nã aliud est iuramentum calũniæ: aliud iuramentũ litis decisiuum: quod est veritatis, aliud iuramentũ in litẽ, quod est affectionis. Sed tu dic aliter, q aliud pręstat ad calũniã. s. tollendã & remouendã: & de hoc principaliter tractat in hoc titulo, aliud ad malitiã, s. tollendã & remouendã: quia est quo dãmodo simile iuramẽto calumnię. Itẽ aliud, ad veritatẽ inueniendã, & de hoc etiã aliqualiter tractat in hoc titu. Itẽ, aliquod est iurm litis decisiuum, & hoc triplex, aliquod voluntariũ, nõ iudiciale: qđ defert à parte parti ad decisionẽ alicui⁹ cõtrouersię, vel dubitatiõis. aliud iudiciale volũtariũ, qđ defert à parte parti in iudicio, de ꝙbus in tit. de iureiu. aliud est necessariũ, qđ defert à iudice in supplementũ probationis. de quo in c. fin. de iureiur. Itẽ aliud est iurm in litẽ. qđ est ęstimationis: sed nõ verę, seu cõis ęstimationis: sed affectionis, & de hoc in ti. de in litẽ iur. ff. de quo tñ dictũ ĩ ti. de iureiu. vbi tractabo de oĩb⁹ alĳs specieb⁹ iurĳ: & hic tractabimus principaliter de iurõ calũnię, veritatis, & ma-

4 litiæ. ¶ † Sed quęro, in quib⁹ differat iurm calũnię à iurõ veritatis. fol. dic secundũ Spe. eo. ti. §. j. ver. differt aũt. & Do. maximè. d. Anto. & do. me⁹ in c. ñ. j. eo. q differũt in plurimis. Prima differẽtia est respectu causarũ, sup quib⁹ prętłant: qa iurm calũniæ præstat in ciuilib⁹ & pecuniarĳs causis, vt in c. cęterũ. & c. cũ causam. & c. fi. j. e. Sed iuramentũ veritatis, solũ prętłat in spiritualib⁹ causis, & in causis annexis ipsis spiritualib⁹, vt in c. ñ. j. eo. & c. dudũ. s. de elec. de quo per gl. d. Ant. & d. meũ in d. c. ñ. quæ differentia, hodie nõ videt procedere: tñ qa etiã in spiritualibus iuratur de calumnia. vt in c. j. eo. titu. in vj. tñ quia etiã in ciuilib⁹ iurat de veritate, secundũ qđ de prædictis

5 latius dicã in c. ñ. j. e. in vj. prin. arti. ¶ Secunda differentia † est respectu materiæ: quia iuramentũ calũniæ continet multa capitula, iuramentũ veritatis cõtinet, q ipsum verbũ sonat, secũdũ Spe. in ver. prædicto, & doc. in d. c. ñ. & vt clarius intelligas dic, q doctores hoc volũt dicere, videlicet, q iurm calũnię respicit totã cãm, q̃ cõtinet multa capitula, & sic respicit multa capitula, vt dicã latius in c. fi. j. eo. in xñ. prin. arti. sed iurm veritatis exigitur & prętłat super certo c. speciali, prout verbum sonat, secundũ qđ latius dicã in d. xñ. arti. ¶ Tertia differẽtia est

6 respectu ꝑsonarũ iuratiũ: † qa iurm calũnię præstãt principales ꝑsonę, vt in aut. principales. C. e. Sed iurm veritatis prętłat etiã procurator. q̃ differẽtia, an sit vera, & an simpliciter præcedat, & qñ poteris colligere ex his, q̃ latius dicã in c. cæterũ.

7 j. e. in viij. prin. arti. ¶ Quarta differentia est: † quia in iuramento calũnię nõ dat dilatio ad deliberãdũ. nã statim põt dicere, credo vel non credo, vt in c. cũ causam. j. eo. Sed in iurõ veritatis, dat prędicta dilatio, vt in l. qui interrogat. ff. de inter. ac. de qua differentia latius dicã in d. c. cũ cãm. j. eo. in xj. arti. princ.

8 ¶ Quinta † differẽtia est respectu formę: qa in iurõ calumniæ respondet de credulitate, vt in aut. de his, q ingre. ad appel. §. pe. coll. v. Sed in iurõ veritatis rñdet de sentẽtia iñ. q. ix. c. hortamur. & in c. pręsrntiũ. de testi. lib. vj. de qua differentia latiꝰ apparebit in c. fi. j. eo. in xñ. prin. art. Et ex his, quę ibi dicã apparebit, q̃ dria sit inter credulitatẽ, scientiã, & veritatẽ. ¶ Sexta

9 dria est similiter ꝑ respectu formæ † qa iurm calũniæ ꝑstat syndicus, vł actor in aĩam ꝓpriã, vt in c. ĩ ꝓtractãdis. j. e. sed iurm veritatis ꝑstãt in aĩam dñi, seu vniuersitatis, de qua dria dicet

10 in d. c. fi. in xñ. art. ¶ Septima dria est † quia post iurm calũniæ semel gñaliter prętłitũ, nõ reiterat ampli⁹ aliud iurm calũnię. Sed iurm veritatis reiterat, quod qualiter intelligendũ sit, collige ex his, quæ dicã in c. fi. in xiij. prin. art. Et istas septẽ drias

11 ponũt doc. licet nõ ita ordĩatè. ¶ † Octaua dria est, quã ego adiũgo, quia iurm calũniæ regulariter præstat in ipso litis exordio, & sic post litẽ cõte. iuramẽtũ veritatis præstari põt, & ante & post, de quo dic vt latius dicã in c. j. j. eo. in v. princ. arti.

12 Nona dria est † quia iurm calũniæ remittit quibusdã ꝑsonis priuilegiatis, iurm veritatis, non remittitur, de quo dic vt la-

tius dicam.j.eo.in c.cæterum.in viij.prin.arti.Poterunt fortè & aliæ differentiæ colligi ex his,quæ j.videbimus in varijs ar
13 ticulis.¶Secundò quæro†in quibus cõueniant & equiparen tur iuramentum calumniæ,& veritatis.Sol.dic,q in plurimis. primò respectu esse introductiue,de quo dicam statim art.iij. Secundò,quia vtrũq; præstatur in iudicio, de quo dicam in c. j.arti.iiij.Tertiò,quia tam actor, quàm reus tenentur præsta re vtrunq; iuramentũ,de quo dicã in c.cęterum.j.eo. in vij.& viij.arti.quartò quò ad prestationẽ:quia vbi vnum prestatur, ibi etiam aliud prestandũ est,vt in c.ij.eo.tit.li. vj. & ibi dicit Dominicus & in c.fin.e.tit.lib.vj. Poterunt etiã fortè & aliæ differentiæ & conuenientiæ ex j.dicendis apparere. ¶Tertiò
14 quæro†in quo differant iuramentum calumniæ & malitię.so. Cy.post Pet.in auc.hoc sacramentũ.dicit,q ante lit.contesta. non iuratur de calumnia:sed de malitia,secundũ Cano.sed qđ Pet.dicit q nescit quid istud sit.nã credit q idem sit, vt quotiescũq; possit cõmitti.calũnia possit iurari de calumnia,& sic etiã ante lit.cõte.& alibi dicit,q Cano. ex eorũ facultate hoc dixerũt.tu aduerte:quia arbitror,q Cano.ideò fecerint distin ctionẽ ac differẽtiã prędictã:quia verbũ,calũnię videt respice re totã litem,& ideo iura dicunt, q prestatur in exordio litis vt dicã in c.j.j.eo.in v.prin.arti.& super tota lite vt dicã in c. fi.j.e.in xij.& xiij.arti. malitia verò videt se specialius habere ad actũ,qui specialiter fit.vnde cùm iura dicerent, q iuramen tum calũnię prestat in ipso litis exordio, vt in l.ij.§. antiqua. & in auc.hoc sacramentũ.C.eo.tit.ideò iuramẽtũ malitię inuentũ fuit,vt præstaret super actu particulari : quando super eo de presenti est aliqua suspicio malitię, propter quã suspicio nẽ iudex põt illud reiterare,vt dicã in c.fi.j.eo.in xiij. prin.ar ti.ex quo nunc propter illos intensissimos calores, nescio assi gnare aliã rationẽ differentię.& aduerte: quia super hoc iuramẽto malitię Doc.parũ,& quasi nihil dicunt,vt apparebit in examinatione premissorũ articulorũ. Sed redeũdo nũc ad q. principalẽ dic,q plures sunt differẽtię. ¶Primã quoq; statim dixi:quia iuramentũ calũnię respicit totã cãm, & sic plura ca pitula.Sed iuramẽtũ malitię respicit vnũ capitulũ, vt dicã in c. fi.in xij.art. ¶Secũda:quia iuramẽtũ calũnię respicit etiã futu ra:iurm malitię actũ de presenti,vt dicã in d.xij.art. ¶Tertia, quia iuramẽtũ calũnię prestant principales:sed iurm malitiæ, vt arbitror,põt prestari etiã per procuratorẽ. Sed de hoc dic, vt dicetur in c.cęterũ.in vij.arti. ¶Quarta:quia iuramentũ ca lumniæ præstatur in litis exordio:iuramentũ malitię, & ante & post:vt dicam in c.j.in v.arti. ¶Quinta: quia iuramentũ ca lũnię regulariter semel prestat,si generaliter prestitũ fuit : sed iurm malitię sępiꝰ reiterari põt,vt dicã in xiij.art.c.fi. ¶Sexta: qa iurm calũnię remittit certis psonis priuilegiatis , quibꝰ,vt arbitror,nõ remittit iurm malitię.de quo dicã in c.cęterũ.j.e.
15 in vij,vel xj.arti. ¶Quartò quęro†in quibꝰ cõueniãt iuramẽ tũ calũnię & malitię.so.dic,q in pluribꝰ.Primo, ĩ tribꝰ primis qualitatibꝰ,in quibꝰ dixi in ij.q.cõuenire iurm calũ. & verita tis.Quartò cõueniũt:quia vtrũq; prestat in ciuilibꝰ & pecuniarijs causis.vtrũ aũt in reliquis,in quibꝰ nõ prestat iuramẽtũ calũ.vel iuramẽ.veritatis,apparebit ex his, quæ dicã in c.ij. art.vj.Quintò cõueniũt:qa vtrũq; est credulitatis,vt arbitror de quo videbimus in c.fi.arti.xij.Sextò,rõne prędicta conueniũt:quia in neutro dat dilatio,de quo dicã in c.cũ cãm.j.e.ar. xj.Et ex prędictis,& ex his,quæ dixi in j.& in ij.q.põt colligi,in quibꝰ differãt aut cõueniãt,iurm malitię.parũ dicã & si militer etiã de iurꝰ veritatis:tñ conabor aliqd tãgere in oĩbꝰ
16 articulis.Tertius principalis articulus est†quo iure, & qua ratione,seu causa fuerit introductũ iurm malitię.& sic per duas q.Primò quęro,quo iure.sol.tex.in c.ij.j.eo.sentit,q introdu ctũ sit ex legũ distinctiõe:sed à quibꝰ,nõ aperit.antiqui Doc. legũ dicebãt,q nõ fuit introductũ iure Digestorũ: sed solùm iure Codi.quo iure pluries iurabat de calũnia,vt l.j.C.eod.sed
17 iure authenticorũ inductũ est,vt nõ iuret nisi semel,vt in auc. qui ingred.ad appel.§.quia nos.vnde sumpta fuit auc.in isto c.e.nec ob.qđ imò videat fuisse introductũ iure Digesto.per l.qui bona.§.pe.ff.de dã.infe.& l.iusiurãdũ.§.qui ius,ff. de iu reiu.quia ibi loquit de iuramẽto prestãdo extra iudiciũ,secun dũ eos.sed tũc obstat.l.inter cohęredes.ff.fami.erc.vnde Moder.Legistę dicũt secũdũ Cy. q imò etiã iure Digest.iurabat de calũnia.sed de iure.C.fuit augmẽtatũ:qa olim de iure Dig. iurabãt soli ꝓcuratores,sed de iure.C. iurãt etiã ptes:licet liti gẽt per ꝓcuratores:vt l.ij.§.hoc etiã.C.eo.Itẽ de iure auc.introductũ est,q semel post lit. cõte. gñaliter iuret. vbi de iure C.pluries iurabat,& sic residet Cy.in d.l.ij.in prin.C.e. in j.q. sed Bar.ibi & Bal.dicũt,q in quibusdã casibꝰ fuit cognitũ de iure Digest.vt d.l.q bona.§.pe.& d.§.q iusiurandũ.& d.l. inter cohæredes.& l.de pupillo.§.qui opus.ff. de oper.no.nun. & l.thesaurus.ff.ad exhi.ibi,nõ calũnię cã,& eodẽ iure inuentum est iuramentũ veritatis.sed iurm malitię inuentũ fuit q
17 Cano.in c.j.eo.tit.li.vj.†Secũdò quæro de rõne seu cã, ꝓpter quã fuit introductũ iurm calũnię.so.tex in l.j.C.e.dicit,vt cõtentiosa litigantiũ instantia cõpescatur.text. verò in l.ij.§. sed quia veremur.dicit,vt excludatur litigantiũ calũnia.&ibi etiã idẽ dicit in iuramẽto veritatis.q hęc fuit cã inducẽdi talis iuramẽti.& no d.Domi.in c.j.in fi.eo.tit.lib.vj.tex. verò in d.l. ij.§.antiqua.dicit,q ad dirimendas lites fuit inuentũ text. & glo.in c.cęterũ.j.e.dicit,q pręcipua cã fuit ad veritatẽ eliciendã.facit c.ex literis.j.de iureiu.& causa huic proxima est,vt ti more iuri litigãtiũ instãtia cõpescat:vt s.dixi.tertia rõ est secũ dũ Gul.vt timore talis iuramẽti,qs nõ sit ĩmemor suæ salutis. & prædictę rõnes etiã cõcludũt ad iurm veritatis & malitiæ.

SVMMARIVM.

1 ☞Clericus per se nõ cogitur iurare: sed alij põt committere.
2 Successor,prædecessorum suorum vestigia imitari debet.
3 Intellectus legis vel constitutionis,dubius inter causas grauio res reputatur.
4 Lex ciuilis generaliter loquens,clericos comprehendit.
5 Dubium probabile oritur si iura iuribus aduersantur.
6 Interpretari potest,qui & condere.
7 Papa leges interpretatur.
8 Monachus non venit clericorum appellatione.
9 Iuramentum calumnię quinq; debet continere.
10 Monasteria in fauorabilibus,veniunt ecclesiarum nomine.
11 Iuramentum calumniæ,quando emittẽdum sit:& coram quo iudice.
12 Iuramentum calumniæ præstari debet, vt lis absq; suspicione procedat.
13 Iuramentum calumniæ,cuius expensis ad personam principa lem mitti debeat.
14 Iuramentum calumniæ coram arbitris deferri potest.
15 Iuramentum calumniæ quando regulariter deferri debeat.
16 Iuramentum calumniæ ante litis contestationem, & exigi & præstari potest.
17 Iuramentum calumniæ,an possit deferri super exceptionibus delatorijs,vel declinatorijs oppositis ante litem contestatam.
18 Iurari potest de calumnia super lite futura per procuratorem agitanda.

1 INhærentes †Clericus iuramẽtũ calumniæ alij cõmittere põt: & per se iurare nõ cogit:nec volens debet,sine superioris licẽtia iurare.h.d.Et aduerte:quia in supra scriptione vt plurimũ libri habẽt Honorius tertius. & male: quia hæc decretalis fuit edita longè ante Honoriũ tertiũ, qui fecit primã cõpilationem:& tñ hęc decretalis reperit fuisse in prima cõpilatione:nec apparet an fuerit primitus Honorij ter tij.dicit Honoriꝰ eps vrbis Ro.oĩbus epis occidentalibꝰ.debe ret ergo dicere hæc subscriptio Honoriꝰ primus, vel secũdus. patet in illa quinta cõpilatione Honoriꝰ tertiꝰ.verba cõstitutionis Henrici incipiebant ibi,legibꝰ itaq;. quãuis cõstitutio ipsiꝰ Hen.inciperet,qm legibus. & fuit facta Arimini.iij.die Aprilis.& oĩa verba hic posita in tex.à verbo,legibus, vsq; ad verbũ,cũ hac,sunt verba cõstitutionis Hen.exceptis illis ver bis,secundũ decisionem,vsq; corroboramus,vt dicit glo. nostra hic super verbo:verba sunt hęc,& exceptis illisverbis.Prę terea vsq; ad ver.nos itaq;.vbi reassumit verba Hen. secundũ Io. An sed dic de hoc vt dicã statim. ¶Diuide in quinq; ptes. primò,pręmittit,q determinare dubia spectat ad Papã. secun dò ponit dubiũ procedẽs ex cõtrarietate duarũ legũ ibi,legi bꝰ.tertiò,illud diffinit.ibi.vt ergo.quartò moderat ibi, verbũ. quintò cõminatur ibi,omnibꝰ Epis. ¶In tex.ibi, iurare præsumat.dicebat Accur.q debebat intelligi de iudicio sisti & iu dicato soluendo.& idem Inno.Sed Host.dicebat, q debebat intelligi simpliciter & largè de quolibet iuramẽto : vt dicitur in verbo,nos itaq;. ¶In text.ibi,omnes principales.dic, ergo clerici si sunt principales.& sic videt contradicere præceden.ti cõstitutioni.Vnde sequitur in tex. ꝓpter qđ.id est qa prima lex prohibet clericos iurare.secũda verò videt pręcipere vt iu rent. ¶In tex.ibi,de constantinopolitanis clericis.& sic cõstitutio videbat esse localis.secundũ Io.Bul.& Azo.Mart. verò tenebat cõtrariũ : q nõ deberẽt iurare,nec per se nec per aliũ. ¶In text.ibi,secundũ decisionẽ filij.dic,qa litera est aliqualiter intricata: & verbũ eius,itaq;,nõ videt bene cõgruere proximo prę.ver.ideò sic cõstrue & adapta literam assumẽdo illa verba,secundũ etiã decisionẽ filij nostri Hen.Impatoris,cuius verba sunt hęc,& hic dimitte verbũ ei,& cõiunge ver.& diui Marci.vsq; ad ver.nã cũ Imperator. & dimitte illũ ver. & assume ver, Prętera statuti. & continua vsq; ibi huiusmodi officium

officiũ liceat delegare.& ſupple,& bene interpretatus eſt: & ſic dimitte verbum verum,& redeas ad verſi.nam cùm Imperator.& continua vſq; ibi ſit immunis.& dimitte verſicu.præterea.& redeas ad verſic.eius itaq; interp.corro.& iunge verſi. verum cum hac moderatione.ſecundùm Hoſt.& Ioan. And. quæ quidem conſtitutio eſt maxima intrincatio:& cõtinet maximã ineptitudinem Honorij papę.Sed glo.noſtra ſuper ver. verba ſunt hęc.vult q; omnia verba à ver.legibus itaq;. vſq; ad ver.verum.ſint verba Henri.exceptis illis verbis,ſecundũ etiã deciſionem.vſq; ad verſi.diui Marci.pro qua expoſitione facit q; habetur in prima compilatione:ſecundũ qđ ſ.dixi.nam cõſtitutio Henri.incipiebat,quoniã legibus.Sed Io.Andr.dicit q; putat q; papa vtatur verbis Hen.vt proprijs,vſq; ad verſi.præterea.Sed Inn.aliter exponit.& ſecundùm eum in tex.ibi, eius debet ſubaudiri,ſ.Marci vel alicuius alterius Imperatoris qui interpretatus fuit quędã quæ hic nõ habemus,& eius interpretationem papa cõfirmat.& ſ.dũ tex.dicit,verba ſunt hæc.dicit Inn.q; ibi incipiũt verba Hẽrici,ſubdit etiã q; poſſunt eſſe verba papæ.Et ibi principis.dic ſcđm Inn.ſ.Marci.vel melius ſe cũdũ gl.& Ho.ſ.Hẽric.Itẽ ſcđm Inn.ibi dignoſcit.ſubaudi,vt prædictũ eſt q; nullus iurare p̃ſumat.dicit tñ meli⁹ videri q; hic incipiant verba papæ.& q; ſequit ibi,Imperiali authoritate exponi debet,ſ.volũtate:qa hoc ſtatutum qđ fecit Honorius placuit Imperatori.Sed hęc eſt impropriatio: qa ſi iſta eſſent verba papæ non dixiſſet Imperiali authoritate: imò pontificali. dicit etiam Inno.q; ſecundũ aliquos verba papę incipiunt ibi. nam cũ Imperator.ſed ipſe videtur inclinare ĩ ſententiã q; verba papę incipiant ibi,verum.zaba.verò dicit q; ad hoc vt text. clarè procedat dicendũ eſt q; iſta omnia ſint verba papę,excepto verſi.nos itaq;.vſq; ad verſi.verum.illa enim verba poſita in d.verſi.nos itaq;.ſunt verba Henric.cõtextualiter poſita, vt patet ex illis verbis p̃cedentibus:ibi tenor talis eſſe dignoſcit. ſubdit tñ qđ etiã ſunt verba Hen.à ver.legibus.vſq; ad ver.nos itaq;.ſed nõ ita cõtextualiter poſita ſunt ſicut ver.nos itaq;.Sed papa vtit eis tanq; proprijs.vnde ſcđm zab.litera ſic debet cõſtrui & ordinari,legibus itaq; &c.vſq; ibi,ſcđm etiã.vbi dimitte:qa etiam interpoſitio & cõtinuą, vt ergo hęc dubietas auferatur,& coniũge & diui Marci &c.vſq; ibi,p̃terea.& poſt verba illa ſit immunis,reaſſume illa verba,ſcđm etiã. vſq; ibi, eius itaq;.& cõtinua ſic:ſcđm etiã deciſionẽ filij noſtri Henrici,quõdã Imperatoris cuius verba ſunt hæc,nos itaq; &c.vſq; ibi,verum.& dimitte ver.verũ.& reaſſume illa verba, eius itaq; interpretationẽ corroboramus.coniũge cũ ver.verũ.cũ hoc vſq; in fi.Et ſic legendo nõ ſunt neceſſaria illa verba, præterea ſtatuti principis tenor talis eſſe dignoſcit.Sed hęc conſtructio eſt reprehẽdenda,vt dixi de prima.Hoſt.& Io.And.itẽ magis reprehendẽda eſt:qa ſcđm eã,verſi.pręterea.eſſet ſuperfluus. Quare tu aduerte:qa qualiſcũq; ſit cõſtructio idẽ eſt ſenſus.& ideo vt arbitror do.Ant.Io.de Imo.do.meus & cõiter Mod.de cõſtructione aut adaptatione literæ nullũ verbũ fecerunt. Vñ dic q; Honori⁹ referẽdo verba duas cõſtructiones legales relatas etiã per Hẽri.in d.l.quæ incipiebat,qm̃ legibus.q̃ videbañ adinuicẽ cõtrariari deciſis per ipm̃ Hen.Imperatorẽ cuius deciſionis verba formalia hic referunt̃ per Honoriũ,ipſam deciſionẽ Honorius moderañ.& approbat interpretationẽ Hẽr.factã de cõſtitutione diui Marci.vñ dũ tex.dicit cuius verba ſunt hęc. dic ſ.quæ diximus in effectu:& quæ formaliter ſubiungũt. retulit enim papa illas duas cõſtitutiones.videlicet primã quæ fuit diui Marci,q̃ habeť vt dicit gl.& bene in l.cũ clericis.C.de epi.et cle.quã cõſtitutionẽ quidã volebãt ſibi locum vẽdicare clericis Cõſtantinopo.quã opi.Io.An.& Bul.& etiã vult gl.ij.in verſ. cũ clericis.p̃ qua facit text.ibi,dũ dicit cuius inclytæ vrbis.loquens de Conſtãtinopolitana vrbe quæ anno præterito fuit à teucris capta.Et in tex.ibi,dũ dicit hui⁹ ſplẽdidiſſimę ciuitatis. & iſte intellectus etiã hic tangit̃ ab Honorio in ver.qaillud.refert etiã cõſtitutionẽ Iuſtiniani,de qua in auť.principales.C.eo dẽ ti.& in corpore q̃ videbañ cõtrariari cõſtitutioni diui Marci.nã cõſtitutio diui Marci p̃dicta vltra mediũ ſic formaliter dicit,cui nullũ incertũ erit iuſiurãdũ:qa eccleſiaſticis regulis,& à canone ab antiquiſſimis ep̃is antiquitus inſtituto clerici iurare prohibenť,ſed p̃dicta cõſtitutio Iuſtiniani dicebat q; oẽs principales debeãt iurare de calũnia.ergo & clerici:& ſic cõtradicebat cõſtitutioni diui Marci.has duas leges latè referebat Hen, in d.l.qm̃ legib⁹.& in effectu refert Hono.vſq; ad ver.vt ergo iſta dubietas.vbi papa intendẽs referre interpretationẽ & deciſionẽ ipſius Hen.ponit ipſius legis Henri. deciſionẽ & verba quæ incipit,iudicio meo.eius itaq; interpretationẽ corroboramus.dico enim q; hic poſſint incipere verba Hẽ.q ſequit illorũ interpretationẽ q volebãt q; cõſtitutio diui Marci nõ eſſet localis.& bñ dicebãt.Et iſta fuit opi.Pla.& Mar.q̃ placuit Hen, & bñ:qa licet l.cõdita reſpectu fori & p̃ſtandæ cautiõis & p̃ſtãdarũ ſportularũ eſſet priuilegiata clericorũ Cõſtãtinop.vrbis: & ſic hoc reſpectu eſſet localis,vt voluit ibi gloſ.j.& ſ.retuli.tñ dũ interſerit de iurõ p̃ſtãdo inver.cui nullũ inſertũ erit iuſiurãdũ.oſtẽdit q; p̃dicti clerici Cõſtãtinopolitani nõ tenenť iurare: qa clerici gñaliter ꝓhibenť iurare:& ſic reſpectu iuramẽti illa cõſtitutio generaliter cõprehẽdit oẽs clericos.ita interpretat⁹ fuit Hẽricus:& ſic vt dixi ver.ei⁹ itaq;.cõtinet verba Henri.& adaptañ ad literã immediatè p̃cedentẽ q̃ dicit,cuius verba ſunt hæc.dico igiť q; hęc tota litera hoc mõ põt legi vno cõtextu. hoc eſt ſine aliqua intercapedine,& trãſpoſitiõe orationũ. Intelligo ibi qđ Hẽr.in illa ſua deciſiõe duo fecit.primò interpretatus eſt cõſtitutionẽ diui Marci ſcđm qđ alibi interpretabañ. videlicet q; cõprehẽdat gñaliter oẽs clericos:quã interpretationẽ corroborabat Hẽ.p aliã cõſtitutionẽ dñi Iuſtiniani quã hic refert in ver.nã cũ Impator.& durat vſq; ad ver.p̃terea.vbi papa volẽs ponere ſcđam partẽ Hẽr.q̃ reſpiciebat deciſionem dictarũ legũ cõtrarietates dicit.Pręterea ſtatuti principis tenor talis eſſe dignoſcit.nos itaq; &c.& ſic incipiebat deciſio Hen.q̃ durat vſq; ad ver.verũ.& qa in deciſiõe Hen.dicebať q; clerici nõ cõpellanť ſubire iuramẽtũ,ſed ſi viderint expedire,liceat officiũ iurãdi alijs delegare.ſequi videbať à contrario q; poſſent ſubire ſi vellent iuramẽtũ:& hoc moderať hic Hono.in ver.verũ.videlicet vt hoc licitum ſit cõſulto prẽlato ſuo:& ſic tex.eſt planus,clarus,& apertus.nã dicere q; ver.verũ.veniret ad moderationem ver.diui Marci,eſt ridiculũ iudicio meo:qa moderatio nõ adaptatur ad finẽ illius verſi.vt de ſe patet.

2 ¶ †No.j.q; ſucceſſor debet imitari veſtigia p̃deceſſorũ ſuorũ. qđ intellige qñ ſunt irrationabilia.aliàs debet ab illis abſtinere. ſ.de reſti.in inte.c.cũ ex literis.& ſi prius fuiſſent rõnabilia, & ꝓpter varietatẽ tẽporũ & condẽnationũ tenderẽt ad noxiã,vt in c.nõ debet.j.de cõſang.& affi.qm̃ vt inqt Valerius,oĩa mala exẽpla à bonis initijs ortũ habuere. ¶ No.ſcđò vnũ caſum reſeruatũ papæ,ſ.determinare grauiores cauſas.et idẽ c. vt debitus.in fi.de ap.xvij.di.c.multis.xxiij.q.j.c.quoties.

3 ¶ †Not.iij.q; inter grauiores cauſas cõnumeratť qñ dubitať de intellectu alicuius legis vel cõſtitutionis ꝓpter cõtrarietatẽ vel varios intellectus doctorũ:qđ tñ declara:qa ſi dubitať de intellectu de iure aut canonicę legis recurrit̃ ad ſummũ põtificẽ, vt in c.p venerabilẽ.q fil.ſint legi.& in c.inter.j.de ſen.excõ.Si verò dubitať de intellectu l.ciuilis inq̃tũ cõcernit clericos aut eccleſias,idẽ dicendũ eſt, vt hic,ſed ſi laicos recurrit̃ ad Imperatorẽ:qa eius eſt interpretari,cuius eſt cõdere,vt ſtatim dicã in alio notabili.Et prædicta intellige quo ad interpretationẽ generalẽ & neceſſariã per quãl.illa ſic debebit intelligi vel ſeruari.ſecus quo ad interpretationẽ authorizabilẽ quã quilibet doctor facere põt.et reſpectu vnius cauſæ decidẽdæ quã põt facere iudex,vt no.Inn.in c.cũ ſpeciali.de ap.facit l.j.C.de ꝓfeſ.q in vr. Conſtã.li.xij.niſi dubiũ eſſet ita arduũ q; firmus intellectus dari nõ poſſet:qa tũc oĩno eſt ad eundẽ principẽ recurrendũ, vt l.pe.et ſi.C.de legi.& ideo no.et de his dubñs quotidie dicunt docto.q; indigerent deciſione Apoſtolica vel Cæſarea.de qua in materia latius dicam in titu.de conſtit.

4 ¶ †No.iiij.q; l.ciuilis gñaliter loquẽs vĩ cõprehẽdere etiã clericos:aliàs aũt allegatio duarũ legũ de qbus hic vĩ fuiſſe fruſtratoria.de qua materia:qa ad titulũ noſtrũ principaliť nõ ꝑtinet, vide latè p Pe.de Anc.in repe.c.j.ſ.de cõſti.q.j.et p do.meũ in c.eccleſia ſ.Marię.ſ.de cõſti.maximè in repe. ¶ No,quintò ibi, oẽs principales.qđ iuramẽtũ calũnię p̃ſtari debet p principales.qđ qualiter intelligendũ ſit,dicã latè in c.cæterũ.in vĩ.arti. ¶ No.ſextò idẽ q; verbũ oẽs.ex ſuo ꝓprio ſignificato includit oẽs,& neminẽ excludit.ad idẽ c.oẽs.ſ.de maio.et obe.et l.à ꝓcuratore.C.mãda. ¶ No.vij.in primo litis exordio q; iuřm calũniæ p̃ſtari debet in exordio litis.hoc eſt incõtinẽti poſt litẽ cõte.de quo latius dicã j.poſt gl.in v.arti. ¶ No. octauò ibi,

5 ꝓpter qđ † ꝓbabile dubiũ oritť ꝓpter cõtrarietatẽ iuriũ adinuicẽ,facit qđ no.in c.vt debitus.de ap.et p Bar.in l.cũ ꝓblatis.ff. de re iudi.et in l.j.et ij.C.de pœ.iudi.q ma.iudi. ¶ No.nonò q; cõſtitutio loquẽs ſpecialiter de clericis,licet generaliter reſpectu certi actus derogat cõſtitutioni generaliter diſponenti:hic emm̃ prima conſtitutio diui Marci diſponebat de clericis: & ſic erat ſpecialis reſpectu perſonarũ,ſed erat generalis vt nõ præſumant iurare.Secunda verò conſtitutio Iuſtiniani de qua in authen,principales.C,eod.reſpectu perſonarũ generaliter loquebatur de oĩbus:erat tamẽ ſpecialis reſpectu iuramenti calũ.& tñ prima p̃iudicat ſecũdę,ſcđm intellectũ Hen. & declarationẽ ipſius.qđ eſt ſingulare.Et hoc infert do.meus ad deciſionẽ illius tritæ q̃onis,an clericus poſſit recõueniri corã iudice ſeculari.nã tex.iſte facit q; nõ:qa iura ſpãliter prouident, vt clerici nõ iudicenť à laicis,licet reſpectu cãrũ generaliť loquanť et alia

iura,q̃ pmittũt recõuẽtionẽ,loquunt genera fr respectu pſonarũ:ſed ſpãliter reſpectu cauſæ recõuẽtiõis.ergo cõſtitutio ſpecifice loquẽs de clericis,tanc̃ ſpãlis,derogat alteri tanc̃ gñali.ar. regulæ generi.de re.iu.in.vj.qđ dicit ſemp notãdũ:qa nemo ad hoc inducit iſtum tex.Sed tu vide ad hoc quod latius dixi in.c. j.de mu.pet.arti.v.nec moueat te in contrariumiſte tex.in ver. Præterea.vbi ſpecificè prouidebatur de hoc iuramẽto calũniæ: qa illa fuit conſtitutio veniẽs ad interpretationẽ prioris.vt.ſ.dixi ſuper tex.& Papa etiam hoc atteſtaf. ¶ No.x.ibi.de conſtantinopolitanis.ꝙ qñ diſpoſitio iuris eſt localis, de qua materia dic vt latius tradit in.c.j.de conſti.¶No.xj.ibi,interpretationẽ
6 corroboram⁹ †quòd eius eſt interpretari,cui⁹ eſt cõdere.ad idẽ l.j.C.de legi.&.c.inter.j.de ſen.excom.¶No.xñ.ibi.corobora
7 mus†qđ Papa interpretatur leges,qđ maximè procedit,qñ loquuntur de clericis & eccleſ̃s. vt in.c. per venerabilem.qui fil. ſint legit.hoc tñ ꝓcedit intelligendo,ꝙ in ver.eiuſc̃.ſint verba Papæ.de quo dic vt.ſ.in tex.dixi.¶Not.xiñ.ibi,ad oĩum.ꝙ illud,qđ vni dicit,põt à cæteris trahi ad cõſequentiã.& ꝙ illud, quod vni concedit,nõ eſt alĩs denegandũ.de quibus hic in gl. in ver.ad oĩum.¶No.xiñ.ibi,vim legũ.ꝙ canones obtinẽt vim legum.ad idẽ tex.in auẽ.de eccle.tit.in princ.col.ix.& in auẽ.vt clerici apud proprios Epos.ſ.illud.col.vj.qđ ꝓcedit nõ ſolùm interpretatiuè,ſed ẽt p nouũ iuris editionẽ.dũmõ materia ſpectet ad forũ eccleſiaſticum:aliàs ſecus facit qđ no.glo.in regula,poſſeſſor.de re iu.lib.vj.¶No.xv.ibi,diuinæ & humanæ legis.ꝙ ſpẽs legis ſunt duæ.alia enim diuina,& alia humana.j di. c.ñ.& c.humanum genus.j.de iureiu.c.nimis.&.j.de cenſi.c.p uenit.de qua materia licet D.meus his aliqua dicat:tamen qa p tinet ad tit.de cõſti.dic vt ibi latius dicam.¶Not.xvj.ibi,intentione ſeruata.ꝙ attendenda eſt mens & legis intentio.ad idẽ.c. intelligantia.de ver.ſig.qa ſcire leges non eſt verba earum tenere:ſed vim ac ptãtem,hoc eſt intẽtionẽ ac rationem, vt.l.ſcire leges.&.l.contra legem de legi.de qua materia latius dicetur in ti. de conſtit.¶Not vltimò ibi,non Abbas,non monachus.argu-
8 mẽtũ ꝙ†clericorũ appellatiõe nõ cõprehendit monachus,nec ecõtra.ſcđm.d.Ant.& ſequit Zaba.allegat vñ.q.ñ.c.duo.dicit tñ,ꝙ ille tex.facit ẽt in cõtrariũ:ſed qđ pri⁹ dictũ,eſt veri⁹.Sed Do.me⁹ dicit,ꝙ putat hic colligi totũ oppoſitũ,ꝙ appellatiõe clericorũ veniãt monachi.nã prima cõſtitutio ꝓhibẽs iurare,faciebat duntaxat mentionem de clericis,vt patet in principio. Sed conſtitutio poſtea interpretans & declarans, dicit intelligendum de clericis cuiuſcunq; ordinis,& monachis. & ſanctimonialibus, ergo clericorum appellatione veniunt monachi. pro quo facit :quia & ipſi in ſortem Dei ſunt electi, vt in.d.c. duo.& cleros idem eſt quod ſors.xxj.di.cleros.Item probatur per.c.Deus,qui.c.pe.j.de vita.& bo.cleri.quæ.c.loquuntur de monachis.& tñ ponunt ſub ru.de vi.& hone.cle.ergo veniunt appellatiõe clericorũ ꝓea,q̃ no.ſ.& ĩ prooe.ſexti,in ver.titulis. Cõcludit ergo D.me⁹ ꝙ monachi veniũt appellatiõe clericorũ qđ tñ ꝓcedit in fauorabilib⁹,ſec⁹ in odioſis:qa tũc nõ venirẽt, cũ diſtrictã habeãt qualitatẽ à clericis ſecularib⁹.ar.op.in.c.ſtatutũ.de ele.li.vj.ad ꝙ allego ẽt.c.ex tenore.&.c.vniuerſitatis.j.
9 de ſen.excõ.¶Gl.iiñ.ſup verbo.calũniæ iuramẽtũ.quærit†qd cõtinere debet iuramẽtũ calũnię.& ſoluit,ponẽdo quinc̃,q̃ cõtinere debet dictũ iuramẽtũĩ fi.gl.dic de hoc, vt dicã in.c.fi.xñ. prĩ.art.¶Gl.ſup verbo,verba ſunt hęc.eſt declaratiua in fi. d.de clara hoc meli⁹ vt dixi.ſ.ĩ tex.¶Gl.ſup verbo,ad oĩum.ĩ prin. colligit duo no.q̃ tẽdũt ad idẽ:deinde opponit & ſoluit ĩ fi.gl. dic.ſed cõtra ſolutionẽ gl.facit qa ſi hoc erat conceſſum clericis Cõſtãtinopolitanis ĩ priuilegiũ.ergo ad alios nõ debebat extẽdi.& ſi diceres,hoc priuilegiũ eſt clauſum ĩ corpore iuris:ergo debet extẽdi:qa facit ius,quò ad oẽs:iſte nõ eſt bon⁹ intellect⁹ p capitulũ.cũ ordinẽ.& qđibi no.de reſcri.& vide bonã glo.in prooe.in ver.iudicis,ergo eſt dicẽdũ,ſcđm .D.m.ꝙ aut omnib⁹ fuit cõceſſum hoc priuilegiũ:ſed illi fuerũt expreſſi p excellẽtiã vel ꝙ attenta mente diuina & humana,debuit concernere etiã alios clericos Cõſtantinopolitanos.& ita fit hic ĩterpretatio.& hæc melior,ſcđm D.meũ.Sed tu dic melius,vt dixi ſup tex.ꝙ licet illa.l.cũ clericis.C.de Epi.quò ad ea de qbus prĩcipaliter loq
tur diuus Marcus,priuilegiet cleticos Conſtãtinopolitanos: tñ qñ ĩcidenter loquit de iuramẽto dicit.ꝙ ipſi non tenent iurare ex generali diſpoſiti ne,quæ hoc ꝓhibet.nã ita formaliter dicit. cui.ſ.cautioni nullum inſertũ erit iuſiurandum,eccleſiaſticis regulis,& Canone à beatiſsimis Epis antiquit⁹ inſtituto,clerici iurare ꝓhibent.& ſi ad excludẽdũ ipſos clericos Cõſtantinopo. à iuramẽto clerici Cõſtãtinopo.nõ priuilegiant per diuũ Marcũ,ſed eximunt: qa ꝓhibent generaliter p eccleſiaſticas regulas
10 & Canonem iurare.†Sic etiam in fauorabilibus,appellatiõe eccleſiarum,veniunt monaſteria.liñ.di.ſ.hac authoritate.cũ ſe.et qđ legit & no.j.c.ij.de ſup.ne.prælli.vj.& p gl.in ver.eccleſ̃s in cle.qa pleriſq;.de offi.ordi.ſed ſtricto vocabulo appellatione eccleſiarũ,nõ veniũt monaſteria vel alia loca religioſa,vt in c.ñ.de cõſue.& ibi notaui.& ad p̃dicta etiã vide gl.in c.fi.ſ.adĩcimus.de ſen.excõ.li.vj.ſed appellatione monachorum nunc̃ veniunt clerici ſeculares:qa nõ cõpetit ei æthymologia vocabuli.xvj.q.j.c.placuit.itẽ appellatione monaſteriorũ,nunc̃ veniunt eccleſię ſeculares ea rõne.ſcđm do.meũ ꝓ quo allego gl. in ver.monaſterĩs.in cle.j.de leg.& de materia in rub.j.de vita & ho.cle.¶Glo.ſup verb.in criminali.tractat q̃onẽ vtrũ in cã criminali ſit deferendũ iuramẽtũ:& arguit ꝙ & cõtra.Et finaliter poſt Azo.inclinat in ſnĩam ꝙ ſit deferendũ.& rñde ad iura & rõnes in cõtrarium allegatas:& hæc,pars durat vſq; ad ver.& qualiter.vbi gl.intrat aliũ articulũ qualiter clericus poſſit deferre iuramẽeũ calũniæ maximè in cã criminali.& qualiter intrincatè loquit in ea.gl.d.Azo.hic declarat hãc.gl.et ipſi⁹ q.ſcđm qđ latius dicã ĵ.in c.ñ.in vj.prin.arti:ver.fi.in gl.dic de hac materia vt latius dicã in d.vj.ar.& c.cæterũ.j.e.in vñ.prin. arti.¶Glo.ſup ver.defenſoribus.quęrit qd de ſyndicis, actoribus & ꝓcuratorib⁹ cõſtitutis ab vniuerſitate,an iurent de calũnia:& ſoluit in fi.dic de hoc vt dicã in c.cæterũ.j.eo.in vñ.arti.¶Glo.in fi.ſentit cõtrariũ ꝙ eps poſſit iurare incõſulto ſummo põtifice.et fatet cõtrariũ.deinde colligit argumentũ.¶In ea.gl.ipſemet p̃ſtat iuramẽtũ.dic vt dicã de hoc in c.cæterũ.in vñ.arti.vel in c.fi.in xñ.arti.In ea.gl.dic vt latè dixi in c ſignifi caſti.in vj prin.ar.Poſtremò expeditis gl.iuxta p̃miſſum ordinẽ in rub. deſcẽdo ad quartũ arti.prin.¶Quartus principalis arti
11 culus eſt†corã quo ſit de calũnia iurãdũ,et ſubiũgã etiã de iuramento malitię & veritaris.Primò igit circa iuramentũ calũniæ dicendũ eſt ꝙ p̃ſtat in iudicio & à iudice,vt patet hic dũ dicit in primo litis exordio.& in c.pe.j.e.et c.j.in eod. tit.li.vj.& eſt tex.in l.ñ.in prin.& ſ.finaũt.& ſ.ſeq.C.eo.et apparebit etiã ex his quæ dicã ĵ.in xñ.prin.arti.Aduerte tñ ad egregios perſonas in dignitate cõſtitutas iuramẽtũ calũniæ p̃ſtari debet in domo ab eis,vt l.ñ.ſ.finaũt.C.eo.& p̃ſtat ab eo q̃ miſſus eſt à iudice,vt p̃ſtet tale iuramentũ,vt ibi j notat.& in auẽ.vt litig.iur.ſ. ad hæc.ff.de iureiu.in l.ad perſonas vel ad egregias.et C.de re. cre.l.gñaliter.& debet præſtari p̃ſente aduerſario,vt eſt text.in d.ſ.finaũt.& huic priuilegio nõ põt renũciari,vt in ſimili dicit Cy.in d.l.ad pſonas.& idẽ dicendũ eſt de mulieribus rõne ſexus,vt d.ſ.finaũt.per quẽ tex.& eius rõnẽ idẽ dicũt doc.de ſenibus & valitudinarĩs.debet em̃ iudex ralibus cõpati.xxiiij.q. iij.c.quę dignior.ad fi.no.Io.An.in addi.Spe.eo.ti.ſ.reſtat.ver ſi.ſed ad cuius.ad pſonas igit p̃dictas:& etiã ad illas q̃ rõne paupertatis venire nõ p̃t iudex mittet notariũ,q̃ p̃ſtet tale iurm. facit l.in fraudẽ.ſ.quoties.ff.de iu. fiſ.ꝓ quib⁹ vide qđ tradit Spe.in ti.eo.ſ.ſequit.ver.quidẽ.et Hoſt.in ſummã in ti.de teſti. ſ.qñ.poſt prin.de tali cõmiſsiõe nõ debet notari⁹ eſſe rogat⁹. Sed alius ſi cõmodè poſſet haberi.alĩs ipſemet põt eſſe rogat⁹. ſcđm ea q̃ tradunt in c.qm̃ cõtra.ĵ.de ꝓb.iũctis his q̃ tradunt p Bar.& doc.in l.ex ſnĩa.ff.de teſta.tute.Aduerte etiã ꝙ ſi forte is qui debet iurare eſt abſens,nec dimiſit ꝓcuratorẽ habẽtẽ ſpãle mãdatũ:iudex tũc ſcribet iudici ſub cuius iuriſdictione ille degit:ab eo recipiat iurm calumnię.& ſcribit ei ſub hac forma.nos &c.iudex &c.B.&c.iudici ſalutẽ in dño.noueritveſtra diſcretio ꝙ d.&c.ciuis et ſubditus. Videt ſup libel.quem vobis mittimus intercluſum cũ Io.ciue et ſubdito noſtro corã nobis
12 lit.eſt cõte.†Cęterũ qm̃ ad hoc vt lis ſine ſuſpiciõe ꝓcedat neceſſariũ eſt per principalẽ perſonã p̃ſtari calũniæ iuramẽtũ:fraternitatẽ veſtrã requirim⁹ et rogamus quatenus à dicto d.A ſuprædicto libello ſcđm iuris ordinẽ iuris cõis p̃ſidio fulti iurm calũnię recipi facientes receptionẽ eandẽ in publicã formã manu fideli nõ redactã nobis ſi placet p latorẽ præſentiũ trãſmittatis.ita dicit Spe.eo.ti.ſ.reſtat.ver.qd ergo fiet ſim le in teſtibus recipiẽdis extra territoriũ.in auẽ.apud eloquẽtiſſimũ.et in l.iudices.C.de teſti.& talis iudex recipiens nõ recipit authoritate rogãtis,ſed iuris cõis,vt in c.cõſtitut⁹.j.de fideiuſ.et ideo in dictis literis ponunt illa verba iuris cõis auxilio fulti,qb⁹ et ſic ille iudex recipere tenet:ar.ff.de requi.reis.l.j.ſ.pręſides.tradit
13 Spe.in ti.de leg.ſ.iã nũc.ver.ſed ſcđm præmiſſa. † Sed quæro circa prædicta,ad cuius expẽſas mittet iuramentũ calũniæ ad principalẽ.fol.dic ꝙ aut mittitur ad abſentẽ rõne dignitatis vel ſexus vel infirmitatis:& fiet cõibus expẽſis.nec ob.c.ñ.in principp.de iudic.li.vj.qa ibi fauor tm̃ producentis verſat.hic verò cõis:qa expedit aduerſario illius hoc iuramẽtũ exigi:aut mitti tur ad abſentẽ volũtariũ q litigat per procuratorẽ nõ habentẽ ſpeciale mãdatũ:& hoc caſu mittit expẽſis ipſius abſentis.ſecundũ Spec.& Io.An.eo.ti.ſ.reſtat.Sed ad cuius expẽſas?Sed ſi dñs dediſſet ꝓcuratori ſpeciale mãdatũ ad iurandũ de calumnia & pars vellet ꝙ deferat principali tanc̃ legaliori ꝙ an fieri poſsit,dicet j.e,c.cæterũ.ar.vij.& tũc fortè expẽſis partis

mittentis

mittentis præſtareť hoc iuřm: cũ ipſe hui⁹ miſsionis ſit cã. ar. d.
14 c. ñ. in prin. de iudi. li. vj. ¶ †Sed q̃ro vtrũ corã arbitris iureť de calũ. ſol. dic ꝙ ſic. tex. eſt in l. ñ. §. qa. C. e. & maximè ſi ſunt arbitri iuris, vt in c. ab arbitris. de offi. dele. li. vj. & c. cũ in ſpãli. ÿ. de ap. & l. apertiſsimi. & l. cũ ſpeciali. C. de iud. ꝑ q̃ iura arbitrarer idẽ dicẽdũ eſſe de arbitratoribus iuris q ex forma ſtatutorũ eligẽdi eſſent fortè in cauſis cõſanguineorũ affiniũ vel ſimiliũ ſi mõ arbitratori hoc videať expedire, & q̃ dicta ſunt de iuřo cal. & hoc ar. reſpectu ꝓſonarũ iudicũ: arbitror etiã cõuenire iuramẽto malitię & iuřo veritatis. & ex his habes expeditũ quartũ arti. ¶ Quintus principalis articulus eſt qñ iurãdũ ſit de calũnia, & an deferri poſsit. & ꝑ clariori doctrina ꝑſequarĩ fraſcriptas q. & cuilibet ſubñciam, qd iuris de iuřo malitiæ & veritatis. Primò ponã regulã qualiter in litis exordio deferendũ eſt iuřm calũnię. & an hic ſit de ſubſtãtia. Scd̃ò vtrũ poſsit exigi ſeu deferri ante li. cõte. & qñ. & qd de iuřo malitiæ & veritatis. Tertiò an poſsit deferri etiã poſt li. cõte. & vſq; in fi. cauſæ. & poſt cõcluſionẽ in cã: & qd in iuřo malitiæ et veritatis. Quartò vtrũ pendẽte dilatiõe data partib⁹ poſsit deferri. & qd iuris de iuřo malitię & veritatis. Quintò vtrũ poſt latã ſñiam poſsit in cã appłonis hoc iuřm calũnię deferri, & qd iuris de iuřo ma
15 litiæ & veritatis. ¶ †Primò igiť quęro qñ regułr debeat deferri hoc iuřm calũniæ. ſol. dic ꝙ regułr p̃ſtari debet in prĩo litis exordio. tex. eſt hic. & in c. j. e. ti. li. vj. hoc eſt ĩmediatè poſt li. conte. vt in c. pe. ÿ. e. & in l. ñ. in prin. vbi Cy. Bar. & doc. C. eo. facit ordo iſtarũ rub. qa primò poniť de li. cõte. & poſtea ſequiť de iu. cal. quaſi ĩmediatè poſt li. cõte. debeat p̃ſtari hoc iuřm. debet eñ augmẽtũ ab ordine rub. vt in ꝓœ. Greg. & l. ſi qs ſub cõditiõe. ff. de teſt. tu. ſcd̃m do. meũ hic in rub. et ſatis dr̃ in litis exordio ſi ĩmediatè poſt li. cõte. à qualis ſumit exordium p̃ſteť hoc iuřm q̃ incontinẽti fiut videnť ineſſe, vt in l. lecta. §. dicebã. ff. ſi cer. pe. et, c. officiũ. š. de elec. vñ exponit hic Ho. exordio i. poſt exordiũ, & ſequunť doc. nec ob. ꝙ ti. de iuřo calũ. in volumine Codicis ponit añ ti. de li. cõte. qa in illo iure poterat iuřm ca. de ferri: etiã añ litẽ cõte. de quo dicã ÿ. dicit tñ Bar. in d. l. ñ. in prin. C. e. ꝙ qñ iuřm cal. præſtať tota cã debet p̃ſtari poſt li. cõte. Sed qñ præſtať ſup certo actu particulari: tũc p̃ſtari põt etiã añ lit. cõte. Et hoc idẽ ſenſit Cy. ibi in iĳ. q. vbi dicit ꝙ ſcd̃m iura Codicis iuřm cal. ſup eo ſup quo lis cõteſtať p̃ſtať demũ poſt li. cõte. quaſi dicat ſup tota cã ſeu lite præſtať poſt li. cõte. qa ſup tota cã cõteſtať lis. ſit ergo cõcluſio ꝙ iuřm de calũnia qd̃ reſpicit totã litẽ præſtari debet ſtatim poſt li. cõte. niſi añ li. cõte. fuerit præſtitũ ſup tota cã ex volũtate partiũ, ꝑ ea q̃ dicã in ſeq. q. per q̃ hoc magis declarať, ſed declarabiť vtrũ ſit de ſubſtãtia ꝙ in primo litis exordio deferať. & etiã declarabiť ex alĳs q̃ dicã in ſeq. q. maximè in iĳ. q. & ſi iurareť omiſſa litis cõteſtatiõe: nõ ꝓpterea hr̃ lis ꝑ cõteſt. vt dicã ÿ. arti. xiĳ. ñ. in c. fi. Et aduerte iuramẽtũ veritatis qd̃ olim deferebať in cã ſpãli in locũ iuramẽti cal. ſtatim etiã lite cõte. præſtabať, vt eſt tex. in c. dudũ. ñ. in ver. li. verò cõte. de elec. & hodie cũ vtrũq; iuřm tã de calũnia q̃ de veritate dicẽda: ẽt in cauſis ſpãlib⁹ exigať. c. j. ĩ fi. rñ. e. ti. li. vj. eo. tpe. & ſic poſt li. cõt. exigiť vtrũq; iuřm, ꝑ text. in d. l. j. & ſimplex etiã iuřm veritatis ẽt nõ cõiunctũ cũ iuřo cal. põt tũc recipi, vt d. c. j. j. rñ. e. ti. li. vj. Iuřm verò malitiæ, vt ÿ. ſubñciã põt
16 exigi in quacunq; parte litis. ¶ †Scd̃ò q̃ro vtrũ iuřm cal. poſſit exigi & præſtari añ litẽ cõte. ſol. tex. in l. j. C. e. ꝓbat ꝙ ſic. vñ ſup his q̃ incidũt vel emergũt añ litẽ cõte. exigere põt iuřm calũ. ſi aliqd ꝑ actorẽ vel reũ ꝓbandũ eſt ꝑ præl. l. j. quã Cy. dicit nõ eſſe correctã, ꝑ l. ñ. C. eo. ti. ita dicit Cy. in auť. hoc ſacr̃m. ĩ d. l. ñ. in prin. in iĳ. q. C. e. ti. cũ l. j. q̃ vult ꝙ hoc iuřm præſteť ante litẽ cõt. loquiť qñ præſtať ſup actu certo & particulari. & l. ñ. loquiť qñ præſtať ſup tota cã, vt ẽt dicit ibi Bar. dixi in prę. q. vñ ſi re⁹ dicit iudici, dñe ecce actor parat ſe ad agẽdũ cõtra me: gravor in cõteſtatiõe litis & ſportulis & alĳs: quare ſupplico vt faciatis eũ iurare de calũ. ꝙ ſe exiſtimet bonã cãm habere. inſt. de pœ. te. li. §. actoris. & ſic non aget cõtra me. quo caſu voluit Vber. de Bo. ꝙ ſi iudex aliqbus cõiecturis moueať cõtra actorẽ põt ante li. cõte. exigere iuřm cal. vel ſaltẽ fingere ſe velle exigere. Sed Spe. dicit ꝙ iuřm cal. de ſui natura ante litẽ cõte. præſtari nõ debet, ſed poſtea dũtaxat, vt in c. qm̃ cõtra. de ꝓbat. & patet ex ordine rub. noſtrarũ. Sed tũc præſtať aliud genus iuramẽti, ſ. malitiæ. ſcd̃m Spe. eo. ti. §. ñ. ver. ſed pone. ſed tu aduerte: qa c. qm̃. nihil dicit de iuramẽto. Io. And. in addi. Spec. eo. tit. ad ver. ſed pone. dicit ꝙ inquãtũ Vber. locutus eſt ꝙ iudex põt fingere, locutus eſt de ęquitate. Sed retẽto dicto Spe. dici põt ſcd̃m eũ ꝙ ſi habet cõiecturas de qbus š. põt ab actore exigere iuramentũ malitię per c. ñ. in fi. eo. ti. lib. vj. Et ex prędictis in-
17 ferť †vtrum ſuper exceptionib⁹ dilatorĳs vel declinatorĳs quę opponunť ante litẽ cõte. ſit iurandũ de calũ. quidã ꝙ ſic, vt refert Specu. in tit. de except. §. viſo. verſi. ſed nunquid iudex. de quo tetigi in c. j. š. de libel. obla. arti. v. fallẽ. lxxxĳ. facit l. j. & qd̃ ibi no. C. eo. & ff. q ſatiſ. cog. l. dedit. §. fi. & ff. de noxa. l. quoties. §. pe. quidam tñ dicũt ſufficere iuramentũ malitiæ ſup declinatorĳs per c. literas. ÿ. de reſt. ſpo. & c. cũ dilecti. š. de elec. Et hãc opi. tenẽt Zab. & do. meus in c. prudẽtiã. §. ſexta. š. de offi. dele. quã etiã ſententiã videť tenere Io. And. in addi. Spe. eo. ti. §. ſequiť. verſi. qd de cauſis. vbi dicit ꝙ ſi eſt quæſtio de mãdato, videlicet an qs ſit procurator vel nõ: ꝙ licet Gui. de Suz. dicat in l. j. C. de procu. iurandũ eſſe de calũnia per l. j. C. eo. tamen Ioã. An. cõcludit ꝙ iurabiť de malitia ex quo ſumus ante li. cõte. & tenet Spe. e. tit. §. ñ. verſi. in cauſis tamẽ. in fi. do. meus hic dicit ꝙ præſtari põt ante li. cõt. & ſi præſtať nõ eſt opus denuo præſtare poſt li. cõte. dũmodo ſit præſtitũ ſup tota cauſa. poteſt ergo præſtari ante, ſed nõ cõpelliť. ita dicit Cy. poſt Pet. in l. ñ. C. eo. vbi expreſsius probať q̃ hic ꝙ ſit præſtandũ poſt lit. conteſt. Sed intelligendũ eſt vt dixi ꝙ ante quis iurare non cogiť, ſed voluntarius poteſt. Item intellige ꝙ ante nõ cogitur iurare, ſcilicet ſuper tota cauſa. Nam etiã ſuper emergẽtibus quæſtionibus de calũnia iurať: cùm aliqua partiũ vult aliqd producere. vnde auť. hoc ſacramentũ. C. eo. quæ dicit ꝙ hodie tantũ ſemel eſt de calũnia iurãdũ corrigit dũtaxat l. antiquã. in his quæ fiunt poſt lit. cõteſt. etiã poſt præſtitũ tale iuřm vniverſale, ſed in his quę fiunt ante litem conteſt. & ante præſtitum iuramentum vniverſale: ita iurať hodie ſuper qualibet exceptione ſicut olim, vt not. Bart. & Cyn. in d. l. ñ. & in d. auť. hoc ſacramentũ. C. eod. facit etiam d. l. ñ. C. eod. & qd̃ ibi non ſic eſt limitandus text. noſter. & c. literas. ÿ. de reſtit. ſpol. ſcd̃m dñm meum: ergo verô in hac q. ſic arbitror diſtinguendũ, videlicet ꝙ aut loquimur de iure cano. aut ciuili. primo caſu ante lit. conte. nõ cogiť quis iurare de calũnia, maximè vniverſaliter, ſed ſi ſpõte vellet ſubire tale iuramẽtum poſſet: & ſi iuraret ſuper tota cauſa: non cogereť poſtea iurare poſt lit. conte. qd̃ no. ad limita. eorũ quæ dixi in prę. q. niſi peteret iuramentũ ad ſolẽnizandũ iudicium: quo caſu debet præſtari poſt lit. cõte. in litis exordio, vt dixi in q. præce. & ad hunc effectũ poſſet iterato exigi poſt lit. cõteſt. ſcd̃m Pau. de ca. in l. ñ. C. eo. de quo dicto ſatis dubito: quia ex quo ſemel fuit præſtitum ſuper tota cauſa non videť vlterius præſtandũ. ad qd̃ vide qd̃ dicã in c. fi. ÿ. eo. in xiĳ. prin. arti. nec eſt verũ ꝙ ſit de ſolẽnitate ſubſtãtiali ꝙ præſteť in primo litis exordio, vt apparet ex his quæ ſuperius dicta ſunt. & quę ÿ. dicã, q̃uis ſi præſteť iudiciũ videať magis ſolẽne. vel fortè poſſet intelligi dictũ Pau. ꝙ tunc fit ad ſolẽnizandũ iudiciũ qñ petiť: aliàs nõ, vt in alĳs quæ dicã in ſeq. inſup & de iure Cano. ante lit. cõte. nõ videť ꝙ quis cogať ſubire iuramẽtum calũnię ſuper aliquo actu particulari, ſed ſolũ iuramẽtum malitię, per text. in c. ñ. in fi. eo. ti. li. vj. ꝙ tñ q̃ tũ ad ipſum actũ particulare, videtur idẽ importare qd̃ importat iuramẽtum calũniæ. vñ de iure Canonico ante lit. cõte. ſolũ videť cõpellendus præſtare iuramentum malitiæ. qd̃ tñ limita: niſi procedať ſcd̃m formã c. qm̃. §. ꝙ ſi ſuper. š. vt li. nõ conte. videlicet qñ ꝓcederet ad miſsionẽ in poſſeſsionẽ rei petitę reo noĩante dñm in iudicio. & dño noĩato exiſtẽtibus cõtumacib⁹, iuxta formã ibi traditã: qa tũc iudex recipit ab actore iuramẽtum calũnię, vt l. theſaurus. ff. ad exhi. & ÿ. de reſti. ſpo. literas. & š. de elec. c. cũ dilecti. & no. gl. inver. ſummatim. in d. §. ꝙ ſi ſuper. & ibi dixi art. xñ. q. ñ. & rõ poteſt eſſe: qa ibi lis habeť pro cõteſtata. vt dicit ibi tex. & ibi dixi. aut loquimur de iure ciuili. & hoc caſu dico poſt Cyn. Bar. & doc. cõiter ꝙ ſup actu particulari ante litẽ cõte. põt exigi: & præſtari debet iuramentũ calumnię per l. j. C. eo. & nõ ſolũ ſemel, ſed etiam pluries reſpectu plurium actorũ. Sed poſtq̃ ſemel generaliter ſuper tota cauſa iuratũ eſt de calũnia nõ reiterať ampli⁹ de qua tñ reiteratione dicã ÿ. eo. c. fi. artic. xiĳ. Aduerte tñ circa prędicta: qa gl. in l. ñ. §. ſinaũt abfuerit. C. eo. vr̃ plus voluiſſe, vi
18 delicet †ꝙ qñ qs vult agere per ꝓcuratorẽ: ꝙ eo tpe quo conſtituit procuratorẽ põt apud iudicẽ loci vbi degit iurare de calumnia ſuper lite futura per ꝓcuratorẽ agitãda, ſiue ſit actor ſiue ſit reus, vt d. l. ñ. §. ſinaũt abfuerit. qd̃ eſt valde mirabile ꝙ ſufficiat dominum iurare de calũnia tpe quo cõſtituit ꝓcuratorem: cùm cauſa adhuc nõ ſit cœpta: & hoc iuramẽtum calũnię fit deferendũ poſtq̃ cauſa ſit cœpta. Imò & poſt litẽ cõte. vt dixi in q. prece. vnde ſi qs vult totã cãm agitare per procuratorẽ, et ad iudiciũ nunq̃ venire: poteſt ſub dicto modo præſtare iuramentum calũniæ. quidã tñ dicunt ꝙ ipſe primò debet incipere cauſam, & de calũnia iurare: & poſtea cõſtituere procuratorẽ: et ita intelligunt tex. in d. §. ſinaũt abfuerit. Sed gl. ibi nõ tenet ꝙ ſit neceſſariũ. Nam iura volũt ꝙ poſsit conſtituere ꝓcuratorẽ ad totã: & ſic reſidet Pau. de ca. Ex quibus ſequiť ꝙ quis põt præſtare iuramentũ calũnię abſq; eo ꝙ à parte vel à iudice ſit petitũ. de quo dicã in c. cæterũ. ÿ. eo. in vñ. prin. arti. & ſic ex prædictis concludiť ꝙ q̃uis ante litẽ cõte. fuerit iuratũ de calumnia:

tamẽ ſentẽtia nõ reddit nulla tanq̃ lata omiſſo iuris ordine, ſecundũ Spe.eo.ti.§.j.ver.ſed q̃d ſi ante.q̃a ex quo poſt li.cõteſ. poteſt in totũ omitti,& valet ſnĩa,vt dicã j.eod.c.cęterũ.in x. prin.arti.fortius debet valere,ſi in totum non omittit:refert tñ Spe.alios tenere cõtrariũ,ſed primã opi.tenẽt Imo.Henric.& doct.in c.cũ dilecta. de reſcrip.Reliquæ quæ ſequũtur in hoc c. nondum reperta ſunt. ¶Sequitur cap.literas.

SVMMARIVM.

1 ☞Iuramentum calumniæ non præſtatur in cauſis ſpiritualibus.
2 Decimarum cauſa eſt inter ſpirituales cauſas cõputanda.
3 Conſuetudo eccleſiæ Romanę attendit à pleriſq̃.
4 Canones rigore poſtpoſito æquitatem ſequuntur.
5 Iudex non debet deſiſtere propter exceptionẽ fruſtratoriam.
6 Iuramentum de calũnia in quibus ſit cauſis præſtandum.
7 Iuratur de calumnia etiã in cauſis criminalibus.
8 Iuramentum calumniæ præſtatur etiã ſi iudicis officium præſtetur.
9 Iuramentũ calumnię pręſtatur etiã ſi actio mutetur.
10 Iuramentum de calũnia procedit in actione cumulata.
11 Iuramentum de calumnia in quibus deferatur cauſis.& numero ſequenti.
14 Iuramentum de calumnia non præſtatur ſola quæſtione iuris remanente.
15 Iuramentum calumniæ non requiritur in cauſis probationem non exigentibus.
16 Iuramentum calũniæ non requirit in his quę ſunt voluntariæ iuriſdictionis.
17 Iuramentũ veritatis in quibus pręſtetur cauſis.
18 Iuramentũ malitiæ in quibus dicatur locũ habere.
19 Iudex recuſatus an poſsit iuramentum malitiæ à recuſante exigere.

1 LIteras. †Inſpũalibus cauſis nõ iuratur de calũmnia.hoc dicit.¶Diuidit:quia primò ponitur deciſa cõſultatio.Secũdò ponit ius & cõſoetudinẽ curię ibi,ſanè.Tertiò infert ad proceſſum cauſæ:ibi,vnde.Et hodie c.hoc corrigit per c.j.eo.tit.in vj. vbi etiam in cauſis iſtis ſpiritualibus iuratur de calũnia.de quo latius dicam j.in vj.prin.artic.verſi.iij.& in tex.ibi,& j.dic ſub iſto continebatur quòd cùm eſſet contentio ſuper decimis & rebus ſpũalibus exigebatur iuramentũ calumniæ,ſed quidam aſſerebãt illud nõ eſſe pręſtandũ:& ideo iudices per literas cõſuluerunt Roma.Pontificem.¶Et in text.ibi,tales.dic ſ.cauſæ ſpirituales.¶Et ibi,canones.dic q̃ iſti canones ſunt in regiſtro ſcd̃m Vincẽ.& Io.¶In tex.ibi,ĩ hmõi cauſis.dic q̃ iſtud olim non erat de tex.ſed fuit gl.Alani.ſimile ś.de tẽp.ordi.c.nec epi. ſcd̃m Hoſt.& Io.¶In tex.ibi,indicũt.dicimò nõ ſuſtinent q̃ p̃ſtet ſcd̃m Ho.q̃d ĩuit litera ś.dum dicit.nec|dare nec recipe. ſecundũ Abb.& ad idẽ ñ.q.v.c.cõſuluiſti. Vin.tñ dicit q̃ quidam exponũt indicũt.i.interdicũt vel prohibent,per d.c.cõſuluiſti.¶In tex.ibi,dimiſſa,ſ.petitione & cõtentione iuramẽti. ¶In tex.ibi,ad anteriora.dic hec eſt cõis litera:aliqui tñ habẽt ad vlteriora,& idem eſt ſenſu s.vt puta ad præſtationẽ iuramẽti de veritate interrogationes poſitiones &c.vt in c.pe.j.eo.& in c. quoniam.j.de proba.ſcd̃m Hoſt.¶Nota primò ibi,eccle
2 ſiæ decimis q̃.q̃†cauſa decimarũ dicitur ſpiritualis. ad idem c. cãm.de præſcri.& c.fi.de re p̃mut.q̃d eſt verũ q̃ agit de iure decimandi:q̃d debẽt Deo & eius eccleſiis in ſignũ vniuerſalis dñi.& c.tuę.de deci.dixi in tract.de lib.obl.& fortè dicã in tit. de deci.ſecus ſi decimæ deberent alio iure, vel agerẽt de meris fructibus,& nõ de iure decimãdi.ad hoc c.veſtra.j.de loca.& c. vt ſup.j.de re.ec.nõ alie.& q̃d ibi no.doc.in d.c.fi.vbi gl. Aduerte tñ q̃ tex.vĩ p̃bare cõtrariũ p̃pter copulã,&.de cuius natura eſt iũgere diuerſa.vt in rub.ff.de iur.& fac.igno.Sed dic q̃ nõ ſemper cõiungit diuerſa,vt hic apparet.ad idẽ l.perfectã.iũ
3 cta gl.C.qñ lic.ab emp.diſce.¶†No.ſcd̃ò ibi,cõſueuit†q̃ attẽ dẽda eſt cõſuetudo romanę eccleſię q̃ illud q̃d nõ facit Romana eccleſia,nec nos facere debemus.ad hoc c.in cauſis.de re iud. ſcd̃m Hoſt.& Io.¶Nota tertiò ibi,tantũ agit.q̃ vbi cã eſſet mixta:q̃a partim ſpũalis,& partim p̃fana deferendũ eſt iuramentũ calũniæ:etiã ſcd̃m hæc tpa.q̃d an ſit verũ,dicã j.in vj.princ. arti.ver.vj.¶Nota quartò q̃ iuramentũ calũnię eſt introductũ ex quodã rigore & legũ diſtinctione.de quo dixi ś.in rub.arti.
4 iij.q.j.¶†Not.quintò ibi,canonũ equitate.q̃ canones dimittũt rigorẽ,& ſequunt æquitatẽ,& q̃d ſit rigor,& q̃d ęqtas,& an alterũ alteri præferat,& qñ,dixi plenè in cle.j.de iudi,& in c.fi. ś.de tranſact.¶Nota ſextò q̃ p̃pter equitatẽ quã ſequunt,iuramentũ calumniæ nõ deferẽt in ſpiritualibus.& rõ põt eſſe:q̃a ius p̃ſumit in talibus calũniari,de quo dicã j.in v.arti. ver.iij.

¶Nota ſeptimò quid importẽt iſta verba, p̃cedas ſcd̃m veritatẽ & æquitatẽ ſeu ſcd̃m æq̃tatem canonicã.Excludũt em̃ ſecundũ do.Ant.rigoroſas iuris poſitiui ſubtilitates,ſed hoc non placet dño meo indiſtincte:q̃a licet remitteret iuramẽtum calumniæ:nõ tñ tpe huius tituli in cauſis ſpũalib⁹ remitteba:imò ſeruabant alię ſolẽnitates rigoroſę,vt libelli & litis cõteſtationis,& ſimiles,licet hodie ſint ſublatę per cle.ñ.de iud.Sed clarius de materia videbim⁹ in ti.de ordi.cog.¶Nota octauò ibi, cõtẽ
5 tione.& ibi ad anteriora.†q̃ vbi aliqua cõtẽtio in iudicio appa ret fruſtratoria:puta,q̃ opponit fruſtratoria exceptio:nõ debet iudex deſiſtere,ſed ad vlteriora p̃cedere.nã p̃cedendo ad vlteriora vĩ illã reñcere,vt in c.ex parte.de ap.& in cle.cũ à repulſione.de ap.Et dicunt exceptiones fruſtratoriæ:qñ ius eas nõ admittit.ſcd̃m no.p Bal.in l.fi.C.de edi.di.Adri.tol.ĩ x.no. de qua materia latius dicã in ti.de excep.Gl.j.ex eo fortè q̃ hic dĩ q̃ in cauſis in q̃b⁹ agit de eccleſijs,decimis,& reb⁹ ſpũalib⁹ nõ iurat de calũnia.Et ś.in c.pręce.dĩ q̃ in quacunq̃ cã ſeu cõtrouerſia criminali ſeu ciuili iurandũ eſt de calũnia, p̃ſequit gl. varias ſpecies cãrũ.& in ver.ſed certè.intermiſcet contrariũ q̃ potius in cauſis ſpũalibus deberet iurari de calũnia q̃ in ciuilibus.gl.fatet quodãmodo cõtrariũ.¶In fi.gl.q̃a iſta gl. cõtinet materiã ſexti articuli.Ideo iuxta ordinẽ poſitũ in rub.deſcẽdamus ad ſextũ articulũ.¶In ſexto igit principali articulo exa-
6 minãdum eſt†in q̃bus cauſis ſit de calũnia iurãdũ.Et p̃ ipſius articuli clariori examinatione p̃cedã ponẽdo regulã,& ſubijciendo xxñ.declarationes & aliquas fallentias:q̃bus expeditis tractabo p viã ſcd̃æ q.prin.de iuro veritatis. Deinde p̃ tertia principali q.tractabo in q̃b⁹ cauſis deferendũ ſit iurm malitię. Regula igit ſit q̃ in oĩbus cauſis iurãdum ſit de calumnia.text. in c.præce.q dicit in oĩbus cauſis deſiderãtibus p̃bationẽ.Verũ vt hæc regula ita gñalis clarior appareat, p̃ſequar particulariter aliquas declarationes. ¶Primò declarat q̃ p̃cedit p̃dicta regula in omni cã ordinaria ciuili,vt in c.prę.& in d.l.j.& in l.ñ. & ibi Bar.& p totũ illũ ti.C.e.¶Scd̃ò p̃cedit in cauſis ciuilib⁹ etiã extraordinarijs in quibus etiã lis nõ cõteſtat.tenet Bart. in l.ij.C.e.p d.l.j.C.e.& ſequit do.me⁹ in c.j.ś.e.tu dic q̃ hodie eſt tex.apertus q̃ quãuis ſit talis cã in qua p̃cedat ſummariè et de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij &c.& tñ debet iurari de calũnia.tex.eſt in cle.ſæpe.de ver.ſig.& p Io.in addi.Spe.e.tit.§. ſequit.ver.q̃d ſi cã.vbi idẽ dicit de iuro malitię & veritatis.
¶Tertiò p̃cedit ẽt in cauſis ſpũalibus,vt eſt tex.in c.j.fi.rñſo. e.ti.li.vj.Licet em̃ ſcd̃m tpa iſtius decre.in ſpũalibus nõ iurarẽt de calũnia,ſed de veritate:tñ hodie ſec⁹,vt d.c.j.Et quare olim non iurarẽt de calũnia in cauſis ſpũalibus.Gof.dixit q̃ rõ erat de qua in tex.noſtro:q̃a in ſpũalibus rigor iuris nõ eſt ſeruandus.facit de iud.c.dilecti.& j.de dolo & contu.c.j.xxvij. q.ij.c. ſunt q̃ dicũt.Sed hæc rõ nõ vr̃ bona:q̃a ſcd̃m eã ſequerẽt q̃ in foro eccleſiaſtico nunq̃ iurarẽt de calũnia:cũ canones ſequant æquitatẽ:& tñ ipſi potius q̃ leges cõſiderãt iuramẽtũ calũnię. Itẽ q̃a in oĩ cã & in oĩ nuramẽto calũnia eſt fugiẽda:& ideo de calũnia iurandũ eſt etiã in cã ſpũali:q̃a potes dicere q̃ rõ fuit q̃ in talibus nõ pręſumit aliq̃s calũniari:ſicut em̃ magis pręſumit p̃ ſpũalibus hoĩbus.de p̃cu.in noſtra.& ſic p̃ ſpũalib⁹ negotijs,ſcd̃m Hoſt.& Io.hic.& idẽ tenet Hoſ.in ſum.e.tit.§.& in q̃bus.ver.ſed q̃ eſt rõ vbi dicit q̃ nõ pręſumit q̃ q̃s ĩ illis calũniet:q̃a cũ de ſpũalibus tractem⁹ ſemp habemus Deũ in mẽte.& ſcire debemus q̃ inter ſimplicẽ loquelã & iurm Deus nõ facit differentiã.xxñ.q.v.iuramẽti.et hac rõne iurat,vt Deus in memoria hẽat,vt in auc.vt iud.ſine quo.ſuf.§.ſic igit.in prin.& hãc rõnẽ fortè præcipiebat in lege q̃ qñ iudex ſederet p̃ tribunali teneret euãgelia corã,vt Deũ in mẽte haberet:ſcitur⁹|q̃ ſicut iudicabit iudicabit.C.de iudi.l.rẽ nõ nouã.ſed q̃ de ſpũalibus:& ſic de Deo loquit non põt tradere Deũ obliuioni:ideo nõ pręſumit q̃ ſit ĩmemor ſalutis ſuę.j.q.vij.c.ſcim⁹.C.ad l.Iul. repe.l.fi.q̃ pręſumptio nõ videt ſic cõtingere in nõ ſpũalibus: q̃a ſpũalia magis cõueniũt Deo q̃ ciuilia.de qua latius p Hoſt. in d.ver.ſed q̃ eſt rõ glo.etiã ſup verb.iuramẽtum.in d.c.j.aſſignant prædictam rõnem.& Inn.hic.& glo.ibi, reddit tres rõnes.Prima:quia rigor in ſpiritualibus nõ ſeruat,vt dixi.Secũda q̃a licet iuramentũ non ſit peccatũ:tñ ex frequẽtatione ſæpe fit peccatũ,vt in c.& ſi Chriſtus.j.de iureiu.& dicit gl. q̃ prædictę rõnes parum valent:cũ etiam vendicet ſibi locũ in ciuilib⁹. vnde hodie expeditum eſt,vt dixi p d.c.j.in fi.eo.ti.in vj.q̃ etiã in ſpũalibus pręſtat iuramẽtũ calũnię.Sed pręſtat ſimul cũ iuramento veritatis.& rõ aſsignatur ibi: q̃a licet in ſpũalibus ſit maior præſumptio q̃ quis non calumniet: tñ per experientiã videmus q̃ frequẽter in ipſis calũniet:& ideo etiã in illis præſtatur iuramentũ calumnię. Aduertendum tñ eſt q̃ tex.ille dicit q̃ eſt vtile deferri hoc iuramẽtum:& ſic non videt de neceſſitate:vnde ſcd̃m aliquos ſi iudex videret talem eſſe qualitatẽ

perſonarum

perſonarũ ꝙ de ipſis nõ ſit aliqua calũniæ ſuſpicio, exiget ſolũ modo veritatis ſacramentũ. Alĩ tñ exponũt vtile, i. neceſſariũ. pro quibus l.j.ff.qñ ap.ſit.& ĩ.q.vj.c.biduũ.& hęc expoſitio eſt tutior, ſcd̃m gl.in d.c.j. ¶ Quartò procedit regula prędicta etiã in cauſa iuris patronatus eccleſiaſtici: qa quãuis olim potuiſſet dubitari prout hic in gl.& per Spe.eo.ti.§.ſequit̃.verſi. qd de cã.tñ hodie eſt expeditũ hoc: cũ in cã merè ſpũali defenſa t̃, vt dixi in ver.p̃ce. ¶ Quintò ꝓcedit in cã poſſeſſoria iuris ſpũalis: qa licet etiã olim eſſet dubitatio ꝓpter varietatẽ opinionũ an talis cã eſſet ſpũalis vel nõ: tñ hodie eſt expeditũ. ex quo vt dixi in cã ſpũali iurat̃ de calũnia. ¶ V trũ aũt talis cã dicat̃ ſpũalis vel nõ. latè tractãt hic doc.& maximè do.me⁹. vide hic p eos. fortè latius dicã in rub.de iudi. qa licet iã legerim illũ titulũ: tñ qa nõ legi iuxta intẽtionẽ meã, ſed ad volũtatẽ diſsidẽtiũ ſcholariũ: ideo in aĩo eſt iterũ illũ legere.& ibi in ru. tracta bo q̃ dicant̃ cauſę ſpũales. ¶ Sextò ꝓcedit regula in cauſis mixtis l.q̃ participãt de cã ſpũali & ꝓfana, vt in c.tuæ.s̃.de ꝓcu. & in c.ſup his.ĩ.de accu. qa licet olim varię eſſent opi.tñ hodie expeditũ eſt p d.c.j.e.ti.li.vj. ¶ Septimò ꝓcedit & fortius in oĩbus cauſis eccleſiarũ nõ ſpũalib⁹. argumento p̃dictorũ: qa licet tex. hic innuat ꝙ in cauſis eccleſiarũ nõ iurẽt de calũnia: tñ ex quo in ſpũalib⁹ de qbus mai⁹ erat dubiũ.& hic eccleſiaſticæ ęquiparant̃ in hoc: facta mutatiõe in ſpũalibus intelligit̃ facta mutatio etiã in eccleſiaſticis. ar.l.ſi qs ſeruo. C. de fur. cũ ſi. et ar.
7 c. trãſlato. s̃. de cõſti. ¶ †Octauò ꝓcedit in criminalib⁹. tex. eſt in c.p̃ce. ibi, in quacũq; cã ſeu cõtrouerſia criminali ſeu ciuili. et ibi gl. ſup verb. in criminali. & ad idẽ l.j.C.e. in cõtrariũ tñ gl. illa mouet̃ tripliciter. primò p tex. inſti. de pub. iudi. in princ. vbi tex. dicit ꝙ iudicia publica ꝓpter actiones adiuuant̃: nec oĩno qcq̃ ſimile hñt cũ ciuilibus. Scd̃ò: qa in cã criminali licitũ eſt trãſigere: & ille q tranſigit vr̃ cõfiteri, vt in l. furti. ff. de his q not. infa. ergo nõ debet calũniæ iuramẽtũ pręſtari: cũ liceat qualitercũq; ſe redimere. Tertiò mouet̃ ꝓ l.j.C. de bo. eorũ q ſibi mortẽ conſci. vbi dr̃ ꝙ in cã ſanguinis licitũ eſt aduerſariũ ſuũ corrũpere. forti⁹ ergo licitũ eſt mẽtiri: maximè cũ corrũpere nõ poſsit ſine falſitate & calũnia: ergo nõ eſt deferendũ iuramẽtũ calũnię. ar.c. clericos. ĩ. de coha.cle.& mul. qa hoc eſſet iurare cõtra veritatẽ: & anceps incurrere periuriũ. Sed ad hoc rñdet glo. ꝙ licet publica iudicia in multis differãt à ciuilib⁹: puta qa in criminalibus requirunt̃ clariores ꝓbationes, vt l. ſciãt cũcti. C. de proba. tñ nõ differũt in hoc: qa ſi argumẽtum generaliter procederet, nec daretur libellus, nec lis cõteſtaret̃.& vtrũq; eſt falſum, vt dixi in c.j.s̃.de lib.ob.in v.arti.& in c.j. de li.cõte.art.iĩ. & in c.qm̃. in prin. in iiĩ.arti.s̃. vt lite nõ cõte. Ad ſcd̃m argumẽtum reſpondet̃ ꝙ c̃uis licitũ ſit trãſigere: tñ ꝓpter hoc nõ excluditur iuramẽtum calumniæ. nam & idẽ videmus in ciuilibus. & eo modo rñdet̃ ad tertiũ argumẽtum ꝙ licitũ eſt corrũpere aduerſariũ trãſigẽdo: nõ tamẽ per hoc licitũ eſt calumniari in cã. Præterea ſcd̃m Gof. ibi nõ dr̃ ꝙ ſit licitũ, ſed ꝙ ignoſcit̃: & ſic videt̃ ꝙ nõ careat vitio xiĩ.di. nerui. Et prędicta opi. tenuerunt Azo & Gof. facit: qa vt dicit Bar in l.j.C.eo.ti. c̃uis licitum ſit trãſigere & propter hoc habeat̃ pro cõfeſſo: nõ permittit̃ tñ calũniari.& idẽ gl. in l.j.C.eo.& ibi Io, Bulg, Vgulì.& Cy.& Io. Vincen. Tancre.& Philip. hic.& Specul. eod. tit. §. ſequitur. in prin. Sed Marti.& quidam alĩ tenent contrarium per iura ſuperius inducta in contrarium;& qa ſatis eſt ꝙ accuſatus puniatur ad ſimilitudinem ſupplicĩ. ñ,q. viĩ. quiſquis.& hanc etiam tenuit Vgul. quia de facili quis pro ſalute corporis deieraret, licet non ſic pro ſalute rerum. Et pro hac opin. etiam facit l. qui cùm maior. §. ſi patris. ff. de bo. liber. vbi calũnioſa permittitur accuſatio. Item facit: quia ad accuſandũ admittunt̃ perſonę minus legitimæ, vt ſerui & minores,& quãdoq; infames qui aliàs non admittunt̃, vt l. clarum. C. de autho. præſtan, Bar, in d.l.j.C. eo. videtur velle ꝙ de iure debeat pręſtari tale iuramẽtum. Subdit tamẽ ꝙ de conſuetudine Italiæ nõ ſeruatur, ſed ſtatim cùm accuſator venit iurat accuſationẽ veram eſſe:& ſic animo calumniandi non procedere: poſtea comparet accuſatus vel inquiſitus,& iurat de veritate dicenda.& ita approbat cõmunis ſtylus, ſcd̃m Bar. Hoſt. in c. præce. videt̃ capere mediã viam; quia ſcd̃m leges nõ eſt iurandũ de calumnia per ratiões. s̃. inductas. Sed de iure canonico coram iudice eccleſiaſtico eſt iurandum, per c.prece. allegat etiam ꝙ eccleſia nõ infligit pœnam ſanguinis. ĩ. ne cleri. vel mo. c. ſententiam. nec admittit peccatũ mortale, vt in c. ſacris. ĩ. quod met. cau.& idem tenet Hoſt. in ſumma s̃. in quibus cauſis. in prin. vbi nõ agitur de cauſa criminali quæ non infligit pœnam ſanguinis. videtur ꝙ ſcd̃m leges & canones in vtroq; foro ſit iurandũ de calũnia. ita procedat l.j. C. eo.& tenet Henric. in c. præce. do. Anto. clarè nõ elicit opi. videtur tamen inclinare in ſententiam gl. quæ placet dño meo indictè tam in foro can̄o. quàm ciuili. nã in accuſatore ceſſant rationes ſtatim allegatæ: imo poterit eſſe vtile iuramẽtũ: quia ſciens ſe debere abſtinebit ab accuſatione. Item operabitur iuramentum effectum ſuum in dilationibus, & alĩs calumnioſè non petendis:& idem in accuſato; quia timore iuramẽti nõ ꝓrogabit cauſam per ſubterfugia: ne ſimul perdat corpus & animã. et in multis timore iuramẽti abſtinebit à calũnia: & quanto vicinior eſt morti tanto timidior eſſe debet. lxxxvj. diſ. tãta. Itẽ ſi prędictæ rationes excuſarent à iuramẽto calũniæ eo mõ eſſet dicẽdũ ꝙ nõ deberet alicui indici purgatio: cũ deficiẽs in ea habeat̃ pro conuicto. Item non exigeret̃ iuramẽtum de veritate:& tñ vtrũq; eſt falſum ĩ. de purga. cano. per totum. & c. qualiter. j.& c. dilecti. j. de accu.& quod no. Inn. in c. ñ. de confeſ. lib. vj.& expreſsè probat tex. in c. prę. nec obſtat ꝙ de iure cano. nõ imponit̃ pœna effuſionis ſanguinis: qa imponit̃ ſimilis & fortè magis afflictiua, iuxta no. per Inno. in c. qualiter. ñ. de accu. ad quod vide quæ latè dixi in rub. de pœ. Nec ob. qd̃ de ſimilitudine ſupplicĩ dixi ſcd̃m Mar. ꝓpter pœnã taliõis: qa illa ꝓuiſio reſpicit finẽ litis. iuramẽtũ verò hoc reſpicit prĩ. & totã cãm.& melius eſt ante tp̃s occurrere &c. vt l. fi. C. in quibus cau. in inte. reſt. nõ eſt ne. ſcd̃m Io. de Imo. zab.& do. meũ hic. Et per hoc infert do. meus ꝙ iuramentũ calũniæ fortius p̃ſtandũ eſt in cã inq̃ſitionis ex parte inquiſiti. ſcd̃m Spe. e. tit. §. ſequitur. ver. qd ibi implorat̃, vt dixi in c. qualiter. ñ. ĩ. de accu. in xj. in prin. arti. q. lxxxiiij. Nec ob. l.q cũ maior. §. ſi patris. s̃. allegata. qa licet ibi dicat̃ ꝙ filius iuſſu patris accuſans libertũ, propter calumniã non repellatur à bonorũ poſſeſsione: tamẽ propter hoc nõ ſequitur quominus iudex ab initio eũ repellere poſsit:& ſic etiam dicendũ eſt de alĩs perſonis minus legitimis, ſi rõne calũnię hoc iudici viſum fuerit expedire. ſcd̃m Cy. ¶ Sit ergo concluſio ꝙ etiam in criminali iurandum eſt de calumnia. pro qua opi. facit l. fi. C. de fi. inſtr.& l. clarum. C. de autho p̃ſtã.& aut̃. nouo iure. C. de pœ. iud. q ma. iu.& hęc eſt cõis opi. quã etiã tenẽt collectaneus Io. de Lig.& Io. Cal. hic.& In noc. in c. ſeq.& mihi placet: qa licet olim poſſet eſſe dubitatio de iure ciuili: qa nõ erat tex. expreſſus: tñ hodie ꝑ c. præ. ſublata eſt omnis dubitatio per ea q̃ dixi in c.j. de, ope. no. nũ.& cle. j. de teſti. vbi dixi ꝙ qñ de iure ciuili vel cano. in materia poſiti ua ſunt opiniões,& fiat de nouo tex. ſiue fiat de iure cano. ſiue de iure ciuili: in vtroq; foro ſtam⁹ illi tex. de cõſuetudine. tamẽ vt dicit Bar. iuramẽtũ calũniæ nõ præſtat̃ in cauſa criminali.& idem tenet Bal. in l.j.C. eo.& Pau. de caſt. ibi, ſeruatur autem ꝙ accuſator tempore porrectæ accuſationis iurat vera eſſe contenta in accuſatione; nec aliud iuramentũ poſtea exigitur. Et hoc facit etiam parte abſente:& reus iurat de veritate dicenda. Sed dicit hic zab. ꝙ huic cõſuetudini ſtandũ eſt in foro ciuili. Sed in foro eccleſiaſtico ſtandũ eſſet c. prece. Ego dico ꝙ in foro ciuili illa cõſuetudo inoleuit: qa vt plurimũ iudex ꝓcedit ꝑ inquiſitionem;& inquirens nõ tenet̃ iurare: qa fama habet̃ loco accuſatoris, vt dicã in c. ſeq. in vĩ, prin. q. j. ſi tñ reus accuſatus cõparens exigeret iuramentũ calumniæ arbitror ꝙ actor tenetur iurare;& ſimiliter ſi accuſator vel iudex exigeret à reo.
8 ¶ †Nonò procedit regula prędicta etiã ſi implorat̃ iudicis officium, Doct. hic,& ſequit̃ do. meus. tenet Spe. e, ti, §, ſequit̃. ver. quid vbi implorat̃. nam etiã in exceptionibus declinatoriĩs,& dilatoriĩs,& emergẽtibus iurat̃ de calũnia, vt ſtatim dicã. verſi. xviĩ.& tñ tũc nõ agit̃, ſed agere intendit̃ ex quo lis nõ cõte, vt l. amplius. ff. rẽ ra. hab.& probat̃ in l.j.C. eod.& in c. literas. ĩ. de reſti. ſpo. ¶ Decimò procedit etiã ſi petat̃ executio inſtrumẽti guarentigiati ex forma ſtatuti, licet nõ procedat̃ ordinariè, ſed executiuè: nec det̃ libellus; nec fiat litis cõte. ſed ſolũ ꝓducatur inſtrumentũ:& verbo petit̃ mandari executioni:& partẽ citari ad dicendũ quare nõ debeat executioni mãdari. Et pars comparens cõtradicit. nã iurabit̃ de calũnia, licet nõ expectet̃ ſnĩa diffinitiua, ſed interlocutoria. ita dicit Pau. de ca. in l, ñ. §. qd̃ obſeruari, eo. ti.& ita reperio cõſuluiſſe d. Dionyſiũ cõſi. xliĩ, qd̃ incipit, in cã & q̃one. vbi dicit ꝙ petẽs executionẽ debet iurare ꝙ nõ petit animo calũniãdi aĩs nõ fit executio l. theſaurus ff. ad exhi. ¶ Vndecimò procedit nõ ſolũ ſi cã ſit magna, ſed etiam ſi ſit modica & vtilis. ita tenet Spe. eo. ti. §. ſequit̃. ver. qd ſi cã. per d. l. theſaurus.& j. de prębẽ. c. maioribus.& ĩ. de ap. c. de appellationibus. niſi iudex ex officio ſuo extra ordinẽ cognoſcat: qa tũc putat Spe. nõ eſſe iurandũ, ꝑ l.j. in prin. ff. ne vis fiat ei. Refert tñ Spe. ꝙ qdã ſimpliciter volũt, ꝙ in cã modica non iurẽt de calũnia. nã & ſnĩa ſine ſcriptis lata, tenet: qa aliæ iuris ſolẽnitates ꝓpter exiguitatẽ cauſę omittunt̃, vt in aut̃ niſi. C. de ſen, ex breui. recit. ñ. q. j. c. in primis, Et hęc opin. videtur mihi ſatis ſuſtẽtabilis per tex. in c. in pertractãdis. ĩ. e. ibi, ſed cauſę qualitate inſpecta, iũctis is q̃ ibi dicit Inn. q dicit ꝙ debet cõſiderari, an cã ſit vilis vel vehemẽs. Itẽ quia pro modico non p̃ſumit̃ quis calumniari, nec datur actio de dolo. l. fina. §. fina. ff. de dolo

malo.Quod ego arbitror procedere,si hoc iudici videbitur ex
pedire,ꝑ text.in.d.c.in ꝓtractādis.¶ Duo decimò ꝓcedit re
gula ꝑdicta ēt si agaꝫ cā ætatis:qa aliqs dicat se maiorē.vñ vult
litigare per se.& aliꝰ dicit eū minorē.vnde vult,ꝙ sibi deꝫ cura
tor.quo casu sup hoc emergenti,ꝙ expectat iudicis ꝓnūciatio
nē:iuraꝫ de calumnia.hoc voluit gl.in.l.ñ.§.qđ obseruari.C.eo.
& tenet Pau.de Ca.& vide qđ statim dicā ver.xviij.¶ Tertio-
9 decimò ꝓcedit†non solū sup actiōe principaliter intētata:sed
ēt sup actiōe mutata qa ēt in qualibet actione est iurandū,vt l.
ñ.in prin.C.eo.qa in hac mutata pōt calūniari.ff.de dā.infec,l.
qui bona.§.pe.qđ ꝓcedit,si adhuc sup actione principaliter in
tētata nō fuerat iuratū.Sed si fuerat iā iuratū,maius est dubium.
Quia iuramētū calūnię regulariter nō debet iterari,vt dicā in c.
fi.j.eo.in xiij.prin.arti.Hē.hic dixit,ꝙ cum potius iureꝫ sup fa
cto,quā super actione,nō debet amplius iurari.Ita etiā dicit glo.
superverbo,iuret.in l.ñ.prope fi.C.eod.allegat tñ in cōtrariū l.
edicta.C.eo.Spec.verò titulo eo.§.sequiꝫ.ver,sed queriꝫ si quis
post iuramētū.tenet cōtrariū:qa in qualibet actione iurādū est:
quia in ea pōt calūniari,vt dixi,& super actione iuraꝫ:nō super
facto.ff.fami.her.l.cohæredes.§.q familiæ.Sed aduerte:qa vt di
cit Cy.in d.l.ñ.q.xiij.& Io.in addi.Spe.ad d.ver.ista q̄o ꝑsup-
ponit,ꝙ lite cōte.posit actio mutari.qđ nō est verū,vt.l.edita.
C.de edē.de quo latiꝰ dixi ī c.ñ.de li.obla.art.xxvj.in.ñ.q.prin.
vnde dicit Cy.ꝙ glo.ꝑdicta processit vitio scriptoris:qa debe
bat dicere.sup actiōe cumulata,nō sup actiōe mutata,q̄ nō pōt
mutari post litē cōte.Sed aduerte:qa posset dici,ꝙ q̄stio ꝓcede
ret,qñ emēdatio vel mutatio esset facta circa qualitatē,vel ēt cir
ca substātiā de cōsensu partiū.Sed dicit Bal.in auꝫ.hodie.C.e.in
finali q̄one,ꝙ hoc vltimū nō pōt procedere:qa licet de cōsen
su partium mutareꝫ,nō obstante tali cōsensu:esset iterū lis cōte
standa:qa hæc actio non clauditur sub prima cōtestatione.& ꝑ
consequēs esset iterū iurandum.& hęc est veritas,scđm Bal.ad
qđ vide qđ dixi in c.ñ.de libel.obla.arti.xxvj.q.iij.& per totū il
lū arti.vide plenè de mutatione.de emēdatione verò vide arti.
xxv.Ego verò dico,ꝙ q̄o glo.pōt procedere,ēt sup actiōe mu
tata.& intelligo ꝙ mutatio facta sit ante litem cōte.nec obstat
ꝙ ex quo illa glo.& Spec.præsupponūt delatū esse iuramentū
calūniæ ꝙ ꝑsupponāt de necessitate litē cōte.qa q̄stio ꝓcedere
pōt qñ iuramētū calūnię eēt delatū ante litēcōte.scđm ea.q̄ dixi
ī c.ꝑce.q.vñ.& voluit Pe.& sequiꝫ Cy.ꝙ vbi libellꝰ ī ceptè for-
maꝫet postea corrigiꝫ:iusteꝫ de nouo iuraꝫ,ꝑl.j.ff.si men.fal.mo.
10 ¶ Quartodecimò procedit regula†in actiōe cumulata ,qđ intel
lige,vt dixi in c.fi.de lib.obla.arti.xxix.q.viñ.versi. scđs effectꝰ
& ad ibi dicta adde,q̄ dixi in c.ꝑce.¶ Quintodecimò ꝓcedit re
gula ēt,in eo qui agit rōne humanitatis,scđm Cy.in l.ñ.in prin.
C.eo.tit.nihil allegat:nec ego possum intelligere qd ipse velit:
quare ꝓpino tibi vt accepi.¶ Sextodecimò ꝓcedit in ꝑtoriꝭ
stipulationibus interponēdis in iudicio,per l.j.C.eo.& l.Præ-
tor ait.in prin.ff.de dā.infe.vbi ita demū debet ꝑstari cautio de
dāno infecto,si prius iureꝫ de calūnia,vt l.qui bona.§.si alieno.
ff.de dā.infe.scđm Spe.eod.ti.§.sequiꝫ.ver.pe.¶ Decimoseptimò.
locū habet ī ꝑparatoriꝭ.vnde si aliqs agit petitiōe hęreditatis,
& facit interrogationē,& reꝰ allegat titulū pro dote.pro do
nato,vel simile deferꝫ iuramentū calūniæ,vt.l.thesaurꝰ.ad exhi.
Hosti.in summa in tit.de iudi.§.iij.ver.item puto litē.& Spec.
in titu.de interroga.quæ fiunt ante litē cōtest.§.j.versi.sciendū.
11 ibi,dū dicit:& dicit Do.meus.¶ Decimo octauò†ꝓcedit super
oībus exceptionibus declinatoriꝭ,vt not.Spe.in tit.de excep.
§.viso.ver.sed nunqd.& ꝓbatur in l.j.C.eo.& ff.qui satisf.co.l.
de die.§.fi. &.ff.de noxa.l.quoties.§.pe.Quidā tñ dicūt,ꝙ sup
declinatoria sufficit iurare de malitia,ꝑ ca.literas.j.de restit.spo.
& c.dilecti.s.de elec.tradit Spe.eo.ti.§.sequitur.versi.sed nun-
qd sup.vide quæ dixi in c.j.s.eod.in.v.arti.q.ñ.& vide qđ di-
12 cā in seq.arti.¶ Decimonò,ꝓcedit†regula prędicta generaliter,
sup oībus incidentibus & emergentibus q̄onibus.facit qđ di-
xi.s.in præce.ver.Sed aduerte:qa hoc nō videtur verū,cū sit iu
ratum vel iurandū in principali.vnde idē veriꝰ videtur in acces
soriꝭ,in quibus vī similiter iuratū.arg.regulæ accessoriū.de re.
iur.in vj.& in c.prudentiā.in fi.de offi.dele.& qa semel tantū iu
rari debet de calumnia. C.eo.ti.auꝫ.in isto.Sed hoc verum est in
ea.cā.vnde Specu.in eo.ti.§.sequiꝫ.ver.qd de q̄onibus.cōcludit
cōtrarium,per l.qui bona.§.si qs.ff.de dā.infect.&.ff.ad exhi.l.
thesaurus.&.ff.qui satisda.cogan.l.de die.§.penulti.aliàs fina.
Pau.in addi.Spe.ad d.versi.dicit,qđ Marti.Silli.in q̄one,quę in
tur actiōe ꝑsonali,vt hęres patris,dato termino ad rñdendū:di
cat se incōsulto adiuisse hęreditatē,q̄ locuples reprobaꝫ:cū esset
dānosa,petat se restitui ad confectionē inuentarij.& actor re-
plicat,quod illud petit reꝰ aīo differēdi actionē.vū petit iurari
de calūnia,ꝙ est audiēdꝰ.Nec obstat ꝙ scđm hoc,bis iurabiꝫ,sci
licet postea lite cōte.sup actiōe ꝑsonali:cōtra tex.īauꝫ.de his,qī
gre.ad ap.in fi.vñ sumpta est auꝫ.hodie.C.e.qa illud ꝓcedit in
eadē instātia.secus in diuersis p iura q̄alleg.& ad idē.ff.de edē.l.
si qs ex argētariꝭ.§.exigiꝫ.& ff.de iureiu.l.iusiurandū.§.q iusiu
randū.facit qđ statim dicā de cā appellatiōis. ver.xxj.Itē si di-
ceretur ꝙ restitutio peti non pōt in modū exceptionis,negari
nō pōt quin hoc petaꝫ incidēter.C.vbi & apud quos l.fi.in fi.
s.de resti.in inte.c.fi.& etiā esse prędiudicialē actioni ꝓpositæ.
C.de iure deli.l.sancimus.§.donec.facit Insti.de act.§.ꝑiudicia
les.sic primo cognoscēda.j.de ord.cog.c.tuā.& hoc:qa q̄ in ꝑ-
petuū vel ad tps actionē excludūt hñt instar exceptionū.Ad
tollendā igiꝫ suspicionē vrget semp iurm calūnię.C.de his qui
ad ec.cōfu.l.fi.circa med.& si est maior xxv.annis intra tpa re
stitutionis iuret p se.Si verò adhuc est minor iurabit curator.de
quo tñ dicā in c.cæterū.j.eo.in vñ.arti.ver.xvij. Sed si dicere-
mus ꝙ hoc casu reciperet iurm malitiæ,scđm qđ dixi in c.præ.
arti.v.q.ñ.& tetigi in ver.præce.cessaret oīs difficultas:& est si
mile qđ dicā post Gui.de Su.in versic.seq.scđm Ioan.in addit.
13 ad d.ver.versi.qd de q̄onibus.† Quinimò plus voluit gl.et Cy.
post eā ꝙ si alicui cōcessum est priuilegiū ꝙ nō cogaꝫ iurare:&
pars opponit ꝙ illud priuilegiū est falsum vel subreptitiū,te-
neꝫ impetrās iurare de calūnia.arg.l.ñ.ff.si qs in ius vo.nō ie.&
ff.si qs cau.l.j.& ñ.ī prin.& adde q̄ dicā in fi.sequēt.is ver.et qđ
dicā j.in ver.qntò fallit.¶ Vigesimò ꝓcedit regula ꝑdicta,etiā
in eo q cōparet noīe absentis.& allegat causas absentiæ.nā &
iste teneꝫ iurare ꝙ illas nō allegat calūnię cā.& hoc tenet Guid.
de Suz.in l.seruum quoq.§.publicè.ff.de procu.& sequiꝫ Io.in
addi.Spe.e.ti.§.sequiꝫ.ver.qd de q̄onibꝰ.nec obstat auꝫ.hodie.
C.eo.vbi diciꝫ ꝙ iuramētū calūniæ non debet sępius præstari:
quia illa procedit in iuramēto gñaliter præstādo.istud verò ꝑ-
statur solū sup vno articulo.de quo dicā in c.fi.ī.eo.arti.xiij. &
vide qđ dixi in c.præce.arti.v.q.ñ.in fi. Et ex ꝑdictis inferꝫ ꝙ
si est q̄o de mandato an qs sit procurator iurabiꝫ de calūnia.&
hoc tenet Guid.de Su.in l.j.C.de ꝓcu.& refert & sequiꝫ Io.in
addi.Spe.eo.ti.§.sequiꝫ.versic.qd de causis.¶ Sed aduerte circa
hunc articulū:& duobus præce.ꝙ si talis q̄o incidēs vel emer-
gens esset talis ꝙ haberet suā instātiā,iurandū esset de calūnia.
aliàs ante litē contesta.de iure ciuili super illo c.exceptione.seu
q̄one iurareꝫ de calumnia.sed de iure canonico potius de mali-
tia iurareꝫ,sed post litē cōtest.vtroq; iure sufficeret semel iura-
tum esse de calūnia,nec propter nouā suspicionē sup nouo c.
ortā deferendū esset iuramentū quo casu arbitror ꝙ potius de
malitia q̄ de calūnia iurandū esset.ad qđ vide qđ dixi in c.prę
arti.v.q.ñ.iunctis his quæ dicā in c.fi.j.eo.arti.xiij.¶ Vigesimo
primò procedit regula prædicta nō solū in causa principali,sed
etiā in cā appellationis,vt est tex.in c.ñ.eo.ti.li.vj.Nā licet olim
Placen.& Azo tenerent ꝙ ex quo in cā principali iuratū erat
de calūnia:nō debeat iurari in cā appellationis:tñ ipsorū opi.
est reprobata in.d.c.ñ.Et ratio decisionis fuit:qa in cā appella-
tionis fiunt nouæ oppositiones,deductiones,& ꝓbationes, vt
in l.per hanc.C.de tēp.ap.& in c.cū Ioānes.de fi.instr.Itē quia
instātia appellationis est diuersa à cā principali,vt no.glo.in c.
ñ.j.de testi.& patet ex his quę dixi in c.fi.s.de iudi.vñ licet iura
tū fuerit in cā principali,illud iuramētum referꝫ ad illā instātiā,
s.ꝙ in instātia nō vteꝫ calūnia,defensione,vel ꝓbatiōe. ¶ Vi-
gesimosecūdò ꝓcedit regula prædicta si mutata sit noua instā-
tia,per ea quæ statim dixi,& quæ latius dicā in c.fi.j.eo.in xiij.
artic.prin.Sed nunc aduertendū,ꝙ licet s.dederim regulā,ꝙ in
omnibus causis sit iurandū de calūnia:tñ prædicta regula fal-
14 lit in aliquibꝰ causis.¶ †Primò fallit qñ sola q̄o iuris remanet:
qa tunc nō iuratur de calūnia:qa in q̄one iuris nō videꝫ posse
cōmitti calūnia:qa iura sunt certa.ff.de iur.& fac.igno.l.ñ. hinc
est ꝙ positionibꝰ iuris nō est rñdendū,vt dicā j.in ti.de cōfes-
sis.Et hoc videꝫ ꝓbari satis apertè per l.j.C.eo.quę solū videꝫ
exigere iuramētum calumnię in his quæ sunt facti. & propter
hoc iura voluerūt ꝙ aduocati qui allegāt & proponūt quæ iu
ris sunt:nō coganꝫ iurare.faciunt quę dicam in duabus fallen-
tiis sequentibus.Sed tamē Pet.quem sequitur Cy.in l.j.C.eod.
vult ꝙ etiam aduocati debeant iurare de calūnia : quia tam in
legibus inducendis q̄ in ipsis interpretandis potest calūnia cō
mitti. Vtrum aduocati debeant iurare .latius dicam in c.cæte-
15 rum.j.eo.artic.vñ.q.xxxij.¶ †Secundò fallit in causis nō def-
derantibus probationē,vt no.Bal.in l.j.C.eod.per illum text.à
cōtrario sensu.facit prece.& sequens fallentia. ¶ Tertiò fallit
in notoriꝭ:intellige in quibus necessitas probationis nō incū-
bit secundū quod tradiꝫ ñ.q.j.c.manifesta.& in c.vestra.de co-
hab.cleric.& muli.faciunt duæ prece.d.fallentiæ.¶ Quartò fal-
lit quando litis contest.fit per confessionē,vt no.Bal.post glo.
in l.at qui natura.§.cū me absente.ff.de nego.gestis.¶ Quintò
fallit quādo per responsionē rei nō potest fundari iudiciū.ver

bigratia

bigratia:peto à te quid certum:tu dicis te non posidere illud, nec dolo desijsse posidere:ego peto ꝙ tu iures de calũnia.certè cũ nõ posideas nec dolo desieris posidere tu nõ cogeris iudiciũ subire.ff.de rei vẽ.in l.q petitorio.in princ.& §.pen.ergo nec iurare cogeris.ff.de iudi.in l.sed & si restituaẽ.§.ex qbus.& ff.de iureiu.l.tutor.§.fi.Et hoc dicit Spe.e.ti.§.sequiẽ.ver.qd ergo pone iurandũ esse:& sic obtinuit,scd̃m eũ.& hoc tenet Alberi.Gal.sup l.ff.de rei vẽ.p l.de die.§.fi.in prin.ff.q satisd. cog. & sic etiã resident Io.in addi.ad d.versi.qd ergo.Ego arbitror ꝙ primũ dictũ habeat locũ respectu rei vẽdicationis.aut alterius iudicij qd̃ cũ nõ possit fundari:similiter nõ potest sup eo peti iuramentũ calũnie.Sed si petereẽ iuramẽtũ calũnię sup eo,hoc
16 est inc̃tũ negat cõuentus posidere aut dolo desijsse posidere posset sup hoc peti iurari de calũnia.¶†Sextò fallit in his quæ sunt volũtarię iurisdictionis scd̃m Bal.in l.j.C.eod.per tex.ibi dũ dicit,vt cõtentiosa litigantiũ instantia compescatur:& sic à cõtrario sensu vultille tex.ꝙ iuramẽtum calũnię nõ habet locum in his quæ sunt volũteriæ iurisdictionis:& sequiẽ ibi Pau. de ca.¶Septimò fallit in causis vilibus,vt sentit Inn.in c.in tractandis.j.eo.per tex.illum dum dicit causæ qualite inspecta alij cõtra.tu dic vt dixi s.eo.arti.ver.iij.procedit.¶Octauò fallit in causis spũalibus,vt hic:& hoc procedebat olim:hodie secus,vt dixi s.eo.arti.ver.iij.procedit.¶Nonô fallit in causis criminalibus,scd̃m Mart.Vgo.& quosdam alios.sed cõis opi.est in cõtrariũ,vt dixi s.eo.arti.versi.viij.procedit.¶Decimò fallit in causa appellationis,& hoc procedebat olim scd̃m multorũ opi.sed hodie tex.est in cõtrariũ in c.ij.eo.ti.lib.vj.dixi s.eo.arti.versi.xxj.Et prędicta procedũt quo ad iuramentũ calũniæ.
17 ¶†Secũdò principaliter quæro circa nostrũ articulũ,in quib⁹ causis præsteẽ iuramentũ veritatis.fol.dicit Spec.ꝙ illud tantũ prędaẽ in spiritualib⁹:vt hic,& in c.dudũ.s.de elect.¶Sed aduerte:qa in cõtrariũ facit cle.sæpe.de ver.sig.& qd̃ no.in c.j.& ij.de cõfes.in vj.in l.ij.§.qd̃ obseruari.C.eo.vbi indistincte dicitur positionibus esse rndendũ per iuramẽtum de veritate:& sic nõ solũ in spũalibus,sed etiã in alijs causis præstandũ.¶Sed potest multipliciter respõderi.primò ꝙ olim prędaẽbat in spũalibus solũ,vt in iuribus p̃alleg.in quib⁹ exuberat officiũ iudicis. hodie verò de cõsuetudine iuraẽ in qualibet cã,vt notaẽ in iuribus allegatis in cõtrario.¶Vel secũdò dic ꝙ in spiritualibus præstatur hoc iuramẽtum veritatis indistincte ex officio iudicis:qa in eis multũ exuberat officiũ iudicis.s.de ele.c.cũ nobis. & c.cũ dilecti.in alijs verò causis prędaẽtur parte postulante:qa in illis nõ exuberat officiũ iudicis:fiunt em̃ positiones,vt pars releuetur ab onere probandi,vt no.in c.j.& ij.de cõfes.li.vj.Et vbicunq; visum fuerit iudici:ita tñ vt nõ suppleat de facto, & ad cõmodũ priuatum ne obstent no.in c.bonæ.de postu.prędla.& per Inn.in c.ad nostrã.ij.de iureiu.& per doct.in l.ij.C.vt quę desunt aduo.ita putat hic do.meus,rndendũ ad cõtrarium prędictũ qd̃ dicit nõ reperisse expresse tactũ per doc.& scd̃m prædictã doctrinã dico ꝙ iuramentũ veritatis põt præstari tam in cã prin.q̃ in cã appel.Et de causis spiritualibus est tex.in c.ij.j.respõso.eo.titu.lib.vj.facit etiam d.c.ij.in fi.respon.
18 ¶†Tertiò principaliter quæro circa sextũ articulũ in quibus causis præsteẽ iur̃m malitię.Spe.eo.ti.§.j.ver.ij.præstaẽ.dicit ꝙ istud prędaẽ sup exceptione,vel cũ aliqd loco exceptiõis proponiẽ.& præstaẽ hoc ante litẽ cõte.semel.& pluries in ciuilib⁹, spiritualibus & criminalibus causis quoties est præsumptio cõtra aliquẽ ꝙ aliqd malitiose ꝓponat.l.thesaurus.ff.ad exhi.& s. de elec.c.cũ dilecti.vbi excipiens erat suspect⁹:qa fundata erat electi intentio per cõfirmationẽ metropoliticã: & ideo ibi iurat.& j.de excep.c.pastoralis.vbi suspectus q̃ post terminum perẽptoriũ ꝓponit dilatoriã:& ideo iurat.Sic & in eo q̃ post publicationẽ attestationũ obij̃cit in psonas testiũ:cũ nõ fuerit ꝓtestatus,vt in c.præsentiũ.in fi.li.vj.sic etiã in eo q̃ vxori petẽti restõnẽ obij̃cit gradũ l.diuina ꝓhibitũ.j.de resti.spo.c.literas.in fi.sic etiã vbi quarta dilatio petiẽ ad testes ꝓducendos.j. de testi.c.in causis.& c.significauerũt.& c.fi.Sic etiã in eo q̃ instrumẽtũ priꝰ sibi editũ petit iterũ edi,vt l.fi.C.de fi.instr.His em̃ casib⁹ & oĩbus sĩlibus obij̃ciẽs cũ sit suspect⁹ iurat ꝙ malitiose nõ ꝓponit,sed post litẽ cõte.hoc iur̃m nõ prędaẽ:qa iuramẽtum calũniæ in prin.præstitũ extendiẽ,& oĩa quæ postea accidunt,vel emergũt in cã,vt C.eo.auẽ.hoc sacramentum.alio quin bis iuraret:qd̃ esse nõ debet.scd̃m Spe.eo.ti.§.j.de secundũ.de quo dicã in c.fi.in xiij.arti.sed aduerte:qa text.est hodie apertus in c.ij.in fi.eo.ti.li,vj.q̃ vult ꝙ in oĩb⁹ causis nedũ ante sed etiã post litẽ cõte.põt exigi à partib⁹ iur̃m malitię: quoties iudici id visum fuerit expedire:siue iuratũ sit de calũnia,siue de veritate.Et vtrũ steẽ dicto iudicis dicẽtis expedire sine alia probatione,vide j.in c.fi.articu.xiij.ver.sed circa prædicta quæro,
19 †vtrũ iudex q̃ recusatur possit exigere ab isto recusante iur̃m malitię.respõ.Io.in c.ij.eo.ti.lib.vj.refert Spec.in ti.de recusat. §.qualiter.versi.qd si præsumptio.& fuit disputata hęc q. per quendã fratrem Iac.& ꝙ nõ posit exigi mouetur primò per c.suspicionis.s.de offic.deleg.vbi dicitur omnia quę pertinent ad articulũ recusationis spectant ad arbitros.& qui oĩa dicit, nihil excludit.xc.dist.c.ij.mouẽ.appellatio & recusatio pari passu ambulãt.in c.super eo.ij.& ibi dixi de appel.sed ab appellãte non põt exigi hoc iuramentũ per iudicẽ à quo appellaẽ, vt in c.si à iudice.de app. in vj.ergo nec à recusante.Tertiò:qa iste iurando videẽ consentire in iudicem:& sic tolletur sua recusatio.s.de offi.deleg.c.insinuante.In cõtrariũ verò allegaẽ primò text.in c.ij.fin.respon.eod.titu.libro vj.qui reliquit arbitrio iudicis,vt exigat qñ videbiẽ sibi expedire:& ꝙ iste sit iudex,licet recuseẽ nõ est dubiũ,vt in c.iudex.de offi.dele.li.vj.& d.c.suspicionis.ex qua iurisdictione cõpellit partes eligere arbitros : & ipsos arbitros cogit vt diffiniat,sic ergo ex ea iurisdictione coget istũ iurare: & si neget,videẽ esse in manifesta turpitudine. ff.de iureiur.l.manifeste.Et si fortè tenui religionẽ:hic enim reprehenditur.j.de symo.c.& si quæstiones.& hanc partẽ tenet Io.in d.c.ij.Et ad argumenta et rõnes cõtrarias rndet.& primò ad c.suspicionis.fateẽ ꝙ reseruata sunt arbitris ea quę cõcernũt ꝓbationẽ causę recusationis,& ipsius veritatẽ.hic aũt quęrim⁹ de animo ipsius proponẽtis recusationẽ.Ad secundũ ꝙ appellatio & recusatio æquiparenẽ:rndet per no.in d.c.sup eo,quia istud nõ est semp verũ,vt etiam no.Innoc.in c.si cõtra vnũ.de offi.dele.lib.vj.Ad tertiũ rndet ꝙ nõ est verum ꝙ iurando videatur consentire:quia actus qui fiunt per appellantem coram iudice à quo tendentes ad exclusionem suæ iurisdictionis non inducunt consensum in ipsum iudicem,vt not.glosſ.in dicto c. si à iudice.& sic resident Io.& sequitur do.Domin.in d.c.ij.quæ opi.mihi placet.& ex his Deo ducę est expeditus sextus principalis articulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Principales & œconomi causam habentes notã de calũnia iurare debent.
2 Oeconomus notitiam causæ nõ habens ad iurandũ de calũnia non admittitur.
3 Negationes duæ vim obtinent affirmatiuæ.
4 Iudex de calumnia iurare non tenetur.
5 Principales personæ an teneanẽ de calumnia iurare.
6 Hæredes principaliũ,an teneãtur de calumnia iurare.
7 Clerici an teneantur de calumnia iurare.
8 Pupillus an possit de calumnia iurare.
9 Minor an possit de calumnia iurare.
10 Filiusfamilias de calumnia iurare potest.
11 Filius in quibus casibus in iudicio esse possit agẽdo per se, vel defendendo.
12 Filius an possit de calũnia iurare absq; patris assensu.
13 Monachus an possit iurare de calũnia.
14 Seruus an possit vel debeat de calumnia iurare.
15 Iurare de calũnia an possit quis tam per se q̃ per alium.
16 Vniuersitas & collegia an debeant iurare de calũnia.
17 Prælati ecclesiastici,an debeant de calũnia iurare.
18 Abbates an teneanẽ iuramentum calumniæ præstare.
19 Pater nomine filij agẽs,an absq; speciali mandato possit de calumnia iurare.
20 Tutor an teneaẽ præstare iuramentum calumniæ.
21 Curator minoris de calumnia iurabit.
22 Curator datus bonis de calumnia iurare tenetur.
23 Vicedominus an teneatur de calumnia iurare.
24 Orphanotrophus an debeat iuramentũ calumniæ præstare.
25 Procurator ad iudicia nõ potest iurare de calumnia.
26 Iurari de calumnia an possit si in procuratorio nõ exprimatur quòd de calumnia iuretur.
27 Mandatum simplex habens ad causam vel causas,an & quando possit de calumnia iurare.& nu.seq.
36 Potestas generaliter concessa procuratori ad iurandum de calumnia,an sufficiat.
37 Mandatum simplex ad iurandũ de calũnia in causis iustis intelligi debet.
38 Procurator ad negotia,an possit iurare de calumnia.
39 Sydicus ecclesię vel collegij̃ seu vniuersitatis,an prędaẽre possit calumnię iuramentum.
40 Actor pupilli et minoris,an possit vel teneaẽ iurare de calũnia.
41 Persona cõiuncta an debeat iuramẽtum calumniæ præstare.
42 Comparens pro inuito,an possit iurare de calumnia.
43 Cessionarij seu ꝓcurator in rẽ suã,an debeat de calũnia iurare.
44 Nominans dominũ in iudicio,an iuret de calumnia.

45 Iurare de calumnia an teneaꝫ is qui rei vicem tenet & actoris.
46 Appellans iurare de calũnia nõ compellitur.
47 Iurare de calũnia an teneaꝫ qui se non iuraturũ vouit.
48 Iuramentum calũnię quibus personis ex priuilegio remittaꝫ.
49 Iuramentum calumniæ an exigaꝫ à pluribus simul contra plures agentibus.
50 Iuramentũ de calumniavt requiratur qualis esse debeat is à quo exigitur.
51 Iudex an possit eligere vnuminter plures à quo iuramentũ calumniæ exigat.
52 Iuramentum calũnię per quem exigi possit.
53 Iuramentum calumniæ nõ exactum à iudice vel parte,an possit quis præstare.
54 Iuramentum malitię à quibus præstari debeat personis.
55 Iuramentũ veritatis â quibus exigi & prẽstari debeat.
56 Infantes,furiosi & dementes, iuramentum veritatis non præstant.
57 Syndici de dicenda veritate possunt iurare.

1 IN pertractandis. †De calũnia iurari debet p̃ principales,& p̃ œconomos cãm notã habẽtes.h.d. vel sic:principalis p̃sona nõ indistinctè releuaꝫ ab one re iurandi de calũnia,licet cõpareat per œconomũ, sed sibi vel œconomo est deferendum inspecta qualitate causæ & p̃sonarum.h.d.¶In text.ibi,non patsim. dic,i.non indifferenter,vel nõ indistinctè.¶Noto primò q̃ iuramentũ calũnię nõ est indifferenter prẽstandũ,sed debet inspici qualitas causę.de quo dictũ est in prẽce.arti.Itẽ debet inspici qualitas personarũ, an s. principalis,vel iustior,vel cleric⁹ seu religiosus,vel alteri⁹ cãm agẽs ignarus,vel ignarus cãæ,prout latius videbim⁹.j.in vĩj.prin arti.¶Noto scdò q̃ licet principales personę debeãt iurare de calũnia,vt in c.j.s̃.eo.tñ etiam admittit̃ œconomus : quinimò, quo ad iuramentũ calũniæ œconomus censetur quodãmodò
2 principalis.de quo dicã in vĩj.arti.ver.xix.¶†Noto tertò q̃ ita demũ œconomus admittit̃ ad iurandũ de calũnia si habet notitiam causæ:nec sufficit leuis notitia,de quo latius j.arti.vĩj.vers. xxxix.¶Noto quartò ex prædictis.& ex text.scdm Host.& Abb.q̃ quis tenetur cõstituere procuratorẽ instructũ qui si interrogẽt de facili rñdeat.facit c.j.j.de dolo & cõtu. & sic vr̃ q̃ debeat esse talis qui nõ indigeat termino ad consulendũ dñm. de quo dicam j̃ in ti.de dila.Ex quo inferunt Host.Abb.& doct.cõtra religiosos & alios qui mittunt ad cãm procuratores facti ignaros,& interdũ viles qui sine cõscientia omnia negãt. tales enim non sunt mittendi,sed idonei constituendi:qui causam bene cognoscant,vt l.ĩj.§.finaũt.& §.seq.C.eo.nec debet iudex cõtrariũ sustinere,sed ex officio occurrere malitijs occultantium veritatem.arg.ff.de testi.l.curent.& C.de iudi.l.antep. & penul.instit.de act.§.curare.& j̃.qui ma.accu.c.videt.& debet compellere partes vt constituant personã idoneam.& illa persona consulat illos de cõuentu vel capitulo.argu.c.prẽsentium.de testũ.in vj.Et si procurator negat veritatem vocandus est principalis.C.de procu.l.fin.& ff.de procura.l.si actor.
3 ¶†Quintò noto ibi,nõ nesciãt.q̃ duæ negationes faciũt vnam affirmationẽ,de quo dic vt latius dixi in c.& si Christus.j̃.de iureiur.& per legistas in l.manifestè.ff.de iureiu.& in l.j.C.de ser. fug.¶Vltimò noto q̃ œconomus iurat de calũnia in animam suam:nõ autẽ in animã cõstituẽtis.cũ ad hoc nõ habeat mandatum,de quo latius dicã j̃.e.c.si.art.xĩj.¶Gl.super verb.nesciãt. assignat rõnem quare ignarus nõ cogitur iurare, de quo latius dicam j.arti.vĩj.q.xxxix.Gl.fi.quo ad formã iurandi parificat syndicos tutores,& curatores,& dicit secus esse in procuratoribus.& posset glo.nostra expediri per terminos.¶In eadẽ glo. ibi,syndicus.dic de syndico,an ipse vel vniuersitas collegiũ vel capitulum iuret de calumnia,dicam statim in septimo articu.q. xxv.¶In eadem glosi.ibi,tutores & curatores.dic vt de hoc dicam in dicto septimo articu.q.xvj.& duabus sequentibus.
¶In eadem glosi.ibi,secus est in procuratore.de hoc latius dicam in septimo artic.q.xxiĩj.¶In fi.glo.dic,tractat etiam glos. de prædictis personis an possint iurare,&an debeant iurare in animam propriam,vel suorum principaliũ.de quo vltimo dicam latius in eo finali artic.xĩj.Sed iuxta præmissum ordinem in rub.tractandum est hic de personis: & sic examinandus est septimus principalis articulus.¶Septimò igitur principali articulo tractandum est quæ personæ teneantur iurare de calũnia, seu à quibus personis exigendum,per quem præstandum est iuramentum calumniæ,& an sponte possit præstari, & in fine etiam subĩcietur de iuramento veritatis & malitiæ.
¶Pro cuius articuli clariori doctrina, prosequar infrascriptas conclusiones.
¶Primò an iudex debeat iurare de calumnia. ¶Secũdò quid de personis principalibus ponendo quasdam declarationes. ¶Tertiò de hęredibus principalium. ¶Quartò de clericis si sunt principales.¶Quintò de pupillo.¶Sextò de minore. ¶Septimò de filiofamilias. ¶Octauò de monacho. ¶Nonò de seruo.¶Decimò an quis possit per se et per alium iurare de calumnia.¶Vndecimò de vniuersitate, collegio, & capitulo. ¶Duodecimò de prẽlatis.¶Tertiodecimò de Abbatibus. ¶Quartodecimò de administratoribus legitimis.¶Quintodecimò de patre pro filio.¶Sextodecimò de tutore.¶Decimoseptimò de curatore minoris.¶Decimooctauò de curatore bonis dato.¶Decimononò de œconomo.¶Vigesimò de vicedomino.¶Vigesimoprimò de orphanotropho hospitalario,seu leprosario.¶Vigesimosecundò de nuncio alicuius.¶Vigesimo tertiò de procuratore adiudicia. ¶Vigesimoquartò de procuratore ad negotia. ¶Vigesimoquintò de syndico & actore vniuersitatis.. ¶Vigesimosextò de actore pupilli, seu minoris. ¶Vigesimoseptimò de defensore.¶Vigesimooctauò de cõiuncta persona.¶Vigesimononò de cõparẽte in iudicio p̃ iniuncto,in casibus in quibus potest.¶Trigesimò de p̃curatore in rem suã,seu cessionario.¶Trigesimoprimò de nominãte dñm in iudicio.¶Trigesimosecũdò de patronis & aduocatis. ¶Trigesimotertiò an q̃ tenet vicẽ duorũ actoris & rei p̃ vtro q̃ teneaꝫ iurare de calũnia.¶Trigesimoquartò de appellãte & recusante. ¶Trigesimoqntò de excõicato. ¶Trigesimosextò de eo q̃ vouit vel iurauit nõ iurare. ¶Trigesimoseptimò de q̃busdã p̃sonis q̃ ex priuilegio nõ tenenť iurare de calũnia.¶Trigesimooctauò qd si plures agũt vel cõtra plures agit̃,an ab oĩbus sit iurandũ de calumnia.¶Trigesimononò qualis esse debeat is à quo tale iuramentũ exigit̃.¶Quadragesimò posito q̃ tã principalis q̃ p̃curator,cutator,syndicus, actor , vel similis possint prẽstare iuramẽtum calũniæ,vtrũ iudex possit eligere vnũ potius q̃ aliũ vel ab vtroq̃ exigere vel ex qua cã.¶Quadragesimoprimò q̃s exigere seu p̃ quẽ exigi debet iur̃m calumnię.¶Quadragesimoscdò an q̃s possit per seipsum prẽstare hoc iuramentũ absq̃ eo q̃ exigaꝫ à iudice vel à parte. ¶Quadragesimotertiò quid de iuramẽto malitiæ.¶Quadragesimo-
4 quartò quid de iutamẽto veritatis. ¶†Primò igit̃ quæro vtrũ
5 iudex teneaꝫ iurare de calũnia.& dic q̃ nõ.ita tenet do.meus in c.j.s̃.eo.qa iuramentũ calũniæ debet prẽstari per principales p̃ se,vel alios suo nomine,vt dicã in seq.q.vnde etiã iudex q̃ p̃cedit per inquisitionẽ nõ teneť iurare de calumnia:qa fama habeť loco accusatoris.scdm collecta.& Io.Cal.in c.j.s̃.eo. Quantum em̃ ad iudicẽ spectat videť sufficere iur̃m q̃ ipse præstat in principio officĩj,vt in auť.iusiurandũ qd̃ prẽstaꝫ ab his.colĩ. ĩj.de quo in l.rẽ nõ nouã.in prin.C.de iudi.& tales iudices non alias causas dirimere possunt:nisi sacrosanctis propositis euãgelijs:qa habendo scripturas illas prę oculis Deũ ipsum habere videnť & hinc inoleuit illa practica q̃ iudices in sentẽtijs dicũt solũ Deũ præ oculis & c.scdm Bal.in d.l.rẽ nõ nouã.ego arbitror q̃ talia euangelia dũ cognoscit & dirimit debet habere oculos vt recordeť de iuramẽto per eũ prẽstito.dic tñ q̃ licet tale iur̃m p̃ ipsos iudices prẽsteť:tñ cõsuetudo nõ habet,vt euãgelia ante oculos teneanť,vt dicit do.meus in c.j.s̃.eo. & Bart.
6 in l.ĩj.in prin,C.e. ¶†Secũdo quęro vtrũ personæ principales debeant iurare de calũnia.rñ.Cy.dicit q̃ olim iure fforũ iurabãt soli p̃curatores,vt l.q bona.§.si alieno.ff.de dam.infec.ita dicit Cy.in l.fi.§.hoc etiã.s̃.eo.tetigit s̃.in rub.arti.iĩj.q.j.Sed quicqd fuerit de iure fforũ non insisto:iure aũt nouissimo indubitatũ est q̃ regulariter omnes personę principales iurant de calũnia, vt in c.j.s̃.eo.& in auť.principales. & in corpore vnde sumiť. C.eo.qd̃ procedit siue loquamur in actore siue in reo.qm̃ tex. prædicti nõ distinguũt personam rei ab actore,vel ecõtra,per tex.in c.j.s̃.eo.dicit q̃ oẽs principales personæ debẽt iurare:ergo tã actor q̃ reus.& ibi hoc tenet do.me⁹.& est tex.in c.cęterũ.s̃.eo.ibi dũ dicit,ab vtraq̃ parte.& ibi nõ.do.me⁹.Ad idẽ c. pe.j̃.e.ibi ab vtraq̃ parte.& in l.ĩj.C.eo.& ibi Bar.in princi.Et aduerte:qa in duplicibus iudicijs familię herc.cõi diui.fin.reg. vti poss.& vtrobiq̃,in quibus vterq̃ est actor & reus: vterq̃ præstat iur̃m actoris & rei.& sentit gl.in ver.iuret.in l.ĩj.C.eo. et clarius Spe.eo.§.nũc dicamus.ver.nota tñ q̃ in duplicib⁹.p tex.in l.inter cohæredes.§.q familię.ff.fa.herc.sed tu aduerte:qa licet vterq̃ possit esse actor et reus:tñ ille habeť p̃ actore q̃ primò ad iudiciũ p̃uocauit:& prouocatus habeť p̃ reo,vt l.in tribus.ff.de iudi.vnde p̃uocans iurat tãquã actor:& prouocatus tanq̃ reus:& si ambo simul prouocãt ille dicit̃ actor super quo sors cadit,vt p̃ actore habeaꝫ,vt l.sed si ambo.ff.de iudi.Aduerte tñ q̃ istud videť p̃cedere ex ordine iudicĩj,secus ex natura actionis.nam scdm Rofre.in titu.cõi diui.vtrunq̃ esse actorẽ & reum procedit ex natura actionis.vterq̃ enim ab altero:& etiam prouocatus à prouocante portionem suam. Item ex-

pensas

penſas & damna per aliũ datas, ſecus, vt dixi, ex ordine iudicĩ. & ſic refert & ſequit Ioan. in addi. Spe. in d. ver. not. tñ ꝙ in duplicibus. vnde ſit cõcluſio ꝙ ſi aliquo modo daretur ꝙ quis interueniret tanꝯ actor & tanꝯ reus. ad quod vide quod dicã ĵ. q. xxxiĩ. idem etiam eſt in mutuis petitionib⁹: quia tũc vterꝙ eſt actor & reus. & ideò vterꝙ præſtat duplex iuramentũ calumniæ. ad quod dixi ſ. de mutu. pet. c. ĩ. art. x. q. vj. ¶ Quis aũt primò iuret de calumnia in dictis caſibus, dicã in c. cæterũ. ĵ. e. in viĩ. prin. arti. Et non ſolùm laici, ſed etiã clerici tenent iurare de calũnia, ſi per ſe principaliter litigant: ſecus ſi p ꝓcuratorẽ. de quo latius dicam ſtatim. q. quarta. Et perſonæ principales nõ ſolùm tenent de calumnia iurare, ſi ſunt præſentes: ſed etiã ſi ſunt abſentes: quia mittitur ad eas iuramentũ calumnię, vt dixi in c. ĵ. ſ. eo. art. iiĩ. requiritur tñ ꝙ tales perſonæ, quæ iurãt, habeant notitiam cauſæ: de quo dicã. q. xxxix. Et poſſunt principales perſonæ nõ ſolùm per ſe, ſed etiã per alios iurare de calũnia. vt ĵ. apparebit, maximè. q. xxĩ. & ſequẽti, & q. xiiĩ. & pluribus ſequentibus. ¶ Tertiò† quæro de hæredibus principaliũ,
6 vtrũ teneãt iurare de calumnia. ſol. q. poteſt intelligi dupliciter vno modo, reſpectu eiuſdem cauſæ, in qua defunctus ſemel iurauit. & de hoc dic vt dicã in c. fi. ĵ. eo. art. xiĩ. Aliò modo põt intelligi de cauſa, quæ inchoatur de nouo ab hærede, vel contra hæredem. & hoc caſu nõ eſt dubium ꝙ ſiue ſit reus, cũ principalis cogatur iurare de calumnia: & ipſe ſit principalis cogetur iurare, per ea quæ dicta ſunt in præced. q. ¶ Quartò quæro
7 †quid de clericis. ſol. arti. eſt ſatis intricatus. tex. in c. ĵ. ſ. eo. vult, ꝙ clericus poſsit iurare de calumnia per alium, etiã in cauſa criminali ibi, dum tex. dicit. in quacunꝯ cauſa criminali, ſiue ciuili. Sed hoc nõ videtur poſſe ꝓcedere ſecũdùm gl. in ver. criminali. in d. c. ĵ. quia in cauſa criminali non interuenit procurator: vt in c. veniens. ĵ. de accu. Item quia de iure nouiſsimo hoc iuramentum videtur præſtandũ per principales perſonas, vt in auẽ. principales. C. eo. vnde glo. in d. c. ĵ. pro ſo. dictorũ contrariorum intricatè loquit, & multum ſe inuoluit: finaliter tñ videt dare duas ſolutiones. prima eſt, ꝙ de iure antiquo procedebat, ꝙ clerici etiã in criminali poterant iurare per alium de calũnia. Sed hodie hoc non procedit de iure: nec etiam ſeruat de cõſuetudine. ſed certè iſta ſo. non eſt bona: quia tẽpore, quo emanauit c. ĵ. ſ. eo. iam emanauerat. d. auth. principales. vt patet in d. c. ĵ. vbi fit mentio de illa auẽ. quæ inducebat difficultatẽ in hac materia. vt dixi in d. c. ĵ. ſuper tex. & ea nõ obſtante, cõtrarium ibi deciditur ꝙ clericus poſsit in cauſa criminali & ciuili p aliũ iurare. Itẽ iura loquentia, ꝙ in criminali cauſa non admittit pro curator, iam emanauerant. & tñ d. c. ĵ. ſtatuit, vt in cauſa criminali clericus poſsit iurare per aliũ. Præterea. nõ eſt verũ ſimpliciter, ꝙ in cauſa criminali nõ admittatur ꝓcurator: diſtinguitur enim inter pœnã pecuniariã, & nõ pecuniariã. Et vtrũ veniat imponenda pœna à relegatione ſupra, vel nõ: & vtrũ pro carcerato vel non carcerato: & quẽ actũ: & quis veniat ſeu cõpareat. vnde infiniti ſunt caſus, in qbus admittit ꝓcurator in cauſa criminali: vt latè dixi in d. c. veniens. et fortè ꝓpter prędicta glo. in d. c. ĵ. multũ cautè trãſiuit ad aliã ſolutionẽ, dicẽs hoc ſpecialiter procedere in cauſis eccleſiarũ: & ſic eſt ius ſpãle & priuilegiatiuũ: pro quo gl. allegat tex. ibi, dum dicit ſi expedire eccleſiæ ſuæ nouerit &c. & etiã in iſtis. ſi clericus eligit litigare p ſe, debet etiã per ſe hoc iurm præſtare. & in hoc reſidet glo. cõcludens, ꝙ ſi clericus vult, põt præſtare: ſed nõ compellit, ſi cauſa eſt eccleſiæ: & agit per aliũ. & hũc intellectum tenet Abbas Pe. & Inno. & probat ſecũdùm Io. in c. cæterũ. ĵ. eod. Dicebat tamen Pe. in d. c. ĵ. per illum tex. qui loquit in criminali. d. c. de bere intelligi, etiã in proprijs cauſis clericorũ dicens ꝙ clericalis quæſtio nõ poſsit nomine eccleſiæ intentari. ſed Abb. cõtra: quia etiã eccleſia põt habere cauſam criminalẽ, vt in c. dilectus. ĩ. & in c. veniens. ĵ. de ſimo. & p Spe. eo. tit. ſ. reſtat. ver. quid ſi Prælatus. vbi dicit ꝙ ſi prælatus eligit litigare per ſe: tũc per ſe cogitur iurare de calũnia, vt in c. ſeq. & in ç. fi. ĵ. eod. ſecus ſi litigat per alium: quia põtilli, ſeu ſyndico cõmittere. & ita intelligit d. c. ĵ. Ho. verò adhuc videt magis reſtringere. d. c. ĵ. dicit emꝙ eps ex ſpeciali priuilegio põt ſine cauſa p aliũ litigare & iurare, vt in c. fi. ĵ. eo. Sed inferior epo hoc non põt ſine cã. mouet p tex. in d. c. ĵ. ibi, dũ tex. dicit ſi viderit expedire eccleſiæ. puta, quia teſtimoniũ Prælati eſt neceſſariũ eccleſiæ in illa cauſa: vnde tunc agit per aliũ: vt ĵ. de teſti. c. cũ ſuper. & c. cũ nũcius. ſecus ergo ſi nulla ſubeſt cauſa. Sed cõtra hoc. & cõtra text. illum opponit: videt enim ſecũdùm p̃dicta, ꝙ d. c. de nihilo ſeruiat, p c. fi. eo. ti. li. vj. vbi patet, ꝙ qlibet etiã laicus, põt præſtare iuramentũ calũniæ, etiã p aliũ. & ad idẽ l. iuſiurandũ. in fi. ff. de iure iur. Sol. dicit Inno. ſpãle eſt in clericis, vt ꝓcurator eorũ, etiã ſine ſpãli mandato, iuret de calũnia. Sed in alijs requirat mandatum ſpãle, vt patet in cõtrario. & hoc idẽ videt placere d. Ant. de quo. ĵ. eo. art. q. xxiĩ. ver. j. fallit. Sed Do. m. putat hũc intellectũ nõ ꝓcedere per c. ſequens, ſecũdùm vtrũꝙ intellectum iſtius c. Aut emi illi monachi litigabãt p ꝓcuratorẽ ſpãlem ſine mãdato ſpãli, vt poſſent iurare de calũnia: vt videt innuere illa litera: & habeo ꝓpoſitũ. nã Papa ibi mãdat, ꝙ ipſi iurẽt, vel cõſtituãt œconomũ: & ſic nõ ſufficit ꝓcurator per ſe. & idẽ videtur cùm Papa præcipiat ꝙ iurent p ſe, vel cõſtituant ꝓcuratorem & ſic generalẽ adminiſtratorẽ monaſterĩ. & idẽ dicitur in tex. noſtro, nec eſt hoc ſpãle in eccleſijs: quia œconom⁹, & qlibet habẽs generalẽ adminiſtrationẽ & iuridicã, põt iurare de calũnia in animã ſuã, ſine alio mãdato, vt l. ĩ. & quod ibi no. C. e. de quo latius dicã ĵ. q. xiiĩ. Itẽ tex. in c. ĵ. ſ. eod. innuit ꝙ ſpãliter hoc miniſteriũ iurandi debet clericus alijs delegare: qñ litigat per nõ œconomũ: vt ibi patet dũ dicit hmõi officiũ liceat delegare. abſurdũ emi vr, ꝙ ꝓcurator ad vnã cãm cõſtitutus, iuret tantũ de calũnia, & nõ dñs: cùm poſsit clericus eligere talẽ, qui nõ eſſet ignarus qualitatis cauſæ: & ſic perinde eſſet ac ſi nõ iurare. vnde Do. m. dicit, ꝙ eſt in opi. ſingulari. & intelligit ꝙ c. ĵ. ſeruiebat ſecũdùm antiqua tpa, ſcđm quæ dubitabat, an p ꝓcuratorẽ habentẽ ſpãle mãdatũ ad hoc, poſſet iurari de calumnia. & tenebat, ꝙ nõ vt ſatis innuit. c. fi. eo. tit. li. vj. ſed in clericis tũc ſpãli priuilegio emanauit ꝙ clerici licitè poſsit p aliũ iurare: quia videt qdã horror in populo, ex frequẽti iuratione clericorũ. & licèt in effectu, dãdo ſpãle mãdatũ ad iurandũ videret quodãmõ iurare: tñ qñ ipſi nõ tangũt euãgelia, nõ videt tant⁹ horror in plẽbe arg. ĩ. q. v. c. ſi qs præſbyter. Sed hodie de nihilo ſeruit: qa declaratũ eſt ꝙ qlibet poſsit p̃ſtare hoc iuramentũ p ꝓcuratorẽ ad hoc ſpãliter cõſtitutũ, vt d. c. fin. facit ad p̃dicta c. ĩ. de teſti. li. vj. quare pro cõcluſione diſtinguit Do. me. ꝙ aut clericus litigat p œconomũ ſeu ſyndicũ ad cãs cõſtitutũ: et iſte tanꝯ gñalis adminiſtrator, iurat ſine ſpãli mãdato. Et idẽ eſt in ſyndico vniuerſitatis ſecularis. & idẽ in tutore, & curatore, & ſimilibus ꝓſonis. de qbus dicã ĵ. eo. art. q. xiĩ. & ſequẽtib⁹. Aut eſt ꝓcurator ſpãliter & gñaliter cõſtitutus: nõ tñ habet ſpãle mãdatũ ad iurandũ de calũnia: & nõ põt iurare, vt d c. fi. ſecus ſi habet ſpãle mãdatũ ad iurandũ de calũnia. Et idẽ dicendũ in ſyndico ad vnã cãm tm̃: qa ad hoc, vt poſsit iurare de calũnia, exigit ſpale mandatũ. & ita debet intelligi glo. dũ loquit de defenſoribus: de quo latius dicã q. xxj. & q. xxiiĩ. & p̃dicta opi. mihi placet. vñ ſit cõcluſio ꝙ clericus põt iurare de calũnia per ſe, & etiã per ꝓcuratorẽ habentẽ ad hoc ſufficiẽs mandatũ. de quo dicã. ĵ. q. xxiĩ. Et ibi videbimus, an poſsit cõſtituere procuratorẽ duntaxat ad iurandũ de calũnia. põt etiã iurare p ſyndicũ ſpecialẽ, ſi habet mãdatũ ſpãle ad iurandũ de calũnia: vel p generalẽ, ſine alio mãdato. & iſtã opi. ſenſit Spe. & Archi. vt dicã in d. q. xxiĩ. ¶ Vtrũ aũt, quãdo iurat de calũnia p ſe, exi-
8 gatur cõſenſus ſui ſuperioris. dicã in c. fi. art. xĩ. ver. ¶ †Quintò q̃ro vtrũ pupillus poſsit iurare de calũnia. Sol. gloſ. in l. ĩ. ſ. quod obſeruari. C. eo. tenet ꝙ nõ p. l. j. C. de fal. mo. vbi tex. dicit ꝙ illa ætas qcqd videt ignorat. & p l. qui iuraſſe. ff. de iureiu. vbi tex. dicit quãuis pupillus nõ videat p iurare: qa ſciens falle re nõ videt. & iſta opi. fuit Azo. quã refert & ſequit Spe. eo. ti. ſ. reſtat. ver. Sed nunqd minor. p tex. in l. videamus. ff. de in lit. & ff. de cõfeſ. in l. centũ. ſ. fi. & C. de eden. l. is apud quẽ. vbi hoc, & ĵ. de deſponſa. impu. c. atteſtatiões & ſecũdùm canones, impubes iurare nõ põt. xĩ. q. ĩ. c. paruuli. & c. pueri. & iiĩ. q. iĩ. c. j. niſi ſit doli capax. per. c. j. ĵ. de delic. pue. ſecundũ Spec. Sed glo. in d. c. paruuli. cõcludit indiſtincte ꝙ pupillus ſi eſt doli capax: quia doloſe petere põt ar. d. c. j. de delic. pue. præſtabit iuramentũ calumniæ. arg. l. ĩ. ſ. j. C. eo. & de veritate dicenda. Nã ſi ab impuberibus ſumit initiũ quæſtiõis, & ferula percutitur impubes pro veritate eruenda, vt l. j. ſ. impubes. ff. ad ſyllani. ergo & hoc iuramentũ poterit p̃ſtari. Io. in c. pe. ĵ. eo. per gl. j. ibi dũ dicit ꝙ ex quo excõicatus põt eſſe in iudicio, põt iurare de calũnia. de quo dicã j. q. xxxiiĩ. infert Io. ꝙ pupillus & minor in caſibus, in qbus põt eſſe in iudicio, præſtant iuramentũ calumnię. & remittit ad Spe. eo. ti. ſ. reſtat. ver. ſed cùm pupill⁹. vbi dicit Spe. ꝙ cùm pupill⁹ poſsit agere cãm momẽtaneæ poſſeſsionis, vt l. fi. C. q legi. pſon. & C. ſi p vim vel alio mõ. l. j. de quo & qualr ꝓcedat, latiſsimè dixi in quodã tractatu de iudi. li. vj. q. j. quare dubitari põt, vtrũ pupill⁹ in tali iudicio iuret de calũnia. & arguit ꝙ nõ. arg. ff. de iur. & fac. igno. l. fi. & ff. de iureiu. l. qui iuraſſe. decidit tñ in cõtrariũ: qa ex quo legitimus eſt ad agendũ: ergo & ad iurandũ, & ad alia. ff. de iuriſ. om. iud. l. ĩ. & ſ. de offi. deleg. c. præterea. & ſi pupillus agit authoritate tutoris, ꝙ põt ff. de autho. tuto. l. j. ipſe iurabit, vt ff. de autho. tuto. l. accipiẽtis. & C. de autho. tuto. l. clarũ. & ff. de re iudi. l. quidã cõſulebant. & hanc opi. tenuit Albertus Papienſis. & Accur. in l. ĩ. ſ. qđ obſeruari. C. e. ĩ gl. ſup verbo pſonę. in fi. p l. j. C. de his, qve. ætatis impe. Refert Io. in add. Spe. ĩ d. ver. ſed cũ pupillus. ſub-

dit tamẽ ibi Spe.& ſi pupillus ſit læſus,poterit petere in inte.
reſti.& hoc etiã tenuit Albe.Papi.vel fortè tutor iurabit vt d.
l.qui iuraſſe.cùm ipſe videat agere,cuius authoritate agit.C.de
vete.iure enu.l.j.& j.de ſenten.excõ.c.mulieres.Do. meus in c.
pe,j.eo.poſt Bar.in d.§.qđ obſeruari.diſtinguit,q aut quærit,
vtrũ pupillus vel minor debeat iurare de calũnia,aut de verita
te dicẽda.primo caſu,cõcludit,q tutor,ſeu curatoriurare debẽt
nõ pupillus,vel adultus:& rõ eſt,qa ipſi adminiſtratores pñt,
& præſumunt ſcire melius iuſtitiã cauſæ,quã ipſe pupillusvel
adultus.Et licet illi fortè melius veritatẽ facti ſciãt: non tñ pñt
ita bñ diſcernere,an faueãt iuſtitiã vel nõ.ſimile in patre ꝓ fi-
lio,de quo videbimus in q.xv. Et ẽt aduocatus iurat.de quo di-
cam q.xxxj.& hoc verũ,niſi in cauſis,in qbus pupillus vel mi
nor habet legitimã ꝓſonã ſtãdi in iudicio.& ſic intelligit de pu-
pillo doli capace:quia tũc ſicut ipſe põt agere, ita & iurare ſe-
cũdùm Io.& d.Ant.in c.pe.j.eo.& Spe.in d. ver. ſed cùm pu-
pillus.& glo.in ver.ꝓſonæ.in fin.d.l.ñ. & glo.in d.c.paruuli.&
mihi placet.& ita intelligi debet qđ dicit Bart.in l.j.§. ſufficit.
ff.de admi.tuto.vbi dicit q ſiue pupillus ſit in iudicio cũ autho
ritate tuto.ſiue tutor ſolus,ipſe tutor ſolus iurat de calũnia. Et
per prædictã diſtinctionẽ reducunt ad cõcordiã.d.glo.in d.l.ñ.
§.quod obſeruari.eo.tit.quæ vident adinuicẽ cõtrariæ.Et adde
quæ dicã j.q.ſeq.& q.xvj.& xvñ.Et vtrũ eo caſu,quo pupill⁹
iuret de calũnia,debeat iurare cũ authoritate tutoris.dicã eo. c.
9 fina.arti.xñ.ver.& adde quæ dicam in ſeq. ¶ Sextò† quæro qđ
de minore.ſol.gl.in d.l.ñ.§.quod obſeruari.tenet q adultus iu
rat de veritate,& nõ de calumnia.Spe.verò eo.tit.§.reſtat.verſ.
ſed nũquid minor.dicit,q quidã dicũt,q minor,cuius noĩe liti-
gat,iurat de calũnia:qa dicit lex q reſtituit,ſi cõqueſtus fuerit
ff.de cõfeſſ.l.certũ.§.fi.vñ ſaltẽ iurabit authoritate curatoris, ſi
eũ habet.ff.de admi.tu.l.j.§.fi.in cõtrariũ tñ allegat gl. p̃dicta.
& ſic reſidet.tu verò diſtingue ſecũdùm qđ colligi põt ex his,
q̃ dixi in prẽce.q.videlicet q aut minor litigat p ſe ſolũ in caſi-
bus,in qb⁹ habet legitimã ꝓſonã ſtãdi in iudicio,vt dixi in tra
cta.de iudi.li.vj.q.ñ.& tũc minor ſol⁹ iurat.Aut agit cãm cum
cõſenſu curatoris,& tũc iurat cũ cõſenſu curatoris.Aut ſol⁹ cu
rator litigat ꝓ ipſo:& ipſe ſolus iurat de calũnia.& adde q̃ di-
10 cã in q.ſeq.& q.xvñ. ¶ Septimò q̃ro† vtrũ filiuſſa.iuret de ca-
lũnia.Sol.dicendũ q ſic:in caſibus,in qbus habet integrã ꝓſo-
nã:& ſic põt cãm agere.vñ ſi agit,vel cõuenit ꝓ caſtrẽſi pecu-
lio:qa in hoc hr̃ ꝓ patrefamilias.vt l.ñ.C.ad mace.iõ ipſe iura
bit de calũnia.ita dicit Bar.in l.ñ.§.qđ obſeruari.C.e.& Cy. ibi
poſt Petrũ,& remittit ad not.in l.fi.§.neceſſitatẽ.C.de bonis q̃
lib.Sed qñ agit ꝓ peculio aduentitio,& pater eſt legitim⁹ ad-
miniſtrator filij,vt l.j.C.de bo.mater. vtrũ pr̃ iuret de calũnia.
gl.in d.§.qđ obſeruari.diſtinguit,q aut pr̃ agit,vel cõuenit : &
ipſe iurat de calũnia.aut fili⁹,& iurat fili⁹:licet requirat authori
tas,ſiue cõſenſus pr̃is.Sed vltimũ nõ eſt verũ,ſecũdùm Petrũ
& Cy.nã indiſtincte vbicũq; qs eſt in iudicio cũ authoritate al
terius,nõ iurat ipſe:ſed q authoritatẽ præſtat:qa iudiciũ cõſtat
ex tribus,Actore,reo,& iudice.vt in c.for⁹.de ver.ſig.Sed in di
cto caſu,fili⁹ nõ eſt integra ꝓſona:& ſic nõ cõſtat ex eo iudi-
ciũ:ſed cõſtat ex pr̃e,q p̃ ſtat authoritatẽ:qa oĩa nr̃a facim⁹ &c.
vt l.j.§.oĩa.C.de vete.iure enu.ergo pr̃ iurabit,ſecũdùm Cyn.
ſpe.verò.e.ti.§.reſtat.ver.ſed an pr̃ iurabit ſimp̃r.dicit,q pr̃ in
bonis aduẽtitijs filij iurat de calũnia p l.ñ.§.ſinaũt.C.eo.ego ar
11 bitror cõcludendũ† q aut loq̃mur in caſib⁹:in qbus filius põt
eſſe in iudicio ꝓſe,agendo vel defendẽdo:q caſus ſunt plures.
¶ Prim⁹.ſi nõ eſt in ptãte pr̃is:qa emancipat⁹. ¶ Secũd⁹, ſi ſu-
mus in ſpiritualib⁹.vt in c.fi.de iud.lib.vj. ¶ Tertius,in peculio
caſtrẽſi,vel quaſi,ſecũdùm aliquos.alij cõtra.vt d.§.neceſſitatẽ
& l.ñ.C.ad mace.& per Spe.in tit.de actore.ver. in præmiſſis.
¶ Quartus.in bonis aduẽtitijs,in quib⁹ patri non quærit vſuſ-
fructus.quo caſu,etiã nõ req̃rit patris cõſenſus,ſecũdùm aliq̃s.
alij cõtra;de quo ꝓ gl.Bar. Bal.Ang.Pau.& Doc.in d.§.neceſſi
tatẽ.& p Spe.ĩ ti.de actore.ver.qd ſi dubitat.& ver.hoc quoq;.
¶ Quintus.in cauſis criminalib⁹,maximè publicorũ iudiciorũ
de quo tñ qualiter intelligat,tradit ꝓ Bal.in d.§.'neceſſitatem.
¶ Sextus,ſi fili⁹ ageret cõtra patrẽ.ſecũdùm glo.in d.§.neceſſi
tatẽ.de quo ibi p Doc.& p Spe.in ti.de actore.ver.qd ſi filiuſ-
fa.qa aliq̃ aliter intelligũt. ¶ Septim⁹,ſi fili⁹ agit abſente pr̃e ex
tra territoriũ.q nullũ ꝓcuratorẽ dimiſit.ſecũdùm Bar.& Bal.in
d.§.neceſſitatẽ.& tradit in l.ſi lõgi⁹.ff.de iudi.p Spe.in ti. de a-
ctore.ver.ſed & fili⁹. ¶ Octau⁹.ſi fili⁹ eſſet clericus,& eſſet talẽ
dignitatẽ adept⁹,q̃ liberaſſet eũ à pr̃ia ptãte:q ageret,vel cõue
niret ꝓ bonis poſtea q̃ſitis.de quo p Spe.in tit.de actore. ver.
ſed cũ clericorũ. ¶ Non⁹.ſi pater eſſet ingreſſus monaſteriũ:qa
talis ẽt liberat à patria ptãte.ſecũdùm Marti.de Iano.p tex. in
ſti.q.mo.ius pa.po.ſol.§.cùm aũt. ¶ Decimus. ſi filius caueret
patrẽ rẽ ratã habiturũ.de quo ꝓ Bal.in d.§.neceſſitẽ. ¶ Xj.ſi fi
lius peteret executionẽ inſtrumẽti guarẽtigiati,ſecũdùm Bald.
in add.in tit.de ſentẽtijs.§.vt autẽ.ver. vt autẽ. ¶ Xñ.in oĩbus
caſibus nõ ꝓcedit ĩ fi guraiudicij.ſecũdùm Bal.ĩ d.ver. ¶ Xiij.
in extraordinarijs,ſecũdùm aliquos.alij cõtra.de quo p Bal. in
11 d.§.neceſſitatẽ. ¶ † Xiij.in præparatorijs,de quo p Bal.in d.§.
neceſſitatem. ¶ Xv.generaliter in oĩbus caſibus,in quibus fi-
liuſſa.olim poterat eſſe in iudicio ſine patris cõſenſu,vt lactiõe
in factũ,iniuriarũ,q vi aut clã,depoſiti & cõmo.de quibus in
l.ſi filius.& in l.in factũ.ff.de acti.& oblig.& in l.ſi longius.§.j.
ff.de iud.& p Bal.ibi.& p gl.& Doc.in d.§.neceſſitatẽ. & per
Spe.in ti.de actore.ver.ſed ſi filiuſſa.& dote aduẽtitia repetẽda
ſol.mat.ſecũdùm Bal.in l.ſi lõgius.§.j.de qbus oĩbus caſib⁹ latiſ
ſimè ſcripſi in tracta.de iudi.li.vj.in iij.q.prin.p xx.col.& vlt.
¶ In oĩbus igit prędictis caſib⁹,retenta opinione, q filius ha-
beat integrã perſonã,& poſſit p ſe agere:debet ẽt iurare de ca-
12 lumnia.† Et an tũc requirat cõſenſus patris in præſtando iura-
mento,dicã in c.fi.j.eo.arti.xñ.& concluſio eſt q nõ:licet gloſ.
iuris ciui.aliter ſentiat,vt ſtatim dicã. Aut pater agit tanquã le-
gitimus adminiſtrator,& ipſe iurat de calũnia.p ea, quę dicã j.
q.xiij.Aut filius agit de cõſenſu patris in caſibus,in quibus ad
integrandã perſonã exigitur cõſenſus patris.& hoc caſu, licet
Pet.& Cy.poſt eũ,velint q pater iuret de calumnia:tñ mihi vi
detur,q fili⁹ iurare debeat:qa ex quo ſemel habet conſenſum
ad agendũ & defendendũ,& ipſe aget tanq̃ ipſe cãm ſuam:et
perſona ſua per cõſenſum integratur:& quia tunc conſenſus
eſt declaratiuus renũciatiõis vſuſfructus.d.§.neceſſitatẽ.ſecun
dùm verũ intellectũ,qui cõiter tenetur:& quia ſufficit patrem
ſemel ab initio cõſentire.arg.ff.de autho.tuto.l.accipientis. de
quo latius per Spe.in tit.de acto.ver.ſed nunqd ſufficere debet
vnicus conſenſus:cùm pater nõ poſſit cõſenſum ſemel præſti
tum reuocare.vt dicit Bal.in d.§.neceſſitatẽ. & ego latius dixi
in d.trac.de iudi.lib.vj.q.vj.viij.& ix.licet fortè ſecus dici poſ-
ſit in authoritate curatoris.de quo dicam in c.fi.j.eo.art.xñ. Et
13 prædicta notabis:qa cõiter traduntur per Doc. ¶ Octauò† quæ-
ro quid de monacho.ſol.glo.in l.ñ.§.obſeruari.C.eo. dicit, q
ſi Abbas agit cauſam monachi,monach⁹ iurat de calũnia. Ego
arbitror dicendũ.q aut monachus agit noĩe monaſterij, tanq̃
ſyndicus vel ꝓcurator:& de hoc dicẽdũ eſt,vt dicam.j. q.xxj.
& xxiij.Aut agit tanq̃ vnus de eccleſia:& dicendũ eſt, vt di-
cam q.xxvij.Aut agit cãm propriã:puta electionis de ſe factæ
cui conſenſit de licentia ſuperioris.vel aliam ſimilem cauſam.ſ.
de conſu.c.cùm dilectus.de reſcrip.& c.cùm dilecta.j.de re iu-
di.c.ad probandũ.vel cùm accuſat Abbatẽ,ſeu Prælatũ ſuum.
vt in c.ex parte & c.olim.j.de accuſa.& in his caſibus aut ſimi-
libus iurat de calũnia:cùm habeat integrã perſonã. facit quod
traditur in auth.cauſa quæ fit cum monacho.C.de epi.& cler. &
ad prędicta vide quæ dixi in q.præce.& in c.j.ſ. de libel.obla.
14 arti.vñ.q.iij.& arti.viij.in ij.mẽbro prin.q.x. ¶ Nonò† quæro
quid de ſeruo:an debeat iurare de calumnia.ſol.gloſ.in d.l.ñ.§.
quod obſeruari.C.eo.dicit q ſi noĩe ſerui conuenit dominus,
dñs iurat de calũnia.Tu dic q in caſibus,in quibus ſeruus põt
eſſe in iudicio per ſe:de quibus in l.vix certis.ff.de iud. & in l.
pe.C.vbi cauſa ſtatus.& in l.j.C.ſi p vim vel alio mõ.& latiſſi
mè dixi in tracta.de iudi.in vj.li.in v.q.prin.hoc caſu,iurat ſer-
uus de calũnia.tenet glo.ñ.in l.j.C.ſi per vim vel alio modo. &
idem Pau.de ca.in d.§.quod obſeruari.per l.j.C.de his , qui ve.
15 æta.impe. ¶ Decimò quæro† vtrũ quis poſſit iurare de calum-
nia tam per aliũ,quàm p ſe.& tex.in auth.principales.videt vel
le q ſolùm principales iurent de calũnia. Tu dic q põt,per tex.
in c.j.ſ.eo.& per ea,quæ dixi.ſ.in iij.q.& patebit ex pluribus
16 q.j.ſubijciendis. ¶ Vndecimò† quæro vtrũ vniuerſitas, colle-
gium,ſeu capitulum debeant iurare de calũnia.ſol.tex.in l.ñ.§.
hoc etiam.C.eod.vult, q ſi agatur cũ aliquo corpore,vico,vel
vniuerſitate,iurari debeat de calũnia.idem etiã tenet glo.in ver.
tota vicinia in c.excõicamus.el grãde.§.adijcimus.j.de hæreti.
quæ per illum tex.arguit q vniuerſitas teneat iurare de calum-
nia.allegat.xxxv.q.vj.c.epiſcopus in ſynodo.& j.de accuſa.c.
ſicut olim.Spe.verò eo.tit.§.reſtat.ver.ſed nunqd minor.dicit,
q vniuerſitas quoq; iurat,& põt iurare nõ ſolùm per illũ , qui
ſit litem cõteſtatus:ſed etiã per alium,vt not.Inno.in c.paſtora
lis.de iudi.vel iurant omnes,vel maior pars de municipio.vt d.
§.hoc etiã.& in l.municipibus.ff.decõdi.& demon.Sed glo.&
Cyn.poſt eam in d.§.hocetiam.diſtinguũt q aut habet ſyndi-
cum:& tũc ſolus iurat.aut nõ habet:& tũc iurant,qui regũt vni
uerſitatẽ.vel maior pars adminiſtratorũ.& iſta fuit opi. Azo.
quã refert Spe.eo.tit.§.reſtat.in prin.allegat de ſen.excõ.c. Ro-
mana.in fi.& ſequit Bar.dicẽs q incõueniẽs eſſet,q ſi aliqs ha
bet litigiũ cum iſta ciuitate q oẽs cogerentur iurare.licet Pla.di
xerit maiorẽ partẽ ciuitatis debere iurare:vel ipſam vniuerſita
tem:quod eſt difficile.& refert Specu.in d.loco allegat in ar.qa

ſacramentũ

ſacramentū omnium poſſeſſorum deſideratur,qñ res ciuitatis vendiť,vt l.fi.C.de venden.re.ciui.& dū tractať de defenſore ciuitatis eligēdo,vt in auť.de defen.ciui. §.in tm̃. Pileꝰ verò .q. j.vt refert Io.in addi.Spe.ad d.principiū dixit q̄ ex iure moribus recepto,cōſuleret iurare,p̄nte & conſentiente maiori parte vniuerſitatis.allegat auť.hoc ius porrectū.C.de ſac.ſan.ec. & in.l.rem non nouā.C.de iudi.ſiñ. Io.poſt Inno.in c.paſtoralis. de re iudi.ſuper gloſ.j.dicit,q̄ vniuerſitas iurat: & timore iuramenti dimittit,ſi cā eſt calūnioſa. vel verius ſecūdū Inno.vniverſitas non iurat per ſe,ſed per illum qui eſt litem cōteſtatus: vel per quēuis alium.nec ob.d.§.hoc etiā.qui probat vniuerſitatem iurare:quia iurante ſyndico vniuerſitatis vel collegij, per cōſequens ipſa vniuerſitas intelligitur iurare.ff.de admi. tu.in l. ita tamen.§.geſiſſe.& in regu.qui per alium.de regu.iur.li.vj. Do.meus in c.ſeq.dicit,quòd ſi vniuerſitas eſt ſecularium,iurāt principaliores per quos vniuerſitas gubernať,vt l.municipes. ff.ad municipa.& d.§.hoc etiam.& ibi gloſſ.& Bar .Nec requiritur,q̄ oēs iurent:qa videretur quodāmodo impoſsibile.Si verò eſt vniuerſitas eccleſiaſtica,aut abbas,vel Prælatus cōſtituit ſyndicum,vel procuratorem,& iurat ipſe Abbas,vel Prelatus, aut conſtituit cum conuentu vel capitulo:& tunc principaliores iurabunt.argu.d.§.hoc etiam. Quod verum arbitror, niſi vellent per alium iurare de calumnia:quia cum ſint clerici,non poſſunt compelli iurare per ſe, vt dixi ſ.q̄o.iiij .ipſi ergo non poſſunt compelli : ſed principaliores de vniuerſitate ſeculari poſſunt compelli:licet conſtituiſſent ſyndicum generalem, vt tenet glo.in c.ſeq.Sed omnes de vniuerſitate non debent compelli ad iurandum:quia tāquam non plenè informati poſſent incurrere periurium,ſecundùm Do.meum & vide quæ dicam
17 in ſeq.q. ¶ Duodecimò quæro† quid de Prælatis eccleſiaſticis: vtrum teneantur iurare de calumnia.So .Spe.e.ti.§.reſtat.verſi. quid ſi Prelatus.dicit,quòd licet Prælatus proſequatur cauſam per ſe:tamen poteſt committere œconomo ſeu ſyndico,vt iuret de calumnia.argumento c.j.prope fin.ſ.eod.ibi huiuſmodi officium alīs delegare.& ff.de procu.l.iñ. ſubdit tamen, quòd non poteſt ſpecialiter committere:niſi committat cauſam per ſecutionum.arg.tex.noſtri in fi.& c.ſeq.ibi, qui pro eis petere & excipere &c.c.fi.in princi. j.e.ibi elegeris.& ver.q̄ ſi per te. Alioquin poſſet hoc committere alicui ignorāti,ſecundū Spe. Tu verò dic vt colligi pōt ex his,quæ dicta ſunt in præce.q.qa Prælatus poteſt per ſe iurare,ſi vult:qa habet legitimā administrationē.& tenet hic d.Ant.Et poteſt ſyndicum gñalem conſtituere,qui pōt iurare de calumnia,vt dicā.j.q.xxv.vel ſpālem procuratorem,vel ſyndicū cū expreſſo mādato ad iurandū de calūnia.de quo j.q.xxñ.& ibi videbimus,an ſolūmodo cōſti-
18 tui poſsit ad iurandū de calumnia.¶ Tertiodecimò quærò † qd de Abbatibus.ſo.patet ex his,q̄ dicta ſunt in duabus præce.q. Abbas em̃,ſi per ſe agit,iurat de calūnia. Sed ſi vult ſe exonerare,cōſtituat ſyndicum vel procuratorem,qui habeat ptātem iurandi,vt ſæpius dictū eſt.¶ Quartodecimò q̄ro vtrū administrator legitimus poſsit iurare de calumnia abſq; alio ſpāli mandato.ſo.dicendum eſt,q̄ ſic:ſiue legitimā administrationē habeat à lege,ſiue ab hoīe,vt no.hìc glo.fi.& Inno .& Doc.in l.ñ. §.j.& §.qd obſeruari.& auť.principales.C.e.facit ff.de cōdi. & demō.l.municipalibus.tenet Do.meus in c.j.ſ.eod.Spec.eo.tit. §.reſtat.in prin.Inn.& Ho.in c.dudū ñ.de elec .traditur etiam in c.p̄ntium.de teſti.li.vj.Et fuit q̄o Pilei,& hoc maximè procedit reſpectu adminiſtrationis eorū , qui carēt intellectu:quales ſunt infanes ,furioſi,& mentecapti:qm̃ tales nō iurāt,ēt de veritate,vt dicam j.q.xliiñ.& dicit gl.in d.§.quod obſeruari. q̄ ēt ſi principalis agat,vel cōueniatur cum cōſenſu legitimi adminiſtratoris,nihilominus ipſe adminiſtrator debet iurare de calūnia qa cū iſtud iuramātū præſtetur ad ſolennizādū iudiciū:nō cadit niſi in pſonā legitimā.ſed ille , cuius negotia adminiſtranť per legitimū adminiſtratorē,nō dicť habere perſonā legitimā: quia ſine illius authoritate nihil facere pōt:quia in eo nō cadit iſtud iuramātum.ſi tamen ipſe melius eſt informatus de facto quā legitimus adminiſtrator,vltra iuramentum calūnię per legitimū adminiſtratorē,poteſt ipſe interrogari:& tenet præſtare iuramātū de veritate:cū tale iuramentū non ptineat ad ſolēnizandū iudicium:ſed ad veritatem eruendā:& ad aduerſarium releuandum ab onore probandi.ita vult gl.in d.§. quod obſeruari.licet vna gl.ibi p̄ce.aliud teneat.& p̄dictam opi.ſequiť ibi Pau.de caſt.facit qd dicā j.q.xliiñ. Ego tamen arbitror q̄ hoc procedat,qñ legitimus adminiſtrator interueniret ad ſolēnizādum totū ſeu oēs partes iudiciñ:ſecus ſi conſenſus ipſius requireret à prin.per quem totū poſtea futurū iudicium ſolēnizaretur.exemplū in cōſenſu patris reſpectu filñ,vt dixi ſ.q.vñ.maximè cū ille cōſenſus poſsit præſtari,etiā extraiudicialiter. Sed contra prædicta oppono.videtur enim quòd talis nō iuret de calūnia:qa tale iuramentū ordinať ad futuras reſponſiones fiēdas per iurantē:vt rñdeat veritatē.ad qd̄ vide qd̄ dixi in Rub. arti.iñ.ſed iſti adminiſtratores nō debet interrogari,nec habēt reſpondere:qa ſi reſponderent aliqd , qd̄ tenderet in p̄iudiciū principalis,nō noceret.vnde rñſio tutoris,vel curatoris,nō videtur nocere pupillo.ſo.dic vt dicā ſtatim q.xvj. & vide Bal. in l.item eorū §.actor.ff.qd̄ cuiuſq; vni.qui dicit, q̄ adminiſtrator cōſtitutus cū decreto,pōt iurare de calūnia ſine ſpāli mandato.& dicit Inn.in c.ſeq.q̄ œconomi , ſyndici ,actores, tutores, ,pcuratores,parētes, orphanotrophi,' & oēs alij,qui legitimā hñt adminiſtrationē,vel à lege,vel à iudiciali authoritate,iurāt de calūnia.per l.ñ.§.j.& ñ.C.eo.tit.& l.j.C.de bo.ma.& ſequiť Bal.in d.§.actor.ſed nos ſingulariter p̄dictas & alias ſimi
19 les q̄ones proſequamur.¶ †Quintodecimò quęro de patre agēte noīe filñ, vtrū poſsit ſine alio ſpāli mādato iurare de calumnia.ſo.dicendū eſt,q̄ ſic.vt patet ex his,quæ dixi in p̄ce.q.quia pater eſt legitimus adminiſtrator filñ. vt l.j.C. de bonis mater. & hoc ,pcedit,ſi pater agit, ſecūdū Petrū Cy.& Doc.in l.ñ.§. ſed qa veremur C.eo.& per Bar.in l.qui bona §.ſi alieno.ff.de dā.infec.Et idē ſi conueniretur tanq̄ legitimus adminiſtrator filñ, per ea quæ dicā in ſeq.q̄onibus.ſed ſi ipſe filius ageret,vel cōueniretur,dic vt dixi ſ.q.vñ.Et hoc arbitror ,pcedere, ſi mō agat pr̄,tāq̄ legitimus adminiſtrator:ſiue agat noīe filij: & fortius ſi agat noīe ſuo & filñ.Et idē dico de auo,& alīs aſcendētibus habētibus in ptāte:qa ex quo tales ſunt adminiſtratores, poſſunt exigētia ſpāle mandatū.vt l.pater.in prin.ff.de mino. no.Cy.Bu.Bar.& Doc.in l.j.C. ēt p ,pcu.in inte.reſti.poſt.poſ. & d.Ant.in c.cū.M.de cōſti.& p Bal.in l.j.C. de bo.mater.vbi dicit,q̄ pr̄ pōt agere,tāq̄ ſi haberet ſolidū dñium.Et p̄dicta videnť ,pcedere in his,in quibus patri quæriť vſuſfructus : qa in his,in quibus nō queriť vſuſfructus patri,nō videť pater agere poſſe adminiſtratorio noīe filñ,vt not .Pau. de caſt.in l.j.C. de bonis mater.aduerte tm̃:qa poſito,q̄ patri quæreretť vſuſfructus:tm̃ ,p filio p̄ſente & pubere,nō pōt: niſi accedat cōſenſus illius.vt eſt tex.in l.cū nō ſolu §.vbi aūt.C.de bonis,quæ li.qui tex.eſt mirabilis,ſecūdū Doc.maximè Pau.Et hæc notabis:qa cōiter nō tāguntť.ſi verò pater ageret tanq̄ cōiūcta p̄ſona,dic vt dicā j.q.xxviij.ſed ſi ageret tanq̄ ,pcurator,dic vt dicā j.q. xxiij.& vide quę dixi in c.j.ſ.de lib.obl.in vñ,prin.arti,q .xiij.
20 ¶ Sextodecimò quæro† qd de tutore.ſo.tex.in l.ñ.§.qd̄ obſeruari.& in authē.principales.in fi.C.eo. dicūt,q̄ tutor in cauſis, quas agit ſ.tanq̄ tutor,p̄ſtat iuramētū calūniæ:qa ēt ipſe eſt legitimus adminiſtrator.ergo iurat.vt dixi q.xiij.& tenent Doc. hìc.& gl.Cy.Bar.& Doc.in d.§.qd̄ obſeruari .Inno .& Ho.in c.dudū.ñ.ſ.de elec.& in c.preſentiū.de teſti.li.vj.Spe.eo.ti.§.reſtat. in prin.Bar.in l.q bona.§.alieno.ff.de dā.infec.Sed contra hoc opponiť:qa iuramētū,q̄ p̄ſtitū nō releuat,nō debet p̄ſtari.vt l.ſtipulatio. §.diuꝰ.ff.vt lega.no.ca.ſed cōfeſsio tutoris nō p̄iudicat pupillo.ff.de confeſ.l.certū.§.ſed an ipſe.ergo &c.ſo. gl.in d.§.qd̄ obſeruari.format cōtrariū.& ,p ſo.ſe inuoluit.ſed Bar.ibi dicit,q̄ licet cōfeſsio tutoris, quæ emanat p modū voluntariæ iuriſditiōis,nō p̄iudicet pupillo. vt d.§.ſed an ipſe. tm̃ ſi emanať p modū iuriſditiōis cōtētioſæ, p̄iudicat.vt d.§.obſeruari.tutor em̃ debet veritatē confiteri:& agnoſcere bonā fidē, vt l.quoties §.ſic ff.de ad admi.tuto.Et iſta fuit originalis q̄ſtio Pet.vt dicit Pau.in d.§.qd̄ obſeruari.Et an,& qñ cōfeſsio tutoris,vel curatoris,aut alterius adminiſtratoris p̄iudicet pupillo, vel adminiſtratori latè dicā in titu.de cōfeſ.& aduerte:qa prędicta cōcluſio ,pcedit in iuramēto calūniæ:ſecꝰ in iuramēto affectiōis,q̄ pōt pręſtare ēt pupillus,ſi eſt doli capax.vt in l.videamus.ff.de in lit.iur.Et q̄bus caſibꝰ pupillus poſsit iurare,dixi ſ. q.v.& intellige,q̄ iurat de calūnia:ſiue ſit actor,ſiue reus,per ea quę ſtatim dicā q.xix.Et ſi ſunt plures tutores eiuſdē pupilli, iurēt oēs,vel vnus.C.ſi ex pluribus tuto.l.j.tradit Spe.eo.ti.§.reſtat.in prin.& qd ſi vnus eſt tutor duorū pupillorū adinuicē litigātiū.dicā in q.xxxñ.& vide quæ dixi ī c.j.ſ.de lib. obla.arti.
21 vn̄.in ſcdo mēbro prīcipali q.xij. ¶ Decimoſeptimò † q̄ro† qd de curatore minoris.ſo.dic,q̄ ipē iurat de calūnia:cū & ipſe ſit legitimꝰ adminiſtrator.vt d.§.qd̄ obſeruari.& d.authē.principales.Et intellige,q̄ iurat,ſiue ſit actor,ſiue reus,p ea q̄ ſtatī dicā in q.xix.& adde q̄ dixi in q.prece.& in q.vj.vbi dixi de minore.tenet ēt Bar ī l.q bōa.§.ſi alieno.ff. de dā.infe.& quo noīe cōcipiať libellū,dixi in c.j.de libel.obl.art. vñ.ī ñ.mēbro q.xiij.
22 ¶ Decīooctauò† q̄ro de curatore bonis dato.ſo.dic q̄ ēt ipē iurat de calūnia:qa eſt legitimus adminiſtrator.vt no.Spe.eo.ti.§. reſtat ,ppe prin.p l.ñ.§.j.C.eo.& p no.p gl.mag.in fi.in l.ñ.ff. de cura,bo.dā.q̄ dicit,q̄ talis curator habet legitimā adminiſtrationē:& ideò iurat de calūnia.ſecūdūil lā gl.p l.ñ.§. qd̄ obſeruari.C.eo.& tenet Barto.in d.l.qui bona.§.ſi alieno.& intellige q̄ iurat de calumnia,ſiue ſit actor,ſiue reus: vt dicam in quęſt. ſeq.

¶ Decimonò q̃ro, qd de œconomo. ſo. tex. eſt hic & ĩ c. ſeq. ꝙ iurat de calũnia: dũmõ cauſę notitiã habeat: vt. ỹ. q. xxxix. Et ĩtellige ꝙ iurat de calũnia, ſiue ſit actor, ſiue reus, vt dicit glo. pe. in c. ſeq. & ibi glo. tradit, qs dicatur œconomus: & qs poſsit eũ conſtituere: & qualis debeat eſſe. nec mirũ, ꝙ talis iuret de calumnia: quia etiã ipſe habet gñalẽ & liberã adminiſtrationẽ, vt dicunt hic Doc, ergo iurat de calũnia ſine alio ſpãli mãdato: vt dixi ſ. q. xiiij. & vide qd̃ dixi in c. j. de lib. obla. arti. vij. q. x. ¶ Vige
23 ſimò † quęro qd de vicedomino. ſo. dicẽdũ arbitror idem, quòd de œconomo: qa talis, cũ præſit adminiſtrationi rerũ Epiſcopaliũ, põt iurare de calũnia: ſiue ſit actor, ſiue reus, abſq; alio mãdato. & vid̃ qd̃ dixi ĩ c. j. de li. obla. arti. vij. q. x. & qd̃ dicam. ỹ. q.
24 xxiij. ¶ † Vigeſimoprimò † q̃ro qd de orphanotropho, hoſpitalario, & leproſario. ſol. dicendũ eſt, ꝙ etiam iſti iurãt de calũmnia: qa ẽt ipſi habẽt gñalem adminiſtrationem. C. de Epi. & cle. l. orphanotrophos. tenet Barto. in l. q bona. §. ſi alieno. ff. de dã. infect. & iſti iurãt, ſiue ſint actores, ſiue rei, vt dixi in pręce. q. ¶ Vigeſimoſcdò q̃ro quid de nũcio. & nõ intelliga oĩno de nũcio ad actus citationũ, vel ſimiles conſtituto, ſed ab aliquo priuato: vt tanq̃ nũcius cãm ſuam expediat. ſo. dic ꝙ ipſe iurat de calumnia. hoc tenet Io. de Imo. in d. §. ſi alieno. per tex. in l. ñ. §. ſinaũt. & §. ñ. C. eo. qa nũcius cõcipit verba in ꝑſonã dñi. & allegat Cy. ita tenentem, ꝙ ſecus dixerit in procuratore habẽte etiã
25 ſpãle mandatũ. qd̃ tñ qualiter intelligatur, ſtatim dicã in ſequẽ ti q̃one. ¶ Vigeſimotertiò † quæro qd de ꝓcuratore ad iudicia. ſol. gl. hic tenet, ꝙ ꝓcurator talis nõ poſsit p̃ſtare iuramentum calũniæ p l. ñ. ſinaũt. C. eo. idẽ ẽt tenet ibi gl. gl. verò in aut. principales. C. e. vr̃ ſentire, ꝙ nõ iurat quãtum ad oĩa, circa quę continere debet iuramẽtũ calũniæ. de qbus dicã in c. fi. art. xij. ſed bene iurat quãtũ ad capitulũ. f. ꝙ nihil dederit, vt authẽ. principales. & in authẽ. vt liti. iur. §. j. Ia. verò & Raue. Marti. ſilli & Petrus tenẽt cõtrarium, ꝙ ẽt ſimplex procurator debeat iurare in totũ. & hoc dicũt ꝑ d. authẽ principales. volẽtes ꝙ tex. ille dũ dicit, ad quas &c. debeat cõprehendere ẽt ꝓcuratores, q iurare debent ſuper oĩbus cauſis. Nã & ipſi aduocati iurant, vt ſtatim dicam q. xxxij. Et qa ꝓprię exponendo debemus accipere ꝑſonas ꝓcuratorũ, ad quas negotiũ vadit; qa ſi intelligeremus de ꝑſonis hæredum, eſſet improria locutio: qa hæres eſt principalis perſona, ſicut defunctus; & ſic illud verbum ad quas &c. eſſet ibi ſuperfluũ, & nihil operaretur, qd̃ eſſe nõ debet, vt in l. ſi quãdo. ff. de leg. ij. vnde cõcludunt, ꝙ etiam ſimplices ꝓcuratores iurant. nõ ob. d. l. ñ. §. ſinaũt. qa non negat, ꝙ procuratores nõ iurent: ſed dicit quòd principales ꝑſonę iurare debent. & in hoc ſolũ corrigit Ius antiquum, ſ. vt per iuramentum, quod p̃ ſtat procurator, dominus nõ releuetur, quomin⁹ iurare debeat. vt ibi, et ita iurabunt tam dñi, quàm procuratores, nec obſtat ſi opponeretur, ꝙ hodie nõ iurãt niſi ſemel: ergo non iurabit prĩcipalis dñs, vel ſi iurabit principalis, nõ debet iurare procurator qa rñdẽt, ꝙ iurm poſt litẽ cõteſtatã ſemel eſt p̃ſtandum ab ea ꝑſona: ſed à plurib⁹ ꝑſonis põt pluries præſtari, vt ab hæredibus & procuratoribus qui poſſunt venire ſucceſsiuè. de quo dicam in c. fi. arti. xiij. vnde dicit Cy. firmiter tenẽdum eſſe, quòd etiam ſimplex procurator debeat iurare. ita dicit in d. aut. principales. & plus dicit ĩ. §. ſinaũt. quòd nihil verius, ſi nihil æquius quare miror de Ioan. de Imol. in dictal. qui bona. §. & alieno. ff. de dam. infec. vbi allegat Cy. in contrarium in d. §. ſinautẽ. dicens, ꝙ Cy. tenet, ꝙ etiã ſi procurator haberet ſpeciale mandatũ, nõ iurat de calũnia: licet ſec⁹ teneat ĩ nũcio. de quo dixi ĩ p̃ce. q. mouẽt: qa actus q gerit̃ ꝑ ꝓcuratorẽ, vt ꝓcurator cõcipit̃ in perſona ipſius procuratoris noĩe dñi, vt notat̃ in l. multũ. C. ſi qs alteri, vel ſibi. ſed in mea lectura Cyn. nõ habeo, fortè hoc dixit Cy. in addi. hanc tñ opi. refert gl. fi. in c. fi. eo. ti. lib. vj. Spe. verò eo. ti. §. reſtat. ver. ꝓcurator. ſimpliciter dicit, ꝙ ꝓcurator nõ iurat de calũnia, ꝑ d. §. ſinaũt. in cõtrariũ tñ alle. c. pe j. e. ſ3 ad hoc rñdet, ꝙ ibi ſyndici vocant̃ procuratores: qa ꝓcurator Epi eſt loco ſyndici, ſeu œconomi. ar. v. q. iij. c. qa Epiſcopus. & iij. q. vij. in c, cũ ſimus. Inn, verò dicit, ꝙ ſi ꝓcurator ẽ ſimp̃r cõſtitut⁹, nõ iurat de calumnia: niſi ſit ꝓcurator eccleſiarũ, vt in c. j. ſ. eo. & in c. pe. j. eo. & authẽ. principales. C. e. Sed ꝓcuratores aliorũ non iurãt: licet aliqñ procurator vniuerſitatis iuret, impropriè ſumpto vocabulo. & remittit Inn. ad no. in. c. pe. j. e. de quo etiam per eum in. d. c. j. vbi etiam dicit, ꝙ ſpeciale eſt in perſonis eccleſiaſticis, qd̃ iurent de calumnia per procuratorẽ, ſine ſpeciali mandato. de quo dixi. ſ. e. q. iij. Et ideo olim dubitatio erat, quid agẽdum ſi procurator ageret, vel defenderet nomine abſentis. quo casu dicebat Innoc. quòd dabitur ei dilatio, vt denunciet domino, vt veniat iuraturus. argumen. c. quoniã. §. qd̃ ſi ſuper. ſ. vt lite nõ conte. & C. vbi in rẽ actio. l. ñ. & ſ. de ꝓcu. c. dilectus. vel mittet̃ ei iuramẽtũ, vt authẽ. principales. C. e. vel ſcribet̃ iudici, ſub cuius iuriſditione degit, quod illud recipiat, ſecũdũ Spe. in d. §. reſtat. ver. quid ergo fiet. & cuius expenſis tũc mittat̃, & ſub qua forma tũc ſcribat̃, dixi in. c. j. ſ. in quarto prin. arti. ¶ Quærit tamẽ Spe. in d. §. reſtat. ver. quid ergo fiet.
26 † quid ſi in procuratorio aliàs ſufficienti ad cauſam, nõ exprimit̃ quòd poſsit iurare de calumnia. & dicit ꝙ multi dixerunt quòd põt iurare: alĩ, contra. ſed certè cùm mandatum aliàs ſit ſufficiens ad cauſam, iudex coget eum litẽ conteſtari. & poſtea tanq̃ dñs litis poterit iurare. Bal. verò in l. nõ ſolũ. in prin. ff. de procu. dicit poſt gl. ꝙ vbi procurator põt dici principalis, debet iurare de calũnia: vbi verò tanq̃ miniſter, nõ iurat ipſe, ſed dominus. Et ſubdit, ꝙ principalis dicit̃ in tribus caſibus. primò quando eſt procurator in rem ſuam. de quo dicam. q. xxx. ſecũdò. quãdo ſuſcipit defenſionem animo nouandi. de quo dicã. ỹ. q. xxvij. Tertiò. qñ conuenitur ex propria ſatiſdatione. de quo dicã in d. q. xxvij. ſed extra iſtos tres caſus, procurator dici exercere litẽ vt nudus miniſter, & nõ vt principalis, vt l. fi. C. de ꝓcu. & iõ nõ iurat de calũnia. qd̃ dicit verũ in iuramẽto, qd̃ interponit̃ ad cõfirmationẽ. ſeu ſolẽnitatẽ iudicij poſt litẽ conte. ſed vbi iurat̃, nõ in figura iudicij: puta, in p̃paratorijs iudiciorũ tũc põt iurare de calũnia vt ſingulariter notat̃ in l. qui bona. §. pe. ff. de dã. infe. ſecũdũ Bal. poſt Ia. Bu. in d. l. non ſolũ. in prin. Et ſic patet ex p̃dictis, ꝙ in hac q. olim varij varia ſenſerũt: ſed hodie ad declarationẽ p̃dictorũ emanauit. c. fi. e. ti. li. vj. Sed qa ille tex. habet aliquas dubitatiões, iõ ꝓ ipſius declaratione, & ꝓ cõcordia multorũ iuriũ diſtinguo, ꝙ aut loqmur in ꝓcuratore ad negotia, aut ad iudicia. primo caſu, dic vt dicã in ſeq. q. Se cũdo caſu ſubdiſtingue, ꝙ aut ꝓcurator habet ſimplex mãdatũ, nulla facta mẽtiõe, ꝙ poſsit iurari de calũnia. aut habet mãdatũ gñale: & etiã generaliter eſt ſibi conceſſa poteſtas iurãdi de calũnia: ſed nõ ad certã cãm. Aut habet mãdatũ ſpãle ad iurãdũ de calũnia ĩ certa cã. Primo caſu dic ꝙ regulariter habẽs mãdatũ ſimpliciter ad cãs, vel ẽt ad cãm, nõ põt p̃ſtare iuramẽtũ calũniæ. ita dicit tex. in l. ñ. §. ſinaũt. & aut. principales. eo. & qd̃ no. ibi Cyn. & antiqui Doc. & gl. noſtra. & Spe. in locis ſuperius allegatis. & tenet Do. meus hìc. & eſt cõmunis opinio. † Et
27 hæc cõcluſio ꝓcedit ẽt ſi ꝓcurator fuiſſet admiſſus cũ cautiõe de rato: eo, ꝙ dubitatũ fuiſſet de mãdato. tex. eſt in l. ñ. §. hoc ẽt & ibi not. Pau. de caſt. C. eo. tit. ¶ Hæc tñ cõcluſio, ſeu regula
28 recipit plures fallẽtias. † Primò fallit in cauſis clericorũ agẽtiũ vel defendẽtiũ noĩe eccleſiæ: qa tũc ſufficit ſimplex mãdatum: nõ aũt requirit̃ mãdatũ ſpeciale, vt in c. pe. ỹ. eo. & ibi per Inn. & Ho. & ſ. de ꝓcu. c. quia in cauſis. & per Inn. & Ho. in c. j. ſ. e. & per Spe. eo. tit. §. reſtat. circa fi. verſic. Item etiam clerici. Et ſequit̃ d. Ant. in c. j. ſ. eo. & Archi. j. q. iij. c. fi. qd̃ limita, ſi ſit ꝓcurator datus generaliter ad omnes cauſas: ſecus ſi ad vnam cãm tm̃: quia tunc requiritur, ꝙ habeat ſpeciale mãdatũ. not. Spe. in d. §. reſtat. ver. ſed qd dices. & Archi. in c. præſentium. de teſti. li. vj. ſup ver. Abbatẽ. & Hen. Bo. in c. j. ſ. eo. ad quod vide, quæ
29 latius dixi ſ. eo. arti. q. iij. ¶ † Secũdò fallit, ſi dominus ageret in lõginquis partibus: qa hoc caſu, admitteretur procurator ad iurãdũ de calũnia: licet nõ habeat ſpeciale mãdatũ, ſecũdũ Vincen, qui ſic reſidet in c. j. ſ. e. per c. petitor ſ. de procu. licet Vincen. primò dixerit, ꝙ dabit̃ primò dilatio ꝓcuratori, vt denunciet domino, argu. l. ñ. C. vbi in rem actio & c. quoniã. §. qd̃ ſuper. ſ. ti. prox. Spe. verò eo. ti. §. reſtat. ver. qd ergo. & ſeq. refert varias opi. nec videt̃ aliquid firmare. gl. verò ſup ver. ab vtraq;. in c. cęterũ ỹ. tenet ꝙ dabit̃ curator bonis. & ille iurabit de calumnia. ar. l. j. & ñ. C. de cura, bõis dã. Et hãc opi. videt̃ tenere Cy. poſt Ia. de Are. in l. ñ. §. ſinaũt. C. e. qd̃ nõ placet Bar. ibi, mouetur. qa vbi datus eſt ſpãliter ꝓcurator, nõ eſt locus datiõi curatoris: ſicut tutela teſtamẽtaria excludit datiuã, vt ff. de teſt. mili. l. ſub cõdi. & tradit̃ in c. ex parte ñ. ỹ. de app. & iõ tenet, ꝙ ꝓcurator debet admitti ad iurãdũ de calũnia: qa iura, q̃ dicũt principales debere iurare, debẽt intelligi, qñ dñs de facili põt haberi. ſimile in l. ſi lõgius. & quod ibi notat̃ ff. de iudicijs. ſicut in ſimili dicimus, ꝙ qñ non eſt qui cedat, actiones cõpetunt vtiles ipo iure, vt l. j. C. de act. & obli. & in l. damni. §. fi. ff. de dam. infe. & hanc opi. tenet Bar. in l. qui bona. §. ſi alieno. ff. de dam. infec. ſed Io. de Imo. ibi dicit, ꝙ illud ſimile de ceſsiõe non videt̃ bonũ: quia cedere actionẽ, pẽdet ex facto alieno: & ideò ſi nõ eſt qd imputetur cedenti actionẽ: qa non per habere copiã debentis cedere, ſubuenit̃ ſibi: ſed hoc videt̃ imputãdũ dño, qui conſtituit ꝓcuratorẽ ad agendũ, & ſciebat ꝙ nõ debebat admitti ſine ſpeciali mãdato ad iurãdũ de calumnia. vnde à principio debebat dare ſpeciale mandatũ: & ideò videt̃, ꝙ talis procurator nõ debeat admitti: & ſic videt̃, ꝙ dandus ſit curator, ſecũdũ qd̃ voluit gloſ. & Cy. vt ſ. dixi. ſed in cõtrarium facit, vt dixi: quia debet ceſſare legitimus adminiſtrator, ex quo habemus datiuum, vt l. ſi tutor. §. j. ff. de tute. & rati. diſtra. ſed dicit Ioan. de Imo. ꝙ tenẽdo, ꝙ tale mandatum non ſufficeret, poſ-

ſet dici

ſet dici dandũ curatorem,ex quo nõ habemus adminiſtratorẽ ſufficientẽ:cùm paria ſint nõ eſſe,vel eſſe:& minus vtile, vt in c.ĩ.s̃.de tranſla.Præla.& in l.quoties.ff.qui ſatiſd.cog.cũ ſi.Sed fortè poſſet dici, ꝙ hoc caſu non ſit dandus curator, ſi dñs ſit abſens ex volũtaria cauſa:quia imputet ſibi,quare nõ dedit ſpeciale mandatũ procuratori ad iurandũ de calumnia: nec videt iure cautũ ꝙ dari debeat curator bonis abſentis ad iurandũ de calumnia:ſicut nec videt iure cautũ, quod dari debeat curator bonis abſentis ad finẽ,vt moueat actiones cõpetentes abſenti. ſecus ſi eſſet abſens ex probabili & neceſſaria cauſa.l.ab hoſtibus.in prin.ff.ex qui.cau.ma.Et ita videt intelligenda gloſſ.ibi poſita.Ex parte autẽ rei abſentis,fortè poſſet dari curator bonis,ſi non defendat:licet eſſet abſens ex voluntaria cauſa.per l. ſciendũ.ff.ex quib.cau.maio.& l.j.& ĩ.ff.de cura.bo.dan.ſecũdùm Io.de Imo.in d.§.ſi alieno.ſed d. Ant.in d.c.cæterũ. ĩ. eo. ſequitur opi.Bart.dicit tñ, ꝙ etiam illa practica põt ſeruari vt detur curator:qa eo reſpectu,quo dat curator,nõ eſt ibi procurator.ſ.quò ad finẽ iurandi de calũnia:non autẽ dabitur toti liti facit quod s̃.dixi ſecũdùm Io.de Imo.Do.meus in d.c.cæterũ. dicit,ꝙ non videt,qualiter dictum dñi Ant.poſsit procedere. nã curator datur bonis,ſeu adminiſtratori bonorũ,vt l.in procurando.C.de nup.ergo nõ videtur poſſe dari ad iſtum actum tantũ: videlicet,ad iurandũ de calũnia:ſed hoc arg.iudicio meo non aſtringit multũ:quia etiã curator datur bonis minoris: & q̃nc̃ tamen datur ad vnã litem,vt in rubro & nigro. C. de in lit.dan.tu.& cu.& in l.& ſi ad ſpeciẽ.ff.rem ra.ha.& ibi not. & quia idẽ iuris videt eſſe de parte,quò ad partẽ &c.vt in l. quæ de tota.ff.de reivendi.ad idẽ.c.fi.de iudi.li.vj.cũ ibi notatis.Mouetur etiã Do.meus:quia de calũnia iurat dñs,vel habẽs adminiſtrationẽ,vt l.ĩ.C.eo.& not.per eũ in c.iĩ.& ſeq.s̃.eo. qa iſti præſumunt ſcire qualitatẽ cauſæ an ſit iuſta vel non. ſed ſi iſte curator datur tantũ ad actũ iurandi,nõ videt poſſe iurare:cùm prorſus ſit expers negotĩ,nec habeat adminiſtrationẽ:cùm & ipſe ſyndicus,qui habet generalẽ adminiſtrationẽ repellat ab actu iurandi,ſi ignorat conditionẽ cauſæ, vt dictis iuribus.facit tex.noſter.& latius dicã ĩ.q.xxxviĩ.& pro dicta opi.etiã allego:quia cùm ipſe nõ ſit cauſam agitaturus,nõ põt præſtare iuramentũ in forma ſecũdũ plura capitula,quæ debet cõtinere iuramẽtũ calũniæ,ſecũdùm quod dicã in c.fi.ĩ.eo.ar.xĩ. Quãuis Bal.in c.cæterũ ĩ.eo.dicat ꝙ etiam põt conſtitui curator ad actum iurandi tm̃,per no.l.ab hoſtibus.in prin.ff.ex quib.cau. maio.& ita refert ibi Zaba.ſed cõtra hoc obſtãt ea,quæ ſtatim dixi.Et ſubdit Do.meus,ꝙ non põt dari curator ad totam cauſam:cùm iam ſit ꝓcurator cõſtitutus à verò dño:& ſic nõ ſunt bona vacãtia,quib⁹ ſolet curator deputari:quare Dñs meus ſequitur opi.Bat.vt ꝓcurator admittat:ſed cũ hac limitatiõe, ꝙ ſi ꝓcurator fuit gñaliter cõſtitutus antè litẽ motã,admittat: cũ non ſit qd imputet:cùm probabiliter ignorauerit cãm mouendam cõtra aliũ.vnde nõ potuit dare ſpeciale mandatũ ad iurandum,ſecũdùm formã,de qua per eũ hic,de qua ego latius dicã in c.fi.ĩ.eo.in xĩ.art.prin.Et rõne abſentiæ multa permittunt, vt in c.fi.de ſepul.li.vj.& quod legit & notat in c.tũ ex literis. s̃.de reſti.in inte.& in c.ſi epiſcopus.de ſup.neg.Prẽla.lib.vj.& tenet D.meus.ſed ſi dñs citatus cõſtituit procuratorẽ,& ſe abſentauit nõ dando ſpãle mandatũ iurandi de calumnia: tũc putat Do.meus,ꝙ dñs poterit,tanc̃ cõtumax cõdemnari in expenſis:quia nõ conſtituit ꝓcuratorẽ legitimũ.arg.c.cõſtitutus. & c.auditis.de ꝓcu.putat tñ,ꝙ volente aduerſario,poterit admitti:quia nõ agitur hic de magno prẽiudicio.Et põt tale iuramentũ calũniæ tacitè omitti,etiã præſente parte vt in c.j.eo.ti. li.vj.de quo latius dicã in c.cæterũ.ĩ.eo.art.x.Et hæc opi. videt mihi ſatis æqua.& adde quæ dicã in ſeq.fallẽtia.¶ Tertiò fallit
30 †ſi periculũ eſſet in mora.hoc tenet Io.de Imo.in l.q bona §.ſi alieno.ff.de dã.infe.per illũ tex.tenẽdo,ꝙ in caſu illo admittat procurator ſine mãdato,de quo in ſequenti fallẽtia:& mihi placet.faciunt quæ dixi in præce.fal. Et quia ſicut rõne abſentiæ neceſſariẽ plura cõcedunt,quæ aliàs non cõcederent,vt dixi in præced.fal.ita rõne celeritatis,ſecũdùm Vincẽ.Do.m. & Doc. in c.ĩ.ĩ.de or.cog.viĩ.q.iiĩ.c.nõne et l.de pupillo.§.ſi q̃s riuos ff.de op.no.nũ.& ꝑ Io.in addi.Spe.de peti.& poſ.§.j. ver.ſed nunqd intẽtari.& quod latı⁹ dixi in c.fi.s̃.de fo.cõpe.ſup gl.fi. in materia iuris reuocãdi domũ.in viĩ.q.prin.verſi.xviĩ. Exceptio.& quod no.in Cle.j.de re.ec.nõ alie.per zabat.vbi dicit, ꝙ q̃nc̃ rõne celeritatis,omittit forma req̃ſita:& q̃nc̃ etiã occultatur,ſeu omittit medius actus requiſit⁹,vt l.ſingularia.ff.ſi cer.
31 pe.& l.iĩ.§.ſi debitor.ff.de doñ.ĩter vi.& vxo.¶ †Quartò fallit,in iuramẽto calũniæ qd̃ nõ eſt ſolẽnitatis: ſed ꝓbatiõis: qa tale iuramentũ põt prẽſtari à ꝓcuratore ſimꝑr cõſtituto, vt l. Prætor.in prin.ff.de dã.infe.tenet Bar.in l.q bona.§. ſi alieno. ff.eo.& vt intelligas,illa iura loquunt in eo q timet ſibi dãnum inferri:quia ſi iurat de calũnia pro dã.infect.tenet aduerſarius cauere,ſi prætori viſum fuerit,vt d.l.qui bona.§. qui dãni.& ſic tale iuramẽtũ ſuccedit in locũ probationis.in prin.&.d.§. ſi alieno.& hoc iuramẽtũ põt præſtare ſimplex ꝓcurator,ſine ſpãli mãdato,vt dictis iuribus. & tenet glo.mag.in.§.ſi alieno. ibi dũ dicit,ſimplex ꝓcurator.& alia gl.parua dũ dicit,ſuperficiarius vel ꝓcurator.Nã in eo quod dicit,ſuperficiarius.conſtat,ꝙ habet mãdatũ ſuper illa re.l.j.in fi.ff.de ope.no.nũ.& l. hoc ampli⁹.§.ſi tm̃.ff.de dã.infe.& ita ꝓnũciauit Clemẽs quartus,q̃ fuit bonus Iuriſta,vt dicit Spe.e.ti.§.reſtat.ver.qd ergo. & verſi.ſe.& hãc opi.ſequit Bar.in d.§.ſi alieno. quia tale iuramẽtũ præſtat ſup his q̃ ſunt modici p̃iudiciĩ.& l.theſaurus.ff. ad exhi.& ſic,cùm nõ requirat ſpãle mãdatũ:hoc caſu appareret ꝙ non debet p̃ſtari in animã dñi,de quo dicã in c.fi.ĩ.e.arti. xj.ſed Io.in c.fi.e.ti.lib.vj.tenet,ꝙ requirat ſpãle mãdatũ, ſed Io.de Imo.in d.§.ſi alieno.cõcordat p̃dictas opi. dicens ꝙ aut ꝓcurator vult iurare vt verba Prætoris ſonãt,videlicet eũ,cuius noĩe poſtulat,calũniæ cãm nõ fuiſſe poſtulaturũ.& tũc videt, ꝙ debeat habere ſpãle mãdatũ:qa aliàs nõ videt hoc poſſe iurare.& ſic ꝓcedat ſecũda opi.Io.aut ipſe vult iurare, ꝙ credit eũ,cuius noĩe poſtulat,nõ fuiſſe poſtulaturũ calũniæ cã:& tũc ꝓcedat prima opi.Et ꝙ hæc ſecũda forma iurãdi admittat,videt fuiſſe de mente glo.in l.Prætor.in prin.ſuper ver.fuiſſet.in fi.ibi:hic de credulitate.ff.de dã.infe.Idem tũ Io.de Imo.in.d.l. Prætor.in prin.dicit,ꝙ eſt ſpãle in caſibus illarũ legũ propter periculũ qd̃ verſat in mora.p l.j.ff.de dã.infec. qd̃ facit ad id, qd̃ dixi in p̃ce.fallẽ.ſed gl.in d.c.fi.e.ti.li.vj.ĩtelligit.§.ſi alieno. & alia ſimilia iura,qñ ꝓcurator haberet ſpãle mãdatũ ſecũdũ formam d.c.fin.ſed mihi plus placet p̃ce.intellectus. ¶ Quin-
32 tò†fallit ſecũdũ Bal.vbi ꝓcedit de bono & æquo:qa tũc procurator iurat de calũnia,ẽt ſine ſpãli mãdato.ita tenet Bal.per d.§.ſi alieno.Pro cuius.§.intellectu vide,q̃ dixi in præcæ.fallẽ. ¶ Sextò fallit vbi nõ iurat in figura iudiciĩ:puta,in præparatoriis iudiciorũ,vt no.ſingulariter in.d.§.ſi alieno.ſecundũ Ia.bu.
34 & Bal.in.l.nõ ſolũ.in prin.ff.de ꝓc.¶ †Septimò fallit qñ procurator eſſet litẽ cõteſtatus:qa ex quo eſt effect⁹ dñs litis, põt iurare de calũnia,ſecũdũ aliquos:ſed reprobat hoc glo.ſi.in fi.
35 in c.fi.e.ti.li.vj.p illũ tex.& bñ.¶ †Octauò fallit in ꝓcuratore in rẽ ſuã.de quo dic vt dicã.ĩ. q.xxx.Et ex p̃dictis hẽs expeditũ primũ mẽbrũ qñ ꝓcurator habet ſolũmõ mãdatũ generale.
36 ¶ Circa ſecũdũ mẽbrũ†qñ ꝓcurator habet mã datũ generale, & generaliter eſt ſibi cõceſſa ptãs iurãdi de calũnia,vtrũ ſufficiat.Spe.eo.ti.§.reſtat.ver.qd ergo.dicit,ꝙ ſufficit:licet nõ fuerit adiectũ,in qua cã deberet iurare,p no.in Cle.nõ põt de procu.vbi videt bonus tex.& ibi no.Io.de Imo.& ibi dixi in primo no.facit l.qui bona.§.ſi alieno.& qd̃ ibi not.Bart.ff. de dã. infec.& per Bar.in l.ĩ.§.finaũt.& authẽ.prin.C. eo.tit.Io.in c. fi.eo.tit.li.vj.dicit,ꝙ ſæpius vidit admitti talẽ ꝓcuratorẽ.dicit tñ ꝙ iſte tex.facit in cõtrariũ ibi dũ dicit,ad cãm.loquẽdo ſingulariter.& poſtea dũ ſubdit,in ea.quaſi ſecus videat,ſi cõſtituat ad plures cãs.ad idẽ.c.ꝓcurator. de elec. li.vj. Itẽ cõſignat rõnẽ,quare dat⁹ ſpecialiter ad vnã cãm iurat,vt dicã in ſequẽti mẽbro: & nõ ſi dat gñaliter.& maxĩè ad futuras cãs:qa tũc nõ debet admitti:qa fortè negabit,ꝙ cõfiteret,ſi inſtruct⁹ eẽt à prĩcipali,ſecũdũ Io.ſed Io.de fantu.ibi allegat Bar.in cõtrariũ.tenet tñ opi.Io.& ita tenet Ia.Bu.ĩ.l.ſi ꝓcurator.C. de ꝓcu.vbi dicit,ꝙ ad hoc,vt ꝓcurator poſsit iurare de calũnia,oportet ꝙ ſibi ſit ſpecialiter demãdatũ,vt iuret in tali cã ſpecificata,quam habet cõtra talẽ:de tali re,in animã dñi:aliàs dñs nõ incurreret ꝑiuriũ ex iuramẽto ꝓcuratoris: cũ nõ videat mãdaſſe delictũ, vt.l.iĩ.ſi ꝓcurator.ff.qd̃ qſc̃ iur.& l.creditor.§ pe.ff.mãda.dicit tñ ꝙ ꝑ cõi practica facit Cle.nõ p̃t.de ꝓcu.& ſic ẽt reſidet dñs Dñicus.& hãc opi.ſequit hic Do.meus.& dñs Ant.p p̃dictas rõnes,& eãdẽ opi.tenet Bar.in l.q bõa.§.ſi alieno.ff.de dã, infe.vbi dicit,ꝙ nõ ſufficit dare mãdatũ ad iurãdũ de calũnia, niſi dicat,in tali cã,p l ſi. qs mihi bona.§.iuſſum.ff.de acqui.hæ. Nec ſufficeret dicere.in cauſis,quas eſt habitur⁹.qa ſi ibi eſt ſpãle,ergo in cõtrariũ eſt ius cõe.Inn.credit plus:videlicet,ꝙ ẽt ex primat,ꝙ iuret ĩ aĩm dñi, vt ibi patet.ſed ĩ aliꝭ ſufficit,ꝙ hẽat ſpãle mãdatũ ad iurãdũ in tali cã,quã habet cũ tali:licet nõ fiat tãta exp̃ſsio,vt voluit tex.in d.c.fi.eo.ti.li.vj.ſi bñ inſpiciat.ſubdit tñ Bar.ꝙ ſi iſta ſeruata nõ fuerint,nõ vitiaret ꝓceſſus: qa ſi omiſsio iuri nõ vitiat,vt in c.j.eo.ti.li.vj.multomin⁹ inepta p̃ſtatio iuri.arg.l.j.§.j.C.de rei vxo.ac.Dicit tñ,ꝙ cõis obſeruantia, à qua nõ eſt recedendũ, ſe habe ꝙ ſufficit ſi habet mãdatũ ſpãle ad iurãdũ de calũnia:licet nõ exprimat cauſa, per d.Cle, nõ põt.ſecũdũ Bar.in d.§.ſi alieno.& dicit ibi Io.Imol.ꝙ pro cõi obſeruãtia facit,qa cõiter ꝓcuratores nõ inchoant cãs ſine cõſenſu & cõſciẽtia dñi:& ſic eoip̃o,ꝙ dñs conſentit litem moueri in cõſequẽtiã,cõſentit ꝙ iuret de calũnia ſi petat: cùm alias

non posſit cām agitare.arg.l.ñ.ff.de iuriſd.om.iud.& l.ad rem mobilē.& l.abnegatum.ff.de procu.ſed hęc ratio non cōcludit quia ſi vera eſſet,idem cōcluderet,ſi nullū haberet mādatū ad iurandum de calumnia:quod tamen eſt falſum,vt dixi in præce. mēbro.Et eandem opi.tenet Bar.in l.ñ.§.ſinaūt.C.eo. per d.§.
37 iuſſum & l.j.C.etiam per procu.in inte.reſti.poſtu.poſ.† & rō eſt, quia ſi mandatum eſſet ſimpliciter ad iurandum de calumnia,intelligeretur in cauſis iuſtis:& ſic non ligaret dominū, vt in d.§.ſinautem.& quod š.dixi, quæ verba ſunt perpetuò notanda,ſecūdùm Pau.de ca.ibi.quia per prædicta poſſent infringi multi proceſſus:quia, vt patet,procuratores conſtituuntur ad lites & cauſas,cum mandato iurandi de calumnia:& nō ſpecificantur cauſę.vnde ſi virtute talis mandati iurat, habetur pro nō iurante:quia non eſt ſufficiens.Et ſi pars aduerſa pētiť iurari,& non fuit iuratum vt debuit, proceſſus erit nullus, per l.ñ.§.ſed quia veremur.C.e.ſecundū Pau.ſed Bart.in d.§.ſi alie no.voluit cōtrarium,quò ad validitatem proceſſuș.& illa opi. eſt æquior.¶ Circa tertium membrum,quando habet ſpeciale mandatum ad iurandum de calumnia in tali cauſa:& ſic ſpecificè,licet olim aliqui dubitauerint,hodie eſt tex. apertus in l. fi.eo.tit.lib.vj.ꝙ talis pōt iurare de calumnia.Et aduerte. qa eo caſu,quo procurator dicto modo habet ſufficiens mandatum ad iurandum:iudex non ſolùm pōt admittere,vt dicit text. in d.c,fi.imò iniuriam facit non admittendo,vt dicit ibi Ioā. quia ipſe dominus videtur iurare, ex quo dat mandatum ad iurandum in animam ſuam.ex quo etiam infert, ꝙ dominus , tanc̄ꝫ iuſtior non poteſt vocari:cùm ipſe iurat per illum tanc̄ꝫ per picam & organū:licet ſecus ſit in reſpōſione facta ad poſitiones.& ſequitur Do.meus hìc.& tenet etiam.d.Anto. qui dicit, ꝙ in omnibus caſibus,in quibus dicimus procuratorē pro domino admittendum,ꝙ admitti debet ex iuris neceſsitate: licet c.fi.eo.tit.lib.vj.loquatur per verba poſitiua dum dicit,non fecit tibi iniuriam.Et hoc verū,niſi allegaretur aliqua cauſa : quia principalior eſſet iuſtior. ſed in hoc vltimo, contrarium tenet Do.meus(vt ſtatim dixi)de quo latius dicam j.q.xxxix. & pari ratiōe,ſicut iudex neceſsitatur admittere talem procuratorē ita per contrariū,ſi habet ſufficiens mandatū, poteſt compelli per iudicem ad iurandum:nec appellatio eum defendit,vt no. Fran.Vercel.in c.cæterum.j.eo.quod limitat hìc Ioā. de ligna. niſi allegetur aliqua iuſta cauſa,propter quā nō teneatur iurare. & ſequunť ibi d.Ant.Do.meus,& cōiter Doc.& mihi placet. & ex his habes pleniſsimè & notāter expeditā hāc difficilē.q.
38 ¶ Xxiiij.quæro† quid de procuratore ad negotia,qui pro ſuo principali poteſt agere & defendere,vt in c.qui generaliter. de procu.lib.vj.vtrum talis poſsit iurare de calumnia . & videtur dicendum ꝙ nō:quia talis nō agit cauſas requirentes ſpeciale mandatū,ſol.dicit Ioan.ꝙ ſi talis agit de facto ꝓprio, valet ꝙ ipſe geſsit:cùm ſatis ſit inſtructus in illa cauſa,iurare pōt:ſecus in negotio geſto per aliū.arg.iiij.q.iij.c,ſerui necꝫ.& in l.ſeruos C.de teſti.vbi ſeruus de facto ſuo,ſiue ꝓ ſe geſto interrogať ad uerſus dām,& pro dño,ſecūdùm Io.& Pet.de anch.in c.fi. eo. tit.li.vj.& ſequiť hìc Do.m.ſed tñ iſta rō non oīno concludit: quia licet ſit inſtructus,requiriť ſpeciale mādatū ad iurandū, vt d.c.fi.eo.tit.li.vj. Itē debet iurare in animā dñi propriā, vt no. glo.in c.ñ.eo.ti.li.vj.de quo dicā in c.fi.j.eo.art.xij. vnde videť ꝙ non poſsit iurare in animā dñi:niſi ab eo habeat ſpeciale mādatū:quia ꝓ ſuū iuramentū nō ligaretur dñs: niſi haberet ab eo ſpeciale mandatū,vt in c.fi.de iureiur.li.vj.Et litiget ſup negotio à ſe geſto:tñ agit vt procurator dñi.Et ſic nō obſtat.§. ſerui necꝫ.quia ibi interrogať ſeruus de facto ſuo alio agēte,nō ipſo. Et ſic reſidet.d.Dominicus in d.c.fi.ꝓpterea tex.in d.c. q gñaliter.vult,ꝙ licet ꝓcurator cōſtitutꝰ ad negotia poſsit agere & defendere:non tñ pōt ea,in qbus requiriť ſpeciale mandatum: ſed ad iurandū de calūnia,requiriť ſpeciale mādatū.d.c.fi. & dixi in q.præce.ergo &c.Propterea ſi ꝓcurator directè cōſtitutus ad iudicia non pōt iurare ſine ſpeciali mādato,vt dixi in q. præce. quantominus hoc debet poſſe procurator ad negotia.
39 ¶ Xxv.quæro† quid de ſyndico eccleſiæ collegñ,vel vniuerſitatis.ſol.gl.hic tenet ꝙ iurat de calūnia.ſequiť hic Io.ꝙ tñ dicit procedere in ſyndico cōſtituto:ſecus in ſpeciali ad certā cām. & allegat Spe.eo.tit.§.reſtat.verſi.qd dices.& ſequiť Zab. hic Do.meus hic diſtinguit,ꝙ aut eſt ſyndicus gñalis: qa eſt datus ad oēs cauſas:& talis,tanc̄ꝫ habens legitimā adminiſtrationē, iurat de calumnia in animā ſuam:dummō habeat notitiā cauſę vt hic.Et idē in quolibet legitimo adminiſtratore.de quo dixi. q.xiij.& pluribus ſequentibꝰ.qd̄ procedit ēt , ſi ſyndicus eſſet datus ſub noīe ꝓcuratoris:ſatis em̄ eſt,ꝙ fuerit gñaliter conſtitutus à collegio,vel vniuerſitate.nō em̄ eſt vis in nomine, vt in c.petitor.š.de ꝓcu.facit.l.ff.quod cuiuſc̄ vni.no.& quod not. Inno.in c.pe.j.eo. Aut ſyndicus habuit ſpeciale mandatū, ſeu eſt ſpecialis ad certam cauſam:& tūc iſtæ æquiparať procuratori:non enim habet tunc ita legitimā adminiſtrationē, vt dicit hic Io,& Archi.in c.ñ.de teſti.lib.vj.& Do.meus in c.j.š.eo. ti. Et in hoc dicendū eſt,vt dixi de procuratore.š.q.xxiij.Et ſecū
40 dùm prædicta intelligo glo.pe.in c.j.š.eod. ¶ Xxvj.quęro† de actore pupilli & minoris.ſol,glo.in auť.principales.in verbo. curatores.eo.tit.dicit,ꝙ iurat de calumnia,ſi modo ſit cum decreto conſtitutus,per l.necꝫ.C.de procu.& tenet Do.meus hic quod intelligo ſecūdùm ea,quæ dixi q.xiij.& q.præce. & vide q̄ dixi š.de libel.obla.art.xvij.q.ix.¶ Xxvij.quæro,quid de defenſore.ſol.Spe.eo.ti.§.reſtat.ver.quid de defenſore.dicit,ꝙ defenſor qui ſatiſdedit de iudi.ſol.iurat,ſecundùm aliquos.alij cōtra.de quo remittit ad no.in l.nō ſolùm.in prin.ff.de procu. & in l.ñ.§.ſinaūt.in prin.C.de iura.cal.ſed Io. ibi in addi. dicit, ꝙ Albe.Gale.voluit ꝙ ſi defenſor conueniť in cauſa principali, iurat ipſe de calumnia:ſed ſi conuenitur fideiuſſor ab eo datus actione ex ſtipulatu:tunc iurat fideiuſſor,vt ibi notať.d. Anto. hic cōcludit poſt Bar.ꝙ aut defenſor interuenit animo nouādi, et iurat tanc̄ꝫ procurator in rem ſuā.de quo ſtatim dicā q.xxx. quod intellige,ſecuta litis conteſtatione. Nā antea, per iudiciū non fit nouatio.ff.de noua.l.delegare.no.Bal.in l. nō ſolùm. in prin.ff.de procu.Aut nō interceſsit animo nouādi:ſed repetēdi.& diſtingue,vt dicit glo.in d.l.nō ſolùm.ff.de procur. & in d.l.ñ.§.ſinaūt.C.eo.tit.Quòd aut conueniť ex propria obligatione,& iurat de calūnia:aut ex promiſsiōe dñi,& iurat dñs:vt d.§.ſinautē.Aut interceſsit animo nō repetēdi:& ipſe debet iurare,per l.ſolutionē.ff.de ſol.et l.ſoluēdo.ff.de iud.ita dicit Bar.
41 in d.§.ſinautē.& do.Ant.hic.¶ Xxvij.†quæro de cōiuncta pſona.ſol.Spe.eo.tit.§.reſtat ver.Item coniuncta pſona. dicit ꝙ cōiuncta pſona alieno noīe defendēs, iurat ſecūdùm formā authen.principales.C.eo.tit.ſecūdùm Vber.& Io.de Deo.ſed dicit ibi Io.in addi.ꝙ iſtud eſt verū in his,quæ reſpiciūt ipſam cōiunctam pſonā,ſecūdùm qd̄ dicā in ſeq.q.vñ cōius teneť principalē debere iurare.qd̄ tenet Gul.in l.ſi maritus.C.de proc. qa licet lex ꝓmittat agere cōiunctā perſonā,non tñ facit eā procuratorē legitimū.ff.iud.ſol.l.ij.§.ſed ſi.ſed.d.Ant.hic dicit idē,in cōiuncta pſona,ꝙ in defenſore,de quo in q.præce.ſed Bar.in l. ij.in prin.C.eo.diſtinguit,ꝙ aut eſt caſus,in quo cōiuncta pſona admittiť cōtra voluntatē.& dic vt dicā in ſeq.q. Aut eſt caſus,in quo admittiť:ſed nō cōtra volūtatē:ſed prēter:& pōt iurare de calūnia:qa quātū ad iſtū actū videť legitimꝰ adminiſtrator:quia facit legis authoritate,ſcd̄m Bart.in d.l.ñ.§.ſinautē. C. eo.& idē Bar.in l.qui bona.§.ſi alieno.ff.de dam.infec. mouet: qa aliàs leges,quæ permittūt perſonas agere,eſſent factæ ludibrio.Et idē tenet Pau.de caſt.in d.l.ñ.in prin.C.eo.ſed tu aduerte.quia,iudicio meo,iſte articulus eſt ſatis dubius.in quo ſic arbitror dicendum,ꝙ aut cōiuncta perſona venit vt defenſor:dicendū eſt,vt dixi in q.præce.aut venit vt actor : & ſubdiſtingue,ꝙ aut eſt pater vel auus,ſeu alius aſcēdens habēs in poteſtate:& hoc caſu,quia tales habēt legitimā adminiſtrationē à lege:ideo pñt exigere ſpeciale mandatū,vt l.patri.in principio. ff.de mino.Ad qd̄ vide quę dixi.š.q.xv.Aut non eſt pater vel auus,ſed alia cōiuncta pſona nō habēs in ptāte:& vī mihi maius dubiū:qa licet cōiūcta pſona poſsit cū cautiōe rati agere: nō tñ eſt ꝓcurator:& poſito,ꝙ eſſet,nō tñ eſt legitimus adminiſtrator.& ſi eēt ſimplex ꝓcurator,nō pōt iurare de calūnia, vt dixi.q.xxiij.qa talis cōiūctio pſonę nō ſupplet,in exigentibus ſpeciale mādatū,vt l.exigēdi.C.de ꝓcu.p Cy.& p d. Ant. in d.c.cū M.& ꝓbať arg.à ſpāli,in pr̄e vt d.l.patri.ff.de mino. & qd̄ no.in l.marit9.C.de ꝓcu.& ibi p Ia.de are.in cōtrariū tñ fortiter ſtringit ar.Bar.ꝙ cùm iuramēt̄ū ſit p̄ſtādū,& eiꝰ omiſſio vitiet ſi petať & nō p̄ſteť,vt dicā in c.cęterū.j.e.art.x.iura q̄ dicūt,ꝙ cōiuncta pſona admittiť ad agendū ꝓ cōiūcta pſona, vī eſſe ludibrio.Quare in hac dubietate arbitror dici poſſe, ꝙ iō illa iura nō erunt ludibrio:qa iure fforū nō erat cognitū iura mēt̄ū calūnię,niſi in certis caſibꝰ:vel ſi erat cognitū,ēt ſimplex ꝓcurator illud p̄ſtabat,ſecūdùm qd̄ dixi š.in rub.ī iij.prin. art. vel tūc tale iurm erat ꝓbatiōis,& nō ſolēnitatis:& p̄ſtabať ſine ſpāli mandato,vt dixi š.q.xxiij.q̄re remanet dubiū:qd iuris hodie.circa qd̄ dicerē ꝙ in his caſibꝰ,in qbus ſimplex procurator admittiť ad iurādū de calūnia,de qbus dixi q.xxiij. admittať ēt cōiūcta pſona:ſed in alīs caſibꝰ,nō admitteť,ſed poterit petere dilationē ad denūciādū dño , ſi ps aduerſa exigeret hoc iurm:qa ſi nō exigiť,omiſsio nō vitiat vt dicā in c.cęterū.j.e.art.
42 x.& hæc notabis:qa ſunt ſubtilia & à nemine tacta. ¶ † Xxix. q̄ro de cōparēte in iudicio ꝓ inuito:vtrū poſsit iurare de calūnia:et vt ītelligas,pone exēplū ī parētib9,filīs,et illis de cognatiōe:q pōt agere ꝓ inuito,q fortè volēs trahiť in ſeruitutē: vel eſt in q̄ſi poſſeſsiōe ſeruitutis,nō vult trahi in libertatē,vt l.j.ñ. iij.iij.& v.ff.de lib.cā.vel pone exēplū,ſi aliqs appellat pro ali

quo

quo dãnato ad mortẽ,ipſo nolẽte,vt l.non tm̃.ff.de appel.& l. addictos.ff.de app.& ñ.q.vj.c.nõ ſolent.ſo.dic,q̃ talis iurat de calũnia:quia ſuã quodãmodo cãm dicit agere ꝓpter ſuũ dedecus & intereſſe.ita dicit gl.magnain l.ñ.ī prin.C.e.Et ſequunt
43 ibi Bar.& doc.& Pau.de ca.& mihi placet.¶Xxx.† quęro,qd de ceſsionario ſeu ꝓcuratore in rem ſuã.ſo.glo.in l.ñ.§.ſinautẽ alterutra.C.eo.tenet,q̃ prẽſtet iuramẽtum de calũnia: ſiue agat vtili noĩe ſuo,ſiue directo noĩe cedẽtis:cùm ſit cauſa eius propria:quia damnũ & emolumentũ eius.ñ.q.vj.§.biduũ. & in l. quiſtipẽdia.C.de procu.vbi de hoc,niſi reus opponat,q̃ procurator eſt ſuſpectus:vel dñs eſt legalior.de quo dicã.j.q.xxxix.& tenet Azo in ſumma.e.ti.circa mediũ.& Vincen.in c.fi.j. eo.& idem Spec.eo.tit.§.reſtat.verſ.procurator.& in ti.de procur.§.ſequitur.ver.ſed quærĩt,an talis.Bal.etiã in l.nõ ſolùm.in prin.ff.de procur. Placẽ.verò tenuit contrariũ in ſecũdo caſu,ſ. qñ ageret noĩe cedentis.Simon Vincẽ.in c.fi.j.eo. dicebat hoc à iudice ex cauſa æſtimandũ,per id quod dixi de ſuſpicione ceſſionarij,& legalitate dñi Iac.de Are.vt no.Cy.in l.fi.C.de procu.dicit,q̃ ſi periculũ cauſæ pertinet ad cedentẽ , vt quia ceſsit actionẽ ſuo periculo mouendã,vt tradit in l.ſi mandato.§. fi.ff. mãda.tũc cadẽs iurare & rñdere debet.& ſic loquit l.ſi actor ff. de procu. Aut ad cedentẽ nõ pertinet periculũ,ſed ad ceſsionarium:& tunc ceſsionarius debet iurare & rñdere:quia rñſio cedentis non eſt admittẽda,cùm nõ poſsit præiudicare ceſsionario poſtius ſibi quæſitũ per ceſsionẽ.arg.l.ſi partẽ.in fi.ff.quẽ admod.ſer.amit.vnde dicitur ꝓpria cauſa ceſsionarij.l.qui ſtipendia.ff.de procu.& ff.qñ app.ſit.l.j.§.in propria.& ita reſidet Cy.in l.fi.C.de procu.& ibi Pau.de ca.& idem etiam ſentit in l.ñ.§.ſinautem.C.eo.& tenet do.Ant.hìc & vide Io.in add. in tit.de defen.in fi.& in tit.de ceſſi.act.§.j.ver.ſed nunquid.ſed Ioã.in addi.Spe.eo.tit.§.reſtat.verſi.procu.aũt.dicit ſecurè tenendum,q̃ etiã eo caſu,quo cedens iurat de calũnia: nihilominus ceſsionarius,qui litem proſequit,iurare tenetur in animam propriã,per c.ñ.ſecũdo reſpõſo.eo.tit.lib.vj.Circa enim inclusa in iuramento calumniæ,de quibus dicam j.eo.c.fi.arti.xñ.lõgè plus reſpiciunt proſecutionem litis,cẽ iuſtitiã negotij principalis,vt patebit ex ibi dicendis,nec eſſet abſurdũ,q̃ etiã de iuſtitia principalis cauſæ iuraret.de quo remittit ad no.per ſe in addi.in tit.de aduo.§.j.ver.Itẽ q̃ eſt præuaricator. & idem te-
44 net dictus Ant.hìc.¶Xxxj.†quæro de nominante dominum in iudicio,vtrum iuret de calumnia.ſol.dic de hoc vt latè dixi in c.quoniam.§.q̃ ſi ſuper.ſ.vt lite nõ cõte.in viñ. prin. arti.q. iij.¶Xxxij.quæro de patronis & aduocatis cauſarum,vtrũ iurent de calumnia.ſol.tex.in l.ñ.in prin.C.eo.tit.videtur velle,q̃ ſic.& idem videt velle tex.in l.rem non nouam.§.patroni.ff.de iudi.illi tñ tex.non loquunt ſpecificè de iuramento calũnię:ſed videntur loqui de iuramẽto alterius formę.Bar.tñ in d.l.ñ. per prædicta iura notat,q̃ debeat iurare de calũnia.dicit tñ, q̃ hoc non ſeruat de conſuetudine.& idẽ dicit ibi Bal.Cyn.verò in l.j. in fi.C.eo.arguit primò,q̃ non debeant iurare:quia ſolùm in facti narratione,& non in iuris diſpoſitione, poteſt committi calumnia:quia iura ſunt certa.ff.de iuris & fac.ign.l.ñ.facit l.j. C. eod.¶Subdit tamen,q̃ Petrus tenuit contrariũ.mouetur,quia tam in legibus inducẽdis,quã in ipſis interpretandis, poteſt qs calũniari.Do.meus in c.j.§.eod. dicit,q̃ aduocatus tenet iurare de calumnia.vt d.l.ñ.& l.rem nõ nouã.C.de iudi.ſed hodie de cõſuetudine non ſeruat.Et q̃ fortè talis conſuetudo non valet, tanẽ peccati nutritiua,& præbẽs materiam peccãdi.vt in c.ex parte.& in c.fi.decõſuetu.& optimum eſſet,vt ea non obſtante,tale iuramẽtum ab aduocato exigeretur:ſubdens,q̃ audiuit à valentiſsimo aduocato,q̃ ſæpe p importunas preces amicorũ, aſſumunt cauſas iniuſtas:& q̃ credit eos teneri in foro animæ ad intereſſe:ſi per iniuſtas & falſas allegationes pro eorum cliẽtulo ſententiam obtinerent.facit glo.in c.j.de confeſ.lib.vj. Et quod no.Inno.in c.ſicut dignum.& in c.ad audiẽtiam.j. de homi.quod mihi placet. Ad quod vide qd̃ latius dixi,quò ad hoc vltimum,in tit.de poſtu. Et vide Beatũ Thomã.ñ.ſecundæ.q. lxxj.arti.iij.Aduerte tamen,q̃ Abbas Ho.& Io. in c. cæterũ.j. eo.dicũt,q̃ talis cõſuetudo nõ valet.Sed Iac.Bu.nihil dixit falſius:quia ſicut nõ valet cõſuetudo,q̃ non iuretur de calũnia, vt d.c.cæterũ.& ibi dicã arti.ix.ita non valet hoc caſu,maximè;qa fortius ſunt comprimendi aduocati,tanẽ magis cauilloſi et calumnioſi.C.mandati.l.ab Anaſtaſio.& in auth.conſtitutio,quæ ex aſcriptitio.in prin.colla.quinta.& ratio eſt,quia(vt dixi)parat ad peccandũ.dicebat tñ Spe.q̃etiam hodie iurare tenentur vt in cõſtitutione Gregorij.xj.quæ incipit,properandũ.ita dicit Spe.in tit.de aduoca.§.j.verſ. Itẽ q̃ eſt præuaricator.ſed dicit ibi Io.q̃ illa eſt reuocata: quod non fuit poſita in compilatione.vj.Et ſubdit,q̃ circa prædicta emanauit conſtitutio Benedicti,quæ incipit,actores.quæ magis alleuiabat aduocatos in hoc,quia lex,rem non nouam volebat in ſingulis cauſis iurari: ſed cõſtitutio Grego.in omni foro. cõſtitutio verò Benedicti volebat q̃ aduocati prẽſtarẽt iuramentũ calumnię ſemel in anno,pro omnibus cauſis:ſed(vt dixi) de facto eſt conſuetudo, q̃ iurent:nec omiſsio talis iuramẽti vitiat.ita dicit gl.in d.l. rem non nouã.& Bal.ibi,eſſet tam bene factũ,q̃ iurarẽt. ¶Xxxij.
45 †quæro.vtrũ qui tenet vicem duorũ,actoris.ſ.& rei,teneat iurare de calũnia pro vtraq;.ſo.glo.in aut̃ principales.C.eo.dicit q̃ ſi tutor duorũ pupillorũ pro vno agat,& pro alio defendat: pro vtroq; præſtabit iuramentũ calumniæ.ff.de autho. tuto.l. accipientis.ſubdit tamẽ,q̃ ſi hoc faceret,deieraret:qa impoſsibile eſt,q̃ credat vtrũq; bonã cauſam habere. cõcludit ergo q̃ non põt eſſe pro vno actor,& pro alio reus.ff.de procura.l. licet.§.ſi plures.Et ad l.accipientis.rñdet q̃ loquit qñ vnus pupillus agit cõtra extraneũ,& alius pupillus conuenit ab eo extraneo:nam ſufficit vnũ iuramentum tutoris,pro vtraq; cauſa, vel loquit ibi ſcđm antiqua iura,qñ nõ iurabat.vel põt dici, q̃ põt intelligi de p̃ſtando ab ipſis pupillo: qđ fieri põt, vt dixi. ſ.q.quinta.Et prędictas ſol.ponit gl.in d.l.accipiẽtis. facit qđ no.Bal.in l.fi.§.neceſsitatẽ.C.de bonis quæ libe.vbi dicit,q̃ licet pater duorũ filiorũ ſimul inter ſe agentiũ poſsit vtriq; conſentire:nõ tñ ꝓ vtroq; põt litẽ cõteſtari, ꝓpter repugnãtia officij.ꝑ d.l.licet.§.ſi plures.vbi nõ põt qs eſſe ꝓcurator actoris & rei.ſed aduerte:qa videt q̃ pro vtroq; poſsit habere bonã fidẽ:puta ꝓpter euictionẽ cõſeruandã:vt l.qui ex libertate.ff.de iniurijs.& ff.de nego.geſt.l.at qui.§.cùm me abſente. vnde eo caſu põt vtriq; pupillo authorari : & pro vtroq; pupillo iurare.& idẽ,ſi per aliũ modũ haberet bonã fidẽ:vt l.inter pupillos ff.de autho.tuto.Et opi.iſta cõiter approbat.Nec obſt. §.ſi plures.qa ibi loquit in ꝓcuratore,q̃ debet dãnari.vt l.j.C.de ſentẽ. ſecũdùm Iac.de Are.in d.l.accipiẽtis.ſed Ioã.in add.Spe.in eo. ti.§.ſequit.ver.qd ſi moueo.dicit q̃ cõſiliũ eſt,q̃ in altera det actorẽ,ſcđm qđ in ſimili no.Spe.in tit.de aduoca.§.j.ver. qd ſi aduocatus,in aduocato q̃ habet feudũ à duab⁹ eccleſijs:& quã libet teneat iuuare,ſi vna eccleſia agat cõtra aliã.¶Xxxiij.
46 pellãte† vtrũ appellãs teneat iurare de calũnia.ſol. videt dicendum q̃ nõ p̃ tex.in c.ſi à iudice.de appel.li.vj.& per ea,quę dixi in c.ñ.ſ.eo.arti.vj.in iij.q.prin.ver.ſecũdò mouetur.ſed tu diſtingue,q̃ aut quærit de iudice à quo appellat,an poſsit exigere iuramentũ calũniæ ab appellãte:& nõ põt.ita ꝓcedat c.ſi à iudice. Aut quærit de iudice ad quẽ,vtrũ poſsit in cauſa appellationis exigere ab appellante tale iuramentũ:& dic q̃ põt. & nõ ſolùm ab appellãte,ſed etiã ab appellato.& vide quæ dixi in c.ñ.ſ.eo.in vj.prin.art.verſi.xxj.¶Xxxv.quæro de excõicato.ſol.glo.j.in c.pe.j.eo.arguit,q̃ nõ iuret de calũnia.& finaliter cõcludit in cõtrariũ:qa ex quo permittit,& tenetur rñdere & per cõſequens oĩa permittunt &c.Idẽ ſenſit Ioã.in d.c. pe. cùm iſtud iuramentũ ſit oneris.facit quod notat in c.cùm in eccleſijs.de maio.& obe.& in c.literas.de præſum.& idẽ etiã tenet glo.in c.cùm inter.de excep.& eſt cõis opinio. tenet Dñs meus in d.c.pe.quia hoc iuramentũ non reſpicit cõmodũ excõicati:ſed potius incõmodũ:ne veritatem inficietur,vt in d.c. cùm inter.& c.j.de purga.cano.& c.ex parte.j.de ver. ſigni. & mihi placet.ad qđ vide,quę lati⁹ dixi in c.ſacris j.de ſent. excõ. in xix.prin.arti.in ñ.q.princ.in primo mẽbro, verſi.circa octauum dubium.vbi oĩno vide.& in d.arti.in v.q.prin.in iij. mẽ
47 bro.¶Xxxvj.†quæro.quid de eo,qui voluit,vel iurauit nõ iurare.ſol.Spe.eo.tit.§.ſupeſt.verſi.qd ſi reus.q̃ talis nihilòmin⁹ teneat iurare,ſecũdùm Bulg.& ſibi imputet q̃ iurauerit:aliàs daretur ſibi facultas eludendi leges.qđ eſſe nõ debet.vt l.ñ.§. ſed qa veremur.C.eo.tit.ſ. de poſtu.Pręla.c.bonę.ꝓpe fi.leges emi nõ debẽt eſſe ludibrio.C.de bo.quę libe.l.fi.§.vbi aũt.& ad idẽ facit l.fi.C.de fi.inſt.ꝑ quã l.idẽ tenet Alb.e.Gale.in fi.iſti⁹ ti. ad idẽ.xxñ.q.iiñ.§.illicitũ.ñ.q.ñ.c.beatus.& j.de iureiu.c.venientis.ñ.q.iiñ.j.& ij.Quidã tñ inter quos fuit Oldra. vt refert Frã. dicũt,tali remittendũ fore iurm̃:qa ſcriptũ eſt,vouete & reddite.j.de voto.c.magnæ.ita refert Spe.& Io.poſt eũ in d.ver. nec aliter eligit.vr̃ tñ potius inclinare in primã ſnĩam.pro qua facit qđ tradit idẽ Spe.ĩ ti.de actore.§.j.ver.ſed qd ſi iurauit.vbi licet pater iurauerit nõ cõſentire filio,tñ cogit : qa nõ potuit iurare in alteri⁹ prędiciũ:vñ fit ſibi remiſsio iuramẽti.ff. ad muni.l. j.in prin.& C.q mili.nõ poſ.l.j.in prin.& ſibi imputet,q̃ temere iurauit,ſecũdùm Vber.de bo.poſ.& Spe.verſi. Ad idẽquod in ſimili dicim⁹ de illo,q̃ iurauit nõ teſtificari:qa cogitur teſtificari,nõ obſtãte ſuo iuramẽto,tanẽ temerario,ſecũdùm Spe.in ti.de teſt.§.pe.verſi.ſi qs iuramẽto.de quo latè dicã.j.de teſta.ſimile etiã in eo,q̃ iurauit nõ exire domũ:q̃ nõ obſtãte iuramẽto tenet cõparere ſecũdùm Spe.in ti.de actore.§.j.verſi. itẽ qđ iurauit.vbi vult q̃ ille,q̃ iurauit nõ agere vel accuſare,repellitur ſi agat vel accuſet,vt in c.veniẽs.j.de accu.& in c.ex ꝑte.j.de re-

ſcri.qa ibi iuramentū ſolū tendit in p̄iudiciū iurantis,& ideo te
netur ſeruare.ſed in terminis noſtris,tenderet in p̄iudiciū ter
48 tij,quod eſſe non debet.¶ Trigeſimoſeptimò† quæro,quæ ſint
p̄ſonę,quibus iuramentum calumnię remittitur ex priuilegio
Solu.dic, quòd plures: primò remittitur clericis, ſecundùm
vnam opinionem,de qua dixi.ſ.eodem articulo.q.iij.item,olim
remittebatur parentibus & patronis:vt ff.de iureiuran.l .iuſiu-
randum.§.hoc iuſiurandum.hodieverò non,ſecūdùm aliquos.
per.l,ij.§.ſed quia veremur.C.eodem titu.Azo tenuit,q̄ etiam
hodie remittatur : cùm iura antiqua non reperiantur correcta
per.l.præcipimus.C.de appel.& ſic reſidet glo.in.l.ij.in princ.
C.e.nec ob.§.ſed qa veremur.qa ꝓhibet remiſsionē ab homine,
& non à lege, ſecundùm Cy.in.l.ij.in fine princip.C.eod . Et
idem tenent Cy.& Bartol.in dicto.§.ſed quia.Et ſicut talibus
remittitur hoc iuramentum:ita etiam remittitur eorum procu
ratoribus.pro quo allego textū in.l.qui bona.§.ſi aliena.ff.de
dam.infec.per quem textum notat ibi Ioannes de Imo.qđ be
neficium perſonale competens principali,competit etiam eius
procuratori,vel defenſori.facit qđ habetur in l.ſi cū procura-
tor.ff.de re iu.qđ eſt notandum ſingulariter:quia alia videt eſſe
qualitas patris & patroni,& reuerētia illi debita: & alia procu
ratoris ipſius:propter qđ videtur potius tenendum contrari-
um:nec ob.§.ſi aliena.quia illud ibi procedit ratione qualitatis
cauſæ,quę exigit celeritatem,vel dic,vt dixi ſ.eo.arti.q.xxiij.fal.
iij.& tribus ſequentibus, vbi examinaui intellectum.d.§.ſi alie-
no.aduerte tamen:quia ſi opponeretur contra priuilegium ta-
lis perſonæ,in iſta cauſa iuraretur de calumnia, ſecundùm Cy.
in.d.§.ſed qa veremur.in fi.& vide qđ dicam in.c.fi.in.xxij.q.
char.vj.vbi ponitur notabile conſilium.d.Matthæi de matth.
49 ¶ Trigeſimo octauò† quęro,quid ſi plures agant,vel cōtra plu
res agatur,vtrum ab omnibus ſit exigendum hoc iuramētum.
ſo.Spe.e.ti.§.ſupereſt.ver.quid ſi moueo.dicit,q̄ ſi vna,vel plu-
res ſunt motæ quæſtiones ab vno cōtra plures,vel a plurib⁹ cō
tra vnū,vel à pluribus cōtra plures,in qualibet p̄ ſe,& à quoli
bet iurabit de calumnia vnde nō ſufficit iurare ſemel pro oībus:
vel ab vno pro omnibus.arg.ff.de excep.rei iu.l.an eadem.Et
hoc,quādo negotiū nō eſt cōe.Sed ſi negotium eſt cōe,& indi
uiduum:tūc omnes iurant : vel vnus pro omnibus:qa malitijs
hominum occurrendum eſt.ff.de rei vendi.l.in fundo.ſ.de re-
ſcri.c.ex tenore.c.ſi vnus ex pluribus appel.l.j.ſcđm Ia.Bal.&
Alber.Papi.quos ſequitur Spe.in.d.ver.& Io.ibi in addi.¶ Tri
50 geſimononò† q̄ro qualis debet eſſe,is à quo tale iuramentū exi
gitur.ſo.tex.in.c.ſeq.dicit,q̄ debet eſſe idoneus.& dicit ibi glo.
ſi.quòd idoneus dicitur,qui ſit bonę famæ,& cām nō ignoret,
vt hic ī text.noſtro,nec ſufficit leuis notitia,ſed exigitur plena,
ſcđm Ho.Io.Do.meum & Doct.hic.Et debet eſſe bonę famę:
vnde non debet eſſe infamis & ſuſpectus,vt dicit d.gl.fin.per
tex.iij.q.v.c.quia ſuſpecti.&.q.vj.c.j.&.c.infames.ſed aduer-
te:quia prædicta iura loquuntur in his,qui alieno nomine cau-
ſas agunt,vt œconomis, ſyndicis,procuratoribus,& ſimilib⁹,
vnde dico,q̄ aut loquimur de p̄ſonis principalibus.& in iſtis
non cōſideratur bonitas famæ.Quinimò etiam periurus com-
pelleretur iurare.nec ob.c.clerico.j.de coha.cler.& muli.iuncta
regula,ſemel malus &c.quia dico q̄ periurus compellitur ſubi-
re omnem ſpeciem iuramenti ſibi oneroſam,ſecundùm gl.ſi.
& Doct.in.c.literas.de præſum.& not.gl.in.c.j.de purga.cano.
& ibi dixi.& gloſſ.xxij.q.v.c. paruuli.&.ſ.de maio.& obe.c.
cum in eccleſijs.& latius dicam in titu.de iureiu.ſed ſi principa
lis cōſtituat alium,debet idoneum conſtituere,et qui notitiam
habeat: ne anceps cogatur ſubire periurium,vt dicit hic gloſſ.
penulti.& vide quæ dicentur in ſeq.q̄ſtione.¶ Vtrum aūt infa
mis poſsit conſtitui procurator,vel œconomus,& quid de iu-
re cano.& quid de iure ciuili,tractat Do.meus in.c.ſequen. ſu-
per gl.ſed ego dicam in ti.de proc.vbi cōuenit.quid autē ſi prin
cipalis habet notitiā,q̄ res,quā emit ab alioquo,& nūc petitur
51 alio,eſt alie.dicā,ī.in.c.fi.in.xij.prin.art.¶ Quadrageſimò† q̄ro:
poſito q̄ tā prīcipalis, quā ꝓcurator,tutor,curator,actor,ſyn
dicus,& ſimiles poſsint p̄ſtare iuramētū calūnię,vtrum iudex
poſsit eligere potius vnū,quā aliū:vel ab vtroq̄ exigere tale
iuramētū,& ex qua cauſa.ſo.dicendū,q̄ iudex pōt pręeligere
quē vult.debet tn̄ cōſiderare qualitatē cauſæ, & principaliū p
ſonarū.Cōſiderat autē qualitas cauſę, an ſit talis,ī qua ſit iurādū
vel nō.de qualitate,dixi in c.p̄ce.in.vj.prin.arti.Qualitas autem
perſonæ conſideratur in ſecernendo,an conſtituens ſit iuſtior.
C.de pro.l.ī pecuniarijs.ſcđm Inn.& Spe eo.tit.§.reſtat.ver.ꝓ
curator.vn̄ licet ſyndic⁹,œnom⁹,vel ſimiles habeāt generalē
adminiſtrationē,cui⁹ vigore poſſunt iurare de calūnia, vt dixi
ſ.e.art.q.xiij.tn̄ pōt iudex p̄eligere prīcipalē,ſi eſt iuſtior: hoc
tn̄ ꝓcedit in adminiſtratore vniuerſali,ſed ī ꝓcuratore habēte
ſpeciale mādatū ad iurādū de calūnia ī certa cā:qa tūc nō debet
dominus cogi iurare,etiam ſi diceretur eſſe iuſtior.vt in c.fi.eo.
tit.lib.vj.& hoc ibi tenet Ioan.quia ex quo habet mandatum
ad iurandū in illa cauſa in animam domini,non videt Ioan. ad
quid dominus tanc̄ꝫ iuſtior requiratur:cùm dn̄s tūc dicat iura
re per procuratorē,tanc̄ꝫ per picam & organū.vt dixi ſ.eo.ar.
q.xxiij.ver.ij.caſu.& ibi remiſi me hic dicturum, poſſet tamē
poſtea requiri principalis,vt rn̄deat poſitionibus,ſi dicatur iu
ſtior & ſic intelligitur l.fi.C.de procu.& ſequunt d. Ant.Zab.
D.m.& Io.de Imo.& d.D.in c.fi.e.ti.li.vj.facit ētc.pe.e.ti.li.vj.
& fi.c.de iureiu.lib.vj.& c.j.de iud.li.vj. Dicit tn̄ hic Io.đ Imo.
q̄ hoc videt intelligendū,niſi procurator haberet ſpeciale mā
datum ad ſic reſpondendū talibus poſitionibus,ſi cōtingat il-
las ſic fieri,per no.per Ioan.in d.c.fi.eo.tit.lib.vj.& per Bar.in
l.qui bona.§. ſi alieno.ff.de dam.infec.Si verò habuiſſet man-
datum ad iurandum de calumnia,nec fuiſſet expreſſa cauſa, in
qua debet iurari:quo caſu,admittitur de cōſuetudine ad iuran-
dum:licet de iure aliud videat dicendū.de quo latius dixi.ſ.eo.
art.q.xxiij.tunc procederet diſtinctio Inno.quia ſi dn̄s diceret
iuſtior,cogeretur iurare per ſe:aliàs ſecus. Aduerte tn̄: quia di-
cit hìc Do.me.q̄ nō putat,q̄ indiſtincte conſideret hæc prero
gatiua in cōſtituēte,q̄ ſit iuſtior:putat ergo ſufficere,quod ſyn
dicus,œconomus,vel ſimilis ſit iuſtus:& habeat notitiam cau-
ſæ:& tūc procedat dictū Inn.aliàs raro ſyndicus,& ſimiles ad-
mitterent ad iurandū de calūnia,cōtra c.noſtrū.& c.ſequēs, &
cōtra.l.ij.C.eo.ti.facit.c.cùm nobis.& quod ibi no.ſ.de ele. &
viij.q.j.c.licet ſecūdùm Do.me.inſpicit etiā ſecūdùm Hoſt. &
Doc.circa hāc prælectionē,an tales ſint religioſi, qui nō iurant
vel ſeculares,qui iurāt.vt j.c.proximo.vel an ſint epiſcopi, qui
habēt electionē iurādi & non iurādi.vt in c.fi.j.eo. & ſequunt
hìc Io.d.Ant.Do.me.& mod.& ad prædicta etiā adde, q̄ dixi
ſ.eo.arti.q.xj.circa fi.vbi dixi,q̄ iuramentū calumniæ exigit à
principaliorib⁹ de vniuerſitate:licet cōſtituerit ſyndicū:& nō
52 exigitur à ſingulis de vniuerſitate.¶ Xlj.quæro† per quē exigi
poſsit iuramentū calūniæ.ſol.dicendū arbitror,q̄ exigi pōt,tā
à iudice,c̄ꝫ à parte:ſi tam iudici,c̄ꝫ parti viſum fuerit expedire,
probat per totū iſtum ti.& in vj.& in c.Nā iura cōiter loquun
turimperſonaliter,q̄ exigit iuramentū calumniæ. iudex ergo
pōt exigere,ſi dubitat de calūnia.faciūt quæ dixi in c.j.ſ.eo. in
iiij.arti.& probat in c.fi.eo.ti.li.vj.& pars etiā pōt exigere:qm̄
tam ad fauorē publicū,c̄ꝫ priuatū,fuit hoc iuramentū introdu
ctum.iudex tn̄ debet deferre tale iuramentū. & vide quæ dixi
ſ.eo.art.iij.& art.v.q.iij.maximè in ver.ij.caſu,vtrū ex officio
& an pars per ſe poſsit p̄ſtare abſc̄ꝫ eo,q̄ exigat. dicā in ſeq.
q.& vide de hoc ea,quæ dicā in c.cæterū.j.eo.in x.prin.ar. q.j.
53 ¶ Xlij.quæro† an quis poſsit p̄eſtare hoc iuramentū abſc̄ꝫ eo
q̄ exigat à iudice,vel à parte.ſo.vide quod dixi in c.j ſ.eo.arti.
v.q.ij.prope fin.vbi poſui caſum,in quo videt,q̄ pars poſsit iu
rare à ſeipſa de calūnia,abſc̄ꝫ eo,q̄ ab alia parte petatur. de quo
dicto ſatis dubito.Sed pro nūc,tum ꝓpter graues occupatio
nes,& non paruā animi moleſtiam,quā habeo:cùm duo nota-
biles canes fuerint mihi ſubtracti:ideó cū non ſim otioſo, nec
quieto animo,nō potui maturius cogitare:arbitror tamē, q̄ ſi
pars timeret de parte aduerſa,ne in aliqua parte actorū(fortè
incognita)petijſſet p̄eſtari iuramentū calumniæ, quod poſſet
offerre iudici ſe paratā præſtare iuramentū calūniæ. Ad quod
vide quæ dixi.c.j.ſ.eo.artic.v.q.iij.verſi.prædicta tamen arbi-
tror procedere, & nouiſsimè reperi.d. Matthęū ma.de Bono.
q̄ in ſingularibus dicit,q̄ cautela ad euitandū periculū, q̄ pars
proprio motu p̄ſtet iuramentū calūniæ. Ad quod vide, quod
54 latius dicam in fin.c.artic.xv. ¶ Xliij.quæro† quid de iuramēto
malitiæ,à quibus ſit præſtandū.ſol.Doct. ſpecificè non attin-
gunt ego arbitror dici poſſe, q̄ omnes perſonæ, de quibus ſ.
diximus,poſſe præſtare iuramentū calumniæ poſsint etiā præ
ſtare iuramentū malitiæ.& fortè etiā per contrariū,q̄ ille per-
ſonę,quę non poſſunt præſtare iuramentū calumniæ non poſ
ſint etiā præſtare iuramentū malitiæ.Moueor etiā per ea, quæ
dixi.ſ.in rub.in ij.princi.arti.q.iij.quoniā hoc iuramentū mali-
tiæ ſe habet ad iuramentū calūniæ,ſicut pars ad totū(vt ibi di-
xi)ergo idē videt eſſe ius,vt l.quę de tota.ff.de rei ven. in c.pa-
ſtoralis.§.Item cùm totū.de offi.dele. Et ſicut ad iuramentum
de calumnia exigitur ſpeciale mandatū,vt dixi.ſ.eo.arti.q.xx-
iij.ita etiam requiritur ad iurandum de malitia,per tex. in c.qui
ad agendum.in fi.de procu.lib.vj.per l.iuſiurandū. la j.§. fi. de
iureiuran.& per no.per Spec.in tit.de procu.§.j.ver.vij.in iu-
55 ramenti delatione.¶ Xliij.†quæro de iuramento veritatis, à
quibus præſtandū ſeu exigendū ſit.ſol.dic,q̄ pōt præſtari per
principales. Et an ad hoc poſsint compelli.d. Ant.poſt Inno.
& Ioan.in c.præced.dicit, quòd de iure ciuili,hoc non reperi-
tur cautum.Subdit tamen,quòd Docto.legum dicunt illud ali
quando aliquibus perſonis præſtari.argumen.C.de teſtib.l. ſi

ſeruus.

ſeruus.ff.de procura.l.etiam.ff.de confeſ.l.certum.§.fi.ſed de iu re cano.præſtatur in ſpiritualibus,& vbicũq; iudici videtur exi gendum,pro veritate eruenda: & maximè in ſpiritualibus,vt in c.j.& ij.eo.ti.li.vj.Et maximè in cauſis electionum, propter periculum vacationis.Ad idem j.de app.c.oblatæ.ad fin.Nam debet iudex veritatem inquirere omnibus modis,quibus põt. ergo & per iuramentum de veritate.C.de eden.l.pe.& fi.& C. de iudi.l.iudices. inſti.de actio.§.curare.xxx.q.v.c.iudicãtem. vnde ad officium iudicis pertinet, ſi aliqua cauſa iuſta mouerit eum,vt cogat iurare de veritate dicenda,vt ſi ſuſpicatur,q; contra conſcientiam agat in aliquo arti.vel etiam in tota cauſa.j.de iureiur.c.ex literis.ſ.de elect.c.dudum.ſecundùm d.Ant.& etiã poteſt exigi hoc iuramentum veritatis ab eo,qui recuſat iudicẽ, ad quod vide quod dixi in c.ij.ſ.eo.arti.vj.q.iij.verſic.ſed circa
56 prædicta.¶Quid†autem,ſi ſint minores vel pupilli?glo. tangit xxij.q.ij.c.paruuli.& glo.in l.ij.§.quod obſeruari.C.eo.& Bar. ibi Do.meus in c.pe.j.eo.vbi diſtinguit poſt Bar.q; quidã ſunt quorum bona adminiſtrantur,qui carent omni intellectu:vt infantes,dementes,& furioſi.& iſti indubitanter non præſtant iuramentum veritatis,vt d.c.paruuli.facit l.j.C.de fal.mo. Quidã ſunt,qui habent intellectum,ſed imbecillem: & in iſtis(dicunt aliqui)q; non cogantur iurare de veritate dicenda.arg.l.iij. ff.de teſti.& iij.q.iij.c.j.ita dicebat Ia.But.Sed Bar.contra cõcludẽs q; ſi pupillus ſcit veritatem,& eſt doli capax,poteſt ſibi deferri iuramentum veritatis.ar.notatorum in auẽ.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.vendi.Item impubes poteſt examinari vt teſtis non ad plenam probationem:ſed ad indicium:vt l.j.§. impubes. ff.ad Sillani.ergo cùm dictum eius poſsit in cauſa aliquid operari,debet ſibi deferri iuramentum veritatis.Item, ſi reſpondet cũ authoritate tutoris,eius defectus ſuppletur:vt l.clarũ. C.de autho.præſtan.& ſic concordat Bar.cum d.c,paruuli.Quidã verò ſunt, qui habent intellectum non ita imbecillem ſed magis plenum, vt adulti,& iſti iurant de veritate. vt notat gloſſ.in d. l.ij.Sed,vtrũ tutor,ſeu curator debeãt authoritatẽ ſuã interpone re,qñ pupillus vel minor examinatur.tex.vẽ q; ſic in d.l.clarũ. Sed dic latius ſecundùm Bar.in d.§.obſeruari.q; duplex in hoc verſatur actus.Primus,vt cognoſcatur,an minor debeat interrogari vel nõ.& iſta examinatio debet fieri,cũ ipſo tutore vel curatore: & cũ eius authoritate:vt d.l.clarũ.& d.§.quod obſeruari.Ipſe enim ſcit iuſtitiã & veritatẽ facti;an iſtud,de quo quæritur,& de quo fit interrogatio,debeat cadere in ſcientiam minoris,vel nõ.Quidã verò eſt actus rñdẽdi, & iſte eſt duplex. Aut eñ quæritur,an tutor authoretur vt rñdeat; & dicẽdũ q; ſic:vt d.l.clarũ.Aut quæritur vtrũ debeat authorari,vt ſic rñdeat,cõfitendo,vel negãdo:& eſt dicendũ q; nõ:quia iſtud nõ cadit in ſciẽtiã ſuã,nec de ſuo facto.Aut cõſcientia ſua quæritur,ſed minoris.ar.l.videamus.ff.de in lit.iur.& l.Marcellus.ff.rer.amo,& ita reſidet Do.me.in d.c.pe.j.e.& vide quæ dixi ſ.eod.art.q.v. & vj.Et aduerte etiã q; hoc iuramẽtũ veritatis põt præſtari per procuratorẽ.quod intellige,ſi ad hoc habeat ſpeciale mandatũ, per ea,quæ dixi in præce.q.ſi tñ dñs eſſet abſens, poſſet procurator iurare de veritate.ita dicit Bar.poſt glo,in l,qui bona. §.ſi alieno.ff.de dã.infect.inſuper etiã dicit Inno,in c, præſentiũ.de
57 teſt.lib.vj.†q; ſyndici poſſunt iurare de veritate dicẽda,tã ſuper diffinitione cauſæ,q̃ ſuper expenſis & toto negotio.C.de iud. l.properandum.in fi.& l.pe.§.pe.Et dicũt etiã aliqui,q; iurãt de credulitate.& ſequuntur Io.An.& do.Do.in d.l.præſentiũ.Et ex his(Deo duce)expeditum habes.vij.q.prin.ar.d.M.Socin.

SVMMARIVM.

1 ☞Oeconomus collegij in cauſa collegij ipſius,de calumnia iurat:& non ipſum collegium.
2 Delictum Prælati,ſuæ præiudicat eccleſiæ,
3 Procurator quando ſufficienter dicatur conſtitutus,
4 Abbas,& monachi, œconomum & ſyndicum generalẽ, abſq; ſuperioris authoritate,poſſunt in ſuo monaſterio conſtituere.
5 Authoritas Epi, an requiratur in conſtitutione œconomi.
6 Epiſcopus,an poſsit œconomum conſtituere,abſq; aſſenſu inferiorum eccleſiæ.
7 Infamis,an poſsit eſſe procurator.

1 IMperator.†In cã collegij, non ſinguli de collegio,ſed collegij œconomus iurat de calumnia.h.d.vel ſic, vniuerſitas tenetur iurare de calũnia, niſi releuet ſe conſtituendo œconomũ.h.d.Diuiditur:quia primò iurat reprehẽſibile factũ, ſecũdò ibi,ad quod prohibet illud factũ. tertiò,prouidet qd ſit impoſterũ faciẽdũ ibi,ſed ne.Et aduerte:quia do.Ant.intelligit iſtã literã,q; iſti litigabãt per procuratorẽ ad cãm ſpãliter cõſtitutũ.Et dum ab eis calumniæ iurm exigeretur,ipſi renuebant: dicẽtes ſe non poſſe cogi.Sed pars aduerſa inſtabat,q; cogerentur:quia nõ ſufficiebat procuratorẽ iurare:propter quod iudex fortè compellebat eos ſub pœnis iuris. & ſic ſentit Ant.cõtra opi.quã ipſemet tenuit in c.j.ſ.e.vbi voluit,q; clericus non releuetur à iurõ calũniæ,cõſtituendo procuratorem ſpecialẽ.& clarius hoc ſentit in vno notabili hic,in quo colligit ex iſto tex.q; clerici litigando per procuratorẽ compelluntur, aut iurare per ſe,aut conſtituere procuratorẽ ſpecialem, qui iuret in animam conſtituentis;aut cõſtituere adminiſtratorem vniuerſalem, qui iuret in animam ſuam.Et ſic ſecũdùm hunc intellectũ do.Ant. nullum eſſet priuilegium clericorũ:cùm etiã vniuerſitas ſecularis releuetur ab onere iurandi,conſtituendo Syndicum generalem:vt j.c.proxi.dixi in c.præce.arti.vij.q.xxv.Cuius tñ cõtrarium tenuit do.Ant.in d.c.j.de quo latè ibi per Do.meũ.ſed tu
2 latius vide,quod dixi in c.præce.arti.vij.q.iij.¶Primò†noto,q; delictũ Prælati ſeu clerici,in negligendo ſeu omittendo, præiudicat eccleſiæ. Nam hic dicitur:ne à cauſa ſua decidant hoc eſt cauſam amittãt:eò q; noluit iurare.de qua materia latè traditur in regula,delictum perſonæ.de reg.iur.li.vj.de materia latius in tit.de his,quæ fiunt à Præla.¶Secundò noto ibi,cùm res poſtulauerit.& ibi,cùm neceſſe fuerit argumentum, q; iurm calũniæ poteſt omitti.quod hodie eſt expeditum per c.j.& ij.eo.tit.lib. vj.de quo latius dicam j.in c.cæterum.in x.prin,artic. ¶Tertiò
3 noto,q;†procurator dicitur ſufficienter conſtitutus, ſi eſt conſtitutus ad agendum & excipiendũ:quia recipere ponitur pro defendere,vt hic,aliâs autem,ſi ſolummodò datus eſſet ad agendum,non diceretur idoneus:quia etiã dari debet ad defendẽdũ: vt traditur in c.conſtitutus.& in c.accedens.ſ.de procu. & in l. ſed & hæ.§.defendere.ff.de procu.de qua materia vide p Spe. in ti.de procu.§.j.ver.ſed pone.& ibi etiã per Io.in addi.& per Bar.in l.ſeruum quoq;.§.pen.ff.de procu.aliqua poſui in c.j.de mutu.pe.in v.prin.arti.& ibi remiſi me dicturum ad ti.de procu.¶Quartò noto ibi,eiſdem præcipimus.argumentũ,q;†Ab-
4 bas & monachi poſſunt conſtituere œconomum & ſyndicum gñalem in eorũ monaſterio,abſq; ſuperioris authoritate.In cõtrarium facit,q; debeat interuenire authoritas Epi.tex.noſter in ver.tu verò.de quo tangitur in gl.pe.& Doct.ſuper ea,¶Quintò noto,q; ille,qui conſtituitur œconomus,debet eſſe idoneus. & quæ idoneitas requiratur in talibus,dixi in c.præced.in vij. prin.arti.q.xxxix.¶Glo.j.ſentit contrarium,q; Abbas vel alij quibus cura monaſterij cõmiſſa eſt,cõpellãtur iurare:quia p̃ſumuntur ſcire veritatẽ:vt in l.municeps.& alijs iuribus.in gl.allega.ſo.duplex ponitur in gl.prima,q; cõtraria loquũtur in collegijs ſecularibus.& tex.nr in eccleſiaſticis.ſecũda ſo.q; iſtud eſt ſpeciale priuilegiũ clericorũ.Et ſic iſtæ duæ ſolutiones incidũt in idẽ:nec iure probãtur.quare de hoc articulo dicas, vt dixi in c.præce.in vij.prin.ar.q.iiij.& q.xij,& q.xiij,¶Glo.ij.eſt ſatis clara in fi.dic de hac materia,vt latè videbimus in c.fi.j.eo.ti.in xv.ar.¶Gl.tertia poteſt recitari per quinq; queſtiones,& eſt ſatis clara.¶In ea.glo.ibi,de ſyndico.c.vnico.vide bonã gl.q.vij. c.ſi qs erga.Et aduerte:quia licet nõ ſit vis in nomine,qñ ad adminiſtrandũ,vel agendũ cõſtituitur ab vniuerſitate:an vocetur ſyndicus,Procurator,ſeu œconomus.vt in c.petitio. ſ.de proc, tñ eſt vis,an gñaliter ſeu ſpecialiter cõſtituatur:quia ſi eſt gñalis,ipſe iurat de calũnia,& nõ cõſtituẽtes.ſecus ſi ſit ſpecialis.de quo dic vt latius dixi in c.p̃ce.in vij.princ.q.xix,xxij.& xxv, In fi.gl.dic q̃uis hęc materia poſſet adaptari ad ti.de ſyndico. tñ quia hic,& gl.& Doct.ipſam examinant,dic q; in hac mate-
5 ria variæ ſunt opi.†Pe.voluit,q; licet de iure ſit, vt in conſtõne œconomi interueniat authoritas Epi:tñ cõſuetudo hoc nõ habet:nec curia ſeruat q; in eccleſijs inferioribus in cõſtõne ſyndici,ſit neceſſarius cõſenſus Epi.Ho.verò diſtinguit inter cãs diſcretas,& cões.ſecũdùm no.in c.clerici.de reſcri.do.Ant.diſtinguit q; aut loqmur in eccleſijs cathedralibus:& exigitur cõſenſus Epi ſiue bona ſint diſcreta,ſiue nõ:quia hoc eſt magni põderis,per no.in d.c.edoceri.& in d.c.j.de procu.Aut loquimur in cauſis inferiorũ eccleſiarũ collegiatarũ, & nõ exigitur authoritas Epi.& hoc etiã dicit tenere Io.de ligna. quare ſecũdũ eum, gl.hic relata ad tex.nõ dicit verum.In eccleſijs verò vbi nõ eſt collegiũ,ſyndicus vniuerſalis debet cõſtitui authoritate Epi p no.per Inn.in c.requiſiuiſti.in fin.de teſta.vbi dicit,q; propter communionẽ,quæ eſt inter Epm & eccleſias ſibi ſubiectas, debet exigi ipſius conſenſus in ſtatutis, procurationibus & alijs arduis per eos agendis.x.q.j.c.regenda.& ſ.de conſu.c.cùm cõſuetudinis.cũ ſi.ſed dicit Do.me.q; videt rõnem diuerſitatis in hoc,inter eccleſiam collegiatam & non collegiatam.& Inno,in d.c.requiſiuiſti,loquitur indiſtinctè.& rõ ſua pariter vẽdicat ſibi locũ in omnibus eccleſijs collegiatis,vel non collegiatis.imò fortius concludit in collegiatis,vbi tractatur de maiori præiudicio.& pro hoc eſt glo.in c.potuit.de loca. quæ ſentit tantã habere poteſtatem rectorem eccleſiæ non collegiatæ,quantam habet collegiata cum collegio: cùm iſti omnes conſtituant vnum

corpus: & ille ſolus ſit vnum corpus. Item facit ille text. vbi fit mentio de Epō: & q̄ requiratur authoritas Epiſcopi, tenet glo. v. q. iij. c. quia Epiſcopi. quæ indiſtinctè dicit, q̄ quælibet eccleſia conſtituit œconomum authoritate Ep̄i. quare circunſcripta conſuetudine Do. me. diſtinguit, q̄ aut cōſtituitur ſyndicus, vel procurator ad certam cauſam: & tunc non requiritur authoritas ſuperioris: quia eſt res modici præiudicij. Aut conſtituitur generaliter, vt habeat legitimam adminiſtrationē potius eccleſiæ: & tunc, cùm ſit quaſi quidā titulus in eccleſia, requiritur authoritas Ep̄i. nec ob. l. j. ff. quod cuiuſq̄ vni. quā allegat Inn. qui loquitur de vniuerſitate ſeculari: ſecus in eccleſiaſtica: cùm Ep̄s ſit ſponſus omnium eccleſiarum: & eius conſilio & authoritate regitur omnis eccleſia. x. q. j. c. regenda. & in c. fin. de ſucceſſ. ab
6 inteſt. † quid autem ſi inferiores eccleſiæ nolint cōſtituere œconomum, vel ſyndicum: an poſsit ſolus Ep̄s conſtituere, q̄ etiam tangitur in gl. noſtra? Do. meus concludit q̄ ſi damnum imminet eccleſiæ, propter hoc, vt hic erat, tunc ſolus Ep̄s poteſt conſtituere. & ſic poteſt intelligi tex. in ver. tu verò. ſecundùm quē intellectum, verbum ſtatuas, ibi poſitum, ſtat proprie. & ſentit Io. ſuper gl. fi. vt ſicut adoleſcenti inuito per iudicem datur curator: ne ipſe damnum incurrat. l. j. C. qui petant tu. & inſtit. de cura. prope fi. ita & Epiſcopus dat eccleſiæ œconomū & defen
. fenſorem alium. facit ix. q. iij. c. cùm ſimus. Sed ſi tale periculum non immineret. tunc putat Do. meus q̄ non arctetur ad hoc de neceſsitate: & ſic nec iudex debebit ſupplere. Facit c. cùm deputati. s̄. de iudi. & c. vni. s̄. de ſyndico. & ſic intelligi debet dictum Inn. hic, qui dicit q̄ Epiſcopus debet hic conſtituere hūc œconomum monaſterio ex vi iſtius mandati ſpecialis. facit ratio, quam s̄. dixi in adoleſcente, qui inuitus recipit defenſorem, niſi cauſa damni euitandi: ſecus eſt in Epō qui indiſtinctè tenetur cōſtituere œconomum in eccleſia ſua: aliâs Archiepiſcopus vt dicit hæc gl. in fi. per d. c. cùm ſimus. Et ratio diuerſitatis poteſt eſſe: quia cùm epiſcopus habeat multa agere, non præſumitur diligenter attendere ſine œconomo. ſimile in c. fi. de offi. Archi. ſecus in inferioribus, qui tot curis minimè vexātur. ¶ Gl. fi. quærit quis dicatur conſtitui idoneus ad iurandum, & in quo conſiſtat idoneitas. In fine gloſſæ dic, quantum ad quæſtionem gloſſæ, quæ pertinet ad titulum noſtrum, qualis debeat eſſe, qui conſtituitur œconomus, ſyndicus, vel procurator ad iurādum de calumnia. dic vt dixi in ca. præcedenti. argu. vij. q. xxxix. In
7 q̄tum verò gl. tractat † vtrum infamis poſsit eſſe procurator. & Doct. hic & maximè do. meus latè examinant: ſed non conuenit materiæ principali ti. noſtris. vide hic per eos, & per gl. l. di. c. accedens. & j. q. vij. c. j. & per gl. in c. cùm deputati. s̄. de iudi. Et per Spe. in ti. de procu. §. j. ver. Item q̄ eſt infamis. & gl. iij. q. vij. c. fi. & v. q. iij. c. quia epi. & eſt bonus text. inſti. de actio. §. ſi ego. latius tractabo in tit. de procur. do. Marianus Socinus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Clerici in ſua cauſa iurant de calumnia.
2 Ius poſitiuum, antidotum quoddam dicitur ad morboſa negotia.
3 Iuramentum de calumnia, facit iurantem dicere quod credit.
4 Iuramentum calumniæ non tollitur contraria conſuetudine.
5 Iuriſtæ dicuntur medici animæ.
6 Actor an prius de calumnia iurare debeat, q̄ reus.
7 Iuramentum de calumnia prius facit, qui prius ad iudiciū prouocauit.
8 Iuramentum calumniæ, an poſsit tolli aut differri.
9 Iuramentum calumniæ, an poſsit tolli per Principis reſcriptū.
10 Iuramentum calumniæ, an poſsit remitti.
11 Iuramentum calumniæ, an poſsit omitti.
12 Iuramentum calumniæ, an poſsit omitti ab vtraq̄ parte.
13 Iuramentum veritatis omitti nequit, ſi petatur.
14 Iuramentum malitiæ poteſt omitti: ſed non expreſsè remitti.

1 CAEterum. † Clerici in propriis cauſis iurant de calūnia, nō obſtāte contraria conſuetudine. h. d. Sed vt dicit Do. me. in īra nō ponitur aliqua ſpecialitas in cauſis propriis: ſed loquitur generaliter: ſed dicit Do. meus q̄ Doct. ita generaliter ſummant, vt ſaluetur opi. no. in c. j. s̄. eo. ſed ipſe ſequendo ſuam opi. ibi poſitam, inhærendo literæ, & generaliter loquēdo ſic ſummat. Etiam clerici in eorum cauſis iurant de calūnia, cōtraria conſuetudine nō obſtāte: h. d. ¶ Diuide: quia primò præmiſſa cā, ponit mandatū. Secūdò cōtratiam tollit cōſuetudinē,
2 ibi, conſuetudine. Primò noto † q̄ ius poſitiuū, eſt quaſi quoddam antidotum ad morboſa negotia. & ſic ponit hic antidotū pro medicina. vnde quidam liber medicinæ vocatur, Antidōtarius. & dicitur antidotum ſecundùm grāmaticos ab anti, quod eſt cōtra, & datū: quia ſicut medicina datur contraria morbo: quia contraria contrariis curantur. de pœni. diſt. ij. c. j. Sic & ius poſitiuū prouidet, tollendo morboſa negotia. q̄ñq̄ dicitur antidotū, obligatio naturalis, qua obligamur, vt bene facienti bene faciamus: vt l. ſed ſi. l. §. conſuluit. ff. de pet. hæred. ſecundùm Do. me. tu dic q̄ antidotum nō dicitur obligatio: ſed obligatio ad antidora, ſumitur pro naturali obligatione: quaſi naturaliter obligetur contradare. & vide gloſſ. ſuper verbo antidotum, in Clem. j. de iureiur. & vtrum obligatio ad antidora impediat ſoluti repetitionem, vide per Bal. in l. hoc iure. ff. de iuſti. & iur. & per Doct. in l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de condi. inde. ¶ Secū
3 dò noto ibi ad veritatem eliciendam † q̄ virtute iuramēti de calūnia tenetur quis rñdere verū, q̄d credit, & ſic cōtinetur ille articulus. & ſi quæretur verū nō inficietur, de quo latè dicā in fi. j. eo. ti. xij. ¶ Tertiò no. ibi, ab vtraq̄ parte. q̄ tam actor q̄ reus tenentur iurare de calumnia, de quo latius dicā j. in octauo principali arti. tetigi in c. in pertractandis. s̄. eo. arti. vij. q. ij. ¶ Quartò noto ibi, Appellatione ceſſante. q̄ appellatio non tuetur procuratorē quominus iuret de calūnia. quod eſt no. ſecūdùm Fran. Vercel. quod limitat verū Io. de li. niſi allegetur aliqua iuſta cā. tu dic vt latè dixi in c. in pertractandis. s̄. eo. arti. v. ¶ Quin
4 tò no. † q̄ iurm calūniæ nō p̄t tolli cōtraria cōſuetudine. facit q̄d dixi in c. j. s̄. eo. arti. v. q. iij. Sed latius dicam j. poſt gl. in ix. prin. arti. ¶ Gl. ij. ſup verbo nobis, fortificat tex. in fin. glo. dic ex iſta
5 gl. no. † q̄ Iuriſtę ſunt medici animarum, & miniſtri iuſtitię: & ideò ſunt præſtātiores medicis q̄ tò anima eſt præſtātior corpe & iuſtitia ęgritudine. & ſic ſubiectū ipſius eſt nobilius. ad quod vide quod dixi in c. q̄to. s̄. de magiſtris. ¶ Gl. iij. reddit duas rationes huius iuramēti calū. ¶ In fi. glo. dic. Gof. dicit q̄ tertia rō eſt ne qs ſit immemor ſuę ſalutis. Et vide quod latius dixi s̄. in rub. iij. prin. arti. q. ij. ¶ Glo. pe. primò format quęſtionē, deinde opponit. ij. ibi, contra videtur. ¶ In ea. gl. ibi, debet dari curator. dic de hoc vt latè dixi in c. in pertractandis. art. vij. q. xxiij. fal. ij. ¶ In fi. gloſſ. dicit de hac materia, an clerici debeāt iurare per ſe vel per alios. dic vt plenè dixi in c. in pertractandis. art. vij. q. iij. & vide de vniuerſitate & collegio, dixi in d. articu. vij. q. xj. ¶ Gloſ. fin. colligit notabile ex tex. & probat pluribus iuribus. ¶ In fi. gl. dic: do. Ant. ex gl. noſtra iuncto tex. notat q̄ non valet conſuetudo quę eſt omni iuri cōtraria. Sed vt dicit Do. me. q̄ hoc non dicit iſte tex. nec glo. & q̄ dictum etiam non eſt verum in ſe. licet d. Ant. hoc firmet in multis locis. Nam ſi conſuetudo eſſet bona, & noua ratione fulcita, præiudicaret omnibus iuribus de materia loquentibus. arg. optimum in c. non debet. j. de conſan. & affi. & in c. fi. s̄. de conſue. & in c. iij. de conſu. lib. vj. facit: quia licet conſuetudo à lege ſpecificè reprobetur: tñ poteſt de nouo ex noua cauſa & ratione induci. vt ſentit gl. not. in Cle. ſtatutum. de elect. & ibi notabiliter de hoc dixi. Sed hic nō valet conſuetudo: quia non eſt rationabilis, vt ſtatim dicam in nono arti. ¶ Poſtremò iuxta præmiſſum ordinē in Rub. exami-
6 nare hic conuenit octauum, nonum & decimum articulos. † Aſſumo igitur octauum articulū quis prius debeat debeat de calumnia iurare an actor vel reus. circa quē proſequar tres q. Prima quid in actionibus. Secunda quid in exceptionibus. Tertia quid in duplicibus iudiciis. ¶ Primò igitur quęro qs primò debeat iurare reſpectu actionis intentatę. ſo. gloſ. in l. ij. in prin. C. eo. quę incipit, ſic ergo. tenet per illum tex. q̄ primò iurare debet actor: & poſtea reus. Et idem tenet ibi Cyn. & glo. inſti. de pœna te. liti. §. j. & Spe. eo. ti. §. reſtat. in prin. & §. ij. ver. ſed pone. & §. nunc dicamus. in prin. & idem tenuerūt Pet. Abbas & Io. & zaba. in c. j. s̄. eo. Archi. in c. j. eo. ti. lib. vj. Primo allegat q̄ actor prius debet iurare per l. j. C. eo. ff. de iureiu. l. iuſiurandum. vbi tex. dicit q̄ probationes nō recipiuntur, niſi qui primò eas expoſcit iuret de calumnia. ergo videtur q̄ actor prius debeat iurare. Et pro prędicta opi. etiam eſt bonus tex. in c. præſentiū. de teſti. lib. vj. in contrarium allegat Archi. q̄ reus debeat prius iurare per tex. in d. §. j. inſti. de pœ. teme. liti. vbi dicit de reo q̄ primò iurare debeat. Concludit ipſe finaliter q̄ in talibus non eſt attendendus ordo, per l. nec ordo. ff. de ſolu. Et ad d. §. j. reſpondet q̄ non dicit q̄ reus primò iuret. Sed bene dicit q̄ reus prius iurat, q̄ ſuę defenſiones admittantur. Tenet ergo Archi. & ſequuntur Io. & do. Domi. q̄ iſte ordo non ſit de ſubſtantia. idem etiam tenet Bal. in d. l. ij. in prin. C. e. vbi dicit q̄ non facit vim in iſta prępoſteratione. & q̄ talis prępoſteratio non vitiat. facit l. ſi mancipium. §. ſi communi diuidundo. ff. de euictio. vbi prępoſteratio vnius iudicij ad alterum non vitiat proceſſum. In contrarium tamen faciunt not. in l. prolatam. C. de ſent. vbi text. vult q̄ ſecus ſit in ordine vnius iudicij ad ſeipſum: prout etiam in terminis noſtris. Quia ibi nō debet eſſe prępoſteratio: & ſi eſt, vitiat. facit c. exhibita. s̄. de iudi. Dicit tamen Pau. de ca. in d. l. ij. in prin. q̄ ſtaret in practica opi. Bal. cùm iſta ſit leuis ſolennitas, & modicę importantię: ideò omiſsio non vitiat vt l. j. in fi. ff.

in fi.ff.de ven.inſpi.& mihi placet.maximè,quia vt ſ.dixi,idem tenẽt Io.And.Archi.& do. Domi.quæ tñ ordinis omiſsio ſeu præpoſteratio vitiet,dicã latè ĵ.titu.de ordine cogni.vbi melius cõuenit. ¶ Secundò quæro q̃d iuris reſpectu exceptionis:intel lige,perẽptoriæ,vel etiã dilatoriæ:qñ ſup ipſa ſit iurãdũ,ſecun dùm ea quę dixi ſ.Pone,ego peto à te decẽ,tu cõfiteris debitũ, & opponis pactũ de nõ petẽdo,vel ſimilẽ exceptionẽ:qs hoc caſu debebit prius iurare.ſo.Spe.eo.ti.§.ñ.ver.ſed pone, primo arguit q̃ excipiẽs:cũ cõſtet de actoris intẽtione,& reus excipiẽ do ſit actor:vtl.j.ff.de excep.Et iſta fuit opi.Pet.& Abb.in c.j. ſ.eo.quã etiã tenet ibi Io.& zaba.ſed Spec.in d.verſi.ſed pone. decidit in cõtrariũ,quia inſpici debet originalis cã.ff.de donat.l. id quod.Et ita concludit glo.in l.ñ.in prin. C.eo.ti.& Bald.ibi Cy.tñ ibi dicit q̃ ſi quæſtio prima intelligeretur de principali negotio,prius debet iurare actor,q̃ reus,per l.Iuliã.§.offerri.ff. de act.emp.Sed ſi quæritur qs prius iuret de calũnia ſuper ex ceptionibus:fatuè quæritur:quia nõ eſt tũc iurãdũ:cùm ſemel ſit iuratũ ſup negotio principali.& ideò ſup perẽptorijs poſt litẽ conte.non eſt amplius iurandũ:cùm primũ iurm extẽdatur ad illas.De quo latius dicã in c.fi.ĵ.eo.in xiij.prin.arti.Ego arbi tror q̃ non ſit curandũ,quis primò iuret:nec præpoſteratio no
7 ceat,per ea,quæ dixi in præce.q. ¶ Tertiò quæro†qd iuris in du plicibus iudicijs?de quibus dixi in c.in pertractãdis.ſ.eo.in vij. prin.arti.q.ñ.& in c.ñ.ſ.de mutu.peti.arti.x.v.q.remiſi ad hic di cenda.ſo.Pe.Abbas Io.& zaba.in c.j.ſ.eo. tenet q̃ prius de ca lũnia iuret,qui prius ad iudiciũ prouocauit.facit quod no.gl.in c.ex literis.ĵ.de proba.Et fuit opi.gl.in l.ñ.in prin.C.eo.Sed tu dic q̃ talis ordo non eſt neceſſariò attẽdẽdus,vt dixi in duabus præce.q. Et hæc ſufficiant quò ad octauum articulũ. ¶ Nonus
8 principalis articulus eſt†an hoc iuramentũ poſsit tolli,vel dif ferri?Pro cuius articuli declaratione proſequar iſtas quęſtiones. Prima an poſsit tolli conſuetudine,vel lege?Secunda an per re ſcriptum Principis? Tertia an ſaltem ex cõſuetudine poſsit dif ferri? ¶ Primò igitur quæro,an ex cõſuetudine, vel lege poſsit tolli.ſo.tex.noſter expreſsè tenet q̃ per conſuetudinẽ tolli non poſsit.& idẽ tenet gl.fi.& idẽ Doct.& idem etiam gl.in verbo, tacitè,in c.j.eo.ti.lib.vj.facit c.conſtitutus.ĵ.de fideiuſ.& ibi Io. de Imo.& aſsignat hic do.Ant.rõnẽ:quia iſta cõſuetu.eſt cõtra ria omni iuri.Sed,vt dixi in gl.fi.poſt Do.me. hæc rõ nõ eſt bo na.vñ ratio eſt:quia talis cõſuetudo ſimpliter nõ vr̃ eſſe rõnabi lis:cùm hoc iurm ſit inductũ in fauorẽ publicũ:vt vitẽtur frau des.vñ putat Do.me.q̃ ex aliqua noua rõne & cã,poſsit intro duci hæc cõſuetudo:licet hic damnetur:vt putàt,ſi experimen to apparet,quod cõiter homines ex cupiditate obtinẽdi in cã, falſum iurarent.hac enim ratione ſatis putat Do. me. laudabilẽ fore conſuetudinẽ q̃ iurm nõ præſtetur,quia lex nõ debet eſſe cã periurij:imò debet prohibere iurm, vbi timetur de cõtrauen tione & piurio:vt in c.clericos.de coha.cler.& mu.facit optimè l.ñ.C.de indict.vid.tol. vbi remouetur iurm, quod præſtabant mulieres de non tranſeũdo ad ſecũdas nuptias:quia ſæpe illud violabãt,ſecũdùm Do.me.Et mihi ſatis placet:quia ſi põt tolli per reſcriptũ,ergo vr̃ tolli poſſe cõſuetudine.In dubio tñ, con ſuetudo nõ teneret:licet probaretur,niſi articularetur & proba retur ipſius cõſuetudinis rõnabilis cã.Et ex prædictis infero,q̃ per legẽ põt tolli tale iurm. pro quo etiã facit quod dicam in ſeq.q.& facio hãc differentiã inter legẽ & cõſuetudinẽ:quia cõ ſuetudo in dubio præſumitur irrationabilis:& ideò debet dedu ci & probari cã rõnabilis,per no.in l.j.ñ.& iij. C.de legi.& iij.
9 di.c.erit aũt lex. ¶ Secũdò q̃ro†vtrũ per reſcriptum Principis poſsit tolli hoc iurm.Sol.glo.in d.l.ñ.C.de indic. vidui.tenet q̃ ſic,dũmodò in reſcripto dicatur,nõ obſtante tali lege. Et dicit hic Do.me.q̃ de Principe non eſt dubitandũ,cùm ſit ſupra ius poſitiuum:quo iure,hoc iurm fuit introductũ.ad quod vide q̃ dixi in Rub.art.iij.Cùm ergo iure poſitiuo ſit introductũ,meri tò Princeps põt illud tollere.argumento l,Princeps,ff.de legi. & c.ñ.ĵ.de cõceſ.præb.& quod no.in c.nonnulli.de reſcript.& in c.j.de exceſ.Præla.libr.vj.in nouella.inferior tñ à Principe, etiam ſi ſit legat⁹ de latere, nõ p̃t tollere iſta ſubſtãtialia ordinis iudiciarij.ad quod vide gl.ſing.in c.fi.de hære.li.vj.& mihi pla cet.Et ad hoc vltimũ vide,quæ latius dicã ĵ.de ordi.cogni.Ad uerte tñ:quia debet Princeps expreſsè tollere : aliàs tacitè non intelligetur tollere:q̃uis cauſa eſſet legata ſummariè & de pla no,ſine ſtrepitu & figura iudicij,vt eſt tex.in d.c.ſæpe.de verb. ſigni.& vide quæ dixi in c.j.ſ.arti.vj.ver.ñ.declaratur. ¶ Tertiò quæro an ſaltẽ de conſuetudine tale iurm poſsit deferri. ſo.dic vt dixi in c.j.ſ.eo.in v.prin.arti.q.iij.& ex his eſt expeditus no nus princi.arti. ¶ Decimo principali articulo tractãdũ eſt,vtrũ tale iurm poſsit remitti vel omitti.Pro cuius declaratione pro ſequar infraſcriptas quæſtiones.Primò,an poſsit remitti? Secũ dò,an aliquæ ſint perſonæ quibus remittatur : & quæ ſint illæ.

Tertiò an poſsit omitti? & quid iuris ſi fuit petitum & omiſ ſum. Quartò,quid in iuramento veritatis. Quintò,de iuramẽto
10 malitiæ. ¶ †Primò igitur quæro,vtrũ hoc iuramentũ poſsit re mitti.ſo.tex.in l.ñ.§.ſed quia.C.e,& Doct.ibi tenẽt q̃ non poſ ſit expreſsè remitti.& idem tenet Bal.in d.l.ñ.in prin. & idem tenent glo.& doct.in c.j.eo.ti.lib.vj.& glo.Bar.& doct.in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de ope.no.nũ.& ibi Ang.& Io.de Imo. Et ibi recordor audiuiſſe d.Ant.Roſello tũc Doct.in legibus. vis tu q̃ ego doceam te capere aduerſariũ:exigas hoc iurm : & cùm ps vult iurare dicas,ego remitto tibi,& nolo q̃ iures. Ego verò nedum tibi hoc diſſuadeo,imò hanc,& omnem aliã fraudem & dolũ penitus interdico:& recorderis,q̃ nil prodeſt ho mini ſi vniuerſum mundũ lucretur,animæ verò ſuæ detrimen tum patiatur,vt in c.Matthæus.ĵ.de ſimo.Et aduerte,quia prę dicta remiſsio põt intelligi duobus modis.vno mõ, qñ ambæ partes ſibi remittunt expreſsè:& tunc quominus poſsit ipſos cõpellere ad iurandum.facit in ſimili l.quos prohibet.ff.de po ſtu. Sed ſi iudex ſe nõ ĩtromitteret,& partes pſiſterẽt in ea remiſ ſione,non exigendo alter ab altero nõ vitiaretur proceſſus.Se cũdo mõ poſſet intelligi,qñ altera pars remiſit alteri,& nõ ecõ tra:& tũc nõ valet remiſsio,quominus,etiã ea nõ obſtãte poſ ſit petere q̃ iuret:& ſi petat & nõ iuretur,non valebit proce ſſus,de quo dicam in c.fi.ĵ.e.ar.xv.Si verò nõ petat,nõ vitiatur: quia nõ eſt de ſubſtãtia iudicij,vbi nõ fuit petitũ:põt emm omit ti,vt dicã in iij.q.licet Bar.in l.ñ.§.quod obſeruari. C.eo.videa tur dicere,q̃ etiã ſi petitur,nõ vitiatur proceſſus:quia non eſt de ſubſtãtia iudicij,vel de ſolẽnitate.Sed dicit Pau.de ca.in d.§.ſed quia.q̃ certè nõ eſt de ſolẽnitate,vel de ſubſtãtia ſi nõ petatur. Sed ſi petiť,bñ eſt de ſubſtãtia & ſolẽnitate.Cõis cõcluſio eſt q̃ nõ poſsit remitti.Dicit tñ Bal.in §.ſed qa.q̃ ſi ptes nõ petũt iu rare de calũ.q̃ licet iudex exigat,ſeu mãdet iurari:& nõ iuretur q̃ putat non vitiari proceſſum:quia exactio debet fieri à parte ad hoc,vt ſit de ſubſtãtia quod eſt ſatis ſing.ad id quod dixi ſ. in c.in ptractãdis.in vñ.prin.q.xñ.cogitabis.& adde, q̃ ſtatim dicã in iij.q.An verò tale iurm poſsit differri,dixi ſ.eo.in c.j.in v.prin.art. ¶ Secũdò quæro,vtrũ aliquæ ſint pſonæ,quibus re mittatur hoc iurm.ſo.dic q̃ ſic,vt dixi ſ.e.c.in ptractãdis.ar.vñ.
11 q.xxxvñ. ¶ Tertiò quæro†vtrũ hoc iurm poſsit omitti.ſo.licet olim eſſent opi.Azo.& Marti.tenerent,q̃ nõ.& Ho.hic & in c.tuis.ĵ.de teſtũ.volẽtes,q̃ omiſsio redderet iudiciũ nullũ.tñ ha bemus textũ expreſſum in cõtrariũ in c.j.e.ti.li.vj.vbi tex.vult q̃ poſsit omitti:& eius omiſsio nõ noceat.Et iſta fuit olim opi. Io.pilei & Iac.Bal.& ſequaciũ per l.de pupillo.§. qui opus. ff. de oper.no.nun.& l.iuſiurandũ.§.qui iuſ.ff.de iureiur.& quod no.in l.filiusfa.§.veterani.ff.de procur. & in l.ita demum. C.de procu.& optimè faciebat c.qm̃ cõtra.j.de ꝓba.vbi de iurõ ca lũniæ nulla fit mẽtio.& iſtorũ opi.fuit approbata in d.c.j.& te nuit gl.in d.§.qui opus.& Bar.ibi per illũ tex.quẽ dicit ſingula rem ad hoc.& tenẽt ibi Ang.& Io.de Imo.& idẽ etiã tenet Io. in l.qui bona.§.qui alieno.ff.de dam.infe.Et ſic illud,quod non põt opari exp̃ſſus cõſenſus,põt opari tacitus. ſic in ſimili dicit gl.in ver.põtifice.xj.q.j.c.inolita.& glo.in c.fi.ĵ. de vita & ho. cleri.& quę ſit rõ,quare hoc iurm non põt expreſsè remitti,& tñ tacitè poteſt omitti:cùm tñ iurm teſtis poſsit expreſsè remit ti,& nõ omitti,prout no.in c.tuis.ĵ.de teſti.& no.glo.& Bar.in l.iuriſiurandi.C.de teſti.& no.in l.j.circa prin.ff.de ferijs. & ibi Bar.& per Bar.in l.j.C.de priui.ſchola.li.xñ.& in l.ñ.§.ſed quia veremur.C.e.Rñdeo,q̃ ratio eſt:quia in iurõ eſt maius pericu lum:tũ quia plura continet capitula,vt videbimus in c.fin.ĵ.e. ar.xij.tum quia non eſt veriſimile,q̃ teſtes,etiã omiſſo iurõ,ve lint pro alio calũniari ſicut pro ſe.ar.l.omnibus.ff.de teſt. & l.j. in fi.ff.de carbo.edict.Et vbi maius periculũ,ibi cautius eſt agẽ dũ:vt in c.vbi periculũ.de elect.lib.vj.Item quia in expreſſa re miſsione vr̃ cõtineri turpe pactũ:cùm per eã partes inuitẽtur ad calũniandũ.ff.de pact.l.ſi vnus.§.illud.& §. pacta quæ tur pem.ſecus in iurõ teſtiũ,ſecũdùm Hen.Bo.in d.c.tuis.Item fa cit quia iurm teſtis põt eſſe adhærẽs ad probationem:ſeu facit & operatur ad probationẽ:vñ ſicut pars põt per pactũ inutilẽ probationẽ cõfirmare,ſecũdùm Inn.in c.cũ cãm.de teſt.& no. doct.in c.ñ.& fi.de fi.inſtru.vbi volunt q̃ partes poſsint aſtrin gere ſe,vt credant priuatæ ſcripturæ.facit etiã quod no. Bar.in l.ſi ff.de Præto.ſtipu.vbi vult poſſe cõuenire inter partes,q̃ ſte tur ſimplici dicto alterius.& idẽ tenuit Ang.in repe.l.vacantia. C.de bo.vacan.lib.x.Aliqui tenẽt cõtrarium.dicã latius in ti.de proba.ergo videtur,q̃ partes poſsint remittere teſtibus. Sed in iuramẽto calũniæ arbitror,q̃ etiã poſsit aſsignari rõ, quare nõ poſsit remitti:quia hoc iuramentũ non ſolùm reſpicit fauorem & vtilitatem partiũ,ſed etiam iudicis.Et ideò pars nõ põt illud remittere,per ea quæ dixi ſ.de for.compe. c.ſi diligenti.Sed ſe cundùm hoc videtur dicendum, q̃ accedente conſenſu iudicis,

poſſet remitti.quod tñ non videtur verũ : cùm tale iurm ſit de ſubſtantialibus iudicij:niſi ſit iudex,qui poſsit remittere ordinem iudiciarium.ad quod vide,quæ dixi in art.præce.q.ij.& ſic non videtur valere iudicium:vt in l.prolatam. C.de ſenten. Et ſi tu diceres,ergo etiam tacita omiſsio deberet vitiare.rñdeo,ꝙ argumẽtum procederet:niſi ius expreſsè cõceſsiſſet,ꝙ poſſet tacitè omitti.vide quod dixi in j.q.huius arti. Aliqui tñ tenẽt,ꝙ etiam iuramentũ teſtis non poſsit expreſsè remitti. de quo dic
f2 vt latius dicam in ti.de teſti.† Aduerte tñ:quia intelligo,ꝙ põt omitti,ſi ambæ partes omittant. Sed ſi alia pars illud exigeret: & pars aduerſa non iuraret,non diceretur omiſſum.& nõ iurãs incideret in pœnam,de qua dicam in c.fi.j.eo.arti.xv.niſi ex aliqua cã legitima excuſaretur,vt ibi dicã.Et põt hoc iurm omitti,tã in cã appellationis,cꝫ prin.ita tenet Io.in c.ij.eo.ti.lib.vj.& ſequitur ibi do.Do.Nec ob.tex.ille dum dicit,iubemus.& ſic illud,quod præcipitur,vr̃ neceſſariò fiẽdum xiij.q.j.c. quod p̃cipitur.quia rñdet Io.ꝙ ille iuſſus in cã appellationis nõ plus importat,cꝫ iuſsio cauſæ principalis. quare ſicut põt omitti in cã
13 prin.vt dictũ eſt: ita in cã appellationis.¶ Quartò quæro†qd de iurõ veritatis.ſo.dic,ꝙ ſicut iurm calũniæ eſt de ſubſtantia, ſi petatur:ita etiam iurm de veritate.ita cõcludit Io.de Imol.in l.qui bona.§.ſi alieno.ff.de dam.infe.per tex.in c.j.e.ti.li.vj.qui tex.in hoc vr̃ æquiparare iuramentum calumniæ,& iurm veritatis. Et hoc clarum eſt & expeditum,quò ad omiſsionem. Sed cꝫtum ad expreſsionem,vr̃ magis dubiũ:ſed tñ ille tex.vr̃ concludere ad idem,incꝫtum dicit,ꝙ ſi non ſit præſtitũ in exordio litis,poteſt tñ poſtea exigi:quia talia iurã,ſ.calumniæ & veritatis ꝙ ab initio præſtentur,non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij:quaſi ſentiat ille text.à contrario ꝙ ſi petantur, ſunt de ſub-
14 ſtantia ordinis iudiciarij.¶ Quintò quæro†quid de iurõ malitiæ.ſc.Do.cto.non tangunt.ego arbitror poſſe concludi argumento prædictorum,ꝙ poſsit omitti:ſed non expreſsè remitti.faciunt rationes ſuperius aſsignatæ in prin.iſtius ar.quare iuramentum calum.non poſsit remitti. Item probatur:quia iuramentum malitiæ ſe habet reſpectu vnius arti.ſuper quo quæritur iurari ad ipſum iurm calumniæ,ſicut pars ad totũ.ergo idẽ iuris iudicandum eſt,ſicut de iurõ calumniæ. facit lex, quæ dicta.ff.de rei ven.& c.paſtoralis.§.item cùm totum.de offi. deleg.Ad quod vide quod dixi in c.in ptractandis.ſ.eo.q.xlij.In cõtrarium tñ facit:quia facilius põt quis arbitrari,ꝙ pars aduerſa non calũnietur,ſeu malitioſè agat reſpectu vnius arti. cꝫ reſpectu totius cauſæ.& iſta pars vr̃ verior:quia hoc iurm nõ defertur,niſi vbi eſt ſuſpicio de malitia.ſed ſi pars aduerſa confidit ꝙ non agat malitioſè,propter quod remittit tale iurm, cùm hoc poſsit comprehendere ex modico diſcurſu:meritò remittere poterit tale iuramentum.Et ex his(Deo duce) eſt expeditus decimus principalis articulus.do.Maria.Soci.

SVMMARIVM.

1 ☞Procurator vniuerſitatis & eccleſiæ,de calũnia põt iurare.
2 Delegans,cauſam delegatam ad ſe poteſt reuocare,ob negligẽtiam delegati.
3 Epiſcopus procuratorem cõſtituere poteſt,& etiã vniuerſitas.
4 Litis conteſtatio,quid requirat.
5 Iuramentum calumniæ exigi debet ab vtraꝙ parte.
6 Donatio,an valeat facta ab Imperatore non coronato.
7 Vniuerſitas,ſeu collegium,procuratorem conſtituere poteſt.
8 Principales,à quibus exigitur iuramentum,an poſsint dilationem petere ad deliberandum.
9 Procurator ſeu ſyndicus,à quibus iuramẽtum exigitur, an poſſint dilationem petere.
10 Inducias ſeu dilationem poteſt petere is,à quo exigitur iuramẽtum veritatis.
11 Iuramentum malitiæ ſi petatur, dilatio nulla ad deliberandum datur.

1 CVm cauſam.† Procurator eccleſię & vniuerſitatis,de calũnia iurare poteſt.h.d. vel ſic. procurator ſeu ſyndicus, collegij eccleſiaſtici vel ſecularis,poteſt iurare de calumnia.h.d. Et non diuiditur:quia eſt quædam narratio proceſſus vſqꝫ ad iuramentum calumniæ.& de materia iſtius decretalis habetur in c.licet.de proba.& in c.cùm cauſam. j. de teſtib.
2 ¶ Primò noto ibi, minimè proceſsiſſent† ꝙ ſi delegatus non procedit in cauſa, & ſic eſt negligens, videtur licita & honeſta cauſa,ꝙ delegans reuocet ad ſe cauſam delegatam .licet enim abſqꝫ aliqua cauſa delegans poſsit cauſam ad ſe reuocare: vt l. iudicium ſoluitur.ff de iudi.& in c.ſuper quæſtionum.de offic. deleg.tamen de honeſtate non reuocat ſine cauſa.& ideò Papa exprimit hanc cauſam.¶ Secundò no.ibi,noſtro ſe cõſpectui. ꝙ licet quis ſit citatus, etiam per Papam, vt eius conſpectui ſe præſentet:non tamen tenetur perſonaliter comparere:ſed poteſt conſtituere procuratorem:quia ex ſimplici citatione Papa non videtur tollere velle poteſtatem conſtituendi procuratorem.ſecus ſi citat,vt perſonaliter compareat. de qua materia in c.j.de iudi.lib.vj.& j.de dila.c.expoſuit.ego latè dicam in ti. de dila.in materia citationis.¶ Tertiò noto ibi,quorũ.iuncto prin
3 cipio† ꝙ etiã vniuerſitas conſtituit procuratorẽ.de quo gl.j.hic in prin.¶ Quartò noto ꝙ Epiſcopus,etiam ante litem conteſt. in cauſa eccleſiæ poteſt conſtituere procuratorem,ſine decreto alterius ſuperioris.& idem in alio Prælato,ſecundùm Inno. Ex quo infertur ꝙ ampliorem poteſtatem habet Prelatus in rebus eccleſiæ,cꝫ tutor vel curator in rebus pupilli vel adulti:quia añ litem conteſtatam illi non conſtituunt procuratorem, ſed actorem:vt l.nemo tutores.C.de procu.& vide ad hoc bonam glo. v.q.ij.c.fi.ego latè tractabo in tit.de procu.¶ Quintò noto ibi, cum inſtrumentis derato.ꝙ procurator debet facere fidem de mandato per inſtrumentum habens clauſulam,de rato.ad idem l.ſi procuratorem.ff.de procu.& c.contingit.ſ.de tranſla.¶ Sextò noto ibi,interrogationibus.argumentum pro cõmuni opi. Legiſtarum in l.j.C.de litis conteſt.& cano.in c.j.de litis conte.
4 †ꝙ ad conteſt.litis,vltra petitionem & reſponſionem, requiritur quædam interrogatio & reſponſio,animo litem conte. ſed gl.pe.& fin.hic aliter intelligunt iſtum tex.tu dic,vt latè dixi in d.c.j.de lit.conteſt.arti.vij.q.ix.¶ Septimò noto ibi,redactis in ſcriptis ꝙ ad valitudinem actorum, videtur exigi ſcriptura. de quo dic vt latius dicam in c.quoniam.j.vt lite non conteſt. vel in ti.de fid.inſtru.¶ Octauò,noto ordinem procedendi in cauſa:quia primò debet petitio offerri.ſecundò,ipſi petitioni rñderi,& lis conteſtari.tertiò iurari de calumnia.ſi tamen hoc iuramẽtum omittitur,non vitiatur proceſſus.dixi in c. præce.arti.x.q. ij.Et ſicut ex prædictis videtur inferri,ꝙ iuramentum calũniæ non poſsit præſtari ante litem conteſta.de quo dic vt latè dixi in c.j.ſ.eo.arti.v.¶ Nonò noto tex.hic probantem, ꝙ procurator hic iurat de calumnia : ſed poteſt dici, ſecundùm Ioan. de Imo.ꝙ iſti procuratores tenebant locum ſyndicorũ:aliâs principales debuiſſent iurare de calumnia,vt in c.j.& in c.cæterum, ſ.eo.ſed tu dic,vt latius dixi in c.ij.ſ.eo.in vij.prin.art.q.xxij.
5 ¶ Vltimò noto ex fi.ibi, ab ipſis procuratoribus.† ꝙ iuramentum calumniæ exigi debet ab vtraꝙ parte.ad quod vide quę dixi in c.ij.ſ.in vij.prin.q.j.¶ Sed anteꝫ deſcendamus ad gl.op. contra text.Nam iſte Archiepiſcopus erat actor, vt colligitur ex litera,& vniuerſitas,& homines Fauentini erant rei:ergo cũ eſſent laici,non poterant conueniri coram eccleſiaſtico, ſed coram ſeculari,vt in c.ſi clericus laicum.& in c.cùm ſit generale.ſ. de fo.compe.ſo. Io.dicit ꝙ imperium vacabat:& ſic potuerũt conueniri coram Papa,vt in c.licet ex ſuſcepto.ſ.de fo.compe. & vide quæ dixi ibi in primo & ij.caſu vel iſti Fauentini erant violenti,& ſic ratione violentiæ valuit conuentio:vt in d.c.cùm ſit generale.dixi in d.c.licet. vel poteſt dici & tertiò ꝙ ipſi noluerunt excipere de incompetentia.Hodie verò tota Romandiola ſpectat ad eccleſiam:ſicut recognouit Rodulphus rex Romanorum.ad quod vide Spec.in tit.de reſcrip. præſen.§.ratione cauſæ.verſi.item,quod etiam obtentum ab Imperatore. vbi
6 diſputat† vtrum valeat donatio facta ab Imperatore, ante coronationem. Et no.ꝙ Spec.ibi facit mentionem de Bononia dicens eam fuiſſe collatam eccleſiæ.Et ſic ex prædictis colligitur, ꝙ poſt dictam donationem d.cõmunitas & quælibet alia ſubiecta eccleſiæ conueniri poteſt coram Papa:& immediatè trahi ad curiam Roma.facit c.ſi duobus.j.de app.vel quartò põt dici,ſecundùm Do. me. ꝙ ex illo capite,iſti potuerunt conueniri coram Papa:nec potuerunt opponere declinatoriam fori : videlicet ex ſpeciali conſuetudine Ro.eccleſiæ:vel illius loci quæ habet ꝙ laici poſſunt conueniri coram Papa:cùm clerici agunt contra eos:vt plenè traditur per do.meum poſt glo. in c.ſi clericus.ſ.de fo.compe.& per glo.in c.ex tranſmiſſa.eod.tit. vide quæ dixi in d.c.licet.verſi.quintus caſus.& vide etiam ibi alios caſus,ex quibus poſſunt colligi aliæ ſolutiones. ¶ Gl.j.in prin.
7 colligit† ꝙ vniuerſitas ſeu collegium poteſt conſtituere procuratorem.& proſequitur ꝙ non eſt vis in nomine.& ꝙ hoc poteſt tam eccleſiaſtica,quàm ſecularis tam de iure cano.quàm ciuili.& finaliter ſe remittit. Deinde glo.in ver.& an talis. quærit, an talis procurator iurat de calumnia.& ſoluit ꝙ ſic. Tertio loco glo.in ver.ſed cùm iuramentum.quærit vtrum ille à quo petitur iurari de calumnia, poſsit petere terminum ad deliberandum.& ſoluit ꝙ non:interferendo quid iuris in iuramento veritatis.quartò loco glo.in verſ.ſi excõmunicatus. quærit vtrum excommunicatus conuentus iuret de calumnia . & arguit pro parte negatiua,& decidit pro parte affirmatiua.¶ In ea.gloſ.ibi petitio.dic. Inn.hic dicit,ꝙ non curat de nomine:ſed de modo conſtituendi,& qualitate conſtituentis.ſi enim conſtituitur ab vniuerſitate,quocunqꝫ nomine vocetur,ſyndicus eſt:quod intelligo,

telligo,ſi generaliter conſtituitur. Si verò conſtitueretur à non dño,& cum decreto,diceretur actor. Et ſubdit vnũ notatu dignum,ꝙ ꝯuis Prælati non ſint dñi,vt in c.ñ.de donat. tñ rectè & propriè conſtituunt procuratorẽ ſine aliquo decreto ſuperioris:quod non cõtingit in alijs,de quo traditur in d.c.petitio. Itẽ ſecũdùm Inn.vniuerſitas propriè loquẽdo in re propria vniuerſitas cõſtituit procuratorẽ : vt l.ñ.hoc etiã ff.quod cuiuſq; vni.no.Sed in rebus nõ ſuis,cõſtituit actorẽ.quod no.Hoſt.remittit ad no.in c.in cauſis.s̃.de procu.& in c.j.de ſyndico.Et ꝗa iſta nõ eſt materia noſtra,vide in dictis iuribus. & per gl.ñ.q. vij.c.ſi qs erga.ego plenè dicã in ti.de procu.& in ti.de ſyndico vbi propriè cõuenit.¶In ea.gl.ibi,& talis procurator.dic vt latè dixi in c.iij.s̃.eo.in vij.prin.q.xxiij.Et de tutore,curatore, & alijs adminiſtratoribus,dixi ibidem q.xvj.& decem ſeq.q.¶In ea.gl.ibi,nunqd põt petere tps.dic vt ſtatim plenè dicam poſt gl.in xj.prin.arti.¶In ea.glo.ſed ſi excommunicatus cõueniatur.dic vt plenè dixi in d.vij.arti.q.xxxv.¶Glo.fi.proſequitur materiam interrogationũ dicẽs,ꝙ quædam interrogationes fiẽ dæ ſunt ante litem conte.quæ non debẽt omitti:& ponit x.vel xj.exẽpla. & finaliter cõcludit dãdo regulam,quòd ante litem conte.& poſt qñcunq;,æquitas mouerit iudicẽ:vt l. vbicũq;.ff. de inter.actio.& xxx.q.v.c.iudicantẽ.ſubdit tñ ꝙ pars ad interrogationem nõ tenetur rñdere:ſi tñ rñdet ſibi præiudicat.Et ꝙ vbi tenetur rñdere,debet certum reſpondere:vt l.de ętate.§.nihil.ff.de inter.act.De qua materia latè tractant do.Ant.& Do. meus,& per Spe.in ti.de inter.quæ fi.in iudi.§.j.& ñ.ſed nõ eſt materia noſtra. quare dic ꝙ quandoq; interrogationes fiunt à parte ad fundandũ : de quibus tractatur hic & locis prædictis. Ego verò de his latius dicã in ti.de confeſ.quia ex quo hæc materia nõ habet aliũ titulũ propriũ,ideò ſtatui ibi ponere.verum eſt,ꝙ hic cõueniunt,habita cõſideratione : quod hic tractamus de iuramento veritatis.quædam verò ſunt interrogationes,quę fiunt teſtibus qñ deponunt.& de his dicam latè in tit.de teſtib. ¶Poſtremò iuxta præmiſſum ordinẽ in Rubri. examinandus eſt hic.xj.articulus,videlicet,an ſuper iuramento calumniæ veritatis,vel malitioſè præſtando,poſsit peti dilatio.pro cuius articuli examinatione,proſequar infraſcriptas quæſtiões. Prima vtrum in iurõ calumniæ,principales poſsint petere terminum ad deliberandum.Secunda,quid de procuratore. Tertia qd de iurõ veritatis.Quarta quid de iuramento malitiæ.¶Primò igi-
8 tur quæro† vtrũ principales à quibus exigitur iurm calumniæ poſsint petere dilationẽ ad deliberandũ.ſo.licet gl.j.hic videatur formare quæſtionẽ in procuratore:tñ argumenta & rõnes ſuæ concludunt,etiã quò ad principales.Et arguit primò,ꝙ nõ poſsit peti hęc dilatio:quia cùm hoc iurm ſit de credulitate:meritò ſtatim debet, & põt rñdere credo : vel non credo:nec põt dicere dubito,vt dicam in c.ſeq.in xij.arti.ver.xix.no.Quia aut ſtatim credit,aut non credit illud,ſup quo interrogatur:ſed tandem videtur gl.cõcludere,ꝙ detur tps ad deliberandũ:idẽ videtur velle gl.in l.ñ.§.quod obſeruari.C.eo.per l.ſi debitor.ff. de peti.hære.& l.qui interrogatum.ff.de inter.acti.& eam opi. tenet gl.in l.ñ.§.ŋ.C.eo.ti.& ſequitur Io.mouetur, quia æquè ꝑiu dicat reſponſio de credulitate,ſicut de veritate:vt no. gl.in c.ex literis.de iureiur.& Spe.in ti.depoſiti.§.vj.verſi. hoc tñ.& ideò non debet ex abrupto iurari,ſicut dicitur in iuramento de veritate.tetigi s̃.in rub.art.ñ.ver. quarta.idem etiam tenet Ia.But.in d.l.dicens ꝙ debet dari dilatio.loquitur tñ in rñſionibus ad poſitiones:& ideò non proſequor ſuam opi.Spe.in ti.depoſiti.§. vj.ver.ſed nunquid.& in ti.de iura.cal.§.fi.ad fi.recitat opin.vr̃ tñ reſidere diſtinguendo inter iuramentum calumniæ & veritatis.& ꝙ in iuramento calumniæ non detur dilatio:quia ſtatim poteſt abſq; nota periurij reſpondere,credo, vel non credo : ſi tñ proponeretur ꝙ hodie habet aliam cõſcientiam per ea quæ audiuit : cogetur iterum rñdere.& ſic loquitur multum ambigue.ſed Io.ibi in addi. dicit ꝙ quæſtio poteſt intelligi duobus modis.vno modo,an detur tps ad deliberandũ ſuper iurõ præſtando.& dabitur dilatio:vt not.gl.in d.l.ñ.per §.quod obſeruari.& §.ꝙ ſi actor.ibi dum tex.dicit.& hoc legitimè fuerit approbatum.& idem tenuit Pileus in d.l.ij.& Fran. Verſel.in c.j. s̃.e.q.pe.per l.iuſiurandum,& ad pecunias.in prin.ff.de iureiur. Et ne quis ſubeat anceps periurium.ff.de in litẽ iur.l.videamus. ſubdit tñ ꝙ Cy.poſt Pe.in d.l.ñ.in prin.q.v.tenet contrarium: qua ratione actor non habet dilationem : quia eſt in poteſtate ſua,qñ velit agere,vt in l.ſi qñ. C.de dila.& in l.petendæ. C.de tempo.in integ.reſti.ita nec reus, cùm debeat venire inſtructus: nec debet timere periurium,cùm non iuret de veritate. & hanc opi.approbat Io. An.in d.addi.quia ex quo habuit tps ad deliberandum ante litem conte.ſicut potuit deliberare in illa : ita in hoc iuramento calumniæ. ¶Secundo modo poteſt intelligi ꝙ præſtito iurõ petatur tẽpus ad deliberandum ſuper rñſione fienda per illud iurm:& non dabitur dilatio. poſſet tñ eſſe ita perplexus & dubius ꝙ daretur dilatio.Ex quibus hic infert d. Ant.ꝙ principales nunc ꝯ haberent terminum ad deliberandũ: niſi aliquid de nouo occurreret:quia ſemper debuerunt deliberaſſe in libellando,vel rñdendo libello. Et concludit ſe putare ꝙ principalis non debet habere dilationem deliberatoriam ad iurandũ de calumnia:quia ſatis potuit deliberare de iuſtitia in rñſione ad libellum per ſe,vel procuratorẽ. Tu verò ex prędictis diſtingue poſt Do me.quibuſdam additis.Quòd aut loquimur in actore:& ſibi non datur terminus ad deliberandũ, per d.l.ſi qñ.cũ ſi.niſi actore mortuo inſtantia transijſſet ad hæredem vel ſimilem ſucceſſorẽ,ſecundùm ea, quæ dixi in c.quia v.s̃.de iudi.& ab eo exigetur iurm calumniæ:nam ſi peteret dilationem,ſatis æquum vr̃ ꝙ dari debeat,per ea quæ nũc dicam. Aut loquimur in reo,& ſubdiſtingue,ꝙ aut quæritur,vtrũ dandus ſit terminus ad iurandum de calumnia:aut nunquid ſit dandus ad rñdẽdũ poſitionibus,ſeu interrogationibus, quæ poſtea fiunt virtute iuramenti iam præſtiti de calumnia:ꝙ iuramentum illud certum continet:videlicet ꝙ ſi quæretur verum, non inficietur:vt dicam in c.ſeq.art.xij.Primo caſu ſubdiſtinguę,ꝙ aut reus,à quo exigitur iuramentum iam rñdit libello : & non debet habere inducias:quia ſatis potuit deliberare,an cã videre tur ſibi iuſta intra terminum datũ ad rñdendum libello.ar.optimum in c.ñ.j.de dila. quare cùm nunc nihil noui exigatur, non poteſt prætẽdere aliquam dubitationẽ:niſi fortè aliquid inopinatum,& nouum nunc emerſiſſet:vt quia poſt reſponſionẽ ad libellũ reperit in arca paterna:quod facit ipſum dubitare:quia tunc ſatis æquum videtur inducias dandas:cùm poſsit eſſe dubius inter credere & non credere.& ſic videtur intellexiſſe Io. & alij,dum dixerũt,niſi ſit perplexus vel dubius.& ſaluari põt opi.illorum,qui volũt inducias concedẽdas.quod etiam tenuit Bar.in l.iuſiurandũ,& ad pecunias.ff.de iureiurã.Aut reus non rñdit libello,ſed alius:ſed fortè eius procurator,vel is, qui iurauit,mortuus eſt:& nũc exigitur ab eius hærede vel ſucceſſore, in quem trãſiuit inſtantia:& hoc caſu dicit Do.me.inducias cõcedẽdas:vt inter ea ſe informet de qualitate cauſæ:quia põt eſſe,ꝙ dubitet vel titubet.Aut iuramento iam præſtito interroga tur quis,virtute illius iuramẽti:vt rñdeat interrogationi vel poſitioni iam factæ:& hoc caſu,Doct.diſtinguũt.Aut interrogatio vel poſitio fit de facto proprio, vel alieno. & an de facto proximo,vel longinquo,aut antiquo.& alia ponunt mẽbra,tractando materiã interrogationũ & poſitionũ:quã ego hic omittere inſtitui:quia ipſam latè tractabo in ti.de confeſ.¶Secundo
9 quæro† quid de procuratore,ſyndico,& ſimilibus, vtrum poſſint petere tps ad deliberandum?ſo.gl.j.hic in ver.ſed cùm iuramentum,vt dixi in prin.præce.q.finaliter vr̃ concludere,ꝙ detur dilatio ad deliberandũ:licet primò arguat in contrariũ. Inn. verò in c.iij.s̃.eo.ſentit contrarium,per illum text.in ꝯtum vult ꝙ principalis tenetur cõſtituere procuratorem, ſed œconomũ habentem notitiam cauſæ:quod ſi non conſtituat,eſt imputandum dño.vnde infert Inn.ꝙ ſi procurator,ſeu ſyndicus interrogatus dicit ſe velle conſulere dñm,non habebit terminũ:niſi iuſta cã ſubſit.arg.l.ſi.C.de procur.& l.ſi actor.ff.de procu.Quinimò,ſecundùm Inn.ſi procurator dicit ſe neſcire ea, de quibus interrogatur,& pertinent ad principalem cauſam:condemnabitur in expenſis quæ propter hoc fierent:vt in d.c. auditis.& c.conſtitutus.s̃.de procur.Ex quibus vr̃ concludendũ,ꝙ etiam procuratori non ſit dandus terminus ad deliberandũ,& conſulendum dñm.Ho.tñ vr̃ velle in d.c.iij.ꝙ hoc ſit arbitrarium.ar. e.fi.de tranſact.& c.fi.eo.do.me.in d.c.iij.recitatis prædictis opinionibus remittit ad no.per Spe.in ti.de poſiti.§.vj.ver.in ſumma.& ver.ſeq.& ad no.per Bar.in l.non ſolùm.ff. de procu.& per eum in c.dilectus.de procu.do.Anto.ibi primò latè tractat ſimpliciter, an procurator poſsit petere inducias ad conſulendum:ſed quò ad præſtandum iuramentum de calumnia concludit ꝙ non debet habere inducias ad conſulendũ dñm:& reſpectu procuratoris actoris,ſatis placet:niſi eſſet aliqua iuſta cã, ꝙ eum redderet perplexum:quæ fortè de nouo emerſiſſet:quia ſi propter hanc cauſam daretur principali dilatio ad deliberandum,vt dixi in q.præce.fortius debet cõcedi procuratori & ſimilibus.Et idem etiam vr̃ mihi dicendũ in procuratore rei, ex quo in cã mota dño,dñs conſtituit eum procuratorẽ:quare arbitror eſſe ſatis rationabile,ꝙ hoc ſit arbitrariũ:quoniam ex varijs circunſtantijs poterit iudex conſiderare, an petat talem dilationem calumnioſè,vel non conſiderando allegatam vel ſubſiſtentem cauſam:ſecundùm quam poterit concedere vel nega
10 re dilationem.¶Tertiò quæro† quid de iuramento veritatis.ſo. gloſſ.hic concludit,ꝙ habebit inducias ad deliberandũ,ſi dicat ſe dubitare.ff.de interro.act.l.qui interrogatur.C.de iure deli.l. ſi curatoris.ff.de iureiurã.l.iuſiurandum.j.rñſo.& idem videtur

velle gl.in l.ñ.C.eo.& ſequitur hic Io.ſed d.Ant.& Do.me.latius hic proſequuntur materiam iſtam, tractando hic latè materiam interrogationum & poſitionum:ſed ego hic illam omittã:
11 &ipſam tractabo ſub tit.de confeſ. ¶ Quartò quæro † quid de iuramento malitiæ,vtrum ad illud præſtandum poſsit peti dilatio ad deliberandum.ſol.licet Doct.non tangant hanc quæſtionem:tñ ego arbitror,q̃ dilatio dari non debeat : quia iurm malitiæ præſtatur ſuper actu particulari,qñ ſuper eo de pręſenti eſt aliqua ſuſpicio malitiæ,propter quã iudex inducitur ad illud deferendum.vt dixi ſ.in Rub.art.ñ. vñ ſiue ſit principalis, ſiue procurator,certitudinem habet,vtrum per malitiam vel calumniam,talem actum facere vel refugere velit : & ideò nõ debet dari dilatio:per ea,quæ videbimus in tit.ſeq.in materia dilationum.Et ex his(Deo duce)eſt expeditus xj. articulus principalis.dominus Marianus Socinus Senen.

SVMMARIVM.

1 ☞Epiſcopus per illum iurat de calumnia, per quem cauſam agit.
2 Iuramentum calumniæ præſtatur euangeliſs tactis.
3 Epiſcopus per ſe poteſt in cauſa pecuniaria litigare.
4 Iuramentum calũniæ recuſans præſtare,qua ſit feriẽdus pœna.
5 Iuramentum calumniæ,ſub qua deferatur forma.
6 Iuramentum calumniæ ſic præſtatur,q̃ iurans,falſa probatione non vtetur.
7 Iuramentum calumniæ,quid debeat continere.
8 Iuramentum calumniæ,quod ab actore exigitur,qualiter concipiatur.
9 Iuramentum calumniæ datur de calumnia in præſenti, & in futuro vitanda.
10 Iuramentum calumniæ,ſub qua forma à reo exigatur.
11 Iurans de calumnia,de credulitate iurare debet:& nõ de ſciẽtia.
12 Iuramentum calumniæ,quæ perſonæ in animam propriam dicantur præſtare.
13 Prælatus de calumnia iurat in animam propriam, & eccleſiæ.
14 Procurator iuramentum calumniæ ſub forma duplici poteſt præſtare.
15 Clerici cum ſuperioris authoritate,debent iuramentum de calumnia præſtare.
16 Iudicans quilibet quò ad illam cauſam,ſuperior dicitur.
17 Inferior abſq; ſuperioris licentia in contractibus firmandis,iurare poteſt.
18 Clericus cum ſuperioris licentia,poteſt iurare in manibus iudicis laici.
19 Filiusfamilias cum patris conſenſu,iuramentum calumniæ debet præſtare.
20 Iuramentum veritatis,ſub qua ſit præſtandum forma.
21 Prælatus vnum ſciens vt Prælatus,& aliud,vt conuentus:qualiter iurare debeat,ne ſit periurus.
22 Iuramentum veritatis,differt à iuramento credulitatis.
23 Veritas ſcita habitum producit ex neceſſarijs demonſtratum.
24 Reſponſio de credulitate in facto proprio ita præiudicat, ſicut de veritate.
25 Iuramentum calumniæ regulariter non iteratur.& hoc limitatur numeris ſequentibus.
28 Iuramentum malitiæ iterari poteſt.
29 Effectus iuramenti calumniæ,qui ſint.
30 Actor de calumnia iurare nolens, qualiter puniatur.
31 Reus de calumnia nolens iurare,pro confeſſo habendus eſt. & hoc limitatur nu.ſeq.
33 Actor & reus iurare nolentes, alter alteri actione iniuriarum tenetur.
34 Iurare recuſans in vniuerſitate,priuilegio ſpoliat vniuerſitatis.
35 Actor iurare recuſans,an cadat ab actiõe:& reus habeatur pro confeſſo iure ipſo.
36 Pœna ad hæredes non tranſmittitur, ſi ſententia ipſam declarãs requiratur.
37 Sententia contra nolentem iurare,an poſsit ferri in eadem inſtantia.
38 Contumacia in non iurando, an poſsit purgari.
39 Tempus datum ad probandum,an currat intra tempus datum per iudicem ad iurandum.
40 Actore nolente iurare,ſi reus abſoluendus condemnetur,an valeat condemnatio.
41 Sententiam paſſus, an poſsit appellare.
42 Iudice ſententiam ferre recuſante contra nolentem iurare, qd agendum.
43 Contumacia tutoris vel curatoris,an noceat pupillo vel adulto.
44 Contumacia Prælati vel ſyndici, an noceat eccleſiæ.
45 Confeſsio vera ſolius Prælati,non ſemper eccleſiæ eſt nociua.
46 Contumacia procuratoris iurare nolentis,quando noceat dño.
47 Iurare nolens de calumnia in cauſis ſpiritualibus, qualiter puniatur.
48 Actor & reus de calumnia iurare nolẽtes,qua de cauſa poſsint excuſari.& nu.ſeq.
54 Iuramentum malitiæ recuſans præſtare, qualiter puniatur.
55 Iuramentũ veritatis præſtare nolens,qua ſit plectendus pœna.

1 CVm in cauſa. †Eps per aliũ agẽs cauſam propriã, per illum iurat de calumnia:ſi verò per ſe,ipſe iurat præpoſitis,ſed non tactis euãgeliſs.h.d.ſecũdùm Io. ſed nõ placet Do.meo inq̃tum reſtringit tex.ad cãm propriã,cùm in tex.nihil dicatur:imò potius innuitur cõtrariũ ibi, per ſyndicũ vel actorẽ.quæ verba vidẽtur denotare potius cãm eccleſiæ, q̃ propriã:cùm in propria cã nõ cõſtituatur propriè ſyndicus vl actor,ſed procurator: vt l.j.ff.de procu. & notatur ñ.q.vñ.c.ſi quis erga.ſummat ergo Do.meus ſic: Eps iurat de calũnia,p̃po ſitis,ſed nõ tactis euãgeliſs,ſi per ſeipſum eligit litigare:ſi verò per ſyndicũ vel actorẽ,per illũ poterit iurare.h.d. primo. Et actor recuſans ſine cã præſtare hoc iurm,debet cadere ab inſtituta actione.Reus verò debet haberi pro confeſſo.h.d.ñ.pars ibi.
2 pœna verò. ¶ Noto primò †q̃ iurm calũniæ regulariter p̃ſtandum eſt tactis euangeliſs:quia ſi eſt ſpeciale Epo.q̃ nõ teneatur tangere euangelia:ergo ſecus eſt in aliſs.de quo ſtatim dicam in xñ.prin.arti. Et proſequitur hic Do.me.poſt do.Ant.vtrum in aliſs caſibus ſufficiat,q̃ Eps iuret ſine tactura Euangeliorũ . & q̃uis in c.inter.j.de pur.cano.ego remiſerim me hic dicturũ:tñ quia nõ eſt principalis materia nra,& quia in decretali iſta,materia ſua erit grauata:ideò vide hic per eos,& per Io.& do.Do. in c.vt circa.de elect.lib.vj.Ego latè tractabo j.in ti.de iureiurã.
3 vbi principaliter conuenit. ¶ Noto ſecundò †q̃ Eps põt etiã in cã pecuniaria per ſe litigare.Cõtrariũ tñ vr velle text.v.q. iñ.c. quia.facit l.pen.cũ ſua auc.C.de procu.vbi patet,q̃ pſona illuſtris nõ põt per ſeipſam litigare. Ho.dicit q̃ in foro ſeculari hoc c.non haberet locũ:ſed deberet Eps per aliũ litigare:& ſic ſolũ debet hre locũ in foro eccleſiaſtico.alñ verò dicũt q̃ d. c. quia. & c.cùm ſimus.ix.q.iñ.ſunt hodie correcta. Philippus dicit q̃ verbũ,debet,poſitũ in cõtrariſs,non importat neceſsitatẽ : ſed ponitur pro,põt.Simile xxvj.di.c.fi.& lxxvñ.diſt.c. quicũq̃. Do.meus hic dicit,q̃ putat d.c.quia.& ſimilia, intelligenda eſſe de honeſtate:& non de neceſsitate.ſimile no.glo.in c.j.ſ.de ſyndico.vt ſicut lex ciuilis imponit neceſsitatem illuſtribus litigandi per procuratores:ita ius canonicum voluit hoc inducere de honeſtate.põt ergo per ſe litigare,vt hic ſecũdùm Do.me. Sed tu vide etiã tex.ad hoc in c.cùm olim.j.de teſti.vbi patet, quòd Archieps põt pſonaliter agere,nec cõpellitur procuratorẽ conſtituere:ſed quia nõ eſt materia nra,ſed principaliter ptinet ad ti.de procu.vide hoc per Do.meum.& per Hoſt.in ſumma in ti.de procu.§.quis clarè.ver.item & Eps. vbi aſsignat quatuor rões.ego aliq̃d tetigi in c.vt famæ.j.de ſen.excõ.in ñ.q.princ. Sed latè examinabo in tit.de procu.& vide Spec.in ti. de acto. ver.item illuſtris.qui dicit,q̃ Cardinales non poſſunt per ſe liti
4 gare. ¶ Noto tertiò †qua pœna ſint puniendi,tam actor,q̃ reus recuſantes præſtare hoc iurm: de quo latius dicã j.in xv.princ. arti. ¶ Noto quartò ibi,cùm præſtandũ fuerit,q̃ recuſans præſtare hoc iurm,ita demum incidit in pœnam,ſi ſine legitima cã recuſet præſtare:aliâs ſecus.de quo latius dicam j.in xv.prin.arti. ¶ Gl.j.tacitè quærit,vtrum tex.noſter inducat aliquã ſpecialitatem in Epo q̃ iuret per ſyndicum vel actorẽ:& dicit,q̃ non ſed q̃ eſt regulare, vt in iuribus in ea allegatis. Et ſic gloſ.vr intelligere,q̃ text. noſter propriè procedat in ſyndico & actore conſtituto in cauſa eccleſiæ,vel ciuili, ſine alio mandato:vt d.c. iñ.arti.vñ.q.xxxj).& ſic glo.vr intelligere text.in Epo litigante pro cauſa eccleſiæ, vt dixi ſ.ſecundùm Do.meum. Et ſic ſecundùm intellectum gl.clericus per procuratorem ſimpliciter conſtitutum,non iurat de calumnia.de quo latè dixi in c.iñ.ſ.eod. arti.vñ.q.xxiñ. Aduerte tamen:quia Io.& Hoſti.intelligentes tex.in Epo agente cauſam propriam,exponunt tex.dum dicit ſyndicum,i.procuratorẽ.ſed non inſiſto. dic vt dixi in d.quæſtionibus. ¶ Glo.ñ.ſentit quæſtionem,quare Eps debeat iurare de calumnia per ſeipſum.& ſoluit.Et ſubiungit,qualiter Eps iuret.Et in fin.opponit & ſoluit. ¶ In ea.glo.ibi,quia non tangit ſacra.dic de hoc,vt ſtatim dicam in xñ.arti.prin. ¶ In ea.glo.ibi, quandoq̃ tamen tangit ſacra.dic vt de hoc latius dicam in titu. de iureiu. ¶ In fin.glo.dic de hoc,vt dixi ſ.eo.c.iñ.art.vñ.q.iiñ. Gl fi.in prin.fortificat tex.allegando cõcordãtias:deinde quærit,& ſoluit. ¶ In fi.dic de hac pœna,vt latè dicam j.in xv.prin. art. ¶ Poſtremò:quia iuxta præmiſſum ordinem in rub. ſupereſt vt examinemus duodecimũ principalem articulum. & tres alios ſeq. Aſſumo ipſum xñ.articulum. ¶ Duodecimus igitur
5 principalis articulus eſt,in quo venit examinandum,†qualiter

ſeu

seu sub qua forma sit deferendum iurm calũniæ: & qualiter iurandũ: & quid debeat cõtinere: quia Doct. & ineptè & imperfectè procedunt. & articulus est talis, qui in iudicio non põt ita cõmodè per quæstiones, sicut per notabilia expediri. ideò procedam notãdo, quæ sunt necessaria. ¶ Primò igitur nota, q̃ hoc iurm debet cõtinere q̃ is, qui iurat credat, seu credit vel æstimat se hr̃e bonã causam. no. gl. & Doct. in c. j. s̃. eo. & gl. Cy. Bart. & Doct. in l. ñ. C. eo. per illã l. in prin. & auc. hoc sacrm. & gl. instit. de pœna teme. liti. §. j. Spe. eo. ti. §. nũc dicamus. in prin. ¶ Secũdò no. q̃ debet cõtinere q̃ interrogatus non negabit, quod verũ esse credet. ita traditur per gl. & Doct. prædictos in iuribus & locis præallegatis. Sed iuxta hoc quæro de notabili & quotidiana q. Emi rẽ à Titio tu petis eam: & nũc scio tuã esse: vtrum possim iurare de calũnia, si volo q̃ proferatur sententia de hoc, vt non amittã remediũ de euictione? Sed de hac q̃one dic vt la-
6 tius dicã statim in xv. prin. arg. ¶ Tertiò noto† q̃ præstari debet iurm, q̃ iurãs nõ vtetur sciẽter falsa probatiõe, secũdùm gl. & Doct. in dictis iuribus & locis. Alĩ verò adiũgunt, q̃ nõ vtetur falsa probatione, siue in testibus, siue instrumentis, siue in alia probatione: sed hoc potius fieri vr̃ de cõsuetudine, cui de iure. Nã de iure vr̃ dicẽdũ, q̃ nullã probationẽ exiget, nisi quam pro veritate crediderit necessariam. vt in d. auc. hoc sacrm. C. e. ¶ Quartò noto q̃ debet iurare q̃ dilationẽ nõ petet in fraudẽ, vt dicit glo. in d. c. j. & in d. l. j. C. eo. & facit tex. ibi in princ. Sed dicit Spe. eo. ti. §. nunc dicamus. in prin. q̃ consulit, q̃ hoc omittatur. alioquin iurãtes nunc̃, aut raro periuriũ euitabũt, eò q̃ sẽpe post hoc iurm frustratorias petũt dilationes. sed dic, Ioã. ibi dicit in addi. q̃ Simõ Vicen. in l. j. C. eo. non approbat hoc: sed excusat: qa fi habet cõsuetudo. Sed Do. me. in c. j. s̃. e. approbat dictum cõsiliũ per no. in c. clericos. j. de coha. cler. & mulie. vbi patet, q̃ nunc̃ est præstandũ iurm illi, de cuius periurio timetur. ad idẽ c. illi. xxĩ. q. v. & sequitur etiã Io. de Imo. in c. j. s̃. eo.
7 ¶ Quintò noto† q̃ debet continere, q̃ nec dedit, nec dabit, nec promittet aliq̃d pro illa cã, nisi illis psonis, q̃bus leges dare permittũt, per text. in auc. principales. & ibi gl. & Doct. C. eo. & p gl. in c. j. s̃. eo. per Spe. eo. ti. §. nũc dicamus. in prin. ¶ Sextò noto q̃ cõtinere debet q̃ alter ab altero nõ exiget aliquã probationem, nisi quã putat necessariò faciẽdã, vt in auc. in isto. C. eo. & ibi Pau. de Ca. vnde gl. in l. ñ. C. eo. & in c. j. s̃. eo. & Spec. in d. §. nunc dicamus. in prin. tradũt hos versus: Illud iuretur, quod lis sibi iusta vr̃. Et si quæretur verũ, nõ inficietur. Nil promittetur nec falsa probatio detur: vt lis tradetur, dilatio nulla petetur.
8 ¶ Septimò noto ex omnibus p̃dictis causis, † q̃ iurm calũniæ exigendũ ab actore, sic põt cõcipi. Tu iurabis, q̃ certus credis, seu æxistimas bonã cãm agere. Et interrogat⁹ nõ negabis, q̃ verũ esse credes: nec scienter veteris aliqua falsa probatione: nec in fraudẽ tartãdi iudicij cã, dilationẽ aliquã petes: nec dedisti, nec dabis, nec promisisti, aut promittes aliq̃d pro ista cã, nisi illis psonis quibus leges dare aut promittere p̃mittũt: nec exiges ab aduersario tuo aliquã probationẽ nisi quã putaueris necessariò faciendã. sic Deus te adiuuet: & hæc sancta Dei euãgelia. Quo iurãto delato, actor rñdere debet, & iurare sub forma p̃stita. Aduerte tñ: quia vt dicit Io. de Imo. in c. j. s̃. eo. iudex petet, vt explicitè omnia prædicta capitula iurẽtur. Si tñ simpliciter deferretur iurm de calũnia, & simpliciter iuraretur virtualiter & implicitè omnia prædicta capitula videntur iurata. ¶ Octauò no-
9 to† q̃ hoc iurm dari debet de calũnia vitãda in præsenti, & de futuro, & etiã de præterito secũdùm aliquos qui volunt q̃ hoc modo præstetur iurm, videlicet: Tu iurabis te litẽ istã calũniãdi animo nõ mouisse, per l. ñ. C. eod. nec mouere, per auc. in isto. C. eo. & in corpore vñ sumitur. Et sic propter verbũ, mouisse. volũt q̃ præstetur etiã de pr̃terito. tradit Spe. e. ti. §. nũc dicamus. in prin. Sed dicit ibi Io. in addi. q̃ turbantur aliqui quos refert Cy. in d. l. ñ. q̃ iurm calũniæ præstetur de præterito. & ad text. in d. l. ñ. dũ dicit mouisse. exponũt i. mouere. facit l. inter cohæredes. §. familiæ. ff. fa. erci. & mouentur per l. in bello. §. factæ. ff. de cap. vbi dicitur q̃ factum pro infecto haberi nõ põt: quod eñ præteritũ est, nequit nõ fuisse. sed dicit Io. q̃ primã opin. tenet Host. in sum. eo. ti. §. antepe. in fi. Et subdit, q̃ nõ videt q̃d impediat iurare de præterito: cùm videamus q̃ iurã compurgatorũ respiciãt præteritũ: quare nihil impedit iurare q̃ à principio sine calũnia mouit litem. Sed tñ: quia hoc non vr̃ sufficere: quia posset superuenisse mala fides, & in futurum superuenire: ideò præstatur de præsenti & de futuro, secũdùm Io. Idem etiam vr̃ velle Iaco. But. in d. l. ñ. C. eo. dicẽs q̃ tale iurm habebit bonum effectum: quia videns falsum iurare, desistet à iurõ, & à cã. Item non calumniabitur ab ipso prin. sciens q̃ habet iurare de præterito. & hoc dictũ vr̃ sequi d. Ant. in c. j. s̃. eo. sed Do. me. ibi dicit, q̃ putat contrariam opi. veriorẽ. mouentur: quia si iurm deberet extendi ad præteritũ, lex non præciperet iurari post litẽ conte. imò deberet iurari ab ipso initio. subdit tñ q̃ quæstio est modici præiudicij: quia super emergentibus quæstionibus añ litem conte. iuratur specificè, vt dixi in c. j. s̃. e. arti. v. in princ. & s̃. eo. ver. xvñ. & duobus seq. & post lit. conte. iuratur super tota causa: vnde satis est q̃ iuret se credere iustam causam mouere: & q̃ in futurũ nõ calũniabitur. facit ad prædicta c. pe. j. de iureiur. & maximè hoc procedit: quia iurm malitiæ potest exigi in quacunq̃ parte litis. & quoties iudici visum fuerit, vt dixi in c.
10 j. s̃. arti. v. q. j. & ñ. ¶ Nonò noto† q̃ delato iuramento actori sub forma prædicta iudex se conuertet ad reũ & dicet: Tu iurabis q̃ putas petitioni actoris iustè cõtradicere, & iustã causam defendere. insti. de pœna teme. lit. in fi. primi rñsi. & generaliter iurabis te obseruaturũ in defendendo, sicut ille iurauit in agẽdo. sic te Deus adiuuet & c. C. eo. l. ñ. in prin. & ver. reus aũt. facit fl. fa. erc. l. inter cohæredes. §. qui familiæ. quo iurõ delato, reus respondere debet tangendo euangelia q̃ ita iurat sicut delatum est sibi iurm. ¶ Decimò noto q̃ prædictum iuramentum regulariter debet præstari tactis sacrosanctis euangelijs. ar. d. l. ñ. & tex. nostri. Nam si speciale est hoc in Eõ q̃ iuret non tactis, sed præpositis euangelijs: ergo in contrariũ est ius cõe: vt in l. j. in fi. ff. ad muni. & vide gl. singularem in Cle. j. de hær. quæ ita dicit, q̃ vbi ius exigit tacturam euangeliorum non sufficit tãgere aliam scripturam. & si tu diceres, nonne etiã est iurm q̃ñ iurãdo tangitur alia scriptura? rñdeo sic: sed non ligat transgredientem ad tantum peccatũ: quia periuriũ tatò magis est pœnale, q̃tò sanctius est id super quo præstitum fuit iramentũ xxĩ. q. j. c. mouet. & no. in c. & si Christus. j. de iureiur. & sic ex prædictis vr̃ inferendũ q̃ Iudæus nõ possit iurare de calũnia: cùm nõ credat euãgelio. Sed dic imò iurat sup præceptis Moysis, vel per Deũ patrẽ vel aliter. & de forma iurm ipsius tradit Spe. eo. tit. §. restat. ver. sed pone. Ego verò ponã j. in ti. de iureiu. dicit tamen Do. me. hic & in c. j. s̃. eo. q̃ hodie de consuetudine sufficit tangere quãlibet scripturam. & prædicta procedũt, nisi cã esset leuis: quia tũc etiã clericus nõ tenetur tãgere Euangeliũ: sed interrogatur per sanctã cõsecrationẽ: vt est tex. no. secũdùm vnum intellectũ in c. si qs præsbyter. ñ. q. v. tenet Do. me. s̃. eo. Eps verò iurat propositis Euãgelijs, sed nõ tactis: vt text. est hic. facit xj. q. j. c. nec honore. Spe. eo. ti. §. nũc dicamus. ver. Itẽ no. quod
11 Eps. ¶ Vndecimò noto† q̃ ille qui iurat de calũnia, debet iurare de credulitate & de æstimatione non de scientia: vt in auc. de de his qui ingredi. ad app. §. pe. in fi. colla. v. & est tex. & ibi no. Cy. & Bar. in auc. in isto. C. eo. & ibi etiam Pau. & glos. in l. ñ. C. eo. & gl. j. in c. ex lr̃is. j. de iureiu. tetigi s̃. in Rub. ar. ñ. & ibi remisi me ad hic dicenda. tradit etiam Do. me. in c. ñ. s̃. eo. & quæ differentia sit inter iuramentum credulitatis & scientiæ seu veritatis dicam j. eo. & ibi dicam q̃ in cã criminali defertur iuramen-
12 tum veritatis. ¶ Duodecimò noto† q̃ principales personę iurm hoc calũniæ præstãt in animã propriam: vt in c. ĩñ. s̃. eo. similiter etiã & œconomus: vt d. c. iĩñ. & tutores & curatores, si habẽt legitimam administrationẽ: quia & ipsi iurant in animam propriam, vt dicit gl. fi. in d. c. iĩñ. & sequũtur ibi Doct. per l. j. §. finaũt. C. eo. & tenet Do. me. in d. c. iĩñ. & idem dicendum est de omnibus legitimis administratoribus. vñ etiã syndicus collegñ & vniuersitatis, iurat in animam propriam. vt dicit glos. fi. in d. c. iĩñ. Sed tex. & gl. & Doct. in c. præsentium. de testi. li. vj. volũt q̃ iuret in animã proptiam, & vniuersitatis seu cõuentus. & idẽ voluit gl. j. in c. ex literis. j. de iureiu. & sic debet intelligi & extendi d. glo. fi. in d. c. iĩñ. & probatur lxiĩñ. di. c. tibi dño. & in d. c. ex lr̃is. Nec ob. q̃ hoc nõ videatur posse fieri, cùm vniuersitas colle. vel conuentus non habeat animam: vt in c. Romana. §. fi. de sen. excõ. li. vj. quia debet intelligi q̃ iurat in animã propriã & singulorum vel maioris partis vniuersitatis seu conuentus: quia regulare est q̃ vbi dispositio refertur ad vniuersitatem, & materia est talis, quæ non congruit vniuersitati collectiuè: sed tãtùm singulis de vniuersitate: dispositio collectiua debet sumi distributiuè pro singulis de vniuersitate, & non collectiuè. Ad quod vide gl. sup verbo, non cõpetunt. in c. si sententia. de sen.
13 excom. in vj. † similiter etiã Prælatus iurat in animã propriam, & ecclesiæ: quia etiã ipse est legitimus administrator. Facit q̃d no. gl. j. in fi. in d. c. ex literis. Procurator verò si habet speciale mandatũ ad iurandũ de calumnia in aliqua cã, non iurat in animam propriam: sed in animam cõstituentis. lxiĩñ. di. c. tibi dño. c. di. c. optatum. xvĩñ. q. iiĩñ. c. metuentes. s̃. de offi. dele. c. nouit in parte decisa. facit c. procurator. de elect. lib. vj. no. etiã in c. fi. eo. ti. lib. vj. & etiam iurat in animam propriam, per c. ĩñ. eod. ti. lib. vj. tenent Inn. & Io. de Imo. in c. j. s̃. eo. & Io. in c. iĩñ. §. eo. Si verò est procurator gñalis ad cãs, intellige cũ ptãte iurandi de calumnia, secundùm quod dixi in d. c. iĩñ. art. vĩñ. q. xxiĩñ. tunc talis iurat in animam propriam: nec est necesse, q̃ tũc principalis iuret. vt ibi, & per Ioan. de Imo. in c. j. s̃. eo. & si dñs iurauit, etiam

incauſa ſpirituali:iurat etiam ipſe procurator in animam propriam.vide gl.in verbo,ab ipſis.eo.ti.li.vj.in c.ñ. Idē etiam tenent Do.de Rota deci.ccccxxxñ.& fortius volunt,q̄ ſi procurator recuſaret iurare in animam dñi & propriā, puniretur pœna iſtius c.in fi.de quo latius dicam j.eo.arti.xv.Et idem voluit Bal.in l.ñ C.eo.in prin.in q.ñ.Do.me.in d.c.iñ.ſ.eo.dicit q̄ habens mandatum ad iurandū in tali cauſa admittitur ad iurandū in animā dñi:licet olim eſſet dubiū:vt d.c.fi.eo.ti.li.vj.Et debet cōcipere verba in animā dñi. Sed tu vide gl.in d.c.tibi dño.ex qua colligitur q̄ procurator præſtat hoc iurm ſub duplici for
14 ma† videlicet,ego iuro in animam domini mei, quòd ipſe ita ſeruabit. vel ſic: Dominus meus iurat quòd ipſe ſeruabit. ſic Deus ipſum adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia. & iſta vltima eſt forma,quā ponit Cyn.in l.ñ. C.eod.dicēs q̄ procurator iurat dicto mō,vt nūcius.vult em̄ ibi q̄ aliās nō debet iurare in animam dñi,vel ſi iurat debet dicto mō iurare vt nuncius, qui cōcipit verba in perſonam dñi: vt l.eū qui.ff.de conſti.pecu.ita dicit Cy.in d.l.ñ.§.hoc etiā.C.eo.in pe.q.ſed Bart.ibi & d.Ant. & Ioā.de Imol.in d.c.iñ.ſ.eo.dicūt q̄ vtraq; forma eſt bona.& dicit ibi do.Ant.poſt Io.& Bar.q̄ procurator præſtat duplex iuramentū:vnū in animam dñi.& aliud in animam propriam. & idē tenet hic Hoſt,& do.me.in d.c.iñ.dicens q̄ ſiue dñs iurauit per ſe, ſiue procurator in animam dñi, tñ tenetur etiā iurare in animam propriam:vt dixi ſ.& probatur:quia etiam ipſe calūniari pōſſet in proſecutione iudicij:vt not.in d.l.ñ.C.eod.& ibi etiā tenet Pau.de Ca.in §.qđ obſeruari. & §.finaūt. & probatur in d.c.ñ.e.ti.lib.vj.& ſ.etiā dixi.& vult Pau.in d.§.quod obſeruari.q̄ tñ procurator ſic iurādo in animā dñi, nō obligat dōm ad piuriū:ſi tm̄ hret gñale mandatū ad cauſas,& ad iurandum.& tenet etiā Do.me.in d.c.iñ.ſ.eo.ſecus ſi habuiſſet ſpāle mandatū ad ſic iurandū in tali cā:nā tūc afficeretur piurio anima dñi,& nō ipſe procurator.Sed aduerte circa prædicta:quia Bar.in l.qui bona.§.ſi alieno.ff.de dam.infect.dicit q̄ licet procurator debeat iurare in animam ſuam in caſibus,in quibus ſine ſpāli mandato pōt iurare,vel in animā dñi,ſi habet ſpāle mandatū:vt d.c.j.iūcto c.fi.e.ti.lib.vj.& vt ſtatim dictū eſt.tñ ſufficit ſi procurator iurat ſe calūniæ cā nō petere,vel defendere:qa ſic iurando,intelligitur iurare tam in animam propriā,q̄ in animam dñi,cuius habet mandatū.ſed dicit ibi Io.de Imo. q̄ hoc procedit ſi ſimpliciter petitū ſit q̄ procurator iuret de calūnia: quia tūc ſufficit dicta forma.ar.c.j.eo.ti.li.vj.ſed ſi ſpecificè petitū eſſet,q̄ iuraret in animā ſuā:& etiā in animā dñi:tūc non vr̄ ſufficere prædicta forma,quæ in dubio vr̄ ſe referre ad animam procuratoris:quia perſona extrinſeca in dubio nō debet intelligi:vt l.ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff.de ver.ob.& quia iſta rūſio ſimpliciter facta vr̄ ſatisfacere ſolū vni mēbro petitorū. & ad p̄dicta omnino vide,quæ dixi in c.iñ.ſ.eo.in vñ. prin.art.
15 q.xciñ. ¶ Decimotertiò noto†q̄ clerici in præſtando iurm calūniæ debēt iurare cū authoritate ſeu licētia ſuperioris. aduerte tñ:quia Doct.in c.j.ſ.eo.vbi p̄dictū notabile colligitur,& maximè do.Ant.& Do.me.latiſsimè tractant iſtū arti.cōmiſcētes materiam cuiuſlibet iurī præſtandi tam in iudicio q̄ extra: an ſ.in eo præſtando à clerico,ſuperioris requiratur licētia.Ego verò quæſiui diſtinguere in hac materia iurm calūniæ ab alijs iurīs: & de alijs tractare in ti.gñali,de iureiur.Sed quia hoc difficillimè fieri pōt,propter cōtraria & dubitationes, quæ inſurgūt ex alijs iurīs:ideò hic latè tractabo.& in tit.de iureiu.remittam ad ea quæ hic tradūtur.Eſt igitur aduertendū q̄ tex.vr̄ probare q̄ Eps pōt iurare,etiam ſine ſpeciali licētia Papæ.Sed in cōtrariū probat tex.in c.j.ſ.eo.in ver.verū.vbi tex.dicit verū cū hac moderatione,vt Eps incōſulto Ro.Pontifice, vel quiſquis clericus incōſulto Prælato ſuo minimè iurare audeat,ſecūdùm glo.fi.ibi dicit q̄ iſtud vr̄ difficile,q̄ Eps propter hoc ſemper habeat requrere Roma.Pon.vnde concludit q̄ hoc nō ſeruatur.& ideò ſi Eps litigat cauſam propriam,præſtat iurm de calumnia:nec eſt neceſſe requirere Papam.ſed clericus facilius pōt reqrere Epm & ideò tenetur primò requirere ipſum.ſubdit tñ q̄ contrarium ſæpe cōtingit:& q̄ propter hoc,iudiciū nō vitiaretur.Ho.in d. cap.j.dicit q̄ ſi clerici producantur teſtes in præſtando iurō per eos,exigit̄ cōſenſus ſuperioris:ſed in cōtractibus,cōſuetudo hoc nō ſeruat.Alij verò.quos refert ibi Inn.dicūt illū tex.eſſe intelligendū,in iurō calūniæ ſimpliciter:non in caſu, qñ ſe vel alios purgant.quo caſu licitè iurant.& idē ſi iurant ſeruare cōtractū aliquem.Alij verò dicūt generaliter q̄ vbicunq; clericus inuenitur prohibitus iurare,debet intelligi in foro ſeclari, vbi ſiue ſint rei,ſiue actores,nec de calumnia iurare poſſunt:nec etiam teſtificari,ſine licentia Epi.xj.q.j.c.teſtimonium.Ad quod vide.xxij.q.vlt.c.fi.Quod generaliter loquitur de clericis & xiij.q.ñ.c. q̄q̄.quod ſpecialiter loquitur de præsbyteris.& ſi diceres,poteſt clericus in contractibus iurare coram laico, ſine licentia Epi & non in iudicio.rñdet Inn.q̄ ratio eſt:quia in iudicio ſæpe qs incitatur ab aduerſario falſum iurare:& ideò præſtari debet cū maiori tarditate & deliberatione:& ne clerici ad ſecularia iudicia aſſueſcant,in quibus nō poſſunt aliquatenus cōueniri.xj.q.j.c.continua.& c.nullus.Sed in cōtractibus,in quibus quis ſola liberalitate ducitur,ſecus eſt ſecūdùm Inn. Item poteſt aſsignari rō ſecūdùm Ho.q̄ ideò poſſunt in cōtractibus p̄ſtare iuramētū ſine ſuperioris licētia,ne impediatur vtilitas eccleſiarū, quibus expedit,vt cōtrahere poſsint.ar.j.ne cleri.vel mona.c.j. C.de reſcin.ven.l.ratas.& C.de apoſta.l.j.qui ſanctam.ſed corā eccleſiaſtico iudice,ſemper eſt licitū iurare:etiam ſine ſuperioris licētia,ſecūdùm prædictos Doct.vt refert Inno.alij verò dicūt q̄ nec in ſeculari iudicio,vel eccleſiaſtico, etiam in cōtractibus licitum eſt clericis iurare ſine Epi,vel ſuperioris ſui licentia.
16 †Sed ſi clericus coram ſuo iudice ordinario vl̄ delegato litigaret ſi iuraret coram eo,intelligeretur ipſius authoritate iurare. Nā quilibet qui iudicare pōr eſt ſuperior quò ad illā cauſam,quam audit,etiam ſi actor ſit alterius iuriſdictionis.arg.c.inferior.xxj. di. ¶ Subdit etiam Inno.q̄ clericus nō pōt eſſe procurator ſine licētia ſui Prælati:ſed ex quo licētiam habet,vel ſit procurator, intelligitur etiā cōceſſa licētia ad ea omnia faciēdū ſine quibus mandatū ſeu procurationē nō poſſet vtiliter expedire.argu.c. præterea.ff.de offi.dele.Et ex hac rōne infert Ho.ad duo.primò q̄ ſi ſit cā propria eccleſiæ vel clerici, cuius eccleſiæ eſt adminiſtrator & vigore cuius pōt ipſe tāq; actor reū cōuenire coram iudice ipſius rei:etiam ſi ſit ſecularis : vt in c.cùm ſit gñale.j.de fo.cōpe.& in c.cùm deputati.j.de iudi.quæ quo.c.ſi clericus laicum.j.de fo.cōpe.& ibi latè dixi.q̄ ex quo habet hanc poteſtatem à iure agēdi coram tali iudice,ad hoc vt poſsit cauſam expedire,poterit etiam de calumnia iurare.arg.d.c.præterea.quin imò,ſi recuſaret iurare,incideret in pœnam,de qua hic in fi.Ad uerte tñ:quia hoc dictum Ho.vr̄ cōtra d.c.j.ſ. eo.in fi.quia ſi eſſet verum vbicūq; clericus licitè moueret litē,poſſet abſq; ſuperioris licentia iurare de calumnia.Secūdò infert Hoſt.q̄ ſi clericus litigat de conſenſu iudicis,vt reus coram nō ſuo iudice, ſecūdùm formam c.ſignificaſti.j.de fo.compe,poterit etiam coram eo de calumnia iurare:ne aliās fruſtra talis cōſenſus in nō ſuum iudicem videatur præſtitus.arg.d.c.præterea.d. Ant.in d.c.j.ſ. eo.vt ibi dicit do.meus inducit,& commiſcet dicta ſua cum dictis aliorum.Sed in effectu hic videtur velle q̄ ſi clericus habet authoritatem iurandi à iure,quòd iurare poterit:non expectata alia licentia : & ideò ſi vult præſtare iuramentum purgationis,cùm hanc poteſtatem habeat à iure,imò ius eum neceſsitat iurare: ſiue ſe purget,ſiue ſit compurgator alterius.j.de purga. cano.per totum.ñ.q.v.per totum.de quo ego latè dixi in c.inter.j.de purga.cano.in xj.prin.in ñ.& iñ. membris principali-
17 bus.item vult do.Anto.q̄† ad firmandum contractum,poteſt in contractibus abſq; ſuperioris licentia iurare:quia hanc licentiam habet à iure.ſecus in iuramento calumniæ vel veritaris dicendæ,quod non poteſt præſtare coram laico, nec coram alio iudice eccleſiaſtico ordinario, vel delegato:ſi mō talis aliās non ſit Prælatus ſuus, vnde ponderat literam d.c.j. quæ non exiget licentiam iudicis,ſed Prælati.& ideò licet iuſtè litiget coram alio,debet à ſuo Prælato habere licentiam iurandi. quod eſt contra id quod ſ.dixi ſecundùm Inn.& Hoſt.fatetur tamen q̄ ſi in aliqua cauſa ſpecificè à Prælato haberet mandatum agendi q̄ ſatis tunc poteſt iurare, vt dixerunt Inno.& Hoſt.Et ſubdit Do. meus q̄ hoc modo d.Anto.hanc materiam confuſam tradidit, & malè enucleatam.Do.meus hic dicit,q̄ in hac materia putat dari poſſe breuem regulam affirmatiuam,videlicet q̄ iuſta cauſa exigente,clericus poſsit omne iuramentū præſtare abſq; licētia ſuperioris:niſi à iure reperiatur expreſsè prohibitus.quæ regula probatur primò ratione:quia in his quæ ſunt de gñe permiſſorum,omnia regulariter intelliguntur permiſſa:niſi intelligantur expreſsè prohibita vt legitur & notatur in c. inter corporalia.de tranſla.Prælat. Sed actus iurandi,exigente cauſa,omnibus eſt permiſſus.j. de iureiur.c.& ſi Chriſtus.xxñ.q.j.per totum.& ſic ex iuſta cauſa poteſt iurare,niſi reperiatur expreſsè prohibitus.Secundò probatur per tex.in d.c.& ſi Chriſtus. & melius in c.tua.& in c.ex reſcripto.eo.tit.& in c.peruenit de fideiuſ.In quibus patet per clericos fuiſſe abſq; ſuperioris licentia præſtitum iuramentum. Ad idem.j.de purga.cano.per totum.Item probatur quia iurare non aliquid mali eſt,ſi cauſa exigit,vt notatur in iuribus præallegatis.& xxñ.q.ñ.per totam.q. quinimò ſuperſtitioſum videtur eſſe nolle iurare veritatem : vt l.ſi ſub conditione.ff.de condi.inſtitu.& manifeſtè turpitudinis eſt nolle iurare,nec iuſiurandum referre,vt in l.manifeſtè. ff.de iureiur.Sit ergo regularis concluſio,quòd clericus poteſt ſine licentia ſuperioris iurare. Quæ regula fallit in caſibus, in quibus hoc reperitur expreſsè prohibitum. ¶ Primus caſus eſt in iu-

in iuramẽto calũnię,vt eſt tex.in c.j.in fi.ſ.e.& rõ ſpãlitatis põt eſſe illa,quã ſ.allegaui:qa in iudicio ſemp qs incitaꝫ ad dicẽdũ falſum.Et circa hoc aduertẽdũ eſt,qꝫ aut loquimur ĩ epo.& gl. fi.in c.j.ſ.eo.& Ho.videntur velle,qꝫ hodie nõ exigaꝫ alia licentia.arg.tex.noſtri.Sed dicit.d.me.qꝫ videtur ſibi,qꝫ tex.noſter non probet:& qꝫ nec plus ꝓbet in Epo.quã c.cæterũ.ſ. eod.in alijs clericis inferioribus.& tñ inferioribus aliud dicimus.fatetur tamẽ,qꝫ de cõſuetudine nõ ſeruaꝫ hodie ĩ Epo.Et hoc fortè propter difficultatem,quærerat in exigenda licẽtia papæ:quæ conſuetudo in hac ſeruanda eſt:quinimo dicit.d.meus qꝫ hæc conſuetudo ſeruaretur etiã in clericis inferioribus, maximè cũ clericus non præſumatur in iurando immemor ſuæ ſalutis.j.q. vĵ.c.ſcimus.ceſſante verò cõſuetudine:dicit exigendam eſſe licentiam à ſuperiore,vt dict.c.j. ſ.eod. niſi eo caſu quo litigaret corã ſuo ſuperiore.Et aduere:quia nõ excuſaretur ex eo,quòd habuerit licẽtiam litigãdi à Prẹlato ſuo:qa in hoc requiriꝫ ſpecialis licẽtia.ar.d c.j.Et hoc fortè fuit inductũ,vt Prælatus ſuus habens notas eius conditiones,faciat ſibi conſcientiam tẽpore iuramenti:vt ſic de facili non deieret,maximè qa pars ſepe inci tata ab aduerſario,vt pugnam obtineat falſum iuret: inſuper ẽt exigiꝫ hęc licentia,vt iuramentum habeaꝫ in maiori reuerentia. & qa ceſſat error & mala ſuſpicio,qñ clericus obtinuit ſpecialẽ licentiã cũ præſumaꝫ venire deliberatus:ſicut enim à iure habet licentiã agendi pro iuribus ſuis,& eccleſiæ:& tamen per p̃ dictas rationes debet habere ſpecialẽ licentiã in actu iurandi:ita
18 dicẽdum,ſi habuerit licentiã litigandi ab homine.† Et ex hoc infert do.m.qꝫ etiã ſi clericus conſtituẽdo ſpecialẽ procuratorem vellet ſibi dare ſpeciale mãdatũ ad iurandũ de calumnia in aliqua cã deberet ipſe prius obtinere licentiã iſtã:cũ ipſe in effectu videaꝫ iurare iuxta no.in c.fi.eo.ti.lib.vj.nã talis procurator iurat in aĩam dñi,vt dixi ſ.eo.arti.verſi.xñ.quãuis do.Anto.in hoc videatur ſentire cõtrariũ,ꝓpter ceſſantẽ rõnẽ horroris.Sed vt patet ex ſupradictis,illa nõ fuit ſola ratio ꝓpter quã clericus teneatur exigere licentiã:vnde cũ remaneãt aliæ rationes exigitur talis licentia.qđ dictũ eſt ſatis ſingulare,nõ tñ ꝓcedit ſine aliquali ratione:maximè, quia quis põt per aliũ quandoqꝫ quod per ſe nõ põt.Ad qđ vide,quę dixi in c.vt famæ ĵ.de ſen
19 ten.excõi.Subdit ẽt do.me.in d.c.j.qꝫ† clericus habita licẽtia iurandi de calumnia,poterit ẽt iurare in manibus iudicis ſecularis: quia litigando corã ſeculari,quantum ad illam cauſam,ſecularis eſt ſibi ſuperior.argu.l.eſt receptum.ff de iuriſ.om.iudi.&.ĩ.q. vĵ.c.nos ſi incompetenter.Et hoc voluit glo.xxĩ.q̃o.vj.c.nullus.Et hoc dictũ ẽt probatur in c.j.ſ.eod.vbi patet,qꝫ litigabaꝫ corã ſeculari,& non corã ſuo epo vel prælato:tum qa ibi allegabatur priuilegiũ Imperatoris:& qa exigiꝫ ibi licentia Prælati in iurando,quæ nõ exigereꝫ ſi litigaſſet coram ſuo prælato, vt ſ.dixi.Hoc tamẽ,vt dixi,procedit in iuramẽto p̃ſtãdo in iudicio.Sed in iuramẽto præſtãdo in cotractibus,nõ exigiꝫ ſuperioris licetia:licet præſteꝫ laico:qa hoc nõ reperiꝫ ſpãliter iure cautum.Et ſic remanem⁹ ſub regula.Et per hoc dicit.d.me.qꝫ gl.in d.c.nullus.xxĩ.q.v.nõ bñ dicit,inqnãtũ vult,qꝫ clericus nullũ debet iuramẽtũ p̃ſtare laico,ſine licẽtia Epi:nã hoc eſt falſum,p text.in c.ex reſcripto ĵ.de iureiur.& in c.peruenit.ĵ.de fideiuſ. vbi iuramentũ fuit præſtitũ laico :nec aliqua ſuperioris licẽtia interuenit,vt patet in eis.Et ad d.c.nullus.qđ videꝫ vrgere in cõtrariũ,dũ generaliter dicit,clericũ nõ debere quicquã iurare laico:dic qꝫ nõ debet iurare tanquã ſuperiori,vt innuũt verba ſequentia in d.c.& voluit ibi gloſ.in primo intellectu.& ſatis probatur per iura præallegata.Secundus caſus in quo clericus reperitur prohibitus iurare ſine licentia ſuperioris ſui,eſt in actu teſtificandi,vt in c.quãq̃.xiiĩj.q.ĵ.& in c.teſtimoniũ.xĩ.q.ĵ.Et aduerte:quia illa iura non reſpiciũt prẹcisè actũ iurẽdi,ſed potius principaliter actũ teſtificandi,qñ corã ſeculari ꝓducunt.vnde ſi corã eccleſiaſtico alieno,ẽt iudice ꝓducerent,nõ repiꝫ ꝓhibitus teſtificari:ẽt ſine licẽtia.Nec iſta iura ꝓhibitiua ſunt extẽdẽda.arg.regulæ,odia.de reg.iur.lib.vj.& c.ſtatutũ de elec.lib.vj. ſcđm d.me.in d.c.j.ſ.eo.Cui tñ multa fuerũt addita.& mihi placet.
20 ¶ Quartodecimò not.qꝫ† filiuſfamilias hoc iuramẽtũ calũnię debet p̃ſtare cũ patris cõſenſu.de quo per gl.in l.ĩ.§.qđ obſeruari.C.eo.Sed tu vide ad p̃dicta,q̃ latius dixi in c.iĩj.ſ.eo.arti.vĩ.q.vĩ.¶ Quintodecimò no.qꝫ pupillus vel minor præſtantes iuramentum calũniæ,debent illud præſtare cum authoritate tutoris,vèl curatoris.Tu verò dic,qꝫ in omnibus caſibus,in quibus minor & pupillus p̃nt eſſe in iudicio abſq; tutoris vel curatoris authoritate,poſſunt iurare de calũnia:& fruſtra tunc requiriꝫ,an exigaꝫ authoritas tutoris vel curatoris.Ad qđ vide q̃ dixi in c.iĩj.ſ.eo.arti.q.v.In cæteris verò caſibus,in qbus nõ poſſunt ſoli eſſe ĩ iudicio,aduertẽdũ eſt,ſcđm Bar.ĩ l.ĩ.§.qđ obſeruari.C.e.qꝫ duplex ẽ,actꝰ primꝰ,vt cognoſcaꝫ,an minor debeat interrogari vĺ nõ:et iſta examinatio debet fieri cũ curatore,ſeu tutore,& cũ eius authoritate,vt l.clarũ.C.de autho.præſtan.& arg.d.§.qđ obſeruari.ipſe emẽ iſtã iuſtitiã,an dẽat cadere in ſcia minoris vel nõ,id ſup quo debet interrogari,ignorat.qdã verò eſt actus rndẽdi.& iſte eſt duplex:aut emẽ quæriꝫ,vtrũ tutor authoreꝫ vt rndeat.& putat Bart.qꝫ in hoc dẽat authorari:vt d.l. clarũ.an vt ſic rndeat cõfitẽdo vel negãdo.& tũc tutor nõ dẽat authorare:qa hoc nõ cadit in ſciẽtiã ſuã.ar.l.videam⁹.ff.đ in litẽ iur.ſecũdũ Bar.in d.§.qđ obſeruari.vide qđ dixi in c.iĩj.ſ.eo.in vĵ.prin.arti.q.v.& qđ dicã ĵ.in ti.de cõfeſ. ¶ Sexto decimò noto,qꝫ qñq; cõtingit qꝫ propter principalis abſentiã,iudex mittit lr̃as ad aliũ iudicẽ,vbi degit ille,qui iurare debet de calũnia.qđ tũc ſub qua forma dẽat iudex ſcribere alteri iudici, dixi in c.j.ſ. e.art.iiĩj. ¶ Decimoſeptimò not.qualiter iuret aduocatus.iurat emẽ ſecũdũ formã,quã ponit text.in l.rẽ nõ nouã.C. de iudi.&
21 ibi habes formã.de qua materia dicã in ti.de poſtulãdo. ¶† Decimooctauò noto:circa iurm veritatis,de ipſius forma:qm̃ ſub hac forma præſtandũ eſt.Tu iurabis ad ſancta Dei Euãgelia dicere & rndere veritatẽ,quã ſcis per te: vel intelliges per eos,in quorũ animas iuras:& dicere etiã qd credis:& qd exiſtimas.& tunc ille dicat:Ego B.in cã quæ vertitur inter me.& M. corã vobis,dicam veritatẽ,quam ſciuero per me vĺ per fratres meos,in quorũ animas iuro,prout ab eis intelligã:& quam etiam credo quoties,& qñcũq; per vos interrogatus fuero.ſic me Deus adiuuet,& hæc ſancta Euangelia. hæc forma probaꝫ in c. præſentiũ.de teſti.lib.vj.& in l.ĩj.in prin.C.eo.quod aũt dicit,quã credis,vel quã credo.hoc ad cautelã adĵcitur:quia nõ eſt de ſubſtãtia iſtius iurĩ credulitas iſta:qa qui de veritate iurat,nõ debet de credulitate interrogari,vel rndere,per no.in c.ex lr̃is.de iureiur. Ita dicit Spe.e.ti.§.nũc dicamus.in prin.& §.j.ver.quartum.& ideò dicit Io.in addi.Spe.in d.§.nũc dicamus.qꝫ exilius improbauit illã additionẽ:& qd credis & exiſtimas,in tract.ſuo iudiciali c.cliĵ.in fi.& ſiꝛ etiã magiſter Gra.vt refert Specu.in d.§. nũc dicamus.ver.Itẽ dicit Magi.Grati.& vide ad hoc, quod ſtatim dicã in verſ.xix.Et tale iurm de veritate præſtatur in aĩam dñi.lxvj.di.c.tibi dño.& d.c.præſentiũ.& præſtaꝫ ſub hac forma:Ego iuro in aĩam B.dñi mei,ſeu cõuentus hoc eſt ſingulorum de cõuẽtu:quia cõuẽtus nõ habet animã,vt dixi ſ.ver.xĩj. qꝫ dicã veritatẽ in tali cã,prout ab eo vel ab eis vel à maiori ꝑte eorũ,didici:vt d.c.præſentiũ. vel iuro in animã eius,qꝫ ipſe per me veritatẽ rndebit,quã ſciuerit.de quo in d.c.tibi dño. vel ipſe ꝑ me iuro qꝫ dñs ꝑ me veritatẽ rndebit.ĵ.de præbẽd.c. accedẽs. ita tradit Spe.eo.ti.§.nũc dicamus.ver.fi. & tradit ibi etiã Spe. quod facta litis cõteſtatione,& præſtito iurõ,hoc totum debet ſcribi in actis ſub hac forma:Die tali lis eſt conte.& iurm de calũnia vel veritate à B.ex vna parte.& à M.ex altera parte ſuper præmiſſo libello vel ſuper infraſcripto libello, cuius tenor talis eſt.& ponatur tenor libelli de verbo ad verbũ:& poſtea aſſignetur terminus actori ad ponendũ &c.& ad prædicta vide gl.ſuper verbo,ab ipſis.in c.ĩj.eo.ti.lib.vj.quæ dicit,qꝫ procurator p̃ſtat tale iurm veritatis in animã ſuã & principalis ipſius: & Prælatus in aĩam ſuã & eccleſiæ:vt no.gl.j.in fi.in c.ex lr̃is.ĵ. de iureiu.Et tale iurm veritatis præſtatur etiã tactis Euãgelijs, niſi ab Epo.ad quod vide quod dixi ſ.eo.art.ver.x. ¶ Sed circa
21 prædicta quęro† qd ſi prẹlatus vel ſyndicus,qui iurat dicere veritatem,vnum ſcit vt Prẹlatus,aliud ſcit vt conuentus ſeu capitulũ,quid agere debeat ne ſit periurus.ſo.glo.ſuper ver.illos.in c.prẹſentiũ.de teſti.lib.vj.dicit qꝫ ſi ſciẽtia Prẹlati eſt cõtraria rnſioni cõuentus dicat:ex parte cõuentus ſic dico.ſed ego ſic credo,vel dico.facit ff.de admini.tu.l.quoties.§.ſicut.ſecũdũ Ho. & ſtabitur hoc caſu,rnſioni conuẽtus:cũ Prẹlatus rndeat,vt ps ipſius cõuẽtus.& ſtãdũ ſit maiori parti:vt dicit glo.illa,ſed Io. ibi in nouella.recitat dictũ Inno.cõfuſè,vt dicit do. Do.vñ diſtingue poſt eum,& do.Domi. Quòd aut Prẹlatus interroget,quòd ipſe ignorat.Sed alĩ,quorum nomine iurat, ſciunt:& tunc ſi maior pars conuentus dicit ſibi,qd certum ſcire,debet illud reſpondere.Si verò minor pars conuenit in illo:tũc nõ debet reſpondere:vt vult text.in d.c.prẹſentiũ. Si verò nullus de conuentu ſcit,ſed ipſe tantùm ſcit:tunc recitat Inno.duas opi, vna eſt qꝫ teneatur rndere:& ratio eſt:quia ipſe ſuo nomine iurat:& de his,quę ſcit veritatẽ dicat,etiã ſi alĩ neſciant. Sed iſta opi.ſibi non placet.vñ reſidet in opinione,qꝫ ſi illud ſuper quo interrogatur eſt de facto proprio nõ tenetur rndere: licet etiã ipſe ſciat:ex quo alĩ ignorant.& ratio differentię eſt:quia quando interrogatur de eo,quod ipſe ſcit : & non eſt de facto proprio,nõ debet rndere,qui non interrogatur vt procurator:cùm cauſam non agitet vt procurator:nec etiam interrogatur vt teſtis : & licet cõpellatur iurare in animã ſuam dicere,quod ipſe ſcit.hoc nõ fit,niſi vt dicat veritatẽ eius, quod ſcit vnà cũ alĩs: nõ aũt eius quod ſolus ſcit.Itẽ aſſignatur ſecũda rõ : qa lex ꝑmittit,qꝫ qs interrogetur de facto ꝓprio.C.de q̃oni.l. interro-

gari. Sed qñ interrogaŧ de facto alieno,nõ interrogatur dicto
22 modo.Sed tãc̃ teſtis† dicit tñ,q̃ ſi iuraret dicere veritatẽ tãtùm, in animas aliorũ,& ipſe ſciret: & alĩ,in quorũ animas iurauit, ignorarẽt:q̃ tunc nil dicet:quia de ſe nõ iurauit:ſed de illis tantũ.Itẽ,ſi illi dicerẽt prẽlato q̃ aliter rñdeat,c̃ſ ſe habeat veritas: quã veritatẽ,Prælatus ſcit:non rñdebit ſecũdũ dictũ ipſorũ:qa pro nullo homine debet falſum dicere:vl̃ ecõtra iuſtitiã facere: imò debet illos monere vocatis illis,qui prodeſſe p̃nt,vt abſtineãt à falſo dicto vel teſtimonio xxñ.q.ñ.c.hoc vr̃.allegat Ho. ĵ.de ſen.excõ.c.inquiſitioni.dicit tñ q̃ ſi ipſi volũt rñdere p̃ ſe, & nõ p̃ ꝓcuratorẽ,nõ video quare nõ admittaŧ,ſecũdũ Inn.& ita etiã reſidet Io.& do.Do.in d.c.p̃ſentiũ. ¶ Decimononò no
23 to circa p̃dicta,& ex prædictis† q̃ dr̃ia eſt inter iur̃m veritatis & credulitatis.Ad quod vide Inn. in c.præſentiũ. de teſti.li.vj. & gl.in c.j.de cõfeſ.eo.lib.vbi volunt, q̃ qñ iuratur de veritate dicẽda,tã ponẽs,c̃ſ rñdẽs,debet dicere & rñdere, quòd nouit: nõ quòd credit:quia nõ iurat de credulitate.ar.iĩ.q.ix.c. hortamur.ſed rñdetur de credulitate in iur̃o calũniæ:nõ in iur̃o veritatis,vt dixi ſ.eo.art.verſ.xj.& c̃ſ quis in iur̃o veritatis nõ poſsit qs interrogari de credulitate,vt d.c.præſentium.põt tñ rñdere, q̃d ſciat vel credat,ſecũdùm Inn.ſed hoc vltimũ viſum eſt mirabile Hoſt.q̃ non debeat interrogari de credulitate:& q̃ dẽat rñdere.vnde dicit q̃ c̃ſ quis teſtes iurent de veritate,tñ nõ ſolùm de veritate:ſed etiã de credulitate ſunt interrogandi,& rñdere tenẽtur,vt in c.quoties.in fi.& in c.cùm cãm.ĵ.de teſtib.Plus ẽt dicit Ho.q̃ cùm iurans de veritate debeat ſecũdùm conſcientiã rñdere,cõſiderata veritate cõſciẽtiæ,quò ad rñſionis effectũ tale iur̃m potius eſt credulitatis,c̃ſ veritatis : vt d.c.præſentium. & in c.& ſi Chriſtus.j.rñſo.ĵ.de iureiu.ſed hodie de conſuetudine curiæ,quis iurat dicere veritatem,quã ſcit vel credit ſecundũ
24 Ho.Io.de lign.dicit† q̃ veritas põt ſciri : & tunc ſurgit habitus demonſtratus ex neceſſar̃ñs.Itẽ poteſt veritas credi : & tũc inſurgit habitus ex probabilib⁹.& ſic vigore iur̃i de veritate põt qs rñdere.& ſcio,& credo.ſubdit tñ q̃ putat opi. Inn.verior̃: quia aliud eſt ſcire,aliud opinari,vel credere:quia ſciẽtia elicitur ex demonſtratis,credulitas ex opinatis ſecũdùm Ho.procedit in iudiciar̃ñs : quia iudex interrogare debet de quocũc̃ſ, quod facere põt indicium ad iudicãdũ.xxx.q.v.c. iudicantẽ . & ĵ.de præſum.c.afferte.ſecũdũ Io.đ lig.in.c.ñ.ſ.e. & ſic ẽt vr̃ reſidere ibi d.Ant.ſed Do.me.ibi dicit aduertẽdũ eſſe:qa hẽm⁹ ſciẽtiã & neſciẽtiã:& ſic duo extrema.& ĩter iſta duoextrema,ẽ quoddã mediũ ſ.credulitas ſeu fides.ſciẽtiã hẽmus dupl̃r. primò in his q̃ ſunt alicuius artis:& tunc ſcire idem eſt quod rẽ per cãm cognoſcere(vt dicit Philoſophus)de quo in l.ſcire.ff.de legi. Secundò habemus ſcientiã in his quę ſunt facti:vt in materia nr̃a. & tunc illud dicere dicimur,ad quod mouemur per aliquẽ ſenſum.& hęc eſt ſcientia quę requiritur in teſte : vt l.teſtiũ.C,de teſti.& iĩ.q.ix.c.hortamur.& melius in c.teſtes.ea.cã & q.in fi. & iſta vocatur erraticorũ ſcientia.ad quod vide quę latiſsimè dixi in c.cũ cãm.ĵ.de teſt.in j.q.pr̃c.vbi poſui quatuor ſpecies ſciẽtiæ.vide ibidẽ.Neſciẽtia verò eſt de eo,quod hõ neſcit:ita q̃ nõ habet aliquã credulitatẽ ſeu fidẽ:vt no. gl.in rub.ff.de iur. & fact.igno.& Bar.in l.admonẽdi.ff.de teſtib.& traditur in c.ñ.de teſti.libr.vj.credulitas verò,ſeu fides eſt,quam quis percipit ex varĩs argumẽtis,indicĩs,ſeu pręſumptionibus,per quas iudex ad aliquẽ credulitatis ſeu fidei gradũ ducitur.de quibus p Bart. in d.l.admonẽdi.& ego latè dixi in c.fi.ĵ.de iureiu.Ad propoſitũ ergo,cũ iſta inter ſe ſint diuerſa ſub iur̃o de veritate nõ tenetur p̃priè & ſtrictè rñdere de credulitate:quia veritas hr̃ nõ ex præſumptione,ſed per ſenſum propriũ:vt d.c.teſtes.iuncto.c. hortamur.ad quod vide Bar.in l.j.in fi.ff.de interro. act.credulitas em̃ ad dubiũ refertur,non ad certũ:vt no.in c.firmitatẽ.ſ.de ſum.tri.& ideò nõ vñr hic poſſe cõcurrere in eodẽ facto:quia ſi credo:excludo verã ſciẽtiã & certitudinẽ.procedit tñ hoc accipiendo ſcientiã & credulitatẽ ſtrictè & propriè,vt etiã no.Do. me.in c.quoties.ĵ.de teſtib.ſed in iudiciĩs nõ debet capi ita ſtrictè:ſed largè,pro omni ſciẽtia,quã qs habet vel ex veritate vel credulitate:ſed tũc đr ſciẽtia impropriè.facit l.ñ.§.quod obſeruari.C.e.ti.vbi tex.primò dicit de eo,q̃d credit:& poſtea ſubĩ cit de eo quod ſcit:vt ponat ibi de ſciẽtia improprie, ſi quã habet p credulitatẽ.& ita intelligo,quod dicit d.Ant.in d.c.quoties.ĵ.de teſtib.vbi dicit q̃ ẽt põt credere qs id,q̃d ſcit,p̃c. cùm olim.ĵ.de re iu.Ad idẽ ẽt facit l.ñ.§.itẽ Labeo.ff.de aqua plu.ar.
25 & ibi gl.no.Bar.in d.l.j.ff.de inter.act.† facit etiã:qa rñſio đ credulitate in facto proprio ita pręiudicat,vt rñſio de veritate, vt dicit gl.no.in c.ex lr̃is.de iureiu.& ideò cõcludo poſt Do.meũ q̃ tã in teſte,c̃ſ ĩ parte, ſub tali iur̃o veritatis teneaŧ qs rñdere ẽt de credulitate.& in teſte probatur:quia iurat dicere veritatẽ,vt no.gl.in c.fraternitatis.de teſti.& patet in d.c.teſtes.& c.hortamur.& tñ teneaŧ rñdere ẽt đ credulitate,vt patet ĩ c.cũ cãm.& c. licet ex quadã.& c.q̃ties.& c.p̃terea.& c.tã lr̃is.ĵ.de teſt. debet em̃ intelligi hoc iur̃m largè,vt dicãt veritatẽ đ his,ſup q⁹ interrogabũtur:quare ſi teſtis interrogatur,an credat : debet rñdere veritatẽ,ſ.an credat vel nõ.licet em̃ ignoret veritatẽ facti principalis:tñ debet rñdere veritatẽ ad interrogationẽ. Et hæc interrogatio p̃ iudicẽ bñ admittiŧ,vt dictis iuribus.& xxx.q.v.c.iudicãtẽ.& ff.de inter.act.l.vbicũq̃.& ſic Do.me.laudat cõſuetudinẽ,q̃ habet q̃ qs tenetur dicere veritatẽ,quã ſcit vel credit:qa illud intelligitur latè,vt dixi. Et hodie cõiter rñdeŧ ad poſitiões p verbũ credit,vel nõ credit:licet p̃ceſſerit iur̃m de veritate. & tñ talis rñſio æquè p̃iudicat:vt ſ.dixi.de quo latiꝰ dicã in tit.de cõfeſ.in materia poſitionũ.facit ẽt ad prędicta q̃d no.Inn. in c. ex lr̃is.ĵ.de iureiur.& iĩ.q.ix.c.teſtes.& adde,q̃ dixi in ver.p̃ce. xviĩ.Et ex his,Deo duce,eſt expeditus duodecimus prin. arti. ¶ Tertiuſdecimus prin.arti.eſt iuxta prędmiſſum in rub.vtrum hoc iur̃m poſsit reiterari,& pluries exigi,ſeu prẽſtari:circa quẽ articulũ ꝓſequar tres q̃ones.Prima erit de iur̃o calũniæ. Scđa
26 de iur̃o malitiæ.Tertia de iur̃o veritatis.† Primò igitur quæro, vtrũ iur̃m calũniæ poſsit iterari.ſol.dic q̃ regulr̃ iterari non debet.Quãuis em̃ olim tale iur̃m reiteraretur,& pluries p̃ſtaretur: quia nõ præſtabatur ſup tota cã,vt tetigi in rub.ar.iĩ.in princ. tñ hodie nõ reiteraŧ,vt in auŧ.ſed hodie.C.e.& ibi Bal.& Doct. tenẽt gl.ſup verbo,iur̃o:in c.lr̃as.ĵ.de reſti.ſpo.quia ſi ſemel in principio litis iuratũ eſt de calũnia,poſtea nõ iuratur : qa iur̃m illud extẽditur ad oẽs exceptiones,quæ poſtea occurrunt : ſiue ſint emergẽtes,ſiue incidẽtes,vt in auŧ.hoc ſacr̃m.C.eo.ti.hęc tñ regula recipit aliquas declarationes.Prima declaratio eſt,q̃ prę dicta regula procedit,ſiue iuratũ ſit de calũnia poſt lit.cõte.ſiue ante:dũmodò ſit præſtitũ ſuper tota cã.hoc voluit Pet.& poſt eũ Cy.in l.ñ.in prin.in vj.q.C.e.quia ex quo ſemel iuratũ eſt ſuper tota cã ſuperfluè petitur iterũ iur̃m.arg.l.non cogendũ.§. fi.ff.de procur.Nec ob.q̃ ante lit.conteſt. nõ ſit præſtandũ hoc iur̃m:quia verum eſt,parte inuita, ſecũdùm Cy. ſed tu vide ad hoc,quod latius dixi in c.j.ſ.e.in v.prin.ar.q.ñ. Secũda declaratio eſt,q̃ regula procedit etiã,ſi iudex,corã quo ſemel iuratũ eſt de calũnia,fuerit mutatus:vel diẽ obierit : quia nõ iuratur iterũ corã ſucceſſore,ſeu ſubrogato : quia idẽ cẽſetur iudiciũ, vt in l. mortuo.& in l.cũ proponebatur.ff.de iudi. Io.verò voluit contrarium.ar.l.iĩ.& l.quærebatur.& l.cũ apud Semproniũ.ff.iud. ſol.& in auŧ.de teſti.§.quia verò.& C.de iudi.l. properandũ. §. ſinaũt in medio.alĩ dicũt q̃ partes iurabũt q̃ nec dederũt, nec dabunt huic iudici vt pro eis iudicet, vt in auŧ. vt litigã.iur. in prin.Sunt etiã,qui dicũt q̃ tũc de veritate ſit iurãdũ. iſtas opin. refert Spe.e.ti.§.ſequitur.ver.qd ſi iudex corã quo.ſed tu aduerte,quia Spe.nõ bñ allegat Io.quia Io.in l.ñ.in prin.C.eo.tenuit primã opi.ſecũdùm quod reperio in C.meo,videlicet q̃ iur̃m calũniæ nõ ſit iterãdũ.quã etiã ſequitur Bart.ibi. Nec ob.l.cum app.& l.iĩ.cũ ſi.quia loquũtur in cautione,iudicatũ ſolui.limitata reſpectu ſpãlis iudicis:vñ iudice mutato, cautio perit. Sed iur̃m calũniæ præſtatur ſup tota cã reſpectu ipſius cauſę:& nõ reſpectu iudicis.vñ cũ cã nõ mutetur reſpectu mutationis iudicis,remanet iur̃m validũ:vt d.l.præponebatur.nec etiam obſtat §.qa verò.in auŧ.de teſti.qa loquitur in alio iur̃o,c̃ſ calũniæ. nõ obſtat.l.p̃perãdũ.§.ſinaũt in medio.qa ibi mutabatur inſtãtia. ſed in caſu nr̃o,ſola p̃ſona iudicis mutatur.ſecũdũ Bar.q̃ opin. mihi placet.pro qua facit bonus text.in l.j.ff.qs & à quo. Quid ſi mutata ſit actio,dicã ſtatim in vj.limitatiõe. Inſup prędicta re
27 gula ſic declarata,recipit plures limitationes.† Primò limitatur, vt p̃cedat reſpectu vnius & eiuſdẽ q̃onis,vel cãæ.Secꝰ ſi actor moueret plures q̃ones,vel cãs:quia reſpectu cuiuſlibet, reiteraretur.ad quod vide quæ dixi ſ.e.c.iĩ,arti.iĩ. q.xxxviĩ. Secũdò limitatur,ſi mõ ſumus in cã principali:ſecus in cã appellatiõis: quia licet in cã principali iuratũ fuerit de calũnia:tñ in cã appellationis,iterũ eſt iurãdũ.tex.in c.ñ.in prin.eod.ti.lib.vj.per quẽ tex.approbata eſt opi.gl.in l.ñ.in prin.ſ.eo.& Inn. Pe. & Ab. in c.j.ſ.eo.& Spe.e.ti.§.ñ.& Bar.Bri.in q̃one naturali,quæ incipit,q̃ritur,vtrũ in cã.Et reprobata eſt opi. Placẽ.& Azo. in d. l.ñ.qui volebãt q̃ ex quo iuratũ erat in principali, nõ iuraretur in cã appellatiõis.facit tex.in auŧ.de his,qui ingre.ad ap. §.fi.faciebãt etiã pro eis omnia iura,quæ volũt q̃ cã appellationis ſit eadẽ cũ principali.ñ.q.vj.c.ſi qs in quacunq̃.cũ ſi.ſed Io. Cremo.Vgu.& Gof.tenebãt primam opin.pro quibus facit optimè vj.q.iiĩ.c.oſius.& ñ.q.vj.c.ſi Epiſcopus.& C.de iud.l.properandũ.& in auŧ.vt liti.iur.in prin.& eam tenuit Dy.vt refert Cy.in l.ñ.in prin.C.eo.q.xĩ. Et ad hoc vide omnino, quod dixi in c.ñ.ſ.e.ar.vj.ver.xxj.procedit. ¶ Tertiò limitatur, niſi noua cã ſuſpicionis calũniæ de nouo ſuperuenerit:quia hoc caſu, licet ſemel iuratũ ſit ſup tota cã,tñ iterũ iurabitur ſuper certo articulo,ſup quo ſuſpicio ſupuenit,ſecũdũ Inn. in c. dilect⁹. de elect.vñ toties reiterari poſſet,q̃ties eẽt timor calũnię. ſentit d.

Do.in

Do.ī c.ñ.e.ti.ī.vj.mihi verò videtur,q̄ hoc casu satis sit p̄stari iur̄m malitiæ,qđ pōt iterari,vt statī dicā in ñ.q.Quartò limitat
27 respectu eiusdē p̄sonę ⁊ secus respectu diuersarū p̄sonarū.vnde licet principalis iurauerit de calūnia.tñ ꝓcurator,q̄ interuenit post li.cōte.cogitur iterū iurare.& hoc tenet glo.j.l sub dubio forte.in authē. prīcipales.C.eo.ti.sed aduerte:qa licet o.im eēnt opi.de q̄bus in c.j.s̄.eo.& ibi p Inn.& Ho.& p Spe.eo.ti.§.se quit.ī fin.qa Ho.tenuit cōtrariū.tñ ipsius opi.reprobat p tex. exp̄ssum in c.ñ.§.j.eo.ti.li.vj.tenet D.me.in c.j.s̄.eo.p̄dicta tñ limitatio ꝓcedit,qñ ꝓcurator vellet litigare,& rñdere p se:sec⁹ si nō imminet casus,in quo debeat rñdere: vel si imminet,dñs vult rñdere p se:qa tūc ꝓcurator nō iurat de calūnia:qa cessat rō illius c.ñ.§.j.q̄ fuit,vt euitaret calūnia litigātis:qa ex quo nō imminet casus fiendę rñsiōis p ꝓcuratorē,nō subest timor calumnię.vnde cessante &c.vt in c.cū cessante.j.de app. sc̄dm Io. ī d.c.ñ.§.j.q̄m ibi sequit.d.Do:Et sic patet ex p̄dictis,q̄ quotiēs cūq; noua persona īteruenit in iudicio,p quā iudiciū sit agitādum,est iteratò iurandū:& iō licet prīcipalis iurauerit, iurat ēt aduocatus:& ecōtra.Et ex p̄dictis ēt sequtur,q̄ si prīcipalis mortuus ē,hęres su⁹,q̄ ī suū locū subrogat,debet iterū iurare,vt ꝓbat in aut.principales.C.e.& in l.q̄ bona.§.pe.ff.de dā.infec.qa licet defunct⁹ iurauerit,& nō fuerit calūniatus,& habuerit bonā fidē:tñ fortè hæres habet malā fidē.facit.ff.de accus.l.si cui. & C.de re.cre.l.generaliter.j.respōso.Alīī verò tenent cōtrariū. qa hæres cēsetur ea.p̄sona cum defuncto,vt in aut.de iureiur.ā mo.præ.§.ñ.cum ſi.Alīī dicunt q̄ debet solū iurare se nil dedisse,nec daturū esse iudici.vt in aut.vt liti.iur.in prin.colla.ix.sic dicit Specu.eo.ti.§.sequit.ver.sed nunquid hęres.Sed mihi plus placet prima opi.per ea quæ superius dixi in hac limitatione. Nec obst.qa hæres censeat ea.p̄sona cū defuncto:qa illud ꝓcedit p fictionem& in his,quæ iuris sunt.Sed respectu eorū,quę sunt facti,& quę ligant aīam:non censet eadē persona.facit gl. superver.iuramentū.& qđ ibi no.d.Do.in c.ñ.eo.titu.lib.vj.& quod not.in c.veritatis.j.de iureiuran.Ad quod etiam allego: quia quæ facti sunt,non trascunt de vna persona ad aliam,vt in c.significauit.j.de præben.& in l.j.§.ne aūt.C. de cadu. tol. & C.de condi.& demon.l.hæredi.& ff.de solu. l.inter artifices.& ff.de statulibe.l.statuliberi.§.si quis Titium.Item ad idē allego, qđ singulariter voluit Io.in regula,cùm quis in ius.de regu.iur. lib.vj.vbi ponit intellectū l.cū hęres ff.de diuer.& tempo. præscri.& regula, is,qui in ius.quæ volunt,q̄ q̄ in ius alterius succedit,vtatur iure illius.& sic sit successor vitiorū,& culpæ defuncti.dicit.n.qđ hoc est verū in his quę sunt iuris:secus in his,quę in facto consistunt:vt est ignorantia,vel bona fides:& sic calumnia,vel mala fides.simile dicit Bal. titu.de notis feudorū.§. notādū.vbi dicit,q̄ licet p̄sona prīis & filīī censeat eadē.xxxv. q.iīī.§.hac authoritate.cū ſi.tamē scientia & ignorantia prīis nō est filīī:nec econtra.retigi in c.ñ.j.de oper.no.nū.super glo.j.& latius in quodā cōsilio,qđ incipit d.Cōtes dñi constantini.Et hæc adde ad ea,quę dixi s̄.eod.c.iīī.in.vī.prin.arti.iīī.q.vbi remisi me ad hic dicenda.Et p̄dicta notabis:qa singularia sunt,& conferunt ad multas q̄ones:& maximè ad matèriam p̄scriptionū.Est ergo cōclusio,q̄ ꝓpter diuersitatē p̄sonarū,reiterat hoc iur̄m.Pro qua facit: qa etiā si vna & eadē p̄sona agitet cām alienā,iurat non solū animā ꝓriā:sed ēt in animā dñi.ad qđ vide qđ dixi s̄.art.xī.ver.xñ.noto.¶ Quītò limitat,si mō loquamur ea durāte instātia:sec⁹ si finita sit instātia,& alia inchoata. sc̄dm Spe.e.ti.§.sequit.ver.q̄d si iustā.tenet gl.& post eā Pau. Bar.& Doc.in l.ñ.in prin.C.eo.p.l.ꝓperādū.C.de iudi.quasi per totā l.& tenet Bal.ī aut.sed hodie.C.e.ti.qa licet perēpta instātia,nō pereāt acta ꝓbatoria:tñ peūt acta ordinaria.vt li.cōte.& iur̄m calūniæ.Ad qđ vide,q̄ latę dixi in c.pe.s̄.de iud.in.xxvī.prin. arti.¶ Sextò limitatur,nisi sit mutuata,vel accumulata actio.de quo tñ dic vt latè dixi in c.ñ.s̄.eo.in.vj.princ.art.ver.iīī.ꝓcedit
28 & se.¶ Sc̄dò prīcipaliter quęro de iur̄o malitiæ vtrū possit reiterari:sol.dic q̄ sic:qa toties reiterari pōt,quoties aliq̄d incūbit ponēdū,vel rñdēdū,vel faciendum.circa qđ de malitia alicuius dubitaret:& q̄tiescūq; iudici visum fuerit,pōt p̄stari.vt est tex. in c.ñ.fi.rñso eo.ti.lib.vj.tenēt.d.meus in c.j.s̄.e.vide quæ dixi in c.j.s̄.eo.arti.v.¶ Tertiò quæro de iur̄o veritatis.so.dic q̄ toties reiterari pōt,quoties aliq̄d īcūbit ponēdū,vel rñdēdū,sup quo tale iur̄m sit deferēdū.ad qđ vide quę dixi s̄.e.c.ñ.in.vj.prī. art.vtrū aūt ꝓpter idē factū,qs cōpellat bis,aut pluries iurare. dicā.j.in ti.de iureiur.Et ex his,deo duce est expeditus.xiī.art.
¶ Quartusdecimus principalis articulus, iuxta Rub.ordinem
29 supest, vt examinemus de effectibus istius iuramēti circa quē articulū dic,q̄ multi sunt effectus.Primus effectus est,vt verbū sonat,videlicet,vt mediāte tali iur̄o,calūnia vitet,& ea adimplet,q̄ ī ipso iur̄o,cōtinent sc̄dm ea,q̄ dicta sunt s̄.in.xī.prin.ar. ver.j.vsq; ad ver.vī.Et sic idē dđm est de iuramēto malitię:vt sc3 malitia vitet.& sic vt nihil malitiosè agat. & sic̄r ēt de iur̄o veritatis,vt vc3 veritas dicat:& si cōtrariū fiat:talis est ꝑiur⁹ & vt ꝑiur⁹ venit puniēd⁹:de pœna aūt ꝑiurī dicem⁹ ī ti.de iureiu. ¶ Secūdus effectus est:qa est iudicī cōfirmatiuū:qa sine ipo qñ est exactū, & nō p̄stitū iudiciū, nō tenet. De quo dic vt dixi s̄.eo.c.j.arti.v.Et vide qđ dicā ī.in xv.prin.arti. ¶ Tertius effectus est sc̄dm aliq̄s: qm̄ tale iur̄m habet vim litis cōte.sed tu dic cōtra,vt latè dixi in c.j.s̄.de lit.cōte.arti.viī.q.xviī. ¶ Quartus effectus est:qa iur̄m calūniæ à p̄sumpta calūnia,seu temeritate excusat.& sic à cōdēnatione expēsarū,secūdū aliq̄s.alīī verò tenēt cōtrariū.de quo articulo vide p glo.Inn.& Doct.& e. finē.j.de do.& cōtu.& p Doct.in l.eū,quē temerè.ff.de iudi.& in l.ꝓperādū.§.finaūt.C.de iud.& per gl.in aut. de iudicīs.§. oportet.& in l.q̄ solidū.§.ēt.ff.de leg.ī.& per gl.& Archi.ī.q. j.c.in primis.& per Archi.j.q.vj.c.pōt.& p Cyn.Pe.& Doct.in aut.gñal̄r.C.de Epi.& cle.& per Spe.in ti.de expēsis.§. nūc dicēdū.in fi.j.col.sed tu vide, quæ circa hoc latissimè dixi in c.calūnia.j.de pœn.in v.prin.arti.in ñ.mēbro prin.post principiū. ¶ Quintus effectus est,qa p p̄stationē talis iur̄i calūniæ euitatur pœna,quæ cōmitteretur si exactū nō p̄staretur.de qua latius in seq.xv.arti.Et ex his,Deo duce,est expeditus quartusdecimus prin.arti. ¶ Quintodecimò principali articulo, iuxta p̄missum ordinē in Rub.tractandū est de pœna recusantis iurare.Pro cuius articuli clariori doctrina, ꝓsequar īfrascriptas q̄ones. ¶ Primò,de pœna actoris nolētis iurare. ¶ Sc̄dò de pœna rei. ¶ Tertiò,vtrū tā actor,q̄ reus teneant ad alias pœnas, q̄ in text.nr̄o exp̄ssas. ¶ Quartò qd p̄cedere debeat ad hoc,vt nolēs iurare cadat à cā,vel habeat pro confesso. ¶ Quintò vtrū actor cadat à cā,vel reus habeat pro cōfesso ipso iure:vel necessaria sit sentētia. ¶ Sextò,vtrū sn̄ia cōtra actorē,vel cōtra reū ferēda sit dāda in ea.instātia.vel reqrat illā instātiā. ¶ Septimò vtrū in pronūciatione vel declaratiōe,quā facit iudex cōtra actorē,vel contra reū requirat citatio. ¶ Octauò vtrū in casibus, in quibus vnus pro alio tenet,forte ex forma statuti,talis ficta cōfessio,quę insurgit ex recusatione iur̄i noceat alteri. ¶ Nonò, vtrū talis cōtumacia in nō iurādo possit purgari. ¶ Decimò vtrū intra tp̄s assignatū per iudicē partibus ad iurādū,currat terminus datus ad probandū. ¶ Vndecimò,qualis debeat ferri sentētia cōtra recusantē iurare. ¶ Duodecimò,qd si actor noluit iurare ꝓpter qđ reus venit absoluēdus:qui si hoc non obstāte iudex cōdēnauit reū actori,an valeat sn̄ia. ¶ Tertiodecimò,qd si reus nō vult q̄ cōtra actorē,qui recusat iurare det sn̄ia:sed instat,q̄ cōpellatur iurare,an iudex hoc facere dēat. ¶ Quartodecimò, vtrū à sn̄ia lata cōtra actorē,vel reū nolētē iurare, possit actor vel reus appellare. ¶ Quintodecimò,qd si iudex requisitus nollit ferre sententiā cōtra recusantē iurare,& pereat instātia:vtrū pars aduersa habeat aliquā actionē contra illū,qui recusauit iurare:vel habeat aliquod remediū,si de nouo agat. ¶ Sextodecimò,vtrū cōtumacia tutoris vel curatoris recusantis iurare, noceat pupillo vel adulto. ¶ Decimoseptimò, quid de Prælato vel syndico, vtrum eorum cōtumacia noceat ecclesiæ. ¶ Decimooctauò vtrū cōtumacia procuratoris noceat dño. ¶ Decimononò, vtrū hæc pœna cōmittatur corā arbitris & arbitratoribus. ¶ Vigesimò,in q̄bus causis p̄dicta pœna locū habeat. ¶ Vigesimoprimò,ꝓpter quas cās tā actor, q̄ reus excusentur à pœna. ¶ Vigesimosc̄dò,qd de iur̄o malitiæ, vtrū pœna tex.nostri hēat locū in eo. ¶ Vigesimotertiò,qd iuris de iur̄o veritatis. ¶ Primò
30 igitur q̄ro de pœna actoris nolētis iurare.so.tex.hic dicit, q̄ cadit ab actione instituta.idē dicit tex.in l.ñ.§.q̄ si actor.C.eo.tit. & in aut.vt litigātes iurent.§.finaūt. in fi.colla.ix.vī sumptus est tex.in ver.par.Ad idē etiā text.in c. Imperator.s̄.eod.ibi.& ipsi à cā decidāt,sed cōtra p̄dicta opponitur:quia si est licitū renūciare instātiæ saluo iure suo:vt l.post q̄ liti.C.de pact.ergo vī licitū renūciare huic iur̄o,saluo iure suo.so.gl.ī d.§.q̄ si actor. format hoc cōtrariū.& soluit q̄ hodie non est licitū renunciare saluo iure suo:quinimò tenetur prosequi vsq; ad finē causę vel renunciare liti & causæ,vt in aut.qui semel.C.qūo & qñ iu.meritò ergo si recusat hoc iur̄m,patitur hanc pœnā,ac si renunciaret liti & causæ: post q̄ recusat facere illud qđ est necessariū ad expeditionem causæ.sed aduerte:quia ista so.nō videtur bona: quia hæc pœna nolētis iurare,fuit statuta añ aut.qui semel.quo tp̄ licitū erat renūciare instantiæ saluo iure suo:vt d.l.post q̄ liti,& sic vī remanere contrariū insolutū.sed dic q̄ aliud erat olim renunciare instantiæ:quia tūc solū tenebatur renūcians ad expensas:nec deludebat iudicis mandatū. Et aliud nolle iurare de calūnia:quia tū propter cōtumaciā & inobedientiā,tū propter præsumptā calūniā sancitum fuit,vt actor caderet à cā. Et prædicta pœna locū habet in actore,quando post lit.cōte.p̄statur iur̄m super tota cā: secus si actor recusaret p̄stare hoc iur̄m super aliqua exceptione incidēti vel emergēti sup qua spāliter

iurandū esset,secūdùm ea quę dixi in c.ñ.s.e.in vj.prin.ar.vers. xviñ.procedit.& ver.seq.Quia tūc talē exceptionē ꝓponas,q in cā hr̄ pro actore:licet sit reus: vt l.j.ff.de excep.& videbimus latius in ti.de excep.reus tūc cadit à tali excep. ꝓposita:vñ tūc nō punit respectu totius cāe:sed respectu illius ar.& actio est vt pœna sit cōueniēs delicto.ar.l.sancimus. C. de pœ.§.j.c.q̄ siquit.j.de his quę fi.à Præla.Et quia idē iuris esse debet de parte, quòd ad ptē &c.vt in c.pastoralis.§.itē cū totū.s.de offi.deleg.& in l.q̄ de tota.ff.de rei vē.Et vide q̄ dicā j.q.xxj.v.ñ.cā.Et vtrū actor teneat ad aliā pœnā. dicā statim in q.ñ.qd aūt si actor agit pro re, pro qua alius sibi tenet de euict.& ex eo,qđ scit esse petētis,nō vult iurare: vtrū excuset à pœna.dic vt statim dicā in seq.q.& p̄dicta pœna ꝓcedit,nisi actor ex legitima cā recuset p̄stare tale iurm,secūdùm ea q̄ latius dicā j.in q.xxj. ¶ Scdò
31 †quæro de pœna rei nolētis iurare de calumnia.so.tex.est hic q debet hr̄i pro cōfesso.& est tex.in l.ñ.§.finaūt reus. C.eo.ti.vbi tex.formaliter dicit.finaūt reus hoc sacrm subire recusauerit in his capitulis q̄ pro narratiōe cōprehēsa sunt,pro cōfesso habeatur:& liceat iudici ꝓferre sn̄iam:quēadmodū & ipsa rei qualitas suggesserit.ad idē text.in aut.vt liti.iurēt.§.j.colla.ix.Et aduerte qa per tex.in d.§.finaūt.dū dicit pro narratione cōprehē sa,expresè colligitur q si reus recusauit iurare post lit.cōte.sup tota cā,hr̄ pro cōfesso sup tota cā:secus si recusauit iurare super aliqua exceptione,seu replicatione emergēti vel incidēti:qa tūc solū quò ad illā hr̄ pro cōfesso.vñ si actor,contra quē opponit aliqua exceptio,cuius exceptionis respectu dicitur reꝰ, recusat iurare solūmō quò ad illā exceptionē:hr̄ pro cōfesso.Ad quod vide quod dixi in q.p̄ce.ver.& p̄dicta pœna.Et hoc tenet Dor me.hic.Itē aduerte:quia hr̄ pro confesso quò ad factū principale,& exceptiones perēptorias:& nō quò ad exceptiones dilatorias.vñ oēs exceptiōes perēptoriæ excludūtur:quia ista vr̄ intētio actoris,ex quo dixit sibi illū obligatū:sed dilatoriæ exceptiones nō excludūtur:nec quò ad illas hr̄ pro cōfesso.puta, q actor sit bānitus:& ideò nō debeat audiri:vel q sit excōicatus:quia licet reus habeatur pro cōfesso quò ad factū principale,ad quod tēdit intētio actoris:istas tñ exceptiones pōt oppo nere,secūdū Ia.Bu.& sequūtur hic d.Ant.& Do.me.qa si nō vi deretur cōfessus quò ad ꝑemptorias exceptiōes, talis cōfessio eēt quasi nulla:cū obligatio, quæ pōt ælidi ope exceptiōis perēptoriæ,cēseatur quasi nulla : vt in l.si dari stipuler.ff.de ver. ob.secus aūt quò ad exceptiones dilatorias inhabilitātes p̄sonā: cū ille possint opponi:etiā post rē iud.vt in c.pia.de excep.li. vj.sed intelligo hoc vltimū de exceptionibus, q̄ redderēt iudiciū retro nullū.quod tñ dixi q hr̄ pro cōfesso,& pōt iudex cō
32 tra ipm sn̄iam ferre:recipit plures limitationes. ¶ Primò †limitatur,si mō sola cōfessio sufficit ad cōdēnationē:secus vbi sola cōfessio nō sufficeret.pone exeplū,qñ libellus erat ita formatus, q nō debebat sequi cōdēnatio:vel qa ipe actor prius fuerat cōfessus illū cōtractū,de quo agebatur fuisse gestū per metū,q caderet in cōstātē virū.vel qd simile:quia tūc sequeret absolutio rei,& nō cōdēnatio.& rō est:quia regulariter nō debet plꝰ operari ficta cōfessio,q̄ vera.argumēto notatorū in l.ñ.ff. pro socio.Et hoc vult tex.in d.§.finaūt reus.ibi dū dicit,reū cōdēnandū,prout rei qualitas suggesserit.Et hoc tenēt ibi glos. Bart.& Doct.cōclusio ergo sit,q sequetur cōdēnatio, vbi vera cōfessio sufficeret ad cōdēnationē:aliās secꝰ.& tenet Do.me.hic.facit ētquod ipse notat in c.j.de iudi. ¶ Secūdò limitatur,nisi actor sciēter & dolosè peteret id,quod peteret:qa tūc cōtumacia rei cōpensatur cū dolo actoris.arg.l.j.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.Ita in simili tenet Bal.in l.fi.C.de repu.hære.quod no.qñ casus contingeret ad defendēdā contumaciā rei.vide qd in simili,in ti.de cōfes.Tertiò limitatur gn̄aliter,si mō talis cā,in qua vera confessio præiudicaret:aliās secus. Ad quod facit quod dixi in prima limitatione.& vide quæ dicā j.q.xx. ¶ Quartò limitatur etiam gn̄aliter,si modo nulla legitima cā recusandi iurī subesset:aliās secus.Ad quod vide,quæ dicam j.q.xxj. ¶ Sed quæro circa p̄dicta de notabili quæstione.Pone emptor bonę fidei,qui ex post facto sciuit rē esse alienā,& nunc conuenitur à vero dño.& lit. cōte.nō vult iurare.quæritur vtrū amittat actionē de euictione contra venditorē?so.dic,vt statim dicā in sequen. ¶ Tertiò q̄ro
33 †vtrū tā actor,q̄ reus nolentes iurare de calūnia,teneātur ad alteri parti actione iniuriarū secūdùm Irneriū & Io.per l.si verò.§.j.ff.qui satisf.cog.ita refert Spe.e.ti.§.fi.ver.Itē nunqd iurare renuit,vbi vr̄ inclinare in istā sententiā,quā etiā ponit glo.& in d.ver.quia iuris executio nō habet iniuriā.vt in l.iniuriarū.§. nec qui.ff.de iniu.& in c.cū eccleſia Vulterana.s.de elec. & per illā l.iniuriarum.contrarium tenuit Alex.vt refert Io.in addi.ad Spe.in d.ver.& pro ista opi.facit:quia ista pœna ponitur:ergo non debet teneri alia pœna:quia quis non debet duplici pœna affici.ar.c.at si clerici.in fi.s.de iud.& hæc opi.plus mihi placet. Secundò,nolēs iurare patitur aliā pœnā:quia vr̄ amittere actionem de euictione cōtra authorem suū. Sed aduerte:quia iste articulus continet duas dubitationes. Prima est,vtrum cōuentus reali pro cōseruando remedio euictionis,possit iurare de calumnia:an verò licitè possit abstinere à iurō:vt sic abstinēdo nō amittat remediū de euictione.& gl.in l.ñ.in prin. C.eo.dicit q iste debet iurare:sed q nō tenetur iurare rem suam esse : sed debet iurare q iustè litigat ex iusta causa mixta cū cā euictionis. & dicit Bar.ibi q optimè dicit.sed Petr.temperat illam glo.vt procedat,qñ solus emptor scit.si aūt plures sciūt, & sic verum est rem esse illius nedum,q non teneatur iurare:imò pōt illā restituere sine sentētia.per tex.in l.emptorē.ff.de act.emp.vñ nō debet iurare se bonā fidē agnoscere.vt ibi & ff.man.l. quintus. & ff.de admi.tut.l.quoties.§.deniq.& sequitur Cyn.& idē etiā dicit Bar.hanc eandē sententiā tenet Spe.e.ti.§.fi.ver.qd si emptor bonæ fidei.vbi dicit q reus vult parcere pudori suo, ex q̄ scit rem alienā:potest nolle iurare:& tñ poterit agere de euictione,per d.l.quintus.& l.quæ omnia.ff.de procu. maximè si erat notorium rem esse illius.subdit tñ q alī tenent cōtrariū:quia talis vr̄ esse in culpa,per l.si ideò.ff.de euict.& l.fi.ff.de fideiusso. deinde dicit q poterit iurare, vt sibi cōseruet stipulationem de euict.per l.at qui natura.§.cū me.ff.de neg.ge.secūdùm Vbert. de Bo.licet litera ibi corruptè habeatur negatiua. sed Albertus Pap.dicit q si publicū sit & notoriū q res sit eius,qui petit:nō cogitur iurare cùm agit de euictione.arg.c.euidentia.j. de accu. & ñ.q.j.c.manifesta.& d.l.emptorē.§.j.& sic ista opi.cōcordat cū opi.Cy.& idē tenuit Albertus Galeoti.eo.ti.ver.pe.& Simō Vicē.licet loquat sub dubio fortè. Subdit tñ Spe.q posset iurare q nō defendit aīo calūniādi:sed cā cōseruādi ius suū.ar.ff.de iniur.l.si qs.& ff.de bo.lib.l.si qs.de lib.& no.in d.l.at qui natura.§.cum me.& hanc formam posuit Io.antiquus glossator, vt dicit gl.in d.§.cū me.sed dicit ibi Accursius glo.q cùm iurm calumniæ non concipiatur sub dicta forma,vt patet ex his quę dixi in xñ.prin.art.in vj.primis notabilibus s.e.ideò debet cōfiteri sine iurō:& postea dari sentētia.ff.de confes.l. Iulianus.& ff.
34 de custo.reo.l.si confessus.† Tertiò principaliter, recusans iurare in vniuersitate,perdit priuilegiū vniuersitatis.tradit Bald.(si rectè memini)in ti.de cōtrouersia inuestituræ apud par. ter. sed non bene recordor nūc de §.vel de quotta. ¶ Quartò principaliter quæro,qd præcedere debeat ad hoc,vt nolēs iurare de calumnia cōdēnetur, vel habeatur pro cōfesso.so.dic q debet p̄cedere iussus factus à iudice,cū termino sibi statuto.ar.eorū quæ notātur per Inn.in c.extirpandæ.de præbēdis.& latius ibi per Do.me.in repetitione.& no.in l.j. C.de his qui.vt indig.ita dicit Pau.de Ca.in l.ñ.§.q si actor.in prin.C.eo.ti.quæ opi.vr̄ mihi satis rōnabilis.facit quod dixi in c.ex tua.j.de cle.nō resi.& quod legitur & no.in c.ñ.de confes.lib.vj.in contrariū tñ facit,
35 quod statim dicā in q.xxj.v.vj.cā. ¶ Quintò quæro †vtrū actor ipso iure cadat ab actione:& reus habeatur pro cōfesso,an verò requiratur declaratio vel sentētia.sol.gl.fi.hic dicit, q requiritur sentētia:quia iudex procedet cōtra actorē ac si nihil probasset:& sic absoluet reū:& eo mō in reo.ar.aut.principales.C.eo. ti.pro qua opi.facit quia tex.nr̄ loquitur per verba futuri tpis, videlicet,cadat ab actione,& habeatur pro cōfesso.& sic requiritur sentētia.ad quod vide,quæ latè dixi s.de fo.cōpet.& p̄dictam opi.tenet gl.in l.ñ.§.qd si actor.C.eo.ti.vbi tex.sibr loquitur p verbū futuri tpis.Ho.etiā hic refert q̄sdā tenere hāc opi.p iura hic in gl.allegata,& p l.properādū.§.& si quidē. C.de iud. Alī verò dicūt secūdū.Ho.q punit ipo iure p sentētiā:nā actor ipo iure cadit ab actiōe,qđ per iudicis sn̄iam declaratur,qui reū absoluet:reus aūt ipso iure hr̄ pro cōfesso:& ad petita sine alia probatione cōdēnatur.vt in legibus vñ sumptus fuit iste §.alle. s.in j.q.in prin.& in aut.de litig.§.hodie.in fin.coll.viñ.& x.q. ñ.c.qui resiā dictas,ver.emphyteosim.facit c.ñ.de confes.li.vj. & idē tenet ibi Arch.& sic refert hic zaba.& remittit ad glo.in d.§.q si actor.Inn.hic.& Car.tenēt primā opi. per reg.in pœnis.de re.iu.Et quia(vt dixi)tex.nr̄ loquitur p verbū futuri tēporis.cōiter hāc opi.tenēt gl.& Doct.in d.§.q si actor.volentes,q tā in actore,q̄ in reo requirat sn̄ia : ne iudiciū claudicet. vt in l.si cū dies.§.fi.ff.de arbi.& l.fi.C.de fructi. & lit.expē.cū si.Nā si in reo expectat sn̄ia,qui tñ hic tm̄ hr̄ pro cōfesso:ergo & in actore expectari debet sn̄ia,vt cadat ab actione:& in reo expectetur sentētia.patet ex p̄dicta l ñ.§.finaūt reꝰ.ibi dū tex. dicit,& liceat iudici sn̄iam pronūciare. & sic tenent Cyn. Bart. Pau.de Cast.& Doct.in aut.principales. C.eo.ti.& in d.§.q si actor.facit qđ dicimus de cōtumace in rndēdo positionibus.in quo,secūdū cōem opi.requirit sn̄ia declaratoria.vt tradit in d. c.ñ.de cōfes.li.vj.& ego latius dicā j.in ti.de cōfes.& plꝰ voluit

Bar.in

Bar.in d.§.q̃ ſi actor.q̃ iudex nõ debeat eo ipſo ꝓnunciare cõ traillũ,q recuſat iurare:ſed debet prius patefacere eius delictũ: puta,pronunciando eũ eſſe cõtumacẽ in iurando,vel eũ debere haberi ꝓ cõfeſſo,ꝓpter illã cõtumaciã per l.eius, qui delato
36 rẽ.in prin.ff.de iure fi.& ſequuntur hic d.Ant.& d.m. †Et aduerte:qa p̃dicta q.eſt maximi effectus:qa ſi teneremus hãc opi. q̃ requirat̃ ſnĩa:talis pœna,vt habeatur ꝓ cõfeſſo,nõ trãſit ad eius hęredes,ſcd̃m Bar.in d.§.q̃ ſi actor.p d.l.eius,q delatorem. & ſequit̃ Pau.de ca.ĩ d.§.& do.m.hic ſeq̃,ſcd̃m aliã opi.ſcd̃m quã ĩcideret ĩ pœnã ipſo iure p̃ l.cõmiſſa.ff.de pub.& vecti.& no.per Bart.in l.ex iudiciorũ.ff.de accuſa.tenẽt Ang.& Bar. in l.q à latronibus.§.j.ff.de teſt.facit l.Caius.ff.ad ſyllani. & d.l.cõ miſſa.& qd̃ no.Bar.in l.Imperator.ff.de iure fi.& in c. cũ ſecundũ.de hære.lib.vj.Et idem ex ea ratione putat d.me. dicẽdum in actore,vt incidat in pœnam & pronunciet contra eũ,patefacto prius delicto eius modo p̃dicto. ſed aduerte ad id, qd̃ dixi de pœna q̃ licet habeatur ꝓ cõfeſſo,talis pœna nõ tranſit ad hæredes,niſi p̃cedat:qa iſtud videtur intelligendum de ſnĩa diffinitiua,ſuper facto principali:ſed etiã de ſnĩa declaratiua ſuper iur̃o,vt eſt caſus ſingularis, q non eſt alibi ſcd̃m Io. de Imo. in d.l.eius,q delatorẽ.Ita dicit Io.de latore, in d.l. q à latronibus. §.ſi qs in capitali.dicens hoc eſſe valde notabile ꝓ contumacibus:nõ ſolũ in iuramento de calumnia,ſed etiã in reſpondendo poſitionibus:qa ſi morian̄ ante declaratoriã latã ſuper facto, pœna nõ trãſit ad hęredẽ.ſed no.qa cõtra p̃dicta fortiter obſtat opi.Dy.in ſimilibus terminis in l.ex iudiciorũ.ff.de accuſa. vbi dicit q̃ licet ſtatutũ velit q̃ cõtumax habeatur ꝓ cõfeſſo quòd licet ſnĩa bãni ſit lata in cõtumacẽ vigore talis fictæ cõfeſsiõis: tñ nõ mandabit̃ executioni cõtra hæredes.Bar.tñ in d.l. ex iudiciorũ.tenet cõtrarium:ſed Bal.in d.l.q à latronibus.nitit̃ cõcordare p̃dictas opi.dicens q̃ opi.Bar.eſt vera,ſi poſt interlocutoriã ſecuta ſit ſnĩa diffinitiua:aliàs ꝓcedat opi. Dy.facit licet nõ alleget qd̃ no.gl.in l.j.C.de mõ mulc.& ſic ſcd̃m opi. Bal. non videtur ſufficere q̃ pręcedat ſnĩa declaratoria: niſi p̃cedat ſnĩa diffinitiua:ſed poteſt dici q̃ termini nõ ſunt ſimiles:qa nulla eſt litis cõte.& ideò inſurgit dubitatio de qua vide per Io.de Imo. in d.l.q à latronibus.§.j.ſed in terminis noſtris loquimur de iuramẽto qd̃ regulariter deferẽ li. cõte. vt dictũ eſt mihi ſatis placet q̃ ſi p̃cedat ſnĩa declaratoria,q̃ habeat̃ pro cõfeſſo:vel quid ſimile qd̃ ſufficiat ad hoc,vt hęredes teneantur:licet non procedat ſine dubitatione.faciunt no.in c.cũ ſecũdũ leges.de hęre.li. vj.vbi non põt fieri actualis executio,niſi præcedat ſnĩa declaratoria ſuper delicto. Aduerte tñ:qa d.me.dicit q̃ eſt dubium, an reqratur talis declaratio ante ſnĩam,cũ videat̃ tex. in contrarium in d.l.ñ.§.ſinautẽ reus.ibi tex.dicit habeatur ꝓ confeſſo. & liceat iudici ſnĩare ſecundũ qd̃ rei qualitas ſuggeſſerit.& ſic apperte innuit iudicẽ incontinẽti ſnĩam ferre ſuper principali, abſq; alia ꝓnũciatiõe ſup delicto in nõ iurando. ſatis em̃ eſt de hoc cõſtare in actis, in qb⁹ dicit̃ iudicẽ detuliſſe iur̃m actori vel reo & illũ noluiſſe iurare,nulla cã expreſſa. Ad quid ergo requirit̃ alia declaratio cõtumacię:cũ hoc importet illud verbũ habeatur,qd̃ circa pœnã,vr̃ late ſnĩę.ſicut ĩ ſimili dicimus de iſto verbo,ſubiaceat.vt no.gl.ſi.in ſi.in c.vnico.de iureiur.li.vj.Et ꝓbatur.xvñ.q.iij.c.ſi qs ſuadẽte.non ob.l.eius,qui delatorẽ. p quã mouet̃ Bar.q̃ loquit̃ in delicto nõ cõmiſſo in iudicio.vñ de eo nõ debet haberi ꝓ cõfeſſo:niſi de eo cõſtet,& ſup eo ꝓnũciet̃ vt ibi dicit tex.ſecus ergo vbi de eo cõſtat modo p̃dicto: & ſic potius ille tex.põt adduci in terminis noſtris,q̃ nõ reqrat̃ ſnĩa declaratoria,ſicut in ſimili tradit d. me.in c.j. ſ.de iudi. vbi dicit q̃ vbi notorie cõſtat de cõtumacia alicuius,poteſt mulctari, vt ibi & in c.venerabilibus.de ſnĩa excõ.li.vj. Secus vbi nõ cõſtat in iudicio,vt notanter ꝓbatur per Bar.in l.ñ.ff.ſi quis ius di. nõ obtẽ.& probat̃ in l.ſi finita.§.iulianus.ff.de dã.infec. & qd̃ late dixi in Cle.j.de dolo & cõtu. Sed aduerte; qa reperio quoſdã moderniores reprehendere opi.dñi mei:qa opi.cõis eſt in cõtrariũ.& eã tenet Bal.in l.j.C.de confeſ.& in l.ñ.§.q̃ ſi actor.C.eo. ti.& ſequit̃ d.Do.in c.ñ.de cõfeſ.li.vj.nec ob.§.ſinautẽ. qa tex. ibi nõ dicit,q̃ habeat̃ ꝓ confeſſo, vel cõuicto ipſo iure. qnimò tex.ibi vr̃ in cõtrariũ.& Bal.etiã probat contrariũ per d.§. q̃ ſi actor.Nec ob.ſecũdũ argu.cũ cõſtet ex actis &c. qa rñdent q̃ nõ ſufficit probatio,quę cõſtat ex actis:ſed requirit̃ etiã declaratio per ſnĩam,vt ꝓbat tex.in d.l.ei⁹,qui delatorẽ.q requirit duo copulatiuè:videlicet, ꝓbationẽ & ſnĩam.Ego arbitror nõ eſſe recedẽdũ à cõi opi.Sed tamẽ ſi quis rectè inſpexerit, intelliget reſponſiones prædictas nõ euacuare fundamẽta dñi mei. ꝓ p̃dicta tñ opi.facit,quia ſi ſtatutum dicit, quòd habeat̃ ꝓ cãcellato:non eſt opus cãcellatione,vt tradit d.Nellus in tracta. bannitorũ in ñ.ſecũdi tẽporis.q.lxxiij.& qd̃ not.Bart.in l. emptor. §.banni.ff.de pac.& qd̃ notatur in c.licet. de elec.lib.vj.vbi dicit̃ q̃ per hęc verba excõicatiõi ſubiaceat,nõ eſt op⁹ ſnĩa declaratoria.facit xvij.q.iij.c.ſi qs ſuadẽte.& quod no. per Do.me. in c.aduerſus.j.de immu.eccl.facit tex.& gl.ſi.in c.ij. de rapto ri. Do.me.in c.dura.j.de crimi.fal.& ibi dixi.& probatur in ca. ad falſariorũ.eo.ti.& ibi etiã dixi. Aduerte tñ:quia ſecũdũ hos vr̃ q̃ nõ deberet admitti purgatio moræ,cuius cõtrariũ ſequũtur cõiter Doc.vt ſtatim dicã in q.ix.cogitabis:quia queſtio eſt ſatis dubia.& hæc nõ tãgũtur p̃ Doct.dicã lati⁹ de materia in ti. de conſtitu.vbi melius cõuenit examinare,an & qñ,& propter
37 quæ verba cõſtõ late ſententiæ. ¶ Sextò quæro †vtrum talis ſnĩa cõtra cõtumacẽ in nõ iurãdo,vt cadat à iure ſuo &c.poſsit ferri in eadẽ inſtãtia:an verò reqrat aliã inſtãtiam.ſo.Cy.in l.ñ.§.ſi actor.C.eo.dicit q̃ põt ferri in ea.inſtantia:quia ſicut actor põt cõtra reũ recuſantẽ petere ſentẽtiã in ea.inſtantia:vt d.l.ñ.§.finaũt reus.C.eo.ita põt petere reus cõtra actorẽ,ne iudiciũ claudicet:ſed vt ęqualitas ſeruetur:vt in c.j.de mutu.peti.& in reg.nõ debet actori de reg.iur.& ſ.tetigi.& ſequitur hic Do.me. ¶ Septimò quæro,vtrũ in tali pronũciatione vel declaratione, quã facit iudex cõtra nolentẽ iurare,requiratur citatio.ſol.vr̃ dicendũ q̃ nõ,ex quo notoriè conſtat de hoc:& ex quo contumacia nõ p̃t purgari.dicã ſtatim in q.ix.ſed tu vide ad hoc, quod dicã j.in ti.ſeq.in materia confeſsionis.& quod etiã dicã in ti.de cõfeſ.in materia c.ñ.de confeſ.lib.vj. ¶ Octauò quæro,vtrũ in caſibus in quibus vnus pro alio tenetur fortè ex forma ſtatuti,talis cõfeſsio ficta,quæ hr̃ propter recuſationẽ iuri,noceat alteri.ſol. vr̃ dicẽdũ q̃ nõ,per no.per Bar.in l.cũ filius.ff.de ver.ob. & latius per eum,in q.quæ incipit,ſtatuto Peruſinæ Ciuitatis.ſed tu de hoc latius dic,vt dicam in ti.de cõfeſ.lib.vj. ¶ Nonò quæro
38 †vtrũ talis contumacia in nõ iurãdo,poſsit purgari.So.Ia.Are. Cy.& doct.in d.l.ñ.§.q̃ ſi actor.C.e.tenẽt q̃ ſic.idẽ Io.in addi. Spe.eo.ti.§.fi.verſi.Sed nunqd.argumẽto.l.ſi qs.§.de appel.cano.ñ.q.vj.c.ſi quis.& idẽ tenet Paul.de Ca.in d.§. q̃ ſi actor.dicẽs q̃ admittitur ad purgandã morã,ſi res eſt integra:& ius aduerſarñ nõ ſit factũ deterius.ar.l.alia.C.de his,quib.vt indi.& l. in criminali.C.de iur.om.iud.quia hoc vr̃ regulare in pœnis legalibus:vt euitẽtur per deſiſtẽtiã:vt l.qui cũ maior.§.accuſaſſe. ff.de op.libe.quod d.Ant.putat verũ,ſi nõ ſolũ velit iurare de futuro:ſed etiã de p̃terito,videlicet q̃ nõ calũnioſè cãm egit:aliâs nõ ſatisfieret.Do.me.hic dicit q̃ ſatis putat q̃ vſq; ad ſnĩam cõdẽnatoriã vel declaratoriã,poſsit pœnitere: & nõ poſtea.nã cũ iſta ſit pœna iuris, oportet q̃ inſtet vſq; ad ſnĩam,p d.l.qui cũ maior.§.accuſaſſe.& in l.ſeruitute.§.petñſſe.ff.de bon.libe. ſed aduerte:quia Ang.in repe.l.ſi inſulã.ff.de ver.ob.col.xñ.dicit q̃ hæc mora nõ põt purgari:ſed mihi plus placet p̃ced.opin; poſſet tñ ſaluari opi.Ang. qñ ius aduerſarñ eſſet factũ deteri⁹. & qa iſta materia purgatiõis moræ,eſt valde difficilis intricata & periculoſa,& varñ varia ſentiũt, ꝓp qd̃ plurima pro p̃dictis & cõtra p̃dicta poſſent allegari:ideò eam omitto:& remitto ad no,per Bar.Bal.Ang.Imo.& Põtanũ in l.ſi inſulã.ff.de verbo. ob.& in l.& ſi poſt tres.ff.ſi qs cau. Itẽ aduerte,qa p̃dicta opi. q̃ admittatur purgatio more. ꝓcedit retẽta opi.q̃ pœna iſta nõ imponatur ipſo iure:ſecus ſi imponeretur ipo iure:quia tũc nõ admitteretur purgatio moræ, ſecũdùm ea, quæ dixi in c.ſacro. j.de ſen.excõ.ar.xiij.q.vij.ver.ñ.excuſatur.& quod no.Bal.in c.j.quo tpe miles inueſtiturã.& quod no.in l.ſi ſeruũ. §.ſequit̃, & latius per Doct.in d.l.ſi inſulã.ff.de ver.ob.& p Io.in regul. mora.de reg.iu.lib.vj.& quod no.in l.ſi is,cui.ff.de leg.ñ.& in l. ſi qs maior.C.de tranſact.& per Io.de Imo.in c.potuit.j.de loca.col.xxij.& quod dixi ſ.q.v. ¶ Decimò quæro †vtrum intra
39 tps datũ ad iurandũ per iudicẽ,currat tps datũ ad probandum. So.dic q̃ nõ,per tex.in l.j.C.eo.& ibi no.Bald.quia text.ibi dat iſtũ ordinẽ,vt primò iuretur,cui neceſsitas probãdi incũbat. Et dicit Bal.q̃ hoc fuit dictũ Spec.quod probatur in d.l.j.ſed non dicit vbi hoc dicat Spe.Et vide ad hoc,quod dicã in ſimili materia j.ti.proxi. ¶ Vndecimò quæro,qualis debeat dari ſnĩa.ſo. reſpectu actoris nolẽtis iurare,dic q̃ debet dari priuatiua ſui iuris,vel abſolutoria rei à petitiõe actoris,ac ſi ius nõ foueret.hoc colligitur ex gl.j.in prin.in l.ñ.§.q̃ ſi actor.C.eo.& ibi per Pau. de Ca.ſi verò reus renuat iurare,cõdẽnabit eũ virtute fictæ confeſsionis:quia lite conte.datur ſententia cõdẽnatoria in confeſſum:cui ſecus videatur ante litẽ conte.ſecũdùm ea,quæ tradũtur in l.ſi debitoris.ff.de quo late dicã in ti.de confeſ. ¶ Duode-
40 cimò †quæro:pone,actor noluit iurare:propter quod reus veniebat abſoluendus(vt dictũ eſt)ſed tñ hoc nõ obſtante,iudex cõdẽnauit reum actoris:an valeat cõdemnatio? ſol.dic q̃ ſic,niſi prius pronũciaſſet actorẽ cecidiſſe à iure ſuo.ſecũdùm Bal.ſed ſi prius pronũciaſſet,nõ valeret:quia hæc ſentẽtia eſſet cõtraria ſnĩę p̃ce.vt l.j.C.qñ ꝓuo.nõ eſt ne.& põt iudex virtute ciuſdẽ ꝓceſſus ꝓnũciare actorẽ cecidiſſe à iure ſuo,p ſolã verbalẽ petitionẽ,abſq; vero libello & nono iudicio,ſcd̃m Cy.quẽ ſequit̃ Pau.d̃ ca.in d.l.ñ.§.q̃ ſi actor.C.e.ti. ¶ Tertiodecimò q̃ro,qd̃ ſi

reus nō vult ꝙ actor ꝙ recuſat iurare de calūnia, cōdēnetur: ſed vult ꝙ cōpellatur omnino iurare: qa nō eſt cōtētus quod ꝑdat actionē. Et ꝙd iuris etiā, ſi actor hoc petat reo recuſante iurare. ſol. vī poſſe dici ꝙ debeat cōpelli. ar. ff. de vē. inſpi. l. j. §. ñ. ſicut in ſiñi dicit Spe. in rñſione, poſitionibus. in ti. de poſi. §. ix. ver. verius puto. ſed Spe. eo. ti. §. finitur. ver. qd in his. dicit ꝙ verius putat ꝙ nō cōpellatur. & ꝙ ſufficiāt ꝑdictæ pœnę. & idē tenet ibi Io. in addi. qui dicit hoc tenere Fran. Vercel. in c. j. s. eo. in q. ſi. & ſequūtur hic do. Ant. zaba. & Do. me. arg. tex. nīi. ſatis eſt quæſtio deciſa: quare fruſtra quærimus de calūnia. ¶ Decimo-
41 quartò ꝙquæro qd ſi iudex condēnauit reū recuſantē iurare, vel abſoluit reū actore recuſante iurare: vtrū paſſus ſnīam poſsit appellare. dubiū facit: quia cōfeſſus nō audiť appellās. vt latè dixi in c. cū ſpāli. §. porro. j. de app. & etiā qa cōtumax nō vī admitti ad app. vt in Cle. vni. & ibi dixi de dolo & cōtu. ſo. glo. in l. ñ. §. ꝙ ſi actor. C. eo. tenet ꝙ poſsit appellare, per not. in l. creditor. §. iuſſus. ff. de app. & idē tenet hic zab. & d. Ant. nec obſtat cōtumacia: quia iſte nō eſt cōtumax in non veniēdo, ſed in nō parēdo. & ſi tu diceres, ad qd ꝑdeſt iſta appellatio, cū etiam in cā appellationis ex ficta cōfeſsione debeat iſte cōdēnari? dic ꝙ operabiť & ꝑdebit iſta appellatio, ſecūdùm Cy. qa fortè docebit de aliquo priuilegio, ꝓpter quod non tenebatur iurare. ſed Pe. in l. j. C. eo. tenet contrarium, videlicet ꝙ non poſsit appellare: quia ſicut contumax in nō veniendo non appellat per nimiā cōtumaciā. ñ. q. vj. c. ſunt quorū. & no. in Cle. j. de dolo & cōtu. & etiā facit d. l. j. C. e. ita iſte nō debet audiri ꝓpter nimiū iudicis cōtēptū. Cyn. in d. l. j. pro cōcordia diſtinguit ꝙ aut iſte volēs iurare, allegauit aliqđ priuilegiū: & tūc admittiť ad appellandū: aliās ſecus ꝓpter nimiū cōtēptū. quę opi. vī placere Io. in addi. Spe. e. ti. §. fi. ver. ſed nūqd dñs. & idē tenet d. Ant. Do. me. hic diſtinguit ꝙ aut recuſans iurare nullā cām allegauit tpe recuſationis, nec tpe appellationis: & nō debet admitti: qa iſta appellatio, vel eſt interpoſita à pœna ſtatuta à lege, quę nō debet admitti: vt l. ſi qua pœna. ff. de ver. ſi. & in c. qa vos. ī. de appel. Aut tpe recuſationis iuī exp̄ſit aliquā cām: & ſubdiſtingue, ꝙ aut talis cā erat notoriè friuola: & idē dicēdū eſt arg. c. vt debitus. & c. cū ſpāli. j. de app. aut exp̄ſit dubiā cām, & poterit appellare. d. c. vt debitus. Aut nullā cām exp̄ſit: & tūc ſi exprimit tpe appellatiōis, credit Do. me. talē appellationē nō admittendā: quia ſatis eſt ip̄m recuſaſſe ſine cā: ſicut in ſimili dicimus de appellāte ab interlocutoria, vt nō ſufficiat cā ad iuſtificationē ipſius, niſi exp̄ſsè allegetur: vt in Cle. appellanti. de app. Aut iudex allegata cā ſuſpicionis, iuī, ꝓnunciauit cām nō legitimā: vel pronūciauit cōtra recuſantē iurare eò ꝙ ſine cā recuſaret: & tūc à tali ſnīa declaratoria poterit appellari: qa iſta eſt ſnīa hominis declarātis, & nō iuris. & fortè malè declarauit. facit quod no. gl. in ver. priuatos. & in c. cupientes. §. ꝙ ſi per xx. de elect. lib. vj. & ibi etiā per Gul. & Archid. & Do. vbi volunt ꝙ licet à pœna nō poſsit appellari: tñ pōt appellari à ſnīa, qua iudex declarat aliquē incidiſſe in pœnā: vt no. in d. c. peruenit. de app. & ibi dixi. & idē no. Legiſtæ in l. j. C. ſi aduer. liber. ¶ Decimoqn-
42 tò q̄ro ꝙd ſi iudex requiſitus nolit ferre ſentētiā cōtra recuſantē iurare, pereat inſtātia iudiciī, vtrū pars aduerſa, quę cōtēdebat & inſtabat, vt iuraretur: habeat aliquā actionē? & qd ſi ille, qui recuſauit iurare, incipiat de nouo agere: an poſsit cōtra eū excipi, & ceciderit, vel cadere debuerit à lite, vel à iure ſuo, & ſic nō debeat audiri? ſol. quæ eſt ſatis intricata & difficilis. & Do. me. dicit eā valde notabilē. & vī dicēdū ꝙ iſte qui agit debeat audiri. ar. ff. de inof. teſta. l. cōtra. aliās incipit, Papinianus. §. ſi qs impubes. Inn. hic dicit ſe nō credere eū poſſe agere, vel excipere ꝺ recuſatione iuī: quia ea, quæ eueniūt poſt li. cōte. valde ꝑtinēt ad officiū iudicis. ff. de ędil. ediƈt. l. ędiles. §. itēſciēdū. & nefas eſt dare materiā, vt lites ex litibus oriātur: vt l. iñ. C. de fruƈt. & lit. expē. dicit tñ iudicē illū ex hoc teneri: vt C. de iudi. l. ſancimus. & inſti. de obli. quæ ex deli. naſc. in prin. Prædicta tñ ꝙ lites ex litibus nō debeāt oriri, locū habēt, ſecundùm Inno. vt nō poſsit excipi vel agi, qñ negotiū principale eſt terminatū per ſententiā, vel trāſactionē, per l. terminato. C. de fruƈt. & lit. expē. Sed ſi negotiū nō ſit per iuſtitiā terminatū, ſed fortè periť propter interitū rei, vel aliā ſimilē cām: tūc bñ fertur ſnīa propter acceſſoria. ff. de rei vendi. l. item ſi verberatū. & l. vtiq. & ſic vī velle Inn. ꝙ ſiue negotiū ſit terminatū ſecūdùm iuſtitiam: vel periť inſtātia, nō poſsit amplius agi ad iſtā pœnā, de qua hic: dicit tñ ꝙ nō vī hr̄e locū in his, quæ fiūt extra iudiciū: vñ ſi qui elegerint cōtra formā, ſunt priuati poteſtate eligēdi. ſ. de elect. c. qa ꝓpter. Et ad iſtā pœnā ſemp agi pōt. Deinde refert alios dicere ꝙ etiāin iudiciīs ſemp agi pōt, vt cadat à lite: quæ verba ſunt intricata & dubia: & videtur etiam continere repugnātiā. Ho. tñ & Io. ſimpliciter recitant Inn. & nihil eligūt aut firmāt. Sed cōtra primū dictū Inn. facit quod in ſimili no. in c. ſi diligenti. de ſo. cōpe. & per gl. & Bar. in l. criminali. C. de iuriſ. om. iud. nā in ſimilibus terminis, ſi quis vocatur ad vetitū exāmen, & quo vocās debebat cadere ab actione inſtituta: pōt poſtea agi cōdictione ex illa l. & etiā excipi cōtra agentē, ſecūdùm ea quæ plenè dixi in d. c. ſi diligenti. Do. me. hic dicit, ꝙ duo ſunt exāminānda. Primū qñ adhuc nulla eſt lata ſententia. Secundū, qñ ſententia lata fuit in cā principali, ſecundùm iuſtitiā cauſæ: nō ſecūdū iſtā pœnā recuſationis iurī. ¶ Circa primū d. Ant. hic cōcludit ꝙ ſemper pōt agi, & etiā excipi: & maximè de iure cano. non videtur dubitatū, cùm nō pereat inſtantia: vt in c. pe. ſ. de iudic. idē tñ cōcludit de iure ciuili: etiā poſt peremptionē inſtātiæ: vt etiā ipſe ſentit: licet clarè nō exprimat. Quia cùm pœna hic imponatur nō referēdo ſe ad iudicē, datur cōdictio ex l. & ſic pōt poſtea agi per not. in iuribus ſuperius allegatis. & in l. vni. ff. de cōdi. ex l. & in c. ñ. de offi. vica. nec obſtāt cōtraria allegata per Inn. quia loquuntur in offi. iudicis merce. quod deſeruit actioni iam intentatę. Sed nunc agitur noua actione: & ſic nō obſtat peremptio inſtantiæ. ¶ Circa ſecūdū membrū, qñ ſententia fuit iā lata d. Ant. hic concludit, ꝙ quādo fuit exceptū vel petitum, vt procederetur ſecūdùm iſtā pœnā: & iudex hoc nō obſtāte ſententiauit ſecūdùm iuſtitiā cauſæ principalis: nō debet amplius audiri in alia inſtātia: ex quo illa exceptio vel petitio fuit reprobata. arg. l. quod in diē. ff. de cōpenſa. qñ hæc actio & exceptio ordinantur ad eundē finē: & variatur iudiciū de plenario ad plenarium. & ſic obſtabit prima ſententia. facit quod notatur in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. Sed ſi non fuiſſet oppoſitum in primo iudicio, tūc aut venit per viam exceptionis: & non auditur, quia ante debuit opponere: ſed ſi per viam actionis, nunc auditur: quia agit ex alia cā, ſecūdùm d. Ant. ¶ Sed aduerte: quia circa primū membrū, qñ fuit petitū vel exceptū de pœna: & iudex cōtrariū iudicauit: quo caſu, nō pōt poſtea ſecundùm d. Ant. dubitari pōt, ſecūdùm Do. me. vtrū hoc dictū procedat, ſiue iudex reprobauerit exceptionē, ſiue petitionem: vel etiā qñ ſimpliciter iudicauit cōtrariū. nā l. ꝙ in diē. alleg. per d. Ant. facit potius in cōtrariū: loquitur em̄ qñ iudex expreſsè reprobauit cōpenſationē, vt tūc amplius agi nō poſsit. ſecus ſi de ipſa exceptione oppoſita nō fuit habita mentio: quia tunc, etiam poſt ſententiam, vī remanere facultas cōpenſandi. ar. d. l. quod in diē. Subdit tñ Do. me. ꝙ quò ad caſum iſtius c. idē putat, etiā ſi expreſsè nō reprobauit: quia ſatis eſt ꝙ de ea in ſententia rōnē nō habuerit. vī em̄ reprobaſſe, & imputetur nō appellanti: ſicut in ſimili, qñ productio iudicat cōtra illud, vt in c. ſuborta. & ibi bona gl. ī. de re iud. & quod no. in c. cū Io. ī. de fide inſtru. in gl. fi. ſimile etiā in q. falſitatis. nā etiā poſt ſententiā pōt agi: vt in c. licet. de proba. & in c. cū venerabilis. de except. & tñ ſi in prima inſtantia fuit exceptum de falſitate, & cōtrariū fuit iudicatū: nō pōt amplius agi: niſi appelletur: vt l. j. & ñ. C. ſi ex fal. inſtr. & no. gl. in d. c. licet. & rō diuerſitatis inter exceptionē copenſationis, & alias prædictas, & caſum eſt: qa exceptio cōpenſationis de directo obſtat executioni, & nō ſententiæ. vñ ſi iudex de ea oppoſita nō fecit mētionē, nō vī ꝓp hoc reprobaſſe: ſed potius reſeruaſſe vſq; ad tp̄s executionis. ſecus vbi exceptio de directo obſtat cōdemnationi: quia tunc iudex etiā de ea non habendo rōnē, vī reprobaſſe: quia vī feciſſe actū prorſus cōtrariū: vt notatur in d. c. ſuborta. ad idem c. ex pte. ī. de app. Cōclude ergo, ſecūdùm Do. me. circa primū membrū, ꝙ ſi in prima inſtātia fuit oppoſitū vel exceptū de pœna non præſtiti iurī, & iudex cōtrariū iudicauit exp̄ſsè, vel etiam tacitè. nō pōt amplius agi vel excipi: niſi fuerit appellatū. ¶ Circa ſecundū mēbrū, inc̄ tū dicit d. Ant. ꝙ ſi nō fuit oppoſitū in primo iudicio, nō auditur poſtea per viā exceptiōis. dicit Do. me. ꝙ nō putat hoc ſimpliciter verū. vñ dicit ꝙ aut nemo agit: & nō eſt tūc dubiū, ꝙ nō pōt excipi. Aut actor agit fortè pro executione ſentētiæ, quā pro ſe repręſentauit: & tūc ſatis excipi poterit hoc mō: dico ꝙ tu nō es audiēdus: quia debes cadere à cā: quia noluiſti iurare: & ſic peto per iudicē te condemnādū: cùm de hoc delicto & cōtumacia cōſtet per acta notoriè, per ea, quę no. Do. me. & quæ ibi dixi in d. c. ſi diligēti. ſ. de fo. cōpe. & qđ notatur in c. paſtoralis. ī. de cā poſ. & proprie. in glo. pe. & per Fede. cōſi. xlvñ. aut reus hoc intētat per viā actionis, & debet audiri: ſi non fuit aliās exceptū in primo iudicio. vel diſtingue latius ꝙ aut ſnīa fuit executioni mādata. & dicit Do. me. ꝙ nō videt, qūo reus poſsit agere ad iſtā pœnā: cùm amodo actor nō poſsit cadere ab iſta actione: cùm ſublata ſit per ſolutionē eius, quod debebatur: vt inſti. qui. mod. tollitur ob. in prin. vñ pinde eſt habēdū, ac ſi ſpēs petita eſſet peremꝑta: vt l. quod te. ff. ſi cer. pe. aut ſnīa nō eſt mādata executiōi: & tūc, aut ſnīa eſt lata ī fauorē actoris ſup negotio principali, q dēbat ꝑdere cām ex eo qa noluit iurare. Et hoc caſu, ſatis putat ꝓcedere dictū d. Ant. Aut ſnīa lata fuit ꝓ reo, q rōne nō p̄ſliti iuramēti debebat haberi pro

beri ꝙ confeſſo: & hoc caſu, dubitari pōt, vtrum poſt abſolutionem de reo ſuper cā principali poſsit actor agere ratiōe nō præſtiti iuramenti: vt habeatur pro confeſſo: & ſic condēnetur & hoc: qa tex. in l. ñ. §. ꝙ ſi actor. C. eo. dicit ꝙ debet cōdēnare, ſecūdū ꝙ ſtatus cauſę ſuggeſſerit. ſed certè ſtatus cauſæ non videtur hoc pati, ex quo eſt abſolutus: eò maximè quia reus habetur ꝓ cōfeſſo ꝓpter præſumptionē, q̄ erat contra illū: qa noluit iurare: quæ p̄ſumptio nūc ceſſat. ex quo cōſtat de veritate: qa veritate manifeſtata, cedit opi. veritati, viñ. di. c. veritate. dixit tñ D. meus, ꝙ hoc non obſtāte, poſſet dici cōtrariū: qa ex quo reus noluit iurare, p̄ſumptio eſt de calūnia: & ꝙ ꝓpter ipſam calūniā fuit abſolut⁹. & ad d. § ꝙ ſi actor. rñdet exponēdo, qñ ex alīs actis primis celebratis cōſtaret, ꝙ nō veniebat cōdēnādus poſito ꝙ etiā haberet ꝓ cōfeſſo, ſecūdū D. meū. Ad qđ vide qđ dixi ſ. in ñ. q. maximè in ver. primò limitatur. Et iſta cōcluſio magis mihi placet qa qđ reus habeat ꝓ cōfeſſo, eſt fictio, cōtra quā nō admittitur ꝓbatio ſecūdū qđ in ſimili dicemus in ti. de cōfeſ. in materia c. ñ. de confeſ. li. vj. & c. veritate. allega. in cōtrariū habeat locū in præſumptione, niſi diceres ꝙ iſta non eſt fictio propria, & certa: quę cōmuniter eſt cōtra veritatē: ſed inducit hęc ficta cōfeſsio ratione præſumptæ calumnię. & quæ differētia ſit inter p̄ſumptiuam & fictionem. tetigi in Cle. j. de
43 iudi. & dicā latius in rub. de præſump. ¶ Sextodecimò quæro† quid ſi tutor vel curator recuſat iurare de calumnia, vtrum hæc pœna locum habeat? & vtrum hæc contumacia noceat pupillo vel adulto? ſol. Spec. eod. titu. §. fina. ver. quid ſi tutor. dicit, ꝙ non nocet. & ſic propter hoc pupillus vel adultus nō perdunt cauſam vt ff. ſi quis ius di. non obtē. l. j. §. ñ. & C. de ſer. fugiti. l. quicunq; xvj. q. vj. c. ſi eꝑm & idem tenet hic do. Anto. Sed tu vide ad hoc quod latius dicā de cōtumacia tutoris, vel curatoris, vtrum noceat pupillo vel adulto. j. in tit. de dolo & contu.
44 ¶ Decimoſeptimò quæro† ſi prælatus vel ſyndicus nō vult iurare de calūnia, vtrum eius contumacia noceat eccleſiæ. ſol. Io. ī addi. Spe. §. fi. ver. quid ſi tutor. dicit ꝙ putat, ꝙ non noceat eccleſiæ per tex. in d. c. ſi Eꝑm. vnde dicit Guido de Suza. in l. iubemus. j. C. de ſac. ſan. eccle. ꝙ talis prelatus vel ſyndicus ſoluet de ſuo æſtimationem lit⁹ per l. quicunq;. C. de ſeruis fugi. & l. meminerint. C. vnde vi. Et idem tenet Simon Vincen. in authē. vt liti. iur. in §. j. & format caſum in ōmni legitimo adminiſtratore. ſubdebat tamē Guido, ꝙ ſi non habet vnde ſoluat: punietur eccleſia. Sed dicit Ioā. ꝙ ex hoc ſequeretur abſurdum, ꝙ in cauſis monaſteriorum vel aliarum eccleſiarum litigantium per Abbates, vel prelatos, ex quo ipſis non iurantibus hæc pœna non imponeretur, ꝙ ipſi nolent iurare: iſta tamen abſurditas videtur ceſſare in prælato actore: quia nolens iurare, non audiet: ſed eo exiſtente reo. ceſſat remedium: cū non ſit conſultū actori: & ſic remanet abſurditas. quare dicendum eſt, ꝙ cōpellatur iurare. ſicut in ſimili in l. ſed etiam. & in l. ſed & hæ. §. prętor. ff. de procu. cū nolle iurare & confiteri, ſint idem. ex quo nolens iurare habeatur pro confeſſo, vt hic, vnde ſicut eccleſia ſuccūbit per confeſsionem prelati vel ſyndici, vt d. l. iubemus. & in l. certū. §. pe. ff. de confeſ. ita per recuſationē iſtius iuramenti. Et hęc opi. videtur placere Ioan. in d. addi. quādo lis eſſet calūniоſa per l. quoties. §. ſicut. ff. de admi. tu. Sed aduerte: quia vt dicit hic D. meus ſi cauſa eſſet calumnioſa: tunc nō eſſet pœna. & ſic videtur velle, ꝙ vbi cauſa non eſſet calumnioſa: tunc non eſſet pœna, & ſic videtur velle, ꝙ vbi cā nō eſt calūnioſa, nō noceret eccleſiæ, vt ſentit ibi Io. do. Anto. hic omittens vltimum caſum Guido. & Io. tenet ꝙ noceat eccleſię, per c. Imperator. ſ. eo. Sed certè illud. c. non facit: quia loquitur quando tota eccleſia eſt cōtumax in iurando, vel conſtituendo ſyndicum aptum ad iurandū: meritò ergo ipſa eccleſia punit ex delicto totius eccleſię, vt
45 d. l. iubemus. & qđ no. in d. c. ñ. de ordi. cog. † Sed confeſsio etiā vera ſolius prelati, nō ſemper nocet eccleſię. vt notatur in c. ñ. de teſti. lib. vj. & in c. fi. de prēſcri. D. meus hic dicit ꝙ in caſibus in quibus confeſsio ſolius prelatinō nocet eccleſię vt in caſibus cōmunib⁹, tūc ſolū delictū prælati nō nocet eccleſię: qa ſi verè nō pōt cōfiteri in præiudiciū eccleſię, fortius nec fictè ar. no. in l. ñ. ff. ꝙ ſo. In caſib⁹ verò in quibus noceret: vel quādo habet diuiſam adminiſtrationē à c. & cā nō eſt ardua tūc licet ſit maius dubiū adhuc putat, ꝙ nō noceat eccleſię. Sed ꝙ ꝑlatus debeat ſoluere de ſuo: qa iſta nō eſt vera cōfeſsio: ſed ficta ſtatuta in pœnā ratiōe delicti: vt hic, & ideo aliud eſt in iſta quā in vera cōfeſsiōe. ar. l. eius, q delatorē. ff. de iure fi. & qđ ibi no. Bar. Itē qa vera cōfeſsio pōt ſe habere ad delictū, & nō delictū. ideò valet in dubio. & ſic intelligitur c. ſuborta. j. de re iu. vbi cōfeſsio ſyndici nocet eccleſię. Sed ſi tale factū omnino ſonat in delictū, nō p̄iudicat: qa delictū nō vī mandatū, vt l. ſi procurator. ff. de cōdi. indebi. facit qđ not. Bar. in l. j. ff. ſi quis ius di. non obtem. & qđ tradit D. meus in c. j. ſ. vt lite nō cōte. & ideò debent habere locum iura dicentia, delictum Prælati non nocere eccleſiæ: vt regula, delictum perſonæ. de reg. iur. lib. vj. Ad idē facit tex. no. in l. nō eſt ignotū. C. de admi. tu. vbi dicitur, pupillū non eſſe puniēdum ex illicita & calumnioſa lite mota per tutorem: ſed ſolus tutor venit puniendus: & ſic hoc caſu prouidebitur quando Prælatus eſſet reus, & nolet iurare, per remediū miſsionis in poſſeſsionē, ac ſi eſſet cōtumax in rñdendo j. de eo, qui mit. in poſ. per totum. Nec obſt. glo. in d. regula delictum. quæ dicit ꝙ delictū Prælati in iudicio etiā agendo, nocet eccleſiæ: quia illa glo. nō eſt ſimpliciter vera: nec probatur aliquo iure: ſed potius innuit cōtrariū in c. cū venerabilis. j. de except. Et ad c. cū olim. rñdet Do. me. ꝙ illđ poterat cadere in delictū & nō delictū: & ideò p̄iudicat, ex quo eſt legitimus adminiſtrator iuxta ea, q̄ tradit Do. meus in d. c. j. vt lite non conteſt. Ego de vera confeſsione Prælati, vtrum & qñ noceat eccleſiæ, latè tractabo in ti. de cōfeſ. De ficta verò cōfeſsione fortè eo. ti. dicā in materia poſitionum circa materiam c. ñ. de cōfeſ. lib. vj. ¶ Decimooctauo quę-
46 ro† vtrum contumacia procuratoris nolētis iurare de calumnia præiudicet dño. ſo. d. Ant. hic dicit ꝙ putat hanc q. expeditam per tex. in c. fi. de confeſ. lib. vj. & per no. in c. j. ſ. vt lit. non conteſt. & per Inn. in c. j. de poſtu. Præla. & per ea, quæ tradit Spe. in ti. de cōfeſ. §. ix. poſt prin. & ſic ſentiunt ꝙ ipſius cōtumacia in nō iurando. zaba. hic in fi. dicit ꝙ eſt locus huic pœnæ. allegat Rotā deciſ. xlv. aliâs xl viñ. Ego verò in meis deciſ. habeo in deciſ. cccxxxñ. vbi plus dicunt: Quòd ſi procurator recuſat iurare in animā dñi & propriā, ꝙ dñs poſsit puniri pœna iſtius c. dicūt tñ ꝙ iſtud videbatur dubiū: quia pœna debet tenere ſuos authores j. de his, quæ fi. à Prælat. c. quæſiuit. & ſic videtur, ꝙ dñs non deberet puniri. & finaliter cōcludūt, ꝙ iſtud de pœna non fuit terminatū d. Do. in c. ñ. eo. ti. lib. vj. dicit ꝙ credit ꝙ in caſu, in quo cōfeſsio procuratoris, vel cōtumacia nocet dño: de quo habetur in c. j. ſ. vt li. non conte. ꝙ ſi procurator recuſat iurare, præiudicabitur dño: quia ex recuſatione iſtius iuramēti, reus hī pro confeſſo ex iuris præſumptione, vt hic. ſi ergo expreſſa confeſsio noceret: ergo & ficta & tacita: vt no. Io. ſ. gl. ñ. in c. j. de poſtu. Præla. Ad quod facit optimè tex. in c. ñ. de confeſ. lib. vj. vbi ſi procurator recuſat reſpondere poſitionibus factis in iudicio: tales habentur pro confeſsis in præiudiciū dñi. ſecus vbi cōfeſsio vel cōtumacia procuratoris non præiudicaret dño, ſecūdùm d. Do. qñ aūt ſit ꝙ vera cōfeſsio procuratoris noceat dño, non intendo hic examinare: ſed dicam in tit. de confeſ. vbi conuenit. Et de contumacia dicam j. de dolo & contu. Pau. de Ca. in l. ñ. §. ſinautem reus. C. eo. dicit ꝙ ſi procurator recuſaret iurare de calumnia in animam dñi, proceſſus eſſet nullus. quæ opi. ſatis placet. ¶ Decimononò quæro, vtrū hæc pœna locum habeat, & cōmittatur coram arbitris. ſol. arbitror ꝙ ſic. & partes teñētur corā illis iurare de calumnia. vnde dico ꝙ in caſibus, in quibus dixi coram arbitris vel arbitratoribus iurandum de calumnia. de quo dixi in c. j. ſ. eo. arti. iiij. In illis caſibus etiā arbitror, ꝙ nolens iurare incideret in hanc pœna. ¶ Vigeſimò quæro in quibus cauſis prędicta pœna locū habeat: duplex requiritur qualitas. prima ꝙ ſit talis cā, in qua poſsit deferri iurm calumniæ: aliâs autem non haberet locum hæc pœna: quia ſi eſſet talis cā, in qua qs non teneretur iurare, excuſaretur. vt ſtatim dicā q. xxj. Et ex prædictis videtur inferēdū, ꝙ in cā criminali nō habeat locū hæc pœna: quod eſſet verū, ſi teneremus ꝙ in cā criminali non iuretur de calūnia. Sed ego tenui contrariū in c. ñ. ſ. eo. in vj. prin. arti. ver. viñ. procedit in criminalibus. Et ſecūdùm iſtā opi. locum habet hæc pœna. Et hoc tenet Spec. poſt Vber. de Bo. eo. ti. §. fi. ver. Item cū in criminali per l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. & exhib. reorum. & tenet zaba. hic. nec ob. l. j. §. diuus. ff. de quæſti. vbi patet, ꝙ non nocet vera confeſsio: & ſic nec debet nocere ficta cōfeſsio, vt ſtatim dicā: quia ille tex. loquitur, qñ qs cōfitetur per quæſtiōes ſeu tormēta: quia ḡo eſt res fragilis & periculoſa, & quæ veritatē fallit: vt d. l. §. ḡo. ff. de quęſtio. Aduerte tñ, quia ſi cā eſſet capitalis, q̄uis talis ficta confeſsio præiudicaret ſibi: tñ ego arbitror ꝙ nō præiudicaret alteri, qui vellet eū, q̄uis inuitū & renitentem, iurare, intelligendo in caſu l. non tantùm. ff. de app. ad quod vide, quæ dicam in ti. de cōfeſ. in materia c. ñ. de cōfeſ. lib. vj. ¶ Secundò exigitur alia qualitas, videlicet ꝙ ſit talis cā, in qua vera cōfeſsio noceat cōfitenti: vñ in cauſis, in quibus vera confeſsio non nocet confitenti, nō habet locū hæc pœna; quia regulariter nō debet plus operari fictio in caſu ſuo, q̄ veritas in caſu ſuo: vt l. qui ad certum. ff. loca. & in l. ſi filius. ff. ſi cer. pe. cum ſi. notant Docto. in c. ñ. de confeſ. libr. vj. facit, quod ſæpius dixi ſ. & maximè q. xvñ. & q. ſe. Et ex prędictis ego primò infero ꝙ hęc pœna non habet locum in cā ſpirituali. ita dicunt Doct. in c. ñ. de confeſs. lib. vj. & tenet Pau. de Ca. in l. ñ. §. ꝙ ſi actor. C. e. ſed ipſi non loquuntur aptè: quia aliquæ ſunt cauſæ ſpirituales, in quibus ve-

ra confeſsio præiudicat.vt in cauſa vſurarum,& etiam in cã matrimoniali:quando confeſsio emanat pro matrimonio : nec fit præiudiciũ alteri matrimonio.xxx.q.vlti.§. his ita. vbi de hoc in glo.in ver.ecce aperte.& xxxj.q.ij.c.Lotharius.& de clande. deſpon.c.ij.de quo tamen latius dicam in tit.de confeſ.Et hoc caſu arbitror,q̃ ſicut vera confeſsio noceret,ita noceret hæc ficta confeſsio.& idem,ſi contra matrimonium ſtaretur, nõ quò ad vinculum matrimonij,ſed quò ad thori ſeparationem.vt in c.ex literis.de diuor.& in c.intelleximus.j.de adult.xxxiij.q.v. quod Deo.ſimiliter etiã dico in cauſa vſuraria:quia licet ſit ſpiritualis:tñ ſicut vera confeſsio noceret confitẽti,ita etiã ficta debet ergo intelligi dictum Doct.nõ de qualibet cauſa ſpirituali: ſed reſtringi ad cauſam ſpiritualem,in qua vera confeſsio non noceat confitenti.prout eſt in cauſa matrimoniali,cõtra matrimonium ad totalem ſeparationem.& hoc caſu,ſicut non prẽiudicat ſola cõfeſsio,ſecundùm gl.& Hoſti.in c.ſuper eo.j.de eo, qui cogno.conſan.vxo.ſuæ.& in c.cũ cauſa.j.de rap.& ibi per glo.Inn.Ho.& Io.& per Archi.in d.§.his ita. De quo tñ latius dicam in ti.de confeſ.ita nec præiudicat hæc ficta confeſsio.Secundò ego infero q̃ in cã beneficiali talis pœna fictæ cõfeſsionis nõ habet locũ:quia nec vera cõfeſsio:licet habet,ne hac via ingreſſus ad beneficia pateat vitioſus,vt in c.eum,qui.de eo,qui mit.cauſa rei.Beneficiũ enim eccleſiaſticũ ſine cano. inſtitutione haberi nõ põt,vt in c.j.de reg.iu.lib. vj. cum concordantijs. Idem tenent Docto.in ſimilibus terminis in d.c.ij.de confeſ.li. vj.& Spec.in ti.de confeſ.§.ij.verſic.verũtñ.ibi,ſecus puto. Et idem dicendum in alijs ſpũalibus,in quibus vera cõfeſsio non noceret:& hoc exempli cauſa poſuiſſe ſufficiat,vt dicit text.in l.ſi quis horre.ff.de falſis.& in l.ſcire oportet.in fi.ff.de excu.tu.
¶ Vigeſimo primò quæro,quia in præce.q.dictum eſt,q̃ in aliquibus caſibus ſpiritualibus hæc pœna locum non habet:& tñ etiam hodie in illis iuratur de calũnia,vt latius dixi ſ.eo.in c.ij.
47 in vj.prin.verſi.tertio,procedit hodie.† Quæro igitur,quid fiet in his cauſis ſpiritualibus,in quibus hæc pœna locũ nõ habet: ſi pars altera noluerit iurare.ſo.arbitror,q̃ iudex poterit cõpellere ad iurandum,ſi eſt reus,qui noluit iurare:& hoc mediantibus remedijs proditis contra reum cõtumacem.de quibus latè dicã in ti.de do.& contu.Si verò ſit actor,qui recuſat iurare, poterit ei negare audientiam,vt in l.ſed & ſi per Prætorẽ.ff.ex
48 qui.cau.ma.¶ Vigeſimo ſecundò† quæro propter quas cauſas actor & reus nolẽtes iurare de calumnia,excuſentur ab iſta pœna.ſol.dic, q̃ generaliter excuſantur, ſi legitima cauſa ſubeſt recuſandi tale iuramentum:tex.eſt hic,cũ præſtandũ fuerit.& in c.Imperatorum.ſ.eod.ibi,cùm res poſtulauerit.quare ſi ex aliqua iuſta cauſa non potuit cogi ad iurandum,& compulſus noluit iurare,non habetur pro confeſſo,vt no.Pau.de Caſt.in auẽ.
49 hodie cauſæ.C.eo.tit.Cauſæ autẽ legitimæ ſunt plures. ¶ †Prima cauſa legitima poteſt eſſe ratione qualitatis iudicis, ſi fortè eſſet talis,q̃ coram eo non cogeretur iurare:q̃uis regulariter coram omni iudice,quis cogatur iurare.& vide quæ dixi in c.j.ſ.e. arti.iij.¶ Secunda cã legitima eſt ratione tẽporis,eò q̃ exigeretur tali tempore,quo quis non cogeretur iurare. ad quod vide quod dixi in c.j.ſ.eo.in v.princi.arti.vñ dicit Do.me.hic,q̃ hęc pœna non committitur,niſi cùm recuſatur iuramentũ calũniæ poſt lit.conteſt.facit quod no. Domi.meus in c.j.ſ.eo.& ſentit Bar.in l.ij.§.q̃ ſi actor.C.eod.ti.Sed Do.meus hic diſtinguit,q̃ aut quis recuſat ſubire ante litem conte.iurm calumniæ,quod concernit totam cauſam:& non habet locum hæc pœna : quia ante litem conte.non tenetur præſtare hoc iuramẽtum, vt dixi in c.j.arti.v.non enim tenetur iurare ſuper tota cauſa,cũ adhuc incerti ſimus,an fieri debeat proſecutio obſtantibus exceptionibus declinatorijs,vel peremptorijs.argumento.c. exhibita.ſ. de iudi.Aut quis recuſat præſtare hoc iuramẽtum ſuper aliqua exceptione dilatoria,vel ſimili,quæ opponi poſſit ante litis ingreſſum.& tunc haberet locũ hæc pœna. Ad quod vide quod
50 dixi ſ.eo.arti.q.j.ver.& prædicta pœna. ¶ Tertia† cã legitima eſt rõne qualitatis cãæ:puta,ſi ſit talis cã,in qua quis non cogatur iurare de calũnia. Ad quod vide quod dixi in c.ij.ſ.eo.artic. vj.fallentia.Et ideò in cã vili, in qua non eſt neceſſarium iurm calumniæ,ad quod vide quod dixi in d.c.ij.in vj.arti. verſi.xj. procedit,nolens iurare non pateretur hanc pœnã.ita dicit Inn. in c.in pertractandis.ſ.eo.Ego verò arbitror, q̃ ſi iudici videretur expedire,& deferat tale iuramentum, & pars nolit iurare: longè magis patietur hãc pœnã,per tex.in d.c.in pertractãdis. quia pro quanto minori cauſa,eſt contumax:tantò maior dicitur contumacia : & tantò maior debet eſſe vindicta.lxxxvj.di. c.duo.& per Io.And.in c.cùm non ab homine.ſ.de iud.& per dominum meum in c.j.ſ.de iudi.de quo dixi in c.nulli.j.de ſen.
51 excom.in viij.prin.arti.q.j.¶ Quarta† cauſa legitima eſt,ſi partes pepigerunt adinuicem non iurare.Cùm enim ambæ partes nolint iurare:meritò contumacia vnius confunditur cum contumacia alterius. dicebat tamen Albertus Papien. q̃ iudex dicet ſic,& ſi vos non iuratis,ego vos non audiam:quia ſi ferrem ſententiam,non teneret.C.de ſen.& interlo.omiud.l.prolatam. & in c.j.eo.ti.li.vj.Nam cùm exactum ſit iuramentum, non teneret iudicium.ita dicit Spe.eo.ti.§.fin.verſ.quid ſi partes.Ad quod vide quod dixi in c.cæterum.ſ.eo.in ix.& x.q.arti.& aliquid in c.j.ſ.eo.arti.v.in fi.Et idem tenent hic Do. meus & zaba.Et idem etiam dicendum eſt,quando ambæ partes abſq̃ aliquo pacto nolent iurare : quia delictum & contumacia vnius, cum delicto & cõtumacia alterius compenſaretur. Ita dicit hic
52 do.Anto.prope fin.¶ Quinta legitima cauſa eſt† ſi altera pars duntaxat iuraſſet,aut voluiſſet non iurare:tali enim remittendum eſt hoc iuramentum:quia ſcriptum eſt, vouete & reddite &c.j.de voto.c.magnæ.hanc opi.refert Spec.eod.ti.§.finitur. ver.quid ſi reus.Et hanc etiam opin.tenuit Oldradus, vt refert Frac.Vercel.& Io.in addi.Spec.ad d.ver.quid ſi reus.Bulga.verò,vt refert Spec.in d.verſ.Cuius opi.videtur ſequi Simon vicen.tenet,q̃ non obſt.iuramento vel voto,teneatur iurare:& ſibi imputet,qui iurauit vel vouit,ſi non iurauit:aliàs enim daretur facultas eludendi.ll.quod eſſe non debet: vt l.ij.§. ſed quia veremur.C.eod.& ſ.de poſtu.Præla.c.bonæ.ij.prope fin.quia debent leges non eſſe ludibrio:vt l.fi.§.vbi autem.C.de bonis, quæ lib.Ad idẽ facit. C.de fi.inſtr. l.fi.p quã l.idẽ tenet Alber. Galeo.vt refert Io.in d.addit. facit etiam.xxij.q.iij.§.illicitum. ij.q.ij.c.beatus.& j.de iureiur.c.venientes.& ij.q.iij.c.j.& ij.& hanc etiam opi.videtur tenere Spec.in d.ver.& ſequitur zaba. hic.Cyn.verò in l.ij.§.quòd ſi actor.C. eodem tit.primò refert primam opi.deinde concludit,quòd tale iuramentum fuit temerarium,iniungenda ſibi pœnitentia , & iuramentum ſibi remittendum.arg.l.fin.in prin.ff.ad munici.ſed do. Ant.hic dicit, quòd ſi iuramentum eſt ſimplex, intelligitur, quòd non iuret niſi cauſa ſubſiſtente:quia tale iuramentum redigitur ad intellectum iuris.j.de iureiur.c.quantò.& c.ad noſtram.iij.ſi verò iurans in mente ſua intendit,& noluit excludere iuramentum calumniæ:putat domi.Anto.quòd teneatur illud ſeruare.quia ex hoc ſequitur ſolùm ſuum priuatum præiudicium, & non alterius:quia cadit à cauſa.ſi tamen pars aduerſa vellet eum iurare non contentus tali pœna.q̃ pendet ex his quæ dixi ſ.eo.arti. q.xiij.Nec putat do.Anto.dandam abſolutionem:quia ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis ęternæ:licet cùm ipſius incommodo. & ſic concludit, q̃ non compellitur iurare,ex quo patitur pœ-
53 nam priuati commodi. ¶ Sexta† cauſa legitima excuſandi nolentem iurare à pœna eſt,quando quis omiſit iurare abſq̃ dolo vel malitia:ſed potius ex quadam inaduertentia,propter malitiam aduerſarij. Pone exemplum.ſi pars excipiendo vel replicando in loco communiter non conſueto,ſubiecit, quòd petebat iurari de calumnia. Ad quod altera pars non animaduertẽs, non iurauit,ſecundùm ea,quæ dixi ſ.eo.c.j.arti.v.q.iij.ver.predicta tamen arbitror procedere. Aduerte tamen, quia Ioan.de Imo.poſt Butriga.in l.qui bona.§.ſi alieno.ff.de dam. infect.videtur voluiſſe contrarium vbi dicit,q̃ ſi reus reſpondens ad libellum, negat narrata prout narrantur vera eſſe:& petita fieri debere:& in fine ſubiũgit,& petit iurare de calumnia, quòd licet poſtea reus non inſtiterit,vt iuraretur:ſi tamen actor non iurauit, iudicium redditur nullum.& ſic limitatur c.j.eo.ti.li.vj.& nouiſsimè etiam reperi d. Matthæum de mat.tenentẽ hãc opi. in ſingularibus,verſi.lxv.vbi tenet,q̃ q̃uis tale iurm petatur in loco,in quo pars non ſolet animaduertere:q̃ ſi non iuretur, proceſſus eſt nullus:vnde ſubdit,q̃ actor ſemp debet eſſe cautus,vt ſemper etiam motu proprio præſtet hoc iuramentũ ad omne periculum euitandum:& mihi placet cautela & conſiliũ prædictum:quia poteſt quis per ſeipſum abſq̃ iudicis requiſitione præſtare hoc iuramentum:maximè propter hunc timorem.ad quod vide quod dixi in c.iij.ſ.art.vij.q.xxxvij.ſi tñ nõ præſtaretur quò ad pœnam,de qua in tex.arbitror q̃ actor illam non pateretur, per ea,quę dixi ſ.eo.art.q.iij.ſed quò ad annullationem iudicij,eſt maius dubium.arbitror tñ,q̃ iudiciũ valeat:ne talis de malitia ſua commodũ reportet. per ea,quæ dixi ſ.e.c.j.arti.v.q.iij.ver.prædicta tñ.Et hæc adde ad ibi dicta : & ſic ſimul coniunge.Et prædicta nota:quia pluries vidi hunc ca-
54 ſum contingere in practica. ¶ Vigeſimo tertiò † quæro de iuramẽto malitię,vtrũ ſi pars recuſat illud præſtare,puniatur hoc.c. ſo.non memini legiſſe,q̃ Doctores tangant:ſed q̃ non incidat in pœnam,facit:quia hoc non reperitur iure cautum. & pœnæ ſunt reſtringendæ,vt in regula,in pœnis.cum cõcordantijs ibi poſitis.de reg.iur.lib.vj. Ego arbitror poſſe attentari contrariũ,videlicet quòd reſpectu illius articuli,ſuper quo iudex petit iurari de malitia,& pars renuit : recuſans habeatur pro cõfeſſo:& ſi eſt actor, cadat ab illo articulo, ſicut reus cadit ab exceptione:

ptione: & actor à replicatione, & sic de alijs. moueor primò: quia idē iuris debet esse de parte, quò ad partē, quod est de toto, quò ad totū, vt in c. pastoralis. §. item cùm totū. ſ. de offi. deleg. & in l. quæ de tota. ff. de rei vend. sed iuramentū malitiæ nō differt à iuramēto calūniæ, nisi vt pars à suo toto, vt dixi. ſ. in Rub. q. ij. Item facit, quod in simili dicimus in c. ij. de cōfes. lib. vj. Tertiò facit l. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. ff. de interrog. act. vbi dicitur, ꝙ pars, quæ non vult respondere ad mandatū iudicis, habetur pro confitente vel negante: prout sibi magis nocebit. facit quod dicā in seq. q.

55 ¶ Vigesimoquartò † quæro, vtrū hæc pœna habeat locū in iuramēto veritatis. fol. gl. in c. dudum. ij. super verbo, de dicēda veritate. ſ. de elect. tenet, ꝙ sic. dicit enim, ꝙ si actor non vult præstare tale iuramentum, cadit ab actione instituta. Si verò est reus, habetur pro confesso. ar. text. nostri & l. ij. §. ꝙ si actor. C. eo. tit. Et idē tenet ibi do. Anto. & sequunt cōiter Doct. Ego arbitror, ꝙ si exigitur iuramentū veritatis super tota causa, procedit quod dictū est. Sed si exigitur super aliquo speciali articulo vel positiōe, tunc nocet sibi, quò ad illum articulum vel positionē, vt in c. ij. de confes. lib. vj. Et ex his, Deo duce, expeditus est iste titulus, & materia iuramenti calumniæ, malitiæ & veritatis. Et profectò, si quis noluerit malitiosè calumniari, sed veritatem sequi: fatebitur longè plenius & ordinatius eam traditam & examinatam, quàm cæteri simul Doct. iuncti tradiderint.

¶ Explicit singularis ac vtilis tractatus de iuramento calumnię, Excellentissimi iuris vtriusq; interprætis do. Mariani Socini Senensis.

TRACTATVS PERVTILIS ET quotidianissimus de Foro competenti, domini Mariani[a] Socini, cum multis additionibus domini Bartholomei eius filij, in modum lectu-ræ tituli Decretalis redactus: eo ordine, vt nihil vltra in hac materia dici, aut excogitari queat.

a ¶ Marianum Socinum immortalem doctorem appellat Feli. in proœ. Rex pacificus. ij. col.

De foro competenti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Forum, quis sortitur administrationis ratione.
2 Forum accessorietatis ratione, quis sortitur.
3 Forum sortiri potest quis, ratione actionis. Item adoptione, agricultura, adulterio, appellatione, artis ratione, & authoritatis præstatione.
4 Forum sortitur quis in loco vbi baptizatur, aut vbi beneficium recipitur.
5 Forum sortitur quis canonicè regularis, ratione, clericatus assumptione, & rationibus sequentibus.
6 Forum quis sortitur delicti commissione, delegatione, & cæteris, quæ sequuntur causis.
7 Forum quis sortitur, si in ciuem eligatur. Item emācipatione, emergentia, & alijs sequentibus causis.
8 Forum quis sortitur ratione familiaritatis, filiatione, feudi ratione, & alijs causis, quæ sequuntur. v sq; ad nu. 12.
13 Vxor forum sequitur viri, ratione matrimonij.
14 Forum quis sortitur ratione matrimonij, mercatura, militia, & alijs sequentibus rationibus.
15 Forum quis sortitur ratione officij, officij receptione, loci opportunitate, & alijs causis sequentibus, de quibus nu. sequenti.
17 Vagabundus, vbiq; forum sortitur.

QVamuis Hæc materia debita ordinatione sit adeo difficillima, vt pro ea magistraliter tradenda, & facilius examinanda, vix aliquē bonū ordinem potuerim cogitare: tū in ea difficultate, pro clariori ipsius doctrina, prosequar in fraſcriptos articulos.

¶ Primò, quid sit forus, seu quis iudex dicatur competens, & de hoc dicam in rubrica.

¶ Secūdò, quotuplex sit forus: seu quot species fori, aut competentiæ iudicis, & de hoc etiam dicam in rubrica.

¶ Tertiò, quot modis quis sortiatur forū. circa quem articulū diu anceps fui, qualiter illum traderem: quoniā in vnam partē trahebat, vt nullo seruato alphabeti ordine, secundùm cuiusq; fori maiorē præstantiā & frequentiam, deberē modos & causas tradere: verū in alterā partē, propter causarū & modorū pluralitatē, pro faciliori inuētione, instituī ordinem alphabeti seruandum. dic ergo, ꝙ quis sortitur forum per varias rationes & modos.

A

1 ¶ † Primò, ratione administrationis, vnde argentarius in edendis rationibus, sortitur ibi forū, vbi administrauit. ff. de edē. in l. Prætor. §. his etiā. vbi enim administratio gesta est, tenetur quis rationē reddere, vt est tex. no. in l. hæres absens. §. j. ff. de iudi. siue sit administratio publica, siue priuata, vt in l. j. & ij. C. vbi de ratioci. agi oportet. & ratio est, secundùm quod assignat text. in d. l. ij. quia facilius,

b & plenius potest ibi veritas [b] reperiri: tam per testes, quàm per instrumēta. quinimò nō solū in publica, sed etiā in priuata administratiōe locus est re-

c missioni [c], secundū Bal. in d. l. j. vbi dicit, ꝙ hoc est speciale in hoc casu: quia regulariter in ciuilibus nō est locus remissioni, de quo tū dic, vt latius dicā j. in vij. prin. arti. Et in tutoribus aut curatoribus dic, ꝙ debent rationem reddere, vbi administrauerūt, vt in l. omnes. C. arbi. tut. per quā l. probat, ꝙ licet tutores sint diuersarū iurisditionum: tū pōt pupillus omnes sub vno iudice cōuenire, secūdū Spe. in tit. de cōpe. iudi. addi. ver. xlvj. & ibi subdit Spe. ꝙ licet hoc sit introductū in fauorē pupilli, nō tū poterit pupillus illos corā diuersis iudicibus cōuenire, si modo ipsi petant, ꝙ sub vno conuenianť: siue ergo plures tutores in eodē loco, siue in diuersis administrauerint, omnes cōiunguntur: & loco vnius habenť: & corā vno cōuenienť. arg. de ex. tut. in l. iurisperitos. §. j. Et ratione administrationis rei ecclesiasticæ, laicus coram ecclesiastico iudice rationem reddere tenetur. xc. distinctio. c. iudicatum. tetigi in c. ij. ſ. de iudic. tangam etiam in c. licet. j. eo. & vide quod dixi. j. versi. xlij. & ver. lxxv.

2 ¶ † Secundò, accessorietatis ratiōe, vt dotis ad matrimonium, de quo j. in ver. xxxvj. vel familiæ ad ecclesiam. de quo dicam in c. j. j. eod. vel vxoris ad maritum. de quo dicam in c. fin. j. eo.

3 ¶ † Tertiò, actionis ratione. & not. Spec. in titu. de compe. iudi. adi. ver. xlviij. per l. fina. C. vbi in rem actio. sed illud contingit potius ratione rei, secundùm quod dicā in c. sanè. j. eo.

¶ Quartò, adoptione, vt est tex. in l. j. ff. ad mu. no. tamen, ꝙ per adoptionē nō perdit qs primā [d] origi-

d nē, vt in l. ordine. §. fi. ff. ad muni. & durat ista qualitas: donec durat adoptio, vt l. sed si is. ff. ad muni. no. Bar. in l. j. eo. titu.

¶ Quintò, agricultura, vt no. in Spe. in tit. de cōpeten. iudi. adi. §. j. ver. xxviij. de quo. j. eo. ver. xlv. & dicemus aliquid in c. j. j. eo. & j. in ver. lxxxvij. peregrinationis.

¶ Sextò, adulterio. de quo dicemus. j. eo. c. cū sit generale.

¶ Septimò, appellatione. in. q. vj. c. peregrina. tangam in c. licet ex suscepto. j. eo. & vide, quæ latius dixi in rub. de ap. in. viij. principali arti.

¶ Octauò artis ratione. de quo. j. eo. ver. xlij.

¶ Nonò authoritatis præstatione: seu in authoritate præstanda ad validitatē instrumentorū: aut quid simile, de quo in c. si diligenti. j. eo.

B

4 ¶ † Decimo, baptismate. nā per baptismū videtur quis sortiri forum, in loco vbi baptizatus est: quia

e per baptismū liberatur qs à peccato, & à seruitute qua tenebatur sathanæ & angelis eius. ergo videť quædā manumissio. vnde sicut per manumissionē quis sortiť forū in locū manumissionis, vt. j. e. ver. lxj. ita & per baptismū. sed Bart. in l. j. ff. ad mu. tenet contrariū, quò ad tēporalia. Mouetur: qa certi sunt modi: quibus ciuilitas cōtrahiť, vt l. j. ff. ad mu. & l. ciues. C. de incolis. li. x. inter quos non est iste modus: ergo &c. sed quò ad spiritualia: relinquit ipse determinationi canonistarū. ego verò apud canonistas nō memini legisse: tamē pro prima sentē-

e tia [e] facit: quia in baptismo quis dicit renasci & regenerari. ergo videť ꝙ ibi sortiatur forū: sicut per natiuitatem & originem. de quo dicetur. j. eo. ver. lxxij. natiuitatis. & ver. lxxxij. originis. tamen ꝙ si ignoraretur origo paterna & propria, ꝙ ibi sortiretur forum, vbi baptizatus est: maximè si ibi expositus esset, per ea, quæ dicam j. in versicu. xl.

¶ Vndecimò, bñficij receptiōe. de quo ī c. sanè. j. e.

C

5 ¶ † Duodecimò, canonicè regularis, ratiōe. de quo dicam in c. j. j. eo.

¶ Decimotertiò, clericatus assumptione, secūdùm Inno. in c. ex ore de priuileg. & glo. lxxj. distinct. c. clericos. de quo latius in c. j. j. eo.

¶ Decimoquartò, cognitionis præcedētis ratione,

K

a ¶ Adde bonū tex. in c. scriptū. de ele. & ibi Abb. in v. nota.

¶ Quid si aduena cōtraxit mutuum, an cōueniatur in loco contractus, si ibi reperiať, vide Paul. in l. si hæres absens. §. j. in ij. col. & in l. fi. vbi glo. reprobatur. ff. de iud. & Bal. in simili. q. in rubr. C. de reuo. his, quę in fraudem. ij. col.

¶ Facit quod not. Bar. ī l. assumptio. §. filius. ff. ad mu.

¶ Et pro ista opin. facit: quia sicut filius naturalis alitur à patre, ita & spiritualis ex baptismo alidebet in subsidiū. ita eleganter Bald. in auť. si rogati. C. ad Trebel. iij. col. & Barba. in c. cùm p. de accu. nam nec vocat patrē in ius sine venia, qui eum de sacro fonte leuauit. Ange. in l. adoptiuum. in prin. de in ius voc. & Bald. in l. j. col. xij. C. qui accu. dicit, quòd cognatio spiritualis est maior, quàm sit carnalis.

a ¶Quæ pœna in arbitro cõmittitur lite cõteſta. in arbitratore verò. poſt latam ſententiam. Bart. in l. qui fidem ff. de tranſact. & de dicto Barto. vide Alex. cõſi. lxxñ. li. iñ. col. iiñ. ver. non omitto. vbi dicit, id alibi nõ reperiri.

b ¶Non ſic in iudice ſeculari, qui ratione cõnexitatis nõ poteſt cognoſcere de cauſa eccleſiaſtica. c. lator. q. vltima ſint leg. vbi Abb. in ñ. no. & ratio ponitur ibidẽ per eum in glo. pe.

c ¶Ideo dixit Abb. in c. venerabilẽ. in xx. no. quẽ tex. dicit eſſe ſing. de ele. ꝙ vbi eſt dubiũ de periurio, notio ſoli Papæ competit. & Abb. in diſpu. īcip. ſtãte ſtatuto.

d ¶Tex. in §. Sabinꝰ reputat inter ſing. Lud. Ro. ſing. ccccclxxxj. cõiter ſunt a ſtatuta. & vide latiꝰ per Fely. ī c. rex pacificus. ñ. colũ. facit tex. melior de iure in c. ſignificatũ. in fi. de præben.

e ¶Adde Bart. in l. quia ſemp ff. de in ius voc. & facit. qa ſi res ſubtracta furto repiaẽ apud titiũ, is fur p̃ſumiẽ. Bald. in l. lucius. C. de furtis.

f ¶Intellige tamen, quòd cõueniri poſſit qs reſpectu pertinentium ad eam artem: alias ſecus, vt declarat Bald. in l. fi. C. de iuriſ. om. iudi. & vide, q̃ latè dixit Barba, in addi. ad Bald. in l. nulli. C. quo. ap. non recip.

g ¶Sed aduerte: quia text. in §. territoriũ videẽ facere in contrarium: quia dicit, vniuerſitas agrorũ. & ideo magis reficitur ad locũ, quam ad perſonas, vide Inno. in c. poſtulaſti. & cano. j. eo. & Bald. in l. ſi quis in hoc C. de epiſc. & cleri. 6

h ¶An autem in litigijs Iudæorum ſit ſeruanda lex Moſaica, vide Feli. in c. Iudæi. in ñ. colũ. de Iudæ.

i ¶Adde Barto. in l. aſſumptio. §. j. ff. ad municip.

vt j. eo. ver. xl. & ver. lvj. & ver. lxxj. mutatione.

¶Decimoquintò, coitus commiſſi cum clerico vel moniali ratione: ſi quis enim forniceẽ, aut mœchetur cum perſona eccleſiaſtica, ſortitur forum eccleſiaſticum, vt not. in c. ñ. j. de coha. cle. & mu. tex. cũ glo. xxxñ. diſt. c. eos. de quo j. eo. ver. ciñ. ſacrilegñ. & latius videbimus in c. cùm ſit generale. j. eo.

¶Decimoſextò, communis patriæ ratione, vt Romæ, vt l. Roma. ff. ad municip. de quo latius videbimus in c. fin. j. eo.

¶Decimoſeptimò. cõpromiſſi rõnè, ꝓpter quod recedit a ꝓprio iudice: & agit corã arbitro. de quo s̃. de arbi. per totũ. & ff. & C. de arbi. vnde pendẽte cõpromiſſo, nõ põt qs abſq; metu pœne[a] ab arbitro recedere, et ad iudicem ire. vt in l. ſi quis rem. ff. de arbitris.

¶Decimooctauò, cõſenſus ratione, de quo latiſsimè dicam in c. ſignificaſti j. eo.

¶Decimononò, cõſtitutiõe ſeu ſtatuto, qñ ſcilicet aliquis ſit receptus in ciuitate, vt munera ibi ſubeat quod ꝓpriè dicitur, municeps, quaſi muneris particeps, vt l. j. ñ. reſponſio ff. ad muni.

¶Vigeſimò, conſuetudine, de quo latius dicetur in c. cùm contingat. j. eo.

¶Vigeſimoprimò, cõnexitatis rõne, vt puta, dotis, vel hæreditatis ad mr̃imoniũ, vt j. e. ver. xxvj. de quo dicã in c. licet ex ſuſcepto j. e. & rõne cõnexitatis ſp̃ualitatis ad tẽporalitatẽ, vt iuris patronatus, vt j. e. ver. lx. aut perſonarũ mixtarũ, vt vniuerſitatis, de quo j. e. ver. vlti. vniuerſitatis, vel etiã vxoris ad virum, de quo j. e. ver. lxvj. Et ciuilis ad criminalem, & cõtra j. eo. c. licet ex ſuſcepto. ver. xñ.

¶Vigeſimoſecundò, cõtractus ratione, de quo latius dicemus in c. dilecti j. eo.

¶Vigeſimotertiò, cõuerſione ad religionẽ, etiam ablq; alia profeſsione: prout ſunt quidã, qui vocãtur conuerſi, de quo in c. j. ſeu ñ. j. eo. ver. vxñ. declaratio. prope fi.

¶Vigeſimoquartò, cõuẽtione: ſi ciuitas cõuenit cũ aliquo, vt fiat ſuus ciuis, vt no. Bar. in l. j. ff. ad mu. vide duxi. s̃. ver. xxxj.

¶Vigeſimoquintò, criminis perpetratione j. eo. verſi. xxviiñ.

¶Vigeſimoſextò, curſus tẽporis rõne, puta, ſi ſcholaris vel alius, qui videbaẽ ſtare in loco aĩo nõ contrahẽdi ibi domiciliũ, in eo loco, ibi morã per decẽniũ traxerit. l. ñ. C. de incol. li. x. Spe. in ti. de cõpe. iu. adi. §. j. ver. xlv. de quo j. eo. ver. xxxv. & latius tractabimus in c. fi. j. eo.

¶Vigeſimoſeptimò, curatoris datione. de quo in c. j. j. eodem.

D

6 ¶†Vigeſimooctauò, delicti cõmiſsiõe, de qu latius dicemus in c. poſtu. j. e. A. B. hoc tñ põt intelligi dupliciter. vno mõ, rõne loci: & de hoc diceẽ in d. c. poſtulaſti. alio mõ, rõne qualitatis criminis. Et de hoc diceẽ in c. cũ ſit generale. j. e. ſup gl. fi. Ma.

¶Vigeſimononò, delegatione, de quo, s̃. de offi. de le. per totũ & latius videbimus in c. ſi clericus laicũ & ibi tangit glo. j. eo.

¶Trigeſimò, defectu iudicis ſecularis', ſeu iuriſdi. habẽtis, de quo latius videbimꝰ in c. licet ex ſuſcepto. j. e. & ibi videbimꝰ vtrũ ꝓpter defectũ iudicis eccleſiaſtici, iudex ſecularis efficiatur competens.

¶Trigeſimoprimò, decimarũ ratione, vt j. de deci. per totũ. & j. e. ver. cvj. ſpiritualis.

¶Trigeſimoſecundò, denunciatione euangelica, de qua latè diximus in c. nouit s̃. de iud.

¶Trigeſimotertiò, dignitatis aſſumptiõe. de quo dicam in c. j. j. eo.

¶Trigeſimoquartò, diſtractus ſeu diſſolutiõis contractus ratione. de quo in c. dilecti. j. eo.

¶Trigeſimoquintò, domicilio, de quo latè in c. fi. j. eodem.

¶Trigeſimoſextò, dotis cauſa ſeu ratione. de qua dote etiam inter laicos poteſt cognoſcere eccleſiaſticus. A. B probatur c. ex literis. de pign. & ibi not. Do. m. ſed ibi ille locus erat de ſubditis eccleſię: quod procedit, ſecun-

b dùm aliquos, ratione connexitatis[b] ſeu acceſſorietatis ratione, vel ratione incidentiæ ad cauſam matrimonialem: aliqui verò tenent principaliter. de quo latius videbimus in c. licet ex ſuſcepto j. eo. ver. xñ.

¶Trigeſimoſeptimò, dubietatis ratione: cùm enim in iure aliquid difficilẽ vel ambiguum emergit, ad iudicem eccleſiaſticũ recurritur, vt in c. per venerabilem. §. rationibus. j. qui fil. ſint legi. de quo per Spe. in titu. de compe. iudi. adi. §. j. verſicu. xxxñ. & latius dicam in c. licet ex ſuſcepto. j. eo. & maximè hoc procedit propter dubitationem eorum, quæ poſſunt eſſe ſpi

c ritualia[c] propter quod declaratio ad eccleſiam pertinet. ita not. Bald. in l. omni. C. de ſacroſanctis eccle.

E

7 ¶†Trigeſimooctauò, electione alicuius in ciuem. de quo s̃. eo. verſi. xviiñ. & ſi ex forma ſtatuti efficitur quis ciuis, ſi per tot annos habitauerit, dicit

d ibi ſortiri forum, & ciuitatem acquiſiuiſſe: ſi maiori parte[d] cuiuſlibet anni habitauerit ibi. not. Bar. in l. cùm de lanionis. §. Sabinus. & l. quęſitum. §. ſi aliqua. ff. de fundo inſtr. & pro hoc caſu vide text. in l. ciues. C. de incolis. lib. x. vbi text. dicit, electio ciuem facit, not. Barto. in l. j. ff. ad municip.

¶Trigeſimononò, emancipatione. de quo in c. j. j. eo.

¶Quadrageſimò, emergentia. de quo aliquid in c. j. j. eod. & in c. licet ex ſuſcepto. j. eo.

e ¶Quadrageſimoprimò, expoſitione. vnde infans[e] expoſitus, cuius ignoraneẽ pater & mater, & locus originis ꝓpriæ, ſortiẽ forũ illius ciuitatis, vbi eſt appoſitus & nutritus: cùm nulla alia reperiatur origo, vt d. l. j. in fin. ff. ad municip. & ibi not. Bar. facit: quia ex quo ibi reperitur, præſumitur inde oriundus. facit l. ſi ita in fin. de fund. inſtru. & quod dixi in c. qualiter. el ñ. j. de accuſ. in xj. princ. arti. q. xxxiij. vbi vide.

f ¶Quadrageſimoſecundò, exercitio ſeu arte[f] de quo dixi s̃. eo. ver. j. A B. Et probatur ex his, quæ traduntur in l. fi. C. de iuriſdi. om. iudi. & l. ñ. C. de conſti. pec. & quæ dixi c. cùm omnes. de conſti. & licet quis fuerit de vna arte, & poſtea deſierit: poteſt cõueniri pro his, quæ geſsit tẽpore quo erat de illa arte, coram illis iudicibus not. Pau. de Caſt. d. l. ñ. facit l. Prætor. §. is etiam, ff. de eden. Et idem tenet do. Pau. l. fi. C. de iuriſd. om. iudi. Ma.

¶Quadrageſimotertiò, exercitus cauſa. nam vbi dominus vel ciuitas habet exercitum, ibi dicitur habere territorium[g], vt not. Bar. in l. pupillus. §. territoriũ. ff. de verb. ſignifi. & Bart. poſt Mar. & Iac. But. in l. j. C. de ſum. trinit. verſi. ſed iuxta prædicta quæro. col. xñ. & tradit Bald. in c. j. in princ. quibus modis ſeu. amit.

F

8 ¶†Quadrageſimoquartò, familiæ ſeu familiaritatis ratione. de quo videbimus in c. j. j. eo.

¶Quadrageſimoquintò, filiatione. de quo in d. c. j. & aliqua. j. verſi. lxxx.

¶Quadrageſimoſextò, feudi ratione. de quo latè videbimus in c. ex trãſmiſſa. j. eodem.

¶Quadrageſimoſeptimò, fideiuſsione. de quo in c. j. j. eo.

¶Quadrageſimooctauo, fidei ratiõe. xxiñ. q. j. c. quoties. & per Spe. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. ver. xxj. de quo dicam in c. licet ex ſuſcepto. j. eo.

¶Quadrageſimononò, fraternitatis cauſa. puta: quia ſit effectus frater tertiñ ordinis ſancti Franciſci. de quo latius in verſi. lxxviiñ.

H

9 ¶†Quinquageſimò, habitus ratione. ſi fortè clericus incedit in habitu laicali, de quo dicam in c. j. j. eo.

¶Quinquageſimoprimò, hęreditate. ꝙ procedit ratione connexitatis, ſeu acceſſorietatis ad matrimonium. de quo in c. licet ex ſuſcepto. j. eo.

¶Quinquageſimoſecũdò, hęreſis cã. de qua diceẽ in d. c. licet ex ſuſpecto.

¶Quinquageſimotertiò, hæremitatu. de quo dicetur in c. j. vel ñ. j. eo.

¶Quinquageſimoquartò, hoſpitalitatis, ſeu hoſpitalariorum pietatis cauſa. de quo dicam in c. j. el. ñ. j. eo.

I

10 ¶†Quinquageſimoquintò, ignorantia. puta, ſi clericus tacet ſe clericum. de quo dicam in c. j. j. eo.

¶Quinquageſimoſextò, inchoatu. de quo dicam in c. j. j. eo.

¶Quinquageſimoſeptimò, incidẽtis cauſæ ratione. de quo dictum fuit s̃. in xxvj. de quo dicetur in c. licet ex ſuſcepto. j. eod.

h ¶Quinquageſimooctauò, infidelitatis ratione, vt quis Iudæus[h] vel ſimilis, licet enim Iudæi apud iudices laicos ordinarios conueniendi ſint l. Iudæi Romanos. C. de Iudæ. tamen ſi de cauſa ſpirituali vel quaſi, agaẽ, conueniendi ſunt apud eccleſiaſticum: licet ſint extra eccleſiam. & c. poſtula. de Iudæis. & per totum tit. C. de Iudæ. & de paganis. Innoc. & Do. meus latè in c. quòd ſuper his. de voto. de quo dicetur in d. c. licet.

¶Quinquageſimononò, inuitatione, ſeu requiſitione. puta, ſi laicus iudex inuitatur ab eccleſiaſtico. de quo dicemus in c. j. j. eo.

¶Sexageſimò, iuris patronatus eccleſiaſtici cauſa. de quo in d. c. licet.

¶Sexageſimoprimò, iuramẽti ratione. de quo in d. c. cũ ſit generale. j. eo.

L

11 ¶†Sexageſimoſecundò, legitimatione. vnde baſtardus ſeu ſpurius legitimatus, ſequitur forũ patris[i] legitimantis, not. Bart. in l. j. ff. de muni. & ori. per l. ordine in fi. ff. ad muni. & idẽ not. gl. in l. filios. C. de mu. & ori. lib. x.

Sexageſimotertiò,

¶ Sexagesimo tertiò, legitimitatis causa, videlicet cũ disputat, an aliquis sit legitimus vel non. de quo in d.c.licet.

¶ Sexagesimo quartò, loci opportunitate. de quo ĩ.e.ver.lxxx.

M

12 ¶†Sexagesimo quintò, manumissione: vnde libertus sequitur forum patroni manumittẽtis. not. Spec. in tit. de cõpe. iudi. adi. ver. xlj. & probat in l. si quis in fi. ff. ad muni. vbi tex. dicit, si qs à pluribus manumissus sit, omniũ patronorũ originẽ sequitur. ad idem l. assumptio. §. fi. ff. ad muni. vbi tex. dicit, liberti originem patronorũ vel domicilij̃ sequunt. ita & hi, q̃ ex eis nascuntur. hoc tñ vltimũ procedit quò ad honores & tutelas: nõ quò ad alia munera patrimonialia, vel personalia, vt dicit Ioã. And. in addi. Spec. ad d. ver. xlj. facit quod no. glo. in l. assumptio. §. j. ff. ad muni. ad quod etiam facit quod dicam ĩ.eo.ver.lxxxj. & not. quòd si seruus manumittat, vt ordinetur: debet manumitti coram ecclesiastico iudice, & not. Archi. liij̃. distinct. c.ij̃.

13 ¶†Sexagesimo sextò, matrimonij̃ [a] cõuẽtione, ratione vel causa. & per hunc modũ vxor sortit forũ viri, vt in l. fi. C. de incol. lib. x. & in l. cùm quædã puella. ff. de iurisdi. om. iudi. & in l. ea, quæ. & in l. fi. §. ij̃. ff ad muni. A B. etiã quò ad munera personalia imposita propter res, quales sunt collectæ, l. fin. §. idẽ rescripserunt. ff. ad muni. l. de iure. §. fi. eo. titu. & l. j. C. de mulie. facit etiã l. exigere dotẽ. in fi. ff. de iudi. & quod not. in l. cõsequẽs in prin. ff. de pri. schola. lib. xij̃. C. de nup. l. cũ te. ff. de sena. l. fœminæ. & l. j. eo. tit. & in auth. de nup. §. nõ tantũ. colla. iij̃. & in auth. de cõsulı. §. si verò. colla. iij̃. vnde tex. in l. mulieres. C. de digni. lib. xij̃. & l. fi. C. de incol. lib. x. dicũt mulieres, maritorũ honore erigimus, genere nobilitamus, forũ ex eorũ persona statuimus, & domicilia mutamus. Et ponderãdus est tex. qui dicit, domicilia. in plurali: & sic saltem duo exigit, vt in regula pluralis. de reg. iur. lib. vj. vnde nõ solũ domiciliũ incolatus, quod solo animo & verbis, aut factis cõtractus erat. de quo latius dixi c.fi.ĩ.eo. sed etiã originis, per matrimoniũ mutat, facit quod no. Bal. post Cy. in l. ij̃. C. de iurisd. om. iudi. vbi dicit, mulier nupta nullo modo retinet domiciliũ originis paternę vel auitę: hoc enim operat virtus matrimonij̃, quæ mutat ius originis, quod in alio casu nõ reperit, secũdũ eum, adeo q̃ vt originaria ciuis, loci mariti, debet tractari, vnde cõsulendo tenuit Bal. q̃ si statutũ [b] dicit, q̃ si ciuis originarius occiderit forensem, puniat pœna pecuniaria: si ciuẽ, pœna capitis, q̃ si mulier alienigena nupta ciui illius loci occidit forensem, debeat puniri pœna pecuniaria: quia vxor viri & originarij̃ ciuis, & ipsa tãq̃ pars corporis viri effecta: dicit esse de loco illo vnde maritus est: nam matrimoniũ est illius naturę & virtutis, q̃ trãsfundit originẽ vxoris, ad originẽ viri, vt legit & no. in d.l. origine. quod etiã probatur ex virtute vnionis, in qua id, quod est potẽtius, trahit ad id, quod est minus dignũ, vt c. quod in dubijs. de cõse. eccle. vel alta. & c.j. ne se. va. & l. quæritur. ff. de sta. ho. cũ si. sed nulla est maior vnio, quàm cõiugalis: per quã vir & vxor efficiuntur vna caro. [c] Et est quasi vna sola in duabus personis, vt l.j. ff. re. amo. c. debitus. de biga. xxxiij̃. q. v. c. hæc imago. ff. ad Sylla. l.j. §. vir. & in c. Martinus. de Biga. Et ponderari debet tex. in l. fœminæ. ff. de sena. cũ dicit, continet. Et sic verè, & nõ per interpretationẽ, secundũ Bal. ibi dicit etiam Bal. q̃ nuptiæ habẽt vim originis: nam vnio viri propter sacramentalẽ vnionẽ matrimonij̃, reputat vxoris: q̃a vxor vnit viro tanq̃ digniori: & est eadẽ virtus & cõditio vnitorũ, p̃ iura prædicta. hinc est secũdũ Bal. q̃ statuta, quę ligant virũ ratione originis vel domicilij̃, ligãt etiam vxorẽ d.l. exigere dotẽ. ff. de iudi. & d.l. cũ quædam puella. ff. de iurisd. om. iudi. Ma. Et ideo sequit vxor forũ viri, q̃ etiã illũ sortit viduata morte viri: donec alteri nubat, vt l. filij̃. §. j. ff. ad muni. vnde etiã forũ sepulchri sortit, vt in c. de vxore. ĩ. de sepul. tradit Ioã. And. in c. is, qui. in fi. de sepul. lib. vj. & in c.j. de cle. cõiug. lib. vj. A B. Et quod no. d.l. cõsequens. & gl. expresse. l.j. C. de mulie. & in quo loco gl. d j. & ibi Ber. & Bar. l.j. C. de mulie. & in quo loco. nã vidua [d] viduando, videt in matrimonio perseuerare. l. fi. C. de bo. ma. & l. j. §. exactio. C. de rei vxo. actio. & Bar. in d. §. vidua. facit tex. in auth. de nup. §. nõ tñ. & §. soluto. nec obst. prædict. §. idem rescripserunt. ibi dum tex. dicit, quãdiu nupta est incolã eiusdẽ ciuitatis videri, cuius est maritus. quæ dictio, quandiu. est tẽporis limitatiua. l. q̃diu. C. qui admi. ad bo. pos. & l. q̃diu. ff. de acquir. hære. cũ si. quia respõderi põt, secundũ Ber. quod dicit virũ seruare: quia viduitatẽ seruat. Ma. Itẽ etiã habet locũ respectu fori iudicialis, etiã si vir sortiat forũ propter artẽ, vel priuilegiũ personæ, vt est text. singularis in l. penul. C. de fabri. lib. xj. & ideo ex forma statuti, secundũ Doct. non possint conueniri coram officialibus mercantiæ: nec etiã poterunt conueniri eorũ vxores coram dictis officialibus. A B. facit quod dixi c.j. ĩ. ver. xvij̃. declaratio. & c.fi. ĩ.eo. iij̃. q. prin. secundo membro. Ma.

14 ¶†Sexagesimo septimò, matrimonialis causæ ratione. de quo videbimus in c.licet ex suscepto. j.

¶ Lxvij̃. mercaturæ causa. de quo videbimus. ĩ. ver. lxxxvj.

¶ Lxix. militiæ ratiõe, seu assumptione, vt no. Bar. in l.j. in fi. ff. ad muni. & Spec. in tit. de cõpe. iud. adi. §. j. ver. xlij̃. & probat ff. ad muni. in l. municipes. §. fi. vbi loquit tex. respectu militiæ, & nõ assumptionis: dicẽs, q̃ debet conueniri in loco, vbi inhæret. & intellige, q̃ etiã ibi, vbi inhæret nõ conuenitur, nec accusatur: nisi corã magistro militũ: nec ab alio punit. C. de iurisd. om. iudi. in l. magisteriæ. & ff. de cust. reo. in l. militibus. & ff. de remi. in l. ij̃. vj. q. j. c. j. c. nullus omnino. quod ꝓcedit in milite militante: secus in nõ militante. & ita intelligo tex. in l. fi. in fi. ff. de ac. no. Spec. in tit. de reo. §. j. in princ. Itẽ prædicta procedũt, nisi in certis casibus, de quib⁹ videre poteris in dictis iuribus: sed respectu assumptionis militiæ, in quãtũ militia esset dignitas. de quo latè disputaui in c. quãto. ĩ. de mag. de quo dixi ver. xxxiij̃. de militibus aũt gaudentibus, quẽ forũ sortiãtur, dic vt dicã in c.j. ĩ. eo. Item miserabilitate personarũ. c. licet ex suscepto. ĩ. eo.

¶ Lxx. molestiæ illatæ ecclesiæ causa. de quo dicet in d.c.licet.

¶ Lxxj. mutatione. pone exemplũ, erat laicus tẽpore iudicij̃ intentati, & pendente iudicio, vel lata sentẽtia ante executionẽ fit clericus. de quo dicam in c.fi. ĩ. eo. & ĩ. A xv. Item mutuæ petitio. ratione, vide ĩ. de mu. pet. c.ij̃. A ix. & c.j. A iij̃.

N

¶ Lxxij̃. natiuitate. siue loquamur respectu natiuitatis ipsius, quò ad forũ sortiẽdũ: quia in loco, in quo natus est, sortit forũ: vt est tex. in l.j. ff. ad municip. de quo latius dicam statim in ver. lxxxij̃. siue loquamur de natiuitatis causa & iudicio: an s. sit natus legitimus vel non. de quo dicam in c.licet ex suscepto. ĩ. eo.

¶ Lxxiij̃. nauigatione. de quo dicam. ĩ. ver. lxxxvj.

¶ Lxxiij̃. negligentia iudicis proprij̃. de quo dicam in d.c.licet.

¶ Lxxv. negotiatiõe. ff. de iud. in l. hæres absens. C. de inco. l. ij̃. lib. x. Spec. in tit. de cõpe. iud. adi. ver. clix. & vide quod dixi. s. ver. primo. vide s. ver. viij̃. Itẽ negligẽtia. de quo in c.licet. ĩ. eo.

¶ Lxxvj. nominatione. exemplum, cõuenitur laicus in iudicio reali, & ipse comparet: & nominat clericum in iudicio. de quo latè dicam in c.j. ĩ. eo.

¶ Lxxvij. nullitatis ratione. nam & de nullitate processus iudicis secularis, potest quãdoq; iudex ecclesiasticus cognoscere. de quo tamen dicam in d.c.licet. b

¶ Lxxviij̃. nutritiõe: nã vbi qs ab infantia nutritus est, ibi sortit forũ: si aliter nõ ostendat origo sua. ad quod vide s. eo. ver. fi. xlj.

O

15 ¶†Lxxix. officij̃ rõne. puta, tutela argẽtaria, aut simili. s. e. ver. j.

¶ Lxxx. ordinis receptione, vt not. gl. singularis in l. hæres absens. ff. de iudi. vide s. eo. ver. xiij̃. dicam in c.j. ĩ. eo.

¶ Lxxxj. opportunitate loci. xxxiij̃. q. ij̃. c. fi. c

¶ Lxxxij̃. originis propriæ vel paternæ ratiõe, vt l.j. in prin. & l. assumptio. §. j. & l. libertus. §. patris. ff. ad muni. & in l.j. l. filios cũ duabus sequẽtibus. C. de muni. & orig. lib. x. no. gl. in verbo, oriundus in c. accedẽs el. ij̃. ĩ. vt lit. nõ contest. nec obst. si dicas, q̃ secũdũ hoc habebit duos Episcopos originis: quia simile videmus diuersa beneficia, vt no. Ioã. And. in c. cùm nullus. de tẽpo. ordi. lib. vj. & ostẽdit clarè ex casibus superioribus & inferioribus, quorũ qualitates plures possunt in psona eiusdẽ coniungi, & patebit ex his, quę dicã ĩ. in iij̃. prin. arti. & etiã in xij̃. prin. arti. Et q̃uis, quò ad ordines, tex. in d.c. nullus. videat ponderare propriã originẽ, & nõ paternã: & hoc tenẽdũ sit ante factum, secundũ Ioã. And. pro maiori securitate, post factũ tam ordinans, quàm ordinatus, deberẽt haberi pro excusatis, secundùm eum, de quo tñ remittit ad nota. per se in mercuriali. cùm quid. de reg. iur. lib. vj. in solutione quæstionis. & sic ex prædictis patet, q̃ Florẽtinus est factus habitator nomine ciuitatis, secundũ q̃ nihilò minus põt Florẽtiæ cõueniri: etiã ratiõe paternæ originis. quod tñ videt procedere, quò ad honores & tutelas. C. vbi petantur tut. l.j. & in l. assumptio. §. j. ff. ad municip. & Azo in summa in tit. de iure immu. prope fi. & Spec. in titu. de compe. iudi. adi. §. j. ver. quid ergo si aliquis. & sentit gl. in c.fi. ĩ. de paro. tu verò dic, q̃ ista fuit vna opi. gl. in l. assumptio. §. j. ff. ad muni. quæ voluit, q̃ ratione originis paternæ non possit ibi filius cõueniri, exẽplo filij̃ translati ad senatoriã dignitatẽ, per l. municeps. ff. ad muni. & l. pe. ff. de sen. & idẽ dixit gl. de eo, qui sequit originẽ manumissoris. de qua opi. vide latius per Bar. in d. §. j. sed ad propositũ nostrum cõpetentiæ fori, prædicta opi. quæ vult, q̃ filius nõ potest cõueniri respectu originis paternę, non est vera, secundũ Barto. per l. in l. incola. la j. ff. ad muni. sed Iac. de Are. dicit, q̃ prædicta opi. põt sustineri, vt non possit ibi conueniri, subaudi, si ibi non reperiatur, per l. hæres absens. j. responso. ff. de iud. & l. relegatorũ. §. nõ dubitan. ff. de interdi. & releg. quod satis potest esse bonũ dictũ, secundũ Bar. Secunda

[a] ¶ Facit lex exigere. vbi Bart. ff. de iudi. & quod not. in c.j. de spon. secus esset si vxor ducat virũ. ita not. Bald. in l. fi. in j. col. C. si à non compe. iudi. & hãc materiam extende & amplia, vt p̃ modernos in d.l. cùm quędam in princ. adde Soci. cõsil. ccxxvij̃. col. vij̃. ver. quibus suppositis.

[b] ¶ Et quando statuta sunt diuersa, q̃ attendatur, videndus est Barba. cõsil. liij̃. lib. j. & quæ dicunt repeten. l.j. C. de summa trini.

[c] ¶ Vna caro. adde Soci. cõsil. xvij̃. lib. j. col. penul.

[d] ¶ Vnde si committat adulteriũ, perdit dotem: perinde ac si maritus viueret. quod est mirũ: tamen ita consuluit Paul. consil. clxvij̃. lib. ij̃. & moder. sequunt in l. ij̃. ij̃. col. ff. solu. matri. licet Alexan. aliter senserit. & Paul. impugnet in l. sororem. C. de his, quibus vt indig.

fuit opi.gl.prædictæ in d.§.j.q̃ filius in propria origine debeat ſubire omnia munera:ſed in origine paterna habeat locũ præcedens opi.quæ opi.cõmuniter reprobaṫ.¶ Tertia fuit opi.dictæ gl.q̃ in omnibus ſubñt munera ratione dictæ originis, vel manumiſ.niſi alibi habeat domiciliũ:qa tũc nihil ſubñt ibi muneris vel honoris,per l.filios.C.de mu.& orig.quæ opi.inquãtum dicit,q̃ in omnibus debet ſubire onera,approbaṫ per Bar. ſed in c̃tũ excipit,niſi alibi habeat domiciliũ,malè dicit, ꝑ tex. in d.l.aſſumptio.§.j.& ita etiã ſentit gl. ibi per l.fi.C.de mu.& ori.facit l.libertus.§.præſcriptiones.ff.ad muni.& C.de incol.l. ciues.& iſta fuit etiã opi. Mar.de fa.Iaco.de Are.& Dy.quã ſequitur etiã Cy.in l.ñ.de iuriſd.om.iud.nec obſt.d.l.filios.qa ibi nõ dicit filiũ nõ cõueniri in originali ciuitate patris, ſi alibi habeat domiciliũ: ſed q̃ nõ põt cõueniri in originali ciuitate matris,ſi ibi nõ habebat domiciliũ.[a] ¶ Concludeigit,omiſſa diſp. quid iuris de alijs muneribus patrimonialib⁹ & honoribus:de quibus per Bar.in d.§.j.q̃ quantũ ad cõpetentiã fori,filius põt cõueniri etiã in loco originis paternę, vt d.l.incola.quod eſt verum ſecũdũ Iac.de Aret.& ſ.dixi, ſi ibi inueniaṫ, per prædictã l.hæres.& d.l.relegatorũ.ſed in origine propria arbitror,q̃ ibi poſsit cõueniri:& ſi ibi nõ reperiaṫ,ſi modo aliquo alio ſpeciali priuilegio nõ defendaṫ:& ex prædictis etiã habes, q̃ filius non ſortiṫ forũ in loco originis maternæ:qđ eſt verũ in recognoſcẽte paterna.ſecus in vulgo quæſitis:qa iſti nullã habent originẽ. tex.eſt in l.j.in fi.ff.ad mu.aduerte tñ, q̃ licet filius ſequaṫ forũ originis paternæ verè & naturalis:tñ in ficta,quã fortè haberet ex ſtatuto, vel priuilegio,magnũ eſt dubiũ.& Bar.in d.l.aſſumptio.§.j.dimiſit q.indeciſam.ſed in l.libertus.§.patris.ad muni. determinat,q̃ talis ciuilitas,licet ſit quæſita ex cõuẽtiõe, trãſeat ad filios,per illũ tex.quia qs eſt obligatus ciuitati, ergo nõ põt libera volũtate recedere.facit etiã.qa ciuilitas acqſita per manumiſsionẽ vel adoptionẽ,trãſit ad filios,vt d.l.aſſumptio.in fi.& in d.§.in adoptiua.in d.l.libertus.ergo etiam prædicta ciuilitas quæſita ex cõuentione,quæ prædictis æquiparaṫ, debet trãſire ad filios:pro quo etiã allego,qa origo originalis & accidentalis videñ æquiparari,ꝑ tex.& quod ibi no.Bar.in l.ñ.C.de mu.& orig.lib.x.& d.l.aſſumptio.§.fil⁹.aduerte tñ:qa fortè dici poſſet,q̃ prædicta deciſio procedit quò ad honorẽ & munera: nõ quò ad forũ:quia in eo nõ videṫ vrgeri ratio prędicta.¶ Quid aũt de origine aui paterni,aut aliorũ ſuperiorũ? dic,q̃ nõ conſideraṫ,vt ſentit Ioã.Andr.& clarius Lap.& d.Do.in c.cũ nullus.de tẽp.ordi.lib.vj.& probaṫ in d.l.aſſumptio.§.filius.& ſentit gl.in l.filios.C.de muni.& origi.aliàs,vt in dictis iuribus traditur,haberemus quærere agrũ damaſcẽnũ,vbi ortus eſt adam. xiij.§.his omnibus.verſi.ecõtra.& hoc etiã dicit Old.cõſi.xxv. In cõtrariũ tñ facit:quia nepos ſequiṫ originẽ manumiſſoris patris ſui,vt d.l.aſſumptio.§.fi. Itẽ facit d.l.libert⁹.§.in adoptiua. quæ hoc expreſsè videṫ velle,per quã l.multi tenẽt hoc ſimpliciter,& aliqñ etiã tenuit Iac. de Are.ſed poſtea mutauit ſententiam,& diſtinxit:q̃ aut nepos natus eſt viuente auo[b]:& ſequiṫ originẽ aui.aut nõ:& tũc patris.arg.l.emãcipatũ.ff.de ſena. & ſic reſidet Cy.in l.ñ.de iuriſd.om.iudi.ſecundũ quã diſtinctionem dixi poſſe ſaluari opiniões cõtrarias:& ſic etiã reſidet Ioã. And.in c.his,qui.de ſepul.lib.vj.ſuper gl.ñ.in nouella.intelligo tñ,q̃ dictũ eſt de nepote nato viuẽte auo,quò ad munera & honores:& quò ad facultatem conueniendi: quãdo ibi reperitur, & not.q̃ licet quis ſit natus in comitatu, ſi tamen paterna origine eſt ciuis:dicitur ciuis,vt not. Bar.ad muni.l.j.per l.cùm ſatis.C.de agric.& cenſi.lib.x.& idem econtra, vnde ille poterit conueniri reſpectu originis propriæ in ciuitate: & comitatiuus natus in ciuitate,poterit conueniri in comitatu.

a ¶ Et circa hanc materiam quia diſputatur ſæpe de origine propter ſtatum docto. de collegio quid ſi caſu aliquis naſcatur extra patriam vide pau. & Commen.in l. huiuſmodi. §. legatũ. ff.de leg.j.& l.cętera.§.fi.de legat.j.& alleg.d.§.legatum. & adde Soci. cõſil. cclxxj.ñ.col.

b ¶ Et ratio eſt quia ſi mortuo auo concipiatur nullo iure cognatiõis auo iungitur & per conſequens ex perſona ſua non admittitur ad bona aui.§.cùm autem quæritur. ſi cum inſtit.de hęre. quæ ab inteſt. deferuntur.

P

16 ¶†Lxxxiij.pacis ratione , cuius vigore eccleſia ſe intromittit de qualibet cauſa,vt in c.nouit. & ibi dixi ſ.de iudi.

¶ Lxxxiij.paupertatis ratione.de quo dicam j.eo.c.ex tenore.

¶ Lxxxv.peccati cuiuſque ratione. de quo dicam in c. licet ex ſuſcepto.j.eodem.

¶ Lxxxvj.pœnitentiũ cauſa, ſiue agatur per viam denũciationis,vt d.c.nouit.ſiue de cauſis pœnitentium , quæ ad eccleſiam pertinent.xj.q.c.aliud.tradit Spec.in tit.de compe.iudi.adi.§. j.ver.iij.& ver.xvij.de quo fortè dicam in d.c.licet.

¶ Lxxxvij.peregrinatione,mercatura, agricultura, & marinis nauigationibus, aut ſimilibus exercitijs, arg.c.innouamus.ſ.de treu.& pa.xxiij.q.j.c.ſi quis Romipetas.& ſe.j.de peregri.c.j. & de rap.c.excommunicationi.& plenè per Innocen.& Ioan. Andr.in c.ſignificantibus.de offic.delega.

¶ Lxxxviij.de poſſeſ.ſeu rei, de qua agitur,ratione. de quo in c.ſanè.j.eodem.

¶ Lxxxix.priuilegio.vt in ſcholari,qui habet priuilegiũ,vt nõ conueniatur niſi ſub ſuo magiſtro vel poteſtate,vt in auṫ.habita.C.ne filius pro patre.de quo latius dicam in iij.princ.articulo.Item Fabricenſis, qui non poteſt niſi ſub certo iudice conueniri.de quo in l.pe.C.de fab.lib.xj.& miles,de quo dixi.ſ.verſi. xlviij.priuilegium enim ſicut cõſuetudo, poteſt tribuere iuriſditionẽ,vt in c.cùm contingat.j.eo.& in c.fi.de offi.Archi.tradit Specu.in titu.de compe.iud.adi.§.j.ver.xxxiij.

¶ Xc.principalis,ſeu præambulæ,vel pręcedentis cognitionis ratione.de quo.ſ.verſi.xl.& verſi.lvij.de quo latius dicam j.in xl.princip.articulo.

¶ Xcj.profeſsione.de quo dicam in c.j.j.eo.

¶ Xcij.pronunciatione,ſeu iudicis ſentẽtia, vt puta, qñ oppoſita exceptione incompetentiæ,iudex pronunciauit ſe competentem,vel proceſsit ad vlteriora:quia tunc ſi pars appellat, facit ſe competentem:etiam ſi non eſſet, dummodo funditus nõ careat iuriſditione. de quo latè dicam in c. ſi clericus laicũ. j.eo. item prorogatione.de qua materia latè j.eo.c.ſignificaſti.

¶ Xciij.pupillorum,viduarum,& miſerabilium perſonarũ cauſa.de quo in c.licet.j.eo.

R

17 ¶ † Xciij.rapina.de quo dicam in d.c.licet.Item ratiocinij ratione l.ñ.& per totum.C.vbi de ratioci.agi.opor. vide ſ.verſi. viij.& latius.ſ.verſicu.j.

¶ Xcv.rei,ſeu poſſeſsionis cauſa.de quo dicam in c.ſanè.j.eo.

¶ Xcvj.reconuentione.de quo latè dicam in c.j.j.de mutu.peti.& aliquid tangam in c.j.& c.licet.j.eo.

¶ Xcvij.recuſatione.de quo j.eod.c.ſi quis contra clericum.& plurima dixi in c.cùm ſpeciali.j.de appel.

¶ Xcviij.recurſu.de quo dicam in d.c.licet.j.eo.

¶ Xcix.relatione cauſæ.de quo dic vt latiſsimè dixi in c.intimaſti.j.de appella.

¶ Centeſimò,religione.de quo dicetur in c.j.j.eo.

¶ Centeſimoprimò,requiſitione,ſeu inuitatione.ver.lviij.

¶ Centeſimoſecundò,reuocatione ad domum. de quo latè dicam in viij.princ.articulo in c.fi.j.eo.

¶ Centeſimotertiò,ſacrilegio.de quo dicam in d.c.licet.

¶ Ciij.ſequeſtratione rei penes clericum.de quo in c.j.eo.

¶ Centeſimoquintò,ęuitate.ſi forte clericus immiſceat ſe ęuis enormitatibus.de quo in c.j.& in c.poſtulaſti.j.eo.

¶ Centeſimoſextò,ſpiritualitatis cauſa vel quaſi,ratiõe.de quo in c.licet.j.eo.

¶ Centeſimoſeptimò,ſpoliatione eccleſiæ, vel eccleſiaſticarum perſonerum à laico facta.de quo in c.licet.j.eo.

¶ Cviij.ſolu.ſeu ſolutiõis deſtinatione.de quo in c.dilecti.j.eo.

¶ Centeſimononò,ſtatuto.vide ſ.ver.xix.

¶ Centeſimodecimò,ſtudio,ſeu ſtudij cã.de quo.ſ.ver.lxxxix.

¶ Centeſimoundecimò,ſupplicatione.de quo in auṫ.quæ ſupplicatio.C.de preci.imper.offe.& aliquid fortè dicã in d.c.licet.

T

¶ Cxij.teſtamento,ſeu vltima voluntate.de quo j.ver.cxv.

¶ Centeſimodecimotertiò,tutoris datione.de quo ver.xxvij.

V

18 ¶ † Centeſimodecimoquartò , vagatione. vagabundus enim vbiq̃ fortitur forum,vt in c.fi.j.eo.

¶ Cxv.vltima volũtate.vnde ſi fideicommiſſum petitur , debet peti vbi relictum eſt.c.vt fideicommiſſum ag.opor.l.j.ff.de iudi.l.hæres abſens.& l.ſi fideicommiſſum.& l.poſt legatum.

¶ Centeſimodecimoſextò,vſura.de quo in c.licet.j.eo.

¶ Cxvij.voluntaria ſubmiſsione,de quo in c.ſignificaſti.j.eo.

¶ Cxviij.vxoratione,de quo ſ.ver.lxvj.& j.eo.c.fi.& ſic cùm vxore volumus finire:& caſus terminare: cùm maritus forum vxorũ ſequi debeat, & nõ alia foramina. Et aliquos ex p̃dictis caſibus enumerat gl. in d.l.hæres abſens.ff.de iud. q enumerat xij.caſus vel circa. Hoſt.verò in ſum.in tit.de fo. cõpe.enumerat xl. vel circa Specu. verò in tit.de cõpe.iudi.adi.enumerat lij. Et aduerte etiã: quia licet aliquando reiterauerim aliquos caſus per nomina,ſi nomina illud ſeu ne fortè requirendo vnum nomen,illo non reperto in loco debito , quod fortè eſſet poſitus in alio loco ſub alio nomine, & litera: arbitrareris defectũ eſſe, & voluntate tua fruſtratus eris.

¶ Cxix.de vniuerſitate.dicam in c.j.j.eo.in xiij.de donatiõe.

¶ Quartò principali arti.quia ex ſuperioribus traditis in præcedenti arti.apparet,q̃ quis varijs modis ſortiatur forum.examinabimus quid,ſi in perſona eiuſdem concurrant plures qualitates,per quas concludatur multiplex forus : ita quòd poſsit varijs locis conueniri , vtrum electio iudicis , coram quo debeat conueniri, debeat pertinere ad actorem vel ad reum. & de hoc videbimus in c.fi.j.eo.

¶ Quintò.qualiter cognoſcitur, an quis ſit iudex cõpetens per aliquos ex modis ſuperius deductis in iij.arti.& an ad concludendam cõpetentiam ſufficiat ſola allegatio in libello qualitatis concludentis

concludentis forum, vel qualiter. de quo latè videbimus in c. ſi clericus laicum. j. eo.

¶ Sextò vbi & in quo loco iudex poſsit iuriſditionem, ſeu forum exercere. de quo videbimus in c. fi. j. eo.

¶ Septimò, in quibus caſibus ſit locus remiſsiõi: & ad cuius petitionẽ, & qualiter ſit fiẽda. de quo videbimus in c. poſtulaſti. j. e.

¶ Octauò, in quibus caſibus licet quis ſortiatur forum, habet ius reuocãdi domum: & quãdo, & qualiter hoc ius poſsit vel debeat proponi. de quo in c. fi. j. eo.

¶ Nonò, vtrum, & quibus caſibus, & quando citatus coram iudice incompetenti teneatur comparere, allegaturus priuilegiũ ſuum? & quid iuris ſi non compareat: & an, & quando valeat proceſſus. de quo in c. clericus laicum. j. eo.

¶ Decimò: qualiter debeat ſe habere citatus corã iudice incompetenti: & quãdo debeat opponere declinatoriam: & qualiter, ſeu quam cautelam adhibere, ad hoc, vt non incidat in pœnam ſtatutorum prohibentium forum declinari: & vtrum valeant alia ſtatuta. de quo in c. ſi clericus. j. eo.

¶ Vndecimò, quid agendum ſit, ſi aliquis citatur ad forum nõ ſuum, ſeu coram iudice de iure communi: & ſecũdùm eius primordialem naturam incompetentis, cuius tñ ex aliqua qualitate in libello allegata concludatur competentia. & ad quẽ pertineat ꝓbatio illius qualitatis: & qñ debeat ꝓbari: & quẽ modũ debeat iudex ſeruare. de quo videbimus in c. ſi clericus. j. eo.

¶ Duodecimò, quid ſi ſunt plures iudices, ad quos iuriſditio ſimul pertineat, quid agendum ſit: & qualiter procedendum: & maximè, ſi vnus eſt ſecularis, & alius eccleſiaſticus.

¶ Tertiodecimò, quid ſi ſunt plures iudices ſeu officiales competentes in ſolidum: & ſingulariter qualiter ſit locus præuentioni: & quãdo, & quibus caſibus, & hic aliqua videbimus de miſto foro. de quibus in c. propoſuiſti. j. eo.

¶ Quartodecimò, quid ſi vnus iudex vel officialis impedit ſe de foro, ſeu iuriſditione ad alium pertinente: & ad ipſum ſe impediente nõ pertineat de iure: vel nõ pertineat, quia ſit præuentus ab alio: quid agere debeat iudex, qui præuenit: vel ad quem iuriſditio pertinet? & hic tractabimus materiã inhibitoriarum, quantũ ad materiã pertinet. & de hoc latè in c. propoſuiſti j. eo.

¶ Quintodecimò, qd ſi vnus tẽpore inchoati iudicij erat vnius fori, & pendente iudicio, vel ante executionem, mutet forum: quis iudex erit tunc competens. & de hoc in c. pe. j. eo.

¶ Sextodecimò, quid ſi actor & reus ſunt diuerſi fori? qs forus ſit attẽdẽdus, an actor teneaꝫ ſequi forũ rei, vel ecõtra? de quo c. cũ ſit generale. j. eo. & variæ ſunt fori cõſuetudines, vel varia ſtatuta, quas cõſuetudines vel ſtatuta, debemus attẽdere: an actoris, vel rei. de quo in c. quod clericis. j. eo. Et quib⁹ caſibus laicus poſsit cõueniri corã iudice eccleſiaſtico. c. licet ex ſuſcepto. j. e.

¶ Decimoſeptimò, de pœna trahentis aliquẽ coram iudice incompetenti. de quo videmus in c. ſi diligenti. j. eo.

¶ Xviij. vtrũ acta & ꝓceſſus facti corã iudice incõpetenti, valeant? vel aliquẽ producant effectũ: de quo in c. ſi clericus. j. eo.

¶ Vltimò, qualiter forus finiatur: & an poſsit quis renunciare foro: & cui: & per quos modos. de hoc videbimus in c. fi. j. eo.

¶ Circa primũ artic. in quo venit examinãdũ, quid ſit forus: dic ſecũdũ Hoſt. & Ioã. And. q̃ hoc verbũ habet plura ſignificata: quia in genere neutro, ponit ꝓ territorio cuiuſq; iudicis, infra quod animaduerti põt in facinoroſos homines, vt in l. pupillus. §. territoriũ. ff. de ver. ſig. & hoc apud cano. appellaꝫ diœceſ. q̃ cuiuſq; Epi diœceſis, dicit ipſius territoriũ. xvj. q. vij. c. oẽs baſilicæ. ſed in maſculino genere, cõprehendit locus exercẽdarũ liti
a ũ, vt in c. forus[a]. j. de verb. ſig. Et vtroq; modo põt ſumi titulus noſter: ſed melius adaptaꝫ ad primũ modũ, ſecundùm Doc. Et aduerte: quia, vt dicit hic Io. poſt Ho. forus etiã alijs modis ſumit, ad titulũ noſtrũ nõ pertinentibus: videlicet, ꝓ loco nundinarũ: iuxta illud Ouidij, Ad fora conueniũt, &c. Item pro loco, in quo calcantur vuæ. & dicitur tunc à feriẽdo. Item pro loco plano exiſtenti in naui, vnde Virgilius: Laſſantq; foros, &c. dicitur tunc à ferendo. Item ſumitur pro foramine per quod ex naui emittitur remus. vnde verſus: Cauſatur, venditq; forus, ſignatque foramen. Inuenies fores, datq; carina fores.

¶ Circa ſecundũ articulũ quotuplex ſit forus, ſeu quot ſint ſpe-
b ẽies fori, aut cõpetẽtiæ iudicis dicendũ eſt, quòd plures ſpẽs[b] & multiplex diuiſio poteſt ſumi ex his, quæ dixi in tertio prin. articulo, vt diligens inueſtigator põt colligere. inſuper etiã dicendum eſt, q̃ aliquis eſt forus cõtentioſus, in quo regulariter trahitur quis inuitus, vt l. inter ſtipulantẽ. §. j. ff. de ver. ob. quidã voluntarius, vt adoptionis, manumiſsiõis, collationis, & ſimilium actuũ. Itẽ. quidã eſt forus cõtẽtioſus, in quo de rẽ tpali cõtẽdit.
c Quidã pœnitẽtialis[c] in quo ſolũ de aĩæ ſalute volũtariè agit de quo dixi ĩ c. oĩs. j. de pœ. & remiſ. & ꝓ totũ illũ titulũ tractaꝫ.

¶ Item, quidã dicitur forus animæ. Quidam, forus quaſi animę. forus animæ dicitur, cùm quis cõfitetur peccata ſua ad effectũ a recipiendi pœnitentiam & abſolutionẽ: ſed quaſi animæ forus dicitur qñ quis non accuſatus, nec inquiſitus, nec denunciatus: ſed vt aliquid ſalubriter agat, ab aliquo ſalutare ſibi conſiliũ petit. Et in his duobus foris, ipſi pœnitenti, aut conſilium petenti, fides adhibetur: etiam in his, quæ allegat pro ſe [d] quod not.
d gl. antepe. in Cle. j. de pœnis. dixi poſt Do. m. in c. ſignificaſti. el ij. j. de homi. in glo. ſuper verbo, credendum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Clericus coram ſuo iudice conueniri debet.
2 Clericus iuriſditionem alterius iudicis prorogare non poteſt.
3 Clericus coram ſuo Epiſcopo conueniri debet.
4 Epiſcopus eſt iudex competens clericorum: & nu. ſeq.
10 Religioſi poſſunt coram Epiſcopo conueniri.
11 Eremitæ non niſi coram Epiſcopo conueniri poſſunt.
12 Fratres & ſorores tertij ordinis, coram Epo poſſunt cõueniri.
13 Pœnitentes, ſub quo conueniantur foro.
14 Ieſuati coram Epiſcopo ſunt conueniendi.
15 Canonicè ſeculares, ſunt de foro eccleſiaſtico.
16 Clerici coniugati monogami, coram iudice eccleſiaſtico ſunt conueniendi.
17 Vniuerſitas ex ſolis clericis conſtituta, non poteſt coram iudice laico conueniri.
18 Clericus cum laico pro cauſa indiuiſa, conueniendus eſt coram Epiſcopo.
19 Rectores piorum locorum, ſunt de foro eccleſiæ.
20 Vxores clericorum, forum ſequuntur maritorum.
21 Filij & familia clerici, ſunt de foro Epiſcopi.
22 Fideiuſſor clerici coram Epiſcopo debet conueniri.
23 Curator clerico datus, eſt coram Epiſcopo conueniendus.
24 Adminiſtrator gñalis eccleſiæ, corã Epiſcopo conueniri debet.
25 Clericus agens contra laicum, ſequitur eius forum. b
26 Clericus in quibus caſibus aut cauſis, coram iudice laico conueniatur. & nu. ſequen.

SI quis clericus. Clericus corã ſuo Epiſcopo cõueniri debet. h. d. Et in tex. abi, cleric⁹, vel dic, laicus, c qui velit clericum conuenire, vt j. dicam.

1 ¶ † Primò, no. q̃ clericus debet cõueniri corã ſuo iudice: ſiue cõueniatur à clerico, ſiue à laico: quia actor ſequitur forum rei. & de hoc latius. j.

2 ¶ † Secũdò no. q̃ clericus nõ põt ꝓrogare iuriſd. alterius iudicis, etiã ordinarij eccleſiaſtici, ſine licẽtia, ſeu cõſenſu ſui Epiſcopi. & de hoc dicã latius in c. ſignificaſti. j. eo. ¶ Glo. j. quærit, & d ſoluit in fi. dic hoc verũ, qñ clericus traheret corã iudice ſeculari: ſecus ſi corã eccleſiaſtico: licet nõ ꝓprio iudice. de quo dic, vt latius dicã in d. c. ſi diligẽti. ¶ Gl. ij. in fi. dic, q̃ imò tex. ſtat ꝓ prieſecũdũ Do. m. qa hic nõ dicit, q̃ actio ꝓponaꝫ: ſed q̃ ventileꝫ actio, i. ius cõpetẽs alicui, q̃ appellaꝫ actio, quæ eſt ius perſequẽdi in iudicio, qđ ſibi debeꝫ, vt inſti. de act. in prin. Et ideo
e dicimus, q̃ ſine actiõe nemo [e] experiꝫ, vt in l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de neg. geſt. & de hac materia dic, vt latius dicã in c. ij. j. de li. obla. ¶ Gl. iij. in fi. no. ex hac gl. q̃ ad prorogationẽ iuriſditionis iudicis eccleſiaſtici fiendã per eccleſias, exigit cõſenſus proprij Epiſcopi: nec videt ſufficere cõſiliũ. de quo dic, vt latè videbimus in c. ſignificaſti. j. eo. quæ aũt differẽtia ſit inter conſilium
f [f] & cõſenſum, tradit per Ioã. And. in c. iij. de offic. deleg. & per Doct. in c. nouit. de his, quæ fiũt à Præla. & c. cũ in veteri. & c. ne pro defectu. ſ. de elect. per Do. m. in c. cùm olim. ſ. de arbi. per Bar. in l. j. §. ſi plures. ff. de exter. & per Bal. in rub. C. de exerci. ¶ Glo. fi. colligit duo: & cõtra quodlibet opponit, & ſol e uit. ¶ In ea. gl. ibi. Romana curia. dic ſecundũ Doct. q̃ iſta Romanæ curię cõſuetudo, quòd ſi vtraq; pars eſt præſens, & conſentit: ille detur in iudicem, in quem vtraq; pars conſentit. ſi verò partes diſſentiunt, quælibet ſibi eligit vnum; & Papa dat tertium ex officio: vel partiũ cõſenſu. altera verò parte abſente, fit delegatio ad petitionem preſentis, ſaluo iure recuſandi. dicit tñ f Ioan. And. q̃ hoc non eſt de neceſsitate; quia Papa abſq; aliquo partium cõſenſu, poteſt iudicẽ dare. ſ. de offi. dele. c. ſuper quæſtionum. §. quem verò. & §. fi. operatur tñ conſenſus accedens: quia tunc non valebit iudex recuſari, niſi ex noua cauſa. & ſecũdùm prædictã gl. videt intelligere tex. q̃ Epiſcopus proprius cõmittat cauſam alteri: ſed tũc nõ eſt neceſſarius partiũ conſenſus, ſecundùm Ioan. And. poteſt etiam, & ſecundò modo intelligi text. q̃ iſti de licentia proprij Epiſcopi prorogent iuriſditionẽ alterius iudicis: & tunc eſt neceſſarius conſenſus vtriuſq; partis, vt l. ij. ff. de iu. de quo latè dicam in c. ſignificaſti. ſ. eodẽ. Poſtremo, iuxta præmiſſum ordinẽ in rubr. & in tertio principali articu. venit hic examinanda materia, coram quo clericus, ſeu eccleſiaſtica perſona, debeat conueniri. circa quam mate-

¶ Et licet ita in iure cano. dicatur, tamẽ apud oratores nunq̃ in eo ſignificatu capitur. Mar. fora litibus omnia ferunt, imò qñ maſ. g. eſt, ſemper plura lis nu. reperiẽ Vergi. impleſſemq; foros flãmis. Cic. alij malos ſcandãt, alij per foros curſitẽt: ſignificat tñ etiam locũ ad ſpectañ. vt Liuius in primò ab vrbe cõdita, diuiſa loca patribus, æquitibusq;, vt ſibi qſq; ſpectacula faceret, fori appellati ſunt: & armariola libris condendis apta. Iuu. hic libros dabit & forulos, ſed hæc nihil ad iuris materiam non debueras igitur inſcribere. adde ẽt Abb. in c. forus. de verb. ſignifica.

¶ Adde, q̃ eſt idẽ ſortiri forum, & ligari ſtatutis, vt dicit Soci. in conſil. cclxxj. ij. col.

¶ An autẽ differat forum animæ à foro contentioſo, vide Feli. in c. vigilanti. in vlt. col. de præſcriptio. c. j. in xij. col. de conſti.

¶ Adde, q̃ qñ ſtaꝫ cõſcientię alicuius, nõ põt poſtmodũ probari cõtrarium. gl. not. in c. ſtatutũ. §. aſſeſſorẽ. in verſ. relinquat. de reſcri. libr. vj. vbi Gemi. not. Lanfrã. de iure pa. ver. ſed pone. & Lud. Ro. in rub. de arbitr. in ij. colũ. & multa elegãter collegit Iaſ. de cõſcientia, in §. ſed iſtę. xxvj. col. cum ſeq. de actio.

¶ Nemo ſine actiõe experiꝫ. qđ tñ fallit in l. ſi Titi⁹. cùm ibi latè no. q̃ Doct. præſertim Iaſ. ff. de verb. obliga.

¶ Itẽ inter conſenſum licẽ. & authen. Alex. cõſil. cvj. col. ij. ver. & differentia li. j. & cõſi. xxix. fi. col. li. iij. Soci. cõſil. lxxxvij. ij. col. lib. j. & aduerte. q̃ iſte tex. ĩ ver. cõſ. qđ exponit, i. lnĩa. facit cõtra Abb. ĩ c. ſignificaſti. j. e. vbi vult, q̃ tacitus cõſenſus Epiſcopi ſufficiat.

5

a ¶Imò ſi aliter fieret,puniretur actor clericus, vt in d.c.ſi diligenti. R o.cõſil. ccclxix.Fede.cx.

b ¶Et eſt in §. & ſi quo.ĩ ver. debebit. circa fin. vbi etiam Bart.not.& quid ſi clericus minor petit ſe reſtitui in patrimoniali re an petat coram eccleſiaſtico?dic vt p Ant. de But.c.cõſtitut⁹. de reſtitu. in integ.

c ¶De illa glo.quam Feli. appellat ſing. vide eundẽ in c.fi. in x.col.j.eo.verſi. circa forum.& de illa glo.per Abb. in c.dilectus.ĩj. de reſcript.

d ¶Non ſolùm.vt in rectore.& de multiplici foro clerici,vide Abb.in c. ppoſuiſti.j.eod.& in c. fi.j.eo.Hoſtien. de pœnitẽ.& re.§.cui cõfitentur. & quid ſi rector ſit laicus, vide Abb.in c.ſi diligẽti.vltima chart. j.eo.& in q.diſputata per eum incip. Gandulphus.

e ¶De hoc latiꝰ per mod.j.c.proxi.in j. col.vbi Abb.diſſentit ab opi.Mar.

f ¶Conſuetudo eñ dat iuriſditionem viros. C. de diuer. offic. lib.xĩj.c.cùm contingat.j. eo. & ibi latius Doct.

g ¶Vt ſunt hi, q̃ vocantur tertĩj ordinis.de quibus Feli, in c.ĩj.col.pe.j.eod. & iſte ſeq. colũ. & Ioan.Andr.in cap. ſciãt cũcti.de elect. lib.vj.

riam primò pono regulã,quam tradit hic tex.noſter ,†q̃ clericus debet corã ſuo Epo[a] conueniri.ad idẽ xj.q.j.c.inolita.& c. placuit.& c.ſi diligẽti.j.e.ſolus eñ Eps de iure habet iuriſditionem contẽtioſam in clericos ſuæ diœceſis,de quo in c.quãto.in c.cũ abeccleſiarũ.§.de offi.ordi.& xj.q.j.c.de perſona. Et ſic ex prædicta ſecunda ſequit,q̃ corã alio iudice,etiã eccleſiaſtico,nõ põt cõueniri. Itẽ,& ſecundò infertur, q̃ lõge minus põt cõueniri corã iudice laico,& iſtius ſecundæ illationis rõ eſt:quia clerici ſunt exẽpti à iuriſditione Imperatoris : & ſic iudicis ſecularis: quia clerici ſunt res ſpũales,ex quo ex toto corpus & animam deputauerunt, & aſcripſerũt in ſeruitium in ſortem Chriſti.xĩj. q.j.c.cui portio.no.Inno.& Io.An.in.c.ĩj.§.de ma.& ob.& Inno.& Ioan.An.in.c.ſignificantibus.§.de offic.deleg. ¶Prædicta tamen regula recipit.xxiiĩj.declarationes & fallentias, prout hic diſtinguam.

¶Prĩa.qualiſcunq; Eps,rõne domicilĩj vel bñficĩj vel originis.

¶Secunda.in quolibet Prælato iuriſditionem habente.

¶Tertia.ſiue à clerico,ſiue à laico conueniatur,

¶Quarta.etiam ſi in minoribus ordinibus.

¶Quinta.ſi modò ſint clerici : ſecus ſi ſolùm in habitu clericali,& eſſent laici: niſi ſeruiant eccleſiæ,

¶Sexta.etiam quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis.

¶Septima.quibuſcunque religioſis.

¶Octaua.etiam in eremitis.

¶Nona,fratribus & ſororibus tertĩj ordinis.

¶Decima.in pœnitentibus.

¶Vndecima.in Ieſuatis.

¶Duodecima.canonicè ſeculares.

¶Decimatertia.etiam in clericis coniugatis.

¶Decimaquarta.etiam ſi ficta perſona cleri.vt vniuerſitas,

¶Decimaquinta.etiam ſi conueniendus ſit vnà cum laico.

¶Decimaſexta.rectoribus priorum locorum, hoſpitalariꝰ, leproſariꝰ, &c.

¶Decimaſeptima.etiam in vxoribus clericorum.

¶Decimaoctaua.ĩ filiꝰ et familia clerici.& hic,qd de cõcubina.

¶Decimanona.in fideiuſſore clerici.

¶Vigeſima.in ruſticis clericorum.

¶Vigeſimaprima. non ſolùm in clerico litigante, ſed etiam in curatore dando clerico.

¶Vigeſimaſecũda.etiam in actu fiẽdo coram iudice volũtariè.

¶Vigeſimatertia.ſi taceat ſe clericum.

¶Vigeſimaquarta.etiam in generali adminiſtratore eccleſię.Et hic ſi dicit quis exemerit cle.à iuriſdict.temporali.

4 ¶†Prĩa declaratio,quòd regula prędicta & tex.noſter ,pcedit ſecundùm Do.m.hic in fi. ſiue ſit Eps ſuus ratione domicilĩj, de quo dicam in.c.fi.j.eod.ſiue ratione beneficĩj. de quo dicam in c.ſanè.j.eo.aut ratiõe originis.de quo dixi. §.in rub. ver.lxxxĩj. vel ratione ordinis ab Epiſcopo recepti.pro quo eſt glo.ſingu. ſecundũ Do.m.in l.hęres abſens [b].ff.de iu.quã glo.dicit procedere, quando ipſum ordinauit nomine proprio tãquã ſuũ ſubditũ,vt quia habebat domiciliũ vel originẽ in ſua diœceſi.ſecus ſi ex commiſsione alterius:quia cõmittẽs videt ordinare.arg.c, ſi Eps.de præben.lib.vj.ſiue etiam ſit ſubiectus rõne cõtractus, aut delicti.de quo dicem⁹ in.c.poſtulaſti.& in.c.dilecti.j.e.dicit tamẽ hic Do.me.quòd licet qs rõne debiti vel cõtract⁹,poſsit in tali loco conueniri:tñ talis nõ dicitur propriè ſubditus:vt glo.[c] no.in verbo,ſubditos.in Cle.j.de ſo.compe.& vide q̃ not.glo. magna.& qd̃ ibi dixi in.c,nuper.j.de ſent.excõ.& hoc etiã tenet Do.m.in c.pe.j.e. vbi dicit,qd̃ ille propriè dicit ſubditus,q̃ eſt ſubditus ratiõe domicilĩj,nec ob,qd̃ not.gl.ĩj.in.c.à nobis.el.j.j. de ſent.excõ.quæ vult,quòd ratione delicti quis dicatur ſubdit⁹:quia illud debet intelligi latè,& impropriè.& ita ẽt debet intelligi qd̃ no.gl.ĩ.c.j.j.de rap,ad quod vide quod tradit Io.An. in.c.ĩ.j.eo. & quod latius ibi dicam.& prædicta notabis ad interpretationem ſtatutorum loquentium de ſubditis.

5 d ¶†Scda declaratio eſt q̃ p̃dicta regula ,pcedit nõ ſolũ[d] ĩ Epo, ſed ẽt in quolibet alio ſuperiore,vel ẽt ĩferiore eccleſiaſtico,habẽte iuriſditionẽ ordinariã:fortè ex cõſuetudine,preſcriptione, vel priuilegio,ad qd̃ vide quæ latius dicã in.c.cùm cõtingat.j.e.

6 ¶†Tertia declaratio.quòd regula prædicta ,pcedit nõ ſolùm ſed ẽt ſi cõueniretur à laico:quia dum tex.noſter dicit,propriũ, &c.debet intelligi.ſillius rei cõueniendi:quia actor ſequitur forum rei,vt in.c.cùm ſit generale.j.eod.xj.q.j.c.experientiæ.

7 ¶†Quarta declaratio eſt, quòd dicta regula procedit non ſolùm in clerico conueniendo, qui etiam in ſacris conſtitutus eſt: ſed etiam ſi eſſet conſtitutus in quocunque minori, per text. in c.ſeq.qui loquitur per vniuerſalem negatiuam.neque vllum.& ad idem text.in.c.cùm non ab homine.& in.c.clerici.§.tit.proxim.& c.cùm contingat.in fi.§.de ętat.& quali.

8 ¶†Quinta declaratio eſt, quòd prædicta regula procedit in clericis, non autem in his , qui ſolùm incedunt in habitu clericali, & non ſunt clerici:quia habitus non facit monachum &c.vt in c.porrectum.j.de reg.quod procedit, etiam ſi tales inter clericos viuerent,vt j.dicam. ¶Aduerte:quia gl.ĩj.in c.ſeq.videt intelligere,niſi tales in habitu clericali incedẽtes,ſeruirẽt eccleſiæ: q̃uis nõ eſſent clerici,vt probat̃ in c.ſeq.iũcta gl.ĩj.vbi gl.vult, q̃ illud,quod tex.dicit de iunioribus,intelligat̃ de ſcholaribus, qui ſeruiunt eccleſiæ.& fortè illa glo. habuit reſpectũ,ſecundũ Doct.ad conſuetudinẽ Alamaniæ,in qua ſcholares addiſcentes apud parochianos ſuos tanc̃ clerici ſeruiũt eccleſię.facit in ſimili.c.j.j.de cele.miſ. Vin.tñ in c.ſe.allegãdo.c.omnis ætas.xĩj.q.j. dum text.in c.ſe.loquit̃ de iunioribus, videt̃ intelligere,ſi tales ſint deputati obſequio eccleſiæ:qui adueniente ætate debeãt ad ordines promoueri,ſed Feder. de Senis intelligit de obligatis, & adſtrictis ſeruitio eccleſiaſtico:ſecus in nõ adſtrictis:quia licet tales incedant in habitu & tonſura, & viuant inter clericos, & interſint celebrationi diuinorũ : nõ tñ gaudẽt priuilegio eccleſiæ:etiã reſpectu immunitatis eccleſiæ.& hoc etiã ſentit gl. in c.ſe.dum dicit, deputatos eccleſiæ.facit glo.in verbo,perpetuò oblati.in c.per exceptionẽ.de priuil.lib.vj.& placet Do.m. in c.ſe.ar. Cle.vnicę in fi.de deci.licet gl.xj.q.j.in clericũ.ſimpli

e citer velit,q̃ familia clericorum [e] gaudeat priuilegio fori. Sed Archi.ibi & xĩj.q.ĩj.c.eccleſiarũ ſeruus.dicit q̃ hoc nõ habet locum in ſeruitoribus,qui pretio ſeruiũt:cũ hoc nõ reperiat̃ iure cautũ.facit quod no.Inno.& Ioan. And.in c.ſignificãtibus.de offi.deleg.& in c.ĩj.de ma.& obed.vbi volunt,quòd clerici ſunt exẽpti à iuriſditione Imperatoris: quia ſunt res ſpirituales, vt §.dixi in ratiõe regulæ poſitæ in prin.quæ ratio ceſſat in his,qui nõ ita ſe deputauerũt.nõ ob.c.fi.de offi.Archi.quia ſecundùm Doct.ſpeciale eſt ibi in familia Epiſcopi,& ſic in cõtrarium eſt ius cõmune,vt in l.j.in fi.ff.ad muni.& in c.ĩj.j.de cõiug.lepro. Sed tu aduerte:quia in cõtrariũ facit,quod not.gl.xxxĩj.diſtin. c.in eos. vbi dicit , q̃ familia ſacerdotis eſt de foro eccleſiæ.pro qua etiã faciunt not.in c.ad liberandam.j.de iudi.in parte deciſa.& quod ibi dixi poſt Ioan.Andr.in x.& xv.notabilibus. & quod not.in l.ĩj.C.de epiſc.& cler.& ad idẽ etiã gl.lxxxix.diſt. c.iudicatũ.& gl.xj.q.j.in ſum.tenet etiã Hoſtiẽ.in ſum.eo.tit.§. ĩj.verſi.ex præmiſsis.vbi vult,q̃ etiã cauſæ ruſticorũ,& ſeruorũ eccleſiæ pertineãt ad forũ eccleſiaſticũ,per d.c.iudicatũ.& per d.c.eccleſiarũ ſeruos.& per c.ſe.& per l.ĩj.C.de epiſc.& cle.& l.ſi quis.C.vbi cauſæ fiſca.ſed Spec. in titu. de compe.iud.adi. §.j.ver.xxvĩj.dicit, q̃ omnia prædicta iura poſſunt intelligi de rebus,quas tales tenẽt ab eccleſia:ſup̃ quibus cõueniri debẽt coram eccleſiaſtico:ſecus ſi aliter cõuenirent ex delicto,vel cõtractu.facit c.ſi clericus laicũ.j.eo.& quod ibi no.Inn.vnde ſit cõcluſio,q̃ tales generaliter cõueniunt̃ corã iudice ſeculari: niſi in caſu prædicto,vel q̃n eccleſia haberet hoc priuilegiũ ab Imperatore,vel ratiõe generalis adminiſtrationis in eccleſia,vt ſentit gl.in d,c.iudicatũ.& ſentit D.m.in d.c.ſeq.facit c.ſi clericus.j.e.

f vel etiã niſi ratiõe cõſuetudinis [f] vt dicã in c.ſe.ſed aduerte:quia quãtũ ad intellectũ c.ſe.& ad prædictorũ limitationẽ:ego arbitror,q̃ ſi aliqui ſunt in eccleſia ſeruiẽtes , in qua ſeruiũt ea intẽtione,vt fiãt clerici:& in ſorte Chriſti deueniãt:quod licet tales nõ ſint clerici,tñ gaudẽt priuilegio fori.nã cũ tex.in c.ſe. dicat. vllũ clericũ.& ſic intelligat de omni clerico per hãc vniuerſalẽ. vllũ.vnde cùm poſtea ſubdit.aut iuniores eccleſiæ,intelligo de alĩs iunioribus nõ clericis,ſub dicta tñ intẽtiõe ſeruiẽtibus:ſed ſi ea intẽtione nõ ſeruirẽt,vt clerici fierẽt: ſed pretio , vel vt addiſcerent;& tandẽ ad ſecularia negotia diſcederẽt:& ad virã ſecularẽ:nõ procederet ille tex.arbitror tñ in dicto caſu attẽdendam eſſe cõſuetudinẽ;& obſeruandã: nam licet cõſuetudo non poſsit operari,vt clerici cõueniant̃ corã ſeculari , etiã accidente voluntate Papæ:tñ iſtis põt operari,vt ſtatim dicã in fallentia. Item prædicta arbitror procedere,niſi tales in fraudẽ hoc facerent,vt ſtatim dicam in ix.decla. & j.in fallentia.Et ſecundùm iſtas duas limitationes,poteſt limitare etiã ea,quam j.ſubĩciam in ſequentibus declarationibus pro maiori parte.

9 ¶†Sexta declaratio eſt,quòd prædicta regula procedit in quibuſcunq; perſonis eccleſiaſticis,vt ſuperioribus: & etiam ex j. dicendis latius apparebit.

10 ¶†Septima declaratio eſt, q̃ prædicta regula procedit in quibuſcũq; religioſis,aliquã regulã approbatã ,pfitẽtib⁹, vt in c.fi. j.de relig.domi.facit xvĩj.q.iĩj.c.ſi qs ſuadẽte.& etiã ex j.dicendis latius apparebit.A.B.Et nõ ſolũ hoc videt̃ ,pcedere in religioſis,q̃ ,pfitent̃ tria ſubſtãtialia regulæ:ſed etiã in cõuerſis [g] talium religionũ:licet nullũ habeãt ordinẽ clericalẽ: quia pſonæ eccleſiaſticæ,& eccleſiaſtici fori dicunt̃,vt no.in c.parochianos. & c.eo tenore.& c.nõ dubiũ.& c.de monialibus. de ſentẽ.excõ.& c.ex eo,de ele.lib.vj.& c.religioſa.de ſen.excõ.lib.vj.Ma.

Octaua

11 ¶†Octaua declaratio est, quæ videt prosequi ex prædictis, q̃ prædicta regula procedit etiã in eremitis: vnde eremitæ nõ possunt cõueniri, nisi corã iudice ecclesiastico, vt no. gl. xxvij. dist. c. nulli. xvj. q. j. c. qui verè. in quibus gl. vult, q̃ sint de foro Episcopi, sub cuius territorio degunt. & idẽ etiã sentit Inno. in c. cùm monasteriũ. s̃. de cle. vbi cõcludit, q̃ tales sunt personæ ecclesiasticæ. facit etiã c. j. in fi. de excess. Prela. lib. vj. vbi tex. videt velle, q̃ tales sunt personæ religiosæ. cõtrariũ tñ tenẽt Archi. & Io. de Lig. in Cle. ij. de præbẽ. quia tales sunt laici eo, q̃ in eis nõ cõcurrit, aut interuenit aliquis actus eripiens eos à iurisditione Imperatoris: qualis est ordinis receptio, & cõuersio ad aliquam religionẽ approbatã, vt d. c. si quis suadente. & in c. fi. de relig. do. j. de sent. excõ. c. nõ est dubiũ. do. m. in c. se. & in d. c. cũ monasterium. dicit, q̃ primũ dictũ est æquũ: & secundũ est verius de iure: quia eremitæ nõ habẽt certã regulã, sed viuunt sola voluntate: & sunt sicut locustæ sine rege, vt voluit Gul. & no. gl. in d. c. qui verè. Et ideo videt absurdum, q̃ sola voluntate possint se eximere à iurisdictiõe Imperatoris. facit xij. q. ij. in c. duo sunt. & hæc opi. plus mihi placet: & eam tenet Gul. in d. Cle. ij. & in Cle. cùm ex eo. de sent. excõ. licet do. Ant. teneat contrarium ex eo, q̃ tales ex voto tenent̃ ad castitatẽ, vt tractatur in d. c. cùm monasteriũ. & tenuit zenzelinus d. Cle. cùm ex eo. q̃ forte posset procedere, vel si hoc haberet cõsuetudo, vel Episcopi authoritate, cui continentiã promisissent: ipsum habitũ assumpsissent: aliàs secus: quia propriè loquẽdo, isti nõ sunt personæ
a ecclesiasticę: qa nõ sunt clerici. & hoc clarũ. nec sunt religiosi [a] alicuius religionis approbatæ per se: nec obligati, nec professi alicuius professionis approbatæ religionis. facit c. duo sunt. xij. q. ij. sed sunt meri laici, & recedũt ad libitũ: nec deputati reperiũ
* tur ad aliquod ecclesiasticũ pium vsum, authoritate ecclesiæ, vel alicuius Prælati. facit quod dicã j. & maximè in sequẽti declaratione. & hoc tenet Pet. de Anch. in d. Cle. cũ ex eo. & in repe. regulæ: ea, quæ fiunt. de regu. iur. lib. vj. q. vij. & vtrobiq; refert Io. Cal. ita cõsuluisse. Sed retenta prima opi. dico, q̃ illa procedit, nisi cõsuetudo aliter habeat: aut in fraudẽ ille habit⁹ viuẽdi fuisset assumpt⁹, vt s̃. dixi, & statim subij̃ciã in seq. declaratiõe.

12 ¶†Nona declaratio, q̃ prędicta regula procedit in fratribus, seu sororibus tertij̃ ordinis: & in his, qui dicunt̃ fratres gaudentes, secundũ Bart. in l. j. ff. de pœn. & latius in l. semper. ff. de iu. immu. vbi concludit, q̃ tales gaudẽt priuilegio fori ecclesiastici. & q̃ ita cõsuluerunt multi aduocati de curia. Et Gul. Archi. Boñ. & etiam Dy. quorum tñ cõsilia solùm loquebantur in fratribus
b gaudentibus. Idem tñ dicendũ est in fratribus [b] de pœnitentia. Subdit tñ q̃ Parisijs seruatur contrarium: & q̃ ipsi soluunt collectas, & cõueniuntur corã iudice seculari do. Anto. in c. sequenti sequit̃ dictã opi. Bar. & eam etiã tenet Pau. in Cle. cùm ex eo. de senten. excom. pro qua facit, quod ibi dicit glos. dum vult, q̃ talis ordo fuit approbatus per Nico. Papam. Et Ioã. de Lig. dicit expressè pro hac parte cõsuluisse. & etiã tenet zenze. & sequit̃ Lapus per c. quãq̃. de censi. lib. vj. & c. j. de immu. ec. lib. vj. nam secundũ Lapũ, negari nõ põt, quin tales dicant̃ personæ ecclesiasticæ: vel etiã religiosæ: largè sumpto vocabulo: & sic debẽt gaudere priuilegio ecclesiastico nedũ in bonis, sed etiã in personis. facit gl. xvij. q. iij. c. si quis. vbi ꝑ ecclesiasticis personis exponit de pœnitẽtibus. facit etiã q̃ professi hãc regulã, prohibent̃ redire ad seculũ: licet ingredientibus ordinẽ mendicantiũ nõ prohibeat̃ intra annũ ꝑ batiõis ad seculũ redire, vt in c. nõ solùm. de reg. lib. vj. vnde ex quo tales fratres sunt adstricti dicto ordini, & ꝑ cõsequẽs sentiũt onus: debẽt etiã sentire commodum, vt in regula, qui sentit onus. de reg. iur. lib. vj. contrariã tñ sententiã cõsuluit Fed. cõsi. cxlv. Mouetur: quia licet isti habeant quendã modũ viuendi approbatũ à Papa: nõ tñ sunt verè religiosi: cùm nõ profiteant̃ tria substãtialia regulæ: nec sunt clerici, nec vxores dimittũt. Spe. aliud tãgit in tit. de sta. mo. §. j. ver. cxxxvj. & hãc opi. sequit̃ D. m. in c. sequẽti, quãuis præcedens opi. videat̃ tutior, æquior, & tolerabilior, & fauorabilior. nam si rectè consideret̃ eorũ status, lõgè magis ad laicalẽ, quàm ad vitã ecclesiasticã accedunt: nã cùm tria sint cuiuslibet approbatæ religionis substãtialia: videlicet castitas, paupertas, & obedientia, vt in c. cùm ad monasteriũ. j. de sta. regu. isti nõ seruant cõtinentiã: cùm vxores habeãt: nec paupertatẽ, cùm proprium possideant: nec etiã possunt omnimodã seruare obedientiã: qa cùm ipsi habeãt vxores, nõ habent integrã sui corporis potestatem, vt in c. nõ debet. j. de cõsang. & affi. & ibi obij̃citur in eis, q̃ nõ bene cõcordat cithara cũ psalterio. hoc est, vita actiua male cõcordat cum contẽplatiua, vt dicit tex. in c. diuersis. j. de cleconiu. quare cùm ipsi potius accedant ad statũ laicalẽ, quàm ad ecclesiasticũ: debẽt censeri laici: quia mixtũ debet iudicari secũdùm illud simplex, in quo magis incalescit, vt l. quærit̃. ff. de statu ho. iij̃. q. iij̃. ver. item hermaphroditus. facit etiam text. in d. c. duo sunt. vij̃. q. ij̃. Et prædictã etiã opi. tenuit Gul. de mõ. laud. in d. Cle. cùm ex eo. & Pet. de Ancha. & eam latè cõsuluit Io. Cal. cõsi. lvj. quod incipit, quæsitũ est à me, vtrũ fratres de pœnitentia. vbi dicit, q̃ strictè, nõ dicunt̃ personæ ecclesiasticæ: ita q̃ gaudeãt priuilegio canonis xvij̃. q. iij̃. c. si qs suadẽte. nec priuilegio fori de quo hic: nec priuilegio de quo dixi xij̃. q. ij̃. c. ecclesiarũ seruos. & xv. q. j. c. si mulier. §. nouat̃. & c. fi. de vita & ho. cle. & c. j. de immu. ec. lib. vj. & auct̃. itẽ nulla. C. de epis. & cle. vide plenè, seu p eũ Bal. in l. placet. C. de sac. san. eccle. Ego verò pro cõcordia arbitror ita posse distingui, q̃ aut tales assumunt sibi hunc modũ viuẽdi, vel aliũ simílẽ in fraudẽ onerũ, aut fori: & tunc eis nõ debet prodesse, vt l. semp. §. diuus quoq; Pius. ff. de iure immu. & l. iura. §. fi. ff. de mu. & ho. vbi gl. tangit de fratribus de pœnitẽtia. facit quod no. in c. j. de obli. ad ratioci. & l. qui sub prætextu. C. de sac. sanc. eccle. vnde, vt par est, sum soli tus dicere, q̃ isti tales, qui assumũt tertiũ ordinẽ san. Frã. prout nonnullos cognoui sub ea fraudis intẽtione, q̃ venerabilis, honestus, & religiosus vir frater Ioãnes de minella, dũ cingit cordulam sicut is, qui bono & puro corde illã regulã assumũt: meritò cordulã cingit in loco cinctureę, & ex parte Iesu Christi, aut beati Frãcisci pollicetur regnũ cœlorũ istis talibus, qui per fraudem talẽ regulã ingrediũtur: deberet cordulã cingere in gutturæ: & ex parte satanæ furcas polliceri. & adde, q̃ latius dicã in c. pe. in xv. prin. arti. & hoc not. etiã pro limitatione sequentiũ quæstionũ. Si verò fraus cessabit, distingue, q̃ aut tales assumũt
a habitũ religionis autho. superioris, vt perpetuò sint Deo dedi- [a] ti, & vt mortuis vxoribus aliàs nõ ducant: & hoc casu, cùm videantur esse quodãmodo psonæ ecclesiasticæ, æquũ est vt gaudeant priuilegio fori: & quãuis, maximè canon si quis suadẽte. xvij̃. q. iij̃. quia priuilegiũ illud cõcessum est clericis: alij̃s verò nõ clericis, nõ est cõcessum: nisi aliud reperiat̃ specificè dispositum: vt in religiosis, & cõuersis ad religionẽ, vt in c. nõ dubiũ. j. de sent. excõ. & in nouitij̃s religionũ, qui interim censent̃ religiosi, vt in c. religioso. de sent. excõ. lib. vj. Sed si tales hũc modũ viuẽdi propria authoritate assumerẽt, procedat opi. Federi. nisi b
fortè cõuenirẽt ratione rerũ, quæ essent effectæ de foro ecclesiæ. facit c. sanè. j. eo. nec obst. q̃ tales vocent̃ fratres, vel ferant habitũ religiosorũ: quia ista sunt accidẽtia sine subiecto: & potius quædã apparẽtia in habitu, quàm existẽtia in effectu de realitate, vt not. Bal. in l. officiales. C. de epis. & cle. facit quod no. in c. porrectũ. j. de regula. & in l. q̃ sub ꝑtextu. C. de sac. sanc. eccl. nec etiã ob. q̃ isti de tertio ordine dicant̃ cõtinẽtes: quia nõ est demũ ꝑpriè, sed impropriè quò ad qd: videlicet, qa certis diebus debẽt cõtinere, secũdũ Laudu. Subdit tñ ipse, q̃ debẽt ipsi diligẽter animaduertere ne fortè, dũ abstinẽt ab vxoribus, alij̃s
☞ locũ pręstẽt: quia in habẽtibus symbolũ, facilior est trãsitus. Itẽ cõiugati rectè viuẽtes possunt isto modo dici cõtinẽtes: & ideo tex. in d. Cle. cũ ex eo. dicit, q̃ potius dicant̃ fratres de pœnitẽtia: quia multas pœnitẽtias faciũt: & afflictiones sustinẽt: etiã licet Laudu. & Lap. qui volũt q̃ poti⁹ dicant̃ castè viuere, quàm cõtinẽter, per not. xxxj. dist. c. liceret. nec obst. q̃ isti habeãt certum modũ viuẽdi: qa illud nõ immutat naturã personæ, q̃ minus laicus censeat̃: & rationibus prædictis. quod etiã sentit glo. iij̃. in d. Cle. cùm ex eo. dum dicit, q̃ taliũ nõ est propriè regula, seu religio: sed quidã viuendi modus: nec vident̃ à seculo recessisse, aut perpetuò religioni obligati, prout exigũt iura, clericos seu personas ecclesiasticas priuilegiantia, vt in c. per exceptionem. de priuileg. lib. vj. Et hanc opi. videt̃ sequi zaba. in d. Cle. cùm ex eo. & in Cle. ij̃. de præbẽ. In prædictis tñ multũ operatur consuetudo, vt dixi in præcedentibus declarationibus.

13 ¶†Decima declaratio est, q̃ prædicta regula procedit etiam in pœnitẽtibus, secundũ do. Anto. in c. se. vbi vult, q̃ sint de foro ecclesiæ, per c. aliud. xj. q. j. sed cõtrariũ tenet Do. m. nec obst. c. aliud. quia solùm dicit, q̃ possunt alios cõuenire in iudicio ecclesiastico, non aũt, q̃ sint cõueniendi corã iudice ecclesiastico, vel secũdũ gl. tex. ille loquit̃ de actore pœnitẽte: & qñ ad hoc accedit volũtas ipsius rei. facit quod no. Inn. in c. significãtibus. s̃. de offic. deleg. qui vult, q̃ tales, & aliæ miserabiles personæ, ita demum possunt adire iudicem ecclesiasticũ, & dicere, q̃ velint esse sub eius protectiõe si indebitè vexent̃, aut iustitiã nõ recipiãt à iudice seculari: aliàs secus. faciũt not. lxxxvij̃. dist. per totũ. & hæc opi. plus mihi placet, quãuis Host. in sum. eo. tit. §. ij̃. ver. in causis pœnitẽtiũ teneat cõtrariũ, cuius opi. sequit̃ Spe. in tit. de cõpe. iud. adi. §. j. ver. xvij̃. per d. c. aliud. & per tex. de pœnitẽtia dist. j. c. aliud. & sentit etiã Ioã. Cal. qui dicit hoc debere intelligi de pœnitẽtibus solẽniter: de quibus l. dist. c. in capitis. sed idẽ voluit gl. in d. c. aliud xj. q. j. aduerte tñ: quia hæc quæstio potest intelligi dupliciter: vno modo, de pœnitẽtib⁹ simpliciter à peccatis, & cũ solẽni pœnitẽtia. & hoc casu, placet: quia ꝑpter hoc de necessitate nõ sint cõueniendi corã ecclesiastico: qa hoc non

¶Nisi largè, vt not. ti. c. ecclesia. s̃. de cõsti. & facit: quia qui spiritu Dei agũtur, non sunt sub lege, vt latè no. mo. in c. j. de consti. & vide Inno. in c. cùm monasteriũ. s̃. de elect.
¶Adde Cal. consi. xcj. Bal. in l. placet. C. de sac. sanc. eccl. & an tales sint personæ eccl̃iasticæ, vide Doct. in c. j. j. de simo. & vide And. cõsil. cxcvj. & Ancha. in c. ea, quæ. de regu. iur. lib. vj.

reperitur iure cautũ : & quia de facili per hũc modũ euacuaret̃ ſecularis iuriſditio,facit qđ no.Inno.& Ioã.And.in c.ñ.de ma. & obed.niſi diceres,q̃ ex quo iſti grauant̃ in pœnitẽtia publica, cõſequant̃ hoc cõmodũ, vt nõ poſsint niſi à iudice eccleſiaſtico adſtringi.& hoc intelligerẽ reſpectu eorũ, quæ ſunt tũc cõmiſſa & perpetrata:de qb⁹ tũc pœnitẽtia agit̃: ne fortè ꝓpter publicã pœnitẽtiã,cũ pœnitẽtia debet eſſe ſecreta , dare t occaſio cõtra eos inquirẽdi p iudicẽ ſecularẽ.& iſtud videt̃ eſſe ſatis rationabile:niſi p fraudẽ hæc pœnitẽtia ſumeret̃.arg.eorũ, quæ dixi in p̃cedẽti declaratiõe:ſed reſpectu nõ peccatorũ,aut delictorum poſtea cõmiſſorũ, nequaq̃ dicẽdũ eſt,q̃ tales efficiant̃ propter p̃cedẽtẽ pœnitẽtiã,etiã publicã,de foro eccleſiaſtico. Solutio nõ põt intelligi de illis fratribus,q̃ vocant̃ fratres pœnitentes,ſeu de pœnitẽtia.& de illis dixi in p̃cedẽti declaratiõe. cogitabis tamen:quia nunc prædicta venerunt in mentem.

14 ¶†Vndecima declaratio,q̃ p̃dicta regula ꝓcedit in his fratribus,q̃ vocant̃ ſeſuati,ſecũdũ d.Anto.ī c.ſeq.qa tales ſe adſtringũt multis diſciplinis:& diſcalciati ambulãt: poſſunt dici in ſtatu pœnitẽtiũ. facit xj.q.j.c.aliud Do.m.tenet cõtrariũ p rõnes allegatas in duabus p̃cedẽtibus,maximè in ix.nã tales poſſunt redire ad ſeculũ.Et ſubdit,q̃ eos arbitrare t peccare mortaliter: cùm veniãt cõtra ꝓhibitionẽ c.fi.de relig.do.& c.j.de relig.do. lib.vj.in q̃bus iurib⁹ præcipit̃,ne qs nouã religionẽ inueniat:& ſic videnr̃ peccare mortaliter,vt in c.j.ſ.de ma.& obe. & xiñ.q. j.c.qđ præcipit̃.vnde nõ debẽt priuilegiũ reportare ex his cauſis,ꝓpter quas merent̃ pœnã,& priuilegiũ amitterẽt , ſi haberẽt:faciũt no.in c.ñ.de cle.cõiu.ſed tu aduerte:qa, vt accepi,ipſi habẽt priuilegia ſummorũ Põtificũ Martini.v.& Eugenñ.iiñ. nã Martinus cõceſsit,q̃ ſint ſub ꝓteſtatiõe Romanæ ſedis, nõ derogãdo ordinariis Epiſcopis:& qđ inq̃ſitores hæreticę prauitatis , nõ poſsint inqrere cõtra eos:habẽt etiã priuilegia circa poſſeſsiões & vota,q̃ omitto:& ſic approbat⁹ videt̃ eorũ ſtat⁹: & p cõſequẽs videnr̃ hodie de foro eccl̃aſtico,faciũt q̃ dixi in ix.declaratiõe.facit etiã qđ no.Bar.in l.j.& fi.ff.de colleg. illici.

15 ¶†Duodecima declaratio,q̃ p̃dicta regula ꝓcedit etiã in his, quæ vocant̃ canonicè ſeculares: qa etiã tales gaudẽt priuilegio fori:qa quãdiu in tali ſtatu remanẽt, etiã ſi nõ ſint verè religioſæ:ſunt tñ pſonæ eccleſiaſticæ,& Deo deuotæ.& ideo gaudent tali priuilegio.ar.no.xxviñ.q.iiñ.c.quiſquis.& qđ no.in c.religioſus.de ſent.exc.lib.vj.in fi.& ibi p gl.,p quo bene facit xñ. q.vlt.c.fi.cũ ibi no.& quod dixi.ſ.de eremitis, & aliis ſimilib⁹ pſonis.aliñ verò dicũt,q̃ iſti nõ gaudẽt priuilegio fori : ſed poſſunt cõueniri corã iudice ſeculari : qa eorũ ſtatus nõ eſt approbatus,vt c.indẽnitatibus.in fi.de electio.lib.vj.& j.de ſtatu mona.c.fi.& in Clem.fi.ſ.j.illos.de ſta.mona. imo eſt reprobatus. cviñ.q.ñ.c.perniciosè.& ideo nõ merent̃ priuilegio immunitatis.arg.l.auxiliũ.ſ.in delictis.ff.de mino.& hãc opi.ſequi videt̃ Ioã.And.in c.dilecta.ſ.de ma.& obed.vbi etiã gl.no. de iſtis canonicis.& ita ſeruat cãcellaria,ſecũdũ dominos Rotæ,quæ pro talibus nõ cõcedit literas,aliñ verò diſtinguũt, q̃ aut quærit̃ de tempore,quo portãt habitũ ſuæ canoniæ:vt ſuper litiũ,vel aliũ habitũ,& quo ſeruiũt Deo:& tũc reputãt eas pſonas eccleſiaſticas,& gaudere priuilegio fori:ſed qñ degũt in ꝓprijs domibus extra ſeruitiũ Dei, tũc nõ gaudẽt.ar.l.itẽ apud Labeonẽ.ſ.ſi qs virginẽ.ff.de iniur.& ita concludunt domini de Rota deci.cccxcviñ.in antiquis.Sed tu aduerte:quia deciſio videt̃ aliter faciẽda,ſecũdũ ea,quæ ſuperius dixi in quatuor p̃cedẽtibus declarationibus.videlicet,vtrũ talẽ habitũ & viuẽdi modũ aſſumant authoritate Epiſcopi vel ſuperioris,& gaudent priuilegio fori: ſecus ſi propria authoritate, & ex prædictis etiã poſſunt decidi plures aliæ.q.vt de diſciplinatis ſocietatibus diſciplinatorum [a] quas Bar.ſentit eſſe ſub foro ſeculari: ꝓut ipſe no.in l.ſub prætextu.C.de ſacroſanct.eccle.& Bald.in c.j.de pace iur.fir.

16 ¶†Decimatertia procedit dicta regula nõ ſolùm in clericis nõ coniugatis,ſed etiã in clericis cõiugatis, qui tñ vnicã & virginẽ ducerent vxorẽ, vt in c.j.de cle.cõiug.lib.vj.vnde tales gaudẽt priuilegio canonis,ſi quis ſuadẽte.& gaudẽt priuilegio fori,reſpectu cauſæ criminalis:ſed reſpectu cauſæ ciuilis,eſt dubiũ nõ paruũ.de quo ſtatim ſubiũgiã in fallẽtijs:licet in clericis nõ cõiugatis nullũ ſit dubiũ , q̃ nõ poſſunt cõueniri corã iudice laico: etiã ſi ſint in minorib⁹ ordinib⁹ cõſtituti:etiã ſi cõſentirẽt cõueniri ſub iudice laico,vt in c.at ſi clerici.ſ.ti.ꝓxi.iũctis his,q̃ no. ī c.ſi diligẽti.& c.ſignificaſti.j.e.no.Spe.ī ti.de reo.ver.itẽ cl̃ic⁹.

17 ¶†Xiiñ.declaratio,q̃ p̃dicta regula ꝓcedit nõ ſolũ ſi verè pſonæ clericorũ ſint cõueniẽdę:ſed etiã ſi fictę,vnde vniuerſitas ex ſolis clericis cõſtituta,nõ põt cõueniri corã iudice laico: ſed debet cõueniri corã eccleſiaſtico: qa licet vniuerſitas nõ habeat in ſe caracterẽ:tñ ipſum habẽt illi, q regũt vniuerſitatẽ: & hoc eſt expeditũ,qñ oẽs eſſent clerici:ſed dubiũ eſt,quid ſi vniuerſitas eſſet ꝑmixta ex clericis & laicis:& hoc caſu, Doct. diſtinguũt, q̃ aut maior pars eſt clericorũ:& tũc,qa minor ps accedit maiori,& mixtũ iudicat̃ à ſuo potẽtiori:ideo ꝓinde eſt,ac ſi eſſet clericorũ,ꝑ no.in c.quęrit̃.hermafroditũ.ff.de ſta.mo.& in l.ſed ſi nõ ſunt.ſ.peruenìamus.ff.de aur.& ar.le.aut maior pars eſt laicorũ:& tñ poterit conueniri corã iudice laico.ar.dictorũ iuriũ. aut illi de vniuerſitate ſunt ęquales numero:& tũc clericis accedunt laici eo,q̃ clerici digniores ſunt. ar.c.qđ in dubijs.ff.de cõſe.ec.vel alta.& hoc no.Bar.in l.j.ff.de colleg.illicitis.& Bal. in auth.habita.C.ne filius pro patre.& Pet.de Anch. in repe.c.ea, quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xvj.& do.Ant.poſt Inno.in c.dilecto. de exceſ.ꝓla.& Do.m.in c.ex literis.ſ.de cõſti. & aliqd p eũ in c.iñ.de offi.ordi.& etiã aliqd p Bar.in l.cũ ſenatus.ff.de re.dub. Sed aduerte:qa Bar.de Sali.prædictã.q.latius tractat in auth.habita.C.ne fi. ꝓ patre. format tñ ibi.q.de vniuerſitate ſcholariũ. & dicit,q̃ qdã Doct.ibi dicũt,q̃ talis vniuerſitas debet cõueniri ſub ptãte:qa ipſa eſt quoddã corpus fictũ ſeu repſentatiuũ, de quo nõ eſt ſpãliter aliqua lege diſpoſitũ,ſub quo debeat cõueniri:& ſic ſtat regula,q̃ debeat cõueniri corã iudice vniuerſali ipſius loci,aliñ verò dicũt, & melius ſecũdũ eũ, q̃ ſi ſcholares habẽt priuilegiũ ſub quo iudice cõueniant̃,vt in d.auth. habita. & hoc ideo:qa ſunt de vniuerſitate ſcholariũ:fortius hoc priuilegiũ debet habere ipſa vniuerſitas : quia ꝓpter quod eſt vnũ quodq̃,& illud magis,vt in auth.multò magis.C.de ſac.ſan.ecc. & ꝓ hoc etiã facit:qa ipſa ſcholariũ vniuerſitas nihil aliud eſt, quàm ipſi ſcholares,vt no.in l.ſicut.ff.qđ cuiuſq; vniuer. noīe. quare cõcludit,q̃ vniuerſitas p̃dicta habet priuilegiũ vt eligat, vel rectorẽ ſtudñ,vel Epiſcopũ:vel ptãtem. Doctorẽ enim nõ põt eligere:qa ſub vno tãtũ Doctore nõ intrat vniuerſitas.qdã verò Doctores cõſentiũt prędictis in oĩbus prętereq̃ in vltimo dicto,in quo dicũt q̃ oẽs Doct. legẽtes habent̃ ꝑ vni⁹ Doctoris,vel ſaltẽ vniuerſum collegiũ ipſorũ Doct.deinde Sali. recitat diſtinctionẽ Bar.& Bal.de qua.ſ.dixi.poſtea verò dixit, ſed dicunt mihi iſti Doct.egregñ,ſed maior pars trahit ad ſe minorem:& p hãc cõſiderationẽ cõſideramus vniuerſitatẽ eſſe laicã, vel eccleſiaſticã: tũc quæro quare diuerſum dixerũt in electionem [b] rectoris:cùm velint q̃ quocũq; ſint clerici, etiã numero pauciores:in ipſa vniuerſitate enim rector debet eligi,q̃ ſit clericus,vt etiã voluit Bar.in d.l.cũ ſenatus & Bald.in d.auth.habita. & eſt cõis opi.quare dicit Sali.ſe putare ſanctius eſſe , vt dicamus,q̃ vniuerſitas ſcholariũ cõueniri debeat corã iudice eccleſiaſtico:quãuis in ipſa vniuerſitate clerici ſint numero pauciores:& q̃ ipſum corpus potius debeat cenſeri eccleſiaſticũ:quia ſcholares,licet verè ſint laici:tñ participãt cùm clericis : & ideo vbiq; in partibus vltramõtanis appellãtur clerici.Et hoc ideo, quia miniſtrant in diuinis, & diſcũt Deo obedire,ac ſeruire:& etiã Principibus:& p eos debet mũdus illuminari,vnde Doctores appellant̃ etiã ſacerdotes,vt l.j.ff.de iuſt.& iur.& ꝓpter has rõnes datus fuit Eps: in iudicẽ & ꝓpter talẽ participationẽ cõcludit Sali.vniuerſitatẽ ſcholariũ ſub Epiſcopo cõueniẽdã: vel ſub eius rectore clerico : qa etiã rector vniuerſitatis eſt cõpetẽs iudex ipſius vniuerſitatis,vt in d.auth.habita.iuncta glo. in verbo,publicis.& in l.fi.C.de iu.om.iu. & ad hoc dicit bene facere l.præcipimus.C.de ap.nã ibi nõ cõſiderat niſi dignitatẽ: licet alter ſit aditus,q̃ in nulla ſit poſitus dignitate : nec dicit curãdũ, ſi plures in nulla dignitate poſiti adĵciant̃ vni dignitatẽ habẽti.ego verò vtrãq; opi. arbitror poſſe ſaluari per diſtinctionẽ datò,q̃ in vniuerſitate ſint lõgè plures laici, quã clerici. dic ergo,q̃ aut vniuerſitas cõueniẽda eſt,vt vniuerſitas : & tũc debet cõueniri corã iudice ſeculari : quia tũc nõ cõſiderat̃ ſingulare,vt vniuerſitatis:ſed vt vnũ corpus fictũ,& vt vniuerſitas:ſicut dicimus q̃ illud,qđ eſt vniuerſitatis,nõ eſt alicuius ſingularis,ſeu ſingulorũ, vt l.j.ſ.publicè.ff.de rerũ diui. & in l.in tãtũ.ſ.vniuerſitatis.e.tit.& in l.ſed ſi hac.ſ.q manumittit̃.ff.de in ius voc. & xñ.q.ñ.c.q manumittit̃.& in l.ñ.ff.qđ cuiuſq; vniuer.& aliud eſt vniuerſitas,& aliud ſinguli de vniuerſitate:qa ſi idẽ eſſent ſinguli de vniuerſitate,q̃ vniuerſitas,nõ ligaret̃ ſtatutis vniuerſitatis:cũ nemo poſsit imponere ſibi legẽ,vt l.nemo.ff.de pac. & l. pe.ff.de arbi.& tñ ſtatuto vniuerſitatis ligant̃ ſinguli de vniuerſitate,vt in c.ex lr̃is.ſ.de cõſti.& in executiõe incũbẽtiũ actiuè & paſsiuè ſe habet vniuerſitas,ſicut vnũ corp⁹, vt l.mortuo.ff. de fideiuſ.& in l.ergo.ſ.fi.ff.ex q.cau.ma.& p Old.cõſi.c.& vide qđ lati⁹ dixi in c.dilectus.el.ñ.j.de ſimo. & in c.dilecta.j.de exceſ.Præla.Ex quo l.illa dat ptãtẽ creãdi rectorẽ. Sol.D.m.in diſputatiõe q̃ incipit,Gandulfus.in fi.primi dubĵ diſtinguit,q̃ aut eſt laicus,& nõ põt: qa nõ eſt capax huius iuriſd. vt in c.cũ nõ ab hoīe.ſ.de iu.Et ſ.dixi.tenet Bar.l.fi.ff.de colle.illi.& Bal. in auth.habita.C.ne fi.ꝓ pa.ſentit Inn.in c.cũ ab eccleſiarũ.ſ.de offi.or.vñ hoc caſu,clerici ſtudẽtes erũt de vniuerſitate.Et erũt exẽpti à iuriſdi.rectoris:nec eſt hoc nouũ, cũ ſępe cõtingat huiuſmodi exẽptio l.j.ff.ad mu.no.ſo.in p̃dicta l.fi.aut rector eſt

clericus

a ¶ Diſciplinatorũ. vide Bar.in l.fin.ff. de collegijs illi. in ñ. col. & vide Inn. in c.inter dilectos. de do. & quæ not. in c.j.de relig.do.

b ¶No.rector debet eligi clericus.& adde not.q̃ ſi vniuerſitas,in qua ſit vn⁹ clericus,committat delictum ratione illius, debet vniuerſitas trahi coram iudice eccleſiaſtico. ita conſuluit ipſe Mar, quẽ refert & dicit ita fuiſſe ſeruatũ in practica do. Bart.ſo.in l.cùm ſenatus. circa fi.ff.de reb.dub.quod no. perpetuò.

clericus,& diſtinguit tres caſus,quia aut vniuerſitas pro maiori parte eſt clericorũ,& poteſt cognoſcere.mouet,quia ex quo iura approbãt hãc vniuerſitatẽ,etiã mixtã,vt colligit ex c.quia in cauſis.de procu.& in proœ.Cle.vbi ſcribit vniuerſis Doctoribus & ſcholarib⁹ Boñ.cõmorãtibus,& poſtea cõprehẽdit eos ſub noĩe vniuerſitatis:ergo iura vniuerſitatis videnť eis cõceſſiſſe:& ꝑ cõſequẽs poſsint habereſyndicũ, ſigillũ cõe,& ſimilia:ꝙa q vult antecedẽs,vť etiã velle acceſſoriũ,qđ ex illo ſequitur:vt no.in c.cũ m.de cõſti.facit etiã.c.ex literis.de cõſti.cũ ibi no.ſicut emi in collegijs realib⁹,clerici ſubñciunť ꝑlato collegij. c.j.de cle.xvj.q.fi.c.cõgregãdo no.gl.c.quãto.de off.ita eadẽ rõne idẽ vť dicẽdũ in collegijs ꝓſonalib⁹,quale eſt collegiũ ſcholariũ.nec cõpetat rectori hęc iuriſ.directo in ſcholares,ex diſpoſitione legali : ſed ex approbatione cano.ſubdit tñ.d.M.ꝙ ſi ſcholaris cõuenitur corã Eꝑo loci,rõne cõtractus vel delicti,nõ poterit ipſius iudiciũ declinare,eligẽdo rectorẽ.ꝑ tex.d.l.fi.C. de iu.om.iu.no.Inn.in c.cũ ab eccleſiarũ.de offi.ord.Et ſic erit in optione actoris,corã quo cõueniat ſcholarẽ.Itẽ corã rectore nõ poterit cõueniri,niſi de his litigijs,q̃ oriunť occaſione ſcholaſticæ ꝓfeſsionis:vt no.d.l.fi.& ꝑ Inn.in d.c.cũ ab eccleſiarũ. faciũt no.per Bal.in l.fi.C.ad ſe.cõſul.ma.aut tot ſunt clerici,q̃ laici.Et idẽ:ꝙa talis vniuerſitas eccleſiaſtica,cũ magis dignũ &c. c.qđ in dubijs.de cõſe.ec.vel alta.& Bar.l.fi.ff.de col.illi.& Bal. in d.auť.habita.aut maior pars eſt laicorũ:& ſecũdũ quod ſentiũt Bar.& Bal.talis vniuerſitas debet cẽſeri laicorũ.facit qđ.ſ. dixi:ꝙa hoc debet cõſiderari,qđ potẽtius agit , nõ qđ dignius. Et hoc videť verũ de iure in gñe.ſecũdùm d.M.ꝙ ipſe tenuit in c.ſi diligẽti.j.eo.motus principaliter ꝑ no.per Inn.d.c.cũ ab eccleſiarũ.Itẽ,quia cũ vniuerſitas de iuriſd.rectori:vt no.glo.in l.& quia.ff.de iu.om.iud.& Io.An.in c.quoniã Abbas.de offi. dele.nõ potuit hæc vniuerſitas , cũ cẽſeať ſecularis,trãsferre iuriſ.reſpectu clericorũ in rectorẽ ſuũ:cũ illã nõ haberet.dicit tñ d.M.in dicta diſputatione , quæ incipit,Gãdulfus.de æquitate ſubſanari poſſe:prout etiã habet cõſuetudo,ꝙ talis rector poſſit exercere iuriſd.in clericũ.Et ſic eſt cõſuetudo per oĩa ſtudia Italiæ,in ꝙbus tamẽ maior eſt copia laicorũ.mouet:quia iura cano.& ciuilia approbãt talẽ vniuerſitatẽ: quãuis ſit mixta clericis & laicis:& ſic hominibus diſparis profeſ.vt ſ.dixi,ergo videtur dari tutori iuriſd.indifferẽter rectori, ex quo ſubiectũ recipiẽs eſt habile:quia eſt clericus.nec ob.quod dicit Inno.in c. cùm ab eccleſiarũ.vbi vult,ꝙ ad hoc vt electus habeat iuriſd.in clericos,duo requirũtur.primò,ꝙ ſit clericus.ſecũdò,ꝙ vniuerſitas,quæ ipſum elegit, ſit clericorũ aut religioſorũ.quod dictũ Inno.debet intelligi de collegio eccleſiæ,vel monaſterij: & ſic de collegio reali : ꝙbus caſibus oportet, ꝙ rector vel Prælatus eligať à clericis vel religioſis.ar.c.ex eo.de ele.li.vj.vel ſecũdò poteſt dici,& melius,ꝙ Inno.nõ dicit ſimpliciter,ꝙ rector debeat eſſe electus à collegio eccleſiaſtico ad hoc,vt habeat iuriſ. in clericos:ſed requiriť,ꝙ collegiũ ſit eccleſiaſticũ ad hoc,vt habeat iuriſ.ſpiritualẽ,ſ.excõmunicãdi,interdicẽdi,& ſi.exercẽdi: & ita ꝓprie loquiť quare aperte velit,ꝙ talis rector nõ poteſt aliter cẽſurã eccleſiaſticã exercere:nec de cã ſpirituali metu cognoſcere:nõ autẽ negat qn in tẽporalib⁹ & profanis poſsit cognoſcere cõtra clericos,ex quo rector eſt clericus,& electus ab vniuerſitate approbata.quod etiã videť ſentire Inn.in c.quãto. prope fi.ff.de off.or.vbi dicit,ꝙ electus ab vniuerſitate nõ cõſe quiť poteſtatẽ excõmunicãdi:ſed ſolũ iuriſ.ſed ſi cõfirmationẽ recipit ab Eꝑo:tũc poteſt interdicere & excõicare:ꝙa talẽ poteſtatẽ recipit ab Eꝑo cõfirmãte:nõ ab vniuerſitate,cũ excõicatio ſit vnico ſpiritualis.xvj.q.ij.hic viſis.Et ex prędictis potes colligere,an & quãdo talis rector poſsit excõicare,de qua materia latiſsimè dixi in c.j.j.de ſen.ex.Ma.nec ob.quod dictũ eſt de rectore:quia ideò debet eſſe clericus & nõ laicus,ſi in vniuerſitate ſunt aliqui clerici:ꝙa rector nõ ſolũ ſuper vniuerſitatẽ habet iuriſdi.ſed etiã cõtra ſingulos de vniuerſitate:& ideò debet eſſe clericus.vñ neceſſe eſt vel rectorẽ eſſe clericũ,vel clericos eſſe ab ipſi⁹ iuriſditione exẽptos:nec eſt hoc nouũ,ꝙ aliq ſint de vniuerſitate,& tñ ſint exẽpti & priuilegiati : vt l.j.ff.de admi. tu.& ibi no.licet opi.Sali.habeat locũ,qñ aliq cõuenirẽt, nõ vt vniuerſitas,ſed vt ſinguli de vniuerſitate:& iſto mõ intelligiť.l. ꝑcipim⁹.ꝙa licet illi cõiter ſniam ferãt:tñ cũ ſinguli habeãt iuriſditionẽ inſolidũ,neceſſariũ eſt cõſiderare potẽtiorẽ qualitatẽ ipſorũ,q iudicãt:& ſecũdũ illã appellare,ne aliàs daret abſurdũ,ꝙ appellaret ad æqualẽ,vel ad minorẽ cõtra ſniam & diffinitionẽ appellationis, de qua dixi in rubrica.j.de app.facit qđ ſtatim ſubiungã in ſe,declaratione.& ꝑdicta notabis:quia nouiſsima ſunt.iſtud tñ vltimũ ex tẽpore venit in mẽte,ideò cogitabis.A.B.ſed aduerte:quia cõtra ꝑdictã opi.fortiter ob.quia ſi vniuerſitas eſt mixta,magis dignũ debet attrahere ad ſe min⁹ dignũ:vt in c.quod in dubijs.de cõſe.ec.vel alta.dixi in c. quãto.ſ.de iu.ergo deberet dici poti⁹ clericorũ,qui digniores ſunt: & corã iudice eccleſiaſtico cõueniri.So.dicendũ arbitror,quòd in eo,quod conſideratur vt vniuerſum attẽdim⁹, quòd potẽti⁹ eſt,& potentius agit.nã qđ dignius.vt probatur in.c.ex literis. &.c.cũ ſecũdùm.j.de iure pa.& probať etiã in.l.quæritur.ff. de ſta.ho.vbi data inæqualitate ſex⁹,quia magis incaleſcat in ſexu fœminino,quàm maſculino:licet ſexus maſculinus ſit dignior: tñ iudicať vt fœmina,nõ vt maſculus.facit text.in.ſi.de rerum diui.§.ſi tñ.&.ff.de au.& ar.l.& ſi non ſint.§.pueniam⁹.& qđ no.Bar.in.l.fi.ff.de colle.illi.& Bal.in auť.habita.C.ne fi.ꝑ pat. ſed aduerte.ĩ cõtrariũ facit qđ dicã in ſeq.declaratiõe.Et ad prę dicta vide quæ dixi.j.e.c.ſignificaſti.in.vj.prin.ar.quæ.vij.ver. item iuxta prædicta ſubñce.vbi vide,an rector ſcholariũ poſsit cognoſcere cõtra ſcholarẽ clericũ.& vide.j.e.ti.fi.in.iij.prin.ar. ver.prędicta tñ regula primò fallit.ſeq.quæ.vtrũ rector vigore diſpõnis.l.fi.C.de iur.om.iu.habeat iuriſ.in ſcholares clericos.

a ¶†Decimaquinta[a] declaratio eſt,quòd litera prędicta ꝓcedit
18 nõ ſolùm,ſi ſolus clericus eſt conueniẽdus, ſed etiã ſi eſſet conueniẽdus vnà cum laico: quo tñ caſu,ſi ꝑ cã indiuiſa & cõnexa ſunt cõueniẽdi,dñt cõueniri corã iudice eccleſiaſtico:ſecus ſi cã eſt diuidua:quia tũc quilibet debet cõueniri corã iudice ſuo.hoc ſingulariter voluit Dy.in.l.iuriſpitos.§.j.de exc.tut.& ſequitur ibi Bart.quod ego arbitror procedere,etiã ſi plures laici cũ vno ſolo clerico eſſent cõueniẽdi:& cauſa eſſet ĩdiuidua.nec ob.quę dicta fuerũt in præcedẽti declaratione:ꝙa ibi cõueniũť vt vniuerſitas:& ibi cõueniant vt ſinguli:& ideò attenditur ꝑſona cle-
19 rici:licet laici ſint plures.facit.l.prędipim⁹.C.de appel.¶†Xvj. declaratio.quòd prædicta procedit in rectoribus priorum locorum,hoſpitalarñs,leproſarñs,& ſimilibus ſecũdũ Pe.de Anch. in repet.Regulę,ea, quæ fiũt.de re.iur.li.vj.q.xv.& ĩ Cle.ex eo. de ſen.ex.ſed Laud.& Io.de lig.in Cle.ñ.de præbẽ.tenẽt,quòd nõ gaudeãt priuilegio eccleſiaſtico,nec Imperatoris,nec in bonis:ꝙa nõ ſunt clerici.Ho.verò in ſum.ĩ ti.de reg.c.j.ver.quid de ruſticis vť etiã idẽ tenere: niſi tales edificaſſent talia pia loca,& promiſiſſent in manibus Eꝑi caſtè viuere:& mortua vxore aliã non ſupducere:& etiã renũciare ꝓprijs:ꝙbusinterueniẽtibus, iſti eſſent quodãmodo religioſi:ſeu quaſi cõuerſi.& idẽ t3 Do. m.ĩ.c.ſe.& mihi placet. zab.tñ tenet quòd licet tales nõ habeãt priuilegiũ canonis,ſi qs ſuadẽte.xvij.q.iij. cùm illud ſolùm cõcedatur clericis,niſi aliud ſpecialiter repiať expræſsũ: vt in conuerſis & ſimilib⁹,ſecũdùm qđ latè dixi in tit.de ſen.excõ.in.ix.
b prĩcipali articulo:tñ priuilegio fori dñt ipſi gaudere,tãq̃ ꝑſonę eccłiaſticę.facit qđ dixi.ſ.ĩ.ix.declaratiõe.& iſto mõ poteſt intelligi tex.in.c.ij.de ec.ædifi.vbi leproſarij appellãť religioſi.ſecus ſi prędicta nõ interueniret,ſed ſimpliciter aſſumerẽt ſibi aliq̃ habitũ, & ꝓpria authoritate ædificarẽt aliquẽ locũ piũ:niſi forte aliud haberet cõſuetudo,quæ in talib⁹ ſeruãda eſt,vt ſępius dictũ eſt.vel niſi cõuenirẽtur ratiõe bonorũ,quę obtuliſſet alicui loco,q eſſet de foro eccleſię:nã tũc attẽdereť conditio rei in iudiciũ deducẽdę,vt in c.ſanè.j.e.facit etiã qđ de ruſticis & colonis dictũ fuit in quinta declaratione.& qđ etiã dicã.j.in dua-
20 bus ſeq.declarationib⁹.¶†Decimaſeptima declaratio eſt:quòd prædicta regula,ꝓcedit non ſolùm in clericis:ſed etiã in eorum
b vxorib⁹:ꝙa ſicut clerici gaudẽt priuilegio fori vt dictũ eſt:ita & eorũ vxores[b] vt not.gl.xxxij.di.c.eos.&.xj.q.j.c.ij.ſed ſo.An. in.c.j.de cler.cõiug.li.vj.tenet cõtrariũ:ꝙa hoc nõ reperitur iure cautũ. Itẽ,ꝙa incõueniẽs videret,ꝙ in ciuili cõueniret corã ſeculari,in criminali corã eccleſiaſtico,tu cõclude, quòd in oĩbus caſibus,in quib⁹ clericus cõiugat⁹ gaudet priuilegio fori,ſimiliter etiã vxor gaudet:vnde ſi maritus ꝓmot⁹ eſt ad ſacros ordines,& vxor vouit cõtinentiã,aut ſi maritus ꝓfeſſus eſt,ſecũdũ qđ tractať in.c.cùm ſis.& in.c.ſanè.j.de conuerſ.cõiu. tũc ſicut maritus in omnib⁹ gaudet priuilegio fori:ita & vxor, per iura ſtatim alle.Si verò maritus eſt ſimpliciter cõiugatus & cleric⁹,et nõ eſt ſepatus.ab vxore,& nõ incedit in habitu & tõſura,ſicut ipſe nõ gaudet aliquo priuilegio fori,vt.d.c.j.de cle.cõiu, ſic etiã nec ipſius vxor:ſed ſi ĩcederet in habitu & tõſura,ſicut ipſe gaudet priuilegio clericali quò ad omnes cauſas criminales,etiã ciuiliter intẽtatas: ita & eius vxor.vt dixi.ſ.in rub.ver.lxvij.nõ obſtãt ar.Io.An.ꝙa nõ eſt verũ,ꝙ ſit inconueniens qđ dicit Io. An.ꝙa idẽ incõueniẽs eſſet in marito.& tamẽ illud nõ habet obſtare.vnde ſicut maritus quò ad cauſam criminalẽ etiã ciuiliť intentatã,gaudet priuilegio fori:ita & vxor.nec obl.quòd diuerſa ſit ratio in marito rõne characteris,vt voluit Io.An.ꝙa licet iſta ratio diuerſificet quò ad priuilegiũ canõis,ſi qs ſuadẽte.xvij.q. iij.tamẽ nõ infert quò ad priuilegiũ fori.vt dixi in præcedenti declaratiõe.& ꝑ id qđ not.de iunioribus.in.c.ſeq.nec eſt etiam incõueniẽs,quòd reſpectu vnius cauſę,qs ſortiať forũ corã vno iudice:& reſpectu alteri⁹,corã alio.vt clariſsimè colligi poteſt ex his,quæ.ſ.dixi.in rub.nõ ob.quòd hoc nõ repiať iure cautũ:ꝙa

a ¶Attẽde ꝙ ratione cõnexitatis cauſæ,laicus conſors, litis cũ clerico trahitur coram iudice eccleſiaſtico.facit tex.in l.ſi communem fundum. ff.quibus mod.ſer ui.amit.& quę per illam.l.dicunt mo. in c.j.ij.& iij.colũ. de præſcr.mo.in l. ſi emancipati . iij. colum.C.de colla. Pau. conſi.cccxxiij.lib.ij.in fi.

b ¶No.ꝙ vxor clerici incedentis in habitu & tonſura, gaudet priuilegio fori.arg.re.generalis.l.cùm quædam puella.ff. de iu. omnium iud.C. de incolis.in.fi.lib.x. facit.l.fœminæ.ff. de ſena. & rõ ẽ:ꝙa coniugium nõ repugnat ordini.no. in.c.cùm olim. de cle.cõiu.nõ ob.qđ ipſa nõ habet character:quia multi nõ habẽt,qui tamen gaudent : vt moniales , familia Epiſcopi,conuerſi eccleſiarum. c. de monialib⁹. de ſen. ex.imò fortius, & poſt mortem viri, cùm vidua cenſeatur viuere in matrimonio.c. ex parte.de for.compe.l. ante.C.de nupt.aliqua per Abb.in c.j.j.eodem.

ímō reperitur cautū ex regula generali,quæ vult,q̄ vxor ſequatur forū viri:vt l.pe.C.de fab.Et prędicta procedūt,ſi vxor ſit legitima:ſecus ſi nō ſit legitima,per tex.in l.de iure.ff.ad mu.& no.gl.xxxñ.di.in c.eos.& gl.xj.q.j.in ñ.in contrarium tamē facit quod dicam de concubina,in ſequenti declaratione.

21 ¶†Xviñ.declaratio.q̄ prędicta regula procedit in filiſs,cū familia clerici,hoc tenet gl.xj.q.j.c.ñ.Et quāuis aliqui velint,q̄ iſtud procedit in familia Epiſcopi,ſolū ſpeciali fauore ipſius Epiſcopi,per no.per Io.And.& Doc.in c.fi.s̄.de offi.Arch.tñ ſi rectè inſpiciañ verba Ioā.An.videręt ſentire,q̄ idē ſit in familia cuiuſlibet clerici,& quāuis Arch.velit,q̄ hoc procedat in familia nō mercenaria:ſecus ſi in familia,quæ ex mercede cōſtituta ſeruiret ex pretio:tñ Alb.de Roſa.in l.j.C.de Epi.& cler.vult,q̄ illud intelligatur de his,qui ſeruiūt mercede dietim pro aliquo paruo tēpore:ſecus ſi ad annū,vel ad lōgius tēpus,& ſatis placet.gaudēt ergo filiñ & familia priuilegio fori.A.B.Et ita intelligo dictū Bal.in l.j.C.de Epi.& cle.vbi dicit,q̄ familiaris perpetuus habet priuilegiū perpetuū,ſicut dñs:tēporalis autē,nō niſi durāte familiaritate:vt in c.cū olim.de arb.per Inn.Intelligo enim de tēporali, qui nō dietim ſeruiat.Ma.Ad quod vide quod dixi.s̄.in v.declaratione.& in c.ad liberādum.j.de Iudæ.

a ¶Facit textus in l.ſi ab hoſtibus.§.j.ff.ſolu.mat.& ibi not.

b ¶An emāncipatio facta coram incōpetenti iudice, tractu temporis conualeſcat, vide Philip. dec. cōſi.xiiñ. col.iiñ.in fi.

in x.& xv.no.& quod no.in c.cū nō ab homine.j.de ſent.exc.& ad id quod dixi de filiſs,vide tex.in d.l.pe.C.de fab.li.xj.& l.ñ.C.de Epi.& cle.& ſic ex prędictis ſequiť,q̄ oblati & cōuerſi eccleſiarū etiam ſcholariū,cùm ſint de familia clericorū,& vt perpetuò ibi ſint, gaudēt priuilegio fori.ad quod vide quod no.xxviñ.q.j.c.vt lex cōtinētiæ.& in c.vt priuilegia.j.de priui.& etiā Hoſt.in ſum.in ti.de reg.§.j.verſ.quid ſi de ruſticis.& de materia oblatorū vide,quælatius dixi in trac.oblatorū & oblationū.Et per prędicta videť dicēdū,q̄ etiā cōcubina clerici,cū ſit de familia,nō poſsit cōueniri,niſi corā iudice eccleſiaſtico.& hoc tenet glo.& ſequitur do.Domi.xxxñ.diſ.c.eos.quod ego arbitror procedere reſpectu ſacrilegiī, q̄ cōcubina dicitur cōmittere fornicādo cū clerico.prout ſentit gl.p̄dicta in d.c.eos.& ideò efficitur de vtroq; foro,vt dicā in c.cùm ſit generale.j.eo.& locus eſſet præuētioni.Sed alio reſpectu videť mihi dicē dū cōtrariū,q̄ nō gaudeat priuilegio fori: quia ex delicto non

a debet cōmodū[a] reportare: & quia ſi illa,quæ reputať vxor, & etiā minus legitima,nō gaudet priuilegio fori,vt dixi in prędēti declaratione,longè minus debet gaudere concubina.

22 ¶†Decimanona declaratio.q̄ prędicta regula procedit nō ſolùm in clerico,ſed etiā in ipſi⁹ fideiuſſore: vt ſ.debeat cōueniri corā iudice eccleſiaſtico,& hoc tenuerūt q̄dā:qa exceptio,q̄ cōpetit principali,cōpetit etiā fideiuſſori,ſecūdū ea,q̄ tradūtur in c.peruenit.j.de fideiuſ.& qa fideiuſſor nō intelligiť obligat⁹ in duriorē cām,q̄ principalis:vt l. græcè.§.illud.ff.de fideiuſ.Sed cōtrariā ſnīam cōmuniter tenēt Doc.q̄ talis ſit corā ſeculari cōueniēdus:qa ad hoc dātur fideiuſſores,vt magis cautū ſit creditoribus:vt l.j.& ñ.ff.qui ſatiſ.cog.& hinc eſt,q̄ ſi pupillus ſine tutoris authoritate cōpromittat,& pręſtet fideiuſſorē: poteſt peti pœna à fideiuſſore,ad quā pupillus aliàs nō teneręť;niſi fideiuſſorē præſtitiſſet:vt l.ſi pupillus.ff.de arbi.& præterea iſte creditor fuit ſecutus perſonā fideiuſſoris,& nō clerici,cum quo fortè aliàs non cōtraxiſſet.C.ſi tut.vel cura.nō interue.l.ſi creditor.Itē hoc eſt priuilegiū perſonale:vnde perſonā nō egrediť: vt in regula priuilegium perſonale.de reg.iur.li.vj.& hāc opi. tenet Spe.in ti.de cōpe.iu.adi.§.j.ver.ſed pone clericus.

¶Vigeſima declaratio.quòd prædicta regula procedit etiam in ruſticis clericorum.ſed de hoc dic,vt incidenter tetigi in v. princ.declaratione.

23 ¶†Vigeſimaprima declaratio.q̄ p̄dicta regula ꝓcedit nō ſolū in clerico cōuēto & litigāte,ſed etiā in curatore dādo ipſi clerico:qa ſi intra.xiiñ.annū ageret,aut cōuenireť,& indigeat curatore,dādus eſt ſibi curator à iudice eccleſiaſtico:vt in c.fi.de iu.li.vj.ibi glo.ſup verbo,huiuſmodi.Et ad hoc etiā dñi de Ro.de ci.cciiñ.aliàs cc.allegāt.c.ſi diligēti.j.eo.ſed tñ decidūt in cōtrariū qñ ꝓpter litē q̄ pēderet corā iudice laico,dādus eſſet curator:q curator nō pōt dari,niſi p eū corā quo lis pēdet:licet ipſi clerico ante litis pēdētiā deberet dari curator p iudicē eccleſiaſticū.Aliī verò tenēt,q̄ ſemp ſit dādus à iudice eccleſiaſtico:qa in dādo curatore,tāgiť ſubiectio clericalis.ſed ad hoc pōt rñderi, q̄ hoc nō eſt verū:qa curator dať potius cauſæ, q̄ perſonæ:vt inſti.de cura.§.curator.& l.ſancim⁹.§.ſed ſi qs. C.de admi.tut. Nec ob.q̄ in hoc videretur ſubiici clericus iudici ſeculari: quia propter hoc nō ſequiť,q̄ nō debet à iudice ſeculari dari curator:quia etiā in ipſa cauſa principali intētata p clericū corā ſeculari,ſubiiciť iudici ſeculari,per c.verū.& c.cùm ſit gñale.j.eo.ergo nō mirū ſi ſubiiciť in acceſſorio, cām ipſam tāgēte.ar.regulæ,acceſſoriū.de re.iu.li.vj.& in hoc etiā reſidet do.Domi.in d.c.fi.de iud.lib.vj.Et ſic videtur cōcludendū,q̄ aut lis pēdet corā eccleſiaſtico,& ab eccleſiaſtico dādus eſt curator:aut corā ſeculari,& dandus eſt à ſeculari:aut nulli pēdet lis,& dādus eſt per eccleſiaſticū,& ex prædictis ego infero,q̄ ſi clerico pupillo aliquo modo eſſet dandus tutor,dandus eſt per iudicem eccleſiaſticum:quia tutor datur principaliter perſonæ:vt l.j.ff.de tuto.

¶Vigeſimaſecūda declaratio eſt q̄ prędicta regula videť procedere ſecūdùm aliquos,etiā in actu volūtario fiēdo corā iudice,ſeu iudicis authoritate:prout eſt emācipatio.vnde clerici ſecūdùm aliquos,debet fieri corā iudice eccleſiaſtico.Sed tu vide dominos de Ro.deci.ccccclxvñ.aliàs.dclxxiiñ.q̄ incipit, Itē q̄ emācipatio.qui dicūt,q̄ tā eccleſiaſticus,q̄ ſecularis poſſunt authorizare tali emācipationi,per no.per glo.in ver.huiuſmodi. in d.c.fi.de iu.li.vj.& per no.per Cy.in l.ſi prędiū.C.de prędiīs

b mino.q̄uis enim lex dicat,q̄ emācipatio[b] debet fieri corā iudice cōpetēti:vt in l.j.C.de emā.tamē iſto caſu,etiā laicus poteſt dici iudex cōpetens: quia emācipatio eſt actus,qui fit per patrē:nō autē per filiū:vt d.l.j.Et ideò à iudice patris, nō filiī videtur ſolēnizādus,facit etiā:quia ius patriæ poteſtatis à iudice ſeculari,& nō ab eccleſiaſtico fuit introductū.facit inſti.de patria poteſtate.in prin.Item quia iſte actus procedit à ſola patris volūtate:igitur &c.facit,quod in ſimili tradiť in c.j.de reb. eccle.nō alie.li.vj.& in Cle.j.eo.ti.in quibus traditur,q̄ in alienatione rei pertinētis ad beneficiū,quæ res ſita eſt extra diœceſim beneficiī,exigitur cōſenſus Epiſcopi beneficiī.Nec obſtat, q̄ actor ſequatur forū rei:vt in c.cùm ſit generale.j.eo.quia illud procedit in cōtētioſis: & quādo iudiciū reddiť in inuitū:ſecus in iſtis volūtariis,& pro iſta opi.facit quod no.Inno.in c. quod in dubiīs.s̄.de renū.vbi vult,q̄ ille recipiat renūciationē beneficiī,qui poteſt illū inuitū priuare beneficio.præterea, ſicut in emācipatione neceſſaria quādo pater cogitur,vt emācipet filiū,debet cogi corā ſuo iudice:vt in c.ſi clericus.& in c.cū ſit.j.eo.fortius in volūtaria,debet ſibi hoc cōcedi.nec obſt.c.fi. de iud.lib.vj.quia loquitur, quādo agitur de reſpirituali.& ita etiam cōcludit ibi.d.Domi.& tenet Pet.de Anch.in repe.c.ea, quæ.de re iud.lib.vj.q.xviñ.poteſt tamen pater,ſi vult, ipſum filium emancipare coram eccleſiaſtico.

¶Vigeſimatertia ſit.q̄ p̄dicta regula ꝓcedit nō ſolū,ſi clericus dicat ſe clericū:ſed etiā ſi taceat ſe clericū:qa licet nō alleget,aut nō excipiat de clericatu:tñ proceſſus & ſnīa iudicis laici nō tenet,per no.in c.ſi diligēti.& c.ſignificaſti.j.eo.& per gl.noſtrā hic,& tenet Spe.in ti.de citatione.§.cōtra.ver.ſed pone.& Arc. xv.q.iiñ.ver.placita.& Bart.conſi.xxvj.quod incipit,clericus.

24 ¶†Vigeſimaquarta declaratio eſt q̄ p̄dicta regula procedit nō ſolùm in clerico,ſed etiam in generali adminiſtratore eccleſiæ: vt ſentit glo.lxxxix.di.c.iudicatum.& ſequitur D.m.in c.ſeq. & s̄.tetigi in quinta declaratione.

¶Vigeſimaquinta declaratio.q̄ prędicta regula procedit, ſiue clericus cōueniatur actione perſonali,ſiue cōueniať reali: etiā ſi cōueniať reali pro reb⁹ proprīs patrimonialibus, ad quod vide,q̄ dixi in c.ſanè.j.eo.ver.ix.declaratio.vbi oīno vide.Sed q̄ro circa prędicta,quis exemerit clericos à iuriſditione ſeculari. Solutio Pau.dicit, q̄ Papa ipſos exemit de cōſenſu Principis. xj.q.j.c.iiñ.& in auť.de ſan.Epiſcopis.§.ſi qs cōtra.& in auť.vt clerici apud propri.Epiſcopos.§.ſi verò eccleſiaſticū.Tūc verò dicit,q̄ iure diuino fuerūt exēpti.per tex.xcvj.diſ.j.c.ſi Imperator.vnde dicūt Inn.& Hoſ.in c.ñ.de maio.& obe.q̄ cū clerici ſint res ſpirituales,qa corpus & animā in ſorte Chriſti trāſtulerūt.xiī.q.j.in c.cui portio.nō debēt iudicio,ſeu cōſtitutioni bus laicorū ſubiacere.x.di.c.Imperiū.& c.in adiutoriū.p quod videtur velle Inn.& Hoſ.q̄ Papa poſsit, etiā ſine Imperatoris cōſenſu,clericos eximere.Et ſequitur Io.An.in d.c.j.de maio. & obe.Tu vide glo.in verbo,diuino.in c.quāq̄.de cē.li.vj.quæ vult,q̄ in teſtamēto veteri Ioſeph exemit ſacerdotes à potētia Pharaonis.Geneſis.c.xlvii.& alibi habeť,q̄ rex Adagar,vt tradiť in li.Eſdrę.c.vii.Sed ī nouo teſtamēto clarū eſt,q̄ Chriſt⁹ illos exemit,dū dixit:tu es Petrus &c.Matthæi.xvj.xlix.di.c.ita dñs.& xxj.di.c.in nouo.& ix.di.c.quoniā.& xcvj.di.c.cùm à duorū.vnde dicit.d.M.q̄ Papa hodie nō poſsit ſubiīcere clericos Imperatori:quia nō poteſt cōtra ius diuinū diſpēſare.xxv. q.j.c.ſunt quidā.Subditn̄,q̄ etiā procedit,ſi teneremus q̄ eſſent exempti ab eccleſia:& nō à iure diuino:quia cū per talem ſubiectionē decoronaretur ſtatus totus eccleſiæ,non poteſt Papa attentare.vii.q.j.c.& ſi illa no.glo.in c.literas.de reſti.ſpo.Et ita tenet Do.m.in c.ñ.s̄.de maio.& obe.Et ſic ex prædictis habes latè declaratam prædictam regulam.Quæ tamen regula ſic declarata,recipit fallentias.xxxñ.ſcilicet.

¶Prima.ſi clericus contra laicum agit.

¶Secunda.in cauſa reconuentionis.

¶Tertia.in cauſa feudi.

¶Quarta.data regula eccleſiaſtica.

Quin-

¶Quinta.in Papa se submittente.
¶Sexta.si ex permissione seu deleg.Papæ.
¶Septima.si laicus ab ecclesia inuitatur.
¶Octaua si vt assessor.
¶Nona.in subsidium ecclesiastici.
¶Decima.prorogatus,seu qui tacet se clericum.
¶Vndecima.in causa reali.
¶Duodecima.in degradato.
¶Decimatertia.in incorrigibili.
¶Decimaquarta.quando cognosceret de crimine oppositæ cle. producto in testem.
¶Decimaquinta.si veniret contra clericum tanquam reus.
¶Decimasexta.quia nominatus in iudicio.
¶Decimaseptima.si clericus cõpareret virtute gñalis citatiõis.
¶Decimaoctaua.iurisd.voluntaria,secundùm aliquos.
¶Decimanona.ratione consue.sed non placet.
¶Vigesima.in cle.qui post delictum effectus est clericus.
¶Vigesimaprima.si cle.fidem fecisset apud acta.
¶Vigesimasecũda.propter falsitatẽ cõmissam in testificando.
¶Vigesimatertia.in vniuersitate mixta.
¶Vigesimaquarta.in cle.inuasore apost.se.
¶Vigesimaquinta.in cle.volente fidem subuertere.
¶Vigesimasexta.in schismaticis cõtẽnẽtibꝫ excõmunicationẽ.
¶Vigesimaseptima.ratione tributi.
¶Vigesimaoctaua.in cle.deputato executore.
¶Vigesimanona.si alieno nomine conuenitur.
¶Trigesima.in clerico biga.
¶Trigesimaprima.in coniugato etiam non biga.&c.
¶Trigesimasecunda.in coniugato non biga.&c.

25 ¶†Primò fallit in clerico agẽte cõtra laicũ:nã cùm ipse teneatur sequi forum rei: vt in c.si clericus.& in c.cùm sit.j.eo.Ideò potest iudicari à laico:nisi qualitas causæ aliud suaderet.

26 ¶Secũdò fallit in causa recõuẽtiõis:qa si clericus cõuenit laicũ corã seculari,potest corã eo recõueniri:vt no.gl.& D.m.in c.at si clerici.s.eo.Sed tu dic,vt latius dicam in c.j.j.de mu.pe.

27 ¶†Tertiò fallit in causa feudi.de quo dic vt latè dicam in c.ex transmissa.j.eo.

28 ¶†Quartò fallit, data negligentia vel defectu iudicis ecclesiastici,secũdùm aliquos,per tex.xj.q.j.c.si quis cùm clericis.& in auẽ.vt clerici apud proprios Episcopos.in prin.Sed tu dic, qꝫ hæc fallentia non est vera:quia contra tex.in c.qualiter.s.ti.j.& ibi dixi.posset tamẽ saluari,secũdùm Host.in sum.eo.ti.§.ñ.ver si.sed nunquid iudex in actione reali.quod etiam mihi non placet,per ea,quæ dicam in c.sanè.j.eo.

29 ¶Quintò fallit in Papa, qui se submitteret iudicio Imperatoris,vel alterius laici.per tex.ñ.q.vñ.c.nos si incompetenter.facit.l.est receptum.ff.de iurisdi.om.iud.de quo dic,vt latè dixi in c.significasti.j.eo.in ñ.prin.art.in prin.

30 ¶†Sextò fallit,quando secularis cognosceret ex permissione, seu delegatione summi Pontificis,vel etiam Episcopi:intelligẽdo tamen,vt dixi in c.ñ.s.titu.j.

31 ¶†Septimò fallit,si ab ecclesia laicꝰ inuitaretꝫ: vt no.glo.xxxñ.di.c.eos.& no.j.de hęre.c.ad abolẽdã.§.pe.& c.excõicamus.& lxiñ.di.c.Adrianꝰ.tenet Spe.ĩ ti.de cõp.iu.adi.§.j.ver.ĩ qbusdã.

32 ¶†Octauò fallit,si secularis cognosceret,& iudicaret vt assessor clerici:vt dixi in c.ñ.s.ti.j.

33 ¶†Nonò fallit,quando iudicaret in subsidium ecclesiastici.xxiiñ.q.v.in c.Princeps.tenet Spe.in d.vers.in quibusdam.

34 ¶†Decimò fallit p viã ꝓgatiõis,seu taciturnitatis:eò,qꝫ clericus cõuẽtus tacuerit se clericũ:nec opposuerit exceptionẽ incõpetẽtiæ.vñ.n.qꝫ hoc casu ꝓcessus teneat.ar.no.in c.veniẽs.j.de acc.ĩ gl.sup verbo,cõtumaciã.& p Io.iñ.q.iñ.in c.si Eps,sed dic cõtra,vt dixi.§.ĩ xxiñ.declaratiõe,& latiꝰ diceꝫ.j.ĩ c.significasti.

35 ¶†Vndecimò fallit ĩ cã reali,secũdũ collata in c.quaꝫr.s.ti.j. & Host.in sum.e.ti.§.ñ.sed tu dic cõtra,vt dicã latius in c.sanè.j.e.

36 ¶†Duodecimò fallit in clerico degradato,vel deposito:vt not. glo.l.di.c.accedens.& glo.xj.q.j.c.j.vel ñ.& d.Do.xxxñ.dist.c. eos. de quo dic,vt latius traditur in c.cùm non ab homine.s.ti. j.& ibi tetigi,& vt latius dixi in c.nouimus.j.deverb.sig.

37 ¶†Decimotertiò fallit,si clericus est effectus incorrigibilis: & se immiscet sæuis & enormitatibus:qđ qualiter intelligaꝫ, dixi in d.c.cũ nõ ab hoĩe.& vide per Pe.de Anc.in repe.c.ea,quæ. de reg.iu.li.vj.q.xñ.& xviñ.& xxj.& ibi vide de reperto in fragãti crimine,quæ latè dixi in c.perpẽdimus.j.de sent.excom.

38 ¶†Decimoquartò fallit,si cõtra clericũ ꝓductũ in testẽ opponeretꝫ exceptio criminis corã iudice seculari:aut de alia ipsiꝰ inhabilitatis:quia de eo cognoscit secularis:vt no.Inn.in c.verũ. j.eo.& glo.ñ.q.j.c.multi.& adde quod dicam.j.fallentia.xxñ.

39 ¶†Decimoquintò fallit,si laicus veniret ad iudiciũ cõtra clericũ,non tanq̃ actor,sed tanq̃ reus: prouocando tamen ipsum clericum.de quo dic,vt latius dicetur in c.cùm sit.j.eo.

40 ¶†Decimosextò fallit,si clericus nominatur in iudicio à laico conuento coram seculari:qui clericus nominatus velit causam assumere.Nam,secundùm aliquos,debebit causa agitari cõtra ipsum clericũ coram iudice seculari.de quo per Bart.& Doc.in l.ñ.C.vbi in rem actio.sed de hoc dic,vt latius dicã post Doc.in c.quoniã frequenter.vers.qꝫ si super.j.vt lit.non conte.

41 ¶†Decimoseptimò fallit in clerico cõparẽte, virtute generalis citationis,seu proclamatis,pro suo interesse : contra quem cognoscit laicus,si dixerit se esse legitimum contradictorem.hoc tenuit Bar.in cõsi.suo ccxxxix.quod incipit,diambra.ad quod vide,quæ dicam in c.cùm sit generale.j.eo.

42 ¶†Decimooctauò fallit,secũdùm aliquos,in iurisditione volũtaria.vnde laicus potest emãcipare filiũ clericũ corã iudice secularí.de quo tñ dic,vt latius dixi s.in xxñ.declaratiõe.In alĳs verò actibꝫ volũtariæ iurisdi.nõ sic simpliciter dicũt p̃dicti Doc. vt in dãdo tutore aut curatore.de quo vide per Cy.& in l.gñaliter.C.de Epi.& cle.& per Pe.& Anc.in repe.c.ea,quæ.de regu.iur.lib.vj.q.xviñ.& vide quod latius dixi.s.in xxj.decla.Et aduerte:quia Pe.de Anch.in d.q.xviñ.dicit,qꝫ pro insinuatione fiẽda donationis transcẽdẽtis quingẽtos aureos,iuxta formã.l. sancimus.C.de dona.debet adiri iudex secularis:& idẽ dicit, si laicus minor vult alienare in clericũ bona,quæ nõ possunt sine decreto iudicis alienari:aut ipsi clerico solẽniter obligari:quia debet adiri iudex secularis.fortè tamẽ si clericus vellet facere donationẽ vltra quingentos aureos,aut existens minor,alienare:aut cum solennitate alteri se obligare : deberet adire iudicẽ suum.In cõtrarium tamẽ facit quod no.Io.And.in c.ñ.eod.tit. lib.vj.vbi vult,qꝫ pro solennitate,seu authoritate testanda , aut authenticandis literis,fortè deficiẽte copia tabellionum, debet clericus adire iudicem secularem.cogitabis.

43 ¶†Decimononò fallit,secũdùm aliquos,ratione cõsuetudinis: sed nõ placet,vt dixi in c.clerici.& in c.cùm nõ ab homine.s.ti. j.& probatur expresse in c.j.de cle.cõiu.lib.vj.quod procedit, etiã si Papa sciret & toleraret[a], vt no.Io.delig.& Gas.Cald.in c. decernimus.s.ti.j.& D.m.d.c.clerici.posset tñ hæc fallẽtia saluari in alĳs psonis ecclesiasticis nõ clericis:quæ tamẽ gaudẽt priuilegio fori: vt latius dixi.s.in declarationibus.& vide quod ibi dixi in v.declaratione.& in viñ.& pluribus seq.

44 ¶†Vigesimè fallit in clerico,qui post delictum effectus est clericus:quod tamẽ intellige,vt latius tradit Pet.de Anch.in d.repe.c.ea,quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xiñ.& Io.And.in c.j.de obli.ad ratio.de quo latius dicam in c.pe.j.eo.in xv.princ.art.

45 ¶†Vigesimoprimò fallit,secũdùm aliquos,in clerico qui fideiusit apud acta de iudicato soluẽdo pro aliquo laico.Nã snĩa lata cõtra principalẽ,mãdabit executioni per iudicẽ laicũ,cõtra ipsum clericũ,iuxta plenè not.per Cy.Bal.& Doc.in l.fi.C.de vsur.rei iud.& per Bar.in rub.ff.iud.fol.traditur in c.j.de iniur. li.vj.& per Pe.de Anc.in d.rep.c.ea,quæ.q.xxñ.quasi in fi.vbi arguit pro ista parte,& postea sequẽdo Cy.in l.j.ff.si quis in ius vo.nõ ierit.decidit in cõtrariũ.& idẽ etiã dicit in clerico,qui fideiusit iudicatũ solui pro alio cõuẽto,etiã corã iudice ecclesiastico:sed nõ suo iudice.qđ est satis mirabile:qa saltẽ rõne cõtractus videretꝫ ibi sortiri forũ.fortè aliquid dicã in c.dilecti.j.eo.

46 ¶†Vigesimosecũdò fallit,secũdũ aliquos,in clerico producto in testẽ corã seculari,cõtra quẽ põt secularis cognoscere de exceptione falsitatis cõmissæ in testificãdo : vt no.Inn.in c,verũ. j.e.& ibi.d.Ant.& in c.cũ dilectus,j.de or.cog.& qđ dixi,s.in xiiñ.fal.Host.tñ videtꝫ tenere cõtrariũ ĩ d.c.verũ.& sic vĩ repro bare opi.gl.& Cy.in l.nullũ.C.de testi.vbi volũt,qꝫ laicꝰ iudex possit punire clericũ in testẽ productũ corã se,si falsum dixit. Fede.cõsi.lxxxviñ.sentitꝫ,qꝫ possit cognoscere de exceptione prędicta,vt ipm vel eius fideiussorẽ cõdẽnet, dũ snĩæ executio in psonã,reseruetꝫ Epo, & idẽ tenet Arch.v.q.vj.c.pbyteri.& D.m.in d.c.verũ.vbi dicit hoc ꝓcedere inquãtũ Eps cõsensisset clerico in deponẽdo testimonio.Nã tũc cognoscit de crimine obiecto,nõ vt puniat:sed inquãtũ tractaꝫ de p̃iudicio litigãtiũ.vnde nõ potest ipm falsum deponẽtẽ, vacillãtẽ, aut variãtẽ punire.& vide ad prædicta Pet.de Anc.in d.repe.c.ea,quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xxñ.in prin.& ver.sed iuxta prædicta quæro.

47 ¶†Vigesimotertiò fallit in vniuersitate conuẽta , in qua essent clerici & laici:sed clerici essent numero pauciores: de quo dic vt latius dixi.s.in xiiñ.declaratione.

48 ¶†Vigesimoquartò fallit in clerico inuasore apostolicæ sedis, contra quem secularis humano auxilio ab apostolica sede repellere potest.lxxix.dist.c.super.& ibi vide glo.& Doc,& no. glo.xxiñ.q.v.c.Principes.

49 ¶†Vigesimoquintò fallit in clericis volentibus fidem subuertere:vt no.glo.in d.c.Principes.per c.j.ea.causa & q.

50 ¶†Vigesimosextò fallit in schismaticis cõtemnentibus excõ-

a ¶Adde,qꝫ nec expresse potest Papa subĳcere clericos Potestati secularí,vt ipse Maria. dixit s.in vlt. decla.vnde quod nõ potest expresse fieri:ergo nec tacitè. l. cùm quid. si cert.peta.& quod ex pacto fieri non potest,nec per cõsue.vel statutum. vt no.glo.in rub. C.de decre.decu. lib.x.Abb.in c.sacrosancta. in iñ. no.de elec.

municationē.cōtra quos ēt ſecularis excogitet iuriſditionē: vt per gl.in d.c.Principes. quæ allegant c.de liguribus.xxiij.q.v.

51 ¶†Vigeſimoſeptimò fallit rōne tributi,ſecundùm glo.in d.c. Principes.& xxiij.q.v.c.conuenior.

52 ¶†Vigeſimooctauò fallit in clerico deputato executore, etiā ſi ſit Eps;qñ ſunt inſtituti pauperes,qui poſſunt cōueniri tā coram ſeculari,quā eccleſiaſtico iudice,vt tenet Spe.in ti.de inſtrumētorū editione.§.nūc aliqua,& ibi vide iura & rōnes,quibus mouetur,& idē tenet Io.An.in c.Ioānes.de teſta.& reperio tenuiſſe quoſdā legiſtas:quia ipſe non cōuenitur vt Eps: nec hæres,ſed vt adminiſtrator noīe pauperū:quare vt quidā tutor & curator facit l.orfanotrophos.C.de Epi.& cle. & l.venditor ff. de iud,& Cle.j.de reſcrip.& quod in ſimili dicim⁹ de ceſſionario agēte noīe cedētis,ſecūdùm no.in l.quoties.ī prin.ff.de admi.tu.& per Dy,in regula,pro poſſeſſore.de re.iu.li.vj.& in.l. ſi mihi & tibi.in prin.ff.de le.j.& per Bar.in.l.ſi duo.ff.de ſo.& optimè facit.l.hęres abñs.ff.de iu.Sed in cōtrariū facit:quia Eps hoc caſu videt eſſe hęres:vt in.l.ſi quis ad declinādā C.de Epi.& cle.vbi text.videt ſentire,q̄ teneat nomē hæredis.& hoc tenet Ia.Bu.in l.nulli.eo.ti.& Bar.in l.cēturio.ff.de vul. & pup. Sed clericus hæres laici cōueniri debet corā iudice ſuo, nō in foro defuncti,vt in auth.ſancim⁹ C.de Epi.& cle.&ita tenuit gl.Cy. & Bar.in d.l.hæres.facit ēt quod no.Cy.in auth.quas actiōes.C. de ſac.ſan.eccl.& maximè,quia inter ipſos pauperes ſunt ēt pſonæ clericorū & eccleſiaſticarū perſonarū.Et ſic, q̄o videt remanere ſatis dubia.Sed aduerte,quia in hac quæ,reperio quendam dñm Signorellū de Amides de Mediolano, Doctorē excellētiſsimū.in quodā ſuo conſilio, quod incipit,pone,inſtituti ſunt hæredes cōcluſiſſe attēdendā eſſe formā agendi. nā ſi Eps cōuenit vt hæres,cōueniri debet corā eccleſiaſtico,& ita procedat ij.opi.,p quo ēt facit quod no.Bar.in l.ſolēt ff.de ali.& cib. leg.in.q.qñ ſunt inſtituti clerici & laici.Itē facit,quia clericus ſuo & nō alieno noīe conuenit,vt no.gl.in.l.qui ſeruū.ff. de interrog.ac.Si verò Eps conuenit nō vt hæres:ſed vt executor, vel vt pater & legitim⁹ adminiſtrator pauperū,vt no. Bald. in l.ſi quis ad declinādā.C.de Epi,&cle. Et tūc ſit vera prīa opi.quia nō attēditur perſona Epi;ſed pauperū, quorū nomīe agit, ſeu cōueniēt.facit.d.l, venditor.& alia iura prīo loco allegata,maximè q̄a nō repit iure cautū,q̄ paupes excuſenē aliquo ſpāli priuilegio clauſo in corpe iuris,quòd ſolùm cōueniātur corā iudice eccleſiaſtico.iō dicit Inn.in.c.ſignificātib⁹.s̄.de offic.dele.quòd cōuēti corā ſeculari nō pñt declinare forū,q̄uis repiat,qđ ſint ſub ꝓtectiōe eccleſię:q̄a ēt corā eccleſiaſtico agere & cōueniri pñt: vt dixi ī.c.cū ſit.& in c.lz.j.e,nō ob.cōtrariū,q̄ ī vniuerſitate pauperum poſſunt etiam eſſe clerici:quia ſecundùm Bart. quādo plures ſunt laici iudicatur de ea, vt de vniuerſitate laicali:ſed vt docet experientia, pauperes longè numero ſunt plures laici, quàm clerici.& vide quod dixi in.c.ſignificaſti.j.eo.& s̄.eod.in ver.xiij.declaratio.& mihi placet.

53 ¶†Vigeſimononò fallit in oīb⁹ caſib⁹,ī qb⁹ clericus nō ſuo,ſed alieno noīe cōueniret:vc3,ſi cōueniret tā q̄ tutor,curator, ꝓcurator,aut ſub ſimili forma p ea,quæ dixi in præcedēti fallentia.

54 ¶†Trigeſimò fallit in clerico bigamo,qui etiā in cā criminali poteſt conueniri corā iudice ſeculari.p.c.j.de biga.li.vj.& probatur in c.j.de cle.coniu.lib.vj.agrario.

55 ¶†Trigeſimoprimò fallit ī clico cōiugato,ēt nō bigamo:ſi nō incedit in habitu & tōſura,p tex.ī.c.j.de cle.cōiu.li.vj.& ibi vide quaſr intelligat:& qd iuris,ſi dimiſsū habitū reaſſumat.q̄nimò ēt ſi nō eſſet cōiugat⁹, & eſſet ī maioribus ordi.cōſtitutus et nō deferat habitū,poſſet â iudice laico capi:ſi aliàs ignoraretur clericus.de quo dic vt lati⁹ tradit ī.c.ſi iudex.de ſen.ex.li.vj.

56 ¶†Trigeſimoſcdò fallit ī clico cōiugato,ēt nō bigamo:& īcedēte ī habitu &tōſura: q̄a pōt nihilomin⁹ cōueniri in cā merè ciuili,p tex.in.d.c.j.de cle.coniu.li.vj.S3 aduerte.q̄a quidā volūt,q̄ tales nō poſſunt cōueniri corā laico: etiā in cā merè ciuili,per tex.in.d.c.j.ver.nec ab ipſis ſecularibus.q̄a ſi ver.ille non intelligeret de cā merè ciuili,videret ſupfluus:cū de cā criminali ciuiliter intētata,tex.iā p̄miſiſſet.ſed Io.An.tenet cōtrariū ibi. Mouet:q̄a tex.ille ſolū priuilegiat tales cōiugatos, ſuper cauſis criminū,ꝓ q̄bus pōt agi criminaliter duplici modo.ſ.ad pœnā corporalē,& pecuniariā: & etiā ciuiliter duplici mō.ſ.ad rei perſecutionē,& p viā accuſatiōis,vt.s̄.de accuſ.c.ſup his. vñ illius lipetat laico.& hoc aptè,ꝓbat tex.ille,inquātū vult,ne p vnā viā ſ.cōdemnatiōis pecuniariæ,concedat laicis punire clericorū delicta q̄ per aliā viā.ſ.corpalis punitiōis,denegatur. Et ſic in hac opi.reſidet Io.An.quā ſequunt Ioā.Cal.& do.Do.ibi vbi vide per eū latius.& eſt cōis ſnīa Doc.Et vide etiā duas notabiles limitationes,quas dedi anno pręterito in.c.Io.j.de cler.coniug.

¶Poſtremò poſtquàm latè tractauim⁹,corā quo iudice ſint cōueniendi clerici ponendo regulam, & declarationes,& fallentias:tractandum eſſet etiam de pœna trahentis clericum coram iudice laico:& de pœna iudicis laici contra canonum prohibitionem cognoſcentis de cauſa clerici,ſed quia decre.iſta ſatis cū bona dote iuit ad nuptias,tanquam prima, ideò de his dic, vt dicam in c.ſi diligenti.in xviij.princ.arti.

SVMMARIVM.

1 ☞Clericus quilibet,priuilegio fori gaudet.
2 Iniuria clericis illata,eccleſiæ Dei dicitur inferri.
3 Excommunicatus,eſt ab eccleſia ſeparatus.
4 Excommunicatus,poteſt excommunicari rurſus.
5 Excommunicatus pro contumacia non abſoluitur:niſi ſatisfecerit de iniuria.
6 Dictio vniuerſalis reſtringitur:ne abſurdum ſequatur.

NVllus iudicum. Iudex ſecularis,qui per ſe diſtringit: vel condēnat clericū,debet excōmunicari.h.d.& habetur à quibuſdā pro palea.xj.q.j.c.nullus.diuiditur.primò.prohibet.ſecundò.pœnam addit.ibi,q̄ ſi fecerit.

1 ¶†Primò no.ibi:clericū vllū propter hanc vniuerſalē dictionē,q̄ quilibet clericus in quocūq̄ ordine cōſtitutus,gaudet priuilegio fori:vt nō poſsit diſtringi,aut cōdemnari à iudice ſeculari,de quo dixi in c.præcedenti.in iij.declaratione.

2 ¶†Secūdò no.q̄iniuria facta clericis,videtur illata eccleſię Dei. Nā clerici videtur electi in ſortē Dei xxj.diſt.c.cleros.vnde dicit tex.q̄iniuria eorum ad Chriſtum pertinet,cuius legatione funguntur:vt in c.accuſatio.el.j.in fi.ij.q.vij.& tradit glo.in c. poſtulaſti.j.de iudæ.& no.in c.cùm veniſſent.s̄.ti.j,no.etiam in c.cùm deſidens.j.de ſent.excom.& iij.q.j.c.nulli.

3 ¶†Tertiò no.q̄ excommunicatus dicitur eſſe ab eccleſia ſequeſtratus,& ideò debet ab eccleſia repelli.xxj.di.c.cleros.verſ.infideles.xxv.di.c.perlectis.facit eo.reſponſo.j.de ſen.excom.ad quod vide, quod latè dixi in c.ſacris.j.de ſentē.excom.in xix. prin.art.& in c.per tuas.eo.ti.in xx.art.

4 ¶†Quartò no.q̄ excommunicatus poteſt iterū excōmunicari, hoc colligitur hic; quia ſecularis diſtringēs clericos perſonaliter eſt excōmunicatus xvij.q.iiij.c.ſi quis ſuadēte.& tamē dicitur hic,q̄ debeat ſequeſtrari ab eccleſia.ergo ſequitur.d.concluſio,ſecūdùm D.m.qui dicit, q̄ hoc nō procedit reſpectu iudicis ſimpliciter cōdēnātis,qui nō eſt excōmunicatus ipſo facto. Ego arbitror,q̄ verbū,ſequeſtratus,poſitū in tex.accipiat dupliciter,reſpectu duorū terminorū,quibus adiūgitur:vt intelligamus,q̄ q̄ perſonaliter diſtrinxit,ſit excōmunicatus ipſo facto:q̄ verò nō diſtrinxit,ſed ſolùmmodo ſentētiā,aut cōdēnationē protulit:ſit excōmunicādus per ſentētiā, nec eſt incōueniēs,q̄ idē verbū[a] ad diuerſa relatū,ratione diuerſę ſubiectæ materiæ dicto modo diuerſimodè capiatur:vt eſt gl.no.in verbo, relaxetis.in c.capitulū ſanctæ crucis.s̄.de reſcri.& eſt glo.fi.in c.ſi Papa.de priui.li.vj.de quo dic vt latius dixi in c.quia circa. j.de priui.regulariter tamē debet vniformiter determinare, vt ibi dixi,& ſic patet,q̄ tex.noſter nō loquitur niſi de vnica excōmunicatione,dictū tamē.D.m.in ſe eſt verū,q̄ excōmunicatus poteſt iterū,atq̄ iterū excōmunicari,de quo dic vt latè dixi in c.cùm pro cauſa.j.de ſen.exc.in xj.prin.arti.in c,ita quorundā.j.de iudæ.& ibi vide,quid operetur multiplicata excō-

5 municatio. ¶†Vltimò no.ibi:emēdet.q̄ excōicatus pro manifeſta cōtumacia nō abſoluit, niſi prius de iniuria ſatisfaciat,de quo art.dic vt latiſsimè dixi in c.venerabilis.j.de ſent.excō.in xxv.prin.arti.¶Glo.j.ſentit cōtrariū ad tex.in eo,q̄ dicit,nullus iudicū.Nā cū tex.dicat nullus,& ſic loquatur per vniuerſalē negatiuā,videretur ſequi,q̄ delicta clericorū deberēt remanere impunita.cōtra c.vt famæ.j.de ſen.exc.& l.ita vulneratus.in fi. ff.ad l.aquil.Quare huius timore glo.exponit,iudiciū.ſ.ſeculariū,ex qua expoſitione notabis duo.Primò†q̄ dictio vniuerſa-

6 lis reſtringit,ne ſequat abſurdū, ad quod tex.l.vt gradatim.§. ſed ſi lege.ff.de mune.& ho.Secūdò colligit,q̄ in appel.iudicū ſimpliciter facta, cōprehēdūtur iudices ſeculares,ſecūdùm D. m.& poteſt eſſe ratio:quia eccleſiaſtici potius appellātur Prælati,ſeu Pōtifices,vt hic,q̄ iudices.Sed cōtra hoc ob.tex.in c.cùm ſpeciali.j.de app.& in c.ſi iudex laicus.de ſen.exc.li.vj.vbi nō ſine miniſterio additur verbū,laicus,quod nō fuiſſet additū,ſi ſimpliciter intelligeremus de ſeculari.Quare cōclude,q̄ ratione

b ſubiectæ[b] materiæ quādoq̄ intelligimus de eccleſiaſtico,quandoq̄ de ſeculari:& ſi ſubiecta materia eſt cōueniens vtricq̄, intelligimus de vtroq̄.arg.c.j.s̄.de cōſti.Sed regulariter prolatū à canone, intelligitur de eccleſiaſtico:niſi materia repugnet,vt hic. Sed prolatum à lege ſeculari, intelligitur de ſeculari, vel poteſt dici,quòd ideò hoc intelligitur de ſeculari:quia adiungitur verbo, diſtringere & condemnare, quæ verba ſimpliciter prolata,

a ¶Facit textus & ibi glo.in l. ij. in verſi. manumittitur.ff.de offi. procon.& leg.& illud virgi. Diſce puer virtutem ex me, verumq̄ laborem fortunam ex aliis, nec enim fortuna tum eſſe diſci poteſt.

b ¶Facit textus in l. plenū .§. equitij ff. de vſu & ha.c. cū de bñficio. de p̄bē. lib.vj. & Iaſ. latè ī.l. ſi dom⁹. in prin.ff.de leg.j.

prolata,videtur denotare gñalē potestatē distringēdi, quacūq; districtione:quā generalē nō habet ecclesia:vt nō habeat snīam sanguinis:vt in c.pe.j.ne clerici vel,mo.vel dic secūdū Vin. & Frā.quos referēdo sequit hic Io.An.quòd tex.pōt intelligi ēt de ecclesiastico,quò ad clericos alienos,in quos nō debet quis falcē immittere.vj.q.iij.c.scriptū.ex quo singulariter no.q etiā iudex ecclesiasticus distringēs aut cōdēnās clericos alienos, est excōmunicatus:vel ipso facto si personaliter distringit:vel debet excōmunicari si simpliciter cōdēnat, qđ est notatu dignū. dic vt dicā in c.si diligēti.j.eo.¶Glo.ij.quærit, qui cōprehēdātur appellatione,iuniorū,vt soluit.¶In ead.glo.ibi,scholares. dic,q glo.fortè habuit respectū ad quasdā ecclesias Alamanię, in quibus sunt scholares addiscētes,qui seruūt ecclesiæ.vel secū dùm Vin.intelligitur de iunioribus deputatis obsequio ecclesiæ,qui adueniente ætate debēt promoueri ad ordines.Fed.intelligit de obligatis & adstrictis seruitio ecclesiastico.Tu dic, vt latius dixi in c.præcedēti,in v.declaratione.& hinc sumpta occasione do.An.& Do.m.tractāt hic de varijs personis ecclesiasticis,corā quibus sint cōueniendæ,de quibus dic,vt latè dixi in c.præcedēti.¶Glo.ij.sentit cōtrarium & soluit.¶In ead. glo.ibi:à cōtrario sensu.dic,an & quando vacet vel sumatur ar gumētum à cōtrario sensu,vide per Ioā.And.in c.publicato.s. de elec.& quæ latè dixi in l.j.§.huius rei.de,offi.eius,cui mandata est iurisdi.In fi.glo.dic,vel potest dici, quòd nō vacat.si intelligatur de cōdemnatione in causa merè ciuili,secundùm ea, quæ dixi in c.præcedenti,in finali fallentia:intelligendo de tali clerico.vel dic,quòd etiam nō vacat.arg.si intelligeremus de pōtifice,scilicet summo:quia per eius commissionē potest laicus distringere,& cōdemnare,vt dixi in c.pręce.in vj.fal.¶In glo. iij.in fi.dic de hac materia,vt dicam in c.j.j.de mu.peti.¶Glo. pen.potest recitari per.q.dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 ☞Archiepiscopus,quandoq; venit Primatis nomine.
2 Delegare potest,qui & cognoscere.
3 Eorum quis sortitur in loco,vbi res situatur.
4 Possidens res in locis varijs,potest in eisdem conueniri.
5 Episcopus in aliena diœcesi censetur priuatus.
6 Conueniri coram quo possit,possidens res in confinio duarū prouinciarum.
7 Priuatus nunquam potest sibi ius dicere.
8 Laici non possunt punire clericum delinquentem.
9 Statutum disponere potest de bonis in suo territorio sitis.
10 Clericus ratione rei profanæ cōueniri potest corā laico iudice.
11 Clericus in causa feudi conuenitur coram iudice seculari.
12 Iudex ratione rei sitæ,nō habet iurisditionē respectu personæ.
13 Iudex rei sitæ,qualiter citet possessorē extra territoriū moratē.
14 Iudex,nec citare,nec excōmunicare potest extra territorium.

SAnè si Episcopi. Ratione de qua agitur sortit quis forum.hoc dicit.vel sic:Episcopus ratione rei,conuenitur corā Archiepiscopo,in cuius diœcesi res est
1 sita.h.d.†Primò no.q appellatione Primatis, quandoq; venit Archiepiscopus,nō tamen propriè:quia propriè cōtinetur Patriarcha.xcix.di.c.j.& ij.Quandoq; sumitur pro Episcopo.iij. q.v.c.j.& ibi vide de significato istius verbi.
a ¶[a]†Vltimò no.q omnis ille,qui habet potestatē cognoscēdi à
2 iure ordinario,habet etiā potestatē delegādi, q procedit etiā si sit inferior Episcopo:vt in c.j.s. de offi.primicerij.& in c.Odoardus.j.de fol.gl.j.sentit cōtrariū,quòd Archiepiscopus nō teneat delegare,sed possit per seipsum cognoscere:ex quo res de qua agit,est sita in prouincia sua.gl.fatetur cōtrariū.In fi.gl.dic vel secūdū Vin.tex.pōt intelligi.qñ Archiepiscopus est remotus à partibus vltra duas dietas.Nam tūc delegabit iudici propinquiori,nisi exiusta causa impediat:vt puta,quia subditi suffraganeorū nolūt recipere.in c.pastoralis.s.de offi.ord.& hoc perpetuò notabis,secūdùm d.Ant.Nā secūdùm istā opi.Vinc. iura loquētia de Papa delegāte,qui secūdùm hæc tēpora nō delegabat vltra duas dietas,extēdūtur & ad inferiores delegātes: sed D.m.nō placet hoc dictū.mouet:quia qñ iudex vult cognoscere ratione rei sitæ in suo territorio,nō habetur respectus ad numerū dietarū.sicut enim ratione cōtractus potest qs cōueniri in loco cōtract⁹,quāuis distet à loco domicilij vltra duas dietas,secūdū ea quæ latè dixi in c.dilecti.j.e.ita etiā pari rōne videt dicēdū in foro rōne rei sitæ:cū enim ista æquiparētur:vt in l.fi.C.vbi in rē actio.& in c.fi.j.e.& no.Inn.in d.c.dilecti.& probat etiā in c.ex parte.iūcta glo.j.eo.ergo &c. Et subdit D. m.q si talis inferior velit causam delegare extra territoriū suū, vbi res sita est,q tūc requirit cōsensus partiū:vt in c.vt litigātes.de offi.or.li.vj Sed si per se vellet cognoscere,nō posset:nisi in proprio territorio.Tu vero dic,q etiā debet accedere cōsensus iudicis,in cuius territorio fit cōmissio:vt volūt gl.& Doc. in d c.vt litigātes.& istis interuenientibus arbitror,q etiā hodie posset,nō solū intra vnā dietā,sed etiā vltra plures delegare:cū hoc nō reperiat prohibitū,qñ accedit partiū, & vtriusq; iudicis cōsensus.In cōtrariū tñ facit quod no.Io.An.& do.Domi. in c.statutū.§.in nullo.de rescr.li.vj.& Io.An.in addi.Spe.in ti. de iudice dele.§.sequit videre,quod sit officiū.ver.sed nūquid delegatus.vbi cōcludūt,q delegat⁹ à Papa etiā de cōsensu partiū,nō pōt subdelegare vltra vnā dietā extra diœcesim, in qua causa est sibi delegata:sed posset fortè dici, q secus est in delegato Papæ,q; in inferiore: quia sicut nō valet delegatio Papæ simpliciter facta vltra vnā dietā à diœcesi rei:vt in d.c.statutū. ita nec delegatus.vel etiā posset fortè dici,q fauorabilior est iurisditio ipsius ordinarij,q; delegati etiā apostolici.cogitabis:qa res nō procedit sine magna dubitatione,& adde,quæ dicā in c. ex parte B.j.eo.¶Glo.fi.fortificat tex.allegationes,dic vt in c. ea.& vt j.latius dicā.Postremò:quia superius in rubri.in versi. xcv.dixi me hic dicturū,qualiter quis sortiat forū ratione rei. Ideò hunc articulū latius attingamus,pro ipsius ergo expeditione primò ponā regulam,deinde declarationes & fallentias,si
b quæ erūt.[b] ¶†Est igitur regula,q ratione rei sitæ, quis sortitur
3 forum in loco, vbi sita est.tex.est hic,& in c.fi.j.eo.& in l.fi.C. vbi in rē actio.xj.q.j.c.experientiæ.in l.forma.ff.de censi.in l.si prædium.C.de prædijs minorum.& l.fi C.de præscri.lon.tēp. hæc tamē regula recipit plures declarationes.

a ¶Adde l.& quod cum materia.ff. de iur.om.iudi.

¶Prima declaratio est,q prædicta regula procedit nō solū in
c profanis,sed in spiritualibus[c] & beneficijs,vt in dictis iuribus, quod tamē dixi de beneficijs,intellige secūdū D.m.qñ ageretur solū de bñficio,quod nō requirit residētiā.arg.tex.nostri & c.dilectus.s.de rescr.& l.fi.C.vbi in rē actio.si em requireret residētiā:qa tūc diceret habere ibi domiciliū,secūdùm no.in c.ex ore.j.de priui.cōueniret ibi ratione domicilij,de quo dicā in c. fi.j.eo.Aduerte tñ:quia etiā si bñficiū exigeret residentiā de sui natura:sed fortè ex aliqua causa excusaret à residētia,ad quod vide,quod latè dixi in c.ex tuæ.j.de cle.nō resi.in ix.prin.arg.
4 haberet locū declaratio,& regula prædicta.†Et no.q sicut ille, qui in varijs locis possidet plures res,potest in quolibet loco ratione cuiuslibet rei vbi sita est,cōueniri.Ita & si plura beneficia habeat in diuersis locis,ratione cuiusq; beneficij in loco beneficij pro quo cōueniret,sortiretur forū,secūdū gl.& D.m.in c.qa in tātū.j.de præb.& per no.per Doc.in d.c.dilectus.facit quod no.glo.& Bar.in l.j.ff.ad mu.& Inn.in d.c.ex ore.& D.m.hic.

b ¶Secunda declaratio est,q prædicta regula procedit,sive quis cōueniatur ratione rerū immobiliū, vt hic & in alijs iuribus.s. d allegatis in prin.sive ratione rerū mobilium;secūdùm Host.in summa.eo.ti.§.ij.ver.item ratione possessionis.& probatur in l. fi.C.vbi in rem actio.& ff.de iud.in l.quod legatū.& l.nō aliàs. §.fi.& l.seq.& in auc.vt omnes obe.iud.prouinciarū.§.ij.col.v. licet quidā teneāt cōtrariū & dicāt,q illud est speciale in legato,& malè,secūdùm Host.quia specialitatis nullā possunt sufficientē rationē allegare.[d] Et idē etiā dicēdū est de rebus se mouē e
d tibus,vt elephāte & equo.vnde si aliquis trāsiret cū equo tuo per aliquē locū,vbi aliàs nō sortiret forū,potes ibi eū cōuenire.Aduerte tñ:quia circa res mobiles, & maximè se mouētes, & in prædicta q.fuerūt variæ opi.de qbus per gl.in l.fi.C.vbi in rē actio.& per gl.pe.in c.fi.j.eo.Prima opi.fuit Azo.Frā.Accur.& Old.in d.l.fi.& gl.& in d.c.fi.& Inno.& Cōposte.in c. dilectus.s.de rescrip.& Host.hic,qui tenēt prædictā opi.q idē sit in prædictis rebus mobilibus & se mouētibus, quod est in
e rebus immobilibus:[e] quia ista actio procedit ex possessione:vt in l.nō aliàs.§.j.ff.de iud.Itē:quia iura,quæ loquūtur de foro ratione rei:loquūtur gñaliter : ergo gñaliter sunt intelligēda &c. Secūda principalis opi.fuit Vgo.per contrariū,q prædicta regula nō habet locū in dictis rebus,quæ opi.magis videtur placere Accur.in d.l.fi.quāuis ipse nō bene se firmet,volūt tñ,q si cōuentus ratione taliū rerū petat se remitti ad domicilium suū, debeat remitti:sed q teneatur satisdare.arg.l.senatus.ff.de offi. præsi.& l.si fideiussor.§.fi.ff.qui satisda.cog.& si non potest satisdare,sequestrabitur res propter suspicionē de recessu,& hoc tamē de sequestratione & sequestratione fallit in legato,qui nō reputatur suspectus:& ideò statur eius iuratoriæ cautioni,secūdùm Bal.in d.l.fi.per l.ij.§.si dubitetur.ff.de iudi.nec est mirandū,q mobilia & immobilia iudicentur hoc casu,vt diuersa. Nam & ita in plerisq; alijs iuris articulis hoc contingit,primò respectu præscriptionis in quatuor tempora,sunt diuersa:vt in iuribus vulgatis.Secūdò in onere satisdandi:vt l.sciendū.ff.qui satisd.cog.Tertiò in alienatione fienda ab ecclesia:vt j.de rebus ecc.nō alie.in c.nulli.& etiam in alienatione rerum minoris.ff. & C.de rebus & prædijs minorum.Quartò in executione fiēda,secundùm ea, quæ traduntur in l.à diuo Pio.ff.de re iudi.

¶Pro ista reg.vide Ro.in cōsi.ccl.

¶Adde q si actor meus est clericus, & ego conuenior rei vend.q tamen ipse nō potest mutare forum:sed debet me defendere in loco meo, & meo foro.ita Spe. in ti.de primo & secundo decr.§.restat versic.quid si dominus clericus est.sequitur Bald. in l.j.C.vbi in rem actio.

¶Vnde remediū miserorum est, & refugium in fœlix,iuxta gl.in l.filium quem. C.fa. ercis.

¶Quid si agatur actione personali pro re immobili, vide Bar.in l.fi.C. vbi in rem actio. Ro.consi.cxcvj.

& in c.quoniã.§.fi.vt lite nõ conte. Tertia principalis fuit opi. Placẽtini,quã ſequit̃ Pe.q̃ diſtinguit,q̃ aut res mobilis eſt mãſura in loco: & procedat.j.opi.aut nõ,& ꝓcedat ſecũda,ꝓ l.debitor.ff.de pig.& l.gñali.§.vxor.ff.de annu.leg.& in l.cũ quidã.ff.de fun.inſtr.quæ quidẽ opi.fortificat̃ ſecũdũ Io.An.per c. præſenti.§.j.de pręb.li.vj.& c.fi.de ver.ſig.lib.vj.facit ff. quib. ex cau.in poſ.ea.l.ñ.in fin.ff.de in rẽ verſo.in l.ſi pro tẽpore.§. verſum.& j.q.j.cõſtat.& quod ibi no.& j.de torneamẽtis.c.ñ. j.de verb.ſig.c.iñ.& l.granaria.ff.de ac.emp.& C.de ver.ſig.l.j. & ñ.& C.in quib.cau.pig.tacitè cõtra.in l.iñ.aliàs.iiñ.& ſic reſi det Io.An.in addi.Spe.in ti.de cõpe.iu.adi.§.j.ver.xx.& in c.
a fi.j.e. Ethãc[a] etiã ſequunt̃ Bar.& Bal.in d.l.fi.tenẽtes,q̃ ibi poſ ſit cõueniri,vel teneat̃ ſatiſdare: & in defectũ ſatiſdationis, debet ſequeſtrari, & eã etiã videt̃ tenere Spe.in ti.de ſatiſd.§.j.in prin.vbi dicit,q̃ licet nõ poſsit cõueniri in loco, per quẽ trãſit cũ re aliena,qñ ibi nõ eſt mãſura:tñ tenetur ſatiſdare de re non baratanda,vel alio modo nõ trãſportãda: ſed de ea exhibenda, quãdo opus erit.vnde dicit D.m.poſſe cõcludi,q̃ aut talis non eſt ſuſpectus in loco domicilij:quia poſsidet immobilia: & nõ tenebitur ſatiſdare.aliàs ſecus.Sed mihi placet,q̃ ſi nõ poſsidet immobilia,ſeu eſt ſuſpectus,teneat̃ ſatiſdare de iudicio ſiſti: & de re exhibẽda,& nõ baratãda.Si verò nõ eſt ſuſpectus, teneat̃ ſaltẽ ſatiſdare de re exhibẽda,& non baratãda.Nã licet aliàs ſit ſoluẽdo,tñ nõ eſt plenè cautũ actori, ſi res nõ exhiberet̃ propter difficultatẽ probationis.Aduerte tñ:quia ſi quis talẽ rẽ mobilẽ,vel ſe monẽtẽ furatus fuerit cũ ratione nouę cõtrectationis, videat̃ nouũ furtũ cõmittere.ſecũdũ originalẽ opi.Bar.poſſet ratione delicti cõueniri.ſecũdũ quod latè dicã in c.dilecti.j.eo.
¶ Tertia declaratio eſt,q̃ regula prędicta procedit,ſiue agat̃ ratione ipſius rei, petẽdo ipſam rẽ per rei vẽdicationẽ publicianã,aut ſimilẽ actionẽ:ſiue agatur de turbatione,aut violẽtia cõmiſſa in poſſeſsione ipſi⁹ rei:quia cõtra talẽ turbatorẽ,aut violentũ,poteſt agi in loco rei ſitæ,ſecũdùm quod tenet Spe.in ti. de cõpe.iud.adi.§.j.ver.xx.per l.j.C.vbi de poſ.agi oportet.& l.ſi prędiũ.C.de pręd.mino.quod procedit nõ ſolũ ſi in loco fori rei ſitæ ſit cõmiſſa violẽtia:ſed etiã ſi extra iuriſditionẽ illius loci.verbi gratia,habeo poſſeſsionẽ ī territorio Lucano,ad quã cũ ex hac ciuitate Señ.vellẽ ire,tu in diſtrictu Florẽtino in itine
b re[b] me detinuiſti,ne ad poſſeſsionẽ meã irẽ: vnde turbas me ſub forma prędicta in poſſeſsione illius fundi:nã hoc caſu,licet me nõ expellas de illo fundo:tamẽ pro tali violẽtia nõ ſolũ poteſt agi Florẽtiæ,per ea, quæ no.in c.poſtulaſti.j.e.ſed etiã in territorio Lucano,& iſte eſt caſus valde notabilis,ſecũdùm Bal.in l. j.C.vbi de poſ.agi oportet.Et ex prædictis inferẽ,q̃ ſi.B.accuſatur,q̃ de tali menſe turbauit A.in poſſeſsione rei in tali loco ſitæ:& ſic cõfinatæ:q̃ licet talis libellus propter rẽ ſic cõfinatã videatur cõtinere locũ,ſecũdùm formã.l.libellorũ.ff.de accu.& ea,quæ latius dixi in c.qualiter.el ñ.j.de accu.in xj.prin.ar.q.l. tñ prędictus libell⁹ nõ procedit:quia hoc maleficiũ nullã habet annexã certitudinẽ:tamẽ potuerit in varijs locis cõmitti:vt patet ex ſupradictis: & ideò nõ procedit accuſatio ſine ſpecificatione loci commiſsi maleficij,per d.l.libellorũ.& hoc ſingulariter voluit Bal.in d.l.j.in fi.C.vbi de poſſ.agi oportet.
¶ Quarta declaratio eſt,iudicio meo,q̃ prędicta regula procedit,ſiue res ſit poſita in loco fori cõueniendi rei:quo caſu,res eſt clara:ſiue in loco fori actoris,qui caſus eſt magis dubius in terminis tex.noſtri, vt ſtatim dicã.Siue in tertio loco in quo nec reus nec actor forũ ſortiat̃.Moueor:quia iura prędicta allegata in regula,ſimpliciter & indiſtinctè dicũt,q̃ ratione rei qs ſortitur forũ.Quare ſi reus cõueniẽdus ſortiret̃ forũ,etiã in alijs locis:vel reſpectu domicilij,vel ex alia cauſa.ſecũdũ ea, quæ latè dixi.ſ.in rubrica:tñ poſſet cõueniri in loco rei ſitæ.Aduerte tamẽ:quia in terminis tex.noſtri,quãdo cõtẽtio eſt inter Epiſcopos dicit D.m.q̃ aut res eſt ſita in diœceſi rei,& deciſio eſt clara.Quia cõuenieret̃ corã Archiepiſcopo,qui eſt iudex Epiſcopi, qui rẽ ipſam poſsidet:vt in c.paſtoralis.ſ.de offi.ord.Aut res ſita eſt in diœceſi actoris,& maius eſt dubiũ, an poſsit cõueniri corã metropolitano ipſius actoris,& putat D.m.q̃ nõ poſsit. ſicut enim Archiepũs regulariter nõ habet iuriſditionẽ in perſonas exiſtẽtes in diœceſi ſuffraganei ſui:vt d.c.paſtoralis.longè minus debet habere in rebus:niſi diceremus,q̃ hoc ſpeciale inducat hoc capitulũ,quod tñ nõ placet:quia nõ poteſt reddi ſufficiẽs ratio ſpecialitatis,quare cõcludit,q̃ cũ hoc caſu deficiat iudex rei ſitæ:debet recurri ad forũ domicilij ipſius cõueniẽdi,& eſt notabilis limitatio ad tex.noſtrũ,& mihi placet,vel fortè dici poſſet,q̃ hoc eſt proper defectũ ſuffraganei: quia cũ qs nõ poſsit eſſe iudex in cauſa propria remoto ſuffraganeo:remanet quodãmodo res ipſa ſub Archiepo,per no.in c.licet.j.eo. Sed aduerte:quia circa prædicta dubitatur,quid ſi agat̃ de re ſita in diœceſi vnius Epi,vt puta,Eps vel ſubditus Epi Lucẽſis poſſidet rẽ in diœceſi Piſtoriẽſi:& ipſam rẽ Epiſcop⁹ Senẽſis vult petere,vtrũ poſsit illã petere corã Epiſcopo Piſtoriẽſi.Sol.do. Anto.hic in notabilibus videt̃ velle,q̃ ſolũ debeat petere corã Archiepiſcopo ipſi⁹ Epiſcopi Piſtoriẽſis.colligit enim ex tex. noſtro,quod ratione rei ſitæ nõ ſubijciat̃ quis fori iudicis æqualis aut inferioris gradus,vnde Epiſcopus nõ debet ſubijci Epiſcopo aut inferiori:ſed Archiepiſcopo dũtaxat:quod dictũ D.
5 m.dicit omnino falſum:† quia Epiſcopus in diœceſi alterius re
c putatur priuatus. [c] arg.l.iñ.ff.de off.præſi.vnde ſi ibi delinqueret,poſſet puniri per Epiſcopũ illius diœceſis: vt no.in c.j.j.de rap.vbi etiam ego idem dixi de Archiepiſcopo & Primatibus delinquẽtibus in diœceſi alicuius Epiſcopi.ad quod etiam vide quod dixi in c.poſtulaſti.j.eo.Et ſic pari ratione in hoc caſu poterit agere Epiſcopus Cenẽſis coram Piſtorienſi, & aduerſus eum poterit ius dici.facit l.eſt receptum. ff.de iuriſ.om. iud.Non ob.tex.noſter:quia loquitur in alijs terminis:nec contradixit prædictis,& mihi placet,quia etiam Epiſcopus poteſt conueniri coram Archidiacono: & ſic coram inferiore.ſecundùm no.per Doc.in c.cùm inferior.ſ.de maio.& obe.licet Archi.tenuerit contrarium,& malè.
¶ Quinta declaratio ſit,q̃ prædicta regula procedit, ſiue quis proprio,ſiue alieno nomine poſsideat:dummodo ipſe conueniatur ratione rei: ſiue poſsidens reſpõdeat pro ſe,ſiue nomi-
d net dominum[d] in iudicio,qui veniat ad ſuſcipiendum iudiciũ: quia eo caſu,quo nominatus ſuſciperet iudicium,ſortiretur forum rei ſitæ:niſi qualitas perſonæ,aut forma ſumendi iudicium aliud induceret,ſecundùm ea,quæ latius dicam in c.quoniam. §.in alijs.j.vt lite non conteſta.
¶ Sexta declaratio eſt,quòd prædicta regula procedit,etiam ſi res eſſet ſita in confinio duarum diœceſum,vel diuerſorũ territoriorum:& dubitatur,in quo territorio ſita ſit: quia hoc caſu, vtriuſq̃ territorij iudex poterit adiri,ſecundùm Hoſ.& Io.an.
6 hic,qui volunt,q̃ † ſi in terminis tex.noſtri,res eſſet in cõfinio [e]
e duarum prouinciarum,vterq̃ Archiepiſcopus poterit cauſam audire: vel ambo ſimul poterunt committere.arg.c.cùm illorũ. §.ſi verò clauſtralis.j.de ſen.excom.vel hoc caſu recurrendum eſt ad Papam.arg.c.ſanè.de offi.dele.ſecũdùm D.m.hic,quod etiam tenet zab.dicens,q̃ etiam poteſt teneri primum dictum. arg.c.paſtoralis.de reſcri.& licet ille tex.loquatur in iudicibus delegatis:tamẽ eadem,& fortior ratio eſt in ordinarijs,de quibus debet eſſe minus dubium:poſſet etiam recurri ad Papam, vt ordinarium omnium clericorum.de quo dicam in c.j.j.eod. & adde quod dicam in c.dilecti.j.eo.de contrahente in confinio & loco dubio,& ſimiliter in c.poſtulaſti.j.e.de delinquente in confinio duplicis territorij.
¶ Septima declaratio eſt, quòd prædicta regula procedit in actionibus realibus,prout verbum ſonat,vt hic,& in c.fi.j.eo. & in l.fin.C.vbi in rem actio.Item habet locum in actionibus mixtis:hoc eſt ſcriptis in rem:vt quia petitur reſtitutio rei ſubtractæ per violentiam,poteſt enim peti reſtitutio,vel vbi violentia commiſſa eſt: vel vbi res eſt ſita:vt in l.j.C.vbi de poſſeſ. agi oportet.licet enim interdictum turbatiuum,vel violentum ſit perſonale:quia tamen ſcriptum eſt in rem,quòad ipſam rẽ iudicatur:vt realis actio:vt in l.j.ff.de interdic.& no.Inno.in c. ex parte B.j.e.quod qualiter poſsit contingere,dixi.ſ.in iij.decla.Item procedit regula in hypothecaria,in qua eſt eadem ratio,ſecundùm Spe.poſt Vber.de Bobio in tit.de compe.iudi. adi.§.j.ver.vñ.ſecus ſi ageretur pignoratitia:quia iſta eſt perſonalis:vt j.de pigno.c.cùm contra.& hoc tenet Inno.Io.An.& D.m.in c.poſtulaſti.j.eo.& idem etiam dicendum eſt in quacunq̃ alia actione perſonali: licet occaſione ſumpta, remoueretur. Nam tunc non attenditur locus rei ſitæ: ſed forus eius, qui conuenitur,per l.forma.ff.de cenſi.ita tenet Barto.in l.fina.
f C.vbi in rem actio.[f]
¶ Octaua declaratio,q̃ prædicta regula locum habet,ſi directè agatur de ipſis rebus eo modo & forma quibus.ſ.dictum fuit. Secus ſi agatur de delicto commiſſo in perſonam: non tamen reſpectu ipſius rei,ſecundùm quod dictum fuit.ſ.in tertia declaratione.Pone exemplũ, habens domiciliũ Señ.delinquit in perſona Florẽtini, vel alicuius domini,in cuius territorio bona poſsidet.Sed tamẽ delinquit extra illud territorium.Nam hoc caſu,non poteſt puniri in illo territorio,in quo poſsidet res illas,ſecũdùm Inno.in c.poſtulaſti.j.eo.arg.c.cùm ſit generale.j. eo.Sed debet adiri iudex, vbi ille offendens habet domiciliũ:& ſi iudex ille nõ faceret iuſtitiam:tũc poterit ipſe proſequi iuſtitiã ſuã ſecũdùm formã.c.dñs.xxiij.q.j.ad quod vide quod tradit̃ in c.dilectis.j.de ap.& per Io.An.in regula,nõ debet aliqs. de reg.iu.li.vj.in mercu.poterit em̃ propter hãc iuſtitiæ delegationẽ reꝑ ſalias cõcedere,& bellũ indicere.ſed ſi poſſeſsiões deberẽt aliqua munera & talia ordinaria,aut ſimilia:hoc reſpectu,

poſſi-

a ¶ Vide Frã.Aret. in cõſi.xcv.ñ.col. vbi bene de hac q. tranſiens cum equo, ſeu alia re mobili &c.
¶ Vide bonũ tex. in l.quibus die⁹. in prin.ff.de condi.& demon. vbi etiam datur actio iniuriarum contra turbantem me ire per viam publicã. & ibi no.Socinus.
c ¶ Priuatus.Adde de iſta q.latè diſputat Abbas hic. quem iſte videtur b allegare ſub nomine ſui domini.
d ¶ Adde.l.ñ.& q̃t ibi latè Bar.Bal.et Doc. C. vbi in rẽ act. & Pau.conſi. ccccl.xx.lib.j.
e ¶ Et ſic quãdo eſt dubitatio de iuriſditio. Vide Bart.l. ñ.c.ñ.ff.ſi quis in ius voc.non iurit. & latius per Feli. in c.ſuper literis. in verſic.an ſua.in viñ.fallen.ſ.de reſcrip.
f ¶ Adde Ro.in d. conſi.ccxevij.

posſidēs ſortiretur ibi forū: & poſſet ibi diſtringi per occupationē ipſarū poſſeſsionū.arg.l.placet.& l.iubemus nullū.C. de ſacroſan.ecc.Sed ad reſpōdēdū in iudicio,nō poſſet cogi poſſeſſor:etiā ſi ſtatutū vel cōſuetudo hoc diſponeret: qa nō valeret quātū ad hoc,niſi ſup his rebus.Sed vt dixi,rōne delicti nō poſſet diſtringi in loco rei ſitæ: etiā reſpectu ipſarū rerū,ſeu ipſas res occupādo.Niſi fortè ſtatutū diſponeret, ꝙ bona cuiuſcq;,q offenſam cōmittit cōtra ciuē,vel ſubditū,cōfiſcari deberēt: vel offenſo applicarenť:quia tale ſtatutū & etiā cōſuetudo valeret, reſpectu ipſarū rerū,quæ ſunt de ipſius territorio.arg.d.l.iubemus.nec debet talis cōſuetudo ꝓ extraneos rūpi.viñ.di.c.quæ cōtra.ſecūdū Inn.Prędicta tñ ex toto nō placet Hoſ.Nā in eo, quod dicit Inn.ꝙ dñs,ſub quo ſunt poſſeſsiones,nō pōt facere vindictā de aliūde veniētibus:videť cōtradicere rex.in c.poſtulaſti.j.eo.qa ex quo dñs aliàs habet iuriſditionē in loco, vbi qs deliquit:pōt punire delinquētē:vt in c.j.j.de rap.& in c.poſtulaſti.j.eo.& ibi dicā,& ideò dicūt Hoſ.& Io.An.ꝙ illud dictū Inn.pōt intelligi de dño,qui nō habet iuriſditionē in loco, vbi delinquiť, quāuis ab eo locꝰ ille detineať.Interdū em̄ ſunt nedū militis,ſed etiā prębet poſſeſsioneș,domos,& agros retinētes,in qbus tñ nō habet iuriſditionē,& de iſtis fatētur Hoſt. & Io.An.ꝙ ex cōſuetudine poſſunt iuriſditionē habere:vt in c. cùm cōtingat.j.eo.intelligēdo tñ,ꝙ per talē cōſuetudinē dicant
7 ius alīs,& inter alios:ſed nō ſibi.†Nam ꝙ priuatus ius ſibi dicat,nulla cōſuetu.pōt induci:qa eſſet irrationabilis:vt in l.vnica.C.ne qs in ſua cauſa iudicet:& j.de ver.ſig.c.forus.& irrationabilis cōſuetudo nō tenet:vt in c.cùm cām.j.de re iudi.cū ſi. Sed tu aduerte:quia vt ſingulariter dicit D.m.ꝙ etiā in veritate in mēte ante,q̄ ipſum videret,ſi bene pōderētur verba Inn. nō fuit de mēte ipſi⁹, quod dicit Hoſ.imò intellexit de habēte poſſeſsiones in iuriſditione alteri⁹,quod patet etiā ex eo:ꝙ dicit,ꝙ dñs ille,in cui⁹ territorio ſunt poſſeſsiones,pōt facere ſtatuta p̄dicta &c.vnde intelligit Inn.vt verba ipſius ſonāt,ſolùm de illo,q in alieno territorio delinquit, cōtra ſubditū,vel dñm, in cuius territorio habet poſſeſsiones: delinquit tñ extra illud territoriū,vt ex quo delinquit extra limites illi⁹ territoriī rei ſitę:nec eſt aliàs ꝑſonaliter ibi ſubiect⁹:ſed ſolū virtute poſſeſsionū:nō pōt illarū virtute puniri ex delicto cōmiſſo extra terri-
a toriū[a] vel cōtra dñm,vel cōtra ſubditū:cùm loquamur de ipſo delicto cōmiſſo penitus extra rē,& nō de ipſis rebus, neq; em̄ aliquo modo credēdū eſt Inno.intellexiſſe de delinquēte intra illud territoriū,cùm oīa iura diſponāt,ꝙ qs ſortiť forū,vbi deliquit, vnde fortius hoc dicēdū eſt,ſi cū delicto cōcurrit poſſeſſio rerū ſitarū in loco,& hūc intellectū videť etiā ſenſiſſe Bart. in l.j.C.de ſum.tri.Aduerte etiā,quia quod ſ.dixi ſecūdū Inn. ꝙ valet ſtatutū ſeu cōſuetudo,ꝓ quā bona delinquētis nō ſubditi,in perſonā ſubditi extra territoriū poſſint occupari,nō placet Hoſ.indiſtinctè.Moueť:quia per hūc modū aperiretur via principib⁹,& ciuitatib⁹,& laicis cōtra eccleſias,& ꝑſonas eccleſiaſticas:quid enim faceret ſi ſtatutū vel cōſuetudo haberet, ꝙ cōmittētis adulteriū,vel aliud crimē deberēt poſſeſsiones cōfiſcari:& clericus poſſeſsiones habēs,adulteriū vel illud crimē cō mitteret.Nā ſecūdùm Inn.tales poſſeſsiones deberēt cōfiſcari,
8 quod tñ nō placet ipſi Hoſ.cùm certū ſit†ꝙ laici perſonā cleri ci delinquētis nō poſſunt punire,ſecūdū ea,quæ latius dixi in c.j.ſ.eo.vnde lōgè minus videnť puniēdæ poſſeſsiones,quę nō ſunt puniēdæ pro delictis:etiā ab his iudicib⁹,qui poſſunt punire ꝑſonā delinquētis in loco delicti,vt ſtatim dixi,& in auť. de mād.prin.oportet.Itē:quia ſtatuta vel cōſuetudines laicorū nō ligāt clericos,aut eorū bona:vt traditur in c.eccleſia.& in c. quæ in eccleſiarū.ſ.de cōſti.nec debet dari via figmētis.j.de diuor.c.quāto.§.pe.nec prohibitū vna via,debet per aliā cōcedi. ſ.de procu.c.tuę.Et ſubdit Hoſ.ꝙ ſi Inno.prędicta pōderaſſet, nō ita tenuiſſet.d.Ant.in d.c.poſtulaſti.vult,ꝙ dictū Inn.procedat,quādo fieret ſtatutū cōtra perſonas delinquētes cōtra ſe, vel cōtra ſubiectos intra territoriū, qui ex delicto ſubiicerētur ſtatuēti:& ſic patet,ꝙ nō loquiť in clericis,qui licet delinquāt, nō ſubiiciūtur iuriſditioni ſecularis illius loci,loquitur ergo in laicis nō ſubditis delinquētibus intra territoriū:quia extra territoriū nō ligarētur:vt in c.ñ.ī fi.de cōſti.lib.vj.Sed hæc opi.nō placet.D.m.qui dicit,ꝙ iſte intellectus nullo modo fuit intellectus Inno.cùm ipſe loquať ſub dubio fortè,& nulli poſſet eſſe dubiū,ꝙ ratione delicti,quis ſortiať ibi forū. Sed Inn.propriè
9 intellexit de nō ſubdito delinquēte extra territoriū.†Nā licet principaliter ſtatutū nō poſsit diſponere in perſonā nō ſubditi delinquētis extra territoriū,tñ in bonis ſitis in territorio ſuo,videť poſſe diſponere:diſponēdo principaliter ſuper ipſis bonis: ſicut etiā poteſt diſponere ſuper bonis certo nō transferēdis: quāuis talia bona ab extraneis poſsiderenť:quia per hūc modū principaliter nō dicit ius in extraneos:ſed ſolùm in bona ſibi ſubiecta.arg.optimū.in l.reſcripto.& quod ibi no.ff.de mu.& hon.facit etiā quod no.Bar.in d.l.j.C.de ſumma tri.vbi vult,ꝙ ſtatuto diſponēte,ꝙ bona decedētiū veniāt in primogenitū:ligātur etiā extranei reſpectu bonorū,quæ ſunt in loco ſtatuti.argu.d.l.reſcripto.& l.an in totū.C.de ædificiȝ priua.& ſic etiā videtur dicēdū in caſu noſtro:cùm ſtatutū principaliter diſponat circa bona,& ſic debet valere reſpectu bonorū,etiā quò ad extraneos,& ſic procedat dictū Hoſt.nec eſt verū, ꝙ ex dicto Inno.ſequatur aliquid abſurdū,prout voluit Hoſ.in exemplo ſuo:quia ſtatutū valet circa bona,quæ ſunt ſubiecta ſtatuenti: ſed bona clericorū, vbicunq; ſint,non ſubñciūtur iuriſditioni laicorū.in c.quæ in eccleſiarū.& in.c.fi.j.de vita & ho.cle.& in c.fi.de rebus eccle.nō alie.Secus ſi verba ſtatuti vel cōſuetudinis diſponerēt circa perſonā:videlicet,ꝙ primogenitus ſuccedat:quia tūc nō habet locū in extraneis: licet in loco ſtatuti bona poſsideant.Et ratio,ſi ſtatutū diceret,ꝙ ſi quis cōmiſerit delictū contra ſubditum,perdat omnia bona:nō extenderetur ad extraneos delinquētes extra territorium:quāuis haberent bona in loco ſtatuti.Prædicta tamē deciſio nō procedit ſine magna dubitatione:quia in prædicta.q.de primogenito Bart.Bal. & Saly.in d.l.j.C.de ſac.ſan.eccl.tenēt varias opi.de quibus,& alīs plurimis,vide latè per do.Ant.de prato veteri.in rep.l.in quartam.ad l.fal.char.lxxxvñ.& quatuor ſequētibus,& in q. quā diſputauit idē.d.Ant.quæ incipit,Peruſinus magnū Florē tiæ poſsidens patrimoniū,& de ſtatuto diſponente ratione bonorū,quis generaliter ſortiatur ibi forū:ꝙ nō valeat, vide Bal. in d.l.iubemus nullam.C.de ſac.ſan.eccle.& etiam ad prędictā materiam vide Bal.in repe.l.de quibus.ff.de legibus.& in repe. l.j.C.de ſumma tri.q.x.In illa repe.quā fecit Paduæ,vbi recitat etiam aliorum opi.vide etiam Pet.de Anc in repe.c.j.de conſtitu.in xñ.princi.q.verſ.ſed iuxta prædicta quæritur,vtrum valeat ſtatutum.& in repe.c.poſtulaſti.j.eo.q.v.

¶ Nona declaratio ſit,ꝙ prędicta regula procedit intelligēdo, vt inſpiciamus nō ſolū locū poſſeſsionis vbi res eſt ſita:ſed & qualitatis ipſius cōueniēdi.& ideo ſi cōueniendus ratione rei eſt clericus,cōueniri debet corā eccleſiaſtico in loco rei ſitæ.Si verò ſit laicus,corā laico,vt no.Arch.xj.q.j.c.clericū.& Old.cōſi. lxxxiiñ.vnde mutatur locus,nō qualitas perſonæ:& attēditur res in loco ſita,tanq̄ acceſſoria ad qualitatē perſonæ: vt hac in iuribus ſupra allegatis in regula,facit quod dicā in ſequēti declaratione.Aduerte tamē:quia Collactaneus refert Hoſ.in ſum b
10 ma.e.ti.§.ñ.tenere,ꝙ†clericus ratione rei profanæ reali iudicio cōueniēdus,poſsit cōueniri corā ſeculari.facit.c.quod clericis.& & c.ſi diligēti.j.eo.vbi tamē diſponitur circa actiones criminales,& ciuiles perſonales,ad idē etiam facit auť.ſed hodie.C.de epi.& cle.vbi tantū dicitur de perſonali: & ſic ſecus videť eſſe in reali,in quo perſona nō dicitur obligata:vt inſti.de acti.§.j. nec trahitur perſona,ſed res:ipſe tamē Collactaneus tenet cōtrariū,per tex.in c.qualiter.ſ.ti.j.& per d.c.ſi diligēti.& auť.ſtatuimus.& auť.nullus.C.de epi.& cle.&.c.cùm ſit generale.j.e. qui tex.loquūtur ſimpliciter,vel loquūtur etiā de cauſis ciuili-
b bus:& nō eſt dubiū,ꝙ cauſa realis eſt ciuilis[b], & ita dicit curiā tenere.facit,ꝙ ſi perſona eſt exempta,ergo & res,quæ eſt acceſſoria debet eſſe exempta.facit l.ſi.de cē.& tradit Inno.in c.ſi.j. de vita & ho.cle.facit etiā quod no.Arch.in c.j.de cle.cōiug.li. vj.Nō ob.dictū Hoſt.quia Hoſt.nō loquitur ſimpliciter,prout ipſum allegat Collactaneus,ſed videtur requirere duo : videlicet,ꝙ cauſa ſit realis , & iudex clerici ſit negligens in exhibendo iuſtitiā laico : vt dixi.ſ.in c.j.in iiij.fallentia.Sed tamē Hoſti. dictū etiam nō placet D.m.in d.c.qualiter.nec mihi: quia eadē ratio,quæ eſt in perſonalibus actionibus propter quā prohibetur,ne ſecularis ſuppleat negligētiam eccleſiaſtici,vendicať ſibi locum etiam in realibus:videlicet,ne inferior videatur ſupplere negligētiam ſuperioris : quod eſt incōueniens:vt ibi dixi & c. ex tranſmiſſa.& c.licet.j.eo.Secundò reprobatur dicta opi.ex regula generali.c.cùm ſit generale.Tertiò reprobatur per.c.ſi clericus.j.eo.vbi clericus agens reali,pro re ad eccleſiam vel ad ipſum pertinente,poteſt agere corā eccleſiaſtico:ergo videtur, ꝙ multò minus poſsit cōueniri coram laico.Quartò reprobatur per tex.apertum in c.ſi.ſ.de iudiciȝ.vbi ſecūdùm communem lecturā,ſi datur aliqua connexitas earum , vt poſſeſsionis & proprietatis,& quæſtio poſſeſſoria fuerit tractata coram ſeculari , licet clericus fuerit actor , non tamen debet ibi tractari quæſtio proprietatis:quando clericus efficitur reus : ergo longè minus in caſu noſtro.A.B.Et etiam dominus meus in epi.c. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſti.in ſecundo membro.prin.ver. primus caſus.col.xx.Ma.non obſt.d.c.qualiter.per quod mouetur Hoſt.quia cùm tex.ille loquatur indiſtinctè,potius probat in contrarium:cum tex.ibi dicat, quòd omnino fieri prohibemus,& loquatur indiſtinctè tam in reali,quàm in perſonali:

a ¶ Quid ſi quis exiſtens in vno territorio cum lapide percuſsit hominē exiſtētē in alio territorio,vide Bal.in l.j.C. vbi de poſſ. agi.verſi.& inducuntur iſta.

¶ No.curiā tenere, ꝙ etiam ſi clericus cōueniatur rei vēdi.de re merè ſecularī : tamen debet coram perſona ecclesiaſtica conueniri,& dicitur quòd iſta opinio eſt tutior,cōtra Collac. & ita credeñ. eſt: quia doctori aſſerēti de ſtylo & cōſuetudine,credendum eſt.Bart.not. in l. de quibus.ff. de legib.

&ibi etiã hoc ſentiũt Hoſt.& Io.An.in eo,quod tex.dicit, ad iudiciũ ſeculare,ſubaudiũt de facto,& nõ de iure,Et mihi placet, vt dixi,pro qua opi.optimè facit quia ſpãle eſt ĩ cauſa feudi ſecularis,quòd clericus poteſt conueniri corã ſeculari in iudicio reali,vt in c.ſolitæ §.de ma,& obe.& latius dicam in c.ex tranſmiſſa.j.eo.ergo regula & ius cõe eſt in cõtrarium, vt in l.j.in fi.ff.ad mu.cũ ſi.A. B.Nec ob.ſi dicatur, quòd non trahit, cùm agitur reali;quia indirectè trahit timore perditionis[a] cauſæ,facit c.fi.de iudi.& quod in ſi.no.Io.An.in c.Romana.§.cõ trahentes.de fo.compe.li.vj.ſecundũ.D,m.Ma.Prædicta tamẽ opi.Hoſt.poſſet argui:quia exemptus vt non teneatur niſi ſub vno iudice rñdere,poteſt cõueniri corã alio reali actione,rõne rei alibi ſitæ,vt in c.j,de priui.li.vj.poſſet etiam & aliter fortifi cari,ſed omitto:quia contraria opin.plus mihi placet,

¶ Decima declaratio ſit,quia ſicut in præcedẽti declaratione dixi,quòd inſpicitur qualitas perſonæ cõueniendæ rõne rei ſitæ: ita etiã dico,quòd debet inſpici qualitas reſpectu cauſæ; ſi fortè cauſa non eſſet niſi de foro eccleſiaſtico, puta, agitur vigore decimarum,aut ad rem vſurpatam per vſurariam prauitatem: quia tunc agitabitur hæc cauſa coram iudice eccleſiaſtico: licet res ſit profana. In ſecundo caſu facit:quia de talibus cauſis non poteſt niſi eccleſiaſticus cognoſcere,vt dicã in c. cùm ſit.j.eo.

¶ Vndecima declaratio eſt,quòd prædicta regula intelligi debet.quòd ſortitur forũ loci,nõ iudicis,habita cõſideratione ad perſonã cõuenti:niſi fortè aliquid incidit agendũ in perſona alterius,reſpectu rei ſup qua aliquid ad cautelã agẽtiũ,agẽdũ ſit. & ideò quãuis inter laicos corã ſeculari ſit gõ, ſi tñ petat fieri ſequeſtratio bonorũ exiſtentiũ penes clericũ vel eccleſiã,debet peti talis ſequeſtratio fieri per iudicem eccleſiaſticum,non per ſecularem.facit tex.in.l.præſenti.§.ſanæ.C.de his,qui ad eccleſias confug.faciunt etiam quæ dixi in.ix.declaratione.

¶ Duodecima declaratio ſit.quòd regula procedit, etiã ſi reus cõueniendus alibi,quã in loco rei ſitæ habeat domiciliũ,ſecundùm gl.hic.Gof.verò intelligit, quòd ſit in opinione actoris, an velit cõuenire in loco domicilij,vel in loco poſſeſſionis.vn de ad fi.tex.noſtri ſupplet hæc verba,vel his, in cuius diœceſi, quis habet domicilium,vt no.d.l.fi.C.vbi in rem act.quę opin. non placet Hoſt.mouetur;quia ſi legiſlator[b] hoc voluiſſet, de facili potuiſſet dicta verba adiungere,vnde cõcludit,quòd debeat cõueniri in loco rei ſitæ,ſed Inn.in c.dilectus filius.el.ij.ſ. de reſcrip,videtur ſequi opi.Gof.& idẽ Io,Cal.hic, & eſt opi, cõis Doctorũ hic,& etiam gl.&Doc.in d.l.fi.& etiã in c.fi.j.e. vbi.D.m.dicit,quòd forũ domicilij,ſi tenemus opi. contrariã in realibus,videretur eſſe ſuperfluũ, ſi conueniendus rõne rei ſitæ de neceſsitate, ibi foret conueniendus:vel,vbi res ſita eſt; quòd dici non debet.facit quod in ſimili dicimus in foro contractus,& domicilij,in c.dilecti.j.eo,& in foro delicti & domicilij,in c.poſtulaſti.j.eo.& de vtroq; in c.fi.j.eo.Et ad iſtũ tex. põt rñderi,q; habuit reſpectũ ad id quod cõiter ſolet euenire; qa vt plurimũ cõueniẽdus reali actiõe,cõuenit in loco rei ſitæ. & hãc etiã opi.tenet Io.An.in addi.Spe.in ti.de cõpe.iud.adi. §.j.ver.vij.& Bar. & Bal.in d.l.fi.& Io,Cal.& zab.hic.nõ obſtat q; tex.in d.l.fi.loquat p verbũ,iubemus.& ſic videbat imponi neceſsitas; quia illa neceſsitas imponit reo cõuẽto, vt teneat ibi rñdere:nõ autẽ actori.nõ obſtat aut.habita.C.ne fi.p patre.vbi tex.vult,q; ſit in electione rei habẽtis plures iudices, corã quo velit cõueniri:quia ſpeciale eſt ibi in ſcholarib9 priuilegio eorũ: & ſic in cõtrarium eſt ius cõmune.facit etiã,quia in exordio cauſæ magis fauemus actori,quàm reo : vt in l.ſi quis intẽtione ambigua.ff.de iudi.& in l.inter ſtipulantẽ.§.j.ff.de verb.ob.& vide ad prædicta,quæ latius dicã in c.fi.j.eo.in iij. princ.ar. Prædicta tamẽ procedunt,niſi aliqua ratio ſpecialitatis aliud inducat:vt in feudo,vt ſtatim dicam in fallen.

¶ Decimatertia declaratio ſit,q; p̃dicta regula procedit,ſiue rõne rei ſitæ quis ſit cõueniẽdus corã ordinario:ſiue delegato,vt fiat delegatio in loco rei ſitæ:vt ſentit Inn.in c.dilecti.j.e.& dicã in c.ex parte.B.j.eo.Sed ſi actor vellet impetrare iudicẽ extra locũ rei ſitæ,& extra locũ domicilij ipſi9 cõueniẽdi, diſtingue: q; aut in loco vbi res eſt ſita nullũ habet domiciliũ:& tũc debet impetrare,habita cõſideratione ad locũ domicilij:ita,vt ab illo loco fiat computatio dietarũ:& ſi habet plura domicilia,inſpicim9 principale & magis frequẽtatũ.ſi tñ cõcurrit forus rei ſitæ,& q; qñq; cõſueuerit in illo loco habitare, quãuis ibi nõ ſit ſuũ principale,& frequẽtius domiciliũ:tñ quia agit vigore rei ſitæ,& cõcurrit duplex vinculũ.ſ.rei &domicilij,quãuis nõ ſit principale domiciliũ:tñ attẽdimus locũ rei ſitæ:& ab ipſo debemus facere cõputationẽ dietarũ : quia duo vincula[c] &c.vt in c.j.ſ.de treug.& pace.& in aut.itaq;.C.cõmunia de ſuc.& hoc tenet Do.m.in c.ex parte.B.j.eo.& mihi placet:vt ibi dicam.licet quidam aliter teneant.& adde quod dixi.ſ.in glo.j.

12 ¶ †Decimaquarta declaratio ſit,q; p̃dicta regula p̃cedit ſolũ, vt intelligamus q; iudex rei ſitæ habet iuriſd,dũtaxat reſpectu rei ſitæ,nõ aũt p̃ſonæ.vñ ſi iudex rei ſitæ citat reũ alteri9 territorij rõne rei ſitæ in ſuo territorio,& reus citatus non cõparet; nõ põt propterea talis nõ cõparẽs mulctari,aut excõicari,ſecũdũ Vin.quia talis iudex nõ habet iuriſd.in perſonã illi9:ſed ſolùm in rẽ,& ideò poteſt ſolùm facere miſsionẽ in poſſ,ipſi9 rei: vt in c.Romana,§.cõtrahẽtes.eo.ti.li.vj.Sed ſi cõtumax inferret violentiã in eũ,q; miſſus eſt in poſſ.poſſet à tali iudice,ipſius delicti rõne,excõmunicari.& ſequunt cõtra Io.An.zab.& cõmuniter Doc.Tu etiã dic,q; ſi cõueniẽdus reperiret ibi, vbi res eſt ſita:& citatus rõne rei nõ cõparet, poſſet excõmunicari;& idẽ,ſi fuit ibi cõſtitut9 in cõtumacia:licet idẽ receſſerit,vel ſi aliquãdo cõparuit in iudicio:qa in p̃dictis caſib9 firmata eſt iuriſditio,etiã circa p̃ſonã.ſicut in ſimili dicim9 in foro,reſpectu ſolius cõtract9,de quo lati9 dicã in c,dilecti.j.e.& ad horũ intelle ctũ poteris ibi dicta,hic repetere:& hic dicta,ibi addere.Et ex
d prędictis[d] infertur, q; licet ex forma ſtatutorũ inter cõſanguineos vel certas perſonas debeat fieri cõpromiſſum:tamẽ ſi habẽs alibi domiciliũ cõueniatur ratione rei ſitæ in loco dicti ſtatuti à cõſanguineo ſuo:nõ poteſt cõuẽtus cõpelli ad faciẽdum cõpromiſſum,niſi ibi reperiatur :quia regulariter per ſolũ iudicem domicilij poteſt fieri diſtractio perſonalis. & ita dicit hic Io.de Imo.reſpõdiſſe & cõſuluiſſe in q.facti.ad quod alle.not.
13 per do,Ant.in c.fi.j.eo.†Sed quæro circa prędicta,qualiter iudex rei ſitæ, citabit illũ extra territoriũ;cũ extra territoriũ &c. vt in c.ij.in fi.de cõſti,lib.vj.& in l.fi.ff.de iur.om.iu.Sol.dic q; mittet literas iudici ipſius cõueniendi, vt faciat illum citari ſeu moneri,q; veniat corã ſe:& ſi ille non venerit, mittat actorẽ in poſſ.rei petitæ,ſecũdùm Vber.per l.hæres.§.j.ff.de iud.& c.Romana.§.cõtrahentes.de fo.compe.lib.vj.facit quod no.Spe.in ti.de cita.§.ſequitur.verſi.cõſanguinei.& de accu.§.j,verſic.ſed nunquid.& §.fi.ver.vt autẽ.Alij dicũt,q; poteſt citare illũ extra ſuã iuriſd.ex quo ipſe eſt iudex ratione rei.no.Gof.in ſum.eo. ti,poſt prin.& valebit citatio:quia innititur iuribus citãtis:quia interloquitur in loco,in quo habet iuriſd.ar.l,à diuo Pio.§.j.ff. de re iud.ſecũdùm Spe.in ti.de cõpe.iud.adi.§.j.verſi.ſed quomodo iudex,& ibi remittit ad no.per Inno.in c.fi.j.eo.vbi Inno.& poſt eum Io.An.recitatis dictis opi.dicit ſecũdùm ſecũdam opi.q; ſi citatus non venit,eſt cõtumax:& per cõſequẽs videretur poſſe excõmunicari : per tex.in c.tuæ.& in c.quoniã.j. vt lit,non cõteſt,Sed dicit ipſe,q; primi reſpondent primã opi.
14 tenẽtes †q; nec poteſt citare extra territoriũ : ſed poſito etiã,q; poſſet;nõ tamẽ poteſt eum excõmunicare : quia nõ eſt contumax ex eo,quia non tenetur cõparere:& ſufficit,ſi res ſuas poſſidere patiatur.arg.ff.de procu.in l.ſed & hæc.§.fi.& l.ſeq.nec mireris,q; dixi eum non contumacẽ,& fieri miſsionẽ cõtra eũ: quia etiã hoc fit in abſente cauſa reipu.& in publico, qui non ſunt cõtumaces.ff.ex quibus cau.maio.in l.ait prętor.§.hoc autem.& ff.de priui.cred.in l.pupillus.vnde concludit,q; talis iudex nõ poteſt procedere,niſi per miſsionẽ in poſſeſsionẽ:per d.§.contrahẽtes.& remittit etiam ad no.per ſe in c.ij.j.de dila. in glo.quæ incipit,hic habes.Sed tu vide alias opi.Io.Cald. & Io.de lig.& aliorũ,quas latius recitabo in ſimili.q.videlicet materiæ fori,ratio delicti in c.poſtulaſti,j.eo.in ij.prin,arg.Et ex prædictis habes regulam & materiam prædictam notabiliter declaratam.Prædicta tamẽ regula recipit aliquas fallentias.

¶ Primò fallit,ratione feudi.de quo in c.ex tranſmiſſa.j.eo.

¶ Secũdò fallit,in rebus mobilibus,ſeu ſe mouẽtibus.ſecũdùm opi.Vgo.& ſequacium.de qua dixi.ſ.in ij.declaratione.

¶ Tertiò fallit, in omnibus cauſis realibus, quæ de ſui natura non poſſent tractari niſi coram iudice eccleſiaſtico.de quo dic, vt dixi in x.declaratione intelligendo,vt dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actor forum rei ſequitur.
2 Epiſcopus in clericos ſuæ diœceſis iuriſditionem habet.
3 Actor & reus iudicem ordinarium recuſare poſſunt.
4 Delegatus venit executoris nomine.
5 Iudex ordinarius,licet Epiſcopus,recuſari poteſt.
6 Archiepiſcopus non ſuccedit in locum Epiſcopi recuſati.
7 Delegatus de partium conſenſu,recuſari nequit.
8 Iudex recuſatus,ſententiam à ſe delegati poteſt exequi.
9 Iudex recuſatus de recuſatoris aſſenſu, debet negotium alteri committere.
10 Verba,de recuſatoris aſſenſu,qualiter intelligantur.
11 Iudex cauſam,in qua aduocatus fuit,ſine partium conſenſu delegare poteſt.
12 Appellari an poſsit à delegato Epiſcopi recuſati, ad vicarium Epiſcopi.

a ¶ Idẽ dicit in l.age cũ Geminiano, per Doct. iuncta l.nec emere.C. de iur.de li. & in rub. vt nemo inuitus, & eſt iſta gda neceſsitas cauſatiua, licet non præciſa.

b ¶ Iuxta l.j. §. ſinautẽ ad deficientis. C. de cad. tollẽ. & adde Romã. conſil. cxcvij.facit c.ad audiẽtiã.de decimis.

c ¶ Eandem rationẽ allegat Abb.in c. ex parte b.ij.col.& ſeq. j. eod.& vide quod de directis dicitur, & de iudice delegato:qa And. Barb.videtur aliter dicere in c.dilectus de reſcrip.

d ¶ Stante eo ſtatuto, ſi ego vendidi rem,& frater meus mouet q.emptori: an ego,qui ſum defenſor, cùm emptor me nominauerit in iudicio, iuxta c.quoniam frequẽter.§.in alijs.vt lite nõ cõteſ.potero iudice petere à fratre,vt compromittat, iuxta formam ſtatuti.dic vt per Bal.in l.j.in princ. C.vbi in rem act.

13 Delegatus ab inferiore à principe non exequitur: sed ipse delegans.

14 Delegatus inferioris à principe, exequi potest canonico iure.

SI quis contra. Famosum est, & solen niter legitur solennius fuit repetitum per Do.M. qui tamē multas alias ma terias ad ti. nostrum non pertinentes admiscet: quas ego non intendo examinare: sed iuxta consuetudinem meam, in locis cōgruis tractabo: & potes hic per eum videre. h.d. Coram Epō suo conueniēdus est clericus: qui si recusaē, dabit delegatū partibus non suspectū. h.d. Et ita cōiter summatur. vel sic scd̄m D.M. Eps si recusatiōe proposita cōtra eum ad arbitros deuenire non vult, potest etiam partium non requisito consensu, causam principalem alicui non suspecto committere: cuius sententiam excutioni mandabit. h.d. Vel sic, secundùm alium intellectum. Eps vt suspectus recusatus, de cuius suspicione notoriè constat, potest dare delegatum partibus non suspectum: cuius sententiam poterit per se executioni mandare. hoc dicit. Posset etiam & alīs modis summari, secundùm varios intellectus: de quibus. ī. dicam. diuiditur: qa primò prouidet reo. secū dò, prouidet actori. ibi, aut si actor. & hoc dupliciter. primò circa delegatum. secundo circa executionem ibi, à quibus. secundū vnum intellectum. vel scd̄m intellectū Do.M. primò prouidet, quando vt suspectus recusatur à reo. secundo, quando delegatus in locū recusati, recusatur ab actore. ibi, aut tertiò. prouidet circa executionem: ibi, à quibus.

1 ¶†Priò no. regulā gn̄alem q̄ actor sequit̄ forum rei. ad quam regulā D.m. dat plures limita. de quib⁹ ego dicā in c.cū sit. ī. eo.

2 ¶†Secundò not. q̄ Eps habet ordinariam iurisditionem in oēs clericos diœcesis; sue. de quo hic p Do.M. ī repe. & ī c. quāto. & in c. cùm ab ecclesiarum. s̄. de offi. ordi. & legatus etiam similiter habet ordinariam: vt in cap. ñ. de offi. leg. libro vj. Et subdit hic Do.M. quædam de ordinaria iurisditione legati: sed nō sunt ad

3 propositum. ¶†Tertiò not. q̄ non solùm reus, sed etiam actor potest iudicem ordinarium recusare. quod qualiter ītelligatur,

4 dicetur in glos. ī. &. iñ. ¶†Quartò not. quòd appellatione executoris continetur delegatus ad idem c. exhibita. s̄. de iud. & ibi dedi remissiones in ñ. not.

5 ¶†Quintò not. q̄ ordinarius iudex pōt recusari, licet sit Episcopus quinimò & patriarcha, & legatus de latere pñt recusari. ad qd̄ vide quæ dixi in c. ad petitionem ī. de accu.

¶Sextò no. q̄ proposita recusatiōe, etiam cōtra ordinariū, nō potest ordinarius inuitis partibus cognoscere de causa princi-

a pali: etiā cū alio adiuncto: licet secus sit de iure ciuili[a] secundū qd̄ ipsi ordinario datur adiunctus, vt in authen. si verò de iudi. & rationes differentiæ prosequitur hic D.M. Sed non pertinet ad principale propositum.

6 ¶†Septimò no. q̄ Archieps nō succedit in locum Epi recusati, sed recusatus debet seruare formā huius decretalis, iuncta disp ōne c. cùm speciali. ī. de app. vnde quantum ad hoc, recusatio & appellatio non iudicātur à pari. de qua materia dixi in c. super eo. el. ñ. ī. de appel. vtrū autem Episcopo negligente exercere iurisditionem, Archiepiscopus suppleat latè tractat d.M. hic in repe. sed ego fortè dicam in c. licet ī. eo.

¶Octauò not. quem modum debeat seruare ordinarius recusatus. & de hoc latius ī. in glo. ī.

7 ¶†Nonò no. arg. scd̄m D.M. q̄d delegatus de partiū cōsensu nō pōt recusari. Et ideò cautela est ad tollendā recusandi potestatē, qd̄ fiat delegatio de partiū cōsensu: & tūc nō pōt recusari. qd̄ intellige ex antiqua causa, etiā incognita. secus ex noua, aut nouiter cognita, vt hęc p̄bantur in c. inter ī. de re iud. & in c. super quæstionum. & c. insinuante s̄. de offi. deleg.

8 ¶†Vltimò not. q̄ quāuis iudex ratione recusationis & suspicionis sit remotus à cognitione causę principalis: tamē pōt exequi sn̄iam delegati à se in causa p̄dicta. Ex quo infert, q̄ delegatus inferioris à Principe non exequitur sn̄iam suam: sed ille

b qui delegauit. de quo in c. significasti[b]. s̄. de offi. dele. & per legistas in l. à diuo Pio. in prin. ff. de re iu. Secūdò infert, q̄ quamuis ordinarius sit suspectus: tamē propter hoc nō potest recusari

c in actu executionis[c] de quo per do.M. in c. super quæstionū. in prin. & in §. quem verò. s̄. de offi. dele. & vide quę dixi post Doc. in c. nouit. & ī c. proposuit ī. de appel. Glo. ī. sentit cōtrariū de c.cū speciali. ī. de ap. vbi proposita recusatione debēt eligi arbitri, qui cognoscant de recusationis iustitia & iniustitia. vnde tex. nos tert videt cōtrariari, cū dicit simpliciter, qd̄ recusat⁹ delegat. gl. respōdet q̄ illi decretali standū est quę ista ītерpretatur. & si videt sentire, vel q̄ ista sit correcta p illum, vel q̄ nihil noui inducat. Extra gl. verò dant alię plures solutiones & intellectus. primus est Got. q̄ ista p̄cedit, quādo suspicio est manifesta: quo casu ordinarius absq; alia arbitrorū electione dele-

d gat[d] causam: quia cū notoria sit suspicio, frustra agitaret p̄cessus suspicionis nihil operaturus: sed si de suspiciōe dubitaretur ac disceptaretur, ad ipsam declarandā eligendi sunt: vt in contrario. Secundus intellectus est, q̄ est in facultate ip̄ius recusati eligere arbitros, si vult, vt in contrario, vel omissa suspicionis disputatione, causam cōmittere, vt hic. Tertius intellect⁹, quòd tex. noster p̄cedat facta pronūciatione per arbitros super iu- a stitia recusatiōis: & hoc fortè voluit glos. nostra dum dicit, q̄ hæc decretalis interpretatur per illā, vt scilicet intelligam⁹ hūc text. dum dicit, si fuerit vt suspectus recusatus. s. cū effectu: cū verba debeant intelligi cū effectu. de pœ. di. j. §. hæc verba. cū si. & sic intelligant verba prędicta tex. nostri, vt approbata suspicione per arbitros detur delegatus: & procedat, vt hic dicit. Sed cōtra prędicta, & maximè cōtra istū vltimū intellectum,

9 opponitur alio modo de d.c.cū speciali. † Nam ibi dicitur q̄ iudex recusatus debet de recusatoris assensu personæ idoneę ne b gotiū cōmittere: vel ad superiorē transmittere. hic verò aliter disponitur, vt hic patet. Gl. hic fatet hoc cōtrariū. concludit em ibi q̄ ordinari⁹ volēs delegare, possit solū de recusatoris assensu cōmittere. Sed si vellet ad superiorē remittere posset: etiā in- c uitis partib⁹ facere: & sic illa clausula de recusatoris assensu, nō respicit totū, seu regulā: sed illā partis alternatiuę quę pertinet ad delegationē. vult tn̄ ibi glo. q̄ consensus requiratur solùm ad hoc, vt possit delegare: nō autē respectu certæ personę, cui fieri debeat delegatio. & ibi etiā hoc tenet Io. And. & sequitur hic Inno. qui vult q̄ hoc c. corrigatur per illud, & per c. licet. ī. eo. vbi text. vult, q̄ si de recusatoris assensu non pōt delegare, d debet causam ad superiorem remittere. & hunc intellectū etiā videtur sequi Spec. in tit. de recusatione. §. fi. ver. ordinarius autem. licet satis intricatè loquatur, & clarius disputando tenuit quidā dn̄s Vigentinus notabilis canonista, per c. iudex. de off. deleg. lib. vj. æquiparando delegatū & ordinarium, quò ad cōmissionem ante electionem arbitrorum. mouetur etiā: quia cū per pronunciationē factam, q̄ recusatio sit iusta: ordinari⁹ amiserit omnem iurisdictionē: meritò absq; recusatoris assensu nō e debet posse recusare: quia per delegationē vterctur iurisdictione, per c. si à subdelegato. de offi. deleg. lib. vj. & l. iñ. ff. de iurisd. om. iud. Et quia forte posset delegare alteri magis suspecto, cuius fortè suspicio probari nō posset. nō ob. text. noster: qa vel est correctus, vel limitat̄: & intelligitur prout in cōtrario habetur, secundū eū. & hęc opi. videt esse cōis. Hostiē verò in c. licet. ī. eo. tenet q̄ Eps, aut alius superior recusatus, possit propter dignitatis excellentiā delegare, inferiores verò remittere, per d.c. licet. & d.c.cū speciali. idem tn̄ Hosti. in d.c.cū speciali. inquantū ille tex. loquitur de delegatiōe fienda de partiū consensu. tenet q̄ loquatur in ordinario. inquantū verò loquat̄ de remissione dicit q̄ debet intelligi de delegato. Sed d. Ma. non placet, nec primū, nec secundū dictū. cōtra primū obstat: quia nō pōt reddi sufficiens specialitatis ratio inter superiorem & inferiorē ordinariū. cōtra secundū dictū facit: quia eadē oratio & idē sermo positus in d.c.cū speciali. nō debet diuersimodè, e ac diuerso[e] iure censeri, vt in multis iuribus vulgatis, de quibus dixi in c. qa circa. de priui. d. Ant. in c. ñ. requiris. ī. de ap. sentit, q̄ proposita & etiā probata recusatiōe, possit iudex etiā inuitis partibus cōmittere: dūmodò nō sit pronunciatū super recusatiōe. Sed in d.c.cū speciali. videt velle, q̄ solū possit cōmittere post p̄positā, & añ probatā recusationē. & videtur velle, q̄ procedat etiā in delegato. Sed hoc vltimū est expressè contra tex. c. iudex. de offi. dele. libr. vj. vt statim dicam. Dn̄s meus in hoc articulo distinguit duo mēbra. Primū, de iudice delegato. Secundū, de iudice ordinario, quò ad iudicē delegatū, est hodie tex. expressus in c. iudex. de offi. delega. lib. vj. vbi expressè dicitur, q̄ p̄posita recusatione, quāuis nō probata, delegatus nō pōt cōmittere, nisi de partiū cōsensu: quamuis d. Ant. voluerit cōtrariū, vt statim dixi, qd̄ fortè processit, vel ex lapsu linguæ, vel quia de proximo nō viderat illū tex. secundū do. M. Circa secundū membrū de ordinario concludit, q̄ aut proposita recusatione iudex lites execrans non vult venire ad electionem arbitrorum: & pōt etiā inuitis partibus causam cōmittere personę tn̄ idoneę: & nō suspectę. & ita loquat̄ tex. dū dicit, executor ab ipso deputetur. Sed ad excludendum facultatē recusandi, ne fortè ab eo delegatus recuset̄ cautela est, vt committat de partiū cōsensu, & ita loquat̄ ver. aut si hoc actor. facit ca. super quæstionū. s̄. de offi. deleg. vñ hic in primo casu, nullus requirit̄ cōsensus. In secūdo verò casu, exigitur ad cautelā, de qua dixi: sed nō de necessitate: quia nō est maior ratio, q̄ partiū consensus de necessitate exigat̄ in secundo casu, quā in primo: ex qb⁹ infert vnā differentiā inter ordinariū & delegatū: quia delegatus, vt s̄. dixi, proposita recusatione, licet nō p̄bata: non potest cōmittere nisi de partiū cōsensu: vt d.c. iudex. Sed in ordinario

a ¶No. hic vnam differentiā inter ius ciuile, & canonicū. qa in prīo ordinarius nō pōt euitari vt suspectus. secus de iure canonico & ratio ponit̄ hic p Abba.

b ¶Et latissime p Alex. & mod. ī l. à diuo Pio. ff. de re iudi. hic alleg.

c ¶Secus in mero executore, qvt suspectus pōt recusari. ita dicit Abbas ī c. sup qōnū. in prī. ñ. col. s̄. de offi. deleg.

d ¶Adde tex. in c. suspiciōis. & latè Doc. s̄. de offi. deleg. de hac materia suspicionis. & assumunt̄ arbitri iuris, de quibus ibidē latissimē.

e ¶Facit. l. iam hoc iure. in prin. ff. de vulg. & in l. eum q. ff. de vsu. mod. in d. §. hoc interdicto. ff. de noui ope. nun.

est secus: vt statim dixi, & ratio differentię apparebit ex his q̃ j. subñciã. Aut non solũ fuit ꝓposita recusatio, sed etiã super recusatione ꝓnunciatũ: & maius est dubiũ, per tex. in d.c. cum speciali. qui videt velle, q̃ de necessitate exigatur recusatoris assensus. Sed tñ d. M. tenet idẽ, qđ in prędcedẽti casu: vt s. etiã inuitis partib⁹ possit causam delegare. Sed tñ quia reseruat partib⁹ recusandi potestas: ideò ad cautelã, vt hęc potestas tollat: vtile est q̃ partiũ consensus accedat, per text. nostrũ, qui secundùm vnũ intellectũ ꝓcedit, qñ causa suspicionis erat notoria, dũ dicit, vt suspectus fuerit recusatus, & tñ in primo casu q̃ iudex põt cõmittere, nec exigit partiũ cõsensus. vñ idẽ videt dicendũ, fieri posse etiã probata recusatione: quia notorietas facti debet tantũ operari, quantũ notorietas iuris, quę orit ex sentẽtia: vt no. in c. fi. j. de coha. cle. & mul. & no. Inno. in c. ñ. j. de dila. & in c. ex parte. j. de verb. sig. & glo. in Cle. ñ. §. Pisana. de re iud. quinimò quandoq; plus operatur: vt no. gloss. in Cle. j. de vsu. vel etiã secundũ aliũ intellectũ, secundũ quẽ intelligitur, q̃ ꝓbata erat recusatio: & hic: vt verba illa, recusatus vt suspectus, sumant cũ effectu[a] secundũ qđ dixi in prin. gl. seqùit ẽt, q̃ de necessitate nõ requit partiũ cõsensus, cũ tex. ĩ j. rñso nihil dicat de partiũ cõsensu: & loquatur imperatiuè, q̃ executor, hoc est delegat⁹ ab ipso, deputet. Ex qb⁹ verbis inferunt tres intellectus ad tex. nostrũ. Primò q̃ iudex abhorrens lite immediatè ꝓposita recusatiõe, põt absq; partiũ cõsensu cãm delegare. Secũdò q̃ idẽ sit etiã si notoria sit à principio iustitia recusationis. Tertiò q̃ idẽ sit etiã si ꝓnũciatũ sit per arbitros, cãm recusationis fuisse iustã: & sic forti⁹ hoc procedit post factã probationem, & ante pronunciationẽ. Nec ob. c. cũ speciali: qa clausula ibi posita de recusatoris assensu, nõ ponit necessitatiuè: sed cõsultiuè ad hoc, vt tollat via ad secundã recusationẽ ꝓponendã cõtra delegatũ, vt dictũ est per c. super quęstionũ. §. cũ autem. vbi tex. vt auditor nõ valeat recusari, cõsuluit q̃ detur de partium cõsensu: vt patet ex glo. ibi dum exponit statuimus, scilicet cõsulendo, nõ necessitãdo: qa põt etiã sine partiũ consensu delegare: vt d. c. super quęstionũ. §. quẽ verò. & ideò si verbum statuimus. ibi positũ, importat cõsiliũ & nõ necessitatẽ: fortius possumus ita interpretari text. in c. cũ speciali. & tex. nostrũ in secũdo rñso, in quo nõ est maior ratio, quã in primo, & tñ in primo nihil dicit de partiũ cõsensu. †Præterea, q̃ prędicta verba, de recusatoris assensu debeãt accipi cõsultiuè, ꝓbatur: quia aliàs sequeret absurditas, qñ in optione recusatoris esset trahere alterã partẽ ad remotũ iudicẽ sine culpa sua: cũ solũ dicat, de recusatoris assensu, & nõ dicat, de partiũ consensu, & sic esset cõtra regulã, quę vult, q̃ nõ debeat actori licere, qđ reo nõ permittitur: nec cõtra. vt in regula, nõ licet actori. de reg. iur. lib. vj. cũ iudiciũ non debeat claudicare. Nec obstat q̃ ille tex. intelligatur de cõsensu vtriusq; partis, vt quidã intelligũt: quia istud est impropriare illa verba: quia si Papa hoc voluisset, sciuisset hoc dicere j. de decimis. c. ad audientiã. vñ cõcludit do. M. q̃ ille tex. loquit cõsultiuè. & ideò dicit, de recusatoris assensu: quia prędsumptio est cõtra eũ, per regulã, semel malus[b]. de regu. iur. lib. vj. Sed vberius cõsiliũ est, q̃ faciat de vtriusq; partis consensu. Nec ob. arg. d. Vigentini q̃ iste non videatur posse cõmittere: cũ delegatio sit vsus iurisdictionis, quo iste videat priuatus: quia respõdet q̃ quãuis in illa causa recusatio nõ habeat exercitiũ iurisdi. in cognoscendo: tñ quia remanet in iurisdi. generali, poterit ipsius vigore causam delegare. licet enim sit suspectus in cognoscendo: non tñ est suspectus in delegando: qa si delegaret personæ suspectæ, posset delegat⁹ recusari: & si recusatio nõ admitteret, posset appellare. facit qđ in simili videm⁹: quia in facto notorio põt suspectus procedere in exequendo sententiã, vt hic, & tñ in executione sententiæ possit extendere modum: vt in c. quò ad consultationẽ. j. de re iud. de quo excessu, iura nõ curauerunt: tum quia hoc non est verisimile: tum quia est proditũ remediũ appellandi: vt ibi. & pro dicta sententia facit l. Prętor. ff. de iurisd. om. iud. vbi traditt q̃ iudex põt delegare sine partiũ cõsensu, causam in qua prius fuerat aduocatus, vel cõsuluerat. Et ad idem qđ no. Inno. s. de offi. ordi. ca. irrefragabili, & Ioã. And. & Archi. in c. si cõtra vnũ. de offi. delega. lib. vj. & ñ. q. vj. c. statuendũ. Et prętereà[c] Papa etiã, vt euitetur suspicio, causam ꝓpriã alijs cõmittit: vt tradit in c. cũ dilecta. j. de cõsti. vtil. facit etiã, qa si iudex à quo appellatum est, efficiatur iudex ap. licet nõ possit cognoscere ꝓpter suspicionem: tamen potest delegare: vt s. de elec. c. querelã. & ij. q. vñ. §. tria. ver. item si cõtra patrem. & C. de ap. in l. eos. facit etiam, quia iste tex. sic intellectus, est magis conformis iuri ciuili, quo iure ordinarius non potest in totum recusari: vt in authen. si verò. C. de re iudi. Et prædicta opi. do. M. inquantum verò dixit, de vberiori consilio, committit de consensu vtriusq; partis &c. facit tex. noster in ñ. responso. Nã eo, quòd hic prius recusaverat reus, & postea actor fugiebat: dicitur q̃ de partium consensu iudices eligantur. Nec ob. c. licet. j. eo. quia dum tex. ille vult q̃ proposita recusatione habeatur recursus ad superiorẽ. text. ille habet varios intellectus, vt ibi latius dicam. Primò, q̃ illud habebat consuetudo, vt satis innuit ibi litera. Secundò, q̃ ibi fuit appellatum propter recusationẽ nõ admissam: & ideò per viã appel. non autẽ recusationis, negotiũ fuit deuolutum ad superiorẽ. Vel tertiò põt intelligi secundùm dispositionẽ decretalis nostræ: vt scilicet q̃ possit delegare si vult, & in delegando seruare formam decretalis nostræ, vel potest remittere ad superiorem: vt ibi & in d. c. cũ speciali. d Prędictę aũt rationes, quæ locum habent in ordinario, cessant in delegato: maximè illa de iurisdictione: quia facta pronunciatiõe, reperit se sine iurisdictione. & ideò non potest aliquo modo subdelegare: sed facta sola recusationis propositione, iurisdictio sua est obfuscata, seu ligata: ita vt nõ possit illã exercere, nisi de partiũ consensu: aut prout ius disponit: vt d. c. iudex. & dic, vt ibi latius tradit. Sed tu aduerte: quia licet prædictus intellectus do. M. sit valde singu. & sustentabilis: tamen ego legendo c. cum speciali. dedi ibi aliũ intellectum, quem poteris ibi videre. sed quia, vt ibi dixi, tunc non potui videre commentarios do. M. hic idcirco nunc ipsis diligenter examinatis, sum magis dubius. dico tñ q̃ vltra intellectus. s. traditos, potest tex. noster & alijs modis intelligi. Primò, quòd dum tex. dicit, aut si actor hoc refugerit, intelligamus de actore recusante. vel melius possumus ita intelligere, q̃ si reus proposuit recusationem, & recusat⁹ delegauit: sed actor delegationẽ refugit, dicendo, q̃ recusatio nõ fuit legitimè ꝓposita: & quod ipse ordinarius debet cognoscere causam, hoc casu, recusatus potest facere, vt continetur in litera hic: videlicet deputare aliquem, qui compellat partes mutuo consensu eligere sibi iudices, quod vltimum potest dupliciter intelligi. Primò q̃ partes compellantur eligere arbitros: quia & ipsi dicũtur iudices, cũ debeant de causa suspiciõis cognoscere: vnde ab ipsis appellatur, vt à iudicibus: vt in c. ab arbitris. de offi. dele. lib. vj. cum si. Nec videatur tibi mirũ: quia hoc videtur expressè velle text. qui est quasi per omnia similis, vt hic, & est Gregorij, ꝓut est text. noster: & sicut iste fuit transmissus defensori Corsicæ, ille fuit transmissus defensori Siciliæ. iste est text. xj. quæstio. prima. in capi. peruenit. vbi text. formaliter dicit. Sed si quis contra quemlibet clericũ causam habuerit, Episcopum ipsius adeat: & aut ipse cognoscat, aut certè ab ipso iudices deputentur, aut si fortè ad arbitros eundũ est: partes ad eligendos iudices, hoc est arbitros, compellat per executorem per se deputatum. & sic text. ille appellat, iudices, quos prius arbitros appellauit. Nec ob. tex. noster in ver. à quibus in quantum dicit, quicquid fuerit diffinitum: quia possumus intelligere de diffinitione circa iustitiam recusationis. & dũ postea subditur ipsius sollicitudine, seruata lege, modis omnibus compellatur: intelligit scilicet, quia si recusatione pronunciatũ est, ipse Episcopus cognoscet: si verò pronunciatum est pro recusatione, seruetur forma c. cũ speciali. & hoc denotat verbum comprobatur, positũ hic in tex. quod videtur denotare perfec. respectu cognitionis & decisionis causæ principalis: & sic iste text. nõ contradicit. c. cum speciali. posset etiã secundo modo intelligi q̃ tex. loquat de consensu cõmuni ad iudices eligendos, qui de causa principali habeant cognoscere: quorũ sentẽtia mandanda sit executioni seruata lege, prout hic dicitur: intelligendo, prout intelligit glo. fina. quę tamen gloss. ñ. secundùm prędcedentẽ intellectũ non procederet: ex quibus infero singulariter, q̃ opposita recusatione, licet iudex velit delegare: si tamen altera pars velit insistere, quòd cognoscatur de iustitia recusationis: quòd necessarium est ad alterum deuenire: videlicet, vel ad electionem arbitrorum, vel iudicum mutuo consensu deputandorum: quã deputationem potest ipse ordinari⁹ & per se facere, & per delegatum. Posset etiam intelligi text. in versicu. aut si actor refugerit, s. quia non vult delegatũ tanquam suspectum, in eligendo sequentia duplici modo, prout statim dixi, & tũc nõ ob. cà. cùm speciali: quia potest dici, quòd proposita recusatione iudex exercens lites, potest simpliciter committere: etiam nõ requisitis partibus. Sed si fortè delegatus à se recusaretur, quamuis posset alium delegare: tamen vt tollat omnem suspicionẽ, & recusandi potestatẽ: delegauit vnum, qui compellat partes ad eligendum sibi iudices mutuo consensu: quam tamen compulsionem posset ipse per se facere. Sed magis congruit vt faciat per delegatum ad hoc, vt omnis suspicio tollatur. & iste est notabilis intellectus, qui multũ cõgruit literæ nostrę: & secundũ quẽ de facili respondetur ad c. cum speciali. videlicet, q̃ hic tex. loquit ante electionẽ arbitrorũ: ille verò loquitur electis arbitris, & facta ꝓnunciatiõe sup recusatione. Idẽ tñ arbitror, si recusatio esset notoria: vel etiam si probata esset veritas:

lata

a ¶Iuxta ca. perlatum. de cle. nõ refid. et l. j. §. hęc verba. ff. qđ quisque iuris. & ibi latè ꝓ moder.

b ¶Semel mal⁹ &c. sed cũ qs̃q; sit ꝓnus ad malũ. nã cur tñ p̃sumit bonus. c. j. de scrutinio. vide ꝓ mod. in c. fi. de pręsumptio. vbi soluit quæstio.

c ¶Nam & si ipse nõ sit subiect⁹ legibus, debet tñ viuere secundùm dictamẽ rõnis: vt latè tradit Fely. in c. j. de cõsti. per discursum multarum colũnarum.

d ¶Et vide hic Barb. in apostillis ad Abb. qui reprobat oẽs intellectus ad text. hic per text. in d. c. cũ speciali.

vel iuſtitia recuſationis dūmodò ſnīa ſup recuſatiõe non eſſet lata.ſed ſi eſſet lata ſnīa,videreť ꝓcedere diſpoſitio c. cū ſpecia li.Et q̄uis hæc cõcluſio prima fronte videať ſatiş ambigua & admirabilis:tn̄ poteſt diuerſitatis ratio aſsignari:quia licet recu ſatio videreť notoria,vel eſſet probata:tamen quia iudicis officiū latiſsimū eſt, & nõ ſemper ad ſpēs probatiõis aduertit:poſ ſet cõtingere ꝙ ex aliqua alia cauſa ſnīam ferret.ſecus quando ꝓbata eſt ſnīa q̄ tranſit in rem iudicatā:quia tunc clarum eſt, ꝙ nulla amplius videtur eſſe ſpēs pro iuriſdictione iudicis in illa cauſa licet non ſit veritas, ꝙ iudex iniuſtam ſnīam ferat:tamen poſſet contingere,ꝙ ex aliquo motu animi ſui directiuo & informatiuo,ſententiam aliter feret:pro qua etiam differentia ſin gulariter facit tex.in d.c.iudex.de offi.dele.lib.vj.vbi licet ꝓbata ſit recuſatio corā arbitris,poteſt tamen de partiū cõſenſu ſub delegare: qd̄ tamen poſt ꝓnunciationē,etiam de cõi partiū cõ ſenſu nõ põt facere.& iſta videť eſſe rõ illius decretalis.aduerte tn̄ ꝙa in ordinario,cū remanere cū iuriſdictione gñali,ſecūdū quā ſaltēvideť poſſe delegare,vr̄ eſſe locus opi.d.m.gl.ñ.in prī. ſentit cõtrariū,dū tex.dicit,executor deputeť.Nā cū hic nõ eſſet data ſentētia nõ erat deputādus executor,vnde gl. ꝓ ſolutione
a exponit executor, id eſt delegatus.[a] de quo dic vt dixi in notabilibus.Sol.gl.format q.& ſoluit ponēdo duas opiniones,vltimò ponit de c.placuit.& nõ ſoluit.in fi.gl.dic,ꝙ iudice dato in locū recuſati,nõ appellať ad epiſcopū recuſatū. & ſic cõtra ſecūdā ſolutionem gl.Sed ſolue,vt ſtatim dicā.aduerte tamen: ꝙa licet doct.hic latè tractent hunc articulum:tamen quia nõ ptinet principaliter & propriè ad titulū noſtrum, nec tex.aliquid dicit de hoc;ideò ꝓcedā ꝑ cõcluſiões.vñ dic,ꝙ Ho. quē ſequiť Spe,in ti.de appel.§.nūc tractemus.in fi.j.col.tenet ꝙ appellatur ad Archiep̄m idem Tanc.& Phil.qui volunt,ꝙ appelletur ad ſuperiorē illius,q̄ delegauit:& ſequitur Io.An.Sed quidā vl tramontani,quos refert Ioā.de lig. diſtinguunt,ꝙ aut recuſato ordinario pronunciatur pro recuſatione:& ſit vera p̄dicta opi, Sed ſi ſtatim propoſita recuſatiõe delegaſſet,appellatur ad degātem,q̄ tamen opi.nõ placet Io.de lig.Sed do. Ant. tenet dictam diſtinctionē,& dicit ſe ipſam cogitaſſe anteq̄ videret vltramontanos.Io.Cal.diſtinguit,ꝙ aut ꝓpoſita recuſatione: & adhuc non ꝓbata,ſtatim delegauit:& appellaťad recuſatū.Sed ea probata,& fortius lata ſententia pro recuſatione,tenet opinionem Ho.& ſequacium d.meus tenet vltimam opi.gloſſ.& poſt pronunciationem,& rationes,& argumenta,& iura ad p̄ dictas opiniones,vide hoc per do.m.in repetione.Non obſtat c.placuit.primò quia ibi illi non erant delegati Ep̄i. ſecūdò ꝙa non loquitur in ipſo recuſato,ſed in alīs terminis,vide docto. ibi,& hic.Aduerte tamen quia preſens quæſtio poſſet habere duo capita.Primum reſpectu pronunciationis arbitrorum ſuper ſuſpicione. de quo dic vt traditur in c. ab abitris.ſ.de offi, delega.in vj.Et ibi etiam vide glo.& docto. Secundùm reſpectu iudicium pronunciantium in cauſa prin.in quo ſatis placet cõcluſio d.m.Et hinc ſumpta occaſione d. m.hic format aliam q.quid ſi delegatus ab apl̄ica ſede recuſatione ꝓpoſita, de partium conſenſu ſubdelegauit,non in totū,vtrum appellari debeat ad ſubdelegantem,vel ad papā,qui primò delēgauit. & tenet ꝙ ad ſubdelegantē.Item farmat aliam q.†vtrū à delegato Epiſcopi recuſati, vel etiā nõ recuſati, poſsit appellari ad vicarium Ep̄i.& cõcludit,ꝙ nõ niſi Eꝑ in remotis agente licet Archi.in c.ñ.de conſue.li.vj.videať indiſtincte velle,ꝙ ſic,de quibus q.vide latè hic per d.m.maximè in repetitione:quia,vt dixi,nõ pertinet principaliter ad materiam.Glo.iij.quērit de intellectu litera in verſi.aut ſi actor.& ponit duos intellectus, de quibus dic
b vt dixi in glo.j.Gloſſ.pe.poteſt expediri per q.an delegatus[b] exequatur ſententiā ſuam poſſet etiam expediri per contrariū ꝙ imò delegatus poſsit:quia omnia videntur commiſſa &c.& ſic obſtat tex.noſter gl.ſoluit in effectu ponendo duas opini. & tenet ſecundam quam modificat. ¶ In ea.gl.ibi delegatus ab ordinario non poteſt . dic quāuis circa hanc materiā,an ſnīam ſuā delegatus exequi poſsit.Doct.& maximè D.m.pleniſsimè inſtēt:tn̄ principaliter non ptinet materia ad ti.noſtrum.Sed ꝙa tex.noſter ꝓbat cām iſti⁹ diſputatiõis,ideò ſeruabo quādā me-
13 diā viā.dic igiť,ꝙ in hoc articulo plures traduntur opiniones.† Prima ꝙ delegatus ab inferiore à principe nõ exequiť, ſed delegās.Et hanc opi.tenet hic Gof.Abb.Lau.Tanc.Vin.Hoſt.& bona guida.de Aretio & Inno.& Hoſt.in c.innotuit.ſ.de arb. & gl.& Bar.in l.à diuo pio.in prin.ff.de re iu.& glo. in l.tale pactum.in §.qui prouocauit.ff.de pac.& in c. j.de milite vaſallo, qui contumax eſt.in vſibus feud.& gl.in l.properandum.§.ſinautem.C.de iud.Spec.in titu.de delegato.§.j.in fi. Secūda fuit opi.directè cõtraria,quā tenuit gl.ñ.q.vj.c.qſquis.& refert glo. noſtra,& tenet glo.in c.ex literis.ſ.de offi.dele.& Io.de Deo, & Bar.Brixienſis. Tertia fuit opin.Inn.in c.cū ab eccleſiarū.ſ. de offi.ordi.qui dicit,ꝙ delegat⁹ põt exequi per iuriſdictionē, quā habet,vt in d.c.dilecto.j.de app.Quarta fuit opi. quorundam,qui voluerūt,ꝙ nõ exequať: ſed non poſsit pronunciare exequendū eſſe.de qua per Spec.in ti.de primo & ſecundo decreto.§.reſtat.ver.nūc dicamus.Quinta fuit Spec.ꝙ poſsit exequi ſi ſibi ſit demādata executio:aľs ſecus,vt per eū in titu. de excuſatiõe ſentētiarū.§.nunc dicendū.in princ.vſq; ad ver. qd ſi delegatus.Io.& Gal.Cal.tenēt hic opinionē glo.nr̄ę.d.Ant. dicit hic,ꝙ põt pronūciare de exequēdo.Itē põt exequi ꝑ iuriſdictionē,quā habet:vt excōicando,vel interdicendo,vt dixi in tertia opi.ſed actualiter exequi ſententiā ſuā,vel mittēdo in poſſeſsionē,non põt:niſi ſit ſibi cōmiſſa executio, vt cōmittimus tibi cognitionē talis cauſę,& ſentētię executionē.aľs autē generaliter nõ veniret:quia in gñali cōmiſsioc. nõ veniūt ea, quæ ſunt mixti imperij,vt executio Ang.de Peruſio.in rep. d. §.qui ꝓuocauit.colū.xix.cōcludit,ꝙ delegatus inferioris non põt exequi:etiā ſi ſpecialiter ſit cōmiſſa ſibi executio:quia cùm talis executio ſit mixti imperij,nõ eſt delegabilis ab inferiore. intelligit tn̄ de executione facti.Nā de iure põt tuendo iuriſdictionē ſuam & mutare,& excōicare, & audientiā delegare, & ſimilia fecere.& hoc etiā Bar.in l.à diuo.Io.And.dicit ibi, ꝙ de
a iure canonico exequi põt de iure ciuili,nõ põt,vt ſentit glo.noſtra do.m.hic diſtinguit quatuor mēbra.Primū de vicarijs ordinariorū,in ꝙbus tenet ꝙ poſsint exequi:maximè in his,qui faciūt idē cōſiſtoriū cū ordinario,ſicut traditť in c.ñ.de cōſue.libr. vj.& ideò dixit maximè:quia idē videť dicēdū in delegatis ad vniuerſitatē cauſarū.Secundū membrū eſt,de inferiorib⁹ Prælatis,an ipſimet poſsint exequi ſententias ſuas:& diſtinguit va
b rias ſpecies iuriſdictionis:ſed nõ eſt materia noſtra.vide hic ꝑ eū.Tertiū mebrū eſt,de delegato Principis,in quo de iure canonico eſt clarū,vt in c.ſignificaſti.& in c.queręnti.& c.paſtoralis.ſ.de offi.dele.de iure ciuili,ſunt opiniões:quia aliud tenet glo.in d.l.à diuo Pio.& aliud in l.j.C.qui pro ſua iuriſ.de quibus per Doc.maximè moder.in l.iiij.§.duas.ff.de dam.infec.et Bar.in d.l.à diuo.finaliter concludit, ꝙ poteſt ſaltē cùm hodie de iure canonico hoc ſit expeditū.ad quod vide iura, quæ allegaui in c.j.& ibi latè dixi.ñ.de ope.no.nun.Prædictā tamē opi. ſingulariter limitat Ang.in l.qui reſtituere.ff.de rei ven. in executione non violenta,quę fieret manu militari, quam non poteſt facere delegatus Principis,ſecundū Inno.in c.ſignificantibus.ſ.de offi.deleg.& in c.cùm olim.ñ.de priui.& ita dicit ſe de facto conſuluiſſe in perſona Ep̄i Gabrielis de Eugubio.

14 †Quartū mēbrū eſt de delegato inferioris à Principe,in quo cõcludit,ꝙ de iure canonico ſimpliciter poſsit exequi dūmodò delegans habeat exequēdi poteſtatē.& hoc dicit ꝓcedere etiā ſi executio principaliter expreſsè nõ demandeť.moueť multipliciter vt hic poteris videre per eum,de iure ciuili dicit, ꝙ licet poſſet idem attentari,ex eo,ꝙ licet ea,quæ ſunt meri aut mixti imperij,nõ ſint delegabilia:tn̄ acceſſoriè tranſeūt.ar.l. quoties. C.de iud.In cõtrariū tn̄ allegat,& in hac cõcluſiõe videť remanere,ꝑ tex.in auť.ei qui iurat.de bonis auť.iud.poſ.vbi tex.ſentit apertè talē delegatū nõ poſſe dare tenutā ex primo decreto,cuius cõtrariū à iure canonico diſpoſitū reperiť per c.cū veniſſent.ñ.de eo qui mittiť in poſſ.Itē moueť ꝑ text.in l. ꝓperandum.§.ſinaūt.C.de iudi.& auť.qui ſemel.C.qūo & qn̄ iud. Nā ſi nõ põt citare per edicta,vt ibi,minus debet poſſe exequi.Itē moueť ꝑ tex.iūcta glo.in l.fi.ff.de offi.eius,cui mā. eſt iuriſ.Et
c cõcludit,ꝙ de iure canonico poſsit:d̄ iure ciuili nõ poſsit.& rõ differētię ſit:ꝙa de iure canonico poſſunt delegari ea, quæ ſunt mixti imperij,vt in c.quod ſedes.de offi.dele.quę tn̄ de iure ciuili nõ poſſunt delegari,nõ ob.tex.noſter in fi.vbi videť innuere,ꝙ etiā de iure canonico,nõ delegatus ſed delegās exequať: quia rn̄detur ꝙ licet cõcedat delegāti,nõ tn̄ delegat delegato. Vel ſecūdo modo põt rn̄deri ꝙ loquiť in delegato ab ordinario ꝓpter ſuſpicionē: vñ cā ſuſpicionis,q̄ eſt cauſa delegatiõis limitat ipſam delegationē,vt videať facta ſolū reſpectu cognitiõis & diffinitionis cauſæ:in quib⁹ põt cadere ſuſpicio: nõ autē reſpectu executiõis,in qua ceſſat ſuſpicio:vt ſ.dixi in gl. j.& ideò delegās exequiť.vel poſſet tertiò rn̄deri magis clarè, ſi tenerem⁹ opi.de qua dixi in glo.j.poſt Doc.qd̄ finis text. noſtri
c loquať de ꝓnunciatione arbitrorū. [c] Sed tu aduerte:quia reperio d.Ant.de prato veteri,in repe.dictæ l.fi.ff.de offi.eius.& in l.ab executore.ff.de app.col.viij.tenentē ſimpliciter, ꝙ etiā de iure ciuili,delegatus ab inferiore à Principe poſsit exequi ſententiā ſuā per executionē facti. Mouetur primò per regulam: quia mandata iuriſdictione oīa videntur demandata iuriſdictione &c.de quo hic in glo.Secundò:quia ſicut per mandatū executionis cognitio videtur demandata:vt in c.paſtoralis. de offic.deleg.& in l.& ſi non cognitio.C.ſi contra ius,vel vti.pub. Itē per contrarium mandata cognitione,videatur mandari ex-

¶Executor.i. delegatus.facit tex. in c. ſciſcitatus. ſ. de reſcrip . adde do.Abb.in conſi. xxiiij.li.j.

¶Adde do.Phi. Deci.in c.ſignificaſti.ſ.de of.dele. & per legiſtas in l. à diuo pio. de re iud.

¶No.ꝙ delegat⁹ inferioris à prin. põt exequi ſentē tiā ſuā de facto. i, per executionem facti. & iſtā executionē facti declarat Alexā.in d. l.à diuo Pio.in ñ. col.ff.de re iu.vbi etiam Imo. latius hūc proſequitur articulum. vbi etiam Aret.

ecutio:vt cõtrariorũ idẽ ſit iudiciũ. Tertiò per tex.in l. fi. iuncta.l.apertiſsimi.C.de iudi.Quartò per l.ñ.C.de ſpor.licet glo. ibi aliter intelligat,& malè ſecundũ eũ.Quintò per l. placet. C. de iudi.Sextò per c.querelam.s̃.de elec.Septimò:quia velle interpretari,q̃ virtute talis reſcripti vel delegationis poſsit exequi,nihil aliud eſt,niſi latè interpretari reſcriptũ cõtra concedentẽ,de cuius ſolius p̃iudicio agit̃:qđ fieri debet:vt in l.ſi qñ. C.de bo.vac.lib.x.no.Inno.in c.cũ dilectus.j.de do.& Bart. in l.ſi bñficiũ.s̃.de cõſti.Prin. Vltimò mouetur per l.ſi reus. ff. de procu.vbi delegatus põt iubere pecuniã deponi: q̃ depoſitio habet inſtar ſolutionis: vt l.acceptũ.C.de vſu.& l.ſi ſoluturus. ff.de ſol.& ſic executionis.Nec ob.q̃ de iure ciuili non poſsit executio expreſsè delegari per inferiorẽ: quia ipſe negat hoc. & ego cõtrariũ tenui in repe.l.j.ff.qs & à quo.Præterea[a] poſito,q̃ nõ poſſet cõmitti expreſsè per ſe,& principaliter:tamen multa veniũt cũ alio acceſſoriè:quę ſola nõ poſſunt cõmitti:vt not.in c.ex literis.de iure pat.& in l.modicis.ff. de contrahen. emp.& in l.quædam.ff.de acqui.re.do.cum ſi.Et ad tex.noſtrũ reſponde:vt s̃.dixi.& ſimiliter põt reſponderi ad l.à diuo Pio. in prin.vt dixi in prima ſolutione data ad tex.noſtrum. Et ſic patet ex prædictis quòd materia eſt ſatis dubia, & diſputabilis,& repetibilis.

a ¶Et ſeptẽ fundamentis iſtis rñdet hic Feli.in pe. co. quem videas.

b ¶Not. ex negatiõe fieri rem dubiã.adde glo.j. in c.veniens. de renun.& in ca.j. de offi.deleg.lib. vj. amplia & limita pluribus modis, vt p̃ mod. hic in j.not.per Fely.in ca.ad noſtram.de prob.

c ¶Adde, quid ſit rigor:& qd diſpẽſatio.bo.glo. in c. vt conſtitueret̃. l. di.& lati⁹ hic Panormi.

d ¶De hoc arti. habes regulã,& plures fal. ordinatiſſimè per Feli. in c.ſuper literis. in fi.de reſ. quem vide.& mod.in l.ñ. ff.ſi qs in ius voca.non ierit.

SVMMARIVM.

1 ¶Laicus,quo caſu corã iudice eccleſiaſtico cõueniri poſsit.
2 Bona clericorum gaudent priuilegijs eccleſiarum.
3 Rigor pro iuris ordine accipitur quandoq̃.
4 Laicus ex conſuetudine de foro eccleſiaſtico poteſt eſſe.
5 Citatus,quando non tenetur comparere,valet proceſſus cõtra eum geſtus.& nu.ſeq.
7 Seruus in iudicio contra dominum eſſe poteſt, propter grauẽ iniuriam ſibi illatam.
8 Citatus,quid facere debeat.
9 Declinatoria qualitatis iuriſdictiõis & fori,qñ debeat opponi.
10 Citatus coram incompetẽti iudice,quam cautelam debeat adhibere.
11 Statuta contra libertatem eccleſiaſticam,ſunt inualida.
12 Negatio ſola qualitatis forum mutat.
13 Iuriſdictio excluditur qualitate negata.
14 Iuriſdictio iudicis eccleſiaſtici,qualiter probetur.
15 Clericus agens rei vendicatione,non cenſetur tacitè ſacrilegiũ deducere.
16 Cognitio ſummaria,qualis eſſe dicatur.

SI clericus. Laicus à quo clericus vel eccleſia rem vẽdicat,debet corã ſuo iudice laico cõueniri.h.d.vel ſic ſecundũ do. m. ſuper re eccleſiæ vel clerici,poteſt laicus corã eccleſiaſtico iudice conueniri.Sed ſi probabiliter negat rem eſſe clerici vel eccleſiæ,debet coram ſuo iudice laico conueniri.h.d. Et primò ponit dictũ.ſecundò ipſius rationẽ, & contrariã localẽ
1 obſeruãtiã ibi,cũ actor. ¶†Primò no. vnũ notabilẽ caſum, in quo laicus põt corã eccleſiaſtico iudice cõueniri.ſ.qñ agitur de re eccleſiæ & ratio poteſt eſſe:quia ipſa detentio in dubio pręſumitur iniuſta.xñ.q.ij.c.nulli.& c.qui abſtulerit.cũ ſi.vnde ex tali iniuſta detentatione videtur cõmitti quaſi quoddã ſacrilegiũ,ratione cuius,eccleſia vendicat ſibi iuriſdictionẽ: vt in c.cũ
2 ſit.& in c.cõqueſtus.j.e.& de hoc ibi latius dicã. ¶†Secundò no.q̃ quãtũ ad priuilegiũ fori,bona clericorũ gaudent priuilegio,quo gaudẽt bona eccleſiarũ.& de hoc j. ¶Tertiò not. per
b allegationẽ[b] efficiturres dubia.ad idẽ.c.piſanis.j.de reſti.ſpo.et in l.ñ.C.qui.ad liber.procla.nõ licet.& no.in c.ſup eo.j.de teſti.cogen.quod procedit,niſi allegatio haberet manifeſtam calumniam,& contrariam notorietatem.ad quod vide,quæ dixi in c.conſuluit.j.de app.
3 ¶†Quartò no.ibi.de rigore,q̃ hic accipitur rigor[c] pro iuris or
c dine,ſecundũ Hoſti.& Io.An.Nã,vt ſequitur in litera, ordo iuris vult,q̃ actor ſequatur forũ rei.alibi dicit̃,q̃ rigor eſt quædã generalis ordinatio ſecundũ iuris ciuilis regulas.vide Bart. in l. j.C.de leg.aliquando tñ ponitur pro quadã auſteritate facta ad terrorẽ,per quã exceduntur iuris regulæ.vide glo.l.di.c.vt cõſtitueretur.& aliquid per do.m.in c.ñ.de re iud.& vide qđ latè dixi in Cle.j.de iudi.vbi tractaui de rigore & æquitate. & vide
4 etiã quod dixi in c.fi.s̃.de tranſac. ¶†Quintò no.q̃ põt ex cõſuetudine induci,vt laicus efficiat̃ de foro eccleſiaſtico. de quo dicã in c.cũ contingat.j.eo. ¶Vltimò not. q̃ qñ certa qualitas dat iuriſdi.iudici,nõ videt̃ ſufficere,q̃ talis qualitas allegetur in libello,ſi talis qualitas negetur.& de hoc latius.j.poſt glo.in gl. j.in fi dic de hac materia,vt latè dicemus in c.cũ ſit.j.eo. Gloſſ. ñ.in princi.quęrit,vnde habuerit ortum conſuetudo, de qua in tex.& ſolvit,& ſubdit quid hodie obſeruet curia. In eadẽ glo. ibi,quotidie concedit.dic,idem no.glo.in c.ſeq.Sed dic, q̃ hæc conceſsio potius procedit de facto,quã ex iuris diſpoſitione: vt dicit Archi.lxxxix.c.iudicatum. ¶Poſtremò:quia s̃.in rub. ego remiſi me examinaturum quintum principa.articulum,in quo verſatur materia,qualiter cognoſcatur quis ſit iudex cõpetens,ſecundũ varios modos poſitos in d.rub. Circa quẽ arti.breuiter dic,q̃ talis competentia cognoſcitur ex qualitate in libello deducta.tex.eſt hic.& in c.cũ ſit.& c.ex tenore.j.eo.& in c.cæterũ.s̃.titu.j.& not.Io.de Imo.in glo.ſuper verbo, vſuris.in Cle.ñ.de iudi.& ibi dixi.& adde,qđ ſtatim dicam in xj. ar.in v.op. ¶Item:quia in rub.ego dixi me hic tractaturum de nono articulo,videlicet vtrum & quibus caſibus citatus corã iudice incõpetenti teneatur cõparere:ſaltẽ allegaturus priuilegium ſuũ,& quid iuris,ſi nõ cõparet:an & qñ valeat ꝓceſſus. ideo pro ipſius articuli examinatione dic,q̃ in hac materia gl. & Doc.variè loquunt̃.de quibus latè per Inno.& Doc. in c.ñ. j.de dila.& per Inno.in c.ſuper literis.de reſcrip.& in c.prudẽtiam.de offi.dele.& per Io.An.in regula ſcienti.de reg.iur.libr. vj.in mercu.circa ſolutionem quęſtiõis. & per legi.in l.ñ.ff. ſi quis in ius vo.nõ ierit.& maximè per Bart.ibi in repe.& aliqd per Bar.ſed latius per Io.de Imo.in l.quidã cõſulebat .ff. de re iudi.& per glo.in verbo,citẽt.in c.Romana.§.cũ autem. de ap. lib.vj.& per gloſſ.in c.ſi duobus.j.de ap.& in c.veniens. & ibi tetigi.j.de accu.& per glo.in verbo,citet.in c.ſtatutũ.§.in nullo.de reſcri.lib.vj.vt per gl.iñ.q.ij.c.ſi Epiſcopus.& per Ang. in q.ſua,quæ incipit Bononiẽſis.& in hac materia quaſi ſequar ordinẽ do.m.& d.Ant.in d.c.ñ.de dila.quibuſdam additis. Cũ igitur quæritur,vtrum citatus coram iudice incompetenti te-
d neatur comparere[d] &c.procedam per caſus & cõcluſiones.
5 †Prima igitur concluſio ſit,quòd quando citatus nec eſt, nec eſſe poteſt iudex ipſius citati,citatus non cogitur comparere, nec valet proceſſus geſtus contra eum non comparentem:nec etiam ſi compareret & taceret:quia taciturnitas hoc caſu, nihil operatur.facit quod no.glo.in l.j.C.vbi de cri.agi oportet,quę dicit,quòd quando citans eſt talis, quem citatus ſua voluntate non poteſt facere iudicem,taciturnitas nihil operatur ad faciẽdum eum iudicem.facit.c.dilecto.& quod ibi not. Innocen. j. de præben.& quod tradit Spec.in tit.de cita.§.j.ver, ſed pone, quòd iudex.& §.pe.in fi.& Archi. xv.q.iiij.c. ñ. & quod not. Ioan.And.in d.regula ſcienti.& ex hoc infertur, quòd ſi clericus citatur à laico,ſiue compareat,ſiue non compareat, non valet proceſſus contra eum agitatus:ex quo laicus nõ poteſt eſſe iudex ſuus : quia ſemper reperitur ſententia à non ſuo iudice lata:vt in c.at ſi clerici.s̃.de iudi.& C.ſi à non compe.iudi. per totum.& quod no.glo.in c.ſignificaſti.j.eod.Et hoc modo poteſt intelligi gloſſ.not.in Cle. j.de ſeque.poſ.& fru. quæ dicit de defectu iuriſdi.poteſt quandocunq̃ opponi:& mihi placet: quia quotieſcunq̃ certum eſt citantem non eſſe iudicem citati: non eſt dubium quod citatus non tenetur comparere : vt not. glo.in d.c.ſuper literis.& in d.c.Romana.§.j.& in d.l.ñ.ff, ſi qs in ius vo.non ierit.Aduerte tamen:quia prædicta procedũt in terminis prædictis : & ſic quando nulla eſſet facta expreſsio cauſæ propter quam aliquo modo fundaretur iuriſdictio citãtis:ſecus ſi eſſet aliqua qualitas expreſsè,per quam fundaretur citantis iuriſdictio:puta quia citatur clericus coram iudice laico domino feudi,ratione feudi.de quo dic,vt latius dicã in ca.ſeq. in j.q.& etiam apparebit hoc ex.j.dicendis.
6 ¶††Secunda concluſio ſit,quando citatus non eſt iudex:ſed tamen poſſet eſſe iudex citati:ſed notoriè conſtat eum non eſſe iudicem: citatus non tenetur comparere:nec valet proceſſus geſtus contra eum non comparentem:ſiue ſit contumaciæ punitiuus,ſiue ſit factus ſuper cauſa principali.ad hoc glo.iij.q.ñ. c.ſi Epiſcopus.& j.de accu.in cap.veniens.& c. ſi duobus. & in c.ſi auidè.de app.libr.vj.Et ita communiter tenent Inno. & Doct.in d.c.ij.j.de dila.& mihi placet. licet enim poſsit eſſe iudex in aliquo caſu,tamen ſi illum non exprimit in libello, aut in citatione:citatus habet regulam per ſe,vt non teneatur comparere.vnde cum habeat regulam per ſe,dicitur certum eſſe notoriè vt hoc appareat:vt no.in l.quoties.ff.ſi quis cau, facit etiã regula.l.omnis diffinitio.ff.de regu.iur.& ideo caſum exceptũ per quem teneatur ille comparere tanquam ſubditus citati, debet quis allegare in ipſo libello:aut iudex in citatiõe: & ipſum ſi opus eſt,poſtea probare.facit text.noſter,& quod ſtatim dixi. ¶Tertia concluſio,quando non eſt notorium citantem nõ eſſe iudicem:ſed in veritate non erat iudex:& in citatione nulla innititur poteſtate:ſed ſimpliciter citat, non exprimendo ſe iudicem ordinarium,vel delegatum:citatus non tenetur cõparere,vt voluit Inn.in d.c.ñ.vbi etiã dicit,q̃ ꝓceſſus contra talẽ agitatus nõ tenebit,& ſequit̃ do.m.Qñq̃ verò non eſt notoriũ

citantem

citantē esse iudicē:tñ in ipsa citatione citās exprimit aliquam iu
risditionē ordinariā,vel delegatā:per quā ostēdit,q̄ alicui inniti
tur iurisditiōi.& hoc casu distingue q̄ aut citās exprimit se dele
a gatū,aut ordinariū.Primo casu,qñ exprimit[a] se delegatū:& ip
si citato mittit copiā tenoris rescripti,vel etiā si nō mittit ī casi
bus,in q̄bus hoc fieri pōt,scd̄m ea,quæ tradunt in c.cū iure.s̄.
de offic.dele.& p D.m.post Inn.in.d.c.ij.& hoc casu subdistin-
gue,q̄ aut nullū rescriptū à superiore emanauerat,aut si emana
uerat,illud erat falsum.& Inn.videt variasse.Nā in c.super literis
vī velle,q̄ nō valet ꝓcessus cōtra abñtem,etiā sup incidēti:qa
sicut fabricator falsi rescripti nō potuit dare iurisdition ē super
principali:ita nec sup incidēti,vt puta q̄ possit ꝓnūciare se cō
petentē:vel vt possit punire nō cōparētem,tanc̄ cōtumacē.&
hoc placet Io.an.in d.c.sup literis.licet Inn.aliud sentire videa
tur in d.c.ij.de dila.Sed primum dictū plus placet ibi do.m.q
tñ remittit ad no.in d.c.sup literis.Aut rescriptū inveritate ema
nauit à superiore:sed erat nullū.puta:qa ī petratū ab excōicato
& citatus teneť cōparere.Et si nō comparebit,valebit proces-
sus cōtumaciæ punitiuus:nisi ꝓpter cōtumaciā peruenireť ad
scd̄m decretū:qa tūc nō valeret hoc casu,scd̄m qd̄ statim dicā
in ordinario.Sed tñ aliter punitiuus,& incidēter factus proce
sus valebit:qa in dubio erat iudex in cognoscēdo,an sua eēt iu
risditio,vt.d.c.sup literis.sed agitatus sup principali cā,nō tene
bit:sup illa nullā habet iurisditionē,ex quo rescriptū nō erat nul
lum.qd̄ tñ ꝓcedit,nisi talis iudex prius pronunciasset se iudicē
cōpetētē: quo casu,valeret ꝓcessus postea gestus.& istud fuit
singulare dictum Lapi in c.j.de rescrip.li.vj.qd̄ sequunť Doc.
mo.in d.c.j.super lr̄is.& do.m.in d.c.ij.qd̄ perpetuò notabis:&
ex ipso semper adhibebis cōsiliū & cautelā prius facias iudicē
pronunciare super iurisdictione sua,quā procedat super princi
pali:& ad id qd̄ dixi de rescripto impetrato ab excōicato,vide
q̄ latius dicā in c.sacris.j.de sen.ex.in xix.prin.arti.Si verò re
scriptū non erat nullum,sed subreptitium.& sic valeat sed eli-
di poterat exceptione hoc casu,valet ꝓcessus gestus cōtra ab
sentem etiā si sit factus super principali,quatenus tamen stat[9]
causę hoc patiať.& ratio est:quia licet rescrip.sit subreptitiū,ta-
men tribuit iurisd.l.exceptiōe elidibilē.quare imputandū est ci-
tato,si non cōparet:& nō opponit exceptionē,vt no.ī d.c. sup
lr̄is.& c.cęterū.de rescri.& in c.inter.j.de re iu.qd̄ tamē ītellige
nisi error esset expressus in citatione: vel de iniustitia citatiōis
notoriæ cōstaret.secūdū ea,quę statim dicam de ordinario.Sive
rò iudex citans innititur iurisdictioni ordinarię, dic q̄ aut talis
in veritate non erat iudex ordinarius:nec citati,nec aliorum:&
non valet processus:siue sit factus contra absentem.sed etiam
contra comparentem:quia iste processus semper reperitur fa-
ctus à iudice incompetenti, vt s̄.dixi in prin. Nec in eo potest
habere locum prorogatio,ex quo nulli prędst iurisdictioni,per
ea,quæ dixi in c.significasti.j.eo.in iij.prin.ar. Aut non est iu-
dex ordinarius citati:sed aliorum territorij citantis:& tunc,aut
causam exprimit in citatione:quæ si vera esset, competeret iu-
risdictio:vt quia ibi contraxit,vel deliquit:& tūc,aut de citatio
ne exprimit aliquem errorem:vt puta, q̄ veniat ad respondendum seruo,vel excommunicato,aut bannito,vel spoliatori suo,
aut pupillo,vel simili.Aut si nō exprimit,tamen notorium est
citationem esse iniustam:vt quia citat ad locum notorie non tu
tum:& non tenetur comparere,vt singulariter voluit Inno. in
d.c.ij.Nec ob.q̄ in aliquo casu prædictorum casuum possit cō
tingere citationem esse iustam:quinimò non videatur posse cō
sideraři,q̄ detur aliquis ex prædictis casibus,in quo in aliquo
casu non possit citatio esse iusta.exemplum si citatus est domi-
7 nus vt respondeat seruo.†Nam propter grauem & enormem
iniuriā seruo illatā,pōt seru[9] esse ī iudicio cōtra dñm.insti.de his
q̄ sunt sui vel ali.iu.Et idē in alijs casib[9],in q̄bus semp posset in
ueniri aliqua excusatio:qa rñdeť scd̄m Inn.q̄ ex quo ī citatiōe
posuit iniustū,seu illicitū rōne talis citatiōis prima facie iniuste
nō teneť citat[9] cōparere:nisi in ipsa citatiōe exprimať cā cōsun
dēs illā p̄sumptā iniustitiā: qa citat[9] habet ꝓ se fundatā intētio
nē suā facit bonus tex.in Cle.ij.§.Pisana.de re iud.& idē si cita-
tio de se non est iniusta:sed impedimētū est notoriū ex pte cita
ti,vt qa notorius infirm[9],vt l.q̄stū.ff.de re iudi.Si verò citatio
est iusta,teneť cōparere licet ī veritate nō sit iudex,ex q̄ de hoc
dubitať:& si nō cōpareret,valet ꝓcess[9] cōtumacię punitiu[9]:qa
debebat venire allegatur[9] priuilegiū sn̄æ,vt l.si qs ex alie.ff.de
iud.& l.j.ff.si qs in ius vo.nō ierit.cū si.Sed si in veritate nō erat
iudex:nō valebit ꝓcess[9] sup principali:ētsi status cāę patiať,vt
possit ꝓcedi sup prīcipali:li.nō cōte.qd̄ tñ est verū,nisi pri[9] ex
pressè ꝓnūciaret se iudicē cōpetētē. & iō dixi exp̄ssè: qa p ꝓ
cessum ad vlteriora,ex q̄ ps aduersaē abñs:& sic nō vī cōsenti
re:ſ̄ poti[9] cōtradicere nō vī iudex tacitè ꝓnūciare sup iurisdi
ctiōe:qa tūc ītelligiť tacitè ꝓnūciare p ꝓcessum ad vlteriora
8 lia statuta valeāt.†Quò ad primā dic,q̄ debet diligēter cōside-
rare formā citatiōis,& casus in quib[9] nullo mō nec super inci-
dēti,nec super principali pōt contra eū procedi: & securè pōt
nō cōparere per ea,quę dicta sunt in prēced.arti.Si verò aliquo
modo,vel ex aliqua causa posset contra ipsum procedi:vel in-
cidēter,vel principaliter,secundū qd̄ dictū fuit in prēcedēti ar
ticulo:tunc cautus videtur esse, q̄ citatus cōpareat: & ipsi[9] ci-
tātis iurisdictionē declinet:vt no.in c.sup literis.s̄.de rescrip.&
in c.inter.j.de re iu.Nec ex eo,q̄ citat[9] cōpareat, videť ꝓroga-
re iurisdictionē:etiā si esset talis,cuius iurisdictio posset proro-
c gari:nec etiā videť priuilegio suo renūciare[c] nisi litiget corā eo.
vt no.Bal.in l.ij.C.de bo.auť.iu.pos.Itē etiā nec p copię petitio
nē,aut ꝓmissionē factā de parendo mandatis iudicis: sed solū
per actū cōpatibilē priuilegio suo:vt dicit Bal.in d.l. ij. & Cy.
in l.fi.C.de spon.in finali q̄stiōe.vel per actus positiuos tales,
per quos fiat iurisdictiōis ꝓrogatio,secūdū ea q̄ latè dixi in c.
signifi.j.eo.in vj.prin.arti.in j.q.prin.& in viij.q.prin. Aduer-
tete tñ:qa debet esse cautus cōparēs q̄ alleget priuilegiū suū &
in cōpetētiā citātis:& ipsum declinare:sed nō simpliciter dice-
re illū iudicē incōpetentē:sed debet dicere,q̄ nō est suus iudex
cōpetēs:& q̄ nō intēdit in eū cōsentire p illū actū : aut aliquē
fiendū in posterū:nisi si & inc̄tū sit iudex cōpetēs:qa si simpli
citer declinaret,posset puniri tanc̄ cōtumax,secūdū no.p Inno.
in c.Cumana.de elec.& p Bal.in l.nō videť.ff.de iud.& Ioā.
de Imo.in l.quidā cōsulebat.de re iu.in pe.colū.dixi in d.c. in-
ter.j.de re iu.Et si fortè rōne alicui[9] qualitatis esset cōpetēs &
vigore illius qualitatis citareť,debet negare illā qualitatē, si nō
est vera.tex.est hic.nec per hāc negotiationē vī in iudicē con- d
sentire:vt hic,q̄ etiā si qualitas illa videreť facere ad merita cau-
sæ:qa per dictā negationē nō dicit induci litis cōtestatio , per
quā excludať declinatoria,secūdū no.in d.c.inter,& l.pe.& fi.
de excep.qa talis negatio nō fit ad litis ordinationē,hoc est, ad
litis cōtestationē:sed ad iurisdictiōis exclusionē,secūdū Ho. &
Io.An.hic vñ dicūt singulariter d.Ant.& d.M.hic,q̄ vbi negatio respicit pariter iurisdictionē & petitionē,poti[9] interpretať,
vt fiat ad iurisdictiōis exclusionē,c̄ ad litis cōtestationē,qd̄ est
d singulare[d] & ppetuò memoriè cōmendandū:& mihi placet,ꝓ
quo dicto mihi venit in mēte,qa sicut verba dubia libelli interpretanť ꝓ libellāte,vt in l.si qs intētiōe ambigua. ff. de iu. Ita
& verba dubia exceptiōis ꝓposita debēt interpretari ꝓ excipiēte:maximè cū intētioni cōforment. Et ideò cū intentionis

¶No. q̄ delegat[9] citans debet rescriptum inferere in citatione,aliàs citatus non compa ret.auť.qui semel. vbi Bart.no.in iij. col.ad hoc C.quo modo & quando iudex. & vide d. Ias.in l.ij.in j.col. si quis in ius voc. non ierit.

¶No.rōnem:qua re ꝓcessus ordinarij valeat: quando declarauit se competentem.& nō delegauit,quā do vterq̄ erat in competens. facit qd̄ no.in l.si quis ex aliena.ff.de iu.

¶Citatus compa rens nō videť renunciare priuilegio.facit qd̄ not. Bar.in auť. C. de Epis.& cleri. vbi ītert ad testes deponeñ.qui inuiti prę̄sumunť depo nere,qñ sunt priuilegiati.cuius cō trariū tenuit ipse in l. post legatū. §.is verò.ff.de his quib[9] vt indig.et de ea cōtrarietate perpēdit ar.in c.illa.ij.colum. de accu,

¶Not.dictū singu.ad limi.l. si qs intentione ambigua.ff.de iudi.

reorum sit fugere, vt in l. inter stipulantẽ. §. j. ff. de ver. obli. meritò potius interpretanť dicta verba in vim declinatoriæ, quàm peremptoriæ. Nec ob. qđ not. Inn. in c. dudum. el. ij. ŝ. de elec. & Doct. ibi. vbi volunt, q̃ verba dubię exceptionis interpretenť contra excipientem: quia intelligo respectu dubię probatiõis, exceptioni dubiæ propositis. Nam sicut dubia probatio non releuat actorem: vt in c. in præsentia. j. de p̃oba. licet dubius libellus interpretetť pro actore: vt dixi. Ita dubia probatio exceptionis nõ releuat excipientẽ: sed tñ respectu p̃positionis debet pro ipso interpretari: quia non debet esse in hoc deterioris cõditiõis, q̃ actor. maximè cũ excipiẽs respectu exceptiõis videatur agere: vt l. j. ff. de excep. & pro dicta sententia facit qđ dixi in c. inter. j. de re iu. vbi dixi post Doct. q̃ si aliquis proponit simul recusationẽ declinatoriã, & alias dilatorias, intelligere illas proponere secundũ ordinẽ intellectus. arg. l. ij. §. sed & si qs. ff. de vulga. & pupil. & no. Bal. in l. fi. C. de iu. & vide alia iura, quę allegaui in d. c. inter. facit etiã, quia verba interpretanť secundũ qđ est verisimile per l. stipulatus. ff. de vsu. & l. cũ pater dotẽ. ff. de pac. dota. & in l. insulã. ff. qui po. in pig. ha. Ex quib⁹ infero, q̃ si in libello essent narrata plura, aliqua qualitas tribuens iurisdictionem quę etiã respiceret merita causæ. q̃ si reus cõparens negaret narrata, prout narrantur, vera esse: & petita, prout petũtur, fieri debere: nõ p̃pterea intelligiť esse facta litis cõtestatio. de quo latius dicetur in c. j. de lit. cõtest. arg. viij. & q. prędicta. notabis: quia nouissima sunt. Vtrũ aũt Eps possit declinare forũ Regis cognoscentis, an sua sit iurisdictio, dicã in se. arg. ¶ †Secundò quęro, qñ debeat opponi declinatoria, seu negatio qualitatis iurisdictionis & fori. Solutio patet ex prędictis: quia debet proponi ante lit. cõte. & nõ post. Nã si postea proponereť, onus p̃bãdi incũberet ipsi cõuento, secundũ do. Ant. de quo dic, vt latius diceretť in seq. arti. in iij. opi. Franciſci de Albergotis. Sed hoc vltimũ mihi nõ placet: qa post lit. contest. nõ põt opponi exceptio[a] declinatoria: vt late dixi in c. inter. j. de re iudi. & no. in l. exceptiõe. C. de excep. & vide qđ dixi in c. significasti. j. eo. in prin. artic. q. j. & viñ. nisi intelligeres, q̃ esset talis incõpetentia seu iurisdictio, q̃ nõ posset p̃rogari. ¶ †Tertiò quęro quã cautelã debeat adhibere cõuent⁹, qui citaťr corã iudice incõpetẽti: & ex forma statuti p̃hibeť declinatio fori talis iudicis sub certa pœna. exemplũ, dictat statutum[b] q̃ declinans forũ Potestatis, incidat in tantã pœnã, vel possit impune offendi, citatur clericus corã Potestate, quæriť qua cautela vti poterit ne incidat in pœnã statuti, saltem de facto. Sol. But. & Bar. in auť. statuimus. C. de Epiſ. & cler. tenet q̃ cautela est. dicat nõ possum rñdere corã vobis obstante p̃hibitione. c. si diligenti. de so. cõpe. Io. de lig. dicit q̃ tale statutũ non tenet respectu clericorum: quia aut expresse disponit de clericis: & clarũ est, q̃ non tenet: vt in auť. cassa. C. de sac. san. eccl. & in c. nouerint. j. de sen. excõ. Aut expresse nõ disponit: sed simpliciter & generaliter loquitur, & nõ refertur ad clericos: vt in ca. j. de iureiu. lib. vj. & in c. j. de immu. eccle. lib. vj. & subdit, q̃ fortè cautela But. & Bar. nõ prodesset, cũ effectualiter videatur declinare. nec refert, facto aut verbo aliquid fiat. vide multa iura alleg. per glo. in c. cũ super. ŝ. de offi. deleg. & q̃m de facto prædicta statuta, quę nunc mandanť executioni, vt euitetur grauamen facti, vtile est seruare consiliũ Bar. de quo in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. videlicet, q̃ clericus non declinet: sed superior cõpareat pro interesse suo, & eũ reuocet. arg. c. si iudex laicus. de sent. excõ. lib. vj. facit qđ in simili dicã de dño reuocante vasallũ, in c. seq. j. eod. & hoc etiã tenet do. Ant. in c. relatũ. j. de sen. excõ. per illũ tex. & Pet. de Anc. in repe. regulę ea, quæ. de reg. iur. lib. vj. dicit bene, q̃ quantũ ad validitatẽ & potestatem comprehensiuã, tenenda est opi. Io. de lig. facit qđ no. Io. And. in d. c. fi. & idem tenet Bal. in d. auť. statuimus. etiã si per quandam viam indirectã pœna cõcerneret clericũ declinantẽ: vt puta, si clericus declinauerit: vel etiam si dicit statutũ: si quis declinauerit, pater eius, vel frater, vel consanguinei tantũ soluãť, vel possint impuneè offendi. voluit tamen Bald. & Pe. q̃ ad euitãdum grauamen facti, cautela etiam est, vt ipse clericus vadat coram iudice in habitu & tonsura clericali, non autem excipiat: quia habitus & tonsura manifestant eum clericum: & pro ipso excipiunt, secundũ no. in c. si iudex laicus. de sen. excom. libr. vj. quam etiam cautelam tradit Ang. & sequitur Ioã. de Imo. in l. quãdiu. ff. de acqui. hære. A. B. Et eandem cautelã tradit Bald. in l. j. C. de natu. lib. in fi. per illam l. Ma. Ego etiam arbitror, q̃ tam in clericis, quam in laicis, si iudex funditus careret iurisdictione, ita quod processus cõtra eũ absentem nõ teneret q̃ cautela[c] est, q̃ non cõpareat: & si forte postea cõtra eum lata esset sententia, aut processus factus, vigore cuius ageretur: opponat de nullitate ipsius sententiæ & processus. ¶ †Quartò quęro, vtrũ talia statuta, de quibus statim dictũ est, valeant. So. dic, q̃ inquantũ non loquuntur de clericis, nec sint contra ecclesiasticã libertatem, valent: sed si essent contra clericos, aut contra ecclesiasticam libertatem, nõ valerent: quamuis de clericis, aut personis, vel rebus ecclesiasticis non loquerẽtur secundũ ea quæ latè traduntur in auť. cassa. C. de sa. san. eccl. & per Barto. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & latè per Pet. de Anch. in repe. c. j. ŝ. de consti. in xj. prin. q. dixi in d. c. nouerint. j. de sen. excommuni. vnde non valent, si propter talia statuta clerici efficerentur timidiores, & laici audaciores: vt dicit Bald. in d. authen. cassa. in iij. q. per tex. in l. j. §. quæ onerãdæ. ff. quarum rerum actio non datur. Et vide quę statim dixi in præce. q. secundùm Io. de ligna.

¶ Circa xj. arti. de quo similiter in rub. remisi me hic tractaturũ. videlicet, quid agendũ sit si aliquis citatur ad forũ nõ suũ, seu coram iudice incompetenti, secundũ suam naturã & primordialem essentiã, sed ex aliqua causa in libello deducta concluditur ipsius cõpetentia, quæ tñ qualitas negatur quid agere debeat iudex, & ad quem pertineat probatio illius qualitatis, & quam debeat probare, & apud quẽ. & iste articulus est subtilis & difficilis, vt ex j. dicendis apparebit, & est diligẽter attẽdendus. & ideò maiores nostri varias tradiderunt opi.

¶ Prima opi. fuit Glo. qui primò videtur fateri, q̃ iudex debet summariè cognoscere de qualitate tribuentis iurisdictionẽ negatam per conuentũ comparentẽ, per l. si qs à liberis. §. si vel parẽs. ff. de lib. agno. pro quo facit qđ no. Vin. in c. cõquestus. j. eo. vbi vult q̃ si laicus conuentus coram ecclesiastico pro inuasiõe, aut raptu tribuẽtis iurisdi. ecclesiastico neget talẽ qualitatem, q̃ iudex ecclesiasticus cognoscet, donec appareat q̃ iurisdictio nõ sit sua. & cùm cognouerit, condẽnat actorẽ in expensis, & remittit laicũ ad iudicẽ suum. vt j. de app. in c. vt debit⁹. & c. cum speciali. & hanc opi. sequitur hic Io. An. pro qua facit qđ no. Inno. in c. cæterũ. ŝ. de iudi. vbi dicit, q̃ si ad fundandam iurisdictionẽ exigitur, q̃ res sit feudalis, & hoc negetur: debet iudex ante omnia de hoc cognoscere. & idem si ratiõe contractus vel delicti, quis citaretur: & negaretur talis qualitas, prius de ea cognoscendũ est: vt no. Inn. in c. super literis. de rescrip. & Arch. & Io. And. in c. Romana. §. cõtrahentes. eo. ti. lib. vj. & Ioan. And. in c. j. de rapto. & in l. prescriptiõe. C. si cõtra ius vel vti. pub. Et idem si citatus à cõseruatore dato ab apostolica sede, negat iniuriam notoriã: vt no. Io. And. in c. j. de offi. delega. lib. vj. Et in Archiepiscopo visitante prouinciã, qui vult subditorum suffraganeorum delicta punire: si per ipsos talia delicta negentur esse notoria: vt tradit Archi. in c. Romana. §. notoria. de censi. lib. vj. A. B. Et hanc opin. tenet etiam Gemi. in d. §. contrahentes. Idem Iaco. Butri. & Bal. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. publicam. idem Anto. de But. Abb. Moder. & Imo. in d. c. super literis. & Ant. de But. in c. cæterum. ŝ. de iudi. & Bal. in l. si quis ex aliena. ff. de iu. Ma. Et sic patet, quòd in his omnibus & similibus casibus, cognoscitur prius de qualitate allegata pro fundamento iurisdictionis denegata per reum cõuentum ad excludendam iurisdictionem, & si talis qualitas nõ reperiretur adesse, remittet conuentum ad iudicem suum, & actorem in expensis condemnabit: vt dixi. Si verò probatur adesse, cognoscet de causa principali: & sic est intelligendus & limitandus tex. noster.

12 ¶ †Secũda opi. principalis fuit, q̃ sufficiat sola negatio qualitatis allegatæ, & sola negatio facit, vt mutetur forũ. mouetur per tex. nostrum. Nam ex eo, q̃ hic fuit negatũ, q̃ ista res esset ecclesiæ seu clerici: dũ dicitur hic q̃ debet adiri iudex secularis. allegat etiam no. in c. cùm sit. j. eo.

¶ Tertia opin. est, q̃ sola in libello allegatio facta qualitatis vel causæ concedentis iurisdictionem sufficit: quãuis illa nõ sit vera, dummodò non cõstet de falsitate: quia quod exprimitur in libello, habetur pro vero quò ad fundandam iurisdictionẽ: vt in l. cùm quædam puella. in fi. ff. de iur. om. iud. tenet Bartol. in d. l. ij. ff. in ius vo. vt eant. vbi dicit, quòd si aliquis citatur ratiõe contractus vel delicti coram non suo iudice, non sufficit negare contractum vel delictum, ad excludendum iurisdictionem. Sed hoc non obstante, iudex plenariè cognoscet de causa prin. non autem summariè de qualitate denegata. allegat q̃ in fi. dicitur in l. ordinata. ff. de libe. causa. vbi quantum ad limitandam personam ſęrui agere volentis sufficit q̃ seruus in libello dicat se liberum. facit etiam quod no. Inno. in c. cũ sit. j. eod. vbi dicit, quod ad fundandam iurisdictionẽ ecclesiastici, satis est allegare aliquam qualitatẽ, per quam fundetur iurisdictio sua: vt vsuræ, fraudis, aut illiciti contractus, vel quid simile, quod not. in auť. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. vbi dicitur q̃ satis est allegare delictum cõmissum esse in certo loco, ad fundandam iurisdictionem iudicis dicti loci: si qualitas prædicta postea non probabitur, corruet totus processus, per totum

titu.

a ¶ Exceptio declinatoria non põt opponi post litẽ cõtesta. vide latè Bal. in l. exceptionẽ. C. de p̃ba. vbi tñ ponitur de delatorijs. sed vide eundẽ in l. fi. C. de excep. & l. j. C. si à non cõpe. iudi.

b ¶ De hoc statuto. vide Ang. aliter loquentẽ. l. fi. [illegible] §. diui. ff. de le. j. Ancha. in c. j. ver. quęro regulariter. de consti. & dicit Barb. in auť. cassa. q̃ isti statuẽtes sunt excõi. in addi. Bald. adde Bald. latè distinguentem authen. statuimus. in ij. colũ. de sa. san. eccl.

¶ Cautela clerici ad euitan. tribunal iudicis secularis, vt indutus vestes clericales cõpareat: quia hoc mõ re ipsa excipiet, & ipo facto: & bñ facit, q̃ nõ minus re, quàm verbo, mẽs hominis ostendiť. l. si tñ. §. j. ff. de ædil. edict. latè Ias. in l. si ita scriptũ. §. j. de lega. j. in prin. vbi multa per l. reg. & facta verò ꝓximiora sunt. Decius cõsil. liij. & facto, facilius prorogat iurisdictio, quã verbo. l. si cõuenerit. ff. de iurisdict. omn. iud. l. sed & si susceperit. ff. de iurisdict. adde Paul. cõsi. cclxiij. libr. j. vbi multa. quod not. facit. l. de quib⁹. circa fi. ff. de lega.

tũ ti.C.ſi à nõ cõpe.iu. A.B. Et hanc opi.tenet Raf.Ful.in d.l.ex quo cunq;.& Ful.in d.l.preſcrip.& Pau.de ca.in l. cum quædã puella.§.quoties.per illũ text.ff.de iuriſ.om.iu.& eſt de mente Ioã.And.in addi.Spe.in ti.de compe.iu.adi.§.j.in addi. quæ incipit,Guido de Suza Ma. ¶ Quarta opi. fuit Frãciſci de Albergo.de Aretio quẽ ſequitur Lapus,allegatione lxj. ſecundũ do. Anto.& do.Ma.Sed ego habeo in allega.lix.qui dicit, q̃ ſufficit,q̃ qualitas allegetur in libello,& poſtea probetur.& ſi per comparentem negaretur,neganti incumbit onus probandi.ex eo q̃ ex libello ſit fundata intentio agentis,vt in d. l.cùm quædam.in fi.Sed iſta,& precedentes opiniones reprobantur per do.Ant.mouetur,per tex.vbi licet allegeť qualitas, videlicet q̃ res ſit eccleſię: non ſufficit, ſi talis qualitas negatur:nec aliquid hic dicitur q̃ negans grauetur onere probandi. Mouetur q̃ ex dictis opi.ſequereť q̃ ĩ poteſtate actoris eſſet allegando aliquã qualitatẽ,per quã ipſius iuriſditio fundareť,grauare reum onere probandi:qđ videtur eſſe inconueniens. Non obſtat l. cùm quædam.in fi.quia ibi ideò inſpicitur qđ petiť in libello & nõ q̃ in veritate debetur quia ſiue ſit verũ qđ petitur,ſiue falſum concluditur iuriſdictio cùm non habeatur reſpectus ad veritatem debiti:ſed ad milites eius qđ eſt petitum:& ſi vltra deberetur iuriſdictio ſua,ad illam maiorem quantitatem non extenditur:ſed in caſu noſtro& in alĳs exemplis ſupra poſitis,ſi qualitas allegata ſit falſa,excluditur in totũ & ẽt hoc ẽt ſentit Bar. in l.præſcriptione.C.ſi contra ius,vel vtil.publi.A.B.Aduerte quia rationes adductæ contra tertiam & quartam opi.non videntur vrgere.& ad primum reſpõdetur q̃ in iſto tex. negatio qualitatis facta per reum,nõ fuit ratio propter quã cauſam hoc non potuerit tractare coram iudice eccleſiaſtico:ſed ratio fuit quia actor debet ſequi forum rei,vt hic patet. facit tex. in c. cũ ſit generale.& quod ibi not.Inno.in no.Nec ob.ſecunda ratio: quia aliquando reus negando non negat factum principale:qa nõ fateť,neq; negat ſe debitorẽ, ſed ſimpliciter negat iuriſdi.& allegat priuilegiũ ſuũ:& tũc verũ ẽ q̃ nõ inſpiciť qđ ĩ li.ſit narratũ iuriſdi.ſpectare ad iudicẽ:ſed debet cognoſci de iuriſdi.& ꝓnũciari.& ita ꝓcedunt iura in contrariũ allegata in j. opi. & abſurdum.aliquando negat iuriſditionem, negando factũ principale.puta:qa negat ſe contraxiſſe, vel ſe non debitorẽ: & tũc ſatis eſt q̃ ex inſpectione libelli appareat narratum eſſe tale, q̃ ſi verum eſſet,iuriſdi.cõpeteret:quia tũc ex ſola inſpectione libelli,iudex cognoſcet,an ſua ſit iuriſ. Et ita loquitur Bart. rectè intuenti,cũ optimè probatur per text.in d.§.quoties.ad quem hicnõ datur bona reſponſio:quoniam pone quem non eſſe iudicem niſi à x.ſupra & actor petat xv.tum in veritate non deberẽtur niſi v.& reus neget non deberi niſi quinq;:certè iudex cognoſcet ex ſola narratione(vt ibi eſt caſus)& tamen non eſt verum,qđ hic dicitur q̃ ſi narraretur verum q̃ ille eſſet iudex: ſed contra opi.Bar.facit fortis ratio:quia poſt negatio.ante cognitio.iudex redditur dubius de ſua iuriſ.& ergo interim non poteſt cognoſcere l.quęſtio.ff.de eo,qui pro tutore. & per Bar. in l.multum.ff.de condi.& demon.& per hanc rationem.hanc opi.tenet Pe.de Ancha.in repe.c.poſtulaſti.in j. q. j.eo.Sed ad hanc potes reſpondere q̃ iudex ex ſola inſpectione libelli certificatur q̃ eſt iudex:quantum ad hoc,vt poſsit in vnã ꝓcedere per tex.in d.l.cùm quędam puella.§.quoties.vel poteſt aliter reſponderi,vt colligitur ex dictis Bar.in d.l. multum.& hoc modo aliàs ſeruabam opi.Bar.Ma.vnde ex p̃dictis & ex alĳs plurimis infra dicendis,articulus iſte redditur dubius & difficilis in quo.d.Anto. peregregie locutus eſt, & ſubtiliter:q̃uis aliqualiter obſcurè ideò magis clare loquendo diſtingue poſt eum,& Domi.Me.quòd aut in libello allegatur qualitas expreſsè tribuens iuriſditionem & non ſolùm allegatur:ſed etiam probatur:& caſus eſt clarus.aut non allegatur expreſsè, ſed tamen ꝓbatur,& idem ſi modo qualitas ipſa iuriſditionem tribuẽs poterat includi in libello, per not.per Inno.in c.cæterum.ſ. titu. proxi.vbi dicit,q̃ ſi agens coram dño feudi ſimpliciter dicit ſe dñm,nõ tamen dicit rẽ feudalẽ,ſed probat illã feudalem:quòd debet obtinere:qa põt includi in libello,intelligẽdo de dñio vtili.Qđ limitat Do.M.niſi conuentus exciperet de incompetentia:quia nõ ſufficeret ſic generaliter allegare,per.l.fin.C.de annali except.Si verò qualitas illa non põt aliquo mõ includi in libello,nõ ſufficit q̃ fuerit probata.argu.d.c.cęterum.& c.cõque ſtus.& c.cũ ſit.j.eo.Qđ limitat D.m.ſi modo non fuit notoria. Secus ſi fuerit exceptum de incompetentia:ſed an qualitas tribuẽs iuriſditionẽ erat notoria,per tex. quam dicit ſingularem in l.ĩ.§.j.ff.de iudi.vbi valet iudicium,ex quo iudex putat ſuã eſſe iuriſditionem:licet non ſit,nec ſciat qualitatẽ tribuẽtis ſibi iuriſditionẽ: dũmodo partes cõueniãt de proroganda iuriſditione ipſius.& ſic fortius in caſu noſtro,q̃ qualitas eſt probata,vel eſt patens:nã cũ ptes adeãt iudicẽ,nec excipitur de incõ

petentia:videntur in dubio illũ adĳſſe reſpectu qualitatis tribuentis iuriſdictionẽ,vt ſic libellus interpretetur,vt conueniat iudici & litigantib⁹,per no.in c.cæterũ.& c.dilecti.ſ.tit.j.& l. ſi qs intẽtiõe.ff.de iu.& vt res potius valeat q̃ pereat,vt in c.abbate.j.de ver.ſig.& in l.quoties.de ver.ob.& de rebus dubĳs. & qa facto nõ minus,q̃ verbis datur volũtas intelligi,vide iura allegata in glo.iiĳ.in c.cũ ſuper.j.de offi.deleg.Pręterea notorietas excuſat ab onere probãdi & ꝓponẽdi,vt not. glo. in Cle.ĩ.§.piſana.de re iud.& Inno.in c.ĩ.j.de dila. dixi in c. veſtra.j.de coha.cle.& mu.Concludit igiť d.Ant. q̃ ſi aliquo mõ põt apparere ex cõiecturis,q̃ partes litigent reſpectu illius cauſæ,vel qualitatis tribuẽtis iuriſdictionẽ,valet iudiciũ:licet qualitas non ſit expreſſa in libello,ex quo eſt notoria vel probata. Aut allegatur qualitas,& non probatur,& hoc caſu, ſi talis qualitas allegata nõ negatur per conuentũ,ſufficit ſola allegatio.arg.tex.noſtri.Si verò conuentus negaret talẽ qualitatem: hoc caſu,ſiue negatio qualitatis contingat abſq; negatione rei principaliter petitę,vt quia non negat rem petitam, ſed negat qualitatẽ rei petitę.exemplũ,petit quis rem vt feudalẽ, quã re⁹ negat feudalẽ:ſiue negatio excludat in totũ principaliter petitam,vt puta,ſi ratione contractus vel delicti, quis conueniatur
a in loco contractus[a] vel delicti, & conuentus negat ſe contraxiſſe,aut deliquiſſe:his caſibus,qui ambulant pari paſſu,diſtinguendi ſunt tres caſus ſecundũ d.Ant.

¶ Primus eſt, quando fundatur iuriſdictio in vera exiſtentia qualitatis.

¶ Secundus,quando non exigitur vera ſubſiſtentia qualitatis: ſed ad fundandam iuriſditionem ſufficit,ſcilicet dubietas illius qualitatis.

¶ Tertius,quando iuriſdictio fundatur ſolùm ſuper qualitate exiſtente notoria.

13 ¶ † Circa primum cõcludit d. Ant.q̃ ex quo qualitas allegata negať,excluditur iuriſdictio:niſi allegans aſſerat ſe probaturũ. quo caſu,iudex ſummariè cognoſcet de ipſius qualitatis exiſtẽtia,vt videat,an ſua ſit iuriſdictio.& ita intelligo dictum Barto. qui hoc tenet in l.preſcriptione.C.ſi cõtra ius vel vti.pub. pro quo facit text.in l.ĩ.ff.ſi quis in ius voc.nõ ierit.vbi dicit q̃ citatus debet vbiq; cõparere vt videať,an ſit de iuriſdictiõe citãtis:quod aliter videre nõ põt,niſi diſcutiať fundamentũ iuriſdi b ctionis,& ſic qualitatis tribuẽtis iuriſdictionẽ:cũ ſcire ſit, rem per cauſam cognoſcere:vt latè dixi in c.cùm cauſam.j.de teſti. Et ita procedat qđ dixiſ.in opi.Gof.Itẽ pro hoc allego notabile dictũ Bal.in l.ĩ.C.cõi diui.vbi allegãdo dictũ Inno.in d. c.ex parte Abbatiſſe.j.de verb.ſig.dicit in ſimili q̃ ſi in libello ꝓponitur certa qualitas,qua deficiẽte,libellus nõ ꝓcederet: talis qualitas negata debet ante oĩa ꝓbari.& ad hoc adde,q̃ dixi in c.dilecti.j.eo.in ĩ.prin.ar.q.ix.Prædicta tñ ꝓcedunt:niſi negatio haberet notorieta.cõtra ſe:qa tũc nõ ſufficeret. Exẽplũ petiť poſſeſsio prębẽdalis à laico,quã notoriũ eſt in eo loco p̃bendalẽ eſſe.Nã hoc caſu,licet reus neget,q̃ res ſit eccleſiaſtica: nõ tñ fatigať actor onere ꝓbãdi:nec propter negationẽ efficiť res dubia:vt no.in c.venerabilis.de cenſi.& in c.tuę.j. de coha. cle.& mu.in c.ſuper eo.j.de teſti.cog.in quibus probať, q̃ ſola negatio nõ inficit notoriũ.de quo latius dixi in c.conſuluit.j.de ap.& in c.veſtra.j.de coha.cle.& mul.

¶ Circa ſecundũ caſum,qñ nõ exigitur veritas qualitatis allega
b tę. Exemplũ.ſi agiť rõne ſacrilegĳ[b] corã eccleſiaſtico,& hoc caſu,negatiua nihil operatur:quia cũ crimẽ ſit etiã eccleſiaſticũ, ſpectat cognitio ad eccleſiã:& ſi de ipſo dubitareť,& iſto caſu, procedat dictũ Inno.in c.cũ ſit.j.eo.tit.& in c.cæterũ. ſ. tit. & Vin.in c.cõqueſtus.j.eo.& idẽ dicendũ in ſimilibus caſib⁹, vt puta,ſi agitur ꝓ re,vt ſpirituali:& negať,vt ſpiritualis: vt in c. ſi iudex.de ſen.excõ.lib.vj.vel ꝓ contractu vſurario,& negať vſurarius.vt in c.illa vos.j.de pign.& c.ad noſtrã.j.de emp. & vẽ.& idẽ de cauſis ſimilib⁹:& iſto mõ põt ꝓcedere tertia opi. Bar. ¶ Circa tertiũ caſum,qñ fundať ſuper notoria exiſtentia qualitatis dicendũ eſt,q̃ ſi qualitas allegať notoria & per conuentum negať q̃ ſit notoria & ſic iuriſdictio excludiť,vnde nõ põt ipſe iudex ꝓcedere:vt no.gloſſ.in c.j.de offi.leg,libr.vj.& glo.in c.accuſat⁹.de hęreti.& ꝓbatur etiã ſecundũ d.Anto. in tex.noſtro.Nã ſuper re eccleſiaſtica petita,cõcludiť iuriſdictio eccleſiaſtica,qñ res eſt eccleſię,& hoc cõſtat,& nõ negatur: ſed ſi negatur ex quo notorie nõ cõſtat:nõ ſufficit ſummaria cognitio.& ſic ſentit do.Ant.q̃ iuriſdictio in caſu noſtro ſolũ excluditur ratione rei,quando notorie conſtat rem eſſe eccleſiaſticam:ſaltem,quia non negatur.Sed tu aduerte ſecundùm do.m. ad duo ex dictis d.Ant.Primũ eſt illud,qđ dicit do.Ant.de notorio quò ad tex.noſtrum:quia nõ videtur verũ,q̃ debeat notorie conſtare,quòd res ſit eccleſiæ,ſed videtur ſufficere ſola exiſtentia rei eccleſiaſticæ adeò,q̃ procedet iuriſdictio reo non

a ¶ Loco cõtract⁹ vl̃ delicti.exẽplũ Florẽtinus cõuenitur Bononię ratione delicti vel cõtract⁹: ipſe opponit q̃ nõ cõtraxit vel deliquit: & ſic negat qualitatem tribuẽtem iuriſdi.de qua per Bar.in l. præſcriptione.in iiĳ.col. ver.pone Floren. de qua latè per d. Alex.& mod. in l. j. in iiĳ.col. ff.ſi quis in ius voca. non ierit.

b ¶ Quid ſi clericꝰ citatus, quem poteſtas nõ ſciuerit eſſe clericum, nõ cõparuit: & fuit cõtumax:& bãnitur à iudice,ſtante ſtatuto q̃ bannitus ĩpune occidať:ſi iſte occidatur: an occidens excuſetur à ſtatuto.iſtam q. diſputat Io.An.in reg. q̃ quis mandato. in mercu.concludit hunc excuſari,et ſequiť Alex. conſil. lxv. in iĳ. vol.incip.attenta diſpoſitiõe ſtatuti.in iiĳ.col.Bald. contra in l.j.C. ſi à nõ compe.iudi. & eum ſequitur Alex.ſibi contrarius in cõſi.lxxxvĳ.iiĳ.vol. ſed prima opi.& mitior tenẽda eſt: vt latè Iaſ. concludit in l.ĩ. ſi quis in ius vo.non ierit.

excipientis.& tamen etiã ipso prius nõ excipientis posset negare,quantũ ad merita causæ,ꝙ res non esset ecclesiæ:& sic nõ erit notoriũ.Sed tu dic ꝙ d.Ant.iudicio meo,in hoc non errauit:sed solũ dixit,ꝙ vel existẽtis notorietatis,vel si nõ existat, & nõ negaꝛ qualitas:procedet iudiciũ.in alio tñ errauit, iudicio meo,dũ in fine dixit,ꝙ si negeꝛ,ex quo notorie nõ constat, non sufficeret summaria cognitio:qa istud est falsum, vt patebit ex j. dicẽdis.Secũdò aduerte ad aliud dictũ d.Ant.inquãtũ simul allegat glo.in c.j.de offi.dele.lib.vj.& glo.in d.c. accusatus.nã illę glo.videnꝛ prima fronte cõtrarię:qa glo.in c.j. vult, ꝙ si ad excludendũ iurisdictionẽ negaꝛ iniuria notoria:põt cõseruator summarie cognoscere,an sit notoria.Sed glo.in c.accusatus.dicit,ꝙ nisi diuinatiões sapiãt hæresim manifestã,inquisitor hęreticæ prauitatis se non intromittit,& sic videtur excludi in dubio eius iurisdictio:licet alius iudex posit cognoscere,an sua sit iurisdictio.Sed si rectè põderenꝛ,in veritate nõ cõtradicũt:qa gl.in c.j.intelligiꝛ,qñ ab vna parte cõsequiꝛ cõtrarietas:& ab alia negaꝛ:quia tũc iudex cognoscit de tali qualitate vt videat,an sua sit iurisdictio.& sic etiam loquũtur Inno.& Archi.in d.c.Romana.§.notoria.de cẽsi.lib.vj.Sed si iudex nõ subsistẽte qualitate vel notorietate,vellet inquirere super veritate facti,nõ posset:ex quo deficit qualitas cõcludẽs iurisdictionem.ita ꝓcedat glo.in d.c.accusatus.vnde etiã ibi posset inquisitor cognoscere pro fundanda iurisdi.suę, vtrũ illę diuinatio-
14 nes sapiant hęresim manifestã.†Ex prędictis igitur potes inferre tres cõclusiones.Prima est,ꝙ siue requiraꝛ vera subsistentia qualitatis tribuẽtis iuris.siue notorietas qualitatis,procedit iudiciũ:si subsistentia siue notorietas allegatur in libello, & reus nõ neget,& hoc casu narrata in libello habenꝛ pro veris:vt dixi§.in iñ.opp.Bar.Secunda conclusio est,ꝙ in casib⁹ prędictis, si reus negat subsistentiã aut notorietatẽ, põt actor summarie probare:& super hac summaria iurisdi. põt iudex procedere. Tertia conclusio sit,ꝙ in prędictis casib⁹,si actor nõ assumit onus ꝓbandi,iudex nõ põt procedere negatiõe obstante.& hoc modo põt procedere tex.noster vt statim latius dicã.Et prędicta procedũt,qñ qualitas tribuẽs iurisdictionẽ expresse allegatur in libello:qñꝙ verò qualitas tribuens iurisdi.non allegatur expresse in libello:sed tacite põt cõprehendi,quod est secũdũ membrũ principale.d.Ant.põt figurari exemplum in tex.nostro,qñ clericus agit rei vendi.contra laicũ pro rebus ecclesiæ, vel clerici,& in libello solo dicit rem esse ecclesiæ,vel clerici.Nã ex hoc expresse non concluditur iurisdictio ecclesiastici:sed ꝓ detentionẽ iniustã,per quã cõmittiꝛ quoddã quasi sacrilegiũ. vnde nõ allegatur sacrilegiũ vel iniusta detentatio præsumptiue inducens sacrilegiũ:sed simpliciter petitur res ecclesiæ eo, ꝙ ad ecclesiam pertineat.& sic posit clericus illam petere, nõ vt priuilegiatã,de foro ecclesiastico:tunc sola negatio excludit iurisdi.quia specifice non attingitur sacrilegiũ,aut iniusta detẽtatio.nam põt esse,ꝙ reus iuste possidet,ex quo possessoris in iustitia nõ allegatur:& sic in effectu videtur cõcludere d. Ant. quia tex.noster tribuens ecclesiastico iurisdictionẽ:procedit solùm,qñ expresse concluderetur sacrilegiũ,vel quasi sacrilegiũ tacite ex iniusta detentatiõe,quod nõ placet hic do.m. quia si cõcluderetur sacrilegiũ expresse vel tacite,licet negaretur: nõ propterea excluderetur iurisdictio ecclesiastica: vt §. dictũ fuit in secundo casu prędictis arti.quia actoris intẽtio ex sola negatione rei non debet variari.vnde si ex intẽtione actoris concludentis tacite vel expresse sacrilegiũ,fundatur iurisdictio ecclesiastici:nõ debet ipsa iurisdictio deludi per vagationẽ conuẽti:vt in c.cũ sit.j.eo.si verò non deducitur expresse vel tacite, & sic nõ cõcludiꝛ iurisdictio,assecueratio,vel negatio, ꝙ res sit ecclesiæ vel nõ sit:videreꝛ frustratoria:& tñ iste tex.innuit,ꝙ si constat rem ecclesię,iudex ecclesiasticus procedet. si verò negaretur,procedet,vel nõ procedet,secundũ qđ institerit in ꝓ-
15 batione,vel destiterit.†Præterea nõ est verũ secundũ do.m. ꝙ clericus agendo rei ven.tacite videaꝛ deducere sacrilegiũ .qm̃ stant ista simul ꝙ quis teneaꝛ rei vẽdi.& nõ sit obligat⁹ vel criminosus:vt insti.de act §.j.& de obli.§.j. vñ concludit, ꝙ hoc capitulũ vult dare priuilegiũ,ꝙ cũ agitur de rebus ecclesiasticis aut clericorum,põt adiri ecclesiasticus, qualitercunq; agatur actione rei.vel etiã secundũ Inno.si ageretur actione personali ex re,seu pro re:ex legato,seu ex locato:licet Ho.hic teneat cõtrariũ,nisi aliud sit de cõsuetudine vel ex priuilegio:secus si clericus simpliciter vellet agere actione personali pura,nõ pro re ecclesiæ vel clerici:quia tunc secularis est iudex laici, conuenti vbi videꝛ cõtrariari his,quæ hic dixit.& sic etiã videꝛ residere qñ simpliciter ageretur pro legato,vel locato cõtra laicum: sed qñ allegaretur violentia, vel fraus,vel minus legitimus contractus,per no.per Inno.in d.c.cũ sit.zab.verò hic dicit ꝙ studentes nõ percipiũt hanc difficultatẽ:sed secundũ eum,difficultas stat in hoc:quia cõtra Inno.facit:eo,ꝙ actio ex locato est personalis cõpetens ex contractu contra obligatũ.& ideò non videtur iurisdictiõis ecclesiasticæ cõtra laicũ conductorẽ.Sed defendit ipse dictũ Inno.intelligendo illud in actione locati, quã clericus intentat de re ecclesiæ vel clerici contra laicũ:& laicus fatetur ita esse:videlicet,rem esse ecclesię vel clerici:quia tunc licet actio ex locato sit personalis:quia tñ est in rem scripta, secundũ eũ,quò ad fortiendũ forũ,censetur realis.& ideò, sicut qñ agitur de re ecclesię cognoscit ecclesiastic⁹:ita & qñ psonali scripta in rẽ,& per hoc,& secundũ eũ defendiꝛ dictũ Inn. in eo,qđ dicit de legato:qa etiã pro re legata cõpetit actio in rẽ: vt l.j.C.cõia de leg.Et ideò si nõ negaꝛ legatũ,poterit agi corã ecclesiastico.Et subdit Zab.ꝙ hoc casu,qñ agiꝛ de reꝛ ecclesiæ si negaꝛ res ecclesię:de hoc summarie discutieꝛ ad finẽ fundãdæ iurisdi.vt voluit Gof.nõ aũt stabitur dicto actoris. Nec ob. qđ no.in c.cũ ad sedẽ.j.de resti.spo.vbi videtur standũ dicto actoris:qa illud ꝓcedat,quo ad litis ordinationẽ,nõ quò ad fundãdam iurisdictionẽ.& hęc dicit zab.notãda:quia frequẽter eueniũt:& se vidisse magnas altercatiões, Aduerte tñ : quia vt dicit hic Io.de Imo.inquantũ zab.vult,ꝙ actio locati sit scripta in rem:nullibi hoc iure dispositũ reperitur.Sed est merè personalis cõpetens cõtra obligatũ ex locato: & nõ cõtra singularẽ successorẽ:vt l.j.§.si hæres.ff.ad Treb.posset tñ defensari zab. quia si laicus cõuentus ex locato fateꝛ rẽ ecclesię cũ ille actione ex locato cõcurrat,etiã rei vẽdicatio:ideò ꝓpter cõcursum realis actiõis traheꝛ ab eius natura,vt debeat tractari corã ecclesiastico,arg.no.in l.qui fundũ.§.si tu ex parte.ff.ad l.fal.& ibi per Dy.& Bar. Ego arbitror,ꝙ intẽtio zab.fuerit ꝙ si ex locato agatur nõ solũ ad mercedẽ,sed etiã ad rẽ,& sic ꝓ re, q̃ asseratur ecclesię vel clerici,ꝙ posit adiri ecclesiasticus: etiã cõtra laicũ, & sic si negeꝛ ecclesiæ vel clerici,procedaꝛ:vt §.dictũ fuit.& j. diceꝛ:qa hoc casu nõ videꝛ esse mera actio psonalis:quia tũc videꝛ mera actio psonalis qñ agiꝛ ad mercedẽ.Itẽ pondera: quia zab.vult indistincte,ꝙ vbi agiꝛ pro re ecclesiæ,ecclesiastic⁹ cognoscit:quia si reus fateꝛ rẽ ecclesiæ vel clerici,res est clara.si verò negat,summarie cognosceꝛ ad finẽ fundandæ iurisdictiõis:& ideò si ageꝛ actione psonali scripta in rẽ, vt dixi. Et ad prędicta etiã allegat do.m.ꝙ in si.no.glo.in verbo,possunt acquirere.in c.ñ.de vsur.lib.vj.& qđ in si.no.de interdicto,vnde vi, scripto in rem.in c.ex parte.j.eo. Et sic etiã cõcludit do.m. ꝙ tex.noster videtur cõcedere priuilegiũ,qualitercũq; agatur de re ecclesiastica.pro quo facit:qa tex.noster nõ fundat se super rei vẽdicatiõe.& ideò ecclesia voluit vti hoc priuilegio:qa laici vt plurimũ,sunt negligẽtes in exhibẽdo iustitiã ecclesiis:vt in c.cũ sit.j.e. Et qa detinẽtes rẽ ecclesiæ nõ pręsumunt mixtè retinere:& largo modo videnꝛ quoddã quasi sacrilegiũ cõmittere:& ideò negatio operaꝛ:qa nõ agitur de vero sacrilegio : qa si de vero sacrilegio ageret,negatio nihil operaretur , vt dictũ est.& ideò concludit,ꝙ siue allegetur qualitas concludens quasi sacrilegiũ,& sic iurisdictionẽ vel illã rem esse ecclesię vel clerici,vigore cuius agit contra laicũ corã ecclesiastico ex qualitate iudicis ecclesiastici,cui in dubio debet actio in libello deducta proportionari: videtur intentata actio concludẽs iurisdictionẽ ecclesiastici:vt no.Inno.in c.cæterũ.§.tit.j.facit.l.si quis intentione.ff.de iudi.sed do.Ant.videtur hic aliter sentire:& quamuis ista qualitas tribuens iurisdictionem non videatur à re principaliter:tamen separabilis est ordine intellectus, sicut contingit de eo,qui conuenitur ratione delicti cõmissi in alieno territorio,qui simpliciter negat delictũ cõmissum.Ex quo infert d. M.ꝙ si reus conuẽtus negat rem esse ecclesię ex quo negatur
a qualitas[a] cõcludens iurisdictionẽ:hoc casu,iudex volente actore summarie cognoscet de hoc incidenti:& futur⁹ euẽtus declarabit an possit esse iudex sup principali.Nec ob.ꝙ hic idẽ veniat discutiendũ ad merita causæ.& sic idẽ bis examinabiꝛ : qa hoc nõ est nouũ:nec incõueniẽs,vt statim subdam in se.q.Nec ob.iste text.dũ videꝛ velle,ꝙ ex solalegatiõe laici,debeat cãremitti ad iudicẽ suũ:qa debet suppleri per alia iura.videlicet,qñ actor instaret,ꝙ q̃stio discutereꝛ quò ad merita causæ : & non vult assumere onus ꝓbandi:idẽ bis.f.incidenter & principaliter:secus si offerret se statim ꝓbaturũ incidẽter. Nã promptũ est iurib⁹ cõcordare:vt in c.cũ expediat,de elect.lib. vj. & si aliud diceremus:quasi inutilis esset istius decretalis ꝓuisio:cùm qlibet cõuent⁹ sit prõptus ad negandũ:vt l.inter stipulantẽ. in prin.ff.de verb.oblig.Præterea,si tex.tribuit priuilegiũ fori,qđ patet:qa si nõ negaꝛ,ꝓcedit ecclesiastic⁹,vt dixi,si tñ negatur, debet assumi cognitio.nec ob.si diceretur, ꝙ licet negetur , tñ quia cõcluditur quasi sacrilegiũ,debet iudex posse procedere: qa hoc est falsum.nã,vt §.dixi,posset cõuẽtus possidere aliquo iusto

a ¶Et de ista qualitate dictũ est §. in iñ. col. vbi addita sunt quædã facientia ad propositum hic.

iusto titulo.vnde concludit d.M.q̃ clericus pōt agere cōtra lai cum simpliciter agendo pro re ecclesiæ vel clerici, vt expresse cōcluditur ex tex.nostro, q̃ solū excludit casum, qñ negaretur res esse ecclesiæ vel clerici: quia tūc remittitur ad iudicē suū ꝓpter dubiū: si nō adhiberetur alia cognitio, an res esset ecclesiæ vel clerici: secus autem si constaret, aut cōstare posset summariè ex oblata ꝓbatione p actorem qualitatis concludentis iurisdi tionem. facit q̃d in si.not. Inno. in c. nouit. in fi. s̄. ti. j. vbi dicit q̃ si laicus denunciatus ecclesiæ etiam super re ꝓfana negat pecca tū: per hoc nō excluditur à iurisdictione ecclesiastici, si notoriè cōstat de peccato, vel aduersarius denuncians, maximè si offert ꝓbationē incōtinenti. ar.no.in c.literas. j. de rest. spo. & in l.fin. C. de cōpensa. cū si. & vide q̃d dixi in d.c.nouit. & no. per Cy. ī l. ñ. C. qñ fiscus vel priuatus. & sic habes satis egregiè expeditū hunc arti. Quid autē si reus cōuentus corā laico op. q̃ cōtractu est vsurarius, vide j. eo. c. pe. xiiñ. prin. ar. Sed q̃ro circa prędicta ad intellectum prędictorum: quia sępius dictum est, q̃ si negat qualitas concludens iurisdictionem, debet probari summariè
91 in vim dilatoriæ. †Quæro qualis erit ista summaria cognitio. Sol. Bart. in l. præscrip. C. si contra ius vel vtil. pu. refert But. ibi & Inno. in c. super literis. s̄. de rescrip. tenentes q̃ ante li. conte. erit summaria, post lit. conte. debebit esse plenaria. Pet. verò dicit q̃ talis exceptio reseruat examinanda post lit. conte. ne idē bis probetur Gul. l. ñ. ff. de in ius voc. & Cy. in d.l. prędscriptiōe. dicūt q̃ quādo esset talis negatio, quæ non esset coarctata loco
a & tempore: non debet admitti[a]: vt puta, conuenis me in alieno territorio vigore contractus ibi gesti. Et ego nego me ibi contraxisse, hęc negatio non est coarctata certo loco & tempore. & sic videtur improbabilis. sed Bar. in d.l. præscriptione. quē sequ tur hic Do. me. distinguit q̃ aut illud q̃d opponitur per modū declinatoriæ iurisdōnis, connexum est cum principali negotio: & est probandum ab actore, non solùm ad fundandam iurisdictionem, sed etiam ad merita causæ, vt in exemplo statim po sito, in quo actor debet probare contractū in illo loco celebratum ad fundandam iurisditionē iudicis rōne contractus: & ꝓbare etiam contractum ad obtinendum in meritis causæ, vel si agitur pro re ecclesiæ vel clerici, ꝓbare rem ecclesię vel clerici, vt hic. & hoc casu dicit Bart. q̃ ante lit. conte. probatio fiet sum mariè: postea verò fiet plenè: nec est hoc inconueniens q̃ etiam ab eadem parte idem bis probetur, per not. in c. veniens. el. ñ. j. de testibus. vbi q̃ prius dilatoriæ discutitur, postea venit discutiendū plenè ad merita causæ: nec probationes prius factæ añ lit. conte. fidem faciunt ad merita causæ, vt ibi & in d.l. præscri. & in c. per inquisitionē. de elec. & per Inn. in c. ñ. s̄. de resti. in in teg. per d. Ant. in c. cū dilectus. j. de or. cog not. Cy. in l. ñ. si qs in ius vo. nō ierit. & Bar. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de ver. ob. & in l. nā & postea. §. si minor. ff. de iureiu. aut ante li. conte. īcumbit probatio vni. vt puta, reo. post lit. verò cōte. alteri, puta actori. exemplū, agitur vigore rescripti, opponitur peremptoria in vim dilatoriæ ratione mēdacij: & sic subreptionis, vt d.c. super literis. & d.l. præscrip. & hoc casu ante lit. conte. reo: quia opponit de subreptione: & sic de mādacio incumbit pl na probatio cuius possit dici summaria: quia fit non facta lit. cō te. sicut probatio aliarū dilatoriarū post li. verò conte. nō est du biū q̃ cū onus ꝓbādi veritatē principalis intentionis & rei pe titæ incūbit ipsi actori, vt in l. q̃ accusare. C. de edē. debet ꝓba tio esse plena & necessariò concludens, vt in c. in præsentia. j. de ꝓba. Et aduerte: qa in nullo p̄dictorum casuum ante lit. cō to. sufficeret iuramentum. cuius d. Ant. dicat q̃ Bart. dicit suffi cere. sed Bar. hoc nō dicit: nec ēt placet d. Ant. cū nō tractetur de modico p̄iudicio, vt no. in l. thesauros. ff. ad exhibē. pro quo etiam allegat. Do. me. dictum c. veniens. el. ñ. j. de testi. vbi idem grauatur onere probandi ante li. cōte. & post: & tñ non sufficit iurm: qa incōueniens esset q̃ per solū iurm qs posset trahi corā iudice nō suo: aut declinare iudicē cōpetentē. Vlterius etiā q̃ riť q̃ sint qualitates fundantes iurisdictionē ecclesiastici contra laicum de quo tractant hic aliqui doc. Ego dicam in c. licet j. e postremò licet in rubr. dixerim me hic tractaturū. xviñ. ar. prin cipalē vtrū acta & processus habiti coram iudice incompetenti valeant: tamen quia hæc decretalis satis fuit grauata: ideò omitto. dicam de eo in c. fi. j. eo.

SVMMARIVM.

1 ☞Causa feudalis vertens inter clericū & laicum, corā ipsius feudi domino terminatur.
2 Dominus inter subditos suos delegare potest.
3 Laicꝰ non ꝓgat iurisditionē alterius iudicis, in causa feudali.
4 Dñs feudi p̄cipere pōt vasallis, ne corā alio iudice respondeāt,
5 Vasallus habens dñm mediatum & dñm immediatū, prius do mino immediato respondere debet.
6 Feudum ecclesiasticum, qualiter efficiatur seculare.
7 Rector vniuersitatis, an possit scholares iuramēto astringere.
8 Feudum seculare, q̃d Ep̄o conceditur, seculare semper vocatur.
9 Quæstio feudalis, est coram paribus curiæ terminanda. & hoc regulatur numeris sequen.
10 Quæstio possessoria feudi, coram quo debeat terminari.
16 Domino contra vasallum agente rei vendicatione. & vasallo alium dominum nominante, an ille nominatus cognoscet.
17 Pares curiæ, qui dicantur.
18 Pares omnes, an sint iudices, & qualiter eligantur.
19 Pares curiæ de eadem curia debent esse.
20 Pares curiæ si sint suspecti, an possit eorū iurisdictio declinari.
21 Arbitri eligunť in causa feudi, in absentia vel carentia partium.
22 Pares curiæ in quo loco debeant cognoscere.
23 Pares in cognoscēdo de causa feudi, quē debeāt ordinē imitari.
24 Reconuentio, an habeat locum corā paribus in re non feudali.
25 Domino contendente aduersus tertium, qui non est vasallus, quis cognoscere possit.
26 Quæstio inter duos vasallos, coram quo dirimatur.
27 Dominus feudi regulariter de causis in feudo vertētibus cogno scit, hoc tamen limitatur. nu. seq.
35 Causa seu quæstio feudalis, in quo loco agitari debeat.
36 Dominus feudi, quam iurisdictionem habere dicatur.
37 Libelli qualiter in causis feudalibus concipiantur.
38 Vasalli non debent coram alio litigare, inuito domino.
39 Vasallus nolens coram dño litigare, qua sit puniendus pœna.
40 Domino in cognoscendo negligente, quis cognoscere debeat.
41 Causæ feudales, quo iure decidantur.
42 Appellatio in causa feudali, ad quem debeat dirigi.
43 Sententiam in causa feudali latam, quis possit exequi.

EX transmissa. Quæstio feudi debet ꝓ minū feudi terminari, quo negligente, iudex ecclesiasticus, aliàs eius supe rior cognoscet. h. d. vel secundùm lecturam glo. hoc
1 dicit. †Si quæstio feudalis est inter clericum & laicū, cognoscit dominus feudi, sed eo negligēte, cognoscit delegatus Papæ da tus etiā ante negligentiā. h. d. vel sic & tertiò, quæstio feudi de bet terminari per dñm immediatū: & illo negligēte, per media tum. h. d. & reincidit cū primo summario. Sed est magnū nota bile & clarū, scdm Do. meū. Et ī tex. ibi & j. dic, cōtinebať sub isto j. ī antiqua. scdm Io. An. q̃ ex eo q̃ propter inhibitorium & præceptum istius nobilis Octa. de cāpis, isti cōuenti nō rn̄ de-
2 bāt. Eps excōicauit eos. de quo latius. j. diceť. † Primò not. q̃ dñs pōt delegare inter subditos suos. & hoc colligiť, si in litera habeť, ecclesiæ tuæ. quod tn̄ intelligi debet, saluo iure recusatio nis, de quo diceť in gl. j. Secūdò no. q̃ q̄stio feudi debet agitari
3 corā dño feudi. & de hoc latius diceť. j. ī j. q. prin. ¶ † Tertiò no. q̃ laicus, etiam subditus rōne feudi, nō pōt ꝓgare iurisdictio nem alterius iudicis in causa feudali, sine cōsensu dñi illius feu di. de quo latius. j. diceť. ¶ †Quartò no. q̃ dñs feudi in spectan-
4 tibus & concernentibus causam feudalem, pōt præcipere vasal
5 lis suis ne rn̄deant corā alio iudice. ¶ †Quintò no. scdm vnum b intellectum q̃ qñ rōne feudi vasallus habet dñm secularē imme diatū, & ecclesiasticū mediatū, prius debet respondere corā im mediato: & illo negligente, coram mediato. & sic in casu huius
6 negligentiæ non succedit ordinarius. ¶ †Sextò no. ibi, de secula ri feudo. iuncto notabili præcedenti. q̃ licet feudum originali-liter procedat ab ecclesia, & sic prima origine sit ecclesiasticū, si tamē vasallus seu feudatarius est secularis; & aliquas possessio-nes feudales concesit alteri in feudum, ista secunda concessio vocať feudū seculare: & de ipso feudo iudicatur vt de seculari. ¶ Vltimò no. q̃ sicut Eps potest præcipere clerico sub virtute obedientiæ in his quæ spectant ad officium suū. ad quod vide glo. xj. q. iij. in summa. ita & dñs vasallo, in spectantibus ad feu dum. & hoc insurgit virtute promissæ & iuratę fidelitatis. facit
b j. de iureiurā. c. veritatis. & j. de iureiur. c. ego. N. & sic [b] facit in
7 ar. q̃ †rector vniuersitatis scholarium pōt prędcipere scholarib⁹ sub debito iuramenti. dicit tamen Zab. q̃ inobedientes ꝓpter hoc non incurrunt periurium, sed propter inobedientiā posset rector eos mulctare. Glo. j. sentit cōtrarium ad tex. in eo q̃ Pa-pa impedit se inter laicos, cōtra c. nouit. s̄. tit. & soluit gl. q̃ hoc fecit, quia fortè iste. R. actor, erat clericus. in ea. gl. ibi, aliàs Papa non dedisset literas. dic, sentit ergo gl. quòd iste Eps Trecenēsis erat delegatus impetratus ab isto clerico quod nō placet Host. quia non colligitur ex hac litera, nec etiam ex antiqua, vnde di-cit Host. quòd iste Eps cognoscebat vt ordinarius, secundùm consuetudinem illius prouincię: secundùm quā, laicus pōt trahi coram iudice ecclesiastico. Sed isti milites exceperūt quòd cau sa erat feudalis, & quia exceptio non admittebať, fuit appella-tum ad Papam, vnde Papa ad instantiam ipsorū militum, causam delegauit. Sed quia fortè in litera nihil dicit de appellatiōe,

a ¶Non debet admitti. Aduerte qa Inno. in c. Roma na. in §. contrahē tes. in vj. & Ioan. And. in c. j. de lit. conte. & Docto. in c. super literis de rescrip. videnť expresse contrarium sentire, vt dicit Alexan. in l. p̄ scriptiōe. C. si cō tra ius vel vtil. pu.

b ¶Et sic facit ī argu. no. perpetuò, q̃ scholares, licet sint inobedientes rectori præcipiēti sub pœna periurij, vt fit quotidie: tñ non incurrunt periuriū: qd dictū, si est verū, multum releuat scholares.

ſubdit Hoſt.q̃ fortè non fuit appellatũ,ſed fortè ipſi cõqueſti fuerunt Papæ de iniuſta excõicatione,qua fuerunt excõicati p Ep̃m,ex eo q̃ ꝓpter mandatũ dñi nolebant corã Eporñdere. facit c.cùm contingat.s̃.de offi.dele.& ideo Papa ſcribit,vt hic habet in litera.Sed cõtra hoc,& cõtra tex. opponit. vr̃ enim q̃ Papa nõ debuerit cãm iſtã cõmittere dño iſtorũ militũ, q̃ poſſet ꝓcedere data negligentia dñi:quia cũ iſti milites eſſent milites eccleſiæ ipſius delegati:meritô iſte Archiep̃s Colonẽſis,cui cã cõmittebat,erat ſuſpectus.Solutio duplex colligit ex dictis Inno.& Io.An.prima q̃ quãuis Papa,etiam ex certa ſcientia,cõmitteret Archiepõ noïando milites ipſius Archiepi,nõ tñ per hoc intelligit voluiſſe auferre facultatẽ recuſandi.facit c.accedens.j.vt lit.nõ conte.& ſic vr̃ q̃ ipſe Eps Trecenẽſis cognoſcebat de cã vt ordinarius,Archieps verò,cui ſcribit, erat delegatus Papæ:& ideò Papa potuit cõmittere:quia iſte R.erat clericus,vt dicit gl.j.vel quia iſti erãt milites eccleſiæ,& ſic de foro eccleſiaſtico:vel põt dici,ſcd̃m aliũ intellectũ Inn. q̃ ad iſtum Archiep̃m,cui ſcribit,ꝑtinebat ordinariè cognoſcere, tanq̃ ad dñm ſuperiorẽ,à quo tenebat hoc feudũ: & ideò cognitio ꝑtinebat ad eũ:ad ip̃m ꝑtinebat in defectũ dñi immediati,ꝓpter ipſius negligẽtiã:vel quia fortè appellatũ erat ad Papã ꝓpter quas cauſas ad ipſum Archiep̃m, & nõ ad ordinariũ ꝑtinebat ſupplere negligẽtiã,ex quo infert q̃ eccleſia iſtius Archiepi,cui ſcribit,cõceſſerat hoc feudũ iſti dño de campis,&dñs de cãpis conceſſerat iſtis militib⁹.& rõ quò ad feudũ,iſte Archieps erat mediatus ordinarius iſtorũ militũ: vnde Papa cõmittendo vr̃ excitare ipſius iuriſdictionẽ,q̃ intellectus eſt valde notabilis,ſecundũ Do.me.& verius in ſe,ſed nõ concludit literæ. Nã ſi iſti milites reſpectu iſtius fundi erãt ſubditi iſtius Archiepi,cui ſcribit,longe fortius dñs de cãpis debebat dici homo ipſius Archiepi,cũ eſſet vaſallus:& tñ q̃ ita eſſet, nihil apparet hic in litera. Præterea,ſcd̃m prædictũ intellectũ,hoc feudũ nõ debuiſſet appellari ſeculare,ſed potius eccleſiaſticũ:ſcd̃m ipſius primordiale:& nõ ſcd̃m accidẽtalẽ[a] naturã.ar.l.q̃ habebat.ff.de tu.† Itẽ facit,quia ſicut q̃ñ,à ſeculari cõcedit feudũ Epo,nõ deſinit eſſe ſeculare,vt no.gl.in c.Romana.§.debet.de appel.li.vj. ita debemus dicere contra.vnde datur tertius intellectus, dũ tex. dicit, eccleſiæ tuæ,intelligatur.ſ.Trecenẽſis.& melius facit ad hoc litera quæ habet in multis libris quæ dicit,eccleſiæ ſuæ. & ſic eſt ſenſus q̃ iſti erant milites eccleſiæ Trecenen̄.alio reſpectu, quã occaſione iſtius feudi,& Archieps,cui ſcribit erat merus delegatus,nec erat dñs iſtorũ militũ:& ſic cũ ceſſaret ſuſpicio tollitur cõtrariũ.s̃.formatũ.& cũ hac lec.vr̃ trãſire gl.fi.Et hæc etiã lec. plus placet Do.meo.Sed tu aduerte:quia cõtra hãc lec. iudicio meo,fortiter obſtat.Nã ſi iſte dñs de cãpis erat ſecularis,& feudũ ſeculare:& iſte,cui ſcribit,non erat ſuperior reſpectu feudi, non debebat ei cõmitti,vt ſuppleret negligentiã ipſius dñi:cũ hoc caſu videat potius pertinere ad dñm ſecularẽ: vt tradit in c. ſeq.& latius dicam.j.in vij.q.prin.Sol.tenendo intellectũ,q̃ ſecularis ſuperior debeat ſupplere negligẽtiã,cõtrariũ eſt difficile,nec vr̃ poſſe alteri rñderi:niſi qd̃ fortè iſte.R.erat cleric⁹. Sed vr̃ q̃ hoc non attendat in cã feudali,quæ habet ſpecialẽ naturã: vt dicã.j.in j.q.prin.in primo & tertio mẽbro.ſcd̃m quã etiam clericus cõueniri põt corã laico,niſi fortè diceres q̃ illud eſt verum q̃ non attendit qualitas clericatus in cã feudi quò ad cãm agitãdã corã dño immediato.Sed ſi talis dñs eſt negligẽs,tunc velrõne clericatus,poſſet ſuppletio negligentiæ cõmitti eccleſiaſtico.vel ſi eſſent laici hincinde,poſſet reſpõderi q̃ iſtud poſſet cõtingere rõne cõſuetudinis exiſtẽtis in illo loco,ſcd̃m quã laici poſſunt cõueniri corã eccleſiaſtico. vel fortè poſſet reſpõderi q̃ iſte dñs de cãpis nõ recognoſcebat aliũ dñm ſecularẽ in ſuperiorẽ.& ideò,cũ ex cõſuetudine loci, laici cõuenirent corã eccleſiaſtico,vel Papa ſcribit eccleſiaſtico q̃ ſuppleat, vel ſi nõ erat talis conſuetudo,fortè iſte R.erat clericus:vel poſito q̃ nec clericus eſſet,nec cõſuetudo vigeret,Papa ſcripſit cõditionaliter,ſi dñs feudi eſſet negligẽs:vt colligit ex litera.& ideo literæ nõ ſunt nullæ,vt ſtatim dicam in gl.fi.dependet tamen veritas huius reſponſionis ex his,quæ dicã in c.licet.j.eo.& ex his,quę dicam in d.gl.fi.quæ hic ſunt repetẽda ad intellectũ prædictorũ. Glo.ij.licet breuis ſit,ſentit cõtrariũ ad tex.de ſeipſo ad ſeip̃m: quia primò dicit q̃ erant milites eccleſiæ & poſtea dicit q̃ erãt ſub dño de campis.gl.ſoluit,& bene.dic vt in ea.gl.iij.fortificat tex.& bene dicit.Gl.fi.colligit ex tex.q̃ ꝓpter negligẽtiã iudicis ſecularis,iuriſdictio,quæ prius erat ineffícax apud delegatũ reaſſumit vires.In ea,gl.ibi.c.licet.dic:d. Ant. reprehẽdit hanc glo.dicens q̃ fundat ſuper opi.reprobata in d.c.licet.& c.ex tenore.nam vt ibi dicit,vbi cauſa delegat inter puros laicos, iuriſdictio nõ eſt in ſuſpenſo,ſed cõmiſsio eſt nulla ipſo iure quod placet Do.meo,quãtum ad hoc,ſed non quò ad reprobationẽ gl.noſtræ.dicit enim q̃ gl.ſaluari põt intelligẽdo q̃ iſti erant milites eccleſiæ.i.ſubiecti eccleſię.& ideò cũ eſſent de iuriſdi.eccleſiaſtica,non põt dici cõmiſsio nulla,ſed ſtat in ſuſpenſo.& ſic limitat.c.licet. Secundò ſaluatur intelligendo quòd iſte R. eſſet clericus:& Papa ex gñali cõſuetudine dedit literas vt dicit gl. j.hic & glo.fi.in c.præce.Sed quia cauſa erat feudalis,Papa noluit præiudicare domino feudi: vel melius:illa generalis cõſuetudo,de qua ſtatim dictum eſt,non extẽdit ſe ad cauſam feudalem,vt dictum fuit in c.præce.Sed quò ad hoc: vt Papa poſsit ſimpliciter literas concedere:in hoc tamen operabit clericatus q̃ literæ conceſſæ ante negligentiam domini,non ſunt ipſo iure nullæ,ſed ſtant in ſuſpenſo,& ſolũ conſequuntur effectũ data negligentia domini.& eſt nota.limi.ad d.c.licet.vel dic vt dixi s̃.in glo.j. ¶ Poſtremò,quia s̃.in rub.ver.xlvj.remiſi me hic dicturum,corã quo feudalis quæſtio debeat agitari,quãuis Doc. non hic,ſed in c.cæterum.s̃.tit.j.hanc materiam attingant:tamẽ tum ratione tituli, tum ratione decretalis, quibus hæc materia congruentius adaptatur,eam hic inſtitui examinandam:& vt eam magis latè & ordinatè habeas,quàm tradant Doc. proſequar infra ſcriptas quæſtiones.

¶ Prima,coram quo iudice cauſa feudi ſit agitanda. ¶ Secũda in quo loco. ¶ Tertia quam iuriſdictionem habeat dominus feudi. ¶ Quarta qualiter in cauſis feudalibus libelli ſint concipiendi. ¶ Quinta quid debet facere dominus ſi vaſallus debẽs litigare coram eo,litigat coram alio. ¶ Sexta qua pœna puniri debeat vaſallus nolens litigare coram domino in caſibus,in quibus tenetur. ¶ Septima quis ſuppleat negligentiam talis domini.de pœna ipſius iudicis negligentis. ¶ Octaua quæ iura ſeruanda ſint in agitandis &'decidendis cauſis feudalibus.

¶ Nona ad quem appellatur in cauſa feudali.

¶ Decima quis exequat̃ ſententiã in cauſa feudali. ¶ Circa primã quæſtionẽ diſtingue quatuor mẽbra. ¶ Primum quãdo eſt quæſtio inter dominum & vaſallum. ¶ Secundum quando eſt quæſtio inter dominum & tertium. ¶ Tertium quando eſt quęſtio inter vaſallum & vaſallum. ¶ Quartum quando eſt quæſtio inter vaſallum & tertium. ¶ Circa primum membrum proſequar infraſcriptas quæſtiones. ¶ Prima erit generalis,quis ſit competens iudex inter ipſum dominum & vaſallum. ¶ Secunda quid ſi vaſallus conuentus à domino,nominat alium dominum in iudicio. ¶ Tertia ad intellectum eorum, quæ dicuntur in prima,in qua dicetur quòd pares curiæ ſunt iudices examinabimus,qui dicantur pares. ¶ Quarta quid ſi ſunt plures pares iudices curiæ vtrum omnes ſint iudices, & pariter eligantur. ¶ Quinta vtrum pares debeant eſſe de eadem prouincia. ¶ Sexta vtrum pares poſsint recuſari, vt ſuſpecti. ¶ Septima quid fiendum ſit,ſi pares nõ adſunt. ¶ Octaua in quo loco pares debeant cognoſcere,& pro tribunali ſedere. ¶ Nona quem ordinem in procedendo valeant ſeruare. ¶ Decima vtrum coram paribus habeat locum reconuentio. ¶ †Primò igitur[b] quæro generaliter,coram quo iudice quæſtio feudi eſt agitanda inter dominum & vaſallum.Solu.dic quòd ſi non eſt quæſtio ſuper ipſa re feudali,aut de iniurijs,vel tangentibus feudũ: ordinarius rei eſt iudex:quoniã iſte caſus relinquit diſpoſitiõi iuris cõis,vt no.in c.j.§.præterea.de prohibita feu.alie.per Fed. & tenent Doc.in c.cæterũ.s̃.tit.j.faciunt quæ dicam in iij.& iiij.mẽbris.& generaliter concludunt Inno.& Doc.in d.c.cæterum.& Bal.in c.j.de inueſtitura in maritum facta,quòd quoties agitur alio iure,quàm ex lege,ſeu conſuetudine feudorum: vel ad aliũ effectum,quàm ſimplicis feudi:ordinarius eſt adeundus.quod tamen limitatur primò,ſaluo iure reconuentionis, vt dicam j. ſecundùm limitatur,niſi conſuetudo aliter ſe haberet: quia tũc illa ſeruanda eſſet,vt no.in c.j.de cognitione feudi.conſuetudo enim tribuit iuriſdictionem,vt latius dicam in c.cùm cõtingat. j.eod.& vide quod no.Hoſti.in ſum.eo.tit.§.fi.ver.finaliter. Si verò quæſtio eſt propriè feudalis,vt quia agitur ad inueſtituram feudi,vel ad priuationem feudi,vel ad præſtandam fidem, vel aliud ſimile:pares curiæ ſunt iudices,vt d.§.præterea. & in c,ſi inter.de contro.feudi coram paribus terminanda. & c.dominus.de mili.vaſal.qui contu.eſt.Et hoc procedit etiam, ſi vaſallus eſſet clericus.Nam licet dominus eſſet laicus, conueniri poſſet à domino coram paribus laicis, propter ſpecialem naturam feudi quæ trahit ad ſe perſonam,vt d.c.cæterum. & ſequẽti.& propter feudorum generalem conſuetudinẽ.& hãc opi.tenet Bal.in c.j.de controuer.feu.apud pares terminanda. refert tamen alios dicere,ſed prædicta opi.magis placet. Et ſic diſpoſitio c.noſtri.& c.cæterum.& ſequentis quæ loquuntur q̃ quæſtio feudi etiã contra clericos,eſt terminãda corã domino feudi habet locum non ſolũ in dictis terminis,quãdo talis quęſtio agitanda eſt coram domino,ſed etiã extẽdit,quãdo quæſtio feudi eſſet apud pares terminanda: ita, vt etiam clericus poſsit coram ipſis conueniri. Eſt ergo concluſio quòd coram paribus

eſt quæſtio

a ¶ Facit gl.no.in l. certi condictio.in glo.ij.in fine.ff. ficer.pe.& quæ ibi Alex.& Doc.no. per illam. a 8

b ¶ Quãdo clericus eſt dñs feudi, vel ecõtra: qñ clericus eſt vaſallus, an & quando quæſtio feudalis corã ordinario feudi ſit agitãda, vide latè do. Soci.in conſi.xij. qm̃ ĩ præſentiarũ ver.nec obſtat.cũ ſequen.li.j.& quãdo q̃o feudi agitatur ĩter alios, quã inter vaſallos & feudatarios,an dominus ſit iudex, vide latè do. Alexã. conſi.j.v.volu.

9 b

est quæstio terminanda,quæ tamen cõclusio recipit plures limi
10 tatiões.¶†Prima limitatio est,nisi cõsuetudo[a] habeat q̃ apud
a alios terminet.arg.gl.j.hic.& quod dixi.s̃.in secũda limitatiõe.
11 ¶†Secundò limitat,qñ causa esset ciuilis:secus si esset crimina-
lis,criminaliter vel ciuiliter intẽtata, vt dicã.j.in tertio mẽbro.
12 ¶†Tertiò limitat,si mõ vasallus corã alio,quàm coram paribus
cõuentus,opponeret de incõpetentia?quia ei inuito nõ est be-
neficium iuris auferendum, vt in regula indultũ. de re.iur.li.vj.
b Secus si ambo consentirent[b] litigare coram alio,quàm corã pa
ribus:quia tunc valeret iudicium,secundũ Doc.in d.c. cæterũ.
13 ¶†Quartò limitatur,si modo dñs & vasallus asserunt rem feu
dalem,secus si alter negaret rem feudalẽ esse, declinando iudi-
cium pariũ:quia hoc casu,pares possunt summariè cognosce-
re de hac qualitate ad fundandã iurisdictionẽ, vt plenè dixi in
c.præcedẽti.tenet Bal.in d.§.præterea.& adde quæ dicã in ter-
14 tio mẽbro.¶†Quintò limitat,si mõ agat inter eos de feudi ꝓ-
prietate:secus si solũ ageret de possẽsione,secundùm aliquos.
Aduerte tamẽ:quia qñ esset solũ quæstio possessoria feudalis.
15 Inno.in d.c.cæterũ.videt ꝓseq̃ tres opiniones.¶†Prima est q̃
agitari debeat coram ordinario:quia talis quæstio non põt dici
feudalis ar.c.ex parte.j.eo.& hanc opi.videt hic tenere Innoc.
¶Secũda opi.est q̃ agitari debeat corã paribus:& hãc tenet in
d.c.ex parte.¶Tertia est,vt distinguamus spoliatũ & clericũ,
vt primò casu coram paribus debeat agitari.Sed in secũdo ca
su,possit clericus conuenire suũ spoliatorem corã ecclesiastico:
q̃ videt cõmissum,quasi sacrilegiũ,facit quod dixi in c. præce.
& quod no.in c.cum sit j.eo.& xvj.q.j.in canonibus.qđ proce
dit etiam si dubiũ sit de spoliatione,secundũ Archi.in d.c.in ca
nonibus.per tex.xxiñ.q.iñ.in c.de pœnitentibus. Tu verò dic
vt dicam.j.in tertio mẽbro principali.ita q̃ in oĩbus casibus,in
quibus ibi diceret q̃ in possessorio feudali iurisdictio pertineat
ad dominũ.ita & hic dici possit q̃ ptneat ad pares. ¶Vltimò
c limitat,si modo dñs habeat pares[c] si verò non habet pares, ille
est iudex,qui est ordinarius eius,qui conuenit:quia hoc genera
le est q̃ actor sequit forũ rei,vt in c. cũ sit generale.j. eo. & ibi
gl.j.alle.cõcor.vbi plenè dixi,vel secũdm aliquos,eligendi sunt ar
bitri,vt in c.j.§.præterea.el secundo.de alie.feu.per Fed.& c.iñ.
in prin.quo tẽp.mi.inuesti.& c.cæterũ. & ibi per Inno.zab.&
16 Doc.s̃.de iudi.¶†Secundò quæro,qd si dominus agit corã pa-
ribus cõtra vasallum rei vẽdicatiõe:quia dicit eũ cecidisse à feu
do,vel agit,implorãdo officiũ iudicis cõtra vasallũ,vt recogno
scat eũ in dominũ,cõuentus verò nominat aliũ in iudico tanq̃
dominũ:vtrũ noĩatus de hoc cognoscet?Solutio Bal.in d.c.j.§.
præterea,de ꝓhibita feu.alie.per Fede.tenet q̃ nõ:quia noĩatus
per hunc modũ dicit reus,vt l.j.C.vbi in rem actio.de quo latè
dixi in c.qm̃.j.vt lit.non cõtẽ.constat autẽ q̃ inter actorẽ reum
& iudicẽ,debet esse distinctio personarũ, vt in c.foru=.& c. ex
parte.j.de verb.sig.& ibi per Inno.& iiñ.q.iiñ.c.j.& sic resident
Bal.nec aliter declarat,qs sit iudex. Ego arbitror posse distin-
gui q̃ aut iste noĩatus recognoscit eundẽ superiorẽ rõne feudi,
quod tenet:quẽ etiã recognoscit agens, & sic essent conuasalli
eiusdẽ domini.& dic,vt statim dicã in tertio mẽbro, aut nõ re-
cognoscit eundẽ dominũ: & tunc videt q̃ debeat adiri ordina
rius.quæstio tñ nõ ꝓcedit sine dubio, ꝓpter ea quæ tradũtur
in d.l.j.& l.vẽditor.ff.de iudi.& per Bar.in quæstione quæ inci
pit,consiliũ Pisanæ ciuitatis.de quo latius dixi in d.c. qm̃.j. vt
17 lit.non cõte.¶†Tertiò q̃ro ad intellectũ prędictorũ,qui dicant
pares.Solu.q̃ illi dicunt pares curiæ qui cõsimilia feuda ab eo-
dem domino recognoscũt,vt in c.j.ver.q ab eo.si de inuestitu-
ra inter dominũ & vasallũ lis oriat, vnde si cã est Ducũ,Duces
dicunt pares.si Marchionũ,Marchiones.si Comitũ, Comites.
& sic de singu.& dicunt pares,à paritate,secdm Doc.in d.c.cæ-
terũ.vel secdm Hosti.quia sunt pariter eligendi.Sed plus placet
primũ dictũ:quia isti regulariter deputant à iure:licet qñ q̃ etiã
18 fiat electio,vt dicet in sequẽti q̃stione.¶†Quartò quæro,vtrũ
oẽs pares sint iudices,si sunt plures:& qualr eligant. Sol. Inn.
& Doc.& d.c.cæterũ.ponũt varias opi.quidã volũt q̃ non oẽs
sint iudices,sed dñs eliget vnũ,& vasallus aliũ.ar.c.si clericꝰ.xj.
q.j.& hoc videt plus placere Inno. Alĩ dicũt q̃ ipsimet pares
eligẽt ex se duos,vel quot voluerint:quia cũ ipsi hanc à lege ha
beant iurisdictionẽ,possunt eã demãdare,cui volũt.ar.lxiiñ.di.
c.j.ĩ.& iĩ.& in c.pastoralis.primo rñso.s̃. de rescrip. & in l.&
quia.ff.de iurisd.om.iud.& sic residet Do.meꝰ.sed tu aduerte:
quia licet isti pares habeãt iurisdictionẽ à lege:tñ vidẽtur illam
habere per modũ electionis partiũ, per tex.in c.j.de cõtrouer-
sia feudi apud pares terminãda.vbi tex. vult q̃ aut dñs & va-
sallus cõsentiunt in eligendis paribus:& illi erunt iudices quos
elegerint,& possunt etiã eligere illum,qui adhuc nõ iurauit fi-
delitatem dño:si ambo cõsentiunt.secus si alter dissentiret,vt
ibi,& si dissentiunt in eligendis paribus: tunc dominus eliget
vnum vel plures ex paribus eiusdẽ domini,quos voluerit.Se-
cundò verò loco,vasallus similiter eliget,quos voluerit,secũdũ
numerũ à dño prætaxatũ,sentit Host.in summa in tit. de feu-
dis.§.fi.ver.pares aũt.& est tex.in d.c.j. Intelligendo tñ q̃ de-
19 beat eligere in eadẽ ꝓuincia,si fieri põt.dicã in seq.q.¶†Quin
tò quæro,vtrũ pares debeant esse de eadẽ prouincia.Sol.Bal.in
d.§.præterea.q̃ sic.Et hoc ne partes coganť vagari extra ꝓuin
ciã.facit qđ no.in c.si duo.§.si tres.de pace tenen.Iniquũ enim
esset q̃ iudex & litigãtes cogerent vagari extra ꝓuinciã, vt in
aut.de litigiosis.in prin.& C.de decurio.l.curiales.li.x.facit ꝓ-
uisio.c.statutũ.de rescrip.lib.vj.Et hoc verũ,qñ in ꝓuincia re-
perirent pares in numero sufficienti.Secus si non reperirent in
numero sufficiẽti:tunc eĩ assumunt de vicina prouincia.ar.ff.
de dã.infec.in l.si tam vicinum.& ff.de tu. & cura. datis ab his.
in l.diuus Marcus.secundũ Bal.facit optimè tex.vj.q.iiñ.c.j.&
20 ñ.& qđ dixi in c.ñ.j.de accu.¶†Sextò quæro,qd si pares sunt
suspecti,an possit eorũ iurisdictio declinari?Solutio Bal.in d.§.
præterea.arguit primò q̃ non:quia isti non sunt iudices regula
res,sed seculares.arg.no.per glo.in c.j.de inuestitura,in mari fa-
cta.Item quia cùm sint ordinarĩ,non debent remoueri,sed de-
bet eis dari adiunctus,vt in aut.si verò cõtigerit.C.de iudi. Cõ
trarium tamen ipse determinat:quia de iure canonico,etiã ordi
narius põt in totũ recusari,vt in c.si quis.s̃. eo.de quo latè dixi
in c.cũ speciali.de appel.vnde cùm in hoc articulo recusatiõis,
ius ciuile discrepet à iure canonico rõne iuramẽti,quod præstat
in fidelitate:debet seruari ius canonicum.Ego verò arbitror ali
ter distinguendũ q̃ aut feudum est ecclesiasticum,& procedat
opi.Bal.aut est seculare, & procedat prima opi. & hoc vltimo
casu intelligo no.per Iac.de Bel.in c.j.in fi.de inuesti.in mari fa
ct.i. Et vide in c.j.an apud pares vel curiã.intelligo tamẽ quòd
d in dubiũ verteret de viribus iuramenti[d] q̃ remittenda esset cau
21 sa ad forum ecclesiasticũ,in quo seruaret ius canonicum.¶†Se
ptimò quæro,quid si pares nõ requirunt seu non adsunt.Solu
tio.dicit Inn.in d.c.cæterũ.s̃.ti.j.q̃ eligant arbitri ad similitudinẽ
iudicis,allegati suspecti,vt d.c.cum speciali.quòd limitat Host.
in d.c.cæterum.si dominus est actor. Secus si vasallus agat:quia a
tunc aget coram ordinario domini.arg.xvj.q.j.c.si clericus.Sed
gl.in verbo,pares.in d.§.præterea.dicit indistincte agendũ co
ram ordinario rei.Et ista opi.est verior:& eam sequit Do.meꝰ.
Nam ex quo non põt seruari forma à iure introducta, iurisdi-
ctio debet redire ad naturam suam.ar.no.in d.c.cæterũ.Et quia b
ista iurisdictio est inducta de iure speciali,& sic est restringẽda.
arg.Cle.fi.de offi.ordi.faciũt quæ dixi s̃.in prin istius membri.
22 ¶†Octauò quæro,in quo loco pares debeant cognoscere, seu
prõ tribunali sedere.Solu.gl.in d.c.j.§.præterea.dicit quòd pos
sunt sedere vbi voluerint,salua honestate. Et vbi fuit mos ma-
iorum cognoscere.& ibi licet Bal.ar.l.pe.in fi.ff.de iusti.& iur.
& in loco partibus non suspecto.ar.l. diem proferre.§. si arbi-
ter.ff.de arbi.& locum semel electum possunt mutare, cùm ta-
lis loci electio sit quædam interlocutoria:dũmodô partibus in-
timent.facit l.si vt proponis.C,qũo & quando iudex,vnde sit c
conclusio quòd de istis dici potest,sic vt de alĩs iudicibus non
habentibus territorium.de quibus in c.cũ contingat.j.eo.& ad
23 de quæ dicam in ĩ.q.princ.¶†Nonò quæro.quẽ ordinẽ pares
debeant seruare in procedendo.Solu.Inno.& cõiter Doc.in d.
c.cæterum. volunt quòd teneant seruare legitimũ ordinẽ iudi-
ciarium,ex quo sunt iudices ordinarij.nec aliud reperit disposi
24 tum,& mihi placet:quia quod mutatur &c.¶†Decimò quero
vtrum corã paribus habeat locum reconuẽtio super re nõ feu-
dali:& videt dicendũ quòd non:quia pares habent iurisdictio
nem limitatã & singularẽ prẽter iuris ciuilis regulas:& quia iste d
controuersiæ pertinent ad diuersa capitula iuris:ergo nõ habet
locum ius accrescendi,seu ius accumulandi.arg.l. in agris. & in
l.sed cum patrono.ff. de bo.pos. Contrarium determinat glo.
in d.l.c.j.& sequit ibi Bal.licet arguat pro & conta.& idem cõ-
cludit in d.§.præterea.per no.in l.Papinianus.& in aut. & cõ-
sequenter.C.de sen.& interlo.om.iudi.Non ob.quod dictũ est
de iure accrescẽdi:quia secdm Bal.in illis agit de magno prẽiudi
cio,videlicet de successione vel obligatione,sed iurisdictio nõ
cõtinet magnũ prẽiudiciũ:imò causa ipsa recõuẽtionis cõtinet
partiũ fauorẽ,ne partes habeant adire diuersos iudices,vt in l.j.
ff.de quibus rebus ad eundem iudi.eatur. de quo latius dicã in
25 c.j.j.de mutuis pe.¶†Circa secundũ mẽbrum principale,quan
do cõtentio est inter dominũ & tertiũ,q̃ non sit vasallus:puta, 25
emptorẽ feudi,vel alio modo ipsius feudi possessorẽ,vel fortè
quia dicit iste tertius dñm sibi obligatũ ad infeudandũ,vel vẽ-
dendũ feudũ.Inno.Io.An.& Doc.in d.c.cætcrũ.s̃.tit.j.& Ho-
stiẽ.in summa eo.ti.§.fi. breuiter concludunt q̃ ordinarius erit
iudex:quia lex dat iurisdictionẽ paribus, qñ quæstio est inter
dñm & vasallũ,vt d.c.§.prẽterea si iter.de ꝓhibita feu.alie. per

a ¶Cõsuetudo quę tribuit iurisdictionem,vt s̃.dixi. vt tangit per istũ in c.cũ cõtingat.j.e.

b ¶Cõsentirẽt.aliàs vno cõtradicẽte. pares cognoscũt, nisi suspecti allegarent per aliam partẽ:quia tũc ordinarius cognoscet.ita Bal.in c.j. an apud iudicem vel curiam.

c ¶Adde q̃ oẽs pares non sunt idonei,sed solũ pares loci,vbi est res de qua agit, casus est & ibi Bal.no.in c. j.§. si qua. & ibi Bal.no.đ pace cõstan.

d ¶Iuramẽti.Vide Calde.in consi.ĩ. in ti.de iud. quod tamen limitat Fely.in c. cæterũ.in iiñ. col. versicu.ĩ, fallit.

Fede.ergo extra illũ caſum remanet iuriſdictio ordinaria,ſcđm
26 ea quæ ſępius dicta fuerũt in præce.mẽbro.¶†Circa tertiũ mẽ
brum,qñ quæſtio eſt inter duos vaſallos,dic ꝙ aut q̃o eſt extra
cãm feudalẽ,vel ſi agit̃ de feu.agit̃ alio iure,quã exlege vel con-
ſuetudine feudorũ:& ordinarius eſt adeũdus,vt dixi in primo
mẽbro in prin.tenẽt Inn.& Doc.in d.c.cæterũ.& Hoſt.in ſum.
de feu.§.fi.& probat̃ in d.c.j.§.præterea.vbi etiã hoc tenet bal.
& hoc ꝓcedit ſcđm Inno.niſi eſſet infeudata iuriſdictio in lo-
co:qua tũc ſiue ſit queſtio feudi,ſiue nõ,ſemper cognoſcit dñs.
& ratio:quia hoc caſu dicit̃ ordinarius.&ad hoc facit tex.iũcta
gl.in verbo,alia.in c.Romana,§.debet.de appel.li.vj.Itẽ poſſe-
mus dicere ꝙ hoc ꝓcedit,niſi cõſuetudine aliud eſſet inductũ,
ſecũdũ ea quæ dixi in primo mẽbro in prin.in ñ.limi.ſaluo eo,
qđ videbimus in c.cũ contingat.j.eo.Si verò quæſtio eſt feuda
lis,ſeu tangens naturam feudi,dic ꝙ aut eſt cõtentio inter eos,
qui propriè dicunt̃ capitanei,vt Duces,Marchiones,& ſimiles
& tunc Imperator eſt iudex,vt in c.j.apud quẽ vel quos cõtro.
feu.termi.debe.in c.j.de lege Corradi.vbi probat̃ ꝙ ſi ſunt Ca-
pitanei eiuſdem Regis,Rex eſt iudex. Aut loquimur de alĩs va
ſallis inferioribus:& ſubdiſtingue,quòd aut prætendunt diuer
ſos inueſtitores:& ſic non recognoſcunt eundẽ dominũ:& agi
debet corã ordinario,vt in c.j.§.ſiverò.& §.ſeq.de pace.tenẽ.Si
27 verò prætendẽt eundũ inueſtitorẽ & dñm,dic ꝙ regula eſt†ꝙ
dñs feudi eſt iudex:vt hic,& c.ſeq.& in d.§.præterea.& d.c.ce
28 terũ.Prædicta tamen regula recipit plures limi. ¶†Primò ꝙ re
gula procedit,ſi quilibet eorũ vaſallorũ vult oſtendere de iure
ſuo:ſecus ſi vnus vult docere de titulo;& alius nullum alleget,
ſeu oſtendat titulum:quia tractabitur corã ordinario:vt d. §.ſi
verò.ſecundũ vnũ intellec.& ibi tenent Doc.Nec ob.ſi diceret̃
ꝙ hæc quæſtio deberet agitari corã dño,ex quo vterq; fatet̃ ſe
vaſallum:quia põt reſponderi quòd eo caſu, non oſtendendo
titulũ,vĩ potius inuaſor & occupator,quã vaſallus licet verbo
alleget ſe vaſallũ:nec ſit in poſſeſsione feudi.facit tex.in d.c.ce
terum.dum tex.dicit,conſtat poſſeſsiones tenere in feudum.&
ſic videt̃ ꝙ ſit neceſſarium ꝙ conſtet quòd vterq; ſit vaſallus ad
hoc,vt dominiiuriſdictio fundetur:vt no.gl.in d.§.prẽterea.&
Bal.ibi.& do.meus in d.c.cẽterum.tenet etiam Bal.in c.ſi inter
de lege Corradi.per illum textum.

29 ¶†Secũdò limitat̃,ſi mõ ſint vaſalli eiuſdẽ dñi,reſpectu aliorũ
feudorũ,ſecus ſi nõ poſsiderent alia feuda:vt no.glo.in verbo.
duos.in prin.§.p̃terea ſi inter.quæ limitatio nõ placet Do.meo
in d.c.cæterũ.quia nullibi reperit̃ ꝙ vltra feudũ,de quo eſt cõ-
tẽtio,debeãt aliàs eſſe vaſalli in alĩs feudis ad hoc vt dñs cogno
ſcat:vt patet ex iurib⁹.ſ.alle. ſed ſatis eſt ꝙ cõtẽdãt rõne eiuſdẽ
feudi:quãuis non poſsideant alia feuda ab eodem domino.

30 ¶†Tertiò limitat̃,ſi mõ in cognitione non verſat̃ cõmodũ aut
dãnũ ipſius dñi:ſecus ſi verſaret̃.& ideo ſi vaſallus cõuent⁹ ab
alio vaſallo negaret feudũ ipſius dñi,nõ erit iudex dñs:etiam ſi
negans alia feuda poſsideret ab eodẽ dño : & hoc ne ſit iudex
in cã propria:quia ſemper ꝓnũciaret ſe iudicẽ: & ſic iudicaret̃
feudum ſuũ,ſecundũ Doc.in d.c.cæterũ.& ſequit̃ ibi d. Anto.
quia hoc caſu,non agit̃ de nudo exercitio iuriſdi. quo caſu, iu-
dex põt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio:ſed agit̃ de ꝓprietate
& cõmodo ipſius dñi.facit quod tradit̃ in l.de iure.ff.ad muni.
& qđ no.in c.ad audientiã.j.de app.aget̃ ergo corã ordinario,
& ſi ordinarius iudicabit cauſam feudalẽ reſpectu eiuſdẽ domi
ni,fiet remiſsio ad do.ſecundũ Inn.in d.c.cæterũ.licet in aliqui-
bus verbis defectiuè loquat̃.refert tñ alios dicere quã dñs co-
gnoſcet:quia hoc modo,ſecundũ primũ intellectũ, de facili de
clinaret̃ iuriſdictio dñi,ſed dicit Hoſtiẽ.in ſum.in d.§.fi.ꝙ dñs
poterit eos cõpellere ad iurandũ de veritate dicenda,ſed ſi pars
perſiſtat in negatione:veritas eſt,ſcđm eũ,ꝙ ipſe nõ cognoſcet
ſed ordinarius. Et ex prædictis etiã inferet̃ ꝙ ſi eſt dubiũ. an feu
dum pertineat ad eccleſiã,vel ad laicũ:nullus ipſorũ iudicabit,
ſed ordinarius erit competẽs,vt in c.ſeq.& ibi dicã.in gl.Itẽ in-
ferẽt̃ ꝙ ſi vnus ex vaſallis prætendit feudũ nouũ,hoc eſt cõceſ-
ſum ab ipſo ꝓprio dño.alius verò prętẽdit antiquũ,hoc eſt cõ
ceſſum à prædeceſſoribus dñi:& hoc caſu,corã paribus, & nõ
corã dño.q̃ſtio terminabit̃,vt in c.an apud iudi.vel do. q̃o feu.
termina.debe.& ibi tenet Bal.quia dñs vellet tueri factũ ſuum.
& ideo meritò eſt ſuſpectus.facit.c.j.ad fi.de teſti.lib.vj. & qđ
ibi tradit̃ & ſi pares ꝓpter prædictã cãm haberent̃ aliquo mõ
31 mo mẽbro.¶†Quartò limitat̃,ſi modò agat̃ de ꝓprietate feudi,
vel de iure ipſius feudi:ſecus ſi pro feudo ageret̃ poſſeſſorio.de
quo vidiſtis varias opi.in primo mẽbro in v.limi.Inn. tñ in c.
ex parte.B.j.eo.tenet pręcisè cauſam tractandã corã dño feu-
di qđ magis placet Do.meo quia licet interdicta ſint perſona-
lia:tamẽ ſunt ſcripta in rem:vt l.j.ff.de inter. vnde ſi inter vaſal
los corã domino,aut ſi inter dñm & vaſallum corã paribus ſit
controuerſia,etiã feudi:poſſeſſoria debebit agitari vel corã do-
mino,vel corã paribus:maximè:quia cõtra agentẽ poſſeſſorio
poſsit excipi de ꝓprietate feudi,ſecundũ quod no.in c.in lite-
ris.j.de reſti.ſpo.& in c.ad decimas.de reſti.ſpo.lib.vj.inter cõ
uaſallos ad ſolũ dominũ feudi cognitio pertinet. facit quod in
ſimili dicimus ꝙ de poſſeſſorio ſpirituali agit̃ corã eccleſiaſti-
co.facit.c.literas.j.de iura.cal.nõ ob.d.c.ex parte. vbi fuit actũ
corã ordinario:quia ſcđm Inno.in d.c.cæterũ.ſpoliatio fuit ibi
facta à tertio,vel agebat̃ ibi ex iure dotalitio:& ſic nõ erat quæ
ſtio feudalis,vel tertiò,& melius,agebat̃ ibi per viduã ſpoliatã:
& ſic miſerabilem pſonã oppreſſam:quò,quia miſerabiles per-
ſonæ oppreſſæ,ſunt ſub petitione eccleſiæ, poſſunt conuenire
ſuos ſpoliatores ſub eccleſiaſtico,ex illo tex.& idem in eccleſia
ſpoliata,ſic debet intelligi opi.gl.in d.c.cæterũ.dum vult quòd
32 poſſeſſoria q̃ſtio feudi debeat agitari corã ordinario. ¶†Quin
tò limitat̃,ſi modo prædicti vaſalli ſint laici:ſecus ſi ſunt clerici,
ſecundũ aliquos in in c.ſeq.quæ tñ limi. cõiter reprobat̃ : quia
etiã ſi eſſent clerici,ſcđm Doc.hic & in c.ſeq.& in d.c.cæterũ.ſ.
ti.j.ſcđm opi.Hoſt.quæ cõiter approbat̃ ꝙ ille præpoſitus, de
quo in c.ſeq.eſſet clericus,vnde ſit cõcluſio ꝙ ſi feudũ eſt ſecu-
lare,debeat iudiciũ agitari,etiã contra clericum,coram domino
feudi.hæc tñ cõcluſio procedit in cauſa ciuili:ſecus in cã crimi-
nali,ſiue ciuiliter,ſiue criminaliter intentet̃:quia illa debet inten
tari corã ordinario ipſius clerici:& ſic põt ꝓcedere opi. cõtra-
ria,vnde remittit̃ tunc clericus ad ordinariũ ſuũ,ſecundũ Inno.
in c.ſeq.& ſi per Prælatũ ſuũ fuerit condẽnatus de productio-
ne,aut ſimili cauſa, ꝓpter quã debeat feudũ amittere:tunc po-
terit dñs auferre illi feudũ.& ratio quare remittat̃ ad ordinariũ
eſt,quia de crimine clerici nedũ directè,ſed nec indirectè aut in-
cidẽter põt laicus cognoſcere,vt in c.at ſi clerici.ſ. de iudi. Nec
obſtat ꝙ clericus deponẽs falſum teſtimonium corã laico, põt
puniri à laico:quia rñde vt dixi in c.j.ſ.eo.in xix.fallẽtia.Aduer
te tamẽ:quia ita demũ ꝓpter delictũ clericꝰ põt priuari feudo,
ſi feudũ eſt propriũ,nouũ,ſeu paternũ ipſius clerici.Secus ſi pti-
neret ad eccleſiã:quia tunc ꝓpter delictũ Pręlati nõ priuaret̃,
per no.xvj.q.j.in c.ſi Epm.& in regula delictũ.de reg.iur. li.vj.
qđ vltimũ limitat Hoſt.& ſequunt̃ Doc.vt ſcilicet eccleſia nõ
priuaret̃ perpetuò:ſed tñ prælatus priuabit̃ dũ viuit : & poſt
mortẽ reuertet̃ ad eccleſiã,vt in c.ſi clericus vel Eps. de capitu-
lis Corradi.in vſi.feu.hoc tamẽ dictũ Hoſti.intelligit do. Ant.
ſi feudum ſolũ ſpectat ad mẽſam illius Prælati:quia tũc ſibi ſo-
li præiudicat̃:ſecus ſi pertineat ad totũ capitulũ:quia tunc capi
tulũ non priuat̃,niſi totũ capitulũ delinquat,ſcđm ea,quæ dixi
in c.dilect⁹.j.de ſimo.& in c.dilectus.j.de exceſ.Prela.facit qđ
tradit̃ in l.iubemus.C. de ſac.ſanc. eccle. Itẽ ſecus eſſet ſi feudũ
pariter pertineret ad mẽſam Prelati & ad capitulũ,vel ſi ſimpli
citer fuiſſet cõceſſum eccleſiæ.faciunt no.in c.cũ veniſſent.j.de
33 inſti. ¶†Sextò limitat̃,niſi circa quæſtionẽ feudi ſecularis agi-
a tatã corã domino,verteret̃ in dubiũ de iuramẽto[a]:quia tunc re
mittit̃ ad eccleſiaſticũ: & ſic rõne incidẽtiæ poterit cognoſcere
de eo,quod nõ poterat prĩcipaliter.facit.j.q fi.ſint legi.c.lator.
& qđ no.in l.quoties.C.de iudi.& ſic per hunc modũ poterit
incidẽter diffinire quæſtionẽ ꝓprietatis ſuper feudo.caſus eſt
in c.nouit.ſ.ti.j.Nam cum maior cauſa trahat ad ſe minorem,
ſicut poteſt cognoſcere de iuramento,ſic de feudo: cum cauſa
feudi ſit minor.& ita conſuluit Ioan.Calde.quem refert & ſe-
quitur domi.Domi.in c.fin.eo.titu.lib.vj.Sed quod dictum eſt
de quæſtione proprietatis,intelligo:ſi iuramentum directè cõ-
prehenderet quæſtionem proprietatis. ſecus ſi quæſtio pro-
prietatis poſſet ſeparari à quæſtione iuramenti argumẽ. eorum
quæ traduntur in d.c.fin.quia tunc remittenda eſſet cauſa pro-
34 prietatis ad dominum feudi.¶†Sed circa prædicta quæro,quid
ſi feudum ſpectat ad eccleſiam & eccleſia vacat , an capitulum
poterit cognoſcere de cauſa feudi. Solu. dic quòd non. de quo
latius dicam in c.ſeq.¶Circa quartum & vltimum membrum
iſtius primæ q.principalis,quando quæſtio eſt inter vaſallũ &
b tertium[b] qui vel litigat ſuper feudo,non tamẽ vt vaſallus, vel
ſuper alia re:non eſt dubium ꝙ ordinarius eſt iudex,vt in c.j.§.
ſi verò.de pace tenẽ.& patet ex his, quæ dixi ſ. in præcedenti
35 membro. ¶†Secundò principaliter quæro in quo loco cã feu-
dalis agitari debeat.Solutio ſatis clara colligi poteſt ex his,quę
dixi in præcedenti membro in xñ.q.reſpectu parium curiæ co
gnoſcentium inter do.& vaſallum.Sed latius proſequit̃ Hoſti.
in ſumma,in ti.de feudis.§.fi.ver.in quo autẽ loco. ex cuius di-
ctis concluſio eſt ꝙ in loco maiorũ.facit.viñ.q.ñ.c.j.& ñ. & in-
tra territorium,vt in l.moræ.& in l.fina.ff.de iuriſ.om.iudi. vel
vbi dominus locum conſtituerit,vt in l.penul.in fi.ff.de iuſti.&
iure.dummodò honeſtus ſit,& partibus non ſuſpectus,vt in c.
cum dilecta.de confir.vtil.& in Clemẽ.ñ.§. Piſana.de re iudic.
& in l.ñ.ff. ſi quis cau. vbi text.loquitur de ſuſpicione reſpe-
ctu

a ¶ De iuramento. Adde Fely.ĩ d.c. cæterum.de iudi-cĩs.in iiĩj.col.

b ¶ Et qd,ſi ſit queſtio de emphyteuſi , qũo terminet̃ cã. Roma. conſi. ccxñ.arguit đ feudo ad emphyteuſim.& vide Bald. conſil.ecclxxxiñ. j.lib. & cõſi.cccc-xxñ.li.iĩj.

ctu intēperiei aeris,pōt eū eligere,vt dictū est,locū:dummodò idoneū & commodū:nō tñ debet relinquere sacra , vel p̄toria palatia,pro domibus priuatorū.facit.C.de offic.recto.prouin.

36 in l.fi.¶†Tertiò principaliter quęro quā iurisditionem habeat dñs feudi.solutio.dic,q̄ habet ordinariā in vasallos,in cōcernē-tibus ipsum feudū qualecunq; sit feudum:siue principatus,siue comitatus,siue castellania:& si dñs sit aliàs vilis aut rusticus,vt probatur in d.c.j.§.præterea si inter.de ꝓhibita feudi alie.per Federi.siue dominus sit ecclesiasticus,siue laticus,vt hæc probantur etiam in d.c.cæterum s̄.ti.j.Et hic & in c.sequēti.vbi idē tenet Do.m.& non solum dñs in vasallos,sed etiā pares in dñm & vasallos habent iurisditionem ordinariā respectu causarum ad eos deuolutarum.scd̄m ea quæ dixi.s̄.in primo membro in j.q.prin.& meritò:quia hāc iurisditionē habēt à lege,seu cōsue tudine generali feudorū.facit.l.& qa.& qđ ibi tradit ff.de iurisd

37 di.cm.iudic.¶†Quartò principaliter quæro qualiter in causis feudalibus sint concipiendi libelli.Solu.vide varias formas ꝑ Spe.in tit.de feudis.§.nunc dicamus.Et aduerte:qa volūt doc. in.d.c.cæterum. quòd quando agitur corā dño,seu partibus ratione feudi,sit exprimēda qualitas tribuens iurisditionem:videlicet,quòd causa est feudalis:aliàs non possunt dñs , vel pares cognoscere.& hoc quidā tenent.Sed Inno.tenet cōtrariū:qa li-

a bellans[a] videt omne ius suū deduxisse:& p̄ cōsequēs etiā quali tate concludente iurisditionē. facit.c.cùm ecclesia.j.de cā pos.

38 & ꝓprie.circa qđ vide qđ latius dixi in c.p̄cedenti.¶†Quintò principaliter quæro,quid si vasalli litigant coram alio in casibus,in qbus debēt litigare corā dño:quid facere debeat dñs. Solu.dic,q̄ pōt eis inhibere sub debito fidelitatis,qđ non debeant litigare corā illo:sed corā se & si vasalli aut alter eorum nollet.obedire,pōt dñs illum punire,vt statim dicam.Sed circa prę dicta pōt dubitari vtrū processus & sententia agitati coram illo iudice,teneat:non data negligētia dñi ipsius feudi.Solu.Hostien.in c.cæterum.tenet q̄ non,per illum text.dum dicit prohibemus.ar.c.super literis.de rescrip.Et remittit ad not.in c.licet.j.eo.Tu verò dic q̄ dictum Hosti.procedit,qñ esset lata sententia,vel processum esset contra inuitū & nolētem litigare coram illo:qa tūc talis snīa reperit lata cōtra iuris prohibitionē:et sic est nulla.vt in c.at si clerici.de iudi.x.dist.c.videns.vnde excōicatio,& quælibet alia snīa lata in inuitū,& ante legitimā ꝓrogationem,est nulla.Et idem etiam dicendū,si vasalli spōte litigarent coram alio dño cōtradicente:quia vasallus nō pōt ꝓ

b rogare iurisditionē alterius inuito[b] dño feudi.vt no.Inno.in.d. c.cæterum.& Bar.in l.j.ff.de iudi.& in l.j.§.& post operis.ff.de oper.no.nun.& glossa.in d.c.j.§.præterea si inter.de probibita feud.alie.per Fede.Et ex rationibus prædictis sequitur,q̄ idem est si vasalli litigarent dño ignorante.facit qđ no.in c.significasti j.eo.& tenet do.Ant.ī d.c.cæterū.&.And.de iser.in d.§.prę terea.Bald.tamen ibi dicit,q̄ hoc videt procedere,si dñs feudi est princeps,aut tenet locum principis:secus si inferiori loco à Principe:quia tunc inuito eo vasalli possunt alterius iudicis iurisditionem prorogare:sicut & in arbitros compromittere.Subdit tamen Bald.quòd tutius est dicere ad hoc, vt omnis cesset collusio,quòd non possint prorogare,per tex.nostrum.Si verò dominus sciret vasallos suos litigare de feudo coram ordinario,vel alio iudice:& nō contradiceret:præfatus And.in d.§. præterea.tenuit,quòd tacendo præiudicaret sibi.argu.l.sæpę.ff. de re iudic.& quod traditur in c.penult.j.de re iudic.& in c.cū olim s̄.de offi.delega.dummodò posset prohibere,& non contradiceret.Secus si non posset,contrarium tñ tenet do.Anto.in c.cæterum. vbi vult,quòd etiam si posset prohibere,& taceat: non videatur consentire:cùm non agatur de cōmodo suo.Nec obstat,quòd ille,corā quo vasalli agunt,sit aliàs eorum ordinarius:quia cū exercitium iurisditionis in causa feudali sit attribu

d tum domino feudi,intelligitur in feudo adempta iurisditio ab ordinario,dixi in d.c.cęterum.Item non obstat,q̄ inhibita iurisditione alicui,nihilominus valet qđ agitur in d.c.sup literis,qa verum est,quando emanasset sola prohibitio,& alteri non fuisset attributum iurisditionis exercitium ꝑ viam abdicatiuā, seu priuatiuam Do.meus in d.c.cæterū.dicit tenendā primā opi.tā fauore iudiciorum,quàm etiam, vt act⁹ iudicialis poti⁹ valeat, quàm pereat.arg.regulæ l.quoties.ff.de reg.iur.& de reb.dub. & vt sit litium finis.arg.c.fi.j.de do.& cōtuma.& l.quidam ęsti mauerunt.ff.si cer.pet.facit qđ no.Inno.in c.ex parte decani.s̄. de rescrip.vbi dicit,q̄ sialiqs agit nomine meo ī iudicio,et ego

c non contradico mandare,vt l.qui patitur[c].ff.man.cum nō tractetur de aliquo graui præiudicio.Et ita hic:quia licet iudicare sit honor,vt in c.vt debit⁹.j.de app.tñ est etiā onus,vt in l.munerū.§.iudicandi.ff.de mune.& hono.vnde ꝓ onere euitādo, ex taciturnitate cōsensus p̄sumat.scd̄m no.in l.Gai⁹.ff.de pig. act.ad qđ vide,q̄ latè dixi post Doc.ī l.q̄ dotis.fl.fol.ma.& in regula,qui tacet.de reg.iur.lib.vj.Itē quia sicut ex parte ꝓgātium sufficit tacitus cōsensus,vt dicā in c.significasti.j.e.ita ex parte superioris habētis cōsentire,videt sufficere tacitus cōsen

39 sus.¶†Sextò principaliter quæro qua pœna puniat vasallus nolens litigare corā dño,in calibus,in quibus teneat. Solutio gl. in d.c.cæterū.dicit,q̄ dominus pōt ipsum punire,sed non dicit qua pœna.Sed tu dic q̄ ex quo vt dixi.s̄.in iī.q.prin. dñs habet ordinariā:sequit q̄ ipse pōt omnia remedia ordinaria exercere quæ producta sunt contra cōtumacem:quorum tamē ipse sit capax:quia si esset laicus, non posset excōicare. Specialiter qualiter contumacia vasalli puniat.vide per tex.& Bal.in c.j.de a mili.vasal.qui cōtu.est.vbi bonus tex.& ibi tradit q̄ cū certa so

40 lēnitate & forma dñs possit priuare vasallum feudo.¶†Septimò principaliter quęro qd si in casibus,in quibus dñs debet cognoscere,ipse dñs sit negligēs quis ipsius negligentiā debeat, vel posit supplere.so.glo.in c.cæterū.dicit q̄ iurisdictio deuoluit ad aliū,sed non declarat ad quē,nisi q̄ in fine videt sentire q̄ ad iudicem rei cōuenti.dū alle.c.cū sit.j.eo.& tenent ibi Doc.& idē tenēt in c.j.§.præterea si inter.de ꝓhi.alie.feu.per Fed. quia res de facili reuertit ad naturā suā xxxv.dist.c.exordio. Nā talis iurisdictio videt eis data,inquātum per dños feudi explicet aliàs remanet sub iudice suo.facit quod in simili no.in c.irrefragabili.§.excessus.s̄.de offi.ord.qđ tñ limitat hic Do.meus & in d.c.cæterū.Si modò dñs feudi,respectu feudi nō recognosceret aliū superiorē:aliàs secus:quia tunc ille superior negligētiā supplet.tex.est hic,secundū vnū intellectū,de quo dixi in gl.j. Sed tu aduerte quia ex gl.pe.in c.sequē.& ex dictis Doct. ibi, maximè Do.meū plurimis additis arbitror ita distinguendum, videlicet q̄ aut feudū est ecclesiasticum,aut est seculare. Primo

b casu subdistingue q̄ aut dñs ecclesiasticus feudi ecclesiastici habet aliū dñm superiorem in ipso feudo:& dico,q̄ siue ille dñs superior mediatus,sit laicus,siue ecclesiasticus: supplebit negligentiā ipsius dñi immediati.tex.est hic,scd̄m vnū intellectum. Aut talis dñs ecclesiasticus non habet aliū dominū superiorē. & hoc casu gl.pe.in c.seq.ponit duas opi. Prima q̄ ordinarius laicus supplebit.& hanc tenent Tan.Vin.& Host.Nec obstat c.qualiter.s̄.ti.j.quia intelligit in actione personali,nō aūt in feudo.Scda opi.quā gl.finaliter videt sequi est q̄ ecclesiasticus supleat.Io.An.dicit q̄ prima opi.est vera de iure spāli , hoc est de consuetudine,secundū do.Ant.per c.Roma.§.debet.de appel. lib.vj.Secunda verò opi.est vera de iure cōi.Sed do.Anto.dicit q̄ superior ecclesiasticus supplet,si nō recipit ab alio dño laico.& ita etiā intellexit Io.An.dum allegat.§.debet. scd̄m Domeū.Sed ego arbitror distinguendū q̄ aut vasalli sunt clerici,& supplet ecclesiasticus:& sic ꝓcedit secunda opi.quia data negligentia,res reuertit ad naturā suam,vt statim dicā. & idē dicēdū est,si alter ex vasallis,qui conuenit,sit clericus per c.cū sit.j.eod. Si verò vasallus actor esset clericus & conueniret laicū,arbitror q̄ sit in potestate sua,data negligētia domini ecclesiastici, cōuenire laicum corā laico.Posset tñ si vellet cōuenire eū corā ecclesiastico,ratione quasi sacrilegij:vt hæc duo probant per c.cùm sit j.eo.iuncto c.præcedenti.Aut ambo vasalli sunt laici:& sub distingue q̄ aut loquimur de iure cōi:& laicus supplebit: quia

c vt dicit Do. meus iurisdictio fuit concessa dño feudi in causa feudali.Si dominus esset vigil & diligens,siue talis esset excōicatus:siue secularis.secus si negligens,vt d.c. cæterum.s̄.tit.j. & hic.si ergo ecclesiasticus est negligens,vasalli remanēt sub iudice proprio & naturali:nec per hoc dicit secularis supplere negligentiā ecclesiastici,sed potius vtetur iure suo in laicos & sibi subiectos:deficiēte iurisdi.apud dominū feudi, propter ipsius

d negligentiā.facit l.fi.C.de iurisdi.omnium iudi.res enim,vt dixi,de faci li reuertit ad naturam suā[d] .xxxv.dist. c. ab exordio. facit etiā ad prædicta qđ no.Inno.in c.solitæ s̄.de maio.& obe.vbi dicit quòd in reb⁹ feudalibus,Episcopus cognòscet vt ciuilis iudex: quasi in illis non censeat Eps.Item facit:quia huiusmodi iurisdictionē habet dñs feudi,non à canonibus:sed à legibus feudorum,generaliter tribuentibus iurisdi.domino feudi:vt in c.j. de prohi.alie.feu.per Fede.& in alīs iuribus.s̄.alle.Item facit tex. in c.seq.vbi vacante sede,capitulū nō succedit in hac potestate cognoscendi.& licet res sit ecclesiastica:quia tñ non contendit de iure spirituali,aut re ecclesiastica:sed vtili dñio ipsorū vasallorū:ideò laicus pōt cognoscere, sicut in simili dicemus q̄ licet de iure spirituali non possit in laicos cōpromitti:potest tñ de re temporali ecclesiæ:vt s̄.de arbi.c.contingit.Aut cōsuetudo habet q̄ laici in illo loco conueniantur coram ecclesiastico: & tūc ecclesiasticus supplebit negligentiam domini feudi : vt probat hic in tex.nostro argumen.à fortiori,Nam si in casu nostro,ordinarius ecclesiasticus supplet negligentiam domini secularis ratione consuetudinis prædictæ , fortè inter puros laicos : fortius in prædicto casu negligentiam ecclesiastici sup-

¶Libellās videt oē ius suum deduxisse.Adde qđ not. bar.ī l.si maser.§. eādē.ff.de excep. rei iudica. et latiꝰ Dec.c cæterū .de iudicijs.

¶Inuito domino. an aūt sciēs & tacēs dñs, videatur cōsentire,est maxima disceptatio ĩter Abb.& Are. in d.c.cæterū.vbi Flo.dicit , melius est qđ contra Ab ba.tenetur.& vide Alex.in l.j.§. & post operis.fi. colū.ff. de oper. no.nun .

¶De hac reg.vide Soc.in l.si ego in prin.si cer.pet. & latè per Moder.in c. nōne bīj dicimus. de præsumptionibus.

¶Ad naturā suā. l.si vnus.§. pact⁹ ne peteret.ff. de pact.l.in rē.§.quæ cūq;.ff.de rei vēd.

plebit eccleſiaſticus.& ita arbitror intellexiſſe Io.And. ¶Secũ do membro principali, qñ feudũ eſt ſeculare ſubdiſtingue, q̃ aut habet aliũ ſuperiorem in feudo.& dic vt dixi in præce.mẽ bro,in prin.Aut nõ habet,& diſtingue q̃ aut vaſalli ſunt laici. & quærit̃ de iure cõi:& ſuperior ordinarius ſupplet negligẽtiã ſi habet ordinariũ ſuperiorẽ.Si verò eſſet talis,qui nõ recogno ſceret ſuperiorẽ ſecularẽ,Papa ſupplebit,vt in c.nouit. de iudi. & ſentit Bal.in d.§.præterea. ſed ſi conſuetudo eſſet in loco q̃ laici cõuenirent̃ corã eccleſiaſtico,eccleſiaſticus ſupplebit.tex. eſt hic ſc̃m vnũ intellectũ.de quo dixi in gl.j.& fi.Aut ambo vaſalli erant clerici.vel ſaltẽ cõuentus erat clericus: & tũc eccle ſiaſticus ſupplebit:ad quẽ aliàs de iure cõi ſpectaret cognoſce-re inter ipſos clericos,vel cõtra clericũ conuẽtum.aut cõuentus erat laicus,& actor clericus: & tunc, vel q̃ in volũtate clerici ſit vel adire laicũ per regulam cũ fit.j.eo.vt ipſe ſuppleat negligẽ tiam domini:vel adire eccleſiaſticũ: cũ agat rõne rei ad ipſum clericũ pertinẽtis p tex.in c. præcedẽ.itelligẽdo tñ ſc̃m q̃ dixi ibi dixi.Et aduerte circa prædicta,q̃ dñs feudi, qui negligit face-re iuſtitiã vaſallo,priuari debet ꝓprietate ipſius feudi.hoc ſin. no.gl.in c.j.in §.porrò.in tit.quæ fuit prima cauſa benefi.amit.

41 per illũ tex.à contrario.& ſequit̃ Bal.ibi.¶†Octauò principa-liter quæro q̃d ius ſeruari debeat in agitãdis & decidendis cauſis feudalib⁹,an canonicũ vel ciuile.Solu.Bal.ĩ d.c.j.§.præterea. de ꝓhibi.alie.feu.per Fede. dicit q̃ ſi ius canonicũ diſcrepat à iure ciuili,debet ſeruari ius canonicũ rõne iuramenti.arg.c.no-

a uit.ſ.de iudi. Ego[a] verò arbitror, vt etiã ſuperius tetigi in prima q.vbi aliàs non diſputaret̃, aut dubitaret̃ de aliqua ſpũalitate: vt de iuramẽto,vſuris,& ſimilibus, quib⁹ caſibus nõ eſt dubiũ q̃ ex natura ipſarũ cauſarũ,cognitio pertinet ad eccleſiã: quia in alĩs caſibus,ante oĩa ſeruanda eſſet cõſuetudo:& ſeruãdæ le ges feudorũ,quibus videnr̃ ligari etiã clerici:vt hic, & in c. ſeq. & in c.cæterũ. & c.nouit.ſ.ti.proxi.Sed vbi deficerẽt cõſuetu dines & leges feudorũ,ſi feudũ eſſet eccleſiaſticũ,& cauſa agi-taret̃ corã eccleſiaſtico,non eſt dubiũ q̃ tam in procedẽdo,quã in decidendo eſſent ſeruandi canones.Sed ſi feudũ eſſet ſecula-re,& cã agitaret̃ corã ſeculari, procedendũ & decidendũ eſſet ſecundũ iura ciuilia.Si verò feu.eſſet eccleſiaſticũ,& cauſa agi-taret̃ corã ſeculari,non eſt dubiũ q̃ quãtum ad ordinẽ[b] ꝓcedẽ-di,ſeruandæ eſſent leges ſeculares.& idẽ ecõtrà, ſi feudũ eſſet ſe culare,& agitaret̃ coram eccleſiaſtico,quò ad ordinẽ,ſeruãdum eſſet ius canonicũ,ſed quantũ ad deciſoria,videt̃ eſſe maius du bium:tñ in eccleſiaſtico videt̃ q̃ debeant ſeruari canones:& in ſeculari leges,ad quæ omnia vide quæ tradunt̃ in c. quod cleri-cis.j.eo.& in c.fi.ſ.de iudi.& quæ latæ tradunt̃ per Pet.de Anc. in repe.c.j.de conſti.& Per Doc.& do.meũ in c.eccleſia ſanctę Mariæ.de conſti.& per Bar.& Bal.in l.j.C.de ſumma tri.&per Io.An.in regula poſſeſſor.de reg.iur.lib.vj.& vide quæ latius

42 dixi poſt Doc.ĩ c.j.de ope.no.nũ.¶†Nonò principaliter quæ ro,ad quẽ appellet̃ in cauſa feudali.Solu.Bal.tãgit in c.j.de inue ſti. in mari facta. & nihil boni dicit gl.in verbo,ab eo.ĩ c.ſolitę. de maio.& obe.ponit opi.vnã q̃ ad Imperatorem.alia eſt q̃ ad Archiep̃m.non tñ clarè loquit̃,an ꝓcedat in cã feudi,vel aliorũ bonorũ donatorũ per Imperatorẽ eccleſiæ Inno.& Ioã.And. in c.cæterũ.ſ.tit.j.variæ,intricatè loquunt̃.Tu cõclude poſt do. meũ q̃ aut proximus ſuperior eſt mediatus dñs feudi,&ad illũ appellabit̃ tam à ſententia dñi cognoſcẽtis inter vaſallos,etiam clericos:quã à ſnĩa pariũ curiæ cognoſcentiũ inter dñm & va-ſallum:& hoc procedit,ſiue dñs vel pares,à quo vel quibus ap pellat̃,ſint clerici:& ſuperior laicus:etiã ſi ĩter clericos vel laicos aut clericum vel laicum,cauſa fuerit agitata:ſiue dñs, ſiue pares ſint laici,& ſuperior eccleſiaſticus:etiam ſi cauſa eſſet agitata in ter puros laicos.facit tex.videt̃,ſecundũ vnum intellectum, de quo dixi in gl.j.& fi.quod etiam dixi in vĩ.q.principali. & eſt bonus tex.in c.fi.quo tempore miles inueſti.& quod no. gl. in c.Romana.§.debet.de app.lib.vj.tenent Inn.& do.Ant.& do. meũ in c.ſeq.Si verò non eſt ibi proximus dñs mediatus,bre-uiter concluderẽ q̃ in oĩbus caſibus,in quibus dixi q̃ in caſu ne, gligẽtiæ debet ſupplere ordinarius: in eiſdẽ ad ipſum appella-bit̃:& ſic ad illum appellandũ eſt,ad quẽ pertinet ſupplere ne-

43 gligentiã.de quo dixi in vĩ.q.¶†Decimò & vltimò quæro q̃s exequat̃ ſnĩam latã in cã feudali.Sol.dic ſecundũ Inno,in c.ſeq. quòd cũ dominus feudi ſit iudex ordinarius in ipſa cauſa, vt di xi.ſ.poterit ipſe ſententiã ſuam executioni mandare:& quãuis ſit laicus poterit etiã cõtra clericos exequi,& eos reſiſtentes cõ-

c pellere abſq̃ metu excõicationis.per c.olim.j.de reſti.ſpo.Ioã. And.dicit hoc dictum ſibi non placere,q̃ poſſit laicus[c], fortè ruſticus & vilis,cõpellere clericum perſonaliter abſq̃ metu ca-nonis,ſi quis ſuadente.xvĩ.q.iĩj.Sed do.Anto.dicit q̃ dictum Inno.põt ſaluari intelligendo q̃ poſſit cõpellere non tangen-do perſonam clerici.Sed aliter cõpellẽdo,fortè expellendo co-lonos de poſſeſſionibus:aut ita ſimilia faciendo.Do.meus in c. ſequẽ.dicit quòd licet iſte intellectus ſit verus in ſe:tñ non fuit de mente Inn.allegando.d.c.olim.& dicendo q̃ abſq̃ metu ex cõicationis põt compellere:quaſi ſentiat q̃ ſpeciale ſit in cauſa feudi q̃ poſſit cõpellere clericum perſonaliter. Zaba. hic dicit quòd dñs non põt immittere manus in clericos, vt iudex:ſed tñ põt, vt pars:fortè reſiſtendo.& ita dicit q̃ põt intelligi dictũ Inno.quod eſt verũ ſecundũ Do.meũ.& bene,ſi prius habuiſ-ſet poſſeſſionem:& clericus de nouo illam turbaret: quia tunc propriè videt̃ defendere iuriſdictionẽ & poſſeſſionem ſuã.fa-cit quod no.in c.cũ noſtris.j.de exceſ. Præla. & quod tradit̃ in c.ſuper hoc.de renun.Secus ſi poſt priuationẽ & ſententiã latã clericus nihilò minus de facto incũberet poſſeſſioni: quia hoc caſu non poſſet dici q̃ laicus repellendo diceret̃ ſuã iuriſdictio nem defendere reſpectu poſſeſſionis:cum illam prius non ha beret,vnde dicit q̃ hoc caſu,tuti⁹ eſt tenere opi.Io.An.&mihi placet.Et ex prædictis inferẽ q̃ ſi dñs feudi eſſet eccleſiaſticus: etiam ipſe poſſet exercere iuriſdictionem inter puros laicos.& idem etiam dicendũ eſt de paribus curiæ q̃ etiam ipſi poſſunt ſententiam ſuam exequi:quia habent iuriſdictionem ordina-riã,vt dixi in iĩj.q.prin.Et ex his habes expeditã hanc materiã.

SVMMARIVM.

1 ¶Quæſtio feudi debet coram domino terminari.
2 Clericus poteſt eſſe vaſallus,tam clerici,quàm laici.
3 Cauſa eccleſiæ præiudicialis,non debet tractari ſede vacante.
4 Effectus ĩ Epiſcopũ,ante cõſecrationẽ nõ habet iuriſdictionẽ.
5 Quæſtio de fundi dominio non debet tractari abſente eo, qui ſe prætendit dominum feudi.
6 Iudex ſecularis poteſt eccleſiaſtici negligẽtiam ſupplere in cau-ſa feudi.
7 Verba relinquo beneplacito tuo quid importent.
8 Capitulum,an ſuccedat in iuriſdictionalibus,ſede vacante.

VErùm quoniam. Dominus feudi cognoſcit de cã feudi:ſiue ſit eccleſiaſticus,ſiue ſecularis.hoc dicit, vel ſecundũ Do.meũ magis euacuando & clarificã

1 do literã.h.d.†Quæſtio feudi terminari debet per dominũ feu di,etiã ſi ſit ſecularis:licet vaſalli ſint clerici: & ſi vaſalli plures prætendant dños,non põt vnus cognoſcere: maximè abſente altero:an feudum ad ipſum pertineat.hoc dicit.Primò ponitur factum.Secundò diſpoſitio in certum caſum.Tertiò in aliũ ca-ſum ibi.alioqn.& quia tex.eſt aliqualiter dubius,potes ſic figu rare caſum q̃ vacante quadã eccleſia cathedrali quæ dicebatur habere quendam præpoſitum in vaſallum,ratione feudi cõtra talem præpoſitũ fuit quæſtio mota ſuper ipſo feudo per quoſ dam alios vaſallos:qui agentes fortè aſſerebant Imperatorem eſſe dñm feudi,propter quod petebant cauſam per Imperato rem terminari:præpoſitus verò aſſerebat ſe vaſallum eccleſiæ: & ſimiliter dicebant q̃ etiam ipſi agentes erant ipſius eccleſiæ vaſalli:propter quod cõcludebat deciſionem cauſæ prædictæ ad eccleſiam pertinere.cũ igitur hoc in dubiũ reuocaretur,quis in ea cauſa iudex eſſe deberet Papa de hoc conſultus ſtatuit q̃ cum dubitaretur,an ipſa eccleſia eſſet domina,& ſic quæſtio feu di eſſet coram ea agitanda,non poterat quæſtio prædicta agita ri ſede vacante in præiudicium eccleſiæ.Sed expectandum erat donec eccleſia Prælatum haberet:quo recepto, terminari debe bit per iudicem cõpetẽtem:quis prædictorum ſit dominus, an eccleſia,an Imperator:& ſicut apparebit alteram,vel alterũ do-minum:corã ipſo cauſa prædicta tractabitur & decidet̃. ¶Pri-mò no.ſecundũ vnum intellectũ,ſecundũ quem iſte præpoſit⁹

d erat clericus[d] & erat præpoſitus cuiuſdã eccleſię cathedralis,vt

2 voluit Inno.quòd†clericus põt eſſe vaſallus nedum clerici,ſed etiam laici,ratione feudi obtenti.facit ad idem c.ſolitæ.ſ.de ma io.& obe.contrariũ tamen tenet Archi. in c.j.de cle.coniug.li. vj.vbi intelligit,q̃ præpoſitus,de quo hic,erat merus laicus, vt quandoq̃ contingit in quibuſdam locis,vt eſt Ianue,vbi voca tur Abbas.& eſt penitus laicus: & poteſt etiã figurari exẽplũ in præpoſitis Florentinis,qui fiunt ex eorũ prioribus,qui ſimili ter ſunt puri laici.Sed intellectus Hoſti. eſt magis notabilis,& cõiter approbat̃.& dicit hic zab.q̃ fortè Papa ad tollendũ hãc dubitationẽ,an clericus ratione feudi poſſet conueniri corã lai-co, vtitur hoc verbo,ſtatuimus.Sed tu dic de hoc, vt latius dixi

3 in c.præce.in prima q.prin.in tertio membro.¶†Secundô no. quòd ſede vacante non debet cauſa præiudicialis eccleſiæ tra-ctari:quãuis ipſa cauſa nõ videat̃ graue præiudiciũ afferre ipſi eccleſiæ,prout hic erat: quia cũ hæc cauſa inter alios ageret̃, nõ videbat̃ eccleſiæ plenè præiudicare, per c.pe. cum ſua materia.

4 j.de re iudi.¶††Tertiò no.ibi, in eccleſia conſecratus.quòd ele-ctus

a ¶Ego verò arbitror. Adde quod no.in c.j. p Abb. &Moder.ſ.de cõſtitu.

b ¶Ad ordinẽ pro cedẽdi. de hoc eſt dictũ Inno.in dicto c.j.& ibi Abba.in vlti. not. de conſtitu.

c ¶Imò vr̃, q̃ nec cognoſcere poſſit de re ad clericũ pertinẽte, etiã ab eo.de habita. quã cr̃ bal.aſſignet rõnẽ in c.j.de cõtro. apud pares termi nan. nã dicit̃ in c. qualiter. de iudi. oĩno fieri ꝓhibe mus facit c.fin.de iudi.c.ſane.ſ.e. & c.clericus laicũ.cũ ſi.vt p Barba.in c.ſeq.

d ¶Et iſta eſt cõis opi. q̃ ſit clericus hic ꝓpoſitus, vt dicit hic Inno.& Abb.in iĩj. colũ. multos tex. in cõ trarium adducat Barba.hic.

ctus in eꝑm,etiã cõfirmatus:ante cõsecrationẽ nõ videt habere iurisdictionẽ,secundũ do.Ant.sed contrariũ colligit in c.transmissam[a].s.de elec.quare de hoc dicã statim in glo.ij.¶ †Quartò no.ꝙ de dominio feudi nõ debet discuti absente illo, qui se prætendit dñm fundi.Nã subditus eo ipso ꝙ allegat se debere conueniri coram alio dño ratione feudi,quã corã eo, corã quo cõuenit:videt quodammodò noiare dñm in iudicio.& ideò talis dñs noiatus citãdus est,secundũ ea quæ latè tradunt Doc.in c.quoniã.§.quod si super.j.vt lite non conte.& in l.ij.C.vbi in rem actio.¶ Quintò no.ꝙ dñs[b] feudi habet in vasallos suos ratione feudi iurisdictionẽ ordinariã.de quo dic, vt dixi in c.præce.in iij.q.prin.¶ †Sextò no.ibi,alioquin.secundũ vnũ intellectum ꝙ qñ in causa feudi iudex ecclesiasticus est negligẽs, põt secularis ipsius negligentiã supplere.sed de hoc dic,vt latius dictum fuit in c.præcedenti in vij.q.principali.¶ †Vltimò no.ꝙ per hæc verba relinquo beneplacito tuo:non dicit res esse cõmissa libere voluntati alicuius,sed solũ illius arbitrio regulatoratione:& sic videt esse facta commissio tanꝯ bono viro:quia licet hic relinquatur beneplacito Imperatoris,non tñ põt Imperator ex sua potestate absq; legitima causa priuare vasallũ feudo,vt in c.j.de feudo sine culpa non amit. Et idem dicendũ est de istis verbis,ingenio tuo,quia intelligitur rationabili:vt no.in l.ne quicquã.§.circa aduocatos.ff.de offic.procõsul.& lega.vel si diceretur,cõmitto sensui tuo,secundũ quod latè dixi post dominum meũ.in c.j.de cõsti.licet do.Ant.sentiatibi contrariũ,& malè,& similiter si diceretur,ad deliberationẽ tuã.intelligit de honesta & iusta,vt in c.sicut olim.j.de accusa.& idem si diceretur,ad nutum tuũ,secundũ quod tradit in l.j.C.de sac.san.eccl. vel etiam si diceret,vt placuerit,vt no.in l.Thais.§.sorore.ff. de fideicõmiss.liber.& de multis verbis[c] importãtibus boni viri arbitrium,vel nudam & absolutam voluntatem. vide per d.Ant. & do.meũ.in c.j.& c.ne innitaris.s.de consti.& in c.quintaualis.j.de iureiurã.vbi latè dixi,& per Legistas in l. fideicõmissa. §.quãꝯ.de leg.iij.& in l.fin.C.de contrahẽ.emp. per Bar.in l. si sic.ff. de leg.j.& per Bal.in repeti.l.j.ff.de leg.ij. & vide quæ latè dixi in repeti.l.si quis arbitratu.ff.de verb.obli.Glo.j.quærit quare ista quęstio differat in tẽpus futuri Episcopi,& soluit assignando duas rõnes.In ea.glo.ibi,possit cognoscere.dic no. ergo ex gl.ꝙ capitulum sede vacã.non succedit in cognoscendo de causa feudali.& sequitur hic Hosti. & ratio huius est,secundũ Io.And.ne fortè Episcopus illum habeat in vasallum, quem nollet habere:sic etiam nec succedit in collationem beneficiorum:vt in c.ij.ne sede vacã.Nec ob. ꝙ capitulũ generaliter succedat in iurisdictiõe:vt in c.cũ olim.& in c.his quæ s.de maiori.& obe.quia illud procedit in his,quæ cõpetunt Episcopo de iure cõmuni, secus si speciali.facit quod no. Inno.in c.cũ in cunctis s.de elec.vbi dicit, ꝙ in beneficijs cõpetẽtibus per viã deuolutionis ex negligentia vel delicto alterius capitulũ nõ succedit:quia non considerat hæc causa accidẽtalis.facit quod no. Archi.in c.j.ne sede vacã.lib.vj.& quod no.Io.An.in c.quãꝯ. de elec.lib.vj.tangit gl.iij.& ibi plenissimè dixi in Cle.j.de supplẽ.neg.Præla.& quod no.do.ma.in c.cùm olim.& in c.irrefragabili.s.de officio ordi.& prædicta inducit do.Ma.ad decisionem q.vtrũ capitulum sede va.possit dispensare.de quo dic vt latius tradit per eum in c.at si clerici.§.j.s.tit.j.Secundò inducit ad decisionẽ quæstionis, vtrũ sede vacã.[d] capitulũ succedat in potestate doctorandi.de quo hic vide per eũ,& per zaba.quia nõ est materia nostra principalis.In ea.glo.ibi,in præiudicium ecclesiæ dic no.ex hac gl.ꝙ †licet capitulũ regulariter succedat in iurisdictionalibus,vt statim dixi, tñ illud verum , qñ tractat de nudo exercitio iurisdictionis : vt puta an aliquis deliquerit vel contraxerit in diœcesi ita vt possit ibi puniri, aut cõueniri: quia põt capitulũ[e] sede va.summariè de hoc cognoscere: vt sic intelligat,an sua sit iurisdictio:quia per hoc nullum generatur præiudiciũ ecclesiæ:secus si cõtenderet de ꝓprietate: videlicet An talis sit subiectus vel non,exemptus vel non.ar.tex.nostri. vel vtrum locus sit,vel non sit de diœcesi . tales enim quæstiones sede va.non possunt per capitulũ agitari.ar. tex. nostri.& per ea quæ latius tradunt in c.fi.j.ne sede va.Glo.ij.sentit cõtrariũ ad tex.ꝙ idẽ debeat esse si Eps est confirmatus:licet non cõsecratus.In fi.glo.dic vel põt dici ꝙ hic ponit consecratio largè pro cõfirmatione:quia eoipso ꝙ quis est deputatus ad ecclesiæ seruitiũ,largè videt illi cõsecratus, sicut in simili res inanimata dicit consecrata ecclesiæ : qñ illi deputata est: vt xij.q.ij.c.nulli liceat.& idem quod dicit gl.de confirmato,dic procedere etiã, si ante confirmationem propter aliquã cãm consecutus esset administrationem,vt c.nihil.s.de elec.& ibi per Gof.Inno.Hosti. & Io.And.Aduerte tñ:quia licet Doct.oẽs sic intelligant : ego arbitror prædicta limitari,nisi feudum esset concessum Epo vt Epo:quia hoc casu, arbitrarer,ꝙ ante consecrationẽ nõ possit Eps cognoscere.Et si hoc casu tex.noster põt stare propriè.& ratio,quia ante cõsecrationẽ etiam post confirmationẽ non est Eps circa quod videquę dixi in c.ex iniuncto.in fi.j.de hære.latius in disputatione mea quæ incipit: A sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ.Glo.pen.format duas q.quò ad primã dic, vt dixi s.in casus positione.Quò ad secundam dic, vt latius dictũ fuit in c. præcedenti.in viij.q.prin.Glo.est expositiua literæ.in fi.gl.dic & sic intelligit gl.quòd tex.velit quòd si fundum pertineret ad Imperatorem,ipse cognosceret. Sed cõtra hoc opponit : quia cùm iste præpositus esset clericus,ergo Imperator non poterat cognoscere,vt in c.j.s.eod.vbi latè dixi.Solu.Gof.vt euitet contrarium dicit quòd iste præpositus erat secularis,officio seculari præpositus,sicut dixi.s.in no.de præpositis Florentinis. Sed Host.hic & Inno.in c.cæterum.s.ti.j.intelligunt, quòd iste esset clericus,& quòd sit speciale in causa feu.vt dominus secularis cognoscat etiam inter clericos,& contra clericum. & hoc etiam tenet glo.xj.q.j.in sum.& ratio potest esse:quia licet per infeudationem transferatur vtile dominium in vasallũ,de quo tamen disputat glo.magna in c.j.de capitulis Corradi, tamẽ directum dominium non transit, sed remanet penes dominum, vnde laicus est dominus,& cognoscit de causa feudi,& potius iudicat super re sua,quàm iudicet de clerico : cũ solũ sit iudex respectu causarũ,quæ oriunt ratione feudi: vt in c.cæterum.s.ti.j.& latius dixi in c.præceden.in j.q.vnde ex quo clericus recepit feudum à laico,debet quò ad feudum recognoscere laicum in dñm,vt in c.solitè.s.de maiori.& obe.facit c.cũ officijs.j. de testa.prædicta tñ procedũt in ciuilibus,& non in criminalibus vt dixi in c.præcedenti.in j.q.in iij.membro. Item procedũt in his,quæ concedunt in feudũ.Sed si baroniæ aut aliæ res cõcedere nõ in feudũ,sed simpliciter clericis,aut ecclesiæ donarent: non tenerentur dño concedẽti in aliquo,etiã respectu munerũ, quæ prius subibat illa baronia: vnde nec sub tali dño rñdere tenerent:vt j.de do.c.cũ dilectus.& de censi.c.j. Quod tamẽ ego intelligo,nisi essent munera realia, vt quia prædia essent tributaria:& sic transirẽt cũ onere suo,secundũ ea quæ dixi in c.fi.j. de vita & hone.cle.Et per Bar.in l.rescripto.ff.de mune. & hono.& in l.Imperatores.ff.de publicanis.Secus in munerib[9] personalibus aut mixtis,ad quæ clerici non tenent,nisi in cõcessione fuerint imposita ipsa munera,honesta tamen,vt in c.nõ minus.j.de immunita. eccle.Quid autem si dent baroniæ,vel alia bona sub conditione vel sub eo tenore ꝙ si ecclesia non subierit onera imposita ꝙ liceat donatori laico sua propria authoritate illa capere:an deficiente conditione vel modo,liceat propria authoritate capere?tractant hic Inno.Io.And.& Doc.Sed non est materia nostra,vide hic per eos. Vltimò etiam tractant hic Doc.vtrum vasallus in cognoscendo non dominũ in dominum,faciat aliquod præiudicium verò domino.Sed quia nõ est materia nostra,licet sit feudalis, ideò vide per eos, fortè dicam in c.olim.el iij.j.de resti.spo.vbi tractat Do.meus.

[a] ¶ Vbi bona glo. & ibi Abb. in fi. & vide Abb.sicu. in c.at si clerici.§. j.de iudi.

[b] ¶ Et si sit laicus, & feudatarius sit clericus, & de rõne.vide oĩno Bal. in c.j. de contro. feud. apud pares terminanda.

[c] ¶ De multis verbis importãtibus arbitriũ boni viri, sine præcisam volũtatẽ,vide latissimè p Fely.in c.j.De cõsti.ĩ xiij. col.ver.fallit octauo. cum multis sequen.

[d] ¶ Vide latius per Old.in cõsi.xxx. & zapa. consilio xxxv.ĩci.hęc dubia.cũ si.vt tradit Decius in c. at si clerici.in lib.xiiij. col.s. de iudi.vbi post Abb. cõcludit, ꝙ capitulum sede vacante põt oĩno dispensare.

[e] ¶ An capitulum sedevacan.possit doctorare,hęc est cõsuetudo,ꝙ fic.ĩ Ticinẽsi gymnasio:& fuit ãno superiori obseruatũ,post ĩterfectionem Cardina.Rauennæ.

SVMMARIVM

1 ☞ Actor sequitur forum rei.
2 Generale dici potest,quod casum exceptum habet.
3 Fauor est actoris,plures habere iudices.
4 Sacrilegium est crimem mixtum,& non ecclesiasticum.
5 Beneficiat[9] simplicis beneficij,venit noĩe rectoris ecclesiastici.
6 Reo plures iudices habente,coram quo cõueniatur,est in actoris electione.
7 Actor sequitur forum rei,limitatur numeris sequentibus.
19 Ecclesia coram iudice ecclesiastico restitutionẽ in integrum petere potest.
20 Causa vsuraria non est propriè spiritualis.
21 Vsuræ,an secundũ ius authenticorum sint omnino prohibitæ.
22 Causa vsuraria,coram quo iudice tractari debeat.
28 Iudæi hæretici,& excommunicati, vinculis sacramentalibus nõ possunt ligari.
24 Adulter,sacrilegus quandoq; appellatur
25 Peccatum contra naturam est mixti fori.
26 Delicta mixti fori,qualiter cognoscantur.

CVm sit generale. Malefacto res ecclesiarum in vtroq; foro cõueniri pñt.h.d.Et primò ponit regula,secundò casus exceptus,assignando triplicẽ causam.Prima est,ratione negligentiæ iudicis secularis.Secunda,fauoripsius ecclesiæ.Tertia, qualitas criminis : quia sacrilegium.

1 ¶ †Primò no.regulã generalẽ qđ actor sequit forũ rei quæ tamen regula recipit multas fallẽtias,de quibus dicã in gl.j.
2 ¶ †Secundò no.ꝙ põt dici generale quod etiã habet casum exceptũ:

imò quotidie dicimus ꝙ omnis regula patitur exceptionem.

3 ¶†Tertiò no.ibi,fauore eccleſiæ,quòd fauor eſt actoris habere plures iudices,etiã diuerſi fori:corã quibus reus poſsit conueni ri qđ intelligo,qñ electio iudicis eſt actoris;prout eſt regulariter,vt dicã in fi.no.ſecus ſi electio eſſet rei:quia tũc diceret cõti nere fauorem rei,vt eſt tex.in auđ.habita.C.ne filius pro patre.

¶Quartò no.ibi,ſæpe.quod iura debẽt adaptari ad ea,quæ frequenter eueniunt: vt in c.literas.j.de deſpon.impube. & in l. nam ad ea.ff.de lega.

¶Quintò no.ibi,remiſi.quòd iudex non debet eſſe remiſſus in adminiſtranda iuſtitia.de quo in glo.ñ.

¶Sextò no.ꝙ iudex,qui negligit facere iuſtitiã,grauat partem. & ideò põt ab eo appellari.de quo per zaba.in ç.qualiter.s.ti.j.

4 ¶†Septimò no.ꝙ crimẽ ſacrilegñ non eſt merè eccleſiaſticum, ſed mixtũ;quia ſi eſſet merè eccleſiaſticũ,non poſſet laicus cognoſcere:vt in c.inquiſitores.de hære.lib.vj.& tñ cognoſcit,vt hic,& in l.placet.& l.ſi quis in hoc genus.C.de Epiſc.& cle.& in c.fi.de pœ.lib.vj.vbi patet quòd punitus ſacrilegio per eccleſiaſticũ,poteſt puniri per ſecularem in eo,ꝙ ſecularis pœna excedit.de qua materia dic vt latè dixi in c.de his.j.de accuſa.

¶Octauò no.ꝙ diſpoſitio iſtius c.habet locũ non ſolũ cũ delinquitur in eccleſiã particularẽ, propter qđ cõmittitur ſacrilegium:ſed etiã,quãdo delinquit cõtra venerabilẽ locũ,vt contra hoſpitale,aut ſimilẽ locũ.ſunt enim iſta pia loca ſub protectione & iuriſdi.eccleſiæ,vt in Cle.quia cõtingit.de relig.do.& ĩ c. iñ.& c.ad hæc.j.de relig.do.facit qđ no.Io.And.in c.ñ.de reſti. in integrũ.lib.vj.facit etiã tex.noſter in quantum dicit rectores: quia rectorum appel.veniunt etiam hoſpitalarñ:vt no.gl.inverbo,beneficñs.in Cle.ñ.de iudi.& Pau.ibi.& no.in Cle.quia cõtingit.de relig.do.& eſt bonus tex.xñ.diſt.c.ñ.habet ergo locũ tex.noſter in hoſpitalibus,&ſimilibus locis:nec debet eſſe hoc mirum:quia etiã propter pauperũ oppreſsionem eccleſia exercet iuriſdi.xxiiñ.q.iñ.c.de potentibus.Itẽ procedit etiã,ſi rapina cõmitteretur in bonis clerici:vt dixi in c.ſi clericus.s.eo.

a ¶Impropria. de iſta exceptione ĩpropria,vide Abbat.in c.ſuper eo. in ñ.col. de elect. & Alex. in l.ſi tibi.§. ſi de pignore.ff.de pactis.

5 ¶†Nono no.ꝙ appella,rectoris eccleſiaſtici,cõprehendit Beneficiatus,etiã ſimplicis beneficij: vnde omnis habens regimẽ eccleſiæ,venit appel.rectoris eccleſiaſtici.& hoc latè:ꝓpriè em̃ & ſtrictè non includuntur inferiores:vt no.glo,in verbo,rectores,& Pau.ibi in Cle.j.in ſi.de magiſtris,& ix.q.iñ.in c.conqueſtus.tex.tñ ille poſſet adduci in contrariũ.de quo dic vt dixi in Cle.j.de ſuppleñ.neg.Præla.& Prælati etiã regulares veniunt. tex.eſt in extrauagan.in authẽ.Bonifacñ.viñ.& ſic etiam,venit Abbas:vt in c.in ſingulis.j.de ſta.reg.& xc.diſt.in c.ſi quis monachus.& generaliter omnis regens poteſt dici rector,vnde& hoſpitalarñ rectores appellantur,vt dixi in præceden.no.&regens vniuerſitatem noſtram,rector appellatur.& ſimiliter etiã regentes ciuitatem:vt no.glo.in Cle.fi.de procu.

¶Decimò no.ꝙ rectores eccleſiarum poſſunt agere & proſequi in iudicio iura eccleſiæ.de quo in ç.cùm deputati.s.ti.j.& in c.pe.j.de dila.

6 ¶†Vltimò no.ꝙ qñ reus,qui cõueniendus eſt,habet plures iudices:coram quibus poſsit conueniri , eſt in electione actoris, corã quo velit ipſum cõuenire.& idẽ no.in c.dilecti.j.eo.& ibi in gl.& tenigi in c.ſanè.s.e.tradit Io. An.in c.j.de priui.li.vj.de qua materia ego latius dicam in c.fin.j.eo.in iij.princ.arti.Gl.j.

7 allegat cõcordantia per quæ firmatur hæc regula quòd† actor ſequitur forum rei.Sed aduerte:quia hæc regula recipit multas fallentias.

¶Regula quòd actor ſequitur forum rei.

¶Primò fallit,ſi reus originarius vult agere ſuper exceptio.

¶Secũdò in clerico,q peteret reductionẽ ad arbitriũ boni viri.

¶Tertiò ſi examinaui teſtes ad perpetuam rei memoriam.

¶Quartò in examinatione inſtrumenti vetuſtatis.

¶Quintò publicatione teſtamenti.

¶Sextò reſtitutione in integrum.

¶Septimò priuilegio canonis redintegranda.

¶Octauò inueſtituram no.oper.

¶Nonò ſi eccleſia repetit rem malè alienatam.

¶Decimò in omnibus caſibus in quibus laicus poteſt conueniri coram eccleſiaſtico.

¶Vndecimò quando actor perhorreſceret coram iudice rei comparere,propter potentiam ipſius rei.

8 ¶†Primò igitur fallit generaliter , qñcunq; ageretur ſuper aliqua exceptione,vtputa,ſi reus originarius antequã cõueniatur vult agere ſuper exceptione ſibi cõpetenti ꝙ qñq; põt, vt tradit in l.ſi contendat.ff.de fideiuſ.& in c.j.j.de iureiur.Nam hoc caſu,corã illo iudice poterit ipſe reus agere,corã quo fuiſſet cõueniendus:quia debet attendi naturalis origo cauſæ, & nõ accidentalis,vt l.qui habebat.ff.de tut.cum ſi.vnde cũ fideiuſſor habeat exceptionem,vt non conueniat in totũ,ſed vt fiat diuiſio inter alios confideiuſſores:ita & quilibet teneat pro parte ſua, ſi oẽs ſunt ſoluendo,vt inſti.de fideiuſſo.§.ſi plures.ſi talis fideiuſſor vult implorare officiũ iudicis,vt fiat diuiſio, poterit adire iudicem,coram quo ipſe conueniendus eſſet:vt l.ſi contẽdat. & ad idem allega.Dominus meus gl.ſingularem in l.Aurelius. §.centum.ff.de liberatione legata,quæ ſentit, quòd tutus exceptione põt implorare officiũ iudicis ſuper illa exceptione:etiã antequam cõueniat:vt ſic ſilentium imponat aduerſario, ſicut in ſimili dicimus in negatoria actione quæ datur poſſeſſori: vt dixi in c.examinata.de iud. & traditur in l. ſi fortè.ff. ſi ſeruitus vend.hoc tamen procedit ſecundũ Do.meum quãdo vel mole ſtaretur de facto,vel timeret veriſimiliter moleſtari, ſecundùm materiam legis,diffamari.C.de inge.ma.& ſecundũ qđ tradit in c.conquerente.s.de offi.or.& C.vt nemo inuitus agere &c.facit etiam ad prædicta,quod tradit in c.ſi aũt.s.de reſcrip.& etiã in c.cũ dilecti.& c.dudum.de elect.prædicta tamẽ limita ſecundùm Do. meũ vt procedant in vera exceptione ,ppriè dicta, quæ tantũ cõpetat ſtimulato,aut ſtimulari veriſimiliter dubitanti,per intentionẽ ſeu ſtimulũ actionis.Secus in exceptione impropria[a] quæ cõpetit etiã non ſtimulato:quæ habet quo dãmodo naturã actionis,vt puta,in exceptione quæ opponit contra dictũ confirmandũ,vel contra confirmatũ,ad impediendã cõſecrationẽ, ſecundũ ea,quæ tradent in d.c.dilecti. & in d.c.dilecti.j.de dolo & contu.hæc em̃ exceptio in multis habet naturã actionis,vt tradit in dictis iuribus.& in c.ſuper his.j.de accu.& ibi dixi,vnde talis exceptio eſſet intentanda corã iudice ipſius electi:quia eſt quæſtio principalis de per ſe,nec expectat aliud iudicium:vt in dictis iuribus.& in c.fi.de elec.lib.vj.

9 ¶†Secundò fallit in clerico,qui vellet petere reductionẽ laudi ad arbitrium boni viri contra laicũ:talis em̃ põt adire ſuũ iudicem eccleſiaſticum:& ratio deſcendit ex his , quæ ſtatim dicta ſunt in præcedẽti fallẽtia.& hoc tenet hic Do.meus allegat no. per Bar.in l.ſi ſocietate.§.arbitrorũ.ff.pro ſocio.& Fede.conſi. ccxxx.Sed ſi ordine conſiliorũ meorũ, illud cõſiliũ nihil dicit. Prædictã tamẽ opi.tenet Spec.in ti.de arbitro.§.j.ver. ſed quis erit.& ibi Io.An.ĩ addi.Sed Fede.de Senis cõſi.cclxxxv.tenet contrariã opi.ꝙ debeat agere corã iudice rei,quã opi.tenet Ange.in ſua diſpu.quæ incipit,duo nobiles.Pe.de Anch.in repe. c.ea quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xvñ.cõcludit ꝙ ſi quæſtio, de qua compromiſſum vertebat,fuit ſuper bonis eccleſiæ ꝙ ſi clericus vult dicere laudũ iniquum,talis iniqtas debet diſcuti:& reductio ad ęquitatẽ & iuſtitiã petitã corã iudice eccleſiaſtico, quã etiã coram laico:ſiue clericus circũſcripto cõpromiſſo in illa cã fuiſſet futurus actor vel reus.& ita intelligit.c.expoſita.& c.penuenit ſ.de arbi.vtrobiq; em̃ laudũ latũ fuit per laicũ,& ſup lite inter clericũ &laicũ:& tñ ſuper querela iniquitatis clericus ibi adiuit Papã.Et hoc ideò:quia iniquitas laudi cõcernebat res eccleſiæ:& ſic principaliter in vtroq; foro potuiſſet laicus cõueniri vt hic,Similiter etiã &corã altero,corã quo clericus maluerit, poterit iſtã iniquitatis querelã ꝓponere & diſcutere: vbi verò nõ de reb.eccle.ſed de ſuis ꝓprijs patrimonialibus clericus feciſſet cõpromiſſum,& laudũ fuiſſet latũ,cõcludit Pet. de Anc. ꝙ ſi clericus vult dicere laudũ iniquũ : ille iudex eſt adeundus, qui fuiſſet iudex in illa quæſtione, vnde ſi clericus erat actor,debuiſſet adire iudicẽ laicũ:vt in c.ſi clericus.s.e.ſic & nunc adire debebit ſuper querela iniqtatis. Si verò clericus fuiſſet futurus reus in caſu,in quo nõ fuiſſet cã cõpromiſſa:tunc ſicut debuiſſet cõueniri corã eccleſiaſtico,ita & coram eccleſiaſtico intẽtare querelã poterit iniquitatis laudi.& ita ſentit Bar.in d.§.arbitrorum.& ſic etiã reſidet Pet.de Anch.remittẽdo ſe ad ea quę ipſe latius dixit in q.quæ incipit,cũ C.laic[9]. Et ad prædictã etiã vide aliquid in l.Epales.& in auđ.ſi quis litigantiũ. C.de Epiſ.& cle.& p Bar.& Bal.in l.ñ.C.vbi & apud quos.& fuit hæc quæſtio ſolẽniter diſputata temporibus meis per dñm Antonium de prato veteri.& incipit,diſputatio Marco Bal.vbi vide.

10 ¶†Tertiò fallit eo,ꝙ vellet petere examinari teſtes ad perpetuam rei memoriã,ſecundũ formã c.Alberic[9].& c.ſignificauit. j.de teſti.Nã talis poterit adire iudicẽ ꝓpriũ : licet cõueniẽdus habeat aliũ iudicẽ,ſcđm Do.meũ hic.de qua materia vide per Bar.& melius per Ang.ibi in l.cũ hi.§.tranſactiones.ff.de tranſact.& per Ang.in repe.l.ſi vacantia.C.de bo.va.lib.x. facit qđ traditur in l.conſulta diualia.& l.teſtamenta.C. de teſta. & l.in lege aquilia ſi deletũ.ff.ad l.aquil.& per Bar.in l.ſi ſocietate.§. arbitrorum.ff.pro ſocio.& per Pe.de Anch.in d.q.xvñ. tetigi aliquid in c.fi.j.de fide inſtru.ſortè dicam in c.Albericus.aut in

11 c.ſignificauit.j.de teſti. vbi melius cõuenit. ¶†Quartò fallit in exemplatione inſtrumenti propter vetuſtatem,vel aliam ſimilem cauſam:quia talis exemplatio petitur coram proprio iudice ipſius petentis:non coram illo,qui vigore illius inſtrumenti eſſet conueniendus:debent tamen interuenire ſolẽnitates, de

quibus

quibus latè dixi post doc.in c.fin.s.de fide instru.

12 ¶†Quintò fallit in publicatione testamẽti,quę fit corã ꝓprio iudice ipsius petẽtis fieri publicationẽ, de quo tñ dic vt latius
13 traditur in d.l.testamẽta.& in l.consulta.C.de testa. ¶†Sextò fallit in restitutione in integrũ,quã clericus petit aduersus laicum corã proprio iudice ecclesiastico,secundũ Inno.hic,q̃ mouetur:quia ecclesia in hoc iurat speciali priuilegio,quã rationẽ perpetuò notabis.Addit tñ d.m.aliã rationẽ,valet:quia in petitione istius restitutionis allegatur dolus,vel ex proposito, vel reipsa quæ in hoc ęquiparanť,vt not.in l.si quis cũ aliter.ff.de ver.ob.& sic fundať iurisditio ecclesię ꝓpter dolũ & deceptionẽ. facit quod dicã in gl.fi.Et vide ad p̃dicta quod no.in c.constitutus.de resti.in integ.& quod dixi in c.pe.de ope.no.nun. tenet d.m.in c.ad nostrã.j.de reb.eccle.nõ alie. vbi bonus tex. Aduerte tñ:quia si laicus peteret talem restitutionẽ. debet adire iudicẽ rei,cõtra quẽ peteret, text. est in l.ñ.C. vbi & apud quos.de quo dic vt ibi tradiť,& vide etiam quod tradit Albe. de rosa.in quæstionibus statutorum,in secunda parte.q.xlj.

14 Septimò fallit in priuilegio canonis,redintegrãda.iij.q.j.q̃ cõpetit ecclesię ex speciali priuilegio, secundũ quod voluit Cal. in c.cũ ad sedẽ.j.de resti.spo.vbi fortè videbimus.vnde ꝓpter hanc rationẽ tenet Inn.q̃ clericus possit tale priuilegiũ intentare corã ꝓprio iudice ecclesiastico,& hoc tenet gl.pe.quæ nõ est alibi,secundùm d.m.in c.pen.s.quod met.causa. tetigi in c. pe.j.de ope.no.nun.

15 ¶†Octauò fallit in nũciatione noui operis,quã clericus potest ītẽtare corã ꝓprio iudice,vt ī d.c.pe.& vide qđ ibi latiꝰ dixi.

16 ¶Nonò fallit, si ecclesia peteret rem ipsius malè alienatam ex alienatiõe inualida,propter defectũ alicuius solẽnitatis, vt est tex.notabilis,secundũ lecturã Host.in c.ad audiẽtiã.j.de rebꝰ eccle.non alie.Quid autẽ de reo,qui intẽrat condictionẽ ex l. diffamari.C.de inge.manu.vide quæ dixi in c.cũ inter.j. de except.Itẽ quid iuris de clerico,q̃ nominatꝰ in iudicio à laico cõuẽto corã seculari,qui venit ad defendẽdũ laicũ an possit dicere,q̃ velit esse corã iudice proprio?tradiť in l.venditor.ff.de iudi.& in l.ñ.C.vbi in rẽ actio.de quo dicã latius in c.qm̃. §. q̃
17 si super.j.vt lit.non contest. ¶†Decimò fallit in omnibꝰ casibus,in quibꝰ laicus à clerico põt cõueniri corã iudice eccle-
18 siastico,de quibꝰ latiꝰ dicã.j.e.c.licet ex suscepto. ¶†Vndecimò fallit,qñ is,qui debet agere per correctionem coram iudice rei ꝓ potentiã ipsius rei:quia põt trahere ipsum reum extra domicilium suũ,dũmodo nõ trahat ad propriũ iudicẽ actoris, & c. statutum.§.cũ verò.de rescrip.lib.vj.Et ad peti.iudicis actoris potest requiri iudex eò,vt velit eligere aliũ iudicẽ, quã ꝓpriũ iudicem.hoc singulariter voluit Bar.in tractatu represaliarum in ñ.q.vbi etiam dicit,q̃ denegatio huius est iusta causa concedendi represalias.Glo.secũda format q.quo remedio succurratur contra iudicis negligentiam, seu malignitatem,& soluit. In ea.glos.ibi.l.si appellationem,dic hoc verum,quando iudex
a interpellatus negligit.Secus si non interpelletur[b]:quia tũc nõ tenetur ad aliquam pœnã,vt traditur in c.fina.s.de rescript.& per Bar.in l.iij.§.hoc autẽ iudicium.ff.de dam.infec.& in l. ꝓperandum. C.de iudi.In fi.glo.dic, quia ista non est principalis materia nostra,ideò vide de ea, quod traditur in l.j. & ñ. C. de pœna iudi.q̃ malè iud.& per Bar.in l.fi.§.diuus.ff.de varijs & extraordi.cogni.& in q̃ ipsius Bar.quę incipit,sententia iudicis,quæ fit per imprudentiam.& per Bal.latè in repeti.l.obseruare.§.proficiscì.ff.de offi.procon.& legati. traditur etiã de materia in c.hoc etiã placuit.ñ.q.vj.& in c.j.de re iud.lib.vj.tetigi aliquid in c.dilecti.j.de excess.pręla.Gl.fin.primò tradit de foro & pœna sacrilegorum seu malefactorum ecclesiarũ. Secundò,ponit quinq̃ crimina accclesiastica,subiungendo generaliter,quid de peccato.Tertiò,colligit arg.ex tex.à contrario. In ea.gl.ibi,raptores & inuasores.dic,idem tenet hic Innocen.
b & no.xvij.q.iij.c.ij.& c.sicut.& subdit hic Inno.[c]q̃ hoc casu concluditur iurisditio ecclesiastici:etiam si negetur qualitas sacrilegij,de quo dic,vt dixi in c.si clericus.s. eo. deinde subdit, quod non solũ in clericorũ oppressione, sed etiã pauperũ nõ clericorum habet locum tex.noster:& sic videtur inferendũ, q̃ ecclesia põt agere contra laicum interdicto, vti possidetis corã ecclesiastico:quia in tali interdicto,agẽs dicit se turbari in possessione sua:& sic concluditur iniuria,violẽtia,& molestia, tenet Lapus alleg.lxv.lxvj.& lxxñ. & sequunť doc. traditur in c.cõquestus.j.eo.& vide qđ ibi dicã.Et aduerte:quia Inno. Io.an.& do.Anto.sentiunt in c.d.conquestus.q̃ ad hoc, vt coram ecclesiastico possit agi pro rebus ecclesię contra laicũ interdicto,vti possidetis,requiritur vis turbatiua, quod reprobat ibi do.m.& ibi videbimus post glo.ij.Item subdit hoc Inno.q̃ idem est,si contractus gestus cum ecclesia dicatur initus per fraudẽ vel dicatur nullus:licet sit gestus sine fraude.xij.q.ij.c.Apostolicos.& c.quicunq̃ militũ. Est tamẽ necessarium q̃ talis qualitas,quę concludit iurisditionẽ,allegeť in libello,& licet negetur:tamen proceditur in prin.per summariam cognitionem,& si nõ probabitur talis qualitas,vt oppressio vię contractus illicitudo,aut similis:remittetur tunc ad iudicẽ suũ,per ea quæ dixi in c.si clericus.s.eo. Et licet etiam absolueretur ꝓpter hoc:tamen talis absolutio non præiudicaret agenti postea ex alia causa,per l.& an eadem.ff.de exce.rei iud.Sed si contractus non esset nullus:sed fortè veniret irritandus.fortè ꝓpter defectũ præsentię canonicorũ, aut similis solennitatis à statuto requisitę,cuius tñ defectus nõ reddat actum nullum, sed irritandũ.Inn.in hoc videtur aliqualiter sibi contrarius: qa hoc casu tenet q̃ adiri debet iudex ordinarius ipsius rei,per c.si clericus.s.eo.dicũt tñ quidã secundũ Inno. q̃ etiam si contractꝰ teneat,& petať restitutio in integrũ quod laicus poterit cõueniri coram ecclesiastico:quia etiam respectu restitutionis in integrum,iuuatur iure speciali,vt dixi.s.in j.glo.in vj.fallẽtia.Sed si non iuuareť aliquo iure speciali,vt si agereť rei vẽdicatiõe,cõmodati,depositi,aut de similibus contractibꝰ: quia tũc iudex secularis ipsius laici esset adeundus,ex quibus dictis Inno.plura colligunť.Primò extensio tex.nostri ad casus prædictos: licet hic gl.in fi.videatur velle contrarium.facit tex.noster dum fundat se super fauore ecclesiarum,ergo videtur prouidere vltra casum violentiæ,vel rapinę,& idem sentit Io.de lig. in d.c. si clericus.facit xxiij.q.ij.c.si quis de potentibus. Secũdò colligitur ex dictis Inno.q̃ ratione fraudis allegatæ in contractu celebrato cũ ecclesia,cõcluditur iurisditio ecclesiastici. Ex quo a
infertur,q̃ si clericus de pecunia ecclesię emit prędium,& fecit fieri instrumentũ in personam alterius,q̃ si allegatur hęc fraus poterit ecclesiasticus cognoscere, de quo vide quod latè tradit Lapus,allegatione lix.Et ad hanc materiã vide etiã qđ tradit idem Lapus allegatione lxv.lxvj.& lxxñ.vbi multũ singu. loquitur recitando hic dicta per Inno. & allegãdo plures alias ratiões,quas hic repetit D.M.Et inter alias,quia tales fraudãtes ecclesiam anathematizantur xij.q.ij.c.Apostolicos. & cap. quicũq̃.ergo spectat iurisditio ad ecclesiam:quia excõmunicatio infligiť ex causa,quæ sit de foro ecclesię.xxx.dist.c.si qua. & c.quicunq̃.& per Io.An.in regula,ea.quæ.de reg.iur. libr. vj.facit etiam:quia excõmunicatio est pœna,vt in c.sacro.j.de sen.excõ.& pœna solũ à iudice incõpetẽti est imponenda: vt j. de iud.c.at si clerici.& xxiij.q.ij.§.in hoc capitulo. de quo latè dixi j.de sen.excõ.c.perpẽdimus. Et quia nõ debet imponi sine causę cognitione,vt in c.j.de sen.excõ.lib.vj.& ij.q.j. c. nemo.facit s.de iud.c.nouit.de quo latè dixi in c. perpẽdimus.j. de sen.excõ.in x.prin.art.quod tñ iutelligit d.m. qñ excõicatio cõpeteret alicui,vt iudici,nõ autẽ vt parti sicut qñq̃ cõpetit ad defensionẽ iuris sui,vt in c.dilecto.de sen.excõ.li.vj. Itẽ aduerte:quia quod s.dixi de fraude limitat Lapus, si agitur de fraude in ipso contractu:secus si sola retentione concluderet, vt puta,si in libello rei vendicationis concluderet contra reũ, q̃ per fraudẽ & dolũ nõ vult restituere,& sequitur do.Anto. in c.si clericus.s.eo.Sed do.M.dicit idẽ tenendũ,dũmodo talis fraus probeť:quia ex fraudulosa detẽtione concludiť quodam modo sacrilegiũ:& sic detentor potest dici malefactor ecclesię nec differt multũ quò ad periculũ animę,inuadere, vel iniustè retinere.arg.c.sępe.de resti.spolia.Et ista potest esse ratio,quare si allegatur nullitas contractus,concludiť iurisditio ecclesiastici:quia ex tali detentione concluditur læsio ecclesiæ ex maleficio.Ego verò distinguerẽ,q̃ aut cõuẽtus possidet rem petitam ex iusto titulo,nulla facta sibi denũciatione anteq̃ emeret:& hoc casu,licet postea denũcieť sibi, q̃ est ecclesię: nõ tñ constituiť in mala fide,aut in fraude:vt est tex.sing.in l.pen.ff. de vsucap.pro emp.& ideò,qñ sic narrareť in libello,& nõ cõcluderetur aliter fraus:stante hac dubietate,ecclesiasticus non esset omnino iudex quasi ex sacrilegio:sed ex assertione rei ad ecclesiã pertinẽtis posset esse iudex.secundũ ea, quæ dixi in c. si clericus.s.eo.Sed si possidẽs anteq̃ acquireret per aliquẽ titulum fuit denunciatus ne emeret,vel reciperet: quia res erat ecclesię:videtur concludi fraus & mala fides,per tex.singu.in l.si fundus,C.de rei vendi.Et ad prędicta vide qđ tradit Spe. in tit.de emp.& vend.§.nunc dicẽdũ.aliàs,nunc videndũ.ver.
19 vlt.vsq̃ in fi.Tertiò colligiť ex dictis Inno.q̃ †ecclesia põt petere in integrũ resti.corã iudice ecclesiastico,etiam contra laicum:quia iuuatur speciali priuilegio,de quo dic, vt latius dixi in glo.j.Quartò colligitur,q̃ si agitur rei vendi.depositi,commodati,vel similibus actionibus,in quibus ecclesia non iuuatur aliquo speciali priuilegio:agendũ est corã iudice ipsius rei cõuẽti.de quo tñ dic,vt latiꝰ dixi in c.si clericus.s.eo.Vltimò colligiť singularis practica ꝓnũciãdi,qñ iurisditio fundať sup aliqua qualitate,quæ postea nõ probať in processu. Nã iudex

¶Secus si non interpellatur. iudex enim,nisi petitus, non tenetur impartiri officiũ suũ, nisi rogatus, vt in l.iiij.§.hoc aũt edictum.vbi latè Bar. & Alexã.& adde, quod vbicunq̃ iudex ex potestate potest aliquid facere:semper intelligitur, si postuletur, vt latè acumulat l. vniuersa.per gl.ibi C. de preci. impe. offeren.

c ¶Et est dictum sing.Inno. de quo per Ang.consil.lij. & vide quæ latè dixit And.Sicu.in c.si clericus laicũ.s. eo. & in eo, quod dicit de quocunq̃ paupere. pondera tex.hic in contrarium, dum loquiť de fauore ecclesiæ.

debet absoluere reum ex sola causa deducta, secūdū Inno. Sed Goff. in d.c.si clericus. dicit, q̄ imò debet summariè cognoscere de illa qualitate fundāte iurisditionē sine p̄iudicio principalis causę. arg.l.si quis à liberis. §. si vel parens. ff. de libe. agno. & probata illa qualitate, debet procedere ad merita causæ: ea verò non probata, remittet illū ad iudicē suum. Sed Io. An. dicit in d.c.si clericus. quòd si reus negat qualitatē, ecclesiasticus cognoscet quousq̄ intelligat, quòd sua sit iurisditio. & cognito, q̄ ad eum nō pertineat cognitio, condēnabit actorē in expensis, & remittet eum ad iudicē suū. ar.c.vt debitus. & c. cùm speciali. j. de ap. Et ita etiā videt intellexisse Vincē. qui dicit, q̄ iudex procedet in principali. sed cognito ex qualitate & p̄batione, q̄ ad ipsum non pertineat cognitio, nō debet diffinitiuè p̄nūciare: sed remittere. Tu verò, quantū ad materiā cognitionis, dic vt latius dixi in d.c.si clericus. sed quātū ad hūc articulū cōclude ex dictis do. Ant. & D.m. q̄ aut iurisditio fundat̄ sup̄ vera qualitate tribuētis iurisditionē, & qualitas à principio negatur, & seruabit̄ practica Gof. vt dixi in d.c.si clericus. Sed si iudex p̄cederet ad vlteriora, saluis exceptionibus, & sumus in casu, in quo partes nō habēt animū prorogādi iurisditionē. & hoc casu, si actor deficit in probatione qualitatis tribuētis iurisditionē, reus debet absolui, & actor in expēsis cōdēnari: qa licet nō sit iudex ī causa p̄ncipali. tñ potest in expēsis cōdēnare, vt no. gl. in c. dispēdia. de rescrip. lib. vj. & in cle. ij. de rescrip. dixi in c. calūniā. j. de pœ. Si verò iurisditio fundat̄ super aliqua qualitate, nec requirit̄ quod sit certa: sed satis est, q̄ sit dubia, vt puta sacrilegij, fraudis, vel similis causæ: & tunc pronūciabit diffinitiuè, absoluēdo solū ipsum cōuētū ex qualitate deducta in libello. & ita p̄cedat dictū Inn. & hoc cōiunge, & adde ad ea, quę dixi in d.c.si clericus. s. eo. In ea. gl. ibi, possunt excōicari. dic, gl. hic tractat, qua pœna sacrilegij sint puniendi: & per quē. Sed tu clarius cōclude, q̄ qñq̄ agit̄ ad pœnā corporalē: de qua in l. sacrilegij. ff. ad leg. iul. pec. & istā imponit solus laicus: quia talem pœnā nō habet clericus: vt in c. sentētiam. j. ne cler. vel mona. Quādoq̄ agit̄ de pœna spirituali, vt excōicationis, vel similis. & istā ponit solus ecclesiasticus: quia laicus est incapax: vt in c. ij. s. tit. j. Qñq̄ verò agit̄ ad pœnā pecuniariā. de qua xvij. q. iij. in c. quisquis. vel ad restitutionē rei subtractæ. & hoc casu, tam ecclesiasticus, q̄ secularis [a] est iudex, vt hic, & in c. felicis. in prin. iuncto §. per hoc. de pœnis. li. vj. & in c. cō questus. j. eo. & est in electione actoris corā quo velit reū cōuenire. secundū quod dixi in vltimo not. In ea. gl. ibi, vsurarū. dic circa hoc, vtrū causa vsuraria sit mixti fori, duæ principales tradūtur opi. Prima est, q̄ solus ecclesiasticus sit iudex, nō solùm si dubitat̄, an cōtractus sit vsurarius: sed etiā si certū sit cōtractū vsurariū, p̄pter quod vsurę repetūtur, vt hic sentit gl. & in c. ij. s. de iudi. Et hāc tenet Lap. allegatione lvij. & lxxiij. qui dicit se de facto obtinuisse. facit gl. in c. ex literis. j. de iureiur. qui dicit, q̄ crimē vsurarū est spirituale, q̄ idē etiā sentit gl. in cle. ij. de iudi. facit qđ no. gl. in c. j. de offi. ordi. & xj. q. j. in summa. vbi dicit, q̄ est crimen ecclesiasticū. & ad idē glos. in Cle. j. de vsur. & hanc etiā videt̄ sequi Host. in summa eo. ti. & Spec. in tit. de cōpe. iudic. adi. §. j. versi. ij. qui enumerat hanc causam inter ecclesiasticas. & tenet Bald. in l. omni. C. de sac. san. eccle. & in l. quoties. C. de iudi. licet ibi loquatur multū ambiguè. Secunda principalis opi. est, vt distinguamus in modo agendi: qa aut dubitat̄, an cōtractus sit vsurarius vel nō: & p̄tinet ad solū ecclesiasticū. & ita procedit præcedens opin. & de ratione per D.m. in rub. j. de vsur. & Ioan. mo. in c. j. de vsur. lib. vj. Aut nō dubitatur, sed certū est contractū esse vsurarium: imminet sola quęstio facti circa repetitionem vsurarū solutarū: vel disputatur an sint solutę vel non: vel quid simile, & potest cognoscere tam ecclesiasticus, q̄ laicus [b] & hanc opin. tenet Paul. in cle. j. de vsu. quem sequitur Bar. Bal. & Paul. de Cast. in l. Titia. ff. solut. matri. & in d.l. omni. & ibi Bald. & in d.l. quoties. & l. ij. ff. de iurisdi. om. iudic. Raphael Fulgo. ibi & Franc. de Alberg. & Butrig. in l. cùm allegas. C. de vsur. & eam tenuerunt Vgutio Lau. Goff. & Archi. xiij. q. iij. c. quid dicam, & tenet etiā hic d. Ant. Io. de Lig. zab. & D.m. faciunt notata per Io. And. Io. Mo. & Garziā. & Io. An. in c. j. de vsu. lib. vj. & per Io. An. in c. tuam. j. de ordi. cog. & zab. & D. meus ibi sequitur Ioā. de Imo. in d. Cle. ij. de iudi. vbi dicit, q̄ audiuit Pet. de Anchar. & bo ita consuluerūt Gaspa. cōsi. xiij. Pet. de Anch. cōsi. cxiij. & ccxxvj. Et idē tenet d. Do. in c. cùm C. laicus. eo. titul. lib. vj. & Ang. in disput. quę incipit, Astensis miles. prope fi. vbi dicit q̄ secularis potest publicare vsurarium manifestum. & zabar. hic qui mouet̄: quia hoc modo talis materia nō potest dici, nisi tēporalis: quāuis ratione indebiti recepti habeat annexum peccatum. Sed talis concursus peccati non tollit iurisditionem secularī: dummodo non disputetur, an sit peccatum vel non, vt patet ex tit. de fur. vi bono. rap. incē. ruina & naufr. & de condic. inde. cū simi. per totū. Nā si diceremus, q̄ in quolibet temporali iniustè quęsito, ratione peccati cōmissi deberet adiri ecclesiasticus, quasi ex toto euacuaret iurisditio secularis, contra c. nouit. s. de iudi. Et hanc rationē per prius posuit Pet. de Ancha. in repe. c. ea quæ. de reg. iur. lib. vj. in ij. q. prin. zaba. in c. ciuitate. de vsur. in repe. Bal. l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Vnde dicit Bal. in c. similiter. de contro. inuestituræ, q̄ diabolicum esset dicere, q̄ secularis non posset cognoscere de pignoratitia actione: licet allegaretur, q̄ fructus sint indebitè recepti, & vide etiā Bal. in aut̄. ad hæc. C. de latina liber. tol. p̄pe principium, & hanc opi. vt dixi, tenet hic d. Anto. & zaba. & sequitur do.m. Et eandem tenet zaba. in repe. c. in ciuitate j. de vsu. & in cle. j. de vsu. vbi etiam tenet Io. de Imo. & idem tenet Io. de lig. & d. Do. in c. j. de vsu. li. vj. & hęc opi. plus mihi placet†. Nec est verum, q̄ causa vsuraria propriè & strictè sit spiritualis: sed impropriè & largè. vt dicit Io. An. in d.c. ex literis. de iureiur. & tunc est quasi spiritualis, quando dubitatur, an contractus sit vsurarius, & ita possunt intelligi allegata in prima opi. & eam etiā tenet Lud. ponta. in d.l. Titia. ff. solu. ma. per c. post miserabilem. j. de vsur. si igitur est quæstio de soluto vel non soluto, secularis iudex de hoc poterit cognoscere. Idem etiā si petantur fructus computari in sortē, quos altera pars dicit fuisse centū, & altera quinquaginta: vel si debitor dicit se restituisse sortem, creditor verò negat: vel si debitor dicit se soluisse quinquaginta: creditor verò solū dicit se recepisse. xx. de his & similibus cognoscere potest iudex secularis. de quo per Bar. in d.l. quoties. & Lapū & zaba. in d. cle. j. de vsu. Et idē si creditor dicit se mutuasse summā, de qua in instrumē to: debitor verò dicit, q̄ nō recepit nisi dimidiā illius summę: & q̄ alia dimidia fuit adiecta in fraudē vsurarū: quia tunc ḡo non est de aliquo spirituali: sed super facto, & ideo potest laicus cognoscere. secundùm Bar. in d.l. Titia. ff. sol. matri. quod exemplū vltimum non placet Lapo in d. cle. j. quia per prædictum modum, instrumentū mutui purū in sui forma impugnaretur de fraude vsuraria, & ideo laicus non potest cognoscere, & ad hoc est tex. in c. vos. j. de pig. & in c. ad nostram. j. de iureiu. Et sequitur zab. in d. cle. j. vbi etiam subdit, q̄ ratio continget, q̄ causa quæstionis facti non sit commista quęstioni iuris. Aduerte: quia d. Ant. hic vult, q̄ si de consuetudine appareret aliter, esset seruanda. arg. c. cū dilectus. de consuetu. Et sic etiam videtur primò concludere Io. de Imo. hic. Quod ego arbitror procedere, quò ad exempla & casus, in quibus secundū cōem opi. laicus possit cognoscere, de quibus statim dixi, quia in hoc licet, cōmunis opi. habeat, q̄ secularis possit de illis cognoscere, tñ consuetudo possit operari, q̄ solus ecclesiasticus posset cognoscere. Sed in casibus, in quibus solus ecclesiasticus potest cognoscere, secundū cōem omnium opi. consuetudo non videretur valere, q̄ laicus possit cognoscere. ar. not. in c. ij. & iij. s. tit. j. Nisi diceres q̄ ista causa nō videtur esse spiritualis, nec quasi spiritualis. secundū quod s. tetigi. Sed tñ licet propriè non sit spiritualis vel quasi: tñ impropriè & latè videtur quodāmodo spiritualis. Subdit tñ hic Io. de Imol. posse dici, q̄ si agitur de repetenda vsura, vltra modū taxatū à lege, seu à iure ciuili. de quo in l. eos. C. de vsu. q̄ tunc pōt procedere opi. cōis: quia ex quo lex ciuilis facit illud indebitū, & vult posse repeti. vt in l. si non sortē. ff. de condic. inde. Concludit Io. de Imo. q̄ non videt quid repugnet quò minus agi possit coram seculari. Si verò peteretur vsura vsq̄ ad modū à iure ciuili prætaxatum: tunc est dubiū, ex quo lex ciuilis permittit. & sic non videt̄ posse peti corā seculari. & hoc clarū, secundū iura Digestorū†. Sed dubiū est, an per ius authenticorū vsuræ indistinctè sint p̄hibitę? aliqui tenent, q̄ sic. hoc tenet glos. in aut̄. ad hęc. C. de vsu. & in aut̄. de ecclesiasticis titulis. §. j. & gl. xiij. q. iij. c. quid dicā. & j. de vsur. c. quia in omnib9. & tenent Laudunius, zenzé. Pau. & Io. de lig. in cle. j. de vsu. Contrariam tamē opi. tenet gl. in aut̄. nullū mutuāte agricolę. in fi. & Azo. in summa de vsu. in prin. & Iac. Butr. & Bar. post eū in d. aut̄. ad hęc. & in l. j. C. de sum. tri. Alij verò aliter dicūt, de quo per Io. An. d. Ant. & d. M. in d.c. quia in omnibus. Sed latius vide, quæ dixi in tractatu vsurarū in iij. prin. arti. Concludit ergo Io. de Imol. hic, q̄ non est tutū repetere vsuras, etiā corā iudice seculari propter varietatē opinionū. Sed credit, q̄ tuti9 sit retinere gl. in cle. j. de vsu. Arbitror, q̄ velit dicere in cle. ij. de iudi. fatetur tñ, q̄ si incidēter inducerēt crimē vsurę, & obijceretur exceptio vsuraria, q̄ iudex secularis deberet illam admittere: & si nō admitteret, posset cogi per iudicē ecclesiasticū, per id quod habet̄ in c. licet. de iureiu. li. vj.† Cōiter tamē practicat̄ q̄ remittatur cognitio ad iudicē ecclesiasticū: saltē qñ ecclesiasticus facit

a ¶ Tam ecclesiasticus, quàm secularis iudex imponit pœnam pecuniariā pro sacrilegio. Et no. istam distinctionem. adde Pe. de Ancha. consil. xiij. & Cald. consil. ij. de foro cōpe.

b ¶ Laicus iudex, an & quando cognoscat de causa vsuraria, vide per Alex. in consil. ix. per totum. lib. iij. & quā do posit ecclesiasticus inhibere cognitionē laico iudici, habes per eūdem in eo. consil. adde Soci. in consil. cexix. in ij. parte. Corne. ccxxv ij. in iij. parte. adde etiam idem esse distinguendū, quando agitur causa matrimonij, de quo vltimò latius per Pau. de Cast. in cō sil. ij. in ij. libr. per totum.

a cus facit inhibitionem. ego[a] arbitror pro nūc posse distingui, quòd aut loquimur de iure cōi. Et hoc casu dico, quòd corā iudice seculari pōt cognosci de vsura, & cōtractu vsurario, in oī-bus casibus in qbus iura ciuilia prohiberent vsuras: vt in psonis illustribus & qui sunt supra eā dignitatē: à qbus vltra trientes prohibentur vsurę stipulari, vel in inferioribus illustribus licitas gerētes negotiatiões, vltra besses. In traiectitijs verò cōtractibus, & in speciebus fœnori datis, vltra cēteſimas. dicit autem pecunia traiectitia, quæ transmare vehitur. vt in. l. ff. de nautico fœnore. In certis verò hominib⁹ prædictas qualitates non habētibus, vltra semisses repeti possunt: etiā de iure ciuili: vt hic. omnia habēt in l. eos. C. de vsur. ad qđ vide quæ lati⁹ dixi in tractatu vsur. in. ñ. prin. ar. Vltra igitur permissas vsuras arbitror, quòd secularis posit cognoscere: sed si infra summā taxatā ante ius authēticorū actū fuisset corā seculari, nō debebat audiri: sed hodie quæstio est magis dubia: quia cùm videāt simpliciter prohibitæ, tenēdo primā opi. de qua statim dixi, videtur qđ corā iudice seculari repeti possent. Sed tenēdo aliā secūdā opi. videret dicēdū cōtrariū. Ex quo ego infero, quòd si ex forma statuti vltra certā summā prouideret repeti posse solutū vltra sortem quòd illud pl⁹ posset repeti corā seculari. & ita vidi plures practicari. & idē fortè dicēdū esset, si cōsuetudo haberet, quòd oēs vsuræ repeti possent corā seculari. ar. prędictorū. cogitabis, qa nouissima sunt. & lati⁹ vide de materia, quę dixi in tractatu de vsu. in. xv. ñ. seu. xvij. prin. artic. qa ad prędens plus nō potui. In ea. gl. ibi, hęresis. dic vt. j. de hęre. c. ad abolēdā. & c. excōmunicamus. & quasi p totū, & est hoc delictū merè ecclesiasticum, adeò quòd iudex secularis nullo modo pōt se intromittere: nisi quò ad executionē ad petitionē ecclesiæ. vt in. c. vt inquisitionis. §. ꝓhibemus. de hære. lib. vj. quāuis secularis posit nouas pœnas addere, secūdùm. d. Ant. qđ nō placet do. m. qa cùm sit merè ecclesiasticū, secularis nō pōt se intromittere: & ideò cùm ad eū nō spectet punire, nō debet valere statutū circa pœnā imponēdā. p no. in. c. ñ. de cōsti. lib. vj. & in. l. fi. ff. de iurisdi. om. qđ mihi placet. ex quo hęc materia est duntaxat de foro ecclesiastico, sicut ī simi. dicim⁹, qđ laici nō posśūt aliqd statuere in materia spūali. secūdùm ea, quę lati⁹ tradunt in. c. ecclesia. s. de cōsti. & p Bart. & Bal. in. l. j. C. de sum. tri. & p Pe. de Ancha. in repe. c. j. s. de cōsti. In ea. gl. ibi simoniæ. dic vt. j. de simo. p totū secundùm Host. & Io. An. & istud crimē est etiā merè ecclesiasticū: qa originē & ꝓhibitionē habuit ab ecclesia. j. q. i. in sum. & dicit, quasi hęres. j. q. iij. in. c. altare. dixi in rubri. de simo. & in rub. de hęre. In ea. glo. ibi. piurij. dic Io. And. remittit se ad not. de hoc in c. fi. eo. ti. li. vj. Tu distingue post d. Ant. & d. m. plurimis additis, qđ aut agi de iuramento respectu fori pœnitētialis & secularis se nō intromittit: qa caret tali foro. sic loquit. xxij. q. j. c. prę-iudicandū. ī. de pur. cano. c. nos inter. & qđ ibi traditur in gl. j. nam laicus non habet claues eccl. s. de offi. ordi. c. pastoralis. j. de pœ. & remis. in. c. oīs. & c. noua. Aut agit de remissiõe vinculi
b iuramēti, & nō pōt laicus[c] illud remittere, nisi respiciat suā prīcipalē vtilitatē, aut præiudiciū. vt in. c. j. j. de iureiur. & in. c. ñ. de spon. qnimo dubitat an Ep̄s vel Papa possint. de quo in. c. quāto. & in c. debitores. de iureiur. & in. c. cū inter. P. s. de renū. xv. q. vj. c. authoritate. Aut dubitat, an iuramētū sit licitū, vel nō: et sic, an sit seruādū vel nō: & etiā sol⁹ ecclesiasticus cognoscit. vt in. c. venerabilē. de elec. Aut nō dubitat, sed certū est, qđ litigat: & agit ad pœnā trāsgressiōis, & hoc casu, tā secularis, quàm ecclesiasticus est cōpetēs. de ecclesia. est tex. s. ti. j. c. nouit. de laico. no. xxiij. q. v. c. rex debet. Si verò agit vt iuramētū seruetur, vel de eo excipit: & tūc si iuramētū est validū, secūdùm vtriusq; iuris dispositionē, dat actio & exceptio: & ecclesiastic⁹ & secularis est iudex cōpetēs: & sic accmuulat for⁹ foro. vt. d. c. fi. itaq; Pe. de Ancha. ī. c. quāuis. de pa. li. vj. se pluries practicasse. Si verò iuramētū de quo quęrit, de iure ciuili nec actionē nec exceptionē ꝓduceret. vt in casib⁹ de quib⁹ p Bar. in. l. si qs pro eo. ff. de fideius. & latissimè p Io. de Imo. in repe. c. cùm contingat. j. de iureiur. dicēdū est, quòd de iure canonico nō est dubiū, qđ cū etiā ex solo nudo pacto agi posit ꝓpter subsistētiā obligatiōis secūdùm ea. quę plenè tradūt ī. c. j. s. de pac. & sic forti⁹ ex iuramēto. vt in. c. cū venissēt. j. de insti. & in. c. nouit. s. de iud. p Inn. qđ pōt agi corā ecclesiastico. sed an agi posit corā seculari, maius est dubiū. & l3 secūdū. d. m. prima frōte de iuris ciuilis rigore videat dicēdū, qđ nō: tamē qa in cōcernētib⁹ salutē animarū, leges nō dedignant sacros canones imitari. vt in. c. fi. j. de præscri. vī dici posse, qđ ēt secularis ad hoc teneret: & qđ possit cōpelli p ecclesiasticū. ar. d. c. fi. eo. ti. lib. vj. & c. l3. de iureiur. li. vj. quāuis hoc dictū fortè de facto nō reciperet. secūdū. d. m.
23 †Et hęc ꝓcedūt in iuramētis fideliū, secus in iuramētis iudęorū, hęreticorū & excōicatorū ĩter se: qa vīcula sacramēralia nec actiuè nec passiue cadūt ī eis: vnde ius canonicū nō habet locū in illis: sed Imperator arctat eos, vt in l. qm̄. de hęreti. & in c. j. §. item sacramenta. de pace iur. fir. & ibi Bal. ponit hoc dictū, qp tñ mihi nō placet, maxīe respectu excōicatorū & hęreticorū, de quibus non est dubiū, qp ecclesia iudicat. insuper etiam Iudæi & iure canonico ligantur, vt j. de iudæ. per totū. & ꝑ quādam viam indirectā possunt etiā excōicari, vt in c. & si iudęos. in fi. & c. seq. & ibi in gl. fi. & in c. cū sit & ibi glo. fi. & in c. ad liberā. de iudę. Itē prędicta procedūt, qñ ageretur contra iurātem ad obseruantiā iuramēti, vel ad aliud simile. Sec⁹ si ageretur contra hæredes iurantis, qui non possunt cōueniri corā ec
c clesiastico, vigore iuramenti præstiti à defuncto, secundū Ioā. An. in d. c. fi. eo. tit. lib. vj. quia cū iuramentū sit personale, vt in c. veritatis. j. de iureiurā. non trāsit in[c] hæredē, & sequitur Bal. in l. j. C. de iureiuran. Quod limitat. d. M. hic & in c. fin. j. de sepul. Si corā ecclesiastico directè ageret vigore iuramēti, implorando ipsius officium ad obseruantiā iuramenti: secus si indirectè, vt compellat hęredes ad satisfaciendū, & exonerandum animam defuncti. ar. c. no bis. j. de sen. excō. & no. in d. c. fi. j. de sepul. & ita procedat dictū Abb. antiqui glossatoris in d. c. fin. qui simpliciter voluit, qp etiam hęres iurantis esset de foro ecclesiæ, per l. hæres absens. ff. de iud. & sic per viam indirectam saluatur dictum Abbatis, licet Io. An. & d. Do. illud simpliciter reprobent in d. c. fi. & vide Bal. in d. §. sacramenta. qui singulariter dicit, qp si est dubiū de validitate iurī ipsius mortui, a
solus ecclesiasticus cognoscit. ar. no. in c. ñ. de pac. lib. vj. & hęc mihi satis placet. In ea gl. ibi, adulterij. dic secundū Ioan. And. in d. c. fi. eo. ti. lib. vj. qp istud est verū, quando agit ad separationem thori. sed d. Ant. & d. m. hoc aliter distingunt. Tu verò latius & clarius distingue, qp aut quęritur de foro pœnitentiali: & non est dubiū, qp pertinet ad ecclesiā. per ea, quæ dixi in prę cedenti q. aut de pœna tēporali: & dic, qp aut agit ad separationem thori: & pertinet ad ecclesiasticum: & ita potest intelligi, quod dicit Io. An. qp est merè ecclesiasticū. aut agitur ad aliam pœnā, & distingue, quod aut agitur de adulterio cōmisso cū sacerdote: & talis cognitio est de foro ecclesię. ar. c. quidā clerici. lxxxj. dist. & no. xxxij. dist. c. cos. & ibi glo. tenet Fede. cōsil. clxij. facit vj. q. iij. c. placuit. quod ego arbitror verū, respectu pœnæ imponendę ipsi sacerdoti aut clerico: quē secularis nullo modo potest iudicare, vt in c. ij. s. eo. sed respectu pœnæ imponēdæ mulieri: arbitror, qp tam ecclesiasticus, quàm secularis sit iudex: quia talis fortitur forū ecclesiasticū ratione sacrilegij: vt dicitur in iuribus prealleg. vnde sicut sacrilegiū est de vtroq; foro respectu laicorū, vt hic: ita & in casu prędicto, & ita per contrariū dico, si aliquis laicus ageret cū aliqua monia li, licet simili persona religiosa, qp respectu monialis, aut solus ecclesiasticus sit iudex: tñ respectu laici, vterq; iudex poterit procedere: & erit locus pręuentioni. Aut quęrit de adulterio cōmisso inter laicos: & tunc, aut agit ad pœnā sanguinis: & pertinet ad solū secularem, vt in c. sententiam. j. ne cle. vel mo. aut augitur ad aliam pœnā: & licet Io. An. videatur velle, qp solùm pertineat ad laicū: tñ mihi plus placet, qp sit mixti fori: & qp etiā ecclesiasticus posit cognoscere. nā qđ sit de foro seculari, non est dubiū. qđ aūt sit de foro ecclesiastico, videt text. in c. consuluit. j. de ap. & ibi dixi in primo no. Itē probatur in c. j. s. de offi. or. nisi intelligeres, quòd ille tex. c. j. loquatur clericus. Nec ob. quòd ille text. loquatur simpliciter. & quòd c de clericis non erat dubiū: & sic intelligat etiā de laicis: qa potest rūderi, qp ille tex. de necessitate videt intelligendus de clericis. Nā tex. ibi dicit. adulteria & scelera inquirere, & sic coniungit & copulat alia scelera sed alia scelera laicorū, nō ecclesiasticus, sed laicus regulariter punit. igit &c. nisi fortè diceres rūdendo, vt intelligat de alijs scelerib⁹ similib⁹ adulterio quæ d
sunt mixti fori. Item probat hęc opi. per c. intelleximus. j. de adul. vbi ep̄s excōicauit illos laicos propter adulteriū: & tamē ibi nō agebat ad separationē thori: nisi rūderes, vt ibi dixi, qp fortè ep̄s excōicauit illos, nō ꝓpter adulteriū: sed propter cōtumaciā. Nā ex eò, qp moniti per ep̄m nō desistebāt, illos tanq; contumaces excōicauit, vel secundò dici potest, vt sentiunt ibi Host. & Io. An. qp ibi recitat factū, nec quęrit, an ep̄s iustè vel iniustè excōicauerit. vel tertiò dici potest, qp loquitur respectu pœnæ spiritualis, qualis est excōicatio: cuius solus ecclesiasticus est competēs, vt dictū est, placet tñ d. opi. & probatur optima ratione: quia propter adulteriū violat matrimoniū, qđ est maximū sacr̄m, vt in c. debitū. j. de big. & sic peccat cōtra ecclesiā sicut in fi. dicimus in sacrilegio. ad qđ etiā facit tex. in l. q̄uis[d]. d
C. de adul. vbi adulter appellat sacrilegus. itē facit xxxij. q. j. c. de benedicto. vbi tex. iuncta gl. loquit de pœna adulterij ignominiosa. per quā incidunt capilli, & panni ante & retro, secundū morē quorūdam locorū: quā pœnā imponit ibi ecclesiasticus. Aduerte tñ: qa si ageret ad pœnā detrusionis ad monaste-

a ¶ Ego arbitror. Adde, qp pro ista distinctione bene facit singu. dictū Pau. in cons. ccxx. lib. ij. seq. nouā impressionē, quē & Moder. referunt in l. quoties. de iudicijs. C. vbi dant aliquas limita. in ista materia, vt citant Paul. consilio lxxij. sed tamē inuenies, vt dixi, cōsil. ccx. lib. ij.

b ¶ Adde dictū no. Pau. qp pars, quę cogeretur virtute iuramēti litigare corā ecclesiastico iudice, vbi sunt causæ immortales, potest remittere iuramentum in contractu præstitutū. ita Pau. in d. l. quoties vbi latius do. Ias. vbi etiam de hac materia.

¶ In hæredē, quod qualiter intelligatur, vide Pau. in cōsil. xiij. lib. ij. & consil. cccclix. lib. j. & Fede. consil. xxxj.

¶ Et quō puniatur adulter, vide Saly. in. d. l. quamuis. per Bart. in. l. si adulterium cum incestu. de adul. in princip. Spe. in titul. de adult. in prin. & an sit crimē ecclesiasticū, quod agit ad separationem thori. vide Io. An. in. c. fi in fi. eod. titu. lib. vj. & vide Rom. in singu. cccccclxxxvj. inci. nos sumus in materia adulterij. vbi reprobat opi. Io. An. in. d. c. fi.

riũ:& per iudicẽ ſecularem,per auc.ſed hodie.C.de adult.tunc ſpectaret executio ad eccleſiaſticũ:cũ ſecularis nõ habeat monaſterium.arg.ĩ.q.vj.c.biduũ.ver.ſi quidẽ.& ff.de interd.& rele.in l.inter pœnas.& l.ſi quis exheredato. §.j.ff. de iniu.teſt. Et ita poteſt intelligi,quod no.art. xxv.q.ĩ.c. rex debet. vbi dicit,q̃ hodie adulteria nõ puniunt pœna ſeculari:quia matrimonia reguntur iure poli,non iure fori, ſecundùm do. Anto. hic.In eadem glo.& conſimili dic,glo. aliter nõ exprimit:ſed fortę habuit reſpectũad falſatorẽ literarũ apoſtolicarũ,de quo in c.ad falſariorũ.j.de crimi.fal.& ibi dixi, volũt tamen doct. q̃ etiam ſecularis poſsit cognoſcere ad pœnã ciuilem,qua falſariĩ puniunt:vt C.& ff.de fal.per totũ.& xix.di.c. in memoria.Itẽ ſecundũ Gof. cõprehẽdit cõcubinatus:quia nõ eſt prohibitus ſecundũ leges,vt in l.in concubinatu.ff.de cõcu.ſed ſolùm per eccleſiam.xxxĩ.q.iiĩ.c. nemo.vnde ſolus eccleſiaſticꝰ cognoſcit:cũ non ſit mixti fori:quia illud delictum eſt mixti fori,quod vterq̃ forus iudicat eſſe delictũ.ſecũdũ Gof.& prę dictã opi.q̃ ſolus eccleſiaſticus cognoſcat, tenet Hoſt. in ſum. huius ti.§.ĩ.& Spe.in tit.de compe.iud.adi.§.j.ver.ĩ.& Feder. cõſi.clxĩ.Sed Io.An.in mercu.ſine culpa.in fi.de reg.iur.li.vj. & Hoſt.in c.lator.qui filĩ ſint legi.tenet, q̃ cõcubinatꝰ ſit etiã per leges prohibitus,per tradita in auc.de leno.colla.ĩ.& in authen.vt nõ luxurient cõtra naturã.coll.vj.& qa etiã leges,caſtitatis ſunt amatrices:vt in auc.quibꝰ mo.na.effi.legi.§.illud. & in peccatis corrigendis,nõ dedignant ſacros canones imitari, vt ſæpius dictũ eſt.Et hanc opi.ſequitur hic do. An. & etiam do.m.vt intelligatur prohibitus per quandã viã indirectã, ad quod etiã vide Io.An.in gl.j.in c.nos inter.j.de purg.cano.& in cle.fi.§.vĩ.de hęre.Itẽ. põt addi aliud crimẽ,de quo cognoſcit eccleſia:videlicet ſortilegĩ & diuinationis, vt eſt tex iuncta gl.xxvj.q.v.in c.idolorũ.& tale crimen eſt mixti fori pro quo allego tex.ea.cauſa & q.in c.epiſcopi. & C. de malefi. & mathematicis per totũ, vnde & ſecularis poſſet imponere pœnam ciuilem.facit xxiĩ.q.v.c.rex.qd̃ tñ intelligo,niſi eſſent tales,quæ ſuperent hęreſim manifeſtã:qa tũc ſolus eccleſiaſticus cognoſceret,vt dixi ſ.in arti.de hęreſi.&vide q̃ dixi j.de ſorti. in c.j.in vltimo no.& in libro,quẽ de ſortibꝰ cõpoſui,in lib.x.

25 †¶Item potes addere peccatũ cõtra naturã, quod etiã eſt mixti fori,vt in c.clerici.j.de exceſ.Pręla. & ibi dixi in j.not. vbi vide.poteſt etiã addi ſecũdũ Cy.in l.preſenti.C. de his,qui ad eccleſias confu. qñ delictũ[a] cõmitteretur in eccleſia,ſed Bart. tenet cõtrariũ in l.ſi cui.ff.de accu. & hic plus placet d.m.ar.c. fi.j.de immu.ec.& in l.ſi quis in hoc genus.C.de ſa.ſan.ec.Nec ob.gl.in auc.itẽ nulla.C.de epi.& cle.quia intelligitur,qñ quis deliquit in eccleſiã illã collectãdo,ſeu opprimẽdo,vt hic. Item potes addere crimẽ fractę pacis,vt in c.j.§.de treug.& pa.facit c.nouit.ſ.de iudi.tenet Io.An.in c.fi.e.ti.li.vj.& Spe. de cõpe. iudi.adi.§.j.ver.xxxiĩ.Itẽ crimẽ aſſaſinatus.vt in c.j.de homj. lib.vj.Vlteriꝰ potes addere aliũ caſum generalem,videlicet crimen cõcernẽs ſtatũ totiꝰ Chriſtianitatis:de quo iudicat etiam eccleſia,facit c.j.de homi.lib.vj.& quod not. in c.nouit. & eſt optimus tex.in c.ita quorũdã.j.de iudę.& ibi hoc notaui . Vltimò etiã adde aliũ caſum generalẽ: videlicet in defectũ ſuperioris ſecularis,vt no.Io.An.in c.fi.e.tit.li.vj.per c.per venerabilem.j.qui fil.ſint leg.tradit d.m.in c.cũ veniſſent.& in c.nouit.ſ.de iudi.& Bal.in l.in contractibꝰ.§.fi.C.de nõ nu. pe. & videbimus.j.e.c.licet ex ſuſcepto.In ea.gl.ibi, & de quo cunq̃ peccato.dic,& ſic habes ex gl.aliũ caſum gñalẽ,& idẽ ſentit gl. in c.j.ſ.de offi.or.qd̃ tñ intellige per viam indirectã, videlicet per viã denũciationis,& tenet glo.in c.ex tenore.j.eo.aliàs aũt hęc gl.eſſet ſibĩpſi cõtraria dũ ſubdit,q̃ ſecus eſt in malefactoribus aliĩs,& iſta eſt veritas,q̃ probat in tex.noſtro, qui vult,q̃ ſpeciale ſit in malefactoribꝰ eccleſiarũ: ergo ſecus in aliĩs,vt in c.nonne.j.de preſum.tenet Bald.in auc.ad hoc.C.de vſur. vbi concludit,q̃ qñ cõtra delinquẽtem põt ſuccurri remedio actionis,vel accuſationis:eccleſiaſticus non põt ſe impedire , niſi in caſu negligẽtiæ:vel per viã denũcia.& ſequit Pe.de Anch. in repe.regulæ ea quæ.de reg.iur.lib.vj.q.ix. Et ſic inferẽ, q̃ ex nudo pacto põt agi corã eccleſiaſtico:ĩtellige tñ, ſumpta rõne peccati,& vide Ange.qui hoc dicit in repe.l. ſi certis annis. C. de pac.in ĩ.col.vbi enumerat plures ex caſibꝰ ſupradictis. A. B.Et hoc ꝓcedit non ſolũ rõne peccati cõmiſsi,ſed etiã committendi,vt no.d.m.in c.j.de ſpon.& ꝓbat c.ex literis.ĩ.e.tit. & ibi dixi cũ no.Ma.¶In ea.gloſ.ibi,corã ſuo iudice trahẽdi. dic,idem tenent gl.& doc.& in c.cũ inter.j.de pur.cano.Et ſequunt hic Hoſt.& Io.An.Contrariũ tñ de facto ſeruat à papa,& à ſuis legatis,qui cõtra omnes raptores concedũt literas, per c.nouit.ſ.de iudi.& c.j.ſ.de treu.& pa.Et ſequitur hic do. Ant.& maximè in his,quorũ delicta ſunt notoria. vnde cõtra tales,& contra piratas, per quos quies & pax Chriſtianorum turbatur,& pauperes opprimunt: eccleſia cognoſcit, quinimò quibuſdã diebus ſolennibꝰ & nõ quolibet, papa cõtra tales ꝓfert ſnĩas cenſuræ.Sed d.m.hic dicit hoc intelligendũ in occupatoribus & oppreſſoribꝰ certarum perſonarũ priuilegiatarũ, vt viduarũ,pauperũ,libertorũ,& pupillorũ.xxix.q.iĩ.in c. ſi quis de potentibꝰ.lxxxvĩ.di.per totum.j.de ver. ſig.c. nouimus.maximè ſaltem ſecũdariò,ſecundũ Spec.in ti.de cõpe.iud. adi.§.j.ver.xix.per c.ex tenore.j.e.no.Hoſt.in ſum.e.titu.§.ĩ. ver.itẽ libertorũ.vbi dicit,q̃ quantũ ad petitoriũ,hoc intelligitur in defectũ ſecularis.Sed quantum ad poſſeſſoriũ,tenet indiſtinctè per c.ex parte B.j.e.& ſic quantũ ad defenſionem & tuitionẽ,& ne inferiores à potentioribꝰ opprimant.xxiĩ.q.v. c.adminiſtratores.& in d.c.ſi quis de potentibꝰ.& c.ſeq. & in c.licet.j.de cen.Sed in mero petitorio,ad ſecularẽ ptinet cognitio.xxiĩ.q.v.c.Regũ.& C. quando Imperator inter pupillos. in l.vnica.ſ.de offi.le.c.ſignificantibus.& ibi vide per Inno. de peregrinis,agricultoribus,& nauigantibꝰ,& in c.fi.ſ. de treu. &pac.& xxiĩ.q.iĩ.c.ſi quis Romipetas.Spe.in d.§.j.ver.xxiĩ.& idẽ Inn.in c.iĩ.j.de rap.& Hoſt.in ſum.eo.ti.§.ĩ.verſic. item in peregrinis.Pe.de Anc.in d.regula,ea quę.q.ix.& Bal.

26 in d.auc.ad hoc†.Poſtremò extra glo.quæro , qualiter cognoſcantur delicta eccleſiaſtica,ſecularia,vel mixti fori.Sol.Goffr. hic traditiſtã regulã generalẽ,q̃ illa dicuntur eccleſiaſtica,quæ ſolùm à iure canonico,& non à iure ci.ſunt prohibita: vt cõcubinatus & vſurarũ.Sed vbi prohibẽtur per vtrũq̃ ius, illa ſunt mixta:& tam ſecularis,quàm eccleſiaſticus poterit cognoſcere:ſecularis contra laicos:eccleſiaſticus contra clericos.quę doctrina non eſt vera,vt patet in crimine hereſis, quod ꝓ vtrũq̃ ius prohibetur:& tamen ſolus eccleſiaſticus cognoſcit, vt ſ.dixi.Et etiam de vſuris,ſecularis qũq̃ cognoſcit,vt ſ.dixi, & tamen eſt crimẽ prohibitũ à iure canonico. zab. hic aliter dicit, & non bene.d.m.diſtinguit,q̃ quædam ſunt merè eccleſiaſtica,quæ ideò dicunt:quia vel tantùm ab eccleſia prohibẽtur, vel quia laicus non poteſt de illis cognoſcere : vt in hæreſi & vſura,quando dubitatur de eius ſubſtantia,quędam ſunt eccleſiaſtica,ſed non merè:quia etiam laici poſſunt de illis cognoſcere,vt ſacrilegia,& iſta & ſimilia dicuntur mixti fori:quantum ad potentiam cognoſcendi,& vide etiã vnum caſum ſingula-

b rem de illis,qui carius vendunt victualia[b] de quibꝰ in c.j.j. de emp.& ven.& ibi vide Hoſt.& Abb.& d.m.qui tenẽt, quòd epiſcopus poſsit contra tales,etiã laicos cognoſcere: & ſimiliter contra laicos,qui immiſcent farinã cum cera, vel aliã indebitam mixturã:& vide ad hoc,ſi rectè memini,vnũ caſum noquem poſui in c.j.j.de ſimo.Quędã ſunt mixta,vt prohibita ꝓ vtrunq̃ ius.Sed non ſubeſt aliqua qualitas tribuens iuriſditionem eccleſię,& in iſtis laici puniuntur per ſecularem, clerici ꝓ eccleſiaſticum,vt in c.ĩ.de iureiu.lib.vj.& in c. cauſam.j. q fi. ſint legi.Quædam verò ſunt merè ſecularia,quę ſolũ à iure ciuili reperiunt prohibita:& de his directè ſe impedit ſolus ſecularis:ſed indirectè quandoq̃ etiã eccleſiaſticus,ar.c. ex tenore. & c.licet.j.eo.& hæc procedũt,quò ad cauſas criminales .Sed quò ad cauſas ciuiles, qualiter eccleſia poſsit ſe intromittere inter puros laicos,dicetur in d.c.licet ex ſuſcepto. vtrũ autem eccleſia in criminibꝰ eccleſiaſticis poſsit capere laicos & punire:aliqui q̃ nõ.ſed q̃ ſolùm poteſt compellere per cenſurã eccleſiaſticã.ar.c.fi.e.ti.li.vj.& c.ĩ.de pac.li.vj. Tu dic cõtra, niſi in pœna ſanguinis.& vide Old.cõſi.lxxxvj.qd̃ incipit, an eccleſia. Vltimò ego oppono cõtra tex.videt em̃,q̃ ex leſione clerici vel eccłię,nõ cõmittat ſacrilegiũ:ita q̃ eccleſiaſticus poſſit cognoſcere,niſi ſit de temporali dñio eccleſię.iſte tex. in c. poſtulaſti.j.de iud.vbi tex.diſtinguit,vtrũ ille infidelis,qui per cauſit clericum,ſit ſub iuriſditione temporali vel non, ad hoc vt eccleſia poſsit punire.Solutio dic vt hic dixi in fin.

a ¶Adde, q̃ ſi delictũ eſt cõmiſſum in eccleſia, iudex laicus non poteſt ibi capere, ſed eũ: & debet eũ tradere curiæ ſeculari. auc,ſi quis ei.de adul. & ibi per do. præſertim,per Cy. & de dicto Barto. de quo hic, vide Abb.in c. cùm ſit generale. in antepe.col.j.eo.

b ¶Vide Abb.in c. j.in fin.de emp. & ven.vbi concluditur quòd etiã vbi cunq̃ notorię cõſtat de peccato laicorum.& dicit ibi, q̃ ſi accuſetur aliquis, q̃ cerę venali immiſceat aliã materiam, q̃ poterit ipſe epiſcopus cognoſcere, & fuit dictum Abb.antiqui vt dixit Rom. ſing.ſuo cccxl. fui interrogatus ab vno epiſcopo.

SVMMARIVM.

1 ☞Conſuetudo laicorum clericos in foro eccleſiaſtico litigantes,non ligat.
2 Clericus moram trahens extra locum ſui domicilĩ, ſubĩcitur epiſcopo loci, in quo moratur.
3 Mora ſola in loco,facit contrahere quaſi domicilium.
4 Iura, ſtatuta, & conſuetudines fori in quo iudicium agitatur attendi debent.
5 Clericus coram ſeculari reconuentus, ante ſententiam à grauamine non appellabit.
6 Statuta & conſuetudines cõſiderantur, quò ad ordinaria iudicĩ:& hoc limitatur numeris ſequentibus.

Vòd clericis. Cauſę clericorũ, ſecundũ iura canonica,nõ ſe cũdũ laicorũ cõſuetudines,terminari debẽt.h.d.Et primò ponit deciſa conqueſtio.Secũdò, mãdatum ibi

ſbi,mandamus.Et dicit Io.And.q̄ caſus ita figuratur,q̄ papę conqueſti ſunt quidā ſcholares Pariſienſes, q̄ qñ cōueniebāt, vel cōueniebāt,nō recipiebant canones per eos allegati:ſed tā
1 tum cōſuetudo loci:vnde papa prouidet eis circa hoc. ¶ †Primò no.ex tex.iuncta caſus poſitione,q̄ cōſuetudo laicorū,etiā indeterminata & generalis,nō cōprehendit clericos litigātes in foro eccleſiaſtico,concor.c.ecclēſia.ſ.de conſti.& de hoc latius
2 ĵ.dicetur.¶ †Secundò no.q̄ clericus trahēs morā extra locum ſui domicilij,nō ſubijcitur iuriſdictioni laici:etiā in cauſis pecuniarijs:ſed ēpi illius loci,etiam ſi ſit ibi cauſa ſtudij, vt hic de
3 quo latius videbimus in c.ſi diligenti.ĵ.eod. ¶ †Vltimò no.q̄ ex ſola mora in loco videt qs contrahere ibi, ſaltē quaſi domicilium:vt poſsit ibi conueniri : ſi laicus, coram iudice laico : ſi clericus,coram eccleſiaſtico,de quo dic,vt latius dicā in c. fi.ĵ. e.vbi tractabo materiā cōpetentiæ fori propter domicilij & moram.Gloſ.j.opponit cōtra tex.in eo q̄ vult,q̄ etiā ſi clerici habeant cauſas contra laicos,debeat obſeruari ius canonicum. Nā videt,q̄ debeat ſeruari ius ciuile:cū laici ſint conueniēdi coram ſuo iudice ſeculari.glo.ſoluit.¶ In ea glo.ibi,nec enim tractaretur ibi.dic.ſ.corā laico . ¶ In ea gl.ibi, iure municipali.hic dicit Ioan. An.q̄ aduocati ciuilis fori quotidie allegant hāc gl. ad probandum , q̄ cauſæ quas clerici mouent contra laicos in foro ciuili,non ſolū ſecundū leges,ſed etiā ſecundū ſtatuta & humanas cōſuetudines ipſi⁹ fori,ſint tractāde.de quo ĵ.Et aduerte in eo,quod dicit glo.q̄ ſpeciale eſt Pariſijs:quia vt ĵ. apparebit,non eſt verū,q̄ ſit in hoc ſpecialitas: quia idē etiā eſſet alibi ,vt ĵ.apparebit.& quāuis glo.q̄ Pariſijs ēps habet iuriſdictionem in tēporalib⁹,dicit d.m. ſe habuiſſe à fidedignis viris pariſienſib⁹,q̄ hoc nō eſt verū:ſed ſolū habet illā in certa parte ciuitatis:ſed in maiori pte ſubeſt ſoli Regi : & ſic hęc litera probat,ſecundū d.m. q̄ ſi clerici cōueniāt laicos corā ſeculari, eā debet tractari ſecundū leges & ſtatuta laicorū. de quo latiꝰ ĵ.Poſtremò pro declaratione tex.& gl.& ar.xvj.de quo in rubrica remiſi me hic dicturū. ¶ Quęro, quid ſi actor & reꝰ ſint diuerſi fori,& iura,ſtatuta,vel cōſuetudines ſint varię: vtrū debeamus attendere iura,ſtatuta,ſeu cōſuetudines actoris vł rei? So.articulus eſt dubiꝰ & intricatꝰ.Et aduerte: quia q̄o ſolū ꝓcedit in materia indifferēti,in qua tā laici,quā clerici pñt diſponere.In hoc igit articulo doc.ſunt varij, & ex eo reddit materia magis dubia:quia cōmiſcetur nō ſolū materia fori , ſed validitatis & potentiæ ſtatutorū & cōſuetudinis.de qua materia doc.hic,& in alijs iuribꝰ inferius allegandis . Et qñ hæc materia cōuenit in plurimis , & pro maiori parte titulo de conſti. ideò diu anceps fui, vtrū hic tractarē,an verò in ti.de conſt.in ea tñ dubietate inſtitui deligere quandā mediā viā.pro clariori igitur doctrina,facio duo mēbra principalia.¶ Primū,de iuribus ſtatutis,ſeu conſuetudinibus reſpicientibꝰ ſolennitatem proceſſus,& ordinis iudiciarij.¶ Secūdū,de reſpicientibꝰ deciſionem & inſtantiam cauſę.¶ Quò ad primū membrum,reſpe
a ctu ſolennitatis proceſſus[a] & ordinis dic,q̄ regula eſt,q̄ †in-
4 ſpiciuntur iura,ſtatuta,& conſuetudines fori,in quo iudiciū agitatur.hoc ſingulariter tenet glo.noſtra dum dicit,q̄ tractari debeant ibi.ſcilicet corā laico,ciuili iure vel municipali. Et ſic vult,q̄ cauſæ,quas clerici mouent cōtra laicos,in foro ſeculari debeāt tractari:nō ſolū ſecūdū leges , ſed etiā ſecundū ſtatuta & cōſuetudines illius fori.& hāc gl.ſequit hic Io. An. qui dicit,q̄ hęc gl.ſępe allegat per aduocatos ciuilis fori,& cū miniſterio gl.noſtra locuta eſt per verbū,tractari. & nō per verbū, decidi.Nam verbū,tractari.videt reſpicere potius ordinem & proceſſum.& ſequuntur hic doc.dūmodo ſtatuta & conſuetu. ſint rationabiles:qa quò ad ordinē procedendi,ſeruāda eſt lex iudicij,ſeu fori,vt no.gl.in verbo,vſuris.in cle.ij. de iudi. quæ dicit,q̄ licet eccleſiaſticus poſsit ſuper vſuris procedere ſimpliciter de plano &c,per illā cle.ij.Si tñ cā vſuraria agitet corā iudice ſeculari,ſecundū quod dixi in c.prędecenti.iudex tenebitur ſeruare ordinē iudiciariū:nō aūt poterit ꝓcedere ſummariè &c.quia lex canonica nō pōt dare modū ꝓcedēdi in foro ſeculari.& illam gl.ſequuntur ibi doc.& ibi cā approbaui : & hanc etiā opi.ſequunt Inno.Compo.Io.And. & cōiter doc.in rubrica de cōſue.& Hoſt.in ſum.in ti.de teſt.§.qualiter conficiant.loquit tamē ſimpliciter dicēs,q̄ clerico agenti corā laico, ſeruāde ſunt leges humanę,per tex.diſt.c.certū & qđ ibi not. gl.& c.quoniā.& c.ſi in adiutorium.Sed debet reſtringi dictū Hoſt.ad l.ordinatorias proceſſus.& hanc etiā opi.tenet Cy.in l.j.C.de ſum.tri.in ij.& pe.q.& Bar.ibi in j.q.& Bal.ibi,in pe. q.& idē tenet gl.j.& Bal.in l.j.C.quę ſit longa conſue. & Bal. in l.cum clericis.C.de epi.& cle.Et ſic ex prędictis ſequitur, q̄ clerico agenti cōtra laicū in foro ſeculari, non canones, ſed leges,& humanę conſuetudines ordinatorię ſunt ſeruandę.nec enim hoc caſu ſtatutū oſtendit:ſed cauſa regulat ſecundū ſtatuta fori,vbi iudiciū agitatur.ad qđ l.ij.ff.de teſti. & ibi hanc opi.tenet d.Florianus de Bononia.& ꝓbat etiā xij.di.c.illa.& tenet eam Io.An.in addi.Spe.in tit.de conſti.ver.& no.per d. c.illa.& per tex.viij.di.c.quę cōtra.& c.cū veniſſent.ĵ. de eo,q̄ mittit in poſ.& c.Raynaldus.ĵ.de teſta.& l.primā.C.de emancip.lib. Secūdò mouet per id qđ ſtatim dicā, de renūciatione. Tertiò,quia ſicut clericus agēs videt approbaſſe iudicium, & ſuas qualitates pro ſcita debet recipere cōtra ſe xix. diſt. c.j.ĵ. de cenſi.c.cū olim & quod ibi no.Quartò propter qualitatem in iudicio ſeruandā:& ne vnū & idē iudiciū diuerſo iure cenſeatur.j.de excep.c.cū inter.xij.q.ij.cognouimus.ĵ.de priui.ca. quia circa.Quintò,ne actori magis faueamus, q̄ reo, cōtra regulā iuris,non debet in digeſtis,& in vj.Sextò, vt connexorū idem ſit iudiciū,vt in c.tranſlato.de conſti.cū ſua materia.Septimò,quia cū actor ſequatur forū rei,vt in c.præcedēti,ergo & ipſius ſtatuta ſequi debet.xj.q.j.c.experientię.& in regula, acceſſoriū.de reg.iur.lib.vj.Et idē etiā tenent Lau.& Archid.
5 ij.q.vj.c.non ita.qui dicūt,†q̄ ſi clericus reconuenitur corā ſeculari,non poteſt appellare ante ſententiam à grauamine : niſi in caſibus,in quibus poteſt de iure ciuili, ab interlocutoria appellare,de quibus dixi in c.ſuper eo.ĵ.de app.Et ecōtrà, laicus conuentus corā eccleſiaſtico poterit à qualibet interlocutoria appellare:niſi à iure canonico prohibeat ab illa appellari, text. eſt in c.ex parte.ĵ.de app.Itē à ſeculari iudice per clericū appellabitur ad ſecularem : & ab eccleſiaſtico per laicū appellabitur ad eccleſiaſticū:ſecundū Archi.& Lau. Et ex prędictis infertur,q̄ ſi ſtatuto cauetur,q̄ cauſę debēt terminari intra xx.dies, & q̄ nō ſubditus agēs corā ſeculari teneat ſatisdare de ſoluendis expenſis,ſi contingeret eū in expēſis condēnari, q̄ clericus agens corā laico,ligatur tali ſtatuto. Ita diſponēdo decidit Io. cal.in q.ſua,quę incipit ſtatuto ciuitatis. eò, q̄ prędictū ſtatutū tm̄ proceſſum,& litis ordinationē, vt de ſe patet, & non eſt oneroſum ſed licitū & honeſtū ad hoc,vt lites celeriter terminentur.ar.c.fi.de dolo & contu.& vt ſine difficultate reus cōſequi valeat expēſas ab actore non ſubdito, cōdemnato: ſicut ſine difficultate conſequeret actor cōtra reū,facit de regu.iur. in c.in iudicijs.& c.non licet.lib.vj. Et quia indubitatū videt, q̄ ſi in foro eccleſiaſtico talia ſtatuta vigerent, laico ibi agenti a
ſeruarentur talia ſtatuta eccleſiaſtica.ar.tex.noſtri.& ĵ.de teſt. c.filius.& c.cùm eſſes.& qđ ibi no.ad fi.gl.ij.facit c.ſuper quibuſdā.in fi.ĵ.de ver.ſig.& c.ij.de excep.lib.vj.ergo econtrà debent ſeruari hęc ſtatuta clericis in foro ſeculari.ar.ij.q. vij.c.in facta.& c.ſeq. vbi probat hęc illatio. & xxviij.q.j.c. omnes.ĵ. de teſt.c.iudęi. Et eſt ratiōe iuriſditionū,ne ordo turbetur.x. di.ç.qm̄.xcvj.di.c.cū ad verū.xj.q.j.c.peruenit.ĵ.de ap.c.duobus.& qui ſi.ſint legi.c.cām.el.ij. & ſic videt intelligenda d.l. cum clericis.in fi.C.de epi.& cle.vbi eſt expreſſum conſuetudinem loci ſpectandā eſſe,quò ad ordinem iudiciarium. & circa hoc litigare nō ſubiectos,ad quod etiā facit quod no.Hoſt. de iur.cal.& c.j.ſuper ver.inſinuandum.vbi dicit,q̄ ſi clericus in cauſa propria vel eccleſiæ conuenit laicum coram iudice ſeculari,corā eo iurabit de calumnia:aliàs repellet à iudicio,vt in c.fi.de iu.cal.& hoc ideò,qa ex quo à iure habet licentiā litigādi corā ipſo iudice,per cōſequēs tenet ad ea ſine quibus cauſa expediri non pōt:vt in iuribꝰ vulg.& idē de inſtātia & ſatisdatione tenet Pet.de Anch.in repe.c.j.de cōſti.q.xij.vel pro confirmatione prędecentis q.& Imol.hic, & ego de inſtantia[b] di- b
xi in c.pe.ſ.ti.proxi.in vij.prin.ar. qđ tñ dixi de ſatisdatione b
limitatur ſi modo loquamur de ſatisdatione pura .ſecus ſi ex forma ſtatuti debet eſſe fideiuſſoria,vel iuratoria: quia tūc ſtatutum non arctaret clericū vel eccleſiā.per tex.ſing.in aut.de ſan.epi.§.ſi quis igit ꝓ pecuniaria. nā ſi illud eſt gñale priuilegiū clericorū litigantiū in foro ſeculari,vt nō teneant fideiuſſores dare,vel iurare:ſtatutū licet gñaliter loquēs nō arctet clericū vel eccleſiā,cū tale priuilegiū ab Imperatore gñaliter cōceſſum,nō poſſet tolli per ſtatutū tacitè vel expreſsè, per not. C.de epi.& cle.aut.clericus.& aut.cā.& qđ no.Inn.in c.nouit. ſ.ti.proxi.& quæ tradunt doc.in c.nouerint de ſen.ex.& ſecū dū Io.Cal.in d.q.& mihi placet.ad quod vide,quod no. gloſſ. in d.l.cū clericis.§.ſtatuim⁹.& in aut.gñaliter.C.de epiſ.& cle. per Spe.in ti.de ſatiſda.§.j.& per gl.in l.j.ff.qui ſatiſd. cog. & vide omnino do.m.in c.quoniā.in §.in alijs.j.vt lit.nō cōteſt. Et ex prędictis no.q̄ ſi ſtatuto diſponeret, q̄ libellus non ſit neceſſarius:ſed ſufficiat talis qualis petitio . Vel etiā ſi ſtatuto diſponeret, q̄ in ſtrm guarentigiatū haberet paratā executionem,q̄ clericꝰ coram tali iudice cōtra laicū litigāti, deberēt ſeruari talia ſtatuta,eò quòd reſpiciūt ordinem proceſſus.& iſtud voluit Bar.in d.l.j.C.de ſum.tri.& Io. de Imol. hic & Bald.in aut.caſſa.C.de ſac.ſan.cc.& Pet.de Anch.in repe.c.j.de conſti. licet Bald. aliud videatur ſentire in l.j.C. de ſumma tri. Sed ſi

¶ Not. q̄ quò ad ordinē proceſſuū, debent leges fori obſeruari, quicūq̄ ſit is,qui litigat. et fuit dictū celebre Abbatis in c.j. de conſti.& vltra hic allegata, per iſtum vide nouiſsimè ꝓ excellētem doctorem Phi. Decium patrem, & præceptorem meum , in c. eccleſia ſanctæ Marię,in xvij.col. vbi ex tali concluſiōe infert ad multa.ſ. de conſtitu.

¶ Adde etiam.Saly. in aut. caſſa. in j.q.C.de ſac.ſanct. eccle.

a ¶Et quid si statutum mandat compromitti . Vide Phi.Cor.in consilio ciij. lib.ij. incipiēquis primo aspectu. cum simili. vt latissimè Deci. in d.c.ecclesia.in xvij. col.de consti.

statutum [a] disponeret ꝙ non admitteretur probatio per testes:sed solùm per publica instrumenta:hoc casu, quia statutū videretur respicere decisionē,non videtur habere locum dicta regula,de quo latius tradit Io.Cal.in d.q.& Pe.de Anch.in d. c.).quia hoc pertinet ad secundū princ.mēbrū†.Est igitur regula,vt dixi,ꝙ quantū ad ordinaria iudicij, & processus solennitatem,consideramus statuta & cōsuetudines loci, in quo iudiciū agitur.Et ad prędictavide quę dixi in c.ecclesia sanctę Marię.de consti.Hæc tamen regula fallit multipliciter.¶†Primò 6 fallit,quando essemus in terris ecclesię subiectis,quò ad temporalem iurisdi.quia tunc etiam in foro seculari seruandum esset ius canonicum,vt hic in glo.& idem no.Abb.in c.seq.per illū 7 tex.& probatur in c.si duobus.j.de appel. ¶†Secūdò fallit, si essemus in foro seculari,& non obseruantia ordinis ecclesiastici induceret peccatū.hoc tenet do.Domi.in c.ij.de iureiurā. lib.vj.& probatur in c.decernimus.de sen.excō.lib.vj. dixi in 8 cle.j.de foro compe.super verbo,omnimodam . ¶Tertiò fallit,si esset talis solennitas ordinis iudicij,quæ esset concessa clericis in priuilegium:licet esset concessa ab Imperatore:quia talis solennitas deberet seruari,non obstante cōsuetudine vel statuto ciuili,aliud disponente: vel si ab aliquo iuris ciuilis ordinatoria processus solennitate clerici fuisset exempti ab Imperatore in priuilegium ipsorum: quia tunc non posset cōtrariū induci statuto,aut consuetudi.secundū ea,quę s. dixi, per text. singularem in auc. de san. episco. §. si quis igitur pro pecunia. 10 ¶†Quartò fallit in episcopo expulso à diœcesi sua,qui cognoscit in proxima diœcesi.Nam talis episcopus, etiā quò ad litis ordinationem, debet seruare statuta suæ diœcesis, non autem statuta & consuetudines ipsius diœcesis,in qua cognoscit: & vbi iudiciū agitatur,gl.est singularis in verbo, omnimodam. in cle.j.de fo.cōpe.& ibi dixi.Et p̄dicta notabis, ex quibus habes singulariter expeditū hoc primū membrum multum im- 11 perfectè à maioribus nostris examinatū . ¶†Circa secundum principale membrum,de statutis, & consuetudinibus recipiētibus causæ decisionem & substantiam, vtrum debeamus attēdere statuta & consuetudines actoris vel rei:quia hæc materia potius adaptatur ad ti. de consti. ideò hoc omitto : & ibi plenius tractabo.dixi in c.ecclesia.de consti.

SVMMARIVM.

1 ☞Iurisditio in temporalibus penes ecclesiam in habitu existens,illam inter laicos non potest actu exercere.
2 Literę per laicos à Papa impetratę de rebus ad forum à ciuile pertinentibus,non valent.
3 Habitus iurisditionis penes ecclesiam existens, ad quid valeat.
4 Consuetudo, secūdùm quam qualitatem tribuat iurisditionē.
5 Consuetudo,iurisditionem tribuere potest.
6 Iurisditio est apud consules in populari ciuitate.
7 Recusatio & appellatio à pari procedunt.
8 Consuetudo est extendenda de similibus ad similia.
9 Dictio, sicut,est nota similitudinis.
10 Imperio vacante,an ad Papam deuoluatur iurisditio.
11 Papa non habet exercitium iurisditionis temporalis.
12 Appellationes gradatim debent interponi.
13 Episcopus associatur iudici seculari suspecto.
14 Laici iudicantur à legibus ecclesiasticis.
15 Papa non potest de iure merè temporali cognoscere.
16 Appellare à seculari ad Papam nemo potest.
17 Appellari an possit consuetudine cessante à seculari ad ecclesiasticum,ob Cæsaris defectum.

b ¶Dicit enim Papa in c.nouit.de iudi. ꝙ nō intelligit perturbare iurisdi.laici,& est speciale in personis miserabilibus. ergo in contrarium est ius cōmune.ar.c.præsenti.§.loca. de præb. lib.vj.& not. quia iudex laicus semper dicitur paratus reddere ius, vt dicit And.Sicu. hic, & an Papa sit superior Cæsari, vide Alex.in l.j.§. in fi. ff.de requiren reis. & Soci.consil.cccl xxv.in ij.parte.

Licet ex suscepto. Laicus laicum super re ciuili corā ecclesiastico iudice conuenire nō potest:nisi in defectum iustitiæ secularis : vel vbi consuetudo hoc haberet.h.d. Et primò ponit dictum cum sua modificatione. Secundò ibi,liceat.prouidet contra grauamina consulum. Tertiò ibi,si verò.prouidet circa ipsorum consulum recusationē. ¶Primò no.ꝙ quāuis secundū cōmunem canonistarum opi. de qua in c.nouit.de iud.†iurisditio in temporalibus sit in habitu penes ecclesiā:tamen ecclesia illam in actu inter puros laicos non potest regulariter exercere [b] nec etiam potest pro libito voluntatis illā aduocare à principe seculari:ex quo sequitur,ꝙ Imperator in temporalibus non dicitur vicarius Papæ: quia si vicarius esset,posset reuocari ad libitū, vt in cle.ij.de rescrip.& in c.cùm venissent.j.de inst. Nec etiā illam simpliciter à Papa:quia si hoc posset illum reuocare,vt in c.super quæstio num.s.de off.dele.& in l.iudi.soluit.ff.de iudi. ¶†Secūdò not. ꝙ literę impetratę à papa inter puros laicos de rebus profanis ad ciuile forū pertinentibus sunt nullę: & ideò nō validantur secuta negligentia secularis de quo latius j.in gloss.prima.

3 ¶††Tertiò not.ꝙ habit⁹ iurisditionis in temporalibus, qui est penes ecclesiam,vt dictū est,nō est omnino inutilis eo , ꝙ negligente aut deficiente seculari iudice,potest ecclesia supplen- 4 do,negligentis iurisditionē exercere.de quo latius j.¶††Quartò no.ꝙ cōsuetudo tribuens iurisditionē, illā tribuit secundū qualitatem,cui defertur:nō secūdū qualitatē tribunalis à quo abdicatur.Et ideò,si à seculari defertur ad ecclesiam, sequitur ꝙ si de iure canonico potest à quolibet ī fœnore,&à quolibet grauamine appellari omisso medio:ita & hoc casu idem seruabitur.& rationem poteris colligere ex j dicendis. ¶††Quintò 5 no.ꝙ consuetudo potest tribuere iurisditionem,de quo latius dicemus in c.cùm cōtingat.j.e.& si tribuit vni quò ad causam principalem, vt puta ecclesiastico , etiam illam intelligitur tribuere quò ad causam appellationis.facit quod not.do.Archi. 6 ij.q.vj.non ita.¶††Sextò no.secundùm do.Anto.ꝙ de iure cōmuni in ciuitate populari, qualis est ista ciuitas, iurisditio est penes consules ciuitatis:hoc est,penes maiores natu,qui eligūtur à populo,vt pręsint ciuitati.Sed hoc non colligitur hic: ꝙa tex.dicit de consulib⁹ cōmunitatis,vnde potius videtur dicendum,ꝙ ipsam totam ciuitatē repręsentent decuriones. vt dicit glo.in rub.C.quæ sit longa consue.& Bar.in rub.ff.de decu.& in l.omnes populi.ff. de iusti.& iu. vide quod traditur in c.omnes.de consti.& in c.cùm accessissent.eo.titu. quod latè dixi in c.dilectus.el ij.j.de simo.maximè in ij.q.¶Septimò not. ꝙ etiā iudiciū vniuersitatis potest ex causa recusari.de quo dic vt latius dixi in c.j.s.de iud. ¶Octauò not.text. qui expressè probat,ꝙ probata suspicione iudicis recusati apud arbitros, iurisditio nō defertur ipsis arbitris:sed ad superiorem,licet Host. voluerit contrarium,de quo latius dixi in c. si quis contra.s.e. 7 ¶††Nonò no.ꝙ recusatio &appellatio procedūt à pari de quo 8 dic,vt latè dixi in c.super eo.el ij.j.de appel.¶††Decimò no.ꝙ consuetudo extēditur de similibus ad similia: sicut ius,de quo in c.cùm olim.& c.cū ecclesia.s.de elec.& per Inno.in c. fin.s. de offi.Archi.¶Vndecimò no.secundū do.Anto.ꝙ licet secularis non recusetur in totum de iure ciuili, sed adiungatur eps si recusatus est ordinarius,vt in auc.si verò.C.de iudicijs.Si tamen iurisditio est translata de seculari in ecclesiasticū, licet ecclesiasticus sit subrogatus in locum secularis , tamen recusatur in totum:& eligūtur arbitri:quia,vt s. dixi,hæc iurisditio trāsfertur cum qualitate ecclesiastica,& sic sentit do. Anto.ꝙ hic recusaretur ecclesiasticus,quod mihi non placet:quia loquitur de recusatione secularis,& ideo dic vt j.dicam. ¶Duodecimò no.secūdùm Abb.ꝙ vbi iudex ecclesiasticus habet iurisditionem temporalem in loco, debet iudicare secundū canones , & 9 non secundū leges.de quo dic,vt dixi in c.prędcedēti. ¶††Vltimò no.ꝙ dictio,sicut.est similitudinaria,& verificatur per relationē ad aliud.& pōdera tex.in fi.pro hac clausula,sicut superius est expressum.Glo.j.sentit quæstionē, vtrū literæ impetratę à Papa inter puros laicos sint nullę,& soluit.In fi. gl.dic,vide ergo glo.sentire,ꝙ literę nō sint nullę: sed stent in pendenti,donec sentētia proferatur: quod potest intelligi duob⁹ modis,vno modo,ꝙ istud,vsq; ad sententiā,intelligatur de sentētia proferenda per delegatum hoc modo, videlicet,ꝙ secularis quandocunq; volet poterit procedere ante,q̄ delegatus profe rat sententiā:& sic vult,ꝙ secularis poterit assumendo cognitionem impedire iurisditionē delegati, & ipsius processum irritare,quod non placet do.Ant.qui vult,ꝙ secularis possit assumere cognitionem vsq; ad actum citationis factę per delegatum,ar.c.proposuisti.j.e. quia ex quo cœptum est iudiciū coram delegato,ibi debet finem accipere, vt in l.vbi cœptum.ff. de iudi.& quia de qua re cognouit Prætor &c. vt in l. de qua re.ff.de iud.& hoc satis mihi placet. Vnde datur secūdus intellectus ad glo.vt quod dicit glo.vsq; ad sententiam intelligi debet,ꝙ literę stent in suspenso,quouscq; iudex secularis sententiā proferat:quare si interim aliquo modo negligentia cōmitteretur per secularem,delegatus vigore literarum impetratarū poterit supplere negligentiam secularis, iudicando etiā ex eisdem actis. & hūc intellectum sequitur Io.An.licet Tan.Vin. & Io.voluerint,ꝙ inchoato iudicio per secularem , tales literæ irritentur,arg.c.plerunq;.s.de rescrip. quasi per ipsam inchoationem laici videantur à seculari iudice recipere iustitiæ complementum.Sed do.Ant.hic tenet opi.Io.And. & sic videtur velle,quòd literæ non sunt ipso iure nullæ.& sequitur Hostiē. & ad tex.qui videtur contrariari dum dicit,irritas & inanes.dicit,quòd debet intelligi cum suppletione hoc modo.videlicet ꝙa per tales literas nō pōt ꝓcedi,sicut nō posset si cōstaret ipsas irritas & inanes:aliās verisimile sequēs nō bene exciperet dū dicit,dūmodo consules &c.quasi velit dicere, ꝙ nō secuta negligentia perinde est in effectu, ac si essent irritę. vel pōt intelligi secundū do. Ant.ꝙ sunt irritę, qñ in literis expressisset falsitatem

falsitatẽ,quòd cõsules erãt negligẽtes:cùm adhuc nõ fuisset requisiti,vt in.c.super literis.s̃.de rescri. Inno.hic vult,quòd literæ sunt ipso iure nullæ:cũ Papa ante negligentiã commissam inter laicos nõ habeat iurisditionẽ.& ad versiculũ,dummõ.respõdet, quòd debet intelligi,quòd literę possunt impetrari data negligẽtia secularis.& quò ad hoc.c.& ipsius intellectũ, idẽ videtur tenere Io.Cal.d.Ant.& zab.in.c.sequẽti vbi tex. videt huic contrarius Do.m.in hoc art.satis inordinatè ꝓcedit.Sed tamen ex ipsi⁹ dictis videtur ita distinguẽdum,quòd aut literæ impetrãtur à persona miserabili, aut à ꝑsona non miserabili. Primo casu subdistingue, quòd aut est miserabilis et oppressa,vt quia est vidua,& spoliata:& hoc casu,valent literæ impetratę à iudice ecclesiastico:nulla etiam data negligentia iudicis secularis,vt in c. ex parte B.j.eod.xxiiij,quæ.iij.c.si quis de potentibus. Ecclesia enim habet istas personas miserabiles sub protectione sua.vt dixi in.c.præce.facit.c.super quibusdam.j.de ver.signi.& idem si sunt pauperes, quamuis non oppresserit, spoliati: quia satis paupertate sua opprimuntur. vt sentit Inno.in.c. significantibus.s̃.de offi.deleg.& ibi bonus text. facit etiam d.c.super quibusdam. Si verò essent miserabiles personæ, sed non pauperes, nec oppressæ: vt viduæ,pupilli,infirmi,& similes,qui tamẽ sint diuites: & istæ possunt adire ecclesiasticum impetrando literas. Sed literæ,non habent statim effectum suum.vt in casu præcedenti: sed stabunt in pendenti.vt in.c.sequenti.& hoc casu potest saluari gl.nostra, qđ tamẽ limitari debet,nisi ꝑ surreptionẽ essẽt impetratæ eò,quòd impetrãs falsò expressit in illis de negligẽtia secularis: vel qa fuerũt impetratæ post inchoatũ ꝓcessum corã seculari,nulla facta mentiõe de ipso ꝓcessu.hoc enim casu & similibus,literæ sunt ipso iure nullę: saltẽ ope exceptionis,vt in c.super literis.s̃.de rescrip.& in.c.inter.j.de re iu. Aut loquimur in personis nõ miserabilibus: & literæ sunt ipso iure nullæ,vt hic:& ratio huius est,quia in nõ miserabilibus ecclesiasticus nõ habet iurisditionẽ:nec habitu nec actu.Sed in miserabilibus licet actu,nõ habeat iurisditionẽ:tamen habet illã habitu,secũdùm Io.de lig.Sed primũ dictũ est falsum,ꝑ no.in.c.nouit.s̃.tit.j.& quæ dixi in c.solitę.s̃.de ma.& obe.& j.subijciam. vnde.d.Anto.dicit quòd ratio differẽtiæ est:qa in miserabilib⁹ nõ pauperib⁹ ecclesia habet exercitiũ: sed illud habet ligatũ.In nõ miserabilibus verò habet exercitiũ interdũ.Sed primũ mẽbrũ nõ placet Do.m.qa si habet ligatũ:ergo nõ debet posse exercere durãte vinculo seu ligamine.argu.c.Romana.de offi.or. lib.vj.& legis obseruare.in fine.C.de offic.proconsul. & legati. Prętera, hęc diuersitas d.Ant.nõ probat iure.Inn.in c.seq.dicit quòd ecclesia licet habeat exercitiũ iurisditionis in personis miserabilibus,tamẽ ex gratia nõ vtit illo.cõtra qđ facit text.in c.seq.qui apertè sentit, quòd Papa faceret iniustitiã cõmittẽdo effectualiter ante euẽtũ negligẽtiæ,quòd nõ esset,si de iure posset: quia nemini iniuriã facit.&.cxxiij.q.iij.c.qui peccat.& in l. Gracchus.C.de adul.Quare Do.m.assignat aliã rationẽ:videlicet,quòd ī psonas miserabiles seu deliquẽtes,in ipsas Papa magis latã habet iurisditionẽ,quã in nõ miserabiles:qa miserabiles vt dictũ est sunt sub ipsius ꝓtectiõe. Et ideò cõmittẽdo videt officiũ ꝓtectiõis exercere:& quasi cõminari seculari iudici,qđ si negligẽs fuerit, ꝓcedet ꝑ suũ delegatũ:sicut in simili dat conseruatorẽ ante iniuriã illatã.vt in.c.j.de offi.deleg.lib.vj.facit ẽt, quod in simili dicim⁹ de cõminatiõe pemptorij in c.cũ ex literis.s̃.de restit.in inte.quę ratio cessat in alijs laicis,quos non sic habet sub sua protectiõe. Ideò nullo modo cõmittit ante negligẽtię tẽpus.vt ī.d.c.j.§.j.de offi.or.lib.vj.& in l.obseruare.in fi. de offi.proconsc.cũ si.Quæ distin.cũ ratiõe prædicta satius mihi placet pro cõcordia tex.nostri.&.c.sequẽtis.& quia tex.dũ dicit,irritas & inanes.stat propriè.& ad ver.dũmodo,respõde vt dixi.s̃.secũdùm Inn. & adde quod dixi in c.ex trãsmissa.in gl. j.& in gl.fi.s̃.eo. Aduerte tamẽ qa cõtra id quòd s̃.dixi de psonis miserabilibus diuitibus cõiũcta ratione,Do.m.videtur obstare tex.in d.c.j.§.j.de offi.or.lib.vj.vbi Archiepus non potest cõstituere vicariũ sup causis subditorũ suffraganeorũ deuoluẽdis,ad eũ p appellationẽ:& tamẽ subditos suffraganeorũ videt habere in sua ꝓtectiõe.Sed potes respõdere,quòd illa ꝓtectio Archiepi est cõditionaliter limitata,cogitabis. Et ex prædictis habes declaratã hãc gl.& tex.nostrũ vna cũ.c.seq.Et sic habes,ī qbus casib⁹ ecclesia potest cõcedere literas ītер puros laicos.Aduerte tamẽ.qa gl.sequẽs ꝓ examinãda hac materia,an et qñ ītер puros laicos ecclesiastic⁹ possit cognoscere & ꝓcedere,ꝓcedit per casuũ enumerationẽ.Sed ante, quàm ad illos descendã,pro examinatiõe p̃cedẽtiũ,qñ ꝓpter cõmissã negligẽtiã literæ possunt impetrari.Quæro qđ requirat ad hoc, vt dicat cõmissa negligẽtia p̃ secularẽ,ꝓpter quod ecclesiastica valet adiri.Sol.Inn. & Ho.p oĩa distĩguũt secũdũ qđ statim dicã ī casu vacãtis Imperij,aut alteri⁹ īferioris prĩcipat⁹.d.An.distĩguit,quòd aut iu

a dex negligẽs nõ recognoscit aliũ superiorẽ[a] & põt adiri Papa ar.no.in c.per venerabilem.j.qui fil.sint legi. Et ideò si Reges vel ciuitates nõ recognoscẽtes Imperatorẽ sunt negligẽtes,potest haberi recursus ad Papã.Et idẽ si recognoscerẽt sed aditus ad Imperatorẽ esset difficilis.ar.§.si verò.in auț.vt differentes iudices.no.Host.in c.nouit,s̃.tit.j. Aut est talis, qui recognoscit superiorẽ:& si persona est miserabilis,Papa põt statim adiri.ar.c.seq.& s̃.de iud.cũ deputati.quia satis dicit oppressa, ex quo negligit ei⁹ iustitia,vt in c.ex pte.j.e.Sed primũ dictũ do. Ant.nõ placet d.m.qꝑ in casu negligẽtię iudicis nõ recognoscẽtis superiorẽ,papa possit statim adiri,dicit enim ipse poti⁹ hoc casu Impatorẽ adeũdũ:fortè,qa isti inferiores prescribẽtes dictã iurisdi.cõtra Imparorẽ videt illã hre inquãtũ sint vigiles & solliciti,in administrãda iustitia:aț aut supior se impedit,& reassumit originariã iurisditionẽ suã,ꝑ tex.no.in c.irrefragabi b li.§.excessus[b].s̃.de offi.or.& ibi dixi in iij.no.facit qđ dixi.c. cæterũ.s̃.tit.j.Et sic inferț,qꝑ multò forti⁹ hoc debet procedere,qñ iurisditio nõ est prescripta cõtra Imperatorẽ. Sed de facto,qs ipsum Impatorẽ nõ recognoscit in supiorẽ:quia tũc papa nõ succedit:sed debet adiuuare Imparorẽ,vt recognoscatur in do.Arch.c.qm̃.x.di.cũ si.Ego arbitror, qꝑ d.Ant. habuerit solũ respectũ,qñ Impator nõ esset habilis cõtra talẽ inferiorẽ ad faciẽdũ,vt iustitia exerceaț:vnde tunc facilius papa põt adiri,q spiritualẽ gladiũ suũ plurimũ timẽdũ facili⁹ poterit exercere.Et ex p̃dictis habes expeditũ casum negligẽtię, quẽ adde articulo,quẽ posui s̃.in rubrica temittendo me hic. Sed vltra dictũ casum negligentiæ.gl.sequens recitat alios quinq; casus, & doct.etiam addunt plures.Ego omisso origine gl. & doct. procedam enumerãdo & declarãdo prius casus,qui colligunt ex tex.nostro:deinde referã casus doctorum, plurimis additis.

¶Primò,ratione negligentiæ secularis.
¶Secundò,ratione defectus secularis.
¶Tertiò,ratione appellationis:quia caret superiore.
¶Quartò,quia secularis suspectus.
¶Quintò,ratione consuetudinis.
¶Sextò,ratione dubietatis inter iudi.
¶Septimò,in causis criminalibus ecclesiasticis,vel mixtis.
¶Octauò,in causis ciuilibus ecclesiasticis.
¶Nonò,in causa fidei.
¶Decimò,in causa matrimoniali.
¶Vndecimò,in causa natiuitatis.
¶Duodecimò,ratione connexitatis.
¶Decimotertiò,in causa decimarum.
¶Decimoquartò,in causa mortuariorum.
¶Decimoquintò,in causa iuris patronatus ecclesiæ.
¶Decimosextò,in feudo ecclesiastico.
¶Decimoseptimò,in causis seruorum & rusticorum eccle.
¶Decimooctauò,in causis pœnitentium.
¶Decimononò in causis hæremitarum.
¶Vigesimò,hospita.templariorum,& leprosariorum.
¶Vigesimoprimò,libertorum,pupillorum,viduarum,& miserabilium personarum.
Vigesimosecundò,peregrinis nauigan.&c.
¶Vigesimotertiò,in causa reconuentionis.
¶Vigesimoquartò,ratione administrationis.
¶Vigesimoquintò,in collectantibus ecclesias.
¶Vigesimosextò,vigore denunciationis.
¶Vigesimoseptimò,ratione rei ecclesiasticæ.
¶Vigesimooctauò,ratione priuilegij.
¶Vigesimononò,in casibus,in quibus clericus agens contra laicum potius videtur reus quàm actor.
¶Trigesimò,ratione mixturæ:quia conuenienda vniuersitas.
¶Trigesimoprimò,ratione promissionis &c.
¶Trigesimosecundò,ratione consuetudinis.
¶Trigesimotertiò,ratione nullitatis processus &c.
¶Trigesimoquartò,propter signa pœnitentiæ.
¶Trigesimoquintò in omnibus criminibus ecclesiasticis.
¶Trigesimosextò,ratione cuiuscunq; peccati.
¶Trigesimoseptimò,ratione delicti vel contractus &c.
¶Trigesimooctauò,in cõcernentib⁹ toti⁹ Christianitatis &c.
¶Trigesimononò in omnibus casibus,in quibus iudex ecclesiasticus potest excommunicare.
¶Quadragesimò,ratione violentiæ in rebus ecclesiasticis.
¶Quadragesimoprimò,ratione connexitatis causæ: & ne continentia diuidatur.
¶Quadragesimosecundò,si non fuerit exemptus.
¶Quadragesimotertiò,ex generali consuetudine &c.
¶Secundus casus igitur sit,quando locus caret seculari iudice, & alius superior secularis nõ inuenitur: quia tunc potest adiri episcopus.Circa hoc tamẽ doc.distinguunt qꝑ qñq; vacat Im-

¶Et de hac materia vide latius per Moder.

¶Fel.hic multa.de isto text. vide hic per eum in j. colũ. & sequen.

perium,& ſuccedit eccleſia.tex. eſt hic. Quãdoq; verò in prouincia deeſt præſes,vt quia ceſsit,vel deceſsit:& tunc põt adiri eps:vt in auẽ. vt diſſe.iud.§.ſi verò.Qñq; verò vacat totꝰ prin
10 cipatus,ſeu regnũ,& hoc caſu,Inn.ponit tres opinio. ¶ †Prima eſt,q; iuriſditio deuoluit̃ ad proximũ ſuperiorẽ non ad papam:quia licet ad Papam deuoluatur iuriſditio vacante Imperio:tñ ſecus eſt vacãte alio principatu, qđ videt̃ eſſe contra id, qđ ſtatim dictũ fuit de preſide,& ratio diuerſitatis ſit, maior eſt cõuentio inter Papã & Impatorẽ quàm inter Papã & aliũ principẽ,ſicut in fi.dicit̃ in c.requiſiſti. j.de teſta. Nã Papa examinat & cõſecrat Imperatorẽ, & Impator eſt eius aduocatus: & ei iurat:& ab eo tenet Imperiũ,vt in c.venerabilẽ.s̃.de elec. & in cle.j.de iureiu.lxiñ.di.c.tibi dño.& hoc eſt,q; vacãte Imperio,eccleſia ſuccedit in eo,qđ Impator recognoſcit ab eccleſia.¶ Secũda opi.Inn.eſt,referendo quoſdã, q; idẽ eſt in inferiore non recognoſcẽte ſuperiorem,qđ eſt in Impatore. Subdit tñ,q; hoc caſu,nõ recurrit̃ ad Papã:ex eo,q; ille teneat regimẽ ab eccl̃ia,ſed per ſimilitudinẽ poteſtatis, quã habet vt vicarius Chriſti:vt c.nouit.s̃.ti.j.¶ Tertia & vl.opi.Inn.eſt,q; vacãtibus regnis,Papa nõ põt ſe intromittere: niſi per viã denũciationis,vt d.c.nouit.hoſt.verò dicit,q; vacãtibꝰ [a]Regnis & principatibus quibuſcũq;,Papa nõ ſolũ ſuccedit de plenitudine poteſtatis:ſed ex cõſuetudine.qđ ſequit̃ do.Ant.in his,qui nõ recognoſcũt ſupiorẽ:ſecus in recognoſcẽtibꝰ ſuperiorẽ:ne cõtingat perturbatio aliorũ in eorũ iuriſditionibꝰ.d.m. hic indiſtincte tenet ñ.opi.Inn.q; etiã in inferioribꝰ nõ recognoſcentibꝰ ſuperiorẽ Papa nõ põt ſe impedire:niſi per viã denũciationis, vel niſi occurrat aliq; caſus ordinis, ꝓpter quẽ poſſet ſe impedire:etiã regnis nõ vacãtibꝰ.ar.no.in d.c.nouit.& in c.j.de homi.lib.vj.†Mouet̃ etiã:quia Papę eſt interdictũ exercitiũ iuriſditiõis tpalis ex verbis dñi ad Petrũ dũ dixit: mitte gladiũ
11 tuũ in vaginã &c.vt etiã tradit̃ in d.c.nouit. vnde dicit, q; aut Impator nõ recognoſcit Imperiũ ab eccleſia, aut recognoſcit. Primo caſu,qa à Deo poteſtatẽ obtinet in tpalibus in toto orbe,vt in c.ſi Impator.xcvj.di.& in l.bene à zenone.C. de quadriennñ præſcri.Ideò ſi vacat Imperiũ,debet redire ad iuriſditionẽ Papę,vicariꝰ Ieſu Chriſti quia res de facili reuertit̃ ad naturã ſuã.xxxv.di.c.ab exordio.facit c.cumana.de elec.Aut recognoſcit Imperiũ à Papa:& fortiꝰ idẽ dicẽdũ eſt:qa eadẽ ratio eſt de parte quò ad partẽ,quę de toto,quò ad totũ, vt in l.q̃ de tota.de rei ven.cũ ſi.vnde ſicut vacãte Imperio, quod preeſt toti iuriſditioni,deuoluit̃ iuriſditio ad eccleſiã ex plenitudine poteſtatis:ita & in hac parte deuoluet̃ ad eccleſiã,ſecũdũ d.m. Sed in veritate,ex prędictis verbis,q̃ mihi videnť eſſe corrupta licet ſub eadẽ forma reperierim in plurib⁹ cõmẽtariñs, non põt colligi rectus ſenſus:quare ego arbitror dicendũ, quod in recognoſcentibꝰ ſuperiorẽ,ſuccedat eccleſia vacante regno in hac parte:ſicut ſuccederet in toto, vacãte Impio ꝑ no. ꝑ Bart. in l.infamẽ.ff.de pub.iud.& in l.hoſtes.ff.de cap.& in c.p venerabilem.j.qui fil.ſint legi.vbi doc.dicũt,q; idẽ iuris eſt de principibus nõ recognoſcẽtibꝰ ſupiorẽ,qđ de Impatore.Sed fortè dici poſſet,q; hoc caſu, iuriſditio debet redire ad ſuũ gñalẽ ad miniſtratorẽ in tpalibꝰ,q; in actu habet iuriſditionẽ vniuerſalẽ in tpalibꝰ,videlicet ad Impatorẽ. Et hoc ego arbitror melius eſſe, ne deť perturbatio iuriſditionis & pluralitas principatuũ, facit qđ dixi.s̃.de inferiore negligẽte nõ recognoſcẽte ſuperiorem.in op.d.& qđ no.x.di.qm̃.xcvj.di.c. cũ ad verũ. Et hoc, qñ Imperator poſſet talẽ defectũ ſupplere : aꝑs aũt teneamus opi.cõem,vt redeat ad eccleſiã. Et adde hoc ad ea, quę dixi in rub.ver.xxx.¶ Tertiꝰ caſus colligit̃ ex text.& gl.vt ꝑ viã appellationis poſsit adiri eccleſiaſticus:qđ intelligit̃,qñ iudex ſecularis,qui iniuſte ſummauit,nõ recognoſcit aliũ ſuperiorem. ſecundũ do.Ant.Si verò recognoſcit, & ꝑſona ſit miſerabilis: poteſt adiri Papa:quia ſatis dicit̃ oppreſſa eò,q; opprimat̃ ſnĩa iniuſta,vt in c.ex parte.j.eo.& idẽ dicit d.Ant. ſi grauaret̃ ꝑſona eccl̃iaſtica,& cauſa ſit eccleſię:qa tunc appellandũ eſt ad eccleſiaſticũ.Secus ſi clerici: nã tunc ad ꝓximũ ſupiorẽ ſeculare
12 eſſet appellãdũ,vt tradit Archi.ñ.q.vj.c. nõ ita. qđ dictũ non placet.do.m.†Mouet̃:quia de iure ciuili appellationes debent gradatim interponi,vt l.j.§.pen.ff.de app.dixi latè in c. iñ.j.de ap.vnde cùm nõ reperiat̃ in iure contrariũ,ſtabimus cõibꝰ regulis.ñ.q.vj c.anteriorũ.& optimè ꝓbatur in c. ſi duobus. de app.vbi Papa dicit,q; à ſeculari appellãdũ eſt ad eũ, qñ locꝰ eſt de iuriſditione eccl̃ię:nec aliqd dicit de ꝑſona eccl̃iaſtica, aut miſerabili.Ego verò ita diſtinguerẽ,q; aut ſecularis,q; tulit ſententiã,recognoſcit ſuperiorẽ:&tũc etiã ſi ꝑſona ſit miſerabilis,
b vel eccleſiaſtica,appellari debeat ad ſeculare:vt ibi iudicium finem[b] accipiat,ſibi cœptũ eſt.Nec ob.tex.noſter : quia loquit̃, qñ cõſuetudo erat in loco,vt à ſnĩa conſulum appellare, vel ad Papã,vt patet in tex.ibi dũ dicit̃,ſicut hactenꝰ ſeruatũ eſt &c.

Si verò eſt inferior nõ recognoſcẽs ſuperiorẽ, videt̃ maius dubium. Arbitror tñ dici poſſe,q; appellari poſsit ad Papã: quia ſaltem datur defectus ſuperioris.faciunt ea, quæ dixi in præcedenti art.& tenet do.Ant.in c.cũ Ioannes.de fid.inſt. per tex. noſtrum,& in auẽ.vt differẽtes iudi.§.ſi verò.Sed text.noſter parum facit,vt j.ſubñciã.Et idẽ tenet do.Ant.vt hic,multi tamen voluerunt,q; iſto caſu,idẽ ſit qđ in Impatore. per l.infamẽ.ff.de pub.iud.inducẽdo,vt induxi in præce.caſu,& dixi in c.j.j.de maleficñs.vnde ſicut ab Impatore nõ appellat̃ ad Papã,vt j.ſubñciã:ita nec ab iſtis appellari debet ad Papã.Sed mihi nõ placet:quia longa eſt differentia inter vnũ caſum, & reliquum.Quare cũ vacãte Imperio ad quẽ appellandũ erat,appellari poſſet ad Papã,vt ſtatim dixi.Ita videt̃ dicendũ in hoc caſu:quia quò ad iſtum,qui non recognoſcit Impatorẽ Imperiũ quodãmodo dicit̃ vacare.aut loquimur in Impatore: & arbitror dicendũ eſt,q; nõ poſsit appellari ad Papã:etiã ſi ſit perſona miſerabilis vel eccleſiaſtica,quæ litigabãt corã Principe: & ratio ſit,quia præſumit̃ pro ſnĩa iudicis,vt in l.Herẽnius.§. Caia.ff.de euic. Et maximè Principis,ſecundũ ea quę tradunt̃ in c.quæ in eccleſiarũ.s̃.de conſti.& per Cy.in l. quoties.C. de præci.Impera.offe.vnde cùm à ſententia Principis de iure cõmuni nõ appelletur,vt in l.j. in prin.ff. à quibꝰ appellare non licet.agentes coram ipſo,etiam ſi ſint clerici,ligantur iure communi ſingulari:quia appellatio videtur potius inſpicere ordinem & poteſtatem procedendi,quàm deciſionem.& ideò ſeruamus ius ciuile etiam in clericis,vt latè dixi in c.quod clericis. s̃.e.Secus autẽ eſt in inferiore,licet non recognoſcat Imperatorem:quia non reperitur iure cautum,q; non poſsit appellari.& talis non recognitio eſt potius de facto.per no.x.diſt.quoniã. & lxxxvj.diſt.c.cùm ad verũ.& in c.ſolitæ.s̃.de ma. & obed. Et adde hunc caſum ad hoc,qđ dixi in rub.ver. viñ.& vide ad
13 prædicta,quæ dicam j.in fi.¶ †Quartus caſus eſt,cùm iudex ſecularis eſt ſuſpectus:quia tunc aſſociatur ei epſ, vt in auẽ.ſi verò.C.de iud.& in auẽ.vt differentes iudi.§.ſi verò[c] traditur.xj. q.j.in ſum.quod ſingulariter limitat Hoſt.in c.nouit.s̃.de iud. quando recuſat̃ iudex,qui eſt immediatè ſubiectus Imperatori.ſecus ſi in dicta prouincia eſt alius ſuperior ſecularis : quia tunc debet adiri ille ſuperior,& ſequuntur hic do.Ant.& do. quod dictum eſt valde ſingulare,& memoriæ commẽdandũ: & ſic videt̃ dicendũ,q; quando in ciuitate datur ſuperior,ſi recuſatur ordinarius inferior:adeũdus eſt ſuperior.cuius ſemper viderim cõtrariũ practicari,& practicauerã ignarus huiꝰ ſingularis limitationis ad dictã auẽ.ſi verò.Et hac ratione idẽ arbitrarer,ſi in prouincia non eſſet ſuperior , ſed Imperator eſſet in loco propinquo & vicino:ita q; de facili poſsit adiri,& adde hoc ad id,quod dixi in rubr.ver.xcviñ.¶ Quintus caſus eſt ratione cõſuetudinis.tex.eſt hic, & ſequuntur Hoſt. & do.ct. & Spe.in ti.de compe.iudi.adi.ver.xxxiñ.& probatur in c.ex tranſmiſſa.s̃.e.ſecũdũ vnũ intellectũ,& in c. cũ contingat.j.e. & ibi latius dicam.& adde quod dicã j.poſt glo.fi.A.B.Facit quod no.do.m.in c.pe.de iura.ca.in fi.& ibi dixi , & probatur ſecundũ vnum intellectũ,in c.ñ.de ordin.cog. & ibi per d.m. in prima oppo.poſt glo.& j.ver.xliij.Ma.¶ Sextus caſus,quẽ etiã hic ponit gloſ.eſt, cùm aliquid ambiguum fuerit difficile: & inter iudices variatur.in c.pervenerabilẽ.j.qui filñ ſint legi. tenet Spe.in d.§.j.ver.xxñ.& Hoſt.in ſum.c.titu.§.ñ.& dicit
d hic Pe.q; hoc facit ad quęſtionẽ de duabꝰ [d]quartis &c. vt cùm ſit in ambiguitate opinionũ legiſtarũ,ſtetur interpretationi ca
14 nonicę†.Sed tu aduerte:quia illud concludit, q; laici iudicantur à legibꝰ eccleſiaſticis,non à iudice eccleſiaſtico:prout quærimus. Item contra hoc dictum videtur text. expreſſus in l.j. C.de legi.vbi tex.dicit,quòd interpretatio dubiorum legaliũ. ſpectat ad Principem,non ad eccleſiam: quia eius eſt interpretari,cuius eſt denuo condere,vt in l.fi.C.de ſententñs. & ideò quidam reſtringunt hoc dictum,quando ageretur de cauſa fidei,vel materia ſpectante ad eccleſiam.ar.l.j.C.de ſum.trini.& d.c.per venerabilem.vnde dicit domi.Anto.& ſequitur do.m. quòd pro interpretatione rectius & ordinatius recurritur ad Principem, ſi dubium eſt circa leges & cauſas ſeculares . Si tamen reperiturillud ab eccleſia determinatum, ſequendum eſt & in foro ſeculari.Tu dic,q; ſi iudex potius volet adire Principem,eſt in facultate ſua:ſed ſi non vult,debet ſequi quod determinatum eſt à iure canonico. Circa quod vide quod tradit Bar.in extraua.ad repri.in verbo,per edictum. & quod latè dixi circa hoc in c.j.j.de ope.no.nun.Et adde prędicta ad id,qđ dixi in rub.ver.xxviñ.¶ Septimus caſus eſt in cauſis criminalibus eccl̃iaſticis vel mixtis : de quibus etiam inter puros laicos eccleſiaſticus poteſt cognoſcere. de quibus latè dixi in c. cũ ſit.s̃.eo.¶ Octauus caſus eſt in alñs cauſis non criminalibꝰ: quæ tamen de ſui natura ſpectant ad cognitionẽ eccleſiaſtici,

de quibus

a ¶ Adde,quòd nemo debet eſſe acephalus. xciñ.d. ca. nulla. & ideò licet ex hac ratione,exempti ab imperio ſint ſub pontifice, ita Car.in cle.paſt. verſi. & illud.in ñ. oppo. de re iudic. Hoſt.in c.cũ Ioannes.de fi.inſtru.& Car.in cle.præſenti.inviñ.q.de cenſi. & latè per Moder. in d.c.nouit.de iudi.vbi inferunt ad Regem Galliæ & Hiſpanię, & adde quæ dicit iſte.j.circa finem.

b ¶ Finem accipiat. vt l.vbi cœptũ. ff. de iud. ad eam tamẽ reg. vide ñ.fal. per Fely. in c.ex tenore. ver. lex vbi cœptũ.s̃.de reſcri.

c ¶ Dicit tamẽ ibi Bald. q; illa auẽ. de conſuetudine non ſeruatur: vnde miror q; Marianus dicit ſe obſeruaſſe practicam eius authen.antè quàm viderit do. Hoſt. in c. nouit. & adde, quòd pars litigans poteſt petere,vt alius iudex ſibi aſſocietur, & non epſ, vt concludit not. Sal. in l. apertiſsimi.in ñ.col. C. de iud.

d ¶ De quibus latè per Bar.in l. iubemus.C.ad Trebel. & Ca. & Abb. in c.Ray.& in c.Ray. de teſta.

de quib⁹ in.c.tuam.ĭ.de ord.cog. ¶Nonus caſus eſt in cauſa fidei.xxiiĳ.quæſtio.j.c.quoties. ¶Decimus caſus eſt in cauſa matrimoniali,vt.d.c.tuam.de ordi.cogi.& ibi dixi in notabilibus, vbi poſui plures rationes &.x.di.c.j.j.de conſang.& af.c.j.Spe. de cõpe.iudi.adit.§.j.ver.xxj. Et adde ad id,quod dixi in rubrica verſi.lvĳ. ¶Vndecimus caſus eſt in cauſa natiuitatis,vt in c. cauſam.&.c.lator.ĭ.q filĳ ſint legiti.& dicto.c.tuam.& adde ad id, quod dixi in rubrica,verſi.lxxiĳ.& ſequenti. ¶Duodecimus ratione connexitatis.vt hic dicit gloſ.fi. & ſic cognoſcit de dote, prout incidit ad cauſam matrimonialem,vt in.c.de prudentia.j.de donat.inter virum.& per Do.m̃.in.c.non eſt.ĭ.de ſpon. & eſt bonus text.in.c.accedens.el.ĳ. & ibi dixi in vlti.not.ĭ.vt lit.non conte. Item de hæreditate, prout dependet à natiuitate. de quo latius per Docto.in c.j.ĭ.qui fil.ſint legit. & adde ad id, quòd dixi in rubri.ver.xxj. Et ratione cõnexitatis,ſeu incidentiæ, iudex deputatus ad criminalia poteſt cognoſcere de ciuili. & econtra l.ſolemus.§. latrunculator.ff.de iud.tradit Bald.in.l. ſed & loci.§.ſi dicantur ff.finium regun.

¶Decimuſtertius,in cauſa decimarum.ĭ.de decimis.per totum.

¶Decimuſquartus,in cauſis mortuariorum à defunctis relictorum,ſecundùm Hoſti. & probatur in authen.de eccleſiaſticis titulis.§.ſi quis autem pro redemptione.

¶Decimuſquintus,in cauſa iuris patronatus eccleſiæ,vt in.c.ĳ. & c.quanto.s̃.de iudi.tetigi in rubri.ver.lx.

¶Decimuſſextus,in cauſis feudalibus eccleſiæ.de quibus latius dixi in.c.ex tranſmiſſa.s̃.eod.

¶Decimuſſeptimus,in cauſis ſeruorum & ruſticorum eccleſię. de quibus dixi in c.j.s̃.eod.

¶Decimuſoctauus,in cauſis pœnitentium.dixi in.c.j.

¶Decimuſnonus,in cauſis hæremitarum.dixi in c.j.

¶Vigeſimus,in cauſis hoſpitalariorum,templariorũ, & leproſariorum; licet ſint laici.de quibus dixi in d.c.j.

¶Vigeſimuſprimus,in cauſis libertorũ,pupillorũ,viduarũ, & miſerabiliũ pſonarũ:intelligẽdo tñ,vt dixi in c.cùm ſi gñale.s̃.c.

¶Vigeſimuſſecundus. in peregrinis, agricultoribus, & nauigantibus.quod declara,vt dixi in d.c.cùm ſit.

¶Vigeſimuſtertius,in cauſa recõuentionis.iĳ.quæ.viĳ.in c.cuius in agendo. de quo latius dicam in c.j.& ĳ.ĭ.de mutuis peti.

¶Vigeſimuſquartus. ratione adminiſtrationis aſſumpta à laicis de rebus eccleſiaſticis.de quo tetigi poſt Do.m.in c.ĳ. tit.s̃. j.& vide quæ dixi in rub.ver.j.

¶Vigeſimuſquintus.in laicis collectãtib⁹ eccleſias,vt in authẽ. itẽ nulla.C.de ſac.ſan.eccle.& vide quod dixi in c.cùm ſit.s̃.eo.

¶Vigeſimuſſextus. cùm agitur vigore denunciationis euãgelicæ.de quo latè dixi in c.nouit.s̃.titul.j.

¶Vigeſimuſſeptimus,cùm agit̃ p clericũ cõtra laicũ ꝓ re eccleſiæ,vel ipſius clerici.de quo dic,vt latius dixi in c.ſi clericꝰ.s̃.eo.

¶Vigeſimuſoctauus, ratione priuilegĳ.vt in c. cùm contingat ĭ.eod.& ibi videbimus.

¶Vigeſimuſnonus,quando clericus agit contra laicum,in quibus caſibus potius videtur eſſe reus,quàm actor in cauſa reſtitutionis in integ.in cauſa reductionis ad arbitrium boni viri, & ſimilibus.de quibus latius dixi in c.cùm ſit generale.s̃.eod.

¶Trigeſimus.ratione miſturæ:quia ſit cõuenienda vniuerſitas, in qua ſunt clerici & laici: ſi modo ſunt numero plures,aut ſaltẽ pares:ſecus ſi pauciores.Sed quidã in hoc vltimo cõtrariũ tenẽt.de quo dic,vt latiꝰ dixi.s̃.c.c.j.ver.decima quarta d̃claratio.

¶Trigeſimuſprimus, ratione promiſsionis factæ per laicũ clerico, etiam de re temporali:concernente tamen ſpiritualitatem, vt in c.cùm eſſent.& ibi traditur.ĭ.de ſimonia.

¶Trigeſimuſſecundus,ratione cõſuetudinis,per quam in quacunq; cauſa à clerico contra laicum impetrarentur literę.ſecundùm quod s̃.tetigi & in c.ſi clericus.& ibi gl. & in c.ex tranſmiſſa s̃.eod.A.B.Et probatur in c.ĳ.ĭ.de ord.cogni.ſecundùm vnum intellectum,de quo ibi per dominũ meum,in prima opi. poſt glo.& probatur etiam in c.pe.s̃.de foro compe.ſecundùm vnum intellectũ.de quo ibi per Doc.& Do.meũ in fi.opp.Ma.

¶Trigeſimuſtertius.ratione nullitatis proceſſus iudicis ſecularis agitati inter clericum & laicum:de qua poteſt cognoſcere etiã eccleſiaſticus.in c.fi.s̃.de iudi. & in c.cùm eccleſia.s̃.de cõſti.

¶Trigeſimuſquartus.propter ſigna penitentię, quæ apparuerint in defuncto : propter quæ eccleſia poteſt exercere iuriſditionẽ in hæredes laicos.ad quod vide,quæ latius dixi in c.à nobis.el.ĳ.ĭ.de ſent.excom.in fi.no.

¶Trigeſimuſquintꝰ,in omnib⁹ criminibus eccleſiaſticis vel mixtis:vt furarũ,adulterĳ,concubinatus,periurĳ, ſortilegĳ,peccati cõtra naturã,fractæ pacis,aſſaſinatus,& ſimilibus.de quib⁹ latius dixi in c.cùm ſit,s̃.eod.& tetigi.s̃.in ver.ſeptimus caſus.

a ¶Trigeſimuſſextus, generaliter ratione cuiuſcũque peccati,[a] ſecundũ Lap.allegatione.lxx.tenet glo.in c.cùm ſit.s̃.eo.quod tamen declara vt ibi dixi.

¶Trigeſimuſſeptimus,in omnibus caſib⁹, in quibus dixi quẽ ſortiri forum alienum ratione delicti vel contractus,de quibus latius videbimus in c.dilecti.& in c.poſtulaſti.ĭ.eo.

¶Trigeſimuſoctauus,in omnibus cõcernentibus totius Chriſtianę religionis decorẽ,vt in c.iudęi.ĭ.de teſti.& ibi do.M. & in Clementi.de teſti.& ibi Pau.zenzel.& Mattheus, & ibi dixi,& in c.j.de homi.lib.vj.xxiĳ.q.iiĳ.in c.diſplicet.

¶Trigeſimuſnonus ſit,in omnibus caſibus,in quibus reperitur,ꝙ iudex eccleſiaſticus poſsit excommunicare : quia etiã in illis poterit cognoſcere inter puros laicos,quod tamen intelli- a ge ſecundùm ea,quæ dixi in d.c.cùm ſit.

¶Peccati adde. & ratione peccati, vt in dicto c. nouit. vbi Decius in ix. not.de iudi.

¶Quadrageſimus,ratione violẽtię in rebus eccleſiaſticis: vt in c.pe.de immu.eccl.ſecũdùm vnũ intellectũ,de quo ibi ꝑ D.m. in fi.& probatur etiã in c.ĳ.de ordi.cogno.ſecũdùm vnũ intellectum,de quo ibi per do.m.in j.oppo.poſt glo.

¶Quadrageſimuſprimus,ratione cõnexitatis cauſę:& ne continentia cauſæ diuidatur.ad quod vide quod dixi in ca.fin.ĭ.de mutu.peti.in xj.prin.arti.fallen.viĳ.

¶Quadrageſimuſſecundus, ſi non fuerit exceptus, vt probatur c.ĳ.de ordi.cog.ſecũdùm vnum intel.de quo ibi per D. m. in prima oppo.poſt glo.& ſic ratione prorogationis,de qua.ĭ. eod.& c.ſignificaſti.

¶Quadrageſimuſtertius,ex generali conſuetudine, ſecundùm quam clericus conuenit laicum coram papa, vel delegato ab eo:vt in c.ĳ.de ordi.cog.ſecũdùm vnũ intellect.de quo ibi per
6 D.m.in prima op.poſt glo.vide.s̃.ver.v. ¶†Sed cõtra prædicta opponitur,& videtur ꝙ papa non poſsit de iure merè temporali cognoſcere & iudicare inter puros laicos:nec videtur iuribus papæ credendum in hoc:cùm illa ſint per eum ſtatuta in ſuum fauorem,vt in rubro & nigro.C.ne quis in ſua cauſa iud. & in l.de ætate.§.j.ff.de interrog.ac.xiĳ.q.ĳ.in §.j.Sol.dicit hic Inn.quem ſequuntur Doc.ꝙ ſi illi,qui hoc dicunt,diligẽter attendant:non euadũt culpam ſacrilegĳ,& ad probãdum, ꝙ papa poſsit ſe impedire,probat per hũc diſcurſum.Deus à principio creauit cœlum & terrã,& omnia quę in eis ſunt:& angelicam naturã:& ſpiritualia,& tẽporalia:quæ omnia per ſeipſum rexit & gubernauit:& homini,quem fecerat,præcepit:& tranſgredienti,pœnam impoſuit:vt hęc habentur Gene.j.& ĳ.ipſis etiam peccãtibus pœnam per ſeipſum impoſuit Adæ & Euæ: vt habetur Gene.c.iĳ.& ibi etiã habetur, qualiter per ſeipſum puniuit Cain & Lamech,& quoſdã alios:vt habetur ibi iĳ. & v.ca.& ſic per ſeipſum rexit vſque ad Noe, cuius tẽpore cœpit gubernare & regere per miniſtros ſuos : quorum primus fuit Noe,quod ex eo oſtenditur: quia Deus eidem cõmiſit gubernationem arcæ per quam eccleſia ſignificatur : vt habetur Geneſis.v.& vj.& etiam.ix.c. vbi traditur, ꝙ dedit rectoriam & legem Noe & filĳs ſuis:& licet nõ legatur,ꝙ Noe fuerit ſacerdos:tamen ſtatim poſt egreſſum arcæ,exercuit officium ſacerdotis:& leges dedit populo:vt etiã habetur Gene.c.viĳ. quod officium ſacerdotis Abel & Cain prius exercuerunt.In hac autem rectoria & vicaria ſucceſſerũt Patriarchæ, Iudices,Reges, & Sacerdotes,& alĳ qui pro tẽpore iudæorum regimini præfuerũt:& ſic proceſſum fuit vſque ad aduentũ Ieſu Chriſti redẽptoris noſtri:ꝙ cũ eſſet naturalis & verus dñs,& iudex iuſtꝰ, iuxta illud pſalmiſtæ,iuxta iudiciũ tuũ &c.& Eſaiæ. xxiĳ. c. dominus legifer noſter,ꝙ Ieſus Chriſtus vicariũ ſuũ conſtituit Petrũ & ſucceſſores ſuos, dum dixit, paſce oues meas.& rurſus,tu es Petrꝰ &c.& licet in multis diſtincta ſint officia & regimina mũdi: quãdoq; tamẽ neceſſariũ eſt recurrere ad papã, ſiue ſit neceſsitas iuris : quia alius nõ eſt iudex ſeu ſuperior:ſiue facti:quia de facto minores iudices,vel non poſſunt,vel nolunt iudicia exercere,vt s̃.latius dixi.Quid autẽ ſit de iudęis,ſaracenis,gẽtilibus,ſchiſmaticis,& ſimilibus,quomodo pertineãt ad iuriſditionẽ papæ,Inn.hic & Io.An.remittũt ad nota. per eos in c.quod ſuper his.ĭ.de voto.& ſunt quaſi formalia verba Inn.& Io.An.quæ etiã formaliter ſequũtur d.An.& d.m. hic. Glo.fin.format cõtrariũ,& de materia recuſationis remittit.In ea.glo.ibi,locali.dic,& ſic habes vnam ſolutionem.ſed Gof.hic dat aliam ſolutionem dicens,ꝙ hoc eſt intelligendum,quando ſuperior aditur per appellationem : vt puta, conſules recuſati nihilominus procedebant,& hoc probat litera noſtra, quæ dicit ſicut ſuperius eſt expreſſum: quaſi per appellationem cauſa deuoluatur ad eos,vt s̃.dixi.Et hæc ſolutio ſatis placet Dom.Sed mihi nõ placet :quia litera videtur cõtrariari dũ vult,ꝙ probata ſuſpicione corã arbitris,recurratur ad Epiſcopũ,vel ad papã,vnde datur tertia ſolutio ſecũdùm Gof. vt tex.noſter intelligatur ſecũdũ iura cõtraria:videlicet,ꝙ recurritur,niſi cauſa cõmittatur per recuſatũ,quæ ſolutio nõ videtur bona,niſi eſſemus ante electionẽ arbitrorum,de quo tamẽ dic, vt latius dixi

in c.si qs cõtra.s.e. & d.c.cũ speciali, vnde datur quarta solutio, secũdùm Vin. q sufficit, q iudex secularis per senõ possit causam cognoscere ad hoc, vt fiat transitus ad ecclesiasticum. vix enim cõtingeret, q per aliũ posset cognoscere, quę solutio non placet D.m. nec mihi, per not. in d.c.si qs & c.cùm speciali. vnde datur quinta solutio secũdùm Host. q tex. noster procedat de cõsuetudine, & hoc sentit glo. & mihi placet, vel secundùm eum dici potest, q contraria procedunt, cùm recusatur Episcopus propter excellentiam dignitatis: secus quando recusatur minor, quæ solutio non placet Do.m. nec mihi: quia nimis restringit c.cùm speciali. & ideò, iudicio meo, melior est solutiò glo. iuncta prima solutione Hostien. vt in effectu hæc decretalis procedat ratione localis cõsuetudinis, quæ sic habebat, quæ circa iurisditionalia multum operatur, vt latius dicam in c.cùm cõtingat. j. eod. Et adde, quæ dicam in solutione sequẽtis contrariꝝ. Sed cõtra hunc tex. in fi. opponitur aliter. Nam tex. iste loquitur de iudice temporali, seculari, & ordinario: ergo videtur, q non possit recusari in totum: nec q debeant eligi arbitri. ¶Sed q adiungatur Episcopus loci: vt in auẽ. si verò. C. de iudi. & in corpore vnde sumitur. Cuius cõtrarium hic dicitur, solutio. d. Ant. hic dicit, q consuetudo tribuens iurisditionem in causa appellationis, extẽditur ad causam recusationis, quæ iudicatur à pari, vt in c. super eo. el j. j. de app. quæ solutio non placet D.m. quia præscriptio tãquam odiosa, non debet extẽdi, vt in c.cùm olim. & in c. auditis. j. de præscrip. Nec obst. parificatio prędicta: quia parificatio non est per omnia: sed dũtaxat in quibusdã casibus, vt est tex. in c.si cõtra vnũ. de offi. dele. li. vj. dixi late in d.c. super eo. Et maximè in casu nostro: quia in appellatione aditur superior, tam de iure canonico, quàm ciuili: quòd non cõtingit in recusatione: quia iure canonico eligũtur arbitri, vel causa cõmittitur, vt d.c.cùm speciali. j. de appel. & in c.si quis cõtra. s. eod. Sed de iure ciuili, in ordinario adiungitur Episcopus, vt dixi, sed in delegato, seruatur dispositio. l. cũ speciali, & l. apertissimi. C. de iud. Item in parificatis, nõ debet fieri extẽsio quò ad præscriptionem, secũdùm D.m. de quo tamẽ dic, vt latius dixi in c.cùm ex iniuncto. j. de hæreti. & in dispu. mea, quæ incipit. A sacrosanctæ. vnde D.m. soluit aliter, videlicet, vel q hoc erit cõsuetudo: vt sentit glo. quæ cõsuetudo habebat, q cõsules recusati, probata suspicione non possent cõmittere. Sed hæc solutio propriè nõ soluit cõtrariũ: quia cõtrarium loquitur, q debebat dari adiũctus: & non deberẽt eligi arbitri, vnde datur secũda solutio per eum, videlicet q text. noster loquitur, quãdo fuit appellatum ex eo, q cõsules nolebãt admittere recusationẽ, vt habetur in fi. literæ, quasi sentiat, q postea coram Episcopo ad quem, appellabitur, probata iustitia appellationis, electi fuerũt arbitri, q̃ solutio mihi nõ placet: qa hic nihil dicitur de appellatione: imò dicitur, q proposita recusatione, & electis arbitris, & probata suspicione corã eis, recurrẽdũ est ad Episcopũ: quia cõsules non admittebãt recusationẽ: nec videbatur propter hoc, q essent eligẽdi arbitri: quia aut iudex ad quem, iudicabit appellationẽ iniustam: & poterit remittere ad iudicẽ à quo: aut iudicabit eam iustam: & hoc casu, vel ipse debuit posse cognoscere, vel iudicare, q esset locus adiũcto, vnde D.m. dat tertiam solutionem. quæ sumitur ex lectura Host. q iste locus erat subiectus ecclesiæ quò ad iurisditionẽ tẽporalem, ex qua solutione habet vnã singularem limitationẽ ad dictam auẽ.[a] si verò. videlicet, q procedat in ordinarijs secularibus in terris imperij. Secus in terris ecclesię. facit quod in simili not. in c.si duobus. j. de app. quę solutio satis placet in se, quãtum ista ciuitas simpliciter fuisset cõcessa Episcopo in temporalibus, & nõ in feudũ. Sed inquãtum fuisset cõcessa in feudũ, videretur seruãda originalis natura ipsius feudi, & nõ accidẽtalis, vt dixi in c.ex transmissa. s. eo. facit quod dicã in sequẽti cõtrario. hæc tamẽ solutio cõtinet diuinationem: vnde ego arbitror, q vera solutio sit, q totum hoc operabatur consuetudo, vt innuit tex. noster dum dicit, sicut superius est expressum, quæ cõsuetudo hoc totũ habebat, q recusatis cõsulibus eligerẽtur arbitri: & probata suspicione corã ipsis, recurreretur ad Episcopum, vel papã: & sic est plana. facit quod statim dicã in sequẽti cõtrario, vel possumus soluere dando vnam aliam singularẽ limitationem ad dictã auẽ. si verò, intelligendo, q Episcopus est dominus temporalis hoc modo, videlicet q cùm in ciuitate essent consules, qui tenebant locum superioris tẽporalis, sed non esset alius superior secularis: sed ecclesiasticus. s. Episcopus: quia si esset superior secularis in loco, nõ haberet locum auẽ. si verò. q adiũgeretur Episcopus, secũdùm quod s. dixi secũdùm Host. in versic. quartus casus. vnde hoc casu eligatur quædã media & mixta via, vt recusato seculari ordinario, eligantur arbitri: & probata suspicione, recurratur ad Episcopũ, vel ad papam. sed tamen plus mihi placet prędcedens solutio, quæ iudicio meo, est verior. ¶Vltimò opponitur contra tex. de notatis in c.si duo-
16 bus. j. de appel. † vbi dicitur, q à seculari nõ appellatur ad papam: nisi secularis sit de tẽporali iurisditione ecclesiæ. Sol. Inn. hic dicit, q Episcopus poterat appellari iure speciali ratione cõsuetudinis. Papa verò iure imperij: quasi velit dicere, quod papa succedit vacante imperio. vnde sicut appellaretur ad Imperatorem, si non vacaret: ita nũc vacante imperio appellaretur ad papam qui succedit in locum ipsius. Sed cõtra hoc fortiter ob. tex. dum dicit præsertim, & sic includit, q idem esset, si nõ va-
b cet imperiũ. Sed posset exponi præsertim. [b] id est tãtum, vt habetur. xj. di. c. illud. cum suis concordantijs, secundùm Vinc. & Gof. Sed tunc fortiter ob. si enim papa solùm poterat cognoscere loco Imperatoris: ergo sicut ad Imperatorem gradatim est appellãdum, vt dixi s. in iij. casu. Ita videtur dicẽdum hoc casu, q papa succedit in locũ ipsius, per regulam, is, qui in ius. de re. iu. lib. vj. & sic videbatur prius appellandum fuisse ad Episcopum. Sol. Vin. & Io. An. dicũt, q dum tex. dicit, de papa, debet intelligi, quãdo Episcopus non exhibebat iustitiam, fortè propter metum cõsulum, vel secũdùm Vinc. loquitur fortè in grauioribus causis, de qbus non recognoscit Episcopus, prout habetur in c. vt debitus. in fin. j. de app. d. Ant. hic dicit, q post quàm iurisditio defertur hic à seculari ad ecclesiasticũ ratione cõsuetudinis, cõsuetudo prędicta sic deferẽs interpretari debet secũdùm qualitatem eius, ad quem defertur. Et sic cùm de iure canonico appellari possit omisso medio: ita & hoc casu, ecclesiasticus recipiens hãc iurisditionẽ, eam recipit cum dicta qualitate quæ ratio nõ placet D.m. & bene: quia si cõsuetudo erat, q appellaretur ad Episcopũ: ergo nõ poterat appellari ad papam: quia aliàs cõsuetudo & prescriptio extẽderẽtur: qđ esse nõ debet, vt s. dixi. Nec obst. iura, quæ volunt, q de iure canonico appellari possit omisso medio: qa procedũt de iure cõi nõ autẽ de iure speciali. & p hãc rationẽ reprobat aliud dictũ. d. Ant. di cẽtis, q hoc casu, à quolibet grauamine licitũ est appellare: q̃ reprobatio mihi placet, in quãtũ loq̃remur de grauamine iudicis secularis: secus si de grauamine illato per Episcopum: quia tunc inspiceretur locus & qualitas tribunalis iudicij agitati: cùm appellatio ante sentẽtiam respiciat ordinatoria iudicij. Host. verò hic sentit aliam solutionem, videlicet, q ideò hic appellatur ad Episcopũ: quia Episcopus est dominus ciuitatis Vercellensis: quia eam tenet in feudũ ab Imperatore quod dictũ nõ est verũ, vt patet ex his, quę dixi in c.ex transmissa. s. e. quia si ciuitas ista ita fuisset cõcessa in feudũ, nõ appellaretur ad ecclesiasticũ: sed ad secularẽ superiorẽ: & si cõsules erãt cõstituti ab Episcopo, appellãdum erat ad Episcopũ de iure, tãquam ad superiorem: & nõ de cõsuetudine, prout hic dicitur in tex. Si verò ciuitas fuisset cõcessa simpliciter, & nõ in feudũ: & sic nõ esset feudalis, vt dixi in d.c.ex trãsmissa. tũc ab Episcopo, tãquã à quolibet ecclesiastico, appellaretur ad papã, omisso medio: vel ad proximũ superiorẽ: qa idẽ est in hac iurisditione, sicut in qualibet iurisditione ecclesiastica. vt in c. Romana. §. debet. de app. li. vj. & quod no. per Inn. in c. solite. de maio. & obe. & in c. j. de iu. pa. li. vj. Et sequtur hic Io. de lig. Ego tamẽ arbitror, q quãtũ ad intellectum istius c. inquãtum text. dicit, de cõsuetudine, & postea subdit, præsertim vacãte imperio. q tex. debeat ita intelligi. videlicet q cõsuetudo erat, q à sentẽtia cõsulũ appellaretur ad Episcopũ, vel ad papã. Et sic consuetudo habebat, q erat in potestate appellare ad alterũ, vel ad alterũ. Et subditur in tex. q talis consuetudo, præsertim vacãte imperio, seruanda erat. & sic
17 tex. stat propriè. † Vtrũ autem cessante cõsuetudine, à seculari appellandum sit ad ecclesiasticũ propter defectũ Imperatoris: ita vt appellatio assumat qualitatẽ ecclesiasticã D.m. hic tenet, q sic, vnde poterit appellari ad proximũ superiorem. & etiã ad papam, omisso medio. Nam cum papa iure proprio habeat iurisditionem temporalem in habitu, vt s. dictum fuit, & desit sibi
c exercitium, quod reassumit vacante [c] imperio: illud videtur reassumere iure proprio, non autem tanquam subrogatus. facit quod not. in c. j. j. de pign. & quia res de facili reuertitur ad naturam suam. xxxv. di. c. ab exordio. cum si. Et hæc adde ad ea, quæ dixi. s. eo. c. in iij. casu principali.

SVMMARIVM.

1 ☞Vidua, quando laicum corã ecclesiastico conuenire possit.
2 Superior secularis præcipere potest subditis, ne coram alio iudice litigent.
3 Superior secularis ad instantiam laici conuenti, præcipere potest actori subdito.
4 Literæ impetratæ ad petitionẽ personæ miserabilis, an valeant.
5 Literę impetratæ à puris laicis ad iudicem ecclesiasticũ, quando valeant.
6 Vidua, quæ verè dicatur.
7 Vidua dici potest, virum inutilem habens.

Extenore.

a ¶Alias fallẽ. ponit iste. s. in iij. col. & ibi dixi.

b ¶Præsertim. i. tãtum. simile facit glo. in c. ad abolendã. s. de filijs presbyte. in ver. maximè.

c ¶Vacante imperio Card. hic negat hoc commune dictum omniũ: quia hoc esset turbare imperiũ & iurisdi. eius, contra illud, quod ipsemet papa in c. nouit. s. ti. protestatur, & de hoc vide hic mod. in fi. & adde consti. Ioãnis. xxij. in extrauagã. incip. si fratrum coepiscoporum more.

EX tenore. Vidua laicum corã eccleſiaſtico cõuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa eccleſiaſtica, vel in defectũ iuſtitiæ ſecularis.h.d. Et primò ponitur comitis cõquæſtio. Secundò papę prouiſio.ſecũda ibi,nos igitur.Quę tria facit.primò cauſam reddit.ſecũdò,mãdat ſuperſederi ibi, mãdamus, cũ duobus caſibus exceptis. ¶†Primò not. q̃ licet vidua ſit ſub protectione eccleſiæ,nõ tamen poteſt cõuenire laicum coram eccleſiaſtico,niſi data negligentia iudicis ſecularis.Et aduerte: quia ad hoc vt poſsit cõuenire laicum, aut literas impetrare ad eccleſiaſticũ: videtur ſufficere,q̃ ſuus iudex ſit negligens: licet ipſius iudicis ſuperiores nõ ſint negligẽtes, & hoc,ratione fauoris ipſius viduæ, aut miſerabilis perſonæ.ſecus in alĩs: quia tũc exigeretur non ſolùm negligẽtia iudicis proprĩ:ſed etiam aliorũ ſuperiorũ,ſecũdùm Inn.in c.ſignificãtibus.s̃.de offi.delega.Pe.tamen & Abbas hic videtur idem tenere, etiã in qualibet alia perſona vidua,vel miſerabili,mouẽtur per tex.noſtrũ qui dicit,iudicẽ,& ſic loquitur indefinitè,& non dicit,comitẽ: quia fortè Rex Franciæ,qui eſt ſuperior ipſius comitis Britãniæ,erit etiã requirẽdus.In cõtrarium tamen opponunt de c. ex tranſmiſſa.s̃.eod.& nõ ſoluunt.do.Anto.hic,quem ſequitur Ioan.de Imo.tenet primum dictum Inno.per tex.noſtrũ, qui loquitur in ſingulari: & non in plurali,& mihi plus placet.Moueor etiam,quia ideò prouidetur viduæ & alĩ miſerabili perſonæ,vt ſine difficultate poſsit in loco iuſtitiam cõſequi: & ſic ne compellatur extra locum egredi ad alienas curias, & adde prędicta ad ea,quę dixi in c.prędecẽti in glo.j.in fi.primi caſus.

2 ¶†Secũdò not.q̃ ſecularis ſuperior põt prędipere ſubditis ne litigẽt corã alio iudice:&ſic põt impedire ꝓrogationẽ ſubdito rũ in aliũ iudicẽ,de quo latiꝰ videbimus in c.ſignificaſti.j.co.

3 ¶†Tertiò no.q̃ ſecularis ſuperior ad inſtantiam laici cõuenti poteſt præcipere actori ſubdito,ne illum trahat coram alio iudice,quod tamen intellige,dummodo qualitas cauſę aliud non inducat,vt hic.

¶Quartò no. q̃ ex eo, quòd quis ſit perſona miſerabilis, non tamen debet alĩ iniuſtitia fieri propter eam.xiĩ.q.v. in c.denique facit.l.aſsiduis.C.qui po.in pig.ha.

4 ¶†Vltimò no.q̃ literę impetratæ ad petitionẽ perſonę miſerabilis nõ oppreſſę,nec pauperis:nõ ſunt nullæ ipſo iure:nec ſtatim ſortiũtur effectum.Sed de mandata negligẽtia ſecularis,de quo dic,vt latius dictũ fuit in c.præce.in gloſ.j.¶Gloſ.ĩ.colligit,q̃ cauſæ viduarũ & miſerabiliũ perſonarũ principaliter ſpectant ad forũ ſecularem:niſi tales perſonæ ſint oppreſſæ: quia ſunt ſub protectione iudicis eccleſiaſtici,& vltimo loco enumerat gloſ.quaſdã cauſas ad eccleſiaſticũ forũ pertinẽtes. ¶In ea glo.ibi,& aliarũ miſerabiliũ perſonarũ,dic, quæ autẽ dicantur miſerabiles perſonæ,traditur in l.vnica. C. quando Imperator inter pupillas & viduas,& ibi per Doc.& per Azo.in ſumma eiuſdẽ ti.vbi dicitur.q̃ tales ſunt ſenes,decrepiti,diuturno morbo fatigati,viduæ.pupilli,& generaliter omnes,quibus natura mouemur ad miſerãdũ propter mutatam in eis fortitudinẽ & ſanitatẽ vide glo.xĩ.q.ĩ.in c.j.lxxxvĩ.di.per totũ.xxiĩ.q.v.c. regum.vnde Bar.cõcludit in d.l.vnica q̃ hoc relinquẽdum eſt arbitrio iudicis,& ſeqtur ibi Bal.quod fortę limitandum eſt in alĩs perſonis nõ expreſsè declaratis à iure, q̃ ſint miſerabiles. in fi.glo.dic vt latius dixi in c.cùm ſit.& in c.licet.s̃.eod. Glo. pe.quęrit,quę ſint cauſę quę pertinẽt ad forũ eccleſiaſticum:& ſoluit enumerãdo plures:de quibus,& alĩs plurimis dixi in c. prędecẽti & in c.cùm ſit.s̃.eo.Glo.fi.quęrit vtrũ iſto comite,& ſic iudice ſeculari negligẽte,iudices iſti impetrati procedere debeant vigore priorũ literarũ vel ſecũdarum:hoc eſt,huiuſmodi mãdati apoſtolici in fi.tex.noſtri poſiti: & ſoluit, & interſerit cõtrarium,quod nõ ſoluit.¶In ea.gloſ.ibi,non valet,dic.ſ.ope exceptionis.valẽt tamen ipſo iure.Secus ſi ipſo iure nõ tenerẽt: & ita loquitur cõtrarium allegatũ in glo.in ver.ar.contra. ¶In ea glo.ibi,per negligẽtiã.dic,& ſic.q̃ ſi ſecularis iudex pronũciaret,quãuis ſentẽtia ipſius eſſet iniuſta,delegati nõ poſſent ſe intromittere.cũ tex.noſter velit ſolã negligẽtiam ſuppleri,ſecũdùm Vin.Petrũ Egidium & Io.An.facit.c.ex tranſmiſſa.s̃.eo.

5 ¶†In ea gl.ibi,& ſic literę iſtę ſunt in pẽdẽti.dic,& an,& quãdo literę impetratæ à puris laicis ad iudicem eccleſiaſticũ ſint nullę à principio,vel valeant,vel ſint in pẽdenti.tãgunt hic. d. Ant.& Io.Cal.ego latius dixi in c.prędce.in gl.j.Extra gl.oppono primò in eo,quod tex.dicit,q̃ hic agebatur ſuper hęreditate:& papa mandat ſuperſederi,niſi cauſa ſit talis,quę pertineat ad iudicẽ eccleſiaſticũ:quia hoc non videtur poſſe procedere: quia cauſa hęreditaria nullo modo videtur pertinere ad iudicẽ eccleſiaſticũ,vt j.de or.cog.c.tuã.& j.q fil.ſint leg.c.cauſam. el ĩ.Sol.Hoſt.timore cõtrarĩ exponit hęreditatẽ.i.re hęreditaria ſibi in dotẽ cõceſſa,vel legata,vel ex ſucceſsione ſibi delata. Et per hunc modũ põt agi corã eccleſiaſtico.ar.ff.de iud.in l.quod legatũ.Dos enim poteſt intelligi hęreditas mulieris:quia ſuum patrimoniũ appellatur:vt in l.iĩ.§.ſed vtrũ.ff.de mino.de quo poteſt eccleſia cognoſcere, vt j.de dona.inter virũ.in c.de prudẽtia maximè quãdo vidua repetit dotẽ,vt in c.nuper.e.ti. Itẽ ratione teſtamẽti poteſt ſpectare ad eccleſiã,vt j.de teſta.c.qua nobis.de quo dic,vt ibi.aliàs eccleſia nõ poteſt ſe intromittere de hęreditate,vt in cõtrarĩs.s̃.formatis, & ideò text.dicit:niſi cauſa ſit talis.Ego arbitror poſſe tex.intelligi ratione cõnexitatis,ſeu incidẽtię:vt quia ratione hęreditatis incidat quęſtio natiuitatis,vel matrimoniĩ:propter quod pertineret ad iudicẽ eccleſiaſticũ:vt dicit glo.prędecẽs:vt dixi in c.prędecenti. Poſſet etiã & tertio modo intelligi q̃ papa in hac exceptione nõ intẽdit referre ſe ad caſum præmiſſum: ſed excipiẽdo dare regulã generalẽ q̃ eccleſiaſticus nõ põt ſi intromittere inter puros laicos:etiã ſi ex vna parte ſit vidua,vel miſerabilis perſona:niſi ſit talis cauſa,quę pertineat ad eccleſiaſticũ,vt ſentit gl.prædecẽs. Secũdò principaliter opponitur cõtra tex.inquantum dicit,q̃ alĩs in iuſtitiã facere nõ debemus:qa imò videtur, q̃ Princeps poſsit cõcedere priuilegiũ,cũ iniuſtitia &prędiudicio alterius,vt not.in c.ſuggeſtũ.j.de decimis.& in l.quoties.C.de preci. impe.offe.Solu.dicũt Vin.& Phi.q̃ cõtraria intelliguntur in leui præiudicio:ſed tex.noſter debet intelligi de graui præiudicio: ſed quia nõ eſt materia noſtra,vide in dictis iuribus,& per glo. xxv.q.ĩ.c.reſcripta. & quod traditur maximè per Do.m.in c.

6 quę in eccleſiarũ.de cõſti.¶†Poſtremò quęrit hic Phil.quę dicatur vidua:& ſoluit,q̃ dicitur illa, cuius maritus mortuus eſt. xxxiĩ.di.c.vidua. quod procedit,ſecũdùm Do.m.ex cõmuni vſu loquẽdi:ſecũdum quẽ,vidua dicitur, quę orbata eſt viro,à quo fuit cognita.Sed ex propria ſignificatione,& ex ethymologia vocabuli dicit,q̃ dicitur etiã illa, quę nũquã habuit virũ. nam dicitur à vi,quod eſt ſine,ſicut vecors,quaſi ſine corde:& veſanus,quaſi ſine ſanitate:vt eſt tex.in l.malum.§.vidua.ff.de ver.ſig.&vide gl.lxxxviĩ.di.c.j.& hoc modo latè ſumpto vocabulo,vidua põt dici,quęlibet miſerabilis perſona:tunc quod ſtrictè & propriè nõ videtur dici poſſe vidua,niſi illa,quę orbata eſt viro:nã viduare idẽ eſt,quod ſeparare &diuidere,& ideò vidua dicitur quaſi à viro diuiſa,ſeu ſeparata..Et ita poteſt intelligi glo.j.quęſt.ĩ.§.ſed opponitur. Quãdoque tamen ſumitur pro cognita,& quãdoque pro nõ cognita.vt eſt tex.cũ gl. in verbo,viduę.in c.debitũ.de biga.& traditur in l.j.C. quãdo

7 Impe.inter pup.& ibi per Azo.in ſum.†Poteſt etiam dici, vidua,ſecũdùm aliquos,quę habet virũ:ſed inutilem.facit tex.in c.ĩ.de tranſla.Præla.& dicit Bald.no.in auẽ.donationem.C.de ſecũ.nup.q̃ illa dicitur vidua,quæ defunctum virum honorat: non quæ inhoneſtè viuit,per text.in auẽ.de nupt.§.quæ verò. pro quo allego quod no.in ſimili in c.cùm,de præben.libr. vj. Nam ſicut ibi non debet eſſe melioris conditionis violentus poſſeſſor, quàm poſsidens beneficium mixtè,ex titulo. Et ſic ſponſam:ita & hic,ſicut ſumens alium virum amplius non dicitur vidua. Ita longè minus debet dici illa, quæ poſt mortem viri alĩs viris ſe inhoneſtè immiſcet, & prædicta notabis ad interpretationem vltimarum voluntatum defunctorũ,& etiã ſtatutorum loquentium de viduis.

SVMMARIVM.

1 ☞Diligentia ad omne exercitium neceſſaria.
2 Doctor opinionem propriam relinquens,qualiter ſe excuſare debeat.
3 Concilia vniuerſalia,vt canones allegari poſſunt.
4 Clericus coram ſeculari non poteſt conueniri.
5 Pactum priuatorum non valet in præiudicium reipublicæ.
6 Priuatus,quis dicatur.
7 Fauori publico non poteſt renunciari.
8 Iuramentum emiſſum contra legem ad publicum editam fauorem,non ligat iurantem.
9 Iudicia ſecularia,quare dicantur publica.
10 Clericus clericũ trahens ad forum ſeculare,qua afficiaꝫ pœna.
11 Ordo in conſilĩs dandis,vel diſputationibus faciendis, qualis ſeruari debeat.
12 Iuri diuino renunciari non poteſt.
13 Iuri naturali,quare non poſsit renunciari.
14 Iuri poſitiuo certã ſolẽnitatem inducẽti, nõ poteſt renunciari
15 Curſui inſtantiæ cauſæ principalis à iure ciuili inductæ,renunciari non poteſt.
16 Facultati per teſtes probandi non poteſt renunciari.
17 Priuilegio per legem commiſſoriam inducto,nullus renunciare poteſt.
18 Minor non poteſt beneficio ætatis renunciare.
19 Eccleſia, an poſsit beneficio reſtitutionis in integrum renunciare.

20 Conuentio priuatorum est nulla, vbi interesse publicũ & priuatum sunt connexa.
21 Institutus à debitore communis, non potest renunciare hæreditati in præiudicium fisci.
22 Iuramẽtũ cõtra bonos mores emissum, non est obligatorium.
23 Trahens aliquem ad vetitum examen, quando & qua pœna afficiatur.
24 Pœnam trahentibus ad vetitum examen statutam, quis incurrere dicatur.
25 Pœna quæ, & quanta sit trahenti alium ad vetitum examen imponenda.
26 Actor trahens reum ad examen vetitum, an perdat causam ipso iure.
27 Practica seu modus procedendi contra actorem ad vetitum examen trahentem, qualis. & nu. seq.
32 Reus patiens se trahi ad vetitum examen, qualiter puniatur.
33 Pœna patientis se trahi ad examen vetitum, quando habeat locum: & contra quem, & in quibus casibus: & in quantum, & quando licitè sit pœnitere, vt cuitetur. & nu. seq.
38 Reus ad examẽ vetitum tractus, qua cautela vti debeat, vt trahens in pœnam incidat.
39 Actor & reus, quibus rationibus excusentur à pœna trahentis, & se patientis ad vetitum examen trahi.
40 Iudex cituri faciẽs ad vetitũ examẽ, qua sit afficiendus pœna.

SI diligenti. Clericus non potest sibi laicũ iudicẽ cõstituere: etiã si propriũ iuramẽtũ & aduersarij cõsensus accedat. h. d. & pars istius habetur in c. si diligẽti. j. de prescrip. Diuiditur in quinq; partes. Primò, ponitur falsa opi. Archiepiscopi Pisani. Secũdò, ipsius reprobatio. ibi: immemor. Tertiò, cõclusio. ibi. manifestè. Quartò, vnius obstaculi remotio. ibi, cum non sit. Quintò, ad aliud obstaculũ respõsio. ibi, nec iuramẽtũ.

1 a †Primò, no. q; tu scholaris[a] qui nõ es diligẽs, & parũ vis stare in scholis, eris immemor istius decretalis & aliarum: quia per diligẽtiam fit memoria: vigilãtibus enim & nõ dormiẽtibus iura subueniunt: & omne artificium per exercitium suscipit incrementum: vt in l. legatis. §. ornatricibus. ff. de lega. iij.

2 †Secũdò no. ibi, ad hęc tẽpora tenuisse. q; doctor, qui tenuit vnã opi. quam postea reperit falsam, debet dicere, licet vsq; ad hęc tẽpora sic tenuerit, tamen veritas se habet in cõtrariũ: quia etiã Imperator nõ dedigatur leges suas corrigere: vt in auẽ. de nup. circa prin. & ad idem. c. magnæ. de voto. quia humanũ est peccare &c. tamẽ prudẽter debet emẽdare sub aliqua palliatione, ad quod vide qđ notabiliter dixi. c. qualiter. el j. j. de accusa.

¶ Tertiò not. ex eisdẽ verbis, pro communi vsu loquendi, secundùm quem quotidie dicimus, talis glo. & talis doctor tenet talem opi. Sed magis proprius modus loquẽdi esset, vt hic sentit Pe, videlicet, talis doctor est in tali opinione.

3 †Quartò, ibi. concilij q; concilia vniuersalia possunt allegari, vt canones, & idem no. in auẽ. de eccle. ti. in prin.

4 †Quintò no. q; clericus non potest cõueniri coram seculari: sed debet cõueniri corã ecclesiastico, quãuis agatur pro re merè profana. Ex quo infertur secũdùm. d. Ant. q; tex. noster procedit, siue agatur actione personali, siue reali, de quo. j. subñciam.

5 †Sextò no. q; pactũ priuatorũ nõ valet in præiudiciũ eorũ, quæ statuta sunt ad publicam vtilitatẽ: secus si essent statuta in merũ fauorem ipsorũ priuatorũ, de quo latius dicam in glo. j. & ex hoc & ex tex. infert D. m. cõtra gl. [b] in rubri. C. de decre. decu. li. x. quę dicit, q; illud potest fieri per pactũ, quod potest fieri per statutũ. Nã hoc reprobatur hic, cùm per pactũ nõ possit derogari iuri publico: & tamẽ potest per statutũ, nisi sit de reseruatis Principi, vel contra bonos mores, vt no. Bar. in l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. Sed tu aduerte: quia licet illa glossæ. ita cõmuniter allegetur, tamen hoc non dicit: sed vult quod valeat ar. negatiuè, hoc modo nõ potest fieri statuto: ergo nec pacto, aut consuetudine. Et hæc argumentatio valet: quia à superiore ad suum inferius valeret etiam affirmatiuè: hoc modo potest hoc fieri pacto: ergo non potest fieri etiam statuto: sed negatiuè non valẽt, non potest fieri statuto, ergo nec pacto: quia statutum dat iurisditionẽ, & nõ pactum, vt in l. priuatorum. C. de iurisdi. om. iu. Item per statutum potest tolli ordo iudiciarius, & non per pactum, vt. j. subñciam. & vide per Bal. in l. q; quis. C. ad l. iuliã maiesta. & per gl. in rubri. C. quę sit longa consue.

6 †Septimò no. ibi, in priuatorũ. q; priuatus dicitur singularis pson̄a, sicut capitẽ hic secũdùm D. m. aliàs autẽ dicitur priuat⁹, q; nõ est dignitate cõstitut⁹. In quo etiã habet locũ tex. noster, inquãtũ esset clericus sine dignitate xxiij. q. j. c. q; contra pacẽ. quã reus litiget corã seculari. Ego arbitror, q; verbũ priuatorũ, sumatur hic pro oĩbus illis, q; nõ habẽt potestatẽ legis cõdẽdæ aut statuti faciendi, per quod iuri publico posset præiudicari.

7 ¶†Octauò no. q; fauori principaliter introducto ad publicam vtilitatẽ, licet secũdariò, vel in cõsequẽtiã ad priuatã vtilitatem introducto, nõ potest renunciari, de quo latius dicam in glo. j.

8 ¶†Nonò no. q; iuramentum pręstitum contra constitutionẽ, seu legem editam ad publicum fauorem, non obligat iurãtem: & ratio est, quia iuramentum non obligat ad illicita: & ita potest intelligi regula. c. non est obligatorium, de re. iu. li. vj. præstans tamen tale iuramentum faciens tãquam temerarius: quia contra legem agit, est puniendus, per no. in c. ij. §. de ma. & obe.

9 ¶†Decimò no. q; iudicia secularia dicuntur publica. Et ideò dicuntur publica, secundùm Ho. quia sunt communia. xj. q. j. c. testimonium. & c. clerici.

¶ Vndecimò no. q; per hæc verba, à communione habeantur extranei, non dicitur promulgari sententia excommunicationis ipso iure. Sed mandatur fieri, de quo in glos. &, si rectè memini, latius dixi in c. perpendimus. j. de sen. excom.

10 ¶†Duodecimò no. qua pœna est puniendus clericus[c] trahens c clericum coram iudice seculari: quia in criminali debet deponi: in ciuili, debet perdere causam, quod vltimum intelligit D. m. quando traxit alium clericum. Secus si proprium Episcopum: tunc etiam in ciuili debet perdere beneficium, ad hoc c. grauẽ. j. de excess. Pla. Sed tu aduerte: quia ille text. loquitur, quando traxit Episcopum in causa spirituali, & sic delinquit in duobus: ratione personæ, & ratione causę: vnde non videtur pœna illius decretalis extendenda ad causam non spiritualẽ: sed esset standum huic dispositioni, quid autem de laico trahente clericum, vtrum incidat in hanc pœnam: dicam in glossa.

11 ¶†Vltimò no. ex toto progressu istius text. iuncta diuisione, optimã instructionẽ ad obseruãdum ordinẽ in dandis cõsilijs, vel faciendis disputationibus, vt primò ponantur argumenta cõtraria, & falsę recitẽtur opiniones. Secũdò, q; illę impugnẽtur per ratiões & iura. Tertiò, q; ponatur vera cõclusio. Quartò, q; soluãtur cõtraria. ¶ Glo. j. ex eo, q; tex. noster vult. q; ius publicum priuatorũ pacto tolli nõ põt, ad hoc allegat in prin. multa iura deinde in cõtrariũ alleg. xj. iura, & pro solutione distinguit ex qua distinctione soluit incidenter aliquas quæstiones. ¶ In ead. glos. ibi, sub hac contrarietate. dic, Doc. omnes hic tractant hunc articulum satis latè, & antiqui & moderni, de quo traditur etiam latè per glo. in auẽ. vt sine prohibitione. §. quia verò, & per Bar. Bal. & Doc. in l. pe. C. de pac. per Iac. de ra. & Butr. & Doc. antiquos in l. si quis in conscribendo. C. de pac. tradit etiam Bar. in l. ius publicum. ff. de pac. d. Ant. hic procedit, ponẽdo regulam & fallentias. Ego iuxta consuetudinem meã: quia hic non sumus in tit. de renunciatione, cui conuenit hæc materia, institueram illam omittere: & solùm pro necessitate articu. tex. nostri, ipsum ar. & tex. declarare. Sed post, quàm vultis, q; ipsum ar. hic examinem: sub compendio breui, quantum potero ipsam materiam examinabo. pro ipsius ergo clariori intellectu distinguo tria membra principalia.

¶ Primum, vtrum posset renunciari iuri diuino.

¶ Secundo, vtrum iuri naturali.

¶ Tertiò, quid de iure positiuo.

12 ¶†Circa primũ dicendum est, q; quis non potest iuri diuino renunciare: tum quia in plurimis ius diuinũ est immutabile, de quo tamen dicẽdum est, vt traditur in c. quãto & fi. §. de consue. & per gl. vj. di. §. is ita. tum etiam, quia ea quæ iure diuino mutabilia sunt, qualia sunt cerimonialia vel mystica, de quibus per glo. & doc. in dictis iuribus: quia talia nõ pertinent ad dispositionẽ inferioris, etiã habẽtis iurisditionẽ: & sic multò minus ad dispositionẽ priuati. Et ex hoc ego infero, q; ferñs[d] inductis in honorem Dei, nõ põt per priuatos renũciari. de quo per glos. ñ. in c. de causis. §. de offi. dele. & per glos. super verbo, ob necessitatem. in Cle. sæpe de ver. sig. & est tex. & ibi latè dicam in c. fi. j. de ferñs. prędicta tamẽ limitãda sunt, vt dicã in sequẽti mẽbro, in fi. ¶ †Circa secundum mẽbrũ, de iure naturali. idẽ dicẽdum est, q; non potest illi renũciari, & ratio est: qa naturalia iura sunt immutabilia. insti. de iure naturali, gẽtiũ, & ciuili. §. sed naturalia. & v. di. in prin. Et ex hac cõclusione inferũtur plura. Primò, q; iuri agnatiõis seu cõsanguinitatis naturalis nõ põt renũciari, vt in l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. & in l. abdicatio. C. de pat. po. & ĩ l. ius agnatiõis. ff. de pac. & declara, vt in dictis iuribus. Secũdò infertur, q; origini paternę vel ꝑprię nõ põt qs renũciare. de quo vide per gl. in l. origine. C. de mu. & originarñs. lib. x. Tertiò infertur, q; nõ valet renũciatio per quã qs perderet vitã, aut statũ suum. tex. est in l. nõ tãtum. ff. de ap. & in l. ñ. & ij. ff. de liberali causa. no. gl. in l. pactũ inter hęredes. ff. de pactis. & Simon de Bulsano in Cle. ñ. de re iu. est enim de iure naturali, vt inquit Cicero primo officiorũ, dũ dicit, principio generi animãtiũ omni à natura tributũ est, vt se vitã corpusque

a ¶ Scholaris. adde Ro. in fin. ccclix. tu habes Senis multos Doc. vbi dicit, quod verbum, studę. ędificat memoriam, alibi Cicero in iij. rhetoricorũ, memoria nisi exerceatur, citissimè rubiginem cõtrahit.

b ¶ De ista glo. vide etiam latè per. d. Abb. in c. sacrosancta. in ij. not. s. de ele. & adde Old. in consi. cxlvj. vbi dicit, q; id, quod fieri potest per priuilegium, potest fieri per cõsuetudinem.

c ¶ Adde optimum consil. Ro. consil. ccclxix. & Feder. consilio xc.

d ¶ Ferñs nemo põt renunciare, quãdo sunt inductę in honorem Dei. ad idẽ est bona gl. in c. de causis. de offic. de lega.

puſcꝑ tueatur,&c. Poteſt etiam aſsignari alia ratio: quia nemo eſt dominus mẽbrorũ ſuorũ. vt in.c.contingit.de ſen.ex.xxiiij. q.v.c.ſi non licet.& in.l.liber homo.ff.ad.l.aquil. Quartò infertur,quòd confeſſus vel conuictus in cauſa perſonali,non poteſt
a renũciare termino[a] defenſorio.de quo vide per Bar.& moderniores in.d.l.nõ tãtùm.& per Bart.& Io.de Imo.in l.cuſtodias. in fi.ff.de pub.iudi.& per Bal.in.l.j.C.qui accuſ.non pñt.& per Ange.in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pac.col.xij. &.xiij.&.c.qualiter el.ij.j.de accuſ. & vide quod ibi latius dixi, in.xj.princi.arg.q.xcij. Quintò infertur,quòd quis non poteſt renũciare beneficio ceſsionis, & obligare ſe ad carceres.de quo per Bar.& Doc.in.l.alia.§.elegan ter.ff.ſolut.mat.& per Spec.in titu.de renun.& cõcluſione.§.j.ver.item eſt beneficium.no.per d.Ant.Do.m.& Io.de Imo.in.c.ij.j.de pig. Aliqui verò tenent contrarium,quòd poſsit renunciare.vide in dictis locis,& per Cy.& Bal.in.l.j.C.qui bonis cedere pñt.traditur etiam per canoniſtas in.c.Odoardus.& ibi per Ioã.An.vbi fortè latius tractabo.j.de ſolut.& per d.Ant.in.c.cùm contingat.j.de iureiur. per Fe.de Se.conſil.lx.alias.lvij.per dominos de Rota, deciſione.clxj.&.ccv.& quòd poſsit renũciari,latè per multas rationes tenet Ludo.ponta.in.d.§.elegãter.quod tamẽ limitaſecundùm Fed.in dicto loco,niſi notoria & manifeſta ſit paupertas renũciãtis,& ſine ſpe lucri in futurũ:qa decrepitus,& ſimiliter abſcꝑ ſpe,quòd alius pro eo ſoluat:qa tũc poterit cedere nõ obſtante renunciatione,tanquam inualida:etiã cũ iuramento facta:ſicut non valet propter inhumanitatẽ,vt dicam ſtatim in ver. vij.infertur.Sextò infertur,quòd quis non poteſt renunciare priuilegio,ne cõueniatur,niſi inquantũ facere poteſt.de quo per Bar. & Doct.in.d.§.elegãter.dicit tñ Io.An.poſt Ioan.in.c. Odoardus.j.de ſolut.quod ſequitur ibi Ioan.de Imo.quòd iſtud eſt verũ,quãdo iſtud priuilegium competeret ratione perſonæ priuilegiatæ:quia tunc non poteſt illi renũciari,vt.d.§.elegãter.facit quod no.gl.ij.in.c.j.j.de dona.ſecus ſi concederetur retione contractus:vt puta,ratione ſocietatis:quia tunc poteſt renũciari.not.gl.in l.ſi conuenerit.ff.de re iud.Septimò infertur,quòd non tenet renunciatio etiam iuramẽto vallata,ratione inhumanitatis contra ius naturale inſurgentis:vt puta,ſi filius renũciat alimentis,ne poſsit illa petere à patre,ſecundùm Specu.in titu. qui fil.ſint leg.§.j.ver.ſed pone,pater.aliàs,item pone.no.Bar. in l.ſiqui à liberis.§.parens.ff.de lib.agno.& Bald.in.l.pactum, quod dotali.C.de colla.pro quo tex.in.c.cùm quidam.j.de iureiur.tenet Ludo.ponta. in.d.§.eleganter. & mihi placet: quia ſi non valet ſtatutum,nec valet pactum.& dixi.ſ.in.vj.no. Sed ſtatutum non valet, ſecundùm Io.An.in addit.Spec.ad dictum ver.& Pe.de Anch.in repe.c.j.ſ. de conſtitu.in.ix.q.princ.ver. quæro etiam iuxta. Octauò infertur, quòd non videtur valere renũciatio facta per filium, per quam filius amitteret legitimã ſuam:quia ex quo non valet ſtatutum, vt tenẽt Pet.Ray.& ferè omnes vltramontani in.l.j.C.de ſum.tri.& Bal.in.l.hac edictali.C.de ſecũ.nup.& domini de Rota deci.xvij.& Saly.in.l.ſancimus.C.de iud.ergo nec renunciatio valet,quamplurimi tamẽ Doc.tenẽt, quòd valet ſtatutũ.hoc tenet Cy.in d.l.ſancimus.&
b Bar.& Bal.in.l.Titio centũ.§.Titio genero[b].ff.de cõdi.& demõ.& Bal.in.l.j.§.ius naturale.ff.de iuſti.& iur. Old.cõſi.lxxiij. Alb.de roſate in ſecũda parte ſtatutorum. q.centeſima.& vide per Dy.& Io.An.in regula,indultum.de re.iur.lib.vj.& ibi,in mercuria.& in addi.Spe.in rub.de ſucceſ.abinte. Et ſic ex prædictis potes ſumere deciſionẽ plurimarum aliarũ ſimiliũ quæſtionũ. Prędicta tñ in hoc ſecundo mẽbro & in prędecẽti limitanda ſunt,niſi renũciatio operaretur effectum, per quem agẽs non videretur agere,ſeu committere cõtra ius diuinum,ſeu ius naturale. Nam furtum eſt prohibitum de iure diuino, vt dixi.j. de fur.in rub.& etiam iure naturali, vt in regula, locupletari.de re.iur.li.vj.& in.l.nam & natura.ff.de condi.inde.& tamẽ huic iuri poſsit renunciari , dando tibi licentiam vt poſsis de rebus meis accipere: licet non poſsim renunciare,ne furti agam pro furto fiendo,vt in.l.iuris gentium.§.ſi paciſcar.ff.de pact. facit quod dicam in ſequenti membro.

¶ Circa tertium perſonale membrum, de iure poſitiuo,ſubdiſtingue duo membra.

c ¶ Primò,qñ ius ſtatuit inducẽdo certam formã[c] ſeu ſolẽnitatẽ.

¶ Secundò,quando alio modo diſponit.

14 ¶† Circa primũ dic,quòd nõ põt renũciari tali iuri,vt in.l.nemo poteſt.ff.de leg.j. A.B. Et ibi Bar.in.l.ſi.C.de vẽdi.mu.li.xj. & ibi Bart.& per Bal.in.l.ſcire.C.vt in poſ.leg. Bart.& Bald.d. pe.C.de pac.ang.in.l.ius publicum.ff.de pac. Old.conſi.clxxiij. Bal.in.c.i.de cont.inter do.& vaſa.de inueſt. Ma.& in.l.contra iuris.ff.de pact.& no.in.c.cùm eſſes.de teſta.& ĩ.c.qa ꝓpter.de elect.tradit Cy.in aut.generaliter.C.ad vel.& Bart.in.l.modeſtinus.ff.de dona. Spe.de inſtr.editione.§ porrò.ver.itẽ not.& Bal.in l.ſi.in prin.C.ſi cer.pe. A.B. Solẽnitates enim, qbꝰ omiſſis actus redditur nullus,nõ ſunt in poteſtate cõtrahentium, v t a
d.l.nemo,& l.quidã decedens.ff.de admi.tu.& l.ij.§.ſed qa. C. de iura.calũ.& l.nemo.C.de leg.tuto.vnde dicebat Barto. in l. poſt legatũ.in prin.de his,qui.vt indig.& l.non dubiũ in fi.C. de teſta.dicẽs,qꝑ cùm legibus tradẽtibus formam qs renũciare nõ poſsit:ita pars nõ poteſt approbare actũ, in quo deficit forma.& vide Bal.in l.ſi inſtitorẽ.ff.ſi certũ peta.& vide quæ notat Bar.in l.pe.C.de pac.& l.vniuerſa.C. de p̃ci.impera.offe. & Bal.in l.fi.C.de ꝓcu.& per Bal.in l.quãdiu & l.j.C.qui adiuit. ad bo.poſ.poſſunt.facit quod tradit Bar.in l.ſi quãdo.ff. de inoffi.teſta.& Io.de Imo.poſt eum in l.filio pręterito.ff.de iniu. rup.& irri.teſt.vbi volũt,qꝑ quãuis filius cõſentiat hæreditati, quã pater facit,nõ p̃iudicat ſibi,ſi cauſa legitima nõ eſt inſerta, quę eſt de forma. Ma. Et ex hoc primò infertur, qꝑ nõ valet pactum,qꝑ teſtamẽtũ vel ſtipulatio fiãt nõ adhibitis ſolẽnitatibꝰ. Secũdò infertur,qꝑ nõ poteſt qs renũciare ſolẽnitati libelli, cõteſtationi litis,iuramẽto calũnię.& ſimilibꝰ. de qbus videmus in dictis titulis,tradit glo.ſi.in Cle.ſæpe.de ver.ſig.glo.& Docto.in c.de cauſis.ſ.de offi.dele.& in c.ſi.de re iu.lib.vj.& per glo.in c.ſi.de hęre.lib.vj.hoc tamẽ limitat ſingulariter Bar.in l. ſi ſocietatẽ.§.arbitratorũ.ff.pro ſocio.reſpectu agẽdorũ coram iudice.ſecus corã arbitratore: quia arbiter ſolùm cognoſcit ex b
cõſenſu partiũ. Secũdo caſu,qñ ius diſponit nõ inducẽdo ſolẽnitatẽ,ſed aliter diſponẽdo, ſubdiſtigue qꝑ aut talis diſpoſitio
d habet clauſulã[d] decreti,aut nõ. Primo caſu tali iuri renũciari nõ põt: licet videatur principaliter introductũ ad priuatũ fauorẽ, hoc ſing.not.d.Domi.poſt glo.ſuper verbo,valeant.in c.diſpẽdia.de reſcrip.lib.vj.& in c.ſtatutũ.co.ti.& lib.& in c.ſi.in glo. ſuper verbo,præſumant.de offi.dele.lib.vj. Et facit quod no.de huiuſmodi clauſula decreti in gl.in verbo,huiuſmodi.in c.dilecto.j.de præbẽ.& quod ibi tradit Ioã.de Imo.vbi vide per eũ c
notabilẽ limi. Vinc.& Hoſti.& vide omnino per Lap.& d.Domi.in c.ſtatutũ.de præben.libr.vj.vbi no.diſtinguit in mãdato Papæ vel inferioris,habẽte clauſulã decreti,an poſsit illi renunciari. Et procedũt prędicta etiam, quãdo diſpoſitio cõcerneret priuatã vtilitatem:vt vidẽtur velle gl.& authoritates prædictę quod tamen intelligo,niſi perſona,propter cuius ſpecialem fauorem actꝰ annullatur,vellet ipſum actũ approbare. ſtat enim in poteſtate ipſius approbare vel reprobare:vt eſt tex.no. in l. filio pręterito.ff.de iniuſt.teſta.& ibi no.Bar.& Docto. & no. Bar.in l.j.ff.de lega.iij.tenent Goſ.gloſſ.d.An.Ioan.de Imo. & cõmuniter Docto.in c.j.j.ne ſede vac.& domi.Anto.& Ioan. de Imo.in c.ſi quis presbyterum.j.de rebus eccl.non alie. libr. vj. Ego allego tex.no.in l.Iulianus.§.ſi quis à pupillo.ff. de act. emp.quam limitatio.perpetuò notabis. Secundo caſu: quando non habet clauſulam decreti, ſubdiſtingue alia duo membra. Primò,quando diſpoſitio loquitur ꝓhibitiuè. Secũdò,quando loquitur ſimpliciter.ſi loquitur prohibitiuè dic, quòd non poteſt renunciari: vt tradit gloſ.in l.j.C.ne fideiuſſ.dot.dentur. d
& Bald.in l.libertorum.C.de teſti. Aliqui tamen contrarium tenent. vide in dictis in ribus,& aliquid per Ia.de Are.Bu.Cyn. & Bar.in authen.ſi qua mulier.C.ad velle.& per Barto.in l. de his.ff.de tranſact.& per Bald.in l.generaliter.§.ij.C. de Epiſco. & cle.& adde,& vide quæ dixi in præced.caſu. Et hæc poteſt eſſe ratio,quare non valet pactum de non ſuccedendo,niſi ſub certa forma,de qua per Barto.& Docto.in l.pactum.& l.ſi. C. de pact.per d.Domi.in c.ij.de pact.libr.vj. Non autem eſt illa: quia ſit contra bonos mores naturales:quia tunc non firmaretur iuramento, vt firmatur:vt in d.cap.ij.& vide quod traditur per Legiſtas in l.pactum.C.de colla. Si verò ius ſimpliciter diſponit,& non prohibitiuè,ſubdiſtingue tres caſus. Primus caſus eſt,quando diſpoſitio concernit publicam vtilitatem duntaxat. Secundus, quando reſpicit ſolùm priuatam vtilitatem. Tertius,quando mixtim reſpicit tam publicam, quàm priuatam vtilitatem. Primo caſu,non poteſt renunciari: vt l. ius publicum.ff.de pact. & ad hunc caſum poteſt adaptari text.noſter:quia vt clerici ſint attentiores ad diuina,& vt liberius poſſint intercedere pro peccatis populorum , in quibus publica vtilitas conſiſtit:non poſſunt trahi ad iudicia ſecularia: ideò nõ
15 poſſunt huic priuilegio renunciare, vt hic. ¶† Secundò infertur, quòd curſui inſtantiæ cauſæ principalis inductæ à iure ciuili , non poſſunt partes renunciare : vel ex voluntate illam
16 prorogare,de quo latiſsimè dixi in cap.pen.ſ.de iud. ¶† Tertiò infertur , ſecundùm aliquos , quòd non poteſt renunciari
e facultati probandi[e] per teſtes: quia teſtificandi vtilitas eſt communis:vt in authen.de teſti.in princ. Et facultas probandi eſt amplianda,& non coarctanda:vt in l.quoniam. C. de hære. & in l.generaliter.C.de rebus cre.& traditur in c.in preſentia. j. e
de proba. Et hanc opi.tenent Vgu.Azo,Albe.Galle.& gloſ.in

¶ Renũciare termino fallit quãdo cõſtaret notoriè, qꝑ nulla defenſio reo cõpeteret. de quo latiſsimè per Alex. in d.§.cuſtodias.ff. de pub.iudi. & adde fortius, qꝑ ſi ſit pœna ꝓ crie alter natiua.puta manꝰ, vel cẽtũ: qꝑ nõ põt reꝰ dicere,volo potius trũcari manũ, quàm centum . ita Io.An.in c. cũ laicus.ſ.e. & vide cũdem Alex. in l. nõ tantum.ff. de app. vbi cumulat multa ſimilia.

¶ Titio genero. an poſsit tolli legitima per ſtatutũ, vide Pau. conſilio ccccxxvij.libr.j. & quæ ipſe dicit in conſil.xvj.lib.ij.& conſi.cccxxij.libr. j.in prin.

¶ Adde q̃ habent per Ale.cõſ.lxviij. col.iij.li.j.& conſi. xxij.co.j.li.iij. Anſicu.ĩ c.apoſtolicę. de do.vide P.u. de caſ.cõſ.xc.li.ij.& vide q̃ dixit Ale.ĩ l. ij.§.prius.de vulga & pupillari. ibi p mod. etiam ſi eſſet leuis omiſsio vitiaret actum quando requireret ſub cõditione, per.l.prętor.ĩ prĩ.ff.đ cõtr. & fuit dictũ Bal.et ꝑ Ale.in.d.§.priꝰ.

¶ Cꝫam decreti q̃ ſolẽt ſic concipi.ſi ſecꝰ actũ fuerit irritũ & ĩnane. de hoc eſt text.ſing.an.in ibi in.c.dilecto.ad ſi.j. de præben. etiam ſi cõfirmatio talis ſtatuti fiat fauore ſtatuentiũ:qa ꝑ dictã cꝫa vĩ ſuperior haberi pro illicito. & facit doctrina, quæ đt qꝑ vbicũqꝫ ĩ aliqua diſpoſitio.apponit talis cꝫa, cõſeſꝰ partiũ nihil opaꝫ.et vide multa elegãter cumulata ꝑ fel.ĩ.c. cũ acceſsiſsẽt.ĩ.iiij. col.ver.tertia declaratio.de cõſt.et vĩ ciꝰ cꝫę h3 etiam dictio,nullatenꝰ. vide gl. ſing.ĩ auꝫ. ſi qua mulier. C. ad vel.Carĩ Cle. ſuꝑ literis.de reſcript.

¶ Probãdi ꝑ teſtes. addđ đ hac materia

latè Alex.in auc.iubemus.col.ñ.de ju. & l.consil.cñ. viso processu.in fi.li. v. & Fab.in consi.ciñ. proponitur quod quidam.& mod.latè in ca.ñ.in fin.de proba.& vide Fel. hic in iñ. fal. in j. correla.

auc.vt matres,tam debit.quàm credi.circa fi.secundùm Spe.in ti.de proba.§.videdũ.ver. sed pone q̃ in instrumẽto, & sentit Io.An.hic.Hosti.verò in sum.in tit.de renũ.§.q̃ possunt. ver. qd de pacto.allegat Azo.tenẽtẽ cõtrariũ,quã etiã cõtrariã opi. Vber.de Bobio.Et hãc etiã sentit,& tenet gl.in verbo,in scriptis.in c.j.de cẽsi.lib.vj.ver.xñ.gl.Bar.& Saly.in l.cõtractus.C. de fide instru.& l.testiũ.& l.fi.C.de testi. Alĩ verò dicũt,q̃ ex qualitate personarũ nõ obstãte pacto audietur qs,vel nõ audietur,put iudici videbitur.ar.l.diui.ff.de libe.cã.& l.fi.ff.de act. & obli.qd̃ satis est ęquũ,secũdùm Spe.in d.ver.sed pone.& in hãc vltimã opi.videtur potius inclinare Albe. galeoti, q dictas tres opi.posuit in trac.de testi.ver.sed pone.Secundã verò opi. tenet D.m.in c.ñ.in fi.j.de ꝓba.vbi dicit q̃ licet valeat pactũ, q̃ qs nõ possit ꝓbare nisi p instrumẽtũ: tamẽ loco instrumẽti deficiẽtis,poterit ꝓbare p quinq; testes notabiles,per l.testiũ. C.de testi.qd̃ est valde sing.secũdùm D.m. Itẽ poterit ꝓbare amissionẽ instrumẽti p duos testes,de quo p Cy.& Bal.in d.l. testiũ.& vide qd̃ not.in c.sicut.j.de re iud.iũcto.c.fi. de re iud. lib.vj. Aduerte tamẽ:qa in iudicio põt qs expresse, tacitè renũciando vel cõcludẽdo,renũciare facultati producẽdorũ testiũ: ita q̃ amplius illos producere nõ potest.Secũdo casu principali,quãdo dispositio respicit dũtaxat priuatã vtilitatẽ sub distingue,q̃ aut respicit priuatã vtilitatẽ renũciãtis dũtaxat:aut priuatã vtilitatẽ renũciantis & alterius.Primo casu,q̃ aut talis dispositio respiciens priuatã vtilitatẽ principaliter fuit inducta in alterius odiũ. Et hoc casu,si renũciatio est causa,q̃ illud odium esset: valebit renũciatio: vt est tex.in l.fin.C.ad maced.aliàs,secus,vt in l.sed & si pater.ff.ad maced. Et ex p̃dictis primò infertur,vtrũ filiusfamilias possit renũciare exceptioni macedoniani,de quo hic p glo.& per Doc.& Bar.in l.si qs ꝓ eo.ff. de fideiusso.& plenius p Io.de Imo.in repe.c.cũ contingat.j. de
17 iureiur.† Secũdò infertur q̃ nõ potest qs renũciare priuilegio inducto,per l.cõmissoriã,de quo in l.fin.C.de pac.pignorũ.qa tale priuilegiũ fuit inductũ in odiũ auaritiæ creditorũ, vt ibi. Et sequitur Cal.hic & Arch.ñ.q.vij.c. quã periculosum.de quo arti.vide oĩno Bal.in c.j.de feu. dato in vicẽ legis cõmissoriæ. & vide qd̃ latè dixi in tractatu vsurarũ.in vj.principali arti.q. xiij.qd̃ tamẽ limita secũdũ ea,quę tradũtur per Bar.in l.si executione.C.de nõ nu.pe.& p Doc.maximè mod.in l.Titius. ff. de pig.act.vbi dantur quatuor vel quinq; limitationes. Si verò dispositio nõ fuit facta principaliter in odiũ alterius, sed in fauorẽ:subdistingue,q̃ aut fauor est introductus propter imbe-
18 cillitatẽ renũciantis:& nõ valet renũciatio.† Ex quo infertur,
a q̃ minor[a] nõ potest renũciare beneficio ætatis,aut beneficio restitutionis in integ.vt dicit gl. nostra: & traditur in l.si iudex circũuento.ff.de mino.& in l.si alterius. C. si minor se maiorẽ dixerit,& per Bar.in l.doli.ff.de noua.& p Spec.in ti. de resti. in integ.§.qualiter.ver.sed nunquid minor.traditur etiã in l.si
19 intra.C.de resti.in integ.& in c.si animũ.de iud.lib.vj.† Quid
b autẽ in ecclesia[b] vtrũ possit renũciare huic beneficio.Spe.in d. §.qualiter.versi.quid de ecclesia,refert & sequitur Vincen.tenẽtem,q̃ possit,vt in c.ex literis.de resti.in integr.libr.vj.facit. c. intellecto.& ca.sicut nostris.j.de iureiurãdo. Secũdò infertur, q̃ mulier nõ potest renũciare Velleiano: quia eius priuilegiũ fuit inductũ ꝓpter imbecillitatẽ & mulierũ fragilitatẽ,& hoc tenẽt Ia.Pe.& Cy.in l.si qs in cõseribẽdo.C.de Epi. & cle. Sed glo.tenet cõtrariũ in l.j.ff.ad vel. traditur etiã in l. generaliter. C.ad vel.& hic latè tractat D.m.recitãdo opi. quẽ vide. Prima tamẽ opi.est magis cõmunis & ęquior. Tertiò infertur, q̃ illi, qui propter imbecillitatẽ,vel aliud simile impedimẽtũ, habent excusationẽ ab aliquo munere,nõ possunt renũciare dispositioni cõcedenti illã excusationẽ,vt not.glo. in l.j.C.q̃ morbo.posset tamẽ hic casus adaptari ad aliũ casum,quãdo tractatur de fauore renunciantis & alterius.Si verò id,quod dispositũ est,est introductũ,nõ propter imbecillitatẽ aut simile impedimẽtũ: subdistingue,q̃ aut talis renũciatio est cõtra bonos mores: vel inducit aliquẽ ad deliquẽdum:&nõ valet,vt in l.cõuenire.ff.de pac.dota.facit.d.l.alia.§.elegãter.ff.so.ma.Aut nõ est cõtra bonos mores. Et subdistingue,q̃ aut loquimur in iure de futuro, an valeat qs renũciare illi iuri.Et distingue inter iura cõpetentia re,vel spe:aut re tãtum,aut spe tantum:aut nec re nec spe.In quibus etiã casibus cõsideranda sunt.& põderanda verba reformationis,ad quod vide quæ latè tradũt Bar.& Docto.in l.j.C. de pac. & per glo.in l.si pupilli.ff.de neg.ge.per Cy.in l.pe.C. de pac.glo.& Doct.in c.Raynutius.j.de testa.per Spe.in tit.de renun.& cõclusione.§.j.versi.quid si quis. Aut loquimur in iure de præsenti:& nõ est dubiũ,q̃ cuilibet licitũ est huic iuri renunciare.& ita procedat glo.nostra hic dum dicit,ar.cõtra. Et ex hoc primò infertur, q̃ facultati appellãdi licitũ est renũciare,vt in l.j.§.j.ff.à quibus appellare nõ licet, & per Ang. in re-

a ¶ Nisi fortè iurasset:quia tunc teneret renunciatio:vt habeẽ latè ꝑ Doc. in auc.sacramenta pu.C.si aduer. vẽ, & Fel. hic in iiij. col.adde Alex. cõsil.xxvñ. per totũ in consi. xlij.ĩ viij. col.li.j.& in consi. ccxxv.li.ñ. vbi latissimè.

b ¶ Adde Ang.consilio cxxxvñ.

c ¶ Quãdo mixtim. adde Gemi.in §.leges. iiij. di.Lu.siu. ccccviij.inci. quid econtra.in l.si verò.§.de viro.in vñ. fal.ff.so.ma.Ol. cõsil.lxxxiij. & Ab. in ca.ñ. de ma. & obedien.

d ¶ Vtrum iuramẽtum validet renunciationẽ.adde, quę dixi in præcedẽti colũ.s. vbi adduxi multa cõsilia Ale.

pe.l.tale pactũ.§.qui prouocauit.ff.de pac.& per Doct.in c.pastoralis.j.de appel. & ibi latius dixi in tertio mẽbro pricipali. Secũdò infertur,q̃ sententiæ pro se latę potest quis renunciare, vide glos.in c.fin.j.de adul.& in c.ex literis.de diuortijs, & latius per Bart.& Doct.in l.j.§.& post operis. de no.ope.nun. & in l.acta.ff.de re iudi. Hæc tamen glo.in hoc vltimo casu, q̃ licita sit renunciatio,limitatur: si modo sit possibilis. Aut iste fauor renunciandi competit renuncianti, vt sibi:secus si,vt rei: & non personæ. Et ideò non potest quis renunciare iuri accrescendi,quod est portionis,& non personæ, vt in l. si Titio. §.j.ff.de vsufr.& in l.si totum.& in l.j.& ibi latè per Bar.& Io. de Imo.ff.de acquiren.hære.& est bonus text.in l.j.§.ita & sic diffinitis.C.de cad.tol. vbi text.dicit q̃ accrescit etiam inuitis. facit quod dicam in sequenti casu.Si verò dispositio continet fauorem renunciantis,& alterius,prout superius distinxi,subdistingue,q̃ aut iste fauor proprius non est separabilis à fauore alterius:& non valet renũciatio, vt in l.j.& iñ.ff.de libe.causa.facit quod no.in c.cùm venissent.j.de insti.c.ex cõquestione.j.de resti.spo.& in l.si partes.§.fi.ff. quẽadmo. seruitus ami. & in l.si post §.fi.ff.de cõtra tabulas,& vide quod no.in l.j.ff. de acquirẽ.hære. facit quod dixi in præcedenti limitatione, & vide Bald.in l.si arrogator.ff.de adop.& huic casui posset etiã adaptari tex.noster: quia fauor clericorum, ne conueniantur coram seculari,nõ est diuisibilis aut separabilis abinuicem.Aut fauor est diuisibilis, & quantum ad præiudicium renunciationis valet,non quantum ad præiudicium tertij. C. res inter alios acta.per totum,& in c.ad apostolicam.j.de regu. & in l.j. C.de coniun.rerum alienatione.¶ Tertiò & vltimò casu prin-
c cipali,quando mixtim c continet publicam & priuatam vtilitatem distingue, vt dixi in præcedenti casu, quòd aut vtilitas priuata potest separari à publica: & valet renunciatio, quò ad præiudicium renunciantis: non quò ad præiudicium publicæ vtilitatis,vt in l.iuris gentium.§.si paciscar.ff.de pact. facit. c. cùm venissent.j.de institutionibus. & ita potest intelligi finis glos.nostræ. aut non potest separari. & renunciatio non tenet,vt in l.de die.ff.de pac.dota.iuncta l.j.ff.so.mat.facit quod not.in di.ca.cùm venissent,& ca.sicut.j. de iureiuran. A. B. l. quos prohibet.ff.de postu.& ca.filius.§.veterani.ff.de procur. & l.ñ.§.sed quia.C.de iura.calum.tradit Barto.in l.penul.C. de
20 pac.† vbi dicit,quòd quando interesse publicum & priuatum connexa sunt, priuatorum conuentio in nullo valet. Ma. Et huic casui melius adaptatur dispositio text. nostri, & ipsius ratio: quare clericus non possit renunciare priuilegio fori: quia priuata vtilitas ipsius renunciantis, non potest separari à publica vtilitate, ne abstrahatur à diuinis &c. faciunt quæ dixi in præcedenti casu. Nec ob.l. si quis in conscribendo. C. de Episco.& cle.& de pact.l.vbi pactorum.quòd sacerdos potest renunciare priuilegio fori:quia potest tripliciter responderi,secundùm Bart.ibi primò,quòd ibi loquitur de quodam sacerdotio temporali, quod erat quædam dignitas temporalis in loco.facit quod dixi de proposito in ca.verum.s.eo.de præposito & Abbate.Secundò potest responderi, quòd illa iura corriguntur de iure canonico. Vel tertiò potest responderi,q̃ loquuntur quando clericis esset concessum priuilegium, vt possent eligere vnum ex pluribus iudicibus: nam possunt huic priuilegio renunciare.& istas solutiones etiã tenent hic Doct.
21 † Et ex prædictis ego infero,quòd institutus à debitore communis, non potest renunciare, seu repudiare hæreditatem in præiudicium fisci.& ideò si talis hæres institutus ab ipso testatore relinquente eum hæredẽ,alio titulo bona quæsierat:tenetur vel adire,vel cedere omnibus bonis sibi acquisitis: etiã inter viuos:aut satisfacere fisco.tex.est singularis,quẽ nõ memini alibi legisse in l.hęredes.C.de omni agro deserto.li.xj. & se-
d quuntur Bar.& Io.de Imo.in l.j.ff.de acqui.hęre. Vtrũ[d] autem iuramentũ habeat validare renũciationes inualidas,de quibus dixi.s.& similes Bar.plenè tradit in l.si quis pro eo. ff. de fideiusso.Sed longè plenius tractat Io.de Imo.post Doc.in c. cùm
22 cõtingat.j.de iureiur.† Et inter alias sume istas regulas,q̃ nunquam cõtra bonos mores,diuinos,aut naturales, aut publicos, ad publicã vtilitatẽ introductos,iuramẽtũ operatur,vt in regula,nõ est obligatoriũ.de re.iur.li.vj.Neq; etiã in p̃iudiciũ tertij priuati,secũdùm Host.& Io.de Imo.in d.c.cùm cõtingat, & ꝑ Io.de Imo.in l.nõ solùm.§.qd̃ vulgo.ff.de vsucap. & vide etiã ad materiã principalẽ Arch.ñ.q̃st.vñ.c.quã periculosum. & de Prelato,an possit renũciare iuribꝰ cõpetẽtibus ecclesię suę, vide Inn.& Doc.in c.grauis.j.de depositio,& in c.exposita.s. de arbi.in fi.& in c.veniẽs.j.de p̃scrip.& per Io.An.in c.si cautio.j. de fide instr.& in c.fi.j.de solu.traditur etiã in c.cùm olim.j.de cẽsibus.Et ex p̃dictis habes notabiliter & ordinatè expeditam hanc vtilem materiam. In ca. glossi.ibi,laicus verò, dic de hoc

vt latius

vt latius dicet in c.ſignificaſti.j.eo.In ea.gloſ.ibi,clerici tamen poſſunt.dic de hoc vt j.dicã in fallẽtijs.In ea.gl.ſup verbo,per trahãt.in fi.dic de hoc argu.an reus puniatur ſicut actor:& de cautela adhibenda,vt nõ puniatur,vt dicã in ſequẽti gloſ.in vj. q.princip.¶Glo.ſuper verbo,caſum perdãt,format duas quæſtiones,& in prima ponit duas opiniones.in ſecũda recitat tres opi.& de rigore approbat primã,de ęquitate approbat ſecundam,eam tamen limitãdo et reſtringẽdo.In ea.glo. ibi,ſed videtur ꝙ potius per ſententiam, dic de hoc vt ſtatim dicam in quarta prin.q.In fi.glo.dic,quoniam.ſ.in rubr.Ego remiſi me hic dicturum de xvij.prin.ar. videlicet de pœna trahentis aliquem coram iudice incompetenti,de quo tractat tex.noſter & glo.noſtra & Doct.Quare, vt hanc materiam habeas ordinatam,proſequar.j.ſcriptas quæſtiones.

¶Prima erit, quando quis dicatur aliquẽ trahere ad vetitum examen ad hoc,vt incidat in pœnam talibus ſtatutam.

¶Secunda erit,quis incidat in hanc pœnam.

¶Tertia,quæ ſit,& quanta.

¶Quarta,vtrũ incidat in hãc pœnã ipſo iure, vel per ſentẽtiã.

¶Quinta, qualiter procedendum ſit contra talem, & de practica ſeruanda ad hanc pœnam imponendam.

¶Sexta,vtrum reus,qui permittit ſe trahi, patiatur dictam aut aliam pœnam.

¶Septima,de cautela adhibẽda per reum, ne incidat in pœnã:

23 & vt faciat cadere actorẽ in pœnã.†Quò ad primã quęſt.glo. noſtra refert tres opi.vna eſt,ꝙ per ſolã citationẽ,ſecũda ꝙ per li.cõte.tertia ꝙ per ſolã ſentẽtiam puniatur.Et finaliter glo. videt approbare opinionẽ Vgucionis,ꝙ p ſolã citationẽ trahẽs puniatur ita, vt non ſit locus pœnitentię, & hoc tenet Hoſti. Sed Io.And.dicit,ꝙ poteſt diſtingui inter eum,qui aſſumpſit pertinaciã cauſæ,& eum,q nõ aſſumpſit:ſentiẽs, ꝙ primo caſu habeat locũ opi.Vgucionis.Secũdo caſu,ſit neceſſaria litis cõteſtatio:& quãdo dicatur pertinaciter ſumere,concludit relinquẽdum eſſe arbitrio iudicis,ſeu boni viri. facit quod in ſimili dicitur in c.de multa.j.de prębẽ.& quod no.glo.in auẽ. habita. C.ne filius pro patre.Et idẽ tenet glo.&Archi.xj.q.j.c.inolita. Refert tñ hic Io.An.ꝙ quidã legiſtę diſtinguũt,aut lex punit agẽtem,& requiritur ſentẽtia:quaſi lex cõſiderauit effectũ accuſationis:& ideò licet pœnitere ãte ſnĩam.ff. de bon.lib.l.q cũ maior.§.accuſare,ad quod etiã faciũt iura allegata,hic in gl. in ver.imò etiã videtur.Aut lex punit vocantem in ius:& hoc caſu,ſufficit ſola citatio,etiã ſi vocatus nõ venerit:quia ex ſola citatione delictũ eſt cõſummatum.ff.de ędi.edi.l. quid ſi fugitiuum.Sed tu aduerte:quia glo.in d.l.in criminali.C.de iuriſ.

a om.iu.tenet ꝙ ſit licitũ pœnitere quãdocũq; anteſnĩam[a]:& tamen ille tex.loqtur prout loqtur tex.noſter.& idem tenet ibi Bart.dicẽs,ꝙ in iſtis pœnis legalibus,licitũ eſt deſiſtere vſq; ad ſnĩam,per dictũ §.accuſatores,& idẽ probatur in l.in ſeruitute. in prin.iuncto.§.petijſſet.ff.de bon.lib. Et idem tenet ibi Iac. But.& ſeqtur hic Do.in.& hãc opi. etiã tenuit Martinus ſillimani.Sed Pe.& Iac.de Are.tenẽt.ij.opi.glo.ꝙ ſufficiat ſola litis cõteſtatio,ita ꝙ poſt nõ liceat pœnitere:eo ꝙ ius ſit iã quęſitum ipſi tracto ad vetitũ examẽ.& hãc opi.ſeqtur Bal. in d.l. in criminali.nõ ob.ſecũdùm Bal.§.accuſatores.§.petijſſe.qa illę leges loquũtur in delicto,quod deſiderat iuris effectũ.Nã iudicium ibi tenebat,& ideò ibi expectatur ſnĩa,quæ poteſt trahere ſecũ effectũ:ſed in terminis noſtris fruſtra expectatur ſnĩa propter defectũ iuriſditionis.Et ideò cum hic ſolum cõſideretur delictũ,nõ attẽto iuris effectu:ideò pœnitẽtia nõ habet locũ:etiã poſt lit.cõteſt.quę cõſideratio fuit ſubtilis. Aduerte tamen:quia edictũ prętoris in illis iuribus ſolùm puniebat accuſantem,& petẽtem in ſeruitute:& tamẽ ibi iuriſcõſultus declarat,ꝙ reqritur ſnĩa:& tamẽ clarũ eſt ꝙ accuſare vel petere dicitur qs,per litis cõte.Sed Guido de Suza.aliter reſpõdebat ad illas leges,videlicet ꝙ ponunt caſus ſpeciales declarãdo,ꝙ in dictis caſibus reqratur ſnĩa,pro qua ſolutione facit.l.pe. C. qui accu.nõ poſſunt. vbi ex eo quod ꝓhibita eſt accuſatio in ipſo litis exordio,pœna dicitur cõmitti. & ſic hic Guido tenet ſentẽtiam Bal.& gl.noſtrę.Et eandẽ ſnĩam tenet Bal.in auẽ.ſtatuimus.C.de Epiſ.& cle.licet ſolutio Guidonis nõ placeat ſibi in d.l.in criminali,vt dicit, ꝙ ꝑdicta pœna habet locũ ſiue qs trahat aduerſariũ ad vetitũ examẽ,per modũ ordinarij libelli: vel per modũ executiõis,p tex.in d.l.in criminali. facit quod dicã j.in vj.q.prin.Sed gl.xj.q.j.c.placuit. tenet ſecũdã ſnĩam iſtius gl.ꝙ reqratur litis cõteſtatio: ꝓ qua facit tex.in d.c.grauem.de exceſ.ꝓla.q tex.loqtur p verbũ,q̃ſtionẽ,q̃ denotat litis cõteſtatio.gl.tamẽ ibi tenet opi.gl.noſtra: ꝙ nõ reqritur litis cõteſtatio.Et hãc etiã opi.tenet hic zab.dicẽs,ꝙ ex ſolo tractu &vocatione,iſte punitur:qa hoc videtur importare verba tex. noſtri: & qaius videt q̃ſitũ aduerſario:& ideò nõ videtur locus pœnitẽtię.Nec obſtat.l.quãuis.qa ſecũdùm zaba.facit potius pro iſta parte:qa cùm dicatur ibi eſſe caſus ſpecialis, & ergo in cõtrariũ videtur eſſe ius cõmune do.Ant.hic etiã trãſit cum glo. Io.de Imo.hic dicit,ꝙ credit,ꝙ hęc gl.ſeruaretur in practica in foro canonico:ſed glo.in l.in criminali.ſeruaretur in foro ciuili.Iſte articulus,iudicio meo,eſt ſatis dubius & diſputabilis, in quo ſentẽtia Bar.videtur ęquior:alia videtur iuſtior de iuris rigore.Et ſic patet ex ꝑdictis,ꝙ ſi citatus nõ cõparuit, nõ habet locũ hic pœna.arg.d.l.quãuis.ff.de in ius vo. & l.j.ff. ne qs eũ. & tenẽt gl.& Doct.in d.l.in criminali.Et aduerte:qa hęc ꝓpcedũt,quãdo iſta verba,nõ petere,nõ accuſare,aut agere,nõ vocare in ius,aut cõtroverſiã,cauſam,litẽ,vel quęſtionem,nõ facere. proferũtur à lege.ſecus ſi proferũtur ab hoĩe:qa tũc nõ attẽditur benignitas:ſed proprietas verborũ,ſecũdum ea quę tradũtur in d.l.amplius nõ peti.ff.rẽ ratã habe.& l.cauſas.C.de trãſla. Et ratio ſit: quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine: vt l.celſus.ff.de arbitr.& in l.traiectitiæ.ff.de acti.iuncta.l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis caut. & quod ibi traditur.

24 ¶†Circa ſecũdam quęſtionẽ,qua q̃ritur,qs incidat in hãc pœnã trahẽtis aliquẽ corã vetito examine, & quod dicatur vetitũ examẽ:breuiter dic,quò ad primũ,ꝙ pœnã amiſsiõis cauſę incurrit,quicũque trahẽs reũ ad vetitũ examen,ſiue clericus trahat clericũ,ſiue laicũ trahat: aut ſiue laicꝰ trahat clericũ,aut etiã laicũ,ſecũdùm Bal.in d.l.in criminali.C.de iur.om.iu. inſup incidit in hãc pœnã nõ ſolum actor:ſed etiã reus: ſed de reo videbimus j.in vj.quęſt.prin.Quò ad ſecũdum,quod dicitur vetitum examẽ,tex.hic videtur ſentire,ꝙ dicatur illius iudicis,cuius iuriſditio prorogari nõ põt:quod patet ex ver. dũ hic dicit in tex.ſed etiã volũtarij paciſci nequeunt:quaſi ſentiat,ꝙ ſecus eſſet,ſi voluntarij poſſent paciſci.idẽ videtur velle tex.in d.l.in criminali.C.de iur.om.iud.iuncta glo.ſuper ver.vetito.quæ dicit exponẽs,alieno prorſus.doc. tamẽ hic & ibi videtur ſentire,ꝙ vetitũ examẽ dicatur illius iudicis, cuius iuriſditio poſſit prorogari:quod tũc habeat locum,quando nõ fuit facta prorogatio,ad quod vide quæ dicam in vij.princip.quæſt.& prædicta notabis:quia Docto.non tangunt ſpecificè.

25 ¶†Circa tertiã.q.qua quęritur,quæ & quanta ſit imponenda pœna:diſtingue,ꝙ aut loquimur in cauſa ſpirituali, aut in criminali,aut in ciuili.Primo caſu,ſi eſt beneficiatꝰ, debet tanquã mẽbrum putridũ ab eccleſia perpetuò remoueri.tex.eſt ſecundùm vnũ intellectũ in d.c.graue.de exceſ.Præla.Alij tamẽ intelligũt illũ text.etiã in alia cauſa:& ꝙ ſpeciale ſit ibi:quia trahit Epiſcopũ & ſuperiorẽ ſuũ.Si verò trahẽs non eſſet beneficiatus,quãdo pœna tex.noſtri,amiſsionis cauſę nõ haberet locum. Arbitror,ꝙ debeat puniri pœna extraordinaria:ad quod vide quæ latè dixi in c.j.j.de apoſta.Sed ſi pœna poſſet habere locũ,cauſam ipſam amitteret.Secũdo caſu,quãdo loquimur de cauſa criminali,dic ꝙ aut loquimur in clerico,& ſecũdùm Hoſtien.& Ioã.An.Do.in.Io.de Imo.& Doct.dicẽdũ,ꝙ ſiue obtinuerit,ſiue ſuccubuerit,debet deponi:ex quo trahit clericum ad iudicẽ ſeculare:& ſentẽtia pro,vel cõtra lata nõ tenet:vt ꝓbat iſte tex.ibi:ſi pro eis ſit lata.ſi verò clericus trahit laicũ, aut laicus laicũ,vel clericũ: dicerẽ,ꝙ ſolùm amittit cauſam:vt d.l.in criminali.quod tamen declara,vt dicã in ſeq.caſu.Tertio caſu, cùm loquimur in ciuili,dic ꝙ ſi actor eſt clericus & trahit clericũ,perdit cauſam,& excõmunicatur,vt hic.Si tamẽ vellet per

b dere beneficiũ potius,quàm admittere cauſam: fortè admittetur,per ea quę dicã j.in vj.q.prin.Si verò clericus trahit laicũ, aut laicus laicũ,perdit cauſam:vt in d.l.in criminali.facit etiam tex.noſter.Si verò laicus trahit clericũ, amittit cauſam.ar. tex. noſtri, & probatur in d.l.in criminali.punitur etiã pœna auẽ. ſtatuimus.C.de epiſ.& cleri. Et ꝑdicta procedũt quãdo actor iuſtè egit.Sed ſi actor iniuſtam cauſam fouebat:fruſtra videtur ꝙ tractemus,de amiſsione cauſę.Doc.nõ tãgunt:fortè dici poſſet,vel tũc ꝙ debeat puniri pœna extraordinaria, vt ſtatim dixi,vel quod debeat cõdẽnari reo, q in nulla fuit culpa ad tantundem,quãtum cauſa importabat.arg.no.in l.ſi qs in tantam. C.vnde vi.vbi inuaſor ſi eſt dominꝰ, amittit dominiũ: & ſi nõ eſt dominus, tenetur tantũdem reſtituere. In cõtrarium facit: quia pœnæ nõ ſunt extẽdẽdæ ſed reſtringendæ:vt in regula,in pœnis.de reg.iu.lib.vj.Sed pro primo dicto facit:quia ille,qui iuſtam cauſam fouet,peccat ſolùm in vno: quia trahit ad vetitum examen:& tamẽ punitur in amiſsione cauſę.ille verò, qui iniuſtã cauſam fouet,peccat in duobus: quia trahit ad vetitum examen, & ratione iniuſtitiæ cauſæ ſuæ vnde non debet mitius,ſed acrius puniri.ar.c.eum,qui.de prębẽ.lib.vj.cogitabis:

26 quia Doc.nõ tãgunt.†Circa quartã principalẽ quęſt.qua q̃ritur,vtrũ actor,q trahit ad vetitũ examẽ,perdat cauſam ipſo iu-

b re [b] vel neceſſaria ſit ſnĩa,gl.noſtra in prin.ponit duas opi.vnã Vgucionis,ꝙ ipſo iure perdit cauſam.aliam Ioannis quòd per

a ¶Ante ſententiã. vide Ang. & Pau. in l.quãuis.ff.de in ius vocan. verior tamẽ videtur opi. Ia. de Are. & Bal. in d.l. in criminali de qua ibi ꝑ And. ſicul.& vide Bar.q ponit differẽtiam inter libertum, & alium vocãtem illicitè in ius in l. q ea mente.ff. de fur. adde Ro.conſ. lix. & cõſi.lxx.& cccc vij.vbi tenet,quòd vſque ad ſententiã licet pœnitere.

b ¶Ipſo iure. vide q̃ ſtatim dixi ſ. in proxima apoſtilla ex mente Rom.in conſi.ccccvij.

ſnĩam,& hãc approbat gl.noſtra ꝑ text.noſtrũ q dicit,perdãt, & ſic loqtur per verbũ futuri tẽporis,& ſimiliter etiã loquitur tex.ꝑ verbũ futuri tẽporis in c.graue.j.de exceſ.Pręla.& glo.j. & eſt cõis opi.Doctorũ in d.l.in criminali.C.de iuriſ.om. iud. vbi etiã text. loqtur per verbũ futuri tẽporis, & hinc ſumpta occaſione Doc.hic tractãt,an & quãdo lex ſit latè ſnĩæ vel ferẽdæ,vide hic per eos,& in d.l.in criminali.& gl.l.ſi qs in tãtã. C.vnde vi.Ego latius dixi in c.iudæi.el ñ.j.de iudę.& tetigi in c.iĩ.j.de rap.vbi etiã tãgit glo.& in c.dura.& c.falſariorũ.j.de crimine falſi.& c.iĩ.j.de priui.ad materiam principalis quęſt. adde,quæ dicam in ſequen.quæſt.

27 ¶†Circa quintã.q.principalẽ,qua q̃ritur de practica & modo ꝓcedẽdi cõtra talẽ actorẽ in caſib⁹,in qbus actor debet ꝓdere cauſam,dic ꝙ multiplex practica colligitur ex his, q̃ hic dicũtur per gl.& Doc.ex his,quę dicũtur hic,& in d.l.in criminali.

28 ¶†Prima eſt practica,ꝙ pars petat in eadem inſtãtia, ꝙ actor mulctetur in amiſsione cauſæ,& hæc practica eſt clara, quãdo actor fuiſſet laicus, vel talis,q potuiſſet cõdẽnari à dicto iudice:aliàs ſecus,ſecũdùm aliquos modernos,q mouẽtur,ꝙ ſi talis nõ habet iuriſditionẽ in cauſa principali, pari ratione nõ habet in hac pœna imponẽda.Sed hęc ratio nõ placet nec dictũ:quia licet iudex nõ habeat iuriſditionẽ in cauſa principali:habet tamen ſuper iſta pœna imponẽda:ſicut in ſimili dicimus de cõdemnatione expẽſarum.ar.c.diſpẽdia,de reſcrip.lib.vj.& Cle.j. de reſcri.ſeqtur Bal.ĩ d.l.ĩ criminali,dicẽs,ꝙ licet iſte aliàs eſſet incõpetens:tamen ex quo aduerſarius eum eligit pro ſe:nõ debet dedignari habere eum contra ſe,ar.l.cùm Papinianus.C.de ſen.& interlo.om.iud.& iſta fuit opi.Guidonis de Suzaria.

29 ¶†Secũda practica eſt, vt poſtea inchoetur nouũ iudiciũ, & agatur cõdictione inſurgẽte ex iſtis iurib⁹.ar.l.prędictę, & ibi no.C.de cõdi.ex lege.ad hãc pœnã poterit agi,etiã corã eccleſiaſtico,ſecũdùm Spe,in ti.de cõpe.iud.adi.ſ.j.ver.ſed quo.dicit tamẽ Io.An.ibi in addi. ꝙ ſi laicus hoc caſu eſt cõueniẽdus, debet cõueniri corã ſuo iudice,per regulã.c.cũ ſit generale.ſ.e. Et hoc ſentit glo.fi.in c.parochianos.j.de ſen.excõ.Sed pro dicto Spe.facit,quod dixi in d.c.cum ſit.ſ.e. quia propter talem tractum factũ de clerico coram laico,videtur cõmiſſum quoddam quaſi ſacrilegium,& ideo videtur eſſe locus præuentioni: & per præuentionem poſsit conueniri coram eccleſiaſtico, poſſet tamen agi coram ſeculari,per ea,quæ dixi in d,c.cùm ſit.

30 ¶†Tertia practica poteſt colligi ex dictis Spec.in dicto loco, videlicet,ꝙ reus poterit ſe defendere per viã exceptiõis, actore enim agẽte corã iudice incõpetẽti,poterit reꝰ excipere. Tu me olim traxiſti corã iudice incõpetenti,vnde debes perdere cauſam, & ideò peto te cõdẽnari,& tũc tenetur ſnĩa, ꝓ qua practica facit qđ tradit Fede.cõſi.lxxxv. vbi fortius cõcludit,ꝙ etiã ſi clericus à laico, vel clerico fuiſſet tractus corã ſeculari ſuper poſſeſſorio reſtituẽdo,& nũc trahatur corã,eccleſiaſtico ſuper dicto poſſeſſorio,quando põt excipere,ꝙ actor amiſit cauſam: & admittitur hęc exceptio,qa reſpicit iudiciũ poſſeſſoriũ:licet nõ debeat admitti exceptio ꝓprietatis ſecũdùm Federicũ ibi.

31 ¶†Quarta practica colligitur ex dictis Fede.cõſil.xlvñ, & d. M.hic,vt actor ſtet in meris terminis exceptionis dicẽdo, non teneor tibi reſpõdere ſuper hac cauſa:qa me olim traxiſti ſuper hac ad vetitũ examẽ, ꝓpter quod debes ꝓdere cauſam. ad idẽ gl.in ſimili in c.paſtoralis.de cauſa poſ.& proprie. facit regula illa,cui damꝰ actionẽ &c.vt in regula,cui.ff.de reg.iu.facit etiã quod traditur ꝑ Inn.in c.inter dilectos.j.de exceſ.Pręla. Item, qa ex quo actio & exceptio hoc caſu tẽdũt ad eũdẽ effectum. Ideò ſi cõpetit actio ad faciẽdũ priuari:ergo & exceptio ad cõſeruationẽ cõueti,ſecundùm Inn.ibi,& hęc practica ſimilis eſt ꝓcedẽti.tutius tamẽ eſt, ꝙ adiũgat & petat aduerſariũ priuari, ſecurior tamen & clarior eſt ſecũda practica ſuperius poſita:& hęc procedũt datò,ꝙ reqratur ſentẽtia ad cõdẽnationẽ,ſecũdũ quod dixi in prędicti.q.Sed ſi teneremus opi. Vgutionis,ꝙ ipſo iure quis perderet cauſam nullam,alia eſſet neceſſaria practica,niſi ſtaret in meris finibus exceptionis. Et aduerte: quia dicit glo.& poſt eam Bal.in d.l.in criminali in fi. ꝙ etiam poſt ſententiam condemnatoriam poteſt peti, ꝙ infringatur pœna d.l.in criminali.neque obſtat ſententia condemnatoria,cùm ſit nulla:ex quo non interuenit prorogatio iuriſditionis.

32 ¶†Circa vj.q.principalem,vtrũ reus,qui patitur ſe trahi ad vetitum examẽ,patiatur prędictas,vel alias pœnas,tex. noſter in verſi.tam Epiſcopi.dicit,ꝙ tam Epiſcopi,quàm diaconi &c.puniuntur:quia in criminali locum ſuum,hoc eſt beneficiũ,amittunt:etiam ſi pro eis ſit lata ſententia.¶In ciuili verò perdunt, quod euicerũt,vt hic xj.q.capitulo placuit.verùm tex.iſte,qui eſt in hoc verſiculo,loquitur in reo:& ipſius pœna.eſt ſatis dubius.Et glo.& Docto.confuſè & imperfectè loquuntur,idcò pro clariori ipſius doctrina,proſequar hæc membra.

¶Primum erit,quando locum habeat hæc pœna.
¶Secundum,contra,quem,ſeu quis reus teneatur.
¶Tertium in quibus cauſis teneatur.
¶Quartum,in quantum puniatur.
¶Quintũ,an & quãdo licitũ ſic pœnitere reo,vt pœnã euitet.

33 ¶†Circa primũ mẽbrum,ꝙ habet locũ in reis volũtarijs, q ex volũtate ſua trahũtur ad vetitũ examẽ,quod patet ex text.dũ dicit,voluerit,& per tex.in d.c.placuit.qui ſimiliter vtitur verbo,voluerit.& ideò glo.hic ſuper verbo,voluerit,dicit & bene, ꝙ ſi reus inuitus traheretur,nõ puniretur.ar.c.at ſi clerici.ſ.tit. proxi.& xj.q.j.ca.in clericorũ.Sed licet glo.ita dicat, nõ tamen recipitur clara doctrina:nec Doct.hic aliud dicunt. Quare ego intelligo, ꝙ pœna iſtius decretalis & ſimiliũ,locũ habeat quãdo reus operã dedit, vt actor inuitus traheret ipſum ad vetitũ examẽ:puta cõminãdo ei,ꝙ effoderet ſibi oculum,ſi nõ ageret cõtra eũ corã tali iudice:& ſic per metũ, vel etiã ſi ꝑ dolũ. vel per amicos cõpulit actorẽ,vt ageret corã vetito examine,ſecũdùm glo.&Cy.in d.l.in criminali.Et ita intelligo gl.hic in verbo,perdãt quod euicerint:ibi dũ dicit: qa fortè potẽs erat, vel põt poni exẽplũ de eo,q impetrauit reſcriptũ, ꝙ nõ poſsit cõueniri niſi ſub certo iudice,ſecũdùm Cy.nec ob.tex.in l.in criminali.q innuit ꝙ ꝑ reſcriptũ principis põt reus vocari coram vetito examine abſq; pœna actoris,vel rei:& qđ ibi no. Doc. qaillud habet locũ in reſcripto valido: ꝑ qđ facta ſit cõmiſsio cũ clauſula,non ob.ſi aliqua lege.ſed p̃dictũ exẽplũ ꝓcedat in reſcripto inualido ꝓpter defectũ dictę clauſulę,aut aliũ ſimilẽ effectũ:ita vt ſic actor ꝓpter rei impetrationẽ de facto ſit vſus tali reſcripto,ſecũdũ Pau.de c.ĩ d.l.crĩali,vel põt ponere exẽplũ per l.diffamari.C.de inge.manu.& ꝑ alia ſimilia exẽpla,de quibus dixi in c.cùm ſit generale.ſ.eo.in prima gl.quãdo reus ſecũdùm plena exẽpla ibi poſita,induceret actorẽ ad trahẽdũ corã vetito examine,& ſic patet,ꝙ iſta pœna nõ haberet locũ,qñ locus eſſet ꝓgatiõi iuriſditiõis ex libera volũtate actoris & rei, quod no.qa Doc.hic nõ declarãt.& no.qđ dicã in vĩj.prin.q.

34 ¶†Circa ſecũdũ mẽbrũ,cõtra quos locũ habeat pœna iſtiꝰ decretalis,ſeu quis reus teneatur ad dictam pœnã: dic, ꝙ tenetur reus prædicta committens:ſiue ſit clericus,vt hic: cuiuſcunque ordinis ſit clericus,vt dicam in quarto membro, ſiue ſit laicus, vt d.l.in criminali:licet non eodem modo puniantur laicus & clericus beneficiatus,vt dicam in quarto membro.

35 ¶†Circa tertium membrum, in quibus cauſis reus incidat in pœnã:dic ꝙ locũ habet in cauſa ciuili & criminali, vt hic & d. c.placuit.& in d.l.in criminali.ibi,ſiue criminalem, ſiue ciuilẽ: licet pœna diuerſificetur,vt dicam in ſequenti membro.

36 ¶†Circa quartũ mẽbrũ,ad quã pœnã teneatur reꝰ,diſtingue, ꝙ aut reus eſt clericus,aut eſt laicus.ſi eſt clericus & beneficiatus in criminali amittit locũ ſuũ,hoc eſt,beneficiũ ſuũ. & hanc opi.tenet hic D.m.poſt Io.Cal.dicẽs ꝙ reꝰ volũtariꝰ in cã crĩali debet deponi,ſiue ſnĩa fit lata, ꝑ eo, ſiue cõtra eũ ꝓpter dictionẽ,etiã poſitã in tex.q̃ eſt implicatiua:qa tñ ſnĩa eſt tãquã lata à nõ ſuo iudice,cã remanebit in ſuo eſſe:nec ꝓpter hoc debet puniri in amiſsiõe cãæ:ne duplici pœna affligaꝫ,vt in ca.at ſi clerici.ſ.ti.ꝓx.& hoc ſentit tex.ĩ eo,qđ poſtea ĩ cã ciuili ſolũ punit ĩ amiſsiõe cãę,vt ſtatim dicã.Si verò loqmur in cã ciuili, reus clericꝰ ꝓdit qđ euicerit:ſi locũ ſuũ maluerit obtinere,hoc eſt,ꝓdit rẽ,q̃ ab eo petebaꝫ,de qua fuit abſolutꝰ: & habebit ꝑ cõdẽnato,vt dicit hic gl.in verbo,ꝓdãt qđ euicerint.Et aduerte:qa glo.hic in verbo,locũ,dicit ꝙ reus iſte habet electionẽ,vt vel ꝓdat eam,vel amittat locũ.Sed Io.An.dicit ꝙ credit,ꝙ iſte reꝰ nõ habeat electionẽ,imò credit verba minatoriè dicta:quaſi dicat,ꝙ ſi contẽderet habere qđ euicit:poterit deponi.facit qđ no.Io.gloſſator lxxxxix.di.c.ñ.ĩ gl.fi.Io.cal.hic dicit,ꝙ ſi cõtẽdit retinere,qđ euicit,debet deponi, hæc eſt eñ noua culpa, q̃ mereꝫ hãc pœnã.Sed ꝓp hoc nõ tolliꝫ optio quã liĩa nĩa cõcedit,dũ dicit,maluerit, qđ verbũ ex ꝓpria ſignificatiõe tribuit optionẽ.Et ideò ab ipſiꝰ ꝓpria ſignificatiõe nõ debemus recedere:niſi aliud appareat de mẽte,vt in l.nõ aliter.in princ.ff.de lega.iĩ.cũ alĩs iurib⁹.Quare ſi reus nõ vult ꝓdere qđ euicit,vi deꝫ illud tacitè eligere:& ꝑ cõſequẽs debet potiꝰ priuari vel deponi:& ſic fieri debet:ſed ꝓ hoc nõ ſeqtur,ꝙ ſnĩa valeat,cũ fuerit lata à nõ ſuo iudicè:& ideo actor,q nõ fuit ĩ culpa,põt petere,qđ priꝰ petere potuerat:nec obſtat exceptio rei iudicatę:qa vt dixi,ſnĩa eſt nulla:nec obſtat lex in criminali,dũ dicit,habeꝫ ꝑ cõdẽnato:qa loqtur in laico,cui nõ daꝫ hic optio,vt dicã:qa ſibi nõ cõuenit,& ſeqtur hęc d.An.licet nõ faciat mentionẽ de Calderino.ſeqtur etiã D.m.& mihi placet ꝑ ea,q̃ ſ. dicta ſunt, ex qbꝰ ſeqtur,ꝙ ſi clericꝰ nõ habet locũ amittit cãm, quã euicit,ſi modo ſit cã ꝓpria:ſecꝰ ſi ſit eccleſiæ,vt no.gl.ĩ d.verb. qđ euicit.in fi.quia delictum perſonæ &c,xvj.q.vj.c.ſi Epiſc ſ.de excep.c.cùm venerabilis,& in regula,delictum perſonæ in vĩ.

& ideò

& ideo hoc casu punitur pæna amissionis loci: quia licet velit p dere causam, nõ potest: cum nõ sit sua, sed ecclesiæ: quod est verum, nisi vellet de suo proprio tantũdem tradere ecclesię. argu. not. in c. de multa j. de præben. nec obstat quod videatur puniendus etiam iure ecclesiæ ex eo, quòd delictum Prælati in iudicio debeat nocere ecclesiæ: vt traditur in dicta regula, dilectũ. quia illud procedit in iudicio non vetito, fauore iudiciorum: secus in iudicio vetito, vt hic, quo casu, ecclesia nõ debet pati pœnam. qđ tamen limita, quando solus Prælatus litigaret non communicato consilio cum capitulo. secus si communicato consilio cum eo: quia tunc nocet ecclesiæ: etiam in iudicio vetito. sicut etiã noceret dicto modo per alia delicta extra iudicialia, vt traditur in dicta regula, delictum. ad quod vide quæ latissimè dixi in c. dilectus el. ij. j. de simo. Si verò reus est laicus, ꝙ pœna amissionis loci non est conueniens: habetur pro condemnato. text. est in d. l. in criminali. quod arbitror procedere, etiam si obtinuerit reus in causa per illam l. quæ dicit simpliciter, quòd pro condẽnato habetur. & argu. tex. nostri dũ dicit perdant quod euicerint. qđ ꝓcedit tã ĩ ciuili, quã ĩ criminali, vt d. l. ĩ criminali.

37 ¶ †Circa quintum membrum, vtrum reo, quo ad fugiendam pœnam, sit licitum pœnitere, & quãdo. doct. specificè non tangunt. Ego arbitror ita distinguendum, quòd aut loquimur in iudice, cuius iurisditio potest prorogari: & hoc casu, sicut actor non incidit in pœnam trahendo reum si reus progat iurisditionem: ita pari ratiõe nõ incidit reus: et in quantũ ĩcideret, post ꝓrogationẽ nõ ẽt locꝰ pœnitẽtię. Aut loqmur ĩ iudice, cuiꝰ iurisditio nõ põt ꝓrogari, ꝓut loqtur tex. noster. & arbitror loq. l. ĩ criminali. & ſ. tetigi in prima principali. q. & hoc casu videtur mihi attentari posse, ꝙ semp sit locus pœnitentię vsq; ad sn̄iam. Moueor primò per tex. nostrum dũ dicit, ꝓ eis sit lata sn̄ia. & per tex. ibi dum dicit, quòd ẽt euicerint. quod verbum, denotat etiam sententiam prolatam. Sed in contrariũ facit text. in d. l. in criminali. dum dicit, pro condẽnato habeť. qđ verbũ, nõ prẽsupponit sn̄iam: nisi diceres. pro condẽnato habetur. ſ. ẽt si fuerit absolutus. & sic ante condemnationem poterit pœnitere. cogitabis. Tamẽ diceres, ꝙ idem ius sit seruãdum in reo, quod in actora, recurrẽdum esset ad ea, quæ dixi in prima principali. q. Et ex

38 ex his habes expeditã notabiliter sextã q̃onẽ principalẽ. ¶ †Circa septimam. q. de cautela[a] adhibenda per reum conuentum ad hoc, vt actor trahens incidat in hanc pœnam, gl. præcedens in verbo, perdãt. exigit, ꝙ inuitus trahať. & ideo Spe. in tit. de cõpe. iudi. adi. §. j. ver. sed qũo. põt dici, quòd ad hoc vt appareat quòd reus trahatur inuitus debet protestari, ꝙ nõ vult coram illo rñdere: & si iudex q̃rat an hoc proponat excipiendo, vel petendo, vt fortè ipsum absoluat ab instantia iudicij: debet rñdere, nihil peto vel excipio: sed protestor: & si iudex sibi preciat, quòd rñdeat vel litẽ contestetur: tũc ꝓtestetur ꝙ ipse rñdet, vel litẽ contestatur compulsus metu iudicis: & super hoc adhibeat testes, vel confici faciat publicum instrumentũ. Et hanc opi. tenent hic doc. & Io. de Imo. & idem quasi in effectu sentit Bald. in d. l. in criminali. Sed tu aduerte: quia si teneremus opi. quòd solus tractus sufficeret ad hoc, vt actor puniatur, de quo dixi ſ. in j. q. videretur quòd posset excipere de incompetentia: & protestari de pœna. Si verò teneremus quòd exigeretur sn̄ia ad pœnam committendã, vt dixi in j. q. cautela nõ esset necessaria: nisi ad hoc in casu, in quo per ꝓrogationẽ iurisditionis actor excusareť à pœna. Sed tenendo aliam opi. ꝙ exigatur saltem litis cõtestatio: dicerem, quòd si essemus in casibus in quibus per litis contestationem non prorogaretur iurisditio, vel ratione ignorantiæ, vel quia iudex habeat limitatam iurisditionem, aut ꝓpter aliam similem causam. de quo latissimè dicam in c. significasti. j. eod. in. iij. &. vj. princ. arti. Et hoc casu nulla alia cautela est necessaria. Si verò essemus in casibus, ĩ quibus iurisditio prorogaretur: tunc procedit dicta cautela. Aduerte etiam: quia videtur mihi attentari posse, quòd dicta cautela sit necessaria quantum ad hoc, vt ista pœna applicetur reo: sed quantum ad hoc vt actor euadat pœnam, non videtur necessaria: quia licet vterq; fuerit in culpa: tamen vterq; punitur, vt dicã in sequẽti q̃one. ¶ Circa. viij. q. qua q̃ritur, qd agendum sit de pœna prędicta. gl. hic sup verbo, perdant id qp euicerint. in effectu concludit, ꝙ aut solus actor fuit in culpa, & ꝑdit ꝙ euicerit: & dať reo, q inuitus & coactus tractus fuit ad iudiciũ veti tũ. loquitur ergo gl. hoc casu qñ actor solũ euicerit. Sed si reus fuit absolutus. gl. nihil dicit. vnde videť attentari posse, ꝙ actor debeat tantũdẽ dare, ꝑ ea quæ dixi in. vj. q. prin. in secũdo mẽbro. qđ tamẽ ꝓcedere arbitror nisi actor esset paratus ostẽdere ꝙ reꝰ fuit ĩiuste absolutꝰ. & ita tẽpera. qđ dixi ĩ d. scđo mẽbro. Aut solus reus fuit in culpa, & potest exẽplificare: vt dixi ĩ vj. q. prin. in primo membro. & gl. statim allegata dicit, ꝙ illud qđ reus euicit, qui fortè fuit absolutus, debet dari actori. cui facta est iniuria, quod intelligo, si causa sit ciuilis: secus si sit criminalis. Item in ciuili intelligo, nisi reus fortè potius eligeret perdere locũ, quàm causam, secundũ ea, quæ dixi in vj. q. princ. in iij. membro. Item intelligo, quando causa fuit propria, nõ ecclesiæ. vnde hic redeundũ est, secundũ ea, quæ dixi in d. iij. membro. Si verò reus fuit cõdemnatꝰ, debet soluere: nec põt opponere de incompetentia: quia si pro condemnato habetur qñ fuit absolutus, vt hic, & in d. l. in criminali. fortius si fuit cõdemnatus. Si verò tã actor, quàm reus fuit in culpa: tũc vterq; debet cõdẽnari, scđm formã & intellectũ præcedẽtis distin. & dari debet ecclesiæ. & intellige de ecclesia, cui facta est iniuria: & sic, cuius iurisdictio est ſpreta. facit c. ij. ſ. eo. & tãdiu in excõica a tione retineri debet, quãdiu satisfecerit: vt dicã in glos. sup verbo, à cõione. & idẽ de excõicatione videť intelligendũ in duobus casibus præce. Et p̃ dictã opi. ꝙ debet dari ecclesiæ. quã tenẽt glo. nostra, tenet Vgu. Host. & Spe. in tit. de cõpe. iud. adi. §. j. ver. sed cui. & seq. & sequiť hic Ioã. And. ad quod vide qđ latius dixi in c. iij. ſ. de iudi. quod ego verũ arbitror in cã, in qua põt pœna cõuenire: vt detur ecclesiæ secũdùm terminos. c. nostri. & sic in clericis: sed in laicis, siue vterq; sit laicus, siue solus

b cõuentus sit laicus: arbitror dici posse ꝙ dolus[b] cũ dolo, culpa cum culpa cõpensari debeant: cum sit cõmissa circa idẽ per l. si duo. ff. de dolo. & c. tua. j. de adult. & ibi latè per Henricũ Bo- b hic, de materia cõpensatiõis delictorũ adinuicẽ. & per Do. me. in c. dilecti j. de excep. per Bar. Io. de Imo. & Põta. l. viro. ff. so. mat. sed latius per Bal. & Ponta. in repe. l. cùm mulier. ff. so. ma. & aliquid per Bald. in l. j. C. vnde vi. & aliquid tetigi in c. j. j. de

39 iniur. ¶ †Circa ix. q. principalẽ per quas causas actor & reus excusenť à pœna prædicta, dic indubitatũ esse ꝙ excusantur, si reus citatus nõ cõparuit. ¶ Item si cõparuit & prorogauit iurisdictionẽ: vel si actor seu reus, aut ambo, debito tempore pœnituerint secundũ ea, quę latius dixi in j. q. principali & vj. iij. ij.

40 & v. mẽbris. ¶ †Circa x. & vltimam q. vtrũ iudex, qui citari fecit ad vetitũ examen, sit aliqua pœna puniendus, & qua, dic vt dixi in c. proposuisti. j. eo. in xx. prin. ar. Et ex his habes expeditam hãc materiã. ¶ Glo. sup verbo, à cõione. quærit, & soluit ponendo opi. in fi. glo. dic, vult ergo glo. tenere primã opi. ex qua no. ꝙ etiã ab homine fieri põt. de quo dic: vt dixi in c. j. j. de sen. ex. quia priuare quẽ à sacramentis, nihil aliud est, quàm ferre minorem excõicationẽ: vt in c. si celebra. j. de cle. ex. mi. & ibi dixi. & vide quod dixi in rubri. & in c. sacris. j. de sen. ex. in xix. prin. ar. vel intellige tertiò tex. dum dicit, à cõione. secũdũ Host. & Io. And. ꝙ priuatur à cõione hominũ per sententiam excõicationis, quousq; satisfecerit: nõ solũ tracto, sed etiã ecclesiæ. secũdùm distin. de quo dixi in viij. q. prin. & sequunť Zab. Do. m. & Ioã. de Imo. Et prędicta adde ad ea, quę dixi in vj. q. prin. in iij. mẽbro. ¶ Glo. super verbo, voluerint. põt recitari p cõtrariũ. Et in ea. gl. ibi, examinare causam. dic secũdũ Tã. vel dic, examinare. i. innocentiã suã litigando ostendere. secũdùm Host. & Io. And. ¶ Glo. sup verbo, pro eis. format. q. & soluit. In fi. glo. dic, sentit ergo gl. nostra, ꝙ sn̄ia teneat. Hosti. verò in distinctè tenet ꝙ nõ valet, per tex. in auť. statuimus. C. de epis. & cle. subdit tñ ꝙ vtroq; casu patieť pœnam amissiõis loci. tu dic vt dixi ſ. in vj. q. prin. in iij. mẽbro. ¶ Glo. super verbo, per dant. põt expediri per quatuor q. & de prima tertia & vltima quæstione, dic vt latius dixi ſ. in vj. q. prin. in quarto mẽbro. de secũda. q. glos. iij. debeat applicari, dic vt latius dixi ſ. in ix. q. prin. ¶ Glo. super verbo, locũ quærit & soluit in fi. dic. dicit Io. And. ꝙ credit, ꝙ iste nõ habeat electionem. Sed tu dic, vt latiꝰ dixi in vj. q. prin. in quarto membro. ¶ Glo. super verbo, patet in prin. est declaratiua literæ: deinde format quęstionẽ, an saltẽ clericus possit prorogare iurisdictionẽ iudicis secularis: & soluit, ꝙ nõ. In fi. glo. dic: quãuis. d. Ant. Do. m. et Doc. hic latè tractent hunc articulũ prorogatiõis: et qd iuris in clerico seculari: & in vniuersitate mixta: tñ quia articulus prorogatiõis melius cõuenit. c. significasti. j. e. ideò dic vt tibi latissimè dixi. & de vniuersitate mixta clericis & laicis, dic vt plenè dixi in c. j. ſ. eo. in ver. quintadecima declaratio. Glo. fi. in prin. colligit vnũ notabile & multipliciter probat: & ad duas vltimas rõnes intermiscet quædã cõtraria: deinde in fi. opponit cõtra primã rõnẽ, & cõtra tex. In ea. glo. ibi, principale & accessoriũ. dic de hac materia, vt latè traditur in regula, accessoriũ. de reg. iu. lib. vj. In ea. gl. ibi, l. iij. dic, vbi restituto pignore, nõ remittiť debitũ. In ea. glo. ibi, ff. de pac. l. ij. dic, vbi restituto chirographo, intelligitur remissum debitum. In fi. glo. dic de hoc, vt latè traditur ꝑ Doc. in d. c. cùm contingat. j. de iureiur. & longè latius ibi per Ioan. de Imo. ¶ Postremò multi Doc. ponunt aliquos casus, in quibus clerici possunt conueniri corã laico: & ego aliâs posui. & similiter etiã tractant de clerico cõuento, qui tacuit se clericum vsq; ad sententiã. Et vtrum clericus citatus coram iudice laico

a ¶ No. cautelã qua vti debet clericus conuentus, vt cõueniens corã iudice vetito. vt hic dicitur, incidatin pęnã de qua in hoc tex. & in l. in criminali. C. de iurisd. om. iudic. vbi etiã Bald.

b ¶ Dolus cũ dolo cõpẽsatur, vide latius Pau. in l. viro ff. sol. ma. Fely. & Mod. Papi. in c. dilecti j. de exce. & Ana. ĩ c. intelligimus. de adul. in ix. col. Ang. Are. instit. de except.

debeat cõparere allegaturus priuilegiũ:& quid agendũ ſi ſtatuta imponunt pœnã declinanti iuriſdictionem iudicis ſecularis. Sed tu primò dic,vt latiſsimè dixi in c.j.ſ.eod.de tribus vltimis arti.dic vt latè dixi in c.ſi clericus laicum.ſ.eo.Ma.

SVMMARIVM.

1 ☞Clerici ad ſeruitium maiorum prælatorum dioœceſis poſſunt deputari.
2 Ciuitas venit dioœceſis appellatione.
3 Iuriſdictio nõ fundatur in ſeruientes,ex ſola ſeruitĩ receptiõe.
4 Capitulum cathedralis eccleſiæ,iuriſdictionem non habet in canonicos.
5 Iuriſdictio abſq; coertione poteſt eſſe.
6 Epiſcopus ſolus de iure cõmuni in tota dioœceſi eſt ordinarius.
7 Iuriſdictionẽ tribuere priuato pñt:priuilegium & cõſuetudo.
8 Priuilegium & conſuetudo,qua via inferiori iuriſdictionem tribuant.
9 Iuriſdictio conſuetudine quæri poteſt.
10 Iuriſdictio quæ cõſuetudine aut præſcriptione quæri poſsit.
11 Imperium merum quid ſit,& quid miſtum.& nu.12.
13 Iuriſdictio ſimplex conſuetudine quæri poteſt.
14 Preſcriptio contra Imperatorem non currit,imperio vacante.
15 Præſcribi non poſſunt,quæ in ſignũ ſupremæ poteſtatis principi competunt.
16 Poteſtas excommunicandi poteſt præſcribi.
17 Iuriſdictionem acquirere,quis poſsit conſuetudine.
18 Dominus in ſeruos non coactionem,ſed monitionem habet.
19 Iuriſdictionem habens, an poſsit illam exercere in familiam ſuam,aut filios proprios.
20 Iuriſdictio,qualiter & per quos actus quæri poſsit.
21 Iuriſdictio,quanto tempore quæratur præſcriptione,vel conſuetudine.
22 Superior in aliquo loco,quis dicatur.
23 Iuriſdictio certa vt præſcribatur,titulus requiritur.
24 Populus idem eſt,qui antea fuit,& nunc eſt.
25 Iuriſdictio,contra quos conſuetudine quæratur.
26 Conſuetudo qua iuriſdictio quæritur,quos producat effectus.
27 Effectus conſuetudinis per quam iuriſdictio quæritur, qualis.
28 Iuriſdictio conſuetudine,ſeu præſcriptione quæſita ad temp9 certum,an poſsit ad aliud extendi.
29 Iuriſdictio delegati,quando poſsit ad aliud tempus extendi.
30 Iuriſdictio cõſuetudine vel præſcriptione quęſita,an poſsit extendi de perſona ad perſonam.
31 Iuriſdictio conſuetudine quęſita,an extendaſ de loco ad locũ.
32 Iuriſdictio quæſita conſuetudine vel præſcriptione, an extendatur de re ad rem.
33 Iuriſdictio conſuetudine vel præſcriptione per exercitium certarum cauſarum quæſita,an poſsit ad alias cauſas extendi.
34 Iuriſdictio quæſita conſuetudine vel præſcriptione in vna iuriſdictionis ſpecie,an extendatur ad alias ſpecies.
35 Præſcribens poteſtatem excommunicandi,an præſcribat poteſtatem abſoluendi.
36 Iuriſdictio præſcripta,vel conſuetudine quæſita,an tranſmittatur ad hæredes.

a ¶Aliud inducat pondera hic tex. ſcdm And. ſicu. q̃ iuriſditio attributa inferiori,nõ reſtringitur propter iuriſditionẽ ordinariã. qđ eſt cõtra c. per hæc. de hære.lib.vj.rñ de vt hic per eũ.

b ¶Sine coertiõe. quod eſt contra tex.in l.fi.de offi. eius.vbi ẽt Doct. & Pau.adde ibidem Alex.& alexan.in l.ñ. de iuriſdi.om.iud. vbi dic, q̃ iuriſdictio acquiſita per pręſcriptionem, non habet coertionẽ.

c ¶In duas ſpecies aut potius ĩ tres, de hoc tamen vide latius per moder. in d.l. imperium.ff.dẽ iuriſd. om.iud.

d ¶Bartol. diuidit merum &c.adde etiam de hac materia latè per Sali. in l. placet. C. de ped.iud.

Cum contingat. Clerici ſup exceſsibus coram ſuo ep̃o debẽt cõueniri:nõ corã his,q̃bus ſeruiũt:niſi cõſuetudo,vel priuilegiũ, vel aliud[a] inducat. Et pars iſti9 habetur in c.cùm cõtingat.j.de decimis.& primò ponit cõſultatio.Secũdò rñſio:ibi,ſup eo. ¶†Primò no.q̃ clerici poſſunt deputari ſeruitio & obſequio maiorũ prælatorũ dioœceſis: q̃nimò poſſunt etiã aſtringi,vt in c.ſtatuimus.ſ.de maio.& obed. ſed laicorũ ſeruitio deputari nequeunt, vt in c.ñ.j. ne cleri.vel mona.¶†Secũdò no.q̃ appellatione dioœceſis,cõprehendit ciuitas,ad idẽ cle.j.de fo.cõpe.quod procedit,vide c.j.de re.permu.lib.vj.¶†Tertiò no.q̃ ex ſola receptione ſeruitñ,nõ fundatur,iuriſdictio in ſeruiẽtes:etiã ſi dñs habeat aliquã pręrogatiuã prout hic patet:& de hoc latius.j.¶†Quartò no. q̃ de iure cõi etiã capitulũ cathedralis eccleſiæ nõ habet iuriſdictionẽ in canonicos:aut in ſimili ſeruientes:niſi aliud habeat conſuetudo vt hic & in ca.irrefragabili.ſ.exceſſus.ff.de offi. or. & ideo nec admonere,nec corrigere poteſt capellanos ſuos exercendo iuriſdictionẽ ſuã.¶†Quintò no.ibi, vel aliâs coercere arg.q̃ iuriſdictio videt poſſe ſtare ſine coertione quod eſt ſingulare ſecũdùm Zab.& Io.de Imo.Sed cõtra hoc fortiter obſtat.c.j.& c. ex literis.ſ.de offi.dele.& l.fi.ff.de offi.eius,cui man.eſt iuriſdi.

b vbi dicit q̃ iuriſdictio ſine modica coertiõe[b] nulla eſt.Sol. põt quali tpali coertione nõ poſsit ſtare,vt in cõtrarñs,vel põt intelligi tex.noſter de coertione ppria per ſe exercẽda:quia ſine iſta poteſt eſſe iuriſdictio:ſed ſine aliqua coertiõe,vel per ſe vel per alium:puta ordinarium,non poſsit eſſe.vnde talis, qui nõ põt per ſe coercere,poteſt per ordinariũ coercere,vt in l.à diuo Pio.ſ.ait Prætor.ff.de re iud.& in c.per tuas.ſ.de arbi.ſecũdùm Hoſt.qui etiã ſubdit q̃ iſti potuerunt coercere per fideiuſſores,& pignora.inſti.de ſatiſd.tut.ſ.pe.& ff.de dam. infec.

6 l.iiñ.ſ.iñ.ff.de ven.inſpi.l.j.ſ.quid ergo.¶†Sextò nota q̃ de iure cõi ſolus epiſcopus eſt ordinarius in tota dioœceſi:tam in ciuilibus,quàm in criminalibus,excluſis penitus alĩs Prælatis inferioribus.& idem no.in c.j.& in c.cum eps.de officio ordina.

7 li.vj.xj.q.c.j.de perſona.¶†Septimò no.duo,quæ poſſunt etiã priuatis tribuere iuriſdictionem,videlicet priuilegium & cõſuetudo.& dicit Io.And.q̃ nõ meminit alibi legiſſe.de quo latiꝰ

8 ĩ.tractabo.¶†Vltimò no.q̃ qñ priuilegiũ vel conſuetudo tribuunt iuriſdictio.inferiori,videñ illã tribuere per viã excluſiuam,ſeu abdicatiuã iuriſdictionis ſuperioris:non aũt per viam accumulatiuã.quod eſt verũ,ſi priuilegiũ vel conſuetudo hoc ſpecificè diſponit:aliàs aũt potius videt acquiri per viam accumulatiuã,vt in c.cùm ab eccleſiarũ.& in c.irrefragabili.& ibi tetigi.ſ.de offi.or.& latiſsimè tractaui in c.cæterũ.ſ.de iud.Gloſ. ſentit cõtrariũ in eo q̃ iſte tex.præſupponit clericũ delinquẽtem extra dioœceſim propriã poſſe puniri per ſuũ epiſcopũ,vt denotat dictio,maximè.poſita in tex.quæ de ſui natura eſt incluſiua,vt in c.quoniã.ſ.ſi vero.ĩ.vt lit.non cõteſt. & in c. cùm olim ĩ.de teſti.Et ſic obſtãt iura diſponẽtia q̃ qs debet puniri vbi delinquit.glo.ſoluit dupliciter,& in fi.ſentit aliam.q.& remittit.In ea.glo.ibi,nã tantũ ab illo.dic.hæc ſolutio nõ videtur bona:quia deſtruit literã:quia(vt dixi)dictio maximè,propriè ſumpta,ſtat incluſiuè,vt etiã tradit in c.auditis.de elec.In ea.gl. ibi vel dic.licet Do.m.hic poſt Doct.latè tractet materiã, vtrũ epiſcopus poſsit punire ſubditũ ſuũ alibi delinquentẽ.& concludit q̃ ſic:vñ dictio maximè,ſtat propriè:quia tunc materia iſta melius cõuenit.c.ſequenti.dic vt ibi latius dicã.In fi.glo.dic & de hoc ar.remiſsionis fortè etiã dicemus in c.ſequẽti.¶Glo. fin.in prin.colligit vnũ notabile,quod probat per plura iura: deinde ſentit cõtrariũ:& ſoluit per tria ſimilia.In fi.gl.dic, qm̃ ſ.in rub.Ego remiſi me hic dicturũ de competentia fori quæſita ex cõſuetudine.in verſi. xx.Ideò pro ipſius materiæ clariori examinatione proſequar infraſcriptos articulos.

¶Primus,vtrum iuriſdictio,& ſic competẽtia fori poſsit quæri conſuetudine.

¶Secundus,quæ iuriſdictio poſſet conſuetudine quæri.

¶Tertius,quis illam poſsit quærere.

¶Quartus,qualiter,quanto tempore,& per quos actus quæri poſsit.

¶Quintus,in quos,ſeu contra quos valeat quæri.

¶Sextus,quis ſit effectus talis conſuetudinis.

¶Poſtremò fortè tractabimus,quam iuriſdictionem ſeu poteſtatem habeant inferiores Prælati ab epiſcopo:& conſequẽter,vbi poſsint eam exercere.

9 ¶†Circa primum articulũ,vtrũ iuriſdictio poſsit quæri cõſuetudine,dic q̃ ſic,vt no.hæc glo.in prin.& probat in c.cùm irrefragabili.ſ.exceſſus.ſ.de offic.ordi.& in c.auditis.& in c. cùm olim.ĩ.de præſcri.& in c.ad hæc & c. accedentibus.ĩ. de exceſ. Præla.ſ.de arbi.c.dilecti.iñ.q.viñ.c.conqueſtus.& in l.j.& fi.C.

10 de emanci.& in alĩs iuribus.ĩ.allegandis. ¶†Quòad ſecũdum articulum,quæ iuriſdictio poſsit quęri cõſuetudine,ſeu pręſcriptione:quia maior eſt difficultas, pro clariori ipſius doctrina

c præmitte q̃ iuriſdictio in genere diſtinguit in duas[c] ſpecies:videlicet,in imperiũ,& iuriſdictionẽ.imperium diſtinguit,in imperium merũ,& miſtum,vt in l.imperiũ.ff.de iuriſd.om. iudic.

11 & ibi latè per Bar.&†merum imperiũ deſcribitur q̃ eſt iuriſdictio,quæ iudicis offi.nobili expeditur:vel per accuſationẽ publicam vtilitatẽ reſpiciens,ſecundũ Pet.& Bar.in d.l. imperiũ. & ibi proſequere,& vide.illa tñ verba,vel per accuſationẽ, vt dicit Bar.non videnſ eſſe neceſſaria.pertinet igitur ad merum imperium habere gladĩ poteſtatẽ,ad animaduertendũ in facinoroſos homines:aut ad exercendũ alia,quæ ſunt meri imperĩ,aut ſupremę poteſtatis,de quibus ĩ.aliqua exempla appare

12 bunt.¶†Miſtum verò imperium eſt iuriſdictio,quę iudicis officio nobili expeditur,priuatã reſpiciens vtilitatẽ:& dicitur miſtum:quia participat de mero imperio, & de ſimplici iuriſdictione.inquantũ enim iudicis officio nobili expeditur,participat de mero imperio.inquantũ verò reſpicit priuatã vtilitatẽ, participat de iuriſdictiõe ſimplici,ſeu in ſpecie.iuriſdictio vero in ſpecie deſcribitur q̃ eſt iuriſdictio,quæ iudicis officio mercenario expeditur,priuatã reſpiciẽs vtilitatẽ.Item debes ſcire, q̃ duplex eſt etiã iuriſdictio:quia quædã contentioſa,quędam

d volũtaria.Et rurſus Bar.[d] diſtinguit imperiũ merũ ĩ vj. ſpecies. Miſtum in ſex alias ſpecies,& iuriſdictionẽ ſimplicẽ in alias.vj. ſpecies.vide per eũ in d.l.imperiũ.nõ ſunt multũ neceſſaria ad

propoſitũ

propoſitũ noſtrum. Rñdendo aũt ad primũ propoſitũ articu
13 li noſtri, dico q† ſimplex iuriſdictio indubitanter põt quæri cõ
ſuetudine, vt hic & in iuribus allega. præcedenti articulo. Sed
maius dubium eſt reſpectu meri & miſti imperij. Hoſt. hic te-
net q ista non põt quæri cõſuetudine, per tex. noſtrũ in fi. dũ
dicit, iuriſdictionẽ. & ſic à cõtrario ſentit, q ſecus ſit in impe-
rio. Idem etiam tenet Iac. de Are. in l. j. C. de emancipa. lib. quia
cùm imperium habeat à lege, vt in l. j. ff. de officio eius, cui mã.
eſt iuriſd. ergo quærit præſcriptione, vt in l. ius emphyteutici.
C. de fundis patrimoniali. lib. xj. Et ſic vult, q non quærat etiã
per præſcriptionẽ tanti temporis, cuius in cõtrarium memoria
non exiſtat. Io. And. hic dicit, quod Franciſcus Accurſij diſpu
tauit hanc q. & nõ determinauit q etiam merũ imperiũ poſ-
ſit quæri cõſuetudine: & ſic præſcribi. Nam ſi põt concedi pri-
uilegio: ergo põt quæri cõſuetudine, & præſcriptiõe, p tex. no
ſtrũ, qui parificat cõſuetudinẽ & priuilegiũ. Et quia princeps
tacẽdo videt conſentire, & idem tenet Bar. in l. j. §. denicꝙ. ff. de
aqua plu. arcen. dicit tñ q queritur ſnĩa & patientia ſuperioris:
quia aliàs idẽ incorporalia nõ poſſunt præſcribi, vt in c. bonæ.
el ij. & ibi tradit ſ. de poſtu. præla. & in l. j. C. de ſerui. & aqua.
tenet Bal. in l. ij. C. quæ ſit lon. cõſue. vnde infert Bar. q cũ lon
go tpe Imperor nõ fuerit in Italia, ciuitates Italiæ nõ potuerũt
præſcribere imperiũ: ſed hoc hodie dici nõ põt: quia nunc eſt
vigeſimus annus, q diuus Sigiſmundus Imperator fuit in Ita-
lia & in hac noſtra ciuitate, per ix. mẽſes moram traxit: & in vr
be Romana coronatus fuit p Eugeniũ quartũ: Et tũc reaſſum-
pſit arma ꝓpria, videlicet aquilã cũ duobus capitibus: quã pre
timore Carolus magnus creatus Imperator, propter demerita
Imperatoris Cõſtãtinopolitani, nolẽs tantam dignitatẽ repu-
diare, ductus tũ timore ipſius Imperatoris Cõſtãtinopolitani,
aſſumpſit aquilam cũ vno capite: verũ, cũ tpe Cigiſmundi cõ
ſtãtinopolitanus nedum q Imperator, ſed vix Regulus remã-
ſerit: maximè cũ theucri propter malignitatẽ xp̃ianorũ iam fe
rè totam greciã occupauerunt: ipſam aquilã cum duplici reaſ-
ſumpſit. Et de mẽſe februarij proximè præterito. Mcccclj. ab
incarnato verò. Fede. xij. Imperator cũ Leonora ſponſa eiuſdẽ
Imperatoris in Italiã, & ad hãc noſtram ciuitatẽ venerũt. Et in
vrbem Fede. per Nicolaũ quintum in Imperatorẽ coronatus
eſt. Et ſic hodie ceſſat illud dictũ Bar. Et dicit Bar. in dicto lo-
14 co † q vacãte imperio nõ currit dicta[a] præſcriptio cõtra Impe
a ratorem. Nec ob. q Papa vacante imperio ſuccedat in iuriſdi-
ctione, vt in c. licet. ſ. eo. quia licet hoc ſit, tũ imperiũ caret im-
mediato defenſore. Sic intelligi dicit notabiliter Inn. in c. olim.
j. de reſti. ſpo. vbi vult q contra clericũ inferiorẽ vacantẽ non
currit præſcriptio: & tñ epiſcopus ſuccedit in defenſiõe ipſius
eccleſiæ. Sed cõtra aliũ inferiorẽ, cui cõpeteret merũ imperium,
præſcriptio procederet etiã vacante imperio, data ipſius ſolius
inferioris (de cuius preiudicio agit) ſcientia & patiẽtia, vt not.
Bar. in l. ſi publicanus. §. inuectigalis. ff. de pub. & vectig. not.
Inno. in c. cõquerẽte. ſ. de offi. ordi. & ſequitur hic Do. m. licet
Bar. in d. §. denicꝙ. arguat & non decidat. Sed Io. de Imo. ibi te-
net prædictam opi. Prædicta tñ limita ſecũdùm notabile di-
ctum Bar. cõſi. clv. quod incipit, vtrũ iuriſdictio, et cõſi. clxxiij.
quod incipit quærit, vtrũ iuriſdictio. Si modo ille, contra quẽ
præſcribit, poterat expreſsè cõcedere & trãſferre in præſcribẽ
tem: & vtrobicꝙ mouetur per l. hac edictali. §. ad hæc. de pace
tenenda. in vſibus feudorũ, iuncta l. alienationis verbo. ff. dever
bo. ſig. & in l. vbi lex. ff. de vſucap. & quod no. in l. ſi fundum.
ff. de fun. do. Item de ſciẽtia, & patiẽtia, ꝓcedit. Si modo Impe-
rator, vel ſuperior, qui ſciuit vel ſcire potuit, veriſimiliter pro-
hibetur. aliàs autẽ non videt dari patiẽtia: ſi veriſimiliter, prohi
beri nõ potuit. facit quod habet in l. ij. C. de noxa. & ita tenet
Io. de Imo. poſt Bar. in d. l. j. §. denicꝙ. in fi. ff. de aqua plu. arcẽ.
quæ limitatio mihi placet: quia patiẽtia eſt virtus, cũ qua mala
æquo animo toleramus. i. ſine perturbatione triſtitiæ ſecũdùm
Ange. in li. de patientia. & beatum Thomã, ſecũda ſecundæ. q.
cxxxvj. art. j. Sed virtus eſt habitus electiuus, & ſic non eſt niſi
voluntariorũ, & inuoluntariorũ. de quo latè per Ariſto. in iij.
ethicorum, ſi rectè memini. & vide, quæ dixi in c. ſi quis pro-
pter neceſsitatẽ. j. de fur. Sit ergo concluſio, q merũ imperium
põt quæri cõſuetudine nõ ob. tex. noſter dum loquit per ver-
bum, iuriſdictiõis, per quẽ tex. mouet Hoſt. ad dicendum con
trariũ: quia reſpõde dupliciter. Primò, q nõ ſumit ar. à contra-
rio: quia reſultaret abſonus intellectus, per iura & rõnes ſupe-
rius & in contrariũ allegatas. Secũdò, põt ſolui & melius q hic
ſumit iuriſdictio generaliter, vt cõprehendat omnẽ iuriſdictio
nem: & ſic merum & miſtũ imperiũ, & iuriſdictionẽ ſimplicẽ,
ſecũdùm ea, quæ dixi in euidentialibus. Et prædictã concluſio
nem q merũ imperiũ poſsit præſcribi, tenent etiã Ioã. And. &
Arc. in c. cũ epiſcopo. de offi. ordi. lib. vj. & dño de Rota, deci.
xxxix. per tex. in c. auditis. & c. cũ olim. de præſcrip. & xvj. q.
iij. c. quicunq. ſ. de offi. ord. c. dilectus. j. de exceſ. ꝓla. c. acciden-
tibus. vnde volunt q etiã capitulũ poſsit præſcribere cõtra ſin-
gulares canonicos, & alios beneficiatos: vt poſsint illos interdi
cere & excõicare, & in eos exercere, quæ ſunt meri imperij. Idẽ
tenet Lapus alleg. xcij. per l. viros. C. de diuer. offi. li. xij. & per
tex. in auth. de defenſo. ciuitatis. in §. nullã. in fi. gloſ. magnæ. Et
per no. per Bar. in l. hoſtes. ff. de capti. & tenet Cal. in c. cùm nõ
liceat. j. de præſcrip. Et ſequunt modernio. ad quod oĩno vide
Bal. in q. quæ incipit, Apuleus. col. ix. Itẽ prædicta procedũt ſi
modo ſint talia, quæ nõ ſint reſeruata Principi. Sed in reſerua-
15 tis Principi, dic poſt Doc. & Do. m. q † quædã cõpetũt Prin-
b cipi in ſignũ ſupremę ptãtis: & hęc nõ poſſunt[b] præſcribi, vt l. a ¶ Dicta ꝑſcriptio. Addo Pet. de An-
cõperit. C. de præſcrip. xxx. vel xl. annorũ. vbi aduerſus tribu cha. in cõſil. cxxxj. eundem in conſil. cccxij. latius per Alexã. in l. iij. ff. & iuriſd. om. iudi.
tum nõ põt præſcribi, ne quis videat exemptus à ſuprema po-
teſtate: & ſic videatur acephalus. & hoc clarũ eſt aduerſus Pa-
pam: vt in c. bonæ. el. ij. de poſtu. præla. & in c. cùm non liceat j.
de præſcrip. no. glo. in c. cùm nobis. eo. ti. & glo. xiiij. di. c. illud
& c. vnico. de cleri. ro. lib. vj. tradit Pau. in cle. fin. de cenſi. ſuper
verbo, guidagia. vbi dicit q contra Papã non poteſt præſcribi:
ſed contra Imperatorẽ, ſic. & ibi allegat rationes differentię: &
ibi reſpectu Imperatoris maius eſt dubiũ: quia non videt quis
omnino acephalus. Bar. tamen videt ſentire contrariũ in l. ho-
ſtes. ff. de cap. vbi concludit q ſi quis diceret Imperatorem nõ
eſſe dominũ & monarcham, eſſet hæreticus. & idem etiã tenet
Angel. in l. Imperatore, quod in Papa. & in l. ij. C. de vſuca. vi-
de etiã per do. Ant. in c. per venerabilẽ. j. qui fil. ſint leg. Et ex
prædictis ego ſum ſolitus inferre, q non videtur valere conſue
tudo, q in publicis inſtrumẽtis non præponat nomẽ Imperato-
toris: quia huiuſmodi ſolẽnitas cũ maxima deliberatione in ſi-
gnum ſupremæ præeminẽtiæ fuit ſtatuta, vt in publicis inſtru
mentis præponeret: vt in auth. vt prepo. nomen Impera. vel ſal b ¶ Nõ poſſunt præ
tem ad ipſius cõſuetudinis & præſcriptionis validitatem, eſſet ſcribi. vide Innocẽ.
neceſſarium articulare & probare de ſcientia & patientia Im- in c. cùm venerabi
peratoris. de quo dixi in c. j. j. de fide inſtru. & in cle. ſtatutũ. de lis. de reli. domi. &
elec. Quædam verò ſunt reſeruata Principi in ſignũ cuiuſdam Doc. in l. neminem
prærogatiuæ. exemplum in c. quod tranſlationem. j. de offi. le- C. de fac. ſan. ec. &
ga. & in c. ſicut vnire. j. de exceſ. præla. & hęc etiã non poſſunt adde Old. in cõſil.
quęri conſuetudine, ſecundũ. d. Ant. hic, & ſecundũ quod tra- cliij. & conſi. cxlij.
ditur in Cle ægro. lib. vj. Do. m. dicit q imò poſſunt præſcribi
interueniente ſciẽtia Papæ ſicut dicimus in legatis in d. c. quòd
tranſlationẽ. & hoc etiã ſentit glo. in c. pe. j. de filijs præſbyt. &
probatur in c. ſuper quibuſdã. j. de ver. ſig. vbi reſeruata Princi
pi poſſunt præſcribi tanto tempore, cuius in cõtrariũ memo-
ria non exiſtat. & per illũ tex. dicit Do. m. in c. per venerabilẽ. j.
qui filij ſint legi. q inferior põt præſcribere ptãtem legitiman-
di, & cauſandi tabelliões: quæ poteſtas ſoli Principi conuenit.
vt tradit in c. fi. j. de fide inſtru. & in l. j. §. de qua. ff. de poſtu. in-
telligetamen prædicta, probata ſciẽtia & patientia ſuperioris.
Quædã verò cõpetũt rõne ordinis, ſeu characteris. & ita nulla
conſuetudine vel præſcriptiõe quæri poſſunt, per nõ habẽtes
ordinẽ: vt in c. quãto. & ibi dixi ſ. de cõſue. Et ex prędictis vi-
16 detur inferendum † q ptãs excõicandi poſsit præſcribi, ſiue di- c ¶ Adde Sali. ibidẽ. & do. Ab. hic et ad
camus q ſit meri imperij: quia iudicis officio nobili expedit: uerte, q propter
ſiue miſti, eò q ad partis poſtulationẽ proferatur: vt in c. vene hoc non prohibet
rabilibus. de ſen. ex cõ. lib. vj. quod eſt verũ, ſecũdùm Hoſt. & ordinarius in negli
Io. And. ſi præſcribens eſt capax: vt quia ſit prælatus, vel ſimi- gentiam eius, qui
lis. ſecus ſi ſit priuata ꝑſona. ar. c. cũ ſatis. & ſeq. de offi. Archi. præſcripſit, iuriſdi-
& c. dudũ. de elect. & c. cum ab eccleſiarũ. & c. cõquerẽte. & ibi ctionem exercere
per Io. And. de offi. ord, ſentit etiã Inno. in c. olim. el. iij. j. de re ſuam generalẽ imò
ſti. ſpo. vbi dicit q ſimplex clericus nõ põt quærere ptãtem ex poteſt ſtatuere præ
cõicandi: & ſequitur hic Zab. & placet D. Ant. & Do. m. in eo, ſcribenti terminũ
q nullã habeat ptãtem, & gladium: vel aliquã prælaturã. ſed ſi ad conueniendam
eſſet prælatus, quãuis nõ haberet ptãtem & gladiũ poſſet quæ negligentiã. ita Ab
rere talẽ ptãtem: nõ tanquã ſibi, ſed tancꝙ prælaturæ ſecũdùm ba. in c. irrefragabi
no. in c. noua. & in c. omnis. de pœ. & remiſ. vide ad hoc quod li. de offi. ordi. cum
latius dixi in c. j. j. de ſen. excõ. in v. vel vj. prin. ar. Et ex prædi ſi. vt dicit Phi. De-
ctis etiã patet q non ſolùm ea, quæ ſunt iuriſdi. cõtentioſę, poſ cius in c. cæterum.
ſunt quæri cõſuetudine: ſed etiã illa, quæ ſunt iuriſdi. volũtarię. iiij. not. de iudi.
c tex. Cyn. & Bal. in l. j. C. de eman. [c] li. ¶ † Circa tertiũ prin. ar. qs
17 poſsit præſump. ſeu cõſuetudine iuriſdictionẽ acquirere. in pri
mis dic q ad præſcribendũ iuriſdictionẽ circa ea, quę ſunt ordi
nis vel characteris, requirit q præſcribẽs habeat ordinẽ vel cha
racterem, vt dixi in præce. arti. quantũ verò ad reliqua dic q ad
hoc vt qs poſsit præſcribere ea, quę ſunt meri & miſti imperij
præſcriptibilia, ſecũdùm quod dixi in ar. præce. requirit q præ
ſcribens habeat aliquã prælaturã vel adminiſtrationẽ: vt in c. ir
refragabili. §. exceſſus. ſ. de offi. or. & in c. auditis. & c. cũ olim.
j. de præſcrip. & in c. ad hęc. c. accedẽtibus. j. de exceſ. præla. vel
q habeat aliquã prę eminentiã, vel prærogatiuã, vel ſubiectos.

a ¶ Leuiter potest d. seruos castigare, & est quasi iudex in seruos: vt dt text. in l.j.§.si percussos ff.ad syl.l. quid ergo.§.hæres.ff. de lega.j.l.pe.ff.de condi.ob.si tamen supra modum seuiat ita vt homicidium sequatur: debet dominus decapitari. ita Bald.in l.j.C. de emenda.seruo.

b ¶ Pater tradit filiũ iudici ad puniẽdũ. adde q̃ iudex debet ferre sententiã secundùm voluntatem patris.l.iĩ.C. de patria potestate nec posset imponi pœna mortis, ne videretur pater filiũ morti obiecisse. singu.text.in l.milites agrum.§.fi.ff. de remili.& quid de patrono & patre, an possit conficere in compedes et carcerem, vide Bal.in l.libertò.C.de obseq. pa. præstan. & an possit dominus nobiles suos homines leuiter castigare.& in mediocribus punire, vide Bal.in authen.ad hæc. C. de lati. libert. tollend. Quid marito ĩ vxore, vide An.hic & Roma.in sing. iiĩ. incip.licet.

c ¶ Actus. Adde bonum tex.in l.j.§.Iulius art.ff. de itin.actuq̃ priua. vbi in præscriptionibus non fit extensio de loco ad locum: nec actu ad actum. vide etiam Abb.in c. cumana.de elec. in vĩ.no.& Bar. in d. l.j.& bene facit: qa volũtas, quæ ex facto colligitur, eatenus colligitur, quatenus ex facto insurgere potest.ita probat tex.in c.solicitudinem.de ap. & Deci. in c. gratũ in iiĩ.not.de offic. delega.

vnde capitaliũ põt prędicta præscribere, secũdùm.d.Ant.& d. m.hic.arg.l.nõ ex singulis.ff.de reg.iur. priuata verò psona nõ põt ea, quæ sunt meri aut mixti imperiĩ præscribere. quod tñ limita, nisi p prędictionẽ acqreret simul & semel subiectos, & exercitiũ eorũ, quæ sunt imperiĩ. ar.no. per Inno.in c.dilectus. de capel.mo.& quod ap.in c.dilecto.de sen.ex.li.vj. Sed ordinariã seu simplicẽ iurisdi. videt q̃ etiã priuata psona possit ex cõsuetudine acquirere: vt hic.& dicit Ioã. And. q̃ nõ meminit alibi legisse. Et ex prædictis ego infero q̃ pater in filios & familiã suam põt ex cõsuetudine iurisdictionẽ quęrere: cessante verò cõsuetudine, non põt. Sed dubium stat no. vtrũ positò q̃ aliâs nõ habeat iurisdictionẽ, & q̃ illã nulla quæsierit cõsuetudine, patres & domini possint in filios & familiã iurisdictionẽ exercere: & dicendũ est, q̃ nõ. vnde dñs in seruos mercenarios nõ habet iurisdictionẽ, nisi illã q̃sierit cõsuetudine. text. est hic vñ Philosofus in vj. Ethicorũ dicit† q̃ dñs in seruos habet solũ 18
monitionẽ, nõ aũt coactionẽ. s. iurisdictionalẽ: sed habet monitionẽ: quia põt ex cã castigare[a]: vt no.glo.vĩ.q.j.c.sicut alteri⁹. fac.xxiĩ.q.iiĩ.c.duo ista. vbi verus dñs habẽs verum dñium in seruos, non põt in illos iurisdictionẽ exercere: sed rõne ptãtis, quã habet: põt in vincula cõstringere, vel moderatè castigare: non aũt seruire. vt insti. de his, qui sunt sui vel alie. iur. §.j. & in l.j.C. de emẽda. seruorũ, & habet ecclesiastici.c. xxxiĩ. vbi dicitur, seruo maliuolo torturã & cõpedes inĵce. & idem dicendum est in patre, qui rõne patriæ ptãtis quã habet in filiũ, põt illũ leuiter castigare: vel tradere[b] ipsum iudici, vt iustè puniat. not.in l.iĩ.C.de patria ptãte. & in l.j.C.de emancipati. tutorũ. & vide prouerbiorũ.c.xiĩ. Qui parcit virgæ, odit filium suum. & c.xxiĩ. Noli subtrahere â puero, seu filio disciplinã: si eñ pcusseris eum virga, nõ morietur. Tu virga percuties eum, & animã eius ab inferno liberabis. Idẽ etiã in marito respectu vxoris, vt in l.vxorẽ.C.de cõdi.insert. põt eñ ex causa leuiter eã castigare vt no.Doc.in c.quẽadmodũ.de iureiuran.& Archi.in d.c.sicut alterius. licet glo.aliter sentiat. sed debet intelligi, q̃ nõ põt sine causa aliquo mõ castigare: sed cum cã põt, moderatè tñ: & nõ crudeliter. & ita debet intelligi tex.in l.cõsensu.C.de repu. Sed si sine causa castigaret, aut cã, sed immoderatè seuiret: puniet secundùm formã aut. sed nouo. C. de repu. & in corpore vñ sumit: quia puniret in tertia parte donatiõis ꝓpter nuptias: vel in tertia parte totius substãtię: si nõ excedat trecẽtos aureos: alʒ puniret in centũ aureis. & ita no. etiã glo.xxxiĩ.q.iij.c.placuit. vtrũ possit eã in carcere, aut in vincula ponere, vide tex.in d.c. placuit. vbi tex. dicit quòd clerici vxores suas peccãtes, hoc est adulterãtes, habẽt ptãtem præter necẽ ligandi, & custodiẽdi in domo sua, ad ieiunia salutaria, & nõ mortifera. xxiĩ.q.v.c. hæc imago. Et quæ dicat leuis castigatio, & q̃ iusta, vide quæ latè dixi in c.j.de cle.pcussore. & c.puenit.de sen.ex.ĩ iiĩ.mẽbro principali in vj. illatiõe ĩ fi. † Aut quęrit, vtrũ habẽs aliter iurisdictionẽ, vel à lege vel ex cõmissiõe, vel qa eã quęsierit cõsuetudine, vel priuilegio: possit illã exercere in filios, aut in familiã suam, plures reperiunt opiniones. Prima fuit opi. Gof. hic, q̃ dicit q̃ ipsis agẽtibus de familia, non possunt cõtra alios iurisdictionẽ exercere, si recusant. Quę opi. nõ placet Ho. nec Cal. si possunt ius dicere, qñ alĩ agunt cõtra illos de familia: ergo & ecõtra do. m. dicit q̃ Gof. habuit bonũ intellectũ: quia põt cognoscere qñ alĩ agũt: quia nõ põt recusari à familia sua, vt in c. insinuãte. de offi. dele. Sed qñ familia agit cõtra aliũ, põt meritò recusari, vt suspecta⁹, vt d.c. insinuãte. & c. accedẽs. j. vt lit. nõ cõtes. dixi latè in c. postremo. j. de ap. Secunda princip. alis opi. fuit q̃ in criminali nõ põt cognoscere: sed in ciuili põt esse delegatus, nõ ordinarius: qa delegat⁹ fungit vice delegãtis. hãc tenet gl. in l.q iurisdictiõi. ff. de iu. om. iud. & in l.q netiã ff. de arbi. vbi plus dicit q̃ põt esse ordinari⁹ vsq̃ ad lit. cõtest. vt actio peat: vt in l. senat⁹. ff. de offi. præsi. Sed nõ placet Calde. hic: qa lex, q̃ iurisdictioni. loquit indistinctè, nõ faciẽs differentiã inter ciuilẽ & criminalẽ cãm. Itẽ sequeret vbi q̃ delegãs nõ posset recusari, nõ posset ẽt delegatus: quod est cõtra dictũ. c. insinuãte. & c. iudex. de of. de leg. li. vj. Tertia fuit opi. gl. in §. tria. iĩ. q. vĩ. quę vult q̃ in causa ciuili possit esse iudex vsq̃ ad finẽ litis, vt d.l. quinetiam. sed in criminali, vsq̃ ad litẽ contest. sed delegatus indiscretus non põt esse sed cõtra hanc opinionẽ est textus in d.l.qui iurisdictiõi. q̃ indistinctè prohibet, ne quis dicat ius familiæ suæ. Quarta fuit opi. Cal. qui nõ facit aliquã differentiam inter ordinariũ & delegatum. Aut inter causam criminalẽ, & ciuilem: sed simpliciter dicit, q̃ potest esse iudex, saluo iure recusationis, quæ opi. placet hodie Anto. & est verissima, secundũ do. m. quia ex quo iste aliàs habet iurisdictionẽ, debet posse illã exercere, nisi recuset. argu. d.c. postremo. voluit tamẽ hic do. Ant. q̃ quantũ ad effectum perpetuationis actionis, põt esse iudex, etiã recusatus cognoscere vsq̃ ad lit. conte. & hoc procedit in ciuili: sed in criminali nulla exigitur recusatio: quia licet nõ recusetur, non tñ põt esse iudex: quia lex prędudit sibi exercitiũ iurisdictionis, vt d.l. qui iurisdictioni. & l. lex cornelia. ff. de iniurĩs. & sic residet do. m. Et prædicta opi. do. Ant. placet mihi de iure cõi, quo iure, tam ordinarius, quàm delegatus possunt in totum recusari. vt dixi in c. si quis cõtra. s. eo. Sed de iure ciuili, eò, q̃ non posset in totum recusari, secũdùm quod ibi dixi, sed esset adiungẽdus episcopus distinguẽdo q̃ aut loquimur in ordinario, nõ põt esse iudex. vt d.l. qui iurisdictioni. nisi forte aut perpetuet actio, vt d.l. senatus. Aut loquimur in delegato, & põt esse iudex familiæ suę, vt in l. in priuatis. ff. de iudi. & probat in d.l. quinetiam. & ratio differentię sit inter ordinariũ & delegatũ: quia ordinarius non põt in totum recusari, vt in aut. si verò contigerit. C. de iudi. & in corpore vnde sumit. sed datur adiunctus. & ideò non fuit cõueniens q̃ post, quàm iste non põt in totum recusari q̃ possit familiæ suę ius dicere. & ideò lex simpliciter & indistinctè delegauit exercitiũ iurisdictionis absq̃ propositione recusationis, in d.l. qui iurisdictioni. quæ rõ cessat in delegato, q̃ põt in totum recusari, vt in l. apertissimi. & in l. cum speciali. C. de iud. Et ideò si pars põt recusare delegatũ, & nõ recusat: est quid sibi imputet. Et sic etiã similiter in electione arbitrorũ, q̃ à sola volũtate descẽdit. vt d.l. quinetiã. & quod dixi de ordinario, q̃ põt qñq̃ vsq̃ ad lit. conte. ius dicere familiæ suę, est rationabile: ne pereatius. & quia non vertit magnũ præiudiciũ. Et de prędictis vide, quę latius dixi in repe. l.j. ff. quis & à quo. 10
¶ † Circa quartũ principalẽ articulũ, qualiter, & ꝓ quos actus iurisdictio possit quæri, dic q̃ per exercitiũ actuũ iurisdictionalium: siue illi pertineant ad merũ imperiũ, siue ad mistũ, vel ad simplicẽ iurisdictionẽ, vt in iuribus allegatis in primo articulo. & etiã apparebit ex his, quę dicã in seq. arti. & in vĩ. art. De
c bent enim esse actus[c] de natura & potestate iurisdictiõis, quæ præscribit: aliàs nõ fieret quis quasi possessor talis iurisdictionis exercẽdæ. quãuis enim ego probem q̃ maiores mei creauerint tabelliões in tali castro: nõ tñ per hoc probo me habere aliquã iurisdictionẽ territorĩ: quia hoc est qd diuersum à causa territorĩ: quia non cõpetit ex natura territorĩ, sed priuilegĩ, vel consuetudinis, vnde possessor vnius, nõ infert ad possessionẽ alterius: sicut in simili nõ probo me possedisse hæreditatẽ: licet probẽ me possedisse aliqd ab hęreditate extraneũ: oportet eñ probare illud ad hæreditatẽ pertinere, vt l. gerit. ff. de acq. her. Si verò esset tale qd, quod naturaliter esset tale qd. i. de iure cõi pertineat ad territoriũ: & cohęreat territorio, vt cognoscere de causis meri & mixti imperĩ &c. tũc probato tali vsu, ꝓbata est quasi possessio illius dignitatis, seu iurisdictionis, vt in c. vt nostrũ. s. de offi. Archi. per quẽ tex. dicit ibi Io. And. singulariter, aperte ꝓbari q̃ si qs probare intendit possessionẽ alicuius officĩ vel dignitatis, nõ sufficit q̃ ꝓbet exercitiũ, quod de iure cõmuni nõ spectat ad dignitatẽ vel officiũ: sed debet probare illos actus spectare ad talem dignitatem, aut officiũ. & sic dicit Ioan. Andr. ibi se obtinuisse in Archidiaconatu Boñ. probato enim, q̃ talis tali tẽpore dat publicas vel priuatas examinationes scholariũ & doctorũ: nõ tamẽ ꝓbata est quasi possessio dignitatis Archidiaconi: nisi probaret q̃ illud spectet ad officiũ Archidiaco. Sed si talis actus de iure spectaret ad tale officium vel dignitatẽ: tũc satis est probare exercitiũ illius actus, vt insti tutio ad episcopũ, inuestitura Archidiaconi, & sic de singulis. quod est notandũ, secũdùm Bal. in quæstione quæ incipit, apuleus col. xĩ. Si ergo de iure cõmuni tales actus nõ pertinerẽt ad illud officiũ vel dignitatẽ: teneretur quis probare se priuilegio vel cõsuetudine illud quæsiuisse per actus cõformes: & ideò in terminis d.c. vt nostrũ. quia fortè cancellarius Mediolanẽsis dicebat se habere ex cõsuetudine, vel priuilegio, examinare ordinatos: vel episcopo, quòd nõ fuit probatũ ideo succubuit: qa solùm ex hoc, & ex officio vel dignitate poterat cõpetere. sed si competeret officio vel dignitati, licet auferretur ei priuilegiũ vel præscriptio, si tamen perderet quasi possessionem, quę ad dignitatem vel officium pertineret, arg. l. si domus. & l. si ędes. de serui. rusti. prædi. debẽt igitur (vt dixi) actus conformes esse iurisdictioni, quos quis intendit consuetudine quærere. Aut asserit quæsiuisse faceret text. in c.j.§.si quis per.xxx. & ibi no. Bal. si de feu. fuerit controuersia. & tex. in l. cùm de in rem verso. ff. de vsu. inquantum loquitur de præstatione vniformi. & quod not. in l. seio ff. de annuis leg. vbi, quòd legum præstationes non adaptantur ad ea, quæ habent incertam formã erogationis. & adde, quæ dicam in vĩ. arti. Et aduerte: quia secũdùm Bal. in d.q. per ædificationem nouæ ciuitatis in nouo solo, & exercitium meri aut mixti imperĩ &c. per eum, qui ædificat, seu nouum populũ, qui ibi exerceat omnia iurisdictionalia, quæritur iurisditio talis meri & mixti imperĩ, per huiusmodi enim ipsi⁹ soli occupationẽ & exercitiũ, quęrit iurisditio: vt fecerũt

Venetũ.

concludentis forum, vel qualiter. de quo latè videbimus in c. ſi clericus laicum. j. eo.

¶ Sextò vbi & in quo loco iudex poſsit iuriſditionem, ſeu forum exercere. de quo videbimus in c. fi. j. eo.

¶ Septimò, in quibus caſibus ſit locus remiſsiõi: & ad cuius petitionẽ, & qualiter ſit fiẽda. de quo videbimus in c. poſtulaſti. j. e.

¶ Octauò, in quibus caſibus licet quis ſortiatur forum, habet ius reuocãdi domum: & quãdo, & qualiter hoc ius poſsit vel debeat proponi. de quo in c. fi. j. eo.

¶ Nonò, vtrum, & quibus caſibus, & quando citatus coram iudice incompetenti teneatur comparere, allegaturus priuilegiũ ſuum? & quid iuris ſi non compareat: & an, & quando valeat proceſſus. de quo in c. clericus laicum. j. eo.

¶ Decimò: qualiter debeat ſe habere citatus corã iudice incompetenti: & quãdo debeat opponere declinatoriam: & qualiter, ſeu quam cautelam adhibere, ad hoc, vt non incidat in pœnam ſtatutorum prohibentium forum declinari: & vtrum valeant alia ſtatuta. de quo in c. ſi clericus. j. eo.

¶ Vndecimò, quid agendum ſit, ſi aliquis citatur ad forum nõ ſuum, ſeu coram iudice de iure communi: & ſecũdùm eius primordialem naturam incompetentis, cuius tñ ex aliqua qualitate in libello allegata concludatur competentia. & ad quẽ pertineat ꝓbatio illius qualitatis: & qñ debeat ꝓbari: & quẽ modũ debeat iudex ſeruare. de quo videbimus in c. ſi clericus. j. eo.

¶ Duodecimò, quid ſi ſunt plures iudices, ad quos iuriſditio ſimul pertineat, quid agendum ſit: & qualiter procedendum: & maximè, ſi vnus eſt ſecularis, & alius eccleſiaſticus.

¶ Tertiodecimò, quid ſi ſunt plures iudices ſeu officiales competentes in ſolidum: & ſingulariter qualiter ſit locus præuentioni: & quãdo, & quibus caſibus, & hic aliqua videbimus de miſto foro. de quibus in c. propoſuiſti. j. eo.

¶ Quartodecimò, quid ſi vnus iudex vel officialis impedit ſe de foro, ſeu iuriſditione ad alium pertinente: & ad ipſum ſe impediente nõ pertineat de iure: vel nõ pertineat, quia ſit præuentus ab alio: quid agere debeat iudex, qui præuenit: vel ad quem iuriſditio pertinet? & hic tractabimus materiã inhibitoriarum, quantũ ad materiã pertinet. & de hoc latè in c. propoſuiſti j. eo.

¶ Quintodecimò, qd ſi vnus tẽpore inchoati iudicij erat vnius fori, & pendente iudicio, vel ante executionem, mutet forum: quis iudex erit tunc competens. & de hoc in c. pe. j. eo.

¶ Sextodecimò, quid ſi actor & reus ſunt diuerſi fori? qs forus ſit attẽdẽdus, an actor teneat ſequi forũ rei, vel ecõtra? de quo c. cũ ſit generale. j. eo. & variæ ſunt fori cõſuetudines, vel varia ſtatuta, quas cõſuetudines vel ſtatuta, debemus attẽdere: an actoris vel rei. de quo in c. quod clericis. j. eo. Et quib⁹ caſibus laicus poſsit cõueniri corã iudice eccleſiaſtico. c. licet ex ſuſcepto. j. e.

¶ Decimoſeptimò, de pœna trahentis aliquẽ coram iudice incompetenti. de quo videmus in c. ſi diligenti. j. eo.

¶ Xviij. vtrũ acta & ꝓceſſus facti corã iudice incõpetenti, valeant? vel aliquẽ producant effectũ: de quo in c. ſi clericus. j. eo.

¶ Vltimò, qualiter forus finiatur: & an poſsit quis renunciare foro: & cui: & per quos modos. de hoc videbimus in c. fi. j. eo.

¶ Circa primũ artic. in quo veniꝫ examinãdũ, quid ſit forus: dic ſecũdũ Hoſt. & Ioã. And. q̃ hoc verbũ habet plura ſignificata: quia in genere neutro, ponit ꝓ territorio cuiuſq; iudicis, infra quod animaduerti põt in facinoroſos homines, vt in l. pupillus. §. territoriũ. ff. de ver. ſig. & hoc apud cano. appellat diœceſ. q̃ cuiuſq; Epi diœceſis, dicit ipſius territoriũ. xvj. q. vij. c. oẽs baſilicæ. ſed in maſculino genere, cõprehendit locus exercẽdarũ litiũ, vt in c. forus[a]. j. de verb. ſig. Et vtroq; modo põt ſumi titulus noſter: ſed melius adaptat ad primũ modũ, ſecundùm Doc. Et aduerte: quia, vt dicit hic Io. poſt Ho. forus etiã aliꝭ modis ſumit, ad titulũ noſtrũ nõ pertinentibus: videlicet, ꝓ loco nundinarũ: iuxta illud Ouidij, Ad fora conueniũt, &c. Item pro loco, in quo calcantur vuæ. & dicitur tunc à feriẽdo. Item pro loco plano exiſtenti in naui, vnde Virgilius: Laſſantq; foros, &c. dicitur tunc à ferendo. Item ſumitur pro foramine per quod ex naui emittitur remus. vnde verſus: Cauſatur, venditq; forus, fignatque foramen. Inuenies fores, datq; carina foros.

¶ Circa ſecundũ articulũ quotuplex ſit forus, ſeu quot ſint ſpecies fori, aut cõpetẽtiæ iudicis dicendũ eſt, quòd plures ſpẽs[b] & multiplex diuiſio poteſt ſumi ex his, quæ dixi in tertio prin. arculo, vt diligens inueſtigator põt colligere. inſuper etiã dicendum eſt, q̃ aliquis eſt forus cõtentioſus, in quo regulariter trahitur quis inuitus, vt l. inter ſtipulantẽ. §. j. ff. de ver. ob. quidã voluntarius, vt adoptionis, manumiſsiõis, collationis, & ſimilium actuũ. Itẽ. quidã eſt forus cõtẽtioſus, in quo de re tpali cõtẽdit.

Quidã pœnitẽtialis[c] in quo ſolũ de aĩæ ſalute volũtariè agit de quo dixi c. oĩs. j. de pœ. & remiſ. & p totũ illũ titulũ tractat.

¶ Item, quidã dicitur forus animæ. Quidam, forus quaſi animę forus animæ dicitur, cùm quis cõfitetur peccata ſua ad effectũ recipiendi pœnitentiam & abſolutionẽ: ſed quaſi animæ forus dicitur qñ quis non accuſatus, nec inquiſitus, nec denunciatus: ſed vt aliquid ſalubriter agat, ab aliquo ſalutare ſibi conſiliũ petit. Et in his duobus foris, ipſi pœnitenti, aut conſilium petenti, fides adhibetur: etiam in his, quæ allegat pro ſe[d] quod not. gl. antepe. in Cle. j. de pœnis. dixi poſt Do. m. in c. ſignificaſti. el ij. j. de homi. in glo. ſuper verbo, credendum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Clericus coram ſuo iudice conueniri debet.
2 Clericus iuriſditionem alterius iudicis prorogare non poteſt.
3 Clericus coram ſuo Epiſcopo conueniri debet.
4 Epiſcopus eſt iudex competens clericorum: & nu. ſeq.
10 Religioſi poſſunt coram Epiſcopo conueniri.
11 Eremitæ non niſi coram Epiſcopo conueniri poſſunt.
12 Fratres & ſorores tertij ordinis, coram Epo poſſunt cõueniri.
13 Pœnitentes, ſub quo conueniantur foro.
14 Ieſuati coram Epiſcopo ſunt conueniendi.
15 Canonicè ſeculares, ſunt de foro eccleſiaſtico.
16 Clerici coniugati monogami, coram iudice eccleſiaſtico ſunt conueniendi.
17 Vniuerſitas ex ſolis clericis conſtituta, non poteſt coram iudice laico conueniri.
18 Clericus cum laico pro cauſa indiuiſa, conueniendus eſt coram Epiſcopo.
19 Rectores piorum locorum, ſunt de foro eccleſiæ.
20 Vxores clericorum, forum ſequuntur maritorum.
21 Filij & familia clerici, ſunt de foro Epiſcopi.
22 Fideiuſſor clerici coram Epiſcopo debet conueniri.
23 Curator clerico datus, eſt coram Epiſcopo conueniendus.
24 Adminiſtrator gñalis eccleſiæ, corã Epiſcopo conueniri debet.
25 Clericus agens contra laicum, ſequitur eius forum. b
26 Clericus in quibus caſibus aut cauſis, coram iudice laico conueniatur. & nu. ſequen.

SI quis clericus. Clericus corã ſuo Epiſcopo cõueniri debet. h. d. Et in tex. ibi, clericꝰ, vel dic, laicus, c qui velit clericum conuenire, vt j. dicam.

1 ¶† Primò, no. q̃ clericus debet cõueniri corã ſuo iudice: ſiue cõueniatur à clerico, ſiue à laico: quia actor ſequitur forum rei. & de hoc latius. j.

2 ¶† Secũdò no. q̃ clericus nõ põt ꝓrogare iuriſd. alterius iudicis, etiã ordinarij eccleſiaſtici, ſine licẽtia, ſeu cõſenſu ſui Epiſcopi. & de hoc dicã latius in c. ſignificaſti. j. eo. ¶ Glo. j. quærit, & d ſoluit in fi. dic hoc verũ, qñ clericus traheret corã iudice ſeculari: ſecus ſi corã eccleſiaſtico: licet nõ ꝓprio iudice. de quo dic, vt latius dicã in d. c. ſi diligẽti. ¶ Gl. ij. in fi. dic, q̃ imò tex. ſtat ꝓ priè ſecũdũ Do. m. qa hic nõ dicit, q̃ actio ꝓponat: ſed q̃ ventilet actio, i. ius cõpetẽs alicui, q̃ appellat actio, quæ eſt ius perſequẽdi in iudicio, qđ ſibi debet, vt inſti. de act. in prin. Et ideo dicimus, q̃ ſine actiõe nemo[e] experit, vt in l. ſi pupilli. §. videa e mus. ff. de neg. geſt. & de hac materia dic, vt latius dicã in c. ij. j. de li. obla. ¶ Gl. iij. in fi. no. ex hac gl. q̃ ad prorogationẽ iuriſditionis iudicis eccleſiaſtici fiendã per eccleſias, exigit cõſenſus proprij Epiſcopi: nec videt ſufficere cõſiliũ. de quo dic, vt latè videbimus in c. ſignificaſti. j. eo. quæ aũt differẽtia ſit inter conſilium[f] & cõſenſum, tradit per Ioã. And. in c. iij. de offic. deleg. f & per Doct. in c. nouit. de his, quæ fiũt à Præla. & c. cũ in vteri. & c. ne pro defectu. ſ. de elect. per Do. m. in c. cùm olim. ſ. de arbi. per Bar. in l. j. §. ſi plures. ff. de exter. & per Bal. in rub. C. de exerci. ¶ Glo. fi. colligit duo: & cõtra quodlibet opponit, & ſol e uit. ¶ In ea. gl. ibi. Romana curia. dic ſecundũ Doct. q̃ iſta Romanæ curię cõſuetudo, quòd ſi vtraq; pars eſt præſens, & conſentit: ille detur in iudicem, in quem vtraq; pars conſentit. ſi verò partes diſſentiunt, quælibet ſibi eligit vnum: & Papa dat tertium ex officio: vel partiũ cõſenſu. altera verò parte abſente, fit delegatio ad petitionem preſentis, ſaluo iure recuſandi. dicit tñ f Ioan. And. q̃ hoc non eſt de neceſsitate: quia Papa abſq; aliquo partium cõſenſu, poteſt iudicẽ dare. ſ. de offi. dele. c. ſuper quæſtionum. §. quem verò. & §. fi. operatur tñ conſenſus accedens: quia tunc non valebit iudex recuſari, niſi ex noua cauſa. & ſecũdùm prædictã gl. videt intelligere tex. q̃ Epiſcopus proprius cõmittat cauſam alteri: ſed tũc nõ eſt neceſſarius partiũ conſenſus, ſecundùm Ioan. And. poteſt etiam, & ſecundò modo intelligi text. q̃ iſti de licentia proprij Epiſcopi prorogent iuriſditionẽ alterius iudicis: & tunc eſt neceſſarius conſenſus vtriuſq; partis, vt l. ij. ff. de iu. de quo latè dicam in c. ſignificaſti. ſ. eodẽ. Poſtremo, iuxta præmiſſum ordinẽ in rubr. & in tertio principali articu. venit hic examinanda materia, coram quo clericus, ſeu eccleſiaſtica perſona, debeat conueniri. circa quam mate-

¶ Et licet ita in iure cano. dicatur, tamẽ apud oratores nunq̃ in eo ſignificatu capitur. Mar. fora litibus omnia ferunt, imò qñ maſ. g. eſt, ſemper plura lis nu. reperit Vergi. impleſſemq; foros flãmis. Cic. alij malos ſcandãt, alij per foros curſitẽt: ſignificat tñ etiam locũ ad ſpectañ. vt Liuius in primò ab vrbe cõdita, diuiſa loca patribus, æquitibusq;, vt ſibi q̃ſq; ſpectacula faceret, fori appellati ſunt: & armariola libris condendis apta. Iuu. hic libros dabit & forulos, ſed hæc nihil ad iuris materiam non debueras igitur inſcribere. adde ẽt Abb. in c. forus. de verb. ſignifica.

¶ Adde, q̃ eſt idẽ fortiri forum, & ligari ſtatutis, vt dicit Soci. in conſil. cclxxj. ij. col.

¶ An autẽ differat forum animæ à foro contentioſo, vide Feli. in c. vigilanti. in vlt. col. de præſcriptio. c. j. in xij. col. de conſti.

¶ Adde, q̃ qñ ſtat cõſcientię alicuius, nõ põt poſtmodũ probari cõtrarium. gl. not. in c. ſtatutũ. §. aſſeſſorẽ. in verſ. relinquat. de reſcri. libr. vj. vbi Gemi. not. Lanfrã. de iure pa. ver. ſed pone. & Lud. Ro. in rub. de arbitr. in iij. colũ. & multa elegãter collegit Iaſ. de cõſcientia, in §. ſed iſtę. xxvj. col. cum ſeq. de actio.

¶ Nemo ſine actiõe experit. qđ tñ fallit in l. ſi Titi⁹. cùm ibi latè no. ꝓ Doct. præſertim Iaſ. ff. de verb. obliga.

¶ Itẽ inter conſenſum licẽ. & authen. Alex. cõſil. cvj. col. ij. ver. & differentia li. j. & cõſi. xxix. fi. col. li. iij. Soci. cõſil. lxxxvij. ij. col. lib. i. & aduerte. q̃ iſte tex. ĩ ver. cõſ. qđ exponit, i. lnĩa. facit cõtra Abb. ĩ c. ſignificaſti. j. e. vbi vult, q̃ tacitus cõſenſus Epiſcopi ſufficiat.

3 riam primò pono regulã,quam tradit hic tex.noſter ,†q̃ clericus debet corã ſuo Ep̃o[a] conueniri.ad idẽ xj.q.j.c.inolita.& c. placuit.& c.ſi diligẽti.j.e.ſolus em̃ E p̃s de iure habet iuriſditionem contẽtioſam in clericos ſuæ diœceſis,de quo in c.quãto.in c.cũ ab eccleſiarũ.ſ.de offi.ordi.& xj.q.j.c.de perſona. Et ſic ex prædicta ſecunda ſequit̃,q̃ corã alio iudice,etiã eccleſiaſtico,nõ põt cõueniri. Itẽ,& ſecundò infertur, q̃ lõge minus põt cõueniri corã iudice laico,& iſtius ſecundæ illationis rõ eſt:quia clerici ſunt exẽpti à iuriſditione Imperatoris : & ſic iudici s ſecularis: quia clerici ſunt res ſpũales,ex quo ex toto corpus & animam deputauerunt, & aſcripſerũt in ſeruitium in ſortem Chriſti.xñ.q.j.c.cui portio.no.Inno.& Io.An.in.c.ñ.ſ.de ma.& ob.& Inno.& Ioan.An.in.c.ſignificantibus.ſ.de offic.deleg. ¶ Prædicta tamen regula recipit.xxiiij.declarationes & fallentias, prout hic diſtinguam.

¶ Prĩa.qualiſcunq; Ep̃s,rõne domicilñ vel bñficñ vel originis.

¶ Secunda.in quolibet Prælato iuriſditionem habente.

¶ Tertia.ſiue à clerico,ſiue à laico conueniatur.

¶ Quarta.etiam ſi in minoribus ordinibus.

¶ Quinta.ſi modò ſint clerici : ſecus ſi ſolùm in habitu clericali,& eſſent laici: niſi ſeruiant eccleſiæ.

¶ Sexta.etiam quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis.

¶ Septima.quibuſcunque religioſis.

¶ Octaua.etiam in eremitis.

¶ Nona,fratribus & ſororibus tertij ordinis.

¶ Decima.in pœnitentibus.

¶ Vndecima.in Ieſuatis.

¶ Duodecima.canonicè ſeculares.

¶ Decimatertia.etiam in clericis coniugatis.

¶ Decimaquarta.etiam ſi ficta perſona cleri.vt vniuerſitas.

¶ Decimaquinta.etiam ſi conueniendus ſit vnà cum laico.

¶ Decimaſexta.rectoribus priorumlocorum, hoſpitalariis, leproſariis, &c.

¶ Decimaſeptima.etiam in vxoribus clericorum.

¶ Decimaoctaua.ĩ filiis et familia clerici.& hic,qd de cõcubina.

¶ Decimanona.in fideiuſſore clerici.

¶ Vigeſima,in ruſticis clericorum.

¶ Vigeſimaprima. non ſolùm in clerico litigante, ſed etiam in curatore dando clerico.

¶ Vigeſimaſecũda.etiam in actu fiẽdo coram iudice volũtariè.

¶ Vigeſimatertia.ſi taceat ſe clericum.

¶ Vigeſimaquarta.etiam in generali adminiſtratore eccleſię.Et hic ſi dicit quis exemerit cle.à iuriſdict.temporali.

4 ¶†Prĩa declaratio,quòd regula predicta & tex.noſter ,pcedit ſecundùm Do.m.hic in fi. ſiue ſit Ep̃s ſuus ratione domicilñ, de quo dicam in.c.fi.j.eod.ſiue ratione beneficñ. de quo dicam in c.ſanè.j.eo.aut ratiõe originis.de quo dixi.ſ.in rub. ver.lxxxñ. vel ratione ordinis ab Epiſcopo recepti.pro quo eſt glo.ſingu. ſecundũ Do.m.in l.hęres abſens [b].ff.de iu.quã glo.dicit procedere, quando ipſum ordinauit nomine proprio tãquã ſuũ ſubditũ,vt quia habebat domiciliũ vel originẽ in ſua diœceſi.ſecus ſi ex commiſsione alterius:quia cõmittẽs videt̃ ordinare.arg.c. ſi Ep̃s.de præben.lib.vj.ſiue etiam ſit ſubiectus rõne cõtractus, aut delicti.de quo dicem' in.c.poſtulaſti.& in.c.dilecti.j.e.dicit tamẽ hic Do.me.quòd licet qs rõne debiti vel cõtract9,poſsit in tali loco conueniri:tñ talis nõ dicitur propriè ſubditus: vt glo.[c] no.in verbo,ſubditos.in Cle.j.de ſo.compe.& vide q̃ not.glo. magna.& qd̃ ibi dixi in.c.nuper.j.de ſent.excõ.& hoc etiã tenet Do.m.in c.pe.j.e. vbi dicit,qd̃ ille propriè dicit̃ ſubditus,q̃ eſt ſubditus ratiõe domicilñ.nec ob.qd̃ not.gl.ñ.in.c.à nobis.el.j.j. de ſent.excõ.quæ vult,quòd ratione delicti quis dicatur ſubdit9:quia illud debet intelligi latè,& impropriè.& ita ẽt debet intelligi qd̃ no.gl.ĩ.c.j.j.de rap.ad quod vide quòd tradit Io.An. in.c.fi.j.eo. & quod latius ibi dicam.& prædicta notabis ad interpretationem ſtatutorum loquentium de ſubditis.

5 ¶†Scda declaratio eſt q̃ p̃dicta regula ,pcedit nõ ſolũd ĩ Ep̃o, d ſed ẽt in quolibet alio ſuperiore,vel ẽt ĩferiore eccleſiaſtico,habẽte iuriſditionẽ ordinariã:fortè ex cõſuetudine,pręſcriptione, vel priuilegio.ad qd̃ vide quæ latius dicã in.c.cùm cõtingat.j.e.

6 ¶ † Tertia declaratio.quòd regula prædicta ,pcedit nõ ſolùm ſi clericus cõueniatur à clerico, vel ab alia eccleſiaſtica perſona: ſed ẽt ſi cõueniretur à laico:quia dum tex.noſter dicit,propriũ, &c.debet intelligi.ſ.illius rei cõueniendi:quia actor ſequitur forum rei.vt in.c.cùm ſit generale.j.eod.xj.q.j.c.experientiæ.

¶ † Quarta declaratio eſt, quòd dicta regula procedit non ſolùm in clerico conueniendo, qui etiam in ſacris conſtitutus eſt: ſed etiam ſi eſſet conſtitutus in quocunque minori, per text. in c.ſeq.qui loquitur per vniuerſalem negatiuam.neque vllum.& ad idem text.in.c.cùm non ab homine.& in.c.clerici.ſ.tit.proxim.& c.cùm contingat.in fi.ſ.de ętat.& quali.

8 ¶†Quinta declaratio eſt, quòd prædicta regula procedit in clericis, non autem in his , qui ſolùm incedunt in habitu clericali, & non ſunt clerici:quia habitus non facit monachum &c.vt in c.porrectum.j.de reg.quod procedit, etiam ſi tales inter clericos viuerent,vt j.dicam. ¶ Aduerte:quia gl.ñ.in c.ſeq.videt̃ intelligere,niſi tales in habitu clericali incedẽtes,ſeruirẽt eccleſiæ: q̃uis nõ eſſent clerici,vt probat̃ in c.ſeq.iũcta gl.ñ.vbi gl.vult, q̃ illud,quod tex.dicit de iunioribus,intelligat̃ de ſcholaribus, qui ſeruiunt eccleſiæ.& fortè illa glo. habuit reſpectũ,ſecundũ Doct.ad conſuetudinẽ Alamaniæ,in qua ſcholares addiſcentes apud parochianos ſuos tãq̃ clerici ſeruiũt eccleſię.facit in ſimili.c.j.j.de cele.miſ.Vin.tñ in c.ſe.allegãdo.c.omnis ætas.xñ.q.j. dum text.in c.ſe.loquit̃ de iunioribus, videt̃ intelligere,ſi tales ſint deputati obſequio eccleſiæ:qui adueniente ætate debeãt ad ordines promoueri,ſed Feder. de Senis intelligit de obligatis, & adſtrictis ſeruitio eccleſiaſtico:ſecus in nõ adſtrictis:quia licet tales incedant in habitu & tonſura, & viuant inter clericos, & interſint celebrationi diuinorũ : nõ tñ gaudẽt priuilegio eccleſiæ:etiã reſpectu immunitatis eccleſiæ.& hoc etiã ſentit gl. in c.ſe.dum dicit, deputatos eccleſiæ.facit glo.in verbo,perpetuò oblati.in c.per exceptionẽ.de priuil.lib.vj.& placet Do.m. in c.ſe.ar.Cle.vnicę in fi.de deci.licet gl.xj.q.j.in clericũ.ſimpli
e. citer velit,q̃ familia clericorum [e] gaudeat priuilegio fori. Sed Archi.ibi & xñ.q.ñ.c.eccleſiarũ ſeruus.dicit q̃ hoc nõ habet locum in ſeruitoribus,qui pretio ſeruiũt:cũ hoc nõ reperiat̃ iure cautũ.facit quod no.Inno.& Ioan. And.in c.ſignificãtibus.de offi.deleg.& in c.ñ.de ma.& obed.vbi volunt,quòd clerici ſunt exẽpti à iuriſditione Imperatoris: quia ſunt res ſpirituales, vt ſ.dixi in ratiõe regulæ poſitæ in prin.quæ ratio ceſſat in his,qui nõ ita ſe deputauerũt.nõ ob.c.fi.de offi.Archi.quia ſecundùm Doct.ſpeciale eſt ibi in familia Epiſcopi,& ſic in cõtrarium eſt ius cõmune,vt in l.j.in fi ff.ad muni.& in c.ñ.j.de cõiug.lepro. Sed tu aduerte:quia in cõtrariũ facit,quod not.gl.xxxñ.diſtin. c.in eos. vbi dicit , q̃ familia ſacerdotis eſt de foro eccleſiæ.pro qua etiã faciunt not.in c.ad liberandam.j.de iudi.in parte deciſa.& quod ibi dixi poſt Ioan.Andr.in x.& xv.notabilibus. & quod not.in l.ñ.C.de epiſc.& cler.& ad idẽ etiã gl.lxxxix.diſt. c.iudicatũ.& gl.xj.q.j.in ſum.tenet etiã Hoſtiẽ.in ſum.eo.tit.ſ. ñ.verſi.ex præmiſsis.vbi vult,q̃ etiã cauſæ ruſticorũ,& ſeruorũ eccleſiæ pertineãt ad forũ eccleſiaſticũ,per d.c.iudicatũ.& per d.c.eccleſiarũ ſeruos.& per c.ſe.& per l.ñ.C.de epiſc.& cle.& l.ſi quis.C.vbi cauſæ fiſca.ſed Spec. in titu. de compe.iud.adi. ſ.j.ver.xxvñ.dicit, q̃ omnia prædicta iura poſſunt intelligi de rebus,quas tales tenẽt ab eccleſia:ſup quibus cõueniri debẽt coram eccleſiaſtico:ſecus ſi aliter cõueniren̄ ex delicto,vel cõtractu.facit.c.ſi clericus laicũ.j.eo.& quod ibi no.Inn.vnde fit cõcluſio,q̃ tales generaliter cõueniunt̃ corã iudice ſeculari: niſi in caſu prædicto,vel q̃n eccleſia haberet hoc priuilegiũ ab Imperatore,vel ratiõe generalis adminiſtrationis in eccleſia,vt ſentit gl.in d.c.iudicatũ.& ſentit D.m.in d.c.ſeq.facit c.ſi clericus.j.e.
f vel etiã niſi ratiõe cõſuetudinis [f] vt dicã in c.ſe.ſed aduerte:quia quãtũ ad intellectũ c.ſe.& ad prædictorũ limitationẽ:ego arbitror,q̃ ſi aliqui ſunt in eccleſia ſeruiẽtes , in qua ſeruiũt ea intẽtione,vt fiãt clerici:& in ſorte Chriſti deueniãt:quod licet tales nõ ſint clerici,tñ gaudẽt priuilegio fori.nã cũ tex.in c.ſe. dicat. vllũ clericũ.& ſic intelligat de omni clerico per hãc vniuerſalẽ. vllũ.vnde cùm poſtea ſubdit.aut iuniores eccleſiæ,intelligo de alijs iunioribus nõ clericis,ſub dicta tñ intẽtiõe ſeruiẽtibus:ſed ſi ea intẽtione nõ ſeruirẽt,vt clerici fierẽt: ſed pretio , vel vt addiſcerent:& tandẽ ad ſecularia negotia diſcederẽt:& ad vitã ſecularẽ:nõ procederet ille tex.arbitror tñ in dicto caſu attẽdendam eſſe cõſuetudinẽ:& obſeruandã: nam licet cõſuetudo non poſsit operari,vt clerici cõueniant̃ corã ſeculari , etiã accidente voluntate Papæ:tñ iſtis põt operari,vt ſtatim dicã in fallentia. Item prædicta arbitror procedere,niſi tales in fraudẽ hoc facerent,vt ſtatim dicam in ix.decla. & j.in fallentia.Et ſecundùm iſtas duas limitationes,poteſt limitare etiã ea,quam j.ſubñciam in ſequentibus declarationibus pro maiori parte.

9 ¶†Sexta declaratio eſt,quòd prædicta regula procedit in quibuſcunq; perſonis eccleſiaſticis,vt ſuperioribus: & etiam ex j. dicendis latius apparebit.

10 ¶†Septima declaratio eſt, q̃ prædicta regula procedit in quibuſcũq; religioſis,aliquã regulã approbatã ,pfitẽtib9, vt in c.fi. j.de relig.domi.facit xvñ.q.ñ.c.ſi qs ſuadẽte.& etiã ex [*] dicendis latius apparebit.A.B.Et nõ ſolũ hoc videt̃ ,pcedere in reli-
g gioſis,q̃ ,pfitent̃ tria ſubſtãtialia regulæ:ſed etiã in cõuerſis [g] talium religionũ:licet nullũ habeãt ordinẽ clericalẽ: quia pſonæ eccleſiaſticæ,& eccleſiaſtici fori dicunt̃,vt no.in c.parochianos. & c.eo tenore.& c.nõ dubiũ.& c.de monialibus. de ſentẽ.excõ.& c.ex eo.de ele.lib.vj.& c.religioſa.de ſen.excõ.lib.vj.Ma.

Octaua

a ¶ Imò ſi aliter fieret,puniretur actor clericus, vt in d.c.ſi diligenti. Ro.cõſil. cclxix.Fede.cx.

b ¶ Et eſt in ſ. & ſi quo.ĩ ver. debebit. circa fin. vbi etiam Bart.not.& quid ſi clericus minor petit ſe reſtitui in patrimoniali re an petat coram eccleſiaſtico?dic vt p Ant. de But.c.cõſtitut9. de reſtitu. in integ.

c ¶ De illa glo.quam Feli. appellat ſing. vide eundẽ in c.fi. in x.col.j.eo.verſi. circa forum.& de illa glo.per Abb. in c.dilectus.ñ. de reſcript.

d ¶ Non ſolùm.vt in rectore.& de multiplici foro clerici,vide Abb.in c. ppoſuiſti.j.eod.& in c. fi.j.eo.Hoſtien. de pœnitẽ.& re.ſ.cui cõfitentur. & quid ſi rector ſit laicus, vide Abb.in c.ſi diligẽti.vltima chart. j.eo.& in q.diſputata per eum incip. Gandulphus.

e ¶ De hoc lati9 per mod.j.c.proxi.in j. col.vbi Abb.diſſentit ab opi.Mar,

f ¶ Conſuetudo em̃ dat iuriſditionem viros. C. de dit.er. offic. lib.xñ.c.cùm contingat.j. eo, & ibi latius Doct.

g ¶ Vt ſunt hi, q̃ vocantur tertij ordinis.de quibus Feli. in c.ñ.col.pe.j.eod. & iſte ſeq. colũ. & Ioan.Andr.in cap. ſciãt cũcti.de elect. lib.vj.

& quia nõ debet esse minus fauorabile totũ corpus eccleſiæ,q̃ vnũ ipſius membrũ.& ſic q̃ vnàquęq; eccleſia particularis. & ex prædictis ego arbitror inferendũ q̃ ſi cõſuetudini propria admiſta esset præſcriptio, vel ipſe vſus iuriſdictionis poti⁹ prope dicere̊ præſcriptio, q̃ cõſuetudo ſecũdùm ea, quæ lati⁹ dicam in vij̃.prin.art.Si essemus in caſibus, in qbus de iure ciuili requireret̊ maius tempus dẽcẽnio:dicerem q̃ esset de iure ciuili ad inducendã hanc conſuetudinẽ, per quã acquireret̊ talis iuriſdictio, requireretur illud tẽpus, quod requireret̊ de iure ciuili ad præſcriptionẽ talem inducendã.& ex prędictis habes expeditum quintũ principalẽ articulũ, qui eſt ſatis intricatus & difficilis.¶†Circa vj.articulũ principalẽ. in quos, ſeu cõtra quos iuriſdictio poſsit quęri cõſuetudine.breuiter dic q̃ contra quẽcunq; inferiorem:ſiue ſit dñs, aut aliàs habens iuriſdictionẽ: ſiue vniuerſitas, ſiue populus, vt patet ex ſuperioribus, quinimò, & contra Imperatorem, & cõtra Papam põt quæri: dummodò non ſit talis per quam quis videå præſcribere quod ſit acephalus, per ea quæ dixi ſ.in ij̃.principa.articu.

26 ¶†Circa vij̃.principalẽ articulũ, quis ſit effectus huius cõſue-
a tudinis.Et[a] aduerte:quia vt patet ex ſuperioribus, nos hic non tractamus de effectu cõſuetudinis in genere de quo latius per Docto.maximè per d.Anto.in d.c.fi.ſ.de conſue. Sed loqmur de effectu cõſuetudinis, per quã quæſita ſit iuriſdictio:qui articulus eſt etiam intricatus,& difficilis:& ideò, vt facilius intelligas, j̃.dicenda debes præmittere q̃ per vſum longeuum quandoq; acquiritur ius priuato:& iſta non eſt propriè cõſuetudo: ſed præſcriptio, ſiue tale ius trahat̊ ex publico, ſiue ex priuato: qa ꝓpria cõſuetudo nõ acqrit de ſui ꝓpria eſſentia alicui priuato:ſed in publico, vndecunq; cauſetur, etiã ſi tale ius publicũ acquirat ex iure priuato, vt in l.venditor.§.cõſiſtat.ff.cõmunia prædiorũ.vbi patet q̃ põt cõſuetudine introduci q̃ dato pretio quiſq; poſsit fodere, ſeu excidere lapides ex fundo, ſeu lapidicinis alicuius priuati: vnde ex quo iſtud ius acquirit̊ publico,& in cõi:licet acquirat̊, ſeu trahatur à priuato:tñ dicit̊ conſuetudo.Sed ſi acquireret̊ particulari perſonæ, vel certis perſonis, non diceretur cõſuetudo:ſed præſcriptio.Nam cõſuetudo eſt lex nõ ſcripta, quæ debet eſſe cõis, ſicut lex ſcripta. iij̃. diſt. c.erit autẽ lex.Si ergo ius acquiritur priuato, non poteſt dici lex:quia non eſt cõmunis.& ideò notabiliter dicit Io.Andr. & d.me.poſt eum in c.cũ dilectus.ſ.de cõſue.q̃ illa decretalis incõgruè ponitur ſub illo titulo:quia potius debebat poni ſub titulo, de præſcri.q̃ ibi: quia ibi illud ius ſubtrahebatur vni collegio,& acquirebatur alteri collegio quod dictũ eſt ſingulare:et ideò nõ dicit̊ cõſuetudo, vbi ius acquiritur certo collegio: quia collegiũ tenet vicos vnius.Eſt enim corpus fictũ & repreſentatum, vt in l.mortuo.ff.de fideiuſ.& in l.proponebå.ff. de iudi.ſecũdùm Do.m.Ego tñ arbitror q̃ in vno collegio reſpectu omnium de collegio, põt induci cõſuetudo:& erit propria conſuetudo reſpectu ipſius collegij̃:quia ſicut poteſt ſtatutũ cõdere, vt in l.fi.C.de iur.om.iud.& l.ambitioſa.ff.de decretis ab ordine faciendis.& per Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iure. & per Pet.de Anch.in repe.c.j.ſ.de conſtit.in ix.q.prin.Intelligendo tñ ſecũdùm quod dicit̊ in dictis iuribus, ita etiam poſsit cõſuetudo induci. A.B. Ad prædicta etiam facit quod dicit Bar.cõſi.qd̃ incipit, capitane⁹ patrimonij̃. vbi dicit, q̃ cõſuetudo eſt, qñ ex tãto conſenſu populi & curſu tẽporis inducitur aliquod ius, quod popul⁹ ſtatuẽdo facere poſſet.& ita loquit̊ l.de quibus.ſed qñ quis præſcribit cõtra aliquẽ aliquod ius, qd̃ ſi vellet, nõ poſſet ſtatuẽdo inducere:tũc eſt præſcriptio.quod etiã ſenſit Cy.l.ij̃.C.quæ ſit lõ.cõſue.& Doc.c.fi.de cõſue. Ma. Et aduerte:quia vnus & idem vſus qñq; vno reſpectu põt esse præſcriptio:et alio reſpectu põt esse cõſuetudo:vt ſing.exemplificat Io.And.in c.ij̃.de cõſue.lib.vj.& ſi Epiſcopus acquirit vt ſolus poſsit corrigere ſine cõſilio capituli:quia quò ad epiſcopũ, cõtra capitulũ eſt præſcriptio;quia detrahit̊ iuri capituli,& acquirit̊ epiſcopo.& ſic nõ põt dici cõſuetudo, per ea quę ſtatim dicta ſunt.ſed reſpectu ſubditorũ, qui per ſolũ epiſcopum veniũt corrigẽdi, dicit̊ conſuetudo.& idẽ reſpectu epiſcopi quò ad ſubditos:qa ſubditis nihil detrahit̊: ſed eſt quædam lex tacita, ſeu non ſcripta, per quã ſolus epiſcopus põt eos punire.& ideò dixit ibi no.Io.And.quatenus epiſcopus cõtendit cõtra capitulum, debet habere titulũ:quia eſt præſcriptio, & in præſcriptione cõtraius requirit̊ titulus:vt in c.j.de præſcrip.li. vj.& ſic intelligit gloſ.in verbo, canonice.in d.c.ij̃. iuncto illo tex.Sed quatenus epiſcopus litigaret cõtra ſubditos de iuriſdictione cõtra eos per eum ſolũ quęſita:nõ tenetur allegare titulum cõtra eos, vt dixi, eſt cõſuetudo,& in cõſuetudine etiã con
27 traius non requirit̊ titulus. vt ſ.dixi.†His igitur ſic præmiſsis deſcendo ad declarationẽ articuli, qs ſi effectus cõſuetudinis, p quam quęrit̊ iuriſdictio:breuiter dic q̃ is, qui cõſuetudine iuriſdictionẽ quæſiuerit, põt illam exercere vt hic,& in alij̃s iuribus alleg.& in allegãdis.quod eſt intelligendũ, quãdo exercẽs actũ
b iuriſdictionalẽ habuit animũ acquirẽdi quaſi poſſeſsionẽ[b] iuriſdictionis generalis, vel particularis, in toto vel in parte:aliàs ſine animo acquirendi nullã iuriſdictionẽ acquireret, quæ non acquiritur ſine quaſi poſſeſsione:et quaſi poſſeſsio nõ acquirit̊ ſine animo C.de acqui.poſ.l licet & ff.eo.l.iij̃.& l. quemadmodum.in prin.& in c.cũ noſtris de conceſ.prẽben.& in c. paſto. de priui.Et aduerte.q̃ ille, qui vult acquirere quaſi poſſeſsionẽ alicuius iuris, ſeu iuriſdictionis:debet eo animo facere q̃ credat vti iure ſuo.ff.quemad.ſer.ami.l.fi.& ff.de iti. actuq; priua.l. fi. tenet Inno.in c.cũ dilectus.de capel.mo.in glo.ſed quęritur.in prin.licet in contrariũ notet idẽ Inno.in ver.quod autẽ credat. Sed primã glo.Inno.intellige, quantũ ad hoc, vt iuriſdictionẽ effectualiter acquirat:ita vt iuris remedijs opportunis poſsit ſe in quaſi poſſeſsione defendere.quod autẽ ſecũdo loco dicit Inno.intelligi debet, quò ad hoc, vt nõ poſsit ſe perpetuò defendere, ſecundùm Henricũ Bohic in d.c.cũ dilectus. Acquirit̊ ergo prędictis duobus cõcurrentibus iuriſdictiõis exercitiũ, p a
cõſuetudinẽ, ſi modò ſit legitimè præſcripta, vt in c.cumana.de elect.& ibi no.ſecũdùm Hoſt.& Io.Andr. Et hæc adde ad ea, quæ dicta fuerũt in iij̃.prin.art.Et prædicta indubitanter procedũt reſpectu eorũ, quæ expreſsè & ſpecificè p quaſi poſſeſsionem exercitij̃ & iuriſdictionis quæſita ſunt ſiue ſint quæſita reſpectu certarũ perſonarũ:ſiue certi loci, aut certarũ cauſarũ: ſiue ſint meri, ſiue miſti imperij̃:ſiue etiã iuriſdictionis ſimplicis. Indubitãter em̃ eſt concurrentibus his, quæ ad acquiſitionẽ iuriſdi. neceſſaria ſunt, in his, quæ expreſsè quaſi poſſeſſa ſunt iuriſd.exerceri poſſe.ſed dubiũ ſatis difficile oritur, vtrũ hmõi cõſuetudo extendatur ad alias perſonas, loca, res, vel alias iuriſdictionis ſpecies.Et ideò pro iſtius dubitatiõis clariori doctrina, proſequar infraſcriptas.quæſtiones.

¶Prima erit, vtrum fiat extenſio de tempore ad tempus.
¶Secunda, de perſonis ad perſonam.
¶Tertia, de loco ad locum.
¶Quarta, de re ad rem.
¶Quinta, de cauſa ad cauſam.
¶Sexta, de vna ſpecie iuriſdictionis ad aliam ſpeciem. b

28 ¶†Primò igitur quęro, vtrũ iuriſdictio cõſuetudine ſeu præſcriptione quæſita ad certũ tempus, extendat̊ ad aliud tẽpus. Exẽplum.acquiſiuit qs poteſtatẽ cognoſcẽdi de cauſis cõcurrentibus intra menſem Maij̃, vel certo tẽpore anni:an poterit iſte cognoſcere de alio menſe, vel alio tẽpore?Sol.dic, q̃ nõ authoritate præſcriptiõis.arg.ff.de le.ij̃.in l.ſtatuliber.§.ſtipulatus.& C. cõmunia de le.in l.fi.ſed ſi propter iuſtũ impedimentũ fuerit impeditus, tũc ex ratione iuris cõmunis põt cognoſcere, vt l.fi. C.de adulter.l.& in l.intra vtile.ff.de mino.& in l.proſpexi.§. ſextus.ff.qui & à quib⁹.ſecũdùm aliquos.quod nõ placet Bal. quia ſecũdùm eũ, talis eſt excluſus à poteſtate cognoſcẽdi alio tempore per l.legatũ.C.de cõdi.inſertis.quod eſt verũ, niſi partes ipſæ prorogẽt:quia officiũ prorogatũ dicit̊ esse vnũ & idẽ dũmodò ſit eiuſdẽ formæ & iuris:ſecus ſi alterius, vt in §.hi, q. de præben.lib.vj.& ibi glo.& in l.cùm in plures.§. lege dicta. ff.loca.Item ſecus ſi venit ad perimendũ officiũ, quod introducebatur ex primo curſu:quia tunc non dicitur idẽ.per l.ſtipulatus ſim mihi à proculo.ff.de verb.obli.& l.Valerian⁹.ff.de præto ſtipu.& hæc vera, ſi meta apponit̊ actioni, extendit̊ actio et
iuriſdictio:quia extendit̊ ad incidentia.C.de iudi.l.quot.ſecun- c
dum Bal.in d.q.quæ incipit, apuleus.Tu verò cõclude, q̃ vigore conſuetudinis vel præſcriptionis, quæ etiam ſtrictè eſt intelligenda ſecũdùm quod j.dicã, non põt ipſe alio tẽpore iuriſdictionẽ exercere:quia permiſſa ad tempus, regulariter poſt tẽpus intelligunt̊ prohibita.Sed vigore prorogationis eſt maius dubium.et dubitationẽ faciũt ea quæ dicã in c.ſignificaſti.j.eo. in iij̃.q.princi.& in vij̃.videtur tamen q̃ virtute prorogatiõis poſsit:qa etiã iuriſdictio delegata, eſt ſtrictè interpretãda, vt in
29 c.cùm dilecta.de reſcrip.& in c.venerabili.de offic.deleg.†Et tamen iuriſdictio delegati ad certum tempus, poteſt ad aliud tempus prorogari, vt in c.de cauſis.ſ.de offi.delega,& ibi dixi, debent tamen quatuor concurrere,

¶Primò, quòd fiat intra tempus.
¶Secundò, quòd ſub eadem forma & natura,
¶Tertiò, conſenſus vtriuſq; partis.
¶Quartò, conſenſus iudicis de quibus dic, vt ibi dixi. & vide etiam quæ dicam in d.c.ſignificaſti.j.eo.in iij̃.prin.art.in iij̃.q.

30 ¶†Secũdò quæro vtrũ iuriſdictio cõſuetudine vel præſcriptio
c ne quęſita, extendat̊ de perſona[c] ad perſonã.Exemplũ incipit quis cognoſcere de cauſis inter homines vnius tercerij̃, portæ vel parochiæ, aut in homines certę cõditionis:vt puta, inter pupillos, vel inter viduas, vel inter homines alicuius paſsionis, vt

¶Quaſi poſſeſsionem. & quomodo hic poſſeſsio acquiratur, vide Soci.d. conſil.clxxxvij̃.

¶Quomodo acquiratur iuriſdictio ꝓ conſuetudinem, vide Feli.in c.ex parte decani.de reſcri. & Corneum in cõſilio cclxvij̃.incip. in hac.

¶De perſona ad perſonam. adde text. in l.j.§. iulius.ff. de iti. actuq; priuato. & Abb.in c. cumana. de elect. in vij̃. no,& dixi ſ.Et adde c.cum ĩ tua. vbi Inno.de deci.& an ſi præſcribatur in certis rebus extendatur vide Soci. cõſilio cxj, colum. ij̃. in fine.

puta Guelphos & gebellinos. Sol. Inno. & Io. And. in d.c. cùm dilectus. j. de capel. mona. primò dicũt ꝙ ꝯ tuncũcꝫ quis intẽda generaliter vti iurisdictione: non tñ extendiť ad alias personas, nisi ad illas inter quas iurisdictionẽ exercuit. Nec obstat ꝙ videať extẽdi de re ad rem, seu de causa ad cãm, seu parte iurisdictionis ad partẽ, vt dicã in tribus vltimis quæstionibus: quia inter hæc aperta est ratio differẽtiæ. Nã sub iurisdictione nõ cõprehendunť omnes ptes, & omnes actus ipsius iurisdictionis: sed sub vna persona nõ cõprehendiť alia, ꝯ tuncunꝫ intendat per vnã personã exercere iurisdictionẽ in alias, vel in totũ populũ: quia diuersi sunt homines, vnde quod fit cũ vno, regulariter non extendiť ad alios in c. ꝯ quis. de re iud. Et ad hoc præstat argumentũ, quod de glebis dicimus: in ꝙbus vna apprehẽsa, continguæ intelliguntť apprehẽsæ: separatę verò nõ intelliguntť apprehensæ. ff. de acqui. pos. in l. possideri. post prin. facit de cõsec. ecc. vel alta. c. j. li. vj. Quare cùm psonæ non sint cõtiguæ, sed diuersę: meritò per exercitiũ iurisdictionis in aliquos per quos acquiriť quasi possessio, nõ fit extensio ad alias psonas. vnde infert Ioã. Andr. ꝙ si episcopus habet possessionẽ in vna persona, & aliqs intendẽs iuri suo, aliqd iurisdictiõis in eadem psona exerceat: eps possessionẽ amittit, nisi ꝯ cito sciuerit cõtradicat. de quo etiã no. s. de in inte. resti. c. ij. Et subdit, ꝙ licet qs acquisiuerit quasi possessionẽ generalis iurisdictionis in aliqua vniuersitate: non tñ extenderet, necꝫ intelligeret acquisiuisse in singulares psonas illius vniuersitatis: quia aliud est ius vniuersitatis, & aliud ius singulorũ. xij. q. c. qui manumittiť. dixi latius in c. dilectus. de simo. & c. dilecta. de excess. præla. Et prædicta procedũt, secũdùm Inno. & Io. And. vbi nullus alius est in possessione iurisdictiõis illarũ personarũ: tũc enim possessio super vno acqsita, non extendiť ad alios. Si verò aliqs sit in possessione iurisdictiõis super vnũ populũ, & ego exerceo iurisdictionẽ in vna persona, intendo acqrere iurisdictionẽ in toto populo, possessore, seu alio sciente: & tũc super toto populo iurisdictionẽ acquiro: quia tunc psona vna est quasi cõtigua ad totũ populũ, qui simul vnus est: sicut proximè dictũ est de gleba cõtigua. nec hoc casu diciť extendi de psona ad personã: quia ille, in quẽ exerceo iurisdictionẽ, non possidebat in se iurisdictionẽ, sed alius illã exercebat in dictã personã, quam aliãs cõiter habebat iurisdictionẽ: contra quẽ possessionẽ acquiro, & præscribo. & sic residet Io. And. post Inno. in d.c. dilectus. Bal. verò in d.q. quæ incipit apuleus. dicit ꝙ iurisdictio nõ tenet, & nõ extendiť de psona ad personã. Sed Petrus tenet ꝙ iuris vniuersalis cõsuetudo extendiť ad oẽs personas singulares. Sed ius singulare nõ extendiť, vnde subdit ꝙ qui præscribit iurisdictionẽ prætoris vrbani, nõ tñ prescripsit iurisdictionẽ peregrini: quia in diuersis subiectis esse debet. Sed si deberẽt esse in eo subiecto. i. in eodẽ magistratu, vtrum intelligereť præscripsisse: sicut fructus, qui nõ nascunť: qui nõ natura, sed iure percipiunť ff. de rei vẽdi. in l. si maius. vniuersalis enim actus si exercetur, oẽs includit singulares. no. C. quæ sit lon. cõsue. l. j. per Pet. & Cy. Et in vniuersali, licita est extensio, iuxta not. in l. mãdatũ. C. mandati. & per Pet. & Cy. in l. nõ modus. C. de serui. et aqua. Sed Bal. finaliter cõcludit ꝙ magis cõsideranda est causa actus, ꝯ ipsius actus exercitatio. Nam per vnũ actum[a] singulare, si causa & intentio est vniuersalis, acquiriť vniuersalis possessio. ista sunt verba Bal. sed inquantũ allegat Pet. & Cy. in d. l. j. & in d. l. cùm modus. Ego non habeo in lecturis meis. Sed Cyn. in l. j. C. de emã. li. dicit. ꝙ (quicqd dicant canoniste) tenenda est distinctio Pet. ꝙ aut quis exerceret actũ iurisdictiõis singulariter, aut vniuersaliter. Primo casu exẽplificat: qñ singulariter iudicat cõtra certã personã: & tunc nõ quærit cõtra alios. Secundo casu, quãdo vniuersaliter circa personas, & quoslibet homines quotiescũcꝫ casus incidit: tunc quærit iurisdictionẽ contra omnes, qui tũc, & postea possunt sub tali iurisdictione cõprehendi. ar. ff. de leg. ij. in l. peculiũ. & in l. grege. sed idẽ Cy. in l. j. C. quæ sit long. cõsue. in quarta oppositione, loquẽs simpliciter an cõsuetudo sit extendẽda: dicit ꝙ dominus Ricar. de Senis egregius doctor qui postea fuit Cardinalis (et intellige ꝙ fuit de patronibus, et cõpilator sexti) dicebat distinguendũ fore ꝙ aut cõsuetudo est per errorẽ inducta, aut ex certa scientia. primo casu, nõ egreditur personas in quibus tenuit etiã in casu suo: quia tũc cõsuetudo est sine cõsensu, qui ad eã inducendam requiriť, vt l. de quibus. ff. de leg. Sed nihil est tam contrariũ cõsensui &c. vt in l. si per errorẽ. ff. de iur. om. iud. Et hoc casu procedit vltima lectura glo. in l. ꝙ nõ ratione. ff. de leg. Secũdo casu, quãdo est introducta ex certa scientia refert, aut est introducta cõtra rationẽ siue legẽ: & tunc in eo casu bene seruaťur in aliis personis, sed nõ in similibus, per l. id quod vero. ff. de legi. Et sic procedat prima lectura posita in d. l. ꝙ nõ ratione. Si verò non est introducta cõtra rationẽ: tunc procedit de similibus ad similia, per l. j. C. quæ sit longa cõsue. secundùm præfatum dominũ Ricar. vnde si cõsuetudo est contra legem, nõ trahitur ad similia, quantuncunꝫ ex certa scientia. Et sic exponi debet dicta lex ꝙ non ratione, hoc est cõtra ius scriptũ: sed errore, id est deuiatione. Nam qui deuiat à iure cõmuni, errare dicitur. C. de hære. per totum, secũdùm Cy. Ego verò pro clariori demonstratione istius articuli facio duo membra principalia.

¶ Primum, de consuetudine, quæ stat in meris finibus consuetudinis: & sic de consue. pura & mera.

¶ Secundũ membrũ, de consuetudine nõ pura, sed de consuetudine, quæ transit in naturam præscriptionis: intelligendo hanc differentiam secundùm ea, quæ dixi in prin. istius vij. articuli.

¶ Primò casu, si talis cõsuetudo esset secũdùm legẽ, vel prẽter legem, extenderet ex idẽtitate rationis, sicut lex, per l. j. C. quæ fit longa cõsue. Et per do. Ant. & per Do. m. in c. fi. s. de cõsue. Sed si cõsuetudo, per quã teneretur iurisdictio, esset cõtra rationem & legẽ: nõ extẽderet: quia nec lex correctiua extendiť ad alias personas, vt in l. si verò. §. de viro. ff. sol. ma. Et intellige ꝙ non extendiť nisi in casibus, in quibus extenderetur lex, vel ratione æquiparationis, vel cõnexitatis, vel ratione correlatiuorum, vel ex alijs similibus causis. de quibus per do. Ant. in d.c. fi. vbi loquitur propriè de cõsuetudine, & de lege scripta latè per moderniores in d. §. de viro. Aduerte tñ: quia licet quis prætexu cõsuetudinis nõ puniuerit nisi aliquos: tñ in eodem territorio poterit punire nouos taliter delinquẽtes: licet quò ad eos nunquam fuerit vsus quasi possessione iurisditionis, secũdùm Barto. in l. si quis diuturno. ff. si seruitus vẽdi. per illum text. qui hoc singulariter probat, ad quod etiam facit quod statim dicã in sequenti membro. ¶ Circa secundũ membrũ, quando consuetudo non stat in meris finibus cõsuetudinis, sed potius trãsit in naturã præscriptionis. Pono regulã negatiuam ꝙ consuetudo non extendiť ad alias[b] personas: sed tantũ intelligiť præscripta, ꝯ tum probatur præscriptũ & possessum, vel quasi possessum, vt in c. auditis. in fi. & c. cum olim. in fi. de præscri. & ibi per Inno. & Hosti. & Archi. xvj. q. j. c. quicũcꝫ. in glos. ij. & per not. in d.c. cum in tua. j. de decimis. & ibi per Inno. facit l. venditor. §. si constat. ff. cõmunia prædiorũ. & per Innoc. in c. dilecti. de offi. Arch. Et quod tradũt Tancre. Gof. glo. & Hosti. in c. super eo. j. de cẽsi. hæc enim est natura præscriptiõis, vt tanꝯ odiosa restringať: & sic non extendať ad alias personas. facit c. vigilanti. de præscrip. & regula rubri & nigri. C. res inter alios acta. & c. pe. j. de re iudi. Et hæc regula maximè procedit, quãdo ille, cõtra quem præscribiť, vtitur illo iure vel consimili: seu exercet illud ius, vel consimile contra alias personas: quia tunc ipse est in quasi possessiõe ipsi⁹ iurisdictiõis respectu illarũ aliarum personarũ. Et sic præscribẽs quò ad ipsas personas, reperitur sine quasi possessione. j. de præscrip. c. causam. & idem si ille, qui præscribit, nõ haberet animum vel intentionem prescribendi iurisdictionem in dictas personas: quia (vt s. dixi in prin. istius septimi articuli) possessio vel quasi, nõ quæritur sine animo. vel positò ꝙ ipse exercẽs iurisdictionẽ in certas personas haberet animũ præscribendi in alias: non tñ illam acquireret, si ille contra quẽ præscribitur probabiliter ignorat: quia ex quo non præscribitur in loco, seu inter personas, inter quas quis exercet iurisdictio. si ille, cõtra quem præscribitur ignorat: quia vt dixi in iij. prin. art. inter alia requisita. Ad hãc præscriptionem requiritur scientia & patientia aduersarij. vnde si inter ipsasmet personas, inter quas exercetur iurisdictio, nõ procedit præscriptio ignorãte aduersario: longè minus præscribitur inter alias personas, inter quas iurisdictio nõ realiter exercuit: sed intẽdit acquisiuisse interpretatiuè vel extẽsiuè. quod etiã probatur: qa ex quo ille, cõtra quẽ præscribitur, ignorat prescribentẽ habere animũ seu intentionẽ præscribendi inter alias personas, seu præscriptionem suam extendi ad eas personas: non præsumitur habere animum deferendi suam possessionem, vel quasi illius iurisdictionem in illas personas: cùm talis quasi possessio solo animo retineatur, vt ff. de acquiren. pos. in l. cùm possidere. §. fina. & in l. quemadmodum. eod. titu. C. de acqui. pos. in l. licet. & hoc intendit Inno. in c. tua. de decimis. qui tex. cum his, quæ ibi tradunť, optimè facit ad predicta: quia ibi, licet quis habuerit ꝙ collegit decimã p totã parochiam excepto vno prædio, de quo non probauit, nõ adiudicať sibi decima in illo prędio. facit etiã c. cùm cõtingat. de deci. quod fuit pars istius decretalis, vt dixi in prin. facit etiã c. ex literis. j. de ꝓba. & c. auditis. in fi. & c. cùm olim. in fin. j. de prescri. requiriť ergo ꝙ ille, cõtra quẽ prescribiť, nõ sit vsus iurisdictiõe: & ꝙ iste præscribẽs habeat dictũ animũ ꝙ detur scientia & patiẽtia illius cõtra quẽ prescribiť. quæ notabis, vt scias articulare & concludere. Aduerte tñ ad id quod dixi de vsu, quod procedit, siue quis fuerit vsus omni iurisdictione, quam habebat in tales personas: siue aliquo

a ¶ Per vnum actum an acquiratur iurisdictio vide Soci. cõ filio clxxxvij. col. vj. ver. iam ergo est tempus. & quid p actus equiuocos. vide ibidem vij. col.

b ¶ Ad alias personas. Quid si ciuitas est diuisa per quarteria: an vsus iurisdictione in vno acquisierit quo ad reliqua, vide eundem Soci. in consil. eo. consilio.

quo capitulo ipſius iuriſdictionis:qa per vnū capitulū ipſi⁹ iu riſditionis,in oībus alīs vī quaſi poſſeſsionē retinere:niſi illā amittat vel per violētiā,vel qa reuertēs aut volens vtī non ad mittat:qa ſuſpicat ſe poſſe repelli.ff.de vi & vi arma.l.j.§.deie ctus.& ſeq.& in d.§.q ad nundinas.aliàs cū hæc iura ſint cōti gua,ſufficit in vno p̄dictorū retinere quaſi poſſeſsionem.ff.de acq.poſ.in l.poſsideri.j.rñ.imò hoc caſu nō p̄iudicat p̄ſcriptio tāti tp̄is cuius nō exiſtat memoria in cōtrariū.de qua in c.qd p nouale.j.de verb.ſig.Nā talis p̄ſcriptio nō currit etiā cōtra talē cū ſemper poſsideat.Quid em̄ ſi aliqua eccleſia vel p̄ſona per qnquaginta annos vel vltra fuit ī tali ſtatu:& ī tāta tranqlitate pacis viguit qp nō oportuit ipſam viſitari vel per aliquē actum in eam vel contra eā iuriſdōnē exercere:nunqd dices qp ꝓpter hoc amittat eps iuriſdōnem ſuā quā habet in ea?abſit ſcd̄m Inno.facit qd̄ no.in c.vigilāti.j.de preſcr.& ſic ſentit qp ſi nō fuit vſus aliquo capitulo iuriſdōnis:tñ illā retinet ſi caſus nō cōtin git.Et in eas perſonas iuriſditionē non exercuit.Si verò p̄dicta oīa cōcurrēt qp alius nō poſsideret vel quaſi poſsideret:& qp il le q preſcribebat haberet animū præſcribēdi in illas perſonas: & daretur ſcientia & patientia illius cōtra quē preſcribit:tunc talis conſuetudo ſeu preſcriptio extenderetur ad perſonas cō tiguas ſeu cōnexas.Et ideo tunc per exercitiū in vnam aut plu res perſonas,acquireret iuriſditio in toto populo,ſcd̄m ea quę dixi ſ.in opi.Inno.& Io.An.Et etiā intelligo opi.Pe.& Cy.in quatū dicunt qp vniuerſalis cōſuetudo extenditur ad oēs perſo nas:& ſimiliter quod dicit Bal.inquātū voluit qp magis ſit cōſi derāda cauſa actus quàm ipſius actus exercitatio:hic magis cō ſideranda eſt intentio acquirendæ poſſeſsionis vel quaſi cùm ſcientia & patientia aduerſarij contra quem præſcribitur, quā ipſum exercitium,per ea quæ ſ.dixi:qa licet exercitium iuriſ ditionis eſſet ſingulare reſpectu aliquorū in quos iuriſditio ex ercereť:tñ data intentione vniuerſaliter præſcribendi,cum alīs ſ.requiſitis,præſcriptio procederet in vniuerſum contiguum. Nec diceret accedere perſona perſonæ:quia populus eſt vnū & idem corpus per omnes particulares repreſentatū. Et ideo cum dicta intentione &c.ſufficeret iuriſditionem exercere in aliquos de populo.¶Et ſic p̄cedit illud quod dixi ſ.ſecundū Bal.in l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.ven.ſed quo ad alias perſonas non cōtiguas vel connexas aut diſsimiles,nō extenderet.vnde nō extenderet ad perſonas alterius loci territorij,aut iuriſditio nis diſtinctæ.ad quod vide quæ dicam in ſeq.q.Et ideo per ex ercitium iuriſdōnis in aliquā vniuerſitatem,vt vniuerſitatis nō poſſet quis exercere iuriſdōnem in particulares ꝓpter diſsimi litudinem,per ea quæ dixi ſ.in opi.Inno.& Ioan.An.& qñ & qualiter poſsit cōſtare de intētione præſcribēdi vīr dicā in vj. q.in fi.& hęc procedūt per viā potentię cognoſcendi iure pro prio ex potētia cōſuetudinis:aīs præſcriptionis,& inuitis par tibus.Sed ſi quęreret de iure prorogationis nō eſt principalis materia noſtra.Sed potes ſumere cōcluſionē ex his quæ dixi ſ.in præce.q.& quæ latius dixi in c.P.& G.ſ.de offi.dele.& ex his quæ dixi in c.ſignificaſti.j.eo.

31 ¶††Tertiò principaliter quęro vtrū iuriſditio quæſita ex cōſue tudine extendat de loco ad locū.Sol.Bal.in d.q.quæ inci.apu leus.ver.iiij.co.pe.dic qp duplex eſt locus finitimus ſine circun ſcriptione:& non licet hoc caſu terminos tranſigere.ff.de ędil. edic.l.quid ſi fugitiuus.§.idem Celſus.Alius eſt locus accuſati uus & demonſtratiuus,vt quia fuit commiſſum delictum in ca ſtro,non extra caſtrū,vel intra vnū miliare,& nō vltra.& iſte locus non circūſcribitur iuriſditione,ſed delictum,vt l.libello rum.ff.de accu.Et in dubio putat Bal.qp locus iuriſditionis nō limitetur preſcriptione:qa totum eſt continuum.ff.de acquir. poſſeſ.in l.iiij.in princ.& ff.de ſerui.l.vna eſt via.Item:quia qui amputat aurem totum merum Imperium præſcribit.arg.l. vul garis.in prin.ff.de fur.& C.de agri.& cēſi.in l.cū ſimus.li.xj.et quia poſſeſsio vīs non requirit omnes actus,ſed requirit apti tudinē.ff.de ſer.vrba,pręd.in l.hęc aūt iura. & l.ſi ſeruitus.& ff. quēad.ſer.ami.in l.ſi ſtillicidij.§.fi.& qa caſus non emergēs nō reſtringit præſcriptionem ſeu qualitatē iuriſditionis.C.de de cur.in l.in filīs.lib.x.licet caſus impediens arctaret eam,vt l.iij. de acqui.poſ.ſcd̄m Bal.Tu verò diſtingue duo mēbra ſicut di ſtinximus q.præcedentem.

¶Primum de conſuetudine propria.

¶Secundū de impropria quæ tranſit in naturam preſcriptio ns:& ſic eſt potius preſcriptio quàm conſuetudo.

¶Circa primū ſi cōſuetudo eſt cōtra ius vel oneroſa:non extē ditur ad alia loca xj.di.c.catholica.xij.di.c.omnia.facit qd̄ tra ditur in c.j.&in c.ex parte.ſ.de conſue.& quod not.Innoc.in c.dilecto.de offi.archid.in glo.no.quod in princ.& circa fin.in verſi.item dicimus. Si verò nōn eſt contra ius nec oneroſa:dic quòd etiam non extenditur ad iura alterius loci penitus ſepa rati & remoti.et hoc eſt quod voluit Bal.de loco finitimo:hoc eſt de loco non eiuſdem territorij vel iuriſditionis.Item nō ex tenditur ad locum contiguū qui diuerſo iure cenſeatur:nec etiā ad locum contiguū vel connexū ſi iura ſunt diſsimilia,per c.au ditis.& c.cū olim.de præſcr.Si verò loquimur de loco coniun cto vel connexo,& iura ſint paria vel ſimilia:dic qp aut omnes vel quaſi omnes loci vel eccleſię circūuicinę illi ea dē cōſuetudi ne regunť:& tunc extendit,vt in c.ſopitę.j.de cēſi.& ibi gloſſ. Inno.& hoſt.in c.dilectus.j.de cap.mo.vbi etiā per Inn.in gl. quę inci.ſi enim facit.c.diſt.c.contra morem.not.Arch.xij.diſ. c.illud.Aut non omnes,vel quaſi omnes loci,vel eccleſię conti gui,illa cōſuetudine regunť:& tunc aut maior pars regitur ea: & extendit ad alia loca vel eccleſias pauciores. not.Inno.in d. c.dilecto.in d.glo.no.verſi.& dicimus ſufficere.& glo.& Inn. in c.ex parte.j.de cenſi.Sed Hoſt.ibi tenet qp hoc caſu requirit maior pars in duplū.arg.c.licet.& c.ſcriptum.ſ.de electi.cuius opin.videtur ſatis æqua ſcd̄m Henri.Bo.hic in d.c.ſopitæ.arg. c.ſi qñ.de electi.lib.vj.Aut maior pars nō regit dicta cōſuetudi ne,ſed minor vel vna eccleſia:& nō extendit.ar.d.c.illud.& ff. cōia pręd.in l.vēditor.§.ſi cōſtat.cū iuribus ibi alle.Et ad prędicta vide omnino Io.An.in d.c.dilecto.

¶Quo ad ſecundùm membrū de preſcriptione dic qp nō ex tenditur ad alia loca in pręiudiciū alterius contra quem preſcri ptum eſt:quia præſcriptiones ſunt odioſæ & reſtringendę, vt dictum eſt,ſed contra illum ſeu in præiudiciū illius contra quē eſt preſcriptum:etiam idem dicendum eſt, ſi talis cōtra quem præſcribitur in illo loco vtitur iuriſditione, per ea quæ ſ.dixi in pręced.q.Sed ſi ille cōtra quem preſcribit non exerceret illā iuriſditionem in illo loco:dic qp ſi locus eſt penitus ſeparatus: nō extendit ad iura illius loci:& ideo ſi vnus tenet duos ep̄atus vel archidiaconatus,vnū in Francia,& alium in Anglia.& præ ſcribatur contra eum aliquid de iuribus vnius:non extenditur ad iura etiā cōſimilia alterius loci:vnde ſi præſcripſit viſitatio nem in loco:nō propterea intelligeret preſcripſiſſe viſitationē in alio loco:qa ex ſeparatis nō fit illatio,vt in iuribus vulgatis. & ad materiam noſtrā eſt tex.in c.cùm oīim.j.de præſcript. & idem ſi locus nō ſit penitus ſeparatus.Si modo iura & qualita tes ipſorum locorum ſint diſsimiles & diuerſæ.vnde licet præ poſitus ſcripſerit viſitationem in eccleſijs ſecularibus ciuitatis & diœceſis Señ.propter hoc nō poterit viſitare regulares : & licet preſcripſerit viſitationē in monaſterijs virorum: nō pro pterea poterit viſitare monaſteria mulierū,ſed ſi qualitates cō tigui,ſeu eiuſdem loci:eodem vel pari iure cēſerent:idem tamē dicendum eſt ſi loqueremur de iuribus diſsimilibus quia ad iu ra diſsimilia non fieret extenſio.Quare ſi archidiaconus Senen ſis præſcripſit viſitationem in monaſterijs ciuitatis & diœceſis Senenſis propter hoc non acquirit procurationē vel aliud ius in monaſterio non viſitato.Poterit ergo viſitare monaſterium non viſitatum : interuenientibus tamen his quę ſtatim dicam. Sed non poterit petere procurationē:quia nec in monaſterijs, in quibus viſitationem non preſcripſit acquiſiuit procuratio nem,vel aliud ius præter viſitationem preſcriptam,vt d.c.cùm olim.not.Hoſt.in c.cùm ex officio.eod.titu.& Io.An.in regu la odia.de reg.iur.lib.vj.Sed ſi loqueremur in ſimilibus qualita tibus & ſimilibus iuribus locorū,vt puta,Archidiaconus præ ſcripſit viſitationem omniū monaſteriorum mulierum ciuita tis & diœceſis Señ.excepto qp non viſitauit monaſterium ſan ctæ Mariæ Magdalenæ propter optimā illius famam, & ho neſtam ac religioſam vitam.Quamuis fortè viſitauerit vt face ret ab eis ſcribi aliquod pulchrum breuiarium. Sunt enim ibi xiiij.vel xv.ſcriptrices ita notabiles ſicut in tota Italia,et ita cō formes in litera,an poterit demum viſitare dictum monaſte rium.& dicendum qp ſi dictus Archidiacon⁹ viſitans alia mona ſteria etiā viſitando minorem numerum monaſteriorū inten debat animo præſcribere iuriſditionem viſitandi & procuran di omnia monaſteria mulierū:& hoc fecit ſciente & patiente illo:& eo nō vtente dicta iuriſditione cōtra quē preſcribit:tūc extenderet ad dictū monaſteriū,vt d.c.dilecto.de offi.Archi, & in d.c.ſopitæ.de cenſi.& no.Inn.in d.c.dilectus.de cap.mo. Quę autē ſit ratio differentię quare præſcriptio legitimè com pleta per aliquem contra aliū in aliquo loco vel in aliqua eccle ſia extendat cōtra ipſum ad alium locū ſeu aliā eccleſiā cōuici nam quæ eodē iure cenſeatur:interuenientibus his quę ſtatim dixi q̄uis nō præſcripſerit in omnibus eccleſijs,vel maiori par te eccleſiarum,vt ſ.dixi:& tamē ſecus eſt in cōſuetudine qua re quiritur qp in omnibus vel maiori parte iuriſditionē exercuerit, vt ſ.dixi,reſpōdeo qp ratio eſt:quia in preſcriptione fit illa extē ſio propter animum & intentionem preſcribentis intendentis acquirere iuriſditionem, ſeu quaſi poſſeſsionem iuriſditionis in alia loca contigua & connexa.ff.de acquirend. poſſeſ.l.iij.in

prin.& ff.ad Treb.in l.restituta,no.plenè ꝑ Inn.de resti.spo.c. in literis.& in d.c.dilect⁹.iũcta scīa & patiẽtia in istis rebus incorporalib⁹ hr̃ ꝑ traditiõe,vt dictũ est:& ideo ipse q̃ scit patiť si dānificať de seipso cõquerať.Sed in cõsuetudine nõ fit extensio ex aĩo & intẽtiõe val patiẽtia aut cõsensu tacito vel expſſo alicui⁹ p̃scri.de loco vel ecclesia ad quẽ seu ꝑ quā fit extẽsio.Sed authoritate iuris cõis tantũ.vt dicit Inn.in d.c.sopitę.in glo.fi. Et ad prædictorũ limitationẽ & declarationẽ adde quæ dicā in fi.seq.q.qñ quis prę̃scriberet iurisdictionem in certa loca tanc̃ certus officialis cuius iurisditio limitabať ad certũ locũ:qa non extendit extra illũ locum,licet sit eiusdẽ iurisditionis vel territorij̃.per ea quæ ibi dicā.Vtrũ virtute prorogationis ex partiũ consensu posset extra locum iurisdictionem exercere:collige ex his quę dixi in c.cùm olim.s̈.de offic.deleg.in v.q.prin.& quæ dicam in c.significasti.j.eod.in iij̃.arti.q.vij̃.iunctis his quæ dixi s̈.in j.q.in fine.

32 ¶†Quartò principaliter quæro,vtrũ iurisdictio quæsita cõsuę tudine vel prę̃scriptione extendať de re ad rem.Solut.dic ꝙ aut alius nõ est in quasi possessione illius iuris.& dicũt Inn.& Io. An.ꝙ extẽditur ad alios actus seu ad alias species iurisditionis: vnde si cognoscit de vna causa siue ciuili siue criminali:vt quia excõicat vel suspẽdit aliquẽ vel facit quodcunc̃ aliud qd̃ ad iurisditionẽ pertineat:extenditur,dũmodo intẽtat vti iure suo,& intentione ad iurisditionẽ vniuersaliter quærendam.& hoc tenent Inn.Host.& Io.An.in d.c.dilectus.de cap.mo.& Spe.in tit.de iur.om.iud.§.j.ad fi.versi.illud etiam no.dicit tamen Io. And.ꝙ legistæ,videlicet Pe.& Cy.qui recitant hanc opi.Inn. in l.j.C.de eman.libe.reprobant dictam opi.quia diuersæ sunt species iurisdictionis: vnde exercitium leuioris actus non dabit iurisditionẽ superioris.alleg.d.l.si stillicidium.§.fi.quemadmo. serui.amit.& in l.si prius.in prin.ff.de aqua plu.arcen.in princ. Sed Inno.declarans prædictam opin.dicit ꝙ si audiendo cām ciuilẽ intenderet solũ in ciuilibus vti iure suo:nihil tunc acquireret quo ad causas criminales.argu.ff.quemad.ser.amit.in l.fi. &.j.de præscri.c.auditis.& s̈.de offic.ordi.c.dilectus.vers.vnde præfatus.Quantũcunc̃ tamen intendat iurisdictione vniuersaliter vti:non tamen extenditur ad alias personas:nisi ad illas inter quas ipsam exercuit,vt s̈.dixi in ij̃.q.scd̃m Inno,& ibi posui rationem diuersitatis.Et sic apparet ꝙ potius extẽditur, quo ad partes iurisdictionis c̃ quo ad personas:& ratio est:qa sub iurisdictione cõprehẽdunť omnes partes, & actus ipsius iurisdictionis.Sed sub vna persona,non comprehenditur alia, vt dixi in d ij̃.q.Et facit qd̃ ibi in simili dixi de gleba.Vnde sicut in gleba vna apprehensa,omnes contiguæ intelliguntť apprehensæ:ita concludendũ est ibi,quòd apprehensa quasi possessione iurisdictionis in vno capitulo[a] intelligitur apprehensa in omnibus alijs dummodo apprehẽdens hoc intẽdat:quia omnia iurisditionis capituli eidem iurisdictioni cõtigua sunt & annexa.secus in personis quæ sunt nõ cõtiguæ,sed diuersæ, vt dictum est. Si verò alius erat in quasi possessione iurisdictionis illius ciuitatis vel loci ille qui vult acquirere possessionem generaliter nõ acquirit nisi capitulorũ & hominũ tantũ, quæ & quos quasi possessio apprehendit:ar.l.qd̃ meo.§.fi.ff.de acqr. pos.qa alius quasi possidẽdo, seu iurisditionẽ exercẽdo retinet in eo quo vtitur,seu quo exercet iurisdictionẽ.ꝑ ea quę superius dixi in precedẽtibus q.Et maximè in proxima præcedenti.Et sic apparet ex prædictis ꝙ prędicti doct.cõmiscent tres quæstiones adinuicem,de rebus,causis,& speciebus iurisdictionis. Et similiter etiam quandoc̃ commiscent alias duas species,de personis & locis.Et idem etiam facit Bal.in d.q.apuleus.licet ipse faciat quatuor q̃ones de tempore,persona,loco, & rebus. Sed in hac vltima q.commiscet omnes prędictas tres q̃ones de rebus,causis,& speciebus.Ego verô distinxi istas tres q̃ones ꝑ clariori doctrina.Et ideo circa hanc quartã q.vtrum iurisditio quęsita extendať de re ad rẽ.Pone exemplum, quidã exercuit iurisditionẽ in cognoscẽdo de causis à descendentibus vsc̃ ad summã centũ florenorũ:& tanto tempore exercuit ꝙ consuetudo est legitimè inducta vel iurisditio p̃scripta:vñ q̃rit vtrum possit cognoscere de causis maioris summæ.Et arbitror dicendum ꝙ si fortè aliquis præscripsit,vt iurisditionem ad aliquem officialem pertinentẽ.Exemplũ in ciuitate erãt plures officiales,ex quibus vn⁹ nõ poterat cognoscere nisi vsc̃ ad certã summã:puta centũ florenorũ ꝑ put traditť in l.pe.§.fi.de iur.omniũ iud.Pone ergo ꝙ aliquis incipit cognoscere, & iurisditionem exercere,vt talis officialis certè hoc casu nec̨ consuetudo nec præscriptio extendit ad maiorẽ summã:ita vt possit de maiori summa cognoscere:tum qa vt sępius dictũ est, consuetudo & præscriptio sunt odiosę & restringendæ:tum qa limitata iurisditio limitatum parit effectũ, vt traditur in d.l. pe.§.fi.tũ qa subrogatũ debet sapere naturam ęius in cuius locũ subrogať, vt in l.eũ qui.§.iniuriarũ.ff.si quis cautio.cũ alijs iuribus vulgatis.Tum quia videť succesisse in locũ illius vñ succedit regula legis,q̃ in alterius.ff.de reg.iur.& in c.is q̃ in ius.de reg.iur.li.vj. Et hoc notabis etiã ad limitationẽ & declarationẽ eorũ q̃ dicta sunt in præcedẽtibus q̃onibus.facit ad prædicta l.j.C.de offic.præfe.vr.& qd̃ no.in auť.de defen.ciui.in §.iudicare. Vtrũ aũt virtute prorogationis possit de maiori summa cognoscere.Collige ex his quæ dixi in c cũ olim.s̈.de offi.dele.in ij̃.prin. q.& ex his quę dicā in c.significasti.j.eo.in v.prin.ar.q.j.Si verò quis nõ vsus iurisdictione,vt officialis,sed simpliciter intẽtiõe acq̃rẽdi iurisditionẽ,& ea intẽtione lõgo tpe cognouit de causis vsc̃ ad certã summã.Sed nõ cognouit de aliqua cã trãscendẽte illã summã,vel c̃titatẽ.& hoc casu arbitror ꝙ virtute talis cõsuetudinis vel p̃scri.possit cognoscere de causis maioris c̃titatis,per ea quæ dicā in vj.prin.q.Intelligendo tamen & limitando secundùm ea quę ibi dicam.

33 ¶†Quintò principaľr q̃ro vtrũ iurisditio cõsuetudine vel præscriptiõe quęsita ꝑ exercitiũ seu vsum certarũ cārũ extendebať ad alias cās.Exẽplũ si cõsuetudine vel prę̃scriptione cognouit de causis principalibus:an poterit cognoscere de causis appellationũ,vel si cognouit de causis feudalibus vel emphyteuticarij̃s,vel ad mercātiã pertinẽtibus,vtrũ poterit de alijs causis cognoscere.Et hoc casu dicerẽ ꝙ autiste hanc iurisdictionẽ quęsiuit vt aliquis seu certus officialis q̃ talẽ iurisdictionẽ limitatã solitus erat exercere:& dic vt dixi in præcedentibus q.per rõnes quas ibi deduxi.Et adde etiã hic ea q̃ in illis dixi de prorogatione ad quã ꝓrogationẽ vide etiã q̃ dixi in d.c.cũ olim de offi.de leg.& in c.significasti.j.eo.Si verò quis simpliciter nõ vt gerẽs cerũ oflm̃ exerceret talẽ iurisdõnẽ cognoscẽdo de aliqbus causis,vtrũ possit virtute talis cõsuetudinis vel præscriptionis cognoscere de similib⁹ aut grauioribus.Collige ex his q̃ dicā in seq.q.& distingue diuersas species iurisditionis generalis.

34 ¶†Sextò principaliter q̃ro vtrũ iurisditio q̃sita consuetudine vel præscriptione in vna specie iurisditiõis vel in aliqua capitula alicui⁹ speciei iurisdõnis extẽdať ad alias spẽs iurisditiõis,vel etiã ad alia capitula eiusdẽ speciei.Sol.doc.cõiter nõ faciũt differentiã inter vnã spẽm,& aliã spẽm iurisdõnis.Sed solũ distinguũt vtrũ vsus fuerit aliqbus capitulis aĩo quærendę vniuersalis iurisdõnis vel nõ.scd̃m ea q̃ dixi in iij̃.prin.q.istius art.Abtñ & Vinc.in c.dilectus.j.de cap.mo.dicunt ꝙ sunt tres modi iurisditionis melius dixissent tres species iurisditionis, s.merũ Imperiũ,mistũ,& iurisditio minor seu simplex.Si quis exercuit vnã spẽm de prædictis propter hoc nõ intelligiť alias acq siuisse.Quare si quis exercuit iurisdictionẽ minorẽ propter hoc nõ intelligiť merũ aut mistũ Imperiũ acquisiuisse:nec propter exercitiũ eorũ quæ ad mistũ Imperiũ pertinẽt, videreť quæsiuisse ea quæ sunt meri Imperij̃ aut ecõtra.Sed per exercitiũ alib quorũ articulorũ,aut capitulorũ [b] vnius speciei iurisditionis:tamen illã speciem videreť acqsiuisse:vñ si quis exercuit aliqua, quæ sunt meri Imperij̃:puta mulctãdo aut fustigãdo,vr̃ quæsiuisse quasi possessionẽ decapitãdi suspẽdendi crucę,& ad mortem condẽnandi.scd̃m Abb.& Vin.quæ distinctio scd̃m Hẽr. in d.c.dilectus.põt probabiliter sustineri cũ vnus actus vnius speciei iurisditionis maiorẽ similitudinẽ & cõformitatẽ habeat ad alium actum eiusdem speciei c̃ vna species ad aliã speciẽ: & in habẽtibus symbolũ facilior est transitus.in sti.quib.mod. tol.obli.§.j.& §.pręterea.& l.si per acceptilationẽ.ff.de accep. & in l.eũ actũ.ff.de neg.gest.& in l.fi.ff.de vino triti.& oleo lega.cũ si.Itẽ:quia cõueniens esset ꝙ quis per vsum minoris iurisditionis acqreret ea q̃ sunt meri aut misti Imperij̃.ꝑ no.in c. sedes.s̈.de rescri.& in cle.nõ põt.de ꝓcu.s̈.de elec.c.scriptũ.& c.fi.ff.de aur.& arg.leg.in l.Plautius.qd̃ mihi placet. Si modo quis non exercebat iurisditionẽ vt gerens certum officiũ:quia tunc scd̃m qualitatẽ & limitatã iurisditionẽ illius officij̃, videretur iurisditionẽ quæsiuisse.facit l.solemus.§. latrunculator.ff. de iudic.Sed si simpliciter quis vteretur iurisditione,tunc licet quodlibet capitulũ iurisditionis vniuersalis pertineat ad iurisditionem vniuersalẽ in genere,per ea quæ dixi s̈.in prin.ij̃.art. Et si exercendo aliquẽ actum iurisdictionalẽ animo acquirendi iurisditionem vniuersalẽ videatur posse attentari ipsum quæsiuisse iurisditionẽ vniuersalem,quod videnť cõiter sentire doctñ pl⁹ placet ꝙ extẽdať solũ ad ea q̃ sunt illi⁹ speciei iurisditionis,per ea quæ statim dixi.Et quia prę̃scriptio & consuetudo sunt restringendæ,vt sæpius dictum est:& ideo non extẽdendæ:maximè extendendo de minori seu inferiori ad maius seu superius & hęc procedunt alio non possidente:alio verò possidente, plura requiruntur, videlicet, quòd intendat vti iure suo, & vniuersalem iurisditionem quærere de scientia & patientia aduersarij̃, contra quem præscribitur. Et quod aduersarius non vtatur iurisditione vniuersali, per ea quæ dicta fuerunt

a ¶In vno capitulo. vide Alex.in consi. lxxvij̃.in iij̃.libr.ꝑ Bar.et Alex.in l.hostes.de captiuis.

b ¶Vide Bar.& ale. in l.cũ de in rẽ vers. ff.de vsur.& Saly.ĩ l.j.C.de emã.lib.

¶Quinta.in Papa ſe ſubmittente.
¶Sexta.ſi ex permiſsione ſeu deleg.Papæ.
¶Septima.ſi laicus ab eccleſia inuitatur.
¶Octaua ſi vt aſſeſſor.
¶Nona.in ſubſidium eccleſiaſtici.
¶Decima.prorogatus,ſeu qui tacet ſe clericum.
¶Vndecima.in cauſa reali.
¶Duodecima.in degradato.
¶Decimatertia.in incorrigibili.
¶Decimaquarta.quando cognoſceret de crimine oppoſitæ cle. producto in teſtem.
¶Decimaquinta.ſi veniret contra clericum tanquam reus.
¶Decimaſexta.quia nominatus in iudicio.
¶Decimaſeptima.ſi clericus cõpareret virtute gñalis citatiõis.
¶Decimaoctaua.iuriſ.voluntaria,ſecundùm aliquos.
¶Decimanona.ratione conſue.ſed non placet.
¶Vigeſima.in cle.qui poſt delictum effectus eſt clericus,
¶Vigeſimaprima.ſi cle.fideiuſsit apud acta.
¶Vigeſimaſecũda.propter falſitatẽ cõmiſſam in teſtificando.
¶Vigeſimatertia.in vniuerſitate mixta.
¶Vigeſimaquarta.in cle.inuaſore apoſt.ſe.
¶Vigeſimaquinta.in cle.volente fidem ſubuertere.
¶Vigeſimaſexta.in ſchiſmaticis cõtẽnẽtibꝰ excõmunicationẽ.
¶Vigeſimaſeptima.ratione tributi.
¶Vigeſimaoctaua.in cle.deputato executore.
¶Vigeſimanona.ſi alieno nomine conuenitur.
¶Trigeſima.in clerico biga.
¶Trigeſimaprima.in coniugato etiam non biga.&c.
¶Trigeſimaſecunda.in coniugato non biga.&c.

25 ¶†Primò fallit in clerico agẽte cõtra laicũ:nã cùm ipſe teneatur ſequi forum rei : vt in c.ſi clericus.& in c.cùm ſit.j.eo.Ideò poteſt iudicari à laico:niſi qualitas cauſæ aliud ſuaderet.

26 ¶Secũdò fallit in cauſa recõuẽtiõis:qa ſi clericus cõuenit laicũ corã ſeculari,poteſt corã eo recõueniri:vt no.gl.& D.m.in c.at ſi clerici.ſ.eo.Sed tu dic,vt latius dicam in c.j.j.de mu.pe.

27 ¶†Tertiò fallit in cauſa feudi.de quo dic vt latè dicam in c.ex tranſmiſſa.j.eo.

28 ¶†Quartò fallit, data negligentia vel defectu iudicis eccleſiaſtici,ſecũdùm aliquos,per tex.xj.q.j.c.ſi quis cùm clericis.& in auẽ.vt clerici apud proprios Epiſcopos.in prin.Sed tu dic, qꝑ hæc fallentia non eſt vera:quia contra tex.in c.qualiter.ſ.ti.j.& ibi dixi.poſſet tamẽ ſaluari,ſecũdùm Hoſt.in ſum.eo.ti.§.ñ.verſi.ſed nunquid iudex in actione reali.quod etiam mihi non placet,per ea,quæ dicam in c.ſanè.j.eo.

29 ¶Quintò fallit in Papa, qui ſe ſubmitteret iudicio Imperatoris,vel alterius laici.per tex.ñ.q.vñ.c.nos ſi incompetenter.facit.l.eſt receptum.ff.de iuriſdi.om.iud.de quo dic,vt latè dixi in c.ſignificaſti.j.eo.in ñ.prin.art.in prin.

30 ¶†Sextò fallit,quando ſecularis cognoſceret ex permiſsione, ſeu delegatione ſummi Pontificis,vel etiam Epiſcopi:intelligẽdo tamen,vt dixi in c.ñ.ſ.titu.j.

31 ¶†Septimò fallit,ſi ab eccleſia laicꝰ inuitareť: vt no.glo.xxxñ.di.c.eos.& no.j.de hęre.c.ad abolẽdã.§.pe.& c.excõicamus.& lxiñ.di.c.Adrianꝰ.tenet Spe.j ti.de cõp.iu.adi.§.j.ver.ĩ qbuſdã.

32 ¶†Octauò fallit,ſi ſecularis cognoſceret,& iudicaret vt aſſeſſor clerici:vt dixi in c.ñ.ſ.ti.j.

33 ¶†Nonò fallit,quando iudicaret in ſubſidium eccleſiaſtici.xxiiij.q.v.in c.Princeps.tenet Spe.in d.verſ.in quibuſdam.

34 ¶†Decimò fallit ꝑ viã ꝓgatiõis,ſeu taciturnitatis:eò,qꝺ clericus cõuẽtus tacuerit ſe clericũ:nec oppoſuerit exceptionẽ incõpetẽtiæ.vr̃.n.qꝺ hoc caſu ꝓceſſus teneat.ar.no.in c.veniẽs.j.de acc.ĩ gl.ſup verbo,cõtumaciã.& ꝑ Io.iñ.q.iñ.in c.ſi Eps,ſed dic cõtra,vt dixi.§.ĩ xxiñ.declaratiõe.& latiꝰ diceť.j.ĩ c.ſignificaſti.

35 ¶†Vndecimò fallit ĩ cã reali,ſecũdũ collata in c.quaſi.ſ.ti.j. & Hoſ.in ſum.e.ti.§.ñ.ſed tu dic cõtra,vt dicã latius in c.ſanè.j.e.

36 ¶†Duodecimò fallit in clerico degradato,vel depoſito:vt not. glo.l.di.c.accedens.& glo.xj.q.j.c.j.vel ñ.& d.Do.xxxñ.diſt.c. eos. de quo dic,vt latius traditur in c.cùm non ab homine.ſ.ti. j.& ibi tetigi,& vt latius dixi in c.nouimus.j.deverb.ſig.

37 ¶†Decimotertiò fallit,ſi clericus eſt effectus incorrigibilis : & ſe immiſcet ſæuis & enormitatibus:qđ qualiter intelligať, dixi in d.c.cũ nõ ab hoſe.& vide per Pe.de Anc.in repe.c.ea,quæ. de reg.iu.li.vj.q.xñ.& xviñ.& xxj.& ibi vide de reperto in fragrãti crimine,quæ latè dixi in c.perpẽdimus.j.de ſent.excom.

38 ¶†Decimoquartò fallit,ſi cõtra clericũ ꝓductũ in teſtẽ oppo neret exceptio criminis corã iudice ſeculari:aut de alia ipſiꝰ inhabilitatis:quia de eo cognoſcit ſecularis:vt no.Inn.in c.verũ. j.eo.& glo.ñ.q.j.c.multi.& adde quod dicam.j.fallentia.xxñ.

39 ¶†Decimoquintò fallit,ſi laicus veniret ad iudiciũ cõtra clericũ,non tanq̃ actor,ſed tanq̃ reus : prouocando tamen ipſum clericum.de quo dic,vt latius dicetur in c.cùm ſit.j.eo.

40 ¶†Decimoſextò fallit,ſi clericus nominatur in iudicio à laico conuento coram ſeculari:qui clericus nominatus velit cauſam aſſumere.Nam,ſecundùm aliquos,debebit cauſa agitari cõtra ipſum clericũ coram iudice ſeculari.de quo per Bart.& Doc.in l.ñ.C.vbi in rem actio.ſed de hoc dic,vt latius dicã poſt Doc.in c.quoniã frequenter.verſ.qꝺ ſi ſuper.j.vt lit.non conte.

41 ¶†Decimoſeptimò fallit in clerico cõparẽte, virtute generalis citationis,ſeu proclamatis,pro ſuo intereſſe : contra quem cognoſcit laicus,ſi dixerit ſe eſſe legitimum contradictorem.hoc tenuit Bar.in cõſi.ſuo ccxxxix.quod incipit,diambra.ad quod vide,quæ dicam in c.cùm ſit generale.j.eo.

42 ¶†Decimooctauò fallit,ſecũdùm aliquos,in iuriſditione volũtaria.vnde laicus poteſt emãcipare filiũ clericũ corã iudice ſeculari.de quo tñ dic,vt latius dixi ſ.in xxñ.declaratiõe.In aliꝭ verò actibꝰ volũtariæ iuriſdi.nõ ſic ſimpliciter dicũt ꝑ dicti Doc. vt in dãdo tutore aut curatore.de quo vide per Cy.& in l.gñaliter.C.de Epi.& cle.& per Pe.& Anc.in repe.c.ea,quæ.de regu.iur.lib.vj.q.xviñ.& vide quod latius dixi.ſ in xxj.decla.Et aduerte:quia Pe.de Anch.in d.q.xviñ.dicit,qꝺ pro inſinuatione fiẽda donationis tranſcẽdẽtis quingẽtos aureos,iuxta formã.l. ſancimus.C.de dona.debet adiri iudex ſecularis:& idẽ dicit, ſi laicus minor vult alienare in clericũ bona,quæ nõ poſſunt ſine decreto iudicis alienari:aut ipſi clerico ſolẽniter obligari:quia debet adiri iudex ſecularis.forte tamẽ ſi clericus vellet facere donationẽ vltra quingentos aureos,aut exiſtens minor,alienare:aut cum ſolennitate alteri ſe obligare : deberet adire iudicẽ ſuum.In cõtrarium tamẽ facit quod no.Io.And.in c.ñ.eod.tit. lib.vj.vbi vult,qꝺ pro ſolennitate,ſeu authoritate teſtanda, aut authenticandis literis,forte deficiẽte copia tabellionum, debet clericus adire iudicem ſecularem.cogitabis.

43 ¶†Decimononò fallit,ſecũdùm aliquos,ratione cõſuetudinis: ſed nõ placet,vt dixi in c.clerici.& in c.cùm nõ ab homine.ſ.ti. j.& probatur expreſsè in c.j.de cle.cõiu.lib.vj.quod procedit,
a etiã ſi Papa ſciret & toleraret[a],vt no.Io.de lig.& Gaſ.Cald.in c. decernimus.ſ.ti.j.& D.m.d.c.clerici.poſſet tñ hæc fallẽtia ſaluari in aliꝭ ꝑſonis eccleſiaſticis nõ clericis:quæ tamẽ gaudẽt priuilegio fori : vt latius dixi.ſ.in declarationibus.& vide quod ibi dixi in v.declaratione.& in viñ.& pluribus ſeq.

a ¶Adde,qꝺ nec expreſsè poteſt Papa ſubijcere clericos Poteſtati ſeculari,vt ipſe Maria. dixit ſ.in vlt. decla.vnde quod nõ poteſt expreſsè fieri:ergo nec tacitè. l. cùm quid. ſi cert.peta.& quod ex pacto fieri non poteſt,nec per cõ ſue.vel ſtatutum. vt no.glo.in rub. C.de decre.decu. lib.x.Abb.in c.ſa croſancta. in iij. no.de elec.

44 ¶†Vigeſimò fallit in clerico,qui poſt delictum effectus eſt clericus:quod tamẽ intellige,vt latius tradit Pet.de Anch.in d.repe.c.ea,quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xiij.& Io.And.in c.j.de obli.ad ratio.de quo latius dicam in c.pe.j.eo.in xv.princ.art.

45 ¶†Vigeſimoprimò fallit,ſecũdùm aliquos,in clerico qui fideiuſsit apud acta de iudicato ſoluẽdo pro aliquo laico.Nã ſnïa lata cõtra principalẽ,mãdabiť executioni per iudicẽ laicũ,cõtra ipſum clericũ,iuxta plene not.per Cy.Bal.& Doc.in l.fi.C.de vſur.rei iud.& per Bar.in rub.ff.iud.ſol.traditur in c.j.de iniur. li.vj.& per Pe.de Anc.in d.rep.c.ea,quæ.q.xxñ.quaſi in fi.vbi arguit pro iſta parte,& poſtea ſequẽdo Cy.in l.j.ff.ſi quis in ius vo.nõ ierit.decidit in cõtrariũ.& idẽ etiã dicit in clerico,qui fideiuſsit iudicatũ ſolui pro alio cõuẽto,etiã corã iudice eccleſiaſtico:ſed nõ ſuo iudice.qđ eſt ſatis mirabile:qa ſaltẽ rõne cõtractus videreť ibi ſortiri forũ.forte aliquid dicã in c.dilecti.j.eo.

46 ¶†Vigeſimoſecũdò fallit,ſecũdũ aliquos,in clerico producto in teſtẽ corã ſeculari,cõtra quẽ põt ſecularis cognoſcere de exceptione falſitatis cõmiſſæ in teſtificãdo : vt no.Inn.in c.verũ. j.e.& ibi.d.Ant.& in c.cũ dilectus,j.de or.cog.& qđ dixi.ſ.in xiiij.fal.Hoſ.tñ videť tenere cõtrariũ ĩ d.c,verũ.& ſic vr̃ repro bare opi.gl.& Cy.in l.nullũ.C.de teſti.vbi volũt,qꝺ laicꝰ iudex poſsit punire clericũ in teſtẽ productũ corã ſe,ſi falſum dixit. Fede.cõſi.lxxxviij.ſentit, qꝺ poſsit cognoſcere de exceptione prędicta,vt ipm vel eius fideiuſſorẽ cõdẽnet, dũ ſnïæ executio in ꝑſonã,reſerueť Epo, & idẽ tenet Arch.v.q.vj.c.ꝑſbyteri.& D.m.in d.c.verũ.vbi dicit hoc ꝓcedere inquãtũ Eps cõſenſiſſet clerico in deponẽdo teſtimonio.Nã tũc cognoſcit de crimine obiecto,nõ vt puniat:ſed inquãtũ tractať de ꝑiudicio litigãtiũ.vnde nõ poteſt ipm falſum deponẽtẽ, vacillãtẽ, aut variãtẽ punire.& vide ad prædicta Pet.de Anc.in d.repe.c,ea,quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xxñ.in prin.& ver.ſed iuxta prædicta quæro.

47 ¶†Vigeſimotertiò fallit in vniuerſitate conuẽta, in qua eſſent clerici & laici:ſed clerici eſſent numero pauciores: de quo dic vt latius dixi.ſ.in xiiij.declaratione.

48 ¶†Vigeſimoquartò fallit in clerico inuaſore apoſtolicæ ſedis, contra quem ſecularis humano auxilio ab apoſtolica ſede repellere poteſt.lxxix.diſt.c.ſuper.& ibi vide glo.& Doc.& no. glo.xxiñ.q.v.c.Principes.

49 ¶†Vigeſimoquintò fallit in clericis volentibus fidem ſubuertere:vt no.glo.in d.c.Principes.per c.j.ea.cauſa & q.

50 ¶†Vigeſimoſextò fallit in ſchiſmaticis cõtemnentibus excõ-

municationē.cōtra quos ēt ſecularis excogitet iuriſditionē: vt per gl.in d.c. Principes, quæ allegant c.de liguribus. xxiij.q.v.

51 ¶†Vigeſimoſeptimò fallit rōne tributi,ſecundùm glo.in d.c. Principes.& xxiij.q.v,c.conuenior.

52 ¶†Vigeſimooctauò fallit in clerico deputato executore, etiā ſi ſit Eps:qñ ſunt inſtituti pauperes,qui poſſunt cōueniri tā coram ſeculari,quā eccleſiaſtico iudice,vt tenet Spe.in ti.de inſtrumētorū editione.§.nūc aliqua,& ibi vide iura & rōnes,quibus mouetur,& idē tenet Io.An,in c.Ioānes.de teſta.& reperio tenuiſſe quoſdā legiſtas:quia ipſe non cōuenitur vt Eps: nec hæres,ſed vt adminiſtrator noīe pauperū:quare vt quidā tutor & curator facit l.orfanotrophos.C.de Epi.& cle. & l.venditor ff. de iud.& Cle.j.de reſcrip.& quod in ſimili dicim⁹ de ceſſionario agēte noīe cedētis,ſecūdùm no.in l.quoties.ī prin.ff.de admi.tu.& per Dy.in regula,pro poſſeſſore,de re.iu.li.vj.& in.l. ſi mihi & tibi.in prin.ff.de le.j.& per Bar.in.l.ſi duo.ff.de ſo.& optime facit.l.hęres abſn̄s.ff.de iu.Sed in cōtrariū facit:quia Eps hoc caſu videt eſſe hęres: vt in.l.ſi quis ad declinādā C.de Epi.& cle.vbi text.videt ſentire,q̄ teneat nomē hæredis.& hoc tenet Ia.Bu.in l.nulli.eo.ti.& Bar.in l.cēturio.ff.de vul.& pup. Sed clericus hæres laici cōueniri debet corā iudice ſuo, nō in foro defuncti, vt in auth.ſancim⁹ C.de Epi.& cle.& ita tenuit gl.Cy. & Bar.in d.l.hæres.facit ēt quod no.Cy.in auth.quas actiōes.C. de ſac.ſan.eccl.& maximè,quia inter ipſos pauperes ſunt ēt p̄ſonæ clericorū & eccleſiaſticarū perſonarū.Et ſic, q̄o videt remanere ſatis dubia.Sed aduerte,quia in hac quæ.reperio quendam dn̄m Signorellū de Amides de Mediolano, Doctorē excellētiſimū.in quodā ſuo conſilio, quod incipit,pone,inſtituti ſunt hæredes cōcluſiſſe attēdendā eſſe formā agendi, nā ſi Eps cōueniat vt hæres,cōueniri debet corā eccleſiaſtico,& ita procedat ñ.opi.,p quo ēt facit quod no.Bar,in l.ſolēt ff.de ali.& cib. leg.in.q.qñ ſunt inſtituti clerici & laici.Itē facit,quia clericus ſuo & nō alieno noīe conuenit,vt no.gl.in.l.qui ſeruū.ff. de interrog.ac.Si verò Eps conueniat nō vt hæres:ſed vt executor, vel vt pater & legitim⁹ adminiſtrator pauperū,vt no. Bald. in l.ſi quis ad declinādā.C.de Epi.& cle. Et tūc ſit vera p̄ia opi.quia nō attēditur perſona Epi;ſed pauperū, quorū nomīe agit, ſeu cōueniat.facit.d.l.venditor.& alia iura p̄io loco allegata,maximè q̄ nō repiat iure cautū,q̄ paupes excuſent aliquo ſpāli priuilegio clauſo in corpe iuris,quòd ſolùm cōueniātur corā iudice eccleſiaſtico.iō dicit Inn.in.c.ſignificātib⁹.ſ.de offic.dele.quòd cōuēti corā ſeculari nō p̄ſt declinare forū,q̄uis repiat,qd̄ ſint ſub p̄tectiōe eccleſię:qa ēt corā eccleſiaſtico agere & cōueniri p̄ſt: vt dixi ī.c.cū ſit.& in c.13.j.e.nō ob.cōtrariū, q̄ ī vniuerſitate pauperum poſſunt etiam eſſe clerici:quia ſecundùm Bart. quādo plures ſunt laici iudicatur de ea, vt de vniuerſitate laicali:ſed vt docet experientia, pauperes longè numero ſunt plures laici, quàm clerici.& vide quod dixi in.c.ſignificaſti.j.eo.& ſ.eod.in ver.xiij.declaratio.& mihi placet.

53 ¶†Vigeſimononò fallit in oīb⁹ caſib⁹,ī qb⁹ clericus nō ſuo,ſed alieno noīe cōueniret:vc3,ſi cōueniret tāc̄ tutor,curator, p̄curator,aut ſub ſimili forma p ea,quæ dixi in præcedēti fallentia.

54 ¶†Trigeſimò fallit in clerico bigamo,qui etiā in cā criminali poteſt conueniri corā iudice ſeculari.p.c.j.de biga.li.vj.& probatur in c.j.de cle.coniu.lib.vj.agrario.

55 ¶†Trigeſimoprimò fallit ī clīco cōiugato,ēt nō bigamo:ſi nō incedit in habitu & tōſura,p text.ī.c.j.de cle.cōiu.li.vj.& ibi vide quaſt intelligat:& qd iuris,ſi dimiſsū habitū reaſſumat.q̄nimò ēt ſi nō eſſet cōiugat⁹, & eſſet ī maioribus ordi.cōſtitutus et nō deferat habitū,poſſet â iudice laico capi:ſi aliàs ignoraretur clericus.de quo dic vt lati⁹ tradit ī.c.ſi iudex.de ſen.ex.li.vj.

56 ¶†Trigeſimoſcdò fallit ī clīco cōiugato,ēt nō bigamo:& īcedēte ī habitu & tōſura: qa pōt nihilomin⁹ cōueniri in cā merè ciuili,p text.in.d.c.j.de cle.coniu.li.vj.S3 aduerte.qa quidā volūt,q̄ tales nō poſſunt cōueniri corā laico: etiā in cā merè ciuili,per text.in.d.c.j.ver.nec ab ipſis ſecularibus.qa ſi ver.ille non intelligeret de cā merè ciuili,videret ſupfluus:cū de cā criminali ciuiliter intētata,tex.iā p̄miſiſſet.ſed Io.An.tenet cōtrariū ibi. Mouet:qa tex.ille ſolū priuilegiat tales cōiugatos, ſuper cauſis criminū,p quibus pōt agi criminaliter duplici modo.ſ.ad pœnā corporalē,& pecuniariā: & etiā ciuiliter duplici mō.ſ.ad rei perſecutionē,& p viā accuſatiōis.vt.ſ.de accuſ.c.ſup his. vñ illius literæ vī eſſe ītētio,q̄ ſicut pœna corpalis,ita nec pecuniaria cōpetat laico.& hoc aptè,p̄bat tex.ille,inquātū vult,ne p vnā viā f.cōdemnatiōis pecuniariæ,concedat laicis punire clericorū delicta q̄ per aliā viā.ſ.corpalis punitiōis,denegatur. Et ſic in hac opi.reſidet Io.An.quā ſequunt Ioā.Cal.& do.Do.ibi vbi vide per eū latius.& eſt cōis ſnīa Doc.Et vide etiā duas notabiles limitationes,quas dedi anno p̄terito in.c.Io.j.de cler.coniug.

¶Poſtremò poſtquàm latè tractauim⁹,corā quo iudice ſint cōueniendi clerici ponendo regulam, & declarationes,& fallentias:tractandum eſſet etiam de pœna trahentis clericum coram iudice laico:& de pœna iudicis laici contra canonum prohibitionem cognoſcentis de cauſa clerici,ſed quia decre.iſta ſatis cū bona dote iuit ad nuptias,tanquam prima, ideò de his dic, vt dicam in c.ſi diligenti.in xviij.princ.arti.

a ¶Facit textus & ibi glo.in l. ij.in verſi. manumittitur.ff.de offi. procon.& leg.& illud virgi. Diſce puer virtutem ex me, verumq̄ laborem fortunam ex alīs, nec enim fortuna tum eſſe diſci poteſt.

b ¶Facit textus in l.plenū .§. equitij ff. de vſu & ha.c. cū de bñficio. de p̄bē. lib. vj. & Iaſ. latè ī.l. ſi dom⁹. in prin.ff.de leg.j.

SVMMARIVM.

1 ☞Clericus quilibet,priuilegio fori gaudet.
2 Iniuria clericis illata,eccleſiæ Dei dicitur inferri.
3 Excommunicatus,eſt ab eccleſia ſeparatus.
4 Excommunicatus,poteſt excommunicari rurſus.
5 Excommunicatus pro contumacia non abſoluitur:niſi ſatisfecerit de iniuria.
6 Dictio vniuerſalis reſtringitur:ne abſurdum ſequatur.

NVllus iudicum. Iudex ſecularis,qui per ſe diſtringit: vel condēnat clericū,debet excōmunicari.h.d.& habetur à quibuſdā pro palea.xj.q.j.c.nullus.diuiditur.primò.prohibet.ſecundò.pœnam addit.ibi,q̄ ſi fecerit.

1 ¶†Primò no.ibi:clericū vllū propter hanc vniuerſalē dictionē,q̄ quilibet clericus in quocūq̄ ordine cōſtitutus,gaudet priuilegio fori:vt nō poſsit diſtringi,aut cōdemnari à iudice ſeculari,de quo dixi in c.præcedenti.in iij.declaratione.

2 ¶†Secūdò no.q̄ iniuria facta clericis,videtur illata eccleſię Dei. Nā clerici videntur electi in ſortē Dei xxj.diſt.c.cleros.vnde dicit tex.q̄ iniuria eorum ad Chriſtum pertinet,cuius legatione funguntur:vt in c.accuſatio.el.j.in fi.ñ.q.vij.& tradit glo.in c. poſtulaſti.j.de iudæ.& no.in c.cùm veniſſent.ſ.ti.j,no.etiam in c.cùm deſidens.j.de ſent.excom.& iij,q.j.c.nulli.

3 ¶†Tertiò no.q̄ excommunicatus dicitur eſſe ab eccleſia ſequeſtratus,& ideò debet ab eccleſia repelli.xxj.di.c.cleros.verſ.infideles.xxv.di.c.perlectis.facit eo.reſponſo.j.de ſen.excom.ad quod vide, quod latè dixi in c.ſacris.j.de ſentē.excom.in xix. prin.art.& in c.per tuas.eo.ti.in xx.art.

4 ¶†Quartò no.q̄ excommunicatus poteſt iterū excōmunicari, hoc colligitur hic; quia ſecularis diſtringēs clericos perſonaliter eſt excōmunicatus.xvij.q.iij.c.ſi quis ſuadēte.& tamē dicitur hic,q̄ debeat ſequeſtrari ab eccleſia.ergo ſequitur.d.concluſio,ſecūdùm D.m.qui dicit, q̄ hoc nō procedit reſpectu iudicis ſimpliciter cōdēnātis,qui nō eſt excōmunicatus ipſo facto. Ego arbitror,q̄ verbū,ſequeſtratus,poſitū in tex.accipiat dupliciter,reſpectu duo⁹ terminorū,quibus adiūgitur:vt intelligamus,q̄ q̄n perſonaliter diſtrinxit,ſit excōmunicatus ipſo facto:qñ verò nō diſtrinxit,ſed ſolùmmodo ſentētiā,aut cōdēnationē protulit:ſit excōmunicādus per ſentētiā, nec eſt incōueniēs,q̄ idē verbū ad diuerſa relatū,ratione diuerſę ſubiectæ materiæ dicto modo diuerſimodè capiatur:vt eſt gl.no.in verbo, relaxetis.in c.capitulū ſanctæ crucis.ſ.de reſcri.& eſt glo.ſi.in c.ſi Papa.de priui.li.vj.de quo dic vt latius dixi in c.quia circa. j.de priui.regulariter tamē debet vniformiter determinare, vt ibi dixi,& ſic patet,q̄ tex.noſter nō loquitur niſi de vnica excōmunicatione,dictū tamē.D.m.in ſe eſt verū,q̄ excōmunicatus poteſt iterū,atq̄ iterū excōmunicari,de quo dic vt latè dixi in c.cùm pro cauſa.j.de ſen.exc.in xj.prin.arti.in c.ita quorundā.j.de iudæ.& ibi vide,quid operetur multiplicata excōmunicatio.

5 ¶†Vltimò no.ibi:emēdet.q̄ excōicatus pro manifeſta cōtumacia nō abſoluit, niſi prius de iniuria ſatisfaciat,de quo art.dic vt latiſsimè dixi in c.venerabilis.j.de ſent.excō.in xxv.prin.arti. ¶Glo.j.ſentit cōtrariū ad tex.in eo,q̄ dicit,nullus iudicū.Nā cū tex.dicat nullus,& ſic loquatur per vniuerſalē negatiuā,videretur ſequi,q̄ delicta clericorū deberēt remanere impunita.cōtra c.vt famæ.j.de ſen.exc.& l.ita vulneratus.in fi. ff.ad l.aquil.Quare huius timore glo.exponit,iudiciū.ſ.ſeculariū,ex qua expoſitione notabis duo.Primò†q̄ dictio vniuerſalis reſtringit,ne ſequat abſurdū, ad quod tex.l.vt gradatim.§. ſed ſi lege.ff.de mune.& ho.Secūdò colligit,q̄ in appel.iudicū ſimpliciter facta, cōprehēdūtur iudices ſeculares,ſecūdùm D. m.& poteſt eſſe ratio:quia eccleſiaſtici potius appellātur Prælati,ſeu Pōtifices,vt hic,q̄ iudices.Sed cōtra hoc ob.tex.in c.cùm ſpeciali.j.de app.& in c.ſi iudex laicus.de ſen.exc.li.vj.vbi nō ſine miniſterio additur verbū,laicus,quod nō fuiſſet additū, ſi ſimpliciter intelligeremus de ſeculari.Quare cōclude,q̄ ratione ſubiectæ materiæ quādoq̄ intelligimus de eccleſiaſtico,quandoq̄ de ſeculari:& ſi ſubiecta materia eſt cōueniens vtriq̄, intelligimus de vtroq̄.arg.c.j.ſ.de cōſti.Sed regulariter prolatū à canone, intelligitur de eccleſiaſtico:niſi materia repugnet,vt hic. Sed prolatum à lege ſeculari, intelligitur de ſeculari, vel poteſt dici,quòd ideò hoc intelligitur de ſeculari:quia adiungitur verbo, diſtringere & condemnare, quæ verba ſimpliciter prolata,

Sed quicquid dixi in d.c.j.arbitror hic melius dici posse,vt distinguamus ꝙ aut loquimur de pœna imponēda rōne mandati,aut rōne delicti. ¶ Primo casu dicendū est ꝙ debet puniri in loco vbi factū fuit mādatū: & sic Florētiæ.vñ si statutū Florētiæ diceret:Si quis mādauerit delictū cōmitti,puniat tali pœna.hoc probat in glo.l.j.§.persuadere.ff.de seruo corru. & institu.de oblig.quę ex delicto nascuntur.§.j.quę volunt ꝙ quis ex mandato puniatur,& ex ꝓsuasione in accusatione serui corrupti.Quinimò text.in l.si quis seruo.C.de fur.vult ꝙ puniat, licet nō sit sequutus effectus.Et idem dicendū est si statutū nihil disponeret de pœna mandātis,sed ageretur de iure cōmuni de puniendo dictū mandatorē extra ordinē propter mandātum atrocis delicti,vt est mandatū homicidiū,aut similium . ita sentit Barto.in l.non solùm.in fi.ff.de iniu.& Ioan.de Imol.in l.si vt proponis.ff.de fide.& dixi plenè in d.c.j.de rap. ¶ Secū do casu dicendum est ꝙ iste est puniendus solùm à iudice Bononiensi.ex delicto consummato.facit qđ no.gl.in d.§.persuadere.& d.§.j.Et est bonus tex.in l.si qs vxori.ff.de fur.vbi tex. vult ꝙ tūc incipiat teneri mādator:qñ delictum est cōmissum. Et sic nō tenet ex mandato,sed ex seruo corrupto,seu ex delicto secuto.A.B.Tenet Ber.in d.l.si vt ꝓponis.& qđ no.in l.is qui opē.ff.de fur.& Pe.de Anch.hic in ñ.q.Ma.Et si tu diceres ꝙ ex cōtractibus orit actio mandati ex mādato:illud procedit non oritur nisi ex actu postea secuto.l.ita aut.ff.de admi.tu.sed in delictis inter mandantem & mādatarium non oritur aliqua actio mandati:quia redditur res turpis.vt l.remunerandi.§.rei turpis.ff.manda.& vide qđ dixi in d.c.j.& de materia mandati in delictis,vide quę dixi in c.ad audientiā.de homi.in vñ.art. prin.q.lxviñ.vel lxxxviñ.& seq.

¶ Circa tertiā q.qua quærit: T. commisit homicidiū in ciuitate Florentiæ interficiendo inimicū S.vt ipsum S.redderet securum qui S.in ciuitate Senensi habuit ratum dictū homicidiū.quęrit vbi debeat puniri,an Senis vel Florentię.d.Pet.de Anch.in cle. j.vt li.pen.& hic in ñ.q.remittens se ad glo.d.cle.tenet ꝙ Senis pro quo no.glo.magistra.ibi posita quę singulariter vult ꝙ differentia sit inter procuratorē respectu mādati,vt inspiciat loc⁹ consummati mādati,& inter negotiorū gestorē secuta ratihabitione,& inspiciat locus ratificationis:& sic dicit Pet.illud dicē dum esse in ratificatione delicti,scđm illam glo.reprobat Ioā. de Imol.in d.l.si vt proponit.ff.de fideiuss.& aduerte: qa licet ista videat cōis opi.vt tradit in l.item si pupilli.§.item quærit. ff.de neg.gest.& ibi per But.& Bar.Cy.& Bal in l.si pecuniā. C.de neg.gest.per Dy.in regula,rati.de reg.iur.lib.vj. Tñ vt dixi in d.cle.j.dicta cōis opi.posset limitari vbi verba statuti punirent ratificationem:quia tūc inspicitur locus ratificationis.[a] argu.eorum quæ dixi in præce.quæstione.Et ita limita ea quæ dixi in dicto c.j.de rap.& hoc casu potest saluari opinio Petri, & vide quæ dixi in dicto c.ad audientiam.in vñ.articulo principali,questione.c.

¶ Circa quartā q. T.tractauit & ordinauit Florentiæ de cōmittendo homicidiū in ciuitate Bononię:& ita subsecutū est:quæritur vbi sortiat forū:et an vbi delictū tractatum fuit ibi possit puniri.Sol.Bar.in l.etiā & si amicis.ff.de adul.dicit ꝙ pōt cōueniri Florentię,vt ibi puniat vbi de delicto tractatū fuit:duntñ nō ꝛteterit in meris finibus voluntatis ac cogitationis:qa sola cogitatio non meretur pœnam.de pœ.dist.j.c.cogitationis. & prædicta procedunt respectu eius qui ordinauit vt ab alio occideret,sed cùm ipse tractasset vt interficeret peripsum:qa pœna tractatus est extincta propter sequens homicidiū,vt l.illud. in fi.ff.ad l.Aql.& arg.eorū quę dicimus de insultu et percussione secuta,vt in l.qui crimē.ff.de accu.& ibi per Doct.& Bar.in l.nunc̄ plura.ff.de priua.deli.& l.inspicienda.ff.de pœ.& dixi in c.qualiter.el ñ.ff.de accu.in xj.princ.ar.q.lxix.& lvj.Hoc tñ est verū scđm Bar.si ipse punitus est de delicto per se perpetrato.secus si Bononię esset cōtumax,seu in loco perpetrati homicidiū;ita ꝙ ex homicidio nō potuerit pati debitā pœnā: & tunc probabiliter satis dici pōt ꝙ ex tractatu venerit puniendus.Nam principale ita demū extinguit accessorium,si habuit causam & actionē:aliàs secus,vt l.hęres à debitore.ff.de fideiuss. quod ꝓsin.not.

6 ¶ †Circa quintā q.qua quærit an existēs in vno territorio dixit conuitiū,vel qđ simile existēti in alio territorio audienti dicta verba iniuriosa:quærit vbi sortiat forū,& vbi debeat puniri:& à quo iudice.¦Sol.dic ꝙ à iudice territorii,vbi est ille q cōuitiū passus est.facit qđ no.ponit do.Ant.& p eū do.me.in c.cū inter nos.de cōsue.Arbitror em ꝙ etiā possit puniri ab illo iudice,in cui⁹ territoriū erat ille q iniuriā dixit.scđm ea q̄ s.dixim⁹ de percutiēte cū telo vel ꝓiciēte telū.in j.q.ī hoc tñ essent attē dēda verba statutorū puniētium.scđm qđ latè tradit in iurib⁹ alle.in j.q.& ꝙ prima cōclusione facit qđ not.fin.Bar.in l.j.aī s ñ.§.idem ait.ff.ne qd in loco publi.& qđ not.in c.patentibus. j.de priuil.per do.Anto.& qđ dixi in c.accepimus.j.de priui. in vj.arti.princ.

¶ Circa vj.q.qua quęrit,prælatus existens in vna diœcesi cōmisit negligentiā circa reformationē & prouisionē ecclesię existētis in alia diœcesi.Quęrit ad quē ep̄m pertineat supplere negligētiā hmōi.So.dicendū est ꝙ ep̄s loci vbi situ est beneficium: quia ibi dicit cōmissum delictū,ita tenet gl.in verb.eorū.in cle. j.de sup.neg.præla.& sequitur ibi Pau.& Zab.allegant qđ no. Inn.in c.pasto.j.de priuil.

7 ¶ †Circa vñ.q.qua quæritur,aliquis deliquit in cōfinibus,ita ꝙ ignorat,an locus ille sit vnius vel alterius diœcesis:à quo iudice debet iste puniri.Sol.dicendū ꝙ iudices debent adinuicē cōcordare qs ipsorū debeat punire.facit qđ in simili dicimus de arbore nata in cōfinibus vel ecclesia sita in cōfinibus,scđm qđ not.glo.xvj.q.ñ.c.licet.& qđ no.inst.de rerū diui.§.insūlā.hoc tenet Dyn.in l.pupillus.§.j.ff.de verb.sign.& Rayne.Barto.& alī in l.iurisperitos.§.cū omnes.ff.de excusa.tuto.& tradit in authen.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi opor.& idem tenet Gui.de Suz.vt tradit Spe.in titu.de cōpet.iudi.adi.§.j.ver. sed propter quæ.& ibi Ioā.An.in addi.vbi dicit ꝙ cùm absurdum sit delinquentē trahi ad diuersos iudices pro quo delicto tantū esset ꝙ ambo inter se cōuenirēt.arg.c.pasto.s̄.de rescrip. & vbi cōuenire nō possent,remittēdus est ad iudicē fori quando sunt pares iudices.Sed si vnus est superior,vt pręses: & alter inferior vt prefectus:tūc superior cognoscit.arg.c.si à sede. de præbē.li.vj.& sequit hoc etiā do.Ant.& Pet.Ego tñ dicerē ꝙ si delinquens haberet domicilium in altero dictorū locorū ille deberet punire vbi haberet domicilium:maximè si essent ęquales,per no.in d.c.dilectus filius.s̄.de rescr.& per no.in c.ex parte.j.eo.quia duplex vinculū &c.Sed si alter esset superior esset magis dubium.ꝓ not.in d.c.si à sede.si verò esset in vtroq; foro, placet decisio Io.An.& ad prædicta vide etiā do.Nellū in tractatu bannitorum in secūda parte primi tēporis.q.ix.Cōmuniter tñ seruatur ꝙ vtroq; casu iudex procedat:ne præiudicent sibi in territorio.

8 b ¶ †Circa viñ.q.qua quęrit Titius cōmisit furtū Senis , & illud portauit in territorio Florentinorū vbi cōtrectauit.[b] Quæritur vtrumibi sortiat forū.So.Bar.in l.dūm.ff.de fur.tenet ꝙ sic:vide qđ dixi in d.c.de rap.vbi retuli collegium Bononiense contrarium consuluisse.

¶ Circa ix.q.qua queritur,qd de delictis cōmissis in loco exēpto per exēptos vel alios,vel extra locū exemptum per exemptos:quis iudex sit cōpetens,vide vt latissimè dixi in c.accepimus.de priui.in vj.in prin.ar.& aliquid per Bar.in l.si fui.ff.de accu.per Barto.de sal.in l.qui de crimine.C.de accū.& aliquid per dūm meum in c.præce.& latè per Pe.de Anch.hic in repe. in iiñ.q.prin. b

¶ Circa x.q.vtrū existens in maiori dignitate archiep̄s delinquens in diœcesi ep̄i non suffraganei sui possit ab ep̄o puniri.

c Sol.cōis cōclusio est ꝙ sic[c].no.Ioan.An.in c.cùm inferior.s̄.de maio.& obe.dixi in d.c.j.de rapto.in antepe.q.vbi vide limitationes.

9 ¶ †Circa xj.q qua quæritur vtrum superior vt archiep̄s delinquens in territorio sui subditi,aut suffraganei possit à subdito aut à suffraganeo puniri.Sol.Inno.& Docto.cōmuniter in dicto.c.cùm inferior.& Archi.in c.ñ.de cōsti.li. vj.tenēt ꝙ non, etiam si esset ep̄s q haberet duos ep̄atus,& archiep̄s delinqueret in diœcesi non suffraganei:quia archiep̄s est vbiq; superior. & hoc tenet dn̄s meus in d.c.j.de rapt.& Pet.de Ancha.hic in repe.in vj.cōtrario.Sed do.meus tenet contrarium in d.c.cùm inferior.& hanc opin.approbaui in d.c.j.in penult.q.& ibi viderationes A.B.Quid de delegato papæ delinquente: vtrum possit puniri à suo ordinario.Ioan .An.in c.fina.de rescrip.ꝙ non,si deliquit in non procedendo:quia solùm excesit cōtra papam in non parendo.Secus si alicuius peruersę agnitio:quia non conuenitur vt delegatus, sed vt ecclesiasticus dumodo non impediatur,per Ber.delegatio sua cui⁹ respectu maior est quolibet ordinario.c.studuisti.de offi.dele.& sequit do.me.d. c.si.de excess.Sed aduerte:qa Cy.in auth.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi opor.tenet ꝙ possit illum punire dūmodo finita sit delegatio.alle.tex.in auth.vt iud,sine quo.suff.§,damus.do,Pet. de Anch.hic in repe.in vj.cōtrario tenet ꝙ corā ordinario ratione sniæ iniustæ simpl̄r etiā finita delegatus nō posset cōueniri:qa talis delegatus de suo ꝓcessu causæ sibi delegatæ soli deleganti tenet reddere rōnem.Si verò conueniat rōne fraudis & doli:puta qa dr̄ corruptus pecunia vel per fraudē & sordes pronūciasse.sequit opi.Cy.ꝙ qua cōsideratione alleg.l.si qs libertatem.ff.de pe.hęr.& l.si duo patroni.§.idem Iul.ff.de iure-

a ¶ Loc⁹ ratificatiōis. do.Card.in cle.j.in viñ.q.tāgit istū passum,vbi vī ęqpara re agitata per negotiorū gestorē & ꝓ curatorē:qa sicut ratihabitio trahit retro quo ad tp̄s: ita & quo ad locū.ar.l. vinū.si cer.pe.vide Bal.ī l.nullū. C.de testi.de ptāte Boñ. q mādat examinari testes Imolæ,& dicunt falsum,qs puniat,& qd si ego vē do tibi p nūciū Bonoñ . dū ego sum alibi vide Bal.in l. multū.p illū tex.C. si qs alteri vel sibi.

b ¶ Et dicit bn̄ Pañ. in c.j.de rap.ꝙ opi. Bar.fecit plurimos decapitari vel suspēdi.& rō qua mouet Bar.hęc est:qavī ēt ibi cōmisisse furtū. & volo tibi dicere vnū,qđ est sin.no. ꝙ si fur cōtractat rē ī cœmiterio eccl̄ię: puta qa ibi vēdidit vl̄ ꝓpe cœmiteriū ad cautelā,vt si dep̄ hēderet esset sibi facilior trāsitus ad ecclesiā.ꝙ poterit capi in ecclesia:qa dr̄ inibi furtū cōmisisse.vide Pau.consil. ccccl ix.lib.ñ.

c ¶ Adde ēt Fel.in c. cū īferior.dema.et obe.& qd de eo q deliqt,an teneat ibi cōfiteri.dic ꝙ non. scđm Ab in c.j. de rap.& vide Fed.cō si.xvñ.& vide Ab. s̄.c. ꝓxi.in fin.col.

a ¶ Cũ ſiſbus, vt no, Ale. ĩ l. eſt receptũ. vbi ẽt mod Pap. ff. de iur. om. iudi.

b ¶ Laicus deliqt. adde tñ q̃ iudex ſecularis nõ põt ibi capere, ſed eps: & tradit ſeculari; ſcd̃m q̃d hr̃ ĩ auc̃. ſi qs ei. a d̃ adul. vbi Cy. Ab. in c. cũ ſit gñale. in antep. col. s̃. eo. adde ẽt hũc s̃. in c. verũ. circa fi. col. vbi declarat q̃ crimĩa dicanť eccleſiaſtica.

c ¶ Clericus ꝓducťº Bal. in l. nullũ. tenet q̃ põt puniri corã ſcl̃ari. adde q̃ dicit bal. in l. acceptã. ĩ j. co. C. d. vſu. vbi vult q̃ ſi ſecularis iudex elegit clericũ depoſitarium q̃ ad reſtituẽdũ depoſitũ poteſt cõueniri coram eodẽ iudice. Et adde ad hãc q. Ant. in c. j. de cri. fal. Inn. in c. dilectº. de pœn. Ro. in l. ñ. ff. de iur. om. iud. vbi vñr tenere cõtra gl. et bal. in d. l. nullum. vide Imol. in c. verũ. s̃. e. & Pe. de Anc. in c. ea q̃. de reg. iu. li. vj. in q. xxñ.

d ¶ Vide etiã Bal. in l. negãda. C. q̃ acc. nõ poſ. in j. col. et adde Inn. in d. c. dilectº. de pœ, vbi aliter loquiť. & an punitº ꝓ vnũ iudicẽ: puta ab eo corã quo falſum dixit, poſsit iterum puniri ab eo q̃ cõmiſit examinã. vide ea q̃ Ant. ſic. appoſuit. Ab. Bal. in d. l. nullum.

iurã. & vide Spe, & Io. An, in tit. de inqſi. §. j. ver. ſed pone Sed q̃, hic Pet. quid de colle. vtrũ poſsit punire collegã. & arguit q̃ nõ: qa & par in parẽ & c. c. innotuit. de ele. & q̃d dicimº de duobus ꝓ cura. ſimul datis q̃ vnus nõ põt agere cõtra alium. ff. de ꝓcu. l. qui duos. Nã & aſinus intumeſsit cùm videt ſe comprehendi per cõparem, vt l. hęres per ſeruũ. ff. de acqui. hære. item qa vbi duo ſunt pares cõtendentes adinuicem recurriť ad principẽ ff. de re iud. l. duo. C. de ap. l. in offerendis. In cõtrariũ alle. no, in l. j. in fi. C. ne lic. pot. & in auc̃. vt iudi. ſine quoquo ſuf. §. an aũt. Sed rñ. q̃ ibi nõ erat par in adminiſtratiõe. ſed in dignitate: & qa erat in prouincia preſidis. C. de ap. ſac. larg. l. nihil. li. xñ. & c. ad ſupplicia. de renũ. Nec obſ. q̃ Romulus puniuit Remum delinquẽtem, licet eſſent fratres: quia Romulus ſortè obtinuit Imperium. & hanc opi. tenet Bartol. in l. ſi quis violauerit. a ff. de re. diui. de quo etiam per eum in l. intra tuto. ff. de admini. tuto. Ma.

¶ Circa xñ. q. qua quæriť aliquis conueniť de aliquo crimine corã nõ ſuo iudice: qa dr̃ deliquiſſe: & ipſe negat ſe deliquiſſe in iuriſdictione illius: quæritur vtrũ iſte iudex poſsit cognoſcere an deliquerit in territorio ſuo. Solut. dic q̃ ſic. ar. l. ſi quis ex aliena. ff. de iud. hoc tenet Spe. in ti. de cõpe. iudi. adi. ver. ſed pone. Io, And. ibi in addi. remittit ad no, per ſe per Inn. in c. ſuper literis. s̃. de reſcript. tu dic vt in ſimilibus terminis dixi in c. ex tranſmiſſa. s̃. eo. do. Pet. de Anch. in repe. iſtius c. q. j. diſtinguit quandoq; reus non negat delictum, ſed dicit ſe alibi deliquiſſe quàm in territorio iudicis. & hoc caſu põt cognoſcere vtrũ deliquerit in loco iuriſdictionis ſuæ vel nõ, per d. l. ſi quis ex aliena. Quandoq; certus eſt de delicto & loco delicti. Sed reus negat locum illum eſſe de iuriſdictiõe iudicis procedẽtis: & tũc Inn. magis dubitat propter imminens periculum alteri iudici in perdenda quaſi poſſ. iuriſdictionis in illo loco, ſi iudex pronunciaret illum locũ eſſe de ſua iuriſdi. Cõcludit tñ q̃ nihil prę iudicabit, ſed partibus tantũ, vt ipſe no. in c. ſup literis. de reſcr. Quãdoq; quis ſimpliciter negat ſe deliquiſſe. Et hoc caſu videtur in vim declinatorię ſumere cognoſcentiã, vt in præce. caſibus. Sicut enim hæc tota vis quaſi & iuriſd. depẽdet à prędicta excep. Ita in prędictis caſibus præce. & ſic videt de tali excep. in vim declinatoriæ cognoſcendũ. Sed poſito q̃ in vim declinatoriæ cõſtiterit de delicto, poterit ne iudex condẽnare reũ? & videtur q̃ nõ: qa ad hũc finẽ non eſt actus c. cũ dilectus. in fi. j. de ordi. cog. tum qa nõ poterat dici iudiciũ, nec ordo ſeruať q requiriť in ciuili b⁹ l. abſentẽ. ff. de pœ. ibi, more priuatorũ iudiciorũ &c. & c. qualiter primò. j. de accu. dic ergo q̃ iſta cognitio eſt ſummaria & ſufficit ad fundandã iuriſdi. & poſtea plenariè cognoſcet de delicto. tenet Io. Cal. in repe. c. j. de rapto. in iñ. q. q remittit ad Spe. de cõpe. iud. adi. §. j. ver. ſed pone aliqs. & ſeq. & vide Io. An. in c. j. de li. cõte. li. vj. Et ad prædictã materiã vide quæ dixi in c. ſi clericus laicum. s̃. eod.

¶ Circa xiñ. q. qua quæriť aliquis cõueniť de aliquo maleficio corã nõ ſuo iudice in loco in quo ipſe diciť deliquiſſe: ipſe negat delictum cõmiſiſſe: quæriť an talis iudex poſsit cognoſcere. Sol. videt dicendũ q̃ ſic per ea quæ ſtatim dicta ſunt in præ. q. & per no, in auc̃. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi opor. Sed aduerte tñ: quia ille tex. loquiť qñ cõſtat de crimine. vt patet in tex. ibi dum dicit, deliquerit. Sed primũ q̃ poſsit tenet Spec. in tit. de cõpet. iudi. adi. dicto ver. per not. in c. dilectus filius. s̃. de reſcrip. ſed vide q̃d dixi in d. c. ex tranſmiſſa. s̃. eo. & quod tradunt Inno. & Ioan. An. in d. c. ſuper literis.

¶ Circa xiiñ. q. qua quæritur T. accuſatus vel inquiſitus in alieno territorio propter delictũ ibi cõmiſſum qui nõ negat ſe deliquiſſe, ſed negat locũ in quo dicitur: & fatetur eſſe de iuriſdictione illius, an poſsit cognoſcere, an ille locus ſit de iuriſditione ſua. Communis concluſio eſt quòd ſic, vt dicit in iuribus allegatis. s̃. in duabus præceden. q. & per Ioan, And. in addi. in dicto verſic. ſed pone.

¶ Circa xv. q. Florẽtinus cõmiſit Bononiæ homicidiũ, & à Bononienſi iudice bannitus eſtꝫ, & adiectũ q̃ ſi veniat in fortiam cõis Florentini caput ſibi amputeť: An iudex Florentinus poſsit procedere contra iſtũ per viã accuſationis, vel inquiſitionis tanc̃ꝫ ſibi ſubditum reſpectu domicilñ? vide q̃d dicam in c. ſi. j. eo. tradit Io. An. in addi. in d. ver. ſed pone.

10 ¶ † Circa xvj. q. laicus b deliquit in eccleſia, q̃riť vtrũ ibi ſortiať forũ: ita q̃ poſsit à iudice eccleſiaſtico puniri. Solu. Cy. tenet q̃ ſic in l. p̃nti. C. de his qui ad eccle. cõfu. Bar. tenet cõtrariũ in l. ſi cui. ff. de accu. per c. fi, j. de immu. eccle. et per l. ſi quis in hoc genus. C. de ſac. ſanc. eccle. fruſtra enim legis auxilium implorat &c. facit c. quia fruſtra. j. de vſur. cum iuribus ibi allegatis. & ſequitur do. meus. Si tamẽ aliquo modo eſſet admiſtum ſacrilegium delicto cõmiſſo: tunc poteſt cognoſcere: & tunc eſſe locus prę uentuoni. ſcd̃m ea q̃ dixi in c. cũ ſit generale. s̃. eo. maximè in antepe. col. Et ita poteſt intelligi gloſſ. in auc̃. item nulla cõitas. de epiſ. & cle. qa intelligiť qñ quis deliquit in eccleſia illã collectãdo ſeu opprimẽdo: & ſic eſſet priuilegium. facit quod no. Bar. de Saly. in l. qui de crimine. C. de accuſa. A. B. Arbitror tñ latius diſtinguendũ q̃ aut delictũ cõmiſſum in eccleſia eſt delictũ dũtaxat ſeculare aut dũtaxat eccleſiaſticum aut miſtũ. Primo caſu habet locũ opi. Bart. & do. mei. de qua ſupra: quia cognitio & punitio ſolũ pertinet ad iudicẽ ſecularẽ: puta ſi aliquis cõmittit in eccleſia delictũ merè ſeculare ſcd̃m ea quæ dixi in c. cùm ſit generale. de foro compe. Secundo caſu cognitio ptinet ad ſolum eccleſiaſticũ. Tertio caſu ſiue delictum cõmiſſum in eccleſia ex ſeipſo, etiam ſi alibi cõmiſſum eſſet miſti fori ſiue ex eoq̃ cõmittiť in eccl̃ia fiat miſti fori, vbi aľs nõ eẽt miſti fori. Sed quia committitur in eccleſia fit ſacrilegiũ, vt xvñ. q. iiñ. ca. ſi quis contumax. §. ſacrilegium. & ca. quiſquis. §. ſacrilegium. & c. ſi quis domum. & c. ſi quis ſuadente. §. j. cum ſimil. et hoc caſu locus eſt prę uentioni, vt dicam in c. penul. j. eod. Ma. Et aduerte: quia ſi delictum eſt cõmiſſum in eccleſia, laicus non poteſt capere & extrahere malefactorẽ. Sed eps debet eum capere & dare iudici ſeculari, vt in auc̃. ſi quis ci. C. de adult. ſecus autem ſi deliquit extra eccleſiam, & poſtea fugiat in eccleſiã: quia tunc poteſt capi & extrahi per laicum, vt in authenti. de manda. princip. §. ſed neq; homicidæ. colla. iiñ. Quidam tamen dicunt hic procedi de ciuili in leuibus. ſecus in atrocibus criminibus. Sed Bart. in dicto §. ſed neq;. tenet idem in omnibus delictis de iure ciuili. Sed de iure canonico quod eſt ſeruandũ iuuatur ab eccleſia ſi deliquit extra eccleſiã ſiue delictũ ſit atrox ſiue non. in hoc, ſ. vt nõ puniatur in perſona & in membris exceptis publicis latronibus ac nocturnis depopulatoribus, vt de immun. eccle. c. inter alia. & xvij. q. iiñ. c. ſicut antiquitus. Et quæ dicta ſunt de delinquẽtibus in eccleſia vel fugiẽtibus ad eccleſiã, ſeruãda ſunt de delinquẽtibus vel fugiẽtibus ad locũ vel ad atria eccleſię vel domus epiſcoporũ. xvñ. q. iiñ. c. id cõſtituimus. tenet Bar. in d. §. ſed neq;. & prædicta ꝓcedunt in liberis hoĩbus. Quid aũt in ſeruis, dic vt tradiť in iuribus s̃. alleg. maximè in d. c. id cõſtituimus. Quid aũt de delinquẽtibus in rem eccleſiæ? dic q̃ ſortiunť forum eccleſiaſticum, vt in c. cùm olim. s̃. de offic. deleg. & ibi no. do. meus q̃ quodãmodo etiam largo & impropriè põt dici ſacrilegiũ. ad quod vide q̃d dixi in c. cũ ſit generale. s̃. eo.

11 ¶ † Circa xvñ. q. principalẽ vtrũ rõne delicti, religioſus ſeu monachus ſortiatur forum ordinarñ vbi deliquit, vel debeat oĩno conueniri corã Abbate ſuo. Sol. de hac q. vide q̃d tradit latius do. meus in c. præce. Et ibi ego poſui concluſionẽ q̃ conueniẽdus eſt coram Abbate ſuo, niſi viarũ deſcrimina ſeu diſtãtia lõga aliud ſuadeat. & adde q̃d dixi s̃. in viij. q. & quod tradiť per do. meũ in c. fi. j. eo.

12 ¶ † Circa xviñ. q. qua quæriť, q̃d ſi clericus c productus in teſtc monium coram iudice laico depoſuit falſum: an ibi poſsit puniri, Sol. Inn. in c. verũ. s̃. eo. dicit q̃ laicus poteſt cognoſcere de tali crimine. Hoſt. dicit q̃ hęc cõditio eſt remittenda ad ordinariũ loci, per no. in c. ñ. s̃. eo. Nec ob. l. nullũ. C. de teſti. vbi diciť q̃ ſi teſtis in ferendo teſtimoniũ iudicẽ offenderit, poterit per eũ puniri nõ obſtante quocunq; priuilegio: qa ſcd̃m Hoſt. illa lex non aſtringit clericos teſtificantes corã laico: gloſ. tñ & Cy. ibi tenent cõtrariũ, ſ. q̃ habeat locũ in clericis. facit dictũ Fede. de Senis conſi. lxxxviñ. vbi videt velle q̃ licet clericus nõ poſsit accuſari coram ſeculari principaliter: tñ ſi agendo aut deponendo corã ſeculari deliquit, poteſt iudex laicus extra ordinẽ punire: ita tñ q̃ executio pœnæ in perſonam clerici reſeruetur epiſcopo. Sed in bonis clerici ipſam executionẽ poterit facere laicus, fortè & fideiuſſores clerici diſtinguendo arg. d. l. nullum. facit quod not. Archid. v. q. vj. c. presbyteri. do. meus in d. c. verum. dicit poſſe cõcludi q̃ ſi epiſcopus conſenſerit in deponẽdo teſtimoniũ corã laico, poterit laicus cognoſcere de crimine obiecto contra clericũ, quia nõ cognoſcit vt puniat: nec ad hoc agitur. Sed tantũ videt talis cauſa agi inter litigantes. & hoc dicit voluiſſe Inn. in d. c. verũ. nec ob. d. l. nullũ. quia cũ illa lex generaliter loquatur non comprehendit clericos qui habent ſpeciale priuilegium fori. Tu verò dic vt latè dixi in c. ſuper literis. j. de pœnis.

¶ Circa xix, q. quid ſi iudex Senẽſis corã quo quęſtio verteba tur de neceſsitate iuris vel ex conſenſu partiũ, remiſit ſeu cõmiſit exaĩationẽ cuiuſdã teſtis Florẽtini iudici Florẽtino qui teſtis Florentię receptus corã Florentino falſum depoſuit, an iudex Florentinus vel Senenſis poterit talẽ teſtem falſum dicentẽ punire? Bal. in d. l. nullum. d diſtinguit. Ego tetigi poſt Pe. de Ancha. in cle. j. de homi. & vide q̃d dixi in d. c. ſup literis. j. de pœnis. A. B. Quid autẽ de nuncio cui cõmiſſa eſt citatio extra territorium & cùm illam nõ feciſſet retulit feciſſe: vel aliter retulit quod

d

quod fecerit:dic q̄ non p̄ōt puniri à iudice extra territoriū:sed solùm à iudice coram quo falsum retulit.sc̄m Bal.in l.nullū.C. de testi.& quæ dixi latius ĵ.de dila.in rubri.xiiij.princi.arti.in materia citationis.Ma.

¶Circa.xx.q.aliquis cōmisit delictū,& post commissum mutauit statutū:qa factus est clericus vel religiosus:vtrū possit à laico puniri.Sol.vide latissimè per Ioā.And.in c.j.de obli.ad rōcinia.in glo.super verbo rōcinijs,dicā ĵ.eo.c.pe. Quid autem de eo,qui post cōmissum delictū & citationē facta impetrauit privilegiū exemptionis.vide per Io. An.in c.j.de priui.vide per do.meum in c.fi.ĵ.eo.

¶Circa.xxj.q.vtrum subditus Epī,qui cōtra substōnis Epālis formā ingreditur monasteriū exemptoriū, sit puniendus.vide latè Ioā.And.in.q.quæ incipit,quærit an subditus.in q̄onibus suis.& adde ad ea quæ dixi s̄.in.ix.q.

¶Circa.xxij.q.qua quæritur,vtrū quis ratione delicti sortiatur forum pænitentiale vbi deliquit.vide quę latius dixi in capitu. omnis.ĵ.de pœni.& remis.

¶Circa.xxij.q.qua quærit,aliquis habet possessiones in iurisditiōe alicuius dn̄ī:sed nō habet ibi domicilium,& offendit dn̄m, vel aliquem ipsius subditū.vtrū poterit per illū dn̄m puniri,in cuius territorio habet possessiones,& cuius subditum offendit istā.q.ponit hic Inn.sed tu dic vt latiꝰ dixi in c.ij.s̄.eod.in ver. vij.declaratio.vt hāc q.plenè examinaui:quia ibi melius cadit propter forum ratione pos.

¶Circa.xxiij.q.Perusinus interfecit bannitū Florētinum in comitatu florentiæ,vtrū possit à iudice Perusino puniri.dic vt latius dicam in c.fin.ĵ.eo.in materia fori domicilij.dixi latè in c. qualiter.el.ij.de accu.in.v.prin.arg.q.xj.

¶Circa.xxv.q.Perusinus interfecit in territorio florentino bānitū in ciuitate Perusij,quē licitū erat pusij interficere:sed nō in territorio florētino,ab alio,quā à Perusio:quærit,an possit rōne domicilij perusij puniri.Bal.dicit,q̄ nō ī l.j.de sum.tri.& fid. catho.per l.iij.§.transfugas ff.ad l.cor.de sica.dicam in d.c.fin.

¶Circa.xxvj.q.vtrū iudex domicilij possit cognoscere de delicto cōmisso in exemptū,vel extra territorium suū,vide ēt de hac materia in c.fin.ĵ.eo.& vide quę dixi in c.qualiter.el.ij.de accu.in.vj.prin.ar.q.xj.ver.plenissimè dixi.

¶Circa.xxvij.& vltimā.q.qua q̄rit cur propter delictū amplia tur forus ad non subditū,& non rōne indulgētiarum.vide quę latissimè dixi in c.fi.ĵ.de pœ.& remis.

¶Quò ad secundum principalem articulum de modo practi-
13 candi supradicta.Doc.variè instant.†Quidam dicunt,quod aut delinquens reperitur in loco delicti,& tunc potest exercere iurisditionem quò ad omnes effectus : & etiam quò ad personā & quò ad bona:vt not.glo.ĵ.in authen.qua in prouin.aut nō reperitur in loco:& tunc,aut citatio comprehendit illic dum eēt in territorio : quia contumacia est contracta in illo loco. Item potest procedere contra ipsam personam,dummodo nō offendat alterius territorium.argumen.c.penulti.ĵ.eod.& c.tuæ ĵ.vt lite non contesta.tenet Io.de lign.in cle.ij.de reiudi.Inno.in c. præterea.de dila.Io.Cal.in c.j.ĵ.de rapt. Aut citatio non comprehendit reum:& tunc variæ sunt opi.quidam enim,vt refert Innocen.in c.fin.ĵ.eo.q̄ cuius possit citari quò ad effectus, aut procedi contra bona existentia in territorio citantis vbi delictum est commissum:nō tamen potest citare:& procedat cōtra personam , ita vt contumax possit excōicari,vt in Cle.pastoralis.de reiudica.& in c.ij.in glo.fin.de constitu.in.vj.& l.fi. ff.de iurisdi.om.iud.& not.in c.Romana.§.contrahentes.eo.titu.libr.vj.Alij dicunt secundùm Inno.& ex quo citans habet iurisditionem,potest citare & contumacem excōicare,vt d.c.tuę. & c.qm̄ ĵ.vt li.non contesta.Sed volentes tenere primam opi. respondent ad hoc, quòd cum iste non teneatur comparere, non potest dici cōtumax:nec per consequens excōicari.Et si tu diceres:ergo nec potest fieri missio in possessionem bonorum cōtra eum.rn̄detur,q̄ talis missio fit etiā cōtra absentes reipublicę contra pupillos,qui non sunt cōtumaces l.item ait.§.hęc aūt.ff.ex qui.ma.& l.pupillus.ff.de priui.cred.& nō potest ad aliud procedi.ar.d.§.cōtrahētes.& hoc etiam videt placere Io. An.& Innoc.in d.c.præterea.ĵ.de dila& Io.de lig.in d.Cle.pastoralis.vbi dicit,q̄ iudex delicti debet committere iudici, vbi delinquens degit:ad hoc vt possit afficere eius personam.Idem tenet d.Anto.in c.fi.ĵ.eo.Nā hoc casu,si talis non cōparebit,videtur esse contumax in loco vbi iussus fuit comparere per sum iudicem domicilij.argumen.l.si vt proponis.ff.de fideiuss.& l.contraxisse.ff.de actio.& obliga.& placet Ioan.de lig.& Io. Andre.vbi.s̄.Hostien.verò in c.j.de rap.voluit etiam,quòd posset p se citare,& contumacē excōicare.per illum tex. qui non probat.Sed prædicta opi.videtur placere.Io.Cal.ibi in prima sua opi.Si modo citatus fuerit,vel monitus à iudice illius territorij:& ita dicit intelligendum esse c.tuę & c.fin.ĵ.vt lit.non conte.& c.cū sit Romana.ĵ.de ap.vbi Apostolus excōicat Corinthiā absentem.Sed si intpe citationis non erat in territorio nō excōicari.Deinde Io.Cal.dicit ponēdo suā secūdā opi.q̄ licet hoc dictū videat æquū:tn̄ melius credit q̄ istud dictū sit verū qn̄ ignorat vbi delinquēs esset:nā tūc pōt citari tanq̄ vagabundus p iudicē delicti:in quo delinquēs,& nō cōparēs poterit excōicari p iudicē delicti,& in loco delicti,vt ī c.ex tuæ.de cle.nō resi.qa tūc haberet ,p p̄nte,vt d.c.fi.ĵ.de do.& cōtu.Sed si delinquēs alibi facit copiā fui:tūc iudex delicti debet prius requirere iudicē sub quo ille degit,vt moneat vel citet delinquentem quo casu nō cōparens poterit excōicari.ar.d.§.cōtrahētes. facit text.in auth.vt oēs obed.iud.§.ij.& §.si qs cōprehen.& d. cle.pasto.ver.nos quoq;.Subdit tn̄ Calde.q̄ si quis vellet tenere q̄ iudex delicti posset citare per se,& excōicare citatū:qa effectus talis excōicationis refert ad locū delicti territorij sui, & posset.& hanc opi.tenent Pe.Iac.de Are.& cy in l.oēs.§.si verò apparitor.C.de epi.& cle.vbi dicūt esse casum per illū tex. in l.ij.C.de offi.prefec.vr.Nec obst.l.fi.de iur.om.iudi.& c ij.in fi.de cōsti.in vj.qa loquunt in actibus iurisdictionis exercendæ extra territoriū.secus in actu cuius effectus refert ad locum in quo citans habet iurisdictionē.& hāc opi.sequutus fuit Cy.dis a putādo[a] ,put refert Bar.in l.j.ff.de req.re.vbi cōcludit,vt d.§.si verò apparitor.&.d.l.ij.C.de offi.præfe.vr.Sed citatio realis p quā capit psona nō pōt fieri in alieno territorio,vt d.§.si quis verò cōprehen.Nec ob.d.cle.pastoralis.vbi tex.videt de directo in cōtrariū:qa vt dicit Cy.cū nō possit dari aliqua respōsio transeat cū alijs erroribus canonistarū,quæ solutio est temeraria.Bar.ī d.l.j.dicit q̄ qn̄ sunt plures iudices habētes iurisdictiones separatas:oēs tn̄ hnt dependētes ab vno principe:tūc poterit verbo citari in alieno territorio, vt d.§.si verô apparitor. quasi sit eis à principe hoc permissum q̄ eos cōstituit.ar.l.quæro.ff.de solu.& l. Titiū aut Meuium.ff.de admi.tu.Quidā verò sunt habentes separatas & distinctas iurisdictiones : quia sunt sub diuersis principibus,vt vnus Papę,alter Imperatoris:tunc vnus nō pōt citare in territorio alterius cui nō subest,vt d. cle. pastoralis.aliàs secus.& hoc ,procedit sc̄m opi.quæ vult q̄ Imperiū nō dependeat ab ecclesia,sed à Deo.Sed tenēdo cōtrariā opi.sicut declaratū est p ecclesiā,respōdet Bar. secundo modo q̄ vnus iudex pōt citare in territorio alterius,vt d.§.si verò apparitor . dūmodo non citet in territorio maioris iudicis à quo habet iurisdictionē:quia nō potest tunc propter eius reueren tiam.ar.no.in l.iij.§.si tam vicinū.ff.de dam.infec. vnde videt Bar.etiam concludere q̄ etiā in territorio alterius iudicis potest fieri citatio verbalis:& quo ad effectum procedēdi cōtra personam,sed nō in territorio maioris iudicis à quo habet iurisdictionem.do meus in c.fi.ĵ eo.dicit q̄ licet hæc distinctio Barto. multum videatur aures demulcere: nō tamen in totū satisfacit cōtrario.cle.pastoralis.Nam ibi Papa non solùm fundat se ex eo q̄ Rex citatus esset in territorio maioris iudicis:imò ex alijs rationibus.per quas patet q̄ citatio non arctauit ipsum constitutum extra Imperium citantis,q̄uis post dicat q̄ non fuit requisitus Papa,vt ipsum regem citaret.Sed non multū valet ista reprobatio.Idem dicit do.meus q̄ ex opin.Barto. sequæret q̄ vnus eps possit citare etiā respectu personę & citatū excōicare in territorio alterius.qd̄ omnino est falsum,vt probat in d.§. cōtrahentes.vbi apertè dicit tex.q̄ iudex contractus nō potest contrahentē alibi existentē trahere inuitum:qd̄ tn̄ facere posset,si eū posset personaliter citare,& cōtumacem excōicare vel aliter cōtra personā procedere. Nam saltem per viam indirectam hoc faceret,vt ibi dicit Io.And.& ideo permitteret citatio solū rōne bonorū.& per prædicta rn̄det ad dictū Io.Cald.qui voluit q̄ nō quæreretur de excōicatione,sed tantū de missione.Nā ex quo tex.ille vult q̄ non pōt trahere inuitū:per cōsequēs denegare vī ,processum posse fieri in psonā p quā citat? indirectè traheretur.Nec est bona respōsio ad cle.pastoralis.quæ vult q̄ loquatur ibi quando quis citatur ad locū periculosum quādo iste citatus nō erat subditus citanti ratione delicti vel domicilij.vel alio modo.Nam si bene ponderet ille text.rationes sibi assignatę videnī cōcludere q̄ dispositio dictæ cle. procedit etiam si citatus deliquisset in territorio citantis.& ideo Calde.non videt multum persistere in dicta solutione.domi.meus distinguit q̄ aut delinquens reperitur in loco delicti: & tūc seruа quod in princip.dixi.Aut non reperitur:& tunc si fuit prius citatus quàm se absentaret.idem quo ad omnes effectus personales:quos tn̄ causæ qualitas patitur:& qui valeant contra absentes exerceri. Aut absens non fuit prætictus citatione,& potest citari verbaliter:quo ad effectum distinguendi bona,vt dicto §.contrahentes.Item potest requiri iudex alterius territorij,vbi delinquēs nunc degit,vt eum arctet vel remittat, & illę

¶Disputañ . addē ea,quæ latè cumulat Alex.in l.j.de reqrē.re. & Are.cōs. lvij.in ij.co.& cōsi cxxxvj.& d.Soc. in consi.clxvij.col. vij.ver.præterea.

debet hoc facere, vt probat in d.cle.pasto.& in d.§.si quis ver ò cõprehensorũ.& si citatus nõ parebit põt procedi cõtra ꝑsonam inquantum status causæ pateretur: quia iam est constitutus in contumacia per citationem iudicis vbi degit, & videtur effectus cõtumax in loco in quo citat, vt d.cle.pasto.& d.§.cõtrahentes. facit l.j.ff.de requir.reis.& qđ not.in auth.vt oẽs obe. iud.§.ñ.Si verò iudex vbi delinquens degit non vult remittere, nec citare: tunc putat do.meus ꝙ iudex delicti nõ posset ꝓcedere cõtra personã: nec citare extra territoriũ ad hũc effectũ, vt d.cle.pasto.& optimè probatur in d.§.si quis verò compre. vbi dicit ꝙ si delinquens recessit de loco,& nescitur vbi sit, debet citari per edicta. Si verò habet notitia in loco vbi sit: tunc debet requirere illũ iudicẽ vt remittat:& si nõ vult: tũc punit: & sic hoc casu nõ cõcedit citationem simplicem, vt in præcedẽ ti casu.& isto modo potest saluari opi.Cal.vt s.qñ nescitur, vt possit citari per edicta:& si talis non comparet, nõ posset personaliter distringi. Sed tantũ proceditur cõtra eũ respectu bonorum, vt l.j.ff.de requi.reis. Nam si est extra territoriũ iudex delicti nõ videtur habere iurisdictionẽ in personã, vt d.cle.pasto.& sic reperitur processus factus à nõ suo iudice vel alieno qui nõ est certus de iurisdictione sua.& ad tex.in l.ñ.ff.de offi cio præfec.vr.& d.§.si apparitor.respõdet ꝙ loquũtur in casu speciali, videlicet in præfecto vrbis.& sic ꝓfectus vrbis posset citare delinquentes in vrbe, licet inde recesserint: quia multa specialia introducta sunt in fauorem vrbis & præfecti ipsi⁹. Sed iudex vnius prouincię nõ potest citare delinquentem existentem in alia prouincia, vt d.§.contrahentes.& d.cle.pasto.li cet Bar.& alij plures aliter senserint. Nam iste forus est accidẽ talis, nec potest extendi, nisi quatenus reperitur à iure permissum videlicet respectu petitionis, remissionis, vel commissionis citationis factę iudici, vbi degit delinquens. Sed aduerte circa prædicta: qa licet s. dixerim ꝙ personaliter citari nõ potest extra locum delicti: ita vt persona ipsius affici possit, est verum: nisi loqueremur in vagabundo. Nam talis potest vbi inuenitur citari & puniri, vt d.l.j.C.vbi de crimi.agi opor. qui tex. potest etiam ita intelligi: & ita etiam potest intelligi quod not.in auth vt nulli iudic.§.si quis verò.& authoritas illa, vbi te inuenero, ibi te iudicabo: licet tex.in d.l.j. etiam intelligatur secundũ glo. qñ delinquẽs extra locũ delicti reperit in domicilio. primo de qua materia dic vt dicam in c.dilecti.j.eo. Sed præcedens intellectus est notabilior. ¶Potest tñ intelligi illa authoritas, vbi te inuenero &c. in Papa vel in Imperatore. ar. tex. viij.q.ij.c.cuncta p mundũ &c. xcvj.di.c.si Imperator.& l.deprecatio. ff.ad l.rhod.de iactu. Nam totus mundus est eorũ territoriũ. Sed in alijs inferioribus nõ sic est: quoniam eorum iurisdictio limitat in territorio assignato. Et hoc casu vagabundus scđm intellectum prædictum posset vbiq; citari ꝓpter delictũ alibi cõmissum sicut in simili videbim⁹ in materia fori ratione cõtractus, vt d.c.dilecti.j.eo. vbi videbimus aliquas q. quæ multũ faciunt ad materiam nostram. Et ex his est expeditus secundus principalis articulus.

a ¶ Arti. iste est adeò intricat⁹, vt dixerit Angel. eũ indigere decisione Cęsarea ĩ l.si ff.de iur.om.iu. vbi latè mod.& ad de hic Old.in cõsi. lxxxviij.inci.tertiò q̃rit.p Ant.j.in c.fi.

b ¶ Breuiter. de ista materia latè tractat Are.in trac. malefi. in ver. existẽs Elorẽ tię. et adde ea q̃ hñr latè p Alex.in l.hęres absens. de iudi. & vide eũdẽ in l.si cui.§.fi.ff.de accus,

14 ¶†Quo ad tertiũ articulũ principalẽ, vtrum in delictis sit locus remissioni. A.B. Videt dicendum quòd sic, per text.in auth. vt nulli iudi.§.si quis verò comprehen. vbi tex. necessitatẽ imponit iudici vbi degit vt eũ cõprehendat & remittat ad idem tex.in c.j.de rap. vbi tex. videtur imponere necessitatem, quòd eum non retineat. tertiò probat xxiij.q.iij.c.si illic. vbi text. dicit, ibi vendicetur iniuria, vbi plectibilis est orta præsumptio. Ad idẽ text.ñ.q.j.c.si peccauit. ibi dũ tex. dicit, ibi cõtingit malum ibi moriat. Præterea graui presidi congruit citari, vt malis hominibus prouincia careat. l.cõgruit. ff.de offic.prẽsid. Quare cùm propter delictũ territoriũ suum & eius res publica offendatur ad ipsum fienda est remissio, vt cæteri ad exemplũ respicientes abstineant à delictis. in auth. vt iudi. sine quoquo sustra. §.si quis aũt.col.ñ.& l.capitalium.§.famosos. ff.de pœ. vbi etiã assignatur prædicta rõ, vt cæteri terreant. In contrariũ verò facit tex.c.fi.j.eo. vbi tex. simpliciter vult ꝙ iudex domicilij possit punire delinquentem de delictis vbiq; cõmissis. Ad quẽ etiã conueniũt verba d.l.cõgruit. Itẽ rõne domicilij potest quis cõueniri ex cõtractu vbiq; celebrato, vt c.fi.j.eo.& l.fi.C.vbi in rẽ act.& l.fi.de prescri.lõg.tẽp.d.c.dilecti.š.eo.& d.c.fi. ergo codẽ modo rõne delicti. Et quia si semper in grauioribus necessariò esset fienda remissio frustra iura de domicilio videntur posita. Et hanc opi. tenet glo.in j.& ñ.C.vbi de crimi.agi opor. Tu distingue post Ioã.Cald.in repe.c.j.de rap. Pet.de Ancha.in repet.huius c.& do.meus in c.fina.j.eo. Et vide omnino consiliũ do.mei qđ incipit, Rod.ciuis corne.qđ est xxv.in ordine. Mar.

b Breuiter b dic ꝙ aut iudex delicti non postulat hanc remissionem: tunc nõ est necessariò fienda. Ideo iudex domicilij qui vult cognoscere vel iudex loci vbi reperitur vagabundus: possunt licitè cognoscere & punire, vt d.l.j.C.vbi de crimi.agi opor. secudũ vnũ intellectũ quẽ sequit ibi Bar. Aut à iudice delicti petitur fieri remissio:& hoc casu in leuioribus delictis. Aut si agitur ciuiliter ex crimine non tenet iudex remittere. l ta not. Ioã. Cal.in d.c.j.de rap. qm̃ ista remissio ad locum delicti fit, vt ibi puniat,& eius pœna cedat alijs in exemplũ: quę ratio cessat in dictis casibus. Si verò agatur criminaliter delictum sit atrox. glo.in cle.ñ.de re iud. Primò concludit ꝙ remissio sit fienda ex necessitate: nõ aũt ex vrbanitate, vt quidã voluerunt, vt voluit Cy. cõiter Doc.in d.auth.qua in prouincia.& Bar.in l.si cui.ff.de accu. Secũdò cõcludit illa glo. ꝙ licet iudex requisitus nolit remittere: nõ tamẽ põt puniri à iudice requirente: qa par in parẽ &c. Sed debet requirens agere coram superiore contra requisitum. Contrariũ tñ tenuit Cyn.in d.auth.qua in prouincia. & Bar.in d.l.si cui. tenet dictũ glo.per d.§.si quis verò cõprehen. in auth.vt nul.iud. Sed Io.Cald.in d.c.j.de rap. dicit ꝙ aut delinquens est in loco domicilij & hoc casu iudex solũ tenetur ex vrbanitate remittere. Sed nõ remittens non debet puniri, nec ꝙ conueniri. Si ergo ex vrbanitate debet remittere: ita si videt iudicem delicti paratũ ad puniendũ illũ. Secus fortè si cognosceret remissionem peti vt ille nõ puniret. Sic etiam per cõtrariũ ex vrbanitate, iudex delicti potest remittere ad iudicẽ loci domiciliũ, sicut Pilatus remisit Iesum Christũ ad Hærodẽ. Aut delinquens degit in alio loco cꝫ domicilij.& vel si degit in loco domicilij iudex delicti iam incœpit procedere contra delinquẽtem. hic autem necessaria est remissio: aliàs poterit non remittens puniri,& cogi saltem à superiore. Subdit tñ Ioã. Cald. ꝙ opin. Ioã. Andr. melius probatur,& placet do.meo: qa §.si quis verò indistinctè mandat iurisdictionẽ fieri. No. tñ ex opi. Io.Cal. ꝙ non solũ iudex domicilij tenet remittere, sed etiam alius qui nõ est iudex delinquentis. qđ tñ non videtur placere do.Ant.in d.c.fi.j.eo. A.B. Nec etiã dño Pe.de Anch.in repe. huius c.in qua opi. Nec ob.§.si quis nõ, vbi tex. iubet remissionem fieri: qa debet intelligi si deprehensus fuerit ab alio iudice cꝫ domicilij Ma. Sed do.meo plus placet opi. Io.Cal. qa tex.d. §.si quis verò. loquitur indistinctè dũ dicit vbi degit.& ad idẽ alle. tex.in auth.de defen.ciui.§.audient. Item: quia hic cõtinent publicã vtilitatẽ:& qa etiã hoc põt qñcꝫ priuatus facere comprehẽdere, et ad iudicẽ ducere crimino sum, vt no.in l.nullus.C. de iudæ. de quo p do.meũ in c.j.& c.cũ nõ ab hoie.š.de iud. A. B. Quod placet Pe. si iudex domicilij nõ ꝓuenit iudicẽ delicti: qa iura & rõnes factæ ꝓ iudice delicti magis vrgẽti. Et præsertim si testes p quos põt ꝓbari delictũ non essent de prouincia iudicis domicilij: & sic nõ posset eos cõpellere ad perhibendũ testimoniũ. l.iij.§.fi.ff.de testi. Itẽ nec posset iudex domicilij eorũ examinationẽ alteri cõmittere, vt in auth apud eloquentissimũ. C.de fi.instr., ꝓpter quę impetrata si iudex domicilij ꝓcederet crimen remaneret impunitũ. Et ista est potissima ratio, quare in istis grauibus delictis fieri debeat remissio ad locũ delicti: quia ibi de facili crimina ꝓbabunt. Quæ ratio apertè colligitur in auth. vt nulli iud.§.j.& hanc rõnem considerãtes quæ multum vrget cõtra iudicem domicilij, vt semper remittere teneat: ꝙ æquum est dicere vbi talis difficultas ꝓbandi crimina immineret. Et sic tenet Pe. prędictam opin. Secus si iudex domicilij cõsideret habere promptas ꝓbationes delicti: aliàs per iudicẽ delicti requisitus oĩno remittere tenet. Nec obst.c.j.de rap. vbi simpliciter dicit ꝙ proprius iudex nõ debet eũ recipere, nisi prius redeat ad iudicem delicti: qa ibi hęc ratio dicit: qa ille erat excõicatus per iudicem in cuius diœcesi deliquerat qui à nullo debet recipi donec satisfaciat & absoluatur ab excommunicatione, vt in c.cũ ab ecclesiarũ. de offic.ordi. scđm Ioan. Cald. ibi, in v.q. Si verò iudex domicilij nondũ cœpit cognoscere, cõis decisio est ꝙ omnino necesse t remittere si remissio petat. Et prædicta ꝓcedũt in foro iudiciali. secus in pœnitẽtiali.& ita loquit text.xvj.q.j.c.j. Et ratio differentię ibi assignat. de qua materia dic vt dixi c.omnis, j.de pœnis & remiss. Nec obstat ꝙ dicta iura quę dicunt, vbi te inuenero, ibi te iudicabo: qa deberet intelligi exemplum Papæ vel Imperatoris, aut vagabundi, vt dixi in fi.prẽce. Et aduerte: quia licet vterq; iudex possit ꝓcedere: scđm tñ distinctionẽ quã š.feci. Non tñ debet puniri diuersis pœnis: qa per pœnam imposita ab vno tollitur potestas procedendi:& pœnæ imponẽdeæ alteri iudici. qđ tñ intellige scđm ea q̃ tradunt per Bar.in l.senatus. ff.de accusa.& l.denunciasse.§.quid tñ. ff.de adult.& per Cyn.l.extra territorium. ff.de iurisdi.omnium iudi.q.vi.iunctis his quæ dixi in c.

15 de his. de accusa.& c.penul.j.eod. Ma. †Quid autem debeat facere iudex remittens glo. prædicta in d.cle. concludit ꝙ debet adhibere aliqualem causę cognitionem ne fortè sine causa infamet

famet,ipſum,remittendo legatū tanquā criminoſum.& idē ſen tit Bar.in l.j.C.vbi de cri.agi opor.Subdit tamē,ꝙ hocverū,niſi talis cognitio fuerit prius adhibita à iudice delicti,vbi citatus à iudice delicti noluerit cōparere,per d.§.ſi quis verò.Nam ſicut eſt hoc notū iudici nolenti remittere,tūc ratione cōtumaciæ ci tati nolētis cōparere,fit præſumptio cōtra eū,ſecundū no.in c. nullus.de præſump.& per ea,quæ no.de fuga in l.admonendi. ff.de iureiu.& in l.lex cornelia.ff.ad ſylla.de quo latè dixi in c.fi. j.de iureiurā.ſed ſi nulla fuit cōmiſſa cōtumacia,nec pōt doceri de fuga,tūc d.gl.habet locū,vt fiat aliqualis cognitio ſuper cri mine.facit qđ no.de cōparēte propter intereſſe ſuū,qui tenetur ante omnia docere de intereſſe:vt in c.veniens.j.de reſti.nec ſo li iudici petenti remiſsionem tenetur iudex requiſitus credere: etiā ſi ſit epiſcopus.arg.c.nullus.& c.placuit.vj.q.iĩ.& ita dicit Do.m.cōcordandū eſſe dictū Bar.& dictū dictæ glo.in d.cle.ĩ. de re iudi.ſi tamē eſſet notoriū delictū vel fama,in loco iudicis à quo petitur remiſsio,ſatis æquè poſſet dici,quod non debet, præmittere aliquā cognitionē.Quid autē in cōtractibus, an ſit locus remiſsioni?dic vt dicā,in c.dilecti.j.eo.Sed circa prędicta quæro,vtrū vagabundus debeat remitti ad iudicē delicti.Inn. in c.j.j.de rap.tenet,ꝙ ſic.ſed Ioā.Cal.ibi tenet contrariū.nā cū ipſe poſsit vbiq;,puniri,vt d.l.j.C.vbi de cri.agi opor.& d.au then.vbi in te inuenero.vt ſ.dixi,ſequitur ꝙ non eſt fienda re miſsio:alias ſi cōtrariū diceremus,poſſet ſequi perplexitas.Po ne enim,ꝙ cōmiſit plura delicta in diuerſis territorĩs,& omnes iudices petant remiſsionē:cū non poſsit apparere,cui magis re mittendus ſit?poterit per ipſum puniri ſine alia remiſsione do. Ant.putat,ꝙ ita fiat remiſsio in vagabundo,ſicut in alĩs:cū ea dem ſit ratio.hoc ſequitur Do.m.in c.fi.j.eo.vbi tenet,ꝙ ratio potius cōcludit,vt remiſsio fiat in vagabundo,quàm in alĩs,vt ſ.tollatur ſcandalū in loco delicti,& vt ſatiſſaciat illi reipublicæ quā læſit:& vt cæteri metum habeāt mortis,per tex.in d.c.j.de rap.& in d.§.ſi quis verò cōprehenſorū qui indiſtinctè loquun tur.Nec ob.text.in d.l.j.C.vbi de cri.agi op.ꝙa fateor,ꝙ poteſt cōueniri,vbi inuenitur:nō tamē per hoc ſequit̃,ꝙ nō debeat ha bere locū remiſsio.nā & delinquens pōt puniri in loco domici lĩ,vt in c.fi.j.eo.& tamē habet locū remiſsio,vt ſ.dixi.Nec ob. quod dicit̃ de perplexitate:quia licet in caſu p̄dicto fortè puni ri poſſet:tamē in alĩs nō procedit,ꝙ non ſit locus remiſsioni. vel dici poteſt & melius,ꝙ aut delicta ſunt ęqualia:& hoc caſu, debet fieri remiſsio ad iudicē primi delicti,vbi quis primò vide tur ſe obligaſſe:vt l.obligamur.ff.de acti.& obli.facit quod in ſimili no.Inn.in c.cū iam dudū.de præbē.de clerico habēte plu ra beneficia in diuerĩs diœceſibus.vbi vult,ꝙ exiſtētibus māda tis cōtrarĩs eodē tēpore,teneā quis primo ēpo obedire,cui pri mo ſe obligauit.facit quod no.in l.ſi cui.ff.de accu.quod tñ ego limito,niſi fortè in alio loco eſſet maius futurū ſcādalū propter delictū nō punitū.Nā tunc arbitror dicendū,ꝙ iſtud ſcandalū faciat præponderare primo delicto.Aut delicta nō ſunt æqua lia,& iſto caſu remittendus eſſet ad locū,in quo actionis deli ctum cōmiſiſſet.Vltimò circa prædicta quæro,vtrū valeat cō ſuetudo,ne fiat remiſsio prout hodie cōmuniter obſeruat̃.Sol. Ioan.Cal.in d.c.j.dicit,ꝙ ſi haberet conſuetudo de loco,in quo quis nō habet domiciliū,nō valet:ex eo,ꝙ eſſet irrationabilis: quia per eā delicta remanerent impunita:& ſic nō debet valere, vt c.j.& c.fi.ſ.de conſuetu.Sed cōſuetudo per quā induceretur ꝙ iudex domicilĩ nō teneatur remittere ad locū delicti,vel ecō tra:tūc bene valet:quia tūc ceſſat ratio prædicta:quia quilibet iudex poteſt punire.Et ſequitur.D.m.in c.fi.j.eo.Et ex hac ra
a tione ego dicerem,ꝙ idē eſſet in vagabundo[a],vt valeat cōſuetu do,ꝙ non ſit fienda remiſsio ad locū delicti:quia ceſſat ratio ſupra dicta ex eo qđ ſ.dixi,ꝙ vagabundus poteſt vbiq; puni ri.Et aduerte:quia conſuetudo prædicta inducens hoc modo valeret, ex eo ſi fuit ſæpius petita & denegata: ſecus autem ſi nunq̄ fuit petita:quia per nō vſum non inducitur cōſuetudo,
16 facit quod no.in c.Ioan.j.de cleri.cōiuga.¶†Quò ad quartum principalem articulū,vtrū delinquēs debeat puniri ſecundū ſta tuta loci,in quo deliquit:vel ſecundū ſtatuta ſui domicilĩ:vel ſe cundū iuris cōis diſpoſitionē:nō eſt principalis materia noſtra. Vnde breuiter cōclude,ꝙ cōis concluſio eſt,ꝙ puniri debet ſe cundū ſtatuta loci,vbi punitur:vt tradit Io.Cal.in c.j.de rap.vi de per Bar.in l.j.in fi.C.de ſum.tri.& vide ad prædicta in d.cle. ĩ.de re iudi.per Io.de lig.& plurimas remiſsiones,quas dedi in c.qualiter el.ĩ.ſ.de accu.in xiiĩ.arti.q.iĩ.ii.ĩ.&.v.A.B.Et vide quæ dixi c.dilecti.j.eo.in iiĩ.prin.ar.& in c.pe.de fer.ar.x.& c. ĩ.de ordi.cog.arti.xxv.& vide Cy.in l.fi.ff.de iur.om.iu.& Pe. de Ancha.in repe.huius c.in.v.opp.Quod poſt multa finaliter diſtinguit,ꝙ aut queritur,vtrū poſsit eū punire pœna iuris cō munis,& pōt:& ſic loquuntur iura,quæ dicūt delinquentē poſ ſe puniri de delictis,vbi crimē cōmiſit.Aut quærit̃,vtrū poſsit puniri ſecundū ſtatuta ſua.& aut quæritur quò ad ordinē pro cedendi:& ſeruāda ſunt ſtatuta procedētis,ad quod vide q̄ latè dixi c.quod clericis.de fo.cōpe.xvj.prin.ar.iunctis his,quę dixi in c.ĩ.j.de ordi.cog.arti.xxvj.Aut quæritur,quò ad pœnæ im poſitionē:& tūc,aut ſtatuto expreſsè diſponit̃ ſuper pœna cō tra ſubditū alibi delinquentē:& ligatur ſubditus l.fi.ff.de decre. ab.ordi.fa.Aut ſtatutū ſimpliciter loquit̃.& ſecū dū Cy.diſtin guitur,vtrū diſponat ſuper eo,qđ eſt delictū de iure cōi:& po teſt puniri ſecundùm ſtatuta loci delicti:aliàs ſecus.Sed Pet.de Anc.hoc ſimpliciter tenet,ꝙ nō poſsit,per c.vt animarū.§.j.de conſti.li.vj.& adde,quæ dixi in iĩ.arti.ver.& aduerte:quia licet vterq;.Sed in loco delicti,an poſsit puniri ſecundū ſtatuta lo ci delicti.& dicendū,ꝙ ſic ſi aliàs erat delictū de iure cōi Cy.& Doc.in auth.qua in prouincia,vbi de cri.agi opor.Ioā.Cal.c.j.de rap.q.v.aut non erat delictū de iure cōi.& tunc,aut forēſis tan tam morā ibi traxit,ꝙ veriſimiliter poterat ſcire,& punit̃ pœ na ſtatuti.facit l.ĩ.& qđ ibi no.per gl.fi.C.vbi de cri.agi opor. aut non traxit ibi tantā morā:& tunc,aut illud factū erat cōiter per oēs ciuitates prohibitū,puta,ne frumentū extrahat̃ de ter ritorio,vel ne de nocte eatur,& tenet̃ pœna ſtatuti:qa non licet tunc allegare ignorantiā.facit l.fi.§.licet.ff.de pub.iudi.aut non erat ita generaliter prohibitū,& nō tenet̃:niſi fuerit ſciens l.fi. ff.de decre.ab or.fa.facit c.ĩ.de cōſti.li.vj.Niſi ignorantia fuerit craſſa & ſupina.& ſequitur Pe.hic in iĩ.q.Adde tamen:quia ſi vtrunq; ſtatutū & loco domicilĩ,& loco delicti pro illo delicto imponeret pœnā ipſo iure:deberet ſolū attendi ſtatutum loci, vbi delictū eſt commiſſum.& ratio eſt,quia nō debet q̄s duplici pœna puniri.Itē ſtatutum domicilĩ irrogans pœnā ipſo iu
a re[a] non pōt afficere ſubditū ſuū delinquentē extra territorium & domiciliū ſuū c.ĩ.de cōſti.li.vj.& l.fi.ff.de iur.om.iu.& vide bonam rationē diuerſitatis,per Fed.conſi.xvj.Ma.

17 ¶†Quò ad vltimū prin.arti.vtrū ſentētia digna priuatione beneficĩ,vel confiſcatione bonorū,trahat̃ ad beneficiū,vel ad bo na alibi ſita?Sol.glo.& Doc.ſentiunt duos intellectus.Primus, ꝙ iudex delicti nō ferat ſententiā ſuper eccleſia,ſeu bonis pri uando delinquētē:ſed ſolū ſuper crimine,& hæc ſententia facit fidem in alio iudicio,vnde iudex beneficĩ,vel bonorū, priua bit illū vigore illius ſententiæ.& per hūc modū exequetur pri a mam ſentētiā:& ſic ſentētia trahet̃ ad beneficiū alibi ſitū.Hoſt. tenet,ꝙ iudex delicti pōt etiā pronūciare ſup beneficio: & idē Doc.cōiter hic:& pro hac opi.facit ſecūdū Io.An.quia hic fuit quæſitū:etiā de beneficio:& ſolū vult hic text.ꝙ ēpo beneficĩ reſeruetur executio,nō priuato:vel pronunciatio.de qua mate ria tandē remittit ad no.per ſe in c.paſto.de ap.in fi.& idē tenet gl.prima in c.p̄cedēti.Inn.hic ſentit primā lecturā:dicit enim ꝙ prima ſentētia per iudicē delicti erit ferēda ſub hac forma cō b demno te de tali crimine:& demū executio fiet per iudicē bene ficĩ,ſecundū canones,qui præcipiūt cōdēnatos deponēdos, vt.xxv.diſ.c.j.niſi fortè cū tali diſpēſetur ſecundū qđ tradit̃ in c.at ſi clerici.ſ.de iud.Subdit etiā Inno.ſe credere,ꝙ primus iu dex poterit eū ꝑpetuò ſuſpēdere à beneficio ſito in aliena diœ ceſi:ſed ſententia mandabit̃ executioni de facto per eū,in cuius diœceſi ſitū eſt beneficiū,vel res ſecundū no.in l.à diuo Pio.ff. de re iudi.D.m.dicit,ꝙ vtraq; lectura pōt practicari.Na iudex delicti poterit pronūciare tātū ſup delicto,& immediatè ſequē tur pœna iuris,vt l.j.ff.ad turp.ĩ.q.iĩ.§.notanda.no.Io.An.& Archi.in c.j.de homi.li.vj.Actualiter verò executionē priuatio nis beneficĩ faciet iudex beneficĩ,aut bonorū fitorum.Nec eſt ſententia alia priuationis neceſſaria,ſi delictū fuit dignū priua tione:quia prima ſentētia lata ſuper crimine,cōſequit̃ effectum priuatiuū,vt in iuribus.ſ.allegatis,& probat̃ hoc in tex.noſtro dum dicit ꝙ executio ſpectat ad iudicē beneficĩ.& ad p̄dicta vide Spe.in ti.de executione ſentētiæ.§.nūc videndū.ver.pone iudex Florētinus.vbi tangit vtrūq; intellectum.& dicit,ꝙ ſibi plus placet ſecūdus intellectus,vt iudex delicti pronūciet ſup priuatione beneficĩ.Nec ex hoc dicit̃ ponere falcē in meſſem alienā,cū titulus reſideat penes perſonā ipſius clerici,& inhæ ret oſsibus ſuis:ſicut dicimus de alĩs iuribus incorporalibus,vt no.gl.in l.iĩ.ff.pro ſocio.Ideò cū ratione delicti ꝑſona ſit ſibi ſubiecta,priuabit ipſum iure ſibi adhærentē.Et res ſeu benefi cium alibi exiſtēs,habebitur quaſi pro derelicta:& ibi fiet exe
b cutio actualis,& hic eſt tex.nō cauillādo literā.Tenent[b] etiā in ſimili Bar.in publicatione bonorū ratione delicti,in d.l.cūctos populos.de ſum.Tri.& Io.An.in c.cū ſecundū.de hære.lib.vj. tradit Io.Cal.etiā hic,facit l.magis puto.§.illud.ff.de rebus.eo. vbi patet,ꝙ decretū interpoſitū ſuper alienatione extēdatur ad rem ſitā extra iuriſditionē:& qđ no.in c.Romana.§.cōtrahen tes.eo.ti.li.vj.A.B.Primā opi.tenet Pe.de Ancha.in repe.iſtius c.in primo cōtrario dicēs,ꝙ prædicti patres canonū,qui tenēt ſecundā opi.nō bene intellexerunt:quia expreſsio iud.expri-

a ¶Ipſo iure.vide in hac materia Bald. Ange.& alios in l. fi.ff.de iu.om.iu.& cano.in c.vt anima rum.de cōſti.li. vj. Bal.in l.pe.v.colū. C.de execu.rei iu.

b ¶Tenent etiā &c. de hoc elegāti articulo,an publicatio bonorum facta in loco,trahat̃ ad bo na alibi exiſtentia. vide latè per domi num Alex.in cōſil. xxxj.li.j. inci. viſo ti.q.& ar.cōſi.x.ad de per Pau.conſil. cccxix. inci. primū quæſitū li.j. ſecun dùm nouiſsimā & elegā. impreſsionē Papien.

mentis aliquid in ſentẽtia prætẽr vel cõtra ius, non eſt in ipſius poteſtate, ſed iuris l.j.ff.ad turpi. hinc eſt, q̃ ſi iudex in ſentẽtia aliquid omittit vel decernit aliter, quàm ius diſponat, lex ſupplet, quod tali ſententiæ deeſt. l.iiij.§.ſi qs cõdẽnatus.& l.miles. §.decẽ.ff.de re iu.& l.ex diuerſo.§.ſi in iudicio.ff.ſolu.ma.& qa lex dicit, q̃ iudex debet pronũciare ſuper crimine, quò ad pœnam verò, iuris poteſtas cõſideratur, vt pœna infligaẽ, quã lex ſuper illo delicto ſentiat. d.l.j.§.j.ff.ad turp.& hoc eſt qđ ſenſit Inn. allegat etiã pro hac opi. tex. noſtrũ in prin.& in fi. in prin. dum dicit, pro delicto ibi cõmiſſo: debeat iudicari.& nil dicit, de pœna priuationis, vel alia: ſed ſimpliciter loquiẽ.& ſic ſuper crimine ſolũ pronunciaẽ, in fi. etiã dicit, q̃ erit quò ad illud exe cutio faciẽda, quaſi nõ priuatio vel condẽnatio facta fuerit ſuper beneficio: ſed tantũ ſuper crimine fieri debeat executio ſen tentiæ. Itẽ moueẽ: quia vbi qs de tali crimine condẽnatur, propter qđ bona veniãt publicãda, ſentẽtia lata cõtra perſonã extenditur ad bona vbicunq; ſita, ſine alia expreſsione, veluti acceſſoria rei ad ſententiã, vt in auẽ. ingreſsi. C. de ſa.ſanc.ecc.& l. ſi adoptauero.ff.de procu.& l.fi.C.ſi pen.ap.mors inter.& c.j. de iu.pa.li.vj. Nec ob.l.cũ vnus.§.ſi is qui.ff.de bo.auẽ.iu.poſ. vbi ſententia iudicis lata cõtra contumacem ſuper miſsione in poſ. nõ extẽditur ad bona ſita extra territoriũ ius dicẽtis: quia ille tex. loquitur in interlo. tex. noſter in ſentẽtia diffinitiua. ſed iſtã reprobãt Hoſti.& Io.An.c.Romana.ſuper ver.decernere. eo.tit.li.vj. Sed Pe.dicit, q̃ aut loquimur in diffinitiua, & habet locũ tex. noſter, & là diuo Pio. in princ.ff.de re iu. aut in interlo.& tunc aut iudex ſimpliciter prẽcipit miſsionẽ fieri in rebus contumacis: & nõ extẽditur ad bona ſita extra territoriũ. d.§. ſi is qui. Quãdoq; iudex decernit expreſsè ſuper talibus ſitis extra territoriũ: & tunc ad illa extẽditur, vt d.c.romana. qđ no. ad h. dictũ Hoſti.& Io.An. Sed quò ad principalẽ intellectũ text. noſtri, mihi placet opi. cõis declarata per Do.me. q̃ iudex poſſit omittere in ſentẽtia pœnã, quæ ex illo delicto venit: & poſſit etiã pœnã exprimere, ſicut dicimus in libello accuſatorio, ad quod vide qđ dixi in c. qualiter & qñ. el. ij. de accuſ. Vel poſſumus dicere, q̃ aut libellus eſt generalis & facta eſt inquiſitio reſpectu certi delicti, vt veniat ad reſpõdendũ, & ſe excuſandũ à dicto delicto: & tunc procedat. j. opi. aut in libello inquiſitionis vel accuſationis intẽta eſt certa pœna, quæ ex delicto venie bat imponenda: & tũc habet locũ ſecũda opi. vt ſentẽtia ſit cõformis li. vt in c. licet Heli. de ſimo. Mar. & generaliter an ſententia porrigatur ad bona alibi ſita, diſputauit latè Richar. mal. primò, deinde Io. Cal. quorũ dicta refert hic Pe. de Anch. in repe. q.viij.& vide per Bar. in d.l.cũctos populos. in fi. q. cuius dicta refert Do.m. tangit Ia. de Aret. in l.fi.§.ñ. de publicis vectigalibus. Guli. de cu. in l.ij. de capi. dimi.& l.ſi procurator.§.ſi plures. ff. de exer. Nic. de matta. in q. quæ incipit, inculpatus, quam ponit Albe. de ro. in quæſtionibus ſtatutorũ, parte ij. q. ccxxxiij. Ioan. An. in addi. Spe. in tit. de accu. §. ſequitur. ver. quod ſi aliquis. latiſsimè per domi. Nellũ de ſan. Geminiano. in tractatu bannitorũ, in prima parte ſecũdi tẽporis. quæſtione. xvij. nõ eſt enim principalis materia noſtra, ideò non inſiſto.

SVMMARIVM.

☞Dignitas mulieris extinguitur morte mariti.
Dictiones, quodam, olim iamdudum, quid ſignificent.
Poſſeſſorij natura nõ alteratur per narrationem in libello poſſeſſorio factam.
Domicilium vbi quis ſortiri dicatur.
Libellus alternatiuus non ſemper reijcitur.
Eccleſia miſerabiles perſonas tueri debet.
Libellus aliquo ſpeciali iure concludens, non vitiatur.
Dictio Leuca. quid ſignificet.

EX parte B. Miſerabilis perſona poteſt laicum interdicto, vnde vi. coram iudice eccleſiaſtico conueniri. h. d. Et pars iſtius habetur. j. de fi. inſtru. c. ex parte. diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur partis conquęſt. In ſecunda iudicũ inſtitutio. ſecunda ibi, mandamus. Prima ſubdiuiditur in tres. Primò, ponitur cauſæ cõmiſsio & rei citatio. Secũdò ponuntur rei exceptiones, & actoris replicationes. Tertiò ponitur alia exceptio, & actoris ad illã replicatio. Secunda ibi, dictus. Tertia ibi, idem quoq;. Et text. ibi, defenſare.& j. dic q̃ ſub iſto. j. deciditur, q̃ hoc concludebat Regina, quærẽdo de iu dicibus, qui propter illas exceptiones non procedebãt in cauſa ſecundũ Io. An. Et ad euidentiã pro intellectu literæ præmittit q̃ ſecũdũ hæc tẽpora, literæ ad lites nõ debebãt impetrari vltra duas dietas, & ſi aliter impetrabãtur, non valebat impetratio, vt in c. nonnulli. ſ. de reſcri. ſecundũ aliquos hic p text. dũ dicit, nõ valebant. Alij verò dicunt q̃ olim valebãt. Sed per eas quis nũ poterat trahi vltra duas dietas, per c. olim. j. de excep. ſecundũ Ioan. An. hic. de quo ſtatim dicam in glo. ſuper verbo, in eadem diœceſi. Hodie verò impetratę vltra vnam dietam non valẽt, vt in c. ſtatutũ. de reſcript. lib. vj. Et olim videbãtur, quòd ſi agendum erat reali, fieret computatio à fine diœceſis rei ſitę, per text. noſtrum. Hodie verò fieri debet à fine diœceſis domicilij vt in d.c. ſtatutum. in §. cum verò. & ibi in gl. ſuper verbo, vnam dietam. Sed quia non eſt materia noſtra, dic vt latius ibi traditur, & in d.c. nonnulli. Et de intellectu text. noſtri dicam ſtatim in d.glo. ſuper verbo, in eadem diœceſi.

1 ¶†Primò not. quondam Reginæ argumentum, quòd per mortem mariti extinguitur dignitas, ſeu corruſcatio vxoris. Nã cum text. dicat, quondam Regina. talis dictio, quondam. videtur remouere qualitatẽ Reginę de preſenti, ſecũdùm ea, quę dixi de dictione, dudum. in.c.j. de cle.ex.mini. Sed in cõtrariũ facit text. dũ poſtea iſtam ſimpliciter bis appellat Reginã. Et hoc plꝰ videtur placere dño meo, & etiã do. Ant. licet ambiguè loquaẽ. Nõ obſt.
2 text. noſter in prin. †Nã iſtæ dictiones[a] quondam, olim, iandu-
a dum, ſignificãt tria tẽpora: videlicet, præteritũ, preſens, & futurũ, vt in.c.cũ olim.ſ. de offi. deleg. dixi in d.c.j. de cler.ex.mi.no. glo. in.l.nec emptio.ff. de contrahen. emp.& per hoc dicit Bart. in.l.j.§.hęc autẽ.ff. de no. ope. nun. quòd notarius qui in inſtrumento dixit, Titius quondã Martini, nõ dicit falſum, licet Martinus viuat. Et ſimiliter etiam ſi diceret, Titius Martini non dicit falſum, licet Martinus ſit mortuus: quia ſubauditur quõdam, ſecundùm do. Anto. hic tradit Specu. in tit. de inſtrum. edi. §. re-
b ſtat. ad finem. quòd autem vidua [b] retineat mariti corruſcationem, no. in.l. mulieris. C. de dignitatibus. lib. xij.& in.l. filij. §. vidua. ff. ad muni. no. Bar. in.l.fi. C. de priui. ſchola. lib. xj. tenet gl. in verbo, vacare. in cle. ij. de elect.& glo. fi. hic facit etiam, quòd de ſepultura viduæ dicitur in.c. iij. §.j. de ſepult. lib. vj.
3 ¶†Secundò no. quòd quãuis in libello poſſeſſorio fiat narratio ꝓprietatis: tamẽ nõ alteraẽ natura poſſeſſorij: ita vt agens teneatur probare proprietatẽ: nec etiam vt admitti debet except. cõcernẽs effectum proprietatis. facit. c. ſequens.& c. licet. j. de proba. Nam libellus debet attendi circa modum concludendi, non autem circa modum narrandi.& idem not. Bal. in.l.ij. C. de pehæ.& in.l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtilit. public.& per Dyn. in regula, nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. & per Cyn. in l. cùm te. C. de proba. Ex quo infertur, quòd licet in libello narretur aliqua qualitas, per quam concluditur iudicis incompetẽtia: illi non nocet, niſi replicetur in concluſione, ſecundùm do. Anto. hic. Tu vide quod dixi in.c.ſi clericus laicum. ſ. eod.
4 ¶†Tertiò no. qđ dicit qs ſortiri domiciliũ vbi hꝫ larẽ, vel cõmunẽ habitationẽ: cõſideraẽ tamẽ qñq;, & ſi nõ ſolitã habitationẽ: ſed interuallatam ibi habeat. de quo dicemus latius in.c.fi.j. eod.
¶Quartò not. quòd falſitas narrata circa merita cauſæ non vitiat literas.
5 ¶†Quintò not. q̃ libellus alternatiuus [c] nõ reijciẽ, qñ in qualic bet parte alternatiuę cõcludiẽ intẽtio libellãtis. facit quod no. in c. ex parte S. ſ. de reſcrip.& in.c.dudũ. el. ij. ſ. de elect.& per Inno. in.c. cõſtitutus. ſ. de reſti. in integ.& p Bal. in.l.j. C. de fur.& ratio eſt, qa p hoc reus nõ reddiẽ incertus. licet enim Regina hic libellauerit, qđ p ipſum V. vel per eius cõplices, fuerit ſpoliata: tñ qa in vtroq; caſu cõpetit interdictũ reſtitutorij, vt in.c.ſepe. & in.c.cũ ad ſedẽ. j. de reſti. ſpo. meritò ꝓcedit libellus. ad qđ vide qđ ſtatim dicam ſuper glo. j.& quæ latius dicam. j. de lib. ob.
¶Sextò no. in ver. idẽ quoq;. quòd data negligẽtia iudicis ſecularis, poteſt miſerabilis perſona adire iudicem eccleſiaſticũ contra laicum. de quo dic vt latius dixi in.c. licet. ſ. eod.
6 ¶† Vltimò not. quòd eccleſia teneẽ ad defenſionẽ miſerabiliũ perſonarum, ne opprimantur: etiam in cauſa feudali. Et ſic habes vnum caſum, in quo etiam de cauſa feudali non cognoſcit dominus feudi. de qua materia dic, vt latius dixi in.c.ex trã ſmiſſa. ſ. eod.& quia hic ãgebatur poſſeſſorio. vide quod ibi dixi in j.q. princip. in primo membro ver. v. limitatio.& latius in tertio membro princ. prædictæ primæ. q. principalis.
¶In gl. j. ibi, ꝓpter nuptias. dic, ſed cõtra hoc fortiter ob. qa donatio ꝓpter nu. debet redire ad virũ, vel eius hęredes: ſicut dos debet redire ad mulierẽ, vel eiꝰ hæredes. vt in.c.nup. alleg. in gl. Sol. huiꝰ timore cõtrarij dicit hic Io. An. quòd dꝫ itelligi, qñ ex pacto vel conſuetudine, mulier lucrata fuerat donationẽ ꝓpter
7 nu. vt ĩ.c.fi.j. de do. iter vi.& vxo. †Et ex prędictis ĩfert Do.m.
d q̃ nõ vitiaẽ libellꝰ, [d] nõ cõcludat de iure cõi, vel mũicipali: dũmõ cõcludat aliquo iure ſpãli, ẽt nõ allegato in libello. Si mõ in cauſæ ꝓceſſu de illo iure fiat fides qđ eſt valde ſingu. Et ſubdit hic Do.m. quòd à prin. poſſet opponi cõtra talẽ libellũ p no. p Inn. in.c.j. ſ. de offi. vic.& in.c.cùm ſit gñale. ſ. eo. Sed ſi non oponereẽ, libellꝰ procederet: & ſufficeret, quòd teſtificareẽ in ꝓceſſu, p no. per Inn. in.c. cęterũ. ſ. ti. j.& p Do.m. in.c. dilecti. ſ. ti. j.& per no. in.c.j. ſ. de ordi. cog. facit. l.fi. C. de ãna. excep. aduer.

a ¶De ſimilibus dictionibꝰ vide Fulg. in cõſil. xxij. Alex. & Moder. in l.j.§.j. de no. oper. nun. Ar. in c.j. de accuſa.
b ¶Vidua corruſcat radijs mariti. vide Bar. in l. fæminę. ff. de ſen. l. fina.& ibi Doct. C. de ver. ſig. adde Alex. in l. filij §. fin. ad muni. vbi intelligit de honeſte viuẽte. Et adde hic moder. qui latè examinant hãc 1
materiam per iij. 2
fallen. 3
c ¶Vide Doct. in §. ſed iſte. in fi. inſtit. de actio. et ad- 4
de Pau. conſ. cccx- 5
cij. in prima im- 6
preſsione. 7
d ¶Non concludat. debet tamen tale quid in libello exprimi, per qđ reddatur veriſimile quod petitur. vt perſcri. in. c. qa veriſimile de præſumpt. j. 8

Cep. Aduerte ergo: quia videt sentire. D.m. q si à prin. obiiceretur, libellus deberet reiici, qđ mihi nõ placet. imò arbitror, q talis exceptio posset tolli replicatione: subdendo, q competit actio, vel facultas agendi ex pacto, vel cõsuetudine: secus si non replicaretur: quia tũc posset procedere dictũ. D.m. Et vide quę dixi in c. si clericus. s. eo. & quæ no. Cy. in l. ij. C. quæ sit lon. con sue. in iij. prin. arti. ver. secũdò quæritur. circa hoc ego latius dicam. j. de libel. obla. Et aduerte etiã, quia ego arbitror ad tollendum contrariũ. s. formatũ, q dum tex. dicit dotaliũ posit accipi pro ipsa dote: quia verba, quæ possunt dupliciter intelligi, intelliguntur & exponunt eo casu, qui magis adaptatur intẽtioni petentis. ad quod vide quod dixi in capi. ij. j. de libel. obla. xxxiij. prin. arti. ¶ Gl. ij. põt expediri per duplex contrariũ. Primò, q licet quis sit spoliatus per cõplices, nõ tamẽ cõpetit interdictum, vnde vi, cõtra dominũ, nisi mãdauerit, aut ratũ habuerit, vt in c. cũ ad sedẽ. gl. soluit, fatendo cõtrariũ. Secundò sentit contrariũ, q petat restitutoriũ: licet per se aut per cõplices, vel mandato suo non spoliauerit, vt in c. sæpe. alle. in gl. fatetur cõtrarium. In ea. glo. ibi, tenetur etiã alia ratione. dic, hoc intellige vt non teneatur interdicto, vnde vi, per ea, quæ statim dixit gl. sed iudicio possessorio ex cõdictione decretalis sæpe. Et ex prædictis & ex gl. iuncto tex. no. fing. q libellus alternatiuus nõ vitiatur, quãdo est talis alternatiua, quę nõ inducit obscuritatem: & in qualibet parte cõcluditur intẽtio libellãtis: licet nõ oriatur eadem species agendi, sed diuersa. nã expoliatione propria, vel ipsius mandato, aut ratificatione cõmissa, cõpetit interdictum, vnde vi. sed expoliatione alterius, & receptione possessionis scienter facta, cõpetit cõdictio. c. sępe. alle. in gl. & tamẽ videtur procedere libellus super possessorio ratione spoliationis per se seu per cõplices, de qua materia latius dicam in tit. de lib. obla. ¶ Glo. iij. sentit contrariũ, q licet iste nobilis haberet castra & reditus in diœcesi Andegauensi, nõ tñ põt dici, q propter hoc habeat ibi domiciliũ: quia sola domus possessio &c. Gl. soluit, q non solũ habebat ibi castra, sed etiã habitationẽ. Et sic no. q ex habitatione in loco quis dicitur sortiri domiciliũ ibi. de qua materia latius dicã in c. fi. eo. Et ad intellectum gl. relatæ ad tex. adde quæ dicã in seq. gl. ¶ In gl. super verbo, in eadẽ. in fin. dic. Sed contra hãc gl. & cõtra tex. opponitur Aut enim cõputatio dietarum fit à loco domicilij, prout dicit gl. in c. statũ. §. cũ verò. quę incipit, olim dicebamus. de rescrip. li. vj. Et frustra Papa exigit, q inquiratur, an ibi sit res litigiosa. Aut cõputatio fit à loco rei sitæ: secundũ quod sentit glo. & secundũ cõmunẽ. opi. antiquorũ. Et etiã Inn. & Hosti. hic & tũc frustra tex. videt requirere, q ibi habeat castrum, in quo interdũ iste cõuentus consueuerit habitare. Sol. ad id quod dicit in tex. de habitatione secundũ Doc. debet suppleri verbũ, maximè, quasi velint, q istud non sit necessariũ. Sed sufficiat, q ibi sit res sita, & q hic positũ fuit in tex. quia sic fuit allegatũ per partẽ. Alij verò intelligẽtes quod fiat cõputatio à loco domicilij: vel habitationis: inquantum litera videtur requirere rẽ ibi sitã esse, supplent verbũ, maximè. Et hoc plus placet zab. & sic patet q secundũ vtrũq intellectum, litera non põt stare sine suppletione. Sed intellectus placet. Do. m. mouetur: quia non est verisimile q Papa voluerit aggrauare istam viduã superfluis probationibus. Et si alterum fuisset sufficiens Papa mandasset alternatiuè, nõ copulatiuè, vt in c. exhibita. s. de iudi. & in c. cũ iam dudũ. j. de præben. Vnde in effectu concludit. D.m. q olim & hodie cõputatio debeat & a debet fieri à loco[a] domicilij: etiã vbi ageretur reali, cũ limitatione de qua statim dicã. Distinguit ergo. D.m. q aut quis conueniatur coram ordinario rei sitæ. Et hoc est clarum, q ratione rei sortitur ibi forum, per iura allegata in gl. de qua latius dixi in c. iij. s. eo. Aut cõuenitur ibi corã delegato. Et idẽ est dicendum: quia sicut ibi sortitur forũ coram ordinario, ita debet posse cõueniri coram delegato, vt sentit Inn. in c. dilecti. j. e. Aut delegatio fit extra locũ vbi res est sita: & extra locũ domicilij conueniendi. Et hoc casu, si in loco rei sitæ nullũ habet domiciliũ, fiet cõputatio dietarum à loco domicilij, & si plura habet domicilia, inspiciemus principale & magis frequentatũ. Sed si cũ foro rei sitæ concurrit: q quãdoq ibi consueuerit habitare, quãuis in illo loco rei sitæ nõ sit principalius & frequentius domiciliũ: tñ quia agitur vigore rei sitæ, & cõcurrit duplex vinculum. s. rei sitæ & domicilij: quãuis nõ principalis, attendimus locũ rei sitæ, & ab illo debet fieri cõputatio dietarũ: quia duo vincula vincũt vnũ vt in c. j. s. de treu. & pa. & in auth. itaq. C. cõmunia de successionibus. quæ distinctio est valde notabilis, & subtilis consideratio: & mihi placet. ¶ Sed circa prædicta quæro pro intellectu 8 prædictorũ & tex. quid intelligatur per verbũ leuca. Sol. dic, q secundũ Philippũ, leuca est spatiũ continẽs duo miliaria, sed dicit Hosti. q iste. xij. leucæ, de quibus in tex. solũ cõtinebant xx. miliaria. Et sic erat vna dieta, vt in l. j. ff. si quis cautio. & in l. iij. ff. de ver. sign. vnde dicit, q tres leucę in illo loco faciũt quinq miliaria. Et dicit hæc Fran. Vercellẽ. q leucæ in Frãcia sunt magnæ in Burgundia maiores, in Anglia & Alamania sunt maximæ. & sic residet Io. An. Gl. fi. in prin. est declaratiua literæ dein de in ver. & sic videtur colligi ar. cõtra quod opponit de quatuor iuribus, & soluit, deinde in ver. itẽ est ar. colligit aliud ar. de inde in ver. item exceptio, sentit contrariũ, q falsitas illa narrata in rescripto per Reginam, q castrum illud pertineret ad eã iure dotalitij, debebat literas vitiare, saltẽ ope exceptionis. gl. soluit & satis obscurè loquitur deinde in ver. sed quare, sentit contrarium, q ista non debuerit appellari Regina, & soluit. In ea. glo. ibi, & ita literæ ab initio suspensæ manẽt dic de hoc vt latè dixi in c. licet. s. eo. in glo. j. vbi tractaui intellectum text. nostri &. c. ex tenore. s. eo. & quantũ ad id quod dicit gl. vt tollat cõtrariũ. de c. ex transmissa. & c. cæterũ. dum dicit, q illa iura, dum volũt q solus dominus feudi possit cognoscere de re feudali, & non alius: nõ data negligentia domini feudi, procedũt in petitorio, non autẽ in possessorio, dic de hoc vt latius dixi in d. c. ex trãsmissa. in tertio membro prin. primæ. q. principalis. In ea. gl. ibi, non debet proponi in exceptione dilatoria. dic, sentit ergo gl. a duas solutiones ad contrariũ, prima est, q in literis impetratis super possessorio, licet aliquod falsum narret super proprietate, non tamẽ vitiantur tales literæ. Secũda solutio & melior, quòd falsitas narrata circa merita causæ nõ vitiat rescriptũ: sed debet reseruari ad merita, sicut reseruaretur ipsa exceptio peremptoria: secus si cõmitteretur falsitas circa exceptionẽ dilatoriam. & q uis Doc. antiqui dubitauerint, tñ est hodie text. expressus, de b hoc in c. j. in fi. de li. cõte. li. vj. & ad hoc dictũ ponit hic Vinc.[b] b duas notabiles limitationes, de quibus dixi in c. super literis s. de rescri. aliquid traditur in c. cũ ordinẽ. & in c. cõstitutus eo. ti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iurisdictio ciuitatis, per quem exerceatur.
2 Ecclesiæ speciali iure, possunt castra aliqua competere.
3 Iurisdictio non possidetur, sed quasi possidetur.
4 Collata ecclesiæ in dubio pro animę cẽsentur cõferri remedio.
5 Relicta ecclesijs non debent ad alios vsus conuerti.
6 Sacrilegium multis modis in rebus ecclesiæ committitur.
7 Dictio collata ad quid referatur, & ad quid dictio relicta.
8 Practica quæ in interdicto, vti possidetis sit seruanda.
9 Libellans pro iuribus incorporalibus succumbit, si se esse in vera possessione dixerit.

CONquestus. Laici vsurpantes iura ecclesiarũ, velut sacrilegij per iudicem ecclesiasticũ cõpescuntur. h. d. & primò ponitur querela Episcopi. Secũdò iudicis datio, cũ prę ambulatiuo ratificatione ibi, cũ autẽ & in tex. ibi, ac esse. dic, & per hoc videbatur intentari interdictũ, vti pos. l. j. §. interdictũ. ff. vti pos. secundũ Hosti. & Io. An. Idem in tex. ibi, per violẽtiã, d non intelligas, q ista violentia esset spoliatiua: quia tunc nõ bene diceret Episcopus, q esset in quasi possessione. Sed debes intelligere de violentia inquietatiua, secundũ Inno. & Io. andr. Item in text. ibi, modis alijs. dic vt puta, emptione, permutatione, vel vsuca. vt insti. de re. di. §. per traditionem. &. C. de pact. l. traditionibus. secundũ Hosti. & Io. An.

1 ¶ † Primò no. ibi potestas & cõmune q iurisditio ciuitatis exercetur per rectorẽ ciuitatis, tam in ciuitate: quàm in castris ciui
c tati subiectis.[c] Nã tales rectores & potestates dicuntur habere quasi præsidentalẽ potestatem, facit lex fi. C. de præscri. lon. temp. & castra subiecta ciuitati nõ dicuntur habere iurisditionẽ q uis ciuium app. veniant homines ipsorũ castrorũ, ad qđ vide no. in l. qui ex vico. ff. ad munic. & in l. qui in cõtinẽtibus. ff. de ver. sig. intellige tamẽ, q hoc procedit ex lata & nõ propria significatione. & vide bonum text. in l. iij. C. de natura. li. & in l. nulli. C. de epi. & cle. & per Bar. latè in cõsilio qđ incipit, quęritur vtrũ iurisditio. & hoc procedit de iure cõmuni. de cõsuetudine tamẽ, ex priuilegio possunt talia castra habere iurisditionẽ de quo per Bart. in l. j. ff. de dã. infec. ad quod vide quæ latè dixi in c. cũ contingat, s. eo. Quid autẽ de castris & locis confederad tis, & quid de his, quæ præstãt palliũ[d] aut quid annuatim, vtrũ videantur subiecti, vel liberi? vide per Bar. in d. l. j. & in l. nõ dubito. ff. de captiuis & postli. reuer. de his autẽ, qui se submittũt protectioni alicuius ciuitatis: an dicantur in illã transferre suam iurisditionẽ, Bar. simpliciter dicit q non in l. j. C. de excu. mu. li. x. & vide latè per eũ in tractatu de tyranno, & per Bal. in auth. decernimus. C. de sacr. san. ec. Quinimo Bart. in d. l. j. C. de excu. mu. plus voluit, q etiam si se cõmittit quis protectioni & regimini alterius, nõ transfertur merũ vel mistum imperiũ. ar. illius l. j. q uis hoc vltimũ de regimine, sit magis dubium, & vide no. per Bar. in prœmio florum. & quod no. in c. recepimus. & in c. ex parte tua. s. de pri. Vtrũ autem cõcesso castro vel territorio,

¶ Vide latius de hac materia p Andre. sicu. in c. dilectus. de rescr. & põdera textum cõtra ea, quæ hic dicũtur in l. si post sententiam. C. de appella.
¶ Et ad vnam limitationẽ Vin. quando notoriè constat de falso expresso, vide Ro. cõsi. cccclxvj. & cõsi. ccxiij. vbi dicit, quòd omnis exceptio, p quam ostendit agẽtem nõ habere ius, potest opponi ante li. conte.
¶ Subiectis. adde Abb. in consil. suo iij. in. j. lib. & an castrũ exẽptũ teneatur vti statutis ciuitatis, & inseruire eiusdẽ necessitatibus, vide Alexan. consi. clij. li. ij.
¶ Vide de hoc latius, per d. Soc. cõs. vij. col. j. ver. ex quibus verbis. & cõsil. lxxiij. colũ. iij. ver. præterea dictis.

venditionis titulo,aut simili,videatur concessa iurisditio.vide per Dy.& Bartol.in l.inter eos.exequendi.ff.de acquiren.re. do.in princ.& l.iij.in princ.ff.de acquiren.poss.& per Bal.in l. à procuratore.C.man.& per eum in c.j.de capitaneo,q curiam vēdidit.& in c.j.§.ex eadem.de lege Corradi.in vsi.feu.& vide Old.qui etiam multa alia iura alle.consi.ccxliij.& per Bal.con sil.qđ incip.commune Spoleti.& prædicta notabis:quia quoti die veniunt in practica.

2 ¶†Scđò not.q ecclesiæ iure speciali possunt pleno iure aliqua castra competere.Et quid importet,pleno iure.statim v idebimus in glossa.j.

3 ¶†Tertiò no.ibi in eius quasi possessione q iurisditio nō dicit possideri,sed quasi possideri:qa iurisditio,sicut cętera iura,est qd incorporale.insti.de reb⁹ corporalibus.§.j.Incorporalia verò propriè quasi possident.vt in c.querelā.s.de elect.& in iuri
a bus hic allegatis in gl.ij.& in c.fi.s.tit.j.valet tamen libellus[a] licet in iuribus incorporalibus qs dicat se possidere.vt traditur per Bart.in l.sed & si possideri.ff.de iureiur.

4 ¶†Quartò not q collata seu relicta ecclesiæ in dubio vīr relicta pro remedio aīæ peccatorum.Et sic ēt iudicantur,vt pia relicta,ad idē.xij.q̄o.iij.c.pontifices.& j.de test.c.requisiti.& latè p Lud.pontanū in repe.aut.siſt.C.ad l.fal.& qđ hic dicitur de ecclesijs.idem dicūt Doc.de alijs pijs locis,per d.c.req̄sisti. & c.officij j.de testa.scđm Host.& Io.an.

a ¶Valet tñ libellus. adde.d. Phi. Deciū cō.xxviij. col.v.

5 ¶†Quintò no.q relicta ecclesijs nō debēt ad alios vsus conuerti.ad idemc.ad hęc.j.de reli.do.& de conse.di.j.c.ligna.& c.vestimēta.ad qđ vide quę latius tradūtur in regula,semel Deo.de reg.iur.lib.vj.

b ¶Dic latius.De materia hui⁹ interdicti,vt p Are.ī.§. quadrupli.in vlt. char.de ac.Bar.in cōsi.cxij. quidam accusatus. Bal. in cōsi.cccxxxj.li.j. incip.casus super quo.Alexā.cxxxvj.colū. iij.li. ij. An.ficu.consilio xxv.lib.iij.

6 ¶Sextò no.q sacrilegiū cōmittit in rebus ecclesię non solùm qñ occupant &vsurpant:sed ēt si in illis turbatiua molestia īferatur,p quā molestiā ēt laic⁹ efficit de iurisditiōe ecclesię,scđm qđ latius dixi in c.cū sit.s.eo.qnimò ēt ꝓpter detētionē bonorum ecclesiasticorū sine violētia contra voluntatē ecclesię dicit committi sacrilegiū.xvj.q.vij.si qs principū.&not.in c.si clericus s.eo parum enim differt quò ad Deū,aliena inuadere,vel in iustè possidere,vt in c.sæpe.j.de rest.spo.

7 ¶Septimò no.ibi,collata.iuncto verbo, relicta.q verbū collata,refert ad dispositionē īterviuos,sz verbū relicta ad dispōnē ī morte:qa verbū relinquendi ad viui tabulas nō pertinet.ff.de tabu.exhi.l.j.in fi.scđm Philippū & Io.An.Tu vide ēt tex.cū gl.in l.j.C.de pec.eius,q libertatem meruit.Et tex.& Barto.in l.vnū ex familia.in prin.ff.de le.ij.& no.insti.ex q.cau.ma.nō licet in fin.& Azo in sum.in ti.de testa.ma.ver.quis aūt possit.

¶Octauò not.ibi,anathemati supponendi.q inuasores rerum ecclesiarū non sunt excōicati ipso iure:sed excōicandi.qa text. loquit̄ per verbū futuri tpis,supponendi.per ea quæ dixi in c. si diligenti s.eo.Incēdiarij verò & violatores ipsarum ecclesiarum,sunt excōicati ipso facto.xj.q.iij.c.canonica.& ibi gl.xvj. q.iij.c.omnes.dixi in c.cōtingit.j.de sen.excom.in.xviij.prin. art.versicu.ij.& ibi vide cxcix.in qbus quis incidit excommunicationem ipso facto.

8 ¶†Vltimò no.ex fine practicā obseruādā in īterdicto vti possidetis.agitur em vt aduersarius cessēt à turbatione,& vt satisfa
b ciat de prēteritis damnis.seu iniurijs.Sed tu dic vt latius traditur in c.licet j.de proba.& in l.j.C.vti posside.& per Bar.in l.quot.ff.vti poss.& ex prędictis,& ex tex.infertur,quod clericus etiam nomine ecclesiæ pōt petere satisfactionē iniuriæ.de quo dic vt latius dixi in c.olim.j.de iniu.& ibi vide,an solus rector vel prælatus possit remittere satisfactionē iniuriæ.de quo etiā in c.si is & c.incontingit.j.de sen.excō.& per gl.lxxxviij. di.c.discordantes.& vide quę dixi in c.ij.s.de malefi.¶In gl.j. in fin.dic:Io.An.reprehendit hanc glo.quia tex.expressè facit mentionem de sola temporali iurisditione dum dicit, quod iurisditio temporalis competebat ecclesiæ.pleno iure:& sic non intendit comprehendere spiritualem,vnde dicit,q intelligitur pleno iure,hoc est,tam respectu meri & mixti imperij,q̄ iurisditionis:quia iurisditio in genere cōprehēdit etiam merum & mixtū imperiū,vt dixi in c.cum contingat.s.eo.in prin. ij.q.vij. princ.arti.Tu aduerte:quia de iurisditione spirituali nōe rat necessarium dicere si castra erant de diœcesi Bononiensi.Nota tamen prædictas expositiones Doctorum ad intellectum literarum & priuilegiorum, vel aliarum conuentionum:vt si pleno iure aliqua ecclesia,vel aliquis locus concedatur ab illo,qui habet & potest iurisditionem temporalē & spiritualē concedere: vtrāq intelligitur concessisse.ar.glo.nostræ.& c.olim.j.de ver. sig.iuncta l.beneficiū.ff.de cōstitu.principū.& qđ no.in l.si qñ C.de bo.vac.li.x.& idem dicit,si concederet oīmoda iurisditio. Ita no.gl.in verbo,oīmodā.in Cle.vnica eo.ti.& ibi dixi.Sed si concederetur oīmoda iurisditio tpalis,vel pleno iure,intelligeretur ēt de mero & mixto imperio.Quid aūt in libello,si aliqs dicat rem,quam petit,pleno iure ad se spectare: an si habet solā proprietatē,talis libellus procedat?tex.facit q sic,in l.raptores. §.finaūt.ibi:plenū habeat dominiū.C.de epis.& cle.facit l.j.C. de bonis libertorū.& satis placet:quia illud videt deduxisse.Et verba libelli sunt interpretanda in fauorē libellantis, vt statim dicā.Quādo aūt ecclesia dicat spectare ad superiorē pleno iure:& quid tūc importet,vide glo.& Doct.in c.quoniā.& in c. cùm & plantare.j.de priui.& vtrobiq tetigi.Et adde quæ dixi j.de cau.poss.& proprie.in ru.Glo.ij.quærit & soluit.In ea.gl. ibi:nō possident.dic,idē probat in l.j.§.incorporales.ff.de acq. rerū do.&in c.querelā.s.de elect.Et notabiliter tradit do. Anto.in rep.c.fi.j.de causa poss.& proprie. Et aduerte:quia iurisditio & huiusmodi iura non possident:sed quasi possident:nō cōpetit interdictū,vti poss.directū,sed quasi interdictū, vti possidetis,vt ff.de serui.in l.quoties.& ff.si serui. vend. & in l.ij.§. Pomponius.cōpetit etiā pro istis iuribus incorporalibus cōditio ex canone integrāda.iij.q.j.secundū Gul. cōpetit ergo interdictum,quasi vti possidetis,pro iuribus incorporalibus,vt etiā tradit in l.j.ff. vti pos.Et ex prædictis,& ex tex.iuncta gl.not. habes formā libellandi in istis iuribus incorporalibus: qa debes semp cōcludere in quasi interdicto,siue sit interdictū, vti pos. siue interdictū,vnde vi, vel aliud simile, quod intētas.hic enim est regula,q sicut ꝓ rebus corporalib⁹ cōpetūt interdicta directa secūdū materiā cuiuslibet spālis interdicti. Ita & ꝓ iuribus incorporalibus cōpetūt,quasi interdicta,vel vtilia interdicta in illa materia. Ad qđ vide qđ latè tradit Spe. post Gof. in ti.de resti.spol.§.ij.ver.sed si aliqs certis.& in ti.de causa pos.§.in retinenti.nisi sint talia interdicta, de quorū natura sit vt solū agat duplo iure, ꝓ iuribus incorporalibus. exēplū in interdicto de itinere actuq priuato vtēdo,aut etiā reficiēdo:quia tūc pro iuribus incorporalibus dantur directa interdicta,vt tradit Spe.in tit.de causa pos.§.priuata.ver.est & aliud interdictū.& ver.porrò.Aduerte tñ: quia etiā si in libello quis diceret se agere simpliciter interdicto, & non diceret,quasi interdicto,vel vtili interdicto.etiā in casibus,in quibus nō competit indirectum, sed vtile:non tñ vitiaretur libellus,vt in c.olim.de resti.spol. & in c.licet.j.de proba.& in c.accedēs.j.vt lite nō cōtest.vbi probatur,q nec sententia sic lata vitiat.facit etiā quod no.gl.in c.quis.
9 lxxiij.dist.inc.† Voluit tñ hic Collactaneus,q si libellans pro iuribus incorporalibus diceret se esse in vna possessione,q succumberet,quod nō placet Do.m.nec mihi, qa verba libelli improprie & latissimè sunt intelligēda,vt cōcludāt intētionē libellantis:vt est tex.iuncta gl.in c.cōstitutus.j.de reli.do.& in c.cęterum.s.de iudi.Nā & videmus ratiōes subiectæ materię,q appel.dominij intelligimus de vtili,cuius propriè veniat directū: vt l.j.§.qui in perpetuū.si ag.vec.vel emphy.pet.facit etiā tex. in l.si qs inten.ambi.ff.de iudi.& quod dixi in c.præce.Sed cōtra prædicta opponit.videt enim,q huic Episcopo nō competeret interdictū,vti possidetis.nā cū diceret illatā violētiā,videbatur amisisse possessionē.ar.eorū,quæ tradunt.j.de resti.spo. per totū.sed interdictū,vti possi.nō datur nisi possessori.Solu. dic vt dixi super tex.qđ violētia nō fuit ablatiua,seu expulsiua: sed turbatiua.Et aduerte:quia licet ad hoc,vt cōpetat interdictum, vti possi.nō sit necessaria violentia,sed sufficiat simplex turbatio:si tñ quis ageret ex violētia turbatiua,deberet succūbere:si simpliciter probaret turbationē,& nō violentiā.facit l. mater.§.eandē.ff.de excep.rei iudi.secundū Inn.& Io.An.hic. & sequitur,d.Ant.qui subdit,q ad hoc vt cōtra laicū agat pro turbatione rei ad ecclesiam pertinentē corā ecclesiastico, requiritur q turbatio sit violēta.quod nō placet hic D.m.& bene,p no.in c.cū sit.s.eo.vbi generaliter dicit,q ecclesia pōt cōuenire malefactores suos corā ecclesiastico.facit etiam tex.noster in fi. qui probat,q qualitercūq violet,vel dānificetur ecclesia,dicit cōmitti sacrilegiū.Sed primū dictū Inn.& Io.An.q talis debet succumbere si non probat violentā turbationē,prout deduxit. placet hic.D.m.quia nō videt probasse factū deductū in iudicio.arg.no.in c.cū sit.& per Cy.in l.ij.C.de proba.vbi dicit,q accusans de insultu cū armis,vel de percussione cum sanguinis effusione,debet succumbere si solū probat insultū sine armis, aut solā percussionē sine sanguinis effusione.alle.c.fi.j.de resti. spo.Sed tu vide Ioā.An.qui hoc idē singulariter tenet in addi. Spec.in rub.de accu.vbi etiā tractat,quid ecōtra.si accusabit de insultu aut percussione dūtaxat,& probat insultum cū armis, vel percussione cū sanguinis effusione,Et ad prædicta etiā vide gl.in c.Abbate.de re iud.li.vj.& quod no.in c.ex parte.j.de priui.in c.licet.j.de proba.in c.proposuisti.de cle.excom.mi.in c.venerabilis.de sen.excō.tenet Bar.in l.denūciasse.§.qui tamē. fl.de adul.Bald.in l.in causis.C.de accu.tradit etiā in l.iij.§.hoc autē.ff.vi bo.rap.& in l.Fulcinius.§.cū autē.ff.quib.ex cau.in pos.ea.& in l.j.§.fina.de incen.rui.naufra.& per d.Flo.in l.j.in prin.ad

princi.ad l.aqui. Nec ob.quod.ſ.dictum fuit,& quod dixi in c. præce.vbi videtur ſatis eſſe,q̃ in libello cõcludatur illud,quod eſt ſufficiens ad intentionẽ libellantis:adeò,q̃ ſi poſtea aliquid aliud addatur,nõ nocet:quia reſpõdeo,q̃ illud procedit, quãdo probaretur idẽ factũ,quod cõprehẽſum fuiſſet in libello, quod eſt ſubſtantia & fundamentũ libellantis.ſecus autẽ quando nõ probaretur idẽ factũ,ſicut eſt in terminis noſtris.Nã probãdo ſimpliciter turbationẽ,ſeu inſultũ,vel percuſsionem:non videtur probare illud factũ,quod eſt deductum in libello: videlicet violentã turbationẽ,inſultũ cũ armis,& percuſsionẽ cũ ſanguinis effuſione:ſed videretur eſſe probatũ aliud factũ : & ſic non deberet obtinere.¶ Glo.fi.in prin.eſt declaratiua,& allegat rationem,ſeu reſpondet tacitæ quæſtioni.Et deinde decidit tres quęſtiones.In ea.gl.ibi,ipſo iure.dic:Doc.hic allegant in cõtrarium quædam iura,& tandem recitant varias opinio.tu vide quod dixi.ſ.in.viij.no.In fi.gloſ.dic vide remiſsiones,quas dedi.ſ.in vlti.notabili.

SVMMARIVM.

1 ☞Contractus factus per prædeceſſorem,an ligat ſucceſſorẽ.
2 Contrahens in aliquo loco,ibidem conueniri poteſt.
3 Priuilegium conceſſum patriæ ſub nomine appellatiuo,clericis etiam competit.
4 Expreſsio nominis proprij,quid operetur.
5 Clericus per viam contractus,poteſt prorogare iuriſditionem non ſui iudicis.
6 Damnorum emergentium ratio habetur contra debitorũ quãtitatis.
7 Contrahens in vno loco,ſi ſimpliciter promittat ſe ſoluturum qualiter ſortiatur forum.
8 Promittens ſe ſoluturum,vbi contrahit, ibidem forũ ſortitur.
9 Contrahens in vno loco,ſi alibi ſolutionem deſtinauerit,vbi cõueniatur.
10 Obligatus ratione debiti,an poſsit alibi conueniri,quàm in loco deſtinatæ ſolutionis.
11 Vagabundus,vbi conueniatur.
12 Intereſſe non attenditur in omnibus actionibus, niſi agatur in loco ſolutioni deſtinato.
13 Intereſſe,an propter locum in actionibus arbitrarijs attẽdatur tam ex parte rei, quàm actoris.
14 Fideiuſſor,qui interuenit pro eo,qui promiſit ſe in alio loco ſoluturum,an propter locum teneatur ex mora debitoris.
15 Obligatio ad intereſſe propter locum ex mora debitoris,an extinguatur ſortein loco non deſtinato ſoluta.
16 Forum ſortiens alicubi ſolũ ratione contractus,qualiter poſsit ibi conueniri.
17 Clerico conuento coram iudice eccleſiaſtico non ſuo, an valeat proceſſus contra eum geſtus.
18 Forum quem ſortiri in loco deſtinato ſolutioni,an ſit indiſtinctè verum.& nu.ſeq.
23 Forum ratione contractus,quam iuriſditionem producat.
24 Citatio quæ extra territorium fieri poſsit.& nu.ſeq.
26 Iudex domicilij,à iudice contractus non poteſt cogi.
27 Creditor,cui fit promiſsio de ſoluẽdo in alio loco, an ſtatim in illo loco debitorem conuenire poſsit.
28 Promittens ſoluere Romæ vel Venetijs,vbi conueniri poſsit.
29 Promittens ſoluere in duobus locis copulatiuè,vbi conueniri poſsit.
30 Promittens ſoluere in aliquibus locis expreſsis cũ clauſula generali,& vbicq; locorum vbi conueniri poſsit.
31 Promittens ſoluere vbicq; locorum nullo expreſſo loco, vbi conueniatur.
32 Contrahens in vno loco,& in alio promittens ſoluere,& in tertio cõficitur obligationis inſtrumentum,vbi tũc conueniatur.
33 Contrahens in vno loco vbi conueniatur, ſi conditio contractui adiecta,in alio impleatur.& nu.ſeq.
38 Remiſsio locum habet in contractibus.& hoc limitatur numeris ſequentibus.
47 Statutis diuerſis exiſtentibus in loco contractus, quæ attendi debeant.

Dilecti filii. Priuilegiatus,ſi non teneatur reſpõdere niſi in certo loco:Si in alio loco reſpõdere vel ſoluere promittit,poteſt ibi conueniri ſecundũ Io.An.vel ſic ſecundũ D.m.Priuilegium alicui cõceſſum,vt non teneatur niſi in certo loco reſpondere,nõ extẽditur ad locum,vbi ex aliqua cauſa de iure cõmuni poteſt conueniri.hoc dicit.Et eſt caſus notabilis. Et primò ponitur querela actorum,quæ continet cauſæ cõmiſsionẽ, & rei exceptionem.Secundò,ponit mandatum factum reo,& prouiſionem:ſi non pareat mandato.

1 ¶†Primò no.q̃ contractus celebratus per prædeceſſorem,obligat ſucceſſorem non ſolùm quò ad ſubſtantiam,ſed etiam quò ad qualitates.

2 ¶†Secundò no.q̃ cõtrahens in aliquo loco poteſt ibi conueniri,non ſolũ coram ordinario,ſed etiam coram delegato apoſtolico:non obſtante priuilegio,cuius fauore talis contrahens nõ poſſet per literas apoſtolicas trahi extra domicilũ.

3 ¶†Tertiò no.q̃ priuilegiũ cõceſſum hominibus alicuius patrię ſub noĩe appellatiuo,puta Anglicis vel petruſcis, cõpetit etiã clericis:quoniam materia eſt proportionabilis etiam clericis:& comprehendit etiam laicos,licet conceſſum ſit à ſede apoſtolica in materia ſubiecta.

4 ¶†Quartò,q̃ expreſsio nominis proprij non impedit quominus reſcriptũ reſpiciat ſucceſſorẽ vniuerſalẽ:hic enim reſcriptũ fuerat impetratũ cõtra R.Et tamẽ iſte epiſcopus Dulmenẽ. ſucceſſor iſtius R.conuenitur vigore talis reſcripti.Sed fortè fuit,quia fuit impetratum cõtra R.nomine eccleſiæ,de quo dic vt latius dixi in c.quoniam Abbas.de offi.deleg.Et latiſsimè dixi in Cle.& ſi principalis.de reſcrip.& tangitur hic in gl.

5 ¶†Quintò no.q̃ quãuis clericus non poſsit expreſsè prorogare iuriſditionem non ſui iudicis,ſine conſenſu ſui ordinarij, vt in c.ſeq.tamen poteſt per viam contractus,& de hoc latius.j. ¶ Sextò no.q̃ quis dicitur contraxiſſe loco deſtinatæ ſolutionis.ad idem l.contraxiſſe.ff.de acti.& obli.& de hoc latius.j.

6 ¶†Vltimò no.q̃ cõtra debitorẽ quãtitatis,etiã de iure canonico habeť ratio,nõ ſolũ partis principalis debitæ:ſed etiã dãnorum emergentiũ propter nõ factã ſolutionẽ delato tẽpore:& iſtud eſt clarũ,reſpectu damnorũ emergentiũ, prout accipitur damnũ pro diminutione patrimonij:ſecũdũ qđ accipiť in l.iij. ff.de dam.infec.Sed inquantũ dãnũ accipitur pro lucro ceſſante,eſt maius dubiũ,an poſsit peti de iure canonico:text.tñ iuncta gl.facit,q̃ ſic in l.corradi.C.de act.empt.Quare mercator[a] cui in tẽpore præfixo nõ ſoluitur pecunia mutuata,põt petere damna lucri ceſſantis.& hoc etiã tenet Do.m.in c.cõquęſtus.j. de vſu.& in c.cũ venerabilis.ſuper gl.iij.j.de excep.& in c.p.& g.de offi.deleg.tenet gl.& Bar.in l.vtiq;.ff.de eo,qđ certo loco. facit bonus tex.in l.at qui natura.§.nõ tantũ.ff.de neg.ge.& in l.& in contraria.ff.de vſu.& Bal.ibi.qui ſummauit illã l.q̃ vſuræ veniunt ex mora,vel ex intereſſe,dicens,q̃ veniũt etiã de iure canonico.Et ita dicit ſe conſuluiſſe.allegat.c.ij.j.de fideiuſſo. Et idẽ etiã tenet Io.de Imo.in l.gerit.ff.de acqui.hære.in pe.q. Conſiderari tñ debet circa prædicta qualitas perſonæ,cui datur ad hoc,vt videať, vtrũ habeať ratio lucri ceſſantis.in mercatore igiť,aut ſimili,qui cũ pecunia nõ eſt ſolitus lucrari,vt in pluribus præallegatis,& tradiť per Bar. & Doct.in l.j.C.de ſenten. quæ pro eo,quod intereſt proferunť. & p Bar.in l.j.C.de ſum. trini.& per Cy.in auť.ad hæc.C.de vſu.q.iij.Ioã. Cal.in c.nauiganti.de vſu.q.iij.Pet.de Ancha.in Cle.j.§.ſanè. de vſu. Et ita ego pluries cõſului [b] & obtinui in foro eccleſiaſtico.de quo tñ articulo vide,quæ latius dixi in rub.de vſu.in viij.princip.artic. ¶ Glo.j.ſentit cõtrarium, q̃ etiam ex alio capite iſte Epiſcopus non teneretur reſpondere vigore literarũ: quia ex quo fuerunt impetratæ cõtra R.& R.erat mortuus, videnť expiraſſe, vt in c.quoniã.ſ.de offi.deleg.gl.ſoluit.In fi.glo.dic,not.ſingulariter ex iſta gl. quòd q̃uis literæ ſint cõceſſæ expreſſo nomine proprio:tñ dicũtur reales, & nõ perſonales:ſi materia ſubiecta eſt realis.Et ita etiã per cõtrariũ dic,q̃ ſi ſubiectũ ſeu materia reſpiceret perſonã propriã , q̃uis literæ cõcedantur ſub nomine dignitatis,dicunť eſſe perſonales & nõ reales.Et ad prædicta facit quod no.in c.requiſiſti.j.de teſta. & vide in iuribus allegatis in iij.no.Et per Ioan.And.in mercuriali,priuilegium. de reg.iur. lib.vj.& per Bar.in l.poſt mortem.ff.qñ ex facto tutorũ. facit quod tradiť.ſ.de offic.deleg.c.p.& g.& de iudi.c.quia.V. Philippus tñ aliter reſpondet ad contrariũ hic.videlicet,q̃ hic fuit iuriſditio perpetuata cum prædeceſſore per citationẽ,vel ſimilem actũ.de quo in c.gratũ.& c.relatũ.ſ.de offi.deleg.Sed prę-cedens ſolutio eſt notabilior.¶ Gloſſ.ij.in principio colligit ar. deinde eſt declaratiua literæ:poſſet tñ ſecũda pars expediri per contrariũ,vt c.ſi diligenti.ſ.eo.In ea.glo.ibi,tenetur aduerſario ad intereſſe.dic de hoc vt latius dicam j.in ſecũdo principali in pluribus quæſtionibus.In ea.gl.ibi,renũciaſſe.dic de hoc vt latius dicam j.in ij.princip.arti.maximè in x.q.In fin.gloſſ.dic de hac materia vt latius dictũ fuit in d.c.ſi diligẽti. Glo.iij.colligit arg.& ſoluit q.In ea.gl.ibi,vbi promiſit.dic vt latius videbimus j.in ij.princ.ar.In fi.gl.dic de hoc, vt latius videbimus j. in ij.princi.ar.In fi.gl.dic de hoc vt latius dicetur in c.fi.j.eo.in v.princip.arti.¶ Glo.fi.in princ.format vnam q.deinde in ver. ſed qualiter.format aliam q. de modo probandi expenſas , & damna:& ſoluit diſtinguẽdo.In ea.gl.ibi,c.finem. tu dic de hac materia, vt latius dixi in c.calumniam.j.de pœnis. maximè in ix.& x.articu.principalibus.In ea.glo.ibi,ſtatur iuramento.dic

a ¶ Mercator. adde latè do.Phili. deci. conſil. xxxix. vbi quærit,quando veniat vſura præſtanda:& quando non & quid ratione intereſſe lucri ceſſantis & damni.

b ¶ Conſuluit in cõſil.cxxxiij.& cõſi. clxxiiij.an & quando debeatur vſura propter retardatã ſolutionem , & an liceat ad tẽpus charius vendere vide latè & ſolenniter p d.Phi.deci.in cõſi. iij.inci.& p tenui. per totum cõſiliũ.

secundū Gof.Io.An.& Doc.cōiter;hoc ꝓcedere reſpectu expenſarū factarū in iudicio.ſecus in factis ante iudiciū:quia illę petūtur vt intereſſe:vt.j.de fideiuſ.c.puenit.& c.cōſtitutus.& probatur aliter,quàm per iuramentū:vt tradit Spec.in ti.de fructibus & intereſſe.§.fi.verſi.pen.& traditur in l.lege aquilia.ff. ad le.aquil.Quinimò & ſi à principio promitterē ſtare iuramēto[a] tuo ſuper expenſis,poſſem nihilominus reuocare antequā iures.arg.l.ſi quis iuſiurandū.C.de iureiur.Et ſi iuraret anteq̄ reuocaret iuramentū:poſſem petere reductionem ad arbitriū boni viri:vt in l.& ſi libertus iurauerit.ff.de oper.liberto.tenet Bart.in l.ſi.C.de pręto.ſtip.& traditur in c.finem.j.de dolo & cōtu.In ead.gloſſ.ibi,& iudex hoc intereſſe debet reqrere.dicno.hanc gl.facit ad ſingularē q.q̄ licet non ſit ꝓbatū intereſſe reſpectu quātitatis:ſed ſolū ſit probatū,q̄ interſit:ſed nō probatum quātum interſit,tñ iudex nō debet ferre ſententiā incertam,condēnando ad intereſſe:nec debet abſoluere cōuentum. Sed poteſt ex officio ſe informare,vel duobus cōmittere: vel alios teſtes examinare ſuper quātitate intereſſe,ſecundū no.in l.ſi quod expamphila.ff.de leg.ij̄.& in l.ſemper.§.in hoc interdicto.ff.qđ vi aut clā.& in l.j.in fi.C.de ſen.quę ꝓ eo qđ ītereſt profe.& per Bar.& Bal.in l.ſi traditio.C.de actio.emp.not. Vin.& D.m.in c.cauſam.j.de teſtit.vbi dicit,q̄ malè facit iudex abſoluere reū ex eo,q̄ nō ſit probata quātitas intereſſe.& ita intelligitur qđ no.Bar.& Bal.in l.ij̄.C.de reſcin.vend.& qđ no.per Bar.in l.ſi.C.de iure dominij̄ impetrādo.Et hoc perpetuò notabis:quia quotidie cōtingit.Et ego pluries conſului,et pluries in cauſis obtinui.In ea.gl.ibi,probātur per iuramentū. vt dicunt iura prædicta.dic de hoc ar.vt dixi ſ.quod met.cau. In fi.gloſ.dic:idē tenet Spec.in tit.de fructibus & intereſſe.§. fi.ver.pe.& no.in c.j.ſ.de reſti.in integ.& per gl.inſti.de verb. obli.§.ſed nō ſolū.& vide qđ traditur in d.l.ſi.ff.de prætorijs ſtipu.& per gl.& Archi.in c.quod fieri.iij̄.q.ij̄.

¶Poſtremò,qm̄ ſ.in rubri.ver.xxij̄.ego dixi me hic tractaturum materiā forirōne cōtractus,quæ materia eſt multū vtilis et quotidiana,& ideo plenius attingenda:vt dicit tex.in l.legali.in princi.ff.de li.leg.& eſt materia ſubtilis & intricata.Sed vt ipſam claram & ordinatam,& per conſequens faciliorem reddamus,proſequar quatuor princ.arti.

¶Primus articulus erit,quot modis,& qualiter quis in aliquo loco dicatur contrahere,ita vt videamus qualiter quis ſortiatur forum ratione contractus.

¶Secundus de eſſectu ipſius fori ratione contractus,& de modo practicandi.

¶Tertius,vtrum in contractibus ſit locus remiſsioni.

¶Quartus,vtrum exiſtens de vno foro,in aliquo debeatiudicari ſecundùm ſtatuta proprij̄ domicilij̄.An verò ſecundū ſtatuta fori contractus.

¶Circa ſecundū principalem articulū proſequar.xij̄.prin.q.

¶Prima erit quid ſi aliq̄s cōtrahit in vno loco.nec aliqd aliud dicit,niſi q̄ promittit ſe aliquid daturū vel facturū,qualiter,& in quo loco dicaē forū ſortiri.Et hic ſubiūgo aliam ſecundā q̄o. quid ſi promiſſor nō cōueniatur in loco cōtractus uel domicilæ,vel in alio ſimili loco,in quo poteſt cōueniri:vt Romæ,vel ſi eſt vagabūdus vbiq̄.vtrū talis actio ſit arbitraria:ſubiungo etiā tertiā q.de clerico,qui pro clerico vel laico conuēto in iudicio fideiubet iudicatū ſoluere,nec exprimit alium locum.vtrū poſsit ibi conueniri,ſi aliàs ibi non ſortitur forum.

¶Secunda principalis q.erit ſi contrahens promittit ſe ſoluturum in illo loco,in quo contrahit.

¶Tertia principalis q.erit,quid iuris q̄n cōtractus eſt celebratus in vno loco,puta,Senis:& ſolutio eſt deſtinata in alio loco, puta,Florentię,q̄s locus cōſideretur:& ꝓ hac materia,& ipſius quæſtione clarius declaranda,ſubij̄cio.xiij̄.quæſtiones.

¶Secūda,q.eſt vtrū obligatus vigore dicti cōtractus poſsit alibi conueniri,quā in loco deſtinatę ſolutionis.

¶Tertia q.erit, vtrū creditor à quo debitor conuenitur in alio loco,quā deſtinatè ſolutionis,poſsit agere ſine aliqua commoratione ipſius loci,in quo eſt deſtinata ſolutio.

¶Quarta,vtrū propter locū in oībus actionibus habeatur ratio intereſſe,ſi nō agatur in loco deſtinatæ ſolutionis.

¶Quinta,vtrum in iſtis actibus arbitrarijs propter locum cōſideretur intereſſe tam ex parte rei quàm ex parte actoris : & quando & qualiter.

¶Sexta,vtrū fideiuſſor q̄ pro illo promiſit ſe ſoluturum in aliquo loco,teneatur ad intereſſe propter locum ex mora debito ris non ſoluentis in loco deſtinato.

¶Septima,vtrū forte ſoluta in alio loco,quàm deſtinatę ſolutionis extinguatur obligatio ad intereſſe propter locū ex mora debitoris.

¶Octaua,qualiter is qui ſortitur forum ratione contractus, poſsit ibi conueniri.

¶Nona.quid agendum ſit,ſi Senenſis cōuenitur Florentiæ ratione contractus,& ipſe negat ſe ibi contraxiſſe.

¶Decima.quid ſi clericus conuenitur ratione cōtractus coram eccleſiaſtico aliàs nō ſuo iudice,& in veritate ipſe nec ibi contraxit, nec ibi ſolutionem deſtinauit,ſed cōparet in iudicio , & non excipit, quod non poſsit ibi conueniri.quæritur, an proceſſus iudicis valeat.

¶Vndecima.vtrum indifferēter ſit verū,q̄ q̄s ſortiatur forum in loco deſtinato ſolutioni,ita q̄ non habeatur ratio, an in loco contractus fuerit tanquam viator, vel de proximo receſſurus.

¶Duodecima. quam iuriſditionem producat huiuſmodi forus ratione contractus,& qualiter quis ibi poſsit conueniri.

¶Decimatertia.quia ſupra dixi,q̄ iudex cōtractus ſcribit alteri iudici vbi degit reus cōuentus, q̄ mittat in poſſeſsionem.quid iuris, ſi iudex,cui ſcribitur,non vult illam facere.

¶Decimaquarta.vtrum creditor, cui exiſtēti in vno loco facta eſt promiſsio de ſolutione fienda in alio loco, poſsit ſtatim conuenire debitorem in alio loco.

¶Quarta principalis.q.erit. quid ſi exiſtens hic Senis promittat ſoluere Mediolani , vel Pariſijs ,ita quòd alternatiuè addat duo,vel plura loca.

¶Quinta principalis quæ.quādo plura loca copulatiuè exprimuntur:puta,Senis & Florentię,an poſsit agi vtrobique: & ad quantum: & an actio ſit arbitraria.

¶Sexta.quid ſi aliqua loca ſunt expreſſa adiecta clauſula generali. verbigratia,exiſtēs Senis ſtipulatur ſibi ſolui Florentię Bononiæ,Mediolani,& vbiq̄ locorum. Et hic ſubij̄cio quæſtionem, an & quando hoc caſu actio ſit arbitraria.

¶Septima.quid ſi nulla loca fuerunt expreſſa,ſed ſolùm generaliter dictū fuit,q̄ promiſit ſoluere vbiq̄ locorū. Et hic ſubij̄cio quæſtionem,an & quando hoc caſu actio ſit arbitraria.

¶Octaua.qd iuris q̄n q̄s cōtrahit in vno loco,& in alio ꝓmittit ſoluere, & in alio tertio loco cōficiē.inſtrumētū obligatiōis.

¶Nona.quid ſi contractus geritur in vno loco,ſed cōditio adiecta contractui eſt impleta in alio loco.exemplū,exiſtens hic Senis promittit tibi ducenta ſi Imperator venerit Mediolanū: Imperator venit,& ſic eſt adimpleta conditio Mediolani,vtrū debeat attendi locus celebrati contractus , an verò vbi conditio eſt adimpleta.

¶Decima.quid ſi effectus & implementū contractus, ſeu conditio deſtinatur ad vnum alium locum, quàm in loco celebrati contractus ex parte vnius tātùm:ſed ex parte alterius ſimpliciter eſt facta promiſsio.exemplū,conduxi te procuratorem ſeu aduocatum ex hac ciuitate Senenſi, vt me defenderes, Florentiæ, & ibi promiſi certum ſalarium: vel conduxi operarios, vt mihi ædificarent Palatium Bononiæ, quæritur, vbi tales contrahentes ſortiantur forum.

¶Vndecima.quid ſi in ſtipulatione vel obligatione nō ſit adiectus locus deſtinatę ſolutionis,ſed ſolummodo inter contrahentes conuenit hoc modo: videlicet,promiſiſti mihi mille,& ego ꝓmiſi trbi nō petereilla mille,niſi Florentiæ.Et circa prędicta ſubij̄cio quęſtionē notabilē.T.Florētinus & S.Peruſinus delite vertēte inter eos Ianuæ, fecerūt cōpromiſſum in hac ciuitate Senarum in B.ciuem Bononienſem tanquā in eorū arbitrū & arbitratorem hic Senis exiſtētem,& promiſerūt ſoluere quicquid per prędictum B.ſententiatū fuerit.iſte B.arbitrium ſuū protulit:quęritur ergo,in quo loco ex prædictis locis contrahentes ſortiantur forum reſpectu dicti arbitramenti.

¶Duodecima.vtrum ea,quæ dicta ſunt circa huc ſecūdū prin. arti.de foro ratione contractus, habeant locum in quaſi cōtractu.Et hic finaliter ſubij̄cio, qualiter ille,qui ſortitur forum ratione contractus, non dicatur ſubditus.

¶Decimatertia.qualiter agaē ad prędictū intereſſe ratione loci.

¶Quò ad primum dic,q̄ quandoq̄ quis cōtrahit in vno loco, promittens ſe aliquid ſoluturū vel facturū, loco aliter non expreſſo.Quandoq̄,& ſecūdò,quis cōtrahit in vno loco,promittēs ſe ſibi ſoluturū vel facturū.Quādoq̄,& tertiò,quis cōtrahit in vno loco,& promittit ſe ſoluturū vel facturū aliquid in alio loco,& hoc poteſt multipliciter cōtingere. Quādoq̄ enim deſtinat ſolutionem, vel promittit ſoluere in vno alio loco dūtaxat.Quādoq̄ in alijs pluribus locis determinatis: tamē ſpecificè,& hoc dupliciter. Quādoq̄ alternatiuè,quādoq̄ copulatiuè.Item,quādoq̄ alia loca ſpecificātur, & addūt tūc clauſulam generalem videlicet,vbiq̄,ſeu vbicūq̄ vel in omnibus alijs locis.Quādoq̄ nulla loca exprimūtur,nec ſpecificanē: ſed ſolùm dicit quòd vbiq̄ promittit ſoluere.Quandoq̄,& quartò principaliter,quis cōtrahit in vno loco, & in alio promittit ſoluere: & in vno alio tertio loco celebrat inſtrumētū.Quāndoque,& quintò contractus geritur in vno loco,& conditio cōpletur in alio.

a ¶Iuramēto.an ꝓmiſsio deſtādo iuramēto de expenſis,valeat.vide Roma.in l. j.ff.ne qd eū q̄ . in l.q̄ bona. §.quidā.ff.de dam. infec.& no.vnum qđ eſt bene no.q̄ Papa nō poteſt facere , quòd ſtetur dicto vnius. c. indicas.iij̄.que.ix.ad de etiam do. Alexand.conſil,xxxvij̄.in.viij̄.colu. in fi. & ſequenti.lib. ij̄.lib.

alio. Et quoniã hæc verba varios ſortiuntur effectus tã reſpectu fori, quã etiã aliorũ plurimorũ effectuũ. Ideò ſingulariter p ordinem ipſa membra proſequar in ſecũdo prin. arti. vbi exemplũ cuiuslibet mẽbri explicatur. ¶ Circa igitur ſecundũ arti. de effectu fori ratione cõtractus, & de modo practicãdi iuxta ordinẽ
7 ſ. poſitum, proſequar ibi poſitas ḡones. ¶ †Quæro igitur primò, ſi aliquis contrahit in vno loco, neq; aliquid aliud dicit, ſed ſimpliciter promittit ſe ſoluturũ, vel facturũ, qualiter dicat̃ ſortiri forũ, & vbi. ſolutio. dic q; iſte talis põt cõueniri in loco con
a tractus: vt in l. fi. C. de tritica. & in l. vinũ. ff. ſi cer. pe. Itẽ[a] poteſt cõueniri in loco domicilij̃: quia forũ domicilij̃ cõcurrit cũ quolibet alio foro, vt dicam in c. fi. j. eod. & ſi plura habet domicilia, poteſt in quolibet conueniri: vt in d. c. fi. & ibi videbimus. & not. Bar. in l. q; ſi Epheſi. ff. de eo qđ cer. loco. Et prædicta etiam habent locum in clerico. ar. c. noſtri. & c. Romana. §. contrahentes. eo. tit. lib. vj. & per hũc modũ tacitè & directè poteſt clericus per viã contractus in alienũ iudicem conſentire, ſine ſuperioris licentia: ſicut etiam per viam delicti, vt dictum fuit in c. poſtulaſti. j. eo. licet expreſsè nõ poſsit: vt in c. ſeq. Et in electione actoris eſt, an velit conuenire in loco cõtractus, an domicilij̃, vt dicit hic gl. iij̃. Prędicta tñ limi. ſecundũ ea, quę dicã. j. q. xj. Et hoc ꝓcedit, qñ aliquis promittit ſe daturũ vel ſoluturũ. ſed ſi aliquis promittit ſe facturũ, deberet exprimi locus certus, ſi eſt factũ ſolo cohærẽs: vt domũ fabricare, & ſimilia facere: nec ſufficit etiã ſola expreſsio loci, ſed debet exprimi quantitas altitudinis, & lõgitudinis: aliàs obligatio vel promiſsio nõ teneret: vt l. iij̃. §. ſi quis inſulã. ff. de eo qđ certo loco. & in l. qui inſulam. & in l. ſtipulatus. & ibi per Bar. ff. de ver. obl. cõiunctis his, quę dicit ibi Ia. de Are. & ſequitur Io. de Imo. in l. qui inſulam reſpectu quantitatis operis: & ideò dicit de factis ſolo cohærentibus: quia in illis non eſt neceſſarium exprimere locum & pręſtationem operarum, & ſimilium: vt in l. interdum. §. j. ff. de verb. obli. & de ope. lib. ff. per totum. tradit Bart. in l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de condi. inde. vnde in iſtis caſibus dicendum eſt, qđ dictũ eſt in obligationibus damni, reſpectu fori. In aliꝭ tamen eſt aliqua differentia, vt j. ſubñciam in ñ. q. prin. Sed quò ad iſtã primã q. iſtius ſecũdi articuli, ſubñcio iſtam, quid ſi promiſſor non cõueniatur in loco cõtractus, vel in loco domicilij̃, aut in alio loco vbi poſsit conueniri: vt Rome, vel in alio quolibet loco: vt in vagabundo, vtrum talis actio ſit arbitraria? Solu. Guil. de cu. voluit, q; ſic. ex eo, q; tacitè videt̃ inſertus loc⁹ celebrati contractus: vt in l. ſi cũ dies. §. ſi arbiter. ff. de arb. & in l. quę cõditio. §. fi. ff. de cõdi. & demõ. Et vide qđ dixi ad hoc in c. qualiter. el. ñ. de accuſ. in ix. princ. artic. ver. xxxix. Bart. tenet cõtrariũ in d. l. q; ſi Epheſi. ff. de eo, qđ certo loco. Mouetur: qa ſecũdũ Gui. ſequeret̃ hoc, q; omnis actio eſſet arbitraria: ſi ageretur alibi, quam in loco promiſsionis: qđ eſt cõtra mentẽ tituli. de eo, qđ certo loco. Nec eſt verũ, q; videtur agi de loco promiſsionis, vbi locus nõ exprimatur: imò intelligitur expreſſus locus vbi petitur: & ille videtur deſtinat⁹ ſolutioni: vt in d. l. ſi. & triticaria. & in. d. l. vinũ. & ideò actio non eſt arbitraria: vt in d. l. q; ſi Epheſi. Et ex hoc ſequit̃, q; creditor, qui cõuenit debitorẽ in alio loco, quàm celebrati cõtractus, nõ teneꝫ aliquã mẽtionẽ facere de loco contractus. ¶ Itẽ ſubñcitur notabilis q. de clerico vel laico conuento in iudicio, qui fideiubet iudicatũ ſoluere: nec exprimit alium locum deſtinatæ ſolutionis. vtrũ poſſit ibi conueniri, ponendo, quòd aliàs ibi ſortiatur forum. Solutio. hæc quæſtio, quò ad clericum, poteſt habere duo dubia.

¶ Primum. quid ſi clericus coram iudice laico fideiubet.

¶ Secundum. quid ſi coram iudice eccleſiaſtico.

¶ Quò ad primũ, quidam voluerũt, q; poſsit ibi conueniri: etiã coram iudice laico. de quibus dixi in c. ſi diligenti. ſ. eod. in v. q. prin. fallẽtia. xviij̃. Et ibi vide remiſsiones, quia iſta executio in iſtũ fideiuſſorẽ cõtractus, nõ fit principaliter authoritate ipſius iudicis ſecularis, nec apparet condemnatus ſine citatione à iudice ſeculari. Nec cum ipſo eſt fundatũ iudicium: ſed cum eo, pro quo fideiuſsit: ergo non poteſt dici per talẽ fideiuſsionẽ cõſenſiſſe in iudicẽ laicum, poſtquàm nõ poteſt dici iudicium cum eo inſtitutũ: potius iſta executio videtur fieri in eũ authoritate iuris, propter contractũ cauſatũ à ſua promiſsione, quàm à ſentẽtia. Sed Dy. in l. j. ff. ſi qs in ius voc. nõ erit. tenet q; non. nihil tamẽ allegat Spec. eo. ti. ver. xxij̃. in fi. & placet mihi hæc deciſio: qa vt volumus, q; iſte clericus teneat̃ reſpõdere per viã iudicij̃, & nõ poteſt: qa p viã iudicij̃ non poteſt prorogare iuriſditionẽ laici. per c. ſi diligẽti. ſ. eo. Aut per viã contractus, & tunc debet cõueniri corã ſuo iudice. vt in c. cũ ſit. ſ. eod. Et ſic patet ex prędictis, q; cleric⁹ corã laico nõ eſt idoneus[b] fideiuſſor. Sed ſi ageret cõtra ipſum clericũ ſolùm ratione cõtractus corã iudice eccleſiaſtico, in loco cõtractus, vel domicilij̃: teneret ibi reſpõdere. vt ſtatim dicã. Si verò fideiuſsit corã eccleſiaſtico iudice non
b

ſuo, Pet. de Ancha. in regula, ea, quæ fiunt. de reg. iur. li. vj. in repe. q. xxij̃. in fi. poſt Cy. in d. l. j. tenet illud idẽ, q; in fideiuſsione fienda corã laico, q; ſic fideiubẽdo non videtur illi foro poſſe cõſentire, vt ſentẽtia lata cõtra principalẽ, mãdetur executioni cõtra fideiuſſorẽ. Et ſic patet ſecundùm eũ q; clericus etiã corã eccleſiaſtico nõ ſuo iudice, nõ eſt idoneus fideiuſſor de iudicato ſoluendo: ſed extra iudiciũ valet eius fideiuſsio. & in ti. de fideiuſ. j. ſiue corã Papa, ſiue corã legato, vel delegato Papæ. In quibus caſibus nõ videtur cõſenſiſſe in iudicẽ nõ ſuũ: etiã poſito, q; reſcriptum delegationis nõ loqueretur de ipſo fideiubẽte. Nã iure acceſsionis videt̃ reſcriptũ extendi ad iſtas ꝑſonas non expreſſas, quæ quãdoq; in iudicio ſunt neceſſarię. vt per Ioan. An. in. c. j. ſ. de offi. deleg. vnde cùm fideiuſſor ſit de talibus, meritò venit ſub mãdato. vt in c. prætereà ſ. de offi. dele. Et hoc vltimũ dictũ mihi placet. Sed non placet primũ dictũ ſimpliciter, quòd clericus fideiubẽs corã eccleſiaſtico nõ ſuo iudice ſimpliciter nõ poſsit conueniri: imò arbitror diſtinguendũ, quòd aut cõtra talẽ fideiuſſorẽ agit̃ vigore primę ſentẽtiæ latę cõtra principalẽ, vt ſine alia tela iudiciĩ, ſentẽtia mãdet̃ executiõi cõtra fideiuſſorẽ. ſecũdũ ea, quæ notant̃ in l. j. ff. iud. ſol. per Bart. & per Doct. in l. fi. C. de vſu. rei iudi. Et ꝓcedat opi. Cyn. & Pet. Aut agit̃ principaliter ratiõe cõtractus. Et tũc dicerẽ, q; iſte clericus poteſt conueniri tã corã iudice cõtract⁹, quàm in ꝓprio domi
b cilio: intelligẽdo ſemper, q; conueniat̃ corã iudice eccleſiaſtico: cũ clericus ratiõe cõtractus etiã ſortiat̃ forũ corã iudice nõ ſuo. vt dictũ eſt. Eſt ergo ponderanda diligenter forma practicãdi, vt intentando nouũ iudiciũ cõueniatur ratione cõtractus: non autem petatur mandari ſententia executioni contra fideiuſſorem, niſi fortè acceſsiſſet in tali fideiuſſore ſui iudicis conſenſus.
c
8 ¶ †Secũdò principaliter quæro. quid ſi cõtrahẽs promittit ſe ſoluturũ in illo loco, in quo cõtrahit? Sol. dic q; ibi ſortitur forum ratiõe cõtractus etiã ſi alibi habet domiciliũ. Et hæc eſt differẽtia inter principalẽ. q. & iſtã. qa hoc caſu, ſi peteret̃ q; dandũ eſt in alio loco, quàm in loco iſtius cõtractus vbi deſtinata eſt ſolutio, haberet̃ ratio intereſſe ratiõe loci. Et ſic eſt actio arbitraria, q; nõ contingit in q. præce. & ibi dixi in ver. ſecũdò quęro. Et ratio deſcẽdit ex his, quæ ibi dixi, & latius dicã in iij̃. q. princ. Et habẽt locũ prædicta in promiſsionibus dãdi. Sed in promiſsionibus faciẽdi, ſi idẽ ſint ſolo cohęrẽtes, debet deſignari locus, & qualitas, & quãtitas, vt dixi in prin. primæ. q. prin. pręcedentis. qbus etiã interueniẽtibus, licet nõ poſſet peti illud op⁹ alibi fieri, quàm in loco deſtinato: tamen ꝓmiſſor poteſt alibi cõueniri, quam in loco domicilij̃, vel vbi alias ſortiretur forũ, vt ſi adimpleat̃ in loco deſtinato: aliàs ſuccederet obligatio ad ĩtereſſe, ſicut in cæteris obligationibus faciendi. vt in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de ver. obl. & in l. ſi quis ab alio. in fi. ff. de re iud. In obligationibus autẽ faciẽdi, non poteſt peti quòd alibi fiat, quàm in loco deſtinato. vt dictum eſt. Et ad materiam iſtius intereſſe vide ea, quæ dicã in proxima ſeq. q. Et in clericis dic, vt dixi in præcep. princ. q. & vt etiam dicam in ſeq.

9 ¶ †Tertiò principaliter quęro. qd iuris quãdo cõtractus eſt celebratus in vno loco. puta Senis, & ſolutio eſt deſtinata in alio loco, puta Florẽtię: quis locus cõſideratur. Solutio. dic, quãtum ad ſortiendũ forũ ratione contractus, nõ cõſideratur locus celebrati cõtractus, ſed deſtinatę ſolutionis: quoniam ibi cõtraxiſſe videtur. vt in l. cõtraxiſſe. ff. de actio. & obl. & ꝓbatur hic & in c. romana. §. contrahẽtes. eo. tit. li. vj. tenet gl. Pe. & Cy. in l. j. C. vbi cõueniat̃ qs in loco. Et tenet Bar. & Doc. ĩ l. quæro. ff. de ſo. & l. iij̃. ff. ex quib⁹ cauſis in poſ. eatur. tenet & Bar. in l. j. ff. de eo q; certo loco. licet gl. dubitauerit in l. eũ. C. de cõſtit. pecu. & in l. j. ff. de bonis auct. iu. poſ. & ibi Ber. & cõmuniter ſequũtur hic Doctores, & in d. §. cõtrahẽtes. Inno. in c. j. j. de pl⁹ peti. Bal. & Ange. in l. hæres abſens. in fi. de iudi. Sed quãtum ad alios effectus, qs locus cõſideretur, tãgã. j. in quarto principali articulo.

10 ¶ †Secundò quæro iuxta prędicta, vtrũ obligatus vigore dicti celebrati contractus poſsit alibi cõueniri, quàm in loco deſtinatæ ſolutionis? Sol. dic, quòd in hoc duæ reperiuntur principales[c] opi. Prima fuit in l. j. ff. de eo q; certo loco. & Doc. cõmuniter ibi, qui dicũt, quòd iſte poteſt cõueniri in quolibet alio loco, dũmodò idoneo. Ita dicit gl. prælegata, & ita reſtrĩgit tex. in l. ſi duo. §. fi. ff. de cõſti. pecu. qui vult, q; talis poſsit vbiq; cõueniri: vnde limitat vt hic, hoc eſt in loco idoneo, per l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. ff. de mu. & hono. Et ita etiã intelligit. l. cũ, qui. ff. de iudi. Et videret̃ velle, quòd ſolùm poſsit iſte conueniri in loco domicilij̃, aut vbi alias ſortiret̃ forũ. Sed Bart. poſt Nic. de mat. in d. l. j. ff. de eo, quòd certo loco. ſimpliciter voluit, q; taliter obligatus poſsit vbiq; conueniri, & in loco vbi aliàs nõ ſortiretur forũ. Mouetur per d. l. ſi duobus. §. j. & per l. qui certo. ff. de condi. indeb. quæ iura generaliter volunt, quòd poſsit vbiq; cõueniri: ergo generaliter ſunt intelligenda: vt in iuribus

¶ Vide etiam Bar. in l. item illa in fin. princ. ff. de conſtit. pec. & an valeat promiſsio ſine expreſsiõe, vide Bal. in l. liberti. C. de op. liber. in vj. colum.

¶ Vide ea quæ no. moder. in l. j. ff. ſi quis in ius voca t. non eat. in iij̃. colũ. vbi reprehendunt Barto.

¶ Vtrũ is, qui promiſit dare certo loco, ſi ibi non reperiatur, poſsit quocunq; loco, etiam nõ idoneo cõueniri? q; intelligatur de loco idoneo, tenet glo. in l. j. C. de eo, q; cer. lo. & Floria. ibi, qui refert Bald. concordãtem opi. & videtur ſequi diſtinctionem Maria. hic, in fi. huius q. & de hac q. vide mod. inſtit. de act. in §. præterea. & §. loco. ad de etiã. Soci. in conſi. ccxlvij̃. colũ. iij̃. ver. iij̃. ea. conclu.

vulgatis. Et hoc ad similitudinẽ fugitiui, vt in l.j.C. vbi quis de curiali, vel cohortali. & ĩ l.j.C. vbi causa stat⁹. & quoniã vbicũq; reus põt cõueniri, secundũ istã opi. datur arbitriũ iudicũ, vt in hoc habeat ipsum interesse propter rẽ petitã in loco nõ destinato solutioni, per l.ñ. de eo, qđ certo loco. Non ob. l. hæres absens. in fin. ff. de iudi. qa secundũ eũ, debemus distinguere circa modũ agẽdi. Nã si petiẽ in loco destinato solutioni, aut in alio loco vbi aliàs obligatus regulariter poterat conueniri. vt in loco domicilij vel simili. Et tũc non habetur ratio interesse. & ita debet intelligi, d. l. hæres absens. in fi. facit quod no. in l.ñ. C. de sen. quæ sine certa quantitate. Si verò peteret in loco vbi aliàs nõ sortiretur forũ. Et hoc casu, actio est arbitraria. Nã licet in loco nõ destinato regulariter nõ possit cõueniri, nisi ad verũ debitum, vel in loco vbi aliàs sortiret forũ: tñ ex eo, qa cõuenitur extra ista loca, vbi regulariter poterat cõueniri, habetur ius ad interesse propter locũ, vt in d. l.ñ. ff. de eo, quod certo loco. Nõ ob. l. vt gradatim. §. sed si lege. qa tũc dispositio generalis debet restringi, quãdo aliqd de nouo induceret: tunc eñ restrictionẽ recipit de indẽnitate & habilitate, vt etiã probat in l.j.C. de sacrosan. ec. Secus qñ dispositio emanaret generaliter sup iure antiquo secũdũ qđ dicit Ia. de Are, in l.j. §. nũciatio. ff. de no. ope. nun. Et ibi gl. notabilis, dum intelligit text. q dicit oĩbus diebꝰ, & gl. exponit. s. feriatis & nõ feriatis: aliàs dispositio nihil operaretur. Et ita hic, si intelligeremus de loco idoneo: cũ satis de se cõstaret, q de iure cõi in loco domicilij vel simili, põt qs cõueniri. Et secundũ hũc intellectũ videtur notabiliter limitari ea, quę dixi in duabus p̃cedẽtibus, q̃onibus. Sed tu aduerte, qa hęc videtur esse mirabilis opi. Et quãuis iura gñaliter loquentia videantur facere pro ea, tñ mihi videt, q nõ sit vera: qm̃ nimis absurdum esset, q qs posset vbicũq; cõueniri rõne cõtractus vel destinatæ solutionis: si modò põt cõueniri in loco contractus, aut destinatæ solutionis vel domicilij: aut vbi aliàs sortiret forum: & alicubi ex p̃dictis locis sui copiã faciat: nec videt hoc esse cõueniens, q posito, q tu posses me conuenire in loco domicilij, aut simili ratione cõtractus alibi celebrati, aut destinatæ solutionis: quod nõ habeat ratio interesse rõne loci, vbi debebat fieri solutio, maximè ex parte rei sue debitoris, si ibi reperiretur. arg. d. §. cõtrahentes. Et fortè magis debitori interest cõueniri, vbi destinata est solutio, in quo loco solũ de scripto iure videbatur petenda solutio, vt verba tonãt, & sic videbatur nõ posse alibi peti, etiã in loco domicilij: aut vbi aliàs sortiretur forũ. Nam eo ipso, q solutio est destinata in certo loco, videtur creditor sibi præiudicasse respectu facultatis agẽdi cõtra debitorẽ: etiã respectu locorũ, in quibus aliàs sortiebatur forum. argu. l. quæsitũ. §. idem respõdit. ff. de fun. instru. facit in simili. l. cũ ita. ff. de cõdi. & demon. ideo sicut creditor nõ cogebat in alio loco recipere, vt in l. is, qui certo. ff. de eo, quod cer. loco. Ita nec debitor cogẽdus est soluere in alio loco, verũ quia si in loco destinato solutioni debitor nõ faceret sui copiã, videtur inutilis stipulatio. Et sic videtur esse quodãmodo in potestate promittẽtis, an debere tur: quod esse nõ debet, vt in l.ñ. ff. de eo, qđ certo loco. & obligatio nõ debet esse inutilis. vt in l. titia. §. idẽ respõdit. ff. de ver. oblig. Idcò meritò ex vtilitate quadã, vtilis est prodita actio in hoc legislatore, vt alibi valeat cõueniri, quàm in loco destinato solutioni. Et hoc est, qđ voluit text. in l.j. ff. e. dum dicit, vtilem actionẽ dandã. Et ideo vtilẽ intelligo, qa verba nõ deseruiebãt: sicut in simili dicimus de vtili actione. in l. pen. ff. si quadrupes pau. fecisse dicatur. licet gl. ibi exponat, vtilẽ. i. efficacẽ, ideo satis fuit, q debitor posset cõueniri vbicũq; hoc est in loco idoneo s. vbi alias sortiretur forũ. facit qđ not. in simili in l. si qñ. C. de inoffic. test. cõiuncta. l.j. ff. de mil. test. Ex quibus patet nunc, q responsio Bar. ad l. vt gradatim. §. sed si lege. nõ est bona: qa iura generaliter loquẽtia, q qui promisit soluere certo loco possit vbicũq; cõueniri, inducut nouũ ius. Et cõtra iuris cõis verborum rigorẽ & significatũ. Ideo debet recipere restrictionẽ de
a identitate[a]. facit etiã quod no. Bar. in l. Titiũ & Meuiũ. §. tutoris. ff. de admini. tu. vbi dicit, q licet debitor promiserit soluere vbicunq; fuerit petitũ, nõ tñ põt cõueniri, nisi in loco domicilij. Et sic illa dictio, vbicunq; recipit restrictionẽ, de quo dicã. j. in alia. q. Et pro dicta opi. est tex. in l. hæres. in fin. Et hãc etiam opi. voluit gl. nostra hic super verbo, domiciliũ. Quinimo hic videt tex. expressus. & tenet expresse glo. insti. de actio. §. loco nõ obstãt iura in cõtrariũ allegata: qa possumus rñdere multipliciter. Primo, qđ dũ tex. dicit, vbicũq; aut per similia verba, intelligamus de loco. s. aliàs idoneo, vt ŝ. dixi, secundũ gl. Secũdo possumus rñdere, q dum tex. in l. si duo §. j. dicit, vbicũq; & pro posuerit locũ cõtractus: & locũ destinatæ solutionis intelligamus vbicũq;, de duobus p̃missis locis: non autẽ gñaliter de omni alio loco. Et intelligo de loco cõtractus, hoc est de loco domicilij. necq; obstat si qs diceret q ista videt esse diuinatio: qa respõ deo, q istud nõ est verũ: quia qs p̃sumit esse in loco, vbi contractus agitat. ar. l. quę cõditio. §. cũ ita. ff. de cõdi. & demonst. & in l. nõnulli. C. de Epis. & cler. de quo latius dixi in ca. qualiter. el. ñ. j. de accusa. in xj. arti. prin. q. xxiij. & ita etiã potest responderi ad l. eũ qui. ff. de iudi. dum tex. dicit, quocũq; loco, videlicet destinato solutioni, & Romæ, vbi cõtractus gerebatur, secũdùm quod dicit ibi glos. in apostil. Et eodẽ modò põt responderi ad l. qui certo. Nam ibi soluebatur indebitum in alio loco, cq̃ in loco domicilij. vnde dicit ibi tex. q quolibet loco potest recipi debitũ, quod est in loco destinatæ solutionis: & in loco domicilij, & iste est verus & nouissimus intellectus iudicio meo, ad illa iura pro quo etiã facit: quia nõ memini me legisse, q si in loco domicilij geritur cõtractus, & ibi destinatur solutio, q detur facultas creditori alibi cõueniẽdi debitorem, si aliàs alibi nõ sortiret forũ, nisi fortè loqueremur in eo, q postea esset effectus vagabundus. vnde posset etiã dari tertia rñsio ad dicta iura videlicet, q loquunt in vagabũdo, qui nõ habet certum locũ, nec in certo loco sui copiã facit: ideò cõueniri põt in quocũq; loco, vbi aliàs inueniat: debet tñ haberi rõ interesse ꝓpter locũ. nã vagabũdus põt vbicũq; cõueniri, vt dicã in c. fi. j. eo.
b Quare arbitror sic cõcludendũ, q aut est vagabũdus[b] & potest vbicũq; cõueniri. Sed si cõuenitur in loco destinato solutioni, nõ habetur ratio interesse: secus si alibi. facit qđ statim dicã. Aut nõ est vagabũdus, & nõ potest vbicũq; cõueniri: sed solùm in loco destinato solutioni. Et hoc solo casu oĩno habetur ratio interesse, vt est tex. in l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cer. loco. Et intellige de interesse ratione loci: secus de interesse ratione temporis, aut simili, vt est tex. hic, vbi habetur ratio talis interesse, quod tamẽ intellige, vt j. dicã. Aut quæritur in alio loco, vbi aliàs sortitur forũ: & tunc habetur ratio interesse etiã propter locum, tam ex parte actoris, quàm ex parte rei, vt j. subñciam. & est tex. in d. l.ñ. & in l.ij. §. nũc de officio. ff. de eo qđ cer. loco. & in l.j.C. vbi cõueniatur qui certo loco dare ꝓmisit. insti. de act. in §. loco.

11 ¶† Tertiò q̃ro vtrũ à quo deuenit debitor in alio loco, cq̃ destinatę solutionis, possit agere sine aliqua cõmemoratione illi⁹ loci destinatę solutionis. So. dic, q nõ, imo debet in libello suo mẽtionem facere de loco destinato solutioni: vt in l.ñ. §. si quis Ephesi. ff. de eo, qđ cer. lo. Ille tñ tex. loquit in alternatiua locorum. vnde melior est tex. insti. de acti. in §. loco. vbi tex. vult, q debet fieri cõmemoratio loci: aliàs autẽ dicit creditor plus petere. facit c.j.ĵ. de plus peti. Et intellige, q sufficit, q fiat cõmemoratio loci in narratiõe libelli: nõ autẽ est necessaria cõmemoratio in cõclusione, aut in executiõe: vt dicit Bar. in l.ij. in prin. ver. quare puto. ff. de eo qđ cer. loc. Si tñ in libello nõ habetur mẽtio loci, ꝓpter hoc libellus nõ vitiaretur: sed solũ diceretur ille plus loca petere: vt in d §. loco. sed si peteret in loco destinato solutioni, vel in vno in locis destinatis solutioni, nõ est aliqua necessaria commemoratio loci: vt in d.l.ij.

12 ¶† Quartò quęro vtrũ ꝓpter locũ habeat rõ interesse in oĩb⁹ actionibus si nõ agit in loco destinatę soluũõis. Sol. dic q nõ: sed solũ in actionib⁹ scripti iuris, & in actiõe ex testõ: vt in l. si is. ff. de eo qđ cer. lo. secus est ergo in actionibus bonę fidei: vt in l. bonę fidei. eo. ti. Et ratio põt esse in actionibus bonę fidei ex ipsa natura actionis principalis, arbitriũ iudicis multũ põt. Ideò nõ cõsiderat cã accidẽtalis: vt in l. q habet. in prin. ff. de tute. veniũt casu in actionibus bonę fidei actioni in re. quę ęquũ est cõueniri re: licet expositа aut cogitata nõ fuerint: vt in l. fin. ff. de cõdi. ob tur. cau. & sic per hunc modũ petens in alieno loco in actione bonę fidei nõ vr̃ habere necesse exprimere locũ in libello. hoc tñ mihi nõ placet: quia licet ex ipsa natura actionis cõcedat arbitriũ iudicis: tñ ex ipsa expresio qualitatis dirigit iudicẽ ad arbitriũ. Ideò iura q̃ simplr volũt, q petẽs in alio loco, dicatur plus petere: nõ distinguũt inter actiones bonę fidei, & stricti iuris, vide insti. de actio. in §. actionum. & traditur per glos. j. & Doc. in c. p. & g. ŝ. de offi. deleg.

13 ¶† Quintò quęro vtrũ in istis actionibus arbitrarijs ꝓpter locum cõsideretur interesse, tã ex parte actoris quã ex parte rei. Sol. dic q cõsideratur ex parte vtriusq; tex. est in l.ñ. & in l.ij. §. nunc de officio. ff. de eo, quod cer. loco. & in l.ñ. C. eo d. Et si tu diceres, quomõ põt haberi rõ interesse actoris & rei: qa aut reus est in mora, & nõ debet haberi ratio sui interesse: qa dãnũ qđ qs sua culpa &c. Aut nõ est in mora, & nõ põt cõueniri: vt d.l.ij. §. si quis ita. ff. de eo qđ cer. lo. rñdeo distinguẽdo, q aut reus est in mora. & nõ actor: & tũc actio est arbitraria ꝓpter locũ: & habet rõ interesse rei. Et si tu diceres, qũo habet ratio interesse rei, cũ ipse solus sit in mora: rñdeo, quia cùm ipse grauetur in hoc, q in alio loco cõueniat, cq̃ in loco destinatę solutionis. ideò debet in alio releuari: vt habeat rõ sui interesse cõtra actorẽ. p regulã, q sentit onus &c. & hoc voluit glo. Bar. in l.ij. §. nunc

a ¶ Vide textũ in l. j. §. j. vbi pau. infert ad no. q. ff. de consti. pe. & latè no. Ia. in l. quicũq; in prin. ff. de ver. obl.

b ¶ Vagabundus. Ista distinctio non placet Flo. in l.j.C. de eo, qđ certo. qa in tali vagabũdo. l.j. ff. de eo qđ cer. lo. nihil noui induceret: cũ etiã de iure cõi vagabũdus possit quocũq; loco conueniri.

§.nunc de officio.ff.de eo,quod cer.loco. Aut actor eſt in mora,& reus nō: vt puta,quia reus obtulit & depoſuit in loco deſtinato ſolutioni:& tunc reſpectu intereſſe actoris cōtra reum, actio non eſt arbitraria: vt in l.ij.in princi.& ibi no.ff.eo.ponit Bart.in d.§.nunc de officio.ſed gl.ibi in ver.ratio apertè ſentit cōtrariū dum dicit,ſoluere vel recipere.ſed pōt cōcordare,q̄ reſpectu vtilitatis ipſius rei petitæ,quæ eſt circa ipſam rem: puta quia eſt maioris valoris in loco deſtinato ſolutioni,quàm vbi petitur.ideo habeť ratio iſtius intereſſe,cū nō ſit in mora:ſed poſſet reus euadere iſtud intereſſe,cauēdo ſe ſoluturū in loco deſtinato ſolutioni,poſtquàm adhuc nō fuit in mora.& ita procedat gl.ſed ratio intereſſe extra nō habetur ab actore moroſo cōtra reū nō moroſum, vt puta,pœnæ in quā incidiſſet expēſarū aut ſimiliū: quia ſibi moroſo imputandū eſt: licet in ipſo debitore cōſideretur eſſe iſtud intereſſe ad rē: vt ſtatim dicam,quare dic,q̄ reſpectus intereſſe rei cōtra actorē,an actio ſit arbitraria propter locū,quidā dubitauerūt: qa cū mora actoris nō ſit cōſiderata ad hoc, vt noceat reo: ergo nō pōt: quia nō nocet,nō debet ſibi prodeſſe. vnde non debet poſſe imputari culpa actoris ex qua ſentit lucrū, vt in l.tantū in fundo.§.q̄ď ſi mulier.ff.de iure do. Sed p̄ dicta opi. reprobať per Bar.in d.§.nūc de officio. poteſt em̄ eſſe,q̄ rei intereſt: qa iuit tēpore cōgruo ad locū deſtinatæ ſolutionis,& ibi obtulit,& cōſignauit pecuniam:& fecit expēſas in eundo & redeundo:& ſic intereſt ſua non redire iterum ad locū illū. vnde totū hoc venit in arbitrio iudicis: vt in l.q̄ ſi Epheſi.§.j.ff.de eo quod cer.lo.per quē text. volūt Doc. q̄ hac ratione iudex poſsit etiā in totū ab ſoluere reū,etiā habita cautione de ſoluēdo in loco ſtatuto,prout ęquitas dictauerit. facit.l.ij.§.in oībus.ff.de iudi.ſed ſi reus eſſet paratus ſoluere in loco,in quo cōuenitur in loco nō deſtinato ſolutioni: habeť ratio intereſſe circa rē: quia fortè minus valet in loco deſtinato ſolutioni,quàm vbi cōueniť:& etiā intereſſe extra rē, vt expenſarum vel ſimiliū. Aut actor & reus ſunt in mora,nā hoc caſu,mora cū mora cōpenſať: vt l.ſi ambo.ff.de cōpē. Alij dicunt morā actoris,q̄ prodeſt reo,nō eſſe inſpiciendā: nō q̄ mora cū mora cōpenſeť: qa iſta mora cōmittiť circa diuerſa. ideò nō eſt locus cōpēſationi: ſed bene cōpēſabitur intereſſe cū intereſſe,in eo, quod vnum aliud excedat fiet condemnatio, vt in l.ij.ff.de eo, quod cer.lo.& adde etiā quæ dicam in iij.& v.quæſtionibus prin.huius.ij.arti.

14 ¶ †Sextò quæro, vtrū fideiuſſor, qui interuenit pro illo,q̄ promiſit ſe ſoluturū in alio loco,teneať ad intereſſe propter locū
a ex morā[a] debitoris non ſoluentis in loco deſtinato. Solu.dic,q̄ non ſiue fideiuſſor interuenerit ante morā cōmiſſam per debitorem, vt in l.centū Capuæ.ff.de eo,quod cer.loc.vbi omnino vide per Bar.& Doc.ſiue etiā interceſſiſſet poſt mortē, vt in l.ſi.& ibi etiā vide latius per Bar.ff.de eo,quod certo loco.

15 ¶ †Septimò quæro, vtrū fortè ſoluta in alio loco,quàm deſtinato ſolutioni,extinguatur obligatio ad intereſſe propter locum ex mora debitoris. Sol.dic,q̄ aut ſoluiť principaliter creditori,aut ſoluitur adiecto. Primo caſu, videť q̄ extinguať, vt in l. centū Capuæ.ff.de eo,quod certo loco.vbi liberať tam principalis,quàm fideiuſſor,q̄ď eſt verū,ſecundū Pe.etiā ſi recipiens ſortē fuerit proteſtatus,q̄ nō intendit liberare reū ab intereſſe propter locū. Sed Bar.diſtinguit,q̄ aut recipiēs ſimpliciter recipit non liberando ſoluentē. Sed cū proteſtatione,q̄ nō intendit liberare: & proteſtatio prodeſt in hoc,q̄ ille nō videatur à ſorte liberatus. Sed remaneat petitio ſortis pro intereſſe. ar.l.ij.§. itē. Iulianus.ff.de eo,quod certo loco.vbi ſolutione ſortis ſoluti.adiectio.nō liberať ſoluēs ab intereſſe propter locū de quo ſtatim dicā. Et hoc ideo eſt,qa deficit cōſenſus veri creditoris. ita in propoſito per proteſtationē apparet,q̄ deficit conſenſus creditoris. Aut nō recipit ſimpliciter,ſed expreſsè liberat ſoluē
b tem à ſorte,proteſtādo[b] q̄ ſibi remaneat ius ſaluum petēdi intereſſe.& tunc procedat opi.Petri. vel poſſet etiā dici ſecundū Bar.q̄ etiā hoc caſu,cū reus ſoluēs videatur cōſenſiſſe illi cōditioni adiectæ ne liberaretur: remaneat ius ſaluū ipſi creditori, q̄ poſſet petere intereſſe, vnde poterit peti nō ex vigore officij iudicis, vel actionis primæ,quæ ſublata eſt: ſed vigore actionis nouæ ex actione præſcriptis verbis,q̄ oritur ex quodā contractu nominato celebrato tēpore ſolutionis: videlicet qalibero te à ſorte hoc pacto,q̄ habeā,ſeu tradas intereſſe. Soluit tñ Bar.in d.l.fin.in fi.q̄ etiā ſi ſoluens nō cōſenſerit,debemus intelligere, q̄ creditor liberabit ſoluentē,nō liberaret,ſi crederet nō poſſe petere intereſſe. Et ſic cū debitor reperiať liberatus ab intereſſe ſine cauſa pōt agere cōdictione ob cauſam, vt reponať in ſuam priſtinā obligationē ad hoc, vt poſsit petere intereſſe. Et q̄m̄ tale intereſſe erat purū, poteſt peti ſine circuitu, vt no.in l.ſi mulier.& in l.ſi quis accepto.ff.de condi.ob cām.pōt tñ dici, q̄ in caſu p̄dicto detur etiā cōdictio ſine cauſa, per l.j.§.binarij.ff.de cōdi.ſine cauſa. Nā cōdictio ob cām,nō videť poſſe dari,cū nō fuerit cōſenſum ab vtraq; parte. ar.l.ſi repetēdi. C.de condi.ob cām. ſecundū Rapha. Sed tu aduerte: qa tex.ille loquiť ſolū,q̄ñ cauſa & volūtas fuit ſolū in mēte retēta: ita q̄ nō fuit aliqua expreſsio volūtatis. Sed nos loquimur,q̄ñ creditor expreſsit volūtatē ſuā: vnde licet debitor ſoluēs nō expreſsit ſuā volūtatē tñ ſoluēdo illi adhibēti talē cōditionē,q̄ nō intēdebat liberare ab intereſſe,tacitè videť habuiſſe cōſenſum. Aut ſoluiť adiecto verbo promiſiſti mihi, aut Titio ſoluere centū Florētie. Et tñ ipſi Titio aut mihi,ſoluiſti Senis: vtrū habeať ratio intereſſe: vt propter locū,illud poſsit petere creditor principalis,nō obſtante receptione ſortis. So.tex.eſt,q̄ ſic: in l.ij.§.itē Iulianus.ff.de eo q̄ď certo loco. Et qūo procedat hoc,& qualiter ſit formādus libellus,an ſit petenda ſors,vt cōſequi valeat intereſſe q̄ď eſt magis verū. An verò ſolū poſsit petere intereſſe, vide ibi per Bar. qa in hac.q.& in aliquibus p̄cedētibus, p̄ęter cōſuetudinē meā
a p̄ędictas.q.aſſumpſi,nō facientes principaliter ad titulū: qa nō poterant bene diſtingui & ſeparari à materia tituli & c.noſtri.

16 ¶ †Octauò quęro redeundo ad principalē materiam tituli,qualiter is,qui ſortitur forū ſolū ratione contractus,poſsit ibi conueniri. Solu.dic,q̄ tunc poteſt ibi conueniri,ſi ibi reperiatur,vt in c.Romana.§.contrahentes.eo.tit.li.vj. Et ſic patet,q̄ in contractibus non fit remiſsio ad locū cōtractus, ſicut in delictis ad locū delicti.de quo dicā.j.ī ij.prin.ar.& vide quę dixi.j.q.xij.

¶ Nonò quæro. pone q̄ ille,qui promiſit ſoluere Florentiæ ibi ratione cōtractus,& exiſtēs ibi citatur ad iudicē,ipſe cōparet & negat ſe ibi contraxiſſe: quid fiet. Solutio.dic ſecundū Inno.q̄ ante omnia cognoſcēdū eſt ſummariè,an ibi cōtraxerit vel nō, etiā cognoſci valeat,an ſua ſit iuriſditio.ſecundū no.in c.ſuper
b literis.s̄.de reſcrip.& per Legiſtas in l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi.& in l.ex quacunq;.ff.ſi quis in ius voc.nō ierit.de quo artī. ego latè dixi in c.ſi clericus.s̄.eo.& aliquid in c.ex tranſmiſſa.s̄. eo. Et aduerte: quia Bar.in hac materia ſibi contradixiſſe videtur in l.ij.ff.ſi quis in ius vo.nō ierit. dum dicit q̄ pōt procedere in cauſa,nō p̄miſſa aliqua cōditione ſup hoc,an ibi cōtraxerit. Nā ſicut examinabiť in meritis cauſæ. Et qa videť ſufficere in libello allegare qualitatē cōcludentē iuriſditionem iudicis. per l. pe.C.de iuriſ.om iudi. Sed ideo Bar.tenuit cōtrariū in l.p̄ſcri.
c C.ſi cōtra ius vel vtilita.pub.& tenet Inn.in d.c.Romana.§.cōtrahētes.e.ti.li.vj. vbi dicit,q̄ ante oīa debet ſtāte parte cognoſcere ſummariè,an ibi contraxerit. Et poſtea plenariè ad merita cauſæ diſcutiť. de hoc ar.in c.veniēs el.ij. vbi idē venit bis examinādū,in eo iudicio.& hec opi.magis placet. d. Ant.ī d.c.ſup
c literis.& tenet Io.de Imo.in l.q̄dā[c] cōſulebāt.in pe.q.ff.de regu.

17 ¶ †Decimò quęro,q̄ď ſi clericus cōueniť ratione cōtractus corā eccleſiaſtico,aliàs nō ſuo iudice:& in veritate ipſe non cōtraxit ī illo territorio,nec ſolutionē deſtinauit: tñ ipſe cōparet,& nō excipit,q̄ nō poſſet ibi cōueniri: qa cōtract[9] ſit alibi geſtus,quare iudex procedit quæriť,an valeat proceſſus. Solu. Lapus in c. romana.§.cōtrahentes.e.tit.in.vj.dicit,q̄ nō: quia talis clericus ſine cōſenſu diœceſani ſui nec expreſsè nec tacitè potuit in illū conſentire: vt in c.ſequenti vnde ſi cōparet,& etiā iudex pronunciauit eſſe conditionē ſuā ſuper principali,& appellaretur per iudicē ad quē incitādus eſſet proceſſus. Si verò nō appellaretur,ſecundū Lapum,proceſſus valeret: poſtq̄ pronunciauit ſuā eſſe cōditionē: niſi pronunciatio eſſet manifeſtè cōtra veritatē,vt quia notoriè apparet cōtractū alibi geſtū,quàm in ſuo territorio. facit quod no.in ſimili in c.ſuper literis.s̄.de reſcrip. & per Inn. Ioā. An.& Doc.in c.præterea.j.de dila.& q̄ď tradiť in d.l.ex quacūq;.& l.ſi quis ex alie. Deinde ſubdit Lapus pro clariori concluſione & veritate diſtinguendū eſſe,q̄ aut clericus conuenitur ratione cōtractus corā nō ſuo iudice. aut laicus. Itē quod aut cōſtat cōtractū vigore cuius cōueniť nō eſſe celebratum in territorio illius iudicis. Aut cōſtat celebratū eſſe aut eſt dubiū,q̄ñ cōſtaret contractū celebratū eſſe,tenetur rñdere: etiā ſi ſit clericus: dūmodò cōueniať corā eccleſiaſtico. tex.eſt in d.§.cōtrahētes. Secundo caſu,q̄ñ cōſtat alibi celebratū,nō tenetur rñdere:& proceſſus eſſet nullus. Tertio caſu, quando eſt dubium, dic q̄ aut excipitur,q̄ cōtractus nō eſt ibi geſtus:& ratione dubietatis cogiť ibi reſpondere. Sed cognoſceť quod dixi in præce.q. Aut cōtractus ſit ibi vel alibi geſtus. ſoluit tamen,q̄ ſi probatur cōtractus geſtus, licet nō probetur ibi geſtus: dummodò nō probetur alibi geſtus: quia excipiendo videť ſubijſſe iudiciū ſicut laicus, dumtaxat teneť ibi rñdere. Sed ſi eſt clericus, quia clericus nō pōt prorogare iuriſditionē non ſui iudicis, vt in c.ſequenti.& hoc caſu,nō tenet proceſſus. Si verò clericus non ſimpliciter excipit,ſed declinat forum ex eo,q̄ dicit ibi ſe nō cōtraxiſſe. Et tūc antequàm ad vlteriora procedatur, neceſſarium eſt diſcutere,an ibi cōtraxerit vel nō prout.s̄.dixi. Et ſi non probať q̄ ibi cōtraxerit: reus abſolueť ab inſtātia,& actor

a ¶ Ex mora debitoris videtur augeri obligatio ipſius fideiuſſoris: quia idē videtur fideiuſsiſſe in omnē cauſam, quæ venit ex natura actionis: vt latè per Alex.in conſi. xxxiiij. col.ij. li.ij. vide Doc.in .§.p̄ęterea.de act. Bart. & alios in d.l.fi.ff. de eo,q̄ď cer.loco.

b ¶ Proteſtatio em̄ conſeruatiuus proteſtantis, q̄ď aliàs fuiſſet periturum Alexan.conſi.cxc. colū.vj.lib.ij. Are. conſil.xc.in prima cōlum.

c ¶ Quidā conſulebant. vide ibidem per Alex.ī iiij.col. & latiſsimè p̄ Fel. in c.ſuper literis.in x.colū.ver.an ſua ſit iuriſditio. s̄. de reſcrip.

in expẽsis cõdẽnabitur.si autẽ probabit,procedet iudex in causa.Et si fortè nõ probaretur:iudex tñ pronũciaret tanq̃ probatum esset se iudicẽ cõpetẽtẽ:& si nõ appellaret,sententia teneret & præiudicaret sibi:qa in hoc faceret ius inter partes, secundũ Lapum in d.§.cõtrahẽtes.quẽ sequitur ibi dñs Dominicus. Et adde ad prędicta,quę latius dixi in d.c.si clericus.s.eo.

18 ¶†Vndecimò quæro,vtrũ indifferẽter sit verũ,q̃ quis sortiat̃ forũ in loco destinato solutioni,ita vt nõ habeat̃ ratio,an in loco cõtractus fuerit tanq̃ viator.& de proximo recessurus.Sol. dic,q̃ de hoc nõ habet̃ aliqua ratio.Nã l.cõtraxisse.& alia similia iura s.allegata q̃ loquunt̃,q̃ qs sortiat̃ forũ in loco destinatæ solutionis,non faciũt differentiã,vtrũ fuerit destinata solutio ab existẽte in loco,vbi quis esset tanq̃ viator:aut verò,vt habens ibi stationẽ vel tabernã,vel pergholã:sic habeatur restrictus respectu cõtractus celebrati.debes enim scire,q̃ ad hoc,vt quis sortiat̃ forũ in loco cõtractus,requirit̃ q̃ qs nõ cõtraxerit
a ibi tanq̃ viator & immediatè recessurus[a]. Sed requiritur,q̃ ibi posuerit stationẽ,pergholã,vel tabernã,vel qd simile vt cõtrahat:q̃uis nõ habeat ibi animum ponẽdi domiciliũ,vt est tex.in l.hæres absens.§.j.ff.de iu.A B.tenet Bald.in tractatu cõstituti. ver.modo venio ad locũ alle.no.per Dy.in l.ij̃.ff.de bo.autho. iudi.pos.& est tex.Ma.& in c.Romana.§.neq̃ etiã.eo.tit.li.vj. Et hoc adde ad limitationem prin.q.principalis huius secundi principalis ar.Aduerte tamẽ:quia prædicta limitat singulariter Bar.in d.l.hæres.§.j.videlicet,q̃ tunc sit verũ,q̃ quis nõ potest cõueniri ratione cõtractus,si cõtraxit vt viator:q̃ñ contrahens sciebat[b] illũ viatorẽ:secus si ignorabat probabili ignorãtia: qa tũc ignorãtia probationis nõ debet sibi obesse:& in dubio prę sumitur ignorare,si videt illũ habentẽ pergholã,seu tabernã,aut qd simile.prout Senis nũc sunt multi propter aduentũ dñi nostri Eugenij̃ quarti papæ,vel si illecũ quo cõtraxit nõ habebat aliquod signũ peregrinationis,seu itinerationis. Sed incidebat tanq̃ vnus ciuis mercator,fuit in culpa nõ pãdẽdo seu notificãdo personã suã q̃ esset viator.ar.c.in audiẽtia.& c.si verò.de sen. excom.& hanc limitationem sentit bene tex.in d.l.hæres.§.j.

a ¶Vide Pau.de ca. in l. hęres absens §.j.ff.de iudi.& di b xi.s.in ru.in j.col.

b ¶Sciebat illũ viatorẽ.adde in simili,quod pulchrè distinguit Soci.in l. Iulianus.parua in fi.verbis.ff.de condi.& demon.

19 ¶†Secunda limitatio est quãdo cõtrahens sciebat illũ viatorẽ. Sed res erat talis,quæ verisimiliter à viatore: vel per viatorem emebatur,aut vendebatur,vt ibi statim solueretur pecunia: vel traderetur res:vt puta,si à viatore emitur equus, vel venditur, aut similis res.Nã tũc potest ibi cõueniri ad rẽ tradendã,vel ad pretium.Et si recipiens pretiũ à viatore existens,& viator vellet recedere cũ equo dicens,q̃ deberet cõueniri in loco domicilij̃ sui ex eo,quòd ibi contraxit tanq̃ viator:nõ est admittẽdus. Quinimò volens recedere,videt̃ quodãmodo delinquere.facit l.ij̃.& quod ibi no.ff.de pig.act.Et ideò dicit singulariter Ang. in d.l.hæres.§.j.q̃ si aliqs mercator vadit Venetias,& ibi emit merces tanq̃ viator,q̃ nõ potest ibi cõueniri.Sed in loco domicilij̃:secus si aliquid aliud emeret,in quo tacitè videretur cõuenire,q̃ ibi statim pecunia soluatur:prout deprehẽdetur ex qualitate rei:nisi cõsuetudo aliud haberet.Et ex prædictis ego infero:q̃ si cõsuetudo habet apud istas nũdinas,q̃ videatur cõuentum inter cõtrahentes de pretio ibi soluendo, & rẽ tradẽdo,q̃ licet aliqui cõtrahant vt viatores,nihilominus alter alterũ possit ibi conuenire ratione destinatæ tacitę solutionis:in qua destinata solutione,vt supra dixi,nõ habetur ratio,an tanquã à viatore,vel non à viatore contractus geratur.

20 ¶†Secundò infero,q̃ licet gl.quã cõiteribi sequuntur Doc.in d.§.cõtrahentes.velit,q̃ viator conducens aduocatũ vel procuratorem in loco,nõ videatur ibi sortiri forũ ratione cõtractus. Sed debeat conueniri in loco domicilij̃,quã gl.sequitur d.Ant. in c.fi.j.eo.tamẽ hoc nõ placet ibi Do.m.quia nõ est verisimile, q̃ aduocatus vel procurator locet operas suas, vt postea sequatur clientulum suum in loco domicilij̃ pro salario suo:maximè, quia possent esse expensę itineris magis,quã merces aduocationis.Ego tñ saluarẽ illã gl.quãdo quis ex loco domicilij̃ vtriusq̃ duxit aduocatũ ad illum locũ alterius fori,& ibi cõuenit cũ eo de mercede.Nã hoc casu,cũ ibi conueniat:tanq̃ cũ viatore,videtur conuentũ de soluendo in loco domicilij̃. Et ita semel de facto vidi in practica.& adde quæ dicam j.in x.q.prin.

21 ¶†Tertiò limitatur secundũ Pet.in l.j.ff.de in ius voc.& sequitur do.Ant.in c.fi.j.e.& in his,qui accedunt ad locũ ea sola intentione,vt in illo loco contrahant:& ibi forũ sortiantur: quãuis statim intendant inde recedere.Nã tunc possunt ibi conueniri:quia videntur destinasse implementũ cõtractus in illo loco & cessat absurditas & ratio,de qua in l.hæres.§.j.& hic no.pro istis qui recedunt de loco,& vadunt ad contrahendũ in alio loco,in quo non soluitur gabella.

22 ¶†Quartò limitat̃ secundũ d.Ant.in c.fi.j.e.vt viator cõtrahẽdo nõ sortiatur forũ ratione cõtractus,q̃ñ cõtra viatorẽ aliàs nõ daretur naturalis habitus fori & iurisditionis contra viatorem. Sed fortè ex aliquo priuilegio nõ posset iste cõtrahẽs ibi conueniri.Nam ex cõtractu facto cũ ipso,tanquã cũ viatore,tollet̃ur ius priuilegij̃.Et ibi poterit cõueniri ex habitu primæ iurisditionis.per l.ij̃.§.sed & si agãt.& melius in §.omnes autẽ.ff.de iudi.Et ratio huius dicti est secundùm eũ quia facilius tollit̃ priuilegiũ,quàm trahetur habitus iurisditionis.quod dicit esse notãdũ pro quo dicto facit,quod no.gl.fi.in Cle.sæpe de ver.sig. & quod not.in c.j.iũcto.c.fi.de pac.li.vj.& quod cõsuluit Fed. cõsi.lxxxix.& quod notaui in c.dilectus.& c.fi.vbi bonus tex. j̃.de præbendis.Et ex prædictis infert.d.Ant.q̃ si exẽptus cõtraheret in loco nõ exẽpto tanquã viator,posset ibi conueniri, & sic extẽdit.c.j.de priuile.in vj.quod vltimũ nõ placet Do.m. in c.fi.j̃.eo qa ex quo cõtrahit tãquã viator,nõ subij̃cit iurisditioni ordinariæ illius,p rationẽ generalẽ.l.hæres absens.in prin. §.j.& d.c.Romana.§.nec etiã. Nã maiorẽ habet potestatẽ Archiepiscopus in subditos suffraganeorũ, quàm habeat Episcopus in exẽptos.vt patet ex notatis in c.pastoralis.s.de offi.ord. & ex his,quæ dixi in c.postulasti.s.e.& maximè in causis, quæ deuoluũtur ad eũ per appellationẽ, in qbus habet iurisditionẽ saltẽ in habitu.vt de offic.or.c.Romana.§.j.in vj.& tamẽ si subditus suffraganei cõtrahit tanquã viator in diœcesi metropolitani, nõ sortit̃ forũ metropolitani.& est tex.in d.c.nec etiã igit̃ multo fortiꝰ exẽptus cõtrahẽs tãquã viator in loco nõ exẽpto, nõ sortitur ibi forũ.Nã ratio.l.hæres absens.pariter vẽdicat sibi locũ in exẽpto,sicut in nõ exẽpto.Nec obst.d.l.ij̃.p quã mouetur.d.Ant.qa loquit̃ in eo,qui est omnino subiectus:& q̃ poterat ibi cõueniri tãquã in loco cõmunis patriæ: licet haberet ius reuocãdi domũ:qa venerat ex necessaria causa,quod ius reuocãdi domũ cessat, ex quo volũtariè ibi cõtrahit.est em̃ sibi imputãdũ,exercitando talẽ actũ.Secus autẽ est in exẽpto:q̃m ipse habet ius declinãdę iurisditiõis:& sic potẽtius iꝰ,quàm reuocãdi domũ.Et sic patet ex ratione differẽtię,q̃ diuersum debet ius statui.facit etiã,qa habens ius reuocãdi domũ põt tacitè cõsentire:sed exẽptus nõ põt:imò quantũcũq̃ nõ opponat declinatoriã,nõ tenet iudiciũ:vt nõ possit etiã expressè renũciare priuilegio exceptionis:vt no.in c.cũ tpe.s.de arbi.tenet Io.An.in regula,sciẽti.de re.iur.li.vj.ĩ mercu.facit qd̃ dixi ĩ c.postula.s.e.

23 ¶†Duodecimò quæro,quã iurisditionẽ producat huiusmodi forũ ratione cõtractus,& qualiter posset quis ibi cõueniri.Sol. Doc.variè loquũtur.Sed ex omniũ dictis possumus distingue re post do.Ant.& D.m.in c.fi.j̃.eo.q̃ aut cõtrahens reperit̃ in loco cõtractus cõtinuo,& iudex cõtractꝰ habet in eũ omnimodam iurisdi.tã in personã,quã in res ipsius,secundũ q̃ qualitas cõtractus patitur:vt est tex.hic & in d.l.hęres absens.in fi.& d. §.cõtrahentes.Et idẽ si cõtrahẽs fuit citatus & cõstitutus in cõtumacia.Nã licet postea inde recesserit:tñ põt procedi cõtra eũ per remedia prodita cõtra cõtumacẽ.Potest em̃ tũc excõicari, & indirectè cõdẽnari super principali,si causæ status hoc patit̃, vt no.Inn.in c.ij̃.j̃.de dila.& procedi in missionẽ in possessionem &c.Et idẽ dicẽdũ est,si cõtrahẽs aliqñ cõparuit in iudicio. nã tũc firmata est iurisditio in personã quò ad oẽs effectus.ar. c.proposuisti.j̃.e.facit text.cũ glo.in l.si is,qui Romę.ff.de iudi. Aut nõ reperitur in loco cõtractus:nec sup hoc fuit cõtumax, nec vnq̃ cõparuit in iudicio:& tũc põt citari etiã existẽs in territoriũ,quò ad missionẽ fiendã in bona,q̃ sunt in loco cõtractꝰ, vel alibi,secundũ distinctionẽ.d.§.cõtrahẽtes.vt no.in d.l.hęres absens.Nã licet discesserit,forũ cõtractũ nõ potuit,per l.ij̃.C. de iurisdi.om.iudi.no.gl.Bar.& Bal.in l.cũ quędã.ff.de iuri.om. iudi.& in c.pe.j̃.eo.Sed inuitus nõ potest cogi ad parendũ ibi, sicut dixi in iudice delicti.s.in c.postulasti.in ij̃.prin.art.& ideò iudex talẽ nolentẽ cõparere nõ posset excõicare,ne per viã indirectã videatur cogi personaliter cõparere cõtra dispositionẽ d.§.contrahẽtes.quãuis Hosti.in d.c.fi.j̃.eo.teneat cõtrariũ per c.tuæ.j̃.vt lit.nõ cõtest.& malè,secundũ Io.An.in d.§.cõtrahẽtes.quia est cõtra illũ tex.Nec ob.c.tuę.quia nõ loquit̃ in iudice cõtractus:vel posito,q̃ intelligeretur de iudice cõtractus,potest intelligi,q̃ñ cõtrahens inueniatur in diœcesi:vt statim dixi in præcedẽtibus.Aduerte tamẽ:quia circa potestatẽ citãdi fiendam per iudicẽ cõtractus de existẽte extra territoriũ,variæ & contrariæ reperiuntur opiniones,quas recitat Inno.in c.fi.j̃.eo. & Ioã.An.in d.§.cõtrahẽtes.vna est, q̃ possit iudex etiã per se citare.pro qua facit tex.in d.§.cõtrahẽtes.ibi dum tex.dicit authoritate eorum citati.& j̃.de cle.nõ resi.c.ex tuæ.& c.ex parte & c.fi.Quare voluerunt Hosti.& Archi.q̃ si tales extra locum contractus faciunt copiam sui sunt citandi personaliter antequàm repetentur cõtumaces,per no.in l.j.C.quæ sen.sine app. rescin.Et per hoc facit tex.in d.§.contrahentes.dum tex.ibi dicit peruenerit ad eosdem.Hoc tamẽ limitant,quãdo iste qui est citandus,est intra prouinciã:secus si est extra prouinciã.Intelligit tamen Archi.de prouincia vulgari,non canonica.alle.no.

in c.cùm

in c.cū olim.ad fi.ĵ.de dolo & cōtu.ibi dum tex.dicit,in Hibernia.& ſequit etiā Gof.& Archi.iñ. q.viñ.in c.caueāt.Gof.tñ in ſum.huiusti.poſt prin.aperte.& tenet ſimpliciter,q̄ iudex poſſit citare cōtrahentē,etiā extra forū cōtractus.Moueť:quia nō eſt neceſſe,q̄ locus in quo quis citať,ſit ſubiectus citāti:vt patur in l.ſi interpellať.§.j.ff.de arbi.Nā arbiter citat per nūciū & epiſtolā.vt in l.diē proferre.eo.tit.Et tñ cōſtat,q̄ arbiter nō habet territoriū.Simile etiā videmus in canonicis,qui pro electione celebrāda,aut ſimilibus actibus exercēdis,citāt canonicos,vt ſ.de ele.ca.cū nobis olim.Et pars etiā quādoq̄ citat partem,vt no.in c.j.de ele.li.vj.& in Cle.cām.de elec.Itē videmus, q̄ ex delatione facta extra territoriū,procedit intra territoriū, vt in c.nouit.de offi.dele.& in l.j.de offic.præfec.vrbis.Sic etiā ex citatione extra forū facta,debet poſſe procedi intra territorium.Itē facit in ſimili,quia citatio pōt fieri die feriata,ad diem nō feriatā.de quo plenius tradit in c.fi.j.de ferĳs.ergo & citatio facta in loco nō ſubiecto,ad locū ſubiectū,debet valere:arguēdo de tēpore ad locū,ſecundū no.in l.vinū.ff.ſi cer.pet.Secūda opi.fuit per cōtrariū,q̄ talis citatio nō poſsit fieri extra territorium.per tex.in c.ĩ.in ti.j.de cōſue.li.vj.& in l.fi.ff.de iuriſ.om.iu.& quod no.in Cle.paſtoralis.de reiud.vbi tex.probat,q̄ nō debeat fieri citatio extra territorium.Sed requiri debeat iudex illius territorĳ,ſcu loci vbi citādus degit,vt illum citet.facit q̄ť no.Spe.in tit.de cōpe.iudi.adi.§.j.ver.ſed qūo.& in ti.de accu. §.j.ver.ſed nunqd &.§.fi.ver.vt autē.Præterea,nō eſt dubiū,q̄ iudex cōtractus,aut alius nō pōt extra ſuū territoriū totū iudicium exercere:ergo nec parte:cū idē ius eſſe debeat de parte, quò ad partē.j.de dona.c.nuper.xiiĳ.q.v.c.pœnale & in l.quæ de tota.ff.de rei ven.Quod autē citatio ſit pars,probať in c.quoniam cōtra.j.de proba.Prętera ſpāle eſt in ipſo expulſo à dioceſi,vt extra ſuā dioceſim poſsit citare & cognoſcere, vt in d. Cle.j.eo.tit.ergo regula eſt in contrariū,vt ibi probať,vt in l.j. in fin.ff.ad mun.& in c.ĩ.j.de coniu.lepro.Præterea,cū iudex exiſtens extra ſuū territoriū cenſeať vt priuatus vt ff.de offic. Præto.in l.iĳ.ergo fortius ipſius nuncius vel epiſtola:& ſic nō potuerunt arctare citatū.Io.An.in d.§.cōtrahētes.dicit, q̄ ſatis putat,q̄ iudex cōtractus poſsit citare extra territoriū per ſe ſine requiſitione iudicis,ſub quo citādus degit,per text.in d.§. contrahētes.dum dicit eorū authoritate citati.& ſic patet,q̄ nō authoritate alterius iudicis,ſed ſua propria poſsit citare, etiam exiſtens extra territoriū:nō autē dicit tex.ad ipſorū requiſitionem citari.& vult ille tex,q̄ taliter citati,ſeu cōparere cōtentes,dicanť cōtumaces:q̄ꝫ nō ſimpliciter,ſed quo ad aliqd:vt j.ſubĳciā.Hoc tñ dicit intelligendū ſolū de citatione verbali, nō autē de reali:per quā perſonā diſtringereť.vnde nō pōt cōmittere ibi capturā fiendā.Et quidā ſequētes hāc opi.dicūt in ſimili text.in l.oēs.C.de epiſ.& cle.in verbo, verū ſi apparitu.& ibi tenēt Iac.de Are.& Cy.in iudice delicti.ad quod vide,quæ latius dixi in c.poſtulaſti.in ĩ.prin.arti.ſ.eo.Et hāc etiā opi.ſequitur Io.de Imo.in d.§.cōtrahētes per iſtū tex.dū dicit.& alibi ſui copiā facit.dicit tñ,q̄ tutius eſt q̄ fiat citatio per iudicem territorĳ,vbi ille degit,ad requiſitionē iudicis cōtractus,per no. j.de priui.in c.volētes in verbo,neq̄.in vj.vbi patet,q̄ cōtrahēti iniungiť,q̄ vadat ad locū cōtractus:& q̄ delinquēs remittať ad locū delicti.Et ſic videť,q̄ etiā in cōtractibus habeat locū remiſsio.de quo dicetur in iiĳ.prin.ar.Aliqui tñ dicūt, q̄ hæc decretalis hoc nō dicit,ſed ſolū q̄ nō exēptus à iudice domicilĳ:remittatur ad iudicē cōtractus:verbo dūtaxat,ſed non re.de quo dicāibi.Ad cōtraria reſpōdetur,& primò ad prima cōtraria,q̄ loquuntur in ius diçētē extra territoriū.Sed citare,nō eſt ius dicere vel iudicare:ſed potius requirere.vnde dicit Io.mon.in d.§. cōtrahentes.q̄ citatio habet duo extrema:videlicet interlocutoriam de citādo,& iſta eſt iuriſditionis:& qñq̄ appellať ſentētia, vt in l.fi.C.de procu.& in l.oēs.§.præterea.& l.cū clericis.ad fi, C.de epiſ.& cleri.Et ideò talis pronūciatio nō poteſt fieri extra territoriū.Aliud extremum eſt ipſe actus citationis,vel quo citatio nunciať.Et iſte non eſt iuriſditionis:& ideò fit per nuncium,vt in c.fin.de ferĳs.Et ideò voluerūt Pe.& Cy.q̄ quamuis actus iuriſditionis non poſsit exerceri extra territoriū, non ob.tex.in d.§.cōtrahentes.in verbo.ſed nūc. & in c.poſtulaſti. ſ.eo.qa loquuntur in executionē ſentētiæ & miſsionē in poſſeſsionē,quę fit re ipſa:per quā nedū iuriſditio ſimplex,ſed etiā miſtum imperiū exercetur,vt in l.iubere.ff.de iuri.om.iudi.Ad Cle.paſtoralis.reſpōdetur,q̄ Imperator,ibi nō erat iudex delicti ex loco.vel dic q̄ iudex contractus citat extra ſuū territorium:qa citatio non afflicit perſonā aliquo modo,cū ſolū fiat ad effectū,vt procedatur ad miſsionē in poſſeſsionē:quæ etiā fieri pōt de abſente cauſa reipublicæ & de pupillo.Sed citatio, quæ fit ratione delicti,de quo loquiť.d.Cle.paſtoralis.afflicit perſonā, & ipſam reſpicit citationis effectus.& ideo caſus eſt diuerſus.vnde dicit Io.mo.in d.§.cōtrahentes.q̄ licet quò ad ſortiendum forū,delictū & cōtractus æquiparēťur,tñ quò ad trahendum aliquē inuitū,nō ęquiparantur.qđ patet ex his,quæ dicta ſunt in c.poſtulaſti.ſ.e.in ĩ.ar.princ.& ex his,quæ dicā.j.in iĳ. arti.prin.Ad tertiū cōtrariū reſpōdetur,q̄ ſępe licitū eſt in parte,q̄ nō eſt licitū in toto,vt no.in c.fi.in verbo,vices.de offi.de leg.li.vj.vbi patet,q̄ ille,qui nō cōmittit iuriſditionē: cōmittit citationē.Et vide quę no.in l.ſi qd.ff.de leg.iĳ.Nā vbi eſt diuerſa ratio partis ad partē ſeu partis ad totū,non procedit ar.vt in Cle.ĩ.de re.ec.non alie.dixi poſt Doc.in c.paſto.§.j.ſ.de offi.de leg.Ad aliud ar.de cle.cūquis.de fo.cōpe.dicendū eſt,q̄ verū eſt q̄ ſit ibi ſpeciale:ſed loquit in alio caſu:videlicet,in exercēda iuriſditione extra territoriū ratione expulſionis:& ſic in cōtrariū eſt ius cōc.Sed nos loquimur in actu,qui non eſt iuriſditionis. Ad vltimū ar.ſatis pōt reſpōderi ex his,quę dicta fuerūt in prima reſpōſione.Et hoc quaſi formaliter ponit Io.An.in d.§.cōtrahentes.in nouella.zen.in d.Cle.paſto.ſimpliciter tenet,q̄ citatio fieri debeat per iudicē,in cuius territorio eſt ille,qui cōuenitur ratione cōtractus.Et ad requiſitionē iudicis cōtractus per d.§.cōtrahētes.& per l.properandū.§.ſinautē.C.de iudi.& ibi tenet Matthæus.Et in effectu videť etiā voluiſſe Laudunius in d.cle.paſto.qui dixit,q̄ citatio duo cōtinet.interlocutoriā,ſecūdum qđ dixi ſ.& executionē,quæ fieri debet p apparitorē, vel nunciū:primā nō pōt facere extra territoriū:ſecūdā ſic.Sed aduerte,vt vidiſti,iſte articulus eſt ſatis dubius,& intricatus,& difficilis:in quo vidiſti prędictorū opiniones, de quo per do. Ant.& D.m.& zab.in c.fi.j.eo.& per Pau.in c.iĳ.in fi.de cōſti. li.vj.ſed plenius per eū in d.Cle.& ibi etiā plenius per zab.tangit etiā quędā notabiliter Bar.in extrauagāti ad reprimendū.in gl.ſuper verbo,per edictū & aliqd per Io.Cal.in c.j.j.de rap.latè etiā tractat do.Do.ī d.§.cōtrahētes.& ibi ponit vnā notabilē diſtinctionē:quę mihi multū placet,& melius loquiť,cūꝫ aliquis alter.Et ideo eā proſequor qbuſdā additis.Diſtingue igitur ſic, q̄ aut quęriť de citatione,q̄ fit quo ad primū extremū emanans ab ipſo iudice:vt in cognoſcēdo & pronunciādo circa citationē. Aut quò ad ſecūdū extremū,videlicet de ipſo actu citatio-
24 nis. ¶ †Quò ad primū dicendū eſt,q̄ talis citatio[a] nō pōt fieri
a extra territoriū regulariter,per l.fi.ff.de iu.om.iu.& c.ĩ.de conſti.in vj.& ſ.dixi ſecundū Io.mo.Hęc tñ regula fallit in terminis Cle.cūquis.eo.tit.Itē ſecundū eū dici poſſet:q̄ fallit in prima citatione.quę pōt fieri in prin.iudicĳ,ſine cauſę cognitione.ſecundū qđ no.Inn.in c.cū cōtingat.ſ.de reſcrip. & in c.licet.j.de accu.quia talis citatio nō dicitur eſſe actus iudicialis,vt no.gl.in Cle.j.de iud.Et ſic ceſſat ratio regulę de quo tñ dic vt in dictis
25 iuribus,& tāgit etiā.d.Do.in c.fi.de ele.li.vj.¶ †Circa ſecundū caſum de executione citationis ſubdiſtinguę,q̄ aut quędam eſt executio actualis ſeu realis:vt quia iudex mādat vt quis capiať, & ad eū ducatur.& iſta nō pōt fieri extra territoriū citantis,vt probať expreſsè in d.§.cōtrahētes.dū prohibet inuitos trahere perſonaliter exiſtētes extra locū citātis ratione fori cōtractus. facit etiā.d.cle.paſto.ibi dum tex.dicit.& ſi qñ veniret in ſuā,& imperĳ fortiā.quędā eſt executio verbalis:& ſubdiſtingue q̄ aut eſt talis per quā deſignať,q̄ ſi talis iuriſditionē habeat in loco,ſicuti poteſt dici illa,quę fit per pręconē,& talis nō pōt fieri extra territoriū:quoniā miſsio talis publici præconis eſt ſignū iuriſditionis,quā habet ille in loco per quem,ſiue in quo mittit pręconiū,vt ſentit gl.in c.q̄ clericis.ſ.eo.& no.Inn.in ç.dilecti. de capel.mo.facit Cle.grauis.de ſen.excō.Quare cū iſte nō habeat iuriſditionē in loco,nō videtur q̄ hoc facere poſsit; & iſta fuit ſingularis no.in d.Cle.paſto.Quędā verò eſt executio merè verbalis,non deſignans iudicē habere iuriſditionē in loco:vt puta,quia ſimpliciter citať vt veniat ad iudicē per nunciū vel epiſtolā.Et in hoc ſubdiſtinguit.d.Do.q̄ aut eſt iudex ordinarius,etiā ratione domicilĳ.& hoc caſu,poteſt citare etiā exiſtentem extra territoriū.Et ita potes intelligere rationē Ioā.An.& opi.ipſius.& tenet Pau.in d.cle.paſtoralis.Et ratio eſt,quia iſte non habet aliū iudicē:per quē poſsit citare talē.& ſequiť Bart. in d.extrauaganti.Et pōt hęc citatio fieri ad finē,vt imponatur pœna corporis afflictiua,qñ illa pœna ſtatim imponiť à iure cōi,vt lex ſtatim imponit pœnam infamię.ĩ.q.viñ.§.punire.Et ratio eſt,qa talis pœna imponiť à iure cōi,cui oēs ſubſunt,vt in c.j.de conſti.& in l.oēs populi.ff.de iuſti.& iur.niſi aliud diſponeretur à lege vel iure muni.Et idē dicēdū eſt,qñ ſentētia trahere ſecū executionē.quò ad actū priuatiōis,vt in priuatione beneficĳ,in clerico.ſecūdū ea,q̄ tradunť ī c.extuę.j.de cle.nō reſi. & in c.extirpādę.§.qui verò.j.de præbē.Secus quò ad executionē facti.vt in ç.poſtulaſti.ſ.eo.& Pau.in d.cle.paſto.& ideò ſecus eſt etiā,ſi requireretur miniſterium hominis.Ex quo infert Paulus,q̄ virtute iſtius citationis nō poterit excommunicare ſubditū exiſtentē extra territoriū,per c.ĩ.de cōſti.in vj.Et

¶ Citatio an poſſit fieri extra territoriū, vide eundē Soci.in conci.clxviĳ.ver.prętera.

ratio est,qa cũ excõicatio trahat secũ executionẽ, vt in c.pastoralis.j.de app.ideo sicut nõ põt exequi actualiter in territorio alieno:ita nec põt ferre excõicationẽ,quæ in alieno territorio traheret secũ executionẽ.Sed.d.Ant.in c.fi.j.e.tenet contrariũ, & tenuit glos.ix.q.iij.c.epm.Et patet hoc in Paulo Apostolo, qui excõicauit corinthiũ absentẽ.j.de ap.cũ sit Romana.Non obstãt iura allegata per Paulũ:qa loquit de executione,quã iudex actualiter vult facere:quã faciẽdo turbaret alterius iurisditionẽ.Et ideo nõ potest illã facere.Sed executio excõicationis trãsit inuisibiliter.Quare si eadẽ potestas in iudice trãseat sine turbatione iurisditionis,meritò põt fieri.Vel secũdò,põt respõderi secundũ.d.Do.q excõicatio trahit secũ executionẽ ex dispositione iuris cõis,vt dicit tex.in d.c.pastoralis. Et ideo videt q fieri possit secundũ aliã theoricã Pauli.Nõ ob.c.ij.de cõsti.in vj.quia respõdet.d.Ant.q loquit,qñ vellet excõicare ex causa originata in tertitorio alieno negatiuè,cuius cõtrariũ affirmati uè esset adimplendũ in territorio citãtis:tũc posset,sicut est ex eo,q nõ vult cõparere:istud est negatiuũ.Et vult in territorio alieno.Sed cõtrariũ affirmatiuũ debet fieri in proprio territorio.Et tũc possit excõicare per not.in c.ex tuæ.j.de cle.nõ resi. Sed tu aduerte:qa quãuis ista videat subtilis cõsideratio:tñ nõ video,q in iudice domicilij sit adhibenda hęc difficultas.Nã iudex domicilij põt citare in loco proprij domicilij,licet citãdus ibi nõ reperiatur,vt dicã in c.fi.j.e.Et sic nõ est opus citationẽ facere extra domiciliũ,sed solũ p̃dicta possunt procedere,quãdo essemus in casibus,in qbus necessaria esset personalis citatio ad habitationẽ,seu ad domũ.Aut iste,qui vult citare,nõ est iudex ratione domicilij:sed ex accidẽti:videlicet iure cõtract9.Et tũc secundũ.d.Do.distinguendũ est,qa aut locus,in quo debet fieri citatio,nõ est eiusdẽ iurisditionis vniuersalis,sed differt ratione maioritatis:& tũc citare nõ poterit: sed debet requirere iudicẽ illius territorij,vt citet:& iste est propriè casus cle.pastoralis.Nã Imperator nõ põt in terris de tẽporali iurisditione ecclesiæ:quia sunt diuersæ iurisditiõis vniuersalis,& maioris.Aut differt à iurisditione vniuersali,sed minori: & tũc posset:vnde Papa,qui est vicari9 Christi cuius est vniuersalis orbis.ix.q.iij. c.cũcta per mundũ.& in c.tuæ.j.de decimis,põt citare in terris imperij:& ita cõcludit Bart.in l.j.ff.de requi.reis & in extrauaganti ad reprimẽdũ.Sed tu circa hoc aduerte ad ea,quę dixi in c.postulasti.s.e.in ij.prin.arti.Si autem nõ differt à iurisditione vniuersali:vt qa vnus eps vult citare in diœcesi alterius,vel prę ses aut alius iudex secularis in territorio alterius iudicis secularis,ita q si ambo subsint imperio.Et hoc casu,aut vult facere ad finẽ & effectũ distringendi bona,quæ sunt in territorio citãtis, & hic facere põt:& iste est casus in d.§.cõtrahẽtes.Aut vult facere ad finẽ distringendi bona alterius territorij.Et hoc etiã facere põt verbaliter dũtaxat,vt ipse decernat, vt iudex alterius territorij ĩ possessionẽ mittat.& hoc põt facere,etiã si ipse reus in illo alio territorio faciat copiam sui,& paratus sit respõdere. Nec ob.q de bonis alibi sitis nõ possit iudex decernere , vt in l.cũ vnus.§.[a] pe.ff.de bo.auct.iud.pos.quia aut iudex generaliter decreuit missionẽ in bonis fieri cõtumacis: & tũc talis generalis pronũciatio nõ extendit ad bona sita extra territoriũ nunciantis:qa in dubio videt decernere de bonis sui territorij.& ita procedat cõtrariũ. Aut nõ decreuit generaliter ,sed spãliter: & tũc,aut decreuit missionẽ fiendã in bonis alterius territorij, & potest.Ita debet intelligi qd dictũ est.Et est tex.in d.§.contrahentes. Aut præcipit,q in illis fiat missio,& vult pro se exequi,& nõ põt.Et ita etiã põt intelligi d.l.cũ vnus.§.pe.& sequitur Ho.in d.c.postulasti.Io.mo.Archi.& Io.An.in d.§.cõtrahẽtes.Nec obst.l.magis puto.§.illud.ff.de rebus eorũ.vbi qs põt iubere,seu interponere decretũ de rebus,q̃ nõ sunt in suo territorio:qa verũ est,q põt ratione personæ sibi subiectæ. Sed nõ põt per se executionẽ facti facere, vt no.Bar.in d.§.pe.Si verò citatio fit ad finẽ afficiendi personã propter cõtumaciã : tunc si iste citauit antequàm excõicaret.dic vt.s.dixi in princ.Si autem nunc̃ citauit in territorio,nõ poterit citãdo afficere personã.vt possit excõicare,vt no.in d.§.cõtrahentes.& no. Vinc.in c.fanè.s.eo.Nam si nõ põt inuitus cõpelli:ergo nõ est contumax.si non est cõtumax.ergo nõ põt excõicari, vt in c.sacro.j.de sen. ex.Sed aduerte circa p̃dicta:quia.d.Ant.in c.fin.j.c.sentit,q iudex cõtractus possit requirere iudicẽ contrahẽtis,vt illũ citet, etiã ad finẽ,vt corã eo discutiatur de obligatione personali personaliter:ita vt eũ possit directè condẽnare,si aliud nõ obsistat quod dictũ nõ placet Do.m.per tex.in d.§.cõtrahẽtes.qui indistinctè vult,q nõ põt eũ trahere inuitũ.sed si non teneremus opi.Do.m.per hunc modũ,per viã indirectã traheret cũ inuitũ in cõtractibus,non habet locũ remissio:vt dicã in ij.arti.prin. Sed mihi plus placet opi.d. Ant.põderatis verbis suis dũ dicit, nisi aliud obsistat.vnde arbitror sic dicendũ, q aut est talis causa,in qua vel de iure cõmuni,vel ex cõsuetudine,vel statuto potest procedi lite non contest.ad sententiã diffinitiuã cõtra absentem:& hoc casu dico,quòd facta citatione talis absentis per se vel per iudicem illius,vbi degit citandus ad requisitionem iudicis contractus.& hoc casu,cùm ille sit contumax, & nos ponamus,quòd possit procedi ad sententiam lite non contest.q iudex cõtractus poterit ipsum sñialiter cõdẽnare. aut talis est causa,in qua nõ põt ꝓcedi ad sentẽtiã lite nõ cõtest.& tũc ꝓcedat dictũ Do.m.qa tũc istud obstat,secũdũ qd voluit do.Ant.vt arbitror.& sic nõ ob.§.cõtrahẽtes.quia loquit regulariter lite nõ cõtest.cõtra cõtumacẽ nõ põt deueniri ad sñiam diffinitiuã: sed ad missionẽ in pos.vt j.vt lit.nõ cõte.p totũ. vnde qua ratione põt contra istũ hoc casu procedi ad missio.in pos.licet sit extra territorium propter citationem etiam factam extra territoriũ: eadem ratione debet posse ferri sententia cõtra eum,sic nõ obstante cõtumacia lit.nõ contest.potest ferri sententia.& prædicta notabis singulariter:quia nouissima sunt. & ad prædictam materiã vide Spe.in tit. de primo decre.§.nũc videndũ.ver.pe.

26 ¶† Decimotertiò quæro:quia s̃.dixi, qd si iudex cõtractus scribit alteri iudici vbi degit reus cõuẽtus, q mittat in possessionẽ. quid iuris,si ipse iudex,cui scribit,nõ vult illã facere?Sol. dic, q talis videt peccare:nõ tñ põt cõpelli à iudice cõtractus:nisi alias sit suus iudex supior,secũdũ Io.mo.& Archi.Nec obst.secũdũ
b cos.ff.de re iud.l.à diuo Pio [b].§.j.vbi dicit,q iussu ꝓnunciatis debet alter exequi sentẽtiã: qa intelligit de iussu superioris iudicis,nõ ęqualis,aut inferioris.vel põt dici,q nõ sumit iussus ꝓ necessitate:sed vt qñq; sumit in materia tituli,quod iussu.in l.j. §.j.eo.tit.facit qd no.in Cle.pasto.de re iud.Et sic no. q siue loquamur in ecclesiastico,siue seculari superiore iudice, tenebitur inferior obedire.Sed in æquali aut inferiori,nõ datur necessitas parendi: sed est in facultate sua,licet malè agat:& ideo secularis nullo modo põt cogere ecclesiasticũ,ꝓ no. in c.cũ inferior.s̃.de ma.& obe.& sequunt Io.And.& do.Domi.in d.§.cõtrahẽtes. Sed aduerte q ego arbitror,q iudex iste alteri9 territorij nõ posset cõpelli:qa esset ęqualis aut supior,& nollet cõplacere,q hoc casu fortè dicẽdũ est,q posset ꝓcedi ad sñiam p iudicẽ contractus,postq; nõ dat aliud remediũ,secũdũ qd dicem9,q ꝓcedit ad sententiã,qñ cõpetit aliud remediũ:nisi fortè diceres,q huic creditori cõpetit aliud remediũ:quia põt agere corã iudice, vbi ille habet domiciliũ.Cogitabis:quia nunc venit in mentem.

27 ¶† Decimoquartò,vtrũ creditor, cui existẽti in vno loco facta est ꝓmissio de solutiõe faciẽda in alio loco, possit statim cõuenire debitorẽ in illo loco.Sol.dic,q nõ.sed hoc casu, in tali promissiõe inest tacitè dies,qua possit ad locũ illũ pueniri:vt in l. ij.§.si q ita.el ij.ff.de eo,qd cer. lo. & ideo si hoc Senis existẽs stipulat ita q sibi soluat Parisijs,nõ põt statim agi:sed intelligitur data dila.tanti tẽporis,q est necessariũ ire parisios.& ideo si hoc Senis existẽs ita stipulet,hodie dabis parisijs,talis stipulatio nõ tenet:vt in d.§.si qui ita.circa quod vide,quod no.in l.fi.§.si inter.ff.de verb.obli.vbi text.videt cõtrarius.sed loquit in alio casu.Et vide etiã in l.si mihi & tibi.§.si quis seruos.ff.de leg.j.

¶ Postremò circa hanc ij.q.secundi principalis art.accipe vnũ effectum ratione solutionis alibi destinatæ:aut contractus gesti in certo loco:nõ tamen tanquam à viatore:videtur quis renunciasse priuilegio,ne possit trahi extra suam diœcesim per literas apostolicas tex.est hic & collegit glos.ij.

28 ¶† Quarta principalis quæstio,qd si existens hic Senis,promittit,se soluturũ Mediolani vel parisijs,ita q alternatiuè addat duo vel plura loca.So.dic,qñ in omnibus illis locis videt cõtraxisse per allegatã.l.contraxisse.ff.de act.& ob.& per ea,quę dixi s̃.in prin.ij.prin.q.Et in omnibus decimis locis sortit forũ:sed est in electione actoris,vbi velit cõuenire debitorẽ in alieno ex locis alternatiuè cõprehensis:vt in l.ij.in prin.ff.de eo,quod cer. loco.quia aliàs obligatio esset inutilis ex eo , q debitor posset semper variare,volendo nec cõueniri in vno loco,nec alio.licet enim in alternatiua summarũ aut rerũ debitarũ electio sit debitoris,vt in c.j.j.de plus petitio.& in regula.in alternatiuis.de regu.iur.li.vj.Et ibi per Dy.& Io.An.& in l.cũ quidã.C.de ver.
c signi.& in l.Lucio.ff.de leg.ij.tamen secus est in alternatiua [c] locorum per rationẽ ibi allegatam.Et aduerte:quia creditor agẽs in altero loco in alternatiua comprehenso,tenetur facere mentionem in libello de aliꝭ locis alternatiuè comprehensis : quia hoc casu,actio nõ est arbitraria.Et aduerte:qa in facultate ipsi9 rei est soluere in alio loco,c̃ vbi conuenit per electionẽ actoris, dummodò eligat ante,quàm petitũ sit hoc est ante lit.cõte.vt in l.amplius non peti.ff.rẽ ratam ha.Et est bonus text.in l.si ita stipula.fu.mil.ff.iudica.fol.Et sequitur Bar.in l.ij.in prin.ff.de eo.quod certo loco.Et aduerte:quia arbitror si ante lit.cõtest. reus offerret solutionem in alio loco alternatiuè expresso. Et actor vellet sibi solui in loco iudicij,habet ratio interesse ipsius rei postquàm

a ¶ §. pe. adde ibi Bart.vide per doc. in l.à diuo Pio.§.j. ff.de re iudi.

b ¶ A diuo Pio.fit tamen differentia, an intentetur actio ex sententia, an verò imploretur officiũ iudicis : quia primo casu , iudex alterius territorij debet exequi sentẽtiã virtute actionis,quæ loco non circunscribitur : vt latè per Alex.in d. l.à diuo Pio.§.j.iij. col.ff.de re iudi.

c ¶ De materia alternatiuę locorũ, vide bonum text.in l.ei apud quẽ.ff.depo. & de clausula , q possit conuenire vbiq; locorũ. vide vltra Bart.in l.non vtiq;.& in §.se.ff. quod cer.loco.etiã Bar.& Pau.in l.Lucius.la.j.ff. de pos. a Et quòd electio sit creditoris.vide alexan.cõsi.xxxv. in cip.in causa & lite col.pe.lib.j.

rei,poſt quàm ſoluit in alio loco,vbi ex poteſtate ſua põt ſolue re:licet ipſi ſoluat in loco alternatiuè expreſſo:quia reſpectu ſo lutionis fiendæ,videtur eſſe in optione rei.Et ideò ſi cõpellitur ad ibi ſoluere,videtur actio eſſe arbitraria.licet ſecus ſit,ſi actor in altero ex locis alternatiuè cõprehẽſis petat:quia tũc nulla ha betur ratio intereſſe ex parte ipſius cõtra reũ.Sed ſi alibi coge retur petere,vt puta,in loco domicilij,nõ expreſſo in alternati ua,quia in locis expreſsis nõ reperitur:tũc habeť ratio intereſſe ex parte actoris.Et ſi actor ageret in aliquo locorũ alternatiuè expreſſorũ,& reus offerret ſolutionẽ in alio loco extra illa lo ca,quod facere poteſt offerẽdo ſortem intereſſe & vt in l.is,qui certo.& ibi per Bar.ff.de eo,quod certo loc.Et ita põt intelligi lex.cõtinuo.§.tamẽ.ff.de ver.obli.quod eſt verũ ſecundũ Bart. quãdo locus vel loca fuerint appoſita gratia actoris tantũ,vel gratia actoris vel rei.vt no.in l.qui Romæ in prin.ff.de ver.ob. Si verò appoſitus eſſet locus gratia rei tantũ,& hoc obſtat: & tunc põt reus vbiq; ſoluere,ſine aliqua ſolutione intereſſe: ſicut nõ eſſet locus adiectus:de quo dixi in.j.q.prin.ver.ſecũdo quę ro.& tenet gl.& Bart.in d.l.is,qui certo.per l.fideicõmiſſi.§.cũ pupillus.ff.de vſu.& in l.ſi ita relictũ.§.pegaſus.& in l.cum.q. aliàs incipit,Iabolenus.ff.de annu.leg.& in l.cõtinuus.§.cũ ita. de ver.obli. Itẽ aduerte:quia reperio per aliquos legiſtas allega um q; Hoſti.hoc dicit,q; ex quo actori cõfertur electio loci,vt cõueniat reũ:q; nõ poteſt poſtea variare:& ſi variat,perdit cau ſam,per tex.in l.j.C.de aſſer.tol.Sed non reperi,nec placet ſim pliciter.Sed poſſet intelligi,quãdo actor traheret reum corã di uerſis iudicibus,circa quod vide,quæ traduntur per Doct.in c. extenore.& ſi.& ibi dixi.ſ.de reſcri.& in l.nulli.C.de iudi.

29 ¶†Quintò principaliter quæro quando plura loca copulatiuè exprimuntur,verbi gratia.promittis ſoluere Florẽtiæ & Bono niæ.Et in hoc caſu,in vtroq; loco poteſt agi.ſed nõ põt agi niſi ad medietatẽ in vno loco,& medietatẽ in alio:quia diuiſa intel ligitur eſſe obligatio.Et tria fuerunt expreſſa loca copulatiuè & in quolibet loco põt peti tertia pars.Et ſi quatuor,quarta,vt eſt text.in l.iĳ.§.ſi quis ita ſtipuletur.ff.de eo,quod certo loco. Et ideo arbitror,q; ſi ageretur in loco nõ expreſſo,actio eſt ar bitraria.Si verò agitur in altero ex locis expreſsis,dic q; aut po teſt ibi agi reſpectu totius,& ibi aliàs fortiebať domicilium vel aliàs erat vagabundus.Et hoc caſu,ſi tria loca fuerunt expreſſa in tertia parte actio non eſt arbitraria.Sed reſpectu aliarũ dua rum partium,actio eſt arbitraria.Si verò actor agat in alio lo co quocunq;,in quo etiã reus nõ poſſet cõueniri.Sed nõ oppo nit declinatoriam:tunc habetur ratio intereſſe totius,& hæc no tabis,quia nouiſsima ſunt.

30 ¶†Sextò principaliter quæro.quid ſi aliqua loca ſunt expreſ ſa,adiecta clauſula generali,verbi gratia eps Señ.ſtipulatur q; ſi bi ſoluatur Florentiæ Bononiæ,& vbiq; locorũ. vtrum iſte de bitor poſsit vbiq; cõueniri,& qualiter.Sol.arbitror diſtinguen dum,q; aut loca expreſſa ſunt expreſſa copulatiuè.adiecta clau ſula generali.Primo caſu,aduertendũ eſt qualiter concipiantur verba.Nã ſi diceret,& pro dicta ſumma voluit poſſe conueni
a ri Medio.Bononiæ,& Florentiæ, & vbiq; locorũ[a]. Iſta verba parum aut nihil operãtur,vt traditur in l.ſi conuenerit.ff.de iu. om.iud.de quo dic vt latius dixi c.j.ſ.de iud.in gl.ſuper verbo, placere.vnde debẽt concipi verba ad hoc,vt aliquid operentur ſub iſta forma:& promiſit ſoluere Florẽtiæ Medio.& vbicũq; fuerit inuẽtus.Et iſtud euidentiale eſt etiã præſumẽdũ:ſecundũ membrũ de alternatiua. Vnde quò ad primũ mẽbrũ,cõis concluſio Doc.eſt,q; ipſe poteſt cõueniri in quolibet dictorũ loco rum:& etiã in omnibus alĳs locis ſimiliter nõ diſtãtioribus.ar. Cle.nõ põt,de procu.& no.in c.ſedes.ſ.de reſcri.& in l.ſi.§.cui dulcia.ff.de tri.& ole.le.Prædicta tamen limita,vt no.dixi in d. Cle.nõ poteſt,niſi dictũ fuerit,& vbicunq; fuerit inuentus.etiã
b in loco diſtãtiori.[b] Nã tunc etiã in loco diſtãtiori poterit cõue niri,niſi veriſimiliter fuerit incogitatus.ar.no.per Bar.in l.ſcio. in prin.ff.de ann.leg.& qđ no.in l.legitima.ff.de pet.hære.& in l.ſi mater.ff.de inoffic.teſt. Et ideò,vt talis cautela etiã addatur ad clauſulã generalẽ,& vbicunq; locorũ & etiã in locis diſtãtio ribus,& diſtantiſsimis,cogitatis & incogitatis,aut penitus in opinatis,& adde quod dixi ſeq.q.Sed hic poteſt cadere dubita tio,vtrum in altero prędictorũ locorũ poſsit iſte ad totũ agere an verò debet obligationẽ diuidere per loca.Eſt cõis concluſio Bart.in d.l.ſi cõuenerit.& omniũ Doc.in d.l.iĳ.§.ſi quis ita ſti pulet.ff.de eo,quod certo loco. Et q; inſolidũ vbilibet poſsit agere,ne aliàs deluſoria videať obligatio,ſi fieret diuiſio inter loca:cũ per hunc modũ poſſet deuenire obligatio ad vnũ mini mum.Si diceret debitor creditori:tu potes in quolibet loco me inuenire.Et ideò ne deluſoria fiat debet intelligi,vt in quolibet locorũ ſoluatur totũ:vt ſic actus potius valeat quàm pereat, vt in l.quoties.ff.de ver.obli.& de reb.du.& de re.iu.& not.in l.j. ff.de eo,quod certo loco.Nã ſi eſſet in electione rei nominare loca,in quibus diceret ſe poſſe cõueniri,eſſet in poteſtate ſua,an deberet: qđeſſe nõ debet,vt in l.iĳ.in prin.ff.de eo,qđ certo lo co.Sed aduerte:quia reperio quòd dominus Raph.Ful.in d.§.ſi quis ita.dicit,q; ſi duobus locis copulatiuè appoſitis fortiť clau ſula generalis,videť præſtatio,ſeu ſolutio diuidẽda per loca ex propria ſignificatione: vnde ſi dicatur:promitto Mediolani & Florẽtiæ,& vbiq; ſoluere:videtur q; ſolutio tertiæ partis ſit de ſtinata Mediolani,& tertiæ Florentię,& alterius tertiæ in quo libet locorũ aliorũ ſub generalitate cõprehenſorũ. Et inſolidũ reſpectu ipſius tertię partis.Et per cõſequens etiam ſi tria loca fuerunt expreſſa in quolibet expreſſorũ,quarta pars videť de ſtinata:& in quolibet alio ex non expreſsis,integra alia quarta. Et idẽ de ſimilibus dicẽdũ eſt per l.vulnerať.in fi.ff.ad l.aquiliã & in l.ſtichum aut pamphylũ.in fi.& in l.ſtipulatio huiuſmodi. ff.de ver.obli.Et ex p̃dictis ego infero ſingulariter,q; ſi duo lo ca eſſent expreſſa,& creditor conueniret debitorẽ pro tertia ſo lùm parte in altero ex locis expreſsis,& pro tertia in altero nõ ex locis expreſsis,qui cũ venirẽt ſub generalitate,nõ diceretur actio arbitraria:nec habetur ratio intereſſe.Sed ſi in altero præ dictorum locorũ cõprehenſorũ expreſsè,vel ſub generalitate, creditor cõueniret debitorẽ inſolidũ,hoc caſu, actio eſſet arbi traria reſpectu duarũ tertiarũ:& ipſarũ habetur ratio intereſſe. Sed reſpectu alterius tertiæ,nec; eſſet arbitraria,nec; haberetur a ratio intereſſe.Et idẽ de ſimilibus arbitror dicendum. Aduerte etiã q; forte poſſet attẽtari,q; ſi duo aut tria loca eſſent expreſ ſa ſatis propinqua,& clauſula generalis ſimpliciter ſubiecta:ita q; per ipſam,quę nõ referť ad diſtãtiora loca expreſſa,ſolũ duo tria,aut pauca intelligerentur veniſſe:dicendũ eſſet q; hoc caſu per ſingula loca obligatio ſolutionis videť eſſe diuiſa propter ceſſantem rationẽ Bar.de qua.ſ.dixi.Si verò poſt loca expreſſa alternatiuè ſubĳcitur clauſula generalis:dicendũ arbitror quòd in quolibet loco expreſſo vel cõprehenſo ſub generalitate,põt creditor cõuenire debitorẽ inſolidũ:nec habeť ratio alicuius in tereſſe.Sed ſi cõueniret debitorem in alio loco nõ expreſſo,vel b nõ cõprehenſo ſub clauſula generali,habeť ratio intereſſe,ſecũ dùm ea,q̃ dicta fuerũt in iĳ.q.prin.Et prædicta ſingu.notabis, quia ſunt maximi effectus:& pro maiori parte nouiſsima.

31 ¶†Septimò principaliter quæro qđ ſi nulla loca fuerũt expreſ ſa:ſed ſolũ generaliter dictũ fuit,q; promiſit ſoluere vbiq; loco rum.So.dicendũ,q; talis obligatio vel ſolutio non videť eſſe di uiſa per loca:ſed in quolibet locorũ cõprehenſorũ ſub ipſa ge neralitate videť deſtinata ſolutio.vt dixi in prin.præcedẽtis.q. Et aduerte vt ſis cautus,q; aptè concipias verba, videlicet per viã deſtinatæ ſolutionis.nõ autẽ q; poſsit cõuenire debitorem vbiq; &c,ſecundũ ea,quæ dixi in præce.q.in princ.A B.Quid autẽ ſi aliqs accepit à te mutuo x.hic Senis,& promiſit tibi ſolu uere vbicũq; fuerit inuentus & petieris:nunqđ dicať inuẽtus,ſi non eſt citatus? Sol.dic q; nõ,vt l.ſi liſyas.C.de fideiuſ.Ita dicit
c Bal.in l.ab eo.C.qũo & quando iud.ver.extra quęro.ſed vtrũ per citationẽ[c] & libellũ ante lit.conte.dicatur petere.So.dic,q; ſic hoc caſu,quia verbũ petere eſt appoſitũ præparatorio,vide licet ſuper electione iudicis,qđ eſt notãdum,ſecũdũ Bal.in d.l. Ma.Sed circa prædictã.q.qđ ſi ſolutio fuit deſtinata generali ter vbiq;:quæro quę loca cõprehẽdãtur ſub iſta generalitate,vt c videamus in quo foro valeat iſte cõueniri ratione cõtractus,& vt cognoſcere valeamus quãdo actio ſit arbitraria,vel nõ.Sol. dic q; Bart.in hoc videť ſibi fuiſſe cõtrarius nã in l.ſi cõuenerit ff.de iuriſ.om.iu.diſtinguit,q; aut promittit ſoluere vbicũq; vo luerit creditor. Et illa generalitas reſtringitur ad loca,in quibus d aliàs poterat cõueniri.Et ſic ad locũ domicilĳ,ad cõmunẽ pa triã,vel ad ſimilia loca,vel aliàs ſi talis generalitas nõ reſtringere tur,ſequeretur abſurdũ,q; creditor poſſet trahere debitorẽ ad quæcunq; remotiſsima loca:& ibi oporteret reũ debitorẽ habe re ſaccũ paratũ ad ſoluendũ cõtra l.ratũ.& l.quod dicimus.ff. de ſolu.& ad hoc etiã allegat.l.mela.in fin.ff.de annu.leg.& l.ſi patronus.ff.de ope.li.Et idẽ tenet Guil.de cu.in l.ſi quis ad de clinandũ.C.de epi.& cle. Aut promiſit ſoluere vbicunq; fuerit inuentus:& tũc vbicunq; inuenireť poterit cõueniri:quiaibi vi detur cõtraxiſſe.de ac.& obli.in l.Titiũ & Męuiũ.§.tutores.ff. de admi.tut.maximè ſecundũ Bar.ſi dictũ fuiſſet.vbicunq; in uentus fuero in Tuſcia:ga de facili poterit tunc cogitare omnia loca Tuſciæ.Sed idẽ Bar.in d.§.tutores.tenet per illum text.q; poteſt cõueniri ſimpliciter vbicunq; inuentus fuerit perſonali ter:etiã extra locũ domicilĳ,vel in quo aliàs poterat conueniri. Et loquitur Barto.etiam quando generaliter debitor promiſit vbiq; ſoluere. Et ſic fortius dicendũ quãdo adiecta fuerũt alia
d verba,de quibus.ſ. Et hãc[d] opi.ſequitur Iac.de Arena & Spec. in ti.de cõpe.iudi.adi.§.j.ver.quid ſi pactũ.Et ſequitur etiã Io. de Imo.& D.m.& cõiter Doct.in c.j.ſ.de iudi.Ne talis generali

¶ Florẽtię & vbiq; locorum.vide Bar. in l.iĳ.§.ſi quis ita ſtipulatus.in fin.ff. quod cer.loc.& de iſta clauſula,qualiter poſsit firmiter concipi. vide elegãter.d.Barto.cæp.in cautelis ſuis,cautela.cĳ.

¶ Diſtantiori. adde,q; quando ſunt expreſſa loca, non poteſt cõueniri in remotiori . adde tex.in l.ſi.§.cui dul cia.ff. de vino tri.c. fedes.de reſcri.An. in c.j. xvĳ.colũ. & ibi Abbas de iudi. Imol.in cle.j.de re iu.in iiĳ.col.& Ab. ĩ d.cle..j.in xiĳ.col. Lud.Ro. cõſi.cviĳ. inci.ſi admittimus. & vide Mod.in d. l.ſi conuenerit. circa ſi.& Phi.dec.in d.c.j.xxj.col.in pri ma.leg.de iudi.

¶ Adde ad hãc ma teriã. l. amplius. ff. rem ra.ha.& Bal.in l.ſi.in vlti.col.C.de bo.authẽ.iudi.poſ.

¶ Hanc opin.dicit eſſe cõmunẽ Alex. in d.l.ſi cõuenerit. de iu.om.iudi.in x. fal.& iſto caſu habebit eligere locũ creditor,vbiſoluať ſibi,vt dicit Alex. in conſil.xxv.inci. in cauſa & lite.in pe.col.li.j.cũ ſi.per Phil.in c.j.col.xxj. de iudi.ſ.

cas aliàs videbaꝫ esse superflua,& nihil importent dicta verba, maximè cũ adiuncta sint ad ampliandam facultatẽ conuenien di, vnde deberẽt aliquid operari.ĩ.de priui.cin his.& in c.si Papa.de priui.lib.vj.sed.d.Ant.in d.c.j.de iudi.dicit,ꝙ quãdo debitor promisit soluere generaliter, debent considerari verba: vnde distinguit,quòd aut fuit facta promissio per verba sonã tia liberam & nudam voluntatẽ:& poterit conueniri vbicũqꝫ fuerit inuentus,vt statim dixi.Et si dicit,promitto soluere,vbi cunqꝫ volueris,cũ hoc verbum denotet liberã volũtatem,vt in l.cũ quidam.ff.de lega.iĩ.Meritò procedit,quod dictũ est.facit dictus.§.tutores.Aut promisit per verba sonantia arbitriũ boni viri,prout denotat verbum, placet.& similia verba,vt in l. Thays.§.sororẽ.ff.de fideicõ.li.de quibus verbis sonantibus liberam voluntatẽ,& arbitrium boni viri,dic vt latissimè dixi in c.quintauallis.ĩ.de iureiur. Et hoc casu debet creditor cõuenire debitorem discreto in loco,in quo bonus vir arbitretur illũ cõueniendũ esse.facit quod no.in d.c.quintauallis.& in c.veniẽs. eo.tit.& in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cautio. Aut dicit promitto soluere vbicunqꝫ petieris.& tunc vbicunqꝫ fuerit inuentus poterit interpellari & conueniri,vt s.dictũ fuit.& satis æqua videtur dicta distinctio.Sed circa prædicta cadit dubitatio,quãdo actio sit arbitraria propter locũ.sol.concluderem breuiter,ꝙ aut agitur in loco,qui secundũ præmissam distinctionem cõprehensus erat,seu destinatus erat soluere.Et actio nullo modo potest dici arbitraria,nec venit aliquod interesse propter locũ:cũ in loco debito petatur,vt no.Ang.in l.j.C.vbi cõ uenitur,qui certo loc.Si verò ageretur in alio loco nõ comprehenso in generalitate,tunc actio esset arbitraria propter locũ:secundũ ea quæ latius dicta sunt in iĩ.præcedentibus principalibus quæstionibus.

a ¶In prin.vide gl. & Bald.in l. vnica C.de suffra. Bar.& Doct.in l.ĩ.C.loc. & Specu.in titu.de sal. §. nunc pro. in fi.&.§. sequitur.& per Doc.in c.quia propter.de loca.

b ¶Celebratus,an attendi debet locus celebrati cõtractus vide etiã Bart.in l. cõtraxisse.ff. de ac. & obli.& Alex.in consi.xxj.col. vlti. lib.ĩ.vbi etiam dicunt ꝙ verba cõtractus debẽt interpretari secundũ statuta & cõsuetudines loci, vbi contractum est.

32 ¶†Octauò principaliter quæro,quid iuris quãdo quis cõtrahit in vno loco,& in alio loco promittit soluere,& in vno tertio loco cõficitur instrumentũ obligationis.Sol.dic breuiter secundùm Do.m.in c.fi.ĩ.eo.ꝙ respectu facultatis cõueniendi solùm attenditur locus destinatæ solutionis:ita ꝙ si ibi conueniẽ, actio non est arbitraria.Sed si alibi cõueniretur,actio esset arbitraria. Sed in loco vbi confectum est instrumentũ nõ sortitur quis forum,quò ad aliquẽ effectũ,vt no.in l.exigitur.ff.de iu.nisi fuisset actum,ꝙ de illo contractu fieret scriptura.Nã tunc nõ diceretur contractus perfectus nisi fieret scriptura, vt in l.contractus.C.de fi.instru.Sed tu aduerte:ꝙ ego arbitror,ꝙ etiam in casu prædicto attendi valeat locus celebrati contractus,quò ad quosdam effectus,de quibus dicam.ĩ.in iĩ.articu.princ.

33 ¶†Nonò quæro:quid si cõtractus geritur in vno loco:sed conditio adiecta cõtractui est impleta in alio loco.exemplum:Existens hic Senis promisit tibi cẽtũ si Imperator venerit Mediolanum:& Imperator venit:& sic adimpleta est cõditio Mediolani,vtrũ attendi debeat locus celebrati contractus verè,an vero vbi adimpleta est conditio.So.dic quòd inspicitur locus celebrati contractus,nõ adimpletæ cõditionis:quia sicut implementum cõditionis trahitur ad viã contractus.vt in l.si filius.ff. de ver.obli.ita implementũ cõditionis debet referri ad locũ cõtractus,arguẽdo de tẽpore ad locũ.& tenet hoc gl.in l.si vxor. ff.de iudi.Sed aduerte,ꝙ ille tex.videtur velle contrarium:dicit enim,ꝙ si vxor,quæ alibi cõtraxerat cũ marito,& dotẽ dedit: & conuenerunt de dote reddenda in casu soluti matrimoniĩ,ꝙ matrimonium solutũ est Romę,ꝙ potest vxor ab ipso marito etiam legato Romæ existenti,ibi petere dotem:& sic attẽditur locus impletæ cõditionis.Vnde quidã soluũt,ꝙ speciale est ibi in dote:volentes simpliciter,ꝙ si mulier in vnõ loco contrahit, & in alio soluitur matrimoniũ,ꝙ fauore dotis inspiciaꝫ locus impletæ cõditionis.Sed mihi nõ placet:quia est cõtra text.in l. exigere dotẽ.ff.de iudi.Nec ob.d.l.si vxor.ꝙ illud ibi ideo est ratione cõis patriæ,videlicet Romę,in qua quis põt cõueniri:licet habeat ius reuocãdi domũ,de quo iure dicã.ĩ.eo.c.fin.vnde est bene ista specialitas ibi,qđ vbi aliàs ratione contractus alibi gesti,legatus habuisset ius reuocandi domũ vt in l.ĩ.§.oẽs.ff.de iud.si distraxit matrimoniũ Romæ,põt ibi cõueniri,cogitabis.

34 ¶†Decimò quęro quid si effectus & implementũ cõtractus suę cõditionis,destinatur ad vnũ aliũ locũ,quã in loco celebrati cõtractus ex parte vnius tãtũ:sed ex parte alterius simpliciter est facta promissio.exemplũ,cõduxi te procuratorẽ seu aduocatũ de hac ciuitate Senensi,vt me defenderes Florẽtiæ,& ibi promisi certum salariũ,vel cõduxi operarios vt mihi ędificarẽt vnum palatiũ Florentiæ.& ita sequutum est:quæriẽ,vbi sortiãtur tales cõtrahentes forũ.Sol.dic,ꝙ respectu illius,qui teneꝫ me defendere,vel fabricare,videꝫ ꝙ possit cõueniri Florẽtiæ:quia videtur ille destinasse solutionẽ: vt patet ex suprascriptis: maximè in.iĩ.q.princ.facit quod no.in l.exigere dotẽ.ff.de iud.Sed de eo,ꝙ promisi pecuniã simpliciter pro aduocatione vel opere fabricando:maius est dubiũ:quia gl.in c.Romana.§.nec etiã. videtur sentire,ꝙ non possit cõueniri Florẽtiæ:sed hic Senis.& hoc sequitur.d.Ant.in c.fi.ĩ.eo.quod dictũ nõ placet ibi.D.m. Quid enim si ex cõiecturis videatur verisimiliter actũ,vt soluatur salariũ vbi opus est fabricandũ:seu aduocatio exercẽda : vt quia aduocatus & faber sunt multũ pauperes:nec est verisimile,ꝙ voluerunt ibi morari pro aduocatione vel opere faciẽdo, nisi interea eis soluatur.facit quod no.in c.statutũ.§.insuper de rescri.li.vj.& quod no.in l.traiectitiæ.ff.de act.& obli.& quod no.Bar.in l.j.ff.de var.& extraor.cog.& in illa.q.an salariũ de-

a beatur in prin.[a] vel in fine operis.Sed si tales essent potentes & diuites,& promittens pauper,vel alia similis cõiectura:tũc procedit opi.gl.& do.Ant.facit quod no.in regu.in obscuris.de regu.iur.li.vj.& l.semper.in stipu.de reg.iur.sed cessantibus coniecturis,solutio debet fieri in fin.qđ est regulare,quãdo obligatio descẽdit ex cõtractu,vt no.Bar.in d.l.j.& vide Inn.in c,propter sterilitatẽ.ĩ.de loc.& tũc procedat opi.gl.&.d.Anto.Sed si in prin.est fienda solutio:tũc secus est dicẽdũ.Attẽdenda ergo sunt verba cõtractus & promissionis:& istis existentibus dubĩs recurrendũ est ad cõiecturas, vt dictũ est.Et hæc tamẽ distinctio nõ procedit, sine dubitatione.Et ad prędicta vide quę dixi s.in iĩ.q.prin.xv.q.

35 ¶†Vndecimò quæro,quid si in stipulatione,seu obligatione non sit adiectus locus destinatæ solutionis:sed solummodo inter cõtrahentes cõuenit hoc modo,promisisti mihi centum,& ego promisi tibi non petere à te illa centũ nisi Florentiæ.Solu. dic,ꝙ clarũ sortitur forũ Florentiæ:quia tacitè videꝫ cõuenisse soluere Florẽtiæ.Et si ibi nõ reperitur,debitor potest alibi conueniri.& habetur ratio interesse propter locũ.Iste est text.in l. in bonę fidei.ff.de eo,quod cer.lo.secundũ vnũ intelle.& sequitur hic Bar.qui dicit,ꝙ sic debet intelligi.l.nemo põt.ff.de leg. j.& illud quod dicitur in d.l.in bonæ fidei.ꝙ agenti in alio loco obstat excep.nisi propter morã rei deueniretur ad actionẽ arbitrariam quòd dicit Bar.esse notandũ.sed circa prædicta oritur notabilis quęstio,pone.T.Florẽtinus,&.S.epr usinus delitigent inter eos Ianuæ fecerunt cõpromissum in hac ciuitate Senarum in B.ciuẽ Bononiẽsem tanqꝫ in eorũ arbitrũ & arbitratorẽ hic Senis existentẽ,& promiserũt soluere quicquid per dictum B.sententiatũ fuerit.iste autẽ B.arbitramentũ suũ Medio lani protulit:quæritur ergo,in quo loco ex prædictis locis prę dicti contrahentes sortiantur forũ respectu dicti arbitramenti. Sol.hæc quæstio iudicio meo,põt habere duo principalia dubia.Primũ respectu solutionis fiendæ de eo,quod.B arbitratus est.circa quod arbitror dicendũ ex prædictis,ꝙ si quidẽ arbitrator aliquid expresit:videlicet,ꝙ potius in vno loco, quã in alio solueretur,illud seruandũ sit.si verò nihil expresit,sed simpliciter mandauit aliquid dandũ vel soluendũ:& hoc casu dicerem,ꝙ cũ implementũ cõditionis videatur referri ad locũ contractus per ea,quæ dicta sunt in duabus proximis prędcedẽtibus quæstionibus,meritò debitor poterit cõueniri in loco cõpromissi.& ideò si corã alio iudice quã sensi ageretur ad illud dandum haberetur ratio interesse propter locũ,regulãdo tñ hoc secundũ ea,quæ dixi n prima,secunda & tertia q̃stionibus principalibus. Et si modò tales nõ cõtraxissent Senis tanqꝫ viatores, vt ibi dixi,quo casu actor deberet sequi forũ rei,vt in c.cũ sit.s. eo.Et tũc nõ haberetur ratio interesse propter locum, secundũ ea,quæ dixi in.j.q.prin.& in iĩ.q.prin.ver.sed iuxta prædicta. Et intellige prędicta,vt dixi,quãdo arbitrator mãdaret aliquid dandum.secus si præciperet aliquid faciendũ:quia tũc videtur destinata satisfactio ipsius operis faciendi in loco,vbi fiendum est quo casu,nõ habetur alia ratio interesse propter locũ,secũdũ ea,q̃ dixi in.j.q.prin.in ver.secũdo quæro quo ad istũ&c. Sed solũ propter non factũ in quo succedit obligatio ad interesse.

36 ¶†Secundũ principale dubiũ est magis notabile,quid si altera partium diceret se lesam,& vellet petere reductionem ad arbitrium boni viri. Et vt quæstio etiã sit magis dubia,pono quòd iste,qui vult petere hanc reductionẽ,sit clericus,& is cõtra quẽ petitur,sit laicus. Item pone ꝙ laudũ dicat de soluẽdo aliquid parisis:aut sit latũ super re sita parisis,corã quo iudice debet petere iste hanc reductionẽ:an corã clerico,an corã laico: de quo

b dixi in c.cũ sit.s.eo.Et an in ciuitate Senarum,vbi celebratus[b] fuit cõtractus compromissi:an verò Ianuæ, vbi lis pendebat,de qua factũ est cõpromissum,an corã iudice rei conueniendi,& sic Senis vel Florẽtiæ,an corã iudice Bononiensi,vbi arbitrator habebat domiciliũ:an verò Mediolani vbi arbitramentũ fuit prolatũ:an verò Parisiĩs vbi res sita est vel aliqd soluendũ est.circa quã.q.quia nimis esset standũ,& iam nimis prolixi fuimus, vide qđ singulariter tradit Fed.cõsil.cclxxv. quod incipit,Petrus rector.Et vide quod tradit Pe.de Anc.in repe.c.ea quæ.de reg.iur.lib.vj.q.xxvĩ.& per Bald.in l.ĩ.ff.de eo,quod certo lo.

& quod

& quod tãgit Bal.in l.multũ.C.si qs alteri vel sibi.& quod tra ditur in c.quintauallis.j.de iureiu.& per Bar.in l.si societate.§. arbitrorum.ff.pro socio.Et pro iudice rei sitæ, vide quod dixi s.eo.Pro eo,quod clericus,vide quæ dixi in c.cũ sit.s.e.Pro eo quod contraxerunt partes vide quæ s.dicta sunt.Pro eo quod arbitratur iniquè,videt quodã modo deliquisse,vide qd habet in c.postulasti.s.eo.Pro eo,q Bononię,vide quę dicã in c.fi.j.e.

37 ¶†Duodecimò & vltimò quęro circa hunc secundũ arti.prin. vtrũ ea quę dicta sunt s.de foro cõtractus,habeãt locũ in quasi contractu.So.text.videtur q sic in l.hæres absens.§.j.ff.de iud. Et ita no.ibi Bar.Bal.& Doc.quod tũ limitat Bal.in l.omnẽ.ff. de iu.Si modò talis quasi cõtractus habeat causam subsistentẽ per se,vt in d.l.hæres.§.j.Secus si nõ haberet causam subsistentem per se,sed fieret ad alium finẽ.exemplũ in aditione hæreditatis,per quã quasi cõtrahitur,vt l.aquilianã.in fi.ff.ex qui.cau. in pos.ea.& in l.moræ.ff.de acqui.hære.quo casu,nõ inspicitur locus aditæ hæreditatis,vt in l.de eo.ff.de iu.secundũ vnũ intellectum.habet tñ ille tex.alios varios intellectus ibi per Doc.& maximè per Bar.Et ad prædicta etiã vide quod no.& traditur per Doct.in distractu,in l.qui certo.ff.de eo,quod cer.lo.A.B. xiij.q.qualiter agatur ad prædictũ interesse ratione loci.So.dic, vt dixi in c.j.de plus peti.in.v.princi.ar.ma. ¶Postremò circa hunc articulũ no.q ille,qui sortitur forũ ratione cõtractus,nõ dicitur propriè subditus,no.D.m.in c.nuper.de sen.excom.vi de quod dixi in simili in c.postulasti.s.eo.in prin.primi articu.

38 ¶†Circa.iij.arti.prin.de remissione[a] cõmunis cõclusio est,q il a la habeat locũ regulariter.Nã cũ in ciuilibus sit datus alius modus procedendi,etiã contra absentẽ,vt in d.c.romana.§.contra hentes.li.vj.Et dixi in.viij.q.prin.ver.sed quæro iuxta p̃dicta. itẽ probatur,quia si remissio fieri,deberet non esset necessaria æquitas actionis arbitrariæ propter locũ,de qua in l.j.ff.e.& s. latius dixi in iij.prin.q.Et hanc opi.tenẽt gl.Gul.Bar.& Doc.in d.l.hæres absens.traditur etiã in authẽ.qui semel.C.quomodo & quãdo iudex.& Bar.in l.si cui.§.fi.ff.de accu.Io.An.& Doc. in d.§.contrahentes.licet Spe.videatur velle contrariũ in tit.de primo decreto.§.nunc videamus.circa fi.Sed prima opi.est magis cõmunis,quã etiã sequunt Doc.in l.j.C.vbi cõueniatur qui cer.loco.& dixit Bar.in d.l.hęres.§.j.Bar.hodie dicit esse casum

39 in d.§.cõtrahentes.†Prædicta tamẽ regula fallit,secundũ Bart. in d.l.hæres.§.j.Si cõtrahẽs in cõtractu suo renũciasset priuilegio fori:quia tunc esset locus remissioni.hoc singulariter tenet gl.quæ nõ dicitur esse alibi,in l.j.ff.si quis in ius voc.nõ ierit.& sequitur ibi Bar.quã tamẽ gl.limitat Do.m.in c.fin.j.eo.si modo loquimur in his,qui possunt expressè prorogare iurisditionem:aliàs secus,vt in clericis,per c.sequẽs.Quæ tamẽ limitatio dubia est:quia sicut põt clericus contrahendo præiudicare sibi in priuilegio fori,ita vt possit ibi cõueniri:ita videtur q possit per clausulã accessoriã adiectam cõtractui debet regulari secũdùm naturã ipsius cõtractus.Itẽ aduerte:quia illã glo.singularẽ reprobat ibi Ange.& etiã eã reprobat in l.hæres absens.§.j.& fortè ip sius opi.est melior.

¶Secundò fallit secundũ Bart.quãdo debitor latitaret,hoc est turpiter se occultaret à loco domicilij fraudationis causa: siue ibi habeat bona,siue non:& in loco contractus vel quasi, nulla possideat bona,quia in his duobus casibus cõcurrẽtibus,secundùm Bar.locus est remissioni per text.in auẽ.de exhi.& introducen.reis.§.fuscepto.Sed Ang.in d.l.hæres.§.j.nõ placet hęc fallentia:nisi quando qs promitteret se assistere & repræsentare in certo loco:& ita iurasset,& deinde aufugisset.Nam tunc his duobus cõcurrẽtibus dicitur esse locus remissioni,per tex.singularem in auẽ.de exhi.reis.§.si verò.ibi,omnino exhibere,aut exhibeatur.Bar.tñ in l.vt cũ Archimedorã.C.vt in pos.leg.simpliciter dicit,q quando quis simpliciter promisit assistere, vel

b repręsentare[b] in certo loco,si nõ seruat promissã cũ possit locus est remissioni.

40 ¶††Tertiò fallit in reddẽda administrationis ratione,pro qua reddenda debet quis remitti ad locũ,vbi administrauit,vt in l. j.& ij,C.vbi de tatioci.agi oportet.& tenet ibi glos.quasi & sequuntur do.Ant.& Do.m.in c.fin.j.eo.

41 ¶†Quartò fallit in causa status,quãdo existẽs in quasi possessio ne seruitutis confugit ad aliũ locũ,& ibi vendicat se in libertate,debet enim remitti ad locum vnde aufugit,vt ibi cognoscatur,vt tenet Cy.in d.l.j.&.ij.& Ang.ĩ l.hęres.&.D.m.in d.c.fi.

42 ¶†Quintò fallit in debitore fiscali,vt in l.fin.vbi de curiali vel cohartali,& in l.ij.C.vbi de ratioci.agi oportet.

43 ¶†Sextò & vltimò fallit si ageret de cõditione personæ,q̃ diceretur astricta alicui corpori vel collegio,à quo aufugit,vt in l.ij.C.vbi de curiali vel cohortali.& sequit Ang.in d.l.hęres.§.j.

44 ¶†Septimò fallit propter nimiam contumaciã l.consentaneũ C.quomodo & quando iudex.secundũ Bal.hic in vlti.no.

45 ¶†Octauò,quãdo ille,qui cõtraxit iurat,vt litigaret in loco vt in authen.ei,qui.C.de bo.authen.iudi.pos.

46 ¶†Nonò fallit in vnũ.§.necessitate.in authen.vt iudi.sine quo quo suffra.secundũ Io.And.in d.§.contrahentes &c.

47 ¶†Circa iiij.& vltimũ arti.prin.videlicet,quæ statuta sint attẽdenda,si sunt diuersa statuta in loco contractus,& diuersa in loco destinatæ solutionis, & diuersa in loco,vbi quis cõuenitur, dic secundũ Doc.quò ad solẽnitates requisitas in contractu cõficiendo inspicitur locus,vbi contractus editur: non vbi destinatur solutio,seu vbi cõuenitur.arg.l.si fundus.ff.de euict.viij. dist.c.quæ contra.& in l.ij.ff.quemad.testa.aperiantur.& tenet Bar.in l.j.C.de sum.Tri.quia locus destinatæ solutionis non dicitur verè locus contractus:sed fictè,vt in d.l.contraxisse.ff.de act.& ob.dum tex.ibi loquitur per verbũ,intelligit. qd verbũ denotat fictionem,vt in c.ex studijs.de præsumpt.& in l.nec emptio.ff.de cõtrahen.emp.& in l.qui in vtero.ff.de sta.ho.Et hoc tenet Bal.in l.j.§.eum,qui.ff.de consti.pe.Sed quò ad iudicium post agi tantũ vigore dicti cõtractus,inspicitur locus iudicij:quia,vt s.dixi,quò ad ordinem & solennitatẽ inspicitur locus celebrati contractus,seu celebrati testamenti:& respectu iudicij,locus vbi iudiciũ agitatur,vt per Bar.& Bald.latè in d.l.j. C.de sum.Tri.& per Pe.de Anch.in repe.c.j.de consti.& aliàs plures remissiones,quas dedi in c.quod clericis.s.e.Et ex prędictis infertur,q stante statuto,q de contractibus soluatur certa gabella,aliàs nõ valeat cõtractus:q solutio gabellæ debet fieri in loco contractus,non in loco destinatę solutionis:quia talis solutio pertinet ad confirmationẽ contractus:ergo sicut in solennitate debet inspici locus in quo cõtrahitur,vt dictũ est:ita & solutio gabellæ fieri.& hoc tenet Bal.A.B.vide eundẽ Bal.qui contrariũ tenet in l.multũ intereſt.C.si quis alteri vel sibi.Ma. in l.j.C.vbi cõueniatur,qui certo loco.loquitur tamẽ sub verbo,fortè.& hoc etiã tenet.D.m.in c.fi.j.e.Sed tu aduerte: quia difficilior videtur esse quæstio ista.Pone,q duo Florẽtini cõtrahunt Florentię de bonis immobilibus hic sitis,vtrũ debeãt ipsi hic,vel ibi soluere gabellam,stante hoc statuto,q de bonis immobilibus soluatur gabella.Sol.ego reperio Paulũ in hoc multum dubitasse:& adeò,vt vix possit intelligi,quod ipse decidit. Nã quandoq; videtur velle,quod soluẽda sit Florẽtiæ quãdoq; q Senis,quandoq; q nullibi,vt ipse latè prosequitur in quodã suo cõsi.quod incipit,statuto cauetur,q de bonis immobilibus & ibi vide per eũ.Itẽ ex prædictis,infertur,q quantũ ad interpretationem verborũ cõtractus,inspicimus cõsuetudinẽ loci, b vbi cõtractus celebratur:nõ destinatæ solutionis,per prælleg a tam l.si fundus.cũ similibus.tenet Bar.in l.contraxisse.ff.de act. & obli.& latius in l.j.C.de sum.Tri.& pro hoc anno in practi c ca consului,q cũ quidã Spoletanus esset electus in præsidem nostrum,& cõduxisset Spoleti officiales suos,cõstituto salario ad bolognino & florenos,soluendo in hac ciuitate Senarũ,& diuersus esset valor in hac ciuitate:cõsului soluendos esse florenos,secundũ cõsuetudinẽ ciuitatis Spoletanę.Sed aduerte circa prædicta:quia quod dixi,q in prædictis inspicitur locus cõtractus:non destinatæ solutionis.fallit in dote exihenda,in qua attenditur locus domicilij mariti:non domicilij vxoris,in quo celebratus est cõtractus.Et ideò si ex forma statuti in domicilio viri,vir debet lucrari totã dotem vxore prædecedẽte.Et in domicilio vxoris,vir deberet lucrari solũ medietatẽ dotis, vel ni-

c hil inspicimus domicilium[c] viri non celebrati cõtractus in domicilio vxoris,secundũ Bar.& Bald.& Raph.in l.exigere.ff.de iudi.licet Ang.ibi in fine,videatur tenere contrariũ.Sed prima opi.est cõmunis.& eã tenet Bald.in c.j.§.j.de inuesti.rei alie.in vsi.feu.D.m.in c.fi.j.eo.&.d.Ant.&.D.m.in c.j.j.de spon.vbi volunt,q super solẽnitate adhibenda in contractu,inspiciatur statutum seu cõsuetudo loci contractus:etiã si ambo cõtrahentes sint forenses,per iura quæ allegaui.s.in princ.Secus quantũ ad executionem instrumenti,vel super alijs obseruandis post contractum:quia tũc debet attendi statutũ vel consuetudo domicilij mariti:quia vxor sequitur domiciliũ viri,vt dixi s.eo.in rubri.ver.lxvj.& s.eo.c.ij.in j.q.Et sic in hoc attenditur locus destinatæ solutionis,per l.contraxisse.Aduerte tamẽ: quia do. Ant.in d.c.j.quem sequitur ibi.D.m.singulariter dicit se putare q si maritus mutaret domicilium post contractũ matrimoniũ, q attenderetur domiciliũ,quod erat tẽpore contractus:& non vbi dissolutum est matrimoniũ:quia debet attendi locus vbi fuit orta obligatio:& non vbi recipit purificationem,per text. iuncta gl.secundũ vnum intellectũ in l.si vxor.ff.de iudi.Circa quod vide,quod dixi s.in ij.prin.arti.in.ix.q.prin.Et hęc opi. videtur mihi iustissima:quia aliàs de facili marit⁹ posset defraudare hæredes vxoris.Et ex prædictis etiam sequit deci.alterius notabilis quæstionis,vtrũ si ex contractu gesto cõpetat in integrum restitutio,debeamus attendere locũ celebrati contractus

¶An in cõtractibus fiat remissio, vide Bald. in l.consenta neum.in viij.no.C. quomodo & quãdo iudex, vbi etiã limitatur, quando lis esset inchoata cõtra præsentẽ.& vide Bart.in l.à diuo Pio.§.sententia.de re iudi.Bal.in l.oẽs §.j.C.de epi.& cle. latius per Alex.de §. cõtrahẽtes.in d. l.hęres absens.in §. j.ff.de iu.vbi etiam aliter limitat.

¶Vide etiã glo.in ca. Romana.§.nec etiã. de fo.compe.

¶Domicilium viri spectatur in lucranda dote: vide latiſ. Alexã.in cõsi.cj.li. iij.& quod no.per Bar.inl. cũctos populos.de sum.Tri. & fid.ca.& quid si maritus promisit reddere dotẽ Mutinæ Boñ.&c. cuius loci statuta cõsiderentur, vide Bald.l. exigere.ff. de iudi. & de materia vide Pau.consi.cccIxix. lib.ij.

an verò deſtinatæ ſolutionis? vel fortè ſi ipſius loci, vbi agitur. Exemplũ, hic Senis eſt celebratus cõtractus à minore. xxv. annis. & minore xx. ſine iuramẽto. Et hoc circa petendã reſtitutionem in integrũ, ſeruamus ius cõmune. Sed Florẽtiæ, vbi deſtinata eſt ſolutio, vel alibi, fortè agitur: vrget ſtatutũ, quod maior. xx. annis ratione ætatis nõ poſsit petere reſtitutionẽ in integrũ, vnde quæritᷣ, ſi agat Florẽtię & petat reſtitutio, debeat attẽdi locus iudicij, vel celebrati cõtractus? glo. in d. l. ij. in prin. ff. de eo, quod certo loco. ſentit, q̃ debet inſpici locus iudicij, & ita infert ibi Bar. exilla gl. dum vult, q̃ ſi intereſt in totum nõ conueniri alibi: vt puta, quia in loco ſolutionis haberet reſtitutionẽ in integrũ: & in loco, vbi petitur, nõ põt eã habere de iure ſpeciali. & ſic ſentit, vt dixi. quò ad cõcedẽdã in integrũ reſtitutionẽ, inſpicit locus iudicij: etiam ſi ibi nõ ſit deſtinata ſolutio: nõ aũt locus contractus. Sed hoc eſt cõtra l. ſi fundus. & alia iura quæ ꝛ. allegaui in prin. quæ volunt, q̃ in his, quæ pertinent ad deciſionẽ, inſpiciamus locũ contractus quantũ ad ea, quæ veniunt ex natura contractus. Et quæ agebant à partibus tacitè vel expreſsè. Sed reſtitutio in integrũ nõ eſt de hiſtalibus, igit &c. Et hanc opi. videtur ſequi Ange. in l. j. C. vbi cõue. qui cer. lo. Bart. in d. l. j. C. de ſum. tri. & in d. l. ij. de eo, qd cer. lo. tenet cõtrariũ, per regulam generalem. l. ſemper in ſtipu. ff. de reg. iu. vbi dicit tex. inſpiciendum locum contractus ſemper: & ſic ſine vlla deſtinatione. facit etiam, quia ſicut in actionibus, quæ veniunt ex contractu, inſpicitur locus celebrati contractus: ita & eadem ratione in officio iudicis, debet inſpici locus in quo actus eſt celebratus: qui habet mouere iudicis æquitatẽ ad cõcedẽdũ, vel nõ concedẽdũ reſtitutionẽ. pro quo facit. l. q̃ certo ff. de cõdi. inde. & qd ibi no. Bar. Et hæc procedũt, q̃n peteret reſtitutio rõne læſionis ortæ ex cõtractu. Secus ſi rõne leſionis ortæ incidenter in iudicio, vel in loco iudicij. Et idem ſecundùm Bartol. in d. l. ij. ſi in loco iudicij erat ſtatutũ expreſſum, q̃ nõ daret reſtitutio maiori xx. annis. etiam de contractibus alibi geſtis. qd eſt ſingulariter notandũ, qd ſtatutũ valeat reſpectu alibi geſtorũ: & q̃ per nõ ſubditos. A. B. reſpectu verò conſuetudinis, ſi eſſet diuerſa in loco celebrati cõtractus, vel litigãti. Aut vbi iudicium agitatur. vide quod dixi in c. cũ dilectus. de conſue. ar. xiij. Ma. Et per hæc deo duce, eſt ordinatè & clarè expedita hæc difficilis & ſubtilis, ac quotidiana materia.

SVMMARIVM.

1 ☞ Abbas, iuriſditionem habet prorogabilem.
2 Iuriſditio prorogabilis eſt iure ſpeciali competens.
3 Pœnitere non poteſt alterius iuriſditioni ſe ſubmittens.
4 Iuriſditio & purè & ſub conditione prorogari poteſt.
5 Laici iuriſditionem non ſui iudicis prorogare poſſunt.
6 Prorogatio vt fieri poſsit, quid requiratur.
7 Clerici iuriſditionem iudicis, etiam eccleſiaſtici non ſui, quando prorogare poſsint.
8 Prorogare iuriſditionem, quid ſit.
9 Prorogatio iuriſditionis, quot modis fieri poſsit.
10 Papa, an poſsit iuriſditionem alterius in ſe prorogare.
11 Papa neceſſariò tenetur confiteri Deo.
12 Confeſsio peccatorum de iure diuino, facienda eſt, ſed Deo.
13 Papa conſtitutioni ſuæ tenetur ſuper iure diuino fundatæ.
14 Imperator & alij Principes, quando poſsint iuriſditionem alterius prorogare.
15 Archiepiſcopus & Epiſcopus, vel parochianus, iuriſditionem non ſui iudicis prorogare non poſſunt.
16 Iuriſditio iudicis non ſui, à quibus poſsit prorogari. & nume. ſequentibus.
20 Prorogatio iuriſditionis iudicis non ſui, an per procuratorem poſsit fieri.
21 Prorogatio, cuius iudicis fieri poſsit.
22 Iuriſditio Epiſcopi expulſi, an poſsit per non ſubditos ſuos prorogari.
23 Iuriſditio competens de iure ſpeciali vel conſuetudine, an poſsit prorogari.
24 Iuriſditio inferiorum ab Epiſcopo, an poſsit prorogari.
25 Iuriſditio delegati an poſsit prorogari.
26 Iuriſditio arbitri, an poſsit prorogari.
27 Iuriſditio, ſeu officium notarij, an poſsit prorogari.
28 Iuriſditio, in qbus cauſis, & per quas ſpecies prorogari poſsit.
29 Iuriſditio, an poſsit prorogari de re ad rem, ſeu de cauſa ad cauſam.
30 Prorogatio, an poſsit fieri in ſpiritualibus.
31 Prorogatio, an fieri poſsit de tempore ad tempus.
32 Iuriſditio, an poſsit prorogari de perſona ad perſonam, & de loco ad locum. & nu. ſeq.
34 Iuriſditio, an poſsit prorogari in cauſa inquiſitionis.
35 Iuriſditio, an poſsit prorogari in cauſa appellationis.
36 Iuriſditio, an poſsit in cauſis criminalibus prorogari.
37 Conſenſus tacitus vel expreſſus, an requiratur ad prorogandũ iuriſditionem.
38 Proceſſus, an valeat partibus errantibus.
39 Prorogatio per metum facta, an valeat.
40 Prorogatio iuriſditionis, in quibus fiat perſonis.
41 Iuriſditio vt prorogetur, an requiratur, q̃ iudex ordinarius ſit.
42 Iuriſditio vt prorogetur, cuius ſuperioris conſenſus requiratur.
43 Clericus ſcholaris, an abſq; licentia ſuperioris poſsit prorogare iuriſditionem iudicis ſecularis.
44 Proceſſus habitus contra clericum per iudicem non ſuum, quãdo valeat.
45 Laicus, an poſsit iuriſditonẽ iudicis non ſui quò ad ſpiritualia ſacramentalia prorogare.
46 Pœnitere quando quis poſsit, & vſq; ad quod tempus, & an pœnitens teneatur parti ad intereſſe.
47 Prorogatio iuriſditionis, per quos actus inducta cenſeatur.
48 Iuriſditio dum prorogatur, an conſenſus ipſius iudicis requiratur.
49 Iuriſditio iudicis delegati, an fiat ordinaria per ipſius prorogationem.
50 Iudex cognoſcens virtutem prorogationis, an illam cauſam delegare poſsit.
51 Iudex cuius iuriſditio prorogatur, an in cauſa prorogata poſsit ad pronunciandum compelli.
52 Sententiam per ipſum iudicem in cauſa prorogata latam quis exequi poſsit.
53 Reconuentio an locum habeat coram iudice, cuius iuriſditio prorogata eſt.
54 Litigantes coram iudice incompetenti, an poſsint ſententiam dicere nullam.
55 Sententia lata per iudicem, cuius iuriſditio abq; ſuperioris licentia prorogari non poterat, an per ipſum ſuperiorem ratificari poſsit.
56 Clericus litigans coram iudice alieno ſine ſuperioris aſſenſu, an cauſam perdat.
57 Iudex proprius, an dicatur per prorogatam iuriſditionem præuentus.
58 Appellari, an poſsit, & ad quem à ſententia iudicis, cuius iuriſditio eſt prorogata.
56 Iuriſditio prorogata iudicis, qualiter finiatur.
60 Iuriſditio prorogata, an finiatur ſi iudex, cuius iuriſditio eſt prorogata, pronunciet proceſſum nullum.

Significaſti. Clericus ſine diœceſani licẽtia non poteſt ſe ſubmittere iuriſditioni non ſui iudicis. h. d. Vel ſic & latius. Quãq; laici poſsint iuriſditionẽ non ſui iudicis prorogare: clerici tamen nõ poſſunt, niſi accedat conſenſus diœceſani Epiſcopi. & iudex cuius iuriſditionem vult prorogare, ſit eccleſiaſticus h. d. communis diuiſio. ſecunda ibi, inquiſitioni.

1 ¶ † Primò no. quod Abb. habet iuriſditionẽ, quæ prorogabilis eſt. de quo latius j. in iij. ar. q. iij.

2 ¶ † Secũdò no. q̃ nõ ſolùm eſt prorogabilis iuriſditio, q̃ alicui cõpetit de iure cõi: ſed etiã illa, q̃ competit de iure ſpeciali. Nã ſecũdũ Hoſt. Io. An. & d. Ant. iſte Abb. habebat iſtã iuriſditionem de conſuetudine. ſed ſecũdũ Do. m. dicendũ eſt q̃ habebat etiã de iure communi: de quo dicam in iij. princi. arti. in. iij. q.

3 ¶ † Tertiò not. arg. q̃ ſubmittens ſe iuriſditioni alicuius iudicis præſentis & acceptantis, non poteſt amplius pœnitere: ſed præcisè compelli ad reſpondendum. de quo aliquid dixi in c. j. ſ. de iudi. ſed latius dicetur in vj. prin. arti. q. vij.

4 ¶ † Quartò no. q̃ prorogatio iuriſdi. poteſt fieri non ſolũ purè & de præſenti: ſed etiam ſub conditione in futurum. de quo dicetur j. in primò prin. arti.

5 ¶ † Quintò no. quòd laici poſſunt prorogare iuriſditionẽ non ſui iudicis, etiam ſine conſenſu ſuperioris. hoc probat text. noſter in ver. clerici tamen qui loquitur aduerſatiuè. de quo latius dicam in. vj. prin. arti. q. vij.

6 ¶ † Sextò no. q̃ ad hoc, vt prorogatio fieri poſsit, requiritur q̃ ille, de cuius prorogatione agitur, habeat iuriſditionem. de hoc latius dicam j. in iij. prin. arti.

7 ¶ † Vltimò no. q̃ clerici nõ poſſunt prorogare iuriſditionẽ iudicis, etiam eccleſiaſtici aliàs nõ ſui ſine conſenſu proprij Epiſcopi. Et ſic no. vnum caſum reſeruatum Epiſcopo. & ſic videtur dicendũ ſecũdũ Ægid. q̃ nõ ſufficit cõſenſus inferioris ab Epiſcopo. etiam qui aliàs ſit ſuus iudex. de quo latius dicã j. in. vj. prin. arti. q. vij. Gloſ. j. in fi. dic de hoc, vt latius dicet j. eo. in. vj. prin. arti. q. ij. gl. ij. colligit arg. ex tex. & ex eo qd colligit, tacitè infert ad deciſionem q̃onis. deinde in verſi. ſed contra. opponit & ſoluit

& ſoluit dupliciter.deinde in verſi. ſed nunquid.format aliam q.& arguit pro parte affirmatiua:& ſoluens,contrarium decidit pro parte negatiua.In ea.glo.ibi,non tenet ſententia.dic de hoc,vt latius dicam.j.in vñ.prin.arti.q.viij.In ea.glo.ibi,ſed nũquid clerici.dic de hoc, vt latius dicam in vñ.princ.arti.q.x.In ea.glo.ibi,ſed contra.dic de hoc vt latius dicam in vj.princ.arti.q.vñ.In ea.glo.ibi:ſed nunquid poteſt.dic de hoc, vt dicam j.vj.princ.arti.q.vñ.In ead.glo.fi.in fi.dic de hoc, vt latius dixi in c.ſi diligenti.ſ.eodem.

¶Poſtremò.quia ſ.in rub.verſi.xciij.arbitror remiſiſſe me hic dicturum de materia prorogationis fori eo, quòd hic principaliter conuenit:quæ materia eſt ſatis lata,intricata,& difficilis: & malè explicata,& ordinata à Doctoribus.Et quia eſt quotidiana & vtiliſsima.Ideò vt ipſam perfectè & ordinatè diſtinctè & clarè habeas,proſequar principaliter iſtos articulos.

¶Primus.quid ſit prorogatio.

¶Secundus.quot ſunt ſpecies prorogationis iuriſditionis, ſeu quot modis poſsit fieri prorogatio.

¶Tertius.quis poſsit prorogare:circa quem articulum proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima. quid de Papa, vtrum poſsit alterius iuriſditionem prorogare.

¶Secunda.de Imperatore.

¶Tertia.de Patriarchis Archiepiſcopis,& Epiſcopis.

¶Quarta.de exemptis.

¶Quinta.de clericis ſimplicibus.

¶Sexta.de laicis.

¶Septima. vtrum minor vel pupillus poſsit iuriſditionem prorogare.

¶Octaua.quid de tutore.

¶Nona.vtrum prorogatio poſsit fieri per procuratorem.

¶Quartus principalis articulus tractabit, cuius iudicis, ſeu in quem iudicem poſsit fieri prorogatio.Et ex hoc examinabo infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima erit generalis continens regulas in materia.

¶Secunda.vtrũ Epiſcopi expulſi,qui poteſt in proxima diœceſi cognoſcere inter ſubditos,ſecundùm formam Cle.vnicæ. eo.ti.poſsit fieri prorogatio.

¶Tertia.quid ſi alicui iudici ordinario eſt data poteſtas poſsidendi ſolùm cognoſcere de certis cauſis:puta,pupillorum, vel viduarum,vel ſimilium:an poſsit talis iudicis iuriſditio prorogari in cauſis non pupillorum,vel viduarum.

¶Quarta.vtrum iuriſditio,quæ competit alicui de iure ſpeciali, puta priuilegio præſcriptionis, vel conſuetudinis poſsit prorogari.

¶Quinta.vtrum iuriſditio inferiorum ab Epiſcopo,vt Præpoſiti, Abbatis,vel ſimilium,poſsit prorogari.

¶Sexta.an iudicis delegati iuriſditio poſsit prorogari.

¶Septima.quid de conſeruatore.

¶Octaua.quid de officio arbitri,an poſsit prorogari.

¶Nona.vtrum iudicis, quem partes litigantes coram eo credunt habere iuriſditionem inter aliòs, poſsit iuriſditio prorogari,ſi non habet.

¶Decima.an iuriſditio,ſeu officium notarij poſsit prorogari.

¶Vndecima.vtrũ delegatione facta in aliqua cauſa,poſsit in illa cauſa iuriſditio alterius iudicis,etiam ordinarij prorogari.

¶Quinto.princi.arti.videbimus, in quibus cauſis poſsit fieri prorogatio,Et in hoc articulo,præmiſsis quibuſdam euidentialibus,proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima.vtrum prorogatio poſsit fieri de re ad rem,ſeu de cauſa ad cauſam.

¶Secunda.vtrum in ſpiritualibus poſsit fieri prorogatio.

¶Tertia.quid ſi ex forma ſtatuti diſponitur,ꝙ quidã officiales nõ poſsint cognoſcere,niſi de cauſis certarũ perſonarũ : puta, pupillorũ,& viduarum,aut de cauſis teſtamẽtarijs,vel quid ſimile:& quod in alijs non poſsint ſe intromittere,adiecta clauſula decreti.vtrum illi, qui non ſunt pupilli vel viduæ, poſsint prorogare iuriſditionem talium officialium : vel vtrum poſsit prorogari in alijs cauſis quàm teſtamentarijs.

¶Quarta.qd ſi cõceſſa eſt alicui officiali iuriſditio ſub dicta forma,ꝙ ſolus poſsit cognoſcere inter pupillos & viduas,vel etiã ſi ſimpliciter dicat,ꝙ cognoſcat inter pupillos & viduas:an pupillus vel vidua poſsit alterius iudicis iuriſditionẽ prorogare.

¶Quinta.vtrũ iuriſditio poſsit prorogari de tẽpore ad tẽpus.

¶Sexta.vtrum poſsit prorogari de perſona ad perſonam.

¶Septima.an poſsit prorogari de loco ad locum.

¶Octaua.vtrũ in cauſa inquiſitionis habeat locũ prorogatio.

Nona.vtrum in cauſa appellationis poſsit fieri prorogatio.

¶Sexto principali art.tractabit,quæ requirãtur ad hoc,vt poſsit fieri prorogatio. Et ſic tractabitur forma prorogationis. circa quem articulum proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima.qa requirit cõſenſus,an requat ꝙ ſit expſſus vel tacit⁹.

¶Secunda.quia requiritur,ꝙ conſenſus non ſit erroneus: quid ſi partes errant:quia litigant coram iudice tanquã ſuo,cum nõ ſit:an teneat proceſſus,ſaltem vigore prorogationis.

¶Tertia.qa requirit, ꝙ cõſenſus nõ ſit meticuloſus.an prorogatio facta per metũ,ſit ipſo iure nulla, vel veniat reſcindenda.

¶Quarta.quia in clericis prorogantibus requiritur, ꝙ ſit perſona eccleſiaſtica is,cuius iuriſditio prorogatur.vtrum ſimiliter idem dicendum ſit,vt non poſsit prorogari iuriſditio per laicos:niſi ille,cuius iuriſditio prorogatur,ſit laicus.

¶Quinta.quia requiritur,ꝙ ille,cuius iuriſditio prorogatur, ſit aliàs iudex:vtrum hoc procedat tam in clericis,quàm in laicis.

¶Sexta.vtrum requiratur,quòd ſit iudex ordinarius.

¶Septima.qa dicit,ꝙ in clericis requirit cõſenſus ſuperioris. vtrũ hoc habeat locũ in laicis.Et hic proſequor q̃ſtionẽ, cuius iudicis clerici poſsint de cõſenſu ſui Epiſcopi iuriſditionẽ prorogare.& qd de clerico ſcholari.& examino intellectũ authẽticæ, habita.C.ne fil.pro patre.Et ſubijcio,ꝙ in laicis prorogãtibus nõ requirit cõſenſus ſui iudicis ſeu ſuperioris.Et ſubijcio rationẽ differẽtiæ,quare poti⁹ requiratur in clericis,q̃ꝑ in laicis. Subnecto etiã.q.vtrũ ꝓprius iudex poſsit inhibere ſubdito,ne litiget corã alio.Et aliam.q.an ordinarius, vel delegatus poſsit inhibere delegato,ne recipiat prorogationem vltra tempus ſtatutum.Et an idem poſsit præcipere partibus.

¶Octaua.qa dicit,ꝙ exigit,ꝙ qui cõſentit nõ pœniteat.qualiter hoc intelligẽdũ ſit:& an,& qñ,& vſq; ad quod tẽpus poſsit pœnitere:& vtrũ pœnitẽs teneat parti ad aliquod intereſſe.

¶Nona.quia requiritur,ꝙ ſit talis cauſa,quæ iudicis prorogationem recipiat,qualiter hoc intelligatur.

¶Decima.vtrum requiratur conſenſus iudicis, cuius iuriſditio prorogatur.

¶Septimo princ.arti.examinabimus effectus prorogationis. Et de pœna non legitimè prorogantium.Et in hoc arti.in primis pono regulam generalem,ꝙ eiuſdem effectus & qualitatis eſt iuriſditio prorogata,cuius effectus & qualitatis eſt principali.deinde ſubijcio.infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima,vtrum prorogata iuriſditione iudicis delegati,eius iuriſditio,quò ad prorogatam,ſit ordinaria.

¶Secunda.vtrum iudex ordinarius vel delegatus, qui cognoſcit vigore prorogationis,poſsit illam cauſam delegare,ſi modò ſit delegatus,qui cauſam delegatam poſsit ſubdelegare.

¶Tertia.vtrum iudex, cuius iuriſditio eſt prorogata,poſsit in cauſa prorogata compelli ad pronunciandũ,vel ſentẽtiãdum.

¶Quarta.qs exequat ſnïam latã ꝑ iudicẽ in cauſa prorogatã.

¶Quinta.vtrum coram iudice,cuius iuriſditio eſt prorogata, habeat locum reconuentio.

¶Sexta.quid ſi prorogantes credunt illum habere iuriſditionem,cùm non habeat,an teneat proceſſus.

¶Septima.quid ſi à principio,qñ partes cõſenſerunt,iudex habebat iuriſditionẽ: ſed ante litem conteſtatam definit habere.

¶Octaua.an partes litigantes corã iudice incõpetenti poſsint poſtea venire cõtradicẽdo proceſſum,vel ſentẽtiam nullam:an verò teneantur ſtare proceſſui vel ſentẽtiæ: ſaltẽ vi taciti pacti.

¶Nona.vtrũ ſnïa lata à iudice,cuius iuriſditio nõ poterat prorogari ſine licẽtia ſuperioris,poſsit per ipm ſuperiorẽ ratificari.

¶Decima.vtrũ clericus,qui litigauit coram iudice eccleſiaſtico non ſuo ſine licentia ſui ſuperioris,debeat amittere cauſam.

¶Vndecima.quid ſi clericus in fine cauſæ, vel poſt latã ſentẽtiam cùm petitur executio ſentẽtiæ,opponit de nullitate proceſſus & ſentẽtiæ:quia dicit ſe clericũ,& non potuiſſe prorogare iuriſditionem ſine cõſenſu ſui ſuperioris,vtrum audiatur.

¶Duodecima.qd ſi ꝓrogatio iuriſditionis fuit facta eo,ꝙ partes ſciẽter omiſerũt proponere exceptionẽ declinatoriã.Sed iudex pronũciauit proceſſum inualidũ ratione alicuius defectus formalis,qua pronũciatione facta,actor de nouo inchoat iudiciũ corã eodẽ iudice:re⁹ cõparet & opponit declinatoriã:actor verò replicat,ꝙ nõ põt:quia ſemel cõſenſit,vnde g̃rit,qd iuris.

¶Decimatertia.vtrum per prorogationem iuriſditionis dicatur præuentus proprius iudex.

¶Octauus principalis articulus eſt.vtrum à ſententia iudicis, cuius iuriſditio eſt prorogata,poſsit appellari,& ad quem.

¶Nonus principalis articulus tractabit, qualiter finiatur iuriſditio iudicis prorogati.

8 ¶Quò ad primũ articulum.quid ſit prorogare iuriſditionẽ dicendũ eſt,quòd prorogare idem eſt,quod augere,ſeu extẽdere qualitatem,ſeu potẽtiam rei, de qua fit prorogatio.vt colligitur ex tex.c.p.& g.ſ.de offi.deleg.& in l.j.& ñ.ff.de iudi.facit etiã tex.noſter tradit Spe.in ti.de dila.§.nunc videndũ.ver.hęc ſunt.& Inno.in c.prudentiam.ſ.de offi.dele.Et hinc eſt, ꝙ per

a ¶Per prorogationem non alteratur primus actus.imò censetur id, quod prorogatur: cum eo,q primò erat. ad quod vide no. per Doc.& Deci. in c. de causis. de off.dele.& Inno. casu vide Pau.cõsi.ccclix.lib.j,inci. si consideremus tenorem prorogationis.

b ¶An mens constitutionis. c. omnis vtriusq; sexus.liget Papam. vide latè per Fely.in c. j.in viij.col.versi. vij.& vlt.declaratio. s. de cõsti.vbi concludit Papam peccare,si non obseruat constitutionem illam,& quãlibet ratione naturali inductam,etiã per ipsum.

c ¶An prorogatio possit fieri p procura.vide Barb.in c.de causis.in iij. col.de offi.dele.

d ¶Collegio. an iurisditio spãlis possit prorogari,adde q iurisditio iudicis mercantiæ non potest prorogari, nisi ad similes causas mercaturæ.ita tenet Cyn. Bald.& Saly.in ij. q.C.de iu.om.iud. in l.fi.& Pau.consil. xxvj.secũdùm antiquam impressionem.

a prorogationẽ[a] nõ alteratur primus actus,sed extẽditur:vt not. glo.in l.interueniẽtes.ff.ad municip.not.D.m.in c.causam. j.de re iud.facit quod dicã in ij.art.princi.Et ex prædictis sequitur, q si aliquid est fiẽdum in certũ tẽpus ad hoc, vt valeat prorogatio tẽporis,debet fieri prorogatio intra illud tps:quia si tẽpus esset elapsum,eius quod nõ esset,nõ posset fieri prorogatio:vt in dictis iuribus.& in c.de causis.s.de off.dele.& in l.sed si manẽte.ff.de preca.& traditur in l.labeo.ff.de arbi.& per Spe.in ti. de iud.dele.§.excipi potest.versi.item q iuramẽto.Et prædicta no.quia quotidie præstãt intellectũ ad multa.Et sic ex prædictis sequitur quãtũ ad materiam nostrã q prorogatio iurisditionis,est extẽsio seu augmẽtatio iurisditionis:vnde requiritur subiectũ iurisditionis:quia si nõ esset iurisditio,nõ daretur eius prorogatio:vt in c.ad dissoluẽdum. j.de despõ.impu.& in alijs iuribus.s.alle.de quo latius dicam in iij.arti.princ.Et no.quòd prorogatio non solum potest fieri purè,& de præsenti: vt in l.j.ff.de iud.& l.j.C.de iur.om.iud.Sed etiam de futuro:& conditione.vt puta,si non satisfecero tibi, submitto me iurisditioni talis iudicis,vt hic.

¶†Quò ad secũdũ articulũ principalẽ,videlicet,quot sint species,& quot modis possit fieri prorogatio.dic secũdũ Bar.in l. ij.in fi.principij.ff.de iudi.quòd potest fieri quatuor modis.

¶Primò.de persona ad personam,vt hic,& in l.j.ff.de iudi.& in l.j.ff.de iur.om.iudi.

¶Secundò.de tempore ad tempus,vt in c.de causis.s.de offic. deleg.& in l.ij.in prin.ff.de iudi.

¶Tertiò.de re ad rem,vt in c.cùm olim.s.de offi.deleg.& in l. de qua re.§.j.iuncta glo.ff.de iud.Et istas tres species ponit etiã glo.in d.l.ij.§.si iudex.

¶Quartò.de loco ad locum,vt in c.statutũ.§.in nullo.de rescr. lib.vj.de quo latius dicetur. j.in iiij.arti.prin.versi.primò quæro.Et hos quatuor modos ponit etiam Bald.in q.quæ incipit, apuleus.col.xij.Sed Do.m.in d.c.p.& g.de off.dele.addit duas alias species:videlicet,quintam.de casu ad casum,per not.in c. cordi.de app.lib.vj.Item sextã.de causa ad causam.de qua.vj. specie & alijs præcedentibus, latius. j.videbimus. Quò ad tertium principalem arti.quis possit prorogare iurisditionem.

10 ¶†Quæro primò an Papa possit progare iurisditionẽ alterius iudicis in se.Sol.tex.videt velle,q sic.ij.q.vij.c.nos si incõpetẽter.& ij.q.v.c.mãdastis.& c.auditũ.& sequit hic Io.an.& post eũ do.Ant.Excusat enim ex nimia humanitate,& etiã ex necessitate:cũ nõ habeat superiorẽ ad quẽ recurrat, vt in c.licet.§.fi. de ele.sicut etiã ex necessitate submittit se cõfessori in pœnitẽtia:quia homo est,& peccare potest.ix.q.iij.c.aliorũ.& s.de iudi.c.nouit.ver.cũ valẽtinianus.facit gl.in c.sanè.s.de of.dele.vñ dicit Io.An.q secũdùm legis diuinæ necessitatẽ,cui necessariò b subest,debet pœnitere.Et ipsum forsitã adstringat mens[b] cõstitutionis,de qua in c.omnis vtriusq; sexus. j.de pœ.& remis. Et aduerte:qa iura in prin.alle.probãt,q Papa possit in se prorogare iurisditionẽ,etiã iudicis secularis.quod tenet etiã hic Io. And.& glo.in d.c.nos si incõpetẽter.& glo.lxij.di.c.in synodo.& glo.ix.q.iij.c.nemo.& gl.in prooemio.vj.in versi.forus. Quidã tũ voluerũt cõtrariũ,& ad illa iura rñdent, q ibi Papa illud dicit ex nimia humanitate:vel quòd ibi narratur factũ,nõ iuris ministeriũ: quia de iure Papa nõ potest.Sed nõ debet se submittere iurisditioni iudicis secularis: quia hoc redũdaret in opprobriũ Dei,cuius Papa est vicarius.& hoc voluit Io.An.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.s.de cõsti.& Arch.in d.c.nos si incõpetẽter.& D.m.in c.p.& g.s.de offi.dele.Et hæc opi.videt magis æqua:ne si forte aliud fieret,scãdalizaret vniuersalis eccl'ia.Sed prima opi.de iure vr verior:qa inquãtũ Papa se submittit iurisditioni alteri[9], nõ facit illud vt vicarius Dei,sed vt homo.Et sic cessat absurdũ.Et no.tria singulariter ex dictis Io.And.hic.

11 ¶†Primò,quòd Papa tenetur de necessitate confiteri peccata sua.Et idem sentit glo.in d.c.sanè.

12 ¶†Secundò,q confessio est de iure diuino.de pœ.di.v.in summa.de quo dic,vt dicam in c.omnis. j.de pœni.& remis.

13 ¶†Tertiò colligit,q cõstitutio Papæ fundata sup iure diuino, adstringit Papã quò ad mẽtẽ:licet nõ quò ad verba.Et ad formalẽ dispositionẽ,seu ad pœnas,quæ addunt vltra ius diuinũ.

14 ¶†Secundò quæro quid de Imperatore. dicẽdum est idem,q tur in l.est receptum.ff de iurisd.om.iud.Et idem dicendum de Regibus,Ducibus,& alijs Principibus secularibus:vt d.l.est receptum.dummodò propter alias qualitates & causas non impediatur prorogatio:vt puta,ratione feudi,& simili causa.secũ dùm quod. j.videbimus.in v.& vj.art.princ.

15 ¶†Tertiò quæro quid de Parochianis, Archiepiscopis,& Epi scopis.Sc.dicendum est,q sicut alij clerici non possunt prorogare iurisditionem non sui iudicis sine consensu sui superioris, vt hic:ita nec Archiepiscopi & superiores:quia eadem est ratio vtriusq;.Et hoc tenet Host.in c.ad reprimendam s.de offi.ord. sentit hoc D.m.dum vult,q tex.noster habeat locum in clericis cuiuscunq; gradus.& mihi placet.In Episcopo enim debet interuenire consensus sui Metropolitani, in Archiepiscopo sui Primatis,si illum habet:aliàs Summi Pontificis.

16 ¶†Quartò quæro vtrum exempti possint prorogare iurisditionem alterius iudicis non sui: & cuius requiratur consensus in clerici prorogatione.Solu.dic vt dicam. j.in vj.arti.prin.versi.sed quæro cum.v.sequen.

17 ¶†Quintò quæro vtrum clerici possint prorogare iurisditionem iudicis alterius,simpliciter non sui.Sol.text.est hic, quòd non.nisi accedat consensus Episcopi proprij.de quo consensu latius dicetur in vj.art.versi.vnde quæro.

18 ¶†Sextò quæro quid de laicis.Sol.regulariter dicẽdum est, q prorogare possunt.vt in l.j.& ij.ff.de iud.& l.j.C.de iur. om.iu. Sed an tunc requiratur consensus sui iudicis secularis,dicam in vj.arti.versi.sed quæro nunc de laicis.

19 ¶†Septimò quæro vtrũ minor.xxv.annis,& pupillus possint prorogare iurisditionẽ.Sol.quidã dicunt,q nõ:quia tales nõ habẽt personas habiles ad iudiciũ,vt in l.j.& ij.C.qui legitimas personas.ergo non possunt prorogare.Et ideò Bal.dicit in l.j. C.de iurisd.om.iud.q fuit dubium,q quidã pupillus esset expulsus de Bononia,& moraretur in ciuitate Ferrariæ,& vellet sibi tutorem dari per iudicem Ferrariẽsem,& iudex diceret se non posse dare: quia nõ erat suus iudex.Vnde quærebatur, quæ c via esset tenẽda[c] ad hoc, vt posit ei dare tutorẽ.Quidam dicebant,q poterat prorogare iurisditionem illius ex certa scientia. arg.l.j.C.de eman.lib.Sed Iac.But tenebat cõtrarium ex eo, q nõ habebat legitimã personam,vt dictũ est.Sed dicit ibi Bal.q fortè dici potest,q etiam pupillus potest prorogare, si in hoc versetur suum interesse:sicut tenet iudiciũ in fauorẽ suũ agitatum per eum.arg.l.nõ eo minus.C.de procu.quæ.l.secundùm Bal.ibi habet locum in pupillo.& tenet glo.in l.necq; tutores. C.de procur.& hoc mihi satis placet.A.B.Ad prædicta vide Ang.sing.in l.j.ff.si quis in ius voc.nõ ierit.vbi dicit q minor xxv.annis sine authoritate curatoris etiam cum iuramẽto, non potest renunciare suo foro: nec prorogari iurisd.data alteri:eò, quia nõ habet legitimam personã standi in iudicio,vt in l.clarum.C.de auct.præstan.Itẽ:quia auct.sacramẽta.nõ habet locum in pendẽtibus,quæ fiunt in iudicio,& hoc videtur de mẽte Specu.in ti.de actore.§.j.versi.quis minor.sed de hoc vide Doc.maximè moder.in d.auct.sacramenta.Ma.

20 ¶†Octauò & vltimò quæro vtrũ prorogatio[d] possit fieri per d procuratorẽ.Sol.glo.iij.in c.cùm olim.el j.de offi.dele.tenet, q prorogationẽ de tempore ad tempus potest facere procurator generalis,etiam sine speciali mãdato.& hãc opi. tenẽt ibi Vinc. Phi.& Pet.sed Gof.ibi tenet cõtrarium,nisi saltẽ habeat generale mãdatum cum libera.& hoc magis videtur placere Inno. de causis.s.de offi.deleg.& D.m.in d.c.cùm olim.& satis hoc mihi placet.In alijs tamẽ speciebus prorogationis arbitror dicendum, q requiratur speciale mãdatum ad hoc, vt possit fieri prorogatio:si qualitas causæ hoc exigat:si tamẽ procurator nõ habens ad hoc mãdatum, & patiẽte domino prorogat: tenet prorogatio vbi per dominũ suum posset prorogatio fieri,secũdùm D.m.in c.cùm olim.s.de offi.dele.per illum tex.

21 ¶†Quò ad quartũ arti.principalẽ,videlicet.cuius iudicis iurisditio possit prorogari.accipein primis hanc regulam,q ad hoc, vt iurisditio alicuius iudicis possit prorogari,debet esse talis iudex,qui iurisditionẽ in habitu & actu habeat: vt l.j.& ij.ff.de iudi.& satis probatur hoc in tex.nostro.cõiunctis his,quæ. j.dicã.quæ probãtur ratione:quia priuatæ personæ nõ possunt dare iurisditionẽ,quã nõ habẽt:vt l.priuatorũ.C.de iur.om.iudi. propriè prorogare idẽ est,quod extẽdere,vt dixi.s.in j.art.ergo debet adesse subiectũ iurisditionis ad hoc,vt possit fieri extensio,secũdùm ea,quæ dixi.s.in j.art.facit.xxxij.q.ij.c.quod verò nõ formatur.& hęc procedũt etiã quò ad forũ pœnitẽtiale: licet etiã quis habeat à prælato suo licentiã cõfitẽdi alteri sacerdoti:debet tamẽ eligere sacerdotẽ habẽtẽ curã animarũ in habitu & actu:vt est glo.sing.in Cle.j.de priui.in ver.pœnitẽtiale.in fi.& sequitur hic D.m.Ex quo infertur,q nõ sufficit iudicẽ habere iurisditionẽ habitu,si eam nõ potest deducere ad actũ: & sic si nõ habet eius exercitiũ.quod facit ad materiã.l. obseruare.in fi.ff.de offi.procõ.& leg.Ex quibus ego infero, q si plures sunt delegati simpliciter,licet vnusquisq; habeat iurisditionẽ insolidũ in habitu:tñ quia eorũ nullus habet iurisditionẽ insolidũ in actu,secũdùm ea quæ dixi in d.c.prudẽtiam.s.de offi. dele.facit c.cùm super.& c.causam.e.ti.q partes etiã ex propria volũtate nõ possunt prorogare integrã iurisdi.in vnũ insolidũ. quod etiã arbitror procedere,qñ esset facta delegatio cũ clausula.

ſula,quod ſi nõ omnes:quia añ,purificatã conditionẽ,vnus ſolus nõ dicit habere iuriſd.in actu,ſecũdùm ea,quæ tradũtur in c.prudẽtiam.de offi.deleg.& quæ ibi latius dixi,ſecũdùm quæ eſt regulãdũ hoc;dictũ.Sed ſi delegatio eſſet facta cũ clauſula, vt omnes,aut duo,aut vnus.nõ eſt neceſſaria prorogatio,ꝑ ea, quæ tradũtur in c.cùm plures.de off.dele.li.vj.Ma.Itẽ ex prędictis hoc ſequitur,ꝙ prorogatio iuriſditionis nõ videt poſſe fieri de loco ad locũ,videlicet,ꝙ iudex Senẽſis cognoſcat in territorio Florẽtino.Sequitur ergo ex prędictis,ꝙ tã iudicis ordinarij,ꝙꝫ delegati,ꝙꝫ alterius cuiuſcũꝙ iudicis inferioris habẽtis iuriſditio.in habitu,& in actu,põt iuriſditio prorogari:intelligẽdo tñ & limitãdo ſecũdũ potẽtiã ipſorũ prorogãtiũ,& qualitatẽ iudicũ & cauſarũ.ſecũdũ ea,quæ dicẽtur in ſeq.ar.ſed quia quędã q̃ones veniũt hic adaptãdę:ideo diſtinctè ꝓſequar illas.

22 ¶ †Secũdò igit q̃ro vtrũ iuriſditio Epiſcopi expulſi, q poteſt in alterius diœceſi cognoſcere inter ſubditos ſuos,ſecũdũ formã Cle.vnicæ.de foro cõpe.poſsit prorogari per nõ ſubditos ſuos.So.dicendũ arbitror,quòd nõ:moueor:quia tex.in d.Cle. vnica,ſpecialiter indulget,ꝙ poſsit cognoſcere inter ſubditos ſuos:ergo inter alios nõ poterit cognoſcere.ar.c.ñ.j.de cõiu.lepro.& l.j.ff.ad munici.quod tñ arbitror limitãdũ,niſi ad hoc accederet cõſenſus illius diœceſani,in cuius diœceſi talis expulſus cognoſcit:nam hoc caſu, etiam Epiſcopus non expulſus cum conſenſu diœceſani videtur quòd poſsit iuriſditionem exercere in alia diœceſi,vt not.glo.in verbo,indulgemus.in d.Clemẽ. vnica.Et ſic videtur,quòd poſsit fieri prorogatio iuriſditionis de loco ad locum.de quo ſtatim dicemus in articulo ſeq.in verſi.vñ.quæro.Et adde quæ ſtatim dicam in iij̃.q.

¶ Tertiò quæro quid ſi alicui iudici ordinario eſt data poteſtas cognoſcendi ſolùm de cauſis pupillorum & viduarum, vtrum iſtius iuriſditio poſsit prorogari in cauſis non pupillorum,ſeu non viduarum.Sol.hæc quæſtio magis congruit arti.ſeq.Ideò dic vt dicam ibi in verſi.quarto quæro.

23 ¶ †Quartò quæro vtrũ iuriſditio , quæ cõpetit de iure ſpeciali ex cõſuetudine,priuilegio,velprẽſcriptione,vel alio modo,poſſit prorogari.So.Hoſ.Ioã.And.& d.Ant.hic videtur tenere,ꝙ ſic.dũ volũt,ꝙ iſte Abbas,de quo hic in tex.haberet iuriſditionẽ de cõſuetudine:licet ſibi non placeat intellectus prædictorũ quòd ad tex.videlicet,ꝙ iſte Abbas haberet iuriſditionẽ de cõſuetudine,vt ſtatim dicã in ſeq.q.placet tñ quod dicũt de prorogatione.Moueor:quia iura,quæ loquũtur de prorogatione, nõ diſtinguũt,an iuriſditio cõpetat de iure cõmuni, vel de iure ſpeciali:ſed ſimpliciter requirũt,ꝙ requirit,ꝙ ille,de cuius prorogatione tractatur,habeat iuriſditionẽ:vt in l.j.ff.de iud. facit quod no.glo.& Bar.qui volunt,ꝙ etiam iuriſditio eorum, qui præſunt alicui collegio poteſt prorogari.Et ſic ſequitur,ꝙ iuriſditio Epiſcopi expulſi videtur ꝙ poſsit prorogari:cuius contrarium dictũ fuit.ſ.in ñ.q.Sed aduerte : quia iſta quæſtio incidit in aliam maiorẽ dubitationẽ,videlicet de prorogãdo iuriſditionẽ loci,coniuncta dubitatione altera de proroganda iuriſditione illius , qui non poteſt cognoſcere,niſi in certas perſonas.de quibus dicetur in ſeq.art.prin.ver.ſeptimò quæro.

24 ¶ †Quintò quero vtrũ iuriſditio aliorũ inferiorũ ab Epiſcopo, vt præpoſiti, Abbatis, Archidiaconi,& ſimiliũ poſsit prorogari.Sol.tex.hic videt velle ꝙ ſic:ſentit enim,ꝙ ſi acceſsiſſet licẽtia Epiſcopi,clericus,de quo in tex.potuiſſet prorogare iuriſditionẽ illius Abbatis Hoſt.tñ hic Io.And.d.Anto.videtur ſentire cõtrarium dũ intelligũt,ꝙ iſte Abbas habebat iuriſditionẽ ordinariã de cõſuetudine,quaſi ſentiant,ꝙ de iure cõmuni talis nõ habebat iuriſditionẽ cõtentioſam:vt etiã traditur per aliquos in c.quanto.de off.ord.Et ſic ſentiũt,ꝙ iuriſditio, quã habet Abbas de iure communi nõ ſit prorogabilis:dominus meus hic in Abbate tenet cõtrarium dicens, ꝙ Abbas habet iuriſditionẽ, etiã cõtentioſam,ſecũdùm ea quæ plenè traduntur per eũ in c. cùm cõtingat.ſ.eo.col.xiij̃.& xv.Præterea dicit ipſe, ꝙ dicta opi.diuinat ad tex.noſtrum.intelligẽdo,ꝙ iſte Abbas haberet iuriſditionẽ hanc de cõſuetudine.cum tex.nihil dicat.ſed tu aduerte:quia deciſio iſtius.q.& ſimilium,pendet primò ab illa.q. vtrum Abb.& alij̃ inferiores prælati habeant iuriſditionẽ contẽtioſam de iure cõmuni.de qua dicẽdum per D.m.in d.c.cùm cõtingat.Et ibi ſuccinctè ego tetigi in ij̃.membro prin.de qua etiam latè per D.m.in repe.c.ſi quis contra clericũ.ſ.e.Secũdò dependet abalia.q.videlicet,vtrum eius,qui habet iuriſditionẽ in certum genus,poſsit iuriſditio prorogari.de quo latius dicemus in v.art.princ.verſi.quartò quæro.

25 ¶ †Sextò quæro an iuriſditio delegati poſsit prorogari.Solu. dic,ꝙ ſic,ſed nõ per omnes ſpecies prorogationis,de quibus dictũ fuit in ñ.art.prin.poteſt enim fieri de tẽpore ad tẽpus:vt in c.de cauſis.ſ.de off.dele.dummodò fiat ſub eadem forma & natura cum prima:vnde ſi nõ fieret ſub eadẽ forma & natura , nõ eſſet prorogatio:& fieri nõ poſſet:vt no.gl.in c.hi,qui.de prębẽ.lib.vj.& Bal.in l.ſi qui ex cõſenſu.C.de epiſ.aud.faciunt ea, quæ dixi.ſ.in j.art.prin.Et adde alia requiſita,de quibus dixi in d.c.de cauſis.Et adde quæ dicam.j̃.in vj.art.prin.verſi.ſeptimo quæro.in articulo de ſeculari prorogãte,cui à ſuperiore prohibetur prorogatio.Item poteſt fieri de re ad rem: vt dicã in ſeq. art.prin.ver.primo igitur quæro.ſed de perſona ad perſonam fieri non poteſt.vt in c.p.& g.ſ.de off.dele.& licet multæ rationes aſsignẽtur,quare fieri nõ poſsit:hoc caſu tñ illa ſola eſt vera,& veriſsima,ſecũdùm D.m.quia iuriſditio delegata eſt potius delegãtis,ꝙꝫ delegati:vt in c.ſanè.ſ.de off.dele.& in l.j.ff.de off.eius,cui man.eſt iuriſditio.ergo nõ poteſt prorogari ad alias perſonas,præter cõſenſum delegãtis:cuius eſt iuriſditio.ſed tu aduerte:quia ex prædicta ratione ſequitur,ꝙ idẽ videretur dicẽdum,ſi eſſet facta prorogatio de re ad rẽ:cuius cõtrarium videtur dicẽdum per ea,quæ dicam in ſeq.art.niſi diceres, ꝙ maior abuſio eſſe videtur,& difficilis concedi videtur prorogatio
a de perſona ad perſonam , ꝙꝫ de re ad rem.cogitabis.[a] Itẽ ſequitur ex prędicta ratione,quã approbat Do.m.ꝙ prædicta procedunt,ſiue loquamur in delegatis ad vnam cauſam tantùm,ſiue in delegatis ad vniuerſitatẽ cauſarum: cuius cõtrarium videtur velle glo.in l.j.ff.de iud.ſed contra glo.prædictam facit ratio prædicta,& tex.in d.c.p.& g.in fi.qui indiſtinctè loquitur, ꝙ iuriſditio delegata ad alias perſonas non poſsit prorogari: ſed poteſt reſpõderi ad illum tex.ꝙ loquitur quãdo delegatio fuit facta ad certã cauſam.pro quo facit tex.ibi in fi.dum dicit. huiuſmodi delegata.vnde verbũ,huiuſmodi,videt ſe reſtringere ad caſum propoſitũ.Sed caſus propoſitus erat de delegatione facta ad certã cauſam:igitur &c.Itẽ facit pro dicta opi.quia iuriſditio delegata ad vniuerſitatẽ cauſarũ, eſt quaſi ordinaria: vt no.gl.in c.cùm cauſam.j̃.de app.& vide quę ibi dixi.Et vide etiã ad hoc alia iura,quæ allegaui in c.cùm Bertholdus.j̃.de re iud.in glo.ſuper verbo,cõmittẽtibus.Prima tamen opi.plus
b placet Do.m.& mihi,per rationẽ.ſ.alle.& per d.c.p.& g.Et qa nullibi reperitur ꝙ iuriſditio delegata ad vniuerſitatẽ cauſarũ, poſsit prorogari de perſona ad perſonã.Nec eſt verum,ꝙ talis iuriſditio habeatur pro ordinaria:vt latè dixi in d.c.cùm Berthold9.& in c.cùm cauſam.& latius in repe.l.j.ff.quis & à quo. Itẽ aduerte:quia quod ſ.dictũ eſt,ꝙ nõ poteſt fieri prorogatio iudicis delegati de perſona ad perſonã,limitat Bal.in l.ſi qui ex cõſenſu.C.de Epi.aud.dicens,ꝙ tex.in d.c.p.& g.loquitur,qñ perſonæ volẽtes prorogare nullo modo cõtinetur in illa cauſa
b delegata,Secus autẽ ſi prędicta aliquo modo ad eos pertineat.[b] Nã licet tales perſonæ nõ ſint expreſſæ in reſcripto:tñ poterũt agere corã delegato.Exẽplum,ſi cõmitteretur cauſa iuris prẽlationis in aliquo actu,vt in aliqua eccleſia.Et aliqui nõ contenti in reſcripto expreſsè comparerẽt,& dicerẽt ſe potiores in illa re.Nam hoc caſu,ad tales poteſt fieri prorogatio.arg.l.ſi ſuſpecta.ff.de inof.teſt.& l.aſinã.& quod ibi no.ff.de app.Sed vt di- c
cit Do.m.licet limitatio iſta ſit pulchra:tamẽ nõ probatur iure. Putat tamẽ eam verã,vt cõtingentia cauſæ aliquid operaretur. arg.no.in c.ñ.j.de ord,cog.& in c.per inquiſitionẽ.de ele.Mihi autẽ videtur,ꝙ iſtud potius cõtingat ex virtute comprehẽſiua delegationis,ratione connexitatis.arg.eorũ,quæ dixi in c.licet. de off.dele.in materia perpetuationis.ꝙꝫ ex virtute prorogationis.A.B.Et aduerte circa prædicta:quia D.m.in cõſi.lxij̃.quod incipit,Saluatoris eiuſꝙ genitricis Mariæ &c.ſingulariter dicit,ꝙ licet delegãs non haberet iuriſditionẽ in perſonas,quarũ cauſam delegat:quod tamẽ ſi ipſius delegãtis iuriſditio,quia erat ordinaria,poterat prorogari:poteſt etiã prorogari iuriſditio delegati ab eo:ex quo delegatus vice delegãtis fungitur:& tales perſonæ in delegatis cõprehendebantur:licet quidam in illa.q. de facto allegarent in cõtrarium.c.p.& g.& c.cùm olim.de off. dele.Sed dicit D.m.ꝙ illa indagatio nõ habet locũ in dicto caſu,ex quo delegatus tãtum cognoſcit inter perſonas:& de cauſa in delegatis comprehẽſis,& ſic fruſtra indagatio fit de prorogando:vt ibi latius per eum.Maria.Limita etiam ea,quæ hic dicuntur procedere,quò ad perſonas principales:ſecus quò ad acceſſorias.puta,fideiuſſores.item exemplũ,ſi laicus dedit clericũ fideiuſſorẽ vni delegato Papæ,nam per hoc talis clericus , licet ſit perſona extranea non contenta in reſcripto: tamen videtur ſubij̃ci iuriſditioni illius iudicis delegati:& illius iuriſditionem prorogare:quia Papa eſt ordinarius omnium clerico.in omni
c diœceſi totius mũdi:& ſimpliciter eius delegatus,dictum[c] fuit ſing.Cy.in l.j.ff.ſi quis in ius voc.non ier.quod perpetuò not. & illud fuit dictum Petri,quod etiã ſequitur l.prædicta.¶ Tertiò limitatur,niſi ſit talis perſona,quæ ſucceſſerit in locum perſonæ contentæ in reſcripto.Nam ſi ſucceſsit,fit prorogatio ad eam: vt in c.j.ſ.de alie.iud.mu.cauſa facta.Sed iſta etiam non videtur propriè prorogatio:quia ratione ſucceſsionis ſuccedens

a ¶Cogitabis. Aduerte.quia in contrarium videtur, ꝙ facilior ſit prorogatio de perſona ad perſonam, ꝙꝫ de re ad rẽ,per ea,quæ tenet glo. in l.ñ. §.ſi iudex. in ver.inhibita.& ibi Bar.ff.de iudi.

b ¶Pertineat. Iſtã limitationem ſequitur Innocẽ.& Abb.in c.veniẽs. ñ.de teſt.& Rota in antiquis deciſi. cccccxvj.incip.itẽ ſi cauſa committitur.& d.de Ro.cõmendant dictum Inno.ꝙ non comprehenſus in reſcripto pro ſuo intereſſe,poſsit cõparere coram delegato iudice.

c ¶Dictũ Cy.ſing. ꝙ fideiuſſor ſubñ̃ cit delegato principali. de hoc dicto dubitãt mod. in c.p.& g.de off. dele. & alle. Cyn. poſt Pe.in l.pen. not.in l.j.ff.ſi quis in ius voc.non ie. adde Fely.in d.c. p.& g.in ñ.colũ. verſ.iñ.limita.vbi etiam limitat alijs modis huius concluſionis. Et an poſsit fieri prorogatio de loco ad locum in delegato, vide Card. conſi.lxxj.& Ange.in conſil.clxij̃.

fingitur eadem persona. De loco autem ad locum potest fieri prorogatio, etiam iudicis delegati. Et ideò delegatus, vt cognoscat in certa diœcesi, potest cognoscere extra illam diœcesim accedēte consensu ipsarū partium: & sic in alio loco: vt est tex. in c. statutū. §. in nullo. de rescr. in vj. quod tamē arbitror limitādum, si modo loquamur in delegato apostolico. Secus si loquamur in delegato inferioris ordinarij: quia sicut ipse inferior ordinarius nō posset extra territoriū suum cognoscere, vt dicam in seq. art. Ita etiam nec posset alteri delegare. Secus autem est in summo Pōtifice: quia sibi totus mundus est vna diœcesis. vij. q. iij. c. cuncta per mundum. Posset tamē circa hoc dubitari, quid si tunc accesserit consensus iudicis illius territorij, cuius sol. colligitur ex his, quæ dixi s. in j. q.

¶ Septimò quæro vtrum iurisditio conseruatoris possit prorogari. Solu. dic vt tradit. d. Domi. in c. j. de offic. delega. in vj. quia ad præsens videre non potui.

26 ¶† Octauò quæro quid in arbitro. Sol. Gul. de cug. in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arb. quem refert & sequitur Bal. in rep. l. ex cōpromisso. ff. de arb. in vij. q. principali. tenet, q nō: & bene. & ratio est in promptu: quia arbiter nō habet iurisditionē, sed notionē: vt in l. ait prætor. ff. de re iud. & ideò nō potest fieri prorogatio eius, quod nō est, vt dixi s. in j. art. principali. Sed ipsius notionis, quam habet: an possit fieri prorogatio: si fiat. j. tēpus compromissi per expressum cōsensum, sicut factum est cōpromissum, potest fieri prorogatio: vt debet fieri cum qualitatibus, quibus factum est ipsum compromissum: vt l. labeo. ff. de arb. aliàs autem post tempus diceretur fieri nouum compromissum: & ita etiam si intra tēpus compromissi à partibus eligeretur tertius, vt singulariter dicit Bar. in l. si dominium. ff. de furt. in fi. q. quod perpetuò notabis.

¶ Nonò quæro quid si partes litigantes coram vno iudice credentes ipsum habere iurisditionē inter alios, cùm non habeat, intendentes prorogare iurisditionē ipsius, illam prorogauerūt: vtrū valeat processus gestus per ipsum. Sol. dic de hoc, vt latius dicam in vij. princ. art. versi. septimò quæro.

27 ¶† Decimò quæro vtrum iurisditio seu officium notarij possit prorogari. Sol. debes scire, q quidam sunt notarij, qui ex priuilegio sunt iudices ordinarij: quales sunt omnes notarij Senēses, qui ex eo, q sunt iudices ordinarij: possunt præcipere guarantigiam: & isti tales notarij appellantur iudices ordinarij: aliàs cartularij: vt no. in l. j. ff. de iud. qui non habent iurisditionē nisi inter consentientes. in d. l. j. de quibus iudicibus cartularijs facit tex. in l. rem nouam. ff. de iud. & in l. fi. C. vbi & apud quem in integrū rest. & c. & istorū iurisditio potest prorogari de persona ad personā. vnde notarius Senēsis potest inter forenses præcipere guarētigiam, & aliam similē iurisditionē exercere, inter cōsentientes. Sed an de loco ad locum possit fieri prorogatio, maior est dubitatio: vnde nō videtur, q notarius Senensis extra territorium Senense possit præcipere guarātigiam, aut aliam similem iurisditionē exercere. quod videtur expeditū, si à statuto aut consuetudine Senensi concessa fuerit ipsa iurisditio & potestas: quia extra territorium &c. facit quod dicam in seq. art. in materia prorogationis iurisditionis de loco ad locū. Sed si talis haberet talē iurisditionē à Principe, vel à Papa eo ipso, q esset notarius Sen. maius est dubium per ea, quæ tradit Guli. de Cug. & Doc. in l. repetita. C. de Epis. & cle. & in l. non aliter. ff. de adop. & per Bart. & Bal. in l. j. C. de sum. trini. & in l. ij. ff. de offi. consul. coniunctis his, quæ tradit Specu. in tit. de instru. edi. §. restat. versi. quid si de huiusmodi. & per do. Anto. & Docto. in c. per venerabilem. j. qui fil. sint legi. & per D.m. & Io. de Imo. in c. pe. de fide instr. coniunctis his, quæ dicimus in materia istorum, & in materia causæ prohibitiuæ & permissiuæ.

a Aut nos loquimur de simplicibus[a] notarijs, & cum tales nullam habeant iurisditionem, non est quærendum de prorogatione iurisditionis, vt dixi s. in j. art. & etiam in prin. istius tertij articuli. Sed an ipsorum officium possit prorogari. Gul. in d. l. repetita. dicit, quòd non. Et adde etiam pro decisione, quæ dicūtur per Docto. in iuribus suprà alleg.

¶ Vltimò quæro vtrum delegatione facta super aliqua causa, possit in illa causa iurisditio alterius iudicis & ordinarij prorogari. fol. Inn. in c. ad petitionem. j. de accu. videtur sentire, quòd non. ipse videtur postea sibi contrarius, & multum intricatè loquitur, & ideò dic, vt ibi latius dixi, vbi post multa concluso, quòd si Papa motu proprio committit aliquam causam reuocando ad se inquisitionem, vel cognitionem ex certa scientia: processus factus per inferiorem non tenet: licet pars non excipiat. facit c. cùm olim. s. de consti. & c. vt nostrum. j. de app. & quod ibi dixi, sed si Papa simpliciter alteri commisisset inquisitionem vel cognitionē: processus factus per alium inferiorem aliàs habentem iurisditionem, teneret: si pars non opponeret: quia licet pars vel inferior non possit impedire talem delegatū, aut ei iurisditionem tollere: possunt tamē partes in præiudicium suum dimittere iudicem delegatum, & in alium iudicem ordinarium consentire, etiam alterius prorogando iurisditionem: dum modò aliud impedimentum, seu alia qualitas non obsistat.

28 ¶† Circa quintum princ. artic. videlicet, in quibus causis, & per quas species possit fieri prorogatio. Inno. in c. de causis. de offic. dele. ponit regulam, quòd omnis causa, quę potest delegari, potest prorogari. & sentit etiam Pau. in l. j. ff. de iudic. sed aduerte. quia non sequitur, nō potest delegari: ergo non potest prorogari, vt dicit Bald. in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. & patebit ex his, quæ j. dicam. Verum quia in hoc artic. veniunt examinandæ plures quæstiones: ideò vt eas habeas distinctè & ordinatè, prosequar per infrascriptum ordinem.

29 ¶† Primò igitur quæro vtrū de re ad rem, seu de causa ad causam possit fieri prorogatio. So. dic, quòd sic, tam coram delegato. vt in c. cùm olim. s. de offi. delec. quàm etiam corā ordinario. vt in l. de qua re. & ibi etiam vide gl. ff. de iudi. Intellige tamen, quòd causæ ad quas fit prorogatio, sint similes illis, de quibus potest cognoscere iudex, cuius fit prorogatio, vt no. per glo. & Bar. in l. inter conuenientes. ff. ad muni. & tenet Dom. m. hic & in c. si diligenti. s. eod. Et ratio est in promptu: quia non dicitur fieri prorogatio, quando committitur aliquid quod sit alterius
b naturæ vel formæ. vt est glo. singu.[b] in c. ij qui. de præben. lib. vj. quam sequitur ibi Pet. de Anch. qui dicit, quòd eam allegat pro sing. Bald. in l. si quis ex cōsensu. C. de Epis. audi. Sed aduerte: quia casus iste potest considerari dupliciter. vno modò, quā do fit prorogatio de re ad rem eiusdem quantitatis & qualitatis. & hoc non est dubiū. Secundo modo, de re ad rem maioris quātitatis. exemplum, potest iudex cognoscere vsque ad cētum aureos, & non vltra: vtrum vigore prorogationis poterit cognoscere inter prorogantes de causa ducentorum aureorum. & dicendum est quòd sic text. est no. in d. l. inter conuenientes. nam diuersitas in quantitate non inducit diuersam speciem iurisditionis: sicut homo paruus nō differt specie ab vno homine magno. & idem ecōtra, per eandem rationem. vnde iudex, qui non habet iurisditionem nisi à ducentis aureis supra, potest cognoscere de minori summa vigore prorogationis. facit tex. in d. c. cū olim. Nam non erat verisimile, quòd ibi fieret prorogatio prorsus in eadem quantitate. & sequitur Do. m. in d. c. p. & g. secus autem si ageretur de his quę sunt diuersæ naturę vel formæ. vnde iudicis habentis solùm iurisditionem in ciuilibus, non potest fieri prorogatio in criminalibus, & in causis meri vel mixti imperij, quæ sunt alterius speciei, vel iurisditionis. Et sic sequitur, quòd prorogatio debet fieri de ciuili causa ad ciuilem: de mero imperio ad merum: & de mixto ad mixtum: nō autem de mixto ad merum. & sic de similibus, vt dicit gl. & Bart. in d. l. inter conuenientes. Dom. m. in d. c. si diligēti. & d. c. p. & g. quia aliàs non esset prorogatio: vt dixi s. & maximè in j. artic. Sed noua concessio iurisditionis, quam priuati non possunt facere, vt l. priuatorum. C. de iur. om. iud. A. B. Tenet Inn. & Do. m. in c. de causis. de offic. dele. & Do. m. in c. innotuit. de arbit. in fi. glo. j. & c. pe. de ordi. cogit. in glo. fi. Ma. Et ex prædictis etiam sequitur, quòd in causis etiam criminalibus, potest fieri prorogatio. contrarium tenet glos. in d. c. si diligenti. xj. q. iij. c. inolita. & Ia. de Are. vt refert & sequitur Spec. in titul. de compe. iudic. adi. §. j. ver. sed nunquid in iudicem. Sed primam opi. tenet, licet sub dubio fortè. glos. fi. in verbo, criminali. C. de iur. om. iud. dummodò iudex vt dixi habeat merum imperium, per l. j. C. vbi de criagi oportet. & ibi Bal. hoc tenet, & etiam tenuit Fran. Accur. vt refert hic Io. An. in d. c. si diligenti. & in addit. Spe. in d. ver. sed nunquid in iudicem. & Inno. & Doct. in d. c. de causis. & in d. c. p. & g. & ibi Dom. m. glos. & Bart. in d. l. inter conuenientes. & glos. Bart. Bald. & Ange. & communiter Docto. in d. l. j. ff. de iudi. Vtrum autem proprius iudex teneatur illā prorogatiōem habere ratam, dicā in seq. arti. in viij. quæ. ver. sed quæro, quę est ratio differentiæ. & etiam fortè tangam in vij. arti. prin. ver. xiij.

30 ¶† Secundò quęro vtrum in spiritualibus possit fieri prorogatio. Sol. dic quòd non nisi accedat proprius consensus iudicis ecclesiastici: vt in c. omnis. j. de pœ. & remi. & in c. nullus. j. de paroch. & in c. fi. de tempo. ordi. lib. vj. & hoc est clarum in spiritualibus sacramentalibus: sed in non sacramentalibus. vt puta, in decimis & iure patronatus, & similib[9]. dicit hic Io An. quòd iurisditio iudicis secularis sine clericorū mistura nō potest prorogari absq; apostolicæ sedis authoritate. de quo remittit ad no. in c. per tuas. & c. contingat. s. de arbitr. & sic sentit Ioan. An. quòd solius laici iurisditio super spiritualibus, vel annexis spiritualibus, non potest prorogari, nisi sit mistura clericorū & laicorū. Nam hoc casu, potest fieri progatio: vt ipse sentit per. d. c. per tuas. quod dictū nō placet Do. m. quia d. c. p tuas. habet locū solùm

a ¶ Simplex notarius nō habet iurisd. & ideò non potest facere præceptū guarantigiæ contrahentibus Soci. in consi. iij. col. fi. ver. & si diceretur.

b ¶ Et dicit ibi Gemi. q illa glo. esset scribēda literis aureis. & adde Bald. in c. fi. de consuet. Abb. in c. cæterum. de iud. & Bal. in c. in presentia in. iij. col. de testi. & alibi sæpe; vt per Fely. in c. de causis. in. ij. col. versicu. ij. limita. s. de offic. delegat.

ſolùm in arbitris, qui nõ habent iuriſditionẽ, ſed notionẽ quandam: vt in l. ait prætor. ff. de re iu. Ideo nõ mirum ſi miſtura ibi toleratur, ſecus in iuriſditione, vnde cauſa ſpiritualis nõ poteſt cõmitti laico, & clerico: cũ laicus ſit omnino incapax talis iuriſditionis: vt in c. ñ. ſ. de iud. & iuriſditio competit cuilibet inſolidũ, & indiuiſibiliter: vt dixi in c. prudentiã. ſ. de offi. dele. & ſic miſtura inhabilis potius inficeret habilem, quàm toleraretur per habilẽ. ar. l. pedius. ff. de arb. & c. quod ſuper. de offi. dele. & quod traditur in regula, vtile. de reg. iur. in vj. Sed tu aduerte: quia D. m. tranſit de materia prorogationis ad ſdelegationẽ, de qua materia delegationis, vt poſsit laico cauſa ſpiritualis cõmitti, dic vt dixi in c. ñ. ſ. de iud. ſed data potẽtia iuriſditionis in ipſis clericis, aut laicis admiſtis clericis, circa commiſsionem ſpiritualium: quãdo tractaretur de proprio cõmodo ipſius prorogantis, ego nõ video quarenõ poſsit fieri prorogatio: poſt q̃ cauſa eſt ſimilis iuriſditionis ipſius: vnde videtur q̃ ſic, & ibi poſsit, per regulas. ſ. dictas. ſecus ſi tractaretur de incõmodo proprij iudicis: quo caſu in præiudicio ipſius nõ poſsit ſine conſenſu ſui ſuperioris prorogare. & ita intelligo quod voluit Hoſ. in d. c. p. & g. vbi voluit, q̃ laicus nõ poſsit prorogare ſine conſenſu ſui ſuperioris, quod intelligo, quãdo tractaretur de incõmodo ſui ſuperioris. Inno. tamẽ in d. c. de cauſis. finaliter videtur concludere, q̃ licet in foro pœnitẽtiali non poſsit fieri prorogatio ſine cõſenſu proprij iudicis, in foro cõtentioſo fieri poſſe à laico: licet cauſa ſit ſpiritualis, & hoc ſequuntur cõmuniter Doct. & Do. m. in d. c. p. & g. & hoc dummodò non fiat concluſio in præiudicium ſuperioris. Quid autẽ iuris ſit in poteſtate excommunicãdi, an poſsit prorogari, Inno. fuit varius: nam in d. c. p. & g. ſentit, q̃ ſic. Sed cõtrarium ſentit in d. c. de cauſis. & hoc vltimum ſequitur Bal. in d. l. ſi quis ex cõſenſu. C. de Epi. aud. quia hæc poteſtas competit à ſolo Deo. Sed dic, q̃ prædictum motiuum procedit, quãdo quis ſubñceret ſe nõ habenti poteſtatẽ excommunicãdi: ſecus ſi haberet reſpectu ſubditorũ ſuorum: quia tunc non datur noua poteſtas: ſed fit extenſio de perſona ad perſonã, vnde eſt amplius ampliatio poteſtatis, ſicut in ſimili legitur & no. in c. ñ. de conſe. eccle. vel alta. Sed tu vide omnino quæ latius dixi in c. p. & g. ſ. de offi. dele. in glo. ſuper verbo, promulgantes. vbi tenui contra D. m. in nouis recollectis.

¶ Tertiò quæritur q̃ ex forma ſtatuti, quod quidã officiales nõ poſſunt cognoſcere niſi de cauſis pupillorũ & viduarũ, aut de cauſis teſtamẽtarijs, vel quid ſimile, & q̃ in alijs nõ poſsint ſe intromittere adiecta clauſula decreti, vtrũ nõ pupilli vel viduæ poſsint prorogare iuriſditionẽ talis officialis: vel vtrum poſsit prorogari in alijs cauſis q̃ teſtamẽtarijs. So. ego anno preterito cõſului, q̃ nõ: quia cũ dicti officiales habeãt limitatã iuriſditionẽ ex ſtatuto, ſi cognoſcũt in alio caſu, ſunt incompetẽtes: vt in auc. de defen. ciui. §. & iudicare. & in l. placuit. C. de ped. iud. facit quod no. in l. ſi idem cũ eodem. & l. cùm quædã puella. ff. de iuriſ. om. iud. quia limitata diſpoſitio limitatũ parit effectum: vt in l. cancellauerat. ff. de his, quæ in teſt. delen. & no. in c. cùm intelleximus. ſ. de iud. facit etiã quod no. Bar. in l. j. ff. de iu. In ratione quã aſsignat, quare delegata iuriſditio nõ poſsit prorogari ad alias perſonas, de quo tamẽ dictum fuit. ſ. in præce. art.

¶ Secundò probatur: quia quãdo certa qualitas eſt fundamentum iuriſditionis, & eſt cauſa dandi iuriſditionẽ alicui iudici, illa qualitas debet allegari in libello, & probari ſi negetur: vt in c. cæterum. & ibi no. ſ. de iud. & in c. ſi clericus laicum. ſ. eo. & ibi etiam dixi. Sed hæc qualitas dans iuriſditionem, videlicet quòd ſit pupillus vel vidua, per non pupillum vel viduam non poteſt allegari nec probari: ergo &c.

¶ Tertiò probatur datò, q̃ regulariter poſsit fieri prorogatio in iudicem ordinarium, & virtute iuriſditionis prorogatæ poſsit cognoſcere vt cõpetens iudex: quia aliàs eſt incõpetens: tamẽ hoc eſt verũ, quãdo fit de vna ſpecie iuriſditionis ad aliam cauſam eiuſdẽ ſpeciei. ſecus ſi ad ſpeciem penitus diuerſam: quia tunc non eſt prorogatio, ſed noua cõceſsio: vt dictũ fuit. ſ. in j. art. & in præce. q. in prin. Et per has rationes & alias ſimiles cõcluditur, q̃ etiam ſine clauſula decreti nõ poterit fieri prorogatio: fortius tamẽ [a] prohibetur fieri adiecta dicta clauſula decreti, cuius effectus eſt, quod licet pars nõ opponat, nihilò minus proceſſus eſt ipſo iure nullus: vt in c. ſtatut. ũ. iuncto fine & iuncta glo. fi. de reſcr. lib. vj. Et pro dicta ſentẽtia etiam facit quod tradit D. m. in d. c. p. & g. de offi. dele. vbi dicit, quòd iuriſditio iudicis, qui ſolùm poteſt cognoſcere de mercantijs, non poteſt prorogari in alijs cauſis: licet ſint variæ opin. vt ibi ipſe refert. A. B. No. tamen quòd ratione connexitatis & incidentiæ poteſt vnus iudex cognoſcere, de qua aliàs non poſſet. dixi in c. licet ex ſuſcepto. ſ. eo. verſi. xvñ. Ma.

¶ Quartò quæro quid ſi conceſſa eſt iuriſditio ſub dicta forma alicui officiali, videlicet, q̃ ſolus poſsit cognoſcere inter pupillos vel viduas: vtrum pupillus vel vidua poſsint alterius iudicis iuriſditionẽ prorogare. Sol. iſtius autẽ dubitationis deciſionem ſume ex his, quæ dicta ſunt in præce. q. coniunctis his, quæ latiſsimè dixi in c. cæterum. ſ. de iud. in illo art. an per conceſsionem iuriſditionis factam vni, videatur iuriſditio ſublata alteri. A. B. Vide pro deciſionibus. q. Bald. ſingulariter in l. certas. C. quando prouo. non eſt neceſ. Ma.

31 ¶† Quintò quæro vtrum iuriſditio poſsit prorogari de tempore ad tempus. Sol. in delegato dic vt dixi in præce. art. verſi. ſexto quæro. in ordinario, vtrum cadat hæc prorogatio: aduertendum, q̃ ſi iudex eſt perpetuus: tunc quò ad ſubditos fruſtra quæremus de prorogatione prædictà. Sed quò ad non ſubditos, poſſumus dicere, quòd non poſſunt ipſi prorogare ſubmittendo ſe iuriſditioni illius, vſq; ad certum tempus. arg. d. c. p. & g. ibi hoc tenet Hoſt. & tenet etiam Inno. in d. c. de cauſis. ſ. eo. de offi. deleg. Aut iudex ordinarius non eſt perpetuus, ſed temporalis: qualis eſt Poteſtas, vel capitaneus iſtius ciuitatis: & tũc ſi litigantes vellent prorogare quo futurus eſt non Poteſtas, & non poſſunt: quia fieret præiudicium ſucceſſori. Item quia partes poſſent per hunc modum conſtituere ſibi iudicem perpetuum. Item ceſſat extremum ad quod requiritur in fictione tranſlatiua, vt traditur per Bart. in l. ſi quis pro emptore. ff. de vſuca. & per Do. m. in c. is qui. de ſpon. facit etiam, quia tempore quo futurus eſt priuatus ſine iuriſditione, res deuenit ad caſum, à quo nõ poteſt ĩcipere prorogatio, ſecũdùm ea quę dixi in præce. art. in prin. igitur vitiatur: vt l. ſi aliter. aliàs incipit, Iulianus. ff. de iud. & hanc opi. tenet Bal. in d. l. ſi qui ex conſenſu. C. de Epiſ. aud. & D. m. in d. c. p. & g.

32 ¶† Sextò quæritur vtrum iuriſditio poſsit prorogari de perſona ad perſonam. Sol. in delegato dic, vt in articulo præcedenti in vj. q. in ordinario verò clarum eſt, quòd fieri poteſt: vt in l. j. §. de iudi. & in l. j. C. de iuriſd. om. iudi. & probatur etiam in tex. noſtro.

33 ¶† Septimò quæritur vtrũ iuriſditio poſsit prorogari de loco ad locum. Sol. in delegato dic, vt dixi in præce. art. in vj. q. Sed in ordinario, maius eſt dubium. D. m. in d. c. p. & g. dicit, q̃. j. ſuam iuriſditionẽ poſſet fieri prorogatio de loco ad locũ. Ideò ſi erat ſolitus habere tribunal in platea, poſſet fieri prorogatio vt habeat extra plateã. facit tex. in l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iudex. Aut partes volunt prorogare de loco ad locum non ſubditum, & ſic extra territorium: & multi tenuerunt in d. l. ſi qui ex conſenſu. q̃ fieri poſsit Bal. ibi tenet contrarium in l. j. C. de iu. om. iud. & Doc. hic. A. B. Et de hac materia huius vñ. q. vide quæ dicã. j. in c. fi. ſuper glo. fi. in materia, vbi, ſeu in quo loco iudex iuriſditionẽ, ſeu forum exercere, ſeu retinere debeat. in vj. prin. art. in ñ. membro verſi. ſextò fallit Ma. niſi cõſentiat iudex illius territorij cuius conſenſus ſi non accedat, proceſſus eſt nullus. & hoc putat D. m. verius eſſe: quia iuriſditio iſtius inhæret territorio, vnde extra territoriũ cenſetur priuatus: vt l. iñ. ff. de offici. præſidis. legitur & not. in c. nouit. ſ. de offi. leg. & in c. j. de poſtu. præla. ad quod etiã adducit per locũ à ſpeciali tex. in Cle. vnica, eo. ti. & glo. ſingularẽ in c. vt litigantes. de offi. ord. lib. vj. quæ dicit, q̃ ad hoc, vt iudex [b] poſsit cognoſcere in alieno territorio, oportet quòd partes cõſentiãt, & iudex illius territorij: ne violet alterius territorium. x. q. ñ. c. j. facit. c. poſtu. ſ. eo. Et pro hac etiam opi. ego allego glo. in verbo, indulgemus. in d. Cle. vnica, eo. ti. quam ibi ſecutus fui poſt Io. de Imo. & Doc. Aduerte tamẽ: quia ego arbitror hoc limitãdum, ſi modo iudex illius territorij, qui cõſentit, ſit talis, qui in loco illo habeat iuriſditionẽ ordinariam: vel talẽ, per quam poſsit fieri prorogatio: quia tunc quodammodo vigore iuriſditionis delegati videtur cognoſcere. Sed ſi non eſſet talis, non video quòd cum partes non poſsint iſtum facere iudicem, & iudex etiam ipſe, qui conſentit, non poſsit tribuere iuriſditionẽ: & iſte extra territorium cenſeatur priuatus, quòd aliquo modo poſsit prorogare iuriſditionem exercendo. Sed poſito, q̃ iſte iudex, in cuius territorium iſte vult cognoſcere, poſsit tribuere iuriſditionem: vide caſum ſingularem, in quo ſolus Epiſcopus poteſt conſentire, vt non habens iuriſditionem inter ſuos ſubditos, certo caſu illos iudicet: poſito, quòd ſubditi non conſentiant. de quo vide tex. & quod ibi no. in c. romana. poſt prin. de cen. lib. vj. & ſic per illum tex. habes no. limi. ad illam glo. in c. vt litigantes. & ad alia iura. ſ. alleg.

34 ¶† Octauò quæro vtrum in cauſa inquiſitionis habeat locum prorogatio iuriſditionis. de quo articulo in c. qualiter, & quando. el ñ. j. de accu. in v. arti. principali. q. pen. remiſi mehic dictorum. Sol. Bal. in l. j. in fi. C. vbi de cri. agi opor. dicit, quòd non: quia in inquiſitione non fit lit. conte. Sed iſta ratio non eſt bona: quia etiam in cauſis, in quibus non fit lit. conteſt. fit prorogatio. Præterea non eſt ſimpliciter verum, q̃ in cauſa inquiſi-

[a] ¶ Fortius tamen. quia vbi adeſt clauſula decreti: tunc cõſenſus partium nihil operatur. adde do. Card. conſi. lxxiij. inci. omnis à me charitatis. cũ ſi. vt per Fely. in c. cùm acceſsiſſent. in iij. colum. de conſti.

[b] ¶ Quando fit prorogatio de loco ad locum, oportet q̃ iudex loci, in quẽ fit prorogatio, cõſentiat. adde quod dicit Aret. conſi. lviij. & Old. conſi. lxxxviij.

a tionis non requiratur lit.conte.[a] de quo latè dixi in d.c.qualiter.de accu.in xj.prin.art.versi.lxxx.quæro.vnde Bal.assignat aliam rationẽ,videlicet,q̃ in causa inquisitionis nõ sunt partes, quæ possint prorogare inquisitionẽ:& iudex nõ potest prorogare iurisditionẽ in seipso: neq; etiã fama prorogat iurisditionẽ:quia non habet in se cõsensum,cùm sit res inanimata.Et subdit Bal.q̃ videri suo illã sententiã tenet Spe.sed ego nõ reperi Spec.hoc tenere.in ti.de cõpe.iud.adi.& in tit.de inquisitione.sed bene reperi d.Nellũ de san.Gemi.in tractatu bãnitorũ. in ñ.q.ñ.partis primi tẽporis.per l.ñ.ff.de iud.ad quod etiã alle gat no.per Inn.in c.ad petitionẽ.j.de accu.sed Inn.ibi nõ dicit aliquid de inquisitione.Et aduerte:quia ratio Bal.non cõcludit in inquisitione,quæ fieret ad promotionẽ vel instigationẽ alterius prosequẽtis & suscipientis in se telam iudicij,secũdùm ea, quæ latius dixi in d.c.qualiter.in ñ.ar.versi.x.quæro.A.B.Adde Bal.in l.numis.C.qui accu.nõ pos.& in l.j.C.ad l.cor.de fica.& in l.magisteriæ.C.de iur.om.iu.& vbiq; idẽ tenet:sed aduerte:quia cùm dictũ nõ videtur verũ:quia cõsensus duorũ,qñ agitur de præiudicio vtriusq;.In casu autẽ nostro, quia agitur de præiudicio vnius dũtaxat,videtur quod sola volũtas eius attẽdatur.arg.l.Nesennius.cũ ibi no.ff.de neg.ges.& adde quod ponit Bar.in l.non solùm.§.morte.ff.de no.oper.nun.Ita dicit
35 Frã.de Aco.de Are.in c.j.s̃.de iud.Ma.¶ ††Nonò quæro vtrum in causa appellationis posit iurisditio prorogari.exẽplum,debebam appellare ad vnũ iudicẽ,& appellaui ad aliũ:& appellatus nõ opposuit declinatoriã,neq; aliquã exceptionẽ incõpetẽtiæ,vtrũ valeat processus? Sol.dic q̃ nõ.Nam vigore ordinariæ potestatis nõ potest:quia nõ debebat ad ipsum appellare: quia vigore prorogationis nõ posit.probo:quia aut isti credebant ad istũ appellãdum esse:& errabant: & per cõsequens nõ tenet prorogatio,vt dicã in seq.art.q.ñ.Aut sciebãt,& nõ potuerũt facere iudicẽ appellationis,qui non erat cõtra iuris dispositionẽ:cùm iura disponãt gradatim esse appellandũ,de iure ciuili,& de iure canonico:nisi appellatur ad Papã.Et adde quæ dicã.j.in vñ.art.prin.q.viñ.in fi.Quæ tamẽ arbitror procedere,si ipse talis,qui appellauit:nõ esset superior ipsius iudicis à quo appellatur.Secus si esset superior ipsius, licet fortè ad ipsum, tanq; mediatũ,nõ esset appellandũ:quia licet fortè propter errorẽ non posit dici prorogari iurisditio:tamẽ videretur valere ex dispositione legis primæ.§.pen.versi.si verò.& versi.si quis ergo.ff.de app.Et fortè etiam si sciuerũt partes,& non oppoſuerũt,possent dici valere ar.illius tex.cogitabis:quia non repe
36 ri tactum per Doc.A.B.¶ ††Decimò magis generaliter quæro an in causis criminalibus posit fieri prorogatio. & in hoc dico q̃ sic.& tex.est & ibi not.Doct.in l.j.C.vbi de cri.agi oportet.& maximè Pau.de Cas.qui notabiliter subdit hoc verum, interueniente consensu iudicis,vbi delictum fuit commissum:cui respublica fuit offensa:sicut in prorogatione,quam facit clericus in Episcopum non suum,vt hic.& ita dicit tenere Spe.in ti tu.de cõpe.iu.adi.§.j.vers.sed nunquid in iudicem.licet in ciuilibus,talis consensus non requiratur: vt in l.ñ.& ibi Bart.ff.de iud.quod vltimum,quomodo procedat,vide in vñ.q.seq.quæstionis.quod no.& signa,& q̃ in criminalibus fieri posit prorogatio iurisditionis,tenet Bart.in l.j.ff.de iudi.Ma.¶ Circa.vj. prin.arti.quo quæritur,qualiter fiat,& quæ requirantur ad hoc, vt posit fieri prorogatio,Sol.Ioan.And.hic enumerat. x. requisita ad hoc, vt clericus posit prorogare iurisditionem iudicis non sui.

¶ Primò,quòd sentiat.
¶ Secundò,quòd non per errorem.
¶ Tertiò,quòd non per metum.
¶ Quartò,quòd fit persona ecclesiastica.
¶ Quintò,q̃ sit alias iudex.
¶ Sextò,q̃ ordinarius.
¶ Septimò,q̃ de consensu Episcopi,seu superioris.
¶ Octauò,q̃ re integra non pœniteat.
¶ Nonò.q̃ sit talis causa, quæ iudicis prorogationem recipiat: quæ nouem requisita distinctè prosequar, eadem specificè per quæstiones examinando,tam in clericis quàm in laicis.

37 ¶ ††Primò igitur circa consensum partium, quid requiritur ad prorogandum iurisditionem,an sufficiat tacitus vel expressus. Sol.quidam voluerunt,quos refert Bal.in d.l.si qui ex consensu.q̃ requiratur consensus expressus: non autem sufficiat tacitus:quod etiam refert Inn.in c.ñ.s̃.de in integ.rest.in versi.inhibitiones.Sed communis opi.est in contrarium,q̃ sufficiat tacitus adeundo iudicem:& scienter litigando coram eo,vt tenẽt communiter Doc.in c.si diligenti.s̃.e.& Bart.& Doct.in l.ñ.ff. de iud.Inn.in c.ad petitionem.j.de accu.& ibi dixi in gl.j.tenet etiam D.m.in c.cùm olim.s̃.de off.dele.vbi tex.singulariter probat dum dicit, q̃ ille Comes penitus contradixit,quasi cõsentiat:quod secus esset si tacuisset,licet Ang.de Peru.in l.fi.ff. de iur.om.iud.alleget illum tex.q̃ ad prorogandum iurisditionem delegatam,requiritur expressus,& malè pro quo etiam allegat tex.in c.statutum.§.nullo.de rescr.lib.vj. qui tex.exigit expressum consensum.Sed loquitur in prorogatione, quæ fit de loco ad locũ,de qua dixi.s̃.in præce.art.q.ñ.Et ideò ille tex. posset induci ad cõtrarium arguendo per locum à speciali.Sed fortè Ang.voluit inducere illum arguendo à paritate rationis. Sed tunc potest responderi,q̃ cùm illud sit ius nouum,& q̃ venit à paritate rationis,venit ex tacito intellectu, vt not.gl.in c. cupientes.§.quod per viginti.de elec.lib.vj. & regulare fit, q̃ consensus tacitus & expressus æquiparentur, vt in c.dilecti.s̃. eo.& xliñ.di.c.si rector.meritò non sumitur illud argumentũ. Est ergo communis conclusio,q̃ regulariter tam in ordinario, quàm in delegato,in casibus in quibus aliàs potest fieri prorob tatio,sufficit tacitus[b] consensus:& hoc tenet gl.in l.j.C.de iur. om.iud.& in l.j.vbi de cri.agi oportet.in verbo,inchoate, quæ probat iuncto illo tex.q̃ eoipso,q̃ citatus coram iudice incompetenti non declinat eius forum:sed coram eo respondet, cùm sciat eum non esse suum iudicem:videtur in eum cõsentire.hoc etiam tenet Inno.in c.cùm venissent.s̃.de in integ.rest. & in d. c.dilecti.& in c. prudentiam.in verbo,excommunicationis.s̃. de offi.delega.& in c.ad petitionem.j.de accu.& tenent etiam Doc.in c.si clericus laicum.s̃.e.& D.m.in d.c.p.& g.& hoc facit,quod no.in l.quidam consulebant.ff.de re iud.& in c.inter monasterium.j.de re iud.& quod ibi dixi, & etiam tangendo tenui in d.c.ad petitionem.remittendo ad hic not.Aduerte tamẽ:quia vt ibi dixi post Inn.per solam patiẽtiam partis patiẽtis iudicem procedere cõtra se,non prorogatur iurisditio non sui iudicis: nisi ex parte ipsius interueniat aliquod propositũ, quod etiam tenet ibi D.m.pro quo etiam alle.Inn.in c.olim.el iñ.j.de ref.spo.facit quod no.Bal.in d.l.si qui ex consensu.vbi sing.dicit,q̃ si iudex citauit subditum alienum, & ille nõ comparuit,vnde iudex prætendens cõtumacia procedit ad vlteriora:quia per hoc nõ est prorogata iurisditio sua:quia absens nũquam cõsentit,in eum,facit etiam quod not.Spec.in ti.de cita. §.j.vers.sed pone,q̃ iudex.& in §.fi.& per Arch.xv.q.iiñ.c.j. & quod tradit Io.An.in reg.sciẽti.de reg.iu.lib.vj.A.B.Quod tamẽ sing.limitatur per ea,quæ sing.dicit Bar.in repe.l.ex quacunq;.ff.si quis in ius voc.non ier.vbi mirabiliter dicit,q̃ si cõtra cõtumacem pronunciatum sit per iudicem se fore iudicem competẽtem:q̃ nunq; ille cõtumax poterit opponere illum nõ fuisse iudicem competẽtem:& non esse prorogatam iurisditionem,ex quo nõ est appellatus,vt potuit:etiam de iure ciuili,vt no.glo.in auc.habi.C.ne fi.pro patre.Et sequitur Io.Pe.in d.l. ex quacunq;.Sed tu aduerte ad plura.Primò ad id, q̃ dicit, q̃ potuit appellare:quia intelligere debes,nisi talis fuisset in contumacia propter quam excluderetur à potestate appellandi,secũ dùm ea,quæ dixi in Cle.j.de do.& contu.fortè aliquid tãgam, vel in ti.de do.& cõtu.vel in ti.de app.Secundò.ego arbitror, q̃ illud procedat potius virtute sententiæ iudicis quàm alicuius prorogationis:per ea,quæ superius dixi.Tertiò.debes intellige re,q̃ ad hoc vt illud habeat locũ,debet citare illum absentẽ contumacem,vt veniat ad dicẽdum quomodo præfatus iudex nõ debeat pronunciare se iudicẽ competentẽ:vt si talis pronũciatio fiat præcedente citatione, & causæ cognitione: vt l.iñ.§.si causa cognita.ff.de bo.pos.& debet citari specialiter ad hoc,vt absens reddatur certus de citatione super cõpetentia.arg.l.aut qui aliter.ff.quod vi aut clam.ad quod vide, quæ latius dixi.j. de dila.in rub.ar.xx.q.viñ.quam cautelam perpetuò notabis ad excludẽdum prouisionẽ.l.si per errorem.ff.de iur.om.iu.& potestate ap.de iur.de quo videtur posse op.quandocunq; secundùm glo.in Cle.j.de seque.pos.& fru.Ma.Aduerte tamen: quia ideò dixi.s̃.q̃ regulariter sufficit tacitus consensus. Nam quãdoq; requiritur expressus,vt in prorogatione de loco ad locum:vt in d.c.statutum.§.in nullo.de rescr.lib.vj.circa quod vide,quod dixi.s̃.in præce.art.in vñ.q.& in iiñ.art.q.vj. Et est notandum,q̃ prædicta procedunt tam in clericis quàm laicis: cùm eadem sit ratio in vtriq;,vtrũ autem per satisdationem de iudicio sisti,vel iudicato soluẽdo,sit prorogata iurisditio,dicam j.in hoc eodem art.in vlt.q.prin.vbi tractabo,an per citeriorẽ actum à litis contestatione fiat prorogatio iuris.De prorogatione autem iurisditionis, quæ fit ex consensu resultante ex contractu.dixi latè in c.dile.s̃.eo.de illa autem,quæ fit per delictũ dixi in c.postu.s̃.eo.

38 ¶ ††Secundò quæro quid si partes errant[c] quia litigant coram c iudice tanquam suo,cum non sit,vtrum processus teneat.Solu. dic,q̃ non,per tex.in l.si per errorem.ff.de iur.om.iu.& in l.j. & quod ibi tenet glo.& Doct.ff.de iud.hoc etiam tenet hic gl. j.& sequuntur Doct.& tenet Spec.in ti.de compe.iud.adi.§.j. versi.

a ¶ Causa inquisitionis an fiat litis contestatio,adde Bal. in l.j.C.qui dicuntur per Doc.post Bar.in l.ñ.§.si publi.ff.de adulte.

b ¶ Vide latius per Ang.& Imo.in l. quæro. ff.de so.& Aret.in c.ad petitionem.de accu.

c ¶ Errant. an autẽ error vitiet prorogationẽ,vide Ange.in consi.xxvñ. vide etiam Fely.in c.p.& g.in fi.col. de offi.dele.

verſi.x.& D.m.in d.c.p.& g.quod procedit etiam ſi erraretur in iure: vt tenet D.m.in d.c.p.& g.qui allegat no.Inn.in d.c.ad petitionem.ĩ.de accu.quod ego ibi limitaui in j.gl.quando loqueretur de vera prorogatione in nõ ſuum iudicẽ: ſecus ſi prorogatur iuriſditio ſui iudicis ordinarĩj proprĩj, qui tamẽ poterat aliqua exceptione declinari. Nam ſi nõ declinatur etiã ex errore iuris, tenet proceſſus: vt traditur in d.l.ſi per errorẽ.& in l.ſi cõuenerit.eo.ti.& no.per D.m.in c.j.s̃.de iud. Sed quæro quid ſi reus ab initio ignorauit illum nõ eſſe ſuum iudicẽ, & ſic errauit: ſed poſtea ſciuit, & exceptionẽ litigauit, an valeat iudicium. Solu.glo.tangit in l.j.C.vbi de cri.agi oportet.melius, quàm alibi. & Bal.ibi, qui diſtinguit, q̃ aut in iudicio nõ eſt defectus iuriſdi.ſed voluntatis partium, quæ nõ prorogant iuriſditionẽ propter errorẽ vel ignorãtiam: & tunc ab initio ignorauerunt, & poſtea ſciunt & ratũ habẽt, validatur iudiciũ: quia erat defectus ſolùm in voluntate partium: qui defectus ſuppletur ex iſto cõſenſu, per l.licet.ff.de iud.& ſentit glo.& Iaco.But.& tenet ibi Bar. Sed Cy.tenet cõtrarium. mouetur: quia litis cõteſtatio reperitur facta coram incõpetenti, ideò fuit nulla ſecundùm veritatem: ſed fingitur fuiſſe aliqua propter cõſenſum ſecutum ex ratihabitione. Sed Bald.hoc nõ obſtante dicit in d.l.j.quod opi. Cy.eſt verior: quia in iuriſditione cõſenſus, nõ fingit retro: vt l. obſeruare.§.fin.ff.de offi.procõſul.& leg.oportet ergo, q̃ litis cõteſtatio fiat de nouo: aliàs nõ poſſet ſequi diffinitiua. Et hæc opi. plus mihi placet: quia poſt, quàm actus fuit omnino nullus, nõ potuit per cõſenſum partium ſuperuenientẽ validari ſaltem vt valeat, vt tũc: licet poſſet quãdoq; validari, vt valeat vt nũc: vt no.in c.ĩ.& iĩ.& ibi per D.m.ĩ.de his, quæ fiunt à prẽla. Nec ob.quia cõſenſus poteſt interuenire ex poſtfacto. vt ibi dicit D.m.& Bal.in l.ſi pacti.C.de ſpõſa.& Bal.in l.vẽditioni. C.de vſuc.pro emp.per l.ſicut.§.vẽditionis.ff.quibus mo.pig. vel hypo.ſol.dic in c.ad audiẽtiam.ĩ.de homi.in vĩ.art.prin.q.
a c.quia reſpõdeo, q̃ illud eſt verum, quando à principio [a] actus nõ eſſet omnino nullus propter defectũ ſubſtantificum, vt eſt in caſu noſtro.facit, quia ſi filius agit ſine patris cõſenſu, cõſenſus poſt ſuperueniens nõ validat iudicium, vt tradit Bar.in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſu.ff.de acqui.hære.gl.& Bal.in l.fi.§.neceſsitate.C.de bo.quæ lib.Ang.in l.licet.ff.de iud.Arbitror tamen, q̃ ſi partes vellent validare iudicium agitatũ corã nõ ſuo iudice ignorãter, poſſent illud validare ſciẽter, repetẽdo omnia acta eodem inſtanti, per theoricã Bar.in l.mulctari.ff.de procu. & in l.properãdum.C.de iùd.ſi verò defectus fuiſſet in iuriſditione iudicis, cui poſtea ſuperueniret iuriſditio: & in quẽ tunc etiam partes cõſentiant, etiam ſcienter: an validetur iudicium iam agitatum, tradit Bal.in d.l.j.glo.Bar.Bald.& Ang.in d.l.licet.dicam.ĩ.in vĩ.art.prin.ver.duodecimo quæro. Item poteſt dubitari circa prædicta, nunquid partes præſumãtur ſcire, ex quo vſq; in finem litigauerunt. Sol.Spe.in ti.de cõpe.iu.adi.§. j.verſ.x.& verſ.ſed nũquid præſumitur.dicit, quod nõ, imò fortius præſumitur ignorare.per l.verius.ff.de proba.& l.ſi lenones.C.de Epiſ.aud.& ĩ.j.ff.de iud, ibi, cõſentientes. qui ergo allegat ſentẽtiam, illam probare debet: vt l.ei qui.ff.de proba.vj. q.vlt.c.actor.facit l.filius.§.inuitus.ff.de procur.ſubdit tamen Spe.q̃ Vbertus de Bobio tenet cõtrarium per l.octaui.ff.vnde cognati.& l.de tutela.C.de in integ.reſt.vel poteſt diſtingui ſecundùm Spec.an partes ſint peritæ & præſumantur ſcire an ruſticæ, ſeu ſimplices: & tunc ſecus.arg.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſ.om.iud.& quod no.in l.regula.ff.de iur.& fac.ig.& xxxvĩ.diſ.§.fi.& xxxix.diſt.c.Petrus.& j.q.iĩ.§.fi.quæ diſtinctio ſatis eſt æqua & iuſta. Et eſt aduertendum, quòd quæ ſupradicta ſunt de errore vendicant ſibi locum tam in clericis, quàm in laicis: quia eadem eſt ratio vtriuſque. A.B. Ad hanc materiam vide Ange.in repe.l.falſus.ff.de fur.verſic.deinde quæro, idem do.Maria.Soci.

39 ¶ †Tertiò quæro ex eo, q̃ ſupradixi ad eſſe prorogationis requiritur, q̃ non fiat per metum, vtrum prorogatio facta per metum ſit ipſo iure nulla, an verò veniat irritanda. Solu.dic, q̃ talis prorogatio eſt ipſo iure nulla. tex.eſt clarus in l.ĩ.ff.de iud. licet regulariter ea, quæ fiunt per metum, ſint valida: & veniant reſcindenda per actionem, quod metus cauſa, tamẽ ſpeciale eſt in hoc caſu, q̃ geſta per metũ ſint inualida ipſo iure, tenet Bal. in l.ſi.§.neceſsitate.C.de bonis quæ libe.tenet D.m.& Doct. in c.Abbas.s̃.quod metus cauſa.& Bald.in l.decernimus.C.de ſac.ſanc.eccl.& Bar.in tractatu de tyranno. ſicut in ſimili in cõtractu dotis facto per metum, qui eſt ipſo iure nullus: vt in l.ſi mulier.§.ſi dos.ff.quod metus cauſa. ex quibus infertur, q̃ cum ea, quæ fiunt coram tyranno, præſumantur facta per metum: vt no.Bar.in l.pe.ff.de condi.ob turpem cauſam.& traditur in l.ĩ.C.quod met.cau.facit quod no.Io.An.in c.quia propter.s̃. de elec. meritò dicetur, q̃ coram tyranno nõ videtur fieri prorogatio, & prædicta procedunt tam in laicis, quàm in clericis.

40 ¶ †Quartò quæro dixi, q̃ requiritur, q̃ ſit perſona eccleſiaſtica vtrum hoc procedat tam in clericis, quàm in laicis. Solu.dic, q̃ non, ſed ſolùm in clericis. clerici enim volentes non poſſunt prorogare iuriſditionem laici: vt in c.ſi diligenti.s̃.eo.& cum cõſenſu proprĩj iudicis. de quo tamen dicam in vĩ.q.iſtius ar. Fallit tamen in caſibus, de quibus dixi in d.c.ſi diligenti. in v.q. prin. Sed laicus etiam iuriſditionem iudicis eccleſiaſtici poteſt prorogare: dummodo alia qualitas non reſiſtat: vt quia ſit cauſa feudalis, de quo dixi in c.ex tranſmiſſa.s̃.eo. Aut ſit cauſa criminalis exigens pœnam ſanguinis: aut alia ſimilis qualitas: nã cùm hoc non reperiatur prohibitum, ſtamus in regulis generalibus, quibus habetur, q̃ iuriſditio iudicis poteſt prorogari.

¶ Quintò quæro. dixi s̃. q̃ requiritur, quòd ſit aliàs iudex: vtrũ hoc procedat tam in clericis, quàm in laicis? Solu.dic, q̃ ſic. ſicut etiam laici per priuatum eorum conſenſum non poſſunt iudicem facere, qui aliàs non eſt: vt l.priuatorum.C.de iuriſd. om.iudi. ita nec clerici. vnde ad hoc q̃ valeat prorogatio, exi- a ¶ A.principio.adgitur vt verbum ſonat, q̃ ſit iudex, qui habeat iuriſditionem prorogabilem, ſecundùm ea, quæ latius dixi.s̃.in iĩ.principali articulo, in principali.

41 ¶ †Sextò quæro. dixi q̃ exigitur, q̃ ſit ordinarius. Nam hoc caſu non videtur verum eſſe, licet Io.And.& Doc.ita ſimpliciter ponant, quòd etiam iudicis delegati poteſt fieri prorogatio: licet non per omnem ſpeciem, ſecundùm ea, quæ dixi in iiĩ. princ.arti. verſi.vj.quæro.

¶ Septimò quæro. dixi q̃ requiritur conſenſus Epiſcopi, vel ſui ſuperioris: vtrũ habeat locum indifferenter tam in laicis, quàm in clericis? Solu. quia hic arti.eſt difficilis, & in eo longa eſt differentia inter clericos & laicos, vt patebit ex infra dicendis. Ideò diſtinctè examinabo prius de clericis, deinde de laicis. Vnde quæro vtrum clericus poſsit prorogare iuriſditionem alterius iudicis eccleſiaſtici non ſui, ſine conſenſu ſui ſuperioris. Solu. dicendum eſt, q̃ non: vt hic in tex.in fi. Nec obſt.iĩ.q. vj.c.pulſatus. vbi videtur dari optio clerico pulſato coram non ſuo iudice: an velit reſpondere vel non, & ſic videtur eſſe in ſo- b ¶ Quaſi Epiſcopala poteſtate ſua: quia reſpondeo, vt hic dicit glo.ĩ.circa mediũ, q̃ ibi vacat argu.à contrario ſenſu, vel poteſt reſponderi ſecundùm Io.And.ad illum tex.dum dicit taceat, id eſt non reſpondeat, quaſi velit dicere, q̃ clericus ibi conuentus non teneatur aliqualiter reſpondere, ſi non vult: etiam allegaturus priuilegiũ fortè, q̃ non ſit iudex. Sed ſi vult reſpondere, poteſt: dicendo,

42 q̃ in eum non habet iuriſditionem. ¶ †Sed quæro pro declaratione prædictorum & tex. cuius ſuperioris conſenſus exigatur. Sol.tex.noſter hic in fi. dicit Epiſcopi diœceſani, & ſic videtur velle, q̃ ſolus Epiſcopus diœceſanus poſsit conſentire huic prorogationi, vnde putat Ægidius, q̃ alius inferior non poſsit præſtare hunc conſenſum: etiam ſi eſſet talis, qui poſſet de cauſa cognoſcere. Et ex hoc, & ex tex.arguit do.Anto. q̃ Epiſcopus poteſt dare hanc licentiam: etiam in præiudiciũ immediati ſuperioris iſtius clerici volentis prorogare, quaſi poſsit eum præuenire in datione iſtius licentiæ. argu.eorum, quæ not.in c. quanto.& c.paſtoralis.& c.cùm ab eccleſiarum.de offic.ordi. quod putat hic D.m. veriſimum eſſe quando vterq; haberet iuriſditionẽ: licet vnus immediatè, & alius mediatè, ar.eorum, que, no, in c.j.de pen.& remiſ.lib.vj. Secus putat, ſi inferior Epi
b ſcopo haberet iuriſditionem quaſi Epiſcopalem [b] de iure ſpeciali: tunc ad eum, & non ad Epiſcopum ſpectaret præſtare cõſenſum. ar.no.per glo.in Cle.j.de reb.eccle.non alie.& per Inno.& Do.m.& ibi dixi in c.ĩ.s̃.de tranſac.& in c.relatum. de cle.non reſi.& per D.m.in c.at ſi clerici.§.de adulte.s̃.de iud. Et aduerte: quia ſingulariter dicit Ioã.de lig.hic, q̃ clericus ſubiectus Abbati, etiam vbi Epiſcopus non poteſt eum conuenire, poteſt prorogare iuriſditionem Epiſcopi ſui, & fortè ſine conſenſu Abbatis, quod etiam videtur hic ſequi do.Ant.quod dictum D.m.non putat verum, vt poſsit ſine conſenſu Abbatis, ſi vltra ſubiectionem attinet ab eo beneficium; quia tũc eſt ſubiectus vltra, nedum exercitium iuriſditionis, facit quod dicam ĩ. Idem etiam ſi haberet Abbas iuriſditionem in ipſum quaſi Epiſcopalẽ. Item aduerte: quia quamuis tex. loquatur de ſubditis Epiſcoporum, vt ſine eorũ conſenſu nequeant prorogare iuriſditionem alterius iudicis, idem dicendum eſt de ſuperioribus, vt Epiſcopis & Archiepiſcopis. vnde Epiſcopi non poſſunt prorogare iuriſditionẽ alterius metropolitani, ſine cõſenſu proprĩj metropolitani, vt ſentit Hoſt.in c.ad reprimendum. de offi.ordi.ar.text.quod placet mihi: quia ſicut Epiſcopus eſt ordinarius ſuorũ ſubditorũ, ita & Archiepiſcopus Epiſcoporũ ſuffraganeorũ ſuorũ, vt c.paſtoralis.s̃.de offi.ordi. vnde cũ eadẽ ſit ratio, eadẽ debet eſſe iuris diſpoſitio. Et idẽ dicerẽ de Archi. epiſcopis reſpectu Patriarcharũ. & ſic cõcludẽdũ eſt, q̃ nullus

¶ Quaſi Epiſcopalem. faciunt quæ not. Abb. in c.ſicut.colũ.ĩ.de exceſ.præla. & in c. monachi.de ſent. excom.& Ant.de But.in cõſil.xxiĩ. incip.quia agitur. cum ſi. vt per moder.in c.at ſi.§.de adulte.s̃.titu.j.

clericus cuiuſcũq; ſit gradus, aut dignitatis inferioris, vel ſuperioris: poteſt ſine ſui ſuperioris licentia iuriſditionem alterius prorogare. Ex quibus infertur, ꝙ cùm exempti ſint ſub iuriſditione Papæ. nõ poſſunt Epi propriꝝ iuriſditionẽ prorogare ſine licentia Papę, qui eſt eorũ ſuperior: vt not. in c. authoritate. de priuileg. lib. vj. xciij. diſt. c. nulla. & hoc voluit Io. And. in regu. ſciente. de reg. iur. lib. vj. in mercurialibus. Sed dubiũ eſt, quid de poteſtate abſoluẽdi: vtrũ exemptus qui incidit in excõicationẽ inflictã à canone vel ſtatuto, poſsit abſolui à ꝓprio Epo. Solu. Fede. de Senis cõſil. xiiij. tenuit, ꝙ ſic per c. luminoſo. xvij. q. ij. & quia talia priuilegia cõceſſa in fauorẽ exemptorum, nõ debent in eorũ odio retorqueri: & ſic vt ſuper abſolutione teneãtur ire ad curiã, vt in regula, quod ob gratiã. de reg. iur. lib. vj. Nec obſt. ꝙ Papa ſit diœceſanus exemptorũ: vt ſ. dixi. & ſic debet requiri ipſius licẽtia: vt hic. iuncto c. oĩs. de pœni. & remiſ. quia ad hoc reſpõdet Fede. multipliciter. Primò, qa aliud eſt eſſe ſubditũ mero iure cõi. nam in aliũ penitus extraneum cõſentitur ſine ſui ſuperioris licẽtia: & aliud exemptum cõſentitur in eũ, qui aliàs eſt ſuus iudex, licet ſpeciali priuilegio ſit ab eo exemptus. Et ratio diuerſitatis, quia res de facili reuertitur ad naturã ſuã. xxxj. diſ. c. ab exordio. & l. ſi vnus. §. quod in ſpeciẽ. ff. de pac. facit etiã quod in ſimili dicimus, ꝙ facili⁹ tollitur actio, vel exẽptio cõpetens cõtra ius cõe, quẽ cõſona iuri cõi. facit qđ no. gl. xvj. q. fi. c. fi. Sed iuriſditio ordinarij eſt cõſona iuri, exẽptio verò diſſona. igit &c. Et pro hoc etiã allego gl. in c. ſtatutũ. in verb. numerandũ. de prẽb. lib. vj. & qđ tradit Fede. cõſi. lxxxix. per c. j. iuncto c. fi. de pac. lib. vj. & quod no. gloſ. fi. in Cle. ſæpe. de verb. ſig. Præterea pro p̃dicta ſententia facit, quia per exẽptos nõ ita de facili habeẽ copia Pape, ſicut per nõ exemptos copia ordinarij, ſic difficultas permittit, aliàs prohibitũ. lxiij. diſ. c. cũ longe. & xxiij. q. j. c. pudẽda. Quare cõcludendũ videẽ, ꝙ permittiẽ exẽpto, quod nõ cõcediẽ nõ exẽpto. facit c. luminoſo. vbi in exẽpto, Eps nil iuriſditionis exercet: niſi fuerit inuitatus: & ſic inuitatus poteſt ibi exercere iuriſditionẽ. Et ex dictis rõnibus Fede. & ex aliꝭ traditis per eũ in d. cõſi. videẽ cõcludendũ, ꝙ etiã in foro cõtentioſo exẽptus poſsit ꝓgare iuriſditionẽ ſui Epi ſine licẽtia. Et idẽ tenet hic Io. de lig. referẽdo verba Federici. quãuis eũ nõ alleget. Sed Io. An. in d. regula, ſcienti. ſentit contrariũ. & eũ ſequitur do. Anto. dicens, ꝙ determinatio Feder. eſt falſa, & cõtra text. in Cle. penul. de ſen. excõ. Nec ob. ſecũdùm eũ. c. luminoſo. quia loquitur in his, in quibus ſufficit ſola inuitatio: & nõ exigitur prorogatio, vel loquitur in exẽptis. Sed de priuilegiatis aliter D. m. latè proſequitur hunc arti. in diſpu. ſua, quæ incipit, duo clericali ordine, & etiam hic qui dicit ad Clemẽ. penult. per quam mouetur. do. Anto. poteſt faciliter rñderi, videlicet, ꝙ ideò ibi Epi abſoluũt illos exemptos authoritate apoſtolica & nõ propria: quia in caſu illius Clemen. Papa reſeruauit ſibi abſolutionem: quo caſu Epiſcopi nõ poſſent etiã ſubditos abſoluere: vt in ca. nuper. de ſen. excõ. & ſi illud non cõtingit vigore exemptionis, ſed vt dicit gloſ. propter reſeruationem. facit quod in ſimili dicitur in c. irrefragabili. de offic. ordi. & in c. j. de ſta reg. lib. vj. Item facit contra do. Anto. ꝙ ipſemet tenuit ſupra poſt Ioan. de lig. dum voluit ꝙ clericus ſubiectus Abbati, etiã vbi Epiſcopus nõ poteſt illum cõuenire, poſsit prorogare iuriſditionem ſui Epi, ſine licentia Abbatis: quãuis hoc ſupra reprobatum ſit. Prædictis tamen non obſtantibus D. m. ſequitur opinio Ioan And. Eeder. & Ioan. de lig. concludens, quò exemptus regulariter non poteſt prorogare iuriſditionem ſui Epiſcopi, ſine licentia Papæ: etiam reſpectu abſolutionis mouetur: quia per abſolutionem exemptus efficitur non ſubditus: & immediate ſubeſt Papæ: vt in cap. ſi papa. de priuileg. lib. vj. & in ca. penul. ſupra de officio ordina. Subditus enim dicitur quaſi ſub alterius ditione, id eſt poteſtate poſitus. Sed per exemptionem[a] deſinit Epiſcopus habere poteſtatem & iuriſditionẽ in exempto: niſi in caſibus ſibi expreſsè conceſsis: vt patet in iuribus ſupra allegatis. & in ca. frater noſter. xvj. q̃o. j. ergo exemptus per Epiſcopum non poteſt abſolui: quia ex quo Papa illum exemit à iuriſditione Epiſcopi, nõ debet Epiſcopus trãſgredi proprios terminos: & ſibi non ſubditum abſoluere, vel ligare. Nec poteſt ſubditus exemptus Epiſcopi iuriſditionẽ prorogare: nec quo ad forum contentioſum: vt hic. nec quò ad pœnitẽtialem: vt d. c. omnis. & ſic non poteſt abſolui ab eo, ſiue talis abſolutio dicatur fori contentioſi, ſiue pœnitentialis. ad quod facit quod no. idẽ D. m. in c. pe. de maio. & obe. ſuper gloſ. j. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ prædicta procedunt, quãdo clericus vult conſentire in iudicem penitus alienum: ſecus ſi in diœceſanũ proprĩũ: vt dicit Feder. quia hoc videtur tex. noſtro, qui vult, ꝙ clericus nõ poſsit conſentire in iudicem nõ ſuũ, ſine licentia ſuperioris. Cũ ergo Epiſcopus loci nõ ſit iudex exemptionis: vt ſ. dixi: ergo non poteſt in eum cõſentire ſine licẽtia Papæ, qui eſt ſuus diœceſanus. Item ſi exemptus poſſet prorogare iuriſditionẽ quò ad abſolutionem, vel alium articulum cõtẽtioſum, poſſet per quãdam viam indirectam iuriſditionẽ prorogando, renunciare priuilegio exemptionis, quod facere nõ poteſt, per c. cùm tempore. ſ. de arbi. & ad hoc facit, quod in ſimili no. in c. cùm venerabilibus. j. de cenſi. Et per prædicta tollitur alia ratio Fede. dum vult, ꝙ exemptio fuit inducta in fauorem ipſius exempti: quia hoc nõ eſt ſimpliciter verum: quia etiã fuit inducta in fauorẽ ſuperioris: ideò nõ poteſt ipſe ſubditus huic fauori renũciare, quod aliàs poſſet: vt in c. apoſtolica. j. de reg. Intereſt enim ſui iudicis cõſiderare mores, & geſta ſui ſubditi: vt no. in c. omnis. j. de pœni. probatur etiã dicta opi. quia ſi ſpeciale eſt, ꝙ prẽlati exempti poſsint ſibi eligere cõfeſſorẽ: vt in c. fi. j. de pœni. ergo regulariter nequeunt in aliũ iudicẽ cõſentire: quinimò, ſecũdùm D. m. vigore cõceſsionis factę per d. c. ſi Epiſcopi exẽptos nõ poſſunt abſoluere ab excõmunicatione, aut aliꝭ caſibus reſeruatis Epiſcopis, etiã ſi ſint electi. ar. c. j. de pœ. & remiſ. li. vj. vnde caueãt ſibi exempti, & prouideãt vt à Papa, vel à ſuis ſuperioribus obtineãt ſuper hoc ſpecialẽ indulgẽtiã. Itẽ facit pro prędicta cõcluſione: quia clarũ eſt, ꝙ maiorẽ habet poteſtatẽ Archiepiſcopus in ſubditos ſui ſuffraganei, cꝫ Epiſcopus in exemptos, cũ Archiepiſcopus ſit iudex totius prouinciæ: & in certis caſibus habeat ordinariã in ſubditos ſui ſuffraganei: vt no. in c. paſtoralis. de offi. ord. & tũc ſubditi ſuffraganei nõ poſſunt cõſentire in Archiepiſcopum ſuum, ſine licẽtia ſui Epiſcopi: vt in c. Romana. eo. ti. li. vj. & no. in d. c. paſtoralis. ergo fortius nõ poteſt exemptus in Epiſcopum loci, ſine licẽtia Papæ cõſentire. facit etiam tex. in d. c. authoritate. de priuil. lib. vj. vbi ſatis apertè colligitur, ꝙ Epiſcopus loci nõ poteſt authorizare in facto exempti, etiã volẽtis, facit etiam quod dicimus de feudatarijs, qui non poſſunt prorogare iuriſditionẽ, etiam ordinarij loci, ſine cõſenſu domini feudi: vt j. ſubĳciam. Et traditur per Inno. in c. cæterum. ſ. de iudi. dixi in c. ex tranſmiſſa. ſ. eod. multò ergo minus poterit clericus exemptus, qui magis eſt ſubiectus Papæ, cꝫ vaſallus domino ſuo. facit c. per venerabilẽ. §. inſuper. j. qui filij ſint legi. & quod no. Hoſt. in ſumma eo. ti. verſi. ſed nec. & quod no. in c. nimis. j. de exceſ. prælа. vbi dicitur, ꝙ exempti etiã volũtariè nõ poſſunt cõfiteri ordinario loci. Præterea rationes, quæ cõcludunt, ꝙ aliꝭ clerici non poſsint prorogare iuriſditionem nõ ſui iudicis, ſine licẽtia ſui Epiſcopi: cõcludũt etiã, ꝙ exempti nõ poſsint ſine cõſenſu Papæ, & ſic reſidet D. m. cum opi. Io. An. & do. Ant. Et ſic contra Fed. & Ioã. de lig. ſubdit tñ aduertẽdũ eſſe ad vnũ dictũ, quod ponit Io. An. in c. religioſos. de ſent. excõ. lib. vj. vbi dicit, ꝙ per rationẽ ibi expreſſam in tex. ne religioſis detur materia vagãdi, quod Epiſcopus poteſt abſoluere religioſos, etiã exemptos cũ loquatur generaliter, & ratio cõceſsionis pariter procedat in vtriſq;, ſed alios nõ religioſos exemptos ſimpliciter, vel religioſos extra caſum illius. c. nõ poſsit Epiſcopus abſoluere. Et ſic procedit ſecũdùm eum, opi. Io. de lig. ſecundũ caſum prędictũ. d. c. religioſos. Nec ob. prædictis. ĳ. q. vij. c. nõ incõpetẽter. cum ſi. quia, vt dicit ibi Io. And. & dixi. ſ. in ĳ. art. prin. in prin. tex. ille, & ſimiles loquũtur in Papa, qui nõ recognoſcit ſuperiorẽ: & ex humanitate quandoq; ſubmittit ſe iudicio inferioris. Et prædicta opi. D. m. pro nunc mihi placet, licet articulus ſit dubitabilis & diſputabilis. Aduerte tamẽ circa prædicta: quia Epiſcopus exemptus ex priuilegio iuris poteſt eligere ſibi confeſſorẽ abſq; licẽtia Papæ: vt no. in c. fi. de pœni. dixi in c. pe. ſ. de maio. & obe. Item dubitatur, vtrũ clericus poſsit prorogare iuriſditionẽ iudicis laici, cum cõſenſu ſui proprij Epiſcopi. Solu. glo. hæc arguit primo, ꝙ ſic, per c. clericum nullus. xj. q. j. vbi dicitur, ꝙ nullus præſumat clericum apud iudicẽ ſecularem pulſare, Epiſcopo non permittẽte: ergo à cõtrario epiſcopo permittẽte poteſt. glo. tamẽ concludit in contrarium quia ſicut clericus non poteſt renunciare huic priuilegio introducto in fauorem ipſius clerici: vt in c. ſi diligenti. ſ. eo. ita nec Epiſcopus, qui non poteſt minuere priuilegium clericorum. ſicut non poteſt facere, vt clericus verberetur de facto: vt in c. contingit. de ſenten. excom. Nec obſt. contrarium. ſ. aſsignatum: quia ibi vacat. arg. à contrario. Sed contra hanc determinationem fortiter ob. quod not. glo. & ſequuntur Docto. in c. ĳ. ſ. de iudi. vbi volunt, quòd Epiſcopi poſſunt delegare cauſam ciuilem clericorum iudici laico: quia reſpondeo, vt ibi dicit Ioan. And. quia aliud eſt delegare, & aliud eſt prorogare, vnde in delegato appellatur ad delegantem: in prorogata ordinaria, appellatur ad ſuperiorem. & ideò dicit hic Hoſtien. ꝙ Epiſcopus meus, me inuito non poteſt me ſubmittere iuriſditioni ordinariæ iudicis alicuius, etiam eccleſiaſtici: licet me inuito poſsit cauſam meam alteri delegare: & eodem modo arguit, ꝙ Epiſcopus non poteſt

a ¶ Exemptionem. Adde ꝙ videẽ eſſe penit⁹ adempta iuriſditio ipſi ordinario, vt latè concludit And. ſicu. in c. ĳ. de offi. leg. Corneus in cõſil. xxx. primus quidẽ Io. ĳ. & Alex. in. l. teſtamenta. col. fi. C. de teſt. & in l. gallus. §. ille caſus. ff. de libe. & poſthu. Dec. in c. cæterum in iiij. col. ver. ſucceſsiue. ſ. titu. j.

teſt cogere ſubditum ſuum recipere ordines ab alio, ꝙ ab ipſo. ix.q.ij.c.j.& in c. nonnullus.j.de paro. de quo in c.quod ſedē. ſ.de offi.ordi.Et ratio differētiæ ſit, quare potius poſsit delegare,quàm prorogare:quia delegatus nō iudicat iure proprio,ſed iure delegantis:cùm nihil habeat proprij, vt in l.j.ff.de offi.eius & in c.ſanè.ſ.de offic.deleg.nō ergo cognoſcit laicus vt laicus, ſed vt delegatus Epiſcopi. & ſic iuriſditio ſua eſt eccleſiaſtica: ſed in progatione cognoſceret iure proprio, vt dicam j.in vij. arti.prin.& hoc fieri nō poteſt:tum quia laicus non pōt habere iuriſdi.in clericū:tum quia prorogatio nō poſſet fieri ad ſpeciē iuriſditionis alterius naturæ,vt dixi in præce.arti.Sed hæc vltima ratio mihi non placet:quia per eam ſequeretur, ꝙ laicus nō
43 poſſet prorogare.† Item iuxta[a] prędicta ſubijcio.quid de cle-
a rico ſcholari, vtrū ſaltē ipſe ſine licentia ſuperioris poſsit prorogare iuriſditionem iudicis ſecularis, ſaltem tacitè cōſentiendo in iudicē vnū ex tribus iudicibus ſcholariū: ſecundū formā auc. habita.C.ne fi.pro pa.ſol.gl.pe.in c.ſi diligēti.ſ.eo.ſimpliciter nō formādo q.de ſcholari,tenet ꝙ nō.ſed d.Anto.& Do. m.ibi,& Doc.aſſumūt hāc q.de ſcholari.& latè tractāt. de quo remiſi me ibi hic dicturū.vnde circa hanc.q.varię reperiūt opi. Gof.in ſum.huius ti.dicit illā authē.non habere locum in ſcholaribus clericis, vel quod ſi habet locū in ſcholaribus clericis, ſaltē nō habet locū in ciuilibus:cū ipſi habeāt ibi propriū Epiſcopum.Hoſt.in c.ſignificātibus. de offi.dele.& in ſum.huiꝰ ti.ſ. qbus ex cauſis.ver. ſed cū illa.vbi latius ꝓſequit articulū, tenet ꝙ etiā in alienigenis clericis non habet locū illa authē.Sed pro cōtraria opi.alle.Io.An.hic:qa clarū eſt, ꝙ Imperator de clericis & eccleſiaſticis perſonis nō poteſt ſtatuere ſine cōſenſu Papæ.Et ſi per ſua ſtatuta concedit clericis priuilegia,vel eccleſijs: dicimus, ꝙ illa.ſtatim tenēt,vt no.x.diſt.c.j.in prin.cū ergo illa cōſtitutio authēticæ habita.fuerit ſtatuta, priuilegiū ſtudētium debet cōpetere etiam clericis:ſed alio reſpectu:ex eo,qa per illam iuriſditionē præiudicatur iuriſditioni proprij Epiſcopi, ꝙ Imperator facere non poteſt: videt de iuris rigore ꝙ verior ſit opi.Gof.Io. Cal.dicit poſſe defendi,ꝙ d. auc. locū habeat quò ad clericos alienigenas reſpectu doctorū, ſeu magiſtrorū clericorū,ſi ſunt in ſtudio de licentia ſui Epiſcopi.ar.no.ij.q.vij.c.cū paſtoralis.& c.ex parte.de accuſ.quoniā ī ipſis alienigenis ceſſat prędiciū diœceſani.Sed opi.Gof.& Hoſtiē.ſequit Archi. xj.q.j.c.inolita.quia Imperator nō potuit,neq; voluit magiſtris clericis dare iuriſditionem in clericos, quam ipſe non habebat. d.Car.zab.videtur tenere,ꝙ illa authen.habeat locum in alienigenis reſpectu magiſtrorum clericorū:& etiā reſpectu rectoris ſcholariū:licet de rectore nulla fiat mentio in d.authen.habita. Sed hoc fuit:quia tūc tēporis ſcholares nō faciebāt rectorē: vnde verisimile eſt, ꝙ etiam reſpectu rectoris Imperator dediſſet hoc priuilegiū. Et ſic rector accumulat ſub eadem qualitate ad iudices.de qbus in d.authē.d.Ant.in d.c.ſi diligēti.videtur multū variè loqui.Sed tandē videtur concludere,ꝙ illa authen.habeat locū in alienigenis,reſpectu iudicū eccleſiaſticorū.Sed poſtea ſubdit, ꝙ etiā in alienigenis nō habeat locū,inquātum ſubmittit eos inferiori Epiſcopo: quoniā ꝑ talē ſubmiſsionē ſaltē derogat dignitati & honori Epiſcopali: inquantū clericus ſubmittit inferiori Epiſcopo, ꝙ minime facere potuit Imperator. Et ſic in effectu videtur concludere: ꝙ illa authē.nihil inducere potuit reſpectu clericorū:cùm de iure cōi,clerici ibi delinquētes aut cōtrahētes ſortiant forū Epi loci,vt in c.poſtulaſti. & in c.dilecti.ſ.eo. Sed hæc ratio nō placet Do.m.ꝑ text.noſtrū, qui nō requirit,ꝙ iudex,cuius iuriſditio per clericū ſit æqualis Epiſcopo,ſed ſufficit,ꝙ ſit eccleſiaſticus:vnde ſi habuit licētiā à ſuo Epiſcopo accedendi ad ſtudiū,videt ꝙ omnia ſint ſibi cōceſſa: ſine quibus inſtitutio eſſe nō pōt,vt in c.prudētia. & in c.præterea.ſ.de offi.de leg.Et ideo dicit,ꝙ videt diſputatiuè poſſe teneri,ꝙ in cauſis ciuilibus,& in alienigenis illa auc.habeat locū. in ſi.dicimus in cauſa feudi,vt in c.cæterū.ſ.de iudi. & ſecundū ea,quæ dixi in c.ex trāſmiſſa.ſ.eo.in j.ar.prin.Nā ſi in caſu prędicto,lex ciuilis tribuens certā ſpeciem iuriſditionis præiudicat Epiſcopo in ciuilibus,etiā ſi iuriſditio illa non ſit introducta in fauorē clericorū:multò fortius debet præiudicare,aut effectum producere in caſu illius authē.vbi iuriſditio tribuitur in fauorē clericorum,etiā reſpectu licitæ profeſsionis.Prēterea in alienis nullū præiudiciū fit proprio Epiſcopo: & in ipſis ceſſat ratio, de qua ſ.dixi in prin.iſtius.q.videlicet, ne p indifferētes prorogātes,oēs ſubditi poſsint relinquere Epiſcopū ꝓpriū.Sed dicit Do.m.ꝙ poſt diligētē indaginē viſum eſt ſibi in hac materia ſtinguēdo,ꝙ aut vniuerſitas ſcholarium eſt eccleſiaſtica,aut ſecularis.Et dicitur eccleſiaſtica, ſi maior pars ſcholariū ſit clericorum.Et idē ſi æqualiter ſit numerus clericorum & ſcholarium: quia cùm clerici ſint magis digni,ipſum mitrum attribuitur digniori,vt in c.quòd in dubijs. de conſec.eccl. vel alta.not.Bart. in l.ſi.C.de colleg.illicitis.& Do.m.in c.ex literis. de conſti. Si ergo eſt eccleſiaſtica modo prædicto ſubdiſtinguit,ꝙ aut quæritur, vtrum rector habeat iuriſditionē in clericos ſcholares reſpectu l.ſi.C.de iuriſd.om.iudi.ſecundū quam omnis rector habet iuriſditionem in illos de collegio,vt ibi not.& per Inno.in c.cùm ab eccleſiarū.de offi.ordi.dixi īn c.dilecta.de exceſ.præla.Et hoc caſu tenet hic,ꝙ poſsit iuriſditionem exercere in clericos ſcholares,ſecundùm formam d.l.ſi.ſolummodò in ciuilibus,nec per talē cognitionē vel iuriſditionē præiudicatur Epiſcopo proprio,vel Epiſcopo loci,quominus poſsint ipſi iuriſditionem exercere.& idem tenet Do.m.in c.iij.de offi.ordi. & in d.c.ex literis.Aut eſt vniuerſitas ſcholariū: quia maior pars ſunt ſcholares.Et hoc caſu,nō poteſt rector cognoſcere:& idē ſi ſit eccleſiaſtica,& rector ſit ſecularis,per no.per Inno. in d.c. cùm ab eccleſiarū.vbi dicit,ꝙ oportet,ꝙ vniuerſitas,quę eligit ſibi rectorē,ſit clericorū aut religioſorū, ad hoc, vt electus habeat iuriſditionē in clericos, & ꝙ rector ſit clericus vel religioſus:quia aliter, nec vniuerſitas daret, nec electus recipere pōt
a iuriſditionē ſpecialem.ar.c.ij.de iudi.quod eſt notādū, ſecundū eum.Sed tu aduerte:quia prædictū argumentū videtur procedere in cauſis ſpiritualibus:ſed in alijs caſibus nō ſpiritualibus, non video quare ſi rector eſt clericus,& iuriſditionem recepit: non poſsit iuriſditionē exercere,cuius iuriſditionis eſt capax in omnes de collegio,etiā clericos:cùm hic nō videat aliquid obſtare.cogitabis:quia nūc venit in mentē. An aūt incūbat onus probandi rectori,vel parti, ſi cōtra rectorē electum excipitur, quod nō eſt clericus,vide quod not. glo.ij.v.q.iij.in ſumma.& quod not.in c.ſi iudex.deſen.excom.lib.vj.Et per Fede. cōſil. xiij.& quæ latiſsimè dixi poſt Inno.& Doct.in c.ſuper his.de accuſ.Aut quæritur, an rector habeat iuriſditionē, ſeu habere poſsit in ſcholares clericos ex diſpoſitione prædictæ auc.habita.cum hodie videtur rector ſubrogatus in locum præſidis.Et idem etiā dici poteſt de doctore.Et hoc caſu,dicendū eſt,ꝙ aut rector,vel doctor eſt ſecularis:& nō pōt: quia Imperator neq; intendit,neq; potuit dare iuriſditionem ſeculari in clericos. ar. auc.vt clerici apud proprios Epiſcopos.in rubro & nigro. & auc.ſtatuimus.C.de epiſ.& cle.Et eſt tex.in c.eccleſia.ſ.de conſti.& xcvj.diſt.c.bonæ. Nec ob. quod ſ.dictū eſt de cauſa feudali,quæ agitari poteſt per ſecularē in clericos vaſallos,ex promiſsione Principis:quia Papa cōfirmauit illam iuriſditionē.Et poteſt eſſe ratio, quia dominus feudi videtur iudicare ſuper re quodammodo ſua ratiōe directi dominij,quod habet,ſecundū quod tradit Do.m.in c.cæterū.ſ.de iudi.& in c.ex tranſmiſſa.ſ. eo.Secus in caſu noſtro, cū tales nō iudicāt in rē ſuā:nec reperitur hoc ab eccleſia ꝓbatū: imò cōtrariū videt probati in c.vnico.de cle.cōiug.lib.vj.& in c.ij.ſ.e.vbi patet, ꝙ ſecularis nō poteſt cognoſcere de aliquo crimine clerici,qualiſcūq; ſit ipſe clericus.& authen.habita.dat iuriſditionem & in criminali, vt ibi no. Aut rector ſeu magiſter ſunt clerici.Et hoc caſu dicit,quòd tales non habēt iuriſditionem etiam in clericos ſcholares: quia Imperator non intendit, neque potuit dare ordinariam iuriſditionem alicui reſpectu clericorum in præiudicium.Epiſcopalis iuriſditionis:& maximè,cùm agitur criminaliter. cum de crimine clerici ſolus Epiſcopus poſsit cognoſcere.xj.quæſtio.j. c.de perſona.de quo latè dixi in c.ij.j.de re iudic.Sed bene poterunt clerici ſcholares prorogare iuriſditionem rectoris, ſeu magiſtri. Et ſic in eos conſentire virtute prorogationis, ſi aliter in ſtudio eſſe non poſſent: vt puta, quia ſtatutum dicit, quòd quilibet ſcholaris teneatur reſpōdere ſub ſuo rectore vel magiſtro,obtenta enim à ſuperiore licentia veniendi ad ſtudiū videntur omnia conceſſa ſine quibus in ſtudio eſſe nō pōt:vt ſ.dixi, & hoc locū vēdicat ſolū in ciuilibꝰ.Secus ſi ſtatutū præciſè arctaret ad hoc, ꝓut eſt in hac ciuitate Senarū:vt qa datur electio ſcholari reſpondēdi ſub epiſcopo,rectore vel magiſtro tunc enim debet ſcholaris clericus,ſiue ciuis, ſiue forenſis exiſtat,reſpondere ſub epiſcopo:ex quo non neceſsitatur reſpondere ſub rectore vel magiſtro.arg.l.ſed iulianus.ſ. dicitur.ff.ad mace.Sed vbi collegiū ſcholarium eſt ſeculare,& rector eſt clericus:tunc ſecundū Do.m.ex quadā æquitate dicendū eſt,ꝙ rector habet iuriſditionem in ciuilibus tantū,ex diſpoſitione & æquitate illius l.ſi.C.de iuriſ.om.iudi.Ex quo enim faciūt collegium licitū & approbatū,vt ibi per Bar.in l.ſi.ff.de colleg.illicitis. Æquum eſt,ꝙ rector clericus habeat iuriſditionē in ciuilibus:maximè cū per hoc non præiudicetur epiſcopo,cū & ipſe valeat iuriſditionē exercere in eos.Et cōuentus corā eo nō poſſit ipſius iuriſditionem declinare.ſicut dicitur in ſimili in d.l.ſi. de ſuperioribus magiſtratibus.no. Inno.in c.cū ab eccleſiarū.ſ. offic.ordi.faciūt no.per Innocen.in c.dilecta.j.de exceſ.præla. vbi indiſtinctè loquitur de iſtis collegijs: nec diſtinguit inter clericos & laicos:imò potius videtur in clericis abdicando

¶No. hoc latiſſimè diſputatū, vtrū clericus ſcholaris poſsit prorogare iuriſdit.iudicis ſecularis. & de intellectu authen. habita. C. ne filius pro patre. de quo etiam Abb.in c.ſi diligenti.de fo.competen. & per repeten.in d.authen.habita.

glo.ſuam ad illum text.& vide quod latius ibi dixi.Sed clarius voluit in d.c.quæ ab eccleſiarũ.facit optimè.c.ex literis.s̃.de cõſti.intelligendo,q̃ illa vniuerſitas magiſtrorum erat eccleſiaſtica:quia aliàs papa non impediſſet ſe, niſi vniuerſitas exerceret iuriſditionẽ in ciuilib⁹ in illos de collegio:vnde idẽ de rectore vniuerſitatis dicẽdũ eſt.ar.d.l.fi.facit c.qa in cauſis.s̃.de procur. Et ibi papa aperte approbat collegiũ ſcholariũ pariſienſium: quod eſt clericorum,quæ diſtinctio domini mei pro nunc ſatis placet,& ſatis videtur æqua & rationabilis.A.B.Et ad prędicta vide q.domini mei in diſpu.quæ incipit, gandulphus clericus. vbi latè diſputat, vtrũ rector vniuerſitatis ſcholariũ mixtæ ex clericis & laicis,poſsit exercere iuriſditionem in ſcholarem clericum.Et ibi poſt multa arg.pro vtraq; parte formata, & poſt recitatas opin. quoniam hæc difficultas deſcendit ab intellectu auc̃.habita.C.ne fi.pro patre & l.fi.C.de iuriſd.om.iudi.Ibi plenè examinat,vtrũ dicta auc̃.habita. habeat locũ in rectore ſcholarium.Et quid in alĩs iudicibus clericorũ.Ad quod vide quæ latè dixi poſt eũ in c.fi.j.eo.in iiĩ.prin.ar.verſi.p̃dicta tñ regula fallit.Sed quæro,vtrum rector virtute l.fi.C.de iuriſd.om.iudi. poſsit exercere iuriſdi.in ſcholares clericos.Sol.dic vt dixi in c.j.s̃.e.ver.xiĩ.declaratio ibi.Sed quæro,vtrũ rector vigore.Ma.

44 ¶ † Item quæro,vtrũ proceſſus habitus contra clericũ per iudicem non ſuum,qui clericus non cõparuit nec oppoſuit declinatoriam,teneat.Solu.dic vt dicã in c.j.j.de dila. & vide quod in fi.tetigi in c.ſi diligenti.s̃.eo.in iiĩ.q.princ.Et quod etiam in fi.tetigi in vj.& vltima.q.Et hęc procedũt in clericis.Sed quæro nũc,quid de laicis : an ad hoc vt laicus poſsit prorogare iuriſditionem non ſui iudicis ſine conſenſu ſui ſuperioris. Solu. Do.m.hic poſt Docto.diſtinguit, quòd aut quæritur, an poſsit quò ad temporalia:an quò ad ſpiritualia.Primò caſu,aut loquimur in ſuppoſitis reſpectu nudi exercitiĩ iuriſditionis : & poſſunt ꝓrogare,etiã ſine cõſenſu ꝓpriĩ iudicis, vt hic,& in l.j.Et ibi hoc firmat Bart.& in l.ñ.ff.de iudi.& in l.j.C.de iuriſdi. om. iudi.quod procedat ſecundùm Domi.m.quando vellet prorogare reſpectu eiuſdem ſpeciei iuriſditionis:& ſub eodem genere,vt puta , quia ſubiectus imperio vult prorogare iuriſditionẽ iudicis ſubiecti imperio:ſecus quãdo ad diuerſam ſpeciem. Et de iudice laico ad eccleſiaſticũ, vt in c.per venerabilem.§.inſuper.j.qui filĩ ſint legi.Subdit tñ,q̃ hodie q̃libet habet poteſtatem prorogandi iuriſditionem eccleſiaſticam in ciuilibus, vt in l.ſi ex conſenſu.C.de Epiſc. audi. & in l.Epiſcopale.C.de epiſc. & cler.Aut loquimur in ſubditis vltra modum exceptionũ iuriſditionis:vt puta,ratione feudi de quo agitur.aut ſimilis qualitatis:& tunc ſine conſenſu domini non poteſt iuriſditionem alterius iudicis prorogare:ideo iudicium agitatum in cauſa feudi ſine conſenſu domini coram alio iudice,non tenet, vt not.in c.imperialem.§.præterea.de prohibita feu.alie. per Fede. tenet Domi.m.poſt Doct.in c.cæterum.s̃.de iudi. & in c.p.& g.s̃.de offic.deleg.col.pe.& dixi in c.ex tranſmiſſa.s̃.eo. & vide Bart. in l.j.§.poſt operis.ff.de no.oper.nunc.& in d.l.j.fi.de iudi. vbi affirmat dictam regulam,q̃ ſubditus ſolùm ratione nudi exercitiĩ iuriſditionis poteſt ad alterius iudicis iuriſditionem prorogare , ſine conſenſu propriĩ iudicis. Secus ſi alio reſpectu eſſet ſuppoſitus,vt dictum eſt.

45 ¶ † Secundò principali caſu, quãtum ad ſpiritualia dicendum eſt,q̃ quò ad ſpiritualia ſacramentalia nõ poteſt laicus non ſui iudicis iuriſditionem prorogare, ſine cõſenſu propriĩ rectoris, ſeu ſui ſuperioris,vt in c.omnis.j.de pœn. & remiſ.Sed quò ad ſpiritualia non ſacramentalia,dic vt dixi s̃.in v.arti.princ.verſi. ſecundò quæro.Sed quæro,quæ eſt ratio differẽtiæ, q̃ laicus regulariter poteſt prorogare iuriſditionẽ non ſui iudicis ſine cõſenſu ſui ſuperioris:& clericus regulariter nõ poteſt. Sol.dic,q̃ ratio deſcendit ex his , quæ ſtatim dixi.clericus enim ideo non prorogat iuriſditionẽ ſine conſenſu &c.quia adſtrictus eſt ſuo ſuperiori vltra nudum exercitium iuriſditionis:videlicet ratione ordinum receptorum,& ratione beneficiĩ, ſuperior enim clerici eſt ipſi clerico loco Dei : cùm enim clericus ordinẽ recipit, totum tranſfert & dedicat ſe Deo.xiĩ.q.j.c.cui portio.xxj.diſt. c.cleros.& in c.cùm ſecundũ.j.de præben.vnde ſicut laicus ſuppoſitus vltra nudum exercitium iuriſditionis , non poteſt alterius iudicis iuriſditionem prorogare ſine conſenſu propriĩ iudicis,vt ſtatim dictũ eſt:ita etiam & clericus.Sed laici poſſunt ſolum ſubeſſe quò ad nudũ exercitiũ iuriſditiõis:& ideo tũc poſſunt prorogare iuriſditionẽ ſine cõſenſu &c.Et vltra prædictas rationes,vide gl.no.xj.q.j.c.inolita.quæ reddit triplicẽ rationẽ diuerſitatis.Prima eſt:quia laicus poteſt iurare ſine licẽtia ſui iudicis.Sed clericus non,vt j.de iuramen.calũ.inhærentes.Secunda eſt:quia nõ poteſt ab alio Epiſcopo ordines recipere : ergo nec iudiciũ,quod maius eſt.viĩ.q.iĩ.c.nullus primas. Tertia eſt: quia non põt ab alio,quàm à ſuo Prelato petere iudicẽ animæ, vt s̃.dictũ eſt, quod eſt occultũ:ergo multò fortius nec manifeſtum.de pœ.diſt.vj.c.placuit.& ibi vide. Ex prædictis infertur deciſio alterius quæſtionis,quæ põt adaptari ad prędictã, videlicet,vtrũ proprius iudex poſsit inhibere ſubdito,ne litiget ſub alieno iudice. Et cõmunis concluſio eſt, q̃ non,ſi ſit ſibi ſubiectus reſpectu ſolùm nudi exercitiĩ iuriſditionis,vt traditur per Doct.in d.l.ſi qui ex cõſenſu.C.de Epiſ.aud.no.Ioan. And.in c.fi.de offi.Archi.licet Ioan.de Imol.videaĉ velle contrariũ,& Ioan.And.in addi. Spec.in tit.de cõpe.iudi.adi.§.iĩ.ver. ſed genera.dixi in c.cũ Abbas.s̃.de offi.deleg. Imperator poſſet hoc prohibere,vt in l.ñ.§.ſi iudex.ff.de iudi.Et aduerte: quia nõ ſolùm reſpectu feudi,ſed etiam quocunq; alio reſpectu ſimili, laicus eſſet ſubiectus iuriſditioni alterius, videĉ q̃ nõ poſsit prorogare ſine cõſenſu &c.per text.in c.ex tenore.s̃.eo. & ibi hoc no.Do.m.facit qđ ſtatim dixi de clerico.& pondera,q̃ ille tex. in c.ex tenore.ſingulariter probat,q̃ ſuperior,tã rei,quàm actoris, poteſt ad inſtantiã rei conuenti coram alieno iudice præcipere actori, ne trahat reum corã iudice incõpetenti. Et ibi etiã hoc not.Do.m.quod perpetuò notabis.Nam per hũc modum indirectè poteſt induci,vt laicus ſine cõſenſu ſuperioris alterius iudicis iuriſditionẽ prorogare prohibeatur.Item aduerte circa prædicta:quia Ioan.And.in addi.in ti.de cõpe.iud.adi.§.ñ.ver. ſed quid in delegato. qui ver.eſt ſub ver.decimò quærit an ordinarius vel delegatus poſsit prohibere delegato, ne recipiat prorogationẽ vltra tempus ſtatutũ ad cauſam decidendam.Et an idem poſsit præcipere partibus.& arguit primò , q̃ nõ poſſit:quia cũ ſpeciale ſit in Principe,q̃ poſsit hoc facere,vt in l.ñ. §.ſi iudex.ff.de iudic. ergo in alĩs videĉ prohibitũ:vt in l.cùm Prætor.ff.de iudi.Guido de Suza.in d.§.ſi iudex.tenet contrarium:quia ſicut delegatus Principis fungiĉ eius vice,ſic & delegatus alterius ordinariĩ:nec tranſit in eũ plus iuris, vel poteſtatis,quàm delegãs cõmittat.allegat l.j.ff.de offi.eius,cui man. eſt iuriſ.iuncta l.j.C.ſi à non cõpe. iud. facit c.cùm dilecta.s̃.de reſcrip.& c.venerabili.de offic.deleg.Et ita dicit Ioan. Andr. tenere Bagalotum.& ſic reſidet.Sed aduerte: quia hoc mihi non placet,niſi in Principe hoc prohibente,ſed in inferiore non videtur procedere.nam cùm ſit data poteſtas partibus , vt poſsit fieri prorogatio iudicis delegati de tempore ad tempus , vt dictum fuit s̃.in arti.iiĩ.prin.non põt inferior facere,vt in delegatione ſua poſt,quàm facta eſt,iura locum non habeant. arti.no. in l.nemo poteſt.ff.de leg.j.Vnde ego etiã arbitror,q̃ licet tam ſuperior actoris,quã rei poſsit prohibere partibus , ne prorogent alterius iuriſditionẽ,ſecundũ quod ſtatim dixi poſt D.m. prohibitio tamen nõ operatur,q̃ minus ſi partes alterius iudicis prorogent iuriſditionẽ,nõ valeat prorogatio:cũ ipſa prorogatio habeat ſua ſubſtãtialia:ſed bene poſſet ipſe ſuperior ſubditos ſuos mandatũ ſuũ tranſgredientes punire,ſeu mulctare.

46 ¶ † Octauò quæro de eo,quod dixi in prin.iſtius.vj.arti.videlicet,q̃ requiritur q̃ nõ pœniteat, qualiter hoc intelligendũ ſit. & an,& quãdo,& vſq; ad quod tẽpus poſsit pœnitere:& vtrũ pœnitens parti teneatur ad aliquod intereſſe,quæ quæſtio ſatis eſt difficilis:& in varĩs locis tradita per legiſtas in l.ſi conuenerit.ff.de iuriſdi.om.iudi.& aliquid in l.j.& iĩ.ff.de iudi.& in l.ſi qui ex conſenſu.ff.de epiſ.audien.& per Bal.in l.ſi quis in conſcribendo.C.de epiſ.& cle.& per cano.in c.j.s̃.de iudi.& ibi latè per Do.m.&.d.Ant.ſed melius conuenit hoc,vt integrè habeatur materia.& ideò in d.c.j.ego remiſi me hic dicturũ.Quare vt habeas clarè hãc.q.dic,quòd interdum nos quærimus de facultate non declinandæ iuriſditionis eius,qui habet iuriſditionem:ſed aliqua exceptione vel recuſatione poteſt declinari.Et de hoc articu.vſq; ad quod tempus poſsit declinare, dic vt latè dixi in c.inter monaſterium.de re iudica.interdum quæritur de prorogãda iuriſditione nõ ſui iudicis.& iſta eſt materia noſtra proprie,in qua diſtingue,quòd aut loquitur de pacto,ſeu promiſsione facta circa prorogandã iuriſditionem ſine aliquo actu poſitiuo facto in iudicio.Aut nos quærimus vtrũ poſt aliquos actus poſitiuos in iudicio celebratos,quis poſsit pœnitere.

¶ Circa primum membrum ſubdiſtingue,q̃ aut loquimur de pacto vel promiſsione facta in præſentia ipſius iudicis, cuius partes volunt prorogare iuriſditionẽ.de hoc dic vt dixi in c.j.s̃.de iudi.in gl.ſuper verbo,placere.vbi melius cõueniebat propter intellectum illius tex.Aut nos loquimur de pact.aut promiſsione facta in abſentia iudicis.Et in hoc ſunt tres opi.princ. ¶ Prima eſt Vinc.in dicto capi.j.quam recitat hic Ioan.Andr. qui ſimpliciter dicit paciſcentem poſſe pœnitere vſq; ad litis conteſtationem,& ſe teneri ad intereſſe.

¶ Secunda opinio principalis fuit,quòd hoc pactum non valet,nec quò ad agendum,nec quò ad defendendum & excipiẽdum.& ſic eſt prorſus contraria primæ .Et hanc opinio.tenuit Petrus & refert Cyn.in dicta l.ſi qui ex conſenſu.& ſic in

effectu

effectu volũt præfati Docto.q̃ ante,quàm detur actualis prorogatio iurisditionis,ꝑ missor possit pœnitere sine aliqua pœna.mouetur:quia ex quo quis simpliciter promittit,cùm possit vti pœnitẽtia ex legali promissione, vt in d.l.si cõuenerit.non debet aliqua pœna puniri.xxiĩ.q.iĩ.c.q̃ peccat. & l.gracchus. C.de adul.Et causa promissionis à lege cõcessæ potuit esse secundùm Pet.quia periculosum est litigare coram suspecto iudice,vt in l.apertissimi.C.de iudi.& iĩ.q.v.c.& quia suspecti. Et hanc opi.sequit̃ Ioan.And.in addi.Spe.in tit.de cõpe. iud. adi. §.j.ver.quid si promisi.sub ver.decimo. ad quam opi. tenẽdam tanquàm æquam,mouetur pluribus rationibus.

¶Primò:quia iurisditio de qua quæritur,est à solo partiũ consensu.non enim hic agitur de iurisditione à lege, vel à superiore attributa.

¶Secundò:quia iudex non põt aliquod interesse prætendere.

¶Tertiò:quia per hanc pœnitẽtiam reditur ad ius commune, & ad iurisditionem ordinariam,quæ fauorabilis est.

¶Quartò:quia lex de conuentione loquens, hoc permittit, vt in d.l.si conuenerit.

¶Quintò:quia in multis casibus pœnitentia admittitur:qui casus notantur in regu.quod semel.de reg.iur.lib.vj.in quibus nõ est maior ratio,aut tanta,quanta est hic.

¶Tertia opi.principalis est,ad obligandũ partem parti:inspicimus naturã ipsius pacti:vnde si pactũ est nudum,solùm producitur exceptio. Si verò est vestitũ:tũc potest agi vt seruetur: & si nõ seruetur,potest peti interesse vel pœna:si pœna sit apposita.Et hanc opi.tenuit Iac.de Are.& sequit̃ Bal.in d.l.si cõuenerit.Gul.de cu.in l.j.ff.de iud.& recitat Cyn. in d.l.si qui ex consensu.imò plus dicũt ipsi,q̃ etiã si pactũ nudum intercessit, põt agi ad interesse actione de dolo.arg.l.cũ mihi. & l.fin.ff.de dolo.Et hanc opi.hic sequit̃ do.Anto.& placet mihi: quia licet lex permittat pœnitere,tñ intelligi debet,sine alterius præiudicio:non enim est præsumendũ q̃ Princeps voluerit permittere pœnitentiam cum alterius præiudicio.Et si tu diceres,quare ergo lex nõ fecit mentionẽ de interesse: respõdet do.Anto.& sequitur Do.in.quia vt plurimũ contingit,q̃ re integra nõ põt pars petere aliquod interesse, si in veritate posset prætendere aliquod interesse.facit quod in simili dicit l.j.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco pub.& quod no.in c.super eo.ŝ.de offic. deleg.itẽ facit:quia nulla bona æquitas subierit in cõtrariũ.Sed potius hanc opi.suadet:cùm pactũ non sit reprobatũ. Et ideo non videt̃,q̃ possit recedere ab illa promissione,cõiectura alterius partis,per l.j.ff.de pac.& ŝ.de pac.per totũ. Et quia graue est fidẽ fallere, vt in l.j.ff.de cõsti.pecu.Ex quò infertur, q̃ cùm de iure canonico agi possit ex nudo pacto,vt in c.j.ŝ.de pac. q̃ agi poterit ad interesse,vel ad pœnã:si apposita est:non autem agitur actione de dolo,quæ nõ datur nisi in subsidiũ, vt in l.de dolo.ff.de dolo.Sed de iure ciuili distinguendũ est, vt dixi, inter pactũ nudum & vestitũ,secundùm Do.m.in d.c.j.de iudic. allegat ad prædicta, quod legitur & notatur in c.per tuas.ŝ.de arbi.& in c.dilecti.ŝ.eod.& ibi dixi in materia interesse,ratione contractus localis.A B.Sed tu aduerte: quia videt̃ magis de iuris mente,q̃ dicta obligatio nõ cõmittatur,nec ad pœnã,nec ad interesse,vt voluit Ioan.Andr.Mouetur primò per text.in d.l. si conuenerit.Ma.Et aduerte:quia quod ŝ.dicunt Docto.quòd potest agi ad interesse,vel ad pœnam debet intelligi in casibus, in quibus non potest præcisè compelli quis ad factũ:secus autem si essemus in casibus,in quibus quis posset præcisè compelli:vt puta,si iurasset respondere corã vno iudice,secundũ quod not.gl.in l.si pecuniam.ff.de condi.ob causam. de quo articulo vide, vtrum ex iuramento præcisè quis possit compelli ad factum.in c.per tuas.& ibi per Domi.m.ŝ.de arbit. & per Doct. maximè Moder. in l. stipulationes non diuiduntur.ff.de verb. obliga.& tetigi in c.j.ŝ.de iudi. & per Bald. in l.j.C.de sen.quæ pro eo,quod interest.vbi etiam dicit Bald.si promissio esset facta in instrumẽto guarentigiato,quo casu posset præcisè compelli ad prorogandam iurisditionẽ:sed quia non est de his,non est principalis materia nostra,an quis possit præcisè cõpelli ad factum:de quibus casibus ideo dic,vt in iuribus supra allegatis.

¶Sed circa prædicta dubitatur, vtrũ ratione interesse propter non seruata promissa de proroganda iurisditione,posset agi ad illud interesse coram illo iudice,corã quo ille promisit respondere.Et videtur dicendum, q̃ ex quo adhuc non est prorogata iurisditio,& licitum est pœnitere:non videtur effectus suus iudex.Sed Doct.communiter contrarium tenent.licet enim in principali obligatione non sit iudex propter pœnitentiam:tamen super interesse agi potest ex eo: quia executio istius obligationis destinata est nedum ad locum iudicis,sed ad ipsius tribunal: per consequens ad ipsum interesse vel pœnam censetur ibi contraxisse: & ibi potest conuenire, per cap. Romana. eodem titu. lib. vj. de quo latè dixi in dicto c.dilecti.ŝ.eod. Et fuit hoc originale dictum & singulare Gul.de cu.in l.j.ff.de iudi.sentit Spec.in tit.de cõpe.iudi.adi.§.j.ver. sed quid si pactũ. & do.Anto.in d.c.j.ŝ.de iudi.licet Io.de lig.distinguat,an promissio fiat coram iudice:& tunc ibi possit cõueniri ad pœnã, vel ad interesse:aut in absentia,& tunc debet conueniri coram iudice suo. Sed primũ dictum plus placet Do.m.si ibi reperiatur,per ea, quæ dixi in d.c.dilecti. & per not.in l.exigere.ff.de iudi.Ego verò pro concordia dictarum opi.distinguerem sic,q̃ aut quis existens in loco,in quo non sortiebatur forum,promisit prorogare iurisditionem alterius iudicis non sui, & alterius territorij.Et hoc casu,non poterit conueniri ad pœnam, vel ad interesse coram illo iudice : quia postquàm nõ est destinata solutio,ibi videtur in dubio destinata solutio in loco cõtractus:secundũ ea quæ latius dixi in c.dilecti.j.eo.aut existens in loco, in quo sortiebatur forum,promisit prorogare iurisditionẽ non sui iudicis,existentis tamẽ in eodẽ territorio.Et hoc casu,nõ poterit conueniri coram illo iudice:nisi fortè fuerit facta promissio in præsentia iudicis:de cuius tamen promissionis potẽtia & effectu,vide quæ latius dixi in c.j.ŝ.de iudi.in glo.super verbo, placere.Aut existens in territorio alieno promisit prorogare iurisditionem iudicis illius territorij.Et hoc casu, licet quãtum ad principalem obligationẽ nõ possit ibi inuitus cõueniri : quia locus est pœnitentiæ:tamẽ ratione cõtractus ibi celebrati, propter quem sortitur ibi forũ:vt in c.dilecti.ŝ.eo.poterit ibi conueniri ad pœnam vel interesse.Et idẽ,si existens in proprio territorio promisit alterius iudicis extra territoriũ existẽtis iurisditionem prorogare: aliàs in illo territorio soluere interesse, vel certam pœnã,per l.contraxisse.ff.de act.& obli.& per ea,quæ
47 latius in d.c.dilecti.dũmodò ibi inueniatur,vt ibi dixi. ¶†Sed quæro nũc circa aliud membrũ.ŝ.formatum in prin.istius.viĩ.q.per quos actus positiuos in iudicio celebratos,videatur induta prorogatio iurisdictionis:ita,q̃ nõ sit amplius licitũ pœnitere.Sol.cõmunis Doctorum est,quòd ad hoc,vt quis nõ possit pœnitere,requiritur litis cõtestatio:aut actus ; qui habeatur pro litis cõtestatione:vt in l.si cõuenerit.[a] ff.de iurisd.om.iud.& a tenent Doc.in authen.offeratur.C.de lit.contest.Iaco.de Aret. Petr.& Cyn.in l.vbi absunt.ff.de tuto.& cura.datis ab his. Et Bal.in l.testamenta.C.de testamẽ.& ratio est in promptu:quia sola lit.conte.de se est terminus exclusiuus dilatoriarum,vt in c.pastoralis.ŝ.de offic.dele.& ibi latius dixi.Quidam voluerũt, quòd aut actus geritur in iudicio ante lit.contest.& non habet admissum cõsensum prorogationis:imò potius videtur sapere contractum:& hoc casu,non intelligatur inducta prorogatio. Aut talis actus habet tacitũ consensum quodãmodò circa prorogamen.Et hoc casu,non possit postea pœnitere.Sed præcedens opi.plus mihi placet,per d.l.si conuenerit.quæ vult,quòd vsq; ad lit.contest.possit pœnitere:nisi fortè ipse expressè consensisset ante lit.contest.quo casu,esset recurrendum ad ea,quæ dixi in d.c.j.ŝ.de iudi.in glo.super verbo placere.Alĩ tamen aliter etiam intelligunt commiscentes potestatem prorogandi & recusandi:& non declinandi iurisditionẽ.de quibus opi.videla tè quæ dixi in d.c.inter monasterium.j.de re iudic.& vide quę dixi in c.si clericus laicum.ŝ.eo.in x.argu.princip.q.j.A B.Sed circa prædicta,vtrum per præstationem satisdationis de iudicio sisti,intelligatur prorogata iurisditio iudicis.Solu.glosſ.in l. fina.C.quando appella.sit primo,in fine,videtur sentire,quòd videatur prorogare:& quòd non possit opponi declinatoria, tenet enim ibi,quòd includatur via opponendi contra rescriptum,per illum textũ & per no.in l.ad solutio.C.de re iudicata & l.j.§.illud.ff.de separa.In contrarium tamen arguit del.fina. & de text.in l.non videtur.ff.de iudicĩs Dyn.ibi in additio. tenet hanc vltimam partem,per authen.offeratur.C.de lit.contesta. Et hanc opinio.quòd non intelligatur facta prorogatio, tenet Bart.in l.quidam consulebat.ff.de re iudi.per dictam auẽ. offeratur.Et quia talis præstatio satisdationis de iudicio sisti,intelligitur si apparuerit illum iudicẽ.Idem etiam tangit Ber.in l. vir bonus.ff.iudi.fol.Idem tamen Bart. videtur dubitasse in l.si pupillus.§.j.ff.de priui.cre.& Inno.in c.inter.de re iudic. Ioan. de Imol.in d.l.quidam consulebat. dicit fortè dici posse , quòd si constat de mente partis,illa seruatur.In dubio autem nõ posset dici,quòd aut præstatur in casu necessitatis:& tunc nõ intelligatur renunciasse exceptioni declinatoriæ,& sic videtur intellectus Innocen.Ma.

¶Nonò quæro de eo,quod ŝ.dixi in priui.istius vj.artic.quòd requiritur, quòd sit talis causa, quæ iurisditionis prorogamen recipiat:qualiter hoc intelligatur. Solu.dic, hoc intelligendum & declarandum esse secundùm ea,quæ fuerunt dicta ŝ.in v.ar. princip.A B.Videtur etiam requiri, quòd non adĩciatur noua qualitas ad iurisditionem : quia tunc non esset prorogatio,

¶ L. si conuenerit. De intellectu illius l.videlatisimè per do. Philip . Deciũ in c. j. in ix. col. de iudi.in j.lectu.

ſed noua cõceſsio,quę priuatorũ conſenſu fieri nõ poteſt,per.l. priuatorũ.C.de iuriſ.om.iudi.ad qđ vide'quę dixi in c.fi.de di-
48 la.ar.xix.q.vĩj.Ma.¶†Decimò & vltimò quæro vtrũ requiratur cõſenſus eius iudicis,cuius iuriſditio prorogatur.Sol.tex.in l.ĩj.ff.de iudi.dicit, ꝙ in prorogatione, que fit de perſona ad ꝑſonam,nõ requiritur.Secus in prorogatione,que fit de tempore ad tempus:et ratio differẽtię ſit:quia in primo caſu,iudex ſcit ſe habere iuriſditionẽ: & ideò tenet prorogatio: quia in prorogatione perſonarũ,ignorãtia iudicis nõ obeſt.Nam cùm fit iudex,& credat ſe habere iuriſditionẽ:nõ errat in fundamẽto iuriſditionis:licet erret in qualitate.quo caſu error nõ habet vitiare: vt eſt text.in d.l.ĩj.Et ideò idẽ videtur dicendum in omnibus aliĩs ſpeciebus prorogationis,in quibus ratio prædicta locum haberet.Sed ſi prorogatio quæ fit de tempore ad tempus cũ poſt tempus ignoret ſe iudicem,vel credat ſe nõ habere iuriſditionem:requiritur ipſius cõſenſus,ſaltẽ tacitus:vt in d.l.ĩj. aliàs nõ valet eius ſentẽtia:vt l.quęro.ff.de eo,qui pro tutore. & facit qđ not.in l.ſed & ſi de ſua.ff.de acqui.hære.tenet Bart. in d.l.ĩj.& in l.ſi per errorẽ.ff.de iur.om.iud.& in c.p.& g.circa fin.per D.m.s̃.de offi.delega.¶ Aſſumo nunc vĩj.arg.princi.in quo tractandum eſt de effectibus ipſius prorogationis,circa quẽ articulum in primis ſume hanc regulam,quòd effectus aut qualitas iuriſditionis prius exiſtentis,nõ alteratur vigore prorogationis, ſed eſt eiuſdẽ naturę & qualitatis,cuius erat inter eos,quorũ erat iudex.Et ideò ſi ex qualitate iuriſditionis ſuæ ſummarie,& iuris ordine ſeruato,cognoſcebat: ſimiliter inter iſtos prorogantes ipſius iuriſditionis erit ſummaria:vt in l.Epiſcopalem.& ibi not.Bart.C.de Epiſco.& cleri.A.B.Tenet Ludo.ponta.l.ſi quis arbitratu.ff.de verborum obligat.Ma. Facit quod dixi in .j. articulo princip.& etiam in iiĩj.articu.princip. Ex quo infertur quòd ſi erat talis iudex, à cuius ſententia non poterat appellari,quod etiam per iſtos prorogantes non poterit prorogari.Item ſi erat talis iudex,à cuius ſentẽtia qualibet: etiã interlocutoria,poterat appellari: ſimiliter etiã per prorogãtes poterit appellari.tenet Bar.in d.l.Epiſcopalẽ.& D.m.in c. cauſam quę.j.de reiud.facit qđ not.glo.in l.inter cõuenientes. ff.ad munici.vide etiã ad prędicta,quę tradit Lapus in ca.fi.de excep.lib,vj.vbi vult,quòd laici ſi prorogãt iuriſditionẽ Epi, debent iudicari ſecundũ canones,non ſecundũ leges.qđ intelligo,quãtum ad ordinatoria,nõ præparatoria:in quibus inſpiciuntur ſtatuta,leges,& cõſuetudines loci iudicĩ:ſecus quò ad deciſoria.Et circa hunc membrũ vide iura quæ allegaui tibi in
49 c.ex tranſmiſſa.s̃.in vĩj.q.princ.¶†Sed circa prædictum artic. primò quęro vtrum per prorogationem iudicis delegati,eius iuriſditio fiat ordinaria.Sol.Spec.in titu.de compe.iudi. adi.§. primo.ver.ſed qualem.refert opinionem.Quidam enim intelligunt,ꝙ ſit ordinaria ex eo, quia talis iuriſditio à lege confirmatur:ergo videtur ordinaria.vt in l.& quia.ff.de iuriſdit.om. iudicum.facit l.obueniente.ff.de verbo.ſignifica.allegat alios tenere cõtrarium per l.nemo debet.& l.id quod.ff.de reg.iur. & etiã hanc opinio.tenet gloſ.ff.in fi.in c.p.& g.s̃.de offic.delega.& ibi vide rationes,quas allegat.& hanc eandem opinio. ſequitur Bald in l.prima.ff.de iudi.& mihi placet.ꝓ qua opinio.faciunt,quæ dicta fuerunt.s̃.in regula ſtatim data in princi. iſtius vĩj.articu.Ex quo infertur,ꝙ ſi appellandũ erit à delegato,appellari debebit ad delegantem . Item ſentit quòd delegans poterit prohibere delegato,ne cognoſcat,per l.iudicium ſoluitur.ff.de iudi.& ſequitur Bal.in dicta l.prima.Sed an tunc talis prohibitio extendatur ad iſtos prorogantes,tanquã in ix.
50 articu.princ.in verſic¶†Secundò quæro,an iudex qui cognoſcit virtute prorogationis, poſsit illam cauſam delegare ſi ſit ordinarius delegatus talis qualitatis,qui poſsit delegare.Solu. Spec.in tit.de competen.iudi.adi.verſi.ſed nunc quid ordinarius.dicit quòd ante litis conteſtat.non poteſt delegare ex eo, quia partes adhuc poſſunt pœnitere,ſecundùm ea quæ ſupra dixi in præcedenti articu.in vĩj.quęſtio.ſentit ergo,quòd ſecus ſit poſt litem conteſta. Ego verò arbitror, quòd etiam ante litem conteſtatã poſsit delegare.nam cùm ipſe exerceat iuriſditionem virtute prorogationis, & delegare ſit iuriſditionem exercere : poſito quòd ipſe aliàs habeat poteſtatem delegandi,cùm non alteretur eius natura,vt dictum eſt:nõ video, quare nõ poſsit delegare. Non ob.ar.Spe.in cõtrariũ formatũ: quia fateor,ꝙ partes potuerũt pœnitere ante lit. cõte.etiã corã ipo delegato,ſicut poterãt corã principali.Et ſic verũ eſt effectua liter inuitis partib⁹ nõ habebit locũ delegatio potẽtia pœnitẽdi.
51 ¶†Tertiò quęro vtrũ iudex,cui⁹ iuriſditio ꝓrogatur,in cauſa prorogata poſsit cõpelli ad ꝓnũciandũ,ſeu ſententiandũ. Sol. Spe.in ti.de cõpe.iudi.adi.§.j.ver.ſed an is.in quẽ partes.arguit quòd ſic,per l.ſancimus.C.de aduo.diuer.iudi.& l.ſi qs magiſtratũ.&.l.munerum.§.iudicãdi.ff.de mune.& hono.deinde in contrarium arguit,ꝙ non poſsit cogi:quia iuriſditionem habet ex partium conſenſu,ſicut arbiter.vnde nõ videtur cogendus, niſi conſentiat ad inſtar arbitri,per l.iĩj.§.tametſi .ff.de arbit.Et ſic videtur in effectu ſentire, ꝙ aut iudex conſentit in prorogatione,aut non.ſi conſentit , cogitur iudicare ſicut arbiter, vt in d.§.tametſi.& not.gloſſ.in c.præſentata.de teſti.& glo.in c.paſtoralis.§.j.& in c.ſuſpicionis.& in c.p.& g.s̃.de offi.deleg.Sed mihi videtur ſatis durum,ꝙ etiam poſito ꝙ ipſe non conſenſerit expreſsè,ꝙ ipſe nõ poſsit cogi.Nam poſtꝙ ipſe incœpit cognoſcere,& lis eſt conteſtata coram eo:rationabile videtur , ꝙ ipſe poſsit compelli,per iura allegata s̃.in princ.& per l.de quare.ff.de iudi. maximè cùm in proroganda iuriſditione non requiratur conſenſus ipſius iudicis. vnde cùm prorogatio fuerit facta iuris authoritate,& ſit eiuſdem naturæ,cuius eſt principalis iuriſditio, ſecundùm quam iuriſditionem poterat ipſe compelli:& ſimus poſt lit.conteſta. poſtquàm partes non poſſunt pœnitere,vt s̃.in vĩj.arti.præce. in vĩj.q.meritò dicendum eſt, ꝙ poſsit ipſe cõpelli.Sed fortè ante lit.conteſt.non poteſt compelli:quia ſicut ipſe non poteſt partes compellere inuitus: ita videtur,ꝙ nec ipſe inuitus debeat cõpelli.Sed ſi requireretur conſenſus expreſſus ſecundùm ea,quæ dixi s̃.in præce.arti. in x.q. Et adhuc non eſſet præſtitus conſenſus expreſſus, procedat dictum Specu.

52 ¶†Quartò quæro, quis exequatur ſentẽtiam latam per ipſum iudicem in cauſa prorogata.Sol.Specu.in d.tit.§.j.ver.ſed quid exequatur.dicit,ꝙ ipſe iudex,ſi aliàs eſt ordinarius,aliàs autem eius ſuperior vel delegans , ſecundùm ea , quæ traduntur in l.à diuo Pio.in princ.ff.de re iudi.Sed tu aduerte: quia vt dixit ibi Ioan.And.in addi.ſi eſſet ordinarius,& non poſſet ibi exequi: quia executio eſſet fienda extra territorium,vbi iudex pronunciat:non habeat iuriſditionem,& ſic nec poteſtatem exequendi,vt in c.ĩj.in fi.de conſtitutio.lib.vj.& in l.fin.ff.de iuriſd.om. iudi.tunc ipſe iudex ſcribet iudici illius,contra quẽ lata eſt ſententia,vt illam exequatur.Et hoc tenuit in ſimili modo Vicentinus in l.j.C.de iuriſdi. om.iudi.per l.cum vni.§.pe.ff.de bon. autho.iudi.poſ.pro quo dicto vide quæ ſcripſi de iudice ratione delicti in c.poſtulaſti.s̃.eo. & de iudice ratione cõtractus in c.dilecti.s̃.eo.

53 ¶†Quintò quæro,vtrũ coram iudice, cuius iuriſditio eſt pro-
a rogata,habeat locũ reconuentio.Solu.glo. eſt ſingu. [a] ꝙ ſic,in l.eſt receptũ.ff.de iuriſd.om.iudi.& illã ſequitur ibi Bart.& Doct. ¶Sextò quęro,quid ſi prorogantes iuriſditionẽ credunt illum habere iuriſditionẽ,qui tamẽ non habet,an valeat proceſſus & ſententia ipſius.Sol.Spe.in tit.de cõpe.iu.adi.§.j.ver.quid ſi priuati conſentiunt.dicit,ꝙ valent quæ coram eo fiunt. ar.l.j.C.de teſta.& in l.ĩj.C.de ſen.& interlo.om.iud.& no.in l.Barbarius. ff.de offi.præto.& ĩj.q.vĩj.§.tria.in princ.Sed aduerte:quia hæc dicta Spec.procedunt data cõmuni opi.& iuſto errore,ſeu credulitate,ꝙ ille iuriſdictionẽ haberet.de quo ar.dic,vt latius traditur in dictis iuribus.& in c.ad probandum.j.de reiudi.& per Ioan.Cald.in ſua.q.notabili quæ incipit,excommunicatus,qui communi opi. &c. & per Do.m.in c.cùm dilecta.s̃.de reſcript. & vide etiam quæ dixi in c.qualiter.el ĩj.j.de accuſ.in ix.princ.
b artic.q.xlv. Sed ſi iſta cõmunis opi.& cõmunis error [b] iuuaret, vtrum proceſſus habitus per iſtũ iudicẽ,valeat.arbitror, ꝙ non per ea,quæ dixi s̃.in iiĩj.ar.prin.in prin. & ibi me remiſi in vĩj. q.ad hic dicenda.Quid autem ſi pendente iudicio,iuriſditio ſuperueniat? Bald.in l.j.C.vbi de cri.agi oportet.poſt glo.diſtinguit,ꝙ aut iuriſditio ſuperuenit de cauſa ex nouo emergenti: & proceſſus nullo modo poteſt confirmari: quia initium iudicĩ non fuit legitimatum.ar.l.in vniuerſis.C.qui da.tu.poſſunt. & in l.inſtar.C.de iure fiſci.lib.x.ſi verò ex cauſa de præterito, tunc firmatur iudicium vt ex nunc,non vt ex tunc, vt in l.obſeruare.in fi.ff.de offi.proconſul.& not. in l.j.C.qui pro ſua iuriſd.ſecundùm Iac.& Bar.Sed Bal.in l.j.C.vbi de crimine.concludit contrariũ. Nam ex quo lit. conteſt. fuit nulla ex defectu iuriſditionis,nunquàm iudicium conualeſcit:quia deficit in ſundamento.Nec obſt.l.licet.ff.de iudic. quia ibi iudicium erat aliquod.& ſic ſecũdùm iſtam opi.Bal.ſecus videtur eſſe,ſi iuriſditio ſuperueniat ante litem cõteſt.& ſatis placet: quia in ipſa lit. conteſt.firmatur iudicium, & iuriſditionis prorogatio conſolidatur,ſecundùm ea,quæ dixi in præce.arti.q.vĩj.

¶Septimò quæro,quid ſi à principio cõſenſerũt:& ipſe iudex, qui tunc habebat iuriſd.ante lit.conteſt.definit habere, vtrũ ſaltem vigore prorogationis iam initæ poſsint proſequi prorogãtes iudiciũ.Solu.quia hæc quæſtio melius cõuenit vltimo prin
54 cipali arti.dic vt dicã in ver.¶†Octauò quæro,an partes litigãtes corã iudice incõpetenti,poſsint poſtea venire contra ſententiam dicendo proceſſum nullũ:an verò teneãtur ſtare proceſſui & ſentẽtiæ,ſaltẽ ex vi taciti pacti.Sol.Do.m.hic in gl.ĩj.circa fi.

a ¶Glo.eſt ſingu. illam gloſ. appellat ſingulariſsimam Ange.& Fulg.eſt ibidẽ.& vide Abbatẽ in c.cùm dilectus.s̃.de arbi.

b ¶Error cõis facit ius.vide oĩno Bal. in l.ĩj. C.de ſen.& Bald.in l.j.in q.de teſta . & limita, vt per eũdẽ in l.nihil. C.de manu. Vin. et Alex.de matetia erroris cõſilio cxxxviĩj.li.j.l.j.& eã re.cũ v.fal. ponit late Iaſon in l. Barbarius. vj. col. ff.de offi.prętο.

distinguit, ꝙ aut sciebant eum incõpetentem, & poterunt prorogare eius iurisd. nec poterunt contrauenire, ex quo ille habebat iurisdi. quam tacitè prorogauerunt. Aut poterant prorogare iurisditionẽ, sed ignorabant eum incõpetentem: & tũc possunt prorogare: quia error nõ impedit prorogationẽ, vt dictũ fuit superius in præce. arti. q. ij. Aut non poterant prorogare: vt quia fuit clericus, qui litigauit sine licentia sui superioris. Et gl. ij. hic dicit, ꝙ valet nõ vt sententia: sed vt tacitum pactũ, videntur enim partes pacisci de stando dicto illius iudicis, quod est verum, secundũ Doct. hic & Do. m. qñ partes ipsæ approbauerunt sententiã post ipsius sententiæ prolationem: quia tunc videntur tacitè cõtrahere & pacisci, vt est tex. cũ gl. in l. ij. C. communia vtriusq; iudi. & valet tunc, nõ vt sentẽtia, sed habet vim cuiusdam contractus, per quem partes videntur se obligasse ad obseruandum id, qđ venit in sentẽtia, vt no. Cy. in d. l. ij. & Bar. & Bald. in l. j. C. qui pro sua iurisdi. & sic intelligit gl. ibi. & sequitur Bar. in l. licet. C. de iudi. A B. Et intellige, ꝙ expresse approbauerit, nõ tacitè, per lapsum fataliũ. facit quod no. per Bar. & Bald. in d. l. ij. C. cõmu. vtriusq; iudi. & per Bal. licet cõmuniter non habeatur in regula, ratũ. in fi. de reg. iur. lib. vj. & l. vnica. C. qui pro sua iurisd. vbi dicit, ꝙ consensus debet sequi sententiam per viam contractus, nõ procedere simpliciter consentiendo in iudicẽ. Et ita consuluit Pet. de Ancha. & reperit consilium suum inter cõsilia Ioan. Cal. sub rubri. de re iud. cõsi. viij. prope fi. Ma. Secus si ex postfacto non approbauerunt: quoniam ex solo accessu ad iudicem incompetentem, nõ videntur partes contrahere: seu tacitũ pactum facere, sed potius iudiciũ exercere: vnde si nõ est iudex, non datur prorogatio, vt dixi s. in iij. arti. princ. & per consequens nihil valet quod actũ est, vt tenet hic Do. m. & bene. & videtur de mente literæ & Doct. in d. l. ij. facit etiã l. j. C. de iurisd. om. iudi. ex quibus infert Do. m. ꝙ glo. ij. q. j. in c. statutis. malè dicit in eo, ꝙ vult appellantem à sententia nulla illam confirmare, per l. iij. §. falsus. ff. rem ratam habe. quia ille tex. nõ procedit, qñ sententia est omnino nulla. Sed nõ est materia nostra. dic vt ibi. Et adde ad prędicta, quod tradit Spe. in tit. de appel. §. nũc tractemus. ver. qđ si de facto. vbi vult, ꝙ si appellatur à vicario Episcopi, ad Episcopum ad quem non potest appellari, per c. ij. de cõsue. lib. vj. Et Episcopus causam cõmittat: ꝙ licet partes scientes nõ valere cõmissionem litigent corã delegato: processus nõ valet, secũdũ aliquos, per l. ex cõsensu. §. fi. ff. de appel. facit l. priuatorũ. C. de iurisdi. om. iudi. Refert tñ alios tenere cõtrarium, & fuit Albertus galeoti. Sed ipse Specu. videtur residere cum prima opi. quæ mihi plus placet, circa quod vide, quæ dixi s. in v. prin. ar. q. ix. A B. Adde Bal. in ti. de pace constan. in verbo, vbi dicit, ꝙ per viam prorogationis non potest appellari coram incompetenti. Ma.

55 ¶ †Nonò quæro, vtrum sententia lata à iudice, cuius iurisditio non poterat prorogari sine licẽtia superioris, possit per ipsum
a superiorem ratificari.[a] Solu. glos. nostra hic sentit, ꝙ sic. Et hoc in odium ipsius clerici, qui prorogauit sine licentia superioris. Nam ipse clericus non potest eam dicere nullam: quia videtur in se habere tacitum pactum, ne vlterius petat: aut contradicat, sicut acceptilatio inutilis, vt ff. de pact. in l. si vnus. §. penul. facit quod dicimus de renũciãte beneficio suo in manibus nõ sui superioris, vt in c. quod in dubijs. s. de renun. Sed Domi. m. hic & Doct. cõmuniter tenent, quòd non possit ratificari, & sequitur Ioan. de Lig. & etiam Bart. in l. licet. ff. de iudi. quoniã hæc sententia est nulla, non solùm ex defectu cõsensus: sed etiam propter defectum solennitatum, quę nõ poterunt corã illo interuenire: nec potestas supplendi dependet à consensu proprij iudicis. Nam & ipsemet iudex non posset facere vt valeret sententia à se lata, sine solennitatibus: vt not. in c. dudum. s. de elect. & in c. vnico. j. de lit. contest. & in c. fin. de re iudi. lib. vj. cum simi. Quare licet Episcopus possit punire clericum, non tamen potest habere ratam talem sententiam, sicut statim dixi in præce. q. de partibus, nec etiam potest punire partes priuatione ipsius causæ, vt subñciam j. in sequen. q.

¶ Decimò quæro, quoniam tex. noster hic vult, ꝙ clericus non potest prorogare iurisditionem alterius iudicis, etiam ecclesiastici sine consensu sui superioris, vt hic. de quo latius dictum fuit
56 s. in vj. ar. princ. q. vij. † vtrum eo casu, ꝙ clericus litigaret corã alieno iudice sine licẽtia sui superioris, debeat amittere causam, sicut quando litigaret in foro seculari: vt in c. si diligenti. s. eo. fol. glo. ij. in princ. hic tenet, ꝙ non, & bene. mouetur: quia non tantùm deliquit, quantum consuetudo in iudicem laicum, quod etiam sentit Ioan. And. & assignat rationem diuersitatis. Nam quando litigat coram singulari, ostendit vniuersalem statum & honorẽ iurisditionis ecclesiasticæ, vt ibi faciunt x. q. j. c. placuit. Sed in terminis nostris, ostendit tamen vnam speciem iurisditionis: videlicet, sui superioris. facit quod not. in c. cùm apostolica. j. de his, quæ fiunt à Præla.

¶ Vndecimò quæro, pone. aliquis egit in iudicio tanquàm volens prorogare iurisditionem: & demum in fine causæ post sententiam latam contra executorem sententiæ opponit de nullitate sententiæ & processus: quia dicit se clericũ, & prorogationem fieri non potuisse sine superioris sui licentia. Quæritur, vtrum audiatur. solu. ex decisione præce. q. patet, quòd sic. Sed hac exceptione probata, licet ferenda sit ex eo, quòd sententia nullatiua, processus & sententiæ, talem debet cõdemnare in expensis, & est dictum singulare dominorum
b [b] de Rota decisione ccxxiij. per text. in c. exceptione. j. de exceptio. circa quod adde, quod latius dixi in c. si diligenti. §. eo. in pe. q.

¶ Duodecimò quęro, pone ꝙ prorogata fuit iurisditio, quia nõ fuit apposita exceptio declinatoria incompetentię: & scienter: demum contingit, ꝙ iudex declarat processum inualidum ratione alicuius defectus, vnde de nouo inchoat iudicium coram eodem iudice: reus comparet, & opponit declinatoriam: actor replicat, ꝙ non potest opponere: quia semel consensit: reus du-
a plicat, ꝙ consensus ille nõ valuit post, quàm processus ille fuit annullatus: actor triplicat, ꝙ non fuit annullatus ex capite incompetentiæ, quærit: quid iuris. Solu. Gul. de Cu. in l. eum qui. ff. de consti. pecu. tenet, ꝙ reus sit admittendus ad exceptionẽ declinatoriam, per l. si quis repetere. ff. ad Turpil. & idem tenet
c Ange.[c] in l. si quis postea. ff. de iudi. quam refert & sequit Lu-
d do.[d] pon. in singularibus suis. Sed ego hoc dictum arbitror limitandum, si modo iudex pronunciaret processum nullum, & b reum absolueret ab instantia iudicij. Secus si pronunciaret processum retro factum non tenere, vsq; ad certum actum. & inter ipsa acta annullata cõprehenderetur prorogatio: vt puta, quia post prorogationem factam per principalem cõparet aliquis procuratorio nomine ipsius, qui tamẽ est falsus procurator. vnde oppositа postea exceptione, ꝙ non sit procurator, quæ potest opponi quandocunq;, vt l. licet. C. de procur. & not. glo. in c. cùm iuris peritus. s. de offic. leg. pro quo iudex pronunciaret processum agitatum per procuratorẽ non tenere: nam hoc casu, actore demum prosequente in processu non poterit ei opponi declinatoria: cùm ipsius iurisditio prorogata remãserit in c
suo effectu, facit quod not. Bart. in l. hos accusare. ff. de accus. Et vide ad prædicta, quæ similiter dixi in simili. q. in c. j. j. de accu. in ij. princ. q. Et ad prædicta notabis ad materiam c. pastoralis. j. de except.

57 ¶ †Decimotertiò quæro, vtrum per iurisditionẽ prorogatam dicatur præuentus proprius iudex. Solu. Ioã. And. in addi. Spe. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. ver. sed nunquid. dicit ꝙ Guliel. de Suza. in l. si conuenerit. ff. de iurisdi. om. iudi. tenet, ꝙ sic, adeo ꝙ iudex proprius tenetur habere ratam prorogationem in criminalibus, in quibus procedit hæc quæstio. Nam in ciuilibus non potest procedere: quia ad priuatam vtilitatẽ non potest iudex inquirere, secundùm ea, quæ latius dixi in c. qualiter. el ij. de accus. in viij. ar. prin. Sed in criminalibus potest ad publicam vtilitatem. de quo ibi. Sed dicit ibi, ꝙ hoc casu non potest se intromittere sine accusatore, per regulam in l. rescripto. §. si quis. ff. de muneri. & hono. & quia de delicto eiusdem hominis nõ est sæpius inquirendum, vt in l. licet. in fi. ff. nau. caupo. stab. & in c. de his. j. de accu. & ibi latius dixi. Sed tandem soluit ipse Ioan. Andr, ꝙ si talia sunt crimina, in quibus iudex possit inquirere, vt in dicto viij. ar. non tenebitur iudex habere ratum iudicium prorogatum: nec per pactum delinquentis prorogantis impe d diretur ipsius iudicium. ar. c. pe. j. de cle. coniug. & in c. ex parte. el ij. j. de priui. & c. ex authoritate. de priuileg. lib. vj. In alijs verò criminibus, ex quo accusator & accusatus sponte litigant e sub alio iudice, ipse ordinarius conquiescit. Et subdit tamen, quòd inter clericos non procedit hæc quæstio: cùm ipsi non possint sine consensu sui superioris alterius iurisditionem prorogare, vt dictum fuit in vj. princip. articu. q. vij. Et satis placet mihi dicta opi. Est tamen aduertendum, quòd si coram alio iudice iurisditio esset prorogata: actum esset per collusionẽ, quòd
c licet reus esset absolutus [c] tamen iudex proprius posset cognoscere, secundùm ea, quæ traduntur per Bartol. in l. senatus. ff. de accus. & in l. j. ff. vi bonorum rapto. & per Docto. in c. fœlicis. §. fin. de pœnis. lib. vj. & per Bald. in l. nullum. C. de testi. circa quod vide quod dixi in d. c. de his. in iij. membro princip. & vide notabilem casum, quem posui in c. ij. j. de male.

58 ¶ †Descendo nunc ex ordine ad viij. prin. ar. in quo tractandũ est, an à sententia iudicis, cuius iurisditio prorogata est, possit appellari: & ad quem debeat appellari. Et quamuis iste ar. conueniat ti. de appel. tamen etiam conuenit materiæ nostræ: vnde dic, quòd Specu. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. versi. sed ad quem appellabitur, ad superiorem ipsius iudicis, cuius iurisditio est prorogata: & non ad proprium ordinarium, cùm gradatim sit

a ¶ Ratificari. de hac q. vide Bald. in l. falsus. C. de fur. in l. j. C. qui pro sua iurisd. est in fin. col. C. si à non compe. iudi. & Doct. in c. ex parte. de rescriptis.

b ¶ Not. singu. dictũ Rotæ, quòd is, qui post agitatum processum & dictã sententiam excipit, ꝙ omnia nulla sint ex eo, ꝙ prorogatio fieri non potuit sine consensu superioris, debet condemnari in expensis.

c ¶ Imò Angel. tenet, ꝙ non poterit obijcere exceptionem. & idem Ange. in l. si conuenerit. in fi. ff. de iurisd. om. iudi. & allegat Guliel. de cu. sicut iste. Istam negatiuam, ꝙ non obijciat excep. incompetẽtiæ, tenet Alexand. & Moder. in d. l. si conuenerit in ij. not. Pau. ibi limitat, vide eosdem & melius, quàm alibi de hoc art. per Deciũ in c. j. in x. col. de iudi. ver. inhærendo tamen.

d ¶ Pon. singul. suo. cxlvj. incip. vltimo dico tibi vnum.

e ¶ Imò si fuerit punitus vna pœna alter iudex poterit aliam infligere, vide Bal. in l. cunctos populos. de sum. trinita. & quæ latè Siculus An. posuit in c. de his. de accusa. & per Ancha. in c. conquestus. s. eo.

appellandum,vt l.prȩcipimus.C.de appel.& in l.Imperatores. ff.eo,ñ.q.vj.c.biduũ.j.de appel.c.dilecti.Sed ſuperior proprius iudex nõ facit gradũ illi,qui iudicauit:ergo &c.Et idem voluit Bar.in l.ex cõſenſu.ff.de appel.vbi cõcludit,q̃ etiã à iudice, cuius iuriſditio eſt prorogata de cõſenſu partiũ,poteſt appel.per l.Epiſcopali.C.de Epiſco.audi.arguẽdo ibi à caſu ſpeciali.Sol. ideo ibi prohibetur appel.quiã erat talis iudex,à cuius ſentẽtia propter dignitatis excellentiam non poterat appel.per ſubditos ſuos.& ratio horũ deſcendit ex his,quæ dixi in præceden. ar.in prin.&in j.q.vnde ſit conluſio,q̃ ſi talis eſt iudex,à cuius ſententia poteſt appel.per ſubditos,poterit appel. & per iſtos prorogantes: & quò ad illum debebit appel.ad quem appellandum eſſet per ſubditos ipſius.Et ſic ad ſuperiorem ordinarium ipſius pronunciantis vel delegantis : ſi delegati pronunciantis fuit prorogata iuriſditio his caſibus,in quibus fieri potuit prorogatio,ſecundùm ea,quæ dixi ſ.in iiñ.articu.princip.

59 ¶†Poſtremò aſſumo vltimum ar.prin. in quo tranctandũ eſt, qualiter iuriſditio iudicis prorogata finiatur. circa quẽar.Doct. inſtant in c.nouit.ſ.de offi.legati.& Spec.in titu.de offi.lega.§. nunc dicamus.§. pe. & ſatis diffuſè loquitur. Quare ego circa hunc arti.pro ipſius clara intelligentia diſtinguo , quòd aut loquimur de his iudicibus , qui non habent niſi vnicam ſpeciem iuriſditionis. Aut de his iudicibus, qui funguntur duplici iuriſditionis ſpecie.Primo caſu,ſubdiſtinguo membra.

¶Primum,de eo qui habet ſucceſſorem.

¶Secundum,de eo qui non habet ſucceſſorem.

¶Primò caſu,licet Doct.in d.c.nouit. & Spec.in d.ver.pe.videantur velle idem qđ in caſu ſeq.dum commiſcet de Epiſcopo,cuius iuriſditio fuit prorogata,diſtinguendo,vtrum prorogatio fuerit facta ſub nomine proprio,an ſub nomine dignitatis,ſecundùm quod dicam in ſeq.caſu.Tamen ego dico, q̃ ſucceſſor cognoſcet.A B.Hanc opi.tenet Pau. de Caſt. in l.j.ff.de

a iudic,per eandem rationem [a] Ma.Aut prorogatio non tenuit. Nam cùm fuit prorogata iuriſditio ipſius,nõ tanquàm priuati, ſed tanq̃ iudicis iuriſditione fungẽtis: etiam ſi prorogatio fuit facta ſub nomine proprio,quia partes in ipſum,tanq̃ in priuatum non potuerunt iuriſditionem prorogare,per ea quę dixi ſ. in iiñ.princ.in vj.q.Et ſentit etiam Specu.in fin.illius ver.ideo nomine ipſius tanq̃ priuati, licet expreſſum nõ ſit nomẽ proprium,videtur facta prorogatio.Quinimò,ſi voluiſſent partes hoc facere,nõ valeret,vnde videntur in dubio prorogaſſe iuriſditionem ipſius,tanq̃ iuriſditionem habentis, ſecundũ ea quæ latius dixi poſt Do.m.in c.quoniam Abbas.ſ.de offi. deleg. & latiſsimè in Cle.& ſi principalis.de reſcrip.facit c.dilecta.iũcta glo.ſ.eo.vbi reſcriptũ conceſſum cõtra Prælatum in cauſa eccleſiæ expreſſo nomine proprio, cenſetur reale & nõ perſonale:& tranſit in ſucceſſorẽ.Et ideo hoc caſu,arbitor q̃ cùm expiret iuriſditio prorogata,ſicut non expirat ordinaria , ſucceſſor cognoſcet:quia ſucceſſor eſt ille idem,cuius iuriſditio fuit prorogata,vt l.j.ff.quis & à quo.in d.c.quoniã.cum ſimi.Nec obſt. ſi diceretur, q̃ fortè partes prorogauerunt, habentes ſolùm reſpectum ad dignitatem & bonitatem ipſius iudicis.Et fortè nõ ita confidiſſent de ſucceſſore:quia reſpondeo,q̃ in hoc debeant ſibi prouidere.Et ſi nunc ſunt concordes, vt ſucceſſor non cognoſcat : poſſunt etiam ſibi prouidere renunciando inſtantiæ: vel ipſum ſucceſſorem amplius non adeundo: poſſunt etiam à principio,ſi de hoc timent conuenire, q̃ inquantum iuriſditio in perſona ipſius expiraret ante finitam cauſam,haberetur perinde ac ſi in cauſa prædicta nõ eſſet proceſſum,& nullum iudicium intentatũ:& apponant graues pœnas, ſi alter altero inuito vellet poſtea in cauſa procedere. Et ſic ex prædictis infero, q̃ Specu.non bene dicit dum loquitur de Epiſcopo ſic delegato.Nam cùm Epiſcopus habeat ordinariam iuriſditionem, & ſucceſſor ſit in dignitate ſucceſſor,de cauſa prędicta cognoſcet: niſi aliud conueniat inter partes.

¶Secundò caſu, de eo qui non habet ſucceſſorem.exemplũ in legato miſſo de latere,& in iudice delegato.& hoc caſu Spec.in tit.delegato.§.nunc dicamus.ver.pe.arguit , q̃ duret iuriſditio prorogata,ex quo incœpit ea vti prius, quàm iuriſditio finiretur per c.gratum.& c.licet.ſ.de offic.deleg.& c.fi.ver.quis autem ad finem.ſ.de arbi.& in c.ex parte.eo.tit.& c.requiſiſti.de teſta.& per l.ſi quis concubinam.ff.de lega.ij.In contrarium tamen arguit,quia perempta iuriſditione principali,debet perire & prorogata:quæ eſt acceſſoria.ff.de reg. iur.in l.cùm principalis.& in regula,acceſſorium.de reg.iur.lib.vj. Concludit tamen Spec.poſt Hoſtien.in d.c.nouit.de offic.lega. diſtinguendo,q̃ aut prorogatio fuit facta expreſſo nomine proprio. Et tũc nõ tranſit poteſtas in ſucceſſorẽ legati, per c.paſtoralis.§.j.de offi. ordi. Aut fuit facta prorogatio non expreſſo nomine proprio. Et tunc idem legatus,vel delegatus, licet amplius non ſit legatus vel delegatus , quia reuocatus eſt , poteſt cognoſcere. mouetur per not.in cap.quoniam Abbas.ſ.de officio delega.allegat etiam in argumentum. ff. quibus mod. vſufru. amitten.l. qui tamen.j.reſponſo.niſi propter crimen, vel aliam famoſam cauſam redderetur inhabilis ad iudicãdum.iij.q.vij.c.iudicet.ſ. de reſcrip.c.ſciſcitatus.hæc diſtinctio nõ placet Do.m.hic quia c.quoniam Abbas.non poteſt vendicare ſibi locum in illo,qui non habet ſucceſſorem in dignitate.& quia in caſu noſtro,prorogatio non poteſt reſpicere propriam perſonam ipſius iudicis:quia ipſius tanq̃ proprij, & ſic tanquã priuatione perſonæ nulla erit iuriſditio.Et ideo nõ poteſt dicto reſpectu fieri prorogatio.Et hoc argumentũ tangit etiam Spec.in ver.pe.ſ.d.de quo dixi latius in j.præce. caſu. pro quo etiam facit quod not. Bart.in l.terminato.C.de fru.& litis expẽſis.vbi dicit,q̃ iudex, qui ſeruauit ſibi taxationem expenſarũ ſub nomine proprio, non poteſt illã facere depoſito officio & iuriſditio.quia lex expreſsit nomen propriũ:videtur tamen ſibi reſeruaſſe, tanq̃ habenti iuriſditionem.Et hoc clare procedit ſecundùm Do.m.in d.c.nouit.in delega.& in legato.Sed dubiũ remanet in delegato reſpectu delegantis,vtrũ delegans poſsit cognoſcere de illa cauſa.circa quod Pet.vt refert Cy.in l.ſi qui ex conſenſu.C.de epiſc.aud.tenet q̃ ſic: quia prorogantes habuerunt reſpectum ad delegantem,ſicut in ſimili cõtrahentes cum procuratore habent reſpectum ad dominum.Spec.in tit.de compe.iudi.adi.§. j.ver.quid in delegato.tenet , q̃ ſi delegatus fuit remotus poſt lit. conteſt. ipſe cognoſcit, propter reliquias prioris mandati, quod eſt falſum ſecundùm Do.m.Nam cùm illa iuriſditio prorogata extinguatur, & prorogantes videantur habuiſſe reſpectum ad iuriſditionem delegatam,& etiã ad perſonam delegati,& ad locum prorogatum:abſurdum videtur,q̃ prorogantes iuriſditionem delegati in hybernia, teneãtur ire ad curiam Romanam , quæ delegauit pro cauſa finienda. Nam ſi à principio habuiſſent reſpectum ad delegãtem,coram eo cauſam egiſſent. Et hanc etiam opi. ſentit do. Anto.in d.c.nouit.& mihi placet dicta opi.Nam cum ipſius iuriſditio fuerit prorogata , & iuriſditio ſit ſublata.& extincta in eo:nec habeat ſucceſſorem , etiã ſi ſit legatus:quia ſi mitteretur alius legatus poſt eum,non dicetur ſucceſſor,ſed diceretur nouus legatus.facit c.dilecto. j.de præben. Et ex prædictis deciditur,quid tenendum ſit ſi à prin. quando partes conſenſerunt,iudex habebat iuriſditionem : & ex poſtfacto finita eſt iuriſditio.de quo arti. dixi ſ.in vij.artic. princ.ver.ſeptimò quæro.vbi remiſi me hic dicturũ. Et ſic per prædicta habes deciſionem illius dubij.

¶Secundo principali caſu,cùm loquimur de eo,cuius iuriſditio poterat prorogari duplici reſpectu, propter duplicẽ iuriſditionis ſpeciem.Spe.in tit.de cõpe.iudi.adi.§.j.ver. quid ſi duo Piſani.ponit exemplũ in Piſanis , qui conſentiunt in poteſtatem Lucanum,qui aliàs ratione ſui officij habet ordinariam iuriſditionem.vnde quærit,nunquid ſi finito officio poteſtariæ, cauſa illorum non eſt finita,poteſtas futurus poſsit illam finire. Et diſtinguit,q̃ aut cõſenſerunt in eum ratione poteſtariæ:& ſucceſſor poterit cognoſcere, & cauſam finire, per l.municipñs.ff. de rebus dub.& per c.aduerſus.j.de immu.eccle. & c.paſtoralis.§.j.de offi.ord.& in c.quoniã Abbas.de offi.deleg.ſecũdùm quod dixi.ſ.in primo membro huius ix.arti.Aut conſenſerunt in eum ratione alterius iuriſditionis, quam habet : & tunc ipſe idem diffinire poterit.ar.c.requiſiſti.de teſta. & fuit hæc originalis opi.Albe.Papienſis qui allegat l.cùm aliquibus.C.de iure delibe.& hoc mihi placet.dummodò in ciuitate Lucana poſsit vti alia ſpecie iuriſditionis : aliàs ſecus. Nam licet eſſet talis, qui aliàs ratione perſonę ſuæ haberet in ſuo proprio domicilio vel dominio ſuo iuriſditionẽ:tñ ſi in territorio Lucano nõ haberet niſi reſpectu poteſtariæ: quia extra propriũ territoriũ cenſetur priuatus:hoc caſu , non procederet prorogatio reſpectu ipſius proprij & iuriſditiõis,quã haberet in proprio territorio:quia vt ſ.dixi in iiñ.ar.prin.ver.requiritur,q̃ cõpetat iuriſditio in actu. Et ideo tũc eſſet cõcludendũ,vt dixi ſ.in j.mẽbro iſtius.ix.arti.

60 ¶†Vltimò,quæro pro complemento iſtius arti.quid ſi iudex, cuius iuriſditio fuit prorogata, pronunciat proceſſum nullum, vtrum per talem pronunciationem,finita intelligatur iuriſditio prorogata?Solu.dic de hoc,vt dixi ſ.in vij.articu.princip.q.xij. Et ex prædictis, Deo duce , habes latè & ordinatè expeditam hanc quotidianam & vtilem materiam intricatam prorogationis iuriſditionis.

a ¶Imò per aliam rationem: quia ſi fieret tanquàm in priuatum, nõ valeret. ar.l.priuatorum.C. de iuriſdi. om.iudi. & ideo videtur fieri in iuriſditionem, nõ in ipſum, vt priuatum.addenot.in ſimili per Abb. dũ loquitur de ſucceſſore canonici delegati,in c. quoniam Abbas. de offi. deleg.iiij.col.

SVMMARIVM.

1 ☞Subditus,quis propriè dicatur.
2 Iuriſditio,quando per citationem perpetuetur.
3 Creditor debitorem fugientem poteſt realiter citare , non autem perſonaliter.

4 Iurisditio,quando per citationem præuenta dicatur.
5 Subditus ratione dominij tantùm, desinit subditus esse ex dominij translatione.
6 Aduersarius meus,quis propriè dicatur.
7 Domicilium,an possit quis mutare.
8 Iurisditionem præuenire,quis possit.
9 Iurisditionem alterius iudicis ordinarij, an possit præuenire is,qui iurisditionem aliquo speciali iure acquisiuit.
10 Iudex præpositus cognitioni causarum ciuilium, an in causis criminalibus possit præuenire iurisditionem iudicis causarum ecclesiasticarum.
11 Iudex delegatus per ordinarium præueniri potest.
12 Iurisditio ordinarij præueniri potest per delegatam.
13 Episcopus expulsus in aliena diœcesi cognoscens inter subditos,an possit ordinarium illius diœcesis præuenire.
14 Præuentio iurisditionis quãdo fieri possit,& in quibus causis.
15 Præuentio,quibus fiat actibus.
16 Iurisditio,an dicatur præuenta per libellum in actis positum.
17 Iurisditio,an dicatur præuenta per verbalem citationem.
18 Citatio per quam iurisditio præuenitur,qualis esse debeat.
19 Citatio vt operetur,in notitiam citati peruenisse debet.
20 Citatio quælibet,an sufficiat,vt per eam præuentio fiat.
21 Iurisditio,an præueniatur per citationem realem.
22 Præueniisse iurisditionem quis dicatur,si vnus & idem pro eodem negotio à duobus citetur.
23 Delictum mandantis non differt specie à delicto mandatarij.
24 Excommunicatus an censeatur,qui sub cõditione si intra mensem non soluerit,excommunicatur & ante euentum conditionis transfert domicilium.
25 Prior alicuius monasterij, an potius teneatur obedire visitatori,quàm proprio generali.
26 Iurisditio,an præueniatur dum condictio ex l. diffamari.C.de inge.ma.intentatur.
27 Effectus primus præuentionis iurisditionis,quis sit.
28 Effectus secundus præuentionis iurisditionis,qualis.
29 Præuentio iurisditionis locum non habet in crimine hæresis.
30 Præuentio iurisditionis locum non habet in clerico duo beneficia habente incompatibilia.
31 Præuentio iurisditionis locum non habet in non comparente.
32 Præuentio iurisditionis, in quibus locum sibi vendicet. & numeris sequentibus.
35 Præuentio iurisditionis,quos producat effectus.& nu.seq.
43 Iudice se intromittente de causa ad se non pertinente,quod detur remedium.& nu.seq.
45 Iudex competens quis dicatur,si citatus tempore iudicij cœpti erat vnius fori,& ante sententiæ executionem mutet forum.& nume.sequen.
53 Reus,an possit mutare forum.& nu.seq.
55 Actor,an possit forum mutare.

PRopositi. Si citatus ad causam postea mutat forũ, in causa illa coram primò iudice respõdere tenetur.h.d. vel sic. Citatus legitimè tenetur causam prosequi coram iudice citante,non ob.quòd post citationem mutauerit forum.h.d. communis diuisio.secunda ibi,pono.

1 ¶†Primò not.ibi:subditus,q̃ licet sortiens forum ratione contractus vel delicti non dicat̃ propriè subditus, vt dixi in c.præce.in ij.princ.ar.q.fi.tamen suppositus ratione domicilij iurisditioni alterius, potest dici subiectus:quia iste text. non loquitur de subiecto ratione originis, per ea quæ j.dicam:sed de suppositio ratiõe domicilij tantùm:quia potest mutare forum. de quo videbimus latius in c.seq.

2 ¶†Secundò no.ibi,ad petitionem.q̃ ad hoc,vt per citationem perpetuetur iurisditio,debet fieri ad partis petitionẽ,quod intellige,quando iudex procedit ad vtilitatem priuatam, quo casu,ad validitatem citationis exigitur, q̃ fiat ad partis petitionẽ, ad idem facit c.præcedens.& in l.ad prætorium.C.de iud.& ibi per Barto.& in l.fin.C.de bo.autho. iudi.pos.& in l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.infect.Et dicit hic Ioan. de Imol. & bene,q̃ cautum est,q̃ hoc scribatur in actis, facit quod traditur per Doct.in c.ad nostrum.el ij.de iureiuran.secus si iudex procedit ex officio:quia tunc tenet locum partis.de quo dic, vt latius dixi in c.qualiter.el ij.j.de accus.in viij.princip.articu.

3 ¶†Tertiò not.ibi,àte.ar.optimum, q̃ licet creditor possit debitorem fugientem propria authoritate realiter citare, ipsum personaliter capiendo: vt in l.ait Prætor.§.si debitorem.ff.de his,quæ in frau.credi. non tamen potest verbaliter citare eum: ita,vt ille necessitetur cõparere:& vt vigore talis citationis non comparens,dicatur contumax: & sic vt contumax valeat mulctari.Sed talis citatio debet fieri per iudicem:& ad partis petitionem.facit quod not.maximè per D.m.in c.j.s.de iudi.& ibi tetigi.vide Spe.& Io.And.in ti.de citationibus.§.sequit.ver.ij.

4 ¶†Quartò not.ibi,legitimè citatus. q̃ ad hoc, vt per citationẽ dicat̃ præuẽta iurisditio, necessariũ est,q̃ citatio sit legitima: nã sicut per citationẽ nullam non perpetuatur iurisditio,vt no.gl. in c.cùm plures.de offic.delega.lib.vj.Item nec præuenitur,secundùm Ioan.And.de quo latius dicam j.in iij.princ.arti.q.v.

5 ¶†Quintò no.q̃ subditus solùm ratione domicilij ex sola domicilij translatione desinit esse subditus:& fit de iurisditione alterius.de quo latius dicam in c.seq.

6 ¶†Vltimò not.ibi,aduersarij tui.q̃ ille,qui mihi aduersatur in lite & in iudicio, potest dici aduersarius meus. ad idem c.j.s.de iudi.quod procedit,etiam si iustitiam foueat:nam inter litigantes,propter litigium præsumitur inimicitia,vt no.in c.in literis. & in c.item cum quis.j.de restitu.spolia.& vide quod not.in c.j.de collusione detegen.& ibi dixi, non ergo consideratur iustitia vel iniustitia:sed factũ, quod solitum est mouere animos ad inimicitiam,vt in c.meminimus.& in c.repellãtur. & ibi dixi.j. de accus.vide etiam ad hanc materiam.xxij.q.v.c.non est crudelis.vbi etiam iudex quandoq; incurrit odium ex administratione iustitiæ:& non solùm ille, qui principaliter mouit litem, vel cui principaliter est mota lis, dicitur mihi aduersarius: sed etiam subrogatus in illa lite,vt in c.ij.vt lite pendente.lib.vj.Et prædicta notabis ad intellectum statutorum loquẽtium de aduersarij.s.Sed ante,quàm veniam ad apparatum & materiã,oppono.videtur enim, q̃ etiam si non præuenta fuisset iurisditio per citationem:tamẽ iste potuisset compelli ad respondendum coram ipso iudice:licet mutasset domicilium,vt no. in l.ij.C.de iurisd.om.iudi.Sol.dic q̃ aut loquimur in foro respectu domicilij.& hoc casu, post mutatum domicilium nõ potest quis coram priori iudice conueniri,vt hic,& in l.si quis postea.ff.de iudi. Aut loquimur in foro ratione contractus: & tunc mutatio domicilij vel recessus à loco contractus, non facit vt non possit conueniri in loco contractus.Ita loquitur cõtrarium. & hoc tenent glos.Bart.Bald.& Docto.in l.penulti.ff.de iurisdi. om. iudi.de quo dic vt dixi in c.dilecti.s.eo. in ij.princip.artic.q.xj. & in c.postulasti.s.eo.

7 ¶†Secundò oppono,videtur enim, q̃ quis non possit sibi mutare domicilium,vt in l.senatores.ff.de sena.Solu.aut nos loquimur in domicilio assumpto:& sic in domicilio accidẽtali:& hoc potest quis voluntate sua mutare,vt hic,& in l.assumptio.ff.ad municip. & in l.si quis postea.ff.de iudi. Aut loquimur in domicilio naturali & originario:& illud non potest mutari.Ita loquitur contrarium.fallit in muliere,quæ per contractum matrimonij mutat domicilium:etiam originarium, vt in d.l.pe.ff.de iurisdi.om.iudi.& in l.pe.§.j.ff.ad municip.& in l.origine.C.de municip.& orig.lib.x.Glos.in princip.allegat iura concordantia,ex quibus effectualiter sumpta est hæc decretalis:deinde infert ad intellectum text. & tractat per quos actus fiat præuentio.Et in fi.ponit vnum effectum præuentionis.In ea.glo. in fi. dic,quia s.in rubri.ver.xiij.Ego dixi me hic dicturum de materia præuentionis,seu occupationis vel præce.cognitiõis, in quo ar. venit tractanda materia præuentionis & præoccupationis iurisditionis,quę est vtilis & subtilis,& quotidiana,& quotidie frequentata:& à maioribus minus plenè & ordinatè expedita. Ideo, vt eam claram & latè ordinatè habeas, prosequar infra scriptos articulos principales.

¶ Primus erit,quid sit præuenire,vel prẽoccupare iurisditionẽ.
¶ Secundus,quis possit præuenire seu præoccupare iurisditionem.& in hoc prosequar infrascriptas quæstiones.
¶ Prima,distinguam præuentionis actum quò ad iudicẽ,& quò ad partes.
¶ Secunda,vtrum ille, qui acquisiuit iurisditionem aliquo iure speciali, puta priuilegio, vel consuetudine, aut præscriptione: possit præuenire iurisditionem alterius iudicis ordinarij.
¶ Tertia,vtrum iudex,qui præpositus est cognitioni causarum ciuilium,possit in causis criminalibus, de quibus incidenter cognoscit,præuenire iurisdictionẽ iudicis causarum criminalium.
¶ Quarta,vtrum iudex, cuius iurisditio prorogata est, dicatur præuenisse vigore prorogationis in eum factæ.
¶ Quinta,vtrum iurisditio delegati possit præueniri per ordinarium.
¶ Sexta,vtrũ iurisditio ordinarij possit prẽueniri per delegatũ.
¶ Septima,vtrum eo casu, quòd Episcopus expulsus potest cognoscere in proxima diœcesi inter subditos suos,secundũ formam Cle.vnicæ,eo.titu.possit præuenire illum ordinarium ratione delicti commissi per subditum suum in dicto loco propinquo,vbi cognoscit.
¶ Tertius, princip. articu. erit, in quibus causis possit fieri præuentio.

¶ Quart⁹ prin.ar.erit.quaꝛr,& ꝑ quos act⁹ dicaꝛ fieri prẽuẽtio & in hoc arti.gmisso quodã euidẽtiali, ꝑsequar ĩfrascriptas.q.
¶ Prima.vtrum posit fieri per libellum positum in actis.
¶ Secunda.vtrum fiat per citationem verbalem.
¶ Tertia,qualis debet esse dicta citatio.
¶ Quarta.an requiraꝛ,ꝙ talis citatio perueniat ad notitiã citati.
¶ Quinta.an ad hoc vt fiat præuentio per citationem.sufficiat citatio etiam inualida.
¶ Sexta.vtrũ ꝑ citationẽ realẽ,hoc est ꝑ capturã fiat præuẽtio.
¶ Septima.quid si aliquis apparet citatus eodem die à duobus iudicibus pro eodem delicto sed non apparet,quæ citatio prior fuerit,quid erit agendum.
¶ Octaua, quid iuris si vnus & idem est citatus à duobus iudicibus. ab vno verbaliter, ab alio realiter: quis dicatur præuenisse:maximè si eodem tempore vtraq; citatio facta fuerit.
¶ Nona.quid si in ciuitate sunt duo officiales,Potestas & capitaneus , & viget statutum,ꝙ de eodem maleficio vel negotio de quo vnus actor cœpit cognoscere mittendo copiam inquisitionis ad cameram .alius non possit se intromittere &c.vide ꝯ. ne nimis longa sit prepositio quæstionis.
¶ Decima.qd si ꝑ iudicẽ domicilij qs fuit excõicatus sub cõditione si nõ satisfecerit intra mẽsem,& ante cõdiõis euẽtũ trãstulit domiciliũ.vtrũ adueniẽte die,et eo nõ satisfaciẽte.sit excõicatus: & sic,vtrũ per actum conditionalẽ præueniatur iurisditio.
¶ Vndecima.quid si visitor mandauit priori alicuius monasterij,quod se paret ad visitationem: qa incontinenti volebat eum visitare.& ideò à loco non descenderet:post qd mandatũ prior prædictus statim recepit literas à suo generali,ꝙ se eidem in cõtinenti præsentaret:quare dubitat prior,quid agere debeat: & an per primum mandatum,sit præuenta iurisditio.
¶ Duodecima.vtrũ per intentionẽ condictionis ex l.diffamari C.de inge.manu.in ciuilibus,aut in criminalibus ex l.titia.ff.de accu.& ex l.ea quidẽ.C.q accu.nõ pos.dicaꝛ prẽuẽta iurisditio.
¶ Quintus & vltimus prin.ar.istius.xiij.arti.erit de effectibus ipsius præuentionis.
¶ Circa primum arti.in quo queritur quid sit prẽuenire iurisditionem.arbitror dicendum,quòd præuenire est iurisditionem, quę pluribus competebat,vel competere poterat,sibi soli appropriare:& in personam suam firmare,seu consolidare in causa prẽuenta. Quare autem ita ego descripserim,apparebit ex his quæ dicentur in.v.princip.arti.
¶ † Circa secundum principalem articulum, in quo venit examinandum,quis possit præuenire iurisditionem.in primis arbitror ita distinguendum, quòd aut loquimur de præueniẽdo iurisditionem respectu iudicum, qui animodò non poterunt cognoscere de causa præuenta. Aut respectu partiũ,ita quòd non possint amplius forum mutare.Primo casu dicendum arbitror, quòd talis prẽuentio seu occupatio potest fieri per omnes iudices & officiales habentes iurisditionem principaliter insolidum, & in actu.argu.tex.nostri &.l.si quis postea.ff.de iud.&.c.cùm plures.de offic. deleg.lib.vj. & not.in. l.si pluribus.ff. de leg.j. Ideò autem dixi principaliter:quia si alter ab altero recognosceret,non intelligeretur præuenisse,aut præoccupasse inuito superiore.vt in.l.iudicium soluitur.ff.de iudi.ideò autem dixi, quòd insolidum.quia secus esset si plures haberẽt iurisditionem communiter,seu coniunctim:quia tunc vnus solus non posset præoccupare.vt in c.prudentia.s̃.de offi.deleg.Ideò autem dixi, in actu.quia secus esset si in defectum aliorum, vel alijs negligentibus,vel impeditis [a] quis posset iurisditionem exercere. Nam tunc expectanda esset negligentia, vel impedimentum illorum, vt in.d.c.prudentiam.facit & quod traditur in.d.c.cum plures. de offic.delect.lib.vj. Item faciunt not.in.c.ex transmissa. &.c. ex tenore.s̃.eod.& secundùm prædicta potest intelligi & saluari dictum Bart.in.l.si maritus in magistratu.ff.de adul. vbi dicit, quòd si duo habent ęqualem iurisditionem,alio deficiente,alius non poterit prẽoccupare,per illum tex.dicit tamen cogitãdum. Intelligo enim dictam decisionem secundùm terminos illius legis, quòd alter solùm posset præueniri,data sola negligentia alterius:quia si solum adest impedimentum alterius:quia tunc nõ dicitur negligẽs:nõ videtur posse prẽueniri.quod arbitror procedere, quando alius iudex posset cognoscere.secus si nullus alius posset præuenire.arg.l.j.§.huius rei.ff.de offi.eius cui man. est iurisd.Et fortè propter hanc causam,text.in.l.j.ff.de offi.consulis considerat solum impedimentum alterius,& non solam negligentiam.per quem tex.Ang.in d.l.si maritus.reprobat illud dictum Barto. Sed potest saluari secundùm ea quæ.s̃. dixi. Et prædicta procedunt, tam in iudicibus ecclesiasticis adinuicem, quam in iudicibus secularibus adinuicem:& etiam in iudicibus ecclesiasticis & secularibus mistim,respectu causarũ misti fori, secũdũ ea,quæ dixi in c.cùm sit generale.s̃.eo.Ita procedũt tam in habentibus merum vel mistum imperiũ, quàm etiã simplicẽ iurisditionem.quod de se satis patet,& voluit Bal.in d.l.si quis postea.ff.de iud.Dummodò agaꝛ de prævẽtione circa id,quod fit in cognitionali iurisditione ipsius iudicis volentis præuenire,per l.j.& ij.C.si à nõ cõpe.iud.& in regula,ea quæ fiũt à iudice.de reg.iur.lib.vj.& patet ex superioribus.Nam ꝑ iudicẽ in cõpetentem,non potest præoccupari iurisditio,vt in Cle.fi.vt lit.pen.A.B.Item procedunt tam in ordinarijs vt hic,quàm in [b] delegatis datis cũ clausula [b] quatenus duos vel duo , vel vnus vestrũ c.cùm plures.§.porrò.de offi.deleg.lib.vj. & in vno ordine,& alio delegato.de offic. deleg.c.studuisti.j.de appel.c.vt debitus.Ma.Et aduerte:quia nõ solùm æqualis potest præuenire iurisditionem æqualiter,aut inferioris iudicis:sed etiam inferior potest præuenire iurisditionẽ superioris in his,in quibus vtriq; competit iurisditio. Si inferior à superiore illam non recognoscit.vnde Archi.potest præuenire iurisditionẽ sui Episcopi in his, quæ spectant ad ipsum, & ad Episcopum pariter.de quibus in c.ad hoc.& in c.cùm satis.& in c.fi.de offi.arch.A.B. Sed aduerte:quia quidam volunt, ꝙ de causis subditorum inferiorum prælatorum Episcopus cognoscere nõ potest , nisi per appel.deuoluantur ad ipsum,per c.cùm ab ecclesiarũ.& c.quãto.s̃.de offi. ordi. xviij.q.ij.c.cognouimus.xciij.distin&t.c.legimus.de excess.præla.c.ij.xj.q.j.c.peruenit.hoc tenuit Io.xj.q.iij. qui resistit.lxx.distin.in capite de offic.ordi.c.pastora. vbi hoc tenet g.Alij tenent contrariũ dicentes, ꝙ Episcopus , prætermissis & inuitis inferioribus prælatis, cognoscit de causis subditorum inferiorũ prælatorum, si ipsum adeant: quia est ordinarius totius diœcesis. xj.q.j.c.de persona.s̃.c.cùm cõtingat.in auꝛ.de defen. ciui. in princ. vbi dicitur, ꝙ defensores ciuitatis, prætermissis magistratibus municipalibus,possunt cognoscere de causis subditorum,tenet Ioan.in d,c.cùm ab ecclesiarũ.& c.quanto.in quibus de hoc per Hostien.qui idem tenet,nisi speciali priuilegio vel consuetudine Episcopus impediret, vt not. Host.c.pastora.de offic.ord.& in summa.eo.titu.§.quid pertineat se.§.sunt autem distinctæ.ver.quid de subditorum.reperio ꝙ quidam dominus Alanus de perusio consuluit, ꝙ locus esset gratificatus in deferendo opi.magistrorũ.Sed Io.And.in quodam suo solenni cõsilio,quod incipit, Episcopus Aretinus qui nunc est.cõcludit,ꝙ sit locus prævẽtioni, vt qui primò incœpit de causa cognoscere,& ar.prẽuenit.de causa cognoscat:nec aliꝰ possit se intromittere:qa vbi quis plures habet iudices in optione actoris est , coram quo maluerit aduersarium cõuenire,de c. cùm sit.& c.dilecti.s̃.eo.dixi plenè c.fi.j.eo.in iij.princ.ar.alterius autem cognitio per aliũ præueniri potest, vt hic.& s̃.dixi. Et mihi placet per ea,quæ s̃.dixi. Ma. Quinimò videtur,ꝙ etiã inferior possit præuenire iurisditionem superioris,à quo illam recognoscit:vndeiurisditio Papæ videtur posse præueniri per inferiorem ordinarium,vt in c.vt debitus.j.de appel.& in collatione beneficiorum ordinarius præuenit Papam:vt in c.dilectus filius.j.de præbẽ.cum alijs infinitis si. Sed non est effectualis præuentio,quominus superior possit prohibere.Et ad se iudicium & iurisdictionem aduocare, per d.l.iudicium soluitur. ff.de iudi.& s̃.dixi,in princ.istius q.
¶ Secũdo casu,cũ loquimur de præuentione quòad ipsas partes,ne possint mutare forũ dic vt latius dicã j.in xv.q.prin.ar.
9 ¶ † Secundò quæro,vtrum ille, qui acquisiuit iurisditionẽ aliquo iure speciali,possit præuenire iurisditionem alterius iudicis ordinarij.Sol.dic ꝙ sic,per not:per Inno.Ioan.And.& Do.m. in c.iij.s̃.de offic.ordi.quod limita,si modò talis præscripsit,vel acquisiuit iurisditionem accumulatiuè,& principaliter, & separatim,& insolidum,per ea,quæ dixi in q.præce.secus si accumulatiuè per viam cõmunis cognitionis:vel exclusiuè, excludendo ordinarium ab ea cognitione : quia tunc nõ esset tractandũ de prævẽtione.& idem si præscripsit in defectũ vel negligentiam iudicis ordinarij,faciunt quæ dixi in præce.q.& quod no. in c.irrefragabili.in princ.& §.excessus.& s̃.de offic.ordina.
10 ¶ † Tertiò quæro,vtrum iudex , qui præpositus est cognitioni causarum ciuilium,possit in causis criminalibus,de quibus incidenter potest cognoscere, prævenire iurisditionem iudicis causarum ecclesiasticarũ:exemplũ in teste,qui in causa ciuili examinatus,vel corã non suo iudice falsum deponit:an potest à dicto iudice puniri.Sol.Bart. tenet quòd sic in l.iij.§.aqua.ff.de aqua quotid.& æsti.per not.per illum text.& l.nullum.C.de test. & l.sciant cuncti.C.de proba.tu dic,ꝙ hæc quæstio pendet ab his, quæ not.in d.l.nullum.& quæ traduntur in c.super his. & quæ dixi in c.de his.j.de ac. & adde quæ dicam in v.princi.arti.
¶ Quartò quæro,vtrũ iudex, cuius iurisditio est prorogata, dicatur per prorogationem prævenisse. Sol. dic vt latè dixi in c. præce.

a ¶ Impeditis,cessãte tamen impedimento,debet reassumi iudex consocius. vt magistraliter declarat Abb. j.c.quoniam Abbas.j.in.gl.de offi. delega.s̃.

b ¶ Clausula. Aduerte tamẽ:quia secus esset in clausula, ꝙ si omnes nõ poteritis, &c. de qua ꝑ glos. & Abb. in c. quoniam Abb. de offic.delega.

8

præce.in viñ.prin.arti.q.xiñ.& aliquid ſubdam.j.in iiij.articu.

11 ¶†Quintò quæro vtrũ iudex delegatus poſsit præueniri per ordinarium.Sol.dic q̃ ſic,tenet Hoſti.in ſumma,in tit.de offic. deleg.§.quod ſit officium.Inno.& Hoſti.in c.ad petitionem. j.de accu.& ibi etiam traditur,per Vin.Io.Philip.& Io.And. tenet Henricus Bohic in c.plerunq̃.s̃.de reſcrip.& eſt text.in c.vt debitus.j.de appel.ſecundùm vnum intellectum, & ibi dixi in vj.not.quod limita & declara,vt ibi dixi.maximè in glo. iiij.in fin.vbi latiſsimè examinaui iſtum argu.& ibi etiam examinaui de præuentione, qualiter poſsit fieri inter plures delegatos per diuerſas literas impetratas ab actore & à reo.

12 ¶†Sextò quæro quid econtra. vtrum iuriſditio ordinarij poſſit præueniri per delegatum.Solu.dic q̃ ſic,vt legitur & no.in d.c.vt debitus.ſecundùm glo.Io.Vin.Inno.Hoſti.& Abb.ibi & Archi.ñ.q.vj.c.eius qui.facit etiam c.cùm dilectus.in fi. de purg.cano.tenet Specu.in tit.de legato.§.fi.verſi.item q̃ cauſa pendet.& glo.mag.in c.quãuis.de offi.leg.lib.vj. & Henricus in d.c.plerunq̃.& vide quod latè dixi in d.c.vt debitus.

13 ¶†Septimò quæro vtrũ eo caſu, q̃ Epiſcopus expulſus poteſt cognoſcere in proxima diœceſi inter ſubditos ſuos,ſecundùm formam Cle.vnicæ eo.tit.poſsit præuenire ordinariũ, in cuius diœceſi cognoſcit ratiõe delicti commiſsi per ſubditum ſuum Epiſcopi expulſi in loco in quo cognoſcit. Sol. Beltrandus in d.Cle.vnica cõcludit q̃ non.nec obſt.ſecundùm eum ille text. dum loquitur per verbum,iuriſditionem ordinariam:quia intelligitur,ſecundùm eum,ſaluo iure tertij:argu.l.ñ.§.merito.ff. ne quid in loc.publi.& c.quamuis.in fi.de reſcrip.lib.vj.mouetur:quia ſi epiſcopus expulſus fuiſſet in propria diœceſi non potuiſſet ita cito præuenire dictum ordinarium, ex quo nõ ſciuiſſet ita cito,vt in c.quanto.de reſcrip. Ioan.de lig.in d.Cle.in verbo ſubditos,tenet contrariam ſententiam, quàm ſequũtur ibi zaba.& Ioã.de Imo.& ego etiam ſecutus fui,& ad rationẽ Beltrandi reſpondetur per c.eccleſia.s̃.de elect. vbi dicitur, q̃ non eſt conſiderandũ, an tam cito, vel non tam cito potuerit ſcre:quia cum ratione domicilij & ratione iuriſditiõis habeat poteſtatem cognoſcendi, ſequitur q̃ ſicut poterat in propria diœceſi præuenire iudicem loci delicti: ita & in delicto.quinimò,ego arbitror q̃ etiam hoc caſu,debebit punire ſecundùm conſtitutionem proprię diœceſis.circa quod vide remiſsiones, quas in genere dedi in c.poſtulaſti.s̃.e.in iiij.membro princ.& fortè aliquid dicam in v.prin.articu.

14 ¶†Circa tertium princi.articu. in quo quæritur,in quibus cauſis poſsit fieri præuentio.arbitror dicendum, q̃ data poteſtate cognoſcendi in iudicio,poteſt fieri præuentio in omnibus cauſis,tã ciuilibus,quàm criminalibus:& ſpiritualibus quàm prophanis.facit ſecundùm Bald.in l.ſi quis poſtea.& in l. vbi cœptum.ff.de iudi.in crimine hæreſis,in quo nõ ſolùm iudex qui incœpit,ſed etiam alius cognoſcere poteſt,non obſtante præuentione primi.quod an ſit verum, & procedat in crimine læſæ maieſtatis.in v.princi.articu.

15 ¶†Circa quartum princ.arti.in quo tractandũ eſt qualiter, & per quos actus quis dicatur præueniſſe, ſeu præoccupaſſe iuriſditionem A.B. Aduerte:quia de præoccupatione,ſeu præuentione poſſumus quærere,quò ad diuerſos actus.Quandoq; ẽm quæritur de præoccupatione reſpectu ordinis procedendi. & iſta non eſt materia noſtra.ſed l.qui prior.ff.de leg.ñ.& c.cùm dilectus.j.de ord.cog.Quandoq; reſpectu iuris eligendi, & ſimiliter non eſt materia noſtra.ſed l.ſi pluribus.ff. de legatis iij. Quandoque de præoccupatione reſpectu effectus eius,de quo agitur.& ſimiliter nõ eſt materia noſtra. Sed traditur d.l.ſi pluribus.& l.ſi ex duobus.ff. de duob.reis. & l. fideicommiſſa.§. interdum.ff.de lega.iij.& c.ſi duobus.de reſcrip.lib.vj. Et vide etiam quæ dixi in c.pe.de ordi.cog.in vlt.no.& in c.ſ.de reſti. ſpol.in materia molendinorum.q.v. Quandoque quæritur de præoccupatione vel præuentione reſpectu iuriſdictionis ab habente,ſcilicet iuriſ. non quò ad acquirendam iuriſditionẽ, quæ dicitur quæri per præſentationem literarum, vt in c.ſuper eo. & c.vt debitus.j.de appel. Quandoque quò ad perpetuandam iuriſ. Ma. In perſona iudicis,ita vt videatur cœpiſſe iuriſditionem,& per conſequens res deſinat eſſe integra. & iſta non eſt principalis materia noſtra.Sed de ea dicendum,vt dixi in c.gratum.& in c.relatum.& in c.licet.s̃.de offi.deleg.& per Archid. ñ.q.vj.c.non ita.& per Legiſtas in l.& quia.ff.de iuriſ.om.iud. Aut loquimur quò ad perpetuandam iuriſditionem contra citatum, adeò vt ammodò videatur eſſe quò ad dictam cauſam de foro ipſius, & q̃ alius iudex non poſsit ſe intromittere ratione præuentionis factæ per ipſum. Et iſta eſt propriè materia noſtra,in qua pro ipſius clariori doctrina, proſequar infraſcriptas quæſtiones.

16 ¶†Primò igitur quæro vtrum per libellum poſitum in actis dicatur præuenta iuriſditio.Solu.Bal.in d.l.ſi quis poſtea.ff.de iud.dicit,q̃ non:niſi accedat citatio.moueẽ per gl.ſingularẽ in l.j.ff.de in ius voc.& per l.libertus aduerſus.eo.ti.de inius voc. vbi bonus tex. qui vult,q̃ libelli porrectio non habet vim citatiõis. & ibi etiã hoc tenet Bal.& mihi placet.faciũt quæ dicã in ſeq.q.tenet Io.And.in addi. Spec.in ti.de libel.obla.§.nunc videamus.in prin. A.B. Vnde licet officialis antea poſuerit inquiſitionem in libro,non tamen diceretur præueniſſe:quia iſta nõ eſt præuentio,ſed voluntas præueniendi.ita dicit Bal. in l.j.C. de confeſ.& vide eundem Bal.in l.j.C.quando libel.prin.da.licet,tamen per formatã inquiſitionem non inducatur litis pendentia,tamen inducitur litis præparatio.text.in l.quemadmodum.de inoffic.teſta. Aduerte tamen:quia licet non emanauerit citatio,ſi tamen iudex proceſsit ad examinationem teſtium ad informationẽ curiæ diceretur fortè,vel præueniſſe,vel præparaſſe.facit l.j.§.non ſemper.ff.de appel. Vidi allegatum, q̃ ſi citatio rei fuit facta ſine ſchædula inquiſitionis ab vno iudice, deinde ſecundo loco fuit facta ab alio iudicum tenore inquiſitionis:q̃ reſpectus dicatur præueniſſe. per c.eccleſia.ſecundò. vt lit.penden.ſed nihil facit. item per c.ñ.de dila.ſed loquit in alio caſu. Tertiò per l.ſi finita.§.Iul.ff.de dã.infec.Ma. Et hoc arbitror procedere,niſi libelli oblatio fortè ex forma ſtatuti haberet vim lit.conteſt.facit quod no.Bal.in repe.l.ſeruum quoque.§.publicè.ff.de procu.d.c.veniẽs. de accu.in j.q.iij.q.prin. & vide quod dixi in c.j.de libel.obla.

17 ¶†Secundò quæro vtrum per citationem verbalem dicatur præuẽta iuriſditio.Solu.tex.eſt hic q̃ ſic,quò ad partem.& idẽ probatur in d.l.ſi quis poſtea. Et idem arbitror quò ad iudicẽ, propter eandem rationem.& l.vbi cœptum.ff. de iudic. & per not.in l.ſi.vt lit.pen.tenet Bal.in l.ſenatus.circa fi.C.qui accuſare non poſſunt.

18 ¶†Tertiò quæro qualis debeat eſſe iſta citatio[a] an requiratur a q̃ ſit peremptoria per tria edicta diſtincta, vel vnica peremptoria,vel ſufficiat prima citatio ſine peremptorio.Solu.Io.And. poſt Guli.concludit ſufficere primam citationem : facit quod not.in c.licet.s̃.de offic.delega.Pet.verò tenet contrarium. Sed primam opi.ſequuntur communiter Doc.Moder.do. Ant.& Do.me.& tenet gl.expreſsè in Cle. vnica.in verbo, citationes. de iud.per tex.noſtrum.facit quod not.in c.quoniam contra. j.de proba.& in c.prudentiam.in prin.de offic.deleg. & inſtit. de pœna teme.litigan.§.fina. facit l.ſi quis poſtea : quia ſolùm requiritur,q̃ quis fuerit vocatus in ius.& ſequitur Bal. in d.l. ſi quis poſtea.allegans not.per Archi.in c.non ita.ñ.q.vj.Prædicta tamen ſunt limitanda in eo citato, qui habet plures iudices:quorum par & principalis eſt iuriſditio: nec citatus poteſt aliquem ex illis iudicibus declinare[b] exemplum, in hac noſtra b ciuitate Senenſi, in ciuilibus poſſunt cognoſcere Poteſtas & officiales mercantiæ:in criminalibus verò, Poteſtas.& capitaneus. in his ergo caſibus,qui præuenerit alium per citationem, b erit iudex ipſius citati. Sed ſi aliquis citaretur coram non ſuo iudice,vel coram eo,qui poſſet declinare iudicium per ſolam citationem:nõ videretur acceptum,nec præuenta iuriſditio, ſed tunc ſolùm quando eſſet præcluſa via proponendæ dilatoriæ fori.de qua materia latiſsimè dixi in c.inter monaſterium.i.de re iudic.ita ſingulariter limitat Barto.in d.l.vbi cœptum.ff. de iudi.per l.non vim.eod.tit.& mihi placet. circa quod vide quæ dixi in c.præce.in vj.arg.princ.q.viij.Et hoc adde ad ea, quę dixi s̃.in ñ.prin.ar.q.iij. Item aduerte circa prædicta:quia ad hoc vt per talem citationem dicatur præuẽta iuriſditio, requiritur q̃ fiat ad partis inſtantiã:niſi ſit cauſa, in qua iudex poſsit procedere per inquiſitionem,ſecundùm quod dixi s̃.in ñ.nota.

19 ¶†Quartò quæro an requiratur quòd talis citatio peruenerit in notiam citati.Solutio. Ioannes Andre. dominus Anto. & zaba.videntur velle,quòd requiratur. vnde volunt,quòd non ſufficiat ſola commiſsio,vt traditur per eos in c.fi.s̃.de offi.leg. Sed Do.me.ibi ſentit contrarium.Et etiam tenent Bar. & Bal. in d.l.& quia.ff.de iuriſd.om.iudi.Sed tu aduerte : quia præfati Docto.loquuntur in perpetuandã iuriſditionem ſecundũ formam primi membri.de qua dixi in prin.iſtius iij.ar.de quo in d.c.gratum.& c.relatũ.& per Archi.in d.c.non ita.in quo caſu videtur ſufficere,q̃ res deſierit eſſe integra,quæ videtur deſinere eſſe integra per ſolam commiſsionem de citando. Sed nos loquimur, per quem actum dicatur præuẽta iuriſditio quò ad materiam noſtram.de qua in fi.principij iſtius quarti membri principalis.Et ideò arbitror dicendum,q̃ requiritur, q̃ perueniat ad notitiam citati. Et hoc denotat verbũ, citamus, poſitũ hic in tex.& in d.l.ſi quis poſtea.ff.de iudic.Nam aliud eſt eſſe citatũ,& aliud commiſſam eſſe citationem, vt de ſe patet. facit etiam Cle.ñ.& quod no.glo.in verbo,ad partem, vt lit.pẽden. Nam & hic,quò ad materiam noſtram litis pendentia videtur

a ¶An per ſolã citationem perpetueẽ iuriſditio, & præueniatur, faciunt etiã no.per Doct. in l. cũ notiſsimi in prin.vbi Alex. C.de preſcr.xxx. vel xl.ann.& vide. Bar.in l.ſepulchri. ff.de ſepul.viol. & Are.in trac.maleficio.ver. citentur Bal.in l.ſi pluribꝰ. ff.de lega.j. Alex. in l.& quia.x.col. de iur.om.iudi.

b ¶Declinare. Adde qđ dicit Bart. qui etiam aliter limitat in l.ſi maritus.ff. de adulter. Pau. conſil.xlviij. ſcđm antiquam impreſsionem.

esse illa, quæ inducit effectum præuentionis & præoccupationis. cogitabis.

20 ¶ †Quintò quæro vtrum ad hoc vt fiat præuentio per citationem, sufficiat quæcunq; [a] citatio etiam inualida. Sol. Io. And. & Doc. hic volunt, q; exigitur, q; citatio sit valida, per no. per gl. in c. cùm plures. de offi. dele. lib. vj. dixi ſ. in iij. not. tenet Bald. in d. l. ſi quis postea. in l. cùm quædam puella. ff. de iur. om. iud. per l. pe. C. ne de ſtatu defunctorum. tenet Archi. ij. q. vj. c. non ita. fruſtratoria enim citatio non perpetuat iuriſditionem, vt in c. bonæ. in fin. ſ. de elec. facit quod not. Io. And. in addi. Spe. in tit. de libel. obla. §. nunc videamus.

21 ¶ †Sextò quæro vtrum per citationem realem, hoc est per capturam [b] perſonalem, dicatur præueniri iuriſditio. Sol. dic q; ſic. quia ſi præuenitur per verbalem citationẽ, fortius debet præueniri per ipſam capturam. & hoc tenet Io. An. in c. j. ſ. de obli. ad ratioci. & Bal. in d. l. ſi quis postea. & in l. ſenat⁹. in fi. C. qui accu. nõ poſſ. per tex. in l. ij. ff. de cuſto. reo. Et ex prædictis infertur, q; ſi vnus officialis cœpit furem, & alius inquireret contra furem, q; ille, qui recipit, dicitur præueniſſe. ita dicit Bal. in authen. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. quod tamẽ intelligat, niſi prius aliter verbaliter citaſſet.

¶ Septimò quæro quid ſi appareat q; F. pro eodem delicto vel negotio fuit citatus à duobus iudicibus, ſeu officialibus eodem die. Sed nõ apparet, quæ citatio prior fuerit, quid agendum ſit. Sol. Bal. in d. l. ſenatus. C. qui accu. non poſſ. circa fin. tenet, q; ſi vnus eſt maior alio, minor debet deferre maiori. Et ſic citatus coram illo debet comparere. arg. no. in l. ij. ff. de cuſt. reo. & in l. ij. §. fi. ff. ſi quis cau. Et iſta fuit opi. Vber. de bo. quàm tenent Io. An. & Doc in c. cùm parati. j. de appel. & probatur per tex. & glo. xviij. diſt. c. ſi Epiſcopus. tradit Spec. in ti. de cita. §. contra citationem. ver. item quod vocati. & Bal. in c. j. de milite vaſal. qui cõtumax eſt. in vſibus feudorũ. Sed ſi vterq; iudex eſt æqualis & paris poteſtatis. Bal. non decidit, nec Doc. vnde ego arbitror diſtinguendũ eſſe, q; aut vnus citauit verbaliter, & ali⁹ realiter: & citatio realis tanquã potentior, & efficacior, debeat prævalere. per ea quæ dixi in proxima præce. q. Aut ambo iudices verbaliter citauerũt: & videtur poſſe ſubdiſtingui, q; aut cauſa propter quã iſte citatur, habet maiorẽ conformitatem cũ iuriſditione vnius, quàm alterius: & ille dicatur præueniſſe, cũ quo negotium habet maiorẽ cõformitatem. facit quod in ſimili dicimus, q; teſtibus varijs & contraria deponentibus, in c. in noſtra. j. de teſti. & quod ibi latè dixi A. B. Et idẽ arbitror dicendum, ſi fortè actor fecit citari reum petendo ſibi debitũ coram vno iudice: & reus fecit citari actorẽ ſuper eodem negotio coram alio iudice: puta, allegando q; talis aſſerit ipſum reũ eſſe creditorem ſuum, vnde petit declarari ſe non eſſe debitorẽ: nec in aliquo teneri, ſecũdum ea quæ traduntur per glo. Bar. & Ioã. de Imo. in l. ſi contendat. ff. de fideiuſ. & per Bar. Ioan. de Imo. & Doc. in l. ſi finita. §. eleganter. ff. de dam. infec. & per glo. in l. aurelius. §. centum. ff. de libe. lega. & Bal. in l. diffamari. C. de inge. ma. Nam poſito q; hoc fieri poſsit, ſi non apparet quis præuenerit: debet intelligi præueniſſe creditor, per regulam, quæ vult, q; reorũ ſemper eſt fugere, vt l. inter ſtipulantem. §. j. ſ. de ver. obli. iunctis his, quæ notantur in d. c. in noſtra. & quod ibi latè dixi ſ. de deſti. Ma. ſed ſi omnia eſſent æqualia [c] poſſent iudices ſibi adinuicẽ deferre, ſecũdum quod traditur in ſimili in c. paſtora. de reſcrip. vel poteſt dici, q; ſit in poteſtate citati comparere coram illo, quẽ elegerit: quia cũ ipſe fuerit citatus, & ſciat quæ citatio ad eũ præuenerit, nec aliter probari poſsit, niſi per ipſum: ſtabimus dicto ipſius cum ſacramento: ſicut in ſimili dicimus de probatione eorum, quæ conſiſtunt in animo & conſcientia, in quibus admittitur probatio per proprium ſacramẽtum, vt eſt glo. ſingula. inſti. de actio. §. alie. & in c. ſignificaſti. el j. j. de homici. vbi vide alia plurima iura, quæ ad hoc allegaui. Et hæc qualitas ſeu cauſa, videtur præponenda & præponderare qualitati conformitatis cauſæ. de qua ſtatim dixi, q; indubitatum videtur in citato, qui haberet plures iudices, & haberet electionem coram quo vellet conueniri, ſecũdum no. in auth. habita. C. ne filius pro patre. & ſecũdum ea, quæ dicam latius in c. fi. j. eo. in iij. prin. arti. Nam hæc qualitas non ſolùm præponderare videtur cæteris exiſtentibus æqualibus, ſed etiã ſi coram maiore iudice, non niſi vnica citatione fuiſſet citatus: quia poteſt eligere alium iudicem præuentum, vt dicam in d. iij. art. in c. fi. Sed ſi ipſe citatus nõ haberet electionem de iure, & ignoraret quæ nam citatio præueniſſet: quia fortè vtraq; fuit facta ad domum, & non ad perſonam: vel eodẽ tempore vterq; citans occurrit, & verba protulit: maius videtur eſſe dubiũ. dubitatio autem deſcendit à tribus varijs regulis. Nam ſecũdum regulam, quæ vult, q; ſimus fauorabiliores reis, quàm actoribus, videtur q; ſit in electione iſtius citati, vt eligat corã quo velit comparere: & ille dicatur præueniſſe. Sed ſecũdum aliam regulam, quæ vult, q; in primordio cauſæ potius debeamus fauere actori quàm reo, vt l. inter ſtipulantẽ. §. j. & l. ſi quis intẽtione ambigua. ff. de iudi. videtur q; potius ad actorem pertineat electio. Sed ſecũdum aliã regulam, de qua in regula, non debet actori, de reg. iur. lib. vj. quę vult, q; vtriuſq; actoris. ſ. & rei æqualis ſit cõditio: videtur dicendum, q; hæc altercatio fortè ſit dirimenda. arg. l. ſed cum ambo. ff. de iudic. Nam licet quò ad interpretationem libelli potius fauerimus actori, quàm reo: quia reorum eſt fugere, vt d. §. j. & d. l. ſi quis intentione ambigua. tamen quia hic non agit de interpretatione libelli, neq; de fuga: poſt, quàm citatus paratus eſt reſpondere coram altero, videtur, vt dixi, q; fortè ſit dirimenda hæc altercatio: quia hoc caſu, licitum eſſe videtur ſortis iudicium, ſecũdum ea quæ latius dixi. j. de ſorti. & latius etiã in tractatu, de ſortibus. li. vij. Et prædicta procedunt, vt dixi, quãdo quis citatur coram duobus iudicibus pro eodem negotio: quia ſi citaretur ſuper diuerſis, teneretur corã ambobus, ſaltem per procuratorem cõparere, ſecũdum quod traditur per Ioã. And. & doc. in d. c. cùm parati. & in c. fi. ſ. de reſcrip. in glo. ſuper verbo, cõparuerit. Et prædicta notabis & etiam cogitabis: quia nouiſsima ſunt. Et aduerte etiam: quia nũc venit in mente, q; videtur etiã poſſe haberi conſideratio, vtrũ vna citatio fuerit verbalis ad perſonam, & vna fuerit facta ad domũ: quia in ſe videtur potentior citatio quæ apprehendit perſonã, ſecũdum ea quæ latius videbimus in c. cùm cauſa. j. de dolo & cõtu. & per Bar. in l. iij. ff. de dam. infect.

22 ¶ †Octauò quæro quid iuris ſi vnus & idẽ eſt citatus pro eodem negotio à duobus iudicibus, vel officialibus: ab vno realiter, ab alio verbaliter: eodem, vel diuerſis temporibus: quis dicat præueniſſe. Sol. ſi citatio realis præceſsit, aut facta ſit eodẽ tempore prævalet realis, per ea, quæ dixi in q. præce. ſed ſi citatio verbalis præceſsit, & realis ſecuta fuit, videtur eſſe maius dubium: nec reperi tactum niſi à dño Ang. de Are. in tract. maleficio. ſuper verbo, judex commiſit, qui dicit hanc q. vidiſſe de facto, & q; prædicta quæſtio poteſt terminari per not. in d. l. ſi quis postea. ff. de iud. & per no. per Bart. in l. ij. ff. de cuſt. reo. & in l. j. ff. de pœ. & per Bald. in l. j. C. vbi de crimi. agi opor. & per Bar. in l. domicianus. ff. ad ſena. conſul. turpil. & Ioan. And. in c. j. de obli. ad ratiocinia. & Bal. in addi. Spec. in ti. de contu. §. ſequitur. verſi. ſed pone. quæ authoritates, licet faciat ad materiã præuentionis, tamen parum faciunt quò ad q. noſtram. decidit

d ipſe finaliter tenendũ, q; potentior ſit realis [d] citatio, quàm verbalis. Et ſic ille iudex præferatur in dicto proceſſu, qui cœpit malefactorẽ, per prædicta, & maximè: quia ipſe ad ſui libitum poteſt ſententiam executioni mandare: quod non poteſt ille, qui verbaliter tantùm citauit. Et etiam quia hodie in criminalibus non habet locũ remiſsio. de quo dixi in c. poſtulaſti. ſ. eo. in iij. prin. art. vnde facta executione ſecũdi iudicis, neceſſariò ſequitur, q; ſententia primi erit fruſtratoria: & poterit opponi exceptio rei iudicatæ: cùm paruerit primæ ſentẽtiæ: ne bis de delicto eiuſdem hominis inquiratur, vt in l. nõ poſſunt. ff. nau. cau. ſtab. & arg. no. per Bar. in l. ſepulchri. ff. de ſepul. vio. de qua materia latius dixi in c. de his. j. de accu. Et ita reſidet præfatus doctor A. B. Et ad hoc facit tex. inſti. de rerum diui. §. illud autem quęſitum, per quẽ tex. ibi hoc tenet clariſsimus doctor. d. conciuis, & mihi frater honorandus, do. Thomas Docij. Ma. Sed tu aduerte: quia Bald. in auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. videtur ſentire contrariũ. dicit enim, q; per citationem realẽ prę-uenitur iuriſditio, niſi alter prius verbaliter citaſſet. de quo dixi ſ. in vj. q. in fi. & ſic à contrario Bal. ſentit contrariam opin. q; prævalet citatio verbalis, ſi præceſsit. Mihi videtur q; iſta quæſtio indigeat altiori indagine. quamuis enim vtraq; citatione eodẽ tempore concurrente, arbitrarer prævalere realem tanquã potentiorem: niſi quando eſſet in electione citati, corã quo iudice mallet rẽdere, per ea, quæ dixi in præce. q. Ad quod facit quod no. Bar. in d. l. ſi quis postea. & Io. And. in c. j. de obl. ad ratioci. tamen quando citatio verbalis præceſsit, non placet mihi prædicta deciſio. Sed arbitror diſtinguendũ, q; aut ambo iudices vel officiales in eodem loco habent æqualẽ poteſtatem reſpectu negotij, de quo quæritur: eo q; vterq; põt cognoſcere, nec alter ab altero recognoſcit iuriſditionem. exemplum, in noſtro poteſtate Señ. & capitaneo, qui ambo à noſtra republica iuriſditionẽ recognoſcũt (& idem ſi ab eodẽ dño) aut ambo recognoſcunt iuriſditionẽ à diuerſis. Primo caſu dico, q; ſi oriẽ contentio inter ipſos officiales, q; prævalebit ille, qui præuenit in citando verbaliter: quia cũ ad præuentionẽ ſufficiat ſola verbalis citatio, vt ſ. dictũ fuit, meritò cùm præuenta ſit iuriſditio alterius, nõ poteſt ipſe amplius ſe impedire: & realis citatio nõ tenet effectualiter: & poteſt iudex, qui præuenit etiam per verbalem citationẽ præcipere alteri, vt illũ remittat, vel dimittat

ad ſe

a ¶ Adde q; nec per petuatur, ſiue præuenitur per porrectionẽ libelli, vel inquiſitionẽ ineptam, Bal. in l. edita. xij. col. in fi. C. de eden.

b ¶ Per capturam. Adde Ange. in §. ſcientes. in auth. vt iud. ſine quoquo ſuff. & Bal. in auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. Barto. Cepol. in tract. de ſerui. in tit. de mari. & Alex. in l. ſepulchri. de ſepul. viol.

c ¶ Quid ſi coram omnibus ipſe citatus ſit contumax, an poſſet ab vtroque condemnari, vide Bar. in l. ſepulchri. in fi. vbi Alexand. ff. de ſepul. viol.

d ¶ Realis citatio eſt potentior. Adde quæ dicta ſunt ſ. in q. præcedẽ. & Ange. de Peru. in §. ſcientes. in auth. vt iud. ſine quoquo ſuffra,

ad ſe venire,ſecundùm ea,quæ ſtatim dicam in xiiij. princ. arti. quia citatio verbalis operatur præuentionem, tam reſpectu iudicũ,quàm partium,vt dicam in effectibus præuentionis ,in v. arti. Aut iudices vel officiales iuriſditionem recognoſcunt à diuerſis.exemplum in poteſtate Señ.& Florẽtino . verbi gratia, ratione delicti commiſsi,vel cõtractus initi per Lapum Florẽtinum hic Senæ.poteſtas Señ. citat verbaliter Lapum hic exiſtentem,qui citatus interea diſcedẽs, Florentiã,ibi capitur pro eodem negotio.& hoc caſu dico,q̃ aut ipſe opponit de præuẽtione facta à poteſtate Senenſi,& debet audiri & relaxari:& ſi non audiretur,grauaretur: & poſſet iuſtè appellare,per ea quæ s̃.dicta ſunt.ſi tamen non obſtante exceptiõe vel appellatione, officialis Florentinus procederet, & ſic de facto ne appellantẽ iuuaret appellatio.& puniretur , & pœna nõ eſſet reiterabilis, vt mortis,mutilationis membri,vel offenſionis oculorũ , deciſio eſt clara:ſi à iudice Señ. eadem pœna veniret imponenda. & hoc caſu procedat opi.præfati domini Ang. & idẽ arbitror in cauſa ciuili,ſi ſatisfactum fuiſſet debito:quia ſolutione eius, quod debetur,omnis tollitur obligatio.inſtit.quib. mod.tolli. obli.in princ.ſed ſi pœna eſſet reiterabilis,puta,pecuniaria, vel ſimilis:tunc eſt maius dubiũ ſi fortè poteſtas proceſsit vigore citationis ſuæ,& ſtatuti cõcedentis,procedit cõtra abſentẽ cõtumacem ad pœnã delicti, arbitror tamen diſtinguendum , q̃ aut citatus arripuit iter malitioſè,& ſic ſibi poteſt imputari impedimentum ſuperuenientis capturę:quia nõ intendebat comparere coram iudice Señ.& hoc caſu,ſentẽtia cõtra eum lata tenebit:quia citatus,qui arripuit iter,vt non cõpareret,nõ debet excuſari à cõtumacia,ſi poſtea detinetur,ſeu impeditur,per no. in l.ſi is qui rei.ff.ex quib.cau. maio.& no. per Bal.in l.ea quæ. C.quomodo & quãdo iud.& quæ not.in Cle.j. de dolo &contuma.& quod no.in c.de cle.egro.lib.vj. & c.contra morem.c. diſt.& per Archi.xj.q.iij.c.eorũ. ſi verò diſcedens nõ habebat talem animũ,ſed habebat animum redeundi & parendi:& maximè ſi dimiſit,vel miſit nunciũ ſeu excuſatorẽ,qui notum faceret impedimentum ſuum:qui nuncius vel excuſator tale impedimentũ fecerunt notum iudici Señ. vel ſi hoc non fecerũt: a tamen ſcẽm impedimentum erat notum iudici[a] . & hoc caſu, videtur q̃ proceſſus iudicis Señ.nõ valeat,per ea,quæ tradunt in l.quæſitum.ff.de re iudi. vel ſi iudex ignorauit impedimentum,proceſſus ipſe videtur reuocandus, per no.in d.l.quæſitũ. & in c.querelam.s̃.de procu.& per glo.& Cul.de cug.in l.quo tempore.C.de reſti.mili.& per Cy.in l.j.eo.tit.per glo. & Archi.v.q.iij.c.ſi ægrotans.& per glo.& Bart.in l.j.ff.de diuer. & temp.præſcrip.& per Ioan.And.in regula,preſumitur.de reg. iur.lib.vj.in mercu.per gloſ.antepe.& Do.me.in c.ij. j.de teſt. per Spec.in tit.de procu.§.iij.ad fi.per Gul.in l.j.C. quando impera.inter pupil.& l.papinian⁹.ff.de mino.per Do.me.& doc. in c.cùm dilecti.j.de do.& contu. & fortè ibi tractabimus . & poſt dicta notabis:quia non tanguntur per docto.

¶Nonò quæro quid ſi in ciuitate ſunt duo officiales , vt puta Poteſtas & capitaneus,& viget ſtatutum,q̃ de eo maleficio vel negotio , de quo vnus rector cœpit cognoſcere mittendo copiam ad cameram , q̃ alius nõ poſsit cognoſcere cũ adiectione nouæ qualitatis:& quicquid fiat contra ſit ipſo iure nullũ: quibus ſtatutis ſic diſponentibus, Titius mandauit S. vt interficeret P.qui S.illum interfecit:propter quod poteſtas inquiſiuit de homicidio contra.S.& copiam miſit ad cameram : & facto proceſſu,cum poſuit in banno : capitaneus deinde format inquiſitionem contra T.de mandato de homicidio cõmittendo. qui T.citatus non cõparet.Quæritur vtrum capitaneus poſsit ipſum bannire:& an ſi banniat, bannum teneat, vel ſit nullum. Sol.hãc q.reperio ſolùm tetigiſſe do.Nel.de ſan.Gemi.in trac. bannitorum.in vij.q.ſecundæ partis primi temporis,qui dicit, q̃ hæc quæſtio fuit de facto Florẽtiæ:& q̃ poſt multa fuit determinatum,q̃ non potuerit banniri,& quod bannũ eſſet nullum.Et inter alia per tres rationes. Primà: quia mandans tenetur de homicidio propter mandatũ:non ex mandato, vt l.qui ſeruo.§.fi.ff.de fur.& eſt communis opi.Doc.in l.non ideò.C. de accu.licet Bal. aliter dixerit,& malè,in c.j.§.iniuria.de pa.iura.fir.& ſequitur,q̃ cauſa inquiſitionis formata contra T. mandante verſatur princ paliter ſuper homicidio , vt l.eo tempore. in princ.ff.de pecu.& l.j.C.ſi ſeruus extero.in quibus.patet,q̃ licet dictio ex,denotet cauſam proximam : tamen dictio propter,denotat cauſam remotam.& ibi vide alia iura concordantia,ex quo ſequitur , q̃ cùm capitaneus incipiat cognoſcere de eo delicto,de quo iam incœpit cognoſcere Poteſtas, obſtat diſpoſitio dicti ſtatuti.

23 b ¶†Secunda ratio, quia delictum mandãtis[b] eſt vnum & idem in ſpecie,cũ delicto mãdatarij,vt no.Cy.in l.ij.C.ſi reus vel accuſa.mor.fue.vbi allegat multa iura.& ſequitur Rayn.in addi. ad Cyn.in l.athletas.ff.de infa.& Barto.in l.hos accuſare.§.lege Iulia.ff.de accu.& conſi.ſuo,quod incip.Bernard.de Tuderto. & tenuit etiam Iac.But.in l.obſeruare.§.j.ff. de offi.procon. & leg.& latius Bal.in d.l.nõ ideo. & conſi.ſuo xlv.quod incipit, A.mãdatarius.¶Tertia ratio principalis:quia ſtatutum vtitur etiam verbo,negotij,ſed clarum eſt , q̃ ſi nõ eſſet idem delictũ, cuius contrarium ſupra oſtenſum eſt,tamen eſt idem negotiũ, vt in c.forus.j.de verb.ſig.& C.de ſen.l.cùm papinianus. & ff. de neg.geſt.in l.pompo.in negotijs.cùm ibi notatis. & C.ad l. Iul.de vi in l.quoniam.& eſt bonus tex.in l.filius.ff. de in rem verſo.Et ſic reſidet præfatus Doc.& mihi placet.

24 ¶†Decimò quæro:quid ſi per iudicem domicilij quis fuit excommunicatus ſub conditione , ſi nõ ſatisfecerit intra mẽſem, & ante conditionis euentum,& ſic intra menſem iſte tranſtulit domicilium:vtrum adueniente die, & eo non ſatisfaciente, ſit excommunicatus?Sol.Io.And.poſt Bart.Brixiẽ.& Damaſum format q.in regula,cùm ſint iura partium.de regu.iur.lib. vj.in mercu.& poſt multa decidit, q̃ iſte erit excommunicat⁹, ex quo fuit præuentus ante,quàm tranſtulerit domicilium, & ſequitur hic Do.me.& mihi placet .Sed intellige, vt dicit ibi Io.And.niſi reus deſierit eſſe de foro excõmunicantis, & ceſſauerit cauſa excommunicationis:puta,quia erat excommunicatus ſi intra menſem non faciebat reſidentiam in beneficium. & intra dictum temp⁹ contraxit matrimonium,vel tranſlatus eſt ad aliud beneficium.Et ſi vis videre argumenta pro vtraq; parte,& deciſionis fundamenta,vide ibidem per Ioan.And.& quæ latius dixi in c.mulieres.j.de ſen.excom.in vij.prin. art.q. vj.& in c.ſacro.j.de ſen.excom.in xiij.prin.arti.q.v.

25 ¶†Vndecimò quæro viſitator quidam mandauit priori certi monaſterij,vt pararet ſe ad viſitationem:quia incontinẽti volebat eũ viſitare.& ideo à loco nõ diſcederet:q̃ prior receptis literis recepit à ſuo generali, vt eidem generali incontinenti ſe præſentaret,quare dubitat prior quid agere debeat : & vtrum per primum mandatum ſit præuenta iuriſditio , ita vt non poſſit diſcedere ante completam viſitationẽ:& ſic quæritur, quid iuris. Solu.Fede.de Señ.conſi.cxl.verſi.ſed pone. concludit,q̃ aut ipſe prior in fraudẽ procurauit literas à ſuo generali: & talis fraus non debet nocere viſitationi.arti.c.ij.s̃.de renun. & c. paſtoralis.§.pe.de offi.deleg.Ceſſante verò fraude dicendũ eſt, a q̃ aut fuit ſolũmodo reuocatus à generali, nõ tamen fuit abſolutus in totũ ab illo monaſterio:& nõ impedit poteſtatem viſitatoris : quia res non eſt integra.argumen. tex.noſtri.& c.vt debitus.j.de appellationibus. Aut à dicto monaſterio fuit abſolutus in totum, & euaneſcit tunc præceptum per viſitatorẽ. do.Ant.hic dicit ſe ſic capere verba,ſeu dubiũ Fede. quia ſi res nõ eſt integra,abſolutio non prodeſt,cũ ſit præuentus.Et ideo vis deciſionis iſtius q.conſiſtit in conſiderando,an preceptum viſitatoris habeat vim citationis . & finaliter concludit, q̃ ſic: quia dicendo,prohibeo & præcipio ne diſcedas : quia volo te viſitare(cũ viſitatio ſit fienda in loco monaſterij) videt̃ arctare ipſum priorem,vt præſens ſit,quando viſitatio erit celebrãda.Ad hoc vt hæc requiſitio facta ad locum pro actu viſitandi operetur præceptum ne diſcederet à loco , niſi ſit facta viſitatio,Do.me.diſtinguit,q̃ aut viſitator volebat illũ viſitare tan- b quam priorem illius loci:& tunc cũ ſit abſolutus ab illo loco, expirat mandatum : quia ceſſat effectus citationis . facit quod no.Io.And.in regula,cùm ſint obſcura.de regu.iu.lib.vj. & in c.j.de priuile.lib.vj.Aut volebat eum viſitare propter crimina per eum commiſſa:& ſic ratione perſonę.Et tunc procedat dictum do.Anto.Et ita dicit ſe credere fuiſſe de mente Fed. Sed tu aduerte : quia hæc diſtinctio non videtur habere ſaporem: c quia prioratus[c] non poteſt delinquere, aut malè adminiſtrare: ſed prior conſtitutus. Et ideo nõ videtur haberi conſideratio viſitationis fiendę,de quò ad priorem, vt officium ſeu dignitatem.Sed ad ipſum tanquã A.vel B.propoſitum adminiſtrationi.& ideo videtur habere locũ dictum do. Ant.& ſcẽm mentem Do.me.quia licet ſub nomine prioris fuerit factũ præceptum:tamen in hoc nõ conſideratur qualitas dignitatis.Sed propria eſt & ſpecialis perſona,ſicut dicimus, quando excom- c municatur prior vel vicarius Epiſcopi,vel Abbas:quia nõ dignitas,ſed ipſe proprius videtur eſſe excõmunicatus: & ſic ſucceſſor eius non tenetur,ſcẽm ea,quæ latius dixi in c. quoniam Abbas.s̃.de offi.delele.& in Cle.& ſi prin. de reſcrip. Viſitatio enim ipſa nõ fit de dignitate,aut officio:ſed fit de ipſo tanquã capite,officiũ vel dignitatẽ aut adminiſtrationẽ habente.Si tamen ex forma præcepti viſitatoris appareret,q̃ viſitator nihil intenderet inquirere de priore:tunc poteſt procedere primum membrũ domini mei.Et ad prædicta vide,quæ dixi in c. qualiter.el ij.j.de accuſa.princi.arti.q.ij.& in pluribus alijs ar.ſemper.in ij.q.

¶Quando impedimentum eſt notum iudici,an ſentẽtia & proceſſus ſit nullus ipſo iure,vide quod dicit Bal.in c.j. de mili. vaſa.qui cõtu.eſt. vbi dicit,q̃ impedimenti notitia ligat manus ipſi iudici.& de hoc diſputat Are. in c.ij. in iiij.col. de teſti.

¶Delictum mandantis eſt vnũ & idem in ſpecie , cũ delicto mandatarij . aduerte tamẽ, quia nõ videtur,q̃ ſtatutum puniẽs delictũ,habeat locum in mandante,vide Alexan.in conſi.lxv.li .iiij.p totum conſilium, vide Bald. in trac. ſtatu.inverſi.mandatum.

¶Et ſic vult Ma. q̃ omnis inquiſitio fiat ĩ perſonã. ideo finis officij nõ euitat inquiſitionẽ. dic contra ſcẽm Feli.hic:qa imò fit ĩquiſitio propter reformationem, vt no.in c.ea quæ.de ſtatu monacho.

26 ¶†Duodecimò quæro quid si intentatur condictio ex l. diffamari. C. de inge. manu. aut in criminalibus ex l. Titia. ff. de accusa. vt ex l. ea quidem. C. qui accus. non poss. vtrum intelligatur præuenta iurisditio, cùm facta est citatio, secundùm quod s. dixi. Sol. dic, ꝙ aut quærimus, vtrum præuenta sit iurisditio, quò ad iudicium intentatum ratione diffamationis. Et hoc casu, arbitror præuentã esse iurisditionem: ita ꝙ alius non poterit ipsum præuenire instituendo terminũ reo conuento, intra quẽ debeat agere, vel accusare: aliàs imponendo sibi perpetuum silentium, per tex. nostrum. & l. si quis postea. ff. de iudic. cùm si. Aut quæritur, vtrum intelligatur præuenta iurisditio quò ad iudicium postea intendendum per ipsum reum conuentum in iudicio diffamationis: quia tunc fuit reus, & tunc erit actor agendo vel accusando intra tempus statutum, & quò ad istud iudicium, cùm sit separatum iudicium à primò, non intelligitur facta præuentio, cùm ex separatis[a] non fiat illatio, vt in c. ꝙ translatione. s. de offi. lega. & in l. duobus. ff. de testa. tutel. & in c. j. de concess. præben. cùm similibus. vnde præuentio facta in illo iudicio diffamationis, non infertur ad istud diuersum iudicium actionis, vel accusationis intentatæ, probatur etiàm: quia iudex sententiando in iudicio diffamatorio debet solùm pronunciare statuendo terminum reo conuento intra quem agat, vel accuset. vnde intelligitur secundùm quod agere vel accusare potest: quare cùm actor sequatur forum rei, vt in c. cùm sit. s. eodem. & pluribus existentibus iudicibus actoris, & rei, regulariter sit in electione actoris, quem iudicem rei conueniendi, velit adire: seu coram quo velit eum trahere, vt latius dicemus in c. fina. j. eod. ar. ergo &c. Et prædicta notabis: quia quotidie contigit in practica. Et prædicta etiam arbitror, ꝙ per protestationem factam alicui, non intelligitur præuenta iurisditio quò ad aliud iudicium, quod ex protestatione oriretur. Sed solummodo quò ad ipsum iudicium protestationis, si pars protestata illud prosequeretur, per supradicta, iũctis his, quæ traduntur in materia protestationis per do. Anto. & Mod. in c. cùm M. s. de constit. & per Bart. & Moder. in l. non solùm. §. morte. ff. de no. oper. nun. Et aduerte[b] circa id quod dixi de lege diffamari. ꝙ diffamatio est de certa summa, vel de certa re, ꝙ si diffamatus vult, ꝙ effectualiter intelligatur præuẽta iurisditio, quæ ad ipsam summam & rem potest implorare officium iudicis, & petere declarari se non teneri ad dictã summam, vel ad dictam rem: & diffamatori perpetuum silentium imponi, vt clarè colligitur ex his quæ notãtur per glo. & Doc. in l. Aurelius. §. centum. de liberatio. legata. & per glo. & Doc. in l. si contendat. ff. de fideiusso. & latius per Bartol. & Ioan. de Imol. in l. si finita. §. eleganter. ff. de damno infect. faciunt etiã not. per Bal. in d. l. diffamari. C. de inge. manumissis.

¶ Circa quintum ar. huius. xiij. princip. ar. in quo quinto ar. tractandum est de effectibus ipsius præuentionis, similiter distinguẽdum arbitror, vt distinxi in prin. præce. ar. ꝙ aut loquimur quò ad perpetuandum iurisditionem quò ad personam iudicis, ita vt videatur cepisse vti iurisditione secundùm formam c. gratum. & relatum. s. de offic. delega. Et ista non est materia nostra, sed dicendum, vt ibi latè dixi: & in c. licet. eo. tit. aut loquimur quò ad perpetuandum iurisditionem in personam iudicis contra citatum: ita vt citatus videatur amodo esse de foro citantis, vel quò ad præuentionem respectu alterius iudicis: & ista est propriè materia nostra, in qua ex his, quæ superius dicta sunt plures resultant effectus.

27 ¶†Primus respectu ipsius iudicis, qui propter ipsam prouentionem acquirit, seu consolidat iurisditionem inter personas prædictas in causa intentata. tex. est hic, & d. l. si quis postea. ff. de iudic.

28 ¶†Secundus effectus, qui sequitur ex prædictis est, ꝙ alius iudex, qui aliàs habebat iurisditionem, & ipsius exercitiũ, in causa prædicta in solidum, nõ potest amodo se impedire de dicta causa inter personas prædictas, vt d. l. si quis. & probatur hic. Si ergo alius procederet, obijcieẽ sibi, ꝙ eius iurisditio est præuenta, vt d. l. si quis postea. & hic. Aduerte tamen: quia aduocatus vel procurator debet esse cautus in forma excipiẽdi, vt nõ excipiat de incompetẽtia iudicis: quia in hoc excipiet cùm sit competens: nec opponat de priuilegio fori, petendo se remitti ad primum iudicem: quia etiam similiter ineptè excipiet: quia cùm non habeat priuilegium fori, succumberet per l. j. §. labeo. ff. de fluminibus. & Cle. fin. de app. & per no. in l. Titiæ texto res. ff. de leg. j. debet ergo excipere contra processum ipsius, allegando ꝙ eius iurisditio est præuẽta per præambulam cognitionem alterius iudicis, per d. l. si quis postea. Et ibi hoc tenet Bald. item aduerte: quia prædictus effectus recipit aliquas fallentias.

29 ¶†Primò fallit in crimine hæresis, in quo speciali fidei fauore omnes iudices habẽtes iurisditionẽ cõtra hæreticos possunt simul & separatim procedere cõtra diffamatum de hæresi: licet vnica sentẽtia cõdemnatoria sit ferenda: & sic nõ videtur locus præuentioni: per c. vt officiũ. de hæret. lib. vj. tenet Bal. in d. l. si quis postea. & in l. vbi. ff. de iud. de quo tamen dic, vt latius tradit in d. c. vt officium. A. B. & Ang. in l. sepulchri. ff. de sepul. vio. per c. per hoc. de hære. lib. vj. Ma.

30 ¶†Secũdò fallit, si vnus clericus haberet duo beneficia curata, seu incõpatibilia in diuersis diœcesibus. Nam per ordinarium cuiuslibet diœcesis poterit compelli ad ostendendum titulum et dispensationem: licet ab alio sit præuentus: vt in c. ordinarij. in glo. super verbo, ordinarium. de offi. lib. vj. & ibi vide. ponit Bal. in d. l. si qs. vide quod plenius dixi in c. de mulcta. de præben. in iij. prin. q. j. q. ij. membri. ver. secunda declaratio est.

31 ¶†Tertiò fallit quando ille cõtra quem procederetur, nõ compareret: nam tunc sustentaretur omniũ iudicium, & processus, et etiam si nullæ condemnatoriæ ferrentur, valerent, secundùm Bald. in d. l. si quis postea. A. B. imò enim habet locũ. l. vbi cœseptũ. ff. de iud. quãdo quis est cõtumax. Bar. in l. quãuis. ff. de pul. vio. d. Abb. in c. ex tenore. de resti. Ioã. And. in addi. Spec. in tit. de compe. iudi. adi. §. j. ver. sed pone Barto. in d. l. vbi cœptum[c]. Bald. in l. sena. C. qui accus. non pos. & in c. dilecti. de foro compe. & Pau. de cast. in l. quãuis. ff. de dam. infec. vide pro veritate latius ibi per Ang. & Roma. Ma. allegat not. per Barto. in l. euidenter. ff. de excep. rei iud. Sed in meo Bart. nil vidi: sed videtur mihi mendosus. A. B. Tenet Inno. in c. cùm M. Ferrarien. de consti. Sed Compost. tenet ꝙ prima, & nõ secũda sententia teneat: ex quo reperitur lata contra res prius iudicatas. Sed d. Pet. de Ancha. in repe. c. postulasti. s. eod. q. vij. tenet primum dictum. Non ob. ratio Compo. quia est falsa: quoniã sententia cõtra sententiã valet, in diuersa instantia: si non opponat exceptio rei iud. l. duobus. ff. de excep. rei iud. & quod not. In no. in ca. ex parte decani. & c. super literis. de rescrip. quod tamen limitat Pet. nisi in casu c. dispendia. de rescrip. lib. vj. Ma. Adde tamen ad decisionem prædictam quæ dixi in præce. ar. q. viij. maximè in fi. A. B. Et idem dicendum, si pars compareret, & nihil exciperet de facta præuẽtione. ad quod vide quod dixi in c. fin. de mu. pe. ar. xij. versi. ij. casu princ. Ad quod etiã vide, quod ibidem dixi in xj. prin. ar. versi. viij. limita. vbi vide quãdo quis fuit contumax, vtrum possit opponere de præuentione. & j. arti. xv. in prima limita. ij. membri principalis. & vide etiam quod dixi in c. si diligenti. de foro compe. super gloss. in ver. causam. q. j. versi. & sic patet ex prædictis, sed limita etiã prædicta, nisi iudex esset negligens: quia tũc ad istam non potest petere se remitti ad primum iudicem, secundùm Barto. in dicta l. quãuis. ff. de dam. infec. & D. Abb. hic & in ca. dilecti. s. eo. seu in eo. facit quod not. Bald. in contractu seu in titu. de milite vasallo, qui contumax est. Item limita, quòd procedit contractum ac personas, nõ cõtractũ ad locum. Ita dicit Do. in ca. cùm plures. in v. col. de offi. deleg. lib. vj. Item limita quãdo verteretur præiudicium iurisditionis, secũdùm Bal. in c. imperialẽ. de prohib. feud. alie. per Fed. in §. fi. & ita dicitur tenere Io. mo. & Ioan. And. in c. accusatus. de hære. lib. vj. notabis etiam tres ampliationes ad dictum versi. cœptum.

32 ¶†Prima est, ꝙ habet locum non solùm in causa prius cœpta: sed etiam in causa ex ea authoritate Bald. notabiliter Bal. in c. j. §. fi. de modo inuesti. apud pares.

33 ¶†Secunda, ꝙ habet locum in his quæ sunt voluntariæ iurisditionis. Lapus allegat lxxviij. pro quo text. in l. j. de offic. consulis. & in c. assidue. de præben. in vj.

34 ¶†Tertia, ꝙ habet locum in arbitris iuris. de quo vide Pau. de cast. in l. pecuniam. ff. si cer. pet. Ma.

35 ¶†Tertius effectus est. qui sequitur ex prædictis, & ex dictis iuribus, ꝙ si alius iudex se impediret, aut vellet in dicto negotio præcedere, iudex qui præuenit, posset defendere iurisditionem suam, inhibẽdo alteri iudici ne procedat. de quo dic vt latius dicam in xiij. prin. ar.

36 ¶†Quartus effectus est respectu partis citatæ, quæ postquàm in causa præuenta est, non videtur posse mutare forum. de quo dic vt latius dicam in xv. prin. ar.

37 Quintus effectus est, quòd non solùm respectu partis citantis intelligatur præuenta iurisditio. Sed quandò ꝙ etiam respectu alterius non citati. vnde si rescriptum est impetratum contra A. & quosdam alios per citationem & præuentionem factam de A. intelligitur præuenta iurisditio quò ad omnes[d] alios, qui vigore talis rescripti poterant conueniri. Et hoc tenent quidam. Alij verò tenent contrarium dicentes, quòd licet intelligatur præuenta iurisditio contra citatum: non tamen intelligitur præuenta: nec extenditur quò ad alios non citatos: nisi prius facta fuerit declaratio aliorum: vt not. Innocentius in c. pasto.

a ¶ Ex separatis non infertur. Adde l. papinianus exuli. ff. de mino. cùm si. vt per Iaso. in l. inter stipulantẽ. §. sacramen. in not. ff. de verb. obli.

b ¶ Et aduerte. Circa remediũ d. l. diffamari quis sit iudex competens, vide latius per Mod. repetentes Cle. fæpe. in princip. colũ. xxxv. vers. an autẽ quãdo agit de ver. signi. & ibidem de materia eiusdem. l. plenissimè pGeor. natam Casaleñ. colum. xxxv.

c ¶ L. vbi cœptũ. adde Alexã. in l. hoc amplius. §. celsus recte. ff. de dam. infec. & de illa l. vbi cœptum. vide latè per mod. in c. ex tenore. de rescrip. versi, vbi cœptum.

d ¶ An iurisditio præuenta quò ad vnum dicatur pũuenta quò ad alios, vide Ang. in l. si qs po. ff. de iudi. & Alex. in l. denunciasse. §. fi. ff. de adul. in addi. Bar.

cap.paſtoralis.§.fina.ſ.de reſcriptis.& ſequitur Bald.in dicta l. ſi quis poſtea. Et not.diligenter,quia iſto caſu ſecundùm prędictam opi. videtur facta præuentio ex ſola nominatione,vel declaratione.Sed quia iſta eſt diuerſa materia à materia noſtra, & potius pertinet ad titulum de reſcript. ideo omitto.vide in d.c.fi.vbi dicam latius poſt Do.me.qualiter Inno. fuit ſibi cõtrarius.Et ibi etiam dicam,an prædicta habeant locum,quãdo negotium eſt commune non expreſsis perſonis: ſicut expreſſis.& ibi alia dicã neceſſaria ad materiam iſtam, de qua etiam materia latè per d.Do.poſt Doct. in c.cùm in multis. de reſcri. lib.vj.

38 ¶†Sextus effectus eſt,reſpectu ipſi⁹ actoris,qui ſimiliter poſt quàm ipſius facto præuenta eſt iuriſditio, per citationem aduerſarij,ſicut res nõ poteſt mutare forum,ita nec actor.de quo latius dicam j.in xv.princ.arti.

39 ¶†Septimus effectus eſt, reſpectu pendẽtiæ litis.de quo latius videbimus j.in tit.vt lit.pen.A.B.V bi videbimus,quid ſi inferior iudex prius incœpit cognoſcere:deinde Papa auocat ad ſe illam cauſam:vtrum pendentia litis coram Papa faciat, vt non teneat proceſſus coram inferiore,de quo per tex. & Doc.in c. cùm M.ferrarien.de conſti.Ma.

40 ¶†Octauus effectus eſt, ꝙ iudex præueniens teneturſeruare formam & ordinem ſui tribunalis:licet fortè ſi reus coram alio iudice fuiſſet conuentus,alia forma eſſet ſeruanda, de quo dic, vt dixi in c.quod clericis.ſ.eo.ar.

41 ¶†Nonus effectus eſt,reſpectu executionis fiendæ de ſentẽtia lata.ad quod vide quæ dicam j.in xv.prin.ar.

42 ¶†Decimus effectus eſt, ꝙ quandoq; non ſolùm intelligitur facta præuentio reſpectu eiuſdem perſonæ in eodem negotio puro,ſed etiam reſpectu eiuſdem negotij non puri : ſed aliquã qualitate alterati:etiã reſpectu alterius perſonæ data forma ſtatuti,de qua ſ.dixi in præce.ar.q.ix.aut alia ſimili forma. Et ex his Deo duce habes expeditam hanc præuentionis materiam.

¶Nunc ſupereſt ſecundùm ea,quæ præmiſimus in rub. ꝙ examinemus hic xij.prin.ar.in quo venit examinandum,quando vnus iudex vel officialis ſe impedit de foro,ſeu iuriſditione ad alium pertinente , quid agendum ſit:& an aliqua pœna poſsit puniri,& qualiter.circa quem ar.proſequar duo membra.

¶Primũ,de iudice omnino non ſuo, ſeu qui de ea cauſa ipſo iure vel loco exceptionis,non poteſt cognoſcere.

¶Secundum, de iudice ſuo,qui aliàs de cauſa , quæ intentatur coram eo,poſſet cognoſcere:ſed quia præuentus ab alio,impeditur cognoſcere.

¶Quò ad primum membrum,diſtinguendum arbitror,ꝙ aut talis iudex non ſuus ſe impedit virtute prorogationis, quàm faciunt partes.& iſta non eſt materia noſtra:ſed de ea dic vt latè dictum fuit in c.præce.maximè in iij.q.princi.in vj.prin.ar. & per totum . aut iudex vult ſe impedire præter voluntatem partis. Et ſubdiſtingue , ꝙ vult ſe impedire de cauſa ad ſe non pertinente,aut de perſonis non ſubditis,quę non ſunt ſui fori, vel iuriſditionis.

43 ¶†Primo caſu,potes figurare exemplum, quãdo iudex laicus ſe intromitteret de cauſa ſpirituali,vel quaſi : vel ſi vnus iudex vellet cognoſcere de cauſa,de qua non poteſt.& hoc caſu,remedium eſt ex parte illius ad quẽ de ea re cognitio ſpectat: vt cõmittat inhibitoriam illi iudici , ne ſe impediat de cauſa illa : ſed cauſam ipſam ad ſe remittat.arg.no.in c.tuam.j.de ordi.cogni. Et iſtud eſt clarum , quando cognitio talis cauſæ ad eum nullo modo pertinebat,vel ſi erat talis cauſa , in qua verſabatur peccatum,de qua ſecularis volebat cognoſcere: quia hoc caſu,poteſt iudex eccleſiaſticus, non ſolùm ad partis petitionem , ſed etiam ex officio,mittere talem inhibitoriam:puta, quando ageretur vigore inſtrumenti vſurarij, vel peteretur illius executio coram iudice ſeculari : quia in iſtis concernentibus periculum
a animę,poteſt iudex procedere abſq; alia requiſitione[a],vt not. Innocen.in c.ad noſtram.el.ij.de iureiur.& Do.me.in d.c.tuã. & quamuis in alijs inhibitorijs tranſmittendis regulariter requiratur cauſæ cognitio:& per conſequens partis citatio,vt in authenti.in medio litis non fie.ſac.iuſ.§.j. & in c.romana.& c. non ſolùm.de appel.lib.vj.tamen in hoc caſu,& ſimilibus,poteſt tranſmitti inhibitoria abſq; partis aduerſæ citatiõe : etiam ſi fieret ad partis inſtantiam.argu.not.per Lap.alleg.lxij, quia hæc inhibitoria potius eſt quædam declaratio , quàm ſit actus diſponens.& ſic non exigitur citatio argu.c.paſto.de appel.ad idem etiam facit quod tradit Fede.conſi.ccxxj.& quod traditur per Domi.me.in d.c.tuam.vbi tenet, ꝙ non requiratur citatio:dummodo inhibitoria ſit iuſtificata exprimendo cauſam inhibitionis:quia talis inhibitoria habet vim cuiuſdam citationis iudicialis,in qua fienda non exigitur cauſę cognitio,ſaltem magna.& communiter fit prima citatio abſq; alia cognitione, vt not.Inno.in c.cùm contingat.de reſcri.in c.prudentiã.de offic.delega.in c.præterea.de dila.in c.quoniam contra.j.de proba.& in c.licet.de accuſa.Competit enim parti remedium, vt ſ. opponat de ipſius iudicis incõpetentia. quinimò ſiue pars opponat,ſiue non opponat,non tenet proceſſus, nec ſententia : ſi cauſa eſt ſpiritualis,vel quaſi,& iudex eſt laicus:quia laicus eſt penitus incapax taliũ cauſarum,vt in c.ij.& c.quanto.ſ. de iudi.nec partes etiam volentes,poſſunt virtute prorogationis validare talẽ proceſſum,ſcd̃m ea quæ dixi in c.præce.in v.princi. ar.q.ij.& hæc procedunt vbi cauſa ex ipſa forma apparet ſpiritualis,vel quaſi,aliàs ſecus,vt puta,ſi petitur executio inſtrumẽti quod prima fronte videtur purum & legitimum. Sed in rei veritate,eſt vſurarius , ſub velamine liciti contractus celebrati. hoc enim caſu,valeret iudicium:ſi pars nõ opponeret : vel aliàs nõ mitteretur inhibitoria:quia directè ſeu ſpecificè nõ cognoſcit iudex de vſura. Sed ſi pars opponit,ꝙ delictũ ſit vſurariũ, debet iudex laicus ſuperſedere:& cauſam remittere ad eccleſiaſticum.Similiter etiam ſi cauſa,de qua iudex laicus non poſſet ex toto cognoſcere,non ratione cauſæ in ſe,ſed ratione alteri⁹ cauſæ præiudicialis vertentis coram iudice eccleſiaſtico,vt hæreditatis ad natiuitatem,vel alterius ſimilis cauſæ prę̃iudicialis, iudex enim eccleſiaſticus,coram quo penderet quæſtio natiuitatis,vel ſimilis præiudicialis, poteſt mittere inhibitoriam iudici ſeculari vel alteri:quæ inhibitoria poteſt mitti etiã parte nõ citata,per ea,quæ ſuperius dixi ſcd̃m Lap.& Feder. Quinimò plus dicit Fede.ꝙ etiam ſine tranſmiſsione inhibitoriæ proceſſus iudicis ſecularis eſt nullus:quaſi ſuſpenſio ipſius fiat à iure. arg.c.exhibita.de iudic.Sed do.Ant.in d.c.tuam.tenet,ꝙ proceſſus valeat ſi non opponatur : quia talis ſecularis in ea cauſa eſt iudex:& iudex remanet:& ideo ipſius iuriſditio debet inſici per oppoſitionẽ exceptionis : quinimò idem putat do.Ant. ſi opponatur exceptio, & nõ appellatur ſi non admittatur. Et ſubdit,ꝙ ſi opponitur à parte,& ab ipſa parte petitur inhibitoria,habet locũ dictum Lapi.aliàs autẽ non oppoſita exceptione per partem ſentit,ꝙ iudex eccleſiaſticus non poſsit mittere inhibitoriam,quæ dicta placẽt ex toto domino meo,qui aliter
b diſtinguit in d.c.tuam[b].& ibi latius videbimus.

¶Requiſitiõe.Adde quod dicit Oldra.conſil.cxx. & cõſi.cxxxvj.ꝙ iudex poteſt relaxare iuramentũ debitori ſine citatione creditoris. & facit quod dicit Roma. conſi.ccccvij.

b ¶C.tuam.de ord. cogni. vbi latè etiã tractaꝫ ante Abb. per do.Car.zab.

44 ¶†Quò ad ſecundũ membrum,quando ad iudicem non pertinet cognitio ratione præuẽtionis ab altero factæ:breuiter dico,ꝙ quidem iudex præuentus recognoſceret iuriſditionem à præueniente,à quo ſibi mitteretur inhibitoria. deciſio eſt clara,ꝙ præuentus non põt ſe amplius impedire. quinimò ſi ipſe etiam præueniſſet ſuperiorem tranſmiſſa inhibitoria per ſuperiorem præuentum,non poſſet vlterius procedere , per l.iudicium ſoluitur.ff.de iud.quod no.Bal.in l.j.C. quomodo & quãdo iudex.in verſi.dixi de compulſione.allegat no. per Hoſtiẽ. de offic.leg.c.volentes,per Archi.xj.q.j.c.de perſona.Sed ſi alter ab altero non recognoſceret,videtur ſentire Bal.poſt Hoſtien.& Archi.ꝙ non poſsit mittere inhibitoriam,pro quo facit,quia par in parem non habet imperium , & in c.innotuit.ſ. de elect.& l.nam & magiſtratus. ff.de arbi. mihi videtur poſſe contrarium attentare, ſi ambo officiales recognoſcunt iuriſditionem ab eodem domino,vel ab eadem republica:quia reſpectu cauſæ præuentæ dicitur quis eſſe maior in illa cauſa: & ſic
c non videtur poſſe impediri per alium.Et ſi impediretur, videtur ꝙ poſsit exercere iuriſditionem in impedictes: quia iudex videtur habere iuriſditionem non ſolùm in partes litigantes.
c Sed etiam in omnes impedientes : iudex[c] enim omnia poteſt, quæ ad ſuam iuriſditionem pertinent:& ſine quibus eius iuriſditio impediri non poteſt,vt in c.j.& ibi gloſ.fi. & c.præterea. & c.ſignificaſti.& c.pendentiam.in fi.& c.ſuſpicionis.ſ.de offic.delega.Sed ſi ambo iudices vel officiales recognoſcerent iuriſditionem à diuerſis,non eſt dubium, ꝙ non poſſet tranſmittere inhibitoriam.arg.c.ij.in fi.de conſti.lib.vj.& l.fi.ff. de iur. om.iud.vtroq; tamen caſu expeditum eſt remedium & promptum,ꝙ pars excipiat de præuentione facta ab alio iudice , ſecundùm ea,quæ dixi in v.art.verſi.ſecundus effectus ibi,aduerte tamen,decimitertij principalis præceden.art. Vtrum autem iudex,qui trahit aliquem nõ ſubditum coram ſe,poſsit vel debeat in aliquo puniri, vide quæ latius dixi in c.ſi diligenti.ſ.e. in xvij.principa.articu.Et ex his habes expeditum. xiij. principa.articulum.

¶Iudex omnia poteſt &c. de hac regula vide latè per moder.in l.ij.ff. de iur.om.iudi.

45 ¶†Aſſumo nunc iuxta præmiſſum ordinem.in rub. xv.prin. ar.in quo venit tractandum,quid ſi vnus tempore inchoati iudicij erat vnius fori,& pendente iudicio,vel ante executionem ſententiæ mutat forum: quis iudex erit tunc competens . qui articulus rectè & congruè conuenit textui noſtro,circa quem proſequar duo membra principalia.

¶Primum,de reo.

¶Secundum,de actore.

¶ Quò ad primum, videtur primò dicendum, q̃ citatus ad cau ſam, & ſic præuentus, teneatur coram ipſo iudice præueniente reſpondere: licet poſtea mutet forum, per text. noſtrum. & l. ſi quis poſtea. ff. de iudi. & l. cùm quædam. ff. de iur. om. iudi. circa quod membrum Doc. noſtri ponunt hic multa exempla.

¶ Primum exemplum eſt de laico, qui poſt citationem de eo factam à iudice ſeculari, effectus eſt clericus. Et ſic videtur, q̃ non obſtante mutatione ſtatus perſonæ, teneatur in illa cauſa reſpondere corã iudice citante, ſcd̃m Io. And. hic: ſed hoc exẽplum nõ placet Philippo hic. Sed aduerte: quia circa hoc exem plum latiſsimè inſtat Io. And. in c. j. s̃. de obl. ad ratioci. & quia materia bene congruit titulo & textui noſtro, ideo recitabo di cta ibi per Io. And. & aliorum. Et tamen ſubñciam diſtinctionem, in hoc ergo exemplo plures fuerunt opi.

46 ¶ †Prima opi.[a] fuit Gof. in c. eam te. s̃. de reſcri. qui arguit per illam decretalẽ, q̃ mutatio ſtatus non liberat aliquem ab eo, ad quod prius tenebatur, per l. ſi reus. ff. iud. ſolui. & l. pe. ff. de iur. om. iudi. xvj. q. j. c. iiñ. xxxiiñ. q. ñ. c. admonere. lj. diſt. c. deſignata. liiñ. diſt. c. ex antiquis. & c. frequẽs. & c. ſi ſeruus. j. de diuor. c. gaudemus. in fi. in contrarium verò allegat. xxj. q. ñ. c. ſi quis iam tranſlatus. xviiñ. q. j. c. j. xvj. q. j. c. ne pro cuiuſlibet. l. diſt. c. ferrum. xxvj. diſt. c. deinde. & §. ſacerdotio. ff. de vaca. munerũ. l. pe. in §. fi. ff. de excu. tu. in l. ſpadonem. §. ciue. ff. de ali. & ciba. leg. l. is, cui. ff. de neg. geſt. in l. cum actum. & l. ad quid natura. & inſti. de aſsig. liber. §. datur. & ſic reſidet Gof. ſolùm allegando pro & contra, nihil decidendo.

47 ¶ †Secunda opi. fuit Alani in d. c. j. de obl. ad ratiocin. & Gof. in ſumma illius tit. qui tenent, q̃ talis clericus nihilò minus poterit conueniri coram illo iudice, qui pro cauſa prædicta eum citari fecerat. Et idem tenet Vin. dicens, q̃ talis iudex exequitur ſententiam ſuam, per no. in c. at ſi clerici. s̃. tit. proxi. & per text. noſtrum & d. l. ſi quis poſtea. Et hanc opi. ſequitur Hoſtiẽ. hic & in d. c. j. Et idem determinat Barto. bri. in q. venerabili, quæ incipit, aliquis litigat. & pro hac opin. facit. ff. de excu. tuto. l. ij. in prin. & l. tutor. ff. ad municip. l. incola. ff. de iure immuni. in l. ſemper. §. hoc circa. & de adul. l. adulterium. §. ij. C. de epiſco. & cleri. l. officiales.

48 ¶ †Tertia fuit opi. Ioan. de Deo in libro cauillationum, ſub rubrica de priuilegio clericorum, diſtinguentis inter cauſam ciuilem & criminalem, vt in cauſa ciuili locum habeat præcedens opi. ſecus ſi in criminali, per tex. xj. q. j. c. de perſona.

49 ¶ †Quarta fuit opi. quorundam, qui ſimpliciter voluerunt, q̃ talis cauſa debeat finiri coram eccleſiaſtico: nulla habita diſtinctione cauſarum ciuilium & criminalium. per l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de arbi. & ff. de re milita. l. qui cùm vno. §. reus. vbi videtur expreſſum. & ff. de accuſatio. l. hos accuſare. §. hoc beneficio. Et ad idem ff. de vaca. munerum, in l. prætor. §. j. ibi, vel ſi qui ſacerdotio. & §. fina. & in l. his honoribus. §. authoritati. & ff. de excu. tut. in l. idem Vlpianus. & l. ſpadonem. & l. ſi autem. & l. iuriſperitos. item: quia res lit. penden. deuenit ad caſum, à quo non poterat inchoare. facit quod not. in regula, factum. in fi. de reg. iur. lib. vj. & quod no. ff. de ſuſpect. tut. l. poſt finitam. ff. de lib. agno. l. iiñ. aliàs iiñ. §. j. & quod not. in l. nemo poteſt. circa medium ſecundæ gl. ff. de lega. j. Tertiò mouetur: quia ſi fugiens ad eccleſiam recipit immunitatem ab eccleſia, vt in c. inter alia. de immu. eccle. multò fortius debet reci pere factus clericus. ¶ Quartò mouentur: quia declinatoria no uiter orta bene opponitur poſt lit. conteſt. de offi. deleg. c. inſinuante. ad iura verò in contrarium allegata. s̃. in aliis opi. reſpõdent, q̃ non mutatur forus, ſed additur forus foro. arg. liñ. diſt. c. j. ibi, ſeculum fugere, ſed mutare. & ff. de ſenatorib. in l. ſenatores. Et hoc tenent hic Phil. & Fran. Ver. Nam in terminis iſti⁹ exempli, quis non ſolùm mutat forum, ſed etiam genus fori. ſ. de ſeculari ad eccleſiaſticum, & ſtatum perſonæ. xij. q. ñ. c. duo ſunt, facit xiiij. q. vj. c. conquerimus, vbi res conſecrata non reſtituitur domino. & pro hac parte dicit Ioã. And. in d. c. j. fuiſſe bis determinatũ Boñ. in pu. diſp. Et idẽ placet Are. xj q. j. c. propter impreſſum ordinem eccleſiaſticum, præcipuæ vbi de pœna corporali ageretur.

50 ¶ †Quinta fuit opi: aliorum, qui dicunt præcedentem opi. procedere, vbi bona fide, & non in fraudem citatus ſit clericus, per tex. ff. de adul. in l. ſi maritus. §. j. & l. hos accuſare. in fi. & ff. ex quib. cau. maio. l. v. Et hanc tenet Dy. in d. l. Vlpianus. ff. de excuſa. tut. dicens, q̃ præſumitur fraus, ſi iam erat accuſatus, vel in crimine deprehenſus. argu. l. fi. ff. de his, qui ſibi mor. conſciuerunt. & ff. de re milita. in l. fi. & per hoc patet in l. iam conuenio. quod Dy. ſequitur primam opi. ſed in ordinato poſt malefi cium, fatetur iudicium inchoandum coram eccleſiaſtico. Nec obſt. l. j. ff. de pœnis. quæ videtur velle indiſtinctè, q̃ inſpici deberet tempus commiſſi delicti: quia illa lex loquitur quò ad pœnam imponendam: nos verò tractamus quò ad cauſam tractandam, coram quo iudice debeat conueniri.

51 ¶ †Sexta fuit opi. Spec. in tit. de reo. ver. ſed quid ſi pen. & ſequenti. qui videtur potius inclinare in opin. primam Alani & Io. de Deo dicens, q̃ in cauſa ciui. ferè omnes tenent, q̃ cauſa finietur coram eodẽ iudice, per tex. noſtrum. & d. l. ſi quis poſtea. & l. cùm quædam puella. ff. de iur. om. iudic. & C. ad l. cor. de falſis. l. ſi quis decurio. & ff. de bon. damna. in l. fin. §. ex bonis. licet quidam contradicant. Sed ſi cauſa eſt criminalis dicit, q̃ finietur coram eccleſiaſtico: quia ſecularis non poſsit eum puni re, vt d. c. de perſona. xj. q. j. & c. at ſi clerici. s̃. de iudi. In cõtrarium tamen alleg. ñ. q. iiñ. c. epiphanium. & C. vbi de crimi. agi oportet. authen. qua in prouincia. iiñ. q. vj. c. j. Sed finaliter concludit Spec. q̃ etiam cauſa criminalis finietur coram citãte: ſed mandabitur executioni per eccleſiaſticum. arg. c. poſtulaſti. s̃. c. & c. j. j. de ra.

52 ¶ †Septima fuit opi. Io. And. in d. c. j. de obli. ad ratiocinia. qui dicit q̃ putat, q̃ ſiue loquamur in ciuili, ſiue in criminali: nulla perſonalis diſtrictio clerici poſsit fieri per ſecularem iudicẽ, vt ponere in carcere, vel mala pagha, vel detinere per alium, aut ſimilem modum: & q̃ etiam in criminali nõ poteſt fieri realis executio in clericum per iudicem ſecularem: licet inchoauerit, & ſic vult Io. And. q̃ clericus eximat perſonam quò ad omne, quò ad manus iniectionem, vel diſtrictionem. Sed non eximat cauſam præuentã à iuriſditione peruenietis quò ad ipſius proceſſus inſtantiam fouendam: & ſic poſſunt concordare iura & opi. contrariæ. facit quod no. ipſe Io. And. in c. ſanè. s̃. co. in ſimili, vbi in reali quandoq̃ quis eſt iudex cauſæ, & non perſonæ. Et ſubdit Io. An. quod ſuperius dicta de clerico vendicat etiã ſibi locum in profeſſo: eo ſaluo, q̃ in profeſſo, defenſio cauſæ ſpectabit ad monaſterium. Nam licet propter characterem, pl⁹ habeat ordo, quàm profeſsio, vt tradit Io. And. in c. placet. j. de conuer. coniu. tamen eo reſpectu, q̃ profeſſus mortuus eſt mũdo, vt in l. Deo nobis. C. de epiſ. & cle. & plura ex voto promittit, vt no. in c. vno. de voto. lib. vj. & ibi per gloſ. tamen quò ad perſonalem diſtrictionẽ, deciſio prædicta fortius videtur procedere in monacho, præcipuè ordinato ad minores ordines. ar. c. cùm ex eo. de ele. lib. vj. facit ad hoc de pœ. diſt. j. §. his authoritatibus. & xxxij. q. ñ. c. admonere. & quod not. in authenti. de mona. in prin. & §. ſi quis igitur. ad finem. Subdit etiam Ioan. And. q̃ quæ dicta ſunt de perſonali diſtrictione clerici, nõ videntur procedere in illo, qui iam carceri ſecularis iudicis manci patus, ibidem ordinaretur, vel profiteretur: quia hoc caſu, non ſolùm eſt præuenta cauſa, ſed perſona. Itẽ & ſecundò: quia profeſsio non inuenit iſtum liberum. ¶ Tertiò: quia per huiuſmodi viam & modum, de facili poſſet deludi executio iuſtitiæ. Et ad hæc duo facit quod not. Ioã. And. j. de ecle. miſ. c. ſanè. ſuper verbo, apud omnes. Bart. in l. j. [b] ff. de pœnis. quaſi in omnibus videtur ſequi prædictam opi. Io. And. adiungendo vnam limitationem, de qua ſtatim ſubñciam. Vnde ex omnibus prædictis pro concordia opin. & iurium prædictorum, videtur mihi diſtinguendum fore, q̃ obligatus, ſeu obnoxius fecit ſe promouere ad ordines, vel fecit profeſsionem. Aut & ſecundò non fecit ſe promoueri, nec profeſsionem fecit: ſed ſine ordine & profeſsione conuerſus eſt ad aliquam regulam, & ad alium viuendi ſtatum.

53 ¶ †Primo caſu, aut promotus eſt ad ordinem, vel fecit profeſsionem ante, quàm conueniretur: & ſic ante, quàm præuenta eſſet iuriſditio contra eum, aut poſt præuentam iuriſditionem.

¶ Primo caſu, aut certũ eſt, q̃ fecit ſe promoueri ſine fraude, & iſta allegatio, q̃ ſit clericus vel profeſſus, prodeſt ſibi, per l. hos accuſare. §. hoc beneficio. ff. de accu. aut eſt certum, q̃ fecit cum fraude. & hoc caſu, quò ad cognitionẽ cauſæ & rerum diſtrictionẽ, non prodeſt, per d. l. hos accuſare. in prin. & l. maritus. §. j. ff. de procu. & quod no. Ioã. And. in c. ſanè. s̃. e. ſcd̃m quod s̃. deduxi A. B. & ad prædictã vide. l. j. C. qui mil. non poſ. lib. xiiñ. vbi dicitur, q̃ ſi debitor cauſa litis fugiendæ ſit effectus miles, inſtante creditore debet abſolui à ſacramento militiæ. Ma. Sed quò ad diſtrictionẽ perſonæ, prodeſt, vt s̃. dixi opi. Io. An. aut ſumus in dubio. an cũ fraude, vel ſine fraude: & quia in dubio non præſumitur fraus: niſi ſit accuſatus vel infamatus, aut in crimine deprehẽſus: quo caſu, præſumũtur id feciſſe in fraudẽ, ſecundùm quod ſentit Dy. quæ diſtinctio videtur mihi multũ æqua & iuſta: licet non procedat ſine aliquali dubitatione. Si verò contra eum erat præuenta iuriſditio ſubdiſtingue, q̃ aut præuentio eſt facta per ſimplicem citationem ad perſonam, & ſic eſt præuenta ſola cauſa, aut præuentio eſt facta per citationem realem, & ſic per capturam perſonalem.

¶ Primo caſu, quia in dubio præſumitur facta mutatio ſtat⁹ in fraudem, vt dixi, non prodeſt mutatio quò ad cauſam præuentam, &

a ¶ No. hic per ordinem. vij. opi. an is, qui factus eſt clericus poſt contractum, vel qui aliàs mutauit forũ poſſit cõueniri coram primo iudice. & vide quæ dicunt per Bar. & doc. in l. j. ff. de pe. & Alex. cõſ. ccxñ. lib. ñ. col. v.

b ¶ Bart. in l. j. ff. de pœn. & quæ not. ibidem remiſsiuè per Alexã. & vide vltra alios Ant. & Bar. in c. j. s̃. de obl. ad rat. & latè per Old. in cõſi. iiij. cuius dicta refert Io. Ant. in additio. ad Spe. in tit. de obli. ad ratio. non allegato authore, vt ſolet.

tam,& rerum diſtrictionem, ſed prodeſt quò ad perſonalẽ diſtrictionem,ſecundùm ea,quæ ſtatim dixi.Sed appareret,q̃ ſine faude fuiſſet promotus, q̃ poteſt apparere:quia ad clericatum fuit promotus,non ex propria poſtulatione:ſed tractus à ſuperiore,& ſimpliciter prodeſſet,per l.qui autẽ.ff. ſi quis cau. & l.iuriſperitos.& l.Vlpianus.& l.prætor.in prin.ff.de exc. tu.

¶Secundo caſu, quando facta eſt præuentio tam perſonæ, q̃ cauſæ:quia iam erat incarceratus,quãdo fecit ſe promoueri:nõ prodeſt,per rationes Ioan.And.

54 ¶†Secundo membro de his,qui nõ promouentur ad ordines, vel non profitentur:ſed ſolummodò aſſumunt quendã modũ viuendi:vt quia efficiuntur bechetti,aut milites gaudẽtes , aut tertij ordinis beati Franciſci , vel alium ſimilẽ habitum aut regulam aſſumunt.Et talis mutatio habitus non prodeſt,licet habeant priuilegium.quod ſint exempti à iudice ſeculari:quia illa regula,vel habitus,non facit eum clericum aut religioſum:licet tribuat quendã viuendi modũ,cùm teneant proprium, & vxores & filios.&in iſtis habet locum tex.noſter & iura, quæ dicunt , q̃ propter mutationem fori , ſeu propter priuilegium ſuperueniens ad ſui procurationem, quis non excuſatur , vt d. l.ſi quis poſtea.& hanc opin.ſequitur Bar.in l.j.ff.de pœn. qui dicit ita vidiſſe de facto ſeruari. Subdit tamẽ, quòd talis debet
a nudari inſignijs[a] illius ordinis. vnde remouebitur bechettum, ſeu cordula,ſi eſt tertij ordinis ſancti Franciſci, & de loco cinctura,ponetur ad collum cum qua ſuſpendatur, ſcd̃m ea, quæ ſ.dixi in c.j.ſ.c.ver.ix.declaratio.& iunge ſimul quæ ibi & hic dixi.Et idem ſeruant duces & capitanei armorũ, quãdo faciũt aliquem ſuſpendi ex his, qui portant ſua ſigna, quæ nos, diuiſam,appellamus:quia prius illos denudant tali diuiſa.Et aduerte:quia quæ dixi de præuentione procedũt , non per citationẽ realem vel perſonalem:ſed etiam per obligationem factam coram iudice ſeculari . ſi ex forma ſtatuti obligatio haberet vim rei iudicatæ.vnde tunc mutatio ſtatus non eximeret ab illo iudice.hoc ſentiũt domini de Rota deciſi.cccxx.quæ incipit,obligatus eſt laicus.Quinimò ſatis dubitant ibi , quid ſi obligatus ſit laicus ſub dicta forma, cui ſuccedat clericus : vtrũ executio poſsit fieri contra clericũ,coram illo iudice ſeculari . & arguũt pro & contra,inclinãt tamen in deciſionem negatiuam.Et adde ad materiam executionis,q̃ ſtatim dicam poſt quintũ exẽplum,& etiam ad prædictam deciſionẽ,vide quæ dixi in c.quia V.ſ.de iud.Et not.q̃ ſicut non prodeſt mutatio fori poſt præuentam iuriſditionem propter mutationẽ ſtatus , ita non prodeſt priuilegium exceptionis conceſſum poſt factam præuentionem,ſecundùm Gof.Io.And.& do. Domi.in c.j. de priuile. lib.vj.vbi latius vide.Et ad prædictam materiam vide,quæ dixi j.eo.c.fi.in materia domicilij in x.q.princ.

¶Scd̃m exemplum ponunt Doc.in clerico,qui ſe trãſtulit ad aliam eccleſiã poſt præuentã iuriſditionem:ſed intellige,vt dixi ſ.in notabilibus,qñ ſolùm erat ſubiectus ratione domicilij.

¶Tertio,exemplificat in clerico,in minoribus conſtituto,qui poſtea duxit vxorem.nam ſi fuit citatus per iudicem eccleſiaſticum ante,quàm duceret vxorem,tenetur ibi reſpondere,qd̃ procedit etiã in ciuilibus:& etiam ſi dimitteret habitũ & tonſuram:quia hoc caſu conuenitur corã eccleſiaſtico ratione præuentionis:ſed ſi portaret habitum & tonſuram, in cauſis criminalibus etiam mouendis, deberet cõueniri coram eccleſiaſtico, vt dixi in c.j.ſ.eo.in xxxj.fal.& ſeq. A.B. Et hanc opi. in clerico,qui poſt motum iudicium effectus eſt bigamus. tenet Do. me.conſil. lxxxvj. quod incipit,in præſenti q. Omnipotentis Dei &c.per tex.noſtrum.& l.ſi quis poſtea.ff.de iudi. & l.cùm quædam.ff.de iur.om.iudi.& l.ſi quis decurio.C.de fal.Ma.

¶Quartò exemplificant in muliere , quæ nupſit viro alterius fori : quæ ſequitur illius forum,vt dixi ſ.in rub.ver.lxiij.matrimonij.& in c.j.ſ.eo.ver.xv.ij.declaratio. niſi ſit facta præuẽtio,vt l.cùm quædam puella.ff.de iur.om.iudic.

¶Quintò exemplificant in quolibet laico ſubdito ratione domicilij tantùm,qui poſtea mutat forum , per l.ſi quis poſtea.ff. de iudic. Et aduerte circa prædicta : quia prædicta præcedunt non ſolùm reſpectu cognitionis cauſæ:ſed videntur procedere etiam reſpectu executionis ſententiæ,quæ videtur fieri debere per iudicẽ,qui ſententiã tulit.vnde iudex eccleſiaſticus poteſt mittere in corporalem poſſeſsionem rerum,ſuper quibus pronunciat : licet litigantes ſint laici:vt traditur in c. cùm contra. de pigno.tenet Inno.in c.ſignificaſti.ſ.de offi.deleg.Alij tamẽ vt Hoſt.& Io.And.& quos refert Inno.videntur tenere contrarium dicentes,q̃ debet implorare,ſeu committere iudici ſeculari,vt faciat executionem.arg.c.poſtulaſti.ſ.eo. Sed vt dicit Io.de Imo.in d.c. ſignificaſti.communis opi. eſt in contrariũ. & ad c.poſtulaſti.reſpondetur , q̃ loquitur quãdo vellet facere executionem in territorio alieno.ſententia enim non põt mandari executioni per iudicẽ alterius territorij,niſi ad literas proferentis.de quo arti.vide Spe.in tit.de execu.ſentẽ.§. breuiter. ver.quid ſi iudex.& per Bart.& Doc.in l.à diuo pio.§. ſententiam.ff.de re iudi.& l.cùm vnus.§.pe.ff.de bo.autho.iudi.poſſ. & per Cy.in l.j.C.de confeſ.in x.q.per Iac.But.& Ang. in l.argentarium.§.nõne.ff.de iudi.& per Bal.in l.edicto. C. de edic. diui Adria.tol.in iij.col.& per Ange.in repet.l.tale pactum.§. qui procurauit.ff.de pac.col.xxj. & xxij.& vide notabilem limi.Bal.in materia.l.j.C.de confeſ.in fi.q.& vide etiam Lap. alleg. cxvij. vbi vult,q̃ executio ſententiælatæ à iudice ſeculari contra clericum in cauſa reconuen.debet fieri per iudicẽ eccleſiaſticũ,de quo forte videbimus in c.j.j.de mut.pet. &,ad prædicta etiã vide Pet.de Ancha.in repet.c.ea,quæ.de reg.iur.lib.vj. q.xj.vbi concludit , q̃ licet quandoq; iudex eccleſiaſticus cognoſcat de cauſa laici,& quãdoq; ecõtra,iudex ſecularis de cauſa clerici, & vnus iudex de ſubdito alterius iudicis:tamẽ actualis executio videtur ſui iudici reſeruanda,hoc eſt illi, qui habet ſubditam perſonã, & bona in territorio ſuo,vide latius ibi per eum,vbi etiam refert contrariam opi.Sed pro nunc in hoc art. non intendo vlterius inſiſtere, cùm iam legerimus vſq; ad hãc xvj.diem ſeptembris,& vos ipſi, vobis ipſis defeceritis , & vltra alios xl.dies legerimus.

55 ¶†Circa ſecundũ membrum principale de actore, vtrũ poſsit a mutare forum,tex.Bar.& Doc.in l.vbi acceptum. ponunt regulam negatiuam,q̃ non poſsit.dicit enim Bar.ibi,quòd intelligit illam legem,vt videatur acceptum iudicium ad incõmodum citati,& etiam ad incommodum actoris,ad cuius petitionem fit citatio:ſi citatus comparuit, non enim poteſt actor deſiſtere,& ire ad alium iudicẽ,vt in authen.qui ſemel.C. quomodo & quando iudex.quod qualiter intelligatur,& de intellectu illius authen.vide ibi per Doc.& maximè Bal. in l.edita. C.de edẽ.col.xxj.& per Io.de Imo.in c.procurator.§.ſi dominus.ff.de ope.no.nun. Et aduerte:quia prædicta regula procedit non ſolùm in actore,ſed etiã in ipſius actoris hærede,in quẽ tranſiuit inſtantia,ad quod vide,quod dixi in c.quia V.ſ.tit.j. verſi.ſecunda concluſio. Prædicta tamen regula limitatur multipliciter.

¶Primò limitatur,niſi citatus fuiſſet cõtumax : quia hoc caſu dicit Barto.q̃ non credit, q̃ actor impediatur incipere iudiciũ alibi : quia reus nõ poterit allegare alibi eſſe cœptum iudiciũ: q̃ ipſe conſenſit : quia quantum ad eum,illa citatio poſſet peti circunduci & annullari,vt l.& poſt edictũ.ff.de iud.A.B.Bald. in l.ſi ſepulchri violati actio.ff.de ſepul.vio.& l.quamuis.ff. de dam.infec.Ponta.in repe.l.j.C.de hærere.inſtit.q.vj.verſ.ad ſecundùm reſpondeo.Ma.

¶Secundò limitatur ſecundùm Bar.in d.l.vbi cœptũ.ſi modo iudiciũ ſit cœptum per actorẽ voluntariè:ſecus ſi ex neceſsitate ſit cœptum coram vno iudice : quia tunc poterit coram alio perfici,vt l.ſed & ſi reſtituatur.§. ædium . & §.ſed ſi dies. ff. de iud.& ſequitur Bal.in l.vbi cœptum.

¶Tertiò limitatur, ſi modo alia non ſubſit neceſsitas : ſecus ſi alia neceſsitas ſuperueniret.exemplum : cauſæ ſunt cœptæ in curia poteſtatis,& demum illud officium eſt ſublatum.Nã cauſæ,quæ ibi pendebant,poterunt proſequi & finiri coram capitaneo,propter neceſsitatem.arg.d.§.ſed ſi dies.ſecundùm Bar. in d.l.vbi. qui tamen ſubdit, ſalua meliori deliberatione , quæ opi.ſatis eſt æqua. Et aduerte,q̃ actor,qui ſemel egit corã vno iudice pro vna parte debiti , non poteſt agere coram alio pro alia parte eiuſdem:etiam finito primo iudicio,vt ſentit glo.inſtit.de actio.§.ſi minus.& tenẽt quidam moderniores in l.quidam æſtimauerunt. ff.ſi cer.pet. quod dictum eſt valde ſingulare.Sed apud me eſt valde dubium : quia ſi finita inſtantia in tota cauſa poſſum de nouo eandem cauſam corã alio iudice intentare:ergo & eius partẽ,vel etiã totã finitá inſtantia in parte, vel in toto.arg.l.quæ de tota.ff.de rei ven. & c.paſto.ſ.de offi. dele.nec illa gl.probat hoc,ad qd̃ allegatur.Sed pro nũc nõ intendo aliter inſiſtere,forte latius videbimus.in c.fi.j.de mu.pe.

¶Inſignijs. Adde quod not.Bal.in c. j. de eo q. arma bellica depo.& in l.officiales. C. de epiſ. & cler.&Sali. in l. iij.in iij.colũ.C. de his,qui notã. infa. vbi notãter loquitur.

SVMMARIVM.

1 ¶Modi ſpeciales forum ſortiendi,quatuor ſunt.
2 Conueniri non poteſt quis de delicto, niſi vbi forum ſortitur.
3 Eccleſia Romana abſq; authoritate ſanctæ ſcripturæ , putatur omnium mater.
4 Conuentus in curia Romana,non poteſt forum declinare.
5 Argumentum ab enumeratione partium,quando valeat.
6 Exceptio declinatoria debet proponi ante litis conteſtationẽ.
7 Domicilium,quid ſit.& nu.ſeq.
9 Domicilium,in quo differat ab incolatu.
10 Forus domicilij,quotuplex ſit.

11 Domicilium naturale, qđ sit: & quod cõmune: & quod acciden tale. & nu. sequen.
14 Domicilium naturale, per quid, & à quibus quęratur.
15 Domicilium accidentale, per quid & à quibus queri possit.
16 Domicilium necessarium quod sit, & quod voluntariũ, & quod mistum. & un. sequen.
19 Domicilium ratione communis patriæ, per quid, & à quibus quæratur.
20 Domiciłium in pluribus locis, an possit idem acquirere.
21 Domicilium multiplex eiusdem speciei, an possit quis quærere.
22 Domicilium multiplex diuersarum specierum, an possit quis sibi quærere.
23 Domiciliorum plurium in eadem persona concurrentium, ꝙ prævalere dicatur.
24 Domicilium, qualiter & quibus modis quæratur.
25 Domicilium, an possit solo animo quæri.
26 Animus domicilij constituti per quid probetur.
27 Domicilium, per quæ quæri dicatur. & nu. seq.
42 Domicilij primus effectus, quis sit.
43 Domicilij secundus effectus, quis sit.
44 Domicilij respectu fori effectus, qui sint, & quot.
45 Effectus domicilij respectu fori secundus, quis sit, & quis tertius, & qui sequentes. & nu. sequen.
52 Domicilium naturalis originis, an possit mutari vel perdi.
53 Domicilium accidentale, an possit perdi vel transferri.
54 Domiciliũ, quibus actibus mutari, perdi, aut transferri possit.
55 Domicilium originis, an soluatur per bannum.
56 Effectus mutationis, seu translationis dominij, quis sit.
57 Vagabundus, quis sit propriè dicendus.
58 Vagabundus, vbi forum sortiri debeat.
59 Vagabundus ibi punitur, vbi reperitur.
60 Vagabundus, vbi citari debeat.
61 Ius reuocandi domum, quod dicatur.
62 Ius reuocandi domum, quibus competat.
63 Ius reuocandi domum, ex quo loco competat.
64 Ius reuocandi domum, ad quem competat locum.
65 Ius reuocandi domum, in quibus competat causis.
66 Ius reuocandi domum, propter quas causas competat.
67 Ius reuocandi domum, quando proponi debeat.
68 Ius reuocandi domum, qualiter proponi, seu peti debeat.
69 Ius reuocandi domum, coram quo proponi debeat.
70 Ius reuocandi domum, qualiter cognosci, & concedi debeat,
71 Iuri domum reuocandi, quæ obstare dicantur.
72 Exceptiones seu causæ repellentes ius reuocandi domum, quę sint. & nu. seq.
90 Effectus propositionis iuris reuocandi domum, quis sit.
91 Iudex in quo loco iurisditionem, seu forum exercere debeat,
92 Locus iudicij, quis sit, & qualis esse debeat.
93 Foro vel eius priuilegio, an possit renunciari.

a ¶Quid sit domicilium, & quomodo quis dicatur habere domicilium, & an attẽdatur assidua conuersatio, vel maior pars fortunarum, vide latè per Feli. in c. quoniam. in princi. de offi. ordi.

Licet ratione. Clerico in curia Romana conuento, non competit declinatoria fori: posset tamen sibi ex causa competere ius reuocandi domum. h. d. vel sic & magis ad literam, secundùm Do. me. quilibet clericus potest in curia Romana conueniri: licet ibi aliàs specificè non sortiatur forum: habet tamen ex causa ius reuocandi domum. hoc dicit Diuiditur. primò ponit quatuor modos sortiendi forum, secundò addit quintum, illum modificando. secunda ibi: quia tamen. Et in tex. ibi, Episcopus videtur. dic, ꝙ Papa fortè scribit capitulo istius Episcopi, quia mirabatur quomodo episcopus fuerat ibi conuentus, secundùm Abb. & Io. And.

1 ¶†Primò not. quinq; modos sortiendi forum, quorum quatuor sunt speciales.
¶Primus, ratione delicti, de quo latè dictum fuit in c. postulasti. s. eodem.
¶Secundus, ratione cõtractus, de quo latè dixi in c. dilecti. s. c.
¶Tertius, ratione domicilij, de quo latius dicam in gloss. ij.
¶Quartus, ratione rei sitæ, de quo dixi in c. ij. s. eod.
¶Quintus, generaliter ratione communis patrię, de quo latius dicam in glo. fi.

2 ¶†Secundò no. arg. ꝙ etiam de iure canonico nõ potest quis de delicto conueniri, nisi vbi fortitur forum, altero ex modis quibus quis fortitur forum: nisi delinquens esset vagabundus, de quo dicam j. post glo. ij.

3 ¶†Tertiò no. ꝙ sedes Apostolica, seu Romana ecclesia, est mater omnium ecclesiarum, ad idem xij. dist. c. j. de conse. dist. j. c. basilicas. Romana enim ecclesia à Deo est. aliæ verò ab ea recipiunt potestatem, vt in c. nouit. s. tit. j. Et hoc non solùm dispo nitur à iure cano. vt hic, & j. de priuile. c. antiqua. & xxij. dist. c. sacrosan. & c. renouantes. Sed etiam à iure ciuili, vt in auẽ. de eccle. tit. §. sancimus. col. viij. & in auẽ. vt eccle. Roma. in princi. col. ij. & C. de sum. Tri. l. fi. secundùm Hosti. & Io. And. hic.

4 ¶†Quartò no. ꝙ conuentus in Romana curia, non habet facultatem declinandi forum: quia Romana curia est communis & competens forum omnium clericorum, vt dicam in gloss. fi. ex causa tamen habet ius reuocandi domum. de qua materia dicetur latè in gloss. fi.

5 ¶†Quintò no. ꝙ nõ valet arg. à partium enumeratione, si partes non sunt sufficiẽter enumeratæ: sed si essent sufficiẽter enumeratæ, valeret, secundùm Cicer. & Boe. in thopicis. & instit. de his, qui sunt sui vel alie. iur. in prin. & in c. per tuas. j. de sent. excom. & ibi allegati ad hoc multa plura alia iura.

6 ¶†Sextò no ibi: quàm si tũc. ꝙ sicut exceptio declinatoria fori, est dilatio: & ideo debet proponi ante lit. contest. vt in c. pasto. j. de excep. & in c. inter monasterium. j. de re iud. ita & exceptio reuocatoria ad domum: quare & ista debet opponi ante lit. contest. de quo latius dicam in glo. fi. in vij. q. princ.
¶Gloss. j. in princ. colligit quædam, deinde format tres q. duas soluit: & pro vna remittit. in fi. glo. dic de hac materia, & de omnibus quæstionibus istius gloss. vt latissimè dictum fuit in c. postu. s. eod.
¶Glo. ij. format duas quæstiones, & soluit, in fi. glo. dic de istis quæstionibus, & alijs plurimis, vt latissimè dixi in c. dilecti. s. c.
¶Glo. ij. super verbo, domicilij. in prin. colligit, deinde soluit q. & remittit in fi. glo. dic quia s. in rub. ver. xxxv. & ver. lvj. remisi me hic dicturum de foro ratione domicilij, seu incolatus. ideo vt istam materiam habeas magis ordinatè, quàm tradant Doc. prosequar infrascriptas quæstiones.
¶Prima, quid sit domicilium, seu incolatus, seu ipsius domicilij & incolatus forus, & qualis, & an differāt incolatus & domicilium.
¶Secunda, quotuplex sit domicilium.
¶Tertia, quis possit acquirere domicilium.
¶Quarta, vtrum quis possit esse pluralis in domicilijs, & qualiter.
¶Quinta, quid si in vna eademq; persona plura cõcurrunt domicilia, ꝙ prævaleat.
¶Sexta, qualiter & quibus modis constituatur & acquiratur domicilium.
¶Septima, qui, & quales effectus insurgant ex domicilio ratione fori.
¶Octaua, an forus domicilij possit mutari seu amitti.
¶Nona, qualiter, & p quos actus, forꝰ possit mutari & amitti.
¶Decima, quis sit mutationis effectus.

7 ¶†Primò igit quæro, quid sit domiciliũ[a]. Sol. Bar. in l. placet.
a ff. ad muni. remittit ad l. ciues. C. de incol. li. x. vbi tex. dicit: Incolatus verò, sicut & diuus Adrianus suo manifestissimè declarauit edicto, domicilium faciet. & in eodem loco singulos habere domicilium nõ ambigit: vbi rerũ fortunarũ summam cõstituit. Ego verò arbitror, ꝙ domicilium latè pōt dupliciter accipi. vno modo naturaliter, alio modo accidẽtaliter. Nam si dico B. Senensem, possumus intelligere respectu originis. Itrm & respectu assumpti domicilij, vt dicam j. in seq. q.

8 ¶†Primum domicilium, s. naturale, sic potest describi, ꝙ est locus originis propriæ, vel paternæ, vt l. j. & in l. assumptio. §. filius. ff. ad munici. & ad id quod dixi de paterna, vide quod latius dixi s. in rubr. ver. lxxxij. Aduerte tamen: quia ex propria aut paterna origine, quis potius dicit municeps & ciuis, quàm dicatur domicilium vel incolatũ habere, vt l. j. ff. ad muni. & in d. l. ciues. C. de incol. Domicilium verò accidentale sic arbitror posse describi, ꝙ est locus, quẽ quis sibi assumit, vt ibi perpetuò sit, per l. assumptio. in princi. iuncto. §. viris prudentibus. ff. ad munici. quod clarius declarabo ex his, quę dicam in vj. & vij. q. Et no. ꝙ forus domicilij dicitur proprius forus, & ordinarius, vt dicit hic Io. And. & est generalis, hoc est generaliter cõcurrens cũ omni alio foro: & quò ad omnia, vt dicunt hic Io. Cal. & Do. me. & licet quis ratione delicti vel cõtractus, aut ex simili modo possit in illo loco conueniri: propriè tamẽ nõ dicit subditus: nã propriè subditꝰ dicit quis, ratione domicilij, vt dixi s. in c. j. ver. prima declaratio. dixi etiã in ver. præcedẽti & in c. dilecti. s. eo. in fi. secũdi prin. ar. & etiã in c. postulasti. s. e. tenet etiã Pau. de ca. in l. ij. C. de iu. om. iu. & vide cõpo. in c. nõnulli. s. de reseri. in iij. glo. & Spe. in ti. de cita. §. j. ver. & no. vbi dicit, ꝙ app. diœcesani, vbi aliud nõ addit, intelligit de diœcesi domicilij. & sequitur Io. An. in c. statutum. §. nullus. in glo. super verbo, vnam dietam. ad fi. de reseri. li. vj. vbi dicit, ꝙ sic disputãdo determinauit & audiuit curiam sic tenentem. vnde dicit ibi d. Do. quod propria diœcesis alicuius dicit, vbi habet domicilium & non vbi natus est. facit etiã quod no. gl. pe. in c. præsenti. de præben.

præben.lib.vj.vnde vtrobiq; dicit d. Do.q; repręſaliæ conceſſæ,intelliguntur cõprehendere ſubditos ratione domicilij.Sed quia iſta non eſt materia noſtra,vide per Barto.in trac.repreſa. Et hæc faciunt ad ea, quæ dicam.j.in vij.q.princip. Sed nunc
9 pro examinatione ſecundæ partis,†quæro vtrum domicilium & incolatus differant.Sol.dicendum arbitror,q; hic pro eodem ſupponant. Nam eoipſo,q; quis quæſiuit domicilium, dicitur effectus incola illius loci, vt d.l.ciues.Sed ante,quàm conſtituat domicilium,potius dicitur peregrinus,vt d.l.ciues.vbi tex.dicit,vnde cùm profectus eſt,ſcilicet à domicilio peregrinari,videtur q; ſi redijt,peregrinari iam deſijt:Quoniam tamen incolatus accipitur pro ciuilitate, & municipio : licet non propriè, vt not. Barto.in l.Imperatores.§.item reſcripſerunt.ff.ad municip.dixi ſ.in rubri.verſi.lxvj.quæ autem differentia ſit inter municipem,ciuem,& incolam,gloſ.in d.l.ciues.C.de incolis.& in rubri.C.de muni.& orig.& dicit, q; municipes eſt genus:ciuis & incola, ſunt ſpecies . municeps dicitur propriè qui ſubijt munera,& aliquando Romani,municipes faciebant ex priuilegio,& aliquando colonias:& quæ differentia ſit inter hoc, nõ eſt materia noſtra,tradit notabiliter Aulus gellius de noctibus atticis li.xv.vbi dicit,q; clerici fuerũt primi municipes Romanorũ,& de municipio & colonia tractat l.ei9.la ij. §.j.ff.ad muni.verbũ cius dicit in alias ſpecies. videlicet originarios & nõ originarios,vide in l.j.ff.ad muni.& d.l.ciues.j. & ibi p Bar.& a dicit incola[a] quaſi valde colens,& venerans prouinciã, in qua ſe contulit,cùm per eam aliam reliquerit:nec tamen, qui in ciuitate aut in oppido moratur,ſed etiam qui in vltimis finibus ſedem ponit,incola dicitur,vt in l.pupillus.§.incola.ff.de verb. ſig.& licet quidam voluerit aduenam,accolam,& incolam,pro eodem ſupponere,tamen glo.in d.§.incola.& eadem l.§.aduena.reprobat & bene.Nam aduena dicitur,qui venit ad tempus moraturus:non tamen vt ibi domicilium vel incolatũ habeat: vnde interrogatus fuit Loth,ingreſſus es tanquam aduena, an vt iudices ? & dicitur aduena, quaſi aliunde veniens . & hanc alluſionem vocabuli,accola & incola tanquam aliunde venientes,videntur pro eodem ſupponere : ſed tamẽ qui aduenit pro eo animo vt ibi transferat ſedem:dicitur incola,& ibi domicilium habere,ſecundùm quod dicam in vj.q. princip. qui venit aduenit,vt ibi aliquo tempore , non tamen vt perpetuam ſedẽ ponat,dicitur accola,vt quaſi aliquo tempore locum colla.vnde ſcholaris potius dicitur accola,quàm incola:aduena verò, & ſi ex alluſione vocabuli largius præſupponat,propriè tamẽ dicitur,qui de nouo aliunde venit : ibi minime habitaturus.hoc colligitur ex c.fundamenta.§.vt autem.de elec.li.vj. qui etiam tex.ſentit differẽtiam inter ciuem,incolam,& aduenam. & idẽ quod dixi de aduena,poteſt dici de forenſi:quia propriè dicitur ille,qui nõ habitat in loco:ſed de foris venit. tex.eſt expreſſus in auẽ.de quæſtore.§.ſi verò aliqui in hac habitantium ciuitate,& in §.ſi verò aliquis proſpexerit.col.vj.quandoq; tamen talis appellatur extraneus,dic vt dixi in c.pe.de cõſue. licet etiã forenſis quãdoq; dicatur , qui in iudicialibus cauſis conuerſatur,vt c.forus.de verb.ſigni. Et aduena ſeu forenſis dicitur, & peregrinus.Nam peregrinus dicitur ille,qui nõ eſt in loco propriæ habitationis.tex.glo.& Bar.in d.l.ciues. & prædicta not. ad cætera alia multa,propter intellectum ſtatutorum , priuilegiorum,& cæterarum diſpoſitionum.

10 ¶Secundò principaliter quæro quotuplex ſit forus domicilij, ſeu quot ſint eius ſpecies. Solu.dic, q; prima diuiſio eſt duplex, vt ſentit gl.in l.ei9.§. celſus.aliàs incipit lex, ſi quis inſtructus. ff.ad munici.videlicet naturale domicilium,& accidentale. Tu
11 verò dic,q; eſt triplex,naturale,accidentale & commune.† Naturale domiciliũ eſt,q; ex ipſa natura naturaliter venit : ſeu qđ naſcitur vt natiuitatis propriæ,ex quo enim loco quis eſt oriũdus: in eo domicilium habet , vt in l.j.& l.aſſumptio . §.j.ff. ad muni.tenet glo.in verbo,oriundus in c.cùm nullus.de tempo. ord.lib.vj.per l.pe.ff.de ſena.vbi bonus tex.qui dicit,q; licet ſenatores in vrbe videantur habere domicilium:tamen & ibi habent vnde ſunt oriundi,& per illum tex.idem tenet glo.in verbo.oriundus.in c.accedens.el ij.vt lit.non conte.& vide quod dicam j.in viij.q.princip.Et hoc procedit ſecundùm do. me.in d.c.accedens.etiam ſi non habitet ibi,vnde ortum habet: quia ſi ibi habitaret,nullũ haberet dubium, q; non haberet ibi domicilium . & ſecundùm hoc videtur dicendũ q; quis nõ poſſit eſſe ſine domicilio.& hoc videtur velle glo.in d.§.celſus. quia ſaltem habet domicilium ratione originis, quæ mutari non poteſt,vt l.aſſumptio.in princip.ff.ad mu.& l.origi. C. de mu. & origi.cuius tamẽ cõtrarium videtur concludere tex.in d.§.celſus.dum dicit,q; ſi aliquis relicto domicilio nauiget,vel iter facit,quærens quo ſe conferat:at q; vbi conſiſtat:hunc putat Celſus ſine domicilio eſſe.ſed tu dic de hoc,vt latius dicam in viij. q.prin.vbi melius cõuenit.de foro autem originis paternę vel auitę,dixi latè in rubri.verſi.lxxxij.Aliud domicilium eſt accidentale,quod acquiritur ex aſſumptione per modos.de quibus latè dicam in vj.q.prin.& de hoc eſt principalis intentio
12 noſtra hic tractare†. Commune verò eſt omnis cõmunis patria,qualis eſt Roma:vt in l.Roma.ff.ad munic.vel ſedes Apoſtolica,aut curia Romana,& curia Imperatoris:vt hic.de qua materia latius dicam in gloſ.fi.in viij.prin.art.iuris reuocandi
13 domum†. Accidentale verò domiciliũ ſubdiuiditur,quia quoddam eſt voluntarium,& quoddam neceſſariũ:vt apparebit ex his quæ ſtatim dicam in ij.q.princ.voluntarium etiam poſſet ſubiri per alias ſpecies, quibus poteſt quæri domicilium.de quibus dicam in v.q.princi.

¶Tertiò principaliter quæro quis poſsit acquirere domicilium,vel incolatum. Sol.pro clariori doctrina proſequar tria membra principalia.

Primum,de domicilio naturali.

Secundum,de accidentali.

Tertium,de communi.

14 ¶†Circa primum de domicilio naturali,qđ quæritur per originem.dic,q; tale domiciliũ,cum nõ facto ſuo,ſed ab ipſa natura quæratur:quilibet maſculus & fœmina,& infans ſtatim vt naſcitur,illud quęrit:vt dicit gl.in dicta l.cius.§.celſus.Item nõ ſolùm liber,ſed etiam ſeruus acquirit hoc domicilum:licet eẽ in his quæ attinent ad ius ciuile, ſerui pro nullo habeantur: non tamen iure naturali:quia quò ad ius naturale , omnes homines æquales ſunt,vt in regula quod attinent.ff.de regu.iur. ſed hoc domicilium iure naturali acquiritur.& hinc eſt quòd ei renunciari non poteſt,vt dicam in viij.prin.q.quinimò etiã ex creationæ perſonæ fictę,vt collegij & vniuerſitatis,videtur tale domiciliũ quęri,vt ſtatim dicam in ſeq.membro.

15 ¶†Circa ſecundum membrum de domicilio accidentali,quòd à Papa etiam incolatus,vt dixi in prin.q.dic,quòd tale domicilium poteſt acquirere, non ſolùm paterfamiliàs . ſed etiam filiusfamil.etiam ſine conſenſu patris in l.placet.& in l.ſeq.ff. de muni.Nec etiã neceſsitaẽ filius ſequi domiciliũ à patre conſtitutũ.ſed põt ſibijpſi domiciliũ cõſtituere. Itẽ poteſt tale domiciliũ acquirere,non ſolùm maior vel pubes,ſed etiã pupillus & infans.tenet Barto.in l.placet.ff.ad munici.per l.j. C.vbi
b pet.tut.vbi dicit Bal.quòd poteſt habere domicilium[b] ex ſucceſsione,vel ex patrimonio.ſed quod Bal.dicit de ſucceſsione: quia domicilium accidentale paternum , non tranſit ad filios: vt l. aſſumptio. §.filios.& l. non vtique.ff.ad municip.Sed poteſt intelligi dictum Bald.quando filius perſeuerauit in domicilio patris:ſecus ſi mutauit.& ita procedant iura prædicta. nec obſt.quòd pupillus vel infans,cùm non habeat animum vel intellectum integrum,non videtur ſibi poſſe conſtituere hoc domicilium,quo animo conſtituitur:vt dicam in vj.q̃one princip.quia vt dicit Bartol.in dicta l. placet. animus requiritur in illo,qui ipſum habet diſcretum:aliàs ſecus.ar.l.penul. C.de emanc.libe.vnde in pupillo ibi dicitur conſtitui domicilium ipſius,vbi habet maiorem partem facultatum:& ibi habitat:quia re & facto dicitur ibi domicilium habere:vt dicta l.j. & ibi per Azo.in ſum.Sed Bart. & Salice.in dicta l.j.ſingulariter loquitur dicẽs,quòd domicilium eſt triplex.†vnum merè neceſſarium & irrepudiabile,vt originis veręs,& de hoc non
16 dubitatur:quòd quilibet, ſtatim vt natus eſt, illud acquirat:
17 vt dicta l.j.& ff de tu.& cur.da.ab his.in l.de pupillo.†Quoddam eſt merè voluntarium,& hoc non poteſt pupillus,ex quo
18 curet intellectum,ſibi conſtituere†. Quoddam eſt miſtum cauſatum à neceſsitate inſita rebus,participans cum voluntate:& iſtud eſt domicilium,q; reipſa contrahitur : quando quis moram trahit,vbi eſt maior pars fortunarum ſuarum.de quo per gloſ.in l.hæres abſens.§.fina.ff.de iudi.& latius dicam in vj.q. princ.& tale domiciliũ põt habere pupillus & infans:vt dicta l.prima.§.at ſi quis.C.vbi petatur tuto.ſecundùm Sali.ibi Bal. in l.prima.C.de municip.& origi.lib.x.videtur velle,quòd domicilium voluntarium, quod requirit factum hominis,non tranſeat ipſo iure in filium:& longe minus in alium ſucceſſorem,ſicut nec poſſeſsio:vt ff.ad municip.in l.aſſumptio.§.filio. et ff.ex quibus cauſis maio.in l.cùm miles.ideò infantes non dicuntur habere domicilium,niſi habeant tutorem vel patrem, qui intendat eis domicilium conſtituere . nam tutor & pater poſſunt illum incolam facere,ſicut & poſſeſſorem ſecundùm Bald.Sed tu aduerte:quia ſi Bald.intelligit de domicilio reſpectu rerum,prout videtur ſentire,hoc videtur eſſe falſum:quia etiam ante datum tutorem pupillus vel infans,videtur habere tale domicilium:vt dicta l.prima. C. vbi pet.tuto.& probatur optimè,iuncta l.prima.in fi.ff.de tuto.& cura.da.ab his.& ibi Dy.quæ iura ſimul iuncta expreſsè probant,q; etiã ante datũ

a ¶Quis dicatur incola,vide Are.cõſi.cxxvj.incip.clariſ.dñe collateralis. & vide multa,quę etiã faciũt ad ,ppoſitum in c.Rodulphus . de reſcript. per Fely.

b ¶Habere domicilium. vide Bart. in d.l.j.C.vbi pet. tu. & l.j.ff.de tuto. & cur.datis ab his.

tutorem pupillus habeat domicilium. Si verò Bald. intelligeret de domicilio voluntario, quod quæritur animo: videtur esse satis sing. dictum Bal. q̃ tale domiciliũ non solùm potest quæri proprio animo: sed etiam animo alterius legitimi administratoris, vel tutoris, vel patris, q̃ perpetuò notabis. & sic etiam videtur, q̃ possit quæri per procuratorem ad hoc legitimè cõstitutum. quod tamen intellige, q̃n aliquis actus positiuus accederet, scd̃m quod dicam in vj.q.prin.circa scd̃m. Item aduerte ad id, quod dixi de domicilio ratione possessionis. Nam ante, quàm infans habeat tutorem, nec̃ hæreditatẽ adire, nec̃ possessionem acquirere potest, vt in l.si infanti. C. de iur. delibe. & istud est clarum. ergo videtur, q̃ ante datum tutorẽ nõ habeat tale domicilium, cuius cõtrarium videntur velle prædicta. cogitabis: quia ex tempore venit in mentẽ. Insuper etiam tale domicilium põt acquirere nõ solùm masculus, sed etiã fœmina. licet enim mulier sequatur domiciliũ proprium, vel paternũ respectu originis: vel domiciliũ viri, respectu accidentalis domicilij, donec est nupta: & illud etiam retineat vidua, vt dixi s̃. in rubri. ver. lxvj. & in c.j.s̃.e.ver.xvij̃. declaratio. tamen potest ipsa mulier existens vidua, si nunquam habuit virum, domicilium mutare: vel nouum domiciliũ assumere animo vel translatione bonorum ad alium locũ: vel per alios modos conuenientes, de quibus dicetur in vj.q.prin. quia nihil repugnat huic cõclusioni. facit quod not. Bart. in l. de iure. §. libertus. ff. ad munici. vbi simpliciter vult, q̃ manumissus à muliere sequitur domicilium & originem patroni. Sed existens nupta, non posset: quia de necessitate sequitur domiciliũ viri, vt dixi in d. versi. lxvj. Rursus etiam huiusmodi domicilium potest quærere non solùm ingenuus, sed etiam libertus, vt l. filij̃. §. municipes. ff. ad munici. vbi tex. dicit, q̃ liberti in eo loco sunt municipes, in quo volũtate domicilium tulerunt. & ad idem l. de iure. §. penul. eo. titu. Seruus autem tale domicilium non potest acquirere: quia nõ per possessionem rerum: quia quicquid acquirit, acquirit domino. Item nec animo: quia contra voluntatem domini nõ potest ad alium locum se transferre, vt in l.j. C. de ser. fugiti. Vlterius etiam, hoc domicilium non potest quærere persona vera, sed etiam ficta, seu representata: vt capitulũ, collegium, & vniuersitas, vt tradit Domi. me. in c.fi.j. de parochijs. vbi vno verbo se expedit. Bart. etiã tangit in l. ciues. C. de incol. lib. x. & ibi remittit ad l.j. ff. de administra. tuto. Tu dic clarius, q̃ vbi creatur capitulum, collegium, vel vniuersitas: quia videtur ibi nasci, & originem habere, vbi sortitur domicilium fori originis: & dicitur ciuis seu municeps talis ciuitatis, secundùm Bartol. in l.j. ff. ad muni. Sed si esset capitulum seu vniuersitas, quæ alibi habuisset originem, & se deinde transtulit ad alium locum, tunc sortitur domicilium in eo loco, ad quem se transtulit ratione incolatus, secundùm Bar. & satis mihi placet.

a ¶ Baptizari potest puer, emisso tantũ capite.

19 ¶ †Circa tertium membrum de domicilio ratione communis patriæ, vt Romæ, sedis Apostolicæ &c. dic, quòd tale domicilium est commune omnibus, & omnibus est acquisitum, ingenuis, libertis, & seruis, masculis, & fœminis, maioribus, minoribus, & impuberibus, personis veris, & fictis, vt verbum sonat. arg. tex. nostri & clarius in l. Roma. ff. ad municip. de quo latius dicam in glos. fina. in viij̃. princi. arti. cæterum quia. s̃. in ij̃. prin. q. & j. in ij̃. vj.q.prin. latius dicetur, q̃ alijs varijs modis quæritur domicilium, circa quod dubitari posset, qui sint illi, qui per illos modos possint quærere domicilium: breuiter conclude, q̃ omnes possunt quærere domicilium, per illos modos, quibus cõueniunt qualitates requisitæ ad illos modos, vt filij̃ per emãcipationem, serui per manumissionẽ, & sic de similibus, prout hic latius videbimus.

20 ¶ †Quartò princ. quæro vtrum in vna & eadem persona possint plura cõcurrere domicilia: & sic, vtrum quis possit in pluribus locis acquirere domicilium. Solu. glos. nostra dicit, quòd sic, per c.ex parte. s̃.eo. & per l. assumptio. §. viris prudentibus. ff. ad muni. & remittit se ad c. dilectus filius. s̃. de rescrip. Sed tu distingue duo membra principalia.

¶ Primum, de domicilijs eiusdem speciei.

¶ Secundum, de domicilijs plurium specierum.

21 ¶ †Circa primum potest exemplificari, an quis possit esse pluralis in domicilio naturali: ita q̃ habeat multiplex domicilium naturale, vel in domicilio accidentali, vel communi quærere: distingue, quòd aut loquimur de foro seu domicilio originis propriæ: & indubitatum est, quòd quis non potest nisi in vno loco domicilium sortiri: sicut non potest nasci nisi in vno loco: & hoc est manifestum, & si fortè in vno loco prægnans, caput partus emitteret: & in alio loco partum compleret: dicendum arbitror, q̃ si caput iam erat emissum, dicetur sortiri domiciliũ loci emissi capitis. posset enim hoc contingere in confinio duplicis territorij̃. & hoc probatur ar. l. cùm in diuersis. ff. de reli. & sump. fune. facit etiam quod not. Innocen. & Ioan. Andr. in c. super eo. j. de paroch. & quod not. Ioan. Andre. & post eum d. Domi. in c.ij̃. de sepul. lib. vj. In quibus dicitur quò ad cognoscendum in qua parochia sint dormientes, vel habitantes in loco posito in cõfinibus, vel in cadauere sepulto per frusta in diuersis locis, prout contingit ex dispositione testamẽtaria in clarissimo duce Mediolani. dicitur enim, quòd si caput est sepultum in vno loco, & membra in alio loco, inspicimus locum capitis, & similiter etiam in eo, qui dormit in camera posita in cõfinio parochiarum, vt si caput retineat in vna parochia, & pedes in alia: intelligatur in parochia vbi est caput. facit etiam. ff. de acquiren. rerum dominio. in l. adeò. §. fina. & institu. de rerũ diuisio. §. religiosum. & quod not. in c. cùm non liceat. de præscriptio. & quod tradunt Ange. & Ioan. de Imo. in l. quod dicitur. ff. de liber. & posthu. Nam si caput totum est emissum, poteſt baptizari[a]. & vide quod dixi in c. ad audientiam. j̃. de homi. in vij̃. princip. arti. q. lxxv. Sed respectu originis propriæ & paternæ, de qua dixi. s̃. in rubri. versic. lxxxij̃. non est dubium, q̃ potest quis duplex habere domicilium: quia stant ista simul, q̃ pater meus fuerit natus Florentię, & ego Senis. Aut loquimur de domicilio accidentali, q̃ quęritur voluntate & facto, potest quis in pluribus locis domicilium habere. & ita debet intelligi quod dicit glos. nostra hic. & est tex. in c.ij̃. de sepul. libr. vj. & text. apertus in l. assumptio. §. penul. ff. ad municip. vbi text. dicit, viris prudentibus, placuit duobus locis posse aliquem habere domicilium, si vtroque ita se instruxit, vt non ideo minus apud alteros consuluisse videatur, & probatur in l. labeo. & in l. si quis. ff. ad municip. tenent communiter Docto. & Do. me. in c. ex parte B. s̃. eodem. per illum tex. tenet glos. in l. penul. ff. de senat. & in l. ciues. C. de incolis. & qui in duabus diœcesibus duo habet beneficia exigentia residentiã, vtrobiq̃ dicitur domicilium habere, vt not. glos. in c. quia in tantum. j. de præben. & in c. dilectus filius I. s̃. de rescri. requiritur tamẽ, q̃ in vtroq̃ loco se æqualiter collocet, vt in d.c.ij̃. & d. §. penul. not. glos. in c. dilectus. s̃. de rescrip. & lxxj.d.c. priuatus. & in c. nullus. de tẽpo. ordin. lib. vj. in glo. super verbo, domicilium, & in c.ij̃. de sepul. lib. vj. in glo. in verbo, domicilium. aliàs videtur habere potius domicilium, vbi tunc maiorem partem rerum suarum habet, vt ff. ad municip. in l. eius. §. fina. & C. vbi sena. vel clarissi. in l. senatores secundùm glo. Aduerte tamen: quia glos. Innoc. & Ioan. Andr. in c. iij̃. s̃. de maio. & obe. & clarius Bar. in l. assumptio. §. pe. dicit, q̃ potest quis habere plura domicilia, & vnum principalius alio, vt videmus in Regibus, qui licet in qualibet ciuitate habeant domicilium, tamen in vna ciuitate habẽt principaliter, vt in ciuitate Regia. facit Cle. ij̃. §. deniq̃. de re iudica. Item aduerte, quia licet vnum sit principalius altero, vno respectu: tamen quia in alio concurrunt duo vincula, ratione vinculi adiuncti videtur prævalere, vt dicam in sequen. q. Circa verò domicilium commune non est dubium, q̃ cuilibet omnia domicilia communia (prout verbum sonat) competunt. facit q̃d dixi in iij̃. q.

22 ¶ †Circa scd̃m membrũ principale non est dubiũ, q̃ respectu pluriũ specierum põt quis habere plura domicilia. Nam vnum põt habere in vno loco respectu originis propriæ, & in alio respectu originis paternæ, et in alio respectu incolatꝰ, vt est tex. in l.j. C. de muni. & origi. li. x. no. gl. in c. statutũ. §. cum verò de rescrip. li. vj. vnde nõ solũ duo aut tria, sed etiam quator & plura potest quis diuersarum specierum domicilia habere, vt in exemplo posito. Nam & incolatus potest pluribus in locis haberi, vt statim dixi. Item potest adiungi domiciliũ rõne emancipationis, ratione manumissionis, ratione prælaturæ & recepti beneficij̃, vt no. glos. in d. §. cùm verò. super verbo. ciusdẽ beneficij̃. Sed dicit ibi Arch. q̃ hoc procedit in laicis. Sed in clericis, si sunt prelati regulares, nõ possunt habere nisi in suo monasterio, sed si essent clerici seculares, possent simul habere plura domicilia: si beneficia non exigerent residentiam. & ita intelligit no. per glo. lxxj. di. c. primatus. Si autem teneretur ad residentiã. tũc in loco illo videret suũ habere domiciliũ, vt not. Inn. in c. ex ore. j. de priuile. scd̃m Archi. quẽ etiã sequitur Io. And. in d. §. cùm verò. & fuit originalis opi. vin. in c. postu. s̃. eo. & lxx. di. sanctorum. quòd intelligit verum Io. de Imo. in domicilio, quod quæritur animo: quia clericus secularis isto casu, non potest habere plura talia beneficia: quia tantùm in loco beneficij̃ tenetur residere: sed plura diuersa domilicia, quorum vnum sit ratione maioris partis bonorum patrimonialium. Aliud verò ratione animi, vbi tenetur residere: aliud ratione originis: & sic de similibus: bene potest habere. per d.c. postulasti. & per d.c. cùm nullus. de tempo. ordi. lib. vj. & sequitur do. Domi. in d. §. cùm verò. Sed tu aduerte quia predicta opi. fuit originaliter Ioan. And. in d.c. postu. per d.c. cùm nullus. Sed do. Anto. in d.

c. postulasti.

a c.postu.distinguit,q̄ si clericus habet plura[2] beneficia requirẽtia residentiam,potest plura habere domicilia:quia in quolibet loco beneficij habebit domicilium,secũdùm glo.in d.c.primatus.& d.c.quia in tantum.& tenet Archi.iij.q.vj.in summa sentit gl.in c.j.xxj.q.ij.quod dictũ limitat Do.me. quando vtriq; beneficio vult deseruire per se,nũc vni,nunc alteri, ita q̄ quasi æqualiter se collocet in vtroq;,quod potest,vt no.glos.in c.nõ potest.de præben.lib.vj.tunc enim fatetur Do. me.hunc simpliciter habere domicilium in vtroq; loco.ar. optimum in l.assumptio.§.viris.ff.ad muni.& in c.ij.de sepul.lib.vj. Si verò alteri tantùm seruit per se,alteri per vicarium,quod potest,vt no. glo.in d.c.non potest.& dixi in c.extirpandæ.§.qui verò. & in c.de mulcta.de præben.& hoc casu putat Do.me. q̄ iste solùm habeat domicilium vbi residet: & non in alio beneficio : quia residentia est illa,quæ facit fortiri domicilium & ire residend. non obligatio ad residendũ,vt etiam sentit Inn.in d.c .ex ore. j.de priui.facit c.dilectus filius I.de rescri. Nam cũ tali videtur esse dispensatum super residentia,vt d.c.non potest.dixi latius in c.ex tuæ.j.de cle.non resi.& d.c.de mulcta.Sed ratiõe beneficij in quo non residet,tenetur obedire suo prælato,vt no.in c. cùm iam dudũ.de præben.Si verò habet vnicũ beneficium requirens residentiã:tunc scdm omnes,ibi dicitur habere domiciliũ,vt d.c.postulasti.& no.in d.c.ex ore.& no.Io. And.in d. §.cùm verò.Sed per hoc nõ excludit,vt dicũt Doct.in d.c.postulasti.&ibi Do.me.& per Do.me.in c.j.§.c. quo min[9] possit etiam habere domicilium respectu aliarũ qualitatum inducentium domiciliũ,vt natiuitatis & originis,vt dicit Ioan.de Imo. Item vbi habet patrimoniũ suum vel maiorem partẽ,& ibi fuit ordinatus,& vbi habet larem,& habitationem, & alijs modis, de quibus latius dicã j. in vj.q.princ. Cùm verò clericus habet beneficiũ requirens residentiã in vno loco, & in alio habet habitationem,do. Ant.credit q̄ non dicatur habere domiciliũ in loco habitationis:qui cùm alibi,quàm in loco beneficij de iure habitare non possit , non videtur ibi esse causa habitationis perpetuæ:sed momentaneæ.arg.l.ex facto.§.rerum italicarum. ff.de hære.instit.& sentit Bald.in l.pe.ff.de sena. per l.prætor.§. etiam.ff.de eden.Sed Do.me. putat,q̄ si post ademptũ beneficium cõstituit larem alibi vltra decennium,q̄ videatur ibi perpetuò constituisse domiciliũ.arg.l.ij.C.de incol.li.x. Nec obst. q̄ teneatur ibi perpetuò residere: quia non debet esse melioris conditionis stultus,quàm sapiens.vnde saltẽ in sui præiudiciũ videtur habere ibi domicilium. arg.c.eum,qui.de præben.lib. vj.Ita vt potius cõsideretur,q̄ fieri debet,quàm illud quod fit. Et aduerte:quia quis potest esse pluralis in domicilio, non solũ ex seipso:sed etiam quandoq; ex persona alterius:qua mediante,quandoq; quis consequitur domicilium originis & incolatus,vnde libertus ex persona patroni,qui manumisit,consequitur domicilium originis,& domicilium incolatus patroni , vt l.cius.la ij.in prin.& l.assumptio.in fi.cùm l.seq.& in l.de iure. §.libertos.& ibi Bar.& l.filij.§.ij.in fi.ff.ad munic.

23 ¶†Quintò principaliter quæro: quid si in vna eadẽq; persona concurrunt plura domicilia,q̄ prævaleat.Sol.Bal.in repe.vlt. quàm fecit Paduæ de l.j.C.de summa tri.super verbo,christianorum.in iij.col.In casu nostro,quando in vna & eadem persona cõcurrit domicilium originis & incolatus . exemplum si B.est natiuitate Senensis, & incolatu Florẽtinus vtrum debeat appellari Senensis vel Florentinus ? Baldus ibi primò arguit, quòd debeat appellari Florentinus, per illum text. & ad idem alleg.l.pronunciatio.ff.de verb.signi.& de offi.assesso.in l.si eadem & ff.de postuland.l.j.§.bestias. & ad hoc possent allegari omnia iura,quę volunt,q̄ magis attendatur causa accidentalis, quàm naturalis. In contrarium tamen allegat, q̄ appellari debeat Senen.eò,q̄ debemus potius habere respectum ad qualitatem naturalem[b] seu naturatam, quàm ad accidentalem:quia id quod naturaliter dicitur,magis propriè dicitur, vt l.qui habet.ff.de tut.& in l.fi.ff.de his,qui ve.ætatis impetra.ff. de libe. & posthu.in l.filio.ff.de condi.& demonst.l.fideicommissum. cùm si.Tertiò etiam allegat,q̄ hoc nomen Senensis vel Florentinus , verificetur in vtroq; sensu: quia idem iuris videtur esse de origine,& de domicilio,vt l.j.C.vbi de crimi.agi oportet.soluit Bal.q̄ aut loquimur in materia indifferenti:& tunc verificatur in vtroq;,vt d.l.j.& probatur in l.ij.ff.de offi.præsi.Aut in materia differenti:& tunc aut ratio subiectæ materiæ cõcernit originem,& importat originem.arg.d.l.qui habet. cùm si. Aut concernit domicilium,& importat domicilium,vt d.§.bestias.cùm si.Qualiter autẽ hoc cognoscatur,an materia sit differens vel indifferens , & quid concernat, Baldus ibi distinguit, q̄ aut in actu,de quo agitur,persona consideratur in se, id est, Propter se,& importat originem.exemplum:dicit statutum,si quis offenderit Florentinum &c.Aut consideratur extra se, id est,quia consideratur accidens in persona magis,quã ipsa persona.exemplum,si imponatur collecta,quæ imponitur personis propter res, vel si indicantur representalię:quia etiam simile a onus imponitur personæ pro rebus : & non arctat meros originarios:quia isti ad talia non tenentur,nisi in subsidium:vt l. neminem.C.de sacrosanct.ecclesijs. de quo etiam remittit ad not.per Barto.in l.hæc conditio.ff.de conditio.& demonstrat. Sed aduerte:quia ista non est principaliter materia fori,paucis insistam.dic ergo,q̄ quando aliquis habet duplex domiciliũ, originis & incolatus:& in ambobus locis vocatur ad honores regulariter potior est causa originis:vt in l.libertus.§.cùm simul.ff.ad municip.trnet glos.in l.j.C.de municip.& orig.lib.x. Sed glo.in l.ciues.C.de incolis.dicit quòd si in vtroq; loco vocatur ad munera,quòd præfertur locus,qui prius vocat.arg.ff. de iudi.in l.qui prior.& si simul seu eodem tempore vocatur, præfertur locus originis.sed si ambo domicilia essent incolatus,fortè inuicem se impedirent,per text.in l.huiusmodi.§.primo.ff.de leg.j.& ff.de vsufruc.in l.quoties duobus.vel dirimet fortè.arg.l.fin.C.communia de leg.& l.sed cùm ambo.ff.de iudicijs.Vel potest dici & tertiò,quòd sit locus gratificationi.ff. de religio.& sump.fune.in l.fina.& ff. de leg.primo.in l.si quis seruum.§.si inter.Vel quartò,erit in electione vocati.& hoc videtur placere Ioan.Bald.per ca.præterea.& c.referente.de prę bend.& c.cùm olim.de consuetu. Vel quintò,deferendum est nobiliori & maiori,seu digniori loco: vt in auc.de hæred.& fal. §.si quis autem.& in authen.de defen.ciui.§.interim.& ff.de fide instrumen.in l.fina.& C.de natur.lib.in l.si quis.Vel sextò ei seruiet,quę minus,seu leuius munus imponit.arg.l.fin.C.quibo.cede.pos.& ff.de pac.in.l.maiorem.& hoc est verius secundùm glos.prædictã,quam Bar.ibi dicit esse notabilem & magistram,in materia sua. Aduerte tamen quò ad materiam nostram,q̄ quãuis vnum domicilium sit principalius alio,vtputa quia in duobus locis cõstituit domiciliũ:sed tamen in vno multum,& in alio parum frequentat:q̄ illud quod magis frequentat,tanquã principali[9] debeat prævalere,secũdùm ea quæ dixi in iij.q.princi.tamen si cum altero minus frequentato concurrit aliqua qualitas:puta,possessio bonorũ:videtur q̄ quantum ad potestatem conueniendi per literas apostolicas respectu bonorum ibi sitorũ:considerari debet locus ipsorum bonorũ: licet sit minus frequentatus,& non æqualiter,secundũ quod videtur necessariũ ad constituendũ verum domiciliũ,vt dixi in iij.q.nam licet dicatur constitui quasi domicilium:tamen valebunt litera.& ita potest intelligi tex.in ca.ex parte.§.eo.secũdũ D.m.& ibi dixi.tradit etiã D.m,in c.dilectus.el.ij.§.de rescrip. arbitror tamen,quòd etiam valerent literæ respectu domicilij veri,& magis frequentati.

24 ¶†Sextò principaliter quęro qualiter,& quibus modis domicilium quęratur,seu cõstituatur.So.dicendũ arbitror,q̄ q̄ritur principaliter tribus modis:vt primo modo à natura.secũdo,q̄ pria ac directa ad hoc volũtate,& facto ipsi[9] acquirentis.tertio ex iuris dispositione:& quãuis in duobus præcedẽtibus modis ius etiã operetur:tamen in hoc magis operatur:quia ius disponit,q̄ acquiratur ex aliquo facto vel gesto,q̄ principaliter nõ videtur tendere ad domiciliũ respectu primi modi.dic,q̄ naturaliter quęritur ex q̄ pria origine & natiuitate:ac etiã ex origine paterna:vt latius dixi in rubri.in versi.lxxxij.& ibi dixi,an quęrat ex origine aui,vel superiorũ,& in hoc nihil operat voluntas:vt l.assumptio.in prin.ff.ad mu.dicam in ix.q.prin.

25 ¶†Circa secundũ modũ de dòmicilio q̄ quęrit q̄ pria volũtate,& facto acquirẽtis.aduertendũ est,quòd tex.glo.& Doc. sunt multũ varij.qñq; videtur velle,q̄ sufficiat solus animus:vt in l.priuilegio.C.de incolis.lib.x.ibi domicilij voluntatẽ. & in l.de iure.§.celsus.ff.ad municip.vbi si vtroq; destinato sit animo &c.facit l.assumptio.ff.ad mu.tenet Ioan.de sancto Geor. & Do.in.c.cũ nullus.de temp.ord.lib.vj.& videtur tenere D. m.in c.fi.de paro.Glos.verò super verbo,larem.in l.ciues.C.de incol.lib.x.dicit,q̄ non sufficit animus habitandi:sed quod habitet:& sic opus est facto,per l.domicilium.ff.ad muni.& idẽ tenet glos.in l.nõ vtiq;.ff.ad muni.sentit etiã glos.in l.origine. C.de muni.& orig.lib.x.& Barto.in l.placet.ff.ad muni.Quare pro concordia dicendum arbitror,quòd in primis requiritur animus:sed non sufficit sola animi destinatio : sed exigitur aliquis actus conueniens domicilio,per quem animus declaretur:& si est expressus animus vna cum actu domicilij significatiuo,sufficit.exemplum,si aliquis veniens ad hanc ciuitatem emit seu conducit domum,& verbo exprimit,quòd hoc facit animo constituendi hic domicilium:quãuis enim sola possessionis ratio non faciat quem incolam:vt l.libertus. §. sola. ff.ad municipales , & l.cùm neque. C.de incolis.tamen hoc procedit , quando quis motum animi sui aliter non de-

¶Clericus habens plura beneficia residentiam exigentia, dicitur habere duo domicilia . & istam materiam colligit feliciter Felin.in c. dilectus filius ij.in ij.colũ.& seq.per nouem cõclusiones. s. de rescrip. vbi multa cumulatissimè congessit.

b ¶Adde q̄ nemo potest renunciare domicilio paterno & originario . dicit Soc.cõsi.xxxv col.iij.li.j.& si cõcurrat naturale & accidentale domicilium,naturale debet attẽdi.cõsil.cclxxxviij.col.j.li.ij.

clarauit: secus si expressit voluntatem suam circa domicilium constituendū: & nō stetit in sola protestatione, seu declaratione animi: sed agrum seu domum emit, vel cōduxit, & habitare cœpit: tunc enim sufficit: licet maiorem partem bonorū ibi nō habeat, vt no. gloss. in d.l. ciues. C. de incol. Et hoc etiam voluit Do. me. in c. fi. de paro. vbi dicit, q si immediatè q quis venit in aliquē locū, declaret animum suum, q vult habere ibi domicilium, q sine expectatiōe alicuius temporis habebit ibi domicilium, per tex. in l. si quis instructus. aliàs incipit eius. §. celsus. ff. ad munic. quod intellige secundùm quod statim dixi. & hoc etiam procedit in eo, qui accessisset studij causa, & ideo si scholaris veniens ad studium, emit in loco domū, vel possessiones: & declarat, q est intentionis suæ constituere ibi domicilium: indubitanter sortietur ibi domicilium.[a] & hoc voluit Barto. in l. lex corne. §. domum. ff. de iniur. Et sic etiam per contrariū nullo tempore ibi cōstituet domicilium. & hoc declarat, vt statim dicam. Si verò animū suum exprimit in contrarium, q non intendit ibi aliquo modo cōstituere domicilium, licet maiorem partem bonorū ibi habeat, aut ibi cōuersetur, seu habitet: quia videtur ad assumptionem domicilij requiri animus, vt dictum est, vnde cùm animus requiratur, ista protestatio iuuat in his, quæ tendunt ad animi declarationē, secundùm ea, quæ traduntur per Doc. in c. cùm M. de consti. & per Bar. in l. nō solùm. §. morte. ff. de no. oper. nun. & quæ dixi in Cle. graue. de rescrip. Nec obst. l. ij. C. vbi sena. vel clarissi. quæ dicit, vbi larē fouet, aut vbi maiorem partem bonorum possidet, aut vbi assiduè cōuersatur: quia illa duo vltima exempla intelligūtur, quādo fuimus in casu dubio, vt statim dicam, sed hic sumus in casu certo: & ideo nō est locus coniecturæ, vt in l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. oblig. & in c. ij. j. de reg. iur. Et hoc etiam voluit Dy. in l. lex corne. §. domū. vbi dicit, q quando esset certitudo, q scholaris staret in aliquo loco causa studendi & addiscendi: tunc etiam per mille annos: nō sortiretur ibi domicilium, per quæsitum in princ. ff. de lega. iij. & l. nihil. ff. de cap. & sequitur Bar. in d. §. domum. & tenent Bar. & Ang. in l. necipsi. C. de incol. & Bal. in l. est verum. eod. tit. & libro. qui dicit per illum tex. q qui ad tempus determinatum, etiam vltra decennium, est in loco inde discessurus, postea non fit incola, per tex. & per not. in l. ex facto. ff. de hære. institu. & in d. l. nihil. & hoc etiam tenet Ange. in l. heres absens. §. j. ff. de iudic. & mihi placet. Nec obst. glo. in d. §. domum. & in d. l. nec ipsi. quæ vult, q sufficiat decennium: quia debet intelligi in casu dubij, de quo statim latiùs dicam, vt etiam voluit Bar. in d. §. domum. & Bal. in l. j. C. de incol. lib. x. & bene. Si verò sumus in dubio: quia principaliter ad constituēdum domicilium requiritur animus, & animus probatur ex cōiecturis, & actibus exterioribus, vt no. in c. ij. de renun. lib. vj. lxiij. dist. in c. cùm Adrianus. cùm si. dico, q animus iste constituti domicilij in dubio declaratur ex pluribus.

26 ¶† Primò per assiduam conuersationem, vt probatur in d. l. ij. C. vbi sena. vel clarissi. & intelligo assiduam, quando per decennium habitauit. facit tex. in l. ij. C. de incol. lib. x. no. glo. in l. hæres absens. §. proinde. ff. de iudi. voluit Bal. post Cy. in d. l. ij. C. vbi sena. vel clarissi. & tenet gloss. in l. ij. C. de incol. arg. l. cùm de in rem verso. ff. de vsu. & fuit opi. Pilei, vt ibi dicit glos. & tenet glo. in l. iij. C. de incol. lib. x. Hosti. verò in c. fi. j. de paro. & post eum Ioan. Andr. fatetur, q secundùm leges, non censetur quis incola, nisi moratus fuerit per x. annos. dicunt tamen q de facto. l. illa non seruatur: sed dicunt hoc arbitrarium: quia si constat, q loco relicto omnia vendidit: & secū, quæ habere voluit, asportauit: & in alio loco domos & possessiones emit: satis probabiliter præsumitur reliquisse primum domicilium, & elegisse secundū. & idem sentit Hosti. in c. ex transmissa. s. de renun. facit quod no. Bar. in l. assumptio. §. filius. ff. ad muni. vbi dicit, q eo ipso, q quis aufert omnia bona suâ de loco domicilij, videtur habere animum deserendi illud, de quo dicam in ix. q. prin. Sed tu aduerte: quia gl. iij. in c. ex parte. s. eo. vult, q ex assiduo conuersari in loco, dicitur quis habere ibi domicilium, per l. assumptio. §. pe. ff. ad municip. Et clarius sentit ibi Inno. qui dicit, q quis sortitur ibi domicilium, vbi habet maiorem partem bonorum suorum: vel vbi habet familiam: vel si nihil ibi habeat, assiduè tamen ibi conuersatur, per d. l. ij. C. vbi sena. vel clarissi. Cy. tamen ibi sentit, q ex solo conuersari in loco, non sortitur quis domicilium: quia communiter in illa l. secunda est copula, &, nō alternatiua, aut. Nam communis litera habetur hoc modo. vbi lares fouent: aut bonorum maiorem partem possident: & assiduè conuersantur: ibi respondebunt &c. & sic videtur ille tex. requirere hæc duo copulatiuè, q cōuersetur ibi assiduè, & habeat ibi maiorem partem bonorum. Sed Bart. ibi dicit, q licet ex assiduo conuersari in loco non sortiatur domicilium: tamen potest ibi conueniri, licet idem Bart. videatur sentire contrarium in d. l. hæres absens. ff. de iudi. vbi dicit, q scholaris non potest conueniri in loco studij, de contractibus alibi gestis. Sed pro prima opinio. facit. d. l. ij. per quam l. dicit Bart. q mercatores Florentini, qui conuersantur Perusij, possunt cōueniri de antea gestis alibi. Ego considero, q nō reperitur tex. qui aliquid dicat, q requiratur habitatio decennalis: imò simpliciter dicunt de habitatione, q per eam quis efficitur incola, vt dicta l. ij. vbi hoc voluit Bartol. & Innocen. in c. ex parte. s. eodem exigere. ergo videntur habitationem, seu sedem, vel collationem, vt l. assumptio. §. penul. ff. ad municip. & gloss. in c. ij. de sepul. li. vj. Nec obst. l. ij. C. de incol. lib. x. quæ dicit de decēnio: quia loquitur in alio casu, vt statim dicā. Vide tamen tex. in l. est verum. C. de incolis. qui fortiter facit in contrarium, q non sufficiat habitatio. Nam videtur velle tex. q ex commoratione in loco, non quæratur incolatus, & intellectus, qui ponitur ibi, q ille text. loquatur de habitatione seu commoratione in territorio, & non in ciuitate: nō est bonus, vt statim dicam, in fine istius. vj. quæstio. principalis, & sic patet q articulus est satis dubius. Sed in hac dubietate arbitror distinguendum, q aut quærit de sola habitatione, quæ nō habeat aliā causam, aut actum, vel gestum adiūctum, assumpti, vel non assumpti domicilij significatiuum. & hoc casu sit arbitrarium, vt arbitretur iudex ipsam habitationem & moram, & si fortè nulla alia causa adest constituti domicilij, non debebit arbitrari domiciliū constitutum minori tempore decennio, per text. iuncta gloss. in d. l. est verum. ad quod facit quod de decennio not. glos. in l. j. C. de ser. fugi. & in l. si id quod. & in l. clam possidere. ff. de acquiren. possessio. & quod tradit Innocen. in c. si diligenti. j. de præscriptionib. & gloss. in l. licet. C. de acquiren. possessio. facit etiā l. litibus. C. de agrico. & censitis. lib. x. & l. si fine præfinitione. C. de pœnis. & hoc reperio sensisse Domi. meum in c. fin. j. de paroch. vbi dicit, q vbi habitans nō emit ibi possessionem, sed stat in suspenso, tempus erit arbitrarium, & secundùm temporis quantitatem, & hominis qualitatem, iudex præsumet animum suum: quamuis quò ad domicilium constituendum videatur concludendum, q ex sola conuersatione in loco, nō contrahatur domicilium: tamen satis videtur probari, q ratione assiduæ conuersationis[b] possit quis ibi conueniri, etiam de alibi gestis, vt voluit Barto. in d. l. ij. qui tex. optimè facit, secundùm prædictum intellectum Innocen. in d. c. ex parte. s. eod. qui tenuit, q propter assiduè conuersari in loco, possit ibi conueniri. & facit ille tex. sed m literarum alternatiuam dū dicit, aut assiduè conuersari. tenet Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de compe. iudi. adi. §. j. versicu. qui verò ratione contractus. & domi. Anto. hic & in c. quod clericis. s. eodem. facit quod no. Archid. lxxj. dist. c. primatus. & tenet Do. me. in c. quod clericis. & in d. c. ex parte. dicens, q saltem cōtrahitur ibi quasi domicilium, per quod potest ibi conueniri. Nam absurdum videtur, q moretur in loco, & ibi nolit respondere, argumē. d. l. ij. C. vbi sena. vel clarissi. & l. ij. C. vbi de crimi. agi oportet. vbi de crimine alibi commisso, potest quis conueniri vbi degit, id est, conuersatur, vt scholaris in loco studij, vt ibi per gloss. mouetur etiam per textum in l. quisquis. C. si certum petatur. & d. c. ex parte. zab. in d. c. ex parte. tenet, q ex solo commorari quis sortiatur domicilium, per illum text. & l. si quis instructus, dummodo ex alijs coniecturis non appareat eum de loco discessurum, & sic non obst. c. is, qui. de sepul. lib. vj. secundùm zab. quod dictum ita limitatum & qualificatum placet, intelligendo secūdùm superiorem. Si verò habitatio habet admistam aliquam causam, vel aliqua signa, dic q aut sunt signa domicilij significatiua, vt quia in loco vbi prius domicilium habebat, vendit domum & possessiones, & contulit se ad alium locum, in quo emit domum & possessiones: & dicetur constituisse domiciliū, per ea, quę s. dixi & istis modis potest intelligi d. l. ij. C. vbi senatores. quò ad duo vltima exempla de maiori parte bonorum, & assidua conuersatione. Nam primum exemplum dum dicit, vbi fouet larem, intelligo in casu certo, quādo expressè assumpsit domicilium. & prædicto modo saluatur opin. Innocē. in c. ex parte. s. eod. & Barto. in d. l. ij. & in l. ij. C. vbi de crimi. agi oportet. Et hoc modo etiam procedat glo. in c. dilectus filius I. de reseri. & quod not. Domi. me. in c. postu. s. eo. & quod dixi post Docto. de assidua habitatione, in Cle. causam. de elect. Sed hæc dubitatio procedit non solùm respectu assiduæ habitationis, sed etiam respectu possessionis bonorum, aut maioris partis quæ dubitatio simpliciter insurgit ex dicta l. ij. C. vbi senatores, vel clarissi. quia inquantum litera ibi sit alternatiua, videtur hoc sufficere: inquantum verò sit copulatiua, videlicet maiorem partem bonorum possidet, & assiduè conuersatur, non videtur sufficere sola bonorum possessio. Domi. me. in c. ex parte. s. eodem tenet, quòd ex habitu totius patrimonij, seu maioris partis, quis

a ¶ Qualiter scholaris sortiatur domicilium, vide Bal. in l. quæsitum. de lega. iij. Bal. in l. prædia. de fun. instru. Abb. in c. fi. de paroch. vide etiā Alexan. in consil. clx. col. iij. lib. j.

b ¶ Conuersationis. Vide not. per doc. præsertim per Feli. in c. dilectus. ij. de rescrip.

tis,quis habeat domiciliũ,per tex.in c.poſtu.s. eo. & quamuis Hoſti.intelligat,q ibi habebat larem,id eſt matrẽ & patrimonium:tamen hoc nõ placet Do.me.cũ ibi nihil dicatur de habitatione,ſed tantùm de patrimonio. Ego multũ dubito de prædicta opi.Do.me.quia cum ad domicilium conſtituendum, vt requiratur animus, vt dixi , non videtur ſufficere ſolum patrimonium,aut maioris partis,pro quo text.in l.libertus.§.ſola. ff.ad munici.qui tex.loquitur ſimpliciter , & indiſtincte dicit, q ſola ratio poſſeſsionis non inducit domiciliũ.ad idem induco.c.ex parte.s.e.licet Do.me.conetur reſpondere,q ibi nõ loquitur de habente maiorem partem bonorum. non obſt.text. in c.poſtu.s.eo.quia ſi recte ponderetur ille tex.ibi quaſi præſupponitur,q ille clericus haberet domiciliũ ratione patrimonij:quia ſic ibi conſtituerat:non autem,q ſolùm patrimonium hoc faceret:ſed q ratione patrimonij retinebat domicilium:licet in alio loco recepiſſet beneficium , propter quod ibi cogebatur ad reſidentiam.& hac ratione videretur etiam ibi habere domicilium:quia vt dixi in iij.q.prin.poteſt quis in plurib⁹ locis conſtituere,& habere domicilium.Et pondero,q tex.ibi loquitur per verbum,patrimonij,& non per verbum,bonorũ: quia forte erat domicilium originis paternæ, quod ſemper retinetur.& ideo litera copulatiua in d.l.ij.C. vbi ſena. vel clariſ. videtur eſſe legalior . Et ita ego habeo in codice meo, de litera antiqſsima & notabiliſsima.Bart.tamẽ in l.de iure.ff.ad muni. videtur tenere,q per maiorem partem bonorum conſtituatur domicilium:ſed poteſt intelligi ſcdm quod s.dixi,quãdo non eſſet ſola poſſeſsionis ratio,ad cuius intellectum vide quod dicam j.in viij.q.princ. Et hæ procedunt,quando ſunt ſigna domicilij indicatiua.Si verò ſigna ſunt in contrarium,puta : quia ſtudij cauſa habitationem conduxit , vel domũ emit.hoc enim caſu,licet per plures annos morã duxerit,non dicitur ibi domicilium conſtituere:niſi per decennium ibi moram traxerit:ſed ſi per decenniũ moram traxit, præſumitur diſpoſuiſſe animũ perpetuò ibi ſtandi.& ita procedat tex.& quod ibi not.glo.in l.ij.C.de incol.lib.x.Et hoc tenet etiam Vin.in proœmio gregoriano,& poſt eum Ioã.And.per d.l.ij.& per l.cùm de in rem verſo.ff.de vſu.tenet Hoſt.in c.quod clericis.s.e.& glo.in l.lex cornelia.§.domum.ff.de iniur.Et ibi Bar.& Ang.no.Specu.in tit.de compe.iudi.adi.§.j.verſi.xlv.& ver.lj.& Ang. in l.hæres abſens.§.j.ff.de iud.Quod limitat Ange.in d.§.domum.Si modò ſit decẽnium continuatum:ſecus ſi interpellatum, vnde nec pater,qui ſæpiſsimè vadit ad videndum filium in ſtudio,& ibi ſtat per aliquod tempus,videtur ibi contrahere domiciliũ,per tex.in d.l.ij.iunctis gloſsis ſuis.Item arbitror hoc,quod dixi de decẽnio,limitari poſſe, q ſcholaris per talem moram continuã videatur cõtrahere domiciliũ, videl limitari poſſe,ſi modò talis preſumptio inducta per decenniũ nõ tolleretur, vt puta,ſi forte ſcholaris erat tardiſsimi intellectus, & minoris memoriæ, vt ego quendam vidi,qui in quatuor annis vix didicit alphabetũ. Vel forte ſi prius ſtuduit in vna facultate,aut duabus:& nunc vult ſtudere in alia, adeò q non ſufficit tempus decennij, facit quod dixi s.ſecundùm Dy.Ang.& Bald. Vel ſi forte incœpit agere aliquam cauſam,vel ſi teneretur aliquo alio negotio,propter quod oporteret ibi vltra decẽnium moram trahere: quod etiam tenet do.Anto.s.in proœmio gregoriano & Do.me.in c.q clericis.& in c.ex parte s.e.& Ang.in d.l.hæres abſens.§.j. Et idem dicendum eſt,ſi ex aliis coniecturis poſſet deprehendi , q animus alicuius non eſt contrahere domicilium in loco habitationis.exemplum,Si aliquis colendi ruris cauſa in colonia habitat,ſeu conuerſatur,ſed in municipio ſemper agit:in illo emit,contrahit,vendit.eo in foro balneis vtitur & ſpectaculis:dies feſtos agit: & aliis municipij cõmodis fruitur hicnõ in colonia,ſeu ruri,ſed potius in municipio dicitur domiciliũ cõſtituiſſe,tex.eſt in l.eius.la ij.§.j.ff.ad muni. Et intellige ſecundùm glo.ibi ad hoc,vt dubitatio procedat,quando colonia ſeu villa non ſuberat municipio,& vide glo.in c.dilectus filius I.s. de reſcrip. Et etiam circa hunc ar.habitationis,vide Bar.in l.iuriſperitos.in prin.ff.de excu.tu.qui vult,q ille,qui cõducit domum pro tẽpore,q ſibi placebit,efficitur incola:quia in perpetuum videtur conducere:quod dictũ eſt intelligendum ſecundùm ſuperiores doctrinas, theoricas.Et aduerte : quia in quibus caſib⁹ dixi,acquirit domiciliũ per habitationẽ:dic , q illud procedit nõ ſolùm ſi habitatio ſit in ciuitate ſeu municipio:ſed etiã ſi ſit in vico ſeu comitatu,vt l.pupillus.§.incola.ff.de verb. ſignifi.Nec obſt.l.eſt verùm.C.de incol. per quàm quidam dicunt,q illi,qui non ſtant in ciuitate,non acquirunt incolatum. Sed gloſſ.reprobat prædictam opin.& bene,per d.§. incola.& ad l. eſt verùm. reſpondet,q ſi loquitur de his , qui morantur in villa eo animo,vt conſtituant ibi domicilium.

¶ Circa iij.membrũ prin.iſtius q.qualiter,& quibus modis qs domicilium quærat per iuris diſpoſitionem:intelligendo,vt dixi in prin.breuiter dic,q pluribus modis.

27 ¶†Primò per l.ſtatutum,vt l.priuilegio.& ibi no.Bal.C.de incolis alleg.etiam c.antiqua.de priui. & l.fi.C.de ven.rerum ciuitatis.& l.iij.§.planè.ff.quod vi aut clam. facit quod dicam in ſeq.cau.dicit tamen Bal.in l.j.C.de mu. & orig.q ſtatutum nõ poteſt facere,q domicilium tranſeat ad filios,de quo ſtatim dicam in ver.xiij.

28 ¶†Secundò quæritur, domicilium per priuilegium principis, vnde ex priuilegio principis poteſt quis ſequi domiciliũ matris,& non patris,vt l.j.in fi.ff.ad munic.dixi latius s. in rubri. verſi.lxxxij.

29 ¶†Tertiò per adeptionem dignitatis, & in loco,not. Do. me. hic & no.in l.j.ff.ad municip.& ibi per Bart.

30 ¶†Quartò per prælaturæ adeptionem in aliquo loco,no. Bar. in d.l.j.& in l.fi.§.fi.ff.ad munic.& Lapus in c.ij.de offi. deleg. lib.vj.Do.me.in c.fi.de paro.Et ideo effectus Abbas,in aliquo loco ibi ſortitur domicilium.no.Inno.in c.ex ore.j.de priui.& Io.And.in c.ſtatutum.§.cùm verò.de reſcrip.lib.vj.& Do.me. in c.poſtulaſti.s.eo.tetigi.s.in iij.q.in fi.tradit Bar.in d.l.j.& in l.ciues. C.de incolis.libr.x.& Dominus meus in d.c.finali.j.de parochijs.

31 ¶†Quintò per monachationem . licet enim monachus nõ admittat ciuilitatem,vt dicam in ix.q.princip. tamen efficitur ciuis loci,vbi monachatur,ſecundùm Bart.in d.l.j. & Do. me.in d.c.fi.& vide quod dicam j.in ix.q.prin.

32 ¶†Sextò quæritur domicilium per clericatum, de quo latè dictum fuit in j.s.c.Iſte tamen modus non videtur propriè pertinere ad domicilium : ſed ad fori mutationem,ſeu adeptionẽ. gl.tamen in d.l.hæres abſens.de iudi.& Inn.in c.ex ore.de priui.& Do.me.in c.poſtulaſti.volunt q clericus per ordinis receptionem ſortiatur domicilium in loco recepti ordinis, quod intelligit Do.me.in c.j.s.eo.quando Epiſcopus ordinauit aliquẽ nomine proprio,tanquam ſubditum,vt quia habebat domicilium in ſua diœceſi:ſecus ſi ordinaſſet alterius epiſcopi nomine.ar.c.ſi Epiſcopus.de prẽben.lib.vj.& ſic in dicto caſu ſentit Do.me.quãdo eſt ordinatus à proprio epiſcopo, q duplici vinculo ſortietur ibi domicilium, vel poterit ibi conueniri.

33 ¶†Septimo,per militiæ aſſumptionem,ſeu militarem expeditionem,ſecundùm Bar.in d.l.j.de quo latius dixi in rub.verſic. lxix.facit quod dixi in verſi.præce.

34 ¶†Octauò per aſſumptionem officij,vt ſenatoriæ,aut poteſtariæ &c.ſecundùm Bar.in d.l.j.& l.ciues.C.de incol.

35 ¶†Nonò per lecturam.vnde doctor conductus ad legendum, ſecundùm aliquos,ſortitur ibi domiciliũ ciuilitatis.tradit Bar. in l.filij.§.fi.ff.ad muni.quamuis quædam lecturæ non habeãt
a hoc dictum[a].

a ¶Hoc dixit Bart. in l. municeps . ff. ad municip. Florẽ. in c.fin.de paroch.

36 ¶†Decimò,per matrimonium.dixi in rub.ver.lxvj.

37 ¶†Vndecimò,per manumiſsionem.dixi latè in rubri. verſic. lxv.facit quod dixi s.in iij.q.prin.in fi.

38 ¶†Duodecimò quæritur per adeptionem.dixi in rubric. verſicu.iij.

38 ¶†Decimotertiò per ſucceſsionem , quod eſt verum reſpectu filij quò ad patrẽ,ſolùm de domicilio originis , vt dixi s.remittendo me ad ea,quæ dixi in rubri.verſi,lxxxij.quia tale domi-
b cilium eſt immutabile.ſed domicilium proprium , quod habetur ex voluntate[b] & aſſumptione,vt dixi in ſecundo membro

b ¶Ex voluntate.Id quod ibi Bart. dixit,exiſtimauit nouum & ſingu.Ro. in ſing.ſuo lxxix.

princip.iſtud non tranſit ad filios,vt eſt text.& ibi not.Barto. in l.libertus.§.patris.ff.ad municip. vt dicit Bald.in l.j.ff. & C. de muni.& ori.lib.x.q cùm tale domicilium requirat factum hominis,ideo ipſo iure nõ tranſit ad filios, ſicut nec poſſeſsio, vt l.aſſumptio.§.filius.ff.ad municip. ideo infantes non dicuntur habere tale domicilium , niſi habeant tutorem vel patrem, qui intendat eis conſtituere:nam facient incolam ſicut poſſeſſorem,de quo latius dixi s.in iij.q.princip.& ſubdit Bal. q hoc eſt vtile ſcire. pone enim , q pater tuus conſtituit domicilium in hac ciuitate Senarum,deinde mortuus eſt relicto te infante. certè non poteris hic grauari vel conueniri , quod intellige de cõtractibus alibi celebratis per patrem,vt dicam in vij.q. quia hic non es originarius. nec incola . ideo debet dari tibi tutor, qui conſtituat domicilium tibi:nec ex eo , q ſtatutum diceret, q domicilium hoc tranſeat ad filios,poſſet grauari aut conueniri:quia tale ſtatutum non videtur valere:quia lex non poteſt inducere factum:ſicut nec impedire,vt l.in bello.§. factæ.ff. de cap.In contrarium mihi dicit Bal.q fortiter obſtat c.ij.s. de cõſue.vbi ſtatutum transfert poſſeſsionem. vnde Bal.dicit, cogita.Ego arbitror,q ſtatutum poſsit hoc facere,per id quod ſtatim dixi in primo huius tertij mẽbri. & quia ſi hoc poteſt fieri conuentione,& tranſit ad ſucceſſorem,vt ſtatim dicam,fortius videtur,q poſsit fieri per ſtatutum. argu.not.per gloſſ.in

rubri.C.de decu.lib.x.domicilium verò ex cõuentione paterna quæsitum,videtur transire non solùm ad filios hæredes,sed ad quoscunq; hæredes,etiã extraneos:quia nõ potest libera voluntate mutari.ad quod vide quod dixi in rub. versi. lxxxij.in successorem verò singularem nõ est dubium,q; domiciliũ non transfertur,vt est tex.& ibi no.Bald.l.cùm nec.C.de incol.& ibi etiam allegat.l.libertus.§.sola.ff.ad muni.

40 ¶ †Decimoquartò quæritur domicilium per relegationẽ.relegatus enim in eo loco,in quem relegatus est interim etiam necessarium domicilium habet.& hac ratione dicit ibi Bar.q; per confinationem fortitur quis ibi domiciliũ, vbi confinatus est, scd̃m glo.in l.ciues.la.ij.§.fi.ff.ad munic.quæ dicit,q; procedit, quãdo relegatio est perpetua:aliàs nõ nisi maiorem partẽ fortunarum habeat ibi,per l.ciues.C.de incolis,vel saltẽ per x. annos sit facta relegatio,vel confinatio,per l.nec ipsi.C. de incol. Et adde ad hoc,quod dicam de bannito in ix.q.prin.

41 ¶ †Decimoquintò,ratione cõmunis patriæ quæritur domicilium,de quo tetigi ſ̃.in ij.q.prin.in tertio membro. & latius dicam j.in materia iuris reuocandi domum,super glo.fi.

¶ Postremò no.circa prædictos modos,q; in omnibus casibus per quos quis acquireret domicilium in ciuitatem,si in ciuitate celebrarẽtur ex eisdem gestis in territorio,vico,seu villa,etiã quæreretur domicilium in ciuitate,cui subest villa vel loc⁹, vt l.pupillus. §.incola. ff.de verbo.significatio. Nec obst.text.in l.est verum.C.de incolis.quia respondere potes, vt dixi ſ̃.in fi. ij.membri.

¶ Circa vij.principalem quæstionẽ quæro & qui, & quales effectus producantur ex domicilio.Solu.dic q; duplex principalis est effectus.

¶ Primus respectu munerum.

¶ Secundus respectu fori.

¶ Primus ratione incommutabilitatis.

¶ Secundus potestate conueniendi.

¶ Tertius respectu potestatis citandi.

¶ Quartus præuentionis.

¶ Quintus vt præuentus non possit mutare.

¶ Sextus nec mutat,vt non possit ibi conueniri.

¶ Septimus respectu sententiæ ferendæ.

¶ Octauus respectu pœnæ imponendæ.

42 ¶ †Primus est respectu munerum & bonorum. Sed non pertinet ad materiã nostrã.ideo vide in titulis conuenientibus.

43 ¶ Secundus principalis effectus est,respectu fori, & istud pertinet ad intentionem nostram. Quare quantũ ad hoc dicendum est.q; plures respectu competentiæ fori resultant effectus.

44 ¶ †Primus est circa ipsius domicilij incommutabilitatem , de quo effectu latius videbimus in ix.q,princ.

45 ¶ †Secundus effectus est,respectu potestatis conueniendi . ille enim,qui est incola, seu fortitur domiciliũ in loco, põt apud omnes magistratus loci,in quo est incola,seu domicilium habet, conueniri.text.est hic & in l.incola.la.j.ff. ad municip. & in c. dilecti.& in c.postulasti.ſ̃.eodem.& in l.hęres absens.§.proinde.ff.de iudi.Et iste effectus procedit,siue loquamur in domicilio naturali,vt originis propriæ vel paternæ.de quo dixi in rubri.ver.lxxxij.Siue in domicilio accidentali . & de vtroq; loquitur.d.l.incola . est tamen aduertendum circa hoc domiciliũ accidentale:quia aut iste subiectus ratione istius domicilij, reperitur in loco domicilij,aut non. Primo casu, potest iudex domicilij in eo exercere omnimodam iurisditionẽ,vt in Cle.ij.de re iud.in c.cùm contingat.ſ̃.eo.in c.j.ſ̃.de offi.ordi.& in c.cùm Episcopus.de offi.ord.lib.vj.& in l.cõgruit.ff.de offi.præſi.iuncto c.nostro.& c.dilecti & c.ex parte.ſ̃.eo.& prædicta l.incola.cùm ſi.Et est iste effectus satis latus contra tales:quia in loco domicilij possunt conueniri de omnibus: & sic tã de cõtractibus alibi gestis, quàm de re alibi situata : & etiã de criminibus alibi cõmissis,vt plenissimè dixi in c.dilecti.& in c. postulasti. & in c.sanè.ſ̃.eo.Nec mirum:quia iste forus domicilij est generalis & ordinarius ad omnia,quæcũq; alibi contractu, gesta,& perpetrata sunt,scd̃m Io.cal.in c.j.j.de rap.& sequitur hic Do.me.& bene.aliàs autem si de alibi gestis & commissis non posset quis conueniri in loco domicilij, forus domicilij superfluere[a]:quod nequaquam est dicendũ . & quamuis quis in aliquo moram traheret,vel habitaret cõtrahendo,vel quasi contrahendo,aut delinquendo : de contractibus & delictis ibi cõmissis, posset ibi conueniri,secundùm ea,quæ latissimè dixi in d.c.dilecti.& c.postulasti.tamen de contractibus alibi gestis, vel delictis perpetratis,non posset ibi conueniri : si non haberet domicilium ibi:quia in partibus suis coguntur se defendere , vbi habent domicilium:& si procuratorem non dimiserunt,imputatur eis.ff.qui.ex cau.ma.in l.ergo.& l.præce.& ff.qui.ex cau. in pos.ca.in l.hoc autem.& quod not.in c.cõsultationibus.ſ̃.de elect.& in c.causam quæ.j.de dolo & cõtu. vnde iniquũ esset, q; se duobus in locis defendere cogerentur.arg.c.fi.ſ̃. de rescri. & l.nulli.C.de iud.scd̃m Host.in c.q; clericis.ſ̃.eo. & sequitur Do.me.Sequitur ergo,q; ad hoc vt quis possit conueniri de alibi gestis,requiritur q; habeat domiciliũ in loco, vbi conueniatur: & ex prædictis sequitur,q; glo.in l.hæres absens.ff. de iudic. Inquantũ vult,q; scholares ratiõe studij fortiantur ibi forũ,ibi vt teneant̃ rñdere,per tex.in auc̃.habita.C.ne filij⁹ pro patre. & sic videatur sentire,q; etiã si cõtraxerint in partibus suis,q; possint in loco studij conueniri.sic intellecta non est vera[b] nisi loquatur ratione contractus,vel quasi : aut delicti , vel quasi,ibi gesti & celebrati : vel nisi scholares ibi cõstituerint domiciliũ, vel per expressam assumptionem:vel per cursum decennij , secundùm ea, quæ dixi in præce.q.in secundo membro princip. & dicam in x.q.prin.Et hæc probantur etiam per l.ij.C.de incol.& per no.in l.lex cor.§.si tamen.ff.de iniur . Nec obst.auc̃. habita.quæ vult,q; possint conueniri in loco studij ratione cõtractus,vel quasi : quia debet intelligi de contractu , vel quasi ibi celebrato,secũdùm Cy. in l.ij.C.de iur.om.iud.& mihi placet . Sed an ex contractibus prius celebratis , vel delictis alibi cõmissis,quàm in loco domicilij,possit cõueniri in loco prioris domicilij,si postea mutauit domicilium? dic vt dicam in x. q.princip.Et quid iuris si non mutauit domicilium,de delictis commissis extra territorium,vel in loco exempto,an iudex domicilij possit cognoscere,vide quę latissimè dixi in c.qualiter. el ij.de accu.in v.prin.art.q.xj.Item cùm contrahens vel quasi, delinquens vel quasi,possit conueniri in loco cõtractus & delicti,& etiã in loco domicilij,vt dixi , cui detur optio circa electionem istius fori,dic vt latius dicam j.in iiij. princi. art.post glosſ.fina.

46 ¶ †Tertius effectus est,respectu potestatis citãdi . qui enim in aliquo loco fortitur domicilium,licet sit absens:tamen secundũ communem opi.potest citari quò ad omnes effectus, vt ſ.procedatur contra eum,vel ad missionem in possessionem, vel ad condemnationem,si status causæ patitur, vbicunq; sit remanet eius subiectus: & citatio decerni[c] in proprio territorio ipsius iudicis licet nuncius exequatur extra territoriũ[a] sed talis executio nuncij non est actus iudicialis:ideo potest exerceri extra territorium,vt not.in c.nouit.de offi.deleg.& in c.Romana.§. contrahentes.eo.tit.lib.vj.hoc etiam sentiunt Host.& Io.An. in c.j.de rap.& tenet hic Io. de lig. & communiter sequuntur Moder.facit l.omnes.§.si verò aparitor.C.de epis.& cler.& qd̃ ibi no.Cy.& in l.ij.de offi.præfec. vrb. de qua materia vide latius,per Io.de Imo.& latissimè per zab.in cle. pasto.§. vt illud. & quod ibi dixi de re iud.in iij.q.prin.Sed nunc omitto, fortè aliàs dabitur latior dicendi locus.

47 ¶ †Quartus effectus est , respectu præuentionis . si enim quis propter eandem causam potest cõueniri in loco domicilij originis & contractus,& sic de singulis,secundùm ea,quæ dixi in iij.q.princip.potest iudex domicilij præuenire alios,qui de ea re possent cognoscere,secundùm ea, quæ latius dixi in c.præcedenti.

48 ¶ †Quintus effectus,qui sequitur ex prædictis, q; subditus ratione domicilij præuẽtus à iudice domicilij,non potest in præiudicium iurisditionis iudicis præuenientis,seu partis, mutare domicilium,vt in c.præcedẽti & ibi latius dixi & dicetur j.ix. q.principali.

49 ¶ †Sextus effectus q; nõ solùm subditus ratione domicilij præuentus,non põt mutare domicilium in præiudiciũ iudicis præuenientis seu partis:sed nec potest mutare etiam non præuentus, quominus possit ibi conueniri ratione contractus iam celebrati,seu delicti iam commissi tempore existentis domicilij: mutatio & assumptio noui domicilij non videtur operari quãtum ad prædicta.quod an sit verum,dicam statim in x.q. Aduerte tamen:quia tunc potentia conueniendi non descẽdit ex domicilio,sed ratione fori contractus,& fori delicti, vt appare bit ex his,quæ dicam in prædicta.x.q.

50 ¶ †Septimus effectus est,respectu sententiæ ferendæ:quia sicut talis potest citari, siue sit præsens, siue absens,vt statim dixi in versicu.iij.effectus.ita in casibus,in quibus potest peruenire contra eum,licet absentem,ad sententiam diffinitiuam . potest etiam hoc casu condemnari,& cõtra eum sententia ferri:si status vel qualitas causæ hoc patitur:etiam si sit talis sentẽtia,quæ trahat secum executionem,non ex vi hominis:sed ex vi sententiæ iuris , vt in sententijs , quæ ex iuris dispositione infamant. Secus si sententia traheret secum executionem ex iudicis ministerio contento in sententia,de quo latius dicam j.in vj.principa.ar.si verò qualitas causæ non patitur , vt contra absentem perueniatur ad sententiam:tunc procedetur contra talẽ absentem ad missionem in possessionem ex primo & secundo decreto in

a ¶ Quod nõ est dicendum,cum nihil in natura & arte debeat esse ociosum,vt inquit Temistius in primo de anima.& in prima consti.C.§.quibus.§.minorẽ. institit.de adopt.l.quibis idem. de verb. oblig.

b ¶ De illa glosſ. vide etiam Bart. ibidem.& in trac. repręſa.in v.q.princ. et in l.lex cornelia. de iniurijs.

c ¶ An & quando possit qs citari extra territoriũ,quãdo cõmissio facta fuit in loco domicilij,vide Alexã. in a l.fi.ff.de iur.om.iudi.& Old.in cõsil. lxxxviij . Rotã in decis. cccclxvij. & Soci.in cõs.clxvij. inci.nõ inutilis . in ver.prętera priuari.lib.ij. Cornej⁹ cõsil.lxxix.lib.iij.

to in cauſis ciuilibus,ſecundùm ea,quæ latè traduntᵉ in c.quoniam.j.vt lit.non conte.& in l.ſi finita.§. Iulianus.ff. de dam. no infec.per Bar.& Doc.vel ad alia remedia prodita contra cõtumacem.de quibus per glo.in l.iij.§.tutores.ff.de ſuſpec.tuto. & l.ſi quis inter.in fi.de excu.tut.& per Bàl. in l.conſentaneũ. C.quomodo & quando iudex.per glo.fi.in c.j.de confeſ. libr. vj.in cauſa verò criminali, in grauioribus criminibus, in quibꝰ venit imponenda pœna à relegatione.ſ.poterit procedi ad annotationem bonorum:hoc eſt,ad deſcriptionem omnium bonorũ,& ſi accuſatus nõ comparet intra annũ,publicãtur omnia bona,vt l.j.& ij.C.de req.reis tradit Bar.in l.abſentẽ.ff.de pœ.in ij.q.& do.me.in c.veritatis.j.de do.& cõtu.de quibus remedijs ꝓditis cõtra cõtumacẽ, latius videbimus j.de dolo & cõtuma.

51 ¶†Octauus effectus eſt,reſpectu pœnæ imponendæ, ſi exiſtẽs de vno domicilio,deliquit extra domicilium. Circa quod gloſ. xij.diſtinc.c.illa.& c.illud.& Ioan.de lig.plenius in Cle.ij.de re iudica. tandem concludit,ꝙ aut tam in loco commiſſi delicti, quàm in loco domicilij,pœna imponitur ipſo facto:& tunc iudex domicilij puniet eum pœna loci delicti:quia ſtatim, ꝙ deliquit,incidit in dictam pœnam:ideo non debet pro eodẽ delicto iterum puniri. Item quia ſtatutum domicilij non potuit ipſum afficere,ex quo imponit pœnam ipſo facto:& ideo cùm tempore delicti commiſſi reperiatur alibi:non ligatur illa pœna,ne videatur extendere vires extra territorium, & hoc caſu propriè loquitur.c.ij.de conſtit.lib.vj. Si verò nulla pœna imponitur ipſo facto: ſed venit imponenda per iudicem. & hoc caſu, ſi per ſtatutum loci delicti magis aggrauatur pœna delicti,vel inducitur nouum delictũ:debet puniri per iudicem loci delicti,& ſecundùm ſtatutum illius loci.non enim poteſt iudex domicilij inducere delictum de nouo extra ſuum domicilium:licet poſſit delictum aliàs à iure cõmuni originatum aggrauare maiori pœna. Si verò pœna loci delicti nõ eſt grauior, nec delictum de nouo originatur,& tunc poterit iudex domicilij punire eum ſecundùm ſtatutum ſuum:quia hoc caſu, ſtatutum non ligat delictum commiſſum extra territorium: nec exequitur extra ſuam iuriſditionem:ſed dicit ius in ſubditum ſuum,ſecundũ l.ſuam, quàm exequitur tempore ſententiæ. & ſic videtur ſentire Io.de lig.ꝙ ſtatutum loci domicilij non poteſt apprehendere delinquentem extra, quando imponit pœnam ipſo facto:ne videatur executionẽ facere extra ſuum territorium.Sed in contrarium facit: quia ſicut iudex poteſt cõdemnare ſubditum vbicunq; delinquentem,vt dixi in præceden. effectu:ita videtur,ꝙ ſtatutum poſſit etiam ligare ſubditũ,vbicunq; delinquentem: ſi hoc intendit & exprimit. ſecus ſi hoc non exprimit vel intendit:ſed generaliter loquitur: quia tunc non ligat.& ita procedit.c.ij.de conſti.lib.vj.ſecundùm Barto. in l.j.C.de ſum.trini.quod dictum multum limitat.d.c. ij. Sed

a Ange.ª in l.fi.ff.de iuriſ.om.iudic.reprobat hoc dictum,& etiã Do.me.hic reprobat dictam opi.dicens conſiderandum eſſe,ꝙ c.ij.in §.fi.non dicit illum non ligari,ex defectu voluntatis ſtatuẽtium:ſed potius ex defectu poteſtatis,vt clarè colligitur ibi dum dicitur: quia extra territorium ius dicentis non paretur impune.& idem dicit d.l.fi.Item vbi ſtatutum imponit pœnã ipſo facto,cùm incontinenti liget.ar.ij.q.iij.c.notandum.& in l.j.ff.ad turp. videtur etiam fingere eſſe in loco, vbi delictũ eſt commiſſum. Sed in illo eſſe non poteſt ex defectu iuriſditionis.ergo &c.Prẽterea ſtatutum eſt lex territorij,vt d.c.ij. ergo non põt punire delictũ extra territoriũ cõmiſſum.& hoc videtur ſentire Io.And.in regula,cùm ſint iura partiũ.de reg.iu. li. vj.in mercu.& Federi.conſi.xvj.& ita reſidet hic Do.mẽ.Sed tu aduerte:quia Ange.aliter videtur dicere in repe.l.ſi vacãtia. C.de bo.vacan.lib.x.de qua opi.vide,quę latius dixi in c.qualiter.el ij.j.de accuſa.in v.prin.art.q.xj.Et vide quæ dixi in c.à nobis.el.j.j.de ſen.excom.in prin.arti.

51 ¶†Octauò principaliter quæro vtrũ domicilium mutari,amitti,ſeu perdi poſſit.Sol.dic ꝙ aut loquimur in domicilio naturalis originis propriæ vel paternæ,aut in domicilio accidentali.

52 ¶†Primo caſu dic,ꝙ tale domiciliũ per ſolam voluntatem nõ põt mutari aut transferri.hominis enim voluntas, aſſertio, aſſumptio,ſeu renũciatio,in his,quæ naturalia ſunt, nihil operat. tex.eſt in l.aſſumptio.in princ.ff.ad muni. & in l.origine.C.de muni.& orig.li.x.&ibi glo.per quæ iura hoc etiam tenet Do. me.in c.præce.& per c.ij.de temp.or.lib.vj.Spe.& Io.And.de cõpe.iud.adi.ver.xlij.ſicut enim iura ſanguinis,pactis aut volũtate viri mutari nõ poſſunt,vt in l.iura ſanguinis.ff.de re iud.& in l.ius agnationis.ff.de pac.Ita & naturalis origo.facit inſti. de iure naturali.§.ſed naturalia.tenet etiã glo.in l.pe.ff.de ſena.vnde licet quis ad aliũ locum transferat domicilium: tamen propriæ ac paternæ originis domicilium retinet:non ſolùm quò ad temporalia,ſed etiam quò ad ſpiritualia.de temporalibus proba

tur in.d.l.aſſumptio.& in.d. l.origine. de ſpiritualibus verò in c.ij.de tempo.ordi.lib.vj.vbi dicitur,quòd Epiſcopus ratione originis poteſt promouere ad ordines.tenet Dom.m.in c.fi.de paro.Et hoc procedit in domicilio cuiuſcũque loci, etiam viliſſimi, vt eſt text.in.l.fi.& ibi not.glo.fi.C.de munic.& orig.li.x. facit etiam.l.j.eod.titu.fortius ergo in domicilio magnifico. Et ad prædicta faciunt,quæ dixi.ſ.in.ij.q.prin.vnde ſit concluſio, quòd voluntate,aut animi deſtinatione,vel rerum etiam trãſlatione,aut in alio loco habitatione,laris conſtitutione,vel rerum comparatione,ſeu emptione,nõ mutatur nec amittitur hoc domicilium. Item nec per adoptionem mutatur,aut amittitur, vt in l.ordine.§.fi.ff.ad muni.& in l. adoptionibus.de adopt. Item tale domicilium non amittitur etiam per relegationem,vt not. in.l.eius.la.ij.in fi.ff.ad munic.Et in loco originis poteſt cõueniri, & procuratorem conſtituere,vt.l.papinianus exuli.ff.de mino. A.B. Aduerte tamen:quia Bartol.in tract.repreſaliarum.in vij.quæ.princ.verſic.ad ſecundum.dicit quòd ſi repreſaliæ ſunt conceſſæ contra homines de Florentia, vel Florentiæ: videtur

b quòd non poſſint exerceri contra ciues[b] Florẽtinos alibi habitantes: quia non dicuntur Florentiæ nec de Florentia: nam talia verba Florentiæ vel de Florentia,debent intelligi de eo qui ibi conuerſatur & moratur. l.j.§.beſtias.ff.de poſtu. Et magis hoc caſu debemus inſpicere accidẽs,quàm originem.& ita cõſuluit.d. Albertinus de rampo.refert tamen Barto.alias opi.de quibus ibi per eum,& tãdem ſubdit,quò ad illam materiam repreſaliarum opi.ſuam, vide ibi per eum. Sed quicquid ſit, quò ad illam materiam. propter verba conceſſionis repræſaliarum, quantum ad materiam noſtram tenet, quòd ſ.dixi, quòd ſola animi deſtinatione, vel rerum aut perſonæ tranſlatione, non amittitur domicilium originis.Ma. Sed domicilium accidentale bene amittitur relegatione,vt dicam in ſeq.quæ.in qua etiam latius dicam de bannito. Inſuper etiam nec per monachationem amittitur: quia monachus retinet iura agnationis,vt l.Deo nobis.C.de Epiſcop.& cleric.tenet Barto.in l.j.ff.ad muni.mouetur:quia quis per monachationem mutat ſtatum in meliꝰ: quia melior eſt vita cõtemplatiua,quàm actiua:vt in authen.de mona.in princ.ij quæ.vj.c.ſancta.ſed per meliorem ſtatum ſuperuenientem non perditur ciuilitas:vt l.ſenatores.ff.de ſena.ergo, &c.Et idem etiam ſentit Bart.in d.l.ordine.§.fi.& in.l.ciues.C. de inco.lib.x.& Dom.m.in c.fi.de paro. vbi etiam idem tenet in Abbatibus & alijs præpoſitis eccleſiarum: quia licet efficiantur ciues, vbi habent Abbatiam, vel dignitatem: non tamen amittunt domicilium originis.& tenet Barto.in.d.l.j.vide quod dixi.ſ.in vj.q.verſi.iij.&.v.& idem tenet Angel.in. l.bæres abſens.§.j.in fi.ff.de iudi.Aduerte tamen:quia text.videtur velle, a quòd quamuis difficile ſit tale domicilium amittere: tamen videtur amitti poſſe. vnde ſi quis domicilio relicto nauiget, vel iter faciat quærens quò ſe conferat: atque vbi conſiſtat: hunc putat Celſus ſine domicilio eſſe.text.eſt in.l.eius.la.ij.§.celſus. aliàs eſt lex, ſi quis inſtructus.ff.ad mu.vnde cùm text. ſimpliciter loquatur, videtur quòd vagabundus amittat domicilium iſtud.ſed hoc non placet glo.ibi, & bene. niſi tale domicilium caſmate perijſſet: vt in ciuitate Sodomæ & Gomorræ Adria, b & Rimenſi, Anthiocenæ, & quibuſdam alijs: quæ tempore Alexandri tertij conciuis noſtri anno M.clxx.terremotu perierunt. vel ſi ciuitas originis paſſa eſſet aratrum, vt Troia & Chartago:vt.l.ſi vſusfructus.& ibi etiam glo.ff.quib.mo.vſufru.amit.Item Brixia & Bononia ſemel paſſę fuerunt aratrum. vt traditur in præ. digeſtorum. & Bononia prius vocabatur

b Theſolonia.[c] xj.q.iij. c.cum apud. ſed poſtea ex Principis indulgentia reædificata, fuit vocata Bononia, vt dixi in.c. dilectus.el.ij.j.de ſimo.in.iij.q.princ.tradit Io.An.poſt Roſ.in addit.Spec.in titu.de compe.iudi.adit.verſi.xlij.& idem etiam ſi ciuitas capta eſſet ſecũdùm gl.in d.§.Celſus.per.l.loca.ff.de religioſis & ſump.funerũ.Hoc tamen vt dicit Bart.eſt intelligen- c dum,quando eſſet capta ab hoſtibus populi Romani,vt à Saracenis.nam tũc perditur beneficium ciuilitatis illius ciuitatis:ſecus ſi vna ciuitas capiatur ab alia,vt.l.ſi quis ingenuã.§.fi.& in l.hoſtes.& ibi no.ff.de captiuis. & idem dicit gl.prædicta, ſi omnes receſſerũt: puta,propter ærem peſtiferum,aut ſimile periculum morę ibi trahentis,vt in Babylonia.Et aduerte:ꝙ quod dixi,quòd domicilium quod amittitur, ſi ciuitas originis paſſa eſt aratrum,vel caſmate perijt,aut eſt capta ab hoſtibus,vel penitus derelicta procedit,quãdo ciuitas cum toto territorio aliquod prædictorum paſſa fuit:ſecus ſi ſola ciuitas,vel pars ciuitatis hoc eſſet paſſa.argu.l.qui ex vico.ff.ad mu.iunctis his,quæ tradũtur in l.pupillus.§.territorium.& §.incola.ff.de verbo.ſigni.vnde non ſufficit ciues receſſiſſe à ciuitate,niſi receſſerint à toto territorio:ſed ſi receſſerũt de vno loco territorij,& ſe trãſtulerunt ad locum alterius territorij:tunc illa ciuitas eſſe deſi-

a ¶Sed Ang. Vide Docto.preſertim moderniores in d. l.fi.ff.de iuriſ.om. iud.& cañ.in d.c. vt animarum. & Bal.in l.pe. col.v. de execu. rei iudi. ¶ Adde ꝙ dicit Bar.in l.j.§.remouet.verſ. & iſte.§. inducitur.ff.de poſtul. & quod not. per Ange. Are.in §.ſed naturalia.de iure natur.gen.& ciui.Bald.in conſ. clxxxv.libr.v. & Pe.Phi.Cor.in cõſil.clxxv ij.lib.iij. ¶No.Bononiam paſſam aratrum. & adde, quod habetur per Doct. præſertim Iaſ. in l.j.in iij. col.in fi. lect.C.de ſum.tri. & fide catho. vbi ponit de materia c. cùm apud. hic alleg.

nit,ſecundùm Barto.in d.§.Celſus.allegat not.per Innoc.in c. Abbate.de verbo.ſigni.Inſuper etiam dicit gloſ.in d.§. Celſus. ꝙ quis poteſt deſinere eſſe de loco originis per priuilegium:& ibi ſenatores,& filij,ac nepotes iam nati,ſpeciali priuilegio eximuntur à domicilio originis,vt l.filij.§.ſenatores. ff.ad munic. quod intelligunt ibi gl.& Doc.& bene,quo ad onera:non quo ad honores.& idem etiam putat Bartol.in d.§. Celſus.per pœnam impoſitam,per quam aliqua ciuitas per ſententiam Principis ſit priuata omni iuriſditione & ciuilitate. nam iſto modo, perditur domicilium ciuilitatis. ſicut dicimus in priuato condemnato,vt in l.quod ad ſtatum . & l.qui vltimo.ff. de pœnis. Inſuper adde,ꝙ is,qui propter aliquod delictum, puta quia legatos hoſtium verberauit,hoſtibus datur:amittit domicilium originis,ſeu ciuilitatis:ſi ab hoſtibus recipitur: ſecus ſi non recipitur,vt l.fina.ff.de legationib.in captis verò ab hoſtibus dicendum eſt,ꝙ ipſi retinent iura poſtliminij.de quo iure latè.ff. & C.de capti.& poſtlimi.reuer . Et ſecundùm prædictos modos,vel aliquem prædictorum modorum propter cauſas prædictas,ſi quis nauigaret quærens vbi ſe collocaret: eſſet ſine domicilio,vt dicit Celſus,vt põt intelligi.§. Celſus.ꝙ eſt ſine domicilio,ſcilicet accidentali,ſed nõ ſine domicilio naturali. Aduerte etiam:quia etiam ſpeciale priuilegium matrimonij videtur eſſe, propter quod mulier nupta alienigenæ videtur amittere domicilium propriæ originis.Ita not.gloſſ.in l.origine.C. de mune.& origi.lib.x.per l.j.C.de mulie.& in quo loco.libro x.facit etiam l.cùm quædam.ff.de iuriſ.om. iudic. & lex fina.§. item reſcripſerunt mulierem.ff.ad munici.& Barto. ibi dicit,ꝙ hoc procedit quò ad ea omnia , per quæ perſona mulieris poſſet abſtrahi à ſeruitijs viri. Et ideo in loco propriæ originis nõ poteſt vocari ad honores , munera,ſeu iudicia . & ita procedat d.l.j.& d.l.cùm quædam . & §. item reſcripſerunt . ſeu quò ad alia[a] mulier non mutat originem,per l.aſſumptio.in princip.ff. ad munic. Ego tamen reperio zaba.conſuluiſſe contrarium.in quo conſilio ſimpliciter tenet mulierem mutare originem per matrimonium,per l.exigere dotem.ff.de iudic.qui tex.nõ mul tum facit.reperio etiam idem tenuiſſe dominum Signorolum de Amadeis,de Mediolano per gloſ.in l.origine . Sed opinio Barto.videtur æquior & magis fauere matrimonio: & eam videtur tenere Domi.me.in c.præce.remittit tamen ſe ad no. per Barto.in d.§.item reſcripſerunt.Et per prædicta dicit Barto.ꝙ mulier alibi nupta,poteſt emere poſſeſsiones: non obſtante ſtatuto,diſponente,ꝙ forenſis non poſsit ibi emere poſſeſsiones. Ego bis conſului in quæſtione facti, ꝙ offendens nuptam in alieno territorio,vel in aliena familia,non poterat gaudere beneficio ſtatuti diſponentis,ꝙ offendens aliquem ciuem, vel de familia,non gaudeat beneficio pacis. vnum conſilium incipit, Generoſus miles dominus zelius. Aliud incipit,in cauſa accuſationis,vbi reſpondi ad dictum Barto.in l.fina.C. de priuileg. ſcho.per ſponſalia verò contracta per verba de futuro,aut per concubinatum,vtrum amittatur domicilium fori originis, vide quæ dixi in rubri.verſicu.lxvj.Et not.ꝙ quæ dicta ſunt de domicilio originis propriæ,arbitror etiam procedere in domicilio paternę originis:quia æedem ſunt ratiões in hoc caſu,quæ in origine propria. Inſuper etiam aduertendum eſt circa modos,per quos dixi quæri domicilium ex iuris diſpoſitione, ſecundùm quod dixi in vij.quæſtio.præcedẽ.in tertio membro: quia in illis nõ operatur animus hominis: ſed iuris diſpoſitio, & ſeruanda eſt ipſa iuris diſpoſitio, nec ex eis poteſt quis facere,vt ius non habeat locum in actibus ſuis,vt l.nemo poteſt. ff.de lega.j.& not.in Cle.gratiæ.& ibi de reſcrip.traditur etiam in materia proteſtationis per domi.Anto.& Moder.in c.cùm M.ſ.de conſtitu.& per Bart.in l.non ſolùm.§.morte.ff.de ope. noui nuncia.

53 ¶†Circa ſecundùm membrum princi.de domicilio accidentali,quod acquiritur animo,ſeu aſſumptione : indubitatum eſt,ꝙ illud poteſt mutari,amitti,transferri,& multiplicari per varios modos.de quibus dicam in ſequẽ.q.faciunt quæ dixi ſ.in vj.q. princi.& etiam in iiij.q.prin.quod tamen eſt verũ:niſi in præiudicium præuentionis iam factæ,vt dixi in c.præced.& tetigi in præce.vij.q.ver.v.effectus.

54 ¶†Nonò principaliter quæro qualiter, & per quos actus & modos domicilium poſsit mutari & amitti.Solu.de domicilio originis ſatis dictum fuit in præceden.quæſtio.adde tamen, ꝙ ſtatim dicam de bannito & relegato. Sed domicilium accidentale,quod quiſque poteſt ſibi aſſumere,ſicut propria voluntate poteſt illud aſſumere,ſecundùm ea, quæ dixi in vj. quæſtio. princ,Ita & propria voluntate,re & verbo poteſt illud amittere:& ad alium locum transferre,vt l.aſſumptio.& l.libertus.§. j.& l.nihil.ff.ad municip.facit c.j.j.de reg.iur.Et aduerte:quia tex.in l.domicilium.ff.ad munici.dicit,ꝙ domicilium re & facto transfertur.& glo.in l.origine. C.de mu.& orig.li.x. dicit ꝙ transfertur re & verbo,& non verbis tantùm. & idem Bal. in l.fi.C.de muni.& ori. & bene dicit:quia nec ſolo verbo,ſeu ſola animi deſtinatione conſtituitur , vt dixi ſ. in vj. quæſtio. princip.& quamuis Bartol.in l.de iure.ff. ad municip. dicat,ꝙ domicilium , quod conſtituitur nuda voluntate, poteſt nuda voluntate mutari:tamen intelligitur , ꝙ nuda voluntas nõ ſtet in finibus ſolius deſtinatiõis.Sed debeat ita intelligi,ꝙ vbi aliquis actus ſolus non ſufficeret ad domicilij conſtitutionem, vt puta emptio poſſeſsionis, vt domus:aut conductio vel habitatio parui temporis:ſi tamen emens , conducens,aut taliter habitans exprimit,ꝙ hoc facit animo conſtituendi domicilium, ſufficit : & tale domicilium abſq; venditione poſſeſsionis nuda voluntate tollitur :ſed quando domicilium ipſa re conſtitueretur,vt puta, propter poſſeſsionem omnium , vel maioris partis bonorum:tunc non ſufficit ſolus animus.& hoc ſubdit Bartol. in d.l.de iure.dicens,ꝙ incolatus , qui conſtituitur per maiorem partem fortunarũ,vt l.ciues.C.de incol.& in l.hæres abſens.ff.de iudic.non poteſt mutari nuda voluntate:ſed opus eſt facto,vt l.domicilium.ff.ad municip. quod dicit Barto. eſſe notandum,per quod dicit ſemel vidiſſe quendam forenſem cõuentum pro quibuſdam mercantijs,quas habebat:qui conuentus opponebat,ꝙ non debebat ibi conueniri, cùm non ſortiretur ibi forum. Sed quidam ſolennis aduocatus actoris reſpondebat,ꝙ imò ſortiebatur:quia habebat maiorem partem fortunarum ſuarum ibi:dicens , clarè conſtat , ꝙ iſte habet hic iſtas mercantias:nec conſtat,ꝙ alibi habeat aliud,ergo eſt incola. & fortè non malè dicebat,ſecundùm Bartolum. niſi probaretur, quòd alibi aliud haberet , vel niſi probaretur quòd illas mercantias haberet : tanquam tranſiens, non tanquam ibi requieſcens.argumentum.l.eius.§. Celſus.ff.ad municip. & ſic ſentit Barto.ꝙ per poſſeſsionẽ omnium vel maioris partis bonorum in vno loco quis ſortitur ibi domicilium.de quo dic vt latius dixi in vj.q.princip. in ſecundo membro.in princip. Eſt ergo concluſio ſecundùm Barto.ꝙ domicilium accidentale nõ trãſfertur ſolo verbo:ſed opus eſt facto.& ſic re,& verbo ,ſeu animo.Et idem voluit Bart.in l.prædicta.§.j.ff. de fun.inſtru. per quem tex.no.ibi,ꝙ quando quis recedit à loco,relicta familia & rebus,non videtur habere animum transferendi domicilũ. Sed quãdo quis recedit de loco cum rebus ſuis, præſumitur habere animum mutandi domicilium,ſecundùm Bart. in l.aſſumptio.§.penul.ff.ad municip.per illum tex. allegat etiam no.per Innocen.in c.iij.de renun.Et idem etiam dicit Barto.in l.domicilium.ff.ad municip. vbi etiam allegat dictum Innocen.in d.c.

b iij.Sed Innocẽ.ibi non dicit hoc:ſed loquitur de tranſeunte de vno beneficio ad aliud.placet[b] tamen dictum Bartol. pro quo faciunt,quæ dixi in vj.q.princip.in ſecundo membro, per monachationem verò & Abbatialem prælaturã,amittitur domicilium accidentale:cùm debeant eſſe continuò in monaſterio:licet non amittatur domicilij originis,vt dixi in q.princ. Quid autem de domicilio quæſito per adoptionẽ,de quo dixi in rubri.ver.iij.dic,ꝙ ſoluitur per emancipationem.text.eſt in l.ſed & ſi is.ff.ad muni.& probatur in l.in omni.& l.ſeq.ff.de adop. cùm ſi.Inſuper etiam hoc domicilium ſoluitur per relegationẽ, vt in l.eius.§.fi.iunctaglo.ff.ad mu.licet enim domicilium originis nõ amittatur relegatione,vt dixi in præce.quæſtio.tamẽ

55 ſecus eſt in domicilio aſſumpto.† Quid autem de bãnito,vtrũ per bannum ſoluatur domicilium originis . de quo remiſi me hic dicturum,ꝙ Bar.in l.fin.ff.de legatio.per illum tex.dicit,ꝙ ſi eſt talis bannit⁹, qui poſsit impune offendi: quia dicitur hoſtis ſuæ ciuitatis,vt in l.amiſsione.§.qui deficiunt.ff.de capi. dimi.& idem dicit Barto.ſi eſt talis,qui ſit prohibitus receptari. argu.eius,quod dicitur de eo,cui eſt interdictum aquę & igni. Et ideo dixit Bal.in l.ſed & milites.§.ſed ignominia.ff. de excuſa.tut.ꝙ ſi fit proclama,ꝙ quilibet teneatur ire ad exercitiũ, non cõprehenditur bannitus:quia non eſt ciuis. Et pro prædicta concluſione , facit quæſtio diſputata per Vgo. de fon. per menſem,quam refert Alb.de Roſa.in quæſtionibus ſtatutorũ. q.lxvj.in qua dicit,ꝙ ſtante ſtatuto Vercellis,ꝙ offendẽs Mediolanenſem,puniatur in centũ:ꝙ ſi aliquis offendit Vercellis Mediolanenſem bannitum à Mediolano,effectum incolã Vercellis tali offenſione,ꝙ ex ea de iure communi veniebat imponenda maior pœna centum librarum,vt in incendio,ꝙ hoc caſu non poteſt vti beneficio dicti ſtatuti:quia ad hoc, vt ſit Mediolanenſis,nõ ſufficit origo:quãdo domicilium originis eſſet ſibi intellectũ,alleg.ff.de verbo.ſig.l.prouinciales.& reprobat glo.ibi ſuper verbo,eos:quia ſecundùm illam gloſ.nulla fuiſſet dubitatio illius legis,per l.ij.& l.incola.ff.ad munici.quàm dicit determinare quæſtionem prædictam : intelligendo eam, vt iacet. Sed Bartol.in d.l.prouinciales. videtur ibi aliter intelligere

a ¶Quò ad alia &c, Vide Alexã.cõſil. xx.lib.ij.& de iſta materia,vide Feli. in proœ.gregoriano.in ix.colũ. vbi multa adducit,præſertim Ant.& zaba.in conſilijs, vide tamen Soci. in conſi.xxx.in j.volu.verſic.circa iiij. & Paul. conſilio lxxxix.lib.ij.

b ¶Placet.Tamen. adde Bald. in rub. C.ſi à non compe. iud. vide etiã not. per Alexan. poſt Bart.in l.lex Cornelia.§. domũ cũ ſeq.ff.de iniur. cano.in c.fin. de paroch.& Bal.in authen. & omnino. C.ne vxor ꝓ ma. & in ru. C.de pœ. iudi.qui ma.iudi.

gere.vide ibi per eum,allegat etiã Vgol.de fon.in l.municeps. ff.ad munici.& l.ciues.C.de incol.lib.x.Sed quantum ad termi nos noſtros,quò ad effectum perdendi domicilĩ etiam originis concludũt præfati Doct.quod ſufficit,q̃ non poſsit ſtare in lo co originis:quod intelligo,quando nec in ciuitate,nec in territorio ſtare poteſt,per ea,quæ dixi in viĩ.q.princip.Sed domi. Nellus de ſancto Geminia.in tractatu bannitorũ.in prima par te ſecundi temporis q.v.& q.lv.dicit,q̃ bannitus perdit ciuilitatem in his,quæ pertinent ad ſui fauorem:ſed in his, quæ pertinent ad ſui odium,non perdit:ſi eſt eius originis.vide ibi per eum.Sed circa prædicta occurrit dubium.quid iuris in exititĩs, ſeu expulſis à ciuitate.Circa quod dicẽdum eſt,q̃ tales propter hoc non amittunt domicilium:ſed poſſunt ibi cõueniri.hoc te net Guid.de Suza.per l.papinianus exuli.ff.de mino.& l.eius. §.fin.ff.ad municip.facit l.de pollicitationibus.ff.de pollici. & quod not.in l.ad cognitionem.ff.quib.ex cau.poſ.ea.& ibi per glo.Et ratio eſt,quia ex quo præſumuntur habere animum reuertendi,non videntur in totum deſeruiſſe:vt l.ex facto.in fin. ff.de hæredi.inſtitu.niſi eſſent deportati,rei quaſi deportati: & quia exularent omnibus bonis confiſcatis.Nam tunc conueni ri non poſſunt:ſed fiſcus illius ciuitatis,qui bona poſsidet,con ueniẽtur.per l.tutelas.§.ſi liberta.& l.pertinet.ff.de capi. dimi. & ff.ad leg.Iul.de vi publi.in l.tutores.& in l.j.C.de fideiuſ.ſecundùm Guid.de Suza.& ſequitur Bald.in l.ĩ.C.de iuriſdict. omn.iudi.tenet Specu.in tit.de compe.iud.adi.§.j.verſi.quid ſi aliquis Senenſis.& vide quod ſtatim dicam in materia vagabũ di.& ſatis videtur rationabilis deciſio.poteſt tamen fortè diſtin gui,vt ſtatim dixi de bannito.Ange.etiam in l.hæres abſens.§. j.ff.de iudi.ſequitur dictam opin.& dicit,q̃ ſi bona talis eſſent confiſcata,non poſſet alicubi conueniri.quod intellige,pro cõtractibus antea celebratis:ſecus ſi poſtea celebrarentur do.Anto.dicit,q̃ ſi bannitus,aut expulſus,alibi eligit domicilium,poterit ibi conueniri.ſi autem non elegit domicilium, tunc ſi non eſt ſpes q̃ cito reuertatur,poterit ibi conueniri,tanquam vagabundus.& hoc etiam videtur fuiſſe de mente Spec.& eſt ſatis rationabile.ad quod allegat notata per eum in c.clericis.ſ.eod. vbi idem tenet dominus meus.

56 ¶†Decimo principaliter quæro,quis ſit effectus mutatiõis vel tranſlationis domicilĩ.Solu.dic,q̃ aut quis tranſfert domicilĩũ ea intentione,vt retineat primum:quod fieri poteſt,ſecundùm ea,quæ dixi in iiĩ.q.princi.& tunc in vtroq̃ domicilio poteſt conueniri:& vterq̃ locus domicilĩ habet effectus,de quibus di xi in viĩ.q.prin.Aut tranſfert in totum domicilium:i a q̃ deſinit habere domicilium in priori loco.Et hoc caſu, quò ad contractus poſtea celebratos,vel delicta poſtea cõmiſſa,nõ poteſt amplius vexari,aut cõueniri in loco prioris domicilĩ:ſed in loco ſecundi domicilĩ:ſed quò ad contractus tempore primi domicilĩ celebratos,& ſimiliter de delictis commiſsis ibi, vel alibi,ſi facta eſt præuentio:mutatio non prodeſt,quo minus ibi teneatur proſequi,etiam ſi cõuẽtus fuerit ratione domicilĩ, per ea,quæ latius dixi in c.præce.Si verò nulla facta eſſet præuentio dic,q̃ aut loquimur de contractibus,vel delictis ibi celebratis,vel cõmiſsis:aut alibi.Primo caſu dic,quòd aut conuenit ratione contractus vel delicti:& cogitur ibi reſpondere.concurrentibus tamen his,quæ dixi in c.dilecti.& c.poſtulaſti.ſ.eo.& hoc tenet Spec.in titu.de compe.iud.adi.§.j.ver.quid ſi debitor.quia licet per mutationẽ domicilĩ mutetur forus,reſpectu vel ratione domicilĩ:non tamen mutat ratione contractus vel delicti[a],quia talis forus nõ eſt mutabilis:quia facta pro infectis haberi nõ poſſunt:vt in l.in bello.§.factæ.ff.de capti.tenet Barto.in l.cùm quædam.ff.de iuriſdic.om.iud.Et eſt caſus apertus in l.ĩ.C.de iuriſ.om.iudi.& tenet Do.m.in præce.Adĩciẽs rationem:quia ſi contraxiſſet,vel deliquiſſet alibi, quam in loco domicilĩ:poſſet ibi etiam inuitus conueniri,vt d.c.dilecti.& c. poſtulaſti.ergo fortius quãdo cõtraxit in loco domicilĩ.Quare cum ipſo tempore cõtractus & delicti cõcurrerent duo vincula:licet deſinat vnũ,videlicet domicilium:non tamen deſinit aliud,videlicet locus cõtractus vel delicti. Et ſic ſaltem virtute fori cõtractus, vel delicti,poteſt ibi conueniri.arg.not.Inſtit.de nup.§.affinitatis.& eorum,quæ dixi in c.cùm ceſſante.j.de appel.Aut conuenitur tanq̃ habens ibi domicilium,& dic vt dicam in ſeq.membro.Si verò loquimur de cõtractibus alibi celebratis,ſeu de delictis alibi commiſsis,nec ſit ibi facta præuẽtio.Quidam volunt,q̃ licet mutet domicilium,tamẽ poteſt cõueniri in loco primi domicilĩ.hoc voluit Bart.in d.l.ĩ.C.de iuriſdi.om.iud.ibi per illum tex.quem dicit non eſſe alibi conclu dit,q̃ licet quis mutet domicilium, quod habebat tẽpore contractus,licet ibi non cõtraxerit,ſed alibi:& licet mutet ante prę uẽtionem:nihilominus poterit in tali loco,vbi habebat domicilium tempore cõtractus,cõueniri.quod dicit ſingulariter notandum.Sed do.Anto.in c.præce.tenet contrarium,per illum tex.& ad d.l.ĩ.reſpondet,q̃ loquitur quando ibi contraxiſſet. & ita etiam videtur intelligere ibi Cyn.Sed dicit Ioan.de Imo. in c.præce.quòd ſi prædicta opin.do.Anto.eſſet vera,tex.in d. l.ĩ.debuiſſet dicere,q̃ debet conueniri vbi habet domicilium: vel vbi contraxit:non autẽ debuit dicere,prout dicit,quòd conuenitur vbi habet domicilium,vel vbi habuit tempore contractus.& ſic Io.de Imol.videtur reſidere cum opi.Bart.pro qua domi.meus in c.præce.allegat rationem:quia contrahendo,videtur tacitè ſe obligare vbi habet domicilium,& vbi contrahit vt d.c.dilecti.ſ.eo.Nec obſt.tex.in c.præce.quia poteſt intelligi,quando non conuenitur ratione contractus.Sed fortè ratione rei alibi ſitæ.Subdit tamen domi.meus q̃ prædictus tex.nimis reſtringitur,cùm indiſtinctè loquatur.Et ſimiliter tex.in l. ſi quis poſtea.ff.de iud.& in l.cùm quædam.ff.de iuriſd.om.iudi.quæ iura loquuntur indiſtinctè,& ponderant præuentionẽ. Quare concludit domi.meus dici poſſe,q̃ dictum Bar.nõ procedat.& ad illam l.ĩ.poteſt reſponderi,quòd poteſt intelligi de domicilio vbi cõtraxit:vnde habuit reſpectum ad id, quod cõmuniter accidit:aliàs ſequeretur abſurdum, q̃ reus non poſſet conueniri vbi contraxit:cum litera ibi tantum faciat mentionẽ de domicilio præſenti:& de eo,quod habebat tempore cõtractus,cui tamen forus contractus ſit principalior reſpectu conuentionis.Item quia aliàs multum deterioraretur conditio rei: quia poſſet cõueniri,& vbi habet domicilium,& vbi habuit tẽpore contractus,& vbi fuit initus contractus,quod eſſe nõ debet.argu.c.tranſlato.de conſtitu.facit d.c.dilecti.ſ.eo.vbi dicit, q̃ ratione contractus quis poteſt conueniri vbi domicilium habet,& vbi contraxit.Quare cùm iſtud domicilium ſuccedat in loco illius:ergo &c.vt argu.c.tranſlato.Ita concludit do.meus in c.præcedenti,& dicit,q̃ fortè hoc fuit de mente Bart.licet loquatur nimis generaliter.& prædictam opi.tenet Pau.de Caſt. in d.l.ĩ.per d.l.ĩ.ſi quis poſtea.& d.l.cùm quædam puella.& mihi placet.vnde concludo,q̃ ſi aliquis ante præuentionẽ mutauit domicilium:de alibi geſtis non poterit conueniri in loco dimiſsi domicilĩ.pro qua concluſione faciunt,quæ latè dixi in c.qualiter.el ĩ.j.de accuſa.in vj.princip.arti.q.xj.Et ad rationẽ domi.mei potes faciliter reſpondere:quia aut tu vis,quòd ille videatur obligaſſe ſe in loco domicilĩ,quod tunc habebat: tãquam ibi deſtinauerit ſolutionem,& non poteſt:niſi ratione cõtractus:quia hoc operatur ipſa deſtinatio ſolutionis, vt dixi in d.c.dilecti.Aut tu vis,q̃ videatur habuiſſe reſpectum ad domicilium:& tunc tanto tempore videtur eſſe obligatus,quãto tẽ

b pore durat ipſa quantitas domicilĩ:quia limitata[b] cauſa,limitatum parit effectum.vnde illo ceſſante,ceſſat poteſtas ibi conueniendi:maximè quia de natura domicilĩ aſſumpti eſt,vt poſsit mutari & tranſferri,vt dixi in viĩ.q.prin.Quid aut ſi actor conueniret obligatum tempore prioris domicilĩ.reus verò excipit dicens,conuenias me in loco prioris domicilĩ.dic vt ſtatim dicam in iiĩ.princip.arti.in materia iuris reuocandi domum.Sed dubium maius & notabile occurrit.quid ſi non apparet, q̃ taliter obligatus adhuc mutauerit domicilium:ſed tamen nõ reperitur in loco domicilĩ:& conuenituribi:vnus comparet pro eo & dicit,q̃ ipſe non intendit ibi reſpõdere:cùm iam mutauerit domicilium.hanc quæſtionẽ non tangunt Doct.Ego habui de facto nunc eſt quartus annus in cauſa Comitis Aldribrandi de ylcio,cõtra quem procedebatur hic ratione domicilĩ ſui aſſumpti pro homicidio commiſſo per eum extra territoriũ: quia in comitatu de Ylcio quendam de facto ſuſpenderat. Ego inter alia allegaui,q̃ capitaneus,qui formauerat inquiſitionẽ,non poterat cognoſcere:ex quo hic non reperiebat:& aſſerebat ſe mutaſſe domicilium per diſceſſum ſuum:cum hic non haberet bona:ſed habebat extra territoriũ in ipſo comitatu de Ylcio: vnde ad tranſferẽdum domicilium ſufficiebat ſolus animus cum receſſu,per ea,quæ dixi in c.præceden.& ad probationem animi ſui ſtari debebat ſuo iuramento:maximè propter adiunctũ actum receſſus.faciunt not.per gloſ.Inſtit.de actio.§.alie,& in c.ſignificaſti.j.de homic.vbi vide alia multa iura,quæ ibi allegaui.faciunt etiam,quæ ſuperius dicta ſunt.Item facit,quia hic nõ reperiebatur argu.eorum quæ dixi in d.q.xj.in d.c.qualiter.Et etiam ex ſimilitudine fori ratione contractus,quando ibi nõ reperitur per c.Romana.§.contrahentes.eo.tit.lib.vj.& quod dixi in c.dilecti.ſ.eo.in iiĩ.q.prin.ſecundi prin,arti.ver.ſed quęro iuxta prædicta.& per id quod dicit Ang.in l.hæres abſens.§.j. ff.de iudi.vbi dicit,q̃ ſi aliquis nõ reperitur in loco propriæ vel paternæ originis,nõ poteſt ibi conueniri.ergo multo fortius in terminis noſtris,cũ difficilius mutet domicilĩũ originis, quàm aſſumptionis,vt dixi ſ.in viĩ.q.princ.Et ex his,Deo duce,hæc materia fori ratione domicilĩ,cõſequuta eſt amplum,clarum: & ordinatum domicilium,Sed poſtquã in domicilio ſtetimus

¶Vide nota.per Alex.in l.cũ quædam puella.ff.de iuriſd.om.iud.& Ange.& Pau.in d.l.ĩ.C.eo.& adde do.Franciſ.de Are,ĩ cõſi.cxxxvj col.ĩ.& iĩ.

¶Limitata cauſa. de hac regu.vide modern.latè in l. age.in ĩ.colũ.vbi multa ex hoc decidunt.C.de trãſ actio.

& aliquando de vagabundo mẽtionẽ fecimus, placet nunc aliqualiter euagari,& materiam vagabundi assumere.de qua s̃.in rub.in ver.cxiiij.remisi me hic dicturũ:ideò pro clariori expeditione prosequar duas quęstiones.

¶ Prima erit quis dicatur vagabundus.

¶ Secunda, vbi sortiatur forum.

57 ¶ †Primò igitur quæro quis dicatur vagabundus.[a]Solu.glos. a in l.eius.§,celsus.ff.ad mu.dicit,quòd vagabundus dicitur ille, qui non habet aliqđ domicilium,nec aliquam habitationem.et sic scđm illam gl.requireret,ꝙ ciuitas originis suę esset penitus destituta, vt dixi in materia domicilij in.viij.q.prin.& ideò p̃di cta opi.cõiter reprobatur,vt patet ex his quæ statim dicam,ni si diceres,quòd glo.intellexerit de eo qui non habet domicilium,s.assumptum:vel animo constitutum.communis cõclusio est quòd vagabundus dicitur,qui per mundum vagatur.ita dicit glo.in l.iiij.§.prętor ait.ff.de dam.infect.& sequitur ibi Bar. & cõiter Doct.idem etiã tenet Inn,in c.fi.de eo,qui mit.in pos. causa rei ser.in glos.fin. & tenet etiam in l.hæres absens.ff.de iudi.& idem ego tenui post.d.Ant.& Io.& Imo.in Cle.causam. de elect.& probatur.s̃.in.j.consti. huius compil.& in c.peruenit.vij.q.j.& in d.l.eius.§.pe.& in Cle.j.§.si verò.de sta.reg.& est bonus tex.& ibi glo.& Bald.in l.j.C.de colo.Palesti.lib.xj. & in l.j.C.de colo. Trecensibus.lib.xj.& tex.glos.& Bar.in l. j.C.de tyronibus.libr.xij. Et per prædicta iura idem etiam tenet Ange.in d.l.hæres absens.§.j.& tenent Barto.& Bald.in l. j.C.vbi de cri.agi oportet. sentit Specu.& Io.And.ibi in addi. in titu.de compe.iudi.adi.versi.xl.& extra in extrauaga.execrabilis Ioannis.xxij.

a ¶ Quis dicatur vagabundus , vide etiam per Ange. in l. cũ hæreditas. la.ij.ff. ad Trebel. vbi dicit glo. in l. iiij.§.prætor. ff.đ dã. infe.esse sing.

58 ¶ †Secundò quęro vbi vagabundus sortiatur forum.& sic, vbi possit conueniri.Sol.dic,quòd potest vbiꝙ conueniri:& in eo habet locum illud dictum, vbi te inuenero &c.in l.j.C.vbi de cri.agi oportet.secundùm Hostien.& Io.And hic tenet etiam glo.in d.l.hæres absens.§.at si quis.ff.de iudi.in princip.glo.magnæ:ne alioquin creditor ius suum perderet.arg.ff.de ope.lib. in l.quod nisi.§.fi.& ff.de his,quæ in frau.cred.in l.ait prętor.§. si debitorem.& ff. de eo,quod certo loco.in l.ij.& ff.qui satis, cog.l.si fideiusso.§.fin.probatur etiam in d.l.j.C.vbi de criminib⁹ agi oportet.& ibi per Cy.per l.j.C. vbi quis decuriali vel cohortali.tenet Host.in sum.huius tit.§.ij.Barto.Ange.& Bal. in d.l.hæres.§.j.& Barto.in l.eius.§.pe.ff.ad mu.Specu.in tit.de compe.iudic.adi.§.j.versi.sed quid si debitor vagatur. motus, ne aliàs creditores defraudentur &c,vt s̃.dixi.rndebit ergo vagabundus vbiꝙ,& satisdabit secundũ Spec.& glo.in d.§.at si quis.& in l.ij.§.pe.ff.de iudi.& per glo.in l.cines.s̃. de incol. li. x.& ista fuit opi.Pilei.q.xix.& Rofredi benenentani, qui concludunt,vagabundũ cogendum respondere vbiꝙ, nisi idoneæ caueat de redeundo ad locum domicilij,vel cõtractus:quia vagabundus alium forum non habet:vt l. j. & ij. C. vbi de cri. agi oportet.& s̃.dixi,& sequitur Ioan.An.in addi.Spe.ad dictũ versi.sed quid si debitor vagaŧ.& Cy.post Pe.in d.l.j.C.vbi de cri.agi oportet.& Bal.post quẽdam d.Tho.qui dicit ꝙ hoc ꝓcedit non solùm in delictis,sed etiam in contractibus.facit etiã ad prædicta:quia vagabundus omne priuilegium perdit, vt in l.si quis domesticorum.C.de domesticis & protectoribus.lib. xij.tetigi in c. postulasti.s̃.eo.sed aduerte:quia inquãtum doc. volunt quòd vagabundus debet vel ibi respondere, vel satisdare de respondendo in domicilio: videtur necessariò intelligẽdum vel de eligendo domicilium de nouo, vel de redeundo & respondendo in loco vbi prius habebat domicilium;quia si haberet domicilium,non diceretur vagabundus, vt s̃. dixi,nisi diceres ꝙ Docto.dicunt intelligendo de foro originis,quod domicilium vagabundus non admittit(vt dixi in materia domicilij in viij.q.prin.& in ix.)sed dicit Domi.me. se putare quòd ex quo tempore conuentionis reperitur sine domicilio, & sic fundata est iurisditio illius vbi reperitur,& conuentus est:videtur quòd non sufficiat præstare cautionem, cùm sit præuentus per citationem.ar.c.præce.& l.cùm quædam ff.de iur.omni.iudi.& ar.not.in c.j.de obliga. ad ratiocinia.quia videtur hoc facere in fraudem:ar.optimum in c, ex parte.de priuilegijs.& in c.ij.j.ne cleri.vel mona.& ista fuit opi.Ioã.Cal.in c.j.de rap.per
59 dictã l.primã.C.vbi de crimi.agi oportet.†vbi text.simpliciter innuit(secundùm vnam lecturam) vagabundum posse puniri
b vbi[b] reperitur: & quòd iudex non tenetur ipsum remittere ad aliam locum.sed opi. contraria posset procedere in eo, qui habet domicilium,sed aliqualiter vagatum.Item aduerte;quia Hosti.in summa huius tituli, §.ij. versicu. quid de vagabundo. posuit aliam mirabilem opinio. quam tetigi in Cle.causam.de elect.dicens sub dubio fortè quòd vagabundus potest eligere locum,vbi cõueniatur.arg.ff.qui satisd.cog.in l.si fideiussor.§.si necessarius.& l.de die.ff.de iud.in l.hæres absens.quæ iura hoc non probant,& contra hoc dictum facit secundùm do.Anto-l.non vtiq.ff.de eo,quod cer.loc.& ff.de iud.in l.interdũ.posset enim eligere locum valde remotũ ad incõmodum actoris. Item possunt induci aliæ rationes superius allegatę.Quare dicit Do.m.se putare simpliciter concludendum esse,ꝙ vagabũdus simpliciter possit cõueniri,vbi reperitur.Et prædicta fuit opi. Cal.quæ mihi videtur de iure satis sustẽtabilis.Et ita potius arbitror,ꝙ fuerit intẽtio Hosti.videlicet,secundùm quod intelligunt glos.& Doct.ꝙ vagabundus vel ibi respõdeat vbi conuenitur,vel eligat locum sibi domicilij dimissi originis,vel cõtractus.Et nota ꝙ illud idem,quod dictũ est de vagabundo,Spe. in tit.de compe.iudi.adi.§.j.ver.sed pone quidam Lucanus.& ver.seq.& Hosti.in summa huius tit.§.ij.volunt etiã esse de bãnito,& expulso à ciuitate seu domicilio suo: quia talis dicitur quasi vagabundus.quod intelligo,nisi fortè,etiam alibi habuerit domiciliũ:vel alibi constituerit domiciliũ.secundũ quod di
60 xi in materia domicilij in viij.q.prin.& etiam in ix.†Vbi autẽ debeat citari vagabundus:quia non est principalis materia nostra omitto.conclusio est,ꝙ debet ibi citari,vbi consueuit morari,vel vbi magis assiduè conuersatur,vide Innoc.in c.fin.de eo qui mit.in pos.causa rei seruã.tangit etiam in c.quia propter.in c.super verbo,penitus.de cle.& Spec.in tit.de cõpe.iud.adi.§. j.ver.sed nũquid sufficit.& in tit.de rescrip.præsenta.§.ratione causæ.ver.quid si vagatur.& Ang.in l.hæres absens.§.j.ff.de iudi.dixi in d.Cle.causam.de elect.& ex his expeditus sub breuibus iste arg.vagabundi:quia non debet quis esse vagabũdus, & maximè scholaris:aliàs autẽ efficitur doctorellus,& nõ Doctor,glo.pen.tractat qualiter quis sortiatur forum ratiõe rei,& an hoc intelligatur tam de re mobili quàm immobili.in fi.glo. dic de hac materia,vt latè dictũ fuit in c.sanè.s̃.eo.glo.fi.in prin ci.iustificat ꝓex.allegãdo rationes.deinde assumit articulum de priuilegio,seu iure reuocãdi domũ:intermiscendo,quibus hoc ius cõpetat.& ex quibus causis,& propter quas causas admittatur.In ead.glo.ibi,& Roma communis patria.dic glo.in hoc prin.sentit,ex quo loco cõpetat hoc ius reuocandi domum.de quo latius dicam j.in iij.q.prin.In ead.glo.ibi,nec ius reuocãdi domum.dic glos.hic sentit ex quibus causis cõpetat hoc ius reuocandi domum.in ead.glo.ibi,nisi tunc ibi.contraxissent.iuncto ver.istæ personæ.dic glo.hic tangit,propter quas causas qs amittat ius reuocandi domũ.In ead.glo.ibi,item qui causa dicẽdi testimonij.dic glo.hic tangit,quibus competat hoc ius reuocandi domũ:& ex quibus causis,ego dicam in ij.q.& vj.in fin. glo.dic,quia s̃.vltimo loco post glo.iij.tractauimus de vagabũdo,cõsequens est,vt redeamus ad domũ.& quia s̃.in rubr.ver. cij.remisi me hic dicturũ.de hoc iure reuocandi domũ.Et quia ipsius articu.materia satis ineptè & imperfectè à maioribus nostris tradita est:ideò vt hanc materiam clarè,plenè, & ordinatè habeas,prosequar infrascriptas quæstiones.

¶ Prima,quid sit ius reuocandi domum, & quid differat à iure declinandi forum.

¶ Secunda,quibus competat hoc ius reuocandi domum.

¶ Tertia,ex quo loco competat.

¶ Quarta,ad quem locum competat.

¶ Quinta,in quibus causis seu iudicijs competat.

¶ Sexta,ex quibus causis competat.

¶ Septima,quando hoc ius seu exceptio reuocandi domũ proponi debeat.

¶ Octaua,qualiter debeat proponi.

¶ Nona,coram quo proponi debeat, & quis habeat de ea cognoscere.

¶ Decima,qualiter debeat de ea cognosci,& qualiter concedi.

¶ Vndecima,quæ obstent dicto, iuri, seu propter quas causas quis amittat dictum ius reuocandi domum.

¶ Duodecima,quis sit ipsius iuris vel priuilegij effectus.

¶ Primò igitur quæro,quid sit ius reuocãdi domum,& in quo differat à iure declinandi forum.quò ad primum,qualiter diffiniatur,seu describatur hoc ius.
61 †Sic dicendum arbitror, ꝙ ius reuocandi domũ est priuilegium,seu beneficium, vel facultas, quæ cõpetit existenti extra proprium domiciliũ ex aliqua alia
c necessaria[c] vel quasi necessaria, seu probabili causa,in cõmuni patria,seu loco communi,vel simili:per quã proponens de his, quæ in propria patria gesta sunt,si non est legatus,& si est legatus,etiam de gestis extra propriã patriam regulariter declinat cognitionẽ iudicis cõpetentis:& illam in aliud tempus à iudice præfigendum,præstita cautione,regulariter ad propriam patriam transfert.hæc diffinitio,seu descriptio probaŧ ex his,quę latius j.dicentur.Et aduerte,quia illa verba priuilegiũ seu beneficium,vel facultas,ponuntur vt genus, verba verò sequentia, denotãt differentias:& illa verba posita in diffinitione dum dicitur,ꝙ cõpetit existenti extra proprium domiciliũ.ponuntur

propter

propter ea,quæ dicam in ij.q. Quare autem ponantur illa verba,ex aliqua alia neceſſaria &c. apparebit ex his,quæ dicam in vj.q.princip. Quare autẽ ponantur illa verba,in communi patria &c.apparebit ex his,quæ dicam in iij.q.prin. Quare autem ponantur illa verba de his,quæ in propria patria &c.apparebit ex his,quæ dicam in xj.q.princ.in ver.ix.exceptio. Quare autẽ dixi regulariter apparebit ex his,quæ dicã in ix.q.prin.in ver. ix.& pluribus ſeq. Quare autem ponantur vltima verba appa rebit ex his,quæ dicam in xij.q.prin. Quantum verò ad ſecundum membrum iſtius prin.q.quid differat hoc ius reuocãdi do mum,à iure declinandi forum.dic breuiter,q̃ ille propriè declinat forum,qui non eſt ſuppoſitus iuriſdictioni,vt in c.præcedenti. Si is,qui reuocat domũ,ſuppoſitus eſt iuriſdictiõi:ſed ex aliqua cauſa legitima non ſubſiſtente,neq; in iudice,neq; in ad uerſario,neq; etiam in loco non tenetur tunc reſpõdere,ſi reuo cat domum,ſecundùm quod ex j.dicendis latius apparebit.

62 ¶†Secundò principaliter quæro,quibus cõpetat hoc ius reuo candi domum. Sol.dic.q̃ competit exiſtenti extra propriã patriam. Et ideò cõpetit legatis nunciis,teſtibus iudicandi cauſa vocatis,procuratoribus,& quibuſcũq; alijs neceſſariã probabi lem,aut quaſi neceſſariã cauſam in loco cõmuni, vbi conueniũ tur habẽtibus,per tex.noſtrum tenet gloſ.noſtra,& ſequuntur Ioã.And.& Doct.hic. Quæ autẽ ſint neceſſariæ aut probabiles cauſæ apparebit ex his,quæ dicã in vj.q.prin. dicit tamẽ Bal.in l.ij.§.legatis.ff.de iud.quod hoc ius non cõpetit exemptis.vnde ſi exemptus ex alia cauſa neceſſaria eſſet in curia Romana, poſsit ibi conueniri:& non cõpeteret ſibi ius reuocandi domũ: quia nõ habet alium iudicẽ,niſi Papam.& quamuis Bald.dicat hoc non eſſe dubiũ,tamẽ dictum ſuum mihi non placet.& videtur eſſe contra tex.in c.fi.de dila.nam ex quo citatio erat facta in curia,& iudicium ibi erat inchoatũ in curia,cauſa illa debebat ſolum agitari in curia:& tamẽ ibi competit hoc ius reuocandi domũ,vt dicã j.in v.q.princ. Et ideò dico,q̃ quãuis quis ſit exemptus ſi tamẽ ex alia cauſa neceſſaria,aut iuſta eſt in curia habet ius reuocandi domũ.poſſet tamen ſaluari dictum Bal.q̃ iſtud non videatur propriũ ius reuocandi domũ:cum omnino teneatur in Romana curia reſpondere:ſed & ſic videat potius quoddam ius differẽdi in aliud tempus,vt dicam in v.q.princi. Sed tamẽ ideò poteſt appellari ius reuocandi domũ:non ex eo q̃ in propria domo caueat reſpondere:ſed ex eo, quia repetet domũ vt poſsit ſuis rebus prouidere & diſponere,& etiã præuidere cauſæ intentandæ ſeu intentatæ in curia. Et ad prædicta etiam facit:quia contra ius competit etiam vagabundo,vt dixi ſ.in materia vagabundi in ij.q.princip.

63 ¶†Tertiò quæro,ex quo loco cõpetat hoc ius. Sol.Doct.dicũt
a q̃ competit ex Roma,vt hic:quia iſta eſt cõmunis[a] patria,vt di cit hic gloſſ.& eſt tex,in l.Roma.ff.ad munici. Et ideò niſi hoc ius reuocãdi domum cõpeteret,teneretur quilibet ibi reſpõdere,vt dicit glo.noſtra.& vbicũq; eſt Papa,reſpectu ſpiritualiũ & clericorũ,& vbi Imperator,reſpectu temporaliũ laicorum, ibi dicitur cõmunis patria, vnde cõpetit ius reuocãdi domũ.& hoc voluit gl.j.& clarius Bal.ibi in l.ij,§.legati.ff.de iud.nec mirum,quia reſpectu Papæ ibi dicit eſſe Romana ſedes,& Roma na curia,vbi eſt Papa,vt probatur in c.ij.de præbẽ.lib.vj.& ibi not.do.Domi. Et optimè probatur etiã ibi iuncto c.ij.& iuncta glo.ij.not.etiam do.m.in c.dura.j.de cri.falſi.ad idẽ etiam facit quod traditur in c.ego.N.j.de iureiu. Et vt dicit hic do.me? q̃ papa eſt ordinarius omnium ſpiritualiũ.ix.q.iij.c.cũcta per mũdũ.& c.per principalẽ.& ſ.de ma.& obed.c.ſolitæ.& oẽs poteſt ligare & ſoluere.xxiij.q.v.c.quodcũq;.& idẽ etiam dicendum in Imperatore reſpectu temporaliũ,qui eſt dominus vniuerſi,vt l.bene à Zenone.C.de quadriẽ.præſcrip.& in l.deprecatio.ff.ad leg.rhod.de iactu.x.diſt.c.quoniã.xcvj.diſt.c.cũ ad verũ.& c.duo ſunt.& c.ſi Imperator.& d.c.ſolitæ.ex omni igitur loco,in quo ſit cõmunis patria,competit ius reuocãdi domum.vtrũ autem hoc ius competat vocatis,ſeu exiſtentibus in concilio.Spec.in tit.de reo.ver.item legati.ſimpliciter tenet,q̃ ſic.& Io.And.hic,in fi.remittit ad not.in c.graue.j.de præben. quidam diſtinguũt,q̃ aut loquimur in concilio prouinciali,& nõ cõpetit:quia illic omnes tenent reſpõdere,ac ſi citati eſſent xviij.diſt.c.propter eccleſiaſticas.& c.quoniam quidem. Sed in cõcilio generali voluerunt hoc ius cõpetere:quia cum tali cõcilio prælit ſedes apoſtolica,ergo cõpetit hoc ius,per tex.noſtrũ & per ea,quæ ſuperius dicta ſunt.& in c.fi.j.de dila. In contrarium tamẽ allegatur.ij.q.vij.§.item Symachus.aliàs eſt ver.ſub §.item Balaam.Innoc.Hoſti.& Io.in d.c.graue.concludunt,q̃ ſiue concilij ſit generale,ſiue particulare pro aliquibus ſpecialibus negotijs emergẽtibus,cõuertetur in alijs propter quæ nõ eſt congregatum concilij,ſiue ciuilia,ſiue criminalia ſint negotia,cõpetit ius reuocandi domum:vt d.c.fin.& d.ver.item Symachus. Si verò indiſtinctè & generaliter fuit facta cõuocatio, ſiue ſit concilij generale,ſiue prouinciale,ſiue ſynodus epiſcopalis,non habet locũ ius reuocandi domũ:ſi agatur ciuili cauſa:vt d.c.propter eccleſiaſticas.& c.quoniam quidẽ.in crimina libus autem cõpetit:quia in illis nõ tenetur quis reſpõdere, niſi ſpecialiter ſit citatus ad hoc. Et ſic citatus,expreſsis criminibus v.q.ij.in c.fi.ſecundũ Inno.Hoſti.& Ioan.And.& prædicta refert do.Ant.in d.c.graue.ad intellectum c.j.ſ.de iud.quod ideò ibi fuit facta illa interrogatio,quia ille epiſcopus habebat ius reuocandi domũ:quia non fuerat ſpecialiter vocatus pro illo crimine,de quo accuſabatur do.Pet.de Anch.in d.c.graue.dicit q̃ ex quo concilij eſt generaliter congregatũ,non cõpetit ius reuocandi domum.& ad c.j.de iud.poteſt reſpõderi,q̃ fuit interrogatus,ne poſſet poſtea concilij recuſare:ſecundũ vnum intellectum,de quo dic vt latius ibi dixi.ad c.fi.v.q.ij.poteſt reſponderi,q̃ exiſtens in cõcilio poſſet ſpecialiter citari corã concilio, ad reſpondẽdum ſuper crimine,ſuper quo accuſatur.ſed dicit Io.de Imo.in c.graue.in fi.q̃ quamuis hæc opin.poſſet defenſari,tamẽ in practica ſeruaretur opi.Inno.Hoſtiẽ.& Io.An.& mihi plus placet.nec obſt.reſpõſio data ad c.fi.quia poſſet impugnari:quia ſi fuiſſet ſpecificè citatus in cauſa criminali, cùm ſit maioris præiudicij:& fortè talis,in qua nõ poteſt interuenire procurator,ſecundũ ea,quæ latius dixi in c.veniens.de accu. aliter diſpoſuiſſet domui ſuæ antequàm receſsiſſet:ſed aduerte circa prædicta:quia Hoſtiẽ.in ſumma in tit.de excep.§.quis ſit effectus.in fin.dicit,q̃ hoc ius reuocandi domũ non cõpetit ſpeciali iure in ſola ciuitate Romana.nam idem eſt in quolibet alio loco,per l.ij.§.legatis.ff.de iud.ibi dum tex.dicit Rome vel alio loco:ſed poſſet dici,q̃ cùm tex.ille dicit vel alio loco,poteſt intelligi,ſcilicet ratiõe cõmunis patriæ:quia hoc ſignificare videt verbum alio.quod videt facere poſitionem eiuſdẽ qualitatis, vt in c.ſedes.ſ.de reſcrip.& in Cle.j.de reſcrip.& ibi latius dixi, vel fortè poſſet intelligi de quocũq; alio loco,ad quem quis ex alia neceſſaria aut probabili cauſa aduocaretur,vt non teneatur ibi reſpõdere propter aliã cauſam:& ſic dictio,alio loco faciat relationem qualitatis ad locum,non ad Romam,ſeu cõmunem patriã:& pro hoc videtur etiã facere tex.in d.§.legati.ibi,in prouincia deſtinati.iuncta glo. Et ex hoc videtur inferri ſingularis limitatio ad materiã.c.dilecti.ſ.eo.& ad c.Romana.§.cõtrahentes.de fo.compet.lib.vj.vt ſi in loco contractus, quis fuerit ex alia neceſſaria cauſa vocatus,habeat ius reuocandi domũ.argu. a prædictorũ:cogitabis,quia nunc venit in mentẽ:& poſſet quotidie magnũ honorem afferre. de vagabundo nõ eſt dubium,q̃ quolibet loco videtur habere hoc ius reuocandi domũ,ſi ſatiſdat:per ea,quæ dixi ſ.in materia vagabundi.& procedũt prædicta ſiue in prædictis locis,in quibus cõpetit ius reuocandi domum eſſet quis ex cauſis,de quibus dicam in vj.q.prin.ſiue per talem locũ tranſitum faceret,per text.in d.l.ij.§.legatis.iuncta glo.in verbo,deſtinati.ff.de iud.per l.qui mittuntur.§.qui Reipublicæ.ff.ex quib.cau.maio.facit etiã l.legato.ff.de leg.niſi legatus vel ſimilis,fortè cum re aliena tranſitum faceret.de quo tamen dic,vt dicam in xj.q.princip.

64 ¶†Quartò quæro,ad quem locũ cõpetat hoc ius reuocãdi domum. Sol.dic,q̃ competit ad domũ domicilij.per tex.in ij.§.legati.iuncta gloſſ.ſuper verbo,domũ ſuam.ff.de iud.per l.libertus.§.ſolo.ff.ad muni.per quẽ tex.idem tenet Hoſt.in Summa in tit.de excep.§.fi.ver.& intelligas.& hoc procedit in iure reuocandi domũ proprio.quãdoq; enim non fit reuocatio ad primum domicilium,ſed circũducitur edictum:& alio tẽpore tenetur ibidẽ comparere citatus.per c.fin.j.de dila.de quo latius dicam in ſeq.q.vagabundus vrrò poteſt reuocare,vel ad propriũ domicilium vltimum,quod dereliquit:vel ad locum cõtractus vel vbi proximè habitabat.de quo tamen dic vt dixi ſ.in materia vagabundi.

65 ¶†Quintò quæro,in quibus cauſis cõpetat hoc ius reuocandi domum. Sol.dicendũ arbitror,q̃ regula eſt,quòd vendicat ſibi locũ in omnibus cauſis.ar.tex.noſtri.& d.l.ij.§.legati.& tribus ſeq.qui tex.loquuntur ſimpliciter & indiſtinctè:& ideò prædicta ſecũda regula videtur procedere,ſiue agatur actione perſonali,ſiue reali:quia poſsideat ibi rem petitã.per l.non aliàs.§.fi. de iud.ille tamen tex.loquitur in legato,in quo eſt maius priuilegium,vt apparebit ex j.dicẽdis. Et aduerte:quia hoc ius videt habere locũ,non ſolùm in cauſa quæ de ſui natura nõ eſt in curia,ſeu loco cõmuni:ſed etiam in cauſa,quæ de ſui natura deberet tractari in eo loco cõmuni,vt quia iam incœpiſſet ibi agitari iudicium,nec ſupereſt cauſa reuocandi domũ:ſed demum ſuperueniſſet neceſſaria cauſa.nam licet illa cauſa debeat finiri in dicto loco cõmuni.per l.vbi cœptum.ff.de iudi.& per c.præcedens.tamen cõpetit ius reuocãdi domum,vt in c.fi.j.de dila.& ibi hæc not.do.Anto.d.m.& Io.de Imo,dicit tamen Do.meus

¶Communis patria. Quomõ autẽ hoc hodie proceda, vide Bart.in l.j.§.cùm vrbem. ff.de offi.prefec. vrb.& Iaſ.latius ĩ l.q Romę.ĩ prin. ff.de verb.obli.

ibi & bene q̃ ista nõ est propriè reuocatio ad domum, vt etiã tetigi in præce.quęstio.sed solùm circunducitur edictũ,& tenẽ tur ibi alio tempore cõparere:vnde potius dicitur ius differendi in aliud tempus.& ad idem facit optimus tex.in l. nõ distin guemus.§.itẽ si quis Romæ.ff.de arbi.ibi dum tex.dicit,nõ ma gis cogeretur.dicitur enim ibi quòd si causa legationis superuenit lite ibi contestata,competit ius differendi in aliud tempus quod facit ad ea,quæ dixi s̃.in ij. quæst.sed quando competit ius reuocandi domum,satis est q̃ respõdeat in propria patria, vt s̃.dixi.& dicam in xij.q.prin. Ex quibus infertur,q̃ prędicta regula procedit nõ solũ,si iudicium intentetur durante legatio ne,vel alia necessaria causa:sed etiã,si prius fuerit inchoata,& le gatio vel similis causa superuenit,vt d.c.fi.& d.§. item si qs Ro mæ.& hic tenet hoc Inn.& sequit̃ Io.An.etiã si lis fuisset cõte.

66 ¶ †Sextò principaliter quęro. ex quibus causis,seu propter quas causas competat hoc ius reuocandi domum.Sol.dic q̃ cõ petit ꝓpter omnes necessarias,& iustas,seu probabiles causas. tex.est hic. Et est tex. iuncta glo.in verbo,aliam causam. in l.ij. §.legatis.ff.de iudt. Exempla autẽ necessariæ & iustæ causæ plu rima possunt figurari. Prima causa est legationis:& ista est ne cessaria.text.est in d.§. legatis. & ratio est,vt ibi dicit gloss. ne ab officio subscrip.legationis aduocetur, vt est tex.in l.nõ alia. in fi.& in l.de eo aũt.& l.quid enim.ff.de iud. potest etiã sumi ratio ex l.Paulus.§.fi.ff.de le.quoniam legati nec̃ proprijs,nec alienis,sed dũtaxat legatiõis officio se interponere debẽt,vt ibi q̃d potissimè Venetorũ legati obseruare debẽt.& hoc ꝓcedit non solũ in legato misso à principe, sed etiam in quolibet alio legato,quẽ aliquis dñs,vel cõitas mitteret ad principẽ,vel Romam.ar.d.l.Paulus.§.i.& dicit hic Inno.& post eum Io. And. quod pro legato,intelligit etiam procuratorem constitutũ ad causam ab his,qui habent ius imperandi illi,qui constituitur:qa & iste habebit ius reuocãdi domũ,vt pro suis causis non cõueniatur,vt in auẽ.de sanctiss.epis.§.reuerendissimus.sequũtur hic Do.m.& communiter doc.q̃d verum arbitror in seq.sed tamẽ ille,qui propriè est legatus,habet maiora priuilegia,& talis ꝓcurator. Item prędictum ius competit legato,nõ solũ si legatio est facta pro negotijs mittentis,sed etiam si sit facta pro negotijs ipsius legati,vt in prælato pro negotijs ecclesię suę,vt in au then.de san.epis.§.siverò episcopo.nisi pro causa,quam contra alium moueret,iret ad curiam:quia tunc nõ gauderet dicto pri uilegio,vt j.dicam secundũ Io.An.hic. Et aduerte: quia legato competit hoc ius,nõ solũ cum Romæ est,vel in simili loco sed etiam ex quo creatus est,vt est tex.in l.legato. ff.de lega. tenet Spe.in tit.de lega.§.superest.ver.porrò. Secunda causa necessa ria est,si quis sit vocatus à papa vel principe,vt alijs respondeat nam & iste ius reuocandi domũ habet in alijs causis,secundũ glo.& Io.An.hic per d.l.ij.§.ij.ff.de iu.& v.q.ij.in c.vocatio.& de principe no.gl.in d.§.legatis.per l.nõ aliàs.in princ.ff.de iu. facit ff.qui.ex cau.ma.in l.sed & si per prætorẽ.§.fi.& ff.si quis cau.in l.ij.§.simili modo. Tertia causa necessaria est, si quis vocatus sit ratione ferendi testimonij,vt d.l.ij.§.legatis.ff.de iudi. tenent gl.& doct.hic & Host.in sum.in ti.de excep.§.fi.versic. item si sit probabilis.tales enim necesitantur venire, si de con suetudine sit,vt l.ij.in fi.ff.de testi.imò simpliciter compellunt̃ à prætore vt recognoscant signa, & testimonium ferant ff. de tab.exhi.in l.locum.§. exhibere. & ratio est, secundũ gl.in d.§. legatis.ne diu à suis negotijs aduocẽtur ff.quẽadmo.testa.ape. in l.si vnus. Quarta causa est,si quis voceť causa iudicandi.tex. est in d.l.ij.§.ij.ff.de iudi.& tenet Host.in d.§.fi. Quinta causa,q̃ est probabilis & iusta,& quasi necessaria,est causa appellatiõis nã ei q̃ prouocauit,non imponitur necesitas intra tempora ap pellationis exercendi Romę,vel in alio loco,vbi prouocatio ex ercetur respondere alijs prouocantibus sed potest proponere ius reuocandi domum,vt d.§.legatis.& glo.hic & Host.in d.§. fi.& ideo ista causa dicitur quasi necessaria:quia isto non prose quente,rata maneret sentẽtia prima,secundũ Inn. & Ioan. An. hic. Sexta causa,quæ similiter est iusta, & probabilis,est causa reddẽdę administratiõis tutelę: vñ vocat⁹ Romę,vel ĩ sibi loco reddendæ rationis tutelæ causa,non tenetur ibi iudicium susci pere:etiam respectu alterius tutelæ pro qua non esset vocatus: sed habet ius reuocandi domum,vt d. §.legatis.& glo. hic Ho. in d.§.fi.& dicit hic Inn. q̃dem iuris est,si ex alia quacũq̃ cau sa reddende rationis, administrationis causa vocaretur per l. j. & ij.vbi de cri.agi oportet. Septima causa, quæ est probabilis, est peregrinationis,secundũ Inno.& Ioan.And.hic per c.j.j.de peregri.facit q̃d dicã in seq.causa.tamen Bart.in d.§.legatis.vbi q̃ tales etiam non possunt capi ꝓ represalijs in locis per quæ transeunt,per auẽ.omnes peregrini.C.cõia de succes.dum text. dicit libere hospitentur.& sequitur Do.me.hic. Octaua causa, est̃ religionis secundũ glo. in d.§.legatis.per l.aut religionis.ff. de procur.facit quod dixi in præce.causa.Nona,si pater vadit ad visitandum filiũ existentem in studio.not.in glo.in d.§.lega tis.ver.nam & diuus per l.necnon.ff.ex qui.cau.maio.& Bart. etiam ibi dicit,q̃ sicut filius existens in studio nõ potest ibi ca-
a pi pro represalijs:ita nec pater[a] qui venit ad videndum filium qui gaudet eodem priuilegio: vt not.in auẽ.habita.C.ne fil.pro pat.& sequitur do.m.hic. Et generaliter ius reuocandi domum competit regulariter ex quacunq̃ alia necessaria probabili,aut iusta causa:quis venerit vt hic,dum tex. dicit:nisi pro alia iusta &c.& in d.§.legatis.& concludunt hic doct.& sequitur Spec. in tit.de reo.§.j.ver.item legati.& propter hanc generalitatem dicit ibi Specu.q̃ comprehendũtur ferè omnes qui cõtinentur ff.& C.ex quib.cau.maio.sed dicit hic Ioan.And.q̃ nõ videtur sufficere,q̃ causa sit simpliciter probabilis:sed debet esse quasi necessaria,vt dixi de causa appellatiõis,vnde infert q̃ si aliquis veniat ad curiam causa petendæ restitutionis in integrũ contra sententiam aduersus se latã,non gaudebit hoc priuilegio: quia licet causa sit probabilis est tamẽ omnino voluntaria nõ necessaria,nec quasi necessaria:& quia talis dicitur de nouo agere:se cundùm Inno.& vt dicit Hosti.ista causa non est sicut causa de uoluta ad curiã per appellationem:nec sententia suspensa sicut per appellationem suspenditur:vt in l.j.in fi.ff.ad turpi.& ideo non ita de facili tribuit hoc ius.item est alia ratio:quia appella tio iniquitatis,sententiæ querelam continet:quæ appellãti im putari non potest:& ideo istam quãdoq̃ prosequitur excommunicatus:sed restitutio in integrum continet læsionem proue niẽtem à proprio errore qui meritò potest imputari errãti: nec habet priuilegiũ quod habet ille qui se defendit.quæ ratio colli gitur ex l.præfecti.ff.de min. Et idem restitutionem in integrũ non potest petere excõmunicatus sicut nõ potest appellare.ad quod vide quæ latè dixi in c.sacris.j.de sent.excõ.in xix.prin. arti.in v.q.prin.in ij.membro.& maximè in viij.q.dicunt tamẽ quidam q̃ quamuis quo ad iuris subtilitatem,prædictæ rationes locum habeant:tamẽ quo ad veritatem & finalẽ vtilitatem locum non habẽt:quia sicut appellantis non prosequentis ap pella.rata manet sentẽtia,& irreuocabiliter perdit ius suũ quod prosequendo recuperat:ita etiam est rèperire in restitutione in integrũ. Et ideo hac veritate inspecta cui pauent canones:vt in c.dilecti.s̃.tit.j.& in c.fi.s̃.de transact.distinguendum est q̃ aut sententia est lata à tali iudice qui potest in integrũ restituere:& tunc cum voluntariè non necessariò,vel quasi veniat ad curiam pro restitutione petenda:non habet ius reuocandi domum:aut sententia est lata à iudice qui non potest restituere in integrũ: nec patet remedium:saltẽ commodũ citra sedem apostolicam: quæ duo satis æquiparantur:vt l.nepos proculo.ff.de verb.sig. & in c.fi.j.de dila. Et hoc casu habeat locum ius reuocandi do mum:cum videatur cõpetere ex causa quasi necessaria. Et sic re sidet hic Ioã.And.do.m.hic dicit q̃ ista vltima opi.est æquior: sed cõtraria videtur iustior & magis iuri consentanea.mouetur quia legatus agit,teneť ibi se defendere aduersus omnes: vt di cam in xj.q.Si ergo quãdo alium impedit de iure tenetur se de fendere:ergo & in casu nostro,in quo impugnat: non de iure cõmuni,sed de iure speciali:cùm à nemine stimuletur videť sibi non competere hoc ius reuocandi domũ. Et aduerte:quia ideo dixi q̃ regulariter competit generaliter ex quacũq̃ alia necessa ria causa &c.quia multæ sunt causæ priuilegiatæ propter quas quis cogitur respondere:nec̃ habet hoc ius reuocãdi domum. de quibus latius dicam in xj.q.prin.Si verò ob aliã causam nõ necessariam,seu quasi necessariam & probabilem sed voluntariam venerit:non habet hoc ius reuocandi domũ:vt hic à con-
b trario sensu.& in d.§.legatis.vnde procuratores[b] vel alij nuncij volũtarij,vel qui pro suis negotijs specialibus veniũt:aut si ve niant solatij causa:vel pro impetrandis priuilegijs aut alijs im munitatibus:& similibus vel pro procurãdis negotijs ecclesiæ aut suis,non habent hoc ius reuocandi domũ:secundũ Inno.& Ioã.Andr.hic,& Archid.v.q.ij.c.vocatio.& Spec.in tit.de reo. versi.item legati.vbi dicit q̃ ita seruat curia.

67 ¶ †Septimo principaliter quæro quando proponi debeat hoc ius reuocandi domũ.Sol.dic q̃ ante lit.contest.secũdùm Inno. Io.And.Pe.Abb.& moder.hic per tex.nostrum.dixi in v.no ta.quod tamen videtur limitandum,secundùm Specu.in tit.de reo.§.j.ver.quid si is cui competebat:nisi talis citatus cui cõpe tebat hoc priuilegium reuocandi domum:ante lit.contest.obti nuit,vel succubuit in aliqua interlocutoria nec appellauit:quia licet postea petat sibi concedi ius reuocandi domũ illud non ha bebit.& ita dicit fuisse pronunciatũ.ar.not.in c.inter monaste rium.j.de re iudi.& idem tenent hic Inno.& Io.And.ad quod vide quæ dicam j.in iij.princi.arti. Item ego arbitror limitandũ si modo hoc ius reuocandi domũ competebat ante lit.contest. secus si incœpit competere post litem cõtestatã:quia hoc casu,

arbitror

a ¶ Imò nec frater nec familiares. ita dicit Bar.in l.ij.§. legatis.ff.de iudi.

b ¶ Nisi essent ꝓcuratores constituti ab eo,qui po test imperare.si is enim, vt legatus, habet ius reuocãdi domũ,vt Abb. hic dicit & iste s̃. repetijt.

arbitror illud posse proponi,etiam post litem cõtestatã per ea, quæ dixi ſ.in præced.q.in ver.prima causa.iunctis not.in c.pastoralis.j.de excep.Et indubitatũ esse arbitror in legato, propter priuilegium legatiõis:vel etiam vbi daretur similis causa: cùm non debeat impediri in officio legationis.ad quod bonus tex.in c.fi.j.de dila.sed in reliquis causis,de quibus dixi in præced.q.subsisto.cogitabis:quia nunc venit in mente.

68 ¶†Octauò principaliter quæro,qualiter proponi,seu peti debeat hoc ius reuocandi domum.Sol.dicendum arbitror,q̃ ille, cui competit tale ius,debet comparere,& narrare qualiter ipse comparet vigore citationis de eo factæ in tali causa,ad petitionẽ talis,& q̃ cùm hoc sit,quòd ipse ibi sit ex alia necessaria causa,videlicet tali:& sic exprimat aliquam causam legitimã,propter quam cõcedatur hoc ius reuocandi domum,vt dixi in q. præced.nec venerit instructus & paratus pro causa,ad quam nunc citatur:ideò proponit ius reuocãdi domum:& petit,q̃ in causa prædicta contra eum intentata,nõ procedatur ad vlteriora:cùm ipse reuocet domum:& sic petit,quòd ad propriam domum remittatur.& hoc omni meliori modo &c.vt hic probãtur hæc,& in l.ij.§.legatis.& seq.ff.de iud.& in c.fina.j.de dila. Et aduerte:quia licet prædictũ c.fi.concedat dilationẽ in aliud tempus,& non ad propriam domũ:sed in eodẽ loco: tamẽ põdero,q̃ tex.ille dicit,quòd competit ius reuocandi domum.ad quod vide quod dixi ſ.in iij.q.princ.Et sic patet ex prædictis,
a q̃ iste non debet proponere declinatoriam[a] iudicis,per ea quæ dixi ſ.in j.q.princi.qui enim declinat,præsupponit se non esse suppositum iurisdictioni illius iudicis:vt d.c.præcedẽti.sed proponens hoc ius reuocandi domũ,præsupponit se suppositum: sed ex aliqua iusta causa non tenetur ibi tũc respõdere.& idem tenet ibi do.meus in iij.not.Et ita ego intelligo,quod dicit Ange.in l.ij.§.sed si dubitetur.ff.de iud.vbi dicit,q̃ iste conuenitur coram iudice suo,sed ex priuilegio declinat.

69 ¶†Nonò principaliter quæro,corã quo debeat proponi hoc ius reuocandi domũ:& quis habeat cognoscere de dicto iure. Solu.dic,q̃ coram iudice,coram quo quis citatur:& ipse iudex habet cognoscere,vtrũ proponendi,cõpetat dictum ius:vt l.ij.§.sed & si dubitetur.ff.de iud.iuncta l.vbi cœptum.& l.de qua
b re.eo.tit.Et si dubitet,an sit legatus[b] prætor cognoscet de hoc vt l.legato.ff.de leg.item proponi potest coram arbitro,seu coram iudice arbitrũ compellente,si fortè arbiter contra legatum in illo loco cogat arbitrium dicere:poterit enim legatus coram ipso arbitro,vel corã ipso iudice compellente proponere hoc ius:nec cogetur arbiter sentẽtiam dicere,sicut nec pars iudiciũ exercere:aut iudicium suscipere:vt l.non distinguemus.§.item si quis ratione.ff.de arbi.nisi fortè existens in legatiõe compromiserit,vt dicam j.in xij.q.princi.

70 ¶†Decimò principaliter q̃ro,qualiter debeat cognosci,& qualiter cõcedi hoc ius.Sol.Host.in summa in tit.de excep.§.fi.ver.
c si autẽ dubitetur.dicit,q̃ iudex summatim discutere & cognoscere debet,vtrũ competat hoc ius.potest enim dubitari,an sit legatus,vt dixi in præced.q.& sic,vtrum habeat ius reuocandi domũ,vel an causa sit legitima:& si constat hoc ius sibi cõpetere,promittet & cauebit in quam diem compareat,secundũ ea, quæ dicam in xij.q.prin.vertitur etiã in causæ cognitione,vtrũ causa intentata sit talis,quæ indigeat celeritate,vel cuius dies sit exitura,secũdũ glos.& Anto.in l.sed & si restituatur.§.ædium. ff.de iud.vel si alia causa subsit impeditiua,secundũ ea,quæ videbimus in xj.q.prin.non ergo sufficit allegatio causæ vel qualitatis tribuẽtis hoc priuilegium,sed exigitur probatio:nisi forte qualitas esset notoria,secũdũ Host.& Io.And.hic.nec obst. tex.noster in fi.dum dicit allegasset:quia Hosti.& Io.An.hoc supplẽt,& probasset.& sic apparet,q̃ hoc ius conceditur causa cognita:licet summariè:vt d.l.ij.§.sed si dubitetur.ff.de iud.vbi prætor debet causa cognita statuere &c.Et si iudici constiterit hoc ius cõpetere,debebit concedere,præstita cautione in quem diem promittat in iudicio sistere in loco,ad quem reuocat,quę cautio non intelligitur fideiussoria,sed satis est q̃ nudò verbo præstetur,& tenet:vt d.§.sed & si dubitetur.& l.pen.ff.de iud. sol.licet quandoq̃ teneatur satisdare,vt dicam in xij.q.princ.& sic patet,q̃ vno tempore cauetur, & alio tẽpore agitur. dicam in xij.q.nec obst.quòd ex quo iudex non habet cognitionẽ super principali,nec exercitatio litis ad eum pertineat:nõ videat posse talem diem statuere:& talem cautionem præstari facere: quia simile videm⁹ in iudice à quo appellatur qui statuit appellanti terminũ ad arripiendum iter,& ad comparendũ corã iudice ad quem,cum actis & monumentis causæ,licet non possit eidem præfigere terminũ ad probandum,vel litẽ prosequẽdũ: vt j.de appel.c.personas.Et similiter coram laico opponit ex-
d ceptio respiciens spiritualitatem.nam opponenti laicus præfigit terminum ad comparendum corã iudice ecclesiastico,iuxta not.maximè per Bart.in l.quoties.ff.de iudi.secundùm Ange. tu vide ad prædicta plura quæ dixi in c.calumniam.de pœn.in ix.princip.articu.

71 ¶†Vndecimò principaliter quæro,quæ obstẽt dicto iuri reuocãdi domum,seu propter quas causas quis amittat dictum ius: & sic,quæ exceptiones impediant dictum ius.Sol.dic,q̃ causæ & exceptiones hoc priuilegium repellentes sunt plurimæ.

72 ¶†Prima,ex qualitate personæ,secundum ea,quæ dixi in ij.q.
¶Secunda causa,ex qualitate loci,secundũ ea,quę dixi in iij.q.
¶Tertia,ex qualitate causæ intentatæ,per ea,quæ dixi in v.q.
¶Quarta,propter illegitimitatem causę propositæ,per ea,quæ dixi in vj.quæstio.

73 ¶†Quinta,si conuẽtus omisit proponere hoc priuilegiũ,quod procedit quò ad eum,qui eũ conuenit,contra quem nõ proposuit hoc priuilegium.nam ex quo non proposuit,sibi præiudicauit,per ea quæ dixi in vij.q.sed non præiudicauit sibi quo ad alios,respectu quorum nõ amitteret tale priuilegium.arg.l.voluntariè.C.de excusa.tuto.cum suis concordantijs,& sequitur hic Ioan.Andr.

74 ¶†Sexta causa,seu exceptio exclusiua huius iuris est similis p̃ced.si proponens non proposuit debito tempore, secundùm
a ea,quæ dixi n vij.q.vel si obtinuit,aut succubuit in alia interlocutoria,vt ibi dixi.
¶Septima,ratione ineptæ propositionis,secundùm ea,ouæ di
b xi in vij.quæstio.

75 ¶†Octaua exceptio,si proponens hoc ius durante causa dicti iuris & priuilegij̃ concessiua,cœperit alium conuenire:vt l.ij.§. sed si agant.ff.de iu.& tenet hoc glo.& sequũtur Doct.& ratio est in promptu:quia postq̃ alium conueniunt,iustum est vt se defendere teneantur.j.de mut.pet.c.j.& ij.& quia quod quisq̃ iuris &c.ſ.de constit.cùm omnes.cum alijs vulgatis.aduerte tamen:quia prædicta exceptio recipit plures limitationes.
¶Prima est:quia procedit solùm dicta conuentione durante: secus si finita sit causa per talẽ intentata,vt in l.sed & si restituatur.ff.de iud.& ita dicit ibi glo.& sequitur Ang.Si tamen legatus durante legatione incœpit conuenire:& finita sit legatio,& deinde causa intentata adhuc durante,de nouo fiat legatus,non arbitror ipsum cogendum:sed habet ius reuocandi domũ,per tex.in l.non distinguemus.§.item si quis.ff.de arbi.& idem videtur dicendũ.arg.illius tex.iuncta l.ij.§.legatis.ff.de iud.& iuncto tex.nostro,si alia legitima causa ad hoc ius concedendũ durante cœpit agere,& causa priuilegiata sit finita,& demum durante causa,intentata alia causa priuilegiata superuenit.facit c.
c fina.j.de dilatio.
¶Secundò limitatur,si actũ sit per viam actionis:secus si sit intentatum officium iudicis,secũdũ aliquos:per tex.in d.l.sed & si restituatur.& ibi hoc tangit glos.quæ limitatio est falsa:secun
c dùm Ange.ibi,quia ita agit[c] qui implorat officiũ iudicis, sicut qui actionem proponit,vt Instit.de offi.iudi.in princ.quia l.ij. §.sed si agant.gñaliter loquitur,q̃ agẽs amittit hoc priuilegiũ.
¶Tertiò limitatur,vt teneantur respõdere illi, vel illis dũtaxat quem vel quos cõueniunt,& nõ alijs.hoc sentit glos.in d.§.sed
d si agant.per tex.in auẽ.de sanctis.epis.§.reuerendissimi apocrisarij.per quem tex.hoc tenuit Iac.Balduini.& hãc opi.videtur sequi Hosti.in tit.de excep.§.fi.ver.sed nunquid si conueniat. glos.verò in d.§.sed si agãt.videtur potius tenere & inclinare in opi.q̃ omnibus tenentur respõdere.nec obst.§.reuerẽdissimi. quia secundùm glos.ibi agebat nomine mandãtis,& nõ suo.& ibi etiã hoc tenet glo.& hanc opin.tenet hic Inno.in glo.mag. & ad §.reuerendissimi.respondeq̃ non loquitur,quando legatus sit conueniendus pro sua persona: sed dicit illum legatum constitutum procuratorem ad causam cogendam subire recon uentionem,ab his tantùm,contra quos agit.Et prædicta opin. plus mihi placet:quia dictus §.sed si agãt.dicit aduersus omnes se defendere compelluntur.
¶Quartò limitatur per ea,quæ dicta sunt in præcedenti limitatione.si modo legatus,vel similis agat nomine proprio:secus si agat nomine alieno:quia tunc non potest nomine proprio recõueniri ab alio,vel etiam ab illo,quẽ nomine ecclesiæ,vel episcopi conuenit,pro qua causa est ibi legatus,per tex.in d.§.reuerendissimi.quem Rayne.quantum ad hoc dicit nõ esse alibi. & optimè probat ille tex.dum dicit,contra ecclesiam,aut cõtra episcopos eorum proponere,& sic non contra ipsos legatos.
¶Quintò limitat,nisi legatus aut similis ageret pro iniuria sibi illata,vt dicit hic glo,nostra prope fin.per text.in d.l.ij.§.sed si agant.ff.de iudi.Et idem dic si ageret,ratione damni illati.& ratio ponitur ibi,ne aliàs contumelijs & damnis afficiatur, aliàs
d enim esset in potestate cuiuslibet,vel eũ iurijs[d] & dãnis afficere,vel eũ dum se vellet vindicare,subijceret iurisdictioni:sed aduerte:quia videtur q̃ prædicta limitatio nõ procederet in le-

¶Adde pro hac differẽtia Ro.cõsil.clxix.
¶Si dubitetur,debet ipse p̃ literas legationis probare:aliàs nõ credit l.j.C.de mã.princi.& alibi Feli.in rub.decretalium. vbi disputat, an gratia Principis posit̃ testibus p̃bari.adde q̃ Cardinali legato creditur,sine literis. Abb.consi.xviij. lib.ij.ij.colũ.& q̃ ex literis legationis probat̃, dicit Bart.in l.ij.§. sed si dubitetur.ff.de iudi.
¶Et est eadẽ ratio.ergo idem ius statuen̄.est l.à Titio.ff.de verb.oblig.l.illud.ff.ad le. aquil.& adde ea, quæ dicet j.in x. exceptione.
¶Pro ista ratiõe adde bene facere tex.in c.prelatis. de homici.lib.vj.

gato:quoniam legatus durante legatione,non potest sine permissu principis de alijs suis negotijs contra aliquem dare libellum:vt l.is qui legatione.ff.de leg.& probatur in l.Paulus.& l. legatus.eo.titu,ar.à speciali.Sol.dicit Hosti.q̃ prædicta procedunt,quãdo esset eis permissum agere,vel prædicta intelligun tur in alijs,quibus cõpeteret dictum priuilegiũ reuocandi domum:& non in legatis.ego arbitror posse solui aliter,& melius videlicet,q̃ si legatus agat,licet agere non possit,q̃ potest con ueniri:quia non debet esse melioris conditionis,qui agit cõtra legis prohibitionem,quàm ille,qui agit iure permittente;vt in c.eum qui.de præben.lib.vj.

76 ¶†Nona exceptio seu causa est,si legatus vel similis contrahit, vel pergulam teneat durante legatione,vel alia legitima causa: vt l.ñ.§.omnes.& l.si legationis.ff.de iudi.& in auẽ.de sanctis. epis.§.reuerendissimi.in fi.& ratio ponitur in d.l.si legationis. ne aliter detur potestas legãtis sub specie legationis, alienas res ferendi ad domũ.est tamen aduertendũ,q̃ legati in hoc habent maius priuilegium,q̃ alij,qui habent ius reuocandi domũ.quo niam legati nõ possunt cõueniri,nisi de his,quę tẽpore legationis ibi contraxerũt:vt d.§.omnes.& d.l.si legationis.& in l.de eo.& in l.cũ furiosus.§.fi.ff.de iudi.sed si ante legationẽ contra xissent,etiam Romę,nõ possent ibi cõueniri:nisi in casu speciali.de quo dicam j.in ver.xx.exceptio.alij verò præter legatos, quibus cõpetit hoc priuilegiũ,tenentur respõdere apud sedem apostolicã:seu in cõmuni patria,de omnibus cõtractibus celebratis extra locũ suæ iurisdictiõis:quamuis nõ fuerint celebrati durãte tẽpore legitimę causę tribuentis ius reuocandi domũ: quia tales solùm priuilegiũ habent in his,quę intra ciuitatẽ,vel prouinciã propriam cõtraxerunt:non autẽ extra:vt in d.l.ñ.§. item si extra.ff.de iud.& hoc etiã tenet hic Inno.& Io.And.Et ratio est:quia nõ debet actor arctari ad sequendũ domicilium rei,cùm alibi sit contractũ,per ea quæ dixi in c.dilecti,s.eo.iunctis his,quæ dicã j.in iij.prin.artic.Et ratio:quia casui prędicto non cõuenit priuilegium reuocandi domũ.legati verò nõ solũ de his,quæ cõtraxerunt extra prouinciã,sed etiã de his,quę contraxerũt in Italia,vel Romæ,si ante tempus legationis cõtraxerunt speciali.priuilegio habẽt ius reuocandi domũ:vt d.§.oẽs. & l.cùm furiosus.§.fi.Et quãuis ille tex.videaẽ velle,q̃ possint conueniri,si in Italia cõtraxerint.tamen glo.ibi exponit in Italia,hoc est in vrbe Romana:& sequũtur Doct.vel potest dici iudicio meo,& melius,& singularius,q̃ tex.ille singulariter velit quòd sicut durãte tempore legationis,si cõtrahit Romę potest ibi cõueniri.Item si dũ esset in legatione veniẽdo Romam contraxit in Italia.nõ obst.§.omnes.quia loquit de cõtractibus factis extra tempus legationis.& secundũ istum intellectum, ille tex.non impropriatur,sicut impropriatur exponẽdo in Italia, hoc est in Roma,vt exponunt Doct.Et aduerte:quia non solũ si Romæ contraxit simpliciter,durante tempore legationis,sed etiã si prius contraxisset simpliciter:& postea durãte legatione Romæ constituisset illud debitũ:amittit hoc beneficiũ reuocãdi domum,vt in l.eũ qui.§.j.j.respõ.ff.de consti.pecu.sed si ante legationẽ legatus contraxisset,quãuis constituisset se Rome soluturũ:si tamen non cõstituit se soluturum legationis tẽpore, si existẽs legatus cõueniatur,habet ius reuocandi domũ.iste est tex.in d.§.j.ñ.respon.& in l.cùm quæritur.ff.de leg.à cõtrario sensu: quia promissio intelligitur facta,si ibi reperiaẽ,nõ tanẽ legatus.& ita intelligendo soluitur notabiliter cõtrarietas d.§. omnes.& l.cùm furiosus.§.j.& d.l.eum qui.§.j.tam in primo, quàm in secũdo responso.& d.l.cũ queritur.quę cõtraria reputantur difficilia apud legistas:sed sic intelligẽdo,sicut intellexi, faciliter reducunt ad concordiã.aduerte tamen:quia prędicta limitatio est limitanda.Si modò legatus non contrahat tanẽ viator,& aduena:quia si cõtraheret tanẽ viator & aduena [a] sicut non posset conueniri in loco contractus:ita nõ potest conueniri Romę,vt probatur in l.hęres absens.§.j.ff.de iudi.& in c.Romana.§.contrahentes.de fo.compe.lib.vj.dixi latè in c.dilecti. s.eo.in ñ.prin.arti.in iij.q.prin.ver.xj.quæro.vnde sicut nõ potest ibi conueniri ratione contractus:ita nec legatus potest ibi cõueniri.hoc tenet Ang.in d.l.hæres.§.j.sed gl.ibi in ver.quot quot.dicit,q̃ licet legatus contraxerit tanẽ aduena vel viator, potest tamẽ ibi cõueniri propter duplex vinculũ,videlicet cõtractus,& cõmunis patrię:quia in cõmuni patria non habeẽ illa cõsideratio.vtrũ quis cõtraxerit vt viator:cùm etiã de cõtractibus alibi celebratis possit quis ibi conueniri.& hanc sentẽtiam fuerã imaginatus anteẽ viderem glo.sed tñ maturius considerando,nõ videẽ q̃ hoc possit procedere:quia si cõtraxit Romę tanẽ materno:non videtur q̃ possit ibi conueniri ratione communis patriæ,si est legatus,& proponi ius reuocandi domum: quod ostendiẽ:quia ratione cõtractus solius, non habita consideratione cõmunis patriæ,nõ posset ibi cõueniri,vt statim dixi.ratione verò cõis patriæ,non cũ ipse sit legatus,& habeat ius reuocandi domũ.hæc tamen limitatio nõ ꝓcedit nisi in legatis: qa in alijs habentibus ius reuocandi domũ,dicimus quòd illud non habent de contractibus gestis extra propriam ciuitatẽ,vel prouinciam.nisi diceres, quòd cõtractus celebratus ab aliquo extra prouinciam tanẽ aduena & viator,videtur celebratus nõ extra prouinciam,sed quasi in ꝓpria ꝓuincia, in qua tacitè videtur conuenisse se soluturum.secundùm ea,quę superius dixi & sic etiam ipsi videntur habere ius reuocandi domũ.& sic prę ualeret opi.Ange.nisi diceres,quòd cum hęc duo simul iungun tur,ratio cõis patrię,& ratio contractus,non dicatur cõtractus celebratus tanẽ à viatore:& sic prędualebit intellectus gl. facit c.j.de treu.& pa.& tex.in c.ex parte.s.e.& quod ibi dixi post D.m.cui intellectui applaudũt iuraĩ materia nostra loquentia quæ nunẽ distinguunt, vel ponderant,an tales habẽtes ius reuocãdi domum contraxerint tanẽ viatores,vel aduenæ,vel nõ facit etiam:quia in communi patria non quis propriè est aduena vel viator.& iste articulus est satis disputabilis.Et prædicta adde his,quę dixi in d.c.dilecti.in.xj.q.& ibi vide opin.d.Anto.quam ibi recitaui.

77 ¶†Decima exceptio,seu causa propter quam amittiẽ hoc priuilegium reuocandi domũ est,si legatus vel similis, quasi contraxerint tpe legationis: dummodo cum certa persona quasi cõtraxerint.per l.cùm quæritur.ff.de lega.iuncta l.contraxisse. ff.de act.& obli.& iuncta l.oẽm.& l.interdum.§.fi.ff.de iud.Et his,quę superius dicta sunt de contractibus: secus si quasi contractum sit cum incerta persona,& ideò,quamuis legatus legationis tpe habeat hæreditatem, non põt ibi conueniri à creditoribus vel legatarijs,cum quibus tunc tẽporis quasi contrahitur,vt in l.apud Iulianum in fi.ff.quibus ex causis in pos.eatur. Sed habet ius reuocandi domum,vt in l.de eo.ff.de iudi.scdm Ang.& bene,iudicio meo,licet glo.ibi videatur simpliciter vel le,quòd legati ex quasi cõtractibus gestis tpe legationis , non amittatius reuocandi domum:quanuis quasi contraxerint legationis tempore licet secus sit in contractibus,vt s.dixi.Et sic quo ad sortiendum forum glo.vult,quòd non sunt paria,obligari ex contractu,& ex quasi cõtractu.quod est cõtra dictam l. cùm quæritur.iuncta d.l.cõtraxisset.& d.l.interdum.§.fin.facit tex.& qd ibi no. Doc.in l.hęres absens.§.j.& ad hoc vide qd dixi in d.c.dilecti.s.eo.in ñ.prin.ar.in.xñ.q.prin.Et hæc dicta cõ iunge cum his,quæ ibi dixi.aduerte tamen.qa licet non possint conueniri,tamen tenentur satisdare creditoribus & legatarijs: aliter creditores & legatarij mittunt in possessionem rerum hę reditariarũ,custodiæ causa,vt d.l.de eo.iuncta l.sequenti.ff.de iudi.& iunctis glo.& dicit ibi glo.quòd ista satisdatio est cum fideiussoribus,licet illa,quę regulariter præstatur de respondendo in patria,sit nuda cautio,vt dicam in.xij.q.princip.aduerte etiam:quia sicut nõ põt conueniri,licet hæreditatem adeat: ita etiam non põt legatus conueniri,si ei restituta sit hæreditas ex trebelliano.ratione fideicommissi vniuersalis:siue à sponte restituẽte,siue à coacto illam recipiat.tex.est in l.sed & si restituatur.ff.de iudic.nec ob.q̃ si à coacto recipit, sequitur,quod egit contra eum.Et sic videtur,quod debeat posse conueniri.per ea quæ dixi in.viij.exceptione.quia vt dicit glo.j.in d.l.sed & si restituatur istud est:qa contra hæredem,qui tenetur restituere nõ agitur:sed imploratur officium iudicis.quod dictum in vtroq̃ casu videẽ falsum.nã agere dicitur etiam ille,qui implorat officium iudicis.vt dixi in.viij.exceptiõe.item qa restitutio hæreditatis petitur iure actionis;qa adiens hæreditatem est obligatus fideicommissario,ex quasi cõtractu per aditionem,vt dixi, vnde conuenitur actione ex testõ.sed anteq̃ adeat non est obligatus fideicommissario.Et ideo ad adeundum,compellitur officio iudicis vt in l.& si fine.C.ad trebel.secundùm Angel.in d.l. sed & si restituatur.in prin.& ideo solu.prędictę glo.non videtur bona.vnde gl.j.ibi soluit contrarium.Secũdo modo,quod talis non potest conueniri finito iudicio,quod intentauit ad cõpellendum hæredem institutum,vt adiret vel vt restitueret:sed eo iudicio durante,posset,vt dixi in.ix.exceptione.Si tamen legat⁹ esset institut⁹ hæres,& grauat⁹ restituere hęreditatẽ,& adiret:licet ipse non posset conueniri durante legatione.si tamen eam restitueret fideicommissario, posset fideicommissarius cõueniri:quia priuilegium legati,cùm sit personale,non transit in fideicommissarium,vt d.l.sed & si restitatur.

78 ¶†Vndecima exceptio,si legati vel alij durante tempore legationis delinquunt,ipsi vel eorũ serui non possunt propter hoc conueniri:nec habent ius reuocandi domum.tex.in l.non aliàs §.j.ff.de iudi.& tenet gl.nostra hic.& Inno. Ioan.An.& Doc.

79 ¶†Duodecima exceptio si legatus fideiuberet pro alio tempore legationis:propter hoc enim amittit ius reuocandi domum: [b] nisi sibi illud reseruauerit [b],vt est tex.in l.cũ furiosus.§.j.ff.de iu.

Decimatertia

a ¶Si legatus cõtrahat tanẽ viator & aduena Romę nõ põt ibidẽ conueneri.est art.disputabilis, vt hic dicit.& vide Pau. in l.hęres absens. ff.de iud.limita ẽt istã limitationem, qñ legat⁹,qui cõtrahæret adeũdo hæreditatem: qa tunc non perdit ius reuocandi domum. ita probat tex.ĩ d.l.de eo.ff. de iu.& ibi Ang. nota.

b ¶Nisi illud sibi &c.& sic ex solo facto videtur renunciare priuilegio suo:nisi protestetur. facit l. si tamen.ff.de ædi. edi. & solet dici meli⁹ rem facto, quam verbo declarari. c. dilecti. vbi gl.de ap.not. mo. multa in l.si ita scriptũ.ff.de lega.j.

80 ¶†Decimatertia exceptio,si tempore legationis vel similis priuilegij,incipiat possidere aliquam rem in communi:quia vigore illius rei potest conueniri rei vendicatione,vt l.si legationis. ff.de iu.secus si ante legationē incepisset possidere,vt l.nō aliàs §.j.ff.de iu.& ibi per glo.& Do cto.

81 ¶†Decimaquarta exceptio,si legatus transiret cum re aliena, quia potest conueniri,non obstante legatione:nec haberet ius reuocandi domum,secundùm Ang.in l.si legationis.in fi. ff.de iudi.ad hoc saltem,quòd res illa sequestretur,vt puta,si trāsiret cum equo alieno,vt no.in l.si fideiuss.in fi.& ibi per Ang.ff.qui satisd.cog.& idem tenet Spe.in tit.de compe.iud.adi.ver.quid si quis per locum vbi dicit,quòd saltē tenebitur satisdare. ad qđ vide qđ ipse in titu. de satisdando. §.dicto.in prin.Et ad hanc materiam vide quod dixi in c.iij.s.eod.ver.secunda declaratio.

82 ¶†Decimaquinta exceptio,si compromisit durante legatione ex quo ad compromissum,vt possit arbiter cogi sententiam dicere,non habet ius reuocandi domum.secus autem si prius cōpromisisset:& postea superuenisset,legatio,vt est tex.in l.nō distinguemus.§.item si quis Romæ.ff.de arbi. hoc tamen vltimo casu,si ipse peteret compelli arbitrum, cogeretur respōdere: & arbiter posset compelli ad petitionem partis aduersæ,vt d.l.nō distinguemus.§.illud.

83 ¶†Decimasexta exceptio,quæ impedit ius reuocandi domū est si actio sit tempore peritura.nam hoc casu,causa cognita iudex in eum iudicium dabit,vt saltem litem contestetur.tex. est in l.& si restituatur.§sed & si dies.ff.de iud.nec ob.l.ij. §. in oībus.eo.ti. vbi dicitur quòd talis protelatio, hoc est ad domum reuocatio,debet procedere sine temporali damno creditoris.& sic innuit quòd interim præscriptio debet dormire. & sic videt sequi quòd dies non potest exire:quia respondeo quòd procedit sine damno creditoris in effectu:quia aduersus exitum restitutio imploratur:& etiam ad hoc,vt dies non exeat,succurrit hoc remedio litis contestationis.secundùm Ang.in d.l.sed & si restituatur.§.ædium.Et ponit gloss.in d.§.in omnibus. licet ponat alias opi.sed hec placet.Et aduerte:quia si p li.cote.nō p uideretur:quia esset talis actio, quę non perpetuaretur per lit. conte.qualis est actio de dolo, vt C.de dolo. l.fi. tunc cogeret legatus aut similis,totam causam vsq; ad fin. peragere, vt dicit glo.in d.§.sed & si dies.quam Ang.dicit singularem,ex qua cōcludit q; propter imminentem necessitatem habens ius reuocandi domum cogitur semper procedere vsq; ad actū,per quē euacuatur necessitas & hoc communiter tenent Doc.Et ex prædictis infero quòd vbicunq; ad perpetuationem requireretur sententia,cogetur legatus,aut similis,perseuerare vsq; ad sniam.

84 ¶†Decimaseptima exceptio sit,quæ indigeat celeritate[a] vt puta,si contra legatum,vel eum,qui habet ius reuocandi domū agatur occasione damni infecti.si enim causa indigeat celeritate,nō potest proponi ius reuocandi domum:aut præstare cautionem de dampno infec.aut agente,vicinum admittere in possessionem, vt l.sed & si restituatur. §.ædium. ff.de iud.Et idem dicunt hic Inno.& Ioan.And.in causis electionum & similibꝰ quę celeritatem desiderant,quæ sunt tempore perituræ:quia in talibus non habet locum ius reuocandi domum.per l.ij.§.pe.ff. de iu.& d.§.ædium.& j.de appel.c.oblatis.& ff. de ferijs. in l.j. §.sed excipiuntur.& duabus sequentibus. & j.de ferijs.c.licet. & c.fi.qđ procedit in electionibus prelatorum.secus in electione canonicorū,in quibus non est tm periculum in mora, secundùm Inno.Hostiē. & Ioan. Andre.& placet etiam Do.me. qui dicit hoc esse notandum.Et idem tenet hic Henricus Bohic ar. eorum quæ leguntur & no.in c.cùm ecclesia Vulterana.& c.ne pro defectu.s.de ele.& archi.v.q.ij.c.j.

85 ¶†Decimaoctaua exceptio vbicunq; propter hanc reuocationem ad domum posset aliquo modo præiudicari aduersario si non responderet.nam tunc cogitur respondere,& actum celebrare per quem prouisum sit aduersario:vt est tex. notabilis in l.si legationis in prin.ff.ad senatusconsul.Trebel.vbi si legatus suspectam dicat hæreditatem:cogitur etiam legationis tempore iudicium accipere.& licet deliberare se dicat, an habeat:cogēdus est adire:sed non vt statim restituat: sed vt reuersus domū si putauerit sibi expedire,commodo falcidiæ vel testamēti vtatur,vel si non putauerit, restituat totam hæreditatem, ne onera patiatur:& ratio est:quia aliàs posset præiudicari fideicommissario vniuersali:si fortè moreretur an aditā,& restitutā hæreditatem:quia euanesceret fideicommissum, vt l.apud Iulianum. §.vtrum.ff.ad trebel.non ergo debet ei nolle responderi in prę iudicium fideicommissarij,cuius ius perire posset. ad quod faciunt,quæ dicta sunt in duabus præcedentibus excep. maximè

b quia in hac iudicij acceptione,legatus non multum occupatur[b] in officio suæ legationis,vt diciti tex.in d.l.si legationis.

86 ¶†Decimanona exceptio quādo id qđ petitur in iudicio à legato,vel ab alio,qui habet ius reuocandi domū,est tale ꝓpter qđ legatus in legationis officio,vel alius in negotio,vel officio suo non impedit:vt si petatur,q; respondeat interrogationi,vel alij causæ,de qua potest se faciliter expedire,secundū dominos de Rota decis.lxxxix.in antiquis.arg.l.si legationis.in princ.ff.ad Trebel.sed tu aduerte:quia licet ratio illius tex.multū faciat,tñ illa non videtur esse sola ratio:sed assignatur etiā ratio, quando pars aduersa dānificaretur propter non respondere:& ideò videtur posse attentari,q; dicta decisio procedat,quando coniungeretur periculum aduersarij,si non responderet.

87 ¶†Vigesima exceptio,si est legatus& finitū sit tempꝰ legationis.nā finito tempore,finitur ius reuocandi domū,vt l.ij.§.plane.ff.de iu.facit C.de resti.mili.l.j.& dicūt hic Inno.& Io.An. q; licet finita sit legatio,tamen donec parat se ad reditū, habet ius reuocandi domum:vsq; quo in domum redierit, vel redire potuerit:& intellige,non de qualibet domo:sed de illa,ex qua suscepit legationē.& ita sentit glo.in d.§.plane.inquantū dicit, q; finita legatione,potest præueniri,intelligendo cum aliquo tēporis moderamine.per l.ratum.ff.de solu.cum simi.Et idem tenet Hostien.in sum.in tit.de excep.§.fi.versi.& quod dixi per iura prædicta,& per l.si cui.§.tandiu.ff.ex quib.cau.maio.

88 ¶†Vigesimaprima exceptio,fauore dotis.nā si vir habens alibi domiciliū contraxit matrimonium Romæ ibi recepit dotē, & ibi existens legatus,ab vxore diuertit:non habet priuilegiū reuocandi domū.licet legatus aliàs haberet.tex.est in l.si vxor. ff.de iud.& istud est speciale fauore dotis.secundū glo.ibi,in vltima solutione.quam sequitur Ang.ibi.& in l.exigere dotem. eo.tit.specialitas autē consistit in hoc,quia licet legatus contraxerit Romæ,matrimoniū & dotem ibi receperit:tamē videtur domicilio se constituisse soluturū.per not.in d.l.exigere.& ibi per Bart.Bal.& Ang.& per do.Anto.& do.m.in c.j.j.de spōs. vt vobis dixi superioribus diebus legendo illud c.in voce, q; prima lectione tenet Bal.in l.j.C.de sum.trini.& Archi.xij.distin.c.illud.dixi latè in c.dilecti.s.eo.[c]

89 ¶†Vigesimasecunda exceptio.ratione renunciationis.si fortè renunciauit quis huic priuilegio reuocandi domum:nec mirū, quia fauori pro se introducto:regulariter quis potest renunciare:vt in l.si quis in conscribendo.C.de pac.dixi latè in c.si diligenti.s.eod.

90 ¶†Duodecimò principaliter quæro,quis sit effectus propositionis istius iuris reuocandi domum.Sol. effectus est,vt verbū sonat.videlicet,vt ad domū propriam,reuocet ad iudicē domicilij cognitionē illius causæ: & ab eo iudice aduocet, corā quo conueniē,vt hic.& in l.ij.§.legatis.& in l.sed & si restituatur.§. ædium.ff.de iudi.cū alijs iuribus s.alleg.& sicut legati aut similes habentes & proponentes tale ius reuocandi domū,non coguntur ibi suscipere iudicium: ita nec iuramentū decisiuū coguntur subire:vt est tex.in l.sed & si restituatur.§.j.ff.de iud.& d in l.tutor.§.fi.ff.de iureiur.& in l.in contractibus.§.illo.C.de nō nume.pecu.est etiam effectus,quia tenetur talis proponēs cauere de iudicio sisti intra terminū per iudicem assignatū,in l.ij.§. sed si dubitetur.ff.de iudi.sed circa prædicta insurgit multiplex dubitatio.Primò ad quid teneatur cauere,seu quid cōtinere debeat dicta cautio.circa quod quidam voluerunt,q; caueri ad diē certam sibi assignatam redire ad curiam,seu ad omnem patriā, vt sic ibi se defendat.arg.c.fin.j.de dila.& est expressum in d.§. sed si dubitetur.Inno.verò dicit,quòd sibi plus placet,q; nunq; debeat dare cautionem de se defendendo in curia:sed solùm q; respōdebit corā suo iudice ordinario.arg.d.§.legatis.& hoc sequitur hic Io.And.dicit tamē q; Hosti.plus placet prima opi. d.Anto.nititur concordare,quòd causa est talis,quæ potest tractari coram inferiore:quia non est ardua: & procedit secunda opi.Inno.si modò iudiciū non erat inchoatum ante legationē, aut causa est ardua:seu iudicium erat cœptū ante legationem: & cedat prima opi.& opi.Hosti.sed dicit hic do.m.quòd non credit,quòd Hosti.habuerit alium intellectū:quia tunc dictum suum nullum haberet dubium,seu effectum.glo.in d.§.sed & si dubitetur.sentit opi.Inno.& eā clarius sequitur ibi Bar.& hæc verior,secundū do.m.cùm in prædicto §.sed si dubitetur.nihil

d dicatur de redeundo:sed tātum q; debet præstare cautionem[d] de sistendo in iudicio certa die.& in §.legatis simpliciter dicitur q; non compellitur ibi iudicium subire.hæc opin.mihi placet, quādo persona,vel causa de sui natura,aut ex priuilegio deberet esse in curia:sed si persona ex priuilegio non posset cōueniri nisi coram sede apostolica;vt quia exemptus,secundū quod dixi in ij.q.prin.vel causa de sui natura,propter ipsius grauitatem & excellentiam,deberet esse in curia,vt in c.vt debitus.in fi.j.de appel.vel etiam ex accidēti,vt quia ante legationem,vel similem causam cōcedentis hoc priuilegium,causa fuisset in curia,vel communi patriæ inchoata.per l.de qua re.& l.vbi cœ-

a ¶Addeqđ notat Alex.ratiōe celeritatis in l.j.in ij. no.ff. de dam.infec. & per moder. ibidem.

b ¶Quia est actus momētaneus, vt dicit Pau.& Alexan. in l.si delegatus.in princi.ff.ad trebel. vbi latius de hoc & ibi limitant præfati Doc.

c ¶Adde Alex.in consil.cj.lib.iij.& de ista exceptiōe vide latius p Bar. & doct.in l.exigere dotē.ff.de iudi.& Bal.qui plurifariā limitat eā l.in rub.de priui. dotis.

d ¶Cautionē iuratoriam tantū, secundū Bart.in l. fin.C.vbi in rem actio.& vide quę dixit Alex. post Bar.in l.sancimꝰ, C.de verb,sig.

ptum.ff.de iud.& probatur expreſsè in c.fi.j.de dila.& ad idē allego tex.optimū de iure ciuili,in l.nō diſtinguemus.§.ſi quis Romæ.ff.de arbi.quem tex.induxi ibi ſ.in v.q.princi.ſed poſſes dicere,vt ibi dixi,quòd iſtud non eſt propriè ius reuocandi domum:ſed differendi in aliud tempus.proprium enim ius reuocandi domū videtur eſſe,vt promittat ſiſtere in loco,ad quē reuocat,vt dicit gl.in d.§.ſed & ſi dubitetur.aduerte tamē:quia ſi iudicium nō eſſet inchoatum ante legationem Romæ aut in ſimili loco,ſed eſſet inchoatum tempore legationis : fortè quia dies eſſet exitura,vel ob aliam ſimilem cauſam,ſecundùm ea, quæ dixi in præced.q.ver.xv.& ſeq.tunc enim ſufficeret cauere ſiſtere iudicium,& finire in propria patria,vt eſt in l.ſed & ſi reſtituatur.§.ſed & ſi dies.ff.de iud.vbi tex.dicit,vt litem conteſtetur:ita vt in prouinciam trāſferatur.nec obſt.l.vbi cœptū. quia,vt dicunt Ang.& Bal.in d.§.ædium.& bene hoc facit neceſsitas.Et nota circa prædicta,q̄ licet quis habeat in cōmuni patria ius reuocandi domum,& in cōmuni patria conueniatur, & ipſe proponat tale ius,teneatur cauere,& ſibi aſsignetur terminus ad ſiſtendum in iudicio,ſecundū quod dictum eſt.tamē ſi interea aduerſarius vellet eum cōuenire in propria patria,teneretur reſpondere:aliàs fieret miſsio in poſſeſsionē ſi nō eſſet qui eum defenderet:ſed antequàm fiat miſsio,cognati tūc ſunt interrogandi & citādi,& amici:an velint defendere:vt ff.quib. ex cau.maio.in l.ait prætor.& l.ſeq.& ff.quib.ex cau.in poſ.ea. in l.hoc autem.ſecundùm Inno.hic,& Hoſtien.in ſum.in tit.de excep.§.fin.verſi.item hi coguntur.vbi dicit, q̄ defendetur per procura.niſi reipublicę cauſa abfuerint,vt in l.j.& ij.ff.eum qui appellat &c.& l.j.ff.apud eū à quo appel.& mihi placet.quod tamen eſt intelligendum,vt traditur in dictis iuribus:& in aliis iuribus ibi in glo.alleg.Item dubitatur circa cautionem,qualis debeat eſſe iſta cautio.Sol.dic,quòd ſufficit nuda promiſsio,vt dicit tex.in d.§.ſed & ſi dubitetur.aliàs ſequeretur abſurdum, quòd per viam indirectam cogeretur iudicium ſuſcipere:cùm fortè nō reperiret ibi cautionem.& idem tenent hic Inno.Hoſtien.& Io.And.& Hoſti.in ſumma de excep.§.fi.ver.ſi autem dubitetur.& glo.in d.§.ſed & ſi dubitetur.dicit tamen gloſ.ibi, quòd fortè erit pœnalis.Et idem tenet Spec.in tit.de ſatiſd.§. ij.ver.illud.niſi fortè ſit ſuſpectus:quia tūc teneretur cauere etiā cum fideiuſſoribus.arg.l.ſi fideiuſſor.§.fi.ff.qui ſatiſd.cog.& ff. de offi.preſi.in l.ſenatus.ſecundùm glo.& Spec.in dicto loco. ſed Dy.& Iaco.Butr.tenēt cōtrarium in d.§.ſed ſi dubitetur.& bene ſecundùm Ang.& Doct.quia ſecundùm aliam opi.gloſ. & Spec.nullum eſſet priuilegium legatorū,& aliorum, quibus competit hoc ius:quia ſemper poſſent allegari ſuſpecti:cū ſint ſubitò receſſuri:& nec Romæ aut in patria cōmuni,vel eius territorio poſsideant immobilia.ſed aduerte,quia imò videtur, q̄ præponens hoc ius reuocandi domum,debeat ſatiſdare: & ſic cum fideiuſſoribus,& non nuda cautione,vt eſt tex.iuncta glo. in l.de eo.ff.de iudi.Solu.dic,quòd ibi loquitur de alia ſatiſdatione,quàm ſiſtendi in iudicio intra terminum ſtatutum.Nam ibi ſatiſdat de legato & debito ſoluendo,ex quo ibi adiuit hæreditatem,ſecundū quod dixi ſ.in ij.q.princi.ſed quò ad terminos noſtros de cautione ſiſtēdi in iudicio,ſufficit quòd ſit nuda. Et ex prædictis colligitur caſus,in quo quis ſatiſdat corā vno iudice,& vno tempore,& vno loco de defendendo corā alio iudice,& in alio tempore,& in alio loco.pro quo facit.ff.de iu.ſo. in l.penul.ff.de lib.cauſa.in l.ordinarij.§.ſi is.& ff.de adul.in l.ſi adulterium.§.fin.& in d.l.ſenatus.Ex his Deo duce iſta materia iuris reuocandi domum,cum longè ampliori & ordinatiori dote reducta eſt in domum ſuam,& in locum ſuum.

¶ Vlterius,quia ſ.in rubri.ego dixi me hic examinaturum.iiij. prin.articu.in quo venit tractādum,quid ſi in perſona alicuius concurrunt plures qualitates,per quas concludatur multiplex forus:ita q̄ poſsit varijs in locis conueniri,vtrum ad actorem, vel ad reum pertineat fori,vel iudicis electio:circa quem arti.in primis ego pono iſtam regulam,quòd electio pertinet ad actorem.hoc expreſsè tenet gloſſ.pen.in c.dilecti.ſ.eo.per not.in c. cùm ſit.ſ.eod.& ibi etiam tenent Docto.cōmuniter,licet aliqui contrà.idem tenet Spec.de compe.iud.adi.§.j.ver.quid ſi debitor.per l.non vtiq̄.ff.de eo quod cer.loco.tenet do.m.in d.c.dilecti.per illum tex.vbi dicit eſſe caſum:quia conuentus ibi volebat conueniri in proprio domicilio:ſed actor eum trahębat ad locum contractus,& prævaluit actoris electio,vt dicitur ibi.vnde poteſt conuenire illum,& vbi cōtraxit,& vbi domiciliū habet reus:& ſic electio pertinet ad actorem,vt ibi dixi in j.q.ij. princip.articu.idem tenet glo.in c.ſtatutum.§.cum verò.de reſcrip.lib.vj.in verbo,recuſet.& in l.fin.C.vbi in rem act.tenet etiam domi.m.hic,licet remittat ſe ad not.in c.dilecti.vbi etiam ego in materia contractus tenui iſtam opin.in iij.q.princ.in ij. princi.arti.per not.in l.iij.ff.de eo quod cer.loc.tenet etiā Ioan,

a ¶ Cōmuniter reprobat opi. Ioā. And.& Hoſti.vide Alex.in l.quā uis.ff. de dā.infe. cum ſimili.vt per Feli.in c.ex tenore.in vj.col.verſi. perdere.ſ. de reſcrip.

b ¶ Facit qđ dici ſolet ī l.tale pactū. § fi.vbi gl.eſt ſingul.ff.de pac.vbi dicit Bal.in ij.notab.q̄ in legibus, omne id diſpoſitum videt, quod eſt veriſimile facturū legiſlatorē fuiſſe ſi de eo fuiſſet interrogatus. & adde Ro.q̄ elegant loquit in conſi.cv.incip.viſo themate.& alexan.in l.Titius.§. Lucius.ff.de lib. & poſthu.

And.poſt Hoſti.in c.quāto.ſ.de offi.ordi.in glo.pen.dixi poſt Gofr.in c.ſanè.ſ.eo.ver.xij.declaratio.& probatur ar.à ſpeciali eorū,quæ infrà dicam.Aduerte,quia Io.And.poſt Hoſti.in d. c.dilecti.ſ.glo.penul.dicit,q̄ caueat actor,qui elegit vnū iudicē, vt non recurrat ad alium:quia ſi ſic faceret,caderet à cauſa,vt l. vna.in fi.C.de aſſer.tol.quod cōmuniter[a] reprobant hic Doct. & do.Ant.& do.m.& Io.de Imol.hic.& Doct.in c.ex tenore. ſ.de reſcrip.vbi Inno.& Doct.dicunt q̄ prædicta l.vna.in fi.loquit in caſu ſpeciali fauore libertatis.tenet Gul.in l.ij.C.de iur. om.iudi.ſed Ange.in l.ſi fideicōmiſſum.in fi.ff.de iud.tenet cōtrarium,quando inſtantia adhuc nō eſſet finita,& vide quod dixi in c.præced.in xv.prin.fortè latius dicam j.in tit.vt lit.pen. vbi melius conuenit,vide quod latè dixi in c.fin.j.de mu.peti. in xij.princi.articu.prædicta tamē regula primò fallit in ſcholaribus,qui in tribus iudicibus,quos habēt,ſecundū formam auc. habita.C.ne fil.pro pat.poſſunt eligere coram quo malint cōueniri.tex.eſt in d.auc.dū tex.dicit huius rei optione data ſcholaribus,coram magiſtro,vel doctore ſuo,aut ipſius ciuitatis epiſcopo &c.Et ſi coram alio conueniantur,vident habere ſolum priuilegiū,vt poſsint ſibi eligere magiſtrū,vel ciuitatis epiſcopum.aduerte tamen:quia glo.in d.auc.dicit,q̄ etiā poſſunt ſibi eligere poteſtatē:quia ipſe eſt iudex ordinarius omniū ibi contrahentiū.quare licet ab illa auc.habeant priuilegiū exemptionis à iuriſdictione ordinaria,& q̄ poſsint ſibi eligere dictos iudices:tamē ordinarius non perdit iuriſdictionē.facit l.ſi.C.de iuriſdi.om.iudi.ſed dicit Saly.q̄ dubitat,vtrū prædicta glo.bene dicat:quia licet ſcholaris cōuentus ſub poteſtate,poſsit cōſentire in eum,& non vti priuilegio ſuo circa eligendū doctorem, vel epiſcopū:tamen vbi cōuentus eſt corā epiſcopo vel magiſtro ſuo,an poſsit eligere poteſtatem:in vno actore dubitādū eſt,quia prædicta facultas conceſſa ſcholaribus exorbitat à iure,& à regula cōmuni,quam ſupra poſui:ergo non extendēda ad alios iudices quā expreſſos in d.auc.Subdit tamē Saly.quod pro glo.facit,quia conuentio facta ſub epiſcopo vel doctore, facta eſt ab actore putante q̄ ſcholaris velit vti priuilegio: ſed cum dicat,q̄ non vult cōueniri niſi ſub poteſtate,videtur dicēdum,q̄ poteſt velle nō vti priuilegio ſuo:ſecus ſi poteſtatē eligeret tanq̄ vnum de tribus:quia hoc caſu,putat Salice.q̄ non poſsit quæ opi.ſatis mihi placet.Et aduerte:qa ſi ſcholares eligant ſibi rectorem,qui ex forma ſtatuti habet iuriſdictionē inter ſcholares:ſcholaris conuentus corā epiſcopo vel magiſtro, poterit ſibi eligere rectorē,& cōuentus corā rectore,poterit illum recuſare & eligere doctorē,vel epiſcopū:quia propter rectoris creationem alij non perdiderūt ſuam iuriſdictionē.argu. eo.quæ not.in l.ſi.C.de iuriſ.om.iudi.ſecundū Sali.in d.auc.habita.quod ꝓcedit,niſi ex forma ſtatutorū aliud diſponat:fortè q̄ ſcholaris neceſſariò conueniendus eſſet ſub rectore : quia tunc ſeruanda forēt ſtatuta.A.B.ſed aduerte:quia hæc q.depēdet ab alia q.videlicet,vtrū auc.habita.quæ loquitur in elect.habeat locū in rectore ſcholarium.circa quā Zab.mouetur,quia licet in illa auc.nō fiat mētio de rectore,hoc ideò proceſsit: quia tunc temporis ſcholares non faciebāt rectorē:vnde veriſimile[b] eſt,q̄ ſi tunc habuiſſent rectorem,illam iuriſdictionē dediſſent etiam rectori,Et ſic hodie rector videt adiunctus iudicibus nominatis in d.auc.habita.ſed Bal.in d.auc.ſentit contrariū dicēs, q̄ ſcholaris conuentus corā doctore non poteſt eligere rectorem:quia tex.ibi non dat optionem,niſi in tribus iudicibus,ſcilicet poteſtate,epiſcopo,& doctore.cum ergo de rectore nihil dicat,ergo &c.arg.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.mat.& hanc opin. ſequitur do.m.in diſputa.quæ incipit Gandulfus in primo dubio.Mouetur,quia cùm illa auc.ſit ius priuilegiatiuū & ſpeciale,non debet extendi ad non expreſſa: præſertim contra iuris cōmunis regulas.c.porrò.& c.ſanè.de priuileg.vſ.q.j.c.petiſti. Quinimò videtur dici poſſe ſecūdū eum,q̄ etiā ſi ſcholares tūc feciſſent rectorem,Imperator non dediſſet illi iuriſdict. quam dedit alijs:cùm rector ſit cōmuniter iuuenis,et ſodalis ſcholariū vnde ſaltem in caſibus,de quibus ibi non videtur fuiſſe danda tanta poteſtas.Quare putat,q̄ ſcholaris hodie cōuentus coram rectore nō poſsit,mero iure inſpecto,illius iuriſdictio.declinare,& eligere ſibi epiſcopū,doctorem, vel poteſtatē, ſecundùm formā d.auc.habita.mouetur principaliter:quia per illam auc. habita.non datur iuriſdictio,niſi illis tribus iudicibus:ergo cōuentus coram rectore nō habet illam optionē.nec obſt.ſi dicres rectorē non habere poteſtatē ſuprà ſcholares,cū d.auc.habita.det illā tribus iudicibus,vt l.cōſulta diualia.C.de teſt.quia reſpō.q̄ illa auc.dedit dictam iuriſdictionē illis tribus in fauorē ſcholarium,vt ibi colligitur manifeſtè:ergo poſſunt in parte renūciando illi fauori,eligere ſibi rectorē:vt l.ſi quis in cōſcribendo.C.de pac.& c.ad apoſtolicā.de reg.cū ſimi.nō enim eſt præſumptio,q̄ Imperator priuilegiando ibi ſcholares,voluerit eis

tollere

tollere poteſtatem eligendi ſibi rectorem.Nec quòd ob gratiã concedatur &c.contra regulam,quod ob gratiã.de reg.iur.lib. vj.& C.de leg.l.quod fauore.Item iura volunt, q̃ ſcholares faciant vniuerſitatẽ,vt in c.quia in cauſis.de ꝓcur.& in prooemio vj.Cle.j.ergo cõcludunt,q̃ habeant iura vniuerſitatis:inter quę eſt hoc,vt poſsint ſibi eligere rectorẽ,vt l.fin.C.de iuriſ.om.iudi.Et eligẽdo ſibi rectorem,perdũt quò ad eũ beneficiũ optionis conceſſum per d.auc̃.habita.cum ſuccedat diſpoſitio.d.l.fi. qua cauetur per iniquum & temerarium eſſe,q̃ illi de collegio prætextu militiæ,dignitatis,vel alterius qualitatis,debeãt declinare iuriſdict.rectoris collegñ.nec habent in hoc de quo ſcholares conqueranꝰ.cùm per ele.rectoris,quo ad eum,recedãt à prouiſione legis:vt l.fi.C.de pac.cõuẽ.tam ſuper do.nec ob.quod cũ virtute d l.fi.non liceat illis de collegio declinare iuriſdi.poteſtatis,cùm cõcurrat cum rectore collegñ.& cũ prætextu auc̃. habita.hoc licet,vt ibi.ſi ergo licitum eſt declinare iuriſdi.poteſtatis,eligendo aliũ ex illis tribus:ergo fortius debet licere declinare iuriſdi.rectoris,eligẽdo aliquẽ ex illis tribus:cùm poteſtas ſit maior rectore:vt d.l.fi.& per Inno.in c.dilecta.de exceſ.præla.in fi.quia ſi vinco[a] vincentẽ te,ergo & te,vt in c.authoritate. de exceſ.præla.lib.vj.ad hoc reſpõ.quia poteſtas erat iudex neceſſarius:vt d.l.fin.meritò ius voluit prouidere ſcholaribus.ſed rector eſt voluntarius,vnde eligẽdo ſibi rectorẽ,recedũt à prouiſione legis,vt dictũ eſt ergo &c.facit c.ab arbitris.de offi.deleg. lib.vj.cõcludit ergo do.m.q̃ mero iure inſpecto,ſcholaris conuentus corã rectore nõ poteſt declinare ſuã iuriſdictionem ſupponẽdo ſe iuriſdic.poteſtatis,vel epiſcopi,aut doctoris.Et hoc dicit eſſe notãdũ tanc̃ nouũ,& veriſimum.& idẽ dicit ſi ſcholaris conueniaꝰ corã aliquo ex illis tribus,vt non poſsit eligere rectorem vniuerſitatis,ſecundũ do.m.in dicta diſputatione.vbi ſubdit,vtrũ d.auc̃.habeat locũ in clericis,quo ad optionem.de quo ibi dicit.& ibi concludit, q̃ reſpectu iudicũ laicorũ nullo modo habet locũ:quia laicus nõ eſt capax iuriſdi.cõtra clericũ vt in c.cũ non ab homine.s̃.de iud.dixi latè s̃.tit.ñ.c.j.nec obſt. opi.Nico.de Mata.& Bal.in d.auc̃.habita.diſtinguentiũ, q̃ aut clericus venit ad ſtudiũ licẽtiatus à iure,vt quia venit ad ſtudiũ theologiæ:vt in c.fi.de ma.Et hoc caſu,clericꝰ poteſt vti diſpoſitione illius auc̃.etiã quò ad iudicẽ laicum:quia lex & princeps potuerũt ſuper hoc diſponere.& videtur diſpoſuiſſe,dãdo licẽtiam veniẽdi ad ſtudiũ.quod patet ex eo,quia vt dixi auc̃.habita.eſt inducta in priuilegiũ ſcholariũ:cũ ergo concedant eſſe in ſtudio,videnꝰ diſpenſare ſuper his,quæ ſequunnꝰ ad illud.ff.de re iudi.l.quidã conſulebat.C.de nup.l.imperialẽ.§.ſi militis.ſicut monachus[b] licentiatus ad ſtudiũ,videtur habere licentiã ad agendũ ſuper factis ſtudñ.l.ſi longius.§.fi.de iu.Et idẽ dicit de licentiato ad ſtudiũ per ſummũ põtificẽ.Si verò ſolũmodo eſt licentiatus à prelato,dicunt q̃ poteſt eligere,dũmodo eligat iudicem eccleſiaſticũ.laicum verò eligere non poteſt,arg.tex.noſtri.Si verò eſt in ſtudio abſq; licentia aliqua.Et tũc,quia offendit l.nõ debet aliquod priuilegiũ ſcholaſticũ habere:vt in auc̃. de offi.iud.§.nec; autẽ.& l.auxiliũ.§.fi.ff.de mino.quod dixit Bal.tenendũ potius,quàm quod dixi Io.And.in c.ſi diligẽti.s̃. eo.ſed do.m.in d.diſputa.dicit,quòd reſpectu iudicũ laicorum, etiam in primis duobus caſibus,nõ habet locũ d.auc̃.quia licet canon.ſeu Princeps licẽtiando videanꝰ conceſsiſſe ea,quæ tendunt in fauorẽ ipſorum ſtudẽtiũ:tamẽ illud nõ procedit in terminis noſtris:quia in generali licẽtia non videtur data licentia veniendi cõtra ſpecialiter prouiſa per iura canonica,& diuina: vt in ſi.not.Bart.in l.à malitioſa.ff.de decr.ab ordi.fa.Quare cũ iura canonica & diuina velint clericum diſcuti per laicum:vt in c.ſi diligenti.s̃.eo.& latè dixi c.j.s̃.eo.meritò hoc non venit in tali conceſ.præterea non eſt veriſimile,q̃ papa voluerit præiudicare priuilegio totius ordinis clericalis,in fauorem ſtudentium: quia læditur priuilegium clericale:etiam ſi vnus clericus conueniatur corã ſeculari.c.ſi diligenti.s̃.eo.& quia nõ eſt veriſimile, q̃ quis cõcedat in genere,quod in ſpecie[c] non fuiſſet conceſſurus.c.fi.de offi.vic.lib.vj.& in regula,in generali.de reg.iur.lib. vj.Præterea per generalem licentiã eundi ad ſtudiũ,videtur illa dũtaxat conceſſa,ſine quibus commodè in ſtudio eſſe non poteſt.arg.l.ſed & iul.§.quod dicit.ff.ad maced.Sed clericus commodè poteſt eſſe in ſtudio abſq; eo,q̃ eligat iud.laicũ:ergo nec obſt.contrarium,q̃ fieri poteſt de laico domino feudi,qui cognoſcit etiam contra clericum vaſallum,vt latè dixi in c.ex trãſmiſſa.s̃.eo.quia reſpõdetur,q̃ ipſe cognoſcit quodãmodo in re ſua,ratione directi dominñ quod apud eũ mãſit.Præterea Imperator ab initio hanc iuriſdictionẽ cõceſsit domino feudi:vt l. imperialem.§.præterea.de prohib.alie.ſeu.per Fede.Et ſic cum hoc onus ſit appoſitũ rei feudali,meritò ſi clericus vult tranſire in epiſcopum cũ onere ſuo.arg.c.paſtoralis.de deci.ad quod vide quod latè dixi j.de cau.poſ.& proprie.c.cũ dilectus.ar.xlj. ver.x.effectus.q.vñ.hinc eſt q̃ eccleſia,ſeu papa hãc iuriſdictionem approbauit:quia abſq; ea eccleſia ſentiebat diſpendiũ:cũ aliter non potuiſſet feudum acquirere.ſed in caſu noſtro,dicta neceſsitas ceſſat:cùm clericus nõ neceſsitetur ad eligendũ iudicem ſeculare,ratione ſcholaſticæ profeſsionis.quantũ verò ad magiſtrũ vel rectorem,qui eſſet clericus,licet inuitus:nõ videaꝰ poſſe diſtingui,tam ex quo eſt in ſtudio ex permiſsio.iuris,vel papæ,aut ſui epiſcopi,poteſt diſtringi virtute prorogatiõis.nõ ergo poteſt diſtringere reſpectu illius authẽticæ:quia Imperator non potuit dare iuriſdictionem in clericos,cùm eã non haberet.j.q.vñ.c.daibertum.nec obſt.ſi dicatur ſatis eſſe,q̃ hoc ſit prouiſum de iure ciuili.ar.c.j.de oper.no.nun.quia illud procedit,quãdo in materia non eſſet facta prouiſio per ius canonicũ vt not.Inno.in c.j.de reb.eccle.non alie.lib.vj.ſed in materia noſtra diſpoſitum eſt per canones,coram quibus clerici ſint cõueniendi,vt hic,& ſi.iuribus.ſed per viam prorogationis poteſt, ſi modo hoc accedat ad eius cõmoditatem:ex quo ſibi cõceſſa eſt poteſtas ſtandi in ſtudio.ar.d.l.ſi longius.ff.de iu. & c.periculoſa.ne cler.vel mona.lib.vj.Et ex hoc infert ſingulariter do.m.q̃ clericus ſcholaris cõuentus coram epiſcopo loci,nõ poteſt ipſius iuriſdictionis declinare,eligendo in iudicẽ doct.clericũ: quia prorogatio nõ habet locum,niſi fiat de ambarũ partium cõſenſu,ſed q.circa prædicta,qui ſunt iud.qui deputantur per dictã auc̃.habita.Solu.tex.ibi exprimit dominum,magiſtrũ,& loci epiſcopũ.Et glo.ibi exponit dominũ.i.Doctorẽ legũ,qui aliàs præceptor appellatur,vt l.in ædibus.ff.de dã.infec.verbũ verò magiſtrum.gloſ.exponit pro Doctore alterius facultatis. Et illa glo.facit ad generalẽ cõſuetudinẽ noſtram,ſecundũ quã legum Doct.appellantur domini.Doctores verò alterius facultatis appellantur magiſtri.Et in fi.vide glo.in Cle.ñ.de magiſt. in ver.doctoratus.quæ dicit,q̃ in Italia profeſſores iuris,appellantur Doctores in alñs verò facultatibus,appellanꝰ magiſtri. ſed do.m.in dicta diſputa.quæ incipit, Gandulphus.in fi.j.dubñ exponit dominũ pro præſide,ſeu poteſtate loci, vt eſt text. in l.ſpadonem.§.ſi ciuitatis.ff.de excu.tut.not.Ber.l.j.prope fi. ff.de iuriſ.om.iudi.pro qua expoſitione alleg.tex.in prooemio ff.in fi.vbi præſes,ſeu poteſtas numeratur in numero triũ iudicum:& ſic tollitur diſputatio quam facit Bal.in d.auc̃.habita.an hodie poteſtas ſit excluſus:cum in d.auc̃.non fiat mẽtio de poteſtate:concludit tamen,q̃ non,cũ iuriſdictio ſibi ſimul cũ alñs fuerit tributa in dicto prooe.placet.Ma.vtrũ autem per iuriſdictionem ſimpliciter alteri de nouo cõceſſam,videatur adempta iuriſdictio ab alijs.qui illam habebãt.dixi latiſsimè in c.cæterũ. s̃.de iudic.Item aduerte q̃ s̃.dixi,quòd ſcholaris poteſt eligere doctorem ſuũ,vel rectorẽ &c.procedit,ſi doctor vel rector ſit clericus:ſecus ſi eſſet laicus,& conuentus clericus,ſecundũ aliquos.alñ verò aliter diſtinguũt.tu verò vide,quæ latius dixi in c.ſignificaſti.s̃.eo.in vj.prin.arti.in vj.q.prin.ver.itẽ iuxta prædicta ſubñcio.q.de ſcholari.quid autem ſi ſcholaris conuentus coram poteſtate,eligit doctorem ſuũ,vel epiſcopũ.ſed hoc nõ obſtante,poteſtas pronunciauit ſe iudicẽ,an præiudicet:& vtrũ à tali interlocutoria poſsit appellari.& ad quem debeat appellari.vide quod dixi s̃.in rubri.ver.xcñ.& j.de appel.in c.ſuper eo.el.ñ.ſed quæro iuxta prædicta, quid ſi ſcholaris habet duos doctores,& ſub vno conuentus,eligit alium Bal.in d.auc̃.dicit, quòd ſi ille,ſub quo eſt conuentus,ſit principalis:& alius non poſsit alium non principalem eligere.ſecus ſi ambo ſint æquè principales:quia tunc poſſet gratificare,& eligere quem vellet. arg.ff.de leg.ñ.in l.ſi quis ſeruum.§.intra duos.& ff.ad Sylla.in l.ſi quis in graui.§.ſi cum omnes.& ſequitur Salic.& mihi placet.facit qđ not.in c.duobus.de reſcrip.lib.vj.Et prędicta procedunt,etiam in licentiato in decretis,legibus,aut artibus: quia licet non intret ſcholas,tamẽ nõ prohibetur intrare:& ſic ex natura rei mutatus eſt actus non habitus:ideò nõ habet obeſſe,ſicut nec honor aut,conditione non mutata.ff.de ſena.l.pe.ſecũdùm Sali.in d.auc̃.habita.& mihi placet.pro quo allego, quia licentiatus magis participat de natura ſcholarium.arg.l.filiam.§. j.ff.de condi.& demonſt.ſecundùm Bal.& maximè in fauorabilibus,ſecundùm Ioan.Imo.tenet Pet.de Ancha.& poſt eum d.Domi.in ſaluatione ſexti.Item procedũt prædicta, niſi ſcholaris renunciaſſet dicto priuilegio electionis expreſsè vel tacitè,ſecundùm gloſ.in l.j.ff.ſi quis in ius voc.non ier.& in d.auc̃. habita.& ibi Sali.facit regula c.ſi diligenti.s̃.eo.& quod ibi dixi.facit etiam quod dixi s̃.in glo.fin.in xj.q.princ.ver.xxñ.excep.ſed quæro quando ſcholaris debeat facere hanc electionẽ. Sol.dic,q̃ debet illam facere ante lit.conteſta.poſtea verò non poteſt,ſecundùm gloſ.in d.auc̃.habita.quia ita eſt exceptio fori,per l.fin.C.de except.ergo ante lit.conteſta.debet opponi. facit quod dixi ſupra in materia reuocandi domum.in vñ.q. princip.ante ergo lit.conteſt.poteſt eligere,quod eſt verum,ſe-

[a] ¶Si vinco vincẽtem. Latè de hac regula in l.Claudius.per Bart.ff. qui pot.in pignu. hab.in l.dę acceſsionibus.ff.de diuer.& temp.præſcrip.

[b] ¶Adde Bar.in l. ſi longius.in §.fi. de iudi. Bal.ĩ auc̃. cauſa quæ fit. de epiſ.& cle.Spec. in titu.de act.ver. quid ſi.

[c] ¶ Facit optimè gloſ.no.in l.j.ver. argumentum triplex.ff.de off.eiꝰ. & in pulchra quę ſtio.Pau.cõſi. cc. xvñ.vol.j.col.ñ.

cundùm Sali.si prius non feciſſet aliquem actum,per quem vi deretur conſenſiſſe in illum:quia non poſſet poſtea alium eligere:licet conteſtatio adhuc non eſſet facta:quia ſicut nō poſſet tunc recuſare,ita nec alium eligere:cùm ſit quædam recuſatio.allegat not.per Bart.in l.quidam conſulebat.ff.de re iud.ſed melius faciunt,quæ latius dixi in c.inter monaſteriū.j.de re iudi.& quod dixi in d.vñ.q.princi. Quæro etiam vlterius vtrum ſcholaris,qui conuentus coram vno,alium eligit,teneatur ſaltē cauere de reſpondendo coram illo alio.Solu.Ala.Gofre.Hoſt. & Ioan.And.poſt eos in c.prou .j.de do.& contu.tenet quòd ſic.per l.ñ.§.ſed ſi dubitetur.ff.de iudi.& Archid.xj.q.j.c.inolita,ſuper glo.fin.& idem gloſ.in d.§.ſed ſi dubitetur.quæ tamē videtur velle,quòd hoc procedat,quando reuocat ad locum remotum:aliàs videtur,q̄ ſolùm teneatur cauere per iudicem,quē elegit.per l.ñ.j.reſponſo.ff.iudi.ſol.& l.præcedente.maximè ſi coram ipſo rectore,vel iudice coram quo cōuenitur,ſit grauior forma ſatiſdandi.& ſequitur Ange.& Spec.in titu.de ſatiſd.§. ñ.verſi.quid ergo de ſcholari.& Ioan.And.ibi in addit.vbi dicit,quòd prædicta opinio,q̄ teneatur cauere coram illo, quem elegit:habet in ſcholari clerico conuento coram poteſtate.alia verò opi.in ſcholari laico.Et vide quæ dixi ſ.in materia iuris reuocandi domum.in xñ.q.princip.in ver.ſecundò dubitatur.& in materia vagabundi.

¶Secundò fallit prædicta regula in vagabundo,cui videtur cō petere poteſtas eligendi coram quo conueniatur:licet alī contra.de quo dixi latius ſ.in materia vagabūdi in ñ.q.& ex his eſt expeditus iiñ.princi.articu.A.B.prædicta tamen arbitror procedere,quando clarum eſt,quòd vterq̄ eſſet iudex in illa cauſa. ſed pone quòd in aliquo concurrant duæ qualitates, propter quas duos varios videtur habere iudices:puta,ex forma ſtatuti aliquis eſt iudex pupillorū,ex forma eiuſdem vel alterius,alius eſt iudex cauſarum teſtamentorum,vel depoſitorum:modò aliquis eſt pupillus,& cauſam vult agere teſtamentaria,vel depoſiti,an poterit eligere quem vellet ipſe pupillus,ſi eſt actor, vel aduerſarius,ſi ipſum pupillum vult conuenire.Et videtur dicēdum quòd vterq̄ ſit iudex:& ſic ſtet electio in actore.argu.l.titię textores.ff.de leg.j.vel quòd vterq̄ ſimul debeat cognoſcere.arg.l.iuriſperitos.§.cùm oriundus.ff.de excuſa.tuto.ſol.dicit Ber.in extrauag.ad reprimendam.in fi.quòd attenditur potius perſona quàm cauſa.nā ſpecialior eſt iuriſdictio,in qua eſt maior ſpecialitatis ratio.ſed maior ratio ſpecialitatis eſt in perſona,quàm in cauſa arg.l.j.ff.de ſtatu ho.& C.quādo Imperator inter pu.l.j.quod ergo in ſpecialiori ratiōe fundatur,derogat ei, in quo minor inuenitur ſpecialitatis ratio,ſecūdùm Bart.in dicta extrauag.ad reprimendum in ver.non ob.& ſequitur Bal. in l.j.ff.de offi.conſu.q.iñ.Ma.

¶Supereſt nunc vt iuxta præmiſſum ordinem in rubrica examinemus.vj.princi.arti.videlicet vbi,ſeu in quo loco iudex iuriſdictionem,ſeu forum exercere,ſeu retinere debeat:quia quintus arti.fuit examinatus in c.ſi clericus laicus.ſ.eo.

¶Circa quem articulum proſequar duo membra.

¶Primum reſpectu territorī.

¶Secundum,reſpectu loci ipſius iudicī.

91 ¶†Quò ad primum diſtingue, quòd aut loquimur de iuriſdictione contentioſa,aut de voluntaria.primo caſu, regula eſt, q̄ quis contentioſam iuriſdictionem non poteſt in alieno territorio exercere,vt in c.ñ.in fi.de conſti.lib.vj.& in l.fi.ff.de iuriſdi. om.iud.vnde epiſcopus in aliena diœceſi nō poteſt iuriſdictionem exercere.ix.q.ñ.c.ipſum.& duobus ſequentibus.vñ.q.j.in c.placuit.el ñ.& c.ñ.in Cle.j.in prin.eo.titu.Et ratio eſt,quia iu
a riſdictio[a] cohæret territorio,vt in l.fin.C.vbi & apud quem.& l.j.§.cùm vrbem.ff.de offi.præfec.vrb.Et prædicta regula procedit etiam ſi epiſcopus,vel ſimilis vellet cognoſcere in aliena diœceſi inter ſubditos,quos ibi haberet:& in loco ſibi ſubiecto cùm non poſſit ibi ſedere pro tribunali ſine licentia illius,cuius eſt diœceſis,vt patet in eo,quod legitur & not.in c.nouit.de offi.leg.in c.ex tuarum.ſ.de autho.& vſu pal.j.de ſtatu mona.in c.in ſingulis.§.ordinent.quod eſt verū,niſi hoc haberet ex priuilegio.j.de exceſ.præla.c.accedentibus.in fi.vel conſuetudine iam præſcripta:quia cùm cōſuetudo tribuat iuriſdictionem in rebus & perſonis,vt latius dixi in c,cùm cōtingat.ſ.eo.fortius debet cōcedere reſpectu loci.xñ.q.j.c.præcipimus. dummodo ex hoc limites non confundant:alioquin contra,vt patet in eo quod legitur & no.in c.ſuper eo.j.de paroc.& in c.cùm ſint homines.j.de deci.ſecundùm Hoſti.& Io.And.in c.quanto.ſ.de offi.ordi.& ibi vide qualiter epiſcopus poſſit habere ſubditos in aliena diœceſi.prædicta tamen regula fallit in epiſcopis pro terra impiorum expulſis,quibus indultum eſt in diœceſibus alienis,in ciuitatibus videlicet,vel locis inſignibus,ſuis eccleſijs vicinioribus,poſſe contra expulſores,conſiliarios,& finitores, & alios ſubditos,petita tamen prius,licet non obtenta,licentia à diœceſano illius loci,iuriſdictionem contentioſam exercere, vt d.Clemen.j.eod.titu.cuius materiam declara,prout ibi latius ſcripſi poſt gloſ.& Docto.

¶Secundò fallit quando hoc procederet de voluntate partiū, accedēte licentia diœceſani vel alterius ibi habentis iuriſdictionem.de qua materia dic,vt latius dixi in c.ſignificaſti.ſ.eo.in d. prin.arti.in vñ.q.prin.& vide etiam quod dixi in d.Cle.j.eo.titu.in glo.ſuper verbo,iuriſdictionem.

¶Tertiò fallit,quando vellet exercere iuriſdictionem contentioſam non requirentem cauſæ cognitionem:& quæ pro tribunali non eſt expedienda.hoc ſentit gloſ.in verbo,iuriſdictionē. in d.Cle.j.eo.tit.facit quod ſtatim dicam in ſeq.membro.Et ſi tu diceres,qualiter poteſt eſſe,q̄ iuriſdictio contentioſa,vel aliquis actus iuriſdictionis contentioſæ non requirat cauſæ cognitionem:cùm verbum ipſum ſonet in contrarium.tangit Cyn. & poſt eum aliqualiter Bald.in l.fin.ff.de iuriſdi.om.iud.Pone exemplum,quòd illud aliàs de ſui natura eſt iuriſdictio.cōtentioſæ partes voluntariè agunt,voluntariam ſui præſentiam & obedientiam exhibentes A.B.

¶Quartò fallit in prælato non habente territoriū,ſed tantummodo iuriſdict.in perſonas.Aduerte tamen:quia Inno.in c.cū contingat.ſ.eod.duas refert opi.Quidam enim dicunt, q̄ vbicunq̄ poterunt cognoſcere,ſicut arbiter:& diffinire cauſas eorum,qui ſuæ iuriſdictio.ſunt:ſed non poſſunt eas mandare executioni.ar.C.de iuriſ.om.iud.l.fi.Alī verò dicunt,q̄ non poſſunt exercere iuriſdictionē niſi in loco,vbi conſuetudo vel priuilegiū dat eis iuriſdictionem,vel in locis vbi morantur.d.Anto.d.c.cùm contingat.diſtinguit,q̄ quidam ſunt non habentes iuriſdict.ſed ſolam coertionem:vt ſunt qui ratione poteſtatis domeſticæ vendicant ſibi coertionem:& in illis non eſt habenda cōſideratio loci:ſed procedit illud,vbi te inuenero,ibi te caſtigabo.l.ñ.§.dies.ff.quis ord.in bo.poſ.ſer.l.à procedēte.C.de dila.bene facit c.placuit.xxxiiñ.q.ñ.Quidā ſunt habētes iuriſdictionem in homines abſq̄ territorio:& iſti debent ſedere in loco,vbi habitant.ideò Archidiaconi & ſi.in loco archidiaconatus.Quidam habent iuriſdictionē cum territorio:& ſi illa ſit poteſtas ſpiritualis,vbicūq̄ poterit exerceri:inſpecto illud,vbi te inuenero &c.vnde putat ſacerdotē curatorem confeſsionē parochiani vbilibet audire poſſe.de quo dixi in c.omnis.de pœniten.& remiſ.Si verò ſapit naturā contētioſæ iuriſdictionis:tūc illam exercet in loco principali,vbi datur iuriſdictio,alleg.not. c.quanto.de offi.ordi.iudic.not.vbi hoc videntur velle tenere Doct.Et idem videtur ſentire Hoſti.in c.ea quæ.de ſtatu regu. Si tamen intra terras territorī in quo habet iuriſdict.locaret ſedem:non peccaret,ſecundùm do.Anto.æquius tamen,q̄ in loco ſpecifico & præeminenti,vel vbi datur iuriſdict.locet ſedē. Vbi autem prælati habent loca particularia in diuerſis diœceſibus,debent locare in principali prelatura,non in loco particulari:niſi facerent de conſenſu diœceſani,in loco cuius locat ſedē. alleg.not.per Doct.d.c.quanto.Et hæc vera,niſi cōſuetudo vel priuilegium aliud diſponat:quia tunc in loco vbi maiores conſueuerunt,ſalua honeſtate.l.penul.ff.de iuſti.& iur.ſecundū do. Anto.Sed do.m.in repeti.c.ſi quis contra clericum.dicit, q̄ in talibus,qui ſolùm habent iuriſdictionem in perſonas,vt ſunt Abbas, præpoſitus,Archidia. & ſi.& dicit Do.m.q̄ putat, q̄ poſſint cognoſcere vbi voluerint:ſalua tamē honeſtate,& vbi maiorum ſuorū fuit mos cognoſcere,ſicut dicimus in arbitro. l.ſi cùm dies.§.arbiter.ff.de arbit.& in domino feudi reſpectu vaſallorum,vt not.glo.l.imperialis.de prohi.alie.& not.in c.cęterum.de iudi.Nam ex quo eis conceditur iuriſdictio in territorio alterius,per quem conceditur illius exercitium,ar.c.præterea.& c.prudentia.de offi.deleg.cum ſimi.Nec recognoſcendo extra locum prælaturæ dicuntur violare territorium:cùm ipſorum loca,monaſterium,præpoſitura & ſi.non ſint ſibi territorium:imò territorium eſt Epiſcopi,ex quo non ſunt exempti: vnde ex quo poſſunt cognoſcere etiam extra eum, cognoſcendo & diffiniendo in illis locis:cognoſcant & diffiniant in territorio alterius:cū vt ſ.dixi,iuriſdictio iſtorum concernat perſonas & nō loca.Nec apparet ratio vrgens,quare magis poſſint cognoſcere in illis locis,quàm extra.arg.optimum.c.cum illorum.§.ſi verò clauſtrales.de ſen.excom.& quod ibi not.fatetur tamen do.m.q̄ honeſtius eſſet cognoſcere in propriis locis,q̄ extra.Sed vbi habent iuriſdict.cum territorio,aliquo iure ſpeciali debent cognoſcere in territorio.nec debent violare territorium alterius.Et hoc caſu,non habent locum ſuperius allegata niſi locarent ibi ſedem de conſenſu illius,cuius eſt territorium, vt c.nouit.de offi.deleg.& c.vt litigantes.de offi.ordi.lib.vj.& vj.q.iñ.ſcri.vt dixi ſecunda fallen. Et hoc caſu,poſſunt locare ſedem in quolibet loco territorī:ſecūdum tamen quod dicam

in ſecundo

a ¶Iuriſdictio cohæret territorio, ſicut nubes paludi.ita dicit Socin. in cōſil.lxxiiñ.ñ. col.ver.j.q̄ quo. in j.lib.

in ſecundo membro principali, ſecundùm Do.m.in repet.c.ſi quis contra clericũ.eo.tit.col.pen.Si verò quærimus de iuriſdi-
a ctione volũtaria[a] breuiter dico, q̃ cùm iſta expediatur ſine cau ſæ cognitione, & non pro tribunali, & de partiũ voluntate: po teſt expediri in aliena diœceſi & territorio, vt in l.ſi.ff.de offic. præfe.vrb.& ibi per Bart.in l.j.ff.de offi.procõſul.& leg.& ibi per Bald.& doct.& in c.nouit.ſ.de offi.leg.ix.q.iĳ.per totum. Et ideò licentia petenda à diœceſano circa pœnitentias audien das, ſecundum formã Cle.dudũ.§.ſtatuimus. de ſepult.poteſt peti & impartiri à diœceſano extra ſuam diœceſim, ſecundùm Guli.Pau.& Zaba.in d.§.ſtatuimus. Et ſic etiam exiſtens extra diœceſim, poteſt delegare cauſam in diœceſi ſua audiẽdã: quia delegare eſt voluntariæ iuriſdictionis. hoc not.in l.ſi.ff.de offic. præfec.vrb.not.gloſ.in c.nouit.ſ.de offi.leg.vbi etiam nota q̃ exiſtens extra diœceſim, poteſt conferre beneficia, per c.poſt electionem.de cõceſ.præben.in parte deciſa, & not.glo.in c.iĳ. de præben.lib.vj.quã etiã ſequuntur Guli.garzias, & Ioã.An. & do.Domi. Et hæc procedunt, quãdo talis iuriſdictio voluntaria nõ exigeret cauſæ cognitionem: ſecus ſi eſſet talis, q̃ę exi geret cauſæ cognitionem, per ea quæ dixi in præcedenti membro, de iuriſdictione contentioſa. Et ex prædictis infertur, q̃ ex tra propriam diœceſim, epiſcopus non poteſt excõmunicare vel abſoluere: cùm vtunq̃ requirat cauſæ cognitionẽ. de excõ municatione dixi in c.perpendimus.ĳ.de ſent.excom.in x.arti cu. de abſolutione verò in c.venerabili.eo.titu.quod procedit, niſi excommunicatio ferretur pro cauſa notoria. ad quod vide quæ dixi in c.j.ĳ.de ſenten.excõ.in v.prin.arti. Et quod dixi in d.Cle.j.eo.tit.in glo.ſuper verbo, iuriſdictionem. vbi vide plu ra notabilia ad hanc materiã: vbi etiam dixi, q̃ extra territoriũ non poteſt quis confirmare electũ, vel inſtituere præſentatum. quod etiã tenet do.m.in c.nouit.ſ.de offi.leg.per c.ſi.iuncta gl. de elec.lib.vj. Aduerte tamen, quia quod dixi, q̃ exiſtens extra territorium poteſt iuriſdictionẽ volũtariam exercere nõ requi rẽtem cauſæ cognitionẽ: procedit in iudice ordinario, ſeu in de legato ab inferiore à Principe, ſeu in vicario vicem gerente, ſeu locum tenẽte alicuius: vt in l.ĳ.ff.de offi.proconſu.& leg.vnde vicarius epiſcopi iuriſdictionẽ voluntariã extra diœceſim non poſſet exercere: etiam ſi haberet ſpeciale mandatũ ad illum a ctum: & etiam conſentientibus partibus. facit quod not.Bart. in l.j.C.de ſum.tri.vbi vult, q̃ cõmiſsio facta ab inferiore à Prin cipe, nunq̃ poteſt exerceri extra territorium cõmittẽtis. tradit etiam Bal.in d.l.ĳ.de offi.procon.& in l.ſi.ff.de iuriſdi.om.iud. Ideò autem dixi in delegato inferioris à Principe: quia in dele gato Papæ non eſt dubiũ, quod ſi partes expreſsè cõſentiunt, poteſt cognoſcere extra diœceſim delegationis ſuę: etiã per viã contentioſæ iuriſdictionis, vt eſt tex.not.in c.ſtatutũ.§.in nul lo.de reſcrip.lib.vj. Et idem in delegato principis, tenet Bart.in d.l.j.C.de ſum.tri.& Bal.in d.l.ſi.ff.de iuriſ.om.iudi. Sed quæro iuxta prædicta, vtrũ prædicta iuriſdictio voluntaria, quę exer cetur extra territoriũ, ſit ex natura propria cognoſcentis: an ve rò ex vi, ſeu virtute prorogationis. Sol.Bald.in d.l.ĳ.ff.de offic. proconſu.& leg.tenet, q̃ inter ſubditos eſt ex propria natura: inter non ſubditos verò diſtinguit, q̃ aut exercetur ſecundum conſuetudinem loci: & illa non eſt propriè prorogatio: ſed eſt ex eo, quia inſpicimus locum iudicĳ: vt l.j.C.de manci.& latius dixi in c.quod clericis.ſ.eo.in xvj.prin.arti. Aut cõſuetudo hoc non dicit: & tunc eſt neceſſaria prorogatio. ſubdit tamen, q̃ cũ in hoc caſu lis non conteſtetur, nec poſsit conteſtari: magis dici tur quædam ſubmiſsio, quàm prorogatio. facit l.eſt receptum. ff.de iuriſ.om.iud. Et ita debet limitari quod ponunt doct.in c. P.& G.ſ.de offi.deleg.& quod ibi dixi, & quod dixi in c.ſigni fica.ſ.eo.in v.prin.articu.q.vĳ.

92 ¶† Circa ſecundum membrum reſpectu loci iudicĳ, Doct. bre uiter q̃ regula eſt, quòd in loco ſolito maiorum debet forus & iudiciũ exerceri, vt traditur in l.ius pluribus.ff.de iuſti.& iur.ad eo q̃ ſi alibi iudicat, quàm in loco maiorum, ſententia videtur eſſe nulla, ſecundùm Spec.in tit.de ſentẽ.§.qualiter.in prin.per l.ſi vt proponis.C.quomo.& quan.iud. per quam legẽ, idem te net Bal.in l.pen.ff.de iuſti.& iure. Hæc tamen regula limitatur, ſi modo cognoſcit vt ordinarius: ſecus ſi cognoſceret vt delega tus: quia tunc poteſt eligere locum quem vult, per d.l.ſi vt pro ponis.& ita ſeruat curia Romana, ſecundùm Ang.in d.l.penul. hæc tamen limitatio procedit in delegato ſpeciali, ſecus in dele gato ad vniuerſitatem cauſarum: quia debet ſeruare locum dele gantis, ſecundùm Bart.de Capua in d.l.penul. item prædicta re gula recipit aliquas fallentias.

¶ Primò fallit, quando iudex procederet ſine cauſæ cognitio-
b ne: quia tũc ſufficeret iudicare in via & itinere[b] per l.iĳ.§.in ibi dem.ff.ad exhib.& C.de ædil.edic.in l.à procedente.& ff.quis ord.in bono.poſ.ſerue.in l.ĳ.§.dies.

¶ Secundò fallit, quãdo iudex non haberet proprium locum: quia tunc poſſet procedere & iudicare in loco quẽ eligeret: po teſt enim tunc locũ partibus deſignare Et iſta electio eſt quæ dam interlocutoria, qu m mutare poteſt ſuo arbitrio: dũmodò partibus innoteſcat: vt d.l.ſi vt proponis. ſecundùm Bal.in c.j. §.præterea.de prohib.feu.alie.per Fede.verſi.quæro, in quo lo co.vbi ſubdit, quòd ſunt quidã iudices ſingulares, qui non ha bent determinatũ locum: ſed vbi inueniũt malefactorem, illum iudicant: & poſſunt executionem facere non ſedendo pro tri- a bunali. ſi enim inueniũt latrones in ſyluis, ibi faciunt eos ſuſpẽ di, vbi certum eſt non eſſe locum competentis tribunalis. & idẽ etiam tenet Bal.in l.pen.ff.de iuſti.& iur. vbi ponit exemplum de bargellis, qui ſunt officiales vbiq̃, diſcurrẽtes per comitatũ. & ſubdit etiam Bal.in d.§.præterea. q̃ iudices Bononiæ, & alĳ non habentes certam & deputatam ſedem, poſſunt ferre ſentẽ tias in domibus eorum, vel in alĳs publicis & honeſtis locis. & b idem dicit de alĳs ciuitatibus, quæ non habent tribunal cauſarũ ſeu ſedem ſuorum antiquorum magiſtratuum: vt Lunenſis & Adria. dixi ſ.ſuper glo.iĳ.in materia domicilĳ.in viĳ.q.prin.

¶ Tertiò fallit in epiſcopo, qui propter eius dignitatẽ poteſt in quolibet loco diœceſis, ſeu non exempto, pro tribunali ſede c re, & cauſas audire: vt in c.cùm epiſcopus.de offi.ordi.lib.vj.te net Bald.in d.l.penul.

¶ Quartò fallit in præſide: vt in l.ſi vt proponis.§.præſes.C. quomo.& quãdo iud.tenet Bald.in l.vbi cœptum.ff.de iudi.in hoc enim æquiparatur præſes epiſcopo, & epiſcopus præſidi. Et idem ego arbitror dicendum in quolibet principe & domi no ciuitatis ſuæ.argu.prędictorum.

c ¶ Quintò fallit, ſi partes cõſentirent[c] q̃ in alio loco, quàm ma iorum pro tribunali ſedere: quia partes poſſunt prorogare iu riſdictionem de loco ad locũ: cùm nõ agatur de iniuria alterius iudicis. arg.ff.de ſolu.l.quero. ſecundùm Bal.in d.§.præterea. fa cit quod ſtatim ſubĳciam. & prędictam opi.tenuit Gul.de Cu. quem ſequitur Bart.in d.l.penul.ff.de iuſt.& iur. Nam ſicut par tes poſſunt concordare de tempore. C.quando prouo.non eſt neceſ.l.cum non eo. Ita & de loco, quia valet argumentũ de tẽ- pore ad locum: vt in l.vinum.ff.ſi cer.pet.& hoc etiã tenet Bal. in l.vbi cœptum.ff.de iudi. de quo per Cyn.in l.conſenſu.C.de epiſ.audi. faciunt etiam quæ dixi in c.ſignificaſti.ſ.eo.in v.prin cip.arti.q.vĳ.& hoc adde ad ibi dicta.

¶ Sextò fallit in arbitris iuris, qui licet ſuccedant in locum iudi cis ordinarĳ recuſati vel ſimilis, poſſunt ſibi eligere locũ tribu- nalis, ſicut ſimplices arbitri: quia non habent prætorium. per l. ſi cùm dies.§.pen.ff.de arbi.tenet Bald.in d.l.pen.ff.de iuſti.& iur.& in d.§.præterea. Aduerte tamen circa prædicta, quia in ca ſibus, in quibus dixi, q̃ iudex poteſt eligere locum, debet intel ligi, dummodo talis locus ſit honeſtus: quia nõ in lupanari, aut in coquina: vt j.de appel.c.qua frõte.& ff.de arbi.l.ſi cùm dies. §.ſi arbiter.C.de iudi.in l.properandum.& l.rem nõ nouam.ff. de iudi.in l.ſi locus.& ff.de interrog.act.in l.iĳ.§.Si tamen partes conſentiant, quod in lupanari, vel alio loco inhoneſto iudicium agitetur: licet fatuè faciat iudex qui cognoſcit, aut ibi fert ſentẽ tiam: tamen partes non poſſunt contrauenire. ff.ſolu.matr.in l. cùm mulier viri lenocinio.& l.viro.& xxxĳ.q.v.c.tolerabilius. tenet Spec.in tit.de ſenten.§.iuxta.ver.item eſt nulla ratione lo ci. Et debet eſſe locus non ſolùm vtriq̃ parti honeſtus, ſed etiã ſecurus: & neutri parti ſuſpectus: vt d.§.ſi arbiter. ſed debet eſſe publicus, non occultus. C.de ſentẽ.l.cum ſentẽtiam. Item debet iudex procedere & ſentẽtiare in loco partibus aſsignato. ff.de iudi.l.ſi locus.& ſ.de reſcrip.c.fin.& d.l.ſi vt proponis.& in d. l.cùm ſententiam.& debet procedere & ſententiare in loco cœ pti iudicĳ, per l.vbi cœptum.ff.de iudi.& vide quæ latius dixi ſ.in præce.c. Aduerte tamen circa prædicta: quia ſi eſt iudex ſe cularis, debet penitus abſtinere, ne locum iudicĳ eligat in eccle- ſia, in qua omnis ſecularium, maximè iudiciorũ ſtrepitus con- ſia, in qua omnis ſecularium, maximè iudiciorũ ſtrepitus con- quieſcere debet: vt in c.decet.de immu.eccle.lib.vĳ.& l.ĳ.C.de ſac.ſanc.eccl.& in c.j.j.de immu.eccle.vbi dicit Io.And.q̃ qui libet iudex à minimo vſq̃ ad maximum debet hoc ſeruare, & abſtinere ne in eo loco iudicium exerceat: & ab omni cauſa cri minali, ciuili, & miſta: ardua, vel minima: vt dicit Ioã.And.in d. c.decet.in nouel.quia tex.ille loquitur per verbum vniuerſale, omnes.& per vniuerſalẽ negatiuam nulla. nec in his valet epi- ſcopus diſpẽſare, vt ibi per Io.And. nec conſuetudo contraria, tanq̃ eccleſijs onerosa valeret: vt d.c.j.& ibi Io An. iudices ve- ro eccleſiaſtici bene poſſunt cognoſcere in eccleſia.ĳ.q.ĳ.c.ſi.et d.c.qua fronte.& ſi ad eandẽ cauſam cognoſcendam iungũtur laicus & eccleſiaſticus iudex, quod fieri poteſt, vt dicã in artic. ſeq.nõ videt valere proceſſus in eccleſia agitatus. arg.c.cùm ſu-

¶ Extra territo- riũ poteſt iudex volũtariam iuriſ- dictionẽ exerce- re liberè, vide ea quæ not.per Ol- dra.cõſ.lxxxviĳ.

¶ Facit tex.& ibi glo.cum not.per Aret.& Doct.in §.ſerui verò. Inſti tu.de liberti.

¶ Cõſentiẽtibus partibus põt iu- dex mutare tri- bunal. adde Bart. in l.j.C.de ſen.ex breui.reci.& in l. ſi vt proponis.ĳ. C.qũo & quãdo iud.not.in c.epi- ſcop⁹.de offi.or- din.lo vj.vide q̃d not.Spec.in titu. de reſcrip.præſen ta.§.fin.

a per.ſ.de offic.deleg.In contrarium[a] tamen facit c.per tuas.& quod ibi not.& in c.contingit.ſ.de arbi.& in c.j.ſ.de iure patr. lib.vj.& quod ibi not.Inno.Archi.& Io.Andr.facit etiam regula,vtile.de regu.iur.lib.vj.& quod not.in c.ſi eo tempore.de reſcrip.lib.vj.& in Cle.j.de præben.& in hac opi.videtur reſidere Lap.& poſt eũ do.Dominic.in d.c.decet.quæ deciſio nõ procedit ſine dubitatione:ſed non intendo inſiſtere. adde quæ dicam in ſeq.articu. Aduerte etiam,quia ſi teſtes iuraſſent in loco iudicij,poſſent examinari in eccleſia:quia dictum teſtis trahitur ad iuramẽtum:quinimò etiam ſi in loco iudicij præceſſiſſet illa cauſæ cognitio,quæ debet præcedere iuramentum, ipſa actualis delatio poſſet fieri in eccleſia,ſecundùm Bart.in d.l.ij. C.de ſacroſanc,eccle.per l.generaliter.in fi.C.de reb.credi.Sed Bal.in d.l.ij,dubitat,eo quòd iuramentum debet præſtari corã iudice ſedente,pro tribunali.Sed opin.Bart.ſequitur do.Domi. in d.c.decet.pro qua allegat c.mulieres.de iudi.lib.vj.vbi patet q iuramẽtum poteſt præſtari in alio loco,quàm in loco iudicij: cùm non actus iudiciarius debeat agitari in loco iudicij, iudice ſedẽte pro tribunali,& in loco iudiciorum.iij.q.ij.offeratur.& vt ſuprà dictum eſt.& ex his habes expeditum.vj.princip.arti cu.A.B.Et ad quem locum fieri debeat citatio,vide quod dixi j.de dilat.in rubrica,in materia citationis in xviij.princip.artic, per octo quæſtiones.Ma.

¶ Vlterius,quoniam ſ.in rubrica remiſi me hic examinaturum xij.princi.articu.Ideò pro ipſius examinatione quæro,quid ſi ſunt plures iudices ad quos iuriſdictio ſimul pertineat,qualiter cognoſcere debeãt:& quæ fori qualitas debet ſeruari,maximè ſi clerici & laici ſunt admiſti.Sol.dic,quòd aut loquimur in plu ribus iudicibus ſecularibus tantùm,vel eccleſiaſticis tantũ: non commiſsis adinuicem,aut in commiſsis adinnicem.Primò caſu quo ad iudices delegatos ſimul et ſemel,dic vt traditur in c.pru dentiam.ſ.de offi.deleg.& in c.cùm plures.de offi.dele.lib.vj. & in l.duo ex tribus.ff.de re iudica.Si verò ſunt ordinarij, vide quod latè dixi poſt Doct.in c.ſi.dere iudi.In ſecundo verò mẽ bro,quando adinuicem commiſcentur eccleſiaſticus. & ſecula ris,quod poteſt contingere in certis caſibus.Nam quãdoq; lex coniungit,vt in auẽ.ſi verò contigerit.C.de iudi.quandoq; neceſsitas indiuiſibilis inſtantiæ:vt cùm volo conuenire clericum & laicum obligatos inſolidum ratione contractus,vel adminiſtrationis,puta,quia fuerunt executores teſtamenti, vel in alijs cauſis,in quibus apud eũdem iudicem agendum eſt.Et hoc caſu dicendum,q vel vnus debet alij cauſam delegare, vel ſimul in procedendo conuenire,vt in d.auẽ.ſi verò.& hoc not.Bart. in l.ſolent.ff.de alimẽ.& cib.leg.Nam & alibi plures iudices di uerſi fori conueniunt:cùm cauſa de qua agitur eſt vtricq; cõmunis:vt in c.cùm illorum.§.ſi verò.de ſent.excom.Et idem dicit Bal.poſt Dy.q ſi clericus & laicus ſunt electi in arbitros & diſcordent,neceſſarius eſt vterq; iudex in compellendo:videlicet epiſcopus & poteſtas,ſicut & in ſimili,quando delictum eſt cõ miſſum in confinibus.ad quod vide quod not.Bart.in l.iuriſperitos.§.cum oriundus.ff.de excuſa.tut.& quod not.in l.ſiue cõtra.§.j.ff.de libe.agno.facit quod de conuentione iudicum legitur & not.in c.cùm cõtingat.ſ.de reſcrip.& in c.pro hoc.de hę reti.lib.vj.vbi epiſcopus & inquiſitor,contra hæreticum cõue niunt in ſententiã & proceſſu.tenet Pet.de Anch.in repeti.c.ea quæ,de regu.iur.lib.vj.in j.q.vbi etiam tractat,quid iuris ſi con
b tingat ab iſtorum[b] ſententia appellari,ad quem appellabitur, an ad ſuperiorẽ iudicis eccleſiaſtici,vel ſecularis,vel ad vtrũq;: & arguit:ſed quia eſt materia quæ pertinet ad titu.de appel.de qua vide per Bart.in l.j.in fi.ff.de appel.vbi concludit,q ad ec cleſiaſticum,& ſentit Bal.in ſimili l.præcipimus.C.de appel.vi de tamen Pet.de Ancha.in d.j.q.qui videtur aliter ſentire.Sed quantum ad proceſſum & ſententiam ferendam concluſio eſt, quòd in procedendo debent ſeruari canones:quia aſſumunt na turam digniorem,per not.in c.quod in dubijs.de conſec.eccle. vel alta.& in c.quanto.ſ.de iudi.Sed in decidendo, quo ad laicum, ſeruabuntur leges, quo ad clericum canones,ſecundùm Pet.in dicto loco.Et ad prædicta vide,quæ dixi in c.quod clericus.ſ.eo.in xvj.prin.articu.quæ dicta ſimul coniũgo,& latius Pe in j.quæſtio.

¶ Poſtremò iuxta præmiſſum ordinẽ in rubri.ſupereſt vt exa minemus xix.& vlti.articul.qualiter forus finiatur: & an quis poſsit renũciare foro:& cui foro: & per quos modos.Quo ad primum,qualiter finiatur dic,q aut loquimur reſpectu iudicia lis inſtantiæ;& dic vt latè dixi in c.pen.ſ.titu.j.in x.princ.artic. Aut reſpectu fori domicilij originis,vel aſſumpti,aut ſimilis:et dic vt latius dixi ſ.in materia domicilij in viij.ix.& x.q.

93 ¶† Circa ſecundum verò,an poſsit renunciari foro vel eius pri uilegio:vide plura in c.ſi diligenti.ſ.eo.& per viam contractus, in c.dilecti.ſ.eo.Et per viam dilecti in c.poſtulaſti.ſ.eo.Et per viam prorogationis,in c.ſignificaſti.ſ.eo.& de foro quem quis poſsit eligere per ius reuocandi domum,dixi ſuper glo.fina.in materia iuris reuocandi domum.q.xj.ver.xxj. Et quo ad mate riam electionis iudicis, quando alicui concederetur electio de poteſtate renunciandi,in iij.princ.articu.verſi.item procedunt prædicta,niſi ſcholaris.Et ex his Deo duce eſt notabiliter expeditus iſte titulus competentiæ fori, non ſolùm competẽter: ſed pleniſsimè:ita vt bonus ſcholaris,iſtius materiæ ſit effectus doctiſsimus magiſter.

FINIS.

¶ Explicit tractatus de foro competenti.I.V.doctoris domini Mariani Socini.

a ¶ In contrarium. pro iſta opiniõe bñ faciunt multa quæ decidũtur p Fely.in c.j.de prę ſcrip.iij.col. & p Iaſ.in l.ſi emanci pati.C.de collat. vbi latè examina tur illa regula, q poſſum per aliũ, quod per me nõ poſſem,facit l. ſi cõmunẽ.ff. quib. mo.ſerui.amit.

b ¶ Quando eccle ſiaſticus & laicus iudicant,ad cuius ſuperiorem ſit ap pellandum, adde Alex.cõſi.clxxx iij.lib.ij.colũ.j.& Roma. in conſil, ccccxxij.

SEQVITVR TRACTATVS de libelli oblatione eiusdem I. V. Doctoris Domini Mariani Socini.

De libelli oblatione. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus quid sit.
2 Libellus vnde dicatur.
3 Libellus,quot modis accipiatur.
4 Libellorum species quot sint.

Ontinuatur. ¶Supra visum est de foro cõpetenti,& ex quibus causis quis possit declinare forum. Verùm quia rei ad iudicia notati,si non declinãt forum,petunt sibi edi libellum,vt sciant quid, & qualiter petatur:& super quo debeant respondere ideò subijcitur hæc rubr.secundũ Gofr.Io.Andr.& Doct.vel melius ſ.visum est,sub quo iudice quis teneatur respondere:nunc dicendum de processu iudicij, qualiter expediatur:& quia reo vocato ad iudiciũ, libellus est offerendus:ideò subijcitur hæc rubri.& de materia habetur ij. q.viij.per totum.lxxxj.dist.Maximianus.& quoniam hæc materia difficilis est,& intricata,& diffusa,& circa ipsorum libellorum conceptionem grande periculũ imminet:& quasi tota vis iudiciorum in eis ritè concipiendis consistit:paucíq; reperiunt in hoc plenè instructi: imò nullus est,qui plerunq; in his variis non adducatur errore,vt dicit Spec.in prooemio quartæ partis in prin.pro quo in simili facit tex.in c.aduersus.de immu.eccl. vnde solitus erat dicere quidã celeberrimus doctor cõciuis noster dominus Manganellus de Manganellis,quòd cautela erat, quod antequàm offerretur libellus, deberet tanto tempore in manus versari,quòd labefactaretur,vel sordesceret.Ideò vt hãc materiam plenè,clarè,& ordinatè tractemus:prosequar infrascriptos articu.

¶Primò,quid sit libellus:& de hoc in rubrica.
¶Secundò,vnde dicatur libellus:& de hoc in rubrica.
¶Tertiò,quot modis accipiatur:& de hoc in rubrica.
¶Quartò,quot sunt libellorum species: & de hoc similiter in rubric.
¶Quintò,vtrum sit de substantia iudicij,& in quibus causis:& de hoc in c.j.
¶Sextò,cuius fauore fuerit introductus.& de hoc in c.j.
¶Septimò,cuius nomine sit concipiendus,& à quo offerẽdus, & an plures possint agere eodem libello.de quo in c.j.
¶Octauò,cui,seu contra quem offerri debeat:& an contra plures,seu an plures possint eodem libello conueniri.
¶Nonò,quando,seu qua die sit offerendus.de quo in d.c.j.
¶Decimò,coram quo,& in quo loco sit offerendus.de quo in dicto c.j.
¶Vndecimò,qua lingua,seu quo idiomate sit concipiẽdus.de quo in d.c.j.
¶Duodecimò,qualiter sit concipiendus:& quid continere debeat:& quæ sint de ipsius substantia & forma.c.ij.
¶Decimotertiò,de varijs clausulis libellorum.de quo in d.c.j.
¶Decimoquartò,qualiter sit offerendus:& quid incũbat actori in ipsa oblatione.de quo in c.ij.
¶Decimoquintò,de varijs formis libellorum in varijs actionibus,sed vt plurimum per remissiones.de quo in d.c.ij.
¶Decimosextò,quid agere debeat iudex oblato libello.de quo in cap.ij.
¶Decimoseptimò,quod sit officium notarij.de quo in d.c.ij.
¶Decimooctauò,quid facere debeat reus.de quo in d.c.ij.
¶Decimononò,an libellus sit edendus:& quid iuris de priuilegijs,& instrumentis,& similibus, quæ allegantur per actorem in libello:an sint edenda.de quo in d.c.ij.
¶Vigesimò,cui sit edendus libellus.de quo etiam in d.c.ij.
¶Vigesimoprimò,qualiter sit edendus.de quo in d.c.ij.
¶Vigesimosecũdò,cuius expensis sit edẽdus. de quo in d.c.ij.
¶Vigesimotertiò quid iuris,si reus facta editione opponit de ineptitudine de quo in d.c.ij.
¶Vigesimoquartò,quę sint quæ reddunt libellum ineptum.de quo in d.c.ij.
¶Vigesimoquintò, an actor possit libellum emendare: & ad quod tempus:& quid sit emẽdare:& quid differat à mutatione. de quo dicam in d.c.ij.
¶Vigesimosextò,an actor possit libellum mutare: & vsq; ad quod tempus.de quo in d.c.ij.
¶Vigesimoseptimò,quid sit emẽdationis,aut mutationis effectus.de quo in d.c.ij.
¶Vigesimooctauò,quid iuris,si datis exceptionibus contra libellum,& ipsis examinatis,iudex pronunciauit libellum admittendum,vel non admittendum: an possit appellari.& de hoc in c.ij.
¶Vigesimononò,an plures actiones possimus in eodẽ libello accumulare:& in quibus casibus:& qualiter.de quo in d.c.ij.& in fin.per remissionem subiungo,vtrum electio vnius actionis intentatæ in li.aliæ competentes tollantur.
¶Trigesimò,aliqua tractabo de libellis contrarijs.
¶Trigesimoprimò,vtrum actor possit desistere,vel renũciare libello,seu differre super prosecutione libelli.de quo in d.c.ij.
¶Trigesimosecundò,quid si procedatur super inepto libello: & sententia feratur super eo,an processus vel sententia teneãt. de quo in d.c.ij.
¶Trigesimotertiò,qualiter verba libelli sint interpretanda:& ad quem pertineat interpretatio.
¶Trigesimoquartò,de libelli effectib⁹.& de hoc dicã in d.c.ij.

a ¶Nota hic diffinitionẽ libelli.& vltra ea quæ hic dicũtur,vide Cardi.Zabar.in Cle. sæpe.in prĩ.xvij. q.de verb.sig.

b ¶Non debet esse verbosus libelli dictator, vt alibi dicitur,& aduocatus nimis verbosus debet priuari officio aduocationis,in l.j. circa prin.ff.de postu. & facit text.in l. quisquis.cum ibi not.p Bal.& docto.Ç.de postu.

1a ¶†Circa primũ articulum quid sit libellus[a] debes scire,quod dicam in ij.prin.arti.libellus multipliciter accipitur:sed prosequẽdo solùm id,quod attinet ad materiã nostram,aduertendũ quòd variæ dãtur diffinitiones.glo.enim in c.j.j.eo.dicit,q; est scriptura in qua cõtinetur res,quæ petitur causa petendi nomẽ actoris & rei,vt j.eo.per totũ.Odofr.verò in tracta.de libellis, sub rub.quid sit libellus.ponit plures diffinitiones:videlicet,q; libellus est breuitas chartulę,petitionẽ & causam eius,vel actionem continens.Vel est explanatio volũtatis intrinsecæ in scriptis redacta,cum actione & eius accidentijs.Vel est breuis petitio in scriptis habita,legitimam voluntatẽ proponentis ostendens.Vel est breuis petitio, in qua quis aduersarium suũ dicit sibi obligatum legitimè in scriptis habita.Spec.verò in tit.de libel.concep.§.j.dicit,q; libellus est breuis membrana,actoris petitionem,& eius causam,& actionẽ cõplectens.Ista fuit diffinitio Hostiẽ.in Summa.Sed dicit Io.And.in addi.Spec.q; dum dicitur,membrana.debet intelligi,hoc est charta vel pergamenum,de mẽbris animalis excorticata.Sed quia his plus vtimur bombicinis,debuisset dicere scriptura.Et sic reprehẽditur dicta diffinitio.etiã reprehendũt hoc Do.m.& Doct.& fortè propter hoc Spec.ibi ponit aliã diffinitionem: videlicet,q; libellus est scriptura,agentis quæstionẽ continens:& futuram actionẽ depromens.per c.j.j.eo.vel secundùm Cyn.in auc.offeratur.C. de lit.contest.& melius,vt dicunt hic Do.m.& doct.libellus est breuis scriptura clarã continens intentionem actoris,vel accusatoris A.B.Et istam posuit Pau.& Zab.in Cle.sæpe.de verb. sign.Sed prædictæ omnes diffinitiones possunt morderi:quia non cõuertuntur cum suo diffinito,vt ex j.dicendis apparebit. Ego arbitror,q; libellus possit aptius sic describi, q; est breuis scriptura legitimè concepta,in iudicio producta & producenda,per quã species futuræ litis ostẽdit, circa id qđ dari aut fieri expressè vel tacitè concluditur.Et aduerte,quia illa verba,breuis scriptura.primò ponũtur vt genus,& breuis etiam ratio dicitur secundũ aliquos:quia gaudent breuitate moderni:vt l.fi. C.de preci.Impera.offe.& l.j.ff.quod met.cau.vel melius:quia tex.in l.ampliorẽ.C.de tempo.app.formaliter dicit.caueant libellorum dictatores verbosis[b] assertionibus vti:sed ea sola scribere,quæ compendiosa narratione possint causas explanare. Verbum,scriptura.ideo subijcitur:quia libellus debet offerri in scriptis,vt in c.j.j.eo.de quo latius dicam in c.ij.j.eo.articu.xij. Alia vero verba posita in descriptione,ponũtur ad differẽtias: ideò posui,legitimè confecta.per ea quæ latius dicam in d.xij. arti.ideò autẽ subiungitur,in iudicio producta,per ea quæ dicã in c.j.in x.prin.articu.deinde ideo subiunguntur illa verba,per quem species futuræ litis ostenditur.per ea quæ dixi in l.edita. C.de eden.vide quod dixi in c.fi.xxxiij.artic.Alia verò verba posteriori loco,videlicet circa id quod dari aut fieri,subiungũtur per ea,quæ dicam in d.c.ij.in xij.arti.& ex ibi etiam dicẽdis apparebit.quare subiunganť illa verba,expressè vel tacitè.subiunguntur enim vt comprehẽdant tam in causa ciuili, quàm in criminali:quia in libello criminali accusatorio,non est necessaria expressa cõclusio:sed sufficit tacita,vt ibi dicam A.B.Et an libellus sit de processu,in l.j.ff.de in ius vocã.quod not.& Ber. & doct.ibi,& in rub.& Ber.& Bald.in rubr.C.de in ius voc.& ibi Pau.de Cast.Citatio verò an sit de processu,vide quod dixi in rubri.de dila.arti.xxxj.ver.Ma.

2 ¶†Circa ſecundum articulum,vnde dicatur libellus:dic,q̃ dicitur à libro diminutiuè.liber enim dicitur quaſi literarum vber, eo quòd vbertatem habeat literarum:libellus verò paucitatem propter ipſius breuitatem:ſicut codicillus à codice propter ſui breuitatem:vnde libellus quaſi paruus liber:quia in breui fieri conſueuit,ſecũdùm glo.in auẽ.de exhib.reis.§.illud,colla.v.per l.& in epiſtola.C.de fideicom.vel dicitur libellus,quaſi lucis & lucidus limes:vel à codice,qui liber eſt:vt in illo verſu, liber id eſt codex,& codex à cortice:quia liber ſub cortice continetur. Et enim illa pars interior quæ ligno cohæret inter codicem & lignum,vocatur liber,vt Virgilius xj.Aeneid.Hinc natã libro. Olim enim libri ex huiuſmodi libris,id eſt corticibus compaginatis,fiebant.Et inde libellus,paruus liber ex dictis corticibus compoſitus,vel dicitur libellus,à libra.vnde libella parua libra, vt eſt apud grammaticos:quia ſicut in libra,põderatur iuſtitia. Nam ille,qui iudicat ſtateram,geſtat in manibus xlv.diſtinc.omnes.vnde & alibi dicitur,nõ afferam⁹ ſtateras doloſas.xxiiij.q.j.c.non afferamus.ita in libello ponderatur,& inquiritur iuſtitia proponẽtis.Vel dicitur à deliberando:quia illũ concipiens debet diligenter deliberare & conſiderare,qualiter illum concipiat & porrigat:& reus propter oblationem libelli deliberare debet,an velit cedere vel contendere, ſecundùm ea quæ dicam in ca.ij.xij,xiiij.& xviij.ar.& aliqua ex prædictis ponunt hic Docto.& aliqua Odof.ſub rubrica,quid ſit libellus.& Specu. eod.titu.§.j.

a ¶Qualiter autem differat libell⁹ ab emphyteuſi,vide late Iaſ.in l.j.viij. col.C.de iur.emphyteu.

3 ¶†Circa tertium articulum,quot modis accipiatur libellus:dic q̃ quandoq; accipitur pro paruo libro ſeu codicillo,vt ſtatim dixi.quãdoq; pro pane azimo,ſeu ſubcineritio,vt in l.iudices. C.de epiſco.audi.Quandoq; pro breui ſcriptura,quæ fit à feudatario,eo modo quo precaria,vt in c.j.§.aut ſi libellario.quib. mod.feu.amitta,& ibi per Bal.Aduerte tamen,quia tunc quidã ſcribunt per v.& dicunt huellũ.Ego tamen non reperi niſi ſcriptum per b.Nec etiam apud aliquem grammaticorum ita ſcriptum.Nec ſub iſta ſignificatione:vnde arbitror,q̃ ſit vocabulũ deſcendens ab aliquo vulgari,ſicut guarentigia.& vide Bal.in c.j.de alie.feu.qui dicit,q̃ eſt cõtractus emphyteuticus[a] in perpetuum celebratus.Quandoq; verò ponitur pro iudicis delegatione:vt ff.de offic.proconſu.in l.ne quicq̃.§.vbi decretum.& ff.deregu.iur.l.omnia.quandoq; pro ſcriptura recuſationis.C. de iu.in l.apertiſsimi.quandoq; pro ſcriptura,quam vir pro repudio mittit vxori:vt ſ.in præ.iij.diſt.§.officium.xxxiiij.q. ij.c.non ſatis.in fi.quandoq; accipitur pro commiſsione cuiuſdam articuli,vel per modum nudi officij,vel per modum commiſsionis ſuper illo:vt d.§.vbi decretum.& ibi glo.Odoſre.& Bal.Quandoq; pro ſupplicatione Principi,ſeu ſuperiori porrecta;vt l precũ.C.de libe.cauſa.& l.libertus aduerſus.ff.de in ius voc.ij.q.vj.c.eius qui.& in l.j.C.de preci.Imper.offe.Quãdoq; pro ſcriptura appel.ij.q.vj.c.ſi quis libellos.& ff.de appel.in l. j.§.fi.quandoq; pro ſcriptura,quam iudex dat appellanti:& aliter vocantur Apoſtoli.ff.de libel.dimiſ.l.j.ij.q.j.c.poſt appellationẽ.& in c.cordi.de appel.lib.vj.quandoq; pro ſcriptura infamatoria.v.q.j.c.hi qui.& C.de famo.libel.l.ſi qs libellos.quãdoq; verò ponitur pro ſcriptura actionis vel accuſatiõis.& ita accipitur in terminis tituli noſtri,ſecũdum deſcriptionem quã ſ.dixi in j.articu.Et iſte libellus varijs nominibus appellatur,vt
b dicam in ſequen.articulo.[b]

4 ¶†Circa quartum principalem articulũ quot ſint ſpecies libellorum.glo.j.in prin.in c.j.j.eo.& Specu.in tit.de libel.concep. §.ij.volunt,q̃ ſint duæ.Quidam enim eſt libellus accuſatorius, qui quãdoq; inſcriptio nuncupatur.ij.q.j.in c.legum.& q.viij. c.libellorum.& j.de accuſ.per totum.Alius eſt conuentionalis, ſeu poſtulatorius,qui in ciuilibus porrigitur j.eo.c.j.& fi.& in auẽ.de litigio.§.ſi verò.colla.viij.& in auẽ.de exhib.reis.§.illud quoq;.col.v.& iſte quandoq; vocatur ſimpliciter libellus:vt in auẽ.offeratur.C.de lit.cõteſt.canonizata.iij.q.ij,c.offeraẽ,quandoq; reclamantia,vt Bononiæ,& in quibuſdam alijs locis.facit c.j.j.eo,ibi reclamationis.Nõnunq̃ verò petitio,vt Romæ:& etiam hic,facit c.j.j.de lit.conteſt.& c.dudum.el ij.§.licet.ſ.de elec.& gloſ.in l.edita.C.de eden.Item quandoq; dicitur actio, hoc eſt petitio actionem continens:vt in d.l.edita.actio,hoc eſt petitio.non enim poteſt intelligi ille text.de actione propriè, quia actio eſt ius:vt Inſtit.de act.§.j.& l.nihil aliud.ff.de actio. & oblig.& ſic cùm ſit ius,eſt quid incorporale & inuiſibile:vnde non poſſet edi:vt Inſtit.de rebus corpora.& incorpo.& in l.fi.C.de præſcrip.lon.temp.& ideò edita actio,hoc eſt petitio ſeu libellus:quia cùm libellus ſit ſcriptura, oculis ſubijcitur.& ideò peti poteſt:vt dicam in c.ij.in xix.princi.articu.

SVMMARIVM.

1 ☞Nomina non ſunt ſemper rebus conſona.

2 Iudex quis ſit in prouinciali concilio.
3 Iudex ex officio ſuo circa libelli oblationem ſupplere poteſt.
4 Haberi præ manibus,quid dicatur.
5 Libellus eſt de ſubſtantia iudicij.
6 Dictio,oportet neceſsitatem importat.
7 Libellus debet eſſe clarus.
8 Libellus debet eſſe à partibus ſubſcriptus.
9 Libellus iudici & non reo debet porrigi.
10 Libellus,an ſit de ſubſtantia ordinis iudicij.& nu.ſeq.
11 Libellus,an poſsit tacitè omitti,& expreſsè remitti.& nu.ſeq.
21 Libellus eſt de ſubſtantia iudicij,nec tacitè omitti,nec expreſsè remitti poteſt.
22 Libellus nõ eſt neceſſarius,vbi ſimpliciter & de plano,ſine ſtrepitu & figura iudicij proceditur.& nu.ſeq.
26 Libellus non eſt neceſſarius,vbi cauſa eſt ſummariè expediẽda.
27 Libellus non requiritur,ſi cauſa de facto expediatur.
28 Libellus non requiritur, quando ſine aliqua ſolennitate proceditur.
29 Libellus non requiritur, quando factum coram Papa proponitur.
30 Libellus non requiritur,quando conſuetudo eſt,quòd non requiratur:& in multis alijs caſibus non requiritur,de quibus nume.ſequen.
44 Libellus non eſt neceſſarius in cauſis ſpiritualibus,beneficialibus,matrimonialibus,& alijs cauſis,quæ ſequũtur numeris ſequentibus.
104 Libellus ex qua cauſa,& cuius fauore fuerit introductus.
105 Libellus à quo ſit offerendus.
106 Libellus,cuius nomine ſit concipiendus.
107 Prælatus in cauſis eccleſiæ,cuius nomine debeat libellum concipere.
108 Prælatus,an debeat agere nomine proprio,vel eccleſiæ.
109 Prælatus agẽs pro corpore eccleſiæ,an debeat libellum nomine proprio concipere.
110 Prælatus agens pro iuribus ſibi competentibus,nomine ſuo libellum debet concipere.
111 Prælatus agens ſimpliciter,nõ exprimendo quo nomine agat, cuius nomine præſumatur agere.
112 Canonicus agens,cuius nomine debeat libellum concipere.
113 Monachus,quo nomine cenſeatur agere.
114 Clericus agens,quo nomine debeat libellum concipere.
115 Procurator ſimplex,cuius nomine debeat libellum concipere.
116 Procurator in rem ſuam conſtitutus,cuius nomine debeat libellum concipere.
117 Syndicus agens,cuius nomine debeat libellum concipere.
118 Actor,cuius nomine debeat libellum concipere.
119 Oeconomus agens,cuius nomine debeat libellum concipere.
120 Vicedominus,cuius nomine debeat libellum concipere.
121 Tutor volens agere,cuius nomine debeat libellum concipere.
122 Curator,cuius nomine debeat libellum concipere.
123 Pater reſpectu filij,& filius reſpectu patris, cuius nomine debeant libellum concipere.
124 Perſona coniuncta agens pro coniuncta,cuius nomine debeat libellum concipere.
125 Perſona particularis alicuius ſocietatis,cuius nomine debeat libellum concipere.
126 Agere an poſsit quis ſuo & alieno nomine in eodem libello.
127 Agere an poſsint plures in eodem libello, contra vnum vel plures.
128 Libellus,contra quem concipi debeat.
129 Libellus contra principalem & dari,& concipi debet.
130 Libellus an debeat concipi contra eccleſiam, an verò contra prælatum.
131 Libellus,an contra ſyndicum,œconomum,vel actorem eccleſiæ,aut vniuerſitatis concipi poſsit.
132 Libellus,an poſsit contra procuratorem ſimplicem concipi.
133 Libellus,an poſsit concipi contra procuratorem in rem ſuam.
134 Libellus,an concipi poſsit contra eũ,qui defendere promiſit.
135 Libellus,an contra tutorem,vel contra pupillum formari debeat.
136 Libellus, an concipi debeat contra minorem vigintiquinque annis.
137 Furioſus aut mentecaptus, qualiter ſit conueniendus:& an ſit contra eum formandus libellus.
138 Libellus,an debeat concipi contra prodigum.
139 Libellus,an ſit contra monachum concipiendus.
140 Libellus,an debeat contra ſeruum formari.
141 Libellus,an debeat concipi contra filium,an verò contra patrem.
142 Libellus,an poſsit contra aliquem partim ſuo, & partim nomine

mine alieno formari.
143 Libello eodem,an posſint ſimul plures conueniri.
144 Teſtes falſi cum producente,an posſint in eodem libello accuſari.
145 Adulter & adultera,diuerſis poſſunt accuſari libellis.
146 Libelli verba,qualiter ſint ad iudicem dirigenda.
147 Libellus,quo die,ſeu quando ſit offerendus.
148 Libellus,an poſsit offerri die feriata.
149 Libellus,coram quo,& in quo loco ſit offerendus.
150 Libellus,quo idiomate ſit formandus.

IGnarus Epiſcopus. Actor tantum debet libellum in ſcriptis porrigere.hoc dicit.Et non diuiditur:quia vnico contextu continetur.Et in text. ibi,Ignarus.dic q̃ erat nomen proprium.Et in tex.ibi dixit,ſcilicet ipſis fratribus actoribus.Et ibi,roboratam.dic,id eſt ſubſcriptam.& ibi,ſynodo porrigeret.repete verbum,oportet:& tunc ſumitur verbum,oportet.pro decet.& ibi,tunc canonicè. dic ſcilicet oblato libello.

1 ¶†Primò not.ex prin.q̃ nomina non ſunt ſemper conſequentia rebus.Nam licet iſte epiſcopus appellaretur Ignarus,nõ tamen erat ignarus:ſed gnarus,hoc eſt peritus & doctus, vt patet ex ſequentibus.Et ideò non eſt licitum arguere à nomine
a proprio,ſeu eius ethymologia,inducitur tamen ſuſpicio[a] propter malum nomen,vt dicit do.Anto.in proœmio.& ibi vide per eum.& per Legiſtas in rubri.ff.ſolu.mat.& quod traditur in c.cùm ſecundum.j.de præben.& in c.j.s̃.de ſponſ.& ibi tetigi.& per Do.meum in c.j.de iud.& vide quod dixi in c.cùm dilecta.j.de exceſ.præla.& in c.fin.s̃.titu.j.in materia domicilij̃ in v.q.principa.

2 ¶†Secundò nota quòd in cõcilio prouinciali, nedũ Archiepiſcopus,ſed etiam alij̃ epiſcopi ſunt coniudices.Nam ſecundùm Hoſti.& Io.Andr.hic iſte Ignarus epiſcopus erat coniudex in ſynodo.ad idem xj.q.iij̃.c.ſi quis præsbyter.& c.ſi quis epiſcopus.& v.q.iij̃.c.ſcitote.vbi bonus text.de quo per glo.iij̃.q.iij̃. in ſumma.& per Inno.& Ioã.de Imo.in c.graue.de præben.

3 ¶†Tertiò nota quòd iudex circa libelli oblationem poteſt ex officio ſupplere:licet non petatur aptè,ſecũdùm Hoſti.& hoc ne ipſe illudatur:quia aliter non valeret iudiciũ.& ſimiliter poteſt ſupplere vbicũq; aliter non valeret,ne fruſtra partes vexẽtur laboribus & expenſis:vt in c.j.s̃.de alie.iudi.mut.cauſa fact. & in c.cauſam quæ.de iud.& per glo.in c.j.de elect.lib.vj.Et ſi libellus eſſet ineptus,poſſet ipſum reijcere,vt in c.ſequẽ.in xvj. prin.arti.& de materia,quãdo iudex poſsit ex officio ſupplere traditur per Legiſtas in tit.vt quæ deſunt aduoc.partium.

4 ¶†Quartò nota ibi,præ manibus.q̃ illud dicitur præ manibus haberi:quia habetur incõtinenti,& offerri poteſt ſine alia temporis dilatione.in manus dicit̃ haberi,quod de facili accipi poteſt,vt in l.ij̃.§.poſt hos Quintus Mutius.& in §.poſt hũc maximæ authoritatis.ff.de orig.iur.& in l.peti.ff.de pign.act.Aliquando verò manus ponitur pro dominio:vnde non dicit̃ exiuiſſe de manibus,quod non exiuit de dominio.Et ideò ſi Rex cõcedit ali cui caſtrum,vt non exeat de manibus ſuis:poterit illud locare,ſecundùm Bart.dummodo nõ locet in fraudem, vel ad longum tempus:vt in auc.de mo.§.locationis.& in c.ij̃.quali.feud.alie.poſ.circa medium.facit l.codicillis.§.inſtituto.ff.de lega.ij̃.ſecundùm Guli.& Bal.in l.manumiſsionis.ff.de iuſti.& iur.facit Cle.j.de reb.eccle.non alie.vel etiam,niſi locaret alicui potenti ſine ſpe recuperationis,ſecundùm Bal.in d.l.manumiſ ſiones.arg.l.qui habebat.in prin.ff.de leg.iij̃.Et idẽ tenuit Gu-
b liel.qui ad hoc allegat l.pen.ff.ſi ſeruus expor.[b] veni.& l.ſi quis ſub hoc.ff.de contrahen.emp.ſed parum faciunt.

5 ¶†Quintò nota ibi,oportet vos.q̃ libellus eſt de ſubſtantia iudicij̃,non ſolùm partis petentis:ſed etiam iudice hoc poſtulãte: ſi agatur per perſonam eccleſiaſticam corã iudice eccleſiaſtico. de quo latius dicam j̃.in v.princip.articu.

6 ¶†Sextò nota q̃ verbum, oportet[c] denotat neceſsitatẽ.ad idẽ
c c.penul.de iura.calũ.ſecundùm Pet.& Io.And.Aduerte tamẽ, quia inquantum poſtea tex.dicit,eamq; manibus veſtris roboratam.hoc eſt ſubſcriptam,ſynodo porrigere.& repetitur verbum,oportet intelligitur tũc verbum oportet.hoc eſt,decet ſecundùm Hoſti.& Io.Andr.& ſic tunc verbum,oportet nõ inducit neceſsitatem:quia nõ eſt neceſſaria ſubſcriptio libelli.per tex.de quo dicam in c.ſeq.in xij̃.artũ.Et ſic idem verbum relatum ad diuerſa,ratione ſubiecte materiæ importet neceſsitatem & decentiam.quod not.ad quod vide quæ dixi in c.inter alia. j.de ſent.excom.in iij̃.nota.verbum ergo,oportet, quandoq; denotat neceſsitatem,vt hic,& in Euangelio,oportet vos denuo naſci.& per Ioan.And.& Archid.in c.penul.de re.iur.lib. vj.& in l.verbum,oportere.ff.de verb.ſigni.& in l.cùm hi.§.arbitratu.ff.de tranſact.& iſto modo ſumitur propriè. Quãdoq; verò propter ſubiectam materiam importat decentiam & honeſtatem,vt hic in verbo,oportet.repetito,vt dixi.Sed tunc nõ ponitur propriè,ſed impropriè.ad idem l.j.ff.de iuſti.& iur.& text.iuncta gloſſ.xxv.q.j.cap.j.xix.quæſtio.j.c.j.& in l.ij̃.C.de epiſco.& cleri.

7 ¶†Septimò nota ibi,declinare.quod libellus debet eſſe clarus: vnde non debet continere aliquam obſcuritatem,vel reſpectu generalitatis,aut alternationis,duplicitatis,prægnantiæ,vel cõditionis:vt latius dicam in c.ſeq.in xij̃.articu.

8 ¶†Octauò ibi,veſtris manibus roboratã.quòd libellus debet eſſe ſubſcriptus à partibus.de quo dic,vt latius dicam in ſequẽ. c.in xij̃.articu.

9 ¶†Vltimò not.ibi,ſynodo porrigere.quòd libellus debet por
d rigi iudici[d] & non reo.de quo latius dicam j̃.in viij̃.principali articulo.

¶Glo.format principaliter ſeptem quæſtiones.
¶Primò tacitè quærit,quot ſint ſpecies libelli.
¶Secundò quærit,quid ſit libellus.ibi,eſt ergo.
¶Tertiò,cui ſit offerendus.ibi,& ſic patet.
¶Quartò,qualiter ſit offerendus.ibi,& in ſcriptis.
¶Quintò,quando ſit offerendus.ibi,& in principio.& interſerit duas oppoſitiones,& ſoluit.
¶Sextò,quærit de effectibus oblatiõis libelli.ibi, & per talem. a
¶Septimò quærit,an libellus ſit de ſubſtãtia iudicij̃.ibi,ſed nũquid,in qua interſerit,etiã aliquos effectus:& in fin.ponit quæ ſint de ſubſtantia ordinis iudicij̃.In eadem gloſ.ibi,conuentionalis,ſeu poſtulationis.dic vt dixi in rubri.in iij̃.artic.Et in eadem ibi,eſt ergo libellus.dic vt latius dixi in rubri.in articulo j. In eadem ibi,& ſic patet quod ſemper.dic vt dicam j̃.in viij̃. princip.artic.In ead.ibi,& in ſcriptis.dic vt latius dicam in ſeq. in xij̃.arti.princ.In eadem ibi,& in principio,vt litis.dic latius dicam in viij̃.princi.articu.In eadem glo.& per talem libellum, b
dic vt latius dicam in c.fin.articu.xxxiij̃.In eadem glo.ſed nũquid libelli oblatio.dic,gloſ.in hac parte proſequitur quintum principalem arg.vtrum libellus ſit de ſubſtantia iudicij̃.

10 ¶†Circa ergo prædictum quintum articulum, vtrum libellus ſit de ſubſtãtia ordinis iudicij̃,& in quibus cauſis glo.noſtra hic recitat duas opinio.

11 ¶†Prima eſt,quòd ſit de ſubſtantia iudicij̃.

12 ¶†Secũda,quòd non ſit de ſubſtantia ordinis iudicij̃:ſed quòd poteſt tacitè omitti:ſed tu latius aduerte,quia in hoc articu.variæ ſunt opinio.

13 ¶†Prima opi.fuit glo.in auc.de exhib.& introdu.reis.§.illud. colũ.v.quæ dicit,q̃ olim libellus non dabatur de neceſsitate in ſcriptis,per l.j.§.edere.ff.de eden. & l.fin.ff.de priua.delic.vt refert hic Ioan.And.& Roſre.in titu.in quibus cauſis offertur li-
e bellus.in tract.de libellis[e] niſi in conuentione perſonarum illuſtrium.per l.quoties.C.de digni.lib.xij̃.& refert Spec.eo.tit.§. nunc dicendum.in princ.dicit tamen,quòd hoc procedebat in ciuilibus:ſecus in criminalibus. c

14 ¶†Secunda opin.fuit Vinc.Tancre.& Phi.hic,qui voluerunt, q̃ de iure ciuili eſt neceſſarius:ſecus ſecundùm canones.per c.ſi quis cum clerico.xj.q.j,& c.prout.j̃.de dol.& cõtu.refert gloſ. in verbo,neceſſario.in Cle.ſæpe.de verbo.ſig.

15 ¶†Tertia fuit,q̃ poſſet tacitè omitti:ſed expreſsè remitti non poteſt.hanc refert gloſ.hic, & probat per ſimile de iuramento calumniæ,quòd poteſt tacitè omitti:ſed non expreſsè remitti, vt in l.ij̃.§.ſed quia veremur.C.de iura.calum.& eam tenet glo. d
in auc.offeratur.& Vincen.eam tenet,vt refert Specu.eod.titu. §.vtrum.vbi etiam mouetur,argu.l.filiuſſamilias.§.veterani.ff. de procur.& j̃.de teſtib.c.tuis.vnde infert,quòd ſi actor omiſit dare libellum,& poſt litem conteſtatam reus petat illum offerri,non eſt audiendus:cùm nec ſit dilatoria.& licet Spec.in d.§. vtrum.ſolùm recitet opiniones:tamen ipſe potius videtur inclinare in hanc ſententiam.eo.titu.§.nunc dicendum.in princi. vbi dicit,quòd aut libellus petitur:& tũc de neceſsitate eſt of- e
ferendus,vt hic.Aut non petitur:& ſi non detur,non nocet:& valet proceſſus:vt in c.Albericus.s̃.de teſtib.& j̃.de re iud.c.ſicut,& c.tenor.& j̃.de dolo & contu.cap.prout.Subdit tamen Specu.quòd iudex debet petitionem redigere in ſcriptis,& reſponſionem.per c.quoniam contra.de proba.& hoc maximè ſecundùm prædictam opinio.prædictorum,qui dicunt, quòd tacitè poteſt omitti.

16 ¶†Quarta opi.eſt per contrarium,q̃ expreſsè poteſt remitti: ſed tacitè non poteſt omitti,hanc tenuit Odo.per l.prolatam. C.de ſenten.Nam auc.offeratur.C.de lit.conteſt.dicit offeratur ei libellus.& ſic actor debet offerre libellum:licet nõ petatur à parte,arg.ff.de leg.iij̃.in l.fideicõmiſſa.§.ſi rem.& hanc opi.refert Spec.in d.§.vtrum.& ipſam ſecutus fuit Iaco.Bal.vt refert

a ¶Ex turpi nomine inſurgit quædam ſuſpicio cõtra nominatũ.vide ea quę no.per Io.And.in c.j.de depoſ.& declara vt per Deci.in c. j.de iud.in fin.

b ¶Verbum,oportet. ſignificat q̃d de neceſsitate fieri.adde q̃ quãdo lex vel ſtatutum vtit̃ hoc verbo: tunc nõ admittit̃ ſubſtitutus.l.cum miles.ff.de alie.iudi.mut.cauſa fac. vbi Bart.not.bñ facit,quod no.Ioan.And.poſt Archid.in c.ij̃.de teſta.ĩ vj.Old.cõſi. xcv.& vide Bal. ĩ l.nulli.C.de epiſco.& cle.

c ¶Libellus porrigitur iudici,ſicut dicit̃ de ꝓbationibus,q̃ fiunt iudici.l.quinquagĩta.in fi.ff.de proba.Deci.conſilio lxxxij̃.col.ij̃.

d ¶An libellus ſit de ſubſtãtia iudicij̃,habes hic plures opin.& adde aliqua per Mod. in c.de cauſis.de offi.deleg.præſertim,per do.Phil.

e ¶De iſta opinio. Marti. ſyllimani, & de alijs,vide lati⁹ per repetẽ. in Cle.ſępe.in prin. ver.gl.neceſſariò. de verb.ſigni.

Alber.Galeoti,eo.tit.poſt prin.& refert Io.And.in addi.Spec. ad prædictum §.vtrum.In cõtrarium tamen allegat Spec.quia ſi poteſt expreſsè remitti,fortius debet poſſe tacitè omitti.arg. l.j.ff.de fer.& C.de tempo.appel.in l.j.in fi.& vide quod dicam j.in fallen.& adde quod dicam in vj.opin.

17 ¶†Quinta principalis opi.fuit,quòd tacitè põt omitti, & expreſsè remitti.hanc opin.refert gloſ.magna in d.§.illud.in auc. de exhib.reis.& do.M.hic,& fuit opi.glo.iuris ciuilis,vt refert Ioan.And.in d.gloſ.in verbo neceſſario.in Cle.ſæpe. & etiam Azo vt refert ipſe in d.§.vtrum.in prin.pro qua allegat d.c.ſi quis cum clerico.xj.q.j.& d.c.prout.j.de dolo & contu.Et ſequitur etiam Goffr.in rubri.xvj.vt refert Io.And.in addi.Spec.in d.§.vtrum.Sed in libro meo Rofre.aliter dicit in d.rubri. dicit enim,quòd expreſsè põt remitti,per l.quoties.C.de priuileg.ſchol.lib,xij,niſi in criminalibus,vt etiam dicit glo,in gl. in d.§.illud.

18 ¶†Sexta principalis opi.fuit Martini ſyllimani,qui fuit magiſter Io.Andr.in legibus,quã refert Cy.in auc.offeratur.C.de lit. conteſt.q.xj.& Io.And.in d.glo.ſuper verbo,neceſſario.qui dicit,q; ſi libellus petitur & offertur,ritè proceditur:ſi nec petitur nec offertur,non tenet proceſſus:quia licet poſsit expreſsè remitti,ſecundũ eum,per tex.in auc.generaliter.in fi.C.de epiſ.et cle.& d.l.quoties.C.de priuil.ſchol.nõ tamẽ poteſt tacitè omitti,per dictam auc.offeratur,& l.prolatam.C.de ſentẽ.Si verò petitur,ſed non offertur:non valet proceſſus: cum nulla remiſsio interuenerit.Si verò offerẽ,ſed reus illum non recepit,valet proceſſus:tamen quia fauore ipſius rei videtur inducta oblatio, & quilibet poteſt fauori ſuo renunciare,vt l.ſi quis in conſcribẽdo.C.de pac.cum ſimi.Et quia inuito non confertur beneficiũ, vt in regula,inuito.ff.de regu.iur.Et quia nõ recipiẽdo expreſſe,videtur tacitè oblationi renunciare,ſecundùm Marti. Et ſic iſta opin.videtur aliqualiter concordare cum quarta opi.quòd poſsit remitti:ſed non omitti.

19 ¶†Septima opin.prin.quorundam,qui voluerunt,q; renunciari poteſt,ne libellus tradatur in ſcriptis:& etiam & tacitè omitti.Sed quòd libellus nullo modo offeratur,non poteſt renũciari:nec expreſsè,nec tacitè.argu.l.vt fundus,ff.commu.diuid.& c.licet heli.j.de ſimo.hanc opi.refert glo.prædicta in verbo,neceſſariò.in d.Cle.ſæpe.& in eam inclinat ibi Ioã.And.concludens,q; neceſſe eſt,quòd petitio actoris appareat in actis.non tamen neceſſe eſt,q; ſit oblata per modum ſolennis libelli: ſed ſufficit,quòd verbo ſit facta:& per modum poſtea appareat recta in ſcriptis & ſuper ea lis cõteſtetur.Nam tenebit tũc proceſſus.& ratio,quia tunc ſatis eſt prouiſum menti iuris diſponẽtis libellum offerendum:quod patet, quia tunc ceſſant omnes cauſæ,propter quas à iure fuit ſtatutum libellum offerendũ: de quibus dicetur in c.ſeq.in articu.xij,Et hæc procedunt, quãdo quis nõ petit libel.offerri.parte verò petente debet libellus offerri in ſcriptis,per d.auc.offeratur.cum ſimil.& ſi non offerretur,proceſſus eſſet nullus.Et hæc opin.fuit originaliter Petr.de Bella pertica,quam etiam refert Cy.in d.auc.offeratur.C.de lit. conteſt.q.xj.Et hanc videtur ſequi hic do.Ant.Et dicit hic Io. de Imo.eam habere æquitatem:& quòd fortè ſeruanda eſſet in practica.Idem etiam dicit Zabar.in d.Cle,ſæpe.q.xv.vbi dicit, q; propter eius æquitatem,& glo.authoritatẽ,ſeruaretur in iudiciis.& idem videtur tenere hic Zaba.inquãtum ſe remittit ad ibi dicta.Et ad prædicta vide,quod in ſimili dicunt domni de Rota deciſi.cxliij.vbi dicunt,q; tacita libelli omiſsio,data tamẽ petitione verbali per notarium deſcribenda in actis,& facta litis conteſta.ſuper ea,non vitiat proceſſum appellationis â diffinitiua:etiam in cauſa profana,allegat not.per glo.in d.Cle.ſæpe.& per Accur.in d.auc.offeratur.

20 ¶†Octaua opin.fuit quorundam,qui voluerunt,q; libellus,ſit offerẽdus:ſed ſi reuocatur in dubium,an ſit offerẽdus:& iudex interloquatur non offerendum proceſſus valet. Sed tu dic, de hoc vt dicam latius in c.j.j.eo.in xxviij,articu.

21 ¶†Nona principalis opi.eſt,q; libellus regulariter ſit de ſubſtãtia iudicij ordinarij,& neceſſarius: nec poſsit tacitè omitti,nec expreſsè remitti.hanc opi.tenet hic glo.noſtra volens,quòd eo omiſſo,proceſſus ſit nullus:ſicut in ſimili dicimus de litis cõteſtatione, vt videbimus in tit.de lit.conteſt.Mouetur etiã glo.noſtra per text.noſtrũ.nam concilium hoc,noluit admittere iſtos fratres,niſi porrigerent libellum.Item mouetur per c.quoniam contra.j.de proba.& vlterius hoc probat:quia iudex debet ferre ſententiam cnnformem[a] libello.de quo dicam in c.fina.j.eo. in xxxiiij.princip.ergo ſine libello non poſſet ferri:cùm ad libellum non datum non poſsit fieri relatio.facit quod not.Bal. & per eum Ioan.de Imo.& Ponta.in l.ſi prior.ff.ſolu.mat.Fallit tamen ſecundùm glo.noſtram in c.cauſis vilibus.de quo infrà ſubij,ciam.Et eandem opinio.tenet glo.in c.prout.j.de dol. & contu.& ſentit gloſ.in c.ſi quis cùm clerico.xj.q.iij,inquantum vult,quòd ille tex.qui innuit,quòd nõ ſit neceſſarius libellus,loquatur in caſu ſpeciali.Et hanc etiam ſequuntur hic Innocen.& Hoſtien.allegat Innoc.dictam auc.offeratur.canonizatam.iij.q.ij,offeratur.Inducit etiam text.in auc.de tempore nõ ſolutæ pecuniæ ſuper dote,§.teſtationes.colla.vij.Hoſti.etiam allegat §.illud.in auc.de exhiben.& introdu.reis.colla.v.vbi dicit hoc eſſe expreſſum.Nam ibi erãt quidam,qui ſimplices aduerſarios vocabant ad iudicium:& eis negantibus,dicebant lit. conteſta.quòd ibi reprobat Imperator,ſtatuens quòd libellus offeratur:& quod litis conteſtatio.hac oblatione omiſſa.habeatur pro nulla.Et hanc opinio.refert glo.in verbo,neceſſariò.in d.Clemen.ſæpe.pro qua allegat d.auc.offeratur.quæ dicit libellum eſſe offerendum.offerri autem dicitur non petenti,de reſti. ſpol.c.literas.circa fin.ff.de lega.iij,in l.fideicommiſſa.§.ſi rem. & j.de appel.interpoſita,ergo &c.Et iſta fuit originalis conſideratio Ioan.de Bru.vt ſtatim dicam,allegat etiam glo.prædictam tex.in d.Clemẽ.ſæpe.quia ſi ſpeciale eſt in iudiciis,in quibus procedit de plano & ſine figura,vt libellus non ſit neceſſarius:ergo à contrario ſenſu ſecus eſt in ordinarijs.arg.l.j.in fin. ff.ad municip.hæc etiam fuit opin.gloſ.antiquæ,in auc.offerat. vt refert ibi Cy.& eam etiam tenuit Ioan.de Bruneſco.motus per d.auc.offeratur.inducendo vt ſuprà induxi.Item quia reus non poteſt ſolus renunciare:quia non tantùm fauore ſuo: imò etiam fauore actoris & iudicis fuit introductum,vt libellus offerretur propter labilem hominum memoriã.arg.l.cõtrahitur. ff.de pig.Et propter ſententiam cõformandã libello,vt dictum eſt,& quia cum libello facilius fiunt poſitiones,& facilius veritas inquiritur,quàm inquiri modis omnibus iudicis intereſt:vt C.de iudi.in l.iudices.xxx.q.v.c.iudicante.Et ideò ex voluntate ſolius rei,nec tacitè nec expreſsè poteſt remitti.& hanc etiã opin.referunt Pau.de Leazar.& Zabarel.in d.Cle.ſæpe.qui dicunt quòd dictus Io.de Bruneſco dictam opinionẽ tenuit in libro ſuo,in titu.de accuſa.Et eam ſequuntur Pau.Laudu.& Stepha.in d.Cle.& Iaco.de Are.& Cy.in d.auc.offeratur.q.xj.vbi concludit,q; etiam non poteſt remitti,quòd libellus non tradatur in ſcriptis,per d.auc.in fin.quæ dicit,quòd ſi libellus nõ tradatur in ſcriptis,quòd litis conteſt.facta non tenet:& ſic remitti non poteſt.argu.illius auc.Et hoc videtur etiam innui in auc. de exhib.& introdu.reis.§.ſancimus.& §.illud.vbi dicitur,q; libellus eſt de ſubſtantialibus[b] iudicij,ergo &c.& ſequitur Bart. in d.auc.offeratur.tum quia libellus reſpicit etiam vtilitatem iudicis:tum quia partes non poſſunt renunciare ſolẽnitati actus, vt in l.nemo poteſt.ff.de lega.j.& in c.requiſiſti.de teſt.& eam etiam tenet Bal.ibi,motus per d.auc.& quia libellus eſt fundamentum cauſæ.& Butri.etiam ibi videtur inclinare in hanc ſententiam,in quam videtur potius inclinare hic Io.And.ex eo,q; primò exponit,oportet id eſt neceſſe eſt.Secundò quia dicit q; ſibi placet,quòd ſemper debeat offerri libellus in omni cauſa ciuili & criminali inquiſitionis & denũciatiõis.in omnibus enim vtilis eſt,& neceſſarius,vt ſciat reus,an cedat,vel contendat.iij. q.iij.offeratur.licet in denunciatione & inquiſitione aliqui contradicant,de quibus infrà ſubij,ciam,& poſt pauca ſubdit Ioã. And.quamuis enim olim nõ daretur libellus,niſi perſonis illuſtribus,vt dixi ſ.in j.opi.Hodie tamen omnibus vocatis ad iudicium offerendus eſt libellus,niſi in cauſis ſpecialibus, de quibus ſtatim dicam in fallentijs.Et ſic Ioan.And.hic potius videtur inclinare in hãc vltimam opin.licet aliter tenuerit in d.Clemen.ſæpe.& idem in effectu videtur tenere Rofr.in libellis ſuis ſub rubri.in quibus cauſis offeratur libellus,qui ſimiliter dicit, quòd licet olim aliud eſſet:tamen hodie regulariter tam in ciuilibus,quàm in criminalibus,ſemper eſt offerendus libellus. & eandem opin.tenuit Baghalotus,qui dicit q; nec[c] tacitè omitti, nec expreſsè poteſt remitti.tacitè enim nõ poteſt, ne videatur ignorare:& per ignorantiam aliquid eſſe omiſſum: quia talem ignorantiam in ordine iuris nemini prætendere licet:vt in auc. in medio litis non fie.ſacras iuſsio.§.fin.colla.viij.& argu.ff.famil.erciſc.in l.ſi familia.in princi.Item expreſsè non poteſt,vt in prædictis concordantijs.& ſic dicit Bagharotus bis fuiſſe iudicatum de conſilio Azonis & Vgolini,vt refert Spec.eo.tit.§. vtrum.prope fin.in quo §.Spec.refert opi.nec aliquid firmat: & hanc opinio.ſequitur hic Ioan.Cald.ſequitur & domi.meus qui mouetur primò per iura,quæ generaliter dicunt libellũ neceſſarium,vt hic,& in auc.offeratur.& iij,q.iij.offeratur.& in d. §.illud.cum ſimil.Nec aliquam mentionem faciunt de parte,& meritò:quia de partis potentia non erat mentio habenda, cùm hoc concernat vtilitatem publicam.Si enim offerretur libellus, datur materia cõſulendi aduocatũ & alios peritos:& fortè deliberabit reus cedere,vbi aliàs de improuiſo reſpõdebit,& litigabit:& ſic daretur materia inducẽdi & differendi lites, contra.c. finem.

a ¶Ex turpi nomine inſurgit quædam ſuſpicio cõtra nominatũ.vide ea quę no.per Io,And.in c.j.de depoſi,& declara vt per Dec.in c. j.de iudi.in fi.

b ¶Adde glo.in c. de cauſis.de offi. deleg.vbi dicit q; libelli oblationi, litis cõteſtationi, & quod ſentẽtia nõ feratur in ſcriptis, nõ põt per partes renũciari: quia videnẽ reſpicere publicã vtilitatem.

c ¶Nec tacitè omitti poteſt libellus, vide Nattan.in d. Cle.ſæpe. ĩ prin. col.lxij.ver.gloſ. in ver.neceſſariò.

finem.ĩ.de dolo & contu.& l.properandum.C.de iudi.& hinc eſt q̃ partes non poſſunt de cõi conſenſu prorogare inſtantiã cauſæ principalis,vt d.l.properandum,dixi ſ̃.de iudi. in c.pen. ar.xvij.quia hoc eſt introductũ in fauorẽ reipublicę cui partes renunciare non poſſunt:vt in c.ſi diligenti.ſ̃.tit.j. & ibi dixi.& hoc voluit tex.in d.authẽ.offeratur.Item vt deliberate reſpondet.& ne incidat in promptum periculum:intereſt enim reipublicæ,ne quis re ſua malè vtat.inſti.de his,qui ſunt ſui vel alie. iur.§.j.Item in ſummariis eſt ſpeciale,vt ſufficiat dare petitionẽ apud acta.in Cle.ſæpe.ergo in aliis requiritur libellus pro quo facit tex.ibi in verbo,neceſſariò.à contrario.& hoc arg.format ibi gl.in verbo,neceſſariò.Nec ob.reſponſio, quã dat tibi Ioã. And.quòd eſt ſpeciale ibi,vt in ſummariis non exigatur libellus:etiam ſi pars petat q̃ non eſt in ordinariis:quia illud eſt diuinare:nec ibi, nec alibi expreſsè dicitur de parte. Et pro hoc apertè facit text.noſter,vbi pars nihil dicebat: & tamen iudex dixit quòd oportebat dare libellum,ſecundũ eccleſiaſticam authoritatẽ:ergo authoritas,quæ diſponit de traditiõe libelli,ꝓcedit etiam ſine petitione partis,vt hic apertè ꝓbatur:facit etiã verbum,oportet.poſitum hic in tex.quod eſt neceſſariũ,vt dixi.Iſte enim Eps, qui præerat concilio, non ſimpliciter petijt libellum ſed retulit ſe ad authoritatem eccleſiaſticam. & hanc opi.Io.de Imo.hic dicit etiam de iuris rigore veriorem:& hæc opi.plus mihi placet,per rationes & iura ſuperius allegata.Nõ obſtant in contrarium,& primo ad l.j.§.edere.ff.de edẽ.reſpõ detur quòd illud procedit quantũ ad hoc, vt non ſit neceſſariũ
a inſeri nomen[a] actionis:vt dicit glo.in d.§.illud vel procedit ante diſpoſitionem auẽ. offeratur. nõ ob.l.fi.ff.de priua.deli.quia loquitur de inſcriptione ad pœnam talionis,quæ non habet locum in ciuili:licet deſcendat à crimine,ſed ſolũ in criminali, vt ibi dicitur.Non ob.c.ſi quis.cum clerico.xj.q.j.quia ad illud reſpõdet gl.noſtra,q̃ eſt ibi caſus ſpecialis:& videbimus.ĩ.in fallentijs.non ob.c.prout.ĩ.de do.& contu.quia poteſt reſponderi,vt gl.noſtra reſpondet q̃ ibi fuit porrectus libellus. Nam ex quo ibi ſpecificè nihil diſponit de libello,debet intelligi ſecundùm alia iura.& ſicq̃ præceſſerit libellus.& eodẽ modo poteſt reſponderi ad c.ſicut.de re.iu.& ad alia ſimilia iura.Nec obſt.ſimile de iuramento calumniæ: quia iuramentũ calũniæ non eſt ita de ſubſtantia,ſicut libellus:niſi illud exigatur.Non ob.quòd reus debet poſſe renunciare libello:quia in eius fauorẽ ſit introductus: quia non ſolùm in fauorẽ partium,ſed etiã iudicis fuit introducta iſta ſolẽnitas oblationis libelli,vt dicam in vj. prin. ar.Sit ergo cõcluſio q̃ libellus regulariter eſt neceſſarius: etiam ſi agatur inter perſonas eccleſiaſticas,ſiue ſeculares,vt hic.& de quibuſcunq; rebus,& coram quocũq; iudice,ſeculari vel eccleſiaſtico:quinimò etiã coram arbitro,vt no.gl.in l.pe.in fi.C.de arbi.per illam l.& gl.ĩ.in auẽ.offeratur & gl.in l. rem nõ nouã. C.de iud.licet ſecus coram arbitratore.faciunt no.per do.M.in c.quintauallis.ĩ.de iureiu.in ver.ſecunda differentia.& in oĩbus cauſis etiã ciuilibus,maximè vbi per ſentẽtiã tribuit ius finale, non reparabile per aliud iudiciũ vel remediũ: niſi per appellationẽ:quia tunc requirit plena cauſę cognitio:vt l.iudices.C.de iud.ſecundùm Io.de lig.in d.Cle. ſæpe.& d.M.hic. Hoc tamẽ, vt dixi,eſt regulare,& fallit in plurimis cauſis & caſibus,de quibus aliquos hic referunt Hoſt.& Doc.cũ plures poſsit gl. magna.in auẽ.de exhiben.reis.§.illud.& Rofre.in ti. in quibus cauſis libellus offeratur.& Io.de brancis in ti.qualiter fiat ẹditio. Et Iac.balduini,in quodam ſuo opuſculo,quod incipit,Laudabile aduocatorum officium.& Spec.eo.titu.§.nunc dicendum.Ego verò alios plurimos addam.

¶Primò,ſi proceditur ſimpliciter,ſummariè &c.
¶Secundò,ſi ſine figura iudicij.
¶Tertiò,ſi de plano.
¶Quartò,ſi ſine ſtrepitu &c.
¶Quintò,ſi ſummariè,vel extraordinariè,vel leuato velo.
¶Sextò,ſi de facto.
¶Septimò,ſi ſola facti veritate inſpecta.
¶Octauò,ſi ſine aliqua ſolennitate.
¶Nonò,ſi ex ſua voluntate.
¶Decimò,coram Papa.
¶Vndecimò,ſi hoc habet conſuetudo.
¶Decimò,ſi ſtatuto hoc diſponitur.
¶Decimotertiò,ſi partes conueniunt.
¶Decimoquartò,vbi non exigitur lit.conteſta.
¶Decimoquintò, quando non exigitur,quòd ſententia detur in ſcriptis.
¶Decimoſextò,in notorijs.
¶Decimoſeptimò,in cauſa inquiſitionis.
¶Decimooctauò,in cauſa denunciationis.
¶Decimononò,in quibus ſententia non ponit magnum præiudicium.
¶Vigeſimò,in cauſis vilibus.
¶Vigeſimoprimò,in cauſis vilium perſonarum.
¶Vigeſimoſecundò,ſi manu militari.
¶Vigeſimotertiò,ſi petitur executio alicuius remedij litis deciſiui.
¶Vigeſimoquartò,in deſiderante celeritatem.
¶Vigeſimoquintò,in cauſa ſpirituali.
¶Vigeſimoſextò,in beneficiali.
¶Vigeſimoſeptimò,in matrimoniali.
¶Vigeſimooctauò,ſi agitur contra incertam perſonam.
¶Vigeſimononò,quando creditor pactus q̃ ſua authoritate.
¶Trigeſimò,in ſyndicatu officialium.
¶Trigeſimoprimò,quando Epiſcopus audit accuſationem.
¶Trigeſimoſecundò,quando litigatur inter religioſos.
¶Trigeſimotertiò,quando Epiſcopus cognoſcit de cauſa ciuili inter ſuos clericos &c.
¶Trigeſimoquartò,cùm tutor accuſat.
¶Trigeſimoquintò,in accuſato apoſtaſiæ.
¶Trigeſimoſextò,in accuſatione falſæ chartæ,ſeu falſi teſtis.
¶Trigeſimoſeptimò,in crimine falſi.
¶Trigeſimooctauò,vt melior ad accuſandum.
¶Trigeſimononò,cùm maritus intra lx.dies &c.
¶Quadrageſimoprimò,in crimine abigeatus.
¶Quadrageſimoſecundò,ſi chriſtianus accuſatur contraxiſſe cum iudæa.
¶Quadrageſimotertiò,in accuſatione falſæ monetæ.
¶Quadrageſimoquartò,in crimine ſuſpecti tutoris.
¶Quadrageſimoquintò,cùm miles colonus efficitur.
¶Quadrageſimoſextò,in omnibus caſibus,in quibus ſine accuſatione permittitur.
¶Quadrageſimoſeptimò,in leuibus criminibus.
¶Quadrageſimooctauò,quando aliquis de neceſsitate iuris ꝓſequitur accuſa.
¶Quadrageſimonouò,qñ iuiſſet in poſ.iudi.authoritate &c.
¶Quinquageſimò,quando quis ex edicto diui.Adri.
¶Quinquageſimoprimò,qñ petitur carboniana poſſeſsio.
¶Quinquageſimoſecundò,cùm de ſola poſſeſsione litigatur.
¶Quinquageſimotertiò,in interdictis.
¶Quinquageſimoquartò, ſi duo contendunt poſsidere eandem rem.
¶Quinquageſimoquintò,ſi dominus, vel alius propria authoritate &c.
¶Quinquageſimoſextò,qñ poſſeſſor conuentus rei ven.agat.
¶Quinquageſimoſeptimò,ſi agitur contra aliquem, vt tradat vacuam poſſeſsionem.
¶Quinquageſimooctauò,quando confirmatus, vel inſtitutus de aliqua eccleſia prohibetur poſ.adipiſci.
¶Quinquageſimononò,ſcẽm aliquos in querela inoffi.teſta.
¶Sexageſimò,in noui operis nunciatione.
¶Sexageſimoprimò.cũ agit de eo,q̃ factus eſt in loco pub.
¶Sexageſimoſecundò,quando iudex procedit ex officio.
¶Sexageſimotertiò,quando iudicis offi.imploratur.
¶Sexageſimoquartò,quando agitur contra aſſcriptitium.
¶Sexageſimoquintò,in inquiſitione de ſeruo fugitiuo.
¶Sexageſimoſextò,cùm iudex dicit aliquem eſſe de ſua iuriſditione.
¶Sexageſimoſeptimò,de conditione adſcripti alicui curiæ.
¶Sexageſimooctauò,in miſsi.in poſ.ex primo decreto.
¶Sexageſimononò,ſi petitur caueri de delegato & fideicom.
¶Septuageſimò,in petitione alimentorum.
¶Septuageſimoprimò,ſi implorat offi.iu.vt hæres rogat⁹ &c.
¶Septuageſimoſecundò,rõne incõmoditatis parochianorum.
¶Septuageſimotertiò,quando diœceſanus petit certificari de beneficijs.
¶Septuageſimoquartò,contra ſequeſtrum.
¶Septuageſimoquintô,in impetranda reſtitutione.
¶Septuageſimoſextò,quando petitur dari tutor pupillo.
¶Septuageſimoſeptimò,inter patrem & filium &c.
¶Septuageſimooctauò,ſi petitur declaratio &c.
¶Septuageſimononò,in q.præiudiciali incidenter mota.
¶Octuageſimò,vbi agitur de naue ſubmerſa.
¶Octuageſimoprimò,in cauſa appellationis.
¶Octuageſimoſecũdò,in q̃onibus incidẽtib⁹ vel emergẽtib⁹.
¶Octuageſimotertiò,in cauſa ciuilitatis.
¶Octuageſimoquarto,qñ aliquis proponit aliquã ſuam executionem,nec petit aduerſarium ſibi in aliquo condemnari.
22 ¶†Primo igitur fallit,vbicũq; cauſa eſt talis naturæ q̃ in ea procedatur ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij: quia tunc non eſt neceſſarius libellus.tex.in Cle.ſæpe.de verb.

¶Nomẽ actionis non eſt in libello exprimẽdum.vide Doc.in c.dilecti.de iud.& facit quod no. Bart.in l. certi condictio. in iĩ.col. ff. ſi cer. petatur.

a ¶Qui ſint q poſſint cauſas cõmittere ſub ea forma vt de plano expediant, latè ẽt põit Geor.natã, ĩ Cle. ſæpe.in prin. ĩ gl. mãdamus.de ver. ſig.col.lviij.

b ¶Qũo differat libellus à petitiõe, habes multas differentias ꝑ Doc. maximè ⁊ repet. Cle. ſæpe. de ver. ſigni. in ver.gl.in ver.neceſſario.circa finem.

c ¶Quando ordo nõ ſeruat, iudiciũ eſt nullũ.vid quæ no.Fely.ĩ c.eccleſia.vij.col.ver.no nò ad hanc.extra de cõſti. & limita vt per moder. in §.item ſi quis. x. col.de actio.

d ¶Iudiciũ ꝑpriè dicit incipere à litis conte. & finit ꝑ ſnĩam diffinitiuã.dicit gl. in l.ꝑ inde.ff.ad l.aql.& no. Bal.in l.diffamari.C. de inge. manu.

e ¶Quando cã eſt breuis, ꝑcedit ſine libello. & quæ cauſæ dicãtur leues, vide latiſsimè per Geor. nattã. in d.Cle.ſæpe.de ver.ſig. col.lxiij. verſi.quæ aũt cauſa dicatur breuis. cum ij.ſeq.

ſig.quæ aũt ſint huiuſmodi cauſæ, vide aliquas in Cle.ij.de iudi. & poſſet etiam hoc contingere, quando cũ ꝙ ſic diſponeret ex
a forma ſtatuti, vel ex cõmiſsione, [a] eius, qui poſſet cauſam ſub dicta forma delegare.de quo latius dicam in ti.de ordi.cog. Aduerte tamen, licet non requirat libellus in ſcriptis, tn̄ quia ſentẽtia debet formari ſecundũ petitionis formã, vt ff. cõi diui. in l. vt fundus.& de ſimo.c.licet heli.debet in actis apparere petitio, ſaltem per modum poſtæ per quã de intentione & concluſione actoris appareat, qd petat & quare. Et ratio eſt in promptu, quare ſaltem exigatur per modum poſtæ: quia aliàs iudex non poſſet impartiri officium ſuum ad priuatam vtilitatẽ parte nihil petẽte, vt l.iij.§.hoc aũt iudicium.ff.de dam.infe.& in c.ad noſtram.ij.de iureiurã.& ſatis eſt quòd verbo petat, & in actis redigat in exordio litis. Et hic etiam eſt differentia inter libellum, & hanc petitionem, vt dicit Pau.de liaza.in d.Cle.ſæpe.& Zaba.ibi.q.xvij. quia libellus debet continere quædam, quæ reſpiciunt eius formã: & quædã, quæ reſpiciũt, agentis intentionẽ: quæ etiam debent aptè concipi.de quibus latè dicã in c.ſequen.ar.xij.Petitio verò iſta quæ fit per modũ poſtæ, non requirit formã neq; aptitudinẽ ꝙ ex aliqua nouatione aut concluſione facta apud acta, appareat de intentione ipſius agẽtis, ita ꝙ iuxta petitionis formam poſsit formari ſnĩa: vt d.Cle.ſæpe.§.verùm.vnde corã Salomõe facta fuit petitio: quia dixit mulier corã eo: Filius meus viuit, iſtius aũt mortuus eſt: vt no. in l.ij.C.de ſen.ex breui.reci.& habetur tertiò Regum.c.iij.& j. de præſum.c.afferte. Et ſic patet ꝙ illa petitio ſolùm continuit facti narrationem: ex qua tamen poterat ſumi concluſio intentionis proponẽtis: ex quo inferẽ ꝙ ſi petitio non haberet ſolẽnia quæ requirunt, ſecundũ no.in l.j.in prin.ff.de edẽ. & de quibus latius dicam in ſeq.c.arti.xij.tamen ſufficit huiuſmodi narratio, & libellus generalis.facit etiam l.fin.C.de anna.excep. Et idem ſi concluſio eſſet facta, ſed non legitimè: vt l.j.ff.ſi menſor falſum modũ dixi. vel ſi actor non peteret reum condẽnari: ſed peteret eum cogi quod non debet fieri in ordinarijs: vt l.j.C.de execu.rei iu. tamen in hoc caſu, quando prædicto modo proceditur, valebit iudicium. Si enim [b] tunc procedit petitio, qñ ex ſola facti narratione ſine concluſione, multò magis debet ꝓcedere, ſi facta eſt concluſio: licet non aptè, ſeu non bene: dũmodo ex narratione poſsit comprehendi: quia actor velit: ar.l.j.§.j.C. de rei vxo.act. Et hoc eſt quod intendũt verba dictæ Cle.ſepe. ibi dũ dicit, iuxta petitionis formã, q.d. licet non ꝓnuncieť in eo quod eſt petitũ: tn̄ ſufficit ſi pronũcieť iuxta illud ꝙ eſt petitum. aliud enim eſt iuxta petitionem: & aliud eſſe petitũ. ſol.l. iam tn̄.§.in hoc ver.quid tn̄. Intelligendo tamen ſemper ꝙ nõ ſit tanta incertitudo ꝙ auferat reo defenſio, ſcd̄m Bar.in extraua.ad reprimẽ.in verbo, figura.& ſequitur Io.de Imo.in d.Cle. ſæpe.de ver.ſig.col.xxix.& ad id quod dicit Bar.de cõcluſione inepta, facit qd̄ no.in c.bonæ.el ij.ſ.de elec. & ibi Do. M.in fi. no.ex quo no.in l.pediculus.§.labeo.ff.de auro & argẽ. leg.& qd̄ no.gl.in l.vinum.ff.ſi cer.pet. In contrarium tn̄ facit qd̄ no. gl.ij.in ver.ſi autẽ ineptã.in c.dilecti.ſ.de iudi.& qd̄ no. ꝑ Inn. & do.M.in c.fi.ſ.de procura.& quod no.gl.pe.& ibi Doc. maximè do.M.in c.cùm inter vniuerſas.ſ.de elect.

23 ¶†Secundò fallit non ſolũ ſi cauſa eſſet talis naturæ ꝙ ꝓcedẽdum eſſet ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij vt ſtatim dictũ fuit, ſed etiã ſi ſit naturæ ex forma iuris ſtatuti, conſuetudinis, aut degradationis ꝙ procedendũ ſit ſine figura iudicij: licet em̄ Pau.de liaza.in Cle.ij.de iudi. velit ꝙ ſi in diſpoſitione, vel commiſsione: ſeu delegatione nõ cõiunganť omnia prædicta verba, debeat ſeruari ordo iuris: tamen gl.in verbo, figurã.in d.Cle.ſæpe.tenet contrarium.& idem etiã tenet zaba. in d.Cle.ij.de iudi.queſtio.xxix.& ſeq. Et cõiter ſequunť Doc. quando verbum ſit tale ꝙ de ſui natura tollat iuris ordinẽ & ſolennitatẽ: prout videť eſſe verbũ, ſine figura. vnde tunc non eſt neceſſarius libellus. Nam cũ tollať figura iudicij: ergo tollit libellus, qui eſt de figura iudicij. ꝙ aũt ſit de figura iudicij patet: quia cuiuſq; rei eſt ipſius apparens forma, vel facies, in qua rei ſubſtantia figitur: vt ff.de actio.& obli.in l.nõ figura. facit de cele. miſ.c.cùm marte.§.ex eo.ſecundũ glo.in verbo, non exigatur. in d.Cle.ſæpe. Sed dicit ibi zaba. ꝙ cũ gl.dicit, in qua rei ſubſtãtia figitur. melius dixiſſet: qualitas figit: quia figura eſt qualitas non ſubſtantia: ſed glo.intellexit quòd in ipſa figura libelli intrinſecè figitur ſubſtantia, ſeu continet ſubſtantia petitionis: ſicut in figura hominis in concreto figit, ſeu continet ſubſtantia hominis. Bar.verò in extrauagan.ad reprimen.in gl.ſuper verbo, figura dicit quòd prædicta glo.dicit verum in figura rei corporalis, per tex.in l.fina.C.de edi.diui Adri.tol.& in l.quoties aliquid.ff.de verbo.obli. hoc melius probatur, quàm alibi. Rei verò incorporalis figura: dicitur ipſius natura. vnde rectè dicitur figura, ipſius actionis natura. C.de rei vx.act.in l.j.§.cùm autem.ibi, rudem figuram &c. Qnædam verò ſunt facta, prout conſideratur in fieri, ſeu in actu faciendi: & ipſorum figura eſt ipſe ordo faciendi: vnde in grammatica quod eſt figuræ ſimplicis: quia ſimpliciter profertur: hoc eſt: quia ipſius actus proferendi eſt ſimplex, vnde cùm hic loquamur de figura iudicij: & iudicium, liceat habeat multas ſignificationes: vt dixi ſ.in rubri.de iud. Tamen in terminis noſtris accipimus pro actu examinatiõis & deciſionis cauſæ. Figura ergo iudicij eſt quòd partes ſint factæ ſecundũ ordinem debitum, & debitam proportionem, ex qua figura iudicium accipit ſuum eſſe, & ſuam ſubc ſtantiam quod patet: quia ſi ordo [c] non ſeruatur: iudicium eſt nullum.C.de ſen.in l.prolatam. quare iudicij figura ſublata, videntur ſublata ſubſtantialia iudiciorum, ſeu ſolennitates iudiciorum.& ideo non videtur iudex aſtrictus ad aliquas formulas vel figuras iudiciorum: niſi quantum exprimitur in d.Cle. ſæpe. In qua Cle.ea exprimuntur, quæ potius reſpiciunt figuram facti negotij vel cauſæ, quàm iudicium. Et ideo ea quæ exprimuntur: non tolluntur: ſed libelli oblatio, qui eſt de figura iudicij, tollitur. Et ſic apparet quòd tolluntur ſubſtantialia iudicij ſolùm inuenta, ſeu inducta à iure ciuili. Sed nõ tolluntur ſubſtantialia à iure naturali, ſeu gentium inducta: quia iudicium ſine ipſius iudicij ſubſtantia eſſe non poſſet: vnde ſolùm ſeruanda eſt ſubſtantia iudicij, à iure gentium inducta, ſecundùm ea quæ tradit Bar.in d.glo.ſuper verbo, figura.& Ioan.And.in d. Cle.ſæpe. Et ad prædicta, vide Old.conſi.cxv. quod incipit, in iudicio.ad quod Ioan.And.plura accepit & ſibi appropriauit, tacendo authorem: & ſimile fecit in plurimis locis in addi.Spe. in quibus circa conſilia Oldra.quaſi ſemper tacuit authorem. Deus nouit, & ego ſcio quòd nunc̄ tacui aliquem authorem. Et qualiter multipliciter accipiatur verbum, figura, vide Bal.in l.j.§.ſimiliq; modo.C.de lati.lib.tol. Sed tu aduerte: quia contra prædicta ego fortiter oppono. videť enim quòd figura iudicij, etiam de iure poſitiuo, nõ poſsit conſiſtere in libello: quia iudicium incipit à conteſtatione litis incluſiuè vſq; ad ſententiam: vt no.gloſſ.in l.j.C.de iudi.per tex.in authen.de litig.§.ſi verò initium.pro qua glo.Ang.in rep.illius.l.j.dicit eſſe caſum in l.j.§.ſinautem.C de plus peti.& in l.apertiſsimi.C. de iudi. & in l.j.C.vbi de cri.agi oportet.ad idem gloſſ.in verbo, exordium.iuncto tex.in l.fi.§.illud.C.de tempo.app.vbi vult quòd
d propriè incipiat à litis [d] conteſtatione, per iura prælleg.ergo ante lit.conteſta.non eſt propriè iudicium, ſed præludium iudicij, vt no.in authen.in medio litis non fie.ſac.iuſ.§.fi. colũ.viij. & Bal.in d.§.ſimiliq; modo.iudicio meo, contrariũ prima fronte videtur difficile. Arbitror tamen poſſe dupliciter reſponderi. Primò quod hic loquamur de iudicio, prout latè ſumitur iudicium: quod latè ſumptum, incipit à libello, ſeu à petitione.facit Clemen.ij.vt lit.pen.& l.cùm notiſsimi.C. de præſcri.xxx. anno.& auť.litigioſa.C.de litig. vel latius prout incipit à reuocatione in ius: vt no.glo.in rub.ff.de in ius vo.per text. inſti.de pœna teme.liti.§.fi. Secundo modo poteſt ſolui quod libellus ſeu petitio, de neceſsitate includitur in figura iudicij: quia licet detur ante lit.conteſt.expreſsè vel tacitè: tamen lit.conteſtatio, ſiue loquamur de expreſſa, ſiue tacita: ſine ipſo libello vel petitione fieri non poteſt: nec ſententia ferri quæ debet eſſe cõformis petitioni: vt ſæpius dictum eſt.& ideo in ipſa lit.conteſta. ſemper repetitur libellus ſeu petitio.& ideo includitur in figura iudicij. Sit ergo concluſio quod quando proceditur ſine figura iudicij non eſt neceſſarius libellus in ſcriptis: ſed ſufficit qualiſqualis petitio per modum poſtæ: vt ſ.dixi in præcedenti fallentia.

24 ¶†Tertio fallit, ſi procedendum eſt de plano. Nam tunc non eſt neceſſarius libellus, ſi cauſa ſit vilis: vel de vili, aut leui mate-
e ria: ſiue leuium perſonarum: vt in auť.niſi breuiores. [e] C.de ſenten.ex breui.rec.& l.nec quiſq;.§.vbi decretum.ff.de offic.pro conſu.& leg.& l.leuia.ff.de ac.ſecus ſi cauſa eſſet grauis ponderis.ad quod vide Barto.in extrauag.ad repri.in gloſſ.de plano. & Imo.in Cle.ſæpe.de verbo.ſignifica.verſi.modo videndum eſt de hac dictione: de plano.collati.xxxj. Sed tu aduerte: quia iſtud videtur eſſe de natura cauſæ vt non requiratur libellus: vt dicam j.in fallentia.xx.ſeu qualitatis perſonarum: vt dicam fallentia.xxj.non autem videtur procedere ex natura huius verbi, de plano de cuius natura & ſignificato vide in dictis locis: & quòd latius dicam.j.titu.de ordina.co. Et ad prædictas duas fallentias, vide Specu.eodem titu.§. nunc dicendum.verſicu.j. Intellige quod poſito quòd non eſſet neceſſarius libellus: eſſet neceſſaria qualiſqualis petitio: vt dixi in præcedenti. & vide etiam quæ dixi in capitulo finali.j. de ordine.cogni.arti.xxxiiij.q.ij.

25 ¶†Quarto fallit: ſi procedendũ eſſet ſine ſtrepitu iudicij. Nam ſecundùm aliquos hæc verba excludunt omnem ſolẽnitatem

iudicij

iudicij quæ magis ſpectat ad ordinem,quàm ad veritatis indaginem,ſeu inueſtigationem.hoc tamen non placet Innocen.in capi.olim.j.de accuſa.nec Pau.& zaba.in Clemen.ij. de iud.vt ibi tradit zaba.quæſtio.xlj.Et ideo libellus eſt neceſſarius :niſi ſubeſſet alia cauſa.de quo per Oldra.in dicto conſil.cxv. quod incipit,in iudicio.& per Barto. in extrauagan.ad repri.in verbo,ſine ſtrepitu.& dicunt præfati Docto.de verbo,ſimpliciter. & de ſignificato iſtorum duorum verborum,vide quę latius dicam in tit.de ordi.cog.& vide quod dixi in c.fi.j.de ordi. cog. arti.xxxv.

26 ¶†Quintò fallit,ſi cauſa ſit expedienda ſummariè. Nam tunc non erit neceſſarius libellus, ſecundùm gloſſ. in lege prima.C. comminationes vel epiſtolas.quæ ſentit quòd in ſummarijs nõ exigatur ordo iuris.Et idem tenet hic domi.Anto.Sed illa glo. communiter reprobatur,& eam reprobat Barto. in extrauag. ad reprimen.in verbo,ſummariè.vbi dicit,quòd libellus debet eſſe ibi planè formatus : ſicut ſi procederetur ordinariè. per l. iij.in princi.ff.ad exhiben.& idem tenet Ioan. de Imo. in Clemen.ſæpe.ver.his viſis.colum.xxxiij.& etiam idem tenet hoc reprobando opinio.domi.Anto.Idem etiam tenet zaba.in dicta Clemen.ſæpe.ſed aduerte : quia in contrarium fortiter ob. lex tertia. §.ſciendum.vbi tex.dicit, ſummatum. Et per illum textũ dicit Ioan.de lig.ordinem iuris non eſſe neceſſarium.ad quòd vide quod dicam j. fallentia.xix. & de ſignificato dicti verbi,ſummariè, & de eius natura,dicam latius.j. titu. de ordi. cogni.A.B.Et quid,ſi dictum ſit ad ſimplicem querelam, vide quæ dixi.j.de ordi.cogni.c.fin.artic.xl. & etiam vide quod ibi dixi arti.xxxij.& ſi cauſa extraordinarie agenda: vt dixi, capitulo fin.de ordi.cogni.ar.xlij.prope fi.vel leuato velo,dixi ibidem.Ma.

27 ¶†Sextò fallit , ſi cauſa eſſet expedienda de facto[a] : quia tunc
a non erit neceſſarius libellus , eo quòd iſtud verbum,de facto. importat quòd iudex poſsit procedere via regia: vt lege ſecunda.in princi.ff.de ori.iuris.& ſic intelligitur excluſa omnis ſolennitas iuris poſitiui.tenet Ioan.de Imo. in dicta Clemen. ſæpe.de verborum ſignificatio.colum.penulti.& domini de Rota deciſi.xxxj.xlvij.cccxxxv.dcxxxj.ſecũdùm diuerſas quotas,per capitu.cùm eccleſia Sutrina.de cauſa poſſeſ.& proprie. Conſuluit Barto.in conſilio,quod incipit,punctus quæſtionis, aliàs incipit,in quæſtione propoſita.& vide Lapum,allegatione.cxxvij.& d.Nellum de ſancto Gemi.in tracta.bãnitorum. in tertia parte primi temporis. quæſtio.iij. Intellige tamen vt dixi.ſ. quòd requiritur qualiſqualis petitio. Et de ſignificato iſtius verbi, vide quod latius dicam in titu.de ordi.cogni.c.fin. arti.xxxvij.

¶Septimò fallit,ſi ſit cauſa in qua procedi poſsit ſola facti veritate inſpecta,per ea quæ ſtatim dicta ſunt tenet Ioan.de Imo. in d.c.pe.& intellige vt ſtatim dixi.

28 ¶†Octauò fallit,ſi ſit cauſa in qua procedi poſsit ſine aliqua ſolennitate:vel ſine iuris ſolennitate,vel omiſsis ſolennitatibus iuris.tenet Ioan. de Imol.in dicta columna penultima. allegat not.per Barto.in lege filiuſſamilias.ff. de donatio. & ibi etiam vide Ioan.de Imo.& quod etiam tradit Barto.in lege prima.ff. de mili.teſtamento. & conſi.clxxxviij. quod incipit,quæſtio. & vide Bal.ĩ lege præsbyteri.C.de Epiſcopis & clericis.qui in multis contradicit Barto. vide etiam per eum in lege milites. C.de mili. teſtamento, & quod latius dicam in titu. de ordina. cognitio. requirit tñ qualiſqualis libellus , vt ſæpius dictũ eſt. ¶Nonò fallit,ſi ſit cauſa in qua iudex poſsit procedere ex ſua abſoluta voluntate,vel poteſtate,per quæcunq; verba hæc denotantia per quæ alicui eſſet attributa hæc poteſtas. ad quod vide Ioan.de Imo.in dicta Cle. ſæpe.colũ.xliij.ſecus ſi haberet poteſtatẽ procedendi per verba denotantia arbitriũ boni viri. Quæ aũt ſint iſta verba denotãtia liberã poteſtatẽ vel arbitriũ boni viri,aliqua ponit Ioan.de Imo.in dicto loco. & Barto. & Doc.in lege fideicõmiſſa.§.ſi ſic.ff. de lega.iij. & in extrauagã. ad reprimen.in verbo,videbitur. Et latè dixi in repe.l.ſi quis arbitratu.ff.de verborum obligatio.& in tracta. de arbi, §.xxiij. fortè dicam in titu.de ordine cognitio.vel in titu.de arbi,intellige tamen, vt ſæpius dictum eſt,quòd præcedat qualiſqualis petitio.

29 ¶†Decimò fallit,quando factum proponitur coram Papa[b]:
b quia tunc non eſt neceſſarius libellus, ſecundũ Hoſt.& Io.de Imo.hic,qui remittit ad no.per ſe in capitulo primo.de lit.conteſta.& idem Stepha.& zaba.in Clemen.ſæpe. quæſtio.xv. & per Innocẽ.in capi.cùm veniſſent.ſ.de reſtitutio. in integrum. in quarto intellectu.facit quod dixi ſ.in prima fallẽtia in exemplo Salomonis:& quod dixi ſ.in ſexta fallentia. Iſta enim narratio,quæ fit coram Papa, habetur pro libello & petitione.& idem ego arbitror,ſi fieret coram Principe:quia ipſe ſolutus eſt legibus: vt l.Princeps.de leg.& inſti.de iure naturali.§. ſed qđ
c Principi.Et idem arbitror de omnibus alijs,qui funguntur[c] iure Principis,p no.per Bar.& Io.de Imo.in l.infamem.ff.de publi.iud.& per Barto.in l.hoſtes.ff.de capti.& vide gloſſ.quam allegabo in capitulo primo.j.de maled.& per Barto.in lege tertia.ff.de mino.& per Cyn. in lege,ſi ea lege. C. de condictione ob cauſam.Fortè latius dicam.j.in titu.de ordine cognitio.c.ij. arti.xxj.

30 ¶†Vndecimò fallit,ſi conſuetudo habet, quòd non detur libellus:quia conſuetudo valet in his,quę ſunt circa indicta.C.de priui.ſcholarium.l.fi.lib.xij.facit.c.iij.in fin.j. de eo qui mit. in poſ.cauſa rei ſeruan.ſecundùm Innocen.& Ioan. And.& Docto.hic.facit etiam capi.ex literis.ſ. de conſti. & C. de diuerſis officijs.& apparitoribus.l.prima.lib.xij.ſentit Barto.in authẽ. offeratur.C.de lit.conteſta.Et idem zenzelinus & Ioã.de Imo. in Clemen.ſæpe.colum.vij.& Specu.eodem titu.§.nunc dicendum.verſicu.xxj.per iura prælegata,& per l.j.C. de auro coronario lib.x.& C.de primipilo.in l.ij.in fi.& Ioan. And.in addi.Specu.ad dictum ver.& Iaco.Balduini in quarto libro prælegati operis,per §.ex non ſcripto.inſti. de iure naturali. allegat etiam l.teſta.& l.fin.C.de teſta.& C.de execu.munerum.l. maximè.& C.de matthalarijs.l.ij.lib.xj.& C. de præpoſitis ſacro.ſcriniorum.l.vnicuiq;.& de curſu publi.l.publici.lib.xij.& de diuerſis officijs & apparitoribus.in l.ij.eo.lib.& idem tenet Roff.in dicta rubrica.in quibus cauſis libellus non datur vbi dicit,quòd prouinciæ in quibus libellus non datur : non multum peccant.Sed Do.meus hic dicit,quòd putat hunc caſum procedere,vt non detur petitio per modum libelli,ſed quôd petitio ſaltem non ſit apud acta:non credit conſuetudinem valere,tanquã minus rationabilem,per no.in d.Cle.ſæpe, de quo dixi in prima fallen.

31 ¶†Duodecimò fallit,ſi ſtatuto hoc diſponeretur.ar.præceden a
tium,no.zenze.& Ioan.de Imo.in d.Clemen.ſæpe.qui dicunt quòd virtute conſuetudinis & ſtatuti municipalis,poteſt induci,vt omittatur ſolennitas iudiciorum.per cap.penul.de eo,qui mit.in poſ.& declara vt dixi in præcedenti.

32 ¶†Decimotertio fallit ſecundùm Inno.Hoſtien.& Ioan.An. hic,ſi partes conueniant,quod iudex non in figura iudicij , ſed de plano ex officio ſuo veritatem audiat,& inquirat: & ſecundùm reperta dicat,& ſic intelligunt quidam.l.quoties. in fi.C. de priui.ſchola.lib.xij.quem caſum dicunt ſpecialem.& quod b
no.in auc.vt differ.iud.§.ſi verò contigerit.colla.ix.& in c.cum tempore.j.reſponſo.ſ.de arbi.non enim poſſet fieri ex conuentione partium,quod omiſſo libello , iudex ſententiam diceret. Et optimè loquuntur,ſecundùm Do. meũ: quia ſicut partes ex toto poſſunt cedere liti:vt in c.dudum.de elec.& in l.poſtq; c
liti.C.de pac.de quo latius dicam j.in c.iij. articu.xxxj. fortius poſſunt totam quæſtionem ponere in manibus iudicis: ſed dictum ſuum non erit ſententia diffinitiua : ſed dabit quoddam mandatum,prout ſibi videbitur.ad quod vide bonam glo.in c. fi.de re iudi.lib.vj.& quod no.in c.de cauſis.de re iudic. & hoc modo poteſt procedere opi. quæ vult libellum poſſe à partibus remitti,vt dixi.ſ.in iij.opinio.Et hoc voluit Specu.eo. tit. d
§.nunc dicendum.verſi.ix.& fuit opi.Accur.& ſequitur Roff. in d.rub.in quibus cauſis non offertur libellus.& Iaco.balduini qui dicit,quod requiritur expreſſus conſenſus partium: vt dicit Ioan.And.in addi.Specu.ad dictum verſi.ix.aliàs non valet proceſſus.ar.c.dudum.de elec.& c.j.j.de lit.conte.& ſequit hic Do.me. Aduerte tñ:quia Bart.in l.j.C.de li.cõte.tenet q; partes poſſunt renunciare libello:ſed non quod non porrigat qualiſqualis petitio:quia hic cõcurrit cõmodum iudicis,vt certã ferat ſententiam.& ſic Bart.videt contradicere his,quem ſ.dixi in x. opi.& ſibijpſi.Sed poſſumus ſaluare hoc dictũ,intelligẽdo vt ſ.dixi,videlicet quãdo partes cõuenirent q; iudex nõ procederet,vt iudex:aliàs ſec9:quia nõ poſſent partes renũciare iuri introducẽti ſolẽnitatẽ,vt l.nemo põt.ff.de leg.j.&ſ.dixi poſt Bar. in ix.opi.Sed poſſumus ſaluare hoc dictũ,intelligẽdo vt ſ.dixi.
d Sed ſi velint partes q; iudex ꝓcedat tanq; arbitrator[d] vel ſimilis,poſſunt hoc facere.per l.ſed ſi in ſeruũ.§.ſi qs.ff.de arbi.& ſequit hic Io,de Imo.& idẽ voluit Inn.in c.de cauſis.ſ.de of.dele. & Guil.zenze.& Io.de Imo.in Cle.ſæpe.de verb.ſig.facit c.literas.de præſump.& d.c.cũ tempore.de arbi.& qđ no.in auc. vt differẽtes iudices §.ſi vero.& idẽ per iura prælegata volũt Landinus Pau.& zaba.in d.c.Cle.ſæpe. vbi etiã dicunt q; actis iudicialibus inductis in publicã vtilitatẽ,quales ſint ſolẽnes, vt libellus,litis conte.&c.non poſſunt partes renũciare,ſed ſolũ actis partialibus,quales ſunt productiones teſtium, inſtrumentorũ,& ſimiles.ſic dicit zenze.poſſe intelligi qđ not.ij.q.j.c. in primis.Nec ob.l.quoties.C.de priui.ſchola.quia qđ in illa lege dicitur,eſt rõne ſpecialitatis deſcendentis ex vtilitate cauſæ,vt

¶De facto. vide de hoc verbo & ſimilibus,quæ ſequunt per Felyn. latè in c.j. in vij. fal.ſ. de conſtitu. vbi latè examinat,qd ſimilia verba ponderent.

¶ Adde Iaſ. qui cõfirmat hãc limitationẽ trib9 modis,in l.j.ĩ ij. col. ff.de eden.

¶ Ciuitates quæ nõ recognoſcunt ſuperiorẽ:ita Bal. in d.l.iij.in princ. ff.de mino.& adde Bart.in l.j. C.ſi aduer.rem iudi.

¶Si partes volũt iudicẽ procedere, vt arbitratorẽ:tũc pñt remittere libelli ſolennitatẽ: ſed tunc nõ valet vt ſentẽtia, ſed in vim pacti.ar. l.ij. C.cõmu.vtriuſq; iu.& declarat Abbas,& moder.ĩ c. decanis.in iij. col. ſ.de offi.delega.

dixi in.iij.fallentia. Et procedit ſecundùm antiqua tempora, ſecundùm quæ non erat neceſſarius libellus: niſi in perſonis illuſtribus, in recitatione opi. Et ideò partes poterant renunciare iuri ſpeciali: quia facilius tollitur ius ſpeciale, quàm commune: vtl. milites. §. militię miſſus. ff. de mili. teſtamẽ. facit quod dicã infrà fallẽtia. xviij. ¶ †Decimoquartò fallit in omnibus caſibus, in quibus non exigitur litis conteſtatio, ſecundùm Inno. & Io. And. hic, quos ſequitur domi. Anto. facit quod dicam in ſequenti fallentia: & iſtos caſus videbimus j. vt lit. non conteſta. Sed hæc fallentia nõ placet hic Do. meo: quoniam iſta ſunt ſeparata: ſcilicet, libelli oblatio, & litis conteſtatio: vnde non ſequitur, quòd vno ſublato, tollatur reliquum argu. §. affinitatis. inſtitu. de nupt. & pro hoc etiam bene facit quod not. gloſſ. in verbo, neceſſario. in fi. in Clemen. ſæpe. de verb. ſignifi. vbi glo. per contrarium concludit, quòd licet ſit remota libelli oblatio: non tamen intelligitur ſublata litis conteſtatio: quia ſatis eſt, q̃ de litis conteſtatione nihil ſit dictum. ita ergo & in terminis noſtris per contrarium: & mihi placet: quia ex ſeparatis non fit illatio: & maximè in correctiuis nõ fit extenſio, vt in iuribus vulgatis. & adde quæ dicam in ſequenti fallentia. ¶ †Decimoquinto fallit in caſibus, in quibus non eſt neceſſarium quòd ſententia feratur in ſcriptis. hoc voluit glo. ij. in auẽ. offeratur. C. de litis conteſta. Et hoc etiam reperio tenere hic do. Iacob. Zop. & Doc. Moder. Sed tu dic, quòd aut ſententia non eſt ferenda in ſcriptis ex forma ſtatuti, conſuetudinis, vel delegationis ſpecificè loquentis, & remittentis hanc ſolennitatem ſolùm in ſententia. Et arbitror quòd exigatur libellus & litis conteſtatio. per ea quę dixi in præcedenti fallentia, niſi qualitas cauſę omnino aliud ſuaderet. Nam ſi qualitate cauſæ, vt quia leuis, aut vilis, vel propter ſimilem cauſam remitteretur hæc ſolennitas. intelligeretur etiam remiſſa ſolennitas libelli & litis conteſtationis, propter eandem rationem in æquiparatis, per nota in l. ſi quis ſeruo. de furtis. & in l. j. de lega. primo. & in materia extenſiõis iurium exorbitantium, de qua maximè per Moderniores in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſoluto matrimo. & in alijs iuribus vulgatis, & hæc videtur ſenſiſſe. d. gloſ. ij. dum remittit ad auẽ. niſi breuiores. C. de ſen. ex breui. reci.

a ¶ Adde quod q̃uis cã ſit ſummariè tractanda: tamen pſonę litigãtes ſunt plenariè legitimandæ. ita tenet gloſſ. in l. ij. in gloſ. pen. C. de edic. diui Adria. tol. no. Bart. ibi et Moder. in rubric. C. qui admitti. in princip.

35 ¶ †Decimoſextò fallit in notorijs, ſecundùm Innocen. & Docto. hic. allegat Innocen. ij. q. j. c. manifeſta. & j. de iureiuran. c. ad noſtram. Sed melius facit c. quoniam. ſ. de filijs præſby. Sed tamen, vt ſ. dictum eſt ſæpius, requiritur qualiſqualis petitio. vt dicit Ioan. Andre. in c. veſtra. j. de coha. cle. & mulie. & vide quod ibi dixi.

36 ¶ †Decimoſeptimò fallit in cauſa inquiſitionis, quod quidam dicunt ſimpliciter procedere. Alij verò volunt, quòd iſtud habeat locum, quando iudex procederet ex puro & mero ipſius officio: ſecus ſi ad partis inſtantiam. ad quod vide quod latè dixi in c. qualiter. el. ij. j. de accuſationibus. in vndecimo princip. articu. q. xj. & xiij.

37 ¶ †Decimooctauo fallit in denunciatione, ſecundùm aliquos quod intellige in denunciatione euangelica: ſecus in canonica, ſeu iudiciali: quia in illa videtur neceſſarius libellus, ſecundùm Ioan. And. hic. & docto. per c. licet. & in c. cùm dilecti. & c. prę-latorum. & c. qualiter. cl. ij. j. de accuſationibus. & per Specu. eo. titu. §. nunc dicendum. verſi. ij. Sed tu vide quæ latius dixi in c. nouit. ſ. de iudicijs.

38 ¶ †Decimononò fallit in caſibus, in quibus ſententia non pararet magnum præiudicium, vel pararet tale, quod per aliud iudicium poteſt reparari abſq; appellatione, vel reſtitutione in integrum, vel ſimili remedio. Ioan. de lig. in Clemen. ſæpe. de verbo. ſignifica. & Do. meus hic quia tunc proceditur ſummariè. per nota in l. iij. §. ſciendum. ff. ad exhiben. vbi text. vult, quòd in talibus cauſis iudex procedat ſummatim. quod eſt contra id q̃d dixi ſ. poſt Barto. & Io. de Imol. in. v. fallentia. Nam ſecundùm opi. prędictorũ, licet procedendũ eſſet ſummariè[b]: tamen requireretur libellus, vt ibi dixi.

39 ¶ †Vigeſimò fallit in cauſis vilibus, & maximè vilium perſonarum, in quibus nedum quòd non requiratur libellus. Sed nec requiritur aliqua ſcriptura, vt in auẽ. niſi breuiores. C. de ſenten. ex breuic. reci. & in c. ſi quis cum clerico. xj. q̃o. j. & hoc voluit hic gl. noſtra. & Io. An. & Doc. Rofre. in d. rub. §. in quibus cauſis libellus non offeratur. & Iac. Bald. & Specu. in d. §. nunc dicendũ. verſi. iij. & licet quidã dicant, q̃ vilis cauſa dicit duorũ aureorum: tñ Rofre. & Specu. in d. ver. iij. & Io. An. ibi in addi. cõcludũt hoc eſſe relinquendum arbitrio iudicis: qa arbitrabitur inſpecta qualitate perſonarum & cauſæ, per l. cũ hi. §. ſed & perſonarũ. ff. de tranſac. & ſ. q̃d metus cauſa. in c. fi. & ff. de vſu & habi. in l. plenũ. §. j. & ſequit hic d. M. q̃d maximè procedit ſi partes hoc poſtulant. Et ita intelligunt quidam l. quoties. C. de priui. ſchola. libr. xij. vt dixi ſ. in. xiij. fallentia, requiritur tamen verbalis petitio & narratio, ex qua petentis intentio cõcludatur. A. B. Et ideo coram vicarijs & officialibus inſtan. nõ eſt offerendus libellus: tum quia cauſę ſunt viles: tum etiã quia coram ignorante. ll. non requiritur libellus: ſed ſimplici via ſint contenti. Bal. in d. auẽ. niſi breuiores. Ma.

40 ¶ †Vigeſimoprimò fallit in cauſis vilium perſonarũ, vt pauperum, ruſticorum, & ſimilium: quãuis cauſa nõ eſſet vilis. hoc ſentiunt hic Doc. faciẽtes de præcedenti caſu. & hoc caſu duas fallentias facit tex. in auẽ. de manda. Princi. §. ſic tibi. colla. iij. & quãuis ille tex. inquantũ loquitur per dictionem, maximè, videatur requirere duo, ſcilicet q̃ cauſa ſit vilis, & vilium perſonarum: tamen glo. ibi ponit duas lecturas: & tenet quòd dictio, maximè. ibi abũdet: & q̃ quælibet cauſa per ſe ſufficiat: & hęc opi. placet hic do. M. mouetur: quia aliàs nulla ſpecialitas videretur eſſe in vilibus perſonis: eo quòd inter quoſcunq; ſi cauſa eſt vilis, non requiritur ſcriptura, vt in auẽ. niſi breuiores. & in hanc ſententiam videtur inclinare Specu. in d. verſi. iij. dicens, ſi cauſa ſit vilis: quia modicæ ſummæ, vel ſit vilium perſonarũ. & ſic loquitur alternatiuè q̃d declarat ibi Ioan. And. in addi. & latius Iac. Bal. in d. tracta. verſi. iij. & mihi placet: quia ſi cauſa eſt vilis & leuis, plus exponeretur ſi ordinariè procederetur, quàm eſſet cauſa. & ideo etiam ſi talis cauſa eſſet inter diuites & potentes, nihilò minus nõ eſſet iuris ordo ſeruãdus: & iſtud eſt quod vult dictus. §. ſit tibi. dum dicit, maximè vilium perſonarum. & ſic dictio, maximè, ſtat propriè, & non ſuperabundat. Si verò cauſa non eſt leuis, ſed eſt pauperis & vilis perſonę proceditur abſq; ordine: quia nõ habent tales vnde poſſint expenſas facere.

41 ¶ †Vigeſimoſecundò fallit, ſi manu militari petatur ſententia mandari executioni: quia tunc non eſt neceſſarius libellus: quia aliàs non eſſet litium finis, ſed finis vnius litis, eſſet principium alterius quod eſſe non debet, vt l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. C. de rebus credi. in l. ſi quis. & contra no. in c. finem. j. de dolo & contu. ſecundũ do. Ma. hic. Sed tu aduerte: quia iſte articulus eſt intricatus & difficilis, & variæ ſunt opi. gl. enim in l. qui de inofficioſo. ff. de inoffi. teſta. tenet ſimpliciter, q̃ in executione ſententiæ non ſit neceſſarius libellus. & idem tenet in l. minor. xxv. annis, cui fideicõmiſſum. ff. de mino. pro qua opi. videtur ius in l. pe. C. de arbi. vbi litera videt apertè velle, quòd per actionem in factum, ſententia mandet executioni. Spe. in ti. de libel. concep. §. nunc dicendum. ver. xxv. primo videtur tenere dictam opi, quòd libellus non ſit neceſſarius, etiam ſi agat actione in factum ex ſententia, de qua actione habetur in l. acto ri. C. de rebus credi. quæ actio aliàs appellatur actio iudicati: vt l. milites. ff. de re iudi. & hoc ne lites ex litibus oriantur, vt dixi, allegat etiam quendam Doct. Bene. qui fuit doctor Ioan. Faſioli, vt dicit ibi Io. And. in addi. tenentem prædictam opi. Mouetur: quia iſta actio eſt alterius naturæ, quàm reliquæ in quibus ſummaria cognitio requirit: quia non eſt in iudicio examinãda & terminanda: ſed eſt executioni mandanda, cùm parta, ſeu parata dicatur. ff. de mino. in dicta lege. minor. & C. de executio. rei iudi. in l. ſi cauſam. & ff. de re iudi. in l. iij. §. ſi ex conuentione. ſed parata non eſſet, ſi requireretur libellus litis conteſtatio &c. Vnde cõcludit q̃ iudex nihil aliud inſpicere debet, niſi an ſit iudicatum. ff. de iudi. in l. ſi Prætor. & iſtam opi. ſenſit Archi. ij. q. j. in c. ſicut. vbi tenet libellum non eſſe neceſſariũ in executione ſententiæ per c. Adã. de pœ. diſtin. j. Et cum hac opi. cõcordat Martinus de fano dicens quòd executio fit iudicis officio: & cùm in facto conſiſtat, & ſummaria ſit cognitio, non debet aſſumere partes iudicis, ſed executoris: vnde, ſecundùm eũ, nec actio debet proponi, nec litis conteſtatio fieri: ne lites ex litibus oriantur, vt dixi. vnde libellus non debet offerri. ar. ne vis fiat ei, qui in poſſeſsionũ mittitur. in l. ſi quis miſſum. & ff. de religio. & ſump. fune. in l. ſi quis ſepulchrum. & ff. de offi. procõſul. in l. ne quicq̃. §. de plano. & eandẽ opi. tenet Gui. de ſuza. Et ſic ſecundùm prædictorum opi. pro executione ſententiæ non eſt neceſſarius libellus. Inno. verò & Hoſtien. tenent contrarium in c. cũ venerabilis. j. de excep. volentes. quòd ſiue agatur actione in factum, ſiue officio iudicis, neceſſarius ſit libellus. & idem in effectu voluit Iac. Bal. per tex. in auẽ. offeratur. & in auẽ. libellum. C. de lit. conteſt. dicens quòd ſiue petatur contra reum, vel in eius bonis executio ſententiæ actione in factũ, ſiue iudicis officium imploratur: quibus duobus modis petitur executio ſententiæ, vt j. l. properandum. §. ſinautem reus. C. de iud. & in l. à diuo Pio. ff. de re iudi. & in l. pe. C. de execu. rei iudi. libellus non eſt neceſſarius. Idem etiam voluit Albertus papienſis, cùm ſit actio. nec inueniatur caſus exceptus à iure. facit. ff. de peti. hære. in l. item veniunt. §. cũ prædiximus. Et pro hac opi. facit l. intra dies. ff. de re iudi. vbi tex. videtur velle quòd agatur iudicati. Et verbũ, agatur, denotat quòd ordinariè procedatur:

vt l.

vt l.licet.§.si plures.ff.de procur.& in l.is apud quem.ff.de edē. & ad idem etiam facit tex.in l.item veniunt.§.idem rectè.ff. de peti.hære.& l.j.C.quando ex facto tuto.Spe.verò in d.versicu. xxv.recitatis quibusdam opi.concludit, quòd cùm officio iudicis petitur executio sententiæ in beneficium:tunc contra certam personam nihil petatur ab initio, non est necessarius libellus.arg.l.minor xxv.annis.ibi,ad initium. Sed si contra condemnatum peteretur executio, & reus se opponeret dicens sentētiam nullam,vel executionem non esse faciendam, quòd facere potest.ff.de iudi.in l.si Prætor.§. Marcellus.& propter hoc petat libellum,dicit Specu.quòd credit, quòd libellus sit offerendus.Sed Io.And.ibi in addi.dicit quòd Azo in primo mēbro distinxit,vt Specu.inducens eandem.l.Subdit tamē, quòd illud procedit, siue coram iudice proferente, siue coram alio, cui commisit,petatur executio. & inducit.c. postulasti.s.de foro competen.& c.romana.eodem titu.lib.vj.& l.à diuo Pio.§. j.de re iudi.Et dicit quòd offertur sententia pro libello illi mero executori,per l.j.C.de re iudica. pro quo Ioan. And.etiam allegat quod ipse no.in c.dudum.s.de elec.in verbo, contestationem.Insuper etiam cum secundo membro speculatoris cōcordat Azo subdens,quòd vbi non petitur libellus ab opponente,non erit necessarium illum offerre:sed,vt dixi, sufficeret simplex petitio scripto,vel verbo,cum actione inserta, vt no. in Clemen.sæpe.§.j.ad finem magnæ glo.& §.verum.de verb. signi.secundùm Ioan.And.in d.addi.Specu.verò in tit. de executione sententiæ.§.qualiter.aliàs incipit,breuiter. dicit quòd si pro executione sententiæ agatur iudicati, vel actione in factum,debet offerri libellus,per l.edita.C.de eden.l.j.ff.de eden. Sed si imploratur officium iudicis,non est offerendus libellus. per l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iudic.Et hanc opinio. videtur approbare Bal.in l.minor.xxv.annis.ff.de mino.& Barto.in l.intra dies.ff.de re iudica. videtur tamen Barto. residere,
a quòd aut executio[a] petitur coram eo iudice,per eum,pro quo lata est sententia,contra eum contra quem lata est:& nō est necessarius.Aut petitur coram alio iudice,vel per aliū, quàm per illum pro quo lata est:vel contra alium,quàm cōtra illum,contra quē lata est:quo casu,debet agi actione iudicati:& sic actione in factum:non officio iudicis:& tunc libellus est necessarius sed non requiritur cum tanta solennitate, sicut in alijs iudicijs principalibus.Idem tamen Barto.in l.iubere.ff.de iunſ.omniū iudicum.simpliciter tenet libellum nō esse necessarium.Domi. Anto.distinguit,quòd aut petitur executio sententiæ corā eodem iudice,qui iudicauit:coram quo notoriū est de iustitia partis.& idem sit si contradictori in executione,qui fuit in sententia,non est necessarius libellus:siue agatur actione in factum vel iudicati,siue officio iudicis:cùm factum sit sibi notoriū,& causa sit summaria: vt d.§.si super rebus. pro quo facit quod dixi in xvj.fallentia.Aut petitur coram alio iudice,& nullus appareat contradictor, vel idēmet apparet contradictor:sufficit tunc sententia pro libello,vt dixi s.secundùm Ioan.And.Si verò appareret nouus contradictor:adhuc etiam do. Anto.tenet idem
c ex eo quia causa est summaria.dicit tamē quòd requiritur qualisqualis petitio.& sic secundum do. Anto. non est differentia, an agatur coram eodem iudice vel alio: vel actione in factum, vel per officium iudicis.Sed tu aduerte:quia non sequit, debet procedi summariè:ergo non exigitur libellus,ad quòd vide qđ dixi.s.in v.fallentia.Et no.circa prædicta,quòd Ang. in l.iij.§. si ex conuentione.ff.de re iudi.dicit,quòd quando imploratur officium iudicis pro executione sententiæ,debet fieri iudiciū coram iudice,qui tulit sententiam,vel eius successore: non autem poterit peti corā alio diuerso,vt etiam aliquid tactum fuit.s.in opi.Bar.nisi fuerit requisitus per literas iudicantis.& sic intelligunt dictam l.à diuo Pio.§.j.l.properandū.§. & si quidem.C. de iudi.& C.de Episco.audien.in l. si quis litigantium. & ff.de bo.authoritate iudi.pos.in l.cùm vnus.§.j.Sed actione in factū vel iudicati,pōt agi etiam coram alio diuerso iudice : dūmodo aliàs sit competens:nec sunt necessariæ aliæ literæ. de quo per Bar.in d.l.à diuo Pio.§.j.& per Spec.in tit.de executione sententiæ.§.nunc videndum.ver.sed pone.Et ibi vult Ang. quòd libellus offeratur hoc casu,& quòd procedetur in figura iudicij summarij.& sic intelligit d.l.à diuo.§.si super rebus.& l.ij.ff.de re iudi.& sic videtur concordare cum vltima opinione Specu. ad quod vide no.per Cy.in l,ab executore.C. quorum appel. non recipiant.Sed Io.de Imo.in d.l.intra dies.dicit, quòd opi. non recipiant.Sed Io.de Imo.in d.l.intra dies.dicit, quòd opi. glo.in d.l.qui de inofficioso. & in d.l. minor. quam allegaui s. in prin.videtur sibi verior pro qua allegat.l.pe.C.de arbi.Nec ob.l.j.ff.de eden.cū si.vbi ꝓbatur,quòd agens aliqua actione, debet libellum offerre:prout latius dixi s.in ix.opi. quia debet intelligi, quando agitur actione descendenti & aliquo facto non diciso per sententiam,quæ transisset in rem iudicatam aliàs sec:ne lites ex litib⁹ orianť,vt dictū ē.facit l.iij.§.ait prętor.ff.de re iud.Nec ob.l.item veniunt.§.idē rectè.ff.de peti.hære.quia ibi non dicitur,quòd libellus sit offerendus,nec lis contestanda.Sed quòd durat potestas dandi seruum pro noxa,do nec quis conueniatur iudicati.Et sic potest intelligi, quòd duret,donec fuerit conuentus per ipsam actionem iudicati. & licet aliàs ante lit.contest.nō dicatur quis agere, sed agere velle: vt in l.amplius nō peti.ff.rem ratā habe.illud procedit in actionibus,in quibus lis esset contestanda:non in alijs,in quibus nō est contestanda,vt in l.ita autē.in princ. cum ibi no.ff.de admi. tuto.& in c.ad nostram.el.iij.j.de iureiur. & in l.iij.§. toties.ff. de dam.infec.secundùm Ioan.And.in d.l.intra dies.qui tamen subdit,quòd in practica tutius esset seruare opin. communem. Sed non aperit quæ sit ista opi.communis.Arbitror,quòd velit dicere libellum necessarium:sed vt apparet ex superioribus ista non est communis:sed posito quòd libellus non sit necessarius,istud videtur procedere,quando peteretur executio sentētiæ liquidæ:sed necessarium esset liquidare sententiam,propter ipsius dubitationem necessarium esset offerre libellum. facit l. fi.C.de compensa.in ratione sui.& C.de sen.quæ sine certa quāti.in l.fi.secundùm Bal.in d.l. minor.xxv.annis, cui fideicommissum.ff.de mino.

42 ¶†Vigesimotertiò fallit,quando petitur executio alicuius remedij litis decisiui,seu meliuslitis contestationis impeditiui:vt in c.j.de lit.contesta.lib.vj.Et hoc,ne lites ex litibus oriantur: vt in c.finem.j.de dolo & cōtuma.& in l.terminato.C.de fruc. a & litis expen.dixi in c.præcedenti.Et per hoc dicunt quidam quòd quando adiudicatur ecclesijs cum pertinentijs,pertinentiæ probantur absq; libello:vt no.in c.cùm ad sedem.j.de restitutio.spolia.& ideo si petitur executio transactionis, vel compensationis,aut sententiæ:nō est necessarius libellus.Sed tu dic de sententia,vt dixi in præce.fal.Sed quò ad trāsactionem, vel similem compositionem arbitror,quòd si agatur ex illis,necessarius sit libellus.Nec ob.c.j.de lit.contestatio.lib.vj. quia non sequitur,exceptio transactionis impedit litis ingressum, vt ibi, ergo si agitur vigore transactionis non est necessarius libellus, per ea suæ superius dixi.

43 ¶†Vigesimoquartò,fallit in re desiderante celeritatem:[b] vnde
b in cautione damni infecti,quæ desiderat celeritatem,non debet dari libellus,secundùm aliquos,vt traditur in l.j. de damno infec.Alij verò tenent per illam l.quòd debeat dari,vt hic per Inno.sed Hostien.tenet hoc esse arbitrarium,prout iudex ex causa viderit illum dandum vel non dandum.argu. d.l.j.& l.iij.§. hoc autem iudicium.& §.toties.& l.j.& ij.ff. de fer.& c.licet.j. de fer.& sequitur hic do.me. & Spec.eo.ti.§. nunc dicendum. versi.xxxij.facit quia huiusmodi cautio iudicis officio expedi b tur:& ideo nō videtur libellus necessarius,vt dictis iuribus,nisi iudex aliud arbitretur.facit etiam l.Prætor ait.j. responso.& l. qui bono.§.quidam.§.pen.& antepe.& l.in causæ.ff. de dam. infec.Sed Iaco.Bal.dicebat,quòd quamuis iudicis officio petatur,nihilò minus necessarius esset libellus.[c] arg.l.scire oportet. c ff.de excusa.tuto.ad quod etiam allegat:quia nomine actionis continetur hæc cautio.ff.de act.& obli.in l.actionis.sed in actione dandus est libellus:vt in d.auť.offeratur.C,de lit.contesta.ergo &c.Alij verò dicunt quòd petitur actione in factum:vt d.l. Prætor.in prin.sed dicit Spec.ad saluandas opi. quòd dabitur quasi libellus.i.petitio:hec dabitur nisi modica dilatio: vt in l. c iij.ff.de re iudi.mihi placet,quòd potius sit necessarius,sed posset esse tantùm imminens,quòd iudex sine libello posset procedere:& sic videtur arbitrium.

44 ¶†Vigesimoquintò fallit in causa spirituali, secundùm Host. hic per c.j.j.de dolo & contuma.& sequitur hic Ioan. And.& etiam do.Anto.& Spec.in d.§.nunc dicendum.versi.xxiij.sed dicit Ioan.And.ibi in addi.quôd d.c.j.nō probat illud ad quod inducitur:quamuis dictum suū sit verum in casibus Cle.dispendiosam.de iudi.& idem Io.de Imo.hic,per illam Cle.quæ solū enumerat certas causas speciales spirituales.Et sic in alijs videť secus.ar.c.nōne.j.de præsum.l.maritus.C.de procur.non ob.d. c.j.de dolo & contu.quia ibi non dicitur,ꝙ sit necessarius libellus:sed dicitur ꝙ in causis ecclesiasticis,& inter personas ecclesiasticas rigor iuris non est seruandus,quod est intelligendum, vt ibi dicit gl.de rigore quò ad pœnas à iuris rigore inductas, vt illę tunc locum non habeant:& sic non loquitur,quò ad alia concernentia ordinem substantialem iudicij.

45 ¶†Vigesimosextò fallit in causa beneficiali,quando agitur de beneficijs authoritate apostolica obtinendis,secundùm quosdam,vt no.de eta.& quali.in c.accipimus.& refert hoc Io.An. & idem Spec.in d.§.nunc dicendum.versi.vj.qui dicit,quòd litera apostolica habetur loco libelli.& idem dicit ibi Spe.si agat de beneficijs minus canonicè obtentis,sine diœcesani conscię-

¶In isto articulo vtrū in executione requirat libellus litis cōtestatio & similes act⁹ res est admodum dubia vide late do. Alexā.in l.à diuo pio.in §.j.ff.de re iudica. & eūdem Alex. in cosi.l. in ij.col.lib.ij.

¶Celeritatē. Vide alex. cōs.xxij. & cōsi.xlij.li.iij.

¶Quando imploratur officium iudicis,an sit necessarius libellus,vide oīno Bal.in addi.Spec.de lib.cōcep. versi.officiū iudicis.& Barto. in l.nec quicq;.§. vbi decretū. vbi etiā Moder.ff. de offic. pcō.& leg. & vbi competit officiū iudicis,an requiratur plena causę cognitio,vide oīno fely.in c. ij. extra de offic. iudi.

tia,per c.iĩ.j.de consti.xvj.q.viĩ.c.nullus.secundùm Spec. ibi. Sed tu dic vt dixi in præcedenti fallentia:& dicam in sequenti. & vt latius dixi in d.Cle.dispendiosam.

46 ¶†Vigesimoseptimò fallit in causa matrimoniali,quando iudex procedit ex officio:vt j.de clan. despon.c. cùm inhibitio. & ita debet intelligi.c.Albericus.j.de test.secundùm Ioã. And. hic,qui remittit ad ibi no.Sed tu dic vt dixi in duabus præcedẽtibus fallentijs,& latius in d.Cle.dispẽdiosam. vbi in quibusq; causis, beneficialibus & decimarum, necnon & super matrimonijs & vsuris,& eas quoquo modo tangentibus, procedi tur simpliciter & sine figura iudicij &c. vide quæ latiꝰ ibi dixi.

47 ¶†Vigesimooctauò fallit,si non agitur contra aliquam specialem personam,nec apparet cõtradictor, vt in auĉ. si omnes.C. si vt se ab hære.abstineat.A.B. Sed aduerte: quia Barto. in l.ne quicq;.§.vbi decretũ.ff.de offi.procon.& leg. quando tractat, an requiratur libellus,quando imploratur officium iudicis contra incertam personam,si simpliciter intelligatur videtur velle, quòd libellus sit necessarius.Spe.in tit.de offi.iudi.§.j.ver.porrò.videtur velle quòd non sit necessarius:debeat tamen qualiſ qualis petitio porrigi, vt iudex possit deliberare quid debeat agere.Ma.

48 ¶†Vigesimononò fallit,secundùm aliquos,quando creditorª a pactus est vt sua authoritate possit ingredi possessionẽ: quod procedere potest,vel extraiudicialiter id facit,vel si volens vrbanius agere,secundùm ea quæ traduntur in lege i ĩ,C.de pig. maximè per Bar.in repe.hoc petat à iudice, nullo contradictore:valet enim cõcessio facta per iudicem absq; libello.Sed si debitor contradicat,libellus est offerendus.hoc tenet Iaco. Bal.in d.l.iĩ.& Ioan. And.in addi.Spe.eo.tit.§.nunc dicendum. versi. ix.& Bal.in c.j.secundo responso.de pace iura.firman.qui allegat quãdam glo.quam non habeo.

ª ¶Quando creditor paciscit de ingrediendo ꝓpria authoritate, vide Bar.in d.l.creditores.in x.co.ver.super secũdo.C. de pig.& Alexan.in consi.cvj. col.pe. li.iĩ. & fit tamen differentia, an pactum constet per instrumẽtum, an per testes, vt ibidem per bar.in v. q.Bal.ĩ l.ĩ.iĩ.col. C.de iure emphy.

49 ¶†Trigesimò fallit in syndicatu officialium,vt l.j.C.vt omnes tam ciuiles,quàm criminales. & in auĉ.vt iudices sine quoquo suffragio.§.necessitatem.col.ĩ.secundùm Hostien.& Io.And. hic,& Docto.Bal.tamen in l.obseruare.§. proficiscì.ff. de offi. procon.& leg.tangit,& expressè non decidit:sed Bald. & do. Rap.in l.ĩ.ff.quod quisq; iuris, videtur potius libellum esse offerendum.

50 ¶†Trigesimoprimò fallit, quando Episcopus audit accusationem iudicis fugientis,ne reddat rationem, qui captus est, vt in d.§. necessitatẽ. tradit Specu,in dicto.§.nunc dicendum. versi.v,

51 ¶†Trigesimosecundò fallit,quando litigatur inter religiosos de pertinentibus ad religionem,vt in c.fi.de regula. & in c. reprehensibilis.de appel.secundùm Io.An.hic.

52 ¶†Trigesimotertiò fallit,quando Episcopus cognoscit de causa ciuili inter clericos sibi subiectos,vt in auĉ. vt clerici apud ꝓprios Episcopos.in prin.col. vj.xj.q.j.c. si quis cum clerico. & c.quicunq;.litis secundùm Iac.Bal.& Roffre.sed dicit Spec.eo. tit.versi.iiĩ.quod quicquid alij dicant,ipse intelligit iura prædicta in minoribus causis,faciunt no. in c.quoniam cõtra.de proba.ad quod vide quæ dixi.s.fallẽtia.xx.& seq. Et aduerte:quia in casu istius fallentiæ,& illarum duarum fallentiarum,sicut coram ordinario non debet dari libellus,ita nec coram delegato: cùm eadem sit ratio vtrobiq;.& ideo idem ius.s.de consti.c.trãslato.secundùm Spec.in d.§.nunc dicendum.versi.iiĩ. & sequitur ibi Ioan. And.in addi.& idem tenet hic,licet quidã voluerunt coram delegato libellum esse dandum.& adde hanc declarationem illas duas fallentias.

b ¶Agens ex edicto diui Adriani nõ porrigit libellum. & ratio est, quia instrumentũ testamẽti non cancellatum nec vitiatũ, habet executionẽ ĉ iure cõi paratã.d.l.fi.C.de edi.diui Adri.tol. & ꝓ sing. no. ibi moder.ĩ.col. vbi alios casus enumerãt,vbi cõtra cõis iuris reg.instrã habent executionẽ, cõtra tex.sing.in l.minor.xxv. annis,cui fideicommissum.ff. de mino.

53 ¶†Trigesimoquartò fallit,cùm tutor accusat C. qui accu. non possunt.l.ĩ,& cum seq.excusat.ff.de excusa.tu.in l. scire oportet.§.oportet.secundùm Spec.in d.§.ver.xj.

54 ¶†Trigesimo quintò,in accusatione apostasiæ.C.de apostatis. apostatarum.quod non placet Spe.in d.§.ver.xiĩ.

55 ¶†Trigesimosextò,in accusatione falsæ chartæ, seu falsi testis producti coram iudice.nam & ibi iudex sine accusatore punit. C.de testa.l.nullum.C.de proba.l.pen.tradit Spec.in d.§.nunc dicendum.versi.xiiĩ.& adde quod dicam in seq.fallen.

56 ¶†Trigesimoseptimò fallit in crimine falsi,etiã incidenter moto.C.de fal.in l.vbi secundùm Placentinum.Io.contra,quia ibi non incidenter,sed principaliter agebatur de falso. alij dicunt, quòd si iudex procedit ex officio,tunc nõ est necessarius libellus,sed si appareat accusator est necessariꝰ.C.de iudẽ.in l.ne qs. ff.finium regund.in l.fi irruptione.secundùm Spe.versi. xix.in d.§.Tu aduerte,quia d.l.vbi.habet duos intellectꝰ:vnus est vulgaris,quòd quæstio falsi incidebat per viam exceptionis, secundus Io.quôd ille contra quem in causa in ciuili productum fuerat instrumentum,proposuerat accusationem de falso.vide latius per Ioan.Andrę.in addi. Specu.titu. de proba.§.j. super versicu.ix.

57 ¶†Trigesimooctauò fallit,vbicunq; mulier admittitur ad accusandum.C.qui accu.non possunt in l.de crimine.Alij contra,secundùm Spe.in d.§.versi.xx.qui remittit ad nota. per se in tit. de accusatore.ver.item quod est mulier.

58 ¶†Trigesimononò,cum vir intra xl. dies accusat iure mariti. C.de adul.l.iure mariti.& l.quamuis. secundùm Specu.in dicto §.versi.xxxix.& adde quod statim dicam in fallen.xlj.

59 ¶†Quadragesimò fallit in criminibus, quæ per officiales denunciantur.C.de accu.in l.ea quidem.iiĩ.q.iiĩ.c.aliquando.secundùm Spec.in d.§.ver.xl.& adde quod dicam in seq.fallen.

60 ¶†Quadragesimoprimò fallit in crimine abigeatus.C. de abigeis.l.j.iiĩ.q.§.aliquando.secundùm Spe.in d.§.ver.xlj. dicunt tamen quidam in prædictis tribus casibus libellum esse dandũ. primum probant per l.miles §.xj.ff.de adul. secundũ. per l.ab accusatione.§.nunciatores.ff.ad turpil.licet.n.iura in dictis fallẽ tijs dicant procedi sine solennitate accusationis, intelligi debẽt sine inscriptione,aut simili solennitate, sed tamen non negant libellum dandum.

61 ¶†Quadragesimosecundò fallit, si Christianus accusatur cõtra xisse cum iudæa,vel econtrà.C.de iudæ.l.ne quis.xxviĩ.q.j.c. caue.tradit Spec.in d.§.versi.xliĩ.

62 ¶†Quadragesimotertiò fallit in accusatione falsæ monetæ.C. de fal.mo.l.j.vbi dicitur,quòd accusator habet immunitatem. sed expone,scilicet inscriptionis:alij exponunt:scilicet pœnæ, & melius,secundùm Spe.in d.§.ver.xvj.

63 ¶†Quadragesimoquartò,in crimine suspecti tutoris.ff. de suspec.tuto.l.ĩ.§.non tantùm.tradit Spec.in d.§.ver.xvij.

64 ¶†Quadragesimoquintò fallit,cũ miles colonus efficitur,vt l. fi.C.loca.Nam petitur puniri vt cadat à militia, sine libello & sententia,vt ibi tradit Spe.in d.§.ver.xĩ.

65 ¶†Quadragesimosextò fallit in omnibus casibus,in quibus qs sine accusatore puniť,vt in crimine lenocinij, vt in l.ĩ.§. si publico. ff. de adul.Sed tu dic, quòd ibi in modum exceptionis fuit propositum illud crimen:& ideo libellus non fuit necessarius,licet pœna fuisset imposita:sicut aliàs contingit in crimine calumniæ,vbi iudex sine accusatore potest tempore sententiæ pœnam infligere.C.de calũ.l.j.facit.s. de elec.c. per inquisitionem.secundũ Spe eo.ti.§.nunc dicendum.ver.xix.& quæ sint crimina,in quibus possit procedi sine accusatore. Spe.remittit ad no.in c.vt nostrum.j.vt eccleſia.benefi. Sed tu vide quæ latius dixi in c.qualiter.el ĩ.j.de accu.in viĩ.prin.arti.

66 ¶†Quadragesimoseptimò fallit in leuibus criminibus.ff. de accu.in l.leuia & leuia.crimina dicuntur crimen abigeatus,de quo statim dixi fallentia.xlj,& furta domestica,& furta modica,secundùm quosdam:leuis iniuria verbo illata,secundũ Spe.in d. §.ver.xliĩ.dicit tamen ibi Spec.quòd id quod dicitur in d.l.leuia.de summaria cognitione debet intelligi:quia sine magna inquisitione proceditur,& iudice non sedente pro tribunali, sed tamen libellum recipiet:vt l.miles.§.sexaginta.ff.de adul.& remittit Spe.ad no.per se in ti.de offi.iud.§.fi. ver. v.Et aduerte: quia vt apparet ex plurimis fallentijs superioribus,& etiã apparebit.j. ex multis alijs. Doctores sæpe numero sumunt hoc fundamentum,quòd ex quo iura dicunt summariè,vel summatim,vel de plano cognoscat, quòd non sit necessarius libellus, quod quidem fundamentum non videtur esse concludẽs,per ea quæ dixi.s.in iĩ.fal.& in v,

67 ¶†Quadragesimooctauò fallit, quando aliquis de necessitate iuris prosequitur accusationem.ff.de his,quibus vt indig.in l.tutorem.sicut hæres qui tenetur vindicare mortem defuncti, sed dicit Spec.ꝙ ibi non dicitur,quòd non detur libellus, sed quòd non inscribiť,vnde libellus admittitur sine inscriptione. tradit Spe.in d.§.versi.xliĩ.& vide quod de inscriptione dicam in c. sequenti in xĩ.prin.arti.

68 ¶†Quadragesimononò fallit,quando missus in possessionem authoritate iudicis,ad eam non admittitur.potest enim implorare iudicis officium extraordinarium,vt militari manu in possessionem inducatur.ff.ne vis fiat ei.l.iĩ.j.responso. & ff. de rei ven.in l.qui restituere.& idem videtur,si confirmatus vel inuestitus de aliqua ecclesia,prohibetur possessionem nanciſci.j. de ap.c.constitutus.& de concess.præben.c.post electionem.vide ff.eo.fallen.xxĩ.

69 ¶†Quinquagesimò fallit , cùm quis ex edicto[b] diui Adriani, b vel ex constitutione Iustiniani,de qua in l.fin.C. de edicto diui Adria.tol.petit se immitti in possessionem:neminem enim vocat in iudicium,sed à iudice petit possessionem hæreditatis bonorum.ar.ff.de offi.proconsul.in l.nec quicq;.§.vbi.not. Azo in summa in tit.de iurciurã.facit l.in rem.ff.de fide instru.Si verò aliquis se opponat,& petat quòd ille intentionẽ in scriptis ferat:iudex potest illũ ad hoc cogere, licet hic non sit libellus: sed quasi.ar.ff.de interro.actio.in l. qui interrogat.& ff. de iure delibe.

delibe.in l.ariſto.primo reſponſo.Sed dicit Ioan. An.in addi. quòd hoc procedit ex æquitate:ſecus de rigore,cùm nullus ad iudicium vocetur.& auẽ.offeratur.fuit ſumpta ex auẽ. de exhiben.& introdu.reis ſecundùm Io.de brancis,quaſi velit dicere, quòd ſolũmodo eſt offerendus,vbi reus eſt exhibẽdus ſeu vocandus.Vbertus verò de bobio dicit,ꝙ ſi petatur libellus,ſemper eſt dandus,quocũꝙ caſu,quo ſuſtineri poteſt vt detur loco petitionis ſine ſolennitate,ad hoc vt ſuper ea iudex deliberet.ar.ff.de re iudi.l.geſta.& C.vt lit.pen.l.geſta.& C.vt lit.pẽ. l.ĩ.Albertus verò papienſis dixit in prædicto caſu dandum libellum ad iudicis inſtructionem:cùm ipſe habeat ferre ſententiam,quã debeat libello confirmare.& prædicta vide per Spe. in tit.de teſta.§.ſequitur.in fi.& per Spe.in d.§.nunc dicendũ. ver.xviĩ.& Io.And.ibi in addi.

70 ¶†Quinquageſimoprimò fallit ,quando petitur carboniana bonorum poſſeſsio,vel cùm mulier vẽtris nomine petit ſe immitti in poſſeſsionem:quia tunc nihil petitur ab alio dari vel fieri:& quia tunc nullus in iudicium vocabaẽ: vt d.auẽ. offeratur. & in l.filium.§.ſi quis.ff.de lega.præſtan. Sed ſi aliquis ſe oppo nat,neceſſarius eſt.ff.de carbo.edi.in l.j.§.cauſæ.& §.duæ. & ff. de ventre in poſ.mit.in l.j.& idẽ põt dici in poſſeſsione quæ datur gratia litis agnoſcendæ.de qua in l. poſthumus. & in l.ſi inſtituta.ff.de inoffi.teſta.& idem dici poteſt, ſecundùm antiqua iura,in omnibus poſſeſsionibus, quæ ius non tribuebant: cùm nullus daretur cõtradictor: quamuis darentur cum cauſæ cognitione.ff.de bo.poſ.l.iĩ.§.ſi cauſa.& ff.quis ordo in bonorum poſ.ſeruetur.in l.ĩ.§.dies.vnde quia tunc nulli paraẽ præiudicium,nec contradictor exiſtit.ff.de bono.poſ.contratab.in l.cum emancipatur.aliàs incipit,cum duobus.§.Iulianus. nõ videtur neceſſarius libellus,& etiam hodie cùm in bonorũ poſſeſsionibus & traditionibus ſufficiat ſola agnitio, ſine decreto vel petitione vt l.ſi.C.qui admit.ad bono.poſ.poſſunt,non videtur libellus neceſſarius. Fallit tamẽ in bonorum poſſeſsione contratabulas,vt l.cùm emancipatus.ff.de bono.poſ. cõtratab. ſecundùm Spe.in d.verſi.xxx.vbi ſubdit,hoc relinquimus diſputandum legiſtis.& hoc ideo dixi , ſecundùm Ioan. And.ibi in addi.quia Iac.Bal.& Ioan.de brancis,quorum fuerunt præcedentia verba,latius de hoc diſputant.

71 ¶†Quinquageſimoſecundò fallit:cùm de poſſeſsione[a] litiga-
a tur,quomodocũꝙ litigetur:& hoc propter ſui vtilitatem.facit quod dixi ſ.fallentia xx.& probatur.C.vnde vi.in l. momentaneæ.quia nec tũc appellatur.C.ſi de momẽ.poſ.fuerit appellatum.l.j.facit.j. de cauſa poſ.& proprie c.j. & quia ſolennitas interdictorum,quibus ad momẽtaneam poſſeſsionem agebaẽ, ſublata eſt,inſti.de interdictis.§.fi.de quo tamen dicã in ſeq. fallentia Spec.in d.§.ver.xxvj.tenet cõtrarium dicens,quòd quocunꝙ modo agaẽ de poſſeſsione,dandus eſt libellus:niſi in his, quæ ſuperius dicta ſunt.nec obſt.§.fi.quia ibi loquitur de veteri ſolẽnitate,quæ ſublata eſt,vt C.de formulis.quod tamẽ limita,niſi intentaretur poſſeſſorium per viam attentati : quia tunc non eſt neceſſarius ordo iuris,vt no.glo.in Cle.ĩ. vt lit. pen.& ibi dixi.

72 ¶†Quinquageſimotertiò fallit in interdictis, in quibus agitur dũtaxat de poſſeſsione.Inno.tamen tenet hic contrarium: moueturquia quãdocũꝙ agitur inter partes,libellus requiriẽ: niſi ius dicat ipſum non eſſe dandum,vt in auẽ.de exhib.reis.§.ſancimus.Et ſic ſequitur,quòd in ĩterdictis debet offerri:quæ ideo ſic appellantur,quia inter duos dicunt.inſti.de interdic.§. ſunt autẽ.& ſequitur Do.me.hic allegat no.in c.conſultationis.ſ.de offi.deleg.& c.licet.ſ.de proba.& hanc rationem aſsignat Spe. eo.ti.§.nunc dicendum.ver.xxviĩ.in fi.& mihi placet,ſiue loquimur in interdicto retinendæ,vt probatur inſti. de interdic. §.hodie.& in l.j.§.annum.& ibi gloſ.ff.de iti.actuꝙ priua. ſiue adipiſcendæ,vt l.ſi iuncta glo.j.quorũ leg. ſiue recuperãdæ,vt l.ſi.C.ſi per vim vel alio modo.dixi poſt do.Ma.in d.c.conſultationibus.& in interdictis exhibitoriis,vt l.ſi locum.§. ſi tabula.& ibi glo.ff.de tabu.exhi.& l.j.§.fi.co.ti.tradit Spec.in d.§.j. verſi.xxx.ibi.Sed ſi petitur caueri quod tamen limita vt tradit Bar.in d.l.ſi.in fi.niſi eſſemus in caſibus , in quibus non plena, ſed ſummaria cauſæ cognitio requireretur,per l.j.circa princ.ff. quẽadmo.teſta.aper.& l.iĩ.§.ibidem.ff.ad exhiben. Et vide ad prædicta Bar.in l.naturaliter.§.nihil cõe.ff.de acqui.poſ.& quæ
b dixi poſt glo.in Cle.ĩ.vt lit.pen.[b]

73 ¶†Quinquageſimoquartò fallit,ſi duo contendunt poſsidere eandem rem,& ambo vadunt ad poſſeſsionem,& ex indignatione nullus eorum vult libellum offerre dicens iudici , quòd pars altera debet libellum.tunc enim cùm iudex debeat occurrere ne veniant ad arma.ff.de vſufru.in l.equiſsimum.procedet iudex ad receptionem teſtium libello,& adiudicabit poſſeſsionem clarius probanti:& inhibebit ſibi ne viam alteri faciat,quòminus ille , qui melius probauit,liberè poſsit vti poſſeſsione. argu.ff.de lib.cauſa.& in l.liberis.§.fi.ibi enim nullus offerebatur libellus,ſecundùm domi.Ma.hic.ſed Specu. eodem titu.§. nunc dicendum.verſicu.xxĩj.latius proſequitur hanc fallentiã, ſed latiſsimè ibi Ioan.And.in addi.ſubdit enim Spe.quòd aliàs vbi agitur de poſſeſsione,dandus eſt libellus: licet aliqui cõtrà. de quo dixi in duabus præcedentibus fallentiis.Sed ſi propter dictam cauſam iudex interdicat ne partes accedant ad poſſeſsionem,propter quod pars altera petit reuocari hoc mandatũ, ne audietur ſine libello,ſecundũ Iaco.balduini,& ſubdit quòd ſic obtinuit,& quòd ſi ſententia ſine libello feratur, non tenet per l.prolatam.C.de ſenten.ſecundùm Specu.in d.verſic.xxĩj. ſed dicit ibi Ioan.Andr.in addi.ad intellectum prædictorum, quòd ſuper quadam quæſtio.quæ fuit Bononiæ inter certos nobiles,& quandam vniuerſitatem,ſuper quodam nemore,ha
c betur quædam commendabilis[c] diſputatio inter Iac.Bal.parte nobilium,& quoſdam alios Doctores partevniuerſitatis,cuius termini ſunt,quòd cùm quælibet pars pararet amicos & arma ad occupandum & incidendum nemus,officialis ciuitatis hoc cognito , ſub grauibus pœnis vtriꝙ parti prohibuit acceſſum ad nemus:vtraꝙ pars coram prædicto rectore comparuit , dicens ſibi factam iniuriam ex tali præcepto,cùm poſsideret: & ideo petebat illud reuocari,neuter tamen contra alium voluit dare libellum,ne diceretur actor:propter quod officialis præcepit,quòd quælibet pars daret capitula quæ ꝓbare volebat: qđ factũ eſt,qđ quelibet pars dedit capitula ſuper dominio & poſſeſsione:ſed ſola capitula ſuper poſſeſsiõe fuerũt recepta: quam poſſeſsionem ſola pars mobilium probauit : vnde orta eſt accerrima diſputatio inter præfatos Doc. an ſine libello valerent atteſtationes , & an ſententia poſſet ferri ſuper poſſeſſorio.Iac.dicebat quòd ſic, allegans dandum libellum ſi petaẽ, ad inſtar iuramenti calũniæ.de quo.ſ.dixi opi. Inducebat etiã, l.ita demũ.C.de procu.cum ſua materia.Item quòd fauore litigantium erat inuẽta libelli oblatio.de quo latius dicam.j. in vj. prin.arg.allegat fortius,quòd natura cauſæ non requirebat libellum,cùm mobiles nullum vocari fecerint, per d.l. libertis §. fi.ff.de libe.cauſa,& ſæpius dictum eſt in præcedentibus fallen. Item quia quæſtio erat vilis,& de momentanea poſſeſsione.de quo dictum eſt in duabus præcedentibus fallentiis. Et quia in interdictis poſſeſſoriis non requiritur ſolennitas,vt in l.ſi.C.de interdic.dixi in præceden.fallen.Item quia poſito , quòd cauſa de ſui natura requireret libellum:tamẽ in prædictis terminis nõ fuerat neceſſarius:quia capitula producta ſatis continebant intentionem nobilium,quod videtur ſufficere.ar.l.j.§.j.ff.de edẽ. In contrarium verò allegabatur auẽ.offeratur.Item quia ſi minor vult vendere prædium,debet hoc petere cum libello.C.de
b prædiis mino.l.minor.[b] Item quia in bonorum poſſeſsione datur libellus.de quo.ſ.dixi in præcedentibus fallentiis. ad legẽ liberis.allegatam in contrarium reſpondebãt falſum eſſe.quòd ibi procederetur extraordinariè & ſine libello:quia procedebatur via ordinaria. Sed Iaco. ad authenti.offeratur. reſpondebat,quòd loquitur in eo qui facit citari reum ad iudiciũ, quòd non contingit in caſu noſtro.ad legẽ,minor.reſpondebat,quòd loquitur de alio libello,quàm iudiciali.ad id quod dicebatur de bonorum poſſeſsione,negabat quòd tale eſſet iudicium ordinarium:quia ſi ſic eſſet,ſeruus,pupillus, & mulier non admitterentur: qui tamen admittuntur.ff. de bonorum poſſeſsione. in lege ſeruus.& l.penultima.& ad id quod ipſi reſpondebant quòd in liberis procedebatur iure ordinario , quærebat Iaco. ab eis quo iure reſponderũt ipſi,quòd interdicto,vtrobi.quod
e Iaco.negauit dicens , quòd vtrobiꝙ in rebus mobilibus non poteſt eſſe maioris potentiæ,quàm vti poſsidetis,in immobilibus:cùm iſtorum duorum interdictorum poteſtas ſit æquata,vt lege prima.ff.vtrobi.& inſtitu.de interdictis.§.vtrobi.Sed interdictum,vti poſsidetis.non datur pro iuribus:quia iura nõ poſsidentur:vt ff.de acqui.rerum domi.in lege ſeruus.§.incorporales.& etiam non datur niſi poſsidenti.ff.vti poſsidetis.lege prima,§.igitur.& §.retinendæ.& §.interdictum. quare cum dicta lex liberis.loquatur de iuribus , reſponſio non procedebat.Sed ad hoc reſpondebat pars aduerſa , quòd dabitur actio in factum,vel iudicis officium , vel quaſi vtrobi. per legẽ quoties.ff.de ſerui.& l.ſi cui §.ariſto.ff. ſi ſeruitus vendi.Sed Iacob. reſpondebat,quòd illud verum,ſi poſſeſsionis quæſtio fuiſſet principalis,& intentata per modum agendi:ſed in terminis noſtris erat intentata per viam excipiendi contra præceptum factum nobilibus : quod erat eis iniurioſum , eo quòd turbabat commodum priuatæ poſſeſsionis eorum. & dicit ibi Io.And. qui per prædicta colligit Ia.Bal.intellexiſſe,quando præceptũ fuit factum in fauorem vnius partis,pars cui,ſeu contra quam factũ erat, peteret reuocari.Sed in terminis prædictis videtur

a ¶Quãdo agitur de poſſeſsiõe nõ daẽ libellus. & rõ eſt,quia ſummaria eſt cã,vt ꝓbaẽ in d.l. momentaneæ. C. vnde vi. & ibi Bar.in ver. mox.& in ver.ſine inſcriptiõe. faciunt no.ꝓ Bar.in l.ſi quis.C. depo.

b ¶Et qualiter formetur libellus in ĩterdicto,vti poſſidetis,vide alex. in conſil. cxxxv. eo.lib.

e ¶Commẽdabilis diſputatio đ duobus contendentibus,quorum neuter volebat dare libellũ: nec ſuper ꝓprietate,nec ſuper poſſeſsione. adde ad hanc.q. quæ dicit Spe.in ti.delibel. cõcep. §.nunc dicendũ. & ibi per Io.An. verſi.xxĩj.vbi dicit Ia. Bal.in opi. obtinuiſſe.

ſenſiſſe cõtrariũ.Sed ad deciſionem. q.multa alia poſſent addu ci,quæ poſſent colligi ex præcedentibus & ſequentibus fallen tĩs,& vide Spe.in ti.de petito.& poſſeſſorio. §.j. ver.inſuam.

74 ¶†Quinquageſimoquintò fallit ſi dñs,vel q poſſet ꝓpria au thoritate colonum vel emphyteutam expellere propter canonem non ſolutum,de quo in c.potuit.j. de locato. per doct.& per Spe.inti.ſe locato.§.nuncaliqua.ver.xlvij.& ſequenti vel & iudicis authoritate illum expellere:qa hoc potuit fieri de plano.Si de hoc conſtat per inſtumentum, aliàs exigitur libellus. Sed Bal.in addi.Spe.ad dictum ver.xlviij.dicit, q libellus videtur neceſſarius per l.j.C.de interdict.& l.j.§.interdictum.ff. vti poſſi.& l.meminerint.C.vnde vi.Subdit tamen primum dictũ poſſe defendi iure poſſeſſionis ciuilis, implorato iudicis officio ar.l.j.ff.de offi.proconſul.& l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.ꝑſi.& in l.ſi quis miſſum.ff.ne vis fiat ei. Sed tu vide ad prædicta,glo.magnam,& Dy.in d.§.interdictum. & glo. in l.j. C. de interdictis.& ibi per Cy. & inſti. de interdictis. §.retinẽdę. in quibus traditur,q clandeſtinum poſſeſſorem poſſum expellere propria authoritate:& ſic per officiũ iudicis de plano.Bar to.tamen aliter videtur ſentire in d.l.j.

a ¶An libellus detur in querela inofficioſi,& qualiter formetur,vid Bart. in l. nam & is.§. huius. ff. de inoffi.teſta. & an poſit cumulari cum petitione hę reditatis Doct.in l.j. C.de inoffi.& Barto.inl. qui de inofficio. & in l. mater. ff. eodem,

75 ¶†Quinquageſimoſextò fallit, quando poſſeſſor conuentus reivendicatione,interrogatus,an poſſideret:negauit ſe poſſidere:& probatur contrarium,propter qđ poſſeſſio debet ab eo auferri,ſecũdũ formã l.ſi.ff.de reivendi.petitur enim iſta trãſlatio poſſeſſionis abſq; libello,& litis conteſtatione, iudicis officio ,ſecundùm Barto.ibi & ſequitur Lapus allgatione xliij.facit qđ tradit Spec.in ti.de interdictis.§.ſi.ver.item no.

76 ¶†Quinquageſimoſeptimò fallit, ſi agitur contra aliquem vt tradat vacuam poſſeſſionem domus remotis inde pẽſionarijs & die ſtatuta citatus non comparet.Sed cõparent penſionarij, dicentes hoc non eſſe faciendũ.valet enim conteſtatio facta cũ eis:licet cõtra eos libellus directè nõ ſit datus,ſi modo haberent cauſam ab eo,cõtra quẽ principaliter libellus eſt porrectus: & ſententia valeret cõtra eos lata,per no.in l.ab excutore.ff. de appel.& inauđ. nunc ſi hæres.C.de litig.& in c.cũ ſuper.s̃.de reiu. & in c.veniens.s̃.de teſti.ſecũdũ Inno.& Hoſti.s̃.in rub.tenent etiam hic Io.And.& do.Ant.qui dicit q hoc procedit etiã ſi in petitione nõ eſſent appoſita illa verba, amotis inde &c. Secus ſi prædicti non haberent cauſam ab illo principaliter citato:qa tunc non poſſet dici libellũ eſſe iſtius oblatum &ita debet intelligi qđ tradit Spe.in tit.de lit. conte.§. nunc dicamus.ver.quid ſi in libello.licet Spe.ibi allegando Inno.in c.romana.de foro cõpe.li.vj.errauerit.& dicit hic Ioan.An.q ille error inſurrexit:qa Archi.ſuper ru.ad glo.Inno.dicit, vacat & dictum Inn. potuit immediatè,quaſi vno contextu ad d.c.romana.

77 ¶†Quinquageſimooctauò fallit, quando confirmatus vel inſtitutus de aliqua eccleſia, prohibetur poſſeſſionem adipiſci, vt in c.conſtitutus.j.de appel.& in c.poſt electionem.de cõceſ. prẽben.& in c.accedens.de accu.ſecundùm do.An.hic.

78 ¶†Quinquageſimononò fallit,ſecũdùm aliquos, in querela a a inofficioſi teſtamenti:quia per querelam non petit quis ſibi aliquid dari vel fieri ab alio.Sed ſolùmmodo dicit contra teſtamẽtum qđ tamen dicunt procedere,niſi hæredes ſe opponant: qa tunc iudex poteſt facere q detur in ſcriptis,& exemplum præbeat hęredi.Alij dicunt libellum neceſſarium,cùm proponatur contra hæredem ff.de inoffi.teſta.in l.nam & ſi. §.fi.& l. ſi inſtituta.§.de inofficioſo.& C. eo. titu. l.j.facit quia lex vocat eam actionem.C. de inoffi. teſt.in l.neptem.& l. contra maiores. & l.liberi.& ſic videtur dandus libellus,ſicut in alijs actionibus facit ff.de lega.ij. in l.cùm filius.j.reſponſo.& C.de inoffi. teſta.l. cùm duobus.& hoc etiam voluit Iac.Bald.dicens q eſt offerendus hæredi,maximè ſecũdũ eos,qui dicunt,q per eũ petitur hęreditas ff.de inoff..teſt.in l. qui de inofſi. §.j. quod tamen idem Iaco.negat.vide per Spe.eod.titu.§.nunc videndum.verſi.ſed nunquid in querela.

79 ¶Sexageſimò fallit, in noui operis nunciatione,cùm fiat verbo per iactum lapilli:& in abſentia partis, etiam ſi fiat per Prætorem,vel eius denunciationem, vel interdictum. ff.de no.operis nunciatione.in lege,de pupillo.§.nũciare.& §.meminiſſe.ad quod vide quæ latiſsimè dixi in capitulo ij.de operis noui nunciatione.in vij.quæſtione princi.In proſequutione verò denunciationis, quãdo ſcilicet petitur remiſsio nũciationis, & in alijs ſimilibus, erit neceſſarius libellus, ſecundùm Speculatorem in dicto §.verſiculo ſed nunquid in noui operis. & dicit Ioannes Andreas in additio.poſt Ioannem de brancis quòd illud quod dicit Speculator & in alijs poteſt exemplificari: videlicet quãdo his,cui facta eſt nunciatio,offerret ſatiſdationem de demoliendo,ſi reus qui nihilòminus tenetur,nunciantem,reſiſtit expectare per tres mẽſes,ſi vult probare de iuribus ſuis. C. de ædifi. priuatis. l.fina.& de operis noui nunciatione. capitulo fina. de quo latè dixi in gloſſa in verbo , remiſsionem. in capitulo ſecundo eodem titu.in vij.quæſtio.princi. tunc enim tenebitur offerre libellum,in quo ſui præiudicij cauſam exprimat: ex diuerſis enim cauſis fit nunciatio.ff.de oper.noui nunciatione.lege prima.§.nunciatio.& ſequentibus: & ſi diceret nuncians ſe poſſidere locum vbi ædificatur,poſsit intentare , vti poſſidetis.& econtrà,paſſus nunciationem ſi poſſidet. Idem poſsit intentare.ff.vti poſſidetis.in l.ſi duo.§.idem videamus.& §. ſeq. & §.interdictum.Si verò nuncians innititur proprietati, aget negatoria.ff.ſi ſeruitus vendicet. lege ſecunda.Si verò iure ſeruitutis,puta altius non tollendi, dicat ſibi eſſe denunciandum: agit confeſſoria.ff.de operis noui nunciatione. in l. in prouinciali.§.ſi ego. ff. ſi ſeruitus vendi. in lege ſi eo loco. in his ergo dandus erit libellus,licet in denunciatione non detur & ſecundùm Ioan. And.quòd non detur in denunciatione,voluit gloſ. in rubri.ff.de interrog.actio.dixi in capitulo ſecundo.de oper. noui nunciatio.in vij.princip.verſicu.iij.quæro. & verſicu.vj. quæro.vbi etiam dixi poſt Ioan.And.in dicta addi.quòd ſi is, cui denunciatio eſt facta,expleta denunciatione ædificat,agetur iure ordinario,& dabitur libellus.Subdit tamen Spec.in dicto verſi.quòd etiam in dictis alijs caſibus, quidam volunt libellum non eſſe dandum:eo quòd nunciationes poſſunt extraordinariè exerceri:quaſi non proponatur actio vel interdictum.nam ſecundùm eos,quidam ſunt, qui nunciare non poſſunt,de quibus dixi in capitulo primo.de oper.noui nunciatio. in quinta quæſtione princip.vnde tales ad actiones ordinarias recurrunt:vt lege prima.§.fina.& lege ſecunda.ff. de noui operis nunciatio.quare ſi ſpeciale eſt,quòd tales,qui renunciare nõ poſſunt,debeant recurrere ad actiones ordinarias. ergo illi qui poſſunt:non tenentur ad illas recurrere , ſed dicit Ioan. Andr. quòd hoc eſt verum à principio : quia poſſunt ſibi prouidere per nunciationem , quòd illi non poſſunt, quaſi velit dicere. quòd in his,qui poſſunt nunciare à princi.non eſt neceſſarius libellus:ſecus in proſecutione,vt dictum eſt.

80 ¶†Sexageſimoprimò fallit , quando agitur de eo quod factum eſt in loco publico in ciuitate , nemine prohibente: nam de illo non habet locum interdictum , ne quid in loco public. fiat, vel vt factum tollatur.& ſic non recurritur ad ius ordinarium:ſed abſq; libello expeditur.ff.ne quid in loco publi.in lege,ſi quis nemine. Alij tenent contrarium dicentes, quòd tunc proponitur illud interdictum vtiliter & non directè:quia verba deficiunt.argumen.legis ſecundæ.circa princi. & §. hoc interdictum ex eadem cauſa.eodem tit.iunctis no. in lege,ſi quis id quod.ff.de iuriſdictione omnium iudicum. & in lege penul. ff.ſi quadru.pau.feciſſe dica.tenet Specu.eodem titu.§.nunc dicendum.verſi.xxxj.& ad prædicta vide quod tradit idem Spe. in tit.de cauſa poſ.in §.quia verò.in prin.

81 ¶†Sexageſimoſecundò fallit , quando iudex procedit motu proprio ex officio, quæ fallentia plures comprehendit caſus, per no.in capitu.ad noſtram.el ſecundo.de iureiuran.& capit. lator.qui filij ſint legi.s̃.de offi.iudi. capitulo primo. & ſecundo.& s̃.de offi.ordin.capitulo primo.vnde ſecundùm Innocẽ. hic,& Ioan.And.poſt eum ſi quis ſit iuſſus mitti in poſſeſſio. facienda eſt executio ſine libelli oblatione.ff.ne vis fiat ei.in l. ij.j.reſponſo. ad quod vide quod dixi.s̃. fallen. xxij. Et idem vbi inſtitutus vel confirmatus de aliqua eccleſia , prohibetur poſſeſſionem nanciſci:vt s̃.dixi. Et idem in nunciatione noui operis,vt etiã s̃.dixi. Hæc tamen exempla videntur potius pertinere ad ſequentem fallentiam.

82 ¶†Sexageſimotertiò fallit,quando iudicis officium imploratur:quia tunc non eſt neceſſarius libellus,quando petitur miſſio in poſſeſſionem ex edicto diui Adriani. de quo dixi.s̃. fallentia quinquageſima,vel nomine ventris , de quo dixi fallentia.lj.aut per ſimilem cauſam , & hoc ſecundùm Innocen.hic. Si in modum denunciationis iudicis officium tantum excitatur,& ſic denunciator proſequi non intendit:quia tunc non eſt neceſſarius libellus.C.de accuſa.in l.ea quidem. Si verò per officium iudicis aliquid petitur dari vel fieri ab aduerſario.& ſpecialis apparet contradictor,dandus eſt libellus.s̃. de offic. iudi. c.j.& ij.iij.q.iij.c.offeratur.quod procedit ſecundũ do.Ant.qñ plena cauſæ cognitio requiritur:ſecus ſi ſummaria,quia tũc qualiſqualis petitio ſufficit:vt d.auđ.offerat.allegat.ſ. ſi quis à libe ris.§.meminiſſe.ff.de libe.agnò.& l.fi.ff.de his qui ſunt ſui vel ali.iur.Idem poteſt dici,quando petitur bonorum poſſeſſio cõtra tabulas,vel ſecundùm tabulas,vel aperiri teſtamentum,vel ne quid fiat in loco publico,de quibus s̃.dixi:quia in omnibus his & ſimilibus caſibus dicẽdum eſt, quòd ſi cõtra neminẽ ſpecialiter agatur,nec aliquis cõtradictor appareret,non eſt offerẽdus libellus:quia nec eſt cui offeratur,vt d.auđ.offeratur.Siverò aliquis cõtradictor apparet,dabit ei libellus.s̃.de elec.c.dudũ.

el j.& ij.

el j.& ñ.j.de teſti.c.cùm olim.ff.de appel.non recipien.in l. fi. ff.quemad.teſta.ape.in l.ñ.§.fi.& C.eod.tit.l.j.ſecundùm Inno. melius tamen & tutius eſt ſecundùm Hoſtien.quòd in omnibus iſtis ſcriptura offeratur iudici,quæ contineat quis,quid, & quale petat:vt pronunciatio iudicis habeatur certior. inſti. de actio.§.curare.& patet in eo quod legitur & nota.j. de verbo. ſig.c.dilecto.vel dicendum eſt hęc arbitraria fore, vt dixi ſ. de actione damni infecti,fallentia ſecundùm Io.Andr.hic, ad qđ vide quod dixi ſ.fallentia.xxiij.quod tamen dixi de ſpeciali cõ tradictore, verum eſt,ſecundùm do.Ant.quãdo requiritur plena cauſæ cognitio.ſecus ſi ſummaria:quia tunc ſufficit qualiſqualis petitio apud acta:nec oportet offerri partim, ſed ſufficit quòd fiat ei copia actorum.per no.vt d.authen.offeratur.al legat.l.j.§.cùm patronum.ff.de offi.prefe.vrb.& dicto §.meminiſſe.ſi verò officium iudicis imploratur incidenter per viã exceptionis vel explicationis:non eſt dandus libellus,per l.papinianus.§.ſi filius.& l.verum.ff.de mino.& l. necnon.§.fina. ff.quibus ex cau.ma.& l.nam & poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiuran.& C.depoſiti.l.ſi depoſitum.ff.de ædil.edic.in l. ædiles. §. item ſciendum.in l.ſi tertius.§.officium. ff. de aqua pluuia arcen.ſecundùm dominum Anto.hic,& Iaco.Butri.& latius per Barto.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de offic. procõſul.
a & lega.[a]

83 ¶†Sexageſimoquartò fallit,quando agitur contra adſcriptitiũ fugientem.C.de agri.& cenſitis.in l.ſi coloni.lib.xj. ſecundùm aliquos. Alij contra.vide Spec.in d.§.nunc dicendum. ver. xxiiij.Sed text. in d.l.ſi coloni.videtur optimè probare primam opin.dicit enim,quòd bonæ fidei poſſeſſori oportet celeri reformatione ſuccurri:ſed ſi neceſſarius eſſet libellus,nõ eſſet celer,ſecundùm Io.de brancis.intellige tamen, cùm talis adſcriptitius non negat fugam,vel cùm fuga eſt notoria,& ſequitur Io.An.ibi in addi.& idem dicendum quod in alijs ſeruis fugitiuis:vt tunc ſine libello iudicis officio expediatur.C.de ſer. fugi.l.requirendum.& l.quicunq;.& l.cùm ſeruum.quod eſt verum,vbi conſtat de fuga.Sed negant alicuius ſeruos eſſe, nõ tamen dicunt ſe fuiſſe in poſſeſſione libertatis:ſecus autem ſi fuga negetur,& dicant ſe in quaſi poſſeſſione libertatis. ff. de libe.cauſa in l.ordinata.facit.C.de præſcript. xxx. annorum. in l.ſi quis emptionis,ſecundùm Spe.in d.ver.xxiiij.

84 ¶†Sexageſimoquintò fallit in inquiſitione de ſeruo fugitiuo, quando petitur fieri in domo vel prædio alieno, petitur enim ſine libello.ff.de ſer.fugi.in l.j.& l.diuus.ſecundùm Spec. in d. ver.xxiiij.

85 ¶†Sexageſimoſextò fallit,cùm iudex dicit aliquem eſſe de ſua iuriſdictione,& quòd debet ſibi obedire ſicut alij ſubditi. hoc enim ex officio ſine libello expeditur.ff.ad muni. in l. de iure. in prin.C.de decurio.in l.generali.lib.x.ſecundũ quoſdam. & idem etiam dicunt in his,qui recedunt ab officijs, ſi agitur vt redeant ad illa.C.de Epiſc.& cle.l.ſi qui curiales.quod videtur approbare Spe.in d.§.ver. xxvij. Si modò tales non referant quæſtionem de prędictis,aliàs ſecus.& ſic etiam videtur limitare præcedentem fallentiam.

86 ¶†Sexageſimoſeptimò fallit,ſecũdùm quoſdam,qñ agitur de conditione adſcripti alicui curię:vt d.l.ſi quis curiali. & lj. diſt. c.deſignata.& c.ſeq.Spe.tenet contrarium per d.l.generali. vt ipſe no.ver.xlviij.& vt dicit ibi Io.An.in addi.iſtę ſunt opin. Io.de branchis.

87 ¶†Sexageſimooctauò fallit in miſsione in poſſeſsionẽ ex primo decreto,ſecundùm Inno.hoc fit enim ſine libello: quia expeditur iudicis officio deſeruienti actioni,vel fit ad defenſionẽ iuriſdictionis iudicis contra contumaciam partis, quæ notoria eſt.j.vt lit.non conteſt.c.quoniam.§.fi.& in notorijs non offertur libellus ſecundùm Ioan.And.hic dixi.ſ.fallentia.xvj.& idẽ tenet Spec.in d.§.ver.xxxñ.in fi.& verſi.xlv. & vide per eum in tit.de ſecundo decre.§.nunc dicamus.ver.ſed qualiter. & de offi.om.iu.§.poſtremò.ver.iij.dicẽdum.& in ti.de eo,qui mittitur in poſ.ver.item creditor.Spe.& Bald.ibi in addi. Mouetur:quia ſufficit quòd libellus ſit oblatus in principali. Barto. tamen in l.ſi finita.§.Iulianus.de dam.infec.allegat Spe.tenentem contrarium in tit.de primo decreto.in prin.ſed arbitror q; ita alleget:quia Spec.ibi in d.verſi.j.ponit formam libelli: ſed in fi.ponit opi.quam ſupra dixi.ſed tu aduerte:quia hęc fallentia poteſt intelligi dupliciter.primò, an ſit neceſſariũ quod in cauſa principali procedat libellus ad conſtituendũ talẽ contumaciam,per quã poſsit peruenire ad primũ decretũ.de quo latius dicemus,vel in c.qm̃ frequenter.j.vt lit.non conteſt.vel in ti.j.de eo,qui mit.in poſ.Secundo modo poteſt intelligi, an ſit neceſſarius nouus libellus ad ipſam miſsionem faciendã.Bart. in d.§.Iulianus.dicit q; neſcit legẽ in modo quę velit,q; libellus ſit neceſſarius,& q; credit,q; libellus non debeat dari: quia talis miſsio fit ex iudicis officio, parte amplius non citata: ergo libellus non eſt neceſſarius.facit.l.j.dies.ff.quis ordo in bo.poſ. ſeruetur.& de bono.poſ.in l.ſi ſeruus.& in authen. de exhibẽ. reis.§.ſi vero.& no.in l.conſentaneum.C.quomodo & quando iudex.& ſequitur Ioan.de Imol.in d.l.Iulianus.§.ſi plures. ff.de dam.infec.dummodo datio libelli pręceſſerit ſuper principali.Sed ſi non præceſsiſſet:videtur q; ſaltẽ qualiſqualis petitio deberet appareret in actis .Nã licet ſummariè ꝓcedat:tñ qualiſqualis petitio debet offerri:vt Cle.ſæpe.de ver.ſig. & ſępius dictũ eſt, & prętertim cũ expediatur iudicis officio nobili,videtur eſſe alia inſtantia.Et hinc eſt quod Cyn.in l.cùm proponas.C.de bo.auct.iudi.poſ.in xj.quæſt.& Ioã.Andr.in addi. Spec.in tit.de primo decreto.§.ſequitur verſicu. quid ſi iudex non vocato.dicit, quòd licet prius eſſet iuratum de calumnia: iterato iurabitur:quaſi hæc ſit noua inſtantia:quia prima expediebatur iure actionis:hæc vero iudicis officio nobili. & per hanc rationem dicit Io.de Imo. quòd qualiſqualis petitio requiratur.& ad dictum Spec. & aliorum dicentium, quod non requiritur,reſpondent quòd loquuntur de libello ſolenni. facit quod not.Barto.in l.iubere.ff.de iuriſdi.om.iudi.vbi vult,q; ad hoc vt poſsit interponi contumacia,debet eſſe nota iudici: a & in notorijs nõ eſt neceſſarius libellus, vt ſæpius dictũ eſt.

88 ¶†Sexageſimonono fallit,ſi petitur caueri de legato vel fideicommiſſo ſoluendo:quia tunc non datur libellus, ſed ſummaria præcedere debet petitio ad hoc, vt iudex ſuper ea deliberet.ff.vt lega.no.cauea.l.j.§.ſi ad fiſcum.& §.fina. & l. ſeq. & l. hæc ſtipulatio.& ff.vt in poſ.lega.l.j.§.fina.& l.ñ.& per totũ, ſicut fit in renunciatione Epiſcoporum.vij.quæſt.j. cap. qualiter.& c.quamuis.& c.ecce.tenet Specu.eod.titu.§.nunc dicendum.ver.ſed petitur.ſub ver.xxx.

89 ¶†Septuageſimo fallit in petitione alimentorum,quæ petuntur officio iudicis:ſecus ſi iure actionis.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur.in l.pe.& de offic.proconſul.in l.nec quicquam.§. de plano.ff.de libe.agno.& l.ſi quis à liberis.§.ſi vel parens.ſecundum aliquos.Alij contrà,regulariter in qualibet cauſa libellus offertur:vt in authen.offeratur.de lit.conteſt.& hic.ſed in primo caſu ſit ſummaria cognitio:in ſecundo, non: ſecundũ eos. tradit Spec.in d.§.ver.quid ſi petantur alimenta. Sed tu aduerte:quia prima opin.fuit Alberti galeoti in tit. de lit. conteſta. ver.ſed nunquid.pro qua facit opi.Martini de fano, de qua in titu.de appel.§.in quibus.ver.ſed nunquid.& expreſsè tenuit Vber.de Bobio,quando ex officio petuntur. Et idem Guido de ſuza.per l.de alimentis.C.de tranſla. Ipſe tñ Guido diſtinguit an agatur de præteritis,& tunc detur libellus: an de futuris:& tunc ſecus,quod placet Io.An.inquantum futura alimẽta peterentur officio iudicis.vide per eum in addi. Spec. ad d. ver.ſed nunquid.Et ſuper futuris ratio poteſt eſſe:quia alimẽta dilationem non recipiunt.[b]
b

90 ¶†Septuageſimoprimo fallit,ſi imploratur officium iudicis, vt hęres rogatus reſtituere hæreditatem compellatur adire: & hic propter modicum effectum.ff.ad Trebel.in l.quia poterat. facit authen. niſi.C.de ſen.ex breui.reci.& ſic trãſit Spec.in d. b §.nunc dicendum.ver.ſed nunquid dandus.ſub ver.xxx. facit quod dixi.ſ.fal.xx.

91 ¶†Septuageſimo ſecundo fallit,ſi ratione incommoditatis parochianorum,qui ex eo quod non poſſunt accedere ad parochiam petunt ab Epiſcopo implorando officium ſuum,vt ꝓuideat prout cognouerit expedire.Nam in tali cauſa ſpirituali,non requiritur libellus,ſecundùm Lapum.alleg.lxñ.per not. per Ioan.Andr.in cap.cùm contingat.de offi.deleg.ſuper verbo,non ligatus.

92 ¶†Septuageſimotertio fallit,quando diœceſanus petit certificari de beneficijs minus canonicè obtentis ſine ſua licentia: vel de alijs exceſsibus,quos habet corrigere ex officio ſuo: vt legitur & notatur in c.fi.ſ.de cle.pereg.& c.j.& c. conquerẽte. de offi.ord.& in c.licet heli.j.de ſimo.& in c.ordinarij. de offi. ordi.lib.vj.ſecundùm Io.And.hic.

93 ¶†Septuageſimoquarto fallit cõtra ſequeſtrum,qui ad iudicis mandatũ ſine libello tenetur ſoluere.C.de bo.autho.iudi. poſ. in l.fi.& ibi per Iac.& Bar.tenet Bal.in addi.Spec.in titu.de ſeque.poſ.& fruc.quod tñ Bal.videtur limitare,qñ ſequeſter recipit ad mãdatum iudicis.ſecus ad petitionẽ partium:quia tũc eſt neceſſaria cauſæ cognitio.

94 ¶†Septuageſimoquinto fallit in impetranda reſtitutiõe in integrum,qua impetrata,continet reſciſſoriam, ſecundũ quoſdã. tenet Spec.in d.§.nunc dicendum.verſi.xxxiiij. & ibi vide remiſsiones.dicam in tit.de reſtũ.in integ.

95 ¶†Septuageſimoſexto fallit,ſecundùm quoſdam, cùm agitur inter patrẽ & filium de patria poteſtate,vel ſup obſequijs pręſtandis,vel inter patronum & libertum.ff.de offi.procõſul. in

a ¶An autẽ in officio iudicis implorando requiratur libellus,vide Bar. in rub.ff.de interroga.act. Alex.in l.j.in princip. de edendo.

b ¶Et ideò militaret ratio celeritatis,de qua ſ.in fallen.xxiiij.latè dictum eſt.

l.ne quicq̃.§.de plano.hæc enim iudicis officio expediuntur: vt tradit Specu.in titu.de offi.iu.§.j.ver.si verò. & sequenti, & ver.sed quare.dic tamẽ quòd si filius vel libertus, est in possessione libertatis, & super hoc prouocatur ad iudicium à patre vel patrono,dandus est libellus:aliàs autem non possit de iustitia plenè discerni tradit Specu.in d.§.ver.xxxv.& vide ad præ dicta quæ dixi s̃.fallentia.lxiij̃.& duabus sequentibus.

96 ¶†Septuagesimoseptimò fallit,quando petitur dari tutor pupillo,vel curator adul.ad qđ vide qđ tradit Specu. in titu. de offi.om.iudi.§.j.ver.porrò.quia licet decernatur vel petatur certa persona:tamẽ nihil ab ea petitur.Et ideò nõ est dand⁹ libellus, nisi iudex dicat,scribe petitionẽ tuam,vt super ea deliberemus secũdùm Vbertum de Bobio & Io.de Deo.facit vij̃.q.j.c. qualiter.& c quando.& §.ecce.vel si peteretur, vt alicui tanq̃ prodigo interdiceretur administratio:quia tunc nec libellus datur, licet sint vocandi,qui possunt lædi.

97 ¶†Septuagesimooctauò fallit,si petitur declaratio vel interp̃tatio alicuius clarè obscure,vel dubiè ex officio superioris, vt no.Inno.j.de ver.sig.c.in his.& c.cum tibi.

98 ¶†Septuagesimononò fallit in q.preiudiciali incidenter mota,secundũ aliquos.Alij̃ contra,vide Spe.in titu.de ordi.cog.in iij̃.parte,& Inno.in c.lator.j.qui filij̃ sint legi. Ego dicam latius j.in ti.de or.cog.

99 ¶†Octuagesimò fallit,vbi agitur de naue submersa: agit̃ enim de plano,& leuato velo,vt l.de submersis.C.de nauicularijs. li. xij̃.Sed illud colligitur secundũ quosdam.Alij̃ verò aliter intelligunt,vt ibi no.tradit Spe.in d.§.ver.xlix.

100 ¶†Octuagesimoprimò, fallit in appellatione,quæ fit in iudicio.secundũ Vin.& Inno.quartum,qui volunt q̃ ex quo datus est libellus in causa principali, & lis contestata:propter hoc in causa appellationis,nec libellus est necessarius,nec litis cõte. tradit Spe.eo.ti.in d.§.nunc dicendũ, ver.sed nunquid sed tu vide ad hoc quę latius dixi in c.per tuas.j.de appel.& in rub. de appel.ver.xxj.A.B.

101 ¶†Octuagesimosecundò fallit,super incidentibus,vel emergentibus[a] q̃stionibus, de quibus non est offerendus libellus:& sic super exceptionibus dilatorijs,vel peremptorijs nõ est offerendus libellus.Nam libellus non p̃statur nisi super causa criminali,secundũ Do.m.post Doct.in c.prudentiam.§.vj.de offi. deleg.in §.super ver.confessione.Quinimò dicit ibi D.m.quòd qs nõ tenetur dare exceptionẽ in scriptis: sed satis est q̃ scribatur in actis,vt dicit Inno.in c.quoniam.de proba.Hęc fuit opi. Vber.de Bobio,& Io.de Deo,li.iij̃.rub.de excep.libelli. quam referunt Spe.& Io.An.in ti.de excep.§. viso ver. sed nunquid iudex.dicit tamen ibi q̃ canonistæ dicunt libellum esse dandũ & de calumnia iurandum.sed si omittatur,nõ propterea vitiat̃ processus,p d.§.sexta.Sed aduerte:qa Spe.in titu.de offi.om.iu. §.postremò.ver. tertiò dicendum.dicit fortè dici posse q̃ in omnibus incidentibus & emergentibus,summaria seu semiplena fit discussio:si tamen tales sint quę reuocãt diffinitiuã pro sn̄a reuocata,& ita nõ penitus præiudiciũ afferũt:quoniam per aliã viã ordinariã,vel extraordinariã reseruetur cõdẽnato regressus aliàs si per eas diffiniretur principale negotiũ, vel ad eas nullus seruare̊ regressus: tũc plenè procedit̃,put cõsueuit distingui in interlocutoria. An valet si sit talis quę reuocetur per diffinitiuã,quo casu nõ appellatur:aliàs secus,qđ Spe.non putat verũ indistinctè. Quid enim si incidit quæstio falsi:quia fortè dicitur instrui falsum tunc plenè & probabiliter C.de fal.l.vbi.iij̃.q.xj. prius.Item quid si opponitur actori q̃ si seruus, vel monachus, aut excommunicatus,vel similes quę̃stiones incidunt,vel emergũt?nõ videtur sufficere semiplena cognitio,secundũ Spe.vide omnino ibi,& vide etiam omnino j.de or. cog. c.j. ar. xxiij̃.in pluribus fallentijs.sed maximè fallentia clviij̃.& quæ dixi. c. quoniam. j. vt lit non contesta. ar.iij̃. fallentia.lxvij̃. & quod dixi c.ij̃.de or.cog.ar.xx.q.vij̃.in iij̃.membro.& j.de causa pos. & proprie.super rubri.tracta.ij̃.ar.vij̃.q.ij̃.

102 ¶Octuagesimotertiò fallit,in causa nullitatis opposita per viam excep.secus si per viam actionis:quia exigitur libellus,secũdũ Zaba.post Lap.in Cle.j.de re iudi.q.xvj.

103 ¶†Octuagesimoquartò, quando aliquis proponit aliquam regulam,suam excusationem nec petit aduersarium sibi condemnari ad aliquid,secundũ Butri.in l.de submersis.C. de accusa. lib.per illam l.& per l.scire oportet.ff.de excu.tu.Posses etiam plures alias reddere fallẽtias, quæ possent colligi ex his quę dixi c.ij̃.de or.cog.arti.in fallẽtijs ibi positis,quę hic nõ ponũt nec ponũt̃ in c.quoniam.in prin.j.vt.lit non conte,arti.iij̃.Ma.

b ¶Postremò[b] aduertendum est,quòd in casibus, in quibus dilisqualis petitio per modum postę, maximè ad instructionem iudicis,& intentionem actoris: cautela est quòd ille qui talem qualem petitionem porrigit,seu scribi facit, protestetur quòd illam non offert per modum libelli,nec in vim libelli. Sed pro iudicis instructione de intentione sua,secundùm Spec. eodem titu.§.restat.in fine.& vide quod dicam j.A. B. Et no.in casibus prædictis, in quibus libellus non est necessarius: si libellus fuit oblatus,sed ineptus:talis ineptitudo non habet vitiare,secundùm dominum meum,in cap. bonæ memoriæ Maguntineñ.de elect.per illum text.alleg.no.in l.vinum.ff.si certum petatur per gloss.sed vide ad hoc quod dixi s̃.eod.fallentia prima.in fi.& vide quod dixi in cap.fina.j.de ordi. cogni. articu. xxxviij̃.quæstio.iij̃.M. & ex his, Deo duce, est expeditus.v. prin.arti.

104 ¶†Circa sextum princi.arg.cuius fauore,& ex qua causa fuerit introductus libellus,breuiter dic, quòd licet quidam dixerint,quòd solùm fauore rei:quidam verò, quòd actoris & rei: tu dic,quòd tam fauore actoris rei,quàm etiam iudicis. & voluit Ioan de bru.& refert Cyn.in authen.offeratur.C.de lit.cõtesta.Fauor actoris versatur propter labilem hominum memo

c riam:[c] vt in l.contrahitur.ff.de pigno.xxiij̃.distin.præterea.cũ si.& ne frustra fatigetur actor,& vt facilius possit formare positiones, & veritas inueniatur : quam iudices modis omnibus debent exquirere.xxx.quæstio.v.cap.iudicante.& C. de iudi. l.iudices.& vt sibi fortè ex vna causa agente succumbenti, nõ obstet exceptio rei iudi.simpliciter. Rei autem fauore fuit introductus, vt sciat deliberare, an velit cedere vel contendere: vt in d.authen.offeratur.& iij̃.quæstio.iij̃. offeratur. & l.j. ff. de eden.quod aliàs non ita de facili possit perscrutari,vt ibi.Item vt sciat super quo, seu contra quid habeat formare exceptiones & defensiones suas. Et vt absoluatur ab instantia, si petitio est inepta:& in casu quo sit apta, si absoluatur à principali,ne super eodem possit iterum conueniri.Et ad prædicta vide gloss.& Docto.in Cle.sæpe.§.verum. & quod dixi suprà,in v.prin. arti. in princ. in recitatione opinionum . Iudicis verò fauore fuit introductus, vt conformem libello posset ferre sententiam : vt in capitulo licet heli. j de simo.& in l. vt fundus . ff.communi diuidun.& in dicta Cle. sæpe.§. verum. vnde dicit ibi gloss. super verbo , formari . quòd cauti aduocati faciunt triplicari libellos: vnum dant notario, qui scribit acta: alium dant reo:& alium sibi reseruant ad finem & effectus superiores.

¶Circa septimum principalem articulum, quatuor principalia membra intendo examinare.

¶Primum,à quo sit offerendus libellus.

¶Secundum,cuius nomine sit offerendus,& hoc prosequar p decem & septem principales quęstiones.

¶Tertium,an in eodem libello quis possit suo & alieno nomine agere:& cuius nimine sit concipiendus.

¶Quartum,an plures possint agere eodem libello.

105 ¶†Circa primum à quo sit offerendus.breuiter dic, quòd ab actore vel accusatore, qui agere vel accusare intendit : vt l.j. in princi.ff.de eden.& hic, vel à procuratore suo ,seu illo per quem agit.de quo latius apparebit ex his,quæ dicam in sequẽti membro.

¶Circa secundum membrum,cuius nomine debeat concipi libellus.prosequar infrascriptas quęstiones.

¶Prima,de eo qui agit nomine proprio.

¶Secunda,de Prelato actore ecclesiæ.

¶Tertia,de canonico.

¶Quarta,de monacho.

¶Quinta,de quolibet particulari clerico ecclesiæ.

¶Sexta,de procuratore simplici.

¶Septima,de procuratore in rem suam.

¶Octaua,de syndico.

¶Nona,de œconomo.

¶Decima,de vicedomino.

¶Vndecima,de tutore.

¶Duodecima,de curatore.

¶Decimatertia,de patre pro filio.

¶Decimaquarta,de coniuncto pro coniuncto.

¶Decimaquinta,de particulari persona populi , capituli , vel vniuersitatis.

106 ¶†Primò igitur quæro , quo nomine volens agere proprio nomine debeat libellum concipere . Solutio est clara , quòd suo nomine debet libellum concipere: & pro suo interesse:& vtile est nominare se talem , qualis agit:& nominare se dominum rei,aut iuris pro quo agit:puta , canonicum talis ecclesiæ &c.Sæpe enim prodesse potest talis nominatio.xciij̃ . di . dn̄s. in princ.xj.q.j.c.sacerdotibus.ver.quid igitur.xxxiij̃.quæstio. ij̃.c.admonere.in prin.C.de latina liber.tol.in l.j §.similiq̃ modo.xxxiij̃.quęstio.iij̃.in c.dicat.cum suis concordantijs.lxvij̃. distin.

a ¶Memoria enim hominum labilis est,vt dicit Sene.in Oedipo.& iurisconsul. in l.peregrè. ff. de aquirẽ. poss.& qđ fauore actoris,imò rei pu.inducũtur fit, vide gloss.in c.de causis.de of.dele.

b ¶Super emergẽti arti. non datur libellus, vide etiã Bal.in l.ij̃.iij̃. col. C.vt lit.pen. nisi antelit. emergat. ita limi.Ange.in §.illud.auc̃.de trien. & remis.Inn. in c.significasti.de appella.

c ¶Aduerte etiam, quòd in casib⁹ in quib⁹ requiritur libellum porrigi in scriptis, vt est regulariter nõ sufficeret q̃ actor accederet ad notarium actorum,& diceret:scribe quẽ admodũ ego peto centũ à Sempronio, Bald. & Ange.in l.j.ff. de eden.cum si,vt late per Ias.in d.l. j.ij̃.colum. ff. de edendo.

dist.in c.cor Episcopi.xxxvij.dist.in c.quę ipsi.Et ideò in romana curia aduersario contradicente,auditores faciũt libellum corrigi:vt dicatur qui se dicit,vel asserit canonicum, rectorem, vel talem &c.In contrarium tamen facit, quia talis nominatio non videtur obesse vel prodesse.ñ.q.j.c.multi.prope fi. & cap. fina.& C.de proba.in l.non epistolis.[a] xcv.dist.c.ecce ego. xl. dist.c.multi.in fi.& in proœmio Digestorum.§.discipuli. in fi. secundũ Spec.eo.tit.§.fi.ver.item cautus sit actor. & sequit ibi Io.An.qui dicit hoc esse expressum per Cle.si summus.de sen. excom.tu dic,quòd licet hoc non prosit:tamen posset obesse: quia narratis in libello statur,in prędiudicium libellantis.vt in l. cùm precum.C.de lib.causa.de quo latius dicã in c.ij. in xxxiiij.prin.arti.Arbitror etiam, quòd prosit in omnibus his per eum expressis,quę dependent ab eius potestate:vt puta,si ad id quod agit,posset agere nomine proprio,& nomine alieno: prodest enim si exprimat agere se proprio vel alieno nomine, per ea quę latius dicam.j.in ñ.q.prin.in vlti.membro.Itẽ etiam posset prodesse in his,quę non dependent ab eius potestate, ꝑ quandam viam indirectam: si aduersarius fortè excipiendo, aut quid simile faciendo,etiam id exprimeret simpliciter quod actor expressit,per no.in c.cùm olim.j.de censi.& per ea, quæ latius dicam in dicto xxxiiij.prin.arti.Aduerte tamẽ:quia licet quis simpliciter conciperet libellum.quamuis ad id, ad quod agit suo & alieno nomine agere posset:tamen in dubio potius suo,quàm alieno nomine dicitur agere.& per l.& magis. ff.de solu.& l.Papinianus.ff.man.de quo tamen dic,vt latius dicam in vltimo membro sequentis quęstio.

107 ¶ †Secundò quęro,cuius nomine in causis ecclesię Prælatus[b] b debeat libellum concipere.Solu.dic,quòd nomine ipsius ecclesiæ:vt in c.inter dilectos.de fide instru.& in c.literæ.de dila. & ibi no.per Gof.& Vin.Mouentur:quia Prelatus nõ habet suo nomine directam actionem, vel vtilẽ.C.de Epis.& cle.auc. sed hodie.Et idem Hostien.in c.olim.el j.j.de restitu.spo. in verbo,nomine domus.Mouetur:qa rectores seu Prælati sunt procuratores,& non domini:vt in c.ñ.j.de dolo.vnde sicut proponens actionem non exprimens vtilem,vel directam,videt̃ pro posuisse directam,sicut subtiliter elicitur.ff.de pet.hęre.in l.nec vllam.§.si quis sciens.de quo per Spec.in tit.de actio.& peti.§. j.ver.hoc autem.& ver.nunquid tenetur quis dicere, ad finem §.& per Bar.in l.j.ff.de actio.& oblig.in l.si mater.§.eadem.de excep.rei iudi.& per do.m.in c.cęterum.s.de iudi.Ita & in proposito,qui agit & non exprimit,an proprio vel alieno nomine agat:potius proprio quàm alieno nomine dicitur agere. ff. de dam.infect.in l.qui bona.§.si quis alieno.& j.latius subñciã. Sed in contrarium facit secundùm Hostien.in d.cap.olim.quia Prælatus semper videtur agere nomine ecclesiæ, non proprio vel alieno:nisi hoc exprimat:quia omnia acquirit ecclesiæ nisi aliud exprimat,vel probetur.j.de pec.clericorum.in c.j.& per totum.Et ita transit ibi Host.& Ioan.And.in c.literæ.j.de dila. Sed do.m.ibi latius prosequitur hanc materiam,in qua principaliter prosequitur duo membra.

¶ Primum,vtrũ rector vel Prælatus debeat agere nomine proprio, vel ecclesię.

¶ Secundùm quid si simpliciter egit, nec expresit cuius nomine ageret: an videatur agere sub nomine proprio vel ecclesiæ.

108 ¶ †Circa primum distinguit tres casus, quia aut agit pro iuribus particularibus ipsius ecclesiæ,aut pro corpore ipsius ecclesię, aut pro iuribus competentibus ipsi rectori vel Prælato. Primò casu, conclude secundùm dominum meum plurimis additis, quòd agere debet nomine ecclesiæ: siue agat petitorio,siue possessorio. Et sic ipsius ecclesiæ nomine debet libellum concipere: vt in cap.olim.el j.& el ij. j. de restitu. spolia. & in c.literę.j.de dila.& in c.j.j.de causa possess. & proprie. & in c.quęrelam.s.de elect.tenet Inno.in c.literis. de restitu. spo. vbi dicit,quòd Prelati & clerici possident nomine ecclesiarum suarum possessione ciuili,& naturali.vnde in eodem ca. in alia glo.dicit Inno.quod Prelatis habentibus ius in beneficijs, non est vtile suo nomine proponere interdictum recuperandę possessionis rerum ablatarum:quia pertinentia ad dignitatem suã non suo, sed nomine dignitatis dicuntur possidere. & ideò cũ dignitas sit spoliata,debet intentari possessorium vel petitoriũ ipsius nomine.Idem etiã tenet in c.cùm super. j. de causa pos, & proprie.vbi notabiliter dicit,ꝙ Prelati,siue dispensatores,habita confirmatione statim possunt administrare:sicut si pupillo daretur tutor,vel adulto curator.& ideò nomine ecclesię debet actiones intentare.Quinimò etiam si ecclesia spolietur aliquibus rebus ante quàm Prelatus nãciscatur possessionem, habet interdicto,vnde vi.sicut tutor nomine pupilli, vel quilibet administrator nomine ecclesię.Nec ob.l.cùm hęredes.ff. de acqui hęredis,vbi dicitur, quòd possessio rerum hereditariarum nõ transit ad hęredes,nisi sit corporaliter apprehensa illarum possessio:quia hic agitur nomine ecclesię,quę possidet,seu possedit semper:licet sedes fuerit vacans:quia ecclesia nunquã moritur.xij.q.ij.c.liberti.Sed ibi ponderatur,quòd hęres agat, vel vt hęres:vnde cùm agat nomine proprio,debet nomine proprio possediss̃e.& sic vult Innocẽ.quòd possit agi possessorio per Prælatum pro rebus vel iuribus subtractis ecclesię: licet ipse nunquam possederit,aut quasi possederit. ad quod etiam a vide Inno.in c.penul.j.de insti.& idem tenet Spec.in tit.de petitio.& possessio.§.j.ver.sed pone vacante.& do.m.in c. dudum.de elect.& Ioan.de Imol.in c.ex ore.j.de his quę fiunt à ma.parte capi.ad quod etiam vide quod statim dicam in tertio casu,in opin.Bart.Et idem domini de Rota decisio.iij. vbi hoc limitant notabiliter,quando alius non est in possessione ecclesię.si autem alius possideret: tunc non posset Prelatus agere pro fructibus & iuribus ecclesię:quia cùm debeantur possessori,ar.in l.in bonę fidei.ff.de acqui.re.domi.non potest ista propria authoritate possessorem spoliare.per l.siquis in tantam.C. b vnde vi.& xvj.q.vj.c.placuit.& in c.eum qui.de prębend.lib.vj. vnde concluditur ex prędictis,quòd pro huiusmodi rebus & iuribus Prelati & rectores ecclesiarum non suo,sed ecclesię nomine debent libellum concipere.& idem tenet Spe.in titu. de lib.concep.§.iuxta.ver.item non valet si agit.vbi dicit,quòd debet libellum concipere nomine ecclesię & non suo:aliàs nõ valet.& idem,& clarius tenet Spe.eo.tit.§.iam nunc videndum. ver.si verò Prelatus.per auc.sed hodie.& l.omnis.C. de Episc. & cle.& c.ñ.de ordi.cog.& per d.c.olim.el iij.Et quia Prelatus c est in ecclesia[c] & econtra.vij.q.j.c.scire.Et quia Episcopi nullã vtilem aut directam suo nomine habent actionem,sed nomine ecclesię:vt s̃.dixi ad quod etiam Spec.allegat.l.si in rem actio. ff.de rei ven.& insti.de rerum diui.§.nullus.sed melius facit.§. sanctę.xxiij.q.vij.c.quod autem.xij.q.j.§.fi.& q.ñ.c.j.& ñ.vn de Spec.sic dicit esse concipiendum libellum,coram vobis &c. c Ego M.Prelatus vel rector ecclesię sancti N.nomine ipsius ecclesię conqueror de P. qui talem vineã &c.iniuste detinet, vel spoliauit &c.& postea debet concludere,quare peto mihi adiudicari vel restitui nomine ipsius ecclesię. Et aduerte, qa hęc procedunt,ꝙ agere debet nomine ecclesię:siue sit Prelat⁹ mediatus,vt puta,si Episcopus agit noie ecclesiarũ sibi subiectarum: vt ꝓbatur in c.fi.prope fi.j.de succes.ab intest.siue sit immediatus,vel administrator ipsius ecclesię,vel aliã iurisdictionem habeat in ecclesia:vt d.c.quęrelã.& in c.conquerente.s.de offi.ordi.vbi dicit Inno.in verbo,ecclesijs.quòd Abbas vel alius superior,cui capella est subiecta,non agit nomine suo, vel sui monasterij pro iuribus capellę. cùm enim capella distincta d habeat iura sua à iuribus monasterij, & ipsa capella sit domina suorum iurium,ipsius nomine est agendũ.& vide ad prędicta do.Ma.in d.c.fi.& in c.j.de offi.iudi.vbi ponit de Epo & monasterio agentibus pro ecclesijs sibi subiectis.& vide etiam qđ traditur in l.sancimus.C.de sac.san.eccle.& quod dixi in Cle.j. de rescrip.prędicta tñ procedũt,secundũ d.Ma.nisi fortè capella concessa esset in proprios vsus:qa tunc cũ sit quasi dñs, posset sicut vsufructuarius agere negatoria noie proprio:dicit tñ tutius esse eã intentare noie capellę. Confessoriã aũt intentat Abbas noie sui monasterij pro iuribus,quę habet in capella.de quo j.de verb.sig.c.Abbate.& j.dicã in alio membro.Itẽ prędicta procedunt,secundũ do.m.non solùm si Prelatus agit solus pro iuribus prędictis, sed etiam si Prelatus ageret simul cum capitulo,licet contrarium senserit Inn.in c.ñ.de testi.lib. vj.dicens,quòd Prelatus & conuentus agunt nomine proprio: quia ipsi sunt domini.ñ.q.vj.biduum.in verbo.palam.& idem Io.de ligna.in c.literę.j.de dila.cum quo etiam videtur transire d.Anto.Sed contrariam sententiam tenet Collactane⁹,& plus placet do.m.per c.olim.el j.j.de testi.spo.vbi nomine ecclesię fuit actum per Prelatum & capitulũ. Item quia in veritate isti sunt administratores,& non domini: vnde non possunt contrahendo[d] ipsius ecclesię conditionem deteriorem facere: nec d etiam bona alienare,nisi constituta solennitate: & in casibus à iure concessis.xij.q.j.in summa.& c.sine exceptione.& qa dominium rerum ipsarum ecclesiarũ non est penes eos.Sed apud Christum vel ecclesiam vniuersalem, seu ipsam ecclesiam specialem:vt no.idem Inno.in c.cum super.j.de causa pos.& proprie.facit,quia solus Prelatus reuocat procuratorem datum à conuentu super rebus cõibus,vt ipsemet agat:vt no. Innoc. in d.c.ñ.de testi.lib.vj.secundũ do.m.& mihi placet. facit, quod statim dicam in tertio casu.

109 ¶ †Circa secundũ casum,qñ agit pro corpore ipsius ecclę:vt qa agit possessorio recupãdę:& tũc agit,& libellũ cõcipit noie ꝓprio & nõ ecclesię:qa ipse & nõ ecclesia fuit spoliat⁹: vt ꝓ-

a ¶ Imò nominatio qñq; multũ prodest,vel nocet:vt patet ex not.per Doc.in l. neq; ꝓfessio.C.de testa. vbi agit de ꝓbãda filiatione.

b ¶ Prelatus debet agere nomine ecclesię.& ratio etĩ: quia ipse non est dñs, sed administrator,c.ñ.de do. & de hac materia vide Cardi.ĩ Cle. j.de resti.in integ. in opp.xij. Fely. latius in c. edoceri.in j.col.ver. solus prælatus. de rescriptis.

c ¶ Adde etiã Lap. alle.lib.j. & vide quod de capella vnius ecclesię dicit Are.in consil. lxij. post ea quæ dicit Abb.in c.literę.in ñ.col.j.de dila.et do.Philip. in c.edoceri. post Abba.de rescrip.

d ¶ Prelati cõtrahẽdo non possunt prejudicare suis ecclijs:et an qñq; possint compromittere, aut transigere sine consensu superioris, vide per Soci.in cõsil.xvij.col.xiij. lib.j.versicu.circa sextã. & vide aliquid per Fely.in c.cũ oẽs.in ij.co. de consti.

batur in c.conquerente.s̄. de offi. ordi.& in c. literis. & ibi per Inno.& item quis j.de resti.spo. vñ.j. c.præsentium.& in c.cū super.j.de causa pos.& proprie.per Inn.& idem si agat possessorio adipiscendæ,vt in c.accedens.j.de accu.vel si agat petitorio,ex quo agit pro corpore ipsius beneficij,vt in c.ex insinuatione.s̄.de procu.ecclesia enim nec possidet, nec regit seipsam. Sed prælatus suo nomine, & tanquam rector ipsam regit & 110 gubernat. ¶ †Circa tertium casum,quando prelatus vel rector agit pro iuribus competentibus prælato seu rectori,breuiter secundùm dominum Marti.q̄ agit nomine suo,vt in c. venerabilis.& c.constitutus.j.de reli.domi.& in c.auditis.s̄.de restitu.in integ.cum simili.In quibus patet,q̄ pro iuribus episcopalibus agit contra ecclesias inferiores tanq̄ episcopus.vnde ex quo talia iura competunt sibi,& non ecclesiæ:suo nomine & non ecclesiæ debet libellum concipere.& hoc sentit Inno.in c.cōquerente.s̄.de offi.ord.& in c.inliteris.& ibi Domi.meus j.de resti. spo.& ex hoc ego infero q̄ agendo pro titulo beneficiali debet nomine proprio,& non ecclesiæ libellum concipere. ad qđ vi Inno.in c.ex parte.s̄.de arbi.& in c.quia V.s̄. de iudi. in glo.fi. Nam respectu tituli beneficialis potest proprio nomine, & petitorium & possessorium intentare.de petitorio est tex.in Cle. j.de causa pos.& proprie.& ibi dixi post laud.Io. de lig.& Io. de Imo.facit bonus tex.per quem hoc expresse tenet Bart. ibi in l.j.§.vsufructuarius.ff.de noui ope.nun.vbi Bar. dicit,q̄ prelatus ve rector ecclesiæ non potest res vel iura ecclesiæ petere nomine proprio:sed nomine ipsius ecclesiæ vel conuentus.sed ipsam prælaturam & rectoriam,& sic titulum beneficialem, si vult petere,concipiet libellum nomine suo: si erit vsufructuarius,suo nomine vendicat vsumfructum:licet respectu proprietatis debeat libellum concipere nomine domini,ad qđ etiam allegat ibi Barto.not.per Innocen.in c.præsentium[a].de testi.lib. vj.& in extrauaganti Inuocen. quæ incipit, ad hoc.& qđ not. Inno.in d.c.conquerente.de offi.ord.& in c. Abbate.de verbo. signi.& glo.in l.sancimus.C.de sac.sanc.eccle.Et idem dicendū est quando prelatus prosequeretur electionem de se factam.Et aduerte:quia ex predictis videtur referendum, secundùm opi. Barto.q̄ prelatus vel rector fructus beneficij seu prælaturæ debet petere nomine proprio:de quo satis dubito, maximè in habentibus administrationem:quia ipsi nō sunt plenè vsufructuarij,nec faciunt fructus suos:xñ.q.iñ.c.iñ.vbi tex.simpliciter vult quòd clericus tenetur conferre ecclesiæ quicquid acquirit de bonis ecclesiæ.& ad idem xñ.q.j.§.fi.cū c.seq.& xiij. q.j. §. hinc ita.& xñ.q.ñ.c.sacerdotes. & c. pastoralis. cum si. de quo latius per Do.m.in repe.c.cùm esses.j.de testa.& de hoc aliquid dicā in iñ.q.seq.Sed in cōtrarium facit quòd debeat petere nomine suo proprio qđ dixi s̄.secundū do.me.de capella cōcessa in p̄ prios vsus.Et sicut potest intentare petitorium pro titulo beneficij nomine proprio:ita debet concipere libellum in possessorio nomine proprio:quia ipsum titulum possidet nomine proprio.& ideo nomine proprio cōcipiet libellum super restitutiōe beneficij,quo fuit spoliatus,vt d.Cle.vnica,de causa possess.& proprie.& in c. cùm super.j.de causa possessionis & proprietatis.Adeò quòd si liberè administrabat,restituetur ad liberam administrationem:si minus liberè,restituetur ad minus liberam,vt in c.pisanis.j.de resti.spo.& in c.bonę memorię.j. de appel.& restituetur nō solùm ad beneficium,sed ad omnes res ablatas cum beneficio,per viam cuiusdam accessionis, ad quas principaliter non suo nomine,sed nomine ecclesiæ debuisset libellum concipere,vt dixi in primo casu, & tenet Domi. me.in c.cùm super.in fi.j.de causa pos.& proprie.Et ex predictis potest colligere quo nomine Abbas debeat libellum concepere. Sed quęro quid de abbatissa, diaconissa, aut prioriss̄a. solutio. Aduerte quia in his,quæ proprio nomine possunt intentare,vt puta prosequendo electionem, aut petendo benedictionem, aut quid simile: videtur dicendum q̄ suo nomine libellum debeat concipere:ex quo proprio nomine ad hmōi admittuntur vt c.cū dilectas.s̄.de rescrip.Sed hoc olim procedebat hodie verò illud videtur esse sublatum per c.indemnitatibus.§.porrò.de elect.lib.vj.& c.vnicum de sta.re.lib.vj.In quibus probatur q̄ tales tenentur procuratorem constituere. & ideo quæstio non videtur procedere.sed aduerte:quia licet §.porrò.necessitet ad constituendū procura. tamen loquitur in prosecutione appel. respectu electionis ad sedem apostolicam.item c.ij.in fin. de iu. lib.vj.loquitur solum quòd tales inuitę non possint trahi.& c. vnicum.de sta.reg.lib. vj. vult quòd non compellantur per se agere,aut defendere.Sed de volentibus agere per se, nihil ibi dicitur.vnde cum predicta iura sint correctiua c. cum dilecta.videtur quòd non sint extendenda, vt in iuribus vulgatis. Sed posito quòd propter hæc non prohiberentur agere,si tamen agerentur pro iuribus ecclesiæ non videtur quòd libellum debeat concipere nomine ecclesiæ:& sic non videntur admittendę ad agendum pro ecclesia,per l.neq; fœmina.ff.de procu.& l.alienam. C.eo.Sed aduerte:quia reperi in quibusdam commentarijs satis antiquis quendam ho.arguentem in cōtrarium, quòd tales,licet fœminę,admittantur:quia sicut mater admittitur ad tutelā filij,& agit pro filio:ita Abbatissa,aut similis debet posse agere pro monasterio. nam ecclesia est mater nostra & perpetua.vnde sicut mulier agit pro parentibus.ff.de procu. in l. fœminis.ita & Abbatissa pro monasterio,tanquam mater : ita pro monasterio tanquam filio:quia habetur etiam loco filij:vt in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccle.traditur in c. in præsentia. j.de proba.mater agit in causa necessitatis pro filio, vt l. iij. ff. de lib.causa.facit.l.non ignorat.& l.vxor.& l.de crimine. C. q accusa.non pos.& in authen.de mo.§. iij. Subdit tamen, quòd dat consilium quòd constituat procuratorem,quem syndicum appellamus.in authen.de san.Epis.§.quando autē . & §. prouidere.& ad hoc hodie tendunt d.c.ij.de iudi.& c.j.de sta.reg.& prædictus.§.porrò.ex quorum iurium ratione videtur, quòd tales teneantur pro qualibet causa constituere procuratorem: licet olim possent agere:vt d.c.cum dilecti . & prædicta adde ad ea,quæ dixi in primo casu.

111 ¶ †Circa secundùm principale membrum, quando sumus in dubio,quo prelatus vel rector videatur egisse,dicit do.m. in c. literę.de dila.distinguit,quòd aut quis egit nomine ecclesię,vel ex contractu inito cum ecclesia:vel pro alio iure ecclesiæ : & videtur egisse nomine ecclesiæ,aut super re propria , vel contractu inito cum eo vt priuato,& nomine proprio,& hoc constat,& potius videtur egisse nomine proprio,per no.in c.dilecti.s̄.de fo.compe.& in c.requisisti.de testa.& per Ioan. And. in simili in reg.priuilegium.de reg.iur.lib.vj.in mercu.& in materia tutorum & curatorum.in l.post mortem.& ibi per Barto. ff.quando ex fa.tut.arguendo de contractibus[b] ad iudicia . nā & in iudicijs quasi contrahimus.vt in l.iij.ff.de pec. Aut sum[9] in dubio,vt quia agit super re,quæ pariter potest concernere personam & ecclesiam: & hoc casu d.Ant.in d. c. literæ. dicit quòd videtur egisse nomine ecclesiæ: quia res præsumitur ecclesiæ.alle.quod in si.no.Bart. in d.l.post mortem. sed vt dicit do.m.ibi no.videntur potius facere in oppositum . nam vt ibi dicit Bar.quòd licet tutor contrahat super re,quæ potest concernere ipsum pariter & pupillum : videtur proprio nomine contraxisse.vt etiam vult tex.in d.l.post mortem. §. sed forte. do.Ant.voluit sequi Hosti.in d.c.literę.inquantum voluit, q̄ sicut in dubio res præsumitur ecclesię, ita videtur egisse nomine ecclesię:sed prę̄supposito hoc non est simpliciter verum: quia non semper acquirit ecclesiæ: nec etiam in dubio semper præsumitur quæsiuisse ex bonis ecclesiæ,vt traditur in c . cū in officijs.j.de testa.& bonus text.iuncta glo.xij.q.iij.c.j.Et preterea in iudicio non semper acquirit : imò posset succumbere. vnde in casu dubij.d.Ant.dicit distinguendum esse , quòd aut fuit expressum nomen appellatiuum, vt quia dixi,prelatus seu rector &c.& videtur egisse nomine ecclesię.aut solùm expressit nomen proprium:& videtur egisse nomine proprio . pro hoc text.cum glos.in d §.tutor . facit quod not. in cap. quoniam Abbas.s̄.de offic.delega.& in d.c.requisisti. & per Ioan. Andr.in dicta regula,priuilegium.Sed tu videad predicta,quę latius dicam in vj. q. princi.in qua latius tractabo hunc articulum.

112 ¶ Tertiò quęro, quid de canonico agente: cuius nomine debeat libellum concipere.Solu.Innocen.in cap.edocen.s̄. de rescriptis.dicit, quòd canonicus secularis potest agere nomine prębendę suę & dicere,quòd agit in libello nomine suo, si habet prębendę administrationem, quod verum dicit ibi do.Anto.quando agit pro titulo suo:secus si pro possessionibus & iuribus prębendę,per cap.literę.j.de dila.& cap.cum super.de causa pos.& proprie.& mihi placet,vt statim dicam. Sed aduerte:quia glo.& Inn.in c.ex literis.j.de proba. videtur dubitasse,vtrū canonicus possit agere pro prębenda:quia vt ibi dicit glo.prębendę nō videntur esse clericorum,sed ecclesię. pro quo facit vigesimaprima quęstio.j.§.fi.cum c.sequenti.& quia cùm ecclesia,& non canonicus,habeat bonorum prębendę administrationem,videtur quòd canonicus non possit agere sine mandato ecclesię.Sed in contrarium facit,quia licet canonici non habeant proprietatem:tamen videntur habere vsumfructum,ratione cuius possunt agere:vt l.iiij.ff.finium regūdorū. facit qđ dixi s̄.in prędēti q.in iij.& iiij.casu.Sed super hoc articulo nō arbitror nunc insistendū,an canonici vel ecclesia habeant legitimā administrationē bonorum prębendarum, & an sint vsufructuarij,vel vsuarij.de quo latius per do. m. in repe. c.cùm esses.de testa.nec etiam insistendum in cognoscendo,an prębendę sint cōstitutę de bonis temporalibus:vel sint distinctę,aut

a ¶Dicit Do. Ia. ī l.j.§.vsufructuarius.in fin. q̄ debet allegari gl. in c.presenti.de offi. or. lib.vj & adde Bart.in l. i.§. hoc interdictum.secū a do.ff.vti possideat.

b ¶A cōtractibus ad iudicia valet argumentū,ita probatur in l.nō mirum.ff.de pigno. actio.in cōtra.videtur text.& ibi Doct.in l.ītersti-pulātem. §.j. vbi etiam gloss. ff. de verb.obl.& vide Aret.in l. eū qui. in prin. pen. col. de acqui.hær. vbi tenet quod primò dictum est.

ctæ aut non.de quo per glo.Inn.Io.An.d.aut.& latius per do. m.in d.c.ex literis.Sed quo ad terminos noſtros,cuius nomine canonicus debeat libellum concipere,arbitror diſtinguendũ, quòd aut canonicus agit tanquam procurator eccleſiæ : & dicendum,vt dicam ĵ.in vj.q. Aut agit pro iuribus ad præbendam ſuam pertinentibus:& debet libellum concipere nomine eccleſiæ,vt ſtatim dixi ſecundùm d.An.facit quod dixi in q. præcedenti in primo caſu.Aut agit pro corpore ipſius prębẽdæ ſibi collatæ,ab alio occupatę,ſeu titulo præbendali : & debet concipere libellum nomine proprio.Ita procedat dictum Inno.in c.edoceri.facit quod dixi in præcedenti q.in tertio caſu.Aut agit tanquam quilibet de eccleſia vel capitulo : & tunc debet concipere libellum nomine eccleſiæ,ſecundùm Lapum, allegatione ĩj.ad quod vide quę latius dicam.ĵ.in v.q.Aut agit pro quotidianis diſtributionibus,& arbitror quòd ſuo proprio nomine debeat illas petere:quia tales diſtributiones non augent corpus beneficĩ vel præbendæ:ſed debentur propter operam perſonæ.facit.ff.ſi menſor falſum modum dixerit. l.j. ſecundo reſponſo ibi.Sed magis operam beneficĩ locum præbere.& ff.pro ſocio.in l.ſi duobus.§.in coeunda.ibi pretiũ em̃ operæ.per quæ iura hoc conſuluit Old.conſi.cxix.facit.c.j. de cle.non reſi.lib.vj.Et ſic tales diſtributiones nullã habent communionem cum ipſa re:ſed perſonam tantùm reſpiciunt. facit ff.de vſu & habi.in l.vſus aquæ.& ff. de ſeruit. ruſti. prædio. l. prætoris.& quod ibi no.ff.de ali.& cib.leg.in l.mela.§.fin.ideo Old.in d.conſi.voluit,quòd in literis ad beneficia non ſit neceſ
a ſarium facere mentionem[a] de quotidianis diſtributionibus.aut canonicus agit ad fructus præbendę.& ideò dicendum ſecundùm opin.illorum,qui volunt quòd canonicus faciat fructus præbendæ,ſuos.& ideò vſufructuarius.facit qđ dixi ſ.in prin. ſecundũ Inn.ſed ſecundùm opi.aliorũ volentium , qꝓ non ſint vſufructuarĩj,ſed vſuarĩj, & qꝓ nõ faciãt fructus ſuos,vr̃ dicendum quòd agere debeat nomine eccleſiæ.de quibus opinionibus vide quod traditur per glo.& Doc.in c.preſenti.de offic. ord.& per do.m.latius in d.repe.c.cũ eſſes.

113 ¶†Quartò quæro de monacho.So.dicit Inno.in d.c. edoceri. in fi.ſ.de reſcriptis.quòd quilibet monachus pro dignitate, vel officio , vel obedientia ſua poteſt agere,per c.cùm deputatus. ſ.de iudi.& multò fortius reſpondere tenetur pro facto ſuo. Subdit tamen,quòd caueat ſibi aduerſarius qualiter aggreditur cauſam contra talem,vbi non habet conſenſum Abbatis, per c.cùm cauſam.de iud. Et ſubdit etiam, quòd Abbas non põt concedere monacho,quòd habeat adminiſtrationem aliquarum poſſeſſionum vel villę,& pro eo agere poſsit:niſi ſicut procurator vel ſyndicus:nam ſi vult agere,oportet quod in libello dicat,ago nomine meo vel præbendæ meæ,quod non licet ꝓ c.cùm ad monaſterium.ĵ.de ſtatu regu. Sed tunc ſuperior agit nomine officiorum,vel obedientiarum ipſius monachi,ſecundùm Inn.in d.c.edoceri.& ſequitur ibi d.Ant.ad quod vide q̃ dixi in cle.j.de reſcrip.Sed tu aduerte:quia ſi monachus proſequeretur electionem de ſe factam , cui de ſuperioris ſententia conſenſiſſet,ſecundùm quod traditur in c.ſi religioſus.de ele.li. vj.illam proſequeretur nomine ſuo,per ea quę dicta fuerũt in duabus præcedentibus queſtionibus. Si verò ageret tanquam procurator,vel ſyndicus in cauſa monaſterĩj,vel pro Abbate, aut pro alio propter vtilitatem monaſterĩj,ſecundũ not.in ca. ſuper.ĵ.de teſti.& in c.cùm deputati.ſ.de iudi.& per glo. in c. cùm olim.el ĩj.de priui.& per Inno.in c.cum I.& A.ĵ.de reiu, ad quod vide quæ latius dixi.ſ.in tit.de procuratore.& hoc caſu,qualiter debeat concipere libellum,colligitur ex his,quæ dicam in vj.& viĩj.q.Si verò vellet agere tanquam quilibet de eccleſia,qualiter debeat libellum concipere,collige ex his quæ dicam in ſeq.q.

114 ¶†Quintò quæro de quolibet particulari clerico eccleſię,quo nomine debeat libellum concipere.Sol.dic,quòd aut agit cùm mandato tanquam procurator vel ſyndicus:& deciſio eſt clara,quòd agere debet procuratorio vel ſyndicario nomine : vt dicam in ſeq.queſtio.& in viĩj.ſub forma tamen de qua ibi dicam. Aut agit ſine mandato in caſibus in quibus admittitur ſine mandato,de quibus per Inno.& Docto.in c. cùm olim. de
b teſti.videlicet data negligentia[b] Epiſcopi & aliorum ad quos pertinebat,ſecundùm ibi no.& in c.ſi quis prębyterorum. ĵ. de reb.eccl.non alienan. & in c.non licet.xiĩj.q.j. Et hoc caſu à nomine proprio vel eccleſiæ debet concipere libellum. Innoc. in d.c.cùm olim.fuit varius:quia primò dicit,quòd conficiet libellum nomine eccleſiæ,& petet fieri reſtitutionem eccleſiæ, vel iudicari pro eccleſia.arg.ſ.de reſti.in integ.c.cauſam. & idẽ tenet Ioan.An.qui allegat.c.ĩj.& iĩj.& c.cùm ex literis.de reſt. in integ.& quamuis agat nomine eccleſiæ , non eſt neceſſe ꝓ habeat mandatum:quia non eſt procurator, ſed procurans, vt latius per Innocen.& Ioan.An.in d.cap.olim.de iudæ.ſubdit Innoc.vt refert do.m.quòd aget nomine proprio & non eccleſiæ:ſicut in actione populari.Sed loquitur ſpecificè, quando pro re eccleſię malè alienata.ſed dicit do.m.quod precedẽs opin.eſt tutior:vt qualitercunq; agat pro iuribus eccleſiæ,agat eccleſiæ nomine,quod tenet Lapus, allegatione. l.aliàs. l. j. ex quo enim authoritate iuris agit pro eccleſia , debet agere illius nomine:ſuccedit enim loco ipſius eccleſiæ : ergo eodem iure cenſebitur.arg.d.c.literæ.j.de dila.ſecundùm Lapum & domi. m.& remittit Do.m.ad not.per Spec.in titu.de procuratore.§. j.verſi.quid ſi.& quod ibi tradit Ioan.Andr.in addi. & ad not. per Inno.in cap.ex literis.ĵ.de proba.Sed tu aduerte: quia Innoc.cuius etiam verba formaliter refert & ſequitur Ioan.And. in d.cap.cùm olim.non dicit in ſecunda opin. prout dicit do. m.Sed ſic formaliter dicit,quando autem ille cuius intereſt,ſingulariter agit : ſuo nomine concipiet libellum . & ſic videtur Innocen.non eſſe ſibi contrarius: ſed voluiſſe facere differentiam,an agat tanquam quilibet de eccleſia ſimpliciter : an vero agat tanquam ipſius ſingulariter interſit.Et ſi tu diceres , quomodo põt vnius de eccleſia ſingulariter intereſſe? Lapus in d. alle.lj.ponit plura exempla,& volunt Innocen.& Ioan. And. in d.cap.cùm olim.circa medium gloſſ. ipſorum, quod ſi ſimpliciter ageret,nec compelleret eum exprimere cuius nomine agat,quod prudenter facit:ſi nec ipſe exprimat.Sed tu aduerte:quia quando particularis de eccleſia vult agere pro iure pro
a prio ſeu ſingulari,puta Archidiaconus pro iure Archidiaconatus ſui,qui admittitur ſine mandato Prælati & capituli , ſecundùm Innocẽ.Ioan.Andr.domi.Anto.& Ioã.de Imol . hoc caſu,licet Innocẽ.& Ioã.Andr.dicant qꝓ concipient libellum nomine proprio.ego intelligo, hoc eſt nomine ipſius Archidiaconatus:non autem nomine ſuo,hoc eſt nomine priuato ipſi[9]. & hoc videtur etiã ſentire do.Ant.ibi,pro quo faciũt quę dixi ſ.in ĩj.q.in primo caſu.

115 ¶†Sexto quæro,cuius nomine ſimplex procur.debeat libel-
b lum concipere.Solutio eſt clara,quòd debet procuratorio nomine,vel nomine domini libellum concipere:ne fortè ſi ſimpliciter ageret,non procuratorio nomine, ſed proprio videatur agere.& ideo ſi negotium eſſet tale , quod ad ipſum pertinere poſſet tanquam proprium:& ad ipſum tanquam ad procuratorem: debet exprimere, ſi proprio vel procuratorio no-
c mine agat:& ſi exprimit,res eſt clara.ſed ſi ſimpliciter[c] ageret, videretur potius ſuo,quàm procuratorio nomine agere:etiam ſi ille actus pertineret ad ſolum dominum.Nam hoc caſu,ſi nõ conciperet libellum procuratorio nomine,non procederet iudicium,per l.iĩj.§.ſed & quod de tutore.verſi.ſi quid tutor. ff. iudi.ſol.no.gloſſ.in l.penul.in fi.magnæ gloſſ.ff.qui ſatiſ. cog. ad idem etiam facit.l.& magis.ff.de ſolu.& l.Papinianus.ff. mãdati.& ibi no.per gloſſ.In contrarium vero,quod valeat,& ſic intelligatur conceptus libellus procuratorio nomine,facit tex.
c in l.penult.ff.de inſtitoria.& in l.cùm poſt.§.j.ff. de admi. tut. & videtur caſus expreſſus,ſecundùm lect.Dyn.in l.poſt dotẽ. ff.ſolu.matrimo.facit etiam quod no. gloſſ. in l.poſt mortem. §.j.ff.quando ex facto tuto.vnde dic,quod quando ꝙ quis cõcipit libellum ſolùm exprimendo nomen proprium : & tunc intelligitur ſuo,& non alieno nomine agere.Ita procedunt iura primo loco allegata.facit.l.ſi filius.ff.de in rem verſo.& ff.de iure dotium.in l.cùm pater.C.creditorem euictionem pigno. non debere.l.j.& ĩj.& ff.de no.ope.nun.in l.j.in fi.Aut in libel lo apponitur nomen procuratoris:quia dicit procuratorio nomine talis:& tunc non proprio,ſed procuratorio nomine illi[9]
d videtur agi:vt in iuribus ſecundo loco allegatis,& in l.cùm pater.§.j.ff.de admi:tut.ſecundùm Barto.in l.j.§. nunciatio. ff. de no.ope.nun.Et idem in effectu voluit Ioan.And.in addi. Spe. ſuper rub.de procu.fatetur tamen Bart.in d.§.nunciatio. quod ſi actus poteſt ad dominum pertinere. & ille, cum quo actus geritur , ſcit illum eſſe procuratorem: videtur procuratorio nomine agere , per d.l.poſt mortem. §.finali.tenet Ange. in l. iĩj.§.j.ff.iudi.ſolui.& etiam Barto.ibi,& latius in l.qui mihi donatum.ff.de dona.vbi tamen videtur hoc reſtringere , quando præceſſiſſet mandatum ad ipſum certum ſpecificum actum expediendum.Sed aduerte : quia contra primum membrum videtur fortiter obſtare tex.& quod ibi not.Barto.Bald. & Io.
d in l.qui in aliena.§.j.[d] ff.de acquiren.hære . vbi dicunt , quòd ſi præceſſit mandatum de expediendo aliquem certum actum: ſi talis procurator expedit illum actum : in dubio intelligitur expediuiſſe prætextu mandati præambuli : licet nullam de domino fecerit mentionem , quod dicit diligenter ponderandum . nec videntur ibi requirere , quod is , cum quo actus geritur, ſciat illum habere ad hoc mandatum : ſed fortè pro ſolutione contrariĩj poteſt dicto modo intelligi.videlicet

¶An ſit neceſſarium facere mentionem de quotidianis diſtributionibus in literis ad beneficia,vide Feli.in c. poſtulaſti. de reſcrip.

¶Data negligentia.an quilibet de eccleſia admittat̃ ad agendũ , vide latè ꝑ Are.in ca. cum olim.in vlti. no.de teſt.

¶ Si procurator agat ſimpliciter, cuius noĩe agere videat̃. vide Iaſ. poſt Bart. qui totam materiã colligit tribus cõcluſionibus,in l.j.§. nũciatio.ff.de op. no.nũ.iĩj.et iĩj.co.

¶Barto.ibi nihil dicit,ſed in §.ſi is qui.& ibi Alex. & latius in d. §. nunciatio.& Aretin.in d.§.ſi is q. in l.qui in alie. ff. de acquir.hęre.

q̄ primum membrū procedat, vel qñ ille, cū quo actus geritur, ignorabat ipsum habere mandatū: vel nō habebat mandatum ſpecificum ad quid certum, vel notabilibus: arbitor dici poſſe q̄ illud procedit non reſpectu obligationis & actionis intentandę inter ipſum procuratorem, & eum cum quo actus geritur: quia quò ad illum, actus iudicabitur geſtus ſuo nomine ꝓprio, & non alieno: ſed quò ad ipſum dominum, tenebitur ipſe procurator domino actione mandati ex quo mandatum præceſsit ad illum actum expediendum, qđ perpetuò notabis pro his qui recipiūt mandatum ad emēdum aliquam rem pro ipſo mandatore, & illam emunt nomine proprio: quia tenētur ad reſtituendum eam. facit l. qui ſeruum. ff. de interroga. actio. qđ eſt diligenter notandum, ſecundùm Io. de Imo. & bene: quia quotidie accidit. Aduerte tamen circa prædicta: quia circa actus extraiudiciales, vt contractus & ſimiles in hoc arti. an procurator ſimpliciter gerendo actu, videatur procuratorio nomine vel ꝓprio geſsiſſe Doc. ſunt varñ. Bar. enim aliter loquitur in locis ſ. allegatis, & aliter loquut⁹ fuit in d. l. qui mihi donatū. ff. de do. & ibi Io. de Imo. & aliter in l. iij. §. j. ff. iudi. ſolui. & l. ſi pupilli. §. j. ff. de nego. geſt. & in d. l. poſt mortem. & etiam in d. l. poſt dotem. ff. ſolu. matri. in quibus omnibus locis potes videre per eum tangit etiam Bal. in l. fi. C. ſi quis alteri, vel ſibi. & in l. ſi literas. C. manda. tangitur etiam in l. ſi ita ſtipulatus. §. griſogonus. ff. de ver. ob. ſed latius materiam reaſſumit Ludouicus ponta. in d. l. poſt dotem. & ſi tu diceres, ad quid hæc materia contractuum operatur ad materiam noſtram? reſpondeo q̄ talia adducuntur ad materiam noſtram inquantum dicimus q̄ in iudicijs quaſi cōtrahitur, vt in l. iij. §. idem ſcribit. ff. de pec. Sed illam materiam omitto, dicam forte in ti. de procu: vbi principalius cōuenit. ſed in materia noſtra pro concluſione arbitror quòd ſi in libello facta ſit commemoratio officij procuratorij, cenſebitur procuratorio nomine, vt in l. fi. ff. de inſtitoria. & in l. cùm poſt §. j. de admi. tu. facit qđ no. gl. in l. quacunq; ff. de procu. & idē ſi eſt expreſſum hoc fieri in cauſa pertinente ad dominū: qa expreſsio talis cauſæ habet vim commemorationis officij procuratoris per l. poſt mortem. in fi. & d. l. pupilli. §. j. ff. de neg. geſt. & l. j. §. non aūt. ff. de exercitoria. ſi verò ſimpliciter & purè, & ſine aliqua commemoratione officij procuratorij, nec expreſſo aliquo æquipollenti valet hoc fieri in cauſa pertinēte ad dominum, vel aliquo ſimili: intelligitur ſuo proprio nomine actū geſsiſſe, per d. l. & magis. de ſolu. & l. papinianus. ff. mā. & l. ſi filius. ff. de in rem verſo. allegant etiam aliqui l. res ex mandato. ff. de acqui. rerū do. & l. pignori. §. fi. ff. de vſufca. ſed parum faciunt. facit etiam l. multum intereſt. in fi. C. ſi quis alteri vel ſibi. & probatur in d. l. poſt mortem. §. j. per quem tex. apparet hoc procedere, etiam ſi agat negotium quò ad ipſum ꝓprium pariter & ad dñm pertineat: qđ tamen videtur limitādum, ſec ūdū ea q̄ dixi ſ. ſecūdū opi. Bar. in d. l. j. §. nūciatio. Et aduerte: quia ſubdit Bar. in d. §. nunciatio. q̄ ſi actus qui geritur, eſt actus qui poteſt geri per negotiorum geſtorem ſine mandato, nō ſufficit dicere ſeu verba concipere alterius nomine: quia poſſent intelligi de geſtore. & hoc ſentit glo. in d. §. nunciatio. dū exponit, i. procuratorio nomine. de quo vide latius ibi. Subdit etiā q̄ idē eſt dicere, facio hoc pro tali, vel nomine talis per l. fideicommiſſa. §. interdum. ff. de leg. iij. facit inſti. per quas perſonas nobis acquiratur. in prin. no. Ioan. de Imo. c. ij. de reſti. in integ. & c. potuit. de locato. de quibus omnibus ego latius dicam in ti. de procuratoribus.

a ¶ Procurator in rem propriam dicitur altero de tribus modis, de q̄bus per Iaſ. in l. qui ſtipendia. C. de procura. & ad de Aret. conſil. cxxv. incipi. Exi mie domīe collateralis.

b ¶ Qñ oēs de vniuerſitate eſſēt excōicati, nō videt q̄ poſsint conſtituere ꝓcuratorē vel ſyndicū: ſec⁹ ſi aliqui eſſent nō excōicati: qa totū ius collegij in illis habilibus remaneret. vt not. in l. ſicut. ff. q̄ iuiuſq; vni. nomini. & Abb. in c. fin. de procur. & de man. actoris & ſyndici, vide per Bar. & Doct. in l. actor. ff. rem ratā haberi.

116 ¶† Septimò quæro de procuratore conſtituto in rem ſuam, cui a ius nomine debeat cōcipere libellum. & dicitur[a] procu. in rem ſuam conſtitutus, quando fuit conſtitutus procu. ad vtilitatem ſuam per viam ceſsionis. Circa qđ diſtingue, q̄ aut ſumus in caſibus, in quibus ſolùm tranſlata eſt vtilis actio, & non exercitium directarum: & hoc caſu debet libellum cōcipere nomine ſuo, & non nomine mandantis: ex quo ſolùm poteſt intentare vtilem. aut contractus taliter eſt celebratus, q̄ licet directa actio remanſerit penes cedētem: tamen in ipſum ceſsionarium tranſlata eſt vtilis, & exercitium directę, ſecundùm no. in l. procura. in rē. ff. de procu. & l. illam. C. de dona. & l. j. C. de actio. & ob. & ibi per Cy. Bar. Bald. & Saly. & in l. ij. eo. ti. & per Bar. latè in l. j. ff. de actio. & obli. & traditur etiam in l. qui ſtipendia. C. de procu. & hoc caſu, aut iſte vult agere vtili, & debet libellum cōcipere nomine ſuo. aut vult agere directa propter exercitium directæ in eum tranſlatū: & tunc debet concipere libellum nomine cedentis, per ea quæ traduntur in iuribus p̄allegatis & p Spe. in tit. de procu. §. ſequitur. ver. ſed nunquid. Si tamen ſimpliciter diceret in libello, q̄ ageret iure ceſſo, vel ageret tanquā ceſsionarius, interſerens etiam in libello inſtrumentum ceſsionis: an debeat exprimere ad petitionem conueniri, vtrum agat vtili ſuo nomine, an directa nomine cedentis, vide per Spe. in dicto verſicu. ſed nunquid. & ibi per Ioan. An. in addi. & latius per Speculatorem in titulo de actio. & petitio. §. ſequitur. verſi. ſed nunquid tenere quis. dicam in c. ſequen. in xij. princi. artic. xj. q. prin. fi. q. A. B. Aduerte tamen: quia poſito pro conſtanti, quòd ſit tranſlata vtilis, illa in dubio videtur intentata ante lit. conteſt. ſecundùm Ioan. An. in addi. Spec. in tit. de ceſ. act. §. j. ver. item quid ſi nihil. Nec obſt. quòd appellatione dominij comprehendantur directè: vt l. j. §. qui perpetuum. ff. ſi ager vecti. vel emphy. peta. quia illud procedit quādo directa competit nomine proprio. Sed vbi directa competit noīe alieno, & vtile nomine proprio: tūc videtur deduxiſſe velle. & ſic diſputando concludit Mar. ſilli. in q. quæ incipit, ego qui habeo, & ſic temperat dictum Spec. in titu. de procura. §. ſequitur. verſi. ſed quare. & Ioan. in cap. Abbate. de re iudi. libro vj. tenēt domini de Rota deciſio. clxxiij. maximè quando in lib. fuit adiecta clauſula, omni meliori modo, via, iure, & forma. & ſequit dominus Anto. in cap. licere. de dila. & de materia in l. planè. ff fami. erciſcū. & l. emptor noīs. ff. de hære. vel actio. vē. Ma.

117 ¶† Octauò quæro de ſyndico. Sol. dic, quòd aut loquimur in cauſis ciuilibus, & debet ſyndicus nomine vniuerſitatis, vel collegij, vel eccleſiæ libellum concipere. Et hoc tenet Spec. eod. titu. §. iam nunc videndum. verſi. ſi verò prælatus. & traditur ꝑ Inno. Ioan. And. do. m. & Ioan. de Imo. in c. fina. §. de procur. vbi dicunt, quòd licet ſinguli de vniuerſitate ſint excommunicati[b]: tamen ſyndicus conſtitutus à tali vniuerſitate poteſt agere: quia agit nomine vniuerſitatis: quæ vniuerſitas non poteſt excommunicari: vt in c. Romana. §. in vniuerſitate. de ſen. excom. lib. vj. ad idem facit: quia cauſa eſt vniuerſitatis, & non ſingulorum. xij. queſt. ij. c. qui manumittitur. & in l. in tantum. §. vniuerſitatis. ff. de rerum diui. nomine ergo vniuerſitatis concipit libellum: vt etiam ſentit Spec. eo. titu. §. iam nunc. ver. contra ſyndicum. Et debet agere pro tota vniuerſitate, tanquā pro vno corpore: non tanquam pro ſingulis. ad quod vide gloſſ. & Bartol. in l. j. in fin. C. quod cuiuſ. vniuer. no. Et aduerte: quia ſi talis ſimpliciter conciperet libellum, nec adijceret, vniuerſitatis nomine, vel ſyndicario nomine, videretur potius agere nomine proprio. ad quod vide quæ latius dixi in vj. quæſt. princ. & quod dixi in ij. q. in ij. membro princ. Si verò loquimur in cauſis criminalibus, ſyndicus non poteſt concipere libellum ſyndicario nomine, aut nomine vniuerſitatis: ſed proprio: vt voluit Dyn. & poſt eum Cyn. Bald. & Salyce. in l. ij. C. qui accu. non poſ. & ibi latius vide quòd arbitror procedere, quando eſſet talis in cauſa, in qua non poſſet interuenire procurator: aliàs fortè ſecus: ad quod vide quæ latè dixi in ca. veniens. j. de accu. Aduerte tamen: quia prædicta non procedunt in ſyndicis fratrum ſancti Franciſci, quia ſyndici prædictorum in iudicio agentes, etiam ciuiliter ad bona temporalia, non concipiunt libellum nomine fratrum: ſed proprio nomine, ad vtilitatem tamen ipſorum fratrum. ita conſuluit Bald. conſil. clvj. quod incipit, viſa. & de materia talium ſyndicorum, vide per Barto. in tra. minoricarum, ſecundo libro, diſtin. viij. & ix. per totum.

b

118 ¶† Nonò quæro de actore, cuius nomine libellum debeat concipere? Solu. dic, quòd aut loquimur in actore vniuerſitatis. & idem dicendum eſt, quod dictum eſt de ſyndico in præcedenti q. & hoc tenet Specu. eod. titu. §. iam nunc. verſi. ſi vero Prælatus, de materia per Bar. in l. actor. ff. rem ra. habe. aut loquimur in actore conſtituto à tutore vel curatore, ſeu ad petitionem tutoris vel curatoris, ſecundùm varias opin. de quibus in l. j. C. de actore à tutore vel curatore dato. & l. neq;. C. de procu. & ibi per Bald. in l. ſi actor. C. de appel. & ibi per gloſſ. & l. curatorem. C. qui dari tuto. poſſunt. Et arbitror, quod nomine pupilli vel adulti debeat egere, ſicut tutor vel curator, de quibus. j. dicam. q. xj. & xij. Et hoc ſecundùm illam opi. quę vult, quod actor non conſtituatur à tutore, ſed à præſide ad poſtulationem tutoris, quam tenent glo. & Bald. in d. l. ff actor. & gl. paruain inſti. de cura. §. fi. dum dicit, datum, id eſt dari petitum. & hoc probatur, quia hoc caſu ipſe tenetur cauere pupillum rem ratam habiturum, vt dicunt gloſſ. & Bart. in l. actor. ff. rem ratam haberi. ergo videtur concludi, quod agi debet nomine pupilli, aliàs non poſſet pupillus habere ratum, quod ſuo nomine non eſt geſtum. ix. q. ij. c. Lugdunenſis. & ff. de neg. geſt. in l. ſi pupilli. §. item quęritur. & in regula, ratum quis. cum ſua materia, de regu. iur. libro vj. Hoc enim caſu ipſe gerit negotia pupilli pro pupillo, tutoris periculo, ſecundùm glo. & Barto. in d. l. actor. Sed ſi teneremus aliam opin. quod actor conſtituatur à tutore, & confirmetur à iudice, pro qua eſt tex. in d. l. actor. dū dicit, actor à tutore datus. & probatur in l. ſolent. ff. de tutel. ibi tutor, permittente iudice. & tenuit Tancre. ſub rubri. de ſyndico. de quo etiā per Inn. in c. petitio. ſ. de procu. & hoc

caſu

casu videtur dicendũ, ꝙ debeat libellũ concipere noĩe tutoris. moueor: quia tunc non dicitur actor agere, imò tutor dicit agere per actorem: vt l.j.C.de actore à tutore seu cura. dando. & quia hoc casu, actor tenetur cauere tutorem rem ratam habiturum. ar.l.ij.§.j.ff.de curatore bonis dando, secundùm Bart.in d.l.actor.& sic petit ꝙ aget, & libellũ concipiet nomine tutoris: quia alĩs nõ posset tutor ratũ habere, per id quod statim dixi.

119 ¶†Decimò quæro de œconomo, qualiter debeat libellum concipere. Sol.dic, ꝙ agere debet, & libellum concipere nomine ecclesię, tanquã reũ ipsius ecclesię administrator & gubernator, & ideò debet scribi p œ dipthongon, & non ypsilon, vt quidam communiter dicentes yconomus, & malè. nam debet scribi per œ. est enim verbum Gręcum dictũ ab œcos, quod est domus, & nomos, quod est regula, vel lex: hoc est gubernatio & administratio domus. Idem œconomica, & non proferri p diphthongon, licet Ioan.And.in addi.Spe.in tit.de his, qui alie no nomine in iudicio interueniunt.§.œconomus. aliter dicat, sed pro nunc non insisto. conclusio est, ꝙ est administrator bonorum ecclesiæ.s̃.de sac.sanct.eccle.in l.iubemus.in prin.C.de Epis.& cle.in l.oẽs.§.sed hoc nihilò minus.lxxxix.dist.c.in q̃busdam.§.de offi.ordi.c.cũ vos.j.de iura calũ.c. Imperatorũ. & in aut.quomodo oportet Episcopos.§. hoc enim. & ideò debet nomine ecclesiæ libellũ concipere, secundũ no.per Inn. Io.And.& Io.de Imo.in c.fi.s̃.de procu.maximè in rebus sacris, per l.in rẽ.§.loca.ff.de rei ven.quod procedit: licet ab Episcopis constituatur, vt not.glo.xvj.q.vĩ.in c.quoniam.el ĩj.per d.§.sed hoc nihilò minus. Nam & ipse Episcopus, & quilibet Prælatus deberet agere nomine ecclesiæ, vt dixi in ĩj. quæstio. prin.in ĩj.casu.

120 ¶†Vndecimò quęro, cuius nomine vicedominus debeat libellũ concipere. Sol.dic, ꝙ nomine ecclesiæ, secundũ Inn. Ioã. And.Io.de Imo.in c.fi.s̃.de proc.per tex.lxxxix.di.c.volum⁹. faciunt quæ dixi in q.prec. Est autem vicedñs, qui præst reb⁹ Episcopalibus administrandis, vt d.c.volumus.& c.seq.& j.q. iij.in c.saluator.circa mediũ.ver.in nomine.& vide Specu. in tit.de vicedño.& glo.xvj.q.vĩ.c.qm̃.el ĩj. Et idem dicendum
a arbitror de quocunq; alio administratore[a] temporali vel perpetuo rerum ecclesiasticarum, hospitalium, leprosariorum, aut aliorum locorũ piorum, sub quocunq; nomine nuncupentur: ipsorum enim locorum nomine libellus concipiendus est. ar. prædictorum.vnde & castaldus, qui curam habet rerum exteriorum, qui aliàs dicitur, maior dom⁹: vt no.Io.in d.c.saluator. & Spec.in tit.de his, qui in iudicio alieno nomine interueniũt. ver.castaldus. siue sit orphanotrophus, leprosarius, vel similis: quia de nominibus non est curandum: vt in c.petitio.& ibi per Inno.& Doct.s̃.de procu.& hoc etiam volunt Inn.Io.An. & Io.de Imol.in d.c.fi.

121 ¶†Duodecimò quæro de tutore, cuius nomine debeat libellũ concipere. Solutio, dic ꝙ tutorio nomine pupilli: vt l.ĩj.§. sed & quod de tutore.ff.iudi.fol.vbi per Bar.& probatur in l. videamus.ff.de in lit.iuran.& in l.tutorem.in principio.ff.de his, quibus vt indig.& in l.polla.C.de his, qbus vt indig.& ar.à speciali in l.ĩj.C.qui accu.non pos.& satis est ꝙ faciat sub commemoratione officĩ tutoris, licet non dicat tutorio nomine: quia etiam tunc tutorio nomine videtur agere, per l.cũ post.§.j. ff. de admiñist.tu.& l.fi.ff.de institoria. sed si nullam faceret men-
b tionem[b] pupilli aut officĩ.Bar.loquendo tamen in materia cõ tractus dicit, quòd si contractus celebraretur super re pupilli, & vterq; sciret eum tutorem: intelligeretur tutorio nomine cõtrahere, per d.l.post mortem.§. j. secus si alter contrahentium ignoraret, vel aliud exprimeretur, per prędictam l.ĩj.§.j. versi. sed & quod tutor.ff.iudi.fol.& ibi per Bar.& sic videtur dicendum in iudicio, in quo quasi contrahit: vt l.ĩj.§.item scribit.ff. de pecu.tutius tamen est, quòd in omnibus casibus apponat, qualiter nomine pupilli vel tutorio nomine, secundũ Bart. ibi, qui remittit ad no.per se in l.j.§.nunciatio.ff.de oper.no. nun. & quod tradit in l.li ita stipulatus.§. Chrisogonus. ff. de verb. obl. Et ita procedunt in causis ciuilibus: sed in causis criminalibus, in quibus non potest interuenire procu. licet tutor accuset ad vtilitatem pupilli: non tamen potest accusare tutorio nomine: sed debet proprio nomine libellum concipere: vt in l.ĩj. C.qui accu.non pos.de quo vide latius ibi, & vide quod dixi s̃.in ĩj.membro, & in vj.quęstione.

122 ¶†Decimotertiò quęro de curatore. Solutio. dic quòd debet libellum concipere curatorio, vel adulti nomine: si est curator adulti. si verò esset curator maioris, fortè prodigi, mentecapti, vel furiosi, aut curator datus bonis, vel hæreditati iacenti, aut ventri, debet agere & libellum concipere nomine ipsius officĩ: aut furiosi, hæreditatis, vel ventris &c. per ea quæ superius dicta sunt in præcedenti q.& in alĩs superioribus.

123 ¶†Decimoquartò quæro, quid de patre respectu filĩ, & econtra, de filio respectu patris. Sol.quò ad primum distinguendũ arbitror, quòd aut pater vult agere causam ad solum filiũ pertinentem: aut pertinentem pariter ad se & ad filium. Primo casu subdistingue, quòd aut agere vult tanquam legitimus administrator filĩ, & debet libellum concipere nomine filĩ. argu. eorum, quæ superius dicta sunt in precedentibus quęstionib⁹. facit l.filius.§.nam quod ad dotem.& quod ibi not.Bald.ff.de procura. Aduerte tamen, quia videtur quòd sufficiat simpliciter agere, per ea quę statim dicam de filio, aut pater agit tanquã coniuncta persona, non tanquam legitimus administrator: & dic vt dicam in sequenti q. Secundo casu, quando pater suo & filĩ nomine vult agere. Bald.in §.nam quod ad dotem, per illum tex.dicit, quando pater exercet actionem, quæ tangit se & filium suum, non est necessarium formare libellum in persona vtriusq; sed sufficit formare in personam propriam ipsius patris. Et hoc etiam dicit tenere Ia.de Are.in authen.causa quæ fit cum monacho.C.de Epis.& cle.& dicit tenere Spec.eo. tit. §.iam nunc videndum.ver.illud autem.quem ver.ego non reperi.quod ego arbitror procedere, nisi pater adiecisset talia verba, per quę non posset comprehendi persona filĩ: vt quia diceret, siue proprio & priuato nomine, & pro suo interesse. Quò ad secundùm quid econtrà, si filius ageret pro patre? dicendum arbitror, quòd aut agit tanquam procurator: quia etiã filius familias potest esse procu. vt in c.qui generaliter. de procu. libr. vj.& l.filius familias.§.ipse quoq;.ff.de procu.cum si.& dicendum, vt dixi in vj.quęstio. Aut agit tãquam filius, & subdistingue quòd aut administrat negotia patris, aut non. Primo casu, vidi consultum, quòd agendo simpliciter videtur agere tanquã administrator, sicut in vno ex socijs, per not.per Cyn.& Bald. in l.cùm te in Galliam.C.si cert.pet.& not.per Ange.in l. si vnus.in princ.ff.de pact.& per Inno.in c.cùm olim.j.de testi.& per Barto.in l.non tantùm.ff.de ap.& per text.iuncta glosl. in l.qui hominem.§.si gener.ff.de solu. quę iura & authoritates, iudicio meo, non probant. aliqua enim loquuntur ratione pro- a prĩ interesse, & volunt quòd possit agi nomine proprio: sed propter hoc non sequitur, quòd agendo simpliciter videatur agere etiam alieno nomine: licet quandoq; propter alterius vtilitatem inseparabilem ab vtilitate agentis intelligatur nomine illius agere: hoc est ad vtilitatem illius: vt est tex.in d.l. non tantùm. secundùm vnum intellectum.& facit l.tutorem. in princ. ff.de his qui. vt indig.& l.polla.eo.tit. vel potest dici, quòd in b d.l.non tantùm.non dicitur, quod appellando simpliciter videatur nomine alterius appellare: sed quod potuit sine mandato appellare nomine illius, ratione defensionis intẽtatę in ipsa appel. quia si sine mandato in causa ciuili & principali admitti tur quis ad defendendum: vt l.liberto.§.fi.& l.qui soluendo.ff. de neg.gest. quanto magis in causa criminali debet admitti, vt in appellatione in qua maius vertitur periculum ad defendendum, secundùm nouum intelle. domini Anto.de prato veteri. in d.l.non tantùm. de quo latius ibi per eum in vĩ.no. sed si simpliciter talis libellum ap. conciperet pro damnato ad mortẽ, dicit ibi Barto. quod iudex non debet cogere ipsum declarare, an suo, vel nomine illius agat, per not.per Inno.in d.c.cũ olim. Alia vero iura quę allegabantur s̃.in d. consilio volunt, quod non requiratur mandatum: vt d.l.cùm te. sed ista non est bona consequentia: non requiritur mandatum, ergo potest agere nomine proprio: vel simpliciter agendo, nulla facta expressione quo nomine agat, quod videatur agere nomine illius, à quo nõ habet mandatum, seu pro quo potest agere sine mandato: vt patet in tutore, curatore, patre, aut simili legitimo administratore, qui sine mandato admitterentur: & tamen supra demonstratum est, quod tales agentes, si volunt intelligi agere nomine administratorio, debent illud exprimere: aliàs intelliguntur nomine proprio agere, secundùm ea quę dixi in ĩj.q. in ĩj. mẽbro & in vj.q.Item & quędam iura & authoritates in consilio c prędicto deductę, quę volunt, quod quandoq; quis obligat se & socios: & etiam obligatur in solidum: vt d.l.cũ te. non cõcludunt, quod ex hoc sequatur quod simpliciter agendo videant nomine suo, & nomine aliorum agere: nisi hoc exprimatur per aliqua verba, secundùm ea quę dicta fuerunt in dictis q. ĩj. & vj. Vidi etiam allegationes famosissimorũ Doctorum, ꝙ si libellus dicebat Marianus filius Socini. vel Marianus Socini, ꝙ debebat intelligi Marianus nomine Socini: quia patris persona repręsentatur in filio: vt in l.in suis.ff. de libe.& posthu. & in l.finali.C.de impuberum,& alĩs substit.xxxv.quęst.iij. c §.hac authoritate. & vox [c] patris, vox filĩ.insti.de inuti.stipu. §.ei vero. & quia libellus debet interpretari secundùm intentionẽ proferentis, secundũ quod latius dicetur in c.iĩj.arti.xxxiij.sed mihi nõ placet: qa illa adiectio noĩs patris videt facta ad

¶Quid possit actor, syndicus, & eiusmodi administratores, vide p Alexan.in consi. xxĩj.ĩj.col.lib.j.

¶Qñ tutor agit nulla facta mentione, an agat nomine pupilli, vide per Bar.in l.q in aliena.§.si is q. vbi Are.ff. de acqui. hęre. & per Bar.Ro.& Alex. in l.si post dotẽ. in v.lec.ff.so.ma.

¶Vox prĩs, vox filĩ. adde ea quę no.mod.in l.fina. C.de impu. & alĩs subsũ.

demonſtrationem perſonæ agentis:quæ aliàs remaneret incerta,ad quod vide quod dicam in c.ſequenti in xij.ar.

124 ¶†Decimoquintò quęro de coniuncta perſona,cuius nomine debeat libellum concipere,ſi agit pro cõiuncta.Sol.aduerte,cõ
a iuncta[a] perſona licet admittatur ſine mandato ad defendendũ, l.ſed & hæc.ff.de procura.tamen ad agendum regulariter non admittitur,niſi caueat,vt ibi traditur.dic ergo quòd agens tanꝯ coniunctus,eo caſu quòd poſſet agere vel cauere,debet exprimere in libello,qualiter tanꝯ coniunctus agit nomine talis cõiuncti:aliàs ſimpliciter agẽdo videretur agere nomine proprio per ea quæ ſuperius dicta ſunt.tenet Barto. in l.verò.ff.de ſolu. & ibi etiam vult quòd debet concludere aduerſarium condemnari ſibi,tanꝯ coniunctæ perſonę,ad dandũ & ſoluendum illi pro quo agit,pro eo legitimè recipienti.nam ſi diceret, peto eum condemnari ad dandum mihi coniunctę perſonę, non procedetet ſecundùm Barto.ibi.facit etiam quod ibi nota.in l. hoc iure.ff.de ſolu.& quod traditur in l.ij.§.ſed ſi fortè ex liberis.ff.iudi.ſol.& eſt bonus text. & ibi Barto.in l.ij.ff.vt legatorũ nomine caueatur & l.qui hominem.§.ſi gener.iuncta glo.ff.de ſolu.tenet Cyn.in l.j.in ix.q.& l.exigendi.in vj.q.C.de procu. & Ang.in l.at vbi.aliàs incipit,ſed ſi lege. §.quod autem ait ſenatus.ff.de peti.hære.licet glo.ibi videatur contrarium tenere, & malè ſecundùm Doct. ſed Raph. conatur ibi eam ſaluare.ſed ad præſens videre nõ potui.Arbitror poſſe ſaluari in patre,qui eſt legitimus adminiſtrator:& admittitur ſine cautione, vt dictis iuribus.

a ¶Coniuncta perſona,an ſine mandato admittat ad agendũ,vide mo. latè ĩ l. exigendi. C.de pro.& ꝺ materia. hic tractat. vide latius Alex. qui diſputat de veritate eorum q̃ no.Bart. ĩ l.verò. Alex.in l. non ſolùm.ff.ſo.matri.

125 ¶†Decimoſextò quęro de particulari perſona alicuius vniuerſitatis,vel ſocietatis qualiter debeat libellum concipere.& intelige,quando talis non vellet agere tanꝯ ſyndicus, actor,vel ſimilis:quia de his ſatis dictum fuit ſ. ſed quando vult admitti ſine aliquo mandato.So.aduertendum eſt quòd ille cui competit ius agendi,tanꝯ ius agendi ex aliqua cauſa,tanꝯ cuilibet de populo:debet libellum concipere nomine reipublicæ, & procedit libellus per l.non ſolùm.§.ſi cũ inter.ff.de no. ope. nun. vbi videtur caſus.facit quod dicimus de delatore.ff.de leg.j.l. ſi ſeruus plurium.§.pe.iuncta glo.ſuper verbo,id ei.& ff.de iure fiſc. in l.fiſcus.vel melius,dicet in libello ſe facere tanꝯ quilibet de populo & ita obſeruat practica,ſecundùm Barto. in l.prouinciali.§.fi.de no.ope.nun.& vide Barto. in rubri.C.de iure fiſci. quod ita procedit libellus,ſi quis agit nomine vniuerſitatis, ſi diceret noĩe reipub. ſicut ſi diceret noĩe fiſci. Vtrũ aũt noĩe ſocietatis vel ſingulorũ de ſocietate,ſit formãd⁹ libel.Bal.in rub. C.pro ſocio.dicit ꝙ nomine ſingulorũ,& nõ ſocietatis eſt formandus.Et iſtud procedit quando ageret contra ipſos de ſocietate per l.actione.§.labeo.ff.pro ſocio.ſed ſi ageretur cõtra alios qui non ſunt de ſocietate:poteſt concipi libellus tam ſocietatis, quàm ſingulorum,ſecundùm Bal.ibi Et ex prędictis omnibus habes plura quæ poſſunt opponi contra libellum reſpectu cõceptionis libelli,quò ad perſonam agentis & libellum offerentis.Circa tamen demonſtrationem fiendã de ipſo agente,aliqua videbimus in c.ſeq.in xij.prin.art.

c ¶Vide Bart.in l. ſi plures.ff.de accuſa.

126 ¶†Circa tertium membrum princip.iſtius vij.principalis arti. vtrum quis in eodem libello poſsit agere ſuo, & alio nomine: breuiter dicedum eſt ꝙ ſic.hoc notant Bal.& Saly.in l.cum te in Galliam.C.ſi cer.peta.per illam l. & eſt bonus tex. in l.planè.ff. fami.erciſ.ibi dum tex.dicit,ſiue agendum partim ſuo, & partim procuratorio nomine agatur,põt etiam qs agere pro parte iure ſuo & ꝓparte iure ceſſo, vt ibi dicit Bal.& ſic poſſunt iſta accumulari.& vide q̃ dicam de cumulatiõe in c.iij.j.eo.ar.xxix.

127 ¶†Circa iij.membrum & vltimum,vtrum plures[b] eodem li-
b bello poſsint agere contra vnum vel plures,arbitror diſtinguẽdum reſpectu agentis quòd aut loquimur in cauſa ciuili, aut in cauſa criminali.Primò caſu Barto. in l.ſupra iter. §. caſsius. ff. de aqua plu.arcen.dicit quòd ſic,quando actiones deſcendunt ex eodem facto:vnde ad aquam pluuiam arcendam nocentem pluribus propter nouum opus, poſſunt etiam plures eodem libello agere de aqua pluuia arcenda,ſecundum Barto.ibi qui allegat l.accuſatoribus.ff.de accuſa. & l. ſecundam. C.ſi reus vel accu.mor.fuerit.ſed loquuntur in cauſa criminali.idem etiã tenet Barto.in d.l.ſupra iter.§.officium. & ibi etiam tenet Ioan. de Imo.idem etiam Barto.& Ioan.de Imo.in l.iij.ff.de duobus reis.& ſentit Bald.in l.ſi quis cum procuratorio.§.ſi vnus.ff.de proc.Ego idem tenui,& latius dixi in duobus vel pluribus reis credẽdi,volentibus agere in l.reos.ff.de duobus reis in xj.prin ci.ar.q.xj.Nec ob.prædictus §.caſsius.vbi text.videtur innuere ꝙ plures eodem libello,nec agere nec cõueniri poſſunt:quia vt dixi in d.l. reos. poſt Bart.licet ibi permittat agi ſeparatim. non tamen prohibet agi ſimul.Et ideò ſi plures ſunt rei credẽdi,vel quibus ex eodem facto acquiritur actio, & ſimul conſentiunt:poſſunt eodem libello ſimul agere ar. l.ſtipulatio.§.ſi. ff.de no.ope.nun.& in l.hæres.§.ſi inter me.ff.fami.erciſ. tenet Bal.in d.§.Caſsius.& Spe.eod.titu.§.ſi.ver.ſed pone T. & ſeq. & Azo in ſum.in tit.de ord.cog.Bal.& Ange.in l.j.C.ſi plures vna ſententia.& traditur etiam in l.ij.& iij.C.quomodo & qñ iudex.& ibi Bar.& Bal.in l.j.& per totum.C.ſi vnus ex pluribus.& per Ang.in l.ſi idem cum eodem.ff.de iuriſd.om.iud. & per Oldra.conſi.ccvj.vbi dicit,ꝙ licet plures eodem libello agant contra vnum,non implicatur contrarietas.facit etiam qđ no.in c.cũ M.ſ.de conſti.& in c.conſtitutus.ſ.de elect.& in c. cùm pridem.ſ.de pact.A.B.Vtrum autem plures poſsint vnũ diuerſis libellis conuenire:non eſt materia noſtra. dic vt dixi in c.j.de ordi.cogn.arti.xx.q.iij.& v.Et nota, quando plures eodem libello agunt,vel conueniuntur,videtur quòd ſufficiat ſpecificare ſub nomine appellatiuo.no.poſt zab.in c.j.de reſtitu.ſpo.& alleg.etiam c.ij.de ordi.cogni.Ma.

¶Secundò caſu,cũ loquimur in cauſa criminali,text.videt̃ ex-
c preſſus in l.accuſatoribus.C.de accu. ꝙ plures [c] eodem libello poſſunt vnum accuſare.Sed aduerte,quia ille tex.habet varios intellectus:& variæ ſunt doct.opin.Sed arbitror diſtinguendũ poſt Bar.de ſaly. ꝙ aut plurium ſimul accuſantium cuiuſlibet intereſt ratione officij:& tunc debent vno libello,non diuerſis agere:vt in l.ſenatus.C.qui accu.non poſ.& ibi etiam Saly. vn de plures tutores vel curatores non poſſunt accuſare vnum diuerſis libellis:ſed tenentur eodem libello accuſare.facit.l.ij.C.q accu.non poſ.quę loquitur in plurali,& ita eſt intelligenda. l.j. C.ſi vnus ex pluribus.& ratio eſt,quia omnes repreſentant perſonam vnius offenſi,qui eſt pupillus.vnde ſicut ipſe non poſſet vnum variįs libellis accuſare:vt l.licet.§.fin.ff.naute caupoſtab.ita nec tutores eum repręſentantes, nec ex eo ꝙ iſti ſint plures,dicitur reus diſtringi in plures aduerſarios propter qđ Pet.& Cy.voluerunt,ꝙ non admitterentur oẽs,per l. ne in plures.ff.de exerci.ſed magis idoneus eſſet eligendus, per l. ſi plures.ff.de accu.Et quia huic opin. obſtabat. d.l. ſi accuſatoribus.reſpondebant Pet.& Cy. ꝙ plurale ibi reſoluitur in ſingulare,& idem tenuit Ray.per l.directò.ff.de admi.tuto.reprobata glo.in l.j.C.ſi vnus ex pluribus.tenuit etiam Cy.in l.ſi. de collu.detegen.Sed iſta opi.non placet,ſed prima : quia oẽs iſti cenſentur vnus:ideò omnes admittuntur.quod tenuit Iaco. de Are.& eſt communis opi.citramontanorum.facit etiam: quia cum damnum periculi ſit ad tutores reuerſurum, ſequitur ꝙ ille qui læſit pupillum,potentialiter videtur læſiſſe tutores : & ideò ab omnibus vno libello permittitur accuſari.ff. de noxa. in l.ſi in re communi.in prin.& ſic non ob.l.ne in plures. quia loquitur, quando cum vno tantũ quis contraxit,vel vnum ſolùm quis leſit.Si verò cuiuſlibet eorum intereſt ratiõe propriæ & communis iniuriæ,puta,ſi ſeruus communis ſit occiſus : & tunc poſſunt etiam plures in eodem libello accuſare: vt d.l.ſi in re communi.ff.de ſepul.vio.in l.ij.§.ſi ad plures.nec poſſunt diuerſis libellis agere,ex quo propter idem,& ad idem agitur. & ratio,ne de delicto eiuſdem hominis,ſæpius quæratur.ad quod vide quæ latè dixi in c.de his.j.de accu.Aut eorum intereſt nõ ratione ſingularis communis iniuriæ,vel communis officij: & tunc nec diuerſis libelllis,nec eodem libello poſſunt plures eũdem accuſare:ſed debet eligi magis idoneus:ne reus in plures aduerſarios diſtringatur:vt d.l.ne plures.& ne de delicto eiuſdem hominis ſæpius quæratur: vt d.l.licet.§.fi.facit.l.hi tamẽ.
d §.fi.ff.de accu.& l.qui de crimine.C.qui accu.non poſ.Si [d] tamẽ fuerunt admiſsi ante lit.conteſt.ſeu poſt nomen accuſati recepti inter reos,an poſſent repelli:poſſet dubitari. Saly. concludit,ꝙ ſi eodem libello accuſant,non poſſunt repelli:quia pars accuſata renunciauit ſaltem tacitè iuri ſuam vtilitatem reſpiciẽti:ideò amplius non auditur.& hoc voluit glo.in d.l. ſi accuſatoribus.in primis duabus ſolutionibus.Si verò diuerſis libellis vellent accuſare,non admitterentur,& mihi placet,& ex his habes expeditum.vij.prin.arti.

d ¶Si tñ. an & qñ poſsint plures vnum accuſare,vide Areti. latè & ſubtiliter in c. olim.in iij. col.extra de accuſa.

¶Octauò principaliter quæro cõtra quem libellus debeat cõcipi.proſequar infraſcripta membra.

¶Primum,reſpectu illorum,qui ſeipſos regũt & adminiſtrãt, & integram habent perſonam.

¶Secundum,reſpectu eorum,qui per adminiſtratores,ſeu defenſores reguntur.

¶Tertium,an contra aliquem partim ſuo,& partim alieno nomine libellus concipi poſsit.

¶Quartum,an plures poſsint eodem libello conueniri.

¶Quintum,verſabitur reſpectu iudicis,cui offerendus eſt libellus:& hoc per remiſsionem.

128 ¶†Quò ad primum membrum dic breuiter,ꝙ libellus concipi debet contra illum,quem intendo condẽnari ad aliquid dãdum,vel faciendum,iuxta petitionis & concluſionis formam, per tex.in auth.offeratur.C.de lit.cõte.& iij.q.iij,c.offeratur. Ex

quibus

quibus circũſtantijs & demõſtrationibus debeat exprimi cõueniẽdus, dicam in c.ſeq.in xij.ar. ¶Sed quæro circa prædicta, quid ſi aliquis vult agere contra aliquem ratione ſubiectionis[a] vt quia dicit eum vaſallum, vel filium, aut ſeruum ſuum, cõtra quem debeat libellum concipere. Sol.dic poſt Innocen. Ioan. And.domi.Anto.D.me.& Ioan.de Imo.in c.inter quatuor.ſ. de ñia.& obe.plurimis additis, q̃ aut illi, à quibus petitur ſubiectio, gerunt ſe pro liberis: tunc cõtra eos cõcipiendus & dãdus eſt libellus. facit quod habetur.j.de re iu.c.cũ inter.& l.per hanc.cum ibi notatis.ff.de rei ven.vbi bona gloſſ.in hac materia. probatur etiam in l.j.§.hoc autem interdictum.ff.de lib.exhiben.& quod ibi no.Bart. facit etiam quod habetur in c.cùm olim.j.de cauſa poſ.& proprie. Aut tales ab alio poſſidentur: & tunc aut petitur ſubiectio non derogãs poſſeſſioni alterius: vt quia petitur aliqua ſubiectio, quæ dicitur deberi ab aliquo: quæ tamen ſubiectio ineſt, ſeu ſubeſt ſubiectioni alterius: vt puta: quia poſſidetur tanquam ſubiectus Epiſcopo ab ipſo Epiſcopo: & modo petitur ratione ſubiectionis Archidiaconalis, vel Abbatialis, aut alterius prælationis: quę omnes prelationes ſubſunt Epiſcopo: vnde agẽs nõ intẽdit prę̃iudicare ſubiectioni Epiſcopi. Et hoc caſu, idẽ dicendum eſt: quia agi atq; cõcipi debet libellus cõtra ipſos, qui prętẽduntur agẽtes quò ad ipſam prælaturam. ar.c.ad hoc.j.de exceſ.præla.xj.q.iij.c.qui reſiſtit. cum ſeq. Arbitror tamen, q̃ dominus principalis hoc caſu poſſet aſsiſtere iudicio: quia intereſt ſua ne plures habeant ſuperiores: ſed quia non eſt principalis materia noſtra, vide per d.Ant. & D.m.in d.c.auditis. Aut quis intẽdit cõſequi ſubiectionẽ[b] quam alius poſsidet: & tunc vt prę̃iudicetur poſsidenti, debet libellus formari, & agi contra ipſum poſsidẽtem ſubiectionẽ, & non cõtra ſubditum, vt dicit glo.ij̃.in d.c.inter quatuor. & no.etiã gl.in c.cùm venerabilis.j.de relig.domi.& probatur in c.auditis.j̃.de prę̃ſcrip.& in c.ij̃.de teſti.li.vj.& ibi d.Do. & in l.ſi.ff.de libe.ho.exhib.& ff.de ſerui.in l.ſi.& ff.ſi ſerui.vẽdi.in l.is cuius.xvj.q.iij̃.c.inter. ad iſtã enim ſubiectionem nõ poteſt agere cõtra ſubiectos: quia nullus ſibi ipſi obedientiam, aut ſeruitutẽ debet. ff.de acqui.re.do.in l.liber homo. Nec mirũ: quia nec in re propria poteſt quis habere ſeruitutẽ, vt in l.re cõmuni.ff.de ſerui.vrb.prę̃d. Et pro prædicta deciſione facit tex.& quod ibi no.Bar.in d.l.j.§.hoc autem interdictũ.ff.de lib.exhibẽ. Sed ſi vellet agere ſolum modo ad finẽ vt prę̃iudicetur ipſi poſſeſſo. tunc concipiet libellum cõtra eum: & hoc caſu, aut cõuentus cõfitebitur ſe ſubiectum agẽti & ſentẽtia feretur cõtra eum, propter quam non poterit dicere ſe non ſubiectũ: ſed poſſeſſori abſenti & nõ citato, nõ fiet prę̃iudiciũ, vt d.c inter quatuor, ſed ſi neget ſe agẽti ſubiectum, & fortè alteri dicat ſe ſubiectum: poteſt agi cõtra eum ad hoc, vt in ipſius præiudicium ſuper ſubiectione ipſius feratur ſentẽtia: quæ ſibi, & non alteri prę̃iudicabitur, per d.c.inter. Et ideo cautius eſt, q̃ detur libellus cõtra poſſidentem ſubiectionem: vel ſaltem ipſe poſſidens citetur in proceſſu fiendo contra ſubiectum: vt ſic ſibi præiudicetur, ſecundùm ea quæ no.Hoſt.in d.c.inter.& Cy.in l.j.C.de aduo.diuer.iud. Nec ob.prædictis, ſi diceretur, q̃ proceſſus factus contra ſubiectum debet præiudicare domino circa poſſeſſionem, per id quod habetur in l.j.§.quod ſi ſeruus.ff.de acquir.poſ. quia ibi loquitur in poſſeſſione rei corporalis, quam tenebat colonus, vel ſeruus nomine domini. hic autem loquimur de quaſi poſſeſſione iuris incorporalis: videlicet obediẽtiæ quam ſubiectus ſibi ipſi non poteſt poſsidere: cum nemo ſeipſum poſsideat: vt dixi. Et ita dicit.d.Ant.in d.c. inter quatuor. vel poteſt ſolui cõtrarium, ſecũdùm Io.de Imol. q̃ ibi in cõtractu interuenit factũ ſerui vel coloni, qui tradebat rem alteri: & ſic intẽdebat rem in alterum transferre: ſed hic loquimur in ſentẽtia iudicis lata cõtra vnũ, per quam in dubio non videtur præiudicare iuri alterius: vt voluit Inn.j̃.vt lit.nõ conteſt.c.quoniã.§.ſi ſuper.& Bart.in l.ij̃.C.vbi in rem actio. Sed quia quò ad præiudicium fiendum per ſententiã[c] non eſt materia noſtra, ideo omitto, vide Doc.& quę ibi dixi in c.cùm ſuper.j̃.de re iu.& latius per Io.de Imol.in l.ſæpe.ff.de re iud. poteſt etiam agi contra vtrunque: videlicet contra ſubditum, & contra detinentem ipſum cõtra ſubditum: quia nõ obedit nec permittit actorem vti iure ſuo, nolendo eidem obedire. Cõtra verò ipſum detinẽtem poteſt agi ex eo: quia ipſius detinentis intereſt: cùm ſit in poſſeſſione ſubiectionis, vt d.c. inter quatuor. cum alijs iuribus.ſ. allegatis. & ſecundùm prædictam diſtinctionẽ debet intelligi theorica Bar.in l.iij̃.§. hoc autem interdictum.ff.de lib.exhiben. vbi dicit, q̃ ſi ciuitas detinet caſtrum vel villas, in quibus aliquis prætendat ius, debet libellus concipi contra detinẽtem: ſed quando à nemine detinetur, debet concipi contra ipſos, per illum tex.

¶Quò ad ſecundum membrum, qualiter debeat concipi libellus contra illos, qui per alios adminiſtrantur, ſeu gubernantur: vel alios adminiſtrant, proſequar iſtum ordinem: quia, poſita quadam regula, proſequar.j.ſcriptas quæſtiones.

¶Prima erit, an ſit concipiendus contra Prælatum, an contra eccleſiam.

¶Secunda, an contra ſyndicum, œconomum, vel actorem, an verò contra eccleſiam, vel vniuerſitatem.

¶Tertia, an poſsit concipi contra procuratorem ſimplicem.

¶Quarta, an contra procuratorem in rem ſuam.

¶Quinta, an contra defenſorem.

¶Sexta, an contra infantem, vel pupillum, vel contra tutorem.

¶Septima, an contra minorem, vel curatorem.

¶Octaua, an contra furioſum, mẽte captũ, vel eius curatorem. a

¶Nona, an contra prodigum vel curatorem.

¶Decima, an contra monachum, vel monaſteriũ, ſeu Abbatẽ

¶Vndecima, an contra ſeruum vel eius dominum.

¶Duodecima, an contra filium vel patrem.

129 ¶Regula igitur ſit & fundamentum ad inſcripta dicenda† q̃ quotieſcunque datur facultas concipiendi libellũ contra principalem cõcipiatur: & detur contra ipſum principalem, & ita b
d dicit Oldr.in authenti.ſed hodie.[d] C. de Epiſco.cle.vbi dicũt, quòd ſapientes dictant potius libellum contra principalem, quàm contra procuratorem: quia ſi procurator non eſſet legitimus, libellus eſſet nullus. & idem eſt dicendum eadem ratione de ſyndico, œconomo, actore, & ſimilibus.

130 ¶†Sed primò quæro, vtrum libellus ſit concipiendus contra Prælatum, an verò contra eccleſiam. Solutio. dic quòd poteſt concipi contra ipſum Prælatum, vel rectorem eccleſiæ, vt con- c
ueniatur nomine ipſius eccleſiæ: vt puta, corã vobis &c. Ago ego M. contra B. Prælatum vel rectorem talis eccleſiæ, qui nomine dictæ eccleſiæ debet mihi centum &c. vt dicit Spe.eo.tit. §.iam nunc.ver.contra ſyndicum. poſſet etiam agi, & libellus concipi contra eccleſiam, licet eccleſia ſit res inanimata. hoc d
probat tex.in d.authen.ſed hodie.ibi, actionibus contra eccleſias propoſitis, ſecundùm Spe.in d.ver.

131 ¶†Secundò quæro, an poſsit concipi contra ſyndicum, œco- e
nomum, vel actorem eccleſiæ aut vniuerſitatis. Solutio, dic q̃ vtilius eſſe videtur concipere, contra Prælatum vel eccleſiam: poteſt tamen contra prædictos eccleſiæ vel vniuerſitatis nomine concipi contra ſyndicum, hoc modo. coram &c. Ago cõtra B. ſyndicum talis eccleſiæ vel vniuerſitatis, nomine ipſius eccleſiæ vel vniuerſitatis, vel ago contra B. œconomum talis
e eccleſiæ, nomine[e] ipſius eccleſiæ: vt in c.inter dilectos.j̃.de fide f
inſtru.& ſic de alijs, ſecundùm Spe.in d.ver. contra ſyndicum. Subdit tamen Ioan. And.ibi in addi. q̃ vſus curiæ admittit, vt vtrunque ponatur hoc modo. Ago contra B. ſyndicum, œconomum, actorem, ſeu procuratorem talis eccleſiæ, & hoc concordat iuri canonico, ſecundùm quod omnes adminiſtratores vocantur procuratores, vt in c.petitio.& in c.quia in cauſis.ſ. de procura. licet, ſecundùm leges, videatur fieri diuerſitas, ſecũdùm ea quæ tradit Specu.in titu.de his, qui alieno nomine in iudicio interueniunt. per totum. & aliqua tetigi.ſ. in vij̃.princ. præce.artic.& ſubiungere, & ago contra ipſam eccleſiam, per dictam authen.ſed hodie.

132 ¶†Tertiò quæro, vtrum contra procuratorem ſimplicẽ poſſit concipi libellus. Sol.dicit q̃ ſic, vt ago contra B. procuratorem M. nomine ipſius M. vt in d.c. inter dilectos. in princip. de fide inſtrumen. tenet Specu.eod.titu.§.iam nunc.ver. contra procuratorem.

133 ¶†Quartò quæro, vtrum contra procuratorem in rem ſuam poſsit concipi libellus, vel contra dominum: hoc eſt, cõtra cedentem. Solu.dic q̃ eſt in electione volentis agere vtrum for-
f dentem. Solu.dic q̃ eſt in electione volentis agere vtrum formet libellum contra procuratorem in rem ſuam: an verò cõtra dominũ. poteſt ergo eligere quem malit, vt eſt tex.in l.ſi actor[f] malit.ff.de procu. ſecundùm vnum intellectum.

134 ¶†Quintò quæro, vtrum poſsit concipi libellus contra eum, qui promiſit ſeu cauit defendere. Sol.dic q̃ ſi.c ſed ſi talis non vult defendere, non cogetur, ſed ſufficit ſtipulationem committi.ff.de procur.in l. ſi defunctus. ſed ſi iudicium ſuſciperet: in eum daretur actio iudicati, vt in l.Plautius.ff.de procura. ſecundùm Vincen.in d.c.inter dilectos.in prin. tenet Spec.in d. §.iam nunc.ver.quid ſi aliquis.

135 ¶†Sextò quæro, an contra pupillũ, vel contra tutorem debeat formari libellus. Sol.dic q̃ aut eſt infans minor ſeptẽnio, & agi debet contra ſolum tutorem, ſi habet: alioquin debet peti q̃ tutor detur pupillo, vt l.j.§.j.ver.ita tamen.ff.de admi.tut. & ibi gl.& no.gl.in authen.cauſa quæ fit cum monacho.C.de Epiſ. & cle.facit.l.ſi infanti.C. de iure delibe. talis enim, ſecundùm Azo. non poteſt in ius vocari: & eſt bonus text. in l.quique. in prin.ff.de in ius vocan.& no.in l.ij̃.ff.de condi.fur.& l.ſi.C.

a ¶Contra quem ſit dirigendus libellus ratione ſubiectionis, vide ea quę latè tradit Fel.in c.cum ſuper.de re iud.

b ¶De hoc vide etiã eundem Abb.cõſi. clxxxix.vbi quærit, an ſententia lata contra ſubiectum prę̃iudicet poſsidẽti eam ſubiectionẽ.

c ¶Vide Alexan.in ſua diuina repetitione. l.ſæpe. ff. de re iudi.

d ¶Vbi Bal.idem dicit & refert Old.

e ¶Prælatus debet conueniri nomine ipſius eccleſiæ, de qua materia vide latè Abb.in c.iij̃.j. de dila.

f ¶L. ſi actor. eſt fin.ſecundùm Pau. ibidem, q̃ ſi actor ideò malit agere contra dominum, vt pote legaliorẽ: q̃ non cogitur admittere procuratorem, etiam in rem ſuam: quod eſt annotatu digniſsimum.

qui legitimam personam. & agens hic dicet in libello, conqueror de P. tutore B. pupilli infantis. aut est maior septennio, & debet agi contra eum authoritate sui tutoris: vt puta, cõqueror de B. pupillo, & P. eius tutore. j. de testa. c. Raynutius. & quod no. in l. potuit. C. de iure delibe. tenet Spec. eo. tit. §. iam nunc videndum. ver. porrò, & sequenti. quod intellige, nisi pupillus esset absens, per ea quæ statim dicam in sequenti. & ad hanc q. adde quæ ibi dicam. A. B. Et vide quod dixi. j. de dila. in rubrica in materia citationis. argumen. v. quæstio. xix. & argumen. xix. q. xix. Ma.

136 ¶†Septimò quæro de pubere, seu minore xxv. annis. Solu. dic, quòd si habet curatorem, & minor sit præsens, aget contra puberem: & in eius persona informabitur libellus: respondebit tamẽ minor cum authoritate curatoris, vt d. l. j. §. in causis. ff. de admi. tuto. videtur tamen ille text. probare, quòd etiam agi posset contra curatorem: intellige, nomine adulti. Si verò pubes abesset, debet concipi libellus in personam ipsius curatoris. vt d. l. j. §. absentibus. Si verò non habet curatorem, petetur sibi dari: & dabitur curator ad litem, etiã ipsi inuito, secundùm Specu. in d. §. porrò. per prędictam l. potuit. & hj. & ij. C. qui legi. perso. & l. j. C. qui pet. tuto, vel cura. & l. qui habebũt. §. idem Cassius. ff. de tuto. A. B. Idem tenet Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de reo. versi. item non potest agi contra infantes & Roffr. in libellis suis, in titu. viij. Ma. Sed aduerte: quia glo. in d. l. j. §. in causis. de admit. tuto. videtur sentire simpliciter,

a quòd sit in facultate [a] agentis, an velit tutorem vel pupillum conuenire. loquitur tamen multum obscurè. & sic idem videtur dicendum de curatore & adulto. sed dicunt ibi Iacob. de Are. & Pet. quòd duo sunt ibi consideranda. Primò, cuius sit electio conueniendi. & concludunt, quòd est electio creditoris, quem velit conuenire, pupillum vel adultum, tutorem aut curatorem. secundò: quia respondebit. & concludunt, quòd est electio administratoris, vtrum ipse respondeat, vel respondere faciat pupillum vel adultum: quod intelligo, si modo pupillus non sit infans, vel minor non sit absens. Bartol. verò ibi refert aliquos dicere, quòd practica est, quòd primò citetur tutor, & interrogetur, vtrum velit defendere per se, vel pupillo defendenti autorari. & ex hoc actor reddetur certus contra quem formabit libellum. subdit tamen Barto. se putare, quòd possit formare contra pupillum, & quamlibet personam pro eo legitimè interuenientem: & quòd ita admittit consuetudo: fortius ergo & contra adultum. & ratio est: quia non est in potestate actoris, quem certum conueniebat, nisi principalem. & ideò videtur permitti huiusmodi incertitudo dum dicitur, & quamlibet personam legitimè pro eo interuenientem. quia ista est regula, vbi incertitudo causatur ex facto rei, admittitur libellus incertus, vt l. j. §. qui autem. ff. quorum lega. de quo latius dicam in c. seq. argu. xij. In adulto verò, non est dubium: cùm sit in potestate actoris, quem conueniat. per d. §. qui autem. secundùm Barto. & sic videtur velle Barto. quòd omnino sit conueniendus adultus. Sed tu aduerte, quia text. in d. l. j. §. in absentibus. formaliter dicit, in absentibus autem adultis omnimodo contra curatorem aget. & sic propter dictionem,

b omnimodo, [b] quæ de sui natura est necessitatiua, vt in c. fi. iuncta gloss. fin. de offi. dele. lib. vj. & no. Ioan. And. in c. j. & in c. statutum. de rescrip. lib. vj. videtur, quòd hoc casu, non adultus sed curator sit conueniendus per illum tex. & secũdùm quod voluit Spec. in d. ver. porrò. & seq. cogitabis. Esset tamen cautum vtriusque personam comprehendere in libello.

137 ¶†Octauò quæro, qd si cõueniẽdus est furiosus, aut mẽte captus. Sol. Spe. eo. ti. §. iam nunc. ver. porrò. & seq. dicit, qp idem in furioso & mentecapto, quod dictum est in pupillo & minore. Sed tamen aduerte: quia cum isti æquiparentur infantibus, & præsumantur abesse, cùm nihil intelligant. vt l. ij. §. peti. ff. de iure codicil. videtur quòd debeat agens libellum concipere contra curatorem furiosi, seu mentecapti, si illum habet: aliàs debet peti, quòd illis detur curator, vt dixi de tutore respectu pupilli, & curatore respectu minoris. nam & isti non possunt in ius vocari. vt in l. quinque. in princ. ff. de in ius voc. vnde sicut dixi, quòd contra pupillum vel minorem absentẽ, aut contra infantem, licet præsentem non debet concipi libellus: sed contra tutorẽ vel curatorem: & ita hic idem videtur dicendũ: cùm prædicti absentibus & infantibus æquiparentur. adde tamen ad prædicta, quæ statim dicam de monacho in x. q. Nam & ibi dicta videntur posse adaptari furiosis, mentecaptis, infantibus, & absentibus pupillis.

138 ¶Nonò quæro, quid de prodigo. Solutio. dicendum arbitror, quòd contra ipsum possit concipi libellus, sed respondebit per procuratorem, si habet. item potest concipi contra curatorem curatorio nomine prodigi: & etiam hic vtcunque, per ea quæ superius dicta sunt: & quæ statim dicam in seq. q.

139 ¶†Decimò quæro de monacho. Solutio. tex. in authen. causa quæ fit cum monacho. C. de episco. & cle. videtur velle, quòd debeat formari contra monachum, & contra monialem: sed tamen debebit fieri cum authoritate Abbatis, vel syndici monasterij, secundùm Iaco. de Are. Pet. verò ibi voluit, quòd cum ipso monacho non possit fundari iudicium, tanquam cum mortuo. ad hoc. ff. de iudi. l. non idcirco. §. fin. quod Bald. dicit esse verum, nisi monachus habeat administrationem, vel consensum, aut authoritatem sui Prælati. per l. si longius. §. fina. ff. de iudi. Subdit tamen ibi Bald. quòd circa hoc possunt quatuor considerari. Primum est facti narratio. & istud non potest mutari in proprio origine. C. de procur. l. qui stipendia. in l. j. C. de impo. luc. descript. lib. x. & in l. si ex plagijs. §. in cliuo. ff. ad l. aqui. Secundum est ipsa obligatio, quæ potest diuersimodè considerari. Nam quidam dicunt, quòd obligatio trãsfertur, si monasterium habet vniuersalem successionem bonorum: aliàs non, vt l. si peculium. §. j. ff. de peculio. Alij verò dicunt, quòd obligatio transfertur in monasterium, tanquam per mortem monachi: ita quòd monasterium tenetur directa obligatione, & monachus est libertus. arg. ff. de capi. dimi. in l. tutelas. §. si libertus. Sed verius dici potest, secundùm Bald. quòd directa obligatio adhuc cohæret ipsi monacho: & quòd monasterium tenetur tanquam procurator in rem suam. argum. §. fin. institu. de acquisitione per arrogationem. vnde iura quæ loquuntur de procuratore in rem suam, ex parte rei habent locum in hac materia. ff. de procur. in l. si actor malit. de quo latius dixi. s. in iiij. quæst. istius articuli. Tertiò verò considerandum est vulgaris formula, & ipsa libelli conceptio, quæ principaliter consistit in conclusione: quia terminus libelli est ipsa conclusio. vt not. Innocen. in c. super literis, de rescript. de quo dicam latius in c. seq. in xij. princip. argum. ver. & in hoc sunt opi. quidam dicunt, quòd debet concludi ad cõdemnationem monachi, & fiet executio in monasterium: sicut dicimus in filio & patre. ff. solu. ma. in l. si filia. & ff. de noxa. in l. & si condemnatus. & hoc tenet Iac. de Aret. Alij dicunt, vt Petr. de bellapertica, qp debet concludi ad condemnationem monasterij ex persona monachi. quod est verius, vt credit Bal. & quia ex his, quæ post monachationem contingunt, non obligatur monasterium, fit condemnatio monachi: nec officiet monasterio, vel vt vtraque opin. saluetur, dicit Bald. vtrunque condemnandum: & sic contra vtrunque libellum concipiendum. Quartò considerandа est executio sententię: sed non est materia nostra. Sed aduerte: quia videtur distinguendum, qp aut contra monachum agitur ciuiliter aut criminaliter. Primo casu videtur subdistinguendum, quòd aut agitur de contractu celebrato per monachum ante ingressum, aut post. Primo casu, habet locum d. authenti. causa quæ fit cum monacho. &

c monasterium, vel monachus, vel syndicus, conuenitur: [c] vnde potest sic concipi, coram vobis &c. Conqueror de P. monacho &c. à quo peto decem, quæ mihi debet ex tali contractu vel promissione &c. Nec ob. qp monachus habeatur pro mortuo: vt l. Deo nobis. C. de Episco. & cle. ij. quæst. vij. c. placuit. & sit similis seruo. liij. di. c. multos. vnde sicut seruus non potest esse in iudicio, vt l. seruus. C. de iud. & l. vix certis. ff. de iud. & l. iij. §. seruus. ff. de peculio. cum simi. Ita videtur, qp nec monachus: quia respondetur, qp monachus non veniet ad iudicium, sed Abbas, vel syndicus monasterij, vt d. auc. causa. ibi, siue per Abbatem, siue per alios. & in authen. de san. Episco. §. monachus. secundùm Specu. in titu. de sta. mo. in ver. porrò. vel potest libellus sic concipi, coram &c. conqueror de B. syndico, seu œconomo talis monasterij, à quo peto decem ex cõtractu venditionis &c. factę P. monacho dicti monasterij &c. vt in authenti. apud quos oporteat monachos. §. præterea. ibi, siue per responsales, siue per alios, colla. vj. & arg. C. de Episco. & cle. in l. omnes. §. nihilominus. Alij verò sic concipiunt, coram &c. conqueror de tali monasterio ex persona B. monachi, cui ante, quàm intraret dictum monasterium, vendidi talem librum pro pretio. x. florenorum, quos adhuc mihi non soluit. C. de Episco. & cle. authen. licet hodie. ibi, actiones cõtra ecclesias propositas facit. ff. de admini. tut. l. j. §. suffi cit. sub quacunque tamen ex prædictis formis concipias libellum, veniet Abbas, seu syndicus ipsum monachũ defensurus, & quis debeat cõdemnari, aut contra quem sentẽtia mãdari executioni, nõ est præsentis indagationis, vide per Spe. in d. ver. porrò, & pluribus sequẽtibus. Si verò qs iam effectus monachus cõtraxit, esset cõueniendus sibi imputet, qui cũ eo cõtraxit: cùm nihil possit habere. vt in c. cùm ad monasterium. j. de sta. mo. cum simi. vnde monasterium non posset conueniri nisi inquã

d tum esset factum locupletius: [d] quia ad id tũc solùm posset cõueniri.

a ¶Contra quẽ debeat formare libellum actor, seu creditor minoris, vide etiam per Alex. in consil. cxxij. col. ij. lib. j.

b ¶De hac dictione, omnino, & omnimodo, vide Ro. in sing. suis in prin.

c ¶Monachus potest conueniri. verùm citari non potest. l. ij. vbi gl. not. ff. de in ius voc. & videndus est Spec. in tit. de statu mo. ver. j. & sequenti.

d ¶Vt in pupillo, furioso, & similibus, qui nõ habent consensum. l. iij. in princi. ff. commoda.

ueniri.de quo liij.distin.c.præterea.& ff.de peculio.l.j.& potest agi contra monasterium vel syndicum,facta narratione ex qua apparet monasterium obligatũ.ad quod vide quod tradit Specu.in titu.de stat.mona.versi.cæterũ. Si verò loquimur de causa criminali distingue,q̃ aut loquimur de crimine cõmisso ante professionẽ,aut post.Primo casu,frustra videtur queri de libelli conceptione:quia omnia crimina per ipsum ingressum videntur extincta: vt in auc.de monachis,in prin.colla.prima. tradit Spec.in tit.de reo.ver.nunquid post conuersionẽ.ad qd̃ vide quæ latissimè dixi in c.ad audientiã.j.de homi.in x.prin. ar.q.iij.Arbitror tamen,q̃ si ex delicto monachus esset factus locupletior, q̃ posset conueniri monasterium sicut pro causa ciuili,& libellus concipi sicut supra dixi in causa ciuili.Et hoc inquãtum hæreditas,vel bona peruenissent ad monasterium: quinimo licet hæres ex delicto defuncti non videatur obligatus,nisi quatenus defunctus esset factus locupletior:tamen in monasterio successore videtur aliter dicendum de iure canonico:vt quãtum vires hæreditatis & bonorũ sufficiunt,teneatur ex delicto monachi:licet monachus non esset factus locupletior,secũdùm glos.& Doc.& maximè Ioã.de Imo.in c.j.j.de sol.iunctis notatis in c.fi.de sepul.& in c.in literis.de rap.facit xij.q.ij.in c.Episcopus qui filios.& xl.dis.c.j.Intelligendo tamen,secũdùm glos.& Doc.in d.c.j.de solu.Sed pro delictis cõmissis post ingressum,videtur libellus cõcipi cõtra monachũ. per c.dilectus filius A.j.de simo.Non tamen quò ad pœnã pecuniariã:cùm non habeat propriũ:vt in c.cũ ad monasteriũ.j. de stat.reg.& xij.q.j.c.nolo.quod procedit, nisi Abbas vellet eum defendere.ff.de iudi.in l.si seruũ.sed Roffre.in libellis in titu.viij.vult,q̃ monachus & similes,si delinquunt, accusantur sicut deportati:vt in l.aut damnum.§.inter eos.&.l.in seruorum.§.quod enim.& l.capitalium.§.in exulibus.ff.de pe.& in l.si cui.§.fi.ff.de accu.in auc.de sancti.Epis.§.si monachus. facit j.de priuil.credentes.& auc. qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.dicit tamen Martinus de fano, q̃ si monachus accusetur de crimine,ipse defendet:licet Abbas possit ei assistere.per l.j.& ij.C.de accus.& per alia multa iura.Sed non est materia nostra,vide per Specu.in tit.de reo.versicu.sed an monachus.Sed aduerte ad id quod dixi de pœna pecuniaria:quia arbitror hoc procedere,nisi ipsi,quãuis professo,aliquid acquireretur:& per ipsum monasterio.vt puta:Si ex testamẽto vel ab intestato:aut ex donatione facta sibi ipsius contemplatione aliquid acquisiuisset:quia hoc casu, acquireret monasterio,cùm hoc tamen,vt satisfieret creditori suo.ar.no.per Io.And.in c.j. supra de obligat.ad ratiocinia.si rectè memini:quia tunc venit in mente:& tunc libellus esset concipiendus,secundùm quod dixi de causa ciuili.

140 ¶† Vndecimo q̃ro de seruo.Sol.aduerte, q̃ seru⁹ regulariter non põt esse in iudicio:vt in l.seruus.C.de iud.in l.vix certis.ff. de iud.& ideo seruus nõ videtur posse conueniri:si tamen dñs est obligatus de peculio,vel de in rem verso,vel quod iussu,cõcipietur libellus cõtra dñm,& nõ cõtra seruũ:vt puta corã &c. conqueror de P.&c.dño B.serui,à quo peto decem per actionem de peculio,vel in rem verso,vel quod iussu,secundũ Spec. eod.tit.§.iam nunc.versi.ad hoc si petas aliquid.

141 ¶† Duodecimò quæro de filiofamilias[a] an cõtra ipsum,vel cõ[a] tra patrẽ sit concipiendus libellus.Sol.glos.in auc.causa quæ fit cum monacho. C.de Epis.& cler.dicit q̃ concipitur libellus cõtra filium.& pater respondebit per l.j.C.de bo.mater.quia legitimus administrator:vt ibi probatur,l.fin.§.vbi autem.C.de bonis que liber.& tenet Pet.& Bald.in dicta auc.causa.in fine. & est glos.in auc.apud quos op.causam dicere.collat.vj.quod potest pròcedere in aduentitijs:sed pro castrensibus,aut quasi concipiendus est contra filium. In aduentitijs etiam arbitror, quòd possit concipi contra patrem,tanquam legitimum administratorem:administratorio tamen nomine filij,posset etiam pater conueniri ratione peculij profectitij,& de in rem verso, et quod iussu:& tunc contra patrem concipiendus esset libellus,vt statim dixi de seruo.

142 ¶† Circa tertium prin.membrũ,an cõtra aliquem partim suo, & partim alieno nomine libellus cõcipi possit:dicendũ est q̃ sic per tex.in l.planè.ff.fa.ercis.ibi,siue cũ eo agatur partim suo et partim procuratorio nomine:& ibi notant Doc.vide quod dixi in præcedenti articulo,in tertio membro.

143 ¶† Circa quartum principale,an plures possint conueniri eodem libello,Ioan.And.hic videtur sentire,quòd non.& idem Innocen.ibi in rubri. Cyn. contra in l.eo. C.si certum petatur. vbi dicit per illum text.quòd in eodem libello possint plures diuersis actionibus conueniri. Tu verò distinguè,quòd aut loquimur in causa ciuili,aut criminali.Primo casu,aut loquimur in pluribus rescriptis per vnum corpus, qualis est vniuersitas, & possunt conueniri, non tanquam plures, sed tanquam vnus : quia causa vniuersitatis non est causa singulorum :sed ipsius corporis vniuersitatis, vt in.l.in tantum.§.vniuersitatis. ff. de rerum diuisi.xij. quæst.ij. qui manumittitur. & in.l.ij.§. viarum.ff.ne quid in loco publico. dixi latius in.c. dilecta.j.de excess.Præla.in xij.q.princi. Et ideò concipitur libellus contra

b ipsam vniuersitatem[b] sub nomine vniuersitatis, nec sunt exprimenda nomina singulorum,vt est text.in c.j.de restitu.spo. tradit Innocen. in c.dilectus.j.de or.cog.in gloss.j.dixi in d.c. dilecta.xiij.q.princi.si verò loquimur in personis particularibus,subdistingue, quòd aut obligatio descendit ex eodem facto stipulatione, vel promissione, aut ex diuersis.Primo casu, siue tales sint obligati pro sua virili portione, secundùm ea quæ latius dixi in l.in duobus.ff.de duo.reis.in vij.princi.arti. siue quilibet insolidum,possunt omnes eodem libello conueniri. not.Bald.in l.ij.C. quomodo & quando iudex. facit d.l. eo quod.C.si cert.peta. & quod.j. subijciam secundùm Lamber.de rampo. Arbitror tamen,quòd ex quo sunt viriliter obligati,quòd quilibet possit petere quòd sibi offeratur libellus. fortè enim competit exceptio vni-, quæ non competit alteri: vel ratione ætatis, vel facti, vel alterius priuilegij, vel propter specialem aduocatum, vel procuratorem,vult separatim se defendere. vt dicam in secundo casu princip. Ita potest intelligi text.C.communi diui.in l. ad officium.ibi, aduersus singulos &c.& ff. de solut.in l. si duo. Posset etiam quilibet ex persona sua absque alia singulari libelli oblatione facere defensiones

c suas.Secundùm verò, quando sunt plures[c] rei debendi insolidum, quòd quando fit,dixi latè in d.l.in duobus.in vij.princip.articu.quòd omnes possint eodem libello insolidum conueniri. probatur in authent. hoc ita. C. de duo.reis.& ibi hoc tenet Barto.in rep.qui etiam idem tenet in l.iij.§.j.ff.de duob. reis. & ibi Iacob. de Aret.& in l.j.C. si plur.vna sentent.& ibi Bald.& Docto.Nam ex quo dicitur ibi,quòd iudex potuit illum insolidum condemnare: sequitur quòd hoc erat petitum, quia aliter sententia non valeret, tanquam non conformis libello.facit ff.de re iudi.in l.Paulus.& ff.mandati.in l.si mandato Titij.§.Paulus respondit vnum.& ibi glos.& Barto.& Dy. in l.si pluribus.ff.de leg.ij.facit etiam.l. si qui separatim. §.quoties. ff. de appell.& l.qui pupillam.§.fin.& l.vim passa.§.incesti.ff.de adult.per quæ iura hoc voluit Dyn.vt refert Ioan.And. in addi.Specu.eo.titu.& §.fi.versi.eadem.& quæstio fit in pluribus reis. Et prædictam opin. fuit secutus Alber. galeo.sub rubr.de duo.reis debendi.vbi refert Roff.tenuisse contrarium. Sed primam communem opin. tenet Spec.in d.versi.per tex. in authen.de duo.reis.§.sinautem ijsdem. vbi dicit causam cõmuniter examinari. quilibet tamen potest vti defensionibus suis, secundùm Specu.in d.ver. & idem voluit Iacob.de Bel.in d.§.sinautem.in vj.q.& idem tenuit Cyn.in d.authen.hoc ita. in viij.q.& probatur ibi quæstionem hanc fuisse disputatam: quia dicit de ea esse causam in d.authen.hoc ita.& in d.§.sinautem. & dicit Ioan. And. in addi. Specu. quæstio.ad d.ver.eadem etiam in fin. quòd dictam quæstionem disputauit.Lamber.de ramp.& incipit, quidam mutuari. vbi quidam tenent, siue debendi plures rei sint insolidum obligati, siue non:& siue loquamur de iure veteri, siue ex beneficio diui Adria. vel aliàs gaudeant beneficio actionum cedendarum. ff.de tutel. & rationibus distrahen.in l. nunc tractemus.& hoc dixit ad instar causæ criminalis, per l.j. C. si reus vel accus. mort. fuerit. quod intellige, quando accusarentur ex eodem facto.vt latius dicam in secundo casu princi. Et hæc procedunt,dummodò in libello agens adiiciat, quòd sit vna solutione contentus. quod primo tenuit glos. in l.j.C. de fideiuss.tutorum. & ibi tenent Barto.& Bald.qui post glo.dicunt,q̃ libellus sine tali protestatione non procederet,& idem etiam vult Bart.in d.l.si mandato Titij.§.Paulus respondit vnum. & in d.l. j.C. si plures vna sententia,& in d.l.si pluribus.Sed Bal.ibi,quem sequitur Ioan. de Imola in d. l. si pluribus. dicit, q̃ etiam hoc non expresso, procederet libellus: cùm tacitè insit ex natura actus.Nec obst. gloss.in d.l.j.C.de fideiuss.tutorum. quia non loquitur respectu libelli : sed respectu exactionis. & hanc sententiam tenet Pau.de Cast.in l.iij.§.j.ff.de duobus reis.quod dicit singulariter notandum pro sustentatione libelli:quia secundùm Barto. sine illa protestatione reijceretur : & processus agitatus super eo, non valere: eo quòd semper posset opponi de incertitudine libelli.vt not.gloss.institu.de oblig.in princip. & Bald.in l. actori. C. de iureiur. quæ nullitas cessat, attenta vltima opin. Bald.in d.l.si pluribus.Sed tu aduerte:quia etiam posito quòd deberet adijcere dictam protestationem, quòd sit vnica solutione contentus &c. tamen arbitror, quòd talis ineptitudo non reddat processum aut sententiam nullam, per not.per In-

a ¶ At qui filius famílias põt conueniri ex oĩ cõtractu & delicto,præterquã ex voto,& mutuo, l.tã ex cõtractu.ff. de iud.licet nõ possit stare in iudicio sine cõsensu patris. l.fin.§.necessitate. C.de bo.quę lib.

b ¶ Qualiter vniuersitas cõueniatur,vide Abb.in c.dilectus filius.ij.de simo.& qm̃ est persona ficta l. mortuorum.de fideiuss. c.nouit.de his quæ fiunt à prælat. ideo non compræhẽderetur in statuto loquente de compromisso. vide Ro. in consil. cccc.quæritur,an statutum cõpellens.

c ¶ An plures rei debendi vno libello possint conueniri. vide etiã quæ scribit Bart.in l.edita. in materia cumulationis. C. de eden. vbi etiã per alios. & Rom. cõsi.cxxl.

nocen. & Doct.in d.c.dilecti.& in c.examinata.de iudi.& per Barto. in l.j.in fin.princip. ff.de eden.Nec obst.gloss.prælegata: quia debet intelligi altero ex duobus modis: vel ratione incompetentiæ, per l.j.C. si à non competenti iudi.per quam mouetur illa glo.vel secundò,quando libellus est ineptus:quia non concluderetur:vel malè concluderet, aut similem pateretur defectum,vt not.Guil.in l.si patronus libertam.ff.de iureiur.& Bald.in d.l.actori.& Butri.in l.licet.C.de procurat. pro quibus est tex.in Cle.pasto.de reiu. & ibi dixi,& in c.cùm dilecti.de empt.& vend.facit etiam.c. cùm ad sedem.j. de restit. spo.quamuis Ange. & quidam alij aliter intelligant illam glos. j.institu.de oblig.in princip.& malè,de quo dic vt latè dicam in c.fin. j.eo.argumen.xxxij. & ideo dico,quòd etiam retenta opin.Barto.non vitiaretur processus: licet non apponeretur illa protestatio:sed solùm si pars opponeret, iudex deberet suspendere: sicut quando ageretur contra vnum solum ex reis debendi insolidum, vt latè dixi in l.reos.ff.de duobus reis.in xj.princip. artic.q.vj.& vij. & si iudex non admitteret exceptionem,vel procederet ad vlteriora,processus valeret nisi appellaretur, per not.in c. ex parte.j.de appel.& in c.suborta.de re iu.& in c.cum causa s.de offic.dele.in l. Lucius.ff.de infam. & l.j.C.si exfal.instrum.sed secundùm opin.Bald.deberet iudex procedere, & iustè agere. & hæc opi.Baldi plus mihi placet per rationem suam: quia talis exceptio opponitur ad exactionem , vt latè dixi in d.l. reos. in xj.arti.q.xj. placet mihi prædicta opi. quòd omnes etiam insolidum possint vno libello conueniri,per dictam authen. hocita. & prædictum §. finautem.vnde sumitur dicta authentica: qui textus expresè volunt,quòd negotium communiter examinetur , & communi sententia terminetur: nec aliquid dicunt de dicta protestatione. Et prædicta procedunt,si non posset opponi exceptio diuisionis,excusionis,vel ordinis, vt quia renunciassent beneficio diuisionis, excusionis,& ordinis .secus si huiusmodi beneficia competerent: quia talia beneficia possent opponi libello.secundùm Cyn.Bald.& Sal.in l.eo quod.C.si cer.pet.per d.l.j.C.de fideiuss.tu.& l.reos.ff.de solu. Et aduerte:quia nihil hodie est immutatum quo ad hunc modum procedendi: licet sit mutatum quo ad modum exequendi. ad quod vide quæ dixi in d.l.reos. ff. de duobus reis.in xj.princip.arti.quæstio.iij.vj. & vij. Si verò ex diuersis causis , aut diuersis actionibus sunt obligati,dic q̃ non possunt eodem libello cõueniri,vt in d.l.eo quod.etiam si vna esset principalis,& alia fideiussoria,& sic accessoria,vt l.j.C.de fideiuss.tu.nisi renunciasset fideiussor beneficio de fideiussoribus ordinis,vel excusionis:quia tũc potest cõueniri quilibet insolidum eodem libello:cum protestatione tamen,q̃ sit vna solutione contentus,vt dixi supra, in duobus reis.facit glo.in d.l.j.C.de fideiuss.tu.quæ intelligunt illum tex. fin.non respectu conuentionis:sed exactionis. In contrarium tamen facit tex.in l.si mandato Titij,§.Paulus respondit vnũ. ff.manda.qui dicit,eligere debes &c.Sed in primam opi. videtur potius inclinare Saly. dicit tamen super hoc esse cogitandum,& idem videtur tenere Bal.in d.l.j.facit etiam quod not, Bal.in d.l.eo quod.vbi dicit,quòd eodem libello possunt conueniri principalis & accessorius : si non obstat beneficium diuisionis,excusionis,vel ordinis,per d.l.j.C.de fideiuss.tu.& secundùm prædicta intelligo,quod tradit Bal.in addi.Spe.in tit. de lit.conte.ver.eodem libello.vbi simpliciter dicit, quòd eodem libello possunt conueniri principalis & fideiussor, per d. l.j.Et idem videtur dicendum,si aliquis vellet conuenire principalem personali per tertium possessorem hypothecaria,secũdum aliquos,qui allegant ad hoc text.in l.fi.C.de actio. & ob. quod apud me satis est dubium:nec mihi placet,maximè si opponatur beneficium ordinis,seu excusionis.facit quod statim dixi,secundùm Bal.Sed aduerte:quia si aliquis conueniret plures obligatos diuersis actionibus eodem libello,possunt citati petere quòd diuidatur: & cuilibet eorum singulariter libellus offeratur sine immixtione obligationis alienę,vt in d.auth.offeratur.C.de lit.contesta.& l.ampliorem.§.in refutatorijs.C. de app.secundùm Bal.& Saly.in d.l.eo quod.sed si citati hoc non
a peterẽt,procederet libellus:licet diuersis actionibus[a] in eodem libello conuenirentur:quia conclusio videtur relata ad quemlibet reorum, secundùm naturam suæ causæ:vnde non dicitur agi ineptè,per l.cùm plures.ff.de euictio,tenent Cy.& Saly.in d.l.eo quod.Et ex prædictis decidit̃ quæstio,quid si. B. agit rei vendicatione contra quatuor, dicens eos possidere hæreditatem sibi debitam,& contra eos offert vnum libellum petens eos condemnari ad restitutionem ipsius hæreditatis.in q. Spe. eo.tit.§.fi.ver.sed pone.primò allegat, q̃ possit omnes vno libello cõuenire:sicut possunt plures vno libello accusari,de quo dicam in secũdo casu princip.Subdit tamen q̃ si quilibet illorũ excipit & dicit,volo habere libellum pro me:quia nolo esse in hac cõmunione.ff.de condi.inde. in l.si non sortem.§.si cẽtum. & ff.pro socio in l.verum.§.societatis. Solus enim habebo aduocatum vel procuratorem sine mercede, quẽ simul cum alijs non haberem.xij.q.ij.c.qui manumittitur.& quia naturale vitium est,negligere quod cõmuniter fit,& possidetur.C.quando & quibus quarta pars debetur.l.ij.li.x.& ad hoc facit.iij.q. iij.c.offeratur.& si dicat,ego vnam rem possideo: & alter quinque,vel plures,dicit Spe. q̃ credit q̃ si pro indiuiso possidẽt dicta bona,actor nõ cogetur dare plures libellos.ar.ff.iudi.solui. Iam tamen.§.si tamen & ff. de exercitoria. in l.ne plures & ff. de ędil.edicto.in l.quod si nolit.§.si plures,& ff.fami.ercis.in l. si fami.ercis.& ff.de precario.in l.licet.in fin.Si verò pro diuiso possiderent,tunc conueniet vnumquemque per se: & cuilibet dabit libellũ,ar.ff.si pars hære.peta.in l.j.in prin. & sic visus est sentire Clemens.iij.lucerna iuris,secundùm Spec. in d.ver.sed pone.faciunt quæ.s.dixi,& quæ statim dicam. Procedit ergo libellus contra plures,licet ex varijs obligationibus cõuentos, si pars non opponat:aliàs secus.& hoc etiam tenet Bal.in addi. Spe.in titu.de sententia.ver.vno & eodem libello.vbi concludit,q̃ vnus non potest eodem libello contra plures agere , nisi sint consortes eiusdem facti vel criminis : quia quilibet debet percipere libellum per se , nec debent variæ causæ permisceri: nec simul tractari: si tamen cõuenti tolerarent talem libellum, etiam ius tolerat:& sententia lata executionem meretur,per l. j.C.si plures vna sententia.& l.j.C.si reus vel accu.mor.fu.& l. si quis homicidij.C.de accu.cum simi. Et aduerte: quia Specu. post dictum ver.sed pone .etiam subdit quęst.de illo qui habebat tres,vel plures debitores in eodẽ chirographo obligatos,allegans q̃ volens conuenire eos videtur obligatus cuilibet dare libellum suum,argu.ff.de no.oper.nun.l.de pupillo.§.si in pluribus.& ff.de procu.in l.si quis cum procuratorio.§.vnius litis. & quia tot sunt petitiones,quot sunt articuli, vt j. subijciam. In contrarium tamen allegat, q̃ sufficiat omnibus vnum libellum offerre.ff.de transc.in l.cùm I.§.in causa.& ff.de exerci.in l.j.in prin.& l.sequen.d.§.sed si plures.Sed finaliter concludit Specu. tenendum fortè,q̃ conclusum fuit in præcedenti . Ita
b concluditipse in d.§.fin.ver.eadem quoque quæstio.Secundo casu:cùm loquimur de causa criminali[b] dic,q̃ si plures cõueniũtur vt vnum corpus,vt vniuersitas,collegium,& capitulum,& possunt vno libello conueniri : quia potest vniuersitas etiam criminaliter accusari.tradit Spe.in ti.de accusatore.§.j. ver.sed nunquid potest,per l.metum.ff. quod metus causa , & in hoc dicendum,vt dixi de causa ciuili contra vniuersitatem in præcedenti membro,& ad prædicta vide quæ latè dixi in ca.dilectus.el ij.j.de simo.vbi plenissimè tractaui,an vniuersitas possit delinquere,& quando dicatur delinquere,& an possit accusari,vel contra eam inquiri:& de conceptione libelli:& an possit puniri,& qualiter,vide ibi.Si verò quæritur de pluribus nõ repræsentantibus vnũ corpus tex.videntur varij,& etiã Doc. Sed ego pro concordia facio primò regulã,q̃ quis vnũ solum, & non duos vel plures potest eodem libello accusare,per text. in l.hos accusare.§.lege.ff.de accusa.& l.qui accusare.co.titu.& ij.quæst.j.prohibentur.Et ratio est,vt dicit tex.in d.ca. prohibentur. & in d.l.qui accusare, ad hoc vt euitetur turpis quæstus,& ponit glo.in l.cum rationibus.C.qui accu.non pos.Sed Spec.in tit.de accu.§.j.ver.item q̃ non potest.dicit,q̃ ratio est: quia vna accusatio per alteram impeditur,vt d.§.lege. & ff.de adult.in l.inter.§.fin.sed secundùm istam rationem non licet duos,etiam diuersis libellis accusare,quod est falsum, vt d.l. cũ rationibus:sed de hoc,an pluribus libellis quis eodem tempore possit plures accusare,nõ pertinet ad indagationẽ nostram: sed vide in dictis iuribus tex.ergo in dictis iuribus solùm posuerunt primam rationem vitandi turpis quæstus: quæ tamen videtur esse suasiua duntaxat,secundùm Saly. Est tamen conclusio prædicta vera,q̃ vnus non potest eodem libello regulariter accusare,nisi vnum,vt in dictis iuribus,& tenet glo.in d. c.prohibentur.& in d.§.lege.& Bart.& Ange.ibi & glos.in d. l.cum rationibus.& Specu.in d.ver.item quod non potest. & Ioan.An.post Vgutionem in c.ij.j.de purga.vulg. quod procedit etiam,si quis vellet suam,vel suorum iniuriam prosequi. hoc expresè tenet Bald.in l.j.C.si reus vel accusa.mor.fuerit, & sentit Ioan.Andr.in d.ca.ij.& Hostien.in summa.in titu.de ord.cog. licet quidam aliter dixerint, & male. Nec ob.d.l.cum rationibus.quæ videtur sentire,quòd vnus possit duos & non plures accusare:quia licet ibi neget de tribus aut pluribus; non tamen intelligitur permittere, quòd possit duos accusare: vel melius,secundùm Ioan.And.& Doct.ille text. loquitur de diuersis libellis,non de eodem libello:nam potest quis etiam ex diuersis delictis & factis accusare duos diuersis libellis: sed

non

a ¶Vno libello plures conueniri possunt,etiã ex diuersis actionibus, vide Bald.in l. edita. C. de edẽ. & Barb, in c.ex parte decani,de rescrip,

b ¶In causa criminali. an plures vno libello possint accusari, vide Bart.in l.hos.§.lege. ff. de accus.& Alexã. & Doct.in l.edita.C. de eden. vide Are. in c.si quis Episcopus.extra de accu. & Alex. in l.si idẽ. de iurisd.om.iudi. adde Soci.in cõsil. ccxxxj.inci.in præsenti.ver.circa tertiam.

non plures, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur: sed vt dixi, non est materia nostra: quia hic quærimus de vno, & non de duobus libellis. Est ergo vera conclusio, quòd quis non potest duos aut plures eodem libello accusare: etiam posito q̃ suam aut suorum iniuriam prosequatur, & idem voluit Spec. in titu. de accusatore. in di. ver. item quòd non potest, secundùm quam conclusionem consului. & ita iudicatum fuit. Et hæc conclusio procedit, siue qs vellet accusare duos, vel plures de diuersis delictis, vel ex diuersis causis: siue de eodẽ delicto, siue ex eadem causa vel facto. & hoc videtur tenere gloss. in l. inter liberas. §. maritus. & gloss. in l. qui pupillam. in fin. ff. de adulte. Sed hæc opi. gloss. communiter reprobatur. nam Doc. communiter volunt, quòd plures de eodem delicto, quod simul commiserunt, vel ex eadem causa possunt regulariter eodem libello accusari etiam si essent mille. per l. vim passam. §. incesti. & l. qui pupillam. in fi. & ibi Barto. ff. de adult. & l. j. C. si reus vel accusa. mort. fuerit. & ibi hoc etiam tenuit gloss. & idem Dyn. post eum Barto. in d. §. maritus. Mouentur, arguendo de contractibus ad delicta. per l. omnem. ff. de iudi. & in authen. vt omnes ob. iudi. prouinciarum. §. & hic considerantes. & l. ñ. §. fin. ff. de custo. reorum. Sed in contractibus videbimus, quòd plures obligati eadem obligatione possunt eodem libello conueniri: ergo &c. & idem tenet Barto. in d. l. hos accusare. §. lege. & Ange. ibi, qui etiam allegat. C. de his, quibus vt indig. l. minoribus. & tenent etiam Cy. Barto. Bald. & Saly. in d. l. j. C. si reus vel accusa. mor. fuerit. Et est aduertendum [a] quòd vnum dicitur factum, seu vna dicitur rixa: etiam si simul plura sint facta: vt puta, si plures percusserunt vnum simul diuersis percusionibus: vnus cum gladio, alius cum baculo, & alius cum pugno: vel si duo vel plures se inuicem percusserunt: nam totum hoc reputatur vnum factum ad hoc, vt vno libello omnes possint accusari, etiam si essent mille, vt in l. si quis homicidij. C. de accusa. & no. in l. j. in fin. magnæ glos. C. vnde vi. tenet Barto. in d. §. lege. & etiam Ang. ibi qui dicit idem esse, etiam si essent diuersa delictorum genera simul commissa: vt puta, furtum, cædes, rapina, & similia, per iura allega. iuncta. l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de vi publica. & ideò dicit Bar. in d. §. lege. quòd etiam dicitur vnum factum mandantis & facientis, per tex. in l. nihil. §. fi. ff. de adulte. & per no. per Docto. in d. l. j. C. si reus vel accu. licet multum se inuoluant. & idem Ange. in d. §. lege. & Cy. in d. l. j. & Bald. consi. xlv. quod incipit, an mandatarius. Et ad prædicta, pro prædicta deci. vide quod singulariter tradit Bald. in l. non ideò minus. C. de accusa. ver. sed quæro an delictum. vbi tractat, an delictum mandantis & mandatarij sint vnum & idem numero, & ibi etiam Cyn. & latius Saly. quæstio. ix. & ibi etiam vide per præfatos Doct. an qualitas quæ inest in mãdante, videatur inesse in mãdatario & exequente: & an mandans & mandatarius obligentur simul tempore: & eadem l. quæ omnia faciunt ad articulum nostrum. Tangit etiam Ange. de Areti. in tract. malefic. super verbo, an dicam auxiliatorem: sed quò ad terminos nostros Saly. in d. l. non ideò. quæst. x. dicit, quòd vbi ex eodem facto, mandans & mandatarius veniunt puniendi eadem l. & pœna: tunc eodem libello poterunt accusari, per d. l. j. C. si reus vel accusa. & ff. de falsis. in l. athletas. ff. de adulter. in l. nihil. & ff. ad turpil. in l. j. §. incipit. & ff. de iniur. in l. non solum. in princ. facit. l. qui de crimine. cum sua materia. C. de accusa. & ff. ad. l. Aquil. in l. item mela. §. si plures. nam ibi omnes interpretatiuè dicuntur occidisse: licet verè vnus solus occiderit: & omnes vno libello accusantur. Si verò veniunt puniendi ex diuerso facto, ex diuersa lege & pœna: vt puta, statutum imponit aliã pœnam mandanti, & aliam mandatario: vel vult quòd aliter procedatur contra mandantem, & aliter contra mandatarium: & tunc non possunt accusari eodem libello. ar. not. per Cyn. post Fran. Accur. in d. l. j. C. si reus vel accu. Ita concludit Saly. in d. l. non ideò. & mihi placet. & vide ibi per eum, quando diuersa lege, pœna, vel facto obligentur. in v. quęst. faciunt etiam quæ in dicta seq. quęst. Et ad prædicta vide quę latè dixi in c. j.
144 j. de pœnis. Et adde prædicta etiam ad ea quæ ibi dixi. † Et
b ex prædictis etiam infertur' decisio ad aliam quęstionem, vtrũ eodem libello possint accusari plures falsi testes [b] & producẽs: in qua quæst. Cyn. in l. j. C. si reus vel accusa. mor. fuerit. tenuit, quòd sic, per illam l. & idem tenet Barto. in l. nihil. ff. de adulter. dicens, quòd ibi videtur esse casus. facit etiam. l. athletas. ff. de falsis. & quod no. glos. magna in fi. l. si postulauerit. ff. de adult. Sed aduerte: quia de hoc olim de facto fuit Paduæ maxima quæstio, in qua plures Doct. diuersa consuluerunt, & in ea Cy. vt dixi in d. l. j. primò arguit pro & contrà, deinde concludit cùm Dy. pro parte affirmatiua.

¶ Primò per illam. l. j.

¶ Secundò per d. l. athletas.

¶ Tertiò: quia delictum producentis & producti, est idẽ specie, quod patet, quia ab vtroque falsum committitur: & eadem pœna vtrique imponitur. ff. de fal. l. j. in prin.

¶ Quartò. quia nedum specie, sed numero videtur idem delictum: quod patet: quia ex actibus omnium, tanquam ad vnum finem tendentium, resultat vnus effectus: quia vnum falsum. igitur &c. ar. l. illud. in fi. ff. ad l. Aquil.

¶ Quintò: quia instigantis & instigati, mandatis & mandatarij est eadem pœna, vt s. dixi. Et sic in istis videtur idem delictũ. ff. ad turpil. in l. j. §. incidit. & ff. de iniur. in l. non solùm. §. si mandato. quæ tamen non multum faciunt. Contrariam tamẽ sententiam tenuerunt Fran. Accur. & Iaco. de Areti. dicentes, quòd nedum producens cum testibus, sed nec ipsi testes eodem libello possunt accusare, moti: quia delicta sunt plura, & ex diuersis factis descendentia, & diuerso tempore: quia quilibet testis per se suum dictum deponit, & de suo proprio testimonio reprehenditur: & producens de productione: & sic eodem libello non possunt accusari. Nec ob. d. l. j. C. si reus vel accusa. mor. fuerit. quia ibi erat tantùm vnum factum, vt in exemplo glos. Fede. de scalis tenuit aliam opin. eligendo mediam viam dicens, quòd respectu testium, possunt omnes eodem libello accusari. & in hoc procedat opin. Dyn. sed producens & testes non possint, & in hoc habeat locum opin. contraria quia a
negari non potest, quin delictum producentis non sit diuersum à delicto testium. sed dominus Barto. de pratis & Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de accusatore. in magna addi. dicit, quòd aut isti testes simul cum producente conuenerunt vno consilio & tractatu tale testimonium ferre: & tunc cùm sit vnũ factum, possunt vno libello accusari. ar. di. l. j. & eius quod allegat Dyn. de instigante & instigato, mandante & mandatario. Aut tale consilium & tractatus non præcesit: & tunc cùm facta sint diuersa, non possunt eodem libello accusari, per l. si familia. ff. de iur. omn. iudi. & l. j. ff. si famil. furtum feci. dicatur. b
& ff. quod vi, aut clam l. semper §. si in sepulchro. Et pro ista opin. consuluit Marti. syll. & plures alij. Ange. in dicta l. prima C. si reus vel accusa. simpliciter tenet, quòd possint eodem libello accusari, vbi dicit se pluries vidisse seruari de facto. sed in l. hos accusare. §. lege. dicit indistinctè tenendum, quòd possint accusari, quando testes deposuerunt ad vnum finem, & ad vnum effectum: quia propter vnitatem finis & effectus, o-
c mnium testimonium [c] reputatur vnum, vt in l. qui pupillam. §. fina. & in l. vim passam. §. incesti. ff. de adulter. & idẽ etiam vo- c
luit Bartol. in dicto §. lege. sed Bartol. de Saly. in dicta l. j. C. si reus vel accusa. dicit, quòd sibi videtur verior opin. Dyn. quia posito quòd tractatus non sit præhabitus cum testibus, producens non punitur nisi fuerit sciens: & sic dolosè seu scienter vsus fuerit talibus testibus, vt in l. j. ff. de falsis. & in l. si falsos. C. de fal. sed si dolosè aut scienter eis vteretur: tunc simul in tempore fidei facientis & assumentis ex eorum attestationibus, omnes videntur asseuerare idem falsum iudicij, cui fides debet fieri: vt in l. quinquaginta. ff. de probat. & vnus est causa alterius: & sic delictum videtur vnum. & cùm producens scienter eis vtatur, perinde est ac si mandasset. ar. l. fina. C. ad mace. Nec ob. quòd facta sint diuersa: quia, vt dixi, concurrunt eodem tempore ad eundem finem & effectum, quod sufficit: sicut quando quis percutitur eodem tempore, seu in eadem rixa à pluribus diuersis armis & fustibus, & sicut dixi de mandante & mandatario, quorum facta, licèt videantur diuersa. tamen quia in idem tempus concurrunt: quia mandans omni die videtur illud mandare, ex quo in mandato perseuerat, & illud non reuocat, secundùm ea quæ tradunt in dicta l. nõ ideò minus. C. de accu. & hoc secundùm Saly. procedit de iure communi. sed quia interdum ex cõsuetudine aut iure municipali, variæ sunt pœnæ producentis & testium: ideò videtur posse distingui, quòd aut producens & testes puniuntur eadem l. & pœna: & possunt accusari eodem libello: aliàs secus, vt dixi de mandante & mandatario. pro qua distinctione allego quod no. in l. reos. C. de adulte. iunctis gloss. iij. & ij. ad solutionem. l. nihil. §. fina. ff. de adulte. secundùm quod statim subijciam. Et ex prædictis etiam deciditur alia quæstio, quòd eodem libello possunt accusari principales, consultores, & fautores. pro quo est text. in dicta l. nihil. §. fin. in fi. & ibi hoc no. Ange. & idem dicit in l. cùm rationibus. C. qui accusa. non possunt. vbi etiam idem subdit de adhęrentibus dicens, quòd vbicunque propter vnitatem temporis & rixæ plura facta iudicantur vnum: omnes eodem libello possunt accusari. quod arbitror limitandum, secundùm supradicta: nisi tenerentur diuersa lege & pœna. Et adde ad prædicta argumentũ cõtrarium, quod infra formabo. Et est aduertendum: quia quod supra dixi, quòd quãdo

¶ Quomodo cognoscat, an sit vnũ vel plura delicta, vide Bal. in l. cùm rationibus. C. qui accus. & inibi, an mãdans & mandatarius tanquã de eodem facto possint accusari.

¶ Adde Aret. in c. si Episcopus. de accusa. & vide quod dicit Bal. in l. iuris. C. quibus res iudi. no. quòd sententia lata contra occisores, non præiudicat mandantibus. quod est notandũ.

¶ Licet plures testes falsum deponant, non communicato prius consilio: tamen ex quo in vnum finẽ concordant, dicunt cõmittere vnum delictum. ita Are. in d. c. si qs Episcopus. de accusa. vbi adducit aliqua fundamẽta, faciunt not. per glos. & Docto. in l. ob carmen. ff. de testi. & similia.

plures tenentur ex eodem facto, possunt eodem libello accusari. fallit in crimine adulterij, vbi duo non possunt accusari ex eodem facto. s. masculus & fœmina adulterantes, vt in l. si maritus. §. fina. ff. de adulte. & in l. reos. C. de adulte. no. glos. in d. c. prohibentur. ij. quæst. j. tenet Barto. in l. hos accusare. §. lege. ff. de accusa. Et ratio est, secundùm gloss. & Saly. in di. l. reos. propter præiudicium ordinis: quia absolutoria lata pro vno, prodest alteri, vt l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adul. & ista est regula, q̃ cui obstat absolutoria: obstat etiam litis pendentia, vt l. fundi. ff. de excep. dicam. j. in titu. de ordi. cog. sed dicit Salyce. q̃ ista ratio non est bona: quia text. in di. §. quæritur. dicit, q̃ absolutoria lata pro viro prodest mulieri: sed non dicit econtrà, q̃ lata pro muliere prosit viro. Item prodest mulieri
a tunc nuptæ[a] non quæ postea nupsit, de quo in l. adulter. §. fin. ff. eod. Et aduerte ad huius passus intelligentiam, q̃ iura ciuilia voluerunt, quòd volens accusare adulterum & adulteram, siue sit maritus, siue pater, siue alius, debet eligere quem prius velit accusare. & hoc procedit, nisi adultera prius alteri nupsisset denunciatione sibi non facta: quo casu, licet maritus prius potuisset eligere adulterum vel adulteram, vt mallet: tamen hoc casu nõ potest incipere, nisi ab adultero: qui si absoluatur, proderit mulieri, vt in d. §. fin. & in d. l. renunciasse. nisi fortè appareret adulterum absolutum per collusionem: quo casu, licet secundo matrimonio durante mulier accusari non posset de adulterio prius commisso: poterit tamen accusari, cùm desierit esse nupta, vt d. §. fin. adulteri tamen damnatio non nocet mulieri, quæ accusata poterit reportare victricem sententiam, vt d. l. renunciasse. in fin. & sic ista potuit esse ratio, quare ambo eodem libello non possunt accusari. secundùm Ioan. Andr. in titu. de accusatore. §. j. prope principium. Sed prædicta ratio non placet Saly. vt dixi. vnde reddit ipse rationem, ne simul accusarentur: & sic si probationes contra vtrunque pariter fierent, noceret mulieri, quæ facilius obtinere posset. nam mares frequenter propter varias inimicitias falsis testibus opprimuntur: quod non contingit in fœminis. vt sentit text. in d. §. quæritur. Ange. verò in l. reos. dicit, quòd non potest assignari alia ratio, nisi quòd lex Iulia de pudicitia vetat hoc, vt ibi dicit text. vnde aliud non est inquirendum. facit institu. de vsucap. §. quod autem. & si tu diceres, quare non fuit idem statutum in crimine incestus: in quo masculus & fœmina possunt eodem libello accusari, vt l. vim passam. §. incesti. ff. de adulte. responderi potest, quòd intolerabilitas illius criminis hoc operatur, vel cogita de alia ratione, secundùm Salyce. Et aduerte, q̃ si adulter & adultera eodem libello accusarentur, iudicium non procedat: licet pars non opponat, per tex. in d. §. si maritus in magistratu. §. fin. vbi tex. dicit, nihil agit. quasi libellus dicatur ineptus: de qua ineptitudine videtur semper posse opponi. de quo latius dicam in c. iij. j. eo. xxxij. ar. In contrarium tamen fa
145 cit quod statim. † Adulter tamen & adultera diuersis libellis possunt accusari, sed non est materia nostra. quinimò & alter eorum, & qui domum suam præbuit, & ille cuius consilio tale crimen fuit redemptum: possunt eodem libello accusari, vt d. l. nihil. in fin. Est etiam aduertendum, quòd quãuis dixerim, q̃ vnus non possit regulariter duos eodem libello accusare. Si tamen quis plures eodem libello accusaret, & accusati non exciperent, valeret processus. argu. not. per glos. C. de accusa. in l. si accusatoribus. tenet Barto. in d. l. hos accusare. §. lege. Nec ob. quod statim dixi de l. si maritus. in fi. quia secundùm Bart. speciale est in adulterio: & ratio specialitatis potest descendere ex his, quæ ẽ. dixi, quare adulter & adultera non possint eodem libello accusari. & idem tenet Salyce. in d. l. cùm rationibus. C. qui accusa. non poss. vel posset dici, vt arbitror, quòd dum tex. in d. §. fin. dicit, quòd ille nihil agit: intelligatur, opposita. s. exceptione: alias secus. ar. prædictorum. Doct. tamen communiter tenent contrarium. cogitabis. Subdit tamen Salyce. in di. l. cùm rationibus, quòd si vnus solus opponit hanc exceptionem, ipse solus audietur: & ipse non tenebitur respondere. Si verò ambo concurrant in opponendo, dicit Salyce. recurrendum esse ad distinctionem quam facit Cyn. in l. j. in prin. C. cõmunia, de leg. quasi velit, quòd forte sit dirimendum, de quo dic vt latius dixi in tra. de sortibus, lib. vj. Sed ista opi. mihi non placet: quia aut lis est conte. & ille qui lit. est conte. non potest amplius opponere. Aut lis non conte. & arbitror, quòd sit in electione accusatoris, quem velit eligere: & contra illum prosequi. ar. di. l. maritus. in fin. faciunt quæ dicam. j. eod. ca. iij. ar. xxxiij. Et ex prædictis patet quæ possunt opponi contra libellum ratione eius, contra quem concipitur. Et aduerte: quia circa prædicta posset dubitari, quando plures accusantur eodem libello: vtrum dicantur plures libelli, vel vnus, ad quod vide quod latius dicam in c. iij. j. eo. ar. xxix.

146 ¶† Circa quintum & vltimum membrum istius vij. princ. ar. in quo tractandum est de iudice, qualiter ad ipsum sint dirigẽda verba libelli, seu concipienda: animaduertere debet diligẽter, & maturè cõsiderare qualis sit iudex, coram quo actor debet libellum concipere: an ecclesiasticus, vel secularis: ordinarius, vel delegatus: & cuius dignitatis existat: & ipsum, secundùm qualitatem suam, debitis adiectiuationibus extollere. vnde si coram summo põtifice debet quis suam petitionem proponere, licet coram eo non sit offerendus libellus, vt dixi. s. in v. princi. ar. fallentia. x. Propria & conueniens adiectiuatio est, Beatissimus, Sanctissimus, Clementissimus &c. Si verò coram Cardinalibus est offerendus libellus, debet dicere, coram vobis Reuerendo in Christo patre &c. secundùm Specu. eo. titu. §. nunc videamus. Sed arbitror, quòd iste esset tunc stylus curiæ: hodie verò ad Cardinales vtimur adiectiuatione, reuerendissimi. siue sit Episcopus Cardinalis: siue præsbyter, aut Diacon[o] Cardinalis, & etiã est exprimẽdus ipsius titulus nisi sit diaconus Cardinalis, in quo non videtur exprimendus titulus, secundùm ea quæ dixi post Ioan. And. in c. ad liberandam. j. de iudæ. in notabilibus. Hodie tamen inualuit practica, vt etiam per titulum exprimat. Si verò fuit Archiepiscopus vel Episcopus, communiter dicitur: coram vobis Reuerendo in Christo patre &c. Si verò fuerit Abbas, aut alius Prælatus inferior, cõuenit dicere: coram vobis Venerabili, aut Venerando &c. Cõuenientes etiam videntur mihi adiectiuationes Prælatis, & viris ecclesiasticis, Religiosus, vel Religiosissimus, Pius, aut Pijssimus, Integerrimus, Honestissimus, & similes. Si verò fuerit dominus & iudex temporalis, seu secularis: de plurimis adiectiuationibus eorum, vide per glo. in l. j. ff. de offi. eius cui mandat iurisd. sed latius per glo. in authen. de illustribus & qui supra eam dignitatem sunt, quæ tamen in rei veritate multum errat, atque delirat: nec illis adiectiuationibus, secundùm illum ordinem hodie vtuntur oratores, vide quæ dixi in ca. pe. j. de iudæ. vbi posui plurimas adiectiuationes: & in Imperatore præcipua videtur esse adiectiuatio, Diue Cæsar. Et si aliquis duas haberet dignitates, vnicuique debes attribuere propriam adiectiuationem. & si fuerit delegatus Papæ, dicas, coram vobis Venerando domino P. Archidiacono Senensi in hac parte, vel in hac causa Sanctissimi domini nostri Papæ dignissimo delegato. vel alia vtaris adiectiuatione, secundum quod superius est expressum, & sic simili conuenienti adiectiuatione poteris adiectiuare delegatum Principis, Regis, vel Ducis &c. & si fuerit decretorum, vel legum Doctor: adiectiuare Nobilissimus,
b Famosissimus, [b] Subtilissimus, Acutissimus, Cæleberrimus, Præstantissimus, & sic de singulis: & respectu cuiuslibet iudicis notabilis est adiectiuatio, Iustissimus, & Integerrimus. Et aduerte: quia licet in cunctis debita sit mensura tenenda, & medium seruandum: quia extranea sunt vitiosa: ad quod omnino vide quæ dixi in rub. j. de excess. Præla. Nec blanditijs vtẽdum sit: cùm ab illis abstinere phylosophicum sit temperamẽtum: vt in authen. quibus mo. natu. effi. sui. circa medium. & adulationibus vocare, reprehensibile sit. xlvj. di. c. clericus. xxv. di. §. j. aliàs, ea demum. circa fi. tamen quia procurans, iudicem amicum, ac propitium reddere prudentia ducitur: potius tẽdat ad excessum laudis, quàm ad defectum. potissimum si sit talis, cl quale si dilecta mangiare carne di lodola. In cuius esu, vt plurimum homines delectantur. vtatur tamen adulatione iusta. Est enim notandum, quòd adulatio attribuitur omnibus, qui supra debitum modum virtutis volunt alios verbis, vel factis delectare in communi conuersatione. & si quis hoc faciat sola ratione delectandi, vocatur placidus: sed si faciat intentione alicu ius lucri consequendi, vocatur blãditor, seu adulator, secũdùm phylosophum, & beatum Thomam secunda secundæ. q. cxv. arti. primo. Intendere ergo debet libellans adulari delectando, quantum necesse sit, propter aliquod bonum exequendũ, seu consequendum: vel malum vitandum: & sic pro iustitia consequenda, & iniustitia vitanda: quia hoc non vituperabile, sed laudabile est. vnde Apostolus ad Corinthios. x. per omnia omnibus placeo. Et qualiter intelligitur, quòd adulatio quandoque sit laudabilis, quandoque peccatum mortale, & quandoque veniale, vide per beatum Thomam in d. quæst. artic. primo & secundo. & qualiter iudici sit offerendus libellus, dicam in c. sequenti, ar. xiij. & coram quo iudice, & quo loco, dicam in ar. sequenti. Et ex his est expeditus octauus principalis arti.

147 ¶† Circa. ix. princip. arti. in quo tractandum occurrit, quando, seu quo die libellus sit offerendus gloss. j. hic in ver. & in princ. q̃ dicunt in princip. litis debet offerri, vt in authenti. offeratur. C. de lit, conteſt. & dicunt Docto. quòd potest offerri ante citationem, & post citationẽ: ante citationẽ offertur iudici, post citationem offertur parti: nisi causaliter pars in iudicio esset

a ¶ Facit tex. in l. denunciasse. §. fi. ff. de adulte. de qua vide elegãter per Alex. in l. sepe. ix. col. ver. sed cõcludendo di cas. ff. de re iudi,

b ¶ Quãquam famosus & famosissimꝰ, nomina sint infamiæ potius, quàm honoris, vt patet in rubr. de famosis libell. est ergo fœda locutio, vt eum infami nomine appelles, quem niteris summopere honorare. Lucius tamen Apuleius, famosam dixit matronam in bonam partem, q̃ omnino rarissimum est inuentu.

ſſet reperta.tenet Ioan.de Imol.hic,& vult Cyn.in dicta auc. offeratur.vbi dicit quòd parti debet dari poſt legitimationem perſonarum.ad quòd vide quę latius dicam in cap.ſeq.articu. xiiij.idem tenet Specu.eod.titu.§.iuxta.verſic.penult.vbi dicit,quòd non valet libellus,ſi non detur ante litē conteſt.quia ſine eo non fit litis conteſtatio.vt in dicta auc.offeratur.& ij. q.iij.offeratur.niſi fortè in cauſa reconuentionis. de quo per Specu.in titu.de reconuen.§.ſequitur.de quo latius dicam in titu.ſequēti.quinimò,& in ipſa inſtantia reconuentionis,debet porrigi ante litem conteſta.ſecundùm Spec.

148 ¶†Sed circa hoc quæro,an libellus poſsit offerri die feriata. Sol.gloſ.in c.fi.s̄.de iudi.tenet,q̄ ſic.& idem ſentit gloſ.in verbo,procedere.in c.cupientes.§.q̄ſi per xx.de elect.lib.vj.A. B.& glo.xv.q.iij.in ſumma.Hoſti.in tit.de ferijs.§.quid in eis. Item quolibet die D.m.c.fina.de ferijs.Ma.& Bar.in l.diuus. ff.de ferijs.faciunt quæ ſtatim dicā in x.art.q̄d ꝓcedat ſecūdū d.Ant.in oblatione quæ ſit iudici.ſecus in oblatiōe q̄ fit parti qa nō pōt fieri die feriato.Spec.in tit.de fer.§.ſequit.ꝓpe principip.& in titu.de libelli conceptione.§.nunc videamus.in princ. dicit q̄ iudici poteſt offerri,per l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul. Sed parti non poteſt offerri,niſi in iudicio,per d.auc. offeratur.iij.q.ix.c.charte.& ix.q.iij.c.eorū.& argu.C.de adult.in l. iure mariti.ibi,quibus in publico eius facultas fuit.licet gloſſ. xv.q.iiij.c.placita.dicat partem poſſe citari,vt die feriata compareat ad recipiendum libellum,& male:quia tex.ille eſt in cō trarium.ita dicit Io.An.in addi.Spec.ad dictum §.nunc videamus.remittens ad not.per ſe in ca.fi.de ferijs.vbi plenè tractat, an citatio facta die feriato,vel ad diem feriatam teneat.de quo etiam per Spec.in titu.de citationibus.§.j.verſic.item excipitur.Et ſubdit Ioā.And.quòd diſtinguendi ſunt caſus permiſsi à non permiſsis,ſcilicet qui ratione ſpecialitatis poſsint die feriata agitari.de quibus latius dicam in titu.de ferijs.argu.vij. propter quod gloſſ.in dicto §.ſexaginta. dicit,q̄ eſt ſpeciale in illo caſu.ſed dicit Io.An.q̄ ſpālitas illa eſt generalis in omni priuilegio,aut actione lapſu temporis peritura.loquitur enim de tēpore quo maritus accuſat iure mariti:licet illo lapſo poſsit accuſare iure communi:vt ibi,& Barto.etiam in dicto §.lx. dicit,quòd nedū in caſu illius.§.poteſt libellus offerri,ſed etiā in qualibet cauſa ciuili.& videtur concordare cum prima opinio.& ideò dicit obtinuiſſe in quadam cauſa in qua fuit proceſſum die feriata:q̄ ſolū fuit retractatus proceſſus vſq; ad oblationem libelli excluſiuè:quaſi oblatio libelli potuerit fieri die feriata[a].& ſubdit,quòd ſicut poteſt tali die libellus offerri per
a actorem,ita & exceptiones fieri pro parte rei.quod notādum in practica A.B.Et ſic ſecundùm prædictam opinionem videtur concludendum,quòd libellus inquātum offertur iudici,nō eſt de proceſſu.quod etiā ſentit gloſ.in rubri.C.de in ius voc. ſed Bal.ibi dicit,quòd quātum ad iudicem,eſt de proceſſu:ſed quantum ad partem,non eſt de proceſſu,niſi poſtquàm pars eſt citata:& ante citatam,ſemper eſt licitum ei,qui libellum obtulit deſiſtere.ad quod vide quòd dixi art.xxvj.q.iij.Ma.Sed Io. And.vt dixi,tenet contrarium:niſi actio eſſet tempore peritura.& pro hac opinio.Ioā.And.facit prædictus §.lx.& ſubdit Ioan.And.quòd per talē libelli oblationem factam iudici,non perpetuatur iuriſditio:ſed nō eſt materia noſtra,dic vt dixi in cap.penulti.ſupra de foro competen.in quarto princip.arg.q. prima.& q̄o.quinta.Et hanc opinio.Ioan.And.tenet do. Anto.hic,licet aliud ſenſerit in ca.fina.de iudic.licet ibi nihil alleget.Sed pro prædicta opinio.d. Anto. D.m.in d.c.fina.allegat tex.in c.quoniā cōtra.j.de probatio.vbi patet q̄ petitio dicitur eſſe de actis iudicij:& ſimiliter iſta porrectio,ſeu oblatio.facit quod not.Innoc.in ca.cùm in iure.in fi.de offic.deleg.& ideò non poteſt fieri die feriato.Item petitio debet fieri in iure, vt in cap.vnico.j.de lit.conteſta.Sed ius illo tempore non redditur,ergo &c.Et ideò,ſi petitio extraiudicialiter producitur:talis productio nullum ſortitur effectum,ſed debet iterum fieri. facit quod not.Doct.in c.ij.de dila.vbi dicunt,quòd ſuper copia libelli miſſa parti in citatorio non poteſt fieri conteſtatio. quod not.videtur ergo concludendū,q̄ nō ſit porrigendus die feriata:niſi in cauſis tempore perituris,vt etiam tenet hic d.Anto.facit c.licet.j.de ferijs.Et prędicta procedunt,maximè vbi libellus haberet vim litis conteſtationis:quia tunc indubitatum eſſet,quòd non poſſet fieri oblatio die feriata:cùm litis conteſtatio non poſsit tali tempore fieri:vt dicam in dicto c.vnico, & in titu.de ferijs.& hoc tenet Bald.in repeti.l.ſeruum quoq;. §.publicè.ff.de procurat.dixi in ca.veniens.j.de accuſ.in prima q̄o.iij.q.principalis. Et prædicta procedunt in oblatione libelli in cauſa principali:ſed in cauſa appellationis, oblatio libelli appellatorij poteſt fieri die feriato:quia non eſt de proceſſu:vt dicit Bartolus in rubri.de in ius vocan.& ita etiam dicit Bald.in addi.Specu.in tit.de appel.verſi.fi. vbi etiam dicit, quòd admixtio iudicis admittentis appellationem,poteſt fieri tempore feriato, per l.fi.§.illud.C.de tempo.appel. vide etiam Barto.qui idem tenet in l.diuus.ff.de ferijs.facit.c. appellatio. & quod ibi traditur de appel.lib.vj.& c.fin.& quod ibi traditur.j.de appel. A.B. Tenet Bald. C. de in ius voc. in rubrica, idem Specu.in titu.de ferijs.§.ſequitur.poſt princip.ibi. Item quolibet die.d.Ant.& d.Ma.in c.fina.de ferijs,& gloſ.in c.appellatio.verſi.lecta.de appel.lib.vj.Ma.Et ex his eſt expeditus ix.arti.prin.

149 ¶†Circa decimum principalem articulum, coram quo, & in quo loco libellus ſit offerendus,dic quòd coram iudice,vt in c. ſequenti.& fi.j.eod.& dixit Rofred.vt refert Cyn.in authen. offeratur.C.de lit.conteſta.in iij. q. q̄ in iudicio debet offerri,vbi iudex conſueuit iudicare more maiorum,vt l.penulti.ff. de iuſti.& iur.Iaco. verò dicit, quòd aut quæritur de oblatione quæ debet fieri iudici: & tunc coloratum eſt quod dicit Rofre.quæ verba ſunt ſatis inepta.& ſubdit,quòd tunc eſt offerendus iudici ſiue in iudicio,ſiue alibi,per d.l.miles.§. lx.ff. de adulte.& ar.ff.de interrogat.actio. in l. voluit.§. quod ait. Sed tu dic, quòd iſtud dependet à varietate opinionum: de quibus in præceden.arti.in princi. Aut quæritur de oblatione a
b quæ eſt fienda parti cum ipſo citatorio[b] de quo aliquid in articu. præce.ſed latius dicam in c.ſequen.in xiij.principa.artic. Et iſta eſt facienda reo in loco,vbi citatur,ſiue ſit in domo,ſiue in theatro,vel vinea, & vbicunque reperitur. & ita reſidet Cyn.Eſt ergo offerendus libellus in iudicio, & in loco vbi ius redditur,vt dixi,& probatur in d.authen.offeratur. & ita vbique ſeruatur:non ergo iudice procedēte,ſed pro tribunali ſedente.C.de dila.in l.a procedente.quæ eſt ij.quæſtio.ij.c.ſpatium.quod facit pro opin.D.m.in c.prece.Item coram ſuo iudice,hoc eſt coram iudice competenti:& non coram alio.argu. ca.at ſi clerici.s̄.de iudic.& C.ſi à non competen.iudic.per totum,ſecundùm Specu.eod.titu.§.nunc videamus.in fin.& debet offerre coram omnibus iudicibus ordinarijs, & etiam delegatis:ſi patitur delegatio,vt in d.authenti.offeratur. & hic, & duobus capitulis ſequentibus.Et coram arbitris,vt in l.pe circa fi.C.de arb.& ibi per gloſ.& Doct.& per glo.& Cyn.in d. authen.offeratur Specu.eo.tit.§.reſtat.verſicu.j.Primò arguit quòd non ſit offerendus coram arbitro,per authenti.generaliter.in fin.C.de Epiſco.& cle.ſed Accurſius & Docto. contrà, vt s̄.dixi,ad hoc ſaltem vt ſciatur,an competens actio vel petitio proponatur:vt in c.examinata.s̄.de iud.& ff.ſi menſor falb ſum mod.dixe.l.j.& idem Rofr.in rubri.xiij.apud quos offeratur libellus.vnde per rationem prædictam non obſtat argu. quòd libellus non videatur dandus: cùm iam reus deliberauerit compromittendo: & libellus videtur dari ad hoc, vt reus poſsit deliberare,an velit cedere vel contendere:vt l.j.in princ. c ff.de eden.& in d.authen.offeratur.quia vt dixi,datur vt videatur,an actio vel petitio ſit apta.ſecūdùm Rofr.vt refert Io.An. in addi.Specu.ad d.ver.primum.Sed Specu.ibi diſtinguit inter arbitrum & arbitratorem: dicens quòd in arbitro habet locū, quod vltimo loco dictum eſt:cùm arbitria ſint redacta ad inſtar iudiciorum,vt in l.j.ff.de arbi.vnde ſicut coram iudice offertur,vt dixi,ita coram arbitro.argumentum etiam ad hoc.C. de iudic.in l.rem non nouam.vbi arbiter & iudex æquiparantur.facit etiam ad hoc.j.de probat.c.quoniam contra.vbi text. dicit petitionē debere offerri,tam in iudicio ordinario, quàm extraordinario:quale eſt arbitrium.Nec obſtat d.authen.generaliter.in fi.ibi niſi cauſa &c.quia illud,niſi, refertur tantum ad cautionem,de qua præmiſit:ſcilicet,vt illa de conſenſu partium poſsit remitti.vt ibi no.in gloſ.fin.Si verò loquimur in arbitratore,qui non habet cognoſcere ſecundùm iuris ordinem, ſed ſolùm componere,vt in ca.quintauallis.j.de iureiur.cum ſimi.
c coram tali non offertur libellus: licet petitio[c] ſit offerenda in ſcriptis,vt d.c.quoniam.& ſic dicit Specu.in v.§.reſtat.in fin. quòd obſeruabat,quādo caſus imminebat, quòd non eſſet dādus libellus: dicens, quòd faciebat ſibi dari ſcripta actoris pro libello ad ſuam inſtructionem: vt appareret quid eſſet petitū, ad quod vide quæ latius dixi.s̄.in v.prin.ar.fallentia.j.ij.iij.iij. & pluribus ſequētibus.Et vide etiam quę tetigi.s̄.in d.v. prin. ar.in ix.& vltima opin.in fin. & hæc coniunge ad declarationem eorū,quæ ibi tetigi.& ex his habes expeditum decimum principalem articulum.

150 ¶†Circa xj.princ.ar.qua lingua, ſeu quo idiomate ſit concipiendus libellus:Pone enim,quòd literatus conuenit idiotam libello latinè concepto: dicit idiota, non intelligo te, loquere vulgariter: vel italicus idiota coram iudice i alico porrigit libellum italica lingua conceptum contra germanum:dicit germanus,porrige libellum in idiomate meo: quia te non intelli-

¶ Oblatio libelli fieri pōt die feriata.vide quæ dixit Alex.poſt Bart.in l.j.§.nūciatio.ff.de op.no.nūc.& in l. ne quicq̄.§.de plano.ff.de of.ꝓcon. & leg.Bar.& Bal. in rub.de in ius vo. Doc.in c.fi.de iudi.Fed.de Senis in cōſi.cxxxix.& bene vī diſtinguere Io.an.in addi.Spe. in ti.de lib.obla.in §. nunc reſtat. ver. xxv.& vide Alex. in l.j.de fer. & Fel. in c.ſignificauerūt. de iudi.

¶ Quando offeratur libellus cum citatione, vide per Alexan.& Imo.in rub.C.de eden.

¶ Qualiſcūque petitio coram arbitratore in ſcriptis data, ſufficit. adde Soci.in conſi.xvij. col.ij.ver.hoc ergo præſuppoſito. & an arbiter poſsit laudare ſecum ſchedulam ſibi datam à partibus, vide Soci.in conſil. xxvij.col.pe.& fi.

go,vtrum debeat loqui ad voluntatem conuenti: & videtur dicendum,quòd sic: quia clarè debet tradi, vt dixi.s. in rubrica,in primo princi.ar.in diffinitione,& dicam in c.sequenti in xij.ar.facit quod no.in authen.de non alie.§.alienationes. Iac. de bel.& Pe.dicunt, quòd debet edi secundùm cõsuetudinem fori.ar.ff.de testi.l.iij.in fi.& si reus non intelligit latinum, vel
a idioma actoris,conducat aduocatum vel interpretem: [a] ar.ff.de institoria in l.sed & si pupillus.§.proscribere.maximè cùm debeat loqui iudi.ar.l.j.C.de condi.ob causam.secundùm Cy. in d.authen.offeratur.in v.quæst. Idem dicit Ioan.Andr.in addi. Specu.eo.tit.§.iam nunc in princ.vbi dicit,quòd scribetur secundùm consuetudinem illius fori.facit quod no.Specu.eo. ti. §.fi.in prin.vbi dicit,q̃ actoris aduocatus debet esse cautus, vt componat libellum secundùm mores illorum inter quos viuit iuxta illud,cùm fueris Romæ romano viuito more:cùm fueris alibi,viuito sicut ibi.facit.vij.di.c.quæ contra.xij.d.c.illa.xv.d. c.quisquis.cum si.& ex his, Deo duce, est solenniter expedita hæ decretalis,non ab ignaro Episcopo,sed à gnaro Episcopo.

SVMMARIVM.

1 ☞Conueniri possunt plures eodem libello.
2 Trahi dicitur quis in iudicium per solam citationem.
3 Citatio debet prius fieri,quàm libellus offerri.
4 Libellus est necessariò offerendus in iudicio.
5 Libellus offerendus est parti.
6 Libellus incertus procedit, parte eius declarationem non petente.
7 Res in libello petita,clarè exprimi debet.
8 Reus,quando rei petitæ declarationem possit petere.
a ¶Interpretem &c. adde quæ in simili ponunt Doct.in l. j.§.fina.ff. de verb. signifi.
9 Declaratio libelli obscuri,à iudice debet postulari.
10 Attentata post appellationem legitimè interpositam, reuocari debent.
11 Dictio &c.abbreuiatè scripta,quid importet.
12 Libellans in genere,quid debeat attendere.
13 Persona iudicis,an & qualiter in libello exprimenda.
14 Persona actoris,an & qualiter sit in libello inserenda.
15 Persona conuenti,an & qualiter debeat in libello exprimi.
16 Res petita,an & qualiter sit in libello exprimenda.
17 Libellus,qualiter in iudicio, seu actione vniuersali sit formandus.
18 Libellus,qualiter formari debeat in iudicio generali.
19 Libellus,qualiter in iudicio speciali sit formandus.
20 Libellus, qualiter in iudicio singulari, particulari, vel indiuiduali debeat formari.
21 Sententia lata in principali,facit ius in accessorijs.
22 Libellus admittitur respectu æstimationis fructuum incertus.
23 Libellus incertus respectu quoruncunque redituum admittitur.
24 Libellus incertus in petitione expensarum admittitur.
25 Libellus admittitur in quo petitur aliqd cũ clausula,& plꝰ &c.
26 Libellus incertus admittitur, quando rescriptum potest dari incertum.
27 Libellus incertus,quando admittatur.& nu.seq.
31 Libellus incertus,an possit admitti etiam parte opponente.
32 Iudex,an possit cogere actorem ad declarandum libellum incertum,parte non opponente de incertitudine.
33 Reus,qualiter de libelli incertitudine possit opponere.
34 Narratio,an & qualis sit in libello necessaria.
35 Expressio qualitatis,an & qualis in libello requiratur.
36 Libellus,an debeat exprimere locum & tempus: & qualiter declaratur,nu.seq.
42 Circunstantiæ quæ sint in libello exprimendæ.
43 Actio,an sit exprimenda in libello.
44 Actus seu contractus,actio & obligatio,in quo differant.
45 Obligatio,qualiter introducta fuerit.
46 Causa quid sit, & quotuplex, & an sit in libello exprimenda. & nu.sequentibus.
49 Causa remota, quare in reali non necessariò exprimatur, sicut in personali.
50 Causæ expressio,quare requiratur in libello.
51 Causa vna vel plures,an sint in libello exprimendæ.
52 Causa quæ in libello sit exprimenda,& qualiter.
53 Libellus non admittitur,expressè non concludens.
54 Libellus vt concludat,qualis esse debeat.& nu.seq.
59 Reus quid agere debeat,si causa non sit expressa: vel expressa est,sed non legitima.
60 Ius canonicum præfertur iuri ciuili.
61 Actio,an debeat exprimi in libello.
62 Actio quæ censeatur intẽtata,vbi plures competunt actione s,
63 Actor non cogitur declarare ad petitionem rei,
64 Conclusio,an sit necessaria in libello,
65 Conclusio,qualis poni debeat in libello.
66 Conclusio,qualiter & quibus verbis fieri debeat in libello.
67 Conclusione non concordante cum narratione vel actione,an valeat libellus.
68 Ordo,an sit necessarius in libello.
69 Scriptura,an ad validitatem libelli sit necessaria.
70 Clausulæ aliquæ,an sint in libello adijciendæ.
71 Libellus debet esse clarus & certus.
72 Libellus non debet esse generalis.
73 Libellus non debet continere verba duplicia, seu aliàs prægnantia.
74 Libellus non debet esse alternatiuus.
75 Libellus non debet esse conditionalis.
76 Libellus non debet esse sibi contrarius.
77 Rescriptum habetur loco libelli.
78 Iudicia vniuersalia quæ dicantur,& sub qua forma in eis libelli concipiantur.
79 Libellus qualiter concipi debeat in iudicijs vniuersalibus.
80 Iudicia generalia quæ sint,& qualiter in ipsis formetur.
81 Petitio iuris episcopalis,an dicatur iudicium generale vel vniuersale.
82 Iudicia singularia seu specialia,quæ sint.
83 Iudicia communia,quæ sint & quot.
84 Formæ libellorum in singulis actionibus,quæ sint.
85 Clausula,& petit expensas.in libello apposita,qualiter intelligatur.
86 Clausula, & petit omni meliori modo &c. quid operetur, seu quos habeat effectus.& nu.seq.
93 Clausula,proponens ad prædicta, & singula iura sibi competentia &c.ad quid valeat.
94 Clausula,non astringens se &c.quid operetur.
95 Clausula,saluo iure addendi &c.quid importet.
96 Actor ante omnia libellum in scripturam redigere debet.
97 Actor causam suam considerare debet,& quare.
98 Actor quæ debeat facere.& nu.sequentibus.
106 Iudex quid agere debeat oblato sibi libello. & numeris sequẽtibus.
109 Notarius quid facere debeat oblato libello.
110 Reus quid facere debeat,oblato sibi libello.& nu.seq.
114 Libellus,an sit reo petenti edendus.
115 Libellus,cui & qualiter sit edendus.& nu.seq.
117 Libellus,cuius expensis sit edendus.
118 Reus,qualiter opponere debeat de ineptitudine libelli.
119 Exceptio ineptitudinis libelli,vsq; ad qd̃ tẽpꝰ possit opponi
120 Libellus,ex quibus reddatur ineptus.
121 Emendare quid sit,& quot modis capiatur.
122 Emendatio in quo differat à libelli mutatione.
123 Actor,an & quo ad quid,& vsque ad quod tempus libellum emendare possit.
124 Desiderium apud acta publicatum, non corrigitur. limitatur nu.sequenti.
132 Emendatio libelli, an admittatur post litis contestationem.& nu.sequen.
141 Emendatio,an possit fieri in causa appellationis.
142 Emendatio,qualiter fieri debeat.
143 Libelli mutatio,quid sit.
144 Mutatio libelli,in quo differat ab emendatione.
145 Actor,an & quo ad quid, & vsque ad quod tempus libellum mutare possit.
146 Effectus emendationis & mutationis libelli,quot sint, & qu & nu.seq.

Significantibus. Cùm agitur reali, non sufficit rem generaliter petere:sed debet ita specificare,vt euitetur obscuritas & equiuocatio.hoc d.diuiditur:quia primò ponitur appellantis narratio.secundò appellantis commissio.secũda ibi,quod circa.& idem tex.formaliter habetur. j. de appel.c.significantibus.& in tex.ibi,ipsos.dic.f.fratres conuentos.& ibi & V.dic.f.agentem & impetrantem.vt sequitur, & ibi,super quadam dic.& sic erat in libello: & fortè ponebatur bene nomen villæ. de quo latius.j. in v.ibi, denegarent dic. & malè:ibi,prouocarent dic.& bene.& in fi.ibi &c.dic,hoc est in negotio.procedatis iuxta continentiam priorum literarum.

¶†Primò not.ibi, inter ipsos.q̃ plures possunt eodem libello conueniri.quod intellige secundùm ea quæ dixi in c.præce. in ix.prin.ar.in iij.membro.

¶†Secundò no.ibi,tracti fuissent.q̃ quis dicitur trahi ad iudicium per solam citationem ante libelli oblationem,& litis contestationem.ad idẽ c.nonnulli.in prin.& c.dilectus filius I.s.de referip.quod facit ad statuta imponentia pœnam trahenti aliquem

quem ad iudicem.de quo in c.ſi diligenti.§. titu. proximo & per Bart.in l.amplius nō peti.ff.rem ratam haberi. & vide per domi.Domi.in c.fina.§.j.de offic.delega. lib. vj. in prima oppoſitione.

3 ¶†Tertiò no.ibi,oblato eius libello. iunctis illis verbis, tracti fuiſſent.argumētum,q̄ quis prius eſt citandus ,quàm libellus offerendus.de quo latius.j.ar.xiij.

4 ¶†Quartò no.ex eiſdem verbis,q̄ libellus eſt neceſſariò in iudicio offerendus.de quo latè dixi in c.præced.in v.princip.ar. Et aduerte:quia propter verba,hæc decretalis facit ad titulum noſtrum.pro reliquis verò,potius facit ad titulum de appellationibus. vbi ponitur ad contextum : & ideò, cùm deſeruiat vtriq; titulo,non dicitur ſuperflua : & ſic non eſt, quod ſupra dicitur in proœ.reſecatis ſuperfluis.debent enim decretales & leges ſub congruis titulis ſituari,vt in proœmio ſexti. in verbo,titulis.& ibi glo.& in prima conſtitutione.C.in §.quibus. & in l.Imperatores.ff.de in diem adiect. cum ſimi. Et ratio in promptu,quoniam rubricæ ſeu tituli ſunt directiui: vt materiæ facilius reperiantur.neq; enim pro libelli materia recurrendum eſt ad titulum de appella.Sed ad hunc titulum : nec contra,ſicut non vadimus ad piſcandum in ſiluis,nec ad apros aut ceruos capiendos rethia in mare extendimus.quo fit, vt maximè vituperandi ſint,qui materias â titulis extraneas latius per tractant. quod vt plurimum doctores noſtri vel vt noua aliqua dicere videantur, vel debitum nō conſiderantes modum ferè ſcientiam noſtram deſtruxerunt:plerunq; tractantes non tractanda, & omittentes non omittenda. quamuis enim hæc decretalis potius tractet de effectu iuſtæ appellationis interpoſitæ ab interlocutoria,quàm de libello:tamen materia appellationis non hic,ſed ſub titulo de appella.eſt tractanda : & illa materia appellationis,quantum neceſſaria eſt ad materiam noſtram libelli eſt attingenda , & rurſus licet iſte text. formaliter ponatur ſub titulo de appel.non ibi,ſed hic,libelli materia
a eſt tractanda. ſingula enim ſuis locis[a] ſunt diſponenda (vt inquit Phyloſophus ſecundo œconomicæ) & probatur in d.l. Imperatores.& in aliis iuribus.§.allegatis cum ſimi. Quamuis conueniens ſit alias materias quandoq; per argumenta ad intellectum alterius materiæ pro neceſsitate deducere : ſed talia tanquam ab exploratore ſunt attingenda : & non tanquam à transfuga ſunt tractanda. Et hæc not. diligenter tu ſcholaris, qui vis repertorium facere : quoniam non eſt inconueniens eundem caſum,ſeu eandem quæſtionem ſub duabus, vel tribus,aut pluribus rubricis collocare: ſecundùm q̄nòd illas materias attingit,vt eſt videre exemplum in text. noſtro, & in l. ea eſt natura cauillationis.ff.de verb.ſign. & de regu.iur. vnde dicit Phyloſophus in libro Prædicamento.quòd ſi contingat quòd aliquid prædicetur de prædicamento qualitatis & relationis,non eſt inconueniens, ſi vtroq; prædicamento enumeretur,ſeu collocetur : ſed extraneas materias quandoq; argumentatiuè inductas,ſub titulis incongruis plenius tractare nimis eſt reprehenſibile:nec minus eſt vituperabile in loco congruo doctrinam mancham ſeu defectiuam tradere : quando quidem vituperabilior eſt defectus quàm abundantia: pleniſſimæ igitur & completæ materiæ ſuis in locis ſunt tractandæ, nec pluries repetendæ:ſed aliis in locis per remiſsionem attingendæ.quem morem potiſsimum ab Ariſtotele omnium ordinatiſsimo ſeruatum legimus.Sed in eodem titulo ſuperfluitas redargueretur,ſi eadem decretalis vel lex poneretur:niſi altera aliquis plus adderet, vel limitatiuè, vel declaratiuè,ſecundùm docto.hic.

5 ¶†Quintò nota,ex eiſdem verbis libellum eſſe offerendum
6 parti.de quo latius.j.arti.xiij.& ſeq.

¶Sextò nota ibi,ipſi cum plures terras.argumen. quod libellus incertus procedit,niſi pars petat illius declarationē, de quo j.arti.xij.q.v.

7 ¶†Septimò not.q̄ res quæ petitur in libello,debet clarè expri mi & ſpecificari:vt euitetur obſcuritas & æquiuocatio , & ſi non declaretur,non tenetur reſpondere. de quo.j.in d.articu. duodecimo.

8 ¶†Octauò not.q̄ reus ita demū poteſt petere declarationem rei petitæ,ſi non eſt conuenienter ſpecificata:ſi modo tales plures res poſsideāt:aliàs ſecus.de quo dicam in dicto art.xij.

9 ¶†Nonò no.ibi,à iudicibus poſtularunt , q̄ declaratio libelli obſcuri videtur poſtulanda à iudice.de quo latius dicam.j. in xij.prin.arti.q.v.

¶Decimò no.q̄ ſi iudex negligit impartiri officium ſum , vt fiat declaratio libelli obſcuri, licitè appellatur. dicam in d. v.q.

¶Vndecimò no.q̄ vbi petitio à iure fulcitur,appellatio iuſtificatur ſi non admittitur.de quo in c.bonæ.j.de appella.

10 ¶†Duodecimò not. q̄ poſt appellationem ab interlocutoria expreſſa vel tacita legitimè interpoſitam,attentata debent reuocari.de quo in c.non ſolùm.de appel. lib.vj.

11 ¶†Vltimò no.ex fine ibi &c.iunctis his,quæ dixi ſuper text. in verbo &c. q̄ dictio &c.ſcripta abbreuiatè, continet illud quod eſt de ſubſtantia ſubiectæ materiæ. vide quod dixi in c. pe.j.de accu.in finali notabili. dicam fortè latius in c.ex parte §.ſ.de reſcrip.

¶Glo.hic plura facit.primò ponit practicam libellandi in iudicijs ſecularibus,in quibus primò tractat de realibus: & alias interſerit quæſtiones & contraria ſoluit deinde tractat de actionibus perſonalibus,in ver.ſi autem agatur.

¶Secunda gl.principaliter ponit practicam libellandi in iudicijs vniuerſalibus ibi,in vniuerſalibus.

¶Tertiò tractat de iudicijs generalibus ibi,in generalibus.

¶Quartò tractat,vtrū libellus poſsit corrigi,mutari,ſeu emēdari,vel aliquid de nouo accumulari,in ver.item no.

¶Quintò tractat , an propter mutationem vel accumulationem ſint dandæ nouæ induciæ ibi,& ſi mutauerit.

¶Poſtremò in ver.præterea illud ſcias. reuertitur ad materiā quartæ partis.In ea glo.ibi, & tunc eſt exprimenda res, quæ petitur dic de hoc vt dicam.j.in v.q.prin.In ea gl. ibi, cauſam tamen exprimere non tenetur.dic de hoc vt dicam latius.j.eo. q.x.In ea gl.ibi,arg.contra.ff.de rei ven.dic de hoc vt dicam.j. in v.q.In ea gl.ibi,ſi autem perſonali.dic vt dicam in x.queſt. In ea gl.ibi in vniuerſalibus.dic vt dicam in v.q.in primo mēbro & q.xvij.In ea.glo.ibi, cum pertinentijs. dic vt dicam in q.xvij.In ea.glo.ibi,in generalibus. dic vt dicam in v.q. in ij. membro.& quæſtio.xix.In ea.glo.ibi,item. not. quòd libellus.dic de hoc vt latius dicam in capitu.ſequenti.argu.xxv. & xxvj.In ea.gloſſ.ibi,& ſi mutauerit. dic de hoc vt dicam in c. ſequenti arg.xxvij.In ea.gloſſ.ibi.authen.qui ſemel.dic vt dicam in c.ſequenti.ar.xxxj.In fin.gloſſ.dic, hæc gloſſ. attingit plures arti.de quibus tractandum eſt hic & in c. ſequenti, ſecundùm ea quæ diximus in rubrica.Et ſequendo ordinem ibi poſitum:quia in cap.præcedēti expediuimus vndecim articulos principales,ſupereſt vt deſcendamus ad xij.princip. artic. qualiter,ſeu ſub qua forma ſit concipiendus libellus , & quæ ſint de ipſius ſubſtantia.

¶Circa quem arti. licet ordinario viſa fuerit mihi ſatis diffici a lis:& ipſius difficultas & intricatio in varios traxerit modos: tñ pro plena & clariori doctrina,proſequar duo membra prin.

¶Primum erit de cauſis ciuilibus.

¶Secundum,de cauſis criminalibus.

¶Quò ad primum,proſequar infraſcriptas queſtiones.

¶Prima,qualiter debet eſſe clarus & certus.

¶Secunda,q̄ non generalis.

¶Tertia,non per verba duplicia.

¶Quarta,non alternatiuis.fallit in.vij.caſibus.

¶Quinta regula,q̄ non debet eſſe conditionalis,fallit in quatuor caſibus.

¶Sexta,q̄ non debet eſſe contrarius.

¶Septima,q̄ reſcriptum habetur loco libelli.

¶Primò,quid cōſiderare debeat in genere volens libellum cōcipere:& an ſcriptura ſit de ſubſtantia libelli.

¶Secundò,an ſit exprimenda perſona iudicis, & qualiter:& an error vitiet.

¶Tertiò,an exprimenda ſit perſona agentis,& qualiter,& qd ſi erretur.

¶Quartò,an ſit exprimenda perſona conuenti,& qualiter,& de ipſius errore.

¶Quintò, vtrum ſit exprimenda res, ſeu id quod petitur :& qualiter circa hoc verſari debeat libellus , proſequendo quinq; membra:& interſerendo aliquas quæſtiones.

¶Sextò,de narratione facti.

¶Septimò,an qualitas ſit exprimēda in libello:& quæ,& qualiter.

¶Octauò,an locus & tempus.

¶Nonò.an aliæ circunſtantiæ ſunt exprimendæ,& quæ.

¶Decimò,an cauſa ſit exprimenda,& qualiter.

¶Vndecimò,vtrum actio ſit exprimenda.

¶Duodecimò,vtrū cōcluſio ſit neceſſaria:& qualiter faciēda.

¶Decimotertiò,vtrum odio ſit neceſſarius,& qualis.

¶Decimoquartò ,vtrum ſcriptura, ſubſcriptio,vel inſcriptio ſit neceſſaria.

¶Decimoquintò,vtrū aliquæ clauſulæ ſunt adijciēdæ:& quæ.

¶Sextodecimò , ſubijciam quaſdam regulas & inſtructiones ad materiam articuli noſtri.

¶Decimoſeptimò,proſequar ſub breuibus, quæ ſint iudicia vniuerſalia:& in ipſis ponam extenſam formam libelli. folio cccxvij.

a ¶Faceret bonus tex.in §.ius autem ciuile.ver.q̄ ſingula qualia ſint, ſuis locis ꝓponemus. inſtitu.de iure natu.& an ſit ſupfluitas ponere vnum capitulū ī diuerſis rubricis, & qualiter ſeruet iuris cōditor à ſupfluitate vide Fel.in proœ. §.circa finem.

¶ Decimooctauò, eodē mō prosequar de iudicijs generalib⁹.
¶ Decimononò, sub simili forma tractabo de iudicijs, seu actionibus singularibus.
¶ Vigesimò, subijciam de communibus.
¶ Vigesimoprimò, saltem per remissionem dicam de varijs libellis, in varijs ac diuersis actionibus.
¶ Vigesimosecundò, quid si sit casus in quo nō est necessarius libellus: & sit datus, sed nō in debita forma: an actus teneat.

12 ¶ †Primò igitur quæro, quid cōsiderare debeat libellans in genere. Sol. dic, ꝙ cū in libello consistat quasi tota vis causæ eò, ꝙ super ipso lis est contestata, & ipsi cōformis[a] debet ferri sententia, vt in c. licet hely. j. de simo. & in l. vt fundi. ff. communi diui. debet ille qui vult agere & libellare, maturè considerare: & maturè alterius consilio vtendo si non est valde peritus, libellum concipere: ne ratione ineptitudinis reus absoluatur, secundùm quod dicam in c. seq. articu. xxvij. Vel processus & sentētia annulletur, secūdùm ea quæ dicam in c. seq. art. xxxij. Nā vt inquit Spe. eo. ti. §. fi. in prin. si non est multùm peritus non debet de se confidere, nec erubescere alios consulere. C. de postulan. l. prouidendum. s. de consti. c. ne innitaris. xxij. di. c. de constantinopolitano, cum si. Vlterius enim est in occulto deliberare, cꝫ in publico succumbere. facit C. de iure delibe. in l. fi. primo responso. Et ad prædicta etiā vide notabilia verba Spe. in tit. de aduoca. §. non tractemus. versi. habito. Nec debet esse subditus ad agendū & libellum porrigendū: quia sicut lenta virtus & cunctatrix ante, quàm incipiat, indicat quid decorū, quid dehonestum sit: ita iniquitas omnia præcipitat. de pœn. di. iij. inter hoc j. de voto. c. magnę. Et quia melius est ante tempus occurrere, quàm post vulneratā causam remedium quærere, vt in l. fi. C. in quibus causis in integrū restitutio non est necessaria. Nā ex quo aduersariū conuenerit, oportet eū litē prosequi, vt dicit hic glo. per auc. qui semel. C. quomodo & quando iudex. & j. in c. seq. arti. xxxj. Et in primis animaduertat, vt iustitiam foueat, & veritatem sequatur: aliàs non moueatur ad agendū. Nec confidat aliquo modo de subtilitate, aut peritia aduocati: aut ipsius potentia, aut iudicis amicitia. ¶ Quoniā lōgè melius est abstinere, ac etiam salubrius succūbere, cꝫ eo modo iniustam sententiam reportare. facit regula, non remittitur peccatum. & regula, locupletari. de reg. iu. lib. vj. Et etiam propter notoriam iniustitiam reijcitur libellus, vt j. artic. xvj. Ad ipsum autem libellum ritè concipiendum, considerari debent j. dicenda. A. B. Et an scriptura sit de substātia libelli: dic ꝙ sic in iudicijs ordinarijs, per tex. in auc. offeratur. C. de lite. conte. canonizata. iij. q. iij. & in corpo. vnde sumitur illa auc. & probatur. c. præce. & ij. q. j. c. legum. & l. libellorū. ff. de accu. canonizata. ij. q. vij. & probatur ibi. c. perscripta. §. sed Calistus. & per gl. c. j. de censi. lib. vj. ver. xxvj. Quinimò etiā in causis in quibus proceditur summariè, de plano, sine strepitu & figura iudicij, exigitur scriptura[b] respectu petitionis cle. sæpe. de verbo. sig. etiā si fiat per modū cuiusdā postę. vt dixi. s. c. j. arti. v. fa. j. & ij. & ratio est, secundū gl. in versi. clarior. d. cle. sępe. memoria hominum est labilis. xxij. dist. c. præterea. C. de testa. l. hac consultissima. l. at cùm humana. propter quod non satisfaciens petitis, posset impedire & occultare veritatem. Itē quia ex quo petitio est in scriptis redacta apud acta, exprimi poterit in sententia, vt est mens, & secūdū gl. Quare cū per verba prædicta non intelligant prohibita, ea quę cōcernūt veritatis indaginē: vt d. cle. sæpe. dixi. c. fi. de or. cog. ar. xxxvij. q. ij. tenet Ioan. de Imol. super dicta gl. super ver. clarior. & ver. iij. q. col. xxix. vbi dicit post Ioan. de lig. quod licet secus sit, quòd verba petat, tamen necesse est quod in actis redigatur in exordio litis. Ma.

13 ¶ †Secundò quęro, an sit exprimenda persona iudicis, & qualiter. Solutio. dic ꝙ sic, secundū Ho. Io. An. & doc. hic, facit. c. si contra. de offi. dele. lib. vj. & l. j. ff. de eden. Est enim nomē iudicis inferendum: vt in l. libellorū. C. de accu. canonizata. ij. q. vj. & taliter est exprimendus iudex, vt sit certus: ita vt sciatur, an sit competens vel non. ar. l. pe. ff. de iud. Et si esset certus, error nominis non noceret: vt d. l. pe. secus si erraretur in iurisditione: vt quia diceret eum delegatum, cùm esset ordinarius, vel econtrà. facit. l. si per errorem. ff. de iurisdi. om. iudi. ad quæ vide quæ latè dixi in c. significasti. s. de foro compe. in vj. prin. arti. q. ij. & si sunt plures, singulorum nomina sunt exprimenda: & similiter si est potestas, & eius vicarius, vel assessor, qui solitus sit cum eo sententiare, vel de causa cognoscere: debet vtrunqꝫ exprimere. Sub quibus autem adiectionib⁹ debeat hoc agere, vide quod dixi. s. in v. membro prin. Et hoc procedit indifferenter in omnibus iudicijs, tam vniuersalibus, quàm generalibus, singularibus, & communibus.

14 ¶ †Tertiò quæro, vtrum sit exprimenda persona actoris, & qualiter. Sol. dic ꝙ sic, secundū gl. & docto. in c. præce. & probatur in c. querelam. s. de elect. & in cap. forus. §. in omni. j. de ver. signi. & ff. de procu. in l. si procuratorem. ff. de iudi. in l. in his tribus. tenet Spe. eo. titu. §. quid si libellus. in prin. §. iuxta. in prin. Innoc. in c. ij. j. de ordi. cogni. per tex. iij. q. iij. c. j. & debet exprimi[c] nomen proprium, cognomen, vel agnomen, ita vt sit certus, qui agit. sufficeret tamen qualitercunqꝫ demonstraret, vel per nomen elegans, vt de Gallopresso, libello Azonis. dicit gl. vt l. hac consultissima. C. qui testamenta facere pos sunt. Et aduerte: quia si actione loqueretur impersonaliter, vt quia dicit, domine iudex petitur à vobis talis res, & non dicit ego peto talem rem: ꝙ propter hoc non vitiatur libellus si apparet quis est iste, qui loquitur impersonaliter. hoc singulariter tenet Bald. in repeti. l. edita. quam fecit Paduæ. C. de eden. Mouetur: quia actor habet instar stipulatoris: sed impersonalitas ex parte stipulatoris non vitiat stipulationem. C. de consti. pecu. in l. si quando. per Cy. quod dictum est satis singulare. facit, quia ex quo est certus ille, qui porrigit libellum, intelligitur de seipso loqui. vt l. sicut. & l. stipulatio ista. §. si quis ita. & in l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogon⁹. ff. de ver. ob. Et aduerte etiā quia debet exprimere, an proprio vel alieno nomine agat secundùm ea quæ latius dixi in c. præce. in vij. prin. ar. Et si sunt plures actores, omnium nomina exprimenda sunt: & omnes certificandi. & hoc procedit tā in iudicijs vniuersalibus, quàm generalibus, & singularibus.

15 ¶ †Quartò quæro, vtrum sit exprimendum nomen conuenti, & qualiter. Solu. dic quòd sic, secundùm gloss. & docto. in capitu. præce. facit. iij. quæst. iij. capitu. nullus. & ff. de iudi. in l. his tribus. ff. de eden. l. j. C. de eden. in l. fina. & j. de ordi. cog. c. ij. in principio. & ibi per Innocen. s. de elect. c. querelam. Nō ergo sufficit dicere, conqueror de quodam scholari, qui tenetur mihi ad decretales. Vel de fideiussoribus, qui interceserunt apud me pro B. ita vt sit incertus ille, de quo actor conqueritur: nisi fortè digito ostendatur: vel aliter sic exprimatur, vt constet de persona: nam hoc videtur sufficere. ar. l. certum. ff. si cert. pet. & ff. de liberis & posthu. in l. j. & l. nominatim. tenet Specu. eod. titu. §. qui libellus. in prin. fac. quod j. in v. quæst. Nec error nominis vitiat, vbi constat de corpore[d]. secus si non constat, vt l. idem Pomponius. §. fina. & ibi gloss. ff. de rei vend. Et hoc procedit, si reus est certus: siue sit vnus, siue plures, vt dixi in capitu. præced. in vij. ar. in iij. membro. Et si agitur contra vniuersitatem, exprimenda est ipsa vniuersitas, non autem singulorum nomina, vt notāt domini de Rota, decisione. clxxxvj. dixi in dicto quarto membro. A. B. Et probatur in c. ij. de ordi. cog. secundùm vnum intellectum, de quo ibi per Innocen. & domi. m. in ij. oppo. post gloss. Item satis est, quòd fiat expressio, secundum per nomina appellativa, si ignorātur nomina propria conuentorū, secundū aliū intellectū do. mei. in c. pe. facit. l. si inter. in fin. ff. de rei vend. & quod not. Innoc. in c. certificari. j. de sepul. & l. consequens. §. si quis nominum. ff. de hæredi. instit. & per ea quæ dicam. j. eod. articu. quæst. xvj. in prima regula. Limita tamen prædicta secundùm ea quæ dixi. j. e. ar. v. in iij. membro. ver. debet gloss. res quæ petitur. Ma. Et si reus suo vel alieno nomine conueniatur, hoc est exprimendum, vt dixi in d. vij. articu. Et hoc procedat, quando reus posset certificari: secus si reus esset incertus vt cùm appellatur ab inquisitione, vel cùm petitio non dirigitur contra aliquam certam personam: vel si nihil petitur à parte: sed à iudice, vt puta, quòd pronunciet processum nullum, vt in capitu. in nostra. s. de procu. secūdùm vnum intellectum Innocen. de quo tamen dicendùm, vt ibi per Innocen. d. Ant. & Ioan. de Imol. dicit tamen Bald. in d. repe. l. edita. quam fecit Paduæ, quòd iudex tunc tenet locum partis. ar. l. ita demū. C. de procu. & in l. pe. ff. iudi. sol. Et idem dicendum, si libellus cōcluderet contra omnes: puta, si concluditur contra omnes, qui sua putauerint interesse: vel omnes consanguineos, agnatos, vel cognatos, vel omnes, qui voluerunt contradicere, aut se opponere, per not. in auc. si omnes. C. si vt se ab hæreditate abstineat, & hæc procedunt in omnibus iudicijs vniuersalibus, generalibus, & singularibus.

16 ¶ †Quintò quæro, vtrum sit exprimenda res, seu illud quod petitur, & qualiter. Sol. dic, ꝙ est exprimenda & specificanda, secundū gl. & doc. in c. prę. & gl. nostrā hic in prin. & ꝙbat in l. rē. §. fi. ff. de rei vē. Et etiā exprimenda est quātitas, si quātitas petit. ar. prędictorū & in l. j. §. si quis argētū. ff. depositi. Et debet ita declarari id quod petit, vt nō sit obscuritas vel ęquiuocatio. & idē tenet gl. in l. j. ff. de eden. vnde dicit Bal. in d. repe. l. edita. C. de edē. in ver. circa quartum. ꝙ si nō potest intelligi res, id est datio, vel factum alicuius rei certæ vel incertę: libellus[e] est nullus: quia deficit subiectū ipsi⁹ libelli, sup quo fundatur intētio partiū. vnde sicut nulla oratio est significatiua, nisi habeat

a ¶ Libello conformis debet esse sententia. adde. l. fi. C. de testa. ma. & limita hanc regu. latè, vt per Iaso. & doct. scribentes in l. vitium. in fi. vbi gl. ff. si cer. petatur.

b ¶ An scriptura in causis de plano explicandis in libello requiratur, vide repeten. in cle. sæpe. in prin. de ver. sig.

c ¶ Nomen & agnomen iudicis in libello exprimitur: sicut in simili dicit text. in l. j. & ij. ff. de li. & posthu. vbi latè Moder.

d ¶ Vbi constat de corpore, error in nomine vitiat. vide de hoc in l. si quis in fundi vocabulo, in princi. vbi Ias. & alij ff. de lega. j.

e ¶ Libellus in quo non apparet, quid & cꝫtum petatur, est ipso iure nullus: etiā parte non petente, secundùm And. Bart. hic vbi etiam videtur respondere ad text. in l. si. C. de anna. exce. vbi videtur necessariū, vt pars excipiat. vide hic per eum in addi. & de obscuritate libelli, vide Deciū in c. dilec. in fin. de iudi.

habeat ſubiectum & prædicatum:ita iſte libellus nihil ſignificat.& quod nō intelligitur,nihil eſt.ff.de iure fiſci in l.ita fidei. ff.de verbo.obliga.in l.quicquid.ſufficit tamen qualitercunq; declaretur id quod petitur,ſiue per ſe,ſiue per alias circunſtantias,vt latè apparebit ex infra dicendis:& ſi res petitur, debet exprimi,an petatur tota vel pars: vt dicit hic gloſſ.quia aliàs reus non poſſet deliberare: vt hic dicitur.& eſt text.in dicta l. ſi in rem.la j.ff.de rei vendi.tenet Spec.eod.tit.§.iuxta.ver.non valet.per illam l.allegat etiam xxx.q.v.c.incerta.ſub illo.§.ecō tra.& j.de ſpon.c.de muliere.ff.de actio.emp.l.Titius.§.fi.ff.de contrahen.emp.in l.quod ſæpe.§.fi.& c.cum ſeruo.§.fi.& ff.de iure dotium,in l.cum poſt.§.gener.Et ſubdit Specu.q; petendo rem,ſimpliciter intelligitur petere totam.quod etiam tenet gloſ.in dicta l.ſi rem.& Ioan.de Imo.hic,& Doc.Petendo verò partem,intelligitur de dimidia.ff.de interrog.actio.in l.ſi de fenſor.§.qui interrogatur.& ff.de verb.ſigni.in l.nomen filiarum.§.portionis.& in c.ij.§.ij.de decimis.lib.vj.& vide ad hoc quę latè dixi in c.extirpandæ.j.de præben.in iij.not.Arbitror tamē,q; ſi reus peteret q; declaretur pro qua parte ageret,quòd debet actor hoc ſpecificare,per ea quæ j.ſubñciam.Et aduerte: quia ſemper debet declarari id quod petitur: qualitercunque agatur, ſiue iudicio vniuerſali,ſiue generali,ſpeciali,ſingulari, aut cōmuni.Et ſatis eſt,ſecūdùm ſubiectam materiam,rem de qua,ſeu ſuper qua agitur,claram reddere vniuerſalem,vniuerſaliter,generaliter,& ſic de ſingulis.A.B.Et ita declarari,vt reꝰ poſſet deliberare an velit cedere vel contendere:vt dicit gloſ. ſuper verb.debebit. in l.ſi in rem.ff.de rei vendi.incertitudo enim vitiat libellum,& proceſſum.l.pomponius.la prima.§.finali.& ibi Bald.& Angel.ff.de rei vendi.Ma.Sed pro clariori iſtorum verborum doctrina & examinatione,proſequar infra ſcripta membra.

¶Primum,de vniuerſali iudicio,qñ petitur quid vniuerſale.

¶Secundum,de generali.

¶Tertium,de ſpeciali petitione.

¶Quartum de ſingulari ſeu indiuiduali.

¶Quintum,de communi.

17 ¶†Circa primum membrum de iudicio ſeu actione vniuerſali,gloſ.noſtra in ver.in vniuerſalibus,dicit q; nō eſt neceſſe exprimere,ſiue deſignare ſingulas res:ſed ſufficit dicere peto talem hæreditatem:quia ſum hæres.ff.de petitio.hæredita.in l. iij.& in l.ſi quo tempore.& ff.ſi pars hæredi.petatur in l.j.§.fi. Item peto eccleſiam cum pertinentijs ſuis:vt dicit hic glo.per c.cum ad ſedem.j.de reſtit.ſpolia.c.licet.de probationibus.c.inter dilectos.de dona.& idem in effectu vult gloſ.in l.prima.ff. de eden.& Doc.hic idem Spec.in titu.de actio.& petitio.§.ſequitur.in prin.per l.j.ff.de peti.hæredi.& probatur in c.in præſentia.j.de probatio.Inno.in c.certificari.de ſepul.debet tamen dicere,an totam vel quotam partem hæreditatis petat: vt l.iij. & dicta l.ſi quo tempore.Et hoc cùm certus eſt de certa parte. ff.de rei vend.in l.pater.& ff.ſi pars hæred.peta.in l.antiqui.& l.prima.ſecūdùm Spec.ind.§.& Roſ.in libel.rub.xx.& tribus ſequentibus.& Specu.in titu.de iud.§.j.in prin.in quarta parte.Et quare prædicta iudicia,& quædam alia dicantur vniuerſalia,& que ſint illa,dicam latius.j.in xvij.q.princ.iſtius articu. Et not.q; licet ſingulæ res non exprimantur:tamen vniuerſalitas illa exprimitur,& declaratur per ſuum nomen vniuerſale: vt hæreditas,peculium,grex,& ſimilia,vt latius dicam in dicta q̃one xvij.Et aduerte:quia ſicut non eſt neceſſe q; in libello ſingulæ ſpecies vel res declarentur:ita non eſt neceſſe,quòd declarentur etiam in proſecutione:nec etiam in ſententia:vt dicit hic glo.in ver.& ſic poteſt ſententia.& ſequuntur omnes Docto.hic,& Specul.in titu.de actio.& petitio.§.ſequitur.ver ſic.quæ eſt differentia,per l.non poſſumus. ff.de petitio.hæredita.licet ſecus ſit in generalibus iudicijs,vt dicam in ſequenti membro.Et de ratione differentiæ inter iudicium vniuerſale, & generale quò ad proſecutionem,dicam in ſeqnen.membro. & adde omnino quæ dicam infra,in dicta xvij. q̃one principa.Sed aduerte:quia gloſſ.hic inter iudicia vniuerſalia ponit
a exemplum,quādo quis petit eccleſiam[a] cum pertinentijs ſuis. & idem tenet glo.ij.in capit.cùm ad ſedem.de reſtitutione ſpoliatorum,quæ dicit,quòd in iudicijs vniuerſalibus, quale eſt iſtud, admittitur libellus generalis.& ſequuntur Docto.hic, & ibi.& Specul.in titu.de actio.& petition.§.ſequitur.in principio.qui etiam allegat capit.cùm venerabilis.j.de exceptio. quod tamen videtur limitare Baldus in dicta repetitione.l. edita.in verſicu.circa quartum. Si modò pertinentiæ ſint notoriæ:aliàs debent declarati.allegat nota.per Innocentium in dicto capit ad ſedem.quod mihi non placet:quia ſatis eſt q; eccleſia ſit ſpecificata,per ea quæ ſtatim dicam,ſecūdùm Inno. & Doc.nam ſi petitur eccleſia,eſt iudiciū vniuerſale,& ideò venniunt omnia pertinentia,etiam ſi nō exprimeretur: ſicut cùm petitur hæreditas,veniunt omnia quæ ſunt in hæreditate,facit etiam quod not.Inno.in c.eam te.ſ.de reſcript.& in c.quia.V. ſ.de iudi.ſecundùm vnum intellectum.& quod no.Inno.in c. conquerente.ſ. de offic.ordi.& in c.tanta.j. de excel.Prela. Et ideò,vt dicit gloſſ.ij.in d.c. cùm ad ſedem.ſub tali generalitate,non ſolùm venit id quod erat apud reum conuentum tēpore oblati libelli:ſed etiam tempore ſententiæ: vt ff. de petihære.in l.ſi quo tempore. Quinimò, etiam ſi ſuperueniat poſt ſententiam:ſed non eſt materia noſtra,vide per glo.& docto. maximè do.m.in d.c.cùm ad ſedem.A.B.Poſſet tamen ſaluari opin.Bald.inquantum intelligeret pertinentias notorias: hoc eſt,quia eſſent res de ſui natura pertinentes,lege, ſtatuto, vel conſuetudine:ſecus ſi non eſſent pertinentes,& natura ſua acceſſoriæ: & tunc procederet opin. Bald. Ma. Aduerte tamen, quia dicit ibi Ioan.de Imol. quòd cùm hoc nomen, pertinentiæ.ſit nomen collectiuum,continens ſub ſe multa,quæ ſunt de putata pro pertinentijs à iure,ſtatuto,vel conſuetudine: vt eſt dos ſed ſunt primitiæ oblationes,iura parochialia,& ſimilia.vt tradunt ibi Innocen.& Docto.ideò admittitur petitio vniuerſalis,non facta ſpecificatione propter quod videtur,quòd etiā ſi principaliter petantur pertinentiæ:vel etiam ſi petatur eccleſia & pertinentiæ,quo caſu,etiam principaliter videntur petitæ pertinentiæ: quia dictio,&,coniungit principaliter: & dictio,cum,acceſſoriè,vt no.Barto.in l.ſi cui fundus.ff. de fund. inſtru.vnde videtur,ſecundùm Ioan.de Imol. quòd procedat dicta petitio pertinentiarum, non facta alia ſpecificatione: ſicut in alijs vniuerſalibus,vt dictum eſt licet Innocen,Ioan.de lig.& domi. An. videantur aliud ſenſiſſe in d. capitu. cùm ad ſedem.& hęc opi.plus mihi placet. Aduerte tamen ad id quod dixi de dictione,&.& cum.quando dictio,&,aut dictio,cum. ponitur inter duo:quia illud verum,quando natura eſt acceſſoria vnius ad alterum:ſecus ſi vtrunq; apparet ęquè principa-
b le[b] per text.& Barto.in l.tabernam.ff.de fun.inſtru. & l.iij. & iij.ff.de pecu.lega.& vide Barto.in l.quodcunq;.ff. de verbo. oblig.& in l.ſi cui.el.ij.ff.de leg.j.Nam in his,quę non ſunt acceſſoria,tantum operatur dictio, cum. quantum dictio, &.ſecundùm Ia.de Are.in d.l.iij.& iij. & vide Ioan. And.in cap. quia ſæpe.de præben.lib.vj.& in regula,nullus pluribus. de regu.iur.lib.vj.voluit etiam Innocen.in d.capitu.cùm ad ſedem. quòd licet iſte libellus,petat eccleſiam cum pertinentijs:ſit incertus: tamen debet admitti: quia iſtæ pertinentiæ petuntur hoc caſu, tanquam acceſſoriæ, vt not. in capitu. cùm dilectus. de ordi.cogni.quaſi velit Innocen.quòd in acceſſorijs libellus poſsit eſſe generalis & incertus.quod eſt limitandum, vt not. idem Innocen.in capitu.fina.de excel.prala. & do.m. & moderniores in d.cap.cùm ad ſedem. quando res quæ petuntur, ſunt acceſſoriæ rei,id eſt,quādo res quæ principaliter petitur, eſt talis,quæ de ſui natura habet illa acceſſoria: vt eſt eccleſia, vel hoſpitale,quæ habent dotes ſuas: & alia iura, vt ſ. dixi. Et idem,quando eſſent acceſſoria actioni in iudicium deductæ, vt in interdicto,vnde vi,in quo ipſius natura veniunt omnia mobilia & immobilia ibi exiſtentia: & omnia damna & interesſe,vt in l.j.§.& potiſsimè.ff.de vi & vi arma. Et idem etiam ſentit Innocen.in verbo.pertinentijs.in fin. in d.c.cùm ad ſedem.dicens,quòd vbi pertinentiæ non accedunt petitioni.vel rei:hoc eſt, res quæ petuntur non ſunt de ſui natura acceſſoriæ & pertinentes,neceſſe illas exprimere, & ideò dicit Inno. quòd ſi quis petat omnia bona alicuius, non eſt audiendus: niſi exprimat ea. Et ratio eſt, quia cùm ſingularibus actionibus agatur,non poſſet ferri certa ſententia, quæ ferri debet in ſingularibus actionibus: ſecus quando accedit petitioni ſeu actioni,& ſequitur domi.m.ibi,pro quo dicto ego allego dictum Specu.eod.tit.§.iuxta.verſi.quid ſi peto domum, vbi dicit,quòd non procedit libellus,peto domum & res ibi exiſtentes:ſed debet illas exprimere,& enumerare.per l. ſi in rem.la.j. ff.de rei vendi.licet quidam dicant ſuccurri agenti iuranti. per l.j.§.j.ff.depoſiti.& l.in actione.ff.de fur. Sed Specu. dicit primum verius,& ita etiam tenet ibi Ioan.And. in addi. dicens, c quòd iſta fuit opin.Albert. Galeoti, & mihi placet. poſſet tamen contraria opin.ſtatim allegata ſaluari,vel ratione qualitatis actionis,vt in interdicto,vnde vi,vt ſtatim dixi, vel ratione incertitudinis cauſatæ,vel ab aduerſario, vel aliquando non
18 abipſo actore,vt j.dicam.¶†Circa ſecundū membrum de iu-
c dicio generali[c] quale eſt tutelæ,negotiorum geſtorum pro ſocio,& ſimilium,de quibus dicā.j.q.xvij.dic q; ſufficit generalis petitio.Nec exigitur expreſsio aliquarū rerū.C.de iud.in l.licet.ſecundū glo.hic in ver.in generalibus verò iudicijs,dic ergo,q; ſufficit generaliter dicere,peto rationē adminiſtrationis tutelę,vel negotiorum geſtorū &c.Not.glo.magna in l.j.ff.de

a ¶Qñ petitur eccleſia, an ſit iudiciū vniuerſale, vltra no.per Doc.in c.cū ad ſedem.j.de reſti.ſpol.vide Alex.cōſi.clxxxiij. lib.ij.vbi de hoc.

b ¶An & qñ copulatiua copulet æq̃ principaliter,& qd de dictione,cū,vide per Bart.in l.j. ff.de condi.& demō.cū concor.vt per Alex.in l.ſi tui fun.ff.de fun.inſt. & de copula,&,vide latius Iaſ. in l.j. ff.de iuſti. & iure.

c ¶Qualiter formari debeat libellus in iudicio generali vltra Barto.in l.j. ij.col.ff.de eden.vide Roma.in conſi. ccxj.col.iij. & Alexand. qui limitat dicta Bar. loco ſ.alleg. in conſi. xciij.lib.iiij.

eden.Nam generale est illud,in quo verificatur natura generis continens plura capitula:non tamen vniuersum ius, secūdùm Inno.in c.conquerente.de offi.ordi.dicam latius.j.q. xviij. Et hoc tenent hic do.Anto.d.m.Io.de Imo.zab.& communiter doct.volunt tamen,q licet non sit necesse in tali libello exprimere res:tamē in processu oportet fieri expressionem ad hoc, vt certè possit condemnatio fieri,vt d.l.licet.vnde hæc est differentia inter iudicium vniuersale & generale:quia in vniuersali,nec in libello,nec in prosecutione , nec in sententia est necessarium exprimere res,vt dixi in membro præcedenti:sed in generali,licet libellus generalis admittatur:tamen lite contesta,res debent exprimi,vt d.l.licet.in c.Abbate.de re iudic. lib. vj.& secundùm doct.hic.Et ratio differentiæ est,secundū Barto.in d.l.j.ff.de eden.quia iudicium vniuersale,secundùm propriam naturam actionis,datur ad declarandum ius actoris, respectu illius iuris vniuersalis : & ideò non est necessaria alia declaratio:sed restitutio rerum fit per officium iudicis:&ideò necessaria est specificatio in processu,& sequitur do. m. Host. tamen hic videtur voluisse, q etiā in iudicio generali sufficiat libellus generalis,& sententia generalis,quod videtur etiā placere zab.hic,& ita etiam sentit Bal.in l.edita.C. de eden. in lectura,in ver.sed nunquid est ita.vbi dicit,q tenet ista sententia,condemno te,vt reddas rationem administrationis tuę, per c.qualiter el.ñ.j.de acc.& C.de dona.in l.si quis pro redēptione.quia mistum,& iustum factum continet.ff.de condi. & demon.in l.cùm seruus.& l.qui sub conditione eo.tit.facit l.j. ff. de inoffi.test.secundùm Bal. & not. q videtur admitti talis libellus.peto mihi iustitiam fieri de damnis datis in prædijs,animalibus,aut similibus rebus:nec est necesse specificare omnia, in quibus damnum datum est.facit c.ñ.in princi.j.de ordi.cogni.de quo tamen dic vt latius dicam.j.q.xj.

a ¶Tu autē de differentia harum actionum personalium.s.realis, & in rem scriptæ , vide latius per docto. præsertim Ias. in c. j.Instit.de act.circa princip. & per totum.

19 ¶†Circa tertium membrum de iudicio, seu petitione speciali Bald.in repe.d.l.edita.in ver.circa quartum,dicit, q sufficit q expresio fiat specialiter,per l.j.ff.de lib.& posth. Sed tu aduerte,quia gloss.& doct.communiter non faciunt hoc membrū, licet enim inter genus,speciem,& indiuiduum sit differentia: vt est apud dialecticos,not glo.insti.de iure naturali.§. plebs. Nam genus est illud quod prædicatur de pluribus differentibus specie: vt animal,quod prædicatur de homine & elephante.Species verò prædicatur de pluribus differentibus numero vt homo,filius &c.Nam prædicant de Titio & Sempronio,& sic de singulis.Et ideò fortè glo.& doct.fecerūt hoc membrū: quia si est species vniuersalis,continetur sub vniuersali petitione:& generalis,sub generali: siue talis generalitas sit respectu generis,siue respectu speciei:non sumendo partem pro indiuiduo,prout communiter capiunt legistæ.Et finaliter potes cōcludere,q qualiscunq; sit talis species,debet declarari secundū subiectum suum:vel vniuersaliter,vel generaliter:vt dictū est, vel singulariter,vt dicetur in sequen.membro.

b ¶An autem in dubio præsumat̄ pluralitas reorum, vide Frā.Are.in cōsil.ciij.colum.iij.& Alexand. consil, lxxxij.lib.iiij.

20 ¶†Circa quartum membrum de iudicio singulari,particulari, seu indiuiduali, dic q in hoc iudicio debet fieri declaratio & specificatio,aliter &aliter : prout species vel res indiuidualis per se mouens,immobilis vel mobilis,seu quantitas petēda requirit,secundùm quod latius.j.demōstrabo. Est enim aduertēdum,quòd hoc iudicium ideò dicitur particulare,seu singulare:quia datur ad res particulares,& singulares:nō autem aliquod vniuersum,vel generale,secundùm doct.hoc & in l.edita.C.de eden.vt si peto hominē.domum,librum, mille &c. & horum iudiciorum,seu harum actionū, aliquæ sunt reales : aliquæ sunt personales:vt insti.de act.§.j.& j.vt lit.non contest. c.quoniam.& not.glo.contra.& in l.j.ff.de eden. & not. quod actio realis ideò dicitur:quia prosequitur rem non personā,& ideò cōtra quēcunq; detentorē,seu possessorē potest intētari: qualis est rei vendicatio publiciana,& vtilis rei vēdicatio.Personalis verò dicitur,quia prosequitur personā: licet enim petā à te hominē, vel domū &c.actione ex empto,deposito,locato, aut cōmodato &c.tñ ista est actio personalis:quę nō sequitur fundū,sed personā:vt l.j.§.hęres.ff.ad Treb.& l.fi.§.fi.ff.de cōtrah.emp.& l.dolus.C.de rescin.vē.& j.vt lit.non cōte.c.qm̄. in fi.& c.tuæ.& vltra distinctionē prędictā adde , q etiam est
a quędā actio[a] personalis,quę vocat̄ in rēscripta:quę datur contra aliquē,nō ideò,quia possidet:sed quia obligatus est ex possessione:vt l.de eo.§.fin.ff.de exhib. & ista est differentia inter istam actionem,& realem merā & puram:quia mera realis datur cōtra possidentem,non tamen tanq; obligatū:sed qa possidet,vt insti.de act.§.j.tradit gl.& Bar.post eam in l.j.in fi.ff.de interdic.& vide d.m.in c.fi.de foro cōpe.in glos.super verbo, possessorē.& in c.dilectus filius I.s.de rescript. Qualitercunq; ergo agatur,siue actione reali mera,siue personali pura,siue personali in rem scripta, siue agatur ad rem vnam vel plures , sique ad quantitatem : debet ipsa res vel quantitas declarari: ita quòd non sit obscuritas aut æquiuocatio: & similiter si petatur tota, vel quota, vt s.dixi in princip.istius v.q.Et ita debet fieri specificatio,quòd reus conuentus reddatur certus, vt possit deliberare, an velit cedere vel contendere: & ideò si petatur homo , debet declarari per nomen, cognomen, & agnomen . & si fortè sint aliqui eiusdem nominis,declarare, an sit puer,adolescens,vel senex.& si fortè etiam non sufficeret(quia posset dari æquiuocatio)declarare per alia signa,vt per nigredinem, albedinem &c.& si esset nomen elegans,vel gallo pressus sufficeret:vt hæc probantur in l.si in rem.la.j.ff.de rei ven. &ibi Ange.facit.l,pompo. la.j.§.pe. & fin.eod.titu.& per gl. in l.hac consultissima.C.qui.testa.face.poss.& si ignoratur nomen proprium, sufficeret dicere, ex tali ancilla natum,vt d.l. si in rem. & zaba.& Do.m.& Docto.hic, & Specu.eo.titu.§. iuxta. versi. quid si hominem. & dicit Barto.in d.l.si in rem. quòd sufficit, quòd quis denominetur à matre. Si verò equus vel bos peteretur , debet demonstrari & certificari per colorem , & per pilum, vt leardum,& morellum &c. Specu.in d. §. iuxta.versic.sed si vestis.aut per alia signa,vt Balzanus &c. & si canis , ipsius pilus & qualitas esset exprimenda . Si verò ciuitas aut castrum peteretur,est exprimendum nomē ipsius: & si fortè non sufficeret ad demonstrationem solum nomen: adijcere debet aliud cognomen, vel aliam demonstrationem, vel confinia : ne detur æquiuocatio. exemplum in Lucignia-
b no.Nam eiusdem nominis sunt plura [b] castra in comitatu Senarum. nec enim sufficit sub nomine appellatiuo petere castrum aut terram : nisi fortè reus vnam solam possideret . Si verò peteretur domus,similiter nomen ipsius esset exprimendum,& confinia: saltem duo, secundùm ea quæ statim dicam. Et si peteretur domus cum massaritijs, an ipse massaritiæ, seu supellectilia essent specificandæ dixi s.in j.membro istius. q. Si verò fundus aut petium terræ peteretur, vel quid simile: est exprimendum illius nomen, si habet, vt Sempronianum &c.vt probatur in d.l.si in rem.Domi.m. & Docto.hic, Specu.in d.§.iuxta. ver.non valet etiam fundus. Et si nullum habet nomen, designare ipsum per confinia: saltem duo vt dicit hic gloss.per l.forma.ff. de censi. quod procedit , nisi fundus vel terra sit certus ex alijs demonstrationibus : quia tunc frustra adjcitur alia demonstratio, vt l.j.ff. de dote prę leg.tradit Barto.l.libellorum.ff.de accu. Nam si per tales demonstrationes certificetur reus: non est superfluis vtendum,ad quod vide iura quæ allegaui in c.iij.de pœ.& remis. nec interest quid ex æquipollentibus fiat,vt in c.licet ex quadam. s. de testi. & in c.petiti.ode procu.vnde si haberet nomen notissimum aut elegans,sufficeret sola denominatio absq; confinibus , vt probatur in cap.auditis.s.de resti.in integ.& cap. cùm dilecti. de empt.& vend.Et aduerte: quia quando essent exprimenda cōfinia : ita, quia non sufficeret petitio sine expressione confinium: tamen videtur libellus procedere:licet cōfines non exprimantur:puta,si dicit actor,peto fundum situm in tali loco, cuius confines ignoro:vel nunc scire non possum. Sed offero me declaraturum in processu iudicij. Nam proceditiste libellus, secundùm Martinum sillimani. ex quo nunc certificari non possum.l.Lucius hæres.ff.de act.empt.Satis enim est constare de re. & quamuis nunc confines non habeantur videtur satis esse,quòd offerantur in processu.facit d.l.fiin rem.ibi, sed si nomen l.patronus.§.primo.ff.de leg.iij.& l.deberi. C.de fideicommiss.liber.sed Io.And.in addi.Specu.eo.titu.§.iuxta. versicu.non valet.in magna addi.dicit , quòd non admittitur talis libellus ex illa sola causa, q tūc actor certificari non posset:nisi etiam periculum tardando immineret actori:nam istis coniunctis dicit libellum admittendum, si de fundo cōstaret. facit c.fin.j.de pœni.& quod ibi not.& c fina.de elect. lib. vj. aliàs,qui certificaturum se offert, prius illud faciat, quàm det libellum & præmittendum non postponat.s. de rescript.cùm dilecta.secundùm Ioan.And.in dicta addi.A.B. Ita tamē Io. And.in addi.Spec.in titu.de proprieta.in princip. allegando Guid.de Suz.in l.edita.C. de eden.dicit, quòd si non expressit confines : quia actor dubitat, quòd si reus petit ab actore duos confines declarari in libello,quòd actori petenti dabitur ad hoc dilatio:quia talia quandoq; indigent oculorum inspectione.l.si irruptione.ff.fi.regund.& l.iij.in princ.ff. de damn. infect. Ma. Si tamen actor ignoraret confinia, & reus sciret: an possit petere â reo, vt det sibi confinia rei, quam possidet: quia illam vult petere. Ang.in d.l.si in rem. refert suo tempore hanc q. fuisse Florentiæ : & dicit determinatum quòd sic q est verū, secundū eum,quando facto rei confines non possunt haberi:vt quia possidens amouerat terminos à suo fundo. facit, quia quando facto rei probabilis insurgit dubitatio,

a tatio,admittitur libellus[a] incertus,vt j.dicam. Similiter etiam si conuentus non haberet nisi vnum fundum, seu vnam terrā: videretur sufficere petere in genere,ar.tex.nostri à contrario, dum dicit,ipsa cùm plures terras &c. Et quia satis tunc videtur actor certus.ar.l.certum.ff.si cer.pe.Host.tamen hic sentit contrarium,& ideò ad tex.nostrum dum dicit, plures terras. supplet maximè.quia,secundùm eum, terra posset esse magna & parua,& ideò debet designari per confinia,vt dicit gloss. & ś.dixi.Et si necesse sit,subiȝcietur res oculis iudicis,vel aduersariȝ.ff.finium regun.in l.si irruptione.& c.pe.j.de prob. quod non placet hic do.m. quia non refert, an sit magna vel parua, ex quo enim petit terram quam reus possidet,videtur illam tam petere,vt l.si defensor qui interrogatus.ff.de inter. act.& ś.dixi & j.subiȝciam.Declaratio enim fit,vt reus sit certus:sed satis est certus,ex quo non possidet alia:quia non refert qualitercunq; certificetur,vt ś.dixi.& j.dicam.Et debet dici,an sit vinea, campus, vel pratum.C. de bonis proscriptorum. in l.si quis.tenet Spec.in d.§.iuxta.versi.non valet.& in tit. de causa poss.& proprie.§.nunc dicendum.in primo libello. Alioquin non posset reus deliberare,vt ff.de rei vendi.in l.is qui se obtulit.nec plenè instruit,an velit cedere &c.iñ.q.iñ.c.offeratur.l.j. ff.de eden.& sic exprime,an sit aratoria,pratiua, vel vineata,secūdùm Host.hic.istud tamen potius arbitror ad cautelam fieri,quàm de necessitate si per alias demonstrationes reus esset certus.Si verò peteres librum,debes exprimere cuius sit facultatis:an Theologiæ, vel iuris canonici, vel ciuilis &c. an sint decretales,vel decretum &c.an sint scriptæ & formatæ ad modum nouum, vel nouissimum &c. & alias similes faceres demonstrationes.Si verò vestem vel pannum peteres, debes exprimere colorem,secundùm Spe.e.tit.§.iuxta.ver.sed siuestis. non tamen est necessarium exprimere,an sit noua vel trita secundùm do.m.hic,& doct. Istud tamen videtur mihi, q̄ esset satis vtile,& adiȝcere etiam,an esset virilis vel muliebris. Si verò materia infecta seu rudis peteretur:vt puta,massa auri vel argenti,debet dicere massam auri vel argenti:& exprimere pondus,secundùm Host.& doct.hic,& Spe.in d.§.iuxta.ver.item non valet aurum.Et si fortè ignoraretur pondus,vel aliæ similes qualitates ad res præcedentes,& seq.vt j.subiȝciam. Si verò materia esset figurata seu formata, exprimat nomen vasis: vt sciphus cathabius,patera,scutella,aut similis: & pondus,vt d.l. si in rem.ff.de rei ven.& l.j.§.si quis argentum.ff.depositi.sed non debet exprimere,an sit rotunda vel quadrata, secundùm Hostien.& docto.Spec.tamen in d.ver.item non valet. dicit, q̄ debet exprimere,an sit planus vel eleuatus. Ego arbitror, q̄ etiam sit vtile exprimere qualitatem carrati,aut liget, & etiam artificȝ.Si verò qualitas signata petatur,exprimatur numerus & quantitas,vt puta,mille iubileos:vel mille nobilia,aut mille alphonsinos: vel mille florenos Senenses, secundū docto. hic. & Spe.in d.ver.Et si res mensurabilis petatur est exprimenda qualitas & numerus mensuræ: vt decem bariles vini, vel decē modios frumenti.Spe.in ver.item si res.in d.§.iuxta.per d.l. si in rem.& l.j.ff.de peti.hære.Et si plures res petantur,debet fieri omnium declaratio:q̄uis etiam ipse eadē oratione vniuersali comprehenderentur:vt si peto omnia bona alicuius,vel quę Titius possidet in tali loco:debent enim specificari: aliàs non procederet libellus,per ea quæ ś.dixi. tenent domini de Rota deci.xc.allegant no.per Inno.in c.cùm ad sedem.j. de rest.spo. in glo.super verbo,item si aliquis.quod tamen limitant,nisi illa vniuersitas per aliquam bonam restrictionem reduceretur ad sufficientem certitudinem.& sic procedit quod no. Inno. in c.certificari.de sepul.in gl.magna.ver.quid si dicat.& idem dicunt,si ius commune talem generalitatem redderet certam: vt in petitione iurium episcopalium:vt in c.conquerente.ś. de offi.or.ad quod faciunt quæ dixi ś.in primo membro. Et aduerte: quia sicut si petitur aliquid dari vel restitui, debet fieri specificatio:ita vt aduersarius reddatur certus:tūc etiam si petitur aliquid fieri.facit l.j.§.rei.ff.si cer.peta.iunctis quæ superius dicta sunt,debet ergo specificare qualitatē facti:& si promisit fabricare domum,designet locum &qualitatem domus. facit l.qui insulam.ff.de ver.ob.& sic de singulis. Et similiter si agatur ad seruitutem actione negatoria vel confessoria,declaranda est,an sit personalis vel realis:rustica vel vrbana:& designanda res seruiens:& cui seruitus debeatur:ita vt reus reddatur certus,per l.j.ff.de eden.& per ea,quæ superius dicta sunt, Debet igitur res quæ petitur, quæcunq; illa sit, esse certa:aut certificari per prædictas demonstrationes,aut per alias circunstantias:vel per relationem ad aliud,aut per nomen elegans,scilicet illud sufficeret ad reddendum aduersarium certum. quod tamen ego arbitror limitandum, secundùm theoricam Bald. & Ange.in simili in l.j.ff.de lib.& posthu. nisi modus demon

b strandi,seu certificādi esset de forma[b] & nō de simplici demō a stratiōe:quia tūc haberet specificè seruari illa forma.Et ideò si statutum diceret,quòd in libello debeat exprimi nomen,prę-nomen,& cognomen, & res designari per tria confinia &c. non sufficeret nomen proprium:licet elegans,vt gallo pressus &c.Aut exprimere duo confinia,& quamuis Angel. simpliciter transeat in d.l.j.in simili materia:tamen Bald. ibi hoc limitat, quando lex vltra procederet irritando actum, si non fiat quod est statutum: aliàs in dubio non videtur esse de forma. hoc placet ibi Ioan.de Imol.per tex.cū glosſ.in l.hac consultissima.C.qui testa.facere possunt.Et idem tenet Pet. de Anch. b in repe.c. canonum statuta.ś.de consti. in xiiȝ.princ. versicu. quæro etiam si statuto.& ideò si statutum annullat actum vel libellum,aliàs conceptum,subiȝciendo clausulam decreti: non est dubium,quod libellus non tenet.facit cap.j.& cap. dispendia.& c.statutum.in fin.de rescrip.lib.vj.& cle.j.de rescript.& quod tradit d.Domi.in c.fi. super glos. in verbo, præsumant. de offi.deleg.lib.vj.Et idem dicendum arbitror, qualitercūq; apparet quòd ex forma statuti talis specificatio requireretur pro forma exemplum.Si rubrica statuti diceret de forma libelandi.& ratio prædictorum est in promptu: quia vbi aliquid requireretur pro forma,non habet locum illa regula: quod nō refert,quid ex æquipollentibus fiat,secundùm Bal. Angel. & Io.de Imol.in d.l.j.& per Bal.in d.l.hac consultissima & ratio rationis est,secundùm Bald. quia magis debet attendi forma quæ dat esse rei,vt in c.quia propter.ś.de elect.j.q.j.c. detrahe. cum aliȝ iuribus vulgatis,quàm ipsa ratio statuti.& ideò notorietas vel demonstratio quæ fit per nomen elegans, aut similē notorietatem:non excusat à forma.vt d.l.j.& ñ.ff. de liber. & posth. & l.hac consultissima,secundùm Bal.facit quod not.in l.quæcunq;.C.de bonis quæ lib.& quod no.Bart.in l.prætor. in princi.ff.de no.oper.nun.& l.legitimos.in prin.de legi.tut. & Innoc.in c.cùm consuetudinis.de consue.Angel.in l.si quis mihi bona.§.iussum & §.si pater.ff.de acqui.hære.& Barto.in l.si institore.ff.si cer.peta.vbi dicit,q̄ quando est defectus formæ mandati,longè differt quid ex æquipollentib⁹ fiat. Et secundùm prædicta potes intelligere quod dicit Bald. in repe.l. edita.C.de eden.in ver.circa sextum.vbi quærit, quid si statutum requirit quòd vulnus exprimatur in libello,an sufficiat dicere,quòd percussit cum ense cum sanguinis effusione? nō adiecto quod fecerit vulnus, & refert Barto. consuluisse, quòd sufficit propter genus instrumenti.ar.c.significasti.in fin.j. de homi.In contrarium allegat quod no.Cyn.in l. si non conuicȝ.C.de iniu.in xj.q. vbi dicit, quòd modus requisitus à iure specificandus est:sed nō specificatur:quia potest exire sanguis sine vulnere.soluit Bald. quòd si hoc est possibile ex loco percussionis,& in naso:Bar.malè dicit, aliàs dicit bene : quia dicit illud quod ipsa natura manifestum est: & satis videtur expressum,ex quo inest de necessitate.secundùm Bald. & mihi placet distinctio sua,inquantum statutum non exigeret expressionem vulneris pro forma[c] substantiali : quia tunc secus. ad c quod faciunt no.per doct.in c.j.de baptis. vbi ex eo quòd data est forma substantialis in baptismo,quòd dicatur,ego te baptizo in nomine Patris,& Filiȝ,& Spiritussancti. non sufficit dicere,in nomine Trinitatis,vel per aliquod verbum æquipollens.Et prædicta notabis perpetuò: quia sunt valde singularia & vtilia:non solùm ad hanc materiam libellandi:sed ad omnē aliam materiam,in qua tractetur de demonstratione & forma Et not.quòd debet exprimi,an petatur tota,vel quota,vt dixi ś.in primo membro istius v.q.Quod tamen procedat,si actor potest esse certus,pro qua parte agat:secus si probabiliter ignoraret:vt puta, propter defalcationem legatorum, vt l. quæ de tota.§.incertæ.ff.de rei ven.& l. & si non omnes.§.j.ff. communi diui.tangit glo.nostra hic,in ver.arg.contrarium & non clarè respondet ad prædicta iura.dic ergo clarius, quòd loquūtur,quando legatarius agit ad legatum : & est locus falcidiæ. quo casu,propter incertitudinem non cogitur petere certam partem:quia fortè ignorat,an quarta vel quinta pars sit detrahenda,aut alia quota:nam si hæreditas valet quadringenta, & legata sunt quadringenta:tunc debet detrahi de ipso legato, si est vnum : vel de omnibus legatis . si sunt plura,quarta pars. Si verò essent legata trecenta quinquaginta: tunc solùm fieret detractio octauæ partis. cùm igitur incertitudo causetur ex facto aduersariȝ,vel aliunde, quàm à facto actoris : excusatur actor petendo partem incertam : vt dictis iuribus , & tenent hoc docto.& faciunt quæ j.subiȝciam . Quod tamen intellige nisi per diligentem inuestigationem posset actor certificari,per ea quæ j.dicam.Et ex prædictis habes vnam fallentiam ad predictam regulam,quæ requirit q̄ libellus sit certus & clarus . Et prædicta fallentia vendicat sibi locum, non so-

¶Quando ex facto rei insurgit incertitudo & obscuritas,admittitur libellus incertus.l.j. ff.quorum leg. vide latè Ias.in §.sed iste.xviȝ.colum.de actio.

¶Quando res est clara per vnum, nō debet aliter specificari,nisi lex vel statutū,exprimi nominatim pro forma reqrat. de qua q. vide eleganter & copiosè disputatum per d.Ias.in l. j.ff.de li. & posth. vbi infinita similia adducit in hoc proposito.

¶Facit bona regula,quam dicit Ale. sæpe allegari in palatiȝ.q̄ vbi aliquid requiritur pro forma,nō sufficit supplere per æquipollens:ita Alex.in d. l.j. ff. de liber. & posthu. & subdit Soci.in l. qui Romæ.§. Flauius.in fi.ff.de verb.ob.eā regulam etiam habere locum in casu pio, Adde Ale. in consil.xcvj.iiȝ. vol.incip. viso & considerato.vl co.

lùm reſpectu quotæ:ſed generaliter reſpectu cuiuſcunque incertitudinis prouenientis, vel ex facto aduerſarij, vel aliter ab ipſa natura, vel qualitercunq; proueniat aliunde, quàm ex facto actoris, & etiam quando ex facto actoris propter actum multipliciter intricatum:ita quòd ſit probabilis in eo ignorãtia, vt apparebit ex exemplis & illationibus ſtatim ſubijciendis. Ex prædicta enim fallentia generali, plures inferuntur illationes. Primò infertur, q̃ ſi aliquid debetur in genere, vel alternatiuè, admittitur libellus in genere vel alternatiuus, vt in l. vbi autem non apparet. §. qui illud. ff. de ver. ob. no. Barto. in d. l. ſi in re. la j. ff. de rei ven. nec mirum, ſecundùm Inno. & doct. hic. Si ex cauſa admittatur libellus generalis, cùm etiam ſententia generaliter lata, quandoq; teneat, vt patet in c. in noſtra. in fin. j. de ſepul. quæ tamen ſententia debet eſſe clarior libello. inſtit. de actio. §. curare. Aduerte tamen: quia licet certitudo veniret facto aduerſarij, ſi actor poſſet per diligentem inueſtigationẽ certificari: non admitteretur libellus incertus, ſecundũ Ioã. de Imo. hic, per no. per gl. in l. quod in hæredẽ. §. eligere. ff. de tributoria. pro quo facit quod ſtatim dicã, quãdo ꝓuenit incertitudo ex facto proprio, & ad id quod dixi de libello alternatiuo, adde quod latius dicam. j. in ver. in materia libelli alternatiui. Secundò infertur, q̃ ad fructus & ſimiles acceſsiones, qui ſunt incerti, admittitur libellus incertus, vnde ſufficit dicere, prò fundo cum fructibus ſine alia expreſsione ipſorum fructuum, ſecundũ Inn. hic, & in c. tanta. j. de exceſ. Prela. not. per glo. in l. fundi. ff. de excep. & per Bart. in l. j. ff. de eden. tenent doct. hic, & Bal. in d. l. ſi in rem. & Cyn. in l. cum propria. C. ſi ſi quis alteri vel ſibi. & hoc etiam voluit Bar. in l. ſi filius. §. fi. ff. de ver. ob. vbi dicit, q̃ in his valet libellus incertus, & ſententia incerta allegat no. per Inno. hic, & in c. cũ ad ſedem. & per Cy. in d. l. cũ propria. Tutius tamen eſt, ſecundùm Bald. q̃ in proceſſu ſpecificentur & probentur fructus: vt ſic certa feratur ſententia. dicit enim vidiſſe quoſdam aſſeſſores, qui nolũt in fructibus non declaratis in probatione ferre ſententiam cõdemnatoriam. Et hoc videtur procedere, quando petũtur acceſſoriè: ſecus ſi principaliter: quia tunc debet exprimi certa quantitas, ſecundùm Angel. in dicta lege ſi in rem per no. ibi per gloſſ. & per not. in l. tertia. §. armamenta. ff. de rei vendi. Barto. verò in l. ex diuerſo. §. vbi. ff. de rei vend. in noua lectu. quem ſequitur do. m. dicit, q̃ reſpectu perceptorum, debet exprimi certa q̃titas. per l. ędiles. §. item ſciendum. ff. de ędi. edic. niſi veniant ex natura actionis: vt interdicto, vnde vi, ſecundùm no. per Innocẽ. in d. c. tanta. & do. m. & docto. hic. Si tamen reus iuſtè ignoraret etiam quantitatem perceptorũ, poſſet fructus[a] generaliter petere in libello: & in proceſſu probare certam quantitatem: aliàs non poſſet certa ferri ſententia, niſi ſecundũ quod ſtatim dicam de intereſſe. facit quod not. in c. ex literis. j. de iureiur. Ang. verò in d. l. ſi filius. §. fi. de ver. ob. dicit, q̃ vidit ſemel iudicari ſententiam nullam ſuper petitione fundi cum fructibus. per l. ij. C. de ſen. quæ ſine cer. quãti. & per §. curare. inſti. de act. & dicit hanc opi. ſeueriorem. In contrarium tamen allegat: quia ſuper acceſſorijs procedit libellus incertus: & per conſequens ſententia, quæ poterit certificari tẽpore executionis, vt dixi ſ. de iudicio vniuerſali, in primo membro. ſed Io. de Imo. in d. §. fin. dicit, q̃ talis libellus poteſt ſuſtineri. & quãuis Bar. in d. l. ex diuerſo. velit, q̃ percepti ante litem conteſtatam debeant ſpecificari, per d. §. ſciendum. tamen ad illum tex. poteſt reſponderi, quod licet ille tex. dicat q̃ debeant peti: non tamen dicit quòd debeat ſpecificari. & ſic reſpondet Inno. in d. c. tanta. facit quod ipſe not. in c. grauis. j. de reſtitu. ſpo. & quod no. Cy. in l. certum ad fi. C. de rei ven. ſed ſi fructus peterentur, non acceſſoriè ad rem, ſed principaliter: fatetur Ioã. de Imo. q̃ deberent exprimi, per no. per Inno. in c. certificari. in fi. magnę glo. j. de ſepul. & idem tenet Ioan. de Imol. per Ang. in l. Neſennius. ff. de re iud. Ego arbitror diſtinguendum, quòd aut petuntur acceſſoriè aut principaliter. Primo caſu, aut petuntur acceſſoriè ad iudicium vniuerſale: & non eſt neceſſaria aliqua particularis deſignatio: vt in l. itẽ veniunt. §. fructus. & quod ibi no. ff. de peti. hære. & tenebit etiã ſententia generalis quò ad fructus: & poſtea in executione declarabuntur. facit quod no. in l. facultas. C. de iure fiſci, lib. x. Et ratio eſt, quia fructus non poſſunt eſſe certi, vbi non conſtat de corporibus. facit l. j. C. de his, quib⁹ vt indi. & l. ij. C. de fructi. & lit. expen. quæ ſic debet intelligi, ſecundùm Saly. in l. cũ propria. C. ſi quis alteri vel ſibi. faciunt not. per Angel. Bald. & Ioan. de Imol. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſolu. matri. Aut petuntur acceſſoriè ad iudicium generale: & dicendum vt dixi ſ. in ſecundo membro. Aut petuntur acceſſoriè ad iudicium ſingulare: & tũc aut veniunt acceſſoriè ex natura actionis, vt in interdicto, vnde vi. & tunc non eſt neceſſaria ſpecificatio. ſecundùm Hoſt. Ioan. And. & doct. hic, per ea quæ ſ. dixi in primo membro, & probatur in cap. ij. de ord. co. & quod ibi tradit do. m. poſt Innocen. in ij. oppo. poſt glo. ad quod vide quod ſtatim dicam. Aut non veniunt ex natura actionis: & quia ante lit. conteſt. petuntur propria actione, debet vel in libello vel in proceſſu ſpecificari. quod intelligo, ſi modo actori poteſt imputari quare non expreſſerit: aliàs ſecus. per ea quæ ſuprà dixi, & infra dicam. De perceptis autem poſt lit. conteſta. quia illi veniunt iudicis officio, vt d. l. ędiles. §. item ſciendum. de ædil. edic. & ideò actor probabiliter ignorat: nõ eſt dubium quòd poſſunt peti ſine alia ſpecificatione, ſecundùm Barto. in dicta l. ex diuerſo. §. vbi. & Salyce. in dicta lege cum propria. & domi M. in capitu. grauis. j. de reſti. ſpo. prope finem. Secundo caſu principali, quando fructus non petuntur acceſſoriè ad fundum: ſed petuntur æquè principaliter: dicendum eſt, quòd aut petuntur ſoli fructus: & hoc caſu, ab ipſo princip. ſunt ſpecificandi in libello, ſecundùm quod dixi ſ. ſecundùm Barto. quod procedit, niſi fortè actor non poſſet illos ex aliqua cauſa ſpecificare: maximè, quia dicitur certus reus: quia ſi dicit actor, peto fructus quos percepiſti ex tali mea poſſeſsione, quam tenuiſti tot annis. reus de facto ſuo poteſt eſſe certus, vt in capitu ab excommunicato. de reſcriptis, cum ſimili. Et ideò poteſt deliberare, an velit cedere vel contendere: & actor poteſt probabiliter dubitare: maximè, quia ex facto rei redditur incertus. facit quod no. in capitu. conſtitutus. j. de reſti. in integr. ſed in proceſſu tenebitur probare certam quantitatem: quia aliàs iudex non poſſet certam ferre ſententiam. facit capitu. ad noſtram. el. j. j. de iureiu. & capitu. ex literis. & quod ibi no. Ioan. And. cod. titu. & quod not. Cyn. in l. j. C. de proba. & do. m. in c. grauis. j. de reſtit. ſpo. circa finem. Et aduerte: quia Specu. in titu. de proprie. §. ij. verſicu. porrò. ponit aliquas formas concipiendi libellos in fructus: dicens, quòd quando fructus petuntur à poſſeſſore in rei vendicatione, vel in petitione hæreditatis, officio iudicis contra bonæ fidei poſſeſſorem: pro extantibus fructibus & non conſumptis, debet libellus ita concipi, coram &c. conqueror de P. à quo peto talem rem, quam dico ad me pertinere iure dominij: quam peto cum fructibus extantibus, ſcilicet tot corbibus frumenti, vel vini: & reipſa propono rei vendicationem prò fructibus verò, officium iudicis. Sed contra malæ fidei poſſeſſorem non habentem titulum, ſic dicit libellum concipiendũ. coram &c. conqueror de P. à quo peto talem rem cum fructibus percipiendis, ſi mihi poſsidere licuiſſet, ſcilicet tot ſextarijs frumenti &c. Sed contra bonæ fidei poſſeſſorẽ in petitione hæreditatis pro fructibus conſumptis, de quibus factus eſt locupletior. ſic dicit libellum concipiendum, coram &c. conqueror de P. qui poſsidet hæreditatem T. cui T. ab inteſtato ſucceſsi, vnde ago contra ipſum P. vt ipſam hæreditatem mihi reſtituat cum fructibus perceptis & conſumptis, de quibus factus eſt locupletior. Et pro hæreditate, propono petitionem hæreditatis: pro fructibus verò officium iudicis. deinde dicit Specu. quòd contra omnem poſſeſſorem pro omnibus fructibus poſt lit. conteſt. ſic poteſt concipi libellus, coram &c. conqueror de P. à quo peto talem rem cum fructibus perceptis poſt litem conteſtatam, vſque ad tempus reſtitutionis rei. Et ad hoc propono officium iudicis. verùm quia iſta videntur ſatis ambigua, & intellectu difficilia: ideo vt clarius intelligas debes ſcire, quòd aut nos loquimur de fructibus perceptis ante libellum & litis conteſtationem: aut de perceptis pòſt. Primo caſu dicendum, quod fructus ſunt neceſſarij petendi in libello: aliàs iudex non poſſet de his ferre ſententiam, & partem condemnare: ſi non eſſent petiti in libello: quia ad illos non ſe extendit iudicis officium, vt ff. de ædil. edic. in l. ædiles. la. j. §. item ſciendum. & l. partum. ff. de vſu. facit quod not. in capitu. ſignificante. j. de appella. & iſtud eſt regulare. Fallit tamen aliquando ex natura actionis. Primò in interdicto, vnde vi. in quo veniunt omnes fructus percepti, & qui percipi potuerunt, cum omni cauſa à tempore deiectionis, vt l. prima. §. rectiſsimè. & §. ex die. & l. idem eſt. §. fina. & l. ſi plures. ff. de vi & vi arma. & in capitu. grauis. j. de reſtitu. ſpo. & capitu. conquerente. eodem titu. cùm dilectus. prope fin. j. de iure patrona. ſ. de offi. deleg. in capitu. cùm cauſam. j. de appella. capi. bonæ. & l. ſed ſi lege. §. quod autem ait. el. ij. ff. de peti. hæred. & in l. ſi nauis. ff. de rei ven. C. vnde vi. in l. ſi de poſſeſsione. xcvj. diſt. ca. bene. in. ij. colum. Secundò, in vi cõpulſiua, vt in actione, quod metus cauſa. Nam ſi propter metum illatum res mea ad te peruenit, teneris mihi eam reſtituere cum fœtu, & omni fructu percepto, & qui percipi potuiſſet à me, vt ibi, & ff. de vſu. in l. videmus. §. idem tradit Specula. in titu. de fructibus. §. j. verſi. primus. Tertiò ſi ingeretur ex conſtitutione. l. ſi quis in tantam. C.

a ¶ Sufficit reũ certificare: fructus vel prò in genere poſſunt peti, vide poſt Bar. & Iaſ. in l. j. in v. col. verſi. limita iſtam concluſionẽ ff. de eden. cum ſi. vt per Alex. in cõ ſil. xc. incipien. in cauſa & lite. lib. ij.

tam.C.vnde vi.his enim tribus casibus venit restitutio rei cum fructibus & omni causa: & hoc ex natura illa actionum,vt in iuribus prædictis,sicut supra diximus in petitione hereditatis.
a In alijs verò actionibus,oportet, vt dixi,quòd fructus[a] percepti ante litem cõtestatã expresse petãtur:aliàs iudex nõ potest de eis condemnationẽ facere.& not.etiã singulariter,quòd vbi fructus veniũt accessoriè,nõ potest post sentẽtiã latã de eis amplius agi:vnde necesse est,qđ expresse petantur cũ principali. Et ratio est,quia iudicis officiũ finitum est per sententiã:vt l. üij.C.depositi.secus si de eis potest agi etiã principaliter:vt interdicto,vnde vi,& similibus,vt ff.de vi & vi.arma.in l.iij.secũdùm D.m.in c.grauis.de restit.spol.Item secus est, qualitercũq; possent peti iure actionis:quia non videtur obesse q̃ non sint petiti cũ re principali:& ideò si agitur rei vendicatione,nec sint petiti fructus:victoria & sententia habita super re,poterit agi noua rei vendicatione ad fructus:& sententia lata super plenã faciet fidem super fructibus,& si sentẽtia fuerit iniusta,vt videtur tex.secundũ vnũ intellectum in d.l.ex diuerso.§.vbi.ff. de rei ven.Et ideò hoc expresse tenet Bart.& D.m.in d.c.gra
21 uis vbi concludit post Bar.quòd † sentẽtia lata in principali,facit ius in accessorijs:licet noua instantia fiat,vt d.§.vbi.& similibus,& in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verbo.obliga. Sed quia ista materia,vtrum sententia lata super principali prosit, vel noceat super accessorijs:nõ est principalis materia nostra: ideò omitto.dic de ea vt latè traditur in l.iij.C.depositi.maximè per Salyce.& in l.bonę fidei.& in l.eos.C.de vsu.& in l.j. C.de iudi.maximè per Angel.in repeti.& l.in fideicommissi. ff.de vsu.& in l.centum Capuæ.ff.de eo quod certo loco.& aliquid per Barto.in dicto §.duo fratres.Sed aduerte:quia loquimur de fructibus perceptis post litem contestatã: vel de percipiendis:tales debentur iudicis officio,nõ iure actionis.& ideò cùm in rei vendicatione iudex quasi mercenarius procedat,seu prouideat circa tales fructus,qui percipiũtur post lit.contest. vt d.l.ędiles.la j.§.sciendum.& l.ex diuerso.§.vbi.ff.de rei vendi.nõ videtur necessariũ quo ad fructus prædictos iudicis officium implorare,secũdùm formas libellorũ,quas supra posui,secundũ Spec.Solu.Rofre.in tit.de offi.iud.quo fructus petũtur in pe.& fi.col.vbi etiã format prædictos libellos,format prędictum contrariũ:& acquiescit cõtrario in casu prædicto,cũ iudex est mercenarius: sed quia multi sunt casus in quibus fructus peti non possunt iure actionis:necessariũ fuit fructus peti iudicis officio loco principalis actionis,vt ibi plenè per eũ,ad quem remittit Ioan.An.in addi.Specu.in tit.de proprieta.§.ij. versi.j.porrò.& vide Ioan.And.in addi.statu.in titu.de fructibus.in fi.addi.Et quia ista materia,quãdo possint fructus peti iure actionis,& qñ officio iudicis,non est principalis materia nostra.dic vt tractatur per Rof.in d.loco.& per D.m.in c.grauis.j.de restit.spol.& ibi dicam.& ibi etiã tractabo post Doct. quid veniat appel.fructuũ:& quot sint species: & quis faciat illos suos.sed quãtum ad materiam nostram pertinet,hodie,vel ita cõmuniter practicatur:quia facta nouatione, qualiter talis res pertinet ad me iure dominij &c.quã Titius possedit per tot annos,& nunc possidet:ex qua quolibet anno,adinuicem cõpensatis annis,colliguntur tres modij frumenti &c. Subijcitur conclusio,quare peto per vos,vestra sententia declarari dictã rem ad me pertinere de iure,& ipsam l.cogi & compelli ad restitutionem dictæ rei,cũ dictis fructibus perceptis:& ad plus & minus,secũdùm qđ probabitur,si extant:aliàs ad eorũ ęstimationem,quæ ascẽdit ad tot florenos:& ad plus & ad minus, secũdùm quod probabitur:& etiã peto ipsum cõdemnari per vos & officiũ vestrũ ad fructus,qui percipiẽtur vsq; ad sententiam:licet istud nõ videatur necessariũ,per ea quæ supra dixi.si autem velles petere fructus percipiẽdos,id est qui percipi potuissent:tunc potest se referre ad fructus quos ipse petitor potuisset percipere,si possedisset,vt in c.grauis.j.de restit.spol.& l.apud Iulianũ.§.j.ff.de leg.j.& l.si nauis.ff.de rei ven.cũ si.vel potes te referre ad possessorẽ tantũ,secundũ ea quæ dicta sunt. Et aduerte:quia quod dixi,quòd percepti post litem contest. veniunt officio iudicis:quidam fatentur de perceptis post litem contesta.vsq; ad conclusionem in causa, non pòst:quia postquàm concluſum est,nihil potest addi,vt tradit Inno.in c. Pastoralis.de causa possess.& proprie.qđ tamen reprobat Salice.in l.cum propria.C.si quis alte.vel sibi.dicens,quòd etiã iudicis officio possunt peti:vt not.Bart.in l.si tertius.§.officium. in fi.ff.de aqua plu.arc.Et potest esse ratio:quia cùm hoc contingat postea,& ex facto ipsius rei,non est imputãdum actori. facit ad hoc,ff.de iureiur.in l.admonendi.secundũ vnã lecturã. Sed cõtra prędicta oppono:videtur enim,quòd nõ procedat libellus in quo petãtur fructus percipiẽdi:qm̃ tales nõ videntur posse peti:quia iudiciũ solũ põt instituí de præterito,vel p̃nti: non autem de futuro,quia de his rebus,quę in obligatione,seu post obligationem venturę sunt,iudiciũ esse non potest, vt ff. de iudi.in l.non quemadmodũ.ergo videtur q̃ fructus nõ percepti tempore motæ litis non possint peti.Sed respondetur, secundùm aliquos,q̃ fructus omnes post lit.conte.veniunt officio iudicis,& eo officio,quo veniunt,petunt nõ eo officio quo necesse est peti perceptos, & ante lit.conte.peti percipiendos, vt d.§.item sciendum.& ff.de vsu.in l. partium. & l. necq;. Et hæc procedunt,quando quis petit fundũ cum fructibus:vel solos fructus sine fundo.Sed si aliquis ęquè principaliter per rei ven.peteret fundũ & fructus in eodẽ libello: quia ista iudicia de re & fructibus sic se habent,q̃ absolutoria lata in vno parit exceptionem rei iu.in alio.ar.l.ex diuerso.§.vbi.ff.de rei vẽ. Ideò æquè principaliter non possunt accumulari,vt l.fundi.& l.fundum.ff.de excep.rei iud.tenet do.m.in c.grauis.j.de rest. spo.dicam latius in c.se.in xxviij.prin.ar. Et ex his habes latè expeditum hunc quotidianum ar.fructuum petendorum.
22 ¶ † Tertiò infertur,q̃ admittitur libellus incertus respectu æstimationis ipsorum fructuum , si fortè peterentur fructus si extarent:alias eorum æstimatio,si non extarent: si enim dubitatur,an fructus percepti essent,vel sint consumpti aut perempti:tunc ratione incertitudinis potest procedere libellus alternatiuè ad fructus,si extant,vel ad eorum ęstimationem, si sunt consumpti:quia ratione incertitudinis admittitur libellus al-
b ternatiuus[b] vt in c.constitutus.s̃.de resti.in inte.& l.j.§. quod autem.ff.quorum leg.& per do.m.in c. grauis.in fi.j. de restit. spo.Et j.latius subijciam,si enim fructus extarent,non æstimatio,sed fructus peti debent:quia ęstimatio debetur in subsidiũ vt d.l.ex diuerso.§.vbi.& l.fi.C.de fideicom.lib.Sed si sint cõsumpti:tunc potest & debet peti æstimatio.ar.l.si vsus fructus mihi in biennium.ff.de vsuf.leg.Nec ob.si diceretur,quòd cũ fructus consistant in pondere,numero,vel mensura: & sic in genere suo recipiant functionem,vt l.ij.ff.si cer.pe.nõ debeat deueniri ad ęstimationem : sed debeant peti fructus in genere:quia respondetur,q̃ isti fructus debentur vt species:& ideò ipsis consumptis deuenitur ad ęstimationem:sicut in qualibet alia specie perempta.sed quando dubium est, vtrum existant: ratione incertitudinis admittitur libellus alternatiuus & si æstimatio est incerta,respectu quantitatis ipsius admittitur libellus incertus,ad quod adde quod statim dicam in ver. sequẽti.
¶ Quartò infertur ex prædictis,quod qualitercunq; verisimiliter dubitetur,an res petenda extet,vel non extet: potest peti
c res,si extat:vel ipsius æstimatio[c] si non extat.Et not.quia nos practicamus quòd quis specificat ipsam æstimationem:& additur clausula,& illud plus & minus,quod probatũ fuerit.Aduerte tamen:quia nonnulli ex dominis de rota voluerunt,q̃ libellus emptoris datur ad æstimationem rei venditæ,quæ tradi poterat:& non ad traditionem rei.Et sententia super eo lata teneat,nisi ex alio capite vitietur , & hoc dicunt procedere de æquitate canonica,vt refert Ægidius Bellemere, in decisionibus rotæ,deci.cclxxiij. Sed ipse ibi decidit in contrariũ per l.j.& quod ibi no.ff.de act.emp.& l.si seruum.§.fina. & l.eum qui.ff.de ver.ob.& ff.si cer.pe.in l.cùm fundus.§.j.ver.quo ad peculiares.& l.quod si filij.ff.de consti.pe.& se etiam remittit ad plenè not.in l.si quis ab alio.in fi.de re iu.alle. etiam not.ff. de iureiuran.in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit. Et hæc procedunt,quando nulla fuit commissa mora: sed si mora fuisset commissa:posset concludi ad æstimationem, licet melius concludatur ad rem , & minus malè ad interesse, vt tradit idem Ægidius cccxvij.decisio.per no.in l.vinum.in fi.magnæ glof. ff.si cer.pe.& per Innoc.in c.sacro.j.de sent.excom.in gl.magna post princ.& per gloss.in l.j.C. quæ sententiæ sine appel. rescin.& per gl.insti.de dona.§.perficiuntur.A.B.Et ad materiam istam omnino vide quod tradit Spe.in titu.de obli. aliàs, sub rub.de certi condi.§.sequitur.ver. quid si libellus. vbi dicit q̃ quidam voluerunt quod si peto rem, vel eius æstimationem:quod talis libellus non tenet : quia propter subalternam potestate rei debet : vtrum super re , vel super æstimatione petitio facta sit.ff.de iure do.l.plerunq;.§.pe. de solu.l. Stichũ aut Pamphilum.ff.de contrahen.emp.l.si in emptione.Si ergo super æstimatis quæritur,nulla erit quęstio: cũ ęstimatio non videatur posse peti,vt statim dicã.Simon verò Vicẽ. in l.cùm quidam.C.de fideic.libe.qui.s. verba ad l.tot ã refert Spe. in d. ver.vt dicitur ibi Io.An.tenet q̃ dicto casu non sit in potestate rei,super quo sit facta petitio:imò petitũ intelligit id,ad qđ potest extẽdi de iure actoris petitio.ff.de iud.l.si quis intẽtione.Neq; enim est in iudicio ipsius rei electio.ff.de ver.ob.l. stipulatio ista.§.j.ff.de iu.l.solemus.& de cau.pos.& proprie.c. cũ ecclesia.Et talis petitio potius extenditur ad rem petitam , quã ad æstimatam . Nam & in contractibus si stipulatus sum duas

¶ Qualiter cõcipiatur libellus sup fructibus,post Bar.in l.ex diuerso.§.vbi. & ibidẽ Alex.in addi.ff.de rei vẽdi.& post Abb.in c.grauis.ĩ fi.de resti.spo. vide Alex.in d.cõsil.xc.lib.ij.

¶ Rõne dubitationis admittitur libellus alternatiuus.vide latè de hoc articulo per Iaso.in §. iste.insti.de ac.xvij col.& an procedat libellus,peto fructꝰ vel ęstimationẽ.vide Ana.in cap.j.de vsuris.

¶ Æstimatio re nõ extãte in libello petitur,vide not. per doct.in l.si seruus. §.fi.ff.de ver. obli. & in obligatione rẽ tradi.vide Bart. qui ponit practicam in l.j. in prin. ff.de ac.emp.

res ſubalternatim: & altera earũ deberi non poteſt: altera quæ deberi poteſt, erit in obli. vt in dicta l. ſtichũ. in prin. ff. de ver. ob. l. conſequens. Et ſic patet rẽ, & nõ ęſtimatio. eſſe petẽdam. Et quod in eo quod petitũ eſt, nõ in ęſtimatione, cõdẽnatio fiet: niſi res petita præſtari non poſſet: quia tunc fiet condẽnatio in æſtimatione. C. de fideicõ. lib. l. fi. prope fi. ff. de leg. j. l. ſi domus. §. cùm aliqui. & d. l. in rem. j. rñſo. Et niſi contumacia rei interueniat, & actor id poſtulauerit, vt ff. de rei ven. l. qui reſtituere. & l. quod ſi poſt. inſti. de offi. iud. in prin. Et niſi natura actionis hoc permittat. ff. de ac. emp. l. ex exẽm. j. rñſo. C. eo. l. ſi ita. Et niſi cũ reus commodè præſtare nõ põt. ff. de leg. j. l. ſi amplius. in fi. facit quod tradit Spe. in d. ver. quid ſi petitur. Vel poteſt, ſed pietatem oſtendit. d. l. ſi domus. §. in pecunia. & eo. ti. l. ſi tibi homo. §. j. Sed dicit Io. An. in addi. Spec. in d. ver. quid ſi libellus. q. ille §. in pecunia. nihil facit: ſed §. ſi qs. Et loquitur de legato ſeruo qui eſt filius, frater, vel nepos hæredis. dicit enim q. hærede confitente æſtimationẽ offerẽte, æquiſsimũ eſt illũ exaudiri, ſecundũ Io. An. Et niſi ęſtimatio omnino idem in ſe contineat. ff. de au. & ar. le. l. j. §. fi. & l. Titię amicę. quia nummi erant auro vel argento incapaci. Et legatũ continet in ſe pondus. Et idem dici poteſt in ſimilib⁹. C. de do na. in l. ſi quis argentum. Quod aũt dicit in l. vinum. ff. ſi cert. pe. & l. ſi res. ff. de tritica. vbi vinũ vel frumẽtũ fuit petitũ, & reus condemnatur in ęſtimatione, ratio eſt: quia ſpectatur pretium, ſecundũ certa tempora. ad quod vide quod traditur in dictis iuribus, & per Spe. d. §. ſequitur. ver. ad huius autem materiæ. & ff. de ędi. edic. l. ędiles. §. reus ſciendum. & ff. de teſt. tut. l. pe. Itẽ qñq; agit inſolidũ, & fit cõdẽnatio pro parte. ff. de peti. hæredi. l. ſi duo hęredes. Et quædam veniunt in petitione, quæ non veniunt in reſtitutione. ff. de rei ven. l. ñ. Item datur condictio furtiua ad æſtima. rei, quã dñs conſequutus eſt ab alio, q̃ à fure. Sunt autẽ qui dicũt prędictũ libellũ[a] in quo petitur res vel ęſtimatio, non eſſe admittendũ de iure. ff. de iu. l. non quẽadmodum. licet de conſuetudine admittatur, vt & aliàs dicitur. ff. de publiciana. l. j. Ad quod vide quod dixi. j. cod. arg. q. xvj. in iiñ. regula. fal. viñ. Tñ quandoq; petit res, vel eius æſtimatio; ſi res nõ præſtetur. ff. loca. l. coadiutores. ſecundũ Spe. d. ver. ſed dicit ibi Io. An. in addi. q. ſupplendũ eſt ſi nõ extat: ante. ſ. quãdo poſt morã debitoris dies non extaret, ſecundùm Guil. de Suza. qui etiam dicit rem vel æſtimationẽ peti poſſe: etiã ſi res nõ extet, per leges. ff. de ver. ob. l. eum qui ita. §. fina. & l. ſi ſeruo. §. fina. & l. in rem ſtip. §. penul. Item dic q. petita æſtimatione, res peti videtur. ff. de conſti. pecu. l. promiſſor ſtichi. ff. de condi. fur. l. in re furtiua. ff. de dolo. l. arbitrio. §. non tamen, ſecundùm Io. And. in d. addi. Ma.

23 ¶†Quintò infertur, q. admittit libellus incertus reſpectu quorumcunq; redituũ & prouentuũqđ tñ intelligendũ & declarandũ eſt, ſecũdùm ea quę dixi de fructib⁹ in ſecunda relatione: quia eadem eſt ratio. Et quid differant fructus & reditus, vide glo. fi. in c. generali. de elec. lib. vj. quæ dicit, q. omnes fructus conſiſtunt in reditu: ſed non conuertitur: quia partus ancillæ eſt in redditu, vt l. Paulus rñdit. j. rñ. ff. de vſu. & non eſt in fructu, vt in l. in pecudum. ff. de vſu. & inſti. de rerũ diui. §. in pecudum. & de hoc verbo, reditus. vide text. in c. pen. j. de pecu. cleri. & xñ. q. ñ. in c. apoſtolicos. & l. patrimonñ. & l. fundi Trebatiani. ff. de vſufru. leg. & idem dicendũ eſt, vt dixi de prouentibus, & etiã oblationibus, & ſimilibus, propter eandẽ rationẽ, & quid veniat appellatione prouctuũ & obuentionũ[b] vide glo. in verbo, obuentiones. in c. ad audiẽtiam. el. j. j. de eccle. ædifi. & in c. paſto. j. de dona. & quid appellatione obuentionum, dixi latè in trac. de oblationibus. lib. j.

¶Sextò infertur, q. etiam intereſſe quod petitur ratione ipſi⁹ incertitudinis, admittitur libellus incertus: vt ſentit gloſſ. in l. certi condictio. in prin. ff. ſi cer. peta. Sed aduerte: quia quidam voluerunt quod tamẽ de proprio intereſſe actor poſsit eſſe certus: debet exprimi certa quantitas: aliàs libellus non eſt admittendus: vt no. per Cyn. in l. j. C. de ſen. quę ſine cer. quanti. Sed cõmunis concluſio eſt in contrariũ, q. ſufficiat petere illud in genere: & poſtea probare ipſius quantitatẽ. Ita tenet Iac. But. in d. l. j. & inſti. de act. §. curare. & traditur in l. ñ. C. de ſen. quæ ſine cer. quanti. & in l. j. C. de ſen. quæ pro eo quod int. profe. & per Bar. in l. ſtipula. non diui. ff. de ver. ob. circa fi. & per Inno. in c. cũ dilectus. de ordi. cog. & per Bal. in l. edita. C. de edẽ. ver. ſed dubitatur, an debeat pati. A. B. Et fuit originalis not. Gof in libellis ſuis, in edicto, de eo per quem fac. erit rub. cxx. dixi. j. in rubri. de dila. in materia cita. artic. xxxiiñ. q. vñ. Ma. Quinimò etiam ſi non probaretur certa quantitas in proceſſu probaretur tamen intereſſe: vt quia teſtes deponerent quod actoris intereſſet. Sed interrogati de quantitate intereſſe, dixerunt ſe ignorare. Nã hoc caſu, licet per actorem non ſit probata certa quantitas intereſſe: tamen iudex non debet abſoluere reum: ſed vt certam ferat ſententiam, poteſt ſe informare ex officio de quantitate intereſſe: vel duobus committere: vel alios teſtes examinare ad certificandum ipſum intereſſe. ſecundùm quod no. Bar. in l. ſi quod ex pamphila. ff. de leg. ñ. & in l. ſemper. §. in hoc interdicto. ff. quod vi aut clam. & in l. j. in fin. C. de ſententijs quæ pro eo quod int. prof. & per Bar. & Bald. in l. ſi traditio. C. de act. emp. & per do. m. in cauſam. j. de reſtitu. vbi dicit quòd malè facit iudex abſoluendo reum: quia certa quantitas intereſſe non ſit probata. Si modò, vt dixi, probatum ſit intereſſe. Et ſi fortè propter aliquam cauſam impeditiuam: vt puta, propter periculum peremptionis inſtantię iudex non poſſet aliam ſumere declarationem: dico q. etiam non debet reum abſoluere. Sed debebit condemnare in id, quod intereſt probandum in executione. arg. prædictorum iurium, facit. c. auditis. ſ. de procu. vbi probatur, q. quãdoq; quãtitas eſt incerta: & tamen fertur certa ſententia: ſed non mandatur executioni, donec fuerit certificata. Et ad prædicta vide quæ no. Bar. & Bal. in l. ñ. C. de reſcin. ven. & Bal. in l. fin. C. de iure dominñ impetrando. Et idem dicendum arbitror de fructibus, reditibus, prouentibus, & ſimilibus ſi probarentur: ſed non probaretur certa quantitas, licet Inn. videatur hic aliter ſentire. dicit enim, q. non valet ſententia, condemno te ad fructus talis fundi. niſi in actis appareat de certa quantitate. Sed poteſt intelligi dictum Inno. quando non eſſet probatũ fructus fore perceptos. aliàs verior mihi videtur præcedens opin. vel ſaltẽ iudex nõ deberet ſimpliciter abſoluere: ſed reſeruari actori ius iterũ agendi ad intereſſe, & ad fructus, & ſimilia. Et prædicta etiam arbitror procedere in libello, quo peterẽtur dãna: vtilius tamen arbitror q. exprimatur certa quantitas in libello intereſſe fructuum, aut ſimilium. & ad illa petat actor cõdẽnari aduerſarium: & ad plus & minus[c] ſecundùm quod probabitur. Et prædicta perpetuò notabis: quia ſunt valde vtilia & quotidiana. Et ſæpe ſæpius ita practicari feci.

24 ¶†Septimò infertur q. in petitione expenſarum litis, admittitur libellus incert⁹, de qua materia dic vt latiſsimè dixi in c. calũniã. j. de pœnis. maximè ĩ ix. prin. ar. ver. nũc verò videdũ[d].

25 ¶†Octauò infertur, q. procedit libellus in quo aliquid petit, & adiungitur hæc clauſula, & plus &c. vel vltra &c. verbi gratia, ad fructus receptos, vel penſiones tribus annis & vltra: vel ad tot fructus, ſeu tantum quãtitatis intereſſe damni, & vltra: ſeu plus, quàm licet iſta dictio, & vltra. ſeu clauſula. & plus &c. contineant incertitudinem: tamen libellus videtur procedere, vt eſt tex. in c. literæ. j. de dila. quod eſt verũ: ſi pars non opponeret: ſecus ſi opponeret: quia tunc tenetur actor declarare, ſecundùm quod ſtatim dicam in ver. prima dubitatio. & ſequentibus. Aduerte tamen: quia Bar. in l. actione. ff. de furt. dicit, q. quando petitur quid certum, & additur talis clauſula, & plus &c. hæc clauſula nihil operatur: niſi poſtea probetur aliquid certum. per l. cum furti. ff. de in lit. iuran.

26 ¶†Nonò infertur, q. quando reſcriptum poteſt dari incertũ, admittitur etiam libellus incertus. ſecundùm Hoſt. in c. cũ ſuper. j. de conceſ. præben. per illum tex. ſecundùm vnum intellectum. Nam cum poſsit concedi reſcriptum ad præbendã primò, vel proximè vacatura, & ſic ad futurum. quod quidem eſt de ſui natura incertum: & licet certum ſit vnam præbendam vacaturam: tamen incertum eſt de qua, ſi tamen reſcriptum ſit ita conceſſum, admittitur libellus incertus: in quo petitur præbenda primo vacatura, vt d. c. cum ſuper.

27 ¶†Decimò infertur magis generaliter, q. vbicunq; poteſt peti ius de futuro, & illud deduci in libello: procedit libellus incertus. & ratio eſt, propter incertitudinem: quia omne futurũ de ſui natura eſt incertum, vt l. j. C. qui accu. nõ poſ. & l. j. §. huius autem. ff. ne quid in loco publico. inſti. de ver. obl. §. conditiones. in l. antiqui. ff. ſi pars hęreditatis petatur, & in l. ſed & ſi reſtituatur. §. fi. ff. de iud. Et an & quãdo poſsit agi pro iure de futuro, no. in c. in noſtra. j. de ſepul. & in c. Prælatus. de homi. lib. vj. & in c. auditis. ſ. de procu. & plenè per Bar. & legiſtas in l. j. C. de ſen. quæ ſine certa quantitate. cum ſimi.

28 ¶†Vndecimò infertur, q. procedit libellus incertus in reuocatione attentatorum. licet enim in libello petanẽ reuocari generaliter attentata, vel ſimpliciter quicquid attentatum eſt: tamẽ procedit, ſecundũ no. p. Inn. & doc. in c. dilatę. j. de exce. & in c. conſuluit. el ñ. & ibi per d. m. vbi etiam tetigi. j. de appel. Et ratio eſt: quia petitio reuocatiõis iſtorũ attentatorũ habet ſe per modũ cuiuſdã acceſſorñ ad negotium principale: & ideo libellus generalis admittit per ea quæ ſuperius dicta ſunt: maximè in prin. iſti⁹. v. q. prin. in j. & ñ. mẽbro prin. & ita cõſuluit Old. conſil. ccvj.

29 ¶†Duodecimò infert, q. admittit libellus incertus quãdo inſurgit probabile dubiũ, vel in iure vel in facto: etiam

proprio

a ¶Latius tractatur a in §. ſed iſte. inſtit. de act. vbi Iaſ. in xvñ. col. de actio.

b ¶Obuentionum appellatione venit omnis reditus & decimæ. ita not. Abb. in c. ad audiẽtiam. de eccle. ędifi. & in c. ex tranſmiſſa. de renunci. Bal. remiſsiuè in l. j. §. exercitorem. ff. de exer.

c ¶An autem hæc clauſula, plus vel minus. aliquid operetur, vide Iaſ. in §. curatore. de act. & inibi quid de intereſſe circa fin. §. latè poſt doc. in l. ſtipulationes. in fi. q. ff. de ver. obli. & Bal. in l. publia. §. Titius. ff. de poſ.

d ¶Et per Iaſ. in d. §. curare. & in l. properãdum. §. ſin autem. de iud. C.

a poprio,si probabilis est ignorantia facti ꝓpriꝫ, vt puta si agẽ dum de facto valde remoto & longinquo,& intricato. argu. not.in c.ab excõmunicato,ſ.de reſcrip.& no.per gloſſ.in c.iĩj. j.de proba.faciunt etiam not.in l.peregrè.ff.de acquir.poſſ.facit etiam ſingulare d.Dyn.in l.ſtatulibe.ſi rationem.ff.de ſtatu libe.quod refert & ſequitur Angelus & Ioannes de Imol.in l. iĩj.§.ait prætor.ff.de re iudic. vbi dicit quòd propter factum multum intricatũ ille qui timet de captura ad eam fugiendam poteſt offerre etiam vnum ſolum denarium: & in eo prẽſtare fideiuſſorẽ.quod perpetuò memorię cõmendabis,& hoc potiſ ſimum procedit ſi actor iuraret ſe nõ poſſe certificare.facit qđ no.Spec.eo.tit.§.iuxta.verſic.quid ſi in præmiſſis.vbi dicit ꝙ actor dubitat de colore vel põdere,ſuccurrit ei ſi iurat ſe neſci re colorem,vel pondus,per l.in actione.§.j.ff.de furt.& l.j.§.ſi quis argentum.ff.depoſiti.& fuit no.Inn.in c.certificari.j.de ſe pul.Et ſi tu diceres quid prodeſt hoc iuramentum:cùm iudex certam debet ferre ſententiam,vt ſæpius dictum eſt.reſpõden do ſecundũ Spe.ad hoc vt reus lit.conteſtet.Nam ſine libello non teneret reus reſpondere,vt in c.præce.& in aut.offeratur. de lit.conteſta.& in proceſſu poterit declarare, ſeu exprimere certum pondus vel colorem,ſubdit tñ quòd quidam dicunt ta lem libellum non eſſe admittendũ:etiam ſi velit iurare ſe neſci re colorem vel pondus:niſi illud exprimatur.& ad §.ſi quis ar gentum.reſpõdẽt ꝙ ibi non dubitabat de pondere,ſed de põ deris ęſtimatione.& hoc latius proſequit Roſ.ti.xxiĩj.vbi tra ctat de actione ſpeciali.ver.ſed licet dixerim. Ego arbitror ꝙ vbi actor poſſet faciliter certificari verior ſit ſecunda opi.aliàs procedat prima opi.& in hoc videt multũ operari iuramentũ ſuum ratione incertitudinis,ſeu dubietatis cõſiſtentis in intelle ctu:ad quod probandũ admittitur iuramentum.ad quod vide gloſſ.& quamplurima iura quæ allegauiin c.ſignificaſti.el j.de homicid.

30 ¶A.B.†Decimotertiò admittit libellus incertus ſuper his quæ non ſubĩciuntur neceſsitati probãdi,ſed ſtatur iuramento pe tentis:puta ſi petitur ratione violentiæ ſecundùm diſpoſitio- nem c.ſi.quod metus cau.&l.ſi qñ.C.vnde vi. quia ſup his nõ habet reus deliberare niſi ſuper violentia:cũ de reliquis ſtetur iuramento actoris:vnde generalitas illa,circa res vel æſtimatio nem non habet vitiare,ſecundùm Innocen.in c.ĩ.de ordi.cog. Sed Ant.ibi reprobat,mouetur:quia licet ſtetur iuramẽto par- tis de reb.amiſ.poteſt tamen probari cõtra.arg.c.cõtinebatur. de deſpõ.impub.iuncto c.propoſuiſti.de ꝓba. facit l.admonẽ di.quod ibi no.de iureiur.vnde ſaltem hac ratione vt poſſet ſe defendere,deberet fieri declaratio,ſcđm do.Anto.Sed do.me. ibi dicit ꝙ opi.Inn.poteſt defenſari:quia tẽpore iuramẽti pote rit certificari:& ſic tunc poterit ꝓbare cõtrariũ:vnde ſatis eſt quòd dicat in princip.quòd talis cõmiſerit violentiã, ſecundũ dñm meum.Sed circa prędicta ſubĩcienda ſunt quædam du- bia declaratione neceſſaria.

31 ¶†Primũ dubium eſt vtrum in prædictis caſib⁹ libellus incer tus propter prædictas rationes ſit admittendus: etiam ſi pars opponeret.Solu.dic quòd ſic:quando ſumus in caſibus in qui bus non eſſet in poteſtate ipſius actoris declarationem facere. quod de facili poteſt ex ſuperioribus colligi.

¶Secundum dubium eſt,quid ſi actor poſſet ſpecificare & de clarare: ſed tamen facit libellũ incertũ:cõtra quem pars nõ op ponit:vnde dubitatur an libellus procedat ſi poſtea ex proba tionibus certificet.Solut.dic ꝙ ſic.arg.tex.noſtri.facit c.ſequẽs. & quod ibi no.& quod dicã j.eo.argu.in x.q.princi.& iſta eſt cõmunis opi.doct.hic quæ optimè probatur in l.fi.C.de ann. excep.& ibi doct.ibi Ang.concludit ꝙ tenet proceſſus ſuper libello incerto ſi nõ opponat.allega.c.cùm dilectus.j.de ordi. cog.vbi etiam hoc tenent Doct.& c.cùm vintonienſis.cũ glo. ſ.de elect.tenẽt Doct.maximè Pau.de caſt.in l.edita.C.de edẽ. ſ.de elect.tenẽt Doct.maximè Pau.de caſt.in l.edita.C.de edẽ, & Inno.in c.cùm ſuper.de conceſ.præbẽ.in gloſ.magna.circa fi.& ibi etiam Ioan.de Imol.per d.l.fi.& l.ñ.C.de ſen.quę ſine certa quãti.& l.cùm putarem.ff.fami.her.gloſſ.tamen in l.ſi in rem.ff.de rei ven.& clarius Iaco. Bu.tenent quòd proceſſus ſit

b nullus,ſed cõmuniter[b] reprobatur: & cõmunem opin.tenuit Franc.accur.quã refert & ſequit Bald.in d.l.ſi rem,allegat not. per Spe.in ti.de offic.com.iud.§.deſeruit.verſi.quid ſi libellus. facit de cõſti.de elec.vide quod dicam j.in xviĩj.princip.artic, & in c.ſeq.in xxxvĩj.arti.princip.

32 ¶†Tertiò dubitatur quid ſi pars nõ opponit de ineptitudine ſeu incertitudine:vtrũ iudex ex officio poſsit cogere actorem ad declarandũ:& videt dicendũ ꝙ nõ:quia hoc videt reſpice- re priuatũ cõmodum.Sol.d. Ant.hic,& Io.de Imo.& moder- niores tenẽt cõtrarium:ꝙ poſsit:qa hoc cõcernit etiã fauorem iudicis,vt certam poſsit ferre ſententiã.facit quod not.in c.cau ſam.ſ.de iud.& in c.j.de elect.lib.vj.Et qđ dicimus de inepto libello ꝙ iudex poteſt ipſum dentibus lacerare,vt no.glo in l. j.ff.de offic.aſſeſſo.de quo dicam latius j.eo.arti.xvj.& in c.ſe- quen.articu.xxviĩj.

33 ¶†Quartò dubitat qualiter reus debeat opponere de incerti- tudine.Sol.videt dicendũ ꝙ ſpecificè debet opponere ꝙ libel lus ſit incertus,& ꝙ fiat declaratio.facit tex.noſter & qđ no.in l.Titiæ textores.ff.de leg.j.cum ſi.quia ſicut actor debet aper- tè agere:ita excipiens apertè excipere.Sed doct.in c.ſeq.in ſi- mili inſtruũt ꝙ excipiens debet eſſe cautus quantũ poteſt, ne exprimat articulatè vitia libelli:ne fortè actorẽ inſtruat ſuper illis,ſed ſimpliciter excipiat non eſſe procedendũ ſuper tali li- bello, vel talem libellum non eſſe admittendum:nec tũc iudex debet dicere libellum eſſe declarandũ,ſed ſcđm propoſitã ex- cep.pronunciare procedendũ non eſſe.& idẽ tenet Spe.eo.tit. §.fi.ver.cautus etiã ſis.vbi cõcludit ꝙ reus debet excipere:nõ teneor reſpondere.nõ aũt debet petere libellum declarari: qa iã inſtrueret aduerſariũ.& adde qđ latius dicã.j.eo.ar.xviĩj.

¶Quintò dubitatur ſi petitur declaratio eo caſu quo actor te- netur declarare:& actor nõ declaret:quid agendũ ſit.Solu.dic ſecundũ Spec.eo.ti.§.iuxta.ver.ſi.ꝙ nõ tñ debit libello donec libellus declararet.argu.tex.noſtri.& ñ.q.viĩj.libellorum.ſ.de iudi.c.examinata.& ſi actor perſeueraret,abſoluit reus,vt l.Ar- rianus.ff.de actio.& oblig.& j.de proba.c.ex literis.ſecundùm b Spec.in d.§.iuxta.verſi.ꝙ ſi actor.qđ intellige ab obſeruatione iudiciꝫ ſi lis nõ eſt cõteſt.Sed poſt lit.cõteſt.ſi actor in proſecu tione certificaſſet petitionẽ ſuã pro eo deberet ſeq ſnĩa. Si ve- rò non certificaſſet,nec in ſubſtãtia nec in q̃titate procedit di- ctum Spec.vt colligit ex his quæ ſuperius dicta ſunt. & adde quę dicam j.articu.xxxĩj.

¶Sextò dubitat quid ſi pars petit ꝙ actor debeat declarare li- bellũ incertũ,ſed actor nõ declaret,nec cõpellit iudicẽ,ſed pro cedit.Sol.dic ꝙ debet appellare,vt eſt tex.hic.de quo dic vt la- tius dicã.j.in c.ſeq.art.xxviĩj.

¶Septimò dubitat quis ſit iſtius declarationis effectus,an denẽt nouę dilationes.Sol.dic vt dicã in c.ſeq.art.xxvĩj.Ex his habes expeditum quartũ membrum principale,de iudiciꝭs ſeu actio nibus ſingularibus.

¶Circa quartũ mẽbrum principale iſtius v.q.principalis.de iu diciꝭs cõibus nõ eſt neceſſe inſiſtendũ:qa aut in iudicio cõi ve- nit quid vniuerſale,aut quid generale,aut quid particulare. vñ ſcđm contingentiã rei petitę ſeu deductæ ad iudiciũ cõmune: dicendum eſt ſecundũ ea quę dicta ſunt in primo,ſecundo,& tertio ſuperioribus membris.& propter hanc cauſam arbitror ꝙ gloſſę iuris canonici & ciuilis,& cõiter ibi in materia noſtra nõ fecerint diuerſum mẽbrum de iudiciꝭs cõmunibus.Et adde quę dicam j.eo.art.q.xx.

34 ¶†Circa ſextã princ.q.vtrũ in libello ſit neceſſaria narratio, & qualis,ſolutio:dic quòd debet eſſe certa & clara,vt patet ex his quæ dicta ſunt in preced.q.& debet eſſe apta ex qua reſultet cauſa & concluſio ad intentionem agentis.& breuis cõtinens neceſſaria & non ſuperflua:quia melius eſt pauca vtiliter nar- rare quàm multis inutilibus hominum aures prẽgrauare, vt in l.tanta.§.contrarium.C.de vete.iure enucle.ſ.de ęta.& quali.c. cùm ſit.graue enim eſt probare,& ad onera probandũ venire, vt in l.is qui deſtinauit.ff.de rei vend.& probari debent quę in libello offerunt.C.de probat.l.actor canonizata.vj.q.vlt.& j. de cauſa poſſ.& proprie.c.cùm eccleſia.prope fin.C.de eden. in l.qui accuſare.cùm ſimil.ſecundùm Specul. eod.titu.§. fina. verſicu.& in ſumma.& fuit hæc doctrina Bonaguidę de Ara. vt ibi dicit Io.And.in addi.Narrare igitur debet neceſſaria & vtilia, quæ videlicet probata ſuam iuuent intentionem.ſ.de iu diciꝭs.examinata.& cum ex facto ius oriatur, vt in l.ſi ex pla- gis.§.in crimi.ff.ad leg. Aquil.& in l.j.C.de impo.luc.deſcri.& not. in l.vt reſponſum.C.de tranſaction.ideo quacunq; actio- ne agatur,debet talis narratio fieri in libello,vt ex ea reſultet ius agendi.cautè tamen agit actor ſi in libello ponat verba gene- ralia,vt in proceſſu habeat plures vias & diuerticula plura ad ſuam intentionem fulciendam, vt puta ſi dicat, peto talem electionem tanquàm minus canonicè factam caſſari;ſuper hac enim generalitate cùm plura veniant impedimenta poterit ſe- qui quod voluerit.facit ſ.de ſupplẽ.neg.prælat.cap.fin.quàm- uis enim ex narratione plures reſultent iura & cauſæ, fortè ad- uerſarius non exiget electionem, nec cauſæ ſpecificationem, nec actor dicere tenetur niſi exigatur.ff.de iureiurando.in l.iuſ iurandum.& de oper.noui nuncia.in l.de pupillo.§.qui opus nouum.& Spe.eod.titu.§.fina.verſi.penulti.& fi. Vtile eſt igi- tur exprimere talia quę ſint apta concludere omnem modum agendi quàmuis poſtea ſufficiat tale quid probare quod con- cludat ad alterum de remediꝭs propoſitis ſibi competentibus, ſecundùm Lapum,allegat l.ñ.& l.quintam.& ſi plura narran-

a ¶An & qñ in facto ꝓprio admittatur ignorãtia, & dicat ꝓbabilis,vide latè Alex.et mod.in l.ſi res.ĩ prin.ff.de le.j.

b ¶Cõis opinio eſt ꝙ teneat ꝓceſſus,li cet libellus ſit gñalis & incertus.vide doc.maximè mod. in l.edita.C.de edẽ. & adde ꝙ iudex põt ex officio coge re partẽ actricẽ reo nõ petẽte vt clarior reddat libell⁹,vt p do.Iaſi l.age.in fi. C.de tranſact.

a ¶Qui aliquid simpliciter narrat in libello qđ sic in fauorẽ conuẽti, videt illud confiteri. et iõ solet addi, vt asserit l. precũ. C. de liber. cã. adde Alex. in l. edita. in j. nota de eden. facit text. in l. cõditioni. C. de insti. & substitu.

b ¶Si agitur de homicidio, et ꝓbatur paricidiũ, an ꝓcedat libellus. & idẽ si accuso de adulterio. & ꝓbo de stupro. vide Ioan. de Ana. ĩ c. qualiter. nũ. in fi. j. de accusa.

c ¶Similiter si ciuiliter accuset de adulterio debet inseri locus: at si criminaliter ageretur, vide post Abb. in c. tuę. in notab. pen. vide Ro. consi. cxcj.

sur, debet accipi illud super quo libellus concludit: & sufficit illud verum esse, secundùm Lap. allegat. lv. per l. j. ff. de eden. & ff. de suspe. tuto. in l. hæ enim. facit quod dicam j. in. xĩj. q. prin. istius arti. vbi dicam, quòd libellus magis consideratur circa modum concludendi, quàm narrandi: nec tenetur libellans in narratione allegare aliquam defensionem reo competentem, secundùm Innocen. in c. cùm Bertoldus j. de re iu. cꝫuis allegando non vitietur in c. j. de concess. præben. libr. vj. Et aduerte quòd cautus sit actor, qui aliquid narrat, quòd sit de intentione aduersarĩj: vt non affirmatiuè. nec simpliciter illud narret: sed cum ad
a iuncto[a], videlicet qui dicit vel asserit se hæredem, procuratorẽ, tutorem, prelatum &c. facit quod no. in l. cognitio. ff. de lib. causa. ne aliàs simpliciter narratum videatur fateri, vt in l. cũ precũ. C. de lib. cau. A. B. Et not. ꝙ non vitiatur libellus, licet narratio sequatur cõclusionẽ, vt in c. per tuas. j. de condi. ap. & ibi no. Ma.
35 ¶†Circa septimam princip. q. an requiratur expressio qualitatis, & qualis, solutio. Bald. in l. edita. C. de eden. in. vj. q. princip. arguit pro & contra, & distinguit. tangit etiam in repetitione d. l. edita. versicu. circa sextum. sed ego arbitror aliter, & latius distinguendum, quod aut loquimur de qualitate iudicis. & dic vt dixi in. xĩj. q. prin. istius argu. aut de qualitate actoris, & dicendum vt dixi in. xiĩj. q. princi. Aduerte tamen: quia si esset aliqua qualitas in actore, quæ alteraret formam procedendi, vel pœnam in conuento: puta, quia actor esset ciuis, vel officialis, vel qđ simile: talis qualitas esset exprimẽda, si actor intẽderet cõseq priuilegiũ illius qualitatis. ad qđ vide qđ latè dixi c. qualiter. el. ĩj. j. de accu. in. xj. arti. q. xlj. xxiĩj. & xxix. Et adde hic eaꝫ dixi š. in. iiĵ. q. istius erti. aut de qualitate aduersarĩj conuenti, & dicendum vt dixi in. iiĩj. q. principali. adde tamen, ꝙ si in reo esset talis qualitas quæ alteraret formam procedendi, vel maiorem pœnam in eo: vt quia forensis, fœmina, aut filius &c. Vel quia de magnatibus, aut nobilibus &c. & similiter ad prædictam intentionem talis qualitas est exprimenda. ad quod vide quod dixi in d. c. qualiter. in quæstionibus prædictis. Et hæc adde ad ea quæ dixi in iiĩj. q. princi. aut loquimur de qualitate rei petitæ & subsingue, quod aut loquimur de qualitate demonstratiua substantiæ ipsius rei quę petitur: & dic vt dixi in. v. q. princip. aut de qualitate qualificatiua eius ad quod agitur. Et dic ꝙ aut qualitas deducitur tacitè cum ipsa re seu facto, & sufficit, vt l. j. C. de sica. & in l. si non conuicĩj. C. de iniur. in c. cùm dilecti j. de accusa. & in l. nec exemplum. C. de fal. & ibi per Cy. hic intelligo, nisi expressio omnino exigeretur pro forma. vt dixi in quinta quæstione in quarto membro. versicu. debet igitur res quæ petitur. Aut non deducitur cum ipso facto, vel re, vel alio modo: & tunc aut est qualitas quæ dat esse rei: & quia est potius substantia, quã qualitas, vt c. tua. de spõ. & ibi dixi post d. An. & Do. m. non est dubium quod libellus non procederet nisi exprimeretur talis qualitas. facit quod statim dixi. vnde debet talis qualitas inductiua substantię exprimi in libel. & ideo si ago contra te, quia surripuisti mihi rem, non procedit libellus: quia non allegatur factum ex quo concludatur, vel præsumatur furtum: vt patet ex nota. in l. sub præ textu. C. de transact. necest admittendus iste libellus vt generalis: quia de crimine agitur. ff. de dolo l. item exigi. ff. de iniur. in lege, Prætor edixit. secundùm Bald. in d. vj. q. quæ tamẽ verba sunt satis ineptа. Conclude tamen quòd qualitas substantifica est exprimenda. & si non est expressa, si postea exprimeretur, & narratio libelli, seu conclusio non extenderet delictum substantificatum per qualitatem quæ postea adderetur vel probaretur, talis additio qualitatis induceret nouum libel. per l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. ad quod vide quod dicam. j. articu. xxv. & seq. Aut est qualitas quæ alteratur: & sic ꝓpriè potest dici qualitas. id est quid accidẽtale: & dic quòd aut sunt qualitates q̃ alterant factum vel id ad quod agitur, vt in delictis, qualitas scientiæ, loci temporis, causæ, rixæ generis armorum, modi percutiendi, vt amenationis vel vibrationis, & euentus: quæ omnia vel de sui natura aggrauant & minuunt delictum: vel quandoꝙ ex iure positiuo, secundùm quod latissimè dixi in c. licet. j. de pœnis. & quantum ad materiam conceptionis libelli in c. qualiter. el. ĩj. j. de accusa. in. xj. princip. articu. & de qualitate scientiæ, habes ibi. q. xlvĩj. & xlviĩj. de loco & tempore. q. xxxvj. xxxviĩj. xlĩj. xliiij. xlv. l. & seq. & aliquid dicam. j. in viĩj. q. princi. de genere armorũ ibi. q. xlvj. de modo percutiẽdi & amenationis. q. xliĩj. xlix. & lvj. de cuẽtu. q. lviĩj. & latius in d. c. licet. prope fi. oẽs ergo qualitates hmõi, quę hñt alterare naturam actus vel modum procedẽdi aut pœnã, sunt exprimendę in libello: vel similiter ante lit. conte. deducendę. Nam post lit. cõte. nõ possunt edi: quia super ea actione, seu re, nõ est lis cõtest. & ideò ex illa qualitate omissa non posset sequi condemnatio. ad qđ vide qđ dicã. j. eo. c. ar. xxv. & seq. & vide Bald, qui singulariter dicit post Guil. in l. sed ex dolo. §. in hac. ff. de dolo. ꝙ si quis accusauit aliquem de percussione facta in collo, & probauit percussionem factã in capite non debet sequi condemnatio. dixi latius in d. arti. xj. q. lviĩj. Et aduerte: quia si probata sit qualitas quæ non fuit deducta in libello debet sequi condemnatio: non tanꝫ de maleficio qualificato, sed tanquàm de simplici: qa probatio illius qualitatis quæ nõ cõcluditur in libello: & sic in processu nihil operatur ad absolutionem, vt in l. si quis liber. ff. de petitio. hæredi.
b vnde si actum est de homicidio[b] & probatum sit paricidium: licet non possit sequi condemnatio de paricidio, ad quod non est actum: tamẽ nõ debet sequi absolutio ab homicidio ipsius: quia oẽ paricidiũ est homicidiũ. ita cõcludit Bal. in l. edita. C. de edẽ. in vj. q. prin. ver. sed quid si probatę. In ciuili verò cã si ꝓbata esset qualitas non deducta in libello quæ alteraret actionem seu petitionem deberet sequi absolutoriè, secundùm formam l. leuius ff. de pact. dota. Si verò in libello esset deducta aliqua qualitas, & nõ esset probata: vtrum debeat sequi condẽnatio: quia non est materia nostra omitto. vide Bald. in d. l. edita. in vj. q. princip. versic. sed quid econtra. et vide quãplurimas remissiones quas dedi in c. conquestus. š. de foro competen. dicã fortè latius in titu. de probatio. vbi melius conuenit. Et quid si pro homicidio de die cõmisso debeat amputari manus ex forma statuti. Sed pro commisso de nocte debeat amputari caput, vel ambæ manus, & actum est pro homicidio de nocte commisso: nec est probata qualitas noctis. Bald. in d. l. edita. ver si. sed quid si statutum concludit quòd talis non potest condemnari: etiam ad imputationẽ manus, quia est alia species delicti, nisi ante lit. contesta. illa qualitas fuisset detracta de libello. Sed circa prędicta oritur notabilis dubitatio: quid si accusator dixit: quare peto ipsum condemnari de omnibus & singulis supradictis, an per hoc videatur cumulare simplex maleficiũ & qualificatum? Solu. dic, Bal. in dicta l. edita. in vj. q. versi. quid si accusator. ꝙ impossibile est ꝙ qualificatum inhæreat simplici, & quod illud sit simplex. ff. de condi. & demonstra. in l. si Titiæ non nupserit. & sic sentit quòd etiam debet sequi absolutio. & facit quod statim dicam in versicu. sequen. sed dubium est vtrum videaꝫ agere de maleficio simplici, & qualitate diuersa. respondet Bald. ibi quòd non: quia de sola qualitate nõ potest agi per se, vt in l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. vnde concludit ꝙ dicta clausula de omnibus & singulis supradictis nihil importat. Sed tantũ vnum maleficiũ deducitur numero. ar. j. fi. ff. ad Tre. & l. si pluribus. ff. de le. ĩj. & l. hoc ar. ff. de hære. insti. Et prædicta sunt notabilia: quia vtilia scđm Bal. & adde quæ dicam in seq. q.
36 ¶Circa viĩj. prin. q. vtrũ locus & tps sint exprimẽdi in libello. Sol. Spe. eo. ti. §. qui libellus. ver. item locum. dic ꝙ libellus debet cõtinere locũ, vbi actum vel contractum est, vt l. fama. ff. de censib. ĩj. q. vj. in c. libellorũ. sed hoc nõ est apud multos in vsu, scđm Specu. tu verò distingue ꝙ aut loquimur in causa ciuili, aut in causa criminali. primo casu cõis conclusio docto. est ꝙ locus & tempus nõ sint necessariò exprimendi. hoc tenẽt Inn. & Ioan. An. & d. Do. in c. Abbate sanè. de re iudi. lib. vj. prope fi. Et probatur in l. edita. C. de eden. et ibi etiam hoc tenent Bal. in repe. versi. viĵ. opponitur. per l. cũ tabernam. §. idem quęsijt. ff. de pigno. Et etiam idem tenet ibi in lectura, & Bar. in l. an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudic. facit tex. in l. testium. C. de testibus. & tenent quidam moderniores in c. præce. istud tamen quòd tempus & locus non sint regulariter exprimẽdi, recipit plures fallentias.
37 ¶†Primò ergo fallit si ex forma statuti expressio loci & temporis requireretur. faciunt quæ dixi š. in v. princip. artic. in iiĩj. membro.
38 ¶†Secũdò fallit si de crimine accusaret mulier: [c] qa tunc debẽt
c exprimi circunstantiæ, & locus & tẽpus, sicut in libello accusatorio, vt in l. libellorũ. ff. de accu. canonizata. ĩj. q. viĩj. libellorũ. & hoc tenet glo. in l. item exigit. de dolo. & Innoc. in c. fi. j. de pur. cano. do. Ant. in c. præce. & dñi de Rota decisi. xliĩj. & est tex. valde notab. in c. tuę. š. de procu. & hoc no. ibi do. Ant. do. me. & Ioan. de Imol. per quem text. hoc tenet Bart. in l. j. §. interdictum. ff. vti poss. quod tamen limitat ibi Barto. si in huiusmodi libello ciuili ex crimine actor concluderet dolum aduersarĩj: quia tunc debent inseri locus & tempus, ne in tanto crimine actori vagari liceat, vt in l. prætor ędixit. in prin. ff. de iniur. & l. itaqꝫ. ff. de dolo. & probatur expressè in l. j. §. rectissimè. & §. vbi autem. ff. de vi & vi arma. in quibus patet quòd in interdicto vnde vi. debent inseri locus & tempus. Secus si dolus aduersarĩj non arguitur: quia tunc non est necesse. & idem tenet Barto. in d. l. an eadem. §. actiones. Et idem in effectu vult in dicta l. prætor edixit. vbi concludit quòd aut agitur aliqua actione quæ infamat. Et debent inseri, vt ibi, & dicta l. item exigit, quod

quod intelligit siue infamet de iure,siue de facto.facit etiã: qa etiam in exceptionibus cõtinentibus delictũ debent inseri locus & tempus,secundũ Bar.in d.l.prætor.& in l.j.ff.de excep. per c.præsentiũ.de testi.li.vj.& tenẽt dñi de Rota deci.cccl vj. & Bal.in d.l.itẽ exigit.& Ang.in dicta l.prætor edixit.tamẽ tales exceptiones non infamant de iure,vt videbimus in c.cùm dilectus.j.de ordi.cog.secus si actio sit ciuilis quæ nullo modo infamet.& ita dicit ꝙ obseruat consuetudo.tenet etiam Bal.in dicta l.edita.in viij.op.vbi dicit ꝙ in omnibus famosis actionibus reo petenti debent exprimi locus & tẽpus. Aduerte tñ: qa Roffredus quãdo format libellũ super actione iniuriarũ nõ ponit locum aut tempus.nec etiam Specu.in titu.de damno dato.sed tamen Specu.eod.titu. §.iuxta.versicu.item si agitur de crimine.dicit quôd si de crimine agitur ciuiliter debet exprimi qualitas iniurię.

39 ¶†Tertiò fallit etiã in causa merè ciuili quãdo iudex certis ex causis petit fieri expressionẽ loci & tẽporis.argu.c.cùm Ioan. j.de fide instru.& insti.de actio.§ curare.scd̃m Inn.in c.Abbate.de re iudi.lib.vj.in glo.pen.& Bal.in repe.l.edita.C.de eden. in fi.viij.oppositionis. faciunt no.per Bar.in l.is qui reus .ff.de publi.iudi.

40 ¶†Quartò fallit si reus peteret declarationem loci & tẽporis ad exceptiones & defensiones suas proponẽdas:vt puta si petit declarari tempus ratione interesse,præscriptionis,aut alterius interesse,tenet Bald.in l.edita.versic.quæritur incidenter, in lectura sub v.q.princ.per illã l.& l.nõ est nouũ.& l.fi.C.de eden.& Bald.in repe.d.l.in fi.viij.oppositi.vbi dicit quòd si reus petat fieri specificationem loci & temporis debet fieri,per no. per Inn.& Host.in c.fi.j.de pur.cano.facit quod no.Bart.in d. l.is qui reus.

41 ¶†Quintò fallit generaliter vbicunq; interest rei ꝙ apponat̃ locus,seu quãdo ipsi⁹ omissio reo esset nociua,vt puta in actione arbitraria propter locũ:& ideo qui in vno ex locis alternati uè positis absolutionẽ,vel etiam ex pluribus locis in altero peteret & electio esset debitoris,debet alterius loci facere mentionem,vt l.ij.§.fi.ff.de eo qd̃ certo loco.& ibi doc. Et idem si ageret in alio loco cꝫ destinato solutioni.ad quod vide qd̃ latè dixi in c.dulci.s̃.de foro cõpe.in ij.prin.art.maximè in ñ.q.qd̃ potest intelligi maximè in alio loco s.idoneo,scd̃m gloss.in l.j. de eo qd̃ certo lo.vel in alio,s.quocunq; loco præstãdo interesse,scd̃m Nic.Mat.& Bar.pro qua opinionũ declaratione vide quæ latè dixi in d.c.dilecti.in ij.artic.q.iiij.si tamẽ non poneret̃ locus in libello non vitiaretur ꝓcessus,sed bene posset reus petere quòd ponatur.arg.l.fina.C.de anna,excep.Sed circa prædicta dubitatur quid si sumus in casibus in quibus debet fieri expressio loci & temporis in libello,& non fuit facta , vtrũ si pars non opponat teneat processus.Solutio.in ciuilibus videtur dicendũ quòd sic,per ea quæ statim dixi.sed in causa criminali,vide quæ latè dixi in c.qualiter.el ñ.j.de accu.in xj.princi. articu.q.xxxvj.in fi.Aduerte tamẽ:quia licet in libello quo ad ipsius formã regulariter nõ sit necessaria expressio loci & temporis:tamen qñq; exigitur probatio,saltẽ respectu tẽporis in prosecutione:per qd̃ tempus concludat̃,& per ipsum probet̃ contractũ ante lit.conte.fuisse celebratũ:nõ tñ est necessarium probare determinatũ tẽpus,sed solũ ꝙ actus vel cõtractus vigore cuius agitur precesserit lit.cõte.vt no.per Io.An.in c.Abbate.in gl.super verbo,temporis.& seq.de re iudi.lib.vj.& videas per eũ & per do.Domi.qa non est principalis materia nostra.& Bal.in d.l.edita.in v.q.ver.quęrit̃ incidẽter.Faciendo tñ differentiã inter actionẽ personalẽ et realẽ,vt tradit̃ per doc.in dictis locis,de quo aliquid dicam in c.seq.xxxiij.ñ.prin.arti

¶Postremo quo ad hanc viij.q.vide gloss.in verbo, associari. in aut̃.offeratur.C.de lit.contesta.quę dicit quòd actor in libelli initio debet scribere annos Domini,per text.in corpore vnde sumitur dicta authẽ. quod tamen hodie nõ seruatur,sed scribitur terminus ad respondendũ.tu vide quod diçam j.in xiij. princ.articu.

42 ¶†Circa ix.q.princip.vtrum aliæ circunstantiæ sint necessariò exprimendæ in libello,Solu.dic ꝙ non,nisi illę de quibus s̃.dictum est.& quod statim de causa dicet̃ in seq,q.facit quod no. Barto in l. præses.ff.de pœnis.quinimò non est necesse quòd exprimantur personæ accessorię,licet pro suo interesse possint comparere,vt l.si suspecta.ff.de inoffic.testa.& in c. veniens.j. de testi.cum simil.tradit Bal.in l.edita.C.de eden.in viij.q.vers. personæ verò.

43 ¶†Circa decimã principalem q.an actio sit in libello exprimẽda,fol.gloss.hic distinguit ꝙ aut agitur actione reali:& non est necessariò exprimẽda:quia causa intelligitur expressa eo ipso ꝙ ponit rei vendicationem:aut agitur personali,& causa est exprimenda,scd̃m glo.sed quia ista materia est aliqualiter difficilis & intricata:ideò pro clariori ipsius doctrina prosequar infrascriptas quęstiones.

¶Primò ad intellectum materiæ & infrascriptarũ quæstionũ quærã vtrũ sit differentia inter actum seu cõtractũ, obligationem,& actionem:& qualiter se habeant adinuicem.

¶Secundò,quid sit causa.

¶Tertiò,quotuplex sit causa.

¶Quartò,an causa sit exprimenda in libello,& quando seu in quibus actionibus vel iudicijs.

¶Quintò,quare requiratur expressio causę in libello.

¶Sextò,an vna vel plures causæ exprimi possint vel requirantur in libello.

¶Septimò,quæ causa sit exprimenda in libello,& qualiter.

¶Octauò quid si causa expressa non est apta,vel ex pluribus expressis aliqua sit inepta.

¶Nonò,quid si causa expressa nõ est vera,vel non probatur.

¶Decimò,quid agere debet reus si cã non est expressa , vel est expressa,sed non legitima:qualiter cautè debet excipere.

44 ¶††Primò igitur quęro vtrum inter actum gestum seu contractum,obligationẽ & actionem sit differentia:& qualiter se inuicem habeant & oriantur.Sol.dic ꝙ quatuor sunt quorũ vnũ nõ alterum,videlicet factum gestum seu contractus obligatio, actio,& exactio.Primò enim in esse deducitur contractus:aut quasi contractum delictum:aut quasi delictum.ex quibus quatuor,vel altero eorum oriunt̃ obligationes, vt est text.in l.j.in prin.ff.de actio.& obli.licet quidam etiã velint ꝙ etiã ex alijs varijs figuris causarũ obligationes oriantur,vt dicit tex.in d.l. j.Sed secundùm vnam opin.glos.ibi quam sequuntur Dyn.& Bar.& videtur verior,vt latè dixi,insti.de actio.§.j.illud quod ibi dicit̃ de varijs figuris causarum,intelligit̃ de quasi cõtractibus,& quasi delictis licet alij plures dant̃ intellectus.oritur ergo obligatio ex cõtractu vel quasi delicto,vel quasi :ex ipsa verò obligatione oritur actio qua mediãte põt fieri exactio,vt l. licet.§.ea obligatio.ff.de procu.facit l.ij.ff.mandati.& insti.de oblig.in prin.iuncta l.nihil aliud.ff.de act.& obli.& institu.de act.in prin.vbi ergo nõ oritur obligatio,nõ orit̃ actio.Nam ex quo actio subalternat̃ obligationi,oportet obligationẽ præcedere,vt dicit tex.in d.§.ea obligatio.& ibi not.Bal.Aduerte tñ qa nõ ex cõi obligatione orit̃ actio:nõ em̃ orit̃ ex naturali,sed

45 ex ciuili obligatione. †Et vt habeas notitiã[a] qualiter introducta fuerit obligatio naturalis,& qualiter ciuilis,scire debes,secũ dũ d.Ant.& Io.de Imo.in c.fi.j.de so.ꝙ antecꝫ essent inducta iura ciuilia erat solũ obligatio naturalis quæ oriebat̃ ex solo cõsensu ex æquitate iuris gentiũ.j.di.c.ius gentiũ. & in l.cũ amplius.§.his natura.ff.de re iud.vnde qñ puro consensui assistebat ęquitas naturalis q̃ ex eo naturalis appellat̃:qa ĩsequit̃ ęquitatem & naturalẽ rõnem quæ inest homini prout differt à brutis.& hæc naturalis olim manu regia effectũ cõsequebat̃.ibatur enim ad regẽtes vel rogentes ciuitatis,& narrabat̃ factũ, & illud postea mandabãt executioni,vt l.ij.§.j.ff.de ori.iur.de qua manu regia tangit Pe.de Anc.in cle.sæpe.de ver.sig.tetigi in c. præce.in v.prin.art.in vj.fal.postea verò superuenit ius ciuile: & qa vidit esse ęquũ illud qd̃ disponebat ius gentiũ ipsum approbauit,& dedit ei fauorẽ seu fomentũ:& sic ex eo ꝙ lex assistit obligationi naturali succesiuè inducta est ciuilis. Et sic in effectu duæ sunt obligationes:ciuilis,& naturalis,scd̃m cõem opi.vt hĩ insti.de ob.in prin.licet aliq aliter dixerit,Et sic vbi naturalis erat sterilis añꝫ eẽnt iura ciuilia post̃ iura ciuilia incœpit parere actionẽ adiũcta sibi ciuili obl̃one.facit qd̃ no.Inn.ĩ c.q̃ in eccleſiarũ.de cõstit.& in ç.qa pleriq;.de immu.ecc.Et sic patet ꝙ vbi cõsensui suadenti obligationẽ assistit approbatio iuris ciui.introducit̃ naturalis & ciuilis obligatio quæ ꝓducũt actionẽ,vt in d.§.ea obligatio.& insti.de act.in prin.si aũt consensui suadẽti obligationẽ solũ assistit approbatio iuris ciuilis, & nõ ratio naturalis:vt cõsistit in obligatione quę orit̃ ex chirographo seu literis:vt habet̃ insti. de literarũ obligationibus: tũc nõ orit̃ obligatio naturalis,sed ciui.& similiter ecõtra si cõsensui suadẽti obligationẽ assistat ęquitas naturalis,sed non approbatio iuris ciuilis,vt cõtingit in pacto nudo:tunc oritur naturalis tantũ & nõ ciuilis obligatio,vt in l.iurisgẽ.§.j.ff.de pac. Et hoc notabis:qa faciunt ad multa.

46 ¶†Secũdò quæro,qd sit causa.Sol,Scire debes ꝙ hoc verbum plura significat.& Host.in c.cũ dilecti.s̃.de accu.super verb.ex cã.dicit ꝙ accipit̃ nouẽ modis,tãgit etiã in c.solitis.s̃.de ma.& obe.& Arch.xj.di.c.cõsequens.Paulus in cle dudum.de sepul. Henric.in c.forus.de verb.signi.gloss.in rub.ff.de condi.& demonst.& Bart.in l.demonstratio falsi.§.j.eo.tit.Ego latius dixi in c.audientiã.j.de homi.in vij.prin.arti.q.xlij. sed omittendo

¶Vt habes notitiã qualiter nascat̃ obligatio naturalis & ciuilis,& qd vtracꝫ fit,vide latè ꝑ Soci. in rub.in prin.ff.de ver.ob.& appellatione obligationis simpliciter: an veniat naturalis,an ciuilis,an vtracꝫ conuncta.vide do.Iaſ. in l.si vnus.

cętera ſignificata quæ nõ pertinent ad propoſitũ noſtrum, quã tum ad ipſum propoſitum noſtrũ attinet dico ꝙ cauſa eſt me dium per quod concluditur per actorem aduerſarium obliga tum ad id quod in libello dari aut fieri petitur, vt probatur in c.ſequen.& in l.licet.§.ea obligatio.ff.de procura.& inſtit.qui-bus modis tollitur obligatio.§.eſt autẽ.ibi,ſed & quod ex alia cauſa debetur.& in l.fi.C.de edi.diui Adri.tol.ibi,& cauſa.vn-de vel miſsio vel contradictio exoriẽ,vt l.huiuſmodi.ff.quando dies leg.ced.cum ſi.& clarius apparebit ex j.dicendis.

47 ¶†Tertiò q̃ro quotuplex ſit cauſa quo ad terminos noſtros. Sol.Bal.in repe.l.edita.C.de eden.in verſi.circa tertium.dicit ꝙ cauſarum quædam habent plurimũ facti, vt poſſeſsio in poſ-ſeſſorio, vt l.ñ.ff.ſi ſeruitus vendi. Quędam plurimum iuris & facti, vt cõtractus & obligatio ex eo. Quædam maximè in iu-re conſiſtunt, vt dominium. Item adde ꝙ quædam eſt imme-diata & propinqua. ¶Quædam verò mediata. Item quædam expreſſa,& quædam tacita. Item quędã neceſſariò concludẽs: & quędã præſumptiua. vt apparebit ex j.dicendis.

48 ¶†Quartò quæro, vtrum in libello cauſa ſit exprimenda: & quando ſeu in quibus iudiciis & actionibus. Solu.gloſſ.noſtra diſtinguit quòd aut agitur actione reali,& non eſt exprimen-da,aut perſonali:& tunc eſt exprimenda.& cõmuniter ſequũ-tur docto.& gloſſ.& docto.in l.prima.ff.de edend.& Specul. eodem titu.§.iuxta.verſicu.ſed nunquid cauſa.& Roffred.rub. xxj.& duabus ſequentibus. Ego verò arbitror quòd in quoli-bet libello ſit neceſſaria cauſa per quam concludatur intentio libellantis, ſecundùm quod dicam in iñ.q.& probatur in c.ſe-quenri.& ibi tenet Innocen.& Ioan.And.tenet gloſſ.j.in prin cip.in c.fina.de conuer.infidel.& Specul.eodem tititu.§.qui li bellus.verſicu.generaliter.Innocen.& Ioan.Andr.in c.ex par te.el primò.j.de priuileg. vbi dicit quòd non eſt accipiendus libellus: niſi cauſa [a] ſufficiens in eo exprimatur. tenet Innnocẽ. in c.cùm Bertoldus.j.de reiudica.prope finem. Ergo proce-dit ſiue agatur actione reali ſiue perſonali. Sed in hoc eſt diffe-rentia inter actionem realem & perſonalem: quia in reali eo ipſo quòd actor proponit rei vendicationem, dicens rem ad ſe pertinere iure dominñ, ſatis dicitur cã expreſſa: videlicet ipſum dominium.ff.de except.rei iudica.in l.ſi mater.§.eadem.& §.j. & iñ. Et melius in l.& an eadem.§.actiones.eodem titu. iſta eñ eſt cauſa proxima: quia ſum dominus: & tu poſsides, licet non dicam ex qua cauſa ſum dominus: quia hoc nõ eſt neceſſe: quia ſatis potes eſſe certus ex hoc an velis [b] cedere vel contendere: quia in hoc iudicio ego non præſuppono te obligatum aliquo iure, ſed quia facis mihi difficultatem, ſeu controuerſiam circa rem meam mihi reſtituendam: intento contra te actionem in rem, in qua ſatis eſt quod ego dicam rem illam meam eſſe. tu ve rò tuam eſſe contendas,& aliter obſiſtas. vt eſt tex.inſti.de act. §.omnium. nam in reali non eſt neceſſaria, niſi vna cauſa proxi ma, ſcilicet dominiũ: ex eo enim ſolo quòd res vendicatur, con ſtat de cauſa: quia rei vendicationis cauſa non eſt alia, niſi do-minium, vt in l.in rem.ff.de rei vendi. quod dominiũ non po-teſt ad me pertinere, niſi ex vnica cauſa: eo quòd factus domi-nus ex vna cauſa non poteſt amplius ex alia effici dñs. inſti. de act.§.ſic itaq;.& in l.ſequitur.§.lana.ff.de vſufca.in c.inter dile ctos.in fi.j.de fide inſtru.& in l.poſsideri.§.ex plurimis.ff. de acquir.poſſ. ſed non eſt neceſſarium ꝙ ego exprimam cauſam propter quã ad me pertinet: nec cogi poſſum illam exprime-re. arg.gl.noſtrę.& tenet gl.in d.l.j.ff.de edẽ.& Bar.in l.& an ea dem.§.actiones.ff.de excep.rei iud.licet gloſſ.aliud ſentiat in l. ſi mater.§.denicq.ff.de excep.rei iud.in glo.magna,in princip. ſed malè dicit, vt dicit Barto.in d.§.actiones.in iudi. ergo reali cauſa proxima eſt exprimenda, ſed remotam nõ eſt neceſſariũ exprimere: ſi tamen exprimeretur vtrum hoc tendat in fauo-rem actoris vel rei ſtatim dicam in verſi.x.quæro. Prædicta ta men procedunt quãdo ageret ꝓpria actione reali. ſecus ſi non propria, licet rem proſequeret, vt in hypothecaria in qua ne-ceſſarium eſt non ſolũ proximã, ſed etiam remotam cãm expri mere; vt puta ꝙ creditor dicã rẽ pertinuiſſe & pertinere ad de bitorem iure dominñ [b], vel quaſi: & q̃uis nõ habeat exprime-re cãm dñ̃: tñ debet exprimere rẽ prędictã ſibi obligatã; & de bet exprimere certũ debitũ ꝓ quo eſt obligata: qm̃ ꝓ plurib9 debitis poteſt eſſe obligata, ſed dominiũ non poteſt eſſe niſi vnum, vt dicit Bar.in l.rem alienam.ff.de pig.actio. Et per prę-dicta idem dicerẽ, ſi ageret actione perſonali in rem ſcripta, ſe-cundũ l.de eo.§.fin.ff.ad exhi. de qua materia aliquid dixi ſ. in v.q.prin.iſtius xñ.ar.in iiñ.mẽbro. deberet enim talis cauſa de-duci, per quã cõcluderet intentio agẽtis, ſcđm ea quæ ſtatim di cãm in vñ.q. Et aduerte: quia ex rationibus prædictis videt in ferendũ quòd nõ ſufficeret dicere ꝙ quis petit rem ſpectantẽ ad eum iure quaſi dominñ: quia licet dominiũ non poſsit ha-beri niſi ex vna cauſa, vt dictũ eſt: tñ quaſi dominiũ poteſt ha beri ex varijs cauſis: quia ad publicianã concedendã ſufficit ti tulus habilis ad transferendum dñium,& quòd quãdoq; quis poſſederit ex tali titulo,& à poſſeſsione ceciderit: quia eãdem rẽ poſſum habere ex diuerſis titulis, vt in c.ñ.j.de his quæ fiũt à præla.ſcđm vnum intellectum.& in c. poſt electionem.j.de conceſ.prebend.cùm ſimil. Si enim dubito de titulo meo poſ-ſum alium & alium titulũ multiplicare: q̃uis non poſsim mul tiplicare dominium:& ſic videt cõcludi ꝙ in dicta actione pu bliciana non videatur ſufficere ꝙ quis dicat ſe dominũ, ſed ne ceſſarium ſit dicere ex quo titulo.ar.prędictorũ,& eorum quę dicam de actionibus perſonalibus. Sed in contrarium fortiter ob.c.Abbatis.de reiud.lib.vj.vbi talis libellus, dico ad me per-tinere iure quaſi dominñ fuit admiſſus. Sol.dici poſſet ꝙ ibi nõ fuit exceptũ de cauſa remota nõ expreſſa, ſcđm quod abſolu-tionem alterius contrarij. dicit gloſſ.magna in d. c. Abbate. vel dic,& ſubtilius, quòd actor in publiciana agit quaſi vſuceperit. quòd ſi vſucepit. Si cui enim ex iuſta cauſa res aliqua à nõ do-mino tradita fuerit, veluti ex cauſa emptionis, aut donationis, aut dotis vel ſimili: nec dũ eam vſucepit. Si caſu eius rei poſſeſ ſionem amiſit: nullam olim habebat in rem directam actionẽ ad eam rem proſequendam: cùm iure ciuili actiones ita prodi-tæ ſint, vt quis dominium ſuum vendicet. Sed tamen quia du-rum videbatur ꝙ eo caſu deficeret actio: inuenta eſt [c] à prętore actio quæ publiciana appellatur, per quã is qui poſſeſsionem amiſit: dicit ſe quaſi vſucepiſſe: & ſic vendicat rem ſuam eſſe, vt inſti.de actio.§.aliæ. Fingit ergo prætor vſucapionem: quia directè nõ poterat tollere ius ciuile. Inſt.de bo.poſſ.§.quos au tem.§.ſed per viam indirectã fingit vſucepiſſe: & ſic actor vẽ dicat rem ſuam eſſe. vnde ad propoſitũ, ſicut ex eo quòd verũ dominium nõ poteſt haberi niſi ex vna cauſa, vt dictũ eſt: nec etiam poteſt quis niſi ex vna cauſa, ſeu titulo per vſuca.dñium acquirere: ita nõ poteſt induci fictio, vt ex pluribus titulis ha-beatur quaſi dominium: quia fictio nõ operat: niſi vbi veritas poteſt operari, vt in l.qui ad certum.ff.locati.& inſti.de adop. §.minorem.cum ſimili. vnde ſicut in dominio non eſt neceſſe aliam cauſam exprimere, niſi quia ſum dominus: ita in publi-ciana ſufficiat dicere: quia ſum quaſi dominus. Et prædicta [c] no tabis: quia ſubtilia & nouiſsima ſunt. Sed aduerte: quia poſt electionem extremã reperi Bald.in l.edita.C.de eden.in lectu ra.verſi.iñ.q.eſt.vbi dicit ꝙ Pet.& Iaco.de Raue. putant quòd tunc in reali non eſt exprimenda cauſa, quãdo agimus de ple no iure reali quod non poteſt competere, niſi ex vna cauſa. ſe-cus ſi de ſemipleno quod poteſt competere ex plurimis cau-ſis: quia tunc volunt cãm exprimendam: quia eſt eadem ratio ſicut in perſonali.& ponũt ipſi exemplum in hypothecaria et publiciana. de quibus ſ.dixi. allegãt etiã ff.de pac.in l.ſi tibi de-cem.§.de pignore.& fortè iſta opi.de iuris rigore verior. Sed tamẽ in contrariũ fortiter obſtat d.c.Abbate. qđ per ipſos nõ cõſideraſ. Item facit in contrariũ ar. qđ poteſt ſumi ex ſecunda ſolutione quam ſtatim dicam, dedi ad d.c.Abba. Et præfatus ar ticu. eſſet ſatis diſputabilis. Itèm contra prædictã opi. facit qđ ſtatim dicã in verſi.ſed iuxta hoc quæro. vbi Bald. vult ꝙ ſuffi-ciat dicere: quia ſum quaſi dñs. Itẽ prędicta procedũt ꝙ nõ ſit neceſſariũ exprimere cãm remotã in reali, niſi ius reſiſteret pri ma fronte vendicãti: quia tunc teneť exprimere etiam cãm re-motã, vt puta ſi aliqs vendicat liberum hominẽ, teneť cãm ex-primere, vt qa eſt fili9 vel eſt ſubditus,& vendicatur per dñm aut aſcriptitius, aut monachus per Abbatẽ vel ſi vxor vẽdicat maritum [d] vel econtra: debent enim tales adiecta cauſa vendi-care, vt l.j.§.per hanc.ff.de rei ven.& per Inn.in c.cõquerente. ſ.de offic.ordi. Et ita debet intelligi vna opinio poſita in c.lite ras.j.de reſti.ſpo.no.glo.& Hoſt.in c.ex tranſmiſſa.eo.titu. & Hoſ.in c.porrò.de diuor. facit xxvñ.q.ñ.agatoſa. tenet do.me. hic,& latius in c.illud.j.de pręſum.& c.non eſt vobis.j.de ſpõ. Et ex prædictis ſequitur, ꝙ ſi Eps ſimpliciter petit ius epiſco-pale ab eccleſia quã cõfiteť exempta nõ procedit libellus: niſi adiecta aliqua cauſa: puta pręſcriptionis, vel alia. Sed dicit, peto ius epiſcopale: quia eccleſia eſt in dioœceſi mea ſita, bene valet, vt no.Inno.& Io.And.& docto.in c.ſeq.& Spec.eo.titu.§.iu-xta, verſi.penul. Et in ſumma libellus debet etiam in reali talem cãm propinquã vel remotã habere per quã aduerſarius red da-tur certus, vt ſtatim dicam in vñ.q. Aduerte tñ: qa proprius li-bellus in reali actione eſſe videt ꝙ quis narret ſe dñm,& aduer ſariũ poſsidere indebitè & iniuſtè: & ſic petere ꝓnũciari & de clarari ſe dñm. vel ipſam rem ſpectare ad ipm̃ iure dñ̃: & reũ cõdemnari et cogi ad reſtituẽdũ: quia propriè in reali ſentẽtia debet ferri declaratoria, vt in l.ex diuerſo.ff.de rei vendic.& in

l.ſicuti.

a ¶An cã in libello ſit exprimẽda, vide a Bart.in l.an eãdẽ.§. actiões.ff.de exce. rei iud.adde Bal.in l. j.in fi.C.ſi plu.vna ſen. Bart.in l.nõ ſo-lũ.§.ſed vt ꝓbari. de ope.no.nũ. in l. nõ põt.de iud. Bal. et Ang.ñ.l.cũ actio. C.de neg.geſt.

b ¶Iſte libellus peto iure dñ̃ vel quaſi, an procedat. vide Bar.in d.§.actiões. cũ cõcord.de qbus ibidẽ ꝑ Alex.& la-tius ꝑ mod.in §.ſed iſte.inſti.de act.

c ¶De hac publiciana. An de iure cano nico ꝓcedat, vide latè ꝑ mod.in §.ſed iſte.xxñ.co. de act. & qa articul9 eſt du bius, vide Ant.Bur gos in rub.de con-trahẽ.emp.extra in iiñ.col.

d ¶Vxor vẽdicat vi-rum ſuũ adiecta cã de iure diuino. vide Abb.in c.nõ eſt.de ſpõſ.& Alex.cõſi. cxxiñ.libr.iiñ. facit qđ Ro.dicit in ſingu.ſuis.in j.charta.

l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur.ff.ſi ſeruit.vendi.Si tamen aliquis peteret aduerſarium condẽnari ad reſtitutionem rei,licet nõ peteret declarari ſe dñm,ſatis videt eſſe ex quo narrat ſe dñm, vel petit reum condẽnari ad reſtitutionem per rei vendicationem: quia tacitè intelligitur petere declarari ſe dñm.argul.illud.ff.de acquir.hęredi.Et ideo ſuſtinet dictus libellus.facit qđ no.in d.l.ex diuerſo.per glo.& Bar.in l.j.in prin.ff.de eden.& ſequitur hic Ioan.de Imol. Et hæc procedunt ſi loquimur de cauſa ex parte agentis.ſed ſi loqmur de cã ex parte conuenti, videlicet de poſſeſsione vel quaſi ipſius cõuenti:tunc ſcđm gl.in l.edita. C.de edẽ.talis cã videt exprimenda in libel.qa eſt principium actiõis ex parte cõuenti,vt l.j.de alie.iu.mu.& l.j.C. de re.alie. nõ alie.dicit tñ Pe.& ſequit Bal.in d.l.edita.in verſic. tertia q̃o eſt.qp iſta cã nõ eſt de natura actionis,licet reſtitutio poſſeſsionis veniat officio iudicis.Inſuper eſt aduertendũ circa prędicta qp Bal.in rep.d.l.edita.in ver.circa tertiũ.dicit qp cã facti alleganda eſt in iudicio facti,vt in poſſeſſoria & in cauſa turbationis in interdicto vti poſ.j.de proba.c.licet cãm.Cauſa verò iuris & facti eſt exprimenda in iudicijs quę habẽt multũ iuris & facti,vt cũ agit ex cõtractibus. Cauſa iuris tantũ vt dñium in reali iudicio qđ ex omni cã etiam remota vnicũ eſt,& vniꝰ formæ & naturæ:& actio eſt vnius nominis.Actiones verò pſonales habẽt nomẽ & eſſe:& effectũ diſtinctũ ex noĩe & qualitate cauſę primę.Et ido ipſa materia,i.factũ proponi debet in libello,vt in l.& an eadem.§.actiones.ff.de excep,rei iudi.& qđ no.ff.de act.& obli.in l.conſenſu.In actionibus ergo perſonalibus exprimenda eſt non ſolũ cã proxima & ꝓpinqua,ſed etiã remota.& debet intelligi glo.noſtra in verſ.ſi autẽ agatur perſonali.cũ ſi.Et ratio eſt:quia ex ſola cauſa propinqua non poſſet reus deliberare.& in c.ſeq. Nam ſi dico,peto à te decẽ: quia es mihi obligatus:qa multę ſunt,& eſſe poſſunt obligationum cauſæ nõ poſſet reus deliberare,vt d.§.actiões.ideo oportet exprimere cãm remotã:qa mutuaui,vel promiſiſti,vel quid ſimile,vt in c.ſeq.& ibi per Inn.& doct.d.c.cõquerente.de off. ordi.aliàs nõ tenet reus rñdere,ſcđm doc.& do.meũ hic,& in c.ſeq.Et aduerte:qa adeò hoc eſt regulare in actione perſonali, qp etiã in cõditiõe ſine cauſa,debet exprimi cauſa in libello, ſed nõ cauſæ dationis,vt l.ſi præſidñ.C.de do.ante nup.vñ debeo dicere qp ſine cã ſolui:nõ autẽ debeo dicere quare ſine cã ſolui: quia nõ cauſæ nulla eſt cauſa:eò quia nõ ens eſt nõ ens,nõ habet cãm,vt no.in l.actor.C.de probat.Niſi quodãmodo: quia terminus & finis entis eſt cauſa priuatiõis,ſicut finis olei eſt cã extinctionis lucernę ardẽtis:tñ iſta proprtè nõ eſt:cũ non agit in eo qđ nõ eſt,ſed hoc videt eſſe alterius ſcientiæ,ſcđm Bal.in repe.d.l.edita.in ver.circa iñ.in fi.& iſta fuit rõ Io.de Lig.ſumpta ex doctrina Philoſophi quã ipſe ponit in materia negatiuæ.in c.bonæ.el j.ſ.de elect.ego fortè latius dicã in c.cũ cãm.j. de teſti.aut in tit.de proba.Item aduerte:quia quidam volunt qp in iſtis actionibus perſonalibus quis nõ teneatur exprimere cauſam propinquã dicendo,peto decẽ:quia mutuaui:quia eſt mihi obligatus,nõ eſt neceſſariũ dicere:qa eſt mihi obligatus: quia hęc cã propinqua cõiter cõtinetur ſub remota:& hoc tacite:ex quo peto te condẽnari in decẽ:qa mutuaui:tacitè videor inferre cãm propinquã qp ſis mihi obligatus, vt in c.ex parte. deſpon.A.B.Et ad prędicta vide quæ notabiliter tradit Bart. in l.ſi prius.ff.de ope.noui nunc.in v.q.iñ.partis . & quę dixi j. de cau.poſſ.& proprie.in rubr.tract.v.artic.viñ.in princ.Mar. Quidã verò voluerũt qp dicta cauſa ſit exprimada:quia nõ ſequitur,mutuaui tibi:ergo es mihi obligatus de præſenti facit l. certum.§.j.iuncta glo.ff.de confeſſ.& quod not.in c.cũ ad ſedem.de reſti.ſpo.Sed cõis opin.hic,& in d.l.edita.eſt qp talis libellus procedat:quia ſufficit qp libellus [a] cõcludat præſumptiuè,vt in l.omnes.§.lucio.ff.de his quę in frau.cre.vt dicã ſtatim j.xj.prin.Nec obſ.qp verbũ mutuaui,ſit de præterito,& ſic habeat tacitã abnegationem de præſenti:quia illud poſſet procedere quo ad verbum expreſsè poſitũ de præterito:non quo ad illud qđ ſequitur ex præterito vel ex illo concubitu ſicut qñ ago contra te:quia mutuaui tibi decem.Nam bene pono mutuum in præteritũ.ſed de obligatione nihil dico:vnde non poteſt dici negatum eſſe in præſenti te obligatum: quia illud expreſsè nõ ponitur in præteritũ:quare cũ dubiũ ſit qualiter ponatur,debet reduci ad mentem libellantis,vt latiꝰ dicã in c.ſeq. arti.xxxiñ.Et hoc tenet do.meus hic,& in c.dilecti.ſ.de iudic. & ibi remiſi me hic dicturum.Sed tu adde ad prędicta quæ ſtatim dicam in viñ.q.in op.Bald.circa hanc materiã. Sed ſi actor diceret peto decem:quia mutuaui eccleſiæ,& reus diceret,exprime qp ſit conuerſa pecunia in vtilitatem eccleſiæ, vel quòd contractus ſit legitimè factus,vel non : aut qp facta ſit ſolutio, vel quid ſimile:non cogitur exprimere:quia hoc non eſt de natura actionis,ſed poſt lit.conteſta.veniunt hæc in probatione. C.de probatio.in l.exceptionem.ſecundùm Specu.eod.titu.§. iuxta.verſic.antepenul.& adde quę dicam ſtatim in verſic.viñ. quęro. A.B.Nota tamen circa prędicta quòd quãdoqꝫ in actione perſonali videtur ſufficere exprimere cauſam generalẽ proximam.Exemplum in muliere quę petit ſeparationem matrimoniñ propter impotẽtiã mariti:qa non tenet ſpecificare cauſam impotentiæ.Sed ſatis eſt dicere virũ nõ habere potentiam coeundi.quod tenent Hoſt.Io.An.& cõmuniter docto.in c.fi. de frigidis.& do.meus ſuper rubri.de frig.& dicto c.fi.vbi dicit quòd putat rõnem eſſe:quia dubietas prouenit ex facto aduerſariñ,quo caſu admittit libellus incertus & alternatiuus . ad quod vide quæ dixi ſ.eo.arti.xiñ.q.v.in iiñ.mẽbro prin. & etiã q.xvj.Ma.

49 ¶†Sed iuxta prædicta quęro,quare in reali nõ exigitur expreſſio cauſæ remotæ,& exigit in perſonali.Sol.dicit Bal.qp in cauſa immediata in reali cõcluditur certa actio & fama.Sed in perſonali generalis & informis.Nam ſi dico me dominũ cõcludo rei vendic.ſi quaſi dñm publicianã.ff.de euictio.l.minor.§.j.& l.j.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager.vec.vel emphyt.petatur.Sed ſi dico te mihi obligatũ,quia obligationes ſunt diffformes: non cõcludo aliquã actionẽ ſpecificè,ſed libellus remanet generalis:& ideo in perſonali requirit expreſsio cauſæ remotæ, facit C.de tranſact.in l.cũ cauſa mota.in fi.& ff.de pact.dot.in l.Beblius.quod dictũ Bal.videt eſſe contra illud quod ſ.dixi ſcđm Pet.& Iaco.de Ra.qui voluerunt qp in publiciana exprimenda ſit cauſa ſicut in perſonali.cõcedit tamẽ Bald,qp iſte libellus dico rem pertinere ad me iure dñiñ,vel quaſi eſt generalis:quia poteſt ĩtelligi iure directi vel vtilis:quia dñium eſt duplex. ad quod vide quæ dicã j.in xvj.q.prin.arti. Arbitror tamen circa actionẽ perſonalẽ qp licet nõ eſſet expreſſa cauſa remota ſufficeret ſi poſtea exprimeret nomẽ actionis.vt puta : qa eſt mihi obligatus ad decẽ,peto ipſa decẽ actiõe ex vendito vel ex mutuo aut ſimili:quia expreſsione actionis ſatis redderet aduerſarius certus,vt poſſet deliberare an vellet cedere vel cõtendere. Poſtremò etiam aduerte circa materiã iſtius q.qp Spe.eo.titu.§. iuxta.ver.ſed nunqd debet quis.dicit qp qñqꝫ nõ eſt neceſſe ponere in libello cauſam petendi , ſed ſufficit generaliter petere, vt in actione tutelæ,negotiorum geſtorm,& ſimili,vel etiam in vniuerſali,vt cùm petitur hæreditas reſtitui,vel diuidi: & in ſimilibus actionibus quæ ad vniuerſitatem competunt.nihil tamen allegat.Mihi videtur per ea quæ dicta ſunt quòd debeat talem cauſam exprimere per quam appareat certa cõcluſio intentionis ſuæ.

50 ¶†Quintò quęro quare in libello requirat cauſę expreſsio.Sol. dic qp requirit ad hoc vt cognoſcat intentio libellãtis:& vt reddatur certus,an velit cedere vel contendere,vt patet ex ſupradictis,& apparebit ex his quæ dicam in verſic.viñ.quæro.not. Inno.in c.ex parte,el j.j.de priui.vtrum autẽ vtile ſit actori in reali vel perſonali cauſam exprimere,vel etiam reo opponere, vel non opponere de cauſa nõ expreſſa.dic vt dicam j.in verſicu.x.quæro.

51 ¶†Sextò quęro vtrũ vna vel plures cauſę ſint exprimẽdę. Solu.dicit Bal.in repe.d.l.edita.C.de eden.in ver.circa tertiũ.qp interdum ad eſſe alicuius actus requirunt duæ vel plures cauſæ ſimul iunctæ:& illæ requiruntur ad eſſe libelli , & ad ſubſtantiã probationis.ff.de itine.actuq priuato.l.iñ.§.hoc autem.remittens ſe ad nota.per gloſſ.in capi.iñ.de reſcriptis.& mihi placet. ad quod vide quæ latè dixi in c.cùm ceſſante.j.de appellatio. ſubdit tamen Bald.ibi, & bene,quòd ex plurimis cauſis ſufficit vnam concludere.ad quod vide quod dicam in verſic. viñ. quæro.

a ¶Sufficit libellum cõcludere præſumptiuè.adde in contrariũ q̃ not.Bal.in l.cũ qđ.ſi cer.pe.ibi docto.& adde Ro. conſil.cv.

52 ¶†Septimò quæro quę cã ſit exprimenda in libello , & qualiter.Sol.dic qp eſt exprimenda cã quę neceſſariò cõcludat intentionem ipſius agentis,vt not.doc.in c.ſeq.& gl.in l.j.ff.de edẽ. quę dicit qp debet eſſe talis qua probata debeat ſequi condemnatio.Quid enim ſi aliquis dicat,peto decem qa Rex [b] eſt in Francia,vel quia ſum hic?certè talis cauſa nõ ſufficit.Et in realibus ſufficit cauſa immediata : in perſonalibus requirit remota, ſcđm ea quę dixi ſ.in verſi. quartò quæro.& dicit Bal.& bene, qp debet eſſe talis quæ concludat iuſtum eſſe qđ petit : & quæ ſit de natura actionis.Et idem Bar.in l.j.ff.de edẽ.& Inno.in c. ex parte.el j.de priui.nec eſt neceſſe aliquid exprimere qđ pertineat ad partis defenſionẽ:& ideo ſufficit qp agens ex mutuo dicat eccleſiam obligatã propter mutuum eidem, ſeu prælato factum:nec eſt neceſſarium dicere in libello qp ſit conuerſa in vtilitatẽ eccleſiæ:aut qp cõtractus fuerit legitimè factus conſentientibus illis quorũ conſenſu repuirebat:etiã ſi reus hoc peteret,vel ſi reus peteret qp actor exprimeret qp eſt ſibi ſatisfactũ,

b ¶Peto decẽ qa rex eſt in Erãcia,an valeat talis libellus.et de hoc vide Bar.& doc.in l.edita.C.de eden.

aut quid ſimile.quòd ſi verum eſſet,tolleret intentionem actoris:quia hæc non ſunt de natura actiõis.& ideò reſeruanꝫ poſt lit.conteſta,& tunc qui melius probabit, obtinebit.C.de proba.l.exceptionem.&.j.de proba.licet.in fin.ſecundùm Innocen.Ioan.An.& moderniores in c.licet.ſequen.Et ex prædictis inferuntur plura.

53 ¶†Primò.qđ ſi libellus non eſt admittendus,ſi cauſa expreſſa non concludit de iure:licet ex aliquo accidenti poſsit iuſtificari.niſi illud accidens exprimatur.Et ideò Inno.& Ho.dicunt in c.ſe.quod ſi Eps petat aliquod ius epiſcopale ab eccleſia,quam dicit exemptam:talis libellus non eſt admittendus:niſi talẽ cauſam exprimat,quæ ad hoc ſufficiat.j.de præſcrip.c.auditis,vel quòd id quod petit, in exemptione fuerit exceptum.j. de relig.do.c.cùm venerabilis.vel aliud ſimile quod ſufficiat. faciunt j.dicenda.

54 ¶†Secundò infertur,quòd ſufficit ꝙ libellus concludat ex cauſa expreſſa inſpecto iure generali,ſeu communi:non aũt eſt neceſſe exprimere ſeu iuſtificare ex alijs cauſis ſpecialibus,ſeu ſingularibus:potius concernentibus ſolennitatem,quàm ſubſtantiam actus,ſed hoc reſeruandum eſt in proceſſu:quia actus vel contractus in libello deductus, præſumitur ſolenniter explicatus quantũ ad hoc.& idem voluit Bar.in l.j.ff.de eden.in exemplo de pecunia mutuata[a] prælato . Et ſi aliquis peteret vigore teſtamenti,non eſt neceſſe quòd dicat, quòd fuerit conuentum conditum coram.vij.teſtibus & legitimè &c.quia præſumuntur.nec obſtat admiſsioni libelli,quòd reus opponat aliquam exceptionem peremptoriam: puta .petit actor ius epiſcopale ab eccleſia ſua ſita in diœceſi.licet reus dicat eccleſiam exemptam,&velit ſtatim probare:tamen talis exceptio examinabitur poteſt lit.conteſta.niſi malitia actoris eſſet notoria cui non eſſet indulgendum.vel ſi ius competens reo,eſſet notorium,ſecundùm Innocẽ.& Ho.in c.ſignificante.j.qui matri.accu.poſ. &Io.And.& Io.mo.& Archi.in c.j.de lite.conteſta.libro vj.& Arch.in c.vt circa.de elect.lib.vj.& per Specu.in titu.de exce. §.dicto.verſicu.ſed an reus.& ver.vt aũt.facit quod not.in c.ſuper literis.s̃.de reſcript.& tenent Do.me.& moderniores in c. ſeq.fortè latius dicam.j.in titu.de lite conteſta.Et vide quæ dicam j.in.xvj.princ.articu.

55 ¶†Tertiò infertur,ꝙ ſatis eſt ꝙ libellans exprimat cauſas agendi.Non aũt eſt neceſſarium ꝙ excludat exceptiones,quæ poſſent reo competere:puta,quia non fuit ſibi ſatiſfactum:vel qa contra eum nõ eſt præſcriptũ:vel qd ſimile.ſi tamen actor poneret exceptionẽ legitimam,& ipſam nõ tolleret,aliquid allegando in libello:non eſſet libellus admittendus,puta ſi diceret peto decem,quia mutuaui,& quia es mihi obligatus.non obſtãte pacto de nõ petẽdo qđ feci.Nã ex hoc apparet libellũ iniuſtum .ſtatur enim narratis in libello contra libellantem.vt in l. cum precum.C.de lib.cauſa.de quo latius dicam in c.ſeq.arti. xxxiiij.Cauſa enim apparet iniuſta ex quo dicit ſe feciſſe pactum de nõ petẽdo:nec aliter hoc eneruat:& ideò debet adijcere illud,tollendo.ꝙ tunc erat minor:vel dolo fuit inductus:vel quid ſimile.& tunc admitteretur libellus.facit qđ not.per gloſ. in c.j.de offi.delega.& vide qđ dixi.s̃.in verſi.iiij.quæro.ibi,Et ex prædictis ſequitur.& quod no.Doct.in c.capitulum.& in c. olim.s̃.de reſcript.faciunt etiam no.per Inn.& Doc.in c.cũ Bertoldus.j.de re iudi.

56 ¶†Quartò infertur,ꝙ ſi libellus nõ ꝓcederet ex ſua generali cã in libello propoſita,illa eſt exprimẽda & ſpecificanda,quę concludat ad intentionem ſuã,vt l.j,§.per hanc.ff.de reivendicatio. Ad quod vide quod latius dixi in verſic.iiij.quæro in eo qđ ibi dixi de patrevendicante[b] filium,marito vxorem,& Abbate monachum.&c.

57 ¶†Quintò infertur,ꝙ licet de iure cõi non teneatur quis facere mentionem in libello,eo ꝙ tale ius eſt certum:tamen actor qui fundat intentionẽ ſuã ſuper aliquo iure ſpeciali,puta ex cõſuetudine,debet illud deducere in libello:qa cõſuetudines ſunt facti:vt in c.j.de cõſti.lib.vj.oportet ergo eas ꝓpponi & declarari.vt in l.ij.ff.de iu.& fac.igno.& ꝓbaꝫ in l.j.C.q̃ ſit lo.conſue. vbi dicit.ꝙ conſuetudo debet ꝓbari,ergo in libello proponi, niſi conſuetudo eſſet omnino notoria ita ꝙ potius diceret iuris:q̃ facti.vt in Anglia,ꝙ maior natu ſuccedat in totum,vt dicit Iac.de Ra.tenent Doc.in l.de quibus.ff.de legibus.Sed Cy. in l.ij.C.q̃ ſit lon.conſue.in.iij.prin.ar. quaſi circa fi.dicit ꝙ quicquid dicant Doc.nõ eſt ratio quare cõſuetudo debeat allegari in libel.dicendo in libello,hoc dico ꝓpter cõſuetudinem.Moueꝫ,qa cõſuetudo non eſt mediũ immediatũ: ſed mediatum ad cõcluſionem: vnde qñ mediũ immediatũ ſufficiẽs ꝓponit:nõ eſt neceſſariũ proponere mediatũ.ſicut enim intẽtando rei ven. eſt reperire mediũ immediatũ,vt dñium: & mediatũ,vt titulũ emptionis,vel donationis,vel ſimilẽ.vt dixi inver.iiij.quęro.& ſicut in rei vendi.non oportet proponere in libello mediũ mediatum cũ immediato:ita nec in propoſito,ſed bene verũ eſt ſi medium immediatũ negetur:& ita dubium efficiatur:oportet ipſum per remotius & mediatũ medium probare: ſic & eodẽ modo faciendi in propoſito,ſecundũ Pet.& Cy.& hæc opin. plus mihi placet.facit qđ no.Io.And.in c.ex parte B.s̃.de foro cõpe.ſuper glo.j.& ibi tetigi poſt eũ vbi dixi ꝙ nõ vitiaꝫ libellus,licet nõ cõcludat de iure cõi vel muni.ſi modò cõcludat aliquo iure ſpeciali:etiã nõ allegato:dũmodo de eo iure fiat fides in proceſſu.dicit tñ do.meus ꝙ à principio poſsit opponi cõtra talem libelllũ,per no.per Inn.in c.j.s̃.de offic.vic.& in c.cũ ſit generale.s̃.de fo.cõp.Sed ſi nõ opponereꝫ libellꝰ ꝓcederet: & ſufficeret ꝙ iuſtificareꝫ in ꝓceſſu ꝙ no.per Inn.in c.cæterũ. deiud.& do.me. in c.dilecti.eo.ti.& in l.fin.C.de anna.excep. & vide q̃ dicã in ver.x.quęrro.Et ſic videꝫ ſentire do.meus ꝙ ſi à princi. opponereꝫ talis libellus deberet reiici.qđ mihi nõ placet:imò arbitror ꝙ talis exceptio poſsit tolli replicatione, ſubdendo ꝙ cõpetit actio vel facultas agendi ex tali cõſuetudine, vel tali iure ſpãli.ſecus ſi nõ replicareꝫ:quia tunc poſſet procedere dictũ do.mei .facit qđ dixi in c.ſi clericus laicũ. & in d.c. ex parte B.s̃.de fo.cõpe.Et ad prædicta vide Inn.in c. veniẽs. j.de,præſcrip.qui videtur velle ꝙ nõ ſit neceſſariũ facere mentionẽ de priuilegio ſpeciali.inquantũ dicit ad illum text.quòd Abbas,ibi ex ſuperabundãti non de neceſsitate in libello fecit mentionem de illo priuilegio.Sed Hoſt.ibi dicit quòd imò de neceſsitate ex priuilegio fundatur intentio Abbatis,per nota. in c.ſequen.& in c.inter dilectos.j.de fide inſtr.Sed Ioan. An. ibi dicit quòd ideo Inno.dixit ꝙ ex abundanti fuit allegatum priuilegium:quia ibi agebatur poſſeſſorio interdicto vti poſſidetis,vt ibi dicit glo.j.vel ſecundùm Innocẽ.poteſt dici ꝙ ibi agebatur cõfeſſoria:& ſic ſuper proprietate.Egoverò arbitror
c dici poſſe quòd agitur poſſeſſorio:[c] & tunc quia tractaꝫ de ſola poſſeſsione quæ habet plurimũ facti nõ fit neceſſariũ allegare in libello conſuetudinem priuilegium,vel aliud ius ſpeciale per ea quæ dixi s̃.ſecundũ Bald. Et ſecundùm hoc intelligẽdo c.veniens.quod loquatur interdicto vti poſsid.& ſic in poſſeſſorio ex ſuperabundanti fuiſſet ibi allegatum priuilegiũ,vt voluit Innocen.vel ad fortificandum ius actoris ad hoc vt vtraq; parte probante,actor eſſet melioris conditionis propter probationem tituli,per no.ꝙ Bar.& Ang.in l.ſi duo.ff.vti poſ.& ꝙ doc.in l.j.C.vti poſ.& in c.licet.j.de prob.qđ procedit niſi ius omnino reſiſteret agenti.facit c.j.de reſt.ſpo.li.vj.Et hoc etiam modo poſſet intelligi d.c.veniens.& ſic intelligẽdo ꝓpriuilegiũ non fuiſſet ibi allegatũ ex ſuperabundanti.facit quod dixi s̃.in verſi.j.infertur.& verſic.quartò quæro.Arbitror tamẽ ꝙ etiam hoc caſu ſi pars non opponeret,nec iudex reijceret, ſatis eſſet in proceſſu iuſtificare libellũ ex cauſa legitima inſurgẽte ex cõſuetudine vel priuilegio,& vide quod dicam j.in verſi.decimò quęro.Aut agiꝫ actione reali:& arbitror ꝙ ſatis eſt exprimere cauſam proximã q̃ius illa deſcendat ex aliquo iure ſpeciali,niſi fortè ius omnino reſiſteret,per ea quæ ſtatim dixi,vel niſi diceres ꝙ hoc procedit in vera reali,ſed in actione cõfeſſoria neceſſariũ ſit exprimere titulũ.& ita ꝓcedat c.veniens.ſcđm vnũ intellectũ Inno.Aut agitur actione perſonali ſi cã expreſſa abſq; alia expreſsione iuris ſpecialis concludit ad intentionẽ actoris: & reddit aduerſarium certum:nõ eſt neceſſaria alteri[d] iuris ſpecialis expreſsio:aliàs ſecus.Et ad prędicta vide gloſſ.ſingularẽ in c.conſtitutus.j.de reli.do.prope fi.quæ dicit ꝙ ſub hac petitione peto ius epiſcopale:nõ ſolũ comprehẽditur d ius epiſcopale qđ debeꝫ de iure cõi,ſed etiam ſi deberet ex priuilegio pacto vel conſuetudine.ar.c.auditis.j.de præſcrip.& ſic ſentit illa glo.ꝙ non ſit neceſſarium facere mentionem in libello de iure ſpeciali,ſed poteſt intelligi ſecundũ quod s̃.dixi.vel ꝙ illud ꝓcedit qñ ius ſpeciale eſt ſubrogatũ in locum iuris cõmunis, vt ibi dicit Io.An.quo ad alium effectũ,vide ibi per eum, & per do.meũ.& no.etiam ad prędicta ſcđm Bal.in repe.d.l.edita.ꝙ quãdo agitur citra ius.& fortius quando contra ius,clarius debet exprimi cauſa quàm quãdo agiꝫ ſcđm ius,vt ſi petiꝫ reſtitutio in inte.vel aliquid extraordinarium.ff.de minor.in l.minor aũt magiſtratus.& in l.fi.C.de edi.diui Adria.tol.& in l.j. C.de præd.curia.in verb.nominatim. Et eſt notandũ ꝙ Inn.in c.dilectus.de offi.ord.dicit ꝙ ſufficit libellũ fundari cõſuetudine.& remittit ſe ad no.in c.Abbatis.de ver.ſig.vnde videꝫ procedere iſte libellus,peto tale ius ex cõſuetudine mihi debitum, vt d.c.Abbate.& c.ſuper quibuſdam.§.j.eo.tit.ſcđm d.Ant.et d.meũ,& Io.de Imol.in d.c. dilectus.Nec obſtat ꝙ tẽpus non debet eſſe cauſa inducendæ obligationis,vt in l.obligationũ fere.§.placet.ff.de act,& obl.qa reſpõderi poteſt per ea quæ tra-

duntur

a ¶Peto decem,qa mutuaui an cõcludat.vide Matheſ. in no.xj.et Deci.ĩ c.dilecti.de iudic.

b ¶De patre vẽdicãte filiũ,et ſimiliꝫ, vide ſimo.ĩ c.quatuor.đ ma.et obe. & q̃ no.ꝑ Doc.in l.j.ff.de libe.exhi. & an frater vendicet fratrem,et parcurię parem,vide bal.ĩ l.nõ ignorat. in.iij.col.qui accu.

c ¶Adde,ꝙ qñ agitur de poſſeſsiõe, ẽt ſi cã allegata nõ ꝓbeꝫ nõ nocet.vide not.ꝑ Abb.in c. querelã.de elect.& Ang.in l.j.col.ĩ.de ele.poſt Inn.in d.c. quærelã.in fi.

d ¶Adde ꝙ ſi cã de ſui natura requirit reſtit.in inte. ꝓcedere petẽdo vnũ, videꝫ & aliud petere. Ita dicit not.Anto. de bu.in d.c.cõſtitutꝰ. ꝑ gl.ibi de reli.do. de quo dicto memi nit Iaſ.in §.rurſus. in fi.de accu,

duntur in c.peruenit,ĭ.de cenſi.& in l.cũ de in rem verſo.ff.de vſur.& l.j.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.Et per doct. in l.ſi certis annis.C.de pact. Aduerte tamẽ:quia Pet.& Cy.in d.l.ſi certis annis. volunt q̃ nõ procedit iſte libellus,peto decẽ annua:quia ad ea ſoluenda es mihi obligatus;qa præſtatio diu turna nõ inducit obligationem.qđ tenet Ang.ibi in rep.colũ. xviĩ.dicens q̃ vbi cauſa exprimit̃ ex qua obligatio nõ infert̃, vt in q.prædicta.& in exemplo illo peto decẽ ad quę mihi obligatus es:quia Rex eſt in Francia:tunc ipſo iure abſq; oppoſitione exceptionis libellus non procedit,ſecundũ glo.magnam in l.j.ff.de eden.quod dictum Ange.apud me ſatis eſt dubium, ſi iudex ex ſuo officio nõ reĩceret:& poſtea in proceſſu aliqd probaret̃ per quod appareret cãm illã cõcludentẽ,per ea quæ ſtatim dicam in verſi.octauò quæro. Et no.diligenter circa prædicta q̃ qñ à facto proprio inſurgit poteſtas agendi cã illa ex qua poteſtas deſcẽdit debet deduci clara in libello:nec ſufficit præſumpta ſcđm Bar.in l.cũ quid.ff.ſi.cert.peta.ad quod vide quę latius dicã in xĩj.q.princ.iſtius xĩj.artic. Inſuper etiam aduertendum eſt q̃ cauſa debet eſſe de pręſenti,& nõ de præterito,ſcđm Pe.& Cy.in l.edita.C.de eden.quia licet poſitio poſſit formari per verba de præterito:nõ tamẽ petitio.vnde volũt q̃ nõ procedit libellus,ago contra te rei vendicatione,eo q̃ tenes fundum qui fuit meus:quia iſta verba habẽt tacitã negationem de præſenti,vt vt l.certũ.§.j.& ibi glo.ff.de cõfeſ.quia affirmatio limitata ad tempus,videt̃ inducere tacitã negationem poſt tẽpus,vt l.apud antiquos.C.de fur.& l.ſtatuliberũ.§.ſtichum.ff.de leg.ĩj.ſed Bal.in rep.d.l.edita.in ver.circa tertiũ.dicit q̃ ipſi dicũt cõtra tex.in c.præterea.el ĩj.ſ.de tranſac.vbi cõfeſsio facta ſuper iure aduerſarĩ̃ de p̃terito concludit & fundat intentionem ipſius aduerſarĩ̃,etiã reſpectu tẽporis præſentis,niſi in cõtrarium aliud ſufficienter oſtendat̃. Et ibi hoc no.lo.de Imo.dicens quòd ille text.eſt contra gloſſ.in d.l.certum.§.j.& ſubdit Bal.q̃ verba facti debẽt eſſe de præterito,ſed verba obligationis & dominĩ̃ debent eſſe de pręſenti.& hoc qñ verba proferunt̃ ſuper iure ſeparabili à perſona ſicut eſt dominium.Et ſicut eſt obligatio quæ poteſt ſeparari,& penitus extingui à perſona,puta per ſolutionẽ vel alium ſimil ẽ modũ.ſecus ſi ſumus in iure inſeparabili,vt ſi ago petitione hæreditatis:quia fui hæres P.Nam veritas in præterito infert neceſſariò in pręſenti.ff.de mino.in l.& ſi ſine.§.ſed qđ Papinianus.Ideo libellus cõcludit per neceſſariã cauſam.Et ſic videt̃ velle Bald. q̃ non ſufficiat allegare fundũ fuiſſe ſuum,vel B.fuiſſe obligatum ex mutuo. Sed idem Bald.in d.l.edita.in lectura in iĩj q. princ.Primò dicit q̃ Iaco.de Are.tenet q̃ libellus nõ procedat.

a Sed Petrus tenet contrariũ;quia ſufficit q̃ libellus concludat præſumptiuè,vnde licet factum quòd de præterito deducit̃ ſit momẽtaneũ:quia mutuaui:quia vẽdidi &c. Tamen ius q̃ ex illo oritur nõ eſt momentaneũ,vt in l.obligationum fere.§.placet.ff.de act.& obl.imò ſemel cõtractum ſeu poſitũ ſemper durat rebus ſic ſe habentibus,vt in l.ſi quis vi.§.differẽtia.ff.de acqui.poſſ.& ideo quãdo dominiũ de præterito probatur præſumitur de præſenti:niſi contrarium probetur.Exemplũ quãdo probatur per confeſsionẽ vel per teſtes,caſus eſt in d.c.præterea,el ĩj.& ita procedat gloſſ.in d.l.certũ.Sed quãdo deducit̃ in libello,hoc põt eſſe dubiũ:& tunc dic q̃ aut deducit̃ ſimp̃r & ꝓcedit libell⁹.Aut abnegatiuè:verbigr̃a, dico ſemel fuiſſe dñm à tali anno retro.vel ſi poſui alia verba taxatiua vel limitatiua:qa tũc libell⁹ nõ ꝓcedit ſcđm Pe.ita dicit Bal.in d.l.edita, et ſentit etiam Bar.in d.l.certũ.§.j.Sed aduerte:qa gl.in d.l.certum.debet intelligi ar.prædictorũ quãdo abnegatiuè fuit facta confeſsio:aliàs autẽ contradiceret.d.c.præterea,& vide dños de Rota deciſi.dcclxxvj.ſcđm meam quotã:alĩ̃ habent deciſione xxxĩj.vbi volunt q̃ ſatis ſit dicere in libello rem ad me pertinuiſſe,licet non dicam pertinere:quia vt dixi, ſufficit q̃ libellus concludat præſumptiuè:niſi libellus loquatur abnegatiuè, vt ſtatim dixi.& hęc opi.mihi placet:quia pro libellante debet fieri lata interpretatio,vt in l.ſi quis intentione ambigua, ff.de iudi.dicam latius in c.ſeq.ar.xxxiĩj,ſicut etiã pro confitente fit interpretatio ſcđm Bar.in l.is qui reus.§.j.ff.de pub.iud. Quin imò plus dicit hic do.Ant.q̃ illa præſumptio abnegationis ſi eſt expreſſa,ſed tacita non põt ſumi:cũ in cõcluſiõe actor petat reum condẽnari ad rem reſtituendã ad ſe pertinentẽ vel ad decẽ ſibi debita. Et ſi diceret̃ pręſumptio nõ ſufficit niſi alleget̃,vt in l.cũ de in rem verſo.ff.de vſur,Reſpõde ſcđm d.Prodotiũ de Padua q̃ in illa l.ex verbis,nulla certa cã ſumitur: & ideo debet allegari cauſa.nã ſi dico, ſoluiſti mihi decem annis tale quid ex his verbis nulla ſumitur,vt ſis mihi obligatus, vt in c.peruenit.ĭ.de cenſib.& ſ.dixi.Sed ſi dico mutuaui tibi decem, ſequitur ex verbis meis quòd fuiſti mihi obligatus.Item ſequitur quòd illa obligatio durat niſi probetur mutata:maxime cùm in concluſione petat,vt debitum;& ſic alleget eam durare.& hoc tenendum eſt,licet Ang.in l.in rem,ff.de rei vend, & in l.j.ff.de eden.teneat contrarium:& non bene.& predicta adde ad ea quę dixi ſ.in verſi.quartò quęro.Item aduerte: quia quidam volunt vtrum autem ſufficiat dicere ad ſe pertinere iure dominĩ̃ vel ſimpliciter,licet nihil dicat de ceſsione ſi docet de dominio cedentis,vide dominos de Rota.deci. dcclxxv.& quod dicam in c.ſeq.arti.xxxiĩj.Quid autem ſi cauſa eſt apta, ſed actio inepta,dicã in xj.q.prin.iſtius xĩj.arti.Et ſtatim in verſic.octauò quæro.& ibi dicam,Quid ſi in libello petit̃ quis rem ſibi reſtitui alia cauſa nõ expreſſa,an procedat.

58 ¶†Octauò q̃ro,quid ſi cauſa expreſſa non eſt apta vel ex pluribus expreſsis vna eſt apta,& alia eſt inepta.Solut.dic quòd ſi cauſa expreſſa ſola eſt inepta,vt quia cùm debuiſſet proponere cauſam cõmodati,propoſuit cauſam depoſiti,vel locati:tũc libellus eſſet ineptus:& ſuper eo poſſet ſequi valida ſententia: ideo abſolueretur reus ab obſeruatione iudiciĩ̃,reſeruata facultate dandi nouum raptum libellum,vt in c.examinata,de iudi. & in l.j.poſt princi.ff.ſi men.fal.mo.dixe. ſecundùm doctos in dicta l.edita.& maximè ibi per Paul.de Caſtro.Sed hoc exemplum Petri videt̃ pertinere ad xj.q.prin.de expreſsione appellationis.Ego dico q̃ ſi cauſa expreſſa eſt omnino inepta nõ procedit libellus,vt puta,peto decem:quia illuſtriſsimus dux Ferrandus dux Calabriæ filius Alphonſi clariſsimi regis Aragonum eſt nunc in partibus maritimæ Senenſis apud fontem aquæ viuæ,per ea quę dixi ſ.in verſicu.vĩj.quęro, in princip. Et per id quod no.gloſſ.in l.j.ff.de eden. Arbitror tamẽ quòd ſi pars nõ opponeret de cauſa inepta,nec iudex reĩceret libellum:et in proceſſu probaretur aliquod medium propter quod deberentur mihi decem ex quo pręfatus illuſtriſsimus dux in dicto loco agit:puta quia promiſiſti mihi decẽ ſi in hoc anno, Mcccclĩj.de menſe Martĩ̃ Pręfatus dux ageret in dicto loco: quia ex hac declaratione apparet quòd illa cauſa fuit legitima, & ita limito glo.in d.l.j.& quod ſ.dixi in d.verſi.ſeptimò quæro.Item hoc procedit quando cauſa eſſet exprimenda & exprimeretur inepta. Sed ſi cauſa non eſſet exprimenda,& aliqua inepta exprimeretur,vt puta non erat exprimenda cauſa remota⁹: & fuit expreſſa inepta & remota talis expreſsio non videtur nocere, ſecundùm Petrum, qui dicit quòd expreſsio cauſę remotæ nihil operatur.de qua opi.ſtatim dicam in verſi.x.quęro.Secũdo caſu qñ ſunt propoſitę plures cauſæ, vna inepta ſeu inutilis:& alia vtilis & valida, ſubſtentat̃ libellus ex cauſa valida,vt no.Inn.in c.ad diſſoluendũ,ĭ.de deſpõ, impub.Refert Lapus alleg.lv.no.Bal.in l.ſi quis homicidĩ̃.de accu.& do.Ant.in ſimili in c.per tuas.ĭ.qui fil.ſint legi.vbi dicit quòd licet in ſententia ſint expreſſæ duæ cauſæ, vna vera, & altera falſa ſuſtentatur ex vera.& idem Inno.in c.in pręſentia.de renũ.& ſequitur Ioan.de Imol.in l.ſi plagĩ̃.ff.de verbo. obli.traditur in c.ſicut.ĭ.de re iud.& ibi dixi ſi rectè memini.facit c.ex parte.& c.dilectus,de conceſſ.pręben.Et maximè hoc procederet qñ in fine libelli adĩ̃ceretur clauſula petens ſibi iuſtitiam miniſtrari,vel omni meliori modo &c. vel non aſtringens ſe ad aliquod onus probationis ſuperfluæ &c.de quibus clauſulis latius dicam in xiĩj.princ.arti.Et ad prędictam materiam,vide omnino & cõiunge quę latius dicam in c. ſeq.artic. xxxiiĩj.& etiam quod dicam in ſeq.q.Et no.quòd in dubio debet fieri interpretatio cauſę in fauorem libellãtis.de quo latius dicam in c.ſeq.art.xxxiĩj.

¶Nonò quęro quid ſi cauſa propoſita nõ eſt vera vel nõ probatur.Solut,dicendum arbitror,

¶Primo caſu ſuccumbet actor:etiam ſi aliam cãm nõ expreſſam probaſſet:qa oportet iuſtificare libellũ ex cauſa deducta: b nõ ex alia ᵇ,hoc tenet Inn.in c.ex parte.el.j.ff.de eden,facit l.j. ff.ſi men.fal.mod,di,& l.habebat.ff.de inſti,Et optimè probat̃ in c,Abbatę,de re iud,lib.vj.Exprimẽdo enim vnam cãm videtur illam dũtaxat & nõ aliam in iudiciũ deduxiſſe.vnde reſpectu alterius opus eſt noua interpellatione & nouo libello,vt d, ç.Abbatę,& ibi gl,facit quod dicã in ſeq.q.Et coniunge cũ his q̃ dicã in c.ſeq.xxiiĩj.ar.verſi,viĩ.effectus.licet ſecus ſit in demõſtratione;quia licet illa ſit falſa:non tñ corruit libellus:per aliũ modum poſtea appareat de re petita per l.cũ tale,§.legato falſam.ff.de condi,& demon.tenet do.me.in c.ſeq.in fi,& iſta fuit etiam no.Io,An,in d.c.ex parte.el j.Et vide quę de demõſtratione dixi ſ.in v.q.prin.iſtius xĩj.ar.in ĩj.iĩj.& iiĩj.membro,

¶Secundo caſu qñ plures cauſę ſunt expreſſæ,Bart.cõſi,xxx, qđ inci.cõmune Lucigniani.dicit q̃ ſi altera probata eſt per ſe ſufficiẽs debet obtinere.p tex.cũ gl.in c.ĩj.de teſti.Sed arbitror q̃ velit allegatio.c,ĩj,iũcta gl.ſ.de reſcri.& propter hoc eſt vti-

a ¶Libell⁹ cõcludẽs pręſumptiue.adde quę dicta ſunt ſ. in iiĩj.q.eo.c.

b ¶Si exprimeretur vna cã in libello & deinde de alia ꝓbaret̃:nõ poſſet ſequi ſnĩa condẽnatoria. vide q̃ dicta ſunt ſ. eo. c.in ver.circa ſeptimã q̃onẽ princ. & qđ no.mod.in l. j.ff.de eden.

lis cumulatio cauſarum: qa ſi ex vna cauſa quis ſuccũbere debe ret: qa non probata, põt ex alia ꝓbata obtinere, vt tradit̃ ꝑ Do. in d.l.edita.C.de edẽ.& ꝑ Dy.in regula, nullus pluribus.de reg. iur.lib.vj.facit qđ dixi in fin.præcedentis.q.

89 ¶ †Decimò quæro, qđ agere debet reus ſi cã non eſt expreſſa. vel eſt expreſſa, ſed non legitima: & qualiter excipere. Sol.dic, ꝙ poteſt opponere ꝙ libellus nõ procedit: vel ꝙ eſt ineptus, ſe cundùm qđ dicam.j.artic.xxiij.& licet cauſa non ſit expreſſa, tamen videtur tenere iudiciũ ſi non opponitur: ſi poſtea in per ſequutiõe probetur, tam legitima, quamuis enim actor diceret: peto rem mihi reſtitui: aut peto decem mihi debita. procedit li bellus, ſi pars non opponat. per not.in l.ſi.C.de an.excep.& l. ſi mater.§.deniq.ff.de excep.rei iud.lib.vj.& in d.c.Abbate.de rei u.lib.vj.& quod ibi no.gl.videt enim actor omne ius ſuum in iudicium deduxiſſe, vt d.l.ſi mater.§.eandẽ.ſentit gl.noſtra. facit.j.de cauſa poſ.c.cùm eccleſia.ita tenent Specu.& Io.An. eo.tit.§.iuxta.ver.item not.ꝙ ſi quis agit.ad hoc igitur vt libellus reꝛ̃ciatur propter cãm non expreſſam, opus eſt exceptiõe. vt in c.ſeq.vbi ponderatur exceptio & appellatio.& ibi tenet Inno.& Io.An.& Doc.& per illum text.etiã dicũt, qđ cautela eſt, ꝙ reus excipiendo non petat cãm exprimi: ſed ſufficit dicere, non teneor reſpondere. vel non debet admitti libellus. ſeu non eſt legitimè compoſitus. Et idem dicendum vbicunq; libel lus eſſet ineptè compoſitus ex alia cauſa, ſecundùm Pet.& Ab ba.Inno.Io.And.& Doc.in c.ſeq.Neq; enim debet reus in hu iuſmodi exceptione adꝛ̃cere cauſam ineptitudinis, ſcđm Bald. in l.edita.C.de eden.in iiij.q.prin.verſ.deinde quæritur.vbi etiã latius tradit, quid iuris in cæteris exceptionibus: vtrum excep tiones debeant continere cauſam:, ſed non eſt materia noſtra, dicam in titu.de except.Nec debet iudex dicere aut petere de clarationem cauſæ vel obſcuritatis: ex quo reus hoc non dicit: ſed ſi videt libellum ineptum, debet pronunciare reum non te neri ad extollendum. Et idem not.Specu.in titu §.fin.verſicu. cautus ſis. Dicunt tamen quidam, ꝙ quando in actione perſo nali non eſt cauſa, cautius eſt reo ſtatim litem conteſtari: quia poſtea non poterit mutari.de quo latius dicetur.j.in.xxv.prin cip.arti.& ſeq.ſed hoc cõiter non placet Doc.quia in proceſſu poterit cauſam declarare & probare.per.l.ſi.C.de an.excep.Et hoc procedit in terminis noſtris, quando cauſa non eſt expreſ ſa ſecus ſi cauſa eſſet expreſſa & inepta: quia tunc probatio al terius cauſæ opitularetur, per ea quæ dixi in præce.q. in pri mo caſu.& hoc tenet Io.cal.& Do.meus poſt eum, in c.ſequẽ. & Paul.de caſt.in d.l.edita.vbi dicit, quòd quando actor nul lam cauſam declarauit, poteſt in proceſſu aptam declarare & proſequi: & ſuper illa facere probationes. ſed ſi à principio ex primit ineptam, non poteſt poſtea in proceſſu aliam aptam ſpecificare & proſequi & hunc reſpectum dicit habuiſſe Bar to.in d.l.edita. licet Raph.eum reprehendat & minus bene. ego arbitror, quòd id quod dicunt de inepta cauſa, procedat niſi in proceſſu declararetur aliquod mediũ, per quod illa cauſa appa reret apta: licet prima fronte fuerit viſa inepta, per ea quæ dixi §.in verſiculo, viij.quæro. ſed ſi cauſa eſſet omnino inepta, vel aliàs libellus ineptus: debet reus quantum poteſt cautè excipe re: ne inſtruat aduerſarium. vt faciat libellum valere. & ſic ſuf ficit dicere, quod libellus eſt ineptus, vel malè formatus, vel quòd non tenetur reſpondere. & ita hodie faciunt procurato-
a res. nam ſi poſtea fiat conteſtatio, non valebit proceſſus[a] nec ſentẽtia. ſed Cyn.in ſimili in l.j.C.vt quæ deſunt aduo.partiũ.& refert Paul.in d.l.edita. reprehendit tales ita malitioſè proce dentes dicens, quòd reportant gloriam in hoc mundo: ſed in alio pœnam æternam, Patet igitur ex prædictis, quòd licet nõ exprimatur, ſi reus non opponit: ſed reſpondet libello, tenet proceſſus, per d.l.fina.C.de annali exceptio. tenet do.meus & Docto.in c.ſequen.& Specu.eod.titu.§.iuxta.verſicul.item in perſonali.& Paulus de caſtro & Doctores in dicta l.edita. quia, vt dixi, poſt litem conteſtatam poteſt declarari cauſa: & ſuper ea fieri probatiões, ſed ſi pars à principio opponeret, neceſſaria eſſet declaratio à principio: & ea non facta, non valeret conte ſtatio tanquam ſuper libello nullo. quod intellige, quando re us conteſtaretur ſalua exceptione cauſæ non expreſſæ, vel al terius ineptitudinis per eum oppoſita. aliàs ſimpliciter conte ſtando litem, videretur illi renunciare. & eſſet perinde ac ſi ex ceptio non eſſet oppoſita. de quo latius dicam j.in titu. de lite conteſta. Eſt tamen aduertendum, quod ſi nulla cauſa exprimi tur in libello, quò ad quid videtur eſſe vtilior actori: & alio re ſpectu videtur eſſe vtile ipſi reo: actori videtur eſſe vtile: quia poterit proſequi omnem cauſam ſibi competentem, etiam ſi agat perſonali. vt dicit hic d.Anto. & ſequuntur mõder. quod non poſſet, ſi vnam ſolam, vel plures cauſas expreſsiſſet: quia tunc non poſſet proſequi lit.conteſt. niſi cauſis expreſsis, vt pa tet ex ſupradictis, ſed reo eſt vtile: quia ſi actor ſuccumbet, ob ſtat exceptio actori agenti poſtea ex quacunq; cauſa, vt hic di cit gloſſ.per l.ſi mater.§.eadem.ff.de exceptio.rei iudica.& in l.aneadem.§.actiones.eodem ti.& j.de cauſa poſſeſſ.capi.cùm eccleſia.& in c.Abbate.de re iudica.lib.vj.alio tamen reſpectu eſt vtile reo ad hoc, vt facilius poſsit deliberare, an velit cede re vel contendere. ꝗuis quo ad realem actionem, ſatis de faci li poſsit deliberare: cùm poſsit de facili ſcire, an res ſit ſua vel non, per l.cùm quærebatur.C.vnde vi.& ſic etiam patet quòd aliquo reſpectu vtile eſt actori cauſam exprimere: etiã ſi agatur reali: quia tunc agenti ſibi ex alia cauſa nõ obſtat exceptio rei iudica. vt hic dicit gloſſ.in verſicu.item.& hoc nota.per dictam l.ſi mater.§.j.& ij.& l. & an eadem.& per capit.examina ta.& alia iura in gloſſ.allega. Et idem not.gloſſ.noſtra in verſi. & ſi abſoluitur reus.& idem tenent hic Docto.& in c. ſequen. & do.meus in c.dilecti.ſ.de iudic.& gloſſ.& docto.in l.j. ff.de eden. Specu.eo˜ti.§.iuxta.verſi.nunqd debet quis. Et aduerte: qa ſi nulla cauſa eſt expreſſa quãuis fiat ſpecialis proſecutio ali cuius cauſæ vel cauſarum: non tamen reſtringitur iudicium ad proſecuta. Sed obſtat exceptio rei iudicatæ generaliter: quia generaliter ſuper omni cauſa lis fuit conteſtata. poteſt tamen agens ex legitima ignorantia petere reſtitutionem ad cauſas omiſſas, vt dicta l.ſi mater.in princip.ſecundùm vnam lecturã. ſentit glo.in d.§.actiones. fallit tamen in matre quæ auditur ſi ne alia reſtitutione, vt d.l.ſi mater.ſecundùm eãdem lecturam. vbi tamen actũ eſſet iure dominij vel quaſi ſi proſecutio eſt fa cta ſimpliciter: tunc ſuper vtroq; ſententia nocebit. ſecus ſi ſu per altero tantũ: quia non nocebit, niſi ſuper proſecuto, ſcđm glo.in c.Abbate.de re iudi.lib.vj.& Bald.in l.edita.C.de eden. in iiij.q.prin.verſi.itẽ quæritur.

¶ Sed circa prędicta inſurgit nunc notabilis dubitatio quid ſi tempore libelli intentati non fuit expreſſa cauſa aliqua, nec etiã ſupererat, vel fuit expreſſa ſola cauſa proxima: in reali domi nium, in perſonali obligatione, quæ tamen cauſæ non erant veræ tempore dati libelli, vel lit. conteſtatio. quę demum poſt lit.conteſta. ſuperuenit cauſa quam actor probauit, vtrum ex illa poſsit actor obtinere. Solut. diſtinguendum arbitror quòd aut agitur actione reali aut perſonali. Primo caſu Cyn.poſt Pe trum in l.j.C.de alie.iudic.mut.cauſa facta.in vj.q.diſtinguit ꝙ aut deficiebat cauſa ex parte conuenti, videlicet poſſeſsio quę poſtea ſuperuenit. & clarum eſt, quòd ſequitur condemna tio ex eodem libello & iudicio. tex.eſt in l.ſinautem. in princi. ff.de rei ven.ibi. Item ſi lit.conteſt.& in hoc omnes cõcordant aut deficiebat cauſa ex parte agentis: puta dominium quod ſu peruenit poſt lit.conteſta.& videtur quòd ex eodem iudicio, & ex eiſdem actis debeat ſequi condemnatio, per l.ſi rem.§.fi. ff.de pigno.actio. Et iſta fuit opin. Vgulini in d.§.fin. pro qua facit ille tex.& ff.de inoff.teſta.in l.ſi non mortis.& l.ſi vt pro ponis.in fine. Item facit: quia ſicut dominium ex parte actoris eſt principium rei vendicationis.ff.de rei vendi.l.in rem actio. ſic etiam poſſeſsio ex parte rei, vt d.l.j. Sed ſi reus tẽpore ſentẽ tiæ poſsideat ſufficit, licet tẽpore litis conteſt.non poſsideret, vt ſtatim dixi: ergo &c. Itẽ ꝑ hac opi.facit ff.de peti.hęredit.l. item videndum.§.ſi quis. & l.hęreditatis. & l.ſi quo tempo re.in princip.& ff.de pecu.in l.quęſitum.in prin. Sed Llegiſtæ & Dy.cum eis cõmuniter tenent cõtrarium: per l.non poteſt. & l.non quẽadmodum.ff.de iudi. Et ad cõtraria reſpondẽt ad l.ſi rem.§.fi.& l.ſi mandauero. prout no.in d.l.non poteſt. ad l. verò item videndũ.§.ſi quis.& l.ſi quis hęreditatẽ. & l.ſi quo tempore. reſpõdent quidam quòd ibi loquimur in iudicijs vni uerſalibus, vt ibi not. Sed hæc reſponſio nõ placet Dy.& qui buſdam alijs docto. quia clarum eſt ꝙ rei vẽdicatio eſt iudicium ſingulare. vt in l.j.ff.de rei vendi. Et tamen ſi conuẽtus incipiat poſsidere, nihilòminus condemnatur. vt d.l.ſinautẽ.§.j. Sed re ſponderi poteſt ꝙ ibi loquitur in defectu, qui eſt ex parte con uenti: non autem ex parte actoris. Cy. verò poſt Pet.in d.l.j.C. de alie.iudi.mut.dicit ꝙ ſi defectus agendi erat tempore lit.cõ teſta. conſiderata perſona actoris quòd licet defectus ille ſup-
b pleatur ex ſuperuenienti cauſa de nouo[b] non debet ad ſenten tiam procedi, ſed noua interpellatione eſt opus, vt d.l.nõ põt. quod videtur procedere in iudicio ſingulari. ſecus in vniuerſa li. vt in petitione hęreditatis in qua ſi ex parte hęredis ſuperue niat dominium alicuius rei poſt intentatam petitionem hære ditatis: res illa veniet in eodem iudicio, vt puta: quia ſeruus hæreditarius acquiſiuit rem contemplatione hęreditatis quam conuentus hęreditatis petitione cœpit poſsidere: & ratio ex ipſo eſt iudicium vniuerſale: qa ex ipſo creſcit & decreſsit, vt in l.itẽ veniunt.§.itẽ nõ ſolũ. niſi vellemus dicere ꝙ hic inſpiciat

principalis

a ¶ Hotãda eſt cau tela, vt pars petat libellũ declarari, & nõ multum in ſtet. nã ſi non de clarabitur: proceſ ſus & ſentẽtia cor ruent. vide de hac cautela per Spec. in ti.de libel.obla. §.fi.pe.co.& pau. & Alexã.in l.j.de eden. Dec.in c.di lecti.in fi.de iud.

b ¶ An ius de no uo ſuperueniens poſt iudiciũ ĩcœ ptum, iuuet ipm actorem, vide per Ang, cõ.cxxxvj. co.iiij.& Ro.cõſ. cxciij.vltra ea q̃ ponit latè Ang.ĩ §.actio aũt.inſtit. de act.& doc.ĩ lo cis cõib⁹, & an ha beat locũ corã de legato iudice, vi de Iaſ.in §.j.xiij. col.inſt.de ac. vbi latè. & dicit Ro. tenuiſſe ꝙ idẽ ſit corã delegato. & vide j.e.c.verſ.ad uerte tñ: qa prędi cta concluſio,

principalis cauſa agendi, quæ eſt vetuſtior: quia principaliter peti vt hæres, & non vt dominus. non ob. ar. Vgulini, quia nõ ſequitur, ſufficit q̃ ex parte rei ſuperueniat cauſa formalis, quæ eſt poſſeſsio: ergo debet ſufficere ex parte actoris quia ratio eſt diuerſa: quia ex parte actoris principiũ & materiale eſt potiſsimũ. eo q̃ ex ipſius perſona ius agẽdi metimur. ff. ſi pars hæredi. petatur. in l. j. §. j. in prin. & ideò ſi iſtud principium materiale fuit ex parte actoris, quod precipuè attẽditur in ipſius perſona. ſi poſtea ſuperueniat formalę ex parte cõuenti, ſufficit. ſed non ſic eſt cõtra. quia materia præcedit formã: et non forma materiam. & ſubdit Cyn. q̃ quãuis Inno. quartus in hac. q. diſtinguat q̃ aut actor agit certa ſpeciali cauſa expreſſa, hoc eſt cauſa remota procedat prædicta opiñ. ſecus ſi non ſit expreſſa: quia tunc ſequitur condemnatio ex ſuperuenienti dominio, vt habetur in d. c. Abbate. tamen Petrus, qui hanc materiam repetit dicit q̃ in rei vendicatione, varietas cauſæ remotæ nullũ inducit effectum: quia quantũ ad cõdemnationẽ, ſemper vniformiter fit condẽnatio in principali & acceſſoriis. Et ideò allegatio cauſæ remotæ quantũ ad hoc, non facit dolũ: quia non ex virtute cauſæ remotæ, ſed proximæ, fit cõdemnatio. & hoc ꝓbat tali ar. quia appellat à diffinitiua, nõ neceſsitatur exprimere cauſam: & ſi vnã exprimat, põt variare, & aliã exprimere. & etiã ſi ex alia cauſa probaret iniquitatem ſnĩæ, deberet obtinere: quia cauſa proxima, eſt iniquitas ſnĩæ. ff. de app. in l. ſcio. ergo idem videtur dicendũ, ſi ago rei vendicatiõe ex vna cauſa, & probo ex alia: debet ſequi condẽnatio, inſpecta cauſa ꝓxima, ſcilicet dominio: & ſic patet q̃ quantũ ad ſententiã ferendã, nõ eſt differentia, vtrũ allegetur dñium ſimpliciter, an verò ex certa cauſa remota. vt ff. de exce. rei iudi. in l. cùm de hoc. Præterea qũocunq; illud, ſuper quo volo nũc agere, potuit cõprehendi: ſub eo ſuper quo egi ſi iterum volo agere, obſtat exceptio rei iudi. modò ita eſt q̃ ſi peto à terem: & dico rem illam meam generaliter: deinde dominiũ mihi ſuperuenit: effectus ſnĩæ abſolutoriæ nõ extendit ad cãm quæ poſtea ſuperuenit: quia non põt comprehendi ſub eo, ſuper quo primo egi virtute priorũ actorum. vt d. l. ſi mater. §. eandẽ. ibi dum dicit, modo ex alia cã &c. Et ſic ſequit̃, q̃ ſi ex noua cã litis conteſt. dñium ſuperueniat, non prodeſt: ita ex eiſdem actis ſequat̃ condẽnatio. & ratio in promptu: quia iudicia dñi recta: vt in l. in vniuerſis. C. qui dari tutores poſsint. ergo ſi tpe lit. conte. nõ competebat mihi dominium, iudicium nõ fuit rectè initiatũ. vñ concludit Pe. q̃ canoniſtæ malè dicũt in c. Abbate. & ſic q̃ non rectè procedit de ciſio illius decretalis. & ſequit̃ Cyn. Bar. verò in l. & an eadẽ. §. actione. ff. de excep. rei iud. dicit q̃ ſi in libello exprimitur cauſa proxima, vt dominium: & remota, vt donatio vel venditio, obligatio & cõtractus, ex quo ſuperuenit dñium, pẽdente iudicio non includit̃ ſub petitione. & ratio eſt: quia cauſa remota de neceſsitate præſupponit tẽpus & locum: quia ſi dico, emi rem, vel mutuaui decem. oportet q̃ emptio vel mutuum ſint factæ cer. lo. & tpe. & ſic eſt neceſſe intelligere de certa emptione, & certo mutuo factis cer. loc. & tpe. & ſic de eo quod iam ſubſiſtebat tpe inchoati iudicij. ſed qñ exprimit̃ ſola cauſa proxima, vt dominiũ vel obligatio: tunc dñium & obligatio nõ claudit̃ cer. lo. & tẽpore. & ideo ius vel cã remota ſuperueniẽs pendẽte iudicio, claudit̃ ſub libello, ſecũdùm Bart. Bal. verò in d. l. j. C. de alie. iud. mu. dicit q̃ qñ ſuperuenit principium actiuũ, i. dñium ex parte agentis: & tunc aut ſuperuenit ex cauſa de præterito, aut noua. ¶ Primo caſu, aut fingitur retro quæſitũ: & tunc intelligit̃ bene aptum. vt ff. de inof. teſt. in l. qui repudiantis. §. fi. Aut nõ fingitur retro: & nõ intelligitur bene aptũ. ff. de excep. rei iud. in l. ſi mater. §. eandẽ. ſecũdùm aliquos. Alĩ verò indiſtinctè dicunt q̃ vbi eſt eadẽ petitio, ſufficit dñium ex ea: licet ſuperueniat pendẽte lite. & licet ſit malè aptũ, fingitur bñ aptũ ff. de pig. ac. in l. ſi rem. §. fi. & hoc tenet Dy. inſt. de act. in prin. deinde Bal. refert opi. Inn. de qua in d. c. Abbate. Subdit tamẽ aduertendũ eſſe q̃ ratio motiua Inno. reſpicit media probatio num: qa vbi quis ſe aſtringit ad certũ tẽpus tacitè vel expreſsè probatio alterius temporis eſt impertinens: & ideò non iuuat probantẽ. ſed vbi nõ aſtringit ſe: tunc iuuat. ff. de ap. l. ſcio. ſed legiſtæ conſiderauerũt principiũ cauſæ. i. litis cõteſtationẽ, quę eſt formale principiũ ad iudiciũ. & ideò omnis litis conteſtatio ſuper aliquo caſu fieri debet, vñ oportet, vel quod ſit ſuper cauſa dñĩ actiõis, vel ſaltẽ ſup cauſa: ita q̃ debet præcedere litis conteſt. ſi ergo nec cauſa, nec dominiũ, nec actio præcedit litis conteſtationẽ: tunc litis conteſtatio ex parte agentis nullũ habet fundamentũ. & ideò impoſsibile eſt q̃ actor vincat. ff. de iud. in l. non põt videri. Non ob. ratio Inno. quia dato q̃ quis ſe non aſtringat, tñ ex probationibus nunq̃ põt obtinere: ſi iudicium non eſt fundatũ. ar. C. qui da. tu. poſ. l. vniuerſis. Item contra Inno. facit, quia generalis petitio reſoluitur in omnes ſuas ſingularitates, quæ ſub ea poſſunt claudi tempore probationis vt l. fi. C. de anna. excep. & ideò non comprehendit ea quæ nõ poſſunt tunc claudi. ar. ff. de aur. & argẽ. leg. in l. ſi ita. Præterea in litis conteſt. quaſi contrahitur[a] vt l. iĩ. §. idem ſcribit. ff. de pecu. ergo ſic verus cõtractus factus non extendit ſe ad futura: vt l. cùm ſtipulamur. & l. ſi à colono. ff. de verb. ob. ita nec quaſi cõtractus, qui per conteſtationem inducitur. vnde concludit Bal. q̃ in foro Iuſtiniani, non eſt ſeruanda illa decre. Abb. & in effectu idem voluit Bal. in l. edita. C. de eden. in iĩ. q. princi. ver. denuo quæro. Mouetur, quia de dominio futuro non fuit cogitatum. ff. de lega. iĩ. in Paulo. §. j. ergo non venit in iudicium, vt l. ſolemus. ff. de iudi. nam in iudicio nihil venit principaliter, ſi de eo non fuit cogitatum, licet quandoq; veniat acceſſoriè, vt ibi. Præterea ſi poſſet fieri condemnatio, diceretur veniſſe in iudicium: & obſtaret excep. rei iud. ſed hoc eſt falſum: cùm nõ obſtet exceptio rei iudi. vt l. ſi mater. §. eadẽ. ff. de excep. rei iud. ergo &c. Præterea ad declarationẽ futuri dñĩ nõ potuiſſet ſpeciaſr agi: ergo nõ venit ſub libello gñali: vt ĩ l. obligatio. gñali. ff. de pig. ſed tu dic latius, vt ſtatim dicã poſt ſequentẽ caſum.

¶ Secũdò caſu prin. non loquimur de actione perſonali. Bart. in d. §. actiones. videtur velle idem, qđ in reali, dicens q̃ ſi exprimitur ſola cauſa proxima, vt peto decem ad quæ es mihi obligatus. q̃ hoc caſu, cùm obligatio non claudat̃ certo loco & tempore: ideò ius vel cauſa remota ſuperueniens, prodeſt & claudi tur ſub iudicio. ſecus ſi fuiſſet expreſſa cauſa remota: vt emptionis, vel alterius contractus, ſecundùm ea quæ ſtatim dixi. Sed Bal. in d. ver. denuo quæritur. facit differentiam inter realem & perſonalem actionem, dicens q̃ in perſonali ius ſuperueniens non prodeſt: actio perſonalis oritur ex cauſa de præterito, conſiderato prin. tam ex parte agentis, q̃ ex parte conuenti: quia oritur ex contractu, vt l. ſi rem. §. fi. ff. de pig. act. Sed in actione in rem, non eſt ſic: quia non oritur ex parte conuenti, niſi quãdo incipit poſsidere, vt ſ. dixi & j. ſtatim ſubĩciam. Et ſic appareret ex prædictis q̃ iſta materia eſt ſatis intricata & difficilis.

¶ Ego verò vt hanc materiam, quæ difficilis eſt, quotidianam, habeas magis claram & latam, arbitror ita diſtinguendum q̃ aut in libello deducitur ius tanq̃ futurum: ſeu ex cauſa de futuro & principaliter. Et hoc caſu, non procedit libellus regulariter: quia ſuper obligatione futura non poteſt fundari iudiciũ. vt eſt tex. in l. non quemadmodum. ff. de iud. & ideò dixi principaliter: quia per viam acceſſorĩ ſecus eſt: vt ſi petitur res cũ fructibus. vt j. ſubĩciam. & dixi in v. q. prin. in iĩ. membro. & de materia iſtius iuris de futuro, vide latius per glo. & Doct. in d. l. quemad. Aut in libello deducitur ius ex cauſa de præſenti, & facio duo membra principalia.

¶ Primum, eſt de eo quod principaliter venit, ſeu petitur.

¶ Secundum, quando aliquid petitur, ſeu venit vt acceſſorium.

¶ Circa primum membrum diſtingue quòd aut agitur actione vniuerſali, aut ſingulari.

¶ Primo caſu, ſi cauſa ſuperuenit etiam poſt lit. conte. prodeſt. vt eſt tex. in l. ſi hæreditatis. & in l. item videndum. §. ſi quis. & in l. ſi quo tempore. ff. de pet. hære. Et hoc indubitanter procedit, ſi ageretur petitione hæreditatis: quia tunc licet conuentus non poſsideret rem hæreditariam tempore petitionis: tamen ſi poſtea incœpit poſsidere, fit condemnatio. & ratio eſt: quia iſtud quod nunc poſsidetur, ſi eſt ex hæreditate illa, clauditur in petitione. Et idem etiam arbitror, ſi aliquis peteret fundum petitione hæreditatis, quem conuentus non poſsideret tempore petitionis: & poſtea inciperet poſsidere, per iura præallegata: & ea quæ ſtatim dicam, quando defectus rei venit ex parte conuenti. Quinimò videtur fortius quòd ſi petitione hæreditatis petam fundum: quia ſolum fundum poſsidebat. ſi poſtea incœpit poſsidere domum hæreditariam: poteſt condemnari etiam ad domum. quod procedit, ſecundùm aliquos, quando agens in libello dixit quòd petebat fundum: & ſi qua alia conuentus cœpiſſet poſsidere. & ita intelligunt d. legẽ, ſi hæreditatis. quia ſi ſingulariter exprimit fundum: non poteſt fieri condemnatio ad aliud, quàm quod petitum ſit: vt lege, fundus. ff. communi diui. & in l. fina. ff. de fideicommiſ. lib. & lege. pomponius in negotiis. ad fi. ff. de nego. geſto, ſed Pet. de bella pertica idem dicit, etiam ſi ſuper vna re tantùm fuiſſet formatus libellus: quia ille qui agit ad fundum petitione hæreditatis, petit declarari ſe hæredem. & hoc principaliter venit in petitione ſua. reſtitutio verò fundi, venit per officium iudicis. Et ideò ſi iudex declarat me hæredem, ſicut iubet per officium ſuum reſtitui fundum petitum: ita & alias res quas reus cœpit poſsidere eadem ratione. & ita dicit intelligendam. d. legẽ

a ¶ Per lit. conteſta. quaſi contrahitur, quid de his q̃ fiunt ante lit. conteſt. vide Bar. in l. iĩ. §. j. de præto. ſtipul. Quid in his, in quibus lis non cõteſtatur? dic vt per Bart. in l. nihil. ff. de ꝓc. Quid in iuramento? dic idem. l. depo. § j. ff. de pecu. & quid in ſententia, vide Alexand. in l. j. §. idem ſcribit. ff. de pecu.

ſi hæreditatis. Et iſta eſt ipſa veritas, ſecũdùm Cy. in ad. & Bal. etiam ibi idem dicens q̃ eſt valde ſingulare, & mihi placet per tex. illum dum dicit, de qua ſola controuerſia erat. Et facit ad ea quæ ſtatim dicam in ſe. caſu. Si verò agitur actione ſingulariter, ſubdiſtingue q̃ aut agitur actione reali, aut perſonali. Si agitur reali, dic q̃ aut defectus eſt ex parte conuenti, quia tempore libelli & lit. cont. nõ poſsidebat rem petitam: ſed poſtea cœpit poſsidere; & ſequitur condẽnatio. tex. eſt in l. ſinautẽ. in princi. ff. de rei ven. ibi in verſi. item ſi lit. conte. Et ratio eſt, ſecundùm Bal. ibi, & ſuperius tetigi; quia rei vendicatio habet duo principia: cauſale. ſ. & formale. Circa formale principaliter ſufficit tempus ſententiæ, ſ. vt conuentus dicto tẽpore poſsideat. vt in terminis noſtris, facit quod s̃. ſtatim dixi. Sed tu vide etiã aliud fundamentũ & rationẽ, per ea quæ j. ſubn̄ciam. Aut in actione reali defectus erat ex parte agentis: & ſubdiſtingue q̃ aut actũ eſt rei vendicatione expreſſa cauſa proxima, vt dn̄ñ: & remota, vt donationis, legati, aut ſimilis: aut proxima duntaxat.

a ¶ Clauſula, non aſtringens ſe &c. vide poſt Ab. et doc. ĩ c. dilecti, extra de iudi. in fi. vide per Alex. in conſil. lxj. libro n̄.

¶ Primo caſu, omnes cõcludunt q̃ tam de iure canonico q̃ ciuili nõ poſsit ſequi condẽnatio, licet dominiũ poſt lit. contẽ. ſu peruenire ex alia cauſa poſsit vt in d. c. Abbate. Et per ea quę s̃. dixi q̃ ego arbitror limitandũ: niſi eſſet adiecta clauſula, petẽs in prædictis nõ ſolùm vt narrañ, aut ex cauſis narratis. ſed etiã vt petuñ, & ex alĩs quibuſcũq̃ cauſis dicto actori ius competere, vel etiam ſi eſſet adiecta clauſula, proponens ad prædicta omnia & ſingula iura cõpetentia & cõpetitura. vel etiã clauſula, & prædicta omnia petit ſingulariter, diuiſim, coniunctim, alternatiuè, & ſubdiſiunctiuè &c. & omni meliori modo &c Et
a maximè ſi ſubn̄ceretur clauſula, non aſtringens[a] ſe ad aliquod onus probationis ſuperfluæ &c. de quibus dicã j. in xiĩ. princ. art. hoc enim caſu arbitror q̃ ſi probarẽ dominiũ ex alia cauſa, quàm narrata & deducta: quæ tamen cauſa cõpetebat mihi tẽpore petitionis, ſufficeret mihi: quia propter clauſulas prædictas, perinde eſt ac ſi nullã cauſam deduxiſſem: vel etiam idẽ videtur eſſe, ac ſi iſtam cauſam deduxiſſem, per quã dn̄ium tũc mihi cõpetebat: licet non cõpeteret ex cauſa remota expreſsè deducta in libello. quod perpetuò notabis ad limitationẽ. d. c. Abbate. Sed ſi ex nulla alia cauſa dominiũ mihi tunc cõpetiſſet, deciſio pendet ex his q̃næ dicam in ſeq. caſu. Aut nulla eſt expreſſa cauſa: vel eſt expreſſa dũtaxat cauſa proxima: videlicet, dominiũ. Et de iure canonico ſufficit q̃ dominiũ ſuperueniat etiam poſt lit. conteſt. tex. in d. c. Abbate. de re iu. li. vj. Sed de iure ciuili, quãuis Vgolinus tenuerit q̃ poſſet ſequi condemnatio: tamen cõmunis opi. eſt in contrariũ, vt s̃. dixi. Et in hoc ius ciuile videt fundari fortioribus arg. & validioribꝰ fundamẽtis, quã ius canonicũ: quia ius canonicũ in hoc ſequit ſolã æquita. reiecta iuris ſubtilitate, & rigoroſitate. vt dicit tex. in d. c. Abbate. & patet ex his quæ s̃. dixi. Et ideò Bal. vt s̃. dixi, & Dy. in ſti. de act, §. j. & Pau. & do. Do. in d. c. Abbate. dicunt q̃ in foro canonico vel ciuili, de temporali iuriſdictione eccleſiæ ſeruabitur diſpoſitio. d. c. Abbate. Sed in terris imperĩ, iudex ſecularis ſeruabit leges. & ſic põt procedere opi. Petri & aliorũ: quia qñ ius canonicũ diſponit cõtra ius ciuile, & non loquit in materia peccati: nec aliâs ſubiecta canoni: quodlibet ius ſeruat in ſuo foro. vt j. de appella. c. ſi duobus & c. ſuper eo. el. ĩ. †Sed aduerte,
b quia in contrariũ fortiter oppo. Nam[b] quãdo de iure ciui. ſunt opiniones: & de iure canonico ſtatuit quid certum: etiã in foro Cæſaris: ſeruandum eſt ius canonicũ: & ecõtra. vt no. Bar. in extrauaganti ad reprimendum. in glo. ſuper verbo, per edictũ. & alias plures remiſsiones vide, quas dedi in c. j. j. de oper. no. nun. in glo. j. Sed in terminis noſtris de iure ciui. ſunt opiniones vt s̃. dixi, ergo videretur ſeruandum. c. Abbate. etiã in foro Cæſaris. Sed ad hoc poteſt reſpõderi vt arbitror q̃ prædicta theorica Bar. quam dixi in d. c. j. procedit, quando hincinde eſſent plures opiniones & argumenta, & rationes vrgentes. ſecus qñ ex vna parte eſſet cõmunis opinio fortificata fortioribus argumentis & rationibus: & ex alia parte eſſet opinio alicuius Doctoris non multum fundata, ſed debilis: et tunc communis opinio ſeruaretur in foro ſuo: & noua deciſio etiam in foro ſuo. ad quod vide quæ dixi in d. c. j. ſuper glo. j. Item ſecundò oppono quia videtur quòd d. c. Abbate. ſit ſeruandum in foro Cæſaris. Nam iſta eſt regula q̃ æquitas ſcripta præferet rigori, ſecũdùm ea quæ dixi in c. fi. s̃. de tranſact. in v. princ. art. in n̄. membro. in cle. j. de iudi. ſed in d. c. æquitas ſcripta. ergo &c. Sed ad hoc reſponderi poteſt q̃ communis opi. legiſtarum fundatur etiam in rigore ſcripto. ſed iſta ſolutio non videt procedere: quia poſito quòd rigor eſſet ſcriptus: tamen vbi æquitas eſt ſcripta: & rigor ſcriptus: præfertur æquitas. vt in l. placuit. C. de iudi. facit c. iĩ. de reſcript. lib. vj. & latius dixi in d. c. fi. in v. arti. prin. in iĩ. membro. Sed reſponderi poteſt q̃ æquitas. d. c. Abbate. eſt generalis: & rigor iuris ciuilis videtur magis ſpecialis: & ideò præfertur rigor, per ea quæ dixi in d. iĩ. membro. Sed adhuc poſſet inſtari: quia ſi rectè inſpiciantur fundamenta communis opiñ. illa deſcendunt ex regulis generalibꝰ iuris ciuilis: ſed poſſes dicere q̃ æquitas allegata in d. c. Abbate. eſt magis generalis. Vel melius & ſecundò q̃ æquitas præfertur rigori, quando tã ęquitas, quàm rigor deſcendũt ex eodem iure. ſecus ſi rigor ex iure ciuili: & æquitas ex iure canonico. ſicut dicimus in pacto nudo & hæc notabis: quia nouiſsima ſunt. & vide quæ dixi in d. c. fi. Sed pro intellectu prædictorum quæro vnde inſurgat dicta æquitas canonica. Sol. dicendum arbitror q̃ inſurgit ex eo quia ex quo actor pendente iudicio reali eſt effectus dominus, & in rei vend. principaliter videatur venire declaratio dn̄ñ: nec præſupponatur obligatio conuenti: vt inſti. de act. §. j. ibi, autẽ cum eo agit, qui nullo iure obligatus eſt &c. nec ab eo petaṫ aliquid dari vel fieri: ſed ius agentis ſolummodo declarari, videlicet q̃ agens habet plenum ius, ſeu dominiũ, vt ff. de rei ven. in l. ex diuerſo. §. ſi petitor. & l. officium. ff. ſi ſer. ven. in l. ſicuti. §. ſi quæratur. meritò ex iure ſuperuenienti debet obtinere. Nec obſtat ſi diceres q̃ ſi petitur ſola declaratio, ſuperflua videtur vocatio aduerſarĩ: quia videtur q̃ aduerſarius vocandus eſt per officium mercenarium, quod iudex exercet in notorĩs ſibi, vt iudici. nam ibi vt iudici, non poteſt eſſe notorium: niſi cognoſcat ſedendo pro tribunali. vt l. â procedente. C. de dila. & quia non eſt iudiciũ, niſi ſit ibi vtraq̃ pars iĩ. q. iĩ. nullus. dixi s̃. in rub.
c de iud. Quando ergo conſtat[c] iudici, vt iudici rem eſſe meam: debet facere illam mihi reſtitui officio ſuo vt in l. officium. ff. de rei ven. & l. ſi irruptionem. ad fin. ff. fi. reg. Et iſtam notorietatẽ non poteſt iudex habere per viam iudiciorũ: niſi pars vocetur, vt videat qualiter actor probauit. vt l. fina. C. ſi per vim vel alio modo. ſecundùm Petr. & Cyn. in l. prima C de alien. iudi. mut. vnde æquitas canonica voluit quòd ex quo mihi dominium ſuperuenit: ex eo iudicio teneatur poſſeſſor reſtituere. qa ſatis eſſe videtur quòd nunc ſum dominus: licet tempore inchoati iudicĩ non eſſem dominus. & hoc videtur voluiſſe tex. in d. c, Abbate. ibi dum text. dicit, vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio. quod intellige, ſcilicet per idem iudicium intentatum. & ſequitur in text. quàm per quandam exactam ſubtilitatem longo diſpendio prorogari. quod intelligo, ſcilicet intentando nouum iudicium: quia ex quo appareret rem petitam eſſe meam, licet non eſſet tempore inchoati iudicĩ, tamen vt euitentur lites. & nouus circuitus, condemnetur poſſeſſor. & hoc etiam ſentit expreſsè text. ille dum dicit, nec prodeſſet etiam multum reo, ſi tunc in ipſum ex ſuperuenienti cauſa condemnatio non ferretur: cùm mox alio inſtituto iudicio foret ex illa meritò condemnandus. & ſic iſta deciſio in ſe eſt æqua & rationabilis, vt ſicut licet ex parte conuenti tempore inchoati iudicĩ realis non aderat ipſius formalitas: quia reus non poſsidebat: & tamen ſi tempore ſententiæ poſſidet, condemnatur. vt s̃. dixi. Ita & per contrarium in terminis noſtris. quinimò fortius etiam ſi tempore ſententiæ ferendæ, reus non poſsideret: videretur ferenda ſentẽtia declaratoria dominĩ: ex quo probatum eſt per actorem, per l. ſi à te. §. j. ff. de except. rei iud. qui text. ſecundùm Bartol. deberet ſcribi literis aureis. Ange. tamen & Bald. reprobant hoc vltimum in l. non alias. ff. de iu. licet Bald. fuerit ſibi contrarius. Sed non eſt materia noſtra, vide in dictis locis, & zab. & D. m. in c. examinata. s̃. de iudi. Et ex eo etiam eſt rationabilis & æqua dicta deciſio: qa text. in d. c. Abbate. dicit quòd iudex cognita tali veritate, videlicet q̃ res pertineat ad actorem: cum libera & ſecura conſcientia non poteſt pronunciare. in contrarium illa tamen fuit allegatio partis. Sed aduerte: quia hic inſurgit difficultas non parua: quoniam ex prædictis rationibus videtur inferendũ, quòd idem eſſet dicendum ſi exprimeretur cauſa remota. cùm dicta æquitas, & omnes rationes prædictę concludant etiam ad hũc caſum. cuius tamen contrarium vult Inno. in d. c. Abbate. Et ſi tu diceres q̃ cauſa remota habet concomitantiam loci & temporis, & ſic aliud tempus & locus non includuntur in petione iſtud non videtur obeſſe: ex quo in rei veritate ego probaui dominiũ eſſe meum: licet illud probauerim peruenisſe ex cauſa ſuperuenienti. vnde ex quo ego probaui dominium, vt euitetur diſpendium & circuitus, & quòd iudex cum bona conſcientia poſsit procedere, debebat diſponere reum condemnandum. & hoc maximè videtur dicendum, ſecundùm opi. Petri, qui voluit quòd expreſsio cauſæ remotæ non videatur operari. vt dixi, & maximè hic videtur dicendum. vbi cauſa remota non fuit ſpecificata per locũ & tempus. ideò articulus eſt ſatis dubius: nec Doct. attingunt. Nec video aliud dici poſſe, niſi q̃ Inn. noluit dictã æquitatẽ extendere: qñ cauſa remota eſſet expreſſa.

b ¶ Si quippiam ſit de iure ciuili dubiũ de iure autem canonico clarum, ſtatur iuri cano. in vtroq̃ foro. & contra. vide glo. in c. licet ex ſuſcepto. de fo. cõpe. c. per venerabilem. qui fi. ſint leg. in c. clerici. in c. dilecti. de iu. facit not. in c. j. de conſtitut. quæ iura ſint ſeruãda in iudicĩs.

c ¶ Quando conſtat iudici vt iudici, q̃ res ſit mea, debet illam mihi adiudicare. vide Ab. & moder. in c. examinata. s̃. de iud.

preſſa,ex quo ille ſe aſtrinxit ad certã cauſam remotam:& for te etiam præter rationem ibi aſsignatam de loco & tẽpore,po tuit eſſe ratio inductiua,& aſsignari ratio,quia non extẽdat ad hunc caſum:quia ſi expreſſa certa cauſa actor ſuccumberet, nõ obſtaret exceptio rei iudicatæ ipſi actori agenti demum ex alia cauſa.ſecus ſi ſimpliciter & generaliter egit ex cauſa proxima quia tunc omnem cauſam remotam videtur deduxiſſe in iudi cium,per ea quæ.s.dixi.in prin.iſtius ver.x.quæro.Vnde ſicut cauſæ expreſsio prodeſt quò ad prædicta:ita debet etiam ob eſſe.per regulam,is qui onus.de reg.iu.lib.vj.cum ſua materia. Et ſi fortè diceres,ſi nullam cauſam remotã exprimit : eo quia tempore libelli & litis cõteſtationis nulla competebat:ſi poſt ea ſuperuenit,& reus abſoluatur:non obſtat exceptio rei iudi. vt d.l.ſi mater.§.eandem.ff.de excep.rei iudi.ergo prędicta ra tio non videtur concludere.arbitror poſſe reſponderi ꝙ fortè cùm de iure canonico ſit inductum hoc,vt poſsit ſequi conde mnatio per d.c.Abbate.ita videatur inductum ꝙ obſtet excep tio rei iudicatæ:quia ſicut de iure ciuili nulla cauſa expreſſa re mota obſtat exceptio rei iudicatæ in omni cauſa competenti: quia omnem cauſam competentem videtur in iudicium dedu xiſſe.ſed in cauſa non competenti tempore libelli & lit. conte. non ob.exceptio rei iudi.vt d.§.actiones.quia illam nõ poteſt proſequi ex quo de iure canonico non ſolùm cauſam competẽ tem,ſed de nouo per lit.con.ſuperuenientem poteſt proſequi licet obſtet exceptio rei iudi.quia ex quo de iure poteſt nouã cauſam proſequi:videtur etiam de noua cogitaſſe:ex quo nul lam expreſsit.maximè ſi proſequut⁹ eſſet iſtam cauſam de no uo ſuperuenientem.quæ ratio & conſideratio ceſſat,quãdo ex preſsit cauſam remotam.Cogitabis.quia nouiſsima ſunt,& ex tempore venerunt in mente.Eſt tamen aduertendũ ꝙ poſita communi opinione ꝙ de iure ciui.agens rei vendicatione ex cã proxima non poſsit obtinere ex cauſa ſuperueniente poſt iu dicium acceptum,eſt verum:niſi tale dominium ſuperueniſſet
a ex cauſa de prætærito[a] per ea quæ ſuperius dixi:& ſtatim lati⁹ dicam de iure ſuperuenientein actione perſonali.Et hoc maxi mè, quando ius fingeret retro illud ius quæſitum per l. hæres quandoq;.ff.de acqui.hære.& ibi per Cy.Bal.& Moder. vt ſta tim lati⁹ dicam & potiſsimũ ſi adiecta eſſet clauſula illa , omni meliori modo &c.& ex his eſt expeditum membrum,quando agitur realiter.Si verò agatur actione perſonali ſubdiſtingue ꝙ aut ſuperuenit ius de nouo ex cauſa de præſenti:aut ex cauſa de prætærito.ſi de præſenti, aut eſt expreſſa non ſolum cauſa proxima:videlicet,obligationis.ſed etiam remota videlicet em ptionis,mutui,vel ſimilis:& actor non poteſt obtinere ex iure ſeu cauſa de nouo ſuperuenienti:tam de iure ci. per l. non põt. ff.de iu.cã etiam de iure cano.per d.c.Abbate.Et per ea quę.s. dixi.aut eſt expreſſa ſola cauſa proxima,vt obligationis. & de iure cano.item videtur prima fronte in d.c.Abbate innuere ꝙ poſsit obtinere ex iure de nouo ſuperuenienti.per text.ibi dũ dicit,videlicet quia generaliter propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi. Et ſic loquitur de actione perſonali : quia conuentus reali non eſt obnoxius:hoc eſt obligatus.& ſubditur in tex.vel ad te iure dominij , vel quaſi rem aliquam pertinere. & quãuis dici poſſet ꝙ illa eſt allegatio partis:tamen rationes quæ cõclu dunt ad deciſionem in reali,reſpectu iuris ſuperuenientis. de quibus.s.dixi,concludunt etiam in iure ſuperueniente in actio ne perſonali.& propter hanc cauſam arbitror ꝙ Bar.in §.actio nes.nullam fecerit differentiam inter actionem perſonalem & realem:quãdo ſola cauſa proxima eſt expreſſa.ſed Bal.in actio ne perſonali reprobat:quia actio perſonalis non poteſt: ſtare, niſi ex parte vtriuſq; ab ipſo principio. Nec poteſt ſuperueni reſolo reſpectu conuenti:ſicut eſt in reali ex ſola ſuperueniẽti poſſeſsione cõuenti:ex qua poteſt ſequi condemnatio ipſius, quæ prius non poterat.vt s.dixi.ſed tamen licet plus dubitatio nis habeat actio perſonalis generalis,hoc eſt expreſſa cauſa ꝓ- xima duntaxat:tamen rationes ſuperius aſsignatæ in reali, in- ductæ ex equitatæ canonica,per d.c. Abbate. concludunt etiã in perſonali.& iſtud plus placet de iure cano.Sed de iure ciui. cõmunis opinio eſt ꝙ ex cauſa ſeu iure de nouo ſuperuenien- ti non poſsit ſequi condemnatio.tex.eſt in d.l.non poteſt vide ri.quod procedit etiam ſi partes conueniant ꝙ ius quod non erat penes actorem tempore lit.conte.ſuperueniat eidem ſu- per lit.conte.quia talis voluntas non includit,vt ex eodem iu re feratur ſententia,vt d.l.non poteſt. quia licet iudex debeat ferre ſententiam prout inter partes cõuenerit:etiã ſi non eſſet cõformis libello.vt l.ſi conuenerit.ff.de re iudi.de quo latius di cetur in c.ſeq.in xxxiiij.ar.tamen talis conuentio partiũ ſuper iure nõ operatur quia requiritur ꝙ partes expreſsè conueniãt ꝙ ſententia taliter feratur.vel meli⁹,diuerſum eſt iſtud ius quod ſuperuenit licet voluntate partiũ,cã illud ſuper quo lis fuit cõ- teſtata. quod non potuit eſſe illud,quod nondũ erat:ſed de no uo ſuperuenit.& hæc ꝓceduntin iure vel cauſa de nouo ſuper uenienti:nõ ex cauſa de præterito.Si verò cauſa obligationis ſu perueniret de nouo, ſed ex cauſa de præterito : tunc poſſet ſe- qui condemnatio etiam de iure ciuili vt in l.ſi rem.§.fi.ff.de pi- gno.act.& in l.ſi tibi mãdauero vt à titio exigeres.ff. mand. & iſta eſt cõmunis opi.Doct. in d.l.non põt.& in d.§.fi. excepto Ang.qui dicit ꝙ hoc eſt verũ,quãdo ius ſeu obligatio venit ex cã de prꝛterito,quæ retro trahaꝛ:vt in conditionibus caſualib⁹ in cõtractibus.vt in l.potior.& in l.qui balneũ.ff.q po.in pig. ha.quia tũc prodeſt ad victoriã & ſic poteſt intelligi gl. in d.l. non põt.circa med.ſecus ſi iſtud ius non traheꝛeꝛ retro,vt in le gatis conditionalib⁹.vt in l.poſt diem.in princi.§.fi.ff.quando dies leg.ce.quia tũc non prodeſt.& ita poteſt intelligi gl. in d. l.non põt.circa prin.Et ſubdit Ang.hanc eſſe ſuã nouã opi.ſed tu dic ꝙ iſta fuit opi.Gul.de cug.quã refert & ſequiꝛ Bald.in l. non quemadmodũ.ff.de iud.qui dicit,ꝙ ſi egi ad debitũ condi tionale tanꝯ purũ.& pendente iudicio fuit purificata cõditio in contractibus,ſequitur condẽnatio.ꝓ d.l.potior.ſecus in le- gatis.pl.quæ legata.ff.de re.iu.facit.l.j.§.cum igitur.& §.finau- tem.C.de cad.tol.& iſtud etiam ſenſit Cy.in addi.ſed Io.de Pe trutijs de peruſio in d.l.non põt. referendo ſolũ dictum Ang. dicit indiſtinctè tenendũ ꝙ ius ſuperueniens ex cauſa de præ- a terito proſit:ſiue trahaꝛ retro,ſiue nõ vt patet in d.l.ſi rem.§.fi. vbi ſolutio illa facta,& liberatio pignoris,non trahiꝛ retro: ſed vt ex tunc liberaꝛ pignus ex cauſa de ꝑterito.& ita contingit in d.l.ſi mandauero.Nec glo.in d.l.non põt,ſentit differentiã,quã facit Ang.ſit ergo cõcluſio ꝙ ſufficit ꝙ ius ſuperueniẽs ſuper- ueniat ex cauſa de prætærito.quod maximè ꝓcedit, ſi ius illud fingaꝛ à iure retro quæſitũ,per tex.ſing.in l.hæres quãdoq;.ff. de acqui.hære.per quẽ tex.ſing.dicit Cy.in addi.ꝙ ſi procura- tor meus nomine ſuo interuenit ꝓ me in iudicio, proponẽdo libellũ contra debitorẽ hæreditariũ:& debitor excipit contra procuratorẽ.ꝙ nõ debet audiri.cùm non adiuerim hæreditatẽ: & ego hoc ſciens compareo in proceſſu cauſæ & hæreditatis: adeò ſi pars aduerſa dicit ꝓcuratori meo,amiſiſti inſtãte pro- ponas nouũ libellũ.an bene dicat doc. dicũt ꝙ non teneꝛ offer re nouũ libellũ.vt d.l.hæres.cùm aditio hæreditatis trahatur re tro ad tẽpus mortis.quia iſtud ius fingiꝛ retro quæſitũ. vel nõ dicitur ius denuo ſuperuenire:ſed quædã declaratio.& ideò nõ eſt opus noua inſtantia.per d.l.non põt.Et hoc probaꝛ in d.l.ſi rem.§.fi.& in l.ſi nõ mortis.§.fi.ff.de inof.teſt.Et hæc fuit ſin- gularis no.Cy.in addi.ad d.l.hęres.qui dicit hanc q.habuiſſe de facto.Et refert & ſequiꝛ Bal.in d.l.hæres.& Io.de Imo. & etiã Lud.pon.¶Subdit tamen Põtanus ꝙ exemplũ non eſt bonũ quia eoipſo ꝙ exigo debitores hæreditarios,videor adire here ditatẽ.vt traditur in l.pro hærede.ff.de acqui.hære.¶Sed Põta- nus dicit verũ in terminis ſuis:quando qs perſe exigeret debi- tores hæreditarios:vel cõſtitueret procuratorẽ ad exigendum debitũ hæreditariũ.Sed Cy.& Bal.nõ ſic figurãt exemplũ: ſed debet figurari qñ eſſet cõſtitutus ꝓcurator generaliter ad exi- gendũ à quibuſcũq; debitoribus.Et vide quod dicã j.in fi.iſti⁹ x.q.de mãdato ſuperueniẽte.¶A.B.Et ad prædicta vide.d.Io. de Imo.in l.ſi filius qui patri.ff.de vulga.& pupil.vbi dicit per illum tex.determinaſſe.q.ꝙ cum filius minor egiſſet ad penſio nem domus locatæ per patrẽ,cum authoritate curatoris: & de b mum poſt lit.cõte.minor adiuit hæreditatẽ paternã ex forma ſtatuti ſeruata:& reuocaretur iudiciũ,nunquid poſſet ſequi cõ demnatio:& diceretur ꝙ non ex quo tpe lit.conteſt.non fue- rat adita legitimè ſecũdùm formã ſtatuti per l.non põt & l.quẽ admodum.ff.de iud.cõtrariũ reſpondeo in q. facti. & ſic dicit ſe obtinuiſſe.quia tali filio videt potius obueniſſe exercitiũ iu- ris,& facultas exercendi actis cã ipſa actio : quæ de mero iure erat ſibi iuncta ex diſpoſitione iuris cõmunis.ar.l.ſinaũt.§. poſ ſidere.& quod ibi no.ff.de rei ven.& quod no.per glo.& doc. in d.l.non põt.& quia licet hoc ſuperueniat ius de nouo:tamẽ ſuperuenit ex cauſa de prætærito.ergo debet ſufficere ſaltem ſi ſuperuenit ante concluſionem in cauſa.per id quod habetur in d.l.ſi rem.§.fina.ff.de pign.act.& per not.per Barto.in l. ſi au- tem.§.eadem.ad fi.ff.de except.rei iudi.Et quia etiam ſuperue nit cauſa quæ trahitur retro.d.l.hæres quandoq;.ff.de acquirẽ. hæredi.iuncto.d.§.eadem ſecundùm Io.de Imo.d.l. ſi filius qui b patri.ver.item no.quod hic videtur Ma.Aduerte[b] tamen quia prædicta concluſio procedit niſi talis ſuperuenientia iuris cau- ſata ab aditione, peruenerit coram delegato : quia tunc nunc; ſuperuenientia iuris ex cauſa de prætærito habet validare ius coram delegato.vt eleganter dicit Bald. in l. præſcriptione.C. ſi contra ius vel vti. publi. allegando ad hoc.c.fina. ſuprà de reſcrip.& ſequitur Pontanus in d.l.hæres quandoq;. vbi dicit, quòd caſus prædictus fuit de facto in ciuitate Bononienſi. &

a ¶Dominiũ ſuperueniẽs ex cauſa de præterito,iuvat. & ita intelligitur tex. in l.ſi rem alienam §.fi.vbi poſt Bart. no.pau.ff.de pign. act.& facit no. per Alex.in conſi.j.lib. v.circa,xj.col.verſ. non ob. quod dominus dur.

b ¶Coram delegato non poteſt obtine ri ſententia, quãdo poſt lit.conteſt.ſu- peruenit ius:etiam ex cauſa de præteri to.vide Iaſo.in §.j. xiiij.colũ.de act.& quæ no.in l.ſi titius poſt Roma . ibidẽ ff.de verb.obliga.

qđ quidã ſubtiliſsimus Doctor dicebat contra præfatum dñm fore caſum in d.c. Abbate. Sed ponta.rñdebat illud c.loqui in delegato Papæ:qa cẽſetur maior quolibet ordinario. ſ. de offi. delega.c.ſanè.& de eo cenſendum eſt vt de quolibet ordinario. Sed queſtio noſtra loquiť de delegato ab ĩferiore. vnde c.illud non facit ad propoſitum.allegat etia mponta.ad corroborationem dictum Bal.in lege,de his.ff.de arbi.vbi in arbitro diſponitur quod Bald.vult in delegato.ſed prædicta opi.& reſponſio Pontani nõ placet mihi:quia eſt contra tex.in c.fin.ſ. de reſcri. per quem mouetur Bal.qui tex.loquiť etiam in delegato principis.& ideò dictum Bal.videtur eſſe ſatis ambiguũ,maximè: quia ratio q̃ mouit diſpoſitionẽ.d.c.fin.fuit:quia ad futuras cõtrouerſias non debent trahi literæ : ſi illæ nondum fuerant extæ tempore impetrationis.& pari ratione idem etiam dicitur in d.l.non poteſt.qđ libellus ſeu iudicium non debet trahi ad futuram obligationem,vt ſ.dictum fuit.& tamen ſufficit ius de nouo ſuperuenire ſi eſt ex cauſa de præterito ſicut dictum eſt. Si quis tamẽ vellet defenſare dictũ Bald.poſſet reſpõdere ad d.c.Abbate.quòd ſententia ibi potius videť eſſe lata à ſummo Põtificæ,quã ab ipſo delegato,per ea q̃ dicit ibi tex.ĩ fin.Nihil deficit. Aduerte tñ,qa ille tex.nõ loquiť in iure ſuperueniẽte ex cã de præterito,ſed etiam ĩ iure de nouo ſimpliciter ſuperueniente.cogitabis:quia ex tempore venerunt in mente . vnde ille text.videtur contradicere c.fin.ſ.de reſcrip. inquantum ſimpliciter intelligeretur de delegato: vel ſaltem deberemus dicere, quòd limitet c.fi.vel qđ non loquatur in reſcripto:ſed in commiſsione facta viuæ vocis oraculo.vel quòd c.fi.loquatur quãdo quis omnino vellet agere vigore reſcripti ex cã,quæ omnino ſuperuenit de nouo poſt reſcriptũ.ſecus ſi ageret ex obligatione:vel ex dñio,tanq̃ orta,ſeu orto ex ſubſiſtenti ante reſcriptum.ſed pendente iudicio ſuperuenit nouum ius:& maximè ſi habet cãm de præterito.¶ Secundò limitatur id ad qđ dixi,quando ius fingit retro in hæreditate adita:ſi modo ſit hæreditas debita ex poteſtate iuris.Secus ſi ex priuilegio teſtatoris, qui cùm hæredem habere non poſſet:ſibi ex priuilegio conceſſum eſt,quòd hæredem habeat:quia iſta hoc caſu non propriè, ſed ficte dicitur hęreditas,adeo quod licet aliàs contra hęreditatem iacentem continuetur preſcriptio,vt in l.ſi ſeruus hęreditarius.ff.de ſtipu.ſeruo.tamen contra hanc non continuabitur.Et ad hoc allegat Ang.& Ioã.de Imo.tex.quem dicit mirabilem in l.ſi ſeruus cõis Meuĩ.ff.de ſtipu.ſer.tali enim caſu,ne concurrant duę fictiones,non procedit concluſio prędicta,de aditione eſſent duæ fictiones.Prima:q̃ hæreditatis aditio trahere tur retro:quæ eſt fictio.vt d.l.hæres quandoq;.Scđa,de hęreditate ex priuilegio.dicit tamen põtanus ſup illis duabus limitationibus cogitandum eſſe.¶ Tertiò limitari poteſt id ad qđ dixi de iure ſuperueniẽti ex cauſa de pręterito.quod procedit, ſi modo ius ſuperuenit ex cauſa de p̃terito eo modo, quo eſt intentatum.Secus ſi ſuperuenit ex iure de præterito, alio modo,quàm ſit intentatum.ſeu quando ſuperuenit aliud ius, quã intentatum:vt puta, formata inquiſitione de vulnere, ſecuta eſt mors pendente iudicio:quia non poteſt fieri condemnatio de morte ex eadem inſtantia, ſecundùm Angel.& Bald.in l.non quemadmodum.ff.de iu.vide quæ dixi ad hoc in.c.qualiter.el ĩ.j.de accu.in ix.princip.arti.q.lvj.in.xj.arti.q.lxiij.& in.xiij. articu.q.ix.Et ex prędictis infertur ſingulariter,quod cùm non ſufficiat regulariter ius ſperueniſſe, pedente iudicio :debet eſſe cautus actor vt doceat de tempore,q̃ ſibi ſuperuenit ius,vel cã: maximè ſi cã remota[a] fuit exp̃ſſa.cũ em̃ nõ ſit ꝓbata illa cã puta,venditio,vel ſimilis certis loco & tempore facta.Et ſic ſit dubium,an ante lit. conteſta.vel poſt fuerit facta: actor ſuccumberet.vt not.glo.in verbo,cenſetur.in c.Abbate.de re iudi.lib.vj. & ſeq.Doc.tenet Bar.in l.& an eadẽ.§.actiões.ff.de except.rei iudi.& ſecundũ hoc põt regulari plura ex his,q̃ ſuperius dicta ſunt.Aduertendum tamen arbitror circa prędicta,q̃ vbicunq̃ ex iure ſuperuenienti poteſt ſequi ſententia in fauorem actoris,maximè ſecundùm terminos c. Abbate.quòd actor vſq̃ ad illud tempus quo ius ſuperuenit,debet condemnari in expenſis,licet debet obtinere:qa vſq̃ ad illud tempus ipſe videtur temerè litigaſſe:& reus miſčè litigaſſe.qđ eſt ſingulare & nouũ. ſed non eſt materia noſtra, vide qđ latius dixi in c.calumniã.ĩ. de pœ.in.v.prin.arti.Et hęc ſufficiant de primo mẽbro,quando petitur aliquid principaliter.

¶ Circa ſcđm membrũ principale iſtius meæ diſtinctionis,qñ aliquid petitur vt acceſſoriũ, dicq̃ aut iſtud acceſſoriũ venit ex natura actionis intentatę:aut extra naturam. ſi ex natura , quales ſunt fructus & acceſsiões,vel vſuræ olim de iure ciuili ex cõtractu donęfidei.& hoc caſu,tale ius ſupueniens prodeſt actori: ſiue ſupueniat ante lit.cõteſt.ſiue poſt:vt l.ædiles.§.item ſciendum.ff.de ædil.edic.facit quod.ſ.dixi in.v.prin.q. iſtius arti.in iiij.membro.¶ Secundo caſu,quando veniunt extra naturam actionis,& ſic principaliter:tale ius ſuperueniẽs non prodeſt: ſed opus eſt noua inſtãtia:quia veniũt principaliter.vt l. nõ ſolum.de rei vend.& l.ſi mulier.ff.de leg.iij.& hæc proceduntin iure ſuperueniente de nouo reſpectu rei petitæ,ſeu iuris deducti in iudicium.ſed reſpectu mandati[b] puta,quia agebat quis alieno nomine ſine mandato:demum ſuperuenit mandatũ: tale ius prodeſt:vt eſt caſus ſing.ſecundùm Ang.in l.Iulianus.ff. qui ſatiſd.cog.licet enim mandatum ſui natura non ſoleat trahi ad præterita.vt l.ſi verò non remunerandi. §. ſi poſt creditam.ff.manda.tamen aliqñ propter connexitatẽ futurorũ trahitur d.l.iulianus. Sed in §.poſt creditam. futura & præterita poſſunt diuerſo modo conſiderari,ſecundùm Ang. Nos tamẽ ad maiorem cautelam practicamus q̃ principalis ante omnia ratificando acta & geſta per illum conſtituit ipſum procuratorem.Prædicta tamen ratificatio & conſtitutio nõ prodeſſet in terminis.l.bonorum.ff.rem ra.ha.aut ſimilibus. & ſecũdùm ea quæ traduntur per Ioan.Andr.in c.c̃ſ fit.& in c.vt circa. de elec.lib.vj.& in regula,rati.de reg.iur.lib.vj.Et ex his Deo duce eſt expedita hæc difficilis materia.x.q.prin.de cauſa.

¶ A.B.Et aduerte in hac materia iuris ſuperuenientis,quando actus eſt in pendenti, ius ſuperueniens produxit effectus.l.ſi minor ff.de ſeru.expor.facit ff.de excuſ.tu.l.non ſolùm. §.ſi libertus.& ff.de teſta.tute.l.quęro.§.fi.ff.de verb.ob.l.exiſtimo. ff.de li.agno.l.iĩj.§.quia plaucianus.& ff.qui po. in pig.hab.l. potior.& l.qui balneum.ſecus ſi actus nõ eſt in pendenti: quia ante factum aliquid requiritur ad validitatem:propter cui⁹ defectum actus non valet:quia licet illud poſtea ſuperueniat, nihil operatur.vt ætas,vel idoneitas in electo,vel prouiſo.facit de ele.c.dudum.de reſcri.c.ſi eo tempore.lib.vj.ff.de excuſa. tu.l. ĩj.§.conſequens.& l.tutor petitus.j.§.oportet.& l.j.ff. de reg. cato.& regula,quod ab initio.cum ſua materia.de regu.iur.lib. vj.Ma.

61 ¶† Vndecimò principaliter quæro circa hunc xĩj.prin.ar.vtrũ & in libello ſit exprimenda actio.& quid iuris ſi non exprimatur, videatur intentata:maximè ſi plures competunt.Solu.pro ipſius art.clariori doctrina præmitto q̃ actio eſt ius proſequẽdi in iudicio quod ſibi debetur.inſti.de act.in princi. quia non poteſt quis agere.niſi ſibi competat actio:vel aliud,quod ſit loco actionis,vt in c.j.& ĩj.ſ.de offi.iud.vñ quotidie dicim⁹ q̃ ſine actione nemo experiť.vt in l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de nego.geſto.& in c.examinata.ſ.de iudic.Et hoc indubitatum eſt de iure ciuili:ſed de iure canonico,videtur quòd non ſit neceſſarium actionem exprimere:ſed ſufficere factum,ex quo æquitas naturalis dictet ius competere:licet certa actio pro illo iure non ſit prodita.vt in c.j.ſ.de pac.& in c.nouit.ſ. de iud. Et ibi Inno.xxĩj.q.v.c.iuramẽti.imò de iure canonico ſufficit factum proponi,ex quo iudex moueatur, vel moueri debeat: licet implorans officium iudicis ſit priuatus iure agendi per pactum, vel iuramentum.& hoc in materia peccati.hinc eſt quòd ſi iuraui non repetere vſuras,poſſum denunciare iudici vt compellat illum deſiſtere à peccato.nihil tamen directè poſſum petere,vt dixi in d.c.nouit.vnde licet quis ſit priuatus iure agendi per pactum vel iuramentum:non tamen intelligitur priuatus de iure canonico facultate denunciandi,vt d.c.j.& quod not. in c.ad noſtram.el ĩj.& in c.quemadmodum.infrà de iureiurã. dixi in d.c.nouit. His ergo præmiſsis, quò ad primum,vtrum actio ſit exprimenda in libello,tex.in c. dilecti. ſuprà de iudic. concludit quòd non.ſed tu diſtingue poſt Domi.me.& Doct. ibi,plurimis additis.quòd aut capimus actionem pro quadam antiqua ſolennitate & formula verborum,in qua qui cadebat à ſyllaba,cadebat a toto:& non eſt neceſſe hodie talem formam ſeu ſolennitatem obſeruare,nec de iure canonico,nec de iure ciuili.in lege vnica.C.de formulis.aut ſumimus actionem propriè pro iure agendi,prout eſt quoddam ius proſequendi in iudicio,quod ſibi debetur.& iſtud ius cùm ſit incorporale, non poteſt exprimi,vt not.in l.edita.C.de eden.ſed neceſſe eſt exprimere ipſum factum,ex quo concludatur ipſum ius agendi. vt in c.ſeq.aut accipimus actionem pro ipſo libello bene concepto.de quo in ti.noſtro.Et an talis libellus poſsit remitti,latè dixi,ſuprà in c.j.v.prin.arti.aut ſumitur libellus pro cauſa,vt dicit gloſſa in d.c.dilecti.& de hoc ſatis dictum eſt in q. præcedendi.aut capitur actio pro nomine ipſius iuris agendi : vt eſt rei vendicatio publiciana,pignoratia,certi condictio , actio ex empto,vendito,furti,& ſimiles.& iſta eſt propria materia noſtra : in qua tam de iure canoni.quam ciuili,duæ ſunt opiniones.Nam de iure canoni.quidam tenent indiſtinctè actionem non eſſe de neceſsitate exprimendã in libello.hoc tenet Inno. in d.

a ¶ Qñ ꝓponiť in libello cã remota,vide Barto.in l.& an eadẽ.§. actione.fi. col.ff.de excep.rei iu.& Bal.ĩ l.j.ĩ.iiij. col.C.ſi pluresvna ſentẽ.Bar.ĩ l.nõ ſolũ.§.ſed reprobari ff.de no.oper.nun.

b ¶ Si mãdatũ ſuperueniat poſt iudiciũ ineptum, an geſta priusvalideňť.tex. eſt ſin.ſcđm Ang. in l.iuli.q̃ ſic. & ibi Bal.Pau.et moder. ff.qui ſatiſd.cog.& Ang.in l.licet.de iudi.Io.And.in ti. de procu.§.j.verſi,ſed quid ſi procuratorium. vbi limitat vt ibi per eum.

in d.c.dilecti.alĩ,vt Lau.volunt,quòd vbi possunt plures actiones oriri ex facto narrato,debet exprimi nomen actionis. Et istud etiam voluit glo.viĩ.di.c.quo iure.quod etiã sentit Host. in d.c.dilecti.dicens,q regulariter,secundùm canones,sufficit exprimere factum:nisi iudex ex causa rationabili videat reum decipi posse:si vltra non exprimatur:quia tunc iudex supplebit.vt ff.de offi.assessso.l.j.quia videmus etiam q propter prædictam causam permittit aduocatus respondere positionibus. vt in c.pastoralis.s̃.de iu.similiter etiam de iure ciuili sunt opiniones.Nam quidam tenent q actio sit semper exprimenda. vt refert Inno.in d.c.dilecti.moti per tex.insti.de attiliano tutore.in prin.sed melius facit quod no.in l.j.C.de interdi. Et hanc opi.tenet glo.in d.l.j.ff.de eden. Et alleg.rationem,quia vtile est reo q exprimatur.quia forte actor proponet causam ineptã, & succumbet.sed vt dicit Do.m.ista non est bona ratio,tanq̃ deceptiua:quia non debemus alicui parere laqueum.j. de resti. spo.c.literas.sed communis opiñ.[a] est legistarum:in d.l. edita. C.de eden.quam etiam tenent ibi Pau.de ca.& mod.in l.j.ff.de eden.quam etiam tenẽt communiter Io.And.& doc. & quod etiam de iure ciuili, vt non sit necesse exprimere nomen actionis,sed satis sit q ex propositione,seu narratione facti, possit elici modus agendi,seu actio intentata.& hoc etiam tenet glo. notabilis viĩ.di.quo iure.& ĩ.q.vj.decreto. cum quib⁹ glosis transit etiam ibi Archi.Et eam etiam tenet glo.in auẽ. de exhi. & introdu.reis.in prin.colla.v.in glo.super verbo,libellũ. quæ dicit q de consuetudine seruatur, vt non exprimatur nomen actionis.Et idẽ etiã tenet Bar.in l.gallus.§.j.ff.de lib.& post.& probatur:quia cùm de iure ciuili sint opiñ.& de iure canonico tex.apertus in d.c.dilecti.etiam in foro Cæsaris,stamus iuri canonico,vt dixi in præce.q.& latius in c.j.j.de ope no. nun.super glo.j.Et prędictas opi.& quasdam alias vide per Spe.in tit. de actio.& peti.in §.j quasi per totum.Et ratio quare actio nõ sit exprimenda est,secũdùm Old.[b] & Cy. & nonnullos legistas in d.l.edita.C.de eden.quia ideò actio videbatur exprimenda, vt appareret de modo agendi.Sed impossibile est q ex facto aperte narrato,& ex propositione & conclusione non appareat de modo agendi:& quæ actio proponatur,ergo &c. quia non interest,quid ex æquipollentibus fiat,maximè si vna sola actio competit.quo casu,ex sola propositione facti satis potest dici reus certificatus.arg.text.in l.ĩ.ff.de lib.& posth.& c.licet ex quadam.j.de test. Et hæc sufficiant quò ad primum membrum,vtrum actio sit exprimenda.

62 ¶†Circa.ĩj.memb.in quo venit examinandum, quæ actio venit intenta,quando plures ex eodem facto competunt actiões distingue tres casus.

¶Primus est,quando vna sola actio competit.

¶Secundus,quando plures.

¶Tertius,quando nulla.

¶Primò casu dic, quòd illa videtur intentata, quæ competit. vt statim dixi.

¶Secundò casu,quando plures competũt,distingue post Cy. in d.l.edita.& Doc.maximè Do.m.in d.c.dilecti.s̃.de iud. quibusdam additis q aut sunt plures competentes ad diuersa : & præsumitur intentata illa,quæ competit.ar.l.gallus.§.quidã recte.ff.de libe.& posthu.& quod not.in c.constitutus.j.de relig. do.aut sunt plures competentes ad idem:& tunc aut vna est generalis:& alia specialis:aut ambę generales:aut ambę speciales. Si vna est generalis,& alia specialis: tunc præsumitur intentata specialis.ar.l.hoc legatum ff.de lega.iij.tenet Barto.in l.j.ff.de eden.& Bald.in repe.de l.edita.ver.circa primum.dicens quòd b actio specialis[b] intelligitur intentata:si ex materia speciali sit conclusum:& generalis,si ex materia generali.vt in l.certi con dictio.ff.si cer.peta.& d.l.hoc legatum.Nam si dico q debetur mihi ex mortuo:inest certi condictio specialis.si autem dico q mihi ex mortuo:inest certi condictio generalis. Si verò certum debes:tunc insurgit certi condictio generalis. Si verò ambæ sunt speciales: vt puta,actio legis aquiliæ:si damnum datum est in rebus ablatis.ff.ad l.aquiliam in l.si seruus seruum.§. iij.Item actio,vi bonorum rapto.furti.& vnde vi.ff.de vi & vi arma.in l.j.§.vtiq̃.& etiã accusatio de vi publica, vel priua.C. de vi publi.vel priuata,per totum, vel pone exemplum in lega to,pro quo competunt tres actiones:videlicet,actio ex testamento,rei vendicatio,& hypothecaria.vt in l.fi. C.communia de leg.Et hoc casu subdistingue q aut ex facto proposito potest vtraq̃ actio colligi:vel multiplex:& tunc,aut secundùm alteram aliquid est superfluè narratum:& secundùm aliam nihil est narratum superfluè:& illa videtur intentata,secundùm quã nulla est superfluitas,quia verba debent aliquid operari.exemplum in legato mihi facto,pro quo competũt mihi tres actiones,vt dixi per d.l.fi.& per not.in c.Ray.& c.Rayn.j. de testa. Pone ergo quòd in libello dixi quòd testator legauit mihi rem suam &c. hoc casu videor intentare rei vendicationem[c]: quia si diceremus intentatam actionem personalem ex testamento, esset superfluitas in illo verbo, suam. Nam testator etiam rem alienam legare potest.& personalis actio competit contra hæredem.insti.de leg.§.non solùm.& quod not.in c.filius.j.de testa.& verba debent aliquid operari,vt in c.si Papa. de priui.li. vj.& in l.si quando.C.de inof.test. Si verò secundùm vtranq̃ actionem esset superfluitas : tunc intentata videretur illa, per quam verba minus superfluerent, vt in exemplo proposito, mihi legatam rem testatoris. Nam si diceremus intentatam actionem ex testamento:tunc superfluit:quia non oportet allegare causam remotam ad rei vendicationem,vt s̃.dixi.Et sufficit dicere,quòd sum dominus:tamen minus superfluit:quia potest exprimi ad maiorem declarationem.& ideò ista præsumitur intentata.argu.d.c.si papa.& d.l.si quando.& ideò quidam a Doc.dicunt quòd libellus non põt formari concludens, quin statim possit sciri,quæ actio intentetur: quasi omnes actiones de modo habeant media distincta:& distincta iura confirmantia: quapropter non est necesse quòd actio in libello exprimatur. Et hoc verum,secũdùm eos,nisi in libello esset inserta clau c sula[c] non astringens se ad probandum omnia & singula inserta &c.quia tunc non pręsumeretur intentata illa actio,per quã nihil vel minus superflueret.sed illa, per quam ex leuiori probatione deberet sequi condemnatio.quod tamen limitat dom. Antoñ.in d.c.dilecti.si à principio opponeretur libello.aliàs si disputaretur ad materiam causæ : dicit quòd in dubio videtur deducta actio competens actori ex faciliori probatione. Et si vtraq̃ cõpetere posset,videtur intentata magis vtilis ad eã obtinendam.alleg.not.in c.quærente.s̃.de offic.ordi. & in l.sed si possessor.§.primo ff.de iureiuran.& per Bar.in l.inter stipulãtem.§.j.ff.de verbo.obliga.quod dictum non placet Domino meo in d.c. dilecti. quia si à princip.fuisset obiectum, nõ esset opus alia disputatione:sed staremus interpretationi actoris: vt in l.si quis intentione ambigua.ff.de iudi. & in c.literæ.infrà de dila.dicam in c.seq.in xxxiĩ,articu. Vnde concludit quòd quã b do vtraq̃ competere potest,& est cõsentanea probationi per eum factæ:debet fieri condemnatio in illa,quæ est minus præiudicialis reo:quia in cõdemnatione fauorabiliores sumus reis per regulam fauorabiliores.ff.de re.iu.Et quia iura sunt promptiora ad absoluendum, quàm ad condemnandum,vt in c.ex literis infrâ de proba.& in c.inter dilectos.in fin.j.de fid.instr. Et ista fuit opin.Innocen.in c.secundo infrà de ord.cog. quam etiam secutus fuit Innocent.in c.secundo .de ordiñ.cog. quam etiam secutus fuit Hostien.& Ioan.Andre.Et Specu.eod.titu. §.iuxta versicul.sed cùm ex his .vbi subdit quòd fatuus est iudex, qui talem libellum recipit : nisi exprimatur actio vel causa petendi : talis ex qua certa intentio colligatur. receptus tamen tenet. vt in lege final.C.de annali exceptiõe vtrum autem, quando plures competunt actiones,teneatur quis alteram eligere,& quando,& qualiter,& quibus remediis,dicam latius in c.seq.in xxix.prin.art.

¶Tertio casu prin.quando nulla actio competit, libellus non d procedit:quia sine actione[d] nemo expeditur:vt suprà dixi,nisi actio per lit.contest.sit oriunda.C. de contrahen.stipu.in l. nuda.secundùm Bald.in d.repe.l. edita. ver. circa prin. & intelligo etiam,secundùm ea quæ dixi de causa superueniente in x. q.prin.ver.x.quæro.

¶Circa secundum,quid iuris si exprimitur actio inepta.exemplum,peto â te fundum,qui iure dominiĩ ad me pertinet &c. & ago ex locato.vtrum procedat iste libellus?Solu.videtur di- c cendum quòd sic,si causa fuit apta:quia cõfluit & parit aptam actionem:licet actio expressa fuit ineptè intentata, secundùm Innocent.in c.examinata.suprà de iudi.nihil tamen alleg. Hostien. reprobat per illum textum. sed parum facit:quia loqui- d tur non solùm quando actio erat inepta : sed etiam intentio. vt ibi dixi circa intellectum illius c.Sed de hoc argu.licet Docto. ibi trctent: tamen ibi ego me remisi ad hic dicenda. Specul.& Ioan.Andre.in addit.tit.de act. & peti.§.sequitur.versicu. hoc quoq̃.& Ioan.Cald.in d.c.examinata.tenent dictum Innocẽ. quia ex quo constat de causa agendi,expressio actionis est superflua.vnde illa inutilis expressio non debet vitiare id, quod vtiliter est expressum,per regulam,vtile. de regul.iur.libro vj. Et idem tenet Bartol.in lege prima ff.de eden.mouetur, quia si non esset expressum nomen actionis, iudicium procederet. vt dixi in præce.quæstio.Idem si expresit, sed ineptè, argumen. lege prima circa principium.C.de rei vxo act.A.B.

¶Et etiam sentit Salice.in lege per diuersas.C. mandati. quæstione.xv.vbi dicit, quòd non est necessarium, vel superuacuum depositis.in lib.non vitiat libellum, per l.ampliorem.§. in refutatoriis, C. de appellatio. ad quod vide quod latius dixi

¶Communis opi. non solùm legistarum,sed & canonistarum,nomẽ actionis non sit in libello exprimendum. vt dicit Iaso.& aliĩ in d.l.j.in princi.de eden.& Phi.Deci. in c.dilecti. de iud.

¶Quando ex eodem facto duæ oriri possunt actiões, vna specialis, alia generalis:tunc specialis videtur intentata, vt dicit Barto. in l.j.in fi.princi.de eden.quod limitãdum est,quãdo specialis est pœnalis. ita Alexan.in l.gallus.§.seius.ff.de libe.& posthu.Dec. in d.c.dilecti.

¶De clausula, non astringens &c.vide Alexã.in consi.lxj. libro ĩ.

¶Sine actione nemo experitur.vide tu no.Iaso.in l.si titius.ff.de verb.obl. vbi plurifariã hæc regu.limitatur.

a ¶Quod ineptitudine libelli inficiatur intentio, vide doc. post Abb.in c. examinata. de iudi. & adde ꝙ de tali ineptitudine potest in quacunq; parte iudicij opponi; vt p Roma.in consi. xc.

ij.de cauſ.poſ.& proprie.ſuper Rub.tra.ij.art.v.in fi.Ma. Nec ob.ſecundùm Bar.l.j.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.vbi videtur probari contrarium: quia ibi non ſolùm fuit actio inepta:ſed etiam cauſa.& alleg.glo.ibi ſuper verbo,ex locato.quæ dicit actione locati,& eius cauſa expreſſa.quaſi velit dicere ꝙ non ſolùm ibi expreſsit ineptam actionem: videlicet actionem locati, quæ illo caſu non competebat, ſed etiam cauſam ineptam ad actionem expreſſam, vt quia dixi, quia locaui.cùm in caſu illius.l.nõ cadat locatio. Dicit tamen Io.Cal.quòd ſi ab initio opponeretur quòd ipſius intentio eſſet inepta:non deberet audiri. quod etiam videtur tenere Cyn. in l.j.aliàs ſecunda.C.vt quæ deſunt aduo.Sed Ioan.de lig.nititur prædicta s opi.ad concordiam reducere.diſtinguit enim quòd aut cauſa comprehenditur in ſola narratione,& non in concluſionẽ, vt ſi dico:quia ſum dominus fundi,peto te compelli ad ipſum relaxandũ:& hoc,actione ex locato:& tunc non poteſt ferri ſententia:quia non reperitur apta concluſio.aut cauſa non ſolùm reperitur expreſſa in narratione,ſed etiam in concluſione, vt ſi dico,quare petò te cõpelli ad relaxandum,quia ſum dominus:& hoc,actione ex locato;& tunc poteſt pronunciari: quia concluſio eſt apta: licet illa adiectio expreſsionis rationis ſit inutilis.do. Anto. potius videtur in hoc arti.dubitare,quàm pedes firmare in d.c. examinata.ſed potius videtur ſequi opi. Hoſti.tamen propter dictũ Cyn.in l.ij.C.loca,vbi dicit quòd ſi locator narrat ꝙ locaui,ſeu quia locauit,& petit ex conducto: non eſt pro eo ſententiandum. Item:quia alias ſuperflua fuiſſet inuentio actionis. cõtra l.ij.deinde ex his.ff.de orig.iur.vnde videtur concludere ꝙ illa actio videtur intentata,ex qua agitur:ſiue ſit expreſsè,ſiue tacitè collecta,licet actor expreſſerit cauſam aptam,ex qua potuiſſet apta actio colligi tacitè:tamen ex quo actionem expreſsit, videtur excluſiſſe tacitam, quæ eliciebatur ex cauſa expreſſa. arg.l.fi.C.de dotis promiſ.& in l.ſi cùm dotem.ff.ſol.ma.& in cle.conſtitutionem.de ele.Sed Do.m.in d.c.examinata.dicit ꝙ de rigore iuris procedit hæc opi.contraria,& maximè per tex. qui ſemper viſus fuit ſibi multum ſtringere,in l.j.§.fi.ff.ſi mẽſ. falſ.mod.dixe.non cauillando literam,quicquid dicat Barto.in d.l.ij.ff.de eden.Nam tex.in d.§.fin.dicit ꝙ ſi ex locato & conducto fuit actum,non tenet etiam intentio.& ſic nihil dicit de expreſsione cauſæ:imò potius innuit oppoſitum:& videtur in
a clinare ꝙ ex ineptitudine[a] actionis inficitur intentio. Et hoc etiam ſentit ibi glo,quæ dicit ꝙ ibi propter actionem ineptã vitiatur ibi intentio,& ſic etiam tranſit ibi Bald. & etiam Bart. licet aliud ſenſerit in d.l.j.Fatetur tamen Do.m.ꝙ de æquitate procederet contraria opinio:quia ex quodam errrore videtur expreſſa illa inutilis actio:& potius debet inſpici quod in veritate agitur,quàm quod per errorem exprimitur.per tex.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.præſi.vbi tex.dicit ꝙ veritas rerum erroribus geſtarum non vitiatur.& ideò præſes prouinciæ id ſequatur,quod conuenit eum ex fide eorum quæ probant &c. facit etiam.viij.di.c.veritatis & ff.de iud.omn.iud.in l.ſi quis p errorem.cùm ergo ex cauſæ expreſsione,& ſequentibus probationibus manifeſtè conſtet de iure actoris, & apta ac bona ipſius intentione:non debet error actionis impedire veritatẽ, & iuris executionem:ex quo non inducit æquiuocationem & alterationem intentionis:maximè probatione ſequuta.Et per

b ¶De iſta clauſula, & in ſingulis petit ſibi ius & iuſtitiam miniſtrari, vide latiſsimè per Iaſo.in l.petens.in ij. colũ. C.de pact. vbi ponit tres notabiles effectus huius clauſulæ & facit quod idem dicit in pulchra.q. de qua latè in l.cauſas vel lites. in ij.col.C. de tranſ actio.

hoc tollitur fundamentum do. Anto. quia non videtur actor reſtringere cauſam ad actionem expreſſam:cùm contrariũ appareat ex probationibus poſtea factis,quæ ſola proportionãtur cauſæ, & non inutili actioni. Nam ex qualitate probationum iudicamus de intentione agentis.vt not.Inno. in c. cæterum.ſ.de iudi.& in c.ij.j.de ord.cog.Nec ob.ꝙ quis agat mediante actione,non ex cauſa:quia dici poteſt ꝙ intelligitur agere ex illa actione,quæ tacitè oritur ex cauſa narrata.& illi conuenit,ſecundùm iuris diſpoſitionem:& non ex inutili actione expreſſa.facit:quia ex inutili prouiſione hominis non excluditur prouiſio hominis de iure communi.vt no.in l.ij.C.de iure emphy.& per Cyn.in l.fi.C.de pact.conuen.facit etiam, quia materia libelli eſt valde latè interpretanda in fauorem actoris, vt latius dicam in c.ſeq.art.xxxiij.ita vt ſemper ferenda ſit ſententia,ſi materia ſit proportionabilis:licet impropriè.vt no.in Spe.in tit.de act.& pe.§.hoc quoq; notandũ.in prin.& quod not.per Hoſt.in c.conquerente.de offi.or.& per Bar.in l.ſi mater.ff.de excep.rei iudi.Et prædictam ſententiã tenet moder.in l.edita.C.de eden.& ibi Paul.de ca. qui dicit ꝙ inepta actio ſuperfluo expreſſa vitiatur,& non vitiat,per l.quæ extrinſecus. ff.de verb.ob.& idem etiam tenent mod.in d.l.j.ff.de eden.per no.per glo.ſingularem.in l.vinum.ff.ſi cer.pet.per quam etiam opinionem ego allego quod not.in l.pediculis. §.labeo. ff. de aur.& argẽ.le.& quod not.Bal.in l.j.§.quibus.ff.quod cuiuſq; vniuer.& quod no.in c.bonæ.el'ij.ſ.de elect.in quibus colligit ꝙ quando de neceſsitate aliquid non eſt exprimẽdum, ſi illud exprimitur & ineptè,non nocet. Aduerte tamen:quia bal.in d. repe.l.edita.verſi.circa primum. diſtinguit ꝙ aut actio propoſita eſt diformis,vt ſi agrimenſor vel argentarius dicatur ſponte ſuſcepiſſe mandatũ:& propterea conuenitur actione mandati:non procedit libellus.vt l.quædã.in prin.ff.de eden.& l.j. §.j.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.quia neceſsitas officij eſt cõtradicto ria actione mandati : & ideò hæc repugnantia facit libel. ineptum.pro quo facit.l.ſi pupillus.§.pe.ff.de inſtito.& l.boue.§. ſub conditione.ff.de ædi.edic.ſecus ſi actio ſit impertinens,ſed non reſiſtens:quia tunc vitiatur,& non vitiat.alleg.no.per Innoc.in d.c.examinata.quæ diſtinctio in ſe vera eſt.idem tamen Bal.in l.iij.C.de edic.diui Adri.tol.in primo contrario dicit ꝙ ſi pro certo actio eſſet inepta,de iure ciuili libellus non procederet,ſecus de æquitate canonica.Ego arbitror dicendũ ꝙ ſi narratio eſſet apta,& concluſio cõcordaret cum narratione: & ex tali concluſione & narratione appareret ꝙ tacita reſultaret vna actio:& alia eſſet expreſſa:& ſic ineptè ꝙ talis inepta actio nõ obeſſet.& idem,ſi concluſio cõcordaret cum actione,licet narratio diſcordaret,attenderetur actio & concluſio.facit quod dicam in xij.q.prin.Arbitror etiam ꝙ ſi narratio concordaret cũ actione,ſi concluſio eſſet inepta:licet potius videatur attendẽda concluſio, cui narratio: tamen ex quo actio concordat cum narratione,potius attendi debet narratio & actio,cui ipſa concluſio.tum quia duo vincula vincunt vnum: tum quia ex ipſa etiam actione quæ eſt ius proſequendi in iudicio, vt dixi,ſequitur & in ipſa concluſio voluntatis ſuæ. Sed ſi ſola narratio vel cauſa allegaretur: & concluſio contraria ſubiiceretur ſola ſine actione: videretur potius attendenda concluſio,per ea quæ dicam in d.xij.q.& ſimiliter idem videretur dicendum, ſi narratio non conueniret actioni,& in libello non eſſet expreſſa alia concluſio:ſed ſolùm nomen actionis:quia tunc non videretur procedere,vel ſolùm attenderetur nomen actionis,in quo cõcluſio contineretur.Et prædicta maximè procedunt , quando probationes poſtea factæ conuenirent intententioni aptæ:vel concluſioni & actioni aptæ.ſed tñ ad dubitationes tollendas, ego ſum ſolitus in fine libelli ſubiicere hanc clauſulã:Et prædicta omnia & ſingula narrat,petit,concludit,& agit cõiunctim ſingulariter,& diuiſim:copulatiuè,alternatiuè, & ſubdiſunctiuè:omni meliori modo &c.petens in prædictis non ſolùm vt narrantur:ſed etiã vt petuntur.& non ſolùm vt petuntur , ſed etiam vt narrant.& vt rei veritas eſt, vt ex probationibus ap-
b parebit fauorabiliter ſibi iuſtitiã[b] miniſtrari.vide etiã ad prædicta quæ tradit Spe.in tit.de actionibus & peti.§.ſequit verſ. illud quoq;.qui dicit ꝙ agẽs debet animaduertere, ne apponat actionẽ nimium generalẽ, vel confuſam,ſeu ambiguã:& cauſæ certitudinẽ non continentem:vel incompetentẽ, quia eſſet repellendus,vt ſi proponat actionem finium regundorũ pro codice: vel ſi per actionem furti velit rem vẽdicare:& ſic de ſimilibus.ff.de eden.l.j.ff.de iu.fiſ.in l.ita fidei.C. de annali except. in l.fi.ff.ſi menſ.fal.mo.dix.in l.j.j.reſpõſo.ff.de euic.l.minor.§. ſi ſeruus.& in authen.de litig.§.ad excludendas.& idem tenuit Vber.de bonaguida,quod vltimum facit pro primo membro Bald.de quo ſtatim dixi ſ.Et aduerte circa prædicta,quia ſi cõ petit actio,& imploratur officiũ iudicis : non vitiatur libellus; licet ex officio iudicis petatur illud quod veniebat ſecũdùm naturam actionis.tex.eſt notabilis in c.ex literis.j. de pig. & hoc not.do.Ant.& Ioan.de Imo.quod eſt contra aliquos legiſtas tenentes contrarium:quaſi libellus ſibiipſi videatur inuicẽ contradicere:cùm iudicis officium non præſupponat obligationẽ & per conſequens nec actionem, vt l. quintus.ff. de annu.leg. & in l.qui per colluſionem.ff.de act.emp.ſed tamen libell[9] ſaluatur:quia intelligitur imploraſſe officium iudi.deſeruiens illi actioni.facit quod le.& not.in l.iiij.C. depoſiti.& quod ibi no. glo.ſecũdùm Ioan.de Imo.& mihi placet,per ea quæ ſuperi[9] dicta ſunt de expreſsione actionis ineptæ. Vlterius quæro circa prædicta , quid iuris ſi actio non eſt expreſſa : & ex forma narrandi vel concludendi poteſt colligi actio vtilis & directa: & quid ſi exprimitur : & non apparet , an ſit vtilis & directa. vtrum actor teneatur exprimere,an agat vtili vel directa. & videtur dicendum quòd ſic:ne actionum turbentur officia.C.de teſt.in l.conſulta.quia diuerſi ſunt effectus.Nam per talẽ quæritur vtilis,per quẽ directa quæri non poſſet.ff.ſol.ma.in l. caius.& ff.ad exhibendũ.in l.ſi res.& de procu.in l.in cauſæ.§.fi. Et tali datur vtilis,cui nõ daretur directa.C.de hær.vel act.vẽd. in l.emptor.& l.poſtq;.& C.de act.et ob.l.ij.Et in talem datur vtilis,in quem non daretur directa.ff. de actio.empt.in l. Iulianus.§.ſi procuratori.& ff.commodati.l.ſed mihi.primo reſpondeo.Et pro tali redatur vna,pro quo altera nõ daretur.C.de do. inter vi.& vxor.l.maritus.ff.de dona.cauſa mort.l. qui mortis.

ff.de

ff.de ſuperfi.l.j.§.quod ait.Ita,quia vna quandoq; datur ex mẽte,& alia ex verbis.ff.de ſeruo cor.in l.vt tantum.§.j. & ff.ad l. aquil.in l.qui occidit.§.ſi quis.ff.ſi quadrup.pau.feciſſe dicatur in l.pe.& ff.de peti. hæredi.in l. nec vllam §.ſi quis. Item ſæpe vna prę̃fertur alteri.ff.de procu.in l.procuratorẽ.& ff.de pact. l.ſi cùm emptorem.Item,quia vtilis proprio,directa verò cedẽtis nomine proponitur.ff.de dona.inter vi.& vxo.in l.cùm vir vxori.& C.ſi cert.pet.in l.ſi abſentis.Item,quia vtilis intentatur ſine ceſsione,directa non:quia oſsibus inhæret.ff. de tranſ. l.ſi.& ff.de pec.l.quos ergo.Item,vtilis competit ei, qui habet vtile dominium:directa habenti directum.ff. quod met. cauſa. in l.metum.§.volenti.Et ſic videtur quòd debeat eligere vel declarare, an agat vtili vel directa.In contrarium tamen facit. C. de na:lib.l.legem.& ff.quib.mod.pigno.vel hip.ſol.in l. ſi cum §.ſi debitor.& ff.de appella.l.ñ.& inſtit. de fideicommiſ.§. ſed quare.Item,quia videtur ſufficere cauſam proponi,vt l.fin. C. de edi.diui Adri,tollen.Solu.dicit Specu.quòd ſi cauſa quę proponitur ſit adeo certa quòd perpendi poſsit vtrum competat vtilis vel directa:ſatis eſt actionem proponi,licet non dicatur vtilis vel directa.Cùm etiam ſufficiat ſola cauſa:quia certus eſt reus:nec refert quomodo certificetur.ar.ff.ſi cert.peta.l.certum & ff.de nego.geſt.l.actio.& quia materia propter multas diuerſitates actionis vtilis & directæ non poteſt ſub certa regula cõprehendi.Ideò bonus iudex ſi viderit expedire,faciet hoc ſpecificari in libello.arg.ff.de vſur.l.mora.& ff.de inter. act.l. ſi defenſor.§.illud.ſecundùm Specul.in titu.de act.& peti.§. ſequitur.ver.ſed nunquid tenetur quis dicere.Et ibi etiam videtur ſe qui Ioan.Andr.in addi.qui dicit quòd hoc fuit not. Alberti galeoti in tit.de procu.in rem ſuam.Vbertus de Bobio tenuit q̃ deberet exprimere.per.l.ſi duo.ff.de ſolu.vbi idem videtur tenuiſſe Dyn.ſecundùm Bartol.& aſsignat rationem: quia poſſet eſſe quòd contra vtilem obſtaret exceptio,quæ non obſtaret contra directam:& econtrà,tradit etiam Dy. in regula, pro poſſeſſore.de reg.iur.lib.vj.& notatur per gloſſ.in dicta l. quoties.circa princip.ff.de admini.tuto.facit text.in l. cùm mancipium.circa fin.ff.de ædil.edi.& ita Bartol.allegat Dy. dicentem in d.l.ſi duo.Et in d.l.ſi mihi & tibi.in princ.& ibi etiam alleg. Moder.Sed ego reperio Dyn.& Bald.allegantem Dyn. in d.l. ſi mihi.dicentes contrarium quòd non cogitur eligere nec declarare:cùm ſit idem effectus vtilis & directæ.& idem dicit Io. Andr.in addit.Specu.in tit.de procuratore.§.ſequitur.ver. ſed nunquid agens ex iure ceſſo.vbi ſimiliter dicit Dyn.ita tenere in d.l.ſi mihi.motus dicta ratione:quia vtilis & directa ſunt eiuſdem effectus, vt l.antepe.ff.de nego.geſt.& C.de leg.in l.ex legato. †Et ideò actor non cogitur declarare ad petitionem rei; cùm talis petitio ſeu declaratio non ſit alicuius vtilitatis,vt l. ad probationem.C.de probat.Et ideò[a] non debet intereſſe quo genere actionis quis agat.vt l.q̃uis.§.ſi mulier.ff.ad velle. Sed fortè Dyn.allegatur diuerſimodè:quia ipſe arguit pro vtraq; parte.Specu.tamen allegat contrarium in d.verſi.ſed nunquid agens ex iure ceſſo quòd actor teneatur exprimere dictam l.ſi duo.ff.de ſolu.per quam l.dicit Ioan. Andre.ibi in addit. quòd Andr.de Baru.dicebat de facto fuiſſe pronunciatum quòd teneatur exprimere.Sed Barto.in d.l.ſi duo.dicit quòd non videt qualiter hæc quæſtio poſsit procedere:quia ille qui intentat directas,illas intentat procuratorio nomine cedentis, vt l. planè. ff.fami.erciſcun.ille verò qui intentat vtiles , licet ſe fundet ex perſona alterius:tamen concludit reum condemnari ſibi , vel ſimpliciter,vel ſuo nomine,per l.qui ſtipendia.C.de procu. ad quod vide quod latius dixi.ſ.eod.c.j.in vĩj.princip.ar.in ĩj. mẽ. quæſtio.vĩj.vnde dicit Bartol.non poſſum videre quòd ex libello non appareat,an actor intentet directam vel vtilem: ſed ſi ex libello non appareret,procederet opi. prædictorum. Sed dicit Ange.in d.l.ſi duo.quòd imò poteſt contingere vt non appareat:quia ſi quis narrando facit mentionem deceſsio.& fuerunt ſibi ceſſæ vtiles:& exercitium directarum cum mandato ad recipiendum ſolutionem:& in libello concludat reum conuentum ſibi condemnari ad dandum & ſoluendũ:ſibi poſſunt iſta concluſionis verba intelligi dupliciter,videlicet, vt ſoluatur ſibi vt procuratori cedentis:vel,ſibi vt ceſsionario ad vtilitatem ſui.nec videt quid repugnet,cùm verba cõcluſionis ſint ita prægnantia,quòd poſsint vtrunq; intellectum comprehendere:& verba narratiua ceſsionis nihil habeãt obeſſe:quia non inſpicimus quid narretur in libello:ſed quid concludatur,vt dicam ſtatim in xĩj.quæſtio.Et hoc caſu dicit Ang.quòd ſi actor non eſt compulſus ad eligendum,in dubio intelligitur intentaſſe illam viam,quæ vtilior eſt ſibi, per l.ſi quis intentione.ff. de iu.quod dicit menti tenendum.& iſta opi.videtur mihi ſatis rationabilis in materia ceſsionis.vnde concludo quòd ſi ex forma libelli poteſt deprehendi,vt intentet vtilem vel directã: quod poteſt ex multis comprehendi:vt apparet ex ſuperioribus.& ex his quæ dixi in c.præce.in vĩj.ar.quęſtio.vĩj.res ac deciſio eſt clara quòd non cogitur aliter exprimere.ſi verò nõ apparet:tunc ad petitionem conuenti cogatur exprimere & declarare:quia multa poſſunt opponi ad directam,quæ non poſſunt opponi contra vtilem,vt apparet ex ſ̃.dictis & ex alĩs plurimis.nec eſt verum quòd vtilis & directa ſint ſemper ædem in ſubſtantia,vt traditur per Cyn.Bald.Sali.& Doc.in l.j.C.de acti.& obli.& per Bald.in l.antepe.ff.de nego.geſt. Et prædicta adde ad intellectum eorum,quæ dixi in d.vĩj. quæſtio. vĩj. argu.prin.Sed ſi quęreretur de directa,quæ competit ex verbis & vtili,quæ competit ex mente:quia illa videtur eſſe eadem in effectu:tunc poteſt procedere opiñ.quæ vult quòd non cogatur exprimere,ſecundùm ea quæ ſuperius dicta ſunt. Poſtremò circa hanc.q. de cautela adhibenda ab eo qui vult agere ex delicto,vel ex contractu, vel ex edictis Prætorum , vel ex alĩs cauſis:nec in caſu ſuo reperitur dari certa actio, quid agere debeat vide Spec.in tit.de act.& peti.§.ſequitur.verſic.ſuper his autem generalem doctrinam &c.& duobus ſeq.

¶Duodecimo principaliter quæro vtrum concluſio ſit ponẽda in libello.pro cuius quæſtionis clariori deciſione proſequar quatuor quæſtiones.

¶Prima,an ſit neceſsaria:& in quibus iudicĩs.

¶Secunda,qualis eſſe debeat.

¶Tertia,qualiter & per quæ verba fieri debeat.

¶Quarta,qd ſi concluſio nõ cõcordat cũ narratiõe,vel actiõe.

64 ¶†Quò ad primam.q. dic quòd aut loquimur de iure diuino & naturali:& procedit libellus ſine concluſione: vt probatur in c.ĩ.ſ̃.de præſump.& ibi not.Ioan.de Imo.poſſet tamen dici quòd agebatur coram principe. & ideò non erat opus concluſione,vt dixi in c.j.ſ̃.eo.in v.arti.fal.x. aut loquimur de iure poſitiuo:& dic quòd aut agitur de cauſa ciuili criminaliter. aut de criminali ciuiliter.

b ¶Primò caſu dic quòd cõcluſio[b] eſt neceſsaria:quia dicitur terminus libelli,eo quòd conceptio libelli principaliter conſiſtit in concluſione not.Inno.in c.ſuper literis.ſ̃.de reſcri. & Bald. in authen.cauſa quæ fit cum monacho.C.de epi.& cle.Nam niſi in libello concludatur,nihil dicitur peti:vt l.ſi.C.de fideicom. li.ſecũdùm Bal.in l.edita.C.de eden.in vĩj.q.facit xj.q.j.c. Chriſtianis.& quod no.Inno.in c.j.de offi.vic.& probatur in c.ĩ.j. de ord.cog.tradit Archi.vĩj.q.j.c.præſentium.in prin.& domini de Rota d.ccxv.Matthęus in Cle.ſæpe.de ver.obli. & quod no.Hoſt.in c.cùm eccleſia.j.de cauſa poſ.& proprie. vnde nõ poſſet fieri ſententia,quæ iuxtà petitionis formam eſt formãda:vt d.Cle.ſæpe.ver.verum.& c.qualiter.el ĩ.de accuſ. & c. in literis.de reſti.ſpol.Nec obſt.c.in noſtra infrà de ſepul.vbi fuit admiſſus libellus tal.conqueror de hoſpitalarĩs,qui parochianos meos recipiunt ad ſepulturam:& tamen ibi nihil aliud petebatur: quia imò ibi libello continebatur petitio, ſecundùm Innocent.Hoſtien.& Ioan. Andre.ibi qui dicunt quòd ibi deciſa fuit pars libelli,qua expreſsè petebãtur illa oſſa, ſuper quibus papa ibi pronunciat:& ſequuntur Doct. pro concluſione tamen ſufficit aliquod verbum prægnans,quod ſapiat petitionem, vt ſtatim dicam in iĩ=q.

¶Secundò caſu,cùm de crimine agitur criminaliter: dic quòd non exigitur concluſio.ad quod vide quod latè dixi in c. qualiter.el.ĩ.j.de accu.q.lxvĩj.& etiam.q.lxiĩj.

¶Tertiò verò caſu , ſi de crimine agitur ciuiliter: dic vt dixi in primo caſu,ſecundùm Bald.in d.l.edita. Aduerte tamen: quia in poſſeſſorio recuperandæ , procedit libellus ſine concluſione,vt not.gloſſ.j.quæſtio.iiij.c.quia prę̃ſulatus.per c.cùm eccleſia.j.de cauſa poſſ.& proprie.Hoſti.tamen ibi videtur ſentire contrarium.intelligit enim quòd ibi illi clerici ſpoliati inſtabãt, vt canonicis ſpoliantibus præciperetur vt admitterent ipſos clericos ad electiones in poſterum faciendas.& hoc ſubaudit propter finem illius decretalis. & idem Hoſtien. in ſumma in titu.de reſtitu.ſpolia.§.à quo.verſicu.notandum eſt. Sed communis opiñ.eſt in contrarium , quam tenet Archidiaco.in d.c. quia præſulatus, & ſecunda quæſtione prima in primis. poſt principium,& vĩj.quæſtione prima c.præſentium.in princip. & eſt bonus tex.ĩ.quæſtio.j.notum.& ibi etiam not.Archidia. not.Innocen.de lit.conteſt.c.j.Ioan. Andre. & Ioan.de Imol. in d.c.cum eccleſia.& c.paſtora.de cauſa poſſeſ.& proprie.do. Anto.in c.examinata.de iud.& c.in literis.de reſtit. ſpol. & ibi Domi.meus in primo notabili,vbi dicit q̃ ſatis eſt narrare ſpoliationem.arg.d.c.quia præſulatus.cum ſi.ad quod etiam allegat.c.oblatæ.& c.conſtitutis.ĩ.de ap.& c.j.ĩ.de conuer. cõiug. vbi iudex ex officio ſuo reſtituit maritum coniugi,etiam vbi illa non poteſt petere.& ſubdit Do.me.q̃ tamen ſemper eſt vtile quòd fiat concluſio in libello.

a ¶Non intereſt, an vtili, an verò directa agaẽ, vide doct. poſt Barto.in l.naturaliter.§. nihil cõmune.in xvj.colũ. de acqui.poſ. & in l.gallus.§.eius.ff.de libe.& poſthu.

b ¶Libelli cõcluſio eſt neceſsaria: quia eſt ipſius libelli terminus.& q̃ potiſſimum cõcluſio attendatur , probat Alexan.cõſi. cxxj. j.colum.lib.j. & an procedat cõcluſio libelli generalis, habes per eundem in eo.conſi.verſi. non ob.illud.& So. cõſilio xx.col.vj.libr. j.conſil.xxxix.col. vj. verſicul. verum quia.eo.lib.

65 ¶†Quò adꝺ cꝺam q.qualis cõcluſio debeat poni in libello, dic quòd debet eſſe talis,quæ concludat iudicem debere iuxta petitionis formam condemnare:probatis tamen incumbentibus. quod procedit,ſiue concludat neceſſariò, ſiue etiam præſumptiuè.q̃uis enim probatio debeat neceſſariò concludere,vt in c.in p̃ntia.de proba.tamen ſufficit quòd libellus concludat præſumptiuè.vt in l.omnes.§.lucius.ff.de his quæ in fraud.cre.& l. Paulus reſpondit.§.j.ff.de bo.lib.tenet.do.Anto.hic not.Cy.in l.edita.C.de eden.Bartol.in l.certum.§.j.ff.de confeſſ.quod tamen limitat ſingulariter Barto.in l.cùm quid.ff.ſi cer.peta.quãdo id quod præſumitur non deſcẽdit à facto actoris proponẽtis libellum, ſed alterius: quia quando ex facto ſuo actor vult
a qꝙ aliquid præſumatur[a] debet illud dicere & allegare .& ideò ſi in libello meo ponerem,dico quòd dixi B.tolleiſtam pecuniã quam ipſe recepit:& eam denegat mihi reſtituere :quare peto ipſum condemnari & c.talis libellus nõ ꝓcederet:quia licet hoc ex facto partis præſumatur,& ideò teſtis qui inducitur ad probandum mutuũ,illud ꝓbat,ſi dicit ſe audiſſe numerari in p̃ntia ſua tantam pecuniã:ſed neſcit,an fuerit mutuum.argu.l.cùm de indebito.de proba.& tradit̃ per glo.& Doct.in d.l.cũ qd.vbi vide quæ dixi de exẽplo dñe Baptiſtę.tamen libellus nõ procedit,niſi actor alleget ſe mutuaſſe,per l.ſi adulteriũ cũ inceſtu. §.idem pollioni.in fi.ff.de adul.ſcꝺm Barto.in d.l.cùm quid.& eſt ſingularis limitatio.& vide qꝺ dixi.ſ.in.x.q.prin.ver.vĩ.q̃ro ibi aduerte tamen circa prędicta,qꝺ quando à facto.& vide ẽt Bald.in repe.l.edita.ver.circa ſcꝺm.qui dicit qꝙ ſufficit qꝙ libellus concludat ex cauſis præſumptionum.i.per præſumptionem iuris.vt.d.§.lucius.Si tamen libellus careret omni concluſione, eſſet nullus, ſecundùm Bald. quod intellige vt dixi in q.præce.

66 ¶†Quò ad tertiam.q.qualiter & quibus verbis debeat fieri concluſio,dic.quòd non ſolùm ſufficit ſi dicat, quare peto condemnari ad tale quid &c.ſed etiam ſi diceret,Cõqueror de B. cui mutuaui decem,quę faciatis mihi reddi.ar.d.l.Pau.§.j.ff.de bo. lib.idem ſi dico,conqueror de B.qui alienauit omnia bona ſua in fraud.cre.Nam iſte libellus videtur rectè formatus in reuocatoria,vt d.§.lucius.&ibi not.facit.j.q.iĩj.c.qa præſulatus.ſufficiunt etiam verba deprecatiua: vt precor qꝙ talem mihi condemnetis.arg.gl.in l.de pupillo,§.meminiſſe.ff.de ope.no.nun.facit etiam:quia talia verba dirigũtur ad eum,qui ad hoc tenetur ex officio:ergo neceſsitatem inducunt.ff.de eden.in l.quædam. facit l.cùm pater.§.rogo.ff.de le.ĩj.item ſufficiunt verba ſuppliçatiua.vt in auꝺ.quæ ſupplicatio.C.de prec.imper.offe.& maximè vbi aliquid miſericorditer imploratur,ſcꝺm Bal.in l.edita.in.vĩj.q̃one princ.Et debet̃ concluſio conuenire narrationi, vt no,Ioan,Andre.in c.ſuper literis.j.de reſcript.not.tamen qꝙ libellus magis conſideratur iuxta modum concludendi,quàm narrandi: vt dicã ſtatim in.iiĩj.ſeq.q. Et aduerte:quia dicit Bal. in d.l.edita.in.vĩj.q̃o.prin.in fin.verſicu.ſed queritur.quòd hæc eſt bona concluſio,quare peto mihi iuſtitiam fieri .qꝺ probatur in c.ĩj.j.de ord.cog.& not.in c.fin.de offi.dele,tenet Specu. eo.tit.§,iam nunc.ver.item talis iuſtitiam,qꝺ videtur procedere ex mente Inno,Hoſt.& Io,An.in d.c.ĩj.quãdo ex narratione non poſſet inſurgere niſi vnica actio:ſed ſi poſſent inſurgere plures actiones:potuerant in d.c.ĩj.dicũt ipſi qꝙ ſtultus eſt iudex,q̃ tam generalem libellum recipit quo nõ exprimit̃ actio, vel cauſa agendi,ex qua colligi poſsit intentio.ff.de rei ven.in l.ſi ĩ rẽ. & l. & an eadem.§.actiones.ff.de except.rei iudica. & in c.ſeq.Si tamen libellus eſſet receptus,abſq; eo quod peteretur aliter declarari,procederetper, l.fin.C.de an. except.ſecũdũ Inn.Io.An.Io.ꝺcal.&Io.Im.in d. c.ĩj.ſed ſi reus peteret declarari,actor teneretur,ſecundùm Bald.in d.§.ſed quæritur.A.B. & ex prædictis etiam infertur quòd eſt bona concluſio,quare peto cauſam debito fine decidi.ad hoc allegatur glo,in l.libertus à patrono.ff.de in ius vocan.ſed illa glo.non loquit̃ in actore: ſed in reo,qui poſt libellum datum per actorem ſolicitabat: & ita requirebat.hoc tamen tenet ibi Io.Pet.& tenet Barto.in l.petens.C.de pact.per illum tex.Ma.& in reali procedit libellus,ſi agẽs in concluſione dicit,peto rem aduerſari[b]: vt in c.Abbate.in princip.de re iudica.libro vj.& ibi Io.And. vel etiam ſi dicat,peto rem reſtitui: vt l.ex diuerſo.§.j.ff.de rei vendi.not. Bartol.in l.pomponius.§.ſi is qui.ff.de procu.per l.ĩj.& l.qui reſtituere.ff.de rei vendic.an verò ſufficiat concludere de præterito , vel requiratur de præſenti, vide quæ latius dixi ſ.in.x. q.princip.verſi.vĩj.quæro ibi, debet etiã cauſa eſſe p̃nti.Et qꝺ quis vult perpetuum ſilentium imponi:qualiter concludere debeat, Bal.in l.ſi.C. vt lit.pen,dixit,qꝙ cõcluditur negatiuè,quod actor non inquietet reum per l.ſi contendat.ff.de fideiuſ.nam reſpectu actoris non conuenit,vt agat ad perpetum ſilentium. vt ibi decidit Bal.Et qualiter ceſsionari[c] debeat cõcludere,colligе ex his quæ dixi in c.j.ſ.eo.in vĩj.prin.art.q.vĩj.Et ſ.eod.arti. quæſtio.ix.in fi.Et not.qꝙ fieri debet narratio,dixi.ſ.q.vj. in fi. concluſione poteſt.

67 ¶†Quartò ad quartã q.quid ſi concluſio non concordat cùm narratione vel actione:dic qꝙ libellus attenditur circa modum concludendi,& non in modo narrandi.vnde ſuperfluè vel generaliter narrata,non alterãt cõcluſionem libelli,& ipſius materiam.ſatis enim eſt quod libellus ſit clarus circa modum con
c cludendi[c]:nec ſuperfluè narrata ſubiacent probationi. vt in c. ex parte B.ſ.de fo.cõpe. vbi in libel.in poſſeſſorio fuit narrata proprietas:& tamen per hoc non ſubiecit probationi : imò de ea non potuit obĵci.not.Do.m.in c.literæ. de dila. Et ad idẽ facit.c.cùm ad ſedem.ĵ.de reſti.ſpo.& ibi no.Do.m.tradit Cy. l.cùm te.C.de proba.allegat.l.quę extrinſecus.ff.de verb.obli. & l.ſcio.ff.de appel.vide quod dixi in d.c.ex parte. & ibi do. Anto.infert,quòd licet narretur aliqua qualitas,per quam clauꝺatur iuriſdictio iudicis:non nocet,dummodo non replicetur in concluſione.vnde dicit Bal.in repe.l.edita.C.de eden.ver.circa ſecundum qꝙ concluſio declarat libellum.vt l.Aurelius.§.ſticho.ff.de libe.leg.& ibi hoc etiã tenet Bar.& ſi verba ſunt ambigua,videtur generaliter eſſe concluſum,ſeu actum.ff.de libe. & poſthu.in l.gallus.§.j.& ibi Bar.& ff.de iudi.in l.ſi quis intẽtione.& l.ſolemus.& ſic non inſpicitur quid,quale,& quantũ narretur:ſed qualiter,& quantũ ex narratis concludat:& quaſi modus agendi ſubſtantialiter ſit in concluſione.iĩj q.vj.c. quip pe.in glo.& ſ.de reſcrip.c.ſuper literis.per Inno.& per Dy.in regula,nullus pluribus.de reg.iur.lib.vj.& per Bald.in d.l.edita.& per Ioan. Andre.in d.c.ſuper literis. & d.c.cũ eccleſia.de cauſa poſ.& proprie,ad idem etiam c.cùm dilecti.ĵ.de emp.& ven.& c.ĩj.ĵ.de ordi.cog.& ideò actio ciuilis,vel accuſatio criminalis non diſcernitur ex narratione:ſed ex concluſione. no. Do.m.in c.ſeries.ĵ.de teſt.& ibi dixi,& vide quæ dixi.ſ.eo. artic.q.xj.ver.ſed circa prædicta quæro quid ſi exprimatur.

68 ¶†Decimotertiò principaliter quæro vtrum in libello ordo ſit neceſſarius.exemplum,ſecũdùm rectam libelli ordinationẽ prius debet fieri narratio,quàm concluſio.& prius debet peti condemnatio,quàm executio.pone ergo quòd prius fiat concluſio,quàm narratio.vtrum libellus propter hoc vitietur.Sol. dic quòd non,per tex.in c.literas.& ibi no. Do.m.& in c.cùm ad ſedem.ĵ.de reſti.ſpol.& quod no.in c.cùm dilectus.in prin. de fide inſtru.& eſt bonus tex.in c.per tuas.in princ. de condi. appo.& in c.cùm venerabilis.ĵ.de except. & in c. querelam ſ. de elect.& in c.cùm venerabilis.ſ.de relig.do.ſimiliter etiam licet petitio condemnationis debeat prꝙcedere petitionem exe
d cutionis : ſi tamen quis præpoſterando diceret, quare peto cogi & compelli,& ad prædicta condemnari dictum conuentũ &c,procedit libellus,vt not.Barto.[d] in l.ſi cùm nulla.ff.de re iudi.& ſequuntur communiter Doc.

69 ¶†Decimoquartò principaliter quæro vtrũ ſcriptura.ſeu ſubſcriptio,vel inſcriptio ſit neceſſaria ad validitatem libelli. Sol. gl.in c.præcedẽti dicit quòd debet in ſcriptis offerri per illum tex.& per tex.in auꝺ.offeratur.C.de li.conte.ĵ.de proba.c.quoniam cõtra,& in l.j.ff.de eden.no.glo. magna in auꝺ.de exhib. reis.poſt principium.Et ideò non ſufficit viua voce petere: & rogatum facere notarium : quia tunc non dicitur in ſcriptis, vt per Bar.in l.in ſacris.C.de proximis ſacrorum ſcriniorum.lib. x.quod procedit ſecundùm eos qui volunt qꝙ libellus non poſſit omitti partium conſenſu:aliàs ſecus ,,ſecundùm Bald.in d. auꝺ.offeratur.in pe.q.ad quod vide quod dixi in c.præcedenti, in v.arti.fal.xiĩj.requiritur ergo regulariter ſcriptura quòd hodie procedit tam in criminalibus, quàm in ciuilibus olim verò procedebat in criminalibus: non autẽ in ciuilibus:vt not. in d. auꝺ.offeratur.Et vide gloſ.in authen.de exhi.& introdu.reis in ver.libellum.quod tamen fallit,ſecundùm glo.in c. præcedenti,in modicis & vilibus cauſis,in quibus ſcriptura non requiritur.ſic intelligit.c.ſi quis cum clero,xj.q.j.ſed melius probatur in authẽ.niſi breuiores.C.de ſenten.ex breuiculo recꝺ. vbi dici
e tur quòd in iſtis vilibus cauſis nulla ſcriptura[e] requiritur. vide quod dixi in c.præcedenti.in v.prin.arti.fal.xx.& xxxiĩj. vtrũ autem ſubſcriptio ſit neceſſaria.text.in c.præcedenti probat qꝙ ſic ibi dum text.dicit,veſtris manibus roboratam & ibi tetigi in viĩj.notabili Spe.eo.tit.§.iuxta verſicu.item non valet.tenet idem per d.c.j.& per text.in authen.de exhi.& introdu.reis.§. ſancimus.quòd ſolùm procedit de cautela,ſecundùm Hoſt.in c.præcedenti.quia ſufficit quòd tabellio ſcribat diem productionis.& iſta fuit opi.P.quam etiam ſequitur Ioan. Andre.& ita dicunt intelligendum eſſe.§. ſancimus. & idem etiam tenet hic do.Anto.& glo.Bu.Cyn.& Barto.in d.authen.offeratur.licet Innoc.aliter ſentiat.de inſcriptione autem dic quòd in ciuilibus non eſt neceſſaria:in criminalibus verò regulariter eſt neceſſaria.

a ¶Libell⁹ nõ cõcludit ſufficiẽtèr p̃ſumptiuè.qñ vult actor qꝙ ex facto ſuo p̃ſumatur.vide tamen quæ dicit Bart.in l. Aurelius.§. ſticho, de li.le,& quę dicit Ful. & Ro. in l. cũ quid,vbi Alexã.in pe.col.ff.ſi cer.pet, vbi conaꝺ Bart.tueri ab inpugnationibus.Ro. & Fulgo.

b ¶Peto rẽ mihi adiudicari.adde procedere etiam eã libelli concluſionem vt dicaꝺ,peto ſcꝺm me ſnĩam ferri.per tex.in l. petens.in fi.vbi doc.p̃ſertim Iaſon.notarunt,C. de pact.

c ¶Nota attẽdi modum concludendi potius, quã narrata in libel .& adde quæ ſ.addidi in.j. q.xĩj.prĩ.q.ex Ale. & Socini conſilĩs.

d ¶Bart.ibi negatiuè loquitur,qꝙ non ꝓcederet libellus, verũ tamẽ Fely.ĩ c.ĩj. de offi.delega . circa finẽ.ex ſnĩa Dominici videt̃ cõcludere cõtra.& dicit ibidem Dec.qꝙ cõis eſt contra Bart.

e ¶In cauſis breuioribꝰ,vilibus,& modicis,non exigitur ſcriptura ,adde qꝙ & vnus teſtis facit b plenam probationem:& iudex põt ipſe ſcribere acta. vide Matthęũ matheſilanum in nota bili primo.

ceſſaria.de quo.per Spe.in ti.de accu.ver. item quod nec rectè libellum.& per Bar.in l.libellorum.ff.de accu. traditur enim.ij. q.iij.c.calumniator.dixi in c.ſuper his.j. de accu.in gl.ij.

70 ¶†Decimoquintò principaliter quæro, vtrum aliquæ clauſulæ ſint adiiciendæ in libello ad eius formam. ſolutio: dic q̃ ſic, pro maiori cautela agentis: non tamen pro neceſsitate. prout latius videbimus j.in xiij. princi.arti.

¶Decimoſextò principaliter quæro, quia dixi me hic poſiturum quaſdam regulas obſeruandas in formatione libelli, quæ ſint illæ. Solutio: dic quòd ſunt multæ.

71 ¶†Prima regula ſit q̃ libellus debet eſſe clarus & certus, vt in c.præce.ibi dum tex.dicit, declarare.& ibi tetigi in v.no.& probatur in l.ampliorem.§.in refutatoriis.C.de appel.& in auc.de teſta.imperfectis.§.nos igitur.col.viij.& ff.de confeſ.in l.certũ. & de teſti.in c.cùm clamor.de dila.c.literæ.vnde nihil debet habere ambiguitatis, vel obſcuritatis, vt in c.conſtitutus.j.de reli. do.& ibi per Innoc.& vide plura quæ dixi ſ.eodem. arti. xij. in v.q.princip.& etiam in iij.& iiij.faciunt etiam quæ dicam in ſequentibus regulis. Et aduerte: quia ſi fieret reſponſio ad libellum obſcurum, videtur poſſe reuocari.ar.c.erit.iiij.diſt. & xxv. di.§.crimnis.aliâs incipit, ea demum.prædicta tamen regula limitatur primò, niſi obſcuritas contingeret ratione duplicis, vel plurium interpretationum, ſenſuum, vel intellectuũ: & in quo libet ſenſu & intellectu concluderetur intentio agentis. arg. eorum quæ no.d.Ant.in c.vt ſuper.j.de re.eccl.non alie. & quod no.glo.in verbo, ſpecies.in c.j.de excep.lib. vj. dixi in c. fin.de pur.cano. facit quod no.Io.de Imo.in c.pe.de preſum.& quod no.in c.per tuas.qui filij ſint legi.& in c. ſuborta.de re iudic.& quæ dicam in ſequentibus regulis.

¶Secundò limitatur, q̃ non procederet, ſi opponeretur de obſcuritate, vel incertitudine: ſecus ſi non opponeretur: quia procederet, & ſatis eſſet q̃ poſtea in proceſſu fieret declaratio[a]: vt l.ſi.iuncta gloſ.C.de anna.excep.& ſ. ſæpius dictum fuit. vide quod tradit Do.me.in c.ij.de ordi.cogni.& c.dilecti.de iudi.& c.paſto.de cauſa poſ.& proprieta. debet tamen iudex à principio interrogare, quam actionem intendat libellans intẽtare: vt d.c.paſtoralis.

¶A.B.Tertiò limitatur, ſi modo obſcuritas, ſeu dubietas reſpiciat principalem intentionem libellantis. ſecus ſi ſit vltra intentionem libellantis, adeò q̃ per principalem intentionem actoris ſatis clarus eſt libellus: quia ſi aliquid vltra in libello adiicitur per actorem: licet ſit obſcurum, non vitiat libellum. nec ſi petatur: arctatur libellans ad declarandum, ſecundùm Hoſt.Ioan. And.& d.Anto.c.literæ.de dila. per illum tex.& probatur c.ex tenore.de fo.compe. vbi non arctatur quis ad probandum. q̃ eſt ſuperfluè narratum. ad quod vide j.quod dicam in titul.de proba.

¶Quartò limitatur, ſi modò incertitudo reddet rem dubiam. ſecus ſi habetur pro certa: puta quia dixit q̃ res fuit empta vel vẽdita vltra vel citra dimidiam iuſti pretij.c.pe.de emp.& vend. & ibi Do.me.& Doct.vel ſi minor petens in integr.reſti. dixit ſe læſum enormiter.c.conſtitutus.de reſtit.in integr. Et ad hanc materiam & ſequentium fallentiarum, adde quæ dixi ſ.eod.ar. xiij.q.v.in iij.membro principa. Item adde quæ dicam in ſeq. regula.

72 ¶†Secunda regula quæ ſequitur ex præce. ſit quòd libellus nõ debet eſſe generalis: vt hic in text.noſtro.& rõ eſt: quia omnis generalitas parit obſcuritatem.j.de confir.vti.c.pe.ff.de iure fiſci.in l.ita fidei.ff.cõia prædiorum.inſ.in tradendis. & quod ibi no.j.de dolo.c.ex literis. Bal. non enim refert, an nihil quis exprimat, vel obſcurè exprimat ita vt incertum dimittat conuentum. arg.ff.de interact.in l.de ætate.§.nihil.& ideò generalitas vitiat.ff.de ſol.l.cùm ſtichus.& ff.de reb.dub.in l.in ambiguo. ff.de vſufru.legat. in l.qui plures. facit l.triticum.in ratione ſui tex.& in gl.ff.de verb.obl.& quod not.Bald.in l.j.ff.ſi men.fal. tex.& in gl.ff.de verb.obl.& quod not.Bald.in l.j.ff.ſi men.fal. mo.dix. hæc tamen regula limitatur, niſi agentis intentio cõcluderetur in qualibet ſpecie generis. facit tex.& quod ibi no.Io. An.c.præterea.el ij.de accu.& quod no.glo.in verbo, ſpecies. inc.pia.de excep.lib.vj.& quod dixi in c.præce.& quod dicam etiam in iij.regula. Secundò limitatur vt limitata fuit præcedẽs regula. ſed quęro circa p̃dicta. pone, ſtante ſtatuto q̃ cõmittens adulterium violenter condemnetur in centum. Sed ſi in volentem condemnetur in quinquaginta. T.accuſatur de adulterio commiſſo cum B. nec eſt expreſſum quòd violenter, vel voluntariè, ſed ſolũmodò concluſum q̃ debeat cõdemnari & puniri, ſecũdùm formã iuris & ſtatutorũ, & ordinamentorũ communis, & omni meliori modo &c. vtrum talis libellus procedat. Et videtur q̃ non per ea quæ ſuperius.& argu. generalitas (vt dixi) parit obſcuritatem. Itẽ quia alternatio à iure eſt prohibita, ſimiliter propter obſcuritatem. vnde ſi dicta verba, ſecũdùm formam iuris & ſtatutorum accipiantur alternatiuè, non procedit, vt dixi in iij.regula. Si verò copulatiuè, ſimiliter non poteſt procedere: quia petuntur puniri ſimul pluribus ll. pro eodem delicto: quod eſt prohibitum. ff. de accu.l.ſenatus.item quia in dicto libello eſt vaga communis conceptio, quæ à iure eſt prohibita.l.prætor.in prin.& §.quod autem.& §.præterea. ff.de iniur.& l.libellorum.ff.de accu.& ff.de dolo.l.ſed ſi ex dolo.§.fi.& l.ſeq.in contrarium no.q̃ prędictus libellus procedat facit primò iudiciorum conſuetudo: quia ſolet ſic fieri. ergo ſeruanda de conſuetudine. ergo procedit.l.j.& l.fin.C.de eman.ff. de teſti.l.iij.§.fi.ff.de pact.l.iuris gentium.§.pactorum.

¶Secundò, larga iudiciorum liberalitas: in quibus veniunt omnia.ff.de iudi.l.ſolemus. ergo libellus procedit.

¶Tertiò abſoluta iudiciorum poteſtas: quia abſolutè omnia licent in iudicijs. Inſti.de perpe.& tempo.actio.§.fi.

¶Quartò generalitas libellorum à iure permiſſa, vt l.fina.C.de anna.excep.& c.ij.& ibi no.j.de ordi.cog. Sol.dicas q̃ libellus non procedit de iure: & contra eum poteſt opponi excep.tam propter incertitudinem vagi criminis: & propter ea quæ ſ.dicta ſunt in contrarium. ſed ſi nihil op.contra l. tũc poteſt procedere: cùm in eo ſubſtantialia. l.inueniantur conſiſtere. facit d. l.fi.C.de anna.excep.& quod ibi tradit B.& l.ſi præſes.§.ſed ſi vtriuſq̃.ff.de pœnis.& in c.ſeq.per Doct.& quod not.l.j.ff.de eden.& ff.ſi pars hære.per l.j.in prin.& §. fin.& ff. de rei ven.l. quæ de tota.§.ſi minor.& ff.depoſi l.j.§.ſi quis argentum.j. de reſti.ſpol.c.cùm ad ſedem.& de exceſ. Præla.c.fi.& ibi no.per Inn.& §.iij.in prin.& §.ſed ad hoc.& §.præfatus.de re iudica. lib.vj.& C.de decu.l.pe.& ſufficit ſi declaretur lite pendente. ff.de iudi.l.ſi quis intentione.ff.de noxa l.in delictis.§.ſi detracta. Item potes dicere q̃ accuſatur libellus in quo petitur condemnari ſecundùm formam iuris & ſtatuti & c. procedit, & valet de cõſuetudine: ſed in proceſſu debet vnam eligere: ſicut dicimus de publiciana, & rei vendicatione. de quo latè dixi j. de cauſa poſ.& proprie.tract.iij.arti.vij. Sed circa prædicta, quia poſito q̃ lex procedat, quia non excipitur contra eum: qualiter, ſeu qua pœna accuſatus debeat condemnari. Et videtur q̃ pœna iuris communis. Primò, quia quando plura ponuntur ſimul, incertum eſt de quo magis agatur: intelligẽdum eſt de primo, ſeruato ordine.l.cùm pater.§.pe.ff.de leg.ij.& l.conſequẽs. ff.de vſufru. ergo cùm prius petatur puniri, ſecũdùm formã iuris & ſtatutorũ: & omnibus legibus non debeat puniri: ergo ſecundùm legẽ quæ primò in ordine præcedit. & ſic ſecũdùm

b ius cõe. [b] Secũdò, quia ius vetuſtius & cõe magis ſeruandũ eſt. inſti.de re.di.§.ſingulorum.& ff.fini.reg.l.in finalibus. ergo debet condemnari ſecũdùm ius cõe. Tertiò, quia canonũ & ll. ſeruanda eſt poteſtas in iudicando. de cõſti.c.j.iij.q. vij.c.iudicet. & in auc.de iudi.§.omnes. ecõtrà q̃ potius debeat damnari ſecũdùm formam ſtatuti. Primò quia ſtatutum derogat iuri cõi. inſti.de iure na.§.ius ciuile.ff.de iuſti.& iur.l.oẽs populi. Secundò, quia lex magis conueniens ſeruanda eſt.iij.di.c.erit aũt. ſed magis conuenit ſtatutum: ergo &c. Tertiò, quia debemus ſequi l.quæ minorem pœnam imponit.ff de pœ.l.ſi præſes.& l.ſi de interpreta.& in regula, in pœnis. de re.iur.lib. vj.& ff.de ſuſpe. tuto.l.hoc enim.circa prin.ſed arg.q̃ iudex nulla l.debeat condẽnare: ſed abſoluere. Primò, qa incertitudo interueniẽs vitiat oĩa in re dubia.ff.de teſt.tut.l.duo ſunt Titij.cũ ſi. Secũdò, quia de eiuſdem hominis delicto ſæpius queri non debet.ff.nau.cau. ſta.l.licet. ſed iſte petitur puniri ſecũdũ varias.ll. ergo &c. Tertiò, quia petitũ fuit copulatiuè iſtũ puniri, ſecũdùm formã iuris & ſtatutorũ. ſed ad veritatẽ copulatiuè requiritur cõcurſus omnium copulatorum: vt l.ſi hæredi plures.ff.de condi.inſtit. & l.ſi ita.ff.de ver.obli, ergo petitur puniri, ſecũdùm vtranq̃.l. iſtud fieri non debet, vt dictum eſt: ergo &c.& probatur l.ſenatus.ff.de accuſ. ſed in contrarium vr̃ q̃ imò debeat condemnari omnibus ll. Primò per l.nouam non vr̃.l.antiquæ ſublata poteſtas.ff.de actio.& ob.l.cõſequens.C.de ſepul.vio.l.iij. ergo debet ſecũdùm vtrãq̃ l.cõdemnari. Secũdò quia iudex ſecũdùm formã.l.de vtraq̃ pœna cognouit: ergo &c.l.de qua re.ff.de iudi.& de neg.geſt.l.Põponius in negotijs.in fi. Tertiò, quia licet aliqua ſint in initio prohibita: tñ facta tolerantur.ff.de his, qui ſunt ſui vel alie.iur.l.patre.& ff.qñ ap.ſit.l.j. §.biduum.cum ſi. Sol.B.in d.q.dicit q̃ ſi accuſator poſtea proſecutus eſt certam l.& hoc apparet ex articulis, vel alio modo: & tunc iudex debet ſecundùm illam iudicare.C.de iud.l.ij.ff.eo.l.ſolemus.& l.ſi quis intentione ambigua. Si verò non apparet q̃ in proceſſu ſit ſecutus certam l. tunc debet iudicare ſecundùm illam quæ minorem pœnam imponit.d.l.præſes. cum ſi. faciunt no.per Inn. c. ij.j.de ordi.cog. vel melius dicendum, q̃ debet iudicare ſecundùm l.municipalem. quæ in loco derogat iuri communi: vt d. l.omnes populi.inſti.de offi.iudi.in prin. Et ſic apparet exem-

a ¶Libellus obſcurus valet parte nõ opponente: põt tñ iudex reij cere vl̃ facere, vt declaretur: vt dicit Iaſ.in l.age.in fi.col. C.de tranſact.

b ¶Qñ quis petit condẽnari aliquẽ ſecũdũ ius, vide an poſsit condemnari ſecundùm ſtatuta terræ. de hac q.ponit Ab. in rubri. extra de conſue.& d.Phi. Dec. ĩ c.licet cauſam. de probat. vbi multipliciter declarat tex.in §. quoties.inſtit.de iure natu.

plum arg.q̃ debent puniri iure communi.non obſtant allegata q̃ nulla pœna &c.quia procedit,q̃n l.non admitteretur.non ob.alia iura de copulatiua:quia copulatiua accipitur hic pro diſiunctiua.Et iſta concluſio plus mihi placet in omni caſu, ſ.iurauit ſeruare ſtatuta,vel inter ſtatuta ſit ſtatutum(prout cõiter viget)diſponens q̃ in pœnis imponendis iudex debeat ſequi ſtatuta:quibus deficientibus,recurratur ad ius commune:quia debet iudex ſeruare ſtatutum ratione iuramẽti:& ne faciat li. ſuã. non ob.q̃ debeat puniri,ſecundùm omnes ll. quia illud procedit ad diuerſa.¶Sed circa prædicta de q.in ſi.ſtatuto caueretur q̃ de percuſsione facta de nocte ſit pœna centum florenorum. A.accuſat B. q̃ vulnerauit eum de nocte, probat vulnus : ſed non de nocte. quæritur vtrum poſsit ſequi condemnatio de vulnere : maximè ſi in fine libelli accuſator dixit, q̃ petebat eũ puniri ſecũdùm formã iuris & ſtatutorum?Ber.in q. quę incipit,in nomine Domini amen.quæſtio talis eſt,iure municipali &c.cõcludit poſtar.pro vtraq̃ parte formata, q̃ in nullo debeat condemnari.Primò:quia à forma accuſa.non eſt recedendum.l.j.§.ſi is qui nauem.ff.de exerci.ff.de inſti.l.ſed & ſi pupillus.§.aditio.& l.qui habebat.Et per alia plura iura & rationes, vide ibi per eum.

a ¶Qualitas enim in libel. appoſita debet probari.q̃ qualiter ꝓcedat vide Alexã.cõſi. cxxj. pe. colum. lib.j.

b ¶Libellus non debet eſſe alternatiuus : q̃m parit obſcuritatem. ſic adde,q̃nq̃ nõ admitteretur,niſi eẽt alternatiuus, vt declarat Bart. in l. vbi aũt.§.illud aut illud.ff.de ver.obl.& habes bonũ text.& ibi Abb.in c.eũ dilecti.de emptio.& ven. & etiam habes ex his q̃ hic notan. in limitationibꝰ,in vj.maximè in.& de materia.li. incerti,vide Pau.cõſi.lxv. lib.j.

c ¶Vide etiã Bal. & Doct.in l.ſi inſulã.ff. de ver. oblig.

d ¶Vigore cõſuetudinis admittitur libellus alternatiuꝰ.de hoc vide gloſſ.in §.ſed iſte. & ibi Doct. in materia publicianæ. de act. & quaſr poſsit eadẽ actio. libellus cõcipi.vide Ale. in conſil.cxxj.in iiij.col.ver.& eomo.lib.j.conſi.cxcix.lib.ij.

73 ¶†Tertia regula quæ etiam ſequitur ex prima,ſit q̃ libellus nõ debet continere verba duplicia,multiplicia,implicita, ſeu prægnantia.no.Docto.& maximè Do. me. in c.præce.facit c.ſi.de reſcrip.& quod not.in l.ſi is,qui ducenta.ff.de reb.dub.& ratio eſt:quia talia verba inducunt obſcuritatem & incertitudinẽ.& vide quæ latius dicam in tit.de confeſ.in materia poſitionum. hæc tamen regula recipit duas limitationes,de quibus in præce.regulis.

74 b ¶†Quarta regula ſit,quæ ſimiliter deſcendit ex prima q̃ libellus non debet eſſe alternatiuus[b] : vt eſt tex.in l.Prætor edixit.§. quod autem.ff.de iniu.& ibi Bar.& an facit etiam d.l.in prin.& ratio eſt:vtrobiq̃ tollitur:quia alternatiua parit obſcuritatẽ,ſeu incertitudinem.ſ.de reſcrip.c.ſi.

¶Hæc tamen regula recipit plures fallentias.Primò fallit,quando alternatiua ſolùm poneretur in narratione.& in concluſione poneretur quid certum, quod ex ipſa alternatiua eliceretur. exemplum, dico quòd per ſolennem ſtipulationem promiſiſti mihi Stichum aut Pamphiluũ,quemvellem:quare peto Stichũ. ff.de ſol.in l.ſtichum aut pamphilum.in prin.& de iure do.in l. plerunq̃.§.ſi.j.rñſo.vel ſic:dico,quòd talis teſtator,cuius eſt hęres vniuerſalis in teſtamẽto ſuo,legauit mihi Stichum aut Pamphilum, dando mihi electionem, vel dirigendo ad me verba, per quæ habeo electionem: quare peto Stichum.ff.de legat.j.l. planè.la j.§.ſi ita Titio.& de legat.ij.in l.lucio.& in l. ſi cui.ff.de vſufru.leg.

¶Secundò fallit,q̃ eſſet talis alternatiua, quæ non induceret obſcuritatem:quia in qualibet parte alternatiuæ concluditur intentio libellantis:licet non oriatur eadem ſpecies agendi:ſed diuerſa:puta in poſſeſſorio vel ſpoliatione propria:vel mãdato,aut ratihabitione competit interdictum, vnde vi. ex receptione verò rei ſcienter facta quis ab alio fuit ſpoliatus : tenetur ex decreto,ſæpe.j.de reſti.ſpo.vnde ſufficit alternatiuè concludere.no. gl.ij.in c.ex parte.B.ſ.de fo.compe.& ibi dixi.facit c. ex parte S.ſ.de reſcript.& c.dudum.ij.ſ.de elect.faciunt etiam iura quæ allegaui in prima limi.primæ & ſecundæ regulæ.

¶Tertiò fallit,ſi ad idem vtrunq̃ membrum alternatiuè tendit quaſi declaratiuè, puta, ſi eſt talis alternatiua, quam certum eſt agendo debere perfici & determinari.exemplum in l,ſtatuliberum.§. ſtichũ.ff. de lega.ij. vbi ſi teſtator legauit mihi Stichum aut Pamphilum,quem hæres ſuus dare vellet:duntamen quem velit dare declaret eo die,quo teſtamentum recitatum erit:certè poſſum petere alterum eorum alternatiuè concludens. quia eo die quo producent teſtamentum in iudicio,& quo recitabitur iſta alternatiua . præſcietur, & aut hæres dicet tunc quem velit dare:& in illo fiet condemnatio.aut non dicet:& tunc electio erit mea : & in illo,quem volem,fiet condemnatio : vt d.§.ſtichum.Et ad idem facit,& melius.ff.de ſolut.in l.ſi quis ſtipulatus fuerit x.in melle.in fi.facit quod dicam in ſeq.fal.

¶Quartò fallit,ſi vnum eſt in obligatione & alterum in facultate ſoluendi,vt tradit d.Anto.in c.cùm dilecti.j.de emptio & ven.& quod habetur in l.miles.ff.de re iud.& per Barto.in l.ſti c pulationes[c] non diuiduntur.ff.de verb.obli. facit quod dicam in vj.fal.

¶Quintò fallit,ſi alternatio vel diſiunctio refert ſe ad idem:ſeu diſtinguit eadem:vel ſimilia non diuerſa:quo caſu, potius conculcatio verborum, quàm diuerſitas rerum. nam nunc ſub tali alternatiua poteſt concipi libellus,non ſolùm in narratione:ſed etiam in concluſione.exemplum,ſi aliquis petat hæreditatem ex cauſa fideicommiſſi,vel ſubſtitutionis fideicommiſſariq̃,vt in c.Ray.j̃.de teſta.vbi hoc no.Hoſt.& Abb.ſuper verbo,ſubſtitutionis.Idem ſi quis dicat in libello ſe impetraſſe gratiam à domino Papa, ſeu à ſede apoſtolica.vel B.promiſiſſe x.libros iuris ciui.ſeu x. volumina librorum iuris ciuilis : iſta enim pro quolibet ſupponunt,

¶Sextò fallit,quãdo naturæ cauſa hoc habet,vel requirit q̃ fiat petitio alternatiua:vt in l.ij̃.§.item ſi in facto.ff.dè ver.oblig.& in l.j.in fi.ff.de act.emp.& in l.nõ ab re.C.vnde vi.& in c. Raynaldus.j̃.de teſta.& in l.ij̃.C.de rei ven.vnde ſi fideiuſſor promiſit aliquid facere vel curare,q̃ aliâs de ſuo ſoluet:nemo ſani capitis dubitare debet,quòd procedet libellus,ſecũdùm formam contractus.ita concludit Bal.conſi.liij̃.quod incipit, libellus.facit l.non vtiq̃.ff.de eo,quod cer.loco.& ff.de verb. obl.& in l. ſi duo. Procedit ergo tunc libellus alternatiuus : ſiue alternatio inſurgat ex iuris diſpoſitione,vt patet in contractu emptionis & venditionis:alter contrahentium deceptus eſt vltra vel citra dimidiam iuſti pretij̃.quo caſu,libellus ſub diſtinctione formari debet,& etiam ſententia:vt l.ij̃.C.de reſcin.vend.& ibi traditur.& in c.cùm cauſa.j̃.de emp.& ven.& ibi per glo.Innoc.& Hoſti.etiam not.in c.cùm dilecti.eo.titu.Idem not.Hoſtien.in ſum.de emp.& ven.§.qualiter. verſi.& not.quòd libellus. ſiue etiam procedat ex conuentione partium.verbi gratia, dico per ſolennem ſtipulationem, promiſiſti mihi Stichum aut Pamphylum:quare peto te condemnari ad dandum alterum eorũ, ſ.Stichum aut Pamphylum,vt in c.Ray.& ca.Ray.j̃.de teſt.& in c.j.ver.te quoq̃.j̃.de plus peti.& inſti.de act.§. plus autem. ff.de pact.in l.ſi vnus ex argentarijs.§.pe.& ff.de verb.ob.in l. eum qui certarum.§. qui purè.

¶Septimò fallit,ſi nõ poteſt quis certificari vel declarari : quia talis certificatio vel declaratio dependet à facto alterius : quia tunc admittitur libellus alternatiuus,ſecundùm Docto.& Dome.in c.cùm contingat.ſ.de offi.deleg.& no.in c.conſtitutus.ſ. de reſti.in integ.& ibi per Inn.& Doct.vbi etiam plura ex prędictis tradit Henricus bohic.facit tex.& quod ibi no.gloſ.Bar. & Bal.in l.j.§.quod autem.ff.quorum lega.& Bar.in l.fin.ff.de iure pa.& quod no.in l.contractus. C. de fide inſtru.& l. Iulianus.§.ſi quis colludente.ff.de acti.emp. j.de priui.c.cùm olim. ij̃.tradit Specu.eo.ti.§.iam nunc. ver.& nota q̃ talis. & idem,ſi incertitudo proueniret ex facto actoris:ſi modo ipſe probabiliter erret in facto ſuo,ſecundùm Inn.Hoſti.Io. An.& d. Ant. Do.me.& Io.de Imo. in c.conſtitutus.qui volunt quòd actor propter hoc poſsit proponere plures actiones:etiam ſi ſe adinuicem non compatiantur.per d.§.quod autem.& per c.audi tis.j.de præſcrip.niſi in caſu ſpeciali.c.vt quis duas.de elect.li. vj.de cuius intellectu vide ibidem.& vide glo.ibi ſuper verbo, eligere.& Doct.ſuper ea.

¶Octauò fallit ratione conſuetudinis:vigore cuius admittitur libellus alternatiuus,peto talem rem pertinentẽ ad me iure dñij vel quaſi,vt hic dicit gl.in ver. & licet.& hodie eſt tex.apertus in c.Abbate.de re iud.lib.vj.vbi glo.dicit q̃ hodie talis libellus admittitur conſuetudine.& idem Do.me.hic & d. An.Ioan.de Imo.& Doct.& inſti.de actio.in §.alie.Spe.in titu.de actio.& peti.§.ſequitur ver.item no.tradit etiam in ti,de libelli concep. §.iam nunc.ver.& no.quod talis.& in tit.de proprie.§.notandum.ver.alie.& Io.de Imol.in c.conſtitutus.ſ. de reſtitu. in integrum.& Bar.in l.& an eadem.§.actiones.ff.de exce.rei iudic. aliqui tamen dicunt,quòd imò talis libellus admittitur de iure, actione incertitudinis,vt in d.c.Abbate.facit quod dixi in præceden.fal.ſed dicit hic Ioan.de Imol.quòd iſtud procedit,quando veriſimiliter facta diligenti inueſtigatione,actor non poteſt eſſe certus:aliâs de iure non deberet admitti,per no.per glo.in l.quod in hæredem.§.eligere. ff. de tributoria. Et per regulam iiij̃.prædictam. vnde tunc ſolùm admitteretur de conſuetudi-
d ne.[d] & vide Bal.in l.edita.C.de eden.ver.ſed iuxta hoc quęro. qui dicit q̃ licet iſte libellus videatur generalis reſpectu dominij̃:quia põt intelligi de directo & vtili:& etiam reſpectu quaſi dominij̃ : tñ admittitur.Inſuper etiam vide Bal.in l.j.C.ſi plures vna ſententia.ver.or modò reaſſumo,q̃ iſte libellus.vbi dicit iſte libellus,dico me dominũ,vel quaſi,dicitur diſiunctiuus, & non alternatiuus : quia reſoluendo libellum ad intellectum: iſtud eſt agere ſubordinatè:hoc modo, dico me dominum : & inquantum non poſsint probare de dominio,dico me quaſi dominum.vnde alterum eligo:licet conditionaliter,vt in ſimili in c.conſtitutus.ſ.de reſti.in integr.& in l.j.C.quando prouo.non eſt neceſ.facit quod dicam in v.regula in iij̃.fal. ſed agens alternatiuè nihil eligit:nec purè,nec ſub conditione : vt l.iij̃.ff.de eo quod cer.lo.ſecundùm Bal.

¶Nonò fallit,ſi reus nõ opponeret exceptionem de libello alternatiuo,per id quod dixi ſ.in limitatione primæ regulæ.

75 ¶†Quinta regula eſt q̃ libellus non debet eſſe conditionalis.

Inſtide

Insti.de ver.ob.§.ex conditionali.tenent Do. me.& doct.in c. præce.& probatur ff.de iudic.in l.non quēadmodum.& ff.qñ dies legati vsuffruc.¦ceda.l.fi.vnde si dico ꝙ promisisti mihi x. per sol.stipu.si nauis ex Asia venit:quare peto te condemnari in x.si vel cùm nauis venit ex Asia:non enim procedit libellus ex quo constat non esse adimpletam conditionem, vt dictis iu ri.facit c.nostra.j.de sepul.hæc tamen regula recipit plures fal.

¶Primò fallit si in narratione facti narraretur conditio, quæ as sereretur purificata & impleta.exemplū, dico ꝙ promisisti mi hi x.sub tali conditione,quæ extitit purificata:quare peto x.ff. de ver.ob.l.conditio in præteritis.& d.§.ex conditionali. & l. cedere diem.ff.de verb.sig.

¶Secundò fallit,si est talis conditio,de qua certum est ꝙ agendo implebitur & purificabitur.exemplū in l.si Titius & Seius. ff.de verb.ob.& ff.rem ratam habe.l.si indebitis.ff.pro socio.in l.actione.

¶Tertiò fallit,qñ conclusio libelli conciperetur sub conditione,seu super aliquo iure conditionaliter,& in futurum debēdo: non per se,sed vnà cū alio iure prę̄senti & puro,deducto & petito in libello:tanc̄ꝫ ex illo iure præsenti resultante & emanante,ac dependentiam habente:& est talis conditio,quæ omnino est purificanda & implenda in ipso iudicio.exemplum, Gēma mea est inclusa in aureo annulo alieno:quare non possum illam repetere, seu vendicare,nisi prius ab annulo separetur:vt in l.si gemma.& l.& si non sint.§.perueniamus.ff.de aur. & arg.le.in eodem libello possum petere,ꝙ gemma separetur ab annulo: quòd si separata fuerit quòd dominium ad me pertinere declaretur,& mihi restituatur:quia illa conclusio cōditionalis de dominio declarando,purificanda est in ipso iudicio,i. per sententiam super prima conclusione referendam , super separatione gemmæ.potest etiam figurari exumplum,secundùm no.per Inno.& Host.in c.dilecto.j.de app.vt puta,si peto pronuncia
a ri[a] sententiam nullam:& si fortè fuerit aliqua,peto ipsam irritari:seu remedio appellationis in melius reformari. talis est libellus,licet sit conditionalis,procedit,vt in ca.constitutus.s̄.de restit.in integr.& ibi hoc tenent Doct.& Domini de Rota dec.cclxxxñ.nec est actor sibi contrarius talem libellum formando:quia non simpliciter asserit sententiam nullam,& aliquam: quia tunc reperiretur vt contractus, vt dicam in vj. regula. sed simpliciter dicit nullam : & sub conditione sibi prouidet, vt in defectum nullitatis possit ipsam de iniustitia impugnare, vt dixi post Hosti.& Doct.in d.c.dilecto.Dyn. tamen voluit talem libellum procedere in reo appellante : sed in actore,seu de consuetudine.sed Oldra.voluit quòd imò procedat de iure.& sequitur Bald.in repet.l.tale pactum.§.qui prouocauit.q.xviij. & de materia vide per Bart.in l.si expressum. ff.de app.& per glo.in l.j.ff.quando prouoca.non est necess.& per Cyn.& Ange.ibi,qui simpliciter dicit libellum procedere.sed Bal.ibi multum egregiè & subtiliter prosequitur.& in vers.denuo quæro. concludit quòd ista forma procedit etiam in interlocutoria,quę non expectat post se aliam diffinitiuam.vel si haberet rem diffinitiuè,aut determinaret totum negotium,vel partem substantialem,per l.intra vtile.ff.de mino.& sic etiam ex prædictis patet,quòd procedit libellus,dico sententiam nullam,vel contractum nullum.& si valida vel validum sit,dico me læsum:& peto restitui in integrum,vt d.c.constitutus.& in c.cùm olim.ñ.j. de priui.& quod no.ñ.q.j.c.primates.xvij.dist.c. concilia.cùm si.& in l.Iulianus.§.si quis colludente.de act.empt.Item etiam quando prouenit ex lege vel canone,si peto rem mihi venditam tradi:& si non tradatur,peto interesse:vt l.j.ff.de act.empt. Et ibi per glo.& Doct.vel si peto à B.x.quæ extorsit à me per metum:& si non restituit,peto ipsum condemnari in quadruplum : vt l.si cum exceptione.§.j.& ñ.ff.quod met.causa.tenet Hostien.in sum.in titu.de his,quæ vi metúsve causa fiunt.§.fin.
b in fin.Iacob.de Ra.Pet.& Cyn.in l.si prouidetur. C.quod met. cau.posset[b] etiam figurari exemplum per c.ex literis. de pign. per c.cùm causa.de empt.& vendi.& l.ij.C.de rescind.vend.& per l.in re furtiua.ff.de condi.fur.& idem si hoc contingeret ex natura rei deductæ in iudicium,vt colligitur ex iuribus prælle gatis,secundùm Gof.& in c.Raynal.j.de testa.Et gloss.Innoc. Hostien.ibi & per Archi.iñ.q.ij.c. offeratur.talis enim conditio non reddit libellum dubium vel obscurum : sed clarum & concludentem in quolibet capitulo:vt patet in d.l.si cum exceptione.§.j. & ñ.quia ibi non peto alternatiuè rem per metum ablatam,vel quadruplum : sed peto primò rem : & hæc petitio est certa & clara,& si non restituat eam vsq; ad sententiam, peto quadruplum,& ista petitio similiter est clara & certa. similiter etiam possum petere rem à reo debitam,sub pœna:& si cōtraxerit,peto pœnam,vt not.glo.Inno.& Hostien.in d.c.Raynal.vel si peto à B.talem rem,quam sibi locaui:& si distulerit restituere vsq; ad sententiam,peto condemnari mihi ad rem & ad æstimationem.notant glo.& Doct.in l.pe.C.locati.vel si peto à T.damnum quod dedit in arboribus meis, & fuerit inficiatus:peto duplum,vt tradit Spe.eo.ti.§.nunc videamus.ver.sed nunquid talis libellus.aduerte tamen,secundùm Bal.in l.quem admodum.ff.de iudic.quòd per iura & exempla prædicta possemus dicere ꝙ regula nostra fallit, quando aliquid secundariò vel accessoriè peteretur conditionaliter,vel secundùm Ang.in d.l.quemadmodum.posset dici ꝙ regula fallit vbicunq; oportet pendente iudicio conditionem existere. facit quod dixi in præced.fal.& idem generaliter potest concludere in omnibus similibus casibus.& ratio potest esse duplex.Prima:quia condi tio purificatur cum ipso iudicio,vt dicunt Doct.in d.l.pe.C.lo ca. & Saly.ibi,& plerique in d.l.non quemadmodum. & in alijs iuribus s̄.alleg.Secunda est fauor dirimendarum litium.argu.l. quidam æstimauerunt.ff.si cer.pe.no.Host.in d.c. Ray.& Hen ri.Bohic in d.c.constitutus.s̄.de resti.in integ. vbi prædicta po nit pro maiori parte.

¶Quartò fallit,si pars non opponeret contra libellum:videretur enim procedere iudicium,per ea quæ s̄.dixi in ñ.limi.primę
c & secundæ regulæ. iudex tamen posset ex officio reñcere[c] ne iudicium sit in pendenti:& ne fortè propter conditionis defectum fiat deluforium,per no.in d.l.non quemadmodum.sed si non opponitur,nec reñcitur:videtur procedere,dummodo vel quod conditionaliter petitur pendente iudicio adimpleatur. ad quod vide quod dixi s̄.in eodem articu.xñ.in x.q. principa. versi.decimo quæro.ibi,si verò causa obligationis superueniet de nouo.

76 ¶†Sexta regula sit quòd libellus non debet esse sibi contrarius
a seu contraria continere,per c.ñ.j.vt lite non contesta.& de appel.c.solicitudinem.& l.ñ.§.sed & si alĩ.ff.quando appel.sit. facit regula,vbi repugnantia.de regu.iuris.lib.vj.& quod not.in l.quod in hæredem.§.eligere.ff.de tribu.hæc tamen regula fallit,nisi vnum peteretur purè,& eius contrārium conditionaliter.& in ipso iudicio potest purificari.vel si eius contrarium peteretur conditionaliter ex natura rei. exemplum, dico sententiam nullam:& si qua est,appello,vel contractum nullum:& si sit validus, peto restitutionem in integrum. & sic de singulis.
b nam & alia plura exempla potes colligere ex his,quæ dixi s̄.in præceden.regu.in iñ.fallen.Et vide quæ dicam in c.seq.articul. xxix.& xxx.

77 ¶†Septima regula sit ꝙ rescriptum habetur loco libelli. vnde
c si quis rescriptum impetratum ad litis contesta. certam personam,præsentat iudici,petendo quòd fiat iuxta formam rescripti:habetur loco libelli,vt no.Inno.in c.dudum.ñ.s̄.de elect.in glos.magna.pro quo facit c.præterea.j.de dila.Hostien.tamen ibi tenet contrarium,dicens quòd text. ille non negat' libellum offerendum.& idem Petr.Abbas.& ad tex.illum dum dicit,sed procedendum potius &c.supple,s.oblato libello,& lite contesta.&c.aliâs contradiceret c.j.s̄.eo.& c.j.de lit.contest.quinimò plus voluit Hostien. quòd si rescriptum originale, in quo nil petitur:licet ibi omnia exprimantur,tradatur loco libelli:quod non sufficiat,vel sententia quæ non est ferenda lite non conte. de quo dicetur j.vt lite non contest.sed do.Anto.Domi.me.& Ioan.de Imol.in d.c.præterea.dicunt ꝙ dictum Host.procedit in iudicijs plenarijs:secus in summarijs,in quibus sufficit qualis qualis petitio,vt dixi s̄.in c.præce.in v.prin.arti.in ñ.fal.& pluribus sequentibus : quia tunc secus est petere à iudice, prout in rescripto continetur:& ideò si scribitur pro aliquo beneficiando,satis est quòd impetrans dicat executori,supplico vel peto quòd exequamini mandatum vobis iniunctum.tenet Io.And. in c.accipimus.s̄.de æta.& qualita.& Bal.in l. beneficium. ff.de constitu.Principum.bene facta hac implicita petitione, sufficit rescriptum pro libello:non tamen sufficit copia extra iudicialis missa:sed debet produci ipsum originale,seu copia authentica: & peti per omnia in iudicio præsente parte:prout in rescripto continetur,vt voluit notabiliter Innocen.in d.c.dudum. & Archid.iñ.q.iij.offeratur.Et Specu.in titu.de præben.§.j.in versi. in his autem.aduerte tamen:quia pro prima opin.quòd rescriptum productum coram iudice habeatur loco libelli , videtur glo.ordinaria in authen.de iudicibus.§.audient.colum. vj.facit etiam authen.qui semel.C.quomodo & quando iud.vbi oblatio libelli & preces oblatæ Principi, & iudici directæ,& per ipsum aduersario insinuatæ , æquiparantur. facit etiam quod not.Barto.in l.j.§.libelli.ff.de appel.vbi Barto.vult quòd sufficiat coram iudice ad quem, producere libellum appellationis interpositæ coram iudice à quo.& petere ꝙ semper illa appellatione procedatur:& erit loco libelli.facit tex.in authen.de his qui ingrediuntur ad appellationem.in priu.Et fuit no.Inno.secundùm Ange.in l.si quis filio exhæredato.§.hi autem omnes.

¶De hoc libello peto sententiam pronūciari nullā & si qua est appello.adde Anc. in Cle.j. de re iu. & vide Alex.in consil.ñ.col.iij.li. iij.

¶Melius in c.cū dilecti.de cōtrahend. empt. vbi Abb.no.

¶Iudex ex officio parte nō petente pōt libellū incertū & obscurum reñcere.adde glo.& ibi latè Moder. in l.j.ff. de assessō. vltra ea quæ adnotantur per Ange.& Doct. in l.fi.C.de anna.excep.& limita etiam hanc materiam,vt per Iaſ.in l.j. in j.no. ff.de eden.

ff.de iniusto testamento.Et ibi tradit Io.de Imo.qui tamen concludit ꝙ tutius sit dare libellum,quàm solùm producere rescriptum.ego arbitror posse distingui ꝙ aut quæritur vtrum rescriptum habeatur loco libelli quò ad iudicem:& dicendum ꝙ sic. ita procedat glos.in §.audient.aut quò ad partem,& subdistingue ꝙ aut in rescripto non solùm contineatur narratio,sed etiã petitio respectu partis:& pars præsentando petijt fieri prout rescripto continebatur.& ita procedat j.opin.& c.præterea.& aut.qui semel.aut rescriptum non continet nisi narrationem & commissionem:& tunc aut causa est talis naturæ in qua possit procedi sine libello: vel propter naturã causæ, vel propter eius paruitatem:vel quia superior,qui habet potestatem,committit ꝙ procedatur summariè & sine figura iudicñ &c. Et rescriptũ productum coram iudice,habetur loco libelli:ex quo in talibus
a sufficit simplex narratio:etiam per modum posꝙ[a], vt latius dixi in c.præce.in v.prin.artic.fal.ñ.& pluribus sequentibus. aut causa est magna & talis naturæ,in qua debet ordinariè & plenariè procedi. Et tunc non sufficit rescript. producere:sed est necessarius etiam libellus.& ita procedat dictum Hostien.in d. c.præterea.

78 ¶†Decimoseptimò principaliter quæro quæ sint iudicia vniuersalia: & sub qua forma in eis sit concipiendus libellus.Sol. dic secundùm Innoc. in c.conquerente.s̄. de officio ordinarij quòd sunt quatuor quæ competunt pro hæreditate duntaxat, cuius nomine comprehenditur vniuersum ius defuncti. ff. de verbo.sign.in l.hæreditas.Et ista sunt petitio[b] hæreditatis,familiæ erciscundæ,actio ex testamento, quæ datur pro hæreditate ex Trebelliano restituenda:& actio ex empto,quæ datur,quoties hæreditas emitur.dicit tamen hic Do.me.ꝙ licet Innoc.dicat quod sunt iij̄. tamen debet intelligi ꝙ de istis tantùm iura apertè faciunt mentionem:sed aliæ multæ sunt,quæ possunt dici vniuersales ad similitudinem istarum iij̄. vt quando petitur villa vel castrum,vt sentit Inno.in c.cùm ad sedem.j.de restitu. spo.& Bar.in l.j.ff.de eden. vel si petitur ecclesia cum pertinentijs,vt dixi s̄.e.arti.in q.v.in j.membro.similiter etiam si ex non facta specificatione capitum,secundùm Do.me.Io.de Imo.& zab.hic & Bald.in repe.l.edita.C.de eden.versi. circa iij̄. per l. Marcellus.ff.de rei ven. idem si peto præbendam cum plenitudine iuris canonici,secundùm Io.de Imol.hic & Specu.in ti.de act.& peti.§.sequitur.in prin.per c.proposuit.j̄.de concess.pręben.vel si petitur locus cum finibus suis,per Spe.ibi per c.Abbate.in prin.de rei udi.lib.vj.vnde dicit Bar.& sequitur Do. m. hic,potest dici actio vniuersalis, quando datur ad id quod de sui significato multa in se vniuersaliter contineat:siue sit vniuersitas iuris, vt hæreditas vel l.bonorum pos.& similis,siue sit vniuersitas facti:vt peculium.de quo Do.m.remittit,& bene ad ea,quæ truduntur in iij̄.ff.de pec.sed circa prædicta dubitatur, an petitio iuris episcopalis sit vniuersalis vel generalis. Innoc. fuit sibi contrarius:quia in c.significari.j̄.de sepul.dicit ꝙ continet vniuersitatem:sicut in hæreditate.& habet nomen à iure impositum.vnde ex se,sine alia expressione,est apta plura vniuersaliter comprehendere,sicut grex.sed in c.conquerente.s̄.de offic.ordi.videtur sentire quòd sit generalis.sed primam opin.sequitur hic do.Anto.& Do.m.pro qua allegat c.cùm venerabilis.& j.de exce.vbi ius Episcopale fuit petitum vniuersaliter: nec in prosequutione aut in sentẽtia fuerũt aliqua facta specificata:sed simpliciter fuit adiudicatum ius Episcopale. idẽ etiam habetur in c.cùm venerabilis.j̄.de reli. do. Et adde quæ dixi s̄. in v.q.prin.in j.membro.

79 ¶†Qualiter autem sit concipiendus libellus in istis iudicijs vniuersalibus? dic ꝙ in petitione hæreditatis sufficiat dicere, quia sum hæres,& peto ipsius hæreditatem,prout sentit glo. nostra hic in versi.in vniuersalibus.Et glos.in l.j.ff.de edend in prin. sed Bart.ibi dicit quòd ista non est bona forma libelli: quia eo ipso ꝙ est hæres,habet hæreditatem,prout est ius:quia adita hęreditate,omnia iura in nos transeunt,licet non transeat corporalis possessio,nisi comprehendatur, vt in l.cùm hæredes. ff.de acqui.pos.non ergo est necesse petere hæreditatem. vnde libellus debet ita concludere:peto me pronunciari hęredem:& adiuersarium cogi ad restituendum quicquid tenet & possidet de dicta hæreditate.Et ita firmauit iurisconsultus in l.licet.ff.de peti.hære.Et ibi Bal.& Doct.dicit tamen d.Ma.quod opi. gl. hic potest sic sustineri:videlicet,cùm dico,peto hæreditatem: quia sum hæres.& peto res hæreditarias, vt eas possideam proprio nomine.facit l.j.ff.de rei vend.Sed primus modus est verior & notabilior,secundùm eum.Dicit etiam hic Ioan.de Imol. ꝙ licet talis libellus possit sustineri,per id quod habetur in l.j.ff.si pars hæreditatis petatur.Et per no.per Bar.in l.ex diuerso.§.j. ff.de rei ven.tamen aptior est libellus Bar.& bene dicit:ergo ꝙ secundùm facti cõtingentiam debes formare libellum sub hac forma,coram vobis.& c.dico ego M.qualiter A.defunctus est ab intestato,vel condito testamento:cuius ego sum hæres insolidum,vel pro parte:prout hic in facto contingunt.dico etiam ꝙ B.possidet talia bona hæreditaria,quæ denegat mihi restituere:quare peto vestra sententia declarari me esse hæredem insolidum pro parte: qua declaratione facta,peto per vos & officium vestrum condemnari dictum B. ad restituendum dictas res,& eum condemnatum cogi & compelli ad ipsas res hæreditarias restituendas per vos & officium vestrum.Petitur enim
c declaratio sicut in reali:quia petitio hæreditatis etiam est actio[c] in rem.vt l.licet si ita lege.§.petitio.ff.de peti.hære.& ideò debet concludi declaratoriè sicut in reali,vt dicit Bal.in d.l. edita. in repe.in ver.post hæc generalia.Et aduerte, quia (vt dixi) secundùm facti contingentiam debet dicere,an sit hæres ex testamento,vel ab intestato:& an in solidum pro parte,prout in facto contingit,per l.j.& ij̄.iuncta l. licet minimam.ff.de petitio. hæredita.not.Bald.in addi.Specu.in titu.de actore.& vide Specu.in titu.de iudic.in §.j.in iij̄.parte.vbi ponit varias formas libellorum in petitione hæreditatis:in possessoria hæreditatis petitione,& in similibus:& vniuersalibus iudicijs. Et vide quæ dixi in v.q.princi.in primo membro.& vide etiam quod dicam in seq.q.

80 ¶†Decimooctauò principaliter quæro,quæ sint iudicia generalia:& qualiter in ipsis formetur libellus.Solu.dic ꝙ iudicium gñale dicitur illud,quod continet sub se plura specialia:& non tamen ius vniuersum:vt actio negotiorum gestorum,tutelæ,& pro socio vt dicit Inn.in c.conquerente.s̄.de offi.ord.& differt iudicium generale ab vniuersali,secundùm Bar.in l.j.ff.eodem. quia vniuersale secundùm propriam ipsius naturam datur ad declarandum ius actoris,vt dixi in q.præced. Sed restitutio rerum in ipso iudicio fit officio iudicis:vt in l.licet.& l.iij̄.ff.de peti.hære.& s̄.dixi in præce.q.& ideo in vniuersali non est necesse rium,nisi ꝙ declaretur actorem esse hæredem:& est ista sententia maximi effectus:quia licet non declaretur res petitas esse hæreditarias,vel per conuentum possessas:quia fortè non possidebat:tamen si post sententiam petam sententiã mandari executioni in his rebus:& conuentus negaret illas fuisse in hæreditate,tenebitur restituere,facta probatione, ꝙ res fuerint hæreditariæ,per no.in l.à diuo Pio.§.si super.ff.de re iudi.& in l.iij̄.ff. de peti.hære.secundùm Bar.in l.j.ff.de eden.quod dicit notandum.& sequitur hic Do. m.Iudiciũ verò generale datur ad reũ condemnandum: & ideò debet probari,vel super quo debet fieri condemnatio.Et ideò sententia quæ fertur super hoc iudicio,non parat præiudicium in effectu: nisi in causis quas actor prosecutus est:vt l.licet.de peti.hæ.Et vide omnino quę dixi s̄. eo.ar.in v.q.prin.in ij̄.membro.

81 ¶†Vtrum autem petitio iuris Episcopalis dicatur iudiciũ ge-
d nerale vel vniuersale[d],dixi in q.preced.& quid iuris,si actio sit de sui natura singularis:sed agitur ad pluralitatem rerum,vt puta,peto omnia quę tibi obuenerũt ex testamento codi.vel quę possiden.in tali loco,vtrum per accidens dicatur actio generalis.Specu.in titu.de actio.& petitio,§.sequitur.versi.quid si peto.dicit talem libellum generalem.& idem tenet Iacob. de Are.in l.de pupillo qui nunciat.ff.de no. oper.nuncia. Innoc.tamen in c.cùm ad sedem.j̄.de resti.spol.videtur velle ꝙ non admittatur talis petitio sine alia declaratione,seu expressione rerum.& sic non dicitur iudicium generale:quia tunc admitteretur, vt dixi in d.v.q.in ij̄.membro.sed contrarium sensit Inno. in c.certificari.j̄.de sepul.l.ij̄.in prin.magnę gl.vbi videtur velle quòd talis petitio dicatur generalis:& sufficiat ꝙ in processu exprimantur res.& idem etiam videtur velle hic Domi.m. Anto.dicens ꝙ propter adiectionem signi vniuersalis seu generalis,dicatur petitio generalis.sed Ioan.de Imol.hic plus placet prima opi.& etiam mihi.qualiter autem sit concipiendus libellus in iudicio generali,glos.hic vult ꝙ sufficiat dicere,peto rationem administrationis tutelę.sed tu in hac materia tam tutelę,quàm negotiorum gestorum,& pro socio, vide quamplurimas libellorũ formas secundùm varias contingentias,per Spe. in ti.de iudi.§.generalia.in iij̄.parte.

82 ¶†Decimonò principaliter quęro de iudicijs singularibus,seu specialibus.Solut.dic quòd sunt rei vendicatio, actio depositi, commodati,locati,precarij̄,& similes.in quibus nihil vniuersale aut generale petitur.Et in his, secundùm varias occurrentias qualiter sint formandi libelli,videbimus sub congruis titulis.& vide varias formas per Spe.in tit.de iudi.§.specialia.in iij̄.parte.& etiam in singulis titulis,quibus conuenit formatio libelli per totũ progressum illius iij̄.partis.Et vide remissiones,quas statim faciam in q.xxj.

83 ¶†Vigesimò principaliter quęro de iudicijs communibus.Solutio.dic quòd sunt tria,s.finium regun.familiæ erci.& communi diui.

---

a ¶De hoc libello per modũ posꝙ, vide etiã Soci. in cõsi.xcvj.col.iij̄. ver.sed quid plura.lib.j.

b ¶Petitio hęreditatis est iudicium vłe, debet tñ declarare is,ꝙ petit an sit hęres ex testamẽto:an verò ab intestato, vt Alex. cõcludere vł in consi.cxxj. col.vij̄.lib.j.& de istis vłbus, vide latè per Bart. & moder.in l.j.ff.de eden.

c ¶Petitio hęreditatis, est actio in rẽ. at tu vide latè Alex.& moder. in rubr. ff.si cert. pe. & in l.si finita.§.Iulianus. in iij̄.co.de dam.infect.& Aret.in l. iij̄.§. genera. de acq.pos.vbi mistã esse cõtẽdũt.

d ¶Qualiter differat iudiciũ vłe à gñali: & de mõ cõcludendi in eo iudicio,vide Ro. in consil. ccxj.& Alex.qui limitat dicta Bar.in d.l. j.Alex.in consil. clxxxvij̄. colũ.j. lib.ij̄.

ni diuid.& dicuntur communia:quia quilibet poteſt eſſe actor & reus:vt in l.in tribus.ff.de iu.& q̃uis.s.xvĩ.q. poſuerim iudicium fa.ercif.inter iudicia vniuerſalia:tamen ibi ponitur alio reſpectu,videlicet,ratione vniuerſitatis.hic verò repetitur alio reſpectu,videlicet,quia vterq; hęres quando eſſet actor & reus: & ideò ponitur inter communia.& vide per Spec.in ti.de iud. §.communia.vbi ponit varias formas libellorũ in iſtis iudiciſs: & de forma etiam libellandi in iſtis iudiciſs,vide per Bal.Inſti. de actio.§.quædam actiones.

84 ¶†Vigeſimoprimò principaliter quæro,pro expeditiõe iſtius xĩj.prin.ar.quæ ſint formæ libellorum in ſingulis actionibus. Sol.vt dixi s̃.in prin.ego ſolummodò intendo hic iſtam q. expedire per remiſsiones: quia nimium longum eſſet in ſingulis actionibus libellum conficere.ſed Deo duce, ſub congruis titulis procedente tempore adaptabimus. ſed præter generalẽ remiſsionem ad Rofr.& Gof.in libellis eorum,tam iuris canonici quàm ciuilis,& Spe.in iiĵ.parte ſui operis per totum. accipe pro tunc iſtas remiſsiones in confeſſoria & negatoria, qualiter ſit concipiendus libellus.vide Bald.Inſti.de act.§. æquè.& per Bar.in l.ſi prius.ff.de oper.no.nun.in officio reſcindenti, & in reſciſſoria tantùm.Et in officio reſcindenti & reſciſſoria ſimul. vide Bal.Inſti.de act.§.rurſus.de libello verò formando in reſti.in integ.vide Bal.in l.ſi quidem.C.de reb.cre.& Bar.in l.minor autem magiſtratus.§.j.ff.de mino.in reuocatoria & in hypothecaria contra debitorem:& contra tertium vide Bal.Inſti. de actio.§.item ſeruiana.& per Bartol.in l. ſi fundus. §. ſi res. ff.de pignoribus. & l. rem alienam. ff. de pigno.actio. vide etiam in capit.ex literis.ĵ.de pign. Et in actione,qua dominus tenetur de pec.Et in actione de conſtituta pecunia. & inſtitoria.& in actione in factum,quæ oritur ex iureiurando informiter,vel formiter præſtito.vide Bal.Inſtit.de act.§.in perſonam. Item contra eum,qui corrupit vel ſubſtulit album . Et contra eum,qui vocauit in ius ſine venia.Et contra vi eximentem vocatũ in ius.& contra eũ, qui dolo fecit quominus quis veniret in iudicio, vide Bald.Inſti.de actio.§.pœnales. in actione verò depoſiti,in varĩs caſibus.Et actione furti manifeſti, vt bono. rapt.& contra hæredem,qui paſſus eſt pro legato ad pias cauſas relicto.qualiter ſit concipiendus libellus,vide Bal. Inſti.de actio.in §.ſequens diuiſio.in actione verò ſerui corrupti. Item ſi dictus ſeruus res ſubtraxiſſet.in actione quod met. cauſa. Et de calumniatoribus, quando quis recipit ab alio vt calumniam faceret,& committeret contra me,vel ſi recipiat à me ne vexet me calumnioſè. Et contra executores recipientes vltra, quàm debeant recipere.vide per Bal.Inſti.de actio.§.omnes autem actiones.in actionibus autem arbitrarĩs,in quibus duæ ferũtur ſententiæ,vt in actione prima ad exhibendum:& in actione ſecunda ad exhibendum poſt condemnationem. Et quid ſi aliquis vellet cum ipſa actione ad exhiben. intentare rei vendicationem,vel publicianã : quod fieri poteſt, ſecundùm aliquos. Et in actionibus arbitrarĩs,vbi vertitur officium iudicis, vt qs condemnetur propter id quod certo loco dare promiſit. Et in actione arbitraria in qua verſatur officium iudicis propter dominium datum per ſeruum : qualiter libellus concipiatur.vide per Bald.Inſtit.de actio.§.præterea quaſdam. Et ſi debes mihi centum:& quia non reddidiſti in tempore,oportuit me accipere ſub vſuris.vide Spe.in tit.de lit.conte.§.j.verſ.& his autem. Et in materia quartarum,vide Inn.in c.certificari.ĵ.de ſepul.in materia verò iuris Epiſcopalis,vide Inn.in c.cõquerente.de of
a fi.ord.& in c.conſtitutus.de reli.do.Et qñ agitur[a] remedio canonis redintegrãda.Lapus alleg.lj.Et in poſſeſſorio recuperandę,vide Ioan.Andr.in regula,qui per alium.de regu.iur.lib.vj. & quod traditur in c.conſultationibus.de offi.deleg.Et in interdicto,quod vi aut clam.vide Bart.in l.cõpetit. §. in ſumma. ff.quod vi aut clam. de quibus latius dicam in tit. de reſti.ſpo. de forma verò libelli in appellatione à grauamine comminato, & ab interlocutoria,vide per Spec.in tit.de lit.conte.§.j.ver. ſi tamen in cauſa.in iĵ.parte.in alimentorum verò petitione, vide Bar.in l.j.ff.de ali.& cib.leg.& quid ſi à pluribus debeãtur. vide Bar.in l.iĵ.eod.tit.& quid in alimentis debitis ex teſtamẽto,vel iure ſanguinis,aut ratione ſeruitĩ,vide Bar.in l. libertis. la finale.§.j.c.tit.de ali.leg.Et quando petitur caſtrum vel ciuitas tanquam impropria,vel Epiſcopus,vel patronus petit aliquod ius in eccleſia.Inno.in c.cùm venerabilis.de relig.do.qualiter autem coniunctus pro cõiuncto ſine mandato pro ſolutione illi debita debeat libellare,Barto.in l.verò.§.j.ff.de ſol.Et quando vnum venit in obligatione,& aliud in facultate ſoluẽdi,vide Bar.in l.ſi quis ſtipulatus.ff.de ſol. Et quando aliquid petitur eligendum,ponit Bar.in l.ſi pluribus.ff.deleg.j.& quãdo filius familias iuſſu patris adiuit hereditatem,& non vult illam reſtituere,tradit Ioan.Andr.in addi.Specul.in titu. de conuerſio.infidelium.§.j.verſi. exhibito. & ſi petitur confirmatio electionis,tradit Inno.qualiter libellari debeat.s̃. de tranſact. c. de cętero. in retractatione verò attentatorum poſt appel. extraiudicialem tradit Innoc.s̃.de elect.c.cùm nobis olim.vt ĵ.de app.c.conſuluit.Et ſi duobus inſolidum eadem res legetur : & vni ſit ſoluta,qualiter alter debeat libellare, traditur in l. ſi res. de leg.iĵ.& quando petitur æſtimatio:quia legatur res aliena, vide Bar.in l.apud Iulianum,§.j.& in l.planè.§.ſi rem.ff.de legat.j.

¶A.B.Vigeſimoſecundò principaliter quęro,quid ſi ſimus in cauſis & caſibus,in quibus non eſt neceſſarius libellus : ſed tamen pars illum dedit,ſed non eſt in forma debita,an teneat.So. dic vt dixi s̃.c.j.arti.v.in fi.Ma.Et ex his (Deo duce)habes expeditum xĩj.prin.arti.

¶Decimotertiò princ.articu.examinanda eſt materia de varĩs clauſulis,quæ in libellis conſueuerunt apponi:vltra ea quæ dicta ſunt in præcedenti arti.circa quem art. proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima, de clauſula expenſarum.

¶Secunda,de clauſula,omni meliori modo &c.& petens ſibi iuſtitiam &c.

¶Tertia,de clauſula,proponens omnia & ſingula iura.

¶Quarta,de clauſula,non aſtringens ſe &c.

¶Quinta,de clauſula,ſaluo iure addendi.

¶Sexta,de clauſula illa, ſaluo iure calculi : vel plus vel minus, prout probabitur.

85 ¶†Quò ad primam q.dic q̃ poſt illa verba quæ in libello apponuntur,petit veſtra ſententia condemnari dictum B. & condemnatum &c.ſubĩcitur communiter clauſula,& petit expen
b ſas[b] factas:& de fiẽdis proteſtatur.ſed melius eſt dicere, & fiendas,per ea quæ traduntur in c.finem.j.de dolo & contu. & quæ latius dixi in c.calumniam.ĵ. de pœnis.

86 ¶†Quò ad ſecundam q.dic q̃ poſt dictam clauſulam cautela eſt,vt apponatur clauſula,videlicet,& prædicta omnia & ſingula narrat.& petit omni meliori modo,via,iure,et forma quo,& quibus magis & melius fieri poteſt,ſecũdùm formam iuris & ſtatutorum:petens in prædictis ſibi fauorabiliter iuſtitiam miniſtrari.ſed tu notabilius iuxta conſuetudinem meam dicas: & prædicta omnia & ſingula narrat & petit omni meliori modo via,iure,& forma,quæ & quibus magis & melius fieri poteſt, & debet,ſecundùm narrationem & petitionẽ, aut ſecundùm narrationem,vel ſecundùm concluſionem,& ſecundùm formã iuris:ſeu ſacrorum canonum & ſeu ſtatutorum,& ſeu ſynodaliũ conſtitutionũ:vel ſecundùm cõſuetudinem, ſecundũ quod melius & aptius poteſt congruere intentioni ſuæ petẽs in prædictis & circa prædicta,non ſolùm vt petuntur.ſed etiã vt narrantur:& rei veritas eſt,fauorabiliter ſibi iuſtitiã miniſtrari.hæc clauſula eſt valde vtilis ad plura:& habet multos effectus.

87 ¶†Primus effectus eſt, vt videatur intentata actio competens & apta.vt no.Inn.in c.ĩj.ĵ.de ordi.cog.& ibi Io.An.& d. Ant. c
& ſequitur Bald.in l.incerti.C.de interdictis.q.xv.& in l.edita. C.de eden.& in l.ſi. C.de anna.except.

88 ¶†Secundus effectus eſt,ſecundùm Io. cal.in d. c.ĩj.qui dicit ſe in q.facti obtinuiſſe propter iſtam clauſulã,q̃ ſi actor in libel-
c lo narrauit reſpiciẽtia petitorium[c] & poſſeſſorium : & concludit expreſsè in poſſeſſorio,addẽs clauſulam prædictam:poterit poſtea ſuper petitorio probationes inducere,quia hęc clauſula põt vtunq; complecti. & ex quo in narratione facta fuit mentio de vtroq;, licet concluſio facta fuerit in poſſeſſorio: tñ hæc clauſula debet referri etiam ad petitorium narratũ, vt verba aliquid operẽtur,in c.ſi Papa de priuilegĩs.& quia talia debent eſſe ſubiecta,qualia prædicata permittunt ſeu demõſtrãt, vt in c.inter dilectos.ver.cęterũ.ĵ.de fide inſtr.& l.iĩj.& ibi Bar. ff.de fun.inſtru.& in l.qui vinum.ff.de vino leg.& in ambiguis fit interpretatio pro libellante.l.ſi quis intentione.ff. de iud. & tenet idem do.Anto.in c.j.s̃.de iudi.& moderniores in l.j.ff.de eden.& Do.in d.c.ĩj.de ordi.cog.

89 ¶†Tertius effectus eſt,ſecũdùm Do.me.in d.c.ĩj.qui ſequitur ex prędictis ſatis notabilis:videlicet q̃ vbi ex narratione facti poſſunt elici plures actiones, quarũ aliquę ſunt aptę, & aliquę ineptę.& cõcluditur ſup̃ inepta,q̃ propter hãc clauſulã ſubiectam,licet libellus aliâs ineptus,non tñ debet reĵci:ſed ſuſtẽtari & põt probatio induci ſup̃ acta actione:quia illa clauſula gñalis debet referri ad aptam actionem,ex quo põt colligi ex narratione facti per rationes ſtatim aſſignatas in effectu pręcedenti.facit quod no.Inn.in c. in p̃ſentia.s̃.de renũ. & in ſimili in c. ſicut.de re iud. ſecus vbi ex narratione non poſſet comprehẽdi cauſa ſeu actio apta:quia tunc illa clauſula generalis non poteſt verificari vltra narrata:quia referri debet tantùm ad pręcedentia,vt in c.ĩj.requiris.& in c.intimaſti.j.de app & quia talia de-

a ¶Si agatur ex remedio canonis c. redintegrãda. iĩj. q.j.vide modum procedẽdi p Alexã.in cõſi.cxvĩj. p totũ li.ĩj. & cõſi.vj.col.ĩj.ver.capio ſecũdũ.li.iĩj.

b ¶ Debet actor reũ in expẽſis cõdẽnari petere in libello : & reo actorẽ exceptionibus ſuis:aliâs iudex nõ cõdẽnat. vide Bal.in l.properandum.& ibi mod.in §. ſinaũt alterutra. in fi.C. de iudi. & quær fiat talis cõdẽnatio,vide Alex.in cõſi.xxxvĩj.li.ĩj. inci. viſo & opportunè diſcuſſo.

c ¶Si actor narrat id qđ reſpicit & petitoriũ & poſſeſſorium ex cła, oĩ meliori modo &c.vł intentaſſe id qđ probabiť. adde q̃ no.Alex. in conſil.cxxj.li. j.& Soc.cõſi. cclxĩj.li.ĩj.co.j.ver. & in primis. & ĩ alia materia qđ opereť, vide Fel. qui enumerat vj. effectus in c.cùm ſuper.in fi. de offi.deleg.

bent esse subiecta &c. vt statim dixi.

90 ¶† Quartus effectus est secūdùm Io. de Imo. in l. si cū nulla. ff. de reiudi. vbi dicit ꝙ dicta clausula operatur, si fortè actor in libello solùm petit aduersarium cogi ad soluendum: & non petit eum condemnari: quo casu, regulariter non videtur procedere libellus, vt tradit Bart. in d. l. si cū nulla. & probatur in l. j. C. de execu. rei iud. tamen propter talem clausulam libellus sustentatur, vt propter dicta verba, petēs sibi iustitiam &c. omni meliori modo &c. tacitè in effectu videtur etiam condemnatio pro quo etiam allego, quia ille qui vult consequens: videtur velle necessarium antecedens ad illud consequēs, vt in l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu. & in l. olimpico. ff. de seruitu. vrb. prædi. & probatur in c. j. s̄. de offi. deleg. & propter hoc ar. quidam voluerunt ꝙ etiam sine prædicta causa prædictus libellus procedat.[a]

a ¶ Q3 ꝓcedat libell⁹, ī quo petit actor reum cogi ad soluēdū, vide Fel. in c. ñ. de off. dele. & ibi Deci. qui dicit hāc esse cōem opi.

91 ¶† Quintus effectus est, ꝙ ratione dictæ clausulę procedit libellus sine aliqua conclusione: quia illa dicitur intentata, quę potest colligi ex narratione, secūdùm Inn. in d. c. ñ. tenent moderniores Legistæin l. j. in prin. ff. de eden. & Do. m. in c. j. s̄. de offi. delega.

92 ¶† Sextus effectus, qui similiter sequitur ex prædictis est ꝙ licet in libello egerim ex confessione mutui vel depositi, ꝙ debeo succumbere, si probaui veram causam, s. mutuum vel depositum: quia alia est obligatio, quæ inducitur ex cōfessione: alia, quæ inducitur ex mutuo seu deposito, vel simili cā. & sic probando causam, propter diuersitatē obligationis: nō debeo obtinere, secundùm d. Anto. in c. si cautio. de fi. instru. de qua q. per Io. An. post Nicolaum ma. in addi. Spe. in ti. de teste. §. j. ver. sed pone egi. tñ propter prædictam clausulam sustētatur dictus libellus: & posset sequi condemnatio, vt voluit Io. de Imo. in d. c si cautio. ver. quid autem econtrà. antepe. col. sed aduerte: quia licet prædicta clausula habeat prædictos effectus: tñ hoc videtur procedere, qñ essemus in ambiguo, vel in incerto: quia tunc libellus vigore dictæ clausulæ adaptaretur ad illam cōclusionē, quæ aliquo modo colligi posset ex serie libelli. secus si petitio est prorsus deformis: & probata non cōueniunt petitioni: quia tunc inepta petitio expresse intentata, nunc̄ trahitur ad diuersam, & aliā alterius naturæ & formæ. licet enim cōclusio qñq; colligatur ex medijs in libello deductis: tñ hoc videtur procedere, qñ est incerta. secus si certa. hoc sentit Bald. in l. ñ. C. de peti. hære. & quidam Moder. in l. ñ. §. j. ff. de ver. ob. aliās frustratoria redderetur dispositio legis primæ. ff. si men. fal. mo. dixe. & l. beblius. ff. de pact. do. & quia in incertis nō certis, locus est cōiecturis, vt l. continuus. §. cùm ita. ff. de ver. obl. & quia expressum prævalet tacito, vt l. precibus. C. de impu. & alijs substi. & probatur in c. examinata. s̄. de iudi. quia clarum est ꝙ omnia iura positiua degenerant in processu & sententia Principis, vt in c. in nostra. j. de sepul. & tñ Papa in d. c. examinata. absoluit reū propter ineptam petitionem: licet actor potuisset aptam intentare: quam Papa eidem reseruauit. ego arbitror ꝙ si ex narratis potest aliquo modo elici apta conclusio, cui conueniant probationes postea factæ: procedat libellus vigore dictæ clausulæ: & habeant locum quæ superius dicta sunt. Secus[b] si actio seu petitio, seu conclusio expressa, seu etiam non expressa, quæ tamen competeret actori, nullo modo congruit narratis, aut deductis in libello: tunc procedat quod statim dictum. & ita intelligo c. examinata. facit quod tangit Do. me. in c. super literis. s̄. de rescrip. Et idem etiam videtur sensisse Do. m. in c. ñ. de ordi. cog. notandum etiam ꝙ quidam volunt vt dicit Io. petrutius in l. j. in prin. ff. de eden. ꝙ dicta clausula non tollit vitium contrarietatis: quia ipse libellus semetipsum excludit. ar. l. j. de fur. quod dictum mihi non placet. eo ꝙ per verba dictæ clausulæ, omni meliori modo &c. potest dici sublatum illud quod faciebat cōtrarietatem, si alterum quod remanet iunctis probationibus factis, concludit: & sufficit ad intentionem libellantis. est etiā aduertendum ꝙ licet communis vsus sit & practica, vt dicatur petens in prædictis &c. sibi iustitia ministrari, secundùm formam iuris & statutorum: vel secūdùm legum & canonum statuta. ad quod vide tex. in c. j. j. de ope. no. nū. Et ista accumulatio videtur posse fieri, vt ibi. & vtilis esse: vt plurimum iuriū auxilium accumuletur. nam si simul ad idem concurrunt, fortiora erūt iura actoris. facit quod no. x. di. c. fi. & quod dixi in d. c. j. de ope. no. nū. in gl. ñ. ego tñ sum solitus formare & accumulare dicta auxilia, non copulatiuè simpliciter: sed cum copulatiua & diliū ctiua: & seu, vt dixi. Et hoc vt euitetur contrarietas vel diuersitas, quæ quandoq; in talibus reperitur. ad prædicta tamen vide Bart. in l. rerum amotarum. la j. ff. rer. amo. vbi dicit ꝙ licet quidam dicant ꝙ iste libellus peto ipsum condemnari secundùm formam iuris & statutorū. non procedat: quia proponit actionem de iure communi: & conditionem ex iure statutorum. cōtra l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tributoria. contrarium tñ determinat Bar. quia vt sæpius dictum est, verba libelli debent interpretari in fauorem[c] libellantis. vnde cùm dico, secundùm ius & formam statutorum. debet intelligi. i. secundùm statuta à iure approbata, per illam l. rerum. iuncta glo. pro qua vide bonū tex. de iure cano. in c. cùm venissent. j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. vel interpretabitur, i. cōdemnetur secūdùm ius: & procedatur secundùm formam statutorum. vel intelligūtur, secundùm iura non reprobata per statuta, secūdùm quod actori vtilius visum fuerit. tangit Bal. in l. gallus. §. si eius. ff. de liber. & posthu. & in repe. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. & leg. & in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cau. Et Bar.[d] in l. rerum amotarum ff. rer. amo. & Bal. in l. j. C. de confes. & l. edita. C. de eden. & Ponta. in l. post dotem. ff. sol. ma. vers. septimò dubitatur. ¶ Et sic patet ex prædictis ꝙ appositio dictæ clausulæ est valde vtilis. in contrarium tñ arguit Bal. in l. ius pluribus. prope fi. ff. de iusti. & iur. dicit enim ꝙ propter dictam clausulam, petens sibi iustitiam ministrari, dici posse ꝙ sententia lata pro libellante non habente iustitiam, non valet: quia nō esset conformis libello, per l. vt fundus. ff. communi diui. & quæ latius dicam in c. seq. in xxxiiij. arti. decidit tñ Bal. in contrarium, quia ius & iustitia fori intentata est: quæ est secundùm quod iudici videbitur, vt d. l. ius pluribus. subdit tamen ꝙ tutius est nō ponere dicta verba in libello. licet approbetur per c. j. de ordi. cog. sed tu dic ꝙ imò est valde vtilis: & per ipsam sustentabis infinitos libellos, qui sine ipsa de iure sustentari non possent. & ad materiam istius clausulæ, vide quæ tetigi s̄. in xij. prin. art. in x. q. prin. ver. decimò quæritur. ibi, secundo casu, cùm agitur actione singulari.

93 ¶† Tertiò quæro de clausula illa, proponēs ad prædicta omnia & singula iura sibi competentia & competitura. So. dic ex mente Bal. in l. Titiæ textores. ff. de leg. j. & ista clausula est vtilis ad hoc, vt quis non videatur se astrinxisse ad probandum nō necessaria. sicut dicam in seq. q. vtrum autem prosit quò ad iura sū peruenientia: collige ex his, quæ dixi in xij. arti. princ. sub x. q. prin. ver. x. quæro.

94 ¶† Quartò quæro de clausula quæ postea communiter subijci tur, non astringens se &c. qualiter formetur: & quis sit effectus. So. dic quò ad primum ꝙ subijcitur sub infrascripta forma, non astringens se ad probādum omnia p̄dicta: nec ad aliquod onus probationis superfluæ: nisi quatenus & duntaxat sibi sufficiat ad victoriam reportandam. c̄tum verò ad secundum, quis sit effectus, dic ꝙ effectus est vt verbum sonat, videlicet quia non astringitur ad probandum omnia narrata: sed ea duntaxat, quę in l. si cum nulla. ff. de reiudi. vbi dicit se respondisse Paduæ in quæstione de facto ꝙ licet actor diceret in libello, peto decem, quæ dico mutuasse iam sunt quinq; anni: ꝙ si testes dicunt & probant mutuum, dicentes ꝙ viderunt mutuari iam sunt tres anni: ꝙ probata est intentio actoris, licet quidam dicerent oppositum: moti, quia aliud est mutuum factum iam sunt quinq; anni, ab eo quod factum est iam sunt tres anni. facit quod not. Bar. in l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. & sic testes non videntur concludere intentionem actoris. sed Io. de Imol. cōcludit oppositum, qñ esset apposita dicta clausula: quia per eam patet ꝙ noluit se astringere ad mutuum factum tempore narrato in libello: sed solùm ad id quod sibi sufficiat ad victoriam. constat autem ꝙ sibi sufficiebat mutuum factum esse ante motam litem, vt tradit Bart. in d. §. actiones. & gl. & Doct. in c. Abbate. circa finem, de re iudi. li. vj. dixi s̄. in xij. arti. princi. sub x. q. principa. ver. x. quæro. prope finem. & q. viij. tangit Spec. de hac clausula eo. ti. §. fi. vers. item consueuerunt. & remittit ad no. in ti. de except. §. viso. ver. porrò. Et vide quæ dixi in c. ñ. s̄. de rescrip.[e]

95 ¶† Quintò quæro de illa clausula, quæ in fine cōmuniter subñcitur, saluo iure addendi, mutandi, detrahendi, emendandi, seu corrigēdi. So. dic ꝙ hæc clausula nihil videtur importare, vt no. gl. in c. inter dilectos. j. de fide instru. & Bar. in l. edita. C. de edē. quod probatur: quia cùm ista non dependeant à voluntate producentis, sed ex iuris dispositione: protestatio nihil operatur, vt probatur in l. alimenta. C. de neg. gest. & in c. cùm M. s̄. de constit. & per ea quæ dixi in Cle. gratiæ. de rescript. tenet Ang. in l. j. §. fi. ff. de præto. stipu. dicit ꝙ propter practicam in protesta. non potest plus addi vel detrahi, quàm ius permittat. dicit tamen Spe. eo. ti. §. nunc ostendendum. in fi. ꝙ ista clausula potest operari, qñ plus peteretur, vt posset fieri detractio illius pluris vsq; ad condemnationem expensarum. quod nō placet hic Do. m. si actor non habebat iustam causam sic petēdi tātùm per no. in c. fi. j. de dolo & contu. & vide quæ latius dicam j. in xxv. princ. artic. & de illa clausula, saluo in omnibus iure meo.

videix.

b ¶ Adde bñ facere q̄ dicit Alexā. in cōsi. cxxj. circa fi. ver. nō obstat. li. j. vbi is q̄ ꝓbauit depositū cū fuerit actū super commodato, nō potuit obtinere.

c ¶ Adde Soc. consil. xxxix. li. j. col. vj. versi. verū qa.

d ¶ Et opi. Bar. vidētur cōprobare Abb. & post eū Dec. ī c. licet causam. de ꝓbat. & vide p mod. in l. vbi aūt nō apparet. §. illud aut illud. vbi agit̄ de libello īcerto. ff. de ver. ob. & de illa cā, petens ius & iustitiā sibi ministrare, vide latè mod. ī l. petēs. in ñ. col. C. de pact. & Alex. consi. cxxj. col. ñ. lib. j. & Soc. ī cōs. xxxix. col. iij. ñ. consil. cclxxxiij. col. x. cōsil. cclñ. col. ñ. & alibi sæpe.

b

e ¶ De ista cā, nō astringēs &c. vide Alex. d. consi. cxxj. li. j. & cōsil. lviij. li. ij. & in cōsi. vj. lib. iij. ñ. col. per totū. adde et Soci. in cōsi. cxxviij. col. fi. & quę s̄. diximus.

videix.q.iĵ.c.ſaluo.& ſ.de ſupplen.neg.Præla.c.licet.Et ex his habes expeditum xiĵ.prin.art.[a]

¶Sextò quæro de clauſula illa,ſaluo iure calculi:vel plus vel minus,prout probabitur. Solu.vtilis eſt:per ea quæ dixi in c.j.de plus peti.art.vj.ver.viĵ.& ſ.eo.ar.xĵ.q.ver.viĵ.infertur.

¶Decimoquartò prin.ar.examinandum eſt,qualiter ſit offerẽdus libellus: & an incumbat actori ante oblationem, & in ipſa oblatione.in quo art.procedam per concluſiones.

96 ¶†Prima concluſio ſit ꝙ actor ante omnia debet libellum ad ſcripturam redigere: quia ſcriptura eſt de eſſe & ſubſtantia libelli,vt dixi in rub.art.j.Et in ipſo componendo debet conſiderare quæ ſuperius dicta fuerunt.maximè art.xĵ.& anteq̃ offerat debet vti conſilio Ioã.de Deo,in libro iudicum,in prima rubri.quem ſequitur Spec.in prin.ſecundæ partis ſui operis.in ver.item circa partes.& ſeq.vbi dicit ꝙ ille qui vult accuſare aliquem de aliquo crimine, debet prius charitatiuè & familiariter eum admonere vt ſe emendet:ad quod vide quod latius dixi in c.iĵ.j.de accuſa.ſi verò vult denunciare, quid agere debeat ante libelli oblationem,dixi in c.nouit.ſ.de iud.ſi verò vult agere ciuiliter priuſq̃ illum vocet:debet ab illo ter petere ꝙ exigere intendit: ꝙ ſi non ſatisfecit, tunc agat, & per iudicem compellat.iĵ.q.vĵ.c.ſi quis erga.& c.ſi quis ab Epiſcopo.C.de pig.

b l.debitores.xvj.q.vĵ.c.omnes decimæ.Et[b] vide vnũ magnum effectum iſtius interpellationis extraiudicialis:maximè quò ad expenſas,vt dixi in c.iĵ.de accu.& aliquid in ca. calumniam.de pœnis.in v.prin.ar.& dicit Spec.in d.loco,ver.in ſumma.ꝙ nemini expedit quòd ſit promptus ad litigandum. ſcriptum eſt enim Matthei quinto.ſi quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere:dimitte ei & pallium.xiiĵ.q.j.§.j. & Apoſtolus ad Corinthios vj.iudicia ſi habueritis ſecularia, peccatum eſt in vobis:& vos contemptibiles facietis.xj.q.j.§. ex his.& etiam viles.lxxxviij.di.perlatum. & maximè clericus debet abſtinere.xiiĵ.q.j.c.quia nemo Deo militans implicat ſe negotijs ſecularibus.ſecundæ ad Thimotheum.& j.vt cle.vel mo.c.j.xxj.q.iĵ.c.j.cùm hæc vix ſinè nota peccati valeat expli cari.de pœ.diſt.v.c.qualitas.vnde litigioſos prohibet Apoſtolus ordinari.ad Titum.c.iĵ.& xlvj.diſt.& xc.di.per totum. Et longè magis abſtinere debent religioſi.xvj.q.j.c.monachi.ſ. de ſyndico.c.j.& ĵ.q.vĵ.c.ſicut. ſecundùm Spe.in d.verſi.in ſumma.vbi ſubdit,cuilibet ergo conſulimus bona fide, ꝙ pronior ſit ad componendum,quàm ad contendendum.xc.diſt.per totum.ſ.de tranſact.c.fi,v.q.ĵ.c. ſi primates.hoc ego in primis ex charitate vobis conſulo:& potiſsimè cùm eritis Doctores & aduocati:vt mediantibus dictis authoritatibus non ſolùm perſuadeatis:verumetiam impellatis & aſtringatis partes & clientes ad pacem,compoſitionem,& concordiam:& à cauſis propriis omnino abſtineatis:tum propter rationes prædictas:tum etiam qa cùm dubius ſit euentus litis,ſi propriã cauſam amitteretis:ad minus magnum dedecus vobis cederet.amitteretis em̃ & cauſam & honorem.Et propria affectio poſſet inducere intellectum veſtrum ad perniciem. Item quia poſſet contingere (vt inquit clariſsimus Iuriſconſultus do.Thomas Docius conciuis meus) ꝙ non haberetis ſoluentem vobis mercedem,de facili cauſam amitteretis.fugiatis ergo proprias cauſas tanq̃ rem perniciosam:exemplo piſtoris,qui panem ponit in furnum et non ſe,& ſi quando contingeret de neceſsitate, cauſam agitandam,in cauſa propria aduocatum quæro.

97 ¶†Secunda concluſio,conſiderare debet actor cauſam ſuam.& an ſit talis naturæ vel qualitatis,in qua procedi poſsit ſine libello:& tunc potius procedat ſine eo,q̃ libellum dando,ſecũdùm ea quæ dixi in c.j.ar.v.ver.ſi.

98 ¶†Tertia concluſio,debet actor diligenter inueſtigare & maturè conſiderare ꝙ libellus ſit rectè formatus,ſecundùm inſtructiones de quibus ſ.maximè in xĵ.princ.ar. ad quod vide quæ dixi in j.q. d.xĵ.art.

99 ¶†Quarta concluſio,debet actor conſiderare,vt libellum corrigat coram iudice competenti, ſecundùm ea quæ dixi ſ. in ix. prin.arti.

100 ¶†Quinta concluſio,debet actor conſiderare,vt perſona contra quam libellum offert,ſit legitima, ſecundùm ea quæ dixi in c.j.in viĵ.prin.arti.

101 ¶†Sexta concluſio,prius quàm iudici libellum porrigat,ſatisdabit cum idoneo fideiuſſore,ꝙ vſque ad finem litis perſeverabit in cauſa,& eam per ſe,vel ſuum procuratorem perficiet: & ꝙ ſi eum apparuerit litem iniuſtè mouiſſe, dabit reo decimam partem litis in libello cõprehenſæ:ſi verò conſtiterit per ipſius ſacramentum ꝙ fideiuſſorem dare non poſsit: ſtatur iuratoriæ cautioni: niſi de vtriuſq̃ partis conſenſu remittatur. vt in auc. generaliter. C. de epiſco.& clericis.& in l.j.§.omnes.C.de aſſer.tollen.tradit Spec.in ti.de ſatisdando.§.j.in prin.iſta tamen

c cautio longiſsimo ciam tempore in deſuetudinem abĵt, vt ſtatim dicam in alia concluſione.

102 ¶†Septima concluſio,iudex præſtita ſatisdatione,vel nõ præſtita,hodie reum citabit,ſecundùm ea, quæ latius traduntur per Specu.in tit.de cita.§.ſequitur,& ſeq.de qua materia citationis ego dicam in tit.de dila.vnde quidam dicunt ꝙ libellus non eſt offerendus,niſi reus prius fuerit citatus,per tex.in auc.offeratur. C.de lit.conte.facit:quia in ius vocare,eſt iudicij principium.vt b Inſti.de pœna teme.litigã.§.omnium.& j.de proba.c. quoniã. ſi tamen reus à caſu veniſſet coram iudice:tunc videtur ꝙ nulla citatione præmiſſa poſsit ſibi offerri libellus:quia vbi te inuenero &c.iĵ.q.j.in primis.& in auc.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.tenent Io.An.do.Anto. Do.m.& Io.de Imol. in c.præceden.& Spe.in tit.de lib.concep.§.ſequitur. ad fin.Et idem in ſimili Io.An.in c.fi.de elect.Cy.in d.auc.offeratur. facit quod no.Bal.Gul.in l.j.§.hoc autem iudicium.ff.ſi quis ius dicen.non obtem.in auc.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hære.abſti.& Do. m.in c.inter quatuor.ſ.de ma.& obe.dicit tamen do. Ant.in c. præceden.ꝙ tunc non tenetur reus reſpondere: niſi habeat inducias deliberatorias.& fuit no.Spe.in tit.de libel.concep.§.ſe- c quitur.ver.antepe.& ſequitur Io.An.ibi in addi.per not. in d. auc.offeratur.iunctis his quæ traduntur.iiĵ.q. vj. exceptio .ſed aduerte:quia in hoc variæ fuerunt opiniones: & variæ practicæ,vt ſentit glo.in d.auc.offeratur.quidam dicunt ꝙ actor ante omnia debet dare libellum iudici:& poſtea pars citari:& tunc per iudicem offertur libellus parti.& hoc voluit gl. in c. præce. prope prin.& gloſ.iĵ.q.iĵ.offeratur.& hæc opin.videtur probari ex ordine rubricarum Codicis:quia primò ponitur rubrica de eden.& poſtea ſequitur de in ius voc.quaſi libelli oblatio coram iudice præcedere debeat citationem.& hæc practica magis placet Io.de lig.& Do.m.in c.præce.quia in libello imploratur officium iudicis mercenarium deſeruiens actioni propoſitæ.& hinc eſt ꝙ in prin.libelli dicitur,coram vobis domine iudex.& in fi.ſubiungitur,petit ſibi iuſtitiam miniſtrari,vt dixi in præce.arti.ver.ñ.ergo iudici eſt offerendus libellus,& nõ parti. facit tex.noſter & c.exhibita.ſ.de iudi.voluit Spe.in ti.de libel. concep.§.ſequitur.in princip.alĵ verò dicunt ꝙ primò citatur reus: & poſtea libellus ei offertur ab actore,reo hoc poſtulante.& hoc videtur probari ex ordine titulorum ff.orum.nam primò ponitur titulus de in ius vocan.& poſtea de edend. & pro hoc optimè facit ff.de iud.in l.non videtur.& iſta practica poteſt ſaluari,ſecundùm Do.m.in c.præcedenti,quando copia remaneret in iudicio: quia non refert quid ex æquipollentibus fiat.ſatis enim petit à iudice, ſi copiam dimittit in iudicio, ar.c. appellatio.cùm ibi notatis.de appel.libr.vj.ſecus ſi ſimpliciter daretur reo:quia non poſſet apparere, qualiter eſſet formanda ſententia.& ſi in dubio verteretur,de ſerie libelli non poſſet fieri fides:& poſſet contingere ꝙ reus aliquid falſitatis fabricaret. dicam in alia conditione. Tertiĵ dicunt quòd libellus offertur iudici,& mittitur parti per vnum nuncium.& in hac opi. ſunt Vltramontani.opinio quæ probatur per l.ſicut.& l. cùm notiſſimi.C.de præſcri.xxx.annorum.ſi enim per ſolam citationem fit præſcriptionis interruptio, de neceſsitate debet intelligi ꝙ mittatur libellus cum citatorio:aliàs non poſſet reus ſcire,ad qd eſſet citatus.facit auc.libellum. C. de lit.conte.& auc.qui ſemel. d C.quomodo & quando iudex.Barto.in d. authen. offeratur.[d] concludit ꝙ quælibet practica eſt bona. dicit tamen ꝙ in hoc eſt differentia ꝙ quãdo libellus mittitur cũ citatorio,reus poſtea comparens non poteſt petere dilationem ad deliberandum ſuper libello:cùm iam libellus fuerit miſſus,vt in c.iĵ. j. de dila. & in l.ſi quando.C.de dila.tenet Do.m.in c.præce.& ſentit gl. ſi.in Cle.iĵ.vt lit.pen.finaliter tamen Bar.concludit ſeruandam eſſe conſuetudinem curiæ,in qua cauſa eſt agitanda:quia vt ipſe dicit Peruſĵ in criminalibus mittitur libellus cum citatorio.in ciuilibus non. ſed in ciuitate Piſana mittitur etiam in ciuilibus, quod etiã nos Senenſes ſeruamus.& vide Cy.& Bal.in d.auc. offeratur.vbi ẽt diſputãt,an de neceſsitate ſit in citatiõe inſerẽdus libellus,vel ſaltem ipſius ſubſtantia: ad hoc, vt innoteſcat reo ſuper qua actione citetur: & quid iuris in iudice delegato, de quo dicam j.in tit.de dila.nota tamen ſecundùm Do. me.ꝙ miſsio copiæ reo non ſufficit quò ad litis conte.vnde reo poſtea comparenti debet offerri libellus,ſeu tradi iudici in eius præſentia: & in iudicio,& per iudicem reo,vt no.Io.in addi. Spe. in tit.de libel.concept.§,nunc videamus.ad fin.Et ſic ſuper eo fiet lit.conte.ſed quia hoc non eſt materia noſtra,dic vt latius dicemus in tit.de lit.conte.& vide quod dixi ſ.arti.xĵ.q.xvj.ver. vj.regula. Et aduerte:quia id quod dixi quòd tranſmiſsio copiæ libelli in citatione tollit terminum ad deliberandum.debet intelligi, quando terminus præfixus in citatione ſit ita prolixus,vt non ſolùm non comparere,ſed etiam deliberare valeat,

a ¶De hac clauſula, ſaluo iure, vide Felyn.in c. ex parte.in iĵ. colũ. verſi. copula. de reſcrip.

b ¶Maximus eſt effectus interpellationis extraiudicialis.de quo ꝙ mod. in c.nouit. in fi.de iud. & vide Ro. in ſingul. ccccvj.Iaſi l.certi.ſi cer. pe.argu. in c.iĵ.de accu.Fely.in c.qm̃. colũ. viĵ.de proba.

c ¶Iſta cautio de ſoluẽdo decimã partem litis,non eſt amplius in vſu, vt dicit Paul. conſi.ccccvĵ.li.j.

d ¶Cuinã debeat dari libellus, an parti,an verò iudici,vide Saly.in d. auc. offeratur. & Alex. in rubr. C.de edẽ. & perſcrib,ibidem.

an velit cedere vel contendere.ſecus autem ſi terminus nõ fuit ita ſufficiens:quia tunc ceſſaret ratio non dandi termini ad deliberandum,ſecundùm ea quæ no.in c.ñ.& c.iñ.de dila.not.Cy. in l.j.C.de dila.& Do.m.in d.c.ñ.de dila.Et no.quod Inn.in d. c.præcedenti.dicit q̃ libellus de neceſsitate non eſt offerendus iudici per partem:ſed ad cautelam:quia aduerſario poteſt offerri per ipſum actorem,per id quod habetur in auc.offeratur. C.de lit.conte.& no.Ioan.de Imol.hic quod intellige,iudice ſedente pro tribunali.vnde non ſufficeret mittere copiam libelli in citatorio:quia oportet quòd offeratur in iudicio no.Io.An. in addi Spec.in tit.de libel.concep.§.nunc dicamus.ad fi. licet talis miſsio aliquid operetur : quia per eam reus magis videtur inſtructus:vt not.glo.fin.in cle.ñ.vt lit.pen.& no.in c.ñ.de dila.tenet Ioan. de Imol.in c. præcedenti. nec etiam videtur eſſe vis,vtrum offeratur iudici : & per iudicem parti.an verò offeratur per partẽ præſente iudice.quid autem ſi reus citatus non comparet:ſed eius procurator,vide quod dicam in xvj.arti.

a ¶Et idẽ dicit in auc.libellũ.de lit. cõte.& adde quę diximus ſ.in prę ce.col.ver.Paul⁹.

b ¶Protocollo creditur magis , cũ trãſcripto,vt iſte inqt, ſine exẽplari.ita Bar.d.l.ſempronius. de le.ñ. & no.ei⁹ dictũ.ꝺ quo vide etiã ꝓ Alex.in cõſi. cv. li.ñ.& cõſi. xxxvñ.col.ix. eo.lib.

c ¶Vt interrũpatur p̃ſcriptio per citationẽ, eſt op⁹ vt nũcius fecerit relationẽ iudici. ita dicũt Doc.in cle.ñ. vt lite pen. nam ita dixiſſe aiũt Pe.de Anc. & hoc videlati⁹ ꝓ Alex.in d.l.cũ notiſsimi . C. de p̃ſcri.xxx.vel xl. annorum.

d ¶Iudex rõne p̃ prĩ intereſſe p̃t libellũ ineptũ lacerare.in cõtra.facit qꝺ dicit Ancha.in cõſi.cclvj. incip.in cã & q. q̃ vertit̃ inter nobilẽ virum d.Robertũ . vbi dicit maleſe facere iudicẽ, q lacerat ineptũ libellũ:cũ ꝓ probatio⁹. poſsit aptior reddi.vidꝺ de hac materia latius ꝓ d.Iaſ.in l. j.ñ.col.ff. de offi. aſſeſſo.

103 ¶†Octaua concluſio,reo comparente debet actor iterum cautionem exponere in eum,quem dicit ſibi obnoxium,vel in negotĩ executorem,per cuius ſtipulationem reo acquirebatur actio,vt l.non quaſi.in princ.ff.rem pupilli ſaluam fore.cauebit ergo q̃ intra duos menſes lit.conteſtabitur.quod ſi non fecerit omne damnũ in duplo reſartiet reo.ita tamen q̃ cautio illa non tranſcendat ſummam.xxxvj.aureorum. C.de lit.conte. auc.libellum.& C.de dila.auc.quod fieri.iñ.q.iñ.c.ſpatium & in auc. de litigioſis.§.ad excludendas.ſecundùm Tancre,& Pilleũ, qui etiam dicunt q̃ iudex poteſt ſtatim libellum recipere:& actor ſimul poteſt,& aliam cautionem præſtare,quam ſtatim dixi in verſ.vj.etiam antec̃ reus libellum recipiat.quod non eſt abſonum dicere.ſed quamuis iura precipiant has prẽſtari cautiones: tamen à longiſsimo tempore citra non præſumitur contraria conſuetudine prævalente.& dicit Tancr.q̃ audiuit Azo. ſic dicentem,& ipſe etiam & Pilleus dicunt quòd ſuis temporibus nunc̃ viderunt illas præſtari.& idem dicunt Specul. & Ioan. And.in ti.de ſatiſda.§ j.& Doct.in d.auc.libellum.& Bar.in authen.generaliter.C.de epiſc.& cleri.dicit q̃ ſemel vidit eam peti,& nõ potuit obtineri quod præſtaretur propter prædictam conſuetudinem.[a]

104 ¶†Nona concluſio ſit:cauti aduocati faciunt triplicari libellum:vnum dant notario,qui ſcribit apud acta:ſecundum, dant reo.tertium,ſibi reſeruant.& iſta eſt vtilis cautela, quam etiam nos cõiter ſeruamus.verſatur autem vtilitas in plurimis.

¶Primò,quia plenior habetur notitia poſitionum, & articulorum formandorum,vt not.glo.in verbo,forma. iuncto text. in cle.ſæpe.de verb.ſign.Solu.quia ex quo petitio eſt ſcripta in actis,non poteſt veritas occultari,vt ibi dicitur Spe.verò in tit. de libelli concep.§.reſtat.in prin.dicit q̃ iudex remanente originali penes eum,facit & copiam parti,vt j.de proba.c.fi.Et ſi fortè diſcordant libellus dimiſſus iudici apud acta,& ille quem reus habuit,& ille quem actor ſibi retinuit,credetur libello originali,qui eſt apud acta.lxxxj.di.maximian⁹.tenet Bal. in auc. offeratur.C.de lit.conte.poſt prin.facit quod in ſimili dicimus de protocollo & tranſcripto:q̃ creditur protocollo[b] tanc̃ originali.ad quod vide Spe.in ti.de inſtrumentorum edi.§.inſtru. ver.quid ergo ſi innota.& §.poſtc̃.ver.j.no.gl.in §.fi.in auc.de tabellionibus.& Bar.in l.Sempronius proculo.delega.ñ.Bal.in l.noſtram.C.de teſta.Ioan.de Imol.in c . quoniam contra.j.de proba.de quo latius dicam j.in tit.de fi.inſtru.

105 ¶†Decima concluſio,cautela eſt,vt actor ſcribi faciat apud acta ipſius oblati libelli diem ad interrumpendam præſcriptionem.C.de præſcri.xxx.an.in l.ſi qs.& in auc.offeratur.C.de lit. conte.& in auc.litigioſa.C.de lit.Spe.in titu.de libelli concep.§. fi.ver.item ſecundùm quoſdam.idem etiam Spe.eo.ti.§.quid libellus.ver.diem quoc̃.& ſeq. dicit q̃ libellus debet continere diem,qua offertur : vt ſciatur an xx.dies ſint lapſi, vt in auc. de exhiben.& intro.reis.§.ſuſcepto.& per ea quæ traduntur in c. præced.& ſubdit q̃ etiam debet continere menſem & annum quo offertur:& nomen Principis,cui illa prouincia ſubeſt, vt l. libellorum.ff.de accu.& l.properandum.in prin.& §.j.C.de iudi.& C.de apochis publ.l.j.libr.x.vt per hæc ſciatur, an triennium quo perꝰt inſtantia in ciuilibus,& biennium in criminalibus fluxerit,per l.properandũ.§.j.& l.fi.C.vt intra certũ tempus.de quo latius dixi in c.pe.ſ.de iu.in ix.prin.artic.& etiã vt ſciatur,an interruptio præſcriptionis facta ſit. C . de præſcript. xxx.annorum.in l.ſi quis emptionis.& xvj.q.j.§.poteſt.ſubdit tamen Spec. q̃ licet hoc multi magnæ authoritatis ſcripſerint: inter quos fuit Rofredus in libellis iuris canonici,in ti.de libello accuſatorio.& Tancredus,& Ioan.de Deo in libel.ſuis:tamẽ vſus non tenet id quod dictum eſt de die,menſe,anno, & conſule,niſi in cauſa criminali.idem etiam tenent Hoſti.in ſum.co ti.§.iñ.in fin.& Rof.in libro de libellis iuris ciuilis,in ti.qd dẽat libellus cõtinere.ſed tu aduerte:quia licet libellus in cã ciuili nõ debet de neceſsitate habere tempus & locũ,ſecundùm ea quæ dixi in xñ.artic.p.Tamen quòd dies oblati libelli apud acta ſcribatur,eſt in conſuetudine.Et no.q̃ licet Io. And.nihil dicat de prædictis effectibus poſitis per Spe.nec etiam Doct.tamẽ multiplex eſt error.

¶Poſtremò malè dicit in eo,quod dicit de xx.diebus : quia illud tẽpus incipit incurrere à die dati libelli parti:non à die oblati libelli in iudicio,vt d.§.ſuſcepto.& in d.auc.offeratur. errat etiam in eo,quod dicit de curſu inſtantiæ:quia inſtantia tam in ciuili,quàm in criminali incipit currere à die lit. conte.vt dixi in c.pe.de iudi.in viñ.q.prin.ſimiliter etiam errat Spe.in tertio dicto de præſcriptione,quia per ſolam oblationẽ libelli factam in iudicio parte non citata,non fit interruptio præſcriptionis:

c etiam longiſsimi temporis,ſed per citationem quæ deuenit[c] ad partem,vt d.l.ſi quis.& l.cùm notiſsimi.C.de præſcript.xxx. anno.& d.§. poteſt. tradit Domi.me.& ibi dixi poſt eum j. de præſcript.c. illud. Et ex his habes expeditum xiiñ. articul. princip.

¶Decimoquinto articulo principali, iuxta præmiſſum ordinem in rubr.videndum eſſet de varijs formis libellorum,in varijs actionibus:ſaltem per remiſsionem.verùm quia hic articulus aptius conueniebat xñ . principali articulo, mutata poſtea ſententia,ipſum articulum expediui ibi in xxj.q.prin.

106 ¶†Decimoſexto principali articulo examinandum eſt, quid agere debeat iudex oblato libello,& in hoc procedam per concluſiones.in primis igitur debet iudex,ſecundùm Ioan.de Deo in libro iudicum,quem ſequitur Specu.in primo titul.ſecundæ partis,in princi.quòd aut actor agit criminaliter, aut ciuiliter.ſi criminaliter debet iudex examinare perſonã accuſatoris, cuius æſtimationis vel opin.ſit:qua intentione & fide:aut temeritate: qua vita,& qua conſcientia,quo merito,& an pro Deo, vel humana gloria,inimicitia,odio,aut trepiditate vellet accuſare,ſeu accuſet.ñ.q.vñ.& cap.ſi qui ſunt.debet etiam examinare,cuius conuerſationis & fidei : aut de his ſimilibus,ſecundùm ea quæ latius dixi in titu.de accuſa.nam accuſatio præſumitur fieri malo zelo:quia eſt degeneris & illaudabilis intentionis.ñ.q.vñ.& c.ſi quis Epiſcopus. Et quantum fieri poteſt, debet diſſuadere accuſationem, & maximè ſi agatur actione iniuriarum, debet ſemper laborare vt partes componat:& ad concordiam reducat.v.q.ñ.c.ſi primates.vbi de hoc & xc.di.c.j.& c.ſtudendum. & hoc etiam agere debet, quando actor vellet ciuiliter agere. iuxta no.in c.fi.de tranſact.& ibi per Io.And.& Doct.lxiñ.di. §.j.xj.q.iñ.iniuſtum.ff.de offi.præſi.in l.congruit.& in l.æquiſſimum.ff.de vſufruct.

107 ¶†Secundò debet iudex examinare , an libellus ſit aptus vel ineptus.& ſi viderit ipſum ineptum,non debet admittere:ſed reñcere.C.vt nemo priuatus titulus.l.fi.in fi.imò poteſt ipſum dentibus lacerare.xj.q.j.ſacerdotibus . not. gloſſ.& ſequuntur Docto.in l.j.ff.de officio aſſeſſorum.& C.de ſacrificijs pagano rum.l.ſicut.facit l.prima.ff.ſi menſor falſum modum dixe.nec obſt.ſi diceres quòd iudex non debet poſſe impartiri officium ſuum ad partis vtilitatem,parte non poſtulante,vt in cap.bonæ.el j.de poſtula.Prælato.quia in his quæ concernunt fundamentum & ſolennitatem iudicij,quibus prętermiſsis,iudicium eſt nullum:vt eſt omiſsio,& libelli ineptitudo:iudex poteſt ex officio ſupplere,vt probatur in c.præcedenti.& ſ.de iudi.c.cauſam.& gloſſ.in verbo,habundantia.in cap.j.de electio. libr.vj.

d quia hoc facit ratione propr̃ij[d] intereſſe.intereſt enim ſua,ne iudicium ſit fruſtratorium,vt in ca.eccleſia.j.vt lit.penden.& l.ſi Prætor.ff.de iudi.tetigiſ.in c.præceden.in iñ.notabili.not.Spe. in titu.de libelli concep.§.ſequitur. poſt principium. vbi dicit quòd quidam dicunt quòd non debet reñcere:ſed in fine reum abſoluere ab inepta petitione,vt in ca.examinata. ſ.de iudic.& not.Specu.in tit.de offi.omnium iudicum.§.deſeruit.verſi.ante lit.& verſi.in ſententiæ.ſed tamen ſi iudex poſsit vtrunq̃ agere:tamen melior & vtilior eſt prima practica, vt libellum reñciat à principio:etiam aduerſario contradicente:ne lites ex litibus oriantur,& vt euitetur circuitus, vt l.quidam ęſtimauerunt. ſi cert.pet.j.de dolo & contu.c.finem.in cle.auditor.de reſcrip. iuncta l.græcè.§.fi.ff.de pig.& ff.de ædi.edi.in l.bouẽ.§.fi.& ff. de excuſ.tuto.in l.cùm ex oratione.Et adde quod dicam in ſequenti concluſione.

108 ¶†Tertiò non ſolùm ſi libellus eſt ineptus, non debet iudex admittere:ſed etiam ſi contineret notoriam iniuſtitiam,non debet pati iudex partes in lit.deſcendere,vt cap.quoniam.de filijs præsbyterorum.libr.vj.imò iudex debet lacerare libellum : ex quo apparet de iniuſta cauſa petendi,vt not. Innocen. in c.j.ſ. de offic.iudi.facit l.j.ff.ſi menſ.fal.mod. dixerit. & idem videtur velle

tur velle Spe.in titu.de excep.§.dicto ver.ſed an reus.& verſi. vt autem.facit quod not.in c.ſuper literis.s.de reſcri. & ibi per Inno.& Ioan.And. & clarius tradit Inno. in c.ex parte.N.j.de reſti.ſpo.& aliquid in c.inter dilectos.in fi.glo.magnæ.j.de dona.& per eum in c.dilectus.de ca.mona.& vide quod dixi s.in xij.prin.arti.ver.vij.quæro.ſub x.prin. q. Et an ſi iudex nõ admittit libel. admittendum, vel admittit nõ admittendum, faciat litem ſuam: & an poſsit appellari vel non, dic vt latius dicam in c.ſeq.ar.xxvij.

109 ¶†Decimoſeptimò prin.ar. examinandum eſt, quid debeat facere notarius. circa quem dic, quòd debet ſcribere diem porrecti libelli & dilationem datam reo.& ita ſeruatur, ſecundùm Hoſt.& Ioan.And. poſt Pe. in c. præce. & tenent Io.de Imo. & communiter Moder.& ita intelligũt tex.in auc.de exhi.reis. §.ſancimus.col.v. Et idem Pau. de caſt.in l. edita.C.de eden.tetigi s.in xij.arti.in xiij.prin.q.

¶Decimooctauò prin.ar. iuxta præmiſſum ordinem in rubrica, examinandum occurrit, quid agere debeat reus cõuentus circa quem ſume iſtas concluſiones.

110 ¶†Primò q debet eſſe cautus vt recipiat libellum, cum proteſtatione quòd ſibi ſit ſaluum ius dicendi: tam contra libellum, quàm contra iudicem & actorem, & contra reſcriptum, & ſimilia. vt in c.fi.j.de dila.iij.q.iij.offeratur. ij.q.viij.libellorum.j. de re iu.c.inter monaſterium. tradit Specu.in titu.de libelli cõcep.§.ſequitur.poſt prin.& ver.penul. Forma autem proteſtationis, eſt huiuſmodi. Saluis omnibus excep. & defenſionibus competentibus tam contra iudicem, quàm contra partem: & tam contra forum, quàm contra libellum vel reſcriptũ: & quibuſlibet aliis dilatoriis & peremptoriis recipio hunc libellum & hãc proteſtationem faciat redigi in actis ad cautelam, ſi vult: quia ad hoc neceſſariò non tenetur: quia ea omiſſa, eas proponere poterit.ff.de iu.in l.non vi.C.de proba.l.exceptionem. & facta proteſtatione non nocebit quominus poſsit omnes dilatorias proponere ante litem conteſta. vt l.non videtur ff.de iu. & C.de excep.in l.penul.& fi.& expedit vt poſt receptionem libelli eas proponat: quia eo viſo habebit multiplicem viam ad excipiendum vt l.edita.C.de eden.ita dicit Specu.in tit.de libel li obla.in ſecunda parte ſui operis.

111 ¶†Secundò debet reus eſſe cautus, ne ſtatim recipiat libellum.
a niſi actor caueat, ſecundùm formam authenticæ generaliter[a]. C.de Epiſco.& cleri.& authenticæ libellum C.de lit.conteſta. ſecundùm Specu.in titu.de libel.concep.§.ſequitur.verſicu.ſit etiam cautus.tu verò dic vt dixi s.in xiij.princip.articu.verſic. vij.& verſi.viij.

112 ¶†Tertiò debet eſſe cautus, vt non ſtatim reſpondeat: licet ei forte videat libellum ineptum. non tamen debet eſſe rota ad ꝓ cluium præcurrens: vt ſtatim contra libellum excipiat imò debet recipere ad hoc terminum. Stultus enim ſtatim ſecretum ſuum: profert ſapiens autem reſeruat in corde ſuo. vnde verſus: cum fueris ſapiens, attende tempus & horam. non patitur ſtultus ſemper adeſſe moram. Et ad hoc vide quæ dixi de actore in xij.prin.ar.in prin. Et latius quę agenda ſint per eum recepto libello. vide j.art.xxiiij.

113 ¶†Quartò ſi reus viderit libellum ita conceptum, vt eo probato actor debeat obtinere: debet alias adhibere cautelas ad excludendum, ſeu deludendum actorem, quas vide per Spe.poſt Vber.de bobio & Io.de Deo in titu.de actio.& peti.§. in anterioribus.& in tit.de actore.ver.item eluditur,& ſequenti. & in
b titu. de interro.§.nunc de interrogationibus. Conſulo[b] tamen q nulla fraus dolus, aut malitia admiſceatur.

114 ¶†Decimononò princi.arti.examinandum eſt, quid ſi libelli copia non eſt tranſmiſſa cum citatione, ſecundùm ea quæ dixi s.in xiij.princi.arti.in verſicu.vij. Si reus comparet & petit libelli editionem: vtrum ſit edendus, & quando. Et ad primum dicẽdum eſt quòd libellus debet edi ipſi reo tex.eſt in l.j.in prin ci. ff. de eden. & in l.edita.C.de eden. quòd enim ibi dicitur edita actio ſpem futuræ litis oſtẽdit intelligitur de editione libelli: quia cùm actio ſit ius, vt inſti.de act. in prin.& omnia iura ſint incorporalia, vt inſti.de rebus corporalibus & incorporalibus. Sequitur quòd actio non poſſet edi. vnde text. dicit in princi. edita actio, debet intelligi ſcriptura libelli, quæ poteſt oculis demonſtrari: debet edi, vt dicunt gloſſ. & docto.in dicta l.edita. quando autem fieri debeat dicta editio: dic quòd ante lit. conte. quod probatur per tex.in d.l.edita.in eo quod ibi dicitur, futuræ litis. & ita no.Bal.per illum tex.in repe.illius legis.

115 ¶†Vigeſimò princi.ar. videndum eſt, cui libellus ſit edendus. circa quem dicendum eſt, quòd reo.tex.eſt in auc. offeratur. C. de lit.conteſt.& patet ex his quæ dixi s.in viij.prin.art.c.j.§.eo. & in xiij.prin.arti.§.co.c.

116 ¶†Vigeſimoprimò prin.art.examinãdũ occurrit, qualiter libellus ſit edendus ipſi reo, circa quem articulum Cyn.in d.authen.offeratur.in vij.q.dicit q actor debet oſtendere, vel facere oſtendi reo: non autem dare ſibi libellum ſcriptum: ſed facere copiam, vt exemplet. mouetur, quia rubrica Digeſtorum & Codicis dicit, de edendo. i. demonſtrando. Præterea abſurdum eſſet q actor eſſet ſcriptor rei. C. de teſti.in l.nimis graue.ff.ad Trebel.in l.poſtulante.in fin. ad quod adde quæ dicam in ſeq. ar. ſed Bal.in repe.l.edita.C.de edend.in notabilibus dicit q ex eo q ille text. dicit q edita actio ſpeciem futuræ litis oſtendit: & editio debet eſſe talis, quæ oſtendat ſpeciem, i. genus & differentiam, figuram, & qualitatem futuræ litis. facit ff.de iudic.in l. non videtur. ratio eſt, vt reo ſit ſaluum ius deliberationis. ff.de rei vendi.in l ſi rem.in fin.in ſum. ego arbitror q debeat fieri editio integri libelli cum ſubſtãtia & qualitatibus in eo deſcriptis. ex quibus omnibus cognoſcat reus ſpem futuræ litis: vt poſsit
c inſtrui, an velit cedere vel contendere[c].

117 ¶†Vigeſimoſecundo principali arti. examinandum eſt, cuius expenſis libellus ſit edendus, circa quem dicendùm q text.in l. j.in princip.ff.de eden. videtur velle q expenſis ipſius rei. ſatis enim eſt quòd fiat copia ſcribendi, vt innuit ille tex.& hoc voluerunt Cyn.& Bald. in d.authenti. offeratur. volentes q reus debet ex actis accipere ſuis expenſis. tetigi aliquid in arti.præced.in contrarium facit text.noſter, per quem hic colligit Do. m. q expenſis actoris, cuius dicat poſſe dici q procedit ſecundùm conſuetudinem quorum laicorum. ad idem etiam text.in
a d.authen.offeratur. canonizata.iij.q.iij., qui dicit libellum offerendum reo.& ſic innuit q expenſis actoris. ad idem text. in c. ſequen. vbi libellus fuit oblatus parti. Et hanc opinio. ſequitur glo.in Cle.ſæpe.de verbo.ſignifica.ſuper verbo, pronunciatio. & gloſſ.in Clemen.quàmuis.de appel. Barto. verò in d.l.j.ff.de
b eden.& in d.auc.offeratur. dicit ſeruandam eſſe conſuetudinem loci. Nam in aliquibus locis datur expenſis actoris: & aliquibus expenſis rei. quid autem ſi non appareret de cõſuetudine: vt quia aliquando fuit obſeruatum vnum: quandoq; aliud, videtur ſibi ſufficere q fiat ſibi copia ad deſcribendum ſeu exemplandum, per præallegatam l.j. Nam vt s.dixi, ius diſponit, vt libellus exhibeatur iudici: cuius officium imploratur. nec iura debent actorem grauare ad duplicem libellum: nec debet eſſe ſcriptor rei (vt dixi) & ſatis ipſi reo offertur, ſi datur ſibi facultas
c exemplandi. nam originale debet remanere penes iudicem ſeu notarium, vt c.quoniam contra.de proba.facit c.accepimus.& c.contingit.j.de fi.inſtru.& ita reſidet Do.m. poſita tamen illa opi, pro vera. q deberet edi expenſis actoris: ſi tamen reus ſuccumberet, teneretur dictas expenſas reſtituere actori, ſecũdùm Iac.zochum in c.præce. quod intellige, ſi temerè litigaſſet etiam tempore recepti libelli, ſecundùm ea quæ dixi in c.calumniam.
d j.de pœn. maximè in v.prin.art.

118 ¶†Vigeſimotertio princip.artic. examinandum eſt, quid ſi facta editione apparet de ineptitudine libelli, qualiter reus debeat opponere: & quas cautelas adhibere & ſeruare. Circa quẽ arti. Petr.& Abb.in c.ſeq.quos ſequuntur domi.Anto.& Do. m.& Docto.& Specul.in titu.de libelli concep.§.fina.verſ.cautus etiam ſis. dicunt q ſi libellus eſt ineptus propter rem vel cauſam nõ expreſſam, debet reus excipere, non teneor reſpondere: quia res vel cauſa ex qua petitur, non exprimitur. & ſi iudex non admittit hanc exceptionem, poteſt reus appellare, vt in cap.ſeq.in xxviij. Si verò admittit exceptionem, vt tenetur: pronunciabit reum non teneri ad reſpondendum: & abſoluet ab obſeruatione iudicij.argu.l.edita.ff.de eden.& c.examinata. s.de iudic, tradit Specu.de libelli concept.§.ſequitur.verſi.reſcripto. Ego dicam in d.xxviij.articu. Et expedit reo hæc cautela: quia nouas obtinebit inducias & etiã ſumptus, ſecundùm Spe. in ti.de libelli concep.§.nunc oſtendendum.ver.ſed & ſi. Non
d autem debet petere reus libellum[d] declarari: quia iam inſtitueret aduerſarium: nec præmiſſa obtineret: nec ad hoc poteſt iudex reum compellere.& ad hoc multi iudices non aduertunt, qui non pronunciant dicto modo: ſed ſtatim præcipiunt libellum declarari. quidam verò aduocati non ſic petunt: ſed videntes libellum ineptum confeſtim lit.conteſtantur: ne poſtea valeat mutari vel emendari.ff.de iudic.l.non poteſt. vt ſic poſtea abſoluatur reus propter libellum ineptum. vt per Specul.in d. ver.item recepto. Sed dicit Spe.in d.ver.cautus etiam ſis. q hoc ſibi non placet. nec etiam placet Pet.& Abbati in cap. ſequen. per tex.in l.final.C.de annali except. quia poterit res vel cauſa in proceſſu iudicij declarari, vt in c.Abbate.de re iudi.lib.vj.& in c.conſtitutis in præſentia.de app.& vide quod dixi s. in xij. ar.prin.in v.q.in quarto membro & q.xij. Et prædicta opi. mihi placet: quia aut eſt talis libellus, qui poterat procedere parte non opponente, ſecundùm no.in d.l.fi.& ea quæ pluries dicta fuerunt in dicto xij.arti. Aut eſt talis ineptitudo, quæ non po-

a ¶Iſtę duę cautiones ſunt cõſuetudine ſublatę, vt dictum eſt s. & dixit Pau.conſil. ccccvij. lib.j.

b ¶Alioquin ſeqtur in hoc mũdo gloria inanis: in alio verò cõfuſio alibi dicũt Doct. & Paul. in l.is apud quem.in vj. colũ. C.de eden.

c ¶Et ratio eſt, ga libell⁹ debet eſſe futurę litis demõſtratiuus, vt dicitur in d.l.edita.& qđ no.Soci.in cõſi.xlj.col. pe.li. j.

d ¶Adde Pau.in l. ij.C. de edendo. v.col.

teſt purgari in proceſſu.& hoc caſu, fatigaretur reus litibus & expenſis:& ſi talem exceptionem tardaret opponere in fi. litis vel eſſet ipſe condemnandus in expenſis, vel expenſas per ſe factas amitteret,ſecundùm no.per gl.ſingularem in c.j.de reſc. lib.vj.in gl.magna,circa medium.& quod latius dixi in c,calumniam.j.de pœ.in v.prin.ar.iñ prin.deillo qui tardat oppone re exceptionem,qui reddit iudicium retro nullum.Cyn.etiam
a & Mod.reprehendunt tales,qui retardãt a opponere iſtas exceptiones:qui licet reportent gloriam in hoc ſeculo : tñ in alio incurrunt pœnam.& ita tetigi.ſ.in ti.prin.art.in x.q.prin.ver. x.quæro.Dicit tñ Do.m.in c.ſeq.in ij. no.q cautela prædictorum Docto.procedit,qñ cauſa expreſſa eſſet inepta.ſed prima opinio procedit,qñ nulla cauſa eſt expreſſa.ſed ſecundũ quod ego dixi,tales nec gloriam reportant:quia fatigari faciunt litigantes iudiciorum anfractibus,nec cautela iuuat:quia aut reus amittit expenſas,aut tenetur ad expenſas actoris,ex quo retardat opponere exceptionẽ,quæ reddit iudiciũ retro nullum, vt ſtatim dixi.Quid aũt ſi reus dicit libellũ non admittẽdum:quia vult ſtatim probare exceptionẽ peremptoriam,puta,petit Epũs ius epiſcopale:quia eccleſia eſt in ſua diœceſi:reus dicit libellũ non admittendũ:quia paratus eſt ſtatim probare eccleſiã exemptam.dicũt Inn.& Hoſt.in c.ſeq.libellũ nõ admittendũ : non obſtante tali exceptione:& fiet litis cõteſtatio,& probatio exceptionis differtur in princi.vt probatur ſ.ti.j.c.ex parte. & de lit.conteſt.c.j.lib.vj.niſi malitia actoris eſſet notoria:cui non eſt indulgendũ,per no.in c.ſignificante.j.qui matri.accu. poſſunt. ſecundùm eos.Nam tunc qñ exceptio peremptoria eſt notoria,non expectatur litis conteſtatio:ſed poteſt opponi ante.& ſic limitatur c.j.de lit.conte.lib.vj.& ibi Io.An.& Ioan.mo.& Archi.& etiam Archi.in c.vt circa.de elect.lib.vj.Et vide quod dixi ſ.arti.xvj.ver.iñ.

119 ¶†Sed quæro circa prædicta,vſq; ad quod tempus poſsit opponi exceptio ineptitudinis libelli. Et videtur dicẽdum q tantùm poſsit op.vſq; ad lit.conte.Prima,quia eſt materia excep. dilatoriarum,c.paſtoralis.j.de excep.Sed iſta videtur exceptio
b dilatoria b quia de inepta petitus,poteſt quis cedere ad aptata. l.iñ.§.j.ff.ſi menſ.fal.mo.di.& l.ſed & ſi pupillus.§. ſed & ſi inſtitoria.ff de inſti.C.de excep.l.excep.j.de excep.c.excep.

¶Secundò probatur ratione tacitæ adhibitæ voluntatis. nã ex quo quis non improbauit l.ab initio videtur approbare.ar. C. de lit.conteſt.auſ.offeratur.C.de iudi.l.apertiſsimi.

¶Teriò,quia ſemel approbata reprobare non poſſum .ff. de neg.geſt.l,Pomponius ſcribit.& in regula,quod ſemel placuit. de reg.iur.lib.vj.

¶Quartò,quia quęcunq; ex l.poteſt.ſed tunc exceptio quę poteſt op.contra l.videtur ſapere dilatoriam:& ideò debet opp. ante lit.conte.vt ſ.dixi,in contrarium verò facit.

¶Primò,quia de peti.inepta à iure reprobata in quacunq; parte iudicij poteſt opp.vt d.l.j.ff.ſi menſ.fal.mo.dix.& d.§. ſi inſtitoria.

¶Secundò,quia obſcuritas nihil operatur.ff.de interrog.act.l. de ætate.§.nihil.ff.de confeſ.l.certus.

¶Tertiò,quia iudex ex officio debet l.ineptè repellere in qualibet parte iudicij : quia eius officium conſiſtit in libellis. ff.de off.aſſeſſo.l.j.C.de vi priuata.l.iñ.

¶Quartò,quia incertitudo ſemper vitanda eſt ff.depoſi.l.j.§.ſi quis argentum.Inſtit.de acti.§.curare.ad quod vide quod dixi contra Cyn,c.iñ.ar.xñ.q.xñ.ver.xvj.q.ibi.prima regula & ſeq. So.B.in q.quæ incipit,cauetur.l.muni.in ſecundo dubio diſtinguit q aut l.patitur defectus in ſubſtantialitatibus:aut in qualitate,vel accidenti.

¶Primo caſu poteſt opponi tam ante q̃ poſt lit.conteſta.quia deficiente ſubſtantia,deficit omnis res,pars,& effectus.& ideò non debet appellari.l.j.ff.de orig.iur.l.j.ff.ad Sillanianum.facit ff.de accu.l.libellorum.& l.cum titia.de adul.accuſatus.& C.de accu.l.pen.& not.ff.de doli except.l.iñ.§.cato.Quæ autem ſint ſubſtantialia,B.remittt ad no.l.j.in prin.ff.de eden. tu dic vt latius dixi ſ.e.c.iñ.art.xñ.

¶Secundo caſu dic q aut ex lib.non poteſt ſententia reſultare. Et idem,quia etiam hoc caſu,non dicitur lib.oblatus:ex quo ex eo non poteſt ſequi ſententia certa.l.j.§.j.ff.ſi menſ.fal.mo. di. & d.§.ſi quis argẽtum.aut ex lib.poteſt reſultare:ſeu ſequi ſententia.Et tunc debet op.ante lit.conteſt.quia ſapit naturam dilatoriæ.C.de procur.l.ita demum.ff.de procu.l. Pomponius.§. rati.C.de proba.l.exceptio.& C.de excep.l.exceptionem.Sed iudex ex officio poteſt ſemper cogere litigatorem, vt eũ faciat certum:quia eius officium conſiſtit in libellis:d.l.j.ff.de offi.aſſeſ.& quia curare debet vt certam ferat ſententiam.d.§.curare. & quia debet ſupplere de iure & facto in qualibet parte iudiciij.C.de temp.app.l.iij.§.fi.ſ.de poſtu. Præla.c.bonæ.el j. C.vt quæ deſunt aduoca.partium.ſecundùm Bar.

120 ¶† Vigeſimoquarto prin.ar.ſupereſt vt examinemus,quæ reddant libellum ineptum ; & quando de ineptitudine poſsit opponi. Et primò quæro,qualiter cognoſcatur ineptitudo libelli. So:Bal.in repe.l.edita.C.de eden.in x.oppo.ver.ſed quomodo cognoſcant.dicit q libellus conſtat duobus modis:forma, ſ.& materia. Eſt autem forma libelli eadẽ, quæ ſyllogiſmi.maxima autem pars formæ eſt concluſio,ſecundùm Inn.& Io. An.in c. ſuper literis.ſ.de reſcrip.de quo latius dixi in xiñ.prin.ar.q.xiñ. & poteſt dici concluſio ritè applicata rei & cauſæ : q ſit forma libelli conuentionalis ciuilis.In criminali verò ſtat forma:etiam in cohærentijs loci & temporis, vnde libellus accuſatorius eſt ipſo iure nullus,ſi non continet locum & tempus:licet reus nihil opponat.non ergo poteſt iuſtificari quod nullum eſt. Sed Inno.Hoſti.& Ioan.And.dicunt quòd iſta ſunt ſpecificanda,ſi reus petat ſpecificari:ſecus ſi patiatur procedi,vt no.in c.fin.ĩ. de purg.cano.argu.l.fin.C.de anna.except.Nam ſi res & cauſa poſſunt prætermitti patiente reo:quæ ſunt de ſubſtantia libelli:
c & procedit libellus generalis,vt peto c quicquid poſsides, ſeu quicquid debes.multò fortius poſſunt omitti cohærentiæ.ſed illa l.loquitur in ciuili:non in criminali. Bald.concludit q poſsimus tenere opi.Inn.liquidato crimine:vt tunc non poſsit opponi exceptio ineptitudinis:quia reperto facinore, non debet de iuris apicibus diſputari. Sed ſi non eſt adhuc liquidatum crimen:tenet opi.Bar.qui voluit q etiam lit.conte.circunducatur: libellus valet:poteſt ſecundò dici,ſecundùm Bal. q opin.Inn. & aliorum,procedat de æquitate cano. Sed de iure ciuili in criminalibus ſit vera opi.Bar.& eſt notabilis limitatio ad materiã l.libellorum. Et addeid ad quod dixi ſ.in xñ.prin.arti.q.viij.& vide quæ dixi in c.qualiter.el ñ.j.de accu.in xj prin.art.q.xxxvj.Materia verò libelli conſtat ex cauſa,& re.ex cauſa duplex, facti & iuris,vt puta ex contractu, & obligatione. quandoq; verò iuris tantùm : vt puta,in dominio.ſi ergo iſta habent in ſe conſonantiam,libellus eſt aptus.ſed ſi habent in ſe diſſonãtiam libellus eſt ineptus:vt l.ñ.§.circa.ff.de doli excep.ſecundũ Bal. in d.l.edita.ſed idem Bal.in l.ñ.C.qui accu.non poſ.in fi.q.dicit q ineptitudo eſt apertus error formæ vel materiæ : & hoc cognoſcitur multis modis.

¶Primò in nomine:vt l.pen.§.ad crimen.ff.de pub.iu. Sed tamen hæc ineptitudo non reddit proceſſum nullum : ſi non opponatur,vt in l.q̃uis indubitati.C.de adulte.& in c.j.de iudic. lib.vj.

¶Secũdò in qualitate perſonę:vt quia mulier accuſet de iniuria quæ nõ tãgit eã.de quo dic vt traditur in l.j.§.accuſationem.ff. ad tur.iſta tñ exceptio q mulier nõ debet admitti:quia ſua nõ intereſt:non poteſt opponi poſt lit.conte.ſecundùm Inn.in c. ſuper his.j.de accu.& in c.ſciſcitatus.ſ. de reſcriptis.

¶Tertiò in defectu ſolennitatis,vt quia in libello nõ eſt locus vel tempus,vt l.libellorum.ff.de accuſa. & de tali ineptitudine ſemper poteſt opponi,vt traditur in d.l.libellorum.de quo dic vt ſtatim dixi.

¶Quartò,quia ratio per quam concluditur eſt inepta, vt no.in l.j.ff.de eden.

¶Quintò,quia ipſa concluſio eſt inepta,vt l.j.§.j.ff.ſi menſ.fal. mo.dixerit.

¶Sextò,ratione repugnantiæ,per l.vbi repugnantia. ff. de re iudica.

¶Septimò,ſi eſſet cõtrarius iuri aut cõſtõni:quia tũc eſt nullus ipſo iure:etiã ſi nõ opponatur,vt ff.de adul.in l.ſi maritus ſit in magiſtratu.§.fi.Et ex prædictis decidit Bal.in d.l.iñ.notabilem quæſtio.Pone per errorem apparebat ita ſcriptum: Titius accuſat Seium de eo quod fuit auſus expellere de poſſeſsione tali loco,& menſe,ſecũdùm formã ſtatutorum:quare petebat ipſum puniri;allegabatur q libellus erat ineptus.

¶Primò,ratione repugnantiæ : quia videbatur accuſari de facto licito:quod non trahitur ad punitionem,vt l. Gracchus.C. de adul.cum ſi.

¶Secundò,quia agens videtur fateri contenta in libello, vt in l. cùm precum.C.de libe.cauſa.ergo videtur fateri S. iure feciſſe: & per conſequens videtur abſoluendus,vt l.inter omnes.§.rectè.ff.de fur.Et ſi dicatur q iſte error non debet nocere.reſpondeo q nocet,quando generat incertitudinem.ff.de adul.in l.accuſaturus.vel quando inducit defectum alicuius ſolẽnitatis vel formæ,vt l.ambiguitatem.C.de teſt.

¶Tertiò probatur,quia libellus contrarius eſſet aptus dicẽdo contra formam ſtatutorum.ergo dicendo, ſecundùm formam ſtatutorum:eſt ineptus:quia contrariorum idem eſt iudiciũ, vt in l.j.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur. cum ſi.

¶Quartò appet q libellus ſit inept9:qa ſi ſnĩa inſerto tenore libelli ferat, error repireť exp̃ſſus in ſnĩa:& per cõſequẽs nõ teneret:

a ¶Adde formam opponẽdi cõtra libellũ obſcurũ p practi.papien. in forma rñ. rei ĩ act.reali.ĩ ij.charta.Cępola ĩ caut, clviij,incip. not. duas cautelas. & cau.ccxcij,Mod. §.j.de act.& in c. examinata.de iu.

b ¶Et de hoc q exceptio ineptitudinis ſit opponẽdam añ litẽ conte.vr̃ deciſio Ange.in cõſi.cxxxvj.incip.in q.col. iij.videetiã Raynald.in l. is apud quẽ.C.de edend. poſt oẽs moder. ibidem.

c ¶An ꝓcedat talis libellus, peto qcqd poſsides:ſiue qcqd habes. vide Alex.cõſil. clxxxix.li.ij. alꝑ. cccxxxj. ſecũdũ numerũ omniũ conſiliorum.

neret:& ſecundùm tenorem libelli formãda eſt ſententia.& ſic concludit Bal.in d.l.ij.q̃ talis libellus eſt ineptus: quia idem eſt dicere ſecũdùm formam ſtatuti quod dicere ſtatuto permittente.facit l.j.§.labeo.ff.de flumi.& quod not. Inno.in c.j.de offi. vic.& in c.cùm dilecti.j.de accu. Hæc verba iure fecit, ſecundũ verba excuſationis:non impugnationis.tu verò cõclude,q̃ quidam poſſunt omitti à principio:& ſi pars non opponit, procedit libellus:dummodo ſuppleantur in proceſſu.Quædam verò reddunt libellum pœnitus ineptum.hæc autem colligi poſ
a ſunt ex his quæ dixi in xij.prin.ar.Et not[a].quòd licet libellus ſit vnicus: ſi tñ poteſt cõprehẽdere multos modos agendi,quorum aliqui ſunt inepti,& aliqui apti:pars inepta nõ vitiat modum aptum,vt in c.ad ſoluendũ.j.de deſpon.impube.ſecundũ intellectum Hoſti.& ibi not.Do.me.facit quod in ſimili dicimus de reſcripto apoſtolico plures gratias continẽte quòd ſubiectio in vna non vitiat reliquam.tex.eſt no.in c. ſi eo tempore. de reſcrip.lib.vj.ad quod vide quæ dicã in c.ſeq.in xxix. prin. ar.Et quę tradit Io.And.in addi.Specu.in ti.de accuſatore.§.j. poſt princi.in addi.quæ incipit,ad intellectum.quod dixi in c. præce.in viij.princ.arti.circa fi.Quando autem debeat opponi de ineptitudine libelli:conſulo quòd opponatur ante lit. conteſta.& per ea quæ ſuperius dixi, & per ea quæ dixi in xxij. arti.maximè quando eſſet talis ineptitudo,quę repareretur ſeu purgaretur per proceſſum.ad quod etiam vide quæ dicam in c.ſeq.ar.xxxij.Et no.quòd in dubio libellus præſumitur aptus non ineptus,vt no.Inno.in c.examinata.de iu.& Bal.in repe.l. edita.in fine.x.oppo. & pro ipſius validitate & aptitudine fit interprætatio,vt dicam in c.ſeq.ar.xxxiij.

¶Vigeſimoquintò princ.arti.tractandum eſt de emendatione libelli.circa quem ar.pro clariori ipſius intellectu,proſequar in ſcriptas.q.

¶Prima,quid ſit emendare:& quot modis accipiatur.

¶Secunda,quid differat à mutatione.

¶Tertia,an actor poſsit emendare libellum:& quò ad quid & vſq̃ ad quod tempus.

¶Quarta,qualiter debeat fieri emendatio.

¶Quinta quis ſit emendationis effectus.

121 ¶†Primò igitur quæro quid ſit emendare:& quot modis fiat. Solutio glo.in l.edita.C.de eden.dicit quòd dicitur fieri emendatio:cùm in libello petebam plus:& nunc minus,vel econtra. inſti.de actio.§.ſi minus.ſed Bar.ibi,quem ſequitur hic Do.m.
b dicit quòd emẽdare eſt corrigere,ſuperflua reſecare,[b] verba mutare ſententia eadem manente,ſeu non mutata addere: detrahere:vel obſcura declarare C.de emendatione Iuſtiniani Codicis per totum,& in prima conſtitu.C.§.quibus. Et idem in effectu tenent hic Ioan.de Imo.& Docto. & dicit Pau.de Caſt.in d.l.edita.quod dicitur ab E, quod eſt extra, & menda mendæ: quaſi extra mendã.Sed tu aduerte:quia Bald.in repe. d.l. edita. quam fecit Paduę,in notabilibus dicit,quòd ea quę veniunt ad declarationem,non debent continere emendationem,per c. cũ dilectus.j.de accu.ff.de rei ven.in l.pomponius. §. fin. pro quo dicto facit:quia ille qui declarat,nihil dicitur de nouo facere, vt in l.hæredes palam.§.ſed& ſi quis.ff.de teſt.Et in prooemio.vj. & in Cle.j.de iure patro.cum ſi.vide quod dixi in c. fraternitatis.j. de teſti.in xj. principa.articu. fal.xxxiiij.Arbitror tamen dici poſſe,quòd declaratio dicitur emendatio: in quantum obſcuritas libelli emendatur per declarationem. Item dicit Bald. quòd non intelligitur libellus emendari,quando tranſit de nullo eſſe ad aliquod eſſe:ſed quando aliqua ſubſtantiali parte remanente in aliquo colligitur vel ſuppletur:& ſimili ratione per contrarium non dicitur emendari,ſi tranſit de aliquo in nullũ. facit quod ſtatim dicam in ſecunda fallen.& facit etiam d.cap. cum dilectus.de accuſatio. qualitercunq; ergo ſalua ſubſtantia aliquid additur minuitur vel declaratur etiam remouendo qualitatem ſubſtantialem,dicitur fieri emendatio ſecundùm Paulum de Caſtro.

122 ¶†Secundò quæro quid differat emendatio à mutatione libelli.Solutio apparet ex his quæ dixi in quęſtione prędecenti.& quę dicam in ſeq.xxvij. articulo. quæſtione prima. emendatio enim fit quò ad partem remanente principali ſubſtantiali. libelli mutatio verò,quando tota ſubſtantia mutatur. vt dicam in j. quæſtione.

123 ¶†Tertiò quæro an actor poſsit libellum emendare, & quò ad quid & vſq̃ ad tempus circa quam.q. vt effugiam longam
c diſtinctionem doctorum,quæ ambiguitatem inducit:pro clariori doctrina proſequar tria membra.

¶Primum,quid iuris ante lit.conteſta.

¶Secundum,quid iuris poſt lit.conteſt.in cauſa prin.

¶Tertium,quid iuris in cauſa appellations.

¶Circa,primũ quando ſumus ante lit.cõte.ſume regulam affirmatiuam,q̃ licita eſt emendatio.hanc regulam ponit gl. hic in ver.item q̃ libellus.poteſt per l.edita.C.de eden.& l. libellorũ. ff.de accu.& eſt communis concluſio Docto.hic,& in d.l.edita. & hæc regula procedit,ſiue emendatio fiat per modum declarationis:cùm hoc poſsit fieri etiam poſt lit.conteſt.vt dicam in ij.membro.ſiue fiat addendo vel ſubtrahendo:ſiue talis additio vel ſubtractio fiat circa qualitatem, per ea quæ dicam in ij. membro.ſiue etiam circa ſubſtantialia,ſecundùm do. Anto. & Do.m.& Moder.hic,per no.in d.l.edita.iũcta gl.& d.l.libellorum.ſiue etiam fiat circa rem petitam,ſecũdùm Doct.hic,& Inno.in c.præcedenti,& gl.& Doct.in d.l.edita.quod tamen limitatibi Bar.quando volo addere vel minuere circa eandem rem vel ſummam : & talis res vel ſumma nõ clauderetur ſub prima actione propoſita:quia tunc fieri non poteſt:quia nõ eſt propriè emendatio : ſed nouæ actionis propoſitio. & ſequitur hic Do.m. Vtrum aũt claudatur vel nõ claudatur ſub prima actione,colligitur ex doctrina data in l.ſcire debemus. ff.de ver.ob. quæ dicit q̃ tot ſunt ſtipulationes, quot ſunt res, & per conſequẽs,tot actiones & obligationes.Si verò vna eſt ſumma : vna eſt ſtipulatio.de quo in d.c.ſeq.in xix.ar.Et ex prædictis infertur q̃ ſi petij decem:& fueram ſtipulatus viginti:vel petij partem fundi:& fuerã ſtipulatus totum fundum : poſſum ante lit. conteſt.addere decem,vel aliam medietatem fundi:& ſic petere xx.& totum fundum.q̃ nõ eſt opus noua actione:ſed propriè emendatur libellus,ſecundùm Do.m.hic facit Inſti.de act. §.ſi minus.& tenet Io.An.poſt Mar.ſilli.in addi.Spe.in ti.de libel.concept.§.nunc oſtendamus.in prin.& idem Bal.in repe.l. edita.poſt prin.ver.pro intellectu literæ.& ſicut poteſt addere fortius detrahere.vnde ſi petij centum,vel integrum fundum: poſſum detrahere quinquaginta,vel fundi partem : quia ſi hoc fieri poteſt poſt lit.conte.vt dicam in ſecundo membro,fortius ante.vnde dicit Bal. in d.l.edita. q̃ ſi egi cõtra plures de damno dato,vel de furto:ciuiliter poſſum detrahere vnũ. Et ſi egi plu a
ribus actionibus,poſſum detrahere vnum.Item procedit regula prædicta:etiam ſi libellus deficeret in concluſione:quia concluſio non reſultaret ex præmiſsis.verbi gratia:peto decẽ quia Rex eſt in Francia,vt l.ij.§.circa.& quod ibi no.ff.de doli exce. tenet Barto.in d.l.edita.Item procedit,non ſolùm vbi eſt talis defectus,qui parte tacente non habet vitiare. per not. in l.j.ff. de eden.iuncta l.fina. C.de annali excep. Sed etiam ſi eſſet talis defectus,qui etiã parte tacente vitiaret,& impediret iudicium, b
vt ſi in criminalibus omitteretur aliquid de ſubſtantialibus.l.libellorum.ff.de accu.quod tamen procedit, dummodo tempora largiantur,ſecundùm Bart.in d.l.edita. & Do.m.hic.& quid ſit dictum, ſeu quid ſignificet, dummodo tempora largiantur, dicam ſtatim in prima fal.& generaliter conclude.q̃ regula prędicta procedit,vt ante lit.conte.admittatur emendatio in omnibus caſibus,in quibus admitteretur poſt lit.conteſta. de quibus dicam in fal.ſecundi membri. Et ex prædictis infertur deciſio ad plures quæſtiones.

¶Primò deciditur:pone,dixi q̃ tu poſsides fundum ad me pertinentem iure dominij:& data eſt tibi copia libelli:tamen conſidero quòd difficilis eſt probatio directi dominij in re immobili.vnde emendo libellum,detrahẽs illud verbum,directi.ad hoc c
vt libellus concludat in quolibet dominio : & ſic detraho verbum,& adiungo ſenſum:certè poſſum hoc facere ante lit.conte.ſecundùm Bal.in d.repe.l.edita.ver.pro intellectu literæ.Et idem ſi in libello dixi,rem ad me pertinere iure dominij.deinde adiunxi,vel quaſi.

¶Secundò deciditur,ſi intentaui petitorium & poſſeſſorium: poſſum detrahere alterum.

¶Tertiò ſi dixi in libello me mutuaſſe & numeraſſe Titio centum,quæ fuerunt in chirographum deducta : ſed timens non poſſe probare mutuum naturale, poſſum detrahere verbum, numeraſſe.

¶Quartò ſi peto diuiſionem tanq̃ dominus pro dimidia:& volo addere aliam quartam:quia eram dominus pro tribus quartis,poſſum facere:quia hic non emendatur libellus circa actionem : ſed circa cauſam ſeu rem,quia actio,communi diuid.non mutatur:ſed additur portio.

¶Quintò,ſi in libello non eſt expreſſum nomen obligationis. nec obligatio eſt expreſſa:vel eſt expreſſa,ſed incongrua:poteſt actor emendare,addendo neceſſaria:& detrahendo ſuperflua vitioſa.& iudex [c] quandoque in libello ſupplet ex ſua propria authoritate:vt not.in rub.& l.penul.C.vt quæ deſunt aduocatis.

¶Sextò,quia poſſum addere in libello illã cl̃am,ſaluo iure addẽdi vel minuẽdi &c.quã à prin.nõ poſuerã.quæ cl̃a operatur, vt nõ videat cõnexè agere:nec me aſtringere,niſi quatenus cã deſiderat.ff.de app.l.ſcio.de qua tñ clauſula dicam in ſequenti

a ¶Libell⁹ põt eẽ pro parte aptus, pro parte verò ineptus. de quo arti.vide per So. in cõſi. xlvj.col. iij.ver. cõfirmantur prædicta.lib. j.& in conſil. vj. eo. lib.

b ¶Emẽdare,ẽ remanẽte ſnĩa &c. ſed vr̃ q̃ confeſſio facta in libello nõ poſsit mutari l.cum precũ. C. de libe.cauſa vide quæ no.Iaſ. in l. edita.in iij. col.in iiij. no.C. de eden.

c ¶Iudex poteſt ex ꝓpria authoritate ſupplere. adde bonam gl. ĩ c.bonæ.el.j. verſic. curauimus allegare. extra de poſtu.præla.

membro.& prædicta ponit Bald.in d.l. edita.in repe. in dicto versic.sed pro intellectu.Sed circa prædicta quæro de ratione, quare licitum sit regulariter emendare libellum ante lit. conte. & non post,vt dicam in seq.membro. Solue, ꝙ ratio est:quia ante lit.contest.libellus est demonstratiuus futuræ litis. & ideò cùm adhuc sit in fieri,& non in facto esse, potest fieri emendatio,quia nihil[a] dicitur actum,ex quo aliquid supereſt ad agendum.sed post lit.contest.iam non est in fieri:sed in facto esse.Et ideò regulariter non licet emendare aut reformare, secundùm Bal.in d.repe.in notabilibus.

a ¶Nihil actū &c. adde tex.in l.fi.ĩ fi. C. de sena.cõ. sil.& ꝙ libell⁹ sit litis demonstratiuus. vide Soci.in cõsi.xlj.col.pe.li. j.vbi etiã tãgit ꝙ vsq; ad litis cõte. p̃t emẽdare &c.

124 ¶†Sed circa omnia prædicta oppono : nam desiderium apud acta publicatum non potest corrigi. C. de omni agro deserto. in l.iura.lib.xj.Solutio.ibi loquitur de desiderio obligatiuo:hic de desiderio disceptatiuo.facit.ff.fa.erci.in l. qui familiæ, secundùm Bal.in d.repe.ver.sed contra omnia prædicta.Hæc autem regula recipit plures fallentias.

b ¶De qua ratificatiõe faciẽda in debito termino vide latè per moder. post Bart.in l.si qui pro emptore.colũ. ff.de vsucapio.

125 ¶†Primo fallit,si sit talis defectus, qui parte tacente vitiaret processum:puta,si omittitur aliquid de substantialibus, secundùm formam l.libellorum.ff.de accus.vel si libellus deficeret in conclusione:quia conclusio non resultaret ex præmissis, puta, peto decem quia Imperator venit in Italiam : vt l.ij.§.circa.ff. de doli except.& quod ibi nota.Nam licet hoc casu, si tempora largiuntur, possit fieri emendatio,vt s̃.dixi: tamen secus est si tempora non largiuntur, vt probatur in l. accusaturus. ff. de adul.Et declara,si tempora non largiuntur,id est,si tempus prę fixum à iudice,vel à lege hoc non patitur. Pone enim ꝙ iudex ex causa præfixit Titio certum terminum ad agẽdum qui egit intra terminũ : sed post terminum vult emendare libellũ, qui non tenuit:certè non potest:quia videtur nunc agere,quo tempore reperitur exclusus.Et idem in tempore statuto à lege, vt d.l.accusaturus.secundùm Bar.Bald.& Doct.in d.l.edita.& sequuntur hic Domi.m.& mod.quod est no.dignum. & facit ad multas quæstiones.& ad idem in simili facit l.bonorum. ff.rem ra.hab.vbi ad hoc vt[b] ratificatio firmet actum,debet fieri intra tempus intra quod actus potuit celebrari.

c ¶Adde q̃ dicũt Alexan.& mod. in l.gallus. §.ei⁹. in j.col. ff. de lib. & posth. & Deci.in c.dilecti.de iudic.

126 ¶†Secundò fallit,quando potius esset vitiare, quàm emendare.Nam malè emendat qui vitium de nouo inducit vbi nõ erat vel aliud vitium accumulat. vnde sicut actio debet conuenire negotio:ita emendatio:aliàs iudex hoc pati non debet: vt l.j.ff. de offic.asse.secundùm Bal.in d.repe.l.edita.versi. nunc ponamus exempla.

d ¶Saluo iure. de hac clausula.vide Fely.in c. ex pte. in iiij.col.ver.copula.de rescript. d. Iaſ.ĩ.§.oĩm. ☩ act.mod. in c.inter.vers.addẽdæ. de fide instru. & Iaso.in l. edita.in fi.latè de hac clausula . C.de eden.

127 ¶†Tertiò fallit propter euidentem agentis malitiam & dolositatem: vt quia petierat summariè procedi in causa quæ poterat esse talis.narratur postea,detraho verbum summariè.& pono verbum,ordinariè,vt ex industria protrahatur iurgium : & reus amphractibus iudiciorum fatigetur.Nam iudex hoc pati non debet:etiam si pars nihil opponat.arg.l.quisquis.§.nemo. C.de postu.secundùm Bal.in d.ver.

e ¶Hęres nõ declarare mẽtẽ defuncti.de hoc art.vide mod. in l.ĩter stipulãtẽ.§.j.ff.☩ ver.obl. Et adde ꝙ declaratio põt fieri vbicũq; verba sint obscura: cũquis aliqs sensus à iure p̃sumptiuè suscipiat.Bart.in l.ab executore. ĩ prin. de app.Are.ĩ cõsi.lxxxiiij. fi.col.Itẽ adde ꝙ is qui declarat,nihil noui addit.vel ut is qui granũ ex spicis excutit. Fulgo. cõsi. cxlviij.in fi.Et ꝙ declaratio libelli p̃tineat ad libellãtem, vide Ang. consi.clvij.

128 ¶†Quartò fallit propter æquitatem,puta, egit quis pro furto certi condictione generali,quæ non infamat.nunc vult pœnitere,& proponere actionem furti ad infamandum:certè non debet admitti:nec iudex hoc pati.ar.l.in fundo.ff.de rei vẽ.secundùm Iac.But.[c] & sequitur Bal.in d.ver.

c

129 ¶†Quintò fallit propter emendationis obscuritatem, vel duplicitatem.Nam emendatio debet esse certa & clara,sicut libellus.ff.de rei ven.in l.si rem tradit Bal.in repe.d.l.edita.ver.nunc ponamus.

130 ¶†Sextò fallit,ratione qualitatis causæ:vt puta,in cã criminali. Nã in ea,si libellus est ineptus ex integro, accusabit intra tp̃s à iure statutum,vt l.accusaturus.ff.de adulte.& l.libellorum.ff.de accu.canonizata.ñ.q.viñ.secundũ Spec.in ti.de libel.concep.§. nũc ostendamus.ver.quid si in causa criminali & ista fuit opin. Guil.de cu.in d.l.edita.vbi concludunt, ꝙ in criminali etiã ante lit.conte.nõ põt libellus emendari propter vinculũ inscriptionis quod inducit necessitatẽ pseuerationis.in l. accusationẽ.C. qui accu.nõ pos.dicit ꝙ añ lit.conte.põt emendari:postea nõ. allegat gloss.in l.si maritus sit in magistratu.§.si negauerit.ff.de adulte.Sed illã gl.ego nõ habeo, vide quod statim dicã in seq. mẽbro in vj.fal.& quod dixi in c.qualiter.el ñ.j.xj.ar. q.lxxiñ.

131 ¶†Vltimò fallit generaliter vbicunq; ex aliqua iusta causa iudici videretur ꝙ emendatio nõ esset admittenda.& hoc est quod expresse vult tex.in d.l.edita.dum dicit ꝙ emendari vel mutari,prout edicti perpetui monet authoritas:vel ius reddentis decernit æquitas.Sed contra prædicta posset opponi.ad quid ẽm fit ista prohibitio emendationis in dictis fallentib̃s:cùm de nouo possit actor agere,vel accusare,si libellus non fuit bene conceptus,vt d.l.libellorũ.& loquor quando non fuit præfixum certum tempus.Sol.dicit Bart.in d.l. edita. & sequitur hic Dome.ꝙ fortè interest actoris,seu accusatoris magis ꝙ procedatur super primo libello,cui ꝙ det libellum de nouo, propter nouas sportulas vel tabellas,quæ debent solui cùm offertur libellus:secundùm varias consuetudines seu statuta Italiæ.Item potest dici ꝙ fit in odium ipsius actoris qui non debuit sic vagari,& variare cum præiudicio ipsius rei:& fortè iterũ non aget nec accusabit:cùm propter hoc debeat aboleri nomen accusati.Et iuxta vulgare prouerbium.chi scampa dum ponto scampa dicento.Et sic est expeditum primum membrum de emendatione libelli.Postremò videtur ꝙ nullo modo possit, etiam ante litis contestationem.Solut.dic ꝙ non potest, scilicet differendo,vt in contrario:sed desistendo vel aliter emẽdando:quia emendatio non differt:sed reformat in melius,potest talis emẽdatio fieri secundùm doctrinam s̃.positam,secũdùm But.Bart. Bal.& Docto.in d.l.edita.& statim subñciam in ñ.membro in iñ.fal.& latius in xxvj.prin.arti.

132 ¶†Circa secundum membrum,quando sumus post lit.conte. vtrum admittatur emendatio.gl.nostra hic in ver.post lit.conte.ponit regulam negatiuam & bene ꝙ emendatio fieri nõ potest per l.non potest.ff.de iudic.& ff.de except.rei iudi.in l.egi. & sequuntur Doct.hic & in l.edita.C.de eden.& ratio est: quia per litis contesta.libellus transiuit in quasi cõtractum inter partes.& non est amplius in fieri,sed in facto esse. & ideò corrigi, emendari,vel mutari non potest : quia aut oportet lit. de nouo contestari:& hoc esset absurdum,aut sententia esset nulla si ferretur super libello,super quo lis non esset contesta.secundùm Bal.in repet.d.l.edita.in notabilibus.& in versic.dictum est de euictione.& procedit prædicta regula etiam si tempora à statuto vel lege concessa largiantur per rationem prędictam:dum modo simus extra casus fallentiarum.de quibus statim dicam. Item prædicta regula procedit in omnibus casibus fallentiarũ positarum in præce.membro:quia si in illis ante lit.contest.non potest fieri emendatio,multóminus debet posse fieri post lit. contest. Vlterius procedit prædicta regula,etiam si sit apposita clausula,saluo iure[d] addẽdi &c.quia ista clausula nihil importat quò ad hoc:vt no.Bart.in l.non solùm.§. morte.ff.de oper. no.nun.& in d.l.edita.dixi s̃.in xñ.prin.arti.q.v.Insuper etiam procedit prædicta regula non solùm post veram litis contest. sed etiam post interpretatam litis cõte.vnde si statutum dispo neret ꝙ productio libelli haberet vim litis contestationis, non debet tunc actor confidere in emendatione libelli:ex quo porrectio libelli habet vim litis contest.vnde dicit Bal.ꝙ actor debet petere abolitionem,ne error à princ. ex postfacto transeat in crimen falsi.ita dicit Bald.in l.accusationem.C.qui accu.non pos.in fi.loquitur tamen in causa criminali. Hæc tamen regula recipit plures fallen.

d

133 ¶†Primò fallit,si emendatio fieret per viam declaratoriam, secundùm d.Ant.Do.m.Io.de Imo.& moder.hic & per Bar.& Doct.in d.l.edita.qui volunt ꝙ hæc emendatio possit fieri vsq; ad sententiam,per l.si quis intentione.ff.de iud.sed melior ratio est:quia qui declarat nihil dicitur de nouo agere,vt dixi s̃.in j.q. & vide etiam quod dixi s̃.in xñ.articu.q.x.vers.x.quæro. Hæc tamen fallentia limitatur secundùm Bar.in d.l.edita.& sequuntur Doct.ibi & hic.si modo proponens vult facere hanc declarationem.secus si alius etiam si esset hæres[e] proponentis, vt in l.idem Pomponius scribit si frumentum.in fi.iuncta gloss.ff.de rei ven.& ibi Bar.& Bal.& Ang.

e

¶Secundò fallit,si sit talis defectus qui parte tacente põt omitti:quia tunc potest fieri emendatio vsq; ad sententiam,secundũ Bar.in l.edita.& Do.m.hic per l.fi.C.de anna. excep.

134 ¶†Tertiò fallit respectu detractionis de summa aut repetita. vnde si petñ centum, possum detrahere quinquaginta. argu.l. quidam æstimauerunt.ff.si cer.pet.Et intellige ꝙ hæc detractio potest fieri non differendo,sed renũciando illi parti quam detraho.differre enim non potest,per tex.in auẽ.qui semel.§.qũo & quando iudex.de cuius intellectu dicam in xxvj. arg. sed renunciando potest:quia sicut potest toti liti renunciare vt in l. postq; liti. C.de pact. de quo dicam latius in xxj. argu.fortius debet posse renunciare parti.facit l.quæ de tota.ff. de rei ven. Hæc tamen fallentia procedit,nisi ab initio per dolum expressisset maiorem quantitatem petendo plus debito, & cautionẽ exigendo:quia tunc cadit à causa,vt est tex.singularis in l.j. ff. de plus peti.de quo dic vt latius dicam in ca.j.j.de plus peti.in ñ.prin.ar.ver.primus & qualiter intelligatur.vide ibi in vj.prin ci.ar.ñ.facit quod dixi j.in vj.fal.ver.item aduerte.

135 ¶†Quartò fallit detrahendo liti generali per prosecutionem specialem,vt l.licet.C.de iudi.quod procedit,si reus hoc fieri patitur.sed si reus instaret vt generaliter procedatur, generaliter est procedẽdum:nec potest actor impunè diuidere generalem causæ continentiam.ff.de arbi.in l.de rebus. secundùm Bart.in repe.d.l.edita.in vj.oppositione.

136 ¶†Quintò fallit in accessorib̃s:vt fructibus,& similibus : quos possum

possum addere petitioni,intelligendo tamen de his qui post li. contesta.occurunt secus si ante:quia tunc non possent, vt probatur ff.de ædil.edic.l.ædiles.§.item sciendum.& l.ateius.§.fin. cum l.seq.ff.de aqua plu.arcen.secundùm Barto.Bald.& Doc. in d.l.edita.& Do.m.hic.

137 ¶†Sextò fallit,si sit emẽdatio per quam solùm augetur vel minuitur cõdẽnatio ex virtute actionis propositæ:nec per ipsam emendationem contingit actionis aut facti mutatio.talis enim emendatio est licita vsq; ad sententiam, vt in l. in delictis.§.si detracta.ff.de noxa.vt puta,si noxali iudicio agẽdo addidit domini scientiam,vt teneretur insolidum. vel scientiam domini appositam in libello detraxit,vt teneretur noxaliter, secũdùm glo.Bart.Bal.& Docto.in l.edita.& idem tenet Spe. in titu. de libell. concep.§.nunc ostendamus.versi.emendare. vbi dicit q̃ quando non mutatur actio,sed qualitas:potest fieri emendatio post lit.contest.sicut aliàs in simili non mutatur actio: sed qualitas ratione emendacñ.ff.de fideiuss.in l.si dubitetur.& C.ad l.aquil.in l.contra negantem.Et pro declaratione dictorũ verborum an dominus sciuerit vel ignoraueritin noxali iudicio,vide qđ latius dixi in c.si bos.j.de iniu. Et sequuntur hic Docto. maximè Ioan.de Imo.qui dicit q̃ potest actor etiã post lit.contest.emendare qualitatem quæ non habet immutare substantiam actionis vel facti:nec formam sententiæ:sed solùm diuersificare executionem,per.d.l.in delictis.§.si detracta.& hoc p̃cedit,quãdo ista qualitas est extrinseca & emergẽs,vnde per eã non confertur seu alteratur actio:sed datur modus executioni. & ideò licet addatur vel detrahatur,non inducitur nouum iudicium,vt d.§.si detracta.& ideò ille qui accusauit aliquẽ simpliciter,potest etiam post lit.contest.addere q̃ sit de Magnatibus ad hoc,vt grauius puniatur:quia esse Magnatẽ non est principalis causa agendi: sed qualitas maleficij, secundũ Iaco.But.in d.l.edita.quem sequuntur Bald.& Florianus in d.§.si detracta. secus si esset causa dãdæ actionis:vel alteraretur actio:ita q̃ à tali qualitate actio formaretur:& exinde cõdẽnatio moderaret, per l.pomponius.la.ñ.in fi.ff.de neg.gest.iuncta l.Prætor.§.dolo cere.ff.vi bo.rap.secundùm Bald. in repe. d.l. edita.in ix. contrario. Inno.in c.præce.& hic. Aduerte tamen:quia Inno. intelligit illum.§.si detracta. quando à principio non fuit expressa aliqua qualitas secus si fuisset expressa:quia tunc post lit. contest.non potest emendari, seu mutari.& sic limitat illum §. sed vt dicit hic Ioan.de Imo.legistę communiter transeunt cum p̃ce.intellectu[a],& bene.Item aduerte:quia qđ dixi q̃ qualitas q̃ non alterat actionem vel substantiam facti,potest emendari:fallit in casu speciali.c.ab eo.de elec.lib. vj. & ibi assignatur ratio specialitatis:dicit vt ibi.facit qđ dixi s̃.in simili in iñ.fal.per l.j. C.de plus peti.Fallit etiam hæc fallentia in causa criminali, per ea quæ dixi in præce.memb.in vj.fal. Aduerte tamen:quia quidam tenent contrarium,volentes q̃ si accusaui de vulnere cum sanguinis effusione, vel cum alia qualitate: & probaui vulnus, sed non probaui sanguinis effusionẽ:aut illam qualitatẽ:q̃ potest fieri condẽnatio de eo qđ probatum est seruando hãc cautelam,& ante sententiam de accusatione,illa qualitate non probata,cum protestatione hac, videlicet, domine iudex detraho de accusatione mea illa verba,cum sanguinis effusione, vel talẽ qualitatem, volo tamen de alĩs per vos procedi,per d.§.si detracta.& insti.de actio.§.si minus.quia emendare & mutare licet,vt d.l.edita.Bar.tamen consi.xvj.qđ incipit,accusatio.dicit quòd alĩ tenent contrarium.& hanc opinio.sequitur.Mouetur quia accusatori est quæsitum ius: quia per talem qualitatem nõ probatam veniebat iste absoluendus, prout ibi latius traditur per eum. vnde beneficium iuris non est ei auferendum, vt in authentica,de nup.§.non solùm.& in regula,indultum.de reg. iur.Et quia nemo potest mutare consilium in alterius præiudicium,vt in regula,nemo potest.de regu.iur.Item quia regulariter post lit.contesta.non potest quis mutare propositum.nõ ob.§.si detracta.quia loquitur in alio casu, secundùm eum.& sic habes differentiam quòd ante probationem factam poterat detrahare hanc qualitatem: & probando sine qualitate obtinere.ita arbitror posse responderi ad §. si detracta. Sed post factam probationem,nulla prius facta detractione,procedat qđ dictum est,& vide omnino ad hoc quod dixi in ca.qualiter. el ñ.j.de accusa.in xj.prin.ar.q̃o.lxxiĩ.& vide quod dixi in præce.membro,in vj.fal.

138 ¶†Septimò fallit respectu partis q̃ agẽtis mihi,ad partẽ accreuit parti,petit post lit.cõte.Nã possum addere libello illã partẽ: vt etiã in illa parte feratur sentẽtia,vt l.si proponas. §.fin. ff.de inoffi.testa.facit qđ not.in l.si nõ mortis.§.fi.co.ti. & rõ est:quia illud venit intrinsecè per ius accrescendi qđ inducit ipso iure prorogationem ad id,qđ est eiusdem formę,hoc est naturæ,secundùm Bal.in repe.d.l.edita.in vñ.contrario.

139 ¶†Octauò fallit in actionibus vniuersalibus & generalibus,in quibus potest addi & detrahi vsq; ad sententiam,secũdùm Inno.in c.præce.l.iiij. & l.si quo tempore.ff.de pet.hære.& in l.licet.C.de iudi.& idem tenet glo.in d.l.edita.C.de eden.Sed hoc non placet Petro Cy.& Bart.ibi:quia in petitione hæreditatis principaliter petit actor se pronunciari: in executione autem veniunt omnia bona hæreditaria,dixi s̃.in xĩ.arti.q.v.in j.membro & q.xvĩ.vnde si ad reum aliquid perueniret pendente iudicio:illud potius veniret in tali iudicio virtute actionis propositæ,quàm ex veritate emendationis.& ideò dicit Bart. quòd si esset actum petitione hæreditatis ad vnam rem singulariter,nõ posset fieri post lit.cõte.emẽdatio vel additio alicuius rei,vt l. nõ põt.ff.de iudic.& ex hoc not.intellectum ad illam l.iiij.quæ ibi non declaratur per Bart.Nã Bar.in d.l.edita.intelligit q̃ l.illa procedat, quando conclusio fuit generalis. secus si actor restrinxit se ad certam rem:vt quia petijt hæreditatem, seu se declarari hæredem:tunc enim si declararetur hæres, mandaretur sententia executioni : etiam in rebus quas incœpit possidere etiam post lit.contest.vt dixi in d.q.v.in primo membro.secus autem vbi actor egit petitione hæreditatis, restringendo se ad vnam rem singularem : quia tunc illa res venit,& non alia . nec potest etiam in processu declarare,sicut in iudicijs singularibus: & sic noua est opus interpellatione.arg.l.non potest.ff.de iudi. Et hunc intellectum sentit Specu.in titul.de libel. conceptio.§. nunc ostendamus.post prin.vbi post Vinc. quòd in vniuersali a actione, vbi res non fuit specificata, potest libellus mutari & emendari,addendo vel detrahendo,per d.l.quartam.& idem dicit in generali actione,per l.licet. C. de iudi.Et sic apertè sentit quòd quando res fuit specificata,ita quòd actor restrinxit se ad certam rem:non potest fieri aditio vel detractio:quia alia non veniunt ex natura actionis,si enim venirent,nihil obstaret quo minus posset fieri additio vel detractio.Aduerte tamen: quia litera Specu.referentis opin. Columbi,habetur diuersimodè. & eandem opin.sensit Innocen.in c.conquerente.s̃.de offic.ordi. & gloss.in d.l.iiij.dum exponit text.dum dicit, de qua sola.i. b propter quam solam,quasi velit quòd ibi non contendebatur de vna sola re:sed propter illam rem solam fuit intentata petitio hæreditatis.facit etiam text.in princi.illius l.dum dicit,si hæreditatem petam ab eo &c.& sic non restrinxit petitionẽ suam ad vnam solam rem : quia tunc non fieret condemnatio nisi ad illam tantùm.Et hæc opini.placet hic Domi.me.qui dicit quòd in examine cuiusdam scholaris vidit magnam disceptationem super intellectu illius legis, mouetur etiam, quia restringendo se ad vnam speciem,videtur restrinxisse virtute actionis vniuersalis.arg.Cle.exiuit.de verbo.sign.facit quod not.in c.sedes.de rescript.& in l.si cui dulcia.ff.de vino,tritico,& oleo legat. Et hoc est tenendum,secundùm Do.me.licet Spe.in ti.de actio.& peti.§.sequitur.ver.differunt.aliud sentiat. & vide quod dixi in d.v.q.in primo membro,& etiam in secundo, quantum ad actionem generalem:vbi dixi q̃ non fit condemnatio nisi super b prosecutis[b]:vt l.licet.C.de iudi. Et prædicta notabis,vt sis cautus in practica,ita q̃ in vniuersalibus & generalibus iudicijs nõ restringas te in libello : sed facias conclusionem vniuersalem, seu generalem.

140 ¶†Nonò fallit,si est talis ineptitudo quæ reddat nullam litis conte.quia tunc semper potest emendari:quia ex quo litis cõtestatio est nulla:habetur pro non facta:& sic non præstet impedimentum:vt in regula,non præstat.de regu.iur.lib.vj.cũ si. quod intellige si tempora largiuntur:hoc est q̃ non sit præscriptum,per l.accusaturus.ff.de adul.secundùm Bal.in repe.l.edita.versicu.sed hic dubitatur.tetigi in præcedenti membro.

141 ¶†Circa tertium membrum,vtrum emendatio possit fieri in causa appellationis. Vin.& post eum Ioan.And.referunt quosdam dicere q̃ addi & detrahi potest quantitati in libello comprehensæ.arg.l.fi.C.de tempo.appel.Sed ipsi tenent nil extraneum peti posse:cùm nec super tali possint testes produci : vt l.per hanc.C.de tempo.app.quia necessarius esset nouus libellus,& nouum iuramentum.fatentur tamen q̃ si iudex principalis causæ minus condemnauit q̃ debuit:illud peti potest in causa appellationis,per c.Raynutius.j.de test.& sic residet hic Dome. Ego arbitror generaliter dici posse, q̃ cùm appellatio rescindat,seu suspendat acta vsq; ad litis contest.exclusiuè secundùm quod traditur in l.j.in fi.ff.ad turp.& l.tale pactum. §.qui prouocauit.ff.de pact.& in c.fi.j.de feque.pos.& fruc.propter hoc possit fieri emendatio in causa appellationis in omnibus criminibus,in quibus s̃.diximus posse fieri emendationem. facit quod no.in l.per hanc.C.de app.& quod no.in c.per tuas. & vide quod dicam in xxĩ.arti.

142 ¶†Quartò quæro,qualiter debeat fieri emendatio.Solu.dic q̃ debet fieri parte citata.arg.l.de vno quoq;.ff.de re iudi.sentiunt

a ¶De intellectu §.si detracta.in l. in delictis. de noxa.vltra alios vide subtiliter per d.Phi.Dec.in c.licet.in glo.in ver. astrinxit.in j.cõclusione.ij.fal.extra de proba.

b ¶Snĩa non præiudicat nisi super prosecutis:licet à iudice.C.de iudi. vide tamẽ ibi doc. moder. qui assignãt.d.limitationes ad eã regulã.

Bar.& do.Florianus in l.in delictis.§.si detracta. ff.de noxa. ad quod vide quælatius dixi in c.qualiter.el ñ.de accu.in xj.princ. arti.q.lxxiij.

¶ Quintò quæro quid sit emendationis effectus. Solut. dic vt dicam in xxxviij.principa.articul. & ex his est expeditus iste xxv.arti.

¶ Vigesimosextò prin.art.in quo examinandum est de mutatione ipsius libelli,prosequar pro clariori examinatione infrascriptas quæstiones.

¶ Prima quid sit mutare libellum.

¶ Secunda,quæ dria sit inter mutationē & emendationē libelli.

¶ Tertia an actor possit mutare libellum:& quò ad quid possit mutare,& vsq; ad quoũ tempus.

¶ Quarta,qualiter possit mutare.

¶ Quinta,de ipsius mutationis effectu.

143 ¶ †Primò igitur quæro,quid sit libelli mutatio.Solu.dic quòd est ab edita actione in totum recedere, & alium libellum formare:vt l.edita.C.de eden.& ibi per Doct.& dicit ibi gl. quòd libellus mutatur quando id quod est ipsum substantiale,in totum tollitur.& ita dicunt hic Doct.& Ioan.An.in addi.in ti.de libel.concep.§.nunc ostendamus.in princi.potest autem fieri hæc mutatio pluribus modis:videlicet,per mutationem instantiæ causæ actionis,& rei petitæ,per mutationem instantiæ, qñ fieret mutatio differendo in aliam instantiam:vt j. dicam exemplum,de causa potest figurari,si petñ libellum ex causa depositi[a] & nunc volo remouere illud verbum ex causa depositi:& ponere commodati : quia testes mihi dicunt q̃ fuit commodatum.vnde si deponerent super libello ex causa depositi,succumberet,secundùm Inn.in c.j.j.de lit.contesta.Exemplum de mutatione actionis potest figurari,quando receditur à veteri actione:& ponitur noua. vt puta,si narraui q̃ dedisti mihi damnum in vinea:& peto te condemnari ad interesse:& sic propono actionem l.aquiliæ:postea verò volo mutare & dicere q̃ dedisti damnum succidendo vites:& peto te cõdemnari ad duplum.Et sic recedo ab actione l.aquiliæ,& trãseo ad actionem arborum furtim cæsarum.De re verò potest figurari exemplũ si petñ codicem ex causa commodati : & nunc volo remouere codicem,& ponere Digestum.Insti.de act.§.si quis alium. Bal. etiam in rep.l.edita.figurat exemplum circa hanc materiam mutationis : puta si dico te possidere talem rẽ,quæ pertinet ad me iure directi dñi:quam denegas restituere.vnde peto me declarari me dominum:& te cõdemnari ad restitutionem:& ad hoc propono rei vendicationem directam. sed postea informatus, q̃ non sum proprietarius,sed emphyteota:muto totum libellum,dicens me vtiliter dñm.ista enim digressio quæ fit ex primo libello,non remanente aliquo ex primo libello : formaliter intelligi dicitur mutatio,scilicet quando tota cõclusio libelli mutatur secundùm Bal.idẽ si mutarẽ de rei ven. in publicianã vel in hypothecariã.ff.de euict.in l.si cũ venditor.& l.si minor.§.si seruus.quod no.in l.pe.ff.de inge.man. possunt etiam alia plura exempla adduci.sit ergo conclusio,q̃ libellus dicitur mutari, qñ à veteri actione eius substantia in totũ sublata,alia est in locum illius subrogata : vel qñ instantia in totum deseritur, & in aliam instantiam transfertur. ista tamen in rei veritate nõ proprie est mutatio:sed desertio,seu translatio,aut renunciatio, vel desistantia,vt apparebit ex his quæ dicam j.in ar.

144 ¶ †Secundò quæro, quid differat mutatio libelli ab emendatione libelli.Solutio clara colligi potest ex his quæ statim dixi in præce.q.iunctis his quæ dixi in xxv.principali arti.q.j.

145 ¶ †Tertiò quæro an actor possit libellũ mutare,& quò ad qd, & vsq; ad quod tempus.Sò.glo.nostra in ver.Item no.q̃ libellus in effectu vult q̃ possit fieri mutatio vsq; ad li.conte.prout placet per l.iñ. C.de eden. & ñ.q.vij. c.libellorum.postea verò non possit.A.B.Et hoc verũ,nisi procederet de consensu partium,secundùm quosdam.Sed dicit Bal. in auc.hodie. C.de iur. cal.q.fi.q̃ licet de consensu partium cantaretur,tñ litis cõte. itẽ facta non sufficeret:sed iterum esset lis contesta. quia ista actio non clauditur sub illa litis conte.& bene,sed ante lit. contesta, videtur posse fieri emendatio,secundùm gl.nostram. Ma.subdit tamen glo.nostra in ver.præterea.q̃ reo postulante post edi tam sibi actionem per iudicem vel executorem, actor necessitatur perficere litem.vt in auc.qui semel.C.quomodo & quando iudex.vnde actor compellitur actionem intentatam cum noua actione vsq; ad finem perducere,vt in d. auc. quod procedit in his actionibus,in quibus vna non tollitur per electionem alterius.sed si vna tollatur per electionem alterius, non potest talis mutatio fieri:vt not.in l.j. C.de furt.& in l.j. C.si seruus se emi manda. & C. de codi.in l.final. & in l. quod in hæredem.§. eligere.ff.de trib.Si verò reus non sit prædicto modo conuentus, videlicet edita sibi actione per iudicem vel executorem : licitũ est sibi desistere:qa nemo[b] inuitus agere vel accusare cõpellitur,vt in rub.& nig.C.vt nemo inuitus.Et hoc vult gl. in effectu in vltima parte. Sed Martinus Silimani in d. l. edita . vt refert Ioan.Andre.in addi.Specu.in tit.de libel.concept. §. nunc ostendamus. in prin.voluit quòd olim ante ius authenticorum actor quandocũq; ante lit.contest.posset proposità in libello actionẽ mutare,& ab ea desistere,per d.l.edita.& per l. amplius. ff.rem rat.habe.& l.j.C.vt nemo inuitus agere &c. Hodie verò non licet desistere:imò oblato libello,& reo citato,necessitatur actor prosequi vsq; ad finem litis : vt d.auc. qui semel. & circa hoc varij varia senserunt, vt traditur hic,& in d.auc. qui semel. vel etiam per Roffre.in libellis rubr.xxv.& Odof.in summa in titu.de eden.in addi.quæ incipit,sed nunquid.& Hosti.in sum. huius titul.§.pe.Tu verò distingue post Bart.in d.l.edita.& d. Ant.& Do.meum hic plurimis additis, q̃ aut actor ante oblatum libellum seu citatum reum ad id, vult libellum mutare,& potest : siue velit in totum desistere,siue in aliud tempus velit differre.per rubrum & nigrum.C.vt nemo inuitus. tenet Bald. in rubr.C.de in ius vocan.facit l.sempronia libellos.ff. de furt. & quod not.Iacob.de Are.in l.denunciasse. circa princip.ff.de adult. Aut actor vult mutare libellum oblatum iudici, & editũ parti,seu facta super eo ad id,citatione &c.conuenti per iudicẽ vel executorem. Et hoc casu subdistingue quòd quãdoq; actor vult in totum desistere renunciando instantię actioni,& causæ: & potest,non solùm ante lit.contesta.sed etiam post:vt l.post quàm liti.C.de pact.& in l.destitisse.ff.de iudi, quod tamen limitatur,nisi reus vellet in iudicio persistere propter aliquã maiorem vtilitatem,vt puta si assumpsisset onus probandi se dominum,quod facere potest:vt in l.circa.ff.de proba. Nam hoc casu,quia ex renunciatione actoris non consequeretur dominium:vt not.Barto.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren.pos.vt probato dominio,reus declaretur dominus:cogitur actor persistere,secundùm Bart. Bal.& Modernio. & in d.l.edita.& d.Anto.& D.meum hic.facit etiam quod not.in l. vtiq;.ff.de rei vend. ¶ A.B.Potest enim reus conuentus petere se declarari dominum.ad quod vide quod dixi j.de causa poss. & proprie.tract.ñ.arti.xiiij.in fi.primi membri ibi.Quid autẽ si reus opposuit de dominio suo.Ma. ¶ Item hoc limitatur & secundò,vt possit scilicet in totum desistere in causa princip.sed in causa[c] appella.non videtur esse licitum renunciare, etiam ad litis excussionem.vnde appellans non potest renunciare appellationi,appellato inuito.C.quando prouoc. non est necess.l. fi.& ibi per Cyn.& ratio est:quia appellatio est communis vtriq;:ex eo,quia vtriusq; negotijs deuoluit ad superiorem.C.de appel.in l.ampliorem.faciunt no.per Inn.Hosti.& Doct.in c. conquestus.de resti.spolia.secundùm Bal.in repet.l.edita. C.de eden.in vj.opp.Tu vide ad hoc quod latè tractat Host.& post eum domi.Anto.in c.fi.de cri.fal.& quod latè dixi j.de app.in rubri.xxiiij.princi.q.& in iuribus in ea allegatis.& in c.interposita.j.de appel.Et adde quæ statim j.subijciam. Quandoq; verò actor non vult in totum desistere:sed solùm differre : & hodie nullo modo potest,secundùm omnes,per tex.in d.auc. qui semel.C.quomodo & quãdo iudex.& in corpore, & in auc. de litigiosis.§.omnem.colla.viij.Et hoc procedit,nisi reus consentiat.Nam reo consentiente planum est q̃ actor potest nouum libellum dare,& nouum processum inchoare:sicut quando perit instantia:vt in l.properandum.C.de iud.Quandoq; verò actor solùm vult desistere ab instantia,remanẽte sibi salua actione & causa:& pars non potest,inuita altera parte:vt d.auc.qui semel.& d.§.omnem.quod tamen procedit,nisi iudex hic esset certus q̃ reus esset solùm absoluendus ab instantia iudicij,forte propter malè conceptum libellum,vel aliam causam, secundùm Bart.in l.edita.C.de eden.& Do. me. & Henricum bohic qui dicit q̃ tunc esset recipienda renunciatio quæ solùm fieret instantiæ.& nouus processus fieri potest.ff.de accusa.l.libellorum.ff.de iureiur.l.qui per salutem.& ff.ad Velle.aliquando & j.de accus.c.qualiter.el ñ.c. mihi placet.quia frustra expectatur euentus[d] nihil operaturus:vt d.l.aliquando.cum simi.Item hoc procedit,nisi actor suspenso petitorio vellet transire ad possessorium.secũdũ ea quæ tradũtur in Cle.j.de cã poss.& proprie. & ibi latius dixi & latius dxi j.in titu.de causa pos.& proprie. ¶ A.B.Hoc tamen loquitur, si modo libellus vel actus teneat. Secus si sit nullus:quia tũc iudex debet pati, vt pars renunciet & mutet propositum:vt tradit Bar.in l.edita.C.de eden.facit l. j.circa prin.ff.si mens.fal.mo.di.& l.libellorum.ver.q̃ si libelli. ff.de accu.Ma.

¶ Qñq; verò actor vult renunciare actioni remanente sibi cã, & remanẽtibus sibi alijs actionibus perditis ex eadẽ causa. Et opi.sunt variæ.Bart.tamen in d.l.edita.C.de edẽ.sequitur opi. Odofr.vt possit taliter renũciare p̃ tex. in d.auc.qui semel.vbi dicitur

a ¶ Egi ex cã depositi.tandem in ꝓgressu litis probaui de cõmodato, vtrũ vitietur processus : & nõ possit ferri sentẽtia.disputat Ale. in cõsil.cxxj. pe. col. lib. j.

b ¶ Nemo inuitus cogitur agere vel accusare.enumerantur tñ tres & viginti casus, in quibus qs cogitur agere inuit⁹. de quibus vide rep.in Cle.sępe. in prin. xxxj.co. cum seq.de verb. signi.

c ¶ Qñ appellatio est cõis appellato & appellanti,idcirco non põt eidẽ renũciari, altero litigañ. inuito.de quo tñ vide latè Felin.in c.ex pte.el ñ.col. ij.ver. sed de isto articulo . s̃.de rescrip.

d ¶ Euentus nihil operaturus non expectandus.vide glos.in c.cùm contingat.in fin. de offi.dele.

dicitur, ꝙ quis cogitur exercere lit. ſuper illa actione vſq; ad fi. ſed renunciando illi actioni, ego impono finem omni liti ſuper illa actione. ergo vlterius nō cogor proſequi. & ſequitur hic d. m. & eſt communis opin. moderniorum. Aduerte tamen: quia quod ſuperius dixi ꝙ actor poteſt libellum mutare: procedit, niſi æquitas iudicis aliud decerneret, vt puta ſi aliquis primò propoſuit certi conditionem generalem, quæ non infamet: quā vult mutare & proponere aliam quæ infamet: fortè ius dicētis ęquitas non admitteret: & ſecundùm Iaco. Bu, Bart. & Bald. in d. l. edicta. prope finem illi l. Et ſequitur hic Do. me. & communiter Doc. Item prędicta procedunt etiam ſi in libello ſit appoſita clauſula, ſaluo iure addēdi & mutandi. ad quod vide quod dixi ſ. ar. xiij. q. v. Et hæc procedūt in libello dato in cauſa prin.

a Sed in libello[a] appellatorio, quædam volunt ꝙ libellus poſsit mutari, ne iuſtè pœnitudinis humnita amputetur. G. de tempo. ap. l. ſi quis libellos canonizata. ij. q. vj. Et hoc ſine aduerſarij captione. ff. de condi. ob cauſam. l. ſi pecuniam. & de inter. act. in l. de ętate. §. fi. ſecundùm Specu. in titu. de libelli concep. §. nūc oſtendamus. verſi. pono libellus. Subdit tamen Spe. ꝙ quidam dicunt quòd vbi appellatur ab electione, prouiſione, vel poſtulatione, aut earum actione, ſecundùm quod traditur in c. ſtatuimus. de elec. li. vj. tali appellationi, quæ nihil aliud eſt quàm citatio, renunciari non poteſt: ſicut nec pars altera renunciare citationi vbiq; vtraq; eſſet à domino Papa citata: quia cauſa eſt cepta per citationem. & quò ad partes, iuriſditio firmata ſuprà dē offi. deleg. c. gratum. & ff. de re iu. l. nemo. Alij verò dicunt ꝙ ſi res eſt integra: quia appellatus nondū fecit expenſas, nec iter arripuit: poteſt appellans renunciare: ſecus ſi res nō ſit integra ff. de condi. cauſa data l. ſi pecuniam. & ſ. de elect. c. in cauſis. & j. de appella. c. conſtitutis. el. j. Et hoc humanius eſt & hodie eſt expreſſum: ex quo appellatio eſt præſentata ſuperiori, vt in c. quamuis. §. ceterum. de elect. lib. vj. ſecundùm Spe. in d. ver. porrò. Subdit tamen ibi Ioā. An. in addi. ꝙ licet c. cuis. ſpecialiter loquatur de appellationibus interpoſitis in electionibus epiſcoporum, vel ſuperiorum, vel in negotijs ipſorum. tamen ſi in illis licitum eſt recedere ante præſentationem papæ factā, fortius eſt in alijs. ſed in hoc facere videtur contra: quia ibi vtrique parti hoc conceditur: ergo non licet ſoli appellanti. ſuper quo vide qđ ibi nota. glo. in verbo, præmiſſis. & qđ ibi traditur, & quod ibi tradit Spe. in titu. de excep. Subdit tamen Specu. in d. ver. porrò. quod ad l. ſi pecuniam. & c. in cauſis. poſſet reſponderi, ꝙ loquantur in mandato: in quo mandator plus iuris habet ī reuocatione mādati quàm mandatarius ſed aliud videtur eſſe in appellatione per quā alteri contra alterum ius æqualiter quæritur: & quæ æqualiter appellatum & appellantem cōſtringit: Et ad hunc articulum libelli appellatorij, vide remiſsiones quas dedi in j. d. ru. de ap. arti. xxiij. & qđ dixi in d. c. interpoſita. de app. Inſuper hæc procedunt in cauſa ciuili: in cauſa vero criminali, libellus accuſatorius ante inſcriptionem poteſt reuocari etiam ſine pœna ij. q. iij. c. ſi pœnituerit. ff. ad turpil. l. quæſitū ff. de in ius vo. l. quanuis. ſed poſt inſcriptionem non poteſt reuocari, niſi ex cauſa ij. q. iij. c. Paulū. C. de abolitionibus. l. fallaciter. j. de accu. c. licet. & ibi latè dixi poſt do. me. in gl. ſuper verbo, inſcriptionis. & ſequitur hic Henricus.

¶ Quartò quæro qualiter debeat fieri mutatio. Sol. clara colligitur ex his quæ dicta ſunt in præce. q.

¶ Quintò quære de effectibus mutationis libelli. So. dic vt dicam in ſeq. xxvij. prin. arti.

¶ Vigeſimo ſeptimò prin. ar. in quo tractandum eſt de effectibus emendationis & mutationis libelli, dic quòd effectus ſunt multi.

146 ¶† Primus effectus eſt quòd ille qui emendat vel mutat libellum, condemnatur in expenſis. tenetur enim ad intereſſe
b partī[b] aduerſæ. Et hoc vult glo. noſtra hic, in verſiculo & hoc licet. quæ dicit quod in caſibus in quibus licet actori alterare ſeu variare: hoc ſibi licet ſine prætudicio aduerſarij, vt ſcilicet teneatur ei ad intereſſe toties variando ff. de inter. actio. l. de ætate. §. finali & ff. de edendo. l. ij. §. his autem. & l. eum quem tenere. ff. de iudi. & pondera quia gloſſ. dicit, quòd actor tenetur ad intereſſe, quaſi ſentiat quòd actor non tenetur ad expenſas, ſi reus nullum poteſt prætendere intereſſe. idem dominus Antonius hic, & fuit nota. Barto. in dicta l. edita. & tenet Dominus meus hic, concludentes tunc fiendam condemnationem expenſarum, vbi reus damnificatus eſt: aliàs ſecus. ſi enim petij rem in libello, & ſolùm apposui duos confines: nunc verò volo addere duos alios: non eſt conueniens quòd debeam condemnari in expenſis. ex quo reus in nullo damnificatus eſt: quoniam cauſa deliberationis ſuæ per hanc adiectionem non mutatur, & idem in ſimilibus, ſed ſi per adiectionem cauſa deliberationis muteť qm̄ ſecūdū primū libellū reus debebat condemnari: & ſic propter hanc cauſam expēdit quærendo aduocatos procuratores, & ſimilia neceſſaria. ſed propter factam adiectionem & emendationem, reus deliberat non contendere: reficientur ei expenſæ: quia in his eſt dānificatus. ſed ſi vtroq; modo tā ſecūdùm primū libellū, q̄ ſecūdùm emendationē poſtea factā, reus idē deliberaſſet, ſ. cōtendere: fortè ꝙ negat ipſum factum pro quo principaliter agitur. Bar. putat in d. l. edita. quod æquitas iudicantis nō debeat velle actorē condemnari ad expenſas reficiendas. niſi propter hoc lis efficeretur longior: quia tūc ad tantas expenſas dānabitur ad quātas reus dānificatus eſt propter litē elongatam. & hoc voluit tex. in d. l. edita. in fin. & ſequūtur Doct. hic. dicit etiā hic Do. me. ſe putare, ꝙ q̄uis reus alterato libello deliberet contendere vt prius: tamen ſi tale quid eſt additū vel mutatū, quod in deliberando oportuit facere expenſas in aduocatis & ſimilibus, cō dēnabitur etiā in iſtis expenſis longioris litis. & mihi placet. & fuit conſideratio iſta d. Ant. quam ſequitur hic Ioan. de Imo. Aduerte tū: quia Abbas antiquus in d. c. paſto. j. de cauſa poſ. & proprieta. videtur velle ꝙ actor emendat addendo: & tenetur ad expenſas: aut detrahendo, & non tenetur ſecūdùm Bal. in repet. l. edita. in vij. op. dicit ꝙ vtroq; caſu debet condemnari in expen. & maximè ſi detrahitur qualitas continens totum libellum. non enim veniunt hic expenſæ totius litis: ſed vnius arti. quia oportuit cum aduocatis ſæpius habere conſilium: & à notorijs ſcripturas quærere: & cætera huiuſmodi quæ in facto conſiſtunt. & ſubdit, quòd quicquid dicat ille Abbas, debet intelligi, ſi non intereſt aduerſarij. Et ſubdit ita, dico ego Bal. de Peruſio qui non ſum Abbas neq; monachus. Hæc igitur omnia & ſimilia, iudicis ęquitas de- a
bet exiſtimare, quæ relinquuntur arbitrio ſuo. in cuius arbitrio etiam verſatur: vt dicit gloſ. in d. l. edita. quòd habeat rationem perſonæ. argu. l. j. in fin. ff. de eden. vnde infert gloſ. ꝙ minor & mulier non debent condemnari in expenſis: vt d. l. j. in fin. Sed vt dicit Bart. in d. l. edita. in fi. col. illa l. j. in fi. loquitur in alio caſu, videtur quando quis deliquit non parendo iudici circa editionem fiandam. Sed in terminis noſtris, putat Barto. quòd ad-
c miniſtrator[c] minoris veniat condemnandus in expenſis: quia temerè litigauit. & fiat excuſsio in eum, non in minorem: vt l. non eſt ignotum. ff. de admi. tut. & plenius per Bar. in l. qui ſolidum. §. etiam. ff. de lega. ij. tetigi in c. calumniam. j. de pœnis. in v. prin. arti. in tal. xvij. Nec ob. l. polla. C. de his, quibus vt indi. quia ideò ibi punitur minor: quia pœna non poteſt æquè cadere in tutorem ſicut in pupillum. facit etiam l. meminerim. ff. vnde vi. & hæc quantum ad minorem. Quātum verò ad id, quod dicit gl. de muliere, putat Bar. eam condemnandam in expenſis. mouetur Bar. quia non reperitur ꝙ hoc caſu mulier iuuetur. in ſumma ego arbitror, ꝙ actor propter iuſtam cauſam excuſetur. facit Cle. j. & quod ibi no. de cauſa poſſeſ. & proprie. propter temeritatem debeat in expenſis condemnari: ſiue verſetur circa emendationem libel. ſiue circa mutationem, aut deſiſtentiam. ad quod vide quæ latius dixi in d. c. calumniam. maximè in v. & vj. princ. arti. Item aduertè: quia iſtæ expēſæ veniūt c
reficiendæ per actū in factum, ſecundùm glo. in d. l. edita. per l. ſi quis ex agentarijs. §. ex hoc edicto. & ff. de eden. quod in terminis noſtris non placet Bart. in d. l. edita. quia prædictus §. ex hoc edicto. loquitur qñ quis ideò tenetur, quia ad præceptū iudicis nō edidit hic verò non loquimur de eo qui libellum malè cōpoſuit. quo caſu expēſæ veniūt reficiēdæ iudicis officio mercenario. vt l. terminato. C. de fru. & lit. expē. Et idē tenet Bal. in repe. d. l. edita. vbi vult ꝙ veniāt reficiēdæ etiā offō iu. delegati.

147 ¶† Secūdus effectus eſt, ꝙ reus ratione emendationis vel mutationis debet habere nouas inducias: ſi modo propter talē emēdationem vel mutationem alteretur prima deliberatio ſua: aliâs ſecus. arg. c. literæ. j. de dila. ſecūdùm glo. hic prope finē. quæ tñ dicit ꝙ propter nouā & minimā additionem nō debet habere nouas inducias, per d. c. literæ. & ſequuntur hic Doct. Et Bart. & Doct. in d. l. edita. Et idem in effectu tenet Spe. in ti. de libelli cōcep. §. nunc oſtēdamus. verſ. ſed etiā ſi aduerſario. qui dicit ꝙ in actione vel cā mutata, reus habebit nouam dilationem ad deliberādum: vt l. edita. in fi. & ad exceptiones dilatorias proponendas. ff. ad exhiben. l. iij. ff. iudi. ſol. l. cùm quærebatur. in fi. & in c. ad diſſoluendum. j. de deſpon. impube. quod procedit, niſi ex primo libello potuerit inſtrui: & ita ſeruat curia: ita, vt qualitercunq; potuerit inſtrui ex primo libello: non debeat habere nouas inducias. exēplū, petij primò Stichum actione depoſiti: nunc peto certi condictione: quia depoſui vel egi primò contra te actione, vi bonorum raptorum. Nunc aūt ex eadē rapina ago contra te furti, non manifeſti: quia in his caſibus, licet mutetur actio, non tñ mutatur cauſa. ſi verò vtrunq; mutetur, tunc habebit nouas inducias. quia primò non potuit plenè inſtrui; vt ſi primò petij Pāphylū ex teſtamēto, nūc peto Stichū

¶ In libello appellatiōis an pōt fieri mutatio. vide per Lud. Ro. in conſi. dlxxxi. inci. quæſtio eſt nūquid libellus. & Iaſ. in l. edita. C. de eden.

¶ Qui mutat libellum tenetur parti ad intereſſe. adde quæ ponit Ioan. de Imo. poſt Bar. in l. demōſtratio. ff. de cōditio. & de mō. Bal. in l. ſancimus. C. de iud. & Bald. in l. non ignorat. C. đ fru. & lit. expenſis.

¶ Si pupillus temerè litigat, tutor in expen. cō dēnatur vide latè Bar. & ibi mo. ī l. j. §. ſi procurator, ff. ſi qs ius dicē. non obtē. latius in l. iij. in prin. ff. de re iudicata.

certi condictione, ſecundùm Spec. in d. verſ. de qua materia latius videbimus in tit. de dilationibus.

148 ¶†Tertius effectus eſt reſpectu actoris. fortè enim ipſius actoris magis intereſt libellum emẽdare, q̃ nouum porrigere: propter nouas ſportulas, quæ debẽtur ratione noui libelli: vel propter gabellam, quæ de nouo deberet ſolui ratione noui libelli, ſecundùm diuerſa ſtatuta & cõſuetudines Italiæ, ſecundũ Bart. & moderniores in d. l. edita & Do. m. & Doct. hic. Aduerte tñ, quia ſportulæ & gabella prius ſolutæ pro libello inepto, non proſunt pro libello poſtea aptè cõcepto: quia alius eſt libellus. vnde omnia de nouo fieri oportet. ar. l. ius ciui. ff. de iuſ. & iu. & quia ſi non tenuit principale nec acceſſoria ſolutio ſportularum, ſeu gabellæ, ſecũdùm Bar. in repe. d. l. edita. & ex his (Deo duce) hæc decretalis, ſignificantibus. cũ ampla ordinata & clara ſignificatione extitit expedita. die xix. Maij m.ccccliij.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus eſt in iudicio porrigendus.
2 Prælatus ſolus non poteſt agere cauſam eccleſiæ.
3 Cauſa debet exprimi in actione perſonali.
4 Libello exiſtente malè concepto, qualiter cõtra eũ excipiatur.
5 Libellus in perſonali actione ſine cauſæ expreſsione procedit, parte non opponente.
6 Iudex non admittens exceptionem legitimam, partem grauare dicitur.
7 Iudex quid facere debeat datis contra libellum exceprionibus & nu. ſeq.
10 Iudex iniuſtè pronuncians exceptionem admittendam, vel nõ an faciat litem ſuam.
11 Sententia, qualis ſuper libello inepto ferri debeat.
12 Cumulatio, quid ſit.
13 Cumulationum ſpecies, quot ſint. & nu. ſeq.
17 Cumulatio plurium actionum, an ſit permiſſa.
18 Cumulatio quando prohibita dicatur. & nu. ſeq.
25 Actor ad rei inſtantiam, an teneatur actiones cumulare.
26 Iudex, an contra eundem poſsit plures cumulare inquiſitiones.
27 Exceptio, an poſsit cumulari petitioni.
28 Res plures, an poſsint in eodem libello cumulari.
29 Cumulationis effectus qui, & quot ſint. & nu. ſeq.
33 Actiones contrariæ, quæ dicantur.
34 Actiones contrarias contra eundẽ intentare nemo poteſt. quod limitatur nu. ſeq.
46 Opponere de contrarietate, quando neceſſarium ſit.
47 Sententia lata ex proceſſu geſto ſuper inepto libello, an valeat. & nu. ſeq.
53 Verba libelli, qualiter & per quem ſint interpretanda.
54 Libellus procedit emphyteuta dicente, non ad ſe pertinere iure dominij.
55 Libellus conſiderari, & eius verba interpretari ſecundùm dignitatem actoris debent.
56 Libellus cẽſetur diuiduus, diuerſos modos agẽdi cõprehendẽs.
57 Verba libelli debent efficaciter interpretari.
58 Effectus libelli ſeu oblationis ipſius, qui & quot ſint. & nu. ſeq.
40 Libelli effectus, qui. & nu. ſeq.

a ¶Qñ libellus eſt obſcurus vel incertus, adde cautelas de quibus p Docto. maximè Pau. in l. is apud quẽ. v. colũ. C. de edẽ. & Cæpo. in caute. clviij. & cxix. An. conſil. c. xxxvj. inci. in q. iij. colũ. & dixi ſ. in c. præce.

b ¶Qñ iudex fingit nõ audire. vide no. per Bal. in l. ñ. q. xj. de Epiſ. audi. in l. ij. vt lite pen. Bart. in l. de pupillo. §. ſi qs ipſi prætori. de noui oper. nunc. vbi mod. & Ab. in c. ex parte tua. de appel. vbi aliqua de hac materia.

Dilecti filii Reus non tenetur rñdere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi. h. d. diuiditur: quia primò ponitur appellantis narratio. ſecundo appellationis commiſsio. ſecunda ibi, ideoq;. Et in tex. ibi, ipſos. dic ſcilicet fratres ſanctæ Mariæ de yſpida conuentos.

1 ¶†Poſtremò not. q̃ libellus eſt in iudicio porrigendus: & de ſubſtantia iudicij. de quo dic vt latius dixi in c. j. in v. principali arti.

2 ¶†Secundò no. ibi prior & cõuentus. ar. q̃ ſolus Prælatus ſine conuentu non poteſt cauſam eccleſiæ agere. de quo tamen dic vt legitur & no. in c. edoceri. ſ. de reſcriptis.

3 ¶†Tertiò no. ar. optimum q̃ in actione perſonali ſit exprimẽda cauſa. de quo dic vt latius dixi in c. ñ. ſ. e. in xij. princ. artic. in x. q. principali.

4 ¶†Quartò no. practicam excipiendi contra libellum malè conceptũ, propter cauſam non expreſſam. ſufficit enim dicere, nõ teneor reſpondere: non autem eſt neceſſarium exprimere vitiũ libelli. de quo dic vt latius dixi ſ. in c. præce. in xxiij. prin. arti. & dicit hic Hoſtien. q̃ iſta exceptio hic non fuit oppoſita ad litis peremptionem: nec ad iudicij declarationem: ſed ad dubietatis & obſcuritatis declarationem: & ad iuris deliberandi obſeruationem.

5 ¶†Quintò not. q̃ libellus in actione perſonali procederet ſine expreſsione cauſæ, ſi pars non opponit. probatur in l. fin. C. de anna. excep. dixi latius in c. præce. in xij. arti. prin. in v. q. princ. in iij. membro in xij. illatione, in ver. tertium dubium.

6 ¶†Sextò no. q̃ iudex non admittendo exceptionem legitimã: grauat partem: & ideò ab eo poteſt appellari. licet expreſsè ſuper exceptione admittenda, vel non admittenda, iudex nõ interloquatur. Nam procedendo ad vlteriora, videtur reij̃cere exceptionem. de quo latius videbimus ſtatim in xxvij. principali arti.

¶Vltimò not. ibi, reuocato in irritum &c. de hac dictione &c. ſcripta abbreuiatè. de quo dic vt latius dixi in ca. ſignificante. ſ. de reſcrip.

¶In glo. j̃ in fi. dic de hoc vt latè dixi in rub. in j. prin. arti.

¶In glo. ñ. in fi. dic de hoc vt latè dixi in c. ñ. in xij. prin. ar. in x. q. principali. ver. x.

¶Poſtremò iuxta præmiſſum ordinem in rub. ſupereſt vt examinemus. xxvij. ar. princ. & reliquos articulos in materia tituli noſtri.

¶Vigeſimooctauò igitur principali ar. in quo venit examinandum de officio iudicis, quid ipſe facere debeat datis exceptionibus contra libellum. circa quem arti. pro clariori examinatione proſequar iſtas quæſtiones.

¶Prima, quid ipſe iudex agere debeat.

¶Secunda, quid ſi pronunciat libellum admittendum, vel non admittendum. an poſsit appellari.

¶Tertia. quid ſi nihil pronũciat expreſsè ſuper exceptionibus oppoſitis contra libellum: ſed ſuperſedet vel procedit ad vlteriora, an poſsit appellari.

¶Quarta, an ſi iniuſtè pronunciet, faciet litem ſuam.

¶Quinta, qualis ſit iſta ſententia lata ſuper inepto libello.

7 ¶†Primò igitur quæro, quid ſit officium iudicis, & qualiter fieri debeat datis exceptionibus contra libellum. Solu. diſtinguendum arbitror, q̃ aut opponitur de ineptitudine: & de ipſa apparet ante lit. conteſt. aut poſt. primo caſu, aut pars opponit generaliter, q̃ non tenetur reſpõdere propter ipſius libelli ineptitudinem, ſecũdùm q̃ fecerunt iſti fratres ſanctæ Mariæ de yſpida. & dixi ſ. in c. præce. in xxiij. prin. arti. & iudex debet pronũciare reum non teneri ad rñdendum libello. argu. l. edita. C. de eden. & c. examinata. ſ. de iud. ſecundùm Spe. in ti. de libel. con

a cep. §. fi. ver. cautus[a] etiam ſis. & q̃uis libellus fuerit ineptus ratione incertitudinis, non tamen debet iudex compellere partẽ, vt exprimat vitium. tetigi in c. præce. in xij. princ. arti. in v. q. in iiij. membro, & in xvij. art. & in xxij. princ. art. ſed ſi pars opponeret de incertitudine aut ſimili vitio, arbitror q̃ iudex tunc deberet pronunciare actorem obligatum ad declarandum libellum, vt interlocutoria ſit conformis exceptioni. ar. l. vt fundus. ff. communi diui. Si verò de ineptitudine apparet poſt lit. conteſt. non debet iudex ſimpliciter abſoluere à petitione: ſed ab obſeruatione iudicij, ſecundùm ea quæ dixi in c. præcedẽ. in x. prin. arti. in c. præce. in x. q. prin. ver. viij. quæro.

8 ¶†Secundò quæro, quid ſi iudex pronunciat libellũ admittendum vbi nõ eſt admittendus: vel ecõtrà, libellũ non admittẽdũ vbi eſt admittẽdus: an poſsit appellari. Solu. tex. noſter probat q̃ ſic. Et hoc expreſsè tenet Spe. in ti. de libel. obla. ver. quo pacto. per tex. in c. j. ſ. e. & iij. q. iij. in c. offeratur. facit quod dixi in præce. c. xxij. princ. arti. & quod dicã in ſeq. q. Tu verò diſtingue, an pronũciet nõ admittẽdã exceptionẽ: vel pronũciet admittendã: ſi pronunciat nõ admittendã, appellari põt de iure canonico & ciuili. Si verò pronunciat admittendã: diſtingue inter ius canonicum & ciuile: vt latius dixi in c. ſuper. el ñ. j. de app. in v. q. prin. & vide Bar. in l. ñ. ff. de app. reci.

9 ¶†Tertiò quæro, qd ſi iudex abſq; alia prolatione exp̃ſſã pronunciationis ſuper libello admittendo, vel nõ admittẽdo procedit ad vlteriora: vtrũ appellari poſsit? Sol. tex. eſt hic q̃ ſic: qa non admittendo exceptionẽ legitimam, grauat excipientem: licet expreſsè ſuper ea admittenda non interloquatur. ad quod vide quod dixi in d. c. ſuper eo. & quod tradit Spe. in ti. de excep. §. viſo. verſi. quid ſi iudex. & ſeq. & vtrobiq; vide an hoc procedat etiam de iure ciuili, & quando. & hoc habet locum, qñ iudex procederet ad vlteriora: ſed ſi non procederet, ſed ſuperſederet: vr̃ nõ poſſe appellari. ad quod vide quod dixi in d. c. ſuper eo. & per Spe. in ti. de app. §. qualiter. §. itẽ q̃ faciat. & in ti. de excep. §. viſo. ver. quid ſi iudex. & per Bald. in l. fi. C. de de ſen. & interlo. om. iud. vbi dicit, q̃ ſi iudex nõ interloquitur:

b ſed fingit non audire[b] nec procedit, non poteſt appellari.

10 ¶†Quartò quæro, an ſi iudex iniuſtè pronũciat exceptionem admittẽdã vel nõ admittendã, exp̃ſsè vel tacitè, faciat litẽ ſuam. Sol. dic q̃ ſic, ſecũdùm Bal. in addi. Spe. in ti. de executione ſententiæ. ver. pe. quod procedit, ſiue admittat nõ admittenda: vt in auc. de queſtore. §. ſuper hoc. ſiue non admittat admittendã: ar. l. pe. C. de pact. ſecũdùm Bal. & eſt regulare q̃ iudex qui iniuſtè litigat, faciat litem ſuam: vt in l. j. & ñ. C. de pœna iud. qui

malè

male iudica.& l.ex maleficijs. §.si iudex.ff.de act.& obli.cũ si.

11 ¶†Quintò quæro,qualis sit sententia lata super inepto libello. Sol.dic ꝙ est interlocutoria.per tex.in c.ad dissoluendum.j.de despon.impube.& ibi not.d.Anto.& D.m.& dicit ibi D.m. post Ioã.cal.ꝙ habet vim diffinitiuę.& mihi placet,si est cum annullatiua processus,vel feratur absolutoria ab obseruatione iudicij.Nam dicitur interlocutoria habẽs vim diffinitiuę:& ita etiam dicit D.m.in c.auditis.s̃.de procura.licet Innoc.ibi simpliciter videatur sentire ꝙ sit interlocutoria.Sed potest intelligi ꝙ sit interlocutória habens vim diffinitiuę,& ita etiã voluit Bald.ꝙ habeat vim diffinitiuę,in q̃o.quæ incipit,accusatus de vi turbatiua.col.vij.& in addi.Spec.in titu.de senten.prola.vi de etiam sentit ꝙ habeat vim diffinitiuæ,inquãtum vult ꝙ requiratur peremptorĩ,per l.præsenti.C.de his qui ad eccle.confu.Bar.tamen in l.titia.ff.de accus.sentit,ꝙ sit merè interlocu-

a toria,licet ab ea possit appellari:quia non expectat posse aliã[a] sententiã.& idem Bald.in l.properãdum.§.& si quidem. C.de iudi.& ibi Pau.de cast.& in l.ij.C.de episcopali audi.& Bal.cõsilio.l.& Ioã.And.& Ant.de but.in c.examinata.s̃.de iud. Inno.in c.consuluit.s̃.de offi.deleg.Ant.de bu.in c.sua nobis.in fi.j.de appel.Bal.in auẽ qui semel.C.quõ & quãdo iudex. Sed possent omnes prædictæ auẽ.intelligi,ꝙ est interlocutoria habens vim diffinitiuę.ad quod etiam vide quæ latè dixi in rubri ca.j.de re iud.vbi posui signa ad cognoscendum,quando sententia sit interlocutoria vel diffinitiua:vel habens vim diffinitiuę.& ex his habes expeditum.xcviij.ar.

¶Vigesimonono prin.ar.tractãdum est de accumula ione plurium actionum,rerũ,seu personarũ in eodem libello:quę quidem materia est satis difficilis & subtilis: & de ea traditur hic per Doc.& per Dy.in regula,nullus pluribus.de re iud.lib.vj. & in l.in prouincialis.ff.de oper.no.nun.& per Legistas in l. edita.C.de eden.maximè per Cy.Bar.& Bal.& in l.j.C.de fur. & in l.quod in hæredem.§.eligere.ff.de tributo.& per Bar.in l. fundi.& in l.fundũ.ff.de excep.rei iud.Et quia,vt dixi,materia est difficilis & subtilis:ideò pro clariori ipsius doctrina ꝓsequar infrascriptas quæstiones.

¶Prima.quid sit cumulatio.

¶Secunda,quot sint genera seu species cumulationis.

¶Tertia,vtrum in eodem libello vel diuersis,possint cumulari plures actiones:& per quẽ,& qualiter,& quãdo sit necessaria.

¶Quarta,vtrum possint cumulari plures personæ.

¶Quinta,an possint cumulari plures res.

¶Sexta,qñ debeat opponi exceptio cõtra factã cumulationẽ.

¶Septima,quid si nõ opponatur cõtra cumulationẽ,vtrũ ꝓcedat iudiciũ in casibus,in quibus cumulatio non est permissa.

¶Octaua,de ipsius cumulationis effectu,& an tunc plures dicantur libelli,vel vnus.

12 ¶†Primò igitur quęro quid sit cumulatio.Sol.dic ꝙ est vnius actionis cũ alia coadunatio:vt quia intentauit prius vnã actionem:& nunc intẽtat aliã,quã prius prosequi intendit,secundũ Bar.in d.l.edita.C.de eden.Bal.verò in repet. illius l.ver.nunc ad materiam cumulationis.dicit, ꝙ cumulatio idem est quod coaceruatio.ff.de pac.in l.si plures.§.penul.& ff.de iur.om.iud. in l.si idem cum eodem.& constat ex pluribus in vnum esse nõ transeuntibus . Nam si ex pluribus resultat vnum vniuocè,vt ex materia & forma.vel quasi vnum: vt ex substantia & qualitate.ista nõ dicitur cumulatio.similiter si vnum corrũpitur,&

b aliud generatur:nõ dicitur cumulatio,sed mutatio . Est ergo[b] cumulatio,secundũ Bal.pluriũ per se statutũ,simul vel successiua propositio.idem tamen Bald.ibi in lectura in ver.nũc de cumulatione.dicit,ꝙ est propositio plurium actionum vel causarum factarũ in iudicio.per prędictã l.si idẽ.cũ si. Et hoc latius ex infra dicendis apparebit.Et ex prædictis infertur,secũdùm Bal.in repe.ꝙ quãdo vnũ est factũ,& vn⁹ titulus causæ,& vna agendi forma,licet plures sint libelli:nõ dicitur cumulatio. vnde si debes mihi x.ex mutuo,de quibus per vnũ libellum peto quinq;:& per aliũ libellũ peto alia quinq;:ista non est propriè cumulatio:sed integratio petitionis quæ debuit à principio fieri:& ex postfacto potest suppleri.insti.de act.§.si minus.Item si primo petij integra decem:& tũc iterato primo iudicio pendente,peto eadẽ decẽ ex eadem causa:ista nõ est cumulatio,sed geminatio petitionũ,quæ fieri non potest. C. de app.in l.ampliorem.§.in refutatorijs.

¶Secũdò quęro quot sunt species seu genera cumulationum. Solu.Cyn.& Bal.& cõmuniter Doc.ponunt quatuor genera. sed Bar.in.d.l.edita.addit quintum genus.

13 ¶†Primum genus est quando cumulãtur diuersæ actiones ex diuersis causis orientes,ad res diuersas:& sic sunt tres diuersitates: videlicet causarũ,actionũ,& rerũ. Exemplũ:debes mihi decem ex testamento,& stichũ ex venditione:ago ad decẽ ex testamento: & volo cumulare & petere stichum ex vendito.

14 ¶†Secundum genus est,qñ cumulãtur plures actiones ortum habentes ex eadem causa,ad idem,seu ad eandem rem. Exemplũ per l.duobus.§.colonus.ff.de iureiur.videlicet,quãdo cõtra colonum ex eadem causa successionis arborum ageretur ex locato:& cumularetur actio ex aquilia,secũdũ Cyn.sed hoc exẽplum est falsum,secundùm Bald.quia causa delicti nõ est idem cum causa contractus.Et ideò Bal.post exemplum per l.j.§.in tutelam.ff.de tutelis & rationibus distrahen.

15 ¶†Tertium genus est,quando cumulantur plures actiones ex eadem causa oriẽtes,ad res diuersas:exemplum,surripuisti mihi librum:habeo contra te actionem furti,& condictionem furtiuam:pone ergo ꝙ ago contra te actione furti,ad pœnam , & volo cumulare condictionem furtiuam ad rem.

16 ¶†Quartũ genus est,quãdo cumulantur plures actiones ex diuersis causis ortum habẽtes:& cumulantur ad idem,seu eãdem rem.verbigratia: egi cõtra te ad librũ actione depositi.& volo cumulare ad eundẽ librũ actionẽ cõmodati,secundùm Cy.Bal. Et ista quatuor genera cumulationũ traduntur ꝓ Doc.quando agitur cõtra eũdẽ. Bart.no.in d.l.edita. Addit quintũ genus cumulationis,videlicet,quãdo plures actiones cõpetũt ei dẽ, & ꝓ eũ cumulantur cõtra diuersos:& nõ cõtra eũdẽ prout loquunt quatuor præcedẽtia genera.Bal.no.in l.bona.C.fa.ercis.dicit, ꝙ triplex est cumulatio.s.rerum,& hęreditatis.vt d.l.bona.Et cumulatio mista hæreditatũ & personarum.l.hæredes.§. si inter. ff.fami.ercis.Et cumulatio actionum.vt d.l.edita.C.de eden.

¶Tertiò quæro an plures actiones in eodem vel diuersis libellis possint cumulari: & per quem,& qualiter. Solu.pro clariori istiꝰ quæstio.quę difficilis est,declaratione,ꝓsequar tria mẽbra.

¶Primum est, de cumulatione permissa.

¶Secundum,de prohibita.

¶Tertium,de iussa seu necessaria.

17 ¶†Circa primum membrum,traditur regula per gl.in d.l.edita.quam etiam & ibi & hic sentiũt Doc. ꝙ plurium actionum cumulatio est permissa: sed magis distincte & specificè: dic ꝙ respectu primi generis cumulationis,de quo statim dictum fuit in præce quæstio.cumulatio est ꝓmissa:bene diuersa sunt actiones habentes ortum ex diuersis causis ad res diuersas.Et intellige,si se inuicem non contingant,ita quòd altera ab altera depẽdeat.ita quòd vtraque sit tęquè principalis:& quòd vna non sit maior altera:seu prę iudicialis ad alteram.vel etiam quia vna ciuilis,alia criminalis.vel ratione ordinis, aut alterius regulæ impeditiuæ.de quibus regul s dicemus in seq. membro, cumulatio impediatur. Aduerte tamen: quia si lis erat contestata in prima, requiritur nouus libellus.vnde erunt diuersa iudicia,& diuersæ contestationes.& ita debet intelligi gl.in d. l.edita.in ver. sed cumulatio.secundùm Pau.de cast.ibi & bene.Si verò lis nõ erat cõtestata:tunc si actiones sunt similes:vt puta,plures actiones familiæ erciscundæ, super diuersis hæreditatibus: & debet fieri cumulatio in eodem libello & nõ diuersis:ita vt vnum sit iudicium, & non diuersa:vt l.hæredes.§.de pluribus. &.§. seq. ff.fa.ercisc.& l.bona.C.fa.ercis.& ibi Bal.& vtrobique per glo. & Doc.idem in pluribus actionibus pro socio,pro pluribus societatibus.vt in l.si inter fratres.alias incipit,idẽ papi.§. si plures.ff.pro soc.& probatur in l.non est nouum.ff.de acti.empti. conclude ergo,ꝙ quãdo sunt duæ vel plures actiones eiusdem generis seu qualitatis,competẽtes eidem ad diuersa: possunt & debent ante lit.cõtest.in eodem libel.cumulari: si actor ante litem contesta.vult actiones cumulare,vt est text.not.in d.l.non est nouum.& hoc est inductum causa dirimendarum litium,vt ibi traditur per glo.& Bart.& traditur etiã in iuribus statim alleg.& not.sing.secundũ Bart.& Pau.de Cast.ꝙ hoc casu,censetur vnus libellus & vnum iudiciũ, vt in d.l.non est nouum. ibi dum text.dicit vnam quidẽ actionẽ . licet enim in veritate duæ sint actiones:tñ vnum appellatur iudiciũ, propter vnam petitionem & vnus libellus. Et ideo secundũ Pau. propter prædicta & ipsius iudicij vnitatem & conformitatem vna tantũ esset soluenda gabella & non plures: si ex forma statuti vel consuetudinis pro quolibet libel.esset soluenda gabella.sed si actiones essent dissimiles,tunc potest fieri cumulatio in diuersis libel.nõ eodem,secundùm Bart.in d.l.edita.sed Pau.de Cast.dicit ibi,ꝙ etiam in eodem libello potest fieri cumulatio,per tex.iuncta gl. ij.in c.querelam.s̃.de elect. facit etiam c. cùm ecclesia. & quod ibi not.co.tit.& c.veniens.de præscript. Sed tunc tot dicuntur libelli,quot sunt causæ dissimules: & ꝓ quolibet soluẽda esset gabella.& not.ꝙ in eodem libello possunt cumulari actiones, non solùm vniformes & eiusdem generis seu speciei:sed etiam difformes,& ad diuersa,vt est tex.in l.si idem cum eodem.ff.de

c iurisdi.om.iudi. Nam illa lex non haberet aliquod dubium [c] si intelligeretur in diuersis libellis, possum ergo cumulare actio-

a ¶Quę dicaẽ mera interlocutoria : & de materia vide ꝓ Ang.Alex.& Moder.in l. v.in prin. ff.de verb.obli.vbi disputant.

b ¶Adde Bald.in l. j.vlti. col. C.de fideicom.vbi dixit, cumulatio est plurium actionũ sese inuicẽ contingeñ. in vno vel plurib⁹ libel.coaceruatio.

c ¶Adde Bal.Ang. & moder. in d.l.si idem. & omnes in d.l.edita.& Sali.in l.si quis homicidij. ꝓ illũ tex.C. de accus.gl.in c.dispendia.in versi. personales .de rescript. in vj.

nes petendo decem ex teſtamẽto, & ſtichum ex promiſsione, vt d.l.ſi idem.& hoc tenẽt Iac.But.Cy.& Bal.in d.l.edita.C.de eden.Sed quò ad ſecundum & tertium genus cumulationis,de quibus dixi in præce.q.nõ admittitur cumulatio actionum, vt dicam in ſequẽti membro.Sed in quarto genere cumulationis, quando fit cumulatio pluriũ actionum ex diuerſis cauſis ad idẽ tendentium.Dy.in dicta regula,nullus pluribus. de reg.iur.lib. vj.vult, q̃ admittatur cumulatio.vnde dicit, q̃ poſſum petere fundum actiõe ex empto:& eundẽ fundũ ex teſtamẽto,vel ex promiſsione.& ratio eſt, quia abſolutoria lata ſuper vna actione,non parit exceptionẽ rei iudic.quò ad aliam actionẽ,vt in l. huiuſmodi.§.fi.ff.de leg.j.Pet.verò tenet cõtrariã opi. per l.nemo ex his.§.quoties.ff.de reg.iur.per quã.l.dicit, q̃ actor ſemper tenetur eligere actionem quam vult intẽtare, per l.quod in hæredem.§.eligere.ff.de tribu.Sed ille.§.quoties. poteſt intelligi,ſecundùm Bar.quãdo plures actiones competunt ex eadem cauſa:quo caſu,neceſſaria eſt electio.vnde Bar.in d.l.edita. pro concordia diſtinguit,q̃ quãdoq; iſtæ duæ actiones,licet ex diuerſis cauſis cõpetant,ſic ſe habent q̃ facta executione in vna, tollitur alia,& nõ poteſt fieri cumulatio,vt l.j.in fi.ſi familia furtum feciſſe dicatur:quia tunc obſt. vna regula prohibitiua cumulationum.de qua dicam in ſeq.membro.ad idem etiam facit quod dicimus de duabus actionibus,ad idem cõpetentibus, ex duabus cauſis lucratiuis,per l.omnes.ff.de act. & obli.& quod legitur & not.in l.Meuius. aliàs,Seius.§.duorũ.aliàs, duobus. ff.de lega.ij̃.& hoc caſu procedat opi.Petri.Quãdoq; verò iſtæ actiones ita ſe habent, q̃ executione facta in vna, non tollitur alia,vt quãdo competunt ex diuerſis cauſis non lucratiuis: vel quarum vna nõ eſt lucratiua:& alia lucratiua:quia tunc admitti tur cumulatio,vt d.l.huiuſmodi.§.ſi quis ſeruũ.de leg.j. Et aduerte:quia Bart.in d.l.edita.ver.quæro circa.h.d.q̃ hoc caſu erit vnus libellus, & vna inſtãtia:licet ſint diuerſæ actiões numero: cũ ſpecie cõueniãt,vt quia ſunt plures actiões ex empto, vel ſocietate,vt in l.ſi hæres.ff.de act.& oblig.& in l.non eſt nouũ.ff. de actio.empt.& quod ibi not.Bart.facit quod dixi.s̃.in primo genere cumulationis.Similiter,etiam in quinto genere cumulationis admittitur cumulatio in eodem libello, quãdo ſunt plures actiones ex eadẽ cauſa,ad idem cõtra diuerſos,vt plenè traditur per Barto. in l.iij̃.§.fi.ff.de duob. reis. & in repe.auẽ.hoc ita.C.de duob. reis.ſed tu ad hoc vide quod latius dixi in c.j.s̃. eo.in viij̃.[a] princ. arti.in iij̃.membro. Poſſunt etiã plures articuli in eodem libello cumulari,q̃ omnes vna ſententia poſſunt terminari.text.eſt in c.cùm olim. el ij̃.j.de priuil. & ibi dixi in primo not.vbi etiã poſt Doct.q̃ tunc plures dicũtur libelli.ſed debet intelligi hoc vltimũ,ſecũdùm ea quæ ſuperius dixi. A B. Qualiter aũt procedat ille libellus,peto iure dominij̃ vel quaſi, & ſic accumulatio per diſiunctiuam, vide quæ dixi s̃.c.præce. arti.xij̃.q.xij̃.princ.in xvj.q.illius xij̃.q.verſic.quarta regula ibi viij̃.fallen.Poteſt etiam fieri cumulatio poſſeſſorij̃ & petitorij̃, vt in c.cùm dilectus.j.de cauſa poſ.& proprie.Et vide quod latè dixi in c.fi.eo.tit.in iij̃.prin.arti.& vide omnino per Inno.in l.j.§.quia aũt.ff.quorũ lega.Item poteſt fieri cumulatio, quãdo actor eſt incertus:& incertitudo deſcẽdit à culpa aduerſarij̃, vt puta, interrogatus quo tit. poſsideret, an pro hærede, vel pro poſſeſſore,vel pro legato:noluit reſpõdere.nam tũc hæres poteſt accumulare interdictũ,quorum bonorũ,& quorum legatorum,vt l.j.§.quia aũt.ff.quo.lega. ad quod vide quod dixi j.de reſti.ſpol.c.iij̃.ar.xvij̃.q.vij̃.Et per tex.d.§.quia dicebant quidã ibi eſſe tantùm in cumulationẽ rem permiſſam:vt de dicebant, q̃ ſi egi contra te commodati pro libro,& lit.conteſt.dicunt teſtes,credimus q̃ fuit depoſitum, q̃ poſſum cumulare de depoſitis,vt procedatur ſuper vtraq;.Sed dicit Pet. quod §.ille probat contrariũ, quia illud conceditur ibi q̃ incertitudo venit à facto aduerſarij̃:ſecus ergo ſi non proueniret à facto aduerſarij̃. Et idem ſi incertitudo proueniret ex alia cauſa probabili. Quidam tamẽ hoc vltimo caſu nõ admittunt: imò dicunt q̃ quantumcunq; cauſa ſit probabilis,ſi aduerſarius nõ ſit in culpa, nõ intentabitur niſi vna actio, vnde deliberet actor quantũ voluerit:quia ex quo reus non eſt in culpa, non dabitur ſibi libellus incertus.Sed ſi eſt in culpa, vt dicit Azo in ſumma.C.quo. lega.prope finem.elige actionem & certifica me. reſpõdet actor, non teneor te certificare:quia tu non certificas me, quomodo poſsideas.dicit tamẽ Pet. quòd forte vbi dubitatur de nomine actionis,poſſet agi præſcriptis verbis.Ma.

18 ¶† Circa ſecundum membrum de cumulatione prohibita.breuiter dic,q̃ in hac materia plures dantur regulæ cumulationis prohibitiuæ.Prima regula eſt, q̃ quando prima, ſeu vna actio ſic ſe habet ad aliam, q̃ poſsibile eſt q̃ abſolutoria lata in prima, pariat exceptionem rei iudi. in alia & non admittatur cumulatio.ff.de excep.rei iudi.in l.ſi mater.§.eadẽ. & l. cùm quæritur & ff.de iureiur.in l.duobus.§.colonus.hanc regulã ponit gl.in l.edita.C.de eden.& ſequitur ibi Bar.& Doct. Inno.in c. j.s̃.eo.Et Dy.in regula,nullus pluribus.de reg.iur.lib.vj.& probatur in l.fundi.[b] & l.fundum.ff.de except. & ibi etiam tradit Barto.Et ex hac regula infert Bart.q̃ quando ſunt duo iudicia inuicem dependentia, quia vnum eſt ſuper principali.puta,dominio rei:& aliud ſuper ſeruitute debita, vel ſup fructibus iam perceptis:ſi primò intentatum eſt ſuper princ. videlicet, ſuper dominio:nõ poteſt intentari dependens vel acceſſorium,quouſq̃ primum ſit finitũ,vt d.l.fundi.& l.fundum.& hoc ex duplici ratione.Prima:quia abſolutoria lata in prin. qualitercũq̃, ſiue quia actor non erat dominus: ſiue quia non probauit dominium,parit exceptionẽ rei iudi.in ſecundo.alia eſt,quia condemnatoria quæ ferretur in ſecũdo,faceret præiudicium reo in princ.quia ſi pronũcietur pro actore in ſecundo ante, quàm primum expediatur,reſultaret pro eo præſumptio:q̃ eſſet dominus: & per minorem cauſam fieret præiudiciũ maiori, quod eſſe non debet,vt l.per minorem.ff.de iudi.& ſi poſtea ſequeretur abſolutoria in prima, detegeretur iniquitas ſententiæ latæ ſuper ſecundo,ideo ne inducatur perplexitas, debet expectari quòd prima finiatur.Et ſi primò cauſa acceſſoria eſſet in iudicium deducta, bene poſſet illa pendente deduci principalis: quia hoc caſu, ceſſarent rationes de quibus.s̃.dictum fuit. imò iſta ſecunda faceret, vt in prima ſuperſederi deberet tanquàm præiudicialis ad eam,vt in l.ſed ſi ante.ff.de except. facit quod ſtatim ſubij̃ciam in ſexta regula.

19 ¶† Secundò infertur, quòd in ſecundo genere cumulationis, de quo dixi in præcedenti queſtione,nõ admittitur cumulatio. puta, quando plures actiones ex eadem cauſa competunt ad idem,per l.& an eadem.& l.ſingulis.ff.de exceptio.rei iudic.tenet Barto.in l.edita.C.de edendo.in verſicu. ſecundum genus. quod tamen limitat ibi Bart.niſi actor eſſet dubius per factum aduerſarij̃[c]:vt l.j.§.quod autem.ff.quorum lega. & per not.in l.quod in hæredem.§.eligere.ff.de tribu. facit quod dixi de libello alternatiuò & conditionali.in c.præce.in xvj.princ.art.in ver.quarta regula.in vj.& viij̃.fallentij̃s.& in ver.quinta regula. Sed contra prędicta fortiter videtur obſtare text.in auẽ.de fideiuſſo.§.ſed neque.vbi poteſt cumulari ſeu intentari ſimul & ſemel perſonalis & hypothecaria.tenet gl. in l.nemo ex his.ff.de regu.iur.& tamen iſte actiones ſe taliter contingunt,q̃ abſolutoria lata in vno,parit exceptionem rei iud.in alio:vt in l.ſi deferentis.ff.quib.mod.pig.vel hypo.ſol.quod intellige,ſi ſimpliciter emanauit abſolutoria ſuper perſonalia, vel emanauit ratione pacti de non petendo: aut tranſactionis factæ ſuper perſonali.ſecus ſi ratione præſcriptionis decurſæ cõtra principalem, ſecundùm ea quæ not.in l.ſoluitur.§.j.ff.quibus mod. pig. vel hypo.ſol.& in l.cùm notiſsimi.in princ.C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno. & in l.intelligere.& ibi glo.C.de luitio. pigno. Solu. Dyn.in d.regula,nullus pluribus. dicit q̃.§.ſed neq;. allegatus in contrarium, loquitur de cumulatione quæ fit ab ipſo initio: quando plures actiones ſimul & ſemel proponuntur: quo caſu,admittitur cumulatio. Sed nos loquimur quando vna actio cumulatur poſt primam.quæ ſolutio non placet Cy. Petro, & Barto.nec etiam Bald. quia ſicut non admittitur cumulatio,ex poſtfacto:ita nec ab initio,vt d.l.fundi.& l.fundum. Vnde Cy. in d.l.edita.dicit,quòd ratio eſt:quia vna actio,videlicet hypothecaria, eſt acceſſoria ad aliam.c.principalem. Sed hæc ſolutio non placet Barto.in d.l.edita.& per d.l.fundum.& l.fundi.vbi dicitur, quòd actiones pro re & fructibus non poſſunt ſimul cumulari:& tamen fructus ſunt acceſſorij̃ ad rem?& ſi fortè diceres,quòd actio quæ competit pro fructibus non eſt omnino acceſſoria,reſpondet Barto. quòd eodem modo hypothecaria non eſt acceſſoria:quia quælibet eſt actio per ſe:& poteſt actio intentari: vt in l.ſi hæres pecuniam.ff.ad Trebel. ſed pro tanto quælibet poteſt dici acceſſoria eodem,ſeu ſimili modo:quia ſicut hypothecaria non poteſt conſiſtere ſine principali:ita actio pro fructibus non poteſt conſiſtere ſine principali. Vnde Bar. ſoluit contrarium,& aliter:videlicet, quòd iura noua authenticorum,ex quo grauant actorem vt prius debeat diſcutere principalem ſuper perſonali & hypothecaria, quàm veniat ad fideiuſſores:voluerunt in alio releuare,vnde ne actor nimiũ differetur intentando ſucceſsiuè duo iudicia:voluerunt ipſum actorem in hoc exonerare,vt poſſent vtrunq; iudicium cumulare: & ambæ actiones poſſent ſimul intentari contra dictam regulam prohibitiuam.ita concludit Bart.in d.l.edita. & ita dicit in d.l.fundum.& in l.ſi filiusfamilias.§.varij̃s. ff. de legat.ij̃. Bald. verò in repe.d.l.edita.dicit fortius,quòd poteſt cumulari:etiam ſi non fiat,ſeu intentetur iudiciũ ad finẽ, vt perueniatur contra tertiũ poſſeſſorẽ,vt puta,quia agẽti perſonali eſt oppoſita exceptio præſcriptionis xxx.annorum. vnde forte quia actor dubitat

a ¶ Quando agit cõtra diuerſos & plures vno libel.qualiter procedatur, vide Soci. conſil. ccxxxj.col.v.ver. circa tertiam dubitationem.lib.ij̃.

b ¶ De intellectu harum legum, videlicet per Moder. in l. edita.in tertia parte gl.C.de edẽ.& debet intelligi,q̃ fructus in d.l.fundi.petebantur iure dominij̃ : non tanq̃ acceſſorij̃ ad primam actionem, vt videtur declarare quidã Moder. ĩ d.l.edita.

c ¶ Et habes bonum caſum per Paul. de Caſt. in propoſito, quãdo ex cauſa rei redditur actor dubius,in cõſi.ccxcij̃. lib.ij̃.vj.dubio.

bitat de tali exceptione contra principalem obligationem, vt obtineat, cumulat hypothecariam. Sed aduerte, quia hoc casu, quando opponeretur de præscriptione ad obligationem principalem, minus videtur esse dubiũ cumulationis permissæ: quia tunc cessaret dicta regula prohibitiua cumulationis: quia etiã absolutoria lata super personali ratione præscriptionis, non pareret exceptionẽ rei iudi. super hypothecaria: quia licet sit præscripta personalis: tamen contra debitorem & eius hæredẽ durat hypothecaria adhuc vltra personalem per decem annos, vt d.l.cùm notissimi. in prin. C. de præscrip. xxx. annorum. & d.l. intelligere. C. de luitione pignorũ. Pau. de Cast. in d.l. edita. dicit quod Bar. soluendo [a] illum. §. sed neq; quod ibi sit speciale, vadit per mendicata suffragia: & subdit, q; si opi. Bart. est vera, non procedit practica quæ vbiq; seruatur: quia in eodem libello petitur res cũ fructibus perceptis: qui libellus procedit, secundùm Cy. in l. qui propria. C. si quis alteri vel sibi. vnde dicit Pau. quod Dyn. dixit ipsam veritatem: declarando tamen dictum eius dum dicit, simul vel diuersis temporibus. Nam intelligit, simul, id est eodẽ libello. & diuersis temporibus, id est diuersis libellis. vnde dicit q; in eodem libello ista possunt cumulari: dummodo, secundùm eum, cumulentur cõditionaliter: videlicet, si apparebit actorem nõ habere ius in primo. & hoc est quod Pau. dicit addendum ad Dyn. & ad hoc allegat glo. ordinariam. ff. de inoffic. testa. in l. qui de inoffi. in fi. magnæ gl. quæ dicit querelam inoffic. & petitionem hæreditatis posse cumulari, & tamen secunda dependet à prima: dumtamen cumulatio conditionaliter fiat, vt ibi dicit glos. Item allegat Cyn. in l. j. C. de iudi. vbi Cyn. dicit, q; in eodem libello potest quis petere sortem & vsuras conditionaliter. Sed in diuersis libellis, etiam eodem tempore datis, non possunt hæc cumulari: quia tunc duo essent futura iudicia & instantiæ, sed in præce. vnum tantùm. Nec obst. q; non possunt petere rem & fructus eodem libello: & tamen fructus sunt accessorij: quia ideo non procedit cumulatio ex eo, quia aut iudicium fuit purè institutum: & repellitur per regulam prædictam, q; absolutoria lata in altero princ. parit exceptionem rei iudi. in hoc accessorio. Aut fuit illud accessorium institutum conditionaliter: & non procedit libellus: quia fundatur ex toto super futuro, per l. nõ quemadmodum. ff. de iudi. sed in eodem libello potest: quia non fundatur ex toto super futuro: quia ibi continetur etiã super principale, quod deducitur purè: ratiõe cuius procedit libellus super accessorio, licet conditionaliter, sicut in simili dicimus in annuo debito: quia propter debitũ de præsenti, potest peti condemnatio super futuro, sed secus est quando nihil deberetur de præsenti, vt no. in d.l. non quemadmodũ. & in l. pe. C. de sen. quæ sine certa quantitate. Et hæc est ipsa veritas, secundùm Paul. dicit ab alio non fuisse visam, neq; tactam. ipse tamẽ longè magis obscurè loquitur. Sed contra id quod dicit Paul. q; in eodem libello possum petere res & fructus: obstat quod dixi in c. præce. in xij. prin. arg. in v. q. prin. in v. membro in ij. illatione, prope finem. & quod no. Do. m. in c. grauis. j. de restit. spo. vbi dicit, q; etiã in eodem libello non possunt peti res & fructus eq; è principaliter: sed potest intelligi q; non possunt peti, scilicet iã percepti, sed percipiendi: qui veniunt officio iudicis. vel si possunt peti percepti, debet intelligi q; intelligant̃ petiti cõditionaliter. & no, ex his quę s. dixi secũdùm Pau. q; admittitur cumulatio, quãdo vnũ petitur purè & aliud cõditionaliter. ad quod vide quod dixi in præce. in xvj. prin. arg. ver. v. regula. Et ex prædictis infertur, q; in eodem libello possum intẽtare nullitatem & [b] iustitiã conditionaliter: dicendo sententiã [b] nullã: & si qua est, appello. quod facit pro opi. Pauli. de quo dicã. j. in. xxx. princ. arti. Similiter etiam infertur, q; possum in eodẽ libello cõditionaliter & non simpliciter dicere sententiã nullã: vel cõtractum seu actũ nullũ: & si valida vel validus est, peto me in integrum restitui. de quo similiter dicam in. xxx. arti. Sed aduerte redeundo ad solutionem. §. sed neq;. in authẽ. de fideiussoribus. videtur dici posse, q; ideo principalis & hypothecaria possũt simul cumulari: quia illud quod dicitur in hac regula prima, q; quando absolutoria lata in vno, parit exceptionem rei iudi. in alio: non admittitur cumulatio. est verum, quando omni casu sequi potest absolutoria hoc operãs. sed vbi vno casu potest seq; absolutoria hoc operãs, altera, nõ prędicta regula, nõ videtur procedere. vnde licet qs petierit fundũ, potest cumulare & petere fructus fundi: quia possibile est q; sententia sit lata super fundo nõ debito, nõ pariet exceptionẽ rei iudi. super fructibus. vt puta, quia sit factum pactũ de nõ petẽdo fundũ: vel quia solus fundus, aut iura quæ super ipso fundo haberentur, aut transactum super solo fundo: & nihil dictum sit de fructibus: vnde hoc casu, sententia lata in fundo, nõ obstat in fructibus. ad quod vide not. per Cyn. in l. j. C. de iudi. Et sic similiter videtur dici posse in principali & hypothecaria: quia possibile est, q; sententia lata super princ. non pariat exceptionem rei iudi. super hypothecaria: vt puta, quia erat præscriptum soli actioni personali principali & non hypothecariæ, per l. cùm notissimi. in princ. C. de præscript. xxx. vel xl. annorum, per ea quæ. s. dixi. & sic intelligendo, facilis esset solutio ad d. §. sed neq;. Articulus tamẽ iste, vt ex superioribus patet est valde dubius & difficilis. & arbitror, q; quandocunq; ex forma & modo, & intentati libelli, & intentatę cumulationis appareret, quòd absolutoria lata in vna actione, non pareret exceptionem rei iudi. in alia: q; tunc admitteretur cumulatio, quamuis regulariter sentẽtia lata super vna, purè & simpliciter pareret exceptionẽ rei iudi. super alia. vnde si fieret cumulatio purè & simpliciter, nõ expressa causa & forma prædicta, propter quam sentẽtia lata super vna actione pareret exceptionem rei iudica. super alia: maior est dubitatio. Et potius videtur concludendum, quòd nõ admittatur cumulatio purè & simpliciter facta: ex quo sententia absolutoria simpliciter lata super vna, pareret exceptionẽ, rei iud. super alia. quamuis aliquo casu speciali possit euenire q; absolutoria lata super vna, nõ pareret exceptionem rei iudi. super alia. ad quod induco quod singulariter dicit Bald. in l. fundum. ff. de excep. versic. item dixi l. inter stipulantem. §. sacram. in ij. col. in princ. vbi dicit, q; tunc inspicitur quod euenire potest, per illum. §. sacram. quando præsens status rei verisimiliter tendit ad hoc. aliàs secus. faciunt quæ dixi circa iurisditionem, & fori competentiam de qualitate intentata in libello. in c. si clericus laicum. s. de foro compe. Sed tenendo istam opi. solutio quam. s. dedi ad. §. neq;. non procederet: quia quãdo simpliciter agit̃ personali & hypothecaria, sentẽtia absolutoria semper lata super personali parit exceptionem rei iudic. super hypothecaria. Quare pro nunc arbitror posse respõderi ad illum. §. q; cùm vtraq; actio tendat ad eundem finem, scilicet vt perueniatur contra fideiussorem: & sic sint quodammodo præparatoriæ ad actionem intentandam contra fideiussorem: meritò fauore dirimendarũ & abbreuiandarum litiũ possunt simul cumulari. sicut dicimus in actio. ad exhibendum. & in rem, vt not. Specu. in tit. de actio. & peti. §. sequitur. ver. & not. intelligendo de propria actione ad exhibendum, vt ibi, quæ ad exhibendum & non ad restituendum competit, secundùm Cy. in l. ordinarij. de rei ven. in ij. q. facit & quod videmus in simili de rei vendicatione, & publiciana: quæ simul in eodem libello possunt cumulari, vt in c. Abbate. de re iudi. lib. vj. ad quod vide quod dixi in c. præce. in xij. arti. prin. [c] in x. q. princ. & in xvj. q. princ. versic. quarta regula. fallen. vij.

20 ¶ † Secunda regula quam tradunt glo. in d.l. edita. & ibi Bart. & Doct. & Inno. in c. j. s. eo. & Dy. in dicta regula, nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. est, q; quando plures [c] actiones sic se habent, q; electione vnius alia tollitur. ¶ A B. Exemplum in tributoria: quod iussu. de in rem verso, de peculio in actis ex testamento, hypothecaria, & personali, quod legato, vel fideicom. particulari. Ma. Tunc non admittitur cumulatio. ff. de tributo. l. quod in hæredem. §. eligere. in c. vt quis duas. de elect. lib. vj. & per Inno. in c. ij. j. de collu. tũc enim vna electa altera extinguitur. ¶ A B. Vt dictis iuribus tenet etiam Hostien. in sum. in tit. de ordi. cog. in princ. & Specu. in tit. de inciden. quæstionibus. ver. cæterũ, adhuc circa præmissa. & fuit not. Azo. in sum. in tit. de ordi. cog. & Tancre. in sum. cõpen. vt dicit Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de inciden. quæstionibus. ver. cæterum. Ma. Et quæcunq; sententia sequeretur in altera reuiuiscit, neq; valet, vt est text. not. in l. fi. C. de codi. secundùm Paul. & bene.

21 ¶ † Tertia regula est, quam ponit Dy. in dicta regula, nullus. & Bart. & Doct. in d.l. edita. & Do. m. & Doct. hic, q; quãdo sunt plures actiones contrariæ in origine: non tamen in exercitio: quia tunc electione tolluntur: non admittitur cumulatio; vt est text. no. in l. j. C. de furtis. quod procedit, secũdùm Bal. in repe. d.l. edita. siue actio secundo loco proposita sit sublata per contrarietatem primæ: vt d.l. fi. C. de codicil. siue mista ratione contrarietatis & electionis. Et hanc etiam regulam tenet Specu. in titu. de actio. & peti. §. j. ver. item proponens. qui etiam allegat ad hoc l. primam. C. si seruus extero. & c. sollicitudinem. in fin. de appel. lxxiij. distinct. c. gesta. & ibi Specu. ponit aliquas fallentias, quæ non placent: quia non loquunt̃ in actionibus contrarijs. ¶ A B. Tenet Azo in summa. de ord. iud. Hostiẽ. in summa de ordi. cog. in princ. Tancr. in summa compendiosa. Spec. in tit. de incidendis quæ. dicto ver. cęterũ. ibi, primus si sint. Ma.

22 ¶ † Quarta regula est, quæ dicitur fuisse de farina Bar. q; quandoque actiones sic se habent propositè, & q; vna condemnatione secuta, & executione facta contingat liberatio ab alia, nõ admittitur cumulatio: quia si per executionem primæ, plenariè satisfit agenti: frustra iterum agitur. Et hic ad hoc dicit esse casum singularem & notabilem in l. j. in fi. ff. si familia furtũ fecisse

¶ No. de intellectu §. sed neque. in auc. de fideiuss. & vj. solutiones & plures enumerat Iaf. in l. edita. x. colũ. C. de eden. & ibi videtur opin. Paul. reprobari.

¶ Possum petere de nullitate declarari: et si qua sit sententia, appellare, de quo vide Paul. in l. posthumo. C. de bo. pos. contra tab. in intellectu eius tex. & vide ibidem Moder. & in l. si filius, qui in potestate. ff. de libe. & posthu.

¶ Quando plures actiones sic se habent, vt vnius electio alias tollat: nõ permittitur cumulatio. facit. l. fin. vbi latè Mod. in j. not. C. de codi. & Ro. in consi. cxxv. inci. mater & soror. & hæc regula ibidem pluribus modis limitatur, & de seq. reg. dic vt p Doct. in l. j. C. de fur. & p Bal. in c. sollicitudinem. in fi. extra de appel.

dicatur.& ibi etiam hoc tenent Bart.& Angel.& tenet Bart.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir.poſ.& quò ad hanc regulam poteſt figurari exemplum,ſi ex duabus cauſis lucrati uis debetur eadem res à diuerſis perſonis,vel ab eadem. Nam ſi conſequor eam ex vna cauſa,extinguitur altera, per l.omnes.ff. de actio.& obliga.ad quod vide quod dixi ſupra in quarto genere cumulationis.

23 ¶ † Quinta regula eſt ratione maioritatis.vnde ſi plures actiones ſic ſe habent,q̃ vna ratione maioritatis non admittit ſecum alias actiones:non admittitur cumulatio, vt l.fi.C.de ordi.iudi. & in l.per minorem.ff.de iudi. & ideo ciuilis & criminalis non poſſunt cumulari,vt l.j.C.quando ciuilis actio.tradit Specu. in titu.de furtis.ver.ſed nunquid ex eodem.& ſequẽti,per l.Prætor ait.ff.vi bonorum raptorum l.interdum.ff.de publi.iudi.& l.fi.ff.de furtis.ad idem l.ij.§.j.ff.vi bonorum rapto. vbi Bart.[a] hoc limitat, ſi modò quis ſimul & ſemel vellet principaliter intentare ciuilem & criminalem. ſecus ſi vellet intentare accuſationem criminalem principaliter, & petere reſtitutionem rei ablatæ incidenter per officium iudicis:quia poſſet,per l.qui crimen.C.qui accuſ.non poſſunt.& l.interdum.§.qui furem.ff.de fur.& ibi tradit Barto. Et idem voluit Bald. in l.ſed & loci.§.ſi dicantur.ff.finium regund. ¶ Item hic videtur procedere Bald. quando ciuilis & criminalis deſcẽdunt à diuerſis legibus: quia tunc duæ ſunt inſtantiæ neceſſariæ, & duo libelli,vt d.l.j.C.q̃ ciuilis actio præiudicet criminali.Secus quando ciuilis & criminalis deſcendunt ab eadem l.copulatiuè:quia tunc ſufficit vnus libellus,ar.l.qui ædes.ff.de incẽdio,ruina,& naufrag.tenet Bal. in repe.l.data opera.C.qui accuſ.non poſſunt. in ij.col.Sed melius facit d.l.qui crimen.& iſta fuit originalis opi.Iaco. de But. quam refert idem Bal. in l.ſed & loci.§.ſi dicantur.ff.finium regun.& refert Barto.in d.l.ij.§.j.ff.vi bono.rapto.& etiam Bart. ibi reprobat.mouetur, quia cum regula ſit, quòd ex quocunq; crimine poſsit quis accuſari criminaliter, & ex eodẽ poſsit agi actione in factum ciuiliter, vt in l.qui nomine.ff.de falſis.& in l.nec quicquàm.ff.pro ſocio.ergo ſemper poſſunt proponi ciuilis & criminalis:quia ex eadem l.deſcendunt. Præterea rationes & regulæ impeditiuæ cumulationis,videlicet ratio maioritatis cauſæ,& q̃ abſolutio in vna [b] poteſt parere exceptionem rei iudic. in alia:ita locum habent, quando ex eadem lege ſicut q̃ ex diuerſis legibus oriuntur ciuilis & criminalis: ergo &c. Nec obſt.d.l.qui crimen.quia poteſt reſpõdere, vt ſtatim dixi, ſecundùm limitationem Bar.q̃ loquitur,quando accuſatio intentatur principaliter:& ciuilis incidenter. A B. Aduerte tamẽ, quia Roſſr.in materia libelli ſuper auct.ob æs.C.de act. & obli. charta antepenul.accumulat actionem ciuilem & criminalem. Et Spec.idem facit in tit.de pig.§.j.verſic.item cùm ob æs alienum.prope fi.tit.Et ad contrarium quod ſumitur ex prædicta regula,quòd ciuilis & criminalis non poſſunt eodem libello intentari,reſpondeo: hoc conceditur propter criminis immunitatem. Et ſic refert Ioan.And.in addi.Specu.ad dictum verſi.Ex quibus habes limi.ad prędictam regulam. Sed prędicta li.mihi non placet:quia non probatur iure.Et non tollitur ratio impedimenti:imò augetur:quia quantò maius eſt crimen, tantò magis procedit regula impeditiua.Ma.

24 ¶ † Sexta regula impeditiua eſt, ratione ordinis.vnde quando plures actiones ſic ſe habent,q̃ vna ex ordine debet aliam præcedere,vel eſt præiudicialis ad aliam: nõ admittitur cumulatio, vt C.de rei ven.in l.ordinarij.& C.de interdictis. in l.incerti. & ff.de inoffic.teſta.in l.qui de inofficioſo.& quod ibi not.exemplum:ſi intentatur petitorium & poſſeſſorium retinendæ,vt l. exitus.ff.de acquiren.poſſeſ.quia non poſſunt ſimul cumulari. Sed ordo eſt,vt cauſa poſſeſſorij procedat,vt ibi,ſecundũ Pau. de Caſt.Sed aduerte,quia illud procedit in cumulatiõe quæ fieret à diuerſis, vel contra diuerſos.ad idem etiã facit l.fi.de vi.ff. de iudi.Sed an,quãdo,qualiter,& à quibus, & contra quos petitorium & poſſeſſorium poſsint ſimul cumulari:& de pluribus iudicijs poſſeſſorijs adinuicem cumulandis,vide quæ latius dicam j.in tit. de cauſa poſſeſ. & proprie. de actionibus autem præiudicialibus,latius videbimus.j.in titu.de ordi.cogni.

25 ¶ † Circa tertium membrum princi.de cumulatione iuſſa ſeu neceſſaria,in quo venit examinandum, an actor ad inſtantiam rei teneatur cumulare actiones.Bald.in repeti.d.l.edita.C.de eden.verſic.dictum eſt.s̃.de cumulatione &c.diſtinguit, quòd interdum actor vult diuidere vnam & eandem actionem:puta,de decem petendo quinq;:& tunc ad inſtantiam rei tenetur redintegrare petitionem. interrogabitur enim actor, an ſi ea cauſa ſit amplius petiturus: & ſi dicat,quòd ſic,mandabitur ei quòd integrè agat: ne reus diuerſis inſtantijs fatigetur. hoc ſentit glo.in l.cùm duobus.§.ſi plures.ff.pro ſocio.nec cõtinentia eiuſdem cauſæ diuidatur.argu. l.nulli. C. de iudicijs. & ideò non procedit iſte libellus, peto decem de maiori ſumma,ſi reus opponat cõtra ipſum de diuiſione petitionis.de quo per Barto.in l.ſcire debemus.ff.de verbo.obliga.& in l.non eſt nouum.ff.de act.empt.niſi reus partem confiteatur, & partem neget.C.de tranſact.l.ſi quidem. & ff.de lega.ij.in l.qui in ſolidum.in princip.& ff.ſi cer.peta.in l.quidam æſtimauerunt.quia tunc non expedit agere de parte negata.Si autem negatur qualitas quæ reſpicit totam rem, de toto litigandum eſt. Nam diuerſitas & peccatum in quantitate poteſt reſpicere totũ & partem.ſed in qualitate,reſpicit totam rem, vt in l.j.§.cùm adijcit. ff.de verb.oblig.ita dicit Bald.in d.repe.l.edita.Sed idem Bald. in l.j.ff.de acquiren.hæredit.tenet,q̃ omni caſu procedat iudicium:nec compellatur actor iudicium integrare, per text.inſti. de act.§.ſi minus.In hoc arti.variæ ſunt Docto.opi. Bald.fuit varius,vt ſtatim dixi.Barto.poſt Guli.de Cu.in l.quidam æſtimauerunt.ff.ſi cert.peta.vult,q̃ ſi creditor petit partem de toto debito,non audiatur:ne cauſæ continentia diuidatur,vt d.l.nulli.C.de iudi.Et ad hoc allegat text. in l.cùm quædam puella.§. fi.ff.de iuriſdi.om.iudi.ad quem text.ſe remittit dicturum. Sed tamen ibi nihil dicit.A B.Contra hanc cautelam vide Matthesillanum not.cxv.Ma.Sed authen.at qui ſemel.C.de proba.dicit,quòd hac cautela vtebantur antiqui aduocati. Nam quãdocunque dubitabant ne teſtes probarent: tunc ſolùm petebant partem debiti. Idem tamen Bart.in l.in commodato.§.duabus. ff.commodati.diſtinguit,quòd aut actor hoc facit ex neceſsitate:quia iudex non poteſt cognoſcere de maiori ſumma: & tũc non repellitur. ita loquitur l.cùm quædam.§.fina. aut facit ex voluntate:& tũc oppoſita exceptione repellitur, ne vexet reũ pluribus litigijs,vt d.§.duabus.Et hanc opi. ſequitur Bal. in d. l.quidam.& in l.ſi mihi & tibi.in princ.ff.de lega.j.& in d.l.ſcire debemus. in quibus locis concludit, quòd reo opponente, actor repellitur,niſi integret petitionem: ſed eo non opponente,iudicium procedit, per d.§.ſi minus.inſti.de act. Ange. tangit hanc q.in d.l.quidam.ſed latius in d.l.ſcire debemus.vbi dicit,quòd altero ex tribus modis poteſt cõtingere, quòd ex maiori ſumma petatur minor:vel quia actor ſperabat iudicem fauorabilem,qui non poterat cognoſcere de tota ſumma: vt d.l. cùm quædam.§.fin. Vel quia habet animum vexandi aduerſarium pluribus litigijs:& hoc caſu,non eſt tolerandus: vt l.de rebus.ff.de arbi.vbi dicit eſſe text.ſingu.vel quia dubitat de probatione:& etiam hoc caſu nõ videtur tolerandus: quia cùm ſit in poteſtate ſua, quando vult agere: poteſt differre, & interim deliberare & examinare,an poſsit probare. ¶ In primo tamen [c] caſu Ang.potius videtur adhærere opi.Bar.quam etiam Bar. opi.ſequitur Ioan.de Imol.in d.l.ſcire.& Raph.Fulg.in d.l.quidam æſtimauerunt.& etiam Pau.de Caſt.ibi.Sed dominus Ricardus de Sali.diſtinguit,quòd aut conſtat ex libello, quòd ex ſumma maiori actor petit partem, & indiſtincte repellitur: nõ ſolùm reo opponente,ſed etiam per officium iudicis abſq; partis petitione:ex quo ſibi cõſtat de calumnia actoris.facit quod not.in l.qui cùm maior.ff.de bonis liber.& quod not.Innocen. in c.j.de offi.vica.Et hoc verum:niſi faciat ex neceſsitate.puta, quia nõ poteſt iudex de maiori ſumma cognoſcere.& ideò debent eſſe cauti libellantes,vt hoc non exprimant in libello: videlicet,quòd de maiori ſumma &c.vt dicit Ioan.de Imol.in d. l.ſcire. ¶ A B.Contra hoc tamẽ Lud.ponta. in l.ſcire debemus. ff.de verb.obliga.per quatuor rationes, de quibus ibi per eum. Ma. ¶ Sed aduerte,quia hoc videt procedere,niſi ageretur contra vnum ex reis debẽdi:quamuis in ſolidum obligatum.Nam ſi plures rei debendi eſſent in ſolidum obligati ad centum: & creditor ageret contra vnum ex duobus ad quinquaginta:licet in libello diceret,quòd ageret ad quinquaginta de centum: tamen videretur admittendus libellus: quia licet quis ſit obligatus in ſolidum,tamen à quolibet poſſum petere partem, vt l.j. ff.de duobus reis.& hoc voluit Pau.de Caſtr. in dicta l.in commodato.§.duabus.ff.commodati.Dicit tamen Bart. quòd non debet petere quinquaginta tanquàm ſibi promiſſa:ſed tãquàm partem ſummæ, ſibi promiſſæ, vt ſentit Bartol. in dicta l.ſcire. Sed tu dic,quòd imò poteſt petere tãquàm ſibi promiſſa:quia qui promittit, intelligit promittere etiam quinquaginta, per l. ſi quis cùm totum.ff.de except.rei iudi.ſecundùm Paul.in d.§. duabus. faciunt iura vulgata, quod in maiori ſumma &c. Si verò hoc non apparet ex libello, tunc ſecundùm Richardum parte opponente repellitur intelligendo, vt intelligit Bartol. in dicto §. duabus. & hoc, niſi actor aſſereret ſe ex illa cauſa amplius non petiturum: quia hoc modo videtur facere pactum reo de non petendo reliquum. facit l.poſtquàm lit.C. de pact.& ideò non repellitur. Aduerte tamen, quia in omnibus caſibus, in quibus ſuper petitione partis proceſsit iudicium, ſi actor velit reliquum petere non poteſt:niſi coram eo-

dem

a ¶ Adde Barto.in l. pe. ff. de calum. & Bald. in l. ſi quis à ſe fundum.C. ad legem Iul.de vi.& in l.quod euitandi.C. de condi. ob turp. cauſam.

b ¶ Vtrum & quando abſolutoria lata in criminali &c.adde vltra hic allegata Bald.in l.ex morte.C.ad leg.Aquil. in l.j.C.ad leg. Fauiam de plag.& vide quæ dicit Innocen.& Ioan.Andr. in c.de his.extra de accuſ.Imol. in l.interdũ.ff. de public. iud.Et qualiter poſſunt cumulari hæ duæ actiones, per Bald.in l.j.ij.col.C. de appel.cum ſimilibus,vt per Alexã. in d.l.ij.§.j.ff.vi bo. rapto.

c ¶ Si debes mihi cẽtum, & petam à te partem, an poſsim cogi ad totum, peteñ.ne reus conuentus diuerſis iudicijs diſtrahatur,vide de opi.Bart.& infinita per Alexan.in l. in commodato. §. duabus.ff.commo. & in l.cùm quædã. §.fin.de iuriſd.om. iudi.per Moder.in l. quidam æſtimauerunt.ff.ſi certum petatur.

dem iudice.hoc vult glos.singul.in d.§.si minus.in sti.de actio. de quo latius dixi j.de mutuis peti.c.fi.ar.xj.fallen .xj.Quid autem si esset petita pars certæ summæ vel rei,& probatũ esset de toto:an posset sequi condemnatio ad totum?late disputat Ioã. de Imo.in d.l.scire.Sed quia nõ est principalis materia nostra, vide ibi per eum, vbi concludit q̃ non. Interdum verò actor vult diuidere modum agendi:quia vult de pluribus societatibus agere diuersis actionibus & libellis:& fortę coram diuersis iudicibus:& hoc casu videtur q̃ nõ possit.Sed causa abbreuiendarum litium simul agere compellatur.ff.de iniurijs.in l.prætor.§.si mihi plures.& ff.de actio.emp.in l.non est nouũ.& l.j. ff.de quibus rebus ad eũdem iudicem eatur.Sed aduerte secundùm Bal.quia quãdoq; quis narrat plura,& concludit ad vnũ: & sic apparet de malitia:quia vult diuidere:& tunc cogitur cumulare,vt dictis iuribus.& ff.de arbi.in l.de rebus.in fi.faciunt etiam ea quæ supra dixi.Quãdoq; verò actor non vult intentare nisi vnam causam:quia forte nunc nõ habet probationes
a in alijs causis:& tunc nõ cogitur,vt in rubro & nigro. C.[a] vt nemo inuitus.sufficit ergo q̃ dicat,quia nunc nõ habeo probationes paratas,volo differre.argu.ff.de vsur.in l.sciendũ.& de eden.in.l.argentarius.§.cùm autem. Nec obst.l.nõ est nouum. quæ videtur huic vltimo cõtrariari.Nam ibi ex vno contractu veniebat vtraq; euictio,vt quia duo emerũt simul:& ab vtroq; fuit res euicta:& vnus decedens instituit aliũ:tunc quia cumulatio limit originem ex vno fonte primordiali,ideò fit cumulatio de necessitate,si reus hoc petat.& eodẽ modo fieret,si vn⁹ reorum credendi,alteri succederet.ff.de fideiuss.in l.generaliter. secũdùm vnum intellectum.Sed si tu poneres secũdùm alium intellectum,quod in d.l.nõ est nouum.separati fuerint contractus:nulla ratio potest assignari,quare ille qui vult proponere & agere ex vna causa,compellatur duas proponere.ar.ff.de arbi.in l.fina.de meis.in prin.Sed dicit Iaco. But.q̃ ratio est,quia ambę actiones sunt vnius generis.Sed hæc ratio non valet secũdùm Bald.quia aut Iaco.vult,q̃ sit actio in genere,sicut homo in genere.Et ista actio nõ reperitur in exercitio in l.ij.ff.de dote prælegata.& ibi per Pet.& Cyn.quia omnis actio cohæret causæ,& causa ex facto descendit.Aut vult,q̃ si inter eiusdem nominis entitas seu identitas nomini est in voce,sed non in re: & ideo non coniungit ea quæ sunt realissimè distincta.facit l. an vitium.§.ex facto.ff.de diuersis & tempora.præscrip.Glo. verò in dicta l.non est nouum.sentit,quòd vna actione electa, tollatur alia.Et sic sentit,quòd loquatur in duobus reis emendi insolidum. Rayne.dicit,quòd illa lex consuluit,non præcipit.Nam interest actoris vno libello multa consequi:non potest petere reus diuisionem libellorum.& sic intelligit,quòd loquatur in contractibus separatis.Sed tamen malè aperit Rayn. quid ipse intendat,vt dicit Bald.in repeti.d.l.edita.in loco prælegato.& subdit Bald. Ego declaro mentem eius secũdùm motum animi mei,quòd aut actor vult vnire,& reus diuidere:aut ecõtrà.aut de hoc nihil opponitur.Sed sub silentio pertransitur.& sic residet Bald.quæ verba sunt etiam magis dubia.Sed sensus ipsorum est,vt arbitror,quòd aut actor vult vnire,& potest:licet reus petat quòd diuidat. Aut econtrà,actor vult diuidere,& potest:licet reus petat vnionem. Aut sub silentio pertransitur:& tunc procedit libellus vnitiuus vel diuisus.sed tu vide ad hoc quod dixi suprà in articu.xxviij.in ij. q̃one princip.quia nunc propter varias occupationes non est
b concessus[b] latius cogitandi locus. Sed nunc expeditis dictis tribus membris istius ij.q.princip.subijcio aliquas quæstiones pro intellectu & complemento materiæ ipsius ij.q.princ.
26 ¶ † Vnde quæro,an iudici sit licitum cumulare plures inquisitiones contra eundem.& videtur quòd sic.Nam sibi permissum est implicite inquirere:vt l.congruit.ff.de offic. præsidis. Item,quia inquisitor non videtur se astringere.Item,quia tertium est ei permissum. quod plus est, videlicet post didicita testificata potest testes de nouo producere,& examinare,vt in cap.cùm clamor.j.de testib.de quo late dixi in Clemen. ij.de testibus.& latius in cap.fraternitatis. j. de testibus.& ratio est, quia in inquirente nunquã præsumitur calumnia:cùm fama debeat præcedere inquisitionem.de quo vide quæ latissimę dixi in ca.qualiter.el.ij.j.de accusatio.in ix.princip.artic.versicu.ix. quæritur.Et inquisitiones & accusationes respectu diuersorũ maleficiorum potest cumulare. C.de accusatio.in l.si quis homicidij.nisi esset magis geminare,quàm cumulare.arg.l.penul. §.fina.ff.nautę caupo.stabul.Et nisi sententia lata in prima,esset paritura exceptionem rei iudi.in secunda,vt C.de accusat. in l.qui de crimine.secũdùm Bald.in repetitio.ver.l.edita.ver. nono quęro. ¶ Item quęritur,an iudex super eodem maleficio possit cumulare accusationem inquisitioni:hoc est,admittendo accusatorem super eodẽ maleficio , de quo formauit inquisitionem.Solu.Dyn.dicit q̃ non:quia accusatio tollit inquisiti onem.quod est verum,secundùm Cy.nisi inquisitio esset liquidata ante superuenientem accusationem, vt ipse no.ff.de libe.agno.in l.siue contra.§.fi.in addi.post Dyn.Item quia ista iudicia,secundùm Dynum sic se habent,q̃ absolutoria lata in vno &c.facit quod no.in c.fi.j.de purg.cano.per Innocen.ad quod vide quod latius dixi in c.de his.j.de accusa. quod tamen intelligit Bal.limitando Dy. quãdo accusator prosequeretur suam, vel suorum iniuriam:quia tũc tollitur inquisitio. sed si publica duntaxat vtilitate accusator prosequeretur: præferretur iudex tanquàm magis idoneus: nõ obstante q̃ inquisitio sit remediũ extraordinarium:quia est introductum fauore publico,& quòd ad iuuandum.ff.de rei vendi.in l.j.§.per hanc. Item quia etiam accusatio quæ nõ tangit rem vel personam accusatoris , potest similiter dici remedium extraordinarium : cùm regulariter ad agendum nõ soleant admitti, nisi quorum interest.ff.de appel. recipiendis l.j.in princ.& j.de accusa.c.sup his.& ibi per Inno. secundùm Bal.in d.repeti.l.edita.versi.x.quæro. sed tu vide ad
c hanc materiã, an & quando per superuenientiam accusationis tollatur,vel suspendatur inquisitio,vide quæ latissimè dixi in c. qualiter.el secundo.j.de accusa.in xiij.principali articulo.
27 ¶ † Vlterius quæro, vtrum exceptio possit cumulare petitioni:pone exemplum:reus vigore instrumẽti conuentus opponit exceptionem solutionis:& animaduertẽs in processu se nõ habere paratos testes de proximo, offert petitionem in qua petit sibi reddi instrumentum cancellatum.Bald.dicit hanc cumulationem non procedere,per rationem l.fundum.ff.de except.
d subdit [d] tamen q̃ quæstio fuit Ianuæ sub tali forma , actor ex instrumento hypothecæ agebat:reus verò excepit de solutione,& petijt compromissum intra terminum ex forma statuti Ianuensis permissum:& quia non probauit exceptionem, videns se succumbere,egit,petens instrumentum debiti,tanquàm cancellatum sibi restitui:& super hoc petijt cõpromissum:quęrebatur an possit.allegabatur q̃ sic:quia lis prima erat de accessorio,id est de hypothecalis secunda erat de principali & prę-iudiciali,id est de ipsa principali obligatione:ergo ipsa tanquã ius maius continens debebat admitti , per text.ff.de except.in l.sed si ante.vbi videtur casus.Item allegabatur: quia si licitum est actori cumulare personalem & hypothecariã: ergo fortius debet hoc licere reo,excipiendo contra hypothecariam:& cumulando personalem. argu. eorum quæ not.in regula , nullus pluribus.de regu.iur.lib. In contrarium verò allegabatur dictũ Inno.qui dicit,q̃ reo contra actionem nõ datur contraria petitio:sed sola exceptio , vnde non potest reus agere, ne secum agatur:sed potest excipere,ne secum agatur, per l.pure.§.fi.ff. de doli except.vt not.Innocen.in c.cùm contingat.de offi.delega.Sed in contrarium allegabatur , quòd imò contraria petitio datur reo.ff.de except.rei iudi. in l.si inter me & te.& petitio rei est hic fundata , per l.dissolutis.C. de condi. sine causa. Subdit tandem Bald.q̃ sibi super hoc consulto visum fuit, cumulationem non esse admittendã.nam si propter moram mutationis impediẽ mutatio, & debet superfederi in veteri actione,vt in d.l.edita.Ita & in casu nostro, quando res nõ erat integra:sed exceptio erat discussa:non debet posse fieri translatio exceptionis in petitionem.Item quia hoc casu potius esset geminare actionem, quàm cumulare.Item iudicium erat iam radicatum apud primum iudicem : ergo non potest ab eo discedi.Non obst.l.sed si ante. Nam differentia est inter hypotheca riam & actionem propriè accessoriã : quia in hypothecaria debet fieri plena probatio.ff.de proba. in l.ante omnia. Et ideò, quia in accessorio plenè probandum est de principali:& sic ipsi reo per exceptionem contra vtrunq; consulitur:frustra geminatio interueniret. Sed lex , sed si ante. loquitur in confessoria, vbi non requiritur plena probatio dominij , vt in l. sicuti.§.si quęratur.ff.si seruitus ven.Et ideò secundùm iudiciũ est maius probatione & effectu:& sententia lata super dominio incidenti non præiudicat super dominio principali : & maiori iudicio. Quapropter maius iudicium non suspenditur à minori. Nec obst.l.si inter me & te.quia ibi per contrariam petitionem reus intendebat aliud consequi,quod non claudebatur sub defensione.& ideo admittitur cõtraria petitio: hic verò secus. Similiter etiam nõ obstat,quòd reus petet imponi silentium actori:quia ista petitio non est actio,sed defensio. Et ideo fit absq; libello: nec super ea seorsum debet lis contestari. facit quod not.ff. de in ius vocan.in l.libertus,el.j.Item facit pro opi.Innocen. quia actiones contrariæ non sunt nisi in reciprocis obligationibus introductæ:& non in alijs , vt not.in l.omnino.ff.de impensis. Item debet vitari perplexitas : ne scilicet possint opponere,vt not.in l.per minorem.ff.de iudic. quæ ratio nouit Innocen.sed contra hoc opponitur,cùm videamus reum agere : vt l.fi.C.de

a ¶ Ille titulus latissimè limitatur per Doc.repet.in Cle. sæpe.in princi.col. xxxj.& sequẽ. de verbo.signi.

b ¶ Iudex an possit cumulare plures inquisitiones contra eundẽ reum:et quod subdit,posse iudicẽ post didicita &c.adde Feder. consil. cclxij. cum simili.vt p moder. in c. cùm clamor. de testi. & Alexã. de ista cumulatione delictorũ in l.si id.ff.de iurisd. omn. iudi.
¶ Adde Aretin. in maleficijs, in glos. j.in ij.col.ver.quæro an.
¶ Nota pulchram q. vtrum si actor agat hypothecaria reus excipiens de solutiõe possit cumulare de principali actione & super eo petere compromissum ex forma statuti. & hanc, q. repetit hic totidẽ ferè verbis , quot eam explicuit Bal. in l.edita.in xj.col. in patauina lectu. de edend.

ordi.cog.Solutio.illa lex nihil facit: quia ibi non assumitur ius agendi ex forma defensionis.ita quasi formaliter tradit Bal. in repeti.d.l.edita. versicu.xj.quæro. Vtrum autem plures exceptiones possint simul cumulari,non est materia nostra,vide per Bald.in l.j.C.de furtis.fortè videbimus in ti.de excep. ¶Quæritur etiam, quid si contra vsurarium ego peto me absolui à iuramento:& me absoluto,contra eum procedi:& ipsum ad vsurarum condemnationem cõdemnari:vtrum admittatur ista cumulatio? Solutio.dic de hoc vt latè tradit per Docto.in c.j.ĵ.de iureiuran.Et fortè ibi dicam,vel dicam in titulo,de vsuris.

¶Quartò principaliter quæro,an plures personæ possint simul in eodem libello cumulari. Solu. ex parte actoris, dic vt latius dixi in c.j.s̃.eo.in vij̃.princip.articu.ex parte verò reorum conuentorum,dic vt latè dixi in d.c.j.in viij̃.principali articulo.

28 ¶†Quintò quæro, an plures res possint in eodem libello cumulari.Solu.ad hanc materiam ante omnia vide quæ dixi in c. præcedenti in xij̃.prin. articu.q.v.& respectu diuersarũ actionum continentium actiones diuersas, vide quæ dixi in iij̃.q.in princip.Item, vtrum nullitas & iniustitia: & nullitas & læsio, seu in integrũ restitutio possint simul accumulari: aut aliæ res quæ videntur ad inuicem repugnare:vt sors & pœna, rei persecutio & pœna,vide quæ dixi in c.præce.in xij̃.articu.in xvj.q. ver.quarta regula.& versi,v.regula.& traditur in l.si pacto quo pœnam.C.de pact.& l.j.in princip.ff.de actio.empt.& in l.stipulationes non diuiduntur.§.Celsus.ff.de verbo.obliga.& vide Bald.in l.non ab re.C.vnde vi.vbi tradit,an sors quæ est de præsenti,& pœna quæ est in conditione de futuro, possint cumulari in eodem libello.& de pœnali,& rei persecutoria traditur in l.pe.C.de noxa. & an possit cumulari petitio rei & fructuum.dixi in iij̃.q.ij̃.membro & s̃.in c. præcedenti in xij̃.articulo in v,q.principali in iij̃.membro versi.ij̃.infertur.in fin.

¶Sextò quæro,quid si in eodem libello vel diuersis, fit cumulatio in casibus prohibitis, quãdo debeat opponi ista exceptio cumulationis. Solu. dic quòd aut exceptio est dilatoria cumulationis,aut peremptoria.

¶Primò casu dic,quòd aut cumulatio præcessit litis contestationem in primo libello:& debet opponi ante lit. contesta. vt l.fina.C.de except. & ff.de euict.in l.si mancipium.§.j.& quod not. per glo.in l.pe.C.communi diui. Aut litis contestatio præcessit cumulationem: quia post litem contestatam fuit porrectus secundus libellus:& tunc potest opponi post lit.contesta. in primo libello:& etiam indistinctè vsque ad litem contestat. in secundo libello,seu iudicio:non autem postea, vt in l.sed & si susceperit.ff.de iudic.& C.de accusa.in l.si accusationibus. Si verò exceptio est peremptoria cumulationis,& actionis secundo loco propositæ,potest opponi vsque ad sententiam,secundùm Bald.in repeti.l.edita.C.de eden.versicu.ij̃.quęro quando exceptio.& ad intellectũ istius decisiõis vide quæ dicã in seq.q.

a ¶Si non opponat exceptio contra cumulationem, procedit libellus, vide post Barto.in l.naturaliter.§. nihil cõmune.ff.de acquir. possess.per Moder. & per eosdem in l. edita.in xj.colũ.C. de eden. remissiuè tamen: & limita vt ibidem per eos. & de cumulatione tẽporum seperatorũ, vide consil. Barba. quod est vltimum Alex.in iiij̃.volu.

b ¶Iuramentum calumniæ debet regulariter in omni causa præstari. ita dicit Spec.in tit. de offi. om.iudi.§.vj.versi. post litem contest. & vide practicum Papien.in sum.lib. rea.verbo,saluo iure &c.

a ¶Septimò,quid si in prædicto casu non præmissæ nec [a] admittendæ cumulationis, exceptio non fuit opposita: an libellus procedat.& videtur quòd sic: quia debet excipi & probari de pendentia primę litis.ff.de except.l.generaliter.vbi de hoc.Solu.aut cumulatio non potest fieri ratione suspensionis:& debet excipi de litis pendẽtia.facit ff.de excusa.tut.in l.diximus. Aut ratione sublationis actionis: & non videtur exceptio necessaria: cùm iudici notorium sit actionem secundo loco intentatam non competere actori.arg.notatorum in l.vbi pactum.C. de transact.& per Innocen.in c.j.de offic. vic. nec obstat quòd non sufficit,quòd reus habeat ius excipiendi, nisi opponatur. insti.de replica.§.j.& per glos. in l. si vnus.§.pactus.ff.de pact. quia illud est verum,si talis est exceptio quæ posset replicatione excludi:puta,per aliud factum de petendo, vel quid simile. sed in casu nostro,non recipit contrarium: nec vlla replicatione cumulatio potest esse permissa. Et ideo quamuis pars non opponat:tamen iudex ex officio supplet, secundùm Bald.in d. repeti.l.edita.versicu.sed hic quæritur nunquid.Sed Bar.in d.l. edita.hanc q.latius examinat & declarat in versic.quæro si non est oppositum.vbi dicit hanc q.subtilẽ.Et circa eam distinguit, quòd quãdoq; cumulatio impeditur solùm ratione ordinis: & tunc non opposita exceptione procedit iudicium, & valet sententia,vt l.j.C.de appel. facit quod not.in l.ij̃.C.communi diuidun.& in l.si mancipium.§.j.ff.de euict. Quandoq; cumulatio impeditur:quia absolutoria lata in vna,scilicet in prima,parit exceptionem rei iudic. in alia, videlicet in secunda. & tunc idem:quia debet opponi exceptio: & si non opponatur exceptio,procedit iudicium quò ad par.quia l.dicit secundam exceptionem impediri per electionem, vt d.l.si mancipium.§.ij̃.& in l.fundi.ff.de exceptionibus.Et idem putat Barto.si secunda impediatur cumulari ex eo, quia executio facta in prima, tollat secundam. Et idem dicit si impediatur ratione maioritatis: quia leges de hoc loquentes semper videntur se referre ad remedium exceptionis.facit quod not. in l.reũ.C.de procur. Quandoque verò cumulatio impeditur:quia actiones sic se habẽt, q̃ tolluntur electione.Et hoc casu Barto.dicit aduertendum esse, quòd quandoque à principio cumulantur plures actiones,quæ tolluntur electione:& tunc si pars non opponit,procedit iudicium,vt l.j.§.qui autem.ff.quorum legatorum.sicut enim propter contumaciam partis tacentis admittitur concursus dictarum actionum, ita eodem modo ex consensu partium, tacito vel expresso,vt in l.fina.& quod ibi not.C.de annali exceptio. Quandoque verò ab initio vna proposita de his quæ electione tolluntur,alia deinde fuit cumulata: & tunc non est necessaria exceptio contra cumulationem. quod intellige de exceptione iuris:non facti.& est ratio:quia per propositionem & electionem prima alia est ipso iure sublata:vt l.j.C.de fur.& in l.quod in hæredem.§.eligere. ff. de tribu. Est tamen necessarium quòd in secundo iudicio super actione cumulata fiat fides de processu habito super primo:vt l.generaliter.ff.de excep. secundùm vnam lectur. ibi positam in glos. Quandoque verò cumulatio impeditur propter cõtrarietatem actionum:& tunc, an sit necesse quòd opponatur exceptio.Barto.in repeti.l.edita. remittit se ad plenius dicta per eum in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquirend.possess.

¶Octauò quæro de effectu cumulationis: & an facta cumulatione dicantur plures libelli, vel vnus.Sol.quò ad primum dic, quòd ex cumulatione plures resultant effectus.

29 ¶†Primus: quia super actione cumulata debent dari nouæ dilationes,secundùm glos. in dicta l.edita.quod est verum.nisi ex dilatione data à prima & ex deliberatione facta in illa, reus possit esse instructus in secunda.exemplum ponit glos. prædicta,quando aliquis conuenitur vi bonorũ raptorum:& postea ex eadẽ causa conuenitur furti. Nam tunc non dabuntur nouæ dilationes:quia ex deliberatione facta in prima, potuit esse instructus in secunda, secundùm glos. sed dicit ibi Bartol. quòd hoc exemplum nõ videtur procedere: quia possibile est q̃ absolutoria lata in prima,pariat exceptionẽ rei iudicatę in secũda. ergo frustra quæritur de cumulatione & per cõsequens de dilatione per ea quæ dixi.s̃.in iij̃.q.prin.in ij̃.mẽbro in prima regula.nisi diceres,q̃ exemplũ potest procedere,qñ exceptio nõ opponeretur à parte cõtra cumulationẽ, secundùm ea quæ dixi in præcedenti q. Et aduerte, quia hæc procedunt, qñ cumulatio fieret diuersis temporibus.sed si eodem libello & eodẽ tempore fieret cumulatio:tunc quæstio non procederet, propter dilationem vniformiter datam ad respondendum libello.

30 ¶†Secundus effectus est respectu iuramenti [b] calũniæ,quia super actione cumulata debet iurari de calũnia,secũdũ opi.Azo. sed Vgu.tenet cõtrariũ,motus,quia iuratus super facto.& istas opiniones refert gl.in d.l.edita.& ibi concludit,q̃ debeat iurari de calumnia Bart.verò ibi distinguit,q̃ quandoq; actio non mutatur,nec variatur instantia:sed est vna & eadem instantia:licet actio cumuletur:& tunc nõ debet iterum iurari de calũnia, ex quo semel iuratum est: quia illud iuramentũ est vniuersale ad omne id,quod emergit in illa instantia,vt in authen.in isto. C.de iura.calũ.Quãdoq; actio cumulat ex noua instãtia.quod quando sit,apparet ex superioribus:& tũc debet iterum iurari de calumnia.& ita procedat prædicta opi.glo.sed tu dic vt latius dicam.ĵ.in titu. de iuramen.calumniæ.c.ij̃.articu.v. versicu. xiij̃.& versicu.ix.

b ¶†Tertius effectus est respectu pronunciationis: quia super omnibus actionibus simulatis pronunciãdum est per l.de qua re.ff.de iudi.hoc tenet Barto.in l.edita.licet quidam dicant, vt refert ibi gloss.quòd non sit necessarium:si absolutoria lata in prima,pareret exceptionem rei iudi.in secunda.quod tamen re probat gloss.quòd illo casu non admittitur cumulatio, vt dixi s̃.in iij̃.q.princi.in ij̃.membro.in princi.Sed tu dic,quòd potest procedere dicta opi.quãdo pars non opponeret contra cumulationem,vt dixi in præcedenti.q.Et aduerte,quia licet sententia sit lata super prima:& non super cumulata actione:vel ecõtrà:non propterea vitiatur.arg.l.etiam.ff.de minoribus.& l.nõ idcirco.ff.de iudi.& l.de vnoquoq;.ff.de re iudica.secundùm Bar.in d.l.edita.faciunt quæ statim dicam in sequenti.q.

32 ¶†Quartus effectus est,quòd ratione cumulationis si cumulatio est facta in diuersis libellis:plures dicuntur libelli, vt de se patet.Si verò est facta eodem libello,maior est dubitatio.Bart. in dicta l.edita.& Domi.meus in c.præcedenti referendo Bart. distinguit,quòd quandoq; cumulantur actiones diuersæ numero & specie:vt actio depositi,cõmodati,locati,& similes.& hoc casu,quia cumulatio debet fieri in diuersis libellis,res est clara:quòd plures dicuntur libelli: & plures conclusiones sunt necessariæ. Quandoq; sunt plures actiones differentes numero:

numero:ſed non ſpecie,vt puta,ſi tecum habeo plures hæreditates,vel rationes, aut ſocietates communes, aut plura depoſita, vel ſimilia. Et hoc caſu, de omnibus hæreditatibus poterit agi famil.erciſ.in eodē libello:& ſic de ſimilibus. & ſic erit vna concluſio & vnū iudicium, vt probatur in l.hæredes.§.pluribus.& ſequenti.ff.famil.erciſ.& l.bona.C.famil.erciſc.& l.Papinianus. aliàs ſi inter duos. §. ſi plures.ff. pro ſocio.l.non eſt nouum.ff.de act.empt. Et idem videtur ſentire Bald. in l.ordinarij.in fi.ff.de rei ven.vbi dicit,q̄ circa eandem actionem libel lus dicitur vnus à concluſione.Nam vnitas concluſionis eſt illa quæ facit vnitatē petitionis.& q̄ in diuerſis actionibus tūc dicitur vnus libellus: qñ concluſio eſt communis vtriq; actioni, vt in l.pluribus.& in d.l.non eſt nouum.ex quo ſequitur,quòd ſtante ſtatuto q̄ de quolibet libello debeat ſolui tanta gabella: quāuis in eodem libello per actionē famil.erciſc. ſint petitæ diuidi duæ, vel plures hæreditates cōmunes : aut actū ſit actione pro ſocio , ad duas vel plures ſocietates cōmunes cum eodē.& ſic de ſingulis nō debebit ſolui niſi vna gabella,ſecūdùm Pau. in d.l.edita.Sed tu aduerte,quia in contrariū fortiter obſtāt quæ dicunt in l.ſcire debemus.& in l.quod dicitur.ff.de verb.oblig. vbi text.volunt, & ſic notant ibi Doct. q̄ tot dicuntur libelli, quot capitula vel articuli,res particulares ſeu ſpecies criminum in eo ſpecificantur,ſeu petuntur.& ad idem etiam faciūt no.in l.etiam.§.ex cauſa.ff.de mino.& quod no. in c.appellatione.§. j.iuncta gl.j.q.vj.in quibus traditur, q̄ tot dicuntur ſententiæ, quot capitula vel articuli in ea cōtenti licet vna pronunciatione fuerint cōprehenſi.& tot dicuntur libelli:cùm quælibet ſententia debeat eſſe conformis ſuo libello.ad idem etiam gl. pe.in c. cùm veniſſent.de teſti. Aduerte,ego arbitror dici poſſe cū quęritur,an tot ſint libelli & ſentētię,quot capitula articuli res &c. Quandoq; vna conceptione libellus producitur , quando aut ſunt plures actiones diuerſænumero & ſpecie:& dicuntur plures libelli,vt dixit Bart.nō tamen ex ea ratione:quia ſint neceſſarij plures libelli:vt dixit Bar.quamuis dicantur plures: ſed ex propria natura ipſarum actionum & rerum : quia ex quo ſunt diſſimiles,& plures numero,plures dicuntur libelli. Aut plures actiones ſunt diuerſæ numero: ſed nō ſpecie. Et arbitror poſſe dici,q̄ ſi eſt fauor,q̄ dicatur vnus libellus,accipiemus pro vno libello:ſi verò verſaretur fauor in pluralitate,accipiamus pluralitatem [a] ar.regulæ,odia.cù ſua materia.de reg.iur.lib. vj. Et ex prædictis primò infero,q̄ quantū ad ſolutionē gabellę,iudicabitur vnus libellus,ſecundū quod ſ.dixi, ſecundu Pau. quoniam impoſitio huiuſmodi gabellarū eſt odioſa,facit quod not.Bar. in l.vectigalia.ff.de publicanis.vbi tenet,q̄ ꝓpter cauſam prędictam licitum eſt fraudare gabellas.de quo vide per Innoc.in c.plericq;.de immu.eccle. & per Bald.in l.ij.C.de iure aure.anu. & in l.j.in prin.C.de cadu.tol.& in l.vt vim.ff.de iuſti.& iure. vel fortè poſſet diſtingui,an ſtatutū dicat pro quolibet libello: an verò dicat in quolibet iudicio vel inſtantia:quia iura potius videntur velle q̄ vnū ſit iudiciū,quàm vnus libellus: vt d.§.ſi plures.& d.§.de pluribus.cum ſequenti.& quamuis dicta lex dicat,vnam quidem actionem.tamen loquitur,quando quis tenetur vt ipſe,& vt hæres.Item poteſt intelligi vnam eſſe actionem ſpecie:ſed non numero:qui numerus videtur inferre ad pluralitatem libellorum.Et prædicta etiam faciunt ad deciſionem quæſtionis.Pone,iudex formauit inquiſitionem de pluribus maleficijs ſeparatis:pro quorum quolibet ex forma ſtatuti, pœna imponenda non aſcendebat ad centum:deinde iudex ſimul & ſemel nulla facta diſtributione condemnat inquiſitum in ducentis & trecentis & ſic condemnatū ponit in banno.vnde dubitabatur,an intelligantur plura banna,vel vnum propter quod poſſit taliter bannitus impune offendi:ſtāte ſtatuto,quòd bannitus à centum libris.ſ.poſſit impune offendi. Et aduerte,quia quæſtio eſt ſubtilis.& vt intelligas difficultatem queſtionis,debes ſcire quòd ſtante dicto ſtatuto, ſi aliquis fuiſſet bannitus pro furto in quinquaginta. Et pro vulnere vel alio delicto in quiquaginta;& pro vtroq; poſitus in banno: quod fieri poteſt:quia poſſunt multiplicari banna, vt dixi in c. cùm pro cauſa,j.de ſen.excommu.quod in tali bannito nō habet locum prædictum ſtatutum,ſecundùm Barto.in l.vbi fide iuſſor.ff.de ſolu.per gl.ibi poſitam.mouetur,quia quinquaginta[b] & quinquaginta non faciunt centum:quamuis enim accumulata ſeu adiuncta conſtituant centum:tamen aliud eſt quinquaginta, & quinquaginta:& aliud cētum,per id quod ibi no. & per nota.in l.ij.§.j.ff.de condi.inſtit.vbi etiam idem tenent Barto.& Bald.facit quod no.in l.quoties in ſtipulatione ambigua.ff.de verbo.obligatio.Et ſic non dicitur bannitus à centū libris ſuprà.Et ita etiam tenet Bald. ī proœmio digeſtorum.§. hæc autem tria.licet quidam commentarij hoc non habeant. & fuit hæc originalis cōſideratio in quæſtione noſtra domini Ioannis de pagliarenſibus ciuis Sen. qui omnium ſingularium habuit memoriam. Et ita refert Bald. & etiam Bartol. & hanc opi.tenet Ioan.de Imo.in d.l.quoties.& Angel.in l.ſi idē cum eodem.ff.de iuriſdi.om.iudi.Et propter prædicta dicit Ioā. de Imo.in d.l.quoties.q̄ talis non habebit præmium, quod datur capienti bannitū in centum.Item, q̄ tali bannito proderit beneficium pacis:quod nō poteſt prodeſſe ex forma ſtatuti bannito in centum.Sed prædicta procedunt in terminis prędictis, quando diſtinctæ ſunt ſummæ pro diſtinctis delictis: ſed in terminis noſtris,ex quo iudex ſimul & ſemel cōdemnauit in ducentis vel trecentis:maior eſt dubitatio. Et quæſtio eſt ſubtilis: & difficultas deſcendit ab his quæ ſ. dixi de vnitate libelli & ſententiæ.& ab his quæ traduntur in d.l.ſcire. & in l.cum eiuſdem.& in l.ædiles aiunt.in fi.ff.de ædi. edic.in hac [c] tamē.q.dominus Nellus de ſan.Gemi.in tracta.bannitorum,in prima parte ſecundi temporis dicit,q̄ videtur ſibi ſic dicēdum, quòd aut maleficia ſunt ſeparata.i.diuerſis temporibus perpetrata:& tūc cum fiat cumulatio reſpectu diuerſorum & ad diuerſos fines, ſcilicet vt pro vnoquoq; fiat ſolutio:tot dicentur libelli , cōdemnationes,& banna,quot ſunt percuſsiones & delicta: vt d.l. ſcire debemus.& l.falſa.in fi.ff.de condi.& demonſtr.maximè, quando in inquiſitione eſt appoſita illa clauſula , ſuper quibus omnibus & ſingulis &c.de qua tetigi in c.qualiter.el ñ,j.de accuſ.in xj.princip.arti.q.lxij. quia tamen poſſunt ad voluntatē agentis vnitè conſiderari:vt not. in l.& ſi vno. & in l.commodati.§.duobus.ff.commodati. poterit offendens talem bannitū ad ſui beneficium & excuſationem allegare vnitatem ſentētiæ, vt vnicum dicatur bannum, vt ibi. Si verò delicta ſunt perpetrata eodē tempore:tunc ſine dubio vnica videtur condemnatio: vt l.quoniam multa.C.ad legem Iuliam de vi. & l.denunciaſſe.§.qui tamen. cum ibi not.ff.de adulter. & ibi not. & per Bart.in l.hos accuſare.§.lege Iulia.ff.de accuſ.& hoc etiam voluit Ange. in d.l.ſi idem cum eodem.motus, quia quando aliquis eſt condemnatus ratione plurium delictorum originem habentium ex eodē fonte: habetur reſpectus ad iudiciū quod eſt vnum:non ad ea quæ ex accidenti veniunt:in l.ſi quis ſeparatim.ff.de appel.vbi etiam hoc dictum Ange. refert & ſequitur domi.Anto.de prato veteri. Et ita communiter tenetur ſecundùm domi. Nellum , ſaltem ad excuſationem offendentis: qui videt vnicam ſententiam & vnicam ſummam,quæ excedit centum.& ſic pręſumere debet vnitatem banni pro quo etiam allego , quia ad vnitatem formæ debet reſpondere vnitas ſubſtantiæ: vt in l.cùm quæſtio.C.de lega. dixi in c. quia circa. de priuileg.ſed quantum ad alios effectus:ſcilicet,an debeat audiri in iudicio vel non:poſito q̄ bannitus in centum libris poſsit impune offendi.poteſt eſſe dubitatio ſupraſcripta:quæ tñ nullo modo ꝓcedit,ſi pro percuſsione pœna eſt arbitraria , vt l.j. C.ſi plures vna ſentētia,ſecundū do. Nellū in prima parte ſecū di tēporis.q.ix. Et aduerte;quia dominus Nellus ibi in viij.q.dicit,quòd ſi fuit formata inquiſitio diſtinctè pro pluribus percuſsionibus,& demum quis fuit bannitus in libris ducentis hoc modo videlicet,in quinquaginta pro percuſsione in brachio: in lxx.pro percuſsione in pectore:& in lxxx.pro percuſsione in capite:an talis dicatur comprehendi in ſtatuto loquente de bannito,aut condemnato in centū:de qua,q.per Bar.in l.lucius §.quæ habebat.ff.ad trebel.vbi tenet,q̄ non comprehendatur. & idē dicit in d.l.vbi fideiuſſor.facit.ff.de iuriſ.om.iudi.in l.ſi idem.in princi.In contrarium tamen facit l.ſi qui ſeparatim.in princ.ff.de appel.Et ibi Barto.allegat & non reſpondet.dicitur enim ibi quòd plures ſummæ diuerſarum actionū eadē actione in libello petitæ conſiderantur cumulatim vnde dicunt quidam,q̄ prædicta deciſio Bar.procedit,quando illæ ſummę,imponuntur pro maleficijs,pro quibus agitur diuerſis actionibus numero.aliàs locum habet d.l.ſi qui ſeparatim.Et ideò ſecundùm eos,ſi dictæ pœnæ imponerentur ex eodem ſtatuto, aut deſcenderent ab eodem fonte:puta in eadem rixa;non haberet locum dictum Bar,quia fit cumulatio,vt ibi,ſecus ſi per diuerſa ſtatuta,aut ex diuerſis factis.Et iſtud voluit Ang.in d.l.ſi idē & do.Ant.de prato veteri in d.l.ſi qui ſeparatim.Sed dicit do. Nellus in d.q.viij.quòd credit dictum Barto.verius, per iura prædicta:ſiue imponantur ex eodem ſtatuto,ſiue ex diuerſis: quia ad inducendum odium nunc̄ fit cumulatio. nō obſtat d. l.ſi qui ſeparatim.quia ibi inducitur cumulatio ad fauorem : vt ibi patet.ſubdit tamen quòd dictum Bartol. eſt verum,quando pœnæ imponerentur pro maleficijs ſeparatis ; ſecus ſi imponantur pro vno maleficio habente plures qualitates, vt l. nunquàm plura.ff.de priuatis delictis. & in l.qui de crimine.C.de accuſationibus,de quo dicendum vt ibi traditur. ad quod vide quæ dixi in cap.j.j.de pœnis.Et ex prædictis potes etiam decidere alias plures quæſtiones: vt puta, ſi ſtatutum diſponit q̄

[a] ¶ Et facit, libellus in fauorē libellañ. eſt interpretañ. l. ſi quis intentione. ff. de iudi. Soci.conſi. xxxix. col.vj.lib.j.

[b] ¶ Quinquagīta & quinquaginta,non ſunt centū: ſeu differūt iſta in effectu. de hac q. vide latiſſimè per Angel. & Imol.in l.ſi ſeparatim.ff. de appel.ferè omnes in l. ſcire debemus.ff. de verbo.oblig.vbi Paul. & ſimiliter per Alexan.in l.vbi fideiuſſor.ff.de ſolu.

[c] ¶ Et in hac q. vide Bar. in l.hos accuſare. §. lege Iulia. & qđ ibi addit Alex. ff.de accuſ. & in d. l. vbi fideiuſſor. ff. de ſolu.& Areti.in maleficijs, in verſi. dictum ſemproniū in ducētis.in princ. & adde Alexan. l. ſcire debem⁹. ff. de verb.oblig.vbi iſta limitantur.

pro quolibet libello non probato, vel actione aut accusatione non probata, debeat quis in tantum condemnari. de quo per Bar. in l. ordinarij. in fi. C. de rei vendi. & vide etiam ad prædicta, quæ dicuntur per Bal. in l. cùm rationibus. C. qui accus. nō pos. Et ex his habes expeditum. xxix. principalem arti.

¶ A. B. Quid autem de electis, si vni competunt plures actiones, & actor in lib. intentet vnam solam: vtrum aliæ intelligantur sublatæ. dixi latè. c. fi. de collusio. detegen. in fi. Ma.

33 ¶†Trigesimò princ. ar. superest vt aliqua tractemus de libellis
a contrarijs, seu aliqua contraria[a] continentibus, ad cuius intellectum præmitte, quòd quædam actiones dicuntur contrariæ ab ipso initio & origine. Quædam verò respectu exercitij, quædam verò respectu exactionis, ad quod vide quæ latius traduntur in l. j. C. de fur. Sed quātum ad arti. nostrū in primis pono hanc regulā, ꝙ actiones cōtrariæ quæ electione tolluntur, necꝫ in eodem, necꝫ in diuersis libellis admittuntur. Et hæc regula sumitur etiam ex his quæ dixi š. in præced. in xxiij. arti. in ij. q. prin. in ij. membro ver. ij. regula & ꝓbatur in d. l. j. C. de fur. & ibi glos. etiam tradit hanc regulā. probatur etiā in l. quod in hęredem §. eligere. ff. de tribu. & in l. cū filius. §. varijs. ff. de leg. ij. glos. etiam in d. l. j. allegat alia multa iura. facit c. solicitudinem. j. de appel. c. j. de postu. Præla. lib. vj. c. vt quis duas. de elec. lib. vj. lxxiij. dist. c. gesta. xxij. q. vij. c. quemadmodū. Ad idē etiā regula, vbi repugnantia. de regu. iur. lib. vj. & in c. ij. j. vt lit. non contesta. tetigi in ca. præced. in xij. princi. arti. q. xvj. ver. vj. regula tradit Spec. in ti. de actore. ver. item proponens cōtraria. & in tit. de act. & peti. §. sequitur. ver. notandum etiam est.

34 †Est ergo regula & cōmunis cōclusio, ꝙ simul & eodē tēpore non potest quis cōtrarias actiones, nec contraria remedia contra eūdem intētare: nec eodem libello, nec diuersis libellis: si super qualibet vult procedere eodē tempore: si verò diuersis temporibus, hoc est, quia vno iudicio finito, vellet redire ad cōtrarium: & cōtrariū dare libellū: seu libellum contrariam actionē continentem: distingue tres casus: quia aut in primo intentato obtinuit & exegit: aut succubuit: aut nec obtinuit necꝫ succubuit: sed renunciat illi: & vult aliud intentare.

¶ Primo casu, non potest ad aliud redire: vt est tex. in l. j. C. de fur. & ibi vide de ratione ad illum textum,

¶ Secundo casu, quādo succubuit, Doc. tenent quòd possit ad aliud redire, per l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de lib. lega. Et est casus in l. eum qui. & in l. contra maiores. ff. de inoffic. testa. quæ loquitur etiam quando remedia erant contraria: etiam in origine, quod est plus. & ratio: quia ex quo succubuit, videtur elegisse remediū incōpetens: cùm presumatur ꝓ sententia: nec aduersarius poterit dicere sententiam illam iniquam. cùm sit lata pro se. in l. si seruus plurium. §. j. ff. de leg. j. Et ideò non debet fecisse sibi præiudicium in alia actione, seu iudicio quæ potest esse competens. vt l. mater decedens. ff. de inoffi. testa. pro quo facit quod statim dicam in iij. fallentia.

¶ Tertio verò casu, quando vellet renūciare actioni electæ: & ad aliam transire: non debet audiri, per regulā, quod semel approbaui. de reg. iur. lib. vj. & per regulā quia qđ reprobaui amplius approbare[b] nō possum per regulā. quā supra dixi. Nec videtur fienda differentia, vtrum istæ actiones solùm concurrerent in origine, & non in exercitio. Barto. in dicta l. C. de furt. facit hanc differentiam dicens, quòd quando vna competebat, altera non: si fuit intentata illa quæ competebat; & facta fuit exactio, non potest redire ad illam quæ non competebat: tum quia non competit: tum ratione contrarietatis. sed si prius fuit intentata illa quæ non competebat: subdistinguit ꝙ aut obtinuit: & idem: quia reputatur competijsse: nec potest sententiā dicere pro se latam, nullam fuisse. vt statim dixi: aut succubuit et tunc aut habuit iustam causam erroris eligendo incompetētem, & non præiudicat sibi dicta l. mater decedens. facit quod statim dicam in prima fallen. aut habuit iniustam causam erroris: & tunc distinguitur, quòd aut agitur de lucro captando, aut de damno euitando, vt traditur in l. clodius. ff. de acqui. hæredi. Si verò ex certa scientia elegit viam competentem & succubuit: nō potest redire ad competentē: quia videtur illi renūciasse, vt d. l. mater. à contrario sensu. & in d. l. clodius. secundū vnū intellectū. habet em̄ ille tex. varios intellectus propter cōtrarietatem quæ ibi ponitur inter Paulum & Papinianum. Et sic ex prædictis habes ad dictam regulā aliquas fallētias, quæ vt clarius habeantur, prosequar ipsas per ordinem.

35 ¶†Primò igitur fallit prædicta regula quando quis ignorantia iusta motus, proposuit actionem incompetentem, & in ea succubuit: quia potest redire ad competentem: licet directò contrariam, vt dicta l. mater decedens. & in l. lucius. ff. de petitione hæredita. & in l. si patronus ex modica. ff. de bon. libert. dicit tamen Angelus in dicta l. prima. C. de furtis. quòd hoc casu, non potest intentare contrariam actionem: nisi petita prius in integrum restitutione ex generali clausa iusti erroris, per tit. ex quibus causis maiores, quod apud me satis est dubium, per iura superius allegata: quæ nullam faciunt mentionem de restitutio. in integrum.[c]

36 ¶†Secundò fallit, quādo quis intentauit ius sibi incompetens per errorem quantumcunqꝫ iustum: dummodo ex diuersis dispositionibus in diuersis scripturis contentis: vt d. l. clodius. secundùm vnum intellectum: quia, vt statim dixi, ille text. habet varios intellectus.

37 ¶†Tertiò fallit, quando vtrunque remedium oritur, ita quòd non est contrarietas in origine: sed tamen in exercitio: & quis in iure in iudicium deducto succubuit: quia pōt intentare aliud remedium, vt dixi š. secundùm Barto. per. l. Aurelius. §. fi. ff. de libe. lega. Sed dicit Ang. ꝙ ibi non competebat nisi vnum remedium. Et illud tantùm erat ortum: scilicet actio ex testamento. vnde non mirum si succubuit in actione non cōpetenti, ꝙ pōt redire ad cōpetētem: quia cùm oriatur ex diuersa causa, nō obstat exceptio rei iudi. vt ibi, & in cōcordātijs ibi allegatis in gl.

38 ¶†Quintò fallit, si agendo actione cōtraria iudicium fuit nullum: puta, ratione incōpetentiæ iudicis: vel quia quis egit sine authoritate tutoris, vel curatoris, eo casu quo erat necessaria: quia potest intentare actionē contrariam in iudicio valido. arg. no. in l. qui proprio. §. procurator. ff. de procu. & in l. si pupilli. §. item quęritur. & in l. si negotia. ff. de neg. gest. & per Inno. in c. ex parte decani. š. de rescrip. secundū Ang. facit quod dixi š.

39 ¶†Quintò fallit vbi ad commodum alterius quis vult intenta re contraria. exemplum, si reprobauit primò contractū, vt ageret furti secundùm formam d. l. j. C. de fur. potest enim renunciare illi liti, & agere mandati. facit quod dixi š. post princip. in tertio casu. & idem, vbi quis vellet approbare reprobationem suam ad exceptionem fundandam, per l. quo enim. ff. rem ratam habe. secundùm Ange.

40 ¶†Sextò fallit, quando quis proponit actiones contrarias sub protestatione: eo quòd erat ignarus quam actionem proponeret: & erat ignorantia causata à facto rei: vt l. j. §. quod[d] autē ff. quorum legatorum. ad quod vide quod dixi in præceden. in xij. articu. q. xvj. in v. regula, versic. vij. fallit.

41 ¶†Septimò fallit, quandoqꝫ ratione qualitatis personæ, vnde licet quis non possit petere hæreditatem directam ex testamento: & fideicommissarius ex codicillis, secundùm casum l. fin. C. de codicillis: quia istæ actiones sunt contrariæ, & electione tolluntur: tamen liberi & parentes vsqꝫ ad tertium vel quartum gradum admittuntur: vt in d. l. fi. de quo dicendum vt ibi.

42 ¶†Octauò fallit in proponente iura & actiones cōtrarias: conditionaliter tamen. exemplū in eo qui in eodem libello potest dicere, dico sentētiam nullam: & si qua est, appello. de quo dixi š. in c. præcedenti in xij. arti. q. xvj. in v. regula versi. iij. fallit. Et hanc q. latè disputauit do. Anto. de prato veteri in q. quæ incipit, ecclesia lateranensis. in secundo dubio. vel si aliquis in libello dicat, dico talem contractum nullum: & si sit aliquis, peto illum rescindi, per in integ. restitu. de quo dixi in d. versic. iij. fallit. & ibi etiam vide ad hoc alia plura exempla.

43 ¶†Nonò fallit ratione euitandi circuitus, vnde possum in eodem libello intentare rei vendicationem & publicianam, vt in c. Abbate. de re iudi. lib. vj. Et dicit Ange. in l. j. C. de fur. quòd iste libellus potius admittitur de consuetudine, quàm de iuris rigore. sed tu vide ad hoc quod dixi in c. præcedenti in xij. q. xvj. versicu. iij. regula in vij. fallen.

44 ¶†Decimò fallit, si vna actio sit alterius præparatoria: vel si vna sit pœnalis sui natura & ab initio: altera verò rei persecutoria. vel si hoc faciat propter contumaciam rei non respondentis, vt in l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. & in l. cùm filius. §. varijs. ff. de lega. ij. Et in l. si pro fure. ff. de condi. furtiua. & in l. si pignore. §. cùm furti. ff. de furtis. & l. iij. §. est autem. ad exhibendum. Et hoc tenet Specu. in titu. de actore. versic. item proponens contrarias.

45 ¶†Vndecimò fallit, quando quis vellet proponere iura contraria, seu contrarias actiones cōtra diuersos. ratio: quia potest, agendo & excipiendo, secundùm Docto. in d. l. j. C. de fur. & probat in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testa. vtrum autem in actore & reo agente & reconueniente admittantur libelli contrarij, videbimus in tit. sequenti, de mutuis pe. & de illa clausula posita in libello, petens sibi iustitiam ministrari secundùm formam iuris & statutorum quando statuta sunt contraria iuri communi, qualiter intelligatur, & an admittatur, dixi in præce. c. in xij. princ. arti. versicu. vj. effectus. ibi dum dicitur, est etiam aduertendum. Et quid iuris, quādo libellus esset contrarius: quia actio contradiceret narrationi vel cōclusioni, dixi in c. præceden. in xij. princip. articu. in xj. q. principali.

Sed nunc

a ¶ Adducens cōtraria, non est audiendus. l. j. C. de furt. vbi Iaſ. vij. notabilibus limitationibus hāc materiam collegit.

b Id quod semel reprobaui, non possum amplius approbare. facit c. ex eo. de reg. iur. in vj. cū no. per Fely. in ca. capitulū. viij. colū. de rescriptis.

c ¶ Nec Bart. qui id etiā tractauit in d. l. j. C. de furt. fecit de restitu. mentionem. limitat tamē, quando iste obtinuisset in prima actione intentata. l. si seruus. §. j. de legatis. j.

d ¶ De hoc. §. vide Ang. in l. stipulationes nō diuiduntur. in fi. princ. & Alexan. in consil. clxxxij. ij. volum. incip. lectis. cum multis per moder. adductis in d. l. j. ij. col. C. de furtis.

46 ¶ †Sed nunc quæro circa prædicta, vtrũ sit necessarium opponere de contrarietate, & quando, ad hoc vt libellus non admittatur, & an non opposita exceptione, iudicium sit nullum. Sol. Bar. hanc q. latè tractat in l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de ac qui. pos. in ij. q. prin. Et ibi aliqualiter latius reassumendo materiam distinguit, q̃ quandoq; iudicia non concurrunt propriè, ratione contrarietatis, sed ordinis vel prælationis. Et isto casu iudicia procedunt: sed quia ista non est propriè contrarietas, dic vt dixi in xxix. princ. art. in iij. q. in ij. membro. Quandoq; verò occurrit q̃ absolutoria parit exceptionem rei iudi. in alia actione. & similiter vide de hoc in d. secundo membro. Quandoq; impeditur concursus actionum: quia electione tolluntur: & tunc dic q̃ aut illa duo iudicia proponuntur simul: aut successiuè vnum post aliud.

¶ Primo casu, debet opponi: aliàs procederet iudicium: sed vna exactione debet esse contẽtus: vt ff. quorum leg. l. j. §. quod autem. Nam si hoc potest operari partis aduersarij contumacia, vt admittatur talis concursus: multò magis ipsius aduersarij tacitus consensus. facit l. fi. C. de annali excep. Et ita videtur intelligere Cy. in l. fi. primo contrario. C. communi diui. & vbi dicit quem debere cogi ad eligẽdum pendente instantia: aliàs non.

¶ Secundo vero casu, quãdo successiuè proponeret, non est necessarium q̃ opponantur: quia per propositionẽ primi iudicij, sublatus & præclusus fuit habitus ad secundum: vt l. fi. C. de co
a dicillis. quia sine actione nemo experitur[a] vt l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. nisi opponeretur exceptio intẽtionis & facti: debet tamẽ esse cautus reus, vt acta primi iudicij producat in hoc secundo. ad hoc vt videatur per illa q̃ sublata est ista secunda actio. acta enim in alio iudicio facta non probant: nisi quis eis vtatur in debita forma: vt l. cùm antea. in fin. C. de arbi. Et ad prædicta facit l. generaliter. ff. de excep. secundùm secundam lecturam. hoc tamẽ intelligesecundùm ea quæ dixi. s̃. post princ. & secundùm ea quæ dixi. in v. fallẽ. distinguendo etiam, vtrũ tollantur natiuitate vel exercitio. & adde etiam quod dixi in xxix. art. in iij. quæstio. in ij. membro. Quandoq; verò impeditur concursus ratione contrarietatis: & hoc casu subdistingue: aut contrarietas apparet in vno & eodem iudicio: aut in diuersis iudicijs, seu instantijs.

¶ Primo casu, potest iudex reijcere libellum ex suo officio: vt l. j. ff. de offi. assessо. pars etiam opponeretur: & sic actor repelleretur: vt l. j. C. de fur. sed si pars vel iudex nihil dicerent: & super prædicto libello procederetur: tunc non valeret processus: vt l. j. §. sed si alius. ff. quando appellandum sit. facit l. scripturæ. C. de fide instru. & c. imputari. j. de fide instru. & regula, vbi repugnantia. ff. de regu. iur. si verò processus non continet contraria, sed solùm actor elegit vnam partem contrariorum, valet processus: & super eo iudicandum est: vt d. l. j. §. quod autẽ. ff. quorum lega. imputare enim debet sibi reus, qui non opposuit: vt l. fi. C. de annali excep.

¶ Secundo casu, quando contrarietas apparet ex diuersis iudicijs seu instantijs: tunc aut illa iudicia intentantur diuersis temporibus, aut simul & eodem tempore. Primo casu dic, q̃ quandoq; sunt contraria, quæ electione tolluntur: & tunc ista quæstio pertinet ad illam difficilem quæstionem an tollantur ipso iure, vel ope exceptionis. de qua q. per Cy. in l. j. C. de furt. in v. q. vnde si diceremus quòd tollatur ope exceptionis, necesse est quòd exceptio opponatur. Sed si ipso iure non videtur necessaria exceptio, per ea quæ. s̃. dixi in actionibus quæ electione tolluntur, per d. l. j. Quandoq; contraria sic se habent, quòd simpliciter ipsa electione non tolluntur, sed per intentationem secundi iudicij, renunciatur primo: vt in casu. l. si filius. primo reponso. ff. de mino. secundùm tertium intellectum. & hoc casu in primo iudicio, cui videtur renunciatũ, debet opponi exceptio quæ ex tacita renũciatione quæritur: vt l. postquàm liti. C. de pac. & quod no. in l. nõ solùm. §. liberationis verbo. ff. de libe. leg. Si verò intẽtantur simul & eodẽ tẽpore: tunc est incidere in aliam q. an contrarietas impediat natiuitatẽ actionis: an verò solũ exercitiũ: quia si impediretur natiuitas, secũdùm quod voluit Pet. in d. l. j. in iij. q. tunc nõ esset necessaria exceptio: ex quo non cõpetit actio. nisi diceremus de exceptione intẽtionis & facti: deberet tamẽ reus hoc in iudicio probare, per ea quæ superius dicta sunt. si verò solum exercitium, & non natiuitas impediretur, secũdùm quod videtur tenere glo. in d. l. j. tũc deberet opponi exceptio quæ illam actionẽ remoueat: aliàs imputet sibi reus, si non opponit. C. sententiam rescin. non pos. l. peremptorias. & C. de proba. in l. exceptionẽ. vnde tutius videtur esse semper omni casu opponere exceptionem. Et aduerte: quia dicit Ioã. de Imo. in d. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poss. & tunc impeditur natiuitas actionis, quando contrarietas est in origine ipsarum actionum: aliàs autem impeditur solum exercitium, per ea quæ no. in l. eum qui. & in l. cõtra maiores. ff. de inof. test. & in l. j. C. de sortileg. & in l. si seruus communis. ff. pro socio. Aduerte tamẽ: quia vt dicit Io. de Imo. ad prædictam q. posset dari breuior conclusio: q̃ regulariter semper tenet processus, si non opponatur à iudice vel parte: vt l. j. §. quod autem. ff. quorum lega. iudex solùm in duobus casibus videtur posse obijcere. primò, quando apparet contrarietas ex actitatis, per c. solicitudinem. de appel. & l. j. ff. de offi. assess. & per alia iura quæ superius allegaui. Secundò, quando ex ipsis actitatis apparet iudici, quòd agenti in altero prædictorum non competit ius ipso iure: vt l. vbi pactum. C. de pac. iuncta gloss. aliàs autem iudex non posset supplere defectum ad commodum partis: vt in l. iij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & in c. ad nostram. j. de iureiurã. & ex his est expeditus. xxx. arti.

¶ Trigesimo primò principali art. iuxta præmissum ordinem in rubrica, tractandum est, an actor possit desistere, aut renunciare libello, seu deferre iudicium super prosecutione libelli. verùm quia de hoc latè dictum fuit. s̃. in c. præcedenti. in xxvj. princ. art. q. iij. vbi melius conueniebat: ideò vide ibidem.

47 ¶ † Trigesimo secundo principali articulo in quo tractandum
b est, quid si procedatur super inepto [b] libello, & sententia super eo feratur: vtrum sentẽtia vel processus teneant. Aduertendum q̃ glo. insti. de oblig. in princ. simpliciter tenet, q̃ sententia lata super inepto libello est nulla. facit c. cùm dilecti. de emp. & vẽdi. Sed aduerte in primis: quia de ineptitudine respectu contrarietatis dictum est. s̃. art. xxx. in fi. de ineptitudine verò respectu generalitatis vel incertitudinis dictum fuit in c. præcedenti. in xij. prin. art. in v. q. in iij. membro. versi. est etiam aduertendum. Et ex his quæ dicta fuerunt in dictis locis. & in c. præcedenti. articu. xxiij. habes plures casus expressos, in quibus processus tenet: quia multæ sunt ineptitudines, quæ expresso vel tacito consensu partium purgantur. Et ideò non vitiatur processus nec sententia propter talem ineptitudinem. ad quod etiã vide quæ dixi in c. præcedenti, in xij. art. prin. q. x. ver. vij. quæro ibi. item sequitur ex prædictis. Sed prosequendo hic aliqua a
generalia de hoc art. notandum est vt dixi, q̃ glo. insti. de obli. in prin. ponit prędictam regulam, q̃ sententia lata super inepto libello est nulla. & eum sequitur Bal. in l. ex hoc. ff. de iust. & iure. in ver. secundò quæro. col. pe. & do. Anto. in c. examinata. s̃. de iud. & Cy. in l. j. C. vt quæ desunt aduocatis partium. vbi dicit, q̃ quando libellus est ineptè formatus, processus non tenet, per l. j. ff. si men. fal. mo. dix. Et idem tenet Spe. in tit. de offi. iudi. §. deseruit. versic. quid sit libellus. vbi dicit, q̃ si super libello inepto sit facta apta probatio: tamen nihil releuat. allegat. ff. de interro. acti. in l. si filius. la ij. & ff. de iureiur. in l. si patronus libertã. & sequitur Bal. in d. l. j. ff. si mens. fal. mo. dixe. facit quod statim dicam. ¶ A. B. Ang. l. verum. §. sciendum. ff. de mino. vbi bonus tex. & l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. & not. in c. cùm dilecti. de emp. & vend. quem tex. vt dicit per Bald. semper allegabat ad hoc, & ibi Io. de Imo. Ma. ¶ Ang. verò in l. j. in princ. ff. de edẽ. & Doc. communiter in c. dilecti. s̃. de iud. intelligunt glo. prædictam, q̃ sentẽtia sit nulla, quando est lata super inepto libello: si ineptitudo procedit ex eo, quia actio proposita sit inepta, & ita communiter allegatur. Sed tu aduerte, quia glo. prædicta hoc non dicit: quia dum illa glo. dicit in fin. aliàs non valet sententia. non debet referri ad illud: scilicet quãdo actio proposita est inepta, vel incompetens. Sed debet referri ad illud scilicet, quando coram incompetenti iudice est actum. quod probatur per l. quam allegat glo. prædicta. in qua nulla fit mentio de inepta actione proposita. Sed solùm dicit, quòd sententia lata à iudice incompetenti, non valet. Item quia si gloss. prædicta habuisset dictum intellectum, non procederet: quia sententia lata super inepta actione tenet, vt not. Innocen. in c. dilecti filij. & in c. examinata. s̃. de iudi. & Barto. in l. j. in fin. principij. ff. de edend. quod probatur optima ratione: quia si sententia tenet, quando nulla actio est expressa: ergo fortius debet tenere. facit l. prima. §. j. C. de rei vxoria actione. Bald. verò in l. actori. C. de iureiuran. Et Iacob. But. in l. licet. C. de procura. volunt, quòd quando libellus aliter esset ineptus, quàm propter ineptam actionem: puta, quia malè concludit, vel quid simile: tunc sententia sit nulla & ita procedat gloss. prædicta pro qua opin. facit text. & quod ibi not. in Cle. pastoralis. de re iudic. & ibi dixi, & in c. cùm dilecti. j. de empt. & ven. & in c. cùm ad sedem. j. de restitu. spolia. Et ibi per Ioan. And. & Do. m. Et consuluerunt Pet. de Ancha. Anto. de But. & zaba. Et mihi placet, vt dixi in dicta Cle. pastoralis. tetigi etiam aliquid in Cle. constitutionem. de elect. ver. quęrit etiã hic dominus. Et arbitror etiam generaliter concludi posse, q̃ gloss. & regula prædicta procedat in omnibus casibus, in qui-

a ¶ Sine actione nemo experitur. limita vt per Barto. & Doct. in l. Titius. ff. de verbo. obli.

b ¶ Sententia lata super inepto libello, an sit ipso iure nulla, de hoc vide latè per Moder. in l. vinum. circa fi. ff. si cert. pe. & Soci. in consi. cxlvj. col. vj. circa finem. & dictum est. s̃.

bus ꝓcessus vitiatur ipso iure absq; oppositione exceptionis. quos casus videre potes in remissionibus quas suprà dedi. Ex prædictis potes cõcludere regulam prædictæ glos. quòd lata
a sententia super inepto libello[a] sit nulla regulariter: sed hæc regula recipit plures fallentias.

48 ¶†Primò fallit in omnibus casibus, in quibus remissionibus statim & in principio articuli dictis & allegatis, processus est validus, nõ obstante ineptitudine, si ad ipsam ineptitudinem necessaria fuit exceptio: aliàs processus non vitietur: & sic etiã tenebit sententia. hæc tamen fallentia aptior fuisset limitatio,
b quàm fallentia[b].

49 ¶†Secundò fallit, quando post ineptum libellũ sequuta esset confessio conuenti: quia tunc valet sentẽtia, quæ aliàs nõ valeret ita lata super inepto libello: nec potest confessus opponere contra sententiã, ꝙ sit nulla ratione ineptitudinis libelli: vt dixit singulariter Bal. in l. ñ. C. de re iudi. per l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. & est bonus tex. in c. pisanis. j. de resti. spo lia. & ibi per do. Anto. & Doc. tenet etiã expressè Bal. in l. sed ex dolo. §. in hac. ff. de dolo, vbi dicit quòd licet libellus sit ineptè formatus, tamen ex confessione potest sequi cõdemnatio. ad idem Cle. constitutionem. de electio. Et ad hoc potest allegare alia infinita iura & authoritates, quas allegaui in ca, qualiter. el. ñ. j. de accusa. in xj. prin. arti. q. lxxxvj. Et forte etiam latius dicam j. in titu. de confes. in loco conuenienti. & ratio in promptu: quia confessio prædicta inducit notorium. Nec obstat ꝙ ex quo est defectus formæ notorium non debet releuare, vt not. singulariter Bald. in l. j. ff. de liber. & posthu. & text. iuncta glos. in c. constitutionem. de sent. excõ. lib. vj. quia illud procedit, quando confessio ad sui validitatem exigeret formã et ordinem iudicialem: quã confessio regulariter nõ exigit, nec requirit. Sed si esset confessio quæ ad sui validitatem requireret certam formam: talis confessio non induceret notorium, si forma nõ esset seruata: vt dixi in c. nostra. de cohab. cle. & mul. q. xvñ. Et ideo probationes quæ ad sui validitatem exigũt validitatem processus & ordinis iudiciarij, non valent: si libellus est ineptus, vt supra dixi secũdùm Bal. in l. j. ff. si men. fal. mo. dix. & Specu. in titu. de offic. iudicis. §. de seruis. versi. quid si libellus. Quinimò, non valerent probationes si libellus esset aptus, & processus ineptus, vt singulariter not. Ioan. cal. in d. c. pisanis. & Guil. de cug. in l. si patronus libertam. ff. de iureiurando. Et per prędicta dico, ꝙ licet quidam velint ꝙ idem sit in confessione ficta: tamen istud est falsum: quia ficta confessio requirit ordinem iudiciarium. Et ad hoc vide quæ dixi in ca. penul. s. de iudi. in xxvñ. prin. arti. versi. iiñ. conclusio. & forte dicam in titu. de confessis[c].

50 ¶†Tertiò fallit, si in libello esset apposita illa clausula, quæ cõ muniter apponi solet in fine: videlicet, petens in prædictis sibi iustitiã ministrari &c. quia virtute clausulę sicut conseruatur libellus aliàs ineptus: ita & processus & sententia. ad quod vide quæ latius dixi s. in c. præcedenti. in xiñ. prin. arti. versi. quò ad secundam quæstionem.

51 ¶†Quartò fallit in illis casibus & curijs, seu coram illis officialibus, in quibus & coram quibus ex forma statuti procederetur & ex æquitate, prout est Senis in curia mercatorum: & in curia pupillorũ: quia tunc valeret sententia lata super inepto libello. secundũ do. Anto. & D. m. in c. literas. j. de iura. calum. & probatur in l. si fideiussor. §. quædam. ff. manda. ad quod vide quæ latius dixi in c. j. s. eo. in v. prin. arti.

52 ¶†Quintò fallit, quando ineptitudo esset tacita: quia licet tacita ineptitudo vitiet libellum, sicut expressa. vt no. Innocen. in c. primo. de offi. vica. tamen sententia lata super tali libello valet. ff. de inoffi. testamen. in l. posthumus. §. si quis ex his. & ff. de pecu. in l. si eo tempore. in princip. ita dicit Baldus in l. penultima. ff. de iustitia & iure. idem tenet, & clarius in l. ñ. C. de re iudicata. Et ex his habes expeditum trigesimumsecundum principalem articulum.

53 ¶†Trigesimotertio prin. ar. superest vt examinemus, qualiter et per quem verba libelli sint interpretanda. Circa quem articulum regulariter dicendum est, ꝙ interpretatio fieri debet per ipsum libellãtem, & pro ipso libellante, vt est tex. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. vnde potest libellans libellũ declarare, quãdocunq; pendente iudicio: quia hoc est vtile non solùm sibi, sed etiam reo, vt possit deliberare an velit cedere, vel contendere. & ista est communis conclusio Doct. in dicta l. si quis. & in c. j. & ñ. s. eo, & in l. edita. C. eod. intelligo tamen, ꝙ potest quandocunq; scilicet ante probationes factas per reũ, secũdùm quod. j. dicã. Et est ergo libellus largissimi iuris, seu largissimè interpretandus, vt est text. & ibi not. Doct. in cap. cùm ecclesia. j. de causa poss. & proprie. quod intellige quò ad vim comprehensiuam: quia comprehendit omnia quę possunt adaptari materiæ deductæ in iudicium: nisi expressè fuerit exceptum, & sic velit intelligi dictum. c. cùm ecclesia. & ad idem. l. solemus. in princ. ff. de iud. & in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. Sed extranea non comprehendit: vt in c. examinata. s. de iud. & in l. fin. C. de fideicom. liber. facit quod not. Bart. in l. gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posthu. vbi dicit, ꝙ illa actio videatur deducta in libello, quę potest colligi ex verbis libelli: aliàs non. nec clausula illa quæ opponitur in libello, ꝙ agit eo iure quo melius potest. ampliat libellum, cꝫ colligi possit. ad quod vide quod latè dixi in c. præcedenti. xiij. prin. art. q. ñ. maximè in versi. sextus effectus. Est tamen aduertendũ circa prædicta: quia si verba libelli possunt intelligi propriè & impropriè, & intelligendo propriè faciunt ad intentionem, & reddunt ad fauorem libellantis: tunc intelliguntur propriè. no. glo. j. in c. j. s. de resti. in integ. & Inno. in c. venerabilis. de excep. tex. cum glo. in c. constitutus. de relig. domi. aliquid per Inno. in c. cùm Bertholdus. j. de re iudi. Si verò intelligendo propriè non faciunt ad intentionem libellantis: tunc vt ad ipsius intentionem & fauorem faciant, interpretantur latè, & etiam impropriè: & secundùm illum modum qui magis cedit ad fauorem actoris, secundùm Inno. in c. conquerente. de offi. ordi. & in c. venerabilis. de excep. & no. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. & in l. inter stipulantem. §. j. ff. de verbo. obl. & per Bart. in l. scire debemus. & in l. stipulationes non diuiduntur. ver. circa prædicta. ff. de verb. ob. & per d. Ant. in c. cæterum. s. de iud. & in c. literæ. j. de dila. Et ad prædicta vide no. per Dy. in l. in prouinciali. ff. de ope. no. nun. & per Cy. in l. j. C. de iure emphy. in iij. q. & per Barto. & Doct. in l. si olei. C. loca. & per Bal. in l. j. C. de vsufru. vbi dicit, ꝙ si libellus potest sustineri impropriatis verbis, verba impropriantur vt
d sustentetur. Nam[d] libellus tolerandus est quantum fieri potest: vt no. Bal. in l. ñ. C. qui accu. non possunt. Et ex prædictis infertur decisio ad plures quæstiones.

54 ¶†Primò ꝙ quamuis emphyteuta dicat in libello rẽ ad se pertinere iure dominij: tamen procedit libellus: & intelligitur de dominio vtili, secundùm Bald. & Doc. in l. j. C. de iure emphy. no. Bar. in l. j. C. de vsuf. licet propriè simplex ap. dominij referatur ad directum dominium: vt in l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigalis vel emphyteuticarius petatur. & similiter, licet quis in libello dixerit se dominum vel quasi dominũ, procedit: licet ad ipsum nõ pertineat nisi vtile dominium: quia per latam interpretationem & impropriam comprehenditur etiam vtile dominium: vt dicit Bar. in d. l. j. & Io. An. in c. Abbate. de re iudi. lib. vj. & vide Bart. in l. mater. §. eandem. ff. de excep. rei iud. & Io. An. in c. cùm ad sedem. de rest. spo. Et Spe. in ti. de cessione actionis. §. sequitur. versi. quid si aliquid & per Inno. in d. c. cæterum. de iud. in glo. magna. ver. & hæc intelliguntur vbi tradit, an & quando intelligatur de vtili vel directo dominio. tetigi in rub. de cau. pos. & proprie. art. j. primi tractatus.

¶Secũdò infertur, ꝙ procedit libellus, si quis dicat rem suam esse: licet probet de prescriptione: vt tradit Bal. in d. l. j. in prin.

¶Tertiò infertur, ꝙ licet in libello petam me restitui ad rem in corporalem, dicendo ꝙ sum in possessione; tamen procedit libellus: quia intelligitur de possessione impropria: & sic de quasi possessione: vt not. Gul. in d. §. item si iurauero. ¶A. B. Et probatur. c. ñ. de resti. in integ. & ibi d. Ant. super glo. j. & probatur c. olim. iij. de rest. spo. & c. conquestus. de foro compe. & c. constitutus. de relig. d. M.

¶Quartò infertur, quòd quamuis actor dicat in libello se esse in possessione talium iurium, & quòd ex eo quòd Titius turbat eum, petit &c. procedit nihilò minus libellus: quia vt statim dixi, intelligitur de quasi possessione, secundùm Barto. & Bal. in d. l. j. C. de vsufruc.

¶Quintò infertur, ꝙ licet in libello quis petat sibi decerni offi
e cium, quod iam est sibi delatum[e] ipso iure: tamẽ libellus procedit: quia intelligitur quò ad administrationem. facit glo. & ibi no. Bar. in l. legitimos. §. legitimos, ff. de admi. tuto.

¶Sextò infertur, ꝙ licet non sit propria locutio, quando merces non consistit in pecunia: vt l. j. §. qui seruum. fl. depositi. & in l. si vir vxori. ff. de dona. inter virum. & in l. naturalis. §. at cũ do. ff. de præscr. verbis. maximè quando res non est apta producere talem mercedem in fructu: vt ex vinea frumentum, & vel pro domo vinum. vt dicit Saly. in l. si olei. C. locati. tamen sustinetur libellus in quo actor dicit se locasse talem domum pro decem sextarijs frumenti, secundùm Saly. & Doc. in d. l. si olei. per illam. l. & per l. licet. C. locati.

f ¶Septimò infertur, ꝙ quãuis appellatione iuris[f] intelligamus de iure communi: vt insti. de iure naturali. §. sed quoties. tamen si libellus potest procedere ex forma statuti, vel consuetudine locali, aut priuilegio seu alio iure speciali, interpretatur pro libellante

a ¶Et quod ex inepto libello nõ possit sequi sententia valida, vide Paul. de ca. cõsi. ccl. li. ñ. & consil. ccccñ. eodem lib.

b ¶Differt limitatio à fallentia.

c ¶Quòd ex sola cõfessione possit fieri condẽnatio, etiã ꝙ processus sit vitiosus, fuit d. Inn. singu. de quo latè per Bart. in l. si cõfessus. de cust. reorum. limitatur multis modis per Decium in c. at si clerici. in j. & ij. charta. vbi loquitur in criminalibus.

d ¶Libellus etiam si loquat impropriè, tolerãdus est, & interpretãdus vt inseruiat menti libellãtis. vide latè mo. in l. sed & si. §. item si iurauero. ff. de iureiur. & Fely. in c. auditis. de præscr. in prin. Alex. consi. cxxj. col. ñ. vers. per hoc etiam dicit lib. j.

e ¶Bene faciunt ea quæ no. Are. insti. de tute. in princ. vbi si iudex dicat, do Titium tutorẽ, qui fuerit testamẽtarius. tamen intelligitur datus à testatore, vel à lege, declaro & ibi aliqua de interpretatione verborum.

f ¶Iuris appellatione de cõmuni intelligen. est, facit q. Abb. in rub. de consue. circa fi. vbi si dicat cõpromissum de iure &c. de quo vide latius per Deci. in c. licet causam. de proba.

bellante de illo iure ſpeciali.ad quod vide quæ latius dixi in c. præce.in xij.art.in x.q.prin.verſi.vij.quæro.in v.illatione. Ad prædicta vide quæ dixi in c.cùm olim.de conſue.art.x.vbi dixi q licet quis in libello agat,& petat ſecundùm ſtatuta & consuetudines ciuitatis:interpretatur libellus in fauorem ipſius libellantis,vide ibi omnino,& vide Bart.in repe.l.de quibus.ff. de legi.verſi.ſed quid ſi dicat.col.xiij.Et ex prędictis regulis & illationibus poteris alias quamplures ſimiles quæſtio.decidere. Eſt tamen notandum, q prædicta regula ſic declarata recipit aliquas limitationes.

¶ Primò enim limitatur, ſi modo loquamur in ipſo actore libellante:quia ad ipſum pertinet declaratio.ſecus in ipſius hęrede:quia tale ius declarandi non tranſit ad hæredem:vt no.glo. & ſequuntur Doc.in l.inter ſtipulantem.§.ſtichum.ff.de verb. obl.& eſt tex.iuncta glo.in l.pomponius ſcrib.ſi fru.aliàs incipit,idem pomponius.§.fi.ff.de rei vend.& idem tenent Bart. Bal.& Ang.Spe.in ti.de lib.concep.§.fi.verſi.item ſi cautus.facit c.ſi gratioſè.de reſcr.lib.vj.& c.j.in fi.& c.ſed vti.& l.iij.ff. loca.Pet.de Anch.in repe.c.in præſentia.de proba.in ij.contrario.Et plus dicit ibi ſingulariter Bart.in d.§.ſtichum.q ſi libellus eſt datus per dominũ,& habeat aliqua verba ambigua,non poteſt fieri declaratio per procuratorẽ generalem, niſi habeat expreſſum mandatum à domino:ſicut nec poteſt hæres vniuerſalis.tenet Bal.in d.l.idem pomponius ſcrib.ſi fru.§.fi.& etiam Ang.ibi,quod eſt verum,ſecundùm Ange.in d.§.ſtichum.niſi procurator vigore mandati haberet poteſtatẽ donandi:& declararet in fauorẽ conuenti,per no.in l.ſi quis à filio.§.ſi plures. ff.de leg.j.quod dictum apud me ſatis eſt dubium:licet ſit ſubtile:quia licet habeat poteſtatẽ donandi,tamen propter hoc nõ ceſſat ratio prohibitæ declarationis,quæ eſt perſonaliſsima:vt ſtatim dicam.Inſuper etiam ſubdit Barto.in d.§.ſtichum.q libellus datus à procuratore generali,ſi continet aliquod dubiũ, non poteſt declarari per dominum:ſed per procuratorem:niſi dominus ſpecialiter mandauerit libellum ſic debere dari : quia tũc declaratio per ipſum dominũ,& non per procuratorẽ fieri poſſet.per no.in l.in ſeruo.ff.de lib.cauſa.& l.cùm mãcipium. ff.de euic.Sed Ang.in d.§.ſtichum.dicit,q id quod dictũ eſt,q dominus non poteſt declarare:procedit,niſi declararet in fauorem conuenti:vt d.§.ſi plures.& ſequitur Io.de Imo.in d.§.ſtichum.& no.q ſi procur.ad inſtantiam domini nollet declarare libellũ,caſu quo ad ipſum pertinet declaratio:teneretur domino ad intereſſe:ſi propter hoc ſequeretur abſolutio conuenti:vt dicit Bart.in d.§.ſtichum.Et ſequuntur ibi Doc.Et ſicut actor ſolus poteſt declarare libellũ à ſe factum:ita iudex inquirens poteſt declarare libellum inquiſitionis : & non ſucceſſor ipſius,ſecũdùm Bar.in d.§.ſtichum.Ang.tamẽ ibi,q ſucceſſor in officio poteſt declarare verba ambigua prędeceſſoris.per gl. no.in l.ab executore.ff.de app.ſed intelligi poteſt vt j.dicã.Et ſic ex prędictis patet,q iſta libelli declaratio eſt perſonaliſsima. quod procedit,quãdo agitur de declaratione ante probationẽ: ſed poſt probationẽ vel ſentẽtiam,nõ ſtatur declarationi actoris vel rei:ſi fortè aliqua nõ appareret incertitudo de qua ſenſum fuerit:ſed debet probari per veriſimilia,de quo ſenſum ſit, ſecundùm Bar.in d.§.ſtichũ.vbi dicit,q in omnibus caſibus in quibus dictũ eſt nõ poſſe fieri declarationẽ per ſucceſſorẽ: hoc intelligi debet,quãdo declaratio fit ex mera voluntate:ſecus in declaratione quæ fit per veriſimilia:vt l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iu.ex quo infert ad practicã aſſeſſorum, quando capiunt aliquem bannitũ, & reperiũtur duo eiuſdem nominis & cognominis:quia faciunt confiteri ſe eſſe illum hominẽ, & illud corpus de quo loquitur bannũ.de quo etiã vide per Bar. in l.demõſtratio falſa.ff.de condi.& demõ.ſed tamẽ Bal.aliter dicit in d.§.ſtichum.& aliter Ang.ibi reprehendẽs Bar.Et vide etiã per Ang.& Io.de Imo.in l.j.ff.de lib.& poſth.Et no.q facta ſemel declaratione,non poterit declarans poſtea variare: vt l.quicquid adſtringẽdæ.ff.de ver.ob.& ibi per gl.Bar.& tradit etiam Bar.in d.l.inter ſtipulantẽ.§.ſtichum.eo.ti.Pet.de Ancha.in dicta repe.c.in præſentia.de proba.in fi.ſecundi contrarij,vide quod traditur in c.cùm dilecti.de accu.[a]

¶ Secũdò limitatur,niſi libellus non ſit deperditus malitia vel facto actoris,aut ipſius aduocati:quia tunc ſtatur dicto, ſeu interpretationi ipſius actoris:vt C.de rebus credi.in l.fi.& C.de poſiti.in l.fina.in fi.quia tunc potius ad reum pertineret declaratio.C.de probatio.in l.ſi de poſſeſsione.C.de teſtibus.in l.teſtium.& ideò ad officium iudicis ſpectat inquirere, cuius culpa ſit deperditus,ſecundùm Spe.in ti.de lib.concep.§.fi.verſi. item ſi cautus.vt ſi confidit.& propter hoc conſuluit ibi Spe. q actor faciat redigi libellum apud acta:quia tunc ſi perderetur, & conſtaret eum datum fuiſſe: ſuper eius forma ſtabitur fortè dicto actoris: vel poterit eum iterum componere viſa ipſius probatione,ſecundùm quoſdam,qui tamen dicebant q in hoc eſſet timenda:vt l.idem pomponius.in fi.ff.de rei vend. ſed ſecundùm Spe.non eſt timenda: quia ibi mortuus erat qui petierat,ſecundùm quod dixi in præce.limi.ſed ille tex.iudicio meo,nihil facit licet dictum ſit verum in ſe,, q declaratio non pertinet ad hæredem, ſi actor eſt mortuus,per ea quæ dixi in præced.limitatione.

¶ Tertiò limitatur ſecundùm aliquos,in caſu c.ab eo.de ele.li.vj.quæ tamen limitatio non conuenit terminis noſtris:quia ille tex.non loquitur propriè de interpretatione:ſed de mutatione quæ ibi fieri non poteſt odio calumniæ.de cuius. c.intellectu.vide ibi,& vide quæ dixi in c.præcedẽ.in xiij.prin.art.q.v. & de mutatione & emẽdatione,latius dixi in c.præce.art.xxv. Sed nunc pro clariori & maiori notitia huius art.qui verſatur circa libelli interpretationem,colligam aliqua notabilia.

¶ Primò igitur no.q vbi plura narrãtur in libello,quorum alterum ſufficit ad intentionem libellantis:copulatiua reſoluitur
b in diſiunctam:& pluralitas geminat ſingularitatem,& ſufficit[b] alterum eſſe verum,vel probari:vt no.glo.j.di. c.omnes leges. & eſt tex.in c.ſignificante.j.de app.& ibi D.m.probatur.j.de præben.c.cùm iamdudum.& no.in c.licet.j.de proba.traditur per Barto.in l.diuus.ff.de re iud.& ad hoc vide aliqua quæ dicentur in xxxiij.arti.& ratio iſtius notabilis deſcendit ex his
a quæ dixi.s.in princ.

55 ¶ †Secũdò not.q libellus debet cõſiderari,& eius verba interpretari ſecũdùm qualitatem & dignitatẽ actoris: vt no.Inn.in c.cùm ad ſedem.j.de reſt.ſpo.in glo.ij.iuxta fi.& per eum in c. cùm venerabilis.de excep.in glo.j.& vide in c.j.j.de reli.do.& aliquid in c.conquerente.de offi.ord.facit etiam quod not.Ioã. And.in addi.Spec.in ti.de ceſsione actionis.verſi.item quid ſi.

¶ Tertiò no.q ſi in libello non exprimit, quo nomine agatur, intelligitur proprio & non alieno nomine agi.not.Io.An.in c. literæ.j.de dila.vide Bal.in l.ij.C.qui accu.non poſ.& quod la-
b tius dixi in c.j.s.eo.in vij.princ.art.[b]

¶ Quartò no.q libellus cõſideratur & interpretatur ſecũdùm
c modum cõcludẽdi[c] & non ſecũdùm modum narrãdi.ad quod vide quod latius dixi in præce.c.in xiij.prin.art.q.xij.in fi.

¶ Quintò no.q ex concluſione libelli apparet,qualiter præcedentia debeãt intelligi & interpretari.ita no.Bar.in l.Aurelius. la ij.§.ſticho.ff.de lib.leg.quod intellige,niſi appoſita ſit clauſula illa,petens in prædictis non ſolùm vt petuntur &c.ad quod
c vide quæ latius dixi in præcedenti.c.art.xij.q.ij.[c]

56 ¶ †Sextò no.q libellus cõprehendẽs diuerſos modos agẽdi,cẽſetur diuiduus.hoc tradit Hoſt.in c.ad diſſoluendum.j.de deſpon.impu.ex quo infert ibi,q ſi libellus eſt ineptus in vno ex contentis in ipſo libello,poterit agi ſuper alio.

¶ Septimò no.q vbi ex narratis & concluſis in libello apparet de intentione agentis,ſubauditur in libello medium, per quod cõcluſio adaptatur ad intentionem libellantis.ita no.do.Anto. in c.cùm ad ſedem.in princ.j.de reſt.ſpo.

¶ Octauò no.q ſicut libellus latè interpretandus eſt ex parte actoris porrigentis libellum, & in ipſius fauorem : vt s.dixi in prin.ita latè interpretandus eſt ex parte rei conuenti reſpõdentis libello actoris.ita not.Hoſt.in c.querelam.s.de elec.& no.in c.auditis.j.de præſcri.

¶ Nonò not.q porrigens libellum videtur omnia contenta in libello de quo latius dicam in xxxiij.principali articulo.

57 ¶ †Decimò no.q verba libelli ſunt efficaciter interpretanda,& ita no.hic in tex.noſtro.& ita interpretanda, vt potius præſumatur aptus,q ineptus.not.Innoc.in c.examinata. s. de iudi. Bald.in repe.l.edita.C.de eden.vide quod in c.præcedenti.art. xxiij.& xxiiij.& ita interpretari,vt concludat ſaltem præſumptiuè,q videtur ſufficere.ad quod vide quod dixi in c.præcedenti,articulo.xij.q.xij.

¶ Vndecimò not.q ſi verba libelli demonſtrant aptum eſſe vni iudicio:& verba ſententiæ alij,ſtandum eſt verbis ſententiæ & non libelli.no.glo.fi.in c.dudum.j.de decimis.vbi gl.dicit,q libellus ſe habet vt ſubiectum:ſententia verò vt prædicatum.Nam ſententia debet eſſe conformis libello : vt dicam in ſeq.art.verſi.iudex enim qui pronunciat ſuper non petitis,fatuus eſt.vt ibi dicam.Ex quo infertur,q vbi non apparet de libello:quia propter antiquitatem acta ſunt deperdita:debemus ex verbis ſententiæ præſumere qualitatem petitionis.ad quod vide D.m.ſuper d.glo.fi.

¶ Poſſent etiã & alia multa colligi & notari circa interpretationem libelli:quæ poteris ex ſuperioribus colligere, ex his quæ dicam in ſeq.art.Et ex his eſt expeditus.xxxiij.articulus.

¶ Circa xxxiij.princ.arti.& vlt.tractandum eſt de effectibus libel.ſeu oblationis & productionis ipſius.circa quem dic,q effectus ſunt plures.

¶ An circa declarationem liceat variare, vide Bal.in l. fi.ij.col. verſic.ex prędictis.C.de codi.& per mo.in d. l.quicquid.& in l. inter ſtipulantẽ.§. ſtichum.de verbo. oblig.

¶ De duobus propoſitis, an liceat vnum probare,vide late per Fely.c. licet cauſam. de proba.xvj.col.verſi.ſextus caſus.vbi etiam Decius.

¶ Libelli concluſio, non narratio attenditur.Soci.cõſi. xxix.col.vj.lib. j.& conſil.xxxix. colũ.vj.co.lib.

58 ¶†Primus eſt,quia per ipſum libellum mediante actione in eo expreſsè vel tacitè cõprehẽſa,ſpecies futuræ litis oſtenditur:vt l.edita.C.de edẽ.dixi ſ. in rub.in j.arti.in diffinitione quam ibi poſui.Et ipſius iudicis ordinarij eſt fundatiuus,p ea quę dixi.ſ. eo.c.j.art.v.in ix.prin.opi.Et ex deductis in libello cognoſcit, quali ordine ſit in iudicio procedẽdum.ad quod vide quod dixi.j.de or.cog.c.ij.art.xxiij.in fi.& ſ.de foro cõpe.c.ſi clericus laicũ.ar.xj.facit quod dixi ſeq.effectu.&ver.vij.effect⁹.& ſeq.

59 ¶†Secũdus effectus eſt,quia per ipſum apparet de modo agẽdi.ſecũdùm quem pars aduerſa poteſt deliberare,an velit cedere vel contẽdere:vt l.edita.& Doc.ibi.vide quod dixi in c.j.in
a vj.princ.art.ſ.eo.Et ex cõcluſione libellus intelligitur[a] & declaratur.l.vt fundus.ff.communi diui.Inno.in c.ex literis.de re ſcri.Bal.l.cùm vltra.ff.de non nu.pec.& l.fi.C.de fideicom.lib. & l.ij.in fi.C.de peti.hære.& l.domum.C.de rei ven.& quod no.B.l.Aurelius.§.ſticho.ff.de lib.lega.& l.Cornelius.§.vj.de lib.& poſth.facit.c.ex parte.de foro compe.c.licet cauſam.de proba.c.ij.de ordi.cogni.cum verſi.præceden.

60 ¶†Tertius effectus,quia per libellum oblatum iudici,& demũ parti,perpetuatur actio annalis:vt no.glo.in c.j.ſ.eo.in verſ.& per talem libellum,per l.ij.quãdo libell⁹ Principi datus, quod ꝓcedit,quãdo libellus eſt oblat⁹ Principi. ſecus ſi inferiori iudici:vt patet ex illa.l.ij.& ex rubrica illius tex.quãdo libellus Principi datus ſecũdùm Ioã. de Imo.hic & Spe. in titu. de libelli concep.§.iam nũc dicẽdum de effectu. vbi vult Specu. q̃ tunc ſequatur iſte effectus, quando princeps ad illũ reſcribit: ſecus ſi ſit datus inferiori per l.conſtitutionibus.ff.de ac.& ob. Sed tu aduerte:quia aut loquimur in libello ſupplicatorio: aut conuentionali.

¶Primo caſu,perpetuatur actio temporalis ſi princeps ad preces porrectas delegando reſcribit: quia habet vim litis conteſta. vt l.j.& ij.C.quando libellus[b] principi datus.exemplum in actione vi bo.rap.iniuriarum,quod met.cauſa,& ſi.Et ſi quis plures actiones annales haberet,& impetraret iudicem ab Imperatore,nulla cauſa inſerta,omnes videntur perpetuatę, per l. fi.C.de annali excep.qđ qualiter intelligatur, vide ibi per Cyn. Bal.& Ang.ſtatim aliquid ſubdam.Aliæ verò actiones non annales,non perpetuantur per ſolam preſcriptionem libelli, vt d.l.ij.quia facilius interrũpuntur annales præſcriptiones quàm temporales,ſeu perpetuę ad quod vide quæ ſtatim dicam in v. effectu.Et ratio eſt:quia hoc caſu dicitur lis quaſi conteſta.& intellige quò ad hunc effectum tantùm non quò od alios quos producit litis conteſta.vt ibi per Bal. & Docto. & perpetuat vſq; ad xl.annos.ſi lis conteſta.ſecundùm Cyn.in dicta l.ij.per l.fin.C.de præſcrip.xxx.vel xl.annorum.Aut loquimur de libello conuentionali dato coram inferiore & ſola libelli oblatio in ciuilibus regulariter non perpetuat actionem:ſed requiritur actus citationis,vt in l.ſicut.C. de præſcrip.xxx.ãnorum. & traditur in dicta l. ſecunda. C.quando libellus Principi datus.Quæ tamen regula fallit in caſibus ſpecialibus legis,vt per fectius. C. de annali excep.Et in præſcriptio. biennali, in qua fit perpetuatio & interruptio ſola propoſitione querelæ,ſeu libelli ſine citatione,dummodo fiat quædam intimatio,quæ ſufficit:etiam ſi fiat die feriata,vt in l.contractibus.§.fi. C. de non numera.pecu. quod tamen qualiter intelligi debeat, & quibus caſibus vide ibi per Bal. Quid autem ſi ſtatutum diceret quòd donatio debeat inſinuari intrà ſemeſtre tempus,vel quid ſimile:an ſufficiat ſola productio ſine citatione aduerſarij? quidam dicebãt quòd ſic, per illam l.ſecundam.C.quando libe.Princi. datus.ſed Bald.ibi dicit quòd ille text.facit in contrarium:quia ibi eſt ſpeciale in reſcripto principis; ergo ſecus in facto inferioris iudicis, per ea quæ ſuprà dixi. Sed Bald. finaliter decidit conſideranda eſſe verba ſtatuti, ſecundùm quod ſtatim dicam de cauſis criminalibus.Et p̃dicta procedũt in ciuilibus:in criminalibus verò,vtrum per ſolam productionem accuſationis vel inquiſitionis, ſine citatione perpetuetur actio. Barto.quòd ſic in l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul. Sed Bald.in d.l.j.C.quando libel.prin.da.dicit fuiſſe conſultum quòd mitteretur exequutor. hic niſi fieret citatio non diceretur facta perpetuatio,ſeu interruptio.Ipſe tamẽ Bal.dicit conſideranda eſſe verba ſtatuti:aut enim lex vel ſtatutum nihil aliud exigit,quàm productionem libelli:& tunc procedit opi.Barto.& ita loquitur §.ſexaginta.libellus enim regulariter non dicitur de proceſſu,vt dixi ſ.de ruibri.articu.j.Aut requirit aliquem proceſſum:& tunc eſt neceſſaria citatio, quæ eſt cuiuſlibet proceſſus initium.inſtit.de perpe. & tempo.actio.§.fin.& in Clemen.fin.vt lite pen.Et ad materiam vide quod latius dicam titu.de præſcript.Aduerte tamen quia prædicta intelligo,quando libellus eſſet aptus.ſecus ſi ineptus,ſecũdùm quod ſtatim dicam in v. effectu.vtrum autem per libelli oblationem perpetuetur iuriſdictio ſicut actio dixi in capi.pe.ſ.de fo.compe.in iij.princi.articu.quæſtio.prima.& v.Operatur etiam illum effectum quò ad ipſam partem: quia actor poſt datum libellum non poteſt deſiſtere inuito reo: ſed cogitur proſequi:niſi velit in totum renunciare,ſecundùm ea quæ latius dixi ſ. in xxvj.prin. ar.quęſtio.iij.quoniam ſi nõ eſt adhuc editus parti quò ad partem:non videtur de proceſſu. dixi ſ.c.j.ar.ix.ver.ſed circa hoc.

61 ¶†Quartus effectus eſt:quia facit rem litigioſam ſecuta per executorem conuentione,ſecundùm gloſſ.in c.j.ſ.eo.ver. & rẽ litigioſam.per authen.litigioſam. C.de liti.& ad idem xj.q.j.c. quia res tradit.Specu.in titu.de libel.concep.§.iam nunc dicendum.quare ſecuta per executorem conuentione,hoc eſt citatione per nuncium,fit res litigioſa.quod intellige,ſi modò agatur reali.ſecus ſi perſonali:quia tunc non fit res litigioſa, niſi per litis conteſta.vt l.ij.C.de liti.ſecundùm Ioan.de Imo. in d. c.j.& bene.No.tamen quòd licet tunc non fiat litigioſa:tamen inducitur litis pẽdentia,vt Cle.ſi.vt li.pen.de qua materia dic vt late dicam j.vt lite penden.Et prædictus effectus vendicat ſibi locũ,ſi libell⁹ eſt apt⁹.ſec⁹ ſi ineptus,vt latius dicã in ſeq.effectu.

62 ¶†Quintus effectus qui ſequitur ex prędictis eſt ſimilis tertio:& quaſi ex eodem fonte deſcendit:quòd interrumpitur prę ſcriptio.vt dicit glo. in d.c.j. verſi.& interrumpit prę ſcriptionem,per l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.anno.quod intellige,ſecuta citatiõe.Alij verò dicunt q̃ iſte effectus procedit, libello etiã tranſmiſſo ad domum.quòd ſecundùm Ange. non eſt verum. niſi in caſu l.fin.C.de anna.excep.de quo ibi per eum in fin.& in caſu l.fi.C.de duobus reis. de quo vide latius per Docto. in
c l.fi.& p Ang & Doc.ĩ d.l.ſicut.Aduerte[c] tñ q̃ iſte effect⁹ procedit in p̃ſcrip.longiſsimi tẽporis xxx.vel xl.annorũ.ſed p̃ſcriptio longi temporis x.vel xx.annorum nõ interrumpitur, niſi per litis conteſtationem,vt in l.moræ.C.de rei ven.& per Ange.in d.l.vt perfectus. C. de annali excep.& per Bart.in l.accuſaturus.C.de adul.ſimiliter etiam non habet locum in vſucapione triẽnali:quia in illa non fit interruptio, etiam per litis conteſta.niſi quò ad effectum l.ſi poſt aceptum.ff.de rei ven.facit qđ no.Bar.in d.l.ſicut.& in l.ij.C.de litigi. Procedit ergo effectus iſte(vt dixi)in præſcriptione longiſsimi temporis:quę non ſolùm interrumpitur per dictũ modũ in cauſa expreſſa: ſed cauſa nõ expreſſa,interrũpit in omnibus quę poſſunt ſub genera litate libelli cõprehendi, vt d.l.fi.C.de annali excep. vbi etiam habes q̃ interruptio facta in principali,operatur effectũ in hypothecaria:ſed facta in p̃paratoria,nõ prodeſt in præparatoria vnde conteſtatio vel quaſi,aut controuerſia facta in officio reſcindẽti,nõ prodeſt in reſciſſoria:& facta in querela inofficioſi, non ꝓdeſt in petitione hæreditatis,ſecundũ Ang. in d.l.fin.de qua materia ego latius dicam in ti. de pręſcrip.& vt arbitror in c.illud.vbi tangũt doc.& no.q̃ p̃dictus effectus procedit,ſi modo libellus eſt aptus & validus:ſecus ſi ineptus.ſicut enim ad interrumpendam præſcriptionem,aut litis conteſtationẽ,ſecũdùm quod ſ.dixi,exigitur q̃ citatio & litis conteſtatio ſit valida,vt tradit Bart.in l.accuſaturus.ff.de adul.ita etiam,quãdo fit interruptio per libellum,exigitur q̃ libellus ſit validus,& bene conceptus,vt eſt tex.iuncta l.accuſaturus.iuncta l.mariti.§.hoc quinquennium.eodem tit.de adul.Tenent Bart. & Ang. in d. l.accuſaturus.qđ ego intelligo, niſi ſuper inepto libello fuiſſet proceſſum: & fuiſſet talis ineptitudo quæ expreſſo vel tacito partium conſenſu potuiſſet purgari ad qđ vide qđ dixi ſ. arti cu..xxxij.

63 ¶†Sextus effectus eſt qa porrigẽs libellũ videtur fateri omnia contenta in libello,etiam ſi continerẽtur enunciatiuè, vt l.cùm precum.C.de libe.cauſa.Et ibi no.Bar.& Docto. & no.Bar.in l.certum. §.ſi quis abſente.ff.de confeſ. & Docto. maximè Io. de Imo.in c.ſi cautio.de fide inſtru.faciunt no.per Bar.in l.ij.§. fi.ff.de iurẽ fi.& i.rata.C.de omni agro deſerto.lib.xj.no. Inno. in c.cùm contingat.ſ.de offi.delega.in gl.magna,ver.vel potes dicere.facit l.ſi aduerſarius.C. de fide inſtru.& vide quæ dixi in Cle.j.de proba.vnde ſi actor dixerit in libello aliquod verbum iniurioſum,poteſt agi contra eum actione iniuriarum,vt l.item labeonẽ.§.ſi qs libellus.ff.de iniurij.s.v.q.j.c.j. & ſeq. no.do.M. in c.examinata.ſ.de iudi.& ibi dixi in iij. no. Et videtur fateri crimẽ de quo mentionem facit in libello, vt not. Bal.in l. trãſac. in fin.C.de tranſac.Non ſolùm ergo actor per verba aſſertiua libelli videtur fateri:ſed etiam per verba enunciatiua, vt dixi.facit bonus text.& ibi per Barto.in l.qui familię.ff.fami.ercif.Dicit tamen Bar.per illum tex.in l.ex hac ſcriptura.ff.de donatio. in fin.quòd iſte effectus procedit poſt lit.conteſt.ſecus ante li. conte.quia tunc non inducunt probationem ſeu confeſsionem vt pars poſsit pœnitere & corrigere,vt dixi in c.p̃ce.in xxxv. ar.& idem ſentit Bald.in d.l.quæ familiæ. remittens ad no.per Cyn.in l.excep.C.de proba.in ij.q.& Guil. in l.conditionis. ff. de inſti.

a ¶Ex cõcluſione libelli ĩtelligit,q̃ dubiũ erat in p̃cedentib⁹.adde Fely.in c.licet cãm. ij.col. de ꝓba.& Alex.in cõ.cxxj. col.j.libr. primo.

b ¶Pau.cõſi.ccccj. lib.j.id eſſe ſpãle ad interrupẽ.præſcriptionẽ:aliàs ſecus.vide eum & mod.in d.l.ij.

c ¶Latè de hoc p̃ Do.in c.relatum. de offi.dele.

de inſtit.& ſubſti.ſub condi.factis.Aduerte tamen,quia Bald. in l.cùm precum.C.de liber.cauſa.diſtinguit,quòd aut id quod ponitur,ſeu poſitũ eſt in libello:ponitur ab errante,aut à ſciente,aut ſumus in dubio.

¶ Primo caſu non præiudicat probato errore, ita intelligitur d.l.qui familię. Nam dum text.ibi dicit,agit.ſubaudiri debet, ſcilicet per errorem.

¶ Secũdo caſu,qñ à ſciente.ſubdiſtingue,ꝙ aut libellus cõtinet quid certum aut incertũ. Primo caſu aut aduerſarius contradixit,& nõ nocet: qa in hac tali cõfeſsione dicitur quaſi cõtrahi. Et talis quaſi cõtractus nõ celebratur inter diſſentientes,ſecũdùm Bal.ad quod faciũt not.in c.olim.de cenſibus.& in l.poſt legatum.ff.de his,quibus vt indig.& in c.præſentiũ.de teſt.lib. vj. Et ideò reus debet eſſe cautus, vt nõ contradicat ſimpliciter, aut neget narrata in libello:ſed ante oĩa acceptet narrata in libello ſolùm,& dũtaxat quæ faciunt pro eo:& in alĩs cõtra eũ facientibus,cõtradicat. Aut reus nõ cõtradicit:& tunc narrata in libello præiudicant libellanti,ac ſi ille fuiſſet cõſenſus.vt d.l. cũ precũ.& C.de omni agro deſer.in l.rata.lib.ix.ſi verò libellus nõ continet quid certũ:vt puta,ſi agens fa.ercis.dicit hereditatem eſſe cõmunem:& nõ dicit ex qua parte:quia tũc agẽs non videtur cõfiteri.& ita poteſt intelligi.d.l.quia familiæ.

¶ Tertio verò caſu prin.quando ſumus in dubio dic,quòd aut actor emendauit libellũ,& præſumitur erraſſe in facto alieno. aut non emendauit,& præiudicat ſibi:vt l.edita.C.de eden.& ita etiam poteſt intelligi d.l.cùm precùm.vbi Bal.ponit d.diſ. quã dicit eſſe notabilem & vtilem.Aduerte tamen circa prędicta,quia licet Bar.videatur prædicta limitare:ſi modò libellus ſit ſcriptus manu confitentis:tamen ſecus ſi alterius.& ſic intelligit.l.cũ precum.C.de libe.cauſa.ſed Ioã.de Imo.d.c.ſi cautio.col.viij.verſi.nec placet.dicit,ꝙ ſibi non placet talis li.quia ſi eſſet vera.d.l.cũ precum.hodie parũ ſeruiret:& quaſi de vento.Item cùm indiſtinctè loquatur,debet indiſtinctè intelligi: vt l.de pretio.ff.de publi.cum ſi.Item,quia eadem videtur eſſe ratio,quãdo libellus eſt ſcriptus manu alterius : nõ producens videtur fateri contenta in li.vt in aut.ſi dicatur.C.de teſti.cum ibi not.& per Innocẽ.in c.cùm venerabilis.de exac.& c.cùm olim.de cenſi. Et ideo debet præiudicare confeſsio facta in ipſo libello:ex quo talis ſcriptura dirigitur,vt deueniat ad alteram partem.ad quod etiam faciunt not.per Ioan.de Imo.in l. nuda.ff.de donatio.

64 ¶† Septimus effectus eſt,quia per ipſum libellum ąpparet de modo agendi ſecũdùm quem debet ſentẽtia ferri:vt dicit glo. in d.c.j.ſ.eo.ad quod facit c.qualiter.el.ĩ.j.de accu.& in c.licet heli.j.de ſimo.& vide quod dixi ſ.in rub.ar.iiij.& qđ.j. ſubĩciam de ſententia cõformi libel.vide.ſ.ver.vĩ.effectus.

65 ¶† Octauus effectus eſt reſpectu ꝓbatiõis faciẽdę ad ea q̃ ſunt deducta in libello:qa deductũ ĩ libello qđ eſt neceſſariũ ad victoriã ꝓbandũ eſt:& illud inſpiciendũ eſt quod in libello intẽtatur:vt l.habebat.ff.de inſti.iĩ.q.vĩ.c.quippe.& per Bar.in l. certi condictio.in prin.ff.ſi cer.pet.& in l.dedi.ſ.j.ff.de condi. ob cauſam.Et per Inn.in c.ſuper literis.ſ.de reſcrip.& per Bal. in l.etiam.C.de fur.& quia illud quod fuit in libello intentatum debet probari:vt d.l.habebat.& no.Barto.in l.diuus.ff.de re iudi.dicit Bald.in.d.l.edita.C.de eden.ꝙ cauere debent libellantes, vt videant quam cauſam exprimant in libello:quia ſi illam non probant,ſuccumbunt etiam ſi ex alia vincere potuiſſent:vt dicit tex.in l.ſi ex plagĩs.ſ.in cliuo.ff.ad le.aqui.vbi patet ꝙ ex narratis in libello,ius metimur.nec poteſt in articulis deduci ad finem,ꝙ probationes factæ profint ad victoriam aliquid penitus diuerſum à contentis in libello:vt in c.in p̃ſentia. de ꝓbatio.tradit Bal.in l.ſi quis nõ dicã rapere.C.de Epiſc.& cleri.& Specu.in tit.de offi.iudi.ſ.deſeruit.verſic.quid ſi libellus.no.Io.mo.in regula,qui per alium.de reg.iur.lib.vj.in gloſ. magna.& in ca.j.de confeſ.lib.vj.de qua materia fortè latius dicam in titu.de confeſ.Et circa prædicta aduerte:quia dicit Inn. in titu.de confeſ.Et circa prędicta aduerte:quia dicit Inocam in titu.de confeſ.Et circa prędicta aduerte:quia dicit Inocen.in titu.de confeſ.Et circa prędicta aduerte:quia dicit Inn

¶Sextò infertur,q̄ si in rei vend.egi ad medietatem fundi pro indiuiso,& probaui pro diuiso:non potest sequi sententia cõdemnatoria.dixi latius super rub.de causa pos.& proprie.arti. xiij.q.j.versi.sed.q.circa hanc.

66 ¶†Nonus effectus est respectu sententiæ ferendæ:quia regulariter sententia ferenda debet esse conformis libello: vt in c.licet heli.in c.desymo.Et in l.vt funditus.ff.communi diui.Et in c.qualiter.el ij.j.de accu.& in Cle.sæpe.de verbo.sig.& vt dicit Bal.sententia debet esse conformis libello in tribus.

¶Primò,in causa:vt probatur in l.habebat.ff.de insti.

¶Secundò,in actione:vt l.edita.C.de eden.

¶Tertiò,respectu rei petitæ:vt l.fin.C.de peti.hæred.ita dixit Bal.in l.j.C.si plures vna sententia.vbi per plures quæstiones prosequitur hanc materiam.Nam fatuus est iudex qui pronunciat super non petitis.C.de fideicom.lib.l.fi.tradit D.m.in c.dudum.de deci.super glo.Et hoc procedit,nisi partes aliter conueniant,per l.si conuenerit.ff.de re iud.secundùm vnum intellectum.de quo ibi per glo.& Io.de Imo.ad quod vide quod dixi s̄.in c.præce.in xij.prin.art.in x.q.prin.ver.x.quero.ibi:dum dicit,aut est expressa sola causa proxima. sed de materia istius effectus dic vt latius dicam in ti.de re iudi.vbi respectu sententiæ proferendæ melius conuenit.& vide quod dixi in rubri.de causa possel.& proprie.trac.ij.q.xiij.in fi.j.q.Vtrum autē super inepto libello sit ferenda sententia.Et quando valeat,collige ex his quæ dixi s̄.in xxxij.prin.art.Et an respectu iuris superuenientis possit contingere q̄ sententia non sit conformis libello,dicam latè in dicto tit.de re iud.Et vide quod dixi in c. præce.in xij.art.q.x.vers.quæro.Et no.etiam q̄ ex quo sententia debet esse conformis libello,si libellus est vnus:sententia nō debet esse nisi vna.non enim possunt super eodem libel.duæ aut plures sententiæ proferri,vt dicam in ti.de re iudi.

67 ¶†Decimus effectus est,q̄ ex qualitate libelli iuncta sententia cognoscimus,an obstet exceptio rei iudi.ita vt succũbens possit de nouo agere.de quo effectu tangit glo.in c.præce.& Bart. latè in l.& an eadem.§.actiones.& in l.si mater.ff.de excep.rei iud.Et latius D.m.in c.præce.sed quamuis gl.& Do.M.& plures Doc.teneantin hoc titulo:quia satis congruè potest hęc materia ad hunc ti.adaptari: tamē quia quæstio prædicta indiget longiori discussione,& melius conuenit tit.de excep.ideò ego latius dicam in d.ti.Et ex his,Deo duce,hæc materia libelli,quę est principium & fundamentum ad iudicialem intentionem, nunquam extitit ita bene declarata,ordinata,ac fundata.

¶Explicit opus perutile & quotidianum domini Mariani Socini,cum multis additionibus domini Bartholomei eius filij.

TRACTATVS I.V.

docto. Domini Mariani Socini de Senis super rubrica & titulo, de litis contesta. nuper in lucem editus, Fœliciter incipit.

De litis contestatione. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Litis contestatio quid sit.
2 Litis contestatio,vnde dicatur.
3 Litis contestatio,cum quibus,& per quos fieri debeat.
4 Lis an dicatur cõtestata cum primo,si dato libello cõtra vnum, tertius compareat pro suo interesse.

Ontinuatur ad præcedentes hoc modo: quoniam post libelli oblationem & mutuas petitiones sequi debet litis cõtestatio: ideò subijcitur hæc rubrica,& de materia ipsius habetur.iij.q.iij.ca. offeratur. & repetitur in vj. Cæterum,iuxta morem consuetum, pro clara & ordinata doctrina præsentis titu.& sequentis,prosequar infrascriptos principales articulos.

¶Primò,quid sit litis contestatio:& vnde dicatur.& de hoc in hac rubrica.

¶Secundò,per quos, & cum quibus fieri debeat.& de hoc in hac rubrica.

¶Tertiò,an sit necessaria litis contestatio.& de hoc in c.primo.j.eodem.

¶Quartò,in quibus causis & casibus requiratur : & in quibus non.& de hoc in c.quoniam.in princ.j.vt lite non contesta.

¶Quintò,vbi,seu coram quo fieri debeat.& de hoc in c.primo j.eodem.

¶Sextò,quando fieri debeat.& de hoc in d.c.j.

¶Septimò,an quis possit compelli ad litem contestandam : & quibus casibus:& quibus remedijs:& de pœna nolentis litem contestari:& propter quas causas excusetur.& de hoc in c.j.

¶Octauò,qualiter debeat fieri litis contestatio.& qualiter facta intelligatur,tam expressa, quàm tacita. & de hoc in c.primo.j.eodem.

¶Nonò, qualiter probetur.& de hoc in c.quoniam.j.eodem titulo proximo.

¶Decimò,de effectibus cõtestatæ litis.de quo in d.c.quoniam. in fine.

¶Vndecimò,qualiter,& per quos actus lit.conte.& eius effectus tradantur.de quo in d.c.quoniam.

1 ¶†Primò igitur arti.quæro quid sit litis conte.Sol.glo.j.in c.j. j.eo.dicit,q̄ lit.contes.est negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio:& subsecuta responsio.& ista fuit diffinitio Bulg.Azo.& Tancredi. quam secuti fuerunt quasi omnes antiqui,vsq; ad Hosti.sed Hosti.in d.c.j.& in summa,eod.titu. §.j.dicit,q̄ dicta descriptio destruitur:quia per positiones & responsiones narratur hincinde negotium coram iudice:& tamē non fuit litis contest.vnde Host.sic describit, q̄ lit.contest.est fundamentum iudicij per petitionem in iure propositam : & congruam responsionem subsecutam, animo cõtestandi litem: quo omisso,si in figura iudicij procedatur, vexantur inanibus laboribus & sumptibus litigantes.& hanc diffinitionem sequitur Io.And.in c.j.& omnes Doct.d. Anto.domi. Ma.zaba.& Ioan.de Imo.& etiam Specu.eo.titu.§.j.& prosequuntur Hostien.& Doct.singula prædictæ diffinitionis verba:sed prædicta diffinitio non placet mihi:quia vt ex infra dicendis appareat,q̄ est defectiua:& non conuertitur cum suo diffinito: & sic non bona.per l.omnis diffinitio.de regu.iur.iuncta l.j.ff.de dolo.Est aduertendum,quòd quædam est lit.contesta.propria & expressa : quædam tacita, quæ fit per processum ad vlteriora, secundùm quod dicam.j.in viij.princ.art.lit.contest.propria & expressa videtur mihi sic describenda, q̄ est actus iudiciarius, per quem in iudicio ordinario, vel arbitrarij iudicij instar habente,facta narratione & petitioneexpressa vel inclusa,negotij principalis inscriptis per actorem coram competenti iudice pro tribunali sedente,vel arbitro ipso: maximè iudice vel parte interrogante,seu parte intentione sua insistente: reus respondet negando,vel confitendo,vel per verba æquipollentia ad lit.contesta.conuenientia ipsius litis,ac iudicio ordinarij,vel arbitri fundatiuis,& prosequendo singula verba.ideò dixi, q̄ est actus iudiciarius,vt ponerem genus : quia omnis bona diffinitio , vt sæpius dixi, debet constare ex genere & differen-
a tijs[a].sequentia verba ponuntur ad differẽtiam aliorum actuum iudicialium & extraiudicialium. Deinde subiunxi, per quem iudicio.quoniam extraiudicialium non fit lit.contesta.iij.q.iij. c.offeratur.s̄.de libe.ob.c.j.ff.de inter.acti.l.voluit. & vt tangam in v.arti.in c.j.Deinde subiunguntur verba illa,facta narratione & petitione: quia non sufficit sola simplex narratio: nisi petitio sequeretur.de quo dicam in c.j.in vij.articu.vel arbitrarij iudicij instar habente,per ea,quæ not.in l.rem non nouam.C.de iudi.& per ea quæ dicam.j.eodem.in d.viij.princip. articu.Deinde subiunxi negotij princ.quia per responsionem etiam iudiciariam,quæ non fit ad negotium principale,sed for
b tè ad causam emergentem [b] vel similes , non est litis contesta. vt l.fina.C.de except.no.Bald.in l.j.C.eo.in ij.oppo.ad quod vide quod dicam in d.viij.arti.& in c.quoniam.in iiij.principa. articu.¶Deinde subiunxi, in scriptis : quia sicut libellus debet in scriptis porrigi,ita & lit.contesta.de quo dicam in d.viij.arcicu.vnde in quibus casibus non requiritur libellus , non videtur requiri lit.conte.vt dicam in d.viij.arti.¶Deinde subiunxi, per actorem:quia petitio ad actorem pertinet.¶Deinde subiunxi,coram iudice competente:quia si fieret coram iudice incompetenti,non valeret,per l.j.& ij.C.si à non competenti iudice.ideò subiunxi,pro tribunali sedente.per ea quæ dicam in c.j.in iiij.princ.arti.¶Deinde subiunxi,ipso maximè iudice,vel parte interrogante.per ea quæ dicam in c.quoniam.viij.articu.

Deinde

a ¶Dummodo conuertatur cum diffinito satis est: vt per d.Phi.decium in rubr.de proba. in schol.

b ¶Et quid sit emergens, quid incidens,ponit gloss. Bar.Alex.& moder.in l.quod iussit.ff.de re iudica.

¶Deinde ſubiunxi,ſeu intentione ſua inſiſtente.per ea quæ dicam in d.viij.arti. ¶Deinde ſubiunxi, reus reſpondet negando vel confitendo.per ea quæ dicam in viij.art. ¶Deinde ſubiunxi,vel per verba æquipollentia ad lit.conte.conuenientia: quia non ſolùm per negationem vel confeſsionem : ſed etiam alijs plurimis verbis inducitur lit.conte.dummodo ſint conuenientia ad lit.conte.de quibus dicetur latius in d.viij.ar.nec eſt neceſsarium,iudicio meo,ꝙ ponantur illa verba,animo litem conteſtan.quia ſi eſſent verba ambigua,& eſſent apta ad lit.conteſt. & etiam poſſent aliter ſe habere:& reus diceret non animo lit. cõte.non eſſet lis conteſtata:quia tunc verba non eſſent conuenientia ad lit.conteſ.vt patet ex ſe.de quo dicam in d.viij.arti. ¶Deinde ſubiunxi,ipſius litis ac iudicij ordinarij fundatiuus: quia in iudicijs ordinarijs exigitur lit.conteſt.in ſummarijs,nõ exigitur.vt dicam in d.c.quoniam.in d.art.¶Sed in ordinarijs, ſine conte.non tenet iudicium.vt dicam in c.j.in iiij.prin.art.& etiam in x.prin.ar.in prin.in c.quoniam.in fine.¶Et aduerte, quia licet ſint quidam actus qui habeant vim lit.cõteſt.quò ad certos effectus,quos habet lit.cõteſ.prout libellus Principi datus,quò ad effectũ præſcriptionis interruptionis:vt l.j.C.quãdo libellus Principi datus.non tamẽ propterea dicitur lit.conte.quod patet:quia adhuc poteſt iudex recuſari:vt in auẽ.offeratur.C.eo.& ſic ſequitur,ꝙ ſicut nõ poteſt dici ꝙ ſit in prælio qui poteſt effugere prælij:ita nõ poteſt dici lis conteſ.quando quis poteſt illam effugere.ita dicit Bar.in l.j.C.e.ſimiliter etiã, licet quandoq; citatio habeat effectum preſcr.interruptionis: vt l.ſicut.in prin.C.de præſc.xxx.annorũ.non tamẽ inducitur lit.conteſt.vt l.j.C.eo.& tangam in c.quoniam.in fi.in x.arti.

2 ¶†Sed quæro vnde dicatur lit.conteſta.ſo.dic ꝙ dicitur à con i.ſimul,& lis,quaſi ſimultanea litis atteſtatio.atteſtantur enim partes,& affirmant iura ſua,ſecundùm do.Anto.in c.j.j.eo.& Bar.in l.j.C.eo.ex quo videtur inferri,ꝙ lit.conteſt.non poſsit fieri altera parte abſente:vel dato tẽporis interuallo , ſicut nec prælium corporale:ad cuius ſimilitudinem dicitur lit.conteſt. ad quod vide quod dicam in c.j.in viij.prin.arti.

3 ¶†Secundò prin.arti.per quos,& cum quibus fieri debeat litis conteſt.dicendum eſt,ꝙ fieri debet per ipſas perſonas principales,ſi ſint tales quæ poſsint eſſe in iudicio,& hoc eſt clarũ.poteſt etiam fieri per procuratorẽ.ſ.de reſti.ſpol.c.cùm ad ſedem. Itẽ per tutores,curatores,ſyndicos,& actores.C.de iu.in l.rẽ nõ nouam.§.patroni.& j.de do.& cõtu.& j.de iura.calum.c.cùm cauſam.ff.de doli excep.in l.ſi procu.agit.C.de procu.in l.procuratoribus.& l.necꝫ.ſecundùm Tan.in iij.parte ſui operis in prin.& Spe.eo.ti.§.ſequitur.& Io.An.ibi in addi.ſecus ſi principales non habẽrent legitimam perſonam ſtãdi in iudicio: vt puta,quia minores xxv.annis.quia tunc non valet litis conteſ. quæ cum ipſis fieret:vt l.j.& ij.C.qui legitimã perſonam.ſecũdùm Spe.in d.§.quod intelligo,quãtum ad præiudicium ipſius minoris,per notata in d.l.non eo minus.C.de procu.& in caſibus in quibus minores non habent legitimam perſonã ſtandi in iudicio:aliàs ſecus,per ea quæ dixi in ti.de iud.Itẽ poteſt fieri lit.conte.ex vna per principalem:& ex alia per procuratorem vel tutorẽ:& aliũ,alieno nomine interueniẽtem.& no.ꝙ ſi iudiciũ eſt intentatũ cõtra pupillũ vel minorẽ,aut per ipſum pupillum vel minorẽ cõtra aliũ fiet lit.cõte.vel cũ tutore aut curatore:vel cũ pupillo ſeu minore data eis electione: tutore tamẽ vel curatore authorãtibus eiſdem: vt dicit ſingulariter Bar.in l. j.§.ſufficit.ff.de admi.tuto.Itẽ poteſt fieri etiam per aduocatos partium: vt c.cùm cauſam.j.de ap.vbi per reſpõſionẽ ſeu confeſsionẽ factã per aduocatos ad legitimũ inducta fuit lit.cõteſ. ita no.Spe.e.ti.§.ſequitur.& no.do.Ant.Io.de Imo.& do.Ma. in d.c.cùm cauſam.& ibi notaui.nec obſt.c.paſtoralis.ſ.de iud. vbi dicitur ꝙ ſi principalis perſona eſt diſcreta,debet per ſe,& nõ per aduocatos factum proponere:quia tex.ille debet limitari per d.c.cùm cauſam.videlicet,quòd procedit,niſi præſente clientulo:& non cõtradicente aduocatus conteſtetur litem,vel cũ parte aduerſa:vel cum aduocato partis aduerſæ:altera parte præſente & non contradicẽte.& ita not.do.M.in d.c.paſtoralis.& ibi remiſi me hic dicturum , & non ſolùm cum vno:ſed etiam cum pluribus agentibus & ſe defendẽtibus,poteſt vnico[a] verbo fieri lit.conteſt.ita dicit Ang.in l.duo rei.ff.de duobus reis.per illum tex.& ſequitur Ioan.de Imo.ſicut poſſet in vna comparitione euadere contumaciam multorum terminorum.de quo fortè dicam vel in ti.de dila.vel in ti.de contu.

4 ¶†Sed circa prædicta quæritur,vtrũ dato libello cõtra vnum, ſi tertius comparet,pro ſuo intereſſe ſit lis conteſt.cum primo vel cum ſecundo:an verò cum vtroq;.Sol.hæc quæſtio examinatur per Inno.& Hoſt.& Io.An.in c.cùm ſuper.j.de re iudi. & ſatis intricatè loquuntur.& ibi etiam eam do.Anto.do.M. & Ioan.de Imo.ego etiam ibi examinaui.& ideò breui hic me abſoluam.dicas ergo,ꝙ aut iſte tertius comparet ante lit.conteſt.aut poſt,primo caſu,aut vult inchoare nouam inſtantiam, & poteſt:dummodo non ſit de caſibus, in quibus ſentẽtia lata pro vno plenè præiudicet alij.de quibus in c.pen.de re iud.& hoc caſu debet dare nouum libel.& lit.conteſ.facere,ſecundùm Docto.& bene,aut nõ vult inchoare de nouo:& hoc caſu,aut vult aſsiſtere ne fiat colluſio:aut iuuãdo : & tũc lis cõteſtabitur cum principali:nõ cum eo.aut vult iudicium in ſe aſſumere remouẽdo reum ipſum cõuentum:& tunc cum eo erit lis conteſtanda,per tex.in.c.quoniam.§.in alijs.verſ.quod ſi ſuper.ibi dum tex.dicit,actoris intentionẽ excipiat.aut tertius interuenit poſt lit.conte.& hoc caſu,Inn.in c.ſuper.j.de re iud.dicit,ꝙ non eſt neceſſe,ꝙ tertius det nouum libel.vel ꝙ conteſtetur litem:quia ſufficit ſibi cõtentio rei principalis,cuius factum videtur approbare,ſecus ſi vellet approbare nouam inſtantiam: vel principaliter proſequi appellationẽ pro ſuo intereſſe.quod dictum non placet Hoſt.mouetur:quia ratio Inno.nõ videtur vera:quia tertius iſte nõ videtur poſſe approbare,quod ſuo nomine nõ eſt geſtum:vt c.ratum.de reg.iur.in vj.d. Ant. diſtinguit,ꝙ aut tertius venit ad impediendũ executionẽ,& nõ exigitur lit.conteſt.quia iudicium eſt ſummarium:vt Cle.ſæpe.de verb.ſig.dicam in c.quoniam.j.ti.j.in iij.prin.art.¶Aut venit ad fin.vt ſecum diſcutiatur principale negotium:& tunc ſi ius tertij eſt ſeparatum à iure rei principalis,exigitur noua lit.conteſ.& nouæ inſtantia.Si verò ius eſt idem, ſeu connexum cum iure rei principalis:tunc in caſibus in quibus fieret plenũ præiudicium tertio per ſentẽtiam latam cõtra principale.de quibus in c.pen.j.de re iud.& l.ſæpe.ff.de re iud.& habet locum opi. Inno.Secus ſi non fieret plenum præiudicium ipſi tertio : quia tunc nec verè nec fictè poteſt dici agitatum cum tertio,ſeu nomine tertij,& ſic procedit opi.Hoſt.vnde oportebit,vel ꝙ ius inſtantiæ cedatur huic tertio: vel ꝙ fiat libelli oblatio, & litis conte.faciunt no.per Barto.in l.mutari.ff.de procu.ſed Ioã.de Imo.in d.c.cùm ſuper.ſequitur Inno.& etiam mihi plus placet,vt ibi dixi,& ibi vide aliquas nouas rationes.Et ex prædictis infertur,ꝙ ſi colonus[b] vel cõmodatarius conueniretur rei vend.& do.compareret pro ſuo intereſſe,aſſumẽdo in ſe iudicium,& remouẽdo reum cõuentum:cum tali eſſet lis conteſtãda:ſi compareret ante lit.conte.Secus ſi poſt de quo latius dixi in d.c.cùm ſuper.Et ſi ageretur cõtra aliquem,vt traderet vacuam poſſeſsionẽ domus admotis inde penſionarijs:& die ſtatuta citatus non compareret:ſed compararent penſionarij dicentes,hoc modo eſſe ſciendum:valere lit.conte.facta cum eis. ad quod vide quod latius in c.j.de libel.obla.in v.prin.arti.fallen.lvij.& ſic hoc declara ſecundùm quod ibi dixi,& ex his habes expeditum ſecundum principalem articu.

a ¶Et an poſsit fieri per ſolum verbum, credo.Bal.in l.ij.in iij.not.C.de iura.calum.

b ¶Si dominus non cõpareat,vtrum iſte colonus vel cõmodatarius debeat litigare impẽſis domini,videtur ꝙ ſic.per l.cùm in plures.§.veſtimẽta.& ibi Bar.Fulgo.Sali.ff.loca.

SVMMARIVM.

1 ☞Agere poteſt quis de pluribus rebus eodem libello.
2 Perſona eccleſiaſtica agere poteſt pro iniuria ſibi illata.
3 Capitulum poteſt excommunicari.
4 Poſitiones in cauſis agitandis fieri poſſunt.
5 Delegati cauſas coram ſe vertentes, ad Papam remittere poſſunt.
6 Iudex officio ſuo proceſſum nullũ declarare debet, ſi de ipſius nullitate apparet.
7 Litis conteſtatio,an ſit neceſſaria,& de iudicij ſubſtantia.
8 Litis cõteſtatio regulariter eſt de ſolennitate ſubſtãtiali iudicij.
9 Litis conteſtatio quomodo:vbi fieri debeat,& coram quo.
10 Litis conteſtatio,an poſsit fieri coram arbitro.
11 Litis conteſtatio,quando fieri debeat.
12 Litem conteſtari,an poſsit quis compelli.
13 Reus nolens litem conteſtari,quibus poſsit excuſari cauſis:& nu.ſequen.
16 Exceptio rei iudicatæ,litis cõteſtationem impedit.
17 Exceptio tranſactionis,litem conteſtari impedit.
18 Exceptiones quæ,litis ingreſſum impediant.& nu.ſeq.
47 Exceptiones litis conteſtationem impedientes, quãdo & qualiter opponi debeant.
48 Exceptiones litis conteſtationis impeditiuæ,coram quo iudice oppoſitæ in vim dilationis locum ſibi vendicent.
49 Replicari an poſsit aduerſus exceptiones litis conteſtationem impedientes.
50 Iudex qualiter probatis exceptionibus impeditiuis ingreſſus, pronunciabit.
51 Effectus exceptionum litis ingreſſus impeditiuarum,quis ſit.
52 Litis conteſtatio vt fiat ex parte agentis,quæ requirat.
53 Narratio ſola ex parte actoris ad litem conteſtandam non ſufficit.quod limitatur nu.ſeq.

62 Interrogationes & reſponſiones,an ſufficiant ex parte actoris ad litem conteſtandam.
63 Verba actoris,an requirantur ad litem conteſtandam.
64 Litis conteſtatio fieri poteſt actore abſente.
65 Verba non requiruntur in litis conteſtatione.
66 Præſentatio reſcripti ex parte actoris, an ſufficiat ad litis conteſtationem.
67 Reſponſio, an & qualis ex parte rei requiratur ad litem conteſtandam.
68 Animus,an requiratur ad inducendam litis conteſtationem.
69 Reſponſiones plures an requirantur, vbi plura in libello narrantur.
70 Negatio vel confeſsio quando facta cenſeatur ad ea,quæ principaliter petuntur.
71 Actore centũ petẽte,& reo ſimpliciter negãte,ſi actor de quinquaginta probet, an ſit reus in quinquaginta condemnandus.
72 Litis conteſtatio an inducatur per rei confeſsionem.
73 Litis cõteſtatio an inducatur per exceptionem peremptoriam, vel dilatoriam.
74 Præſentia iudicis an requiratur in litis conteſtatione.
75 Litis conteſtatio an fieri debeat iudice pro tribunali ſedente.
76 Litis conteſtatio an requirat reſponſionem illico fiendam.
77 Litis conteſtatio an cenſeatur inducta, ſi reus nec negare, nec fateri ſe dixerit.
78 Litis conteſtatio an cenſeatur inducta,reo dicente ſe nolle cum aduerſario litigare.
79 Lis an cenſeatur cõteſtata,reo dicente ſe contendendũ putare.
80 Lis an conteſtata dicatur,reo ſe cedere liti dicente.
81 Lis an cenſeatur conteſtata,ſi reus ſe dubitare aſſerat.
82 Litis cõteſtatio an cenſeatur inducta,reo dicẽte,non præſumo.
83 Litis conteſtatio an inducatur,reo nec ſcire, nec credere ſe aſſerente.
84 Lis an dicatur cõteſtata,ſi reus dicat, non credo debere.vel credo debere.
85 Litis conteſtatio an inducatur per verba, tu mentiris. & ſimilia.
86 Litis conteſtatio an inducatur per reſponſionem conditionalẽ.
87 Pronunciatio iudicis pronunciantis litem conteſtatam an ſufficiat:etiam ſi verba non ſint apta ad litem conteſtandam.
88 Iuramentum,an habeat vim litis conteſtationis.
89 Contumacia,an ſit loco litis conteſtationis habenda.
90 Litis conteſtatio,qualiter fiat per procuratores.
91 Scriptura,an requiratur in litis conteſtatione.
92 Ordo,an requiratur in litis conteſtatione.
93 Forma clarior litis conteſtationis,quæ ſit.
94 Lis qualiter conteſtari debeat in cauſa appellationis.

a ¶Et vtrum in dubio præſumantur omnes de dicto capitulo deliquiſſe. vide Socin.in l.iĩ. §.fi.ff. de acquirẽ. poſſeſ.

b ¶Vide ſcrib.in l. cauſas.C.de tranſactio.

OLim inter. ¶Non per poſitiones & reſponſiones, ſed per petitionem in iure poſitam,& reſponſionem ſecutã fit lit. conteſt.qua omiſſa, proceſſus eſt nullus.Diuiditur. primò ponit proceſſum iudicum, & ipſorum relationem.Secundò,ipſum proceſſum præmiſſa cauſa, decernit irritum.Secunda ibi,procuratoribus.& in textu,ibi,ſententĩs.dic ab Epiſcopo latis contra capitulum.& in tex.ibi, & infra.dic ꝙ continet iniurias,ſententias,& articulos ſpecificatos:& quòd cauſa fuit commiſſa iudicibus,qui proceſſerunt in ea,vt ſequitur,& demum ipſam ad ſedem apoſtolicam remiſerunt, ſecundùm Io.And.& Hoſt.& in tex.ibi,iudices.dic ſcilicet,delegati quibus fuerat cauſa commiſſa:qui ſi fuiſſent docti & ignari, feciſſent offerri libellum:vt c.j.ŝ.de lib.ob.ſecũdùm Hoſ.& Io.an. In tex.ibi,remiſerũt.dic quia fortè ſic habuerũt in mãdatis:vel de cõſenſu partis hoc faciebant:vt per Papam ferretur ſententia,vel declaretur de iuribus eorum,ſecundùm Hoſt.& Io.An.

1 ¶†No.primò ꝙ quis in eo.libello poteſt agere de pluribus rebus.de quo per Hoſt.& Io.And.in c.querela.ŝ.de elec.de quo dixi in c.iĩ.ŝ.de lib.obla.in xxix.princ.art.q.v.hoc tamen not. non videtur colligi: quia non apparet ꝙ aliquis libellus fuerit
2 porrectus.¶†Not.ſecundò,ꝙ etiam perſona eccleſiaſtica poteſt agere pro iniuria ſibi lata.de quo dic vt latè dixi in c.olim.
3 j.de iniurĩs.¶†No.tertiò ꝙ capitulum [a] poteſt excõmunicari.
a nam vt hic recitat Ioan.And.in antiqua continebatur, ꝙ capitulum irrogauerat iniurias Epiſcopo:propter quas excommunicauit capitulum:hodie verò vniuerſitas non poteſt excommunicari.vt c.Romana.§.in vniuerſitatem.de ſentẽ. excom.in vj.dixi latè in c.mulieres.j.de ſen.excõ.in vĩj.princ.arti.in prin.
4 ¶†Not.quartò,ꝙ in cauſis agitandis poſſunt fieri poſitiones. fiunt autem poſitiones ad faciliorem litium expeditionem, vt Cle.ſæpe.de verb.ſigni.de qua materia latius dicã in c.j.de confeſsis.
5 ¶†No.quintò,ꝙ delegati poſſunt remittere cauſas corã eis vertentes ad ſedem apoſtolicam : ſed fortè ſic fecerunt hic: quia hoc habuerunt in mandatis,vel hoc fecerunt de conſenſu partium,vt dixi ſuper tex. ¶Not.ſextò ꝙ lit.conteſta.exigitur etiam in cauſa iniuriarum:etiam inter perſonas eccleſiaſticas:& etiam cùm agitur de cenſura eccleſiaſtica:& ipſius omiſſio reddit proceſſum nullum.de quo dicam j.in v.princ.arti.¶No.ſeptimò,ꝙ hæc regula,videlicet,ꝙ lit.conteſt.non fuerit celebrata, vel alia ſolennitas iudicialis obſeruata, probatur per inſpectionem actorum:quia eo ipſo ꝙ non reperitur ſcripta,præſumitur non interueniſſe.de quo per legiſtas in l.in illa.ff.de verbo.oblig.& vide quod latè dixi in c.ſuper his.j.de accu. vnde licet præſumatur pro proceſſu & ſententia,& ipſius rectitudine:tamen poteſt probari contrarium per productionem actorum,ex quibus poterit apparere,an deficit aliquid ſubſtantiale iudicij.facit quod no.in c.quoniam.j.de proba.& per Bar.in l.
6 hi qui ad ciuilia.C.de app.¶†Not.octauò, ꝙ iudex ex officio ſuo etiam partibus non petentibus,debet declarare proceſſum nullum:ſi apparet de ipſius nullitate.ex quo infert d.M.quòd partes non poſſunt etiam tacitè renunciare ſolennitatibus ſubſtantialibus iudicij.de quo aliquid dixi in c.j.ŝ.de libel.obla.in v.prin.art.& tangam.j.eo.in v.prin.art.¶Not.nonò,quòd per reſponſionem ad poſitiones non fit litis conteſt.de quo dicam j.in viij.princ.art.¶No.vltimò ex tex.ibi,in iure propoſitam. ꝙ ad hoc vt per reſponſionem factam ad petitionem inducatur litis conte.oportet ꝙ petitio fiat in iudicio:& ſic non ſufficit quòd libel.mittatur ad domum:& reſponſio fiat extra iudicium.de quo latè dicam.j.in viij.princi.arti.¶Glo.oppo.contra tex.videtur:enim,quòd per poſitiones & reſponſiones ad eas fiat lit.conteſt.quia poſitiones fiunt ſuper intentione actoris:& reſponſiones continent confeſsionem vel negationem: ergo ex inducta lit.conteſt.fit ſimul atteſtatio:vt dixi in rubrica arti.j.in fine glo.dat duas ſo.vnam in princ.aliam in verſiculo: & poteſt ſatis aſsignari.deinde glo.in verſi.eſt autem litis conteſta. Quærit, quid ſit lit.conteſta & ſoluit & immediatè in verſic.quod eſt ita intelligendum,glo.proſequitur qualiter fiat lit.conteſta.& qualiter proteſtatio reſpondentis impedit litis conteſta.& interſerit de effectu lit.conteſta. & in fine ponit vnam.q.& ſoluit.In ead.glo.ibi,fieri per poſitiones.dic de hoc vt dicam j.in viij.In ead.glo.ibi,ex ordine litis.dic vt dicam in c.quoniam.in fi.in x.articu.in fine.In eadem glo.ibi,eſt autem litis conteſta.dic vt dixi in rubrica in j.articulo.In eadem glo. ibi, vnde ſi aliquis proponat.dic de hac materia, quam gloſſ. proſequitur quaſi vſque in finem:videlicet,qualiter lit.conteſ. fieri debeat: vt latius dicam.j.in viij.articu.In eadem gloſſ.ibi: non,ea mente.dic intendit ergo glo.quòd proteſtatio partis reſpondentis ipſius animi & mentis declaratiua,quòd non intendit litem conteſtari,operatur,vt licet aliàs per talem reſponſionem intelligat facta lit.conteſta.tamen vigore talis proteſtationis non intelligatur facta.de quo dicam.j.in viij.articu.In eadem glo.ibi,non procedit.nihil valet:dic de hoc latius dicam in viij. princ.arti.& in c.quoniam.in fi.in x.princ.arti.j.titu.proxi.In ea.glo.ibi,& poteſt ratio aſsignari.dic de hoc vt latius dicam.j. in viij.arti.in fi.glo.dic vt latius dicam.j.in v.arti.& in c.quoniam.j.titu.j.in x.arti.

¶Expedita glo.per remiſsiones deſcendendo ad examinationem materiæ noſtræ ſecundùm ordinem articulorum.

7 ¶†Tertiò princ.arti.tractandum eſt, an lit.conteſt.ſit neceſſaria:& de ipſius iudicij ſubſtãtia:ita vt ipſius omiſsio vitiet proceſſum ac iudicium,an poſsit remitti per partes?circa quem arti.tex.eſt hic,quòd lit.conteſt.ſit neceſſaria.& hoc idem tenet glo.noſtra in verſi.vbi ergo.in fi. & ideò quando lit.conteſta. non procedit,non valet proceſſus:quia cum lit.conteſ.ſit prin-
b cipium,ſeu exordium litis [b] vt dicit glo.noſtra.& no.extra, de offi.dele.c.ſuper quæſtionum.§.j.& ij.deficiente hoc princ.& fundamento,nihil poteſt ædificari.in q.j.c.cùm Paulus.ad hoc etiam facit : quia quidam ſunt caſus ſpeciales, in quibus valet iudicium lit.non conteſta.vt j.vt lit.non conteſt.per totum,& latè dicam in c.quoniam.j.vt lite non conteſta.iiij.princ.arti. ergo in contrarium eſt ius commune:vt c.ij.de coniug.lepro. & l.j.in fin.ff.ad munici.& eſt tex.apertus hic: nam Papa hic pronunciauit proceſſum irritum propter defectum lit.conteſta.& eſt tex.in l.fin.§.illud.C.de tempo.app.& ibi no.Doc.& hanc regulam ponit rubrum & nigrum.& maximè ẽ.quoniã. in prin.j.tit.proxi.& Hoſti.in ſumma,vt lite non conteſta.in prin.& illa fuit originalis opin.Azo.quæ communiter approbatur.licet Vgulinus & Marti.voluerint,quòd poſsit procedi ad diſſinitiuam ſententiam in ciuili:aliàs etiam in criminali aliter intentata:dummodo liqueat de cauſa:vt refert do.Anto.ſed ipſe reprobat hanc opi.& ſtat cum communi opi.quam tenet glo.fi.& do.Do.in c.ij.eo.titu.lib.vj.per illum text.qui loquitur

tur per verbum, oportebit. qđ de ſui natura inducit neceſsitatẽ, vt no. in c. pe. de re iudi. in vj. & l. verbum oportere. ff. de verb. ſig. & procedit dicta regula, ſiue agat̃ pro iniuria illata eꝑo, ſiue pro cenſura eccleſiaſtica. tex. eſt hic, & dixi ſ. ī not. & etiã ſi agatur de adulterio ad ſeparationem thori, vt c. j. vt li. non conteſt. aliàs etiam ſi agat̃ cauſa reſtitutoria, ſeu poſſeſſorio recuperandæ, vt c. ij. j. vt lit. non conte. & ibi glo. iij. ſecundùm vnum intellectũ, qui fuit Gof. & ibi etiam ponunt Docto. d. Ant. do. M. & Io. de Imo. & ad idẽ c. conſultationibus. ſ. de offi. delega. aliq tenent contrarium ad qđ vide qđ dicam in c. quoniam. j. titu. j. in ij. prin. ar. Item habet locum regula prædicta in cauſa reſtitutionis in integrum. vt eſt text. in c. accedens. j. titu. & ſecundùm alium intellectum, de quo ibi videbimus. & etiã vbi vxor agit contra virum vergentem ad inopiam, ſecundũ formam l. ſi conſtante. ff. ſolu. ma. & l. vbi adhuc. C. de iure do. hoc tenet Bart. in d. l. ſi conſtante. in ix. q. iij. principalis quæſtionis. alle. not. per Spe. in titu. de dona. inter virum. ver. quid ſi vir vocat⁹ lite ergo nõ conteſta. nõ poteſt regulariter procedi ſuper principali: nec poſſunt fieri poſitiones, aut teſtes recipi, aut alia fides fieri ſuper principali nec aliter ad ſententiam diffinitiuam deueniri, ſed quicquid ſit de prædictis, debet irritum nunciari, vt hic & ſ. de elect. c. dudum. §. licet. el ij. & ſi teſtis produceret ante lit. conteſta. ſuper dilatoria, non poſsit compelli iurare, nec deponi ſuper peremptoria. & ſi iuraret, aut deponeret, non valeret, vt not. in glo. ij. in c. de teſtibus. j. te teſti. & ibi per Docto. maximè per do. M. & Ioã. de Imo. ad quod vide quæ dicam in titu. de teſti. in arti. de iuramento teſtibus deferendo. & hoc verum, vbi iuraret ſuper peremptoria oppoſita in vim dilatoriæ: eo caſu quo poteſt opponi qđ procedit, vt dicam j. eo. art. viij. & j. titu. j. in c. quoniam. Et prædicta ſingulariter dicit Bald. in repe. l. cùm mulier. ff. ſoluto matrimonio. verſicu. demum quæro. colum. xviij. q ſi vxor contra virum accuſantem de adulterio opponit de lenocinio: cùm hoc opponat ad declinandum, q ſi teſtis ſuper hac excep. recipiat̃: & exceptio probet̃ q vxor conſequetur effectum ſuum, & tamẽ ex quo teſtis deponit lite non conteſta. non probat adulterium contra eam, qđ eſt ſingulare & perpetuò memoriæ commendandum. Sed aduerte: quia videtur q etiam ſuper excep. dila. fit litis conteſta. vt no. gloſſ. in verbo, ex confeſsione. in c. prudentiam. §. ſexta. ſ. de offi. delega. & Specu. eo. titu. §. quando. verſicu. & no. ſecundùm Bernardum. ſed tu dic q hoc non eſt verum & cõiter reprobat̃ ꝑ Do. maximè per do. M. & Ioan. de Imo. in d. §. ſexta. de quo dicam j. in d. c. quoniam. in iij. princip. articu. vbi etiam dicam, an verum ſuper peremptoriis exceptionibus ſit neceſſaria lit. conteſta. qđ quidã voluerunt & not. bene. † Eſt igitur lis conteſta. regulariter de ſolennitate ſubſtantiali[a] iudicij: qua omiſſa, non tenet iudiciũ, vt hic & l. prolatam. C. de ſen. quę regula fallit in plurimis cauſis & caſibus ſpecialibus de quibus dicam in d. art. iij. in quibus caſibus etiam voluerunt quidam q ſi ambę partes ſunt præſentes, exigatur lit. conteſta. de quo dicam in fin. Sed circa prędicta dubitatur, vtrum partes poſſunt conuenire vt ꝓcedatur ad receptionẽ teſtiũ, & ſnĩam diffinitiuã: vt in caſib⁹ in quibus exigitur lit. conteſta. abſq; ipſa lit. conte. vel ſaltem an poſsint tacitè omittere lit. conte. & videtur dicendum q ſic. arg. l. iudicem. ff. communi diui. & l. ſi conuenerit. ff. de re iudi. Si enim põ tota ſubſtantia ſnĩæ remitti in partium voluntate: multò fortius hæc qualitas arg. l. videamus. §. penul. ff. de in lit. iurando. facit C. de dona. ante nuptias. in l. ſi conſtante. & C. de tempo. appel. l. fi. Item: quia illa diſcuſsio in cauſis habetur pro plena: quæ de partium voluntate procedit arg. ff. de fideicommiſſ. liber. l. iij. §. addici. Item, cùm per vtranque partem debeat fieri lit. conte. ſi per eas ſtetit, pro facta debet haberi, vt l. iure ciuili. ff. de conditio. & demonſtratio. & de re iu. nec alter poterit alteri obijcere de omiſſa lit. conteſta. per l. ſi ambo. ff. de cõpen. & ff. de nego. geſt. l. ex facto. in fi. Item cùm dubium ſit, vtrum iudex ex officio ſuo abſq; partium conſenſu ſine lit. conte. poſſit pronunciare C. de epiſcopis & cleri. l. ſi quis in conſcribendo. & C. quomodo & quãdo iudex. in l. conſentaneum. & auẽ. qui ſemel. & l. diffamari. C. de inge. manu. forti⁹ hoc fieri de partium conſenſu ar. l. generaliter. C. de epiſ. & cleri. & l. tale. §. j. ff. de pac. So. dic q communis[b] opin. eſt in contrarium per text. ff. de donatio. inter virum & vxo. in l. ſi non ſecundùm. & C. de ſen. l. prolatam. nam lit. conteſtatio eſt de ordine ſubſtantiali iudicij, nec videtur ſine ea res in iudicium deducta ff. communi diui. l. vt fundus. & eſt litis principium. C. de iura. calum. l. ij. j. de ver. ſignii. c. ex parte. vnde finis ſine ea tanq; ſine princi. non videtur ſubſiſtere. ff. de origi. iur. l. ij. & ſine ipſa, tanq; ſine fundamento j. q. j. c. cùm paulus. & hic in gloſſ. Item non poſſunt partes ſuo conſenſu iur. regulas vitiare ff. de adminiſtra. tuto. l. quidã ſecũdũ Mar. de fano qui dixit q ꝓ hac parte faciunt oẽs ll. quas aſsignat glo. pro contrarijs in l. ſi quis conſcribendo. C. de pac. & hanc opi. tenent Spec. & Io. An. in addi. in tit. de ſen. §. iuxta. verſi. quid ſi de partium. & iſtam opin. tenet d. M. per text. noſtrum, per quem dicit, quòd partes non poſſunt etiam tacitè renunciare, ſeu omittere hanc ſolennitatem: vt remittit ad not. per eum in c. j. ſ. de libel. oblatio. & vide quod ibi dixi de libello in v. princ. arti. maximè in ix. opin. & eſt caſus ſecũdùm lectu. glo. quam ſequitur Io. de Imol. in l. ſi conuenerit. ff. de regu. iur. & eſt communis ſententia, quę etiam probat̃: quia lit. conteſta. eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij: vt dixi, & tradit Specu. in titu. de act. in rub. & idem Spe. poſt Azo. in tit. de offic. iudi. §. poſtremò. ver. videndum. & tenet Hoſti. in ſumma, in tit. de ſententia. §. qualiter. verſic. quis eſt ordo. vbi inter alia dicit, quòd lit. conteſt. eſt de ordine ſubſtantiali iudicij, quem iudex & partes in iudicijs, quę in figura iudicij agũtur, velint nolint, ſeruare tenentur. de quo latiꝰ dicam in titu. de ordi. cogni. & ſic ſequitur quòd huic ordini, tanquam ſubſtantiali non poſſunt partes renunciare: vt l. j. & authen. offeratur. C. eod. & d. l. prolatã. & in c. de cauſis. ſ. de offi. delega. & ibi per gl. & Doc. faciunt no. in l. nemo poteſt. ff. de leg. j. & per Cy. in l. generaliter. C. ad velle. & per Oldra. conſi. clxxij. non ergo poteſt omitti vel remitti. tenet Bal. in addi. Specu. in titu. de ſententia. ver. li. conteſt. & Barto. in d. auẽ. offeratur. vnde iudex qui videt litem non fuiſſe conteſta. non debet procedere ad recipiendum teſtes ſuper principali: aut ad aliquam atteſtationem quæ fieri ſolet poſt lit. conteſt. aliàs proceſſus eſt nullus: licet partes nil oppoſuerint. tex. eſt hic. & ſic nec ad ſentẽtiam: vt in rubro & nigro. j. tit. j. quinimò etiã ſi cauſa eſſet intentata contra duos, ſi cum eorum altero duntaxat eſſet lis conteſta. nõ valeret ſententia cõtra alterum, qui non fuit lit. conteſta. hoc ſingulariter tenẽt domini de Rota deci. cclxvij. nec ob. q partes poſsint ex toto renunciare ordini iudiciario: vt dicit Hoſti. in d. c. de cauſis. vt ſic iure ordina. omiſſo, inquirat veritatem: & q partes debent ſeruare eius mandata: quia licet hoc poſsint: non tamẽ poſſunt conuenire, q procedat omiſſa lit. conte. & idem dicit gloſ. in c. fi. de re iudi. in vj. quia vt dicit Zab. in d. c. de cauſis. dictum Hoſti. debet intelligi q valebit qđ fiet, non vt actus iudiciari⁹: ſed vt extraiudicialis, virtute pacti ſeu conuentionis. argu. not. per gloſſ. in l. ij. C. communia vtriuſq; iudi. & idem tenet do. M. in d. c. de cauſis. per not. in c. ſignificaſti. ſ. de foro competẽ. poteſt ergo dici ſecundùm do. M. & Ioan. de Imo. ibi, quòd ſi partes vellent q iudex procederet omiſſo iuris ordine, & quòd valeat in vim ꝓceſſus & ſentẽtię iudicialis: q hoc nõ poſſunt: vt hic. & l. properandum. C. de iudi. & in Clemen. ſæpe. de verbo. ſig. Sed ſi vellent, q valeat vi pacti, hoc poſſunt: quia tunc procedet, non tanq; iudex: ſed tanq; arbitrator: quia ſicut partes ex poſtfacto poſſunt approbare ſententiã nullam: & habebit vim pacti: vt d. l. ij. C. cõmunia vtriuſq; iudi. per glo. & per Bal. in repe. l. ij. ff. de iureiu. ita & à principio poſſunt de hoc cõuenire, & ſecundũ hunc modũ arbitror, q ſic poſſunt conuenire circa omiſsionem totius ordinis iudiciarij, ita & in parte: vt ſcilicet etiã tunc non valeat vt ſententia, ſed vi pacti, ſeu cõpromiſsi tãquam in arbitratorem facti. facit qđ ſtatim dicam. Et prædicta proceduntreſpectu iudicij agitandi coram iudice: ſed reſpectu iudicij, ſeu cognitionis agitandę coram arbitro, licet coram eo lis ſit conte. vt dicam ſtatim in v. prin. arti. tamen partes poſſunt conuenire, vt procedatur ſine lit. conteſt. & etiã ſine alijs ſolennitatibus ſubſtantialibus iudicij: quia ſicut Papa vel Imperatar quando dat iudicem, poteſt remouere dictas ſolennitates: vt Cle. ſæpe. de verbo. ſigni. & l. j. poſt princi. ff. quis c & à quo. & l. fina. C. de ſenten. & latius dicam in titu. de ordi. cog. ita & partes compromittentes: quia arbiter habet ſolùm illam notionem, quam recipit à partibus. Secus in alio iudice, q iuriſdictionem habet à ſe ipſo, & non à partibus. ita concludit Bar. in auẽ. offeratur. C. eo. tit. in fi. q. & mihi placet: ſed arbitror quòd tunc non valet, vt compromiſſum in arbitrum: ſed vt in arbitratorem: quia non videtur mihi, q partes poſsint facere, q ſit arbiter & omittat iuris ordinẽ: quia eo ipſo q omittet q ex facto iuris ordinem ex natura arbitrij ſeruare tenetur: nõ c eſt arbiter, ſed fit arbitrator.[c] ſicut in ſimili dicimus in l. vbi donatur. ff. de dona. cauſa mor. facit qđ no. in c. cũ ad monaſterium. j. de ſta. mo. & c. ij. de cõſue. in vj. & per d. M. in c. fin. qui cleri. vel vouen. & c. ſi cõditiones. j. de condi. appoſi. & alijs iuribus, in quibus agitur de facto, vel conditione cõtra naturã, ſeu ſubſtantiã actus geſti. Sed quomodo: pone quòd partes ſimpliciter compromittunt in arbitrum: deinde arbiter procedẽdo ex voluntate partium ſine nouo compromiſſo omittunt litis conteſt. vel alium ordinem neceſſarium. quęritur vtrũ valeat proceſſus ſuus, & ſententia ſeu arbitrium ſuum. cogitabis q nunc venit in mentem ex tempore, tamen arbitror quòd vigore cõ-

a ¶ Imò ſi eſſet de ſubſtãtia nullo caſu ſine lit. cõteſta. valeret iudicium: quia lex non poteſt tollere ea quę ſunt de ſubſtantia actus l. ij. ff. de vſuf. earum rerũ quæ vſu cõſu. gl. in c. ij. de cõſue. li. vj. Ang. in clxxvij. vbi dicit q nec Deus poteſt & idem tenet ſanctus Thomas in libro, aduerſus gẽtes: quare dic q ẽ de ſolennitate tãtùm, non de ſubſtantia.

b ¶ Vide Decium idem tenẽtẽ in c. de cauſis. extra đ offi. delega.

c ¶ Quod puto ꝓcedere etiam ſi in compromiſſo dicẽtũ ſit, q ſit arbiter. nam ex quo facta à parte arguũt mentẽ eorum, q ſit arbitrator: hoc prevalebit: nec reijcietur actus, tanq; contrarius. pro hoc. l. inſulã. ff. de præſcrip. ver. no. Corneus in l. nõ codicillum. C. qui teſta. fa. poſ.

promiſsi non valeat:ſed potius poteſt valere vigore nouæ cõuentionis.ar.eorum quę ſ.dicta ſunt.Sed quomodo: circa quẽ articu.pone,publica atteſtatio.iudex nõ inuenit in actis quòd lis ſit conteſta.an feret ſententiam,cùm ſibi non conſtet.lit.fuiſſe conteſt.ſol.dic vt dicam in titu.j.in c.quoniam.in fin. in ix. prin.poſtremò not.circa prædicta,quòd licet lit.conte. ſit neceſſaria,ſecundùm ea quæ ſuperius dicta ſunt,tamen põt reus effugere lit.conte.cedendo ipſi liti,quod latius dicam.j. in viij. prin.arg.& tangam in viij.

¶Quartò prin.ar. poſtq̃ vidimus q̃ regulariter in omnib⁹ cauſis eſt lis conteſta.videndũ eſſet,qui ſint caſus:& q̃ eſſe poſsint in quibus prędicta regula fallat: verùm,quia hęc materia principaliter pertinet ad tit.proxi.ideò ibi dicemus de hoc in prin. iij.ar.in c.quoniam.in prin.& ideò deſcendemus.

9 ¶†Quintò igitur prin.arti.quomodo,vbi, ſeu coram quo debeat fieri lit.cõteſta.ſol.dic q̃ debet fieri in iudicio.hoc probat ex his quę dixi ſ.in rub.art.j.& tenet hic Hoſt.& poſt eũ Ioã. And.& ſequuntur do.An.Zaba.& Io.de Imo.& Doct. communiter.nam licet extra iudiciũ non conteſtetur lis.iij.q.iij. c. offeratur.ff.de inter.ac.l.voluit.& ſ.c.j. alioquin, quicunq̃ aliquis ruſticus peteret aliquid ab alio extra iudiciũ, eo negante fieret lit.conteſt.quod eſt falſum,ſecundũ Doc. Item debet fieri coram iudice cõpetenti: vt c.dudum.el ij.de elec.ibi, per petitionem in iure,& ibi not.Io.An.do.meus & Doct. vnde lit. conteſta.facta extra iudicium, vel coram iudice incõpetenti,nõ tenet:vt in c.at ſi clerici.de iud.& de conſue.c.ad audientiã. & C.ſi à non compe.iudi.l.fi.xj.q.j.in clericorum.fallit in præſide,coram quo poteſt fieri lit.conteſta.inter nõ ſubditos ſuper re tempore peritura:vt l.ſenatus.ff.de offi.præſi.ita dicit Spec. eo.tit.§.nunc tangamus.dicit tñ ibi Ioã.An.q̃ Tancre.in prin. iij.partis,cuius fuit prædicta opi.melius locutus eſt ſcribendo caſum illius l.quæ non loquitur de non ſubditis:ſed de familiaribus præſidis,in quorum cauſis licet prędes ſit ſuſpectus, tamen quando res eſt tempore peritura,poteſt cognoſcere vſq̃ ad lit.conteſt.incluſiuè,ſed quando lit.conteſt.fieret coram iudice incõpetenti,nõ tenet:nec interrũpit prędeſcri.ſecundũ gloſ. & Bald.in l.ſi pater.C.ne de ſta.defun.quia talis lit.cõteſta.pro non facta habetur:vt no.in c.vt debitũ.j.de app.etiã ſi talis lit. conteſt.fieret per cõfeſsionẽ,prout fieri poteſt, ſecundũ quod dicam.j.eod.arti.viij.Si verò examen non ſit vetitum: quia nõ eſt contra,ſed præter.l.& ſic eius iuriſdi.prorogari poteſt: ſicut valeret lit.conteſt.ita & ante lit.conteſta.ſtandum eſt confeſsioni:& ſic prorogatio.nec habet locum pœnitentia:vt l.depoſita.§.j.ff.de pec.ſed tu ad hoc vltimum de confeſsione,vide quę dicam in tit.de confeſ.& debet fieri coram iudice, vt arbitror, pro tribunali ſedente:vt probatur in ca.ſuper quæſtionum. & lis ante iud.debeat conteſtari.per quem tex.no.ibi no.do. m.q̃ lit.conteſt.propriè non fit niſi coram iudice:& ſic requirit iuriſdictionem iudicialem,ex quo ſecundo ibi infert do.M.q̃ coram arbitro non ſit propriè lit.conteſta.quia non eſt iudex: vt l.ait Prætor.ff.de re iudi.nec ab eo propriè fertur ſententia: vt l.j.C.de arb.ſed vt dicit, hoc eſt verum reſpectu iudicialis lit. conteſta.ſed tamen coram arbi.fin.lit.conteſt.vt ſtatim dicam.

10 ¶†Quęro igitur nunc,vtrum coram arbitro fiat lit.conteſt. Solu.glo.in l.j.C.eo.tenet,q̃ ſic.nam cum tex.ibi dicit,cùm iudex &c.glo.ibi ſupplet,vel arbi.mouetur glo.per l.j.ff.de arbi. vbi textus dicit,q̃ arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorũ. & idem tenet ibi Bal.per l.rem non nouam.in verſi. ex compromiſſo. & §.patroni.in prin.C.de iud.vbi eſt bonus text.qui formaliter dicit,ſi lis fuerit conte.poſt narrationem propoſitam, & cõtradictionem obiectam in qualicunq̃ iudicio maiore ſeu minore:vel apud arbitros:ſiue ex compromiſſo, vel ambos datos, vel electos &c.& ſic ille tex.apertè probat,q̃ lit. conteſta. fiat coram arbitro.& idem vult Bar.in authen.offeratur in fi. q. C. eo.& do.Ant.d.M.& Ioan.de Imo.in c. quintauallis. de iure-iur.& ibi do.M.in ver.ij.differentia,vbi volunt,q̃ arbiter tenetur ſeruare ordinem iuris.& idem tenet Spe.eo.tit.§.nunc tangamus.vbi dicit,q̃ talis lit.conteſt.fidem facit, & valet coram iudi.j.de teſti.c.prędentata.& c.cũ cauſam.& l.fi.C.de teſti. vnde dicit,q̃ ſecundùm hoc,ſuperflua ſunt illa verba quę ſæpenumero in compromiſsis ponuntur,acta coram arbi.valeant coram ordinario.Refert tamen Vber.dicens,q̃ lit.conteſta.habita coram arbi.non valet corã ordi.vel econtrà,quo ad diffinitiuã ſententiã:ſed valet quò ad alia quę fiunt corã eis,ſed corã arbit. non eſt dubium q̃ non fit lit.conteſta.quia omnino extra iudicialiter procedit:nec in eo habet locum.l.j.ff.de arbit. vt latius traditur in c.quintaual.& dicam latius in c.j.de arbit.vtrũ autẽ ad validitatem lit.conteſt.requiratur præſentia partis, dicam j.eo.in viij.prin.artı̃.

11 ¶†Sextò prin.ar.tractandũ eſt,qñ fieri debeat lit.conteſta.& quid actor,& quid reus conſiderare debeat ante, quàm ad lit. conte.deſcendat.circa quem arg.dicit,q̃ licet ſ.dixerim, q̃ iſta lit.conte.eſt quaſi quoddã prędmiũ,ſequitur q̃ ſicut volens ire ad prędium ſeu ad pugnã,debet ſibi prouidere, vel ſit bene armatus armis,tam offendibilibus, quàm defendibilibus: & ita volens lit.conteſta.debet diligenter animaduertere & præuidere:vt competat debita ac legitima actio ad quendam,quòd intendit & prouideat de replicationibus ad excludendum exceptiones aduerſarij:ſi illis opus eſſet.& quòd poſsit intentionẽ actionis ſuæ,ac etiam replicationis,ſi opus eſſet, legitimè probare:& diligenter libellum prius cõſiderare,an ſit bene & aptè conceptus,ad quod vide quę dixi in c.ij.de li.obla.in xij.prin. arti.q.j.& ſi fortè emendatione indigeret, ipſum emendet: vt dixi in c.fi.de libel.obla.arti.xxiiij.& tribus ſequen. Reus etiã debet conſiderare,an ſit potius cedendum, quàm contendendum.vide quę dixi in c.ij.ſ.de lib.obl.arti. xviij. inſuper etiam actor iuxta formam cautionis præſtitæ in ipſa oblatione libelli,debet lit.conteſta.intra duos menſes.vt in authen.libel.C.eo. tit.ſed dicunt ibi Bart.& Doct.quòd illa authen.hodie nõ ſeruatur:& fieri debet lit.conteſt.poſt porrectionem libelli: & datis inducijs ad deliberandum:vt in auth.offeratur.C.eod.tit.canonizata iij.q.iij.& per hoc dicunt quidam Legiſtæ, quòd nõ valet lit.conteſta.niſi libellus prius fuerit oblatus: vel partium conſenſu remiſſus, quod poteſt tolerari, ſecundùm Tan. niſi
a contraria fori conſue.obſiſtat:in multis[a] enim locis de conſue. non datur libel.vt eſt in Apulia,ſecundùm Ioan.An.præter ciuit.Beneuatanam:vt dicit Gofre.in rubr.xiij.ita dicit Specula. eo.tit.§.quando.& ibi Ioan.And.in addi.tu vide ad prædicta quę de libel.latius dixi in c.j.ſ.de lib.ob.in v.prin.art.& quòd lis regulariter debet præcedere lit.conteſta.dicam j.eod.in viij. prin.ar.in prin. ¶Et poſt lit.conteſta.ſit omni tempore legitimo ad agendum,non feriato, vel aliàs prohibito, ſecundùm
b Specul.in d.loco.niſi fortè res eſſet tempore peritura[b] per ea quæ dicam j.in titu.de fer.& dicam j. in viij.princi.articu.ver. ſed circa prędicta moueor. not.dictum.& vide Bald. in repe. l.ſeruum quoq̃.§.publicè.ff.de infa.vbi dicit,quòd litis conteſta.non poteſt fieri in honorem Dei diebus feriatis: niſi in caſu.l.prouinciarum.C.de ferijs.de quo dixi in cap. veniens.j. de accu.in j.queſt.iij.princi.q.& ad idem facit quod not.Barto.in l.cuſtodias.ff.de publi.iudi.& Hoſti.in c.cùm non ab homine. de iudi.Item debet fieri lit.conteſta.prius, quàm de calumnia, aut de veritate iuretur.& prius,quàm fiant poſitiones: vt cap. dudum.el ij.de elect.& in c.penul.j.de iura.calum.& l. rem nõ nouam.C.de iudi.tradit Specul.eo.titu.§.quando. Hoſtien.in ſum.eo.titu.§.quando.quod tamen dixi de poſitionibus quæ fierent ſuper cauſa princip.non ſuper emergentibus dilatorijs, & exemplis.

12 ¶†Septimò prin.articu.tractandum eſt,an quis poſsit compelli ad litem conteſtatam:& quibus remedijs:& de pœna nolentis litem conteſtari. Item & ſecundò,propter quas cauſas quis excuſetur à litis conteſta.

¶Quò ad primam q.an quis poſsit compelli:& quibus remedijs &c.dic quòd pluribus remedijs poteſt quis compelli ad litem conteſtandam.

¶Primum remedium eſt, quòd ſi reus non comparet, poteſt iudex procedere contra eum ad remedia prodita contra contumacem.vnde,ſi fieri poteſt,mittetur actor in poſſeſsionẽ cauſa rei ſeruandę: vel ex primo decreto.aliàs autem excommunicabitur,vel mulctabitur:vt eſt tex.in c.j.& c.tuæ.j.eo.ti. & ibi glo.ponit etiam alia plura remedia,& Doct. addunt alia. Cyn. etiam tradit in l.j.C.eo.in viij.q.& Bal.ibi in v.q.& Iac.de Are. in l.j.§.ex hoc reſcrip.ff.de ven.inſpi.ego verò de remedijs ꝓditis contra contuma.dicam latè.j.in tit. de dolo & contu.& ex dictis ibi poteſt in terminis noſtris cætera remedia intelligere,& not.ex illo c.j.j.tit.j.quòd quamuis contra reum contumacem non ſit prouiſum de remedio miſsionis in poſſeſ. quia ibi non poterat habere locum:cùm ageretur ad ſeparationem thori:& vxor iam à viro receſſerat:cùm nõ potuit procedi ad diffinitiuã,ſed ad mulctam inducendã, & excõicationem. qñ eſt contra opi.quorundam Legiſtarum, de qua dicam.j.tit.j.c. quoniam.in iiij.princ.arti. Vtrum autem iudex poſsit incipere ab excommunicatione:vel teneatur,ſi fieri poteſt,primò ꝓcedere ad miſsionem in poſſeſsionem.tex.in c.quoniam.§.hinc. dicit,q̃ poteſt,ſi eam videt magis expedire.Gof.emẽ in d.c.tuę. tenebat nõ eſſe procedendũ cõtra cõtumacẽ ad excõicationẽ, quãdiu extant alia remedia.de quo dicam in titu.de dolo & cõtuma.& qualiter fiat miſsio in poſſeſsionẽ rei petitę, quando agitur reali,ponit text.in c.quoniam.in princ.j.tit.j.& ibi tractatur.intra quantum tempus poſsit talem poſſeſsionẽ recuperare:& quando agit perſonali,qualiter fiat miſsio pro menſura debiti

ra debiti declarati: & quando reus poſsit recuperare ponitur in d.c.quoniam.§.fin.& quid iur.in actionibus miſtis, & interdictis perſonalibus ſcriptis in rem, traditur ibi maximè per do. M. ego verò latè tradam in materia primi & ſecundi decreti, quam tractabo, vel in ti.de dolo & contu. vel fortè in ti.de eo q̃ mit.in poſ.& potius ibi credo tractare. ¶ Secundũ remedium prin.eſt q̃ ſi reus principalis comparet, poteſt ſibi iudex pręcipere vt lit.cõte.& aſsignare ſibi terminũ intra quẽ debet lit.cõteſt.& ſi iſtenõ vult lit.cõte.poteſt procedere contra eum, ac ſi fuiſſet abſens nec ex eo q̃ pręceſſerit præceptum de reſpondẽ
a do,& lapſus ſit terminus, habetur talis pro reſpondente: nec lis pro conte. quia ad lit.conteſt.opus eſt facto[a], vt j.ti.j. quaſi per totum,& ſtatim ſubĩciam. facit qđ no.glo.in auẽ.qui ſemel.C. quomodo & quãdo iudex. qui dicit q̃ ex eo, q̃ reus ſit pręſens non compellitur lit.conteſt.ſed peruenitur propter eius inobe diẽtiam ad miſsionem in poſſeſsionem ex primo decreto. quã glo.Barto.dicit eſſe notabilem: & q̃ fecit verecundiam multis aduocatis iuuenibus: vnde dicit q̃ ſi iudex pręcipit partibus q̃ conteſtẽtur litem antequàm recedãt: ſi reus recedit, poterit contra eum interponi primũ decretum, ſine alia citatione: quia eo-ipſo quòd apparet q̃ nõ defendit: cenſetur cõtumax, vt in tex. & glo.auẽ.qui ſemel.& ibi no.Bar.& Cy. procedetur ergo cõ tra eum prius, quàm contra contumacem. de quo dictum fuit in præcedenti remedio. ¶ Tertium remedium eſt, vt iudex præ cipiat q̃ reſpondeat libel.ſeu petitioni: cum comminatione q̃ aliàs habeatur pro confeſſo, ſicut dicimus de poſitione in c.ĩj. de confeſ.in vj. hoc tenet do. Anto. in c.penul. de dilatio. dicẽs ſub dubio fortè quòd poſsit haberi pro confeſſo, ſi iuberetur vt reſpondeat, vel libel. deſtineretur. quòd pręceptum de reſpõ dẽdo cum comminatione quòd niſi reſpondeat, habeatur pro confeſſo & etiam ſecundùm eum, hæc practica eſt valde vtilis: quia ſemper poſsit procedi in abſentem ad ſententiam diffini tiuam, abſq; vera lit.conteſta. quia hæc eſſet lit.conteſta. ex fi-cta confeſ. ſicut ſit vera & ibi dicit do. Anto. ſe hoc dixiſſe ſed domi. Anto. hic refert Iaco. de Raue. & quoſdam alios tenere contrarium: quia in lit.conteſta. requiritur verborum expreſ-ſio C. de iudi. in l. rem non nouam.§. patroni. & vbi opus eſt expreſsione verborum, non ſufficit alius actus ff. de verborum obliga. l.j.§. econtra. & dicit etiam hoc tenuiſſe Iaco. de Are. in l.j.§. ex hoc reſcrip. ff. de ven. inſpici. & ſic cũ iſta opiniõe tranſ it hic do. Anto. & hanc ſequitur Cy. in l.j. C. eod. q. vĩj. vbi cõ-cludit q̃ contra talem procedetur ſicut abſentẽ: quia paria ſunt non venire, vel venire & nihil iuſtè proponere ff. de excu. tuto. l.ſcire.§.ſcire. ver.ſi autem non ſimul. & quia pro abſente habe tur, qui nõ vult facere qđ incumbit ff. de fideicommiſ. lib. l. nõ tantùm.§.fin. & hanc opi. ſenſit Ioan. And. in regula, excep. de reg. iur. lib. vj. in mercu. & clarius ibi Lapus & Bart. in l.j. C. eo. vbi dicit q̃ ſi reus non vult conteſta. lit. q̃ iudex procedat ad miſsionem in poſſeſsionem ex primo decreto, per no. per glo. in d.auẽ. qui ſemel. C. quomodo & quando iud. & idem tenet Bal. in d.l.j. in v.q. mouetur: quia lit.conteſt. requirit certam for mam per narrationem & reſponſionem: qua omiſſa, impoſsi-bile eſt q̃ lis habeatur pro conteſt. idem etiam tenet hic Io. de Imo. mouetur: quia hoc non dependet à poteſtate iudicis: ſed partium, vnde iudex grauabit eum mulctando, vel pignorando, vel aliàs procedendo contra eum, tanq̃ contra contumacẽ. hanc etiam opi. tenet do. M. in c. pe. j. de iur. cal. mouetur per c.j.& ĩj.j.ti.j. vbi reus p̃ſens ſæpe fuit miſſus vt reſpõderet lib. & nunq̃ voluit rñdere: & tñ per hoc nõ potuit procedi ad vl
b teriora, ac ſi lis eſſet fictę cõte. imò ibi irritaẽ proceſſus, tanq̃ fa ctus non lit.cõte. Item exçep.[b] firmat regulam in contrarium xxxvĩj.q.vĩj.c.dñs. ſed papa j.tit.proxi. in rub. & c.q̃m. in prin. ponit regulã & ponit caſus exceptos: & modũ procedendi cõ tra cõtumacem: ergo hoc remediũ competit: nã facilius potuiſ ſet papa ponere hoc remediũ procedẽdi & p̃cipiẽdi cũ cõmi-natione, quã faceret tam longũ tracta. de quo ibi, arg.c.ad audi-entiam. de deci. Item mouetur ratione ſatis no. & concludenti, ſecũdũ eũ, per quã ponit diuerſitatẽ lib. & lit.conteſt. q̃m in li. conteſt. partes qñq̃ cõtrahunt, vt l.ĩj.§. idem ſcribit, ff. de pec. vnde dicitur conteſta. quaſi ſimultanea atteſtatio, vt ibi dixi ſ. in rub. ar.j. ſed contractus non poteſt conſiſtere ex vna parte: q̃ deficit conſenſus alterius, vt l. labeo. ff. de verbo. ſigni. & l. in omnibus. & l. cõſenſu. ff. de act. & obli. & in c.fi.& qđ ibi no. de procu. in vj. xxvĩj.q.j.§. is ita. qđ procedit in materia fauora-bili: & interceſsit conſenſus vnius, & dolus alterius, vt in c. tua. de ſpon. & c.fi. de cõdi. appo. ergo lit.conteſt. nõ põt induci al tero nolente rñdere: cũ nõ habeatur cõſenſus, niſi vnius tantũ: nec põt haberi pro conte. in pœnã: q̃licet iudex poſsit pœnã infligere cõtumaci, nunq̃ tñ ſupplet conſenſum q̃ exigit ad cõ tractũ. & hoc eſt qđ fortè voluit glo. in d.auẽ. qui ſemel. dũ di-xit, quod etiam prẽſens non poteſt cõpelli ad lit.conteſta. ſed in poſitionibus & interrogationibus aliud eſt: quia in eis nec contractus, nec quaſi contractus requiritur: ſed ſufficit factum confitentis: vnde in pœnam intelligi poteſt interueniſſe, & ſic ſequitur tex. in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interrog. ſecundùm domi. Ma. in d.c.penul. Eſt enim aduertẽdum, q̃ ex iuris diſpo ſitione quandoq; propter contumaciam lis habetur pro con-teſt. puta, ſi conuenitur reali is, qui alieno nomine poſsidet: & ipſe ſtatim nominet dominũ in iudicio: quo caſu, ſtatuitur ſibi certus terminus à iudice intra quem conuentus deducat ad no titiam domini, ad hoc vt ipſe per ſe, vel idoneum reſponſalem veniens ad iudicium ſuſcipiat, q̃ ſi intra prædictum terminũ fuerit contumax, tunc ex illo die quo poſſeſſor ad iudiciũ vo-catus erat, quo ad interrumpendam præſcrip. lon. tempo. lis ha
c betur pro conteſta. tex.[c] eſt in c.quoniam.§. quod ſi ſuper. j.tit. proxi. non tamen habetur lis pro conteſta. quò ad hoc vt poſ-ſit procedi ad recep. teſtium & diffinitiuam ſuper prin. vt no. gloſſ. ibi ſuper verbo, conteſtata. & ſe. Doct. ibi latius dicam. ¶ Sed circa prædicta moueo no. dubi. quid ſi actio ſit peritura, ſi reus non conteſtetur litem: vt quia ad interruptionem præ-ſcriptionis exigatur expreſſa lit.conteſt. vel fortè etiam ſi exi-geretur ſententia, vt in actione de dolo. ad quod vide quod di-xi in c.fi. de foro compe. ſuper gloſſ.fi. in materia iuris reuocã-di domum. in xj.q.prin.ver.xvj.excep.ſo. ego arbitror, vel q̃ debet haberi lis pro conteſta. quò ad prędictum effectum in-terruptionis pręſcrip. ar.d.c.quoniam.§. q̃ ſi ſuper. j.tit. proxi. & eorum quæ ſtatim dixi, vel quò ad effectum, vt poſsit proce di ad receptionem teſtium: vt neceſsaria ſit ſententia. per ea quę dicam in d.c.quoniam. in iĩj. prin. arti.

13 ¶†Sed quomodo nunc propter quas cauſas reus poſsit excu- a ſari, ſi non vult litem conteſta. Solu. dic q̃ poteſt excuſare ſe ex varijs cauſis.

¶ Primò ſi eſt dubius. facit l.iĩj.§. ſi is qui neſcit. ff. de libe. ho. exhiben. & no. in l.fi.§. hoc quidem C. de iure deliberan. hoc te net Bald. in cap.j. ſi de feudo vaſal. ab aliquo interpellatus fue-rit. vbi dicit, quòd illud eſt verum: non dato ſpatio ad delibe-ran. vt in authen. offeratur. C. eod. vnde iudex poteſt præfigere terminum competentem intra quem debeat deliberari, etiam b lit.conteſta. & ſi intra terminum non poteſt deliberari, fit lit. conteſt. per verbum, non credit. per not. in c.cùm ad ſedem. j. de reſti. ſpo. vel per verbum, non prẽſumo, q̃ tantùm eſt dice-re, quantum ſi credo: vt in c.quoſdam. j. de prẽſum. in glo.fi. & de prędictis verbis, vtrum per ea fiat litis conteſta. dicam latius j.eo.articu.viij.

14 ¶†Secundò excuſatur, ſi fortè propoſuit exceptiones declina c torias vel dilatorias: & inſtat, q̃ ante omnia de ipſis cognoſca-tur, q̃ procedatur ad lit.conte. quoniam omnes exceptiones di latorię impediunt lit.ingreſſum, ad hunc finem ſolùm ponun tur: vt dicit Ange. in l. vir bonus. ff. iudi. ſolui. & iudex de ipſis d ante omnia debet cognoſcere: & quamuis iudex mãdet, quòd conteſtetur litem ſaluis exceptionibus. ſi tamen pars contradi-cit, iudex non poteſt hoc mandare: cùm non ſit conſtitutus in ipſius arbitrio: ſed ipſarum excep. æſtimationis tempus ſit à iu re ſpecialiter diffinitũ: vt in c.inter monaſterium. j. de re iudi. & c.paſtoralis. de excep. & l. ſi quidem. & l. fin. C. de exceptio. no. Iac. but. in l. fideiuſſor. in prin. ff. qui ſatiſda. cog. facit quod not. in l. iam tamen.§. in hac. ff. iudi. ſolui. & per Hoſt. Io. And. poſt glo. in c.cùm contingat. s̃. de offi. delega. & ibi per domi. Ma. & latius per Ioan. de Imo. in l. ille à quo.§. ſi de teſtamen-to. ff. ad Treb. & per Bal. in q. quæ incipit, accuſatus de vi tur-batiua. col. vj. vide de materia per Archi. xxvĩj. diſtin. ca.j.iĩj.q. vj.c.ſi quis. & per do. Ma. in c.ex conqueſtiõe. j. de reſtit. ſpo. ſed tu de hoc art. dic vt dicam. j. in tit. de exceptio. vbi exami-nabo, quid operetur talis reſeruatio: & quid iuris ſi ex forma reus tenetur conteſta. lit. ſaluis excep. & per ea quę ibi dicam, apparebit q̃ quando alia remedia deficerent reo, vtile conſiliũ eſt q̃ lit.conte. ſaluis exceptio. tam oppoſitis, quàm opponen-dis, quas proteſtatur ſibi ſaluas fore.

15 ¶†Tertiò excuſatur reus propter propoſitionem exceptiõis miſtę ſeu anomalę, hoc eſt peremptorię: & ſic propter hoc ap
d pellatur anomala: quando miſta, vt dicam in tit. de except.[d] & hoc ſi reus talem excep. opponit, vt in vim dilatorię ad impe-diendam lit.conte. vt hic habentur in c.j.eo.tit. in vj. verùm qa hęc materia eſt dubia & difficilis, & ſatis inepte & imperfectè à maioribus tradita: ideò vt clarior & facilior habeatur, p̃ſequar infraſcrip.q.

¶ Prima, quæ ſunt iſtæ exceptiones perempto. quæ impediãt lit.conteſt.

¶ Secunda, qualiter debeat opponi ad hoc, vt impediat conte. & qñ cognoſcatur, an opponant in vim dilatoriæ vel perem-

a ¶ Nam vbi requi ritur factum ho-minis, non eſt ſa-tis de interpreta-tione legis vt per Alex. in l. inſulã. ĩ ĩj. colũ. ff. de ver. obliga.

¶ Facit text. in l. nam qđ liquidè. §. fi. ff. de penu le. & no. per Bar. & alios in l. ſi eũ.§. fin. ff. ſi quis cau.

c ¶ Tradunt legi-ſtæ in l. ĩj. C. vbi in rem act.

d ¶ Traditur per-ſcrib. Rapha. co-men. & Soci. in l. iĩj. ff. de excep.

ptoriæ:& quid iuris sit si opponantur simpliciter.
¶ Tertia,coram quo iudice vendicant sibi locum prædictę excep.ad impediendam litis contestationem.
¶ Quarta,in quibus causis impediant litis contestationem.
¶ Quinta,vtrum contra tales excep.possit aduersarius replicare & qualiter.
¶ Sexta,qualiter iudex pronunciabit,probatis vel non probatis dictis excep.
¶ Septima,quis sit ipsarum propositionum propositarum effectus.
¶ Primò igitur quęro quę sint excep. peremptorię quę impediunt lit.contesta.dicit ꝙ sunt quamplures.

16 ¶ †Prima est exceptio rei iudicatæ.tex.est in c.j.eo.titu.lib. vj. ad idem,l.idem.C.de re iudi.nam talis excep . inuenta fuit, vt esset litium finis:vt l.j.ff.de re iudi. & ideò non est conueniens ꝙ ille cui competit hæc excep.cogatur litem ingredi per lit.cõtestatio.& intellige de re iudi.ab eo, qui iudicandi potestatem habuit:vt dicitur in l.j,in fi.ff.ad senatusconsultum tertul.& ad hanc excep.& sequentem adde ea quę dicam in ver.iij.

a ¶ Adde Bart. & scrib.in l.cũ quęrebatur. ff. iudic. solui.vbi tractãt hanc quęstionẽ.

17 ¶ †Secunda,est exceptio transac.tex.est in d.c.j.e.tit.lib. vj. & a l.causas.C.de transac.Barto.[2] & Doct.in l.eleganter. §. si quis post.ff.de condi.inde.& intellige,si transac.sit facta bona fide: vt d.l.j.in fi.ad tertul. Excep.iij.

18 ¶ †Excep.est exce.generalis litis finitę, quã etiã ponit text.in d.c.j.eo.tit.lib.vj.de qua varia tradũtur exẽpla; vt j. apparebit: & maximè in ver.xix.excep. Excep.iiij.
¶ Excep.est iurisiurandi.intellige delati à parte parti:quia hoc etiam intelligitur esse litis finitæ:& quia tale iuramentum maiorem habet authoritatem,quàm res iudica.ff.de iureiur.l.ij. & j.de iureiur.c.& si Christus.ibi omnis cõtrouersiæ &c . & quia post tale iuramentũ nihil est quęrendũ in l.non erit.§.dato. ff. de iureiu.facit.c.veniens.j.de accu.secundũ glo.magnam in d. c.eo.tit.lib.vj.quę ponit rationẽ prædictorũ,videlicet ꝙ cùm semel per prædictos modos actio sit extincta,seu ficta:non debet lit.cõte.suscitari.argu.l.qui res.§.ream.ff.de solu.& de consecra.di.iiij.c.quæris.C.de remis.pig.l.ex causa.facit.c. nonnulli.s.de rescrip.vbi videtur,ꝙ Papa nõ intendit lites sopitas per sua rescripta suscitare.idem tenet Inn.in c.cũ venissent. de instit.& Bald.in l.edicto.C.de edi.diui Adri.tol.in iiij.oppo.Sed quæro circa prædicta,quid si contra exce. rei iudicatæ replicatur,quòd sententia nõ tenet:vel propter defectum iurisdictionis,vel aliam causam quæ reddit eã nullam:vel quę exceptione transactionis replicatur,quòd fuerit dolo celebrata: vt in l. tres fratres.ff.de pac.& in l.summa.ff.de condi.inde. vel replicatur de l.post rem.ff.de transac.& l.eleganter.§. si quis post. ff.de condi.indebi.ad quod vide gloss. & Doct. in c. super eo. de excep.vel contra exceptionem li.finitę,quòd non iure fuit finita.& sic in simili potest figurari exemplum de iuramento, est ne talis replicans admittendus.Solu.dic vt latius dicam.j.in v.q.prin. Excep.v.

b ¶ De hac consuetudine adde glo. in l.sæpe.ff. de officio præsi.

c ¶ Et ad dicta bar. & ibi vide Aret. cõs.xcviij. per totũ.& Feli.in c.exceptionẽ.in ij.co. de excep.

19 ¶ †Quinta excep.est peremptorię longioris temporis silentio finitæ.facit tex.in d.c.j.eo.titu.in v, in quanti.tex.ibi simpliciter dicit,seu finita:sed melius facit.l.j.in fi.ff.ad tertul. vbi text. dicit,iudicata,transacta,finita ve.& postea in fin. exemplando dicit,finita consensu,vel longo silentio sopita.ad idem text. in l.transac.iuncta l.sequen.ff.de verbo.signifi.& sic gloss. magna in d.c.j.exempli.dum dicit.finita scilicet,per consensum vel lõgo tempore.per quam glo.aliqui dicũt,quòd excep. prescrip. potest opponi ante lit.contesta.ad impediẽdum lit.ingressum. ita exempli in d.l.transac.& Hostien.in c.j.eo.titu.lib.vj. & male,secundùm Ioan.And.alleg.dictum Specu.in ti.de excep. §. d.ver.sed adhuc oppono.vbi tenet,quòd excep.præscrip.non sit admittenda ante lit.contesta.maximè secundùm opin. quæ habet,quòd ex præscrip.nõ requiritur dominium.de quo per glo.xvj.q.iij.in summa.de quo dicam latius in tit.de prescrip.
b & dicit Ioan. And.ꝙ ita seruatur de consue.[b] Romanæ curiæ, quę est optima l. interpres.s.de consuetu.c.cùm dilectus. ideò Ioan.An.dicit in d.c.j.in nouel.quòd alij intelligũt glo.prædictam ibi dum dicit,de longo silentio,scilicet per viam emologationis arbitrij,& ita intellige d.l.transac.cum l.seq.per l.cum antea.C.de arbi.& per not.c.tuas.s.de arbi.sed tu aduerte, quia iste non videtur esse bonus intellectus ad illam l.transac . quæ loquitur de longo tempore seu silentio:& ad emologationem laudi,seu arbitri,videtur sufficere tempus x.dierum:vt est tex. in d.l.antea .& de hac emologatione statim subijciam in ver. viij.excep.alij exempli.dum dicitur,longo silentio.scilicet illi[9] qui appellauerat à sententia,quam non fuit prosecutus: sed fiendo deseruit illam,sed hoc non placet Io.And. quia tunc venirent sub.j.excep.d.c.j.de re iudicata.de quo dixi s.in ver.j.& sic Ioan.And.videtur remanere in ij.opi.de emologatione arbi.sed super prędicto dubio,an excep.præscrip.possit opponi ad impediendum lit.conte.Ioan.de sant.in d.c.j.eo.tit.in vj. recitat aliquas opi.legistarum,sed tu dic,quòd plures in hoc articu.fuerunt opi.
¶ Prima,glo.in d.l.transac.quæ intelligit litem tempore sopitam per præscrip.x.xx.vel xxx.annorum.
¶ Secunda opi.Iac.de Are.qui voluit,quòd aut opponit processui:& impedit litis contesta.quia præscrip.est excep. trahẽs causam ex tempore,per quam lis est finita.& pro hoc est text. in d.c.j.& quia præscrip.fuit inuenta ad lites finiendas:vt l.fin. ff.pro suo.
¶ Tertia opin.fuit aliquorum maiorum, qui distinguunt quòd aut loquitur de prędscrip.rei:& ista non impedit lit.contesta. vt l.emp.C.de præscrip.lon.temporis . aut de præscrip.actionis. & ista impedit:vt l.omnis.& l.sicut.C.de prędscrip.xxx.vel xl. annorum.
¶ Quarta opin. fuit Guil. de cu. qui simpliciter voluit, quòd impediat li.conte.quia est negotij finiti,sicut est excep. rei iudi. & transac.vt l.eleganter.§.si quis primo.ff.de condictio.indeb. & d.l.fi.ff.pro suo.
¶ Quinta fuit opi.Rayne.qui voluit simpliciter , ꝙ talis exceptio non impediat lit.conte.per d.l.emp. quę secundùm gloss. vult ꝙ reus ab initio potest protestari de prędscript. sed tamen probatio fieri debet post fundatam intentionem actoris.ita voluit Ray. in l.j.in fi.ff.ad tertul.& idem voluit Compost.in c.sũ per literis.s.de rescrip.in glo.fi.
¶ Sexta fuit opi.Cyn.& Iac.bu.in d.l.emp. qui videntur potius inclinare in opin.Iac.de Are.& tradit Cyn.in l.except. C. de proba.

c ¶ Septima fuit opi.[c] Bart.in dicta l.fi.ff.pro suo.qui distinguit, quòd quandoq; except.præscrip.opponitur actori. verbi gratia,quòd ipse non potest agere:quia actio sua est perempta tẽpore.& tunc impeditur lit.conte.vt d.l.omnis.C. de præscrip. xxx.anno.vbi text.prędcipit,quòd tale ius non moueatur. & l. sicut.in fi.eodem titu.vbi text.dicit,nulli mouẽdi &c.quę verba non possunt magis impedire lit.conte. quandoq; vere opponitur excep.prędscrip.non actori,sed reo,secundùm l.si quis emp.C.de præscrip.xxx.anno.& tunc ex virtute illi[9] legis nõ impediretur lit.contesta.sed ex ratione posita in d.l.fin. ff. pro suo.& d.l.transac.quandoq; verò opponitur ad iustitiam causæ:vt si dico,te ius non habere: vel me absoluendum esse: quia præscripsi.& sic opponitur in vim peremptо.& tunc non impedit lit.contesta.sed proposita etiam ante lit.contesta.probãda est funda.intentione actoris.& sic post lit.contesta . vt d.l. emptor.C.de prędscriptio.longi temporis,quæ sic debet intelligi,secundùm quod etiam ibi dicit Barto.& clarius Angel. in l.vir bonus.ff.iudi.solui:& mihi placet.vnde fit cõclusio, quòd si hæc exceptio prędscriptiõis opponatur sub debita forma ad impediendam litis contest.secundùm quod dicam in ij.q.prin. tunc impediat litis contesta.quia prędscrip.principaliter fuit inuenta ad lit.decisionem:& sic meritò appellatur lit.finitæ:vt d. l.fin.ff.pro suo.& l.cum quęrebatur.ff.iudi.solui.& tenet hoc Barto.& ita debet intelligi quod not.Barto.& etiam Salyc.in l.literis.C.de transac.& Salyc.in l.except.C.de probat.& tenet Bal.in l.edic.C.de edic.diui Adria.tollen.in xiij.oppo.vbi bonus text.qui vult,quòd excep.præscriptionis impedit processum:sed debet intelligi,vt dixi , si opponatur in in debita forma in vim dilatorię,secundùm idẽ Bal.in auc,tricennalis. C.de bonis mater.dicit ꝙ aut per prędscriptionẽ quęritur direc.dominio. quia agens non põt actionẽ edere,aut est prędscrip.vtile dominio. & tunc secus:quia agens potest edere directum super re , propter quod fundari potest litis contestatio. Excep.vj.

20 ¶ †Excep.est renuncia. factæ liti & causæ: per quam impeditur lit.ingressus: vt l.post,quàm liti.C.de pact.quia ista excep. est lit.finitę.vt patet ex illo tex.dum dicit, causam finitam: & ita tenent ibi Docto.dicentes,quòd est lit.finitæ:sicut transact. iurisiuran.& rei iudica.& idem tenet Salyce.in l, except.C. de proba.aduerte,quòd quidam volunt,quod ille tex.non habeat locum,nisi post litem contestatam:propter verbum,liti. positum in tex.alij vero volunt,ꝙ procedat etiã si renunciatio fuit facta post datum libel.ante litem contest.& hęc opi.communiter approbatur. Excep.vij.

21 ¶ †Excep.de præcepto facto in confessum ante lit. contesta.à quo non fuit appel. intra x. dies hoc tenent Domi. de Rota, decisio.cclxxxj.& ratio,quia tale præceptum habet vim diffinitiuę,quod patet ex eo,quia ex ipso præcepto oritur actio in factum,sicut ex sententia: vt not. Specul.in titu.de senten. ex-
communi.§.breuiter..circa finẽ.quę actio nõ oritur ex mera interlocu.

terlocu.vt no.glo.in Cle.fi.de Item quia imponit finem liti: & tranſit in rem iudicatam quia cùm hoc modo dicatur lis finita, vt l.j.ff.de re iudic.impedit litem cõteſtatam per textum in c.j.eodem titu.in vj.nec ob.motiua aliquorum dicentium, quòd ex quo in tali præcepto non interuenit poſtea cauſę cognitio, ſicut in ſententia: ergo non habet eũdem effectum: quia ex quo de confeſsione clarè conſtat in con-
a feſſum[a] non ſunt partes iud.in cognoſcendo, ſed in pronunciãdo.ñ.q.j.c.nos in quẽq̃.vñ ſi cõfeſsio fit poſt litẽ cõteſt.& dato libello ferretur ſentẽtia diffinitiua. ſi verò ãte litẽ cõteſta. & dato libello, non correcto: fit præceptum de ſoluendo, iuxta no. in l.j.C.eo.& per gl.in c.dudum.s̃.de ele. ſecundùm do. de Ro. & ſequitur do.Do.in d.c.j.eo.titu.in vj.ſed intellige prędicta ſecundùm ea, quæ traduntur in hoc ar.in l.certum.§.fi.ff.de confeſ.& l.ſi debitori.ff.de iudi.& qđ latius ego dicam j.in titu.de confeſ. Excep. viij.

22 ¶†Excep.eſt exceptio, quæ oritur ex laudo ſeu arbitrio emologata per partes.hoc tenet Io.mona.& Io.And.in c.j. eo.ti.in vj.& vide quod dixi s̃.in ver.v.excep.& idem tenet Bald.in l. peremptorias.C.ſententiam reſcin.non poſſe. Excep.ix.

23 ¶†Excep.poteſt iudicio meo, etiam ſi opponatur de arbitramento prolato per arbitratorem, & per partes emologato.moueor: quia latè arbitramentum ſecuta ratificatione, ſeu emologatione, habet inſtar trãſact.vt in d. auc. ſi contigerit. & in authen.quando.de iudi.& in auc.vt differentes iudices.vt in §.j.& per gl.in c.expoſita.s̃.de arbi.& vide quæ dicam latius in dicto titu.de arbitris.& ideò ſicut excep.tranſactionis impedit lit.cõteſta.vt dixi s̃.ñ.excep. Excep.x.

24 ¶†Excep.eſt quando peremptoria eſt noto.iuſta: quia hoc caſu licet aliàs ſit talis peremptoria, quæ de ſui natura non ſit impeditiua lit.conteſta.tamen ex quo eſt notorie iuſta, non debet iudex pati cauſam venire in iudicium: cum notoriè conſtet de iniuſtitia actoris eſſet notoria ideo nõ eſſet indulgẽ.vnde nec libellus admittendus: nec lis conteſtenda.per no.in c.ſignificantẽ.qui matrimo.accu.poſſunt.et tenet ibi do.A.& do.meus in c. vt circa.de elec.in vj.facit etiam quod not.Specu.in titu. de excep..d.verſic.item ſi non dicit.& Barto.in d.l.poſtquàm liti. C. de pac.& Ioan.pe.in l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de condi.indebi.ipſe tamen ſolus allegat ad hoc dictum Inno.in c.j.s̃. de offi. vica.& mihi placet.faciunt quæ dixi in capitulo ñ.s̃.de lib.obl. in xij.princi.articu.in x.q.prin.ver.vñ.quæro. & ar.xvj.in fin. faciunt etiam quæ ſtatim ſubñciam in tribus ſequentibus verſicu. Excep. xj.

25 ¶†Excep.ſit quando excep.quę oppo.non indiget probatione, faciunt quæ ſtatim dicta fuerunt de excep.noto.hoc tamen videtur potius procedere ex officio iudi.coadiuuante exceptionem, quàm ex ipſius exceptionis natura: quæ cùm peremptoria ſit deberet proponi tempore ſuo, ſic poſt lit.conteſta.vt dicã in titu.de excep. & ſi proponeretur ante lit. conteſta.tamen videtur probanda poſt lit. cõteſta.vt in l.excepti.C.de excep. ſed tamen ex quo non indiget probare: fruſtra fieret lit. conte. & reſeruatio probationis poſt lit. conteſta. & ideò dicendum q̃ impedit lit.ingreſſum: quia ſuper proceſſu ſuperuacaneo nõ eſt inſiſtendum.facit capi.j.de ſum.trini.& c.commiſſa.de elec. in vj. & Cle. auditor.de reſcrip.ita reperio dixiſſe do. Ioan de omomode.aduo.conſiſt.quãuis ſatis nudè loquatur, ſed placet mihi hoc dictum pro quo alleg.not.per Cynum in l.cùm proponas.C.de rebus creditis.& Cyn.& Bald.in l. ancillæ.C. de furt. in quibus dicitur quòd q̃uis ſtatu.ap. conſanguineos ad com-
b promittendum: illud non habet locum, quando partes ſunt cõcordes[b] in facto, ita quòd factum eſt certũ: & ſolùm remanet quæſtio iuris.ad qđ vide quę latè dicam in titu. de arbi. faciunt not.per Bald.in dicta l.poſtquàm lit.C.de pact. & quod dixi in ver.præce.& ſeq. Excep.xij.

26 ¶†Excep.eſt illa quæ fundatur per viam alle. iur. vel ſtatu.vt puta, ad impediendum lit.conte.alleg.quoddã ſtatu. cuius verba non ſunt clara, vtrum impediat, vel non impediat lit.conteſta.certè iſta quæſtio iuris reſeruat in poſterum: ſed debet declarari, cùm opponitur: & interim impeditur lit.cõteſt.nam ſuper diſputationibus iuris non reperitur ordo iuris, nec lit.conteſta. nec calumniæ iuramentum, vt not.Inno.in c.cùm inter.s̃.de cõſuetu.ſecundùm Bal.in l.poſtquàm liti.C.de pact. facit quod dixi.in ñ.præce.ver. Excep.xiij.

27 ¶†Excep. peremptoria quæ apparet ex narratis per ipſum actorem: nam per eam excluditur actor à poteſtate agendi, qua ſi per propriam confeſsionem, quæ confeſsio, in quacunque parte litis idem operatur, vt l.cùm precum. C. delibe. cauſa ſecundùm Bald. in dicta l. poſtquàm & per prędicta reſpondit gloſſ.in verbo, opponendo, in l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pactis. de qua dic vt dixi in c.ñ.de li.ob.in xij.articu.princi. in x.quæſtio. princi. verſicu. vñ. quęr.oibi, tertio infertur.& ad hoc fa-
c ciunt quę dixi in tribus prędicten.ver.faciunt no.per Bart.[c] in l.eum qui ita.ff.de verbo.oblig.& l.vbi pactum.C.de tranſac. vbi traditur, q̃ notoriè calumnioſè agentem, non ſolùm poteſt quis ab ingreſſu lit.compellere: ſed etiã poteſt iudex parte nõ petente.ex prædictis patet quod excep.iſta, tua nõ intereſt, poteſt opponi ad impediendum lit.conte.ſi ex petitione apparet q̃ illius non interſit: vt l.ſiue aũt.§.poſſidere.ff.de rei vend. & hoc dicit Ange.in l.qui bona.§.qui damni.ff. de damno infec. quem ſequitur Ioan.Pe.in d.l.eleganter.ſi quis poſt.ff.de conditio. Excep.xiij.

28 ¶†Excep.ſi propter adulterium agenti ad ſeparationem thori opponitur excep.q̃ etiam agens cõmiſit adulterium . nã licet talis excep.poſsit oppo.poſt lit.conte. poteſt opponi ad impediendum proceſſum.xxxñ.q.v.c.j.& ſi & etiam materia cauſæ in vim peremptorię: quia perimit intentionem agentis : cũ adulteria hincinde commiſſa, mutua compenſatione tollantur: vt c.pe.& ſi.ñ.de adul.ſecundùm præfatos Doc. ad quod vide quę dixi s̃.eo.in iij.prin.arti.ver.& per prædicta dicit ſingulariter Bald.& hoc eſt no.ſecundùm do.D.in d.c.j.quia per hoc extenditur diſpoſitio illius, vt non ſolùm habeat excep.in iſtis expenſis: ſed in quibuſcunq; excep.anomalis, quę poſſunt opponi in vim dilatorię & peremptorię, & hoc dictum ſuum faciliter apparet ex his quę s̃.dicta ſunt, & ex alijs excep.j.ſubñciam in ver.xxviij.excep. Excep.xv.

29 ¶†Excep.eſt, vt arbitror, excep.cõpenſationis: quia cũ hodie cõpenſatio ſit inducta ipſo iure, ita q̃ non ſit neceſſarium nſi propoſitio, vel allegatio compenſationis: vt l.ſi.C.de compen. & inſti.de act.§.ſed noſtra. & ideò debet poſſe opponi in vim dilatorię, faciunt ea quę ſtatim dicta ſunt in prędicti ver. & quod dicam in ver.ſeq.ver.xix.excep. Excep.xvj.

30 ¶†Excep.ſit intentionis & facti: talis em impedit litis ingreſſum: vt no.gloſ.magna in l.vbi pactum.C.de tranſac.& ſequũtur communiter Docto.ibi & Io.pe.in l.nã & poſtea.in prin. b
ff.de iureiu.facit, quia ſi eſt excep.intentionis & facti: ergo nulla competit actio: quia aliàs non eſſet intentionis & facti : quia nemo ſine actione experitur: vt l.ſi pupilli.§. videamus.ff. de nego.geſtis.ſed aduerte: quia in contrarium fortiter ob.glo.ſuper verbo, defenſionis.iuncto tex.eo.tit.in vj.quę j.ſubñciam. in ver.xx.excep. Excep.xvij.

31 ¶†Excep.eſt pacti de non agendo ſuper aliquo debito. nam talis excep.poteſt etiam opponi contra reſcrip.in vim dilato. c
quia ſi hoc expoſuiſſet, non habuiſſet literas: & multò fortius ſi tale pactum fuiſſet iuratũ: quia tunc impediretur lit.cõte. ad hoc vt impediatur agere : & ſic periuriũ: & propter periculũ d
animæ ne via periurñs aperiatur.j.de iureiu.c.verũ. licet ſecus ſit in pacto de non petendo.de quo dicam in ſeq.verſi.& q̃uis non poteſt agere in iudicio: tamen poteſt petere extra iudiciũ: cùm ille remaneat obligatus: vt l.naturaliter.ff.de condi. inde. Item quia ſi ille cui talis exce.competit, conteſtaretur litem: nõ poſſet opponere hanc declinatoriam, ſecundùm Inno.in d.c.j. eo.tit.in vj.ex quo dicto incidenter perpetuò not.quòd vbi qs ex admiſsione ad iudicium incurreret periurium, poteſt repelli per viã excep.licet ſecus ſit ſi aliàs ex aliqua cauſa fuiſſet periurus: quia tale periurium non repellit quem à proſequutione iuris ſui.& ita debet intelligi gloſ.in c.dilecti.de except. & quod not.Archidia.iiij.quęſtione vj.cap. dilecti.cùm ex admiſsione ad litigium non incurratur nouum periurium.de quo dicam. j. in tit.de iureiuran.ſed quo ad prin.dictum Hoſtien.Io. An. dicit, quòd idem tenet Bald.dicẽs, quòd ille qui promiſit nõ mouere litem vel controuerſiam, impeditur à lit.cõteſta. eo quia ſic audiretur, contra prędicta.alle.ad hoc.cap.audita.j.de reſti.ſpo. vbi bonus tex.loquitur tamen ille text.in promiſsione iurata de non mouendo quęſtionem.& ibi idem no.d.M.& idem dicit Bald.ſi ſit factum pactum de non adeundo iudicem . ita dicit Bald.in l.poſtquàm liti.C.de pact.& ſequitur Ioan. Pe.in l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de condi.indeb.per l.amplius non repeti.ff.rem ra.ha.tu vide Bald.in l.peremptorias.C.ſenten. reſcin.non poſ.ver.quid vult dicere Innoc. vbi dicit, quòd iſtud pactum non tollit obligationem naturalem: nec elidit ciuilem.
i vnde ſi reus patitur lit.conteſtari, hoc pactum immediate eſſet conſumptum. vt voluit Innocen, niſi eſſet pactum veſtitũ ex quo poſſet agere ad intereſſe.ſubdit tamen, q̃ ex pacto de nõ agendo, non oritur exceptio peremptoria, ſecundũ eum.& ſic iſta except.non pertinet ad indagationem noſtram : ſed ad id quod dictum fuit s̃.in ver.ñ.excuſatur. Excep.xviij.

32 ¶†Excep.eſt pacti de non petendo: quoniam etiam iſta exceptio videtur impedire lit.conteſt.ſi modo opponatur ſub de-

¶Vide latè per Bald. in l.j.de cõfeſsis.

¶Vide Corneũ in conſi.cxc.inci. quod iniuſtè fecerit pronunciatũ. in j.vol.Riminaldum, & moder.ĩ l.penul.in fin.C. de pact.

¶Adde Innoc.in c.j.de offi.vic.

¶De hoc vide Decium in rubr. extra de except. in iij.colum.

bita forma,de qua dicam.j.in ij.q.hoc voluit in l.j.in fi.ad ſenatuſconſult.tertul.ſed gloſ.ij.in c.j.eod.titu.li.vj.vult,quòd talis exceptio non põt opponi in vim dilato.ad impediendũ lit. cõteſta.& Inno.etiam ibi facit differentiã inter pactũ[a] de non agẽ do.de quo dictũ fuit in pręcedenti verſicu . & pactum de non petendo:quia pactum de non petendo,& non iuratum , non impedit lit.conteſta.ſi verò fuiſſet pactum iuratum,vel ſimpliciter præſtitum iurantis de non petendo:retardaretur lit. conteſta.vt impediatur periurium,ſecundùm Inno.ſed Hoſt.in d.c. j.dicit,q̃ exceptio ſimplicis facti de non petendo , quia tollit obligationem,poteſt opponi poſt lit.conteſt.& ſequitur Ioã. And.in nouella.Ioan. de fantu.ibi alleg. rationem diuerſitatis inter pactum de non agendo,& ſimplex pactum de nõ petendo:quia primo caſu,pactum concernit proceſſum & inſtantiam.ſecundo caſu,concernit actionem,illam perimendo.ſequitur d.Do.in d.c.j.& Bal.in d.l.peremptorias.C.ſententiam re. non poſ.in d.verſicu.Quęrò,quid vult dicere Innocẽ. & idem reperio voluiſſe Rayne.in l.j.in fi.ad tertul.vbi vult,q̃ except. pacti gratuiti de non petendo,non impedit lit.cõteſt.Sed Angel.in l.vir bonus.ff.iudica.ſol.nititur ſaluare primam opinio. gloſſ.de qua in d.l.j.in fi.& eam concordare cum ſecunda opinio.ſ.poſita:dicit,quòd ſi excep.non eſt inuenta ad litem finiẽdam,ſed tantummodo ad perimendum,qualis eſt exceptio pacti gratuiti de non petendo ſuper liquido,aut alia ſimilis: & talis nunquam impedit lit.ingreſſum,quod patet: quia peremptoria opponitur poſt lit.conteſta.non ante,quod ego intelligo,niſi talis exceptio eſſet notoria:vt dixi ſ.in verſicu. x. excep.& etiam in tribus ſequentibus verſicu.non obſtat.l . illud. in fi.iuncta glo.quæ expreſsè ſpecificat de pacto de non petẽ do:quia debet intelligi,quando de debito erat lis:& de eo fuit factũ pactũ de non petendo,ſecundũ Ange.& mihi ſatis placet:quia per ipſam limitatur pręcedens opinio Ioan.Andr.& Doct.& ſaluat prædictã opi.glo.in l.j.in fi.& pro ea facit:quia iſta videtur quędam deſiſtentia à lite,ſeu renũciatio litis ad qđ vide quæ dixi ſ.in verſi.vj.exceptio. Excep.xix.

33 ¶†Excep.eſt exce.ſolutionis,quę poteſt opponi ad impediẽ dum lit.ingreſſum.hoc ſentit glo.in l.vir bonus.ff.iudi.ſol.ſecũ dùm Barto.ibi in quantum alleg.l.cùm quęrebatur.[b] verſi.proinde.eodem titu.vbi tex.loquitur non ſolùm de exceptio.trãſactionis:ſed ſolùm,quòd talis excep.ſit litis finitę,& impediat lit.conteſta.& idem tenet expreſsè Barto.in d.l.cùm quærebatur.per illum text.& gloſ.quę appellat hanc except.litis finitæ.Item mouetur per l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de nego. geſt. vbi text.dicit,quòd ſine actione nemo experitur:ergo ſi impeditur experiri,impeditur agere.facit quod no.in l.nã & poſtea.in prin.ff.de iureiuran.debet tamen aduertere reus ad modũ & formam opponendi:quia debet dicere,dico quòd non potes agere:quia non habes actionem.Secus ſi diceret , quia non foues iuſtitiam ex eo,quia ſolui.de quo j.dicam in ij. quæſtio. princi.& idem ſentit Angel.in d.l.cùm quęrebatur.& d. l. vir bonus . ſed cõtra hoc fortiter ob.quod ſtatim dicam in fine ſequentis ver. Excep.xx.

34 ¶†Excep.eſt acceptilationis:qa etiã iſta excep.litis finitæ . ita dicunt Bart.& Ange.in d.l.vir bonus.& Bar.& Io.Pet. in l.nã & poſtea.in prin.ff.de iureiu.& cõmuniter ſequuntur Legiſtę. Sed tu aduerte,quia contra prædictas duas excep.ſolutiõis,videtur eſſe hodie text.in c.j.eo.tit.lib.vj.iuncta glo.iij.ſuper verbo,defenſionis.Nã inquantũ tex.ibi dicit,quòd nullius defenſionis obiectus ante lit.conteſt.habet impedire lit.conteſt. &c, glo.exẽplificat in defectione quę inſurgit ex ſolutione & acceptilatione:& ſic expreſsè ſentit,q̃ prędictę exce. ſolutionis & acceptilationis nõ impediũt lit.cõte.& per conſequẽs etiã videntur velle,q̃ non ſint litis finitę: quare multũ mirandum eſt de Bar.Ang.& alijs Doc.iuris ciui.qui viderunt d.c.j.& glo.illam,q̃ nõ aduerterint.& ex tex.illo qui ponit regulã generalem,q̃ cuiuſlibet exceptionis vel defenſionis ante lit.conteſta. obiectus non impedit lit.cõteſt.niſi ſit rei iudicatæ tranſactæ, vel finitæ.videtur concludendũ,q̃ nulla exce. perempto . præter illas duas impediat litis conte.niſi ſit rei,ſeu litis finitę.repe rio tñ Pau.de ca.in d.l.nã & poſtea.qui ſentit cõtrà,& ſimiliter dicit,q̃ nõ videtur poſſe dari ſufficiens reſponſum. ſubdit tñ, q̃ eſt neceſſarium dicere,q̃ omnia iura vetera quę volunt,q̃ ad impediendã litis conte.poſſint opponi aliquę excep . peremptorię,præter illas de quibus in d.c.j.ſint correcta. vel eſt dicendum,q̃ dictum Bar.& aliorũ habet locum,qñ reus opponit:& ſtatim probat:nec petit terminum ad probandum , vt ſic tam illa quæ exprimuntur in d . cap.j. quam etiam aliæ plures hoc caſu locum habeant,ſed quando non probat ſtatim: ſed peteret terminum breuem:tunc ille ſolùm habeant impedire , quæ ſunt expreſsè in d.c.& quę ſunt de lite finita.Sed ſi peteret terminum longum,etiam iſtæ quæ continentur in c.j.non habent impedire:ſed debent reſeruari poſt lit.conteſta.vt d. l. nam & poſtea.verſicu.aut ſi controuerſia.ſecundùm primum intellectum glo.per iſtum modum prędicta poſſunt ad concordiam reduci,ſecundùm Pau.& idem de hoc vltimo ſentit Ang. in d. l.vir bonus.vt ſtatim dicam . mihi videtur iſte paſſus multum difficilis:de quo Fed.de Se.dubitans conſuluit quendam dominum Betum canoniſtam excellentiſsimum,qui etiam dubitando reſpondit,quòd credebat quòd ſola tria continẽtur.de quibus in d.c.j.eo.tit.lib.vj.videlicet excep.rei iudi.tranſactæ,& iuriſiu.contenta ſub lite finita:vt tradit Fede.conſilio clxj. quare ad hanc difficultatem declarandam arbitror diligenter aduertendum,quòd ita in d.c.j.ſpecificè diſponit,q̃ lit.conteſta. impediat excep.de re iudi.& tranſacta,& generaliter ſubdit de re finita.ſuper quibus verbis comprehenduntur omnes except. vel defenſiones de re finita:quare vbicunq̃ reperiremus per iura antiqua,q̃ aliqua deceptio vel defenſio eſſet de re finita: talis excep.impediret lit.conteſt.difficultas ergo conſiſtit in cognoſcendo,quæ ſint excep.ſeu defenſiones rei finitæ.& in hoc artic. Bar.in d.l.cùm quęrebatur.ſentit,quòd quęlibet except. per quam concluditur actori actionem non competere , dicatur de re finita:& per conſequens exceptio ſolutionis & acceptilationis,dicuntur rei finitę. Item mouetur per d. l. cùm quęrebatur.ver.proinde,& ſi fortè.quę dicit prędictas excep. eſſe
c rei finitę . Item mouetur per d.l.ſi pupilli.§.videamus. [c] ff. de neg.geſt.quia cùm text.ibi dicat quòd ſine actione nemo experitur.ſequitur quòd cui ſolutũ eſt,vel accepto tulit: non habet actionem:& ſic impeditur agere lite conteſta.all. in l.nam & poſtea.in prin.ff.de iureiu.vbi prętor dicit,actionem nõ dabo,quod idem importat,quod non permittat eum agere . ideò excep.iuriſiurandi impedit lit.conteſt.vt ibi.Ange.verò in d.l. vir bonus.dicit,quòd exceptio rei finitę dicitur illa,quę eſt ordinata ad finiendas lites:inter quas etiam eſt exceptio preſcriptionis.de qua dixi eod.artic.& q.ver.quinta exceptio.Si verò non eſt inuenta ad litem finiendã:ſed tantummodo ad perimẽ dum eſt exceptio pacti grauati de non petendo, facti de debito liquido:de quo non erit controuerſia,aut alia ſimilis: nunq̃ impeditur lit.ingreſſus:& ſic nec lit.conteſt.& ſubdit Ang. qđ Ioan.And.dixit in d.c.j.eod.tit.lib.vj.& ſimiliter omnis exceptio intentionis & facti,impedit litis ingreſſum:quia illa prę-ſupponit agentem experiri ſine actione : non ergo impedit, quia ſit litis finitę:ſed qa negatur agentẽ actionẽ habere : vt d. §. videamus. ſecundum Ange.Ex prædictis ergo apparet, q̃ articulus iſte eſt multum dubius:in ea tamen dubietate videtur mihi quòd ſit æquior ſententia Barto. & quòd exceptio ſolutionis & acceptilationis ſit rei finitæ.quinimò dico q̃ ſi cœpta iam lite ſit facta ſolutio,ſeu acceptilatio:non ſolum dici poſsit exceptio de re finita,vt exigit tex.in d.c.j.eod.titu.libr.vj. imò tunc etiam dicitur exceptio, ſeu defenſio litis finitæ,prout eſt tex.in d.l.cùm quærebatur.verſic. proinde. & ſi forte lis finita fuerit,ad quam defenſio erat neceſſaria:vel ſolutione,vel tranſactione,vel acceptilatione &c.ſic formaliter loquitur ille text. per quẽ apparet,quòd appellantur litis finitæ, qñ.ſ. pẽdẽte lite id factũ fuit:alâs eſſent exceptiões rei finitæ.nec mirũ,qa ſolutione eius qđ debetur,oĩs tolliť oblig.inſti.quibus mo . tolli. obliga.in prin.idem etiam dicendum eſt de acceptilatione,quæ eſt imaginaria ſolutio:& ſic etiam tollit omnem obligationem: ſi id quod debebatur erat debitum per ſtipulationem,ſeu per vinculum iuris ciuilis.& idem etiam qualitercunq̃ aliter eſſet debitum:dummodò prius deductum fuerit in aquilianam ſtipulationem.vt Inſtitut.quibus modis tollitur obligatio,§.j.& ſequen.Et idem ego arbitror eſſe in omnibus caſibus, in quibus actor ageret ſine aliqua actione,vt ſtatim ſubijciam. vnde poteſt concludi quòd exceptio rei finitæ dicitur, qualiter excepr. per quam concluditur ius agenti funditus non competere : vt l.cùm quærebatur.& d.l.nam & poſtea.in prin. Excep.xxj.

35 ¶†Excep.eſt quę inſurgit à lege vel ſtatuto diſponente, quòd agens non audiatur.nam per eam impeditur litis ingreſſus, ſe-
d cundũ Bar.in l.nam & poſtea.[d] in principio.ff.de iureiu.vbi dicit,q̃ licet hoc caſu requiratur except.ſi tamẽ talis exce.oppo-natur,impeditur lit.conte.per illã:vt d.l.nam & poſtea.in principio quidam tamen volunt,vt Iac.Butriga.& quidam alij, q̃ iſto caſu proceſſus ſit nullus:nec ſit neceſſarium opponere exceptionẽ.alij diſtinguunt inter cauſam ciuilem & criminalem: ſed non intendo nunc inſiſtere:ſed dicam in ti.de excep.& ibi dicam.quid ſi ſtatu.dicit,q̃ nõ admittatur ad agendum vel petendum:vel ſi dicat,actionem ſeu iudicium non dabo:& ſic de ſimilibus:per talia enim verba videtur cõcedi ſaltem poteſtas impediendi lit.conteſt.per viã excipiendi,ad quod vide Bart. in l.cùm lex.ff.de fideiuſ.& in l.cùm vir.ff.de vſucap.& Ange. in l.

a ¶Adde qd diſtat etiam à pacto de liberando,Ia. Bu. Alex.& mod. in l.vbi pactũ.C.de tranſact.

b ¶Adde etiã not. in l. ſi quis poſt. ff.de condi. inde.

c ¶Ad hanc l.vide eleganter p Are. in l.ſi Titi⁹ .ff.de ver.obli.

d ¶Et ibi moder. latè tangunt.

in l.fi.C.de malefi.ſecundùm aliquas lec. & intellige prædicta, vt conueniant materię noſtrę,qđ ſtatutũ perpetuò tollat actionem ſeu poteſtatem agendi,vt ſic concludatur ꝙ exce. ſit perẽptoria.hoc ideò dico:quia ſi ſtatutum diceret ꝙ bannitus nõ debeat audiri iſta exce. nõ eſt peremptoria:ſed dilatoria.ad quod vide Bal.in l.peremptorias.C.ſententiam reſcin.nõ poſ.ver. q̃ro nunquid excep. colum.vj. Bald.verò refert Ioan. pe. in d. l. nam & poſtea.ff.de iureiur.dicit quòd aut illa verba, actionem non dabo,emanant in dicto terminato,vel quaſi in materia licita:& tunc datur excep.impeditiualitis ingreſſus,vt dicta l.nam & poſtea.aut circa factum obligationis contrahendæ, & in materia non ex toto illicita:ſed cui ius non aſsiſtit:nec ex toto reſiſtit,vt in macedoniano & vellia. & tunc excep. illæ non impediunt litis ingreſſum,vt ff.& C. ad macedonianum & vellei anum. &ſubdit Baldus quòd quandoq; remedium deciſorium,vt iuriſiurandi,tranſactionis, & ſimile, venit ante actionẽ propoſitam:& tũc impedit eam proponi. quandoq; ante litis conteſtationem:& impedit li.conteſta.quandoq; ante ſententiam:& tunc impedit eam quandoq; ante executionem:& tũc impedit etiam execu.Sed aduerte in eo quod dixit Bald.de exceptio.macedonia.& vellia.quia Pau.de Caſt.in dicta l.nam & poſtea.in principio tenet contra Bald. quòd talis exce. poſsit opponi ad li.conte.impediẽdam.quia licet actio nõ ſit ſublata ipſo iure:tamen impeditur ius agendi: & ſic poteſt opponere ad litis ingreſſum.cogitabis. Excep.xxij.

36 ¶†Excep.eſt excep.priuilegiata,per quam reus perpetuò illa exceptione conueniri non poteſt,puta,ſi patronus conueniretur à liberto actione famoſa. nam tunc per excep. prædictam imponitur lit. conteſta.ſecundùm Roge.& glo. in l.vir bonus. ff.iud.ſol.& ſequitur Bar.ibi,& clarius Ang.qui dicit quòd hoc non eſt mirum, quia ſi proponitur actio famoſa, & etiam alia competit: hæc actio eſt inepta: & ineptitudo reddit iudicium
a retro[a] nullum.ita dicit tenuiſſe Bal.eo audiente, per l. ſi patronus li.ff.de iureiu.& idem dicendum, ſi filius conuenit patrem actione famoſa.& idem de ſimilibus actionibus priuilegiatis Excep.xxij.

37 ¶†Excep.eſt per quam concluditur actorem nullo modo litem habere, quam petit.exemplum,ſi hęreticus petat chriſtianum mancipium:contra quem excipitur quòd ſibi non licet eum habere: nam tunc impeditur litis ingreſſus,ſecundùm Roge.gloſſ.& Barto.in dicta l.vir bonus.& idem dicit ibi Ange. ſi laicus petat eccleſiam,vel forenſis peteret rem,quæ in eũ trãſferri non poteſt: ob ſtatu. nam per hoc reperiretur impeditus litis ingreſſus.& idẽ quãdo quis peteret libros in proba.quos habere non eſt licitum, ſecundùm glo.in d.l.vir bonus.per l.cæteræ.§.j.ff.famil.erc.& ſequũtur ibi Bar.& Ang.Excep.xxiij.

38 ¶†Excep.ſit illa,quẽ de euictione tenet actio &c. vt l.vendicãtem.de euictionibus.nam ſi talis excep. imponitur ſub debita forma dilatoriæ,impeditur lit.conteſta. ſecundùm Barto. Bal. & Ange.in l.ij.C.de fide inſtru. & iure haſtæ fiſ. li.x.vbi dicit Bar.ꝙ talis excep.poteſt opponi duplici virtute perempto.& declinatoriæ.ad idẽ quod not.Bart.in d.l.vendicantem. quẽ ſequitur Io.pe.in d.l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de condi.indebi. & ita debet intelligi quod not.Bald.in l.venditrice.C.de rebus alienis non alie. Excep.xxv.

39 ¶†Exceptio eſt illa,q̃ opponitur cõtra eũ qui agit petitione hæreditatis cõtra quẽ reus excipit de ti.ſuo.nam petitio heredi hæreditatis non datur contra tit. poſsidentem. & ideò impeditur lit.ingreſſus,ſecũdũ Bal.in l.cogi.C.de peti.hæredi.& Io.pet.in d.§. ſi quis poſt. Excep.xxvj.

40 ¶†Excep.eſt illa,per quẽ repellit agens,vt hæres abinteſtato: q̃diu poteſt eſſe locus ſucceſsioni ex teſtamẽto,vel illa per quã repellit ſubſtitut[9],q̃diu poteſt eſſe locus inſtituto. per.l.q̃diu C.qui admit.ad bo.poſ.pñt,ſecũdũ Io.pet.in d.§. ſi quis poſt. dicit tamen in hoc cogitandum,an dictę excep.opponãtur ad proceſſum. Excep.xxvij.

41 ¶†Excep.eſt excep.ineptæ petitionis[b] ſecũdũ Gul.de cu. in l.ſi
b patronus liber.de iureiur.& Ioan.pet.in d.§.ſi quis poſt. facit quod not.Ioan.And.in c.vt circa.de elec.in vj.in nouel. & vide ad hoc quod dixi in c.ij.ſ.de libel.oblatio.articu.xxiij.& ſequenti. Excep.xxviij.

42 ¶†Excep.eſt illa per quam propoſitam in vim dilatoriæ oſtẽditur accuſantem,ſiue inquirẽtem nõ habere ius accuſandi vel inquirendi.vel qđ eſt propoſi.vt delic.non eſt delic. exemplũ, ſi opponitur excep.per inquiſitionem vel accuſationẽ ante lit. conteſta. ꝙ procedi non poteſt contra eum:qa ille contra quẽ proceditur,erat infans:vel fecit ad ſui defenſionẽ,vel ad vindictã:ſtatuto cõcedẽte,vel ꝙ aduerſarius potuit impune offendi virtute ſtatuti:qa malpagus,vel bannitus.ita cõcludit Nellus de ſan.Gemi.in trac.bannito. in ij. q.j. partis primi temporis,qui dicit ꝙ credit hoc eſſe verum , & ꝙ pluries vidit practicari ꝙ tales excep.non ſolùm poſſunt opponi ad ſolutionẽ diffinitiuæ:ſed ad impediendũ proceſſum proponi & probari.nam tales excep.ſecundũ eũ,impediunt lit.conte.C.de his qui ad eccle.cõſu.l.ſi ſeruus.ff.de adult.l.ſi maritus.§.præſcri. ſecũdũ Ia. de Are.& ff.de neg.geſt.in l.ſi pupilli.§.videamus. & per not. per Bart.in d.§.ſi quis poſt.& l.nã & poſtea.in prin.ff.de iure iuran.& l.abſentem.in fi.ff.de pœnis.aliquid per Bald.in l. excepit.C.de proba.& prędictã opi.poſt relatas multorum antiquorũ opi.tenet Albe.de roſa.in trac.ſtatu.q.xxxvij.& idẽ dicendũ eſt in qualibet excep.criminis excluſiua: de qua in cauſa criminali cognoſcendum eſt ante lit.conte.vt puta,ſi accuſatur quis.l.fauia de plagiarijs,& ipſe excipit de proprietate : ꝙ ille eſt ſeruus ſuus:vt eſt text.in l.prędes.C.ad l.fauiam de plagiarijs.& ibi Cy.Bald.& Ange.quia talis cauſa eſt prędiudicialis ad principale quod intenditur : ideò prius de ea cognoſcendum eſt,vt dicam in ſequenti ver.ſentit Spe.in tit.de excep.§.dicto. Excep.xxix. in prin.

43 ¶†Excep.eſt excep.per quam fiet prędiudiciũ c actioni intentate: vt eſt tex.in l.j.ff.fami.erciſc.vbi ſi agens fami.erciſc. iudicio,proponit ſe hæredem:& per poſsidentẽ cõtrà quem agitur opponitur exceptio,quòd agens non ſit hęres.admittitur hæc exceptio ad finẽ,vt impediat proceſſum in principali : ne fiat præiudicium petitioni hæreditatis quæ debet præcedere iudicium fami.erciſc.vt d.l.j.vnde idem eſſet in qualibet exceptione præiudiciali: vt ſi opponitur quòd ſit ſeru[9],vel filius fa. qui agere non poſsit.C.de ordi.iudi.l.j.& ij.& de his præiudicialibus habetur inſti.de actio.§.præiudiciales,nam iſte exceptiones præiudiciales probantur,& proponuntur ante lit.cõte.C. de adul.in l.quoniam Alexandrum.& ff.de præuarica.l. iij. in a prin.ſecundùm Archi.& Io.An.& do.Domi.eod.tit.in vj. & Bald.in d.l.j.C.eo.ad idem facit l.fundi titiani.ff.de excep.ego de iſta materia exceptionum præiudicialium,dicam latius j. in b titu.de ordi.cogni. Excep.xxx.

44 ¶†Exceptio eſt quęlibet exceptio non notoria oppoſita in vim dilato,ſi modò excipiens offerat ſe probaturum incontinenti.hoc tenet Archi.in c.vt circa.de elec.in vj.alle.l.iij. §.ibidem.ff.ad exhibendum:vt refert do.M.in c.ſuper literis,§.de ſcrip.in glo.ſuper verbo,forſan.ſubdit tamen,ꝙ hoc dictum à multis mordetur:& ꝙ pro & cõtrà facit.c.literas.de reſti.ſpo. & p̃dictã opi.tenet Guido de ſuza.in l.j.C.de iur. & fac. igno. per d.§.ibidem Pau.de caſt.in l.nam & poſtea.ff.de iureiu . tenet,quod hoc habet locum,qñ reus opponit:& ſtatim ꝓbat. ſecus quando peteret terminum ad probandum.ſ.eod. articu. verſi.xx.vt dixi. Excep.xxxj.

45 ¶†Exceptio eſt,ſi exceptio aliàs nõ priuilegiata, vt poſsit opponi in vim dilatorię,opponatur in vim dilatoriæ , parte non contradicente:admittatur probatio ſuper illa.nam facta ꝓbatione impeditur litis conteſtatio,ſecundùm Ioan. de Imol. & Archidiac.in c.primo.eo.tit.libr.vj.& imponetur ſilentiũ actori.nam ex quo amiſſa eſt,& facta probatio : factum eſt notorium:& ideò iudex non debet permittere, vt cauſa in iudiciũ deducatur.ſ.de filijs presby.c.quoniam.Item quia per hoc eui
d tatur[d] circuitus:& litibus facilius finis imponitur: vt in c. Abbatẽ.de re iudica.in vj.& Clemen.auditor.de reſcriptis .indubitanter etiã quod no.in ſimili in c.ſi fortè.de electio.in vj. l.in gl. ſi ergo in fine.& Clemen.conſtitutionem.de electione.ad finem.& ſequitur Ioan.And.& Lapus,& domi.Domi. in d.c.j. eo.tit.in vj.faciunt quę dixi ſ.eo.articu.verſic.exceptio. & tribus ſequentibus verſi. Excep.xxxij.

46 ¶†Exceptio,eſt exceptio quæ tangit negotium principale: & pariter reſpicit literas.nã tunc impedit lit.conteſta.licet non ſit de re iudicata tranſacta,vel finita. exemplum in eo qui impetrat literas ad beneficia:contra quas excipitur , quòd ſunt nullæ:quia tacuit numerum iuramento firmatũ.talis enim exceptio admittitur contra literas:& impedit lit. conteſtat. ſ. de reſcrip.c.conſtitutus.& ideò quando oritur actio ex ipſo reſcripto,vt in exẽplo ſtatim poſito,& in ſimilibus: & ſic exceptio elidit literas impeditiuas lit.conteſta.vt d.ca. conſtitutus . aliàs non oritur actio ex reſcripto:ſed ſi impetratur reſcriptum ſuper actione iam orta & cõpetenti:& tunc diſtinguitur, an opponatur dilatoria cõtra literas,nõ eſt materia noſtra. an peremptoria:& tunc ſi eſt de re iudicata tranſacta,vel ſimili:& impedit litis conteſta.aut non eſt de illis:& tunc non eſt contra literas admittenda:nec per eam litis conteſta.retardatur, ſecundũ Specu. in titu.de exceptio.§.dicto verſicu.rurſus . & vide etiã quod ipſe not.eod.§.verſicu.& vt plenius. & idem quod dixi de ſuppreſsione numeri,habet locum in qualibet alia ſuppreſſione quæ redderet reſcriptum nullum:tales enim excep . quæ non ſolùm afficiunt literas, ſed etiam gratiam : impediunt lit.

¶ Adde gl. & ibi do.Ioſ.in l.j.ff.de offi.aſſeſ.

¶ Vide Bal. in c. ij.de cauſa poſ.& proprietatis . & Bal. in c. auditis. de præſcrip.

c ¶ Vide ſcribentes in l.edita.in ij. regula Bart.C.de eden.

d ¶ Faciunt q̃ not. Alexã.& mod.in l.ſingularia.& in l. cum fundus. §. ſeruum.ff. ſi cert. peta.

conteſt.vt d.c.conſtitutus.& ca.ad aures.de reſcrip. ſecundùm Spe.in alleg.§.dicto verſi.ſed quęro de exceptione. vbi ſubdit q̃ vtile eſt ea s contra reſcriptũ opponere:& ad impediendam litis conteſt.quia tam literas,quã iuriſdictionẽ iudicis elidunt: & literis eliſis,tota queſtio eſt eliſa:& lites abbreuiantur: vt ca. cordi.de appella.lib.vj.Si verò aliqua ſit excep.quę competat cõtra literas:illa ante litẽ conteſt.eſt omnino opponenda: ſed non pertinet ad indagationem noſtram. Excep.xxxiij.

46 ¶†Exceptio fit vbicunq; eſſet alia exceptio,quę haberet eandem rationem cum aliqua de exceptionibus ſuperius enumeratis.per no.per gloſſ.in l.j.C.de condi.indebi.& per do.Maria.in c.cũ dilecti.de confirma.vtili.& c.cũ omnes.§.de conſtitu.& c.j.§.de his quę fiunt à Prælato.& c.cũ inter vniuerſas.de electio.& c.cũ ſit.j.de ſimo. vbi etiam in alia lectione in voce notaui tibi,q̃ etiam caſus exceptus extendebatur per ſimilitudinem[a] rationis ad alios caſus. Et ex his habes quæ ſint exceptiones perẽptorię quæ poſſunt impedire litis ingreſſum: & ſic lit.conte.& not.ſingulariter,q̃ oẽs iſte exceptiones etiã impediunt compromiſſum,quod fortè diſponitur ex forma ſtatuti propter conſanguinitatem,vel aliam cauſam:ſed quia non pertinet ad indagationem noſtrã.dicam in ti.de arbitris.

a ¶Et qũo intelligatur iſta ſimilitudo ponit d. Alexan.in l.gallus. §.& quid ſi tãtũ. ff.de li. & poſth.

47 ¶†Secundò principaliter quæro, qualiter & quando prædictæ exceptiones opponi debeant ad hoc,vt impediatur lit. cõteſta.& qualiter cognoſcatur,an oppoſitæ ſint in vim dilationis,ſeu declinationis, vel peremptoriæ.& quid iur.ſi ſimpliciter opponantur.ſol.Cy.in l.j.C.eo.titu.dicit q̃ debent opponi proceſſui in modum emergentium:aliàs autem ſi opponerentur petitioni per modum iuſtitiæ obtinẽdæ,videtur potius induci,quàm impediri lit.conte.per ea quæ dicam j.eod. in viij. princ.arti.Idem etiam in effectu vult Bar.in l.cùm quęrebatur. ff.iudi.ſol.vbi dicit,q̃ debent opponi ad ꝓceſſum: & non ad merita cauſæ.& idẽ Bar.in l.fi.ff.pro ſuo.& Ang.in l.vir bonꝰ. ff.iudi.ſol.& Pau.de caſt.& Moder.in l.nam & poſtea in prin. ff.de iureiurando.Debet ergo,ſecundũ varias cauſas concludẽtes ſuperiores exceptiones,reus excipere q̃ actor non ſit audiendus:nec admittendus ad litis ingreſſum. idem etiã ſi diceret,q̃ opponeret prędictas exceptiones & peremptorias: vel quãlibet earũ,vel illam quã opponeret in vim dilationis, ſeu declinationis:vel per ſimilia aut æquipollentia verba.& Ioan. An.in addi.Spe.in tit.de dilatio.§.ij.ver.item quęritur, vtrum in magna additione.exemplificat,dico actorẽ non audiendum, vel ab agendo repellendũ,vel ne litis inſtantia abſoluendum, vel reſcriptum non valere:quia tacuit talem perẽptoriam, vel quid ſimile:vel per alia ſimilia æquipollentia verba, per quæ proponat peremptoriam,vt dilatio:tunc aut videtur illam opponere in vim peremptoriæ,qñ concluderet actori perpetuũ ſilentiũ imponendũ:vel ſe ab eo quod petitur abſoluendũ:vel diffinitiuè pronunciari ipſum ad id quod actor petit non tenere:vel his ſimilia.non ergo debet reus vti his verbis,ſi vult opponere in vim dilatoriæ:ſed prioribus ad hoc,vt non videatur opponere ad merita cauſæ:& ſic veniret diſcutienda poſt litẽ conteſtatam,& debet excipiens offerre ſe probaturum exceptiones incontinenti:& ſic debent eſſe tales quæ poſſunt incontinenti probari:aliàs ſecus.puta,ſi requirerent altiorem indaginem:quia tunc non impedirent litis ingreſſum: vt eſt tex. in l.nam & poſtea.ff.de iureiuran.ibi dum tex.dicit,aut ſi controuerſia.iuncta glo.ſuper verbo,iureiurandi.in prin. & ſic tũc procederetur ad vlteriora,non obſtante tali exceptione,ſecundùm Doct.ibi,& maximè Pau.de caſt.& moder. & per illum tex.etiam idem dicit Bar.in l.fi.ff.pro ſuo.& ita dicit poſſe intelligi.l.emptor.C.de præſcrip.longi temp. & idem tenet etiã in l.cùm quęrebatur.ff.iudi.ſolui.& ſequitur Ang.in d.l.vir bonus.ff.iudic.ſol.per d.l.emptor.& l.ille à quo.§.ſi de teſtamento.ff.ad Treb.& quando dicantur incontinenti offerri ſeu probari:dic,ſic dicitur.hodie conſtat hodie agatur.vt debet dici in ſummariis iudiciis:dicit incontinenti probari:vt d.§.ſi de teſtamento.Item dicitur fieri,ſi fiat intra tempus propter quod nõ retardetur principalis cauſa.quo caſu,etiã dicitur procedere illud,hodie conſtat,hodie agatur,ſecundũ Barto.in l.isà quo. ff. vt in poſ.lega.& vide quod dixi de dictione, incontinenti. in c.j.§.de mutu.petitio.in glo.ſuper verbo,incõtinenti.Sed quęro,quando prędictæ exceptiones opponi debeant ad impediẽdam lit.conte.ſol.ſatis clarè videtur conſtare ex prædictis.videlicet,q̃ ante lit.conteſt.& intra terminum aſsignatũ ad proponendum & probãdum dilatoriam:aliàs illo termino elapſo non videtur q̃ reus poſsit vlterius dictas exceptiones opponeren vim declinatorię, ſeu dilatoriæ.licet ſimus ante litem cõteſt.ſecundũ Spe.in tit.de dila.§.dilatoria.ver.item quęriſ. Sed aduerte:quia Specu,videtur ibi de hoc dubitaſſe.Io.And.ibi in addi.latius reaſſumpſit queſtionem prædictam. & pro prædicta concluſione,q̃ non admittatur ad probãdũ.arguit primò: quia terminus prædictus datur ad hunc finem, ne protrahatur lit.conteſt.& per conſequens cauſæ determinatio: vt in c. paſtoralis.j.de excep.ſed ſi poſt terminum audiretur, eluderetur iſte finis vel effectus contra verba & mentem illius decretalis, quod non eſt faciendũ:vt j.de matrimo. contracto contra interdict.eccle.in c.j.& periura allegata in gloſ.pe.Item ſpeciale in excep.excõicationis, q̃ lapſus termini non impediat illam proponi:vt Cle.j.de excep.ergo in alijs remaneat,ſalua regula dicti ca.paſto.¶Tertiò probatur:quia quod poteſt lis conte. poſt terminum lapſum quò ad dilatorias excludendas:vt d.ca. paſto.& c.inter monaſterium. j. de re iud.& quod non poteſt conteſtari poſt terminum,vt d.Clemen.vnica.& quod ibi not. glo.pe.ſed conſtat prędictas exceptiones in vim dilatorię poſt lit.conte.opponi non poſſe:vt d.c.paſto.ergo nec poſt terminum.¶Quartò mouetur:quia ex quo prędictæ exceptiones, tanquã priuilegiatę,habent conuenientiã & ſimilitudinem cũ dilatorijs:licet ſint peremptorię:ergo in cenſura & diſciplina conuenire debent:vt j.de excep.c.cùm inter.in fi.& j.de ſtatu mo.c.recolentes.¶Quintò mouetur:quia priuilegium dictarũ excep.vt poſsint opponi in vim dilatoriarum,eſt contra regulas iuris:ergo non eſt dilatandum:ſed iuri cõmuni confirmandum.dummodo[b] aliquid conferat.j.de verb.ſig.c. ex parte.d primo.& ca.dilecto.ſatis ergo conferre videtur: licet dicamus q̃ dictus terminus ipſas exceptiones includit.datur enim vt faciat reus,quod ex priuilegio exceptionũ poteſt: nõ ergo derogatur,ſed exequitur. Verùm in contrariũ fortiter obſtat: qa dictus terminus datus fuit ad dilatorias:ſed iſtę ſunt perẽptorię:ergo &c.& licet ante lit.conteſta.poſsint opponi,retinent nomen peremptorię,quod ꝓbat tex.in c.j.eo.tit.in vj. ibi,niſi de re iudicata.& ſic excipit à regula peremptoriarum: ergo de peremptorijs loquitur:nec dat eis nomen dilatoriarum:aliàs incongrua fuiſſet exceptio.Item reſultat ex contrario,q̃ idẽ eſſet dare terminũ ad dilationẽ & peremptorias, quę veniunt ante lit.cõteſta.vel ad illas,quę litis conteſt.impediunt:q̃ dare ad dilatorias tantũ.quod ſonat in abſurdũ:cùm verborum varietas habeat variam ſignificationẽ.j.de deci.ad audientiam.C.de codi.in l.ſi idẽ.& c.ſi Papa.de priuileg.in vj.imputari ergo debet illi qui potuit apertius loqui:vt c.contra eum.de regu.iur.libr. vj.cum concor.Item ex eadem cauſa terminus datus ad proponendum tales peremptorias,licet fortiores ſint, non includeret dilatorias:quia verba hoc non ſonant.& ad hoc non obquòd quidam allegant in contrarium,q̃ talis admiſsio eſſet eluſoria:quia non eſt verùm,cùm terminus nõ fuit datus ad hoc: nec eſt verum,quòd iſtud ſit prorogare:imò eſt al breuiare: ſi ſine lit.conteſta.negotium terminatur .ad expeditionem enim litium hoc pertinet,vt Cle.ſępe.poſt prin.de verbo.ſignifi.nec ſequitur,ſi non habet priuilegium dilatari : ergo includitur in verbis,quę id non ſonant.ſubdit deinde Io.And.q̃ ſi quis vellet tenere primam opi.quę ſibi nõ placet,ponderãda ſunt verba,quibus excipiens vtitur:vnde dicit,quòd quamuis peremptoria,licet priuilegiata,non poſsit habere vim dilatorię poſt litis cõteſtationem:tamẽ ante lit.cõteſt.putat quòd poſsit habere vim vtriuſq;.vnde dicit,q̃ ſi proponens vtitur verbis quibus faciat illam dilatoriam,de quibus dixi ſ. poteſt habere locum primum dictum cũ ſuis rationibus.Si verò ante lit.cõteſt. proponat illam in vim peremptorię,ſecundũ ea quę ſ.dixi,& tunc ſit locus ſecũdę opi.& ſic terminus ille huic perẽptorię nõ obſtabit.vñ nõ eſſet abſurdũ connumerare iſtũ caſum,inter caſus quibꝰ lite cõteſt.põt peruenire ad diffinitiuã ſuper princi. de quibus dicã in c.qm̃.j.tit.j.in iiij.princ.ar.& adde quod dicam j.in vj.q.& vide etiã aliquid in vij.q.in fi.Sed quęro circa prędicta,quid ſi reus opponit ſimpliciter exceptionem peremptoriã,quę poterat in vim dilatorię & peremptorię : nec aliter exprimat,an opponat in vim dilatorię vel perempto.So. Bal. in l.peremptorias.C.ſenten.reſcin.non poſſe.col.pe.ver.ij.no. dicit,q̃ videtur oppo.in vim peremptorię: & ſic non impediret lit.cõteſta.videtur enim conſentire,q̃ lis conteſtetur. nam cũ non poſsint eam probare,niſi actor primò probet:& actor non poſſet probare,niſi lis cõteſtetur:ergo ex neceſsitate ordinis ſequitur quod dixi per l.emptor.C.de preſcrip.lõgi temp. & nunc hoc mane ſit finis huic electioni pro honorando funere religioſiſsimi Eremitę fratris mei Senen.

b ¶Facit gl.no. & ibi docto.in l. ſed & ſi quis.§.quæſitũ.in gl. magna ad fi.ff. ſi qs cau. Bart. in l.ſi morã. in ij.q.ff.ſol.mat,

¶Sed aduerte redeundo ad opi.Bald.quia in contrarium videtur obſtare,q̃ potius in dubio videatur oppo.in vim dilationis,eo q̃ reorum ſemper eſt fugere: vt l.inter ſtipulationes.§.j. ff.de verb.obl Item facit contrarium quod dicam j.eo.ar. viij. q.viij.propc fi.cogitabis.

Tertiò

48 ¶†Tertiò principaliter quęro coram quo iudice prędictę excep.ſic oppoſitę in vim dilat.vendicent ſibi locum.Solu.Ioan. in c.j.eo.tit.libr.vj.dicit,q̃ habent locum tam coram ordinario q̃ coram delegato:nam cùm eadem ſit ratio: ergo idem ius.s̃. de conſti.c.tranſlato. & ſubdit tamen,q̃ quantū tex.d.c.j.vult q̃ opponi poſsit contra reſcriptū, non habet locum niſi in delegato,& ſic propriè loquitur finis illius tex.ſcd̃m Ioā.And.& ſequitur do.Domi.

¶Quartò principaliter quæro in quibus caſibus prædictæ excepț.oppoſitæ in vim dilationis impediant lit.conteſta.Solu. dic q̃ non ſolùm habent locum in merè ciuilibus & profanis: ſed etiam in ſpiritualibus,vt s̃.de reſcript.c.ex parte decani.& s̃.de electio.c.cùm dilecti.& etiam in criminalibus,vt in c.de his.j.de accuſa.&.C.de tranſact.l.tranſigere. ſecundùm Fran. vercel.& Io.And.& domi.Dominicum in d.c.j.eod.tit.in.vj. Secus ſecundùm eos,in matrimonialibus:quia exceptio rei indica.illis non obſtat vt de re iudica.c.lator.& c.conſanguinei. nec etiam exceptio tranſlationis, vt circa fin.s̃.de tranſla.idem dicit Lap.in beneficialibus.loquitur tñ ſub dubio fortè: & remittit ſe.j.de dolo & contu.in c.cùm ſuper.gl.penul.& de re iudi.c.cùm bertholdus.ſuper verbo,cõceſſum.& de reſcrip.c.cõſtitutus.ſcd̃m Lapum in d.c.j.ſed dicit ibi domi.Domini.quòd Lapus vtitur verbo,fortè.propter dubium,an ſententia in cauſa beneficiali tranſit in rem iudicatam[a].de quo ſunt opi.de quibus ĩ dictis locis.de quo etiam per gl.domi.Ant.& Doc.in d.c. ad audientiam.s̃.de reſcript.& per Innocen.in c.conſtitutus.& c.ad aures.eodem titu.& c.j.j.de conceſsio.præben.ego dicam j.de re iudi.quod tamen dixi.s̃.eodem articu. verſicu. xiij.exceptio.

a

49 ¶†Quintò princip.quæro vtrũ contra tales except.poſsit aduerſarius replicare:& qualiter.Solu.dic quòd ſic:& replicatio poteſt fieri hoc modo,ſi opponitur excep.rei iudicatę replicari poteſt quòd ſententia non tenuit:vel propter defectum iuriſditionis: vel aliam cauſam ipſam annullantem ſimiliter etiam contra except.tranſactionis,replicat quòd fuit dolo facta.ff.de pact.l. tres fratres.& l.in ſumma.ff.de condi.indebi.vel propter.l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de condictio.indebi.& l.poſt rem.ff.de tranſac.ad qd̃ vide gloſſ.ĩ.& Docto.in c.ſuper eo.de tranſla.vel contra exceptio.litis finitæ opponetur quòd fuit lite finita.& ſic in ſimli poteſt figurari exemplum de iuramento.& de alĩs excep.s̃.narratis.tales replicationes fieri poſſunt vt dicit gloſ.magna circa medium.eo.titu.in. vj.arg.dictorum plurium & ff.ad tertul.l.j. in fi.&.ff.de verborum ſignificatio. in l.tranſacta.quoniam iſta ſunt præiudicialia:& prius tractanda.j.de ordi.cogni.c.tuam.ſcd̃m gl.prædictam,quam ſequuntur Docto.facit.s̃.de iudic.c.exhibita.& voluit Hoſtien.quòd teſtes vtriuſq̃ partis admittantur.& quòd ſimul concurrunt except.& replicatio.vt C.eodem titu.libro.vj.& ſequitur Specu. in titu.de except.§.dicto.verſi.hoc quoq̃ not.& in titu.de ſententijs.§.nunc de effectu. ver.item pone.& ex prædictis patet quòd licet ius vel ſtatutum diſponat except.admittendas fore in aliquo iudicio:illud intelligitur,niſi tales except. replicationes elidant̃,vnde non eſt intentionis talis ſtatuti vel iur.quòd cõtra tales except.non admittatur replicatio nullitatis.[b] vt in except.s̃.poſitis.ad quod facit gloſſ.in c.indemnitatibus.de elect. in vj.& gloſſ.in Clemen.j.de ſeque.poſſeſ.& fruc.ſecundũ do. Domi.& Bene.

b

50 ¶†Sextò quæro ,qualiter pronunciabit iudex probatis dictis except.& qualis ſententia dicatur iſta.nam ſuper principali videtur quòd non poſsit pronunciari:quia ſuper eo nõ eſt actus: nec ſuper eo lis cõte.vt.j.ti.j.per totũ.& quia de qua re cognouit prætor &c.vt l.de qua.ff.de iudic.j.de cauſa poſ.in c.cùm eccleſia.& c.ſequen.Solu.gloſſ.magna in c.j.eod.titu.in vj.dicit poſt Ber.quod non pronunciabit ſuper princip. ſed ſuper except.exemplum in except.rei iudica.ſuper qua pronunciauit iſto modo,quia data fuit petitio in qua.A.petijt à.B.talem rẽ,quã dicit ad ſe pertinere iure dñij vel quaſi &c.cui.A.fuit,excipiendo,reſponſum per dictum.B.quod cum alia vice ſuper dicta petitione iudicatum fuerit contra.A.non eſt vlterius audiendus contra ſententiam quæ tranſiuit in rem iudic.quare cùm conſtet q̃ ſuper dicta re petita ad dictum.A.obſtet ſibi except. rei iudi.diffinitiuè pronuncio dictum.A.ſuper dicta petitione non eſſe vlterius audiendũ:ſibi perpetuũ ſilentiũ imponendo. ad quod alle.c.veniens.j.de acc.& ſi fuerit delega.poterit pronunciare literas non valere,ſecundùm gloſſam. prædictam.& ex prędictis infert glo.prædicta poſt Bernardum quòd tutius videtur ponere dictas excep. poſt lit. conteſta. quia tunc abſoluetur à principali debito.& aduerte:quia gl.prædicta variat q̃ primò dicit q̃ diffinitiua pronũciat.propter qd̃ gl.videtur exigere litẽ cõte.ſuper excep.vel exceptionibus propoſitis de quo dicam latius in c.quoniam.j.ti.j.in iij.prin.art.ver.deinde. gl.dicit q̃ pronunciat literas non valere.& ſic videtur velle q̃ debeat pronunciare interlocutoriè,& non diffinitiuè.Io.And. in addi.Spe.in tit.de dila.§.ij.ver.item quæritur. in mag. additio.prope fi.de qua additione dixi.s̃.in verſi.ij. quo diſtinguit, quòd aut opponitur except.ante lit.conte.in vim dilatoriæ: & tunc non poteſt renũciare diffinitiuè:aut opponit in vim peremptо.etiam ante lit.conteſt.quod fieri poteſt, vt dictum eſt: & tunc poterit pronunciare diffinitiuè,licet contrarium voluerit Bar.& glo.prædicta poſt eum.nec obſtat q̃ non lit. conte. non feratur diffinitiua:quia dicit ibi Ioā. And. quòd non eſſet abſurdum,quòd iſte caſus cõnumeraret̃ inter alios caſus,in quibus lite non conteſt. fertur diffinitiua. & ſubdit q̃ illud quod dicit illa glo.quòd cautius eſſet proponere poſt lit.conte.intelligi debet,tutius ad tollendũ omne dubiũ,ſed nõ propterea q̃ ſequat̃ q̃ nõ poſsit fieri diffinitiua.quãtitatis verò ad practicã ſeruandi Io.And.in c.j.eo.tit.lib.vj.in nouella dicit quòd cùm ſententia debeat eſſe conformis modo proponendi, vt in c.ij. j.de ordi.cog.ideo ſi opponit in vim dilatoriæ ſententia debet ferri ſub iſta forma,vel ad agendum non admitto:& non admittendum pronũcio.aut opponitur peremptoriè: & tũc pronunciabit diffinitiuè,ſecundùm practicam gl. Paulus de liaza. in d.c.j.dicit,quòd iudex debet attendere formam in pronunciatione,ſecundùm quã res inducitur in iudicium:quia ſicut diffinitiua venit ad libel.ſic interlocutoria ad concluſionem exceptionis:vnde in diffinitiua,licet iudex cùm talis petat.x.& probatum ſit dari debere, ꝓnuncio te dari debere, ſic ad concluſionem exceptionis:quia fuit oppoſitum contra libellum q̃ aliàs ſuper hoc res fuit finita ideo,pronuncio actorem nõ eſſe audiẽdum:& reum eſſe abſoluendum à petitione.ipſius, ſecundùm Pau.Sed poſſes opponere:ergo ſententia lata ſuper excep.peremptoriæ,ſecundùm practicam prædictam,erit diffinitiua.cuius contrarium no.glo.in Cle.fi.de appel.& voluit Arch.iij.q. vj.§.exceptio.in prin.Sol.dic q̃ illa glo.procedit,quãdo ſentẽtia principaliter proferẽ ſuper excep.perempto.puta,dicendo talem exceptionem admittimus.& hoc expreſsè voluit illa gl. dum dicit,quòd poſt pronunciationem ſuper excep. exigitur alia ſententia ſuper principali.hic autẽ loquimur quãdo principaliter & directè non ꝓnunciat̃ ſuper excep.ſed ſuper petitione actoris.& hoc expreſsè vult gl.in c.j.eo.tit.lib.vj.& hæc ꝓnunciatio bene poteſt fieri pronũciando ſuper principali: abſq; eo quod pronũciet̃ ſuper exceptiõe perempto.j.de ord. cog.c.j.& quod ibi no.Et ex his inferẽ,quòd ſi iſte excep. opponuntur in vim declinatorij iudicij,cùm tunc abſoluatur ſolũ, vt per illas literas reſpondere non teneatur:ſi poſtea aliæ literę cõtra eum impetrarentur: cogeretur reſpondere ſuper eodem debito.vt no.Inno.in c.ſuper literis.de reſcrip.& Ioan.And.& d.Do.in d.c.j.Si verò exceptiones oppoſitæ non fuerint probatæ,cogetur reus lit.conte.ſecundũ ea quæ dicam in ſeq.q.

a ¶Adde q̃ ſententia lata ex cauſis priuilegiatis nunquã trãſit in rem iu. ita tenet.d.Io. bap.de ſancto Sæuerino in repe.l. admonẽdi.in.xx. col.ff. de iureiur.

51 ¶†Septimò quæro,quis ſit ipſarum exceptionũ effectus. Sol. dic quòd ſi opponuntur in vim dilatoriæ,eſt lit.conteſta.ſuſpẽſiuus,vel prohibitiuus.ſi enim reus probabit, non procedetur vlterius ſuper cauſa prædicta: ſed iudex pronunciabit,ſecundùm quod dixi in præce. q. ſi verò opponens ſuccubuerit in probatione,effectus videtur ſingularis,ſecundùm Guil. de cu. quia poſtea non audietur iteratò opponens in vim peremptoriæ,& hoc eſt propter didicita teſtificata,ſecundùm eum, vt refert Bart.in l.eleganter.de condi.inde.ipſe tamen Barto,allegat in contrarium.c.veniens.j.de teſtib.& ſubdit, non determino pro nunc.Archidia.verò in c.j.eo.tit.lib.vj. tenet contrarium, quòd iteratò poſsit opponi poſt lit.conteſta.alleg.dictum Innocen.in c.ſuper literis.de reſcrip.in glo. antepe. ver.ſed certè. vbi tenet quòd licet ſit lata ſententia contra opponentem peremp.in vim dilatoriæ ad caſſandum reſcrip.non poterit oppoini in principali:vt perpetuò abſoluat̃:quia variatur effectus opponendi,cùm aliud oppoſuerim primò,quàm ſecundò.ad hoc quod no.in c.ij.de ord.cog.in glo.quæ incipit,hoc patet̃. in fi. Io.mo.in d.c.j.& etiã Archi.tenet contrariũ.& ſic q̃ nõ debeat iteratò admitti.& loquit̃ Io.mo.etiam de excep.quę nõ debuit admitti ante lit.cõte.& tñ fuit admiſſa:& non ꝓbata.mouetur: quia re ipſa idẽ cõſequebat̃,ſi ꝓbaſſet.Item quia ſi non potuit impedire:multò minus perimere.alle.C.de proba.l.ſciant cuncti.& ſic hæc opi.in effectu concordat cum opi. Guil.de cu.& ſi quis vellet tenere hanc opi.poſſet reſpondere ad d.c. veniẽs. ſecundùm do.Onofriũ de peru.quòd ibi variatur modus agẽdi.hic verò modus excipiendi non variatur: imò eſt vna excepț licet varietur in modo proponendi, ſed in d.c.eſt ſeparata via agendi.Item ibi atteſtationes in primo iudicio non faciebant fidem in alio:ſecus in terminis noſtris,Spec.verò in tit.de ſententia.§.dicto,ver.ſed nũquid ſi in principali.videtur inclinare

b ¶Facit, quia ex quo exceptio nulla nõ eſt exceptio c.j.vbi Ab. extra de re iudi.non cõprehendet̃ verbis ſtatuti,per Bar.in l.j. §. & perui.ff. quod vi aut clã.d. Abb.in c.ex parte.el ij.de of.dele.

in simili in hanc sententiam eo, quia talis interlocutoria, à qua potuit appellari & non fuit app. transiuit in rem iudicatam: & ideo non potest talis excep. iteratò opponi: loquiē tamen Spe. quando reiecta peremptoria in causa princ. per interlocutoriā iteratò opponeretur in causa app. quæ tamen quæstio est hodie expedita per c. fi. de appel. in vj. sed Ioan. And. in d. c. j. tenet opi. Archidi. & idem tenet ibi Lapus Abbas per rationem Archidia. & quia licet idem proponatur: si tamen variatur modus agendi pronunciationis factæ super vno modo, non præiudicant alteri: etiam si idē repetatur[a]: vt in c. ñ. j. de ordi. cogni. & d. c. veniēs. el ñ. sed quando opponitur in vim dilato. oppo. tantùm ad finem declinandi forum: & vt per illas tales literas non procedatur, sed quando opponitur in vim peremptoriæ, fit ad effectum, vt absoluatur à principali petitione: vt in c. j. j. de ordi. cogni. do. Domi. in dicto c. j. dicit quòd prædictæ opi. possunt reduci ad concordiam, vt opi. Archidia. & sequacium procedat, quando ante lit. contestatio. proposuit in vim dilatoriæ: opinio erat Ioan. mo. quando opposuit in vim perempto. quod facere potuit per tex. d. c. j. & per ea quæ. s. dixi. & ita cōcludunt rationes ipsorum: quia si apposita in vim perempto. non variatur modus opponēdi: tu verò dic post Ioan. Pet. plurimis additis, quòd aut ille qui opposuit exceptiones ad declinandum, fuit repulsus: & hoc est clarum, quòd poterit etiam opponi in vim peremptoriæ: quia fortè fuit repulsus eo, quòd natura illius exceptionis non erat declinare aut fuit repulsus quia requirebat altiorem indaginem: & ideo fuerunt reseruatæ vt debebant reseruari, secundùm l. nam & postea. ff. de iureiur. & dixi. s. in q. nostra & dicam latius. j. in titu. de excep. & clarum est quòd possunt iteratò opponi, & probari post lit. contesta. Si verò de dictis exceptionibus cognitum fuerit: & succumbuerit, qui propriè est casus noster, & potest iteratò in vim peremptoriæ opponi, & probari: tum quia illud iudicium fuit agitatum super declinatoria in vim peremptorię: tum quia fuit summarium non requirens altiorē indaginem: quia aliàs fuisset reseruata post lit. contesta. vt dixi. & ideo non præiudicat in plenario. & hoc ponderat tex. in c. veniens. el ñ. de testi. & ideo publicatio attestationum non habet obstare, vt ibi. item quia dicti testes fuerunt inducti ad alium finem: videlicet, ad declinandum litem & iudicium: & non producuntur ad perimendum: & sic variatur modus agendi. vnde sicut non ob. exceptio rei iudica. ita non obstat publicatio. ad quod vide quæ latè dixi in c. fraternitatis. j. de testi. in x. princi. ar. iij. membro prin. art. versi. xxij. & ver. xxiij. & hoc singulariter prosequitur Barto. in extraua. ad reprimen. super verbo, summariè. ver. quædam sunt emergentes. vbi vult, quòd quamuis ad hoc vt excipiens de re iudica. transacta, vel finita, ad impediendam li. contesta. possit obtinere: debet plene probare: tamē ista cognitio dicitur summaria, propter breuitatem dilationis: quia si requireret altiorem indaginem, talis exceptio differretur: & lis contestaretur: vt dictum est. & postea opponeretur in modum peremptoriæ: vt l. nam & postea. ff. de iureiurā. vnde subdit ibi Bar. quòd si opponens succūbat in illa excep. quia non probauit plenè ante lit. contesta. & testes super hoc fuerunt examinati & publicati: tamen etiam post lit. contest. iterum poterit opponere: & testes examinari & publicari poterunt: quia testes prius fuerunt examinati summatim. ideo non impeditur examinatio quæ fit post lit. contesta. quia fit plenariò: vt l. pe. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudicata. & quia testes sunt examinati ad vnam instantiam, & ad vnum finem ante lit. contesta. scilicet ne procedatur sed post lit. contesta. producuntur ad alium finem. l. vt diffinitiuè absoluatur. & cùm instantia incipiat à contestatione[b], vt dixi in c. pe. s. de iudi. in. viij. prin. ar. nō potest dici quòd producantur in eadem instantia. & de hoc est casus secundùm Barto. in d. c. veniens. & sic residet Bart. nec ob. quòd prima cognitio videatur plenaria: quia ex parte opponentis importat plenam & perpetuam tuitionem, seu emolumentū: ergo talis cognitio videtur plenaria: nō summaria, secundùm regulas traditas per Bar. in d. extraua. in d. verbo, summariè: quia respondeo secundùm do. Fran. de albe. de Are. in apostil. ad d. extraua. quòd verum est quòd requirebatur plenaria cognitio vt pronunciaretur quod opponeretur, sed non desiderabatur plenè ad hoc, vt pronunciaretur pro actore contra reum: & ideo in istum euentum videtur summatim cognitum: & propterea nō parit exceptionem rei iudi. in plenaria cognitione, secundùm do. Fran. & pro prædicta opi. facit etiam quod no. Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obli. in illo ar. si est cognitum semel in via excipiendi: & illud idem deducat per viam agendi. & etiam quod no. Spec. in tit. de excep. §. dicto. ver. sed nunquid attestationibus. sicut ergo variatur modus agendi de iudicio summario ad plenarium: ita modus excipiendi: vt no. gl. in l. j. ff. quorum bonorum. ad idem etiam facit quod no. Io. de Imo. in d. c. veniens. el. ñ. j. de testi. vbi dicit, quòd licet quis diceret plenè esse cognitum: & sic non esse summarium iudicium respectu probationum: tamen dicit ipse, quòd etiam in dicto casu, etiā respectu probationum potest dici summarium iudicium: quia in dicto iudicio, tanquam summario, non admittuntur exceptiones cōtra testes & attestata, secundùm eum. possumus ergo concludere quòd licet examinati fuerint testes mista virtute declinatorię tamen non fuit plenè cognitum: & ideo in vim peremptoriæ articulus iste iterum discutietur: & testes iterum examinabunt. per d. c. veniens. faciunt notata per Bar. in l. generaliter. §. nihil cōe ff. de acqui. pos. & dictam etiam opi. tenet Ioan. cald. in re pe. c. intelleximus. j. de or. cogni. per d. c. veniens. Si verò esset datus terminus ad opponendas omnes exceptiones lit. cōte. impeditiuas: tamen possunt opponi excep. prædictæ, non ad effectum impediendi processum, sed ad effectum perimēdi: & ideo nō tollitur exceptio, sed modus excipiēdi, nec plus debet operari lapsus termini, quàm oppositio: & non facta probatio ante litis contestatio. quæ non impediunt quo minus tales exceptio. possint opponi in vim peremptoriæ, vt dictum est. & hoc tenet Bald. in l. peremptorias. C. senten. rescin. non posse. versi. dubitatur de tali quæstione. & vide ad prædicta quæ latè dixi s. eo. ar. in ñ. q. prin. ver. sed aduerte, quia Specu. nam ibi. & hic dicta habent magnam consonantiā. & sic ex prædictis Deo duce, habes no. & plenè, & ordinatè expeditum. vñ. prin. ar. & materiam ipsam exceptionum peremptoriarum litis contesta. impeditiuarum, quæ materia satis est difficilis & dubia: & quā uis dicta materia etiam conueniret principaliter tit. de excep. tñ ego hic eam tractaui: quia etiam principaliter conuenit tit. nostro, quod manifestè patet per c. j. eo. ti. lib. vj.

¶ Octauo princi. ar. videndum est, qualiter litis contest. fieri debeat: & qualiter facta intelligatur tam in causa principali, quā in causa appellationis: & tam expressa, quàm tacita. pro cuius articu. faciliori & clariori doctrina prosequar infra scriptas. q. principales.

¶ Primò, quæ requirantur ex parte agentis ad litem expressè contestandam in causa principali.

¶ Secundò, vtrum ex parte accusatoris ad lit. contesta. sufficiat sola interrogatio, & responsio ad illam.

¶ Tertiò, vtrum ad litem contestandam requiratur animus cō testandæ litis.

¶ Quartò, vtrum exigantur verba, & ipsius actoris præsentia.

¶ Quintò, vtrum sufficiat rescripti præsentatio.

¶ Sextò ex parte conuenti generaliter quæritur vtrum requiquiratur responsio, & qualis.

¶ Septimò, vtrum ex parte conuenti sufficiat narrare negata duntaxat.

¶ Octauò, vtrum ad litem contest. ex parte conuenti exigatur animus contestandæ litis. & hoc tractabitur de protestatione, quòd non animo lit. contest. & de ipsius effectu.

¶ Nonò, quid si in petitione & in li. plura narrantur vtrū plures requirantur responsiones: & quid iur. si respōdetur ad vnū.

¶ Decimò, quid si plura narrentur & petantur in eo. lib. aliqua principaliter, & aliqua nō principaliter: & fiat negatio, vel cōfessio simpliciter.

¶ Vndecimò, quid si actor petat centum. & reus simpliciter negat, actor probat solùm de quinquaginta: an super illis videtur facta litis contesta. vt sequi possit sententia.

¶ Duodecimò, vtrum per confessionem rei conuenti inducat litis contestatio.

¶ Decimotertiò, vtrum per exceptionem peremptoriam inducatur litis contest. & aliquid tractatur de dilatoria.

¶ Decimoquartò, vtrum exigatur iudicis interrogatio: vel saltem præsentia.

¶ Decimoquintò, an requiratur quòd fiat à iudice pro tribunali sedente.

¶ Decimosextò, vtrum ad lit. contesta. exigat, quòd responsio fiat incontinenti: an verò sufficiat etiam si fiat ex interuallo.

¶ Decimoseptimò, vtrum dicatur fieri lit. contest. si reus respondendo dicit, nec nego, nec confiteor.

¶ Decimooctauò, quid si dicit, nolo: vel volo, cum aduersario litigare.

¶ Decimononò, quid si respondet, contendendum puto.

¶ Vigesimò, quid si reus dicit, cedo liti. vtrum inducatur lit. cō testatio.

¶ Vigesimoprimò, quid si respondet per verbum, dubito.

¶ Vigesimosecundò, quid si dicit, non præsumo.

¶ Vigesimotertiò, quid si respondens dicit, nec scio nec credo.

¶ Vigesimoquarto, quid si dicit, nō credo debere.

Vigesimo

a ¶ De materia vide in l. fundi. ff. de excep. rei iudi.

b ¶ De quo tamen dic vt per Alex. Ias. Rimanaldum in l. causas. C. de transac.

¶ Vigeſimoquintò, quid ſi dicit, tu mentiris.
¶ Vigeſimoſextò, vtrum per reſponſionem conditionalem inducatur lit. conteſta.
¶ Vigeſimoſeptimò, quid ſi verba non ſunt apta ad lit. conteſt. an pronunciatio iudicis pronunciantis lit. conteſt. ſufficiat.
¶ Vigeſimooctauò, vtrum iuramentum habeat vim lit. conte. & quando.
¶ Vigeſimononò, quid de contumacia.
¶ Trigeſimò, quando in cauſa interueniunt procuratores, qualiter per ipſos fieri debet lit. conteſta.
¶ Trigeſimoprimò, vtrum ad lit. conteſt. requiratur ſcriptura, vel quod redigatur in acta.
¶ Trigeſimoſecundò, vtrum exigatur ordo, & qualis.
¶ Trigeſimotertiò, bonam formam claram & apertam ipſius litis conteſta.
¶ Trigeſimoquartò, ſubñciam ſalutarem inſtructionem, tam ex perte actoris quàm rei.
¶ Trigeſimoquintò, dicam quid iuris. de cauſa appellationis.
¶ Trigeſimoſextò, dicam qualiter fiat tacita litis conteſta.

52 ¶† Primò igitur quæro iuxta præmiſſum ordinem, quæ requirantur ex parte agentis ad litis conteſt. faciendã. ſol. dic ꝙ in or
a dinarñs requiritur libellus[a] bene & ritè conceptus. facit tex. no ſter ibi, per petitionem in iure propoſitam. & quod dicit gl. no ſtra in prin. ad quod vide quę dixi in c. ñ. de lib. obl. in xñ. prin. ar. in ſummarñs verò, qualiſqualis petitio, ſecundùm do. Anto. hic. & idem tenet Cy. poſt Io. in auc. offeratur. C. de lit. conteſt. in fi. q. vbi dicit, ꝙ lit. cõteſt. nõ eſt legitimè facta: niſi præcedat lib. obla. & Hoſti. in ſumma eo. titu. §. ñ. & debet offerri in iudicio, vt hic in tex. dum dicit, per petitionem in iure propoſitam. & ſic non ſufficit quòd libellus mittatur ad domum: niſi etiam poſtea reiñceretur petitio in iudicio. facit quod no. Specu. in ti. de lib. peti. §. nunc videamus. ad fi. ad quod vide quod dixi in c. j. de libel. obla. ar. x. facit quod no. Bar. in l. j. C. eo. & etiam no. hic do. M. & quod dixi. s. in rub. arti. j. in diffinitione, & etiam tenet hic do. An. qui dicit ꝙ debet eſſe oblatus parti: nec ſufficit ꝙ ſit oblatus, niſi ſequatur reſponſio ad petitionem: quia res videtur eſſe deducta in iudicium per lit. conteſta. vt dicam in c. quoniam. in fi. j. tit. j. ar. x. per ſimplicem autem petitionem, vel per editionem actionis, res nõ videtur eſſe deducta in iudicio, vt dicit hæc glo. in prin. & ante obla. libel. non fieret lit. conte. per negationem vel confeſsionem. de quo dicam j. in xxxñ. q. Et ex prædictis ſequitur, quòd nõ ſufficit ſola narratio in libel. quia per ſolam narrationem & reſponſionem non inducitur lit. conteſt. vt hic. Aduerte tamen circa hunc paſſum: quia doc. ſunt varñ glo. hic ſentit, quòd non intelligatur facta lit. conte. Inno. vero dicit ꝙ licet in libel. ponatur ſola narratio ſine petitione: & reus reſpondeat fatendo, vel negando quod toleranda eſt lit. conte. vt res magis valeat, quàm pereat. j. de verbo. ſig. c. Abbate. & hoc procedit, ſecundùm Inn. quando agitur de iuribus incorporalibus, vel vbi agitur cõfeſſoria vel negatoria, ſubdit tamen quòd tutius eſt aliquid petere. Hoſti. voluit libel. in quo nihil petitur non eſſe recipiendum: cùm ſine petitione ſententia dari non poſsit. ff. communi diui. in l. vt fundus. nec in alio quàm petitum ſit, poſsit aliquis condemnari, vt dixi in c. licet heli. j. de ſimo. vnde reſpondetur iudex qui non in ſeruum petitum, ſed in eius condemnat: vt l. fi. C. de fideicõ. liber. tradit Henricus bohic in c. fi. j. de conſti. appo. & ſequitur do. Anto. & etiam hic do. meus per tex. noſtrum quem dicit hic apertiſsimè velle, dum exigit propoſitionem in iure propoſitam: & reſponſionem ſecutam. & per tex. in c. dudum. el. ñ. de elec. facit Cle. ſæpe. de verb. ſig. & c. qualiter. el ñ. j. de accu. qđ no. Inno. in c. in noſtra. j. de ſepul. & Io. de lig. in c. j. & c. in literis. j. de reſtit. ſpo. & hanc etiam opi. tenet hic Io. de Imo. ꝙ nõ ſufficit dicere, cõqueror[b] de tali qui debet mihi. x. ex cauſa mutui, ſed neceſſarium eſt quòd petam ipſum condemnari ad x. ꝙ iudex ad priuatam vtili non impartitur officium ſuum nõ petitum. s. de elect. c. innotuit. ad fi. & l. iiñ. hoc aũt iudicium. ff. de dam. infec. & iſta eſt cõis opi. & ad prædicta vide quæ dixi de narratione fienda. in c. j. s. de lib. obla. in xñ. prin. arti. q. vj. Sed tu aduerte, quia in contrarium fortiter tex. in l. j. C. eodem. vbi tex. videtur velle, ꝙ ad litem conteſtandam ſufficiat ſola narratio. & ad idẽ l. ñ. in prin. C. de iura. calum. & l. rem nõ nouã. §. patroni. C. de iudi. vbi tex. dicit, lis fuerit conte. poſt narrationem propoſitã: & contradictionem obiectam. Item in contrarium facit tex. j. q. iiñ. in c. quia præſulatus per quẽ ibi contra. voluit gloſ. & ad idem facit. ñ. q. j. c. notũ. & j. de cauſa poſ. in c. cùm eccleſia do. Mi. hic ad c. quia præſulatus. reſpondet, quòd loquitur in his in quibus exuberat officium iudicis. Ioã. de Imo. hic dicit ꝙ ad gl. d. c. quia præſulatus. poteſt reſponderi, ꝙ loquit in poſſeſſo. recuperandæ. in quo nõ exigitur lit. conte. ſubdit Hoſti. quòd hoc non tenet: quia etiã in eo exigitur. de quo dicam in c. quoniam j. ti. j. in iiñ. prin. ar. vel poteſt reſponderi ad illum tex. qui loquitur, quando factum proponitur coram Papa. de quo dicã in d. iiñ. ar. Item poteſt ſolui & quartò, ſecundùm Hoſt. & Archi. quòd ſuppleri debet ille tex. & intelligi quòd ibi facta fuit petitio. & ita dicit intelligendum. c. notũ. & c. cùm eccleſia. & ita arbitror poſſe reſponderi ad l. ñ. C. de iur. calum. ad d. §. patroni. & ad d. l. j. C. eo. debent tamen intelligi quòd ibi non interueniat ſola narratio, ſed etiam petitio, & ita debet intelligi quod tradit Bar. vbi dicit, ꝙ ſi actor narrauit ſolũ factum: puta, quia dixit narrata prout narrantur vera eſſe: & reus reſpondit tantùm ad factum: quòd facta eſt lit. conteſta. per tex. d. l. j. & aliorum iurium quæ dicunt lit. conteſt. fieri per narrationem negotñ: nec requirit de neceſsitate narrationem iur. Item quia ex facto ius oritur, vt l. ſi à plagñs. §. in diuo. ff. ad l. aqui. vnde
c ſuppoſita narratione facti[c] ſequitur etiam concluſio iu. & ſicvi detur ſentire Barto. quòd ſufficit ſola narratio. ſed dicit hic do. me. & bene, Bar. intelligi ſecundùm opi. ſuam, videlicet quãdo poſt oblatum libel. rite compoſitum: & narratur factum viua voce: vt fiat lit. conteſta. quo caſu, ſatis putat do. me. induci litis conteſtatio, ex quo per libel. apparet. At de modo petendi, facit quod dicam. j. in ſequẽti. q. ſed quando in libel. eſſet ſola narratio ſine petitione, procedat cõmunis opi. quò ad perſona. reſponſionem, quò ad narrationem, non fiat lit. conte. & ita ſentit d. A. & probat tex. noſter: quia per poſitionem narratur factum: & tamen non ſufficit ad litem conteſt. vt hic. & ſtatim dicam in ſequenti. q. & qualiter libellus debet continere petitionem, ſeu concluſionem, dixi in c. ñ. s. de libel. obla. ar. xñ. in xñ. q. prin. nec enim videtur ſufficere libellum porrectum in ſcriptis: quia libel. non loquitur. imò neceſſe eſt quòd actor contẽta in libel. proponat: & reus reſpondeat: & ſic videt verba ne-
53 ceſſaria. de quo dic vt dicam in iiñ. q. prin. † eſt ergo regulariter quòd dixi quòd parte actoris ad lit. cõteſt. non ſufficit ſola narratio: hæc tamen regula fallit in pluribus.

54 ¶† Primò fallit, quando talis narratio fieret poſt datũ libellum in forma, per ea quæ ſtatim dixi poſt Bar. & do. meum.

55 ¶† Secundò fallit, quando talis narratio fieret coram Papa: quia b illa ſola ſufficit ad lit. conte. quia Papæ preſentia ſupplet omnẽ defectum: vt l. omnium. C. de teſtamentis. & s. de tranſa. c. j. ſecundùm Inno. & hoc tenet curia: & ſequuntur hic Hoſt. Ioan. And. do. Ant. do. M. & Io. de Imo. & Spe. e. ti. §. ñ. in fi. & vide quòd dixi in c. j. s. de lib. ob. in v. prin. art. fallit. x. & vide quod dicam in c. quoniam. j. tit. j. in iiñ. prin. art. vbi dico, quòd coram Papa non eſt neceſſaria lit. conteſta.

56 ¶† Tertiò fallit, quando ageretur de electionibus vel prouiſionibus eccleſiarum, ſecundùm Hoſt. hic. tu dic ꝙ in talibus eſt neceſſaria lit. conteſt. vt dicam in d. iiñ. arti.

57 ¶† Quartò, fallit in ſpiritualibus: & cùm agitur inter religioſos, ſecundùm Hoſt. & do. Anto. hic, per c. dilecti. s. de iudicñs. loquitur tamen Hoſt. ſub dubio forſan.

58 ¶† Quintò fallit, quando agitur de iuribus incorporalibus, ſeu negatoria, ſeu confeſſoria: quia tunc ſufficit ſola narratio: & ꝙ reus reſpondeat negando, vel confirmando, ſecundùm Inno. & d. A. hic.

59 ¶† Sextò fallit in libello in poſſeſſorio, ſecundũ aliquos. no. gl. j. q. iiñ. quia præſulatus. & ſic intelligit do. An. facit d. c. cùm dilecti. & c. cùm eccleſia. de cauſa poſ. & quod dixi. s. in ſolu. d. c. ad quod vide quæ dixi in c. ñ. de lib. obla. arti. xñ. q. xñ.

60 ¶† Septimò fallit in his caſibus ſeu cauſis, in quibus exuberat officiũ iudicis: quia tunc ſufficit ſola narratio ſine petitione. & ſic procedit tex. in d. c. quia præſulatus, ſecundũ aliũ intellectũ.

61 ¶† Octauò fallit in cauſis criminalibus, in quibus videtur ſufficere ſola narratio facti abſq; petitione. ad quod vide quæ dixi in c. qualiter. j. de accu. el ñ. in xj. arti. q. lxvñ. & ad intellectum prædictorum vide quæ dixi in c. ñ. s. de lib. ob. in xñ. prin. arti. in xñ. q. princ. per omnes q. ſuas. & adde quæ dicam. j. eo. ar. q. viij. vbi tractabo vtrum ex parte rei ſufficiat reſponſio ad ſolam narrationem.

62 ¶† Secundò principaliter quæro, vtrum ex parte actoris ſufficiant ad litem conteſta. ſolùm interrogationes, ſeu poſitiones & rñſiones ad illas. ſo. tex. eſt hic, ꝙ nõ, ꝙ etiã ꝓbaẽ ex his quæ ſuperius dicta ſunt: nec ob. ꝙ per poſitiones & reſponſiões ad eas, videaẽ facta lit. cõte. quia poſitiões fiũt ſuper intẽtione actoris: & rñſiones cõtinent, aut cõfeſsionem aut negationem. & ſic vr̃ inducta lit. cõteſt. cùm conte. ſit ſimul. atteſtatio: quia ad hoc rñderi põt, vt dicit gl. noſtra in prin. quia lit. cõte. eſt fundamẽtum & principium litis. & ideò ea ceſſante, ceſſat ſupficies: quia vbi principiũ ceſſat, ceſſat ẹdificiũ. j. q. j. cũ Pau. litis eñ conte. requirit formalẽ petitionẽ, & rñſionẽ ad illam: & hinc eſt ꝙ ex ſola petitione nõ inducitur: ſicut nec ex ſola reſponſione, ſi nõ

a ¶ An & qñ requiraẽ libellus, ponit Bar. Bald. Iaſ. in l. nec quicq̃. §. vbi decretũ. ff. de offi cio Præto.

¶ Et pro hoc facit, quia potiſsimũ in hac materia eſt cõcluſio, vt no. in c. dilecti. extra de iud. vbi do. Abb.

c ¶ Et quæ dicãtur iuris & facti, põit Bal. in tit. de pace conſtã. in verbo, criminalib9. & in c. ſæpe. de appel.

apparet petitio.licet quidē adsit posītio: vel etiam si appareat petitio,sed non ad petitionem,sed ad petitionē sit facta respon sio.hoc gl.probat ex diffinitione de qua dixi s̄.in rubri. artic.j. Item quòd per positiones,& responsiones ad illas non fiat lit. contest.glo.nostra in ver.& potest esse ratio. probat: quia ille qui ponit aliquod factum vel dictum,nihil petit ab aduersario: nec etiam ostendit per hoc velle agere:& ideo propter hoc nō posset ferri sententia condemnatoria,vel absolutionis: cùm ni hil petitum sit per positiones,sed solùm ostendat aliquid factū dictum,vel promissum:& sententia semper est formanda,secū dùm agenda,vt in c.qualiter.el ñ.j.de accu.& c.licet heli.j.de si-mo.Item mouetur glo.quia interrogationes,positiones, & re-sponsiones aliquando fiunt ante lit.contest.vt latius dicam.j.in tit.de confes.& per tales interrog.& positiones,nulla fit conde mnatio:nisi postea sequeretur lit.conte. super petitione acto-ris,vnde concludit glo.nostra,quòd per solas positiones & re-sponsiones non fit lit.contest.Item tenet Hostiē.hic:mouetur: quia lit.contest.est iudicij fundamentum, positiones & respon siones sunt suæ parietes ad ædificium: & similiter testium & productiones instrumentorū:& aliæ probationes.& sic sequi-tur quòd differunt:sicut ędificium & fundamentum vnde vnū non operatur effectum alterius.Item sicut vna est lis: ita vnica debet esse lit.contest.sed si per positiones & responsiones fie-ret lit.contest.sequeretur quòd tot essent contest. quot positio nes & responsiones.ar.c.in genesi.s̄.de ele.Item lit.contest.con firmatur,& tractatur in hoc tit. de confes. & sic apparet quòd sunt diuersa.& hoc tenet idem Host.in summa,eo.ti.§.pe.fate tur tamen Host.hic & in summa eo.ti.§.& quādo.ver.fi. quòd si positio fiat generalis de omnibus quæ continentur in libello: & ad illam fit responsio negando vel affirmando, quòd facta est lit.contest.quia tunc talis positio firmat per hunc ti.& non per ti.de confes.inducit opp.ar.per l.fiis qui ducenta.§.fi.in fi. ff.de rebus dub.vbi tex.dicit,exprimat eorum quæ obiciūtur quid non feci.i.nihil eorum feci.q.d.quod omnia negent: nec ob tex.noster:quia debet intelligi de singularib⁹ positionibus quod patet in prin.ibi,quibusdam positionibus &c.q.d.quòd tex.loquitur de pluribus & singularibus:non de vna vniuersa-li.& tangit Spec.e.tit.§.ñ.ad fi.imò plus dicit Hostiē.quòd sine tali generali petitione deleui lis non contestetur.nam aduenie-te,die sicut consuetum est,dato termino ad deliberādum,debet iudex primò interrogare actorem,vtrum proposita in lib.cre-dit esse vera:& petita fieri debere: reo conuento postea confi-tente vel negante.& hoc est quod dicit tex. per petitionem in iure propositam,& responsionem secutam.q.d.non sufficit q actor offerat libellum in scriptis:quia libel.non loquitur,sed ne cesse est quòd proposita in libel.proponat: & sic opus est ver-bis.ff.de verbo.obli.in prin.C.de vsu.l.j. & locum habet illud, ętatem habet de se loquatur.de consec.di.iiij.c.cum propagu-lis.si ergo detrahitur petitio proposita,aut subtrahitur respon sio quæ sequi debet:non fit lit.contest.sicut dicimus in simili de baptismo.j.q.c.detrahe.& probatur secundùm Hostien. in l.j. C.eo.dum dicitur,inter editam actionem & lit.conte. multum interest.lis enim tunc videtur contestata:cùm per narrationem negotij super plenè factam à partibus, secūdùm quod supplet ipse iudex,causam audire cœperit.q.d.non eo ipso narrante & loquente,& reo respondente fit lit.contest.ad idem.l.ij.C. de iu ramen.calum.& c.dudum.el ñ.de elec.& c.præsentium.§. præ terea.de testi.lib.vj.& subdit.Hostien.quòd non refert, an iudi ce interrogante hæc fiant: vel an partes hoc faciant iudice sedē-te pro tribunali,& authorizāte,vt l.si sine.j. responso.ff.de in-terro.actio.ita quasi formaliter dicit Host. & formaliter recitat & residet Ioan. And.hic.& sic patet secundùm Host. & Ioan. And.quòd licet per positiones particulares,& respōsiones ad eas non fiat lit.contesta.tamen secus in positione generali,quæ fit de contentis in libel. & responsione ad eam. & hanc etiam opi.tenet Bar.in l.j.C.eod.sicut enim in istis prælijs corporali-bus inter famulum & famulam non appellatur prælium: sed baldalucum:sed quādo tota massa,vel totus exercitus vtriusq; partis inuicem confluit:appellatur prælium:ita per positiones particulares,& responsiones non fit lit.contesta.sed per narra-tionem negotij vniuersalis,& responsionem ad illam,vt l.j. C. eo.Spec,verò eo.tit.§.nunc dicamus.versi.& no.finaliter distin guit,quòd aut in positione ponitur nudum factū. & ad ipsum respondetur:vt puta A. ponit quòd ponit centum mutuò. B. sed B.negat quod positum est: & tunc non fiat contesta. aut ponit factum & ius:verbi gratia.A.ponit se dedisse centū mu-tuò B.quæ ipse B.eidem debet,sed B.respondet non esse ve-rum:& tunc fiat lit.contest.arg.l.si pater.cum seq.ff. de hæredi bus insti.& est pulchra consideratio & legitimatio, secundùm do.A.& tamen sibi non placēt quæ statim dicam.Cy.verò in l. j.C.eo.in iij.dicit,q; ex quo præcessit petitio & responsio ad positiones,explicitè cōtinentes factum,contentas in petitione inducit lit.conte.aliàs secundùm Cy.lex esset imposita verbis & non rebus.contra.l.ij.C.cōia de leg.Sed gl.hic in fi.sentit cō trarium inquātum dicit quòd licet petitio fuerit oblata: tamen per positiones & responsiones postea factas nō inducitur lit. contest.& hoc magis videtur placere do.Anto.hic,nisi dictum Cy.restringat,quando positio fieret incōtinenti post datum li bellum:& illi respondet non dato termino ad deliberandum, vel positiones faciendum:quia tunc quando fit non dato ter-mino ad probandum,vel positiones faciendum: censetur fieri solùm propter libel.& animo cōtestandi litem.& quia quæ in-continenti fiunt,videnter inesse,vt l.lecta.§.dicebam.ff.si cer.pe. & s̄.de elec.in c.officij.vel intelligat,prout dixit Guil. de cu.in d.l.j.quando post libellum porrectum rite formatū, fuit facta positio:quæ se referat ad libel. vt quia dicat in vna positione, ego pono illud quod narraui ī libel.vel melius si diceret, quòd contineret in libello:tunc enim inducitur lit.conte.quia se retu-lit ad lib.& sic videt negare contēta in lib.arg.aut. si quis in ali quo.C.de eden.& c.inter dilectos.de fide instru. & l.miles.§.j. ff.de re iud.nec placet.d.A.dictum Spe.si loquimur in iudicijs ordinarijs:sed posset procedere in summarijs, in quibus suffi-cit qualis qualis postea.ad quod vide quæ dixi in c.j.s̄.de libel. ob.in v.prin.arti.fal.j.& ij. & pluribus sequentibus zab.hic se-quitur opi.gl.dicens quòd idem sit dicēdum de positione gene rali in qua videntur subesse rōnes,de quibus in positionib⁹ spe cialibus:maximè cùm per positionem quæ fit enunciatiuè, nil petatur.subdit tamen quôd dictum Hosti.procedit ad bonum sensum:quia talis positio generalis referens contenta in lib.cō-tinet etiam petitionē,sicut ipse libellus.ita expresse dicit Host. in summa eo.ti.§.& quando.in fi.quia tunc simul & semel rñ-detur narrationi & petitioni,sicut dicitur.s̄.de elec.c. in genesi. & idem dicit Spec.e.ti.§.ij.ver.quid si plusq̄.Ioan.de Imo. di-cit quòd de rigore,verior est opi.gl.quàm Hosti.nec obst. tex. dum dicit,per positiones.& sic loquitur in plurali:quia habuit respectum ad communiter accidentia.arg.l.nam ad ea.ff.de le-gi.quia communiter plures & distinctæ fiunt positiones. Do. me.hic simpliciter dicit sequendam opi. glo. nostræ in fine.vt nunquā inducatur lit.contesta.per positiones & responsiones, quod intelligat,siue fiant generales:siue particulares. intelligen do tamen de veris positionibus.mouetur:quia positiones fue-runt vsu introductæ ad faciliorem litium exitum: propter ha-bendas confessiones:& vt actor releuaretur ab onere proban-di,vt est tex.in Clemen.sæpe.de verbo.significa.nō ergo fiunt ad consequendum petitionem: cùm verba sint assertiua & nū ciatiua:& sic non debent operari effectum petitionis. arg.c. si-gnificauit.s̄.de appel.sed in libello actor narret factum in libel lo contentum:& reus respondet:tunc fatetur ipse quòd induc-itur litis contesta.& sic intelligitur tex.& Barto.in d.l.j. & sic potest procedere opi.Hosti.dum loquitur de positione gene-rali.ista tamen fuit opi.& intellectus ipsius Hostien. Specu.& zaba.vt dixi:secus si eam faceret per modum positionis,peten do interrogari partem de veritate: iuramento præmisso: tunc enim intendit probare,seu releuare se ab onere probandi:non autē petere.tex.noster in decisione non se refert ad positiones particulares,sed generaliter dicit quòd non per positiones, & responsiones ad eas fit lit.contesta.sed per petitionem in iure propositam,& responsionem secutam. & idem dicit tex. in c. dudum.s̄.de elect.responsio ergo debet fieri ad petitionē: quia ille qui petit,dicit se velle litigare:& respondendo ad eam.ha-bemus contestationem.i.simul attestationem.& sic non placet do.me.dictum Spe.nec Cy.nec Guil. ¶ Et ex prædictis ego ar bitror concludendum,quòd quando positio habet admissam petitionem,& per responsionem ad ta lem positionem fieret li tis contesta.Sed aduerte circa prædicta:quia glo. magna super verbo,iustitiam.in aut.de triente & semisse.§.illud quoq; in iu-dicijs.colum.ij.sentit,quòd per responsionem ad positionem li tis præparatoriam,inducatur litis contest. verbi gratia,si inter-rogetur quis,an possideat:& respondit se non possidere. hoc tamen reprehendit Iaco.de Are.mouetur: quia dicendo se nō possidere:non est causatus animus contestandæ lit. sed exclu-dendi iudicium,quam rationem etiam sequitur Gul. de cuneo. quia,vt dictum est,per positiones & interrogationes non fit li-tis contesta.Barto.verò in d.§.illud.dicit, quòd glo.illa proce-dit pro supposito,quòd debeat fieri lit.contest.quia tunc vide-tur facta eoipso quòd etiam facta interrogatio an possideat, & negatur:quod tamen videtur intelligere,si præcedat petitio. Ange.verò ibi dicit,quòd omnis responsio interrogationi con traria,in dubio inducit lit.conte.præsuppositio quòd in respon sione non sit dictum quòd animo litis contestandæ.Sed tu ad-

uerte:

uerte:qa hic oritur duplex dubitatio. Prima, vtrum ſuper interrogationibus que fiunt ad præparationem iudicij, debeat lis conteſtari. de quo dicam in c. quoniam. j. titu. j. Secunda dubitatio eſt, vtrum poſito ꝙ neceſſaria ſit li. conteſtatio, an per dictam negationem poſſeſsionis inducatur litis cõteſtatio, & erbitror ꝙ ſi per negationem deueniatur ad controuerſiam iudicialem, aliqua admiſta petitione actoris, cum interrogatione inducatur litis conteſtatio: aliàs ſecus.

¶ Tertiò q̃ro an ex parte actoris ad lit. conteſta. exigatur animus. ſol. dic vt latius dicam. j. in. viij. q. princ.

63 ¶† Quartò principaliter q̃ro, vtrum ad lite. conteſtandam exigantur verba ipſi⁹ actoris preſentia. ſo. Ho. hic tenet ꝙ exigãtur verba: & ꝙ non ſufficiat oblatio libelli, & reſponſio ſubſecuta. ſed oportet quòd poſt obl. lib. per ipſum actorem iudice ſedẽte pro tribunali, ſeu per ipſum iudicem reus interrogetur, an credat prꝓpoſita in libel. eſſe vera. & ad hunc intellectum nititur Hoſti. adducere l. j. C. eod. & idem etiam tenet Specu. co. ti. §. & quando. ver. ſed nunquid me abſente. per l. certum. §. ſi abſente. ff. de confeſ. Pet. verò in l. edita. C. de eden. dicit, qd̃ lit. co teſt. poteſt fieri abſente actore per auc̃ qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. quia ſtatim dato libello, & ſic propoſita facti narratione, actor eſt obligatus liti: & ſic ex parte eius lis eſt cõteſta. Iac. bu. in d. l. j. C. eo. tenet contrariũ & Bar. ibi dicit ꝙ oẽs Doct. tenẽt contrarium: qa hoc videtur contra tex. illius l. j. qui videtur requirere p̃ntiam actoris & rei. & dicit ſpeciale eſſe in d. auc̃. qui ſemel. qd̃ peruenìatur ad ſn̄iam lite non conteſt. ſicut quandoqꝫ in libello corporali poteſt quis ſine pugna aduerſarium ſuum vincere ex eo: ita ſine libello lit. conteſta. q̃ñqꝫ aduerſarium ſuum vincere: vt in caſu d. auc̃. qui ſemel. vbi ponitur caſus ſpecialis: & ſic regula eſt in contrariũ nam ſicut ſi vna partium tantùm eſſet in campo, non poſſet dici prælium: ita ex vna parte tantùm altera abſente, non poteſt lis conteſtari: imò plus dicit ibi Barto, quod per narrationem & reſponſionem facta ex interuallo, non inducitur lit. conte. quia in lit. conteſta. quaſi contrahitur: vt in l. iij. §. idem ſcribit. ff. de pec. Sed contractus, vel quaſi impediuntur propter temporis interuallum inter interrogationem & reſponſionem, vt l. j. §. j. & l. continuus. ff. de verbo. oblig. Item ſicut videmus in corporali prælio, ſi vnus hodie veniret in campum, & poſtea diſcederet: & alius cras: non dicitur prelium inter eos: ita ex interuallo non poteſt dici lit. conteſta. Item hæc duo, de parte abſente & de interuallo, probantur ex ſignificato nominis. litis enim conteſtatio dicitur à con. qd̃ eſt ſimul. et teſtatio, quaſi ſimultanea atteſtatio in lite. vt dixi in rub. ar. j. ſed ex interuallo, vel inter abſentes, non poteſt dici iſta ſimul atteſtatio interuenire, ſecundùm Barto. in d. l. j. Bald. etiam ibi tenet prædictam opi. triplici ratione. ¶ Primò: quia ſicut confeſsio facta abſente parte non inducit litis conteſt. vt d. §. ſi quis abſente. de quo latius dicã j. ti. xij. q. prin. ita nec negatio: quia negatio facta abſente parte nihil operaẽ. ¶ Secũdò quia certum eſt ꝙ in authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. reus comparens contradicebat libel. & tamẽ tex. ibi dicit ꝙ proceditur lite non conteſta. ergo contradictio facta parte abſente non inducit lit. conteſt.

¶ Tertiò mouetur per vltimum ar. Barto. & iſta fuerunt prima motiua originaliter Iac. but. Sed contra, vtrunqꝫ dictum tenent d. de Ro. deci. clxviij. aliàs. cccxlij. aliàs ccclxxxij. aliàs cccxxvj. vbi ſic formaliter dicunt ꝙ ſi dato libello per actorem petatur reus compelli ad rñdendum libello: & reus reſpondeat partem cõfitendo, & partẽ negando ꝙ licet tẽpore talis reſpõſiõis rei

ſam proſequi:non videt perſtitiſſe in voluntate priori.ſ. eſſendi in lite cū reo,aut poſt contradi.ſeu nega.rei comparet actor. & proſequitur in cauſa,faciendo acta quę ſolita ſunt fieri poſt litis conteſta.ac ſi lis eſſet conteſt. & tunc procedat opi. do.de Ro.& ratio fit differentiæ:quia licet voluntas ſemel poſita prę ſumatur durare,vt dixi,& probatur in l.lucius.ff.de lega.ij.& l. is qui.ad fin.ff.ex quibus cau.maio.& l.cùm tacitum.ff.de proba.tamen in caſu primo ex actibus ſequentibus illa voluntas præſumitur mutata,ſed in caſu ſecundo,præſumitur durare.faciunt nota.in l, ſed & Iulianus.§.proinde.& §.interdum. ver. ſed ſi ab initio.ff.ad mace.& l.ſi ventri.in fin.ff.de priuileg. credi.in quibus iuribus apparet quòd per facta vel non facta ſequentia,ſeu ex poſteriori euentu, declaratur voluntas præcedens.ad idem quod nota.in lege quædam.ff.de rebus dubijs.& l.poſt contractum.ff.de rela.& prædicta notabis:quia nouiſſima ſunt.Si verò loquimur in criminalibus,quamuis id quod fit in iudicio non ſumat effectum,niſi aduerſario innoteſcat.in authen.de tempore non ſolu. pecu.§. conteſtationem. colla.vij. tamen ſi accuſator tempore quo produxit accuſationem aſſeruit ipſam eſſe veram:& iurauit de calumnia:& reus citatus cō paruit:reſpondet & iurat de calumnia:quamuis accuſator tempore reſponſionis eius non fuerit præſens:tamen facta eſt litis conteſtatio:vt no.in c.prout.j. de dolo & contu.nam in criminali abſente accuſatore iudex poteſt ex officio procedere, & interrogare:vt l.ij.C.de aboli.& l.quamuis.C. de adulte. tradit Barto.in l.is qui reus.ff.de publi.iudi.& Bal.in l.j.C.qui accuſa. non poſ.ver.ſed hic occurrunt.& idem tenet Bal.in l.j.C. eod. allega.tamen in contrarium l.abſentem.ff.de pœn. vbi dicitur, quòd ordo cauſarum criminalium redactus eſt ad inſtar ciuilium. ſic videtur idem dicendum.Sed poteſt reſponderi, licet ipſe non reſpondeat,quòd redactus cum dicta qualitate iudicis ſupplentis abſentiam accuſatoris.& adde ad declarationem, quæ dixi in rub.in primo arti.ver.intentione ſua inſiſtente.

66 ¶ †Quintò quæro vtrū ex parte actoris ſufficiat reſcripti præſentatio ad lit.conteſt.So.tex.videtur ſentire quòd ſic, in c.ij.j. de dila.dum tex.ibi vult,quòd poſt præſentationem reſcripti procedendum ſit ad examinationem cauſæ, quæ examinatio non poteſt fieri lite non conteſta. ſo.Hoſtiē. & Doct. communiter tenent contrarium.vnde dicunt,quòd ille tex.debet intelligi,ſi modò procedat libel.litis conteſtatio.& iuramentum calumniæ.& ita tenet ibi domi. Ant.& do.me.ad quod vide quæ plenè dixi in c.ij.de lib.ob.in xij.princi.articu.q.xvj.ver.ſexta regula.

67 ¶ †Sextò quæro ex parte conuenti generaliter,an ad litis conteſta.requiratur reſponſio : & qualis.So.tex. iſte probat quòd ſit neceſſaria.& ad idem tex.in l.rem non nouam.§.patroni.C. de iudi.& l.ij.§.j.C.de iura.calum.Non ob.in l. vnica.C. eodē. vbi tex.dicit,quòd per narrationem fit litis conte. nec aliquid dicit de reſponſione:quia ille tex.debet ſuppleri per aliqua iura,ſcilicet per narrationem & reſponſionem. eſt ergo neceſſarium quòd per ipſum reum fiat reſponſio: & ſic actor & reus atteſtantur eſſe in lite,contradicendo vnus alteri:quia conteſtatio eſt ſimul atteſtatio,vt ſæpius dictum eſt.Et quamuis Ange. dicit quòd omnis reſponſio contraria ad interrogationem,inducit litis conte.vt ipſe no.in auc.de trien.& ſemiſ.§.illud.el.iij.tamen iſtud non eſt ſimpliciter verum vt ex j.dicendis apparebit:niſi intelligas quòd ſit contraria reſponſio ad petitionem, ſecundùm ea quæ j.dicam. Ad quod vide quod dixi. ſ. in j.q. prin.iſtius arti.in prin.debet ergo ad hoc vt per reſponſionem rei inducatur lit.conte.ſequi apta reſponſio ad lit.conteſt.vt ex ſ.dicendis clarius apparebit ſingulariter.

¶ Septimò quæro, vtrum ex parte conuenti ſufficiat negare narrata dūtaxat,vel ſufficiat negare petita tantūmodo,vel exigatur vtrunq;.Sol.ex his quæ dixi.ſ.e.ar.q.j. videtur quòd nō ſufficiat negare narrata dūtaxat.Sed aduerte: quia Innocen.& Hoſtien.& Io. And.formant q.quid ſi reus reſpondet negando tantum ius,vel negando narrata,vel cauſam tantùm: an inducatur lit.conte.Exemplum primi.petis à prælato centū occaſione mutui.Prælatus reſpondet,nego pecuniam in vtilitatem eccleſiæ verſam:vel quod petis nō deberi tibi de iure.& ſic non negat narrata,ſed tantū reſpondet de iure.Exemplum ſecundi,quādo negat tantū cauſam,ſeu narrata.puta,nego te mutuaſſe.& in hac quæſtione Doct.communiter tenent, quòd ſi reus negat tantū cauſam,ſeu narrata:puta,mutuaſſe quòd lis intelligatur conte.quia ſufficit alterum tantùm negare: quia cùm ex cauſa propoſita,& non ex alia ius competat petenti: negās cauſam,puta mutuum,dicit ſe per conſequens ex mutuo nō teneri.& ſic per conſequentiam negat eſſe ius : & petitioni dicitur reſpondere.Nec obſtat ſi dicatur quòd alia eſt cauſa,& alia actio.de quo dixi latè in c.ij.ſ.de libel.oblatio.in xij. principali articu.q.x.& xj.quia ſi ſit alia,non tamen eſt aliud quò ad eſſe actualem ſubſtantiam:quia vbi cauſa eſt bona,ibi eſt recta petitio:& econtrà.& remittit Hoſtien.ad ſummam in titu.de libel. oblatio.§.quid debeat.ver.alij dicunt.& ſic ſufficit quòd reſpō deatur tantùm narrationi & facto:licet non reſpondeatur conclusioni.Idem tenet Guil.in l.vnica.C. eo.& l.edita.C.de eden. Et idem dicendum quādo ſolùm reſpondetur de iure:quia negando conſequens, videtur negari antecedens. Et idem etiam tenet Specu.eo.titu.§.ij.verſi.ſed nunquid per reſponſionem. vbi dicit quòd ſi petis à me fundum quem aſſeris me tibi vendidiſſe:& ego reſpondeo quòd non competit prædicta petitio fundi:vel non debeo tibi dare,aut tradere:quia in dicta venditione non fuit debita ſolennitas obſeruata, quòd per hanc reſponſionem ſit lit.conteſta.ſecundùm do.me.& do. Anto.hic. & idem videtur ſentire Bar.in d.l.vnica.C.eo.vbi dicit,quòd ſi actor narrauit tantùm factum,puta dicendo narrata prout narrantur,vera eſſe.& reus ſolùm reſpondet ad factum,quòd inducta eſt litis conteſtatio,per illam.l.j.quæ de neceſsitate non exigit narrationem iuris.Item hoc probatur per l.ij.§.j.C.de iuramento calumniæ,qui tex. loquitur magis generaliter per verbum,narrationem vel reſponſionem,nec dicit de narratione facti,nec iuris:& ſic vtraq; poteſt intelligi.Et ad idem tex.in legem nouam.§.patroni.C.de iud.qui etiā tex. generaliter loquitur dicens,poſt narrationem propoſitam, & contradictionem obiectam.& non dicit,facti vel iuris.Quidam tamen voluerūt vt referunt Cy.& Barto.in dicta lege vnica. quòd non ſufficit ſimpliciter negare:niſi dicat,& petita fieri non debere : quia ſicut condemnatio procedit ex officio iudicis : ita & abſolutio. Sed iudex condemnare non poteſt,niſi ab eo petatur in libello. ff.de damno infec.in l.iiij.§.hoc autem iudicium.ergo ſequitur quòd abſolutio fieri non poterit:niſi reus conteſtando litē hoc petat à iudice:maximè cùm omnis ſententia debet eſſe conformis petitioni:vt in capitu.licet heli. de ſimonia. & hæc opinio communiter non tenetur:ſicut videtur ſufficere ſola contradictio,ſeu negatio facti:quia ex facto ius oritur:vt l.ſi ex plagijs §.in cliuo.ff.ad l.aquil.& l.j.§.j.ff.ad turpil.vnde præſuppoſita narratione facti,ſequitur concluſio iuris. Item ex parte rei propoſita conditione facti,ſequitur iuris conditio : quia actore factum nō probante,reus abſoluitur,vt l.qui accuſare. C. de edē. & in c.inter dilectos.in fi.j.de fide inſtrumen.facit etiā ad prædicta.c.querelam.ſ.de elec.argumen.c.cum ad ſedē.j.de reſtitu. ſpolia.Et ſimiliter ſubdit Barto.ſi actor narrat ius : reus econtrà negat illud ius:verbi gratia,proponit actor.dico fieri debere petita:reus negat petita fieri debere quòd inducitur lit. cōte. & idem ſentit gl.in d.l.vnica.in exemplo quod ponit, ſi actor dicit,debes mihi x.quia debere ſignificat obligatum eſſe:& ſic eſt iuris.inſti.de obli in prin.& ſi reus hoc negat:inducit lit.cōteſta.pro quo dicto Bar.alleg.tex.in c.ad audientiam.j. de præſcrip.ibi,nulla ratione debere.mouetur Bar.quia ad propoſitionem conſequentis,ſequitur poſitio antecedentis:vt l.pro hæredē.§.papinianus.& l.illud.ff.de acquirē.hære.quare cùm narro ius,video narrare illud factum ex quo ius oritur:& pari ratione idem dicendum reo hoc negante. & ex eadem ratione dicit Barto.idem eſſe,ſi actor narrat factum:reus reſpondendo negaret ius:ſatis videtur ad propoſita reſpondiſſe : & induceret lit. conteſta.argu.l.quæ extrinſecus.§.fi.& l.ſi ſub vna.in princ.ff. de verbo.oblig.& ſequitur hic do.Anto. & idem in effectu.licet ſub breuibus voluit Bal.in d.l.vnica.C.eo.q.viij.qui allegat ad hoc quod no.in l.age.C.de tranſact. & l.edita.C. de eden.in opi. Vgulini.Sed tu aduerte;quia hæc procedunt in ciuilibus: in criminalibus verò dicit Bart.in l.j.§. accuſationem.ff.ad turpil.quòd non admittitur reſponſio rei negantis ſe culpabilem & quòd iudex non debet admittere talem reſponſionem:quia reus debet reſpondere ſuper facto:vtrum fecit, vel non fecit id ſuper quo accuſatur:non autem vtrum illud ſit culpabile, vel non:quia hoc ſpectat ad iudicem:vt d.l.j.in prin.& d.§. accuſationem.facit quod no.in c.fina.j. de pur.cano. & ſequitur Bal.in d.l.vnica.C.e.q.viij.quod eſt perpetuò notandum:quia quotidie contingit in practica : dicit hoc ſingu.Hoſtien.quòd ſi libellus eſt ineptè formatus,poteſt reus dicere,confiteor narrata,ſed dico petita fieri non debere. Et ita dicit ſe de facto in quadam cauſa feciſſe & obtinuiſſe.& ſequuntur Ioan.Andr.& do.Anto.& do.meus hic.Item aduerte quòd prædicta procedunt per negationem vel contradictionem circa merita cauſæ: aliàs ſecus.Et ideo ſi reus dicat iudicem incompetentem,actor competentem : non dicetur lis conteſtata. quod intellige quò ad merita.nam quò ad ipſam dilatoriam tantùm eſt lit.cōte.tenendo quòd exigatur litis conteſtatio in talibus,aut ſimilibus. de quo dicam.j.titu.in c.quoniam.in iij.prin.ar.& tenet hic do. Anto.Ad quod etiā allego quod ſenſit gl.in l.j.C.e.facit etiam

quod

quod no.glo.magna in auᵗ. de trien.& ſemiſ.§.illud. quinimo dico,quòd etiam ſi fieret negatio principaliter ad petitionem, ſed non fieret reſpectu meritorum cauſæ: ſed ſolùm ad excludendam iuriſdictionem:puta,agi ratione contractus celebrati: vel delicti commiſsi in alieno territorio,licet negetur cõtractus vel delictum in illo territorio ad excludendum iuriſdictionem illius iudicis:vel etiam ſi reus negaret narrata,prout narrantur, vera eſſe:non inducitur litis cõte.ſecundùm Hoſtien. Io. And. do. Ant.& Do.me.in c.ſi clericus laicum.s̃.de foro cõpe.quinimô ibi ſingulariter dixi,q̃ ſi iń libello eſſent narrata plura : & inter alia aliqua qualitas tribuens iuriſdictionẽ,quæ etiã reſpiceret merita cauſæ:vt in exemplis ſuperius poſitis,& ſimilibus quòd ſi comparens negaret narrata prout narrantur,vera eſſe: & petita,prout petuntur,fieri debere:non propterea dicitur facta lit.conte.quod eſt ſingulariſsimũ. Ad quod oĩno vide quæ dixi in.d.c.ſi clericus laicũ.in x.prin.ar.vlteriꝰ aduerte etiã,quia inquantũ ſuperius dixi,q̃ ad lit.conte.ſufficiat negatio,ſeu cõtradictio ad narrationem ſeu factum:hoc procedit,quando libellus contineret non ſolùm narrationem,ſed etiam petitionẽ: ſecus autem ſi contineret ſolam narrationem:quia tunc per reſponſionem,& contradictionem ad narrationem,non fieret litis conte.vt dixi s̃.eo.arti.q.j.

68 ¶†Octauò quæro,vtrum ad lit.conteſt. inducendam requiraᵗ animus conteſtandi litem.So.glo.noſtra hic vult,q̃ fiat animo litem conteſtandi.vnde infert, q̃ ſi reus reſpondeat ſaluo iure ſuo,& ſine ſuo præiudicio:non animo litem conteſtandi.lis nõ erit conteſtata. Sed aduerte:quia iſtud procedit,quando appareret de ipſius intentione q̃ actus fieret animo non conteſtandi litẽ:vnde pro clariori deciſione iſtius. q. diſtingue duo mẽbra. ¶Primum,quãdo ſumus in dubio:quia reus ſimpliciter reſpõdet:nec apparet de ipſiꝰ animo:vtrũ reſpõdeat animo litẽ cõte. ¶Secundò,qd iuris qñ exprimit q̃ animo litem cõteſt.vel animo non cõteſt.litem.Quò ad primum membrum tex.in c.pe. j.de iura.calũ.videᵗ requirere q̃ ad litem cõte.vltra petitionem & reſponſionem exigatur quædam interrogatio:ſeu reſpõſio animo litem conteſt.vt ibi no.do.Ma.Hoſt.in ſum.eo.tit.§.fi. in fi.dicit q̃ ſi nihil exprimat,videtur lis conteſtata.arg.ff.de cõdt.inde.l.quod quis.& ff.de verb.obli.in l.quicquid aſtringẽdę. & C.de condi.ob cau.in l.ſi repetendi.&remittit ad no.in ſum. in ti.de conſti.§.quando conſtituto.ver. quid ſi proteſtatio. & idem tenet Spe.eo.ti.§.ij.ver.quid ergo ſi proponuntur. qui dicit q̃ Domi.de Rota deci.xij.concludunt,q̃ ſi reus reſpondendo libello actoris neget narrata,prout narrantur, & dicat petita fieri non debere:licet non addat & dicat animo lit.conteſta. nihilò minus inducitur litis cõteſtatio,per tex. noſtrum, & per l.rem non nouam.§.patroni.C.de iudi.& C.de iura.calum.in l. ij.§.j.& s̃.de elec.c.dudũ.el ij.iſta enim iura & ſimilia ſolùm exposcunt reſponſionẽ ad petitionẽ. & pro hoc facit ſecundùm do.Ma.quia non præſumitur q̃ quis verbo exprimat quod mẽte non agitauit.ff.de ſupel.leg.l.labeo.& c. in obſcuris. de reg. iur.in vj.alioquin ſimili datione videtur q̃ in contractibus & vltimis voluntatibus,priuilegiis,& reſcriptis,non valerent : niſi adderetur huiuſmodi animi expreſsio quod eſſet abſurdum.facit c.intelligẽtia.& c.præterea.j.de verb.ſig.& c. ex literis.j. de ſpon.& quod ibi no.verba enim intelligi debẽt ſecundùm communem intelligentiam:nec ſtatur interpretationi proferentis in iudicio:ſicut in ſimili dicimus de iuramento: vt no. Inno.in ſimili in c.veniẽs.j.de iureiur.putat tamen do.M. quòd vbi eſt conſuetudo q̃ talia verba proferantur, qñ reſpondetur animo conte.litem,q̃ niſi talia verba exprimãtur,non dicetur lit.cõte. ar.l.ſemper.ff.de reg.iur.& l.libellorũ.§.quod tamen caſsius.ff. de leg.iij.& in d.c.ex literis.& c.cũ dilectus.de conſue.& optimè facit l.ſi de interpretatione.ff.de legi. ſed ceſſante conſuetudine,tenet quod ſuperius dictum eſt,quod etiam videᵗ ſentire Io.And.dicens,quòd ex quo verba ſunt apta ad litem cõteſtãdam,præſumitur animus conteſtandi: ex quo aliud non appareret.& hoc etiam videntur voluiſſe Inno.& Doct.in c.cùm M. de conſti.ideo ibi proteſtatio defendit à lit. conteſta. vt ſtatim dicam in ſecundo membro:quia in dubio preſumitur quòd qs verba apta proferat animo litẽ conteſtandi:aliàs ſi talis animus non præſumeretur:non eſſet neceſſaria proteſtatio,quòd id faciet animo non conteſt.lit.ſecundùm do.Ma.

¶Circa ſecundùm membrum,quando appareret de intẽtione reſpondentis.exemplum,quando reus reſpõdet libello animo nõ conteſtandi lit.glo.noſtra hic vt s̃.dixi , vult quòd impediatur litis conteſtatio.& idem tenet glo.in l.vnica.C.eo, & Bart. brixen.in q.venerabili.q.xxxiij.Tan.& Vincen.& Vgu.in c. humana.de elect.& Azo legiſta. & etiam idem tenet Guil. de cu.ſi non ſtatim poſt proteſtationem ſequatur reſponſio,ſed ſi ex interuallo.ad primum allegat iura quæ dicunt proteſtationem tollere animum in actu,in quo fit proteſtatio.ff.de relig.l. at ſi quis.§.plericq̃.& l.in aliena.§.Celſus.& l.ſi quis ſeruum.§. Prætor.ff.de acquiren.hæredi.Ad ſecundum alleg.ff.ſolu.mat. l.dotem.ff.de condi.& demonſtra.in l.nam ad ea.ff.loca.l.cùm in plures.§.locator horrei.& ſequitur Cy.in l.vnica.C.eo.in v. q.quia poteſtatio declarat animum : tamen opponit : vt l. iure gentium.§.quod ferè.ff.de pac.& l.ſi quis in princi. teſta.ff.de lega.iij.& in litis conteſta.exigitur animus,ſicut in ſententia:vt l.qualem.ff.de arbi.domi.Ant.hic dicit concludendum ex mẽte Docto.vtriuſq̃ iuris,quòd ſi reus proteſtatur quòd reſpondet animo non conteſtandi lit.& nec iudex,nec pars contradicit proteſtationi:iuuat proteſtantem: & impeditur litis conteſta.per iura diſponentia,proteſtationem iuuare in his,quæ dependent ab animo.& hoc magis æquum,quando ſtatim ſequitur reſponſio & non ex interuallo,per no.in l.per retẽtionem. Ç.de vſufru.& l.item quia.§.idem Iulianus.ff.de pactis.& fuit no.Guil.de cu.in d.§. locator horrei. non obſtat quòd proteſtatio contraria facto,non iuuat proteſtantem.s̃. de conſtitu.c. cùm M.quia illud verum, quando ordinatur ad tollendum factum:quia facta non poſſunt haberi pro infectis,vnde ſi proteſtor quòd non reſpondeo:me reſpondente nihil agit proteſtatio.vt l.in bello.§.factæ.ff.de capt.ſed ſi proteſtatio ordinatur ad tollendam mentem facto:tunc bene operatur,ſecundùm Ia co.but.per l.labeo.ff.de ſup.leg.ſed melius facit,ſecundùm do. Anto.l.obligationum ſubſtantia.§.fi.ff.de act.& obliga.Barto. etiam idem tenet in effectu : licet loquatur aliis verbis : dicens proteſtationem operari,quando proteſtatio reſpicit vnum:& factum aliud:nam ex lit.conteſta.inſurgit quaſi contractus: vt lege tertia.§.idem ſcribit.ff.de procura.vnde proteſtatio ordinata ad tollendum quaſi contract.& non reſponſionem:& ſic contingunt diuerſa. Item etiam voluit in effectu Innocen.& recitat Spec.eodem titu.§.j.verſi.illud.dicens quòd vbi factum habet dũtaxat vnum ſenſum & intellectum : proteſtatio ordinata ad tollendum ſenſum ex toto non iuuat proteſtantem:vt d.c.cùm M.Sed ſecus quando factum eſſet multipliciter intelligibile:prout eſt in terminis noſtris, reſponſio ad libellum poteſt dupliciter intelligi:vno modo,vt fiat animo conteſtandi litem:alio modo,vt fiat animo inſtruendi , vel informandi iudicem.Hæc ergo proteſtatio declarans & impellens animum:& alterum ex dictis ſenſibus non contraria facto: & iuuat proteſtantem.Ex prædictis infertur quòd ſi reus proteſtetur quòd reſpondet libello metu excommunicationis:aliàs non reſponſurus:& hoc probet : quia iuſtus eſt metus ,non habebitur lis pro conteſta.quia excommunicatio iniuſta infert iuſtum metum.s̃.de reſtitutio.ſpolia.c.cùm olim.niſi poſtea proſequendo videatur recedere à metu.ita dicunt do. de Rota deci.xxxv. & ſequitur hic domi.Ant.& de hac q.tractat Hoſtien.in ſumma in titu.de conſti.§.quando.verſi.quid ſi proteſtatio.vbi concludit,quòd proteſtatio ſemper iuuet, donec contrarius actus interueniat.vnde licet ſemel fuerim proteſtatus : ſi tamen poſtea index vel actor loquatur:& narret vel petat: & reus iterũ ſurgat:& in proteſtatione proponat verba apta ad litis conteſta. videtur inducta litis conteſt.quia receſſum à prima proteſtatione:vt c.prout.j.de dolo & contu. Ideo cauti aduocati ſemper repetunt & dicunt,ſalua tali proteſtatione quam s̃.feci ſic propono:quia proteſtationes iudiciorum de facili perduntur , ſeu amittũtur:ſicut dilationes & exceptiones,vt l. pomponius.§. rati.ff.de procur.Spe.de hac materia latè tractat.eo.tit.§.ij.ver. ex præmiſsis. & Io.An.in regula,exceptionem.de re.iur.li.vj. vbi ipſe narrat plures diſputaſſe hanc.q.& recitat ſolutionem plurium,ſed eandem ſequi videtur opi.Mar.ſilli.& Azo.canonici Boñ.Doct.iuris canonici,coniungendo eas opi.ex quibus ſic diſtinguit,q̃ aut nec iudex nec aduerſarius cõtradicit proteſtationi:& impedit lit.cõte.quia ad litis cõte.requiritur animus cũ ſit quaſi contractus,vt in auᵗ.de exhi.& intro.reis.§.illud.& l.iij.§.idem ſcribit.ff.de pec. ſed ex proteſtatione declaraᵗ animus:vt dixi.& hoc procedit,qñ poſt proteſtationẽ incõtinenti ſequiᵗ reſponſio.Si verò reſpondet ex interuallo,videtur receſsiſſe à proteſtatione:vt d.l.cùm in plures.§.locator.ff. locati.& placuit Hoſt.in d.c.cũ m.quia qñ ꝓteſtatio fit in iudicio: & actus ſequiᵗ ex interuallo:ſemper videtur receſſum à proteſtatione niſi ſit repetita,vt no.Arch.in terminis noſtris.xxviij. di.c.diaconi.ſed Io.de Imo.in l.non ſolum.§.morte.ff.de oper. no.nun.dicit q̃ hoc videtur procedere quando ꝓteſtatio fuiſſet ſimplex:aliàs ex quo proteſtatio eſt declaratoria volũtatis ipſius proteſtantis:& actus agentium non operantur vltra eorum intentionem; dicit ipſe q̃ non videt, quare etiam in iudicijs proteſtatio non operetur,pro quo dicto ego allego qd̃ tradit Bald.in l.pacta nouiſsima.C.de pact. vbi fortius vult ſi indefinita proteſtatio trahitur ad actus qui ex poſtfacto fiunt.de

quo dicit esse casum in l.si quis in prin.testamenti.ff. de leg.iij. Nec ob.l.per retentionem. C. de vsu.quia ibi oblatio simplex extenditur ad vsuras ex interuallo intermissas,propter odium vsurarum.Sed aduerte,quia d.l.si quis in prin.loquitur in actu dependente à voluntate vnius duntaxat. mihi satis videtur iuridicum,quòd si reus responderet cum protestatione quòd nõ intendit per aliam responsionem,nec per aliam similem in futurum litem contestari:quòd non esset postea necessarium repetere protestationem: nisi iudex diceret quòd non admittit: nec intendit admittere responsionem cum dicta protestatione: quia tunc esset necessaria repetitio protestationis, per ea quæ statim dicam.Aut iudex contradixit protestationi:& hoc casu etiam protestatio iuuat: quia litis contestatio dependet à partis voluntate,& iudicis:& ideo contradictio iudicis non potest inducere cõsensum & animum in ipsa parte:maximè cùm iudex non possit præcisè cogere reum ad litis contestationem:vt latè dixi.s.eo.articu.vij.quãuis ipse iudex possit non admittere dictam responsionem cum dicta protestatione:vt c.sollicitudinem.de app.& idem putat Ioan.And.si actor contradicat protestationi:quia ipsius contradictio non tollit protestationẽ rei, cùm fiat super dependentibus tantùm à consensu & voluntate ipsius conuenti,iuxta nota.per Io.And.in regula,in generali.de reg.iur.in vján penul.col.ver.sed pone no.in c.cùm.M.de consti.& hanc opi.tenet etiam Cy.post Ia.de Ra.in l. vnica.C. eo.in vj.q.& Bar.ibi.Præfati tamen Doct. non attingunt specificè,quãdo rñdet ex interuallo post protestationem.& tenet etiam Bar.& sequuntur Doct.legistæ in l.non solùm.§.morte. ff.de oper.no.nũ.& videtur etiam sequi hic do.Anto. præterquàm in vno membro:in quo videtur sequi opin. Iaco. but.& Guil.de cu.videlicet,quando iudex non admisit protestationẽ: quia dixit quòd non admittebat dictam protestationem : sed volo quòd respondeas animo litem contestandi:quo casu,volunt præfati Docto. quòd protestatio non iuuet:quia ex quo acquiescit iudici & rñdet,videt velle ex eq præceptũ iudicis & acquiescere interlocutoriæ:ex quo saltẽ post verba iudicis non repetit protestationem.ad quod alleg. Iaco. but.l.debet. §.j.ff. nau.caup.stab.Sed do.meus ĩ hoc vltimo distinguit,q̃ aut reus respondet ad libellum,præmissa protestatione : & iudex post responsionem dicit,non admitto talẽ protestationẽ:& tũc procedet prima opi.cùm enim dependeat ab animo suo, an respõdeat lit.cõte.contradictio iudicis sequens non potest ponere intentionẽ,vbi non adest:maximè cũ omnibus contractibus, seu quasi,si vna pars sentit vnũ:alia aliud:nihil agitur:quia non est ibi cõsensus:vt l.in omnibus.ff.de act.& obli.& quia actus agẽtium in his quæ dependent ab animo,non operanť vltra eorũ intentionẽ:vt l.nõ omnis.ff.si cer.pe.& l.obligationũ substantia.ff.de act.& obli.& l.legata inutiliter.ff.de leg.j.Aut reus primò præmittit protestationẽ,q̃ per ea quæ dicit non intendit litem cõtestari:& antequã respondeat iudex,contradicit:& reus postea respondet:& tunc si repetit eandẽ protestationẽ,idem dicendum est quod supra.Si verò post iudicis contradictionẽ simpliciter respondeat:tunc videť respondisse animo litẽ cõtestandi:& voluisse acquiescere interlocutorię iudicis.ar.optimũ ex his quæ no.in Cle.j.de dolo & contu.in verbo,manifestè.in prin.facit.d.l.cũ ĩ plures.§.locator horrei.& d.l.debet.& quod traditur in d.c.cũ M.& sic procedat opi.Ia.bu.& sequaciũ. & hæc opi.videť satis rõnabilis.& ita debet intelligi opi.Bal.in l.j. C.eo.qui videť sequi opi.Iã.bu.prædicta arbitror ,pcedere,qñ verba prolata cum dicta ,ptestatione essent multipliciter intelligibilia;aliàs secus,vt puta si diceret,nego & contestor lit.animo nõ cõtest.quia tunc protestatio nõ iuuaret:cùm actus non posset difformiter,sed vniformiter:per ea quæ dicta sunt.

69 ¶†Nonò quæro,si in petitione vel libello plura narrãtur:vtrũ plures requiranť rñsiones:& sic lit.conte. & quid si respondeť ad vnum,& ad alia.so.debes scire q̃ si plura petuntur in libello: vtrum dicanť plures libelli,vel vnus,dixi latè in c.fi.s.de lib.ob. ar.xxix.q.viij.dic ergo q̃ aut quis solùm respondet ad vnũ de pluribus petitis,per verba apta ad lit.conte.& super illo tantũ intelligiť lis esse cõtestata:nisi illud super quo lis est cõte.sit connexum cũ aliquo,vt puta,si petis seruitutẽ debitam fundo tuo & ego dico te non esse dominum fundi;quia hoc modo consequenter nego seruitutem tibi deberi quia non potest deberi non domino, vnde lis dicitur contestata super seruitute, seu confessoria, secundùm Guiliel. de cu. in authenti. offeratur.C. de lit.contesta.& sequitur hic do. Ant. nec vitiatur processus licet alijs rebus vel capitulis lis non sit contestata: quia litis cõtestatio habet suum effectum respectu illius capituli:non autẽ respectu aliorũ,vt no.glo.& Doc.iij.q.x.c.placuit. Ad hoc ergo vt plena fiat litis contestatio super omnibus capitulis,respõdendum est omnibus.ff.de ap.in l.cùm in vna.& ff.de ope.no. nuncia.l.de pupillo.§.si plurium.& ij.q.iij.§.notandum. ver.si plura.j.de sen.excom.c.cùm pro causa.sed & si sic respondeatur,sicut in Romana curia fieri cõsueuit,nego narrata ,put narrantur:& dico petita fieri non debere,plena est facta ljt.conte. ar.in§ti.qui.mo.tol.obli.§. est & prodita.& ff.de verbo. obli.l. pluribus.in prin.& l.titia.in fi.& idem si omnia negentur, secũ dùm Gof.quasi ad omnia intelligatur singulariter responsum. & refert Hostien.in summa.§.qualiter.in princi. Subdit tamen Hostien.ibi hoc esse admittendum,si plura disiunctiuè sint posita in libello,sed si copulatiuè,oportet quòd singulariter respõdeatur:alioquin pro vno falso quod ibi poneretur, posset totus libellus negari:tamen metu periurñ,secundùm ea quæ notantur per eum in ti.de rescrip.§.de ipsius interpretatione.Sed aduerte:quia per prædicta non videtur Hostiẽ.negare quòd minus lis sit contesta.super omnibus,sed quòd talis responsio nõ debet admitti:ne reus neget verum ratione falsi admissi.de quo etiam tangam in seq.q.sed particulariter respondendo,quodlibet capitulum suam requirit responsionem:& sic suam contestationem,vt sentit hic Do.me.in prin.gl. sed simpliciter fiat negatio:aut indefinitè omnia videntur negata , vt voluit Iaco. but.in l.vnica,C.eo.& sufficit vnica contestatio pro omnibus. Facit c.cùm olim.el.j. de offi.deleg. & quia responsio simplex & indefinita æquipollet vniuersali:vt in c.vt circa.de ele. in vj. & l.plures.ff.de leg.ij.cum alijs vulgatis super pluribus : ergo diuersis rebus vel capitulis in eodem libello deductis,potest fieri lit.contesta.particulariter super singulis,vt dixi,& probatur in c.ex parte decani.de rescrip.an vniuersaliter negando omnia vera esse:& petita fieri debere:quia etiam cum pluribus agentibus potest reus vnico verbo cum omnibus litem contestari. per ea quæ dixi.s.in rubrica in ij.princ.articu. Et prædicta procedunt quando res & capitula æquè principaliter continerẽtur in libello,sed si non æquè principaliter, dic vt dicam in sequenti quæstione.

70 ¶†Decimò quæro,quid si plura narrentur & petantur in eodẽ li.aliqua principaliter,& aliqua non principaliter, & fiat negatio vel confessio indefinita,vel simplex:vtrum intelligatur negatio vel confessio facta ad ea quæ principaliter sunt petita:an verò videatur negare vniuersum, sed non singula?exemplum: A.secundus creditor agit hypothecaria contra B. primum creditorem:& alleg.se mutuasse centum.C.& rem quam petit hypothecariam fuisse in bonis C.debitoris à tanto tempore citra. modò B.primus creditor conuentus respondendo libel.negat contenta in libel.quæritur vtrum videatur negare rem fuisse in bonis debitoris.effectus est iste:quia si hoc negat, & conuincitur de mendacio,non obstante prioritate temporis,debet succumbere in hypotheca,vt in auť.de trien.& semis.§.illud. Sol. Iaco.but.in l.j.C.eod.dicit quòd hoc non videtur negasse:cùm sit sibi pœnale, sed videtur negasse cætera : quia ratione vnius partis falsæ tota oratio vniuersalis potest negari , vt l. si is qui ducenta.§.vt cùm.ff.de rebus dub.& idem tenet Bal.in d.l.j.C. eo.in vj.q.alleg.ad hoc quod no.in c.ij.de confes.in vj. & dicit hoc esse multum notabile: quòd vniuersali negatione non videntur negata omnia & singula:& ideo vbi subiũgat ipse quæstionem,vtrum expediat agenti probare rem fuisse in bonis debitoris:videtur quòd non:quia si hoc non videtur negatum:tacitè intelligitur concessum:quia interrogatus de pluribus,si aliqua negat:reliqua videtur confiteri,& econtrà.ff. de mino.l.& si fine.§.sed quod papinianus.nec potest dici quòd non videatur nec confessum nec negatum : quia tunc non erat perfectè responsum ad interrogata. finaliter concludit ipse Bald.quod sibi videtur salua veritate,quòd omnia singula intelligantur negata,quæ sunt de substantia petitionis, cùm non subsit ratio: quia magis vnum de substantialibus , quàm reliquum videtur negatum.Similem rationem ponit tex.in lege prima,in fi.C.de libe.præte.vel exhær.Et pro prædicta opinio.ego allego:quia sicut libellus videtur fateri omnia quæ in libello continentur: vt l.cùm præcum.C.de lib.causa.dixi latè in capitulo fina.s. de lib.ob.argumen.xxxiij.versicu.vj.effectus.ita pari ratione qui respondet confitendo:videatur fateri omnia contenta in libello:& in omnibus sibi præiudicet. In contrarium tamen ob.qđ tradit Barto.in l.si cui ferui.§.à filio.ff.de lega.j.vbi dicit, quòd si P. accusatur quòd cognouit C. vxorem G. quòd aut accusatus fatetur omnia contenta in accusatione , seu in inquisitione,si contra eum inquiritur:& videtur fateri qualitatem.scilicet quòd C.sit vxor G.aut simpliciter fatetur: & tunc secus. Item ad idem & fortius facit quod no.Barto.in l.si dubitatur. versi. ita demum.ff.de fideius.vbi fortius vult quòd etiam si fateatur omnia contenta in accusatione vel inquisitione,non videtur fateri qualitatem.facit l.de qua re. iuncta glossa prima.ff. de iud. Ad idem facit quod not.Specu.in titu.depos.§.vij.versicu.xj.

Sed

Sed aduerte: quia quò ad terminos noſtros, ſi quidem vnum aut plura narrantur principaliter: quò ad iſta talia conſideramus de lit. conteſtat. quia quò ad alia, intelligitur facta lit. conteſt. non quò ad acceſſoria, ſeu ad qualitates deductas non principaliter, & ſic per ſimplicem negationem, aut indefinitam vel confeſsionem, intelligitur eſſe facta lit. conteſta. quo ad illa omnia quę trahunt ſecũ acceſſoria reſpectu cõte. lit. dũmodo ſit admiſta aliqua qualitas tribuens iuriſditionem, quę etiã reſpiceret merita cauſæ: quia tunc per generalem, vel indefinitam negationem non diceretur facta lit. conteſt. per ea quæ dixi. ſ. eod. articu. q. vĩ. Debet ergo negatio fieri ad principaliter petita aliâs per reſponſionẽ ad declinationes dilatorias, vel incidentia nõ induceretur lit. cõteſt. ſecundùm do Anto. hic. Aut quærimus, vtrum talis confeſsio vel negatio, quò ad aliũ effectũ, referatur nõ ſolũ ad principa. ſed ad acceſſoria & qualitates deductas. de hoc vide in locis præalleg. & ego latius dicam in materia poſitionum & confeſsionum ĩ. in tit. de cõfeſ.

71 ¶ †Vndecimò quæro. quid ſi actor petit centum: reus ſimpliciter negat petita: actor probat de quinquaginta: an ſit cõdemnandus in quinquaginta, vel non, quaſi lis non ſit cõteſtata ſuper quinquaginta? & videtur quòd dicendum ſit quòd non ſit cõdemnandus: quia ſecũdùm logicos, negata maiori ſumma, nõ videtur negata minor. vnde ſi nego me debere centũ: non ſequitur quòd negem me debere quinquaginta. & ſic videtur quòd ſit opus noua petitione: & noua lit. cõteſt. quia licentia debet eſſe conformis petitioni. vt l. vt fundus. ff. communi diuid. & c. licet heli. cum ſi. de ſimo. Sed in contrariũ videtur text. in l. item apud Iulianum. ſ. item queritur. ff. de doli excep. & ff. de nego. geſt. in l. ſi nautem. ſ. penul. & quia negando petita, videtur aſſerere ſe non teneri in aliquo, vt l. de ætate. ſ. ĩ. & l. ſi defenſor. ſ. qui interrogatur. ff. de interroga. actio. Nec ob. quòd in maiori ſumma negatiuè poſita non inſit minor: quòd illud verũ de propria ſignificatione. ſecus iniudicijs, vbi quis cogitur aduerſarium centum facere, & præcisè reſpondere. vnde in toto videtur negare: etiam ſi vnũ debeat: aliâs videtur periurus ſeu mẽdax: & ſic ſuper ſumma probata in petitore, videtur eſſe facta petitio & reſponſio: & ſic lit. conteſt. ſecundùm Pet. & Cyn. in l. ĩ. C. eod. & do. Ant. hic. ſed Iaco. butr. in l. ĩ. C. eod. tenet contrariũ vbi dicit, quòd ſi petitio eſt vniuerſalis plura comprehendens: quòd vniuerſaliter negando petita, non videtur ſingulariter negare: quia oratio vniuerſalis poteſt negare: ſi in vnò tantùm eſt falſa. vt l. ſi is qui ducenta. ſ. vtrum. ff. de rebus dub. & de hoc remittit do. Anto. ad no. per Bart. in l. j. in ſ. ſi ſtipulanti mihi. x. ff. de verbo. oblig. & ibi latius per Ioan. de Imol. dicit tamen domi. Anto. quòd primum communiter tenetur. & idem tenet Bal. in d. l. j. in vĩ. q. videlicet, quòd intelligatur facta lit. conteſta. etiam ſuper quinquaginta, & ita vidi communiter practicari: quia qui petit totũ, petit quãlibet eius partem: quia reſponſio recipit interpretationem à præcedenti interrogatione, vt l. defenſor. ſ. qui interrog. ff. de interrog. act. dicam latius in titu. de confeſ. in materia interrogationum. & quia lit. conteſt. eſt correlatiua ad petitionem & cõteſtationem ex parte actoris. vnde ſicut actor lit. cont. ſuper tota ſumma à qualibet eius parte: quia loquitur affirmatiuè: quia dicit narrata vera eſſe & petita fieri debere: eodem modo, & reus intelligitur lit. conteſt. quia ꝓteſtatio ſua eſt correlatiua ad cont. actoris. & quod in minori ſumma poteſt fieri condemnatio, eſt expreſſum in l. ſi conſtãte. ſ. fi. ff. ſo. ma. & ibi tenet Cy. ſecundùm Bal. facit. l. ſi vnus. ſ. ſi x. ff. de pac. Itẽ pro prędicta cõcluſione facit. l. ſi pupillus. ſ. fi. ff. de ver. ſig. & de materia, an & quando in maiori ſumma affirmatiuè vel negatiuè contineatur minor, vide per Bar. & Moder. in d. ſ. ſi ſtipulanti. & lege ſi is qui ducenta. ſ. fina. ff. de rebus dubĩs. & lege qui ſolidum. ff. de legatis ſecundo. vbi Bartolus videtur ſibi contrarius, de quo per domi. m. in capitu. j. ĩ. de plus peti. & ibi fortè dicam de materia, an & quando affirmatiuè vel negatiuè in maiori ſumma contineatur minor, vel dicam in tit. de confeſ.

72 ¶ †Duodecimò quęro, vtrum per confeſsionem rei iudicatur lit. conte. ſo. gl. noſtra hic, ſentit ꝙ ſic, in eo quòd dicit in iure confitendo vel negando. gloſſ. verò in c. dudum. el. ĩ. ſ. de elect. diſtinguit quòd aut reus confitetur ante obla. libel. & tunc non inducitur lit. conteſt. quia non præceſsit petitio, vt dixi in prin. huius ar. & ideò tunc non fertur ſententia diffinitiua: ſed fit præceptũ reo vt ſoluat intra certũ tempus, vt latius dicam de confeſ. aut reus confitetur libel. obla. & inducitur cõteſtatio ſi confitetur animo conteſtandi litẽ: & tũc ferẽ ſententia diffinitiua: & hoc, quia iura ſimpliciter dicunt, ꝙ ꝑ narrationẽ & reſpõſionẽ fit lit. conte. nec diſtinguũt cõfitendo vel negãdo, & hoc ꝓbat ipſa ſignificatio verbi, cõteſtari. i. ſimul atteſtari: & ita reus qui confitetur, ſimul atteſtatur ſuper re petita. idem dicit gl. in l. j. C. eo. & ſentit glo. ĩ. q. j. c. nos in quenc̃ꝑ. & Hoſt. in ſumma. e. tit. ſ. qualiter. ver. & cõfitetur. dicens, ꝙ per confeſsionem iis conteſtatur: & ſententia eſt ferenda: vt d. c. nos in quenc̃ꝑ. & ſ. de conſti. c. eum eccleſia ſanctę Marię. & j. de re. permu. c. cũ olim. Pet. de bella pertica, & vltra quos ſequitur Cy. tenet ſimpliciter ꝙ non fiat lit. conte. per cõfeſsionem: quia confeſsio ordinatur ad fugiẽn. ideò non inducitur conte. imò debet fieri abſolutio ab inſtantia iudicĩ. ar. l. ſi reꝰ. ff. de procu. pro qua opi. videtur tex. in l. ſi domus. ſ. qui confitetur. ff. de leg. j. Item facit tex. in l. rẽ nõ nouã. ſ. patroni. C. de iudi. ibi dum dicit, per narrationẽ propoſitam, & contradictionem obiectã, & ſic videtur requiri contradictio. ſed Bart. in d. l. vnica. C. e. dicit, ꝙ verũ eſt ꝙ per contradictionẽ in dubio fit lit. conte. vt ſ. patroni. cũ ſi. ſed alibi dicit tex. per narrationem & reſponſionẽ, nec diſtinguit, vtrum ſit reſpõſio contradicẽs, an conſonans: vt l. ĩ. ſ. j. C. de iura calũ. & ſic videt fieri ex cõfeſsione. nec ob. ll. allegatæ in contrarium: imò concordãt cùm gl. noſtra ſi rectè inſpiciant: nam poteſt eſſe ꝙ quis confiteatur eo propoſito, ꝙ nõ cogatur ſubire iudiciũ. & ita loquuntur contraria, volebat enim ibi acrius ſtatim ſoluere: & non fit lit. conte. poteſt etiam quis cõfiteri nõ eo animo, vt iudicium ſubeat: & feratur diffinitiua, & tunc procedit gl. quia intelligitur fieri lit. cont. ſicut videmus fieri in bello corporali: licet qs videat ſe victũ ſi erat in ꝑlio: tñ vult eſſe in ꝑlio & vult ꝙ per vim bellicã capiat. ita in propoſito: licet quis confiteat: tñ vult per diffinitionẽ condẽnari. quod eſt qñq; vtile: imò neceſſariũ puta, propter conſeruãdã ſtipulationẽ de euictione. vt l. vtic̃ꝑ. ff. de rei ven. & ff. de neg. geſt. l. ſina ũt. & melius facit l. at qui natura. ſ. cùm me abſente. & quod ibi tradunt Iac. de Aret. & Bal. & Doc. ff. de neg. geſt. vbi vide maximè per Bal. qñ cõfeſſo competat remediũ de euictione. idem videtur velle Guil. de Cu. in d. l. ſi reus. dicens, ꝙ ſi reus confitetur & dicit, volo litigare. inducitur lit. conte. alle. l. in tribus. ff. de iud. nam iudiciũ famil. datur inter volentes: & tamen fit lit. conte. & ad idem l. cũ notiſsimi. ſ. illud. C. de preſcri. xxx. anno. & l. nã poſtea. ſ. is qui. ff. de iureiu. & hanc opi. tenet Io. An. in addi. Spe. eo. tit. ſ. ĩ. ver. ſed ſi reus. latius attingens materiam dicens, ꝙ ſi confeſsio fit aliquali deſiſtentia precedẽti: planũ eſt ꝙ inducitur lit. conte. vt ſi cõfiteor narrata: & nego petita fieri debere, vel ſi confiteor mutuũ, & dico non eſſe lapſum triẽniũ datũ mihi ad ſoluendũ, vel dico terminum mihi prorogatũ, vel ſi omnia confiteor, allego inopiam: his enim caſibus & ſimilibꝰ, planum eſt ꝙ fit litis conteſt. quia iura ſunt contenta ſola reſponſione: nec exigunt cõtradictionẽ. C. e. l. j. & C. de iura. cal. l. ĩ. ſ. j. & ſ. de ele. c. dudum. el. ĩ. nec ob. l. rem nõ nouam. ſ. patroni. C. de iud. quia ibi exigit conditionẽ propter iuramentũ aduocato. de quo ibi tractat. nec ob. ſi dicatur, ꝙ ſi ex confeſsione inducitur lit. conte. debet ſequi diffinitiua, quę imponit finẽ cõtroverſię: quod erit impoſsibile: quia ex quo nulla erit controverſia, cũ confiteatur: nõ poteſt finis imponi: quia aliqua controverſia, ſaltẽ in quantũ permiſit ſe trahi, & petĩt & recepit libel. & fortius hoc procedit, ſi in aliquibꝰ dilatorĩs eſt cõtra dictũ vel inſtatũ. non ob. l. ſi reus. quia illa non loquitur de cõfeſsione, quæ eſt actus iudiciarius: ſed loquitur de oblatione ſolutionis, qui eſt actus extra iudiciarius. cõfeſsio enim eſt actꝰ ordinatus ad litem: ſed oblatio non, imò eſt ordinata ad excludẽdum lit. & adeò iſta ſunt vera, vt per confeſsionẽ aduocati animo litigandi inducatur litis conte. ſi confeſsio non reuocatur: vt c. cum cauſam. j. de appel. & hoc eſt ipſa veritas: ſecundùm domi. m. hic, & hanc opin. in effectu tenet Bald. in d. l. ſi reus. & reſpondet ad illum text. quòd ideò ibi non inducitur lit. conteſta. quia ille qui confitebatur non cogebatur iudicium pati, cùm offerret debitum. Secus ſi in eo ageretur iudicium pati: quia confitendo ſuper ipſo libello, intelligeretur lis conteſt. vel poſſunt dici ſecundùm Bal. ꝙ litera illa nõ dicit ꝙ cõfiteretur: ſed ꝙ volebat ſoluere: quod poteſt fieri, etiam per eũ ꝙ vult cõfiteri: ſed vult ſoluere, vt redimat vexationẽ: vel fortè ne efficiatur infamis. ſed idem Bal. in l. j. C. eod. diſtinguit, ꝙ aut confeſsio fiebat: cauſa iudicĩ declinandi: & ideò reus nolebat lit. conteſta. & tunc non fit lit. conteſta. vt dicta lege, ſi reus. & lege qui domus. ſ. qui confitetur. ff. de lega. j. aut non fiebat cauſa declinandi: ſed ſubeundi iudicĩ. & fit lit. conteſta. vt ff. de nego. geſt. l. at qui natura. ſ. cum me abſente. & ibi gloſſ. ordinaria. ff. de negotĩs geſt. aut dubitatur, & hoc caſu dicit Bald. recurrendum eſſe ad diſtinctionem gloſſ. in dicta lege prima. C. eodem. quòd aut fit confeſsio in figura iudicĩ ordinarĩ oblato libello: & fit lit. conteſt. ff. de re iudi. l. debitoribus. & dicit ibi Bald. quòd hoc eſt vtile ſcire: tam propter ſolennitatem quàm propter effectũ ipſius cõfeſsionis. de quo ibi

per eum:quia nõ pertinet ad præsentẽ indagationẽ,dicã latè in tit.de cõfes.Io de Imol.hic dicit,q̃ licet constet q̃ sit confessio animo lit.cõtest.vel quando interesset rei q̃ sequatur sententia diffinitiua propter notionem de euict.vel aliud interesse:intelligitur facta lit. contest.aliàs nõ videt q̃ cõfitens videatur lit. velle contestari.nisi fortè aliqualem contradictionẽ fecerat in tempore:vt quia cõfiteretur diem obligationis nõ venisse.idẽ Io.de Imo.in d.l.si domus.§.qui confitetur quem legit cum §. in pecunia.dicit,quòd vbi constat de mente,illa seruãda est:sed vbi non constat,nõ inducitur lit.contest.si fiat non præcedente libel.vt not.glos.in l.proinde.§.j.ff.ad leg.aquil.& in auẽ.de exhibẽ.reis.§.suscepto.colla.v.& d.c.dudum.& in c.ex parte. el.j.de verb.sig.& ex ista vltima opi.iuncta opinione Bald.simul cũ opin.Ioan.And.habetur veritas istius quæstionis. Sed circa prædicta moueo q.no.vtrũ huiusmodi confessio ad hoc vt inducat lit.contest.exigat partis præsentiam.Solu. Doc.nõ tangunt:sed ex his quæ dixi ſ.eod.artic.q.iiij.videtur dicendũ, quòd non exigatur partis præsentia. Bal.in l.j.C.eo.per viam arguendi ad partem negatiuam in q.an per negationem factã absente parte,inducatur lit.contest.dicit quòd sicut confessio facta absente parte non inducit lit.contesta. vt l. certum. §.si quis absente.ff.de confes.ita nec negatio . & sic sentit Bald.q̃ ad inducendam lit.contesta.per confessionem requiratur partis præsentia.sed aduerte:quia hæc quæstio incidit aliam q̃stionem:vtrum confessio iudicialis facta absente parte præiudicet confitenti,de quo per legistas in d.§.si quis absente.& per cano.in c.fi.j.de confes.& ibi fortè dicam,vel in alio cap.illius tit. si tamen porrigeretur confessio in scriptis,nõ videretur requiri partis præsentia:quia illa scriptura semper loquitur.ita decidit Bart.in l.ij.§.fi. ff.de iure fisci.

73 ¶ †Decimotertiò quæro,vtrum per exceptionẽ peremptoriã, vel dilatoriam inducatur lit.contest.sol.glos.in l.j.C.eo.cõcludit,q̃ si opponatur peremptoria pacti,vel iurisiuran.inducatur lit.contesta. Secus si opponatur exceptio declinatoria iudicij ex persona iudicis,autoris,vel libel.& idem Cyn.ibi & Doct. sed contra hoc est text.in ca.ij.eodem titu.lib.vj.vbi dicitur, quòd per obiectionem exceptionis peremptoriæ non inducitur lit.contesta.Barto.verò in dicta l.prima dicit,quòd aut ponitur exceptio dilatoria:& secũdùm omnes,nõ inducitur litis contesta.quia proponitur ad declinandum iudicium:nõ ad litigandum.& idem Bald.ibi in l.j. C.eo.q.ij.facit c.exhibita. supra,de iudi.vbi iudex debet facere contra ius:si simul procedit super exceptio.dilatoria & principali negotio:quia dilatoria dicit non esse procedendum:vnde sicut videmus in istis prælijs corporalibus multa procedunt ante,quàm ad prælium perueniatur,vt destruere munitiones eorum qui prælium declinant:& explanare locum.ita in hoc prælio ciuili & intellectuali,omnesistę exceptiones dilatorię debent ante omnia examinari:& idem de exceptio.perempto . quę opponuntur ad declinandum.de quibus latè dixi supra in vij. princip.articu. Si verò exceptio est perempto.merę.Bart.distinguit quòd aut statim post narrationem factam ab actore,sequitur responsio rei opponentis excep.perempto.& tunc inducitur lit.contest. ita intelligatur glos.in dicta l. prima.& videtur velle text.in l. rem non nouam. §.patroni.C.de iudi.ibi,post narrationem ꝓpositam,& contradictionem obiectam . sed si post datum libellum vel narrationem propositam,reus ex interuallo veniret,& produceret suas exceptiones:tunc non induceretur litis contesta.quia videtur producere super meritis causæ,& ita intelligit ca. ij.eo.tit.libr.vj. & placet do Anto.hic Bald.verò in d.l.j.C.eod.dicit q̃ opinio cõmunis legistarũ est,q̃ inducatur lit.contest.subdit tamen q̃ Guido de suza,tenuit,q̃ per excep. obiectas nunquã inducatur lit.cõtes.quia qui excipit,nõ propterea respõdet libello:sed ipse ibi concludit q̃ aut excep.opp. præsente actore:& inducitur litis contestatio.aut eo absente:& tunc secus,quia litis contestatio exigitur præsentia partis,sed de hoc,an exigatur præsentia partis,dixi supra eodem articu. q̃o.iiij.& idem sentit Bald.in dicta l.rem non nouam.remittens ad dicta per eum in dicta l.prima.sed d.M.hic non placet intellectus Barto.& do.Anto,ad dictum ca.ij.quia ille tex. loquitur indistinctè:& videtur etiam loqui quando incontinenti respondet,vt colligitur ex prin.dũ dicitur,si libel.obla. et vnde supplere q̃ hoc ꝓcedit quãdo ex interuallo est diuinatio & extensio literæ:quin de facili dixisset ex interuallo,si voluisset.ar.c.ad audientiã.de deci.& si intellexisset de opponẽte ad merita causæ:bene hoc expressisset:nec prin.fecisset:nec in prin.fecisset mentionem de obla.libel.& sic etiam per hoc videtur reprobare opinionem Bal.item ratio quare non inducitur lit.contest.per obiectionem exceptio.perempto.quæ ponitur per glos.magnam in dicto c.ij.quę est,quia per lit.cõtest. ordinatur iudicium: sed per exceptionem perempto. destruitur:& eadem res non potest parere duos contrarios effectus. xxvj.dist.deinde.& j.de baptis.c.maiores.& l.qui homine.ff. de solu.quæ ratio ita procedit,quando opponitur incontinenti:sicut quando ex interuallo. Item ille qui excipit : nec̃ fatetur nec̃ negat,vt in c.cùm venerabilis.de excep. & in regula excep.de re.iur.in vj.sed ponit factum separatum ab alio:ergo non inducitur lit.conte.quæ inducitur per responsionẽ ad petitionem:si tamen responderet ad libellum,& submitteret exceptionem peremptoriã:tũc bene esset inducta lit.conte. vt c. prout.j.de dol.& cõtu.& no.gl.in d.c.ij.& sic residet do. m.& hęc opi.placet mihi: & probatur secundũ glos. magnam in d. c.ij.eo.ti.lib.vj.quia si per excep.perẽ. non debet impediri aut retardari lit.cont.vt d.c.j.ergo per eam non fit lit. conte. aliàs non procederet quæstio.facit etiã,quia excep.est actionis exclusio.vt l.ij.ff.de excep.in prin.ergo ante negationem non est opus actionem excludere:ex quo ei non est contradictum.vn de primò debet lis contestari:& postmodum vsq̃ ad cõclusionem possunt opponi excep.peremptoriæ,vt l.si quidem.C.de excep.& l.peremptorias.C.senten.rescin.non posse. Item facit l.exceptionem. C. de proba.quæ dicit, quòd peremptoria opposita ante lit.conte.reseruatur post lit.conte. ergo non inducit lit.conte.Item probatur,quia per excep. non ordinatur rectè iudicium:vt c.cùm dilectus.j.de ordi.cogni. vnde si peremptoria opponitur ante lit.conte. erit intentionis exclusio. argu.l.eleganter.§.si quis post.ff.de condi.indebi. & ff. quod met.causa.l.metum.§.sed quod ait.in fi.& ff.de nego. gest.l. si autem.§.si quocunq̃.ad quod vide quę latè dixi.ſ.in vij.prin. ar.Si verò oppo.peremptoria post responsionem ad libel. & li.contest.tunc est actionis exclusio,secundùm Spe. eo. titu.§. ij.ver.sed nunquid per excep.peremp.Paul. de cleaza.in d.c.ij. e.ti.lib.vj.dicit,q̃ in hac materia potest dari breuis regula : q̃ aut excipiens stat in finibus suis vltra non progrediendo : & tunc aut fit litis contest.vt d.c.ij.& in d.regula, exceptionem. aut non stat in finibus suis:quia vltra progreditur dicendo, nego id fieri debere:quia feci ſti pactum de perpetuò non petendo.& tunc inducit lit.conte.sequitur d.Do.& isto modo potest responderi ad d.c.prout d.c.cùm causam.de appel.& ad c. cùm venerabilis.j.de excep.vbi per except.præscriptionis videtur induci lit.contest.& etiam ad c.Raynutius. de testamentis,vbi inducitur per excep.permutationis.& ad no.in l. si filius.§.exceptionibus.ff.de interro.act.vbi instituta actione,& apposita peremptoria exceptione,videtur esse iudicium. dicta enim iura & similia,debent intelligi secundùm vltimum mẽbrum vltimæ distinctionis , quando excipiens non staret extra meris finibus exceptionis.

74 ¶ †Decimoquartò quæro,vtrum exigatur iudicis interrogatio:vel saltem præsentia. Sol.glo. in verbo, instante.in c.prout.j.de dolo & contu.ponit duas opin. Prima,q̃ potest fieri iudice non interrogante:quia ex quo fit in iudicio : perinde est ac si iudex interrogaret.ff. de interro. act.l. si sine. Item quia tex.noster distinguit per quem fiat interrogatio ad inducendum lit.conte.Secunda opi.est,quòd iudex debet interrogare ad instãtiam actoris:& sic videtur intelligere d. c.prout.quasi sentiat q̃ præceptum iudicis sit necessarium.glos. illa videtur approbare & sequi primam opi.& illa est vera: quia contrariũ non probatur iure.ita communiter tenent doct. & Gof. in c. dudum.el.ij.ſ.de elect.vbi dicit,q̃ licet per positiones & respõsiones non fiat lit.conte.vt d.c.dudum. fit tamen per interrogationem & responsionem partis.& tenet Spe.e.titu.§.ij.ver. sed nunquid.& d.m.hic,& clarius in d.c.prout.mouetur:quia iura solùm exigunt petitionem in iure propositam: & responsionem secutam,vt hic,& sufficit si fiat responsio ex interuallo,vt dixi eo ar.q.iij.& dicam.j.q.xvij.& idem dicit d.m.post Goffredum,si interrogatio fiat per procuratorem vel aduocatum,præsente clientulo & non contradicente,per c. cùm causam.j.de app.& l.ij.C.de errore aduo.& mihi placet.

75 ¶ †Decimoquintò quęro,vtrum ad validitatem lit. conte .requiratur q̃ fiat iudice sedente pro tribunali.Sol. dic q̃ sic, per text.nostrum qui dicit in iure:hoc est in iudicio,& per tex.in l.j.C.eod.& in l.rem non nouam.§.patroni.C. de iudi. vbi ad lit.conte.exigitur quòd fiat in iudicio.faciunt quæ dixi in prę ced.q.& ſ.eod.arti.q.iij.

76 ¶ †Decimosextò quæro,vtrum ad lit.conte.exigatur q̃ responsio fiat incontinenti:an verò sufficiat etiam si fieret ex interuallo.Sol.dic q̃ sufficit q̃ fiat ex interuallo:remanente tamen petitione actoris.ita tenet Gof.in c.dudum.el.ij.de elec. & sequitur do.Ma.in c.prout.j. de dolo & contu. & communiter doct.hic ad quod vide quæ dixi.ſ.eo.ar.q.iij.

77 ¶ †Decimoseptimò quæro,quid si reus dicit,nec nego nec cõfiteor

fiteor,vtrum inducta ſit lit.conteſt.Sol. quidam dicunt q̃ ſic arg.c.j.in prin.ſ. de poſtu.Præla.ibi dum tex.dicit,idem magiſter in fratrum præſentia conſtitutus &c.& ff.de interro.act. l.de ætate.§.qui tacuit.§.nihil.tutius eſt q̃ reus cogatur exprimere verum:vel debitum confiteatur.ar.d.§.nihil.& ff.de cõfeſ.l.certum.ſecundùm Spe.e.ti.§.ij̃.ver.quid ſi peto.& ſequũtur hic Io.And.& do.m.Sed aduerte:quia do. Anto. & Io.de Imol.hic allegantes prædictum ver.Spe.dicunt, q̃ non eſt inducta lit.conte.ſed Specu. hic non dicit ſed dicit quòd tutius eſt q̃ reus cogatur reſpondere &c.

78 ¶†Decimooctauò quæro,quid ſi reus reſpondet, nolo cũ aduerſario litigare:vtrum ſit inducta lit.conte.Sol.dic q̃ non, ſi aliter non contradicit petitioni.ar.l.rem non nouam.C.de iudi.quia per hoc neſcitur , vtrum neget vel confiteatur petita, ſecundùm Spe.in d.§.ij̃.ver.quid ſi reus.& ſequuntur hic Io. And.& do.Ant.& do.Ma.& docto.

79 ¶†Decimononò quæro,quid ſi reus reſpondendo dicit, contendendum puto,vtrum intelligitur lis conteſt.ſol.Hoſt.in c. dudum.el.ij̃.de elec.dicit,q̃ non:quia poſſet velle contendere: licet libel.contineat veritatem : & ideò cogendus eſt aliter reſpondere.ar.l.j.in prin.ff.de eden.& ſequuntur Io.An. & do. Ma.& doct.communiter.& tenet Hoſt.eo.tit.§.qualiter.ver. quid ſi die.

80 ¶†Vigeſimò quæro,quid ſi reus dicat,cedo liti, vtrum inducta ſit lit.conteſta. Sol.dic quòd non ſufficit:tamen quò ad intentionem actoris,quia manu militari auferretur ſibi res: niſi reſtituat,vt l.qui reſtituere.ff.de rei ven.& ff.de alie. iud. iuncta.l.item ſi res.§.poteſt.& C.vt nemo in ſua cauſa.l.j. non tamen ſufficit quòd differat lit.conte.niſi, vel reſtituat:vel cedat l.poſt quàm liti.C.de pactis.per Hoſt.in ſum.eo.titu.§.qualiter.verſicu.quid ſi dicat.& ſequuntur hic Ioan.And.& domi. Ma.& doct.communiter.

81 ¶†Vigeſimoprimò quæro,quid ſi reus dicit,dubito [a]. Solut.

a text. videtur velle q̃ ſit inducta lit.conteſta.vt l.ſi debitor. ff. de peti.hære.vbi patet quòd per verbum,dubito an hæreditas pertineat ad te,inducitur lit.conte.& idem tenet ibi Barto. & ſequuntur hic do. Anto.& do.Mar.& vide ad hoc quod dicã ſtatim.q.xxiij̃.& xxiiij̃.

82 ¶†Vigeſimoſecundò quæro,quid ſi dicit,non præſumo, vtrũ ſit inducta lit.conte.Sol.Bal.in c.j.ſi de feu.vaſ.inueſt. fue. tenet quòd ſic:quia tantum eſt dicere quantum, non credo, vt no.Bar.in c.quoſdam.de præſumpt. & vide ea quæ dicam in duabus quæſtionibus ſequentibus.

83 ¶†Vigeſimotertiò quæro, quid ſi reus reſpondendo dicit, nec ſcio nec credo?Sol.dic q̃ inducta eſt lit.conte.tex. eſt optimus in c.cùm ad ſedem.j̃.de reſti.ſpo. vbi reus reſpõdet ſe nec ſcire, nec credere bona petita fuiſſe poſſeſſa per aduerſarium: vel ad eum aliqua tenus pertinere: & ſic eſt facta lit.conteſt.& ſequitur do.m.hic,& idem no.in d.c.cùm ad ſedẽ.& vide quæ dicam in ſequenti quæſtione.

84 ¶†Vigeſimoquartò quæro,quid ſi dicat, non credo debere: vel credo debere.vtrum ſit inducta lit.conteſt.ſol. gl.in l.j. C. eo.ſentit quòd non Bar.in l.j.C.e.dicit,q̃ conſuetudo obſeruatur quòd reus pro conteſtando litem debeat reſpondere de veritate:hoc eſt de eo quod vehemẽter opponit & credit,vt no. in l.ij̃.§.Labeo.ff.de aqua plu.ar.aliàs ille qui conuenitur ex altero facto nunc̃ poſſet lit.conte. quod eſſet abſurdum. & ſedo.Ant.hic.ſed Gui.de Cu.in auẽ.offeratur.C.e. concludit, q̃ per verbum,credit.inducitur lit.conte. nam ſi dicis in lib. me tibi teneri in centum:& ego reſpondeo, credo.ſatis ſufficienter eſt reſponſum ad hoc:quia in poſitionibus hodie ſufficiẽs eſt talis modus:ergo & in petitiõe,vt in auẽ. de his qui ingre. ad ap.§.fi.Item quia quantũcunq; reſpondeat de veritate,ſubintelligitur q̃ ſic credit,quod patet ex iuramento cal.quod ſequitur lit.cont.vt colligitur ex l.ij̃.§.quod obſeruari.C. de iu. cal.Item ſenſus vbi,non credit.habet in ſe negationem : ergo inducitur lit.conte.ſine adminiculo aliorum verborum,& hãc opi.ſequuntur hic do.An.d.m.&Io. de Imol. & dicit Ioã. de Imol.hanc opi.veriorem:ſed quòd ſeruanda eſt cõſuetudo curiæ,pro dicta opi.facit d.l.ſi debitor.ff.de peti.hære. vbi Bald. idem tenet,& idem tenet Bal.in c.j.ſi de feu.vaſal.ab alio interpellatus fuerit.& ſi reus dicat,non credo debere : & ſi debeo, ſum paratus ſoluere.inducitur lit.conteſt.not.Specu.eo.titu.§. ij̃.ver.ſed pone peto.& tenet hic Ioã. And.d.An.& do.meus.

85 ¶†Vigeſimoquintò quæro, quid ſi reus reſpondendo dicit, tu mentiris.an per talia vel ſimilia verba inducatur lit.conteſt. ſol.videtur dicendum q̃ non:quia legibus & non cõuitijs certandum eſt,per l.quiſquis.C.de poſt.& quia quod calore iracundiæ dicitur.pro non dicto habetur.j̃.de diuor.c. ex literis. &in l.quod calore.ff.de re.iu.Gul.de Cu.tenet contra : videlicet,q̃ lis ſit conteſta.quia hæc verba opprobrioſa congruũt

b naturæ negotij̃ de quo agit̃:ſicut in ſimili valet exhęredatio [b] turpibus verbis facta,vt l.iij̃.in prin.ff.de libe.& poſthu.d.A. hic dicit,& melius ſecundũ do. m. aduertendum eſſe, an reus ſic dicat calore iracundiæ an reſpondendi ad libellum:an perſiſtat vel non in tali reſponſione.quod no.in d.c.ex literis. vt dicamus q̃ ſi animo reſpondendi dixit illa verba opprobrioſa: tunc inducta ſit lit.conte.& ſic proce.opi.Gul. Si verò animo non reſpondendi:& potius calore iracundiæ : inſpiciendũ eſt tempus & geſta, & alia quæ ſolent conſiderari, ad iudicandũ de animo,vt l.dolum.C.de dolo.& c.ij̃.de renũ.in lib.vj. & ſic reſidet do.m.& mihi placet.

86 ¶†Vigeſimoſextò quæro,vtrum per reſponſionem conditionalem inducatur lit.conte.ſol.aduerte iſta q.poteſt habere duplicem intellectum.Prius eſt,quando conditionalis reſponſio eſt conformis petitioni:puta,dico q̃ res non eſt, vel non fuit a tua : ſed ſi fuiſſet tua ex cauſa permutationis in me tranſtulit, vel per ſimilem modum,ad quod vide quod dixi ſ.e.ar.q.xxxiiij̃.in fi.& j̃.q.xxxv.& hoc caſu inducitur lit. conteſt. vt patet ex verbis quæ dixi in dictis q.tenet Spe.in titu. de except. §.viſo.ver.ſed nunquid per prædictam. & vide quod dixi ſ.e. ar.q.xiij̃.aut conditionalis reſponſio non eſt conformis petitioni.& hoc caſu d.Ia.ſoccus de Ferraria hic in rub.dicit,q̃ nõ inducitur conte.lit.mouetur primò:quia lit.conte.habet certã formam à iure,de qua in l.j.C.e.l.rem non nouam.C. de iud.à qua non eſt recedendum,vt l.conſtitutionibus.ff.ad muni.ſed ar.hoc non valet:quoniam vt ex ſuperioribus patet,nõ eſt verum quòd lit.conteſt.habeat certam formam. Secundò mouetur,quia conte.eſt actus legitimus : ergo non recipit diem vel cõditionem,vt in regula,actus legitimi.de re.iu.in vj.ſed iſtud ar.non tenet:quia non eſt verum, q̃ iſte ſit actus legitimus:cũ non recipiat conditionem.valet enim conteſt. ſub iſta forma, petis centum:quia mutuaſti,dico q̃ ſi mutuaſti : ſatisfeci tibi, & ideò quæ petis,fieri non debent,& patet ex his quæ dixi in prin.iſtius q.& ideò regula prædicta in l. actus legitimi.ff. de re.iu.dicit formaliter in reg.actus legitimi, qui non recipiunt diem vel conditionem.quaſi velit q̃ quidam ſunt qui recipiũt diem & conditionem:& aliqui non,& ibi plura ponũtur exẽpla per glo.& doct.& ſimiliter per Io.An.& Dy. in d.regula, actus legitimi.& iſte actus eſt illis qui remanent ſub exce. vel remanent ſub regula contraria : q̃ quidam ſunt actus legitimi b qui recipiunt diem & conditionem,ſecundũ Dy. intellgit illã regulam Io.An.in mercu.qui volunt q̃ regula illa eſt reſtringenda ad caſus expreſſos in iure. & generalis regula remanet in contrarium.Tertiò mouetur præfatus doctor:qui videtur inepta hæc locutio,nego narrata vera eſſe, & hoc animo lit.cõteſt.ſi nauis ex Aſia venerit:vel ſi magnꝰ Teucer(de quo nũc dubitatur)venerit Romam.petitio enim ſimplex & pura non videt admittere conditionalem reſponſionẽ:& ſic,hac de cauſa ſtipulatio vitiatur,vt l.j.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de ver. obli.

c ita & lit.cont.& iſta [c] ratio eſt ſatis applaudẽs.Quartò mouet. quia lit.conteſt.debet fieri vno cõtextu:nõ ex interuallata negatione,vt no.Bar.in l.j.C.e.ſed longũ poſſet eſſe interuallum inter euentũ conditionis & reſponſionẽ:ergo &c.& ita cõcludit,ſubdit tamen q̃ zab. conſuluit contrarium in quadam q. Ferrariæ.ſed prædicta vltima ratio non valet, per ea quæ dixi ſ.e.ar.q.xvj.prædicta tamen concluſio ſatis placet:quia cũ cõditio nihil ponat in eſſe: vt l. ex peccato etiam. & l. ſi quis ita hæres inſtituatur ſi legitimus.& l.Lucius.la.ñ.ff.de hær.inſtit. & in l.qui ſub conditione.ff.ſi quis omiſ.cauſa teſt. ergo non videtur poſſe dicere lis conteſt.non ob.quod ſ. dixi in princ. quia illa conditio & ſimiles directè opponuntur petitioni. & ideò taliter opponens videtur atteſtari ſe velle eſſe in lite.

87 ¶†Vigeſimoſeptimò quæro, quid ſi verba non ſunt apta ad lit.conteſt.vtrum pronunciatio iudicis pronunciantis lit.con- c teſt.ſufficiat?ſo.hanc q.non memini à doc.ta ctam.tex.videtur probare q̃ non,in c.cũ cauſam.j̃.de ap.pro hoc facit: quia vbi verba non conueniunt,non conuenit diſpoſitio, vt l. ſi ſeruũ. §.non dixit.ff.de acqui.hæ.& l.hos accuſare.§. hoc beneficio. & §.omnibus.ff.de accu. & c.ad audientiam. de deci. Itẽ facit quod no.Bar.in l.iij̃.ff. ad l.iul.repe.vbi dicit q̃ nec iuriſcõſultus nec Imperator poteſt facere q̃ in l.contineat,quod nõ cõtinetur.minus ergo iudex videtur hoc poſſe facere.in contrarium tamen facit:quia ſententia interlocutoria tranſit in rem iudicatam quò ad partes:ſi ab ea intra legitima tempora non appelletur,vt no.in c.cùm dilecti.ſ.de cle.& per gloſſ. in capi. Romana.§.ſi verò.de app.in vj.& c.cùm ceſſante.de appel. dicam latè.j̃.de re iudi.quod videtur procedere etiam ſi ſit notoriè iniuſta:vel error expreſſus.per ea quæ tetigi in capi.exhibito.de iudi.ſuper glo.in verbo, peruertendo. ego arbitror

a ¶Verbum, dubito,inducit litis conteſtationem. Bald. tamen in d.l.ſi debitor. dicit contrà & ibidem Alexã. dicit communem eſſe contra Barto. ibidem.ff. de peti. hæredi.

b ¶Exhæredatio turpibus verbis fieri poteſt : ſicut & inſtitutio , vide Moder.in l. ſed & ſi pepercerit. in ij̃. not.ff. de liber. & poſthu.

c ¶Debet enim ſtatim reſponſio ſub ſequi cõformis petitioni.§. præterea.inſtit. de inuti. ſtipu.

dici posse,q̃ aut iudex pronunciauit lit.contesta.existente aliqua dubietate in verbis propter varias opinio.Docto.& tunc pronunciatio iudicis operetur lit.contesta.nisi partes aliter cõtradicant:aut verba sunt clara,& penitus inepta ad lit.contest. & tunc talis interlocutio videtur continere errorem manifestum:& notoriam iniustitiam:& sic sententia illa videtur nulla per ca.inter cæteras.de re iudi.iunctis not.per Do.m.in ca. ñ.super verbo,inhibentes.s.de restit.in integ.præterea ista sententia nõ videtur ratione impossibilitatis:quia non potest iudex facere q̃ contineatur in verbis,illud quod non continet: nisi fortè partes declararẽt quòd per illa verba,quãuis inepta, velint habere litem pro contest.per ea quæ traduntur per Doctores in l.si quis in fundi vocabulo.ff.de lega.j.contra tamen facit quod statim dicam in seq.q.

88 ¶†Vigesimooctauò quæro,vtrũ iuramentũ habeat vim contest.lit.so.Spec.eo.ti.§.ñ.versi.quid si omissa.dicit,q̃ si iureiur. de calũ.omissa lit.cõtest.nõ intelligitur facta lit.cõte.quia post lit.cõte.est iureiurandũ.de calum.vt dicã j.in tit.de iur.calum. facit l.ñ.in prin.C.de iura.calum.tenet hic do.Anto.& idẽ tenent dñi de Rota dec.lxñ.in nouis cõclu.vbi dicit,q̃ domini de Rota cõcluserunt,licet partes iurãdo dixerunt, q̃ iurabant de calũ.animo lit.cõte.& sic notarius scripsit q̃ lit.cõte.iurauerit:censetur facta li.cõte. sed dicit ibi Ægidius,q̃ ista cõclusio, prout iacet,nõ procedit:quia vt fiat lit.cõte.[a] tria requirũtur. ¶Primò,petitio præcedens.Secũdò,respõsio sequens. Tertiò, q̃ petitio & respõsio fiant per verba apta ad lit.cõte.vt hic. & c.dudũ.de elect.el.ñ.& s.latè dictũ fuit p̃ totũ hunc art.sed tale iuramentũ nõ est hmõi:ergo &c. Itẽ quia ibi opus est facto vel verbo,solus animus nõ sufficit,vt in c.j.de eo qui mit. in pos.quod facit ad ea quę dixi in præce.q. vnde Ægidius dixit,q̃ putat ex inaduertentia q̃ per dños de Rota in exitu cõsiliorũ aliquid fuerit omissum:vel ex inaduertentia responderint:sicut quãdoq̃ vidit accidere. & hoc mihi placet in iura. calũ.sed iuramentũ in iudiciũ delatũ à parte parti,videtur habere effectũ lit.cõte.per l.nam & postea.§.si is.ff.de iureiuran. de quo latius dicam.j.in tit.de iureiuran.

89 ¶†Vigesimononò quæro,vtrum cõtumacia habeatur pro li. cõte.sol.dic q̃ nõ regulariter:licet quãdoq̃ habeatur.ad quod vide quod not.in l.ñ.C.vbi in rem act.& per Bar.in extrauagan.ad reprimen.in verbo,contestata.& per Nellum in tracta. bannitorum in iñ.parte primi temporis.q j.ad quod vide qđ latius dixi in ca.qualiter.el.ñ.j.de accu.in xj.prin.ar.q.lxxiiñ. ver.sed quęro circa prædicta.

90 ¶†Trigesimò quæro,qualiter contest.fieri debeat per procuratores.solut.dic quòd fieri debet sicut per principales:eo saluo,quòd procuratores aliorum nomine causam agunt:petitionem proponunt,& respondent:tenet Specu.eod.titu.§.ñ. ver. sed & si per procuratorem.

91 ¶†Trigesimoprimò quæro,an requiratur scriptura:vel q̃ redigatur in actis.Sol.Spec.eod.tit.§.ñ. ver.sed nunquid lit.contesta. dicit Bazamus tenuit q̃ posset fieri sine scriptis.per tex. in ca.relatum.de offi.deleg.ibi,si lis fuerit contest.&c.& ff.de eden.l.j.in contrarium arguit in c.offeratur.iñ.q.iñ.& de text. nostro.Vin.hic dicit,q̃ nemo tenetur sine libello lit.conte.potest tamen,si velit,solennitatibus renũciare.s.de officio deleg. ca.de causis.do.Anto.simpliciter hic dicit,quòd potest fieri sine scriptis,remittens ad Specu.in d.ver.Sed tu aduerte,vtrum libello possit renunciari.dixi latè in ca.j.de libel.obla.v.princi. ar.de lite,an possit renunciari,dixi supra eod.ar.in iñ.princip. artic.sed quò ad terminos quæstionis nostræ Saly.in l.contractus.C.de fide instrumen.sentit,quòd acta exigant scripturam.& sic lit.contest.est de actis exig.scriptu.& mihi placet. facit l.gesta.C.de re iudi.& probatur in ca.quoniam contra.j. de probatio.vbi dicitur q̃ lit.contesta.debet in actis exigi.& ibi not.Doct.nisi in casibus leuibus,in quibus non reperitur scriptura,vt in auc.nisi breuiores. C.de sentẽ.ex breui.recit.& ibi per Barto.& vide quod dixi in ca.j.de libel.obla.in q. principio.art.fallen.xx.& fallen.xlñ.nec ob.quòd acta possunt probari per testes,vt traditur in dicto ca.quoniam.de quo latè dicam in titu.de probatio.vel in tit.de fide instru.quia possunt probari per testes,quando perdita sunt.& ea quæ ibi dicuntur, faciunt ad decisionem istius quæstionis.

92 ¶†Trigesimosecundò quęro,vtrum in lit.contest.requiratur ordo,& qualis.sol.dic q̃ sic:quia primò debet fieri petitio.deinde responsio:& ideò si primò respõderetur:deinde daretur libel.non fieret lit.contest.secũdùm Guil.in l.j.C.eod.& idem vult glos.super verbo,iure proposita.in ca.dudum.el.ñ.de electio.& do.meus ibi sentit Bal.in l.j.C.eo.& Iac.de Are.in l.j. ff.de dam.infec.vbi voluit,quòd litis contest.facta omisso iuris ordine non tenet.

93 ¶†Trigesimotertiò quæro,quę sit clarior forma contestationis litis.Sol.dic, quòd hæc est forma clara & indubitata.nam iudice sedente pro tribunali,actor dicit,ego A.animo litis cõtestan.& litem contestando,dico narrata,prout narrantur vera esse:& petita fieri debere.reus verò sic dicet:ego B.saluis exceptionibus & defensionibus meis,tam realibus quàm personalibus:ex quacunq̃ causa , & quocunq̃ modo competentibus,dico narrata prout narrantur,vera non esse: & petita fieri non debere.

¶Trigesimoquartò quæro,de salutari institutione tam actoris,quàm rei.sol.dico q̃ tam actor in narrando & petendo, q̃ reus in respondendo,vti debent veritate,& omni puritate:nec enim actor mendaciter debet narrare, & contra conscientiam petere:& similiter reus non debet mendaciter negare: etenim longè magis debet velle causam amittere quàm animam perdere:aut eam ad peccatum illaqueare.j. de simo.c.Matthæus & in simili no.gl.in c.j.de confes.lib.vj.& actor debet esse cautus & prudens,ne aliqua falsa veris commisceat : ne fortè ratione falsitatis,reus possit totum negare, secundùm ea quæ.s. dixi:& remisi eo.art.q.ix.& q.x.

94 b ¶†Trigesimoquintò quæro, qualiter in causa appel. debeat lis[b] contestari sol.aduerte,hæc q. præsupponit aliam quæstionem,q̃ in causa appellationis debeat lis contestari,de quo dicã in c.quoniam.j.tit.j.in iiñ.prin.ar.in casibus ergo,in quib⁹ fieri debet lit.conte.in causa ap.dic q̃ fiet sub ista forma:appellãs offerat libellum in quo narrauit, quare & in quo malè contra eum processum li.& petet pronunciari iudicem iniquè interlocutum esse,seu pronunciasse:& se iustè appellasse:& quicquid post ap.in eius præiudicium actum est retractari,de quo latius dicetur in titu.de ap.reus verò respõdebit, ego talis, saluis exceptionibus &c.vt dixi in q. xxxiij. animo litis contestandæ propono,q̃ dicta except.non fuit proposita coram iudice : & si fuit proposita,pars non obtulit se probaturam, & si obtulit iudex admittere,causa non recusauit : & si recusauit, non fuit appellatum ex causa hac.& si fuit appel.ex ista causa, non tamen intra legitima tempora,nec in scriptis , nec fuerunt petiti apostoli.& si fuit sic appel.& petitus apostolus, non fuit prosequutus appellationem intra tempus legitimum : vnde dico ea quæ narrantur,prout narrantur in libello,vera non esse: & q̃ petitur,fieri non debere,vnde peto ap.quæ dicitur interposita nullam penitus pronunciari:& me ad priusiudicis examẽ remitti:& partem aduersam in expensis condemnari: vnde peto per vos pronunciari,malè appellatũ, & bene pronunciatũ esse:& sententiam,& quęcunq̃ inde secuta confirmari debere. hæc autem iunguntur ad hoc,vt si fortè euenerit appellatũ debere obtinere:iudex super hoc possit & debeat pronunciare: quia iuxta formam petitionis ferenda esset sententia,vt c.licet heli.j.de simo.cum simil.aliàs fortè non pronunciaretur super hoc,de quo per gloss.& doct.in c.cùm contingat.de offi. dele. secundùm Ægidium in rub.qualiter in causa appel. fiat lit.cõtest.& Specu.qui verba Ægidij ampliauit eod.titu.§.ñ.verſic. sed cum in causa appel.

¶Trigesimosextò quæro,qualiter,quando,& per quos actus in casibus,in quibus lit.contest. expressa non requiritur, vt in summarijs & similibus:de quibus dicam in c.quoniam.j.titu. j.in iñ.prin.ar.dicatur fieri tacita lit.contest.so.quidam voluerunt, quòd prima citatio habeat vim lit.conte. quia per eam inchoatur tale iudicium:& proceditur,dicitur in l.fin.§.illud. C.de tempo.ap.sed hæc opi.non placet Bal.in addi.Spe.in tit. de sen.ver.in casibus.mouetur: quia citatus comparens posset opponere excep.declinatorias:& sic non habebitur pro lit.cõtesta.Alij dicunt q̃ prima contradictio habetur pro lit.conte. per l.fina. & auc.nisi breuiores.C.de senten.ex breui.reci.& l. j.& auc.offeratur.C.eo.titu. sed intellige de contradictione ad merita causæ.sed tu die clarius, q̃ tunc dicitur facta lit. conte. quando fit actus à partibus,qui fieri solet post lit.contest.secũdùm Inno.in c.si duobus.j.de app.in c.præterea.j.de dila.in c. j.de elect.lib.vj.per Io.And.& d.Ant.in c.cùm M. de consti. no.Cy.in c.nihil.C.de procu.Pau.& doct.in cle.sępe.de verb. sign.no.etiam in l.ñ.C.de consor.eiusdem litis.dixi in cle.j. de causa poss. & proprie.in gloss.super verbo, conclusionem.& ex his,Deo duce,habes expeditum ar.viij.c.tit. nostrum, cum quo bene contestati sumus.

Vt lite non contestata. *Rubrica.*

¶Continuatur ad præcedentes, supra visum fuit, qualiter lit. contesta.fiat:verùm quia quandoq̃ lit.non contest. testes petuntur recipi:aut reperiuntur recepti: & petitur q̃ ad sententiam diffinitiuam perueniatur:& dubitatur,vtrum talis receptio fieri possit,aut valeat ad sententiam perueniri:ideò subijcitur hæc rubr.ci.Et aduerte,quia doct.in hoc tit.plura tradũt circa

a ¶Tria requirũtur ad lit.cõtest.adde latius Pau.de cast. in cõsil.cccj.lib.j. col.ñ.vbi ponit requisita ad litis cõtestа.

b ¶Litis cõtestatio in appellatione an sit necessaria, vide latè per doct.in c. per tuas. de appel. vbi videtur concludi, q̃ non sit necessaria , & tamen Spe. contra in tit. de lit. contest.§.ñ. vide Old.cõsi.xñ.

circa materiã contumaciæ: & de multiplici pœna ipſorum contumacium, & qualiter ratione contumaciæ perueniatur ad primum & ſecundũ decretum. ſed ego hæc omittam: quia tractabo illa in titu. de do. & contu. & in titu. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruandæ. & ſolùm hic tractabo prædicta ſuccinctè, in quantum pertinet ad principalem intentionem titu. & latè tractabo quatuor principales articulos, de quibus præmiſi in rub. tit. præcedentis, videlicet iiij. art. ix. x. & xj.

SVMMARIVM.

1 ☞Cauſa matrimonij inferioribus epiſcopo poteſt delegari.
2 Vxor, matrimonio conſtante, propter adulterium mariti poteſt dotem repetere.
3 Vxor maritum poteſt de adulterio accuſare, ſicut econtra maritus vxorem.
4 Dubium fruſtra diſcutitur, cuius euentus nil operatur.
5 Matrimonium dupliciter accuſari poteſt.
6 Excommunicari nullus debet propter contumaciam alterius.

AD hoc Deus. Si agitur de adulterio ad ſeparationem thori, & ante lit. conteſt. reus eſt contumax: excommunicari poteſt, ſed teſtes reci pi non poſſunt: nec cauſa diffiniri. hoc diuidi tur: quia primò ponitur delegatorum cõſultatio. Secũdò diffinitio ſeu rẽſio. Secunda ibi conſultationi.

1 ¶†No. primò ex tex. iuncta ſupraſcriptione, ꝙ cauſa matrimonialis, quantum ad ſeparationem thori, ex ſtylo curiæ quãdoq; delegatur inferiorib⁹ [a] epiſcopo, de quo in c. cauſam. ſ. de offic. dele. ſed cauſa matrimonialis propria, regulariter non delegat niſi ep̃is: vt in c. j. j. de conſan. & affi. & c. accedentib⁹. de priui.
2 ¶†Not. ij. ꝙ propter adulterium cõmiſſum per maritum, poteſt vxor conſtante matrimonio repetere dotem: & ſic habes vnum caſum ſpecialem, in quo conſtante matrimonio per vxorem dos repeti põt. alij tradũtur in c. per veſtras. j. de dote poſt diuor. reſti. & per Legiſtas in l. ſi conſtante. ff. ſol. ma. & l. vbi ad
3 huc. C. de iure dotium. ¶†Not. iij. quòd ſicut maritus poteſt accuſare vxorem ciuiliter de adulterio ad effectum ſeparationis thori, & etiã dotis lucri: vt c. plerunq; j. de dote poſt diuor. reſti. & in auc. vt liceat matri & auiæ. §. ſi de adulterio. ita & vxor poteſt agere ad eaſdem pœnas: videlicet ad ſeparationẽ thori, & donatio. lucri propter nuptias: vt d. §. ſi de adulterio. vnde quò ad hoc, vir & vxor iudicantur à pari. ad idem gloſſ. xxxij. q. v. c. Chriſtiana. quamuis reſpectu accuſationis criminalis iudicentur ad imparia: quia vir accuſat vxorem: ſed non econtra: vt l. j. C. de adulte. ¶Not. iiij. ibi, illudere videretur, ꝙ præſumitur contra illum qui plures petit dilationes: & ideò non debent dari, niſi cauſa cognita, de quo dic vt dicam latè in titu. de dila. ¶Not. v. tex. qui probat, ꝙ ex ſola reſponſione ad libellum abſq; alia narratione verbali, & ſine actoris preſentia inducitur lit. conteſt. hoc enim tantùm ponderatur, ꝙ noluit reſpondere libel. & ideò non fuit facta lit. conteſt. de quo
4 [b] dic vt dixi in c. præce. art. vij. q. iij. ¶†Not. vj. ꝙ fruſtra [b] d ſcitur dubium, cuius euentus ſeu declaratio nihil eſt operaturus. facit c. paſtoralis. ſ. de reſcrip. & quod in ſimili dicimus, ꝙ non debet quis admitti ad probandum, quando probatio non releuat. j. de ſpon. in c. id quod. de quo latè dicam in titu. de prob. ¶Not. vij. ꝙ licet quis ad mandatum iudicis non reſpondeat libel. & ſic ſit contumax, non tamen habetur pro reſpondente
5 quò ad lit. cõte. in qua opus eſt facto, de quo dic vt dixi in ca. præce. in vij. prin. ar. ver. ſecundũ remedium. ¶†No. viij. ꝙ matri. poteſt dupliciter accuſari. Primò quò ad ſubſtantiã fœderis, ſeu vinculi matrimonialis: vtrum matrimonium teneat, vel non teneat, & hoc caſu, fauore matrimo. ordo iur. nõ eſt vſq; quaq; ſeruandus, & quo ad lit. conteſt. dicam in c. quoniã. j. e. in iij. prin. ar. Secundò, quando agitur ad ſeparationem thori, vel ad lucrandam dotem, ſeu donationẽ propter nuptias: tunc ſeruandus eſt ordo iur. nam hoc caſu, ceſſat fauore matrimo. cùm agatur de re odioſa: cùm agitur ad ſeparationem coniugum. ¶Not. ix. ꝙ coniugi petenti reſtitutionem vxo. ob excep. ſæuitiæ, niſi caueat qæ cautio eſt præſtãda: etiam ſi vxor timeat propter ſua demerita. per tex. cum gloſſ. xxxij. q. j. c. de benedicto. de quo dicam. j. de reſti. ſpo. ¶Not. x. quod propter contumaciam rei non proceditur ad ſententiam diffiniti uam: quamuis ratio non poſſit prouideri miſſioni in poſſ. nã hoc agebatur ad ſeparationem: & ſic non poterat habere locũ dictum remediũ: vnde proceditur ad alia remedia prodita contra contumacem. de quibus dicam. j. titu. de dolo & contu. videtur ad excommunicationem, vel mulctam, vel ſimilia remedia, & ſic iſte tex. eſt contra opin. legis. de quo dicam j. eo. titu.

6 c. quoniam. in iij. prin. ar. ¶†Vltimò not. ꝙ propter contuma
c ciam [c] alterius, puta procu. vel ſimilis, non debet quis excommunicari: niſi poſſet illã purgare, & non purgaret: de quo caſu excommunicaretur propter propriam contumaciam. de quo hic in c. fina. de quo dicam in titu. de do. & contu.

¶Glo. j. format. q. & ſol. & ſolutionem limitat in fin. dic de hac vt in iuribus in glo. all. & vt dixi in c. pe. & fi. de adul. glo. ij. eſt clara, & de materia ipſius dic vt latè dixi in c. veniens. j. de accu. gl. iij. primò quærit, vtrum propter abſentiam aduocati ſint dandæ induciæ: & conclu. ꝙ ſic: aſſignando rationem. de qua materia vide hic per d. M. & doct. ſed quia non conuenit huic tit. dicã in tit. de dila. deinde gl. quęrit, vtrum ſententia lata abſente aduocato valeat, & ſol. & limitat in fi. glo. dic vt dicam. j. de ſen. & reiud. licet doct. hic tract. Glo. iij. ſentit hic contra, ꝙ iſte vir ſeu eius procu. debuerit audiri petendo, vt ante omnia fieret reſtitutio, per c. ex conqueſtione. j. de reſti. ſpo. gloſ. ſol. fatendo contrarium: ꝙ hoc ſit regulare. ſed tamen ad iſtam regulam glo. dat v. fal. in fi. glo. dic de his caſibus exceptis, habes a hic per do. m. & doc. qui etiam ſubiungunt alias plures fal. ſed quia non pertinet ad præſentis ti. indagationẽ: hic ideò omitto, & de ipſis, & alijs plurimis dicam j. tit. de reſti. ſpol. vbi melius conuenit. Primum ꝙ hic expreſsè & princ. continetur in tex. videlicet, ꝙ quando agitur inter coniuges ad ſeparationẽ thori, vel ad repetendam dotem, vel ad lucrum, vel donationẽ propter nuptias: non poteſt procedi ad receptionem teſtium, vel diffinitiuam ſententiam: niſi li. conte. de quo dicam in cap. quoniam. j. eo. in iij. prin. art. Secundũ eſt, ꝙ tacitè colligitur ex tex. noſtro: videlicet, ꝙ ſi agitur de fœdere vel vinculo matrimoniali, poteſt procedi ad receptionem teſtium, & ſententiam diffinitiuam: etiam lit. non conte. de quo dicam in d. capi. quoniam. in iij. prin. ar. ¶Gl. fi. prin. quatuor intendit. Primò enim probat per multa iura & rationes, ꝙ factum procur. noceat domino. Secundò glo. in ver. ſed contra. videtur oppo. ꝙ imò factum procur. non noceat domino, & hoc probat per alia plura iura. Tertiò gloſſ. in ver. ſo. dicas pro ſolu. Diſtinguit quartò glo. in verſi. ſed quid ſi per cõtumaciam. format queſt. b arg. ad vtranq; partem & ſol. ¶In ea gl. ibi, ſol. dicas. dic, mens gl. eſt ꝙ dolus delicti, & cõtumacia procu. non præiudicat domino iuranti: ſed ipſi ſcienti & non purganti præiudicat: quia tunc eſt propria culpa. in his verò quæ agit nõ ſonantia in delictis, vt in confeſsione, omiſsione, & ſimilibus: ſi facit contra formã mandati, non præiudicat: ſi facit præter, præiudicat: niſi ſtatim ꝙ primum ſcit, contradicat. ſed ſi facit ſecundũ formam mandati: abſolutè præiudicat, & ſic reducuntur ad concordiã iura alle. in glo. Inn. Hoſt. Io. An. & d. Ant. & doc. proſequuntur hic hanc materiam & latè do. m. qui proſequitur tria membra. Primum, vtrum factum procur. in omitttendo noceat domino. Secundum, quid in faciendo. Tertium, de confeſ. ipſius procura. ſed vt vides, hæc materia non pertinet prin. ad tit. noſtrum. ideò iuxta conſue. meam hic omitttã, & de primis duo- c bus membris dicam in titu. de procu. de vltimo dicam in titu. de confeſ. ¶In fi. glo. hic concludit ergo glo. ꝙ tutius ſit dicere, quòd ſit excommunicatus. de qua q. dic vt dixi in c. nulli. j. de ſen. excom. in vij. princi. ar. q. ix. & de pœna iudicis iniuſtè excommunicãtis, latè dixi in c. ſacro. j. de ſen. excõ. in xiij. prin. ar. & in abſolutione in c. venerabilis. j. de ſentẽ. excom. in xxv. prin. ar. ¶Poſtremò poſt glo. ſumpta occaſione à glo. noſtra Innoc. Hoſt. Io. An. & do. m. tractant hic, quid ſi procu. eccleſiæ propter cõtu. condemnetur in expen. vtrum ad ipſas expenſas teneatur procu. vel eccleſia, & ſubiungit do. meus ꝙ Prælatus condemnetur in expẽſis: vel tutor, vel curator: vtrũ ad tales expen. teneatur eccleſia, pupillus, aut minor: & vtrum ſuccurratur eccleſiæ aduerſus procu. vel pręla. & pupillo aduerſus tutorem: & minori aduerſus curatorem: ſed non pertinent ad titu. noſtrum, quare dicas vt dixi in c. calumniam. de pœnis. in xiij. princ. artic.

¶Add c. propoſuiſti. de proba. & c. j. de eo qui du. in mat. Deci. in c. ſi pro debilitate. in iij. col. de offi. dele.

¶Fruſtra admittitur id, cuius euentus nihil poteſt operari. adde gloſſ. doct. in c. cùm contingat. de off. dele.

¶An contumacia procuratoris noceat domino, vide Abb. hic latè, & Alexan. in conſil. xcv. lib. ij.

SVMMARIVM.

1 ☞Agi quò ad quid an poſsit contra ſubiectum.
2 Citandus iterum dicitur, qui per appellationem nullam à iudice recedit.
3 Cauſa per illum ſeruari debet, qui ſe iuſtè appellare putat.
4 Contumax mulctari poteſt: licet eius contumacia non ſit proceſſus impeditiua.
5 Contumax nudus eſt excommunicandus.
6 Actio reſcindens & reſciſſa ſimul cumulari poſſunt.
7 Cauſæ proceſſus annullatiuę, quæ ſint, & quot.
8 Dictio, imò. quid ſignificet.
9 Proceſſus per iudicem recuſatum factus, an valeat.
10 Verbum, occupare. in malam partem ſonat.

ACcedens. Quoniam hæc decre. habet varios intellectus, posset diuersimodè summari, sed quò ad factũ, vt omnis intellectus comprehendatur, sic summatur, in causa resti. contra contumacem lite non conte. sententia proferri nõ potest. h. d. Primò ponit ordinem processus. secundò, ipsius retractationem. secunda ibi, cum. ¶ No. j. in tex. ibi obiecta. dic s. ad proposita in libello, quibus nihil oppositum: sed proposuit q̃ iudices procedere non poterant: quia duo ex eis erant suffraganei actoris, vnde recusabat eorum audientiam: quæ causa notoria erat: & tacita in rescripto: & sic iurisditionem habebant: vel suppresserant veritatẽ, secundùm quod dicãstatim in verbo, suppresionem, plebanus tñ ad cautelam ne procederent ad se. ap. appellauit, secundùm Pe. & Io. An. & in tex. ibi, fuisset admonitus, dic non ex necessitate iur. vt in c. fi. j. de do. & contu. lib. vj. & in tex. ibi, non tenebat. dic secundùm quod iudicibus videbatur. sed falsum erat, secundùm Inn. & in tex. ibi, noluit tamen respondere. dic & bene: quia iustè appella. nec iudices reuocauerant grauamen: aliàs secus: vt in c. cùm cessante. j. de ap. ipse tamen plebanus caute faciebat, non respondendo coram iudicibus: ne videretur appellationi renũciare: vt in c. sollicitudinem. j. de ap. & in c. gratum. s̃. de offi. delega. secundùm Innocen. in tex. ibi, in sua contumacia, dic vt dicebat Archiepiscopus: sed non erit verum, secundùm Inno. vel sic videbatur iudicibus, secũdùm Host. & ibi, testes receperũt. dic & male: tum quia iustè recusati erant: tum quia literæ surreptitiæ: tum quia ab eis iustè app. fuerat: tum quia lit. non contest. processerant ad receptionem testium, & hoc vltimum ponderatur hic, ratione subiectę materiæ titu. nostri in tex. ibi ad eos accederet. sed ad hoc nõ tenebatur plebanus, vt in c. ñ. de do. & cõtu. in vj. & ibi, obiecturus. dic ad hoc omiserunt iudices: quia citandus erat ad videndũ productionem & receptionẽ testiũ vt c. ñ. j. de te. & in tex. ibi excommunicationis. dic q̃ ideò nõ tenuit: quia ab ipsis fuerit legitimè ap. secundùm Inn. ibi, positionem. dic in quasi pos. quia iura non possidentur. ibi, adiudicantes. dic hoc verbum videtur denotare q̃ actus esset in petitorio. de quo vt latè dicetur. j. super glo. iij. & in tex. ibi, restituentes, dic exequendam sententiam eorum: secundũ vnũ intellectum. de quo dicam super gl. iij. ¶ †Not. primò q̃ contra subiectum[a] agi potest quò ad subiectionem sibi debitam, ratione alicuius iuris, hic enim petebatur subiectio iur. parochialis aduersus plebanum sancti Marci. ad idem c. inter quatuor. s̃. de maio, & obedien. ¶ †No. ñ, q̃ licet quis recedat à iudice per frustratoriã ap. tamẽ videtur iterum citandus. facit c. prout. j. de do. & contu. istud tamen intelligendum est quò ad cautelam: & ad magis conuincendam ipsius malitiam: quia de necessitate non est vlterius citandus, vt in c. ñ. de dolo & contu. in vj. de quo latè dixi in clemen. j. de do. & contu. ¶ †Not. iij, causam seruandam per illum qui putat se iustè app. quia nõ debet amplius comparere coram iudice à quo: ne videatur appel. suæ renunciasse, vt in c. sollicitudinem. j. de ap. & c. si à iudice. de appella. lib. vj. de quo latius dicam. j. de appella. ¶ †Not. iij. ar. op. ex hac litera, q̃ licet partis contumacia non sit impeditiua processus: tamen ipse contumax potest mulctari: & potest ad vlteriora procedi. isti enim iudices excommunicarunt partem contumacem, & in ipsa causa processerunt ad vlteriora: & processus inualidatur ex eo, quia lis non erat conte. Secus ergo si fuisset conte. vel fuisset talis causa, in qua potuisset procedi lit. non conte. ad idẽ melior tex. in c. veritatis. j. de do. & cõtu. & ratio in promptu: quia excõmunicatio, seu mulcta imponit propter inobedientiã: quia contẽpsit iudicẽ: vt l. j. ff. si quis ius di. non ob. & l. ñ. ff. si quis in ius vo. & quod ibi no. Bar. sed ad vlteriora procedit pro iustitia partis: & sic iste processus ad vlteriora non est pœna: ita q̃ possit dici, iste duplici pœna afficiatur, & sic non ob. c. at si clerici. s̃. de iud. & vide bonam glo. in simili. in ver. defecerit in c. j. de elec. li. vj. quę disputat, vtrũ cõtumax possit cõdẽnari in expẽ. eo casu, quo potest procedi ad vlteriora, de quo dicã j. de do. & cõtu. ¶ †Not. v. q̃ etiã nuda contumacia in nõ cõparendo, est digna excõicatione. ad idem c. j. s̃. de iud. & vide gl. no. in c. duo sunt. xcvj. dist. quæ dicit, q̃ omnis contumacia digna est excõicatione: & tanto maior est contumacia: quantò ex maiori causa surgit: quia tunc talis contumax videtur magis contennere. dicam. j. de do. & contu. ¶ No. vj. secundùm vnũ intellectũ, q̃ in pos. recupe. vel interdicto, vnde vi. non est proceden. ad recep. testium & sen. diffi. lit. non conte. & sic in pos. seruandus est ordo iur. vt in c. consultationibus. de off. dele. & necessaria est lit. conte. de quo dicã in c. quoniam. in iij. ar. ¶ Not. vñ. secundùm eundem intellectum, q̃ etiã cũ agitur possessorio, potest sententia esse adiudicatoria respectu possess. & sic potest iudex dicere, adiudico ti-

a ¶ Et de diuersis qui possunt vendi cari ratione subiectionis, habes glo. in l. j. §. per hanc. ff. de rei ven.

b ¶ De hac materia vide Anto. j. in c. ecclesia. vt lit. pen. & an reficiãtur expensæ, vide Bal. in l. eos. §. super his. C. de vsu. in l. huiusmodi. §. si ita. ff. de leg. j. & l. ignorat. C. de fru. & lit. expen.

bi possess. idem & dici potest, quando pos. datur causa. in c. contingit. j. de do. & contu. de quo dicam. j. in tit. de causa pos. & proprie. quia etiam tunc largo modo dici potest adiudicatio pos. facit tex. ¶ No. viij. secũdũ alium intel. q̃ etiam in causa resti. in inte. non potest procedi ad testium recep. & sen. dif. lite non conte. ad idem. c. ñ. s̃. de offi. iu. de quo dicam in c. quoniã. j. eo. in iij. ar. ver. ¶ †Not. ix. secundùm alium intel. q̃ actio rescindens & rescissoria, possunt simul accumulari. nam secundũ istum intel. iste archiepus primò petebat beneficium resti. in integ. & accumulabat iudicium pos. & sic per re. in integ. quæ est rescindens consequitur resti. ad quod vide quæ traduntur in c. cùm ex literis. s̃. de resti. in integ. & quod dicam in illo ti. ¶ No. x. ibi, vetuerunt. q̃ licet deleg. nõ possit facta execu. sententiæ suæ se intromittere: si missus in possessionem postea de facto turbetur: vt no. in c. quærenti. s̃. de offi. deleg. tamen ver baliter potest se intromittere pro tempore futuro, vt hic, quod intellige, nisi in rescripto esset clausula, & defendas induc. de quo in c. pro illorum. de præben. & c. proposuit. de concess. præben. dicam latius in titu. de offic. deleg. ¶ Not. xj. q̃ licet Papa ex certa scientia deleget causam illi qui ex certa causa potest ab altera parte recusari: non tamen per hoc intelligitur tollere illam legitimam recusandi causam. quod probatur hic apertè: qa manifestum erat q̃ isti duo episcopi, quibus causa fuit delegerant suffraganei istius archiepiscopi: vt ipsemet Papa asserit, tamen delegando scienter, non abstulit potestatem recus. ndi. & ad hoc vide Innoc. in c. ex transmissa. s̃. de fo. compe. & ibi hoc probatur secundùm vnam lect. in dubio ergo delegando intelligitur ipsum iudicem facere: nisi ab altera parte fuerit recusatus: quia non est præsumendum q̃ Papa velit offerre excep. parti competentes; vt l. ñ. §. meritò. & §. si quis à Principe. ff. ne quid in lo. pu. & in c. quamuis. in fin. de rescri. in vj. cum si. de qua materia dic vt dixi in c. postremò. j. de app. & etiam dixi, quid si Papa expresè diceret, q̃ non posset recusari. de quo per do. Ma. in c. cùm speciali. j. de app. ¶ No. xñ. q̃ subiectus etiam respectu solius nudi exercitij iurisditionis, quę potest contra eum exerceri, potest recusari: si deputatur iudex in causa sui superioris. præsumitur enim sibi fauere, sic respectu seruitij, dominus potest recusari in causa sui familiaris. in c. insinuante. s̃. de of. dele. de qua materia latè dixi d. c. postremò.

7 ¶ †Not. xiij. duas causas processus annullatiuas. Prima causa, quando processus est gestus & sententia lata post, & cõtra appel. legitimam. Secunda, quando processum est lite non conte. Prima causa concludit ad nullitatem interlocutoriæ: & excommunicationis & diffi. Secunda, ad nulli. diffi. nõ autem ad nulli. excommunicatiõis: quoniã excõmunicatio tenet etiã lite non conte. vt hic & in c. seq. & hoc est quod voluit gl. iij. ¶ No. xiij. iuncta gl. pe. q̃ cassare propriè sumptum, refertur

8 ad id quod tenet. de quo in d. glos. ¶ †No. xv. de signi. dictionis, imò. quæ est dictio correctiua ad præce. ad quod vide text. cum gl. xvj. q. j. c. prædicatio. & s̃. de transl. Præla. c. inter corporalia. & in l. Lucius. imò Seius. ff. de hære. insti. & ibi per Bart. & doct. & c. innotuit. s̃. de elect. ¶ No. xvj. q̃ omnia attentata vigore sententiæ nullæ, sunt reducenda in pristinum statum. de quo hic in glo. fi. ¶ †Not. xvij. ar. q̃ processus factus per iudicem recusatum, tenet: nisi fuerit ap. hic enim põderatur ap. & non simplex recusatio. de quo dic vt latè dixi post domi. M. & doct. in c. cùm speciali. j. de ap. ¶ No. xix. fin. no. ex fin. tex. q̃ annullata sententia, compellitur pars, quæ sententiã obtinuit, restituere instrumentum sententiæ: & omnia quæ consecutus est vigore sententiæ: quia talia incipiunt esse inutiliter penes partem, quę obtinuit sententiam: & in futurum possent

b esse damnosa aduersario. facit l. dissolutè[b]. C. de condi. ex l. a debitor agit soluto debito, vt sibi instrumentum debiti reddatur: quia ĩcipit inutiliter esse apud alium creditorem. ad idem ç. ecclesia. el. ñ. j. vt lit. pen. & l. fi. C. ad exhi. & hoc colligitur ex isto tex. in fi. exponendo verbum, instrumenta. potest etiam & secundo modo intelligi de alijs instrumentis ecclesiæ, quæ vigore sententiæ peruenerunt ad archiepiscopum, pro quo lata est sententia, & vtraq; expositio est bona: vt tenent Pet. & Io. And. licet non assignent prædictam rationem, quam assignat d. M. & ad prædicta facit etiam c. cùm dilecta. j. de confir. vti. vbi priuilegium renouatum mandatur corrumpi post, quàm est redditum inutile penes habentem: & alteri parti potest fieri damnosum. ¶ †Vlti. no. ibi, occupauit. q̃ verbum, occupauit. qñq; sonat in malam partem, etiam si fiat occupatio vigore sententiæ, si talis sententia est nulla: quandoq; sumitur in bonam partem, vt tradit Archid. in c. dudum. de præben. in vj. & per Psal. præoccupemus faciem eius &c. de hoc per glos. in cle. j. de se. pos. & fru. & ibi dixi. ¶ Glo. j. op. contra text. in eo quod præsupponitur hic ap. fuisse legi. nam in ap, ab inter-

vel

vel à grauamine,requiruntur duo: videlicet,q̃ grauamen præceſſerit,vt in c.dilecto.j.de app.& quod ipſum grauamen, propter quod appellatur,exprimatur in ap.vt in c.vt debitus.j.de ap.horum neutrum hic factum fuit.gl.fol.tripliciter.In ea.gl. ibi,ſecundùm antiqua iura.dic,vult ergo hæc prima ſol.q̃ hæc decre.procedat ſecundùm antiqua iura: ſecundū quæ tenebat ap.quælibet etiam fruſtratoria: & ſine cauſę expreſsione: & cauſam deferebat ad Papam ij̃.q.vj.c.ad Romanam.& hęc ſol. placet communiter doc.In ea.gl.ibi, vel dic q̃ cauſa ſuſpicionis fuit all.dic ex hac parte gl.habes ſol.ſecundam à contraria: videlicet,q̃ hæc cauſa fuit expreſſa:& grauamen præceſsit:qa fuit propoſita cauſa ſuſpicionis:& non fuit admiſſa.& ſic propter hoc fuit ap.& iſta ſol.etiã communiter approbatur & videtur melior & magis amica literę. per tex. noſtrum in ver.ac ex his &c.qui apertè videtur præſupponere cauſas fuiſſe expreſſas in ap.licet in prin.c.nihil dicatur.& hoc ex eo, quia nõ ponuntur formalia verba app. & potuit eſſe ratio: quia Papa non intendebat ſe fundare ad nullam ſententiã ſuper effectu ap.cùm non pertineret ad ti.noſtrum.ſed ſolùm ſuper omiſsione conte.litis.quæ materia prin.pertinebat ad titu.noſtrum.In fi.gl.dic ex hoc fi.habes tertiam ſo.à contraria: videlicet,quòd ideò hæc fuit legitima app.licet cauſa grauaminis non eſſet expreſſa:quia cauſa prædicta erat notoria: & ideò non fuit neceſſarium exprimere.ſecus ſi non fuiſſet notoria: vt d.c.vt debitus.& hanc ſol.ſequitur Hoſt.per quam habes not.limitationem ad d.c.vt debitus.& ſecundũ hanc opi. valet huiuſmodi ap.ſ.appello ne procedas: cùm ſis mihi ſuſpectus ex tali cauſa, per quam te recuſo,& per hoc ſentit Hoſt.q̃ quando cauſa eſt notoria,non eſt neceſſe expectare grauamen: ſed poteſt interponi ap.modo prædicto,ſecundùm Io.And. & cõmuniter docto.tenent contrarium.dicit enim Ioã.And.q̃ ad hoc vt quis poſsit app.neceſſe eſt vt prius pręcedat grauamen: & quòd licet notorietas excuſet ab onere proban. non tamẽ excuſat ab onere excep.& alleg.vt no.glo.in cle.appellanti. de app. & ibi Io.de li.& communiter doct.ſed quoniã hæc materia nõ pertinet ad tit.noſtrum, dic vt ibi traditur & in c. vt debitus.j. de appel.& ibi latè dixi poſt doct.¶ Glo.ij̃.op.videtur etiã circa lit.cõte.q̃ potuerit dari poſ.ob cõtumaciã partis,vt inc.ſeq.& c.quoniam.§.in alijs.j.eo.tit.glo.ſol.ponendo duos intellectꝰ. primus eſt,q̃ hic non petebatur poſ.cauſa rei ſer.propter contumaciam rei:quo caſu,procedit contrarium.ſed erat q.ſpoliationis:& agebatur poſ.& ſic petebatur reſtitutio poſ. quo caſu,non poteſt procedi ad ſententiam lite non conteſ.ſ. de offic. dele.c.conſultationibus. ſed debet ſeruari ordo iudiciarius. & hunc intellectum ſentit gloſ.antepe.In fin.glo.dic,& ſic habes ſecundum intellectum ex gl.ſ.q̃ hic petebatur reſtitutio in integ.iure minoris:non autem petebatur poſ.rei ſer.Extra gloſ. dantur alij̃ intellectus.eſt ergo ij̃. intellectus , quem ponit hic Io.An.ſ.q̃ hic agebatur petitorio de cuius natura eſt q̃ petatur reſtitutio.ſ.de iudi.c.examinata. facit l. reſtituere.ff. de rei ven.ſed dicit Io.An.q̃ licet vſus hoc approbet: tamẽ fortè nõ eſt de iure.de quo remittit ad Spe.in tit.de lib.concep.§.fi.ver. hoc autem.facit quod not.per glo.inſti.de act.poſt prin.Quartus intellectus eſt Inno.ſimilis præcedenti.ſ q̃ hic petebat reſtitutio parochialis: & quorundã aliorum iurium: vel reſtitutio in integ.prin.& ſic ex hoc infertur,q̃ ſimul & ſemel poteſt intentari remedium reſcindens,& reſciſſorium.& ſic poſſum petere reſti.aduerſus contrac.&rem ipſam.de quo latius tradi tur in c.cùm ex literis.ſ.de reſti.in integ. ego verò de materia accumulationis dixi in c.fi.ſ.de lib.ob.in xxix.prin.arti. Quintus intellectus fuit eiuſdem Inn.q̃ hic Archiep̃s petebat reſti. poſſ.iure parochialis: verũ cum iudices viderent q̃ Archiep̃s de dicto iure parochia.finem fecerat: nolebant reſtituere,dic quaſi poſ.ſed volebant pronunciare contra ipſum Archiep̃m: quod præſentiens ipſe Archiep̃s,petijt reſti.in integ. quã ipſi iudices conceſſerunt.& ex hoc intellectu no.q̃ pendente iudicio ſuper prin.poteſt intẽtari reſtitutio in integ. iure minoris ad tollendum excep.quæ fieri poteſt aduerſus actionem propoſitam.quinimò plus dicit hic d.M.q̃ propoſita exceptione poteſt peti reſti.in inte.vt eſt tex.in l.nam & poſtea.§. ſi minor.ff.de iureiur.& ibi per Bar.iſte intellectus eſt verus,& no. in ſeq.non tamen conformis literę:maximè in prin.vbi innuitur,ſeu dicitur q̃ Archiepiſcopus reſti.beneficium poſtulauit: & ſic ab ipſo prin.videtur fuiſſe petita reſtitutio: & ideò Inno.fortè non confiſus de hac lec.dixit preſumendum eſſe prout iudicibus.ar.c.in noſtra.de procu.Sextus not. & ſing. intellectus fuit Hoſt.qui dicit,q̃ Archi. conquerebatur de plebano eccleſiæ ſancti Marci: ex eo q̃ ſibi nolebat obedire: & quod nolebat ſibi reſpondere de iure parochiali ſicut conſueuerat: non tamen dicebat ſe ſpoliatum: quia non fuerat ipſe ſpoliatus:ſed & prædeceſſores ſui,quaſi ſeipſos ſpoliauerũt:quia fuerunt negligentes in dicto iure parochiali. Implorabat ergo archiepiſcopus officium iudicis,vt eum reduceret ad illum ſtatum,in quo eſſe conſueuerat:& ſic reſtitueret eũ ad quaſi poſſeſsio dictorum iurium:nec petebat hoc per beneficium reſtitutionis in integ,ſed per generale iudicis officium. de quo in c.ex literis.ſ.de reſt.in inte.& h.d.Ant.no.quia remedium canonis,redintegrãda.ij̃.q.j.& c.ſæpe.j.de reſt.ſpo.non videtur habere locum,quando quis eſt excluſus à poſſeſ.per negligentiam ſuam:& ideò tutius eſt q̃ accumuletur reſtitutio : vel q̃ agatur ex generali iudicis officio,quod dicit ipſe bene not. & idem tenet ipſe in d.c.ſæpe.& ſequitur Lap.alleg.fi.& dicit d. Ant.q̃ quis per hoc remedium obtinet: etiã ſi narret ſua culpa vel negligentia non exegiſſe debitum.ſubdit tamen,q̃ hoc remedium habet locum ſolùm in eccleſia,minore, aut abſente cui tale remedium ratione læſionis competeret propter iuſtã abſentiam.ar.l.ab hoſtibus.ff.ex qui.cau.ma.& dicit etiã Lap. q̃ intentans hoc remedium non debet narrare ſe fuiſſe ſpoliatum:quia ſuccumberet.de qua materia latius videbimus in tit. de reſti.ſpol. Sed do.M. dicit,q̃ quamuis prædicti intellectus ſint notabiles & veri in ſe:tamen ſibi plus placet primus intellectus tanq̃ magis amicus literæ,vt intelligatur q̃ hoc peteba tur,duntaxat reſtitutio quaſi poſſeſsionis iuris parochialis: & ſic agebatur poſſeſſorio recuperandæ.hoc colligitur ex princ. & medio tex.noſtri.nam in prin.ſolùm dicitur, q̃ petebat beneficium reſt.poſtea verò iudices in ſententia adiudicauerunt poſſeſsionem iuris parochialis archiepiſcopo:& cum reſtituẽtes vetuerunt ne quis poſſeſsionem reſtitutã præſumeret moleſtare,ſeu perturbare &c.& ſic ex verbis ſeq. dum vetuerũt, ne quis poſſeſsionem reſtitutam perturbaret euidenter: colligitur.q̃ agebatur poſ.& hoc declarant illa verba, reſtituentes in integ.&c.vt intelligatur reſpectu executionis & adiudicationis,vt ſit ſenſus,quòd primò adiudicauerũt ſibi poſ.& poſt ea exequendo,reſtituerunt eum in integr. ponendo.ſ. in poſſ. corporalem ſicut prius erat:& tunc bene ſequitur quòd vetuerunt ne quis poſ.reſtitutam perturbaret,& ſic eſt hic caſus no. per gloſſ.in c.conſultationibus.ſ.de offi.deleg.quæ vult,quòd etiam quando agitur poſſ.recuperandę debeat ſeruari ordo iudiciarius[a],& idem ſenſit Bart.in l.vna.C.ſi de momen. poſ.de quo latius videbimus in tit.de reſti.ſpo.¶ Gloſſ.ſuper ver.metropolitano.in prin.colligit plures cauſas legitimas recuſandi iudicem:deinde ſentit contrarium in ver. & licet. aſsignat rationem diuerſitatis inter iudicem & teſtem recuſandum.

¶ In ea.gloſſ.ibi,ſuffraganeus aduerſarij̃.dic, hoc intelligit Io. And.in delegato:ſed vt ordinarius,dicit q̃ cognoſcere poteſt: vnde dicit q̃ metropolitanus corã ſuo ſuffraganeo poſſet ipſius ſuffraganei conuenire ſubditum,per no.per Spec. in primo tit.§.ſupereſt. ver.quid ſi conqueror. & ratio diuerſitatis poteſt eſſe:quia quando cognoſcit vt ordinarius inter ſubditum & ſuperiorem:non eſt præſumptio quod moueatur cõtra proprium ſubditum ratione ſuperioris,qui ei tantùm ſupereſt ratione nudi exercitij̃ iuriſditionis, quia par affectio tollit omnẽ ſuſpicionem,vt l.non ſolùm,ff.de ritu nup.ſed quando impetratur à metropolitano contra non ſubditum:tunc tantũ ſubeſt affectio ex parte impetrantis:meritò poteſt per aliam partem recuſari.Sed tu dic q̃ ex hac ratione ſequitur , quòd non ſit fienda differentia,an cognoſcat vt ordinarius,vel vt delegatus:quia iſta qualitas non tribuit facultatem recuſandi:ſed ſolùm qualitas actoris , aut rei. nam ſi metropolitanus impetraret ſuffraganeum in delegatum contra ſubditum ſuffraganei:ex qualitate prædicta non poteſt recuſari,de quo ſatis dixi in capitu.poſtremò.j.de appel.¶ In ea.gloſſ.ibi, item propter dominium.dic de alijs ex plurimis cauſis legitimis recuſandi iudicem,vide per Ioan.And.& do.Do.in c.legitima.de app.li. vj.ego verò latè dixi in d.c.poſtremò.¶ In ea.gloſ.ibi,repellitur teſtis.dic no.ex hac gloſſ.quòd ſuffraganeus poteſt eſſe teſtis in cauſa metropolitani:& ſubditus in cauſa domini: licet recuſatus non poſsit eſſe iudex,& ratio diuerſitatis ponitur in gl.& eadem ratio ponitur in c.cùm R.ſ.de offi.deleg.& in c.j. & in c.accuſatores.cl ij̃.ij̃.q.v.de qua materia latè videbimus j.in titu.de teſti.¶ Glo.ſuper verbo,ac ex his.oppo.contra tex. in eo quòd text. dicit plures fuiſſe cauſas app. cùm tantum videatur fuiſſe vna:videlicet,quòd iudices erant ſuffraganei impetrantis.gl.ſoluit dupliciter.primò,quòd à princ.fuit vna:ſed ſuperuenit alia:quia lit.non conteſt.teſtes poſtea recepti fuerunt,& hoc placet Io.& Vin.ſed Hoſt.& Ioan.An.tenent cõtrarium,& melius.nam vt dicit Ioã. An.& bene, ſi grauamen etiam præcedens non facit validam app. niſi ſit expreſſum in appel.vt in c.dilecto.j.de appel.& in c.vt debitus.eo.titu. qui tex.fuit Innoc.ij̃. prout eſt text. noſter hodie clarus in cle.ap-

[a] ¶ Ordo iudiciarius etiam in poſſeſſorijs eſt ſeruandus.adde doct. & Alex.latè in l.naturaliter.§.nihil commune.pen.col.vbi etiam Mod. fl. de acqui. poſ. Alexã. conſil.ij̃.incip. conſideratis his colũ. iij̃.lib.iij̃.

pellanti. de appel. fortius si grauamen sequitur, & ideò fortè glo.in versi. vel dic quòd duo. transit ad secundam sol. dicens, ꝙ licet vnica fuerit causa in genere:tamen tex.loquitur in plurali:propter pluralitatem iudicum,qui fuerunt recusati. nã ex eo quòd quilibet iudicum noluit admittere recusationem:videtur in personam cuiusꝙ consistere legitima causa appellandi. sed ista sol.etiam nõ placet:quia licet plures essent iudices qui hanc recusandi causam,tanꝙ insufficientem,sentirent : tamen vnica erat recusandi causa:& ideò dic,& melius, secũdũ Host.& Io. An:ꝙ plures erant causæ.videlicet suspiciõis ꝓpter quã recusabant:& quia literæ erãt surreptitiæ qa erãt impetratæ suppressa veritate: vt dixi in apostillis.s.supra verbo, suppressionẽ.

a ¶Sub dubio fortè respõdent sæpe periti.de cuius dictionis vi vltra Felin. hic, vide eundẽ in c.cum cõtingat.de offi.deleg.Mod.in §.equè.in fi. colũ. ver.in tex.ibi,fortè.de actio.

¶Glo.super verbo,contuma.opp.in eo ꝙ tex.dicit sub dubio fortè[a] ꝙ si appel.fuisset minus legitima: potuisset fortè excõmunicari, nam de hoc non est dubitandũ:qa sine fortè potest quis excommunicari propter contumaciam,& fieri missio in pos.vt in c.quoniam.§.in alijs.& §.fin.j.e.glo.fol.ꝙ dictio,forte.hic stat assertiuè,& non dubitatiuè.& sic not.de hac dictione,fortè.quæ quandoꝙ non facit dubitationem: sed assertionem,& est philosophicum temperamentum.in fi.glos.dic, vel secundùm Ioan. An.ideò dixit,fortè:quia iudex debet infligere illam pœnam quæ magis timetur,vt c.fin.in fi.j.e. quasi dicat,ꝙ non semper propter contumaciam est quis excommunicandus.de quo latius.j.dicam in titu.de do.& contu.

¶Glos.penul.quærit,quare tex.dicat,cassamus: imò cassas denunciamus,& quare dicit,legitimas,& sic plura,& ad vtrunꝙ respondet in ea.glo.ibi,sed cùm nulla est vt ibi, dic secundùm Host.quem sequitur Io.An.quòd quatuor fuerant causæ nullitatis istius processus:quas tetigi sub compendio in apostillis super tex.Prima,quia iudices fuerunt recusati : sed vtrum hæc causa reddit processum postea agitatum nullũ?dic vt dixi post doct.in c.cùm speciali.j.de app.Secunda causa,quia literæ fuerunt surreptitiæ:sed hæc causa non videtur vera:quia literæ licet surreptitiæ,ad lites tribuunt iurisditionem: quamuis elidibilem,ope excep.vnde est opus excipere & appellare.c. ad audientiam.& c.cæterum.s.de rescri. Tertia causa fuit ex eo ꝙ iudices processerunt lite non conte.quæ causa sufficit ad annullandum sententiam diffinitiuam:sed etiam ad annullandũ processum super meritis causæ:non tamen est sufficiens ad concludendum nullitatem excommunicationis, quæ ad sui existentiam non requirit lit.conte.vt c.j.s. de iudi. & sic patet ꝙ propter hanc causam tex.dum dicit, imò cassas.non potest referre ad excommunicationem:& tamen tex.noster fundat se rationelitis non contestatæ.sed dic,ꝙ fundat se ratione lit.nõ cõte. quò ad principalem retentionem sententiæ diffinitiuæ & processus gesti super meritis causæ. sed quò ad retentionem facit sequens quarta causa.Quarta igitur causa fuit ex eo quòd fuit iustè app. & hæc causa concludit tam ad nullitatem processus quàm sententiæ excõmunicationis.j.de sen.excom. per tuas. & j.de app.dilecto.secundùm do.m.sed aduerte, quia attentata post appel.non videntur nulla: nec reuocanda per viam attẽtati:nisi iudex à quò admisisset ap.vel iudex ad quem transmisisset inhibitoriam:vt in c.non solùm.& in c. cum appellationibus.de app.in vj.sed reuocantur per viam iustitiæ: & sic nõ videntur nullæ:sed potest dicere quòd notoriæ iustitiæ appellationis,& per consequens, notoriæ iniustitiæ excommunicationis reddit sententiam nullam,per ea quæ dixi in c.inter cętera.j.de re iu. ¶Glo.fi.quærit de ratione ad text. quare dicat, vniuersa restituantur,& respondet & est satis clara.

c ¶De cuius materia,vide eleganter per Paul. consilio ccclxiij,lib.ij.

SVMMARIVM.

1 ¶Modus contra contumacem procedendi lite non contestata,qualis.
2 Sententia diffinitiua non fertur ante litis contestationem.
3 Missio in possessionem,quibus causis non adaptetur.

1 ¶Ve fraternitatis. Si lite non contestata reus est contumax,actor mittitur in pos.causa rei seruandę si hoc fieri potest,aliàs reus est excommunicandus ibi.h.d.Primò ponitur decisa consultatio.Secũdò, distinguẽs responsio.ibi,consultationi.& secundũ membrum distinctionis ponitur,& si causa.¶†No.primò formam & modum procedendi contra reum contumacẽ lite adhuc non conte.nam si ex natura rei vel causæ potest fieri missio in pos.rei petitæ, talis missio fieri debet causa custodiæ: aliàs debet ipse cõtumax excommunicari,& ex his inferuntur duo sing. dicta. Primũ, ꝙ excõmunicatio nõ est fulminanda, quandiu potest fieri missio in poss.quia prius recurrendum est ad res,quàm ad personas.xvj.q.vj.c.illud.facit optimè.l.iij.§.præterea.ff. de suspect. tu.& quod ibi traditur per glo.& Bart.qui volunt,ꝙ non deueniatur ad capturam,nisi in defectum bonorum. sed contra hoc op.c.quoniam.§.fin.j.e.vbi optio datur iudici: an procedat ad missionem in poss.vel ad excommunicationem. Goff. hic,quamuis non tangat contrarium:tamen ex tex.colligit,ꝙ contra contumacem non est procedendum ad excommunicationem,quandiu extant alia remedia: quia excommunicatio est odiosa[b]:sicut dicimus in simili de actione de dolo.ff.de do.l.j.ij.& iij.non enim competit,quandiu subest alia actio:vt ibi,& in l.dolo.C.de dolo.Item etiam Host.hoc dicit per hũc text.probari ꝙ habens bona non potest excommunicari.sub dit tamen,ꝙ q̃uis sit hoc honestum,& ꝙ iudex honestè facit hoc seruando:tamen dictum in se est falsum:quia potest iudex ad libitũ incipere ab excõmunicatione:vel à missione in pos. ad alteram processurus,si sibi videtur expedire, vt contrario. & cum hac opi.transeunt Io.An.& do.Ant.sed Specu.in titu. de contuma.§.sequitur.ver.certum.& melius.& versi. debent autem.tenet primum dictum:quia à leuioribus inchoandum: quidam verò distingunt,ꝙ aut agitur reali: & procedit distinctio huius.c.aut personali:& tunc sit in optione iudicis &c.& sic procedit contrarium.d.c.quoniam.in fi.zab.hic dicit, ꝙ licet hæc distinctio habeat æquitatem:tamen quia d.c. quoniã. in fin.dat libertatem iudici: videlicet,ꝙ etiam in reali potest iudex de rigore procedere ad excommunicationem . quod dictum non placet hic do.m.quia ille tex.loquitur in personali, & non in reali:& hoc c.si bene ponderetur, procedit tantũ in reali,vt patet rerum petitarum &c.vnde cõcludit do.m. quòd quando agitur reali,debet iudex procedere ad missionem: & non ad excommunicationem:quia per mis. prouidetur nedũ contra delictum contumaciæ:sed etiam actori,qui mittitur in pos.& elapso anno,efficitur verus possessor,vt d. c. quoniam. §.in alijs.quia cùm iudex possit vendicare contumaciam rei,& prouidere actori circa rem petitam: non debet ire vagãdo per excommunicationem & alia remedia extrinseca:& hunc putat verum intellectum istius c.& subdit , ꝙ credit quòd si iudex denegaret missionem & procederet ad excommunicationem,ꝙ actor posset appellare.credit tamen excommunicationem tenere:& reum nihil dicere posse : cùm de seipso tantùm conqueri possit,& ad prædicta facit auc.qui semel.C.quomodo & quando iudex.& quod ibi not.Barto.sed si ageret actione personali:tunc seruabitur dispositio.d.c. quoniam.in fin.& ratio est,quia quando agitur personali,actor non dicit se habere aliquod ius in re.& ideò iudex nõ videtur sibi ita facere iniuriam si non procedit ad mis.in pos.sed intentat alia remedia prodita contra contumaces,& ita est limitãdum dictum Gof. & Specu.secundùm domi.m.sed tu de hac materia,qualiter & quibus remedijs contra reum contumacem procedere debeat & à quibus inchoare:dic vt latius dicam j.titu. de dolo & contu.& hæc procedunt quò ad primam illationem.

b

2 ¶†Secundò prin.infertur aliud singu.dictum,quòd quamuis agatur causa in qua non est prouisum de remedio missionis in poss.tamen non debet procedi ad sententiam diffini. lit. non contest.sed ad excommunicationem. sed contra hoc opponit

c de his quæ not.in authen. si omnes[c].C. si vt se ab hærede.ab. quod traditur ibi per Barto.& docto.& per Bar. in l.si finita. §.iul.ff.de dam.infect.vbi volunt,quòd vbi non est prouisum de remedio missionis in poss.procedi potest causa cognita ad diffinitiuam,lit.non conte.per d.auc.& l.j.C.de asser.tol. cum simi.cuius contrarium hic dicitur: & contrarium tenent communiter Cano.Sol.d.Anto.primò sentit vnam sol.pro concordia,dicens vtrunꝙ remedium procedere,quasi velit dicere, ꝙ contumax potest excommunicari,vt hic:& etiam potest procedi ad sententiam,vt in contrario:sed contra hanc sol.videtur tex.apertus in c.j.s.eo.vbi agebatur ad separationem matrimoniũ propter adulterium,& sic non erat modus missioni in pos. & tamen potest procedi ad sententiam,vt ibi dixi in xj.not.& ideò fortè do. Anto non persistens in d.solu. transit ad aliam solu.dicens quòd hæc decre.destruxit illam theoricã legistarũ de quo dic vt dicam in c.quoniam.in prin. in iij. princ.ar.fal. xv. vel potest dici secundùm do. m.ꝙ aut persona est certa cũ qua potest lis contestari & procedit tex. noster: licet non sit locus missioni in pos.quia propter hoc ratione cõtumaciæ nõ deuenit lite nõ cõtest.ad sententiã diffi.quia cũ sit persona certa,põt alio remedio vel grauamine prouideri:cũ plura sint ꝓdita cõtra cõtumacẽ:de quib⁹ latius dicã in tit. de do. & cõtu. aut ius agendi non dirigitur cõtra certã personã à qua petatur aliquid dari vel fieri:sed concluditur tantùm iudici & nõ parti:& tũc,vt non sit persona cum qua lis cõtestetur , concedi-
tur ad sententiam lit.nõ cont.vt d.auc.& si omnes.C.e.de quo dic vt dicam in d.c.qm̃.in princ.in iij.princi. arti. fallen.xvj. ¶Glo.in principio sentit q.& soluit & solut.fortificat.deinde in versic.

in verſiculo,& debet.ſummatim decidit aliam quæſtionem & remittit.deinde in verſic.an iſte. format.q.& remittit. deinde in ver.non tamen.ponit. v. auxilia prodita contra reum contumacem non permittentem actorem mitti in poſſ.& iuncta glo.ibi,feſtinare.& ibi,ſummatim negotium perſcrutari. dic de hoc vt latius dicam in titulo de eo qui mitt.in poſſeſſ.cauſa rei ſeruan.& in gloſſa ibi,an iſte miſſus.dic vt latius dicam in dicto titulo, de eo q mittitur in poſſeſsio.vbi tractabo de effectibus iſtius miſsionis in poſſeſſ.in fine gloſſ.dic: Hoſtien. & Ioannes An.do. Ant.& D.m.hic addunt plura alia remedia:de quibus dicam in ti.de dolo & contu.

3 ¶ †Glo.fin.quærit de exemplis,quæ ſcilicet ſint cauſæ quibus non adaptatur miſsio in poſſeſſ.& ponit duo exempla. In ea. glo.ibi ſiue ciuiliter.dic gloſ.non bene dicit ſecundùm,d.M.d. Ant.quia hoc caſu,quando de crimine agitur,ciuiliter procedit ad inſtar ciuilium, vt l.fi.ff.de priua. deli. & ideò debet fieri miſsio in poſſ.& placet hoc D.meo,& communiter Doc. ex quo agitur pro intereſſe priuato æſtimabili.In e.glo.ibi,criminaliter.dic,iſtud exemplum eſt bonum:licet tunc indirectè fiat miſsio:quia tunc ipſius contumacis bona annotantur. & an talis annotatio hodie locum habeat: & quando,vide d. M. in c.veritatis.de do. & contu.& fortè dicam ibi,& per Bart.in l.abſentem.ff.de pœ.in fi.gl.dic, & idem dicit d.Anto.eadem ratione, ſi agatur cauſa matrimonialis reſpectu coniungñ diſſoluendi vel coniungendi.ſed dicit domi.m.q hoc exemplum non eſt bonum:quia licet quando agitur de coniugio cõiungendo vel diſſoluendo,non poſsit fieri miſsio:tamen tũc procedit ad diffinitiuam:& propter periculum imminentium. vt in c.quoniam.§.porrò.j.eo.de quo dic vt latius dicam in c. ſe. in prin.iiij.princ.ar.fal.viij.Item Hoſti.hic exemplificat etiam in cauſa ciuili perſonaliter intentata , quando reus non poteſt pati hanc miſsionem:quia non poſsidet mobilia vel immobilia.Quintum exemplum ponit Vinc.ſi reus abſcondit rem,vel ſi res dolo ipſius perit.Sextum exemplum ponit idem Vincẽ. quando ageretur interdicto retinendæ poſſ.quia tunc non habet locum miſsio:& debet ſeruari ordo iudiciarius:ſicut in interdicto,vnde vi.de quo dic vt latius dicam in c.ſeq.in princi. iiij.princip.articu.

SVMMARIVM.

1 ☞ Inimicitia capitalis ex quibus oriatur cauſis.
2 Cauſa matrimonialis delegatur quandoque non Epiſcopis.
3 Iudex ex quinque cauſis legitimis recuſatur.
4 Citatus in loco non tuto,comparere non tenetur.
5 Ire ad terram inimicorum nemo tenetur : etiam cum ſaluoconductu.
6 Cauſæ proceſſus irritatiuæ,ſunt duæ.
7 Vxor recedens à viro ſine eccleſię iudicio,ipſum ſpoliare preſumitur.
8 Reconuentio admittitur in cauſa appellationis.
9 Iudex eccleſiaſticus,quando inter puros laicos de cauſa temporali cognoſcere poſsit.

ACcedens. Receptio teſtium facta contra non contumacem in cauſa matrimoniali,eſt nulla.h.d.ſunt duæ partes.Primò ponitur apparentis querela. Secundò,cauſæ commiſsio. ibi,mãdamus.& in tex.ibi, Arch.dicit,qui erat ſecũdus iudex delegatus.& ibi,magiſter P.dic,erat iſte tertiꝰ iudex. & ſic iſti tres iudices erant delegati dictæ nobilis vxoris dicti vicecomitis:quæ nobilis accumbit matrimonium de cõſanguinitate, vel alio impedimento.& in tex.ibi,vt j.de ſub. iſta deciſa cõtinebatur,vt arbitror,q per cauſas prædictas vicecomes recuſabat iſtos iudices:& nolebat coram eis comparere, niſi locum tutũ aſsignarẽt:ſed non admittebãt iudices dictas recuſationes: nec locum tutum aſsignabant.vicecomes apparuit:ſed tamen prędictis non ob. iudices in cauſa procedebant. vnde vicecomes ſupplicauit papæ q ſibi prouideatur. vnde papa prouidit ſibi dando nouos iud.de quibus hic in ſupraſcri.de quibus mandat vt ſequitur,ſecundùm Hoſt.& in tex.ibi, vtrinque.dic.ſ. à vicecomite,& à prædicta nobili eius vxore.

1 ¶ †Not.primò ibi,vxorem ſuam & terram. duplicem cauſam propter quam quis iuſtè mouetur ad capitalẽ inimicitiã:videlicet,quando quis capit vxo. alterius:aut alterius terram occupat:quia nõ eſt amicus noſter qui bona noſtra tollit. & ſic inimicitia capitalis non tantùm dicitur inſurgere ratione mortis: vel fuſi ſanguinis : ſed etiam ratione honoris & retentionis vxoris:& etiam æris & bonorum : quia vt in vulgari prouerbio dicitur:è beni ſono el primo ſangue.

2 ¶ †Not.ſecũdò q licet curia Ro.nõ ſit ſolita delegare cauſam matrimonialem niſi Epiſcopis,vt dixi in c.j.ſ.c.in j.no.& no. Io.An.in c.ſtatutũ.§.cùm verò.de reſcri.lib.vj.tamẽ hic habes caſum, in quo cauſa matrimonialis fuit delegata duobus non Epiſcopis,& vni Epiſcopo.vnde attenditur qualitas quę prodeſt:& non quæ nocet.

3 ¶ †No.tertiò ex toto progreſſu primæ partis tex.noſtri iũcta glo.pe.quinque cauſas legitimas:propter quas etiam ſingulariter conſideratas. iudex poteſt licitè recuſari . Prima ex eo: quia ſit conſanguineus inimici capitalis ipſius recuſantis:licet cum illo inimico cauſam nõ habeat:vnde nõ ſolùm poſſum recuſare inimicũ,ſi deputatur mihi iudex:ſed etiam ſi deputatur cõſanguineus mei inimici capitalis: & non ſolùm ſi deputatur cõſanguineus partis aduerſę:ſed etiã ſi deputatur cõſanguineus mei inimici capitalis,qui mecũ nõ litigat.quod eſt ſing. hoc tamen intelligũt quidã,quãdo ipſe inimicus cuius erat cõſanguineus iudex mihi delegatus,fauebat aduerſario meo in lite.nam iſte comes tenebat vxorem & terrã iſtius vicecomitis: & litigium erat inter ipſum vicecomitem & vxorẽ ſuã:cui comes fauebat:quia iudex cõſanguineus comitis meritò erat ſuſpectus iſti vicecomiti.Sed dominus meus tenet idẽ:etiã ſi non probaretur fauor.arg.c.repellat.j.de accu.& c.cùm R.& c. inſinuãte. de offi.deleg.& idẽ probat tex.noſter,qui fundat ſe ſuper inimicitia nõ autẽ ſuper fauore præſtito vxori.nam dictũ fauorẽ ſolùm adducit ad probãdum inimicitiã.& idẽ ſentit Io.An. ſuper tex.dum generaliter colligit,q non ſolùm poſſunt recuſare inimicum:ſed etiam ipſius conſanguineum.

¶ Secũda cauſa principalis,quãdo iudex eſt cõmenſalis inimici mei:& ſic videtur,vt dictũ fuit in præcedẽti cauſa, q nõ ſolùm poſſum recuſare iudicem commenſalem aduerſarij mei mecũ in iudicio contendentis,vt in c.inſinuante.& c.cùm R.ſ.de offic.dele.ſed etiam ſi eſt commenſalis inimici mei mecum non contendentis in cauſa,in qua deputatus eſt iudex.

¶ Tertia legitima cauſa recuſationis eſt,ſi iudex eſt oriũdus de terra aduerſarij mei:ſic eſt cõpatriota aduerſarij mei:quæ tamẽ cauſa declaranda eſt,vt hic in glo.ſuper verbo,oriundus.

¶ Quinta eſt,quando iudex eſt de diſtrictu inimici mei: & ſic non ſolùm recuſo ſubditum inimici mei mecum contendẽtis: ſed etiam non contendentis in cauſa.nam ſuſpicionis cauſa oritur ex timore inimici:quia dubitatur ne ſubditus inimico propter aliquem iuſtum timorem de ſe, bonis, aut conſanguineis ſuis deuicta iuſtitia.ar.xvj.q.ij.in c.viſis.

¶ Quinta & vltima legitima recuſationis cauſa eſt,quãdo non poteſt haberi tutus acceſſus.ad iudicẽ: quia oportet trãſire per terram inimicorũ.Circa quod aduerte:quia ſi iudex hoc ſciẽter faceret:tũc ſatis directè recuſari poſſet.ſed ſi hoc nõ faceret ſciẽter:tũc propriè non daretur recuſatio perſonæ iudicis : ſed potius,declinaretur eius iudiciũ propter locum nõ tutũ.& ad hoc facit.c.ex parte.j.de app.& cle.ij.§.piſana.de re iu. & ibi dixi. & de his quinque cauſis,& aliꝭ plurimis traditur per Io. An. & Doc.in c.legitima.de app.in vj.ſed latiſsimè ego dixi in ca. poſtremò.j.de app.vbi principaliter conuenit:ſed hic propter declarationem tex.non potui cauſas prædictas omittere.

¶ No.quartò vltra prędictas cauſas particulares, vnam cauſam ſatis generalem:habilem ad recuſandum iudicem : quando ex aliquibus circunſtantiꝭ, q iudex nimis fauet parti aduerſæ: q quando ſit,relinquitur arbitrio iudicis.arg.no.per Innoc. in c. cùm ſpeciali.de app.de quo dic vt dixi in c.poſtremò.

4 ¶ †No.v.q citatus nòn tenetur cõparere in loco non tuto: vel etiam ad locum tutum:ſi acceſſus nõ eſt tutus. Aduerte tamẽ: quia ſi daretur acceſſus per plura loca: debet probare q nullus ex illis locis eſſet tutus:aliàs probatio non concluderet neceſſariò.de qua materia dicam.j.ti.de dila.j.in materia citationis.

5 ¶ †No.ſextò tex.qui allegatur,q quiſ non tenetur ire ad terrã inimicorum:etiam cum literis de ſaluo conductu:quia talis cautio eſt nimis fragilis.facit.c.literas.de reſti.ſpo.& de facili fragitur:vt docet experientia.

¶ No.ſeptimò ibi,capitalibus.q non ſufficit quelibet inimicitia:ſed debet eſſe capitalis: id eſt quòd capitale odium ſit inter eos,ſecundùm Innocen.ſimile in c.bonæ.ſ.de ele.& not.bene, q inimicitia capitalis oritur quandoque ex ſpoliatione, ſeu retentione particularis rei.facit quod no.glo.in c.cùm oporteat. j.de accuſa.ex quo infertur ad intellectum cap.frequens.de re. ſpo.in vj.vbi requiritur ſpoliatio totius ſubſtantiæ, vel maioris partis:ad hoc vt criminaliter agens repellatur ab accuſatione:quia text.ille procedit,quando de ſpoliatione facta per tertium opponitur contra agentem,qui non ſpoliauit: ſecus quãdo excipitur contra ſpoliatum,vel eius conſanguineum, vel amicum : quia tunc ſufficit ſpoliatio rei particularis , propter quã veriſimiliter orta ſit capitalis inimicitia.& ratio diuerſitatis in promptu:quia in caſu di.cap. frequens. ideò requiritur

ſpoliatio totius ſubſtantiæ: vel maioris partis, vt concludatur inopia accuſati: ſed hoc ſufficit, ſpoliatio vel retentio particularis rei ad concludendam inimicitiam capitalem. & idem videtur probari in c. item cùm quis. j. de reſt. ſpo. fatetur tamen do. Ma. & bene, q̃ res poſſet eſſe ita modica & vilis, q̃ ceſſantibus alijs circũſtantijs non oritur inimicitia capitalis: & ſic fortè poteſt intelligi glo. iij. q. ij. c. oportet. quæ videtur velle, q̃ ſpoliatus modica re non poteſt excipere contra ſpoliatorem agẽtem criminaliter. de qua materia latè dicam in tit. de re. ſpol.

6 ¶†Not. octauò ex ver. mandamus. duas cauſas proceſſus irritatiuas. Prima: quia ſit factus poſt appella. legitimam. ſecunda: quia lite non cõte. quod vltimum, qualiter olim & hodie procedat dicam in c. ſeq. in iij. prin. arti. fal. viij.

7 ¶†No. nonò, q̃ eo ipſo q̃ vxor inconſultè, & ſine eccleſiæ iudicio recedit à viro: dicitur ſpoliare ipſum virũ: & ſic vir poteſt agere poſſeſſorio recuperandæ. Ad idem ca. porrò. j. de diuor. quinimò fortius, ſi vxor eſſet relicta: & deinde monita à viro vt ad eum redeat: ſi non vult redire, videtur virum ſpoliare. vt

a ¶Adde bo. tex. de hac dictione, oriũdus. in l. prouincia les. de verb. oblig°

no. in c. literas, de reſt. ſpo. & c. ſignificaſti. de diuor. no. Inn. in c. veniens. j. de reg. dicam latè in titulo de reſtit. ſpo.

¶Nota decimò, q̃ ſpoliatus debet ante omnia conſequi plenariam reſtitutionem: tam rei principalis, quàm acceſſoriæ ante, quàm teneatur reſpondere. ita decidunt domini de Rota deci. cciij. vbi volũt q̃ prius eſt fienda reſtitutio omnium fructuũ & expenſarum. dicam latè in tit. de reſti. ſpo.

8 ¶†Not. vndecimò, q̃ in cauſa appel. admittitur reconuentio. hoc enim videtur innui, q̃ poſt appel. vicecomes petijt reſtit. vxoris, de quo dic vt dixi ſupra de mu. pe.

¶Not. duodecimò ex prædictis & ex tex. q̃ etiam in cauſa appellationis poteſt accumulari ſeu intentari poſſeſſorium, etiam petitorij ſuſpenſi ante. de quo dic vt latè dixi in Cle. j. de cauſa poſſeſsio. & proprieta. & fortè dicam. j. in ti. de reſti. ſpo.

9 ¶†Vltimò not. q̃ index eccle. cognoſcit inter puros laicos de cauſa temporali: quando illa venit acceſſoriæ ad cauſam ſpiritualem. ad quod vide quod dixi. s̃. de fo. compe. in rub. in ver. xxxvj. & in c. licet ex ſuſpecto. in ver. xij. In glo. j. in fin. dic de hac materia vt latius dixi in c. poſtremò. j. de appel. Glo. ſuper

a verbo, oriundus[2]. format duas q. & ſecundam ſoluit diſtinguẽdo. In ea. glo. ibi, domicilium retinere. dic & intellige glo. vt habeat dubium, ſi ibi non moratur de præſenti. & de hac materia, an forum domicilij proſit, & qualitas, & de mutationis effectu, dixi latè in c. fina. s̃. de fo. compe. in viij. ix. & x. quæſtionibus. In ea. glo. ibi, multa proſint. dic, ſentit ergo gloſ. q̃ hic ſola cauſa, q̃ ſit compatriota, non ſufficit. & quod idem tenet gloſſ. pe. hic. Ho. verò hic dicit hunc caſum inducendum conciuibus qui agerent in remotis partibus: quia vt docet experientia, tales diligunt ſe vt fratres, & remittit Ioan. And. ad no. in c. legitima. de appel. in vj. ſed do. Anto. hic putat idem eſſe, ſi non ſit etiam in longinquis partibus: ſed ſint compatriotæ: & agatur etiam forenſis longinqui: quia tunc talis compatriota veriſimiliter fauet conciui, quàm extraneo, & hoc dicit, relinquendo arbitrio iudicantis. do. meus hic putat hoc dictum do. Ant. procedere in delegato, vt probatur hodie in c. ſtatutum. §. quod autem. de reſcri. in vj. vbi patet, q̃ ſi actor & reus ſunt diuerſarum ciuitatum & diœce. non poteſt actor impetrare in ſua diœceſi vel ciuitate, ſed in ordinario: putat illud non procedere: quia aliàs quilibet forenſis volens conuenire ciuem, de facili recuſaret omnes ordinarios rei. ſed de materia iſta dic vt dixi in d. c. poſtremò. In fi. glo. dic, q̃ hęc ſola cauſa eſt ſufficiens. facit c. accedẽs. s̃. eo. vbi ſufficit, q̃ ſit ſuffraganeus aduerſarij. fortiꝰ ergo ſi eſſet ſubiectus: & ſic exponẽdo tex. de terra vxoris: hoc eſt, ſubiecta vxori: deciſio eſt clara. Gloſ. ſuper verbo, nimis fauẽs. format contrarium ad tex. in eo quod text. vult, q̃ opponatur contra iudicem de fauore impartito alteri parti: nam propter hoc non videtur debere reputari ſuſpectus: cùm quilibet teneatur diligere alium. glo. ſol. q̃ modica amicitia non inducit ſuſpicionem: ſed maxima, ſic. & ſol. ſuam fortificat in ea. glo. ibi, ſed maxima ſic. vnde in litera ponderatur q̃ nimis fauebat alteri. & ex hoc inferunt Hoſt. & Io. An. q̃ non ſufficit ſi opponatur ſimpliciter q̃ iudex fauet aduerſario: niſi iungatur q̃ nimis fauet. quod eſt ſingulare. imò plus dicit Hoſt. q̃ non ſufficit ſi dicatur nimis: niſi fauoris cauſa exprimatur: aliàs quilibet iudex ſine cauſa recuſari poteſt. quod verum intelligit do. Ant. quod tunc dicitur exprimere cauſam, quando oſtendit in aliquo graua ſſe, per nota. in c. ad hæc. & c. propoſuiſti. j. de appel. concludit diſtinguendo, q̃ aut recuſans dicit iudicem fauere alteri parti: nec aliter exprimit cauſam fauoris, & non ſufficit: quia iudex poteſt fauere vni parti: dummodò non excedat modũ. argu. oppo. in c. conſuluit. de offic. delega. aut exprimit cauſam concludentem nimium fauorem alterius partis: eo quia dicit ſegrauatum in tali & tali ar. & tunc ſufficit: licet apertè non dixerit eum nimium fauere. nam prædicta generalia dicta intelliguntur ſecundùm ſpecialia. argumen. c. ſedes. s̃. de reſcript. & l. fina. §. cui dulcia. ff. de vino triti. & oleo leg. Et aduerte quia Specu. in titu. de poſitionibus. §. vij. verſicu. quid ſi proponens. dicit nota. verbum, quòd ſi pars ſibilat in aure iudicis qui alloquitur ſibi ſecretò ad aurem: poteſt recuſari vt ſuſpectus. & ſequuntur hic do. Ant. & d. M. qui etiam ponunt alias plures legitimas recuſationis cauſas: ſed quia non eſt princ. materia noſtra: ideò omitto: & de ea dic vt latè dixi in ca. poſtremò. j. de appellationibus.

¶Gloſſ. pen. quærit de intellectu literæ, quare textus dicat, ex his cauſis. & ſoluit. deinde gloſſ. in ver. & ita. infert ad intellectum text.

¶In ea. gloſſ. ibi, & quærit de per ſe. dic de hoc vt dixi. s̃. in iij. no. glo. fi. ſentit contrarium: q̃ papa non debet ſe impedire de reſtitutione terræ: & ſic rei temporalis. per c. cauſam. qui ſi. ſint legi. & ſoluit. in fi. dic vt dixi. s̃. in vltimò not.

¶Sed nunc extra glo. opp. dupliciter contra text. noſtrum. primò, q̃ ex quo cauſa fuit commiſſa certis iudicibus, debeat ſub

b illis terminari [b] niſi legitimè recuſarentur: vel per legitimam app. ab eis iuriſditio eſſet abdicata: vt in c. vt debitus. & c. cùm ſpeciali. de appella. cùm ergo hic non eſſet plenè cognitum de cauſis recuſationis, nec de legitimitate appellationis: non debebat ſimpliciter mandari iſtis iudicibus q̃ deberẽt in cauſa procedere: quod tamen factum fuit. Sol. dicit Hoſt. q̃ licet iſte ordo ſit ſeruandus quò ad litigantes: vt ſine prædictis cauſis non valeant recedere à delegatis: poteſtas tamẽ remanet penes delegantem. vnde ſiue commiſerit totam cauſam, ſiue partẽ: dummodo ſit ordinarius, vel ſi ſit delegatus, & partem tantùm cõmiſerit: poteſt ad libitum commiſſam iuriſd. reuocare. vt l. iudicium ſoluit. ff. de iud. & c. ſuper quæſtionum. §. porrò. s̃. de offi. delega. maximè vbi honeſtas & veriſimiles cauſas prætendit: & modicum ſit præiudiciũ vt hic. Inn. verò hic refert quoſdã tenere, & non bene ſecundùm cũ, q̃ hic fuit facta cõmiſsio per appel. ſed malè, vt dixi: quia ſi procederetur per viam app. commiſsio fuiſſet aliter facta: videlicet q̃ ſi vera eſſet cauſa, iudices ipſi ſecũdi procederẽt: aliàs remitterẽt cauſam ad primos iudi. à quibus fuerat appel. cõdẽnata altera partę in expẽ. vt d. c. vt debitus. quod hic nõ fuit factum: cùm papa ſine cauſę cognitione reuocauerit iuriſd. priorum iudicum: eam transferẽdo in ſecundos. vel poteſt dici ſecũdùm Inn. q̃ hic cõſtitit papę de appel. legitimitate, ideò non mandauit inquiri de ipſa legitimitate. ſed dicit hic Hoſt. q̃ hoc eſt cõtra tex. cùm papa mandet inquiri de virtute cauſæ appel. vt patet ibi in tex. ſi vobis cõſiterit quod ante lit. conte. & c. & ſubdit Hoſt. q̃ pro certo tenendum eſt q̃ papa ex certa ſcientia reuocauit hic iuriſd. priorum iudicum: & ex cauſa prædictã cauſam cõmiſit iſtis ſecũdis iudicibus. quod patet ex tex. dum dicit, & cauſa ipſa per vos cõmodius & c. ibi enim cauſam reuocationis exprimit & dat certam formã ſecundis iud. ſed dicit hic d. M. q̃ ſuper hoc non eſt inſiſtendum: quia in iure non eſt vis. qua via procedant iſti ſecundi. nam ſi teneamus q̃ papa reuocauerit ex certa ſcientia: quod videtur magis amicum literæ: indiſtinctè cognoſcent de cauſa. ſ. virtute app. aut papę prius conſtitit de legitimitate: & non habebunt de ea cognoſcere: aut non conſtitit: & habebũt cognoſcere ſecundùm formam. c. vt debitus.

¶Secũdò op. cõtra tex. videtur enim q̃ nec primi iudices, nec ſecundi poterant cognoſcere de q. ſpoliationis: quia primis tãtum fuit cõmiſſa q. ſuper petitorio. ſecundi verò nõ poſſunt: quia ſurroganturin locum priorum: & penes ipſos eſt illa iuriſdict. quæ erat penes primos. arg. di. ca. vt debitus. & cap. non ſolùm. de appella. in vj. Item quia reconuentio non admittitur in cauſa appella. vt not. in c. j. de mut. peti. ſed do. Anto. hic tripliciter ſol. primò, quòd papa ex officio hic commiſit cauſam vltra limites appella. reuocando primos iudic. vel hoc fecit virtute reconuentionis: vel tertiò hoc operatur cauſarum annexitas: & ne cauſæ connexitas diuidatur: propter quod cauſa ſimpliciter commiſſa, cenſetur etiam commiſſa quò ad poſſeſſorium: & ſimiliter denoluta cauſa quo ad peti. poteſt etiam diſceptari de poſſeſſorio: vel quia ſatis poteſt dici quòd quæſtio poſſeſſoria fuerat deducta in principali: quia vicecomes conuentus coram primis iudicibus dixerat in except. ſuis ſe ſpoliatum ab illo comite, qui tenebat terram & vxorem ſuam, ſecundùm domi. Anto. hæc ſoluit. non eſt bona: quia non eſt verum quòd vicecomes excipiendo, vel agendo, in primo iudicio deduxerit ſpoliatum: ſed vt iuſtificaret legitimam cauſam ſuſpicionis, allegatur quòd ille comes detinebat terram & vxorem ſuam. vnde contra vxorem agentem non appare t hoc fuiſſe exceptum: nec etiam ſequitur except. ergo poteſt

b ¶¶Nam iudicium vbi incœptum eſt, ibidẽ debet terminari. l. vbi cœptũ. ff. de iudic. de quo vide latè Felin. in c. ex tenore. ver. lex de reſcrip. iſtum in c. propoſuiſti. s̃. de foro competenti.

poteſt agere,ſi iudices non habebant circa hoc mandatum.do. M.ſoluit clarius,concludendo circa omnia.contradicit enim q̃ aut quæritur,vtrũ primi iudices potuiſſent cognoſcere de ſpolia.ſi cauſa eis ſimpliciter fuiſſet commiſſa ſuper peti.& remit tit.de quo ad plenè no.ad d.c.j.de ſequeſtra.poſ.& fru.vbi cõmuniter tenetur q̃ ſic,propter connexitatem cauſarũ.ad quod vide quod dixi in c.fin.s̃.de mut.peti.in xj.prin.art.aut tenentur opi.q̃ per viam app.iſti ſecundi iudi.cognoſcebãt.& idem dicẽdum eſt:quia cùm coram primis iudi.lis non eſſet cõteſta. & appel.eſſet iuſtificata:potuit etiam coram iſtis ſecundis iud. iuſtificata appellatione à grauamine fieri recõuentio, ſecũdùm ea quæ latè dixi in c.j.s̃.de mut.peti.in vj.prin.artic.fal.xxj.vel melius poteſt ſolui ſecũdùm Do.m.q̃ non eſt verum q̃ iſti ſecundi iudi.cognoſcant per viam reconuentionis:cùm ſuperſedeatur quæſtio princ.vnde non poteſt propriè dici reconuentio:cùm ceſſet conuentio,iuxta no.per Bar.in authen.& cõſequenter.C.de ſenten.& iur.om.iud.ad quod vide quod dixi in rub.de mut.peti.in j.arti.& in c.fi.eo.tit.ar.ix.& x. vnde concludit q̃ hic iſti ſecundi iudi.debent cognoſcere virtute commiſsionis expreſsè vel tacitè:quia licet ſit commiſſa cauſa petitoria,videtur commiſſa ſpoliatio:etiam ſuper eadem re: etiam per viam actionis quæ facit ſilere petitorium,vt in ca.ex conqueſtione.j.de reſti.ſpo.& ij.q.ij.in ſumma.& in c.fi.j.de ordi. cogni.de quo ar.dicam vel in d.titu.de ordi.cog. vel in titu.de reſti.ſpo.quia vtrobique poteſt adaptari.

SVMMARIVM.

1 ¶ Iura ad ea quæ communiter accidunt adaptanda ſunt.
2 Papa decidere poteſt dubia,etiam inter legiſtas orta.
3 Regula non vitiatur ob aliquas exceptiones.
4 Teſtes recipi non debent lite non conteſtata.
5 Teſtes quo caſu ante litis conteſtationem recipi poſsint.
6 Fraus etiam in præiudicium abſentis per contumaciam comcomitti non debet.
7 Litis cõteſtatio in quibus caſibus requiratur,& in q̃bus non.
8 Lite non conteſtata ad teſtium receptionem procedi non poteſt.fallit nu.ſeq.
12 Actor volẽs probare ſe nõ feciſſe in fraudẽ,an debeat admitti. & nu.ſequentibus.
25 Libellus non requiritur,ſi cauſa coram papa agitetur.
26 Litis conteſtatio non eſt neceſſaria coram arbitro.
27 Litis conteſtatio non requiritur, vbi libellus non exigitur. & nu.ſequentibus.
31 Libellus non requiritur,quando iudicis officium imploratur.
32 Litis conteſtatio in quibus caſibus non requiratur.& nu.præcedentibus & ſequentibus.
78 Caſus ſpeciales in ſuis caſibus tantùm ſeruandi ſunt.
79 Cauſa ſpecialis eſſe debet,vt à regulis recedatur.
80 Teſtes recipi poſſunt lite non conteſtata in duobus caſibus.
81 Abſentia prælati & mariti,eſt periculoſa eccleſiæ & vxori.
82 Contumacia vera requiritur,ſi de graui præiudicio agatur.
83 Matrimonium ſpirituale & carnale à pari procedunt.
84 Matrimonium ſpirituale per quid contrahatur inter electum & eccleſiam.
85 Electus abſens,ſed non per contumaciam,per ſex menſes expectari poteſt.
86 Vir & vxor à pari iudicãtur quò ad expectationẽ alterutrius.
87 Captiuitas & ægritudo à contumacia excuſant.
88 Priuari neminem ſuo iure ſine culpa ſua,qualiter intelligatur.
89 Dictio,præſertim,quid importet.
90 Teſtes ad perpetam rei memoriam recipi poſſunt lite non conteſtata.
91 Teſtes recipi poſſunt lite non cõteſtata,in inquiſitionis cauſa.
92 Teſtes ad perpetuam rei memoriam,quales recipi poſsint.
93 Modus ꝓcedẽdi cõtra reũ cõtumacẽ in reali actiõe,qualis ſit.
94 Recuperare volens poſſeſsionem tedialem de iudicio ſiſti præſtabit cautionem.
95 Effectus miſsionis in poſſeſsionem quis ſit.
96 Detentor dominum in iudicio nominare poteſt,ſi cõtra eum rei vendicatio detur.
97 Conuentus vt cõpareat,nõ tenetur perſonaliter comparere.
98 Dictio,tanquam,eſt nota improprietatis.
99 Effectus nominationis domini in iudicio,qui ſint.
100 Dominus poſſeſsionis dicitur,etiam ſi proprietas ſit aliena.
101 Decretum ſecundum in realibus non requiritur.
102 Nominatio quid ſit.
103 Nominare dominum in iudicio quis poſsit.
104 Procurator an poſsit in iudicio dominum nominare.
105 Nominatio an ſit meræ facultatis.
106 Nominari quis poſsit in iudicio.
107 Nominatio coram quo,& in quibus cauſis fieri poſsit.& numero ſequenti.
109 Nominatio an in rebus tam mobilibus, quàm immobilibus locum habeat.& nu.ſeq.
111 Nominatio an locum habeat in iuribus incorporalibus.
112 Nominatio an locum habeat pro rebus,in quibus conuentus habet aliquod ius.
113 Creditor cõuentus ſuper re in qua hypothecariam habet, an poſsit dominum debitorem ſuum in iudicio nominare.
114 Nominatio an locum habeat in actionibus perſonalibus.
115 Conuẽtus actione miſta,an poſsit dñm in iudicio nominare.
116 Nominatio an in poſſeſſorẽs locum habeat.
117 Nominatio an locum habeat in cauſa damni dati.
118 Nominatio in iudicio,quando fienda ſit.
119 Nominatio qualiter fieri debeat:& ad qd teneatur nominat⁹.
120 Nominans nominatione facta,an teneatur iurare de calũnia.
121 Iudex poſt nominationem factam & ante nominati contumaciam,quid facere debeat.
122 Iudex poſt nominationem factam,quid facere debeat.
123 Denunciatio qualiter fieri debeat.
124 Denũciatio facta per colonũ,an interrumpat præſcriptionẽ.
125 Nominans dominũ in iudicio, quid facere debeat,& ad quid teneatur.
126 Nominatus in iudicio, quid facere debeat facta ſibi denunciatione.
127 Nominatus comparens an poſsit declinare forum, quod ex perſona ſua nominans declinare non poterat.
128 Nominatus comparens an poſsit recuſare iudicem,quem nominans recuſare non poterat.
129 Defendere rectè quis dicatur.
130 Iudex quid facere debeat nominatione & denunciatione facta,qui non comparet.& nu.ſeq.
134 Nominatus paſſus miſsionem,vſquequo audiatur ſuper proprietate.
135 Nominatus paſſus miſsionem volens agere de proprietate, an teneatur de calumnia iurare.
136 Contumacia nominati an noceat nominanti.
137 Effectus nominationis in iudicio qui ſint.& nu.ſeq.
152 Contumacia poſsidentis alieno nomine,an noceat domino.

QVoniam frequenter. Hęc tota decretalis ſecundùm Ioan.And. diuiditur in duas partes princi. primò ponit regulam de teſtibus non recipiendis ſuper princi.lit. conteſta.& ſubiungit ſex caſus exceptos. Secundò, ponit qualiter ſit procedendum quando reus eſt cõtumax.ibi,in alijs.Prima ſubdiuiditur:quia primò ponit regulam. Secundò, excipit duo: ibi, niſi fortè. & hæc ſecunda ſubdiuiditur in tres: quia primò ponit duos caſus exceptos. ſecundò ſubiungit alios duos ibi,porrò. tertiò, alios duos ibi, ſunt alij. & ſecunda pars quæ incipit ibi,porrò. ſubdiuiditur: quia primò ponit quid iuris quando reus eſt contumax,contra quem agitur de ſpirituali vel carnali matrimonio. Secunda ibi,ſi verò.dicit,quid iuris cùm non eſt contumax reus.& primò diſponit de matrimonio ſpirituali.ſecundò,quid de carnali.ibi,ſi autem. Secunda verò pars princip. quæ incipit, in alijs. princip.ſubdiuiditur in duas.In prima, ſtatuit quid iuris cùm reus eſt contumax lit.non conteſta. contra quem agitur reali. In ſecunda ibi,ſi autem. ponit quid iur. cùm agitur perſonali. Item prima ſubdiuiditur: quia primò tractat cùm cõuenitur reus poſsidens nomine proprio,quid ſeruandum ſit. Secundò, quid ſi conueniatur poſsidens nomine alieno. Secunda ibi, quod ſi forſan. & hoc dicit in ſumma tota decreta. ſecundùm Ioannem Andr.lit.non conteſta.non recipiuntur teſtes ſuper princip. ſed ſi reus eſt contumax, & agitur reali, actor mittitur in poſſeſſ.rei petitæ cuſtodiæ cauſa: quam reus recuperat veniens intra annum,ſi offert cautionem de ſtando iuri, & reſtituit expenſas: poſtea verò non auditur,niſi ſuper proprietate:ſed ſi conuenitur reali,qui nomine alieno poſsidet, nominabit dominum in iudicio:& ſtatuetur ſibi terminus intra quem faciat dominum comparere: qui ſi non venerit intra terminum,iudex citabit illum quò ad hoc: & eo non veniente, iudex mittat actorem in veram poſſeſsionem. Si verò eſt perſonalis actio,actor mitteturin poſſeſsionem: primò,mobilium: ſecundò, immobilium: vel reus excommunicabitur. & hoc eſt regulare.fal.in ſex caſibus:ſcilicet,cùm timetur mors, vel abſentia teſtium,cùm agitur de matrimonio ſpirituali vel carnali: in cauſa tamen criminali neceſſaria eſt lite non conteſtata. ſed in primis duobus caſibus recipiuntur teſtes, etiam contra non contumacem: ita tamen quòd conueniatur reus: vel id ſibi denuncietur intra annum, aliàs atteſtationes non valent. Item in ſecundis duobus caſibus contu-

macem recipi possunt: & causa diffiniri contra non contumacem. in spirituli coniugio contracto, seruentur antiqui canones: in cõtrahẽdo expectabitur absens per sex menses: nisi iudex aliter arbitretur. in carnali verò, absens expectabitur. hoc dicit. sed quia decre. est valde prolixa, & habet materiam distinctam & separabilem, legam eam per partes, vt legit do. M. & vt communiter Docto. & primò legam vsque ad §. porro. & hoc intendit: lite non contesta. testes regulariter non sunt recipiendi. fallit vbi timetur de morte, vel diuturna absentia testium: tunc enim seruata solennitate hic posita, possunt testes examinari: etiam lite non contestata. hoc dicit. Et diuidẽ hoc princip. in iij. partes. Nam primò ponit regulam. Secũdo, excipit duos casus: ibi, nisi. Tertiò, ponit solẽnitatem requisitam: ibi, sed si actor. Quartò, tradit quid iuris si illa non seruet ibi, attestationes. & textus ibi, à multis. nam olim de iure ciuili super hoc erant variæ opiniones. & in textu ibi, ne veritas occultetur. dic propter absentiam vel testium mortem. quod designatur ibi, fortuitis casibus. & in textu ibi, timetur. dic fortè quia iturus est ad bellum. ibi, absq; malitia. dic fortius: ergo si per malitiam. ibi, non possit. scilicet de facili.

a ¶Et quoties res dubia est inter legistas, de iure autem isto, claro huic iuri. i. canonico standum est in vtroq; foro. ca. j. & ij. de no. oper. nun. 1

¶†Nota primò, quòd iura debent adaptari ad ea quę frequenter, & non ad ea quæ raro accidunt. ad idem. l. nam ad ea. ff. de legibus. 2

a ¶†Nota secundò, quòd Papa potest decidere & determinare quæstio. & dubium etiam inter legistas[a] orta, seu contingentia. nam super hoc olim erant magnæ contrarietates inter legistas. quidam enim dicebant testes recipi posse contra contumacem lite non contestata: ne contumacia sibi prodesset. & hanc opinionem tenet Vgo & Maria. glos. sed contrarium tenet Azo & quidam alij, vt dixi in ca. j. s. tit. proxi. in iij. princi. arti. & horum cõtrouersia hic sopita est & declarata. de quo dicam in examinatione. i. in iij. prin. artic.

b ¶Ad verificationem regulę nihil obstat si alias exceptiones cõstet habere. adde tñ sufficere si allegas regulam: quia habes iã intentionẽ probatã, nisi reus de exceptione monstrarit. ita mod. in l. ex quacunque. in vj. col. ff. si quis in ius vo. non ierit. & vide quod notabiliter decidit Abb. in c. salubriter. de vsuris. 3 b

¶†Not. iij. quòd ad verificationem[b] regulæ non requiritur q̃ non faciat aliquam exceptionẽ: quinimò dicit glos. super rub. de re iu. in vj. quòd regula dicitur, quasi regulariter fit vera. & sic quasi patiatur aliquam excep. & hoc videtur probari in isto tex. quia hic in princi. dicitur. regulariter verùm esse, vt testes non recipiantur lit. non conte. & tamen postea excipit sex casus ad prædicta. vide quod no. in l. j. ff. de re iu. & vide quę dicã in rub. j. de reg. iur. Secus autẽ si text. diceret, generaliter. nam genus comprehendit omnes species & indiuidua contenta sub illo genere: quasi vniuersaliter sine aliqua exceptione. facit tex. in ca. venerabilem. s. de electio. vbi ponũtur ista duo, quasi distincta & separata: vñ ille text. aperte innuit, quòd plus importat verbũ generale, quàm regulare, secũdùm Io. And. ibi, d. Anto. & dominum meum.

¶†Not. iij. regulã, q̃ lite nõ cõtes. testes recipi non debent. & cùm nõ distinguat clericos à laicis. hęc regula cõprehẽdit nõ solos laicos, sed etiã clericos. dicam j. in prin. iij. prin. artic. 4

¶†Not. v. vnum casum in quo possunt testes recipi lit. non cõtesta. videlicet, quando timetur de morte ipsorum testium. de quo dicam. j. in iij. prin. ar. fal. j. 5

¶No. vj. alium casum in quo possunt testes recipi lit. nõ cõte. videlicet, quãdo timetur de absentia diuturna ipsorum testiũ. de quo dic vt dicam in iij. arti. in ij. fal.

¶Not. vij. quæ & quot requirãtur in prædictis duobus casib⁹ ad hoc, vt prædictæ attestationes recipi valeant lit. nõ cõte. & post receptionem suum consequantur effectum.

c ¶Vbicũque enim lex non expressè quippiam determinat: arbitrio iudicãtis reliquisse videtur. l. j. §. j. ff. de iure delibe. c. de causis. §. de offi. delegati. 6

¶†Vltimo not. q̃ quãuis reus sit absens: etiã per contumaciã, nihilominus debet iudex ex officio prouidere, ne in eius præiudicium aliquid fraudis committatur.

¶Glos. j. potest expediri per quęstionem, quęrendo: vtrum sit alius casus pręter istos sex hic enumeratos: in quibus fallat hęc regula. glos. nostra respõdit quòd sic: enumerãdo alios plures. potest etiam recitari per cõtrariũ. nam tex. etiã excipit solùm à regula sex casus hic enumeratos: sed longè plures casus reperiuntur excepti à dicta regula. de quibus hic in glos. ergo &c. glos. nostra fatetur contrariũ: enumerando plures alios casus, in quibus lit. non contes. possunt testes recipi. in fi. glos. dic: habes ergo tam ex tex. quàm ex glos. multos casus in quibus lit. non conte. potest peruenire ad testium receptionem: & sentẽtiam diffinitiuam. Doct. etiã hic addunt alios plures. & quoniam ista est principalis materia titu. nostri, ideò secũdùm ordinem positum in rubri. de lit. cõte. ego hic tractabo. iij. prin. arti. in quo prædicta materia venit expedienda.

¶†Circa quartum igitur princi. artic. in quibus casibus & causis requiratur lit. conte. & in quibus not. quãuis apud legistas variæ fuerint opi. vt dixi s. in ij. no. & s. tit. j. c. j. arti. iij. in prin. tamen prosequendo ordinem text. nostri, primò ponam regulam quam ponit text. noster: deinde subij̃ciam casus exceptos in quibus prædicta regula fal. 7

¶†Regula igitur sit negatiua q̃ lit. non cõt. non potest ꝓcedi ad receptionem testiũ: & per cõsequens nec ad sentẽtiam diffinitiuam. tex. est hic. & s. in rub. & in c. j. ij. & iij. s. eod. & ex hac regula negatiua sumitur regula affirmatiua, q̃ regulariter in omnibus casibus & causis requiritur lit. conte. & vtraq; regula, quæ ad idem tẽdit, vẽdicat sibi locum non solùm inter laicos: sed etiam inter clericos. quod probatur hic, & s. in rub. nã ibi, & hic simpliciter & indifferenter disponitur lit. conte. ad hoc, vt testes possint recipi super meritis causæ. Item probatur per arg. à speciali Cle. dispẽdiosam. de iud. iuncta Cle. sæpe. de ver. sig. & sequitur hic D. m. & maximè procedit regula in criminalibus: & ad prædictæ regulæ declarationem, vide plenè quę dixi in c. j. supra titulo. j. in iij. principa. arti. 8

¶Hæc tamẽ regula fallit in pluribus casibus & causis. †Primò fallit, si timetur de morte testium. text. est hic. & ex hoc seqtur q̃ senes, valitudinarij, & alij de quorũ morte propinqua ex aliqua causa timetur, possunt recipi & examinari lit. nõ cõt. super meritis causæ. tex. est hic. hæc fal. recipit plures declarationes. Prima declaratio, q̃ hæc fal. procedit, siue pars cõuenta sit cõtumax: siue sit absens absq; malitia: vt cõueniri, seu cum ea lis cõ testari non possit. & sequitur Host. in summa eo. ti. §. j. & do. Ant. hic dicẽs, q̃ verbum, cõuenta. respicit actus citationis: licet adhuc nõ sit porrectus libellus. & aduerte: licet tex. dicat, cõuenta. tamen glo. super verbo, cõuenta. idem dicit, si nundũ sit conuenta: sed cõuenienda. hoc satis probatur ex tex. dum dicit, videtur conueniri non possit &c. est ergo sensus literæ, q̃ pars citanda est si citari potest: & siue sit cõtumax, siue absq; malitia sit absens: possunt in casu prędicto testes recipi lit. non cõtest. Secundò declaratur dicta fallẽtia inquãtum exemplificatur de senibus: q̃ senes quòd ad casum nostrũ dicũtur septuagenarij: quia à tutela & cura excusantur, vt l. j. C. qui ætate. facit quod not. iij. q. ij. c. inuiti. secũdùm Vin. Alij verò requirunt, quòd sint centenarij: quia lex vocat illud, vltimum vitæ huius spatium, vt l. fi. C. de sac. san. eccle. Inno. ponit duas opi. Primò dicit senes illos hic accipi qui sunt intra. lxx. annum: quia de illis qui iam cõpleuissent annos. lxx. non potest intelligi: eo q̃ licet ipsi volẽtes possunt testificari: nõ tamẽ inuiti cogũtur ferre testimoniũ, vt l. inuiti. ff. de resti. nec cogũtur ad munera authoritate tãtum publica. vt l. j. C. qui ætate. lib. x. insti. de excu. tu. §. idẽ maior. de muneribus. autẽ publicis author. tãtùm publica excusantur post annum. lx. vt l. j. C. qui ætate. lib. x. Secũdò dicit Inn. dici: & hãc secũdam opi. firmat, quòd quãtum ad terminos nostros, qui dicantur senes, relinquẽdum est arbi. iudi. nam quãdoque vnus est senior in l. annis, quàm alius in lx. & secũdùm Inn. satis probabiliter timeri potest de morte cuiuscunque secundùm naturã causarum inferiorum, post quàm peruenerit ad l. annũ: quia minor pars hominũ hãc ætatem attingit. & ll. quæ dicũt q̃ lxx. tantùm excusantur à muneribus, nihil faciũt ad rem: quia nihil fit mortis timore. hic autẽ testes mortis timore recipiũtur: ne cum eis pariter veritas & ꝓbatio depereat. Host. hic dicit, q̃ tex. potest intelligi de sexaginarijs, & his qui excedũt lxx. ann. qui his casibus recipiũtur voluntariè: & sic nõ inuiti: sed nõ debẽt cõpulsionem expectare: maximè cùm propinquãt morti, timere debẽt peccatũ quod cõmitterẽt tacẽdo veritatẽ, vt j. de crimi. fal. c. j. & sic secũdùm Host. nullũ est cõtrariũ, & sic residet Io. An. & d. Ant. remittẽtes etiã ad no. per gl. in c. si quis. s. de testibus. faciũt etiã no. per Archi. Io. An. & d. Do. in c. j. de cleri. ęgro. in vj. do. Ma. hic dicit se putare q̃ in sexagenarijs & supra indistincte debet seruari dispositio tex. nostri. nam à sexagenario anno incipit seniũ: & est aliarum ætatũ terminus, vt no. gl. in ver. perfectus. in procemio vj. & sic cùm in tali ætate valde propriè dicũtur senes: seruari debet dispositio. c. nostri: & in tali ætate aut supra eam ætatem, nulli iudici cõceditur arbitrium: quia satis hoc scit esse expressum. & quãuis sit bene cõplexionatus: tamẽ debet eius mors timeri. & intelligũt q̃ tales dicũt testimoniũ spõte: vel etiã coacti in casibus in qbus cogi debẽt: quod quãdo fit, not. in c. j. de testi. cog. vbi dicã post D. m. & secũdùm istũ modũ põt saluari prima opi. Inn. & Host. a. lxx. an. & quę satis placet d. M. opi. c Inn. quam etiã dicit sentire Io. An. vt relinquatur hoc arbitrio iudicãtis, cõsiderata cõplexione ipsorũ testiũ. & subdit etiã illud cõsiderãdum esse q̃ à l. an. incipit senectus, vt dicit gl. prędicta in procemio vj. iuuẽtus enim incipit à xxv. an. & durat vsq; ad l. an. vt not. gl. prędicta. verùm quia hic attẽditur senectus, nõ propter numerũ an. nec propter ætatum terminos: sed propter timorẽ mortis: & iste timor mortis vario modo contingit, secũdùm diuersitatẽ cõplexionũ: meritò iudicis arbitrio relinquitur. vnde etiã intra lxx. an. ratione debilitatis cõplexionis poterit iudicare aliquẽ senẽ, & cõtrà: ratione fortis complexionis,

xionis,nõ iudicabit eum ſenem niſi vſq; ad lxx.an.in qua ætate veriſimiliter mortis timorem debet intelligere. ſic in ſimili dicimus in pubertate,quæ licet ſolet incipere in xiiij.ann. completo:tamen reſpectu matrimonij quãdoque accipimus minorem ætatẽ:quãdo apparet q; generare poſſunt : quia ſatisfactũ eſt menti iuris:vt legitur & no.in c.puberes.j.de deſpõ.impu. & quod not.glo.xx.q.j.in ſumma.quæ opi.videtur mihi ſatis æqua.dicit tamen zab.hic aut quis eſt ſenex ætate: & habet locum tex.noſter.aut nõ eſt ſenex ætate : ſed propter debilitatẽ complexionis: & tũc videtur habere locum id quod ſtatim dicã de valitudine,ſubdit tamen q; ſi fiẽda eſſet cõſtitutio, debet approbari opi.Inn.q; arbitrio iudicis eſſet relinquendum.

¶Tertiò declaratur.d.fal. inquantũ exemplificatur de valitudinarijs,qui etiam recipi poſſunt lite non cõte. q; valitudinarij dicũtur,ſecundùm Io.An.hic,infirmi.ſic dicti: quia in eis infirmitas valet cõtra naturã.vel ſecũdùm Gof. dicũtur à valeo vales,per cõtrarium.vel ſecũdùm Inn.tex.intelligitur de infirmis propter corporis debilitatẽ:nõ propter febres acutas. & ſequitur hic.d.Anto.quia de illis dictũ erat dum dicitur,ſi de morte teſtiũ timetur.nam cùm timetur de morte:recipiuntur omnes: etiam ſi non eſſent ſenes,vel valitudinarij:ſed ſenes & valitudinarij recipiũtur:etiam ſi de morte non timeatur. quod dictum nõ placet D.m.hic: quia de ſenibus & valitudinarijs permittitur propter timorẽ mortis:& ſi bene litera ponderetur,hęc videtur eſſe eius mens.nam primò ponit regulã de teſtibus recipiendis vbi timetur de morte,vel abſentia diuturna,poſtea declarat qui ſint iſti de quorũ morte timeatur: dicẽs q; ſunt ſenes & valitudinarij:& alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timeatur:vnde eo ipſo q; eſt ſenex vel valitudinarius,arbitrio iudicis relinquendum eſt.vt ſ.dictum fuit ex quo infert D.m.q; valitudinarius hic dicitur quilibet infirmus:ſiue propter febres acutas:ſiue propter corporis debilitatem,dummodò timeatur
a de morte:ſed in ſene non requiritur aliqua infirmitas[a] quia vt dicit Terentius,ipſa ſenectus morbus eſt. & iſte verus intellectus tex.noſtri,ſecũdùm D.m.& mihi placet.& vide ad prædicta Io.An.& d.Do.poſt eum in c.j.de Cle.ægro.in vj.q; dicit, q; valitudinarius dicitur qui ſępe infirmatur.facit l.ij.ff.ſi quis cau.& l.j.C.qui morbo.libr.x. Et aduerte:quia poſito q; teſtes dicãtur valitudinarij:tamẽ per auditores curiæ lit.nõ cõte.non fit remiſsio ad partes : poſito q; neceſsitatis cauſa petatur fieri remiſsio . & eſt ratio:quia ex quo decernitur fieri remiſsio ad partes:tũc remiſsiuè facta,expirat poteſtas auditoris:ideò ante lit.conte.non poteſt fieri:quia ante lit.conte.non videtur quis agere:ſed agere velle.vt l.amplius non peti.ff. rem ra.habe.ita dicunt Do. de Ro.in antiquis deciſi.xvj.quæ incip.Item not. propoſito.

¶Quartò declaratur in eo quod generaliter dicitur in fal.& in tex.& alij teſtes, de q;bus ex aliqua cauſa rationabili timetur: quia tũc etiam lite non cõt.poſſunt recipi.& exẽplificãt Doc. in his qui ingredi debẽt bellum campeſtre:vel transfretare. & idẽ in ſimilibus cauſis,ſecũdùm Hoſt.& Inn.per l.j.ij.iij.iij.& v.ff.de do.cauſa mor.& idẽ etiam tenet hic d.Anto.alleg.c.paſtoralis.ſ.de offi.or.& ſequuntur zab.D.m.& Io.de Imo.

¶Quintò declaratur dicta fal.q; tales teſtes poſſunt quocũque die examinari:etiam in feriis ſolẽnibus,ſecũdùm Spe.in tit. de feriis.§.ij.ver.quid ſi iſte eſt actus extraiudi. & idẽ tenẽt Do. de Rota deciſi.cxcij.qui dicunt,q; poteſt fieri etiam diebus dominicis.& voluit hic Vin. q; iudex faciet interrogatoria ſecundùm quod ſibi videbitur.& ſequitur d.An.& etiam zab.qui dicit,q; iudex ſupplet pro abſente,vt in auẽ.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.& c.bonæ.el j.in glo.ſ.j.de poſtu.Præla.& plus voluit hic Vin.q; per hanc recep.teſtium non interrumpatur præſcriptio,pro quo vltimo dicto.d.M.alle.quia hic nihil petitur:ſed fit huiuſmodi receptio ad hoc,vt conſeruatio cõ ſeruetur:& ne veritas pereat.& idẽ tenet hic zab. quia nõdum facta eſt lit.conte.quæ requiritur ad interrumpendam præſcriptionẽ.per c.illud.j.de præſcrip.de quo remittit ad dicta per eũ in c.ſanctorum.j.de præſcrip.ſed non eſt materia noſtra : ideò non examino.dicam latè in ti.de præſcrip. ſed cõtra primũ dictum,q; talis receptio poſsit fieri diebus feriatis: etiam ſolẽnibus.oppo.D.m.de no.in Cle.j.de offi.deleg.quia cùm debeant fieri interrogatio.& iuramentum recipi:& aduerſarius ſit citãdus,vt j.dicã.& citatio tali die fieri non poſsit,vt in c.fi.de fer. & l.pe.C.de fer.ſequitur q; iſte actus non eſt omnino extra iudicium,vt dicit Spe.vnde putat D.m.q; niſi maximum periculum immineat : non debeat talis actus tunc fieri: ſed quando grande periculũ immineret:tũc fieri poteſt:nõ ea ratione:quia actus omnino ſit extraiudicialis:ſed qa æquitas ſuadet, vt etiã eo tempore agatur de re peritura tempore:vt dictis iuribus.& in c.licet.j.de fer. de quo dicam latius in tit.de fer.ſecus ſi iam iuramẽtum fuiſſet receptum die non feriato'& partis citati,facta, & interrogatoria porrecta:nam tunc receptio facti eſt qd merè extraiudi.& poteſt indiſtinctè fieri die feriato,vt not.gl. in Cle.j.de offi.dele.ſecũdùm Do.m.Et aduerte:quia fortè idẽ voluit Specu. quia loquitur de examinatione teſtium: & non de ipſorum receptione.

¶Sextò declaratur,q; ad hoc vt fal.prædicta procedat:exigũntur plura,de quibus.j.ſubijciam poſt.iij. fal.in ver. eſt tamen aduertendum.

¶Septimò declaratur,q; prędicta fal.procedit nõ ſolùm in actore:ſed lõgè fortius in reo,quãdocunq; caſus cõtingeret, de quibus in fal.noſtra ſic ſuperius declarata,per ea quæ latius.j.dicam.Itẽ prædicta fal.limitatur: procedit enim ſi modo agatur ciuiliter.Secus ſi criminaliter.per tex.noſtrũ à contrario ſenſu ibi,ciuiliter eſt agẽdum.& hoc tenet gl.iij.quę dicit,q; in criminalibus nũquam recipiũtur teſtes lit.nõ conte.quia ſtrictè debet in eis procedi:& ſtrictiſsimę probationes requirũtur.v. q. vj.æpiſanium.& l.fi.C.de proba.& idem tenẽt hic Abb.Gofr. Inn.Hoſt.nam ſecũdùm Abb.in criminalibus, non eſt burſale intereſſe,ſicut in ciuilibus.Inn.verò reddit aliam rationẽ:quia in criminalibus teſtes recipi nõ debẽt, niſi præcedat accuſatio quę debet fieri per preſentem & de preſente.iij.q.viij.ca.j.& c. per ſcripta.quæ ratio nõ placet D.m.quia etiã in ciuilibus non debẽt teſtes recipi:niſi edita actione:& lit.cõte.vt dixi.ſ.in poſitione regulę.& tamẽ ne pereat probationis copia, recipiũtur teſtes ante fundamẽtum inſcri.ergo idẽ eſſet etiam in criminalibus:eo maximè:quia in eis tractatur de fauore pub.& priuato.in c.vt famę.j.& de ſen.exc.& l.licitatio.§.quod illicitè. ff. de pub.Vin.hic dixit,alternatiuè tamẽ,q; in criminalibus poſſunt recipi teſtes de quorũ morte timetur:cùm actor teneatur ad talionẽ.quod procedit,ſecũdùm Ioã.An. poſt inſcriptionẽ per c.licet.ſ.de accu.quaſi velit q; ante inſcriptionẽ, tales teſtes recipi non poſſunt,nec debẽt:cùm ceſſet timor talionis.ſecus poſt cõte.lit.Sed D.m.putat glo.noſtrã poſuiſſe veram rationẽ, quare in criminalibus nõ procedit iſta prouiſio,cùm enim agatur de grauiſsimo prejudicio:nõ debet aliquid fieri inordinatè:& maximè parte abſente:cùm ſanctius ſit nocẽtem abſoluere,quàm innocẽtem cõdemnare,vt l.abſentem.ff. de pœnis. & ar.notatorũ per Inn.in c.per inquiſitionẽ.de elec.& per hanc rationẽ,& per iſtũ tex.à contrario putat.d.M.q; non procedat dictũ Vin.etiam cum moderatione Ioã.An. & ſic vult q; ſiue ſit facta inſcripto,ſiue nõ:ceſſet hęc prouiſio in criminalibus. dum tex.noſter ſolùm permittat hanc receſsionem: cùm ciuiliter agitur,& regula ſit in oppoſitum.nec ob.timor talionis:qa accuſator poterit proteſtari q; per eum nõ ſtat quominus producat tales teſtes:ſicut in ſimili factũ fuit in c. cõſtitutis.el j.j. de teſti.quia ex cõiecturis tollitur preſumptio calum.vt in c.j. in fi.de ele.in vj.Aduerte tamẽ:quia huic receptio.locus eſſet, etiam ſi ageretur de crimine:dummodò criminaliter per text.
b noſtrũ:qui indiſtinctè dicitur, ſi ciuiliter agatur: & eo maximè:quia à pari cõmuniter iudicatur,ciuiliter merè:vel de crimine[b] ciuiliter,vt l.fi.ff.de pri.delic.Itẽ quia cùm de crimine ciuiliter agitur:nõ agitur de tanto præiudicio, ſicut quando agitur criminaliter,ſecundùm Inno.hic.quem ſequuntur Ioan. And. d.Ant.d.M.& zaba.Et vide ad materiam iſtius fal.

10 ¶†Secũdò fal.prędicta regula cùm timetur de abſentia diutur
na teſtium:quia tunc poſſunt recipi lite non conteſt. vt hic in tex.& ratio iſtius fal.eſt,ne veritas occultetur:& probationis copia depereat.vt latius dicam in ſequenti fal. Hæc tamen fal. recipit plures declarationes.Primò declarãda eſt dicta fal. vt dixi in prece.fal.in prima.v.vj.& vij.declarationibus.Secundò declaratur q; abſentia,de qua loquimur, debet intelligi à loco domicilij & priorũ teſtiũ,ſecũdùm Pe.& Abb.Vin.verò intelligit de loco vbi exercetur iudicium.vnde ſecũdùm Vincen.ſi cauſa eſt Romæ & hiſpanus producendus eſt in teſtem:ſi ſe de hiſpania transferret in Angliam,non eſt locus huic receptioni. poſt litem enim conteſta.vel teſtes citantur Romæ.vel mittetur ad illos.quod eſt verum,ſecundùm Vincen.niſi de loco domicilij teſtes abſentarent ſe ad partes orientales: vel tam remotiſsimas quòd poſt litem conteſta.non reperirentur.& ſic ſentit Vincen.quòd teſtes debent recipi per iudicem cauſæ :licet ſint alienigenæ,de qua materia dic vt dicam in titu. de teſtib. Item ſentit Vincen.ſolam abſentiam à loco domicilij non ſufficere ad hanc receptionẽ faciendam.ſed do.Anto.hic quò ad hoc tenet contrarium dicens, quòd cùm abſens peregrinatur, dicitur in periculo mortis:maximè quando abſentia eſt futura per mare,vel per loca inſidioſa, vel periculoſa : vel quando non debet eſſe breuis.per not.in cap.paſtora.§.j.ſ.de offic. ordin.ſed idem ſentit Hoſtien.dicens,quòd in peregrinatione plura imminent pericula, quàm in domo: æquum eſt ſemper

a ¶Senectꝰ eſt morbus.& Iuuenal. de ſenec.circunſilit agmine facto morborum omne genus. tamen id verum, largè loquẽdo . tamen non ſequitur, eſt ſenex : ergo nõ ſanus.l.cui dicens.ff. de ædil.edicto.

b ¶Adde bonum text.in cap.tuæ.de procu. & quod ibi latè per Abb. & Docto.

testes recipi propter periculum mortis.sed dicit hic d.M.quòd hoc dictum sibi non placet: si enim in qualibet peregrinatione esset periculum mortis,seu verisimiliter timeretur de morte papæ,hic in tex.non feciſſet distinctionem de morte per se: & ab ea feciſſet etiam distinctam distinctionem de absentia, dic ergo ꝙ aut est talis peregrinatio in qua verisimiliter timetur de morte: quod boni viri arbitrio relinquendum est: & tunc tales testes recipiuntur lit.non conteſt. sed non propter absentiam: sed propter mortis periculum. & ita procedit dictum.d.Anto.aut non est talis peregrinatio:& tunc procedat dictum Vin. volentis ꝙ si recedant à loco domicilij non recipiantur,nisi ad remotiora loca se conferant:habito respectu ad locum iudicij.quid enim si recedens à domicilio magis appropinquat loco iudicij?certè non fieret ista receptio vigore absentiæ.& idem si non appropinquat:dummodò ad remotiora loca se non conferat: quia pariter poterit vocari de vtroque loco,vel ad eum mitti.facit quod no.in d.c.pasto.& idem videtur sensisse hic Ioan.cal.in prin.suarum addi. Ex quo infertur ꝙ si testis aduena vult recedere à loco vbi iudicium exercetur: potest recipi in testem:quàuis velit redire ad proprium domicilium.& quàuis.d.Anto.videatur de hoc dubitasse:tamen dicit d.M.pro hoc dicto est glos.no.in l.in lege Aquilia si deletum.ff.ad legem Aquil.& probat etiam tex.attentaipsius mẽte,& ratione zab.h.d.ꝙ requiritur ꝙ sit talis absentia,propter quam cõmodè cõtineri vel haberi nõ possit.hoc est:quia si fortè expectaremus ꝙ rediret tẽpore lit.cõte.& necessariò ad probãdũ cõmodè haberi nõ posset:& sic videtur relinqui arb.iud. quod est satis ęquũ.& faciunt quæ dicam in seq.declaratione.

¶Tertiò declaratur inquãtum exigitur ꝙ absentia sit diuturna:[2] quia absentia diuturna dicitur, secundùm arbitrium iudicis.arg.c.de causis.& de offi.dele.vnde dicebat Innocẽ.ꝙ hanc absentiam æstimabit iudex variè, secundùm qualitatem negotiorum:nam si debitum de quo agi speratur sit in longã diem, vel sub conditione cuius implementum potest multum differri:non reputabit absentiam diuturnam: quàuis diu sit abfuturus,cùm verisimile sit ꝙ poterit redire ante,quàm dies veniat, vel conditio impleatur:vnde hoc casu,testis non recipietur:sed expectabitur lit.conteſt.seu præsentia testis;sed quando debitum esset purum,& iudicium esset cœptũ,& lit.conteſt.speraretur de proximo: tunc absentia dicitur diuturna: licet non sit multum longa:& ideo hoc arbitrio iudicis relinquitur,secũdùm Vin.Hoſt. verò dicit quòd in primo casu æquũ est testes recipi propter mortis pericula: quia plura in peregrinatione imminent,quàm in domo:& æquum est semper probationibus subuenire,vt dicitur hic in tex.Sed dicit D.m.quòd iudex debet considerare, an sit tale iter seu peregrinatio, propter quam verisimiliter timeatur casus mortis: & tunc recipiuntur testes.sed talis receptio tunc fit,non propter absentiam principaliter,sed quia verisimiliter timetur de morte:& sic sumus in altero casu in litera excepto,aut nõ timetur verisimiliter mors: & procedit dictum Inn.& Vin.& sequitur hic Io.cal. in addi. sed quæro,qualiter iudex se informabit de absentia: an sit diuturna:cùm non sufficit quælibet absentia?so. satis clara appareret ex prædictis. nam poterit instrui ex qualitate negotij, & subiectæ materiæ,& alijs varijs circunstantijs: aduertendo, an debitum sit purũ in diem,vel sub conditione,secundùm Inn. sic etiam de timore mortis iudex poterit se informare ex varijs circunstantijs: nec requiritur plena,aut semiplena probatio:sed sufficit sola suspicio,secundùm Bart. in l.in lege Aquilia si deletum.ff.ad l.Aquil. & not.circa hanc materiam quædam singularia quæ dicunt do.de Ro.

¶Primo not.ꝙ vbi app.est à grauamine, & sic ab interlocutoria:auditor,seu iudex ad quem app.est, etiam nõ cognito prius de grauamine,testes abfuturos,vel de quorum morte timetur recipere potest lit.non conte.& super causa princ. & hoc propter periculum quod posset contingere per absentiã, vel mortem testium,vt in simili in d.l.in lege Aquilia. & hoc ideo est: quia cùm sit dubitatio pendente appel.an iurisditio sit iudicis à quo,vel iudicis ad quem:ideò in dubio recipit testes abfuturos.arg.tex.nostri.& l.ordinata.C.de lib.causa.& c.significauit de testi.& l.ij.C.de vsu pup.hoc tenẽt domini de Ro. decisio. lxxviij.secũdùm eam quotam.& ideò tenẽt.h.d.A.& D.m. volentes hoc procedere etiam si iudex ad quẽ pronunciauit malè appel.sed prefati do.de Ro.in antiquis decisi.cxcij. dicũt ꝙ iudex à quo est app.à grauamine non potest recipere testes abfuturos,vt in c.vt frater.& c.ab eo.de app.in vj.cum talis iudex nõ videtur habere iurisdictionẽ:subditur tamẽ ꝙ aliqui ex do. de Ro.volebant dicere ꝙ si iudex à quo nõ detulit app. valeret receptio: quia videtur habere iurisditionẽ ex quo nõ detulit: & sic periculũ est in mora.& sic istud dictũ rectè põderatum, videtur esse cõtra præcedẽs dictũ:quò ad prędecedẽtem opi.ego arbitror vtrũque dictũ posse saluari per distinctionẽ.dico igitur ꝙ loquimur in testibus abfuturis,ꝙ poterũt examinari lite demũ contesta.quia licet sint abfuturi:nõ tamẽ in longinquas partes:& fortè est spes ꝙ causa protrahatur in lõgũ ante, quàm lis conteſt.& hoc casu procedat prima opi.cõmunis do.de Ro. in d.deci.cxcij.& etiam potest adaptari prędicta decisi.lxxvij. aut loquimur in testibus de quorũ morte verisimiliter timetur:aut de absentia in partes ita longinquas ꝙ verisimiliter nõ poterunt haberi post lit.conte. & hoc casu,locũ habeat secũda opi.quia posito ꝙ etiã iudex à quo,detulisset app.vel transmissa esset sibi inhibitoria per iudicem ad quẽ,ex quo periculum est in mora,poterunt testes recipi per iudicẽ à quo,dummodò iudex aliàs remãserit cum iurisditione:vt puta: quia aliàs sit ordinarius:nec de facili posset fieri examinatio per iudicẽ ad quẽ ap.exẽplum,agebatur causa Parisijs coram Episcopo Parisiẽsi lite adhuc non cõte.app.cum grauamine ad sedẽ apostolicam: Parisijs sunt testes,de quorũ morte dubitatur: vel absentia ad tales partes ꝙ si fortè expectaretur ꝙ causa remitteretur ad iudicẽ à quo,ex eo ꝙ malè app.fortè vel ꝙ iudex ad quẽ iustificata app.per lit.conteſt.scribit Episcopo Parisiẽsi de ipsis testibus recipiendis:verisimilis est interea timor de morte: vel tali absentia ꝙ testes haberi nõ poterunt:certè Episcopus Parisiẽsis ad petitionẽ actoris,absq; literis seu cõmissione iud.ad quẽ, & lit.adhuc nõ conte.poterit tales testes recipere.moueor:quia hoc idẽ posset facere quilibet iudex in terminis nostris:quàuis non esset iudex causæ.facit quod in simili singu.no.Bar.in l. si quis nauicularius.C.de naufra.lib.xj.vbi dicit per illũ tex. colligi practicã[b] mirabilem ꝙ in loco quo quis patitur aliquẽ casum,putá naufragij,aut mortis equorum,vel quid simile: ꝙ faciat examinari testes de casu illo: & tales attestationes facient postea fidem coram iudice incompetenti.& subdit fortè Bar. singulariter quòd talis examinatio potest fieri etiam parte nõ citata,de quo vltimo latius dicam in titu.de testi. ego idem dicendum puto in terminis nostris per prædicta: quia non tanguntur per Docto.

¶Secundò not.etiam secundùm do.de Ro.in d.decisi.cxcij. ꝙ est de more Romanæ curiæ ꝙ tales testes abfuturi præstãt duplex iuramẽtum: tamẽ aliter declarat,credo ꝙ velint dicere ꝙ vnum iuramen. præstant circa futuram absentiam: aliud verò præstant circa veritatem dicendam.

¶Tertiò not.secũdùm d.de Ro.ꝙ curia existẽte Romæ testes recedẽdo ad Alamaniam,iurãtes non recedere se causa productionis proximæ dicẽdæ:& se nõ esse reuersuros in breui,possunt recipi,vt abfuturi,secundùm do. de Rota. cccclxxxiij.in decisi. Ægidij.

¶Quartò declaratur fal.prædicta secundùm ea quæ dicam.j.in iij.fal.ver.postremò quæro circa prædicta.

11 ¶††Tertiò fallit prædicta regula:etiã si nõ timeatur de morte, vel absentia diuturna:sed timeatur ne ꝓpter morã testes variẽt fidẽ:quia de facili possunt obliuiſci:nã hoc casu, testes possunt recipi lit.nõ cõt.hoc vult gl.in verbo,subtrahatur.per tex.in l. iij.§.duę.ff.de car.edic.vbi tex.iũcta gl.dicit prævenięndum ne dilata quęstiõe testes variẽt:idẽ hic etiã sentit Hoſt.super tex. dicẽs locũ esse supradictæ huic receptioni,si periculũ obliuionis imminet.ar.l.hac cõsultiſsima.§.at cum humana.C.q test.face.possunt.& cum hoc dicto trãsit Io.An.& seq.d.Ant.quod dicitur esse notãdum,ꝙ dicit ꝙ hoc habebit æstimare iudex ex qualitate personę & negotij,nam si negotiũ esset valde not.& nõ intricatũ: nõ præsumeretur ꝙ ex longo tẽpore abcederet à memoria.j.de sen.excõ.c.cùm illorũ.ad fi.sed Io.cal. hic in addi.tenet cõtra:tum quia iste casus non est exceptus in tex.nostro:tum qa semper alle.talis timor:& sic euacuaretur effectus regulę nostręsuperius positę,ꝙ lit.nõ cõt.testes recipi nõ possunt.Sed d.M.putat ꝙ verior sit opi. ꝙ ratione obliuionis quæ posit causari,testes possint examinari lit.nõ cõte.quia quò ad ipsas partes,ꝓpter obliuionẽ testes habẽtur ꝓ mortuis.si obliti sunt:& de facili, nõ solùm in facto alieno maximè intricato qs obliuiſcitur:sed etiã in suo,vt no.in c.ab excõmunicato.ŝ.de relcri.facit optimus tex.in c.cùm dilecta.j.de cõfir.vtili.vbi ꝓpter timotẽ cõsumptiõis priuilegia innouãtur. vnde cùm eadẽ sit ratio in obliuione,idẽ debet esse ius. nec ob. motiuũ primũ Cald.qa licet iste casus nõ sit hic expresse exceptus:tamẽ ex ratiõe quę colligit ex tex.satis dicit exceptus.facit qđ singu.no. gl.in l.j.ff.de cõdi.indebi.vbi notabiliter dicit, ꝙ excepto vno casu à regula,omnes similes videtur excepti.& vide ad hoc alia iura quæ allegaui in c.j.ŝ.de lit.conte.arti.vij.ver.xxvij.nõ ob. aliud motiuum Calde.ꝙ semper allegetur iste timor:qa iudex nõ tenetur credere parti:sed æstimabit hoc arbitrio suo, considerata negotij & personæ qualitate. quid enim si debitũ est in diem,

a ¶Bene facit tex.in l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb. obli. cum ibi no.ꝙ Doc.

b ¶Si animal pereat casu fortuito ĩ partibus longinquis, potest is,qui ducebat, facere vt tali casu testes examinẽtur in loco:quibus testibus possit domi.ostendere de casu,ne teneatur ad æstimationem. de a quo vide Are.in c. ij. j. de test. & hoc est verum in omni casu vbi æqtas suadet testes examinari. ita Ludo. in l.si verò.§. de viro. in liij.fal. folu. mat, qđ limitat ea quæ habentur in l.cùm hi.§.transactionis. ff. de transactionibus

in diem,vel conditionale:nec ſperatur purificatio conditionis de præſenti:& negotiũ eſt valde intricatum[a],vel reus eſt abſens:& talis qui de facili conueniri non poteſt:vnde veriſimiliter timeri poteſt de obliuione,cùm homines etiã propria facta ex temporis longinquitate tradant obliuioni:vt d.c.ab ex cõmunicato.facit opti.d.l.iij.§.duę.ff.de carb.edic.& no.in c. cùm illorum.j.de ſen.excõ.& ibi dixi,& plurimas dedi remiſſ. Et aduerte q̃ hæc iij.fal.recipit etiam in v.vj.& vij.declarationes,de quibus dixi ſ.in j.fal. Item recipit limitationem de qua ibi dixi.Sed nunc circa prædicta quæro,quę ſit ratio prædictarum fal.& ſi.ſol.dic q̃ ratio eſt,ne veritas occultetur:& probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur.vt hic in tex.nam ꝓbationum facultas minimè eſt anguſtanda:& veritatis ꝓbatio ſalua debet eſſe:vt in auc.de teſtib.§.& hæc verò multoties.& §.ſi quis teſtibus.C.de hære.in l.quoniam.in fine .C.de rebus credit.l.generaliter.ff.de reſti.l.curent.& in.d.§.duæ.dicam latius.j.in titu.de probationibus.

¶Sed circa prædictas iij.fal.oppo.videtur enĩ q̃ teſtes indifferenter recipi poſſunt lit.nõ conteſt.ad perpetuã rei memoriã: etiam ſi non ſit timor mortis,vel abſentiæ vel obliuionis:vt in ca.ſignific.j.de teſti.ſolu.gloſ.hic in verbo,timetur.in prin.ſen tit contrarium,& ſoluit:dicens q̃ ille tex.loquitur quãdo teſtes recipiũtur,vt eorum dicta publicentur ad perpetuã rei memoriam.de quo dicam j.eod.§.ſunt & alij.& ſic inter caſus dictarum fallen. & caſum iſtius c.ſignificauit.ſunt plures differentiæ,ſecũdùm doc.nam in præcedentibus fallen.teſtes examinãtur ad petitionem actoris:ſed in hoc caſu,ad petitionem rei:vt d.c.ſignificauit.& §.ſunt & alij.examinantur enim ad petitionem rei ad perpetuã eius defenſionem:cùm in ipſius rei poteſtate nõ ſit,quando ſe defendat:ſicut eſt in poteſtate actoris, quando velit agere,ideò ad perpetuã memoriam,pro defenſione admittũtur omnes:ſed pro actore ſolũ illi admittuntur, de quorum morte,abſentia,obliuione,vel ſimili cauſa,propter quam poſſet ſibi ſubtrahi facultas probandi:veriſimiliter timetur:& ideò etiã in prædictis.iij.fal.longè fortiꝰ admittit reus: vt dixi in j.fal.declaratione.vij.& de materia teſtium recipiendorum ad perpetuam memoriam,tangã j.fal.vj.vel vij.Eſt tamen aduertendum:quia prædictæ teſtium receptiones in prædictis caſibus fal.factæ non perpetuum ſortiuntur effectum: niſi quædam interueniant:de quibus hic in tex.noſtro,in ver. ſiue pars.ex quo colligitur q̃ ad hoc vt plenum ſortiantur effectum,plura ſunt neceſſaria.

¶Primò requiritur q̃ pars aduerſa,in cuius præiudiciũ fit iſta receptio,citetur,ſi citari poteſt:quia præſens ſit,& non abſens. text.eſt hic dum text.dicit,ſiue pars aduerſa ſit cõtumax:quoniam non poteſt eſſe contumax,niſi citata.& idem tenent do. de Ro.Deci.cxcij.vbi dicunt q̃ quoties citantur teſtes : toties citetur pars ad dandum interrogatoria : vel requiritur quòd pars ſit abſens abſq; malitia:ita quòd conueniri nõ poſſit.tex. eſt hic,& intelligit hic Inno.partem aduerſam præſentẽ,quãdo eſt in ead.ciuitate:vt in auc.de teſti.§.hæc verò.collatio.vij. quinimò,& qui de Anglia mouetur vt vadat,vel mittat Bononiam propter iſtam cauſam,ſecũdùm Hoſtiẽ.per text.in c.cõſtitutus.j.de fideiuſ.quaſi velit Hoſtiẽ.q̃ etiã ſi ſit extra ciuitatem,debet citari ad iſtam cauſam:ſi non magis diſtat à loco iudicij,quàm faciat Anglia à ciuitate Bonoñ.cum legatur in dicto c.conſtitutus.citationem pro ea cauſa ad tam longam diſtantiam factam fuiſſe.ſed vt do. Anto.hic dicit,quòd abſens eſt etiam,qui eſt in loco:ſi de facili conueniri nõ poteſt: vt hęc litera,& tex.in ca.conſtitutus.loquitur in receptione teſtium per viam ordinariam:vbi non timetur periculum.& eſt caſus in quo contra verum contumacem,vel apparenter verũ proceditur ad receptionem teſtium.de quo per Bar.in l.iij.§.Prętor.ff.de damno infec.& quod not.in ca.ſi.de eo qui mitti.in poſ.cauſa rei ſeruandæ.& d. Hier.d.M.q̃ prædicta materia.d. c.ſi.& d.§.Prætor.non attingit materiam noſtram:& bene.tractatur enim ibi,an & quãdo requiratur citatio perſonalis : vel ſufficiat citatio ad domũ.de quo etiã per D.m.in c.cauſam.j.de do.& contu.& per Io.An.in regu.pro poſſeſſo.de regu.iur.libro vj.de quo latè dicam j.in titu.de dila.ſeu in titu.de do.& contu.ſed quãtum attinet ad c.ad materiam noſtram,dicit D. m.q̃ nõ poteſt dari certa doctrina: ſed relinqueñ.eſt arbitrio iudic.qui debebit conſiderare quãtitatem & qualitatem abſentiæ aduerſarij.Item periculum imminens ex parte teſtiũ.quid enim ſi teſtis eſt in periculo mortis:nec capit dilationẽ vnius horæ vel duarum:nam certè ſatis dicitur abſens,ſi incontinenti reperiri non poteſt:quia verũ eſt dicere hunc cõmodè citari nõ poſſe,& ſimiliter ecõtra.quid ſi eſt ſenex,nõ tamen in tãto periculo q̃ nõ poſſit expectari veriſimiliter vel per duos vel tres dies?debet cũ tũc ad eũ mitti,vt citetur perſonaliter, ſi in loco iudicij nõ habet domicilium.ar.c.Romana.§.contrahentes.de fo.compe.in vj.quæ conſideratio do. mei tanquam æqua,mihi placet:quoniam ratione ſubiectæ materiæ aliter & aliter accipimus abſentem,vt traditur in glo.in verbo,preſentes.in authen.de fideiuſ.colla.j.facit.xvj.q.iij.c.eorum.& quod ibi no.& ff.de arbit.in l.diem.§.corã.not.D.m.in c.fi.ſ. de ma. & obe.ſuper glo.in verbo,præſentium.& vide glo.& Archi.ij. queſt.vj.biduum.vbi habes de plurimis ſpeciebus abſentiarũ. & vide in l.abſentẽ.ff.de verb.ſigni.& quod traditur in l. preſens.ff.de procu.& Ioan.An.poſt Archi.in c.ſi delegatus.de off. deleg.in vj.& quoniã abeſſe dicitur,qui non eſt in iudicio,vel in loco iudicij,vt l.iij.§.abeſſe.& ibi traditur.ff. de dam. infec. vel qui non eſt apud ædes vel domicilium ſuum.ff. de fideicõ. lib.in l.ſi eum ſeruum.§.fi.& vide etiam quod traditur per Io. Andr.& d.Do.in c.ſi quem.de procura. in vj.& quod dixi in Cle.cauſam.de elc.Et aduerte:quia prædicta procedunt,nõ ſolùm quando pars conuenta eſt contumax vel abſens:ita quòd commodè conueniri non poteſt, vt d.eſt. ſed etiam ſi præſens eſſet,ſed perſona terribilis,vt puta, tyrannus, quem actor non audet conuenire:nec ipſam teſtium receptionẽ denunciare: nã tunc iudex ſubueniet huic iſti timori.vnde etiam parte nõ citata,licet præſens ſit, quanto cautius poterit, ſubueniet actori. conſiderata perſonarum & negotij qualitate:& alĩs circunſtãtijs:& ſic etiam lit.non conteſt.recipiet teſtes:& ſubſtinebit vices rei in ipſorum examinatione, ſeruando exceptiones reo tam contra ipſorum perſonas,quàm contra ipſorum dicta.ſecundùm Ho.hic qui alleg.not.in c.ſi iuſtus.j.de ap.quod eſt diligenter no.ſecundùm D.m. quia quotidie poteſt contingere, pro quo etiam alle.not.in c.ſi.de hære.in vj.nec ob.text.noſter qui tantùm facit mentionem, quando reus eſt contumax vel abſens:quia vt dicit do.Anto.tex. habuit ſolùm reſpectum ad id quod communiter accidit:non tamen negat quin etiam reo præſente poſſit fieri receptio imminente aliquo periculo, per ea quæ.ſ.dicta ſunt.& per not.d.l.in lege.ff. ad l. Aquil. ſecundùm d.M.Sed aduerte:quia hoc idem voluit Ioan.Andr.in c. j.de homi.in vj.in verb.conſtiterit.& ſequitur ibi.d.Do. poſſet tamen dici ſecundùm Lapum & Abb.in c.ij.de fo.compe. in vj.& d.Do.in d.c.j.quòd illud quod ibi dicitur, quòd nõ ſit neceſſaria citatio, procedit : quia ibi non eſt neceſſaria plena probatio:ſed ſufficit probatio per ſola arg.quo caſu,non videtur requiri partis citatio.quod eſt ſingu.no.ad limitationẽ.c.ij. j.de teſti.& ibi latè dicam,& ſecundùm prędicta ego arbitror limitandum & intelligendum ſing.dictum Ioan.An.in c. non minus.j.de immu.ec.vbi ſing.voluit quòd ſi citandus eſt tyrãnus qui terribilis ſit citanti : ſufficit vnica citatio: nec exigatur citatio peremptoria:licet aliàs requireretur perempto. & ſequitur Bald.in c.j.de mili.vaſ.qui contumax eſt. nam videtur declarari illud dictum,de vnica citatione,quando illa fieri poteſt ſine metu aut periculo:alia autem nõ videtur exigi:vel poteſt intelligi illud dictum,quando aliàs citandus eſſet tyrannus ad actus præiudiciales,qui poſſent expediri aut differri ſine periculo amiſſionis copiæ probationis:& ſic vbi non timeretur de morte,vel impedimẽto teſtis:ſecus quando de morte vel alio impedimento teſtium dubitaretur: quia tunc ne probandi facultas deperiret,aut veritas occultaretur,non eſſet tũc neceſſaria vnica citatio:ſi illa ſine periculo fieri non poſſet.& prędicta no.[b] tanquam ſingularia:& pro maiori parte nouiſsima . Sed quæro circa hoc requiſitum,quid ſi reus ſit præſens, & paratus ſit recipere iudicium:vtrum actor lit. non conte. poſsit facere recipi teſtes,de quorum morte vel abſentia timeret.ſol.Angel. in authen.de teſt.§.& verò.tenet quòd non. ſed contrariũ tenet glo.Bart.& Bald.in authen.ſed ſi quis.C.de teſti.per text. in l.in lege Aquilia.ff.ad l.Aquil.vbi bonus text.pro qua opi. facit tex.noſter in ratione ſui.quæ concludit generaliter indiſtinctè,etiam ſi pars eſſet præſens:& hoc tenent quidã moder. & mihi placet:ſi modo ſit veriſimilis timor mortis,vel abſentia ante,quàm poſsit fieri receptio lit.conteſta. alias procederent opi.Ang.Secũdò exigitur quòd ſi pars aduerſa non poſsit citari,actor debeat conuenire aduerſarium intra annum poſt attestationes receptas:& incipit currere annꝰ ex tẽpore quo reus poterit cõueniri:vel ſaltem debet actor dictorũ teſtium receptionem intra annum denunciare aduerſario:aliàs autem atteſtationes dicto modo receptæ lite non conteſt.non valent. ratio aſsignatur in text.ne forte actor procuret in fraudem , vt proceſſu temporis except.legitimæ ad repellendum teſtes, vel aliæ,locum habere non poſsint,vt hic in text.& ſic patet quòd hoc requiſitum non habet locum,ſi reus fuit citatus & contumax.ſed locum ſibi vendicat, quando fuit abſens non contumax: vt voluit gloſſ.ſuper ver.aduerſarius. dicit hoc Innocen. idem dicens,quòd prædicta denũciatio exigitur,quando reus

[a] ¶Etenim ratione intricati negotij aliquid vltra cõmunes regulas cõcedi ſolet. l. emptor.§. Iucius.ff.de pac.cũ ibi not.per ſcribentes.

[b] ¶Et quod iſte ordo poſsit peruerti, vide bonã gloſſ.in c.cùm olim.de cauſa poſ.& proprie.

a ¶Ratio est: quia certus certiorari nō a debet.l.j.§.fin.ff.de act.emp. & vendi.

b ¶Si requiratur solennitas in actu, ea non seruata, actus annullat. circa istā doctrinam vide latè cumulata p Feli. hic, vbi multa addit ad ea quæ ponit Bart.& Alexā.in l. vniuersa.C.de pci. imper.offer.

c ¶Vnicum factum diuidi non potest, & pro parte acceptari. bene facit tex.in l.si ita stipulatio à patrono.§. fi.ff.de ope.lib.quē bene no.Bal.in c.nihil.iij.col.de ele. & adde Paul. consil. cccxv.lib.j.

fuit absens:ita q̄ commodè citari non potuit, vt dicitur in tex. nam si fuisset præsens[a] ista denunciatio non exigeretur:cum citatus debuisset interesse receptioni testium, & iuramento eis præstito, vt c.ij.j.de testi.& ij.q.j.in primis. & idem tenent hic Ioan.An.d.Ant.& Ioan.de Imo.& zab.& sequitur d.M. per no.in regula,eum qui certus.de reg.iur.libr.vj.& ex prædictis infertur.q̄ conuentio vel denunciatio,de quibus hic in tex.nō est necessaria,quando reus fuit præsens vel contumax:quia citatus non comparuit. Sed pro declaratione prædicti requisiti formo aliquas quæstiones.

¶Primò quæro,quando incipiat currere iste annus.So.gl.hic in ver.annū.dicit,q̄ iste annus à prin.est vtilis,& sic nō currit, nisi ab eo tēpore quo potuit actor conuenire, vel denunciare. ij.q.vj.c.biduo.s̄.de rescrip.c.plerunque.pro qua glos.facit.l. annus.ff.de calum.sentit ergo glos.q̄ à prin.annus sit vtilis:sed in progressu erit continuus. & sic in progressu curret diebus feriatis & non feriatis.facit secundùm Hostien.& Ioan.And. quod not.in c.fi.de feriis in glos.ij. & hoc etiam tenent hic do. Ant.Ioan.de Imo.& do.M. & op.probatur per tex.nostrum dum dicit,ex quo conueniri poterit.vnde dicit Ioan.An.quòd non currit illi,qui si conueniret, timeret mortis periculum: vt puta,si esset tirannus:vt s̄.dixi.& de materia,an & quādo prę-scriptionum tempora sint vtilia,vel continua,vide glos.not.& Bart.ibi in rub.ff.de temp.diuer.prę.& per glos.in Cle.vnica, de res.in integr.& quod latè dicam.j.de præscript.& hoc adde ad declarationem glo.super ver.annum.

¶Secundò quæro, qualis debeat esse ista denunciatio: an exigatur quòd sit iudicialis.Sol.dic quòd sufficit, si sit extraiudicialis,secūdùm Abb.quē sequitur Io.An.& cōmuniter Doc.

¶Tertiò quæritur:quia tex. noster annullat attestationes non facta conuentione vel denunciatione:vt s̄.dixi,vtrum tales attestationes annullentur simpliciter, etiam contra fauorem aduersarij.Sol.gl.hic super vers.non valeant.dicit q̄ non:vnde nō vult q̄ solùm non valeant ad vtilitatem producentis:sed si pro vtroque testificarentur,bene valerent pro aduersario,qui nullum dolum commisit:nec fuit in aliqua culpa. idem tenent hic Inno.Host.Ioan.And.& do.Anto.qui dicit,q̄ vbi actus communis per alterum exercetur:licet per exercentem omittantur requisita:non tamen vitiatur quò ad commoditatem alterius: maximè quando solennitas exigitur post actum consummatum.quod dictum non placet d.M. inquantum dicunt maximè.& sic sentit,quòd idem sit etiam si solennitas requireretur
b in celebratione actus.mouetur:quia si solennitas[b] requisita in actu non obseruatur,actus non tenet: & sic non potest parere in fauorem alicuius: quia forma dat esse rei.facit quod legitur & not.in c.quia propter.de elec.xij.q.ij.si in exceptione.quod dictum d.Ant.non est simpliciter verum, per ea quæ dixi in c. si diligenti.s̄.de fo. compe. in secundo casu tertij membri. sed quando solennitas requiritur post actū qui tenet, sed ex post-facto, annullatur: si illa non adhibeatur, potest habere locum dictum do.Ant.quinimò hoc vltimo casu, quando ius disponit aliquid non valere propter aliquod omissum quod debet fieri: post expletionem actus ipso iure non currit: sed debet annullari,vel per sententiam:vel opus est excep.vt not. probatur in l.j.vniuersa.C.de preci.impe.offer.iuncta gl.& no. Bar. in l.j.ff.de testa.vnde in casu nostro dicit domi. me. q̄ non facta conuentione vel denunciatione intra annum, attestationes non annullantur ipso iure:sed per sententiam:vel opus est exceptione:bene valeret sententia postea lata earum prætextu, si non excideretur.per id quod s̄.dixi.& ius hoc disponit attestationes non valere propter id quod omittitur quod fieri debebat post actum consummatum dicit esse singul.not. quia nemo hoc considerauit. Ex quo infertur, q̄ etiam in fauorem non seruantis istam solennitatem,attestationes non annullantur.quid iuris, vtrum autem debeant annullari etiam in fauorem alterius Docto.communiter tenent hic q̄ nō, vt s̄.dixi.sed zab.tenet contrarium.mouetur: quia si iste aduersarius vult eas pro se,oportet q̄ recipiat contra se: vnde aut ex toto spernat, aut ex toto approbet.arg.c.cùm olim.j.de censi.sed D. m. putat dist.q̄ aut depositio testis continet vnum arti. inseparabilem faciētem pro vtraq̄ parte,& nō potest aduersarius recipe-
c re pro se:quin etiā recipiat cōtra se: quia vnicum factum[c] diuidi nō potest.sicut dicimus de cōfessione emanata sub vnico cōstructu,vt no.in c.j.de confes.in vj.& l.j.C.de confes.& l.pe tēdę.C.de tēp.in inte.rest.quod in si.sensit Inn.in c.cùm olim. j.de censi.idem in si.voluerūt Host.Ioā.An.d.Ant.& D.m.in c.j.de schisma.in alienatione rerū ecclesiasticarum facta à schismatico.& ibi late scripsi: & vt nudius quartus dixi in voce, legendo illud c.& de materia latius in d.c.vtile.de reg. iur. in vj. Aut depositio testis continet diuersos arti.& procedit glo. no stra,& communis opi. quia attestationes allegantur in odium ipsius actoris : & peccata suos debent tenere autores, vt in c. quęsiui de his quę fi.à ma.par.ca.subdit etiā D.m.q̄ posset satis æquè distingui,q̄ aut illi testes viuunt, & possunt de facili haberi.& tunc indistinctè nō valeant:quia text. annullat attestationes indistinctè,nō facta mētione seu differētia inter actorem & reum:maximè:quia prin.fuerūt receptę ad peti.actoris: & accessoriè dixerūt in fauorem aduersarij.vnde sublata prin. &c.vt in regula,accessorium,de regu.iur. in vj.sed si testes illi nō possunt haberi,saltem cōmodè: tūc valeāt in fauorē aduersarij,habita distinctione de vnitate articuli. de qua s̄.dixi:quia durū esset,q̄ ius aduersarij periret odio ipsius actoris.pro qua distinctione alle.c.prę̄sentata.j.de testi.& l.fi.C.de testi. & hoc
12 dicit esse not.quia licet videantur noua:tamen sunt satis æqua, & iuri cōsentanea.¶†Quartò quęro:quia tex.annullat attestationes ratione fraudis præsumptæ in actorem si non citauerit, vel cōuenerit,aut nō denunciauerit intra annū:qd si actor vult probare q̄ nō fecit in fraudē:vtrū debeat admitti:so.glo.dicit in ver.fraudē.tenet q̄ nō.mouetur:quia ista est prę̄sumptio iuris & de iure,cōtra quā nō admittitur probatio,vt j.de spon.c. is qui. & liij.di.c.fraternitatis.de qua materia latius dicā in tit. de præsum.Host. tamē videtur sentire cōtrariū dū dicit,q̄ est præsumptio iuris tantum.d.Ant.hic dicit,& melius, secūdùm D.m.q̄ etiam si excluderetur fraus, actor nō releuaretur: quia tex.non fundat se super fraudē,vt puta in ver.ne fortè procuret.est ergo imputādum actori,si post receptionē nō fuit diligens,obseruādo quod ibi dicitur. Aduerte tamē: quia licet nō admitteretur probatio per quā actor vellet excludere fraudē: admitteretur tamē probatio per quam actor vellet probare se nō habuisse facultatem cōueniri:talis probatio debet admitti: quia vt s̄.dixi in j.q.iste annus ab initio est vtilis: & sic oportet,q̄ actor nō solùm excludat fraudē:sed negligētiam:quę est magna culpa,vt l.magna negligētia.de ver. sig. excludere autē poterit negligētiam ex eo q̄ non potuerit cōuenire reum: vel eidē denūciare:ex eo quia agit in lōginquis partibus:vel ignoratur vbi sit:vel est fortè tyrānus,per ea quæ s̄.dixi.& hoc voluit Host.hic.& sequitur do.Ant. qui exemplificat de tyrāno quem non potest cōuenire:vel cui non possunt denūciare sine mortis periculo:vnde sibi nō currit annus est tamē vtile q̄ ꝓtestetur,q̄ per eū nō stat,si ꝓtestatio fieri potest sine periculo. facit c.pasto.§.fi.s̄.de offi.or.& c.fi.& quod ibi no.j.de appel.

¶Quintò quæro, qualiter actor non citando, conueniendo, aut denunciando,vt s̄.dictum est,posit,de offi.ordi.& c.fin.& quod ibi not.j.de appellationibus.

¶Quintò quæro,qualiter copulare vt ꝓcessu tēporis exceptiones legitimę vel alię ad repellen.testes,locū habere nō possint. fol.glo.hic super.ver.testes.declarat:& ponit plura exēpla: & Doc.eā sequūtur.& sentit etiā glo.cōtrarium ad tex.fol.vt dicā in d.glo.& ad declarationem huius q.vide glo.in ver.alie.

¶Postremò quęro circa prędictas ij.fal. de effectibus dictarū attesta.& vtrū vigore ipsarū possit ferri sententia.fol.glos.hic super vers.timetur.dicit q̄ sic.& q̄ licet in his casibus recipiātur testes lit.non conte.tamen veritate inspecta, & quò ad effectum non intelliguntur recepti lit.non conte. quia non publicantur nisi lit.contest.& cum alijs testibus postea receptis: si alij lite cōte.postea fuerunt inducti:licet secus sit in alijs. iij. fal.positis in §.porrò.& in §.sunt & alij.j.eo. & idem etiā volunt do.de Ro.dec.cccxlix.in antiquis, allegantes hanc glos. vbi concludunt, quòd per testes abfuturos receptos parte vocata,& iudiciario ordine seruato,potest ferri sententia diffinitiua:etiam non facta publicatione,per not.per Innocen. in cā. cùm l.& A.j.de re iudic.Secus si erant recepti lite non conte. & iudiciario ordine non seruato: quia tunc necessaria est pub. lit.contesta.quinimò plus dicit hic domi.Anto.licet sub dubio. fortè,quòd si tempore quo iudicium inchoatur, tales testes recepti viuant:ita quòd possint examinari:& sic euentus decurrit cessationem periculi:quòd non tenet receptio,vt ex illis possit procedi ad sententiam, ex quo cessauit periculum. Itē quia cessat causa:quia nō perijt probandi facultas.arg.c.præsentata. j.de testi.& l.fin.C.de testi.& quia euentus declarauit periculum non verè abfuisse facit.l.cùm quidam.ff.de acqui.hære.& sic videtur velle do.Ant.quòd prædictæ attestationes receptæ non faciunt fidem,nisi testes sint mortui,vel duret absentia:ita quod etiam cōmodè haberi nō possint,secūdùm do.M.hic,qui putat cōtrarium per text.nostrum qui attestationes prędictas annullat dūtaxat eo casu quo est negligens,non conueniendo: & in non denunciando intra annū: ergo si actor intra annum alterutrum fecisset attestationes:indistinctè remanent validæ. nec est verisimile quòd testes incontinenti recesserint. Item, ex qualitera indistinctè loquitur: nullam faciens mentionem

de ipsorum

de ipſorum teſtium morte,eam indiſtinctè debemus intelligere.xix.diſtin.ſi romanorum.item:quia circuitus eſt euitandus, vt in cle.auditor.& ibi dixi de reſcript.ad idem etiam op.facit c.cùm dilecta.j.de confir.vti.vel inuti.vbi priuilegium reſoua tum ſine debito iuris ordine,propter periculum conſumptionis remanet:etiam deciſa lite,in ſua validitate licet fortè ceſſauerit periculum conſumpt.facit regula,factum legitimè.de regu.iur.in vj.& hæc opi.mihi magis placet.ſi quis tamen ſequendo opiñ.do.Anto,illos teſtes vellet repetere:cautela eſſet q̃ teſtes prædicti ſic deponerent,dico vt aliàs dixi,quando fui examinatus &c.ita conſuluit Barto.in l.eos.ff.ad l.cor.de fal.de qua materia latè dicam in titul.de teſtibus & q̃uis do.Anto.& d. M.loquantur in caſibus primæ & ſecundæ fal.videlicet periculi mortis & abſentię:tamen ego arbitror idem eſſe in caſu.iñ. fal.ſcilicet obliuionis.& ideò prædictam q̃o.poſui poſt omnes prædictas tres fal.

13 ¶†Quartò fal.regula prædicta. quando quis eſſet in loco ſatis longinquo:in quo ſibi accideret aliquis caſus fortuitus,propter quem pararetur ſibi actio,vel defenſio in proprio domicilio:puta,ſi apud exteras nationes,ſeu in longinquis partibus in mercantiñs paſſus eſt naufragium,vel incurſum hoſtium,vel alium caſum:puta,amiſsionis vel mortis equi,vel quid ſimile.nã hoc caſu poterit facere examinare teſtes ibi de illo caſu. & tales proba.faciunt poſtea fidem coram iudice competenti.ita ſingula.voluit Bartol.in l.iñ.C.de naufra.libr.xj.per illum tex.& idem etiam tenet Paul.de caſt.ſi rectè memini:quia nunc videre non potui in l.ſi creditor.C.de pigno.actio.& vide Iacob. debel.& Bartolus poſt eum in auẽ.vt li.matri & auiæ.§.finali vbi dicit,quod de prædictis poteſt fieri ibi inſtrumentum corã tribus teſtibus,&fidem faciet poſtea tale inſtrumẽtum.& hoc
a perpetuo not.quia ſingu.& debet quotidie contingere.ª

14 ¶†Quintò fal.quando petentur recipi teſtes ad perpetuam rei memoriam:qa tunc pñt recipi lit,nõ.cõte.tex.eſt hic in.§.ſunt & aliñ.& hoc per Doct.in l.lege aquil.ff.ad l.aquil.& c.Albericus j.de teſti.& c ſignificauit.eo.ti.& ibi ego latè tractabo de hocar.videlicet,ad cuius petitionem talis teſtis recipi poſsit:& quot,& quales & ſuper qbus cauſis velcaſibus & coram quo iudice,& qualiter,& an debeãt publicari,et de ipſorũ effectib9.

15 ¶†Sextò fal.quando debitũ eſſet in diẽ longiſsimum, vel ſub conditione quæveriſimiliter non eſſet niſi ad longiſsimum tps exitura . poteſt figurari exemplum, dictat ſtatutum, prout eſt hic Senis,quòd quamdiu,donec,vel quoſcq; filius maſculus ſupereſt,aut deſcendẽtes maſculi ex maſculis,filia,fœmina dotata,ſeu maritata non ſuccedat patri,aut matri,aut fratri abinteſtato:contingit quòd pater aut mater moriuntur, ſuperexiſtẽtibus pluribus filiñs maſculis:vel etiã vno,& filia aliqua maritata,vel nupta:quia poterit eſſe quòd in longiſsimum tempus, quod ignoraẽ,deficiat linea maſculina & fœminina : vel eius linea redintegratur ad ſucceſsionem:& eo tempore fortènõ erit quòd poſsit probare conſanguinitatem,aut dotationẽ,vel matrimonium : poterit iſta filia fœmina facere examinari teſtes lite non conteſt.& idem etiam ſi alio modo ptãs agendi penderet à caſu,vel alterius arbitrio,ita q̃ non ſolum dubitaretur de morte teſtium ſenium,vel valitudinariorum: vel de obliuione ſi viuerent:ſed etiã dubitaretur,q̃ etiam teſtes iuuenes aut adoleſcentes,antequàm agi poſsit,moriantur:poterit fieri examinatio quibuſcunq; teſtibus:etiam lit.non conteſta,ita ſentiunt Inno.d. An.do.m.& Im.& Io.d̃ Im.& do.cõiter,licet nõ ita clarè. facit d.c. ſignificauit,& d.l.in lege aquilia.facit etiam ratio p̃cedentium fal.& quod dixi.ſ.in.iñ.fal.Et aduerte: quia non ſolũ in hoc caſu poteſt fieri publi.ad perpetuam rei memo.cùm eadem ſit ratio quę in reo:quia ſicut conceditur reo vt poſsit facere examinari ad perpetuam rei memoriam,& etiã publicari: quia non eſt in poteſtate ſua,quando conueniatur,vt l.purè.§. fin.ff.de except.do , de quo dixi.& remiſi in præceden.fal.ita in prędictis terminis nõ eſt in poteſtate actoris agere ante euẽtum diei, vel conditionis ,ſed m Io.de Imo.Et aduerte:quia in oĩbus p̃dictis caſibus,& ſuperioribº fal.licet teſtes recipiantur lite non conteſta.non tamen fertur ſententia dif,niſi lis conteſtetur.vt voluit hic glo.ſuper verſi.timetur.& Docto.hic.& d. M.in.§.porrò.ſed in caſibus & fal.ſequen.in quibus lis non conteſtatur, recipiuntur teſtes lite non conte.& fertur ſententia diffi.lite non conteſta.j.ſubñciam.

16 ¶†Septimò fal.in cauſa matrimoniali,vt dicit hic glo.noſtra in principi.& eſt tex.in §.porrò.ſed aduerte:quia olim tempore huius decreta.hoc procedebat parte exiſtente contumace:aliàs parte præſente requirebatur litis conteſta.vt in c.præce.& d. §.porro.& ibi latius dicam verſicul.ſi autem de carnali. hodie verò hoceſt expeditum,quòd indiſtinctè poteſt procedi,& ad ſententiam dif.peruenirí lite non conteſta.etiam parte præſente.tex.eſt in cle.iñ.de iud.iuncta cle.ſæpe.de verb.ſigni.quæ fal. procedit qualitercunq; agatur de fœdere matrimoniñ:ſiue agaẽ ad impediendũ,ſiue ad dirimendũ,vel declarandũ:vt quia vẽdicatur coniũx negãs cõtractũ:ſiue agatur de impedimẽto qđ à prin.dirimit matrimoniũ:puta,qa dicit cõtractũ inter infideles:ſiue à prin.tenuerit,& petatur digni.propter Creatoris cõtumeliã,in caſib9 de quibus in c.q̃to.& c.gaudemus.de diuor. ſecũdùm glo.in ver.matrimoniñs.in d.Cle.iñ.de iud.ſecus ſi nõ agatur de fœdere matrimoniñ:ſed ad ſeparationẽ thori ,ppter adulteriũ.vt in c.j.ſ.eo.glo.tenet in verſi.matrimoniñs.& idem Pau.ibi:quia tunc nõ eſt cauſa matrimonialis:ſed potius accuſatio mixta ad pœnã imponendã:vel ſeparationem thori faciẽdam.vt d.c.j.& c.tuæ.ſ.de procu.& cõiter ſequunt Doct. facit c.diſcretionẽ.de eo qui cog.conſan.& ita põt intelligi text. in d.§.porrò.ver.ſi aũt.ex quibus patet q̃ ad prędictũ c.j.ſ.& alia ſimilia iura,quantũ ad hoc de lit.cõte.etiã hodie nõ corrigunt per d.Cle.iñ.iũcta cle.ſępe.ſed ſi eẽt prin.q.nõ mrimonialis,ſed in ea incideret q.matrimonialis,vt puta qa ageret de ſucceſsione ĩ qua incidere q.nataliũ:& ſic de matrimonio gl.p̃dicta ĩver, matrimoniñs.in fi.diſtinguit q̃ aut q.principalis eſt coram iudice eccleſiaſtico:& neceſſaria eſt litis cõte.aut eſt coram iudice ſeculari,corã quo incidenter opponitur exceptio nataliũ : & ſic opponit de matrimonio:& propter hoc cauſa remittitur ad iudicem eccleſiaſticum:& tunc procedit fal.prædicta,ſecundùm gloſſ.prædictam:quam ſequuntur Paul.& Zab. facit tex. in d, Cle.iñ.dum dicit,eas tangentibus.quod ſic poteſt exemplificari q̃tum ad id quod dicit de cauſis matrimonialibus.

a ¶Adde Are.in c. iñ.de teſtibus.

17 ¶†Octauò fal.ſi etiam agatur de ſponſalibus,quia licet tex.in d.Cle.iñ.loquaẽ matrimoniñs,& iſta ſint diuerſa.vt patet in rubri.de ſpon.& matri.tamen quia idem priuilegium habent cauſæ tangentes matrimoniũ,quod habent ipſe cauſæ matrimoniales:vt d.Cle.iñ.et ſponſalia tangant cauſam matrimonialem ergo &c.& ideò in tali cauſa non ſolùm poſſunt recipi teſtes; ſed etiam lit.non conte.ad ſentẽtiam dif.peruenitur.hoc tenet glo.in ver.matrimoniñs.& Pau.ibi quia ſponſalia ſunt promiſſio futuri matrimoniñ.xxx.q.v.c.noſtrates.& in l.j.ff.de ſpon. & ſequitur zab.in d.cle.iñ.q.xxvj.

18 ¶†Nonò fal.in cauſis electionum ad beneficia eccleſiaſtica : & licet olim hoc procederet parte cõtumace:ſecus parte præſente.vt j.in §.porrò.& ibi dicam & in c.dudum.el iñ.ſ.de elec. hodie tamen hoc procedit indiſtinctè vt d.Cle.iñ.de iudic. & ibi gl.in ver.electionũ.iuncta Cle.ſæpe.de ver.ſig. &hoc caſu peruenit ad ſentẽtiã dif.lit.nõ conte. & adde qđ dicã ſtatim fal.xj.

19 ¶†Decimò fal.in cauſis poſtulationum ad beneficia eccleſiaſtica,in quibus non ſolùm ad teſtes recipien.ſed etiam ad ſenſentiam dif.peruenirí poteſt lit.non conteſt.vt eſt tex.in d.cle, iñ.iuncta Cle.ſæpe.

20 ¶†Vndecimò fal.in cauſis prouiſionum ſuper dignitatibus, officiis perſonalibus,canonicatibus,præbendis,ſuper quibuſcunq; beneficiis eccleſiaſticis , in quibus licet olim ſeruaretur quod dicitur in §.porrò.& ſecũdùm quod ibi videbimus: tamen hodie ſimpliciter lit.non cõte.proceditur ad teſtiũ recep. & ſnĩam dif.vt in d.cle.iñ.iuncta cle.ſæpe.prædicta tamen fal. primò declaraẽ q̃ procedit tam in prouiſionibus factis, quam fiendis,ſecũdùm glo.in ver,prouiſionibus.in d.cle. iñ. per not. in c.vt circa.& in c.qui contra certam.de elec.lib.vj.Secũdò declaratur vt procedat non ſolùm ſi agantur cauſæ beneficiales: ſed etiã ſi agatur de cauſis tangentibus ipſas cauſas beneficiales.vt d.cle.iñ.vt puta,cũ quæritur ad quẽ pertineat electio vel prouiſio,vt dicit gl.in ver.tangentibus.in d.Cle.iñ. ſed Pau.ibi latius exemplificat quò ad electionẽ:vt ſi agatur de iure eligendi,ad quem pertineat;vt no.ſ.in c,cùm dilectus.de conſue.j.de verb.ſigni.c.Abbate,vel ſi agaẽ vt electores puniantur ſecundum formã.c.cum in cunctis.& c.per inquiſitionem.ſ.de elec, vel ſi dicatur confirmatio propter ſolennitatẽ omiſſam: vt qa confirmans non habuit poteſtatem confirmandi:vt c. ſi cõfirmationem de elec.lib.vj.vel contra elec.vltramontanum,eo q̃ ſit electus in diſcordia,vndę dicitur adminiſtrare non poſſe.vt c.nihil.de elec,vel contra electam in Abbatiſſam,eo q̃ non ſit electa à maiori parte : & per conſequens non poteſt adminiſtrare;vt in c.indẽnitatibus.§,ſi verò.de elec.li.vj,vel ſi aliquis opponit ſe conſecrãdo ad hoc vt ille repellatur,ſecũdùm Pau. & ſimilia exempla poſſunt repeti,ſecundùm Pau.in cauſis poſtulationum & prouiſionum.quantum verò ad id quod dicit de tangentibus beneficia eccleſiaſtica , poſſunt exemplificari ſecundùm Pau.quoties q̃reretur de aliquo qđ examinari & de ęidi nõ poſſet abſq; electiõis,poſtulatiõe cognitionis, vel ,puiſionis;ſeu tit.illius beneficiñ,aliàs ſecus.vnde ſi rector eccleſiæ

petit pecuniam: & oppo. sibi q̃ non sit in pos. rectoriæ, nõ po terit procedi lite nõ conte. quia hæc q. nõ tangit in aliquo cau sam beneficialẽ, secũdùm Pau. & sequitur zab in d. cle. ñ. quinimo fortius volunt do. de Rot. decis. cccclxxxv. q̃ si actor agit super beneficio, tanquã super vnito suæ dignitati: & tanquam super re quæ sit de pertinentijs suæ dignitati: licet reus præten dat illud iure tit. ad se pertinere: vel tanquã beneficium ex collatione apostolica: non tamẽ censeẽ causa beneficialis, sed prophana: & requiriẽ lit. cõtest. adeò q̃ reus citatus ad respondendum libel. nõ cõparens, est excõmunicatus. mouenẽ: quia ex p̃sona actoris, non rei ius agendi metimur. ff. si pars hære. pe. l. j. quinimò Ægid. collector decisionum, subdit ibi q̃ quidam ex do. Rotæ dicebant q̃ etiam si ageretur vt de beneficio: agens non facta cõparitione excõmunicari debeat: et ideò debet procedi lit. non cõte. quia posse procedere lit. nõ contest. solùm cõcernit fauorẽ partiũ procedentiũ: non autem cõcernit cõtumacem ipsius partis nõ curantis procedere. ipse tamen ibi hoc dictum reprobat: & mihi placet reprobatio prædicta. Item prędicta fal. primò limitaẽ q̃ procedit si modo agatur de tit. beneficiali, seu de fœdere cõiugñ spiritualis. secus si ageretur de beneficio, vt de proprietate: quia tũc necessaria esset lit. cõtest. secundùm glo. in ver. beneficijs. in d. cle. ñ. de iudi. quæ alleg. ad hoc plura similia per quæ apparet, quod differentia est, an agatur de ti. beneficiali. an de proprietate: tam quòad missionem pos. quàm etiã quòad permutationẽ ad præscriptionem, et ad transac. & ratio est secũdùm Lau. quia quando agiẽ de tit. beneficiali ideò procediẽ omissa lit. cõte. & ordine iudiciario vt causa citius expediatur: ne beneficia diutius vacent in dispendium ipsorum. vt in c. quã sit. de elec. lib. vj. quæ ratio cessat quando agitur de proprietate beneficij. & sequunẽ Pau. zenze. zab. Io. de Imo. vt ibi dixi. Nec ob. q̃ licet agaẽ de proprietate: tamen videtur esse locus d. cle. ñ. vt non exigaẽ lit. cõte. quia nõ videẽ posse negare quin talis causa cõtingat causam beneficialem: ergo idem videẽ dicendũ per tex. illũ, dũ dicit, quoquo modo eas tangentibus: quia secũdùm Laud. dũ dicit, eas. debet exponi, s. causas beneficiales: non aũt, eas, s. ecclesiasticas. & aliud est causa, & aliud res ex qua causa oriẽ. facit j. de verb. signi. in c. forus. & sequiẽ zab. & fuit de mente glos. prædictæ sup ver. beneficijs. dum dicit, nec hic dicẽ de causis ecclesiarũ. tunc ergo non est necessaria lit. cõte. quãdo agitur de ti. beneficij. vel etiã si agatur ad remotionẽ beneficij, & negaẽ fœdus cõiugñ spiritualis: vel titulus. secus si nõ negatur ti. sed propter crimẽ petiẽ remoueri: vt si dicaẽ q̃ simoniacus habuerit regressum: vel fuit itur⁹: vel nõ electus â canonicis: vel per metũ: & similia. faciũt not. p Ioan. post Inno. & Hosti. j. in §. porrò. secũdùm glo. in d. Cle. ñ. in ver. bñficijs. sed Guli. ibi dicit q̃ si dicaẽ intrusus, & sic negetur fœdus spirituale, vel tit. vel si diceret simoniacus: & agaẽ ad remouen. q̃ tũc est necessaria lit. cõtest. quia tunc non agiẽ de beneficio: sed de crimine contra personam. & sequiẽ zenze. Ioan. de lig. in d. cle. ñ. distinguit q̃ aut petitur prin. de nullitate matrimonij spiritualis, seu tit. & non requiritur lit. contest. licet allegatur intrusio, vel quid simile. & ita procedat prędicta in ver. beneficijs. per c. j. de reg. iur. lib. vj. aut petitur princ. remoueri propter crimẽ hæresis, vel quid simile. & procedat dictum Gul. & idem tenet Ioan. de Imo. pro quo facit quod tradunt Doc. maximè Io. de Imo. & clarius do. meus. j. in §. porrò. vbi concludunt q̃ fal. procedit vbi prin. impugnatur vinculum, secus si vinculo præsuppositio petitur quis deponi propter crimen. arg. not. in c, veritatis. j. de do. & cõtu. sed zab. distinguit q̃ quandoq̃ negatur tit. ex aliqua causa quę infert nullitatem ipso iure: & procedit opi. glo. quia cãũsa est beneficialis, ex quo discutere oportet, an cõtentus habeat tit. vel nõ. vt quia dicitur indignus tali dignitate: per quam in iure exprimiẽ q̃ non teneat institutio, per. c. cùm in cunctis & c. dudũ. el j. & c. bonæ. & c. per inquisitionẽ. de ele. quãdoq̃ negatur titul⁹: nõ tamen q̃ inferatur nullitas ipso iure. & tunc vera est opi. Lau. & Gen. & idem tenet Pau. nec glos. illa in ver. benefi. rectè intellecta, cõtradicit, secũdùm zaba. ego verò in d. cle. ñ. de iudic. distinguo q̃ aut quis fuit canonicè institutus & petiẽ remoueri propter crimen: & tunc indubitanter requiritur litis contes. aut fuit electus, postulatus, vel prouisus simpliciter: vel ante installationẽ, vel inuestiturã op. cõtra electũ in formã vel personam: & nõ exigitur litis cõtest. propter eandẽ rationẽ timoris diuturnæ vacationis aut fuit installatus vel inuestitus: & oppo. quòd non tenuerit; quia electus per simoniam, vel quid simile: & tunc quia iste est in possessione: & saltem de facto non vacat beneficium: forte requiritur litis contesta. & non habet locũ. d. Cle. ñ. à cessante ratione. quãuis alia opi. possit probabiliter defensari. Aduerte, quia id quod dixi q̃ si agitur de proprietate beneficij, exigitur litis contest. intelligit Lap. in d. cle. ñ. si de proprie. beneficij agitur ex vtraq; parte. secus si per vnam tantùm partem excipiẽ: per aliã verò partem excipitur vel agitur vt de beneficio: quia tunc idẽ est ac si tunc de beneficio ageretur: quia sufficere debet quomodocunq; agaẽ de bñficio dũmodò non de sola proprietate, secũdùm zaba. ibi dicit ponderan. esse id quod deducitur. s. causa proprietatis licet reę se defendat ratione tituli: cuius prætextu sua interest. j. de re iudi. c. pe. & quod ibi not. quia licet se defendat: tamen tota causa dicitur de proprietate. Si verò æquè principaliter deducitur proprietas & titulus beneficialis: erũt duæ causæ diuersæ. et in altera exigeretur lit. cõtest. in alia non: nisi fortè ratio reconuẽtionis hoc induceret: quę videẽ regulanda pari priuilegio cum causa conuentionis. ad quod vide quod latè dixi in c. ñ. §. de mut. pe. ar. x. quasi per totum. & maximè in ix. q. princi.

¶ Secundò limitatur fal. prædicta q̃ procedit si agatur de ti. be
a neficiali: secus si agatur possef.[a] quia tunc secũdùm aliquos, exigitur lit. conte. per c. literas. j. de iu. cal. & c. cùm dilecta. §. de ele. in contrarium facit: quoniã talis causa tangit causam beneficialem: cùm saltem probabiliter agens teneatur probare, & fidem facere de ti. suo. vt c. in literis. j. de resti. spo. & in c. j. vt lit. pen. in vj. & quod traditur in cle. j. de causa pos. & proprie. Item facit, quia causa pro ti. beneficiali possit agi petito. & poss. vt d. cle. j. de causa pos. & proprie. & in cle. j. de seq. pos. & fru. satis videtur cõcludi posse q̃ dicta causa sit beneficialis. vlterius facit q̃ causa continentiæ petito. & pos. diuidi nõ debet. vt in c. j. & ñ. de cau. pos. & proprie. & l. nulli. C. de iud. Item facit, quia facilius debet procedi in pos. quàm in peti. vt in l. fina. C. qui le gi. perso. si ergo in peti. non exigiẽ litis contesta. ergo min⁹ debet exigi in poss. nec ob. l naturaliter. §. nihil commune. ff. de ac qui. pos. quia respondeẽ q̃ proprietas & possessio nil habẽt cõmune quòad hoc q̃ sententia lata in vno, præiudicet in alio. secus quòad alia plura, in quibus habent cõmunionẽ. non ob. c. j. §. eo. tit. j. per quod multi, secũdùm Bar. tenuerunt cõtrariã sententiam: quia ibi illud cõtingit propter fauorẽ cõiunctionis & odium: quod cõtingeret in separatione coniugñ, quæ cessat in terminis nostris. & ita dicit Bertrandus fuisse seruatum in palatio Papæ, & sequuntur Guli. & Ioã. de Imo. & cum hac opi. transiui in d. cle. ñ. de iudi. sed nouissimè reperi zaba. tenentem contrariam opi. per no. per glo. in d. c. literas. de iur. cal. quę no. vult q̃ causa super possessione beneficij nõ sit spiritualis. nec est verum secũdùm zab. q̃ agens pos. recuperandæ super beneficio, teneatur docere de tit. vt d. c. in literis. de resti. spol. no. idẽ zab. in c. ex parte. de restitu. spol. de quo latè videbimus in dicto titulo de restitu. spo. & adde quod dicam. j. fal. vbi tractabitur, vtrum in pos. recuperan. sit necessaria litis conte.

¶ Tertiò limitatur, si modo agatur de beneficijs ecclesiasticis: secus si de secularibus: quia tunc exigitur litis conte. vt dicit gl. in ver. ecclesiasticis in d. cle. ñ. de iudi. quod procedit: etiam si illud beneficiũ recipiatur ab ecclesia: vt puta si alicui seculari ratione aduocationis procurationis suæ, vel alteri ratione alicui⁹ officij vel exercitij, tanquam benemerito, assignaretur aliqua præbenda temporalis: vel simile beneficium j. de præscri. c. ad audientiam. & j. de pen. c. ad aures. & c. in quibusdam. ad quod vide quæ dixi in c grande. j. de præben. in iiij. q. princi. & hoc etiam tenent Lau. Pau. & zenze. in d. cle. ñ.

¶ Quartò limitatur secundùm Laur. in d. cle. ñ. vbi vult quòd d. cle. ñ. & sic fal. prædicta procedit solùm in casibus, in quibus procedit c. vt circa. de elec. in vj. iuncta eius declaratione posita in Cle. constitutionem. in prin. de elec sed zab. dicit q̃ non vult dictam Cle. ñ. sic restringendam: quia verba illius Cle. sunt latiora, quàm sint in d. c. vt circa. & idem sequitur Io. de Imol. in d. Cle. ñ. & mihi placet.

21 ¶† Duodecimò fallit cùm imminet excessuum inquisitio faciẽda: nam & hoc casu proceditur lite nõ conte. text. est hic in §. sunt & alij. per quem tex. dicit Inno. q̃ verbum, excessuum, ibi positum, comprehendit inquisitionem quæ fit super iuribus alicuius ecclesiæ quæ iniustè dicatur occupata & detenta: vt c. cùm olim. j. de testi. ñ. quæstio. vj. c. quapropter. & seq. & c. licet hely. & seq. Do. m. & Doc. in d. §. sunt & alij. in causa ergo inquisitionis procedi potest ad testium recep. & ad sententiã lit. non conte. quæ fallen. vtrum sit vera Doc. sunt varij. vt traditur in d. §. sunt & alij. sed tu vide quæ dixi in c. qualiter & qñ. el ñ. j. de accu. in xj, prin. arti. q. lxxx. & ex prædictis habes expeditas sex prin. fal. ad regulas quas ponit tex. nostr & etiam alias similes istis sex fal.

22 ¶† Decimotertiò fal. in causa denunciationis. hoc tenet gl. nostra hic in prin. & cum ea transeunt hic. & Host. in sum. in titu. vt lite non conte. ver, item recipiuntur. sed tu vide Bar. tenentẽ contrariũ

¶ Quod in possessorijs iudicijs requiratur litis contestatio, vide Alexan. in consil. ij. in iij. col, lib. iij.

cõtrariũ in extrauagã.ad reprimen.in glo.ſuper ver.ad denun ciandum.vbi dicit ꝙ in cauſa denunciatiõis offertur libel. & lis conteſt.licet in ea procedatur de plano.alleg.Ioan.And.hic te nentẽ in c.nouit.s̃.de iud.ſed tu dic ꝙ vtraq; opi. poteſt ſaluari prima in denunciatione euangelica. ſecunda, in iudiciali. ad quod vide quæ dixi in d.c.nouit.

23 ¶†Decimoquartò fallit in cauſis decimarum, ad quarum etiã præſtationem poſſunt qui tenentur ad eas præmoniti cenſura eccleſiaſtica coerceri.vt eſt tex.in d.cle.ñ.de iudi.hæc tamẽ fallen.recipit plures declarationes.

¶Prima declaratio eſt ꝙ dicta fal. procedit, ſiue agatur ſuper decimis realibus:ſiue ſuper perſonalibus.ita ſentit glo. in ver. præſtationem.in d.Clem.ñ.ſiue etiam ſuper decimis miſtis, vt ſunt decimæ animaliũ,ſecũdùm Bertrã.in d.Cle.ñ. alleg. not. per Hoſt.in ſumma de deci.§.quot ſunt ſpecies.& ſeq. Ioan. de Imo.in d.Cle.ñ.& dicit ibi Pau. ꝙ ſuper decimis debitis à ſubiectis,ſemper procedi poteſt non ſeruato iuris ordine: & ſic lit.non conte.tanꝗ ſuper notorio:dummodò appareat illũ à quo petitur eſſe ſubiectum:& eſſe in obedientia petẽtis, per not.per Inno.in c.ex parte.de verb.ſigni.ad quod vide quę la tè dicam de notorio.ĩ.ſubdit tamen Pau.ꝙ iudex ſummariam adhibebit cognitionẽ,an poſitiones ſint in parochia illa: ſicut etiam fit in miſsione in poſ.vt s̃.in §.ſi ſuper.dixi in d.cle.ñ.

¶Secũdò declaratur ꝙ prædicta fal.procedit ſi ſit quæſtio de decimis cum debitore decimarũ:ſiue inter duas vel plures eccleſias ſit q.de iure decimandi gloſſ.in verſ.decimis.in d.cle.ñ. Nec ob.quod dixi.s̃.fal.xj.ver.j.limitatur.quia cauſa ſup proprietate eccleſiæ nõ eſt beneficialis:ſed negari non põt, quin cauſa ſuper proprietate decimãdi,nõ ſit decimalis, ſecundùm glo.fi.no.& idẽ tenet Pau.Mat.verò tenet cõtrariũ.ſed ꝙ prima opi.facit,quia ſi contenditur de proprietate beneficñ,nihil deducit̃ per quod perueniat̃ ad contentionẽ ſuper titu. beneficñ,ſed ſi contendit̃ ſup iure decimãdi,non videt̃ diuerſitas inter proprietatẽ & tit.qa ipſum ius decimãdi cõplectit̃ vtrũq;.

¶Tertiò declaratur,ꝙ prædicta fal. procedit etiam contra ad uocatos,& alios potentes:qui detinentes decimas,fauent & iuuant non volentes ſoluere.vel confeſſores, qui etiam in foro pœnitentiæ remittunt. vel etiam contra ſtatutarios, qui faciũt ſtatuta decimarũ remiſsiua,ſecundùm aliquos.argu.c.j.s̃.de offic.dele.& c.quanto.ĩ.de ſen.excom.xxiiñ.q.iñ.c. non inferenda.ſed zaba.in eo quod dicitur de pœnitentia,tenet contrariũ. mouetur,quia ex his quæ fiunt vel omittuntur in foro pœnitentiali:non poteſt procedi in iudiciali:nececonuerſo ĩ.de ſpõ. c.tua.xxxiñ.q.ñ.c.admonere.Gul.verò ſimpliciter tenet contra dictam fal.mouetur,quia tunc non agitur ad decimas: ſed ad intereſſe decimarum.& ſic reſidet Io.de Imo.in d.cle. ñ.ſed fortè dici poſſet ꝙ ex quo etiam tunc talis cauſa videtur tangere cauſas decimales,procedatur lite non conte.

¶Quartò declaratur ꝙ prædicta fal. procedit etiam ſi prior ruralis,qui multas habens poſ. ratione ſui prioratus, eas colit in parochia alterius:& retinet ſibi decimas:eo ꝙ dicat illas eſſe in dote ſui prioratus:iuxta ea quæ traduntur in c.nouum genus ĩ. de deci.vel eſſe noualia propriis manibus vel ſumptibus culta. ĩ.de deci.c. ex parte.nam etiam hoc caſu,ſi rector parochialis petat huiuſmodi decimas,proceditur lit.non conte.quia contraiſtos non ſoluentes eſt ius commune:vt c.ñ.de deci.libr, vj. ſecũdùm Laud.niſi interuertendo poſſeſsionem, nominę ſuæ adminiſtrationis vendicaret ius decimandi:aſſerens illud ad ſe pertinere conſuetudine,priuilegio,vel præſcrip.ĩ.de præſcrip. c.auditis.& Cle.j.de deci.quia tunc exigeretur litis conteſta.& ordo iuris ſecũdùm Laud.& ſe zab.ſed dicit Io.de Imo. quod c.auditis.parũ facit:nec placet dictum Laud. quia pariformiter in caſu prędicto contra talem priorem eſt ius commune.cũ prædictę decimæ origi.habeant à iure communi:ego legendo cle.ñ.ſequutus fui prædictam opi.nunc videtur ꝙ opiñ. vtraq; ſeruari poſsit:diſtinguendo ꝙ aut rector parochialis agit petẽdo decimas:& procedit primum membrum Lau.& opi.Ioan. de Imo.aut rector ruralis agit fundando intentionem ſuam ex conſue.priuilegio, vel præſcrip,& tunc habet ſecundum membrum Lau.ad quod vide quę dicam ſtatim in prima li.huiꝰ fal.

¶Quinta declaratio ꝙ prædicta fal.locum habet non ſolùm ſi agatur prin.cauſa dictarum decimarum:ſed etiam ſi agatur ſuper cauſis dictas decimas tangentibus:in quibus etiam proceditur lite non conte.vt do. cle.ñ.& poteſt figurari exemplum cùm petuntur decimæ:& diſcutere oportet,an fundꝰ ſit in parochia,vel non:vel noualia ſint vel non:vel an debeantur mihi vel tibi:& poſſet etiam figurari exemplum per id quod dixi s̃. in fin.iñ.declara.

¶Sexta declaratio poſſet colligi ex his quæ dicam ĩ.in iñ. limitationeiſtius fal.ſecundùm.ñ.opi.ibi poſitam.Inſuper prædicta fal.recipit plures limitationes.

¶Primò limitatur,ſi modo ſit talis decima quæ debeatur iure diuino:& ſic iure communi.per text.in d.cle.ñ.ſecus ſi debeat̃ iure ſpeciali:puta pacto,pollicitatiõe,voto,priuilegio,vel præſcriptione,ar.c.tua.in fi.ĩ.de deci.vbi glo.dicit ꝙ ad decimam debitam iure diuo,non poteſt agi reiven.ſed ad debitam ex voto,vel pollicitatione,agi poteſt.& idem tenet Pau.in d.Cle.ñ. quia decima debita iure diuino ſemper eſt decima:& ſequitur zenze. quia in alĩs decimis ceſſat ratio expreſſa in d.Cle.ñ. & tex.dum dicit,ad quarum etiam præſtationem.Item quia in illis cadit præſcriptio quæ non habet locum in decimis debitis iure diuino.& prædicta intellige etiam, quando decimæ quæ ſunt de iure ſpeciali,non haberent originem à iure cõmuni:ſecus ſi haberent originem à iure communi:licet deberentur iure ſpeciali.vt dicã ĩ.in iñ.limitatione.Sed aduẽrte,quia cõtra prędicta fortiter ob.quia licet decimæ debeantur iure ſpeciali: tñ ipſarum cauſa eſt ſpecialis.& ſic videtur nõ eſſe neceſſaria lit. conte.contra glo.prædictam in ver.decimis in d.cle.ñ.ſed dicit ibi zab.ꝙ tenenda eſt opi.illius glo.propter eius authoritatẽ. & quia à nemine reprobatur.& hanc opi.ſequit̃ Stepha.in Cle. ñ.de deci.nec ob.tex.in d.Cle.ñ.dũ dicit,ad quarum etiã præſtationem &c.quæ dictio etiam videt̃ implicare alias decimas. quia d.Cle.duo exigit.Primò ꝙ ſit cauſa decimarum.Secundò ꝙ ſint tales decimæ,ad quarũ præſtationẽ poſſunt hi qui tenẽtur,cogi per cenſuram eccleſiaſticam &c.& mihi placet. quaſi velit tex.ꝙ non ſufficit ꝙ agatur ad decimas: & ſic ꝙ cauſa ſit ſpiritualis:ſed etiam ꝙ ad earum præſtationem quis poſsit cogi.quæ coactio non habet locum in decimis debitis iure ſpeciali. Item aduerte,quia Doc.etiam ſentiunt ꝙ ideò ſuper decimis debitis de iure cõmuni proceditur ordine iur.non ſeruato: & ſic lit.non conte.& non ſuper decimis debitis iure ſpeciali: quia ſuper debitis iure communi,proceditur tanꝗ ſuper notorio:& ideò non eſt neceſſaria litis conte. vt dicam. ĩ. quæ ratio ceſſat in debitis iure ſpeciali.

¶Secundò limitatur ꝙ fal.prædicta procedit,ſi modo ſit debita iure diuino,vt dictum eſt,ſecus ſi decima papalis:de qua loquitur tex.in Cle.fi.de deci.ſecũdùm glo.in ver. decimis. in d. Cle.ñ.& cõmuniter ſequuntur Doc.ibi.& ſentit gloſſ.in in di. Cle.fi.& etiam tenet Paul.zab.& Io.de Imo.ſed Stepha. in di. Cle.fi.tenet contrariũ:quia ſicut decima, quæ ſoluitur clericis à laicis,eſt de iure diuino;ſic & illa,quæ debetur Pape. nã etiã in lege veteri præcipitur ꝙ decima debeatur ſummo ſacerdoti vt habetur in Leui.dictat enim ratio naturalis, vt ei qui habet curam circa publicum ſtatum prouideatur taliter ꝙ poſsit illam exequi.facit.c.j.de deci.ſecũdùm zab.in d.Cle.fi. ſequitur primam opi.quia vt s̃.dixi in præcedenti limitatione.d. Cle.ñ. de iudi.habet locum in decima debita iure communi: ſed decima papalis videtur habere nouam naturam per extrauagantes:de quibus per glo.j.in d.Cle.fi.de deci. nec eſt omnino certa, vt ſit decima fructuum beneficiorum.vt dicit glo.in ver.taxationem.in d.Cle.fi.& idem tenet Paul.& Ioan.de Imo.quia hæc decima debetur Regi,epiſcopo,vel alteri accedenti in ſubſidium terræ ſanctæ:vel debetur ipſi papæ.in c.ad liberandũ ĩ. de iudæ.& c.fi,ĩ.de voto,& ſic non debetur iure communi.

¶Tertiò limitatur ꝙ fal.prædicta ꝓcedit,ſi modo ſit cauſa decimalis,de qua dictum eſt:ſecus ſi ſit quæſtio inter duos ſuper ſucceſsione feudi antiqui decimarum:nam tunc exigitur lit.cõte.ſecundùm ea quæ traduntur per Doc.maximè per Ioan. de Imo.in c.cum apoſtolica.ĩ.de his quæ fiunt à præla.& ratio ſit quia tunc non videtur quæſtio decimalis,per id quod no.glo. in ver.decimis.in prin.in d.Cle.ñ.quia in caſu prædicto nõ de iure decimandi,ſed de ſucceſsione feudi agitur:& ſic eſt factũ diſtinctum à cauſa decimarum.Item quia præſuppoſito ꝙ de iure decimandi quæri debeat:adhuc idem videtur:per glo. prędictam & per ea quæ dixi s̃.in prima limitatione,quando dixi ꝙ prædicta Cle.ñ.& fal.procedit in decimis debitis iure cõmuni.In caſu autem noſtro,non debentur iure communi: ſed ſpeciali,ex cauſa feudi:& idem tenet zab.in d.Cle.ñ.q.xv.vbi dicit hanc.q.habuiſſe de facto.Sed contra hanc opi. oppo. quia cauſa feudi decimarum,eſt de decimis antiquitus debitis: & ſic de iure communi.licet tale ius tranſlatum ſit in vaſallum: ergo debet vti eodem priuilegio,argu.regulæ,qui in ius.de reg.iu.in vj.& quia ſurrogatus debet ſapere naturam ſurrogati.vt in iuribus vulg.Sol.contrariũ eſt difficile:& propter eius difficultatem do.de Ro.deci.lj.fatentur contrarium, dicentes ꝙ licet ſit quæſtio inter laicos:tamen ex quo litigant de decimis, non eſt neceſſaria lit.conteſt.per tex.in d.Cle.ñ.dum dicit, vel quouis eas tangentibus.ſic etiam in ſimili,licet ſit quæſtio inter laicos de iure patronatus:tamen dicitur eccleſia vt c.quanto.s̃.de iudi.& hæc opi.tanquam tutior,videtur plus placere zaba. neę

ob.quod d.Cle.ñ.& fal.noſtra non habet locũ in decimis debitis iure ſpeciali:ſed communi.vt dictum fuit in præcedentib⁹ fal.quia illud verum,quando decimæ habuerunt originem à iure ſpeciali: vt facto priui.&c.vt dixi in prima limitatione:ſecus in caſu limitatiõis:ſed aduerte:quia poſſet vtraq; ſaluari:diſtinguendo q̃ aut ille habet in feudum:vel ſucceſsit in feudo decimali antiquo:aut agit ad decimas,& habet locũ ſecũda opi.& ideò ſi eſſet quæſtio inter parochianum & laicum:quia repetũ tur per parochianum:& laicus dicit conceſſas ante conciliũ lateran.de qua.q.per Io.And.& doc.in d.c.cùm apoſtolica. non exigitur lit.conte.aut prin.agitur de ſucceſsione ipſius feudi & procedat.j.quia tunc non eſt cauſa decimalis,ſed ſucceſsionis.

¶Quartò limitatur hæc fal.ſi modò ſit cauſa decimarũ,de⁹ quibus dictum eſt:ſecus ſi tales ſint decimæ quæ non ſint aſſignatæ alicui in tit.ſed precario,ad vitæ ſuſtentationem: quia tunc exigitur ordo iur.& lit.cõteſt.ſecundùm Guli.& ſeq. Ioan. de Imo.in d.Cle.ñ.quæ opi.procedit,niſi talis ſpecialis conceſsio haberet origi. à iure communi: quia eſſet facta de decimis iure communi debitis.per ea quæ dixi circa fin. præcedentis limitationis.& qualiter poſsint ad vitam concedi,traditur per doc. & maximè per Inno.in d.c.cùm apoſtolica.de his quæ fi.à prę la.& c.quamuis.j.de deci.

24 ¶†Decimoquintò fal.in cauſis vſurarum: vt d.Cle.de iud.iuncta Cle.ſæpe. de verb.ſigni.in cauſis enim vſurarum procedit ad recep.teſtium.& ad ſen.dif.etiam lit.non conteſt. vt ibi. & ratio poteſt eſſe,ſecundùm doc.propter periculum animarum.hæc tamen fal.recipit plures declarationes & limitatiões.

¶Prima declaratio quòd prædicta fal.intelligitur, quando qs ageret repetendo vſuras ſolutas:vt traditur in d.Cle.ñ.

¶Secunda declaratio q̃ p rædicta fallẽ.procedit etiam quando quis peteret q̃ vſurarius,aut eius hęres vſuras receptas compenſaret.& hic attenditur forma petitionis, per quam concluditur cauſam fore vſurariam:quamuis fortè cõuentus dicat q̃ eſt caſus in quo non tenetur compenſare: ſecundùm formam c.conqueſtus.& c.ſalubriter.j.de vſu.faciunt not.per Io.And. poſt Inno.in c.cùm ſit generale.de foro compe. & quod dixi in c.ſi clericus laicum.eod.titu.in v.arti.

¶Tertia declaratio q̃ fal.prædicta procedit,ſiue ſit cauſa principaliter vſuraria,ſiue ſit cauſa tangens cauſam vſurariam.vtrobiq; enim proceditur lite non conteſt.vt d.Cle.ñ.iũcta Cle.ſæpe.& potes exemplificare,ſi petitur relaxare iuramentum de vſuris ſoluendis.vt in j.c.j.de iureiur.ſecundùm gloſ.in d.Cle.ñ.in ver.tangentibus.vel ſi dicatur teſtamentum vſurariũ non valere:vt in c.quãq̃.in fi.de vſu.lib.vj.vel vſurarium non ſepeliendum:vel ſepeliendum,vt in ti.de vſu.c.quia in omnibus.& Cle.j.de vſu.vel ſi fideiuſſor petit vſuras à debitore: quas ſoluit.j.de fideiuſ.c.peruenit.& per Ioan.Andr.in regula, damnũ de reg.iur.lib.vj.& generaliter concludit Gul.quod text. in d. Cle.ñ.inquantum loquitur de vſuris,locum habet qualitercunq̃ petantur vſuræ:vel principaliter,vel incidenter: dummodò vtrobiq; eadem ſit ratio.Itẽ prædicta fal.recipit plures limitationes.Primò limitaẗ,ſi petanẗ vel teneanẗ,vſuræ vt⁹ vſurę:ſec⁹ ſi vt intereſſe:quia tunc neceſſaria eſſet litis conteſta.nec haberet locum.d.Cle.ñ.arg.c dilecti.ſ.de arbi.& l.cùm allegas.C.de vſu.& hoc propter ceſſantem rationem,d.cle.videlicet, pericu li animarum,ſecundùm Guli.zen.& zab.facit quod dixi in c. dilecti.ſ.de foro cõpe.in fi.no & ibi ad prædicta allegaui multa iura.intellige tamen hanc limita.vt dicam in ſeq.

¶Secundò limitatur,ſi modo cauſa vſuraria deducatur per viã petitionis:ſecus ſi per viam excep.puta,ſi creditor petit debitum:& debitor excipit illum vſurarium. nam hic principalis cauſa non eſt ſuper vſura:imò eſt ſuper credito,vel alio cõtractu ex quo agitur:quia Cle.ñ.non emanauit in fauorem:ſed in odium vſurariorum.& hoc videtur procedere, quando excipiens ſtaret in meris finibus excep.Si verò non per modũ ſimplicis excep.ſed vlterius procederet,& peteret contractũ pronunciari vſurarium:tunc licet videatur aliqualis dubitatio, tamen gloſſ.ſuper ver.vſuris.in d.Cle.ñ.vult q̃ habeat locum d. Cle.& ſic non ſit neceſſaria litis conteſt.& ſequuntur Doc. ex quo not. perpetuò q̃ vbi duæ q. principaliter agitantur circa idem,quarum vna eſt priuilegiata,alia non:licet non priuilegiata fuerit primo loco intentata,tamen ſeruandum eſt priuilegiũ ſecundæ ſecundo loco propoſitæ.facit quod not.in c.ex conqueſtione.de reſti.ſpo.& in c.cùm contingat.de offi. deleg. & l,circa de proba.de quo latius in titu.de ordi.cog.ſed zab. dicit q̃ ſi debitor petit pronunciari debitum fœneratitium q̃ erit locus.d.Cle,ñ.& ſic non erit neceſſaria litis conteſt.quò ad hoc: quia excep.diſcutietur per iudicem eccleſiaſticum. facit quod dixi.ſ.fal.vñ.& quod dicam in ſequen.limitatione.

¶Tertiò limitatur quòd fallen.procedit ſi cauſa vſuraria agatur coram iudice eccleſiaſtico:quia tunc non eſt neceſſaria litis conteſta. ſecus ſi ageretur coram iudice ſeculari:quia non poteſt,nec intendit Papa iudiciarium ordinem tollere,niſi quò ad forum ſuum.ar.not.in c.ñ.de arbi.in vj.ſecundùm gloſ.in ver. vſuris.in d.Cle.ñ.de iud.Sed aduerte:quia hæc q. præſupponit aliam quæſtionem: videlicet vtrum vſuræ poſsint peti in foro ſeculari.de quo non eſt materia noſtra.dixi latè in c. cùm ſit generale.de foro compe.ſuper glo.fi.in ver.item crimen vſurarũ. & ex his habes not.declaratam prædictam Cle.ñ.de iudi.quãtum pertinet ad materiam noſtram de lit.conteſta.per prædictas.ix.vel x.fal.ſic ſuperius declaratas & limitatas, cum declarationibus & limitationibus ſuis procedunt, non ſolùm quò ad litis conteſtationem:ſed etiam quò ad alia, quæ ſunt de ſolennitate poſitiua ordinisiudiciarij: quæ intelliguntur remiſſa per illa verba,ſimpliciter & de plano,ſummariè,ſine ſtrepitu et figura iudicij.de quibus in d.Cle.ſæpe.de verbo. ſignifi. iuncta d.Cle.ñ.de quibus latè dicam in titu.de ordi.cogni.& prędicta omnia adde ad declarationem eorum quæ dixi in c.j.ſ.de libel. obla.in v.princi. arti.fal.xxvj.& xxvij.Sed non proſequendo aliquas fal.ſecundùm ordinem.

25 ¶†Decimoſextò fal.quando cauſa agitaretur coram papa[a] ſecundùm Inno.Ioan.Andre.& doct.hic.nam coram papa proceditur ſine libello vt dixi in c.j.de lib.ob.ar.v. fallẽ.x. & adde quæ ibi dixi ad hanc fal.nam coram Papa narratio actoris, & reſponſio rei habetur pro lit.conteſta arg.c.cùm veniſſent. de inſti.nam præſentia Papæ ſupplet omnem ſolennitatem:vt l. omnium.C.de teſta.& c.j.de tranſla.Præla.& vide quod dixi ſ.in c.j.viij.art.q.j.verſi.ſecundò fallit. & idem tenet Innoc. in d.c.cùm veniſſent.

26 ¶Decimoſeptimò fallit,ſecundùm aliquos,coram arbitro:coram quo non exigitur litis conteſt. Alij contra.de quo latiùs dixi in c.j.ſ.tit.ij.arti.v.verſi.quæro igitur nunc.

¶Decimooctauò fallit in cauſis ſummarijs tex.eſt Cle.ſepe.de verbo.ſigni.Sed aduerte.quia illud procedit quando conſtitutione,aut ſtatuto diſponitur:aut cauſa committitur expedienda ſimpliciter & de plano:ac ſine ſtrepitu & figura iudicij. vide quod dixi in c.j.ſ.de libel.ob.in v.prin.art.fal.j.quid autem ſi alterum ſolùm verbum ex prædictis poneretur in conſtitutione,ſtatuto, aut cõmiſsione. vide quæ dixi d.v.fal.ñ iij.iiij.& v.& quid ſi dicatur q̃ procedi poſsit de facto:aut ſola facti veritate inſpecta:aut ſine aliqua ſolennitate:aut ex abſoluta poteſtate. vide quæ dixi in d.arti.in c.j.de libel.oblatio.fal.vj. viij. & ix.iunctis his quæ dicam j.fal.xxj.

¶Decimononò fal.ſi conſuetudo haberet, quòd lis non conteſtaretur.ad quod vide quod dixi in c.j.de lib.ob.arti.v.fal.xj.

¶Vigeſimò fal.ſi hoc diſponeretur ex forma ſtatuta quòd lis non conteſtaretur.per ea quæ dixi in d.c.j.de libel.obla.in v.articu.fal.xij.

b ¶Vigeſimoprimò fal.ſecundùm aliquos,ſi partes[b] conueniãt quòd procedatur lite nõ conteſta.quod an ſit verum,vide quæ dixi in c.j.ſ.de lit.conteſta.in iij.princi.articu.verſi.circa prædicta quæro vtrum partes.& quod in ſimili dixi in c.j.de lib. ob. in v.princi.arti.fal.xij.

27 ¶†Vigeſimoſecundò fal.generaliter in caſibus ſeu cauſis, in quibus libellus non eſt neceſſarius.de quibus dixi in d.c.j. de libel.obl.in v.prin.ar.hic tenent hoc Ioan.Andr.do.Ant.& cõmuniter Doct. pro qua opi.arguit Laudunius in Cle.ſæpe. de verbo.ſigni.quia cùm libellus ſit origo & fundamentum litis, ſi remittitur,ſimiliter remitti videtur litis conte.ſicut enim ſine fundamento ſeu ſacramẽto baptiſmi,alia ſacramẽta nulla ſunt infrà de præſby.non bap.c.veniens.ſine libel.non tenent aliæ partes iudicij:vt in c.j.ſ.de lib.obla.vbi ergo libellus admittit, cætera erunt extra ordinem peragenda in contrarium tamen arguit:quia plures ſunt caſus in quibus non requiritur lib. & tamen requiritur lit.conteſta.& ſic videtur reſidere Lau.& placet zaba.in d.Cle.ſæpe.q.xiij.ego arbitror vtraq; opi. poſſe ſaluari diſtinguendo q̃ aut cauſa, propter quam non exigitur libellus,reſpicit pariter lit.conteſt.ſicut libellum:& eandem habet rationem ad litis conte.quam habet ad libellũ: & tunc procedat dicta fal.exemplum,ſi ſtatuto,conſuetudine,aut delegationis forma,ex priuilegio procedi debeat ſummariè & de plano &c.qa cũ verba reſpiciãt proceſſum:& proceſſus cõtineat acta iudiciaria:& ſic libellum & lit.conteſt.&c.vt c.quoniã cõtra j.de proba.ergo ſicut remittitur libelli oblatio , eadem ratione remiſſa intelligitur litis cõteſ.& ſic procedit fal.& prima opi.Sed ſi ſtatutum ſpecificè diſponeret,q̃ procedatur ſine lib. & nil diceret de litis con.non propterea intelligeret ſublata litis conteſta.ſicut nec econtra.per ea quæ dixi in c.j.de lib.ob. in.v,arti.xiij.fallen.& ſi procedit alia opi.& ſecundum prædictam diſtinc.potes regulare plurimos caſus de quibus dixi in c.j.de lib.

a ¶Speciale enim videtur,vt ipſe procedat ſine libello: & q̃ poſsit vltra petitionem condemnare,vt dicit Ab. in c.cùm inter. ĩ fi. de conſue. & vide ibi quod no. per c. ex frequentib⁹. de inſti.vbi etiam inferior ex officio vltra petita poteſt cõ ſuetudinem dãnare per ſententiam.

b ¶Nec enim videę partes poſſe hunc ordinem peruertere.ita dicit gloſſ. in c.de cauſis. de offi. deleg.& vide quæ dicta ſunt ſ. in c.j. de lib.obla.

c.j.de libel.obla.in.v.arti.

28 ¶†Vigeſimotertiò fallit.etiam generaliter in omnibus caſibus ſeu cauſis ,in quibus contra contumacem non eſſet prouiſum de remedio miſsionis in poſſeſsio. quia tunc proceditur cauſa cognita ad ſententiam diffi.etiam lite non conteſta.ſecundùm Bar,& Doct.communiter in auᵗ.ſi oēs.C.ſi vt ſe ab hęre. abſti.& l.ſi finita.§.iul.ff.de dā.infec.& in auᵗ.qui ſemel.C.q̄o & quādo iudi.per tex.in l.j.de aſſer.tol.& l.cū verò.§.ſubuentum.& l.nec⁊ infantes.ff.de fideicom.lib.& hoc etiam ſenſerūt hic quidam,quos refert Io.And.dicentes,⁊ ſi actor agit pro re tinenda poſſeſsione:& reus eſt contumax:tunc,quia nō habet locum miſsio in poſ.procedi pōt lite non conte.per l.diffamari.C.deing.ma.& q̄ no.in.c.accepimus.j.de fide inſtru.ſed Io an.de Deo tenet cōtrariū,dicēs talem cōtumacē excōicādū.& ſic apertè ſentit ⁊ ēt vbi nō eſt ꝓuiſum de remedio miſsionis in poſ.non poteſt procedi ad ſententiam diffi.lit.nō conte.& idem clarius ſentit Spe.in ti.de contu.§.ſequitur.verſ.ſed pone & apertius etiam hic ſenſit,⁊ de iure ciuili ſic,vt in tit.de j.& ij. decre.§.reſtat.ver.ſed pone ago. vbi vult quòd tunc cōtumax aliįs remediįs compellatur.& dicit.do. M.in c.tuæ.s̄.eo.quòd pro hac ſententia,quę ſibi multū placet,eleganter facit.d.c.tuę. & fortius c.j.s̄. eod. vbi agebatur ed ſeparationē thori ꝓpter adulterium:& ſic non erat locus miſ.in poſ.& tamen contra cō tumacem non pōt procedi ad receptionem teſtium & ſn̄iam lit.non conte. c̄ quis Docto.non pōderent ad hoc illum tex.& per illum tex.reprobat.d.M.vnam ſol.quam dat.d.Anto.in d. c.tuæ.s̄.eo.vbi vult pro concor.dictarū opi.⁊ vtrūc⁊ remediū poſsit ſimul procedere quaſi velit dicere ⁊ contumax pōt ex cōicari.vt d.c.tuæ.& etiā pōt procedi ad ſententiam.vt d.auᵗ.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hære.abſti.cū ſi.nā tex.in d.c.j.s̄.e. ex p̄ſsè repugnat huic ſolutiōi.& dicit Io.de Imo.in d.c.tuæ.⁊ prædicta ſo.eſt contra mentem tex.in d.c.tuæ.qa do.Anto.non p̄ſsit in dicta ſol.ſed tandem concludit ⁊ d.c.tuæ. deſtruxit illam theoricam Barto.& Doct.legiſtarum:niſi theorica prædicta re ſtringatur,quòd procedat quādo deficit remedium mittendi in poſ.ex eo qa perſona non eſt certa,à qua petatur aliquid dari vel fieri:& ſic cōtra quam poſsit fieri miſsio:nec quę poſsit ex cōicari,aut vllum remedium proditum cōtra cōtumacē intenta ri.& ſic nec eſt certa perſona,cum qua poſsit lis cōteſtari : quia tunc procedetur ad teſtium receptionem,& ſn̄iam lit.nō conteſta.Secus quando perſona eſt certa:qa tunc non procedetur ad teſtium receptionē,vel ad diffinitionē lite non conte,ſed cō tra cōtumacem procedetur ad mulctam & ad excōicationem: aut ad alia remedia prodita contra contumacē.excipitur tamē caſus,ſecundùm d.Ant.c j.habetur de do.& contu.li.vj.vbi:qa non poteſt procedi ad miſſ.in poſſeſsionem in cauſa beneficiali procedit ad diffi.lit.non conteſt.ſed illud non cōtingit,ſc̄m d. Anto.ex eo, ⁊ procedi nō poſsit ad miſsionem in poſ.ſed qa cauſa eſt talis naturæ,in qua olim cōtra cōtumacē procedi po terat ad dif.lite non conte.vt dixi.s̄.fa.xij.ſed D.m.in d.c.tuæ dicit poſſe dari aliud reſponſum ad.d.c.j.de do.& cōtu.vt con cordet.d.c.tuæ & ſic contra theoricam Bar.& legi.videlicet ar guēdo ad locum à ſpeciali.nam illud c.j.ſolùm diſponit in cau ſa beneficiali ibi in tex.dū dicitur,in hoc caſu.& ſic innuit regu lam eſſe in contrarium⁊ in aliįs caſibus nō poteſt procedi ad ſen tentiam lit.nō conte.licet nō habeat locum miſsio:& videt ꝓcedit,nō tantū ex ea ratione, qa cauſa nō patiatur miſsionē in poſ.ſed quia ius agendi non dirigitur contra certam perſo nam,quæ poſsit aggrauari,vt dicam in ſeq.fal.Secus vbi appa ret perſona ad quam poſsit dirigi aggrauatio:quia tunc licet ex natura cauſæ non poſsit fieri miſsio : tamen poteſt exerceri aliud remedium aggrauatiuum:vt excommunicatio,mulcta,& ſimilia remedia prodita contra contumacem.de quibus dicam in titu.de dolo & contuma.Non obſtāt iura alleg.per Barto.& alios.Et primò non ob.auᵗ.ſi omnes.quia ibi nihil petebatur ab aliqua certa perſona,vt dicam in ſequen. fal. Non ob.l.j. C.de aſſer.tollen,& l.cū verò.§.ſubuentum.ff.de fideicommiſ. liber. quia loquuntur quando agitur pro libertate:& ſic procedit fa uore libertatis,vt dicam.j.Non ob.l.diffamari.quia ad ea poteſt reſponderi ex his quæ dicam.j.Sequitur ergo ex prædicti: ⁊

a prædicta fallen. & theorica Barto.& ſequacium non eſt vera[a] & contra eam eſt gloſſ. aperta in l.iij.C.fini.regun.quæ exigit lit.conteſta.ad hocvt poſsit procedi ad diffinitiuam: licet eſſet caſus in quo non eſſet prouiſum de remedio miſ.in poſ. cōtra contumacem.& illam glo.approbantibi Cy.& Bal. licet Bar. contrarium ibi teneat.& etiam contra.teneat in d.l.ſi finita. §. ſi Iulianus.ff.de dam.infec.de quo dicam.j.Et prædictam opi.

b tenet hic do.Anto.& clarius Ioan.de Imo.qui not. dicit quòd contra Barto.bene facit auᵗ.qui ſemel.C.quomodo & quādo iudex.quia ante illam auᵗ.actore abſente non poterat procedi ad diffinitiuam lit.non conteſt.vt l.& poſt edictum.§. circunducto.ff.de iud.& l.properandum.§.j.& ij.C. de iudi. cum ibi not.& tamen tunc non poterat conſuli reo contra actorē per miſsionem in poſ.vnde ſi non emanaſſet.d.authen. qui ſemel. quæ in hoc corrigit iura antiqua,non potuiſſet procedi ad diffinitiuam. & prædicta opinio mihi placet. & hæc adde ad ea quæ dixi in c.j.s̄.de lit.conteſt.in vij.princi.arti.in primo reme dio ver.& no.

29 ¶†Vigeſimoquartò fallit,vbi ius agendi non dirigitur cōtra certam perſonam:ſed ſolùm iudici concluditur:licet hic tanga tur vtilitas & præiudicium tertij.& ratio ſit:quia non eſt certa perſona,cum qua lis conteſtetur,ſecundùm do.Anto.hic.& ſe quuntur Do.m.& Ioan.de Imo.& ſentit glo.noſtra iuxta fin. dum alleg.v.q.j.quidam.& clarius Do.m. in c.tuæ.ſuprà eodē. Item poteſt aſsignari ratio , quia contra perſonam incertam non eſt prouiſum de aliquo remedio prodito contra contuma cem:videlicet,miſſ.in poſ.excommunicationis, aut de alio re medio aggrauatiuo:quare cùm non ſit perſona ad quam aggra uatio dirigi pōt : meritò proceditur ad ſententiam diffiniti.lit. non conteſt.& iſto modo procedat auᵗ.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hære.ab.& iſto modo poteſt intelligi dictum Iaco.bu.ibi, qui ponit exemplum de florentino caſſato de matricula,qui ſe pe tebat reſcribi in matricula.& idem dicit in authē.qui ſemel. C. a quomodo & quando iudex.

30 ¶†Vigeſimoquintò fallit in caſu auᵗ.qui ſemel. C. quomodo & quando iudex.ſecundùm glo.hic.& ratio deſcendit, ſecundùm Innoc.dominum Anto.& do.M hic, ex his quæ dixi in præcedenti fallen.ſed mihi non placet.quia ibi perſona eſt in certa:hic verò certa:cum qua poſſet lis conte.ſi non eſſet con tumax : & ideò dic quòd ibi eſt caſus in quo actor contumax ante lit.conteſt.citatur tribus edictis:& ei non comparenti,da tur annus à iure poſt prædicta tria edicta : ſed ſi poſt annum perſeueret in contumacia,poteſt reus probare de iure ſuo : & perquiſita veritate,fertur ſententia diffinitiua.& dicit ibi Bal. quòd eſt caſus ſpecialiſsimus:in quo lit.non conteſta.recipiun tur teſtes,& fertur ſententia diffinitiua.& ſub hac fal.continetur id quod dicit glo.noſtra.in verſi.item in abſentia.quæ vult quòd abſente actore,& præſente reo recipiuntur teſtes lit. nō

b conteſta.ad quod glo.noſtra alleg.c.cauſam[b] quæ.infrà de do lo & contu.

¶Vigeſimoſextò fallit in caſu dicti c.cauſam.j.de dolo & con tumacia.& hic potes recipere quod dixi in præce.fal. nam etiā eſt ibi caſus ſpecialis:& plures rationes ſpecialitatis:& quę dif ferentia ſit inter caſum illius decret.& caſum d.authen.qui ſe mel.dicam latè in d.c.cauſam.

¶Vigeſimoſeptimò fallit in caſu d.c.ad noſtram.el ij.j. de iu reiuran.ſecundùm Docto.& ratio deſcendit,ſecundùm domi. Anto.Ioan.de Imo.& do.M.ex his quæ dicta fuerunt fal.xx iiij.Sed aduerte,quia quidam volunt ⁊ illud ſit, quia procedi tur ibi per viam inquiſitionis.de quo dixi fallē.xij. Alij dicunt quòd eſt ex eo,quia proceditur per viam denunciationis. Alij verò,quia ibi imploratur iudicis officium, per ea quæ ſtatim dicam fallen.xxxv.& devarįs intelligibilibus.d.c.ad noſtram, dicam latius ibi.

¶Vigeſimooctauò fallit in caſu l.ij.C.fini.reg.ſecundùm gloſ. hic in ver.item cùm agitur.fini.regun. & ratio eſt, ſecundùm Barto.in d.l.iij.quia ibi non poteſt prouideri actori per reme dium miſsionis in poſſeſsionem.quam opi.reprobaui s̄. fallē. xxiij.vnde domi.Anto.& Ioan. de Imol. & do.M. hic dicunt quòd ratio deſcendit ex his quæ dixi s̄.fallen.xxiiij. ſed gloſſ. in d.l.iij.& Cyn.ibi in ij.quæſtio.& Bald.in penul.quæſtio.re- b probant hanc fal.dicentes quòd aut pars abeſt ante lit.conteſ. & tunc etiam in cauſa fini.regun.non proceditur ad ſententiā diffinitiuam lite non conteſt.aut ambæ poſt lit. conteſt. & tūc proceditur ſecundùm formam & modum.l. properandum.§. j.& ij.C.de iudi.

¶Vigeſimononò fallit in caſu l.pe.§.cùm autem.C. ad trebèl. quem caſum ponit glo hic in ver.item in trebellianica reſtitu tione.& ratio deſcendit ex his quæ dixi.s̄.fallen.xxiij. domi. Anto.& do.M.& Ioan.de Imo.Sed aduerte: quia iſta fal. pro cedit ſecundùm primum intellectum glo.& Doct.ibi poſitum ſecundùm quem ſi fideicom.vniuerſalis petit reſtitutionem ex trebel.& aduerſarius ſit contumax,fertur ſententia diffinitiua lit.non conteſt.ſed ſecundùm alium modum practicandi. quē ponit ibi glo.iſta fal.non procedit:nam ſecundùm prædictum modum, & melius , ſecundùm Barto.ibi,non fertur ſententia diffinitiua:ſed iudex facit redigi in actis,qualiter, pro quo , &

¶ An iſta opi.Bar. ſit,eſt maxima du bitatio.ideo vidē da ſunt ea quę po nit Alexā.in d.l.ſi finita.§.Iulian⁹ in ver.in ea.gloſſ.ibi, in quibus actionibus.ff.de dam.in fe. in colū.xxj. & ſeq.

b ¶Et ibi videas An to.de But.quiſ po nit de ſingularita te caſus d.authen. qui ſemel.C. quo modo & quando iudex.

ad cuius petitionem hæres vocatus est: & secundùm hoc absq; aliqua pronunciatione transibunt vtiles actiones authoritate illius. §. cùm autem. secũdùm glo. Bar. Bal. & Pau. de cast. & posito, secũdùm primum intellectũ q; iudex pronunciaret hæreditatem restituendam, vel pro restituta habendam: talis sententia non est diffinitiua: sed interlocutoria, secundùm Bald. ibi.

¶ Trigesimò fallit in casu. c. sanè. el. ñ. xxiiij. q. ij. vbi etiam post mortem inquiritur de hæresi sine lit. contest. quia non est persona cum qua lis contest. secundùm glos. hic. Item in causa hæresis: & sequuntur Docto.

¶ Trigesimo primò fallit generaliter, vbi actor vel reo nullum cõpeteret remediũ: nisi recipiãtur testes, & perueniatur ad diffinitiuam, per ea quæ dicit d. M. in c. tuæ. s̃. eo. quæ dixi. s̃. fallen. xxiiij. facit quod no. Bal. in auth. qui semel. C. qũo & quando iudex. quod ꝓcedit nisi fortè essemus in casu, in quo subueniretur actori propter inopiã aduersarij, secũdùm aliquos qui alle. Bal. in d. authẽ. qui semel. quod dictũ satis placet: sed tamen in commentarijs meis ipsius Bal. ego non habeo illud dictum.

¶ Trigesimo secũdò fallit, vbi causa est merè spiritualis: & tractatur sine alicuius incommodo: quia tunc non est necessaria lit. conte. secũdùm Inno. hic per tex. in d. c. sanè. xxiiij. q. ij. & sequuntur Io. And. do. Anto. & do. M. & communiter Doc. hic.

¶ Xxxiij. fallit, qñ reperit libellus diffamatorius: nec reperitur quis fecerit. vt l. j. C. de famo. lib. secundùm Ioan. de Imol. hic.

¶ Trigesimo quartò fallit, si in libello non concluditur ad aliquid dandum vel faciendum ab aduersario, secundùm Cy. in l. consentaneum C. quomodo & quando iud. licet aliqui non habeant illam additionem Cyn. & idem Bal. in d. auth. qui semel. C. quomodo & quãdo iud. no. aliquid in d. auth. omnes. C. si vt se ab hære. absti. & ad prædicta vide quæ dicam in seq. fal.

31 ¶†Trigesimo quintò fallit, quãdo imploratur officiũ iud. not. glo. in rub. ff. de interro. act. Sed in contrariũ videtur text. in c. ñ. s̃. de of. iudi. & ideò Bar. reprehendit illam glo. de qua materia aliquid per Bart. in d. rub. in l. j. in princi. ff. de eden. & l. ñ. §. dies. ff. quis ordo in bo. pos. seruetur. & latius in l. ne quicq;. ff. de offic. proconsul. & leg. per Iac. bu. in l. j. ff. de inter. act. & p Spec. in tit. de offi. iud. §. j. & in tit. de lit. conte. §. nunc videndum. & aduerte: quia Doc. cõmiscent materiã lib. & lit. conte. & meritò: quia quantũ ad istos terminos, eadem ratio videtur regulare vtrunq;. ego de lib. dixi in c. j. de lib. obla. in v. artic. q. lxiij. & ibi remisi. Sed nunc distingue q; aut quæritur de offic. iu. quod exercetur proprio motu ad nullius petitionẽ: vt cùm iudex generaliter: vt purget prouinciam, vel ciuitatẽ malis hominibus. vel in ecclesia super capite & membris: vel etiam specialiter. & dic vt dixi in c. qualiter. el ñ. j. de accu. arti. xj. q. lxxx. Aut iudex exercet officium suũ parte implorãte: & subdistingue q; aut imploratur super negotio iam liquidato: & non est necessaria lit. conte. sicut nec libel. obl. vt puta, qñ iud. officium imploratur pro executione seruanda. vt no. Bar. in l. intra dies. ff. de re iudi. aut imploratur super negotio nondũ liquidato & tunc aut imploratur super reuocatione attentatorũ lit. pen. nõ exigitur lib. nec lit. conte. quia de plano fienda est lit. conte. vt voluit Io. And. post Host. in c. j. j. vt li. pen. dicã. j. Aut aliter imploratur offic. iudi. nobile. & tunc, aut petitur aliquid dari vel fieri per partẽ, & à certa persona: aut ab incerta, aut à nulla. primo casu, exigitur libel. & lit. conte. vt in c. ñ. s̃. de offi. iudi. & l. papi. §. fin. & l. in causæ. §. causa cognita. ff. de mino. facit. c. ad nostram. j. de re. ec. nõ alie. vnde quando imploratur offi. iudic. pro habendo salario, offerri debet lib. & lis contest. secundùm Bar. in d. §. vbi decretũ. & l. j. in prin. ff. de eden. & idẽ tenet ibi But. q; tñ limita, nisi imploretur super causa summaria: vt puta super alimenta quæ petuntur præstari offi. iud. nobili liberis à parentibus: vel econtrà: nam eo modo exigitur lib. nec lit. contesta. cùm talia summariè expediant: vt l. si quis â liberis. §. si vel parens. ff. de lib. agno. & l. pe. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iu. idem etiam videtur velle do. Anto. quando causa esset modicæ quantitatis, per not. in auth. nisi breuiores. C. de sen. & idẽ voluit Bar. in l. j. §. fi. ff. de var. & extraor. cog. Et aduerte: quia loquit do. Anto. etiam qñ peteretur resti. in inte. vnde dicit Io. de Imo. q; d. Ant. non rectè loquitur: quia resti. in integ. nõ datur pro modico. vt l. scio. ff. de resti. in integ. sed tu dic q; d. Ant. cõsiderauit qualitatem causæ, si esset de paruo præiudicio, qua lisc unq; causa esset: aut per offi. iudi. nobile non petitur aliquid dari, vel fieri per partem: sed prin. cõcluditur iudici, vt aliquid faciat. vt quando petitur resti. in inte. & tunc dicit Bart. in illo §. vbi decretum. q; exigitur plena causæ cognitio ex parte petẽtis, prout est quando petitur resti. in integ. & tunc exigitur lit. conte. sicut lib. ita no. Bar. in d. c. ñ. de offi. iudi. per illũ tex. Sed aduerte, secundùm Ioã. de Imo. quia etiam quando petitur restit. in integ. põt peti aliquid dari vel fieri per partem: vt si minor fuit læsus in cõtractu: etiam erga traditionem rei. nam tũc imploratur offi. iudi. vt detur resti. in integ. & cogatur pars tradere, secũdùm ea quæ habentur in l. qui proprio. §. item quæritur. ff. de proc. & etiã superius tetigi: & exigitur lib. & lit. cont. quia tunc succedit loco actionis. & idẽ facit no. gl. in l. j. in prin. ff. de eden. tenet But. in d. l. j. ff. de interro. act. & Bal. post glos. in l. j. §. deinde. ff. de postu. no. etiã q; licet imploretur offi. iudi. sed nil apertè petitur: vt puta, quia læsio fuit in solo contractu: & etiam exigitur lit. conte. si resti. petitur contra certã personã: quia tunc officium succedit loco actionis: cum prin. imploretur. per d. c. ñ. s̃. de offi. iudi. quod simpliciter loquitur. & idem sentit But. in l. j. & ita etiam potest intelligi dictum Bar. in d. §. vbi decretum. Si verò iudicis officium imploratur contra personam incertam: vt puta, si minor petit se restitui aduersus adhibitam hæredi. & tunc non est necessaria lit. conte. cùm voluit glo. in d. c. ñ. & no. in d. §. deinde. dixi s̃. fal. xxiiij. & ideò si alicui sit factum furtum, & ignoratur per quẽ: potest ipse implorare à prælato, seu à sacerdote parochiali, implorando officiũ suum: vt excõmunicent furem incertũ. vt c. si sacerdos. s̃. de offic. ordi. nec exigitur lit. contest. & idem dicendum cõtra personam incertam, qua famosum libellum cõposuit. v. q. vj. c. quidam. vel quando episcopus ratione impotentiæ petit dari sibi coadiutorẽ vt c. ex parte. j. de cle. ægro. & c. fi. de cleri. ægro. in vj. & idem & fortius si iudi. officium imploretur contra nullã personam: quia tũc non est necessaria lit. cõtest. vt puta, si infamis, qui non potest testari: vel non postulare, nisi pro certis personis, petat se restitui ad famam. vt l. j. §. de qua re. ff. de postu. & ij. q. iiij. §. titia. & generaliter quando aliquid petit quod prodest petenti, et nemini nocet. C. de preci. impe. offe. in l. vniuersa. canonizata xxv. q. ij. vnde si imploratur officiũ iud. nobile, vt detur tutor: vel vt interponatur decre. super alienatiõe rei minoris: non est necessaria lit. contest. secundùm But. in d. l. j. ff. de interro. act. & Bar. in d. l. ne quicq;. §. vbi decretum. ff. de offi. proconsul. & le. quia hoc casu, officium non succedit loco actionis, vt de se patet. & sic videtur concludendũ q; vbi iudi. officium non succedit loco actionis: non sit necessaria lit. contest. aliàs secus. & idem tenet Io. de Imo. in d. c. ij. de offi. iudi.

32 ¶†Trigesimo sextò fallit, quando causa indigeret celeritate: vt quia actio esset tempore peritura nisi lis contest. vel nisi ferretur sententia: vt puta, si ad interruptionem prescriptionis esset necessaria lit. contesta. vel si non sufficeret lit. contesta. sed etiã exigeretur sententia. ad quod vide quod dixi in c. j. s̃. ti. j. in vij. prin. ar. ver. tertium remediũ. sed ibi circa prædicta moueo no. q. & vide quod dixi in c. j. s̃. de lib. ob. ar. v. fal. xxxiiij.

33 ¶†Trigesimo septimò fallit, quando is cui debentur vsuræ nõ potest agere, obstante iuramento: quia iurauit vsuras non repetere: vt c. ad nostram. el ñ. de iureiuran. tenet glo. nostra in ver. item vbi actor. & sequuntur Doc. & dicit hic do. Ant. q; ratio est, quia tunc iudex supplet ex officio: & ideò non exigitur lit. contesta. quia causa non agitatur cum parte. facit quod dixi s̃. fal. xxxiiij. & quod tetigi fal. xxxv. & subdit idem dicunt quidam, vt refert Inno. vbicunq; quis iurat tale quid illicitum: vt puta, non petere rem subtractam ecclesiæ, vel quid simile. cùm enim sit eadem ratio: ergo idem ius in c. translator. s̃. de constit. & l. illud. ff. ad l. aquil. & sequuntur do. Ant. zab. & Io. de Imo. facit xiiij. q. iiij. c. quid dicam.

34 ¶†Trigesimo octauò fallit, cùm minor ab hæreditate iudicis officio se abstinuit: vt in auth. si omnes. C. si vt se ab hære. absti. & in corpore vnde sumitur. & ratio descendit ex his quæ dixi s̃. fal. xxiij. & fal. xxiiij.

35 ¶†Trigesimo nonò fallit in restitutione in integrum officio iudi. incidenter postulata. not. glo. hic in versic. item cùm in integrum. in c. ñ. s̃. de offi. iudi. de quo latè dixi fal. xxxiiij.

36 ¶†Quadragesimò fallit in petitione legati fideicommis. vt dicit hic glo. in versi. item in petitione. per l. ñ. C. de vsu. & fruct. leg. subdit tamen hic glo. quòd ex eo q; ille tex. dicit, post lit. contest. quòd iste casus non deberet excipi à regula. sed tu dic q; ille tex. procedit etiam ante lit. conte. si pars antea fuit in mora. vt dicit ibi glo. vnde quando agitur super declaratione, vtrũ immineat falcidia vel non: & pars aduersa abest ante lit. conte. dicit ibi tex. q; altera parte cessante, partibus suis iudex fungatur. & sic procedit lite non contesta. ad sententiam altera parte absente: vt ibi etiam vult Pau. de castro.

37 ¶†Quadragesimo primò fal. in causa hæresis, quando damnatur hæreticus post mortem. xxiiij. q. ij. c. sanè. el ij. & tenet glo. hic. & qualiter tunc debeat ferri sententia, cùm mortuus nõ videatur posse damnari. glo. est no. quæ reputatur sing. insti. de hære. ab inte. §. per contrarium. vnde non debet iudex damnare eum, sed pronunciare illum fuisse hæreticum: & per hoc damnare eius memoriam. & sequitur hic Ioan. de Imo.

38 ¶†Xlij. fallit cùm oſtenditur publicum commodũ.C.de pœ. in l.ne diu.iij.q.ij.c.quia ea.& propter hoc dicunt hic do.Ant. & d.M.q regula ſuperius poſita in prin.iſtius ſecundi ar.regulariter fallit,quando ius agendi dirigitur ad commodum publi cum:quia tunc iudex poteſt ſupplere ex officio.ſ.de elect.cũ nobis.& d.c.quia ea.& vide ad hæc quæ dicam.j.

39 ¶†Quadrageſimotertiò fallit in caſu.c.quamuis.de offi. ordi. in vj.ſecundùm Ioan.Andr.& do.M.hic.

40 ¶†Quadrageſimoquartò fallit in caſu c.primi.de homi. in vj. tenent hic Ioan.And.do.Ant.& do.M.

41 ¶†Quadrageſimoquintò,fallit in alienatione facta â ſuſpenſo vel excommunicato de bonis eccleſiæ, ſeu poſt inhibitionem ſeu interdictionem bonorum.vt in c.veritatis.j.de dolo & cõtu.ſecundùm Ioan.And.do.Ant.& do.M.hic.

42 ¶†Xlvj.fal.ſi capitulum contradicat alicui contractui celebrãdo per prælatum,vel eccleſiam:ſeu etiam ſi aliquis de capitulo cõtradicat ex cauſa rationabili:nam põt peti reuocatio per tales:etiam citra lit.conte.per not.in c.j.j.de his quæ fi.à ma. par. ca.ſecũdùm Inno.in c.cũ olim.j.de teſt.& ſequunt.d.Ant.Ioã. de Imo.& d.M.nam talis contractus videtur eſſe nullus & per conſequens poteſt peti declarari nullus: & quatenus de facto proceſsit,de facto reuocari.facit quod no.in c.dilecto.j.de ap. & quod no.Bar.in l.quæ ſub conditione.§.fi.ff.de cõdi.inſtit.

43 ¶†Quadrageſimoſeptimò fallit,quando proceditur cõtra clericum de maleficijs ſuis publicè ſe gloriantem.vt in c. quàm ſit j.de excep.præla.Ioan.And.d.Ant.& d.M.hic.

44 ¶†Xlviij.fal.quando quæritur de re iudi.trãſacta vel finita,ſecundùm d.M.hic,qui remittit ad no.in c.j.de lit.conteſt.lib.vj. dicit idem eſſe in omnibus caſibus,in quibus exceptiones per empt.opponerentur ante lit.conte.ad ipſam lit.cõte. impediẽ dam.de quibus latè dixi in c.j.ſ.de lit.conte.in vij.prin.ar. ver. ij.excuſatur per.vij.q.prin.ibi poſitas.

45 ¶†Quadrageſimononò fal.quando recipiuntur teſtes ad iudicem inſtruendum.j.de appel.c.conſtitutus.j.de teſt.c.veniens el.ij.tenet Ioan.And.& d.M.hic.

46 ¶†L.fallit quãdo intentat condictio ex l. diffamari.C.de inge. manu.quia tũc diffamatore non agente,procedit ad ſnĩam ſilẽ tij impoſitiuã:etiam lit.non cõte.tex.eſt ſecũdùm vnũ intel. vt refert ibi Inno.in c.cùm olim.j.de teſti.& etiam ponũt ibi d. Ant.Io.de Imo.d.m.& põt eſſe rõ:quia hoc caſu,actori nõ ſuccurritur cõtra cõtumacẽ per aliud remediũ,q̃ per ſnĩam audiẽtiæ denegatiuã,& ſilentij impoſitiuam.vide glo.Bal.& doc.in d.l.diffamari.& vide quod dixi fal.xxij.& duab⁹ ſequentib⁹.

47 ¶†Lj.fal.in purgatione canonica ſecũdùm Hoſt.in ſum. in ti. vt lit.non conte.ver.item in eo.& idem tenet Ioan. And. poſt Goff.in c.inſinuatum.j.de ſimo.& vide quod dixi in c.inter ſolicitudines.j.de pur.cano.in xj.prin.ar.q.xj.

48 ¶†Lij.fal.cùm agitur de dote reſtituenda.quia poteſt peruenire ad ſententiam lit.non conte.quoniam actio de dote fortitur priuilegia cauſæ matrimonalis,ſecundùm gloſſ.in l.j.ff.ſol.ma. ita tenet zab.in Cle.ij.de iud.& vide quæ dixi ſ.in vij.fal. & ſequenti.

49 ¶†Liij.fal.in cauſa liberali.C.de inge.ma.in l.diffamari.ſecundùm glo.noſtram in fi.& ſ.remiſi fallit xxiij.& ſequuntur hic Doc.& tenet Do.m.in c.tuæ.ſ.eo.conceditur ergo hoc etiã fauore libertatis,vt procedat lit.nõ cõte.nam liberta.fauore multa ſpecialia ſunt cõceſſa.ad idẽ l.j.C.de aſſer.tollen.& l.cum verò.§.ſubuentũ.& l.nec infantes.ff.de fideicõmiſ.lib.faciũt quę dicam in ſeq.idem Bal.in l.j.C.de teſti.& probatur in l.iij.ff.de lib.ho.exhib.& l.diui.ff.de libe.cauſa & l.iuxta.C.de lib.cauſa. vbi bonus tex.& dicit Bal.in d.l.j.C.de teſti.quod lib.cauſa, dicitur omnis cauſa in qua tractatur de ſtatu non æſtimabili: ſed clarius dicit Azo in ſum.in tit.de lib.cauſa.in princi.vbi dicit q̃ liberalis cauſa dicitur,ſiue ſit de ſeruitute libertatis:ſiue de ſeruitute libertinitatis:ſiue de libertinitate & ingenuitate.vt not. in d.l.iuxta.& l.igitur.§.ſi opera.ff.de lib.cauſa.& hoc verũ ſi agatur de liberta.iam cõpetente:ſecus ſi agatur ad liberta.competituram:vt quia petitur ex cauſa fideicom.vel ſimili cauſa.notat Azo in d.loco.& glo.& Bal.in d.l.iuxta.& Bal.in l.j.C. de teſti.& ad de quod dicam in ſeq.fallen.

50 ¶†Liij. fallit in cauſa ſtatus perſonæ vel eccleſiæ. vt puta,in cauſa liberali,vt dixi in præce.& idem fortè per ſimilitudinem, cùm agitur de adſcriptitia cõditiõe:vt quia ſit adſcriptio ſeu cẽſitus,ſeu ordinarius colonus,vel ſimilis:& ipſe contendit ſe liberum:tales enim ſunt ſimiles ſeruis.C.de agri.& cẽſi.l.ne diu tius lib.xj.tenet Azo in ſum.de libe.cauſa.in prin.& gl.& Bal. in d.l.iuxta.& pro declaratione dictorum terminorũ vide quæ dixi in c.ij.j.de iudæ.& idem ſi agatur ſuper ſtatu eccle.vel monachorũ:quia proceditur lit.non conte.altera parte abſente.vt c.cùm olim.j.de teſti.& ibi per doc.& p no.p Inn.& Doct.in c.cùm dilecta.j.de confir.vti.

51 ¶†Lv.fallit,vbi agit pro vendicando ſubiecto:quo caſu, contra contumacem proceditur etiam ad ſententiam diffi. lit. non conte.ſecundùm Gul.& Barto.in l ij.C.vbi quis de curiali, vel cohortali.licet glo.ibi aliter ſentiat.ſed Bald.ibi dicit,quòd verior eſt opi.Gul.

52 ¶†Lvj.fallit,vbi agitur pro tributo ſoluẽdo: ſeu publicis functionibus:quia poteſt contra contumacem procedi lit.non cõteſt.per tex.in d.l.ij.qui dicit q̃ contra tales tanq̃ contra contumaces,ſententiã proferendã:ſed appellatione ſnĩæ in dubio venit diffinitiua vt l.quod iuſsit.ff.de reiu.& latè dixi.j.de re iudi.in rub.& hanc op.tenent ibi Gul.de cu.& Bar.licet glo.ibi aliter ſentiat:ſed Bal.ibi tenet præcedentes opi. quia contra tales proceditur officio iudi.facit quod dixi fal.xxxiij.& idẽ dicunt ibi Gul.Bar.& Bal.vbicunq̃ quis pro publico debito cõuenitur per textum in dicta lege ij.qui dicit,functionibus,& debitis publicis.facit quod dixi fallen.xlj.

53 ¶†Lvij.fal.in declaratione ſententiæ excommunicationis, latę à canone etiam ſi petatur declaratio officio iudicis contra certam perſonam præſentem,vt denuncietur,excõmunicatus,& denũciatus videtur:quia etiã tũc procedit lit.non conte.ad hoc allegat.d. Ægidius no.per glo.in cle.j.in fi.de pe.idem tñ Ægidius & do.de Rot.deci.cccxlj.tenent contra, per not. in c.ij.de offi.iud.& per Iaco.but.Cy.& doc.in auth.ſi omnes.C.ſivtſe abhære.abſti.ad quod vide quod dixi ſ.fal.xxij.xxiij.xxv.

54 ¶†Lviij.fal.quãdo agitur de periculo animæ.quo caſu, contra abſentẽ procedi põt lit.non conte.ita concludit La p. allega.x. pro quo faciunt quæ dixi ſ.de cauſa matrimoniali & beneficiali,fallen.viij.& xj.& de cauſa indigente celeritate,fallẽ.xxxvj. & quia ſi ad commodum publi.poteſt procedi lit.non cõteſt. vt dixi fallen.xlj.fortius debet hoc admitti in fauorem animæ.

55 ¶†Lix.fal.vbi ex forma ſtatuti poteſt peti dictum caſſari: niſi fuerit poſtulatum inſinuari intra certũ tempus: quia hoc caſu poteſt peti inſinuatio abſq̃ lit.cõte.ſecũdùm Bal.in l.j. in prin. C.de lit.conteſt.quinimò põt peti etiam non citata parte,ſecũdùm aliquos.Alij dicunt q̃ tutius eſt citare:ſed non eſt noſtra materia:ſed dicam in tit.de dila.& ad materiam vide quæ dicã in ſeq.fal.

56 ¶†Lx.fal.in cauſa innouationis priuilegiorum ſeu inſtrumentorum:in qua non exigitur lit.conte.per tex.in c.cùm dilecta. j.de confir.vti.& ratio eſt,ſecundùm do.Anto.ibi,quia cùm in nouatio priuile.ſeu inſtrumentorũ fiat ſaluo iure aliorum: nõ videtur agi de graui præiudicio:& ideò hæc quæſtio nõ videt plenariè diſcuti:ſed in iudicio ſummario:& per cõſequens lit. conte.non eſt neceſſaria.ad quod vide quod dixi fallẽ.xvij.& xxij.& quod dicam in duabus ſeq.fal.& ideò ſi opponeretur excep.de qua poſſet incontinenti conſtare:licet impediatur in nouatio donec de illa incontinenti diſcutiatur:non tamen neceſſaria eſt lit.conte.ſed ſi requireret altiorem indaginẽ,fieret innouatio:& reſeruaretur talis exceptio in plenario iudicio, ſecũdùm do.Ant.& ſequitur Io.de Imo.& do.M.in d.c.cùm dilecta.alij verò volunt q̃ in d.c.cùm dilecta.lis fuerit conte.alij verò aliter intelligunt.de quo dicam latius j.

57 ¶†Lxj.fal.in cauſis breuibus & modici præiudicij. hoc tenet Spe.in tit.de lit.conte.§.pe.ver.quid de breuibus.& no.in auth. niſi breuiores.C.de ſenten. & vide quod dixi ſ. fal.xvij.xxij. aliquid in fal.præcedenti,facit quod dicetur in fal.ſeq.

58 ¶†Lxij.fal.in interdictis ſeu iudicijs poſſeſſorijs:in quibus nõ exigitur lit.conteſt.ſecundùm Gul.de cu.in l.omnes.ff.de in integrum reſti.quam opi.Guli.probat multis medijs.

59 ¶†Primò,quia cauſa poſſeſsionis eſt momentanea & vilis, & parui præiudicij:& per conſequens ſummaria cognitio ſufficit:& ſic non exigitur lit.conteſt.vt dixi in præcedenti fal. & vltra Guli.probatur q̃ hæc cauſa videtur alterius cauſæ maioris præparatoria:hoc eſt reivendicationis:vt l.is qui deſtinauit ff.de reiven.ergo ſummaria:& ſic non videt exigi ordo iudicij. vt l.iij.§.ſciendum.& l.theſaurus.ff.ad exhib.& l. de ſubmerſis.C.de naufra.lib.xj.facit quod ſtatim dicã de præparatorijs.

¶Secundò mouetur Gul.quia poſſeſsio perditur ex negligentia.vt l.furtum.§.j.& ibi no.ff.de vſuca.inſti.de interdic.§.quod autem.ergo multò fortius ex contumacia eſt præponderatio culpæ.ff.ad l.aquil.in l.item ſi obſtetrix.

¶Tertiò probat,quia ſententia lata ſuper poſſeſſorio, æquiparatur ſententiæ latæ ſuper ſecunda appellatione: quia ſicut nõ licet tertiò prouocare:ita non licet appellare à ſententia lata ſuper poſſeſſorio:ſed ſententia in cauſa appel. poteſt dari lit.nõ conteſ.vt l.fi.§.illud C.de tempo.appel.de quo dicam ſtatim.

¶Quartò mouetur,quia in poſſeſſorio proceditur etiam cum non legitima perſona.vt l.momentaneæ.C.qui legitimam per ſonam.ergo cùm effectus vnius requiſiti non vitiet: ergo nec

omiſsio conteſt.lit.& pro hoc dicto facit.quia et ſeruus poteſt hoc implorare,ſeu intentare:vt l.j.C.ſi per vim vel alio mõ.ergo non requiritur vera forma iudiciĩ:vt l.iĩ.§.j.& l. ſeruus. ff. de bo.poſ.& ſic nec lit.conteſta.

¶Quintò probat Guli.quia in petitorio contra reum contumacem fit miſsio in poſ.& tranſfertur poſſeſsio:licet ad hoc principaliter non agatur:ergo moltòfortius ſi ad hoc principaliter agitur.

¶Sextò mouetur:quia in contumacia partis procedit addominĩ tranſlationem:vt l.ſi finita.§.Iulianus.& l.prætoris officio. in prin.ff.de dam.infec.ergo multòfortius ad tranſlationẽ poſ.

¶Septimò in poſſeſſorio adipiſcendæ.probat per caſum l.ſi. C.de edic.diui Adri.tollen.

¶Octauò in poſſeſ.recuperandæ.probat:quia ſi licet mihi cõgregare amicos,& mea authoritate recuperare poſſeſſorio. vt l.iĩ.§.cùm igitur.ff.de vi & vi arma.ergo multòfortius debet eſſe licita recuperatio iud.autho.etiã ſine lit.conteſta. pro quo etiam facit vltra Guli.quia ſi prætor ſine ordine iudiciorum alicui quem ſpoliauit: ſicut fuit facilis in ſpoliando, debet eſſe celer in reſtituendo.arg.ff.de euic.l.minor.in princ.& l.ſi cum nulla. ff.de re iudi.item facit:quia ex quo in poſſeſ.recuperandæ ſpoliatus eſt illico reſtituendus:vt dicam j.de reſtit.ſpol.ergo &c. & hanc opin.in poſ.recuperandæ,tenuit Guli.& refert Archi. iĩ.q.v.in ſumma.dicens q̃ propter contumaciam poteſt procedi ad ſententiam & reſtitutionem.per c.ex literis.de pig. & eſt ſpeciale in odium ſpoliantium: & in fauorem ſpoliatorum. & hanc ſententiam videtur ſequi Hoſti. facit l. momentaneæ. C.vnde vi.vbi dicit tex.q̃ talis poſ.mox tractari debet.

¶Nonò probat Guli.etiam poſſeſ.retinendæ:nam poſſeſ.retinendæ ſunt duplicia:& in eis quilibet eſt actor & reus. vt l. ij. in prin.ff.de interdictis.& l.ſi duo.§.j.ff.vti poſ.& tamen altero abſente,põt ferri diffinitiua.C.quomodo & quando iudex aut.qui ſemel.ergo &c.& pro hoc ar.Guli.etiam facit vltra eũ quia ſi licitum eſt hoc interdicto recuperandæ poſſeſsionis, vt dixi in præce.artic.ergo fortius debet eſſe licitum in poſſeſ. retinendæ:cùm facilior ſit retentio, quàm recuperatio.l.de procu.ff.de procu.l.per procura.non ſemper,ſecundùm Bald.in l. accuſatus de vi turbatiua.ad quod alle.etiam ibi Bal.quia inter dicto vti poſſi.duo ſunt ſubſtantialia:vnum ex parte agentis, quod eſt poſſeſſo.et ſic cauſa actiua:aliud ex parte conuenti.ſ. turbatio,quæ eſt cauſa paſsiua.Primum probatur, quoniã per actorem ſine ordine iudiciorum dum poſſeſ.vult fungi precisè partibus rei.ff.de lib.cauſa.l.liberis.§.fin. nam officio iud.recipiuntur poſ.probationes extraordinem:& abſq; lib.& lit.cõteſt.ſecundùm Ant.graf.de piſis.Secundum verò, ſ. turbatio, apparet iudici notoriè:quia eo ipſo q̃ reus negat agentẽ poſſidere,turbat eum: quia turbare aliquem in poſſeſ. eſt obſcurũ facere poſ.vt not. gloſſ.magna in l.extat.ff. quod metus cauſa. cùm igitur nec poſſeſ.per ſe,nec notorium indigeant ordineiudiciorum:ergo de neceſsitate non eſt litis conteſt. requirenda. Vlterius confirmatur:quia poſ.de facto poteſt expellere aduerſarium.vt l.j.§.interdictum autem.ff.vti poſſi.in gl.magna. ergo fortius per iudicem.ſic ergo pars poteſt ita & iudex qui repræſentat partem,ſecundùm Iacob.but.in l.ne quicq̃.§. vbi decretum.ff.de offi.proconſul.& leg.& ideò aliqui voluerunt, q̃ ille qui putat ſe obtenturum in poſ.retinendæ, ſecurè poteſt expellere aduerſarium.ſed præfatus do.Ant.de piſis tenet cõtrariũ,per l.j.§.ſi quis propter ver.ſed ſi per vim.ff.de iti.actuq; priua.quia impeditus facto aduerſarĩ non videtur à poſſeſsione ſua excluſus,ſecundùm eum,facit quod not.glo.fi.in l. ſi adducta.C.de fur.

¶Decimò & vltimò probatur opi.Gul.quia in cauſa reſti.in integ.conteſta.lis.vt l.in cauſæ.§.cauſa cognita.ff.de mino. ergo minus debet requiri lit.conte.in poſ.& pro prædicta opi.Gul. facit ſ.de offi.dele.c.cõſultationi.& l.iĩ.§.pe.ff.de lib. ho. exhi. iuncta gloſ.vbi idem videtur probare in interdicto exhibitorio,vbi tex.vult tale interdictum etiam in abſentem irrogan. ergo videtur q̃ non ſit neceſſaria lit.conte.Sed contrariam ſententiam vel opi.q̃ neceſſaria ſit lit.conte.tenet glo.fi.in l. fi. C. ſi per vim vel alio modo.& latius eandem opi.proſequit Bar. in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqui.poſ.in iĩ. q. prin. vbi diſtinguit q̃ aut iudicium poſ.non dirigitur contra certam perſonam:& non requiritur lit.conteſt.vt l.fina.C.de edic.diui Adri.tol.& aut dirigitur contra certam perſonam:& tunc regula eſt q̃ requiritur lit.conteſt.& hoc probatur in iudicio retinendæ poſ.per tex.inſti.de interdictis.§.hodie. vbi dicitur, q̃ inſpicitur tempus lit.conte.ad quod debet ſe referre probatio actoris.vt c.Abbate.de re iudi.libro vj.mouetur etiam per tex. in l.j.§.annum.ff.de iti.actuq; priua.& quod ibi not. & per l.j. in fin.ff.vtrobi.& quod ibi no.& per no.in d.l.fi.C.ſi per vim vel alio modo.& iſtud arg.videtur etiam ſentire gloſſ.in l.ſi de fundo.ff.de vi & vi ar.Item etiam in interdictis exhibi.idem videtur dicendum:vt not.in l.locum.§.ſi tabulæ.& ibi gloſſ. ſuprà ver.detinetur.ff.de tabu.exhi.iſta tamen regula fallit,ſecundùm Barto.in interdicto carbo.ibi enim licet miſſus conſtituatur poſ.vt not.ff.de car.edi.l.iĩ.§.miſſum.eo quòd illud iudicium tractatur ſummariè.vt l.iĩ.§.cauſæ.eod.titu.non videtur requiri lit.conte.& ratio poteſt eſſe duplex.Prima,fauore pupilli.vt l.j.§.& generaliter.ff.de ventre in poſ.mit.Secũdò quia dictæ poſ.commodum ſine aliquo iudicio perditur adueniente pubertate:niſi caueatur.vt l.de bonis.§.fin.ff.de car.ſed ſubdit etiam Barto.quòd illud quod dicit Guliel. quòd reo contumace perueniatur ad diffinitiuam ſententiam lit. non conteſt. eſt primò contra.l.iĩ.§.penulti.ff. de libe.ho.exhi.& quàmuis Gul.reſpondeat quòd ibi ratio eſt,quia non potuit haberi poſſeſſ.rei petitæ quòd liber ho. exhibeatur: tamen iſtud nil eſt: quia imò poterat haberi illud quod per interdictum petebatur,ſcilicet quòd liber homo exhiberetur & dimitteretur: niſi diceres liberum hominem ibi non apparere:ſed iſtud eſt diuinare: & eſt contra gloſſ.d.l.fin.C.ſi per vim vel alio modo. Itẽ eſt contra id quod no.ff.de no.oper.nun.in l.ſi prius.in glo. fi. quæ eſt additio.& quod no.per Azo.in ſumma in tit. vti poſſ. in fin.& per Cyn.in l.j.in fi.C.vti poſſid.qui dicunt,quòd reo poſſidente tranſfertur in eum onus probandi:non autem peruenitur ad diffinitiuam:quia Bart.concludit tenendum eſſe q̃ in poſſeſ,ad hoc vt poſsit perueniri ad diffinitiuam quòd neceſſaria ſit lit.conte.ad argumenta autem & fundamenta Gul. alle.ſ.in contrarium,reſpondet Barto.Et primò,ad primum reſpondet,quòd non eſt verum q̃ cauſa poſſeſ. ſit vtilis. vt not. in l.j.in fi.prin.glo.C.ſi de momẽta.poſ.& ad id quod ego ſubiunxi in primo ar.q̃ poſſeſ.videtur maioris iudiciĩ,videlicet petitorĩ præparatorium &c.dico q̃ hoc negatur:quia poſſeſ. nõ eſt præparatoriũ ad petitorium.idem conſilium eſt in:e cõſulti in d.l.is qui deſtinauit.ff.de rei vendi.q̃ potius quis agat poſ. quàm petitorio: quia facilius poterit obtinere: & obtinendo poſitionem expirat petito.quia poſſidenti non competit rei vendicatio.vt in c.examinata.ſ.deiudi.& ibi dixi in viĩ.no.

¶Non ob.ĩj.arti.quia ibi magis perditur poſſeſ.ex obliuione, quæ inducit depoſitionem animo poſſidendi:quàm ex negligentia:vt ibi no.quæ ratio ceſſat hic:quia licet quis ſit contumax in iudicio:non propterea videtur deſerere poſitionẽ, aut animum poſſidendi:vt l.ſciendum.§.ſi fundum.ff.qui ſatiſda. cogan.

¶Non ob.iĩj.art.quia ideò tunc non conte.lis in cauſa ap.quia conteſt.fuit in cauſa prin.ad quam lit.conteſta. ea quæ poſtea aguntur,& attentatur in cauſa appella. reducuntur. & vide ad hoc quod ſtatim dicam.

¶Non obſt.iiĩj.arti.quia non ſequitur,poteſt interuenire perſona non legitima:ergo non requiritur lit. conteſta. quia non eſt bona conſequentia.iſta cauſa habet vnum ſpeciale:ergo debet habere aliud:quinimo debet potius concludere in oppoſi. ne duo ſpecialia concurrant circa idem:contra l.j.C.de dotis promiſsio.

¶Non obſt.v.art.quia illa poſſeſsio ideò de facili conceditur: quia de facili recuperatur intra annum:vt l.ſi quis emptionis. §.penul.C.de præſcrip.xxx.vel xl.an.ſicut dixi ſ. de interdicto car.in opi.Barto.dicam latius in materia primi decreti in titu.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſeruan.Nec ob.v.ar.quòd primum decretum poſt annum pariat magnum præiudiciũ: quia illud eſt ratione nimiæ contumaciæ, propter quam interponitur ſecundum decretum.vt dicam in ſeq.ſo.

¶Non obſt.vj.art.quòd in contumacia partis procedatur ad dominĩ tranſlationem per ſecundum decretum &c.quia illud procedit ratione nimiæ contumaciæ conuenti:quia patitur cõtra ſe interponi primum & ſecundùm decretum.& ad hoc vt actori prouideatur,ne omnino fruſtretur intentione ſua, ratione contumaciæ ipſius rei.facit quod dixi ſ.fallen. xxiij. & ſeq. & idem etiam eſſet in poſſeſſorio,in quo interponerentur primum & ſecundum decretum.

¶Non ob.viĩj.art.quia illud poſſeſſorium non intentatur contra certam perſonam,qui ſit legitimus cõtradictor. facit quod dixi ſ.in opi.Bar.& quod etiam dixi fal.xxiiij.

¶Non ob.viij.ar.quia reſpõdeo q̃ illud permittit parti immediatè,& incontinẽti,qĩ cõſtat ſibi ſe eſſe expulſum:& etiã permitteretur iudici,qĩ ſibi liqueret:ſecus ſi non liquet.vt l.hoc autẽ.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.ſed liquere iudici nõ põt,niſi vtraq; parte præſente.vt l.ſi.C.ſi per vim vel alio modo.Nec ob.l.nomen.C.vnde vi.quam ſ.alleg.pro fortificatiõe dicti viij.ar.quia dum tex.dicit ibi,mox debeat tractari,ſeu audiri.debet intelligi.ſ.ſummariè:facta tñ lit.conte.per iura & authoritates.ſ.pro

hac parte

hac parte alleg.nec ex eo q̄ iudicium ſit ſummariũ,debet omitti li.conteſt.vt l.tigni.§.j.iuncta l.iij.§.ibidem.ff.ad exhi.ita dicit Io.de Imo.in d.l.naturaliter.§.niſi cõmune.ff.de acqui.poſ. ad quod vide quod dixi ſ.fal.xviij.& q̄ in poſſeſſorio recuperãdæ requirat lit conte.vt ſentit Hoſt.& Ioan.And.in c.cõſultationibus.ſ.de offi.deleg.inquantũ volunt q̄ in caſu illo ſpeciale ſit q̄ non requiratur lit.conteſt.quatuor concurrentibus, vt dicam j.in ſolutione illius c.& quare ſcd̄m decretũ interponitur lite non conteſta.& reſtit.ſpoliati requirit regulariter lit. conteſta.quod videtur eſſe nõ debere:cùm ſit fauorabilis,dicã ſtatim in alia fal.

¶Non ob.ix.art.qa licet in poſſeſſorio recuperandæ vterq; dicat actor & reus:tñ hic effungit partibus actorisquãtũ ad hoc qui primò ad iudicium prouocauit,vt l.in tribus.ff.de iud. qd̄ oſtendit rõne lit.conteſt.habet duo extrema.ſ.aſſertionẽ actoris,& negationẽ rei,vt dixi ſ.tit.j.in rub.mõ ergo ſtatim q̄ actor proponit libel.aſſerit:& ſic lis ex parte ſui eſt quaſi cõte. & iſta ratione ius voluit q̄ eo abſente poſſet ferri diffinitiua, ſecundùm Pet.in l.edita.ff.de eden.q.vij.& ideo authen.qui ſemel.C.qũo & qñ iud.in iſtis duplicibus iudicijs ſolùm habet locum in eo qui ad iudicium prouocauit dando libel.ſcd̄m Pe. quem ſequitur Bartol.in d.§.nihil cõmune.ſed Bal.in d.q.quæ incipit accuſatus de vi turbatiua.dicit q̄ hoc eſt falſum:quia inter obla.lib.& lit.conteſt.eſt maximũ interuallum:& quia reus interim habet exceptionem declinatoriã: & actor replicationem cõtra declinatoriam exceptionem. l.quoniã Alexandrũ. C.de adul.quam nõ haberet ſi diceret quo ad ſe lis cõteſ.ar.l.fi. C.de excep.& c.inter monaſteriũ.j.de re iud.de quo latius dicam in ti.de excep

¶Nõ ob.x.ar.quia non eſt ſimpliciter verum q̄ in cauſa reſti. in integ.non requiratur litis conteſt.vt latè dixi ſ.fal.xxxv.nõ ob.c.conſultationibus.ſ.de offi.dele.quia vt ibi dixi poſt doc. ille tex.habet v.intellectus:& ſcd̄m v.& vltimum intellectum quẽ ponit Hoſ.q̄ mihi magis placet,licet nõ placeat do.m.ille tex.ponit caſum ſpecialẽ qñ quatuor cõcurrunt,videlicet delictũ & odium violẽtis ſeu ſpoliatoris fauore ſpoliati ſeu reſtõnis fiendæ:contumacia citati & dubietas circa expirationẽ iuriſditionis.non ob.l.iij.§.pe.ff.de lib.ho.exhi.quia ille tex.potius facit per contrariũ:& pro cõcluſione noſtra dum tex.formaliter dicit,ſed ſi nõ defendatur.ſ.reus in bona eius eundum ait.vnde tex.ibi non dicit q̄ procedatur ad ſententiã. Bal.verò in d.q.quę incipit,accuſatus.diſtinguit q̄ aut actor & reus tẽpore lit.conte.ſunt præſentes:& debet lis conte.niſi iudicium eſſet ſummariũ de ſua natura vniformè:tam cõtra abſentes q̄m cõtra præſentes:& vlterius ſcd̄m qd̄ ſ dixi aut reus eſt preſens & actor cõtumax:& tunc habet locũ auc.qui ſemel.C.qũo & qñ iud.dixi ſ.fal.xxv.aut actor eſt præſens,& reus abeſt:aliqs tñ defendit reũ,vel nominat dñs in iudicio:et tunc habet locũ quod tradit in auc.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi opor.ſed malè,vel quia debet dicere in l.j.& ij.C.vbi in rẽ actio.de quo dicemus j.eo.in §.q̄ ſi ſup rebus.aut nemo defendit reum : & tunc magis eſt dubiũ,ſecundũ Bal.ita diſtinguit q̄ aut poſſeſſorium eſt ſemiplenum et temporale:& nõ contestatur lis,vt l.iij. §.miſſum.ff.de car.edi.Aut eſt perpetuum l.ſine temporis præfinitione:& tunc aut requirit propriè probationem: & debet lis conteſt.exemplum.ff.de interdictis.l.ij.§.quædã.quia cauſa eſt ordinaria & ardua.facit qd̄ no.C.de iudi.l.iudices.Aut poſſeſſorium eſt nudum:& tunc aut petitori cùm reſpondet poſſeſſorium eſt ſummariũ:& poſſeſ.etiam ſummariũ,vt no.in cle.diſpẽdio ſam.de iudi.de quo dic vt ſtatim dicam in v.fallen.Si verò tale peti.eſt ordinariũ:tunc refert an tale poſſeſſorium expeditur officio iudicis:ita q̄ non requirit altiorem indaginem,vel non requirit certum aduerſarium: & tunc lis cõte.de neceſsitate,vt l. edicto.C.de edi.diui Adri.tol.qa ibi nõ eſt certus aduerſarius; aut expedit iure actionis:& tũc nõ poteſt ferri diffinitiua lit. non conteſt.ſed per interlocutoriã poteſt auferri poſſ.à reo & conferri actori per ſecundũ decretũ.prout dicã j.Ego verò in hoc ar.ſatis intricato & difficili arbitror cõcludendũ q̄ regula riter in poſſeſſorio ſit lis cõteſtãda ,per ar.& authoritates ſuperius alleg.per Barto.quam etiã opi.tenuerunt hic Gul.naſo.& Gof.& eam tenet Gof.in c.ij.ſ.eo.vbi bonus tex.ſcd̄m primũ intellectũ gl.iij.& ibi legi.in vj.no.& clarius tenet glo.antepe. ibi,et tenet ibi do.me.in gl.ij& idẽ ſentit Bar.in l.j.C.ſi de mo. poſ.& eſt bonus tex.in l.interdictis.ff.de interdict.iuncta gloſ. quæ vult q̄ inſpicitur tẽpus lit.conte.vt exinde veniant fructꝰ officio iudicis,per l.ædiles.§.item ſcieñ.de ædil.edict. & tenet Archid.iij.q.j.c.redintegrãda.vbi etiam ſentit q̄ in remedio illus canonis lis ſit conteſta.hæc tamen regula fallit in pluribus caſibus in quibus omnibus erit vera noſtra princ.fal.lxij.

¶Primò fallit vbi poſſeſsio non dirigit contra certã perſonã. per ea quæ dixi in opi.Bar.

¶Secundò fal.in poſſeſ.quod datur ex interdicto carboniano, ſecundũ ea quę dixi in pe.opi.Bar.

¶Tertiò fallit ſi in poſſeſ.actor eſſet abſens,vt ibi dixi in opinio . Bald.

¶Quartò fallit ſi poſſeſſorium eſt plenum & temporale. dixi ſ.in diſtinctione Bal.

¶Quintò fal.ſi poſt peti.correſpondẽs poſſeſſo.poſſet expediri ſine lit.cõteſt.quia tunc etiã poſſ.poteſt fortius expediri ſine lit.conteſta.ſecundũ aliquos. Aliqui tamen tenent contra. ad quod vide quod dixi fal.xj.limitatione ſecunda:& hoc ratione ad cõſiderandũ vtrũ in poſſeſſorio procedi poſsit lit.nõ cõte.debemus examinare & cõſiderare omnes prin.fal.ad primam vſq; ad lx.& omnes princ.fal.quas j.ſubijciam:quia ſi in peti.reſpectu caſuum prędictarum fallen . procedi poteſt lit. non conteſta.fortius poterit in poſſeſſorio,ſecudùm prædictã opinionem.

¶Sextò fallit in poſſeſſo.quod expedit iudicis officio, ſcd̄m ea quæ dixi in diſtinctione Bal.ſed tu dic vt dixi fal.xxv.

¶Septimò fallit ſi poſſeſ.recuperandæ imploratur per viã attẽtati,vt not.glo.j.alias ij.in cle.ij.vt lit.penden.& ibi dixi . facit quod dicam j.

¶Octauò fallit ſi de facto iudex in alium tranſtulit poſitionẽ: qa de facto & ſine lit. conte.poteſt eam habere de manibus illius,& eã reſtituere ſpoliato:quia notoriũ eſt talẽ poſitionem eſſe iniuſtã,ſcd̄m Ange.in l.fin.C.ſi per vim vel alio modo.& per no.in c.querelã.ſ.de elec.in glo.ſuper verb.ſubtractã.facit glo.in l.minor.in princ.ff.de cuict.qd̄ tamen procedit ſi iudex vt iudex in alium de facto tranſtulit poſitionem,ſed ſi extraiudicialiter hoc feciſſet poſſeſſ.illi acquiſita non poſſet ab eo auferri de facto.quod tamen intellige ex interuallo , ſecundùm Angel.in d.l.fi.

¶Nonò fallit in eo qui in manibus ſuperioris renunciauit beneficio cui poteſt ſuperior ſine aliqua cauſa poſitionem offerre:qa ſcd̄m Inn.in c.iij.in fi.j.de reſti.ſpol.& Ange.in d.l.fi.qa tunc dicitur ſuum officium exequi.facit quod ſtatim dixi in vj. fal.& ex his habes expeditum hunc difficilem & intricatum artic.& ad materiã vide quę dixi in c.j.ſ.de libel.obla.articu.v. fallen.liij.

59 ¶†Sexageſimotertiò fallit in vniuerſalibus poſt diffinitiuam, vt l.de hęre.C.de peti.hære.vbi poſt pronũciationẽ victus ponit:& ſequit deductionẽ eius qd̄ ſoluit creditoribus abſq; lit conteſt.ſecundũ doct.hic.& ſequit̃ do.meus qui alleg.l.j.& l.hæreditas.C.de peti.hære.ſed parum faciunt.& vide quod dicam fal.lxxviij.

60 ¶†Sexageſimoquartò fal.in notorijs in quibus nõ exigit̃ li.cõteſt.niſi ad cautelã,vt ſ.de elec.c.bonę.j.§.licet etiam in criminibus.j.de accu.c.euidẽtia.& per hoc Hoſt.in c.cũ olim.de re iud.traditur latius per doc.in c.fi.de cohab.cleri.& mul.& p Salice.in repe.l.ea quidẽ.C.de accu.col.xxxiij.& vide quod dixi in c.j.de libel.obl.in v.prin art.fal.xvj.

61 ¶†Sexageſimoquintò fal.ſi creditor pactus eſt vt ſua authoritate poſſet ingredi poſitionẽ:qa ad illã admitteret̃ ſine lit.cõte. ad quod vide qd̄ dixi in d.c.j.ſ.de libel.ob.ar.v.fal.xxix.

62 ¶†Sexageſimoſextò fallit ſi dñs vel alius q̄ poſſet propria autho.expellere colonũ propter canonẽ nõ ſolutũ vellet expellere autho.iudicis,vt dixi in c.j.fal.lv.in v.arti.

63 ¶†Sexageſimoſeptimò fal.cõtra ſequeſtrũ quẽ ad iudicis mãdatũ ſine libello & lib.conte.tenetur reſtituere.vide quod dixi in d.c.j.fal.lxix.&c.non ſunt alia hic dixi.

64 ¶†Sexageſimooctauò fallit in exceptionibus tam dilatorijs, quàm peremptorijs,ſuper quibus nõ eſſet fienda lit.conteſta, vt hic in gloſſ.ſecunda.& ſequuntur Ioannes de Imola.domi. Anto.& domi.meus,& ſentit gloſſ.ſuper ver.ex confeſsione. in fi.in c.prudentiã.§.ſexta.ſ.de offi.deleg.ſed aduerte:qa tex. ille videtur facere in contrarium,& glo.illa in prin.alleg.illum tex.in contrarium q̄ exigatur lit.conteſt.licet in fin.dicat q̄ ſi omittatur non vitiat̃ proceſſus.& hanc opi.q̄ exigatur lit.cõteſt.videt̃ ſentire gl.magna ,ppe fi.in c.j.de lit.cõte.li.vj.Hoſt. in d.§.ſexta.diſtinguit inter exceptionẽ quæ opponitur ante li.cõte.& illa q̃ opponunt̃ poſt.Primo caſu dicit q̄ vr̃ neceſſaria li.cõte.cũ alꝰ nõ poſsint teſtes ,pduci.p tex.& ti.noſtrũ.In ſcd̄o caſu dicit q̄ nõ requirit̃ li.cõte.cũ ſufficiẽs ſit fundamentũ q̃onis factę in prin.Itẽ qa aliàs q̄ tot eſſent lit.cõte.quot exceptiones:fatet̃ tñ q̄ in neutro caſu iudex ſequeret̃ illã ſolẽnitatẽ quã requirit caſus prin.qa aliàs nõ daret̃ finis litiũ:& qa in primo caſu poſſet expedire ,ppter prolixitatẽ occurrẽtẽ.j.de ap. c.interpoſita.§.fi.& qa iudex debet amputare dilationũ materiã.C.de tẽpo.appel.l.ij.in prin.& C.de iud.l.properandũ. ibi ad fi.vnde dicit q̄ iudex faciet vtroq; caſu reſponderi perem.

exceptionibus,ne proponens oneret probatione superflua,et pōt exigere iuramentū de calūnia,vt c.ñ.in fin.de iura.cal.lib. vj.& sic dicit intelligenda no.per se in summa in ti.de except. §.& quando sub.§.super hoc.de dilatio.ver.quam si quis impetrauerit.& de hoc in Spec.in tit.de exceptio.§.viso sed nunqd iudex potest.& in titu.de lit.contest.§.penult.in princip. Sed Ioan.de ligna.simpliciter tenet primā opi.quòd in excep. etiā propositis ante lit.contesta.non exigatur lit.contesta.sed sufficiat lit.contest.facta in prin.& sequitur zaba.in d.§.sexta.mouetur:quia contesta concernit totam rationem,& singulas partes processus:& sufficit q̄ nō reperitur iure cautum,nisi de cōtestatione facienda in prin.causæ.Item vt dicit Bal.si per.exceptionibus fieret contest.diceret etiā diffinitiuè ferri:& sic in eadem causa multæ ferrentur diffinitiuę:quia esset absurdū.Nec ob.tex.in d.§.sexta.inquātū allegatur in contrarium.nam licet cōfessio ibi facta per reum super prin.inducat cōte.qñ fit ad ea quæ narrant in libello,vt no.glo.in c.dudum.el ñ.s.de electio. secus tamen est quādo confessio emanat super exceptione.ad qd̄ vide quod latius dixi in c.j.s.de lit.contest.arti.viij.q.xij.& pro hac opi.facit c.interposita.§.fi.in prin.j.de appel.secundū Ioan.And.inquātum ibi probatur q̄ simul cum ipsa exceptione potest probatio offerri.Nec ob.ille tex.in fi.qui alleg.in cōtrarium per d.gl.§.sexta.quia ille tex.debet intelligi scd̄m alia iura,quæ dicunt de contesta.tantū in prin.& sic vacat ibi à cōtrario sensu.Item tex.ille ex ratione ibi posita facit pro prima opi.in eo q̄ ibi dicit q̄ ibi ideo nō fit litis conte.quia ibi prin. ar.iniquitas prioris iudicis quasi dicat quòd vbi non agitur de princip.sed de argu.incidenti:& sic de excep.dilato. vel perēpto.non exigitur litis contest.ita concludit zaba.in d.§.sexta. & ita tenet in d.c.interposita.§.fi.& idem etiam tenet Ioan.de Imol.in d.§.sexta.& do.me.ibi qui mouet rōne:quia licet contest.fiat per petitionem in iure propositā,& responsionem secutam ad illam,vt in c.j.s.ti.j.& ibi dixi in viij.prin.arg. cū ille qui excipit nihil petat,vt in c.ñ.j.de ordi.cog.ideo per cognitionem &c.Nec ob.ar.glo.in d.§.sexta.q̄ cōfitendo vel negādo se excōicatū cōtestet lis:qa hoc nō est verū:quia per confessionem factam vel negationē ante lib.obla.vel factam,sed nō ad libellum:nō inducit lit.contesta.de quo latius dixi in d.viij. artq.xij. maximè. sit ergo cōclusio q̄ super exceptionibus nō est necessaria lit contest.quod etiam tenet hic Io.de Imo.& do. me.& sentit do.me.s.in rub.& vide quę dixi in d.c.j.s.ti.j.arti. viij.q.xiij.facit quod dicam in duabus seq.fal.

65 ¶†Sexagesimononò fal.in sententijs interlocutorijs quæ possunt ferri lite non conte.scd̄m do.me.hic,& doct.& tenet do. me.s.in rub.vbi ad hoc adducit rub.nostrā:nam in rubro tantū dicit vt lit.non contest.procedatur ad diffinitiuā:ergo secus in interlocutoria.faciunt ea quę dixi in præced.fal.& quæ dicam in sequen.fallen.

66 ¶†Septuagesimò fal.in appel.ab interlocut.& sic cùm agitur de iniquitate iudi.respectu interlocutorię, vt in c.interposita. §.fi.j.de appel.scd̄m glo.nostrā.hic in versi.item cū agitur de iniquitate.sentit gloss.in l.consenta.C.qūo & quā.iud.& ratio est scd̄m do.Anto.hic: quia sicut in cognitione incidentis vel emergētis q̄onis,& sententia super illis lata non exigit lit conte. vt dixi i duabus præcedentibus fal.ita nec hic.& vide quod latius dixi de hoc in c.per tuas.j.de appel.quid autem si appel. à diffi.dicam fal.lxxix.

67 ¶†Septuagesimoprimò fal.in præcep.quod facit iudex in confessum,secundùm formā l.si debitori.ff.de iudic.scd̄m Bal.ibi: quia nō exigitur lit.contest.sed tu aduerte:qa hęc q.incidit in aliam q.vtrū per cōfessionē rei inducat lit.cōtesta.& sic sit necessaria sententia,& quando.ad qd̄ vide quod dixi in c.j.de lit. contest.arti.viij.q.xij.

68 ¶†Septuagesimoscd̄ò fal.in tertio cōparente pro suo interesse post lit.contesta.quia cū tali nō est lis contesta.nam tertius cōparens pro suo interesse,debet assumere causam in eo statu in quo est,vt c.ñ.vt lite pen.li.vj.tetigi s.tit.proxi.in rubr.in ij. prin.arti.prope fi.

69 ¶†Septuagesimotertiò fal.qñ reus cōuentus rei vendi.interrogatus,an possideat negat se possidere.& probat contra, propter q̄ possessio debet ab eo auferri:quia ab eo nō est necessaria li.contest.scd̄m Lap.alle.lxiij.in fi.simile dixi de lib.in c.j.s. de lib.obl.ar.fal.lvj.

70 ¶†Septuagesimoquartò fal.in snīa decreti:vt de se patet.& vide qd̄ dixi in c.j.de lib.ob.in v.ar.fal.lxviij.& qd̄ dixi s.fallen. lxix.qa talis est snīa interlo.itē qa est modici præiudicij.ad qd̄ facit s.fal.lxj.& qd̄ dixi fal.lxij.ver.non ob.quintum.

71 ¶†Septuagesimoquintò fallit in snīa secūdi decreti: & qa ista est interlocutoria:& ideo pōt ferri lit.cōte.licet sit maioris præiudicij q̄ restitutio in possessorio:q̄ tñ nō fit li.nō cōte.qa snīa illa restitutionis est diffi.quo ad pos.prin.deductā.et hoc tenet Io.An.do.me.& doct.cōiter c.cōsultationibus.s.de offi. dele. & vide qd̄ dixi s.fal.lxij.ver.non ob.sextum.

72 ¶†Septuagesimoseptimò fallit in sententijs censurę,scd̄m do. Ant.& do.me.hic.de qua materia latè dixi in c.perpēdimus.j. de sen.excō.arti.x.

73 ¶†Septuagesimooctauò fallit in sentētijs q̄ diffinitiuas snī as sequunt,scd̄m do.Ant.et do.me.hic:quia tales ex quo nō sunt diffinitiuę,sunt interlocutorię,facit qd̄ dixi s.fal.lxix.

74 ¶†Septuagesimononò fallit in causa appella.diffi. vt in c.per tuas.j.de appel.vbi Inn.dicit q̄ est speciale priuilegiū causę appel.q̄ non requiratur litis cōtest.ad idē l.fi.§.illud.C.de temp. appel.xxx.vel xl.an.in l.cùm notissimi.§.fi.& C.de his qui ad eccle.confu.in l.præsenti.tenet Hostien.in summa in titu.vt lite non contest.versi.item in causa appel.In contrarium tamen facit tex.in c.Raynaldus.j.de testa.ibi dum tex.dicit lite coram se legitimè cōtestata.& tex.in l.vna.C.ne liceat in vna causa tertiò prouo.dum text.dicit ibi,ante lit.contest.vnde glo.in versicu.contestata.in dicto c.Raynaldus.dicit q̄ quando proceditur contra præsentem in appel.diffi.necessaria est lit. contesta.secus si contra absentem fuit lis contesta.in principali.& idem tenet Iacob.de Areti.Cyn.Barto.& Angel.& cōmuniter Legistæ in d.l.j.C.ne lic.in vna.& Bartol.in l.ab hostibus.§.fina.ff. quibus ex cau.maio.& Ange.in d.l.fina.§.illud.C.de tempo. appellatio.& Bal in auth.qui semel.C.quomodo & quando iudex.columniij.versicu.adde quòd in causa appella.& domi.de Rota decisi.lix.in antiquis.sed ijdem domi.de Rota.decisi.viij. dicunt q̄ si lis non fuit contestata in causa principali debet cōtestari in causa appella.mouentur per tex.in d.c.per tuas.à contrario.Si verò fuit contesta.in causa princip.tunc si proceditur contra absentem contumaciter:non est necessaria litis contest. aliàs secus,per not.in d.l.j.C.ne lic.in vna.Sed prefati domi.de Rota decisio.ccj.in antiquis.dicunt q̄ si lis fuit contest.in causa princi.nō debet contestari in causa appel.& idem tenet decisi. cccxxx.in antiquis & clarius in nouis deci.dccxxxviij.& Archi.in c.ñ.de iuramen.calū.lib.vj.& traditur q̄ Clemens quartus ita mandauit seruari.& tenet do.Maria.hic.sed præfati do. de Rota decisi.ccxcvij.in nouis conclusionibus, videntur limitare prædicta q̄ procedant in appel.iudiciali.secus in extraiudiciali:quia cùm illa dicatur prouocatio ad causam exigitur litis contest.cuius defectus vitiat totum processum secundū eos, Sed Bal.in d.l.j.C.ne lice.in vna.dicit q̄ si partes processerunt de concordia lite non contest.valet iudiciū,per d.l.fin.§.illud. C.de tempo.appel.& ad prædicta vide quæ dixi in c.per tuas. j.de appella.

75 ¶†Octuagesimò fallit in causa nullitatis,scd̄m Gul.de Suz.in auth.at q semel.C.qūo & qñ iud.quia alias res posset trahi in infinitū.cōtra l.fratris.C.de trāsa.& l.fi.in prin.ff.p suo.& c.cū in multis de rescri.li.vj.qui em̄ opponit exceptionē nullitatis, statim debet illā probare si vult impedire executionē,vt l.iij.§. ibidē.ff.ad exhib.& l.ille à quo.§.si de testō.ff.ad Treb. & in l. is à quo.ff.vt in pos.leg.& latè p̄sequit Old.cōsi.xij.vbi post multa argu.pro & cōtra.videt finaliter cōcludere q̄ nō exigat lit.cōte.sicut nec exigit in cā ap.Sed Lap.& post eū zab.in cle. j.de reiudi.dicit q̄ si opponitur nullitas per modū except.nō debet lis contestari,secus si per modū actionis.Sed do.Ant.& post eū Io.de Imol.latius prosequit in d.c.per tuas. vbi distinguit q̄ aut deducitur nullitas per viam exceptionis:& nō erit necessaria litis contesta.quia tunc summariè proceditur,vt dicto §.ibidem.quod procedit etiā si opponatur contra executionem snīæ.voluit Bar.in l.iij.§.condēnatum.ff.de re.iudic.& ratio est:quia in exceptionibus non est fienda neces.lit.cōtest. de quo dixi s.fal.lxviij.aut nullitas inducitur in causa ap.dedu cendo in appel.iniustitiam principaliter:& nullitatem inciden ter quod fieri potest,vt habet in l.carmelia pia.ff.de iurepa.& not.in c.dilecti.per Inno.& Host.& dicit j.de appel.& per gl. in l.j.C.qñ prouo.non est neces.& tunc non exigitur litis contest.sicut in causa appel.de qua dixi in præcedenti fal. & si fiat litis cōte.in causa appel.illa sufficiet etiam pro nullitate quæ incidenter accessoriè reducta est per not.in regula accessoriū.de reg.iur.in vj.aut nullitas deducit princ.in iudicium: & tunc si est notoria non exigitur litis contesta.debet tamen pars vocari ad sententiā audiendā,per no.in c.ad nostram.j.de iureiur.el iij.aut nullitas non est notoria: & tunc requitur litis contesta. per nota.per c.fi.s.de offi.iudi.& quia sentētia sic lata sup nullitate habet vim diffinitiuæ,ad quā diffinitiuā non consueuit deueniri nisi lite cōtest.vt hic in rubro & nigro.& dixi s.in regula.quod intelligit do.Ant.quando procedit parte præsente. vbi autem proceditur contra absentem dicit non exigi cōtest. quia nihil petit apertè.facit quod no.in simili in auth.si omnes.

C.si vt

C.ſi vt ſe ab hære.abſti.& in auẽ.qui ſemel.C.quomo.& quando iudex .& ſequitur Ioan. de Imol. & vide quod dixi.s̃. fallen.xxiiij̃.

76 ¶†Octuageſimoprimò fal.ſi manu militari petatur ſententia mandari executioni.ad quod vide quod dixi in c.j.s̃.de lib.obl. arti.v.fal.xxij̃.

77 ¶†Octuageſimoſecundò fal.in omnibus caſibus,in quib⁹ nõ eſt neceſſarius libellus:& in quibus ratio concludit etiam in litis conteſta.nec ſit ratio contraria ad op.quòd non debeamus. idem dicitur lit.conteſta.omittenda.& vide qđ dixi.s̃.fal.xxij̃. & eſt aduertendum circa prædictas fal.quòd in omnibus prædictis fal.quandocunq; poteſt peruenire ad teſtium recep. vel ſententiam contra aliquem abſentẽ:iudex põt ſupplere de facto,et pquirere veritatem,inducẽdo teſtes pro abſente:& alias probationes procurando,& alia faciẽdo quæ feciſſet abſens, ſi præſens & diligens fuiſſet:vt in auẽ.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex. ibi dum dicitur,perquiſita veritate. & ibi not. Barto.facit text.& quod ibi no.ſecundũ verum intellectum,de quo ibi per Bar.in l.ampliorem.§.j.C.de appella.faciunt etiam not.in l.properandum.C.de iudi.& ex his,Deo duce,habes ordinatè & plenè,& ſatis clarè expeditum quartum principa.arti.materiæ noſtræ.¶Gloſ.ij̃.eſt ſatis clara:& de materia ſua dixi.s̃.fal.lx.& ſequen.¶Gl.ſuperver.ciuiliter.quærit,quare tex. noſter dicit,cùm ciuiliter eſt agen & ſol. in fin.glo.dic vt dixi s̃.fal.primo verſic.l.item prædicta fallentia limitatur.¶Gloſſa. ſuper verſicu. ſubtrahatur. fortificat tex. deinde ſentit.q.quid ſi non timetur de morte,nec de abſentia diuturna: ſed timetur, ne teſtes propter morã obliuiſcanẽ,& varient fidem,& ſoluit. de qua materia dicvt latius dixi.s̃.fal.iij̃.¶Glo.ſuper verſi.timetur.ſentit contrarium,& ſol.In ea.gloſſ.ibi ca.ſignificauit.dicvt latius dixi.s̃.fal.iij̃.verſi.ſed contra prædictas fal.In ea.glo. ibi, non intelligũtur recepti lit.non conteſt.dic de hoc vt dixi.s̃.fal len.iij̃.verſi.poſtremò quæro.¶Gloſſa ſuper ver.conuẽta.quærit,& ſoluit in fine.dic vt dixi s̃.fal.j.prope prin.¶Glo.ſuper ver.annum.quærit,vtrum iſte annus,de quo in text.ſit continu⁹ ita q; currat etiã diebus feriatis,& non obſtante impedimento:an verò ſit vtilis,& ſol.In fin.glo.dic vt dixi.s̃.fal.iij̃.verſi.ij̃. requiritur.ibi,primo quæro.¶Glo.ſuper ver.non valeant.quærit,ad cuius damnum annulenẽ atteſtatiões:ſi non ſeruetur qđ dicitur in tex.& ſol.in fi.glo.dic vt dixi.s̃.fal.iij̃.ver.ſecũdo exigitur.ibi,ſecundò quæro.¶Glo.ſuper ver.fraudem. quærit, qd iuris ſi non facta denò ciatione vel cõuentione intra annũ ſecũdùm qđ exigit tex.noſter,qui velit ꝓbare,q; nõ fecerit in fraudem:an debeat admitti.& ſol.q; non.in fin.gloſſ.dic vt dixi.s̃. fal.iij̃.verſic.ſecundò requiritur. ibi,quarto quæro. ¶Gloſſ.ſuper ver.ad repellẽ.teſtes.quærit de intellectu literę,& ſol.exemplificando:deinde in ver.dicta verò illorum.ſubdit contrarium: & ſol.in fine.glo.dic & hanc gloſſ.ſequuntur Doct.& vide qđ dixi in glo.ſeq.¶Glo.ſuper verſicu.alię.quærit etiam de intellectu literæ,& ſol.& bene facit ad ea quæ dicit glo. præcedens vide qđ dixi s̃.fallentia iij̃.verſi.ij̃. requiritur.ibi ſeptimò q̃ro.

Porrò ſpe- In hoc.§.vſq; ad.§.ſunt & alij̃.excipiun
tur duo caſus alij̃:regula.& pinguius,excipiuntur:quia in eis procedi poteſt ad ſententiam.vt ſtatim dicam.& hoc dicit.Cùm agitur de matrimonio carnali vel ſpirituali,poſſunt contra contumacem,etiam lite non conteſtata teſtes recipi, & ſententia diffi.ferri.Si vero reus eſt abſens, ſed non contumaciter : in ſpirituali , ſi agitur de contracto matrimonio , ſtatur iuribus antiquis:ſi de contrahendo,expectabitur abſens per ſex menſes:vel arbitrio iudi.& procedetur etiã ad ſententiam:ſed in carnali non proceditur ad ſententiam,ſed expectatur abſens.hoc dicit. Et in tex.ibi aliud obſeruandum. dic.ſ.quantum dictum ſit in præceden.quia ibi dictum fuit non debere recipi teſtes lit.non conteſt.ſi non timetur de morte vel abſentia diuturna :in iſtis caſibus aliud eſt obſeruandũ . vel dic ſecm Vincen.q; reſpicit proximos caſus precedeñ.et põt intelligi aliud:ſcilicet,ratione perſonarum teſtium:qa hic recipiunẽ omnes:ibi non.Item aliud ratione perſonæ ipſius rei:qa hic requiritur contumacia rei . ibi,non.Item aliud ratione publicationis & durabilitatis : & ratione ſententiæ .Hic enim publicantur,& perpetuò durant:ibi non.Hic fertur demum ſententia lite non conte.ibi vero non fertur ſententia,niſi lite cõteſta. et in text.ibi,eccleſia.dic ſcilicet in primo caſu:cùm de electiõe & matrimonio ſpirituali agitur:ibi.præbeatur. dic ſcilicet in ſecũdo caſu cõiugij̃ carnalis:q; fornicatio vitãda eſt,ꝙvt.j.de ſponſa.c.de illis.ibi maximè dic,q; hæc dictio ſtat propriè:quia idẽ ſi alius gradus prohiberet matrimonium licet non ſit diuina lege prohibitum,ſecundùm Inn.& Hoſt.ibi.ſiue q; exemplificat ponẽdo tres modos cõtumaciæ:& ſecm modũ ponit ibi, quia.& tertium ibi,ſiue qđ.Itẽ ibi,ſi verò alter.dic ſcilicet cõtra quem agitur:& ibi,nihilò minus.dic,iſta litera vſq; ibi,Si verò, non erat olim in tex,ſed erat gl,Io.ſecm Io.An.et diuiditur in duas partes prin.primò decidit quid iuris qñ reus eſt abſens ꝓ contumaciã,ſecundò qñ eſt abſens ſiñe cõtumacia.ſecunda ibi, ſi verò.& iſta ſecũda ſubdiuidit in tres:quia primò tractat de matrimonio ſpirituali iam cõtracto.ſecũdò de cõtrahendo:ibi, q; ſi.tertiò de carnali:ibi,ſi autem.

78 ¶†No.j.q; ſpãles caſus obſeruari debẽt cauſaliter.i.in ſuis caſibus tãtũ,vt j.de deſpõ.impu.in c.literas.& tradit in c.s̃.de cõſt.

79 ¶†No.ij̃.q; ad hoc vt recedaẽ à cõibus regulis iuris,debet ſubeſſe aliqua ſpecialis cauſa,vt l.ius ſingulare.ff.de leg.j.& l.& ſi
a nihil facile.ff.de reg.iur.& ideo allegans ſpecialitatem [a] debet illam probare.ar.tex.noſtri.facit quod not.gl.in regula omnis diffinitio.ff.de regu.iuris.

80 ¶†No.iij̃.duos caſus ſpãles in quibus poteſt procedi ad teſtiũ recep.lit.nõ cõteſt.videlicet in cauſa matrimonij̃ ſpiritualis.de qua dic vt dixi s̃.in prin.fal.ix.x.& xj.& in cauſa matrimonij̃ carnalis.de qua dic vt dixi s̃.in prin.fal.vij̃.& ſeq.& no.hic rationes dictarũ fal.de quibus dixi in dictis fal.

81 ¶†No.iiij̃.q; abſentia prælati & mariti eſt valde periculoſa eccleſiæ & vxori:& ideo nõ poteſt prẽlatus ſe abſentare ſine cauſa,vt j.de cle.nõ reſi.per totũ,& vij̃.q.j.c.ſi quis in clerico.nec maritus, poteſt ſe abſentare ſine cõſenſu vxoris,vt not.xxxiij̃. a
q.v.c.manifeſtũ.& xxvij̃.q.ij̃.c.ſi tu abſtines.hinc dicim⁹ q; maritus nõ habet poteſtatẽ ſui corporis,ſed vxor,vt c.nõ debet.j. de cõſan.& affi.vide tñ caſum ſpecialiſsimũ in quo põt maritus ſe abſentare ſine licentia vxoris ſi emittit votũ in ſubſidiũ terræ ſanctæ.j.de voto.c.de mulcta.§.in tanta.

¶No.v.q; cauendũ eſt ne viro aut vxori fornicationis occaſio præbeatur.j.de ſpon.c.de illis.

82 ¶†No.vj.q; in his quæ ſunt grauis præiudicij̃ exigit vera cõtumacia:quę per tres modos concludit,vt hic.primò ſi perẽptoriè citatus nõ cõparuit.facit l.cõtumaciæ.ff.de re iudi.& xxiij̃. q.iij̃.c.de illicita.ſecũdò ſi ſeipſum occultat.tertiò ſi impedit ne citatio poſſit ad eũ peruenire.de qua materia dicã in ti.de dila. in materia citationum.& ti.de dolo & contu.

¶No.vij̃.plures differentias inter hunc §.& præcedentem.hic enim recipiunẽ omnes teſtes, & publicanẽ, & ferẽ diffinitiua, ſed non ibi,prout s̃.dixi apoſtillando tex.

¶No.vij̃.q; ad hoc vt poſſit perueniri ad ſnĩam in cauſa matrimoniali duo exiguntẽ.primò vera cõtumacia, ꝓut etiã requirit ad except.teſtiũ.ſcđò q; liqueat de cã altero ceſſante:etiã in matrimonio ſpirituali,vel carnali,nõ procedit ad ſententiam.

83 ¶No.ix.q; matrimoniũ ſpirituale & carnale iudicat à pari,qđ ꝓcedit quantũ ad iſtũ ver.ſi cõtumax apparuit & c.ſed in ãlij̃s caſibus poſtea ſequẽtibus in verſic.ſi verò.& verſ.q; ſi.& ver. ſi aũt iudicanẽ ab impari.de qua materia in c.tuę.j.de ſpon.

b ¶No.x.ver.ſi verò.q; poſt cõſenſum [b] præſtitum electioni inter eccleſiã,& quẽcunq; etiã inferiorem prẽlatũ,dicitur eſſe cõtractum matrimoniũ ſpirituale:hoc procedit largo modo.nam ſtrictè ſolũ de matrimonio ſpirituali inter epiſcopũ & eccleſiã ſuam,ipſe eſt ſponſus:& in ſignum ſolus defert annulũ.vt no. Ioan.An.in c.clericis.de vita & ho.cle.& vide quod no.in c.ne pro defectu.s̃.de elect.

84 ¶†No.xj.ex eodẽ verbo capiẽdo verbũ maximè.propriè,q; p ſolã electionẽ ſubſecuto cõſenſu electi:etiã ante cõfirmationẽ videt cõtractũ matrimoniũ ſpũale inter electũ & eccleſiã. Aduerte tñ:qa p ſolã electionẽ ante conſenſum prẽſtitũ p electũ, nihil dr̃ eſſe cõtractũ poſt cõſenſum præſtitũ ante cõfirmationẽ dicit initiatũ.vr̃ c.fi.s̃.de trãſla.p̃la.& vt innuit tex.in c.inter canonicos.s̃.de ele.poſt cõfirmationẽ verò,et ante cõſecrationẽ dicit ratũ:qa nõ põt diſſolui ex ſola volũtate electi,ſed poſtea p cõſecrationẽ dr̃ cõſummari,vt d.c.cũ inter canonicos.§.fi.et vide qđ no.in c.ij̃.s̃.de trãſ.p̃l.& p gl.in c.ſi electio.de ele.in vj.

85 ¶†No.xij̃.ex ver.q; ſi forſan.q; ſi electus eſt abſens,ſed nõ per contumaciã debet expectari per ſex menſes,vel arbitrio iudicis. Aduerte tñ:qa hodie ſeruandũ qđ habet in c.j. & c quã ſit. et c.cupiẽtes.de elect.li.vj.¶No.xiij̃.differentiã eſſe vtrũ agat de matrmonio ſpũali iã cõtracto vel cõtrahendo quo ad tẽps expectationis abſentis:qa primo caſu ſaluat tẽps à canonib⁹ põſixum.in ſecũdo verò caſu ſtatutũ eſt tẽpus ſex menſiũ:& ex cã arbitriũ.& de hoc hic in gl.ſup ver.in ſacris.¶No.xiiij̃.ex ver. ſi aũt.q; in cã matrimonij̃ carnalis nõ ꝓcedit cõtra abſentẽ nõ cõtumaciter.& rõ reddit in litera.ad qđ vide qđ dixi.s̃.fal.vij̃.

86 ¶†No.xv.ibi,alteruter.q; hic vir & vxor iudicanẽ à pari quo
87 ad id qđ hic dicit de expectãdo abſente.¶†No.xvj.q; captiui-

¶Allegans ſpãlitatẽ debet illã ꝓbare adde q; ſufficit allegare regulam cõem ꝓ fundamẽto intentionis & qui adducit fallẽtiã debet illam ꝓbare.ita late examinat Iaſon in l.ij̃.in.v.colũ.ff.ſi quis in ius voc non ierit.

b ¶Inter electũ ergo & ſuã eccleſiã ſpũale cõiugiũ iã cõtractũ eſt vt dicit text.in c.inter corpalia.in prin. de tranſla. præla.

tas & ęgritudo excuſant à vera cõtumacia.ad primũ facit xxx iiij.q.ij.cùm per bellicam.ad ſcd̃m facit ff.de re iudic.l.quæſitũ. & ſ.de procu.c.ij.dicit tñ hic do.me.ꝙ iſte tex.loquit̃ qñ citatio non peruenit ad abſentem.Item qñ ignoratur an impedimentũ ſit tẽporale,an perpetuũ:& an culpa ſua inciderit impedimentum.quibus conſideratis qñꝙ compelleretur abſens, & impeditus conſtituere ꝓcuratorem.de quo traditur in c.ij.ſ.de procu.& c.cùm dilecti.j.de do.et cõtu.& ibi ego dicam de hac materia vel in illo ti.¶ No.xvij.ꝙ etiã cauſa abſentiæ voluntariæ qñꝙ excuſat:& habetur pro legitima,vt quãtum ad terminos noſtros.pone exemplũ:qa fuit ad nundinas,vel ad ſtudiũ, vel ad viſitandũ infirmos,vel vltra mare iuit.de qua materia in d.c.ij.ego verò latè dicam in tit.de dolo & contu.

88 ¶†Vltimò no.ꝙ licet quis non debeat priuari ſine culpa iure ſuo:tñ hoc procedit ſi etiam non adeſſet aliqua cauſa,ſed cum cauſa poteſt etiam ſine culpa ſua priuari.& ad quod vide plures caſus in c.antiqua.de priuile.& quod tradit̃ in c.ij.de cõſti. & Hoſtien.in ſumma in ti.de pœ.§.quæ & quibus.ver.eſt autem pœna. & quod dixi in c.pe.de pœ.in vltimo not.

¶Gloſſ.j.ſuper ver.electi.intelligit prin.iſtius §.de electio non confirmato.& qui nondum conſenſit,nec apparet,quare glo. fuerit mota ad ſic dicendum:& ad reſtringendũ ſic tex.niſi forte hoc dixit,vt poneret differẽtiam inter prin.§.noſtri.& ver. ſi verò.et ver.qd̃ ſi.ſed dicit do.me.ꝙ certè hæc differentia nõ eſt bona.cùm ver.quòd ſi.loquatur de electione nuda ante cõſenſum.Item verſic.ſi verò.mutat caſum:& loquitur quando quis eſt abſens:non per contumaciam:& etiam ſentit ibi gloſſ. Hoſt.hic tenet ꝙ hoc princi.loquatur in electo confirmato & conſecrato,ſi agatur contra eum de fœdere matrimoniũ ſpirituali,vt ſi dicatur eum qui longo tempore poſſedit epiſcopatum à principio fuiſſe intruſum,vel per potentiam vel per ſymoniã.Si verò nõ negatur fœdus,ſed petitur deponi propter crimen,hoc caſu ꝯtũcunqꝫ conuentus eſſet contumax,non deberent teſtes recipi ſuper crimine : nec ferri ſententia lite non conteſt.ad quod vide quod dixi ſ.fal.xj.limitatione prima.& dicunt Inno.& Hoſt.hic quod prin.iſtius §.loquitur in electo confirmato & conſecrato.ſed contumace.ver.ſi verò.in cõfirmato abſente.ſed non contumace.ver.qd̃ ſi forſan.de nõ cõfirmato.do.me.hic ſimpliciter dicit tenendum ꝙ ex quo agit̃ de fœdere ſpirituali,& reus eſt contumax ſemper poteſt procedi ſcd̃m quod dicitur in prin.ſiue electio ſit cõfirmata,ſiue nõ: ſiue ſimus poſt conſenſum præſtitum,ſiue ante:quia ratio litę fundatur ſuper contumacia & læſione ratione moræ in ſpiritualibus & tẽporalibus ſemꝑ hic.& ꝓbat̃ in ver.ſi verò.q venit aduerſatiuè ad præcedẽtia:& tñ verſi.ſequens loquitur tam de electione nuda ꝙ confirmata:ergo eodem modo debet intelligi princi.data abſentis contumacia:& ideo textus in hoc princip.dum loquitur de electo,& electione ſimpliciter loquitur:& ſimpliciter & generaliter debet intelligi,ſed nõ data cõtumacia,ſed ſola abſentia aliter diſtinguitur.hæc tamen diſtinctio procedebat hoc tẽpore,ſed hodie ſimpliciter procedit̃ ad teſtium receptionẽ & ſentẽtiã:etiam nulla data contumacia,vt cle.ij.de iudi.qd̃ qualiter intelligendũ,dic vt dixi ſ.in prin.fal. ix.& x.& latè in xj.¶ Glo.ſuper ver.electione.in princip.quę rit qualiter poſsit de electione exemplificando.deinde in ver. & licet.ſentit q.vtrum in prouiſiõe aliarum eccleſiarũ habeat diſpoſitio tex.noſtri.ſol.ꝙ ſic.in fi.gl.dic de prędictis q.vt latè dictum fuit ſ.in prin.in xj.fal.¶ Gloſſ.ſuper verſi.huiuſmodi. ſentit cõtrariũ de ſuperfluitate.& illud fatet̃ gl.dic ſimile lxix. di.c.ſi.xj.q.iij.c.volumus.vel dic ſcd̃m Hoſt.& Io.An.ꝙ illud tũc reſpicit finem.§.& iſti illatiui contumacem.de qua ſequit̃. quaſi velit litera ꝙ tunc procedendum eſt ad recep.teſtium,& diffinitiuã cũ agitur de matrimonio ſpirituali vel carnali:nõ tñ ſemper,ſed in hmõi caſibus quando datur contumacia.

¶Glo.ſup ver.ſiue qa impedit.quęrit,an ille qui ſe occultat ne poſsit citari,vel impedit ne citatio ad eum poſsit peruenire,habeat̃ pro citato.ſol.ꝙ ſic.requirit̃ tamẽ ꝙ denũciatio fiat publicè ad domum ſuam vel eccleſiã,ſed Io.And.hic dicit ꝙ hoc caſu cùm domicilium vel locus citãdi liberè & utè nõ poſsit adiri,ſufficit ꝙ citatio fiat authoritate apoſtolica in palatio papali,vel audientia literarũ:ipſo tamen papa ſpecialiter & ex certa ſcienria hoc mandãte:& poſtea affigatur ianuis maioris eccleſiæ,vbi Papa agit cum curia ſua:& tunc talis citatio arctat citatum,ac ſi citatio perſonaliter ad eum veniſſet:etiã ſi fiat extra dies ſolẽnes quibus papa generales proceſſus facere cõſuetuit.h.d.pater.in extrauagan.Boni.quæ incip.rem non nouã. quæ moderata fuit per Clemẽ.in cle.j.de iudi.ſed hic dicit do. me.aduertendũ eſſe ꝙ hoc dictũ procedit in Papa:& ꝙ tunc ſpecialiter procederet qñ non conſtaret ꝙ citandus ſe occultat,vel malitioſè impedit ne citatio ad eum deueniat,ſed ſi alterum conſtaret dicit hanc citationem in inferiori iudi.non fore neceſſariam:quia tunc talis incõtinenti habet̃ pro citato, vt voluit hic glo.in prin.& eſt hic tex.valde no.qa tex.noſter parificat peremptorium:& iſtos alios duos caſus . & idem tenet Inn.facit text.in l.j.§.ſed ariſto.& quod no.Bar.ff.quod vi aut clam.& ſubdit do.meus quòd impedimentum probatur ſi aliquis amicus vel conſanguineus citandi impediat, vt probatur in ſimili in c.conſtitutus.de teſtib.& tradit Barto.in prælleg. l.j.§.fina.& ſubdit etiam quòd quia difficile eſt probare huiuſ modi impedimẽta:quòd vtile & cautum eſſet obſeruare quod traditur per gloſſ.in clemen.cauſam.de elect.& ibi dixi.& no. ſingul.ex iſta gloſſ.quòd vbi clericus eſt citãdus,ſufficit quòd citatio fiat ad domum vel ad eccleſiam.quod tamen declara,vt traditur in c.cauſam.j.de dolo & contu.& dixi in d.clementi. cauſam.prælle.dicam latè vel in ti.de dila.vel in tit.de dolo & contu.Et aduerte:quia do.Ant.hic dicit ꝙ non requirit̃ peremptoria citatio,per cle.ſæpe.de ver.ſig.iuncta glo.in ver.citationem.& iuncta cle.ij.de iudi.poſtea ſubdit ꝙ fortè illud ſeruabitur qñ procedit̃ contra preſentẽ,ne in hoc corrigat̃ tex.noſter. do.me.dicit ꝙ hodie vnica citatio ſufficit in iſtis cauſis , etiam in caſu iſtius c.quod etiam clarè ſentit glo.prælle.dũ alle.hoc c.pro iure antiquo quãtũ ad hoc,vnde tam in prin.cauſæ ꝙ ad ſnĩam,ſufficit hodie vnica citatio,vt d.cle.ſepe.iuncta cle.ij.de iudi.de qua materia dicam in ti.de dila.¶ Gloſſ.ſuper verſicu.
a maximè.[a]quærit qualiter intelligatur hoc verbũ:& rñdet dupliciter.In ea.gl.ibi,propriè.dic hoc cõparatiuè:qa cõparatiuũ preſupponit poſitiuũ:ideo hoc dicto idem dicitur ponere in alio caſu:& ſic eſt ſenſus ꝙ text.noſter habet locũ, ſiue electio ſit cõfirmata, ſiue nõ,ſed maximè ſi ſit cõfirmata.ex quo infertur ꝙ etiam ante confirmationẽ matrimoniũ ſpirituale dicitur contractũ:præſtito tñ conſenſu,vt dixi ſ.in xj.no.& iſte intellectus cõiter tenet̃:& ſic not.ex gloſſ.ꝙ dictio maximè,in ſuo ꝓprio ſignificato ſtat cõparatiuè.ad idem tex.iuncta gl.& per Inn.& Io.An.& doc.in c.ad abolendã.ſ.de fil.præſby.& c.auditis.& c.cùm vintoniẽſis.iũcta glo.ſ.de ele.& c.fi.ſ.de poſtu. & c.j.j.de dila.& c.ad hoc.in fi.j.de appel.& c.j.§.quod etiã.j. vt ec.be.& c.ſponſam.j.de ſpon.& c.ſacra.j.de ſentẽ.excõ.& c.cùm olim.iuncta glo.j.de teſti.& c.j.iuncta gl.de renun.li.vj. & in c.ij.in fi.j.de diuor.& eſt tex.in l.j.iuncta gl.C.de reſcin. vendi.& C.de re mili.l.qui ſtatus.lib.xij.& C.de defen.ciui.in l.prouinciarum.ff.de do.inter virum & vxo.l.ſi quis pro vxore.& ſic hæc dictio propriè ſumpta ſtat incluſiuè:& idẽ incidit in ſenſu contrario ſeu omiſſo,vt dictis iuribus.& per gl.in ver. maximè.C.de nouo codi.cõpo.quandoqꝫ hæc dictio ſtat pro tantũ.vt hic dicit glo.ſecundù alium intellectum qui communiter non tenetur:& ſic tũc talis dictio ſuperabundat perinde, ac ſi non eſſet poſita.ad idem c.cùm contingat.iuncta glo.j.de foro compe.& c.j.j.de eo qui duxit in matri.quam pol.& xij. diſt.c.illud.xviij.diſtin.c.peruenit.xj.q.iij.c.ſi quis E piſcopus damnatur.xvj.q.iij.c.per ſingulas.C.de teſta.ma.l.cùm autem. §.ſinautem.ff.de noxa.in l.ſi ſeruus depoſitus.ff.de nego.geſt. l.actio.ff.ſi quis omiſſ. cauſa teſta.l.ij.ff.de noua.l.ſi.ff.de ferijs. in l.in oratione.& ff.ſolu.matri.l.ſed & ſi.ſecundũ vnum intellectum.& j.de cõuer.coniuga.c.chariſsimus.in auc̃.de manda. prin.§.ſi tibi.& in auc̃.de iud.in prin.& in auc̃.de teſti. §.ſancimus.Qualiter autem cognoſci poſsit,vtrum ſtet comparatiuè, & ſic implicet:an verò ſtet pro tantùm,ſeu taxatiuè: et ſic ſuperabundat gloſſ.in l.quòd ſi minor.§.reſtituto. ff.de minori. vult ꝙ aduerbium maximè,ſumatur propriè et aduerbialiter, dicens quòd idem ius intelligitur eſſe in alio caſu,ſed cum minori ratione:& idem ſentit glo.in l.illud.in gl.ſuper verb.æſtimari.ff.ad l.Aql.et not.in l.ij.ff.arbo.fur.ceſ.& ſic procedũt iura primò loco allegata:niſi per illam l.talis dictio ſuperabundaret,ſed quando dicatur ſuperabundare non declarat.ſed Cynus in l.j.C.de reſcin.ven.ſenſit ꝙ aut ſenſus implicitus nõ eſt iuri contrarius, & ponitur comparatiuè:& ſic implicat: & ſic procedant priora iura.aut eſt iuri cõtrarius:& tunc ſuperabũdat.Idem tenet Henricus bohic in c.vniuerſitatis.i.de ſententexcom.ſed Iaco.de Bel.in authen.de fide inſtrumẽ.§.oporter. colum.vj.diſtinguit ꝙ aut dictio maximè,coniungitur in oratione cum verbis denotantibus orationem,ſeu cauſam finalẽ: et tunc ſuperabundat.aut coniungitur cum verbis denotantibus cauſam impulſiuam:& hoc cõſtat:aut ſaltem eſt dubium: et tunc ſtat implicatiuè.et hanc opi.ſequitur Ioan. And.domi. Anto.Henricus bohic in d.c.ad abolendam.et idem tenet Zaba.in c.ij.ſ.de ſum.tri.in xix.no.Ego verò arbitror diſtinguendum,quòd aut diſpoſitio in qua ponitur aduerbium,maximè, habet eandem rationem in caſu non expreſſo,ſeu implicito:et tunc

a ¶Aduerbiũ maximè,mõ implicatiuè, mõ taxatiuè ponitur. & de eo hic habes melius ꝯ alibi qñvno,et qñ altero mõ ponat̃ . & qñꝙ etiã prius multũ.Car. in cle.j.de renun. adde Flo.de ſancto Petro in l.illud.ff.ad l. Aquil,

tunc ſtat propriè & implicatiuè: etiam ſi ſit noua diſpoſitio & correctiua. moueor: quia hoc eſt proprium ſignificatum ipſius dictionis: & ſic ex proprio ſignificato includit caſum implicitum per vim cõprehenſiuã: nõ per tacitam interpretationem, aut per rationem extenſiuam: quare cùm concurrant verba & mens: quia eadem ſit ratio: & longè fortius ſi maior eſſet ratio in caſu nõ expreſſo cõprehenderetur caſus nõ expreſſus, licet tunc videatur eſſe inepta locutio, per ea quæ ſ. dixi, & j. dicã. facit no. in materia extenſionis & interpretationis nouorũ ſtatutorum & nouarum conſtitutionum. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolu. mat. & notatorum per gloſſ. in l. ſi poſtq̃. de elect. li. vj. Aut ratio non eſt eadem & æquè potes in caſu implicito, prout videtur eſſe ipſius aduerbij, maximè proprietas, vt no. glo. in l. q̃ ſi minor. §. reſtitutio. ff. de min. & hoc caſu ſubdiſtingue quòd aut diſpoſitio in qua ponitur hoc aduerbium, maximè. non habet in ſenſu contrario iuris diſpoſitionem in contrarium: ita q̃ propriè intelligendo: & ſic incluſiuè, non reſultat abſonus intellectus, nec iuriũ correctio: & hoc caſu ſtat propriè cõparatiuè, & implicatiuè: & ita procedũt iura primo loco allegata. aut in caſu implicito habet expreſſam diſpoſitionem in cõtrariũ: & tunc nõ ſumitur propriè, ſed ſuperabundat, & ponitur pro tantũ: & ita procedũt iura ſecundo loco alleg. & ratio differentiæ inter hunc caſum & primũ apparet manifeſta: quia primo caſu identitas & æqualitas rationis: & proprium ſignificatum ipſius aduerbij qd̃ eſt includere operãtur illum effectum, ſed in ſecundo caſu ratio nõ eſt eadem in caſu incluſo. vnde ne ex maioritate rationis reſultet iurium correctio: dictio ſtat taxatiuè: & ſuperabundat: & propter dictam rationẽ, vt euitetur iurium correctio q̃ñq̃ prædicta dictio ſubauditur: & ſuppleꝛ ad tex. vt eſt tex. iunctis no. per Hoſt. & Ioan. And. ſuper verſic. neceſsitas. in c. tuæ. ſ. de procura. & ibi per docto. & not. gloſſ. penult. Inno. Hoſt. Ioan. And. & Ioan. de Imol. in c. ñ. j. de his quę fi. à præla. tex. in c. in literis. & quod ibi dicit Ioan. And. ſuper verſicul. ſeptennium. j. de teſtibus. & text. in c. illud. iunctis dictis Tan. Hoſt. Vincen. & Ioan. Andr. j. de exceſſ. præla. & c. tua. & c. quęrelam. ſ. de iureiuran. in c. peruenit. j. de fide iuſſo. ff. de dona. cauſa. l. ſi aliquis. ff. de ĩiur. l. quod ſenatus. & l. non ſolùm. §. proculus. ff. de in integrum reſtitut. l. ſcio. ff. de muner. & hono. l. ñ. §. ſi duo. C. de euictio. & l. qui rem. facit in ſimili ſ. de officio delega. c. paſtoralis. & ſ. de offic. ordin. capit. quòd ſedes. & ex prędictis habes nota de ſignificato aduerbij, maximè.

89 ¶ Sed circa prędicta quæro nunc de dictione præſertim. ſolu. ego arbitror de ea diceñ. prout dictum fuit de aduerbio maximè. qa hęc aduerbia ſynonima ſunt: vnde præſertim quandoq̃ ponitur cõparatiuè, pro maximè, vt no. gl. in ver. præſertim. & Ioan. de Imo. in c. cùm apoſtolica. de his quæ fiunt à pręla. & tunc ſtat propriè: & ſic implicatiuè, ſcd̃m Io. And. & doc. in c. pe. & auditis. de præſcr. xxvij. q. ñ. c. multũ. ſcd̃m vnum intellectum. de quo per Innocen. & Ioan. And. & docto. ibi in verſi. præſertim. text. iuncta gloſſ. fina. in c. ex literis. el ñ. de homi. & c. ſicut olim. j. de accuſatio. & ibi dixi in tertio notabili poſt Ioan. Andr. & c. per tuas. el ñ. de ſymo. in glo. præſertim. & gloſ. an

in fi.glo.dic an & quando ſit neceſſe ꝙ quis citetur perſonaliter,vel ſufficiat citatio ad domũ, vel requiratur peremptoria. traditur per do.me.in c.cauſam.ĩ.de do.& cõtu.& Bar.in l.iiĩ. ff.de dã.infect.& per Bal.in l.iĩ.C.qũo & qñ iudex.dixi latè in cle.cauſam.de elec.ſed latius dicã ĩ.in ti.de dila.

¶ Glo.ſuper verb.præiudicari.oppo.videtur enim quòd imò poſsit procedi in abſentia coniugis:etiam non verè contumacis,vt cap.perlatum.ĩ.qui fil.ſint legiti.& c.j.ĩ.qui ma. accuſa. poſſ.gloſſ.dat ſolut.& ſecunda eſt melior,videlicet quòd ſi cõtumax eſt abſens culpa ſua,vt in caſu c. primi .tunc proceditur in abſentia.ſecus ſi ſine culpa,vt hic. Hoſtien.verò dicit ꝙ incontinenti data abſentia non poteſt procedi, vt hic, ſed lapſo anno contra talem poteſt procedi ex cauſa,adhibita tamẽ diligentia,de qua in dicto cap.perlatum.quod innuit iſta litera ibi dum dicit,vt de facili, vel in breui citari non poſsit &c.Innocen.verò in c.fin.ĩ.de eo qui mit.in poſſ.dicit ꝙ in d.c.j.perlatum.& d.c.j.maritus malitioſè aberat:quia preſumitur quia tenebatur adeſſe cum vxore & nõ erat:ideo ſufficit citatio facta ad domũ.licet agatur de graui preiudicio.do.Anto.hic ſequitur vltimam ſolu.huius glo.quia ſufficit culpabilis abſentia:maximè quando trahit originem de dolo vel delicto,ne delictũ præſtet immunitatẽ:& in dubio,alio nõ apparẽte,abſentia præſumitur malitioſa:ſi vxor ignorat vbi vir ſit,vt dicit Inno.in d.c.fi.& c.ex tuæ.ĩ.de cleri.non reſi.do.me . dicit primũ aduertendũ eſſe ꝙ tex.iſte apertè probat ſol.Hoſt.cùm apertè velit coniugẽ expectandũ,donec de ipſius obitu veriſimiliter preſumatur ꝙ non videtur conſideraſſe Hoſt.cùm dicat poſt annum procedendum.ſed contra dictum Inn.& domi.Anto. quòd ex ſola abſentia preſumatur malitia quæ ſufficit ad procedendum cõtra abſentem.fortiter obſtat iſte tex.hic enim nõ conſtabat quòd vir ex legitima cauſa ſe abſentaſſet:imò Papa vtitur verbo forſan.& ſic præſumitur quo ad præcludendam facultatẽ procedendi contra abſentẽ pro ipſo abſente,vt ſ.aliquo iuſto vel neceſſario impedimẽto detineatur:& non quòd per malitiam abſit.vnde pro cõcordia do.meus hic diſtinguit quòd aut alter coniugum eſt abſens malitioſè,& hoc eſt certũ: & tunc ſine dubio poteſt contra eum procedi,vt hic:& hoc tenent oẽs doc.aut vir,licet malitioſè nõ abſit:tamẽ abeſt culpa ſua,vt in caſu d.c.j.ĩ.qui ma.accu.vel ſimili:& hoc conſtat:tũc etiam poteſt procedi contra eum,ſed primò debet fieri diligẽs inquiſitio ſi reperiri põt,vt ibi:& hoc caſu ſufficit abſentia culpoſa,licet non malicioſa.& hoc vult gl.noſtra.facit tex.noſter à contrario ibi,cauſa ſine culpa.& tenet etiam Hoſtien. ſuper tex.nec ob.tex.dum dicit,ſed nõ malitioſa:quia debet intelligi & ſuppleri,nec culpoſa,vt patet per præcedẽtia.& d.c.j.aut eſt abſens,& ignoratur an teneatur ſua culpa aut malitia,vel ali quo legitimo impedimento:& hoc caſu ſubdiſtinguit do.me. quia aut iſte vir ſe à prin.abſentauit ex cauſa legitima vel volũtaria:non tamen malitioſa,vel culpoſa,vt qa ad viſitandũ amicum vel iuit ad ad nũdinas,& adhuc nõ redĩt.nec ſcit vbi ſcit: & tunc quia prin.abſentię fuit ſine culpa,præſumi debet ꝙ aliquo iuſto impedimento detineatur:& ſic non debet cõtra eũ procedi:niſi veriſimiliter præſumatur de eius morte.& hũc putat verum intellectum.§.noſtri dicẽs quòd hoc primum colligitur ex verſi.ſi verò abſens fuerit.quaſi dicat,nõ culpoſè ſeu malitioſè.Item quia hoc clarè innuit litera in hoc verſ.dũ dicit ꝙ etiam ſine culpa ſit abſens:ſi verò non apparet de legitimo impedimento à princi.non poſſet dici abſens ſine culpa:cùm teneatur adeſſe:& cum vxore reſidere,vt dicit Inn.nec obſt.ꝙ tex.noſter vtatur verbo,forſitan.qa illud refert ad impedimentum quo poterat tunc detineri:qa de præſenti nõ ſumus certi, ſed de ipſo prin.ſatis erat certitudo ꝙ ſine culpa ſe abſentaret. & ꝓ hoc tollit omnis cõtrarietas,& aperit intellectus multorũ iuriũ:& eſt ipſa veritas,ſcđm do.meũ,& ſatis mihi placet.ꝓdicta tñ procedũt inter abſentes de matrimonio iam contracto. quid autem de ſponſalibus & matrimonio contrahendo, dicẽdum vt legitur & no.in c.de illis.ĩ.de ſpon.¶ Gloſ.ſuper ver. poſſet opponi.ſentit contrarium ꝙ magis declarant docto. ſic opponendo.videt em ꝙ ſicut procedit contra contumacẽ lite non conte.ita & contra non contumacem deberet procedi:nã cauſa procedendi contra contumacem videt eſſe propter periculũ fornicationis.vt hic in prin.§.porrò.quæ cauſa ſubeſt, & ceſſante contumacia:ergo idem ius ſeruandum,vt in ca.ñ.ĩ.de confir.vti,vel inuti.& c.tranſlator.s.de conſti.Sol.ſcđm Hoſt. & doc.cauſa diſpoſitionis quando proceditur contra abſentẽ contumacem,non eſt ſola cauſa fornicationis,ſed etiam cauſa contumaciæ.vnde hic duo operantur prædictam ſpecialitatẽ, quòd procedi poteſt contra abſentem quare ſi deficit alterum videlicet contumacia:deficit etiam diſpoſitio:& ſic not.ꝙ vbi ad aliquẽ effectũ cõcurrũt duæ cauſæ finales[a] ſimul iunctæ ceſſante altera,nõ inducit ille effectus.ad quod facit tex. optimus inſt.de nup.§.affinitatis.dixi latè in c.cùm ceſſante.ĩ.de appel.

¶ Glo.ſuper ver.multi caſus.enumerat plures caſus in quibus alter coniugum etiam abſqꝫ aliqua ſua culpa,cogitur cõtineri: & bene dicit.dic vt in ea.

Sunt & alii. In hoc §.excipiunt duo alĩ caſus à regula poſita in rubr.& in prin.text.noſtri.& ita poteſt ſummari.ad perpetuam rei memoriã, vel cùm agitur per viã inquiſitionis lite nõ conteſtata,poſſunt teſtes recipi & publicari.hoc dicit vſqꝫ ad §.in alĩs.

90 ¶†Nota primò primam partẽ ſummari ꝙ ad perpetuã rei memoriam etiã lite non conteſtata poſſunt teſtes recipi & publicari:de quo dixi & remiſi ſ.in prin.in iiĩ.art.fal.v.

91 ¶†Nota ſecundò ſecundam partem ſummariĩ ꝙ etiam in cauſa inquiſitionis poſſunt teſtes recipi lite non conteſt.vnde generaliter cùm imminet exceſſuum inquiſitio qualitercunqꝫ de iſtis exceſsibus inquiratur locũ habet diſpoſitio iſtius c. vnde dicit hic Inn.not.ꝙ ſub hoc nomine exceſſuum comprehenditur etiam inquiſitio quæ fieret ſuper iuribus alicuius eccleſiæ, quæ iniuſtè occupata aut detenta dicerentur,per not.in c.cùm olim.ĩ.de teſti.& ĩ.q.vñ.c.qua propter.& c.ſeq.ĩ.de ſymo.c. licet hely.tetigi ſ.fallẽ.xĩ.& remiſi ad ea quæ latè dixi in c.qualiter.el ñ.ĩ.de accu.arti.xj.q.lxxx.

92 ¶†Nota tertiò qñ teſtes recipiunt ad perpetuam rei memoriã ex parte rei recipiunt indifferenter nõ ſolũ ſenes,ſed valitudinariĩ,aut lõgo tpe abſuturi,ſed etiam iuuenes:& poſſunt incõtinenti publicari.tetigi ſ.in prin.in iiĩ.arti.fal.v.& remiſi.

¶ Glo.ſuper ver.inquiſitionis.quærit de intellectu text.& ſol. in fi.glo.dic:vult ergo gloſſ.ꝙ §.iſte debeat intelligi quando is contra quem fit inquiſitio eſt abſens per contumaciam: quaſi velit quòd ſi præſens eſſet deberet litem conteſtari.pro quo facit c.cùm dilectus.ĩ.de purg.cano.& c.cùm I.& A.de re iudic. Hoſtien.dicit quòd ſi nemine impetrante inquiritur de exceſſibus alicuius planũ eſt quòd hic dicitur quòd nõ eſt fienda litis conteſtatio.Secus ſi per modum quærelæ inquiſitio impetretur.& remittit in c.cùm dilectus.ſed do.meus hic dicit quòd putat glo.bene dicere, vt etiam aliquo proſequente poſſet in cauſa inquiſitionis,lite non conteſtata contra cõtumacẽ.& idẽ tenet glo.in d.c.cùm I.& A.& ſentiunt ibi Pe.& Abb.facit ꝙ vbi etiam ſpecialis promotor non petitur à parte,ſed tantùm concluditur iudici,ſed tu dic vt latè dixi in c.qualiter.el ñ.ĩ.de accu.in xj.princi.artic.lxxx.q.

¶ Glo.ſuper ver.publicatio.quærit qñ habeat locũ receptio teſtiũ ad perpetuã rei memoriã.& ſoluit.de qua tetigi & remiſi ſ.in iiĩ.art.fal.v.deinde gl.ponit quaſdã differẽtias inter hãc receptionẽ ad perpetuã rei memoriã: & illam de qua in prin.huius decre.ad quod vide quod dixi ſ.in iiĩ.prin.ar.fal.iĩ.ver.ſed contra prædictas.iĩ.fallen.

In aliis. Hæc eſt ſecunda principalis pars huius decretalis in qua compilator poſita regula in princi. excipit ſex caſus in quibus procedi poteſt ad teſtiũ receptionem:& ad ſententiam quandoqꝫ etiam lite non conteſtata:nũc verò in hoc §.redit ad regulam ſecundùm quam lite conteſtata non poteſt procedi:nec ad ſententiam.nec ad teſtium receptionem:ideo dic:in alĩs verò caſibus,& quia tunc non poteſt procedi nec ad ſententententiã,nec ad teſtium receptionẽ:prouidet de remedĩs quibus vti poteſt actor cõtra reum contumacem.& primò ponit quo remedio ſuccurratur in actione reali actori quando conuentus poſsidet nomine ſuo.ſecundò,quãdo poſsidet nomine alieno.ibi,quòd ſi ſuper.tertiò prouidet in actione perſonali.ibi,ſi autem.& q̃uis do.meus legat ſimul omnes dictas partes:tamen ego legã diſtinctè.& in prima parte ſummariĩ hoc dicit.Si reus lite non conteſt.eſt contumax,& agitur reali:mittitur actor in poſ.rei petitæ cauſa cuſtodię:quã tamem reus veniens intra annum recuperat ſi offerat cautionẽ de ſtando iuri,et reſtituat expenſas.poſt annũ verò nõ auditur his non ſeruatis intra annũ,niſi ſup ꝓprietate.hoc dicit vſqꝫ ad §.ꝙ ſi ſuper.et in tex.ibi,ſi reali.ſupple qua quis conueniẽt nomine proprio,et eſt cõtumax,et ibi, defenſione.i.impugnatione.fit em de poſſeſſore petitor.ſimile viĩ.di.c.quo iure.

93 ¶†Nota primò modum procedendi contra reum contumacẽ in actione reali:quia fit miſ.in poſ.rei petitæ cauſa cuſtodiæ.et iſtius miſsionis finis et effectus, vt reus tædio affectus veniat reſponſurus.

¶ Nota ſecundò quòd volens recuperare dictam poſſeſsionẽ debet comparere intra annum.et ipſam contumaciam purgare:& expenſas reficere:et cautionem præſtare,et annus incipit à die factæ miſsiõis,ſcđm Ægi.ſed Io.And,remittit ad no.ꝓ ſe in addi.Spec.in tit.de ñ.decre.§.videndum.verſi.hoc quoqꝫ.de qua materia latè dicã in ti.de eo q mit.in poſ.& prædicta procedunt

a ¶ Quãdo diſpoſitio fundat ſup duplici cã finali vna ceſſante &c. adde bonã gl.in l.ſi ventri.§.j.in ver.crede. ff.de priuil.cred.& Dec.in c.cũ ceſſante.j.col. a

ceduntin miſsione in poſſeſsionem,quæ ſit contra cõtumacẽ ſub forma ex cauſa prędicta.ſecus ſi fieret ob aliam cauſam:puta quia non ſoluebat, vel nolebat mandare ſententiã executioni,vel ob aliam cauſam manifeſtam:quia non audiretur volẽs ꝓbare,niſi prius ſatisfaceret,& adimpleret id propter qđ fuit facta miſsio,per tex.in c.ex parte.el j.de verb.ſigni.& l.ſi pecuniæ.vt in poſſ.le.& l.ſi finita.§.iul.ff.de dam.infec.& l.cõſentaneum.C.quomodo & qñ iud.de qua materia dicã in ti.de eo qui mit.in poſſ.cauſa rei ſer.

94 ¶†Nota tertiò ex prædictis & eſt tex.qui generaliter.loquitur ꝙ non ſolùm laicus,ſed etiam clericus recuperans poſſeſsionẽ tædialem,tenetur præſtare cautionem de iudicio ſiſti:hic enim vt dixi tex.generaliter loquitur:& à ſummo pontifice cõditus debet prin.cõprehendere clericos.ar.c.j.s̃.de cõſti.& expreſsè probatur in c.j.& ij,j.de eo qui mit.in poſſ.& ex hoc limitandus eſt tex.in auẽ.de ſan.epiſ.§.ſi quis autem pro pecuniaria.q ſimpliciter dicit clericos non teneri ad prẽſtandam cautionem de iudicio ſiſti.& idem no.gl.in l.cum clericis.C.de epi.& cle. & Spec.in ti.de ſatiſdã.§.j.& vide quod dixi in c.quod clericis. de foro competen.nam hoc procedit,niſi per eius contumaciã ſit deuentum ad miſsionem in poſſ.tũc enim:quia eſt orta præſumptio contra eum per regulam ſemel malus.de reg.iur.li.vj. tenebitur cauere,ſed tu dic de hac materia,vt dicam in tit.de eo qui mit.in poſ.vbi tractabo quis teneatur:& qualis debeat eſſe hęc cautio:& cui præſtari debeat,& quando.

95 ¶†Nota quartò effectum iſtius miſsionis in poſ.quia intra annum conſtituit miſſum cuſtodem duntaxat:& ſic non facit fructus ſuos,niſi iudex hoc decreuerit[a] ex nimia cõtumacia ipſius, vt l.Fulcinius.§.fi.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.& ibi per Bartol.ſed poſt annum efficitur verus & incõmutabilis poſſeſſor: & ipſi reo cõtumaci reſeruat dũtaxat ius ſuper proprietate,ſi qđ habet:& ſic fit de poſſeſſore petitor:& ipſius poſſeſsionis cõmodũ perdit:qđ maximũ eſt vt inſti.de interdi.§.cõmodum.j.de probat.c.ex literis.cũ ſi.hoc tamen caſu ad hoc vt poſsit agere de proprietate:non tenetur aliquas expenſas reſtituere: quia ſatis eſt ꝙ poſitionẽ omiſit:factus eſt de poſſeſſore petitor.facit c.at ſi clerici.de iud.ſcđm Vin.& ſequit Io.An.licet Hoſt. contra:in ſumma huius ti.§.j.ver.ſed quid in illo.de qua materia latius dicam in tit.de eo qui mit.in poſ.cau.rei ſer.

¶Vltimò no,ibi:prẽſtita ac exhibita.ꝙ hęc cautio debet præſtari,& ſatisfactio fieri à reo cõtumace ante ingreſſum iudicij: qa clauditur os contumaci,niſi hoc adimpleat actori.de quo ſtatim dicam in glo.ſuper ver.expenſarum.& latius dicam in tit. de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer. ¶Glo.ſuper ver.actione.ſentit q.quare tex.diſtinguat,an agatur reali vel perſonali. & reſpondet retinendo in fi.gl.dic ꝙ iſta eſt prima diuiſio. actionum quędã ſunt perſonales quędã reales,vt d.§.j.inſti.de act. ſed præter dictas ſpecies ſunt & alię plures.de quibus in d.l.& actio realis dicitur,quæ proſequitur rem:actio perſonalis quæ proſequitur perſonã.de quibus tetigi c.ij.de libel.obla.ar.xij. in v.q.princ.in iij.membro.& quædam etiam eſt actio miſta: qa pariter competit in rem & in perſonã,vt fami.herc.cõmuni diui.& finium regun.& quædam in re ſcripta.de qua dixi in d.iij.membro.& quędam etiam hipothecaria.inter quas reſpectu materiæ noſtræ eſt longa differentia,ſecundùm quod latiꝰ tractabo j.in ti.de eo qui mit.in poſſ. ¶Gloſſ.ſuper ver.tædio. quęrit:quia in tex.dicitur,vt tædio effectus veniat reſpõſurus, in quo erit iſtud tędium.gloſſ.reſpondet diſtinguendo,an fiat miſsio in reali,an in perſonali.in fi.gl.dic ex hac glo.primò colligi poteſt quòd miſſus in poſ.contra contumacem in reali expellit reum,& efficitur verus poſſeſſor:contra videt tenere gl. j.in ver.verus.et in ver.poſitionem.& in ver.conſtituetur poſſeſſor.vt cõcludit ꝙ ſecundùm Cano.efficitur cuſtos,nõ verus poſſeſſor.& vbiꝙ glo.tractans de hac materia hoc tenuit dñs meus nititur cõcordare quòd iſta gloſſ.loquatur de poſitione impropria quę pro detentatione accipitur.alię gloſ.de ꝓpria: & hoc procedit in reali,ſed in perſonali clarum eſt quod miſſus nõ conſequitur veram poſitionem.de quibus latius dicam in tit.de eo qui mit.in poſſ.Secundò not.ex glo.ꝙ reo venienti intra annum reſtituitur res cum fructibus:& ſic apertè ſentit ꝙ talis actor miſſus in poſſeſsionẽ in reali non lucratur fructus,ſed glo.in auẽ.de exhib.reis.§.ſi verò.ꝙ de conſuetudine miſſus lucratur fructus.ſed Barto.in l.ſi finita.§. Iulianus.ff.de dam.infect.& moder.aliter diſtinguntꝫ:ego latius dicam in tit. de eo qui mit.in poſſeſ.cauſa rei ſer.

¶Glo.ſuper ver.cautione.quærit qualis debet eſſe iſta cautio. & concludit quòd debeat eſſe ſufficiens.i.pignoratitia vel fide iuſſoria,alij verò dicũt ꝙ ſufficit iuratoria.ego latius dicam in dicto titu.de eo qui mit.in poſſeſ.cauſa rei ſeruan.

¶Glo.ſuper ver.expenſarũ.colligit reũ primò debere ſatisfacere de expenſis anteq̃ audiat̃ vel abſoluat̃.& vult hic Hoſt.ꝙ ſatisfactio fieri debeat ante ingreſſum iudicij.per l.ſancimus.allega.in gloſſ.in c.reprehenſibilis.j.de appel.nec credit locum habere quadrimeſtre tempus quod datur iudicatis,ſeu executioni rei iudicatæ.de quo in c.quærenti.s̃.de offic.delega.& intelligit Hoſt de expenſis factis tam ante miſsionẽ q̃ poſt.qđ limitat do.meus ſi contumacia eſſet manifeſta vel reus illam fateretur:aliàs aliter dicendum eſſet.de quo dicam latius in ti.de eo qui mit.in poſſ. ¶Gloſſ.ſuper verſi.poſitionem.colligit ex tex.contra opi.ſuam & ſol.dupliciter.in fi. dic vt ſtatim dicet̃ in glo.ſuper verſi.conſtituatur poſſeſſor.

¶Glo.ſuper verſi.offerre.ſentit quæſtionẽ,an ſufficit ſola oblatio cautionis.& ſol.ꝙ debet eſſe realis non verbalis:& deinde quærit quid agere debet reus veniens intra annum,ſi nõ poteſt cautionem præſtare.& ſol.& arguit j.in fin.glo.dic vt latius dicam j.de eo qui mit.in poſſ.cauſa rei ſeruan.

¶Glo.ſuper ver.verus.quęrit qualis ſit iſta poſſeſsio.& ſoluit in fi.gl.dic de hoc vt tetigi s̃.in ver.tędio.& vt dicetur in ſequẽ.

¶Glo.ſuper ver.conſtituetur.ſentit oppo.de cõtrarietate literæ.nam primò dicit reum venientem intra annum recuperare poſitionem ſuam.& per hoc innuit quòd eam perdidit: & ſic miſſus in poſitionem ex primo decreto in reali efficitur verus poſſeſſor,& tamen poſt modum in fine iſtius §. ſentit oppo. dum dicit, poſt annum miſſus conſtituitur verus poſſeſſor, & ſic innuit quòd antea non erat poſſeſſor.vnde circa ſolu.iſtius contrarij inſtat hæc gloſſ.& gloſſ.precedens.& glo.ſuper verſicu.poſſeſsionem.& gloſſ.ſuper verſicu.tædio.& hæc oppoſitio vera.ſolut.vt intelligas dependet à ſolut.illius quæſtionis, videlicet an ſtatim efficiatur verus[b] poſſeſſor,an verò poſt lapſum anni.& legiſtæ ſunt varij.Ioan.Mar. & Azo.tenuerunt quòd in reali ſtatim efficitur verus poſſeſſor.idem Specu.in titu.de ſecundo decreto.§.iam de effectu.verſicu.ſi verò.& ſecũdùm iſtam opinio.poteſt reſponderi ad iſtum text.quòd verè recuperat intra annum:quia eam perdiderat.& ad finem §.noſtri.vbi dicitur miſſum effici verum poſſeſ.demum poſt annũ debet intelligi.ſ.irrevocabilis,vt dicit gloſſ.quia prius poterat denotari per ſolutionem expenſarum: & præſtationem cautio intra annum.Sed Bulg.tenet contrariam ſententiam dicẽs quòd ſolùm poſt annum efficitur verus poſſeſſor.& hãc etiam quidam alij tenent.de quibus opi.per glo.& docto.in l.ſi quis emptionis.§.ſed & ſi quis.C.de prẽſcrip.xxx.an.& iſta eſt cõmunis opi.quã glo.hic tenet.& in c.contingit.j.de dolo.& cõtu.& vbiꝙ etiam tenent communiter Cano.& Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.vbi dicit ꝙ intra annum non facit fructus ſuos,ſed poſt annum:cùm tunc ſit verus poſſeſſor. & ſequuntur do.Ant.& do.meus per text.in c.j.& ij.j.de eo qui mit.in poſſ.& de hac latius tractabo in illo titu.

¶Deinde gl.noſtra ſuper verſi.ſed qualiter cõſtituit̃.ſentit q. vtrũ ad hoc vt elapſo anno efficiat̃ verus poſ.exigat̃ ſcđm decretũ.glo.cõcludit ꝙ non:ſed ſolus tranſcurſus anni cõſtituat miſſum verum & incõmutabilẽ poſſeſſorẽ.& iſta eſt cõmunis opi.cano.& legiſtarũ quæ probatur hic & in c.paſtoralis.s̃.de offi.ordi. & tenet glo.magna in l.ſi finita.ff.de dã.infec.& aſſignat rationem diuerſitatis quãtum ad hoc inter actionem realem,& perſonalem.ego verò latius dicam in tit.de eo qui mit. in poſ.cauſa rei ſer.

Quòd ſi ſuper. Quia in prędcedenti compilator locutus eſt quando conuentus reali poſsidet nomine proprio:in hoc §.tractat quando poſsidet nomine alieno.& hoc dicit in ſumma.Conuentus reali iudicio poſsidens rem nomine alieno ſi vult euitare iudiciũ debet ſtatim nominare dominũ in iudicio:& ſtatuitur terminus à iudice intra quem denunciet dño,vt ſuſcipiat iudiciũ:qui dñs ſi non venerit lite quaſi cõte.interrũpit̃ ꝓſcriptio:& ſi citatus nominatus per edictum nõ venerit iudex ſummatim diſcuſſo negotio mittet actorem in poſſeſsionẽ reſeruata ſola proprietate abſenti.hoc dicit.Et in tex.ibi,eaq̃.ff.ſpatio.& ibi, eius.dic.ſ. domini nominati.& ibi,excipiat.dic.i.p excep.eñciat,vel vt dicam in glo.ſuper verb.excipiat.& ibi,indultum.hoc eſt à iudice diſpoſitum,ſ.ꝙ per ſe, vel per alium intentionem excipiat. de quo dicam j.arti.ix.& ibi,tanq̃ lite.dic,hoc eſt ꝙ ficut per litis conteſt.interrũpitur prẽſcrip.ſic per hanc citationem, ſecundũ Inn.de quo j.art.xiij.& ibi,edictus.dic,ſ.tribus,vel vno pro omnibus.de quo dicam j.art.xj.ſeu xij.& ibi,tunc. dic.ſ.lapſis edictis.& ibi,volũtate.ſ,cõtumaciæ in nõ veniendo. & ibi poſſeſsionẽ.dic.ſ.verã,nõ in ſolam cuſtodiã.de quo dicã j.arti. xj.vel xij.& ibi,tardabit.dic,ſ.nimis: quia aliquãtulũ debet expectare.de quo in d.art.xj.

96 ¶†Nota primò quòd licet cõtra ſingularem detentorem detur rei ven.vt l.officium.ff.de rei ven.& c.examinata.s̃.de iudic.&

a ¶Et idẽ ſi nõ decernat iudex dũmõ cõſtet de nimia cõtumacia ex diſpõne l. Fulcini[9].§.fi.ff.qb[9] ex cau.in poſ.ea.ad de Bal.in l.cõſentaneũ.viij.co.C. qũo et qñ iu.Inn.in c.dilecto.de verb.ſign. Spe.et Io.An.in ti. de primo decreto. §.reſtat.verſic.hoc aũt no.vbi latè hr̃ quę ſit minima contumacia.

b ¶Vtrum miſſus in poſſeſsionẽ ex primo decreto efficiat̃ verus poſſeſſor & lucret̃ fructus,vide latè ꝓ Alex.in d.§. Iulian[9].ĩ xxv. col. ver.incꝑtũ gloſſ.& Bart.hoc tangũt ff. de dã.infec.vbi etiã de dictione perſonali & de reali latè diſſerit.

bi tetigi in vltimo.& latius dixi in c.ñ.ſ.de lib.obl.in xñ.prin. artic.in x.q.prin.ibi in ver.decimò quæro.tñ detentor pōt vitare iudicium nominando dominū in iudicio,vt hic.

¶No ſecundò ibi, ſtatim quòd nominatio domini fienda ad prędictum effectum fugiendi iudicñ.debet fieri ſtatim.de quo
97 dicam ĵ.in vñ.arti.prin.¶†No.tertiò ibi,idoneum reſponſalē. quòd conuentus vt compareat,non tenetur comparere perſonaliter,ſed ſufficit quòd idoneum mittat procuratorē,vel reſpōſalem:quòd regulariter eſt verum in quibuſdam caſibus: tamē fallit de quibuſdam caſibus de quibus in c.j.de iudi.lib.vj.& l. non ſolùm,in prin.ff.de procu.& l.fi.C.de procura.de quo di-
98 cam in tit.de procura.vel in titu.de cita.¶†Nota quartò ibi, tanq̄ lite,quòd dictio tanq̄,eſt nota improprietatis:notat em̄ ſimilitudinem,vt in c.nuper.de biga.& nullum ſimile eſt idem vt l.quod nerua.ff.depoſi.vnde verè hic non eſt lis conteſtata, ſed habetur pro conteſtata : & iſtud eſt proprium ſignificatū ipſius dictionis:quandoq; tamen eſt veritatis expreſsiuum,& non ſimilitudinis,ſecundùm docto.in c.j.de ſumma trini.& c. j.ſ.j.eo.titu.& de hac dictione & de dictione quaſi.dic vt dixi latè in c.cùm cauſa.ĵ.de ſenten.excommu.ſuper gloſſ.fina.

¶Nota quintò formam & practicam procedendi in reali mota contra poſsidentem nomine alieno,primò ex parte poſsidētis:quia ſtatim debet nominare dominum in iudicio . de quo in v.& vj.arti.Secundò ex parte iudicis:quia debet ſtatuere terminū nominatori intraquem facere debeat venire nominatū. de quo ĵ.articu.ix.Tertiò ex parte abſentis nominati:quia debet comparere per ſe,vel procuratorem.de quo ĵ.arti.xj.Quartò ex parte iudicis data prima cōtumacia abſentis noīati non comparentis nec per ſe,nec per reſponſalem : debet enim ipſe citari:& qualis debeat eſſe iſta citatio.dicam ĵ.artic.xñ.Quintò ex parte etiam iudicis : quia nominato abſente non veniente, vigore vltimæ citationis debet iudex negotiū ſummatim examinare:& tandem ponere actorem in poſſeſsione rei petitæ.
99 de quo ĵ,articu.xñ.& xiñ.¶†No ſextò duos effectus inſurgentes ex tali nominatione.Primò:quia talis nominatio,vnà cum notificatione habet vim conteſtationis litis quo ad interrumpendam præſcriptionem.Secundò: quia eo non comparente ſeruatis ſolēnitatibus.de quibus ſ.actor ſtatim mit.in poſſeſ.& efficitur verus poſſeſſor:et reus efficitur de poſſeſſore petitor.
100 de quibus ĵ.ar.xiñ.¶†No.ſeptimò ibi dominū poſſeſsionis. quia dominus dicit ille qui habet poſſeſsionē,licet proprietas ſit aliena. Et ex hoc infert hic Io,An,poſt Hug.q̄ ſtante ſtatuto q̄ ſuper dāno dato debeat credi iuramēto dñi poſſeſsionis, q̄ vigore dicti ſtatuti ſtabit etiā iuramēto ſimplicis poſſeſſoris rei quāuis non habeat dominiū,ſeu proprietatem.& ad hoc alle.Spe.in ti.de proba.ſ.j.ver.ſed pone ſtatutū.vbi Spe.plenè hoc examinat:& tandē tenet q̄ is qui habet poſſeſsionē tā tū,et nō proprietatem,poteſt dici dñs impropriè.Sed dicit hic do.Ant.q̄ hæc ratio concludit contra hanc deciſionem:qa ſi improprie dicitur dñs:ergo nō comprehenditur in ſtatuto,cuius verba propriè & ſtrictè ſunt interpretanda,vt l.iñ.ſ.hæc verba.ff.de neg.ge.& in c.noſtra.ĵ.de iniur.ſed tamen do.Ant.tenet prædictam opi.motus:qa licet iſte non ſit propriè dñs rei: eſt tamen dñs poſſeſsionus .nam ex quo verbum dominus. proferē cum adiectione poſſeſsionis:patet q̄ intellexit de dominio improprio:qa ſtatutū recipit improprium intellectum qñ ex verbis nō pōt haberi propriū intellectū:& qa qñ verba ſtatuti non poſſunt intelligi propriè, [a]intelligūtur impropriè:maximè vt aliquid operet.arg.l.ſi qñ.ff.de lega.j. Sed domeus hic dicit q̄ iſta ratio non ſatisfacit:qa cùm poſſeſsio quā doq; ſumatur pro proprietate,vt in l.in inſtrumento.C.de pactis inter empt.& vend.ergo ſi coniungit cū verbo dominus. fortius debet intelligi:tūc & magis ꝓpriè de ꝓprietate:cū in poſſeſsione ꝓpriè non ſit dñs,in ſed ꝓprietate.et hoc vī velle Bar.in l.locorum.C.de omni agro deſer.li.xj.vbi dicit q̄ tantū eſt dicere ꝓprietatē poſſeſsionis quātum dñs rei, vt l.cū ſatis. C.de agri.& cenſi.li.xj.qđ dicit eſſe vtile pro ſtatutis dictātib⁹ q̄ dñs poſſeſsionis poſsit talia facere:& ſic reſidet do.me. Sed tu aduerte:qa circa hoc vltimū dictum arbitror conſiderandū finalem rationē ſtatuti:qa ſi ratio finalis reſpicit vtilitatem quę recipitur ex poſſeſsiōe: ꝓpter quā veriſimile eſt paſſum dānū melius ſcire quantitatem damni:verificabitur ſtatutum in dño impropriè reſpectu poſſeſsionis: ex quo dñs propriè veriſimiliter ignorat:ex quo nō poſsidet,ſicut dicimus in dilatione iuramenti neceſſarij in defectum probationis:q̄ non eſt deferendum niſi illi qui habet notitiam,vt latè dixi in c.fi.ĵ.de iureiur.Facit etiam q̄ dominium qñq; poſſeſsionem ſignificat. xvj.q.iiij.c volum⁹.iūcta gl.j.nec mirū:quia dominia à poſſeſsione cœperunt,vt l.j.in prin.ff.de.acqui.poſſeſ.ſi etiā interdū poſſeſsio pro dominio accipitur,vt dicit do.meus.& eſt text. apertus in l.interdū.ff.de ver.ſig.& vt ſtatim no. in c.penulti. iuncta gl.ſuper ver.poſſeſſore.ĵ.de fur.in prima lectione in voce.de quo latius dicam ĵ.de cauſa poſſeſ.& proprie.Sed ſi raūo prædicta non eſſet finalis:quę in dubio videtur eſſe per ea quę dicta ſunt:tunc non videtur habere locum dictum Ioan.And. per Specu.Item aduerte circa deciſionem prædictæ q.qa p̄dicta g̃o videt incidere in aliā q.vtrū valeat prædictum ſtatutum quòd credatur proprio iuramento ad propriam vtilitatem: & ſic det plena fides probationi minus legitimę.in qua q.quo ad ſtatuta laicorum communis concluſio eſt q̄ ſic . de quo per Io,An.& doc.in.c.ñ.de proba.& in propriis terminis de probando damno.in l.j.C.ſi aduer.liber.in l.j.C.de iureiuran.& in l.contra legantem.C.ad leg.Aquil.& in rub.C.de fide inſtr.& per Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.& l.quædam.ſ.nummularios.ff.de eden.Sed in ſtatutis eccleſiaſticis videt diſtinguēdū an ſit conſtitutio ſummi pontificis, & valeat:an ſtatutum ſuperioris,& non videatur valere per regulam.c.cùm inferioris. ſ.de maio.& obed.& quod dixi in clem̄.ne romani.de ele.ſed quia non eſt materia noſtra,vtrum tale ſtatutum valeat:dicam ĵ.in tit.de probatio.¶Secunda dubitatio eſt,vtrum tale ſtatutum comprehendat ſimplicem poſſeſſorem.& Goffred.Specul.& Ioan.Andr.cōmuniter tenent quòd ſic.quinimò Barto. in l.ſolent.ff.de ali.& ciba.leg.dicit quôd ſi ſtatutum dicit q̄ in cauſis damnorum datorum ſufficiat probatio per iuramen-
b tum quòd dominiū vel poſſeſsio [b] poterit etiam probari per iuramentum:& hoc vbi ſtatutum ſimpliciter loqueretur.ſecus ſi diceret quòd ſtetur iuramento quo ad probandum damnū: quia hoc caſu nō ſtaretur quo ad probandum dominium,vel poſſeſ.ſed ſolùm quo ad probandum damnū.& loquitur Bal. in l.j.C.de iureiuran.Item aduerte tertiò:quia prędicta ſtatuta videntur intelligenda deficientibus aliis probationibus. per not.per gloſſ.verſicu.ſaltem.in capi.ſtatutum.ſ.cùm verò.de reſcrip.in vj.& per Bal.in d.l.j.C.de iureiur.& no.q̄ quamuis ſtatutum diceret q̄ ſtetur ſimplici dicto damnum paſsi:debet intelligi cū iuramēto,ſcđm Ang.in repe.l.ſi vacantia.C.de bo. vacan.libr.xj. ¶Poſtremò aduerte circa prædicta:qa venit in mentem bona cautela ad fugiendum tale iuramentum & probationē,vt perſcruteris vtrum paſſus damnū fuerit aliquando periurus:quia tunc non ſtaretur iuramento ipſius:quia nō deberet ſibi deferri ad cōmodum ſuum:cùm nec in aliena,& minus in ſua cauſa poſsit eſſe teſtis,vt in c.ſicut. & c.teſtimoniū. ĵ.de teſti.xxij.q.v.c.paruuli.vj.q.j.c. quicunq;.Pileus etiam allegabat l.iij.de teſtib.in lombarda.li.vj.& volebat ſemel periurum nequaq̄ admitten.& tradere per docto.in c.cū in eccleſijs.ſ.de maio.& obe.& prędicta nota:qa quotidiana: & ideo prętер conſuetudinem extra materiam ſuam euagatus, dicam in titu.de proba.
101 ¶†Nota vltimò ex fi.arg.quòd in realibus non eſt neceſſariū, ſecundū decretum.de quo ĵ.dicā in ti.de eo qui mit in poſſeſ. cauſa rei ſeruan.¶Glo.ſuper ver.immobilibus.in prin.quærit, vtrum hæc nominatio habeat locum etiā in rebus mobilibus. & arguit pro parte negatiua:& decidit in cōtrariū.de qua q.dicā ĵ.ar.vj.deinde gl.in ver.ſed in rebus mobilibus.quærit: quia tex.noſter videtur requirere q̄ quis poſsideat nomine alterius ad hoc vt poſsit nominare dominū in iudicio, vtrum hoc habeat locum indiſtinctè:& reſpondet quòd non,ſed reſtringendo tex.vult quòd proçedat quando poſsidens nomine alieno nullum habet iūs in re.de qua materia dic vt latius dicam in arti.vj.¶Gloſſ.ſuper verſi.ſtatim.quærit quādo fieri debeat hæc noīatio.& ſol.de qua q.dic vt latius dicam in arti.vñ.¶Gloſſ. ſuper ver.producendo.quærit:quia tex.dicit q̄ nominato domino debet ſtatui terminus per iudicem,vt deducatur ad notitiam domini,per quem ſtat iſta intimatio ipſi domino , an per iudicem vel per ipſum nominantem.glo.reſpondet quòd per nominantem.de qua q.dic vt latius dicam in arti.ix.& x.¶Gl. ſuper verſi.excipiat.quærit quid intendit tex.dum dicit quòd abſens debet venire vt actoris intentionem excipiat.gl.ſoluit. & de hac q.dic vt dicam ĵ ar.xj.¶Glo.ſuper verſi. conteſtata. quęrit:quia text.vult quòd ſi nominatus non comparet intra terminum aſsignatum & intimatū nominato:habetur lis pro conteſtata : vtrum lis habeatur pro conteſtata quo ad omnes effectus.Glo,ſol.q̄ non,ſed quo ad interrumpendam præſcriptionem.de qua q.dic vt dicam ĵ.in arti.xiñ.Glo.ſuper verſic. ſummatim.quærit:quia tex dicit q̄ domino non comparente debet fieri miſsio negotio prius ſummatim examinato: qualiter fiat iſta examinatio.glo.ſoluit & interſerit,an requiratur iuramentum calumniæ.¶In eadem glo.ibi,ſummatim.i.ſemiplenè.dic de hoc vt latius dicam ĵ.arti.xj.& in fi.gloſ.vt latius dicam ĵ.arti.viñ.¶Glo.ſuper ver.reſeruata.in prin.quęrit vſq; ad quantum tempus paſſus miſsionem audiatur ſuper proprietate.

a ¶An liceat à proprietatę verborum recedere in ſtatutis vide Alex. cōſi.cñ. pe.col.li iñ.& cōſi. cvñ.iiij.li.& in cōſi. lxxx.j.li.ver.cōfirmañ.v.col.

b ¶Nihil dicit Bart. de dño vel poſſeſſiōe, verū de oī cā incidēti q̄ idē eſt. & adde Deciū in ſimili q.in cōſ.xlviij.ñ. pe.col.& de tali ſtatuto vide eūdē Deciū in cōſi.lxxxiij.ñ.ī prī.Iaſ.in l.ñ. C.de edi.diui Adria.tol. Pau.in cōſil.vl.li.j. ñ. colum.

tate,& ſol.de qua q.dicam.j.arti.xiij.

¶Deinde gloſ.in ver.quidē.& in ver.ſed quæ eſt ratio,poſſet expediri per q.ſed aptius per opoſitionē hoc modo: videlicet, quia arguitur quòd etiā in terminis tex.noſtri nō tantū debeat reſeruari q.ſuper proprietate:ſed etiam debeat reſeruari intra annum ſuper poſſeſsione.& in §.præcedenti.in fi.ſol.gloſ.refert quoſdam tenere hic,quòd etiā fiat reſeruatio poſſeſsionis intra annū.& iſta fuit opi.Tanc.Sed gloſ.concludit,& bene,q̄ aliud eſt in §.præcedenti,vbi auditur vſq; ad annū ſuper poſſeſsione:aliud in iſto §.quòd ſi ſuper.vbi ſtatim datur vera poſſeſsio:& non auditur abſens,niſi ſuper proprietate,& rationem diuerſitatis,vt apparet in ea,& idem communiter tenent hic Doct.& ponit Hoſtiē.aliquas rationes diuerſitatis inter iſtum §.& præcedentem in prima:quia hic loquitur de cōuento qui poſsidet nomine alieno:ibi de eo qui poſsidet nomine ꝓprio. Secūda,quia hic nominat alium.ibi non. Tertia,quia hic dantur induciæ ad præſentandum alium,ibi non. Quarta quia ibi non comparet poſſeſſor ciuitatis: hic comparet. Quinta,quia vnius contumacia.hic duorū.Sexta,quia hic interuenit quaſilitis cōteſt.ibi nō.Septima,quia in illa fit examinatio.hic fit ſummaria. Et ex hoc ſequitur octaua,quia ibi intra annum auditur ſuper quæſtione.hic non.Et dicit hic D.m.quòd certè ſatis putat ſufficere dictam ſolam cauſam.de quo dicam in arti.xiij. & ponit hic Hoſtien.ſuper text.quatuor caſus differentes,per quos aperiuntur intellectus aliquorum iurium.

¶Primus.vbi is qui nomine proprio conuenitur realiter,paſſus miſsionem,venit intra annum:talis enim auditur,etiam ſuper poſitione:vt in §.præced.& nō ponitur hic in gloſ.in fi.ita quia ſecūdùm Hoſti.quia ibi vnius contumacia deprehēditur: & nulla examinatio cauſæ interuenerit.

¶Secūdus caſus.quādo quis poſsidet nomine alieno;vbi data contumacia nominati,& ſeruata forma iſtius §.etiam ſtatim facta miſsione,veniens nō auditur,niſi ſuper proprietate:& hoc ꝓpter duplicē contumaciam,& apertam quaſi malitiā,& ſummariam quaſi examinationem,dicam in arti.xiij.

¶Tertius caſus eſt,vbi fit miſsio poſt lit.conte.ſi non liquet, neque liquere poteſt de cauſa propter quod nō proceditur ad diffinitiuā:licet ad miſsionē in poſ.quo caſu. paſſus miſsionē in poſ.nō auditur niſi ſuper ꝓprietate.j.de do.& cōtu.c.ꝓput. & ratio ſit propter verum fundamentū lit.cōteſ.& iudicij iam incepti deſertionem:& iudicis,iuriſq; contemptum.

¶Quartus caſus,vbi lite iam conteſtata liquet de cauſa & ſententia fertur ꝓ actore:& mit.in poſ.quo caſu cōtumax poſtea cōparens nō auditur,etiam ſuper proprietate,vt in l.properandum.§.finautem reus.C.de iudi.& in d.c.prout.& ratio ſit iuris differentia,plenaria examinatio,& veritatis declaratio: nam res iudicata pro veritate accipitur,vt l.res iudicata.ff.de re iudi.& c.cùm inter.de re iudi.& Hoſtiē.idem tenet in ſumma huius titu.§.in aliȷs.& Doc.& do.M.hic.

¶Poſtremò quando materia.§.noſtri de conuento qui nominat dominū in iudicio,eſt quotidiana & frequens:& alibi melius non poteſt adaptari:ideò vt ipſam materiam plenā & ordinatam habeas,proſequar infraſcriptos artic. ¶Primò,quid ſit nominare,ſeu nominatio alterius in iudicio. ¶Secūdò,quis poſsit vel debeat nominare. ¶Tertiò,an hæc nominatio ſit facultatis,vel neceſsitatis,& quę ratio inducendę nominationis. ¶Quarto,quis poſsit nominari. ¶Quintò.vbi,ſeu coram quo quis valeat nominari.¶Sextò,in quibus cauſis & caſibus hæc nominatio fieri poſsit.¶Septimò,quādo fieri poſsit.¶Octauò,qualiter fieri debeat.¶Nonò quid debeat iudex facere poſt nominationem,& ante contumaciam nominati.

¶Decimò,quid incumbat agendum ipſi nominanti.

¶Vndecimò,quid incumbat nominato. ¶Duodecimò,quid ſit officium iudicis nominato nō cōparente,poſt factam ſibi intimationem. ¶Decimotertio,quis ſit illius nominationis effectus.¶Decimoquartò,quid iuris ſi nominatio omittatur, qui conuenitur reali,& poſsidet nomine alieno.

102 ¶Primò igitur articu.quæro quid ſit nominatio. Solu.arbitror quòd poſsit ſic deſcribi,quòd nominatio eſt actus iudicialis per quem alieno nomine poſsidens vel detinens: nullū ius habens in re,aut ratione iuris,quod non habet reali iudicio conuentus,iudicium contra ſe intentatum declinat:& examinando ſingula verba dictæ deſcriptionis dico quòd verbum actus,ponitur vt genus:& ſubȷ̄citur verbum,iudicialis. quia fieri debet in iudicio,vt hic & in l.ſecūda.C.vbi in rem acti. dicam latius in v.articu.Et ad differentiam nominationis quę fieret extra iudicium. Deinde ſubȷ̄ciuntur alia verba,alieno nomine poſsidens,per ea quæ ſtatim dicam in articulo ſecundo. Deinde ſubȷ̄ciuntur verba,reali iudicio conuentus.ad differentiam perſonalis iudicij.de quo in §.ſeq. deinde ſubȷ̄ciuntur aliqua verba,iudicium contra ſe intentatū declinat.per ea quæ dixi.j.arti.xiij.& aliquid in xliij.

103 ¶†Secundò ar.quæro princ.quis poſsit vel debeat nominare dominum in iudicio.Sol.dic q̄ille qui poſsidet alieno nomine,vt hic in tex.& in l.ij.C.vbi in rem ac.vnde colonus,cōmodatarius,& depoſitarius poſſunt talem nominationem facere: quoniam ipſi non poſsident ſibi: vt l.non ſolùm.§.fi.ff.de vſucap.&.ff.loca.l.cùm in plures.§.meſſem &.ff.cōmoda.l.in cōmodato.&.ff.depo.l.j.& idē dicendū eſt de quibuſcunq; alīs, qui non ſuo,ſed alieno nomine poſsident.de quibus latius dicam in tit.de cau.poſ.& proprie.Io.An.& Doc.hic,gl.& Doc. in l.ij.C.vbi in rem actio.& Spe.in tit.de.j.decre.§.ſed quis eſt is tenet etiam prædictam ſententiā,q̄ requiratur quòd alieno nomine poſsideat:& q̄ nullum ius habeat in re quæ petitur:ſi enim haberet aliquod ius in re:non prodeſſet nominare dominum in iudicio,vt hic dicit glo.j.in verſi.immobilibus,ſi modo actio intentata aliquo modo reſpiceret illud ius: qua ratione
a emphyteota[a],vaſallus,ſuperficiarius,feudatarius,fructuarius, maritus,& ſimiles non poſſunt dominū nominare in iudicio. ſecus ſi conuenirentur ratione iuris adipſos non pertinentis,ſecundùm Io.An.& Doc.hic.& gl.& Doc.in d.l.ij.& Spe.in ti. de primo decre.§.ij.ver.ſed nunquid eſt.de quo tamen dic vt latius dicam.ſ.ar.vj.¶Et ex prædicta conſideratione creditor hypothecarius poſsidens pignus,ſi conuenitur,poteſt,vel non poteſt nominare dominū in iudicio,prout actio intentata reſpicit,vel non reſpicit ius ſuum,vt dicam in dicto vj.arti.Item
a & qui mandato domini dannum dedit,ſi conueniatur,videtur poſſe nominare dominum in iudicio.de quo tangā in vj.artic. q.viij.& arti.xij.Ad quod quæro circa prædicta,vtrū procurator poſsit dominum nominare in iudicio.Solu.diſtingue,q̄ aut procurator eſt datus ad adminiſtrandum,vel negotiandū, aut ad iudicia.Primo caſu.Inno.tenet q̄ poſſet nominare dominum in iudicio:& q̄ contra eum procedetur ſecūdùm tenorem iſtius.§.mouetur:quia talis videtur etiā defendere,ſi patiatur mitti in poſſeſsionē.ff.de procura.in l.ſed & hæc.§.fin.cū l. ſeq.Item quia procurator debet interrogari,an reus,ſeu dominus ſuus poſsideat.vt ff.de procura.l.nō ſolùm ergo & à ſimili dicere poteſt ſe alieno nomine poſsidere.Si verò ſit procurator datus ad caſus non videtur habere hoc beneficiū,ſecūdùm Inno.niſi fortè,ſecūdùm Hoſti.vellet nominare dominū ad conſulendum ipſum dominum:eo q̄ nō ſit verè inſtructus.ar.præ
b dictorum iuriū,quæ loquuntur in procu.ad cauſas.Sed in procuratore ad negotia eſt expreſſum in c.dilectus.ſ. de procu.& ad materiam illius c.remittit ſe Ioā.And.& do.M.hic.Sed aduerte,quia hæc procedunt quò ad nominationē ſui principalis, qui conſtituit eū procuratorē:ſed quò ad nominationē fiendā nomine conſtituentis,de alio tertio,cuius fortè nomine principalis poſsideat:an talis nominatio poſsit fieri per procuratorem?arbitror q̄ ſic:ſed quòd exigatur ſpeciale mandatum ad nominationem faciendam moueor,quia per talem actum factum in iudicio:videtur tranſferri dominiū in illū.ar.no.in l.j. ff.pro dereli.& per Cy.in l.generaliter.C.de non nu.pe.& per do.Ant.in c.ſi cautio,de fide inſtru.& l.cùm falſa.C.de iur.& fac.igno.iunctis no.inſti.de offi.iud.§.fin.& l.pomponius.§.ſi iuſſus.ff.de rei vēdi.de quo dixi in cle.j.de proba.in vj.& vltimo membro.faciunt no.per do.M.in c.j.ſ.eo.& quod no.Bar. in l.fi.ff.de his quæ in frau.cre.vbi volunt,quòd ad renuncian-
b dum exceptioni peremptoriæ,requiratur ſpeciale[b] mandatum eo,quia talis renunciatio videtur inducere quodāmodo donationem,vt l.ſi quis delegauerit.ff.de noua.& ideò videtur exigi ſpeciale mandatum:vt l.filiuſſamilias.ff.de do.cum ſi.ſic ergo & in terminis noſtris faciunt ea quę dixi in cle.j.de proba.in.v. vel.vj.membro.

¶Tertio princ.arti.quæro,vtrum hæc nominatio ſit facultatis & quæ fuerit ratio inducēdę nominationis.

105 ¶†Quo ad primum dicendum eſt,q̄ hæc nominatio eſt merè facultatis:vnde cōuentus poteſt nominare ſi vult:& etiā nominationem admittere.vt ſentit glo.hic in ver.mobilibus.& expreſsius tenet glo.in l.ij.C.vbi in rem act.vbi exponi,debet.i. poteſt:quaſi dicat nemo cogitur nominare,ſi non vult & tenet Bar.& Doc.quòd eſt verum præciſè:ſecus conditionaliter ſeu cauſatiuè:videlicet ſi vult vitare iudicium & damnum proprium:quia hoc modo debet dominum nominare.ar.l.is qui ſe obtulit.&.l.qui ſe liti.ff.de rei ven.& ſequuntur hic do.Ant.& d.M.de quo dicetur.j.in xiiij.arti.

¶Quantum verò ad ſecūdùm,quæ fuerit ratio inducendæ nominationis.dicit Bald.in d.l.ij.q̄ ratio eſt: quia intereſt actoris & ipſius nominantis,ac etiā nominati.primò intereſt actoris: quia aliàs non poſſet conſequi plenū effectum intentionis ſuę niſi dominus nominetur:quia lata ſententia contra detentorē,

a ¶Emphyteuta vaſallus,feudatarius, vſufructuarius,ſuperficiarius, & ſimiles,an nominando dominū in iudicio euitent iudiciū.& quid de adminiſtratore, ꝓcuratore,& hmōi: vide Bar.ī l.ij.C.vbi in rem act.Spe.in rub.de primo decreto.§.reſtat.ver. hoc etiam no.

b ¶Ad renunciādū exceptioni perēptoriæ, requiritur mandatum ſpeciale.adde Alexā.in conſi.xxij.li.j.col. iiij.& in l.pactū curatoris.C.de pact. Are.in c.j.iij.colū. de accu.

non præiudicaret domino in proprietate, vel possessione, nisi esset requisitus. de quo in arti. xiij. sed interest nominātis: quia fortè nō vult brigam defendendi rem alienā, secūdùm Odof. vel quia non denunciando domino videtur in dolo ar. ff. loca. l. item quæritur, §. executor. & ff. mandati. l. si procu. §. si ignorantis. ad quod intelligendū aduerte, quia quādoq; aliquis proponit aliquem certo ponderi vel prædio: vel facit eū administratorem: & sic videtur facere eū procu. ad incumbētia illi contractui, vt in l. ij. ff. de no. operis. nun. l. j. ff. vsufru. quemad. ca. & ar. l. j. C. si per vim vel alio modo. Si ergo iste sciēs aliquid agit per quod saltem de facto posset præiudicare domino: turbat, ei possessionem, si nō denunciat domino: & sic videtur dolum committere, vt dictis, ll.

¶ Tertiò expedit nominato: quia de re sua agitur: & sibi debet dari facultas defensionis, vt in l. facultas. C. de iure fisci. libr. x. l. j. §. si quis ideò. ff. ne vis fiat ei. secundùm Bal. in d. l. ij.

106 ¶† Quartò princi. ar. quæro, quis possit nominari. Solu. potest colligi ex his quæ dixi in secūdo arti. quia omnis ille potest nominari, cuius nomine possidetur vel ratione iuris quod habet in re, super qua possidens conuenitur. per ea quę dicta fuerunt in ij. arti. & per ea quæ dicam in vij. ar. maximè in iij. q.

107 ¶ Quintò princ. ar. quæro, vbi seu coram quo hæc nominatio fieri debeat. So. dicendum est q; in iudicio, vt hic in text. nostro & in l. ij. C. vbi in rem ac. quæ formaliter vtitur verbis text. nostri. & sic fieri debet coram iudice.

108 ¶† Sextò principali arti. quæro, in quibus casibus causis, & rebus possit fieri hæc nominatio: & pro ipsius examinatione prosequar infrascriptas. q.

¶ Primò, quid iuris de rebus immobilibus.

¶ Secundò, quid de mobilibus.

¶ Tertiò quid de iuribus incorporalibus.

¶ Quartò, quid de rebus in quibus conuentus non habet aliquod ius: & in quibus habet aliquod ius.

¶ Quintò, quid iuris in actionibus personalibus.

¶ Sextò, quid in actionibus mistis.

¶ Septimò vtrum in possessorio habeat locum nominatio.

¶ Octauò, vtrum habeat locum in causa damni dati.

109 ¶ Primò igitur quæro, vtrū in rebus immobilibus habeat locum nominatio. Sol, dic q; sic. tex. est hic. & in l. ij. C. vbi in rem actio.

110 ¶† Secundò quæro, vtrū in rebus mobilibus habeat locū nominatio. Sol. gl. j. super ver. immobilibus. primò arguit q; nō videtur prodesse nominatio domini in iudicio: cū habeat facultatem rei restituendæ: sed gl. decidit in contrariū, q; etiā in re mobili possit fieri talis nominatio per authē. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. & idem tenet gl. in d. l. ij. per illā authē. Sed dicit Bar. in d. l. ij. q; certè illa authen. nil facit: quia illa loquitur de nominatione quæ fit, & possit instrui de defensione causæ: nō autem ad effectū declinandi iudicij. Primam opi. tenuerunt Io. Gasp. Phi. Azo. & Inn. & Odof. mouētur: quia si prodesset nominatio: posset fugere cum re. sed secūdùm opi. gl. nostræ, q; habeat locum nominatio tenet Vin. Hostiē. Pe. Ab. & Io. An. hic. & glo. Bar. Cy. & Bal. in d. l. ij. quia omnes rationes inducendæ nominationis, de quibus dixi in iij. arti. in fi. habent
a locum etiā in re mobili[a]. hoc etiam tenet Spe. in titu. de primo decreto. §. ij. ver. hoc etiam no. & sequuntur hic omnes moder. & ad id quod de fuga dicitur, respondet hic Ioā. An. q; poterit prouideri per remediū cautionis: vel per sequestrationē ipsius rei. ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. Item facit secūdùm Ioā. An. quia quò ad sortiendū forum, æquiparamus rem mobilē & immobilem: vt in c. ex parte. & c. fi. s. de fo. compe. dixi in c. sanè. eo. tit. nec ob. q; tex. noster & prædicta l. ij. loquantur solùm de rebus immobilibus: quia ex eo quò per hæc iura non inducitur illorum iuriū correctio: beneficio istorum iuriū debet extendi per identitatem rationis, secūdùm Bart. & Bal. in d. l. ij. & s. dixi. & domi. M. hic. & ne absenti domino fiat aliquod præiudicium. argu. c. j. de causa pos. & proprie. & in c. inter. s. de maio, obe. & c. cùm super. de re iudi. & l. fi. C. si per vim vel alio modo. & mihi placet.

¶ Vide etiam Bar. in l. officium. ff. de rei vendi.

111 ¶† Tertiò quæro, vtrum in iuribus incorporalibus, vt puta, si agitur pro obedientia, vel simili iure possit subditus nominare dominum in iudicio. Sol. Inno. hic dicit, q; sic. de quo tamen remittit ad latius dicta per eū in c. inter quatuor. s. de maio. & obedien, sed tu aduerte: quia in hoc arti. varię reperiuntur opi.

¶ Prima fuit opi. Innoc. q; habeat locum nominatio, vt dixi. & sequitur Bar. in d. l. ij. quia ista iura incorporalia habentur pro immobilibus: vt l. si aliena. §. fi. ff. de vsucapio.

¶ Secunda opi. per contrariū, q; nominatió nō habeat locum: quia illa nō habeat locum, nisi quādo cōuentus alieno nomine possidet: sed subiectus in seipso nō possidet obedientiā: cū nemo seipsum possit possidere: vt l. liber homo. ff. de acq. re. do.

¶ Tertia fuit opi. q; si petitur ecclesia, non habet locum nominatio: quia illa non potest possideri: nec eius dominium haberi: vt l. j. ff. de rerū diui. & sic non potest vendicari: nec realis actio competere: quo casu duntaxat habet locum nominatio, vt hic. posset tamen ecclesia vendicari occasione iurium episcopaliū, vel alterius iuris in ea competentis. ar. l. qui tabernam. ff. de cōtrahen. empt. & l. si domus. §. fi. ff. de lega. j. & hac ratione videtur habere locum nominatio.

¶ Quarta fuit opi. q; in his corporalibus, in quibus agitur contra subiectum, qui ab alio dicitur retineri: licet non habeat locū nominatio quantum ad hoc, vt præiudicetur possidēti: tamen potest habere locū, vt detur terminus q; veniat ad docendū de iure suo, per id quod habetur in c. inter. s. de maio. & obediē. & l. si pariter. ff. de libe. causa. sed si talis non veniret, nō tamē propter hoc procederetur secūdùm formā tex. nec agens fieret verus possessor: cùm cōuentus non habeat facultatem rei restituēdæ: & quia non debet subtrahere obedientiam illi, cui tenetur obedire: & qui est in quasi possessione ipsius iuris. talis enim conuentus peccaret, nisi prius ab alterius obedientia absoluere tur. xvj. q. iij. c. placuit. quod fieri nō potest, si nō est præsens ille, cui præiudicatur: nec cōtra eum actum sit. facit quod habetur in d. c. inter. de maio. & obedien. & vij. q. iij. c. & nonnc. & dato q; sententia proferretur contra talem cōuentum: tamē si superueniat postea dominus docens de iure suo, seu de possessione, vel quasi etiam summariè impediretur executio, secundùm ea quæ traduntur in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. nec obstat prædictis q; habetur in l. post quàm. C. de hære. vel actio. vendi. & l. nomen. C. quę res pig. obli. pos. vbi patet q; si cessisti mihi actiones cōtra debitorem, ago contra ipsum & ad præiudicium cedentis, licet non citati. & sic à simili videtur q; conuentus debeat obedire agenti: quāuis dominus, cui debetur obedientia, nō fuerit in iudicio: quia responderi potest, q; in dictis iuribus illud operatur cōsensus cedentis actionem, vel obligatum nomen sui debitoris: sed hic nō interfuit consensus illius qui habebat obedientiam. nec obstat c. penul. j. de reg. iur. quia ibi loquitur quādo persona, cū qua agitur, potest rem in iudicio deducere: sed in terminis nostris, subiectus nō potest ius possessum in eū deducere in iudicio. Item nō obstat in l. sæpe. ff. de re iudi. quod ibi habetur: vbi dicitur, q; sententia lata contra libertum, præiudicat patrono: quia illud verum, quando patronus interuenit in iudicio: secus si tantum sciuisset causam agitari, per id quod habetur in c. cùm super. de re iudica. vbi de materia per Innocen. & ibi etiam dicit quòd opinio Roge. de qua in dicta l. sæpe. inquantum videtur velle quòd præiudicetur patrono scienti, & tacenti: non est vera. Sed aduerte: quia Accur. & etiam Bart. videntur tenere dictam opinio. Roge. in dicta l. sæpe. sed domi. Anto. in c. inter quatuor. de maiorita. & obedientia. saluat illam opinio. vt habeat locum quando agitur contra libertum: quo casu, ad eum principaliter spectat se defendere: vt l. principaliter. C. de liber. causa. secus quò ad subiectum, ad quem non spectabat principaliter defensio: sed ad dominum possidētem. Domi. meus hic distinguit, quòd aut quis possidet ista incorporalia nomine alterius, vt vicarius seu adiutor: & tunc rectè nominat dominum in iudicio: & habet locum quod hic dicitur. aut quis non possidet ista nomine alterius: & subditus qui possidetur & non possidet: & propriè nō habet locum nominatio: cùm non possideat, neque detineat, neque facultatem habeat rei restituēdæ: sed si nominat alium, debet ille vocari: quia nihil habet attentari in præiudicium alterius, vt d. c. inter. & si non nominaret, valeret iudicium contra subditum, quatenus tractatur de suo interesse, ne mutet dominum: sed non præiudicat domino, de quo tamen Domi. mi. remittit ad not. per Innocen. in c. auditis. de præscript. & latius in d. c. inter. assumit hanc materiam, & recitat opi. dicens, quòd aut agitur actione personali: quia quis dicit sibi alium promisisse obedientiam, seu obedire: & non habet locum nominatio, de qua hic: quia non habet locum nominatio quando agitur actione personali, sed reali, vt hic. ad quod tamen vide quod dicam j. q. v. Item quòd hoc casu non habet locum nominatio, facit: quia ex quo agitur personali, non præiudicaretur possessori: aut agitur reali, & subdistingue quòd aut quis possidet tanquàm vicarius, vel coadiutor: & habebit locum nominatio. & processus de quo hic: quia ex quo possidet tanquàm vicarius, vel coadiutor; videtur habere facultatē rei restituendæ. ff. de rei vendi. l. officium. & hoc etiam fuit de mente Innocē. in d. c. inter. & dixi. s. in opin. Domi. mei. vnde hoc casu, habet locū nominatio: & proceditur secūndùm formam hic positam: & sententia lata contra istum conuentum, qui tenebat tanquàm vicarius vel coadiutor, tenebit: & mandabitur executioni: & in

præiudicium

præiudicium domini nõ venientis:cùm talis habeat facultatẽ rei reſtituendæ,vt ſ.dictũ fuit.Si verò conuentus nõ poſsideat tanq̃ vicarius vel coadiutor:& tunc ſi agatur cõtra cõuentum ad aliquod ius,quod ſit ſub illo iure,q̃ ab alio quaſi poſsidetur exemplum,ſi agatur vt præſtetur obedientia tanq̃ Archidia. contra illum qui præſtat obedientiam tanq̃ epiſcopo:& tunc eſt clarum q̃ non habet locum nominatio:quia nõ eſt alius qui prætendat ſe poſsidere ius quod petitur.Si verò agitur ad ius obedientiæ quod ab alio quaſi poſsidetur:tunc ſi agitur cõtra illum qui quaſi poſsidet,clarum eſt q̃ non eſt tractandũ de nominatione,de qua ipſemet qui poſsidet conuenitur.Si autẽ cõuenitur ipſe ſubiectus:tunc aut conuenitur ab illo reſpectu iuris quod ab eo quaſi poſsidetur:& habent locum opi.de quibus.ſ.tetigi:quia aliqui videntur velle quòd habeat locũ nominatio:alĩ cõtra.alĩ volunt quòd ſolùm habeat locũ nominatio ex eo,quia ſi pronunciaretur cõtra ipſum ſubiectum,nõ poſſit ſententia mandari executioni:quia etiã ſi ſubiectus conuentus & conuictus vellet ſponte præſtare obedientiã:tamẽ agens non debet illam recipere:& ſi reciperet,peccaret: cùm debeatur alteri,qui eſt in quaſi poſſeſsione.xvj.q.iĳ.placuit.& eadem obedientia pluribus inſolidum deberi nõ poteſt,vt ff.cõmodati.l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.& ita dicuntur reſidere Inno.& do.Ant.in d.c.inter.ſed dicit ibi Io.de Imo.aduertendum eſſe.deciſio iſtius dubĳ videtur pendere ex alio videlicet, an ſententia lata contra ſubiectum præiudicet illi, qui poſsidebat obedientiam,ſi ſciuit iudicium agitari & tacuit.de quo per Ioan.de Imo.in dicto c.inter.in quarto dubio.& ego latè dixi poſt Docto.in c.cùm ſuper.nam ſi ſententia præiudicaret,ſaltem quantum ad quaſi poſſeſsionem : vt videtur notari per Innocen.in d.c.cùm ſuper.quamuis nõ videtur præiudicari reſpectu proprietatis, vt ibi dicit Innocen. dicit Ioan. de Imol. quòd non valet : quare non debeat habere locum nominatio, per quam ſubiectus intimaret domino de lite contra eum mota:ſed ſi teneretur alia opinio,quòd non fiat præiudicium[a] etiã quòd ad quaſi poſſeſsionem,etiam ſcienti & patienti: tunc poſſet procedere opi.quòd non habeat locum nominatio:ſed præcedens opin.videtur verior,per ea quæ habentur in d.c.cùm ſuper.ſecundùm Ioan.de Imol.

112 ¶†Quartò quæro,vtrum pro rebus in quibus conuentus habet aliquod ius,habeat locum nominatio de qua hic. Solu.glo. noſtra in verbo , immobilibus.videtur concludere quòd text. noſter ſolùm habeat locum , quando conuentus nullum habet ius in re:vt puta,ſi eſt colonus, commodatarius , depoſitarius, vel ſimilis,ſecundùm quod dixi in ſecundo articulo. ſecus ſi dicit in habente ius in re. exemplum in marito in rebus vxoris: & in emphyteota, & ſimilibus. ¶ In his enim ſecundùm gloſ. non prodeſt nominare dominum in iudicio:quia ſicut iſti poſſunt agere pro eorum iure : ita etiam tenentur defendere. ar.c. perpetuus.de fide inſtrumentorum.ſecundùm glo.

¶Sed tu aduerte:quia circa hunc articu.plures reperiũtur opiniones.Prima eſt glo.noſtræ,quæ etiam fuit gl. in l.ĩj.C.vbi in rem actio.quæ glo. volunt quòd ex quo nominatus habet aliquod ius in re,non habeat locum nominatio.

¶Secunda opinio eſt Ioan.Andr.hic modificantis prædictam opi.gl.dicit enim q̃ prędicta opinio procedit,quando res ſimpliciter vendicatur. ſecus ſi vendicaretur directum dominium duntaxat,vel quod ex illo debeẽ: tũc enim ſufficeret nominare dominũ:cùm ius ipſorum nõ tangitur.& remittit ad notata de hoc in Spec.in tit.de primo decreto.§.reſtat.verſi.ſed nunquid. Et idem in effectu tenet Cy. in d.l.ĩj.dicit enim q̃ ſi aliquis conuenitur ſuper aliqua re,ſuper qua aliquo reſpectu poſsideat ſibi,non poterit nominare dominũ in iudicio: ſed ſi ſuper fructibus & ſeruitutibus,vel penſionibus domino debitis conueniretur:tunc poteſt nominare dominũ & idem etiã in effectu voluit Bart.in d.l.ĩj.licet per alia verba clariora, dicens q̃ aut iſte, qui habet ius in re,cõuenitur ſolùm reſpectu poſſeſsionis ſuæ: vt quia conuenitur ab alio dicente ſe potiorem emphyteutam eſſe:& tunc vera ſit opinio gl.q̃ non poſsit nominare dominũ: quia ei præiudicatur.Si verò conuenitur reſpectu dominĳ directi,& ſic reſpectu iuris,quod eſt apud alium, põt & debet nominare dominũ in iudicio , & liberatur à iudicio reſpectu illius iudicĳ:& hoc quatenus illud iudicium nõ repugnat iuri ipſius emphyteutæ.poteſt enim dicere emphyteuta, nõ curo quis ſit dominus directò : neq̃ hoc voluit defendere : ſed dico me eſſe emphyteutã:ſed quatenus petitio actoris repugnaret iuri ipſius emphyteutæ , emphyteuta teneretur ſe defendere: nec poſſet nominare dominum in iudicio , quantũ ad declinandum iudicium:ſed bene poſſet , vt poſſet ab eo de ſuis defenſionibus [b] informari:vt in authen. qua in prouincia.C.vbi de crimine agi oportet.& ſic Bar.in effectu voluit idem quod Ioan.Andr.

¶Tertia fuit opinio Guliel. de Cu. quam ſequitur hic domi. Anto.qui voluit,quòd ſi ius agendi compatiatur ſe cùm iure domini:quia illi non derogat,ſed dirigitur tantũ ad ius emphyteotæ:non habet locũ nominatio.Si autem contradicit iuri dominĳ.& ſic poteſt ei præiudicare,ſaltem reſpectu ciuilis poſſeſſionis:tunc habet locum nominatio.

¶Quarta fuit opinio Bald.magis lata in d.l.ĩj.vbi dicit,q̃ vbi fit quæſtio tantùm de iure emphyteotæ:quia agens cõtra emphyteotam dicit ſe recognoſcere ab eodẽ proprietario:& proprietarius cõfitetur:& non habet locum nominatio : quia hoc caſu,quæſtio dicitur procedere inter duos emphyteotas: ſed vbi eſt quęſtio de iure emphyteotæ quod alter ſimpliciter vendicat:tunc vult quòd indiſtinctè iſti habentes ius in re,poſsint nominare dominum,ſi ſuper ipſius iure cõueniantur.intereſt enim hoc caſu ipſius proprietarĳ nominari,vt poſsit eſſe in iudicio:quia ſi fortè agens obtineret , poſſet aduerſarius poſtea negare ſe habere ius ab ipſo domino,per l.ſi coloni.C.de agri. & cenſi.li.xj.Facit quod notat glo.in c.inter dilectos.ſ.de fide inſtrumen.& hoc placet zaba.quò ad hoc,vt teneat iudicium: etiam in præiudicium domini:ſed quãtum ad hoc vt teneat iudicium in præiudicium emphyteotæ,vel vaſalli,ſequitur Ioã. And.quæ videtur magis communis.Sed Do.meus hic dicit,q̃ ex toto hæc dicta nõ placent,vt ex.ĵ.dicendis apparebit.Quare pro concordia dictarum opinio.& iurium,quãtum fieri poteſt diſtingue poſt domi.M.plurimis additis,quòd aut conuentus nullum habet ius in re,qualis eſt depoſitarius & ſimilis & tunc clarum eſt quòd debet & poteſt nominare dominum in iudicio,vt hic.& in dicta.l.ĩj.C. vbi in rem actio.& hoc tenent communiter omnes.nec obſtat q̃ ex quo conuentus nullũ habet ius in re,non videaẽ poſſe conueniri actione reali:quia imò poteſt ex ſola ſimplici detentatione,vt in c.examinata.& ibi dixi.ſ.de iudi.& l.officium.in fi.ff.de rei vendica.vnde ad exonerandum ſe à tali iudicio,poteſt nominare dominum.aut cõuentus habet aliquod ius vt emphyteota:& tunc ſi cõuenitur frater iure ſuo duntaxat:nõ habet locum nominatio:quia ipſe eſt dominus reſpectu illius iuris petiti,& ita procedat opinio glo. [a] & ſequacium.& iſta etiam fuit opinio Iaco.de Areti.& plus dicit Spe.in tit.de primo decre.§.reſtat.verſi.ſed quid ſi actor.q̃ etiam ſi dominus ſponte vellet in ſe ſuſcipere iudicium,q̃ hoc caſu non adimeretur:quia licet eius intereſſit,vt quidam dicunt, tamen poſſeſsio naturalis,de qua nunc agitur,nõ eſt illius,ſed conuenti:ſubdit tamen dominus meus q̃ hoc caſu,nec ſentẽtia nec acta præiudicabunt domino proprietario abſenti:quia ſua intereſt potius habere obligatũ vnum,quàm alium.iuxta not. in c.potuit.de loca.ſed ad hoc vt fiat ſibi præiudiciũ,debet vocari:vel etiam poſſet vocare & nominare vt haberet ab eo informationem.& ita procedat opinio Bal.& idẽ & fortius,ſi nõ intendit iſtum recognoſcere in dominum,ſed alium: debet tamen tunc vocari quò ad hoc,vt ſibi fiat præiudiciũm:ſed non [b] eſt neceſſe quò ad hoc,vt iudicium procedat:cùm de iure præſentis agatur,& non abſentis:nec acta facient præiudiciũ ipſi abſenti,ſecundùm Ioã.And.hic,& Cy.in d.l.ĩj.de quo in.xiĳ. articu.& idem non eſt neceſſe nominare,aut vocare eũ in iudicio: aut quis conuenitur ſuper tota re inſolidum.vt quia res tota ſimpliciter reuocatur;& ſic non ſolùm tractatur de iure vtilis dominĳ,& poſſeſsionis rei cõuenti:ſed etiam de directo dominio abſentis.& hoc caſu licet Ioã.Andr.Cy.& Bar.ſentiant quòd non habeat locum nominatio:tamen domi.M.credit cõtrarium eſſe verum:quia licet nõ teneatur defendere ius abſentis,ſi non vult:tamen pro parte tangente ius abſentis , poterit eum nominare:cùm nihil habeat commune proprietas cũ poſſeſsione.& l.naturaliter.§.nihil cõmune.ff.de acquirenda poſſeſsio.& idem videtur dicendum,vbicunq̃ in vendicatione totius rei concluditur ius ad alium ſpectãs:quia idem iuris eſt de parte quò ad partem,quod de toto,vt in c.paſtoralis.§.itẽ cùm totum.ſ.de offic.deleg.& l.quæ de tota.ff.de rei vendicatio.& hæc opi.mihi placet;vnde emphyteota & feudatarius ratione ſui vtilis dominĳ,nominabit dominũ;& maritus in rebus dotalibus;& ſimiliter vſufructuarius,& ſuperficiarius: omnes iſti & ſimiles ratione iuris ad alium pertinentis,pro quo fortè conuentus non vult ſubire iudicium,poterunt abſentem in iudicio nominare.facit.l.ſciendum.§.j.ff.qui ſatiſdare cogan. & quod not.in l.celſus.§.j.ff.ad exhiben.Sed aduerte quòd ſi à poſſeſſore petatur onus reale ratione poſſeſsionis rei,licet per conuentum illud onus ſoluatur alteri abſenti:non tamẽ habet locũ nominatio illius:quia tale onus adhærens rei,etiam pro emptore præterito,ſequitur poſſeſſorem, vt l.Imperatores.ff. de publi. & in c.paſtoralis.de deci.& quia per poſſeſſorem ſtat quominus ſoluatur.facit quod not.in c.auditis.de præſcrip.per Inno. & per hanc diſtinctionem poſſunt ſolui,& ad cõcordiam redu

¶Adde,quòd ſubditus nõ poteſt recognoſcere alterũ in præiudiciũ veri domini,Bal.in l.ĩj. verſi.ſed nunquid ciuitas.C. de opelib.l.ſi domino.iĳ. no.C.per quas pſo.no.acqui. Fely. in ca. auditis . xiĳ. col.in prin.de præſcrip.

¶Adde bene facere quod no.Pau. conſil.ccccl xx.li.j.

q̃ iura allegata hic in glo.j.ſuper verſi.immobilibus.in fin.ibi, arguendum contra,& magis etiam ſpecificè poteſt reſponderi. Et primò ad capi . rebus.quòd ibi nulla fuit facta nominatio: quinimò nec conuentio:ſed de conſilio & ex vrbanitate quadam,eccleſia conſuluit Principem,an ipſe alienauit eius bona illicitè in alios:& ſic nihil facit,vt patet ad d.l.j.hic,ff.de ſer, corrupto.Reſponde quòd ibi tantùm dicitur,quòd ſi ex corruptione ſeruí bona ſunt ſurrepta,poteſt agi contra corrumpentem:etiam ſi bona ad alium peruenerint:quia corrumpens tenetur ex ſuo delicto:nec aliquid ibi poſsidet nomine alterius. vnde facit multum à remotis,ſecundùm domi.M.vel dic breuius,quòd ibi agitur perſonaliter:ideò principalis delinquens poteſt conueniri,& ſimiliter reſponderi poteſt ad duas leges ſequentes allegatas pro contrarijs,in glo.nam.l.fina. §.lucius. ff.de cõtrahen.emptio.nihil facit,quia tantùm ibi dicitur quòd pactum perſonale non tranſit ad ſucceſſorem rei. ſimiliter etiã non obſtat.l.à debitore.ff.de his quæ in fraudem credito.quia ibi conuenitur doloſus de dolo ſuo:& ipſe puniendus eſt.& ſimiliter reſpõde ad ca,auditis.j.de præſcri.& ad c.inter memoratas.xvj.quæſtione iij.quia illa iura nihil dicunt de nominatione:ſed tantùm dicunt quòd ſuperior poteſt conueniri ſuper iure ſubiectionis alicuius eccleſiæ:quia ipſe poſsidet.& nõ eccleſia poſſeſſa.vnde prædicta contraria parum aut nihil faciunt ſecundùm domi.M.

113 ¶†Sed circa prædicta quæro,quid de creditore conuento ſuper re in qua habet hypothecariã: an poſsit nominare dominũ debitorem ſuum in iudicio.Solu.Ioan.And.hic videtur ſentire quòd idem ſit eo,quod in emphyteota & feudatario: cùm eos coniungat in poſitione exempli. & idem ſentit Spe.in titu.de primo decreto,§.reſtat.verſic.ſed nunquid idem.ſed Io. And.ibi in additio.dicit,quòd in creditore aliud eſt dicendum: videlicet,quòd poſsit nominare dominum in iudicio,per l.ſi pignore,ff.de pigno.actione.& per l.fina.C.de fur.& idem tenet Cyn.in dicta l.ij.C.vbi in rem actio.& domi.Anto.hic ſecundùm domi.M.dicit hic æquè diſtinguẽdum eſſe,quòd aut iſte conuenitur ſuper iure hypothecæ:vt quia dicit alius creditor illam rem prius ſibi obligatam : & ideò ipſe debet habere poſſeſsionem,tanquã antiquior creditor:& tunc nõ poteſt nominare dominum in iudicio:quia tangitur priuatum ius ipſius creditoris conuenti,qui rem quo ad hoc poſsidet nomine proprio:& ſic ceſſat diſpoſitio tex.noſtri,& ipſius mens,& idem dicendum in conſimilibus terminis,ad quod facit bonus text. in l.vnica.C.ſi antiquior credi.aut ille creditor conuenitur ſuper dominio ipſius rei,vel quaſi:vt rei vendicatione,vel publ. vel ſimili:& tunc poterit nominare dominum in iudicio,per ea quæ ſuperius dicta ſunt.& idem poteſt dici de alijs ſimilibus habentibus aliquod ius in re,ſecundùm ea quæ latius ſupra dicta ſunt.Et ſic ex prędictis concludẽdo habes quòd in actionibus realibus habet locum hæc nominatio:ſiue agatur directa rei vendicatione:ſiue vtili : ſiue publi.ſiue & confeſſoria pro iuribus incorporalibus:dummodò conuentus nullum habeat ius:vel ſi habet aliquod ius,ſuper illo non conueniatur: ſed conueniatur ſuper iure quod non habet,vel ſi cõueniatur ſimpliciter ſuper tota re in qua aliquod ius ad alium pertineret.

114 ¶†Quintò quæro,vtrum in actionibus perſonalibus habeat locum nominatio.Solu.dic quòd aut loquimur in mera actione perſonali:& non eſt dubium quòd non habet locum nominatio:quia actio perſonalis ſequitur& afficit perſonã cõuentã, & non rem.vt dixi in ca.ij.de libel.oblatio.articu.xij. quæſtio. v.in quarto membro principali.facit text.noſter & dicta l.ij C.vbi in rem actio.quæ voluit nominationem locum habere in actione reali:& ſic ſentiunt à cõtrario,quòd ſecus ſit in perſonali:& hoc procedit,quò ad nominationem,quæ fieret quò ad effectum declinandi iudicij,ſecus quò ad effectum,vt poſsit de ſuis iuribus informari abſentem,ſecundùm Bar.in dicta l.ij per tex.in auc.qua in prouincia. C.vbi de crimi.agi oportet.& optimè facit tex.in corpore vnde ſumitur illa auc.aut loquimur de actione perſonali ſcripta in rem;& dic vt ſtatim dicam in vij.q.& adde quod dixi ſupra de actione perſonali ad obedientiam.ſ.in ij.q.quaſi circa medium.

115 ¶†Sextò quæro,vtrum conuentus actione miſta,vt petitione hæreditatis,poſsit nominare dominũ in iudicio.Solu. Guilel. in dicta l.j.C.vbi in rem actio.tenet quòd ſic, per text.in l.nec vlla.§.ſi quis abſenti . ff.de petitio.licet aliàs eſt ſub.l.etiam. nec obſtat quod dixi ſupra articu.j. in fine.quòd iſte modus nominandi non erat de iure digeſtorum : quia ille text.loquitur alio reſpectu.debetis enim ſcire quòd petitio hæreditatis non datur niſi cõtra eũ qui poſsidet pro hęrede vel poſſeſſore: ſed ille qui poſsidet alieno nomine: non poſsidet pro hærede vel pro poſſeſſore:ergo pro tanto ibi nominabat dominum in iudicio:& ad hunc effectũ:nõ autem nominabat dominũ in iudicio, vt ei abſenti fieret denũciatio,& procederetur ſecũdùm formam dictæ.l.ij.& text.noſtri:quia hoc nõ reperiebatur iure cautum.ſed tamen per rationem illius.§.ſi quis abſenti.& per identitatem rationis dictæ.l.ij.& tex.noſtri,videtur concludendum q̃ in hac actione miſta locũ habeat nominatio.facit.l.j. C.vbi de hære.aga.& hoc procedit inquantum actio miſta habeat naturam actionis realis eo,q̃ detur cõtra poſsidentẽ:ſed inquantum haberet naturam actionis perſonalis,dicendum eſt vt dixi in quæſtione præceden.ſecũdùm Bar.in d.l.ij.

116 ¶†Septimò quæro vtrum in poſſeſſorijs habeat locum prędicta nominatio.Solu.gl.xxij.quæſtio.ij.c.quicunq;.tenet q̃ nõ & ita recitando illã glo.reſidet hic Ioã.Andr.fuit opi.Vincen. quam etiã recitat Archi.in quæſtio.j.c.redintegrãdæ.& tenent domi.de Ro.deciſio.ccccl xxxix.ſed gl.tenet contrariũ in l.locum.§.j.ff.de tab.exhiben.& idem Guli.de cu.per authen.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi opor.ſed illa nihil facit,ſecundùm gl.& Bar.in d.l.ij.quia illa loquitur de nominatione quæ fit, vt quis poſsit inſtrui in defenſionẽ cauſæ.& prædictam opi.tenet Cy.in l.ij.C.vbi in rem actio.& ſequitur Barto.ibi,propter identitatem rationis.& ad c.quicunq;.reſpondet,q̃ debet intelligi cùm determinatione huius text.& d.l.ij.videlicet,vt reſtituat,vel nominet dominum in iudicio.& hanc opi.etiã ſequitur hic zaba.& reſpõdet ad c.quicũq;.quod loquitur de eo quod poſsidet ſuo nomine vt quia ſpoliauit:aliàs nominaret dominum in iudicio:quia licet detineat:tamẽ cùm detentio dependeat à domino poſſeſsionis,poteſt dominus nominari,cùm ſua interſit,facit.c.inter quatuor. ſ. de maioritate & obedien.ſed Spec.in tit.de primo decreto.§.reſtat.ver.hoc etiã no.tenet primam opinio.q̃ non habet locũ nominatio.allegat.xvij.quæſtio.j.c.in canonibus.de foro cõpeten.c.cùm ſit generale.& c.ſi clericus.& c.conqueſtus.d.Ant.hic,vt dicit domi.M.adeò confuſè loquitur,forte vitio ſcriptoris,vt vix colligi poſsit quod firmiter intendat:videtur tamen diſtinguendum,q̃ aut agitur ſcripto interdicto:& ſic interdicto vnde vi,vel condictione.c. ſæpe.j.de reſti.ſpo.& tunc habet locum nominatio:quia dicta iura competũt cõtra poſsidentẽ nomine proprio.ſecus quãdo

a cõueniretur cõdictione canonis redintegrãda[a] ij.q.j.quia etiã illa datur cõtra detinentẽ nomine alieno.de quo ego dicã j.de reſti.ſpo.do.Ant.hic dicit,q̃ credit q̃ indiſtinctè locum habeat nominatio:quòd licet iſta interdicta ſint perſonalia:tamẽ ſunt ſcripta in rem,vt l.j.ff.de interdic.& idem eſt de eis iudicãdum ſicut de realibus,vt not.in c.ex parte B.de foro cõpe.& quod no.gl.in d.c.ij.de rebus eccle.non alie.in vj.in ver.moriẽtium. & in authen.de nõ alienan.in prin.non enim apparet,quare in iudicijs poſſeſſorijs debeat ceſſare æquitas iſtius.§.& dictæ.l.ſecundæ.C.vbi in rem actio.vnde de ſimilibus idem debet eſſe iudicium:& ſufficit q̃ ſint ſimilia in ratione:licet qualitas facti ſit diuerſa,vt in c.cùm dilecta.de confir.vti.nam ratio huius iuris & introducendæ nominationis fuit,ne fiat præiudicium abſenti circa poſſeſsionẽ:& iſte qui nomine ſuo agit nõ cogatur ſubire iudicium:quæ ratio pariter vendicat ſibi locum in iudicijs poſſeſſorijs,in quibus quis nõ conueniretur ex facto ſuo: ſed ratione rei.& maximè hoc procedit:vt in interdicto vnde vi.illud enim nullo modo poteſt cõpetere aduerſus detinentẽ ex quo non ſpoliauit:nec ſpoliare mandauit,nec ſpoliationem ratam habuit:vnde etiã fruſtra hoc caſu quærimus de nominatione:cùm & ſi poſsidet nomine proprio,nõ poſſet conueniri,per.c.cùm ad ſedem.j.de reſtitu.ſpol.fatetur domi.M.q̃ ſi is qui cõuenitur,ſpoliaſſet vel mandaſſet,vel ratã habuiſſet ſpoliationem:& tunc poſsideret nomine alterius:quod non habet locum nominatio:quia conuenit de delicto & facto proprio: ideò non poſſet iudicium declinare:& ſic non poſsideret,vt l. fundum.& l.ſi vi.ff.de vi & vi arma.ſed geſta cũ eo non præiudicabunt abſenti,per ea quæ dixi.ſ.cùm gl.idẽ etiã dicit domi. M.de cõdictione.c.ſæpe.illa enim tantũ datur aduerſus poſſidentem nomine proprio,qui ſucceſsit in vitiũ ſcienter,vt ibi patet,ſed iſte qui poſsidet nomine alterius,etiã ſi vitioſè,nõ dicitur:ſucceſſor:cùm is poſsideat cuius nomine poſsidetur,vt l. ſi.C.ſi per vim vel alio modo.& ideò idẽ videtur de poſſeſsione retinẽdæ.& idem etiã de cõdictione dicti canonis, redintegranda.licet enim illa condictio cõpetat contra quẽcunq; poſſeſſorem,etiã bonæ fidei:nõ tamen contrà detentorẽ & poſsidentem nomine alterius:ne fiat præiudicium domino abſenti. non ergo debet ita latiſsimè intelligi,cũ præiudicio tertij,vt l. iij.§.ſi quis à principe.ff.ne quid in loco publi.& quod not.in c.cùm dilectus.de donatio.& idem dicit do.M.in alijs poſſeſſorijs cõſimili ratione,ex quo nõ agitur de facto conuenti:ſed reſpectu rei quã detinet.& ad c.quicũq;.reſpõdet aliter quàm dixerit Bart.ibi enim conuentus poſsidebat res eccleſiæ nomine proprio:

a ¶Qualiter procedatur quando intẽtatur remedium c. redintegrãda.ij.q.j.vide per Alex.in conſi.cxvij.li.ij.& conſi.vj.ij.col.ver. capio ſecundùm lib.ij.

ne proprio:ſed allegabat conceſsiones ab aliꝭs factas: & ideò
a per hoc non euitat iudicium:quia rei vendicatio[a] datur contra poſsidentem, vt l.venditor.ff.de iudiciꝭs. & l.j.C. vbi in rem actio.& iſte poteſt eſſe vnus intellectus ad aliud.c.quicunq;. quod ibi ageretur petitorio.Secũdo modo poteſt intelligi,q; ageretur poſſeſſorio:& tunc dic q; qui conuenitur,inuaſerit:& ſic conueniebatur ex facto proprio,& nomine proprio poſſidebat:& hoc voluit ibi dum dicit,inuaſerat.vnde concludit do.M.q; ille tex.non probat dictum illius gl.& primũ opi.de qua.s̃.ſed debet diſtingui vt s̃.dixi.ego reperio q; quidam Martinus de laude dicit hic ſe dubitare:& q; non ſit differẽtia inter interdictum vnde vi,& vti poſsidetis:cùm ſit eadem ratio in vtraq; vi,delicti turbatiui,& ſpoliatiui:ergo idẽ ius.ar.c.translato,s̃.de conſti.declara.pone q; A.poſsidens cõuenitur à B.interdicto vti poſsidetis:quia ipſe turbat B.in poſſeſsione prędꝭ ſui.ipſe verò A.nominat.M.in iudicio, qui turbauit ipſum B. nec mandauit,nec ratam habuit turbationẽ.certè ſi A.conuentus nominando.M.in iudicio euitaret iudicium,ipſe B.deluderetur:quia contra.M.non poſſet agere interdicto vti poſsidetis:cùm ipſum nõ turbauerit,nec mandauerit turbationẽ.vt in c.licet.de proba.l.vnica .C.vti poſsi.nec etiam poſſet agere B. contra A.ſi poſſet nominare,& per nominationẽ euitaret iudicium,vt hic& d.lege ꝭ.C.vbi in rem actio.Quare ne iſta deluſio fiat,actori nominato non proderit vt euitet iudicium.vnde in effectu concludit cum Bart.q; etiam in poſſeſſoriꝭs habet locum nominatio:niſi nominans ſit delinquens: ſiue loquamur in interdicto vnde vi.ſiue vti poſsidetis.& habet locum text. noſter & d.l.ꝭ.ego arbitror q; deciſio iſtius q.reguletur ſecundùm deciſionem.q.iiiꝭ.videlicet,q; reſpectu iuris intentati per actorem contra reum,q; pertineat ad ipſum reum, non poſsit fieri nominatio ad finem euitandi iudicꝭ:ſed reſpectu iuris ad alium pertinentis,aliquo modo cõprehenſi ſub petitione actoris poſsit hæc fieri nominatio:ſiue illud ius ad aliud pertinens reſpiciat proprietatem:ſiue poſſeſsionem.

117 ¶†Octauò quæro vtrum in cauſa damni dati habeat locũ hæc nominatio.pone exemplũ,ſecundùm Hoſti.q; aliquis de mandato alterius damnũ dedit,& conuenitur rectè damni dati: nã vterq; tenetur,vt l.j.§.deieciſſe.& l.quoties.de vi & vi arma.& c.cùm ad ſedem.j.de reſti.ſpo,& c.mulieres.de ſenten.excom. expone ergo quòd ipſe qui damnũ dedit cõueniatur: ipſe verò nominat dominũ in iudicio:dicẽs nõ bene ſcire cauſam præcepti ſibi facti:vtrum debeat dari ſibi dilatio ad præſentãdum dominum?ſo.dic q; ſic.ſed ſi non venerit,nihilominus preſens
c condemnabitur:& ſi notoriũ ſit illud commiſſum de mandato abſentis fuiſſe tenebitur ſatiſfacere de bonis ipſius abſentis.ſic poteſt intelligi tex.in authen.vt omnes obe.iud.prouin.§.ſi verò.colla.v. vel poteſt intelligi in procuratore,vel inquilino habente generalem adminiſtrationem.ff.de doli except.in l.apud Celſum.§.quæſitũ.& ff.de tribu.in l.procuratoris.& s̃.de offi. Archi.in c.ea quæ.de cuius generalis adminiſtratoris delicto te
d netur dominus:& probãt iura prædicta,maximè ex quo ei denunciatum eſt,nec ipſum defendit.ar.c.j.s̃.eo.in fi.& dominus qui talem elegit,punitur ex ſua culpa.ff.de mi.l.cùm mandato. & ex propria contumacia:quia venire non vult.& ratio ſit,ne
b maleficia[b] remaneant impunita.ar.l.ita vulneratus.ad leg.aqui. &.j.de ſenten.excom.c.vt famę.& c.quãuis.vt d.authen.videatur loqui in delicto notorio:tamen innuit q; etiam iudex apud quem non eſt notoriũ,poterit ſine libello hoc expedire:vt innuit text.ibi dum dicit, & cauſam examinans præſente eo qui conuentionem ſuſcipit.& etiã ibi dum tex.dicit,ſi tamen omnino noxius apparuerit.& ad idẽ tex.in authen.de colla.§.iubemus.& ff.de offic.præſid.l.iiꝭ.& l.congruit.& l.diuus.ſecũdùm Hoſti.& Io.An.& prædicta notabis:quia quotidie cõtingũt.

118 ¶†Septimo prin.arti.quæro quando fieri debeat iſta nominatio.ſolu.gl.hic ſuper ver.debet.dicit,q; debet fieri ſtatim ante libelli oblationem, vel ante,quàm cõuentus reſpõdeat.ad idem tenet Spe.in tit.de primo decreto.§.reſtat.ver.debet autem ſtatim.& zab.hic.& idem tenuit Bart.l.ꝭ.C.vbi in rem ac.motus, quia iſta eſt quædã exceptio declinatoria:ideò ponenda eſt ante litem conteſta.vt l.fi.C.de exceptio.& l.exceptionem.C.de proba.& idem do.Ant,hic motus eadẽ ratione,quia declinatoria debet opponi ante litem cõteſta.vt in c.inter.j.de re iudi.& ideò poſt litem conteſta.nõ poterit variare:niſi aliter probetur error.per no.in c.fi.de confeſ.ad quod vide quod dicam.j.arti. xiij.& ſequitur hic do.Anto.& probatur hic in tex,qui vtitur verbo,ſtatim.& eodem ver.vtitur.d.l.ꝭ,facit l.is qui ſe obtulit. ff.de rei ven.& l.qui ſe liti.ff.de peti.hæredi,ſecũdùm d,M.prędicta tamen procedunt,quando fieret nominatio ad effectum declinandi iudicium:ſed ſi fieret ad effectũ vt poſsit vti defenſionibus ſuis:tunc poſsit fieri & poſt litem conteſt.quia tũc eſt exceptio declinatoria.exemplum poteſt poni per authen.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.

119 ¶†Octauò prin.arti.quæro qualiter fieri debeat hæc nominatio:& ad quid teneatur nominans.ſol.ego arbitror q; conuentus poſsit vti hac forma:videlicet coram vobis comparet B.vigore citationis de eo factæ,& petitionis contra eum porrectæ per P.& dicit q; ipſe B.rem petitam per dictum P.non poſsideat nomine ſuo,ſed nomine M.nõ intendens alienã ſuã facere:ſed dictum iudicium declinare,nominat ipſum M.tanq; dominum,cuius nomine ipſe B.poſsidens offert ſe prædicta nominatione omnia facere & dicere,ad quæ de iure tenetur.hæc forma colligitur ſatis ex tex.noſtro:ex his quæ ſuperius dicta ſunt,&.j.dicuntur:& clarius ex tex.d.l.ꝭ.C.vbi in rem actio.

¶Sed quæro circa prædicta,vtrum ex quo iſte conuentus nominans dominum in iudicio aſſerit ſe alieno nomine poſsidere,teneatur probare hoc quod alieno nomine poſsidet.ſol.Ia. de Are.tenuit quòd ſic,vt refert hic Ioã.An.quia declinatoria excipit exonerando ſe à iudicio,vt dixi in præced.articu.quia aliàs teneretur reſpõdere,per l.offi.ff.de rei vendi.ergo tenetur
a probare:cùm excipiẽs in exceptione propoſita fungatur vice actoris,vt l.j.ff.de excep.& idem tenet Iac.bu.& Cy.in l.ꝭ.ſed Bar.ibi dicit,q; ſufficit ſola nominatio in iudicio:vt per hoc ab ſoluatur ab inſtantia iudicꝭ,niſi actor velit in ſe onus probandi aſſumere:probare cõuentũ poſsidere ſuo nomine: vt ſic in eum transferatur poſſeſsio authoritate l.ſimul.ff.de rei vendi. & ad hoc alleg.Innoc.hic ſic volentẽ.& ſequuntur hic do.Ant. & Io.de Imo.ex quibus dictis ſing.ſequitur extenſio.d.l.fi.& pe.ibi,cõſtitutè.vt illa pœna locum habeat,nõ ſolùm in eo qui negat ſe ex toto poſsidere:vt ſi conuincatur de mendacio,priuetur poſſeſsione:ſed etiam locũ habet in eo qui dicit ſe poſsidere nomine alieno:cùm tamẽ poſsideret nomine proprio.cõcludit ergo Do.m.q; ſtabitur dicto ſuo ſine alia probatione: quia aut nominans dixit verũ:& habemus intentionẽ: aut dixit falſum:& adhuc idem dicendũ eſt:cùm poſsit nuda voluntate cõſtituere ſe poſsidere nomine alieno:& deſinere poſsidere.l.ſi quis in vi.§.differentia.& l.quod meo.ff.de acqui.poſ.& etiam iſtud voluit do.Anto.ſi tamen hoc diceret in fraudẽ,poteſt conuinci modo prędicto:& cõuictus amittet poſſeſsionẽ: & fiet de poſſeſſore petitor.& idem tenet Spe.in tit.de primo decre.§.reſtat.ver.quid ſi nominãs.& etiam voluit Bal.in l.fi. ff.de rei ven.& in l.j.C.de his qui po.loc.vbi per illum tex.fortius vult,q; ſi conuentus mẽdaciter aſſerit potentioris nomine poſsidere:puta,epiſcopi,vel alterius officialis[c],in quo vendicet ſibi locum titulus, ne liceat poten.q; talis mendax amittit non ſolùm poſ.ſed & proprietatẽ.quod eſt ſingulariſsimũ & memoriæ cõmendandũ.& poſſet tibi cõtingere in practica:& mihi placet.facit quod no.Bart.in l.cùm miles.ff.de alie.iu.mu. cauſa facta. vbi vult q; impetrans auxiliũ à potentiore,vt intercedat,amittit cauſam illã.& idem tenet Bal.in d.l.ꝭ.C.ne li.po. & do.M.in d.c.ij.s̃.de alie.iudi.mu.cauſa fa.in not.& ibi dixi.
d Sed aduerte ad id quod dixi,q; nominans nõ teneatur[d] probare ſe poſsidere nomine alterius:quia dicit Albe.de roſa.in l.ꝭ. C.vbi in rem act.q; ita cõmuniter practicatur.& ibi ſingulariter ſubdit,q; ſtabitur dicto nominati: qui ſi dixerit quòd imò conuentus nõ poſsidet nomine ſuo perdit poſſeſsionẽ.allegat l.ſi quis diuturno.ff.de fal,& ſeq.quia hic Mar.de lau.ſecundũ Bald.in d.l.ꝭ.quem ſequitur hic zaba.dicit primam opi.Iac.de Are.& Io.An,veriorem:quia licet propter mendacium poſsit eſſe locus d.l.fi.ff.de rei ven.nõ tamẽ tollitur aliud:quia ex quo detentator præſumitur poſsidere nomine ſuo:vt no.Ho.in c. cùm olim.ꝭ.de priuile.pro quo allego gl.antepenul.in c.cùm eccleſia.j.de cauſa poſ.& proprie.& in l.titia.ff.de ſolu.meritò cùm dicat ſe detinere iſta detentio facit eum neceſſariũ aduerſarium in reali:vt l.officium.ff.de rei ven.vnde nõ videtur locus opi.Iac.de Are.& hęc opi.videtur vera,ſi conſtat quod detentat.Sed ſi aliunde nõ conſtat:ſed ſimpliciter dicit ſe alieno nomine poſsidere,procedit opi.Bar.quia ſi actor accipit cõfeſsionem pro ſe:debet eam etiam recipere & contra ſe.mihi placet plus contraria opi.per tex.noſtrum per.d.l.ꝭ.qui tex.ſimpliciter voluit,q; ſufficiat nominare dominum in iudicio,nec requirit probationem.¶†Item quærit iuxta prædicta vtrum facta
120 nominatione,nominans teneatur iurare de calumnia.Sol.Gui. de ſuza.in d.l.ꝭ.tenet q; ſic:ſed non ſit agendum contra eum, ſed cõtra nominatũ.& ſtatim dicam in xj.& xiij.ar.¶Nec ob. q; tantùm ſemel ſit iurandũ:vt in d.authen.hoc ſacramentũ.C. de iur.cal.& dicam.j.in ti.de iura.cal.quia per hoc ſacramentũ eximitur à iudicio,ſecũdùm Gul.& ſequitur Spe.in tit.de jura. cal.§.reſtat.ver.ſed illud.dicit Io.An.in addi.Spe.q; ſibi videtur q; ſit locus iuramento de malitia:videlicet,malitioſè nõ nominat:non autẽ de calumnia,quod reſpicit totam litẽ:& præ-

¶Rei vendicatio datur contra poſsidẽtem naturaliter. item ciuiliter: item cõtra detinentem ſine aliqua poſſeſsione.l.officium.ff. de rei vendi. vide Bal.in l.j.C.vbi in rem actio detur.

¶Cuius rei prætextu tenetur vi,& ſtatuta punitiua cenſeantur fauorabilia.dicit Bar.in l.

¶Et bene dicit officialis: quia ſi in potentiorem alienet:nõ tamẽ ratione officij: tunc eſt alia pœna, vt not. per Bart.in l.cùm miles. in fin.ff. de alie.iudi. mut.cauſa & vide per Dec. & alios in c.intelleximus.de iudi.

¶Imò videtur q; teneatur probari: cùm hęc exceptio ſit quædã declinatoria.ar.l.exceptionib[9].ff.de proba. & vide Bal.in d.l. ꝭ.iiꝭ.colũ. ver. denuo.& quod dicitur, q; nominatus perdit poſſeſsionem,vide Bal.in l. j.ff.de rei vendi.& Anto.hic.

ſtatur poſt litem conteſt. vt in c. ñ. in fi. de iura. cal. in. v. de quo dicam in tit. de iura. cal. & hanc opi. ſequuntur hic domi. Ant. zaba. &. d. M. quid autem de ipſo actore & nominato, vtrum iurent de calumnia: dicam. j. arti. vndecimo.

121 ¶ †Nonò prin. ar. tractãdũ eſt, quid debeat facere iudex poſt factam nominationem, & ante contumaciam nominati, pro cuius arti. clariori demonſtratione proſequar infraſcriptas, q.

¶ Prima erit generalis, quid facere debeat,

¶ Secũda, quia per iudicem debet dari dilatio, quæritur, cui ſit danda, & per quem debeat fieri nominato intimatio.

¶ Tertia, qualiter debeat fieri talis denunciatio nominato.

¶ Quarta, quid ſi eſt data dilatio ad denunciandum: ſed talis denunciatio ſeu intimatio, non eſt facta ipſi intimato.

¶ Quinta, vtrum per huiuſmodi denunciationem factam per colonum, interrumpatur præſcriptio.

¶ Sexta, de effectu iſtius nominationis ſeu citationis.

122 ¶ †Primò quæro quid debeat facere iudex poſt factam nominationem. Sol. hic, ꝙ debet ſtatuere certum terminum arbitrio ſuo finiendum, habita ratione loci in quo degit ipſe nominatus: intra quem debeat denunciari iudicium intentatum ipſi nominato, vt hic, iuncta l. ñ. C. vbi in rem actio. quæ clarius in hoc loquitur, quàm text. noſter. Eſt ergo hic dilatio arbitraria, ex quo non eſt ſtatutum certum tẽpus: & quia dilationes regulariter ſunt arbitrariæ: vt l. j. C. de dila. iñ. q. iñ. §. ſpatium. &. c. j. j. de dilatio. tenet Cy. in d. l. ñ, & do. Ant. hic.

¶ Secundò quæro pro declaratione præcedentis q. cui prædictus terminus debeat aſsignari: an nominanti, an nominato. & ſic per quem debeat fieri prædicta denunciatio: vtrum per nominantem, an verò per iudicem. Sol. gl. hic ſuper ver. producendo. dicit ꝙ debet fieri per nominatũ: & ſic ſequitur ꝙ iſte terminus debet ſtatui nominanti: ſed Innoc. & Hoſtien. dicunt, ꝙ debet fieri per iudicẽ talis intimatio, ſi fortè eſt minus idoneus & quia periculoſum eſſet domino ꝙ interpellatio facta colono conſtitueret eum in mora. quod no. in l. item veniunt. §. petitã. ff. de peti. hære. nam poſſet per colonum committi non denunciandum dominum: ideò conſiliũ eſt ꝙ actor per ſe denuncieꝛ: vel faciat denunciare iudicem, ſecundùm Pet. & Cy. in d. l. iñ. & do. Ant. & zaba. hic. Bart. verò in d. l. ñ. ſimpliciter tenet, quòd debet fieri per iudicem. per illũ text. dum dicit, certo dierũ ſpatio à iudice finiendo &c. quibus verbis eo vtitur textus noſter & ſubdit Bar. ꝙ idem tenet hic Inno. ſed certè Inno. hic nõ dicit iſtud: imò tenet oppoſitum. dicit enim ꝙ nominatus debet produci per detentorem, & ſic per nominãtem. & ꝙ iudex primò dabit terminum colono: vt dominũ ad iudicem perducat: & poſtèa vocabit ipſum dominum. nec l. ñ. dicit illud quod dicit Bart. imò dicit do. M. ꝙ imò probat contrariũ in eo quòd voluit, ꝙ nominato non veniente ad terminũ ſtatutũ, debet iudex citare nominatum legitimis edictis: ſi intellexiſſet à princ. de citatione fienda per iudicẽ ſimpliciter, dixiſſet ꝙ iudex eum vocet legitimis edictis. Sed quia prima fit ſimpliciter per detentorem: debet fieri poſtea ſolennis per iudicem: & ita fueram imaginatus ante, quàm viderem dominum M. quia per hunc modum videtur ſuccurri, ſi nominãs eſſet minus idoneus. Subdit tamen dominus M. quòd tutius eſt quòd fiat per iudicem: & putat Do. m. quòd ſi iſte detentor non faceret, teneretur ad intereſſe, & non præiudicaretur abſenti: vt dicunt Doc. per l. j. ff. de eo per quem factum eſt. & ſtatim dicam in. q. iñ. ſi nominans fideliter denunciaret nominato abſenti: ſufficeret: quia in hoc eſt quaſi nuncius iudicis. ar. notatorum in c. cùm dilecti. ſecundùm Do. m. & mihi placet.

123 ¶ †Tertiò quæro qualiter fieri debeat hæc denunciatio. ſol. dicit Bald. in d. l. ñ. ꝙ poterit mitti ſub hac forma: videlicet, quòd ipſe nominãs compareat intra talem terminum, ſi ſua credid erit intereſſe, per no. in l. ea quidem. C. ſi man. ita fue. alie. & in l. j. §. quod dicit. ff. ſi cui plus quàm per l. fal. Ego arbitror quòd ſiue denunciatio fiat per iudicem, ſiue per nominantem, aptior forma ſit, quòd narrata conuentione facta per actorẽ, & nominatione facta de illo per reũ, quòd veniat: vel mittat idoneum reſponſalem ſuſcepturus iudicium, ſi ſua putauerit intereſſe. ar. text. noſtri. & d. l. ñ. iunctis iuribus ſtatim allegatis per Bald. & quid importet citatio[a] ſi ſua putauerit intereſſe, dicam ſtatim ar. xj. q. viñ.

¶ Quartò quæro quid ſi dilatio eſſet data per iudicem nominanti: ſed tamen ipſe colonus conuentus non denunciauit nominato vtrum præiudicetur ipſi nominato. ſo. dic ꝙ non: quia text. noſter & d. l. ñ. dicit, ad notitiam eius producendo, vel debet conſtare de notificatione. mandabit ergo iudex colono ꝙ notificet, & fidem faciat ipſi iudici de notificatione: vel ipſemet iudex mittat nuncium, vt ſ. dixi. ita dicit Bald. in d. l. ñ. & vide quod dicam j. ar. xñ. & no. ſi talis denunciatio non fit nomina-

[a] ¶ Citatio hoc modo concepta, compareas ſi tua putaueris intereſſe: an valeat. vide ꝑ Bal. in l. cõſentaneum. C. quomodo & quando iud. in pe. col. Ang. in l. perẽptoriũ. de iu. Rot. in deci. cccxxiij. inci. ſi impetretur.

to. nam incipit currere ſibi terminus ſtatutus. arg. l. fi. §. ſi verò nemo. C. de iur. do. impe. & quod no. Bar. in l. labeo. de iureiur. & facit text. noſter dum dicit, ad eius notitiam producendo. ad idem tex. in l. ñ. ibi ad notionem eius producendo.

124 ¶ †Quintò quæro vtrum denunciatio facta per colonum, interrumpat præſcriptionem de qua in tex. ſo. glo. in d. l. ñ. dicit, quòd non; niſi fiat per nuncium, quia colonus nõ eſt executor miſſus à iudice. de quo dicam latius. j. arti. xiij.

¶ Sextò quæro de effectu iſtius citationis, ſeu denunciationis. ſolu. dic ꝙ ſi nominatus poſt tempus indultum noluerit adimplere: quia nec venit, nec miſit reſponſalem: lis, ex eo ꝙ poſſeſſor ad iudicium vocatus eſt ad interrumpendum præſcriptionem longi temporis, habetur pro conteſtata. tex. eſt hic in d. l. ñ. C. vbi in rem actio. de quo dicam. j. latius arti. xiij.

125 ¶ †Decimò prin. arti. quæro quid facere debet nominans dominum in iudicio: & ad quid teneatur. ſolu. dic ꝙ debet ſignificare domino, vt veniat ad ſuſpiciendum iudiciũ in terminum ſibi aſsignatum à iudice, ſecundùm ea quę dicta fuerunt in prę ceden. ar. vtrum autẽ teneatur probare ſe poſsidere alieno nomine, dixi. ſ. arti. viij.

¶ Vndecimò princip. arti. tractandum eſt, quid debeat facere nominatus. pro cuius arti. clariori doctina proſequar infraſcriptas quæſtio.

¶ Prima erit generalis, ad quid teneatur nominatus facta ſibi denunciatione, vel intimatione.

¶ Secunda, vtrum ipſi nominato venienti, recipienti intentionem actoris, ſit dandus nouus libellus.

¶ Tertia, quid iuris ſi nominatus nullo modo poſsidebat: ſed nominans poſsidebat ciuiliter, & detinebat nomine domini: an contra nominatum ſit de nouo dandus nouus libellus.

¶ Quarta, vtrum nominatus comparens poſsit ex perſona ſua declinare forum: ſiue nominans nullum ius habeat: ſiue habeat aliquod ius pariter cum nominato.

¶ Quinta, vtrum nominatus comparens poſsit iudicem recuſare, quem non poterat recuſare nominans.

¶ Sexta, vtrum vigore literarum impetratarũ contra nominatum, poſsit delegatus exercere iuriſditionẽ contra nominantẽ.

¶ Septima, poſito quòd propter aliquam cauſam nominãs nõ poſsit appellare, vtrum appellatio prohibita intelligatur nominato.

¶ Octaua, vtrum nominato licitum ſit petere compromiſſum ex perſona ſua, vel alio vti priuilegio: quod non eſſet licitum petere nominanti conuento.

¶ Nona, vtrum nominatus comparens, vt recipiat iudicium, teneatur iurare de calumnia.

126 ¶ †Prima igitur quæſtio, quid debeat facere nominatus facta ſibi denunciatione. Solu. dic quòd debet venire, vel idoneum mittere procuratorem, ſeu reſponſalem. text. eſt hic, & in d. l. ñ. & intentionem actoris excipere, hoc eſt defenſionem: vt dicit hic glo. in verſic. excipiat. & ſic debet ſuſcipere iudicium in ſe. nam quandoq; verbum, excipere. ponitur pro ſuſcipere. facit xxiij. q. v. c. non eſt noſtrum. & j. titu. j. c. Imperatorum. & j. de plus peti. c. j. ſecundùm gl. ſimile habetur in c. licet heli. de ſimo. & c. vt ſuper. de rebus eccle. non alienan. vel intentionem actoris excipere: hoc eſt actorem reiicere per exceptionẽ, ſeu actoris intentionem perimere, ſecundùm Ioan. Andr. & Docto.

¶ Secundò quæro, ex quo nominatus comparens tenetur reſpondere, & actoris intentionem excipere: vtrum contra iſtum terminum exigitur nouus libellus. Sol. Bart. in l. ñ. C. vbi in rem actio. tenet ꝙ ſic. & ꝙ conuentus nominans debet abſolui ab inſtantia iudicis. & idem tenet ibi Bald. & tenent hic do. Anto. Do. m. & Docto. & Ange. in l. non ſolùm. §. quod vulgo. ff. de vſu. & ratio eſt: quia ex libello iam porrecto, qui concludit contra nominantem, non poſsit condemnari nominatus. facit c. licet heli. de ſimo. & quod not. in l. vt fundus. ff. communi diui. dimittendus eſt ergo nominans, qui nõ tenetur amplius eſſe in iudicio. pro quo facit l. neq; impuberes. §. j. ff. de in ius vocan. & tradit Specu. in tit. de primo decreto. §. reſtat. ver. ſed nunquid nominans. & hæc procedunt propriè in nominato: ſecus quando tertius veniret pro ſuo intereſſe, vt aſsiſteret liti inchoatæ: quia tunc non datur nouus libellus: ſed iudiciũ inchoatum regulat ius ipſius tertij. aliàs aũt non diceretur aſsiſtere: ſed principaliter litigare. & dicit hic zaba. ꝙ eo caſu quo nominans habet ius, videtur ſufficere libellus datus contra detentantem: quia ex quo dominus ſe offert defenſioni, tenet locũ detentantis: ſed plus placet præcedens opinio.

¶ Tertia quæſtio, quid ſi dominus nullo modo poſsidebat: ſed ille qui in iudicio nominauerat, poſsidebat ciuiliter, & detinebat nomine domini, fortè precario: vtrum contra dominum ſit dandus libellus. Sol. videtur dicendum quòd non, per not. in l.

Pomponius.

pomponius.§.id quod precario.ff.de acquir.poſ.ſed dic quòd imò dabitur:& iſte qui non nominauit dominum in iudicio, debet etiam cedere poſſeſsioni,& ipſam in dominum trãſferre:vt ſic dominus poſſet cõueniri rei vendicatione.aliàs ſi hoc non faceret,non abſolueretur ipſe ab inſtantia iudicij̃: quia per illam nominationem non eſſet actori cõſultum,vt hic.& in d.l. ij̃.& ibi per Bar.& Doc.& maximè per Pau.de ca.

127 ¶†Quarta quæſtio,vtrum nominatus comparens poſsit declinare forum:quẽ ex perſona ſua nominans declinare non poterat:pone exemplum,laicus cõuentus corã iudice ſeculari,nominat clericum in iudicio:vtrum clericus poſsit declinare forum.ſo.Io.An.hic primò arguit q̃ non:ſed q̃ teneatur defendere,vbi nominans tenebatur.argu.l.j.C.vbi in rem ac.&.ff.de iud.l.venditor.&.l.hæres abſens.in prin.refert tamen Frã.vercel.dicere,q̃ hæc.q.fuit Mediolani in quo Vbertus de bobio conſuluit contrariũ.& hoc approbat idem Franc.per regulam quæ vult,q̃ actor ſequatur forũ rei.& cum hac opi.reſidet hic Ioã.An.nec ob.quod no.Spe.in tit.de primo decreto.§.reſtat. ver.quid ſi dominus.& ſeq.vbi dicit,q̃ ſi venit clericus,vt defenſor voluntarius:quia conuentus habet ius in re, nõ auditur: quia interuentu perſonæ clerici,durior fit cõditio agentis.contra.l.primã.§.defendi.ff.ex quibus cauſis in poſ.ea.& in authẽ. de ſan.epiſc.§.illud autem.&.C.de procura.l.militem.&.C.de
a epiſco.& clericis & l.placet.etiã ſi expreſsè renunciet priuile.ª fori,vt ibi.& ff.qui ſatiſ.cog.l.quoties.quia ex prædictis appa ret Speculum ibi loqui:cùm conuentus habet ius in re:puta,ſi eſt feudatarius vel emphyteota ſuper vtili dominio. nam certè non poteſt dominus nominatus,quãuis clericus,aduocare cauſam ad forum ſuũ,ſuſcipiendo defenſionẽ:ſecus ſi loquitur de colono,cõmodatario,vel ſimili non habente ius in re.& hanc opi.ſequuntur hic do.Anto.& zaba.& do.meus diſtinguit,q̃ aut clericus,vel ſimilis venit tanq̃ nominatus & ius habens: & ſic eſt neceſſarius defenſor & principalis:& tunc aduocat cauſam ad forũ ſuum.ſi enim dandus eſt libellus de nouo contra iſtum nominatũ cõparentem,& nominans abſoluendus ab inſtantia,vt dixi.ſ.in.ij̃.q.ergo actor debet ſequi forum rei.Non ob.l.j.C.vbi in rem actio.& d.l.venditor.ff.de iudi.cùm ſimilibus:quia inſtantia ibi nõ alteratur de perſona ad perſonã: hoc ſic valet de detentore in dominũ:nã contra emptorẽ conuentũ durat inſtantia:licet venditor defendere poſsit aſsiſtendo,& iudicium cùm eo ſuſcipiẽdo.Nõ ob.q̃ cõditio actoris ex perſona defenſoris non debeat fieri deterior,vt dixi,quia ibi loquitur de defenſore voluntario,q̃ aſsiſtit alteri: hic in neceſſario, qui venit principaliter ad ſui ipſius defenſionem:vnde poteſt vti priuilegio ſuo,vt l.idemq̃.§.& generaliter.ff. mandati.vbi tex.& gl.ſecũdùm.d.Ant.&.d.meum q̃ eriã procedit non ſolùm quò ad priuilegiũ fori,ſed etiam quò ad aliud quodcunq̃ priuilegium cõpetens nominato cõparenti,per ea quæ dicam in ſeq.q.Aut tertius voluntariè venit ad defendendum nõ nominatum modo prædicto:ſed venit ad defendendum emptorem ratione alterius iuris:& tenetur defendere:nec poteſt de- c
clinare iudicium.& ſic debet intelligi glo.ſingularis.xj.q.j.clericum nullus.& tradit Do.m.in c.quia enim.de iud.& hęc opi. mihi placet:quia contra nominatũ de nouo fundatur iudiciũ: ſed in alio caſu nullum de nouo fundatur iudicium: ſed primò conuentus ſemper remanet reus & hoc etiam voluit Ange.in l.nõ ſolùm.§.quod vulgo.ff.de vſuca.vnde iudiciũ intentatum contra primũ conuentum,regulatius iſtius tertij̃ comparentis ratione ſui intereſſe,vt dixi.ſ.in.ij̃.iſtius.q.& ad prædicta vide conſilium Bar.quod incipit,diãbra.quod ad preſens videre nõ potui:non habebam in domo.Sed circa prædicta oritur mihi notabilis dubitatio.pone q̃ in repetita tam conuentus nominans,quàm alius nominatus habeat ius in re:& actũ ſit ſimpliciter,vel taliter q̃ in actione intẽtata ſit deductum ius vtriuſq̃: comparet reus,& nominat alium habentem ius reſpectu iuris quod ad alium pertinet,quando facere poteſt, vt dixi.ſ.ar.vj. q.iij̃.pone ergo q̃ comparet nominatus qui habet priuilegiũ fori,& opponit declinatoriam:quid agendũ erit?ſo.in hac q.à Doc.non tacta arbitror ſic dicendũ,q̃ reſpectu iuris ad cõuentum pertinentis,libellus procedit:& procedetur contra eum,ſi ius ipſius eſt ſeparatum à iure nominati: ſed reſpectu iuris ad nominatum pertinentis,dandus eſt nouus libellus coram iudice ſuo:quia ex quo iura vtriuſq̃ ſunt ſeparata & diuiſa:ex
b vno non infertur ᵇ ad aliud,vt in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquirẽ.poſ.cũ alijs iuribus vulgatis:vnde ſicut ſi integrum ius pertineret ad nominatum,dãdus eſſet nouus libellus contra eum coram iudice ſuo,vt ſ.dixi,ita & reſpectu iſtius iuris ſeparati ac diſtincti,facit etiam l.quæ de tota.ff.de rei ven.& quia non eſt ideò impeditiua quò minus fieri debeat,vt puta, ne propter eandem cauſam eatur ad diuerſos iudices:vel cauſæ continentia diuidatur,ſecundùm ea quæ dixi in c.fi.de mutu. peti.in xj.prin.arti.ſed ſi ius vtriuſq̃ eſſet connexum,& ſic ad vtrunq̃ principaliter pertineret defenſio ratione iuriſdi,ſed connexi:maius eſt dubiũ,quia tunc videtur q̃ ad hoc vt cauſę continentia non diuidatur,& vt pro eadem re non eatur ad diuerſos iudices,ſecũdùm ea quæ dixi in c.fi.de mutu.peti.in d. xj.ar.& quia videtur præoccupata iuriſditio:meritò hoc caſu videtur q̃ clericus debeat reſpõdere corã ipſo iudice laico: maximè retenta opi.clericus poſsit reconueniri corã laico de quo dixi in c.j.ſ.de mutu.peti.in v.prin.ar.& ſic à ſimili ex rationibus prædictis idem videtur dicendum:maximè ratione connexitatis,cùm connexorum idem ſit iudicium,vt c.translator.ſ. de conſti.& cle.ij̃.de iudi.cum ſimilibus.¶In contrarium facit a
quod dixi in c.fi.de mutu.peti.ar.xij̃.ver.vij̃.fallit, vbi omnino videas:& maximè ſi teneremus aliam opi.q̃ etiã clerici nõ poſſunt reconueniri coram laico.de quo dixi in d.v.arti.quia dato q̃ actor prius reconueniſſet laicum ſimpliciter & laicus nominaſſet clericum:deciſio eſt ſatis dubia cogitabis: quia propter intenſitatem calorum non datur facultas ſubtilis inueſti- b
gandi:ſi tamen eſſemus à principio arbitror quòd actor volẽs vtrunq̃ conuenire, deberet ambos conuenire coram eccleſiaſtico:licet alteram purus laicus,& cauſa merè profana.per ea quę dixi in d.fal.vij̃.

128 ¶†Quintò quæro vtrum iſte nominatus comparens poſsit recuſare iudicem,quẽ nominans non poterat recuſare.videtur dicendum quòd non:quia ille debet comparere ad effectum,vt ſuſcipiat in ſe iudicium,vt hic & latius dicam in xj.arti.& huic effectui cõtraria eſt recuſatio.ſolu.dicendũ arbitror,quòd poſ- c
ſit:quia ex quo in eum dandus eſt nouus libellus, vt dixi q.ij̃. ergo poterit eum recuſare:& hoc expreſsè probatur in c.cùm ſuper.de offi.deleg.nam ſi tertius comparens ibi pro ſuo intereſſe poteſt recuſare iudi.ſi legitimam habet recuſandi cauſam, vt ibi do.Ant.zaba.&.d.m.per illum text.qui non eſt alibi,ſecundùm do.M.multò fortius hoc idem dicendum eſt in termi nis noſtris:& pro hac deciſione facit quod dicam ſeq.q.Non obſt.arg.in contrarium formatũ:quia ille nominatus comparet ſuſcepturus iudicium,ſecundùm qualitatem & facultatem quam haberet,ſi principaliter conueniretur:ſed ſi principaliter conueniretur,poſſet recuſare.ergo &c.

¶Sextò quæro de nouo dubio quid ſi actor egiſſet vigore literarum impetratarum contra B.ipſe verò B.conuentus nominat M.in iudicio:vtrum talis delegatus poſsit exercere iuriſditionem ſuam contra M.vigore prædictarũ literarum contra B. ſi ille tertius cõparet pro ſuo intereſſe:res eſt clara q̃ poſſet,etiã de iure ipſius tertij̃ cognoſcere.per d.c.cùm ſuper.de re iud.& per id quod dixi in c.penul.& glo.ſ.de offi.delega.in iij̃.limitatione.& per Bal.in l.ſi quis ex conſenſu.C.de epiſc.audi.in l.ſi ſuſpecta.ff.de inoffi.teſta.ſed ſi ille tertius compareret tãquam nominatus, arbitror dicendum q̃ vt ad nominantem ſimul & ad nominatum pertinet intereſſe actionis intentatæ,q̃ ratione connexitatis ᶜ & ne cauſæ cõtinentia diuidatur, poterit dictus c
delegatus,ſi non declinetur,cùm legitimæ recuſetur,cognoſcere.per ea quæ dixi in d.c.cùm ſuper in iij̃.limitatione per iura ſtatim allegata & per ea quæ dixi ſuper eo.arti.q.iiij̃.verſic.ſed circa prædicta.Aut conuentus nullũ habet ius in integrũ:pertinet ad nominationem:& pro nunc ita ex tempore dicerem, ſi poſsit delegatus,etiam volẽte nominato,cognoſcere de cauſa prædicta:quia reſcripta non extenduntur ad perſonas in eis non contentas:vt in c.fi.de reſcrip.nec ad ea poteſt prorogari iuriſditio delegati:vt d.c.pe.

¶Septimò quæro pone conuentus non potuiſſet appel.ſi proſecutus fuiſſet iudicium contra ſe intentatũ:iſte nominauit dominum in iudicio:vtrum nominatus poſsit appel.Solu.dic q̃ ſic.tex.eſt in c.ſuper ea.ſ.de offi.deleg.vbi hoc no.& do.M.nã tex.ille vult no.quòd licet ſit ſublata appellatio à papa per reſcripta reſpectu huius:tamen tertius qui comparet pro ſuo intereſſe,poteſt appel.ſi ergo tali,conceditur nominato.per ea quæ.ſ.dicta ſunt in præcedentibus.

¶Octauo quæro:pone A.conuentus non poterat petere cõpromiſſum:quia non de perſonis comprehẽſis in ſtatuto, ipſe nominat B.in iudicio:qui eſt de perſonis cõprehenſis in ſtatuto:quia fortè conſanguineus actoris in gradu à ſtatuto cõprehenſo,quod ſtatutum diſponit quòd inter conſanguineos vel affines vſq̃ ad talem gradum,debeat fieri compromiſſum: cõparet B.nominatus:& ſuſcepit in ſe iudicium & petit compromiſſum quęritur vtrũ debeat pronunciari compromiſſum.Solu.dicendum q̃ ſic per ea quæ ſupradicta ſunt in iij̃.quæſtio.& per ea quæ dicit Bar.in l.j.C.vbi in rẽ actio.& in quæſtione ſua quæ incipit,conſiliũ Piſanæ ciuitatis.de qua ſtatim in ſequenti dubio:ſed magis dubium eſt circa prædicta,ſi iſte tertius non

¶Imò non poteſt renunciare clericus priuilegio fori, vt in c.cùm contingat.de fo.compe. c.ſi diligenti.eo.ti.

¶Quaſi velit dicere,q̃ ex ſeparatis non infertur.l.Papinianus exuli.ff. de mino.l.fin.ff.de calum.cũ ſi.& per moder.in l.inter ſli pu.§.ſacram.fl.de verb.obli.

¶Vel quia videntur cõſortes eiuſdẽ litis,facit quod no. per.glo.& Doc.in c.cùm.m.in princ. ſ.de conſti.

comparet,tanquã defensor: vt puta,conuenitur emptor: cõparet vẽditor vt ipsum defendat; & cõparens petit cõpromissum tanquã cõsanguineus, vel affinis actoris. vnde insurgit dubium vtrum sit locus compromisso fiendo ex forma statuti tanquã in arbitratorẽ: & quãuis iste ar. non pertinet prin. ad materiam nostram: tamen quia est proximus præcedẽti q. & simul cùm expeditur à doctoribus: ideò hic tractabo. & tex. in l. j. C. vbi in rem actio. videtur decidere q̃ non sit locus compromisso. nã tex. ille vult q̃ ad petitionem actoris non fiat mutatio fori. facit l. venditor. ff. de iudi. sed prædictis non obst. contrarium determinauit Bal. in q. sua quę incipit, consilium Pisanæ ciuitatis. vbi latius videas eandẽ opinio. sequitur in. d. l. j. mouetur. quia per compromissum q̃d fit tanquã in arbitratorẽ, non fit mutatio iudicis: aliàs iurisditionis. imo causa videtur decidi coram iudice: cum in arbitramentis sit quædam transactio: vt in auẽ. si verò contigerit. C. de iudi. & in corpore vt diffe. iud. §. j. & ibi no. glos. vnde sequitur q̃ quando peto sic compromitti. idem est dicere q̃ peto q̃ transigamus secundùm arbitrium talis: & sic non est mutatio iurisditionis: sed quoddam beneficium cõpetens partibus, vnde dicta l. j. non facit in contrarium. concludit ergo Bar. to. pro determinatione quæstionis, quòd ille qui
a de necessitate defendit alium, potest compromissum[a] petere; quia potest omnes defensiones & beneficia ex sua persona in iudicium deducere. l. idem cũ §. generaliter. ff. mãdati. & ibi tex. & glos. & l. procur. ad exhiben. §. j. ff. rem ra. haberi. & ibi per Bar. ergo talis poterit istam defensionem ex persona sua in iudicium deducere: & sequitur hic d. Anto. sed Bal. in d. l. j. dicit q̃ hoc non videtur verum: quia si venditor non potest transferre forum: ergo multominus potest perimere forum: sed ita est q̃ illa exceptio est peremptoria fori: ergo non potest opponi. per l. prælleg. l. j. & ad l. venditor.

129 ¶ †Præterea ille dicitur rectè defendere qui deducit quod facit defensionem. vt l. hoc autem. §. rectè defendi. ff. quibus ex ex cau. in pos. ea. nec detractat iudiciũ, vt ff. quibus ex cau. ma. l. ait Prætor. in fi. ff. de ꝓcu. l. minor. §. j. sed iste detractat iudicium: vnde nõ videtur q̃ actor ex persona ipsius tertij compellatur ad trasigendũ: quia per hoc detractaret iudiciũ. Nõ ob. §. generaliter. alleg. in contrariũ: quia nõ loquitur in declinationẽ defensione: proutin casu nostro: & eodem modo nõ ob. l. procur. ad exhi. quia ibi loquitur in exceptione peremptoria, quæ obijcitur contra iniquitatem actoris. Præterea, si actor compelleretur ad compromissum, cogeretur ad nouandũ: quia ex laudo in forma transactionis cõuentus liberaretur: & incideret actor in nouam obligationem: sed ita est q̃ actor inuitus non tenetur nouandi animo admittere defensorem. facit l. si mandato. post princ. ff. mandati. & traditur per Bal. & Doc. in d. l. j. ergo actor non tenetur admittere hunc defensorem sub hac forma, quę circa interitum actionis non operatur minus, quàm nouatio, secundũ Bal. & hæc opi. est subtilior, secundùm Paul. de ca. in d. l. j. sed tamen opi. Bar. videtur æquior: quia istud iudicium in effectu tendit in totũ in præiudiciũ venditoris: & ideò perinde est ac si secum agitaretur: quia venit vt procur. in rem suam: & sic censetur dominus iudicij, vt l. qui stipendia. C. de ꝓcur. ideò videtur q̃ posset omnibus defensionibus & priuilegijs ex persona sua: & pro hac parte pluries cõsului. & hęc opinio maximè procederet, si iste tertius comparens fuisset vocatus ab actore eoipso q̃ per talem citationem esset legitimata persona sua: & diceretur defensor necessarius. l. si eo tempore. C. de remis. pig. & l. j. §. denunciare. ff. de li. agno. & in auẽ. si omnes. C. si vt se abhære. ab sti. & l. de pupillo. §. qui remissionẽ. ff. de no. oper. nun. est necessaria alia legitimatio personæ, secũdùm Inno. in c. cùm inter priorem. j. de excep. voluit Ange. in l. si suspecta. ff. de inoffi. testa. & mo. in l. absentia. ff. de appella. et mihi placet. & idem tenet Io. And. Ioan. de Imo. & d. M. in d. c. cùm inter. nam iudicium redditur in inuitum, vt l. inter stipulãtem. §. j. ff. de verb. obli. & quilibet citatus est audiendus, vt l. j. §. cùm dicitur. ff. si cui plus quàm per leg. fal. & quod no. Inno. & Moder. in c. dilecti. de excep. Bar. & Ioan. de Imo. referendo Inno. in l. cùm mulier. ff. solu. matri. Ang. & Pon. in d. §. qui admiss. & Bald. not. in l. post venditionem. C. de pactis. vbi dicit quòd omnis citatus est necessarius defensor: & talis ciuiliter dicitur interesse absque alia probatione, quòd eius interfit. & prædicta notabis: quia sunt quotidiana: & contingunt in practica.

¶ Nonò quæro vtrum iste nominatus comparens vt recipiat iudicium, teneatur iurare de calumnia: asserẽdo nominatorem ipsius nomine possidere: & sic teneatur iurare, quòd non animo calumniandi hoc facit. fol. Spec. in titu. de iura. calum. §. restat. versi. sed illud. dicit q̃ non. & q̃ tunc habet locum auẽ. hoc sacramentum. C. de iura. calum. vt tamen semel iuretur post lit. conte, quasi velit dicere Specu. quòd ex quo contra eum datur nouus libellus, vt dixi. s. in ij. q. & hoc iuramentum calum. præstan. sit post lit. contest. vt dicam in seq. tit. nec sit præstandum, nisi semel: vt d. authen. hoc sacramẽtum. & dicam in tit. sequẽti: ergo sufficit quando præstabitur post litis contesta. & ex præditis habes expeditum vndecimum prin. arti.

¶ Duodecimò prin. arti. materię. §. nostri tractandum est, quid ageñ. fit per iudicem facta nominatione per conuentũ; & facta denunciatione ipsi nominato, ipso nominato non comparente. pro cuius arti. clariori doc. prosequar infrascriptas. q.

¶ Primò, vtrum nominatus debeat iterum citari: & qualis debeat esse ista citatio.

¶ Secundò, finita dilatione assignata nominato, & in contumacia perseuerante: vtrum iudex debet adhibere cognitionem, & qualiter.

¶ Tertiò quid agere debeat iudex adhibita cognitione necessaria, per quam constet de iure actoris.

¶ Quartò, quia actor mittitur in possessionem, queritur, qualis sit illa possessio, & de ipsius effectu.

¶ Quintò, quia nominato reseruatur allegatio sup proprietate quæritur vsq̃ ad quantũ tẽpus audiatur super proprietate.

¶ Sextò vtrum nominatus passus missionem videns agere super proprietate, teneatur iurare de calumnia: & quid de ipso misso in possessionem qui nunc conuenitur.

¶ Septimò, quid si talis missio facta fuerit cõtra colonum seu nominatorem, non seruatis debitis citationibus de nominato: vtrum valeat, & præiudicet nominato.

¶ Octauò, quid iuris in causa damni dati, si nominatus est contumax.

¶ Nonò: vtrum contumacia nominati noceat nominatori.

130 ¶ † Primò igitur facta denunciatione & nominatione, nominato non comparente, quid sit per iudicem ageñ. solu. dic q̃ iudex debet ipsum nominatum legitimè citare edictis. text. est hic. & d. l. ij. C. vbi in rem actio. quod intelligit Ioan. An. de tribus edictis distinctis: vel vno pro omnibus. ff. de iudi. l. nunc̃ & l. præcedenti. & idem tenet Pet. de saxo. alle. xxiij. q. ij. c. de illicita. sed Abb. dicit, q̃ fient tres citationes, quarum quælibet habebit decem dies. ff. de iudi. l. per interualla. zaba. hic dicit, q̃ hoc est arbitrarium: quia tempus dilationũ est arbitrarium: vt dixi. s. ar. ix. Bald. in d. l. ij. dicit, q̃ requiritur peremptorium per distinctionem: vel per interualla: vel per cõglutinationẽ trium terminorum, secundùm ea quæ traduntur in l. tres denunciationes. C. quomodo & quando iu. scilicet, quantitas dilationis pro quolibet termino est arbitraria. de qua materia latius dicã in titu. de dilationibus.

131 ¶ † Secundò quæro finita dilatione assignata nominato, & eo in contumacia perseuerante, vtrum debeat adhibere cognitionem; & qualem. so. dic q̃ iudex debet summatim negotiũ examinare. text. est hic. & l. ij. C. vbi in rem actio. qualiter intelligatur, summatim. glos. hic in verbo, summatim. hoc est semiplenè. quia iudex propter alterius contumaciã non debet statim actorem præsentẽ cõstituere possessorẽ, vel in possessionẽ mittere. Etiã causa rei seruandæ: nisi aliquã præsumptionẽ haberet contra eum: vnde poterit iudex recipere vnum ex testibus quos actor producet: vel legere instrumentũ per quod intẽdit probare, secundũ Gof. qui ita seruabat, vt dicit Spe. in ti. de primo decreto. §. ij. in prin. & sic residet hic Ioã. An. & gl. nostra subdit rationẽ istius summariæ cognitionis: qa posset esse q̃ actor calumniosè peteret: vnde iudex primò recipiat ab actore iuramẽtum de calum. ar. l. thesaurus. ff. de exhi. &. j. de resti. spol. c. literas. &. s. de elec. c. dilecti. nõ enim debet iudex festinare ad missionẽ in possessionẽ; quia si reus probabit iustã causam absentiæ restituetur. ff. de dam. infec. l. si finita. §. forte. &. j. de re iud. c. cũ bertol. & ita de facto seruatur, secundũ gl. ¶ Sed aduerte, quia gl. videt innuere q̃ eo casu quo præcesserit dicta cognitio nõ restitueret. q̃ est falsum, secundũ zab. per iura statim allegata arbitror, q̃ alius fuit intellectus gl. q̃ ad hoc non ita faciliter appareat restitutionẽ fiendam, debet procedere dicta cognitio: vel potest dici q̃ istius summariæ cognitionis ratio est, qa colonus reclamat: & dicit dominũ ius habere, secundùm Io. antiquum. & sequitur hic Io. An. Odof. & Azo. dixerũt in d. l. ij. q̃ sufficit solũ iuramentũ, sicut in actione ad exhi. vt d. l. thesaurus. quod est cõtra. l. fi. C. de bo. auẽ. iudi. pos. Alij dicunt, quòd summariè procedet: hoc est extraordinariè, quò ad alia: sed nõ
b quin saltẽ exigatur semiplena[b] probatio. & hoc voluit Bart. in l. cũ proponas. C. de bo. autho. iud. pos. qui dixit, q̃ hæc cognitio erit summaria quò ad duo: primò, quia procedit cõtra absentẽ, vt l. properandũ. §. & si quid. &. §. finaute. C. de iudi. secũdò, quia tantũ fit difcussio iur. potestatis actoris: vt l. ij. §. ibidem. ff. ad exhibẽ. vnde petit iudex vnum ex testibus recipere: vel instrumen-

a ¶ Ad hanc. q. vide Bal. in l. j. C. vbi in rem actio. Bar. in l. venditor. ff. de iud. Bal. in l. emptori. C. de euic. Archi. in c. significasti. de for. cõpe. adde bene facere gl. in c. clericus xj. q. j. Spe. in tit. de j. decreto. §. restat. ver. qd si dominus.

b ¶ Adde Barto. in l. Fulcini[9]. §. j. ex quibus cau. in pos. ea. do. Ant. hic. & Bal. in l. ij. ff. de procu. Bal. in c. contingit. de dolo & contu. xiij. col.

vel inſtrumentum legere, vt ſ. dixi. & Barto. in d.l.ij. & l. conſentaneum. C. quomodo & quãdo iudex. dicit quòd ſi ex miſſione in poſſeſſionem non fit præiudicium, nec in poſſeſſione, nec in proprietate: ſummatim intelligitur: id eſt præſtito ſolo iuramẽto, vt d.l. theſaurus. & authen. ei qui. C. de bo. autho. iudi. poſ. Si verò fieret præiudicium in proprietate, & non in poſſeſſione: vt quando interponitur ſecundum decretum: tũc debet conſtare de iure actoris plenè, vt l. final. C. de bo. autho. iudi. poſ. Si verò fit prę̃iudicium in poſ. & non in proprietate, ſufficit cõſtare de iure actoris ſummatim. hoc eſt per p̃ſumptiones, indicia, vel ſemiplenas probationes, vt l.ij. §. cauſæ. ff. de car. edic. cùm ergo hic non fiat prę̃iudicium in proprietate, ſed in ſola poſſeſſione: ideò requiritur prædicta ſummaria cognitio. & ſequitur Bal. in d.l.ij. & idem quaſi in effectu videtur vel le do. M. hic, qui diſtinguit, quòd aut miſsio fit in perſonali, aut in reali ex primo decreto, in qua verſatur modicum præiudicium: & illa nõ eſt materia noſtra. traditur per Barto. & Docto. in l. ſi finita. §. iulia. ff. de dam. infect. & d.l. conſentaneum. ego latius dicam. j. in tit. de eo qui mit. in poſ. aut agitur maiori præiudicio, non tamen totali. puta, in terris noſtris, in quibus fit immiſsio in veram poſſeſſionem: & tunc ſufficit ſummaria cognitio reſpectu ordinis procedendi: non tamen ſufficiet iura mentum: ſed requiritur, ſecundùm omnes, ſemiplena probatio ſeu præſumptiones, vel indicia. vt d.l.ij. §. cauſæ. aut vnus teſtis, vel inſtrumentum, vt ſ. dixi.

132 ¶† Tertiò quæro quid agere debeat iudex adhibita cognitione neceſſaria, per quã ſummatim conſtet de iure actoris, iuxta prædictam cognitionem, de qua in prę̃ce. q. Sol. dic q̃ actorem in poſ. rerum petitarum mittere non tardabit. text. eſt hic & d. l.ij. & intellige q̃ iudex non debet tardare ſcilicet nimis: ſed ali quandiu expectabit, ſecundùm Gof. & Ioan. An. & Hoſti.

133 ¶† Quartò quæro: quia actor mittitur in poſſeſſionem, vt dictum eſt in præce. q. qualis ſit illa poſſeſsio, & ipſius effectus. Sol. dic quòd eſt vera poſſeſsio, & nõ ſimplex cuſtodia: prout eſt quãdo actor mittitur in poſſeſsionem ex primo decreto, in actione perſonali, vt in §. ſeq. vel etiam in reali ſimpliciter, vt in §. præce. quo caſu, paſſus immiſsionem veniens intra annũ, auditur: etiam ſuper poſſeſsione, vt. §. præce. & hoc tenet Spec. in titu. de primo decreto. §. reſtat. ver. debet autem ſtatim. licet quidam voluerunt, quòd etiam in caſu illo ſicut in. §. præce. & ſeq. vſq; ad annum reſeruetur. q. ſuper poſſeſsione quod refert gloſ. hic ſuper verbo, reſeruata. quia ſi papa hoc voluiſſet, hoc dixiſſet. ſicut in. §. præce. & hæc communis omnium Doc. opi. cùm ergo actor mittatur in veram poſſeſsionẽ, ſequitur quòd reus fit de poſſeſſore petitor: nec reſeruatur ſibi amplius. q. ſuper poſſeſsione: ſed ſuper proprietate duntaxat, vt hic in fi. & d.l.ij. Non ob. §. præcedẽs. vbi etiam ſuper poſſeſsione auditur vſq; ad annum: quia tex. ille loquitur in caſu diuerſo: videlicet, quando interponitur primum decretum in actione reali cõtra abſentem contu. conuentum, & nomine proprio poſsidentem hic verò cùm is qui conuenitur nõ poſsidet nomine proprio, ſed alieno: & nominat dominũ in iudi. vnde ibi actor mittitur in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ; & non efficitur verus poſſeſ. hic mittitur in veram poſſeſsionem: & ratio differentiæ eſt, ſecundùm gl. in verbo, reſeruata. quia maior contumacia præſumitur in caſu noſtro, quàm in ſuperiori: quia hic per plures citationes citatus eſt: & plures contempſit: nam primò actor citari fecit colonum, & colonus denunciauit domino: poſtquam denunciationem iterum citatur dominus legitimis edictis, ſecundùm quod. ſ. dixi in princi. vnde contumax videtur plus contempſiſſe. & ſequuntur cõmuniter Doc. hic, & in d.l.ij. & hinc ſumpta occaſione Hoſtiẽ. hic & Doc. ponunt aliquas rationes diuerſitatis inter hunc §. & præcedentem quas ſuper dicta glo. reſeruata. & dicit hic Do. m. quòd ſatis putat ſufficere illam cauſam q̃ hic interuenit quaſi lit. conteſta. de quo tetigi. ſ. ar. ix. q. vj. & latius dicam. j. xiij. arti. vnde ſicut reo exiſtente contumace poſt lit. cõteſta. proceditur ad miſsionem in verã & incommutabilem poſſeſsionem, ſi nõ liquet de cauſa. l. cõſentaneum. C. quomodo & quando iud. & no. in c. prout. j. de dolo & contumacia. ita & quando interuenit iſta quaſi lit. conte. ſecũdùm do. M. & vide quod dixi in dicta glo. in ver. reſeruata. & ſic ex prædictis infertur ſingularis effectus, q̃ vbi iſte miſſus in poſſeſsionẽ prius erat actor, & ſibi neceſſariò incumbebat probatio: nunc erit verus: & paſſus miſsionem, tenebitur de ſuo dominio probare, ſecũdùm Doc. hic, & in d.l.ij. & bene.

134 ¶† Quintò quæro: quia nominato paſſo miſsionẽ reſeruatur allegatio ſuper proprietate, vſq; ad quantum tẽpus iſte nominatus audiatur ſuper proprietate. ſolu. gl. hic ſuper ver. reſeruatur. concludit, q̃ ſibi reſeruatur donec ſit præſcriptũ, & quod etiam de iure canonico hic poteſt procedere prę̃ſcriptio. & idẽ tenet Io. An. & ſequuntur cõmuniter Doc. aliqui tamẽ videtur velle, q̃ perpetuò duret: quia nõ poteſt præſcribi, ex quo effecta eſt litigioſa: & propter hoc debet de iure ſuo dubitare. glo. tamen hic tenet cõtrariã ſententiã, q̃ poſsit præſcribi: quia videtur habere bonã fidem, eo q̃ credit rem ad ſe pertinere: cùm iurauerit q̃ non malitioſè, vel per calumniã petĩt rem illã. & ideò poteſt prę̃ſcribere: quia iuſtè poſsidet: quia authore Prætore poſsidet. l. iuſtè poſsidet. ff. de acqui. poſ. Sed aduerte, quia gl. in d.l.ij. C. vbi in rem actio. dicit, q̃ in re immobili præſcribitur longo tẽpore: & ſic ſpatio decem annorũ inter præſentes, & xx. inter abſentes. Sed Iac. de Are. Pet. & Cy. in d.l.ij. tenent contrarium. mouentur, quia præſcriptio longi tẽporis nõ procedit ſine titulo, vt in d.l. ſi. & l. nunc̃. ff. de vſuca. ſed per primum decretũ iudex nõ tranſfert titulũ: nec intendit tranſferre dominium, vt l. ſi finita. §. ſi. ff. de dam. infec. & per cõſequens, nec vſucapiendi conditionẽ, vt l. claudus. ff. de cõtrahẽ. emp. & ſic volũt, q̃ iſte audiatur ſuper proprietate vſq; ad xxx. annos, vt l. ſicut. & l. ſi quis emptionis. C. de præſcri. xxx. vel. xl. anno. ſecũdùm Iac. Pet. & Cy. & hoc procedit, niſi à iudice prę̃figeretur breuior terminus intra quem deberet. quod fieri poteſt, vt. j. dicã. Sed Iac. bu. in d.l.ij. in effectu tenet primam opi. gl. q̃ audiatur vſq; ad decem vel xx. annos, & non vltra. Gul. de cu. in d.l.ij. dicit, q̃ præſcribet tit. pro ſuo à die quo eſt effectus incommutabilis poſſeſſor: quia ex tunc nõ dubitat de iure: antea verò non vſucapiet: quia ante nõ eſt in bona fide: cùm nõ poſſideat tit. pro ſuo: quia nõ dubitat de iure ſuo. & ſic ſentit q̃ immediatè non poſsideat verè quod eſt falſum, vt dixi in q. præcedenti. Bart. verò in d.l.ij. tenet opi. glo: dicens, q̃ ille vſucapiet
a longo tẽpore ex præcedenti ti. quo ſe dominũ putabat[a] vt l. ſi is qui pro emp. §. pe. & l. eũ qui hæres. ff. de vſuca. & idem tenet Bar. in l. conſentaneum. C. quomodo & quãdo iu. niſi ſtatutus ſit terminus, de quo ſtatim dicã. & ſic videtur Bart. ſentire, q̃ ſecus ſit ſi miſſus in poſſeſsionẽ nõ haberet titulũ. & idem tenet Bal. in d.l.ij. & hanc opi. ſequitur hic do. Ant. & Io. de Imo. in l. ſi finita. §. iul. ff. de dam. infec. & do. M. hic niſi fortè loquemur in præſcriptione cõtra eccleſiam: quia tũc exigitur tempus. xl. annorũ, vt c. de quarta. j. de præſcrip. Idem dico verum, quòd ad eccleſias inferiores: ſed cõtra romanã eccleſiam, exigere tempus centũ annorum, vt c. audientiã. & c. cùm nobis. & c. ſi a diligenti. j. de præſcri. vt in authen. vt eccle. roma. gaudeat priuilegio centum annorũ. Itẽ hoc procedit, niſi per iudicẽ ſtatutus fuiſſet terminus intra quem audiretur dominus de proprietate. nam tũc poſt lapſum ipſius termini, nõ auditur amplius, ſecundùm Cy. in d.l.ij. per l. à quo fundus. ff. de dam. infec. & ibi per Dy. & l. mancipiorũ. ff. de op. lega. Et quia terminus ille nõ b
eſt determinatus, ſtatur arbitrio iudicis, vt l. j. ff. de iur. deliberã. & ſequitur hic. d. Ant. Sed dicit hic domi. me. q̃ putat, q̃ à principio tempore miſsionis in poſſeſsionem, non poſsit ſtatui ille terminus ad agendum: cùm ſatis ſit punita cõtumacia per miſsionem in veram poſſeſsionem. & nemo regulariter compellitur agere, vt in rubro & nigro. C. vt nemo inuitus. facit text. in §. ſequenti, vbi dicitur, q̃ iudex à principio debet eſſe cõtentus alterutra. poſtea ſubdit tamen do. m. q̃ in futurũ poterit loco ſecundi decreti, ſeu pro ſecundo decreto peti, vt ſtatuatur terminus ipſi nominato ad agendũ ſuper proprietate, poſt quem
b amplius non audietur. & ita debet intelligi. d.l. à quo fundus[b] & ibi ſentit Bart. & idem tenet in l. cõſentaneum. quod eſt ſingulare: & practiça, ſecũdùm do. m. ad hoc vt miſſus nõ teneatur diu expectare. & ibi tenet Ioã. de Imo. in d.l. à quo fundus. vbi dicit, q̃ talis terminus nõ poteſt ſtatui, niſi poſt annũ, per l. ſi quis emptionis. §. pe. C. de præſcri. xxx. anno. quæ indulget reo ſpatium anni ad cõparendũ. facit. c. indultũ. de re iu. lib. vj. licet Ang. videatur ſentire in d.l. à quo fundus. quòd ille terminus ſtatim poſſet ſtatui: ſed hoc reprobat ibi Ioan. de Imo. & etiam in d. §. videamus. Sed aduerte quòd tex. noſter vult, q̃ ex quo cõtumax grauatur, vt actor miſſus in poſſeſsiõ. ſtatim fiat verus poſſeſſor: quòd omnis allegatio reſeruetur abſenti ſuper principali q. & ſic ſuper proprietate, Ex quibus verbis videtur reſultare duplex effectus. Primò, quòd actio perpetuò debet durare, ſicut perpetuò durabat exceptio. vt l. purè. §. fi. ff. de do. exce. cùm in locũ exceptionis ſurrogetur actio. ſed tu dic, imò ex quo non competit amplius exceptio, ſed actio: præſcribitur vt actioni, & non vt exceptioni. Sed quanto tẽpore præſcribatur dicerem q̃ aut miſſus in poſ. probat titulum, vigore cuius egit: vel vigore cuius dicebat rem ad ſe pertinere iure dominĩ, vel quaſi. & hoc caſu indubitanter procedit opi. Bart. aut non probat aliquem tit. & tunc magis eſt dubium: & ſi quidẽ miſſus in poſ. in petitione nullum allegauit titulum ſpecificè, nec probauit contra abſentem poſtea agentem arbitror quòd talis agens andiatur vſq; ad xxx. annos. per l. ſicut. & l. omnes. C.

a ¶ Et ſic titulus putatiuus eſt ſufficiẽs ad præſcriptionẽ longi temporis l.ij. §. ſi à pupillo. ff. de vſuca. pro emp.

b ¶ De intellectu tamen illius text. videlatè per iſtũ tit. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. & per Alexan. in l. ſi prius. ff. de dã. infe.

de præſcrip.xxx.an.quinimo fortè attentari poſſet,q talis immiſsio nõ teneretur,tanc̃ non adhibita ſummaria cognitione ſuper iure ipſius primò agentis: ſed ſi poneremus quòd iſte primus actor deduxiſſet dominiũ:ſeu ſpecificatum titulũ, quem tamen ſemiplenè probaſſet:& non plenè,vt puta,per vnũ teſtem & ſimilem probationẽ,quę non eſſet plena:& tunc requiritur tempus.xxx.annorũ:niſi ſ̃nunc probaret,plenè illum ti.& arbitror quòd iſte paſſus miſsionem, poſsit agere tam ſuper proprietate,quàm ſuper quaſi proprietate.vnde poteſt intentare rei ven.& publi.ſecũdùm quod traditur in c.Abbate.de re iudi.iĩj.q.vj.& quod dixi.s̃.de libel.obli.in c.fi.arti.xxix.vnde ſicut ante,quàm ibi eſſet paſſus miſsionem,poterat ſe defende re per exceptionem dominĩ,vel quaſi.ita & nunc poteſt agere rei vẽdi.vel quaſi.& ideò cũ miſterio tex.dicit,omni allegatione reſeruata abſenti ſuper principali quæſtione,ſcilicet,reali.ille ergo abſens poterit obtinere ſuper publi.niſi conuentus probaret talem titulũ,per quẽ actor excluderetur à publi.Item ex prædictis verbis videtur ſequi alius effectus,quòd cùm tex.velit,q reſeruetur omnis allegatio abſenti ſuper principali quæſtio.q iudex non poſsit hanc reſeruationẽ auferre,ſibi ſtatuendo breuiorem terminũ,intra quem debeat agere,Nec obſtat.l. à quo fundus.per quam Doc.cõmuniter tenent contrariũ:quia ille eſt caſus ſpecialis,vbi agebatur confeſſoria pro cõſtituenda quaſi ſeruitute ratione ædificĩ fabricati, debita ſeruitute. vnde ſi cõtra cõtumacem fit immiſsio ex primo decreto in locum ſeruientem,pro conſtituenda quaſi quæſtione illius ſeruitutis;quia ex hoc primo decreto non eſſet plenè conſultũ actori contra reum cõtumacem:ideò ſtatuitur terminus cõtumaci, intra quem agat,& doceat de iure ſuo:ſcilicet ius ſibi eſſe ædificatum habere,& ſi intra ſtatutum terminũ id non fecerit,vlterius non auditur,vt ibi.& ideò quãdo proceditur cõtumaciter ſuper iure ſeruitutis,& contra talem aſſertem ſeruitutem non eſt aliquid ædificatũ:miſſus in quaſi poſſeſsione, efficitur quaſi verus poſſeſſor.nec ſtatuitur talis terminus: ſed ſolùm iudex cogit per officium ſuum contumacẽ cauere,ſe nullã nouitatem facturum,donec doceat de iure ſuo:vt l.ſi prius.ff.de ope.nuncia.& ibi traditur de materia latè per Bar.& Doct.in d.l.à quo fundus.quæ tñ habet alios intellectus.& ego de materia latè dicã in tit.de eo qui mit.in poſ.ſed in terminis noſtris per miſsionem in poſſeſsionẽ,cõſequitur actor veram poſſeſsionẽ, vt dixi.nec contumax poteſt obtinere ſuper poſſeſsione:ſed ſolùm ſuper proprietate:quia cõtra ipſum agentẽ rei vendicatione,vel publi.q poteſt iſte reus poſſeſſor excipere de ſuo dominio: vel quaſi; vnde nõ videtur neceſſaria dicta termini ſtatuitio.& ille caſus ſpecialis.d.l.à quo fundus.non debet extendi ad caſum noſtrũ non habentẽ rationis identitatẽ, contra regulam rubri & nigri.C.vt nemo inuitus ag.Arbitror tamẽ in hoc paſſu ſic dicendum,q aut nominatus fuit ſimpliciter contumax:propter quod actor miſſus eſt in poſſeſ.& is qui paſſus eſt miſsionem,nec tũc,nec poſtea diffamauit,q res illa ad eum pertineret.& hoc caſu,non poteſt ſtatui iſte terminus,per ea quæ no.& traduntur in d.l.diffamari.C.de inge.manu.aut ille reus diffamauit,q res illa ad eum pertinebat:& tunc miſſus in poſſeſ.intentare cõditionẽ ex illa l.diffamari.& ſecundùm; prædictam diſtinctionẽ poſſunt intelligi cõcordari prędictæ opi. & prædicta notabis:quia nouiſsima & ſingularia:& à nemine tacta,& hęc procedunt in actione merè reali.in hypothecaria verò,quem effectũ tribuat miſsio in poſſeſ.& vſq ad quantum tempus detur reuocatio:& ad quid tradit hic do.Ant.ego dicam in materia primi decreti in tit.de eo qui mit.in poſſeſ.

a ¶Iudicis actus nõ præiudicat his,qui non ſunt citati.de qua materia in l. nam ita diuus.ff. de adop.in l.ſæpe. ff.de reiudi.

135 ¶†Sextò quęro vtrum nominatus paſſus miſ.ſecũdùm formã prædictam,volens agere ſuper proprietate teneatur iurare de calumnia;& quid de miſſo in poſ.Sol.glo.hic in verſi.ſummatim.in fi.tenet q ſic.nec ob.q hoc ſacramentum nõ præſtatur niſi ſemel:vt authen.hoc ſacramentũ.C.de iura.cal.quia hic eſt noua inſtantia.vnde poſito q actor iuraſſet de calumnia:tamẽ quia tunc iurauit vt actor,& finita eſt illa inſtantia:vt dicam in xiĩj.arti.nunc iurabit vt reus,& idem etiam videtur velle Ioan. And.in addi.Spe.de primo decre.§.ſequitur.verſi.interpoſito. vterq; ergo iurabit de calũnia in hoc nouo iudicio.& ſequuntur hic do.Ant.do.M.& Doc.

¶Septimò quæro quid ſi talis miſsio facta fuerit contra colonum,non ſeruatis debitis citationibus de nominato: vtrum valeat & præiudicet domino.& videtur q ſic.ſicut præiudicaretur ſi colonus expelleretur:vt l.peregre.§.quibus.ff.de acquir. poſ.tu dic cõtra:quia aliud eſt cùm colonus expellitur vi:aliud cùm expellitur per iudicem:quia iudex nunquam intẽdit præiudicare tertiæ perſonæ:nec etiam ſi vellet,poſſet præiudicare
a ei qui non eſt citatus.[a] & hoc tenet Inno.hic & Bal.in d.l.ĩj.C. vbi in rem act,facit.l.ſi deſerta.C.ſi propter public.pen.& vide quod dicam.j.ar.xiiĩj.& quod dixi.s̃.ar.ix.q.iiĩj.

¶Octauò quæro quid iuris in cauſa damni dati,ſi nominatus eſt contumax:qualiter fiat.ſolu.dic vt dixi s̃.in vj.articulo quę ſtione.viĩj.

136 ¶†Nonò quæro vtrum contumacia nominati noceat nominatori:pone,emphyteota,feudatarius,vel maritus in cauſa dotis nominat dominum in iudicio:& dominus fuit cõtumax: vtrũ paretur prę iudicium emphyteotę feudatario,vel marito.ſo.dic q ſic.imputet enim ſibi nominator,qui illum nominauit: quia de voluntate ſua fuit hoc,vt voluerit ſequentem agere.ff.de re iudi.l.ſæpe.&.j.de re iudi.c.c̃quis.ita concludit Spe.in titu.de.j. decre.§.reſtat.ver.quid ſi emphyteota.Et ex his Deo duce,eſt expeditus.xĩj.arti.prin.

¶Decimotertiò prin.arti.tractandum eſt de effectibus prædictæ nominationis.circa quem arti.dic q plures ſunt iſtius nominationis effectus.

137 ¶†Primus eſt ex parte nominatoris, qui eſt iudicĩ declinatiuus:fit enim nominatio ad effectum,vt nominans declinet iudicium:& nominatus illud ſubeat,vt dixi in x.arti.q.ĩj.intelligein totum,ſi ad ipſum nominatum ius in totum dicatur pertinere:vel pro ea parte declinatum iudicium,ad alium nominatum dicitur pertinere, vt dixi in vj.ar.q.iiĩj.iunctis his quę dixi in xj.arti.maximè in ĩj.q.

138 ¶†Secundus effectus iudicĩ ſuſceptiuus per ipſum nominatũ comparentem,qui iudicium in ſe ſuſcipit, vt dixi in præce.effectu & in xj.arti.q.ĩj.

139 ¶Tertius effectus qui ſequitur ex prædictis,eſt primæ inſtantiæ contra nominatorẽ intentatæ,ſeu præparatæ finitiuus:quia nominato cõparente & iudiciũ ſuſcipiẽte,abſoluitur nominãs ab inſtantia iudicĩ,vt dixi.s̃.arti.xj.quæſtio.ĩj.& ideò dixi, ſeu præparata:quia ante lit.cõteſt.propriènõ datur inſtãtia,quę incipit à litis cõteſt.vt d.l.properañ.in prin.§.& ſi quidem.C.de iudi.de quo latè dixi in c.pe.s̃.de iudi.ar.viĩj.quod intellige reſpectu nominationis.de quo in tex.noſtro,ſecus ſi fieret nominatio ſecundùm formã authen.qua in prouincia.C.vbi de cri. agi oportet:quia ibi datur terminus ad denunciandum domino,vt ipſe conuentus inſtruat in defenſionibus illi competentibus:non autem ipſe conuentus liberetur à iudicio: cùm ſuo nomine cõueniatur ex facto ſuo,vt ibi dicitur. & ideò nominato comparente non abſoluitur nominans ab inſtantia.

140 ¶†Quartus effectus eſt nõ ſolùm iudicĩ declinatiuus per nominatorem,vt dixi,ſed etiam quandoq; per nominationẽ, per ea quæ dixi in arti.xj.q.iiĩj.ſed iſta declinatoria nõ cauſatur immediatè à nominatione: ſed ab alia cauſa deducta ex qualitate perſonæ nominati:c̃quis nominatio occaſionem præſtiterit.

141 ¶†Quintus effectus eſt reſpectu recuſationis, quæ quandoq; poteſt fieri ex perſona nominati:quę aliàs non fuiſſet permiſſa nominatori,ſecundùm ea quæ dixi s̃.arti.xj.q.v.

¶Sextus effectus colligitur ex his quæ dixi.s̃.articu.xj.q.vj.

142 ¶†Septimus effectus eſt reſpectu appellationis, quæ quandoq; ex perſona nominati admittitur: quæ aliàs non fuiſſet in perſona nominatori,prout dixi s̃.articu.xj.q.vĩj.

143 ¶†Octauus effectus eſt,quia nominatus comparẽs, iudicium ſuſcipiens, poteſt petere compromiſſum ex perſona ſua: aut alio priuilegio vti:quod non poſſet petere nominator, vt dixi articu.xj.q.octaua.

144 ¶†Nonus effectus eſt:quia nominato non cõparente,ſed exiſtente contumace poſt factam ſibi denunciationem,ſecundùm ea quæ dicta fuerunt s̃.ar.ix.& x.inducitur quaſi litis cõteſt.vt ibi.& l.ĩj.C.vbi in rem act.& aduerte:quia dicit Cy.q hic quaſi lit.conteſt.ſurgit ex hoc;quia conuentus rei vendi. nominando dominum in iudicio, aſſerẽdo nominatum eſſe dominum, tacitè negat actorem,vt l.Pomponius.§.ſi is.ff.de pro ba.& l.ſi inter.ff.de excep.rei iud.pro quo allego: quia duo nõ poſſunt eſſe domini in ſolidũ, vt l.ſi certo.§.ſi duobus.ff.cõmod. vnde per tacitã negationẽ inducitur hic quaſi litis conteſt. ſicut per expreſſam induceretur vera, ſecundùm ea quæ dixi in c.j.s̃.de lit.conteſt.& facta denunciatione domino,ſi non venit,videtur affirmare nominationem coloni, ſeu nominatoris: ſicut iudicium quaſi litis conteſta.idẽ ſentit Bart. in d.l.ĩj.ponendo aliud exemplum.ideo hæc denũciatio facta domino habet vim conteſtationis litis:quia in illa cõteſtatione ciuili procedetur quaſi ad exemplum prælĩj corporalis:ſicut in prælio corporali quãdoq; cõtingit,q ille qui tenet vnã arcẽ, dicit illi qui tenet exercitum,ſeu caſtra cõtra eum: volo denunciare domino pro quo hic ſum:& niſi mihi ſuccurrerit intra tantũ tempus,cedam tibi: & dabo arcẽ.ita & hoc eſt quaſi quoddã prælĩũ: ille tenẽs rem alieno nomine,nominat alium in iudicio:& expectat ab eo ſubſidium,quo veniente litigatur:eo nõ veniente,cedit.& ſic inducitur quaſi litis conteſtatio,vt dixi,& ſequĩt hic do.Ant.& dominus me.

minus me.qui etiam mouentur:quia ex quo nō deficit p actorem quo minus lis conteſtetur:ſatis eſt offerre libellum, & deducere rem in querimoniam.iuxta ea quæ traduntur in.l.ij.C. de annali except.&.xvj.q.iij.§.præſcriptionem.Guli.de cu.in d.l.ij.voluit,quod hic quaſi litis conteſt.proueniat ex tribus.

¶ Primò,ex nominatione.

¶ Secundò,ex notificatione facta domino.

¶ Tertiò,ex non comparitione:quaſi non comparendo, tacitè videatur negare petitionem actoris. Sed Bal.ibi dicit, quòd ideò hic quaſi litis conteſta.deſcendit ex prædictis tribus:quia ſic placuit legislatori:nō quia de natura prædictorum trium ſit inducere litis conteſta.vel quaſi.vnde hoc eſt inductum à legis poteſtate & fictione.Paul.de caſt.dicit, quòd iſta ideò dicitur quaſi litis conteſt.quia fit cum abſente:ſed vera fit cum præſente. ſed prima opi.Cy.videtur eſſe melior : maximè coniunctis aliis opi.quæ poſſunt ſimul iungi ad dictum effectum.

145 ¶† Decimus effectus qui ſequitur ex præcedenti eſt,quòd iſta nominatio iuncta prædicta, quaſi litis conteſta.eſt præſcriptionis interruptiua.text.eſt hic.& in.d.l.ij.C.vbi in rē act.Sed pro declaratione prædictorum duorū effectuum quæro à quo tempore habeatur,ſeu incipiat hic quaſi lit.conteſt.& præſcriptionis interruptio.Solu.paſſus eſt dubius.tex.hic dicit,& in.d.l.ij. quòd lis eſt quaſi conteſta.ab eo die,quo poſſeſſor ad iudicium vocatus eſt:vnde ſi exponimus prout exponit Abbas poſſeſſor,id eſt dominus poſſeſsionis.prout etiam ſentit gloſ.noſtra hic,ſuper verbo,producenda.inquantum vult denunciationem fiendam per poſſeſ.iuncta gloſ.in verſi.conteſtationem.inquātum vult per denūciationem fieri interruptionem præſcriptionis,pro qua expoſitione facit,quia domin⁹ videtur poſſeſſor, ex quo eius nomine poſsidetur:vt in c.ſi diligenti.de præſcrip. ſed Ioan.And.intellexit dictum verbum,poſſeſſor,id eſt de eo qui poſsidebat nomine alterius.& ſic intelligit.d.l.ij.mouetur, quia l.illa.ij.ex qua ſumpta eſt decretalis,quādo vult facere mētionem de domino,illud exprimit clarè.& huic dicto concordat Goſ.dicens,quòd hæc interruptio fit à die quo colonus cō uenitur.& ſequitur etiā hic zabar.Sed contra hanc opinio.ob. quia ſicut per ſolam citationem domini non inducitur quaſi litis conteſtatio:ita & fortius, nec per citationem coloni. Item durum videtur q̄ ſine requiſitione veri domini inducatur iſta quaſi litis conteſta.facit quod dixi in præcedenti q.in opi.Cy. et aliorum quia per hanc quaſi litis conteſta.requirunt denunciationem fieri domino,& ſic videtur q̄ à die denunciationis videatur ſecuta contumacia. Sed aduerte:quia fortè Goffre.& Io.An.voluerunt,quòd requiratur denunciatio : ſed ea facta, & denunciato non veniente,trahitur retro effectus iſtius quaſi litis conteſta.ad diem quo vocatus fuit colonus.& hæc opinio videtur placere do.Anto.& ſatis videtur eſſe conſentanea literæ,quæ primò requirit citationem coloni.ſecundò.denunciationem fieri domino:quo contumce,lis eſt quaſi conteſta.ab ea die,qua poſſeſſor fuit primò citatus ad iudicium.& dicit do. M.q̄ putat hanc mentem literæ,q̄ ante,quàm fiat denunciatio domino,ſaltem per detentorem,non poteſt dici lis quaſi conteſtata:qua nominatus expectatur tanquam futurus reus:cùm in ſe debeat ſuſcipere iudicium.vt dixi arti.xj.q.ij.ſed ſi nominatus non venit,nec aliquis pro eo:& ſic non cōſtat in iudicio illum eſſe dominum:vt etiam alium dominum:& habemus reſponſionem detentoris ſeu poſſeſſoris volentis defendere, & tacitè negantis iſtum actorem eſſe dominum:ſatis nūc dici poteſt,quòd ab illa die qua colonus fuit vocatus,facta fuit quaſi litis conteſta.quia non vult defendere:& negat actorem dominum:nec apparet quòd alius ſit dominus:& ſic ſequitur præſcriptionis interruptio.& per hunc modum poteſt reduci litera ad concordiam:quæ primò videtur exigere denunciationē: & poſtea tantùm facit mentionem de citatione coloni.Aduerte tamen,q̄ ita demum fit interruptio,ſi denunciatio fuit facta domino per iudicem,ſeu per colonum de mandato iudicis:ſecus ſi colonus ſimpliciter ex ſe denunciaſſet.ita ſentit glo.in dicta l.ij.C.vbi in rem actio.

146 ¶† Vndecimus effect⁹,ſecūdùm quoſdam, qui etiam ſequitur ex precedētibus,q̄ ſi actio erat temporalis,videlicet x.vel xx. annorum:per hanc quaſi litis conteſta.perpetuatur:ſicut perpetuaretur per veram litis conteſt.vt l.fin.C.de præſcrip.xxx. anno.& traditur in l.j.C.de præſcrip.lon.temp.& hoc tenet gl. a in d.l.ij.C.vbi in rem act.& ratio eſt,ne melioris[a] conditionis ſit contumax,quàm præſens.de quo per Cyn.in l.ij.vbi refert opi.legiſta.qui videntur magis inclinare in iſtam ſententiam. quam etiam tenet ibi Bald.& Pau.de caſt.dicit,q̄ actio perpetuatur ad lx.annos,per l.cùm notiſsimi. C.de præſcrip.xxx. anno.Sed domi.Anto.hic recitatis opi.tenet contrarium.monetur,quia hæc quaſi litis conteſta.tanquam exorbitans,debet reſtringi:& non operari niſi effectū expreſsè ſibi conceſſum à iure.& ita dicit tenere.Spe.quæ opi.placet do.me.quia improprietates debent reſtringi,& nō extendi,per not.in c.præterea. & c.intelligentia.de ver.ſigni.ſed dicit do.M.q̄ illa q.eſt modici,aut nullius effectus:quia cùm ille debeat mitti in verā poſſeſsionem:& ſic efficiatur de petitore poſſeſſor fruſtra quærimus,an actio perpetuetur:cùm non ſibi,ſed aduerſario incumbat onus agendi,vt hic & l.fi.C.de rei vendi.Sed aduerte tu,& clarius intelligas.nam in interruptione præſcriptionis pōt eſſe magnus effectus:ſed potius vno: quam alio tēpore diceretur facta interruptio.pone enim q̄ inſtabat terminus præſcriptionis immediatè poſt tempus factæ citationis de colono: quæ præſcriptio fuiſſet completa ante denunciationē factā domino: certè ſi interruptio incipit à die factæ citationis:quia hæc quaſi lit.conteſt.ad illam diem retrotrahatur,præſcriptio erit interrupta.Secus ſi interruptio intelligeretur facta tempore denunciationis,vel ſecutæ contumaciæ eo q̄ tunc videretur facta quaſi litis conteſtatio.Sed data interruptione quò ad perpetuandam actionem,dicta diſputatio non videtur alicuius effectus,vt dixit d.M.quod dico verū,ſi ſequitur miſsio in poſ.quia ex quo actor immiſſus eſt in veram poſſeſsionem:fruſtra quæritur de perpetuatione actionis ipſius:cùm ſine poſſeſsione præſcriptio aduerſarij non procedat,vt c.ſine poſſeſsione.de regu.iur.in vj. & l.qui in ſeruitute.ff.de vſuca.ſed diſputatio poſſet eſſe vtilis,ſi actor poſtea nō fuiſſet miſſus in poſſeſsionem,eo q̄ nominatus poſtea comparuit in peremptoria citationis, de qua ſupra dixi,nec aliter fuit lis verè conteſtata:quia tunc perpetuata eſſet actio ex ipſa vera litis conteſtatione, vt ſupra dixi, vel etiam ſi actor propter aliā cauſam,vel quia nihil probauit : vel quia non eſt proſecutus:vel quia neglexit, non eſt miſſus in poſ.vel ſi fuit miſſus in poſ.iterum redijt ad ipſum reum:& tūc quæ opi.ex ſuperioribus verior ſit,dico quòd vtraq; eſt ſuſtentabilis.Sed pro opi.Spe.do.Anto.& do.M.facit gloſ.noſtra in ver.conteſt.quæ arguit quaſi eodem modo,quo arguit.d.Ant. vt clarius dicam in ſequenti effectu.de materia interruptionis, dic vt latè dicam.j.in tit.de præſcrip.

147 ¶† Duodecimus effectus colligitur ex tex.noſtro,& ex dicta quaſi litis conteſta.eſt quia poſtea factis edictis & data contumacia,mittitur actor in veram poſſeſsionē:& abſenti reſeruatur duntaxat allegatio ſuper proprietate, vt dixi.s.ar.xij.q.j.ij. iij.&.iiij.Aduerte tamē,quia licet prædicta quaſi litis cōteſta.habeat prædictos effectus.tamen ſecūdùm glo.hic in ver.contra. nō habet effectum,vt poſsint recipi teſtes:& peruenire ad ſententiam dif.ſicut ſi lis eſſet verè conteſta.& idem tenet gloſ.& Ia.de Are.in l.conſentaneū.C.quomodo & quādo iu.& Ia.bu. in d.l.ij.C.vbi in rem ac.quia hæc quaſi litis conteſt.eſt irregularis.vnde plus roboris ei dari non debet,quàm reperiatur datum à iure:ſed à iure reperitur datum robur quò ad ea quæ.s. dicta ſunt &c.Facit id quod dixi.s.in ſecūdo effectu.Non ob. authen.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.vbi procedi poteſt non ſolùm ad miſsionē,ſed & ad diffinituam:quoniam illa authen.habet varios intellectus:ſed cōmuniter legitur ponendo tale exemplū:Titius dimiſit Sempronium colonum in poſſeſsione,qui damnificat poſitionē vicinam agendo aliquid in poſſeſsione domini,& de ſciētia domini.cōuenitur colonus, & ſi nominat dominū,conueniatur & dominus:nec per hoc ab & ſi nominat dominū,conueniatur & dominus:nec per hoc ab ſoluitur colonus:& contra cōtumacem proceditur ad diffiniti uam.& eſt caſus ſpecialis ibi,vt dicit hic zabarel.ille tamen tex. habet varios intellectus,quos ibi videre poteris.

¶ Arg.l.q̄ ſeruius. ff.quod vi aut clā. & c.cum qui.de p̄. bend.lib.vj.

148 ¶† Decimus tertius effectus eſt,q̄ eoipſo q̄ actor eſt miſſus in veram poſſeſsionem,finita eſt prima inſtantia intentata cōtra colonum,nec eſt neceſſarium aliud ſecūdùm decretum:nec ſuper primo libello rei ven.poteſt procedi:quia ei qui verè poſſidet & retinet,non cōpetit rei vendi.l.j.§.hoc interdictum.ff. vti poſsid.ita etiam dicit Bal.in d.l.ij.C.vbi in rem actio.

149 ¶† Decimus quartus effectus eſt qui ſequitur ex præcedentibus,quòd ſi reus paſſus miſsionem facta denunciatione ſecundùm formā:vult recuperare poſſeſsionem:non poteſt,niſi per viam proprietatis:quia factus eſt de poſſeſſore petitor.id eſt vbi prius actor agendo reali tenebatur probare dominiū:nec incumbit reo,ex quo efficitur actor,vt dixi.j.arti.xij.q.iij.

150 ¶† Decimus quintus effectus eſt:quia ſi nominans eſt conuictus de mendacio,eo quòd aſſeruit ſe poſsidere nomine alieno: & probetur q̄ poſsidet proprio nomine:ratione talis mendacij perdit quandoq; poſſeſsionem:quādoq; proprietatem, ſecundùm ea quę latè dixi.arti.viij.& licet ille effectus potuiſſet adaptari ad prin.iſtius.xiij.ar.tamen hic poſui,eo q̄ præcedentes effectus loquuntur,quando actor per contumaciā effectus eſt verè poſſeſſor.

151 ¶† Decimus ſextus effectus eſt:quia per talem nominationem

dominj in iudicio inducitur, vt nominans nõ posit postea pœnitere, & variare, & dicere se suo nomine possidere, sine metu amissionis possessionis: sed aduerte: quia in hoc variæ reperiuntur opi. Io. An. hic & Iac. de Are. in d. l. ñ. C. vbi in rem actio. tenent contrariũ, ꝙ posit remittere & variare, per l. electio. §. si is. ff. de noxa. & l. de ætate. §. fi. cũ. l. seq. ff. de interrog. acti. Cy. verò in d. l. ñ. per eadem iura dicit, ꝙ ante lit. contest. potest variare: postea nõ. & idem tenet Iac. bu. Spe. in titu. de primo decreto. §. restat. ver. quid si nominans tenet, ꝙ si variat primo dicendo se nomine alieno possidere: & postea proprio: ꝙ tanc̃ꝫ conuictus de mendacio efficeretur de possessore petitor, per l. fi. ff. de rei ven. & ita resident do. Anto, quod verũ dicit zab. nisi probaret se errauisse: & sic reuocaret confessionẽ suã, tanc̃ꝫ erroneam, secundũ ea quæ traduntur in c. fi. de cõfes. sed dicit hic Io. de Imo. ꝙ fortè dictum Iac. de Are. est verius: quia hic conuentus nõ conuincitur de mendacio per probationes extrinsecas, sed per propriam confessionẽ: ideò nõ videtur habere locum. d. l. fi. ar. l. eum qui. ff. de iureiurã. & hanc limitationem sequitur hic Ia. zoccus nouellus Doct. nullam faciens mentionẽ de Imo. & hæc opi. videtur mihi satis æqua.

152 ¶ †Decimoquartò principali arti. tractandum est, quid si possidens alieno nomine conuentus, omittit nominare dominum in iudicio, vel fuit contumax: vtrũ hæc omissio vel contumacia præiudicet domino. circa quem arti. Inno. & Ioã. And. post eum dicit, ꝙ taciturnitas, vel contumacia sua non nocebit domino, qui verè possidet: nec quò ad possessionem, nec quò ad proprietatem. C. si per vim vel alio modo. l. fi. sed ille qui litem suscepit, tenebitur ad interesse ante litem cõtest. per actionem de dolo. & post litẽ contest. condemnabitur ad ipsam rem: cùm habeatur pro possessore, dummodo actor ignoraret reum non possidere. ff. de rei vend. in l. is qui se obtulit. & l. sequen. & ff. si vsufruc. petatur. l. fi.

¶ Si verò conuentus sciebat non possidere, decipitur à seipso: vt dictis iuribus, ex quo enim non ipsum, sed alium sciebat verum possessorem: imputari sibi debet, si non conuenit verum possessorem, vnde secundùm Inno. & Ioan. Andr. nec attestationes, nec confessiones, nec acta iudicij, nec sententia, nocent domino absenti: quia res inter alios acta &c. & voluit hic Inno. quòd iste qui se obtulit actori ignoranti, cõdemnetur ipsi actori ad litis æstimationem: vel secundùm quosdam, quantum in litem iuratum fuerit: vel ad interesse. ff. de peti. hæredit. l. qui seliti. & ff. de dolo. l. pe. & sic resident zaba. hic. domi. Anto. hic nõ putat, quòd hic habeat locum iuramentũ in litem: ex quo non restitit dolo: licet per dolum litigauerat. vnde vult quòd locum habeat altero ex alijs duobus remedijs: & intelligas tu canonista & scias, quòd iuramentum in lite est de affectione rei: ita quòd vt plurimum excedit verum pretium rei, & præstatur quando quis potest restituere rem: & dolosè & contumaciter resistit: vel dolo facit, quò minus possit restituere, vt l. qui restituere. ff. de rei vendi. vnde dicit dominus meus, ꝙ hoc modo habet locum hoc iuramentum: quia ille, nec nunc, nec vnquàm potuit restituere rem, quam non possidet: sed tantum temerè litigauit. vnde non tantùm deliquit: ideo meritò non venit ita acriter condemnandus. xxiij. q. j. cùm non afferamus. & in regula, odia. & regula, in pœnis. de regu. iur. sed quantum ad primum de præiudicio domini, idem tenet hic zaba. volens quòd non præiudicetur domino per omissionem nominationis, vel contumaciam coloni. & idem Specu. in titu. de primo decreto §. restat. versicu. hoc etiam no. & versi. quid si colonus. & idem Barto. in dicta l. j. vbi etiam plus dicit, quòd etiam si facta esset executio contra colonum, & res esset translata ad actorem: nõ tamen priuabitur dominus absens sua possessione, quam habebat. argu. l. fin. C. si per vim vel alio modo. Nec obst. si diceres, ꝙ sicut absens possidens per colonum, deiecto colono perdit possessionem ciuilem, vt l. iij. §. quod si seruus. ff. de acquiren. poss. ita & isto casu, deberet dominus amittere pos. si per iudicem est ablata colono, qui ipsius nomine possidebat. ad hoc enim respondetur, secundùm Innocen. hic. quem sequuntur Ioan. Andr. & Doct. & secundùm Bar. in d. l. ñ. quem sequuntur Legistæ, ꝙ ideo colono electo dominus perdit possessionem: quia deñciens talẽ violenter, intẽdit sibi possessionẽ querere: & eam cuic̃ꝫ auferre. secus aũt in iudice, qui non intendit iurisditionem in præiudicium absentis exercere: vel ius absentis alteri dare: & si hoc intenderet, nihil ageret, vt d. l. fin. C. si per vim vel alio modo. Facit ca. inter. de maio. & obedi. & c. j. j. de causa pos. & proprie. quidam tamẽ volunt, ꝙ ille dominus possessionem amittit: sed ꝙ ipsam recuperare potest: vel per iudicis officium, vel per conditionẽ ex d. l. fi. sed primũ placet Hostien. & videtur verius, secũdùm do. Ma. cùm iudicialis possessio habeat plus iuris, quàm facti. violenta verò nihil habet iuris. & quia in quòlibet iudiciali processu iudex intendit alteri reseruare ius suum: vt c. super eo. s̃. de offi. deleg. & c. inter dilectos. in fi. j. de dona. Facit. l. ñ. §. merito. &. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publi. & c. ex tuarum. s̃. de autho. & vsu pal. Hæc tamen procedunt, secũdùm dominũ meum, quãdo dominus absens ignorabat detentorẽ litigare: nã tunc nõ fit sibi præiudicium, etiam in possessione, vt in c. cũ super. & c. pen. de rei iudi. sed si dominus sciebat causam agitari, distinguit post Inn. in d. c. cùm super. ꝙ aut litigans est tantùm detentor, ita ꝙ dominus potest eũ remouere aliter: & suscipere in se defensionẽ: & hoc non facit: & tunc fit sibi præiudicium, saltẽ quo ad possessionem. ar. d. c. cùm super. & l. bona fides. ff. depos. & sentit Cy. in d. l. ñ. dum distinguit inter ignorantiam & scientiã domini. & ratio est: quia licet iudex: nõ intendit præiudicare alij: tamen iste dominus sciens ex sua saltem negligẽtia videtur amittere possessionem. ar. no. in c. olim. el. j. j. de restit. spo. & l. quod meo. & l. clam possidere. ff. de acqui. pos. & idem tenet hic do. Ant. aut conuentus litigans erat possessor: ita ꝙ aliquo modo sibi possidebat: & sic litigabant de iure suo: & tunc cùm alius non possit eum aliter remouere, nullũ fit sibi prejudicium: cessat ratio. l. sæpe. ff. de re iudi. & c. pe. j. de re iudi. secũdùm dominum meum: sed zab. hic. q. xj. concludit, ꝙ quando quis habet ius in re, ita ꝙ potest rem in iudicium deducere: licet primo loco defensio spectet ad alium: tunc sententia lata prejudicat illi scienti, & nõ defendenti. ita loquitur. l. sæpe. &. c. pe. sed si conuenitur omnino extraneus, acta & sententia nõ præiudicãt domino absenti. vnde si est lata sententia cõtra eum, qui possidet nomine alieno: quia censetur penitus extraneus, quò ad potestatem deducendi reũ in iudicio: non præiudicatur domino: licet dominus sciuerit litem motã: nisi fiat sibi denunciatio secũdùm formam hic traditã. & in d. l. j. ar. corũ quæ traduntur regula, eum qui certus. de regu. iur. in vj. secus si non requireretur denunciatio sub certa forma: sed tantùm certificatio: quia tunc sufficeret sola scientia domini, sine denunciatione, per d. regulam, eum qui. & ita dicit zab. se consuluisse alleg. no per Bar. in l. peregrè. §. quibus. ff. de acqui. pos. & l. officium. ff. de rei ven. & in d. l. ñ. subdit tamen, ꝙ quidam referentes Bal. in d. l. ñ. voluerunt, ꝙ sufficeret sola scientia domini, per. d. l. sæpe. sed primum est verius, secũdùm zaba. ne frustra sit ille. §. & d. l. ñ. C. vbi in rem actio. inquantũ exigunt denunciationẽ: quia subest præmissa ratio: quia iste cõuentus censetur penitus extraneus quò ad deducẽdum rem in iudiciũ. Ego arbitror ꝙ vtraꝙ opi. possit saluari: videlicet: quòd sola acta iudiciaria, nulla facta executione: & nulla facta denunciatione, nõ præiudicent domino. & procedat opi. zaba. Sed si post executionem datur negligentia ipsius domini, præiudicatur sibi: saltem quò ad possessionem, ratione negligẽtię suæ. ar. l. quod meo. & l. clam possidere. ff. de acqui. pos. & c. olim. el. j. j. de resti. spo. & de hac materia, an & quãdo præiudicetur tertio, per iudicium inter alios agitatum, materia est satis longa & intricata: de qua in d. l. sæpe. & in d. c. pe. j. de re iudic. vbi latissimè expediam. Et ex his Deo duce, est expedita hæc frequens & quotidiana, & vtilis materia nominationis domini in iudicio. ordinatè & longè plenius, quàm ab omnibus maioribus nostris fuerit tacta.

EINIS.

TRACTATVS DE MVtuis petitionibus per d. Marianum Socinum Cum additionibus d. Bartholomei eius filij per modum lecturę ipsius tituli, ita copiosè redactus, vt in hac materia nihil vltra reperies à principio rubricę, vsq; ad finē tituli.

SVMMARIVM.

1 ☞Petitiones mutuæ, quæ dicantur.
2 Petitio mutua, quotuplex sit.
3 Petitio mutua, quare fuerit introducta.

INalio meo Tractatu visum fuit de libelli oblatione: Sed quia libelli plerunq; offeruntur ab vtraq; parte, & fiunt hincinde mutuæ petitiones, et dubitatur an, & quādo, & qualiter hoc fieri possit: & de modo procedendi: meritò hic subnectit̄ hęc rubrica. Et de materia istius rubricæ habetur in. q. vij. c. cuius in agendo. Verùm antequàm ad materiam transeamus, iuxta consuetum ordinem, pro faciliori & clariori istius materiæ intelligentia & doctrina, prosequar infrascriptos arti. principales.

¶ Primò, quid dicatur mutua petitio: seu quæ dicantur mutuæ petitiones. & de hoc dicetur in rubrica.

¶ Secundò, quotuplex sit mutua petitio. de quo similiter dicetur in rubri.

¶ Tertiò, quo iure, & quare fuerit inducta potestas mutuæpetitionis per viam conueniendi & reconueniendi. de quo similiter dicam. in rub.

¶ Quartò, coram quibus iudicibus, seu apud quos possunt, & debeant fieri mutuæ petitiones. & de hoc in c. j.

¶ Quintò, inter quos habeāt locum mutuæ petitiones: seu per quos possit fieri reconuentio. de quo dicam in d. c. j.

¶ Sextò, in quibus causis seu rebus habeant locum, seu cessent mutuæ petitiones. de quo in d. c. j.

¶ Septimò, quando sint faciendæ mutuæ petitiones: seu quando fieri possit reconuentio. de quo in d. c. j.

¶ Octauò, vtrum in causa reconuentionis possit iudex recusari. de quo in c. ij̄.

¶ Nonò, quæ sit pœna actoris nolentis respondere reo super mutua petitione, seu reconuentione. de quo in d. c. ij̄.

¶ Decimò, qualiter procedendum sit in mutuis petitionibus. & de ipsarum effectu, resultante ex conuentione & reconuentione adinuicem, de quo in d. c. ij̄.

¶ Vndecimò, pro quibus, seu quibus rebus ad eundem iudicē eundum est, non solùm in mutuis petitionibus, sed etiā in pluribus petitionibus. de quo in d. c. ij̄.

¶ Duodecimò, de pœna trahentium aliquē ad diuersos iudices cùm deberet ad eundē iudicem conueniri. Et sic de pœna trahentis quem hoc casu ad vetitum examen. de quo in d. c. ij̄. Et sic in istis. xij̄. articulis tractabitur tota materia tituli nostri.

DE PRIMO ARTICVLO.

1 a Primo Igitur articulo in quo examinandū est †quæ dicantur mutuæ[a] petitiones, Ho. in summa eo. ti. §. j. dicit, q; dicuntur q̄ones adinuicē propositæ. quod patet ex ipsorū verborū significato. D. m. hic dicit, q; mutua petitio est conuentio ex parte actoris, & recōuentio ex parte rei. Nam reconuentio, est secunda cōuentio. Cū ergo duæ sunt petitiones, & conuentio fiat ab vtraq; parte. meritò appellātur mutuæ petitiones. Et no. q; recōuētio dicit̄ respectu cōuētionis. vnde vbi non est conuētio, nō potest dici recōuentio, vt no. in c. cū dilectus. j. de or. cog. Et ideò cū arbitrio nō sit conuentio, nō datur reconuentio. de quo dic vt statim dicā in c. j. in iij̄. ar. Et aduerte: quia mutua petitio tūc propriè dicit̄, q̄n petitio rei deducit̄ per viā recōuentionis debito tēpore, secūdū ea q̄ dicā in c. j. ar. vij̄. Et de hac propriè loquit̄ titulus noster. Est & alia mutua petitio q̄ dicit̄ impropria: q̄ nō est propriè recōuētio: vt qa secunda petitio rei porrigitur, q̄n prima petitio actoris est prope finem: tunc em̄ nō possunt simul tractari, & vna finīa terminari. & ideò tūc nō est propriè recōuētio: sed habet tūc locū regula, qui prior appellat, prior agit, vt l. qui prior. ff. de iud. vt hęc probantur in c. ij̄. ver. nos autē. de or. cog. secūdū D. m. hic. Sed de hoc latius dicā. j. e. in c. j. in. vij̄. ar. Itē aduerte: quia q̄n̄ exceptio apposita per reū, habet instar petitionis. & pōt dici reconuentio: quia mutua petitio. exemplū in exceptione recōpensationis. Nā ille qui cōpensat, dicit̄ petere, vt l. amplius. ff. rē ra. ha. no. Bal. in l. tam mādatori. C. de nō nu. pec. Ad quod vide quæ dixi in c. sacris. de sen. excom. in xix. prin. ar. in. v. q. princ. in iij̄. mēbro, vers. ij̄. dubitatur. & hoc probat̄ in l. neq;. C. de cōpensa.

b secundū Bal. & Saly. vbi tex. innuit, q; huiusmodi exceptio[b] fit mutua petitio. Alij tn̄ intelligunt q; ideò nō solū fuit opposita exceptio compensationis: sed mutua petitio porrecta. insuper etiā no. q; mutuæ petitiones, & sic cōuentionis & recōuētionis. dicitur quasi idē negotiū. & no. gl. in c. fi. §. de iudi. Et est text. in l. cùm Papinianus. C. de sen. & interlo. om. iud. ibi dum text. in eodem negotio. & ideò vno iudicio terminanda est vtraq; causa. de quo tamē dic vt latius dicet in c. ij̄. j. eo. in x. prin. arti.

DE SECVNDO ARTICVLO.

2 Secundo Prin. ar. †In quo examinandum est, quotuplex sit mutua petitio. breuiter dic, q; ipsi[9] mutuæ petitionis quatuor sunt species. videlicet, recōuentio de ciuili ad ciuilem: de criminali ad criminalē. de ciuili ad criminalem: de criminali ad ciuilē. secūdùm Bal. in authen. & cōsequenter. C. de sen. & interlo. om. iu. Subdit tn̄ ibi Bal. q; quādo criminalis est peremptoria alterius criminalis, nō dicitur propriè reconuentio, vt l. j. C. qui ac. non pos. Itē, q; propriè loquēdo, inter criminalia nō est reconuentio: quia vtraq; cōcludit fisco, & non sibi. l. agraria. ff. de termino moto. de quo. §. dixi de iudi. in rub. & ideò nō videtur habere locum recōuentio, per tex. in d. authen. & consequenter. quæ loquit̄ per verbū, obnoxius sibi. Item quia text. in hac materia vtuntur verbo, agendo. iij̄. q. vij̄. c. cuius in agendo. Sed accusare, propriè sumptū, non est agere vel reconuenire. vt insti. de act. in prin. ergo &c. Sed tu vide ad hoc quæ latius dicam. j. eo. c. j. in vj. princ. ar. ver.

¶ Secūda principalis diuisio est, q; quædā mutua petitio seu reconuentio, est p̄iudicialis & obstatiua: in qua prius procedēdū est, q̄ in prin. Quædā verò est secūdaria simplex, & cōpatibilis cū principali, vt dicit Bal. in c. j. §. præterea. ver. itē no. de prohibita feudi alie. de qua latius dicā. j. eo. c. ij̄. in x. principa. articu.

b ¶ Tertia diuisio est, q; quædam est reconuentio cōnexa: vt in duplicibus iudicijs. fa. er. &c. Quædam verò reconuentio separata, & nō connexa, secūdùm Bal. in l. cū papinianus. C. de sen. & interlo. om. iudi. de quo latius dicam in d. x. arti.

¶ Quarta diuisio est, q; quædā fit per viā principalis petitiōis. Quædā per viā exceptionis, secūdū qđ statim dicā in seq. arti.

¶ Quinta diuisio est, q; quædam reconuentio est quæ fit à reo contra actorē: quædā quæ fit ab eodē actore iterum cōueniendo eundem reum: & tūc dicitur reconuentio: hoc est, iterata cōuentio. de quo dicam latius j. eo. c. fi. in. xj. principali arti.

c ¶ Ad euidentiam prę̄mitte quòd tria sunt, quæ inducūt eiusdem iudicis in pluribus causis aditionē causarū. coniunctio: mutua recōuentio: tertium est absurditatis vitatio. quorū trium exempla vide elegāter per Bal. in l. cū papinianus. C. de sent. & interlo. om. iudi. in princi.

¶ Et enim reconuentio species est exceptionis. l. papinianus. §. si filio. ff. de mino. & Bal. in l. si cōstat. C. de compensa.

¶ Cōtinētia causæ non debet diuidi: & est exceptio q̄ impedit litis ingressum. de qbus exceptionibus vide Bart. in l. nā & postea. de iure iurā. Bal. in l. post quàm liti. C. de pac. & de ista regula limitanda sex modis, vide Moder. in l. nulli. prorsus. C. de iudicijs.

DE TERTIO ARTICVLO.

3 Tertio Prin. ar. †Quæro quo iure, & qualiter, & quare fuerit inducta potestas recōueniēdi per mutuā petitionē. So. Bar. in auc. & cōsequēter. C. de sen. & interlo. om. iudi. quē sequitur D. m. in c. j. j. eo. dicit, q; q̄n̄q; cōuētio & reconuentio fiunt super eadē re, & super eodē negotio: & tūc omni iure, tā naturali, quàm ciuili hoc fieri poterat: cū sit quędā defensio: & debet hoc fieri corā eodē iudice, etiam de iure antiquo, ne causæ cōtinētia[c] diuidat̄, vt l. j. ff. de qbus rebus ad eundem iudicē eatur. & in l. nulli. C. de iud. & in c. j. j. de causa pos. & proprie. Q̄n̄q; cōuentio & recōuētio fiunt super diuersis rebus aut causis: & tūc aut actor cōuenit reū coram iudice ipsius actoris in certa quātitate. Et hoc casu, etiā omni iure reus poterit conuenire actorē de illa quantitate, vel maiori corā eodē: nō autē corā alio, vt l. si idē cū eodē. §. si mutuæ. ff. de iurisd. om. iudi. Et hoc procedit, q̄n actor non poterat ex priuilegio declinare ipsum iudicē. Quādoq; verò actor cōuenit reū corā iudice ipsi[9] actoris: quē tn̄ ipse poterat declinare aliquo priuilegio: & tunc idē omni iure: qa apud eundē iudicē pōt, & deberi fieri reconuentio, vt l. ij̄. §. sed si agā. ff. de iudi. Q̄n̄q; actor cōuenit reū coram iudice penit[9] nō suo: & tūc de iure antiquo nō petebat̄ reconuentio: sed per. l. Codicis, de qua in d. l. cū papinianus. C. de sen. & interlo. om. iu. fuit permissa recōuētio, si reus vellet eum recōuenire: sed ad hoc nō necessitabat̄. Hodie verò iure nouissimo authēticorū imponit̄ necessitas ipso iure: vt si statim agere velit, necessitetur recōuenire actorē corā eodē iudice, vt in d. auc. & cōsequenter. C. de sen. & interlo. om. iu. & in corpore vn̄ sumit̄. Quod quidē ius nouissimū, fuit pius canonicū approbatum, per tex. iij̄. q. vij̄. cuius in agēdo. & p. c. j. & ij̄. j. eo. & in c. dispendia. §. reus quoq;. de rescri. li. vj. & in cle. sæpe. de verb. sig. Sed. d. Ang. in dicta auc. & cōsequēter. dicit, q; de iure digestorū primò fuit inductū, q; propter connexitatem causæ coram eodem iudice debebat fieri reconuētio, vt l. j. ff. de quibus

rebus ad eundē iud.eatur,quod ius fuit etiā iure Codicis approbatum in l.nullus.C.de iudi. Item iur.Codicis.fuit inductū,vt agens coram iudice,coram quo non cogebatur subire iudiciū, propter aliquod priuilegiū posset coram eodem reconueniri: licet causa nullo modo esset connexa.& de hoc fit mētio in d. l.ñ.§.sed si agant.ff.de iudi.de qua materia latè dixi in c.fi.s.de fo.compe.vnde ille iudex erat ipsius actoris iudex:licet posset aliquo priuilegio declinari,propter quod infert Ang.q; si scholaris[a] agit corā rectore,seu doctore,potest reconueniri:nec potest dicere,volo reconueniri corā præside vel episcopo,de quo dicam latius in c.j.j.eo.iiij.princi.ar.ver.Statuit etiam ius digestorum,q; si actor agebat coram iudice,cuius iurisditio esset limitata vsq; ad certā quantitatē:posset actor coram eodē iudice reconueniri,etiam de maiori quantitate,quàm ad ipsius iurisditionem pertineret:vt d.l.si idē.§.quod si mutuæ.ff.de iurisdi. om.iudi.& illa iura antiqua non fuerunt Papiniani, vt patet ex ipsarum suprascriptione:quia sunt intitulata alijs iurisconsultis ipse verò Papinianus præter prædicta statuit in suis quæstionibus singulariter,atq; mirabiliter,q; reus cōuentus si negat se obnoxium,& excipiendo allegat actorem obnoxiū sibi;virtus istius exceptionis est,inquātū ipse reus petat virtute ipsius exceptionis condemnari actorē:quod iudex condemnare debeat ipsum actorem virtute eiusdē instantiæ.& ista fuit noua decisio Papinia.non inuenta per alios iurisconsultos.& ideò Imperator ipsum cōmendando,allegauit eius opi.in d.l.cū Papinianus.C.de sen.& interlo.om.iudi.quem nō allegasset, si Papinianus sensisset de reconuentione,quæ fit per viam agendi: cùm illud inueniatur per alia multa iura statutum.hoc etiā probatur per tex.in d.l.cùm Papinianus.dum dicit in eodē negotio,quia negotiū exceptionis non est aliud à causa princ.& ita dicit Ange.qui legit.d.l.cùm Papinianus.quā lec.dicit esse nouam.& reddere.d.l.singularem.quæ sic intellecta,non est alibi. & subdit,q; ideò dixit actorem cōdemnari virtute exceptionis dicto modo oppositæ & petitæ,seu qualificatæ:quia nisi reus hoc fecisset,sed stetisset in finibus simplicis exceptionis, non posset actor cōdemnari reo,vt in c.cùm dilectus.j.de ordi.cog. profectò iste intellectus est satis no.sed tamē est valde dubius: & ad iura antiqua digestorum posset respōderi,q; procedunt, quando iudex aditus per actorem erat iudex proprius ipsius actoris,vt intellexit Bart.secūdùm quod.s.dixi.Sed l.cùm Papinianus.loquitur quando actor adit iudicem nō suū:quia coram illo non potuisset conueniri.nec ob secunda consideratio Ang.ex eo q; tex.ille dicat,in eodem negotio:quia cōuentio & reconuentio dicuntur esse idem negotiū.arg.c.j.j.eo.& eorum quæ latius dicam in c.fi.j.eo.in x.prin.arti.Deinde superuenit Iustinianus author.d.l.cùm Papinianus.[b] qui augēdo sententiā Papiniani statuit,secūdùm Ang.q; etiā si iudex ipse alias nō sit competens iudex actoris:teneatur actor coram illo respōdere. & pro hoc lex illa redditur singularior,ex qua patet q; reconuentio potest fieri de actore,virtute ipsius exceptionis dicto modo formatæ sicut virtute reconuentionis factæ per modum & viā agēdi.& subdit.No.hoc,q; nunq; audiuisti plus,sed dic vt statim dixi.Postremò,iuri nouissimo superuenit ius authēticorum,de quo in tit.de executoribus.& qui cōueniuntur & reconueniuntur.in fi.vnde sumptą est.d.authen.& cōsequēter. quo iure illud quod erat positū in facultate ipsius rei,certa potestate reconueniendi actorē,corā eodem iudice,fuit impositū necessitati ipsius rei:ita vt non posset,nisi corā eo iudice reconuenire actorē.quod ius approbatum est periura canonica.vt dixi.s.secundùm Bar.& aduerte:quia d.Ant.in c.j.j.eo.dicit,q; si attenditur causa immediata,prin.inductiuum mutuæ petitionis & reconuentionis surgit à iure.nam hæc potestas cōceditur & extenditur in inuitum:vt in c.j.j.eo.Si verò attenditur primarium prin.potest dici q; surgat à prin.voluntario,& tacito consensu agentis:quia voluntariè adit iudicē.vnde si illū vult pro se.debet etiam eundē velle cōtra se:vt d.l.cū Papinianus.in fi.& ibi Bar.& in authen.& cōsequenter.& etiā per text.iij.q. viij.§.cuius in agendo.sed aduerte:quia hoc videtur esse verū, vbi quis haberet plures iudices:& alterum eligeret vel etiam si impetraret delegatū:quia tunc prin.est omnino voluntarium: sed vbi reus nō habet nisi vnū iudicem,& actor illū adit:prin. istud nō est voluntariū:quia ex necessitate adit talem iudicem, saltem causatiuæ,si velit suū consequi:quia actor necessitatur se qui forū rei:vt in c.si clericus & in c.cùm sit generale.s.de foro compe.vnde dixit Gof.q; prorogatio causata à reconuentione inducitur à quadā æquitate naturali,quæ trahit prin.non ab eo quod vult actor,sed quod velle debet,& potētialiter velle potest.& sicà quodam prin.voluntatis ficto:quia velle potest,& velle debet:cū causæ melius tractentur corā vno,quàm coram diuersis:quare ne contingat tractus ad diuersos iudices, & etiā ad sumptus & labores euitandos:nō debet dedignari illū iudicem contra se habere,quem pro se elegit: quāuis ipsum adeat, nec potuerint aliū adire,secundùm.d.Ant.in c.j.j.eo.sed dicit ibi Ioan.de Imo.q; ista ratio nō videtur esse perfecta: quia etiā vbi nō potest fieri prorogatio,videtur q; habeat locū reconuentio.per id quod habetur in d.l.si idem.§.q; si mutuæ.ff.de iurisdi. om.iudi.nam in illo casu propter limitatā iurisditionem nō admittebatur prorogatio:& tamē admittitur reconuētio.de quo latius dicam in d.c.j.in iij.prin.arti.vnde dicit Io.de Imo.posse dici,q; ratio inductiua fuit quæ coll.ex.d.c.j.quia rationabile & iustum est,q; actor debet respondere reo corā iudice,coram quo petit iustitiam exhiberi cōtra reum:vt sic cōmodius, & cùm minori dispēdio transeant istæ lites,quæ ratio etiā locum habet in reo reconuento.de quo dicā in c.j.in.v.princ.ar. j.eo.in fi.Ang.verò in d.authen.& cōsequenter.dicit,q; Iustinianus voluit reum necessitari ad reconueniendū actorē corā eodem iudice,propter fugiēdas plures iniquas obseruationes, quæ ratione cōtraria frequentabantur,vt dicit tex.in d.authen. de executoribus.& qui cōueniuntur & recōueniuntur.col.vij. sequebantur enim miseriæ & derisiones in hunc modū:quia immediatè cùm actor impetrabat vnū iudicem delegatū in vno loco,reus cōtra actorem impetrabat alium in alio loco.& immediatè cùm actor ad principis curiam,fortè valde remotā, decurrebat:reus ibi cōuentus reconueniebat corā ordinario ipsius agentis:& sic in alio loco multum distanti:vnde depauperabatur & deridebatur:quia vexabatur per reum in diuersis locis: & ideo reconuentio apud eundem iudicē fuit inducta,tam fauore actoris,quàm rei, vt Do.m.in c.j.j.eo.facit.c. dispendia.§. reus.de rescrip.lib.vj.& ideò Imperator induxit necessitatē reconuentionis coram eodem iudice,approbatam à iure canoni co.Glo.verò in l.j.ff.de quibus rebus ad eundem iudicē eatur. dicit q; tria sunt,quæ in pluribus causis inducunt eiusdem iudicis additionem.de quibus dicam in c.fi.j.eo.in.xj.prin.arti.Bal. tamē in l.cùm Papinianus.videtur velle,q; potuit etiam esse ratio propter euitandam absurditatē;quia posset statui perplexitas.nam diuersi iudices possent ferre diuersas & incompatibiles sententias.de qua tamen ratione dicā in d.xj.art.posset etiā addi ratio:quia actoris & rei eadem,& æqualis debet esse conditio,vt in regula,non debet actori.ff.de regu.iur.Et etiam facit titulus,quod quisq; iuris.[b] vt probatur in c.ij.j.e.& ibi per glo.& Docto.

a ¶De intellectu.l. cùm Papinianus. C.de senten. vide Barba. in addi. ad Bald.in authen.& consequenter.

b ¶Et bene facit text.& quod ibi Bar.no.in.l.fin.C. de fru.& lit.expē.

SVMMARIVM.

1 ☞Prælatus & conuentus quandoq; simul in eodem iudicio possunt agere.
2 Reconuentio super ratione naturali fundatur.
3 Conclusio generalis ad validitatem libelli sufficit.
4 Reconuentio actoris coram delegato fieri potest.
5 Reconuentio est fauorabilis.
6 Reconuentionis duo sunt priuilegia.
7 Monitio vnica sufficit,vt actor in causa reconuentionis respōdere teneatur.
8 Reconuentio debet fieri incontinenti,
9 Iudex delegatus pro partium concordia laborare debet.
10 Reconuentio,apud quem fieri debeat.
11 Reconuentio,an locum habeat coram iudice ordinario.
12 Reconuentio,an possit fieri coram ordinario limitatam habente iurisditionem.
13 Reconuentio,an locum habeat coram iudice penitus extraneo.
14 Reconuentio,an possit fieri coram iudice delegato.
15 Rescripta stricti iuris sunt:nec ad non expressa trahuntur,& hoc limitatur.nu.seq.
19 Reus quando actorem,& corā quo reconuenire possit.& numeris sequentibus.
25 Iudex delegatus coram quo fit reconuentio,quam respectu reconuentionis dicatur habere iurisditionem.
26 Reconuentio,an locum habeat coram arbitro.
27 Reconuentio inter quos,seu inter quas locum habere possit.
28 Clericum coram laico reconueniri posse,qualiter intelligatur & nume.sequen.
32 Actorem à reo posse reconueniri, qualiter intelligatur.& numeris sequentibus.
42 Reconuentio quoties iterari possit.
43 Reconuentio in omnibus iudicijs locum habet.
44 Reconuentio in omnibus causis obligationibus & actionibus locum habet.& hoc limitatur.nu.seq.
57 Reconuentio locum non habet, vbi causa celeritate indiget.
58 Reconuentio non admittitur in causa electionis.
59 Reconuentio locum non habet,si per conuentionem debitum sit liquidatum.
60 Reconuentio in quibus casibus non admittatur.& nume.seq.

65 Nomen rei quando inter reos receptum dicatur.
66 Inimicus quando accusare possit,& quando non.& nu.seq.
69 Accusatus quando accusatorem suum reaccusare possit.& numeris sequentibus.
80 Accusatus an possit reaccusare post conclusum in causa.
81 Accusatus absolutus,an possit accusatorem reaccusare.
82 Accusatus condemnatus, an & quando possit accusatorem reaccusare.
73 Accusatus bannitus non potest reaccusare.
84 Accusatus damnatus ad mortem,reaccusare non potest.
85 Accusatus criminaliter,an possit accusatorem reconuenire ciuiliter.
86 Reus conuentus ciuiliter,an possit reconuenire criminaliter.
87 Conuentus de crimine ciuili,an possit reconuenire actorem ex causa merè ciuili.& nu.seq.
95 Reconuentio locum non habet in causa appellationis.
96 Reconuentio locũ non habet in causa restitutionis in integrũ.
97 Petitiones mutuæ,quando sint faciendæ.

EX literis. Reus recõuenire potest actorem etiã coram iudice delegato,qui simul audiet,& finiet vtranq; causam.hoc dicit.vel sic iudex delegatus cõpellit actorẽ ad respondendum reo in causa reconuentionis:& vtranq; causam ordine successiuo simul audiet:& vna sententia terminabit.hoc dicit.Et loquitur hæc decretalis de eodẽ facto,de quo c.causam quę.el.ij.j.de testi.diuiditur.primò ponit mandatum,quod postea iustificat.ibi,mandamus.& in tex.ibi, maturenensis.dic qui erant actores: & potest poni exemplũ. per c.veniens.de transla.In tex.ibi,eos proponũt,dic.s.Abbas & fratres.de quibus.j.& intellige reconueniendo.s.actores nõ excipiendo:quia tunc procederetur,vt dicitur in l.si quidẽ.C. de excep.& in c.j.j.de ordi.cog.Et in tex.ibi,cum sibi.dic scilicet plebano & clericis.Et in tex.ibi,postulent.dic: scilicet plebanus & clerici.

1 ¶†Primò no.ibi,plebanus & clerici.ar.quòd prælatus & conuentus quandoq; simul agunt principaliter in eodem iudicio. de qua materia latius in c.edoceri.s.de rescrip.

2 ¶†Secundò no.ex principio ibi,rationis ordo exigit.quòd reconuentio est fundata super ratione naturali.Et hæc ratio naturalis colligitur à l.cùm Papinianus.in fin.C.de sent.& interlo. om.iudi.canonizata,iij.q.vij.§.cuius in agendo.& est duplex ratio reconuentionis institutæ:vna pro reo contra actorẽ:altera pro actore contra reum,vt prosequitur hic.d.Ma.Sed tu dic vt latius dixi in rub.in iij.prin.arti.

3 ¶†Tertiò no.ibi,iustitiam postulant exhiberi,quòd ad validitatem libelli,sufficit generalis conclusio.videlicet , quare peto de prædictis mihi iustitiam exhiberi.Ad quod vide quę latius dixi in c.ij.s.tit.proxi.in xiij.prin.arti.q.ij.

4 ¶†Quartò no.q; corã delegato potest fieri reconuentio actoris:licet coram arbitro non habeat locum talis reconuentio.de quo dicam latius.j.in iij.prin.ar,q.iij.

5 ¶†Quintò no.ex prædictis & ex tex.q; materia reconuentionis est fauorabilis.quod patet,quia ipsius reconuentionis virtute,iurisditio delegata extenditur ad res non expressas in rescripto.contra regulam iuris,de qua in c.sedes.de reseri.& in c. cùm olim.s.de offi.deleg.cum simi.dicam latius.j.in iij.ar.q.ij.

6 ¶†Sextò no.duo priuilegia reconuentionis.primũ est iurisditionis prorogatiuum: extendit enim iurisditionem iudicis,in causa reconuentionis contra actorem,in illum qui aliàs nõ habebat in eum iurisditionem.de quo latius dicetur in iij.ar.& in c.seq.x.prin.ar.Secũdum priuilegiũ est simultanei processus: hoc est,quia conuentionis & reconuentionis simul ac vicissim est tractanda,& vna sententia terminanda quod qualiter intelligatur,dicam in c.seq.in x.princ.ar.vbi etiã videbimus,an ista priuilegia sint separabilia.

7 ¶†Septimò no.ibi,monitione præmissa.quòd ad hoc vt actor teneatur respondere reo in causa reconuentionis, sufficit vnica monitio.de quo dicam.j.in c.seq.in ix.prin.arti.

8 ¶†Octauò no.ibi,incontinenti.ar.q; reconuentio debet fieri incontinenti: videlicet in actu contestationis litis,vel immediate post:de quo latius dicam.j.in vij.prin.arti.

¶Nonò no.ibi actione proposita.quòd licet actor conueniat reum super vna re,seu actione : tamen potest reconueniri per reum super pluribus,vt patet ex text.ibi dum dicit,super suis quæstionibus.& si respectu rei loquitur in plurali.& tamẽ respectu actoris fuit locutus in singulari.

¶Decimò no.ibi, vicissim.iuncta glo.j.q; illud dicitur vicissim fieri,quod fit eodem tempore.cuius per actus successiuos, non celebratos in eodem temporis momento.

9 ¶†Vltimò no.ex fine literæ,q; iudex delegatus debet laborare pro ipsarum partium concordia.& de hoc latius in glos.fi.

¶Glo.j.in princip.tractat,qualiter fieri debeat reconuentio.de quo arti.latius dicam.j.in c.seq.in x.princ.arti.Secundò,glo.in ver.& si actor.quærit de pœna actoris nolentis respõdere reo reconuenienti.de quo dic vt latius dicam in c.seq.in ix.arti.Tertio loco,gl.in ver.& si iudex hoc negligeret.quærit quid iuris, si iudex negliget admittere,seu procedere super reconuentione,de quo latius dicam in c.seq.in x.prin.arti.Quarto verò loco in ver.si verò.quærit,quãdo fieri debeat reconuentio.& ponit tres opiniones Legistarũ:subdẽs,q; hodie q̃o prædicta,iure nouissimo est sopita.de quo dic vt latius dicã.j.in vij.prin.arti.

¶Quintò & vltimò,gl.in ver.item etiam est argumentũ.gl.tollit ar.& allegat multa iura concordantia.In contrarium verò quinq; iura.& solùm soluit vltimum contrariũ de l.fi.C.de cõpensa.vbi contra repetentem depositũ nõ admittitur compensatio debiti.dicens,q; illud est speciale in deposito.In fi.glo.dicit Ioan.And.respondet ad alia iura in contrariũ allegata,q; loquuntur similiter in casibus specialibus,videlicet,in schismaticis,intrusis,& excommunicatis,qui nõ conueniunt: & tamen conueniri possunt.& sequitur hic Do.m.& Io.de Imo.

¶Gl.ij.sentit contrariũ,& soluit.in fi.gl.dic de hoc vt latius dixi in c.ij.s.de libelli obla.in xij.prin.arti.in xj.q.principali.

a ¶No.significationem harum dictionum, statim & incontinẽti, mox & huiusmodi . vide etiã per Doct.in l.j.ff.si cer.pe.& in l. continuus.in prin. ff.de ver.obli.& in l.heredes palam.§. fi.ff.de testamẽtis.

¶Glos.super verbo:incontinenti,quæstionem quid importet verbum incontinenti,& soluit exponendo multipliciter.in fi. glo.dic,qualiter,quo ad materiam nostrã,intelligatur istud verbum,incontinenti.& sic quando fieri debeat reconuentio.dic
a vt latius dicam.j.in vij.prin.ar.Sed [a] quantum ad istud quod secundo loco gl.tangit de significato istius dictionis,incontinenti,& similibus,vt puta statim & mox.Nam hic in causa reconuentionis Papa vtitur verbo incontinenti.& in eadẽ materia. Iustinianus in authen.& consequenter.vtitur verbo, statim.& etiam in eadẽ materia in authen.de executoribus,& his qui cõueniunt & reconueniuntur vtitur verbo , mox.& sic ista sunt synomina,& pro eodem supponuntur.Et idẽ dicas de verbo, continuo.subito cõfestim q̃; primũ.sine interpellatione,aut tẽporis intermissione,& sic de similibus,de quorũ significatu,vide glo.in c.quia propter.s.de elect.&.xx.q.ij.c.in qualibet.Et per Bar.in l.j.ff.de verb.obli.& in l.j.ff.iud.sol.Et concludit hic d.M.q; vbi aliud non exprimitur,relinquitur arbitrio iudicis, quando quid dicat fieri incontinenti.arg.l.ratũ.& l.quod dicimus.ff.de sol.& in l.si peculiũ.ff.de statu lib.facit de conse.dis. v.c.nunq̃.& quod ibi no.Tu verò distingue post Hẽricũ bo. in c.prẽterea.de test.cog.quibusdam additis.vnde in primis dico,q; tales dictiones assumuntur secũdùm subiectã materiã,& naturam cõtractus & rei de qua fit sermo,vt in l.si vno.in prin. ff.de loc.Ex qua regula sequitur,q; aut tales dictiones proferuntur super materia exigente actũ vno celebrati contextu: vt in negotio electionis,stipulationis,factionis,testamenti,& simi libus.& tunc dictio,incontinenti.& similes dictiones debẽt exponi.i.ante quàm diuertatur ad extraneos actus,vt l.j.§.j.ff.de ver.obl.& in l.duos reos.§.duo.& l.eadẽ.§.qui duos.cũ sua gl. ff.de duobus reis.& in l.hæredes palã.§.pe.& l.quod ait.ff.ad l.iul.de adulte.& in c.quia propter.& in c.cùm post petitã.s.de elec.& ita potest intelligi c.prætera.j.de testi.cog.& tex.in authen.de test.§.illud.Si tamen modicũ interuallũ interponeret, non noceret.ar.ff.ad l.fal.l.j.§.idem si ita.& C.de testi.in l.cùm antiquitas.Ita enim quæ incontinenti fieri debẽt,nõ præcipiti festinatione,nec moratoria cunctatione facienda sunt.ff.de admi.tu.in l.tutor in repertorium.j.responso.in fi.Aut proferuntur super materia seu rebus,quæ nõ sunt expediendæ vno contextu.& tunc aut proferuntur super materia seu rebus, quæ de sui natura,vel à iure habẽt tẽporis dispositionẽ & limitationẽ: sicut sunt probationes quæ fieri debẽt post lit.conte.& tũc ad illud debent exponi,& referri tales dictiones:nisi per ipsarum partium conuentionẽ aliud inducat,vt legit & no.in c.quàm sit.de elec.li.vj.& ita potest intelligi materia nostra,cũ dicit q; incontinenti fieri debeat recõuentio.de quo latius dicã in vij. ar.Aut proferunt super materia seu rebus , quæ de sui natura, vel à iure nõ habẽt tẽpus dispositũ vel limitatũ.& tũc debẽt intelligi quã cito commodè fieri põt.ff.de statu lib.in l.si decurionum.§.fi.& l.ij.§.cõfestim.ff.ad sena. consul.tertul.iuncta.l.nepos proculo.ff.de ver.signi.Ex causa enim istę dictiones recipiunt tẽporis interuallũ:& in dictis iuribus,& in l.ij.§.admittenda.ff.de acqui.pos.& ibi gl.& l.per interuallũ.ff.de iudi.& in l.fructus.ff.solu.ma.& in l.ita stipulatus.& in l.stipulatus de sum.dam.ff.de ver.ob.& in l.j.C.de cõpen.& in l.licet.ff.de arb. & in l momentaneę.C.vnde vi.& per gl.in cle.j.de offi.dele.& ideò tunc plurimũ versatur arbitriũ iudicis,secundũ quod.s.dixi.Et prædicta notabis ad intellectũ statutorũ & priuilegiorum,aut similium depositionum.

¶ Glo.pe.primò sentit quæstionem,an mutuę petitiones locũ habeant in possessorijs: vel in possessorio & petitorio.de quo ar.dic vt latius dicam.j.in vj.princ.ar.Deinde glo.in ver.& sic non ponit vnum effectum reconuentionis: videlicet,quòd per reconuentionem fit iudex,qui aliàs nõ habet iurisditionem in reconuento.de quo latius dicã in c.fi.j.eo.in x.prin.ar. Et tacitè interserit gl.q̃ talis recõuentio põt fieri tam corã ordinario, quàm corã delegato,de quo latius dicã.j.in iij.prin.ar.Deinde glo.ex prædictis infert ad decisionem,an clericus conueniens laicum corã laico,possit coram eodem reconueniri.& soluit limitando.de quo latius dicam.j.in v.prin.ar.Et in fi.gl.format quæstionem,an in causa criminali habeat locum reconuentio: sed dic de hoc vt latius dicam.j.in.vj.prin.ar.

¶ Glo.fi.colligit ar.ex tex.q̃iudex debet laborare, vt partes reducat ad concordiã.quod probat multis iuribus.In fi.glos.do. Ant.hic latè prosequitur hunc arti.Sed quia hæc decretalis erit satis grauata sua principali materia,& articulus ipse melius cõuenit titulo,de transl.ideò dic de eo vt latius ibi dicam in c.fin.

¶ Postremò,iuxta ea quæ diximus in rub.veniamus ad expeditionem articulorum,de quibus dixi me hic dicturum: & iuxta ordinem ibi præmissum descendo ad iij.prin.arti.

DE QVARTO ARTICVLO.

Quarto igitur prin.ar.corã quibus iudicib?,seu apud quos iudices possint & debeant fieri mutuæ petitiones,prosequor infrascriptas quæstiones principales.

¶ Primò,apud quem regulariter fieri debeat reconuentio.

¶ Secundò,vtrum possit fieri coram ordinario:siue loquamur in ordinario consistorij Principis:siue in alio ordinario siue sit ordinarius superioris gradus: siue inferioris, qualis pedaneus. Item siue loquamur in ordinario non habente limitatã iurisdi. siue in habente limi.iurisdi.

¶ Tertiò,vtrum coram delegato habeat locum reconuentio.

¶ Quartò,quid de arbitro.

¶† Primò igitur quæro apud quem fieri debeat reconuentio. Sol.dic breuiter,q̃ debet fieri apud eundem iudicem,apud quẽ fit conuentio:hoc enim denotat ipsum verbum,mutuæ petitionis & reconuentionis,vt hic & in c.sequẽ.& iij.q.viij.c.cuius in agendo.& in l.cùm Papinianus.C.de sen.& interlo.om.iu.vbi tex.dicit,coram eodem.& in authen.& cõsequenter.eo.tit.vbi tex.dicit,apud eundẽ.nec mirum: quia causæ continentia non est diuidenda,vt l.nulli.C.de iudi.& in c.j.j.de sequestra. pos. & fruc.& probatur etiã in iuribus præallegatis.vel melius dic, q̃ ideò debet tractari apud eundem iudicem:quia causa reconuentionis est causa incidens.Quæ quidem incidens [a] causa,debet apud eũdem iudicem tractari & terminari,vt l.quoties.C. de iudi.Nam per viam incidentiæ potest regulariter iudex cognoscere de causa,de qua principaliter non potuisset,vt no.in d.l.quoties,& latius apparebit ex.j.dicendis.Alias autem rationes propter quas mutuæ petitiones, & materia reconuentionis fuerunt inductæ,dixi.s.in rubri.in iij.princi.ar.

¶† Secundò principaliter quæro vtrum coram iudice ordinario habeat locum reconuentio. Sol.distingue,quòd aut reconuentio fit super eadem re seu negotio,& casus est clarus: quia tam iure digestorum,quàm iure nouissimo fieri debet coram eodem iudice,etiã ordinario,vt in l.j.ff.quibus rebus ad eundẽ iud.eatur.dixi.s.in rub.in iij.princi.ar.& dicam.j.in c.fin.in xj. princ.ar.Aut fit super diuersis rebus:& distingue,quòd quandoq̃ actor conuenit reum corã iudice ipsius rei:quandoq̃ verò conuenit coram iudice ordinario ipsius actoris:quãdoq̃ verò,& tertiò,actor conuenit reum corã iudice penitus extraneo: qui neq̃ ipsius rei,neq̃ actoris est iudex.Primo casu,glos.pe. hic ibi,siue sit ordinarius.& in ver.ordinarius habet iurisditionem.vult quòd coram ordinario possit fieri reconuentio. Quidam verò,vt refert hic Ioã.cal.tenebãt,q̃ coram tali ordinario non haberet locum reconuentio:quia hoc c.& sequẽs loquuntur in delegato:secus in ordinario.arg.c.nonne.j.de præsump. Et est ratio diuersitatis:quia impetrãs delegatũ vtitur iure speciali:[b] quo iure debet etiam posse vti aduersarius,vt in c.seq. cum concordantijs.Sed agens coram ordinario, vtitur iure cõmuni.Sed ipse Io.cal.tenet opi.gl.q̃ habeat locũ reconuentio. Et dicit zab.q̃ ideò in hoc c.& sequenti dicitur tantũ de delegato:quia de ipso erat maius dubium:cùm delegatus non cognoscat nisi de expressis in rescripto:vt s.de offic.deleg.c.cùm olim.& c.p.& g.Mouetur etiam Io.cal.& post eum zaba.per tex.in d.l.cùm Papinianus.& in authen.& cõsequenter.quę loquuntur generaliter.& optimè etiam facit c.ij.& c.fi.j.de ordi. cog.Sed tu aduerte:quia quidam volunt q̃ tex.in d.authen.& consequenter.solũ loquatur in delegato:quia loquitur de recusatione:& ordinarius de iure ciuili recusari non potest,vt in authen.si verò contigerit.C.de iudi.Sed gl.& cõmuniter Doc.iuris ciuilis dicunt,q̃ dicta authen.habet locum etiam in ordinario.Nam licet ordinarius per recusationem non possit in totũ remoueri:tamen pur̃e recusari potest:& petitur q̃ ei alius associetur:vt d.authẽ.si verò dixi latius in c.cũ speciali.j.de appel. Et sic volunt q̃ reconuentio habeat locum,etiam coram ordinario.Et hoc expressè tenet glo.in d.authen.in verbo,recusari. & Barto.[c] ibi,& cõmuniter Doc.& sentiunt d.Ant.& Do.m. hic,& tenet expressè Io.And.in addi.Spe.eo.tit.§.j.in prin.per tex.in authen.de executo.& his qui conueniuntur & reconueniuntur.§.illud.colla.vij.Nã per illum tex.dum dicit,glorioſiſsimorum.patet q̃ loquitur in ordinario.& ibi dum postea dicitur,q̃ potest recusari.patet q̃ loquitur in delegato.& idẽ tenet gl.mota prædictis rationibus in d.§.illud,super verbo,glorioſiſsimorum.Est tamen aduertendũ circa hoc,quia Ang.in d.authen.& cõsequenter.videtur distinguere,vtrum reus necessitetur recõuenire actorem coram eodẽ iudice. Aut quæritur,vtrũ possit.Primo casu,dicit Ang.q̃ coram ordinario non necessitatur reconuenire actorem:nisi sit ordinarius consistorij Principis.& ideò vbi cõuenitur coram alio ordinario,nunq̃ cogitur coram eo reconuenire actorẽ.mouetur:quia dicta authen.solũ loquitur in delegato,& ordinario consistorij Principis.vnde cùm veniat ad correptionem iuris antiqui, non debet extendi ad alios casus.Sed Iaco.bu.decidendo præcisè tenet,q̃ nunq̃ possit fieri recõuentio,nisi coram eodẽ etiam ordinario, durante instantia.Sed dicit Ang.q̃ hoc est falsum,per rationem prædictam.Sed mihi videtur q̃ quãuis opi.Ang.sit sustentabilis: tamen opi.Iac.but.plus placet:quã etiã videntur sequi cõmuniter omnes Doc.simpliciter volẽtes,q̃ corã ordinario possit fieri reconuentio,nullam facientes differentiã inter ordinarium existentem in cõsistorio Principis,& alium ordinariũ.Itẽ moueor,quia ratio l.cũ Papinianus.& l.nulli.C.de iudi.vendicant sibi locum etiã in alio ordinario:& etiã quia materia recõuentionis est fauorabilis,vt dixi.s.in v.notabili.Quę omnia suadẽt, vt etiam corã alio ordinario,quàm consistorij Principis,possit fieri reconuentio,cogitabis:quia Doc.non tangũt. Si verò quęritur,vtrum reus possit reconuenire actorẽ corã eodem iudice ordinario,etiã alio quàm cõsistorij Principis,quod fuit secundùm membrũ Ange.Et sic licet nõ necessitetur,an saltẽ possit reconuenire.Bar.hoc casu vult,q̃ semper corã eodẽ possit fieri reconuentio:non obstante q̃ iudex non sit aliàs iudex ipsius actoris.dummodò ipsum iudicẽ elegerit ex voluntate,vel ex necessitate causata,vel à facto suo solo,vel à facto tam sui, quã rei conuenti:puta quia adiuit iudicem rei:& sic ex necessitate iuris,qua actor tenetur sequi forũ rei:vt l.fi.C. vbi in rẽ actio. & in c.si clericus.& in c.cùm sit generale.s.de foro cõpe.hęc tamen necessitas habuit originẽ,etiam à voluntate ipsius rei & actoris,ratione contractus initi inter eos.Et sic ipse actor hanc necessitatem sibi imposuit contrahendo.& ita intelligatur d.l. cùm Papinianus.Sed si actor adiuit iudicẽ ex necessitate causata à facto rei dumtaxat,exemplũ,quia reus intulit iniuriã actori;vel furtum sibi fecit,aut rapinã:& tunc nõ potest reconueniri corã eodẽ:quia nõ elegit eũ ex voluntate,mouetur per l.j. ff.eũ qui appellat in prouincia.facit etiam.ff.de iudi.l.ij.§.legatis,vbi legatus passus iniuriam in loco legationis,tempore legationis,licet ibi agat:non tamẽ cogitur respõdere,de quo latius dixi in c,fi,s.de fo,compe,arti.v.Sed dicit Ang.q̃ contra prædictam opi.multũ facit d.l.j.si ponamus q̃ ille qui appellauit, ibi fuerit actor in causa prin.Nam eo modo,ipse videtur ex facto suo sibi necessitatẽ imposuisse.& tamẽ nõ cogitur respondere coram iudice appellationis : sed in prouincia.vnde dicit Ang.q̃ iste arti.est multũ dubius:quia alij Doc.cõmuniter tenent,q̃ corã quolibet ordinario possit fieri reconuentio.nec distinguunt,an iste ordinarius fuerit aditus per actorẽ ex necessitate,vel nõ.finaliter ipse Angel.concludit,q̃ si tam actor, quam reus sunt eiusdem fori,possit fieri reconuentio : & vera sit opi.cõmunis Doc.Et hoc suadet æquitas euitationis circuitus.ar.l.dominus testamento.ff.de cõdi.inde.& cle.auditor.de rescrip.Et etiam ratione fugiendę fatigationis litiũ:vt in c.dispendia.de rescrip.li.vj. Sed si non sunt eiusdem fori: iniquum esset q̃ actor propter lit.inferendã ipsi reo, cogatur per viam reconuentionis stare in domicilio ipsius rei:& ideò remittendus est ad locum domicilij sui,ne fatigetur sumptibus, vt probatur in d.l.eũ qui appellat in prouincia.& in d.§.legatis.Et sic procedat opi.Bar.secundùm Ange.qui dicit,q̃ hæc opi.est multum notanda:& est sua noua opi.& certè prima fronte videtur æqua:& ideò satis colorata.Sed tamẽ rationes inductiuæ reconuentionis,videntur concludere in contrariũ.& profectò molestè fero quòd propter multiplicitatẽ negotiorũ, & propter calores intensos non sit datus amplior, & maturior cogitandi locus.Sed aduerte: quia dubium est, vtrum fieri debeat nreco

a ¶ Et quæ dicatur causa incidẽs,quæ verò emergens,vide magistraliter p Bar. in l.j.ij.colũ. C.de ordi,cog.

b ¶ Quoniam aduersarius vtitur iure speciali, eodem iure vtit altera pars. facit.l.fi.C.de fru. & lit.expen.

c ¶ Bart.j. in d.authen.& cõsequenter.iij.colum.ver. procedo vlterius. a verumtamẽ Bald. videtur tenere cõtra,q̃ corã ordinario non habeat locum ista recõuentio.ita Bal. in l.cũ Papinianus.versi. 11 quęro nũquid per ius antiquũ, quicquid sit, si reconueniatur corã alio ordinario, & non opponatur , tenet processus.ita Bar, in d.authen.& cõsequenter.vj.col. ver.quęro, nunqd in causa appella.

c & Barto.[c] ibi,& cõmuniter Doc.& sentiunt d.Ant.& Do.m. hic,& tenet expressè Io.And.in addi.Spe.eo.tit.§.j.in prin.per tex.in authen.de executo.& his qui conueniuntur & reconueniuntur.§.illud.colla.vij.Nã per illum tex.dum dicit,glorioſiſsimorum.patet q̃ loquitur in ordinario.& ibi dum postea dicitur,q̃ potest recusari.patet q̃ loquitur in delegato.& idẽ tenet gl.mota prædictis rationibus in d.§.illud,super verbo,glorioſiſsimorum.Est tamen aduertendũ circa hoc,quia Ang.in d.authen.& cõsequenter.videtur distinguere,vtrum reus necessitetur recõuenire actorem coram eodẽ iudice. Aut quæritur,vtrũ possit.Primo casu,dicit Ang.q̃ coram ordinario non necessitatur reconuenire actorem:nisi sit ordinarius consistorij Principis.& ideò vbi cõuenitur coram alio ordinario,nunq̃ cogitur coram eo reconuenire actorẽ.mouetur:quia dicta authen.solũ loquitur in delegato,& ordinario consistorij Principis.vnde cùm veniat ad correptionem iuris antiqui, non debet extendi ad alios casus.Sed Iaco.bu.decidendo præcisè tenet,q̃ nunq̃ possit fieri recõuentio,nisi coram eodẽ etiam ordinario, durante instantia.Sed dicit Ang.q̃ hoc est falsum,per rationem prædictam.Sed mihi videtur q̃ quãuis opi.Ang.sit sustentabilis: tamen opi.Iac.but.plus placet:quã etiã videntur sequi cõmuniter omnes Doc.simpliciter volẽtes,q̃ corã ordinario possit fieri reconuentio,nullam facientes differentiã inter ordinarium existentem in cõsistorio Principis,& alium ordinariũ.Itẽ moueor,quia ratio l.cũ Papinianus.& l.nulli.C.de iudi.vendicant sibi locum etiã in alio ordinario:& etiã quia materia recõuentionis est fauorabilis,vt dixi.s.in v.notabili.Quę omnia suadẽt, vt etiam corã alio ordinario,quàm consistorij Principis,possit fieri reconuentio,cogitabis:quia Doc.non tangũt. Si verò quęritur,vtrum reus possit reconuenire actorẽ corã eodem iudice ordinario,etiã alio quàm cõsistorij Principis,quod fuit secundùm membrũ Ange.Et sic licet nõ necessitetur,an saltẽ possit reconuenire.Bar.hoc casu vult,q̃ semper corã eodẽ possit fieri reconuentio:non obstante q̃ iudex non sit aliàs iudex ipsius actoris.dummodò ipsum iudicẽ elegerit ex voluntate,vel ex necessitate causata,vel à facto suo solo,vel à facto tam sui, quã rei conuenti:puta quia adiuit iudicem rei:& sic ex necessitate iuris,qua actor tenetur sequi forũ rei:vt l.fi.C. vbi in rẽ actio. & in c.si clericus.& in c.cùm sit generale.s.de foro cõpe.hęc tamen necessitas habuit originẽ,etiam à voluntate ipsius rei & actoris,ratione contractus initi inter eos.Et sic ipse actor hanc necessitatem sibi imposuit contrahendo.& ita intelligatur d.l. cùm Papinianus.Sed si actor adiuit iudicẽ ex necessitate causata à facto rei dumtaxat,exemplũ,quia reus intulit iniuriã actori;vel furtum sibi fecit,aut rapinã:& tunc nõ potest reconueniri corã eodẽ:quia nõ elegit eũ ex voluntate,mouetur per l.j. ff.eũ qui appellat in prouincia.facit etiam.ff.de iudi.l.ij.§.legatis,vbi legatus passus iniuriam in loco legationis,tempore legationis,licet ibi agat:non tamẽ cogitur respõdere,de quo latius dixi in c,fi,s.de fo,compe,arti.v.Sed dicit Ang.q̃ contra prædictam opi.multũ facit d.l.j.si ponamus q̃ ille qui appellauit, ibi fuerit actor in causa prin.Nam eo modo,ipse videtur ex facto suo sibi necessitatẽ imposuisse.& tamẽ nõ cogitur respondere coram iudice appellationis : sed in prouincia.vnde dicit Ang.q̃ iste arti.est multũ dubius:quia alij Doc.cõmuniter tenent,q̃ corã quolibet ordinario possit fieri reconuentio.nec distinguunt,an iste ordinarius fuerit aditus per actorẽ ex necessitate,vel nõ.finaliter ipse Angel.concludit,q̃ si tam actor, quam reus sunt eiusdem fori,possit fieri reconuentio : & vera sit opi.cõmunis Doc.Et hoc suadet æquitas euitationis circuitus.ar.l.dominus testamento.ff.de cõdi.inde.& cle.auditor.de rescrip.Et etiam ratione fugiendę fatigationis litiũ:vt in c.dispendia.de rescrip.li.vj. Sed si non sunt eiusdem fori: iniquum esset q̃ actor propter lit.inferendã ipsi reo, cogatur per viam reconuentionis stare in domicilio ipsius rei:& ideò remittendus est ad locum domicilij sui,ne fatigetur sumptibus, vt probatur in d.l.eũ qui appellat in prouincia.& in d.§.legatis.Et sic procedat opi.Bar.secundùm Ange.qui dicit,q̃ hæc opi.est multum notanda:& est sua noua opi.& certè prima fronte videtur æqua:& ideò satis colorata.Sed tamẽ rationes inductiuæ reconuentionis,videntur concludere in contrariũ.& profectò molestè fero quòd propter multiplicitatẽ negotiorũ, & propter calores intensos non sit datus amplior, & maturior cogitandi locus.Sed aduerte: quia dubium est, vtrum fieri debeat nreco

beat reconuentio coram eodē iudice ordinario in ſpecie: an verò ſufficiat q̄ fiat corā alio eiuſdem tribunalis. Ioā. And. tangit hoc dubium in tit. de recouen. §. j. ver. quid ſi conuentus. & ibi tenet q̄ ſufficit, q̄ fiat corā eodem tribunali: licet diuerſo iudice: quia vnum eſt officiū & tribunal. ff. de offi. procon. in l. meminiſſe. ff. ad munic. l. magiſtratus. Sed ſub alio iudice habente diuerſum officium, licet ſubſit ſub eodē domino vel iudice, nō poteſt fieri reconuentio, per d. l. cùm Papinianus. C. de ſent. & interlo. om. iud. quæ dicit coram eodē iudice. & per prædictam authen. & cōſequenter. quæ dicit, apud eundē iudicē, & ad hoc ff. iudi. ſol. l. cùm apud. ſecūdùm Ioan. And. & ſequitur hic do. Anto. & ad prædicta dicit Io. And. q̄ corā diuerſis delegatis à Papa, nō habet locū reconuentio. de quo dicam ſtatim in iij. q. prin. Item aduerte, quia prædicta procedūt, qñ actor trahit reū coram iudice ipſius rei per ipſum actorem electo: ſecus ſi prius traxit coram vno iudice: & reus habens electionem pluriū iudicum, voluit trahi coram alio, exemplum in ſcholari, qui tractus coram vno iudice ſuo, ex priuilegio alium iudicē ſibi elegit: ſecundùm formā auc. habita. C. ne filius pro patre. Nā tunc actor coram illo non poteſt recōueniri, per d. auc. habita. ſecundùm Iac. de Are. & Cy. ibi mouentur: quia agens nō agit ſponte coram tali iudice electo per reum. Vnde cùm non eligat illum iudicē, debet poſſe illius forū declinare: & ideo nō debet ibi reconueniri. arg. l. ij. §. ſed ſi agāt. ff. de iud. Et eandē opi. tenet Bal. & Saly. in d. l. ſed ſi agant. moti ratione vrgētiori: quia actor hic trahitur, & nō trahit, vt l. ſi. ff. quod quiſq; iur. quod tamen procedit, ſecundùm eos, niſi reconuentio fiat ex eodem negotio. Ita q̄ ventilatio ſit connexa: quia tunc procedit recō uentus, non per authen. & cōſequenter, cùm ſi. ſed per l. j. ff. de quibus rebus. & l. nulli. C. de iudic. Eſt tamen aduertendum q̄ Io. de Imo. hic in fi. allegando ſimpliciter tenet, q̄ ſcholaris cōuentio non poteſt reconuenire actorem, niſi actor ſit ſcholaris. & alleg. Cy. in d. auc. habita. in v. q. & idem dicit hic Ioā. de Imo. quādo artifex cōuenitur ſub ſuo maſſario: hoc eſt rectore illius artis, ab actore qui non eſt de illa ſocietate: hoc eſt de illa arte. & idem ſentit hic do. Ant. motus, quia, vt dixi, actor inuitus adit talem iudicem: cū eligere iudicē hoc caſu ſpectet ad reum: tum etiā quia talis eſt iudex certarum cauſarum. & per hoc dicit hic do. Ant. q̄ coram inquiſitore hæreticæ prauitatis non procederet reconuentio: quia habet tantùm cognitionem determinationis cauſæ. & quia vt plurimū procedit ex officio, ad hoc quod not. glo. j. de accu. c. qualiter & quando. ſecūdùm do. Anto. Tu dic de hoc vltimo vt dicam j. in vj. prin. arti. Sed aduerte: quia non videtur eadē ratio, & æqualis proportio conuenti coram maſſario, & ſcholaris conuenti coram vno iudice: niſi daretur q̄ artifex conuentus coram maſſario, haberet electionem iudicis: ſicut ſcholaris, & circa tamen prædictum arti. dicit hic Do. me. q̄ prædicta opi. do. Anto. & aliorum non ſibi placet in dicte, q̄ ſcholaris reus non poſſit reconuenire actorem: quia ratio in contrarium aſſignata, q̄ actor inuitus adit talem iudicē, non eſt vniuerſaliter vera. Non enim procedit, ſi actor ſponte eligit vnum ex iudicibus ipſius ſcholaris: cui electioni ſcholaris conſentit: & eſt contentus reſpondere ſub illo. Item non procedit, ſi vigore ſtatuti nō poteſt ſcholaris declinare iuriſditionem illius: puta, rectoris ſui. Item dicit Bald. in d. auc. & cōſequenter, ex quo ſcholaris habet à iure ex priuilegio poteſtatē eligendi iudicē: non debet hoc priuilegium eſſe ſibi damnoſum, & ſibi auferre iuriſditionis diſpoſitionem circa facultatem reconuentionis faciendæ. ar. regulæ, quod ob gratiā. de reg. iur. lib. vj. & l. quod fauore. C. de legi. Item ſecunda ratio nō videtur bona: quoniā talis iudex non eſt iudex ſcholariū certarum cauſarū. Sed in omnibus cauſis eorū, ſicut quilibet ſuperior eſt iudex in cauſis ſubditorū: quādo cauſæ vertūtur inter ſe, aliquid mouent cōtra eos. Præterea ſicut iſtorum iudicium, videlicet Doctoris, Rectoris, & alterius præſidis: ſeu etiam aliorū præſidentiū, alicui collegio iuriſditio eſt prorogabilis, vt no. Bart. in l. j. ff. de iudi. de quo latius dixi in c. ſignificaſti. §. de fo. cōpe. in iij. prin. arti. q. ij. & ij. & in v. prin. art. q. vij. Item & fortius debet procedi prorogatio per viā reconuētionis[b], quæ eſt magis fauorabilis. arg. d. c. ſignificaſtī. & c. dilecti. §. de foro cōpe. tetigi. §. tangam in vj. prin. arti. Et euidenter colligitur ex eo, quia electi nō poſſunt directè prorogare iuriſditionē non ſui iudicis, ſine licentia ſuperioris, vt d. c. ſignificaſti. & tamē poſſunt per viā reconuentionis, vt hic, de quo latiꝰ dicam in v. prin. arti. &c. Vnde per cōcluſionē diſtinguit Do. me. q̄ aut actor eligit vnū ex iudicibus ſcholaris: ſed ipſe ſcholaris non cōtentus hac electio. ex priuilegio ſibi cōceſſo eligit alium, & tunc nō habet locū reconuentio: quod procedit ſumma æquitate: quia ipſe actor nō eligit illum iudicem, ſed reus & ſic ceſſat ratio. d. l. cùm papinianus. in fi. & canonis, cuius in agendo. iij. q. vij. Subdit tamē q̄ de rigore poſſet defendi oppoſitum, vt ſentit Bald. in d. auc. & cōſequenter. quia ſcholaris hoc habet ex priuilegio, q̄ nō debet ſibi afferre facultatem iuriſditionis. & ex quo cū eo contraxit, vel quaſi, debuit cogitaſſe hoc euenire poſſe. arg. l. ſi quis domum. ff. loca. Aut ſcholaris nō habet niſi vnū iudicem: vel ſi habet, eſt cōtentus reſpondere corā electo per ipſum actorē: & tunc ſine dubio procedit reconuentio, vnde ſubdit ſe credere q̄ in his qui præſunt alicui priuilegio, idē ſit dicendū ex ratione prædicta: quia iſtorū iuriſditio eſt prorogabilis cōſenſu partium. ergo debet habere locum recōuentio, ſecūm quod generaliter ſentit Bar. in d. auc. & cōſequēter. & ſ. dixi ſecūdùm Do. me. & iſta opi. videtur mihi rationabilis & iuſta, & eā videntur ſentire Bal. & Saly. in d. auc. habita. & eam fueram imaginatus antè quàm viderim Do. me. Et aduerte: quia quod dixi q̄ corā ordinario pōt fieri reconuētio: procedit, niſi reus declinauerit iudicē: vel per ipſum reū aliquod ſit oppoſitum, per quod ſi vellet recōuenire, videatur ſibi cōtrarius: videlicet, ſi oppoſuit inhabilitatē perſonæ iudicis, aut actoris, vel ineptitudinis libelli: quia tūc reus non pōt recō uenire actorē, niſi finita tali declinatoria, vel dilatoria: aliàs eſſet ſibi cōtrarius, ſecūdùm Bal. in d. auc. & cōſequēter. in prin. & mihi placet: quia quotieſcunq; opponeretur qualitas impediens cōuentionē, nō poſſet eſſe locus recōuentioni: quæ menſuratur ad inſtar recōuentionis. per ea quæ dixi ſ. in rubr. arti. j. Et ex hoc infertur, q̄ ſi reus recuſat iudicē, nō poteſt reconuenire actorē: nec corā eodem, nec corā alio. ar. prædictorū. & no. per glo. pe. & per Inno. in c. diſpendia. §. reus quoq;. de reſcrip. lib. vj. & per Ang. in d. auc. & cōſequēter. quod arbitror procedere de iure canonico, tā in ordinario, quàm in delegato: quia de iure canonico etiā ordinarius pōt recuſari in totū: ſed de iure ciuili: cū ordinarius nō poſſit in totū recuſari, ſed detur adiunctus: vt in auc. ſi verò cōtigerit. C. de iudi. de quo latius dixi in c. cùm ſpeciali. j. de app. Arbitror q̄ recōuentio debeat fieri corā ordinario recuſato: & coram ſibi adiuncto: aliàs ſi hoc nō diceremus, de facili corā ordinario poſſit deludi materia recōuentionis neceſſaria: quia ſemper reus recuſaret: cùm nō ſit neceſſarium proponere, vel ſaltē probare recuſationis cauſam, vt dixi in d. c. cū ſpeciali. & ſic poſſet reconuenire actorē corā alio iudice. Nec obſt. quod ſ. dixi de ſcholari cōuento corā vno ex ſuis iudicibus, qui eligit alium: quia nulla hic fit electio iudicis per cōuentū: nec deſeritur in totū iudex corā quo reus cōueniꝰ tur: ſed à iure ordinario recuſato, adiūgitur Epiſcopus, vt d. authenti. ſi verò. Sed in delegato, qui vtroq; iure poteſt recuſari, nec datur adiūctus: arbitror q̄ pendente recuſationis articulo, nō poſſit cōuentus nec coram eodē, nec coram alio recōuenire actorē: donec cauſa recuſationis ſit ſopita. per ea quę ſ. dixi. Sed ſi forte reus prius cōueniret actorē coram eodē iudice: poſtea ex noua cauſa ſuſpicionis ortæ, recuſauit iudicem: maius videt eſſe dubiū. Arbitror tamē q̄ pendēte recuſationis cauſa, nō debeat procedi ſuper recōuentione: tum quia res deuenit ad caſum à quo nō potuit incipere. arg. l. ſi à me. & l. ſi alter. aliàs incipit, Iulianus. ff. de iudi. cū ſi. tū quia cauſa recōuentionis regulatur à cauſa cōuētionis, vt ſ. dixi. & ſimul debet in vtraq; procedi, ſecūm quod latius dicā in c. fi. in x. prin. arti. tum etiā quia ex quo reus nō vult ipſum iudicē, tanquā ſuſpectū, in actione cōtra eū mota, per cōſequens nō debet illud habere in actione per eū mouenda, per viā recōuentionis, per tex. in d. l. cùm Papinianus. in fi. à contrario. Et per arg. à cōtrario regulæ, cuius in agendo. iij. q. vij. Et no. prędicta: quia nouiſsima ſunt. Vtrū autē actor recōuentus poſſit iudicē recuſare, dicā in c. ſequē. in a vij. prin. arti. Et ex prædictis pōt generaliter cōcludi, q̄ tunc locum habet reconuentio, quādo cæteræ qualitates ad reconuentionē faciendā non repugnant dictæ recōuentioni, vt qualitas actoris, vel rei cōuenti, vt quia actor eſt clericus, & cōuenit reū coram iudice ſeculari, ſecūdùm quod dicā j. in v. princ. arti. vel qualitas cauſæ de qua ageretur, ſecūdùm quod dicā in vj. ar. vel tēporis quo fieret recōuentio, de quo dicam in vij. prin. ar. vel niſi repugnaret qualitas formæ ſeruandæ, ſecūdùm ea quæ dicam in c. ſeq. in x. prin. art. Et prædicta notabis: quia nō ſolùm procedūt reſpectu recōuentionis fiendæ coram ordinario: ſed etiā corā delegato, de quo ſtatim dicā in iij. q. prin. intelligēdo tamen ſecundùm ſuperius dicta.

12 ¶† Secūdo caſu, qñ iudex ordinarius haberet iuriſditionē limitatam arbitror diſtinguendū, q̄ aut habet limitatam iuriſditionem reſpectu perſonarū: puta, quia nō poteſt cognoſcere niſi inter tales perſonas. Et vide ad hoc aliqua quæ dixi in rubr. in iij. prin. arti. & quæ latius dicā j. in v. prin. art. Aut iudex habet limitatā iuriſditionē reſpectu cauſarū: vt puta, quia nō pōt cognoſcere à tanta ſumma ſupra: quia nō pōt cognoſcere de cauſis ſpiritualibus, & dic vt dicā in vj. prin. ci. arti. Et ex prædictis

¶ Et an per viam reconuentionis, vide Cy. & Bal. in authen. habita. x. col. q. v. C. ne filius pro patre.

insertur,vtrum corā paribus, qui habent limitatā iurisditionē cognoscendi de causis feudalibus inter dominū & vasallos, de quo latius dixi in c.ex transmissa.s.de foro cōpe.in j.q.princi. in primo membro.Et dic q̄ pōt fieri recōuentio corā ipsis paribus:etiam de re non feudali,vt dixi in d.c.transmissa.in j.q.in primo membro,quasi in fi.in ver.postremò.q.x.&c.Et idē arbitror si esset quęstio inter vasallos eiusdē domini inferioris,de causa feudali:intelligendo q̄ prædictus dns nō esset ordinarius eorū in reliquis,ad quod vide quæ dixi in d.c.ex transmissa.in d.j.q.in iij.mēbro princi. Et ex prædictis habeo expeditū primum membrū,quando actor cōuenit coram iudice ipsius rei. ¶Circa secundū membrum, qñ actor conueniet reum coram suo iudice,non est dubiū q̄ reus potest ipsum recōuenire corā eodem iudice,nō solùm ex priuilegio recōuentionis, sed etiam fori quē sortitur actor, si esset conueniendus debet ,seu posset coram illo conueniri,vt in c.cùm sit generale.s.de foro compe. Arbitror tamen hoc casu ponderandū esse, vtrum reus agat cō tra actorem per viā cōuentionis,aut per viam reconuentionis: quia si per viam cōuentionis, posset actor excipere q̄ iudex ille non potest de causa illa cognoscere,propter limitatam ipsius iurisditionē.Pone enim q̄ actor agit ad lx.coram iudice habē te potestatem cognoscendi dūtaxat vsq; ad centum, reus verò petit ab actore cl.per viā conuentionis,arbitror q̄ nō posit,licet aliàs sicut iudex actoris vsq; ad summam, de qua potest cognoscere.& tamē si reus ageret per viā reconuentionis , deberet audiri:& posset cognoscere de summa transcendēte iurisdi tionē suam,vt l.si idem.§.quod si tuæ.ff.de iurisdi.om.iudi.ac etiā vide quod dicā in vj.prin.art.Potest etiā oriri alius magnus effectus,si agatur per viam reconuentionis,qui non oriretur per viā cōuentionis.Nā primo casu,causæ erunt simultaneè cognoscēdæ & determinādæ secūdm ea quæ dicā latius in c.fi.in x.prin. art.quod nō cōtingeret,qñ ageret per viā cōuentionis. Itē forte sequeretur iste effectus, q̄ si scholaris conueniret reum corā vno ex suis iudicibus:& reus reconueniret actorem coram eodem,arbitror q̄ scholaris nō posset eligere alium iudicē, quàm illum corā quo conuenit reū,per d.l.cùm Papinianus.in fin.C. de sen.& interlo.om.iudic.& regulam d.§.cuius in agendo.iij. q.viij.quæ generalis.si conueniret ipsum actorē:quia tūc nihil obesset actori , quòd minus ipse tanquā scholaris posit alium iudicem eligere,secundū formā auc.habita.C.ne filij pro patre, nisi fortè ageret contra eū de eodem negotio ,secūdùm formā l.j.ff.de quibus reb.ad eundem iudicatur.& nulli.C.de iudi.ad quod vide quæ dicā in seq.c.in xj.princ.arti.Et prædicta etiam notabis:quia nouissima sunt.Intellige tamen quæ statim dicta sunt de reconuentione,secundùm limitationes de quibus dixi in præcedenti mēbro, videlicet,nisi aliqua qualitas repugnaret reconuentioni.& potes exēplificare secūdm quod ibi dictū fuit.

13 ¶†Circa tertium membrū principale, qñ actor cōuenit reum corā iudice penitus extraneo, qui neq; rei , neq; actoris est iudex : sed efficitur iudex per prorogationē : vtrum habeat locū reconuētio? videtur dicendū q̄ non:quia ipse reus ex prorogatione sua videtur sibi imposuisse hanc legē,& nō actor,ex quo potuit eum declinare,& nō declinauit.ergo videt q̄ nō habeat locū reconuētio,per ea quæ dixi in primo membro. Sed arbitror tenendū contrariū : quia conuentio fuit principaliter causata à facto ipsius actoris:vnde licet accesserit voluntas cōuenti prorogātis:tamen locus est recōuentioni, per ea quæ dixi in d.j.mēbro. & quia ratio d.l.cùm Papinian⁹.& d.§. cuius in agē do.vendicat sibi locū in terminis nostris.& vide quod dixi in c.significasti.s.de foro compe.in vij.prin.arti.in v.q.

14 ¶†Tertiò principaliter quæro vtrum coram delegato possit, seu debeat fieri recōuentio. Sol.dic q̄ sic regulariter,text.est in auc.& cōsequenter.C.de sen.& interlo.om.iudi. & in corpore vndesumitur, vbi probatur,q̄ etiam corā eodem delegato debet fieri recōuentio,loquitur enim text.ille etiam in delegato, inquantū dicit de recusatione secundū cōmunem opi. de quo

15 s.dixi.†Vnde licet rescripta sint stricti iuris: & regulariter nō debeant extendi ad res,vel personas in eis nō expressas,seu cōprehensas,vt in c.sedes.s.de rescrip.Et in c.p.& g.s.de offi. delega.& in c.cùm olim.eo.tit.tamen vigore recōuentionis,tanquam fauorabilis,extendūtur ad res nō expressas in rescripto: vel personas eo modo nō comprehensas in rescripto:quia Imperator continetur in rescripto,vt actor: & tamen recōuenitur vt reus.Hæc tamē regula recipit aliquas declarationes.

16 ¶†Prima q̄ hoc procedat nō solùm per viā propriæ recōuentionis,sed etiam per viam recōuentionis impropriæ,vt puta,si actor qui vult reū pluribus personalibus actionibus conuenire,vellet impetrare literas ad iudices delegatos:quia non potest ad diuersos impetrare,vt in c.j.dispendia.in prin.de rescrip.li. vj.quod qualiter procedat,& qualiter intelligatur, dicam in c. fi.j.eo.in xj.princi.arti.

17 ¶†Secunda declaratio , q̄ hæc regula procedit in reo volente literas impetrare cōtra actorē durante iudicio , nō solū si vellet literas impetrare super recōuentione,sed etiā si super cōuentione vellet cōtra actorē literas impetrare. Nam debet ad eosdem iudices ipsas literas impetrare , corā quibus per literas actoris fuit cōuentus,vt est tex.in c.dispendia.§.reus. de rescrip. li.vj.

18 ¶†Tertia declaratio est, q̄ literæ per ipsum reū corā delegato conuentū impetratæ ad alios iudices lite pen. cōtra eum nō tenente etiam si illis vti vellet contra actorē nō pendente lite,sed finita lite inter ipsum & actorem,secūdm Inno.in c.pastoralis.s. de rescri.quē sequitur Io.de sancto Georgio in d.§. reus quoque.pro quo facit tex.d.§.reus.qui prohibet impetrationē durante iudicio.Spe.in tit.de reconuen.§.j.ver.quid si ipse.refert quosdā tenere dictā opi.per c.super literis.s.de rescrip. & quia inspici debet tēpus,datur,vt in c cùm te.s.de rescrip.Item quia si impetrator dixisset litē pendere,nō habuisset literas. In contrarium tamē allegat not.c.prudentiā.§.sexta.& seq.s. de offic. deleg. & insti.quib.mod.test.infir.§.nō tamen .& ff.de iniust. rup.& irri.test.in l.posthumus . Sed ad prædicta iura tenentes contrariā opi.respondēt,q̄ prædicta iura loquuntur qñ tēpore impetrationis literarū,& tēpore facti testamenti & mortis, processus erat legitimus.Sed cōpostellanus, quē sequitur Ioā. And.in c.pastoralis.tenet,q̄ literę valeant,nō obst.§.reus.quia in terminis nostris cessat dispositio illius §.Nec ob.q̄ non habuisset literas,sed expressisset lit.pēdere:quia vt dicit Cōpost. imò illas habuisset expresso q̄ nō intendebat illis vti,nisi prima lit.finita.maximè si posset ostēdere aliquā iustam causam impetran.ad alios,vt quia in illa causa nō expedichat sibi litigare sub illo iudice.Et subdit Spe.opi.aliorū qui volūt,q̄ literę possunt sine vitio impetrari,vt impetrans vtatur ex cōuentione finita:quia nō prohibet impetratio ad alios iudices, quæstiōe pēdente:sed solùm tractio,seu cōuentio coram illis iudicibus. Et sic residet Spec.in d.ver.quid si ipse.Ioā.de fantu.in d.§. reus. dicit,q̄ decisio istius quæstionis depēdet à dubio,an sola impetratio sine vsu rescripti vitiet libellū,dicit tamen q̄ quo ad casum.d.§.reus.videtur pōderari vsus,& nō impetratio,per verbum,experiri, ibi positū in tex.cui aduersat verbū quod postea sequitur dū dicitur,si cōtrafecerit.Et hanc vltī.opi.sequitur Io.cal.motus:quia cessat ratio illius §.scilicet ne trahat durante iudicio ad diuersa iudicia:ergo cessare debet dispositio, vt in c.cùm cessante.j.de app.Et iste intellect⁹ satis videt congruere illi text.secūdm d.Do.in d.§.reus.& sic ibi residet.Ego arbitror dici posse,q̄ aut reus impetrat literas super recōuētione: & tūc procedit prima opi.tum propter dispositionē.d.§.reus. nā quia finita cōuentione nō est locus reconuētioni, vt sæpius dictum est. Aut impetrat literas cōuentionis. Et tūc procedat secunda opi.nisi literæ ex verbis cōtentis in eis adaptētur ad cōuentionem fiendā durāte iudicio cōuentionis per actorem factæ. Et ita innuit tex.in d.§.reus.si rectè ponderentur ipsius verba. Et est nouus intellectus ad illum.§.

19 ¶†Quarta declaratio est,q̄ reus pōt recōuenire actorem corā eo delegato,durante iudicio per actorē intentato,nō solùm super actione orta ante rescriptum impetratum per actorem: sed etiā super actione orta ipsi reo post impetratū rescriptū q̄cto rem,secūdm aliquos,qui mouētur. Nā procurator nō tenetur in plus,q̄ principalis:nisi in satisdādo.ff.de procur.l.sed & hoc.§. defendere.Sed procurator causæ tenet defendere actorē, si reus eū recōueniri velit,vt in l.seruū.§.ait prętor.ff.de ,pcu.de quo dicā in v.prin.ar.Ergo & dns rndere tenebit.Ad idē etiā facit l.omniū.ff.de procu.quæ dicit,q̄ recōuētus omniū actionū nomine defendere tenetur.& qui omne dicit,nihil excludit,vt in l.à procuratore. C.mandata.xix.dist.c.j. Ad idem etiā inducit.l. iij.§.pœna.ff.quod quisq; iur.vbi pœna illius edicti, q̄ quisq; iuris.vēdicat sibi locū etiā in actionibus postea quæsitis. Item cùm nō reperit prohibitū reo posse recōuenire actorē super actionibus postea requisitis: ergo intelligit permissus.ar.l.mutus. ff.de procu.Ita fuit quęstio venerabilis Damasi,quē refert Io. And.& post eū d.Do.in d.§.reus.& ibi videt Damasus tenere cōtrariū,motus per l.nam & seruari.§.si duo.ff.de neg. gest. ob.l.omniū.allegata in cōtrariū:quia illa nō intelligit de futuris.& ibi no.Itē mouet:quia in rescripto pōderari debet tēpus datæ,vt in c.eā te.s.de rescri.dixi in præce.decla.Mouet etiam in simili in actione seu cau.dāni infecti quæ nō pertinet ad eas postea quæsitas,vt ff.de dā.infect.in l.dāni.§.infecti.Subdit tñ Damasus vnà cū Azone,q̄ si nō opponat & procedat,& inciat reo cōpetere actio:fert sentētia pro ipso reo,per l.si rē alienam.ff.de pig.act.facit c.Abbate.de re iudi.lib.vj.& quod notat in c.fi.super verbo,exorta.s.de rescrip.& quod latè dixi in c.fi.

s̄.de libel.obla.in xij̄.prin.arti.in v.q.prin.ver.Et dicit Io.An. q̄ istud dictū habet æquitatē, vt potestas seu effectus rescripti per actorē impetrati, sit vniformis actori & reo. Et etiā ad hoc, vt tantò minus præjudicetur iurisditio. ordinariæ, & remittit ad no.per Spec.in tit.de rescrip.præsenta. in fi. & ibi etiā tenet prædictis duabus rationibus, fatetur tamē q̄.c.fi.s̄. de rescript. loquitur in impetratione, nō in recōuentione. Et hanc opi. tenet etiam Io.de ligna.hic: quia reconuētio fit authoritate rescripti, quod nō extenditur ad futuras lites, vt d.c.fi.s̄. de rescript. Hosti. verò hic, & latius in summa, eo.ti.tenet contrariū. mouetur: quia reconuētioni locus est, quādocunq̄ ante lit.cōtesta. vt dicam j̄.in. vij̄.princ.arti. Nec in hoc iura distinguunt, an actio sit orta ante vel post. Nec vires rescripti inspiciunt quantū ad reconuentionem: sed tantum ratio & æquitas operatur reconuentionem, vt hic, & in l.cùm Papinianus.in fin.ij̄.q.viij̄.cuius in agendo. Item qa in recōuentione delegatus videtur ordinarius: cū hoc habeat à lege per.l.& qa.ff.de iurisdi.om.iudi. vnde rescriptum hoc casu plus prodest reo, q̄ si ipsemet impetrasset. Et istā etiā opi. sequitur.d.Anto.hic.mouetur, qa iurisditio in hac actione nouiter orta, esset per hominē prorogabilis, vt in c. cū olim.s̄.de offi.deleg.& ibi dixi in.ij̄.q.prin. ergo fortius hoc fieri pōt per legē. sicut in simili sentit Bart.in d.auc.& cōsequē ter.C.de sen.& interlo.om.iud. Item iurisdio in causa reconuētionis imprimitur ab actu recōuentionis: nō à rescripti impetratione: ergo sufficit q̄ actio habuerit ortū secundùm tempus rescripti: licet nō secūdùm ipsius impetrationis rescripti, seu data, quicquid struxerit glo.in l.omniū.ff.de procu. Et hanc opi. sequitur hic zab. Ang. verò in d.auc.& cōsequenter.tenet primam opi. Io.Andr.d.Do.in d.c.dispendia.§.reus quoq̄. dicit q̄ decisio istius q. dependet ab illo dubio, qñ dicatur imprimi iurisditio in delegato, quò ad cognitionē causæ recōuentionis: si tenemus q̄ imprimatur tēpore impetratiōis, procederet opi. Ioan.An.& Damasi. Sed si teneremus, q̄ nō imprimatur tūc sed surgat tunc tēporis, q̄ reus vult recōuenire: tunc possit fieri recōuentio in actione orta, etiā post impetrationē. Et q̄ iurisditio nō imprimatur super causa recōuentionis tēpore impetrati rescripti, tenet glo.pe.hic in ver.& sic not.quæ vult, q̄ per recōuentionē delegatus habeat iurisdītionē in causa sibi nō cōmissa: & per cōsequens videtur ponderare recōuentionē, & nō rescripti impetrationē, & sic videtur potius inclinare.d.Do.in sententiam Hosti.Do.me.in c.seq.tenet dictā opi.Host.mouetur: quia in reo nō potest dubitari de fraude, cùm ipse nō impetrauerit rescriptū: & sic nō fuit sibi imputandū. Item quia ex quo lex tollit reo facultatē adeundi alios iudices durante primo iudicio, videtur indistinctè dedisse ipsi reo iudicē, apud quē possit recōuenire actorē. Item quia d.§.reus quoq̄. loquitur indistinctè, quādo reus vult dicere actorē sibi obnoxiū. & si dicere mus cōtrariū, oportet dicere q̄ re? quò ad hoc posset recōueni re actorem corā alio: quia ex quo hunc delegatū nō daret quò ad actionē istam nouiter ortā, nō videretur ad alios iudices ordinarios remouere, corā quibus posset reus actorē conuenire, vt dicit hic Do.me.facit l.cùm Prætor.ff.de iudic. & sic melius est concludere, q̄ coram eodē delegato possit fieri reconuētio.

20 ¶ †Quinta declaratio est, q̄ reus pōt recōuenire actorē coram eodē delegato per literas apostolicas: nō solùm si actor sit intra dietam, seu dietas cōprehensas in rescripto, quę olim erant duę, vt c.nulli.s̄.de rescript. & hodie intra vnam dietam debet fieri interpretatio à fine diœcesis rei, vt in c.statutum. de rescrip.li. vj. Non solùm ergo si actor habet diœcesim suam intra dictas dietas: sed etiā si longius distaret: fortè per quinq̄, decē, vel plures dietas: nihilò minus pōt actorem corā eodem delegato recōuenire, scd̄m Spe.in ti.de recōuē.§.j.vers.qd si aliquis p̄ tex. ij̄.q.viij̄.cuius in agēdo. & tenet hic d.Ant.in ver. venio ad ij̄.

21 ¶ †Sexta declaratio, q̄ prædicta regula procedit non solùm si reus nihil oppositi hoc rescripto ũ: sed etiā si contra rescriptum, vigore cuius conueniebatur, opposuit multas exceptiones, & succubuit, puta, si dixit rescriptum nullū: quia impetrās erat excommunicatus, vel quid simile. Nam videtur posse, hoc nō obstante, reconuenire. arg.c.seq.& d.authen.& cōsequēter.& per prędicta Bart. brix.in q.venereali.xxxj. videtur potius inclinare, q̄ possit recōuenire. In cōtrariū tamē alleg.C. ad leg.corne. de falsis.in l.qui falsas.& C.de his quib. vt indig. in l.polla. & ff.de acquir.hæred.l.quæritū.circa mediū.j. de censi.c.cū olim.s̄. de testi.c.præsentiū.facit etiam l.post legatum, cùm sua materia.ff.de his quib. vt indig. quia ex eo q̄ nixus sum improbare, non debeo me fundare. Sed Spec.in tit.de recōuen.§.j.in fi. post Barto. Brix.distinguit, q̄ si reus iusto errore ductus dixit rescriptum falsum: vel opposuit talia, aut similia: hoc non obstante poterit reconuenire actorem.ij̄.q.ij̄.c. Paulum. & in c. statuimus.de elec.lib.vj. Alioquin nō poterit.arg.not.per Spe. de positio.legata.in tit.de positionib.§.actio.ver. sed secūdùm præmissa.ad quod vide quæ dicam j̄.in tit.de confes. & prædicta procedunt quādo opponēs succubuisset. Quid autē si reus obtinuit super excep.proposita cōtra rescriptum, vel personā: vtrum possit actorem recōuenire. Circa quod glosſ.ij̄. in c.j.de rescrip.lib.vj.& concludit q̄ nō, per tres rationes ibi deductas. & idem tenet ibi Arch.& tenet Bar.brix. Sed dicit ibi Io.An. in nouel. q̄ quidam dñs Palmerius disputando determinauit contrariū, quādo exceptio excōicationis, & sententia super ea non cōtingeret ad rescri.vel iurisf.vt quia excipitur de excōmunicatione lata post impetrationē, vnde videtur cōcludendum, q̄ aut excluditur conuentio ex defectu nullitatis iurisdi. propter nullitatē rescripti, vel similē causam: & tunc vtrunq̄ conquassatur: videlicet conuentio & reconuentio. & ita procedit d.glosſ. Aut cōuentio excluditur, non ex defectu iurisdi. sed ex inhabilitate actoris: & tunc licet nō procedat cōuentio: tamen proceditur in recōuentiōe: & sic illa inhabilitas actoris, nō prę-iudicat reo volenti reconuenire. & vide quod dixi in c.sacris.in xix.princ.ar.in ij̄.q.prin.in ij̄.declaratione, & si rectè memini. j̄.de sent.excom. Sed aduerte: quia vt dicit d. Domi.in d. c.j.de rescrip. lib.vj. decisio istius dubij̄ dependet à decisione alterius dubij̄, videlicet, vtrū priuilegium quod habet recōuentio cum cōuentione, vt scilicet vicissim procedatur super vtraq̄, sit separabile, quod quidā tenēt, quorū opinio pro nūc videtur verior, de quo latius dicā j̄.in c.seq.in x.prin.art.& tunc procedat dicta distinctio. Sed si teneremus aliā opi. q̄ priuilegium non sit separabile, de quo dicā in d.x.ar. tunc nō procederet dicta dist. sed semper sublato processu in conuentione, tolleretur processus in reconuentione, vt sentit glo.ij̄.in d.c.j.

22 ¶ †Septima declaratio est, q̄ prædicta regula procedit, etiam si actor vellet desistere à conuētione per eū facta corā delegato, secundùm Cy.in auc.& cōsequenter.in ix.q. Mouetur: quia ius iam est quæsitū reo circa recōuentionē: ergo volūtate solius actoris, seu facto nō debet sibi auferri. alleg.ff.de contratabu.l.si post mortē.§.fi.facit c.ab eo.de elec.lib.vj.& Cle. cōstitutionē. §.pe.in fi.de elec.& cū hac etiā opi. residet Io.An. allegādo Cy. in d.c.j.de rescrip.lib.vj. Sed Mar.fil.in ordinario tenet contrariā sententiā, q̄ si actor ferrarien. cōuenit bononien. Bononiæ, & quia reus vult eū recōuenire, actor vult desistere, q̄ reus nō pōt eū reconuenire. Nec obst.l.cū Papinianus. C.de sent.& interlo.om.iudi. & alia similia: quia loquūtur qñ actor prosequitur causam cōuentionis. Nec obst.auc. qui s. mel. C. qūo & qñ iud. quia illa auc. cogit actorē persistere vsq̄ ad finē causæ non præcisè, sed causatiuè. Sed tu ad hoc vltimū vide quod dixi in c.j.s̄.de libel.obl.in xxvj.ar.q.ij̄. Ego arbitror dici posse, q̄ aut actor vult desistere ante, quàm reus ipsum recōueniat, desistendo eo modo quo pōt, s.in totū: & hoc casu, nō possit reconueniri. aut actor vult desistere post quàm reus ipsum recōuenit: & tunc quæstio dependet ab his quæ tetigi in fi.præce.decla. vtrū priuilegiū declarationis sit separabile à cōuentione, de quo dicam in c.seq.in x.ar. Et quia videt, vt dixi s̄. q̄ potius sit separabile: meritò videtur cōcludendū, q̄ in præiudiciū ipsius rei nō possit actor desistere, vt excludat reū à recōuentiōe quā incœpit, pro quo etiam faciunt ea quæ dixi in c.ij̄.s̄. de libel. obla. in xxvj.prin.art.q.ij̄. ¶ Octaua declaratio est, q̄ prædicta regula procedit, etiā si actor qui recōuenitur corā delegato, vellet iterū recōuenire reū corā eodē, ad aliā rem nō cōprehensam in rescrip.de quo dic vt dicā j̄.in v.princ.art.ver. ¶ Nona declaratio quæ sumit ex d.c.dispēdia.§.reus quoq̄. & quæ etiā sequit ex prædictis est, q̄ recōuentio debet fieri corā eodē delegato à Papa: sed corā diuersis, seu corā alio delegato à Papa nō potest fieri recōuentio, scd̄m Io.And.in d.§.sequitur hic d. Ant. & vide quod dixi s̄.in ij̄.q.istius.iij̄.ar. ver.sed aduerte: quia dubium. ¶ Decima declaratio est, q̄ regula prædicta procedit, siue delegatus, corā quo quis cōuenit, fit impetrat? per solū actorē: siue cōi cōsensu tā rei, quàm actoris, scd̄m do. Ant.hic, & sequitur Io.de Imo.in fi.alleg.tñ Bar.sentire cōtrariū in d.auc.& consequenter. Sed primū dicit verius per tex.nostrū. Et ad quod dicam in v.prin.ver.& ideo voluerūt quidā. Insuper prædicta re

23 gula recepit aliquas limitationes. ¶ †Primò limitatur, q̄ ita demum pōt reus cōuentus corā delegato recōuenire actorē, corā eodē: si idē delegatus posset cognoscere de illa causa, absq̄ speciali mandato Papæ: secus si causa esset talis naturæ, quæ nō caderet in cognitionem delegati sine speciali mādato Papæ.vj.q. iij̄.c.si episcopus.de cōfir.vti.c.j.& ij̄.s̄.de restit.in int.g.c.pen. hoc tenet glo.in verbo, literas.in d.c.dispendia.§.reus quoq̄.de rescrip.lib.vj.& do.Ant.hic, mouetur: quia vt dicit illa glosſ.& bene, quare Papa oneraret ibi reum ad impetrandas literas ad eundē iudicē delegatū, si per literas actoris posset coram eodē delegato suum expedire negotiū: quasi sentiat q̄ grauasse intel

ligitur eo caſu, quo reus vellet reconuenire actorem de cauſa, de qua ille delegatus ſine ſpeciali mandato non poterat cognoſcere. Aduerte tamen: quia in ordinario videtur ꝙ virtute reconuentiõis poſsit ordinarius cognoſcere de cauſa, de qua aliàs nõ poſſet virtute ſuæ ordinariæ iuriſdi. de quo dic vt latius dicam j.in vj.princi.arti.ver.

24 ¶ †Secunda limitatio, ꝙ reus conuentus corã delegato, tenetur reconuenire: vel literas impetrare ad eũdem iudicẽ, ſi vellet reconuenire actorem corã delegato: ſecus ſi vellet eũ reconuenire corã ordi. quia actorẽ coram quocunq; ordi. poſſet recõuenire. hoc ſentit Inno. in d. §. reus. & Ioã. And. ibi, ſuper verbo, reconuentionis, licet ſub dubio fortè, motus per illum text. qui dicit, literas meruerit. & quia non eſt eadẽ ratio prohibitionis reſpectu ordinarij: quia talis iuriſditio eſt ordinaria & fauorabilis: delegata verò eſt extraordinaria & odioſa: & ideo aliud videtur dicendum in ordinario, alleg. etiã not. per Innoc. in c. fi. de reſcrip. Sed aduerte: quia Io. An. dicit, ꝙ quia videtur eſſe eadem ratio vtrobique: videlicet, vt fiat reconuentio corã eodem, ideo videtur idem ius eſſe ſeruandũ. Ange. verò in d. auẽ. & cõſequenter. primò alleg. prædictã opi. Io. An. deinde alleg. Spec. ꝙ nec corã ordinario põt reus cõuentus coram delegato vexare actorem. Et ſubdit, ꝙ idem tenent Iac. But. & Bart. licet de dicto Io. And. non faciant mentionem, eorum opi. eſt vera, propter repugnantiam literæ. d. authen. & conſequenter. & in corpore vnde ſumiẽ. & ſic reſidet Ang. Sed aduerte: quia Bart. non loquitur propriè & ſpecificè in terminis noſtris: ſed in caſu de quo dixi ſ. in ij. q. prin. iſtius. iij. art. Mihi videẽ ꝙ vtraq; opin. ſit ſatis ſuſtentabilis. Poſſet tamen dici, ꝙ ſi delegatus eſt impetratus cõſenſu partiũ, vera ſit ſecunda opi. Ad quod vide quæ dixi ſ. in verſi. x. declaratio. Sed ſi per ſolũ actorem iudex eſſet impetratus, æquitas ſuadet pro prima opi. ne ſit in poteſtate impetrantis circũuenire reum, quẽ actor ſciebat contra ſe agere velle: maximè cũ impetrans non impetret niſi iudicem, de quo plurimũ cõfidit, & licet reo reſeruetur recuſatio, vt d. §. reus. & auẽ. & cõſequenter. tamẽ plurimũ cõfert habere iudicem beniuolũ & gratioſum. Ad idem etiã induco tex. in l. ij. §. ſed ſi agant, ratione ſumpta ex illo tex. qñ legato infertur iniuria ad hoc, vt propter illam agat, & poſsit recõuenire. ad quod vide quæ dixi in c. fi. ſ. de foro cõpet. Et vide etiã ad hoc quod dicã j. in v. prin. ar. ver. de eo qui iniuriatur clerico, vt cõuentus corã ſuo iudice, poſsit clericũ recõuenire coram eodẽ. Sed quæro iuxta prædicta, quid ecõtrà, vtrum cauſa pendente corã ordinario, poſsit reus trahere actorem coram delegato in alia cauſa, pendente iudicio coram ordinario. Sol, tex. videtur velle ꝙ ſic, in c. prudentiam. §. fi. ſ. de offi. dele. In contrarium tamen gloſſ. in verbo, diſtulerunt. alleg. d. §. reus quoq;. Et aduerte: quia ille tex. vt ibi dicitur, habet varios intellectus: & variæ dantur ſolutiones. Quidã volunt ꝙ dictus §. fi. in d. c. prudentiã. procedat, quãdo quis eſſet cõuentus corã ordinario, & vellet impetrare ad iudicẽ delegatũ. ſecus ſi eſſet cõuentus corã delegato, & vellet impetrare ad alium delegatum: quo caſu, procedat. §. req; quoq;. ſed prædicta opi. mihi nõ placet, vt dixi in §. fi. propter duo. Primò, quia de text. dictæ auẽ. & conſequẽter. quæ loquitur etiam in ordinario, vt ſ. dixi. & tamẽ dicitur ibi, ꝙ fieri debet reconuentio coram eodem.

¶ Secundò, quia tex. in d. §. fi. loquitur tã de cauſa pendẽte coram delegato, ſicut corã ordinario, vt patet ex illo c. prudentiã. §. ſexta. qui. §. præcedit dictũ. §. fi. cui cõtinuatur dictus §. fina. Vnde ſecũda datur ſol. ꝙ ille. §. fi. procedat, ſcd̃m ſua tẽpora, ſecundùm quæ reus poterat impetrare literas nõ ſolùm ad eundem, ſed etiam ad alium iudicẽ: ſecus iure nouiſsimo. vt d. §. req; quoq;. Vel tertiò dici põt, ꝙ in d. §. fi. lis fuerat finita per ſentẽtiam: & quia nõ parebatur ſententiæ: reus fuit excõmunicatus. ideo ex quo prima lis fuerat finita, licitum fuit impetrare literas ad alium iudicem, vt probatur in d. auẽ. & conſequenter. & d. §. reus quoq;. à contrario ſenſu dum dicit, eodẽ durante iudicio. Vel quartò dici poteſt ꝙ ſecũdùm tempora. d. §. fi. proceſſus non erat nullus, ſi reus recõueniebat actorẽ coram alio iudice: ſed bene poterat reus repelli exceptione, quæ tamen ibi nõ fuit appoſita: & ideo tenet proceſſus. Hodie verò proceſſus eſt nullus, per d. §. reus. & hanc ſolutionem ponit gloſ. in c. fin. ſ. de reſcrip. in gl. ſuper verbo, aut reus. Et vide quæ dixi in d. c. prudentiam. §. fi. Intellige tamen, ꝙ proceſſus eſt nullus, ſecundùm quod ſtatim dicam in iij. q. principali.

25 ¶ †Item quæro iuxta prædicta, vtrũ iudex delegatus corã quo fit reconuentio, reſpectu recõuentionis dicatur habere ordinariã, vel delegatã iuriſditionẽ. Solutio. Hoſti. in d. §. reus quoq;. tenet ꝙ habeat delegatam. Ioã. And. ibi remittit ad not. in d. c. P. & G. ſ. de offic. deleg. Et ibi gl. poſt multa cõcludit, ꝙ ſit delegata. Iac. But. tenet cõtrariũ in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſ. audien. Et idem videtur tenere do. Ant. in d. c. P. & G. Spec. in tit. de compe. iud. adi. §. j. ver. ſed quare. refert opi. cõmunis opi. eſt ꝙ ſit delegata, quam tenet Cyn. in d. l. ſi qui ex conſenſu. & Bal. in l. j. ff. de iudi. & vide etiam quæ ibi tanguntur in ij. iij. & iiij. q. Et ex prædictis habes expeditam tertiam princ. q. de reconuentione fienda coram ordinario.

¶ Quartò quæro quid ſi conuẽtus reconuenit actorem coram alio iudice, cùm deberet illũ recõuenire corã eodẽ, vtrũ valeat ꝓceſſus & ſentẽtia, ſi actor nihil opponit? ſolu. Ang. in auẽ. & cõſequenter. C. de ſen. & interlo. om. iudi. in fi. q. diſtinguit, ꝙ aut cõuentio eſt facta corã iudice ordinario: & reconuentio coram alio: & tunc ſi non eſt oppoſita exceptio cõtra reum agẽtem, proceſſus tenet. facit quod dixi ſ. in ij. q. prin. ver. ſed quæro iuxta prædicta, ibi vel quarto dici põt, quòd intelligo, vbi alia qualitas nõ impediret: puta, ꝓſonæ iudicis, actoris, & rei de quo agitur. ſecus ſi fortè aliqua qualitas ex prędictis impediret conuentionẽ: & etiam iuriſditionis prorogationẽ, propter quã proceſſus ex hoc annullaretur, ſcd̃m ea quæ latius dixi in c. ſignificaſti. ſ. de foro cõpe. Aut cõuentio eſt facta corã alio delegato, & glo. in verbo, valeat, in d. c. diſpendia. de reſcri. lib. vj. arguit primò ꝙ proceſſus teneat: quia hoc beneficiũ eſt perſonale, per quod etiã alteri nõ præiudicatur: ergo videtur quis poſſe ſibi præiudicare. j. de regula. c. ad apoſtolicã. Sed tamen glo. decidit in contrariũ, ꝙ proceſſus ſit nullus. Cõpoſt. tenet primã opi. ꝙ proceſſus valeat. quã Ioan. mo. dicit eſſe æquã in odium negligentis beneficiũ illius. c. diſpendia. & fortius debent procedere, cùm lata eſſet ſentẽtia pro eo, vt tunc valeat, cùm fauore ipſius, & odio impetrantis cõſtitutio illa emanauerit. arg. l. non eo minus. C. de procu. facit c. quoniã. in princ. in ver. vel ſaltẽ. j. vt lit. non cõteſt. Et idẽ tenet Fran. vergelle in reo præſente & tacente. Hoſti. verò quẽ ſequitur Archi. tenet ſecundam opi. ꝙ proceſſus ſit nullus. Nam dicit Hoſti. ꝙ cùm literæ ſint nullæ, nõ poſſunt de partium cõſenſu validari. ſ. de elec. c. auditis. ſicut nec põt iuriſditio finita validari partiũ conſenſu, vt in c. ſignificantibus. ſ. de offi. dele. Ratificatio enim operatur quãdo literæ nõ eſſent nullæ: ſed exceptiõe elidibiles, qñ eſſent datæ pro priuato partium commodo: ſecus ſi publico, per not. in c. ſi diligẽti. ſ. de foro cõpe. Innoc. verò ſatis confuſè loquitur, diſtinguit tamen inter cõſenſum tacitũ & expreſſum, vt primo caſu, non validẽtur: quia videtur potius errare, vel ignorare defectũ, vel vereri ſeu timere iudices: & ſic nõ conſentire. Secundo caſu, videtur per expreſſum cõſenſum prorogare iuriſditionẽ: maximè quia per tales literas videtur aliqualiter iuriſditio imprimi. ſ. de reſcrip. c. cæterũ. Sed dicit Io. And. in d. c. diſpendia. in nouella, ꝙ graue eſt defendere, ꝙ expreſſus cõſenſus partium hoc poſsit, & nõ tacitus. Et ideo Archi. reprobat diſtinctionẽ Innoc. & alleg. j. de pœ. c. ſuã. ſecũdùm vnã lect. Et ſic reſidet Io. And. Ioã. de fantu. ꝙ deciſio huius dubij dependet à dubio, an literæ dicãtur nullæ vel nõ: vel an dicantur exceptione elidibiles. & tenet ꝙ dicãtur nullæ. & ſic ꝙ etiam expreſſo partiũ conſenſu non poſſunt ratificari, per c. ſignificantibus. & c. p. & g. ſ. de offi. dele. Et ſic concludit ꝙ proceſſus nõ tenet. & idem d. Do. ibi, & Ange. in d. auẽ. & cõſequenter. in fi. Et hæc opi. plus mihi placet. Moueor, quia aut partes expreſsè nõ conſenſerũt. & tacita pronũciatio, quã facit iudex procedẽdo ad vlteriora, nõ habet vim vt faciat eum iudicem, qñ funditus caret iuriſdictione, vt no. in c. cùm in multis. de reſcrip. lib. vj. dixi latè in c. ſi clericus laicũ. ſ. de foro cõpe. Aut partes expreſsè cõſenſerunt. & adhuc videtur idẽ dicendum: tum quia expreſſus cõſenſus partium non poteſt dare iuriſditionem illi, qui funditus caret iuriſditione, vt l. priuatorum. C. de iuriſ. om. iudi. de quo latius dixi in c. ſignificaſti. ff. de foro compe. in iij. prin. arti. niſi fortè diceremus ꝙ fortè poſſet valere vi pacti, & nõ ſententiæ, ſcd̃m glo. no. in l. ij. C. cõmunia vtriuſq; iudi. Nec expreſſa pronuncia tio iudicis ſuper iuriſditione operaretur contrariũ: ex quo iudex funditus caret iuriſditione, vt dixi in d. c. ſi clericus. facit quod ſingulariter no. glo. in Cle. j. de ſequeſtra. poſ. & fructuũ. etiam quia contra conſtitutionẽ quæ habet clauſulam decreti, actus celebratus eſt nullus: etiã ſi interueniat expreſſus partiũ conſenſus: dato ꝙ cõſtitutio diſponat, & introducta ſit ſolùm ad ipſarum partium vtilitatem, vt in c. fi. in gloſ. præſumant. & ibi d. Do. de offi. dele. lib. vj. & in Cle. j. de reſcrip. Ad quod vide quæ latius dixi in c. ſi diligẽti. ſ. de foro compe. & quod tradit Lapus, & poſt eum d. Do. in c. ſtatutum. de præben. libr. vj. vnde cùm c. diſpendia. iuncto fine principij, & fi. §. reus quoq;. habeat clauſulam decreti: meritò proceſſus eſt nullus.

26 ¶ †Quintò principaliter quæro, vtrum coram arbitro habeat locum recõuentio. Solu. quidam dicunt ꝙ non: quia arbiter nõ poteſt iudicare niſi de his, quæ in compromiſſo continentur, vt in l. de his. & in l. arbiter. ff. de arbi. Et ideo corã eo non videtur eſſe

esse locus reconuentioni. Et hic videtur tex. in c. cùm dilectus. j. de arbit. tenet glo. in c. nō distinguemus. §. itē si quis Romæ. ff. de arbit. quæ præsupponit q̄ corā arbitro nō possit fieri reconuentio: quia nō habet iurisditionē quæ possit prorogari. Et idem tenet Iac. bu. qui assignat rationē: quia partes possunt sibi imputare, quare de omnibus nō cōpromiserunt, vt l. si cùm dies. §. plenū. ff. de arbi. Et ideo Host. in sum. huius tit. §. qualiter. ver. & nūquid. dicit q̄ hoc procedit q̄n cōpromissum non est plenū. secus si sit plenum de omnibus cōtrouersijs, vt d. §. plenum. & ista fuit opi. Gof. quā refert Spec. in tit de recōuen. §. j. in prin. Sed nō placet ibi Spec. quia tūc arbiter posset procedere potius virtute cōuentionis & cōpromissi, quàm reconuentionis, cùm principalis potestas extendat se ad talia. Vnde dicit hic do. Ant. q̄ hoc nō procedit ex vi recōuentionis quò ad actū prorogatiuū, cùm ex forma cōpromissi arbiter tunc super omnibus habeat potestatē: sed procedere posset opi. Host. quò ad alios effectus recōuentionis: videlicet, simultanei processus, & adæquatiōis causarū, scd̄m ea quæ dicam j. in x. prin. arti. quia corā arbitris proceditur ad instar iudiciorū, vt l. j. ff. de arbi. Et ista fuit no. Io. And. in d. c. cùm dilectus. s̄. de arbi. & sequuntur ibi Do. me. & Ioā. de Imo. Potest etiam assignari alia ratio, quare corā arbitro nō procedat recōuentio: quia talis potestas mēsuratur ex verbis cōpromissi, & à partiū cōuentione. Et ideò lex nō prouidet illi, qui minus plenè sibi prouidet, cùm talis potestas nō reguletur à iure, sed à partiū volūtate & conuentione, vt ff. de verb. obl. l. in cōuentionalibus. & in l. quoties. facit etiā c. fi. & quod ibi no. in simili. j. de re. iur. scd̄m do. Ant. vnde cùm partes sibi prouidentes recesserint à iuris dispositione, dimittendo iudicē: ius nō supplet, vt l. fi. C. de pac. cōuen. tā super dote. scd̄m Do. me. in c. cùm dilectus. Et hanc eandē opi. tenet Bar. in d. auc. cōsequenter. C. de sentē. & interlo. om. iudi. Vbi assignat aliā rationē: videlicet, quia in arbitris vterq; compromittentiū in eos cōsentit: vnde cessat ratio. l. cùm Papinianus. in fi. C. de sen. & interlo. om. iud. quia partes nō habent arbitrum iudicē pro se tantū: sed pro vtroq;. Et ideo voluerunt quidā, q̄ corā delegato cōmuni cōsensu impatrato, nō haberet locū recōuētio: quia imputare debet sibi, qui in eū sic cōsensit. Et super recōuentione nō impetrauit: vel rē illā super qua vult recōuenire nō exp resit: si super illa re habebat voluntatē recōueniendi. Et hoc voluit Bart. in d. auc. Et Do. me. ipsum refert, & nō reprobat, in d. c. cùm dilectus. Et eadē ratione dicūt, q̄ si reus vellet recōuenire actorē coram delegato per ipsum impetrato, nō haberet locū recōuentio, sed do. Ant. hic tenet cōtrarium: quia per quēcunq; sit impetrans, ex quo actor agit corā eo, nō debet dedignari corā eodem recōueniri, vt coram illo simul causa tractetur. & sequitur hic Ioā. de Imo. vt dixi s̄. in iij. q. prin. ver. decima declaratio. Et adde ad ibi dicta. Est ergo cōclusio, q̄ corā arbitro non habet locū reconuentio. quā tenent hic Doc. antiqui & moderni. & Doc. in d. c. cùm dilectus. s̄. de arbi. vbi est bonus tex. & Cy. in d. auc. & cōsequenter. & Gul. de Cu. in l. si cùm dies. §. si arbiter. ff. de arbi. & glo. in l. non distinguemus. §. itē si quis Romæ. ff. de arbit. licet quidā per illū tex. voluerint contrariū, & malè, vt ibi dicit Bal. & ista est cōis opi. oīm, licet gloss. in l. qui tñ. in prin. ff. de arbi. sentiat cōtrarium, sed dicit d. Fran. thygrini de Pisis, q̄ illa glo. est falsa. Bal. verò in repe. l. ex cōpromisso. ff. de arbi, q. vij. dicit, q̄ illa gl. pōt saluari, & debet intelli secūdùm glo. in d. §. itē si quis Romæ. videlicet, q̄n quis vult facere reconuentionē corā arbitro solùm de cōtrouersijs inchoatis: quia pōt: aliàs secus. Tu dic vt s̄. dixi, q̄ tunc nō est reconuentio: sed cōuentio virtute cōpromissi. & hæc procedunt in arbitris voluntarijs: & fortius in arbitratoribus. Sed maius dubiū est, quid in arbitris iuris. Spe. in tit. de recusa. §. fi. ver. sed nunquid corā. dicit, q̄ etiam nō procedit reconuentio. Et multi Doc, sequuntur in d. c. cùm dilectus. Et ratio est: quia isti arbitri iuris assumuntur super certo arti. scilicet, an iudex sit suspectus: ideo eorū iurisditio nō debet extēdi: ideo, quia iura volunt vt celeriter iste arti. excusationis expediatur, vt in c. legitima. de app. lib. vj. si autē admitteretur recōuentio: iste articu. plus debito prorogaretur: ergo &c. & ita refert & sequitur hic do. Ant. sed dicit d. M. hic & in c. cùm dilectus. q̄ dictum Spec. debet intelligi in terminis suis: videlicet, in arbitro iuris electo super vno arti. dūtaxat. & per hoc etiam patet, q̄ corā arbi. iuris electo ad æstimandas facultates, secundùm formam l. arbitro. & l. ab arbitro. ff. qui satis. cog. nō procedit recōuentio. quod etiam tenet do. Ant. Secus putat d. M. in arbitro iuris electo super certa causa: quia ille habet iurisdi. nec est deputatus super arti. causæ, sed super tota causa. sicut dicimus corā delegato. Itē quia reus necessitatur à dicto promitten. ex dispositione iuris: meritò debet habere locum reconuētio. Et potest figurari exemplū de iure cano. quādo Episcopus vult mouere litem contra subditū suū: nam tunc eligitur arbiter iuris, qui habet iusdi. vt in c. si clericus. xj. q. j. de quo dixi latius in c. j. j. de maledi. super gloss. sed de iure ciuili pōt figurari exemplū, per l. cùm speciali. C. de iud. & de multis alijs exēplis videbimus in tit. de arbi. in illo arti. in quibus causis quis compellatur ad cōpromittendū. Concludit ergo d. M. hic, & in d. c. cùm dilectus. q̄ sicut coram delegato, habet locum reconuentio: ita & coram arbitro iuris, qui succedit in locū delegati. Ex quo dicit se putare, q̄ si ex forma statuti consanguinei necessitantur ad cōpromittendū, vel aliæ personæ, q̄ coram talibus arbitris habebit locū recōuentio: quia tales sunt arbitri iuris, vt dixi. Et hanc iurisdi. secundùm no. in c. suspicionis. de offi. dele. & in c. ab arbitris. de offi. dele. lib. vj. de quo latius dicam in tit. de arbit. Sed do. Ant. hic dicit, q̄ in huiusmodi arbitris, qui eliguntur ex forma statutorum, sunt ponderanda verba statuti per c. porrò. de priuil. Ego in dubio arbitror veram opi. do. M nisi fortè verba statuti repugnarent. Et ex prædictis patet secūdùm do. Anto. quid dicendum sit de arbitris electis super contentione. literarum, secundùm dispositionem c. pastoralis. de rescrip. Ego arbitror quòd velit dicere, q̄ ex quo illi arbitri assumuntur super vno articu. non sit locus reconuentioni coram eis, vt s̄. dixi. Et ex his habes expeditum quartum principalem articulum.

DE V. ARTICVLO.

Quintò principali articulo superest vt examinemus, respectu partium inter quos habeant locum mutuæ petitiones. Et sic per quos, & cōtra quos possit fieri re-
24 conuentio, & quoties inter eosdem reiterari possit. † Quò ad primū, inter quos, & sic per quos habeat locum, vel fieri possit reconuētio, in primis pono regulā affirmatiuam, quilibet reus cōuentus pōt recōuenire quemlibet actorē cōtra eum agētem, quę regula procedit, siue actor pro se suo nomine proprio agat: siue agat procuratorio nomine alterius. nam procurator simpliciter constitutus ad agendum, sine dubio intelligitur etiā constitutus ad defendendum in causa recōuentionis, vt est text. in c. qui ad agendū. in prin. de procu. lib. vj. & est tex. iuncta glo. in l. mutus. §. pœna. ff. de procura. & ideo valet mandatum: licet quis simpliciter cōstituatur ad agendū, quamuis nihil sit dictū de defendendo. hoc tenet Spec. in tit. de procu. §. j. verſ. sed pone. sed glo. in c. accedens. s̄. de procu. videtur sentire per illū tex. q̄ habens mandatū ad agendum, non dicatur habere mandatū ad defendendū. Sed Io. And. in addi. Spec. in d. ver. sed pone. dicit, q̄ d. c. accedens. non obst. si bene ponderetur, & potest esse ratio: quia sufficit si non defendat dominum, q̄ ei denegetur actio, vt in c. j. s̄. de procu. vel potest illa glo. saluari: quia loquatur in procuratore constituto à reo ad agendū: quia talis nō intelligitur cōstitutus ad defendendū. text. est sing. in c. cōstitutis. s̄. de procur. & ita limitat Do. me. d. c. accedens. sed procurator constitutus ab actore ad agendū, intelligitur cōstitutus ad defendendū: quia eoipso q̄ quis est taliter cōstitutus per quādam consequentiam, videtur tacitè habere mandatū ad defendendū: & ideo nō admittitur, nisi promittat defendere, vel pro dño respondere, si recōueniatur, vt l. j. C. de satisdā. & in d. l. mutus. §. pœna. vnde in dubio videtur deputatus ad defendēdū:
a quia mandatum extēditur ad omnes[a] casus, sine quibus expedi ri non potest, vt in c. præterea. & in c. prudentiā. s̄. de offi. dele. & in l. ad rem mobilē. & l. ad legatum. ff. de procu. Et hæc communis conclusio placet etiā Ioan. de fantu. in d. c. qui ad agendum. nisi in constitutione constituens dixerit ad agendum tātum. & idem videtur sentire Bar. in l. seruum quoq;. §. fin. ff. de procu. quia tunc nō videtur habere mandatū in causa recōuentionis. facit d. c. cōstitutis. & c. petitio. s̄. de procu. Bar. tamen videtur tenere cōtrarium in d. §. pœna. quia satis est si vult respōdere, & satisdare de iudicato soluendo. Io. de Imo. in d. c. qui ad agendum. concordat dictas opi. dicens, q̄ primū dictum habet locum, quādo per satisdationē non esset plenè cautum aduersario, vt in reali, & in his quę habentur in l. non solùm. §. j. & seq. ff. de procu. aliàs admittatur: & ita procedat secunda opi. Bart. & idem tenet d. Do. in d. c. qui ad aggendū. Ego verò sum solitus saluare distinguendo, q̄ aut quæritur, vtrū virtute talis mādati procurator possit defendere dominū, & non potest: propter dictionē taxatiuam, tantùm, & non potest, de cuius natura est excludere & negare alios casus, vt in c. cùm ecclesia. s̄. de causa poss. & proprie. & in c. requisisti. de testa. & ita procedat prima opi. Aut quęritur, vtrū possit defendere tāquā quilibet defensor extraneus, præstita cautione de iudicato soluendo, possit aliū defendere, vt in l. j. C. de procur. & tunc poterit, ita procedat secunda opi. Et ideo cautè aduertendū est ad modum opponendi. Si enim diceretur, nō potest defendere: quia non habet mandatum, non est congrua oppositio: quia nō se-

¶ Mandatum extenditur, & qui habet mandatum ad vendendū, videtur habere ad solutionem pretij percipiēdum, secūdùm communem opin. de qua per Iaſ. in l. cùm qui. §. qui sibi. ff. de verb. obli. licet Ro. aliter in singu. xxiij.

quitur,non habet mãdatum:ergo nõ poteſt repellere.ſed ſi diceretur,non debet admitti,niſi promittat defendere, præſtita cautione:tunc aptè accipitur. Aduerte tamẽ: quia contra prædictam opi.fortiter obſtat quod not.Barto.in l.maritus.C. de procura. & Do.me.in c.conſti.ſ.de procu.in gloſ.j. vbi volũt, q̃ ſi vxor cõſtituit maritum procuratorem in certis bonis, ſeu cauſis, videtur tacitè prohibuiſſe ne ſe impediat, etiam tanquã maritus.Ita & in terminis noſtris,ſi quis cõſtituit procuratorẽ ad agendũ dũtaxat[a], videtur tacitè prohibuiſſe ne ſe impediat: etiam tanquã quilibet extraneus.Sed poſſet dici, q̃ſecundùm opi.Petri & Martini ſilꝛ.quos refert & ſequitur Io.And.in d.c.conſtitutis.qui tenent cõtrariam ſententiã, q̃ prædicta opin. Bar.& Do.me.nõ ſit vera,ſecũdùm hanc opi.Non obſt.cõtrarium.ſed poſita opi.Bart.pro vera,ſum ſolitus ſaluare vtranq̃ opi.videlicet,q̃ opi.Bar.procedat quando maritus vellet agere: quia videtur ſibi denegata actio.opi.verò Petri & Marti.procedat,quãdo maritus vellet defendere vxorẽ:quia facilius conceditur defenſio.quàm actio,vt in l.nõ ſolùm.ff.de procu. non ſolùm ergo qui agit nomine proprio.poteſt recõueniri ab illo: ſed etiã ſi agit nomine alieno,poteſt ſimiliter reconueniri , qđ intelligo,vt illius nomine, non autem ſuo proprio nomine poſſit recõueniri.facit quod ſtatim ſequitur.& voluit do. Ant. in c.cùm olim.de teſtib.Et idem dicendũ eſt,ſi aliquis ageret pro vniuerſitate.poteſt enim recõueniri pro ipſa vniuerſitate:non tamen nomine aliquorũ ſingulariũ de vniuerſitate , per l.item eorum.§.actor.ff.quod cuiuſq̃ vniuer.no. iuncta l.in tantũ.§. vniuerſitatis.ff. de rerũ diui. & l.ſed ſi hac. §. qui manumittit.ff.de in ius voc.canonizata.xij.q.ij.Et prædicta procedunt, q̃n quis agereret alieno nomine ex voluntate.ſecus ſi ex neceſsitate ſibi incũbente:quia aliàs nõ agens puniretur, exemplum in clerico , qui agit tanquã vnus de eccleſia pro rebus male alienatis,vel pro ipſius libertate,cùm Prẹlatus & alij ſint negligẽtes, ſecũdùm no.in c.ſi quis præſbyterorũ.j.de reb.eccle.nõ alie. & in c.cùm olim.de teſti.& in c.ex parte.de conceſ.præben. facit l.j.&ij.ff.de libe.cauſa. Talis enim ſi recõueniatur,non cogitur reſpondere:etiã nomine eccleſiæ,ſcđm Vin. quẽ ſequitur Spe. in tit.de recõuen.§. nunc dicamus. verſic.ſed pone.& ſequitur hoc do.Ant.& Io.And.poſt Vin.in d.c.cùm olim.in glo.ij.Ne aliàs fortè retrahatur ab agendo pro eccleſia,à repetendis rebꝰ eccleſiæ malè alienatis.arg.l.ij.§.ſed ſi agãt.ff.de iudi. Nã videt quodãmodo proſequi iniuriã illatã eccleſiæ:ideò videtur q̃ nõ teneatur reſpondere in cauſa recõuentionis.arg.d.§.ſed ſi agãt. Sed do.Anto.in d.c.cùm olim.videtur hoc limitare,q̃ nõ poſſit reconueniri ſuo nomine:ſed nomine eccleſiæ,tenet q̃ poſſit reconueniri.arg.c.frequens.de reſti.ſpol.lib.vj. Sed certè illud c.nõ videtur loqui in hoc caſu.& de ipſius intellectu dicẽdum, vt ibi.& ideo dicit Io.de Imo.in d.c.cùm olim.tenendum eſſe primã opi.Quid autem ſi vnus ex reis credendi conuenit reũ debendi,coram vno iudice: vtrum ipſe reus poſsit recõuenire actorẽ coram alio iudice vide quod latius dixi in l.ex duobus. la ij.de duob.reis.in xiij.prin.arti. Item prædicta regula procedit,ſiue actor qui agit ſit perſona quæ ex priuilegio nullum habeat certũ iudicem:ſiue etiam ex priuilegio haberet certum iudicem,coram quo poſſet agere. Vnde dicit ſingulariter Bal.in c.j.de controuer.fuc.apud pa.termi.q̃ ſi ex forma ſtatuti ciuitatis pauperibus ſint deputati certi iudices,qui habeãt cognoſcere de cauſis ipſorum pauperum agentium:q̃ tales pauperes coram illis iudicibus agentes,coram ipſis poterunt reconueniri.arg.gloſſ.ibi poſitæ,quæ dicit q̃ etiam coram paribus habet locũ reconuentio:quia iniquum eſſet q̃ nõ ſeruaretur æqualitas.C.de fru.& lit.expen.in l.fin.& C.de proxi.ſac.ſcri.l.in ſacris.lib.xij.facit ratio.d.l.cùm Papinianus.in fi.C.de ſen. & interlo.om.iud. Et ad id quod dixi de paribus,vide quod dixi ſ. in ij.q.princ.in fi.primi membri.& ideo arbitror,q̃ ſi ſcholaris conueniret reum corã iudice ſuo, q̃ poſsit coram illo reconueniri.nec haberet locum electio alterius iudicis ſui ,ad quod vide quæ latius dixi ſ.in iij.q.prin.in primo membro.Item prædicta regula procedit,ſiue actor & reus ſint ambo laici : ſiue actor ſit clericus,& reus laicus,vel econtra,vnde laicus qui conuenit clericum corã iudice eccleſiaſtico,poteſt coram illo recõueniri.Et ſi clericus[b] conuenit laicũ corã iudice ſeculari,poteſt ſimiliter clericus coram eodem reconueniri.& hoc tenet gloſſ. pe.hic in fi.Et idem tenet gl.in c.at ſi clerici.ſ.de iudi. per tex. noſtrum.& per c.ſequens.& tenet glo.in d.l.cùm Papinianus. dummodò reconueniatur in cauſa ciuili , vel de crimine ciuiliter.ſecus ſi criminaliter:quia in criminali non habet locum reconuentio,ſecũdùm glo.in d.c.at ſi clerici.de quo latè dicemus in vj.princip.arti.Sed tu aduerte:quia iſte arti. eſt multum latè & tritè examinatus per doc.& varij varia ſenſerunt, commiſcẽtes qualitates cauſarum, cùm qualitate perſonæ. Ego verò pro clariori doctrina primò proſequor , vtrum ratione qualitatis perſonę,videlicet,quia clericus,obſtet quò minus clericus poſſit conueniri coram iudice laico,in quo art.Doct.ſe diuiſerunt in duas ſententias,quidam enim voluerunt,q̃ poſsit fieri recõuentio,vt voluit glo.pe.hic,& in d.c.at ſi clerici. & ij.q.j. multi.iij.q.viij.cuius in agendo.xj.q.j.in ſumma.& etiam glo.in d.l.cùm Papinianus.& hanc etiam opi.ſequuntur Hoſti.in c.ij.ſ. de foro compe.Hoſti.& Io.And.in d.c.at ſi clerici. Hoſti.Pe. de ſaxo.& Io.And.in c.qualiter.el ij.ſ.de iudi.& Hoſt.in c.diſpendia.de reſcrip.lib.vj.& in ſum.in tit.de excep.§. fi.ad fi. Et fuit cõmunis opi.Gof.Vin.& antiquorum,quàm etiam ſequitur Io.Cal.in d.c.at ſi clerici.mouẽtur: quia iura ſimpliciter & indiſtinctè in cauſa reconuentionis iuriſditionẽ prorogant: nec excipiunt clericos.& hanc opi.ſecundùm Ioã.Andr.approbat antiqua cõſuetudo : quæ minimè eſt mutanda,per l.minimè.ff. de leg.Item contraria opi.ſecũdùm Io.cal.& Io.And.ſuper tyrannidem,q̃ laicus poſſet reconueniri corã eccleſiaſtico:& clericus non poſſet reconueniri coram ſeculari. Item ſecundùm Cal.videmus q̃ clericus nõ poteſt expreſsè prorogare iuriſditionem alterius iudicis ſine conſenſu ſui ſuperioris,vt in c.ſignificaſti.de foro compe.& tamen voluntariè contrahendo in aliena diœceſi poteſt ibi conueniri , vt in c.dilecti.&.c.poſtulaſti. ſ.de foro cõpe.ergo debet procedere reconuentio, quæ vtplurimum fit inuito actore:aliàs,ſecũdùm eum,ſequeretur abſurdum,videlicet q̃ clericus bononiẽſis cõueniens clericũ mutinẽſem coram eccleſiaſtico, non poſſet ibi reconueniri:quia nõ habet cõſenſum ſui iudicis,quod ſonat in abſurdũ.ar.text.noſtri. & c.ſequentis.& iij.q.viij.cuius in agendo. & hanc opi.ſequitur Bar.in d.auẽ.& cõſequenter per illum text.qui vult,q̃ licet deficiat iuriſditio ex priuilegio perſonæ,illa auẽ.ſupplet, & prorogando iuriſditionẽ vult reconuentionem habere locum,non obſtante priuilegio perſonæ recõueñ. Nec obſt.q̃ clericus non poteſt prorogare iuriſditionem laici,maximè ſine conſenſu ſui iudicis:quia illud procedit in prorogatione quæ fit per hominem:ſecus quando fit per legem,vt in terminis noſtris. ſicut videmus,q̃ iuriſditio delegata, etiam in caſu in quo per hominẽ eſt improrogabilis,prorogatur per l.in cauſa recõuentionis , vt hic.& in c.ſeq.& in d.authen.& conſequenter.nec etiam obſt. ſecundũ Bart.q̃ priuilegium clerici ſit totius ordinis clericalis: quia eodẽmodo eſt fauor publicæ vtilitatis,nec legati miſsi ad curiam conueniantur ibi,vt l.Paulus.in fi.ff. de lega. & per totum.dixi in c.fi.ſ.de foro compe. & tamen in cauſa reconuentionis prorogatur iuriſditio contra eos,vt in l.ij.§.ſed ſi agant. ff.de iudi.dixi in d.c.fi.Et hanc opi.etiam ſequitur Ange. in d. auẽ.& conſequenter.ſi modo clericus agat bona fide cõtra laicum coram ſeculari. Secus ſi laicus intulit clericum agendũ coram laico ad hoc,vt poſſet eum ibi reconuenire,fortè inferẽdo iniuriam clerico:vel in eũ furtum faciẽdo,vel quid ſimile:quia tunc non haberet locum reconuentio:quia non lex, ſed homo prorogaret iuriſditionem.& ipſe non poteſt præiudicare ordini clericali,vt in c.ſi diligenti.ſ.de foro compe. Eandem etiam opi.tenet Bal.in d.auẽ.& conſequenter.dicens,q̃ æquitas naturalis hoc ſuadet,tenent etiã Bal.& Saly.in auẽ.habita.C. ne filiꝰ pro patre. ſed nihil allegant.& Bal. in c.j.de contro.feud.apud pa.termi.per gloſſ.ibi poſitam.vbi dicit,q̃ hæc quæſtio de iure ciuili non eſt dubia,per tex.in auẽ.de ſanc.epiſ.§. reuerendiſſimi.Et hoc ſi agatur de teſtamẽto,contractu,vel dominio alicuius rei.Secus ſi pro iniuria vel furto Cle. facta,vt ſ.dixi.Pet. de Ancha.in repe.c.ea quæ.de regu.iur.lib.vj.q.xiij. etiam tenet hanc opi.mouetur:quia forus reconuentionis creatur a prorogatione iuris nõ hominis:quod patet:quia datur inuito & reditur in inuitũ,vt d.auẽ.& conſequenter . & in c. diſpendia.§. reus.de reſcript.lib.vj. Secus in prorogatione hominis,in qua vtriuſq̃ conſenſus exigitur,vt d.c.ſignificaſti. & ſic æquiparatio de prorogatione hominis expreſſa , ad reconuentionẽ non eſt bona. Non obſt. q̃ reconuentio quodammodò cauſatur à conſenſu clerici,ex eo q̃ traxit laicum coram ſuo iudice : quod facere videtur ex neceſsitate , vt conſequeretur debitum ſuum coram iudice laico:quod conſequi nõ poterat coram eccleſiaſtico,vt in c.ſi clericus.& in c.cũ ſit.ſ.de foro compe. Vnde nihil videtur imputandum clerico , qui noluit ius ſuum indiſcuſſum relinquere,vt l.illud.ff.de peti.hæredi.& in c.ij.de homi.libro vj.Nec obſtant iura quæ prohibent clerico , q̃ ſe ſubmittat iudici non ſuo , vt in d.c.ſi diligenti. quia illud procedit quando ſubmitteret ſe principaliter vt reum.ſecus ſi non principaliter: ſed contingenter,vt per viam contractus & delicti:quibus caſibus ius dat iudices, vt ſ.dixi . & ſimiliter in recõuentione ius dat ſibi iudicem:licet trahat originem à facto ipſius clerici adeuntis iudicem laicum contra ſuum debitorem , vt ſic locũ habeat quod dicitur , multa poſſunt fieri incidenter & in conſequentiam,

a ¶Quando conſtituitur ad agendũ tantùm.& Bar.diſtinguit vt iſte,hic in l.mutus . §. pœna.ff.de procur.vide omnino p Roma.& Alexã.Moder.in l.j.ff. ſi quis ius dicen.nõ obtẽ.

b ¶Si clericus cõueniat laicum coram ſeculari, an habeat locũ reconuentio. de iſta q. vide latè per Phili.deci.in c. at ſi clerici. in xiij. col.ver.ſed difficultas.ſ. de iudi. & dicitibi Barba. q̃ ea quæſtio ĩdiget noua principis deciſiõe.quanq̃ Deci. ibidem atteſtetur communem opin. eſſe affirmatiuam.

quentiam,quę nõ principaliter[a], vt l.j.ff.de aut.tu.& iiij.q.iij.§. ij. respõso.& in l.is qui duos.ff.de lib.le.Nec hoc casu procedit arg.de expresso consensu ad tacitũ: videlicet,vt q nõ licet clerico expresse,non liceat tacitè: quia ex hoc sequeretur absurdum,q conuentus coram iudice ecclesiastico non suo, nõ posset coram illo actorem clericum reconuenire: cùm non possit expresse consentire in eum,contra mentẽ tex.nostri & sequentis,vt s.dixi,secũdùm Ioã.cal.& totius materiæ recõuentionis. Vnde concludit do.Pet.q iura quæ generaliter in causa reconuentionis faciũt iudicẽ,qui aliàs nõ est iudex:generaliter sunt intelligenda.vt l.de pretio.ff.de publi.cùm simili. Et subdit, q ista opin.est fundata super æquitate quæ mouit omnes iuris latores:& quia euitantur litiũ dispendia,& cõmodius corã vno, quàm diuersis iudicibus causæ terminantur, vt d.c.dispendia. Contrariam sententiã & opi.tenent Iac.bu.& Pet.de bellaperti.Cy.& Mar.sil.in d.aut.& cõsequenter. & Archi.in c.vnico, de cle.cõiug.lib.vj.& Io.de li.& Car.in d.c.at si clerici.s.de iudi. Mouẽtur principaliter:quia regula tractatur negatiuè:quia clericus nõ possit trahi corã iudice seculari. xj.q.j.c.j.& ij. cùm multis similibus,& nõ solùm iura vniuersaliter prohibent clericum conueniri coram seculari,sed etiã apponunt pœnã,vt in c.qualiter.s.de iud.& in c.si diligenti.s.de fo.cõpe. & in authẽ. statuimus.C.de episc.& cle.Item quia certi casus à iure exprimuntur,in quibus clericus dãnatur à seculari,vt no.s.de iud.cũ nõ ab hominc.Inter quos nõ reperitur cõnumeratus casus reconuentionis.ergo remanet iste casus sub regula. Et inducunt Martinus & Iac.but.vnum fortè motiuũ:dicentes,q reconuentio prorogat accumulando : non mutando iurisditionẽ, ad diuersam speciẽ:quia tũc nõ esset prorogare, sed creare de nouo. Et hoc nõ facit reconuentio, plus enim est creare de seculari ad ecclesiasticũ, quàm de seculari ad seculare iudicium:quia in habentibus symbolum,facilior est transitus[b]. Non autẽ in habẽtibus dissimilitudinẽ. Item secdm Pet.de Bellaperti. prorogatio surgit à principio voluntario facultatis prorogandæ:quia iura dicunt q nõ debet actor dedignari illũ contra se iudicem habere,quem pro se elegit,vt d.l.cùm papinianus. in d.c.cuius in agendo.dedignari autem vel non dedignari, & velle quid agere,propriè cadunt super eo,seu ad eum pertinent, qui põt hoc agere vel non agere:vnde vbi deficit potestas prorogãdi in reconuento,nõ potest habere locũ prorogatio. Et idcò ibi nulla surgit,seu notatur dedignatio.Et idem etiã tenet Pau.de leaza. ij.q.j.multi.& Io.de lig.in d.c.at si clerici.Prẽterea ex legis dispositione nõ debet induci illa prorogatio : quia illa non habet potestatem in clericos,vt s.de consti.c.ecclesia sanctæ Mariæ. xcvj.dis.c.bene quidem.& c.cùm ad verum.& c.si Imperator. & sic per hoc patet responsum ad dicta aut. & cõsequenter. & ad §. reuerendissimi. Nec etiã hæc potestas insurgit à canone: quia hoc nullibi reperitur expressum.imò regula, reperit vniuersaliter negatiua,vt s.dixi.Item secdm do. Ant.qui tenet hãc opi.fundamentũ prorogationis insurgentis ex recõuentione, licet nõ surgat à volũtate:quia vt plurimũ fit actore inuito: surgit tamen à potentia volendi,& velle debendi , vt sic nõ dedignetur eũ habere contra se &c.quæ ratio cessat in valent.velle. Præterea causa clerici,attenta ipsius persona,& regula superius dicta, videtur esse quodãmodo spiritualis. Item hæc regula, q quis possit reconueniri,tractatur in genere . ergo nõ debet referri ad speciẽ[c] specialiter prouisam,vt l.sanctio.ff.de pœn.& in regula,generi.de reg.iur.lib.vj. Sed specialiter cauetur in clericis,ne iudicẽtur à laicis:ergo &c.ad B.Et ad hoc accedat optimus tex.in c.j.j.de iura.cal. vbi constitutio loquens de clericis specialiter,licet generaliter respectu certi act⁹,derogat cõsti.generaliter disponenti,per quẽ tex.vt ibi Do.me. quò ad materiã nostram,q iura specialiter prouideant, vt clerici non iudicentur à laicis:licet generaliter loquãtur,derogant iuribus quæ generaliter permittunt reconuen.eo casu,quo & cõueniretur coram iudice laico. Ad quod vide quæ latius dixi in d. c.j. in ix. no.hanc opi.q non habeat locum reconuentio,tenet G. Pe.in c.relatus.de iurepa.Ma.Nõ obst.quod s.dixi,secdm Cal. q delinquendo & cõtrahendo clericus subijcitur iurisditioni nõ sui iudicis,absq; sui licentia:ergo & per actum recõuentionis. Nã vt dicit Io.de lig.in d.c.at si clerici.& sequuntur tenentes hanc opi.talis clericus delinquendo & contrahendo subijcitur iurisditioni ecclesiasticæ:licet ille non sit suus iudex: & sic dũtaxat sui iudicis nõ vniuersalis iurisditio ecclesiastica offenditur:sed q reconueniri posset coram seculari, offenderetur vniuersalis iurisditio clericorum. Nec obst.c.verùm.s.de foro compet.secundùm cõmunem lec. q loquitur de clerico:quia cùm ille casus sit exorbitans,non debet trahi ad consequentiã, vt in regula,odia.de regu.iur.lib.vj.& l.quod verò.ff.de leg, loquit enim in feudo.vnde dñs feudi ratiõe directi dominij quod obtinet, potius dicitur iudicare in re sua,quàm re clerici.ar.c.j.j. de feu. vbi ratione istius directi dñij,inducitur casus specialissimus cõ a tra omnes regulas iuris canonici : videlicet,quando dñs feudi habens feudum pignoratũ à vasallo , nõ tenetur cõputare fructus in sortem,si abstinet à seruitio debito per vasallũ:quia videtur quodãmodò suam rem possidere.& sic Do. me. respondit ad illum tex.qui prima fronte videtur multũ vigere in contrarium:& sic Do.me.sequitur hanc vltimã opi.mouetur etiã: quia clerici reperiuntur exempti à iurisditione laicorũ, nedum per leges imperiales,vt in aut.vt cleri. apud propri. Episcopos. cùm si. sed etiam per canones additos à summis pontificibus: & quod plus est,à Deo,vt no.Inn.in c.ij.s.de maio. & obe. no. glos.lxcvj.dist. si imperator . vnde cùm dicta iura tam diuina, quàm humana generaliter & indistincte loquãtur,videtur absurdum q non debeant sibi vendicare locũ,etiã in causa reconuentionis:& q per ipsam causam recõuentionis tantũ alia priuilegia debeãt recipere læsionẽ: maximè cùm à legibus & canonibus dispositũ sit,q ea quę spãliter,no.sunt digna,nisi spãliter exprimant, videantur neglecta,& nõ cõprehensa sub dispositione generali:quamuis ex proprio generali significato verborũ, viderentur cõprehendi, vt dicit tex.in c.quãuis. de præben.li. vj.& ff.de adul.aliâs,de iniur.l.item apud labeonem.§. hoc edicto.Ad quod etiã facit vrgentissima præsumptio : quia post leges traditas in materia recõuentionis, nunquã emanauit aliquod ius,quod hũc casum specificè attingeret. Item mouetur: quia clericus nõ iudicatur à laicis: quia reputatur maior. vnde notabiliter dicit tex.xcvj.dist.c.denique.qũo hi qui humanis rebus præsunt,& non diuinis: præesse permissum est,ne de his p quos diuina ministrantur, iudicare præsumant penitus ignoramus.quæ quidem ratio optimè militat in recõuentionis causa. & sic prorsus cessat ratio posita in d.l.cũ Papinianus. cùm ipse clericus non debeat velle iudicari à laico contra reuerentiã diuinorum quę administrat:nec est verisimile q Papa in causa recõ uentionis contra prædictã rationẽ vrgentissimam voluerit iura prædicta relaxare:& cõuentionis materiam hoc casu ad clericos extendere,& subdit q hanc rationẽ considerauit, dũ esset scholaris:quæ semper sibi placuit.Non obst.si dicatur, q etiam b maior se subijciendo minori,potest ab illo iudicari , vt in l. est receptũ.ff.de iur.om.iud.& ij.q.vij.c.nos si incompetẽter.quia dicit Do.me.q illa l.est receptum.procedit in eo qui subijciendo se alteri,nõ derogat honori & priuilegio sui superioris.Sed clericus non põt hanc submissionẽ facere contra honorẽ ipsius Dei & eius sacramenta,quæ administrat.arg.optimum in c.cũ tempore.in fi.de arbi.& pro hoc facit quod sing.dicit Io. And. in c.ecclesia.s.de consti.vbi vult,q Papa non potest se subijcere iurisditioni laicorũ:quia redundaret in dedecus ipsius Christi,& ad c.nos si incompetenter.respondet, q illud procedit ex magna humilitate, quod dicit notandũ:quia illud c.satis ruditer solet allegari,ad vnum tamen dicit attendendũ:quia Ioan. And.in d.c.at si clerici.fundat se super consuetudine.sed domi. Ant.& Io.de lig.dicũt consuetudinẽ nõ posse hic operari : nisi daretur expressus vel tacitus consensus Papæ,vel tolerantia ex certa scientia:quia aliàs potius foret corruptela.Sed Do. me.tenet opi.Io. An.mouetur:quia negari nõ potest,q casus iste ex tantorũ doct. varietate non reddatur dubitabilis.ar. eorũ quæ no.glo.in c.j.de postu.præla.li.vj.& in l.j.ff.de iur. & fac.igno. ergo talis consuetudo est attendẽda,quæ est optima legum in- c terpræs,vt in c.cùm dilectus.s. de consue. & in l.minimè.ff.de leg.& sic residet Do. me.& secundùm prædictã opi.superfluè redduntur quæstiones de causa spirituali,criminali,vel famosa, de quibus statim dicam:quia si in causa merè ciuili non potest clericus reconueniri corã laico:longè minus debet posse in cau d sis prædictis[d]. Mihi videtur q vtraque opinio sit satis defen- d sabilis de iure:tamen videtur verior vltima opinio.sed prima est magis æqua:ad cuius tamen corrobora.possent adduci plura,de quibus dixi in c.j.de foro compe.in fallentijs.& maximè fallentia.vj.xxj.xxij.xxviij.& xlij. ¶ Retenta tamẽ prima opi. pro conclusione,q clericus possit coram laico reconueniri, talis conclusio recipit plures limita.

28 ¶† Primò enim limitatur,nisi laicus malitiosè procuraret inducere clericũ per iniuriam in eũ illatam , vel furtum contra eum commissum,vt eum cõueniret coram suo iudice : quia propter hanc fraudem,ne fraus sibi patrocinaretur,nõ haberet locũ reconuentio,hoc tenet Spe.in tit.de reconuen.§.j.ver.quid si laicus.& probatur in l.ij.sed si agant.ff.de iudic.vbi etiã hoc tenet Bal.Ad idem facit c.fi.s.de alie.iudi.mu.& c.relatum.§. ad hoc j.de iure pat.& hanc opi.tenent Ang.& Bal.in d.aut. & cõsequenter,secundùm quod s.tetigi. & in hoc cõcordant omnes. & vide quod tetigiꝰ.in iij.princ. arti.q.ij.ver.si.ij.limitatur.& aliquid dicam.in vj.prin.arti.

¶ Et id solùm videtur attẽdi,quod fit principaliter , vt l. si quis nec causam ff.si cer.peta.

¶ L. doli clausula vbi mod.ff.de ver. obliga.

¶ Et pro opi.Abb. q non posset recõueniri clericus, facit : quia quando duæ regulæ cõcurrunt, vna negatiua,alia affirmatiua, debet attendi negatiua,Bar.in l.iij. §.liberti.per illum tex.ff.de suspe.tut. Bald.in l.Rufinus. C.de mili.testa.eo ar.vtitur Deci⁹ cõtra cõmunem opi. in d.c. at si clerici. col.xv.ver.vj.a.ꝛ.ꝛs s.de iud. dic vt ibiã

29 ¶†Secundò limitatur, q̃ cõclusio prędicta procedit, si causa nõ
a ¶At quia causa sa- sit ſperitualis[a] ſecus si sit ſpiritualis: quia de ea laycus cognoſce-
tis dicitur ſpecialis re nõ poteſt, cùm sit ipsius incapax. c. j. ñ. & iñ. de iu. etiã incidẽ
quãdo clericus de ter, vt in c. tuam. j. de or. cog. & in c. causam. & c. lator. j. qui fil.
bet condẽnari quę sint legi. tenet Io. iñ. q. viñ. c. cuius in agendo. & Spe. in tit. de re
videtur ſpecialis di conuen. §. ñ. ver. & no. quòd in tribus. Et in hoc etiã cõcordant
cit Dec. in d. c. at si omnes Doct. d. Ant. & Do. m. in d. c. at si clerici. s̃. de iu.
clerici. xiñ. colum. 30 ¶†Tertiò limitatur, si causa sit ciuilis: ſecus si sit criminalis, ſe-
de iudi, cundùm gl. in d. c. at si clerici. quia in crimine nõ admittitur re-
conuentio, vt in l. neganda. C. qui accu. non poſ. Canonizata iñ.
q. xj. de quo dicã in vj. prin. ar. Et hoc procedit, ſecundũ Hoſti.
hic, si ageretur ad degradationẽ clerici: quia iudex laicus illam
examinare nõ poteſt: imò nec electus & cõſummat⁹ in Epiſco
pum: si nondũ est cõſecutus, per c. tranſmiſſam. s̃. de elec. Et idẽ
tenet Hoſti. in c. diſpendia. de reſcript. lib. vj. Et idem etiã dicit
Hoſt. si criminaliter ageretur ad pœnã corporalem: vel crimen
eſſet canonicum: quia laici talia examinare vel iudicare nõ poſ
ſunt, vt in auẽ. de man. princ. §. ſi verò. col. iij. & in auẽ. vt clerici
apud ꝓprios Epiſcopos. §. ſi verò eccleſiaſticũ. Sed si pœna eſ-
ſet ciuilis & pecuniaria, locus est recõuẽtio in & diffinitiõi fiẽ
dæ per iudicẽ reconuẽtionis, siue tale crimen infligat pœnã ca-
nonicam, siue pecuniariã. Et idem ſentit Spec. in tit. de recon-
uen. §. ñ. ver. ſed pone clericus. & facta diffinitione ad requiſi-
tionẽ ipsius iudicis laici, si opus erit epiſcopus exequetur ſentẽ
tiam. arg. c. poſtulaſti. s̃. de foro cõpe. & l. à diuo pio. §. j. ff. de re
iud. & xcvj. diſt. c. cùm ad verũ. ſcd̃m Hoſt. Sed Io. And hic, &
in c. at si clerici. & cõmuniter cano. cõcludũt contrarium, faciẽ-
tes regulam, q̃ ſuper crimine clerici nõ habet locũ reconuẽtio
corã iudice ſeculari, siue veniat imponenda pœna pecuniaria, si
ue infamiæ, siue de crimine agatur criminaliter, siue ciuiliter: qa
iura reſpectu criminis videtur prohibere, vt clerici à laicis nul-
lo modo debent iudicari, vt in c. vnico. de cle. coniug. li. vj. V bi
idẽ tenet Archi. & ſequitur Spec. in d. verſi. & not. q̃ in tribus.
quinimò plus dicit Io. And. in d. c. at si clerici. q̃ etiã per mo-
dum exceptionis non põt laicus cognoſcere de crimine cleri-
ci: puta, vt repellat à teſtimonio, de quo remittit ad no. in c. ve-
rùm. s̃. de fo. compe. Et idem in effectu vult do. Ant. in d. c. at si
clerici. & placet etiã Do. m. ibi, quia habito reſpectu ad perſonã
clerici, põt dici causa ſpiritualis: ita q̃ non ſolùm deficit iuriſdi
tio reſpectu perſonæ: ſed etiã causæ, & sic nõ eſſet extendere iu
riſditionẽ de perſona ad perſonam ſed tranſferre iuriſditionem
ad aliam ſpeciem, & qualitatem causarum: quod non facit re-
b ¶Adde moder. in conuentio, ſcd̃m Do. m. per ea quæ habentur hic, & d. auẽ. &
c. at si clerici. de iu- b cõſequneter. de quo vltimo generalius dicam in vj. prin. arti.
di. in glo. j. in prin, 31 ¶†Quartò limitatur, vt poſsit fieri reconuentio de causa mere
ciuili. ſ. reſpectu cognitionis & ſententiæ: ſed non propterea q̃
c ¶De hoc vide etiã poſsit diſtinguere perſonaliter clericum. vnde ſtante ſtatuto q̃
Soci. in conſil. xlj. pro tali debito poſſet quis carcerari, non poſſet clericus pro ta-
col. v. ver. non ob- li debito atteſtari, ſeu diſtingui à iudice laico: etiam in causa re-
ſtat tertium. in pri conuentionis. & si eſſet clericus coniugatus, non tamen biga-
mo lib, mus, & incederet in habitu & tonſura, ſecũdùm Lapum alleg.
cviñ. & vide quod dixi in c. j. s̃. de foro compe. fallẽ. xxñ. Et ex
prædictis infertur, q̃ si legatus ageret tempore legationis, poſ-
ſet ibi reconueniri: licet aliàs ibi non potuiſſet cõueniri, niſi q̃
iniuria ſibi illata, aut furto contra eum cõmiſſo, vel ſimili cau-
ſa: facit quod s̃. ſæpius dixi, & est tex. in d. l. ñ. §. ſed si agãt. ff. de
iudic. Prædicta tamen regula, q̃ actor poteſt reconueniri à reo,
recipit plures fallentias.

32 ¶†Primò igitur fallit reſpectu qualitatis & inhabilitatis iudi-
cis, ſecũdùm ea quæ latius dicta fuerunt in iñ. prin. arti. Iſta ta-
men fallentia & duæ ſequentes, non adaptãtur propriè ad arti.
noſtrum, in quo tractatur de habilitate actoris & rei.

33 ¶†Secundò fal. reſpectu qualitatis causæ propter quam ſimili-
ter quandoq̃ non habet locum reconuentio, ſecundùm ea quæ
latius dicam in vj. prin. arti. in fallentijs.

34 ¶†Tertiò fallit ratione inhabilitatis temporis requiſiti ad recõ
uentionem ſecundùm quod latius dicam in vñ. prin. arti.

35 ¶†Quartò fallit, si reus sit excommunicatus excõmunicatio.
maiori: quia licet poſsit conueniri, vt dixi in c. intelleximus. s̃.
de iudic. tamen non poteſt reconuenire, vt in c. cùm inter. j. de
excep. & hoc communiter tenent Doc. quod ego intelligo, op
poſita exce. excõmunicationis. aliàs valeret proceſſus. Ad qd̃
vide quod latius dixi in c. ſacris. j. de ſen. excom. in xix. princi.
arti. in v. q. prin. in ſecundo membro. q. xvj.

36 ¶†Quintò fallit in clerico, qui non poteſt reconueniri coram
laico, ſecundùm ſecundam opi. quàm s̃. poſui.

37 ¶†Sextò fallit, si aliquis ageret nomine eccleſiæ, tanq̃ clericus
de eccleſia, ex neceſsitate, ſecũdùm ea quæ dixi s̃. eo. arti. ver. &
prædicta procedunt quando quis ageret.

38 ¶†Septimò fallit, si actor ageret vno nomine, & reconueniret
alio nomine, vt dixi s̃. e. art. ver. nonſ olùm ergo qui agit ad B.
Aduerte tamen: quia cõuentus procuratorio nomine alterius,
non poteſt etiam alterius, & nõ poteſt etiam illius nomine re-
conuenire actorem coram eodem iudice: si talis iudex non eſ-
ſet iudex actoris, ſecũdùm Albericum, quem ſequitur in d. auẽ.
& conſequenter. quia prorogaret iuriſditionẽ, quàm ſimplex
procurator prorogare non poteſt, ſcd̃m Inno. s̃. de offi. delega.
c. cùm olim Abbas. Sed tu de hoc dic vt latius dixi in c. ſignifi
caſti. s̃. de fo. compe. in iñ. prin. arti. q. ix. Secus si procurator ha
beret potentiã prorogãdi, vt videmus in inſtrumentis procura
tionum, quibus datur poteſtas eligendi & recuſandi iudices, ſe
cundũ Ang. Et prędicta adde ad ea quæ dixi in d. ver. nõ ſolũ.

39 ¶†Octauò fallit in reo poſt cõfeſſum debitum, aut contra quẽ
debitum sit liquidatum, non poteſt reconuenire actorem corã
eodem iudice. Ad quod vide quæ latius dicam j. in vj. prin. art.

40 ¶†Nonò fallit, si per reum oppoſita eſſet qualitas excludens
actorem à conuentione. puta, si contra actorem reus excipit de
excõmunicatione maiori, ſecundùm ea quæ dixi s̃. in iiñ. prin.
arti. q. ñ. ver. & aduerte: quia quod dixi. vnde si reus prætextu
excommunicationis maioris repulit actorem ab agendo coram
delegato, non poteſt coram eodem reconuenire actorem. Ita
concludit Bar. bri. in q. dominicali, quæ incipit, actor conuenie
bat. quia vt dixi in rub. in j. arti. & ſæpius fuit repræſentatum,
reconuentio non habeat locũ, niſi conuentio præcedat. Et idẽ
voluit Tancredus hic, & idem ſequitur Henricus bohic. facit
quod dixi in d. verſi. & aduerte. Arbitror tamen q̃ hoc procede-
dat, quãdo reus conuentus à princ. excluderet actorem vigore
excõmunicationis ante, quàm ipſum recõueniret. Secus si idẽ
incœpiſſet eum reconuenire: maximè si exceptio excõmunica
tionis contra actorẽ ſuperueniret poſt lit. conteſt. de quo nunc
per reũ opponitur, ſcd̃m ea quæ tradũtur in c. pia. de excep. li.
vj. Et vide quæ latius dixi in c. ſacris. j. de ſentẽ. excom. in xix.
prin. arti. in ſecundo membro. v. q. prin. ver. j. quæro. & verſic.
xxij. quæro. & ſequenti. Et hoc procedit indubitanter tenẽdo,
q̃ priuilegium reconuentionis ſit ſeparabile à conuentione. de
quo latius dicam in c. ſeq. in x. prin. arti. Et hoc adde ad ea quæ
dixi in d. ver. & aduerte.

41 ¶Decimò fallit in caſu de quo s̃. in iiñ. prin. arti. in iñ. q. princi.
verſi. iiñ. declaratio, ſecũdùm vnam opi. Ex ex illa declaratione
& ſequentibus, poſſes ſumere alias fallen. Sed quæro nunc cir-
c ca prædicta, quid si fiat reconuentio coram eodem[c] iudice, corã
quo non poteſt fieri ratione qualitatis perſonæ: reus tamen ſeu
actor reconuentus nõ opponit. Sol. Docto. non tangunt. Ego
arbitror dicendum, q̃ aut est talis iudex, cuius iuriſditio abiſto
actore reſpectu reconuentionis poteſt prorogari, & valeat pro-
ceſſus: aut non, & tunc aut non teneat. argu. eorum quæ dixi s̃.
maximè in q. de clerico agente coram laico reconuento coram
eodem. Et ex his habes expeditum primum membrum huius
quinti articuli, inter quos locum habeat reconuentio.

42 ¶†Superest ergo nunc vt examinemus ſecundum prin. mem-
brum ipsius v. arti. & quæramus, quoties inter eoſdẽ poſsit rei-
terari reconuentio. & an pluries fieri poſsit. Pone exemplum,
actor conueniens reũ recõuenitur ab eo. Quæritur, vtrum ipſe
actor poſsit iterũ reum reconuenire. Sol. glo. in c. ſeq. ver. item
retenta, ponit quæſtionẽ in delegato qui impetrauit literas ſu-
per vna re, ad quam conuenit reũ: & reconuentus à reo, vult
iterum ipſum reũ reconuenire coram delegato pro alia re, non
expreſſa in literis. Et gl. illa ſoluit q̃ credit, q̃ nõ poſsit fieri re-
conuentio: niſi quantum ad illum qui primò conuenitur. Sed
glo. in auẽ. cõſequenter. C. de ſen. & interlo. om. iudi. magis ſim
pliciter format quæſtionẽ, & concludit idẽ: quia aliud eſt con-
uenire, & aliud reconuenire. ſicut aliud eſt deferre iuramentũ,
& aliud referre. Et Bar. ibi dicit, q̃ idẽ tenent omnes canoniſtę
& iuriſtæ. Et idem Cy. loquitur in delegato. Bal. etiam ibi tenet
idem. Mouetur, quia reconuentio eſt ſimilis cõpoſitioni, vt l.
neq̃. C. de compen. & dixi s̃. in Rub. art. j. Vnde ſicut nõ habet
locum compenſatio compenſationis. Ita nec reconuentio recõ-
uentionis. Item quia eſt ſimilis retorcutioni, & retorcutio re-
torcutionis non habet locum: ne beneficium l. ſit damnoſum:
vt l. fina. ff. quod quiſq̃ iur. Et ideo hoc idem tenet Guli. de cu.
& iſte rationes concludunt etiam prædictam concluſionẽ pro-
cedere in ordinario. Et eandem opi. tenet Hoſt. in c. ſ. q. & aſſi-
gnat rationẽ, vt euitetur infinitas, vt in c. ñ. de reſcrip. lib. vj. Et
quia in poteſtate actoris à principio fuit impetrare literas ſu-
per pluribus cauſis & rebus, vt in c. iñ. de reſcript. lib. vj. Vnde
imputet ſibi qui ſolùm ſuper vna re impetrauit reſcriptum. Et
idem tenet Hoſt. in ſum. eo. tit. §. qualiter. Et ſequitur Spec. in
tit. de reconuẽ. §. j. ver. itẽ pone. per l. iuſiurandũ & ad pecunias.
§. ſed nec. ff. de iureiur. facit etiã quod no. Spec. in tit. de recon-
uen. §. ñ. & in §. j. verſic. pen. vbi dicit, q̃ si tu conuenis me co-
ram

ram vno iudice,& ego te cõuenio coram alio,q̃ poteris me reconuenire coram illo:quia corã illo tu eſt conuentus, & idem dici poteſt corã delegato,quem impetraſti contra me,ſecũdùm do.Ant.licet aliqualiter de hoc dubitauerit.Sed dicit Do. me. q̃ nõ videt dubitationis cauſam. Subdit tamẽ q̃ hodie nõ licet impetrare literas ad alium iudicem,vt per d.c.diſpendia.§.reus quoq̃.de reſcrip.lib.vj.Ego clarius & latius arbitror diſtinguẽdum,q̃ aut loquimur in ordinario ipſius rei cõuenti, corã quo actor egit: & non eſt dubium q̃ actor recõuentus à reo,poteſt iterũ ipſum reũ ad quantũcunq̃ aliam rẽ reconuenire . hoc tamen non videtur eſſe virtute reconuentionis:ſed virtute potẽtiæ recõueniendæ.Ex quo ille eſt iudex ipſius rei.vnde eſt potius conuentio,quàm recõuentio. Aut actor traxit reum corã proprio iudice ipſius actoris,& reus prorogata iudicis iuriſditiõ expreſsè vel tacitè reconuenit actorẽ:& actor vult de nouo illum recõuenire:& in hoc arbitror aduertendũ:quia ſi reus reconuenit actorem,actor nõ poſſet de nouo reconuenire reũ, quò minus poſſet declinare ipſum iudicem: quia licet ipſius iuriſditionem prorogauerat quò ad primam reconuentionẽ: nõ tamen tenetur habere illũ in iudicẽ quò ad iſtam nouam conuentionẽ:quia ex ſeparatis nõ fit illatio,vt in c.quod ad tranſlationem.§.de offi.lega.facit etiã quod dixi in c.ſignificaſti.§. de fo.compe.in vij.prin.ar.q.xij.Sed ſi reus actorẽ conueniret,cõuentus ab actore coram iudice actoris,vt dixi.dico q̃ actor poſſet recõuenire reum:quia non video q̃ aliquid obſtet.ex quo reus agendo fecit illum iudicem, per tex.iij.q.vij. c.cuius in agendo.facit quod ſtatim dicam.Aut actor egit corã iudice extraneo:qui nec ipſius actoris,nec rei iudex erat : & hoc caſu,licet reus potuerit ipſum reconuenire , non tamen arbitror q̃ actor poſsit de nouo illũ reconuenire,per rationẽ ſtatim aſsignatam:quia licet reus prorogauerit iuriſditionem in prima conuentione intẽtata per actorẽ:tamen nõ tenetur prorogare quò ad hanc cauſam,& quia priuilegium cõceſſum reo circa potentiam recõueniendi actorẽ coram eodẽ iudice,non debet in eius odiũ retorqueri,poſſent adduci rationes de quibus §.per Doc. Aut loquimur corã iudice delegato:& dico q̃ aut actor reconuentus à reo ſimpliciter vult recõuenire reum ſuper alia re,contenta tamen in reſcripto, & poteſt:non tamẽ virtute reconuẽ. ſed conuen. Aut vult recõuenire reum ſuper alia re nõ contẽta in reſcripto:tunc aut reus ſimpliciter eum recõuenit vigore cõuentionis de eo factæ ab actore,abſq̃ eò q̃ reus alias literas impetret:& non poteſt,per rationes.§.per Doc. aſsignatas aut reꝰ non reconuenit eum ſimpliciter vigore cõuentionis factæ per actorẽ:ſed per literas ab ipſo reo impetratas:& hoc caſu, aut literæ ſunt impetratæ ad eundẽ iudicẽ:aut ad alium iudicem.Primo caſu,aut reus impetrauit literas cõuentionis vel reconuentionis,eò q̃ volebat reconuenire actorẽ ſuper re, de qua delegatus ille nõ poterat cognoſcere,ſine ſpeciali mandato Pape,vt dixi in iij.prin.ar.in iij.q.prin.ver.j.limitatur.Et ſubdiſtingue, q̃ aut reus impetrauit literas cõuentionis,aut reconuẽtionis, ſecundùm quod tractatur in c.diſpẽdia.§.reus quoq̃. de reſcrip. lib.vj.Primo caſu,indubitãter habet locũ recõuentio: non virtute primarũ literarum impetratarũ ab actore: ſed virtute ſecũdarum impetratarũ à reo,& nouæ cõuentionis factæ per ipſum reũ de actore. Aut reus impetrat literas recõuentionis ſecũdũ formã d.§.reus & quamuis videatur maius dubiũ propter aliquas rationes.§.deductas per Doc.tamen arbitror. Item quia cùm huiuſmodi reconuẽtio cõcedatur vigore nouarum literarum,nec fundetur aliquo modo ſuper antiquis literis: vt potiꝰ dicatur quodãmodo quædã cõuentio,quàm reconuẽtio:maximè propter impotentiã, quàm iudex habet vigore primarum literarũ cognoſcendi de hac cauſa reconuẽtionis : deciſio tamẽ non procedit ſine dubitatione:ex quo iſte non impetrauit literas conuẽtio.ſed reconuẽtionis. Si verò reus impetrauit literas ad alium iudicem, deciſio dependet ab alia q.videlicet , an talis impetratio ſit ipſo iure nulla:quia ſi eſſet nulla, ſecũdùm diſpoſitionem d.§.reus,non eſt dubiũ q̃ ex quo propter defectũ iuriſditiõis nõ valeret conuẽtio, ſimiliter propter eandẽ rationẽ, non valeret reconuẽtio. Aut ipſæ literæ ad alium iudicẽ impetratum valuerũt.quod põt contingere in certis caſibus,de quibus dixi in d.iij.prin.arti.q.ij.per totũ.& tũc haberet locũ reconuẽtio potius virtute nouæ conuẽtionis factę per reũ,quàm primæ conuẽtionis factæ per actorẽ.Et quia iſtius reconuẽtionis factæ per ipſum actorẽ conuẽtum à reo,nõ poteſt eſſe conſideratio reſpectu actionis primò intẽtatæ, ab actore:quia coram diuerſis iudicibus non datur propriè reconuẽtio.& ideo ſi iſte actor reconueniretur à reo,nõ coram eodem delegato,ſed corã ordinario:& actor vellet ipſum reũ recõuenire, poſſet:nõ virtute primæ conuẽtionis,ſed ſecũdæ reconuẽtionis factæ per reũ:quæ habetur pro conuentione,ex quo fit corã alio iudice.

Ad qđ tñ vide qđ latius dixi §.in iij.prin.ar.ver.ſecũdò limitatur.Et ex his habes expeditum quintum prin.articulum.

¶Sextò prin.arti.videndum eſt in quibus cauſis,ſeu rebus habeant locum,aut ceſſent mutuæ petitiones. Et quid iuris ſi de qualitate cauſæ propter quam non haberet locum reconuentio,non opponatur,an teneat proceſſus.

¶Regula.

43 ¶In omnibus iudicijs regulariter habet locum reconuentio.

¶Prima declaratio,prædicta regula procedit,ſiue idem ſit iudicium conuentionis & reconuentionis,ſiue diuerſum.

¶Secunda,etiam de quantitate ad quantitatem.

¶Tertia,etiã ſi agatur de quãtitate,&recõuentio fiat ad factũ.

¶Quarta,etiam ſuper pluribus rebus poteſt fieri recõuentio.

¶Quinta ſiue reali ſiue perſonali agatur,locus eſt reconuentio.

¶Sexta,ſiue vtraq̃ profana,ſiue vna profana,alia ſpiritualis.

¶Septima,etiam ſi actum ſit de cauſa pecuniaria & recõuentio fiat de cauſa ſtatus.

¶Octaua,etiã ſi fiat recõ.de quærela inofficioſi teſtamenti.

¶Nona,ſiue cauſa ſit ordinaria,ſiue ſummaria

¶Decima,ſiue agat̃ ciuiliter ex cã ciuili, ſiue ex cauſa criminali.

¶Vndecima,etiam improbando officio iudicis.

¶Fallit prædicta regula.

¶Primò,ſi aliâs per viã cõuentionis iudex cognoſcere nõ põt.

¶Scđò,ſi cõuentus corã laico vellet recõuenire de re ſpirituali.

¶Tertiò,ſi fieret reconuentio in cauſa ſtatus.

¶Quartò,ſi conuentus coram pedaneo vellet reconuen.de cauſa meri,vel miſti imperij.

¶Quintò,ſi cauſa conuentionis indiget celeritate.

¶Sextò,in cauſa electionis non admittitur reconuentio.

¶Septimò,ſi cauſa cõuentiõis eſt ſummaria,& recõ.ordinaria.

¶Octauò,ſi cauſa cõuentionis non habet propriè qualitatem iudicij,vt patiatur aperiri teſtamentum.

¶Nonò,ſi per confeſsionem debitum eſſet liquidatum.

¶Decimò,ſi petitur executio inſtrumenti guarentigiati.

¶Vndecimo,in cauſa depoſiti.

¶Duodecimo,in cauſa ſpoliationis.

¶Tertiodecimò.in cauſa momentaneę poſſeſsionis.

¶Quartodecimò,in cauſa criminali.& hanc fallentiam examinat per quinq̃ quæſtiones.

¶Quintodecimò,in cauſa inquiſitionis.

¶Sextodecimò:in criminali quæſtione cõcurrente cũ liberali.

¶Septimodecimò,in actione iniuriarum vel furti.

¶Octauodecimò,ſi coram illo iudice agitur ſolùm de vno articulo incidenti.

¶Nonodecimò,coram delegato,ſi actio orta eſt poſt impetratum reſcriptum.

¶Vigeſimò,vbi incidenter imploratur officium iudicis.

¶Vigeſimo primò,in cauſa appellationis.

¶Vigeſimoſecundò,in cauſa reſtitutionis in integrum.

44 ¶†Circa primum trado regulam affirmatiuam & generalem, a quòd in omnibus cauſis[a],obligationibus,& actionibus,& ſuper omnibus rebus,regulariter habet locum reconuentio.arg. text noſtri,& ca.ſeq.& l.cùm Papinianus.& auc.& conſequẽter.C.de ſenten.& interloc.om.iudi.& iij.q.vij.c.cuius in agẽdo.quæ iura ſimpliciter & indiſtinctè loquuntur . vnde dicit Lap.allegatione.lxvij.quòd ſemper reus poteſt reconuenire actorem,niſi in caſibus à iure prohibitis , & hoc etiam apparebit ex declarationibus ſtatim ſubijciendis . Hæc autem regula recipit plures declarationes.

a

¶In quibus cauſis habeat locũ reconuentio.vide eundẽ So.in cõſi.lxxxvij col.vij.verſi.ſextò principaliter,in primo libro.

45 ¶†Prima declaratio eſt,quòd prædicta regula procedat,ſiue idem ſit negotium conuentionis & recõuentionis:puta famil. erciſ.cõmuni diuid.& finium regund.ſecundũ quod loquitur text.in l.prima.ff.quibus ad eundem iud . eatur.facit d.l.cùm Papinianus.ibi dum text.dicit,eodem negotio.addi.B. Et ſuper peti.hæreditatis,quando cuo litigant de eadem hæreditate, poteſt reus conuentus petere res,quas dicit actorem poſsidere de eadem hæreditate.tex.eſt not.in c.preſentia.de probatio.& ibi.Pet.de Ancha.not.facit l.ſi inter me & te. R.de except.rei iud.faciunt ad not.per Innocẽ.in ca.ex quæſtione.de reſtitut.ſpoliato. Ma.Siue etiam reconuentio fiat ſuper alio negotio, vt probatur hic in text.noſtro,& clarius probabitur ex ſequẽtibus decla.tenet glo.fina.in dicta l.cùm Papinianus.& ſequũtur ibi Docto.

46 ¶†Secũda declaratio ſit q̃ prædicta regula habet locũ etiã de quãtitate ad quãtitatẽ.vnde reus cõuentus ad quãtitatẽ,poteſt recõuenire actorẽ ad quãtitatẽ,vt d.l.cũ Papinianus.ibi,dum tex.dicit,daturũ.facit l.ſi idem.§.qđ ſi mutuæ.ff.de iur.om.iu. Nec ob.quòd de quantitate ad quantitatem reconuentio videtur eſſe ſuperflua:quia cùm compenſatio caſu fiat ipſo iure,vt l.ſi.C.de compen.& inſtit.de act.§.ſed noſtra,non videtur eſſe

opus duplici inſtantia:quia reſpõdeo,q̃ cõpenſatio nõ fit, niſi opponatur in modum exceptionis, vt dictis iuribus. vnde ſi in modũ cõuentionis proponitur,nõ fit cõpenſatio,quod eſt notabile,ſecũdùm Bal.Refert ergo qualiter aliquid intẽtetur. ñ.q. vj.hoc quippe.vbi glo.no.q̃ ſemper modus agendi & excipiẽdi eſt inſpiciendus. Ad quod vide quod dixi in c. ſi clericus.s. de fo.cõpe.& põt bene cõtingere,q̃ magis expedit recõuenire, quàm exceptione compenſationis opponere:quia qui opponit exceptionẽ cõpenſationis habere,inde cõfitetur debitũ. Secus ſi recõuenit actorem,ſecũdùm lac.but.in d.l.cùm Papinianus. quod eſt no.dignũ. Itẽ cõpenſatio non põt excipere fines petitionis:nec per eã excipiens aliquid poteſt plus cõſequi : licet excipiens probauerit de pluri.Secus ſi in recõuentione,vt d.§. quod ſi mutuæ.& in l.in rebus.§.fi.ff.commo.& ibi hoc tenet Gul.de cu.& idem tenet in d.l.cùm Papinianus.

47 ¶†Tertia declaratio ſit, q̃ dicta regula procedit, ſiue agatur de quantitate,& reconuentio fiat ad factũ,per d.l.cùm papinianus.ibi,vel facturum pronunciare,ſiue contra actum ſit ad factam,& reconuẽtio fiat ad quantitatẽ : ſiue etiã actũ ſit ad factum, & recõuentio fiat ad factũ.ar.d.l.cùm papinianus.& tenet ibi Bal.facit etiam idẽtitas rationis illius legis in fi.d.c.cuius in agendo.& tex.noſter dũ dicit,ſuper ſuis quæſtionibus. faciunt etiam quæ dicentur in ſequentibus decla.

48 ¶†Quarta declaratio ſit,q̃ prædicta regula procedit, ſiue reconuentio fiat ſuper vna re,ſiue etiã ſuper pluribus:quãuis reꝰ nõ fuerit cõuentus niſi ſuper vna re,põt recõuenire actorem,& ſuper pluribus rebꝰ,obligatiõibus,& actionibus,vt eſt text.hic apertus.& tenẽt hic doc.& Hoſt.in ſum.eo.tit.§. qualiter. q̃d procedit nõ ſolùm corã ordinario,ſed etiã coram delegato. Ex quo nõ eſt diuerſa ratio,quinimò procedit etiã corã delegato, ad quẽ ſuper vna re dũtaxat actor literas impetraſſet, vt tenet gl.ñ.in c.ſeq.ver.ſed pone ar.tex.noſtri & ſequũtur Io.An.Hoſti.d.Ant.& Do.m.ibi,tenet Bal.in d.auc.& cõſequẽter.vbi dicit,q̃ etiã perviã recõuentiõis põt plures lib:llos offerre,alleg. l.omniũ.ff.de procu.& ibi tenet glo.Nec obſt.tex.in c.ſeq.vbi tex.dicit,q̃ actoris & rei debet eſſe ęqualis cõditio:quia æqualitas nõ ſumitur quò ad hoc:ſed quò ad ea quæ dicam in x.arti.

49 ¶†Quinta declaratio ſit,q̃ prædicta regula procedat, ſiue agatur reali,ſiue perſonali,per tex.in d.l.cùm papinianus.& ibi no. Bal.ſuper verbo,obnoxium.

50 ¶†Sexta declaratio ſit,q̃ procedat regula: ſiue vtraq̃ ſit prophana,ſiue vna cauſa ſit prophana:etiam alia ſpiritualis,ſiue vtraq̃ ſit ſpiritualis:dummodò agatur coram iudice eccleſiaſtico,ſecundùm Lapum allegatio. lxvñ.Secus ſi eſſet laicus,vt dicam j.in j.& ñ.fallen.

51 ¶†Septima declaratio ſit,q̃ procedit regula, etiam ſi actum ſit de cauſa pecuniaria:& recõuentio fiat de cauſa ſtat. & præiudiciali.Ita tenet gl.in d.auc. & cõſequenter mouetur per l. quoc. C.de iud.Item mouetur,quia recõuentio ſapit naturã quæſtionis incidentis,vel emergentis ; & certũ eſt q̃ cauſa prorogatur ad acceſſoria:prout eſt incidens & emergens,vt l.fin.C. vbi & apud quos.Alij cõtra,vt videbimus j.fal.j.&iñ.Sed dicit Bald. quẽ etiam ſequitur Ang.q̃ gl.prædicta dicit verũ,quantum ad ius fori:non quantum ad æqualitatem proceſſus,ad quod vide quæ latius dicam in dicta prima fallen. & in fallen.vñ.

52 ¶†Octaua declaratio ſit,q̃ regula procedit,etiã ſi actor reconueniret querela inofficioſi teſtamẽti,ſecundùm Bal.in d.l.cùm Papinianus.vbi dicit,q̃ querela inofficioſi teſtamẽti nõ ſolùm poteſt proponi in modum exceptionis:ſed etiam reconuẽtionis,per l.Papinianus.§.ſi filius.ff.de inoffi.teſt.& ibi etiam hoc tenent glo.Bal.& Doct.

53 ¶†Nona declaratio ſit,q̃ prædicta regula procedit,ſiue vtraq̃ a cauſa ſit ordinaria,ſiue ſummaria[a],vt in Cle.ſæpe.de ver.ſig.& in l.ſed & hic.§.nõ ſolũ.ff.de procu.& ibi no.doc.Sed ſi vna ſit ſummaria,& alia ordinaria:maius eſt dubiũ,gloſ.tenet Pet.hic videtur ſentire,q̃ idẽ ſit:niſi aliud obſtet,vt odium ſpoliatoris, & fauor ſpoliati.Sed tu dic de hoc,vt latius dicam j.fallen.vñ.

a ¶An in cauſis ſummarijs habeat locũ reconuentio Bald. in l.j. C. vbi cauſa ſtatus,tenuit q̃ nõ, vbi idem dicit, q̃ quando vna cauſa eſſet præparatoria ad aliam, quod eſt not. vide hic Imo, & Anto.

54 ¶†Decima declaratio ſit,q̃ regula procedit: ſiue agatur ciuiliter ex cauſa ciuili , ſiue ciuiliter ex cauſa criminali : dummodò contingat cauſam propoſitã : etiã ſi cauſa propoſita ſit priuilegiata.vnde ſi vxor repetit dotem poteſt recõueniri ciuiliter de adulterio;quia iſta talis reconuentio cõtingit priuilegiũ dotis. Secus ſi recõueniretur ciuiliter de alio delicto, vt rerũ admotarũ,vel ſimili.Et ita procedat gl.in l.rei iudi.§.j.ff.ſol.mat. ſed m Bal.in d.auc.& cõſequẽter.An autẽ hoc procedat in hærede,vel in marito,vide Bal.in d.l.rei iud.§.j.q tenet q̃ hæres non poſsit recõuenire de adulterio.Sed Ludo.pon.ibi cõtra, vide ibi per eos,& Io.de Imo.Sed quò ad principalẽ materiã de cauſa ciuili & criminali,vide quæ latius dicam j.fallen.xiij.& xv.

55 ¶†Vndecima declaratio ſit , q̃ prædicta regula procedit, ſiue iudex totã (de qua fit recõuentio, aliàs de vtraq̃ cauſa) haberet iuriſditionẽ:ſiue aliàs de illla cauſa ſuper qua fit reconuentio,per viã recõuentionis nõ haberet iuriſditionem,vt in d.l.ſi idem.in prin.ff.de iuriſ.om.iud.quod tamen qualiter intelligẽ dum ſit,vide quod tamen latius dicam j.in j.ñ.& iñ.fallen.

56 ¶†Duodecima dubitatio ſit,q̃ regula procedit,ſiue agat actione:ſiue officium iudicis intentetur:dummodò iudicis officium pro actione proponatur:ſecus ſi incidenter.Ad quod vide q̃d latius dicam j.fallentia xxñ.

¶Inſuper prędicta regula ſic declarata recipit plures fallentias.

¶Primò fallit,vbi iudex coram quo fit conuentio de cauſa reconuentionis,aliàs per viã conuentionis cognoſcere, & iudicare non poſſet,ſecũdùm Inn.Hoſt.Io.And. & Doc.ibi. Et idcò dicit Inn.q̃ corã laico nõ poteſt fieri recõuentio de cauſa ſpirituali:nec ſub iudice inferiore de libertate.ſ.de iudi.c. quanto.j. de ordi.cog.c.tuã.C.de ordi.iudi.l.j.j.qui filij ſint legi.c.lator. Sed glo.in auc.& cõſequenter.C.de ſen.& interlo.om.iudi.tenet cõtrarium ibi,omnẽ,tenet q̃ recõuentio procedit,etiam de cauſa de qua iudex ipſe per viã conuentionis non poſſet iudicare,per l.quoc.C.de iudi.& optimè facit d.l.ſi idem cum eodem. poſt prin.ff.de iuriſ.iud.vbi patet q̃ ſi tu cõuenis me corã defenſore ciuitatis,poſsim recõuenire de maiori ſumma quàm ad eius iuriſditionẽ pertineat,facit quod dixi ſ.in vñ. declaratiõe. Spec.verò in tit.de reconuẽ.§.j.& ñ.tenet primam opi. & ad l. quoties.reſpondet,q̃ procedit qñ iudex cognoſcit incidenter: non per viam reconuentionis;inter quæ duo longa eſt differẽtia:quia licet iudex nõ poſsit aliàs de certa ſumma cognoſcere, tanquam grauiori,incidenter tamen poteſt:quia nõ pronũciat ſuper illa:ſed tantùm cognoſcit ad effectũ pronunciandi ſuper principali,vt in c.j.& quod ibi no.j.de ordi.cogni.Sed in cauſa reconuentionis oportet pronũciare.ideo nõ cognoſcit . ad l.ſi idẽ cum eodem.reſpondet,q̃ ibi eſt diuerſitas literæ,vt ibi no. Sed ſecũdùm literam quæ videtur obſtare.& reſpõdet,q̃ procedit vt poſsit cognoſcere de maiori quãtitate. Sed hic tractamus de qualitate.non de quantitate ſummæ,vel dic clarius ſecũdùm Bar.in d.auc.& cõſequenter,qui ſequitur primã opi.canoniſtarum,q̃ qñq̃ reus reconuenit actorẽ ſuper re vel cauſa, de qua iudex aliàs non poterat cognoſcere per viam cõuentionis, niſi partibus volentibus:aliàs prorogaret iuriſditiõnẽ . & tunc reconuentio põt fieri,vt d.l.ſi idem.poſt princi.& in l.ñ.§.ſed ſi agant.ff.de iudi.ratio:quia per electionẽ iudicis actor ſibi præiudicat.vnde debet pati eũ eſſe iudicẽ cõtra ſe,vt d.l.cùm Papinianus.in fi.C.de ſen.& interlo.om.iud.& iñ.q.viñ.cuius in agendo. Vnde cùm hoc caſu pati poſsit, ergo reo poterit iudex de recõuentiõe cognoſcere.Si verò actor recõuenitur ſuper re, vel cauſa de qua iudex nõ poſſet aliàs cognoſcere: etiã vtraque parte volente:tunc nõ eſt locus recõuentioni. & procedit prima opi.quia tũc ceſſat ratio recõuentionis ad cõuentionẽ:quia hic actor nõ põt pati illũ eſſe iudicẽ cõtra ſe ſuper tali re vel cauſa:ex quo natura rei vel cauſæ hoc nõ patitur, facit l.nõ diſtinguemus.§.ſi de liberali.ff.de arbit.vbi patet q̃ de cauſa liberali iudex inferior non põt cognoſcere ex proprio priuilegio cauſæ,& nõ perſonę.Et idẽ tenet ibi gl.de ſimilibꝰ cauſis.Nõ obſt. tex.in auc.de exec.& his qui cõueniunt & recõueniũtur.in fi. Vnde ſumpta eſt.d.auc.& cõſequẽter.vbi tex.facit iudicẽ conuentiõis,eſſe vtriuſq̃ cauſæ iudicẽ.ſ.cõuentionis & recõuẽtionis : quia verum eſt q̃ facit eũ iudicẽ,remouẽdo exceptionẽ q̃ nõ ſit iudex actoris:ſecꝰ ſi natura cauſæ hoc nõ patiat.vñ text. ille videtur tollere priuilegiũ perſonæ,& nõ cauſæ. & hoc etiã videtur velle d.l.cùm papinianus.nec enim eſt veriſimile,q̃ ex illo verbo princeps voluiſſet, q̃ propter naturã recõuentionis, iudices inferiores & minimi cognoſcerent de cauſis maximis: quia eſſet res maximi præiudicij.poſſent enim partes inuicem cõponere:& ſic ſuper cauſa ſtatus monachatꝰ, vel matrimonij, vel ſimili,habere vnũ iudicẽ quẽ vellent etiã minimũ,qui ſentẽtiaret ad voluntatẽ eorũ,quod etiã abſurdũ,vt in d.§. ſi de liberali.Præterea natura cõuentionis & reconuẽtionis eſt,vt ſimul ambæ cauſæ tractẽtur:vnde ſi intelligeremus q̃ per viã reconuentiõis,inferior iudex poſſet cognoſcere de cauſa præiudiciali:hic nõ poſſet procedere:quia nõ poſſent ſimul tractari : q̃ actionẽ præiudicialẽ impediꝰ interim exercitiũ aliarũ , vt in c. tuã.j.de ord.cog.iñ.q.xj.Aliquãdo cũ ſequẽti. & in l.ordinata. ff.de libe.cauſa.& ſequitur hic d. M.qui dicit,q̃ hæc ſunt valde notanda,& aperiunt intellectum ad materiã recõuentionis, & omniũ iuriũ de hac materia loquentiũ.& prædicta habuit Bar. & Iac.de but.qui idẽ tenuit,motus potiſsimè: quia reconuẽtio prorogat & extẽdit:nõ autẽ trãſmittit ad ſpeciẽ diuerſæ cauſę. nõ enim eſſet hoc prorogare:ſed trãsferre. ar.l.ſed ſi maurẽte.ff. de preca.& l.labeo.ff.de arbi.& ſic etiã formaliter refert d. Anto.& poſt eũ Do.m.Et ſic ex prædictis cõcludit, q̃ reconuentio tollit

tio tollit priuilegium persone,& aufert sibi facultatem contradicendi quantũ est in persona:quia debet velle contra se,quem elegit pro se. sed nõ tollit priuilegium de quo iudex aliàs etiã partibus cõsentiẽtibus,cognoscere nõ potuisset:prorogat ergo iurisditionẽ:sed nõ trãsmittit ad aliam speciem,sic residet do.m. hic.& idẽ voluit Guil.de cu.vt hic refert.d. Ant.Ang.verò in d.auẽ.& cõsequẽter.prope finem dicit,quòd prædicta secunda opi.quæ fuit gl.in d.auẽ.& cõsequẽter.potest sustineri,dicens quòd quædã est causa præiudicialis,cuius cognitio non potest spectare ad iudicẽ:eò quòd ipsius iurisditionis nõ est capax:vt puta,quia est laycus:& causa est spiritualis. quãdoq; est capax: & tunc incidẽter:& sic etiã per viam reconuẽtionis potest cognoscere.vt d.l.quoties.Non ob.quòd iste non est iudex:quia nego in casu proposito,ratione cõtingẽtiæ.Nec ob.q; de præiudiciali debet prius cognosci.& sic contrariaẽ hæc causa naturæ recõuẽtionis:quia cõcedit Ang.q; cõtra.casu recõuẽtio nõ habet suã naturã:sed tñ propter hoc nõ impediẽ: sicut nõ impeditur,si fiat recõuẽtio modicũ ante sententiã. & hoc dicit procedere solũ,qñ causa reconuẽtionis est præiudicialis:cõtingens primã causam:secus si nullo modo eam cõtingat:& iudex non sit illius causæ cõpetẽs:quia tunc nõ habebit locũ reconuentio. exemplũ,cõuenio te ad decẽ ex causa mutui:tu reconuenis me ciuiliter.Sed do.Ant.hic finaliter distinguit,quòd quãdoq; ex recõuentione agitur extẽdi iurisditio in recõuẽtione:solo exercitio impedita ratione priuilegij.Et hoc olim & hodie ꝓcedit. vt d.l.ij.§.sed si agant.ff.de iudi.vbi legatus habẽs priuilegium reuocãdi domũ,si agat,potest ibi recõueniri:nõ obstãte priuilegio de quo latè dixi in c.fi.s.de fo.cõpe.in vij. prin.art. Quandoq; agitur extendi iurisditio in habitu:& tũc si iurisditio deficiat in sola quãtitate,& hodie prorogabilis est per causam reconuentionis,vt d.l.si idẽ.post prin.Si verò agitur de extendenda iurisditione respectu solius personæ:tunc si quò ad personã iurisditio est cõsensu partiũ prorogabilis,extẽditur,vt d.l.cùm Papinianus,& d.auẽ.& cõsequenter.& aljs similibus iuribus. Siverò esset improrogabilis,aut hoc cõtingit priuilegio psonę: vt puta:quia clericus.& hoc casu,reconuẽtio nõ habet,locũ secundùm aliquos.Alij contrà,dixi late in arti.præce.ad quẽ hoc membrũ potius pertinet. Sed si est improrogabilis ex solo defectu iurisditionis : vt quia est stricti iuris,prout est iurisditio delegata:& tunc nihilominus extenditur, & habet locũ reconuentio.vt hic & c.seq.& latius dixi in.iij.art. in.ij.q. princ.ad quam adaptatur hoc membrum.Quandoq; verò agitur de extendẽda iurisditione ad diuersam causam, nõ suppositam potestati iudicis ex naturæ causæ:& tũc an sit prorogabilis, vel habeat locũ recõuentio vel nõ,potest sumi doctrina Bar.de qua.s. vel potest dici secundũ do.Ant.quòd si datur solus excessus in quantitate,habeat locũ recõuentio:si in sola qualitate,idem, vt in laico conuento coram clerico. Sed ibi est prorogatio solius exercitij.Si verò in quantitate & qualitate,nõ habet locum reconuentio,vt in causa ciuili,& status,& libertatis quæstione,secundùm do.Ant.Sed hæc vltima verba confusa sunt,& parum habent saporis , & in contrarium facit quod s. dixi secundùm Ange.Et profectò materia ista est satis intricata & difficilis.& quamuis opi.prima sit satis æqua:tamen de iuris rigore videtur dici posse,q; regula recõuentionis stet in qualibet causa,secundùm ea quæ dixi s.in regula,& declarationibus suis,nisi qualitas causæ penitus repugnet qualitati personæ , & iurisditioni iudicis:qualis est spiritualis à laico,vt in c.ij.& iij.de iudi.& in c.tua.el j.el ij.j.de deci.& in c.relatum.§.ad hoc.j.de iurepat. & in c.j.j.de cõsang.& affini.Ita q; hoc casu, iudex etiam inciden ter nõ possit de tali causa cognoscere.nõ dico solùm ad finẽ sententiandi super illa : sed etiã si vellet cognoscere de incidẽti ad finẽ pronunciandi super principali,quæ esset prophana,vt in c. causam.el j.el ij.& in c.lator.j.qui filij sint legi. & quod tractatur in c.tuam.j.de ordi. cogni. cùm si. Si verò causa non repugnaret penitus qualitati personæ & iurisditioni:sed solũ qualitati iurisditionis:quia super illa causa aliàs ex natura iurisditionis nõ haberet potestatẽ cognoscendi directè:sed tamen posset per viã incidentiæ.prout est causa status & libertatis, vt l.quoties.C.de iud.& hoc casu nõ video quare non possit fieri recõuentio,dũmodo alia qualitas nõ repugnet,videlicet,quia sit penitus præiudicialis,& penitus nõ contingens causam principalem:ita q; qualitas formæ & ordinis ,& substãtiæ cognoscendi repugnaret:quia tunc vt dixi s.secũdùm Ang.fatendũ est,q; reconuentio nõ habet suã naturã:sed tamẽ propter hoc nõ debet impediri,sedm ea quę dicam in c.fi.ar.x.hoc tamẽ nõ procedit sine dubitatione,propter ea quæ ibi dicã.sed qñ qualitas causæ nõ haberet istã repugnantiã, nõ video quare nõ posit fieri reconuentio.nec ob. q; pars non possit prorogare iurisdi. in illa: quia per viã recõuentionis ius facit talẽ prorogationẽ,sicut dicimus in delegato,cuius iurisditio est odiosa,& restringibilis: & nõ prorogabilis de vna specie ad aliã : & de vna persona ad aliã,secũdùm ea quæ dixi in c.cùm olim.de offi.deleg.& tñ vir tute recõuentionis fit ꝓrogatio à iure:vt hic,& in.c.seq.& in d.c.dispendia.§.reus quoq;.de rescrip.li.vj.Præterea iura loquẽtia de recõuentione,nõ excipiũt istos casus.ergo debemus stare regulę.vt in l.j.& in l.in oĩs diffinitio.iuncta gl.ff.de reg.iu. cogitabis,quia pro nũc nõ datur tempus maturius cogitandi. ¶Secũdò fallit,qñ cõuentus corã iudice laico vellet recõuenire actorẽ de causa spirituali.de quo dic vt dixi in fallen.præce. ¶Tertiò fallit si fieret recõuentio in causa status,libertatis,aut aljs præiudicialibus.de quo etiam dic vt dixi in præced.fal. ¶Quartò fallit,si conuentus ciuili corã iudice pedaneo ad quãtitatem,vult reconuenire actorem de causa meri vel misti imperij.vt l.ij.C.de ped.iud.In contrariũ facit.l.quoties. C.de iudi.& contrarium tenet glos.in dicta auẽ.& consequẽter.& Cy. in dicta authen.in ij.q.dicit q; dicta opin.glos.potest defensari:quia lex dicit,q; si conuenio te coram defensore ciuitatis:& & tu reconuenis me de maiori summa,quàm pertineat ad eius iurisdi. q; potes.ff.de iurisdi.omnium iudic.in l.si idem cum eodem.post princip.dicit tamẽ q; Moder. tenent contrarium. sed dicit Cyn.q; potest respõderi q; iud.pedaneus non potest
a super causa meri[a] vel misti imperij cognoscere:quia nõ potest cognoscere de causis quę nõ habent similitudinẽ cũ causis pecuniarijs.vnde super causis maioribus,quę tantũ competunt maioribus,non potest fieri recõuentio,vt l.non distinguemus. §.si de liberali.ff.de arb.sed super aljs,quæ habent similitudinẽ cum causis pecuniarijs,potest fieri recõuentio.ar.ff.de transac. in l.aquiliana.secũdùm Pet.quem sequitur Cy.pro quo facit, quia in habentibus symbolũ facilior est transitus.institu.quibus modis tol.obli.§.præterea. Sed tu vide ad prædicta quæ dixi supra in j.fallen.

a ¶Et ideo sicut expresse partes non possunt prorogare iurisditionẽ : ita nec naturam recõuentionis.ita declarat Bar.in d.auẽ.& consequẽter. de senten.C.in ij.col.

57 ¶†Quintò fallit si causa intẽtata indigeat celeritate:quia tunc nõ admittiẽ recõuentio,secũdùm d.Ant.hic.& hoc negotiũ ingens celeritate ꝓpter periculũ differatur plus debito.vt in simili dicit Spec.in tit.de recu.§.effectus.ver.sed nunqd. quãdo aũt dicatur periculũ imminere,dicit Anto.de but.relinquendũ arbitrio iudicãtis.vt no.Hosti.& recitat Io.An.in c.ij.j.de orcog.& ibi do.Ant.Ad.B.& tenet Bal.in c.j.de cõtro.apud pares termi.vbi dicit q; qñ periculũ est in mora.nõ habet locum recõuentio.alleg.l.sed & si restituaẽ.ff.de iu.Ma.Sed cõtra predicta opponit D.m.hic de l.sed & hę.§.nõ solũ.ff.de procura. vbi in causa dãni infecti admittitur recõuentio:& tñ exigit celeritatẽ.vt l.j.& qđ ibi no.ff.de dã.infec. Sed dicit D.m.q; satis credit posse dici q; illa l.nõ ꝓcedit in vera recõuentione:sed potius in cõuentione,quæ fit corã iudice : aliàs ipsius actoris, seu qđ terminata prima q̃one potest adhuc cognoscere de causa rei:cùm tunc non sit necesse,q; simul tractẽtur.per id quod no.in c.ij.de ordi.cog.Posset tamen fortè attentari,q; locũ habeat recõuentio:nõ tamẽ secũdùm cõmodã naturã recõuentionis,vt simul tractetur.vt dicam in c.seq.in x.art.propter periculum morę quæ esset in altera causa . sed tamen propter hoc non impediatur quominus possit fieri reconuentio,per rationem d.l.cùm Papinianus.in fi.& c.cuius in agendo.de quo latius dicetur in d.x.articu.

58 ¶†Sextò fallit in causa electionis ad quã nõ admittitur reconuentio:& ratio descendit â dictis in præced.fal.quia illa indiget celeritate.Et idem dicendum in causa alimentorum.dicit hic do.Anto.q; vtrũq; est æquissimũ & iustum.Et aduerte,quia d. Ant.per rationẽ prędictã intelligit de causa electionis celebrãdę ad beneficiũ ecclesiasticũ,in cuius dilatione imminet periculum.Sed in causa electionis iã celebratę,hodie insurgit dubitatio:quia talis cã est summaria:& ideò nõ videt admitti recõuẽtio,per ea quę statim dicã in seq.fal.Sed aduerte, qa per ibi dicta videt hic dicendũ q; nõ possit fieri reconuentio nisi de cã, scilicet indigenti celeritate.& vide qđ plenius ibi dicam. ¶Septimò fallit,si causa intentata est summariè,& fieret reconuentio de causa plenaria,vel ecõtrà:vel si vna est solenniter tractanda,& alia non.Hoc tenent hic Inno.& Hostiẽ.qui dicunt q; conuentus in causa summaria,nõ potest reconueniri nisi super causa consimilis cognitionis.Et ratio est secundũ omnes, quia cũ conuentio & recõuentio sint simul tractandę. vt dicã in c.seq.in x.princi.artic.vbi vna requirit plenã,& altera summariã cognitionẽ : sequitur q; sine alterius prejudicio tractari nõ potest:cũ altera accelerationẽ,altera longiorẽ dilationẽ exposcat:pro qua l.iudices.& auẽ.iubemus.C.de iudi.Et ideò nõ videntur posse accumulari.facit l.fina.C.depositi.& c.bona fides.j.deposito,& l.fi.C.de compẽ.& l.iij.§.ibidem.ff.ad exhiben.Idem etiã tenet Specu.in titu.de conuen.§.nũc dicamus. ver.sed nõ habet locũ. Sed quidẽ Legistæ tenent contrarium,

per l.ſed & hæ.§.nõ ſolùm.ff.de procu.vbi ſcd̃m intellectũ quẽ approbat glo.in verbo, voluerit, in Cle.ſępe.de verb.ſign.dicit, ꝙ ſi per procuratorẽ actoris agitur ad cautionẽ damni infecti, quæ celeritatem deſiderat, vt ff.de dam.infect.l.j.& iij̃. & in ea reus velit dominũ aliqua actione recõuenire: procurator tenet illum defendere, niſi diceres, vt dixi ſ̃.in v.fal.prope fi.ſecundũ Do.me.Pet.de bellaperti.in l.j.C.vbi cauſa ſtatus, tenet opin. Inn.per illã l.& idẽ tenet in auth.& conſequenter.C.de ſent. & interlo.om.iud.vbi etiã idem tenuit Dy.& tenet Cy. poſt Pet. Nec obſt.§.nõ ſolùm.quia ille tex.habet varios intellectus. Sed poteſt dici ꝙ intelligitur, ꝙ procurator ibi recõueniatur nomine domini actoris actione ſummaria, nõ ordinaria, vt probatur de procu.l.omniũ.& l.nõ ſolùm.in prin.ſecundùm Pet. vel poſſet intelligi quãdo vtraq; actio tã in cauſa cõuentionis, quàm recõuentionis exigebat ſummariã cognitionẽ. Et ita intelligit ibi glo. Et iſtam opi. cõmuniter[a] tenẽt Legiſtæ. maximè Bar. in d.auth.& cõſequenter.& in l.j.§.fi.ff.de var.& extraor.cog. Sed contra prędictã opi. Inn.& Legiſtarũ fortiter obſtat. c.ſequẽs. vbi patet, ꝙ modus datus præter, vel cõtra ius in cauſa conuentionis, intelligitur eſſe datus in cauſa recõuentionis. Et per conſequens videtur, ꝙ ratione reconuentionis & priuilegij̃ ipſius, cauſa quæ aliàs de ſui natura eſt ordinaria, fiat ſummaria. Et ſecundùm modũ ſummariũ debeat tractari. Vnde cùm vtraque eadẽ forma debeat tractari, ceſſat ratio Inno.& Hoſt. Sed dicit gloſ. prædicta in verbo, voluerit, ꝙ ſi volumus tenere dictã opi. Inn. poſſumus rñdere ꝙ.c.ſequẽs. nõ obſt. quia aliud eſt qñ per reſcriptũ tollitur illud quod reſpicit fauorẽ partiũ, vt appellare: quia tũc ſicut id nõ licebit reo in cõuentione per reſcriptum: ita nec licebit actori in reconuentione. Et ita loquitur. c.ſequẽs. Aliud eſt qñ ſubſtãtialia iudicij̃ tollũtur per reſcriptũ: quia reſtringitur ſolùm ad caſum expreſſum cõuentionis. arg.c.quæ à iure, de reg.iur.lib.vj.cùm cõcordan. Et intelligitur dictũ Inn. & põt aſſignari ratio diuerſitatis: quia primo caſu valeret renũciatio impetrantis, vt l.fi.in fi.C.de temp.app. Sed nõ in ſecundo, vt ſtatim dicetur.& no.ſ̃.de offi.dele.c.de cauſis. Sed aduerte: quia vt dicit Io.de Imo, cõtra dictũ Inn. multũ facit text.in Cle.ſæpe.ver.verũ.quia vbi tex.ſimpliciter vult ꝙ ſi reus aliqd petere vult, eſt in ipſo litis exordio petitio facienda. Item facit in contrariũ c.ſequẽs in ratione ſui, inquantũ vult ꝙ actoris & rei æqua debet eſſe cõditio: cui nõ videtur ſufficienter reſponſum per ſuperiora: quia ideo prædicti c.nõ eſt ex eo, quia poſſit renũciari appellationi: ſed fuit vt in iudicio ſeruetur æqualitas inter partes, vt ſtatim dixi Io.And.in d.glo.in verbo, voluerit, dicit in hoc articulo poſſe diſtingui, ꝙ aut ordinarius vel delegatus cognoſcit de cauſa, in qua de ſui natura ſummariè proceditur: & tũc ſit locus prædictæ opi. Inno. & ſequaciũ, vt qualitas cauſę impediat recõuentionẽ, vt ſentit gl.pe.hic, & in c.cùm dilectus.ſ̃.de arbit. Aut delegat cauſa in qua aliàs de ſui natura ordinaria cognitio requirebatur: ſed virtute delegationis venit ſummariè recognoſcenda. Et diſtingue ꝙ Papa proprio motu tollit ſubſtãtialia.& idem dicendũ quod ſtatim dictũ fuit. Aut tollit ad partis petitionẽ.& tunc videtur eſſe remiſſa plena cognitio.& in cauſa recõuentionis.arg.c.ſeq.& l.fi.C.de fruc. & lit.expen. Et ſic ceſſabit obſtaculũ Inno. & pro hoc facit litera illius decretalis ſepe.dũ generaliter loquitur, ſi reus aliquid petere voluerit non diſtinguendo, an cauſa pro quo fit reconuentio, ſit ſummaria vel ordinaria. Ratio autem diuerſitatis, quando motu proprio tolluntur ſubſtantialia, & caſum quando ad petitionem partis, colligitur ex notatis in capitu. ſi motu proprio. de præbendis. lib.vj. iunctis is quæ traduntur in c.ſeq. in glo.fi. Et tenendo iſtam diſtin. ceſſant contraria ſuperius alleg. Et iſtam opi. tenet etiã hic Io.And. dum ſe remittũt ad d. gloſ. ſuam in Cle.ſæpe. Et prædictã opi. tenet etiam Stephanus in d. Cle.ſæpe.& Pau.de leaza.ibi.& iij̃.q.viij̃.cuius in agendo. Dicit tamen Pau. ponderandum qualitatẽ iudicij̃ ſummarij̃: an ſit ſummariũ tantùm quò ad dilationes breuiores, & iudicij̃ ordinaria: & tunc recõuentio à recõuentione ſuſcipit priuilegiũ: vt ſic ſummariè procedatur in recõuentione, ſicut in cõuentione, facit c.ſequẽs.& ratio ibi poſita in tex. Vbi autẽ cauſa eſt ſummaria quo ad deciſoria: vt quia admittũtur leuiores probationes, vt probatio per iuramentũ, vel ſignis: & tunc non fit adæquatio virtute reconuentionis: quia ſic eſſet magnum præiudicium in altera: quod eſſe nõ debet, quæ verba ſunt valde notanda, ſcd̃m d.M. qui dicit, ꝙ ſibi multũ placent. Et ꝙ cùm poſſit eſſe ſummaria quò ad deciſionem. eo ꝙ quãdoq; ſufficit iuramentum, & quandoq; vnus teſtis, vel ſimilis probatio, vide per Spec.in tit.de offi.iudi.& per Bar.in l.j.ff.de præto.ſtipu. Et latius per eum in extrauaganti ad reprimen. Et vide quod latius dicam j̃.in tit.de ordi.cogni. Et ad l.j.C.vbi cauſa ſtatus. allegata in opi. Petri. Reſpondet Paulus, ꝙ ibi non admittitur recon

a ¶Pro iſta cõmuni facit id quod dici ſolet ſpoliatum circa omnẽ exceptionem debere reſtitui ante omnia poteſt tamen alia ſpoliatio opponi & de ea ſimul cognoſci Bar.in l.ſi quis à ſe fundũ.C. de vi public. per mod.in l. naturaliter.§.nihil commune.ff. de acquir.poſ.

b ¶Quando duo parificantur, diſpoſitio etiã pœnali cõcepta ſuper vno, videtur concepta ſuper alio, facit quod in ſimili dicitur p gloſ.& Doc.in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit.circa fi. C. de furtis.

uentio propter naturã poſſeſſorij̃ ibi intentati, quod eſt in hoc priuilegium, vt in c.fi.j.de ordi.cogn.& dicam latius in xiij̃.fal. Petebat ibi enim dominus ſeruum, qui cõfugerat ad aliũ, qui ſibi vendicabat libertatem:& dicitur ibi, ꝙ iudex loci vbi ſeruꝰ eſt, reſtituet eum domino. Et iudex loci vnde ſeruus fugit, cognoſcet de libertate. Similiter dicit in vxore quæ primò debet viro reſtitui, quàm de viribus matrimonij̃ cognoſcatur.j. de reſtitu.ſpol.c.ex tranſmiſſa. & c.ex cõqueſtione. dicam latius in d.xiij̃.fal.zab.in d.Cle.ſæpe.ſequitur opi.illius glo.& etiam Io. de Imo.dicit, ꝙ tutius eſt tenere opi.illius gl. Et idem tenet hic zab.dominus Ant.in c.ſeq.tenet ꝙ etiã ſi motu proprio tollãtur ſubſtantialia in cauſa conuentionis, intelligantur ſublata in cauſa reconuentionis.arg.tex.in d.c.ſeq.in ratione ſui, vt ſeruetur æqualitas in iudicijs. Et idem dicit eadem ratione, ſi coram ordinario fiat recõuentio, vt æqualitas ſeruetur, poterit fieri reuentio etiam de cauſa plenaria. licet cauſa cõuentionis ſit ſummaria. Bar.etiã in d.authen.& cõſequenter. dicit ꝙ ſi cauſa conuentionis eſt ſummaria, & ratio recõuentionis eſt ordinaria, ꝙ habebit locum recõuentio, ſi reus vult illud priuilegiũ ſimultanei proceſſus remittere: nec curat ꝙ vna & eadẽ ſententia terminentur, ſecundùm Bar. Vel etiam ſi partes cõuenirent, ꝙ cauſa ſummaria ordinariè ageretur: quia poſſunt partes conuenire, vt cauſa ſummaria plenariè agatur, vt not.gl.& Doc.in Cle. ſæpe.circa fi.de verbo.ſigni. Et ſequitur d.M.hic. Tu verò poſtdo.Anto.& d.M.diſtingue, ꝙ aut ambæ cauſæ ſunt pares aut æquales ex earum natura, ſeu ex accidenti: puta, ex modo ſeu forma impetrandæ. & tunc ſine dubio procedit reconuentio: & ſimul tractantur, vt in c.ſequen.etiam ſi motu proprio Papa ſcribit alterando naturam cauſæ, quæ cùm eſſet ordinaria, eam fecit ſummariã. Licet glo.in verbo, voluerit.in Clemẽ.ſæpe.de ver.ſigni. Aliud voluerit, vt ſ̃.dixi.diſtinguendo, vtrum ad poſtulationem, vel motu proprio ſit conceſſum reſcriptum: & ſi motu proprio concedatur, teneat ꝙ non ſit locus reconuentioni.& cõmuniter ſequũtur Doc. Sed d.M.in c.ſeq.putat poſſe defendi contrarium, quoniã diſpoſitio.c.ſequentis nõ ſolùm fundatur ſuper impetratione, ſed etiam ſuper alijs, de quibus dixi ſ̃. videlicet, vt actoris & rei æqua ſit conditio. Et ex quo actor vult pro ſe, debet velle contra ſe. Mouetur autem do. M. quia ex quo iſta duo, cõuentio & reconuentio à iure parificantur, vt hic, & in c.ſeq.& in d.Cle.ſæpe.& authen. & cõſequenter.C.de ſen.& interlo.om.iudi. ſequitur ꝙ priuilegiũ conceſſum conuentioni, etiam motu proprio, videtur conceſſum recõ

b uentioni, arg.c.ſequentis. Nam[b] quando duo parificantur, diſpoſitio etiã pœnalis motu proprio concepta ſuper vno, videtur etiam concepta ſuper alio, vt in c.ſi poſtquàm.de elec.lib.vj. Et ibi ſingulariter hoc no.glo.pe.& ad idem l.oratio.ff. de ſponſa. & in c.j.ſ̃.de poſtu. Præla. vbi glo. ſingulariter dicit, ꝙ ex eo ꝙ per poſtulationẽ perueniatur ad electionẽ, diſpoſitio pœnalis cõcepta ſuper electione habet locum in poſtulatione. vnde in propoſito, cùm per conuentionẽ perueniatur ad reconuentionem: & à iure hæc duo æquiparẽtur: ergo diſpoſitum in vno in modo procedendi, debet extendi ad alterum. facit quod dixi ſ̃. poſt Pau.de leaza.& quod dicam in c.ſeq.in x.princ.arti. Item facit authen.itẽ ſi quis.C.de natu.liber. vbi habetur, ꝙ ſi pater ex eadẽ muliere, cũ qua poteſt cõſiſtere matrimoniũ, plures habet filios naturales: & vnũ tantùm ex eis in aliquo documẽto filiũ ſimpliciter appellauit: videtur omnes legitimaſſe: ex quo omnes eandẽ habent conditionẽ. Nec ob. ꝙ ex quo motu proprio princeps conceſſit tale priuilegiũ in fauorem actoris, non debet in eius odium retorqueri, vt in.l.quod fauore.C. de leg. quia illud procedit in duobus non æquiparatis: ſecus in æquiparatis, in quibus diſpoſitum in vno, videtur etiam diſpoſitum in reliquo.argu.optimũ. xxxij̃.q.j.c.ſi quis vxorem. in fi.& c. cauſa.&.q.c. Apoſtolus.[!] & quod not.glo.in Rub.alias ſuper.l.j. C.ne fideiuſſores dotium dentur. Vel poteſt reſponderi, quòd illud procedit, niſi odium veniat in neceſſariam conſequẽtiam fauoris ex diſpoſitione aliorum iurium. vt no.in.d.l.quod fauore.& in regula, quod ob gratiam.de reg.iur.lib.vj. Iura enim volunt, quòd vniformiter procedatur in cauſa conuentionis & reconuentionis. licet ergo in fauorem actoris quò ad cauſam conuẽtionis ponatur, quòd procedatur ſummariè: vbi aliàs cauſa de ſui natura, erat ordinaria: vel ſi ponatur alia ſimilis clauſula fauorabilis: tamen extendi debet ad cauſam reconuentionis propter alia iura: quia tunc fauor retorquetur in odium, nõ ſimpliciter: ſed in cõſequẽtiã fauoris. quia ex quo vult pro ſe, oportet vt recipiat cõtra ſe in actu neceſſario cõſequẽti. arg.not.per Inn.& d.Ant.in c.cùm olim.j̃.de cẽſi.& ſic reſidet do. m.in.c. ſeq. pro quo facit ad id quòd dicit de æquiparatione tex.no.in l.ſi qs ſeruo.C.de fur. Et tex.& qd̃ ibi not.in c.j.de tẽp.or.li.vj. & qd̃ no.gl.in regula, q̃ à iure.de re.iur.li.vj.& in c.cõſtitutionem.

nem.de elect.li.vj.Et glo.in verbo,admittendis.in Cle.j.de offic.vica.Et tex.& quod ibi no.& in auĕ.de non eligendo secũdò nubentes.§.colligentes.In contrarium tamen facit glo.in c. quanq̃.de elec.lib.vj.& glo.c.j.de voto.lib.vj.& glosſ. Doc.in c.j.ne cle.vel mona.lib.vj.Et glo.& Doc.in c.ñ.de hæreti.li.vj. Et quod legitur & no.in auĕ.quas actiones.C.de sac.san.eccle. Et ad prædicta, q̃ vtraque parte possent alia plura iura & au
a thoritates allegari.Et similiter ad id quod dicit Do. me.q̃ qñ[a] de vno peruenitur ad aliud,dispositio in vno extenditur ad aliud.facit quod legitur & no.in c.translato.s̄.de cõsti.& per gl. in l.illud.C.de sacrosan.eccle.& in auĕ.de mona.§.illud. Sed cõtrariũ no.in auĕ.de hære.quæ ab intest.defe.§.nullã. iuncta gl. & authen.ex causa.C.de libe.præte.& quod no.glo.in l.emancipati.C.de colla.& gl.in l.Gallus.§.& quid si tãtùm.ff.de libe. & posthu.Et similiter ad vtrunq̃ possent alia plura iura & au thoritates adduci:quia ista materia extensionis est satis lata,intricata,& multũ periculosa propter varietatẽ iurium, & maiorum nostrorũ : sed pro nunc arbitror non esse tutum recedere à cõmuni opi.gl.& Doc.Et vide quod dicã in c.seq.in x.prin. arti.Sed redeundo ad principale propositũ,concludo, q̃ si causæ sunt pariter summariæ,habet locum reconuentio, vt apertè probatur in d.Clemẽ.sæpe.& in d.l.sed & hæ.§.nõ solùm.ff.de procu.Si verò causæ sunt diuersæ naturæ,vt quia vna est summaria,alia est plenaria : nec sunt adæquatæ ex modo impetrandi.Et tunc si opi.Barto.& aliorum qui voluerunt,quòd ista priuilegia cõuentionis & reconuentionis essent separabilia,cõclusio esset,q̃ haberet locum reconuentio, ex quo non essent simul tractandæ,& procederet opi.Bar.& sequacium.Et hoc solùm quò ad prorogationem iurisditionis:sed non quò ad effectum,vt causæ simul tractentur : quia quælibet tractabitur secundùm naturam suam.Et sic vno modo posset intelligi glosſ. in d.Cle.sæpe.in verbo,exordio.Nam hoc casu nihil obstaret, quò minus possit fieri recõuentio.Sed tenendo aliam opi. Ioã. And.& Cal.quę etiam prius placet Do.me.de quo dicam in c. seq.in x.prin.art.quæ opinio vult,q̃ hæc priuilegia simultanei processus non sunt separabilia. Concludit Do.me.q̃ tunc causa reconuentionis trahitur ad naturam causæ cõuentionis.Vnde si causa conuentionis erat plenaria, secunda reconuentionis etiam efficietur plenaria. Item si causa cõuentiõis sit summaria , reconuentio efficietur summaria , pro quo optimè facit d.Cle.sæpe.vbi tex.loquitur de causis summariis,& simpliciter permittit reconuentionem. Et videtur etiam permittere generaliter:dum simpliciter dicit,si quid petere voluerit &c. maximè,quia non de facili contingit,q̃ intentata causa plenaria accumuletur etiam summaria.Sed potius est præsumptio de plenaria,cùm generaliter causæ plenariam & ordinariam exigant cognitionem.Et tamen tex.ibi indistinctè permittit recõuentionem:etiam quò ad priuilegium simultanei processu,& sic cùm ille tex.indistinctè loquatur,indistinctè debet intelligi.xix.di. si romanorũ &l.de pretio.ff. de publi. cùm alibi nõ reperiatur aliter dispositum.Et pro ista adæquatione faciunt ratiões text, c.seq. Iura enim permittendo indistinctè reconuentionẽ , cùm disponant q̃ debeant simul tractari,& vna sententia terminari, videtur adæquare & parificare istas causas respectu medij procedendi , cùm in hoc non irrogetur magnum præiudicium. Cùm ergo videantur adequare,magis conueniens & iustũ est, vt causa reconuentionis trahatur ad naturã cõuentionis,quàm econtrà.tamen quia illa primò fuit in iudicium deducta : & sic tanquam principalis debet ad se trahere naturam alterius. arg. l.qui prior.ff.de iudi.& regulæ,qui prior.de reg.iur.lib.vj.tum quia causa conuentionis tanquã dignior,cuius occasione prorogatur iurisditio,in causa recõuentionis debet naturam recõuentionis trahere ad naturã suam,arg.c.quod in dubijs. de cõsecra.eccle.vel alta.c.j.de consecra.eccle.lib.vj. & l.generaliter.ff. de fideiuſ.Et hoc verùm,vt s̄.dixi scĕm Pau.quando altera est summaria solùm respectu modi procedendi : secus si respectu modi decidendi:quia tunc causa conuentionis non cõmunicat priuilegium suum reconuentioni:nec econtrà propter magnũ præiudiciũ.arg.l.ñ.§.meritò.& §.si quid à principe. ff.ne quid in loco pub.& in c.super eo.s̄. de offi. dele. Tunc enim ex quo facilimè potest constare de vna, pronunciabitur propius super illa.Et hoc casu potest procedere quod not.Inno.in c.j.s̄.de ordi.cog.& quod s̄.dixi scĕm Bar. Aduerte tamen:quia hæc procedunt,qñ cõuentio & recõuentio respiciunt diuersas causas:si verò accumulãtur respectu eiusdẽ causæ,vt puta:quia super eadẽ causa seu obligatione dãtur de directo contrariæ petitiones, quæ tñ separatæ non essent æquales in modo procedẽdi: puta, petit debitor pronunciãdo cõtractũ vsurariũ:quo casu,iudiciũ est summariũ,vt in Cle.ñ.de iud.Aduersarius verò petit cõtractũ pronũciari legitimũ,& executiõi mãdari:& sic de directo
b reus cõuenit actorẽ ad cõtrariũ super eodẽ negotio:hoc casu,si actor dicit recõuentionẽ nõ esse admittendã,cùm sit iudicium ordinariũ,& sic plenariũ:tamẽ indistincte ꝓcedit recõuentio. ita sing.no.Lap.alleg.iñ.& sequitur hic Do.m. Mouetur.quia ista nõ est separata recõuentio:sed illi annexa quasi defensio. & ideo ex quo permittitur impugnatio ex parte vnius,debet admitti defensio ex parte alterius.ar.c.cum inter.j.de excep.facit qđ no.Inno.in c.ex cõquestione.j.de resti.spol.qđ est notandũ,secũdùm d.m.Itẽ prædicta intellige in vera recõuentione,qñ per eã prorogatur iurisditio iudicis,qui aliàs nõ habebat iurisditionẽ in causa recõuen.si em̄ fieret recõuentio corã cõi iudice,nõ per viã recõuentionis,nec cõuentionis:nec curat reus habere priuilegiũ simultanei ꝓcessus:tunc poterit petere q̃ cã sua tractetur secũdùm naturã suã:quia potest si vult vti cõuentione,& nõ vti aliquo priuilegio reconuentionis. Nec aliquid ob.quominus hoc facere possit,secũdùm D.m.hic.

a ¶Quando de vno peruenit ad aliud, dispositum in vno, censetur dispositũ in alio.l. oratio . ff. de sponsalibus.

¶ Octauo fallit in causis in quibus propriè nõ est iudiciũ suũ quæ non habent disceptationem iudiciorũ,vt cùm petitur testamentũ aperiri,vel insinuari,& sic de similibus,quia petens insinuationem,nõ dicitur agere,sed intimare.C.de testa.l.in omnium.tenet Bald.in c.j.de cõtro.apud pares termi.alleg.not. per Cy.in l.fin.C.qui admit.ad bo.pos.possunt.quę parum faciunt.faciunt quæ statim dicam in seq.fal.

b ¶ Adde eundem Soci.consil.clxvij. incip. non inutilis sed necessaria.

59 ¶†Nonò fallit,si per cõuentionẽ debitũ esset liquidatũ,vel aliter debitum esset liquidũ.Circa qđ tamẽ distingue,q̃ aut confessio emanat absq̃ figura[b] iudicij:& nõ habet locũ recõuentio.ff.de iud.in l.sed & si restituatur.quia tũc nulla est lis.facit qđ dixi in præced.fallen.Aut emanat in figura iudicij:& tunc aut fit recõuentio in ipsa respõsione:& tũc ꝓcedit recõuẽtio, sed nõ modus recõuentionis:quia nõ suspẽditur certũ propter incertũ.vnde nõ procedit recõuentio quãtũ ad simulta ꝓcedi.sed q̃tũ ad ius fori,ratione ꝓrogationis.Aut reus ex interuallo vult recõuenire,& nõ potest:quia amodo vlterius nõ est
c ꝓcedendũ.sed sopitũ est iudiciũ,secũdũ Bal.in l.fi.C.qbus ad lib.procla.nõ licet.Sed tu aduerte:quia idẽ Bal.videt velle contrariũ in l.neq̃.C.de cõpen. vbi simpliciter tollũt ex illo tex. q̃ licet debitũ[c] sit liquidũ:tñ potest firi recõuentio:nec debet procedi ad executionẽ,ante recõuentionis liquidationẽ,per illum tex.in versi.nõ em̄.quod intelligit Bal.si de facili potest liquidari:aliàs secus.ar.l.fi.C.de compen.& sequitur Sal.in d.l. neq̃.Et idẽ dicunt tenere Inno.in c.ñ.de ord.cog.Sed tñ Inn. nõ loquitur in istis terminis.arbitror posse dici,q̃ hoc vltimũ dictum posset fortè intelligi secũdùm præcedentẽ dist.videlicet,q̃ ꝓcedat quãdo debitũ nõ fuit liquidatũ ante recõuentionem:sed post recõuentionẽ.sed si ante;tunc supsedeatur in executione liquidi.dicam in c.seq.in x.prin.ar.

c ¶ Adde Bal.in auĕ. & consequenter.ñ. col.versi.extra q̃ro, nũquid liquidato. C.de sen.& Inn.in c.ñ. de ordi. cog.in gl.in verb.vicissim.

60 ¶†Decimò fallit,si petitur executio instrumenti guarentigiati:quia tale instrumentũ habet vim sententię ex forma statuti, vt post sententiã non admittatur reconuentio,vt dicam in vij. prin.ar.ita dicit Bald.in d.auĕ.& consequenter.C.de sen.& interlocu.om.iudi.& mihi placet:quia instrumentum guarentigiæ habet vim sententiæ diffinitiuæ transeuntis in rem iudic. vt not.Cy.in l.j.C.de confes.& Bar.in l.non fatetur.& l.certũ. ff.de cõfes.& l.possessio.§.si possessio.ff.de acquir.possess.& in l.cùm vnus.§.j.ff.de bo.aut.iudi.pos.not.Bal.in repeti.l.tale pactum.§.qui prouocauit. ff.de pact.& in.l.sicut. C. de repu.vel absti.hæred.& l.certum.C.fami.ercis.& l.peremptorias.C.sen. rescind.non pos.de quo latius dicam j.in titu.de fide instr.Et post sententiam non est cognoscere, sed cognitum esse,vt dicam in vij.prin.arti.

61 ¶†Vndecimò fallit in causa depositi:quia cõuentus nõ potest cõuenire actorẽ,secũdùm Vber.de bob.quẽ sequitur Spec.in titu.de reconuen.§.ñ.ver.item secũdùm Vber.per tex.in c.bona fides.j.de deposito.& ratio descendit ex superioribus:quia depositum illico & celerrimè restituendum est,vt l.penult.C. depo.vbi etiã text.fortius dicit.vtitur enim illis verbis videlicet illico cõpellatur.qđ verbũ denotat executionẽ.Et per quę verba dicit Bar.q̃ ꝓceditur summariè:& qđ instrumentũ depositi habet paratã executionẽ,& sic nõ videt esse locus reconuentioni,p ea quę dixi in prec.fal.& fal.vij.Bal.tñ vult q̃ hoc vltimũ dictũ Bar.nõ sit verũ:sed nõ insisto:quia nõ est principalis materia nostra.dicã latius j.in titu.de fide instru. Sed pro dicta sententia facit,quia cõtra depositũ nõ admittit compensatio:sed recõuentio videt quodãmodo quędã cõpensatio : licet impropria.vt dixi s̄.in rubri.arti.j.Not.tamẽ q̃ prædicta conclusio,q̃ nõ admittatur reconuentio,procedit quãdo fieret reconuentio super actione,non pariter priuilegiata.Secus si actor reconueniretur actione depositi: vel habente simile priuilegiũ: quia tunc haberet locum recõuentio,& hoc probat tex.in dicta l.pe.ver.sed & si ex vtraq̃.& hoc no.ibi Bald.per illũ text.

Et etiam Saly.qui dicunt ꝙ licet depoſiti ad depoſitū non admittit compenſatio:tamen admittitur recōuentio, ſi tamē vnū ſit liquidum,aliud nō liquidū, non differtur reſtitutio liquidi, propter nō liquidum reſeruatū. Item arbitror, ꝙ tunc non admittitur recōuentio,quando conuentus fatetur ipſum depoſitum:vel aliter depoſitum apparet liquidū. Et ita arbitror procedere quod dicit ibi Bart.Secus ſi negaretur depoſitum.Nam tunc non video quare non debeat admitti reconuentio:etiam vigore alterius actionis,maximèattēta opi.Bal.qui vult, quòd procedatur per libelli obla.& via ordinaria:ſicut in cæteris cauſis.de quo dicam in tit.depoſi.

62 ¶†Duodecimò fallit iń cauſa ſpoliationis. Nā ſi actor agit poſſeſſorio recuperandæ,& reus vult recōuenire petitorio, nō admittitur recōuentio:quia quando cauſa ſpoliationis eſt priuilegiata,vt primò expediatur,vt in c.ſuper ſpolia.j.de ordi. cogn. per quē tex.hoc tenet hæc glo.pe.in prin.Et idem tenet glo.in c.cùm dilectus.s̄.de arbit.Et ad idē alleg.c.ex cōqueſtione.j.de reſti.ſpol.quod procedit etiam ſi ſpoliatus agat nō ſolùm ad rei reſtitutionē,ſed etiā ad fructus perceptos & extātes ,ſecūdùm l.j.§.ex die.ff.de vi & vi arma. & etiam ad fructus qui percipi potuerunt, ſecūdùm.l.ſi quis vi.ff.de acqui.poſ.Et ad omnem vtilitatem quā actor habuiſſet,ſi nō fuiſſet deiectus,ſecundùm l.interdicto. ff. de vi & vi arma . licet hæc poſsint eſſe maioris æſtimationis,quàm ipſe res principales,quibus quis ſpoliatus fuit.Procedit tamen recōuentio.ſcd̄m Vin.in c.fi.j.de ord. cogni.tenet Spec.in tit.de reconuē.§.ij̄.ver.quid ſi cōuenio.Si verò reus vellet reconuenire actorē de alia ſpoliatione, admittere tur reconuentio,vt hic dicit gl.pe. Et ſequitur hic Inn.& Spe. in d.§.ij̄. verſ.item excepta quæſtione per iura prælegata:& per c.in literis.de reſti.ſpol.dicit etiā hæc glo. ꝙ ſi actor ageret petitorio,poſſet recōueniri poſſeſſorio,vt in c.ij̄.j.de ordi.cog. do.Ant.hic dicit,ꝙ in poſſeſſorij̄s ſi ſic intētantur, vt ſint incompatibiles,vel propter contrarietatē, vel propter priuilegiū poſſeſſorij̄,quod quomodo & quādo ſit,tractatur in d.c.ex cōqueſtione.& c.fi.j.de ordi.cog.& in c.paſto.j.decauſa poſſeſ.& proprie. Et tūc nō procedit reconuētio: aliàs autem locū habet, & vtraq; plenariè tractatur.Subdit tamen ꝙ putat ꝙ ſi habens poteſtatem repellendi iudiciū pendens nihil opponit: quia nō vult vti tali priuilegio,ꝙ habet locū recōuentio. ſed tu ad hanc materiam,vide quæ latius dicam j̄.in tit.de ordi.cog.in c.fi.ſuper glo.& in tit.de cau.poſ.& proprie.& in tit.de reſti.ſpol.[a]

a ¶Adde Bal.in l.fi. a iij̄.col. C. de his q legi.perſonā habēt ſtandi in iudi. Inn. in c.j.de ſeq.poſ.& fruc. Spec. in loco de quo in ſeq.fallē.

63 ¶†Tertiodecimò fallit in quæſtione momentaneæ poſſeſſionis,ſecūdùm glo.j.in c.cùm dilectus.s̄.de arbi.& glo.in c.fi. de ordi. cog.circa medium,per l.fi.C. qui legitimam perſonā. Sed aduerte:quia ille habet varios intellectus.Hoſti.in d.c.cùm dilectus ſequitur intellectū, ꝙ lex illa habet locū quādo pupillus agit interdicto,quod vi aut clam.vel vti poſsid.vel vnde vi , vt tunc non poſsit reconueniri.Et ita etiā reſident ibi Ioā. And. & Io.de Imo.Idem etiā Spec.in tit.de reconuē.§.ij̄.verſ. excepta momētanea.& idē ibi Ioan.And.in addi.Sed quod præfati Doc.dicunt de pupillo,videtur idem dicendum de minore.In quo etiam loquitur lex illa.Et inquantum lex illa ponit caſum ſpecialē in minore & pupillo,videtur mihi ꝙ probet, ꝙ in momentanea poſſeſsiōe ſit locus recōuentioni : quia ſi ſpeciale eſt ibi ꝙ minor vel pupillus agens momentanea poſſeſsione, non poteſt reconueniri ratione minoris ætatis.ergo in contrarium eſt ius cōmune,vt in l.j.in fin.ff.de muni. Aduerte tamē : quia hoc caſu, minor vel pupillus non poſsit reconueniri:non intelligendū ꝙ non poſsit reconueniri,ſ.petitorio,ſed ſimili iudicio poſſeſſori,videtur quod poſsit recōueniri, per ea quæ ſuperius dixi in præce.fal.quod tamen fortè videtur procedere,ſi reconuentio reſpiceret eandem cauſam, vt puta:quia hincinde agere tur vti poſsi.Sed ſi reconueniretur alio interdicto nō contingente cauſam cōuentionis,videtur dubiū:quia d.l.fi. inquantū excludit ꝙ pupillus & minor nō poſsint reconueniri in petitorio,videtur tacitè innuere,ꝙ poſsint reconueniri poſſeſſorio,in contrariū tamen facit:quia lex illa ſpecialiter permittit minori agere poſſeſſorio,vt dictū eſt,ſed tamē non pertinet minorem poſſe cōueniri poſſeſſorio,imò Bart.quē ſequitur Bal.cōcludit, ꝙ minor non pōt cōueniri iudicio momentaneæ poſſeſsionis, per illum tex.in fi.quia cùm illa l.ſit facta in fauorē minoris,nō debet in eius læſionem retorqueri.& ſic videtur ꝙ pari ratione non pòſsit reconueniri.cogitabis:quia Doc.non tangunt.

64 ¶†Quartodecimò fallit in cauſa criminali,ſecūdùm gloſſ.pe.in fi.hic poſitam.& tenet glo.in c.at ſi clerici.s̄.de iudi.per tex.iij̄. q.xj.c.neganda . quia non relatione criminum , ſed innocentia reus purgatur.ff.de publi.iudi.l.ſi is qui reus. & idem tenet gl. in c.nullus.s̄.de fo.compe.& glo.iij̄.q.viij̄.c. cuius in agēdo per tex.iij̄.q.xj.c.prius tenet & glo.in c.cùm dilectus.s̄.de arbit.& gl.in c.dilectorum.j.de teſti.cog.Bartho.brix.in q.dominicali, quæ incipit,aliquis contra reſcript.Idem etiā tenent hic Inno. & Hoſti.licet aliqui dicāt ſatis ineptè,tenet Archi.in d.c.cuius in agendo.& in d.c.neganda.Et in hoc art. gloſſ.& Doc.iuris canonici multum ineptè loquuntur.& quāuis do. Anto. latius ipſum ar.reaſſumat.Et etiam Do.me.latius,quàm do. Ant.ſequendo diſtinctionē Bart.in d.l.is qui reus,iungendo etiam ea quæ idē Bar.dicit circa hoc in auc.& conſequēter.C.de ſent.& interlo.om.iudi.Et in veritate.do.Ant.& Do.me.multa hic ponunt quæ nō pertinent ad ti.noſtrum,propter quæ dubius fui quid agere deberem.Nam cū intentionis meæ non ſit tractare materias extraneas articulorum, multa membra prædictorum Doc.intendebā dimittere ſuis in locis diſcutiēda. Verùm quia ipſi hæc membra multū connexè tradunt, & materia non videtur poſſe commodè adaptari niſi titulo de accu.Et quia ille tit. iam longo tēporefuit per me expeditus.Et eo tēpore quo propter iuuentutem nō diſceſſeram ex toto ab ordine antiquorū, Et in illo tit.hunc arti.nō tractauerim,quod meminerim.Et ar. ipſe ſit valde difficilis,intricatus,& confuſus , & multū imperfectè à domino Ant.& d.M.traditus. ideò vt ipſum articulum magis latè & perfectè proſequamur,tractabo principaliter infraſcriptas quæſtiones.

¶Prma q.erit, quando criminaliter conuentus vult reconuenire,ſeu reaccuſare criminaliter etiam.

¶Secunda quæſtio,quando criminaliter accuſatus vult reconuenire ſeu reaccuſare ciuiliter ex crimine.

¶Tertia,quando conuentus ciuiliter vult recōuenire, ſeu reaccuſare criminaliter.

¶Quarta, quando conuentus ciuiliter de crimine,vult reconuenire ciuiliter ex crimine.

¶Primò igitur quæro, vtrum conuentus ſeu accuſatus criminaliter,ex crimine poſsit recōuenire ſeu reaccuſare,& accumulare criminalem criminalis.Solu.circa hanc q.quæ difficilis eſt, diſtingue principaliter duo membra.

¶Primum membrum eſt , quando accuſatus criminaliter vult reaccuſare accuſatorem ſuum.

¶Secundum membrum eſt,qñ vult reaccuſare extraneum.

¶Circa primum membrum ſubdiſtingue alia duo membra.

¶Primum, quando vult reaccuſare accuſatorem ſuum coram iudice vtriuſque cauſæ,& iudice ipſius actoris & rei.

¶Secundum membrum, quādo vellet ipſum reaccuſare coram iudice ipſius rei,qui non eſſet iudex ipſius actoris.

¶Circa primum membrū,quando reus accuſatus vellet reaccuſare accuſatorem coram eodem iudice,qui eſſet iudex amborū, actoris,ſ.rei,& iuriſditionem haberet:& poteſtatem cognoſcēdi de vtraq; cauſa.Et iſte eſt propriè caſus.d.l.is qui reus,& l.neganda.C.qui accu.non poſ.canonizatæ iij̄.q.xj.c.neganda. Circa quod membrum:quia difficile eſt & intractatum,proſequor infraſcriptos caſus.

¶Primus erit,quādo accuſatus vult reaccuſare antè, quàm nomen rei ſit receptum inter reos.

¶Secundus,quando vult reaccuſare poſtquàm nomen rei receptum eſt inter reos,& ante concluſionem in cauſa.

¶Tertius,quando vult reaccuſare poſt concluſionem in cauſa, & ante ſententiam.

¶Quartus,quando vult reaccuſare poſt ſententiam.

¶Circa primum, quando accuſatus vult reaccuſare antè quàm nomen rei ſit receptum inter reos,vt intelligas iſtos terminos,

65 præmitte:quia cùm quæritur†quando nomen rei dicatur receptum inter reos.Doc.varias ponunt opi. de quibus per Bar.o. in d.l.is qui reus.& per glo.& Ioan.de fan.ij̄.q.viij̄.in c.preſcripta.& per Barto.in l.j.C.qui accuſ.non poſſunt. Sed pro nunc amplectar opi.Bar.qui voluit,quòd tunc dicatur nomen rei receptum inter reos, quando pronunciatum eſt procedendum eſſe in accuſatio. non obſtantibus exceptionibus dilatorij̄s oppoſitis per accuſatum.argumen.l.quæ adulterium.C.de adulte. Et redeundo ad q.d.M.hic poſt Barto. in d.l.is qui reus. dicit, quòd ante,quàm nomen rei receptum ſit inter reos , accuſatus poteſt reaccuſare accuſatorem ſuum,per illam l.quia illa lex ſolùm prohibet reaccuſationem fieri,quando nomen rei eſt receptum inter reos. Sed tu aduerte:quia contra iſtud membrum, & iſtam concluſionem,& omnes alias concluſiones in quibus j̄.dicam,ꝙ accuſatus poteſt reaccuſare accuſatorem ſuum, fortiter videtur obſtare,ꝙ nullo modo poſsit hoc procedere:quia ex quo accuſator eſt factus inimicus capitalis accuſati,& econtrà,vt in auc.ſi dicatur.C.de teſti.& in auc.de teſt,§.ſi verò qs. Vnde ſumūtur.d.auc.ſi dicatur.& in c.meminimus.j. de accu. & in c.cùm P.manconella.co.ti.vbi optimus tex.& ij̄.q.vj.c.decætero.& in c.frequens.de reſt.ſpo.lib.vj.Et optimè probatur in l.ſciendū.§.ij̄.ff.de lega.no.Bar.in l.j.ff.ad turpil. Ergo videt ꝙ accuſatus ratione inimicitiæ cōceptæ in accuſatorē,non poſſit reaccuſare

sit reaccusare nisi suã, vel suorum iniuriam prosequatur, vt d.c. cùm P.& in l.qui accusare.cùm seq.ff.de accu. Sol.multiplex.

¶ †Prima, ꝙ regula quæ habet ꝙ inimicus non admittatur ad accusandũ, fallit in casu isto, qñ vellet reaccusare accusatorem suũ: sicut etiã hoc casu fallunt plures aliæ regulæ, de quibus j. dicetur. Et hanc solutionem tenuerũt Bal.& Ang. in d.l.is qui reus. Secũda sol.sit, ꝙ de iure ciuili nõ repellitur inimicus ab accusando inimicũ: licet repellatur à testimonio. in quo testimonio loquitur. d. aut. si dicatur. & prælegatus. §. si verò quis. Et ꝙ inimicus nõ repellat ab accusatione de iure ciuili, patet: quia nõ numeratur inter personas prohibitas, de quibus in l.is qui iudicio,& in l.qui accusaret.ff.de accu.& per glo.in rub.C. qui accu.nõ pos. Sed de iure canonico inimicus non admittitur, vt in iurib⁹ prælegatis.& est tex.optimus in d.c.cùm P. per quẽ tex. videtur expresse probari, ꝙ accusatus ab vno criminaliter, nõ possit illum reaccusare: cùm accusator iuris præsumptione sit factus inimicus illius. quod tamen procedit, nisi esset crimẽ in quo admitterẽtur aliàs inhabiles de iure canonico, vt not. glos. in d.c.cùm P. Et vide quod ibi dixi. Et hæc sol. secundùm Io. de Imo. in d.l.is qui reus. videtur verior, ꝙ de iure ciuili admittatur inimicus ad accusandũ: licet nõ admittatur ad testificandum, quicquid dixerint Bald.& Ang. Et ratio diuersitatis sit inter testimoniũ & accusationẽ: quia longè maioris præiudicij est testimonium, quàm accusatio: quoniam accusatori non creditur, nisi clarè probet accusationẽ suam per testes, vel alias legitimas probationes, vt in l.sciant cũcti. C. de proba. cùm si. Sed testis inducitur ad probandum, ideo nõ mirũ si facilius repellitur inimicus à testimonio,[a] quàm ab accusatione, & hoc de iure ciuili: sed de iure canonico, etiam ab accusatione repellitur ex æquitate canonica: quia præsumitur moueri malo zelo, ex quo est inimicus. facit d.c.cùm P.& in c.per tuas.& in c. licet hely.j. de simonia. secũdùm Ioan. de Imo. Et sic videtur ꝙ materia nostra de iure canonico non procedat, licet do. Anto. & Do.me. ad hoc nõ aduertant, nisi diceres, ꝙ posset procedere in criminibus exceptis, in quibus etiam inimicus admittitur ad accusandum, vt puta, si suã vel suorum iniuriã prosequatur. Aut in alijs criminibus except. Ad quod vide quæ j. dicã. Aduerte tamẽ: quia Spec. in tit. de accu. ver. item est inimicus, vult ꝙ iura quę dicunt, ꝙ de iure canonico accusator efficitur inimicus.& per cõsequens accusatus debet ab accusatione repelli: loquuntur, cùm aliquis primò accusauit: deinde in probat. deficit,& iudex ei pepercit: quia nõ cõdemnauit eum de calumnia. ñ.q.iñ.§. notandũ, vel fortè impetrauit abolitionẽ, vt l.ñ.C. de aboli. vnde si nunc vellet accusare, non potest, dixi aliquod in c. de his. post gl.fi.j. de accu. Sed redeundo nũc ad prin. casum, vtš. dixi in prin. Do.me. post Bar. cõcludit, ꝙ accusatus potest reaccusare suum accusatorẽ ante, quàm nomẽ rei sit receptum inter reos. Sed tu aduerte: quia in hoc tres reperiuntur opiniones, vna fuit Rogerij, quàm refert glo. in d.l.is qui reus. ꝙ licet accusatus possit accusare extraneum de quocunq; crimine: tamen suum accusatorem non põt, nisi de minori: vel nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, vt l.neganda.C. qui accu.nõ pos. quàm intelligit procedere, quãdo solùm vellet reaccusare suum accusatorẽ. Et sic etiam vult ꝙ procedat solùm ante nomen rei receptum inter reos. Alia fuit opi. Ange. qui voluit, ꝙ nedum extraneum, sed etiam suũ accusatorẽ licitum sit reaccusare, nedum de minori, sed etiam de pari & minori delicto: etiã si suam vel suorũ iniuriam non prosequatur. Mouetur: quia res in materia accusationis est permissa, à qua excipiuntur aliqui casus, vt l.is qui in iudicio.& l.qui accusare.ff.de accusa. & š. dixi. Sed nulla lege videtur fore prohibitum accusatorẽ reaccusare ante nomen rei receptum inter reos. Ergo indistinctè tunc poterit reaccusare. Nec obst. l.is qui reus. quia loquitur post nomen rei receptum inter reos. Eodem modo respõdet ad d.l. neganda, ꝙ loquatur post nomen rei receptum inter reos, quod patet per tex. ibi dum dicit, negandum esse potentiam criminã di, secũdùm statuta veteris iuris: sed iure veteri hoc non reperitur prohibitũ, nisi in casu d.l.is qui reus.ff.de publi.iudic. ergo intelligitur secundùm illã. & sic post nomen rei receptũ inter reos. Sed dicit Io.de Imo. ꝙ vera videtur prima opi. tamẽ quia text. in l.is qui reus.& in d.l.neganda. videntur loqui indistinctè,& indistinctè sunt intelligendi. xix.dist.c.si romanorũ. cũ si.tum etiam quia tex.iñ.q.xj.c.j. simpliciter loquitur. Nec ob. arg. Ang. quia licet in l.neganda. dicitur, secũdùm statuta veteris iuris, illa verba nõ faciunt cõditionẽ, vt no. Cy. in l. secundũ. C. de cõtrahen. stip.& Bar. in extrauagan. ad repri. super verb. prout.& quod ipse no. in l.eũ qui.ff.de cõsti. pec.& quod habetur in c. Abbate. j. de ver. sig. Itẽ: quia possibile est ꝙ in veteribus iuribus hoc habereť: licet in noua cõpilatiõe florum facta per Iustinianũ, quàm nũc habemus, hoc nõ reperiatur. & ideo generalitas illius. l. negãda. non debet restringi ꝓpter dictionẽ, secundũ, ibi positam. & ita voluit ibi Cy. & propter hoc fortè Gratianus canonizãdo illã l. neganda. iñ.q.xj. simpliciter dicit denegandam esse accusatis potentiã criminandi: nec adiecit secundũ statuta veteris iuris. Sed aduerte: quia intelligẽdo ꝙ l. neganda loquatur etiã ante nomen rei receptũ inter reos, quatenus à sensu contrario ibi innuitur, ꝙ de maiori possit accusare suum accusatorem: licet suam vel suorũ iniuriam nõ prosequatur,& etiam extraneũ licitũ erit. arg.& hoc ideò, quia tali contrario sensui nulla repugnat regula iuris:& idcò est licitũ: vt l. prima.§. huius rei.ff.de offi. eius cui mã. est iurisd. Item potest ille tex. intelligi, ꝙ habeat locum post nomen receptum inter reos:& tunc non debet sumi arg. à cõtrario sensu, quatenus innueret ꝙ posset reaccusare suum accusatorẽ de maiori.& hoc ideò: quia talis cõtrarius sensus esset cõtrarius iuri: ex eo, quia cùm per propositionẽ maioris criminis resultet exceptio dilatoria: vt l.per minorẽ.ff.de iudi.& in l.j.C. qui accus.nõ pos.& l.fi.C. de ord.iud.& dilatoria non possit proponi post nomen receptum inter reos: vt l.si maritus.§. præscriptiones. cũ concord. ibi positis. ff. de adul. ergo &c. sed quatenus innuit ꝙ possit accusare extraneum de maiori: tunc videtur posse sumi ar. è contrario: quia tali sensui alia iura non videntur contraria: cũ propter positionem maioris criminis contra extraneum, nõ videatur insurgere dilatoria propter accusationem ab alio contra eum institutũ. per id quod habetur in rubr.& nig. C. res inter alios acta.& in ca.penul.j. de re iudica. Et istud, ꝙ possit accusari extraneus de maiori crimine post nomen rei receptum inter reos, tenuit glos. pe.& etiam sentit glos. iñ.& voluit Bart. in a dicta l.is qui reus. sed Bar. de Saly. in l.j. C. qui accus. non poss. tenuit contrariũ. scilicet, qđ etiam extraneum non possit accusare de maiori, post nomen suum receptum inter reos. sed verior videtur opinio glo. vt etiam apparebit ex infra dicendis. Et ex prædictis patet quòd vterq; intellectus in dicta l. negan
b da.[b] videlicet, ꝙ intelligatur ante nomen rei receptum inter reos, vel post, est bonus tex. diuersimodè tamen debet tunc sumi. ar. à contrario sensu, vt patet ex prædictis.

67 ¶ †Tertia opinio fuit Azo.& est cõmunis opinio de qua per glos.& Doc. in dicta l.is qui reus.& d.l. neganda. quæ habet, quòd de maiori potest accusare nedum extraneum, sed etiam suum accusatorem: sed de pari aut minori crimine, non possit: nisi suam vel suorũ iniuriã prosequatur. Et secũdùm hanc opinionemm d.l. neganda. inquãtum loquitur ante nomen rei receptum inter reos, habet locũ, nedũ quãdo accusatus vult reaccusare accusatorem suũ, sed etiã extraneũ. de quo superius dixi. Sed circa prædicta potest esse dubium, an quãdo accusatus prosequitur suã vel suorum iniuriam, reaccusando suum accusatorem de pari crimine, vel minori, ante nomen receptũ inter
b reos: an tunc superfederi debeat super accusatione primo loco præposita. circa quòd quidam dicere voluerunt quòd sic: quia in criminibus nõ videtur habere locũ materia reconuentionis. per id quod š. dixi in prin. istius xiij. fal.& qđ habetur in d.l. is qui reus.& iñ.q.viij. c.j.& ideo simul super vtraq; causa nõ debet procedi: sed super altera tantũ. Sed cõtrariũ voluit Pet. de bellaper. in d.l. neganda. quem sequitur ibi Bart. de Saly.& sentit etiã Bar. in d.l.is qui reus. pro quo facit, quia licet ius dicat accusatũ volentẽ reaccusare audiendũ esse: nõ tñ denegat qđ ꝓpter hoc in prima accusatione nõ sit procedendũ.& per consequẽs stabimus in secũda l. qui prior. cũ ibi no. ff. de iu. vt in vtraq; cã ꝓcedatur, seruato debito ordine: qa prius rñdetur libello primo loco porrecto: postea secũdo.& prius recipiẽtur probationes sup primo crimine, postea sup secũdo:& sic de singulis actibus secũdùm ea quę latius dicent in c. seq. in x. prin. arti.& sic hoc casu erit dare verã & propriã reconuentionẽ in criminibus. nec ob. ꝙ secũdũ crimẽ debet cẽseri maius, ex quo reaccusans ꝓsequit suã vel suorũ iniuriã: qa hoc nullo iure cautum reperit: imò potius videt ꝓbari oppositũ in d.l. negãda. inquãtum à pari vel minori crimine excipit casum istũ: qñ suã vel suorũ iniuriã prosequatur, cũ exceptio debeat esse de regula: vt in rub. de reg. iur. li. vj. Quid aũt si alter prosequat suã iniuriã,& alter nõ: vel ambo prosequãtur suã vel suorũ iniuriã: an procedendũ sit super vna tantũ, vel super ambabus, dicã j. in ñ. casu fal. Et est aduertendũ: quia quod dixi accusatum admitti ad reaccusandum ante nomen rei receptũ inter reos procedit si modo non subsit alia causa impeditiua, quàm instit. accusationis contra eum. secus si fortè ex alia causa esset accusator illegitimus, secũdùm ea quę latius dixi in ꝯ.j.j. de accus. Et hoc no. glos.& doc. in d.l.is qui reus.& est clarissimũ. Et secũdùm hoc debent regulari omnia inferius dicẽda, in quibus dicetur accusatum admitti ad reaccusandum.

68 ¶ †Circa secundũ casum, qñ reaccusatus vult reaccusare post

¶ Crimina enim testibus constant, nõ accusatorib⁹, vt dicit tex. in c. licet hely. circa fi. de simo. vide Bart. in l.ñ. in prin. ff. de accusa.

¶ Ad ea quę scripsit Fran. Areti. in c.j. de accusat.

a ¶ Qualiter autem intelligatur q̃ nomen rei sit receptū inter reos, videbar to. in l. is qui reus. in iij̃. col. ver. quæro, quando nomē rei. ff. de publ. iudi. Bal. in l. j. xvij̃. col. & in l. negãda. pe. col. C. qui accusare non possunt.

a nomen rei receptū inter reos. do. Ant. & Do. me. hic post Bar. in d. l. is qui reus. distinguunt quædã membra: sed multũ imperfectè loquũtur. Vnde ego pro faciliori & clariori intellectu istius art. qui versat vt plurimũ super intellectu. l. is qui reus. ff. de publi. iud. quæ. l. scd̃m Bar. est difficilior quæ sit in ff. nouo. Vnde collectis plurimis ex varijs locis. Aduertendũ est, q̃ in hoc passu tres fuerunt opi. vna Rogerij̃, q̃ suũ accusatorem de nullo crimine possit reaccusare: sed extraneum possit, solùm de maiori, de pari aũt vel minori, nõ possit: nisi suã vel suorũ iniuriã prosequat. Et scd̃m hoc intelligit. l. negãda. Inquantũ loquitur post nomen receptũ inter reos, quod procedit, qñ vult accusare extraneum. Secus si suũ accusatorẽ. Alia fuit opi. Ange. q̃ regulariter, nec suum accusatorẽ, nec extraneum posset reaccusare: nisi in sex casibus, de quibus j. subij̃ciam. Alia fuit opi. Bart. q̃ regulariter prohibeatur reaccusare suum accusatorem. Fallit in quatuor casibus tactis per eũ. & in distinctione ipsius in d. l. is quis reus. Sed ego pro faciliori doctrina procedã per
69 regulã & fallentiam. † Regula igitur sit simpliciter negatiua, q̃ post nomẽ rei receptum inter reos, accusatus nõ possit reaccusare accusatorem suũ, quæ regula probatur per d. l. is qui reus. Et ex rationibus quas posui ſ. in princ. istius. xiij̃. fal. Hæc tamen regula recipit plures fallen.

70 ¶ † Primò, si accusatus vult reaccusare suum accusatorem se inscribendo, nõ ad finẽ vt procedatur super hac secũda accusatione: sed vt supersedeatur in ea. Quæ fallentia procedit etiã si velit reaccusare de pari vel minori crimine: & si suã vel suorum iniuriam non prosequatur. Iste est tex. in d. l. neganda. in fi. C. qui accu. non pos. & no. glo. in d. l. is qui reus. Et Bart. ibi in iij̃. oppo. Et sequuntur Ang. Io. de Imo. & Doct. ibi. Et in d. l. neganda. vbi etiam. Idem tenet Bart. de saly. & tenent do. Ant. & Do. me. hic. Et istud accusationis erit effectus; quia dictam accusationẽ poterit prosequi post latam sententiã, super prima accusatione, secundùm determinationẽ tamen, & limitationem de qua in d. l. is qui reus. in fi. & secundùm quod dicã j. in quarto casu. Et ex hoc potest insurgere alius effectus: videlicet interruptionis præscriptionis inter ea, per propositionem istius accusationis, dicit tamẽ Ang. post Bar. in d. l. is qui reus. & Cy. in d. l. neganda. Et Bar. de Saly. q̃ hæc fal. non procedit post cõclusionem in causa. de quo dicam in iij̃. casu. Nec obst. l. ij̃. ſ. lenocinium. cum seq. ff. de adult. vbi admittitur reaccusatio ad finem etiam vt procedatur: quia illud procedit non per viam reaccusationis, sed exceptionis, secundùm vnum intellectum. de quo dicam j. fallen. ix. vel ratione connexitatis, secũdùm quod statim dicam in fallentia v. vel vj.

71 ¶ † Secundò fallit, si accusatus reaccusat accusatorẽ de crimine maiori & præiudiciali: ita q̃ ex hac secũda accusatiõe insurgat quædam exceptio peremptoria, scd̃m lect. Azo. cuius opin. sequitur Bar. in d. l. is qui reus. motus: quia vt dixi, cùm crimen præiudiciale proponitur, ex eo resultat quædam exceptio perẽptoria, quæ proponi potest quãdocq̃ ante sententiã, vt l. marit⁹. ſ. præscriptiones. ff. de adul. Et ista fuit v. opi. gl. quæ fuit Azo. de qua in l. j. C. qui accu. non pos. quam etiam refert glo. fin. in fi. in prin. in d. l. is qui reus, quæ glo. figurant exemplum. Accusasti me criminaliter de furto tibi facto per me de seruo tuo, ac die xxiij̃. Julij̃. M. ccccliij̃. vel q̃ seruum tuũ in iniuriam tuam verberauerim, seu vulnerauerim. Ego verò te reaccuſo q̃ illum seruum occidisti die prima Aprilis præsentis anni. Et prædictã opi. etiam tenuit Dyn. & sequitur Ang. in d. l. j. & in d. l. is qui reus. Sed tu aduerte: quia Bar. de saly. in d. l. j. dicit, q̃ prædicta opi. non videtur bona: quia sicut ex crimine secundo resultat peremptoria ad primum: ita ex primo resultat peremptoria ad secundùm, quæ verba inferius declarabo. Et sic secundùm hoc videretur, q̃ si primo loco crimen maius esset propositum, posset secundo loco, etiam post nomen receptũ inter reos, reaccusatio fieri de minori: ex quo de ipso secundo, licet minori, resultaret peremptoria ad primum. Ex quo secundùm opi. Bart. videtur sequi, q̃ vbicunq̃ ex secũdo crimine potest resultare exceptio peremptoria, potest obij̃ci quãdocunq̃ ante sententiã. Ita etiam possit tale crimen proponi post tale nomen receptũ inter reos, cuius contrarium videtur probari in d. l. j. vbi text. non ponderat quid primo loco proponatur, sed illud quod est maius, ponderat rationẽ Bar. Sed ratio maioritatis videtur esse illa, quæ per prius & posterius ordinetur. Et pro hoc etiam facit, si accusatus vult audiri reaccusando ex eo, quia resultat exceptio peremptoria ad crimen. Aliter de suo crimine excipiet accusator: videlicet, q̃ crimen propositum per ipsum accusatorem est tale, ex quo resultat peremptoria ad secundùm. Et ideo per hoc non subest ratio quare accusatus audiatur, sic reaccusando post nomen rei receptum inter reos, cùm regulariter denegata sit potentia reaccusandi, vt ſ. præmisi in regula. A qua regula hæc causa non reperitur excepta. vnde oportebit si vult audiri, q̃ dicat q̃ suum crimen est maius: & ex sola maioritate fundare se, propter quod videtur non esse audiendus: quia ex hoc resultaret exceptio dilatoria, vt supersedeatur in prima, vt l. per minorem. C. de iudi. & l. fi. C. de ordi. iudic. quæ dilatoria, cùm non possit proponi post nomen receptum inter reos, necessariò infertur q̃ antè nomen receptum inter reos debet fieri reaccusatio de maiori: licet sit tale ex quo resultet exceptio peremptoria ad primum. Et sic prædictus intellectus Barto. & sequacium, non est bonus. Et per cõsequens etiam non videt procedere dicta fal. Et sic etiam videtur melior intellectus glo. quod d. l. j. intelligatur, quando reaccusatio fieret de maiori ante nomen receptum inter reos. Nec obst. si dicatur, q̃ secũdùm hoc videtur tolli defensio reo, ex quo nõ admittitur reaccusatio de crimine, ex quo resultat peremptoria: quia respondet Salyce. q̃ non est verũ q̃ tollatur defensio: quia licet nõ audiatur reaccusando. tamẽ audietur excipiendo q̃ crimen intentatum per eum, nõ est cõmissum: ex eo q̃ ille seruus die primo Aprilis per accusatorem fuit occisus. Et ideo nullum resultat absurdum, q̃ nõ audiatur reaccusando. Nec obst. l. j. C. de calum. vbi text. dicit, calumniam. ſ. per viam reaccusationis instituta eo tempore coercendam, quo iudicatur de causa, per quod videt q̃ etiam lit. contest. & sic post nomen receptũ inter reos accusatus potest reaccusare. Sed dic q̃ ille text. habet varios intellectus, secundùm quod dicam j. in iij̃. & v. fal. Ang. tamen in d. l. j. C. qui accu. non pos. & in d. l. is qui reus. pro solutione dictarum legũ, inquantum videntur adinuicẽ cõtrariari, dicit q̃ crimen secundo loco intentatũ in d. l. j. erat præiudiciale ad primum. & maius primo. Vnde cõbinata. i. simul adiuncta præiudicialitate, procedi debet super secũdo, & supersederi in primò: aliàs si nõ esset maioritas cùm ita sit præiudiciale primũ ad secundũ, sicut secundũ primum, non deberet supersederi in primo: imò super secũdo, per regulam. l. qui prior. ff. de iud. Et propter hoc infert idem Ang. q̃ si accusator reaccusatur de institutione falsæ accusationis, si pœna est maior, procedat accusatio falsi: & supersedebitur in primo. Si verò pœna est æqualis vel minor, supersedebitur in accusatione falsi, & procedetur in crimine. Et ita dicit se multoties practicasse. pro quo allegat gloss. in l. qui maior. ſ. si libertus. ff. de bo. liber. fatetur tamen q̃ Bar. in d. l. is qui reus. & in d. l. j. Indistinctè videtur tenere accusationem secundã procedere. Et idem videtur tenere Bart. in l. fi. C. de accu. dicit tamen q̃ dum Bar. legebat d. l. j. tenebat oppositum, & dicebat q̃ nõ poterat accusari pen. lite de calumnia ipse accusator: sed bene poterat implorari officium iudi. & illa opi. secundùm eum, est communior approbata per gl. in d. l. j. & in d. l. neganda. & in d. ſ. si libertus. & prædictæ opinioni adhæret, saluo nisi pœna maior veniat imponenda, vt prædixi. Nam propter maioritatem pœnæ maleficiũ iudicatur maius, & propter paritatem, iudicatur æquale, vt not. glos. in l. j. C. qui accu. non pos. & probatur xxiij̃. q. j. c. non afferamus. & vide alia iura allegata in glo. iij̃. in c. ad liberandam. j. de iudæ. Sed aduerte: quia Ange. male videtur dicere. Inquãtum denegat posse procedi super accusatione falsæ accusationis institutæ, quando pœna est par vel æqualis: quia imò videtur etiam tunc admittenda reaccusatio, cùm talis reaccusando prosequatur suam iniuriam, per d. l. neganda. de quo latius statim dicam in iij̃. fallen. Nec obst. glo. in l. si tibi. C. de libe. causa, quæ videtur prohibere talem accusationẽ: quia illa glos. reprehenditur per Cyn. in l. qui nõ probasse. C. de calum. Et videtur etiam esse alia glo. contraria in d. l. j. de calum. & in l. athletas. ſ. calumniator. ff. de infa. Io. de Imo. in d. l. is qui reus, potius videtur inclinare in opi. Saly. Sed do. Ant. & do. M. hic simpliciter tenent opi. Bar. vt ſ. dixi. & hæc opi. plus mihi placet. Nec obst. q̃ cùm primum dictum sit pariter præiudiciale ad secundũ: debet procedi super primo, & nõ super secundo, per d. l. qui prior. Nec obst. q̃ si attendatur maioritas illa tribuit dilatoriã: & sic videtur, q̃ non possit proponi post lit. contesta. seu nomen rei receptum inter reos: nisi de nouo superueniat, vt dicã in vij̃. fal. quia respõdeo, q̃ licet ambo delicta videãtur adinuicem pariter præiudicialia hoc modo: videlicet, vt intelligat superiora: quia si tu accusatus criminaliter de furto hac die cõmisso de seruo tuo, vel de ipso resto, seu vulnerato: in iniuriam tuam reaccusas accusatorem q̃ occidit dictũ séruum die prima Aprilis, prima accusatio ad secundam, & secunda ad primã videtur præiudicialis. Nã si accusatus reaccusatus dicit, q̃ sua reaccusatio est præiudicialis ad primam: quia si verum est q̃ tu tuũ seruum interfeceris die prima Aprilis, sequitur q̃ non potuit postea vulnerari hac die: nec fuit tum de eo committi poterit etiam accusator dicere accusato, q̃ sua accusatio est præiudicialis ad reaccusationẽ: quia si verũ est q̃ hac die seruus fuerit cæsus vel vulneratus, aut de eo furtũ commissum

commiſſum,ſequitur neceſſariò q̃ die prima Aprilis non fuit interfectus.Sed tamẽ licet ita ſit,tamen nẽgari non poteſt quòd iſta reaccuſatio mea non ſit peremptoria:quamuis tua etiã accuſatio ſit peremptoria ſecundæ.Vnde dico, q̃ ſicut ſe habet dilatoria ad dilatoriã,ſcu ſicut ſe habet potẽtiæ dilatoriæ in ſeipſa. Ita ſe debet habere peremptoria ad peremptoriam,ſeu dilatoria cõnexa peremptoriæ:vnde ſicut dilatoriæ maioris potẽtiæ ratione maioritatis criminis operatur,vt prius procedatur ſuper accuſatione,licet ſecundo loco inſtituta.per d.l.j.C.qui accuſ.non poſ.Ita dilatoria ratione maioritatis peremptoriæ, cui iuncta eſt,vnde perẽptoriè operabitur ratione naturæ ſuę,quæ eſt,vt admittatur quandocũq; ante ſententiam tanq̃ potẽtior. Et per prius principaliter operabitur hunc effectũ.vnde qualitas illa maioritatis quæ ineſt ipſi peremptoriæ,operabit̃ vt primò procedatur ſuper reaccuſatione homicidij,quàm ſuper prima accuſatione.miſtũ enim ratione qualitatis,cui qualitas maiorem adijcit potentiã,operatur ſecundùm potentiã illius maioris qualitatis:vt l.quæritur.ff.de ſtat.homi.cum ſimil. Quædã enim quæ aliàs ſimpliciter non concederentur,concedũtur ratione qualitatis adiunctæ.arg.l.quoties.C.de iudi.& l.ſi aliena. §.hoc iure.ff.de calum.Et prædicta notabis:quia noua ſunt.

72 ¶ †Tertiò fallit,ſi accuſatus reaccuſat de crimine maiori,ſecundùm Ang.in d.l.is qui reus.Et ſic Ange.vult,q̃ non ſolùm de crimine præiudiciali maiori poſſit reaccuſare,vt dictũ eſt in præced.fal.ſed etiam de maiori ſimpliciter:etiã ſi accuſans nõ proſequeretur ſuã,vel ſuorũ iniuriam.quod dictũ communiter reprobatur:quia illa ſola maioritas delicti tribuit exceptionẽ dilatoriam:vt d.l.j.C.qui accu.nõ poſ.& l.per minorem.ff.de iud. Et ideò nõ poteſt fieri poſt litem conteſtatã ſeu nomen rei receptum inter reos.per ea quæ s̃.dixi.Et hãc opi.licet gloſ.ñ.& gl. penul.in diſt.Roge.in d.l.is qui reus.Et ſic vult quòd l.j.C.qui accuſ.nõ poſ.habeat locũ ſolummodò ante nomen rei receptũ inter reos.de quo s̃.dixi Bart.etiã tenet contrariam ſententiam in d.l.qui reus.& Bartho.de Saly.in d.l.j.Et Io.de Imo.in d.l.is qui.Poſſet tamẽ ſaluari prædicta fal.quãdo illud crimẽ,de quo accuſatus reaccuſat accuſatorem ſuum,fuiſſet commiſſum poſt nomen rei receptũ inter reos.Nam tũc poterit reaccuſare:licet non proſequatur ſuã,vel ſuorum iniuriã,quaſi videatur hęc declaratoria ſuperueniſſe poſt litẽ conteſtatã,ſeu poſt nomen rei receptum inter reos.Ad quod vide quæ dicam in vĩ.fallen.

73 ¶ †Quartò fallit,ſi accuſatus reaccuſando proſequitur ſuã,vel ſuorum iniuriã.ita ſimpliciter dicit Ang.in l.is qui reus.& hanc opi.videtur etiam voluiſſe glo.ĩ.in prin.in d.l.is qui reus.dum dicit,q̃ illa lex non habet locũ quãdo quis proſequeretur ſuã, vel ſuorũ iniuriam.Et ſic loquitur poſt mortem rei receptum inter reos.et concludit q̃ hoc caſu poteſt reaccuſare accuſatorẽ ſuum de pari,aut minori.per l.negãda.& ſic illa glo.videt̃ aperte ſentire,quòd d.l.negãda habeat locũ etiam poſt nomẽ rei receptum inter reos.de quo s̃.dixi.& ideo glo.in c.j.iĩ.q.xj.Sequitur Pet.& refert Cy.in d.l.j.C.qui accuſ.non poſ.& ibi etiam tenet Saly.& tenet Bar.in d.l.is qui reus.& ponderat Saly.tex.in d.l.negãda.dum dicit,crimina puniũtur.& ſic innuit q̃ nomen rei iam fuerat receptũ inter reos.Ad idem etiã ponderat Ang. illum tex.dũ dicit,ſecundũ ſtatuta antiqui iuris.Et ſic videt̃ ſe referre ad d.l.is qui.quæ loquit̃ poſt nomen receptũ inter reos. Sed alij intelligunt illã lẽgẽ ante nomen receptũ inter reos.de quo dic vt s̃.latius dixi.Pro hoc etiam facit l.j.ff.de calũ.& l.ñ. §.ſi publico.ff.de adul.vbi patet q̃ permittitur mulieri poſt nomen receptũ inter reos,excipere de lenocinio cõtravirũ:& iſta exceptio habet vim accuſationis:& ideò perinde eſt ac ſi accuſaret.& ſic illud ibi permittitur,non ratione criminis prout voluit Bart.in d.l.is qui reus.Sed ratione prædicta:vt ſentit Bart. & etiã Ang.in d.§.ſi publico.& ſequitur Saly.in d.l.j.C.qui accuſ.nõ poſ.quod patet:quia aliàs etiã de extraneo accuſato à viro de adulterio,deberet permitti poſſe excipere de lenocinio poſt nomen receptũ inter reos:quãdo lenociniũ eſſet cõnexũ adulterio,cõſentiendo adulterio,vel retinendo adulteram poſt adulterium cõmiſſum:quod tamẽ nõ permittitur,vt patet in d. l.ĩ.§.extraneus.ff.de adult.Inquantũ loquitur per dictionẽ,autem.& ſic aduerſatiuè,per ea quæ ſuperius dicta ſunt.vnde cũ mulier ibi audiatur,hoc inſurgit ex eo,quia videt̃ proſequi ꝓpriam iniuriã:quia videtur ſubducta à viro.per l.j.C.de rap.& ſic cõcluditur,q̃ ibi videtur caſus q̃ poſt nomen receptũ inter reos,licitũ eſt ſuum accuſatorem reaccuſare proſequẽdo ſuã iniuriam.Et ad idẽ videtur caſus,ſecundũ vnã lectu.in l.j.C.de calum.de cuius l.intellectu,j.aliquid dicam.Et vident̃ præfati docto.velle,q̃ proſequendo ſuam vel ſuorũ iniuriã,poſſit non ſolùm reaccuſare de pari aut minori:ſed etiã de maiori.Et ita quãdoq̃ videtur reſidere Imol.in d.l.is qui reus.licet poſtea aliud velit,vt ſtatim ſubijciam.Sed aduerte glo.in d.l.is qui reus.vult ſecũdùm opi.Rogerij,quòd accuſatus de nullo crimine poſſit reaccuſare ſuum accuſatorem poſt nomẽ receptum inter reos. vnde cùm dicat,de nullo videtur intelligere q̃ non poſſit de pari minori,vel maiori delicto,etiam ſi ſuam iniuriã proſequatur. & ſic vult,quòd l.neganda.non habeat locum,quãdo poſt nomen receptum inter reos reaccuſatus vellet reaccuſare ſuũ accuſatorem:ſed certè non bene dicit,ſecundùm Ioã.de Imol.ſuper glo.prædicta.Aduerte etiam,quia dicit Ioã.de Imo.quòd licet poſt nomen receptum inter reos proſequendo ſuam vel ſuorũ iniuriam accuſatus videatur poſſe reaccuſare ſuum accuſatorẽ de pari,aut minori delicto:quia tũc non oritur aliqua exceptio dilatoria:tamen ſecus videtur eſſe quando vellet reaccuſare de maiori:licet proſequatur ſuam iniuriam.& hoc propter exceptionem dilatoriam,quæ inſurgit ex iſta maioritate quæ exceptio non debet obijci poſt litem conteſtatam ſeu nomen receptum inter reos:quia ſi poſt litem conteſtatã oriretur,bene videretur tũc poſſe admitti reaccuſatio de tali crimine:licet reſultet dilatoria,ex quo ſuperuenit poſt litẽ conteſtatã,per ea quæ habentur in l.ñ.C.de conſor.eiuſd.lit.& ſubdit,q̃ hoc fortè eſt verius de iure,quòd inuito aduerſario non poſſit accuſatus reaccuſare de maiori tunc poſt nomen receptum:licet ſuam iniuriam proſequatur:niſi fuerit commiſſum poſt nomen receptũ a inter reos,vt dixi.ſed tamen communis opin.videtur eſſe,q̃ de maiori[a] etiam hoc caſu poſſit reaccuſare.& profectò paſſus eſt ſatis dubius & diſputabilis:& ad vtrãq; partem defenſabilis.& prædicta procedunt quãdo ſolus reaccuſans proſequeretur ſuã iniuriam.ſecus ſi vterq; tam accuſator,quàm accuſatus reaccuſans proſequeretur ſuam iniuriam.nam hoc caſu glo.ñ.in d.l.is qui reus.vult quòd tunc reaccuſans nõ audiatur:ſed ſolùm ipſe accuſator qui primo loco venit ad iudiciũ.& hoc fortè voluit illa gloſ.quaſi ſentiat de mente iuris eſſe,q̃ duæ cauſæ criminales non ſint ſimul tractandæ per modum recõuentionis.nam per alium modũ plures cauſæ criminales poſſunt eodem tempore tractari,ſecundùm quod legitur & not.in l.qui de crimine.C.de accuſ.& ideo illa glo.dixit,per modũ reconuentionis: quia in criminibus non videtur habere locũ reconuentio,ſecũdùm ea quæ dixi s̃.in princi.xiij.fal.vnde ſi alter ipſorũ tantũ debet audiri,iuſtius videtur q̃ audiatur ille qui fuit magis ſollicitus in prævenięndo.arg.l.pupillus.ff.de his quæ in frau.credi.& l.qui prius.ff.de iudi.& pro hac parte facit l.aſſiduis.C.qui po. in pig.hab.facit etiam,quia ſicut quãdo neuter proſequit̃ ſuam iniuriã,& in vtriuſq; accuſatione vertitur par crimen præfertur primus:quia in pari cauſa &c.ita videtur q̃ etiã in iſto caſu idẽ dicendum ſit.Sed cõmunis opi.eſt in contrariũ: quam ſequuntur Ang.& Bart.in d.l.is qui reus.& Barth.de Saly.in d.l.negãda.C.qui accuſ.nõ poſ.per d.l.ñ.§.ſi publico.ff.de adult.& l.j. C.de calũ.nam in d.l.ſi publico.patet q̃ maritus proſequebatur ſuam iniuriã,accuſando vxorem de adulterio:vt l.mulier.§.ñ. ff.de adul.& tamẽ poſt nomen receptũ inter reos,vxor admittitur ad proponendũ delenocinio.quod ideò videtur concedi: quia ipſa mulier videtur proſequi ſuam iniuriã:cùm præſumat̃ fuiſſe ſubducta à viro,vt tetigi s̃.& hanc opin.ſequitur Archi. in c.ñ.iĩ.q.xj.vbi eſt canonizata.d.l.neganda.& ibi idẽ dicit tenere Hoſti.in ſum.in titu.de ordi.cog.& Gofr.in ſum.in tit.de mut.peti.& Spec.in tit.de tranſact.§.j.ver.quid ſi.T.Item,quia iura dicunt accuſatum reaccuſantem proſequentem ſuã iniuriã audiri debere:nec aliquid dicunt,q̃ primus repellatur:quare cũ iſta poſſint ſimul ſtare,q̃ primus poſſit audiri:& etiã ſecũdus, per id quod s̃.dixi,meritò vterq; audietur,& procedetur ſimul ſuper vtraq; accuſatione,prout procedi conſueuit in materia reconuẽtionis,ſecundũ quod dicam in c.ſeq.in x.prin.artic.& ſic hoc caſu erit propria & vera reconuẽtio.& in criminibus,vt s̃. tetigi.Nec obſt.q̃ de mente iuris videtur q̃ duę cauſæ crimina les nõ debeant ſimul tractari:quia iſtud non videt̃ verũ,ex quo iura permittunt ſecũdam fieri:nec dicunt primã accuſationem repelli.Nec obſt.etiã l.aſſiduis.in cõtrarium alleg.quia ibi ſi dãretur priuilegiũ filijs ſecũdi matrimonij: tolleretur illud quod dari debet filijs primi matrimonij:quia duo eãdẽ rem inſolidũ habere nõ poſſunt:vt l.ſi vt certo.§.fi.ff.cõmo. Sed in terminis noſtris vterq; proſequitur ius ſuũ.& ſic licet admittat̃ ſecũdus: nõ tamen fit iniuria primo:nec præiudicat̃ ſibi in iure ſuo.Non obſt.q̃ tertio loco allegatur in contrariũ,q̃ ſicut qñ neuter ꝓſequitur ſuã iniuriã,debet præferri primus.ita etiã dicendũ ſit, quando vterq;,non eſt eadem ratio:quia magis eſt fauendũ ei qui ſuam iniuriam proſequitur,quàm illi qui non proſequitur. ideo non mirum ſi proſequens ſuam iniuriã audiatur reaccuſans:licet primus ſuam iniuriam proſequit̃,ſecũdũ Io.de Imo. in d.l.is qui.Subdit tamẽ q̃ Ricar.de Saly.teneat cõtrariã ſentẽtiam.Et pro prima opi.gloſ.q̃ reaccuſans nõ audiat̃.Sed tu dic q̃ pro cõtraria opi.facit,quia aut crimen,de quo accuſatus vult

¶ Accuſatus põt reaccuſare ſuum accuſatorẽ de maiori crimine, & poſt nomen receptum inter reos, vide repetẽtes in c.j.de accu.vbi latè diſputat.

reaccusare prosequẽdo suã iniuriã, noviter superuenit. & clarũ. est q debet posse reaccusare: licet prim⁹ prosequat suam iniuriã ne si dicatur q debeat differri in euentum primæ causæ, fiat nimis magna dilatio, cũ instantia causæ criminalis possit durare, vt l.j.ñ. & iñ. C. vt intra cer. tempus. de quo dixi in c. pe.s. de iu. ar. Et etiam vltra bieninum possit durare causa, si fortè contingat appellari. Et sic daretur materia delinquendi, & incitandi accusatorem ad iniuriam inferendam accusatori: ex quo videret de facili nõ posse procedi contra eum qđ esse non debet ar. l. ñ. §. sed si agant. & §. legatis. ff. de iud. & l. conuenire. ff. de pac. dota. Et sic non esset æquum q crimen tanto tempore differatur. licet Ricar. de saly. tenuerit contrarium. Si verò crimen de quo vult reaccusare, erat cõmissum ante nomen receptũ inter reos. Et tũc adhuc videt q possit reaccusare, ex quo prosequit suam iniuriam per ea quę s. dixi. qđ tenet Barto. maximè quando crimen secũdũ esset connexum primo, per no. in l.j. in fi. mag. glo. C. vnde vi. pro quo etiam alle. Bal. l. qđ ait. §. qđ ait. ff. de adult. de quo dicam in seq. fal. Aduerte tamẽ: quia videtur q sicut ante nomẽ receptũ inter reos simpliciter attendimus prioritatem accusationis, aut maioritatis, vt in l.j. C. qui accu. non pos. & in l. qui prius. iuncta l. per minorem. ff. de iudi. Item ex quo post nomen receptum inter reos admittitur accusatio; debeamus etiam vtrunq; ponderare nec videtur s. huic argu. esse sufficienter responsum. Et sic videtur posse substẽtari opini. Ric. cogitabis.

a ¶Et quando possit crimen opponi per viam exceptionis quando est connexum, vide Bart. in l. ñ. §. a publico de accu. & Tã. in c.j. & ij. extra de excep.

74 ¶†Quintò fal. quando crimen de quo accusatus vult reaccusare, est connexum[a] crimini primo prępposito licet Bar. in d.l.is q reus. per l.j. C. de calũ. & l. ñ. §. si publico. ff. de adul. vbi ideò admittitur reaccusatio de lenocinio: quia lenociniũ respectu eiusdem adulterij est connexum adulterio iam proposito: sed tu aduerte: quia hæc fallẽ. videtur apertè contra casum d.l. ñ. §. si extraneus. ff. de adul. Inquantum ille §. aduersatur præced. §. facit quod s. tetigi circa intellectum d. §. si publico. Nec ob dictus §. si publico, quia respõdet q ex his quæ supra dixi in præcedẽ. fal. quòd speciale est ibi in muliere, vt etiam dicit Ange. in d. §. Et ratio specialitatis potest colligi ex his quæ dixi s. & q̃ no. Bart. in d. §. si publico. vbi in effectu videtur corrigere quod s. dixi, de ista connexitate. Et hoc etiam sequitur Bart. de Sal. in d.l.j. C. qui accu. non pos. licet non faciat mentionem de dicta opi. Bar. in d. §. si publico. Et aduerte etiam quòd Barto. in d.l. is qui re⁹. videtur sentire quòd lenocinium sit maius adulterio: cuius contrarium sentiunt Doct. in l.j. C. qui accu. nõ pos. Sed potest considerari, secundùm Ioan. de Imo. quòd quò ad pœnam infamiæ. de qua loquitur l. athletas. §. pomponius. & l. Imperator. ff. de infa. lenocinium censetur maius cum ipso facto infame; & adulterium non ipso facto, sed post sententiam, vt l.j. ff. de infami. Item quia serua committens lenocinium, facta libera, remanet infamis: & si publicè fecit quæstum sui corporis, libera facta non est infamis: & quæ sit ratio diuersitatis, tangit gloss. in d. §. pomponius. Sed quò ad pœnam l. iulię de adulterijs. de qua loquimur, dicta delicta cẽsentur paria. Et ideò non mirum, si vxor in d. §. si publico. admittitur contra virum proponendo lenocinium: cùm videatur prosequi suam iniuriã vt tetigi in prędce. fal. Et per prædicta patet, secũdũ Io. de Imo. q accusatus, licet possit reaccusare suum accusatorem de maiori crimine ante nomen receptum inter reos: tamen postea non debeat posse: quia si speciale est quando prosequeretur suam iniuriam, q possit post nomen receptum inter reos: ergo videtur q secus, si non prosequatur suam iniuriam: nisi commissum esset post nomen receptum inter reos. Ad qđ vide qđ dixi s. in fal. istius xiij. fal. Sit ergo ex prædictis cõclusio q sola ratiõe connexitatis, seu participationis criminis, non potest accusare suum accusatorẽ: nisi suam iniuriam prosequatur, vt d. §. si publico. & hęc est ratio diuersitatis illius §. Sed Bar. & Ang. ibi & Saly. in d.l.j. C. q accu. non pos. Et ideò post nomen receptum inter reos in extraneo qui nõ prosequitur suam iniuriam respectu connexitatis, non operatur. Sed bene connexitas operatur ante nomẽ receptũ inter reos: vxor verò de non connexo lenocinio añ nomẽ receptũ inter reos, potest etiam accusare, vt hæc traduntur per gl. & Doc. in d. §. si publico. & in d. §. extraneus. Et latius per Io. de Imo. in d.l. is qui. Sed vtrũ de lenocinio nõ connexo possit vxor reaccusare, vtrũ post nomẽ receptũ inter reos. Exemplum, si vxor absente viro, & ignoranter commisit adulterium, sed tamen postea vir ipsam retinuit, vel duxit. & videtur q nõ possit reaccusare: quia nõ videtur prosequi suam iniuriam, ex quo à viro non videatur subducta: cũ illa non absente & ignorante commiserit adulterium. Sed Io. de Imo. in d. l. is qui reus cõcludit posse dici q nihilòminus possit reaccusare: & sit speciale in odium mariti committentis lenocinium. licet non connexum adulterio, vt succurratur potius mulieri, quàm extraneo: quia leuius censetur delictum in muliere, quàm in masculo: certo respectu ex eo, quia subducta prẹsumitur ab illo, qui habuit copulam cum ea. argu. d.l.j. C. de rap. quæ decisio videtur mihi satis dubia. cogitabis.

b ¶Et istam rationem ponit Bar. in l. j. in j. colũ. ff. ad turpil. vbi dicit q istud crimen calumniæ committitur coram eodẽ iudice. adde etiã Bal. in l. neganda. in v. col. C. qui accu. non pos.

75 ¶†Sextò fallit, secundùm Ange. in vxore accusata per virũ de adulterio: quia potest reaccusare virum de lenocinio, vt puniat: licet non possit excipere ad hoc vt repellatur: ex quo nomẽ rei receptum est inter reos: vt d.l. ñ. §. si publico. ff. de adul. quæ fallen. toleratur per ea quæ dixi in præced. fallen. Et ista differt ab illa: quia fuit ratione connexitatis.

76 ¶†Septimò fallit, si accusatus reaccusat de crimine quod superuenit post nomen receptum inter reos, per ea quæ superius tacta sunt. Et sequitur Ioan. de Imol. in d.l. is qui. quod intelligo, quãdo delictum esset grauius & præiudiciale ad primum: vel si prosequeretur suam iniuriam, per ea quæ dicta sunt in secũda & quarta fal. Secus si esset æquale, vel minus: & nulla alia specialitas concurreret: quia sicut non admitteretur ante nomẽ receptum inter reos, per l.j. C. qui accus. non pos. non video quo pacto si crimen sit leuius, licet sit commissum post nomen receptum inter reos, quòd debeat admitti: nisi diceres, q admitta tur non ad fin. vt procedatur: sed solùm vt ꝓponatur & supersedeatur: quia tũc procedit fallentia, per ea quæ dixi s. in prima fallentia istius xiij. fallentiæ. & per d.l.j. & l. neganda. in fin. C. qui accusa. non possit.

77 ¶†Octauò fallit, si accusatus non reaccusat: sed implorat iudicis officium. per tex. in l.j. C. de calũ. vbi accusatus implorat iudicis officium, vt accusator puniatur pro sua calumnioſa accusatione. tenent glo. & Bart. in d.l. is qui reus. & in l.j. C. qui accusa. non pos. Et hanc etiam opin. sequitur Ange. dicens eam esse veram. & quod eam tenebat Bart. legendo dictam legẽ. C. de calum. Sed prædictus intellectus ad illam legẽ nõ placet domino Bartho. de Salyc. q ex dicto intellectu videretur simpliciter dicendum, quòd omni casu quo nõ admittitur reaccusatio, possit iudicis officium implorari. quod videtur esse cõtra notata in l. querela. C. de fal. vbi officium iudicis succedit in locum accusationis. Et ideò videtur q eo casu solùm possit officium iudicis implorari, quo casu potest fieri accusatio. vnde cùm in d.l.j. C. de calum. permittatur implorari iudicis officiũ: necessariò videtur inferẽdum, q poterat accusare. Et hoc etiam videtur tenere Bart. in l. fin. C. de accus. licet Salyc. ipsum non alleget. Et ideo Bart. ad d.l.j. dat alios intellectus, q istud est ibi ratione connexitatis. Sed non videtur bonus, per ea quæ statim dixi: iunctis his quæ dixi in v. fallẽ. Item dat tertium intell. etũ, q ibi accusando de calumnia prosequebatur suã iniuriam. de quo dixi in iij. fal. Et iste intellectus placet Io. de Imo. qui etiam fatetur q iste audiretur, etiam reaccusando, per ea quæ dixi in d. iij. fal. & in quinta. Item implorando officiũ iudicis mercenariũ tempore sententiæ, vel incontinenti post: non autem ex interuallo, vt not. in d.l.j. de calum. Et etiã posset de dicta calumnia cognosci iudicis officio nobili, per viam inquisitionis ex interuallo: cùm hoc casu permittatur inquisitio ex eo, quia exactitatis coram iudice notoriè videtur constare de calũnia accusatoris, vt not. Barto. in l.j. §. j. & l. ñ. ff. ad Turpil. & in d. §. si publico. Nec mireris q in d.l.j. post nomen receptũ inter reos, & in fine litis possit fieri reaccusatio: & etiam iudicis officiũ implorari: quia tunc demũ videtur plenè cõstare iudici de calumnia, cùm tunc appareat an accusator probauerit vel non: & in dubio, nõ probans præsumitur calumniatus: nisi aliud probetur: vt not. in l.j. & l. qui probasse. C. de calum. & l.j. C. de aduoc. diuer. iudi. & l. athletas. §. calumniator. ff. de infa. Et admittitur etiã ista imploratio officij iudicis: quia de calumnia in dubio apparet per actitata. & per calumniam iudex dicitur offensus.[b] facit l. nullum. C. de testibus.

b

78 ¶†Nonò fallit, si accusatus nollet reaccusare accusatorẽ de alio crimine, sed contra eũ vellet excipere: quia posset, etiã post nomen receptũ inter reos, per tex. in d.l. ñ. §. lenociniũ. cum seq. ff. de adul. vnde iura quæ dicũt q post nomen receptũ inter reos nõ debet admitti quis à die accusando de pari vel minori crimine: nisi suam iniuriã prosequatur, vt d.l. negãda. & sæpius dictum est, habent locũ accusando, nõ excipiendo. Et hoc voluit Bart. in d.l. is qui reus. facit, quia facilius cõceditur exceptio, q̃ actio vel accusatio. ar. l. pure. §. fi. ff. de excep. dol. & l. Arrianus. ff. de act. & oblig. & idẽ voluit glo. in l.j. & in d.l. negãda. C. qui accu. nõ pos. Sed tu dic q aut nos loquimur in exceptione quę stat in meris finibus exceptionis, quæ solùm venit ad effectum defensiuũ, & non punitiuũ. Et an talis exceptio possit opponi post litẽ contestatã collige ex his quæ dixi in c. pastoralis. j. de excep. iuncta l. peremptorias. C. sent. rescin. nõ pos. dicam latius in tit. de excep. Aut loquimur de exceptione quæ non stat in meris finibus exceptionis: eo q habet effectum punitiuũ, prout est exceptio lenocinij cõtra maritũ: quę habet vim accusationis: &

c

c ¶Vide Bart. in l. qui accusare. ff. de accu. Cy. & Saly. in l. magna. C. qui accu. cũ si. vt latè per Alex. in l. ij. §. publico. ff. de adulte.

fationis:& ſic effectum punitiuũ:quia maritus per illã punitur, vt d.l.ij.§.ſi publico.ff.de adulte. & de iſta exceptione dicẽdũ eſt,vt dictum eſt de reaccuſatione. videlicet ꝙ eo caſu amittat iſta exceptio,quo caſu admitteretur reaccuſatio & eo caſu non admittatur,quo nõ admitteretur reaccuſatione per vnãviã denegatum,per aliam viam intelligeretur conceſſum vt in regula, cùm quid vna via.de re.iur.lib.vj.Et hoc voluerunt Bar. Ang. & Io.de Imol.in d.l.is qui reus.& doc.in d.l.j.& d.l.negãda.Et hęc procedunt poſt nomen receptũ inter reos.Vtrũ autem exceptio lenocinij ante nomen receptum inter reos, habeat effectum punitiuum,nõ eſt materia noſtra.Sed vide de ea in l.quoniam Alexãdrũ.C.de adul.& per Io.de Imo.in d.l.is qui reus.

79 ¶†Decimò fal.ſi accuſator reaccuſatus eo caſu quo non poteſt reaccuſari,nõ opponit contra reaccuſatorẽ, ꝙ non poſsit fieri reaccuſatio:qa tunc ꝓcedit reaccuſatio,ſecũdùm glo.ij.& glo. pe. in d.l. is qui reus. Et ſequuntur ibi Docto. & ſpecificè ibi Io.de Imo.facit l.reũ.C.de procu.& l.ſi mancipiũ.§. ſi cõmuni.ff.cõi diui.Et aduerte:qa in oĩbus in quibus dixi accuſatũ admitti ad reaccuſandum accuſatorẽ:hoc debet intelligi,quando nihil aliud obſiſtat dicto accuſato,quàm accuſatio de eo facta, vt dixi ſ.in prin.primæ.q.iſtius xiij.fal.prin.Et ex his eſt expeditus ſecundus caſus,quãdo accuſatus vult reaccuſare poſt nomen rei receptum inter reos.& ante concluſionem in cauſa.

80 ¶†Circa tertium caſum,qñ vult reaccuſare poſt cõcluſionẽ in cauſa Cy.in l.neganda.& poſt eum Bar.de ſaly.ibi & Bar.in d. l.is qui.ff.de pub.iud.& poſt eũ Ange.ibi volunt ꝙ non admittatur etiam ad fin.vt ſuperſedeatur ar.c.paſto.de cã poſ.& proprie.qđ limitat Saly.niſi tale crimen eſſet commiſſum poſt concluſionem in cauſa per ea quæ habentur per docto.in Cle. paſtoralis.ad qđ vide quæ dixi in vij.fal.precedentis caſus. Et ex prædictis videtur inferendum, ampliando dicta Doctorum ꝙ in caſibus in quibus permittitur reaccuſatio poſt nomen receptum inter reos,de quibus dixi in præce.caſu,permittitur duntaxat ſi fiat ante concluſionem in cauſa, ſecundùm Io. de Imo. in d.l.is qui reus.& mihi placet.

¶Circa quartum caſum prin.quando accuſatus vult reaccuſare poſt ſententiam.Aduerte: quia licet hæc queſtio quaſi,nihil pertineat ad prin.materiam ti. noſtri, tamen poſtquàm incidimus in hanc materiam ꝙ quaſi inuitus, & propter conſue.meã feci: tamen quia Docto.tractant pro ipſius arti.maiori declaratione.diſtingue quinq; membra.

¶Primum,quando accuſatus fuit abſolutus.

¶Secundum,quando fuit condemnatus: ſed propter condemnationem non amiſit famam, aut ciuitatem vel libertatem.

¶Tertium, quando ſolùm amiſit famam, ſed non ciuitatem aut libertatem.

¶Quartum,quando amiſit ciuitatem vel libertatem.

¶Quintũ,quid ſi fuit damnatus ad mortem.

81 ¶†Circa primũ mẽbrũ quando ſimpliciter fuit abſolutus,dic ꝙ poteſt etiam ſuum accuſatorem reaccuſare,vt d.l.is qui reus. & hoc tenent omnes Doct.& eſt expeditum de iure ci.ſed de iure canonico videtur eſſe dubium propter cauſatã inimicitiã ex accuſatione,ſecundùm ea quæ dixi ſ.in prin.xiij.fal.in primo caſu.ad qđ vide qđ dixi in c. repellantur.de accu.Admitteretur tamen etiam de iure canonico,ſi ſuam iniuriam proſequeretur,per ea quæ dixi in d.c.repellantur.& in c.j.de accu.

¶Circa ſecundũ membrũ,quando accuſatus fuit condemnat⁹ ſed per condemnationem,neq; famam aut ciuitatem, vel libertatem amiſiſſet.Et tunc idem tenendum eſt,qđ ſtatim dixi per

82 d.l.is qui reus.vbi hoc concludunt Doct.

¶†Circa tertium membrum quando ſolam famam amiſit per condemnationem,ſed non ciuitatẽ aut libertatẽ. dic ꝙ poteſt accuſare ſuum accuſatorem: licet ſuam iniuriam non proſequatur ſed extraneum nõ poteſt niſi ſuam iniuriam proſequatur. hoc cõiter tenent gloſſ.& doct.in d.l.is qui reus.Sed Barto.de ſaly.in l.j.C.q accu. non poſ.tenet ꝙ etiam infamis non poſsit accuſare,niſi ſuã iniuriã ꝓſequatur. Moueꝛ per l.is qui in iudicio.ff.de accu.Nec ob.d.l.is qui reus.quia reſpondet Saly.ꝙ ibi non debet ſumi ar.à contrario ſenſu:quia eſſet hic d.l.is qui in iudicio.Nec ob.l.j.ff.de bo.eorũ. qa ibi loquitur, quando quis volebat redimere ſanguinem ſuum.Secus quando vellet impugnare accuſando.Nam facilius illud permittitur q̃ iſtud.ar.no. in c.cũ inter priorem. ſ.de elect.& in l.quoniam Alexãdrum. C.de adul.Non ob.l.qui cũ maior.§.libertus.ff. de bo.liber.qa ibi volebat actor quærere delictum in accuſatorem:& ſic oſtẽdere ſe innocẽtem. & pœnam euitare. Sed in terminis noſtris, propter ſniam latam contra accuſatum,cõſtabat eum nocentẽ: & volebat pœnã alij imponi:ergo &c.Preterea ibi implorabat officium iudicis pen.lit. ſecũdũ vnũ intellectũ.ſed in terminis noſtris,volebat accuſare poſt ſniãm.Nec etiam ob.l.deferre.§. j.ff.de iure fiſ.quia ibi volebat euitare infamiam.Et ideo facili⁹ ibi ſuccurritur.ſed nos præſupponamus in terminis noſtris eũ iam infamatum:& multa impediunt fiẽda &c.vt l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& ita reſpondet Sali.in d.l.j. Sed dicit Ioan.de Imo.in d.l.is qui reus.ꝙ licet prædicta opi.videatur colorata:tamẽ communis opi.glo.et Doct.videꝛ poſſe defenſari per d.l.is qui reus.& d.l.deferre.§.j.Nam ſicut ibi ius diſpenſat contra regulas iuris,vt quis poſsit ſe vlciſci cõtra ſuũ delatorem,vt nõ incurrat infamiã quam aliàs incurreret,ſi ipſe alium deferret,quàm ſuum delatorẽ:quia contra eum obtinuerat,vt ibi patet.Non obſtante ꝙ expediret reipublicæ & fiſco delatorem obtinuiſſe,& declaraſſe ius fiſci:ergo eodem modo non videtur abſonum,ꝙ ius intelligatur diſpenſare cõtra regulas iuris,ꝙ quis vlciſcendo poſsit accuſare ſuum accuſatorẽ.Et ideo videꝛ ſumi argu.à contrario ſenſu in d.l.is qui reus.quia iura videntur diſpenſare cõtra regulas,quando quis ſe vlciſcitur cõtra ſuum delatorẽ:vt d.l.deferre.Et ſic ex prædictis videꝛ, ꝙ non ſit abſurdũ ſumere argu.à contrario ſenſu: licet ſit cõtra regulas iuris,quando ſumus in materia in qua ius videtur diſpenſare cõtra regulas iuris.& argu.ſumitur ſecundũ ipſam diſpenſationẽ:vt quando quis vult ſe vlciſci contra ſuũ delatorem:vt d.l.deferre.§.j.ſecũdũ Io.de Imo.in d.l.is qui.Et perpetuò notabis hoc vltimũ ad materiã argumenti à contrario ſenſu.Sed aduerte:quia opi.Saly.facit,quia non poteſt accuſare extraneũ ex quo eſt infamatus:multò minus videꝛ poſſe reaccuſare ſuũ accuſatorem,qui videtur mereri præmiũ & nõ pœnam,ex quo deceſsit delictum,cùm expediat delicta nocentũ eſſe manifeſta vt l.eum qui.ff.de iniur.vnde cũ accuſator manifeſtauerit delictum,& ſic potius videat mereri præmiũ quàm pœnã:ſicut nõ poteſt accuſare extraneũ,non debet poſſe reaccuſare accuſatorem:niſi ſuam iniuriã proſequatur.facit l.quiſquis.C.ad le.iul. maieſt.& l.j.C.de repud.Sed pro opi.cõtraria & cõmuni facit, quia in quocũq; caſu quis poſsit reaccuſare ſuum accuſatorẽ, videtur proſequi iniuriam ſibi illatam per accuſatorẽ: cùm videatur ſe vindicare.ar.d.l.deferre.§.j.ff.de iur.fiſ.quod facit ad abſolutionem contrarij.de quo dixi in j.princip.caſu xiij.fal. Et ad prædictam materiam de infame repellẽdo ab accuſatione,vide quæ dixi in c.j.j.de accuſa.

a ¶De qua materia habes latiſsimè p Docto. in l. j. §. huius rei.ff.de offic.eius cui mandata eſt iuriſdi.

83 ¶†Circa quartũ membrum,quãdo condẽnatus perdidiſſet ciuitatem vel libertatem dicendum eſt,ꝙ talis nõ poſſet accuſare ſuum accuſatorẽ: vt d.l.is qui reus.& hoc verũ,quando vult reaccuſare de nouo poſt ſententiã.Sed ſi vellet proſequi accuſationem iam inchoatã,quam nõ potuit proſequi,ſecũdũ ea quæ dixi in j.fallẽ.primi caſus:tũc poteſt illã proſequi tam aduerſus ſuũ accuſatorẽ,quàm aduerſus extraneũ,vteſt tex.in d.l.is qui reus.in fi.qui tex.nõ diſtinguit,an contra ſuũ accuſatorẽ:an cõtra extraneum.& iſta fuit opi.Azo.quã cõmuniter ſequuntur Doct.pro qua etiã facit d.l.negãda.C.qui accu.nõ poſ.intelligẽdo illã legem tanq̃ accuſatus vellet reaccuſare ſuum accuſatorẽ vel extraneũ.quidã tamẽ volunt,vt refert glo.in d.l.is qui reus. ꝙ ille tex.in fi.dũ loquitur de inchoatis.intelligatur de inchoatis aduerſus ſuum accuſatorẽ:& non aduerſus extraneũ:ex eo, quia loquiꝛ aduerſatiuè ad præcedẽtia,quæ loquuntur de accuſante accuſatorem ſuũ.Sed cõmunis opi.eſt ꝙ intelligatur generaliter:quia licet referaꝛ ad inchoatas cõtra ſuum accuſatorẽ: tamẽ cõprehẽdit etiã inchoatas aduerſus extraneos,cùm generaliter loquaꝛ.& videtur probari ex cõiunctione.d.l.neganda. cũ d.l.is qui reus.in fi.& in hac etiam opi.reſidet Io.de Imo.

84 ¶†Circa quintũ membrum,quãdo accuſatus eſt damnatus ad mortẽ non eſt dubiũ ꝙ nõ poteſt reaccuſare ſuũ accuſatorẽ,vel alium:etiã ſi ſuã iniuriã proſequaꝛ,per l.ſi quis fortè.ff.de pœ. & l.cum reis.& l.ſi vindicari.C.de pœ.& hoc procedit,qñ de nouo vellet accuſare.ſi verò vellet inchoatas accuſationes proſequi:maius videtur eſſe dubiũ.de quo diſputat gloſ.fi.in d.l.is qui reus.& cõcludit ꝙ nõ audiatur,per d.l.ſi forte.cum ſimi.In contrariũ tamẽ allegat l.qui vltimo.ff.de pœn.& l.contra maiores.C.de inoffic.teſt.& l.j.in fi.C.de ann.excep.& ff.de iud.l. in omni.C.de accuſa.l.fin.ff.de pœn.l.prægnantis.Sed glo.præ dicta dicit,ꝙ ad iura prędicta poteſt faciliter reſpõderi.ideò nõ aliter reſpõdet Ioã.de Imo.primò ad l.qui vltimo.ꝙ ibi eſt ſpeciale in caſu illo ad hoc,vt quæratur de ſocijs.ad l.contra maiores.& duas ſequẽ.reſpõdet ꝙ loquuntur in ciuilibus;& nos loquimur in criminalibus.Et ſic non videntur obſtare.arg.l.ſi maritus.C.de dona.inter vir.& vxo.l.papinianus.ff.de maio.& l. fin.C.de accuſa.reſponderi poteſt,ꝙ illud eſt generaliter:ſed tamen quandoq; bene permittitur deſiſtere,vt patet in l.mulier. ff.ad turpil.Ad quod vide quæ latè dixi in c.ij.de collu.deteg. ad l.prægnantis.reſponde ꝙ eſt ibi ſpeciale propter prędiciũ quod generaretur parti.Bart.tamen Ange.& communiter Docto.tenent contrarium, ꝙ imò etiam mors differatur quouſq;

accusatio terminetur.arg.d.l.qui vltimo.ff.de pœn. Et per hoc dicit Ang.posse dari consilium illi qui positus est in carcere, & timet de sententia mortis,ad hoc vt possit deferre mortẽ: quia poterit accusatorem vel extraneum interea de graui crimine accusare:& in sua accusatione supersedere:sed post sententiã contra eum latã,licet ad mortẽ,differretur executio.quod est sing.[a] Sed dicit Ioan.de Imo.retenta d.opin.tamen posset prodesse, nisi appareret ꝙ hoc calumniosè fecisset ad finem differendæ executionis.ar.l.satis apertè.C.de fal. Aduerte tamen,quia d.Ricar.& Barth.de Saly.in d.l.j.C.qui accus.non possunt defendere dictam opi.glo.& rationes suas.& maximè per l.si fortè.ff.de pœn.vbi damnatus ad mortem nõ debet audiri,vt differatur eius executio. Et si dicat se velle reuelare aliquid quod tẽdat ad salutem principis:ergo multò minus si vellet aliud reuelare.& pro hoc etiam allegat,quia diuersa est ratio inter pœnã mortis & aliam.& ratio,non mirũ si in illa aliud statuatur propter eius grauitatẽ.Item quia si differretur executio,posset fortè damnatus interea supplicare Principi,& obtinere indulgentiam. Et sic delictum remaneret impunitũ, vt dicitur in simili in d.l.si fortè.quod cessabit,si fiat executio.quæ ratio nõ habet locum quando pœna solùm admit ciuitatem, vel libertatem: quia etiam si fiat executio pœnæ cùm remaneat,vnius poterit supplicare.Et ideò non est tantũ præiudicium si tunc differtur executio.Mouentur etiã,quia regulariter pœna mortis nõ debet differri:nisi in casibus specialibus.de quibus dixi in c.qualiter.el ñ.j.de accus.in xj.prin.arti.q.c.in fi.Inter quos non cõnumeratur casus noster.Sed aduerte,quia cõtra istam opi.fortiter facit,quia damnatus ad mortẽ perdit ciuitatem & libertatem, vt dese patet.& est text.in d.l.qui vltimo.ergo videt includi in d.l.is qui reus.Inquantũ loquitur de his qui ciuitatẽ et libertatẽ perdiderunt.Sed ad hoc conatur respõdere Barth.de Saly.ꝙ licet ex vi verborũ damnatio ad mortẽ possit cõprehendi:tamẽ quia nõ est eadẽ ratio omniũ sub illa indefinita locutione comprehensorũ:vt s.dictũ fuit,ergo &c.& maximè,quia cùm iura loquunt de perdẽtibus libertatẽ,cõmuniter intelligũt de dãnatis in metallũ.& cum loquuntur de perdẽtibus ciuitatẽ,intelligũt de deportatis,vt l.ñ.& l.aut damnũ.ff.de pœ.Sed dicit Io. de Imo.in d.l.is qui reus.ꝙ licet vtraq; opi.sit probabilis:tamẽ verior videtur opi.Bar.& Ang.per tex.in d.l.is qui reus.iũcta d.l.qui vltimo.quia negari non potest ꝙ sub verbis d.l. is qui reus.cõprehendatur dãnatio ad mortem. Nec obst.d.l.si fortè. quia videt potius facere pro hac opi. Inquantũ dicit simpliciter de dãnato supplicio,& nõ dicit,vltimo supplicio. Et sic potest etiã habere locũ in damnatis in metallũ,& deportatis. vnde sicut illa l.si fortè.limitatur per d.l.is qui reus. Ita limitentur iura loquẽtia de pœna mortis,ex quo virtus verborum hoc capit:& ex quo in simili propter inuestigandã veritatẽ differtur executio mortis: vt l.qui vltimo.& eodẽ modo potest respõderi ad d.l.cũ reis. Et prædictã etiam opi.sequit hic do.me.quia sicut in casu damnationis in metallũ,& deportatiõis,admittitur prosecutio accusationis instituta.& differt executio sentẽtię quę infert mortẽ ciuilẽ. Et ita debet differri mors naturalis.& ad leges quæ volunt pœnã mortis non esse differendã respondet, ꝙ procedat,nisi ex causa differat. Nam ex multis causis differt. de quibus latè dixi in d.c.qualiter.el ñ.j.de accus.in xj.prin.arti.q.c.in fi. Et prædicta procedũt,quãdo accusatus vellet reaccusare accusatorem suum corã eodẽ iudice,qui esset communis iudex vtriusq;. Si verò accusatus per modum reconuentionis vellet reaccusare accusatorem coram eodẽ iudice,qui tamẽ non esset iudex accusatoris:quæ est magis proprie materia nostra,Bart.in auth.& cõsequenter.C.de sent.& interlo.om.iud.dicit hoc fieri nõ posse:quia accusator nõ videtur talẽ iudicẽ elegisse,aut spõte ad eum iuisse:imò ex quadã necessitate propter maleficium cõmissum, vel iniuriam sibi illatam.arg.l.ñ.§.sed & si agãt.ff.de iudi.vnde nõ est incõueniens ꝙ malignitas aduersarij mei, propter quã cogor illum accusare,faciat vt ego nõ possim reaccusari corã iudice non meo:vt d.§.sed si agant.quæ ratio cessat in eo qui agit ex cõtractu,vel quasi cõtractu,per ea quæ superius dicta sunt.Et hoc dicit procedere,quãdo actor conueniret reũ corã iudice ordinario.Si enim contra eũ impetraret iudicẽ delegatum:tunc credit Bart.ꝙ possit fieri recõuentio.per d.auth.& cõsequẽter.& in corpore vnde sumit.tum quia subest ratio reconuẽtionis cõcedendæ:quia ipse eum elegit:& cessat ratio impedimẽti, de quo loquitur §.sed si agant.do.Ant.hic discrepat à dictis Bart.in duobus.Primò,inquantũ indistincte dicit ꝙ coram ordinario nõ potest accusator reaccusari.nõ enim procedit ratio Bar.in prosequente publicũ interesse:quo casu nõ necessitatur ad accusandũ.In hoc tamen distinguit, ꝙ vbi reaccusat pro publico interesse,procedit reconuentio. Et hæc vbi vterq; venit pro publico interesse:secus dicit,quando vnus venit pro interesse priuato:& alius pro publico: quia tunc non procedit reconuentio:cùm nõ reconueniatur eodẽ respectu quo agit.ar.c.frequens.de restit.spol.lib.vj.& quod not.in c.cùm dilectus. de ordi.cogni. Secundò discrepat do.Ant.à dicto Bar.quia dicit se putare etiam si reconuẽtio fiat coram iudice delegato impetrato à recõuento:quia stat ratio præallegata.licet Bart.senserit contrarium.Sed istud dictũ non videtur differre à dicto Barto.do.me.hic dicit,ꝙ putat sic distinguendum,quòd aut accusator prosequendo publicũ interesse venit quasi necessitatus: vt puta,quando aliquis de collegio accusat peælatũ de aliquo crimine. Et hoc casu procedat dictũ Bart.quia licet prosequatur publicum interesse:tamẽ venit quasi necessitatus:quia interest sua habere bonum prælatũ,sub cuius iurisdictione habet viuere:& etiam ne bona ecclesiæ suæ dissipentur.ar.viñ.q.j.c.audacter.& sic cessat ratio d.l.cùm Papinianus.cùm non sponte elegerit, sed potius necessitatus venerit. Aut nõ venit,sic necessitatus,sed venit mere pro publico interesse, tanꝙ vnus de populo:& tunc poterit recõueniri,seu reaccusari:etiam pro interesse publico:quia satis videtur tunc elegisse iudicẽ. Et sic cessat dispositio.d.§.sed si agant. Quæ tamẽ intellige procedere in casibus,in quibus s.diximus, quòd corã communi iudice possit reconuenire,distinguẽdo quatuor casus, vt superius latè explicatum fuit. Subiungit tamen hic do.me.ꝙ putat quòd etiã pro interesse priuato poterit reaccusari. Mouetur,per rex.in d.l.neganda.C.qui accus.non pos.canonizata.iñ.q.xj. Aliàs enim de facili inferens iniuriam posset deludere[b] iniuriam passum:præueniendo & accusando eum de aliquo publico crimine,quod non est admittẽdum.argu.c.quanto.de diuor. Non obst.c.frequens.quia loquitur quando excipitur de spoliatione ad finẽ, vt actor repellatur ab agendo. Non enim debet repelli si prosequitur causam publicã. Sed hic non loquimur in recõuentione quæ simul tractatur cũ conuentione:& sic nõ impeditur fauor publicus. Et idẽ etiam tenet do.m.secutus Bar.ꝙ etiam coram delegato possit fieri talis recõuentio.per c.proximũ.intelligendo prædicta vt statim dixi,nisi qualitas causæ vel temporis,aut simile impedimentũ haberet obstare reconuentioni, secundùm ea quæ superius dicta sunt in hoc vj.articu.prin.& in præcedẽtibus. Et subiungit hic do.me.vtilẽ & quotidianã quęstionem,in qua cõsuluit Fede.de Senis consi.lxxxviñ.in his terminis. Clericus accusauit laicum corã iudice laico de iniuria sibi illata,lit.contest.coram laico,& publicatis attestationibus:accusatus reaccusauit clericum coram iudice ecclesiastico de calũnia accusatione,quam dicit clericũ iniuste mouisse contra eũ coram laico:& petit vt inhibeatur iudici seculari,ꝙ pendente ista accusatione supersedere debeat in causa principali,vnde quęrebatur de duobus. Primò,an ista secunda accusatio de calumnia esset admittẽda pendente prima accusatione. Secundò, an esset fienda inhibitio,posito ꝙ foret admittenda. Et cõcludit Fed.& non deberet admitti:quia eius decisio pendet ex decisiõe principa.q.ideò illa tanquam prę iudicialis est primò expediẽda. Et presuppositio quòd deberet admitti,consuluit non esse supersedendum in priori:cùm vterq; prosequatur iniuriã propriam. Et sic vult ꝙ procedatur super vtraq;. Ad quod vide quæ latius dixi s.in secundo casu in iiñ.fal.dãdo intellectum ad d.l.j.C.de calum. Et prædicta omnia dicit do.me.intelligenda,quando facta sunt compatibilia. Ita quòd vnum factum non est præiudiciale ad alterũ.per l.j.C.qui accu.non pos. Ad quod vide quæ latius dixi s.in secundo casu.ver.secundò fallit. Et ex prædictis habes expeditũ non solùm membrum illud,quando accusatus vult reaccusare accusatorem suum,sed etiam quãdo vult reaccusare extraneum:quia satis cõtingẽter in superioribus tetigi de accusatione extranei:quia de ea nullo modo pertinet ad materiam titu.nostri. Et breuiter dic in hoc seruãdam distinctionẽ. d.l.neganda.quòd aut vult accusare de pari vel minori, & non potest:nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur.potest tantum accusationem proponere, vt differatur post exitum suę accusationis, vt d.l.neganda.secundùm do.Anton.& do.me.hic. Sed tu latius collige ex superioribus quid in hoc artic. enendũ sit. Et ex his Deo duce,habes expeditam primam difficilimã, & intricatissimam.q.istius xiiij.fal.videlicet,quando accusatus criminaliter,vult reaccusare criminaliter.

85 ¶† Secundò,vtrum accusatus criminaliter possit reconuenire accusatorem suum ciuiliter. Et intellige ꝙ reconueniat corã eodem iudice,qui non sit iudex accusatoris. Circa quam quæstionem,conclude ꝙ non,secundùm Inno.hic,& do.m.& d.Ant. qui mouentur,ꝙ iste accusator coactus est ex maleficio aduersarij adire iudicem ipsius rei. Et sic cessat ratio d.l.cùm Papinianus.C.de sent.& interlo.om.iudi.facit etiam quod dixi s.in præced.q. Item mouentur per l.fin.C.de ordi.cogni.vbi dicitur, ꝙ causa criminalis tanꝙ maior facit silere ciuilem minorem.facit l.per

[a] ¶ Nota singularẽ cautionem ad euitandam seu differendam mortem alicuius damnati. & adde bonum text.in simili in l. j.C.de bon.præscrip.& quę dicit Ias.in l.seruus.ff. de lega.j.

[b] ¶ Debet em̃ lex viam malitijs prę cludere.l.in fundo.ff.de rei vend. facit c.dixit.xxx ñ.q.j.facit c.vt circa.de elec.lib.vj.

l.p minorẽ.ff.de iudi.Et hanc opi. ſequit Bar. in d.auc.& cõſequenter.C.de ſenten.& interlo.om.iudi.Ex qua ratione ſequitur ꝙ talis reconuentio nõ poſſet fieri,etiã corã iudice vtiuſq;.

86 ¶†Tertiò principaliter quæro, quando reus conuentus ciuiliter vult recõuenire criminaliter.Et hoc caſu conclude ꝙ ſi iudex corã quo fit reconuentio non poteſt de tali cauſa iudicare qa nõ poteſt cognoſcere niſi de crimine: vel quia recõuenitur clericus de crimine coram ſeculari:& tunc non procedit recõuentio, ſecundũ Inno. hic & Bar.in d.auc.& conſequenter. Et eſt ratio quia iſtud videtur eſſe priuilegium cauſæ,& non perſonę.Et ratio eſt quia vtraq; parte volente non admitteretur reconuentio,vt l.non diſtinguemus. §.Iulianus.ff.de arbi.No.gl. in l.inter conuenientes.ff.ad muni. Et Inno. in c.de cauſis.& c. P.& G.de offi.dele.nõ enim eſſet prorogatio,ſed in nouã ſpeciem tranſlatio. ar. l.ſed & ſi manente. ff.de precario. Ad quod vide qđ dixi ſ.poſt principium iſtius vj.principalis ar.Si verò iudex poteſt aliàs cognoſcere,tenet hic Inno.ꝙ admittatur reconuentio.Nam iſte potuit ciuiliter conueniri: & criminaliter poteſt contra alium agere:cùm nõ inueniatur hoc prohibitum ſuper diuerſis rebus.Et ſequitur hic Ioã.And. & Spe.in titu.de reconuen.§.ñ. ver.ſed nunquid habet locum.Sed Bar. in d.auc. & conſequenter.ſubtilius examinat hunc paſſum, præmittendo ꝙ cauſa criminalis habet illud priuilegium, vt ea pendente ſuperſedeatur in quæſtione ciuili,vtĩ l.fi.C. de or. co. vnde ad propoſitum,ſi ille qui reaccuſat per modũ recõuentionis vult vti hoc priuilegio,qđ interim ſuper ciuili primò propoſita ſuperſedebatur:non poſſet hoc modo reconuenire:quia hoc nõ patitur natura cõuentionis, & reconuẽtionis,q̃ eſt vt ſimul ꝓcedatur: & ſimul terminetur, vt dicam in c.ſeq. in x. prin. arti. Et quia per hoc præiudicaret actori quòad priuilegium ſuum qđ eſt,ꝙ ex quo prius prouocauit, prius debeat agere,vt l.qui prior.ff.de iudi.Putat tamen Bar.ꝙ reus conuentus ciuiliter,poterit reconuenire ſeu accuſare criminaliter actorem coram alio iudice compententi:nec debet impediri virtute auc. & conſequenter.quæ vult reconuentionem non poſſe fieri corã alio iudice:quia illa auc.aufert alios iudices,eo caſu quo iudicem principalis dat in cauſa reconuentionis. vnde eo caſu quo non põt fieri reconuentio coram tali iudice: vel ſi poſſet fieri, non poſſet fieri ſine p̃iudicio ipſius actoris vel cauſæ ſuę: & cùm priuilegio dato cauſę conuentionis reconuentionis:illa auc.non intelligitur reo conuento auferre iudices ſuos,vt colligitur ibi,& in corpore vnde ſumitur d.Anto.hic dicit ꝙ hoc procedit quã do ciuilis & criminalis accumularentur ſuper eodem facto. & ſic loquitur d.l.fi.C.de or.co.ſecundùm eum. Sed ſi ex diuerſo facto:tunc procedat reconuentio.alleg.glo.in l.vel in operis.& in l.omnium.ff.de procu.Et hoc etiã voluerunt quidam, vt refert hic Inn.Sed do.m.hic dicit ſe putare ꝙ non admittatur reconuentio etiã ſuper diuerſo facto: quia d.l.fi. C.de ordi.cog. loquitur indiſtinctè:& ſolũ ibi ponderatur maioritas cauſæ:vt citius terminetur cauſa criminalis,tanquam ardua.Ad quod eti

a am l.per minorẽ ff.de iud.p quæ iura putat ꝙ non admittatur cumulatio[a] criminalis & ciuilis:etiam ſuper diuerſo facto corã eodem iudice quamnis reconueniens non dicat ſe nõ velle vti priuilegio ſuſpenſiuo:quia hoc videtur indultum in fauorẽ publicum.quandoq; ad publicam vtilitatem pertinet, vt crimina non remaneant impunita:ſed vt citius puniantur & terminentur.ar.l.cum reis.ff.de pœ.& j.de ſenten.excommu.c.vt famæ. Et quia quos prętor prohibet, indiſtinctè prohibet: licet pars admittat,vt l.quos prohibet.ff. de poſtu. Et hoc putat verum Do.m.licet Bart.in d.auc.& conſequenter.videatur aliud velle. videlicet ꝙ quando reus non vult vti priuilegio ſuſpẽſiuo :ſentit ꝙ admittatur reconuentio.ſi rego vult accuſare actorem criminaliter,vadat ad iudicem ſuum:& ſuperſedeatur ſuper cauſa ciuili intentata,vel in cauſa ciuili procedatur coram ſuo iudice. & in criminali coram alio qđ fieri poteſt,ſecundùm Barto. qđ eſt valde notandum. Ex quo ſume regulam notabilem quòd quãdocũq; iudex cõuentionis non poteſt cognoſcere ex natura cauſæ de ipſa reconuentione:admittitur reconuentio corã alio iudice. Et ſic per hoc eleganter poteſt limitari c.diſpendia. de reſcrip. lib.vj.Sed contrariũ videtur velle text. ibi in §. reus quoq;.ſecundùm lect.gl.ibi in ver.literas.q̃ ſentit ꝙ ſi cauſa nõ poteſt agitari coram illo delegato:debet tunc impetrare literas ad eũdẽ delegatũ:aliàs debet ſuperſedere durante primo iudicio.& licet hoc videatut æquius:tamen hoc primum dictum eſt verius:quia non debet iſte propter fauorem rei diſtringi ſubire onus impetrationis.Satis enim eſt grauari eum ad agendũ corã eodẽ iudice qñ ibi põt agere.& ꝓ hoc facit verbũ maluerit.ibi poſitum ꝙ eſt cõparatiuũ nõ neceſſitatũ:quaſi velit illa litera ꝙ poſſit vti bñficio reconuẽtiõis.ſed ſi magis voluerit cõuenire, poteſt impetrare literas.Et ſic loquitur quando cauſam illam poterat deducere coram illo iudice per viam reconuẽtionis. Et hoc dicit notandum:quia illa gloſ.ſolet cõmuniter recipi: quæ tamen non procedit indiſtinctè,vt patet ex prędictis,ſecundũ dominũ meum.Et hoc ad id quod dixi ſ.in iij.prin.& ij.principip.q.in ij.& prima limitatione.Et quod dixi cauſam criminalem facere ſilere ciuilẽ,dicit hoc not.Inno.ꝙ hoc procedit quãdo intentatur criminalis ante lit.conteſt.in ciuili.Nam lit.conteſta.non videtur iudex impediri quominus procedat,& diffiniat ſuper re de qua cõuenit.quod non placet do.me.quãdo fit ſuper diuerſo facto:quia cùm tunc habeat vim dilatoriæ,debet proponi ante lit.conteſt.ſicut in ſimili,ſi agens poſſeſſorio reconueniatur petitorio,admittitur reconuentio:niſi excipiatur. Et ſic intelligitur c.fin.de ord.cog.Si verò fit recõuentio ſuper eodem facto:& ſic eſt præiudicialis ad cauſam ciuilẽ,putat do. me.ꝙ poteſt admitti etiã poſt litem conteſtatã ſicut admittitur exceptio peremptoria.per l.fin.C.qui accuſ.non poſ.& quod ibi nota.& quod not.in l.is qui reus.ff.de publi.ff.de iudic.Ad quod vide quæ latius dixi ſ.in j.q.iſtius materiæ,maximè in ij. fallentia.& fallen.xiij.

87 ¶†Quartò quæro,quid ſi conuentus ciuiliter de crimine,vult reconuenire actorem ex cauſa merè ciuili.Sol.dic,ꝙ ſi fuit cõuentus ciuiliter ex maleficio ſuo,ſeu ex facto ipſius conuenti abſq; ſcientia & cõſcientia actoris,non admittitur recõuentio coram iudice non ſuo:quia non ſponte elegit illum, ſed neceſsitatus venit ad eum,ſecundùm Bart.in d.auc.& conſequẽter.per tex, in l.ij.§.ſed ſi agant.ff.de iudi.ſecus vbi ſponte elegiſſet.

88 ¶†Quintò quęro,quid ſi reus conuentus more ciuili,vult recõuenire actorem ciuiliter ex crimine?Sol.dic ꝙ admittitur recõuentio:quia nihil eſt quod impediat,cùm ille actor elegerit talẽ iudicem : & ſic vendicat ſibi locum,d.l.cùm Papinianus.C.de ſentẽ.& interlo.omn.iudi.Et hoc tenent hic do.Ant.& domi. me.& Bart.in d.auc.& conſequenter.Et ex his habes expeditam xiij.princip.fallentiam.& ipſius materiam latè & ordinatè,& ſatis clarè pro ſua difficultate.licet Doct.mul.imperfectè & intricatè loquantur.

a ¶An admittatur cumulatio cauſæ ciuilis cum criminali,vide Docto. in l. edita. C. de eden.

89 ¶†Quintodecimò principaliter fallit in cauſa inqſitionis.quod qualiter intelligatur,& qualiter procedat,vide quod latius dixi in c.qualiter.el ij.j.de accuſ.in xij.princi.articu.

90 ¶†Sextodecimò principaliter fallit in criminali quæſtiõe concurrente cum liberali,vel ſi de hæreditate & libertate agatur.& ita ciuilis aliquando pręiudicat ciuili;aliquando criminali.iij.q. vlti.§.aliquando.tenet Hoſti.in ſumma,eo,tit,§.fi.ver.item in criminali.ad quod vide quod dixi ſ.in j.fal.ſequen.

91 ¶†Decimoſeptimò fallit in actione iniuriarũ vel furti, quãdo iniuria illata eſt,vel furtũ factum,eo animo,ꝙ iniuriã vel furtũ paſſus inducitur ad agendum corã iudice iniuriantis ad hoc,vt actor poſsit ibi reconueniri, ſecundùm Hoſti.in ſum.eo.tit.§. quid ait.ver.item in actionibus.per l.ij.§.ſed ſi agant.ff.de iudi. not.Spec.in tit.de reconuen.§.ij.verſi.item ſecundùm Bernar. ad quod vide quod dixi ſ.in v.princi.arti.ver.primò limitatur. poſt quartã limitationem principalem in ver.ex prædictis infertur.& quod pluries tetigi ſ.eo.arti.in xiij.princi.fal.

92 ¶†Decimooctauò fallit,quando quis vellet reconuenire corã iudice,coram quo nõ agitur de tota cauſa:ſed ſolùm de vno articulo incidenti,vt puta,ſi corã laico incidit aliquis artì.pro quo decidendo remiſsio eſt facta ad iudicem eccleſiaſticũ, ſecũdùm do.Anto.hic.& idem dicendũ eſt vbicunq; cõmitteretur,vel examinaret vnus dũtaxat articulus cauſæ.Ad quod vide quæ dixi ſ.in iij.prin.arti.q.v.ver.ſed maius dubium.& iſtud facit ꝙ coram iudice ad quem eſt appellatũ ſuper vno articulo, ſeu ab interlocutoria,donec pendet cognitio ſuper vno articulo,nõ poſsit fieri reconuentio.de quo dic vt latius dicam in xxj.fal. Aduerte tamen:quia ſi daretur caſus ꝙ ille articulus aduocaret ad ſe totam cauſam,poſſet fieri reconuentio,ſi aliud non obſtaret.arg.eorum quæ dicam in d.xxj.fal.

93 ¶†Decimononò fallit coram delegato in actione orta poſt impetratum reſcriptum,ſuper hoc tamen ſunt opiniones,ſecundum quod dixi latius ſ.in iij.princip.articu.in ij.q.princi,ver. quarta declaratio.

94 ¶†Vigeſimò fallit,vbi incidẽter impetratur officiũ iudicis:ſecus ſi ſimpliciter,ſecundũ Inno.Hoſtiẽ.& Io.And.hic per c.ij. ſ.de offi.iud.& bene:quia quãdo intentatur principaliter officium iudicis,ſuccedit loco actionis,vt d.c.ij.& ſequitur do.Anto.& etiam Zaba.hic,& do.me.qui dicit ꝙ hoc debet intelligi ſecundũ caſum illius c.ij.quando aliquid indirectè petitur aptè vt tunc habeat locũ reconuentio.aliàs ſecus ſi concluditur iudici:quia tunc non habet locum reconuentio.Ego arbitror poſſe aptius diſtingui ex mente Ioan. And.hic,& Bar.in l.j.§.fin.ff. de var.& extraor.cog.ꝙ aut intẽtatur incidenter:& ſolũ cõcluditur iudici,& non parti:& non habet locũ reconuentio ; quia

tale iudicium non ſuccedit in locum act. Aut intentatur princi
a paliter, & ſic ſuccedit in locū actionis:[a] & hoc caſu, aut intenta
tur plenarie, & habet locū reconuentio: vt puta, quando in illo
exigitur litis cōteſtatio, ſecūdùm quod dicitur in d.c.ñ.in prin.
Aut intētatur extraordinarie, & imploratur pro modica quan
titate: ita q̄ ordinarius ordo iuris non eſt ſeruandus: vt in auc. ni
ſi breuiores. C. de ſen. ex breui. reci. & tunc non habet locū recō
uentio de alia cauſa, ſi modò illa cauſa requireret ordinariā co-
gnitionem: ex quo vtraq; cauſa nō poteſt eadē ſententia termi
nari. quod videtur neceſſariū ad naturam reconuentionis, vt di
cam in c. ſeq. in x. princ. arti. & iſto modo poteſt intelligi dictū
Bart. Bal. & Ang. in auc. & conſequenter. C. de ſent. & interlo.
om. iudi. qui ſimpliciter volunt, q̄ non habeat locū recōuentio,
vbi imploratur officium iudicis. & iſto modo poteſt procede-
re dictum Pe. & Cy. in d. auc. & conſequenter. in viñ. q. de quo
dixi ſ. in vñ. fal. princ. Sed de alia ſimili cauſa quæ eodem modo
ſummariā exigeret cognitionem, poteſt fieri reconuētio. & iſto
modo poteſt procedere tex. in d.l.j. in fi. ff. de var. & extraord.
cogni. ad quod facit quod dixi ſ. in vñ. fal. prin.

95 ¶ † Vigeſimo primò fallit in cauſa appellationis in qua nō ha-
bet locū reconuentio, ſecundùm Inno. per l. ñ. §. legatis. ff. de iu
di. iuncta l.j. & rubro. ff. eum qui appel. in prouincia, de feu. Idē
etiam tenet Bart. in d. auc. & conſequenter. vbi dicit, q̄ quando
ille qui appellauit de neceſsitate, appellauit propter iniuriam
quā arbitratur ſibi factam à iudice: & ſic ipſe ſua ſponte iudicē
non elegit: nec poteſt corā iudice appellatio. recōueniri: ſed de
bet ſe defendere in prouincia ſua apud ſuum iudicē: vt d.l.j. &
§. legatis. ver. ei quoq; tenet Spec. eo. tit. §. ñ. ver. ſed nūquid co
ram iudice appella. & Archi. iñ. q. ix. cuius in agēdo. Zenze. &
Zab. in Cle. ſæpe. de verb. ſigni. Bald. in d. auc. & conſequenter.
& ibi Pet. & Cy. in vñ. q. & Cy. in l. per hunc. C. de tempo. ap-
pel. & etiam Bal. ibi domini de Rota deciſio. lxxix. dicētes eſſe
bonum tex. in l. ad cognitionem. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. quā
etiam allegat Bal. in d. auc. & conſequenter. Io. Andr. hoc dicit,
q̄ ſecundùm opi. quæ vult quod reconuentio non poſsit fieri,
etiā poſt litem cōteſtatā planū eſt q̄ ſi eſt appellatum à diffini-
tiua, vel interlocutoria, poſt litem conteſtatā non procedit re-
conuentio. vbi verò appellatū eſt ante lit. conteſt. quandiu pen
det arti. appellationis, id eſt cognitio, an bene vel malè fuerit ap
pellatum: non poteſt fieri reconuētio. Si verò pronunciat bene
appellatum, & cœpit de principali cognoſcere: tūc cùm ſucceſ
ſerit iudiciū cauſæ princip. bene procedet coram ipſo recōuen
tio. Si verò pronunciat malè appellatū, cauſa remittitur ad iudi
cem à quo, vt in c. vt debitus. j. de appel. & ſic coram ſe nō fie-
ret reconuentio: cùm non cognoſcat de conuentione. Si tamē
ex iuribus delationis iudicis appellationis cognoſceret de cau-
ſa princip. vt in c. cum appellationibus. de appel. lib. vj. cogno-
ſceret etiam de reconuentione do. Anto. hic aliter diſtinguit, &
minus perfectè. & etiam do. me. vnde ego pro clariori & latiori
doctrinā iſtius arti. ſic arbitror diſtinguendum, q̄ aut nos loqui
mur de appella. extra iudiciali, aut de iudiciali.

¶ Primo caſu, quia illa eſt quædā prouocatio ad cauſam in qua
venit cognitio cauſæ principalis. exemplū, ſi appellatur ſuper
electione poſtulatio. vel prouiſio. alicuius, vt in c. cùm nobis. &
in c. inter canonicos. & c. bonæ. el j. ſ. de elect. vt in c.j. & in c. vt
circa. & c. is qui contra. de elec. lib. vj. in tali cauſa poteſt fieri re
conuentio, cùm certum ſit illum ad quem facta eſt prouocatio,
eſſe iudicē partiū, vt d. §. cuius in agendo. & hoc tenet Spec. in
tit. de reconuen. §. ñ. ver. ſed nunquid coram iudice appellatio-
nis. Et tenet hoc d. Ant. do. m. Henricus bohic, & Zaba.

¶ Secundo caſu, cū quæritur de appella. iudiciali ſubdiſtingue,
q̄ aut originarius reus in cauſa principali appellauit: aut actor
ſi reus appellauit, dicit hic do. Ant. ſimpliciter q̄ nō poteſt fie-
ri reconuentio: quia in hac appellatiōe remanet reus vt in prin
cipali, vt j. de excep. c. ſignificauerunt. & in c. in præſentia. ſ. de
renun. & ibi not. per gloſ. & do. Ant. Et iſta fuit originalis opi.
Bal. in d. auc. & conſequenter. licet do. Ant. ipſum non alleget,
nec do. me. Sed hoc dictum non placet hic do. m. quia licet ipſe
appellans remaneat reus in appellatione ſicut fuit in principa
li: tamen ſicut ipſe potuiſſet reconuenire actorē coram iudice à
quo, ita poſſe debet coram iudice ad quē, qui ſucceſsit loco iu-
dicis à quo. fatetur tamen do. me. q̄ ipſe appellans nō poſſet re
b conueniri: quia in hac cauſa etiam dicitur reus.[b] Sed recōuenire
poteſt, vt dictū eſt. Hæc opinio prius mihi placebat: quia cau-
ſa appellationis quò ad hoc debet eſſe eiuſdem naturæ, cuius
erat cauſa principalis. per no. in d.c. ſignificauerūt. & d.c. in pre
ſentia. & per Bart. in l.j. in prin. ff. ſi pend. appel. & in l.j. in ſi. ff.
an per aliū cauſæ appella. & per Bald. & Doct. in l. hi qui ad ci
uilia. C. de appel. Sed nūc ex tempore videtur mihi q̄ iſta opin.
non poſsit ſuſtentari: quia aut appellatus vellet reconuenire ap
pellatorem, & nō poteſt: per rationem ſtatim dictam. & in hoc
concordant do. Anto. & do. m. Aut ipſemet appellator vult re
conuenire appellatum, & adhuc nō poteſt: quia iſte appellatus
nunquam adiuit iſtum iudicem ad quem: & ſic ceſſat ratio d.l.
cùm Papinianus. C. de ſent. & interlo. omn. iudi. & d. §. cuius in
agendo. iñ. q. ix. Aut ille qui appellauit fuit actor in cauſa prin
cipali: & ſubdiſtingue, q̄ aut iſte appellat à diffinitiua, aut ap-
pellat ab interlocutoria, vel grauamine: ſi appellat à diffinitiua,
non habet locum reconuētio. & hoc caſu procedat opi. Innoc.
& Hoſti. & ſequacium, & ratio eſt, quia recōuentio debet fieri
ante lit. conteſt. vel poſt incōtinenti, vt latius dicā j. in vñ. prin
ci. arti. Quare cum litis conteſtatio ſit facta in cauſa principali
propter quod nō eſt neceſſarium illam facere in cauſa appella
tionis, vt tractatur in c. per tuas. j. de appel. & in l. ſi in fi. C. de
tempo. appel. & j. latius dicam in tit. j. vt lit. nō conteſt. meritò
non videtur poſſe fieri reconuētio, ſecundùm Ioā. Andr. hic, &
Doct. quod procedit ſecundū ſententiam illorum qui volunt,
vel ante lit. conteſt. vel incontinenti poſt. Sed ſecundū opin. il-
lorum qui volunt q̄ poſsit fieri vſq; ad concluſionem in cauſa
videtur dicendum contrariū. & maximè quando cauſa recon-
uentionis fuiſſet orta poſt litem conteſtatam: ſed aduerte, quia
etiā ſecundùm primā opi. videtur q̄ poſsit fieri hoc caſu recō-
c uentio: dummodo fiat ſtatim porrecta appel. quia appellatio[c]
reſcindit, vel ſuſpendit omnia actitata vſq; ad lit. conteſt. exclu
ſiuè: & ſic videtur remanere ſola litis cōteſt. in eſſe ſuo: ergo vi-
detur poſſe fieri reconuentio, cùm iudex iſte ad quem, ſucceſſe
rit in loco primi iudicis. & profectò iſtud ar. videtur multū ab-
ſtringere. Sed Henri. bohic hic aſsignat aliam rationē: videlicet
quia ad finiēdum cauſam appellationis datur annus: & ex cau-
ſa biennium, vt latè dixi in c. ratione. j. de appel. quæ inſtantia
nō habet locū in cauſa princip. in qua non datur inſtātia de iu-
re canonico, vt latè dixi in c. pen. ſ. de iudi. & de iure ciuili du-
rat per trienniū, vt in l. properandum. C. de iudi. Et ideò ſentit
Henricus q̄ in cauſa appellationis nō poteſt fieri reconuentio:
quia cum inſtantia reconuētionis duraret maiori tēpore quàm
appellationis, nō poſſent viciſsim tractari: & eadē ſentētia ter-
minari. quod tamen fieri debet, vt dicam in c. ſeq. in x. prin. arti.
& hoc procedit tenēdo prædictā opi. q̄ reconuētio debeat fieri
vel ante lit. cōteſt. vel ſtatim poſt litē conteſtatā, aliàs ſecūdùm
illam opi. eſſet maius dubiū: arbitror tamen ex prædictis poſſe
inferri, q̄ ſi ex forma ſtatuti cauſa appellationis haberet tātam
inſtantiam, quantū cauſa princip. & appellatū eſſet à diffiniti-
ua: q̄ in cauſa appellationis, ſi ille qui fuit actor in cauſa princi-
pali appellauit, poſſet ipſe recōueniri: dummodo ſtatim recon
ueniret: quia vt dixi, appellatio reſcindit vſq; ad lit. conteſt. ex-
cluſiuè. Et prædicta notabis: quia nouiſsima ſunt, & ex tempo
re venerūt in mente. Si verò ſit appellatū ab interlocu oria, ad-
huc arbitror ſubdiſtinguendum, q̄ aut appellatum eſt ante lit.
conteſt. aut poſt. Primo caſu dic, q̄ aut appellatus vult recōue-
nire ante quàm articulis appellationis ſit determinatum & nō
poteſt: & ratio eſt, quia ſi iudex appellationis pronūciat malè
appellatum, partes redibunt ad priorem iudicem. per c. vt debi
tus. j. de appel. & ſic proceſſus ſuus in cauſa recōuētionis eſſet
deluſorius. quod eſſe nō debet. ff. de iudi. in l. ſi prætor. Si verò
pronūciet bene appellatum, remanebit iuriſdictio & cognitio
cauſę principalis apud ipſum iudicē appellationis. vnde pendē
te iudicio ſuper grauamine, dubiū eſt cui competat iuriſdictio.
& ideò nō habet locū reconuētio. arg. c. paſtoralis. ſ. de reſcrip.
vbi patet q̄ ante diſcuſſum dubiū recōuentionis literarū, neu-
tri iudices cognoſcere poſſunt de principali. Item hoc caſu, da
tur iſti iudici cauſæ appellationis iuriſdictio ſub conditione in
cauſa principali, vnde ſi ſit bene appellatum, anteq; hoc appa-
reat, pēdet cōditio ſub qua data eſt iuriſdictio. Et ideo ea pēdē-
te, nō habet iuriſdictionē. ff. de cōdi. & demon. in l. qui hæredi.
§. fi. facit quod dicetur de cauſa poſſeſ. data ſub cōditione: quæ
ante conditionis euentū non quæritur. ff. de acqui. poſ. l. qui ab
ſenti. §. j. & j. de reſti. ſpol. c. cùm olim cauſam. & quia cōditio,
donec pēdet, nihil ponit in eſſe. Et in iuriſdictione data ſub cō-
ditione, patet ex not. in c. prudentiā. ſ. de offi. deleg. & per not.
per Bart. in l. multum. ff. de condi. & demonſtr. Ego arbitror q̄
etiā poſsit aſsignari alia ratio, videlicet: quia antequàm pronū-
ciatum ſit bene appellatum, iſte non eſt iudex niſi illius articuli
vel grauaminis à quo appellatum eſt: ergo non habet locū re-
conuentio, vt dixi ſ. in xviñ. fallen. Aut recōuētio fit poſt, quā
determinata eſt cognitio cauſæ appellationis ab interlocutoria
vel grauamine. Et hoc caſu, ſi iudex ad quem pronunciauit ma
lè appellatum, non poteſt fieri reconuentio: quia vt dixi iuriſ-
dictio reuertitur ad iudicem à quo. per c. vt debitus. Et ideò nō
eſt tractandum de reconuentione coram iudice à quo. Aut iu-
dex ad quem, pronunciauit bene appellatum. Et ſic apud eum
remaneat

a ¶ Officium iudicis venit quādoq; actionis appellatione, de quo per Doct. in §. j. Inſtitu. de act. & vide cauſa. in c. fi. de offic. iudi.

b ¶ An liceat ī cauſa appella. recōuenire, vide hic per Inno. & Ange. in l. ñ. §. legatis. ff. de iud. & Inno. in c. cū nobis. de elec. cum ſimil. vt per Alex. in d. auc. & conſequenter. C. de ſent. & interlocu. omn. iudic. & Cardi. in Cle. ſæpe. §. j. x. q. de verbo. ſigni.

c ¶ Appellatio ſuſpēdit omnia actitata vſque ad litē cōteſt. excluſiuè. facit tex. & quod ibi not. Bar. in l.j. §. fi. ff. ad ſenatuſcon. Turpil.

remaneat cognitio causæ princi. vt in d.c.vt debitus.& potest fieri reconuẽtio.& ratio est,quia in ista causa prin.iste procedit non vt iudex appel.sed vt iudex causæ princip.quę perpetuò durat:nec finitur anno,vel biennio.Et in quo lit.contest.faciẽ da est post,quàm non erat facta corã iudice à quo:& sic cessant rationes quæ impediunt reconuentionẽ in appel.à diffinitiua. A.B.Et isto modo potest intelligi quòd not.in c.accedẽs.el ñ. in fi.j.vt lit.non cõtest.vbi in causa appella.fuit admissa reconuentio.Sed tamẽ aduerte,quia ibi non videtur fuisse iustificata prius appellatio à grauamine:& tamen admissa fuit reconuentio in causa appellatio.sed dic de hoc vt latius dixi in d.c.in vltimo contrario.Ma.Aut ab interlocutoria vel grauamine appellatum fuit post litem contestatã.& dic ꝙ aut fuit appellatũ eo tempore quo in causa principali poterat fieri recõuentio, vt superius dixi.Sed finito articu. appellationis, & pronunciatione facta super eo quod bene appellatũ sit,potest fieri reconuẽtio. quia,vt dixi apud eum remanet iurisdictio,et cognitio in causa principali,& succedit in locum prioris iudicis:& in eo statu re assumit causam princ.in quo erat ante appellatio.vt d.c.vt debitus.& in c.per tuas.j.de appel.vnde sicut coram iudice priori poterat fieri reconuentio,ita etiam corã isto.si verò causa coram priori iudice fuisset in tali statu, in quo secũdùm cõmunẽ opin.non potuisset fieri reconuẽtio:pari ratione,& fortius, nõ posset fieri reconuẽtio coram isto iudice ad quem. Et sic patet ex prædictis quòd rectè omnibus cõsideratis, opi.Inno.Hosti. & sequacium,ꝙ in causa appellationis non habet locũ recõuẽtio,est vera.præterquàm in causa appellationis extraiudicialis: quia si rectè considerasti casus superiores,in quibus dixi posse fieri reconuentionem coram iudice ad quem:talis reconuentio non fit in causa appellatio.sed in causa principali nisi in eo casu quem figuraui in appella.à diffinitiua.Aduerte tamẽ,quia prædicta non procedunt in recõuentione conuentionis obstatiua: quia talis recõuentio bene procedit in causa appellatiõis. Pone exemplũ,appellans petit pronunciari bene appellatũ,& malè sentẽtiatum.Si appellans peteret ex aduerso pronunciari bene iudicatum,& malè appellatum:ista est recõuentio obstatiua,& procedit in causa appellatiõis:quia procedit ex eodẽ fonte,scilicet appellationis interpositæ,secundùm Bal.in d.auẽ.& consequenter.C.de sent.& interlo.om.iudi.ver.item quæritur.Et sic habes expeditam notabilissimè hanc materiam.

96 ¶†Vigesimosecundò fallit,secundũ Bal.in causa restitutionis in integrum,nisi in sola reputatione:vt l.j.C.de repu.quæ fiunt in iudi. Ita dicit Bal.in d.auẽ.& consequenter.& videtur mouere Bal.quia si restitutio in integrũ petitur,iste qui petit,quodãmodo censetur esse reus:& ideò non videtur posse recõueniri, nisi in sola reputatione:hoc est nisi respectu eorum ad quæ ratione restitutionis cõcedendæ aduersarius agere posset,vel consequi.Sed primò dictum mihi non placet,nisi quãdo restitutio in integrum peteretur incidẽter respectu vnius articu.maximè ab eo qui esset reus.Sed si restitutio in integrũ peteretur principaliter,non video quare non possit fieri reconuentio:maximè
a quando intẽtaretur[a] iure actionis.& si fortè intentaret per officium iudicis,an possit fieri recõuentio,incidit in materiam fallen.xx.Et ad hanc materiã vide quæ traduntur per do.meũ.& Doct.in c.cùm exliteris.iunctis his quæ traduntur in c.suscitata.s.de resti.in integ.& per dominũ meum.& Docto.in c.ñ.s. de offi.iudi.nec est verum ꝙ petens restitutionem fingitur reus. ad quod vide quæ latè dixi in c.sacris.j.de sent.excom.in xix. princi.arti.q.v.princip.secundo mẽbro prin.ver.viij.quæro.& etiã in q.præce.& seq.Postremò circa hunc vij.princi.ar.& fallentias s.positas.Quæro,quid si sit facta reconuentio de re,vel causa de qua iudex nõ poterat cognoscere per viam reconuentionis,secundũ ea quæ superius in fallẽtijs dicta sunt. Sed pars non opponit ꝙ de illa re vel causa nõ possit fieri reconuentio. Vtrũ processus tenet.Sol.debes cõsiderare,an sit talis causa,in quam iurisdictio illius iudicis potuerit prorogari,secundũ ea quæ latè dixi in c.significasti.s.de fo.compe.& valebit recõuẽtio:aliàs secus.Et ad hoc vide quæ dixi s.in xiij.princ.fal.istius vj.princi.arti.ver.decimò fallit.A.B.Valet ergo cõmune prorogatus nisi aliud obsistat,vide do.me.in c.fin.j.de ordi.cogni. & ibi dixi post do.Ma.Et ex his Deo duce,habes expeditum vj.princip.articulo qui in se erat satis difficilis & intricatus, & imperfectus.

97 ¶†Septimò princip.arti.iuxta præmissum ordinẽ in rubri.tractandum est quãdo faciendæ sint mutuæ petitiones,seu quando faciẽda sit recõuentio.Circa quod glo.hic ponit varias opiniones.Prima circa princip.dicens,ꝙ proposita petitione actoris,si reus vult recõuenire actorem,debet porrigere suam petitionem.Et demum subdit,ꝙ si reus differat suam petitionẽ porrigere post litẽ contestatam nõ tenetur ei actor respõdere.mouetur per tex.in d.auẽ.& consequenter.C.de sent.vbi tex.dicit ꝙ si reus pulsatus vult reconuenire actorem,ꝙ nõ potest apud eundem iudicẽ:nisi statim alleg.etiã ad idem tex.in auẽ.de executo.§.sancimus.vbi tex.dicit,ꝙ si reus vult reconuenire actorem,mox ab initio apud eundẽ iudicem reconuenire debet.Et in glo.refert alias duas opin.Nam quidam tenuerũt,ꝙ vsq; ad sententiam possit fieri recõuentio.Alia vera opinio fuit, quòd
b vsq;[b] ad sententiam possit fieri reconuentio.& ita intelligunt quæ statim dicam.Sed glo.finaliter concludit,ꝙ hæc diuersitas terminatur hodie per c.dispẽdia.§.reus quoq;.de rescrip.lib.vj. vbi dicitur reconuentionẽ fieri posse durante iudicio.quod intelligit glo.donec fuerit renunciatũ,seu cõclusum in causa:quia postea nõ dicitur iudiciũ:quia tunc tantùm dicitur iudiciũ quãdo negotium discutitur,vt in c.forus.j.de verb.signi.Sed extra glo.refert hic Inno.etiã aliàs opiniones.quidã enim dicũt ꝙ reconuentio fieri possit etiam post litem cõtestatã dũmodò ante lit.contest.reus protestetur de recõuentione fienda.Et ita intelligunt d.§.sancimus.Alij verò dicunt,ꝙ etiã sine protestatione potest fieri recõuentio post litẽ contestatã dũmodò fiat incontinenti:hoc est,dũmodo reconueniatur anteq; terminus ad alia assignetur:quia quæ incõtinenti fiunt,dicuntur inesse,vt in l.lecta.§.dicebam.ff.si cer.pet.Et hæc fuit opin.Azo.& Accur.in auẽ.& consequenter.C.de sent.& interlo.om.iudi.pro quo facit l.fin.ff.de libe.cau.& l.nihil.C.de procur.Alij autem,vt Vincen.hic.in quam opinionẽ videtur inclinare Inno.voluerunt,ꝙ reconuentio possit fieri vsq; ad sententiam:etiã non præcedẽte prius protestationẽ quòd reus intẽdat reconuenire.Sed tunc nõ proceditur simul in vtraq; lite.mouentur,quia si post litem contestatã negaretur recõuẽtio, sequeretur absurdum, ꝙ actor contestata & pendẽte lite quam mouit,nõ possit recõueniri de
a alia re sub alio iudice.quod esset valde absurdũ. Quid enim si de iniuria quæ lit.pend.contingit,vel alia actione nouiter orta, cùm velit recõuenire,hoc modo non posset:cùm tamẽ ei subueniendum sit:eò:quia quæ de nouo emergũt, nouo indigent auxilio,vt in c.insinuante.s.de offi.deleg.& in l.de ætate.§.ex causa.ff.de interlocu.actio.Item quæ causa,imò insania esset abstulisse huic reo iudicis ordinarios actores,coram quibus reus poterat reconuenire actorem,nisi alium sibi concederẽt,scilicet illum coram quo reus est conuentus.Item quia ius antiquum l.
b cùm Papinianus.C de sent.& interlo.om.iudi.indistinctè dum cuius in agendo quis sequitur arbitriũ cum contra se iudicẽ habere non dedignetur.& sic ille tex.nullam facit mẽtionẽ de lit. contest.ergo videtur simpliciter intelligendus.& hanc opi.sequitur Spec.in titu.de recõuen.§.sequitur videre.& Archi.in c. dispendia.de rescrip.lib.vj.& fuit opi.Iaco.Bal.& Odofr.in d. auẽ.& cõsequenter.& subdit Inno.si autẽ reus protestetur,nihil facit protestatio:nisi quia tunc indubitatum est ꝙ post litẽ contestatã possit reconuenire.Hosti.verò tenet contrariũ.vult enim ꝙ lit.contest.non sit locus recõuẽtioni,nisi præmissa protestatione.nec mouẽt eũ rationes superius per Inno.alleg.fatetur enim Hosti.ꝙ lit.contest.coram vno iudice,nõ potest corã illo vel alio recõueniri,nec reputat hoc absurdum:quia hoc est imputandũ reo:quia ante lit.contest.recõuenire, vel protestari debuit.arg.de ser.non ordi.c.j.Nec reputat absurdum,ꝙ differatur actio,etiam de nouo extorta:quia hoc inducit vt maior absurditas euitetur,videlicet,ne coram diuersis iudicibus eodẽ tẽpore agatur.de rescrip.c.fi.Nec insania reputatur huic reo subtrahere ad tempus ordinarios actores, cùm imputandũ sit illi qui non conuenit ante,quàm cõueniretur:& subueniendum sit illi qui vigilauit.j.de appel.c.vt debitus.& ff.de his quę in frau. cred.l.pupillus.ad fi.cuiu ergo natura iudicij nõ patiatur ꝙ talis recõuentio fiat,non reputat absurdum ꝙ rei petitio ex tali causa suspẽdatur:cum nõ solum ius alicuius quãdoq; suspẽdatur, sed etiam priuetur quis iure suo sine culpa.& in c.quoniã.§.si verò aliter.j.vt lit.nõ cõtest.Nec obst.quod l.cùm Papinianus. & auẽ.& consequẽter.nihil dicat de lit.contest.quia satis est ꝙ ibi dicitur in eodẽ negotio,id est iudicio quod vocat,mista cõuentionis & recõuentionis examinatio. quod bene elucidatur & declaratur in d.§.sancimus.in d.auẽ.de executo,vbi text.dicit.Sancimus igitur si quis obnoxiũ habere arbitretur eũ, qui conuentionem apposuit,nõ apud alium iudicem, sed apud eũ mox à princi.conuenire,& eundem esse iudicem in vtroq; iudicio.quasi dicat.Caueat sibi reus qui ab initio vocat; & intra se deliberet,vtrum actor sibi in aliquo teneatur, ꝙ si putauerit à principio,id est ante principium.hoc est ante lit.cõtest.s.de offi.deleg.c.super quæstionum.§.intentionis.& C.de iudi.l.rem non nouam.post responsionem,vel etiã statim post litẽ contestatam protestatione premissa,libellum recõuentionis reus afferat.& sic vicissim contestetur lit.& idẽ si iudex vtriusq; iud.& idem negotium censeatur.& est valde notandum, ꝙ prædicta

¶At qui restitutio in integrũ nõ præsupponit actionem:sed tota pendet ab officio iudicis.l.qđ si minor.§.fi.ff. de mino.

¶Vsq; ad sentẽtiam licet recõuenire, vide Cardi. in cle.sæpe.in iij. oppo.de verb.signifi.& mihi etiã per repetentes.

auc.altero verbo non cõtenta dixit,mox à prin.innuẽs,q̃ recõ uentio nõ sit vltra lit.cõtest.protrahẽda.dicit ergo Hosti.q̃ lit. cõtest.nulla præmissa protestatione nõ est locus recõuentioni. Sed si iudex corã quo lis est cõtestata sit iudex ordinari⁹ vtriusq; ue:etiã tunc nõ est locus recõuentioni:sed cõuentioni.nã recõ uentioni locus nõ est,ne fiat præiudiciũ principali quæstioni.i. ne ipsum differri cõtingat propter naturã recõuẽtionis:quę ha bet quod simul tractent & finiantur,vt dicã in c.seq.in x.prin. arti.sed propter modũ conuentionis agere possit:cũ perpetua sit iurisdictio ordinarij.& hoc,nisi obstet alia exceptio.vnde,q̃ cur.lit.contest.licet vice mutua cõueniatur,nõ tamẽ dicit recon ueniri:vt l.de compensatio.l.si in rem.& hoc verũ,secũdũ Ho sti.quãdo actor & reus sunt eiusdẽ fori:aliàs post lit.cõtest.nec recõuentioni,nec cõuentioni locus est.s.de iudi.c.fi.& ita dicit hic Hosti.& referunt Io.And.& Doct.& idem Hosti.in sum. eo.tit.§.qñ.& hanc opi.etiã voluit hic glo.in prin.prout s.retu li.& ista fuit opi.Alani Tanc.& Gof.quã etiam fuit secutus Io. mo.in d.c.dispẽdia.& Accur.Pe.& Cy.in d.auc.consequenter. & glo.in auc.de executo.§.sancimus.& Ioã.An.hic.Sed clarius in Cle.sępe.in verbo,exordio.de verb.sig.vbi dicit q̃ ad hoc vt sit vera recõuẽtio,oportet q̃ fiat ante lit.cõtest.vel statim post, vt not.Accur.in d.auc.& cõsequenter.& in d.§.sancimus.vnde dicit glo.q̃ licet quantũcũq; reus possit conueniri actorẽ durã te iudicio,nõ tamen illa cõuentio habebit vim reconuentionis, vt simul tractetur & finiat:nisi fiat in litis exordio:vt in d.Cle. sæpe.A.B.Et prædictam etiã opin.etiam tenet Ioã.de Imo.in Cle.sæpe.de verb.sig.super glo.in ver.exordio.Ma.Sed aduer te:quia vt dicit hic do.me.Ioã.And.non explicat clarè mentem suã:nũquid habebit vim reconuẽtionis:saltem quò ad effectũ iurisdict.prorogatiuũ,vt scilicet post litẽ contest.ex interuallo possit fieri reconuẽtio corã iudice qui aliàs non sit iudex actoris.Idẽ tenet Io.And.allegãdo,respectu delegati dicit posse di ci q̃ actor cõueniri non potest corã delegato post litẽ contest. sine nouis literis,per d.c.dispendia.§.reus quoq;.de rescrip.lib. vj.quod etiã tenet hic Ioan.Cald.& dicit sic se obtinuisse in fa cto.quod est valde not.vnde eadẽ ratione idẽ videtur sentire in ordinario.Itẽ etiam sentit,q̃ ista priuilegia recõuẽtionis sint in separabilia.sed clarius quàm alibi sentit Io.And.in addit.Spec. in tit.de reconuẽ.§.j.ver.sed nunquid corã ordinario.vbi cõclu dit,q̃ ad hoc vt procedat recõuentio quò ad effectũ prorogati uum,oportet q̃ statim fiat corã iudice.allegat iura s.alleg.per Hostiẽ.Nec obst.si dicatur q̃ d.§.reus quoq;.in eo quod dicit, q̃ poterit cõuenire eodẽ durãte iudicio,si literas maluerit impe trare:videat innuere cõtrariũ:quasi hoc ponatur in sua optio ne,an velit cõuenire durante iudicio sine literis:an literas impe trare:quia verbũ,si maluerit.respicit totã orationẽ simul,vt sic sit sensus,poterit cõuenire sine literis:& si magis voluerit impe trare,subaudiatur quã sic recõuenire poterit eodẽ durante iudi cio.Hosti.tñ intelligebat illũ tex.qñ ante lit.contest.fuisset pro testatus.Sed est diuinatio:sed Io.And.hic respõdet,q̃ nõ obst. q̃ literas cõuẽtionis:quasi dicat eodẽ durãte iudicio ante lit.cõ test.põt recõuenire,& postea cõuenire.& ista sunt valde diuer sa.Nã cõuẽto nõ est necessariũ q̃ vna sentẽtia terminet cũ prio ri cõuentione,vt dicã in c.seq.in x.arti.Itẽ sublata appellatione in rescripto respectu cõuentionis,intelligitur etiã remota in re conuẽtione,vt in c.seq.secus in cõuẽtione. Item illud verbum cõuentionis,positũ in d.§.reus.potest secundũ Ioã.And.referri ad verbũ,literis cõtra eum &c.vt sic post litẽ cõtest.non pos sit actor cõueniri coram delegato sine nouis literis.Sed primã opi.glo.nostræ,& etiam Inno.tenẽt Vin.Fran.& Archi.in d.c. dispẽdia.Et Spec.in tit.de recõuen.§.sequitur.& Bart.in d.auc. & cõsequẽter.& do.Ant.hic.mouet Bart.quia ratio recõuẽtio nis inducta pro reo cõtra actorẽ,vt scilicet habeat eũ in iudicẽ in defendendo,quẽ elegit in agẽdo:procedit etiam post litẽ cõ test.Nec ob.si dicat hic repugnare naturæ recõuẽtionis:ex quo non potuerunt simul tractari:maximè si sit facta cõuẽtio pro pe cõclusionẽ in causa:quia dicit Bart.hic q̃ si simul tractentur, respicit fauorẽ recõuentionis.Aut hoc facit post litẽ cõtest.& tantũ habebit priuilegium prorogatiuũ:& erit ista recõuentio nõ vera,sed impropria:quia nõ tractabitur simul cũ conuẽtio ne,& appellatur reconuẽtio:quia alias iudex nõ esset cõpetẽs respectu actoris.Et sic apertè sentit opi.Io.An.q̃ ista priuile gia sint separabilia.Item secũdũ do.Anto.per iura antiqua non erat inuentũ priuilegiũ simultanei processus,& poterat fieri re conuentio quò ad finem prorogatiuum: ne actor dedignare tur &c.quæ ratio astringint, quãdocunq; durante iudicio recõ ueniatur.& d.auc.& cõsequenter.arctat reum ad reconuenien dum coram eodem iudice,vbi antiquitus non arbitrabatur. Et si reus intendit quòd simul procedatur,astringit eum ad recon ueniendum incontinenti.nec propter hoc d.l.cùm Papinianus, quæ dat primum priuilegium prorogatiuum,in hoc corrigitur à dicta auc.& consequenter.vnde d.auc.solùm arctat ad recon ueniendum incontinenti,quãdo vult vti priuilegio simultanei processus: non autem quò ad prorogationem iurisditionis in quo stat lex antiqua,quæ non debet in hoc corrigi cùm eutanda sit iurium receptio. & secundùm eum casus est in d.§.reus quoq;.qui non arctat reconuenientem nisi eodem durante iu dicio,qd verbum,cũ possit determinare duo sequentia deter minabilia,debet vniformiter determinare,vt in l.nam hoc iure. ff.de vul. & pup.cum si. Sed opi. contrariam q̃ debebat fieri in ipso litis exordio.tenet hic zab.& sequitur Do. m.quam for tificat,primò per d.Cle.sæpe. vbi tex.nullam facit mentionem de priuilegio simultanei processus,sed simpliciter dicit quòd si reus aliquid petere voluerit.est in ipso litis exordio petitio faci enda.ad idem d.auc.& consequenter.quæ dicit q̃ si reus vult pulsare actorem,statim hoc quidem facere debet. Nã & si insi mul cõuentio & recõuentio nõ tenerẽtur:tamen reus recõ ueniens diceretur pulsare actorem qd facere non potest,nisi sta tim,vt ibi dicitur.Ad idem tex.in d.§.sancimus.qui dicit quòd si quis obnoxium arbitretur habere eum qui contra se conuen tionem exposuit, non apud aliũ iudicẽ, sed apud eum mox à princ.&c.Quare cùm hæc iura exposcant reconuentionẽ debe re fieri mox,& incontinenti,seu in litis initio, secũdũ hæc iura debent alia iura interpretari, vnde dicit do.m.q̃ verum est q̃ l.cũ Papinia.nõ corrigit per d.auc.& cõsequẽter d.§.sancimus. sed tñ cũ simpliciter loquat de recõuentiõe,debet intelligi se cũdũ p̃dicta,qñ fit incõtinẽti.maximè per ratiões ĩfrascriptas. Primò q̃ licet actor elegerit iudicẽ ad aliqd tempus,nõ tamẽ vi detur elegisse ad longum.Quid enim si impetrauit delegatum prope diœcesim rei,valde distanter à sua diœcesi:putans se de facili expedire propter causam quam mouet?certè nimis durũ videretur,q̃ si prope conclusionem sui negotij aliud iudicium intentaretur q̃ ibi cogeretur longiorem moram trahere:solum modò proprter causam rei.& eadem ratio procedit in ordina rio rei,quẽ actor ad loca remota adiuit coram quo non posset procere reconuẽtio post lit.contesta.ex interuallo, sine magno suo præiudicio.Item mouetur,quia iurisditio proroga in actu reconuentionis,est accessoria ad iurisditionẽ habitam in causa reconuen.vnde videtur contra iuris regulam q̃ finita causa cõ uentionis,quæ obtinet locum principalis,duret causa reconuen tionis quæ est accessoria: cùm sublato principali &c. vt in re gula accessorium.de re.iur.lib.vj.cum si.Ad c. dispẽdia.§.reus quoq;.respondet q̃ non est nouum neq; absurdum,vt idẽ ver bum relatum ad diuersa,diuersos habeat intellectus, vt in c.ab excommunicato.s.de rescrip.Sed melius facit.c. capitulum san ctæ crucis.iuxta gl.in verbo,relaxetis.s.de rescrip.vnde verbũ illud in d.§.reus. eodem durante iudicio, cum refertur ad ver bum, reconuentionis,intelligeretur q̃ fiat in principio suę litis exordio.Cùm verò refertur ad verbum conuentionis ad impe trationem literarũ,intelligatur prout sonat. Nam peremptum est iura iuribus concordare:vt in c.cùm expediat. de ele.lib.vj. & maximè hoc est tenendum,cum ille.§.non veniat in fauo rem rei,sed potius contra: restringendo eius facultatem, vt eo dem durante iudicio,nec per viam conuentionis,nec per viam reconuentionis sibi liceat actorem coram alio iudice pulsare. non ergo debet operari contrarium effectum,vt laxet habenas reconueniendi indistinctè eodem durante iudicio contra alia iu ra,quæ exigunt hoc statim fieri.arg. regulæ qd ob gratiam. de reg.iur.lib.vj.cũ sua materia.Et hæc consideratio multum abs tringit:& vsus fuit Papa ibi illo verbo generali,eodem durã te iudicio.ad ostendendum,quòd quandiu durat iudicium, nõ licet actorem conuenire per nouas literas, vel reconuenire co ram eodem iudice:quasi velit q̃ postea liceat impetrare literas ad alios iudices.vnde duntaxat voluit ibi papa prouidere acto ri in reconuentionis actu, sicut prouiderat reo in conuentione contra actorem in principio illius c.non ergo voluit inducere, vt indistinctè liceret reconuenire actorem eodem durante iudi cio;quia sic prouideret contra actorem,cuius contrarium inten dit.maximè hoc patet per prælegatam Cle.sæpe. vbi poni tur ius nouissimum qd concordat cum d. authen. & consequẽ ter.& cum hoc c.& loquitur per verba necessitatiua vt ibi pa tet;& sic resident d.M.hic .Mihi videtur q̃ iste articulus sit satis dubius & disputabilis. Arbitror tamen posse concludi, quòd aut quæritur, vtrũ reconuentio possit fieri quandocũq; ante li. cõtesta.& dic q̃ sic,dummodò qualitas causæ vel iudicis,vel qd simile non obstat.Aut quæritur, vtrum possit fieri in ipsa li tis contesta.& idem tenendũ est:vt hic.& d.Cle.sæpe.& in his omnes concordant. Aut quæritur, vtrũ possit fieri post litem contestatã,& incontinenti.& idem etiam tenendũ est.& in hoc etiam omnes quasi concordant ; licet quidam velint q̃ debeat

præcedere

præcedere proteſtatio. Aut quæritur, vtrum fieri poſsit poſt litem cõteſtatã ex interuallo. & vidiſtis varias opi. quas arbitror poſſe cõcordari hoc modo, videlicet, quòd reconuentio fieri nõ poſsit inuito actore: nam per viam propriæ reconuẽtionis fieri nõ poteſt: cùm ſimul tractari non poſsint, vt dictum eſt. nec etiam per viam impropriæ recõuentionis, ſcilicet reſpectu dũtaxat priuilegij prorogationis: niſi ex voluntate actoris. vnde dico q̃ ſi reus conuenit actorem poſt litem conteſtatã ex interuallo: & actor cõtradicit, q̃ non ſit facta debito tempore: & q̃ non vult reſpondere niſi corã ſuo iudice. & hoc caſu, nõ procedit reconuentio, etiã reſpectu prorogationis: quia ad ipſam exigitur conſenſus prorogationis, ſecundùm quod latè dictũ fuit in c. ſignificaſti. ſ̃. de fo. compe. & hoc caſu procedit opi. Inno. Card. & do. me. & ſequacium. per d. auẽ. & conſequenter. & in corpore vndeſumitur. & per tex. in d. Cle. ſæpe. quæ dicit q̃ reconuentio eſt in ipſo litis exordio faciendi. & ſic loquitur per
a gerũdium, [a] quod regulariter importat neceſsitatem: vt tractatur in rub. ff. de lib. & poſth. & ibi per Bal. in rubr. de edẽ. quod arbitror verum, niſi eſſet cauſa tempore peritura: vel eſſet talis cauſa, quæ indigeret celeritate. ſicut in ſimili dixi in iure reuocãdi domum. in c. fin. ſ̃. de fo. cõpet. ver. xvj. exceptio. & ſeq. vbi videas. Aut actor non cõtradicit: & procedit reconuentio, ſaltẽ per viam prorogatiuã, ſecundùm ea quæ dixi in vj. princi. arti. q. fi. & in iij. princi. arti. q. iij. & v. prin. articu. in fine primi mẽbri. poſt x. fal. ver. ſed quæro nunc. & iſto modo poteſt ſaluari opi. Bart. & domi. Anto. Et per prædicta habes notabiliter expeditam hanc materiam. Laus Deo.

SVMMARIVM.

1 ☞Papa cum clauſula, appellatione remota, cauſam committere poteſt.
2 Clauſula, appellatione remota, quid operatur.
3 Reconuentio ſub eadem forma tractari debet, qua cauſa conuentionis.
4 Reconuentio coram eodem iudice etiam delegato fieri debet.
5 Reus priuilegio actoris vti poteſt.
6 Priuilegium ad aliam perſonam non eſt extendendum.
7 Eccleſia contra ſe præſcriptionem decem, vel viginti annorum non tenetur admittere.
8 Iudex an recuſari poſsit in cauſa reconuentionis.
9 Actor nolens reſpondere reconuentioni, qua puniatur pœna.
10 Iudice reconuentionem non admittente, quid agendum.
11 Libellus an in cauſa reconuentionis ſit neceſſariò dandus.
12 Libello dato, qualis ſeruetur procedendi ordo.
13 Dilationes deliberatoriæ an ſint vtriq; parti dandæ.
14 Litis conteſtatio, an requiratur in mutuis petitionibus.
15 Iuramentũ de calumnia an ſit tam in cauſa conuentionis, quàm reconuentionis deferendum.
16 Probationes & teſtes, qualiter in cauſa reconuentionis produci debeant.
17 Sententia vna & eadem, an ſufficiat in cauſa conuentionis & reconuentionis.
18 Remedium quod datur, ſi ſimul ſuper cauſa conuentionis & reconuentionis pronuncietur.
19 Reconuentionis cauſa, an eodem ordine & forma debeat agitari, quibus cauſa conuentionis.
20 Clerico coram laico iudice reconuẽto, an ſitius canonicum vel ciuile ſeruandum.
21 Effectus reconuentionis qui ſint.
22 Agens coram vno, an poſsit reconueniri coram alio. fallit nume. ſequen.
35 Iudex ſi ſit à Papa impetratus ab inferiori, contra illum nõ poteſt impetrari. fallit nu. ſeq.

PRudentiam. Actor q̃ impetrat reſcriptum appellatione remota in cauſa reconuentionis, appellatione remota reſpondere tenetur. h. d. Vel ſic generalius, & vtilius, ſecundũ do. meum. Modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conuentionis, intelligitur repetitus in cauſa recõuentionis. h. d. Communis diuiſio. ſecunda ibi, nos verò.

1 ¶ †Primò nota q̃ Papa poteſt cõmittere cauſam cum clauſula, appellatione remota. & idem dicendũ in principe. quid autem de aliis inferioribus, dic vt plenè dixi in c. paſtoralis. j. de appel la. in j. q. prin. per totum.

2 ¶ †Secundò no. quòd hæc clauſula, app. remota. appoſita ab habente poteſtatem: operatur vt iudex non teneatur deferre appellationi. quod an ſit verum. & vtrum hodie clauſula aliquid operetur latè dixi in c. paſto. in q. ñ. q. prin.

3 ¶ Tertiò not. vnũ priulegium reconuentionis, quod eſt vt cauſa reconuentionis tractetur, & in ea procedat ſub ea forma qua tractanda eſt cauſa conuentionis. & huius priuilegij duplex ratio aſsignatur in litera prima: quia actoris & rei æqualis debet eſſe cõditio. concordat regula, nõ licet actori. de regu. iur. lib. vj. & ſ̃. de iudi. c. nouit. Secunda, quia actor debet velle cõtra ſe in defenſione, quod impetrauit pro ſe impugnatione. arg. regulæ quod quiſq; iur. & c. de qua in c. cum omnes. ſ̃. de cõſti. & in rubro & nigro. ff. quod quiſq; iur.

4 ¶ †Quartò nota ibi, coram eodem iudice, q̃ reconuentio debet fieri coram eodem iudice, etiã delegato. de quo clarius in c. diſpendia. de reſcrip. lib. vj. Et vide quod latius dixi in c. præced. in iij. princip. articu.

¶ Quintò nota ibi, ita ſentimus. q̃ per hoc verbũ reſpondetur de iure: quia quod ſentit Princeps, & nos ſentire debemus. j. de reiudi. c. in cauſis. ſecundùm Hoſti. & Io. And. hic. ſic etiã per illa verba, nõ occurrit ratio quare &c. vt in c. item cum quis. j. de reſti. ſpol. Omnis etiã voluntas à Principe emanans animo legis conſtituẽdæ habetur qualitercunq;, & per quæcunq; verba appareat. Inſti. de iur. nat. §. ſed quod principi. & in l. j. ff. de cõſtitu. prin. de quo late dicam in tit. de conſtitu.

5 ¶ †Sextò nota q̃ reus poteſt vti priuilegio actoris conceſſo illius inſtantiæ: non ſolum in cauſa conuentionis, ſed etiã in cauſa reconuentionis. de quo latius dicam j. in x. prin. artic. maximè in x. q. princip.

¶ Vltimò nota illud vulgatũ, quod quiſq; iuris. de quo dic vt latius tractatur, & ibi dicam in c. cùm omnes. ſ̃. de conſti.

a ¶ Gerundiũ importat neceſsitatem, vide doct. in rub. inſtit. de act.

¶ Glo. j. in prin. ſentit vnum contrariũ, q̃ diſpoſitio huius c. nõ poſsit procedere: tũ quia reſcripta ſunt ſtricti iuris: nec debẽt
6 extendi, vt in c. P. & G. de offi. deleg. tum etiã † quia priuilegiũ non debet extendi ad aliam perſonã, etiam per ſimilitudinẽ rationis, vt in c. ſanè. j. de priuil. & in regula, priuilegiũ. de reg. iur. lib. vj. cum ſua materia. vnde prædicta ratione licet cũ clauſula, appellatione remota. concedatur, priuilegiũ non debet extẽdi. Sol. prædictæ potuerunt eſſe rationes dubitandi ad tex. ſed rationes decidendi colligũtur ex tex. & per glo. iſtam. Prima eſt, quia in iudicijs nõ debet eſſe acceptio perſonarũ, ſed æqualitas ſeruãda eſt. Secunda quæ deſcendit ex illa: quia nõ debet actori licere &c. Tertia, quia quod quiſq; iuris &c. Et ex prædictis nota q̃ extenſio reſcripti ad cauſam recõuentionis non fit tantùm virtute tituli, quod quiſq; iuris. ſed etiã ex aliis rationibus ſupra aſsignatis. & ex prædictis rationibus infert hic do. me. q̃ in cauſis ſummarijs habet locũ reconuentio. de quo dic vt latè dixi in c. j. ſ̃. eo. in prin. arti. fal. vij. Item ex prædictis inferũt Tã cre. Vin. & Doct. hic, q̃ ſicut appellans poteſt vti nouis probationibus in cauſa appellatio. Ita & appellatus nouis defenſionibus. ſed nõ eſt materia noſtra, vide latè per Doct. in l. per hãc. C. de tempo. app. & in c. cùm Ioãnes. j. de fid. inſtru. de quo latius dicetur j. in tit. de appel. Deinde gl. noſtra in ver. & hodie. formata aliud cõtrariũ. q̃ hodie fruſtra apponatur in literis clauſula, appellatione remota. per c. vt debitus. j. de appel. & aliter non ſoluit: nec declarat, & bene facit: quia non pertinet principaliter ad titu. noſtrũ. Sed gloſ. latè examinat in d. c. vt debitus. Tu verò dic vt latè dixi poſt Doct. in c. paſtoralis. j. de appel. in ij. q. princi. vbi poſui nouem effectus etiam hodie exiſtentes clauſulæ appellatione remota.

¶ Gloſ. ij. primò exponit literã. ſecundò infert, q̃ iudex eam habeat iuriſdictionẽ in prorogata iuriſdictione, qualiter habet in delegata. & probat per ſimile. deinde glo. in ver. ſed pone, quærit, vtrũ reus poſsit reconuenire actorẽ ſuper pluribus: cũ ipſe impetrauerit delegatũ ſuper vna re dũtaxat. arguit q̃ nõ. & ſoluit in contrariũ. deinde glo. in ver. item retẽta. formata aliã quæſtionem, & arguit pro parte affirmatiua: & decidit pro negatiua. deinde glo. in ver. item argumentũ. contra opponit, q̃ in cauſa recõuentionis nõ ſit procedendũ appellatione remota: quia quo fauore &c. glo. ſoluit. In ea. gl. ibi, in prorogata iuriſdictione. not. ex gloſ. q̃ recõuentio procedit ex tacita prorogatione. quod intellige de prorogatione legis: nõ hominis, quia clericus nõ poteſt prorogare iuriſdictionem nõ ſui iudicis ſine conſenſu ſui iudicis. de quo vide quod latè dixi in c. ſignificaſti. ſ̃. de foro cõpe. in vj. prin. arti. q. vij. & tamen clericus poteſt recõueniri ſine licentia ſui epiſcopi. de quo dic vt dixi ſ̃. in c. j. in v. princ. arti. ver. item prædicta regula procedit. Simile videmus in contractibus, & etiam in delictis per clericũ commiſsis. de quibus dic vt latè dixi in c. dilecti. ſ̃. de fo. cõpe. vbi de contractibus. & in c. poſtulaſti. eo. ti. vbi de delictis. Et nota q̃ dicta prorogatio inſurgit ex iuris diſpoſitione: ex eo quòd actor debet velle reconueniri corã eodem iudice, vt l. cùm Papinianus. C. de ſentẽ. & interlo. om. iud. dixi ſ̃. in rubri. in iij. prin. arti. Vnde in cauſis in quibus nõ poteſt velle, nõ habet locum recõuentio: quia nec prorogatio, vt dixi in c. præced. in vj. prin. arti. in prima fallentia, & tribus ſequẽtibus. & etiam in pluribus aliis ibi poſitis. In ead. gloſſ. ibi, ſed contra credo articu. ç. ſ̃. proxi. dic, idem tenent

Hoſti.& communiter alĳ.de quo dic vt latius dixi in vj.prin. arti.ver.iiij.declaratio.In ead.gloſ.ibi.ff.de excep.l.ĳ.dic,quòd illa lex facit,quia ſicut ibi licet actori replicare ad exceptionẽ rei:ita & hic debet poſſe reconuenire ad reconuẽtionem rei.& ad idem facit.j.de condi.appo,c.per tuas.ſecundùm Io.Andr. In ead.gloſ.ibi,non credo ꝙ hoc poſsit.dic de hoc vt latè dixi in c.præced.in v.princip.arti.q.fin.In ead.gloſ.ibi,cũ Princeps ſuo motu.dic not.ſing.ex hac glo.quòd priuilegiũ conceſſum cauſæ conuentionis,ita demum extenditur ad cauſam recõuentionis,ſi ſit conceſſum ad impetrationem actoris:ſecus ſi motu proprio.de quo dic vt latius dixi in c.præced.in vj.princip.articu.fal.vĳ.vbi omnino vide.& aliquid tangam j.in x.principali articulo.

7 ¶†Secundò nota[a] ſingulariter ex hac glo.ꝙ eccleſia non tenetur contra ſe admittere præſcriptionem x.vel xx,anno.licet cõtra alium vtatur hac præſcriptione:quia eccleſia non impetrauit hoc priuilegium:ſed fuit ſibi conceſſum à Principibus motu proprio.not.Io.And.in regula,qui ad agendum.de reg.iur. lib.vj.in mercuria.& vide glo.in ſimili in auĉ.quas actiones.C. de ſacroſan.eccle.& quod not.glo.in verbo,voluerit.in Cle.ſæpe.de verb.ſig.Nota tamen ꝙ licet quis impetrauerit reſcriptũ appel.remota teneatur vti eodem iure in cauſa recõuentionis, ſi reconuenitur ab illo,contra quem impetrauit:tamen non extenditur ad alias perſonas.vnde ſi ab alio conueniret in alia cauſa,non intelligeretur appellatione remota,vide hic per domi. meum:quia non eſt materia noſtra principalis.& vide quod dixi in d.c.paſtoralis.j.de appel.in ĳ.q.princip.& in materia d.c. cùm omnes.de conſtitu. ¶Extra glo.ſupereſt vtiuxta præmiſſum ordinem in rubri.examinemus hic alios articulos ad principalem noſtram materiam pertinentes.

a ¶Eccleſia non teneť admittere preſcriptionẽ x. vel xx.annorũ cõtra ſe, licet ipſa vtať contra alios,vide do.Iaſ.in auĉ.quas actiones.C.de ſacroſan.eccle.

8 ¶†Octauo igitur principali articulo principaliter quẽro,vtrũ in cauſa reconuentionis poſsit iudex recuſari.Sol.videtur dicẽdum quòd ſic.per l.cùm hæreditatis.ff.de acquir.hæred.vbi dicitur ꝙ licet vnus ex hæredibus adiuerit hæreditatem, poteſt poſtea abſtinere,vel repudiare:ſi alius cohæres nõ adĳt.Sed tu dic quòd cõmunis concluſio eſt in contrarium. quam tenuerũt Simon Vinc.& quidam alĳ.in auĉ.& conſequenter.C.de ſent. & interlo.omn.iudi.& ſequitur Specu.in titu.de reconuen.§.j. ver.quid ſi te coram.per l.Põponius.ff.de nego.geſt.niſi de nouo cauſa emergat.arg.l.ſi quis teſtibus.C.de teſti.& l.de ætate. §.ex cauſa.ff.de interrog.act.& ſequitur ibi Ioan.And.in addi. & Hoſti.in ſum.eod.tit.§.quæ pœna.prope fin.gloſ.not.in d. auĉ.& cõſequenter.primò arguit ꝙ poſsit,mediãte perſona rei reconuenientis,licet non poſſet per ſe ex perſona ſua.argu.d.l. cum hæreditate.& l.petendæ.C.de tẽpo.in integ.reſti.& l.Ariſto.ff.quæres pign.obli.poſ.decidit tamen, ꝙ licet conuentus poſsit recuſare:tamen reconuenire qui eum elegit,hoc nõ licet. per d.l.cùm Papinianus.C.de ſen.& interlo.om.iud.& per nota.in auĉ.offeratur.C.de lit.conteſt.& in l.apertiſsimi.C.de iud. & ſequitur Barto.in d.auĉ.& conſequenter.dicit tamen ꝙ hoc procedit ex priuilegio perſonæ:quia actor non poteſt recuſare ex aliquo priuilegio perſonæ,quòd eximat eũ à iuriſdictione ipſius quem elegit:ſed priuilegio cauſæ,bene poſſet,& figurat exemplum in cauſa ſpoliationis,[b] & in cauſa depoſiti & criminali.de quibus dixi in c.præced.in vj.prin.arti.fallen.xj.& tribus ſeq.poſſet etiam colligere exempla alia ex pluribus alĳs fallen.ibi poſitis:ſed talis materia potius pertinet ad declaratoriã, quàm ad recuſationem.Sed in recuſatione idem tenet Bal.in d. auĉ.niſi ex noua inimicitia recuſare.per not.in l.non diſtinguemus.§.cùm quidam.ff.de arbi.& ſubdit ꝙ tunc actor debet deſiſtere etiam à ſua conuentione. & mihi placet: quia etiam ille qui impetrauit iudicem in eadem cauſa impetrata & intentata, poteſt ex noua cauſa ipſum recuſare:ſiue ſit penitus noua, ſiue etiam ſit antiqua:ſed ignorata ab actore,per not.per gl.in verbo,recuſet.in c.ſtatutum.§.cum autem.de reſcrip.lib.vj.& per c.cum cauſam.& c.inſinuante.de offi.deleg.ſed ſine noua cauſa nõ poſſet,vt ibi dicit gloſ.& bene. Et ex prædictis habes expeditum vĳ.princip.articulum.

b ¶Contrariũ videtur tenere Bar. in l.naturaliter.in §. nihil cõmune. in penult.q.ff. de acqui.poſ. iũctis his quę dixit in l. j.circa mediũ.C. quorũ bon.& in l.ĳ.C.vbi in rem actio.

c ¶Contra videbatur:quia magis videtur ſuccurrẽdũ facienti actum ex neceſsitate, cũ ex volũtate.l.ſi fide iuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd. cogan.

¶Nonò principali articulo, proſequar duas quæſtiones principales.

¶Prima erit,quæ ſit pœna actoris nolentis reſpondere reo reconuenienti.vel nolẽtis proſequi cauſam mutuæ petitionis,ſeu reconuentionis.& quid iuris etiam ſi reus non proſequatur.

9 ¶Secunda quæſtio erit,quid ſi iudex non admittat reconuẽtionem,vel negligat ſuper ea procedere.†Quò ad primã quæſtionem dic,ꝙ pœna actoris nolentis reſpondere reconuẽtioni eſt, vt ei non reſpondeatur in conuentione.argu.j.de iura.calum.c. Imperatorum.& c.fin.ver.pœna.eo.tit.etiam hoc tenet Aegidius in opere ſuo,ſub rubrica xl.cxxix.vt refert Ioan.Andr.in additio.Specu.in tit.de reconuen.§.videndum.ver.ſed quid ſi actor.per iura prædallegata.& per not.ĳ.q.j.c.ſi qui epiſcopi talem.& ff.de procur.l.mutus.§.pœna.C.de compenſ.l.neq; ſcriptura.Idem etiam tenet Specu.eod.tit.§.fin.per iura prædicta. Ad quod etiam allegat tex.noſtrum.& c.præcedens.Quid autem ſi actor non curaret vlterius proſequi.imò vellet deſiſtere, vtrum reus in reconuentione ſua poterit proſequi vſq; ad ſentẽtiam.Solu.Aegidius in dictis locis dicit,quòd ſic : quia iuriſdictio iudicis fuit perpetuata quò ad cauſam prædictã per libelli oblationem.ſ.de offi.deleg.c.gratum.Quinimò etiam ſi actor vellet deſiſtere ante,quàm reus porrexiſſet libellum reconuentionis:nihilò minus poſſet reus cauſam reconuẽtionis inchoare,& proſequi corã illo,cuius iuriſdictio perpetuata fuit per cõuentionem factam per actorem,per id quod ſtatim dixi iũcto c.cuius in agendo.iĳ.q.viĳ. quia quò ad hoc,pari iure cenſetur conuentio & reconuentio,vt hic.ſequitur Spec.eo.tit.§.penul. ver.ſed quid ſi actor.& in §.fin.in prin.per c.j.ſ.eo.& ar.c.ĳ.j. de ordi.cogni.à contrario.quia iudiciũ redditur in inuitum,vt in l.interſtipulantem.§.j.ff.de verb.obli.Et hocidẽ tenuit Tancre.in titu.de recõ.& refert & ſequitur Io.And.in d.§.fin.Et ratio eſt,quia quò ad reconuẽtionem,quæſitũ eſt ius reo.Et ideò non poteſt in præiudicium rei deſiſtere,etiam ante lit.cõteſt.ad quod vide quod dixi in c.ĳ.ſ.de libel.obla.artic.xxvj.q.iĳ.non obſt.c.cũ ceſſante.de appel.& l.quamuis.ff.de in ius voc.quia in illis non eſt quæſitum ius aduerſario:ſed hic,vt dictũ eſt,iam erat queſitum ius aduerſario.Sed aduerte,quia Io.And.in c.j.de reſcrip.lib.vj.ſuper gl.ĳ.in nouella.dicit ꝙ Martinus dominus ſuus in legibus diſputauit, ꝙ ſi actor Ferrarienſis conueniens bononienſem Bononiæ.Et quia cõueniens vult deſiſtere,non procederet recõuẽtio.& ad l.cùm Papinianus.C.de ſent.& interlo.omn.iud.reſpondet ꝙ loquitur in actore qui proſequitur cauſam.& ad auĉ.qui ſemel.C.quomo.& quando iud.quę etiã facit in contrariũ.reſpondet,ꝙ actor non cogitur præciſè proſequi,ſed cauſatiuè:quia ſi non procedẽt ad petitionẽ rei inſtãtis,procedetur in cauſa tamẽ conuentionis.Sed Cy.in d.auĉ.& conſequenter.C.de ſent.& interlo.omn.iudi.q.ix.tenet primã opin.etiam in conueniente reum coram delegato propter iuriam quæſitũ reo.allegat ff.de bo.poſ.contratab.in l.ſi poſt mortem.§.fin.facit c.ab eo.de elec.lib.vj.& Cle.conſtitutionẽ.§.penul.in fi.de elect.Et ſic reſidet Io.And.in d.c.j.Et idem etiã videtur tenere Ioã.And.in addi.Specu.in titu.de recon.§.fi.in fi. vbi dicit,quòd prædictam opi.tenuit Guid.de Suzar.in d.auĉ. qui ſemel.inducens etiã.l.omnes.ff.de excep.& ff.de fideiuſ.l. ex perſona.Et idem etiam tenet ibi Oldra.qui dicit ſe ſic audiuiſſe à dño Iaco.de Are.qui etiam alleg.l.iĳ.§.j.ff.quod quiſq; iur.facit etiam quod not.Spe.in tit.de dila.§.fi.ver.quid ſi reus. de appel.§.in quibus.verſi.xxxiiij.& §.j.verſic.quid ſi ille.facit etiam quod dixi in c.ĳ.de libel.obla.arti,xxvj.q.iĳ.Et aduerte, quia hoc videtur procedere,etiam ſi actor deſiſtat non voluntariè,ſed ex quadam neceſsitate oppoſitę exceptionis cõtra reũ: dum ſit exceptio quæ ſigillet perſonã ipſius actoris: vt quia ſit excommunicatus,vel quid ſimile.quod tamẽ procederet, ſi teneremus opin.quòd priuilegiũ reconuentionis ſit ſeparabile à conuentione:ſecus videretur dicendum,ſi teneremus aliã opi. ꝙ non ſit ſeparabile.de quo latius dicetur j.in x.prin.artic.Ad quod etiã vide quod dixi in c.præced.in iĳ.prin.artic.q.iĳ.ver. vj.declaratio.Si verò actor deſiſteret ex neceſsitate propter exceptionem poſitã:tolleret iuriſdictionem ſuper cõuentione,vt dixi in d.ver.vj.declaratio.tunc videretur ſecus eſſe. Ego verò arbitror diſtinguẽdum,ꝙ aut quæritur,vtrum actor poſsit deſiſtere poſt propoſitã reconuẽtionem à reo:& arbitror ꝙ poſſit:ſed non in præiudiciũ rei,quò minus reus poſsit in ſua recõuentione,procedere:ex quo ſibi quæſitũ eſt ius.per ea quę ſuperius pro hac parte allegata ſunt,etiam quod tenuit in d.auĉ. & cõſequenter.vnde dicit ibi Bald.ꝙ ex hoc patet,quòd recõuentio in aliquo differt à prorogatione:quia in prorogatiõe habet locũ præſentia:vt in l.ſi conuenerit.ff.de iuriſdi.om.iudi.de quo latius dixi in c.ſignificaſti.ſ.de fo.compe.in vj.prin.artic. in viĳ.requiſito.Nec obſtat ꝙ per reconuentionẽ fiat quędam prorogatio,vt ſæpius dictũ eſt,quia iſta eſt prorogatio neceſſaria.Et ideò non ita de facili[c] habet locum præſentia,ſicut in voluntaria.de quo in d.l.ſi cõuenit.cum ſimi.Aut actor vult deſiſtere ante oblatũ libellum recõuentionis per reum: & tunc eſt maius dubiũ.Spec.voluit ꝙ non poſſet,vt dixi ſ.Bal.verò in d. auĉ.& cõſequẽter.tenet contrariũ.motus,quia ſi res eſt integra eò quia actor nõ eſt præuentus per reconuentionẽ, non poteſt amplius recõuenri:qa ſopita eſt iuriſdictio iudicis.Et hęc opi. videť mihi ęqor:ex quo deſtitit ante recõuentionẽ:licet paſſus ſit dubius.Et intellige per viã reconuentionis corã eo, qui aliàs nõ erat iudex actoris.Quid autẽ ſi reus recõueniens actorẽ por recto cõtra eũ libello recõuẽtionis,vlterius procedere nõ curat: an poſsit

c ¶Eccleſia non tenetur admittere præſcriptionem x.vel xx.annorũ cõtra ſe,licet ipſa vtatur contra alios,vide do.Iaſ.in auĉ.quas actiones.C.de ſacroſan.eccle.

an posit procedi super conuentione:& si processum sit super conuentione ad sententiam, vtrum reus posit postea prosequi reconuentionem suam.Spec.in titu.de recon.§.videndũ restat. dicit q adhuc poterit reus prosequi causam reconuẽtionis:quia iurisdictio iudicis perpetuata fuit quò ad causam illam per lib. obla.vt d.c.gratum.de offi.deleg.Et ista fuit opin.Aegidij,quã etiam refert & sequitur Ioã.Andr.in addi.Specu.ad dictũ ver.

10 ¶†Secundò quæro quò ad hunc ix.principalem ar.quid iuris si iudex non admittit reconuentionẽ, vel negligit super ea procedere.Sol.glo.ij.in c.prece.ver.& si iudex loquens alternatiuè dicit q eius factum non tenet:vel quòd potius est appellandũ ab ipso.ff.quæ sent.sine appel.rescin.l.j.§.fi.in fi.Et ideò glo.loquitur alternatiuè:quia sic loquitur d.§.fin.Sed secundam partem alternatiuè tenent Gofr.Vinc.Henri.& communiter Docto.do.Anto.& do.me.& Ioan.de Imo.in c.præced.& Bart.& Doct.in d.auc.& consequenter.& Archi.iij.q.vij.in c.cuius in agendo.in glo.fin.Et ratio est,quia peruersio ordinis causæ ad causam non reddit processum nullum:vt in l.j.C.de appel.tractatur in l.prolatam.C.de sent.& ij.q.j.in summa.de quo latius dicam j.in titu.de ordi.cogni.c.ij.arti.xxvij.Vnde pars quę nõ appellat,potest huic fauori renunciare.& vide quod dicam in x.prin.arti.q.vij.& quod dixi in c.præced.in iiij.prin.arti.q.iiij. Et ex his est expeditus ix.princip.articu.

¶Decimò princip.artic.iuxta præmissum ordinem in rubrica tractandum est,qualiter procedendum sit in mutuis petitionibus & deipsarum effectibus qui articulus est aliqualiter intricatus:vnde pro clariori doctrina & intelligentia prosequar infrascriptas quæstiones.

¶Prima,an in causa reconuentionis sit necessariũ dare libellũ.

¶Secunda,dato libel.de generali ordine,& doctrina,& modo proceden.

¶Tertia,vtrum dilationes deliberatoriæ sint dandæ:& cui.

¶Quarta,vtrum in causa reconuentionis sit lis contestanda.

¶Quinta,vtrum in vtraq; sit iurandum de calumnia.

¶Sexta,quid iuris de probationibus & testibus producendis.

¶Septima,vtrum causa conuentionis & recõuentionis sit vna sententia terminanda.

¶Octaua,quid si iudex non pronũciat simul super vtraq;,sed solùm super vna,quod remedium cõpetat alteri parti.& vtrũ possit impedire executionem sententiæ prolatę.& quando,& qualiter.

¶Nona,vtrum causa reconuentionis debeat agitari eodem ordine & forma,quibus causa reconuentionis & econtrà.

¶Decima,vtrum priuilegium concessum causæ conuentionis sit separabile à causa reconuentionis.

¶Vndecimò prosequar quosdam effectus resultantes ex mutuis petitionibus,& ex causa reconuentionis.

11 ¶†Primò quæro,an sit necessarium dare libellum in causa recõuentionis.Solu.Bal.in l.cùm Papinianus.C.de sent.& interlo.om.iudi.dicit,q duplex est reconuentio.quædam connexa,vt in duplicibus iudicijs,videlicet familię erciscũdæ cõmuni diuidun.& finium regundorũ:& tunc nõ est necessarius libellus in reconuentione.Nam si tu agis contra me, & petis diuisionem tuamet petitio recõuenit te.& quamuis tu agens debes probare contra me ius ad te pertinere,vt in l.j.ff.fami.ercis.tamen mihi sufficit q possideo,ad hoc vt diuidam tecũ: quia legitimatus sum ad recõueniendum te ex tua petitione:vt l.ij.ff.famil.ercis. facit quod dicam statim in vij.q.Quædam verò est recõuentio separata.& in ista oportet q volens reconuenire,offerat libellũ ff.de excep.rei iudi.in l.si inter me & te.& ff.de procur.in l.sed & hæ,§.non solùm.quando autem debeat dari libellus in causa reconuentionis,satis dictum fuit s.in c.præcedenti.in vij.principip.articul.Et an libellus reconuentionis sit formandus contra procuratorem,vel contra principalem.collige ex his,quæ dixi in c.j.s.de libel.obla.in vij.articu.in secundo membro princip. q.iij.& iiij.iunctis his quæ dicit Bal.in l.omnium.ff.de procur.

12 ¶†Secundò principaliter quæro de generali ordine,& doctrina,& modo procedẽdi post datum libellum. Solu.dic quòd in hoc articu.tres traduntur practicæ.Prima tractatur in glos.j.in c.præceden.vt proposita petitione & reconuentione hinc inde fieri debeat litis contestatio.primò super petitione actoris: deinde super petitione rei.& sic primò expediatur vnus actus actoris in conuentione:& statim expediatur consimilis actus rei in reconuentione:ita vt vtranq; causam iudex possit vna sentẽtia terminare.& datur prorogatiua actori, vt primò expediat actus in causa conuentionis:quia primò prouocauit ad iudiciũ, vnde succedit illa regula æquissima,qui prior appellat,prior agat.in l.qui prior.ff.de iudi.& in c.ij.j.de ordi.cognitio.Et hoc procedit quando actus vtriusq; causæ non habet concurrere in tempore.aliàs autem vbi nullum fit præiudicium actori.dicit domi.meus satis putare posse,q vterque actus simul expediatur.Ad quod facit bonus text.in Clemen.sæpe.de verb.signifi. ver.& quia positiones.vbi vtriq; parti idem terminus statuitur ad positiones producendas,& ad alia acta,& ratione munimẽta exhibenda.est enim euitandus circuitus,& litium dispendiosa prolixitas,si fieri potest.vt in Cle.auditor.de rescrip.in c.fi.j. de dolo & contu.& in c.dispendia.de rescrip.lib.vj.Ad quod etiam vide quod dicam j.in vj.q.princ.Et hanc practicam etiã ponit Spec.in titu.de reconuen.§.videndum.quæ practica etiã fuit Tancre.& tenet Gofre.in summa.& post eum Hostien.in summa.in §.qualiter.in prin.Et hæc practica procedit,quando reconuẽtio fuit facta debito tempore.Nam si fieret post litem contestatã,non videtur q debeat tractari vicissim,propter impossibilitatem.ad quod vide quod dixi in c.præced.in vij.principip.arti.Secundam practicam posuit Vbertus de Bobio.quem etiam refert Spec.in d.§.qui voluit,quòd iudex possit diuisim procedere,si vult,vt vna die procedat pro actore quantum potest:& alia die pro reo.& sic de singulis.& hanc opin.etiam tenuit Simon Vincen.in auc.& consequenter.in addit.Specu.in §.videndum.vt refert Ioan.And.quod putat verum do.Anto. si pars patitur:secus autem si vult quod procedat sigillatim, & vicissim quò ad singulos actus.& placet domi.me.in c.præce. per illum tex.vbi hoc videtur mandari ipsi iudici.facit l.j.in fi. ff.quæ sentẽ.sine appel.rescin.vbi patet iudicem necessitari ad expediendam vtrãq; causam vna sententia.de quo j.dicam in vij.q.Tertia practica datur,vt hæc vicissitudo obseruetur magis strictè:vt primò respondeatur ad primã positionem actoris:secũdò ad primam positionem rei.& sic de singulis positionibus.& primò examinetur vnus testis actoris:secũdò vnus testis rei.& sic de singulis testibus.Sed ista practica nõ placuit Pileo.& cõmuniter reprobatur,nisi fortè periculũ mortis,absentiæ,valitudinis,aut alterius similis causæ immineret: quo casu posset saluari tanta vicissitudo,secundũ do.me.in c.præced.faciunt quæ infrà dicam.Et hanc practicam cum prædicta limitatione Pilei recitat etiam Io.And.in addi.Spec.in tit.de recon uen.§.videndũ.in magna additio.Et dictam limitationem posuit Pileus in parte secunda sui operis sub rubr.quando & qualiter fiat recõuentio,& hic:nam superius dicta intelligẽda sunt: si modo reconuẽtio sit facta debito tẽpore:ita vt possit vtraq; simul tractari:aliàs secus:vt puta,si sit facta post litem contestatam:qia tunc separatur cognitio vtriusq;:& non est propria reconuentio,vt dixi in c.præced.in vij.prin.artic.& hoc procedit secundũ opin.illorum qui tenent,q etiã eo tempore possit fieri reconuentio:licet alij contrà,vt ibi latius dixi Item prædicta tamen intelligenda sunt,quando potest procedi in vtraq;.Secus si fortè in alia procedi non potest.puta,propter excõmunicationem oppositam contra reconuenientem,vel agentẽ,vel propter appellationem interpositã ab aliquo grauamine: quia tunc nõ habet locum vicissitudinaria cognitio,vt not.Spec.in d.§.videndum.ver.fin.Ad quod vide quod dicam j.in x.& xj. q.Et idem arbitror,si daretur aliud simile impedimentum:vel ratione iurisdictionis,vel qualitatis personarum,aut causæ, vel quid simile,secundùm ea quæ latius dicta fuerunt in c.præced. in iiij.prin.arti.& tribus sequentibus.& hæc procedunt,siue loquamur in reo:siue etiam in actore.vndę si reus libello sibi porrecto porrigit libellum recõuẽtionis,sed vlterius nõ curat procedere:procedetur super libello actoris ad lit.contest.& ad sententiam.Et similiter econtrà,si actor vlterius nõ procederet super suo libello,poterit reus procedere super suo libello reconuentionis.Ad quod vide quæ latius dixi s.in ix.princi.Et adde etiam ad hanc materiam quæ dicam j.de sententia ferenda. in vij.q.princi.articu.

13 ¶††Tertiò principaliter quæro magis specificè circa dãdas dilationes deliberatorias.Vtrum sint dandæ vtriq; parti.Sol.glos. in ij.c.præced.tenet q sic.Et idem Tancre.dicens hoc verum,si actor voluerit.iij.q.iij.c.spatium.Et idem Vinc.& Spec.in tit. de reconuen.§.videndum.ver.sed secundùm premissa.Et dicit hic Ioã.de Imo.in c.præceden.quòd glo.ibi innuit q possit eo tempore quo actor porrigit libellum dari terminus reo ad deliberandũ:& postea tempore quo reus suã porrigit peti.dari terminus actori ad deliberandũ.Et quia simul debent tractari,videtur q reus nõ teneatur respõdere petitioni actoris,donec venerit tempus respõdendi petitioni suæ.vnde dicit Ioã.And.q malitiosè aduocati,si aduenięte termino quo debet respõderi libello actoris,si deficiũt eis exceptiones ad protelandũ cõtestationem litis,porrigant libellũ recõuentionis:& sic nõ respondent libello actoris,donec actor offerat se paratũ respõdere libello rei,sed vt dicit Io.And.hęc malitia nõ iuuabit,si actor statim vult respõdere sine deliberatorijs.dicit etiã q parũ iuuabit si actor velit breues dilationes.Nã de modico nõ est curãdum,

vt in c.ſupponentur.ſ. de reſcrip.& in c.conſultationibus.de offi.deleg.& ita reſidet hic Zaba.do.me.in c.præced.diſtinguit poſt do.Anto.q̃ aut oblato libello per actorem,reus incontinẽti offert libellum ſuum:& tunc inducię ſimul dabũtur vtriq̃ ex ordine:tamen prius ipſi reo,ſecundò actori.Et primò reſpõdebit reus:ſecundò incontinenti reſpõdebit actor,vt colligitur ex c.præced.& ex ordine titulorum noſtrorũ.Nam primò tractatur de libel.obla.quæ fit ab actore.Secundò de mutua petitione quæ accumulatur à reo.Tertiò de lit.conteſt.Et ſic fit cõteſtatio poſt productionem libellorum,aut actor produxit libellum,& datus fuit terminus reo ad deliberandum & reſpondẽdum:& poſtea in termino quo reus debebat reſpõdere,producit libellũ ſuum:& tunc non arctatur reum ad reſpõdendũ, donec offerat ſe paratũ reſpondere.vnde ſi capit terminum ad deliberandũ,quem debet habere ſi vult,ſecundùm Doct.& bene.iĳ.q.iĳ.ſpatium.differtur interim cauſa ſua,donec offerat ſe paratũ oſtendere libello rei.vnde ſi ſtatim reſponderet, ſtatim debet reſpõdere:ſed prius reus debet reſpõdere.ar.tex.in c.præced.ver.incontinenti.Et ideò cautela dictorum cauilloſorũ aduocatorum,de qua ſ.parum prodeſſet hoc caſu,vt dixi ſ.ſecundùm Io.And.& ſequitur do.me.Quãdoq̃ verò reus primò reſpondet libello actoris:& poſtea incontinenti obtulit libellum ſuum:& tunc ſi actor vult deliberatorias,dabuntur ſibi:& interea ſuperſedebitur in cauſa ſua donec actor reſpõderit: aliàs nõ poſſent prædictæ mutuæ cauſæ ſimul tractari:nec tenetur reus ad vlteriora procedere,niſi prius reſpondeatur libello ſuo.

14 ¶†Quartò principaliter quæro de lit.conteſt.vtrum in mutuis petitionibus requiratur litis conteſt.Solu.dic q̃ in vtraq̃ cauſa lis eſt conteſtãda,ſi qualitas earum hoc exigit.Sed prius debet fieri conteſtatio in cauſa actoris:deinde in cauſa rei,ſecundùm Doct.in c.preceden.& in d.auĉ.& conſequenter.& vt ſ.dixi in j.q.iſtius x.artic.Ideò autem dixi,ſi qualitas earum hoc exigit: quia ſi cauſa conuentionis eſſet ſummaria, vel talis in qua non eſſet lis conteſtanda,ſecundùm ea quæ dicam in c.vnico.de lit. conteſt.ſeu in tit.vt lit.non conteſt.hoc caſu,licet cauſa reconuentionis eſſet ſummaria,arbitrari vt ſtatim dicã in ix.q.prin.

15 ¶†Quintò principaliter quæro,vtrum in vtraq̃ cauſa ſit iurãdum de calumnia,& qualiter.Sol.Ia.balduini voluit q̃ in vtraque cauſa vnum ſolum eſſet præſtandum iuramentũ.Sed Ioã. And.& Docto.in c.præcedenti dicunt,q̃ primò iurabitur ſuper conuentione.ſecundò incontinẽti ſuper reconuẽtione. Tu verò dic q̃ cùm vterq̃ ſit actor & reus,vterq̃ præſtabit duplex iuramentum hoc modo:iuro q̃ vtor bona intentione.vel iuro q̃ juſtè credo petere & defendere.ſed prius ſuper petitione actoris ſub dicta forma iurabit actor:& demũ reus actor reſpectu petitionis:& reus reſpectu defenſionis:deinde ſuper reconuentiõe rei priꝰ iurabit reus:& poſtea actor,iudex enim vtriq̃ præſtat ſuper qualibet cauſa iuramentum.tradit Spec.in tit.de iura.calum.§.qualiter.verſi.nota tamen.& Zab.in c.præced.de quo latius videbimus in c.pen.j.de iura.calũ.& hoc probatur à fortiori,quando in duplicibus iudiciĳs,videlicet cõmuni diuidundo famil.erciſcũdæ & finium regundo.vti poſſid.& vtrobi.in quibus vterq̃ eſt actor & reus vterq̃ præſtat & ſubit iuramentum actoris & rei,videlicet,familiæ erciſcũdæ in l.inter cohæredes.§.qui familiæ.ff.fami.erci.& j.de proba.c.ex literis.de quo latius videbimus j.in tit.de iura.calum.c.iĳ.arti.vĳ.

16 ¶†Sextò principaliter quæro de probationibꝰ & teſtibus producendis.Solu.ego arbitror diſtinguendum q̃ aut loquimur in reconuentione connexa,vt in duplicibus iudiciĳs.de quibus ſatim dixi,& tunc dilatio eſt cõmunis.& teſtes à quacunq̃ parte producantur,perhibent teſtimoniũ de facto actoris & rei.aliàs non probarent hereditatẽ,aut res,vel fines cõmunes.Aut loquimur in reconuentione ſeparata.& hoc caſu,vtraq̃ pars debet producere ſuas poſitiones.primò actor ſuper conuentione.ſecundò reus incõtinenti ſuper reconuẽtione.& idẽ in probationibus,actor prius producet teſtes ſuos ad probandum intẽtionem ſuam:& demum reus:quia nõ eſt neceſſe q̃ teſtes producti ſuper cõuentione,deponant ſuper reconuentione,imò per ſe poteſt & debet probari conuentio:& per ſe reconuentio,vt de ſe manifeſtum eſt.& quia ex ſeparatis non ſit illatio,vt in iuribus vulgatis.Et hoc voluit Spec.in tit.de iura.calum.§.qualiter.ver.nota tamen.Aduerte tamen,quia dilatio erit communis vtrique,vt dixi ſ.in ĳ.q.prin.iſtius ar.in ĳ.practica.

17 ¶†Septimò principaliter quæro,vtrũ cauſa cõuentionis & reconuẽtionis ſint vna ſentẽtia terminãdæ.Sol.glo.in c.præced. tenet q̃ ſic.per c.cùm dilectus.j.de ordi.cog.Et idem voluit gl. in d.c.cùm dilectus.in glo.ſuper verbo,eandem ſententiã.Spec. not.in tit.de reconuen.§.videdum.in prin.dicit q̃ vtraque quæſtio quaſi vna ſententia,concordia vel iudicio terminabiť.prius tamen pronũciabitur ſuper petitione actoris.per tex.in c.præced.& per c.cùm eccleſia,j.de cauſa poſ.& proprie.Et ſubdit, q̃ ideò dixit,quaſi vna ſententia:quia in veritate ſunt duæ ſententiæ quæ ſimul feruntur ſuper duabus quæſtionibus ſe mini mè contingentibus.Et etiã ſi ſe cõtingant,vt puta,in petitorio & poſſeſſorio ſuper eadẽ re:adhuc ſunt duæ ſententiæ ferẽdæ: vt d.c.cùm eccleſia.in fi.& in c.cum ſuper.eo.tit. quia tot ſunt ſentẽtiæ,quot ſunt articuli.ff.de mino.l.etiam.Sed quaſi vna & eadẽ ſententia dicitur,propter temporis continuationẽ.arg.d. l.etiam & propter contextũ prolationis:quia ſcilicet vno contextu feruntur,vna poſt aliam,vt d.l.etiam ſicut in ſimili in ſtipulatione plurium rerũ,quæ fit vnica conceptione verborũ.& hoc reſpectu dicitur vna.& tamẽ propter rerum pluralitatẽ,dicuntur plures ſtipulatiões,vt in l.ſcire debemus.& in l.ſtichũ. §.ſtipulatio.ff.de verbo.obli.& ff.de dona.cauſa mor.in l.ſenatus.§.fi.& idem vult d.glo.in d.c.cũ dilectus.quæ dicit q̃ vnica vocatur ſententia:quia continuò vna poſt aliã fertur.Sed revera duæ ſunt ſententiæ,vt d.c.cùm eccleſia.& c.cùm ſuper.de cauſa poſ.& proprie.& hoc ſequitur glo.in c.præced.Quod tamen dicit limitandũ eſſe,niſi aliud impediat,ſeu intercedat.Nã ſi longè prius liqueat de poſſeſsione,quàm de proprietate,licet ſimul ſit actum:tamẽ prius pronũciabitur ſuper poſſeſsiõe.& differetur queſtio proprietatis,vt not.Doct.in c.cũ dilectus.in illo caſu,quãdo lata ſententia ſuper conuẽtione.appellatur immediatè.& ſtatim etiã iudex recuſatur,ne procedat in alia.ſecũdùm formam c.ad hoc.& c.propoſuit.de appel.iſta fuit opin. domini Iac.de alto,quam refert Spec.in d.§.videndũ.in ver.& ſi iudex.& tenuit Inno.in d.c.cũ dilectus.ver.nos autẽ.Sed Io. And.ibi ſuper verbo,viciſsim.in prin.dicit q̃ de natura cõuentionis & reconuẽtionis eſt in tantũ ſimul cauſas tractari:q̃ quãuis altera cauſa recipiat facilem tractum & expeditionẽ:& altera difficilẽ:tamen neceſſe eſt ſeruari quod ibi dicitur de ſimultanea cognitione & diffinitione.Et Hoſti.fatetur hoc dictũ concruere ſubtilitati iuris.dicit tamẽ q̃ equior eſt opinio cõtraria: ne vna quæſtio ſit alterius impedimẽtũ:& ne diffinitio litis, de qua conſtat,ſic debeat protelari in alterius grauamen.Et idem etiam tenet Archid.iĳ.q.viĳ.c.cuius in agendo.Sed Ioã.Andr. in c.præce.remittit ad Spec.in d.§.videndũ.ver.& ſi iudex.vbi Io.And.in addit.dicit,q̃ ponderato tex.d.auĉ.& cõſequenter. C.de ſentẽ.& interlo.om.iudi.& tex.in corpore vnde ſumpta fuit illa auĉ.videlicet in tit.de execu.§.illud.col.vĳ.qui vult reconuentionẽ inchoari ſtatim,mox,& à principio.vnde cũ hãc ita præciſam,ſimultaneã,velut inchoationem videtur ob hanc cauſam velle,& ſic iubere vt eodẽ modo fiat proſecutio & diffinitio:aliàs autẽ,ad quid iuberent ſimul inchoari, ſi ſimul non deberet fieri proſecutio.In tex.in corpore.Idem probat ibi dũ tex.dicit,apud quem ſimul vterque exerceri cõpetit lit.quãuis aliqui text.non dicãt,ſimul.ſed dicant ſimiliter.Item probatur, quia d.auĉ.vtuntur hoc aduerbio,viciſsim.& ſic etiam vtitur c. præcedens.& ad idẽ c,ĳ.j.de ordi.cog.in verſi.nos tamẽ.Et ſic ſonant prædicta iura,q̃ multis vicibus procedatur.Et ideò cõcludit Io.And.q̃ ſi actor conuenitur iure reconuenrionis corã iudice,coram quo aliàs cõueniri non poterat:putat neceſſariò q̃ debeamus prædictam reconuentionis naturã ſequi ex ratio nibus prædictis.Si verò reconuentio fiat corã iudice corã quo actor poterat etiam recõueniri:tunc ipſi iudici laxior cõceditur poteſtas.ad quam diſtinctionẽ facit c.cũ aliquibus.de reſcrip. lib.vj.ſecundũ Io.And.in d.addi.Et ibi etiam remittit ad decretalem ſecundã.j.de ordi.cog.in verbo,mutuæ.& in d.c.ĳ.in gl. ſuper verbo,eadẽ ſententia.Io.And.plus voluit,q̃ non habeat obſtare appellatio & recuſatio.per c.auditis.de procu.& c.paſtoralis.de cauſa poſ.& proprie.& c.audita.de reſti.ſpol.quaſi velit q̃ ex quo eſt concluſum in cauſa,non habet locum recuſatio.A.B.Et hoc etiã voluit Io.And.in c.ĳ.j.de ordi.cog.& refert & ſequitur ibi dominus meus.Mouetur,quia ex quo concluſum eſt in cauſa,parũ poteſt iudex nocere: quia ſi iniquam ſententiam ferret,promptum eſt remediũ appellãdi.Ma.quod non placet do.Anto.nec do.me.in c.præcedẽ.quia quãdocunque facultas recuſandi incipit cõpetere propter ſuſpicionẽ no uiter ortam,aut nouiter detectam,poteſt opponi recuſatio.Ex quo iudex poteſt grauare.arg.not.in c.inſinuãte.de offi.deleg. & l.ĳ.C.de conſor.eiuſdem lit.Et hæc opinio plus mihi placet, quamuis Ludo.pon.in l.ſimiliter.ff.ſol.mat.tenear opi.Io.Andxi,plus mihi placet contraria opi.Moueor,quia magis conſide q̃ poſt cõcluſionẽ in cauſa,non poſsit fieri recuſatio.ſed,vt dirãdus eſt finis,q̃ ea quæ ſunt ad finem,vt in c.euidentia.j.de accuſa.& in c.quod in dubiĳs.j.de ſent.excom.Nam adepto fine ceſſant ea quæ ſunt ad finem,vt ibi tractatur,& quia diſpoſitio eorũ quæ ſunt ad finem,attenditur ſecundũ rationem finis.Ad quod vide quæ latè dixi in d.c.nouit.in j.membro vj.prin.arti. Vnde dicimus quòd omnis laus in fine canitur.facit l.ſi mater.

C.ne de

C.ne de ſtat.defun.quia vt inquit Philoſophus.finis,non pugna coronat.Ad idem dicunt Hoſtien.& Ioan.Andr.in c.ñ.de noui oper.nuncia.quòd Hierony.ad curiam ſcribit, non quæruntur Chriſtianis initia,ſed finis.& permiſſo fine, intelliguntur permiſſa omnia quæ ſunt ad fin.vt in l.ad rem mobilem.& l.ad legatum.ff.de procura.cum ſimilib.Si ergo princ.Tancre. ſententiæ ferendæ iudex tanquam ſuſpectus in procedẽdo poteſt recuſari,ne deueniat ad actum ſententię:ergo fortius debet poſſe recuſari in actu ſententiandi,in quo longè maius cõſiſtit periculum:dummodò cauſę ſuſpiciõis de nouo ſuperuenerint: aut detectæ fuerint ibi,quòd illis non intelligatur fuiſſe renunciatum.& dicit domi.meus quòd iudex poteſt recuſari ex ipſa pendentia appellationis:dummodò ſeruetur quod not.in c.ad hoc.& in c.propoſuit.ſ.de appel.& quod ibi dixi poſt dominum meũ.faciunt etiam not.per glo.in verbo,ſuper omnibus. in c.diſpendia.in princip.de reſcrip.lib.vj.& adde quod ſtatim infrà ſubñciam in quæſtio.Cyn.Item voluit do.me. quòd hæc eadem prorogata ſeruari debeat actori in actu executionis.ſalua tamen diſpoſitione.c.cùm dilectus.j.de cauſa poſſ.& proprieta.de quo dic vt latius dicam in viij.q.huius articul.Et aduerte,quia Ioan.Andr.poſt Hoſti.in d.c.ñ.ſuper dictam gloſſ. eadẽ ſententia.in fi.j.de ordi.cog.dicta regula ſimultanei proceſſus & ſententiæ,excipit vnum caſum: videlicet,quando eſt cauſa celeritatem deſiderans,& imminet periculũ animarum: quia tũc prius decidetur dicta cauſa,ſi de ea conſtet,per c.ex cõqueſtione.j.de reſti.ſpol.& mihi placet.do.Anto.in c.præcedẽ. col.xx.dicit ſe putare,q̃ ſi petitio actoris exigeret altiores dilationes & intricationes,quòd deberet differri:& recõuentio antea expediri.Sed ſi reconuentio exigeret longiores,poſſet expediri conuentio,per l.qui prior.ff.de iudi.quæ poteſt vtrique dicto adaptari.quod maximè arbitror procedere, quando illa quæ poſſet facilius expediri,eſſet pauperis.arg.not.per gloſ.ñ. q̃.j.in primis.ſi verò poſſunt ſimul expediri,procedat op.gloſ. q̃ vna ſentẽtia,id eſt ſimultaneo tempore ſucceſsiuo,id eſt vna ſententia in cauſa conuentionis,& alia incontinenti in cauſa reconuentionis proferatur,per tex.noſtrum.& d.auc.& cõſequẽter.& in corpore vnde ſumitur.Et hoc caſu procedat opi.glo. in c.præced.& gloſ.iij.q.viij.c.cuius in agendo.& aliorum,qui voluerunt quòd vtraq; cauſa debeat vna ſententia terminari.

¶ Sed aduerte, quia dato etiam q̃ vtraq; cauſa ſit liquidata. Et quòd vna ſententia deberet terminari:tamen nõ propterea videtur clarè dicendum,q̃ ſententia data in vna ſola non teneat: imò articulus iſte videtur non parum difficilis: & magna pars difficultatis pendet ex intellectu l.j.in fin.ff.quæ ſenten.ſine|appel.reſcin.intelligendo q̃ ille tex.loquatur in mutuis petitionibus.& ſic in cauſa conuentionis & reconuentionis.Nam ſecũdùm intellectum Ang.in d.l.j.tex.ille vult,q̃ licet cauſa cõuentionis & reconuentionis debent vna ſententia terminari: ſi tamen in vna ſola fertur ſententia,valet:niſi appelletur.& iſte videtur etiam caſus intellectus illius ¶. per quem Bart.Ange.Rapha.& cõmuniter Legiſtæ tenent ibi,& in d.auc.& conſequenter.q̃ ſententia valeat.Sed Bald.in l.cùm Papinianus.C.de ſen. & interlo.om.iud.diſtinguit,quòd aut de vtraq; cauſa liquet:& ſententia debet ferri ſuper vtraq;.& ſi lata tãtum eſt ſuper vna, poteſt appellari.per d.l.j.in fi. Nam fecit iudex iniuſtitiam nõ pronunciando ſuper vtraq;:ex quo de vtraq; conſtabat: quinimò volunt quidam modernio.in d.l.j.in fin.quòd ſententia videatur nulla ratione notoriæ iniuſtitiæ.arg.not.per Innoc.in c. Romana.¶.ſinautem.de appel.lib.vj.Ad quod vide bonũ tex. & quod ibi dixi in c.inter cæteras.j.de re iudi.& quod etiam dixi poſt domi.meum in c.cùm ad quorundam.de exceſ.præla. & tic non videtur neceſſaria appellatio.Et ideò tex.in d.l.j.in fi. dicit q̃ neceſſe eſt pro hac cauſa appellare.Nec obſt.quòd ille tex.poſtea in fin.videatur ſe corrigere dum dicit.Sed magis eſt vt appellatio interponatur ad maiorem cautelam:quia facilius ſuperſedebit iudex in executio.per appellationem, quam per exceptionem.Et ideò intelligo illum text.quòd quis appellet non ratione iniuſtæ ſententiæ cõtra ſe latæ,ſi ſentẽtia ex ſe fuit iuſta,prout ibi videt̃ præſupponere tex.Sed quia iudex in hoc fecit iniuſtitiam:quia cum debeat ſuper vtraq; pronũciare,pronunciando ſuper altera tantùm,grauauit partem. Sed aduerte ne erres,quia iſtud videtur procedere quando eſſent tales mutuæ petitiones,in quibus data liquidatione admitteretur adinuicem compenſatio:vt quia ambæ conſiſterent in quãtitate:ita quòd vna impediret executionem alterius ratione compenſationis:vt l.neq;.C.de cõpenſa.vbi autem in petitionibus eſſent talia deducta,in quibus non admitteretur cõpenſatio,& in quibus non videretur procedere:quia tunc non impediretur alterius executio,per not.in l.neq;.& in l.ſi conſtat.& in l.fin.C.de compenſa.Et hæc tenent quidam moderniores in d.l.j.in fi.& ſatis videtur bene probari:quia inquãtum ille tex.dicit nõ eſſe neceſſariam appellationem:illud ex eo videtur dicere,quia per viam exceptionis compenſationis poterit executio retardari. ſed melius poteſt retardari ſi appellatur: & potiſsimum vtilis eſſet appellatio,quando de cauſa nõ liqueret tunc:ſed in breui poſſet liquere:quia nõ exigeret altiorem indaginẽ,per ea quæ ſtatim dicã in ſeq.quæſtio.Si verò de vna cauſa liquebat,de alia non:& requirebat altiorem indaginem:tunc iudex poteſt pronunciare ſuper illa tantùm,de qua liquet.& iudicãdo nõ poteſt appellari:quia iudex iudicando prius de liquido,quàm de non liquido,procedit recto ordine:vt l.fin.C.de cõpenſ.ſecundùm Bal.poſt Innoc.quod tamen arbitror procedere:niſi talis eſſet iudex delegatus,qui vigore mandati deberet vtrãq; cauſam ſimultaneæ terminare.per nota in c.cùm dilecta.ſ.de reſcript.Et ſic ex prædictis poteſt concludi,q̃ data poſsibilitate expediendi vtranq; cauſam,iudex ſuper vtraq; debet pronunciare:ſecus ſi aliqua legitima cauſa eſſet impedimento alteri cauſæ:vt ſ.dixi in terminis oppoſitis recuſatiõis,vel interpoſitis appellationis,vel ſi poſt factam reconuẽtionem contra perſonam actoris, vel rei,reſpectu recõuentionis opponeretur exceptio excommunicationis,ſecundùm quod dixi in ix.prin.arti.ver.& aduerte.vel ſi de vna facilius liquet,quàm de alia.& ſic qualitercunq; ex his quæ in facto concurrunt altera cauſa impediat̃ expediri propter talem difficultatem nõ impedietur expeditio alterius cauſæ facilis & liquidæ:nec ſeruabitur tunc natura cauſæ conuentionis,& reconuentionis, vt ſententia vna expediantur, ſed illa de qua conſtat.facit not.in l.fin.C.de compẽſ.& quod not. ſuper rubri.j.de ſponſ.duorum.A.B.Et ex prædictis infertur, q̃ ſi cauſa petitoria propoſita eſt ab vno poſſeſſoria ab alio, p viam recõuentionis:debet vtraq; eadem ſententia expediri,niſi ſubſit aliquod impedimentũ,vt quia vna ſit ſummaria,alia plenaria,ſecundùm Bart.in l.naturaliter.¶.nihil commune.ff.de acquir.poſ.col.fin.de quo latius dicã in c.fi.de cauſa poſ.& proprie.ar.Ma.aduerte tamen quia prædicta procedunt in reconuentione propria & ſeparata,ſeu diſtincta.ſecus in recõuentione connexa,vt in duplicibus iudicij,videlicet familiæ erciſcũdæ,&c.vt in l.in hoc iudicio.ff.famil.ſecundùm Bal.in d.l.cùm Papinianus.C.de ſent.& interlo.om.iud.Et ſatis placet,tum ratione connexitatis.& quia non poteſt liquere de cauſa vnius, quin liqueat de cauſa alterius.facit quod dixi ſ.quando vtraq; cauſa eſt liquida.& quod dixi ſ.in j.q.huius x.arti.Et nota q̃ ſi ſententia poteſt adaptari ambobus libellis,ſufficiet vna ſentẽtia,vt puta,ſi agitur contra fideiuſſorem,& fideiuſſor reconueniendo actorem petat ſibi fieri ceſsionem iurium,vt in l.cũ eorum.C.de ſen.& interlo.om.iudi.Ad quod etiam faciunt not. in l.ñ.C.de fideiuſ.& in l.vt fideiuſſor.ff.de fideiuſ.Nam poteſt tunc iudex ſententiare q̃ fideiuſſor ſoluat,& creditor cedat.Et ſimiliter ſi actor ageret rei vendica.& reus cõfeſſoria ad vſumfructum,poteſt iudex condemnare reum ſaluo vſufructu ſuo. Poſſes etiam figurare exemplum,ſi actor peteret centũ,et reus reconueniret in quinquaginta.Nam poſſet iudex ſentẽtiare & condemnare reum ad quinquaginta:faciendo hinc inde cõpenſationem de alijs quinquaginta.facit l.Mæuius.ff.fami.erciſ.ſecundùm Bal.in auc.& conſequenter.C.de ſent.& interlo.omn. iudi.q.penulti. Et in prædictis omnibus & ſimilibus procedet opi.glo.& Doct.dicentium,q̃ cauſa cõuentionis & reconuentionis debet vna ſententia terminari. Quid autẽ ſi in vna cauſa conuentionis vel reconuentionis appelletur ab interlocutoria: vtrũ iudex poteſt ſuperſedere in vtraq;.Cy.in l.per hãc.C.de temp.appel.diſtinguit in q.fi.q̃ aut erat iam liquidum ſuper ea à qua non appellatur:& tunc non retardabitur proceſſus in ea propter retardationẽ alterius cauſæ,in qua ſuſpenſa eſt iuriſdictio propter appellationem à grauamine.argu.l.fi.C.de appel. Aut de alia cauſa non liquet:& tũc quia lites ſunt cõnexę:vt ff. quæ ſent.ſine appel.reſcin.l.j.¶.fi.ex quo appellatur ſuper grauamine in vna cauſa:dubiũ eſt quis iudex ſit futurus ſuper cauſa,vel in cuius grauamine eſt appellatum.Et ideò ſuperſedẽdũ eſt in vtraq;:quia ſi iudex appellatiõis iudicat bene fuiſſe appellatum,cognoſcit iudex appellationis de vtraque:& ſic etiã de illa ſuper qua non eſt appellatum:quia vnũ cõnexum trahit ad ſe aliud connexum.ff.de aqua plu.arc.in l.atheius.& l.ſeq.ff.de nego.geſt.in l.eum actum.& ſeq.ſecundùm Cyn.poſt Iaco.de ra.Aduerte tamen,quia primum membrum Cy. videtur procedere,quãdo appellans cum appellatione pariter interpoſuit recuſationem ſuper alia cauſa,ſecundùm ea quæ traduntur in c. ad hoc.el j.& quod ibi dixi ſ.de appel.& in c.propoſuit.eod.titu.& vide quod dixi ſ.& quod dicam j.in xj.princi.articu.falviij.limitatione iij.& vide ad prædicta quæ dixi ſuper intellectu d.l.j.& etiam quæ dicã in q.ſeq.& in q.ix.Et aduerte, quia nõ eſt neceſſe q̃ vtraq; ſentẽtia ſit cõdemnatoria,vel vtraq; ab-

ſolutoria:quia vna poteſt eſſe condemnatoria,& altera abſolutoria:ſi ambo probauerunt petitionem ſuam,vterq; damnatur: quia vterq; obtinet,ſi neuter probauit,vterq; abſoluetur: ſi actor probauit petitionem,& reus non probauit reconuentionem,reus condemnabitur,& actor abſoluetur: & ita ecõtrà,vt not.Bald.in d.l.cùm Papinianus.

18 ¶†Octauò principaliter quæro,quid ſi iudex nõ pronunciat ſimul ſuper vtraq; cauſa conuentionis & recõuentionis:ſed ſolùm ſuper vna,quod ſit remediũ.Et vtrum cõdemnatus poſsit impedire executionem & qualiter.A.B.Solu.do.Anto,in c.ij. j.de ord.cog.dixit,q; ſi prius liqueat de vna,quàm de alia,tenẽdo q; iudex poſsit ſeparatim pronunciare,non poterit appellare:quia ordo nõ peruertitur.Nec etiam hoc caſu poterit obij̃ci compenſatio,ex quo non eſt liquidatum debitum recõuenientis:& ſic ſentit q; pro hoc caſu poterit peti executio ſententiæ prolatæ.Si verò liquidata ſint debita hincinde.Et prius pronũcietur ſuper cõuentione vel reconuentione,& ſi nõ videtur intereſſe propter quod poſsit appellari:& ideò appellatio nõ eſt admittenda.Vtrum autem hoc caſu poſsit peti executio ſentẽtiæ,diſtinguit q; aut hincinde debetur quantitas:& ſic eſt locus recompenſationi:& non propterea peti executio in altera ad præiudicium alterius opponentis compẽſatis,ex quo liquidatum eſt debitum:& hoc eſt de mẽte tex.& glo.d.l.j.§.fi.ff.quæ ſent.ſine appel.reſcin.vbi autem quantitas debetur ab vna parte:& ſpecies ab alia,non impeditur executio,& hæc fuit opin. Simo.Vincen.vt ſtatim dicam.Tu verò dic q; ma.Sol.ſatis clara poteſt colligi ex his quæ dicta ſunt in præced.q.ex quibus arbitror ita concludendum,q; aut actum fuit hincinde ad quantitatem:aut ad tales res in quibus non habet locũ compenſatio. Primo caſu,ſi de cauſa vnius conſtabat,& de alia non:nec de facili incontinenti poterat liquidari:ſed requirebat altiorem indaginem:& hoc caſu dico,q; cum ſententia teneat,per ea quæ ſuperius dicta ſunt,nõ poteſt alio remedio impediri executio,niſi per viam appellationis:quia tunc non poſſet opponi cõpenſatio,ſi tamen ſententia in ſe eſſet iuſta,pars temerè appellauit. hoc etiam ſentit Rapha.in d.l.j.in fi.ff.de ap.& reci.& Bal.in l. cùm Papinianus.C.de ſent.& interlo.om.iudi.Eſt enim imputandum parti,& nõ iudici:ex quo cauſa non liquet,nec incõtinenti poteſt liquere.Quod procedit,niſi fortè in potẽtia liquidationis fiendæ de proximo cõtingeret dolo aduerſarij̃,per ea quæ ſtatim dicam.Aut de cauſa alia non liquebat:ſed veriſimiliter incontinenti liquere poterat.Et arbitror q; ſine appellatione iudex deberet ſuperſedere ſuper executione,ex quo incontinenti poteſt liquere. Et ideò licet non ſit lata ſententia ſuper quantitate per eum petita:tamen poterit opponere de cõpenſatione.Et ſi opponeretur q; debitum non ſit liquidũ:& ſic nõ habeat locum compenſatio,per l.ſi conſtat.& l.fi.C.de cõpenſ. replicabitur,quòd de proximo per ſententiam ferendã liquidabitur.& paria ſunt aliquid de præſenti liquidũ,vel de proximo liquidandũ.arg.l.penul.ff.de mili.teſt.quia quæ incõtinenti fiunt,videntur ineſſe;vt l.lecta.§.dicebam.ff.ſi cer.pet.faciunt not.per Bart.in l.iij̃.§.condemnatũ.ff.de re iudi.& ideò ex hoc capite nõ videtur neceſſarium appellare:cùm per hoc remediũ ſuccurratur parti.& hoc eſt quod fortè voluit iuriſconſultus in d.l.j.in fi.ff.quæ ſent.ſine appel.reſcin.dum primò dicit,q; non eſt neceſſe appellare.vtile tamen eſt appellare:quia per appellationem clarius ſuſpendetur executio,vt in rubro & nigro.ff. nil noua.appel.pend.Et hoc eſt quod voluit ille tex.in fin.ſed magis eſt vt appellatio interponatur.Et iſta fuit opi.Simonis Vicentini in d.auc.& conſequenter.C.de ſentẽ.& interlo.om. iudi.qui dixit quòd d.l.j.in fi.obtinuit in quãtitatibus,vt refert Spec.in tit.de reconuen.§.videndum.ver.quid ſi primo ſuper vna.& dicit ibi Io.And.in addi.q; Simon hoc intendit quòd in quãtitatibus:puta,quia actor petit centũ ex vna cauſa:reus ex alia reconuenit ad quinquaginta,vel ad centum ex alia cauſa:cõgruè fiet expectatio prædicta.Secus ſi actor petit domum vel equum:& reus fundum,vt ſtatim dicam in ſecundo caſu principali.Vin.verò in c.ij̃.j.de ord.cog.vel ibi etiam refert Io.An. ſuper glo.in verbo,eadem ſententia.& Spec.in d.verſi.quid ſi primò voluit,q; ſi primò pronunciatur ſuper vna,nõ differtur ipſius ſententiæ executio, donec pronuncietur ſuper alia. Nec obſt.d.l.j.in fin.quia ſeipſam corrigit in fi.hoc tamen dicit eſſe, niſi in caſu,ſcilicet cùm aduerſarius meus impedit ne fiat pronunciatio ſuper alia:tũc enim differtur executio,& excipi poterit contra eum,ſi velit me conuenire ex cauſa iudicati.arg.l.j. ff.de eo per quem fac.erit.& in c.peruenit.j.de teſti.cogẽ.& ſic reſidet Ioan.And.& Spec.in d.verſi.Et hæc limita.videtur placere Raph.in d.l.fi.in fi.ſed mihi plus placet opin.Simonis,quę videtur mihi magis æqua.arg.d.l.j.in fi.& quia tex.ille nõ corrigit ſe:quia primò dicit nõ ex neceſsitate:& poſtea dicit q; eſt magis vtile:& iſta ſtant ſimul, abſq; eo q; inducatur correptio iuris,quia correptio eſt odioſa.nec etiam eſt veriſimile q; quis incontinenti ſeipſum corrigit:vt l.non adeò.ff.de condi.& demonſt.Præterea ad inducendam cõpenſationem contra debitũ etiam liquidum,ſufficit q; debitum poſsit de proximo liquidari:per l.apud Celſum.§.ſinautem.ff.de excep.doli.& tractatur in d.l.fin.C.de compenſ.Nec obſt.q; lata ſit ſententia: & fortè etiam trãſiuit in rem iudicatã:quia etiam ad executionẽ poteſt obij̃ci compenſatio,vt not.glo.fin.& do.Anto.& do.meus.& Ioã.de Imo.in c.cùm Ioannes.j.de fid.inſtru.dummodò liquidatio non requirat altiorem indaginẽ.& pro hac ſententia etiã allego Bal.& Saly.in l.neq;.C.de compẽſ.vbi volunt per illum tex.q; licet debitum ſit effectum liquidũ:tamẽ poteſt fieri recõuẽtio.Neq; ſtatim procedi poteſt ad executionem,donec fiat liquidatio:dũmodò de proximo poſsit liquidari:aliàs ſecus.argu.d.l.fi.C.de compen.Quod tamen limito,niſi ex dolo aduerſarij̃ non poſſet liquidari,per ea quæ ſtatim dixi.& vide quod dixi in c.præced.in vj.prin.articu.fal.ix.Aut de cauſa alia iam liquebat:& tunc nõ eſt dubium q; poteſt impediri executio per exceptionem compenſationis debiti liquidi.Item per appellationem:& inſuper propter notorium grauamen:cùm potuerit & debuerit ſuper vtraq; pronunciare,& nõ pronũciauerit niſi ſuper vna,videtur etiam attẽtari poſſe q; ſententia ſit nulla,per ea quæ dixi in præcedenti quæſtione.

¶Secundo caſu principali,quãdo actum fuit hincinde ad tales res in quibus non habet locum recompenſatio:puta, petebam à te decretum vel codicem: tu reconuenis me ad decretalẽ,vel infortiatum.Aut etiam ſi conuenis me ad quantitatem, & ego reconuenio te ad ſpeciem:vt puta,equum vel codicẽ:& hoc caſu,dicendũ eſt q; non impeditur executio ſentẽtiæ latæ in vna cauſa duntaxat,ſecundùm Simo.Vincen.in d.auc.& conſequẽter.& ſentit Io.Andr.in addi.in d.§.videndum.ver.quid ſi primò.& hoc procedit etiam ſi de vtraq; cauſa liqueret.Poſſet tamen appellari à ſententia:vel dici nulla ratione notoriæ iniuſtiæ:ſed non ex eo q; poſsit admitti compenſatio,quæ non habet locum in talibus.A.B.Et hanc opi. ſequitur do.Ant.c.ij̃.j. de ordi.cog.quod dictũ non placet do.Nico.ibi,mouetur,quia iura diſponunt q; natura conuentionis & reconuentionis ſit,q; debeant vna ſententia terminari.Et ſi ſecus fiat, poſsit appellari:vt d.l.j.§.fin.ff.quæ ſent.ſine appel.reſcin.Nec obſt.ſi dicere tur,q; non poteſt prætendi aliquod intereſſe:quia reſpõdet dominus meus,q; intereſſe poteſt eſſe magnum.Primò,quia licet directè non admittatur compenſatio,tamẽ poterat incidenter compenſari:quia ſi ſentẽtia pariter ferretur pro eo,poſſet debitus ſibi adiudicatis per ſentẽtiã illi aduerſario ſatisfacere:quod non poſſet ſi differretur ſententia pro eo ferenda. Secundò intereſt in eo quod iudex contra iura differt ſibi facere iuſtitiã.ex quo enim actor & reus ſimul ſuas actiones in iudiciũ deduxerunt:debuit iudex ita producere,vt vtraq; pariter in eodẽ tempore poſsit ſatisfacere per ſuam ſententiã.Fatetur tamen q; vbi prius liquet de vna,quàm de alia,& ſcãdalum timeretur in differendo,q; poterit iudex ſuper illa re pronunciare.Nec obſtabit appellatio.argu.l.æquiſsimum.ff.de vſufruc.& l.j.§.quies.ff.de offi.præfec.vrb.& arg.c.ij̃.de cauſa poſſ.& proprie.ſecundùm do.meum vtraq; opi.videtur mihi ſatis defenſabilis.plus tamẽ placet præcedens opi.Simonis,& Io.Andr.intellecta,vt ſuprà dixi.Ma.

19 ¶†Nono principaliter quæro,vtrum cauſa reconuẽtionis debeat agitari eodem ordine & forma,quibus cauſa cõuentionis, vel econtrà.Solu.tex.iſte probat quòd ſic.Nam tex.noſter vult q; ſi actor impetrauit reſcriptum appellatione remota.q; tunc ſi reus reconuenit actorem coram eodem iudice,iudicium reconuentionis vniformiter procedat appellatione remota:quia modus datus per reſcriptum in cauſa conuentionis,intelligitur repetitus in cauſa reconuentionis,vt dixi ſ.in ſumma & in notabilibus.& iuriſdictio prorogata per viam reconuentionis habet eandem naturã,qualis eſt prima iuriſdictio.vnde dicit glo. ij̃.hic,quòd iudex eadẽ forma quo procedit in principali, procedet in reconuentione:& parem poteſtatem habet quo ad omnia in vtraq; quæſtio.Et ratio multiplex vt colligitur ex tex. & eſt glo.j.vt dixi ſuper d.gloſ.j.ex quo gloſ.ij̃.infert,quòd iudex eandem habet iuriſdictionem & authoritatem in prorogata iuriſdictione,ſicut in delegata.de quo remittit ad nota.in c. P.& G.ſ.de offi.deleg.Et ex prædictis ſingulariter infero,q; ſi conſenſus alicuius,puta patris,erat neceſſarius ad iudiciũ agitãdum:ſufficit illum præſtitũ in cauſa conuẽtionis:nec eſt neceſſarium illum præſtare in cauſa recõuentionis.hoc ſingulariter voluit Bal.in l.nõ ſolũ.§.neceſsitatẽ.C.de bo.quę lib.col.ix.per l.ſed & hi.§.defendere.ff.de procu.quod eſt ſingulare.Nec obſtat q; in dicta recõuẽtione nõ debeat procedi appellatiõe remota:

quamuis

quamuis vigore literarum in conuentione procedi debeat appellatione remota.ex eo,quia ex quo in fauorē actoris fuit concessum hoc priuilegium,nō debet in eius odium retorqueri,vt in regula, quod ob gratiam.de reg.iur.lib.vj.cum sua materia: quia vt dicit glo.fi.hoc illud procedit,quando priuilegium est concessum motu proprio:secus quando ad instantiā partis.facit quod in simili not.glo.in auc.quas actiones.C.de sac.sanct. eccle.& quod not.Io.And.in regula,qui ad agendū.de reg.iur. lib.vj.in mercur. Ad quod vide quod dixi super d.gl.vide etiā ad hoc bonam glos.in verbo,voluerit.in Cle.sæpe.de verb.sig. quæ extendit ex.istum per rationem huius glo.vult enim ꝙ si motu proprio datur alius modus procedēdi,puta tollēdo substantialia iudicij:non debet idem modus seruari in causa reconuentionis:secus si esset concessus ad instantiam partis.& sic illa glo.singulariter extendit dispositionē istius capituli,vt procedat non solùm respectu clausulæ appellatione remota,sed etiā respectu alterius priuilegij,vt debeat illud idem seruariin causa reconuentionis,si fuit concessum ad partis instantiā.& dicit hic Abb.quòd per hunc text.soluitur quæstio de priuilegiato. nec agatur extra diœcesim,ꝙ si principalis actor ex priuilegio traxit reum extra diœcesim,possit etiam ibi recōueniri:si illud priuilegium ad sui instantiam fuit concessum.& idē dicit Ioā. And.in priuilegio iuris.de quo in c.nōnulli.in prin.de rescrip. & aduerte,quia Io.Andr.vult dicere ꝙ si quis olim impetrasset iudicem vltra duas dietas,hodie vltra vnam,potest ibi recōueniri:vt in d.c.nonnulli.dicit etiā ꝙ si quis impetrauit vltra vnā dietam computandam à diœcesi ipsius rei vt fieri debet,potest ipse actor ibi recōueniri:licet ille locus distet vltra vnam dietā à diœcesi ipsius rei conuenti:quia dietæ debent cōputari à loco rei originalis,etiā respectu reconuentionis:quia per recōuētionem ampliatur in hoc iurisdictio:& accessoriū sequitur principale.de quo in d.c.nonnulli.ponit Spec in tit.de recon.§.j.versi.quid si aliquis.& vide quæ dixi in c.præced.in vij.princ.artic. fal.vij.vbi examinaui,an sit verum ꝙ dictum est de cōcessione facta motu proprio.& ibi vide alia plura ad hunc articulū pertinentia.& aduerte,quia Bal.in d.auc.& consequēter.quæstio. antepe.videtur prædicta limitare,si modo ex iuris dispositione priuilegiū concedatur causæ:secus si concedatur personę.vnde dicit ꝙ licet prima accusatio non requirat interpositionē in his casibus,de quibus in l.athletas.§. calumniator.ff.de infa.tamen reaccusans tenetur inscribere:quia istud est priuilegiū persona le:& ideo nō extenditur.per l.si iudex circūuento.ff.de mino. Sed tu aduerte,quia in §.calumniator.nō ponuntur prędicti casus.Idem Bal.nō videtur bene dicere:quia longè plures sunt casus in quibus quis nō teneť se inscribere priuilegio causę, quàm priuilegio personæ.ad quod vide glo.in c.super his.j.de accus. quam hoc mane legimus propria lectione in voce & quod ibi aliàs legendo scripsi.sed posset saluari Bal.quādo ratione priuilegij personæ hoc cōtingeret. Ego etiam arbitror ꝙ idem sit, si illud cōtingeret respectu causæ:quia inscriptio habet respectū ad pœnam imponendā ipsi reaccusato,si non probaretur delictum:vt reaccusans teneatur ad pœnā,ad quam teneret reaccusatus,si probaretur delictū:nō autē habet aliquē respectum ad accusationem prius institutā. Intellige tamē,quādo in causa criminali admitteretur reaccusatio.ad quod vide quæ latius dicta fuerūt in c.præced.in vj.arti.fal.xiij.¶ Sed circa prædicta quę ro retenta opi.ꝙ clericus conueniens laicū corā iudice seculari, possit reconueniri coram illo.de quo latissimè dixi in præced.
20 c.in v.prin.articu.† Queritur,vtrū ipsi clerico sic reconuēto sit seruandū ius ciuile,vel canonicum:si ius canonicū discordat à ciuili.& quid iuris ecōtrà.Solu.quia ista materia est intricata & difficilis:& principaliter pertinet ad tit.de consti.ideò hic omittam.& ibi Deo duce,forte dicam.Et quò ad prædictos terminos vide latissimè per Io.Cald.in q.quæ incipit statuto ciuitatis.& per Pet.de Anch.in repeti.c.j.de constit.in xij.q.princip. ver.pro confirmatione.col.c.& per Pet.de Ancha.in repeti.c. ea quæ.de reg.iur.lib.vj.q.fin.Et quò ad ordinem seruandum, cum inspiciatur ius canonicum vel ciuile.vide quod dixi in c. quod clericis.ś.de foro compe.

¶ Decimò principaliter quæro,vtrum priuilegium concessum causæ conuentionis sit separabile à causa reconuentionis.Solu. patet ex his quæ superius dicta sunt,tam in hoc articu.maximè in q.vij.viij.& ix.quàm etiam in ix.princip.artic.& etiam in c. præced.in vj.prin.articu.in pluribus fallen.maximè in vij.princip.fallentia. Et ex his quæ in dictis locis dicta sunt, manifestè patet quòd processus sit separabilis:& similiter priuilegium sit
21 separabile.quamuis plerique Doct.tenerūt contrariū,& malè. ¶† Vndecimò principaliter quæro de effectibus mutuæ petitionis,siue reconuentionis.Sol.videtur dicendum ꝙ reconuentionis nullus sit effectus.& sic videtur quòd recōuentio sit superflua.hoc videtur deduci isto modo,compensatio hodie fit ipso iure:vt in l.fin.C.de compēsa.absq; propositione actoris, vt ibi.& Insti.de actio.§.sed nostra:ergo nō videtur esse necessaria reconuentio:& sic inducere nouam instantiā: cùm per exceptionem cōpensationis possit quis obtinere intentionē suā. Sol.argu.videtur procedere in mutuis petitionibus quantitatū in quibus locum habet compensatio.Vnde ad arg.responderi potest dupliciter.Primò quòd prędictum arg.non procedit in his rebus,in quibus non admittitur compensatio.& sic in illis mutua petitio & reconuentio habebit effectum.Secūdò,respōderi potest ꝙ etiam in quantitatibus mutuæ petitionis consequitur magnum effectum:tum quia per oppositionem cōpensationis reus videtur fateri se debitorem:quod non cōtingit in reconuentione.Item per oppositionem compensationis reus nihil vltra consequi potest,nisi compensare hincinde debitum cum credito.vnde si fortè esset creditor in maiori quātitate,nō consequeretur illud plus:sed per reconuētionem ad integram quantitatem cōsequetur reus reconueniens illud plus.ad quod vide quæ dixi in c.præced.in vj.princi.arti.versi.secunda declaratio.Item haberet effectum etiam in quātitatibus,si fortè causa conuentionis esset priuilegiata,vt contra eam non posset admitti cōpensatio.& sic habes tres effectus reconuētionis.Quartus effectus est iurisdictiōis prorogatiuus:quia per ipsam fit iudex qui aliàs non habet iurisdictionem in reconuentum, quantum ad illam causam reconuentionis:siue sit ordinarius,siue delegatus,vt dicit glo.penul.in c.præced.& sequuntur ibi Doct. & communiter licet alij teneant contrarium respectu ordinarij. Sed tu vide quæ latissimè dixi in c.præced.in iij.prin.articu.q. ij.& iij.& hunc effectum sentit glo.fi.hic.& intellige quòd ista est prorogatio iuris,non hominis.& ideò fit prorogatio cōtra clericum.ad quod vide quod dixi ś.in suppletione ad glo.ij.& quod dixi in c.præceden.in v.princip.artic.ver.item prædicta regula procedit.Item iste effectus procedit,si reconuentio non sit propria:quia nō sit facta debito tempore:sed longè post litem contestatam.de quo tamē dic vt latè dixi in c.præce.in vij. prin.arti.ver.idē tamen Ioā.And.& ver.sed primā opi.in opinione mea,circa fi.Et not.singulariter ꝙ ista prorogatio per reconuentionem fit ipso iure per viam exclusiuam iurisdictionis ab alio iudice,eo tempore quo pendet conuētio: adeò ꝙ dicto tempore non potest actor reconueniri corā alio iudice:& si coram alio iudice reconueniretur contra formam d.auc.& consequenter.Si quidem recōueniretur coram iudice delegato:processus est ipso iure nullus.si verò coram ordinario,processus est aliquis:nisi opponatur,vt tractatur in d.c.dispendia.de rescrip. lib.vj.vtrobiq; tamen,siue processus sit nullus:siue teneat:si reconuentus comparens opponit ꝙ non potest coram illo recōueniri:debet reus reconueniens tanq; temerè vocatus,actorem coram iudice incompetenti in expensis cōdemnare,vt d.c.dispendia.& in l.eum quem temere.ff.de iudi.secundùm Bar.in d. auc.& consequenter.& licet etiam Ange.ibi,quæstio.fi.Sed tu vide etiam ad prædicta quæ latius dixi in c.præced.in iij.prin. artic.q.ij.& iij.Quintus effectus est simultanei processus inductiuus.de quo dixi ś.eo.arti.q.ij.& seq.& etiam maximè in vij. & viij.q.Vltimus effectus est priuilegiorum causæ conuentionis & reconuentionis adæquatiuus.quod intellige secūdùm ea quæ dixi in præced.in vj.princip.articu.fal.vij.& ś.eo.arti.x.q. ix.& ibi etiam dixi remissiones.& ex his Deo duce,est expeditus nobiliter.x.prin.articu.

¶ Vndecimò prin.ar.iuxta præmissum ordinem in rub.tractādum.de quibus rebus ad eundē iudicem eundū sit.& quamuis in hoc ar.non agatur de mutuis petitionibus, tamen iste arti.est proximus & consimilis huic titu.Nec potest magis congruè alteri titulo adaptari.& est materia satis notabilis Doctoribus,maximè Canonistis:neq; ordinata,neq; perfectè tradita.Sed conabor quātum fieri potest materiam ipsam ordinare: & perfectè tradere ponendo regulam,fallentias,& limita.

¶ Regula ergo sit negatiua: & huiusmodi, videlicet ꝙ si quis egerit contrà vnum corā vno iudice:non tamen necessitatur cōtra eundem,vel contra alium coram eodē iudice agere:nec etiā aduersarius cogitur propterea eundem actorem coram eodem iudice conuenire.Si fortè talis alium,vel alios iudices habeat,coram quibus possit cōueniri.Hæc autem regula probatur: quia si dantur aliqui casus speciales,in quibus vnus & idem pro pluribus causis,vel plures pro vna,vel pluribus causis cogūtur aliqua speciali ratione ad eundem iudicem ire: de quibus statim subijciemus,ergo in contrarium est ius commune:vt in l.j.in fi. ff.ad municip.& in l.tum ex sola.C.de primipi.lib.xij.& in c. ij.j.de coniug.leprosorum.

22 ¶† Regula potest quis,licet elegerit,coram vno agere:& cōueniri coram alio.Hæc tamen regula recipit plures fallentias.

¶Primò,fallit in cauſa reconuentionis.
¶Secundò,in duplicibus iudicijs.
¶Tertiò,in pluribus dominis vendicantibus ſibi ſeruum,tanquàm communem.
¶Quartò,ſi vnus vendicaret ſibi vſumfructum vnius ſerui, & alter proprietatem.
¶Quintò, quando plures tutores vel curatores conueniuntur vt reddant rationem.
¶Sextò,in pluribus eandem cauſam habentibus.
¶Septimò,in eo cui competit petitorium & poſſeſſoriũ, quia ſi vult vtrunq; intentare eodem tempore,debet coram eodem.
¶Octauò,ſi plures ſunt ſimul inquiſiti à iudice ſeculari, quorum aliqui clerici,& aliqui laici:& clerici petant ſe remitti &c.
¶Nonò,in creditore agente etiam diuerſis libellis contra duos reos debendi.
¶Decimò,in vna & eadem cauſa intentata ſemel contra vnũ: quia ſi deſtitit,non poteſt coram alio iudice intentari ſunt opi.
¶Vndecimò,ſi primò egit pro parte debiti,pro alia tenet agere coram eodem:etiam finito primo iudicio.
¶Duodecimò fallit in eo qui vult plures actiones,vel vnã eodem tempore intentare:quia non poteſt illam vel illas coram diuerſis intẽtare:ſiue ſint ordinarij,ſiuevnus ordinarius & alius delegatus,ſiue ambo delegati.
¶Limitatur tamen hæc xij.fallentia.reſpectu ordinarij multipliciter.
¶Primò, in literis ſuper actionibus perſonalibus. ſecus inutilibus.
¶Secundò modo ad iudices delegatos verè.ſecus ad conſeruationes.
¶Tertiò,ſi modò omnes delegati per diuerſas literas vellẽt ſingulariter de ſingulis cauſis cognoſcere.Secus ſi omnes ſubdelegarent vni.
¶Quartò,ſi omnes ſint principales per ſe: ſecus ſi vna principalis,alia appella.
¶Quintò,ſi prima principalis cauſa pendet coram delegato: ſecus ſi appellaſſet,& ad aliũ literas impetraret ſup alia cauſa.
¶Sextò,ſi modò durat prima cauſa:ſecus ſi ſit finita, ſed ſunt opinio.
¶Septimò,ſi modò pars excipit: ſecus ſi non exciperet ſunt opiniones.
¶Octauò,ſi modò conuentus cõparuit:ſecus ſi fuit cõtumax.
¶Nonò,ſi modò actor voluntariè:ſecus ſi ex neceſsitate.
¶Decimò,niſi ex cauſa ſuperueniente non poſsit proſequi coram eodem.
¶Vndecimò,niſi ſit cauſa hæreſis.
¶Duodecimò.
¶Tertiodecimò,ſi vnus fuit iud.reſpectu prẽparatorij:quoniã etiam iudicio præparato debet ire ad illum.

23 ¶†Primò fallit in reconuentione quę non poteſt fieri corã alio iudice.de quo dixi in x.ſuperioribus articulis.

24 ¶†Secundò fallit in duplicibus iudicijs.vnde ſi vnus agit cõtra vnum cohæredẽ iudicio fami.erciſcundæ alius cohæres nõ poteſt pro eadem cauſa ad aliũ iudicem ire.& ideò ſi inter aliquos agendum eſt iudicio famil.erciſcũdæ aut cõmuni diuidũ.aut finium regundorũ.idem iudex aſſumẽdus eſt:vt eſt text.in l.j.ff. de quib.reb.ad eundẽ iudicẽatur. Vnde in his duplicibus iudicijs,non debẽt diuerſi iudices audiri. Et ideo licet actor debeat ſequi forum rei,vt in c.cùm ſit generale.ſ.de fo.cõpe.cum ſimi. & ſi plures hæredes aut ſocij ſint habentes res communes, vel agros cõfines qui ſint diuerſi fori:iudex primò aditus per vnũ debet per alios etiam adiri: ſi alij vellent agere. Et etiã vnus, & idẽ qui cœpit agere cõtra vnum ex pluribus cohæredibus, vel ex pluribus cõſocijs aut habentibus agros cõfines volens alios conuenire,debet apud eundem iudicem illos cõuenire. & ratio multiplex.Prima ponitur in d.l.j.ad hoc vt præſentia omniũ, eodem loco cauſa facilius expediri poſsit. Secũda ratio eſt,propter cauſæ coniunctionẽ:quia conſortes & cõiuncti ſunt,vt d. l.j.& l.nulli.C.de iudi.not.gloſſ.in d.l.j.& mihi placet.vnde ne cauſa cõtinentiæ diuidatur,debet idẽ iudex adiri. Tertiò eſt ratione reconuẽtionis:quia cũ quilibet ſit actor & reus:ergo quilibet agit & recõuenitur:ergo apud eundẽ iudicem debet fieri, vt hic,& in c.preced. Et in l.cùm Papinianus.& auẽ.& cõſequẽter.C.de ſent.& interlo.om.iud.ſecundũ glo.in d.l.j.ff.de quib. reb.ad eundẽ iudi.eatur.Sed tu dic q hæc ratio procedit,quãdo agens reconuenitur,per ea quę dicta ſunt in præcedẽtibus articulis. de qua materia hic nõ tractamus.Sed non cõcludit,ſi eſſent plures hæredes:puta A.B.C.D.& A.prius cõueniret B.corã vno iudice:deinde vellet conuenire C.aut D.corã alio.Quarta ratio eſt,propter abſurditatẽ euitãdã.nam poſſet eſſe q vnus iudex aliter iudicaret,quàm alius:vt l.cognitio.ſ.j.& fi.& in l.ſi pariter.& l.ſi vſumfructum.ſ.fi.ff.de lib.cau.Quid autẽ ſi inter hæredes aut ſocios,vel ſimiles conuẽtos eſſet clericus,vel perſona eccleſiaſtica.dic vt ſtatim dicam in viij.fallẽ. A.B. Et pro prædicta fallentia faciunt quæ dixi in rubri.de dila.in materia citationis A.v.q.xxxj.ver.Ma.

25 ¶†Tertiò fallit in pluribus dominis vendicãtibus ſibi ſeruum tanq; cõmunem:quoniã iſti ad eundẽ iudicẽ mittendi ſunt :ne variè in iudicio inducetur. Secus ſi vnuſquiſq; ſeruũ, vt ſuum, inſolidũ vendicaret:quia tũc nõ eſt timor,ne variè in iudicio iudicetur:cũ vnuſquiſq; ſolidũ dominiũ ſibi vendicet,vt eſt tex. in l.cognitio.ſ.j.ff.de libe.cau. Et qualiter in primo caſu poſsit eſſe timor varij iudicij:quia poſſet alter parte ſeruitutis ipſius ſerui,& ſeruus cõtra alterũ agentẽ in libertate obtinere.& quis non poteſt eſſe pro parte ſeruus,et pro parte liber.Si tamẽ hoc contingeret,q; apud diuerſos iudices actũ eſſet,nec eſſet exemptum:& vno iudicio liber,altero vero ſeruus pro parte iudicaretur:quid agendũ ſit,vide tex.ſingularem in l.duobus.ff.de libe.cau.In ſecũdo verò caſu non ſic cõtingit:quia quilibet agẽtium dicit eſſe ſeruũ ſuum inſolidũ.vnde nõ poteſt eſſe talis timor de quo in præcedẽti:quia aut primo pronũciabitur pro libertate:& talis ſentẽtia præiudicat petitioni alterius,vt l.ſi dolo.ff.de do.& in l.diui.ff.de lib.cauſa. Similiter etiam ſi pronunciatum ſit inſolidũ ſeruus alterius,non poteſt dicere ſe liberum, vt dicit glo.in d.l.cognitio.ſ.j.& vide ad prædicta quod tradit Io.de Imo.in l.ſequi.ff.de re iud.col.xiij.ver.aduerte tamẽ,quia vt dicit Iaco.Butri.&c.vbi latius tractat,an talis ſententia primo lata præiudicet alijs.de quo dic vt latius dicam in c.penul. j.de re iudica.

26 ¶†Quarto fallit,ſi vnus vendicaret ſibi vſumfructum totius ſerui,alter vero eiuſdem ſerui proprietatẽ. Item ſi alter vt proprium vẽdicet. Alter vero dicat ſibi pignoratũ eſſe: quia idem erit iudex adeundus,vt l.cognitio.ſ.fi.& l.ſeq.ff.de lib.cau.

27 ¶†Quinto fallit,quãdo plures tutores vel curatores cõueniuntur,vt reddant rationẽ.omnes enim corã eodẽ iudice conueniẽdi ſunt.non autẽ,vnus coram vno,& alius corã alio. Et ſi vnus primo fuit cõuentus corã vno,omnes alij debent corã eodem conueniri:etiã ſi non ſint eiuſdẽ fori,vt eſt tex.in l.ij.ff.de quib. reb.ad eundẽ iud.eatur.& in l.omnes.C.arbi.tute.vbi tex.vult q; idẽ ſit etiã in rebus pluriũ tutorum.& ratio ponit ibi in gloſ. ne cauſæ cõtinentia diuidatur.& propter cauſæ vnitatẽ,ſecundùm Bal.in d.l.cùm Papinianus.C.de ſen.& interlo.om.iud.& tenent Doct.maximè Moder.in l.ij.ſ.fi.ff.quæ ſen.ſine appel. reſcin.quid autẽ ſi aliquis ex dictis tutoribus eſſet clericus ſeu perſona eccleſiaſtica,vide quod dicam ſtatim in viij.fal.

28 ¶†Sexto fallit in pluribus eandem cauſam habentibus.Ita dicit Bart.in l.omnes.C.arbi.tute.per illum tex.

29 ¶†Septimo fallit in illo cui competit petitoriũ & poſſeſſoriũ: quia ſi vult vtrũq; intentare eodẽ tẽpore,non poteſt:ſiue vellet ire ad diuerſos iudices delegatos,vt in c.j.de cau.poſ.& ꝓprie. in l.nulli.C.de iud.ſecundũ vnũ intellectũ.& in c.fi.de reſcrip. tenet Spec.in tit.de reſcrip.præſen.ſ.fin.ver.item q; ad quoſdã ſiue vellet agere eodẽ tempore coram diuerſis iudicibus ordinarijs.& etiã ſit finita inſtantia coram vno:puta,ſuper poſſeſſorio:vult de nouo intentare ſuper petitorio corã alio iudice:etiã ſi vellet agere coram alio iudice ordinario ipſius rei:vt l.j.ff.de quib.reb.ad eundẽ iudi.eatur.tradunt glo.Bar.& Bal.in d.l.nulli.licet Pet.& Cyn.ſentiunt contrarium,quando finita eſſet inſtantia. Ad quod vide quod latius dixi in c fin.ſ.de iudi.Super glo.ij.& prædicta intellige,quando vellet intentare petitoriũ & poſſeſſorium recuperandæ vel adipiſcendæ:aut etiã retinendæ poſſeſsionis,in caſu quo poteſt concurrere cum petitorio, ſecundũ not.per Bart.in l.incerti.C.de interdic.& per Bart.& Doct.in d.l.nulli.de quo latius dicã quando poſsit concurrere in titu.de cauſa poſ.& proprie.& prædicta procedũt reſpectu cauſarum principalium:ſecus ſi ſuper vna appelletur.& ſuper alia non:quia tunc tractabuntur coram diuerſis,ſecundùm Io. And.& do.Domi.in c.diſpendia.de reſcrip.lib.vj.

30 ¶†Octauo fallit,ſi plures ſimul ſunt inquiſiti à iudice ſeculari: quorũ aliquis eſt clericus,vel aliqui ſunt clerici:& alij ſunt laici,qui clerici petant ſe remitti ad iudicem eccleſiaſticum,ſecundùm formã c.ſi iudex laicꝰ.de ſen.excõ.lib.vj.Nã hoc caſu, oẽs etiã laici debẽt remitti ad iudicẽ eccleſiaſticũ:ne cauſæ continẽtia diuidat.& quia omnes habẽt eandẽ cauſam:& ne ſequat ab ſurdũ,ſi variæ ſentẽtię ferrent.& fortè cõtrariæ. Nec ob.q; eadẽ ratione iudex ſecularis de omnibus,etiã clericis deberet cognoſcere:ſicut dicimus in reconuent.vt latè dixi in c.præceden.artic.v.quia iudex eccleſiaſticus dicit eſſe maior & dignior:iuxta not.in auẽ.qũo opor.epiſ.& in l.omni nouatiõe.C.de ſac.ſanc. ecc.& probat in c.ſolitę.ſ.de ma.& obe. Et potẽtius ac dignior trahit ad ſe minus dignum,vt in l.per minorẽ.ff.de iudi.& in c.

quanto.

quanto.s̄.de iud.cum ſi.Ita concludit do.Ant.de prato veteri in l.j.in fi.ff.quæ ſententiæ ſine app.reſcin.faciunt not.per Bal. in l.præcipimus.C.de appel.A.B.Et ibi hoc expreſsius voluit Barto.in §.eodem obſeruando.vbi dicit q̄ laicus ratione clerici conuenitur coram Epiſcopo.& vide quod dixi.s̄.de fo.cō-pe.c.j.verſi.& xv.declaratio.ad prædicta etiam eſt bonus tex. in c.conſtitutus.de reſtitu.in integ.Intelligendo illud q̄ magiſter G.eſſet laicus:cùm nihil ibi dicatur quod eſſet clericus.facit etiam tex.in c.per tuas.de arbi.vbi qualitas duorum laicorum inhabilium per ſe habilitauit propter adiunctionem vnius clerici.Ma.& Pe.de Anch.in regula,ea quæ.de reg.iur.lib.vj.q.j. & per Doct.in c.quintaullis.j̄.de iureiur.in quibus tractatur q̄ ſi à iudice clerico,& à iudice ſeculari,vel à duobus arbitratoribus,vno clerico,& alio ſeculari appellandum eſt:vel recurrendum ad arbitrium boni viri:appellatur & recurritur ad eccleſiaſticum:& non ad ſecularem quod quidem dictum eſt ſingulariſsimum,& memoriæ commendandum:& quotidie poteſt contingere,& honorem quam maximum,& vtilia etiam afferre,ſed non memini legiſſe alium Doc.hoc tenentem: pro hoc tamen facit quod dixi.s̄.in vj.fal.Sed aduerte,quia prędicta cōcluſio videtur ſatis dubitabilis:quam maximè quando inquireretur de delicto,propter quod veniret imponenda pœna ſanguinis de iure ciuili,retenta opinione quæ vult,q̄ quò ad deciſoria,laico litiganti coram iudice eccleſiaſtico in materia,in qua leges ſeu ſtatuta locorum & canones diſcordant: ſunt ſeruandæ leges & ſtatuta ſecularium.de quo per.d.M.in c.eccleſia ſanctæ Marię.de conſti.maximè in repe.vt in c.quod clericis.s̄.de fo.compe.& per Bar.& Bal.& Doc.in l.j.C.de ſac.ſan.ecc.& per Pet.de Anch.in repe.dictæ regulæ,ea quæ.de reg.iur.lib.vj.& in repe.c.j.s̄.de conſti.Sed eccleſiaſticus non poteſt imponere pœnam ſanguinis:vt in c.ſententiam.j̄.ne clerici vel monachi. ergo &c.Sed fortè dici poſſet,q̄ cognoſcere poterit:& habita cognitione & veritate rei geſtæ,ſi fuerint abſoluendi,abſoluere:ſi fuerint condemnandi alia pœna,quàm pœna ſanguinis,illos condemnare.Si verò pœna ſanguinis eſſent condemnandi, condemnabit clericos ſecundùm canones: & laicum remittet ad iudicem ſuum.cogitabis:quia nunc venit in mente,& prædicta ſunt vt dixi, ſingulariſsima.Et ex prædictis ego infero, quòd ſi inter plures inter quos agendum eſſet duplicibus iudiciis,videlicet familiæ erciſcundæ,communi diuid.& finium regundo.eſſet aliquis clericus: vel plures tutores & curatores eiuſdem tutelæ vel curæ:eſſet aliquis clericus pro cauſa prædicta:tam contra laicos,quàm contra clericos eſſet adeundus iudex eccleſiaſticus.argu.prædictorum,& ita videtur etiam concludendum in omnibus alijs ſimilibus cauſis & caſibus.

31 ¶†Nonò fallit in creditore agente,etiam diuerſis libellis contra duos reos debendi inſolidum: quia debet eos, non coram diuerſis,ſed coram eodem iudice cōuenire,& hoc videtur velle textus in authentica, hoc ſi debitor.C.de duobus reis.& in corpore vnde ſumitur.vbi tex.vult,quòd negotium debet cōmuniter examinari & terminari, & quamuis ille tex.loquatur quando ageretur eodem libello.tamē Bal.in l.j.& in d.auc.hoc ita.C.de duo.re.ſentit idem etiam quando ageretur diuerſis libellis,vnde dicit q̄ ſi ſtatuto cauetur,prout eſt Peruſij,q̄ quilibet conueniatur in ſua porta: & duo ſint rei debendi, vnus in porta ſancti Petri:& alius de porta eburnea,q̄ quamuis ſtatutū obſtet,& practicantes ſeruent ſtatutum ad literam:tamen ſecūdùm mentem iuris videtur,ſecundùm Bal.q̄ vterq; poſsit coram eodem iudice conueniri,per l.omnes.C.arbi.tut.& l.in rebus.in fi.ff.de arbi.& l.nulli.& l.licet.& quod ibi no.per Cy.C. de iud.& per ipſum Bald.in q.ſua quæ incipit,accuſatus de vi turbatiua,de qua ſtatim dicam,per quæ iura videtur fortius cōcludeñ.q̄ non ſolùm poſsit,ſed debeat fieri coram eodem iudice.& ita intelligo voluiſſe Bart.per verba ſequentia,licet loquatur per verbum,poſsit.& probatur in l.j̄.ff.de quibus reb. ad eundem iud.eatur.& per ea quæ ſuperius dicta ſunt. Secus dicit Bal.ſi nullo modo poſſent conueniri coram eodem iudice.exemplum,in hac noſtra ciuitate Senarum, cauſa pupillaris tam in agendo quàm in defendendo,debet agitari coram iudice & ſapientibus pupillorū:coram quo iudice non poteſt maior cōueniri,pone ergo q̄ vnus ex reis debendi ſit pupillus,& alter minor:hoc caſu poterunt coram diuerſis iudicibus conueniri.& ſic reſidet Bal.ego hāc.q.examinaui.in l.reus.ff.de duo. reis.in xj.prin.art.q.viij̄.& tunc viſa fuit mihi deciſio Bal.in vlti.caſu,ſatis dubia,tum propter cauſæ communionem & conſortium:tum propter diſpoſitionem.d.auc.tum ne cauſæ continentia diuidatur:quia dixi tunc cogitandum.Nunc verò attentis his quæ ſuperius dixi,maximè in præcedenti fal.arbitror q̄ amborum cauſa debeat agitari coram iudice & ſapientibus pupillorum:cùm cauſa pupillorum ſit magis fauorabilis,& fauores ſint ampliandi:vt in regula hodier.de reg.iur.lib.vj.

32 ¶†Decimò fallit etiam in vna & eadem cauſa:quia ſi ſemel vna cauſa fuit intentata contra vnum coram vno iudice, & intentans deſtitit:non poteſt poſtea reum pro ipſa cauſa trahere coram alio iudice:ſed debet ad eundem iudicem ire,ſecundùm aliquos,qui mouentur ex eo, quia maior eſt conuenientia vnius cauſæ de ſeipſa ad ſeipſam,quàm duarum cauſarum adinuicē. arg.l.nulli.C.de iud.quod patet:quia videmus q̄ omiſsio ordinis cauſæ de ſeipſa ad ſeipſam vitiat proceſſum:vt l.prolata.C. de ſen.cum ſi.Et tamen peruerſio ordinis vnius cauſæ ad aliā, non vitiat proceſſum:vt in l.j.& ibi Doc.C.de app.de quo per glo.ñ.q.j.in ſum.& latius videbimus.j̄.de ord.cog.Sed Pet.& poſt eum Cy.dicit,q̄ iſta arg.vel iura nihil faciunt.primò non obſt.primum ar.quia fateor q̄ maior eſt conuenientia vnius cauſæ ad ſe &c.Nam hoc eſt verum eodem tempore:ſed non diuerſis temporibus,vnde non videtur q̄ diuerſis temporibus,ſi ſemel conueni te coram vno iudice,prohibeat te conuenire coram alio.Nec ob.auc.qui ſemel.C.quomodo & quādo iud.per quam etiam prædicti mouentur:quia illa auc.reſiſtit ſolùm penitus deſiſtentibus.ſed hic non deſiſtit penitus,imò agit coram alio,vnde nihil facit,ſecundùm Pet.Sed tamen alio iure probatur,ſecundùm Pet.videlicet per l.j.ad fi.C.de aſſer.tol.vbi cautur q̄ qui fuit tractus in vna cauſa per libellum editum coram vno iudice,non poteſt coram alio trahi:& qui traxit,amittit omnia:vt d.l.j.ad fi.& ſequitur Cy.Sed aduerte,quia illa lex loquitur in caſu ſpeciali, & eodem durante iudicio.Ad quod vide quæ dicam in xij̄.prin.art.facit quod no.gl.pe.in d.l.j.ad fi. Et hoc etiam reperio voluiſſe Ang.in l.fideicommiſſum.§.j.ff. de iud.Sed finito primo iudicio per deſiſtētiam & peremptionem inſtantiæ, non video quid obſtet,quare non poſsit agere coram alio iudice:dummodo ſit competens.ſed ſi loqueremur de duabus cauſis coniunctis,aut ad inuicem continentibus: vt petitorij̄ & poſſeſſorij̄,& ſimilibus vna finita coram vno iudice,pro alia etiam debet ad eundem iudicem iri,ſecundùm Bart. in d.l.nulli.C.de iud.per illam.l.& per.l.j.ff.de quibus rebus ad eund.iud.eatur.quod eſt ſatis æquum.vnde facio differētiam, an prima ſit finita deſiſtentia, vel peremptione inſtātiæ,& procedat quod primo loco dixi: aut per ſententiam: & procedat opi.Bart.poſſet tamen pars, contra quam lata fuit ſententia in vna,recuſare illum vt ſuſpectum in alia: quia qui ſemel grauauit,ſemper poteſt recuſari, etiam in alijs quibuſcunq; cauſis ſeparatis: vt not.glo.ſuper verbo,quæſtionibus.in c.diſpendia, de reſcri.lib.vj.facit c.ad hæc.& c.propoſitum.de app.& ſequitur do.Domi.in d.c.diſpendia.ad quod vide quod dixi.s̄.in x. princ.art.q.vij̄. ¶Sed hic inſurgit tamen notabile dubium & nouum:pone q̄ ſententia fuit lata contra actorem:puta,ſuper poſſeſ.quem cogetur actor ire ſuper proprietate ad eundem iudicem: cum meritò illum habeat ſuſpectum.per ea quæ ſtatim dixi,fortè dici poteſt q̄ hoc caſu,ſi actor habet illum ſuſpectum,poterit alium iudicem adire:quia ille qui ex cauſa legitima etiam liberali, vadit ad alium iudicem:etiam eodem durante iudicio excuſatur.Item faciunt quæ ſtatim dicam in viij̄.& ix.& x.limi.Conſulerem tamen ad maiorem ſuam excuſationem,quòd in petitione quam faceret coram alio iudice,allegaret cauſam:quia non adijt primum iudicem,ſed alium: vel ſi aduerſarius exciperet de incompetentia iudicis:poterit ſe excuſare per viam replicationis. & notabis prædicta: quia nouiſsima ſunt.

33 ¶†Vndecimò fallit, quando quis prius egiſſet pro parte debiti coram vno iudice:quia pro alia parte eiuſdem debiti non coram eodem iudice conueniri,per l.omnes.C.arbi.tut.& l.in rebus.in fi.ff.de arbi.& l.nulli.& l.licet.& quod ibi no.per Cy.C. de iud.& per ipſum Bald.in q.ſua quæ incipit,accuſatus de vi turbatiua,de qua ſtatim dicam,per quæ iura videtur fortius cōcludeñ.q̄ non ſolùm poſsit,ſed debeat fieri coram eodem iudice.& ita intelligo voluiſſe Bart.per verba ſequentia,licet loquatur per verbum,poſsit.& probatur in l.j̄.ff.de quibus reb. ad eundem iud.eatur.& per ea quæ ſuperius dicta ſunt. Secus dicit Bal.ſi nullo modo poſſent conueniri coram eodem iudice.exemplum,in hac noſtra ciuitate Senarum, cauſa pupillaris tam in agendo quàm in defendendo,debet agitari coram iudice & ſapientibus pupillorū:coram quo iudice non poteſt maior cōueniri,pone ergo q̄ vnus ex reis debendi ſit pupillus,& alter minor:hoc caſu poterunt coram diuerſis iudicibus conueniri.& ſic reſidet Bal.ego hāc.q.examinaui.in l.reus.ff.de duo. reis.in xj.prin.art.q.viij̄.& tunc viſa fuit mihi deciſio Bal.in vlti.caſu,ſatis dubia,tum propter cauſæ communionem & conſortium:tum propter diſpoſitionem.d.auc.tum ne cauſæ continentia diuidatur:quia dixi tunc cogitandum.Nunc verò attentis his quæ ſuperius dixi,maximè in præcedenti fal.arbitror q̄ amborum cauſa debeat agitari coram iudice & ſapientibus pupillorum:cùm cauſa pupillorum ſit magis fauorabilis,& fauo-

34 ¶†Duodecimò fallit generalius in eo qui vult plures actiones, vel vnam eodem tempore intentare contra aliquem: quia non poteſt illam vel illas intentare coram diuerſis:ſiue ſint delegati:& intelligitur ſemper de delegatis per diuerſa reſcripta impetratis:vel vnam intentare coram delegato,& aliam corā ordinario:vel coram diuerſis ordinarijs eodem tempore,vt dixi, primum de delegatis probatur in c.fi.s̄.de reſcr.& clarius in c. diſpendia.de reſcr.lib.vj.Secundum verò de delegato & ordinario:& tertium de duobus ordinarijs.licet glo.ſuper verbo,literas.in d.c.fi.de reſcr.quæ extendit id quod ibi dicitur in tex. de delegatis ad plures ordinarios,& ad delegatū & ordinariū

simul.quãuis in contrarium glo.alleget alias opi.& pro.d.opi. facit:quia ex quo quis cõuenit aliquem coram ordinario actione personali,non potest pro alia personali conuenire eum corã delegato,vel alio iudice: quia cùm hoc non competat reo,vt in auc.& consequẽter.C.de sen.& inter.om.iu.ergo longè minus debet competere actori:tum quia rei sunt fauorabiliores:vt in regula,fauorabiliores.ff.de re.iu.tum quia non debet actori licere quod reo nõ permittitur,vt in regula,non debet actori.de reg.iu.Sed aduerte:quia Inn.hoc non credit.Sed dicit actorem posse cõuenire reum coram diuersis ordinarijs:vel coram ordinario & delegato , & ad regulam,fauorabiliores.respondet,q̃ intelligitur in eadem causa:& postq̃ causa est inchoata:sed respectu inchoandæ,actor est fauorabilior.vnde licet in fi.causæ magis faueatur reo:tamen in prin.magis fauetur actori : vt l.si quis intentione ambigua.ff.de iud.& in l.inter stipulantem.§. j.ff.de verb.ob.Itẽ dicit Inn.q̃ alia ratio potest assignari,quare actori liceat reum trahere corã pluribus ordinarijs,& non sit licitum reo:quia iura voluerunt subtrahere materiam malignandi,& interdicere reo ne traheret actorẽ coram alio iudice : quia reus quasi offensus libenter se vendicaret:& sic etiã injustè posset trahere actorem coram alio iudice:quæ ratio cessat in actore.Item mouetur Inn.quia ex conclusione glo.sequeretur etiã absurdum,q̃ si conueni te coram delegato,si non possem conuenire te super alia causa corã ordinario , quasi frustraretur ista actio mea:quia non comprehendatur in rescripto:vt in d.c.fin. de rescr.meritò non possum cõuenire te coram ipso delegato: vt in c.olim.de of.dele.Et similiter etiam nec coram ordinario. tenendo prædictam opi,etiam tenuit Cõpo.in d.c.fi.& Arch. in d.c.dispen.D.m.distinguit, q̃ aut quis vult trahere eundem coram diuersis ordinarijs super pluribus actionibus , quæ cõmodius possunt tractari apud vnum:& tunc habeat locũ opi. glo.prædictæ:quia ex identitate rationis debet fieri extẽsio illius.c.fi.s̃.de rescr.Maximè cùm hoc contineat in se magnam æquitatem.ar.c.cùm dilecta.j.de confir.vti.vbi bonus tex.Sed tu dic q̃ hæc fuit originalis opi.Io.mo.& Io.An.in c.dispẽdia. de rescr.lib.vj.quam etiam sequuntur ibi Io.de fantu.& d.Do. Aut volo vnam actionem intentare coram ordinario:& aliam corã delegato:& hoc casu,si prius volo conuenire te coram ordinario,& postea super alia causa coram delegato: videtur obstare exceptio:quia debebam hanc secundam actionem intentare coram eodem ordinario,dummodò possem commodè.Et ista etiam fuit originalis opi.Spe.in ti.de rescr.præsen.§.fi.vers. item quò ad diuersos.quia potuit de omnibus coram ordinario agere,vel super rescripto supersedere.ar.l.j.§.fin.ff.si fami. fur.feciss dicatur.Aut prius conueni te coram delegato:& tũc habeat locum opi.Inn.vt possim trahere te super alia causa coram ordinario:ne actio mea interea frustretur,& maximè si volo conuenire te coram ordinario super actione orta post impetrationem rescripti,per tex.in d.c.fin.s̃.de rescr.& mihi placet. fuit hæc etiam originalis opi.Spe.in d.vers.item quò ad diuersos,hoc mouetur, ne ordinario sua iurisditio subtrahatur. Sed aduerte:quia quod superius dixi,quis non potest etiam super diuersis actionibus ad diuersos iudices literas impetrare:& impetratæ non tenent:vt d.c.dispendia.in prin.& dicam.j.in xij. princ.art.procedit non solùm in iudicibus impetrandis à Papa:sed etiam in his qui impetrarentur ab inferioribus, secundùm Vincen.& Abb.in d.c.fi.Et Specu.in titu.de rescri.præsenta.§.fina.versicu.item quò ad diuersos, tenet Ioan.And.d. c.dispendia.in princ.

35 ¶†Et pro prædicta infert ibi Ioan.de sancto Georgio, quòd si contra aliquem est impetratus iudex à Papa,non potest vlterius impetrari contra illum à legato vel Episcopo super alia actione personali, nisi ad eosdem iudices.& sequitur do.Dominicus in d.c.dispendia.Et eadem ratione idem arbitror dicendum per contrarium,si prius esset impetratus à legato vel Episcopo,& postea impetraretur à papa quia non posset ad alios impetrare nisi in impetratione fieret mentio de impetratione ad alios facta.Item prædicta procedunt non solùm quãdo in eadem diœcesi contra eundem debitorem agi possit diuersis personalibus actionibus, sed etiã si in varijs locis & diœcesibus agi posset:puta,promisisti mihi dare decem Parisijs.Et hoc siue promisisti dare.x.seu alia.x.vel aliam summam,nõ potero eodem tempore conuenire te vtroq̃ loco corã diuersis iudicibus.Sed debeo te conuenire coram vno iudice alterius loci,coram quo commodius vtraq̃ quasi possit tractari:habebit tamen tunc locum actio arbitraria.de quo latius dixi in c.dilecti.s̃.de fo.compe.vt.f.habeatur ratio vtilitatis ac commoditatis loci,per l.ij.ff.de eo quod cer.lo.licet Spe.in ti.de rescr.præsen.§.fi.vers.quid si promisisti.& adde quod statim dicam in j. limi.Est tamen aduertendum q̃ id quod.s̃.dixi de iudicibus delegatis impetrandis, q̃ ad eundem iudicem delegatum , & non ad diuersum impetrandum est,recipit plures limita.

36 ¶†Primò igitur limi.q̃ illud procedit si modo per diuersas literas plures iudices impetrentur contra vnum,eodem tempore super diuersis actionibus personalibus:secus in realibus.ar. tex.in d.c.dispendia.quia inquantum ille tex.includit personales actiones,videtur velle q̃ secus sit in realibus,ar.l.cùm prætor.ff.de iud.Et ideò hoc tenet gl.super verbo,personales.quæ assignat quatuor rationes diuersitatis:quia secus sit in realibus, quas ibi videre poteris.Ad quas etiam accedat:quia in realibus quandoq̃ necessarium est rem ipsam oculis subijcere:vt ff.fi.regun.in l.si interruptionem.Et ideò condecens est vt litigatores sint vicini ipsi rei.ff.de censi.l.forma.si cundùm Inno.Et hanc diuersitatem,q̃ licet secus sit in realibus,tenet etiam in Spec.in ti.de rescr.præsen.§.fi.ver.item quò ad diuersos.& idem etiam tenet Compostellanus,qui assignat aliam rationem: videlicet q̃ ex eo q̃ vitium istud plus frequentabatur in personalibus, quàm in realibus,ideò de personalibus fuit prouisum.ar.l.nam ad ea.ff.de leg.Sed per hanc rationem possemus attentare contra.Host.verò in d.c.fi.de rescr.Et etiam in d.c.dispendia.& ibi Ioã.mo.& Arch.dicunt.d.c.dispendia.habere locum etiam in realibus.Et sic non faciunt differentiam inter actiones personales,vel reales.Sed distinguunt q̃ aut impetratio fit ad diuersos dolosè:& non valet,etiam in realibus.Aut fit bona fide:vt quia vnus senensis fecit vnum contractum Sene.& alium Parisijs:& vtrobiq̃ vult iudices habere,cùm hoc sibi expediat propter probationes testium in dictis locis existentium:quia cùm probandum sit per testes,difficillimum esset testes vnius loci ad alterum locum citare,aut venire facere,& hoc casu,valebit impetratio.ar.c.constitutus.j.de fideiuss.Si verò econtra , contractus sint celebrati in eadem diœcesi vel territorio:vel ambę,vel plures res in eodem territorio sint:& tunc ad eundem vel eosdem iudices debent literæ impetrari.mouentur per c.nonnulli. s̃.de rescr.Inquantum ibi dicitur q̃ sub vno iudice possunt cõmodius tractari.iuncta etiam l.si est nouum.cum seq.ff.de legi. Ad quod etiam vide quod dicit Host.in sum.in ti.de rescri.§. cui præiudicet.ver.q̃ si idem.& seq.Et aduerte:quia licet Spe. in d.versi.item quod ad diuersos.teneat,q̃ secus sit in realibus: vt s̃.dixi:tamen in versi.quid si tractus super diuersis.in d.§.fi. de rescri.præsen.concludit,q̃ si quis vellet probare q̃ prędictæ actiones personales commodius tractarentur coram pluribus non admitteretur:quia habet locum quæstio cõmoditatis, quæ fortè difficilior & prolixior esset,q̃ quæstio principalis,præsumit enim ius q̃ commodius sub vno tractentur, quamuis aliud quandoq̃ posset euenire.ar.l.nam ad ea.ff.de legi.& in auc.de consulibus.facit etiam quod no.in l.j.§.sextum.ff.de postu.secundùm Spec.quod etiam sensit Compo.vt s̃.dixi.& pro hac opi.ego allego,quia ius hoc præsumit:& super ipsa præsumptione statuit.Et sic fit præsumptio iuris & de iure:contra quã non admittitur probatio:vt in c.is qui fidem.j.de spon.in auc. de nupt.§.si verò.& in auc.sed iam necesse.C.de do.ante nup. cum si.Io.An.in d.c.dispendia.dicit q̃ illa decretalis seruanda esset vbicunq̃ esset eadem æquitas,quò ad ipsius dispositionẽ: non quò ad pœnam.Joã.de sancto Georgio ibi concludit,q̃ si quæritur an super pluribus actionibus realibus possint plures iudices impetrari:dicendum est q̃ sic.Si verò quæritur, an debeant dari plures iudices : dicit q̃ si actor & reus sunt ciusdem diœcesis,extra illam non dabuntur:vt in c. statutum.in §.cùm verò.de rescr.lib.vj.& hoc etiam vult glo.posita ibi super verbo,vnam dietam.quæ incipit,olim dicebamus.Si verò sunt diuersarum diœcesum,non trahetur vltra vnam dietam à fine sui domicilij,etiam in realibus:sicut nec in personalibus: quia tex. in d.c.statutum.§.cùm verò.& §.cùm autem.loquuntur indistinctè.& ista est mens illius glo.secundùm eum.Io.de Imo.in d.c.dispendia.dicit q̃ decisio huius puncti dependet,an hodie seruari debeat q̃ in realibus fiat computatio dietarũ à fine diœcesis vbi res est sita:quia si hoc procedit etiam hodie , clarum est q̃ dispositio.c.dispendia.non haberet locum,etiam in realibus,propter impossibilitatem:quia si res essent in diuersis diœcesibus,non posset fieri impetratio super omnibus in eodem loco.Nec obst.q̃ possit contingere q̃ res sitæ sint in eodem loco:quia sicut potest hoc esse:ita & potest contingere q̃ sint in diuersis locis,vnde concludit satis esse æquum de legatis seruare opi.Host.do.Domi.dicit q̃ hæc ratio & consideratio est bona:quando res essent sitæ in diuersis diœcesibus:sed quando essent in eadem diœcesi,dubium non esset solutum : quare dicit q̃ credit veram opi.Io.And.q̃ licet sit æquum in realibus obseruare.idem quod in personalibus,quando eadem esset ratio: vt s.ad eundem vel eosdem iudices literæ impetrentur tamen si hoc non seruetur,non habebit locum tex,d.c.dispẽdia.quò ad

pœnam

pœnam ibi posit ã. mouetur: quia per antiquos glossatores erat dubium an c. fi. s̃. de rescr. haberet locum in realibus: vt ibi patet in glo. & tamen Inn. in d. c. dispendi a. expresse duntaxat statuit & disponit de personalibus: & sic videtur voluisse approbare opi. quæ habebat, q̃. d. c. fi. loqueretur de personalibus tãtum: quia si voluisset idem statuere de realibus, illud expressisset. facit c. ad audientiam. j. de deci. quæ verba do. Do. si rectè considerentur, videntur velle vnum: & demum concludere cõtrarium. Sed istud facit quæstio pœnæ positæ in c. dispendia. do. M. in c. fi. s̃. de rescr. super glo. in verbo, pluribus concludit q̃ vbi eadem ratio esset in realibus, quæ esset in personalibus, habebit locum dispositio. c. fin. & c. c. dispendia. & sic sequitur opi. Host. & sequacium. & subdit q̃ distinctio de commoditate, quando eadem commoditas haberetur in realibus, habet locum etiam in personalibus, secundùm. d. opi. & similiter etiam distinctio differẽtiæ commoditatis, & incommoditatis. & quãuis tex. in d. c. dispendia. apponat pœnam, siue distinctionẽ cõmoditatis: tamen ex quo. c. fi. distinguit & fundat se super cõmoditate, est absurdum q̃ noua constitutio. d. c. dispendia. quæ descendit à. c. fi. recipiat interpretationem & qualificationẽ secundùm dispositionem antiquam. d. c. fi. ar. l. non est nouum. & l. nam posteriores. ff. de legib. & hæc opin. videtur mihi magis æqua: per quam respondetur ad id quod dixi. s̃. in opi. Spe. quia illa videtur esse præsumptio cum dispositione tamen qualitatis. l. antiquæ. & no. hic dictum singularissimum in materia extensionis, q̃ si lex antiqua prohibitiua loquitur qualificatiuè, & lex noua apponat pœnam vbi non erat: vel maiorem imponat: licet simpliciter loquatur, recipit qualitatem. l. antiquæ: vt secundùm illam videatur edita. quod est perpetuò memoriæ commendandum. facit quod no. Bar. in d. l. nam & posteriores. de quo dic vt latius dicam in titu. de constitu.

37 ¶† Secundò limitatur, si modò sint literæ impetratæ ad iudices delegatos habentes principaliter, & per se cognitionẽ iudiciariam: secus si prius essent impetrati iudices, qui non haberent principaliter cognitionem iudiciariam: quales sunt conseruatores impetrati, qui non habent cognitionem iudiciariam: nisi talis cognitio oriatur ex exceptione aduersarij̃, iuxta no. in c. j. de offi. dele. lib. vj. secundùm Io. An. in d. c. dispẽdia. Et idem tenet ibi Arch. mouetur per illum tex. inquantum dicit, eodem durante iudicio: & sic videtur velle q̃ debeat esse talis delegatus, qui habeat cognitionem iudiciariam: ex cuius facto impeditur talis impetratio. quod limitat Lap. ibi, quando sunt conseruatores dati secundùm formam. d. c. j. in fi. de offi. deleg. lib. vj. Secus si essent dati secundùm formam priuilegiatam, secundùm eum. In quibus verbis Lap. hoc intendit, q̃ secus sit quando dantur conseruatores, vt possint cognoscere de his quę exigũt iudicialem indaginem. Et ex prædictis etiam infertur q̃ prædicta. xij̃. & vlti. fal. non habet locum in literis executorij̃s, secundùm Inno. Ioan. mo. & Archi. in d. c. dispendia. pro quo facit secundùm Ioan. de lig. quia tales non necessitantur ad iudiciariam cognitionem: iuxta no. per Inno. j. de præscr. c. dudum. &

38 per glo. in Clemen. j. de offi. delega,

¶† Tertiò limitatur dicta fal. xij̃. Si modò loqueremur de pluribus delegatis per diuersas literas, vt dixi, impetratis ad plures causas, contra vnum: qui delegati vellent de ipsis pluribus eodem tempore cognoscere: secus videtur dicendum, si omnes tales delegati vni soli subdelegarent omnes causas: quia sic non traheretur reus coram diuersis, quod procedit, si modo omnes subdelegant vni simpliciter, nihil iurisdictionis sibi retinendo: nam hoc casu, tenet q̃ agitur, ex quo prius, cũ fuerit oppositũ, commissiones factæ erant. facit c. super quæstionum. §. porrò. de offi. dele. & c. iudex. de offi. dele. lib. vj. Et est ratio: quia tales literæ apostolicæ non sunt nullæ: sed exceptionis ope sunt annullandæ, secus si prædicti delegati subdelegarent vni, retinendo sibi aliquid iurisdictionis: quia contra casum non valeret: quia tunc ad eosdem appellaretur: & sic saltem in causa ap. reus vexaretur coram diuersis: vt d. §. porrò. hoc tenet Spe. in tit. de rescr. præsen. §. fi. versi. quid si is. & idem formaliter tenet Lap. in d. c. dispendia. nullam tamen facit mentionem de Spe. voluit etiam Spe. in d. vers. quid si is. quod idem sit si aliquis super eadem re impetraret literas aduersus iudices: quia tunc non valet, nec impetratio neq; subdelegatio vni facta: vt in c. ex tenore. de rescr. Sed Io. An. ibi in addi. dicit idem esse in primo casu, quod & in seq. ita vt nullo casu teneat processus. mouetur: quia c. dispendia. annullat processum: sed subdelegatio est de processu: vt tractatur in c. pe. de offi. delega. lib. vj. & ibi glo. facit etiam quod tradit Spe. in ti. de rescrip. præsen. §. j. versi. sed obij̃citur, ergo subdelegatio non tenuit: ergo nec processus habitus per illam. Idem etiam tenet Io. de lig. in d. c. dispendia. nulla facta mentione Io. An. & idem etiam tenet Pau. ibi: per eandem rationem facit tex. ille. d. c. dispendia. in quãtum dicit, careat omni commodo literarum. & sequitur Io. de fa. qui dicit clarè probari, si teneamus q̃ ex sola impetratione literarum sine vsu ipsarum, insurgat nullitas. de quo dicam in vj. sen. in vij̃. limi. & idẽ etiam tenet d. Ant. rationibus prædictis.

39 ¶† Quartò limitatur quãdo causæ sunt principales per se: quia tunc debent coram eisdẽ iudicibus delegatis vno, vel pluribus tractari: secus si vna esset principalis, alia appellationis: quia tunc bene possent tractari coram diuersis eodem tempore, secundùm Inn. & Compost. & idem tenet Io. mo. in d. c. dispendia. quia illo tex. addit ad c. fin. de rescr. Ius autem additum vel interpretans habet locum in casibus, in quibus habebat locum illud ius interpretatum. ff. de pac. dot. in l. inter socerum. §. cùm inter. & in auẽ. de fil. ante instru. dot. nat. circa fin. col. iij̃. Et pro hoc alle. Lap. quod no. in c. circa. de elec. lib. vj. super verbo, ad apostolicam. & in c. statuimus. super verbo, ab eo. de sen. excõ. lib. vj. Et in appellatione ante diffinitiuam patet: quia in illa ex ipso iudicij̃ euentu pendet, an sit futurus iudex in causa prin. ille à quo appellatum est, vt ille ad quem appellatum est: vt in c. vt debitus. j. de app. cùm igitur non appareat quis ipsorum sit iudex: non potest sciri ad quem fieri debeat impetratio. Et idẽ in ap. à diffinitiua: quia ibi non tractatur directè de principali. q. sed an bene vel malè fuerit iudicatum. C. de app. in l. eos. Et ad idem etiam facit. d. c. dispendia. §. reus quoq;. vbi tex. dicit, eodem durante iudicio. sed causæ appel. & principalis non est idem iudicium: quia diuersus est modus procedendi in app. à modo procedendi in principali: & diuersitas processus diuersificat iudicium, etiam inter easdem personas: vt j. de test. veniẽs. ij̃. q. vj. c. si Episcopus. vj. q. iij̃. c. ofius. in qbus de hoc: ergo &c. secũdùm Io. de fa. & idem tenet zenze. pro quo facit, quia causa possessionis & proprietatis debent coram eodem iudice tractari: vt dixi s̃. e. ar. fal. vij̃. & tamen si super vna appellatum sit, tractabuntur coram diuersis, secundùm Io. An. in d. c. dispẽdia. & sic etiam resident ibi do. Do. Sed aduerte: quia si fuit impetratus idẽ iudex delegatus super duabus personalibus actionibus, si reus appellauerit super vna, videtur q̃ iudex non possit procedere super alia: si prima non est finita, cùm sit effectus suspectus appellanti: vt c. ad hæc si in vna. j. de app. Ex quo videtur sequi q̃ commodius esset posse super diuersis actionibus personalibus, ad diuersos diuersas literas impetrare: quia altero pronunciante à quo sit appellatum, alter poterit procedere: & sic non superseditur, & sic videtur q̃ non sit commodius ad eundem iudicẽ literas impetrare. contra. d. c. fi. s̃. de rescr. & prędictum. c. dispendia. de rescrip. lib. vj. & ea quæ superius dicta sunt. Et ad hoc contrarium potest responderi, prout respondet Io. An. in glo. super verbo, quæstionibus. in d. c. dispendia. vbi dicit post Ber. q̃ iniquitas iudicis qui perperam processit, non facit q̃ reus propter hoc trahi possit corã alio iudice: sed actor expectabit donec appellationis causa sit finita: & sibi imputet qui talem iudicem impetrabit: & si causa ap. fuerit pronunciata iusta, actor postmodum studeat alium iudicẽ impetrare: aliter si fuerit iniusta, procedet in alij̃s. Sed aduerte: quia sola appellatio non videtur sufficere ad suspendeñ. potentiam procedendi super alia causa: nisi adiũcta fuerit recusatio: vt tractatur in d. c. ad hæc. & in c. proposuit. j. de ap. & s̃. dixi in x. prin. arti. q. vij̃. vnde voluit Abb. quem communiter sequuntur Doc. q̃ sola appellatio sine recusatione non impediat. licet glo. sentiat contrarium in d. c. ad hoc. Sed non est materia nostra. vide ibidem. Sed redeundo ad materiam, Host. dicit q̃ hoc casu licet appelletur ab vna: tamen iudex appellationis cognoscet de omnibus causis. Et sic cognoscet etiam de causa ad quam non est appellatum: & hoc ratione connexitatis. ar. c. translato. s̃. de cõsti. & c. prudentia. §. pe. & c. præterea. s̃. de offi. dele. facit quod dixi. s̃. in c. præce. in vj. prin. ar. in xxj. fal. in opi. Io. An. Sed hęc opi. non placet Io. de fan. qui dicit, q̃ licet iudex ad quem, pronunciet appellationem legitimam; non tamen potest cognoscere de alia causa. Sed solummodò de illa causa in qua appellatum est, vt no. glo. in Cle. vnica, de causa pos. & proprie. quia licet ipse facta dicta pronunciatione succedat in locum iudicis à quo: vt in d. c. vt debitus. j. de ap. illud procedit solũmodo quò ad principalem causam tantùm, in qua incidit grauamen à quo fuit appellatum: non autem quò ad aliam causam separatam, secundùm eum. d. Do. in d. c. dispendia. dicit, q̃ credit considerandam formam commissionis: quia aut iudex qui delegat causam appellationis, dicit q̃ iustificata appellatione procedat in causa, iuxta continentiam priorum literarũ: & tunc poterit de alij̃s cognoscere. & ita procedat opi. Host. & de ista forma commit tenda, patet in c. exhibita. in fi. de iud. Aut superior iudex committit sibi causam ap. tantùm: & tunc etiam illa iustificata, non poterit cognoscere de causa princ. vt no. Vinc. d. c. vt debitus.

& probat tex.in d.c.exhibita.Aut committit cauſam appel.& principalis ſuper qua eſt appellatũ:& tunc oportet ſuper alijs ſeparatis nouum iudicem impetrare,& ita procedat glo.ſuper verbo,quæſtionibus.in d.c.diſpendia. quæ conſideratio videtur eſſe ſatis æqua.& vide quod dixi.s̃.in x.princ.art.in vij.q. princi.in opi.Ioan.And.& Cy.

40 ¶†Quintò limitatur,ſi modò quis pendente cauſa princ.quam habet coram vno iudice delegato ſuper actione perſonali,vellet impetrare alium iudicem ſuper alia actione perſonali: quia non poteſt,vt dictum eſt.ſecus ſi pendente vna quæſtione ille, qui impetrauit,appellauit:& pendente appellatione impetrat alium ſuper alia actione perſonali:quia poteſt:quia non compellitur impetrare illum à quo appellauit,ſecundùm Inn.Compo.Io.An.& Doc.in d.c.diſpendia.per ea quę dicta fuerunt in præce.limi.Sed aduerte:quia licet Doc.ita ſimpliciter tranſeãt: tamen fortè limitandum eſt ſi ſit appellatum à ſententia diffinitiua:vel ſi fortè appellatum eſt ab interlocutoria, iudex à quo detulit appellationi:vel à ſuperiore tranſmiſſa eſt ſibi inhibitoria.Ita ꝙ in illa cauſa prin.nõ poteſt iudex à quo amplius procedere:quia ligatæ ſunt manus ſuæ:ſecus ſi prædicta ceſſarent: quia nec detuliſſet appellationi,nec inhibitoria fuit tranſmiſſa: quia tunc negari non poteſt ꝙ ipſe non procedat ſuper princ. Et ideò non poterit ad alium iudicem literas impetrare.Sed eo caſu quo iudex detuliſſet,vel tranſmiſſa eſſet inhibitoria:notabis ꝙ res poterit deuenire ad caſum à quo non potuit incipere:nam ſi iudex ad quẽ,pronunciabit ſuper appellatione à grauamine malè appellatum:& interea alius iudex fuit impetratus,redibit illa alia cauſa,prin.ad priorem iudicem:vt d.c.vt debitus.eodem tẽpore per viam primæ impetrationis, vna actio perſonalis tractabitur coram vno iudice:& tamen contra eundem eo.tempore.alia actio perſonalis tractabitur corã alio iudice,per alias diuerſas literas impetratas.

41 ¶†Sextò limitatur,ſi modò quis vellet ſuper alia actione perſonali impetrare alium iudicem,contra eundem durante prima cauſa.Secus ſi finita prima lite vellet impetrare alium iudicem ſuper alia actione perſonali contra eundem.hanc limitationem tenuerunt quidam Doct.antiqui moti,quia dictum.c.fi.de reſcri.& d.c.diſpendia.intelliguntur, quando actor trahit reum eodem tempore ad diuerſos iudices:vel vna cauſa pẽdente coram vno,trahit eum ſuper alia ad alium iudicem. Sed Bernardus in d.c.diſpendia.cuius opi.videtur approbare Io.And.ibi in glo.in verbo,quæſtionibus.tenet contrariam ſententiam, ꝙ etiam vna lite finita coram delegato ſuper ac.perſonali,nõ poſſet quis ſuper alia act.perſonali contra eundem alium iudicem impetrare,vt refert glo.prædicta.Vin.Hoſt.& Arch.concordant opiniones,ꝙ aut tẽpore piorum iudicum erant ortæ aliæ quæſtiones,ſuper quibus vult nunc impetrare alium, vel alios iudices:& procedit opi.Berñ.& Io.And.Aut non erant ortæ, & procedit opi.contraria.Nam vt dicebat Hoſt.abſurdum eſſet ꝙ ſi ſemel impetraui iudicem contra te,non poſsim contra te impetrare alium,quàm illum : vt ſic quodammodò videatur ille effectus iudex ordinarius inter nos.Et ſic reſidet Ioã.And. in nouella.Ioan.de fantu.dicit, ꝙ ſibi videtur indiſtinctè vera opi.Hoſt.ꝙ finita prima lite indiſtinctè poſſit alium impetrare.Et hoc probat tex.in d.c.diſpen.ibi,eodem durante iudicio. Et ibi,mouere voluerit.ſed dicit ibi do.Do.ꝙ verbum,eodem durante iudicio,non facit pro iſta parte:quia non ponitur ibi in prin.Sed in §.proxi.Sed verbum,mouere voluerit, melius facit:quia à contrario videtur,ꝙ ſi non vult mouere plures, non adſtringatur eoſdem impetrare.Sed dici poſſet ꝙ etiam verbum,eodem durante iudicio.facit:licet ponatur in alio. §.quia §.ille qui immediatè ſequitur,loquitur in prin.per implicatiuã, quoꝙ.dicit enim,reus quoꝙ ſi eodem durante iudicio &c.Nã dictio,quoꝙ,eſt implicatiua.inſti.de rerum diui.§.apium.& l. ſi ſocietatem.la finale.ff.pro ſoc.& natura eius eſt repetitionem inducere præcedentium cum ſeq.vt in l.in repetendis.ff.de lega.iij.& in l.Seiæ.§.Caio.ff.de fun.inſtru.not.Old.conſi.ciij.& denotat quandam ſimilitudinem:vt no.Io.And.& Arch.in c. quorundam.§.fin.de elec.lib.vj.& not.in l.ij.ff.pro hærede.& iſta opi.plus mihi placet.quinimò plus voluit Spe.in tit.de reſcri.præſen.§.fi.verſi.quid ſi ſuper diuerſis.ꝙ licet quis à principio impetrauerit ſuper diuerſis perſonalibus actionibus literas ad diuerſos : ſi tamen non conuenit reum niſi coram vno ſuper vna cauſa,ꝙ cauſa illa finita poterit coram alio,per alias literas à principio impetratas conuenire reum.mouetur : quia ſolùm attenditur ipſius reconuenti incommoditas,vt eodem tempore non fatigetur coram diuerſis:vt ff.de arbi.in l.ſi cùm dies.§.ſi arbitror.Sed diuerſis temporibus trahere coram diuerſis,non eſt vexare,ſecundùm Spe.Sed tu aduerte:quia licet iſta opi.ſit ſatis æqua:tamen in terminis Spec.videtur dubium, ex eo quia.c.diſpendia.videtur annullare impetrationẽ.Ad quod vide quod dicam in ſeq.limi.quod tamen mihi videtur eſſe ſatis durum:tum quia nulla incommoditas ſequitur,quod videtur exigere tex.in d.c.fin.tum quia ex hoc ſequeretur ꝙ ſi ſolùm conueniret reum coram vno iudice,etiam nõ valeret illud iudicium,ſi literæ eſſent penitus nullæ.tũ quia.c.diſpendia.videtur conſiderare ipſa litium diſpendia,quæ ratio ceſſat in terminis noſtris,cogitabis.& vide quæ dicam in ſeq.limi.

42 ¶†Septimò limi.ꝙ procedit.d.xij.fal. Si modo pars excipiat, ꝙ non poſsit eodem tempore coram diuerſis iudicibus delegatis ſuper diuerſis actionibus perſonalibus trahi. ſecus ſi nõ exciperet:quia cùm hoc beneficium ſit perſonale conceſſum ipſi reo propter quod alteri non præiudicatur:poteſt ipſe ſuo fauori renunciare. j.de regularibus.c.ad apoſtolicam.cum alijs vulgatis.Sed aduerte:quia Ber.& Inno.quos ſequitur gloſſ.ſuper verbo,valeat.in d.c.diſpendia.tenent contrariam ſententiam: eo,quia aliàs illa conſtitutio nihil videretur addere ad c.fi.s̃.de reſcri.Et ſubdit Inn.ꝙ curia romana ita ſeruat.Sed Compoſt. in c.ſuper literis.s̃.de reſcri.In glo.hic, quæritur poſt principium.tenet primam opi.Et hoc videtur æquum Io.mo.in odiũ negligentis vti beneficio.d c.diſpendia.& fortius dicit procedere,quando eſſet lata ſententia pro reo: vt tunc valeat,cùm fauore ipſius,& odio impetrantis illa conſtitutio emanauerit.ar. l.non eo minus.C.de procu.facit j.vt lit.nõ cõte.c.quoniã.ver. vel ſaltem.Et hoc tenet Franc.vercel.in reo præſente & tacente.ſed ſecundam opi.glo.& Inn.tenent Hoſ.& Arch.in d.c.diſpendia.Nam dicit Hoſt.ꝙ cùm literæ ſint nullæ,non poſſunt validari per conſenſum partium.s̃.de elec.c.auditis.ſic nec poteſt iuriſdictio finita per conſenſum partium validari.s̃.de offi. dele.c.ſignificantibus.Ratificatio enim fieri poſſet quando literæ non eſſent nullæ.Sed exceptione elidibiles, quando eſſent datæ pro commodo priuato ipſarum partium:ſecus ſi pro publico.arg.c.ſi diligenti.s̃.de fo.compe.Inno.verò diſtinguebat inter tacitum partium conſenſum & expreſſum,vt primo caſu non validentur:quia reus videtur potius errare, vel ignorare defectus,vel vereri,aut timere iudicem,quàm conſentire.Secũdo caſu, videtur per expreſſum conſenſum prorogare iuriſditionem:maximè,quia per tales literas videtur aliqualis iuriſditio imprimi.arg.c.cæterum.s̃.de reſcr.Sed dicit Ioã.An.in nouella in d.c.diſpendia.quod eſt graue defendere, ꝙ expreſſus conſenſus hic poſsit,& non tacitus.Et ideò Arch.reprobat dictam diſtinctionem.alleg.c.ſuam.j.de pœnis,ſecũdùm vnam lecturam.& ſic reſidet Ioã.An.Io.de fan.dicit,ꝙ deciſio huius dubñ dependet ab alio dubio:an literæ dicantur nullę vel validæ:& ope exceptionis irritandæ.ipſe tenet ꝙ dicantur nullæ, per tex.in d.c.diſpendia.& ideò expreſſo partium cõſenſu,nõ poſſunt ratificari,per c.ſignificãtibus.& c.P.& G.s̃.de of.dele. Et iſtam opi.ſequitur etiam.d.Do.in d.c.diſpẽdia.& hæc opi. videtur mihi verior de iuris rigore,per tex.illum dum dicit, omni commodo careat literarũ:& demum etiam ſubditur ꝙ proceſſus habitus per eaſdem ſit ipſo iure nullus:quãuis ſatis ęqua videatur eſſe opi.contraria:maximè ſi lata eſſet ſentẽtia pro reo. ſicut in ſimili dicimus in d.l.non eo minus.Et ſicut in ſimili dicimus de alienatione facta de rebus eccleſiæ vel pupilli,aut minoris,in caſibus non permiſsis à iure:vel ſine debitis ſolennitatibus:quæ licet ſit nulla:tamen ſi redit in fauorem eccleſiæ vel minoris,poteſt ratificari:nec poteſt per aliam partem annullari,vt tractatur per Inn.& Doc.in c.j.de reb.eccl.non ali.li.vj.& per d.aut.& Io.de Imo.in c.ſi quis præſbyterorũ.j.de reb.ecc. non alie.& per glo.& Ioã.de Imo.in c.j.ne ſede va.facit quod no.glo.in l.cùm ñ.§.cauſa.ff.de trãſac.& quod no.in l.iubemus. §.ſi quis colludente.& §.ſi quis à pupillo.ff.de ac.emp.& Bar. in l.j.ff.de lega.iñ.& probatur.xñ.q.ñ.in c.ſi quo de rebus.tex. & Doc.maximè Imo.in l.filio præterito.ff.de iniuſ.teſt.in quibus tractatur,ꝙ quotieſcunq; actus redditur nullus fauore alicuius,ita demũ debet dici nullus,ſi talis dicat nullum : vt d.l.filio præterito.& l.j.& ñ.ff.ſi ager vectigalis.in hoc tamen poſſet conſiderari differentia: quia poteſtas contrahendi non eſt funditus nulla:ſed poteſtas iuriſditionis exercendæ,eſt funditus nulla,in eo qui nullam habet iuriſditionem : nec poteſt aliquo expreſſo,& minus tacito partium cõſenſu validari:vt l.priuatorum.C.de iuriſ.om.iu.cogitabis.Sed aduerte:quia arbitror poſſe diſtingui,ꝙ aut loquimur in eo qui cõtra reum impetrat diuerſas literas ſuper pluribus actionibus perſonalibus,& illis vtitur trahẽdo reum ad diuerſos iudices:& habet locum diſceptatio prædicta.Aut impetrat diuerſas literas contra eundẽ ſuper eadem actione,& eum citari facit primò coram vno,ſecũdò coram alio:& tunc ſatis dubito,& potius videtur ꝙ ſi pars non excipiat,iudicium teneat:& fortius ſi conſentiat.expreſsè moueor:quia c.fi.s̃.de reſcr.non annullat ipſo iure impetrationem,

nem,nec proceſſum:ſed ſimpliciter dicit, literarum commodo careant:& ſic loquitur per verbũ futuri tẽporis:et ſic videt ne ceſſaria ſentẽtia.ſecundũ ea quæ notaui in c.ſi diligẽti.s̃.de fo. cõpe.Nec ob.tex.in d.c.diſpẽdia.de reſcrip.li.vj.quia ille text. ſolũ addit ad c.fi.qñ ſuper pluribus actionibus perſonalibus literę fuerint impetratæ, ſed quando ſuper eodem negotio eſſent impetratænihil ibi dicitur,& ſic ſuper vno negotio remanet diſpoſitio.d.c.fina.& ita poteſt intelligi c.ex tenore.s̃. de reſcrip.vt dum tex.ibi dicit,cõmodo careat vtriuſq;.intelligat.ſ.per exceptionẽ,nõ ipſo iure:maximè : quia ſecũdę literæ videntur ſubreptitię: & ſubreptio nõ annullat lr̃as ipſo iure.vt in c.ſuper lr̃is.s̃.de reſcrip.niſi diceres q̃ hic actor videtur per fraudẽ impetrare,vt d.c.ex tenore.& ſic videntur ipſo iure nulę:vt d.c.ſuper literis.Item quia ex quo per ius antiquũ,videlicet per d.c.fi.præced.duo caſus ſunt æquiparati,qñ ſuper vno negotio,& quãdo ſuper pluribus plures literæ ſunt impetratę:ideò conſtitutio d.c.diſpendia.declarans.d.c.fi.recipere debet qualitates.c fi.per ea quæ ſuperius dixi.& ad verbum,careant.poſitũ in.ca.fi.& verbũ.careat,poſitũ in c.ex tenore.poſſet reſponderi q̃ ſunt præſentis temporis,& nõ futuri.cogitabis:quia de nouo venerunt in mentem.

43 ¶†Octauò limitatur prædicta xij.fal.Si modò cõuentus priꝰ coram vno iudice comparuit coram illo:nec fuit contumax. ſecꝰ ſi in primo iudicio fuit cõtumax:nec purgauit cõtumaciã. Nam hoc caſu,nõ poteſt excipere corã ſecũdo q̃ fuerit tractus coram alio iudice:quia nõ poteſt vti beneficio primę inſtãtiæ, ex quo eam nõ approbauit cõparendo.arg.optimũ in l.ſancimus.C.de iudi.quia ſi in eadem inſtãtia non auditur,niſi prius purget cõtumaciã:vt ibi,longè fortius nõ debet audiri in iſta. Et hoc videtur de mente Bar.in l.ſepulchri.ff.de ſepul.vio.Ita cõcludit D.m.ſuper d.gl.fi.ĩ c.fi.s̃.de reſcri.& fuit etiã hæc opi. Bar.in l.& poſt edictum.ff.de iud.& hoc tetigi in c.penul.s̃.de foro compe.in xv.prin.ar.in ij.mẽbro.ver.j.limitatur.quaſi in fi.tenet do.Ant.in c.qualiter.el.ij.de accuſ.& ibi dixi.facit qđ dicam ſtatim de excuſatione à pœna.in xij.prin.ar. Intelligeta men hanc limi.quãdo ipſe actor qui fecit citari reum in termino,nõ fuit etiã contumax:ſed cõparuit & accuſauit cõtumaciã rei:aliàs ſecus.ar.per l.properandũ.§.j.C.de iudi.ibi dum text. dicit,cõtumaciã accuſantis.Ita reperio limitare d.Io.de petru. in d.l.vbi acceptũ.quod mihi videtur ſatis ęquũ:quia nõ videt q̃ actor poſsit opponere de cõtumacia,quãdo ipſe pariter fuit cõtumax.per not.gloſ.in verbo,venienti.in c.j.de do.& cõtu. lib.vj.&per regulã.l.ſi ambo.ff.de cõpen.cũ ſi.Item prædicta limitatio procedit in reo cõtumace:quãdo reus ipſe recuſaret expenſas reficere:& cõtumaciã purgare,quã cõmiſit in prima inſtantia,ſeu iudicio,facit d.l.ſancimus.et ſequitur præfatus Io. petrucius in d.l.vbi acceptũ.& ad materiã vide quæ latius dicemus in tit.de do.& cõtu.vbi melius cõuenit.& idem arbitror dicendũ,ſi reus cõuentus dedit cauſam propter quã actor adiuit alium iudicẽ:puta,quia contẽnebat eũ.Ad hoc allego text. optimum iuncto exemplo Bal.in l.j.C.de aſſer.tol.

44 ¶†Nonò limitatur,ſi modò actor tranſit reum coram alio iudice voluntariè:ſecus ſi iudium eſſet cœptũ propter neceſsitatem coram vno iudice:nõ vt tunc,vel vt ibi expediretur:quia tunc poterit perfici coram alio,vt in l.ſed & ſi reſtituatur.§.ſed ſi dies.ff.de iudi.per quem tex.hoc tenet Bar.in d.l.vbi acceptum.vbi textus ponit caſum in quo iudicium inchoatum coram vno,finitur coram alio.

45 ¶†Decimò limitatur ratione prædicta,ſi forte à princi.volun tariè adiuit vnum iudicem.Sed ex cauſa poſtea ſuperueniente non poteſt proſequi coram eodem iudice:exemplum , cauſæ ſunt cœptæ in curia poteſtatis:modò illud officium eſt ſublatum:certè putat Barto.quòd cauſæ quæ ibi pendebant,poterunt perfici coram executore:vel à capitaneo qui ſubrogatus eſt,vel de nouo electus eſt,vel ſolus remaneat.ar.d.§.ſed ſi dies.& hoc dicit.ſalua meliori determinatione in dicta l.vbi acceptum.Ad quod vide quod no.in l.j.in fi.ff.de officio conſu.& intellige Bartol.quòd adeò deſinat officium,quòd non veniat ſucceſſor:quia tũc dicitur deficere:aliàs expectato ſucceſſore, nõ diceretur deſinere officiũ,per l.proponebatur.ff.de iudi.

46 ¶†Vndecimo atq̃ vltimo loco dic,q̃ prædicta xij.fallen.nõ habet locum in cauſa hæreſis:quia pro illo delicto fauore fidei poteſt quis coram pluribus iudicibus eodem tempore accuſari,& trahi.Ad quod vide quæ dixi in ca.penul.s̃.de fo.cõpeten.in xiij.prin.arti.verſic.circa quintum.fallen.j.Et ex his Deo duce,habes notabiliter expeditum hunc xj.prin.arti.A. B.Eſt etiam alia fallen.in eo qui iudiciũ præparatoriũ intentauit corã vno iudice:quia iudiciũ poſtea præparatũ nõ poteſt intentare corã alio.& ideo ſi corã Epo Petri abſolutus à iuramẽto de ſoluendis & nõ repetendis vſuris,facta abſolu.coram eodẽ Epiſcopo:debeo repetere vſuras,ſecundùm Bal.& Pau. de ca.in l.ordinarij.ff.de rei ven.per illum tex.& ſequitur Pau. de caſt.in l.ij.C.vbi & apud quem.Et per prædicta do.Io.Bap. de ſan.Seue.ſolẽnis Doctor hoc legens in repe.l.omnes populi.j.q.verſ.hæc videntur vera.col.xiij.q̃ ille qui coram vno iudice intentauit condi.ex l.diffamari.non poteſt poſtea conueniri coram alio iudice,quod mihi non placet:vt dixi in c.pen. de foro compe.in materia præuentionis in iij.princi. membro.A.q.xj.Ma.

47 ¶†Duodecimo & vlt.princ.art.circa materiam titu.noſtri pro ipſius complemento,tractandum eſt de pœna trahentium aliquem,vel aliquos ad diuerſos iudices:cùm deberẽt coram eodem iudice conuenire,& ſic de pœna trahentis aliquem ad vetitum examen quò ad ſpecialem materiam noſtram:nã generalem materiam,de pœna trahentis quem ad vetitum examen, ego latè dixi in c.ſi diligenti.s̃.de fo.compe.in xvij.prin.art.illius ti.per vij.principales quæſtiones.& ibi videas.vnde ſolũmodò hic ſupereſt vt tractemus de hac pœna,quando contra iuris prohibitionem trahit ad diuerſos iudices ſuper eadem,vel pluribus cauſis.In quo ar.ſic arbitror diſtinguendum,q̃ aut loquimur in delegatis,aut in ordinarijs.Primo caſu dic,quòd aut quis impetrat vnum vel plures delegatos per diuerſas literas ſuper vna cauſa,aut ſuper diuerſis:cùm debuiſſet impetrare ad eundem vel eoſdem.Sed tamen ipſis literis nõ eſt vſus:& hoc caſu,nullam aliam pœnam patitur,niſi q̃ caret commodo literarum hodie ipſo iure.per c.diſpendia.de reſcri.li.vj.quamuis alij & hodie aliter ſentiant.Ad quod vide quod dixi in precedenti art.ver.vij.limitatur.& ita communiter tenent doctores in d. c.diſpẽdia.& in c.fi.s̃.de reſcr.vbi hoc etiam tenet zab.Nec ob. l.nulli.C.de iud.vbi tex.vult,q̃ ſit puniendus : quia intelligitur quando non ſtetit in meris finibus impetrationis:ſed vſus fuit literis.de quo dicam in ſeq.caſu.Si verò quis non ſolùm impetrauit,ſed vſus fuit literis trahendo reum ad diuerſos iudices:dico q̃ debet carere omni commodo literarũ,& proceſſus eſt nullus:& debet in expenſis legitimis condemnari:vt d.c.diſpẽdia. quinimò arbitror q̃ debeat condemnari aduerſario ſuo conuẽto ad damna quæ propter hæc paſſus eſt,tex.in d.c.fi.& quãuis.tex.in d.c.diſpendia.nihil dicat de damnis:tamen declarari debet & ſuppleri ab illo.c.fi.interpretato.à d.c.diſpendia. per ea quæ dixi in præce.art.maximè in j.limi.Aduerte tamẽ:quia licet glo.in d.c.fi.in verſ.ſuper vno negotio.arguat q̃ talis debeat admittere cauſam,ſicut ille qui petit hominem liberum tãquam ſeruum,in diuerſis iudicijs:vt l.j.§.fi.C.de aſſer.tol.tamẽ glo.fi.in c.ex tenore.s̃.de reſcr.concludit,q̃ faciens citari aduerſarium coram diuerſis iudicibus,non debet perdere cauſam:ſed ſatis eſt q̃ condemnetur in expenſis ſecũdi iudicij.Et ſic intelligenda eſt.l.vbi acceptum.ff.de iud.Non ob.d.§.fi.quia loquitur in caſu ſpeciali fauore libertatis,ſecũdùm gl.prędictam opi. etiam tenent Inn.d.Ant.d.Ma.zab.& Bal.& cõmuniter Doc. in d.c.ex tenore.& in d.c.fi.de reſcr.& tenet Bal.in d.l.nulli.C. de iud.& Gul.de cu.in l.nemo.C.de iur.om.iu.& Ang.cõſi.ccxlix.quãuis vltramõ.Pe.& Cy.tenuerint contrarium.vt ſtatim dicam.Ego verò arbitror q̃ reſpectu iudicum delegatorũ , de quibus nunc agimus,ſolummodò patiatur pœnas de quibus in d.c.fi.& in d.c.diſpendia.& in d.l.nulli.in quibus nihil dicitur de amiſsione cauſæ.de iure tamen ciuili videtur q̃ talis ex officio iudicis veniat puniendus,vt dicit tex.in l.nulli.& ſic pœna extraordinaria,& per conſequens arbitraria:ex quo pœna torta non ſtatuitur:vt no.glo.in c.ſuper his.j.de accu.& vide iura quæ ibidem allegaui.Et prædicta procedunt per viam principalis petitionis ab eodem:ſed per viam reconuentionis,ſi cauſa pendebat coram delegato,vide quod dixi.s̃.in c.præced.in iij.prin.arti.q.ij.Et an eo caſu valeat proceſſum,ſi nihil oppo natur.vide ibi in iij.q.Et ex prædictis apparet q̃ in prædictis caſibus non intelligitur vetitum examẽ,per quod quis debeat cauſam amittere,ſecundùm ea quæ dixi in c.ſi diligenti.de fo. compe.in xvij.prin.art.maximè in iij.primis quæſtionibus.& aliquid etiã in proſecutione illius art.& s̃.remiſi.in prin.iſtius arti.Secundo vero caſu principali, cùm loquimur de iudicibus ordinarijs diſtingue,q̃ aut trahit reum coram duobus diuerſis iudicibus eodem tempore pro eodem negotio : & hoc caſu , ſi ſeruus tractus eſſet ad tale vetitum examen,per quod eſſemus in pœna amiſsionis cauſæ propter aliam qualitatem & cauſam, quàm de ea de qua hic agitur:& tunc ſerua quod latius dixi in d.c.ſi diligenti.in xvij.ar.Si verò quæritur de pœna ex hac ſola noſtra cauſa:quia prius traxerit ad alium iudicem eodem durante iudicio.dic q̃ vltramon.& Pe.quos etiam ſequitur Cyn. in d.l.nulli.C.de iud.tenent q̃ debet admittere cauſam,per l.j. in fi.C.de aſſer.tol.per quem tex.etiam hoc firmant in d.l.fin. ſed Bal.ibi alleg.Berñ.tenentem contrarium in c.ex tenore.de

reſcr.cuius opi.ſequitur Bal.dicens quòd ille.§.loquitur in caſu ſpeciali fauore libertatis.& idem etiã tenet Bald.in d.l.nulli.ſed primã opi.Pet.quòd talis perdat cauſam,tenet Io.An.& poſt Hoſt.in d.c.dilecti.ſ.de fo.cõpe.in eo qui elegit trahere reum coram vno iudice:cùm haberet plures iudices:dicit enim quòd caueat actor,ex quo elegit vnum iudicẽ,ne recurrat ad alium:ſi non vult cadere à cauſa,per l.vnicam.in fi.C.de vſucap.tranſfor.Sed corruptè allegat:nam vult allegare d.l.j.in fi.C.de aſſer.tol.Et prædictam opi.etiam tenet Ange.in l.fideicommiſſum.§.tractatum.ff.de iud.per d.l.j.in fi.& etiam alle.Gul.hoc tenẽtem in l.j.C.de iur.om.iu.Nec ob.l.argentarius.§.fi.ff.de eden. quia ibi inſtantia erat finita,ſecundùm Ang.Sed iudicio meo, illa lex non meruit allegari pro contrario:quia non loquitur in terminis noſtris,vt ibi patet.& candẽ opi.tenet Ang.in l.cùm procu.§.ſi dominus.ff.de opc.no.nun.per d.l.j.§.fin.Sed dicit ibi Io.de Imo.quòd cõtrarium communiter tenetur.quinimò plus ſubdit ibi Io.de Imo.q̃ ad hoc vt ſecundum iudicium intentatum coram alio iudice pendente priꝰno nõ procedat : debet reus opponere de alio iudicio:aliàs ſi litem conteſtaretur,ſibi imputandum eſſet:& eſſet duplex inſtantia.ar.l.properandum.C.de iud.& no.per Inn.in c.cùm contingat.de offi.dele. & c.cæterum. & c.paſto.de reſcr.faciunt quæ dixi in c.pen.ſ.de fo.compe.in xiij.prin.art.verſi.circa v.art.fal.iij. Conclude ergo ſecundùm communem opi.de quo etiam.ſ.tactum fuit in præce.caſu,quam tenent communiter Doc.in d.c.ex tenore.& c.fi.de reſcr.quòd regulariter propter cauſam prędictam actor non amittit cauſam:niſi in illo caſu ſpeciali.l.j.§.fi. quãdo quis illum qui ſe gerebat pro libero,primò aſſeruit ſeruum ſuum coram vno iudice:& pendente iudicio pro eodem negotio vocaret eum ad alium:quia tunc amittit cauſam,quod eſt verũ, niſi hoc contigiſſet culpa rei conuenti, vt dicit ibi tex.& poteſt figurari exemplum,quando reus conuentus contemneret primum iudicem.Nam tũc abſq; aliquo pœnæ metu poteſt coram alio iudice conueniri.quod eſt not.dignum ſecundùm Bal.ibi facit quod dixi.ſ.in præce.princ.arti.verſi.viij.limitatur.Et idem arbitror,quando id contingeret ex alijs legitimis cauſis , de quibus latè dictum fuit in præce.xj.prin.art.in limi.viij.ix.& x.Et his,Deo ducè,habes hanc materiam mutuæ petitionis & recõuentionis,& de quibus rebus ad eundem iudicem eatur,ſubtilem & difficilem & inordina.& imperfectum à maioribus noſtris traditam ordinatio.& clarè expeditam.

¶Laus Deo.

PRAECLARVS ET INSIgnis tractatus practicabilis & quotidianus in materia oblationum,editus ab excellentiſsimo. I. V. monarcha domino Mariano Socino de Senis,genitori magni iuriſconſulti domini Bartholomei Socci.vtilis & neceſſarius: tam Doctoribus & ſcholaribus vtriuſq; iuris& cenſuræ, cauſidicis, & tabelllionibus, quàm eccleſiaſticis perſonis, & alijs quibuſcunque.

¶Integerrimo atq; prudentiſsimo fratri,& Clariſsimo equiti, domino Vrbano del bello,digniſsimo Orphanotropho pij̃ſſimi Xenodochij̃ ſacratiſsimæ virginis Mariæ de la ſchala de Sena,patri & domino ſuo præcolendiſsimo Marianus Socinus ſenenſis,ſe plurimum commendat.

Vm ſuperioribus diebus,integerrime frater & miles, nonnullas ad me in materia oblationum abs te trãſmiſſas quæſtiones recepiſſem:ſuper quibus, quod tenendum foret , conſilio meo declarari cupiebas: Affectans tuo honeſtiſsimo deſiderio morẽ gerere, maiorũ noſtrorũ authoritates atq; ſentẽtias ea, qua potui diligẽtia perſcrutatus ſum.Cæterũ cùm oblationũ materiã mẽti voluerẽ,atq; animo volũtarẽ,intellige rẽq; præter eas quas miſiſti circa materiã eãdẽ plurimas quoq; dubitabiles,obſcuras,& difficiles quęſtiones ſuboriri poſſe:nõ potui non vehemẽter admirari, q̃ maiores noſtri in ea materia quaſi nihil ſcripſerũt:atq; idipſum pleriſq; in locis incõditè,ieiunè,atq; incõpoſitè tradiderũt.Quod eo maximè admiratione dignũ eſſe cẽſeo:nã & vtilis profectò res eſt:& materia,quę quotidie in vſum atq; in exercitationẽ cadit.quo fit,vt eſſet plenius attingẽda,vt Paulus notabiliſsimus iuriſcõſultus inquit, Animaduertẽs igitur quãta diligẽtia,quo ſtudio,qua prudẽtia, quãta inſuper pietate,miſericordia,& charitate,commiſſæ tibi curę & adminiſtrationi incũbas & pręſis.Tua enim opera atq; prouidẽtia eſuriẽtes paſcũtur,ſitiẽtes potãtur,peregrini & hoſpites colligũtur,nudi cooperiũtur,expoſiti nutriũtur, & bonis artibus inſtruũtur,puellæ nubũt,ægrotãtes recipiuntur,& curãtur,vinculis dãnati viſitãtur, mortui ſepeliũtur.Et cætera omnia quęcũq; inueniri,dici,aut excogitari poſſunt pietatis & miſericordiæ opera,ardẽtiſsimo charitatis animo accuratiſsimè & abſolutiſsimè exercẽtur.Diuina inſuper officia catholicè & religioſiſsimè celebrãtur.Animo etiã repetẽs,quãto honore,fide & affectione,quãto denicq; ſtudio & amore,tũ fratresq; tui ſemper me fueritis proſecuti.Intelligẽsq; ipſarũ oblationũ nõ ſolũ frequẽtiam:verũetiam ſanctiſsimos fructus: quãdoquidẽ illis medijs corporalẽ proſperitatẽ,& diuitias ſeruamus & augemus:diabolicas inſtigationes fugamus:ſupplicia vitam⁹:ſorda noſtra diuina gratia illuſtramus.Et tãdẽ à peccatis animas noſtras abſoluẽtes,ad veræ fœlicitatis gaudia perducimur,vt latius atq; vberius hæc poſtea differẽda ſunt.Inſtitui animo, quo ad vires ingenij̃ mei ſupperũt,ipſi⁹ glorioſiſsimæ virginis Mariæ auxilio fretus,materiã ipſam tum copioſè:tum etiam dilucidè ac perſpicuè & ordinatè pertractare.Quare religioſiſsimè Vrbane opuſculũ hoc,pro tua ſolita humanitate,iocũdè ſuſcipies.Quo tu,ſucceſſoresq; tui exortis iam ambiguitatibus finẽ imponere,futurisq; oblationibus,ne vlla poſt hæc dãna pernitioſæ ambiguitates, ne etiã pernitioſæ hominũ fallaciæ cõtingant,q̃ facillimè prouidere poteritis.¶Cæteri verò cũ oblationũ vberrimos fructus ſenſerint,ad illas ardentiſsimè faciendas,vt mea fert ſententia,imitabuntur & impellentur. Vale.

Patricio Vt ſæpius à nobis ſcriptũ eſt,animum incitat,mentem prępparat:memoriã reformat & illuſtrẽ ac perſpicuã totã reddit orationẽ. Per partes enim facilius in cognitionẽ totius adducunt. Vt ergo per partiũ diſtinctionẽ, oblationũ materia inuẽtione facilior,& intellectu clarior fiat Opuſculũ hoc principaliter diſtinguemus in viginti libellos:& libellum quẽlibet in ſuas quæſtiones diuidemus, prout ipſius materia patietur.

¶In primo libello continentur inſcriptæ quæſtiones.
¶Quid ſit oblatio,& eius diffinitio.
¶Quid ſit verbum,oblatio,latè & ſtrictè ſumptum.
¶Quotupliciter poteſt fieri oblatio.
¶De quibus oblationibus in præſenti opuſculo tractetur.

¶In ſecundo libello.
¶Ponitur diuiſio oblationum.Et eius ſpecies.

¶In tertio libello.
¶Vtrum oblationes homines neceſsitentur:& ad quas.
¶De oblationibus quæ fiunt ad exteriorem actum latriæ.
De oblationibus primitiarum,remiſsiuè.
De oblationibus decimarum breuiter,remiſsiuè.
¶De oblationibus quæ fiunt ad altare.
¶De oblationibus prout ſunt actus charitatis & miſericordię.
¶De oblationibus quæ fiunt propter vſum & ſubſtentationẽ eccleſiæ,vel alicuius pij̃ loci,vel miniſtrorum,vel aliarum perſonarum non tamen extrema neceſsitate conſtitutarum.

¶In quarto libello.
¶A quibus oblationes fieri poſſunt.
¶Vtrum,oblationes factæ in peccato mortali,profint eis.
¶Vtrum à minoribus recipiendæ ſunt oblationes.

¶In quinto libello.
¶Pro qnibus oblationes fieri poſsint,& ad quorũ ſuffragiũ.

¶Libellus ſextus.
¶De quibus rebus poſsint fieri oblationes.Et an de rebus alienis & iniuſtè acquiſitis, & quot modis dicatur aliquid iniuſtè acquiſitũ,vbi videbis multas diſtinctiones & vtiles q̃ſtiones.

¶Libellus ſeptimus.
¶Quot modis poſsint fieri oblationes:videlicet vno modo offerendo bona,abſq; perſona.Secundo modo offerendo perſonam,& non bona.Tertio modo offerendo perſonam,& bona, Et primus modus ſubdiuiditur in xxj. modos, vt ibi videbis.

quos

quos vide:quia ſingulares ſunt & practicabiles.

¶Libellus octauus.

¶Quid veniat in oblatione ex proprio ſignificato, quando quis offert omnia bona præſentia & futura,& omnes actiones præſentes & futuras.

¶Quid ſi non dixit, omnia bona,ſed ſimpliciter dixit, bona præſentia & futura.

¶Quid ſi dicat,offero omnia bona.

¶Quid ſi dixit,quòd offert bona ſimpliciter.

¶Quid ſi dicit, quòd offert omnia bona mobilia & immobilia.Et an,& quando iura & actiones inter mobilia vel immobilia computantur.

¶Quid ſi offert ſimpliciter bona mobilia & immobilia,& non dicit omnia.

¶Quid ſi offert omnia bona mobilia,quid veniat.

¶Quid ſi dixit quòd offert omnia bona immobilia.

¶Quid ſi offert certa bona ſimpliciter, ſeu ſpecialiter deſignata.

¶Quid ſi dixit quòd offert omnes res,præſentes & futuras.

¶Quid ſi dicat quòd offert omnes res ſuas.

¶Quid ſi non dicat quòd offert omnes res,ſed ſimpliciter dicit,offert res ſuas.

¶Quid ſi dicat,offero omnes res mobiles & immobiles.

¶Quid ſi dicat,res mobiles tantùm.

¶Quid ſi dicat,res immobiles tantùm.

¶Quid ſi offert omnia bona,& res futuras.

¶Quid ſi offert omnia iura & actiones, præſentes & futuras.

¶Quid ſi offerat omnia iura & actiones, vel omnia bona incorporalia,vel omnes res incorporales præſentes.

¶Quid ſi offert omnes actiones præſentes.

¶Quid ſi offert omnia iura futura,& actiones futuras.

¶Quid ſi offert perſonam ſuam,& non bona.

¶Quid ſi offert perſonam & bona.

¶Libellus nonus.

¶Qua forma, & quibus ſolennitatibus fieri debeant oblationes.

¶Quo animo fieri debeant oblationes.

¶Vtrum oblatio poſsit fieri ſimplici verbo.

¶Vtrum oblatio poſsit fieri abſenti.

¶Vtrum oblatio facta eccleſiæ nullo medio interueniente, valeat.

¶Quæ ſolennitates requirantur ſi oblationes fiant à minoribus.

¶Vtrum oblatio excedens quingentos aureos, indigeat inſinuatione:& poſito quòd non indigeat,an ſaltem ſcripturã exigat.Stante ſtatuto requirente conſenſum conſanguineorum in alienatione fienda per aliquem.

¶An requiratur talis cõſenſus in oblatione quæ fieret in piam cauſam.

¶Quæ probatio requiratur ad probandum oblationem.

¶Libellus decimus.

¶Vtrum valeat oblatio omnium bonorum preſentium & futurorum,ſub quibuſcunq; verbis facta:dummodò oblatio cõprehendat omnia bona præſentia & futura:& omnia iura præſentia & futura.

¶Quid ſi offert omnes res præſentes & futuras.

¶Vtrum in tali oblatione veniant omnia bona.

¶Vtrum valeat oblatio perſonæ facta eccleſiæ ſeculari,aut hoſpitali,vel alteri pio loco abſq; bonis.

¶Vtrum valeat oblatio perſonæ & bonorum : & de viribus prædictæ oblationis.

¶Libellus vndecimus.

¶De viribus oblationum prædictarum quò ad præiudicium creditorum habentium hypothecam expreſſam, vbi diſtinguitur.

¶Quando quis obtulit duntaxat bona ſua ſine ſe.

¶Quando obtulit ſe ſine bonis.

¶Quando obtulit ſe & bona.

¶Libellus duodecimus.

¶De viribus oblationum prædictarum quò ad creditores ipſorum offerentium ſolùm habentes tacitam hypothecam in bonis offerentis.

¶Libellus decimuſtertius.

¶De viribus oblationum quò ad præiudicium creditorum perſonalium.

¶Libellus decimuſquartus.

¶De effectibus oblationũ reſpectu præiudiciũ creditorũ tũc nõ exiſtẽtiũ : ſed qui poſt perfectã obligationẽ ſuperuenerũt.

¶Libellus decimuſquintus.

¶De effectibus oblationum reſpectu præiudiciũ aliorum, qui non ſunt creditores.Et primò reſpectu filiorum qui viuunt tẽpore factæ oblationis.Secũdò reſpectu filiorum qui poſt profectam oblationem ſuſcepti ſunt.

¶Libellus decimuſſextus.

¶De effectibus oblationum reſpectu vtilitatis ipſorum offerentium.

¶Libellus decimuſſeptimus.

¶De effectibus oblationum reſpectu eorum pro quibus fierent,& an alĩs pro quibus fierẽt profint:videlicet tam pro viuis quàm etiam pro defunctis : vbi multas & ſingulares quæſtiones inuenies & vtiles.

¶Libellus decimuſoctauus.

¶De effectibus oblationum quantum ad virtutem acquiſitiuam.

¶Cui quærantur oblationes factæ: vel imagini ſtatuæ prophanæ.

¶Quid ſi offerens aliquid imagini religioſæ exprimat, cuius contemplatione faciat talem oblationem, ſeu cui velit eam quæri.

¶Quid ſi conſuetudo diſponit quòd oblationes factæ imagini alicuius ſancti,quærantur potius vni quàm alteri.

¶Si eſt dubium cui acquirantur dictæ oblationes, quãdo fiunt imagini vel ſtatuæ,vt ſupra,re dubia exiſtente, cui acquiri debent.An domino domus vel parietis, vbi depicta eſt imago, vel ſtatua affixa.An eccleſiæ nominis illius ſancti.An eccleſiæ cathedrali.An Epiſcopo.An eccleſiæ parochiali.

¶Cui quærantur oblationes factæ ad altare in capella alicuius eccleſiæ. An rectori illius eccleſiæ,an capellano illius capellæ, vel altari.

¶Libellus decimuſnonus.

¶Quid facere debeant, vel poſsint recipientes oblationes de ipſis oblationibus.

¶Vtrum oblatæ ad vnum vſum,poſsint in alium tranſmutari.

¶Vtrum poſsint tranſmutari authoritate legati de latere.

¶Vtrum voluntate offerentis poſsit in alium vſum fieri commutatio.

¶Qualiter ſuccurratur contra non adimplentem modum adiectum rebus oblatis.

¶Libellus vigeſimus.

¶Quales debent eſſe qui mittuntur pro oblationibus. & de pœna non mittentium dignos.

¶Prædictas autẽ quæſtiones cuiuſlibet libelli reperies per modum tabulæ in proceſſu præſentis operis, iuxta vnumquemq; libellum poſitas,ad faciliorem tamen cognitionem contentorũ in præſenti opere ſupra proximè repetitæ fuerunt : quàmplurimas inſuper alias in vnoquoq; libello dubitationes, & quæſtiones reperies:ac ſingularia dicta.

¶Primus libellus.

¶Quid ſit oblatio,& de eius diffinitione,ſeu deſcriptione.

SVMMARIVM.

1 ☞Oblationum quot ſpecies.
2 Dictio,oblatio quid ſignificet.
3 Oblatio quæ fit Deo,quotuplex ſit:& quot modis fieri poſsit. & nume.ſequentibus.
7 Oblatio quid ſit.

QVoniam Omnis noſtra diſputatio circa oblationũ materiam habenda eſt: inſtitui in primis tractare, quid ſit oblatio.& de ipſius oblationis quiditate ac ſignificato.Eſt igitur[a] aduertendum quòd Ray.in ſum.in titu.de parochijs.§.ij.Io.And. in c.quamuis.de deci.dicunt, quòd oblationum tres ſunt ſpecies.†Prima eſt alicuius rei donatio, Deo vel eccleſiæ inter viuos ſponte facta.Secunda eſt,alicuius rei donatio Deo vel eccleſiæ ſic cauſa mortis facta. Tertia eſt quotidiana & vſualis, quam faciunt fideles ad altare, vel ad manum ſacerdotis. Sed prædictæ deſcriptiones & diuiſiones mihi non placent:ideò illas omittam. Et quamuis Doct.noſtri in hac materia parum & ferè nihil ſcribant,& tex.admodum pauci reperiantur : tamen ego materiam ipſam latius examinabo.¶Primò pro ipſius igitur materiæ fundamento atque faciliori cognitione præmittendum eſt,quòd oblatio poteſt propter varias cauſas fieri, vt ex infra dicendis clarius apparebit. ¶†Quid ſignificet verbum, oblatio.ſtrictè ſumptum. Et in primis illud ſciendum eſt,quòd oblationis verbum eſt ſatis generale: continens quemlibet

a ¶ Adde q̃ oblationum quædã eſt ſpiritualis,vt corporis & ſanguinis Chriſti quædã temporalis,quę fit ex rebus mũdi.c. tribus.in fi.de conſec.di.ij.ſed ſacramentalis,ſeu ſpiritualis omnem oblationẽ præce. lit. c.nihil.ea.diſtin.

actum, per quē aliquid alicui offertur. descendit ab offero, quare siue Deo, siue ecclesiæ, siue pio loco, siue reipub. siue alicui priuato aliquid offeratur: oblatio dicitur, vnde & ad cōstituendum aliquem in mora, vel ad moram ipsam purgādam, plerūq; oblatione vtimur, secundùm ea quæ latius traduntur in l. acceptam. C. de vsur. & ibi per gl. & Bar. & Bal. in l. si creditrici. & l. si constat. eo. titu. & per Bal. in auē. dos data. C. de dona. ante nup. & latè per Bart. & Doct. in l. stipulatus. ff. de verb. ob. verùm quàmuis verbum hoc ita latè sumptum comprehendat quid oblatum est: propriè tamen & stricto sumpto vocabulo, oblatio respicere videtur, & ad illud solùm referri, quod in cultum Dei exhibetur. Propriè[a] ergo illud quod Deo seu ecclesiæ offertur & sacerdoti, tanquam medio inter Deum & populum, oblatio dicitur: vt legitur de Moyse deuter. c. v. & probatur. x. q. j. c. quia sacerdotes. & c. sanctorum. & c. seq. & xvj. q. j. c. statuimus. de conse. distin. j. c. omnis Christianus.

a ¶ Adde text. in c. causam. & in c. cū inter. extra de verbo. sig. vbi probatur q̄ nomine oblationum comprehēditur quicquid datur ecclesiæ, mobile vel immobile, in ecclesia vel extra, adde Inno. in c. cùm inter. extra, de verb. sig.

¶ Quotupliciter potest fieri oblatio. Et primò de oblatione quæ dicitur sacrificium. ¶ Potest autem fieri talis oblatio Deo multipliciter.

b ¶ Quomodo conueniant oblatio & sacrificium, & qualiter differant, vide sanctum Thomā secunda secundæ, q. lxxxvj. art. j.

Primo †Vt aliquid exhibeatur in cultum diuinum in aliquod sacrum, quod inde fieri debeat constituendum: & talis oblatio etiam sacrificium[b] dicitur & ad actū latriæ exteriorē dicitur pertinere, sicut oratio. iuxta illud Psal. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, iuncta glo. quæ dicit, q̄ talia sacrificia videntur offerri domino in odorem suauitatis. Oblatio igitur modo prædicto est etiam sacrificium, vt habetur Exodi. c. xxix. dum dicitur: Offerens totum arietem incensum super altare oblatio est domino, & odor suauissimus. Et idē etiam habetur leuitici. c. ij. & de huiusmodi oblationibus non est intentionis meæ hic tractare, sed aliàs suo loco examinabimus.

b ¶ Quòd oblatio nō sit donatio, faciunt no. per Inn. in c. quod à te. de cle. coniu. sed vide Ange. in q. per eū disputata, quæ incipit, in refulgenti delitiarum.

¶ De alia specie oblationis, quæ fit in recognitionem dominici beneficij.

Secundo †Modo potest fieri oblatio, vt id quod offertur non cōsumatur in sacrificium: sed ad quandam oblationis speciem quæ Deo exhibetur cum quadā professione, vt habetur Deuterono. c. xxvj. Et hæ oblationes de fructibus terræ primò percipiuntur, & Deo offeruntur in recognitionem dominici beneficij: quasi aliquis profiteatur se à Deo fructus terræ percipere, & ideò se ad aliquid de huiusmodi Deo exhibendum. iuxta illud Paralipo. j. c. vlti. Quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. & de his in titu. de primitijs latius tractabimus.

c ¶ Quid sit charitas, & quamplura de charitate, vide S. Thomam secunda secundæ q. xxiij. & xxv. & an sit potior misericordia, secunda secundæ. q. xxx. art. iij. vide eundem ij. di. xxxvij. ar. ij. vide gl. in Cle. j. de sum. tri. in glo. pe. tex. in c. potest. §. charitas. de pœ. di stin. ij.

¶ De alia specie oblationis ad sustentationem ministrorū Dei.

Tertio †Modo potest fieri oblatio de necessitate ad sustentationē ministrorum Dei, quod ad decimas pertinet. Nam & decimæ dicuntur offerri, iuxta illud Exod. c. xxij. ibi dum dicitur: Decimas & primitias non tardabis offerre domino. Et de his latius dicemus in ti. de decimis.

¶ De alia oblationis specie, de qua hic tractatur principaliter.

Quarto †Modo potest fieri oblatio, vt id quod offertur non cōsumatur in sacrificium, vel ad primitias, aut decimas, sed vt integrū maneat diuino cultui deputādum: vel quādoq; in vsus ministrorū ecclesiæ, vel alicuius pij loci exponēdum: & huiusmodi oblatio nō potest appellari sacrificium: quia ad ipsam quis nō necessitatur, sicut ad sacrificiū quod fit in protestationē, seu recognitionē diuinæ subiectionis: nec est, aut appellari potest primitia: nec ad decimas ad quas quis videtur necessitari. Nā huiusmodi oblatio, secūdùm ipsius rationem hoc habet, q̄ voluntariè[c] fit, iuxta Exod. c. xxv. Ab homine qui offert vltroneus eas, scilicet oblationes accipietis. Potest tamē contingere q̄ aliqui ad oblationes teneātur varijs ex causis: vt j. subijciam in libello ij. Ad huiusmodi igitur oblationes tractatus noster satis poterit, adaptari. Nam quæ dicemus de oblationibus volūtarijs factis prædicto religiosissimo ac pijssimo cœnobio, seu hospitali sacratissimæ virginis Mariæ de la scala, de Sena & cæteris pijs locis: satis commodè accommodari possunt ad prædictas oblationes, quæ ecclesijs, seu sacerdotibus fierent, sub formis & modis de quibus latius tractabimus circa hospitalia & cætera pia loca.

¶ De quibus oblationibus hic tractatur.

Est igitur Intentionis nostræ tractare, non de oblationibus quæ fiunt in sacrificium, seu quæ fiunt vt diuino cultui perpetuò permaneant, seu de primitijs vel decimis: nec etiam de oblationibus quæ mortis causa fiunt: quia de illis congruis locis tractabimus. Et hoc nisi inquātum præsens materia posset ad illas adaptari. Nec est etiam intentionis nostræ tractare, nisi incidenter, de oblatione quotidiana & vsuali, quam quotidie faciunt fideles ad altare, vel ad manus sacerdotum, sed de oblationibus quæ fiunt ecclesiæ, hospitali, vel alio pio loco, propter vsum & sustentationem ecclesiæ, vel pij loci, & ministrorum, aut aliorum similium ipsius ecclesiæ vel pij loci. Posito quòd ipsius ecclesiæ, loci pij, vel ministrorum nulla daretur necessitas vel indigentia. ¶ †Et hoc modo oblatio, iuditio meo, ita describi potest, videlicet, quòd est trāslatio sui ipsius, vel donatio alicuius rei alicui ecclesiæ, vel pio loco sponte ad ipsius ecclesiæ, vel pij loci vtilitatem celebrata. Et est notandum quòd verba illa, translatio vel donatio, ponuntur vt genus: quia vt varijs locis explicauimus, omnis bona diffinitio constare debet ex genere & differentijs: & illud verbum, translatio, respicit personam: quia quis quandoque non solùm offert res, sed etiam personam: vt j. subijciam. Nec potest quis propriè donare se: quia quis non habet sui ipsius dominium: vt l. liber homo. ff. ad l. aquiliam. licet possit profiteri aliquam regulam approbatam, & abdicare à se velle & nolle. xij. quæstio. c. non dicatis. & promittere tria substantialia regulæ, scilicet paupertatem, castitatem, & obedientiam. Aut etiam profiteri certam regulam & certum modum ad aliquos pios, & religiosos actus. Deinde subdit, sui ipsius. Nam & quis potest seipsum offerre, etiam non profitendo tria substantialia regulæ, sed certi modi viuendi regulam & formam assumendo.

7 ¶ †Et hoc modo oblatio, iuditio meo, ita describi potest, videlicet, quòd est trāslatio sui ipsius, vel donatio alicuius rei alicui ecclesiæ, vel pio loco sponte ad ipsius ecclesiæ, vel pij loci vtilitatem celebrata. Et est notandum quòd verba illa, translatio vel donatio, ponuntur vt genus: quia vt varijs locis explicauimus, omnis bona diffinitio constare debet ex genere & differentijs: & illud verbum, translatio, respicit personam: quia quis quandoque non solùm offert res, sed etiam personam: vt j. subijciam. Nec potest quis propriè donare se: quia quis non habet sui ipsius dominium: vt l. liber homo. ff. ad l. aquiliam. licet possit profiteri aliquam regulam approbatam, & abdicare à se velle & nolle. xij. quæstio. c. non dicatis. & promittere tria substantialia regulæ, scilicet paupertatem, castitatem, & obedientiam. Aut etiam profiteri certam regulam & certum modum ad aliquos pios, & religiosos actus. Deinde subdit, sui ipsius. Nam & quis potest seipsum offerre, etiam non profitendo tria substantialia regulæ, sed certi modi viuendi regulam & formam assumendo.

d ¶ Deinde sequitur verbum, Donatio. [d] quod ponitur in dicta descriptione, vt dixi: quia omnis donatio est doni donatio: vt in l. senatus. §. donatio. ff. de donatio. causa mort. Sed illa oblatio est doni donatio: ergo &c. Deinde subiungit. Alius rei. quod nomen generale est, vt rem quamlibet significet, mobilem &c. vt in l. j. ff. si cert. peta. & in l. rei. ff. de verbo. signific. Deinde subiunguntur illa verba. Alicui ecclesiæ vel pio loco. ad differentiam donationis quæ alteri fieret: quæ retinet proprium & simplex nomen donationis. Istam veram donationem: quia fit ecclesiæ vel pio loco, propter pium vsum appellare libet oblationem: propter vtilitatum verbum vulgare: maximè Senensium. Posset etiam vt arbitror ita describi, quòd est actus exterior religionis per quem fit translatio sui ipsius, vel donatio alicuius rei alicui ecclesiæ vel pio loco, sponte ad ipsius ecclesiæ vel pij loci vtilitatem celebratus verbum autem, actus. ponitur vt genus. verbum verò, exterior religionis. ponitur ad differentiam interiorum. Et per ea quæ dicit beatus Thomas, secunda secundæ quæstio. lxxxj. & lxxxij. in princi. iuncta. q. lxxxvj. Cætera verò verba declaranda sunt vt §. Verùm quia huiusmodi oblationes quandoque etiam fiunt propter necessitatem ipsius ecclesiæ, vel pij loci, seu eorum qui stant in ecclesia vel loco pio: aut illorum ad ipsam ecclesiam vel locum pium recurrentium, prout propriè contingit in hospitali, Xenodochio & Orphanotrophio nostro. Et tales oblationes, eleemosynarum naturam sapiunt: cùm ad illas ex misericordia quis moueatur. Eleemosyna enim à græco sumpta vocabulo, misericordiam, vel Dei mandatum ad charitatem exercendam significat: vt latius dixi de verbo. significatio. c. eleemosyna. Et secundùm quod huiusmodi oblationes propter hanc indigentiam & necessitatem fiunt, iudicio meo, possunt ita describi. Quod oblatio est actus charitatis, per quem quis transferendo se aut sua: aut se & sua: vel sua sine se misericordia motus, sponte donat ecclesiæ vel alicui pio loco. Et est aduertendum quòd verbum, actus, ponitur in dicta descriptione, vt genus. Reliqua verò verba quæ ponuntur in dicta descriptione, ponuntur ad differentiam aliorum actuum, vnde

e verbum, charitatis. [e] ponitur ad differentiam liberalitatis, ad quam quis donando principaliter intendit: & non ad subueniendum indigenti. nam actus exteriores alicuius virtutis, qui possunt attribui electiuè vni & alteri virtuti, illi virtuti attribuū tur, ad quam pertinet id quod est principale motiuum ad agendum huiusmodi actus: nam in his moralibus actibus, prius ad intentionem agentis recurrendum est. Et hinc est quòd quotidie dicimus, quòd voluntas & propositum distinguunt malefitia: vt in c. cùm voluntate. de senten. excommu. & in l. diuus. ff. de sicarijs. & in l. qui iniuriæ. & in l. item apud labeonem. §. si quis astrologus. ff. de iniur. & not. in c. ij. de sortileg. cum similibus. Si ergo distinguunt vitia: ergo & virtutes. Cùm itaque talis oblatio fiat principaliter in casu prædicto, ad subueniendum necessitatem patienti: meritò videtur sapere eleemosynam, secundùm ea quæ tradit beatus Thomas secunda secundæ, quæstio. xxxij. arti. j. Sed eleemosyna, & sic oblatio quæ fit necessi-

f tatem patienti vt illi subueniatur: [f] est actus charitatis exterior. iuxta illud Ioan. c. iij. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem patientem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? quasi dicat, non potest manere. Si verò talis oblatio fieret principaliter animo satisfaciendi obligationi ad quam quis teneretur: fortè pro restitutione alicuius incerti, vel malè oblati, aut pro redimendo

f ¶ Vnde faciēs eleemosynam non ex charitate, sed vt removeat à se importunam petitionem, peccat venialiter. glo. est singu. c in c. duæ sunt eleemosynæ. xlv. di. & an dare eleemosynam sit opus charitatis, adde Card. in c. inter opera. de sponsalibus.

redimendo voto cõmutato,aut quid ſimile:tunc nõ eſſet actus charitatis:ſed ſatiſfactionis,iuxta illud Danielis iiij.Peccata tua eleemoſynis redime. iuncta regula, Non dimittitur peccatum, niſi.de reg.lib.vj.& iuxta illud: Vota tua domino redde.& talis ſatiſfactio eſt potius actus iuſtitiæ quàm charitatis, vt patet ex diffinitione iuris.Si verò talis oblatio fieret,non vt ſubueniretur indigentis neceſsitati, nec vt ſatiſſieret debito , ſed ſolùm vt ſacrificium & holocauſtum fieret Deo: tunc talis actus eſſet actus latriæ,iuxta illud ad Hebræos c.vltimo. Beneficentiæ & cõmunionis nolite obliuiſci : talibus enim hoſtijs promeretur
a Deus.Et talis poteſt dici actus latriæ [a], intelligendo tamen ſecundùm quod ſuperius intellexi. Si verò offerens ſolùm inten deret exercere liberalitatem,& non ſubuenire eccleſiæ vel loco pio,aut miſericordiam exercere:non eſt dubium quòd talis erit actus liberalitatis : & eſſet ſimplex donatio , vt ſuperius dixi. Verba autem illa quæ ſequuntur: Per quẽ quis tranſfert ſe aut ſua &c.partim ponuntur ad denotandum effectus huiuſmodi oblationum,& partim ad differẽtiam aliorum actuum.& ideo dicit,trãſfert. quia poteſt quis propter talem cauſam offerre ſe, vt perſonaliter inſiſtat ſeruiẽdo, & prouidendo neceſsitatibus ipſius loci & pauperũ infirmorum, expoſitorum, & ſenum,ac ſimilium,vt inferius apparebit. Verba aũt illa quæ ſequuntur, Aut ſua, aut ſe & ſua aut ſua ſine ſe.ponuntur ad denotandum varios modos , quibus poſſunt fieri huiuſmodi oblatiões.ſicut latius dicam j.eo.arti.vij. Verbum aũt illud,Miſericordia motus.ſimiliter ponitur ad differentiam ſimplicis & propriæ oblationis : & ad differentiam ſimplicis & propriæ donationis, quæ ſolùm fit ad finem exercendæ liberalitatis. in Lita ſe.ff.de donatio.Ideo autem dixi, Sponte donat eccleſiæ &c. vt differat ab ea donatione, quæ fieret ob aliquam neceſsitatem præambuli contractus:vel propter aliquam remunerationem quæ diceretur vel donatio, ſub modo ob cauſam: vel contractus innominatus &c.

¶Deſcriptio oblationis quæ fit ob aliquam cauſam.

Inſuper Quia oblationes quandoq; fiunt,vt ſtatim dicam,propter aliquam cauſam,vt aliquid offerenti detur,vel fiat.de quibus intendo etiam tractare inquantũ pertinet ad cognitionem,qualiter locus pius, cui fit talis oblatio,remaneat obligatus tali offerenti & creditoribus ſuis. & ſic de ipſius oblationis viribus quò ad iſtos effectus. Ideo talem oblationem ſic arbitror deſcribi poſſe.videlicet,q̃ eſt ſuũ ipſius tranſlatio,aut alicuius rei ob cauſam facta donatio. Quare autẽ ita deſcribatur,ſatis colligi poteſt per verba ſuperius dicta.

¶Secundus libellus.

¶Ponitur diuiſio oblationum.

SVMMARIVM.

1 ☞Oblationum ſpecies quæ ſint,& quot.

Secundo Loco principali videndum eſt , quot ſunt oblationum ſpecies. Circa quod facilis poteſt colligi deciſio,ex his quæ ſuperius dicta ſunt in præce.art.
1 † Quoniã alia pertinet ad actum latriæ & ad ſacrificandum:quædam oblatio ad diuinũ cultum pertinet in recognitionem diuinæ ſubiectionis. Quædam ad eccleſiæ vel alicuius pij expedientiam.Quædam quotidiana & vſualis ad altare,vel ad manum ſacerdotis.Quædam quæ ſapit eleemoſynam,& propter charitatem & miſericordiam fit. Quædam quæ fit ob cauſam,vt aliquid recipiatur. Quædã quæ fit inter viuos. Quædam quæ fit propter mortem , & mortis cauſa.Poſſent etiam prædicta & alijs modis ſubdiſtingui:quos omitto. De ipſis enim latius ex j. dicendis apparebit. Et hæc ſufficiant quò ad ſecundum princip.articu.

¶Libellus tertius.

¶Vtrum ad oblationes homines neceſsitentur, & ad quas.

SVMMARIVM.

1 ☞Oblationes an ſint de præcepto.
2 Oblationes ad actum exteriorem latriæ pertinentes,an ſint de præcepto.
3 Oblationes primitiarum,an ſint de præcepto.
4 Oblationes decimarum,an ſint neceſſariæ.
5 Oblationes quæ fiunt ad altare,an ſint neceſſariæ.
6 Oblationes charitatiuæ,an ſint neceſſariæ.
7 Oblationes ad vſum eccleſiæ,an ſint neceſſario dandæ.

1 Tertio Principali libello videndum eſt † vtrum ad obligationes quis neceſsitetur:& ſic , vtrum ſint in præcepto. Sol. Ray.& Hoſt.dicunt primam, de qua dixi ſ.in princ.voluntariã eſſe: quia cùm data eſt Deo, non quærimus amplius de ſecunda ſpecie,quã ibi poſuimus.non eſt dubium,ſecundùm eos, q̃ eſt debita, per no.xij.q.ij.c.nulli.& c.qui tranſtulerit.& xiij.q.ij.c.oblationes. & duabus ſeq.Ego verò pro clariori iſtius arti.doctrina proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Prima , de oblationibus quæ fiunt ad exteriorem actum latriæ.

¶Secunda,de oblationibus primitiarum remiſsiuè.

¶Tertia,de oblationibus decimarum breuiter & remiſsiuè.

¶Quarta de oblationibus quæ fiunt ad altare.

¶Quinta, de oblationibus prout ſunt actus charitatis & miſericordiæ.

¶Sexta,de oblationibus quæ fiunt propter vſum & ſuſtentationem eccleſiæ, vel alicuius pij loci, vel miniſtrorum,vel aliarum perſonarum:non tamen in extrema neceſsitate conſtitutarum.

¶De oblationibus quæ pertinent ad exteriorem actum latriæ.

2 Primò Iuxta præmiſſum ordinem quæro † de oblationibus quæ pertinent ad exteriorem actum latriæ:& quæ fiunt in protectionem,ſeu recognitionẽ diuinę potentiæ.& iſta ſunt ſub præcepto:& ad eas omnes tenentur:licet b aliter tenerentur,qui erant ſub lege veteri:& aliter qui ſunt ſub lege noua:& aliter qui non ſunt ſub lege,vt dicit b. Tho.ſecunda ſecundæ q.lxxxv.articu.iiij.Nam in qualibet ætate,& apud quaſlibet hominũ nationes , ſemper huiuſmodi oblationes ad ſacrificium in obſeruantia fuere.eſt autem apud omnes: & videtur naturale eſſe.j.di.c.ius naturale.ergo cùm talis oblatio videatur de iure naturali:per conſequens videtur eſſe neceſſaria. c per ea quæ no.de iure natu.gen.& ciuili.§.fin.Et ex his poteſt intelligi tex.xxxij.diſt.c.præter.& xvj.q.j.c.ſtatuimus.facit.c. quamuis.de deci.

b Secundò [b] †Quæro de oblationibus primitiarũ. Sol.
3 dic quòd ad illas videtur quis obligatus,ſicut ad decimas.de deci.c.quamuis.& xvj.q.j.decimæ.& exod. d c.xxij.Decimas & primitias non tardabis offerre domino.

4 Tertiò Quæro † de oblationibus decimarũ,an quis ad illas neceſsitetur.Solu.dic quòd tales ſimiliter ſunt in præcepto,vt dictis iuribus : & ſuis in locis latius dicemus.

c Quartò [c] De † oblationibus quæ fiunt ad altare vtrũ
5 ad illas homines neceſsitentur.Solu.dic q̃ ad tales omnis chriſtianus videtur neceſsitari:quoniam Dominus per Moyſen dixit Exod.xxiij. Deutero.c.xvj.eccleſiaſtes xx. nõ apparebis in conſpectu meo vacuus.& in coll.ſanctorum. & eſt tex.de conſe.diſt.j.c.omnis.g.tamen ibi intelligitur illud eſſe conſilij:niſi ſacerdos ſit pauper.de quo ibi latè per Archi. & per Hoſti.in ſumma in tit.de paroch.§.ij.ver.iij.ſed d [d] beatus Tho.dicit q̃ ille text.poteſt intelligi de oblatione interiori.facit.xiij.q.v.c.ſi quid inueniſti.tex.iuncta gl.iij.q.vij.c.in grauibus.cùm ſi.vel de oblatione bonorum operum.vel quod eſt cõſilij,non præcepti.quod tamen intelligitur,niſi ſacerdos eſſet in neceſsitate.vel ſecũdùm aliquos eſt conſilij,alijs diebus quàm feſtiuis,ſeu ſolennibus ſed feſtiuis & ſolennibus eſt neceſsitatis,ſecundùm eos.quod etiam tenet Lapus allega. lviij. Et eſt notandum quòd tales oblationes poſſunt fieri accedendo ad alterare , ſecundùm do. M. in c.j.de vi.& hone.cle.quod mihi placet:quàmuis Ioan.de ligna.teneat contrarium.

6 Quintò Quæro † de oblationibus, prout ſunt actus charitatis & miſericordiæ per quas ſubuenitur indigentium neceſsitatibus,quæ pro priori vocabulo,eleemoſynæ appellantur : vt diximus lib.j.Solu.dic quòd ad tales oblationes ſeu largitiones , data ſuperfluitate ex parte dantis, non ſolùm reſpectu ſuij ipſius,ſed etiam aliorum , quorum curam gerit:& extrema neceſsitate ex parte recipiẽtis, tales oblationes ſeu largitiones ſunt in præcepto.& ita intelligitur illud Ambro.in lib.de offi.& tranſumptiuè.lxxxvj.c.paſce.nam dicitur ibi:paſce fame morientem quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteris,ſi non paueris,fame occidiſti.vnde pondero verbum,paſce.quod eſt imperatiui modi.& deinde q̃ talis dicitur occidere.cui concor.de libe.agn.l.necare.verũ inter præcepta decalogi eſt,non occides.ergo talis oblatio ſeu largitio, videtur eſſe ſub præcepto,quod etiã patet:quia aliqui propter talium omiſsionẽ,puniuntur pœna eterna,vt habetur Mathe. c.xxv.Item quia dilectio proximi eſt inter preceptũ decalogi dilige proximũ tuum ſicut teipſum.de pœ.di.j.c.proximos.&

a ¶Quid ſit latria,vide glo. & Archi.in c. venerabiles imagines.de cõſe. diſt. iij.vbi etiã, quid ſit dulia.Lap.in c.ſi canonici.de offi. ord. lib. vj. S. Thomas ſecunda ſecundę q. viij.artic.j.& in iij. diſtinct.ix.arti.j.

¶ Vide per Inno. & Docto. in c.j.de deci.eſt bona gloſ. xiij.q.j.c.j.§.ſed ita vide S. Tho.ſecunda ſecũdæ q.lxxxvj.articu.iiij.

¶ Vide etiam Inno.& Ioã.Andr.in rubri.de procurat. Car.flo.in rubri.de deci. Docto. in c. quàmuis.eo.titu.

¶ Vide ſ. Tho.ſecunda ſecundæ q. xxxij.artic.v. Car. in c.intero pera. de ſpon.adde,q̃ maxime tenent ad eleemoſynam Epiſcopi & cle.c.quia tua. xij.q. j. Itẽ pauper poteſt denunciare eccleſiæ,& compellere ad faciendum eleemoſynam.glo. in c.ſicut hi.xlvij. diſtinct. quia bona eccleſiarum ſunt alimenta pauperũ c. aurum. xij. q. ij.& c. gloria Epiſcopi. ſed faciens coactè, perdit meritũ.xxiij.q. vj. & quæ requirantur ad hoc, vt valeat eleemoſyna, vide in c.nõ ſatis.in c.in ſingulis. lxxxvj.diſtinct.

ad dilectionem proximi pertinet, vt nō ſolùm velimus illi bonum,ſed etiam operemur,iuxta illud:non diligamus verbo nec lingua,ſed opere & veritate.

Sextò Quæro,† de oblationibus quæ fiūt propter vſum & ſuſtentationem eccleſiæ, vel alicuius p̄ñ loci, vel miniſtrorum,vel aliarum perſonarum: nō tamen in extrema neceſsitate cōſtitutarum.& ad iſtas nemo compellitur: ſed ab hominibus qui vltronei offerunt,recipiuntur, vt dixi ſ.§.j. Eſt tamen aduertendum quòd hoc regulare eſt. poteſt tamen, vt dixit beatus Tho.& ſequitur Ioan. Andr.in rub.de paroch. contingere,quòd aliquis ad oblationes teneatur duplici ratione.Primò quidem ex p̄cedenti conuentione:ſicut cùm alicui cōceditur aliquis fundus eccleſiæ, vt certis temporibus certas faciat oblationes: hoc tamen naturam cenſus vel emphyteuſis habere videtur,ſecundùm formam & qualitatem conceſsionis, ſecundùm ea quæ latius diximus in tit.de emphyteu.&in ti.de cenſi.Secundo modo propter p̄cedentem deputationem,ſiue promiſsionem inter viuos:vel ab aliquo teſtatore factam de aliqua re mobili, vel immobili offerenda.Tertio modo, propter eccleſiæ neceſsitatem:puta,ſi miniſtri eccleſiæ nō haberent vnde ſuſtentarentur: ſed hoc data extrema neceſsitate ad eleemoſynam pertinere videtur,vt ſuperius dixi.Quartò propter conſuetudinem. tenentur enim fideles in aliquibus ſolennitatibus ad aliquas oblationes conſuetas.In his tamē vltimis duobus caſibus,remanet obligatio quodāmodo voluntaria,ſcilicet quantum ad quantitatem vel ſpeciem rei oblatæ.volunt tamen p̄fati Docto.quòd in caſibus prædictis, parochiani non debent compellere per ſuſpenſionem officij vel ſacramentorū;ſed implorare officium Epiſcopi,vel alterius ſuperioris qui eos ad eas compellant. vt dicto c.ad apoſtolicam. Et prædicta etiā ſenſit Gof.in ſumma in tit. de parochi. aduerte: quia licet ex actibus meræ facultatis non inducatur conſuetudo, vt tractatur in l.j. & ij.C.quæſit long.conſue. maximè per Cyn. in l.ſi certis annis.C.de pact.de quo latius dixi in tract.de conſue. tamen fauore[a] eccleſiæ inducitur conſuetudo: & obligatur quis ex tali conſuetudine.& ita poteſt intelligi c.ad apoſtolicam.de ſymo. dixi in c.ſuam.eod.titu.facit c.ex parte de cenſi.& idem dicendum arbitror quò ad hoſpitalia,& alia pia loca: quoniam talia loca gaudent priuilegijs,quibus eccleſię c.accidentibus,de priuileg.& ibi not.Ioan.Andr.in c.ij.de reſtitu.in integr. Bald.in l.omnia.C.de epiſco.& cleri.& in aut.hocius porrectum.C.de ſacroſanct.eccle.dixi in c.conqueſti.de ſentē.excommu. Et hoc videtur procedere etiam ſi ad illud dandum ſeu offerendū non poteſt procedere titulus, vel pactum vt in oblatione pecuniæ pro exequijs,vel benedictionibus nubētium, aut ſimilibus caſibus,vt d.c.ad apoſtolicam.de ſymo. dixi in d.c,ſuam.eo.titu. quod eſt valde ſingulare.& accipe illud ſingulare, quando oblatio fieret ad alimenta p̄ſtanda,vel ad aliam piam cauſam ſeu refectionem viarū, vel pontium. nam ſi talis oblatio fieret nedum longo,ſeu longiſsimo tempore,& ex conſuetudine communi:ſed etiam per triennium,& ex voluntate minus ſolenni: neceſsitaretur quis ad illam faciendam. not.glo.& Docto.in d. l.ſi certis annis per l.j.C.de fideicom.& contingit hoc propter duplicem fauorem,ſcilicet alimentorum,vel alterius piæ cauſæ & teſtamenti.Sume[b] etiam aliud ſingulare in hac materia:quia ſi ciuitas eſt ſolita aliquid offerre alicui eccleſiæ, non poteſt per ſtatutum ſuum illud mutare.ita ſingulariter concludit Bart. in l.priuilegia.C.de ſacroſanct.eccle.& Do.m. Abbas ſiculus in c. abolendæ.de ſepul.

a ¶ Adde Ioan.fan. in §.pauonū.inſti. de actio. vbi ponit 7 q. nunquid parochianus poſsit cogere illos de parochia dare cereum, quando ſoliti fuerāt dare.allegat Inno. in d. c. ad apoſtolicam.

b ¶ Vide Alexan.in l.non amplius.in §. j.ff.de lega.j.Doct. in c.ſi.de reb,eccle. non alie.

c ¶ Adde hoc idem voluiſſe Ioānē de Ana.in cap. quia in oībus.in xiij. colū. de vſur.

d ¶ Adde.S.Tho.ſecunda ſecundæ q. lxxxvj.ar.ij.domi. Anto.de But.poſt Inno.& Abb,in c. examinata.de deci. limita etiam hoc dictum,vt ſolùm p̄cedat in meretrice publica.ſecus in nō publica:puta,amaſia: quia talis tenet erogare inter pauperes,quod habuit & extorſit quæſtu luxuriæ.ita Cyn.in l.cum te. C. de condi.ob turp.cauſam.

e ¶ Hæc diſtinctio eſt de mente Inno. & poſt eum Abb. in c. ex tranſmiſſa. de deci. ſed ſecūdū hāc, reſtringuntur eorum dicta: quæ tamen generaliter intelligit. & cōtrariū huius quod hic dicitur, tenuit do. Troilus maluicius in tract.ſuo oblationum.in ij.dubio.in ij.col.

f ¶ Generaliter videtur diceñ.q̄ q̄ in neceſsitate poſiti ſunt poſsint à quocūq; recipere oblatiōes, ſecundū Abb.in c. cū volūtate.de ſen. excō. licet gl.ibi intelligat ſolū habere locū in p̄dicatorib⁹ poſitis in neceſsitate. nā tpe neceſsitatis, oīa debent eſſe cōia.§.j.xlij.di.c,ſicut.vbi no.xlvij.di. c. ſi qs p neceſsitatē.de fur.vñ tex.in c.qm̄ multos.xj.q. iij. diſtinctè vult, q̄ tempore neceſsitatis ab excōmunicatis poſsint recipi neceſſaria.ergo opi. ab. videtur probabilior.

¶ Libellus quartus.

¶ A quibus oblationes recipi poſſunt.

SVMMARIVM.

☞ Oblationes à quibus recipi poſsint.
Oblationes,an proſint exiſtentibus in peccato mortali.
Oblationes,an ſint à minoribus recipiendæ.

QVarto Principali loco tractādum eſt, † à quibus oblatiōes reçipi poſſunt.& ſic,vtrum ab hominibus indifferenter recipi poſsint.So. Hug.xc.diſtinct.c.oblationes.voluit quòd nullus manifeſtus peccator admittitur ad oblationē, niſi in caſibus à iure expreſsis.& quod illud quod dicitur in d.c.oblatiōes. ponatur exempli gratia.Et ſimiliter dicendum ſit de alijs caſibus,qui reperiuntur in iure,ſcilicet quòd ponantur exēpli cauſa.ſed glo. ibi tenet contrariū:quia cùm hæc ſit pœna,non debet extendi, niſi quatenus reperitur expreſſum:nam ſpecialiter de quibuſdā perſonis reperitur prohibitum, vt ibi.ergo in alijs ſtat regula. videamus ergo caſus expreſſos. Primò ponitur in d.c.oblationes. & glo. etiam numerat ibi alios caſus.vnde ſecundus caſus eſt in opprimente pauperē.Tertius, in ſacrilego.& de his duobus xij.q.ij.c,de viro. Quartus, de eo qui extraxit ſeruum ad eccleſiam fugientem.xvij.q.iij.c.miror. Quintus,in raptore c. ſuper eo.de rapto. Sextus, in vſurario manifeſto. de vſur.c.in
c omnibus.Septimus,in excommunicato[c],vt ibi not.de quo tamen dicendum vt latius dixi in tractatu de ſenten.excom.xix. princip.arti.ij.q.principali.& dubio xxij.vbi etiam tetigi, quare poſsint recipi ab eis eleemoſynæ & non oblationes. de quo etiam per Inno.& Doct. in c.cùm voluntate. de ſentē.excom.
d Octauus,[d] in meretrice.ſecūdùm gl.in d.c.oblationes. quamuis de eo poſsit fieri eleemoſyna.& ſubdit illa glo.q̄ quandoq; pœnitentes prohibentur oblationes facere.de conſe. diſt.iij.c. eos.ſed tu aduerte:quia pro prima opi. Hug. videtur optimus text.xiij.q.v.c.ij.vbi text.dicit,Imo ex impio oblatio eſt maculata:dona iniquorum non probat altiſsimus:nec reſpicit oblationibus iniquorum.ergo cum text.ille indiſtinctè loquatur,videtur cōcludendum q̄ a nullo exiſtente in mortali peccato pu-
e blico ſint recipiendæ oblationes.ego [e] in hoc articulo arbitror aliter diſtinguendum,q̄ aut is qui vult offerre non ſolùm eſt in peccato manifeſto:ſed etiā id quod vult offerre eſt illicitè acquiſitum.& hoc caſu,an ab eo prohibeatur recipi oblatio ratione rei oblatæ,dicam ſtatim in v.princip.artic. aut reſpectu rei quæ offert.nulla eſt dubitatio quò minus ſit iuſtè & legitimè acquiſita;ſed ſolùm remanet quæſtio reſpectu perſonæ ipſius offerentis.& hoc caſu,arbitror dicendum q̄ aut loquimur in oblatione quæ fit ad actum latriæ exteriorem,& ſic ad ſacrificiū: & iſta nullo modo faciēda eſt:nedum à manifeſto peccatore: ſed nec ab occulto: quia ſicut ſacrificium eſt puriſsimum, ita ſacrificans debet eſſe omnino mundus:& quamuis ſacrificium non maculetur:tamen ſacrificans peccat ex quo non accedit ad ſacrificium mundus, vt tenetur.aut loquimur de alijs oblationibus quæ fiunt,vel in recognitionem dominici beneficij,vel dominici domīnij,aut ad quas aliquo modo quis neceſsitatur, ſecundùm ea quæ diximus ſ.in tertio principali libello.& profectò nō video cauſam quare peccator etiam manifeſtus ad iſtas non teneatur.nam cùm ad iſtas tales oblationes neceſsitetur,vt diximus in iij.princ.arti.nō debet quis à tali onere liberari propter propriam culpam:ne de malitia ſua commodum reportet, vt in c.ſedes.& c.ſi.de reſcrip.& melius ad propoſitum c.intelleximus.de iud.quis enim dicit,quòd manifeſtus homicida,aut concubinarius nō teneatur ad primitias,ſeu oblationes,tales ad quas alias de iure neceſsitatur:& ad quas quis de iure teneretur: & quas recipiens quodammodo ſuum recipere videtur?Certè nullus, iudicio meo, dummodo illas faciat de licitè acquiſitis. nec enim hoc reperio prohibitum:nec aliqua ratio ſuadet. vnde q̄ñcunq; eccleſia ſuum recipit,videtur id facere poſſe:quamuis id recipiat à manifeſto peccatore.facit quod not. glo. in ſi.in c. tranſmiſſa. de deci.exemplum in primitijs, decimis, & cæteris oblationibus quæ fiunt occaſione neceſsitatis eccleſiæ,ſeu miniſtrorum in extrema neceſsitate conſtitutorum. Sed ſi loqueremur de oblationibus quæ fiunt ad altare, vel ad manū ſacerdotis, vel Deo, vel eccleſiæ,quas recipiendo eccleſia nō videtur ſuum recipere:prout ſunt volūtariæ oblationes: vel etiam ſi neceſſariæ ſint, vt in oblationibus ad altare diebus feſtiuis, ſecundùm aliquos, vt ſuperius dixi in iij.princ.arti. tales non videntur recipiendæ à publicis & manifeſtis peccatoribus:cùm tales oblationes fiant in publico. nec eccleſia videatur illius peccatum publicè probare.Sed ſi in occulto fierent ad gratiam facilius recuperandam, propter neceſsitatem,fortè dici poſſet ſatis permiſſum fore, propter ceſſantem cauſam : quia non fiunt in publico.argumē.c.cùm ceſſante.de appella. vel poſſemus fortè diſtinguere.quòd aut eſt tale delictum, vel tale peccatum, vel cauſa,propter quod, vel quam, talis peccator eſt extra eccleſiā. Et hoc caſu, eccleſia indubitanter nō debet recipere ab eo oblationes,quas Deo vel eccleſiæ faceret: & non ab excommunicatis,vel ſimilibus non ſunt recipiendæ,& ita poteſt intelligi c. miror.xvij.q.iij,& c.de viro.xij.q.ij. Si propter talia etiam manifeſta peccata non ſunt excluſi ab eccleſia, dicerem quòd regulariter à talibus oblationes ſunt recipiendæ: niſi aliquo iure ſpecialiter reperirentur prohibiti. & ita procedunt iura contraria.& hæc procedunt in oblationibus propriè ſumptis: quæ
f fiunt Deo, vel eccleſiæ, & quas recipiendo eccleſia nō dicitur ſuum recipere. in [f] alijs verò oblationibus non proprijs, quæ fierent loco pio vel hoſpitali, per quas neceſsitatibus pauperū ſubueniendum eſt, arbitror quòd recipi poſsint à quibuſcunque, etiam notorijs peccatoribus. dummodo de proprio fierent,

rent secũdùm quod dicam in sequenti arti. sicut eleemosynæ: quia tales oblationes instar eleemosynarum habent, probatur lxxxvj. di. c. nõ satis. de sen. excõ. c. cũ volũtate. xxvj. di. c. dein de. nisi tales essent excõicati excõicatione maiori, à quibus nõ sunt recipiendę, nisi in casu necessitatis: quãuis etiã necessitas nõ sit ita extrema, vt latè dixi in tractatu excõmunicationis. xix. principali art. ij. q. prin. xxij. dubio.

¶ Vtrum oblationes factæ ab existentibus in peccato mortali prosint eis.

2 Sed Circa † prædicta quęritur, vtrũ oblatiões factę ab existentibus in peccato mortali, prosint eis. Solu. dicendum est, vt latius declarabitur infra libello xvij.

¶ Vtrum à minoribus recipiendę sint oblationes.

3 Item † Quæritur vtrum à minoribus recipiẽdæ sint oblationes. fol. dicendum arbitror quòd sic. maxime si sint puberes: nec sit eis interdicta administratio. quod tamen quãdo sit, & in quibus oblationibus procedat, & qualiter fieri debeat, latius dicetur j. in ix. lib. prin.

¶ Libellus quintus.

¶ Pro quibus oblationes fieri possint & ad quorũ suffragium.

Quinto Principali loco videndũ est, pro quibus oblationes fieri possint, & ad quorũ suffragium. Sol. dicendũ arbitror, q̃ possunt fieri tam pro viuis quàm pro defunctis: & tam pro nobis ipsis offerentibus, quàm pro alijs: siue fiant ex voluntate, nulla p̃cedente obligatione: siue fiant ex necessitate alicui⁹ p̃cedentis obligationis à. l. solutionẽ. ff. de sol. & insti. qui. mo. tol. obli. in prin. Et adde quæ dicũtur. j. eo. ti. libello. xvij. vbi videbimus, an possint fieri pro defunctis, beatis, an damnatis, an solummodò pro his qui sunt in purgatorio.

¶ Libellus sextus.

¶ De quibus rebus possint fieri oblationes

SVMMARIVM.

1 ¶ Oblationes, an de omnibus rebus possint fieri.

Sexto principali loco videndũ est †, vtrũ de omnibus rebus possint fieri oblatiões. Sol. dic q̃ aut nos loquimur de ea specie oblationis quæ fit ad aliquod sacrũ. de qua diximus s̃. in prin. Et dicendum est, q̃ non de omnibus rebus sunt fiendæ: sed de propriis & mũdis: quia si hoc exigitur in oblationibus, quæ nõ in cultum diuinũ ad aliquod sacrum fiunt, vt statim dicam multòfortius exigitur in prædictis oblationibus. sacrificia enim debent esse immaculata. vnde dicitur Malachiæ. si offeretis cæcũ, claudum, vel languidum ad imolandũ, nonne malum est? quasi diceret, certę malum est. vnde redditur illicita talis oblatio respectu eius, ad quod offertur, scilicet ad sacrificium. Et idem si fieret oblatio ex contemptu. nam & propter hanc causam redderetur illicita. vnde ibidẽ subditur: non polluistis nomen meũ in eo quod dicitis. mensa domini contaminata est: q̃ supponitur, contẽnibile est. & non solum prædictis duabus causis oblatio redditur illicita, sed claudum, vel quid simile offertur: sed etiã ratione præcedẽtis voti, propter quod obligatur homo vt integrum reddat quod venit: vnde ibidem subdit: maledictus homo qui habet in grege suo masculũ, & votum faciens imolat dño debile. aut loquimur de oblationibus quæ vel primitię vel decimę appellantur: & istæ de quibus rebus fieri debeant, tradit Ioan. And. in rub. de deci. & primi. & per Hostien. & alios summistas in d. titu. & Cyn. in l. cùm te. C. de condi. ob tur. cau. & ego in illis titulis latè tractaui, aut loquimur de oblationibus propriis, quas iura propriè & strictę appellant oblationes, quę fiunt Deo, vel ecclesię sacerdoti, tanquã medio inter populũ et dominũ. vt diximus in prin. & talis oblatio non potest fieri nisi de iustè acquisitis & possessis[a]: vt xiij. q. v. c. ij. vbi dicitur, dona iniquorũ non probat altissimus: nec respicit in oblationibus iniquorũ. vnde Augustinus in libro de verbis dñi in monte: si deprædaueris aliquem inualidũ, & despolijs eius dares alicui iudici, si pro te iudicaret: tanta vis est iustitię, vt & tibi displiceret: non est talis Deus tuus, qualis non debes esse & tu. & ideo dicitur Ecclesiast. c. xxxiij. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata. & sic patet q̃ de iniustè acquisitis & possessis, nõ potest fieri oblatio. & subdit etiam Augustinus in loco præallegato, & transumptiue. xiij. q. v. c. immolans. qui offert sacrificiũ de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. & idẽ. j. q. j. nõ est putãda. vbi text. subdit. quãtus autẽ dolor sit patris, ppẽdamus: si in eius cõspectu filius victimetur. Et habetur Prouer. b. xv. c. & dicto c. non est putanda. Hostiæ impiorum abhominabiles sunt, quæ offeruntur ex scelere. quicquid em̃ in Dei sacrificio ex scelere offertur omnipotentis Dei non placat iracundiam: sed irritat, vt d. c. non est putanda: aduerte tamen: quia nõ de omnibus licitè acquisitis & possessis licitũ erat in veteri lege, in qua figura seruabatur quædam propter significationẽ, oblationes facere. vnde quędã animalia quæ reputabãtur immunda, offerre nõ licebat: sed in noua lege, omnis creatura Dei reputatur munda, vt dicitur ad Thimoteum. c. j. & ideo quantũ est de se, de quolibet licitè possesso potest oblatio fieri: sed de substantia aliena nõ debet fieri oblatio. vnde dicitur Prouerb. c. iij. honora Deum de substantia tua, seu de tuis iustis laboribus, vt d. c. nõ est putãda. & in c. ex trãsmissa. de deci. nec obst. quod legit̃ in Exodo. c. iij. & xij. q̃ filij israel exituri de ægypto à vicinis suis acceperũt mutuò vasa aurea & argentea, ex quibus postea ædificauerũt tabernaculũ domino, vt habet̃ xiij. q. v. §. ecõtrà. & c. dixit dominus ad Moysen. nam ad hoc respõdetur, secundũ Augusti. in̄ libro quęstionum Exodi. & trãsumptiuè in d. c. dixit dominus ad Moysen. q̃ ex illa authoritate nõ debet quis sumere exemplum ad expoliandum eo modo proximum: quoniã Deus illud iussit, qui nouerat quid quemq̃ pati oporteat: nec israelitæ furtum fecerunt: sed Deo iubente ministeriũ præbuerunt[b]. Et tñ aduertendum, q̃ per accidens contingere põt, q̃ de aliquo iustè possesso oblatio fieri nõ potest, secundùm b. Tho. secunda secundæ. q. lxxxvj. ar. iij. vt puta, si vergat in detrimentũ alterius. exemplũ, si filius aliquid offerat Deo id, vnde debet patrẽ nutrire: q̃ dominus improbat Mat. c. xv. vel propter scandalum, vel propter cõtemptũ, vel propter aliquid huiusmodi. Et ex prædictis etiã sequitur, q̃ secundũ iura humana, meretrix, licet turpiter faciat, eo q̃ meretrix est: non tamẽ turpiter facit recipiẽdo aliquid: & sic licitè possidet. l. idemque. §. quatenus. ff. de cõdi. ob tur. causam: & tñ de eo non licet facere oblationẽ. iuxta illud Deuter. c. xxiij. vbi dicitur: quomodo offeres mercedẽ prostibuli in domo domini Dei tui. & Isayas. non accipias mercedẽ meretricis. q̃ etiam hodie prohibetur in noua lege, propter scandalũ euitandum. sicut enim in veteri lege prohibet̃ oblatio de mercede prostibuli propter immunditiã: in noua lege prohibetur propter scandalũ: ne videat̃ ecclesia fouere peccata, si de lucro peccati oblationes recipiat: & propter sacramẽtorum reuerentiã. Et aduerte: quia licet in veteri lege prohiberẽtur offerri animalia immunda, vt cæcus, claudus & c. vt s̃. dixi: tamen talia poterant vendi, & eorũ pretia poterant offerri. iuxta illud Leuitici. c. vlti. Si immundũ animal redimet. qui obtulerit. quædam tñ animalia, vt canes, neq; ipsa per se offerri, neq; vẽdi, & pretiũ ipsorum offerri poterat, vt habetur Deutero. c. xiij. vbi pretiũ canis prohibetur offerri in domo Dei. & tamẽ clarum est, q̃ pretium canis iustè venditur, & iustè possidetur: sed hoc de cane prohibitum erat in veteri lege, secundũ b. Tho. vt etiã pretiũ offerri non posset. tum quia idolatræ canibus vtebantur in sacrificijs idolorũ: tum quia canes rapacitatẽ significant: de qua non potest oblatio fieri, vt s̃. explicatũ extitit. hæc tñ prohibitio cessat in noua lege, secundùm b. Tho. secunda secundę. q. lxxxvj. aut loquimur de oblationibus quæ fiunt in vsum ministrorũ ecclesiæ: vel vt ipsis prouideatur, vel propter ipsorũ vel ecclesiæ necessitatem, vel alterius pñ loci, aut pauperũ, vel ibidem degentium infirmorũ, aut expositorũ: & tales oblationes quæ sapiũt quodammodo eleemosynas, possunt fieri de omnibus licitè acquisitis & possessis: quamuis sint animalia immunda: vel etiã aliàs in veteri l. prohibita vti, & pretiũ offerri in domo Dei, vt s̃. diximus. de his autem quæ illicitè sunt acquisita distinguendum est, quòd tripliciter potest esse aliquid iniustè quęsitum. vno modo, per talem actũ, aut per tale mediũ; propter quod ab eo qui acquisiuit iustè retineri nõ potest: sicut contingit in furto, rapina, & huiusmodi talibus. & de his nõ potest fieri oblatio, seu eleemosyna. j. q. j. nõ est putanda. ibi. vbi tex. dicit. nõ est putanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus acquirit̃: quia qui hac intentione malè accepit, vt bene dispenset: grauatur potius, q̃ iuuetur. vnde etiam certũ est, quia & si monasteria, vel xenodochia, vel aliquid aliud &c. & Augustinus in omelia, & transumptiuè. xiij. q. v. c. fortè singulariter dicit, fortè aliquis cogitat & dicit. multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi, non habeo peccatũ si suum illis abstulero: & pauperibus dedero. vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero. sed huiusmodi cogitatio dyaboli calliditate suggeritur. nam si totum tribuat quod abstulerit: addit potius peccatum q̃ minuat. & idem etiam colligitur xiij. q. v. c. eleemosyna. & c. denique. & c. scriptum. nam illicitè acquisita non sunt in bonis nostris, vt ff. pro socio. l. cùm duabus. §. fina. vnde dicit Augustinus in libro de verbis domini in monte. de iustis laboribus facite eleemosynas. non enim corrupturi estis iudicem Christum vt non vos audiat cum pauperibus quibus tolliti⁹. nolite velle eleemosynas facere de fœnore & vsuris.

[a] ¶ Ex hoc colligi limitatio ad illud quod dicit̃, q̃ deus nõ rem oblatã, sed voluntatẽ respicit. c. in grauibus. iij. q. vij. c. odi. xxxiij. q. j. quia illud intelligitur, quãdo res q̃ offert̃ nõ est aliena. ita etiã intelligat̃. c. quiescamus. xlij. d. in fi. & c. duæ. xlv. di. & de pœ. di. v. c. dolẽdus. post med. ca. scriptũ. xxxiij. q. v.

[b] ¶ Dic q̃ sunt tres casus in q̃bus etiã de p̃cepto non licet facere oblationes. primus est, q̃n talis oblatio esset in p̃iudiciũ alterius: facit q̃ pater non debet exhęredare filiũ, vt Deũ instituat hæredem. c. qcũq;. xvij. q. iij. gl. in l. si qs ad declinandam. C. de Epis. & cle. gl. in l. papi. §. si impator. ff. de inof. test. gl. in c. j. in verbo, trebellianice. circa fi. de testa. li. vj. Ang. ī aut. qũo opor. Epi. ī §. sed neq;. facit, quia primò subueniẽdũ est suis, quàm alienis. lxxxvj. distin. c. vbi glo. & gl. in c. j. xxx. distin. facit gl. in c. qescamus. xlij. dist. Secũdus casus est, vbi propter tales oblationes oriretur scandalum c. nihil cum scãdalo. vbi d. An. de præscrip. facit glo. in c. si Papa. xl. distinct. glo. in c. per principalẽ. ix. q. iij. faciũt not. per Inno. in c. quanto. de transla. præla. in c. cũ olim. de restit. spolia. & no. per Cald. in c. si quãdo de rescript. & per Abb. in cap. cùm teneamur. de præbẽ. Tertius est casus, vbi per tales oblatiões oriretur contemptus superioris. c. ij. de maio. & obed. vbi gl. facit in c. absit. xj. q. iij. gl. j. in §. j. iij. q. iij. gl. in c. sacerdotes. el j. vij. q. j. glo. fin. in c. de libellis. xx. distinct. glo. in c. homo Christianus. xl. distinct.

& ſubdit.fidelibus dico,quibus corpus Chriſti erogamus.quãdocunq; ergo aliquid eſt illicitè acquiſitũ vt furtis,rapinis, calumnijs,inuaſionibus,oppreſsionibus,aut alio ſimili modo, ꝓpter quem his qui abſtulerit,ad reſtitutionẽ teneatur:prout etiã de rebus inuentis dicitur:dummodo nõ ſint habitæ pro derelictis.xiij.q.v.Si quid inueniſti,reſtituendum eſt domino cuius erat:vel à quo ablatũ fuit. potius tale reddendum eſt quàm in oblationes ſeu eleemoſynas erogandũ.exemplo zachei publicani,vt habeť Lucæ.c.xĵ.Et tradit beatus Auguſtinus ad Macedonium,& tranſumptiuè xiij.q.v.c.non ſani. in fi.nec obſt. quod habetur Lucæ.c.xvj. dum dicit. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.vnde cũ mammona ſignificet diuitias, videtur ſequi q̃ de diuitijs iniquè acquiſitis põt quis ſpirituales amicos facere,oblationes faciẽdo, & eleemoſynas largiẽdo. nam ad hoc reſpondetur,ſecundũ Auguſtinũ in libro dicto de verbis domini.vbi ſic inquit. quidam malè intelligẽdo rapiunt res alienas:& aliquid inde pauperibus largiuntur: & putant ſe facere quod præceptũ eſt.ſed intellectus iſte corrigendus eſt: [a] omnes diuitiæ iniquitates dicuntur, vt dicitur in libro de quæſtionibus euangelij:quia ſunt diuitiæ iniquæ iniquis, qui in eis ſpem cõſtituunt. vel dicuntur iniquæ ſecundũ Ambroſiũ,quia varijs diuitiarũ illecebris hominũ tentant affectus : vel quia in pluribus prædeceſſoribus,quibus ſucceditur in patrimonio,aliquis reperitur qui iniuſtè vſurpauit aliena, quamuis tu neſcias, ſecundũ Baſili.vel iniquitates dicuntur omnes diuitiæ:hoc eſt, inæqualitatis:quia nõ æqualiter ſunt omnibus diſtributæ:cùm alij ſuperabundent,& alij egeant.vnde nõ accipiť ibi mammona iniquitatis,hoc eſt,iniuſtè acquiſitũ:ita vt domino reſtituendum ſit.vel poteſt reſponderi,ſecundũ Gratianum xiij.q.v.§. ſed hoc multipliciter.q̃ intelligi põt de mammona iniquitatis, ſecundũ ſecundam ſpeciẽ,aut tertiam ſpeciem illicitè acquiſitorum, vt ſtatim ſubijciã.nec obſt. q̃ maiora animalia ſunt magis euitanda,quàm minora,vt de ſe patet. & ex tex.xiij.diſt.c.duo mala.& alijs pleriſq; iuribus: ſed minus peccatũ eſt detẽtio rei alienæ quàm homicidiũ quod aliquis incurrit:niſi fame moriẽti ſubueniat.lxxxvj.diſt.c.paſce.vnde videtur q̃ aliquis poſsit huiuſmodi oblationes & eleemoſynas facere de malè acquiſitis: quia ad hoc reſpondetur,q̃ in caſu prędicto,ratione talis neceſſitatis in quo ille cõſtitutus eſt,omnia illi ſunt communia:adeo q̃ licitè poteſt de alieno accipere, ſi nõ inueniat quis velit ſibi dare:nec dicitur furtum , aut rapinam cõmittere,vt in c.ſi quis propter neceſsitatẽ.de fur.vbi latè ſcripſi.Et eadem ratione tertius qui iniquè bona acquiſiuit,poteſt hoc caſu de talibus malè acquiſitis huiuſmodi oblationes & eleemoſynas facere : quinimò & ab alio accipere:& idem extremam neceſsitatem patiẽti prouidere.Secũdo modo dicitur aliquid illicitè acquiſitũ eò, q̃ille qui licitè acquiſiuit nõ poteſt illud retinere, nec tamẽ debetur ei à quo acquiſiuit,eò q̃ cõtra iuſtitiam acceperit;& alter contra iuſtitiam dederit,ita q̃ ex parte vtriuſq;,dantis & recipientis,turpitudo verſetur,ſicut contingit in ſymonia, in qua dans & accipiens contra iuſtitiam,vnde non debet fieri reſtitutio ei qui dedit:ſed debet in eleemoſynas elargiri , ſecũdùm b. Thomã,ſecũda ſecũdę,q.xxxij.ar.vj.quod ego intelligo,quãdo talis ſymonia nõ fuit cõmiſſa in iniuriam alicuius certæ eccleſiæ:quia tunc illud receptũ applicari debet eccleſiæ,in cuius iniuriã ſymonia fuit cõmiſſa;vt in c.de hoc.de ſymo.& ibi dixi.poteſt hoc etiam intelligi de quibuſdam alijs acquiſitis turpiter,& turpiter datis : quæ turpiter data,non ſunt reſtituenda,ſecũdùm ea quæ traduntur in l.j.ij.& iij.ff.de condi.ob turp. cauſam.Et iſto modo poteſt intelligi quod dicit Aug.xiij.q.v.c.qui habetis.vbi dicit:qui habetis aliquid de malo,facite inde bonum. qui non habetis de malo,nolite acquirere de malo.prout etiam intelligit Gratianus.xiij.q.v.§.ſed hoc multipliciter.Et ex prędictis ego infero,q̃ de incertis licitè poſſum facere oblatiões,poſtq̃ neſcitur quis ſit,cui ſint reſtituẽdę,vtrũ tamẽ ad hoc requirať voluntas Epiſcopi,dicam j.eo.lib.iij.modo põt dici aliquid illicitè acquiſitũ, nõ ex eo q̃ ipſa acquiſitio ſit illicita:ſed quia illud ex quo acquirit,eſt illicitũ.ſicut patet de eo quod mulier acquirit per meretriciũ,quod propriè vocatur turpe lucrũ.nã licet mulier meretricãdo turpiter agat, & cõtra legẽ non tñ turpiter,aut contra legẽ agit,vt ſuperius explicaui. & de hoc põt fieri eleemoſyna,& etiã oblatio:dũmodò nõ fiat in eccleſia Dei,aut ad altare,ſecũdũ quod ſuperius eſt explicatũ.

a ¶ Diuitiæ faciunt tria mala , vt nota. S.Tho.ſecunda ſecũdę.clxxx.clxxx viij.ar.ij.facit c.Socrates.xij.q.ij.et an habere diuitias ſit de ſe malum , vide tex.& glo.in c.hoc autem ſcripſimus. xxx.diſt.gloſ.in c. clericus.xij. diſtin, c.j.xiij.q.j.

¶ Libellus ſeptimus.

¶ Quot modis poſsint fieri oblationes.

SEptimo Principali ar. examinandum eſt, quot modis poſsit fieri oblatio. Solu. dic q̃ oblatio poſsit fieri principaliter tribus modis.vno modo,offerendo bona abſque perſona. Secundo modo, offerendo perſonam abſq; bonis. Tertio modo,offerendo perſonam & bona.

¶ Primus modus ſubdiuiditur in alios infraſcriptos modos.

¶ Primo modo,offerendo omnia bona mobilia & immobilia, iura & actiones,præſentia & præſentes,futura & futuras.

¶ Secundò modo,offerendo bona præſentia & futura.

¶ Tertio modo,offerendo bona & præſentia & futura.

¶ Quarto,offerendo omnia bona.

¶ Quinto,offerendo bona ſimpliciter.

¶ Sexto,offerendo omnia bona mobilia & immobilia.

¶ Septimo,offerendo ſimpliciter bona mobilia & immobilia.

¶ Octauo,offerendo omnia bona mobilia.

¶ Nono,offerendo omnia bona immobilia.

¶ Decimo,offerendo certa bona ſingulariter,ſeu ſpecialiter deſignata.

¶ Vndecimo,offerendo omnes res præſentes & futuras.

¶ Duodecimo,offerendo omnes res.

¶ Decimotertio,offerendo res ſuas.

¶ Decimoquarto,offerendo omnes res mobiles & immobiles.

¶ Decimoquinto,offerendo omnes res mobiles.

¶ Decimoſexto,offerendo omnes res immobiles.

¶ Decimoſeptimo,offerendo omnia bona & res futuras.

¶ Decimooctauo,offerendo omnia iura & actiones,præſentes & futuras.

¶ Decimonono, offerendo omnia iura & actiones: vel omnia bona incorporalia:vel omnes reș incorporales præſentes.

¶ Vigeſimo,offerendo omnes actiones præſentes.

¶ Vigeſimoprimò, offerendo omnia iura & actiones futuras.

¶ Secundus modus principalis de oblatione perſonæ abſque rebus,aliter non diſtinguitur.

¶ Tertius modus principalis põt diſtingui, & combinari cum omnibus alijs modis diſtinctis ſ.in primo modo principali.

¶ Rurſus etiã oblationes quandoq; fiunt ſimpliciter & gratis, nullo expreſſo modo,conditione, & cauſa.& quandoq; etiam non gratis :ſed vt per offerentem aliquid recipiatur. & de his omnibus modis quid importent,& ipſorum validitate & effectu agen.eſt,& latiſsimè tractan.inferius in hoc opere.

¶ Libellus octauus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Oblatio omnium bonorum præſentium & futurorũ, quid contineat.
2 Bona omnia,iura & actiones,veniunt in oblatione facta de bonis omnibus.
3 Oblatio facta de bonis preſentibus & futuris,quid contineat.
4 Oblatio omnium bonorum,quid contineat.
5 Oblatio bonorum,quid importet.
6 Oblatio omnium bonorum & immobilium,quid contineat.
7 Annui reditus,quando in oblatione cenſeantur venire.
8 Oblationes qualiter, & quot modis fieri intelligantur. & nu, ſequen.
21 Oblatione perſonæ,an veniant etiam bona.
22 Oblatio perſonæ & bonorum ſimul,quid contineat.

OCtauo Loco principali,iuxta prędmiſſum ordinẽ ſupereſt vt examinemus, quid veniat in oblationibus factis ſecundùm primũ principalem modum, ſcilicet quando quis offert bona & non perſonam. quem articulum examinabimus per viginti vnam quæſtiones, in quas primũ modum diſtinximus in prædictarum quæſtionum. Et deinde ſubijciemus duas alias quæſtiones ſecundi & tertij principalis modi. Et ſic erunt xxiij. quæſtiones principales.

1 Primò Ergo quæro,† quid veniat in oblatio.prędicta ex ꝓprio ſignificato,qñ quis offert omnia bona præſentia & futura,& actiones præſentes & futuras.Solu. dic q̃ ex proprio ſignificato nihil remanet huic offerenti. Primò,quia omnes facultates noſtræ conſiſtunt ſub prędictis vocabulis.nam præter bona ſub dicta generalitate & ſpecificatione comprehenſa,non eſt dare alia bona.& ſi tu diceres , nonne reperiuntur animalia ſe mouẽtia,de quibus nihil videtur dictũ. Reſpõdeo q̃ illa mobilia ſunt. & ideo appellatione mobilium continentur:vt l.mouentium.ff.de verb.ſignific.ad quod accedant quæ latius dixi in ti.de verb.ſignifi.c.mobilia. prętera verbum,omnia.vniuerſa comprehendit,& nihil excludit q̃ in immobilitate vel mobilitate conſiſtat,vt in l.à procur.ff.man.cum alijs iuribus quę alleg.in ti.de verb.ſig.c.omnis.cũ ſubiungant deinde verba ſequentia,præſentia & futura.& demum, iura & actiones

actiões p̃sentes & futuras, nihil remanet.nã omnia quæ noſtra ſunt, aut ſunt futura noſtra, aut corporalia aut incorporalia, & incorporalia mobilia aut immobilia. incorporalia verò, aut ſunt iura, aut actiones, vt inſti. de rebus corp. & incorp. per totum. vnde cùm nihil in bonis noſtris, aut his quæ futura ſunt noſtra, reperiri poſsit q̃ ſub prædicta forma non contineatur: ſequitur q̃ ex proprio ſignificato, omnia quæ noſtra ſunt, & quæ futura ſunt noſtra, veniunt in tali oblatione. argumento ſumpto partibus ſufficienter enumeratis, quod validum eſt: vt l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de act. & cum alijs iuribus quæ allego in ti. de alleg. & diſpu. Et in prædictis ego infero, quòd idẽ eſſet ſi oblatio fieret de omnibus bonis corporalibus & incorporalibus, præſentibus & futuris.

2 Secundò Quæro, † quid veniat in oblatione quam quis fecit de omnibus bonis præſentibus & futuris, ex proprio ſignificato. Solu. dic q̃ veniunt ſimiliter omnia bona, iura, & actiones quæ veniũt in oblatione, de qua
a in præce. q. in princ. nam [a] bonorum ap. veniunt tam bona mobilia, quàm immobilia & iura, & actiões. nam omnia quæ proſunt beant, & naturaliter bona dicunt: quia beant, hoc eſt beatos faciũt: hoc eſt, quia proſunt. Beare enim idẽ eſt quod prodeſſe: vt l. bonorũ. la j. ff. de verb. ſigni. & ff. de peti. hære. l. item veniunt. §. fi. & duabus ſeq. & not. in c. relatum. el ij. de teſta. naturaliter enim bona dicuntur, quæ nõ afferunt incommodum: & intelliguntur, ære alieno deducto: vt dicit gl. in l. bonorum. & probatur in l. ſub ſignatur. §. bona. ff. de verb. ſignifica. & ibi etiam not. glo. & probatur in l. mulier bona. ff. de iure do. & ad hoc videnda ſunt quæ latius dixi in ti. de verb. ſignific. c. bona. offerendo ergo omnia præſentia & futura, videtur quis tam bona mobilia quàm immobilia, & iura & actiones offerre: propter verbum, omnia. quod eſt vniuerſale, propter proprium ſignificatum verbi, bonorum. ſimpliciter prolati, vt j. ſubijciam. ad quod etiã facit l. bonorũ. la. ij. ff. de verb. ſignifi. vbi tex. dicit, q̃ bonorũ ap. ſicut hæreditatis vniuerſitatem quandam ſignificat: & non ſingulas res demonſtrat. vnde etiã ſeruitus dicitur eſſe in bonis noſtris: licet ſecus eſſet, ſi facta eſſet mẽtio de mobilibus & immobilibus, vt ſtatim dicam in vj. q. Et eſt notandum q̃ in bonis noſtris computantur non ſolùm quæ dominij noſtri ſunt: ſed & ſi bona fide à nobis poſsideantur, vel ſi ſuperſunt: vt l. bonorum. la j. §. in bonis. ff. de verb. ſignific. & ibi ſubditur, q̃ omnia quæ in actionibus, petitionibus, & proſecutionibus ſunt, annumerantur in bonis noſtris.

3 Tertiò Quero, † quid in oblatione quam quis facit nõ dicit, omnia bona: ſed ſimpliciter dixit, bona præſentia & futura. Sol. ego arbitror idem dicendum, vt dictũ fuit in præcedenti q. per iura allegata ibidem, & per ea quæ dicam. & per ea quæ de natura indefinitè ſtatim in v. q.

4 Quartò Quæro, † quid ſi offerens dicat, offero omnia bona. Sol. dic quòd in tali oblatione veniunt bona præſentia: ſiue ſint mobilia, ſiue immobilia: ſiue iura, ſiue actiones: futura autem non veniunt. Prima pars concluſionis prædictæ, q̃ continuat ſolùm præſentia, probatur in l. ſi ita. ff. de au. & arg. leg. & in l. ſi tibi mandauero. §. is cuius. ff. mand. & in l. ſi ſtipulatus ſum. §. igitur. & l. cùm ſtipulamur. & l. ſi à colono. & tractatur in l. ſtipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. Bar. in d. l. ſi ita. & l. certa forma. C. de iur. fiſ. Bald. in l. etiã. C. ad leg. Falcid. ad hoc enim, vt futura veniant, concipienda ſunt verba oblationis taliter, vt futura comprehendat, vt l. ſi ſtipulatus fuerim. §. cùm ſtipulamur. ff. de verb. oblig. Et idem & in terminis tenet expreſsè Archi. xxvij. q. ij. vt lex continentiæ. & in ſimili tenet gl. Bar. Bald. & Doct. in l. fi. C. quæ pi. ob. poſ. nec obſt. ille text. qui videtur velle ſtatuta: quia ibi agebatur de modico & paruo præiudicio: nec ex acceſsione bonorum futurorum augmentabatur obligatio quantitatis. Secus hic in obligatione in qua agitur de maximo præiudicio, ſecundùm glo. & Doct. ibi. Idem tenet Do. m. in c. fi. de ſucceſ. ab inteſt. & eſt communis opi. & idem not. in l. fi. C. de pact. Et eo modo põt reſponderi ad l. j. in fi. & l. ſi quis ſocietatem. ff. pro ſocio. vbi veniunt bona futura: quia etiam ibi tractabatur de modico præiudicio: quia tantùm quis poterat lucrari, quantũ amittere, vt dicit Bar. in d. l. ſi ita. ff. de au. & arg. leg. Et prædicta procedunt, & fortius, ſi offerens expreſsiſſet quòd ſolùm offerebat omnia bona præſentia. ad quod etiã vide quod not. in l. non ad ea. ff. de condi. & demonſtra. prędicta tamen concluſio limitatur, niſi prędictæ oblationi eſſent adiecta alia verba, propter quæ aliud appareret: & ſignificarent bona etiam ſtatuta: licet expreſsè non dixiſſet de futuris, vt l. tutoribus. ff. de teſt. tuto. Secundò limitatur niſi futura bona eſſent acceſſoria ad præſentia donata: quia tunc talia veniunt, vt probatur in l. fin. §. fi. ff. de lib. leg. tenet Bart. in d. l. ſi ita. & probatur ex regula, acceſſoriũ. de regu. iur. lib. vj. Secunda pars prædictæ concluſionis, quòd in dicta oblatione ex proprio ſignificato veniunt iura & actiones præſentes, probatur ex his quæ dicta fuerunt in præce. q. & ex his quæ dicam in ſe. q. Et ex prædictis infertur, quòd multò minus veniunt futura: ſi ſolùm de præſentibus ſit facta expreſſa mentio. talis tamen expreſsio non multum operatur: quia expreſsio eorũ quæ tacitè inſunt, nihil operatur, vt l. iij. ff. de leg. j. & l. cùm quid. ff. ſi cer. peta. cum ſi.

b 5 Quintò [b] Quæro, † quid ſi offerens dicat quòd offert bona ſimpliciter. Solu. dic q̃ in tali oblatione ex ſignificato verborum, veniunt omnia bona mobilia & immobilia, iura, actiones, & petitiones. hoc enim importat verbũ, bonorum. ſimpliciter prolatum, vt l. bonorum. la j. ff. de verb. ſignifi. & in alijs iuribus ſ. allegatis. Item, quia indefinita in materia indifferenti æquipollet vniuerſali, vt l. ſi pluribus. de leg. ij. & tractatur per gl. & Doct. notabiliter in c. vt circa. de elec. lib. vj. cum concordantijs vtrobique, & cum alijs pluribus iuribus quæ allegaui in ti. de verb. ſignifi. c. indefinita. in hac tamen oblatione non veniunt futura, per ea quæ dixi ſ. in præcedenti. q.

6 Sextò Quæro, † quid ſi aliquis offerendo dicit, q̃ offert omnia bona, & immobilia. Sol. dic quòd veniunt mobilia & immobilia bona duntaxat: vt verba demonſtrant. iu
a ra [c] verò & actiones, ſeu nomina debitorum non veniunt. vnde verba vniuerſaliter prolata qualificantur, & reſtringunt̃ per alia verba adiecta, mobilia & immobilia. ar. l. ea tamẽ adiectio. ff. de lega. iij. & l. cùm de lanionis. §. pe. ff. de fun. inſtru. c. graue. de offi. ordi. c. nõ erit. xxxij. q. j. nõ ergo veniunt iura & actiones, & nomina debitorum: etiam ſi adiunxerit verba illa, præſentia & futura: quia talia etiã non ſunt mobilia. facit quod habetur in l. iij. & iij. ff. pro ſocio. & l. quis ergo caſus. ff. de pecul. Et ideo non poſſunt dici propriè mobilia: quia non poſſunt moueri de loco ad locum: nec etiam propria immobilia: quia b non circunſcribuntur loco: quia incorporalia ſunt. ff. de leg. iij. §. Caius. C. de præſcript. long. temp. l. fi. ſed ſequuntur perſonã quocunq; vadit l. j. §. hæres. ff. ad Trebel. facit quod not. in l. fideicommiſ. ff. de iud. & quod ſingulariter not. Barto. in l. ij. C. c
quæ res pig. ob. poſ. propriè ergo nomina debitorum, nec mobilia nec immobilia cenſentur. tangit glo. in l. mouentium. ff. de verb. ſignifi. & ibi Dyn. & Iaco. de Aret. & aliquid per Bart. & plenius per Bart. ff. de auct. tu. l. pe. vbi concludit quòd propriè non ſunt mobilia, neq; immobil. ſed quædam tertia ſpecies ſeparata à prędictis. Et hoc etiam probatur in l. à diuo Pio. §. ij. ff. de re iudic. vbi diſponitur quòd in executione ſententiæ ſeruetur iſte ordo, q̃ primo loco fiat in mobilibus. Secundo, in immobilibus Tertio, in nominibus debitorum. ad quod etiam facit quod not. in l. quam tuberonis. ff. de pec. tenet Oldr. conſil. ccxix. quod incipit, factum tale eſt, dominus Rex Frãciæ. tenet d
Bart. conſi. lxxxij. quod incipit, Lena mataxelli. & hoc etiam tenent Pe. Do. m. & Ioan. de Imol. in c. nulli. de rebus eccle. non ali. & Ioan. de Imo. & do. Domi. de ſancto Gemi. in c. ij. de reb. eccle. non ali. lib. vj. & recitatis pluribus opin. finaliter videtur reſidere Spec. in tit. de fruc. & inter. §. j. ver. ſed pone, Prælatus. & ibi per Ioan. Andre. in addi. & per Barto. & Cyn. in l. j. C. ſi aduer. tranſac. tractatur etiam in l. iubemus. C. de ſacroſanct. eccle. tradit etiam Barto. in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. & Bal. in l. j. §. cùm aũt. C. de rei vxo. act. & prædicta procedunt, maximè in terminis noſtris: in quibus quærimus de diſpoſitione hominis præiudiciali: & ideo non continentur: vt not. Bald. in c. j. §. ſciendum eſt. de feu. cog. per d. l. Caius. & l. quam tuberonis. & d. l. fi. C. de præſcrip. long. temp. Et prædicta procedunt in nominibus debitorum, & alijs iuribus, quæ ſunt in differentia. ſecus ſi accederent, vel adhærerent rebus immobilibus: quia talia cenſerentur immobilia. facit l. ſi aliena. §. j. ff. de vſufcap. & quod not. glo. in c. ij. de re. ecc. non alie. lib. vj. & quod not. in l. Iulianus. ff. de fun. dot. facit quod not. Bald. in l. hac edictali. §. illud. de ſecun. nup. & quod not. in l. ſi quis inquilinos. de leg. & in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſi. lib. xj. ad quod videndum quæ latius dixi in tract. de verb. ſignifi. c. mobiliũ. † Sed d
7 d iuxta prædicta dubitatur, vtrum in oblatione facta ſub modo & forma prędictis, veniant annui reditus. Et videtur dicendum quòd ſic, per tex. in Cle. exiui. §. cunq; annui reditus. de verbo. ſignifica. vbi textus dicit, cunq; annui reditus inter immobilia computentur. Cyn. tenuit quòd annui reditus non computentur inter immobilia. in l. ſi certis annis. C. de pact. ſed idem Cyn. in l. ſciendum. C. qui fatiſda. cogan. tenet contrarium. Et hanc vltimam opi. tenent Pet. de Ancha. & Ioan. de Imol. & Domi. m. in c. nulli. de re. ec. non alie. per text. in d. cle. exiui. & per no. in l. iubemus. C. de ſacroſanc. eccle. & in auct. de non alie. §. ij. & tenet Ioan. de Imol. in cle. j. de rebus eccle. non alie. & Ioan. de Imol. in c. ij. de rebus eccle. non alienan. lib. vj. ſentit Bald. in l. j.

¶ Vide Barto. in l. quintus. ff. de aur. & arg. le. Ioã. And. in antiqua decreta li ad liberãdam. de iu. ſuper verbo, bona. Bart. in l. j. ff. de bo. poſ. in l. princeps bona. ff. de verbo. ſignifi.

¶ Vide Spe. in tit. de oblig. & ſol. §. j. verſic. omnia eorũ bona.

¶ Vide Ioã. And. in c. ij. de rebus ec. nõ alie. no. l. ſi conſtante. §. fin. ff. ſol. matri. in l. vxor. ff. de pec. leg. in l. ſeruus. §. fi. ff. de leg. ij. in l. j. §. an bona. ff. de iure fiſc. & in l. à diuo Pio. ff. de re iudica.

¶ Vide etiam Spe. in tit. de reſtit. ſpol. §. nunc dicamus. & no. Ioã. Andr. in c. ij. de reb. ec, nõ ali. Car. flo. in Cle. de reb. eccle. non alie. in ix. q. cũ duabus ſequẽti. Spec. in tit. de fru. & intereſſe. ver. octauo quæritur. & ſequen. vbi Ioan. Andr.

C.de vſufruc.in ij.nota.& l.iubemus.C.de ſac.ſanc.eccle.Fede. de Senis conſil.xiiij.quem ſequitur Bald.in l.hac edictali.§.his illud.C.de ſecun.nup.vbi dicit, q̃ aut annui redditus ſunt perpetui, vel ad longum tempus, & computãtur inter immobilia. facit.c,querelam.de elect.ſecus ſi non debeantur ad longũ tempus,per no.in l.fi.ff.quo.bo.& per no. Cy.in d.l.ſi certis annis. Sed idem Bald.in c.j.§.ſciendum.de feu.cog.in vſib.feudo.dicit quòd aut annuum debitum continet in ſe perſonale debitum,aut reale,vel miſtum.Primo caſu,non cõputatur inter immobilia : quia non continet aliquod petitorium vel poſſeſſorium,vt l.fi.ff.quo.bono.allegat etiã not.in c.peruenit.de cenſi. per Ioan. Andr. Secundo & Tertio caſu vult,q̃ computentur inter immobilia.ar.no.in l.litibus & l.domini prædiorum.& l. ſi coloni.C.de agri.& cenſi.ego in hoc ar. ita dicẽdum arbitror. quòd aut nos conſideramus intrinſecam & propriam naturam ipſorum annorum debitorum. Et hoc caſu, dico quòd nõ ſunt iudicanda bona mobilia, vel immobilia : quia mobilia & immobilia propriè tangi & palpari poſſunt de loco ad locum: & tam ipſa quàm immobilia circunſcribuntur loco: quòd non cõtingit in annuis redditibus. præterea ad annuos redditus ſolùm competit actio:& quod tali modo debetur, dicitur nomẽ debitoris.ſed propriè actiones & nomina debitorum nõ reputantur mobilia vel immobilia,vt ſ.oſtenſum fuit.ergo.Et ideo ſi ſumus in materia indifferenti,in quo non ſit neceſſarium tractare & applicare actiones,& annuos redditus ad materiam,de qua agitur annui redditus non venient.vnde in legato bonorũ mobilium & immobilium,aut donatione,aut condemnatione, non venient annui redditus.& per cõſequẽs in huiuſmodi oblationibus,non venient annui redditus.facit l.fi.ff.quo leg. aut ſumus in materia,in qua neceſſarium eſt tractare de nominibus debitorũ,& annuis redditibus: vt applicentur ad aliquam ſpeciem mobiliũ vel immobiliũ. Exemplum in alienatione fienda,requirente à iure certas ſolennitates in rebus eccleſiæ & minorum.in hoc caſu,aut loquimur de actionibus ſimpliciter non competentibus ad annuos redditus : & ſi tales competunt pro rebus mobilibus,iudicantur mobiles.Si verò cõpetunt pro rebus immobilibus, iudicantur immobiles. & ita procedit quod not.Bart.in l.pupil.ff.de auct.tuto.& in cõſil.cxxxiiij.quod incipit.Reuerendiſsime domine.& Pet.de Anchara. & Ioan. de Imol.in d.c.nulli,cum alijs plurimis iuribus ſuperius allegatis, aut loquimur de actionibus competentibus ad annuos redditus.& hoc caſu,aut ſunt perpetui,vel ad longũ tempus : aut ad modicum tempus.Primo caſu,computantur inter immobilia. & ideo ſolennitates quæ requiruntur in alienatione rerum eccleſiarum vel minorum,requiruntur etiam in dicta alienatione annuorum reddituum,vt l.iubemus, & in auth. de non alie.§.ij. conſi.in l.hac edictali.§.is illud.quod intellige, etiam ſi cõtineret perſonale debitum:nam & pro locato competit actio perſonalis.vnde ſicut ſine debitis ſolennitatibus nõ eſt licitũ locare in perpetuum,vel ad longum tempus, vt in Cle.j.de reb.ec. non alie,ita nec debet licitum eſſe alienationem facere de dictis annuis redditibus: etiam perſonalibus, ſi ſunt perpetui, vel ad longum tempus.licet Bald.contradicat in d.§.ſciendũ. Secundo caſu,quando annui redditus debentur ad modicum tempus ſubdiſtinguerem,q̃ an eadem ratio prohibitionis quæ eſt in rebus immobilibus, vendicat ſibi locum in ipſis annuis redditibus: & tales annui redditus computarentur etiam inter immobilia.pro quo facit quod voluit Bart.in trac.minoricarum in ij. li.di.vj.c.j.vbi concludit text.in Cle.exiui.ver. cũq̃ annui redditus.vendicat ſibi locum,etiam ſi deberetur aliquid nocturnũ vel diurnum.& in c.ij.ea.di. ſubdit, q̃ idem ſi deberentur vſq̃ ad certum tempus. cùm hoc videatur ſtatuto & regulæ ipſarũ repugnare.& idem ſentit Bald.in ratione ſui in auth.ingreſſi.C. de ſacroſan.eccle.col.xj.ver.prima eſt iſta relinquitur. facit etiã quòd ibi eſt eadem ratio, vbi eadem iuris diſpoſitio, vt l.illud. ff.ad leg.Aquil.cum alijs iuribus vulgatis Si verò alia ratio concluderet magis in annuis debitis ad modicum tempus,quàm in bonis immobilibus:tunc tales annui redditus non computantur inter mobilia.& ita prꝫcedit quod conſuluit Federi. de Senis conſil.xiiij.& Bald. & do. Domi. de ſancto Gemi.vbi ſ.eſt tamen aduertendum quòd in prædicta oblatione non veniunt bona futura:ſiue mobilia,vel immobilia ſint.Et quod ſuperius dixi,habet locum,ſi offert omnia bona corporalia : vel omnes res corporales.ar.prædictorum.

8 **Septimò** Quæro, † quid ſi offerens offert ſimpliciter bona mobilia & immobilia. & non dicit, omnia. Solu. dicendum arbitror in hac quæſtio. quod dixi in præce.quia non eſt differentia,an quis dicat quòd offert omnia bona mobilia & immobilia:an verò dicat ſimpliciter, bona mobilia & immobilia, per ea quæ dixi ſ.in iij.q.huius arti.& duabus ſequentibus.

9 **Octauò** Quæro,† quid ſi offerens offert omnia bona mobilia : quid veniat in tali oblatione. Solu. dic quòd veniunt ſolùm mobilia,& ſe mouentia, per text. in l. mouentium.ff.de verbo. ſignifica. immobilia autem,& iura,& actiones non veniunt:nec etiam mobilia futura, per ea quæ ſuperius dicta ſunt:nam licet verbũ, omnia.ſit vniuerſale:& verbum,bona.contineat mobilia & immobilia, iura , & actiones, a vt dixi iij.& v.quæſtionibus. tamen [a] verba vniuerſalia & indefinita reſtringuntur:& qualificantur,ſecundùm naturam terminorum,quibus adiunguntur, vt not.l.j.C.de ſumma trini.& l.omnes populi.ff.de iuſti.& iur.cum ſimi.

10 **Nonò** Quæro,† quid ſi offerẽs offerat omnia bona immobilia.Solu.dic quòd in oblatione veniunt ſolùm bona immobilia:& illa quæ propriè immobilium appellatione continentur in materia indifferenti , per ea quæ ſuperius dicta ſunt.mobilia verò,& iura,& actiones non veniunt: quia ex ſeparatis non fit illatio , vt l. duobus. ff. de teſt.tut.c.quod tranſlationem.de offic.leg.cum ſi.

11 **Decimò** Quæro, † quid ſi offerens offert certa bona ſimpliciter,ſeu ſpecialiter deſignata. Sol. dic quòd ſolùm bona expreſsè & ſpecialiter deſignata, veniũt: alia non veniunt:quia,vt dixi,ex ſeparatis non fit illatio.& hoc eſt manifeſtum.

12 **Vndecimò** Quæro,† quid ſi offerẽs offert omnes res præſentes & futuras.Sol.dic quòd in tali oblatione veniunt bona mobilia & immobilia, iura & actiones,præſentes & futuræ:quia verbum,omnes. eſt vniuerſale,vt ſuperius dictum fuit & verbum,res.eſt verbum generale comprehendens omnia prędicta,vt l.j.ff.ſi cer.peta.& l.rei appellatione.ff.de verb.ſignifica.nam appellatione rei, corporalia & incorporalia continentur, vt l.rei appellatione.ff.de verb. ſignifica.& inſti.de re.cor.in ru.ff.de excep.rei iud.l.ſi mater.§. eundem.& latius dixi in ti.de verb.ſignifica.c.res.

13 **Duodecimò** Quæro,† quid ſi offerẽs dicit quòd offert omnes res. Sol.dic quòd veniunt ſolùm præſentes:ſiue ſint corporales: & ideo actiones & petitiones veniunt.ar.eorum quæ dicta ſunt in præce.q.ſed futura veniunt,per ea quæ dixi ſ.in iij.q.

14 **Decimotertiò** Quæro , † quid ſi offerens non dicit quòd offerat omnes res: ſed ſimpliciter offert res ſuas.Solu.dic quòd veniũt omnes res, & iura,& actiones præſentes:non futuræ,per ea quæ dicta fuerunt in duabus præcedentibus quæſtionibus.iunctis his quæ dixi in v.& etiam iij.quæſtionibus.

15 **Decimoquartò** Quæro,† quid ſi offerens dicit in oblatiõe: offero omnes res mobiles & immobiles,Sol.dic quòd veniunt ſolùm res corporales.iura autem & actiones non veniunt. Item veniunt ſolùm res corporales preſentes.futuræ autem non veniunt , per ea quæ dixi ſ.in vj.q.facit quod dicam j.eo.

Decimoquintò Quæro,quid ſi offerens dicat res mobiles tantùm.Solu.dic vt dixi in vij.q.

Decimoſextò Quæro, quid ſi offerens offerat res immobiles tantùm.Sol.dic vt dixi in viij.q.

16 **Decimoſeptimò** Quæro, † quid ſi offerens offert omnia bona & res futuras,Sol.dic q̃ præſentes non veniunt;quia, vt ſuperius dixi, ex ſeparatis non fit illatio.Item quia expreſsio & incluſio futurorum,eſt excluſio preſentium,vt l.cùm Prætor.ff.de iudi.l.maritus.C.de procur.c.nonne.de præſump.cum ſi.

17 **Decimooctauò** Quæro,† quid ſi offerẽs offert omnia iura & actiones præſentes & futuras.Sol.dic q̃ in tali oblatione nõ veniunt aliquæ res corporales:ſiue ſint mobiles,vel ſe mouentes:ſiue immobiles:ſed veniũt ſolùm iura quęcũq̃ incorporalia:& nomina debitorũ,quæ nõ ſint acceſſoria ad res mobiles,vel immobiles.hoc probat per tex.in l.à diuo Pio.§.in vẽditione. quaſi in fi. & in §.ſic quoq̃.ff.de re iudi.vbi hęc tria ponũtur, vt ſeparata.vnde iura alicuius ponunt pro tertia ſpecie bonorũ diſtincta,& ſeparata à duabus ſpeciebus,ſ.mobiliũ & immobiliũ.hic enim non agimus de eo iure quod diſtinguitur in ius naturale, gentiũ, & ciuile,& per alias diſtinctiões:ſed duntaxat de iuribus quæ ſumuntur pro tertia ſpecie bonorũ cuiuſq̃. offerẽs igitur iura & actiones,non intelligitur bona corporalia offerre:quia vt ſuperius dictũ eſt,ex ſeparatis non fit illatio.Et idem dicendũ eſt,ſi offerat omnia bona incorporalia, vel omnes res ſuas incorporales.argu.tex.inſti.de rebus corpo.& incorpo.§.incorporales.

Decimononò

a ¶ Adde not.p Bar, in l.j.§.nũciatio. ff. de oper.no.nuncia. glo.in l.emancipati.ff.de adopt.c. dilecti.de ſenten.excommu.lib.vj.

18 Decimononò † Quid si offerens offerat omnia iura & actiones, vel omnia bona incorporalia, vel omnes res incorporales præsentes. Sol. dic q̃ nulla veniunt bona corporalia, vel res mobiles, seu se mouẽtes, aut immobiles, per ea quæ dicta sunt in præce. q. sed veniũt solùm iura. & res incorporales. & solùm præsentes: postquàm de futuris nihil dictum fuit, per ea quæ dicta fuerunt s̃. in iij̃. q. & tribus seq. Et idem dicendum, si non fuit adiectum verbum illud, præsentes, per ea quæ ibi dicta fuerunt.

19 Vigesimò † Quæro, quid si offerens offerat omnes actiones præsentes. Sol. dic idem quod dictum fuit in præce. q. nam in tali oblatione nullæ res corporales veniunt: eo, quòd actio est ius prosequẽdi in iudicio quod sibi debetur: vt insti. de act. in princ. & in l. nihil aliud. ff. de act. & obliga. veniunt ergo in tali oblatione solùm iura præsentia, quibus mediantibus quis potest consequi in iudicio quod sibi debetur. & ideo si tali offerenti alia competerent iura, quibus mediantibus quis nõ posset consequi in iudicio quod sibi debetur: talia iura non venirent in huiusmodi oblatione. Exemplum potest figurari in iuribus existentibus in naturali obligatione duntaxat, & similibus. Et ideo præcedens oblatio est maioris potentiæ, quàm sit facta per nomen solùm actionis.

20 Vigesimoprimò † Quæro, quid si offerens offert omnia iura futura, & actiones futuras. Sol. dicendum est quòd præsentia vel præsentes nullo modo veniunt, per ea quæ dicta fuerunt in xvij̃. q. nec veniunt aliquæ res corporales, præsentes vel futuræ. & idẽ dicendum esset si offerret omnia iura futura: vel offerret omnes actiones futuras: distinguendo inter iura & actiones, prout distinxi in præce. quæstio. Et per hæc fit expeditus iste ar. quò ad primam sui partem, quando quis offert bona sua & non se. per quot modos possit fieri talis oblatio.

a 21 Vigesimosecundò a Quæro, † quid iuris quando quis offert personam suam, & non bona. Sol. dicendum est q̃ in tali oblatione venit solùm persona: bona autem nõ veniunt, vt not. Archi. xvij̃. q. ij̃. c. vt lex continentiæ. Nec obst. not. in auẽ. ingressi. C. de sacrosanc. eccle. & in c. ij̃. de sta. mo. & ibi per glossl. & per c. ij̃. de condi. appo. xij̃. q. j. c. non dicatis. & per Barto. in l. ij̃. ff. de fer. vrba. prædi. & aliquid per glos. & Bartol. in l. si pater. ff. de adopt. & per Bald. in l. j. §. ille proculdubio. C. de lati. liber. tol. In quibus omnibus concluditur quòd non potest quis offerre personam suam, & bona retinere. Quia respondetur quòd prędicta iura & authoritates loquuntur in eo, qui offert se alicui religioni approbatæ, vt profiteatur tria substantialia regulæ. Sed

b nos non loquimur cùm quærimus de his in præsenti opere. Sed b de prædictis dicendum est, vt latius dixi in titu. de regu. sed loquimur de his qui se offerũt alicui ecclesiæ vel loco pio: vt non profiteantur tria substantialia regulæ, sed vt assumant quendam specialem modum viuendi, vt dicit glo. singul. in Cle. j. de reli. do. & text. & glo. in Cle. pe. de senten. excommuni. & Doct. ibi facit quod not. glossl. & Archi. xxvij̃. q. ij̃. c. vt lex continentiæ, per quem text. idem tenet Do. m. in c. in præsentia. in fi. de proba. & hoc etiam tenet Bar. Bal. Pau. de Cast. & Doct. in auẽ. ingressi. C. de sac. sanc. eccle. & ibi singulariter dicit Bal. in ij̃. opi. q̃ licet quis intret ecclesiam secularem, vel licet se offerat ecclesiæ seculari, vt perpetuò ibi stet: tamen potest retinere bona, per l. si quis præsbyter. C. de epis. & cler. & auẽ. præsbyteros. eo. titu. & sic infert q̃ oblati qui se offerunt alicui hospitali, vel alicui capellæ non perdunt bona: nisi expressè illa offerant. hoc etiam probatur per ea, quæ traduntur per Ioã. And. post Ioan. & Vinc. in c. dilecta. de maio. & obed. & per Ioan. Andr. Vin. Host. & Doct. in c. non dubium. de senten. excom. Sit ergo conclusio, quòd in huiusmodi oblatione non veniunt bona, nisi aliud habeat cõsuetudo vel statuta ipsius ecclesiæ, vel loci pĩ, cui quis offert se: quibus casibus oblatio sui intelligitur celebrata, secundùm illam consuetudinem, vt l. quòd si nolit. §. qui assidua. ff. de ædili. edic. & l. si fundus. §. in commissoria. ff. de leg. com. & l. si prius. §. rectè. ff. de aqua plu. arcend. & l. fi. C. de fide. & l. si quis reum. ff. de custo. reo. cum si. & sic etiam secundùm statutum loci, & fortius. arg. dictorum iurium. & not. per Bart. in l. j. & l. vt iurisiurandi. §. liberi. ff. de oper. lib. & per Bald. in l. si liberti libertæque. de ope. liber. & not. in l. Imperatores. ff. de in diem adiec. & not. in l. cùm beneficio. de præben. lib. vj. & c. si Papa. de priuil. cum similib. Et ex prædictis potest

c inferri ad q. de qua his diebus fui interrogatus, vtrum notarius qui offert se nostro hospitali sanctæ Mariæ de la scala, possit post oblationem conficere instrumenta. Et aduerte c: quia intelligo de instrumentis de quibus de nouo rogaretur: nam antiqua, de quibus iam est rogatus, non est dubium quòd potest

d complere. d Cùm talia instrumenta etiam notarius factus monachus, possit complere, vt not. Specu. in titu. de sta. mo. versi. xxvij̃. & sequitur Ioan. Andr. in glo. in ver. ad præmissa in c. vt officium. de hære. lib. vj. & sequuntur Doct. in c. sicut ne cle. vel mo. & Barto. in l. locus. §. si penes. ff. de tab. exhi. & l. seruus. ff. de test. quod tamen limitat Ioan. de Lig. & bene in d. c. vt officium. vt possit complere instrumẽta de licentia sui Prælati, aliàs non. nec obst. quòd fuerit preuentus in rogatione: quia per professionẽ & ingressum mortificatus est: nec habet ammodò velle vel nolle, vt latius diximus in titulo, de regu. Item nõ intelligo q. quando vellet conficere instrumentum de nouo in causa inquisitionis hæreticæ prauitatis, in qua monachus potest rogare instrumenta de nouo, vt d. c. inquisitionis. Procedit ergo q. quando talis oblatus de nouo rogaret contractus in alijs casibus, quàm specialibus: in quibus secundùm communem opin. monachus de nouo non potest instrumenta conficere, vt a probatur in d. c. vt officium. arg. à speciali. & in extrauag. bonæ quæ incipit debent. de offic. ordina. & probatur. C. de sac. sanc. eccle. l. antepe. & C. de episco. & cleri. l. placet. & c. sicut. ne cle. vel mo. xvj. q. j. §. nouarum. licet Angel. tenuerit contrariã sententiam in l. prætor. §. fin. ff. de edendo. de quo latius dixi in titulo de tabel. Sed redeundo ad q. nostram dico, quòd nisi aliud repugnet, quàm ipsa obligatio, & modus viuendi, seu specialis regula, seu constitutio regulæ dictorum oblatorum, quòd possunt etiam noua instrumẽta conficere, per ea quæ not. in d. l. vt b lex continentiæ. & xxvij̃. q. ij̃. & per no. in d. c. sicut. & per alia iura quæ superius dicta sunt tam in hac quæstio, quàm in præce. & vide etiam quæ dicam j. lib. xj. q. iij̃.

22 Vigesimotertiò † Quæro, quid si offert personã & bona. Sol. propriè dicendum est vt dixi in q. præce. respectu verò bonorũ dicendum est vt dixi in xxj. quæstio. primi huius libelli. nam oblatio personæ potest coniungi cum oblatione generali omnium bonorum, mobilium & immobilium: iurium, & actionum, præsentium & futurorum: & cum oblatione bonorum præsentiũ duntaxat: & cum oblatione particulari aliquorum singulariũ bonorum, per modos & formas de quibus dictum est in præce. quæstionibus, qui omnes modi & formæ possunt coniungi cum oblatione personę, & eosdem recipiunt effectus, de quibus dictum est in prædictis quæstionibus.

¶ Libellus nonus.

¶ Qua forma, & quibus solennitatibus fieri debeant oblac tiones.

SVMMARIVM.

1 ☞ Oblationes quo animo fieri debeant.
2 Oblatio, an fieri possit simplici verbo.
3 Oblatio, an fieri possit absenti.
4 Oblatio verbis facta ecclesiæ nemine recipiente, an valeat.
5 Oblatio à minore facta, an valeat.
6 Oblatio excedens quingentos aureos, an sit insinuanda.
7 Oblatio excedens quingentos aureos facta ecclesiæ, an requirat scripturam.
8 Fœmina aut minor vigintiquinq; annis, an possit ecclesiæ donare sine consensu propinquorum.

NOno. Principali loco examinandum est, quæ forma, & quæ solennitates requiran- d tur in oblationibus. Solu. pro istius articuli clariori & pleniori examinatione, prosequar infrascriptas quæstio.

¶ Prima erit circa generalem doctrinam, quo animo fieri debeat.

¶ Secunda, vtrum oblatio possit fieri simplici verbo.

¶ Tertia, vtrum oblatio possit fieri absenti.

¶ Quarta, vtrum oblatio facta ecclesiæ verbis, nullo medio interueniente, valeat.

¶ Quinta, quæ solennitas requiratur si oblationes fiant à minoribus de rebus immobilibus, vel si.

¶ Sexta, vtrum oblatio excedens quingentos aureos indigeat insinuatione.

¶ Septima, posito quòd non indigeat insinuatione, an saltem exigat scripturam.

¶ Octaua, vtrum stante statuto requirente consensum consanguineorum in alienatione fienda per aliquem, requiratur talis consensus in oblatione, quæ fieret in piam causam.

¶ Nonò & vltimò subijcietur, quæ probatio requirat ad probandum oblationem.

¶ Quid veniat ap. personæ vide Ioã. Andr. in c. cùm super. in c. nulla. decõ cess. præbẽ. vide Feli. in c. in præsentia. de proba. aliquid p Iaso. in l. fi. in penul. col. C. de pact.

¶ Pro ista di. faciũt quæ ponit Paul. de Cast. in consi. xxv. incip. visa quadam conuersione. Lap. in alleg. cxxix. quę incipit, primò quęritur. Are. in c. non dicatis. xij̃. q. j. in c. solet. xlij̃. q. ij. Imo. in Cle. eos. in prin. in pen. col. de regu. iur. in l. inter cætera. §. item quæri potest. vbi Bald. ff. de lega. j. Pet. de Anchara. in regula, nemo potest. de regu. iur. in vj.

¶ Hoc intellige si contra consuetudinem vel statutum, regulæ religiõis nõ obstaret, q̃ ea quæ sunt regulæ, non possunt statuto vel cõsuetudine immutari. cõsuluit Fede. de Señ. in cõsil. xx. Bald. in l. cunctos populos. in iij̃. col. C. de sum. trinit. & fide cat. mo. in auẽ. ingressi. in ij̃. colũ. C. de sac. sanc. eccl.

¶ Vide Bart. in l. j. §. huius studij̃. ff. de iusti. & iur. in l. vniuersas. C. de decur. lib. x. Bart. in consi. incip. filiusfami. notarius Bald. in consil. ccc. iij̃. lib.

Quò Ad j.q.circa generalem doctrinã,† quo animo fieri debeant oblationes,* breuiter dicendum est ꝙ fieri debent bono & puro corde:quia Deus nõ respicit quantitatem oblatorũ,sed cor offerentis,vt in text.& glo.iij.q.vij.c. in grauibus, xxiij.q.j.c.odi. Respexit enim Deus ad Abel & ad munera eius.sed primò dicit ad Abel,quàm ad munera eius. intendens ad eius mẽtem, quam cognouit humilẽ & puram.ad Caym verò nõ respexit:neq; ad munera eius,propter eius mentem non enim considerandum est quantũ quisq; offert:sed qua mente & affectione offerat. vidua enim duobus quæ habuerat minutis largita,plus omnibus posuit.& ideo à saluatore omnibus præfertur,& hæc habentur de pœ.dist.v.c.j.& d.c.in grauibus.vnde Persius poeta ad propositum nostrum sic inquit:at vos dicite Pontifices in sacro,quid facit aurũ?nempe hoc quod veneri donatæ virgine puppæ. quin damus id superis, de magna quod dare lance, nõ possit magni messale lippa propago, compositum ius, fasque sanctosque recessus mentis & incoctum generoso pectus honesto.hæc cedo vt admoueam tẽplis & farre litabo.puro igitur corde & pura mente oblationes fieri debent.nõ autem ad pompam,neq; ex illicitè acquisitis, sed ea intentione,vt quis vel gratiã inueniat, vel redimat peccata sua, vt alios bonos effectus,maximè spirituales consequatur.

a ¶ Quod Deus respiciat,facit text.in c.neq; ad cyma.xc. di.gl. in c,in ciuitate.de vsu. facit.xv. q.vj.c.in fin.ij.q.v. consuluisti. xxij.q. v. qui periurare.gl. in l.iij.ff.de do. inter vi,& vxo,

b ¶ Vide de hoc dicto Bald.d. Alexã. in l. stipulat. ista.§. fi.ff.de verb.oblig. vtrum valeat donatio facta pauperibus nullo præsente,vel recipiẽte eorum nomine, vide Bald.in consil. cccl xxx.ij.lib,

c ¶ Vide Spec.in tit. de sta.mo.in versi. xlj. Lapũ in alleg. cvj. circa medium. Albe.& Moder.in dicta auc.ingressi.

d ¶ Adde ꝓ hoc bene facere : quia licet priuilegium datum in vno,nõ extendatur ad alium l.ius singulare.ff.de leg.fallit fauore pię causæ.glo.in l.illud in verbo,alia causa. C.de sacrosan,eccl, Bart.in l.si constante.in ix.q.primæ ꝓ tis.ff.solu. matrim. Alexan. in l.j.ff,de iurisdi.om.iudi.

Quò Ad ij.q.† vtrum oblatio possit fieri simplici verbo, videtur dicendum ꝙ sic : quia oblatio videtur esse quædam species donationis:sed donatio hodie potest fieri simplici verbo,& nudo pacto,vt l.si quis argẽtum.C.de do. insti. eo.§.perficiuntur.& in c.iudicante.de test.in contrarium facit: quia oblatio descendit ab offero.& sic potius sonat in factum, quàm in pactum,vel verba. Primum dictum non arbitror verum.nam & donatio sonat in factum. & probatur in l.senatus, §.donatio.ff.de do.causa mor. & tamen potest fieri verbis non solùm vestitis per stipulationẽ:sed nudo pacto , vt dictum est. ad quod tamen vide quæ dicam in vj.q.

Quò Ad iij.q.† vtrum oblatio possit fieri absenti.de donatione non est dubium,ꝙ fieri potest, vt l.absenti.ff.eo.dummodo fiat per aliquod mediũ: vt per nuncium, vel epistolam.vt ibi not. Bart. & est text.in l.nec ambigi.& l.si aliquid.C.de dila.& l.etiam per interpositam.ff.eo.titu.vnde ego idem arbitror in oblatione quæ fit Deo, vt sæpius dictũ est, & probatur in dictis iuribus.& ex his quæ dicam in sequenti,q.

Quò Ad iij.q.† vtrum oblatio verbis facta ecclesiæ nemine pro illa recipiẽte,& nullo medio interueniente,puta,nuncio vel epistola, valeat. Glos.sentit ꝙ non.in l.illud C.de sacrosanc.eccle.vnde dicit ibi Pau.de Cast.ꝙ etiam si mille testes essent præsentes,non videtur sufficere: nisi aliquis reciperet nomine absentis.alij dicunt contrarium;quia cùm talis oblatio fiat Deo,debet valere:quia Deus vbiq; est,quod reperi consultum fuisse per do,Pet.de peru.sed b dicit Bald. in d.l. illud.ꝙ videtur donare Deo,mediate:& nõ immediate.& ideo cùm in tali medio sit defectus,non quęritur actio.alij dicunt ꝙ debet valere,vt votum, vt l.pactum.& l,de pollicitationibus. ff.de polli.quod non placet Gul, nisi quando ad certum vsum fit votum.Bart.dicit ꝙ voluit quis contrahere,& nõ valet: aut vouere,& valet.vnde dicunt communiter Docto. ꝙ in dubio inspicienda sunt verba,an sonent in cõtractum, vel in votum. & hoc mihi placet.vtrum autem præsumatur ꝙ alicui præsenti & recipienti pro ecclesia sit facta oblatio,quæ apparet facta verbis duntaxat: dico ꝙ sic : si sit facta per stipulationem , vel alium actum,per quem aliàs notarius qui scripsit,si aliud esset, committeret falsum:tunc præsentia presumitur.facit quod no. gl.in l,j.C.de inuti.stip.& per not.in l.Titia.§.idem.ff.de verb. oblig.& ibi per Ioan.de Imo.& Ang.& per Ioan.de Imo.in l. ijs verbis.ff.de duob. reb. & ibi dixi,aliàs secus.& ita procedat quod sentit glo.& Pau.in d.l.illud.C.de sacrosanct.eccle.& vide quod traditur in prælleg.iuribus,& quod tradit Oldr.cõsi. ccvij.quod incipit,super eo quod quæritur.facit quod not.Bal. in l.qui habet,§.si pupillus.ff.de tute. & quod not.d.Do. post Ioan.de Imol.in c.fin.§.j.de iudi.lib.vj.vide quæ latius dixi de verbo.significa.c.præsens.

Quò Ad v.q.† quid si huiusmodi oblationes fiant à minoribus , & de rebus immobilibus , aut mobilibus pretiosioribus:quæ regulariter sine curatoris authoritate, & iudicis decreto alienari non possunt:vtrum requirantur solennitates,quæ requiruntur in alienatione rerum immobilium ipsorum minorum.de quibus latè diximus in ti.de prędi.mino.So. Innoc, & Ioan. Andr.in c.in præsentia.de proba.in ver.minor annis,volunt ꝙ non exigatur authoritas curatoris , vel decretum iudicis:quando offerret ingrediendo monasterium,per illum text.c quod etiam tenent Cyn.& Docto.in auc. ingressi. C.de sacrosanct.eccle. Secus videretur dicendum secũdùm Innocen.& Ioan.And.si alienaret in alias etiam pias causas.arg.l. ij.§.voto.ff.de polli.& sic secũdùm prædictam opi.videtur inferendum ꝙ oblatio rei immobilis quæ fieret per minorẽ hospitali vel alteri loco pio,non valet:si fiat sine decreto & curatoris authoritate:& alijs solẽnitatibus requisitis.Et prædictam opi.sequitur Do.m.in d.c.in præsentia.& assignat rationem diuersitatis:quia ingrediẽs monasterium fingitur mori tempore ingressus.xvj.q.j.placuit & in l.Deo nobis.C.de episco.& cle. sed tempore mortis potest pubes sine alia solennitate disponere de rebus suis,vt in l.q ætate.ff.de testa.& præsertim hoc potest ingrediens religionem eo,ꝙ habet liberam facultatem disponendi de rebus suis,vt in auc.de monachis.§.illud.& xix.q. vlti.si qua mulier.& c.quia ingrediẽtibus. quæ rationes cessant in eo qui vult alienare bona immobilia non intrando religionem:licet velit etiã alienare in pias causas.sed tu aduerte: quia prima ratio superius assignata,fuit Iac.in auc.ingressi.C.de sac. sanc.eccle.& ibi eam refert Cy.sed Pe. vt ibi etiam refert Cyn. hæc ratio non placet:quia ꝙ minor possit moriendo bona sua transferre,accidit propter mortem naturalem : & sic ex necessitate.sed quando disponeret ingrediendo religionẽ: illud procedit ex volũtate.assignat ergo aliam rationem:videlicet, quia minor isto casu exercet id,quod exerceret quilibet diligens paterfa.sed tu potes dicere quòd prædicta ratio Iac.est bona:quia mors ciuilis in hoc æquiparat naturali.l.Deo nobis.C.de episc. & cler.ad quod vidẽda sunt quę latius dixi in tit.de verb.signi. c.mors.Item aduerte:quia contra id quod dicunt Inno.& Ioã. Andre.& sequitur Do.m.ꝙ secus est si minor vellet alienare in alias pias causas.in contrarium fortiter facit quod not.Bald.in d l.generali.C.de sacrosanct. eccle. vbi dicit,ꝙ d si statutum dicit ꝙ minor non possit facere testamentum sine consensu propinquorum:ꝙ nihilò minus ad pias causas poterit testari sine consensu propinquorum:nam pia causa est priuilegiata.vnde contra istud priuilegium , quod respicit Deum,vel ecclesiam, non potest fieri statutum. & ideo subdit , ꝙ si statutum dicit ꝙ minor non possit se obligare sine consensu propinquorum:quòd poterit bona offerre ecclesiæ sine tali consensu.ad quod vide quod statim dicam in vij.q.huius li.& idem videtur dicendum in oblationibus factis alicui hospitali, vel alicui pio loco: quia in talibus,ecclesia & pia loca dicuntur iudicari à pari, vt in auc. de non ali.§.quia verò leonis.& per Pau.post Pet.in Clemen. quia contingit.de reli.do.& quod not.Ioan.Andr.in c.ij.de restitu.in integ.lib.vj.& per Domi.m.& Docto. in c.nulli de rec.non alie.& per Bald.in authen.hoc ius porrectum.C.de sac. sanc.eccle.not.Bald.in l.omnia.C.de episc.& cleri.probatur ex his quæ dixi in c.conquesti.de senten.excõmu.& melius probatur in c.accedentibus.de priuileg. Item pro prædicta opi.faciunt not.in materia relictorum ad pias causas.in l.j.C.de sacro sanct.eccle.& in auc.similiter.C.ad leg.Falcid.& ibi not.& latè per Lud.po. Et sic ex prædictis patet ꝙ decisio q.prædictæ nõ est sine magna dubitatione. Arbitror tamen si quis offert se & sua,licet per talem oblationem non faceret professionem propriam,sed solùm alicuius modi viuẽdi:vt puta, quia offert se & sua ecclesiæ seculari: vel alicui pio loco:& hoc casu , valeat talis oblatio absq; curatoris authoritate,& iudicis decreto.Sed quãdo offert solùm res immobiles,quæstio est magis dubitabilis:si tamen offerret propter extremam necessitatẽ recipiẽtis s. conueniens est vt dicamus, neq; curatoris authoritate, neq; iudicis decreto exigi:propter ea quæ diximus.s.& in c.si quis propter necess.de fur.& si op. quòd necessitas non est illa quæ faciat, vt sine decreto & cura.au.possit minor alienare l.ob æs. & l.fi.C. de præ,mi,simile videmus in ecclesia : quæ licet subsit necessitate, vel legitima causa alienandi:non tamen potest alienari res ecclesiæ regulariter prohibita,sine solennitatibus requisitis,vt traditur.xxij.q.ij.iustus.& c.sine exceptione.& c.alienationes.licet enim necessaria causa incumbat,tamen fortè potius expedit minori aliam rem,quàm istam alienari: quia responderi potest ꝙ nos loquimur quãdo vellet prouidere existenti in extrema necessitate ita quòd nõ esset locus liberalitati:& hoc est planum, iudicio meo , per ea, quæ dicta sunt s.in d.§.& d.c.si quis.quia propter talem necessitatem illud prædictũ esset effectum commune:sed non data hac necessitate , res esset magis dubia: nisi talis actus oblationis qui susciperet omnimodam spiritualitatem,per quam ipso fingeretur major,secundùm not.in c.si annuum.de iudi.aliàs autẽ quòd sola pia causa faceret valere oblationem factam per minorem sine solennitate , si erat res quæ sine solennitate non poterat alienari , decisio est satis dubia: propter maximam authoritatem Innocen.Ioan.Andr.Dominum meum.Sed tamen prædicta opi.non probatur aliquo iure speciali:quia l.ij.§.vota.ff.de polli.non probat.vnde solùm videtur probari ex re iudic. generaliter prohibentibus alienari

res

res minorum ſine decreto,& iudicis autho.& melius in l.j.§.ſed nõnullos.ff.de tu.& ratio.diſt.vbi nõ valet alienatio facta ſine decreto:etiam ob alimẽta præſtanda matri,aut ſorori:ibi tamẽ loquitur in pupillo:& non in maiore:inter quos eſt differẽtia. nam pupillus tutore authore,non põt donare mortis cauſa:& tamen minor poteſt donare cauſa mortis ſine decre.d.l.j. & l. tamis.ff.de dona.cau.mor.facit etiã quod dicam in ſeq.q. quia iſta non eſt proprie donatio,ſed tamen in cõtrarium facit: quia qui ſpũ Dei agunt,non ſunt ſub lege,do.Pau.ad cor.ñ.& xix. q.ñ.c.duæ ſunt & Cle.fi. de hære.Item quia maxima eſt ratio quæ pro religione facit.ff.de relig.& ſump.fu.l.ſunt perſonæ. Item quia hæc interpretatio tendit in fauorem eccleſiæ. facit c. iuuenis.de ſpõ.& quod dixi in c.ad audientiã.de homi.& quia videt exercere artem,quã exercet quilibet diligens pater fa.ma ximè quia talis concor. conſilio perfectionis dato, iuxta illud: ſi vis pfectus eſſe,vade & vende omnia quæ habes, & da pau peribus. ¶ Ad quod etiam accedat:quia cùm talis oblatio fiat Deo,per ea quæ dicta ſunt in j.arti.etiam ſi fiat pio loco ob piã cauſam,iuxta illud Math.& rñdens Rex dicit illis: Amen dico vobis qđ feciſtis vni ex his fratrib⁹ meis,mihi feciſtis:vnde cũ Deus ſit ipſa veritas.de teſta.c.cùm eſſes.non poteſt fallere,nec fallitur.de accu.c.petitionem.& ideo alio decreto & authoritate opus non eſt. Facit etiam, quia contractus factus cũ Principe, obtineret vim legis:& ideo in eo non eſt neceſſaria alia ſolẽnitas.ar.l.Cæſar.ff.de publi.& l.penul.C.de do.ĩter vir.& vxo. & Bal.in proe.feu.& ꝓbať in l.Princeps.ff.de legi.& quod ibi no.in c.certificari.de ſepul.Facit etiã in ſimili quod ſtatim dicã: quia oblatio talis non indiget inſinuatione. & iſta vltima opi. videt mihi verior: ad quã accedant quæ dicam ſtatim in vij. q. Cõcluderem tñ ad omne dubium tollendũ ꝙ ante factum,ho ſpitale,vel alius locus pius reciperet oblationẽ cum ſolẽnitatibus requiſitis. Arbitror[a] tñ illud ſatis clarũ eſſe ꝙ ſi minor intẽ dens ingredi religionem offerret hoſpitali,vel alio loco pio res etiam immobiles, ſine aliqua ſolẽnitate ꝙ valeret talis oblatio. per tex.in auť.de mona.§.illud quoꝙ decernimus.vbi tex.formaliter dicit,illud quoꝙ decernimus,cũ qui in monaſteriũ intrare voluerit,antequàm in monaſterium ingrediať, licentiam habere ſuis vti,quo voluerit modo. ¶ Vnde pondero verbũ, vti.quod ſignificat non ſolùm diſpoſitionẽ per viã vltimæ voluntatis,ſed etiam inter viuos.Item pondero verbum,voluerit vt no.in l.verba.ff.de condi.inſti.& l.ſi ita legatum.ff.de lega.j. & l.centeſimus.§.pe.ff.de verb.obli.l.iiij.ff.de loc. Ad quod vide quæ latius dixi de verbo.ſig.c.volo.Poſtremò[b] aduerte circa hanc.q.quia videť quòd oblatio facta per minorẽ de immobili,etiam cum decreto,non teneat:quia oblatio eſt quædã donatio,vt diximus ſ.in art.j.ſed donatio immobilis facta per minorem,etiam cum decreto,non tenet:vtl.fi.§.cùm aũt.C.ſi maior fac.ergo &c.Sed ad hoc reſponderi põt,quòd illa loquitur in donatione ſimplici & pura,quæ ſolùm ſapit liberalitatem, propter quam quis potius videtur diſsipare & perdere quàm adminiſtrare:vt l.contra.§.fi.ff.de pac.& l.ſi filiuſſamilias.ff. de do.cum concor.ibi poſitis in glo.ſed in terminis noſtris non dicitur diſsipator,qui Deo vel eccleſiæ,vel in piã cauſam offert, propter ea quæ ſuperius dicta ſunt.&ſ.eo.li.j.

Quò Ad ſextam q.† vtrum oblatio quæ excederet quingentos aureos indigeat inſinuatione: & loquor de ea,quæ non fit ob cauſam de præterito,vel de præſenti, vel de futuro:quia nulli eſt dubium quòd non indigeat inſinuatione: vt no.Barto.in l.Aquilius.ff.de dona.per l.fi.ad fi.& auť.ibi poſitam.C.de don.ante nup.& l.fi.in prin.C.de iure do. & tradit Bar.in l.Modeſtinus.ff.de dona.ſed Io.de Imo.in d.l.aquilius. aliter dicit,quia ob cauſam de præterito remuneratiuam valet, ſine inſinuatione ob cauſam de futuro oneroſam donatario, etiã valet:vñ non loquor in his caſibus,in quibus valeret donatio facta ſine inſinuatione:etiam ſi eſſet facta in priuatis, ſed in caſibus in quibus facta in priuatis non valeret:an[c] valeat facta eccleſiæ,ad quod videtur dicendum quòd ſic.& hãc opi.tenuit gl.in d.l.illud.& ſentit glo.in l.penul.in fi.C.de do.& Pileus q. cxxiij.& Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de inſtru.ædi.§. porrò. verſi.item no.quòd donationes.vbi concludit poſt Pileum,donationem factam eccleſiæ vel religioſo loco,valere:quãuis excedat quingentos aureos.mouentur:quia cùm imperium & ſacerdotium non differant:meritò ſicut donatio facta Imperatori vltra quingentos aureos tenet:vt in auť.pig.ne fiant.§.fin.ita nec facta eccleſiæ:quia quæ paria ſunt,paria iura deſiderant:vt C.de conſti.pecu.l.fi.ff. de pecu.l.in bonæ fidei.& l. quatenus. §.fi.Specu.etiam in d.verſicu.item no.quòd donationes. tenet quòd valet donatio ad pios vſus: quamuis excedat quingentos aureos,per l.illud.C.de ſac.ſanc. eccle. vbi etiam hoc tenet Barto.quæ tamen l.videtur velle contrarium. vult enim quòd donatio ad pios vſus facta eccleſiæ vel pĩs locis,vel miſerabilibus perſonis,vel ciuitati vſq; ad quingentos aureos,non indiget inſinuatione.& ſic patet quòd vltra quingentos aureos,indiget inſinuatione.& hanc opi.tenet ibi Bal. & fuit opi. Guil. ſecundùm eum,& dicit quòd eſt ipſa veritas,& tenet etiã Pau. de caſt.in l.illud quod pauperibus.nec ob.l.ſi quis pro redemptione.C.de dona.quia loquitur in redemptione captiuorum, de quibus eſt maius periculum quòd ibi non moriantur.arg.l. ſancimus.C.de ſac.ſan.eccle. ſecus in his quæ donantur eccleſijs : in quibus ceſſat iſta ratio periculi. Et quia eccleſiæ ſolent abundare in bonis. Et hæc opi. magis placet.& ita videtur de mente dictæ.l.ſi quis pro redemptione.C.de dona.in fi.dum,dicit,cæteris etiam donationibus.& c.ſecundùm Pau.quidam tamen voluerũt quòd donatio facta eccleſiæ valeat vſq; ad octingentos,vt eccleſia ſit priuilegata in trecentis, ſicut erat olim in d.l.illud.quod ita no.gl.ibi.ſed Bal.reprobat ibi, & dicit quòd iſti loquuntur ſine lege,& ſine ingenio.nec ob.ſecundùm eum dicta l.illud.quia licet illud olim eſſet priuilegium, quòd donatio facta eccleſiæ,valeret vſq; ad quingentos aureos: hodie eſt ius commune.& ideo non poſſumus excedere terminos priuilegij.Sed Hoſtien.in ſum.in titu.de dona.§.quæ donatio.tenet primam opi.quòd[d] donatio facta eccleſiæ nõ indigeat inſinuatione.& eandem opi.tenet do.me.in c.relatum.el j.de teſta.ſed tu aduerte:quia licet in ſimplici donatione quæ ſolùm fiat liberalitatis cauſa,vtraq; opi.ſit ſatis ſuſtentabilis : tamen in oblatione quæ non eſt ſimplex donatio,arbitror quòd non ſit neceſſaria inſinuatio,per ea quæ dixi.ſ.in præce.q. maximè : quia talis oblatio fit principaliter Deo,vel propter Deum. vnde ſicut donatio facta Principi non indiget inſinuatione. vt in auť. Item & à priuatis.C. de dona. & in corpore vnde ſumitur.in auť.vt non fiant pignora.§.illud.colla. v.ita ſi fiat Deo. & hoc placet in qualibet oblatione cuicũq; eccleſiæ facta,& loco pio. quamuis Bal.in d.auť.Item & à priuatis.teneat hoc ſolùm in donatione quæ fieret eccleſiæ Romanæ:& maximè hoc dicẽdum eſt,quando quis offert ſe,& bona ſua,per ea quæ dixi in præce. q.vel offerret eccleſiæ,vel in piam cauſam,ea intentione vt fieret religioſus.per tex.in auť.de monachis.§.illud.& quod dixi in præce.q.

7 Quò ad ſeptimam Quæſtionem, † vtrum oblatio prædicta quę fit eccleſiæ vel alicui loco pio,excedens quingentos aureos: licet non indigeat inſinuatione,ſecundùm quod dictum eſt in præced.quæſtio.an ſaltem exigat ſcripturam. Et videtur dicendũ quòd ſic:quia donatio quæ fit à priuato Principi,excedẽs quingentos aureos,licet valeat ſine inſinuatione: tamen exigere videtur ſcripturam,vt in authen.vt non fiant pignora.§.illud. Et ſic idem videtur dicendum in terminis noſtris. Et hoc eſt tutius tenere & prouidere ſibi ante factum : maximè reſpectu oblationis, quæ non fieret actualiter: ſed per ſtipulationem. quamuis poſt factum poſſent multa allegari in contrariũ, quæ poſſunt colligi ex ſuperioribus.& ex his etiam quæ ſtatim dicam in ſeq.q.

8 Quò ad octauam Quæſtionẽ † pone,ex forma ſtatuti cauetur quòd fœmina,vel minor vigintiquinq; annis non poſsit ſe obligare vel aliquem contractum,aut donationem facere ſine conſenſu trium conſanguineorum,vtrum oblatio facta eccleſiæ vel hoſpitali,aut ſimili pio loco valeat ſine dicto conſenſu, vel ſolẽnitate.So.ad hanc.q.poſſent allegari argumenta pro vtraq; parte.de quibus dixi.ſ.in v.q.Bal.enim,vt ibi dixi in l. generali.C. de ſac.ſan.eccle.per illum tex.tenet quòd valet oblatio ſine tali conſenſu,vel ſolennitate:ſiue offerat ſe & ſua : quia eſt actus ſpiritualis,ſuper quo ſtatutum non diſponit.ar.in l. ſi ita quis. §.ea lege.ff.de verbo.obli.neq; etiam diſponere poteſt, vt in l. priuilegia.C.de ſacroſan.eccle.ſiue etiam offerat tantùm bona: quia talis oblatio eſt donatio eccleſiæ facta , aut ſimili loco in quo donationes eccleſiæ ſunt priuilegiatæ.& ideo nõ valet ſtatutum contra eorum priuilegium , vt in l.inter diuinum.C. de ſac.ſan.& ſic Bal.ſentit quòd in talibus oblationibus factis eccleſiæ non requiratur ſolennitas iuris poſitiui.& eandem ſentẽtiam tenet Pau.de caſt.in dicta l. generali. quam etiam ſententiam tenet do.me.in c.relatum.el j.de teſta.nam[e] talia oblata ꝓ anima,non debent terminari ſecundùm leges ciuiles,ſeu poſitiuas:ſed ſecundùm canones,ſed ſtatutum eſt pars iuris ciuilis vt l.omnes populi.ff.de iuſti.& iure.igitur &c.Item mouentur quia ſtatutum laicorum aliquo modo impediens liberam facultatem donandi pro anima,non valet,vt in l.j.C.de ſac.ſan.ecc. facit etiam quod no.Ioan.And.in c.fi.de immu.ecc.lib.vj.vbi dicit,quòd nõ obſtante ſtatuto quo cauetur,quòd bona immobilia non poſsint alienari in forenſes,ſeu non ſuppoſitos iuriſ-

GG

a ¶ Hæc prædicta amplia etiã in ꝓdigo,vt per Alb. in d.auť.ingreſſi.

b ¶ Hoc aũt procedit ĩ mĩore.xxv. an.dummodo ſit maior xiiij. vide Iaſ.in d.auť. ĩgreſſi.in ij.col.

c ¶ Vide not. per Pau.ĩ cõſ.cxxxij. & cõſi.ciij.& per Ab.in conſi.cij.

d ¶ Vide etiã Ioã. An. in c.fi.de ſol. bñ facit.c.q opes xvj.q.iij. vide ẽt Bal.in authẽ.à priuatis.C. de dona.

e ¶ Hoc idẽ tenet Fed.de Sen.ĩ cõſ. xx.Bal.in l. cunctos populos in iij.col.C.de ſum. tri.& fide ca. Ful. in auť.ingreſſi.C. de.ſac.ſan.eccle.

dictiõm ſtatuẽtium: poterit quis donare bona eccleſiæ ſ. acit & quod no. Bal. in auth. caſſa. C. de ſac. ſan. eccle. faciunt quæ dixi ſ. in iiij. & in v. q. poſtremò notandum eſt circa prædicta, quòd licet huiuſmodi oblationes ſapiant actum ſpiritualem: tamen ad eas probandas requiritur plena probatio: nec ſufficit vnus teſtis: imò exiguntur duo, ſicut in prophanis, vt eſt tex. in c. fi. de ſuc. ab inteſta. & probatur in ç. licet vniuerſis. de teſti. ad quod accedunt quæ latius ſcripſimus in tracta. de teſti. §. iiij.

¶ Libellus decimus.

¶ De viribus & validitate oblationum, & virtute comprehenſiua, non reſpectu ſignificati verbi, ſed diſpoſitorum à iure quò ad præiudicium ipſorum offerentium.

SVMMARIVM.

1 ☞ Oblatio omnium bonorum præſentium & futurorum, an valeat.
2 Oblatio omnium rerum præſentium & futurarum, an cõtineat iura & actiones.
3 Oblatio omnium rerum, an contineat omnia bona.
4 Oblatio perſonæ facta eccleſiæ, an valeat.

DEcimo Principali libello videndum eſt de viribus & validitate oblationum, & virtute comprehenſiua, non reſpectu ſignificati verbi, ſed diſpoſitorum à iure quò ad preiudicium ipſorum offerentiũ. Circa quem arti. proſequor. j. ſcriptas. q.

¶ Prima, vtrum valeat oblatio omnium bonorum preſentium & futurorum, ſub quibuſcunq; verbis facta: dummodò oblatio comprehendat omnia bona præſentia & futura: & omnia iura præſentia & futura.

¶ Secunda, quid ſi offerens offert oẽs res præſentes & futuras.

¶ Tertia, vtrum in tali oblatione veniunt omnia bona.

¶ Quarta, vtrum valeat oblatio perſonæ facta eccleſiæ ſeculari aut hoſpitali, vel alteri pio loco abſq; bonis.

¶ Quinta, vtrum valeat oblatio perſonæ & bonorum. & de viribus prædictæ oblationis.

Circa primam Igitur quæſtionem, † vtrum valeat oblatio omniũ bonorum præſentium & futurorum, ſub quibuſcũq; verbis facta: dũmodò oblatio comprehendat omnia bona præſentia & futura: & omnia iura præſentia & futura. ſecundùm ea quæ latius explicauimus ſ. eo. libello nonò. Solu. quamuis in donatione omniũ bonorum præſentium & futurorum facta priuato, ſint variæ opi. vtrum valeat. de quibus in l. fi. C. de pac. & l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. obli. & per do. Ange. in diſputatione quæ incipit, in refulgenti &c. & per aliquos in l. pactum quod dotali. C. de colla. de qua materia latiſsimè dixi in repe. l. interdum. ff. de do. inter virum & vxo. & in Cle. i. de iureiur. & in tractatu, de dona. tamẽ in oblatione facta eccleſiæ, ſeu loco religioſo vel pio[a], ſolũmodo reperio Ang. tenentem differentiam inter donationem vel oblationem non tenere, vt ipſe concludit per multas rationes in diſputatione ſua, quæ incipit, in refulgẽti. Sed contrariam ſententiam tenuit Bar. in l. fi. C. de pac. & in auth. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccle. & Bal. ibi qui apertiſsimè tenet talem donationẽ valere. & idem tenet Bal. in auth. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccle. vbi eſt bonus tex. ad propoſitũ noſtrum. & probatur xix. q. fi. c. quia ingredientibus & c. ſi qua. ad qđ etiã allego quod no. xij. quæſtione cauſa. j. c. dilectiſsimus. vbi probat̃ q̃ in primitiua eccleſia. chriſtiani nihil ꝓprij retinebãt. Nã ſecundùm Ieſu Chriſti redẽptoris noſtri conſiliũ. Qui vult perfectus fieri, debet omnia vendere & dare pauperibus. vnde cõcluſio ſit ſecũdũ cõem omnium opi. quã ego ſemp fui ſecutus q̃ talis oblatio teneat, pro qua concluſione faciunt quæ ſtatim dicam in iij. q. quæ ſubijcitur. & prædicta procedũt, quando qs ſimpliciter offert oĩa bona præſentia & futura, & iura, & actiones & nõ adijceret, poſt mortem, hoc acto. &c. Sed ſi adijceret illa verba, videlicet poſt mortẽ hoc acto q̃ ſit oblatiò inter vivos. quo caſu eſſet maius dubium, iudicio meo, per ea quæ dicã j. eo. liber. xiij. ver. Sed quæro iuxta prædicta, maximè quia hoc caſu non poſſumus dicere quòd in tali oblatione generali non veniunt ea quæ pars veriſimiliter non obtuliſſet in ſpecie, ſecũdùm quod dicam. j. in iij. q. Nam ex quo vult oblationem valere poſt mortem amodo nulla re indigebit: & ideo veriſimiliter nullam rem videtur ſibi reſeruaſſe. & ideo videtur omnino auferre liberã teſtamenti factionem: quãadmodum hæreditas datur per actum inter viuos quòd fieri non poteſt, vt dicam. j. xiij

a ¶ Hanc eãdẽ opi. tenet Ang. in cõ ſil. clxxxj. incip. viſis inſtrĩs prædictis, de eorũ valore. & Lu. & alex. in l. ſtipulatio hoc mõ cõcepta. ff. de ver. ob. Lud. in repe. auth. ſimiliter. C. ad l. fal. Pet. de Anc. in cõſ. cxix. cõtrariam opi. vltra alle. hoc tenet Pau. quã multum cõmẽdat in c. fi. in j. no. per illũ tex. cũ gl. de ſuc. ab inteſt. plenius in c. in preſentia. ĩ iij. & v. no. ꝑ illũ tex. & gl. j. & ibidem Bal. in pe. col. extra de proba.

b ¶ Facit deci. An. Are. ĩ §. itẽ ſeruiana. inſti. de actio. vbi vult quod ſub tacita hypotheca nõ veniant inſtrã ſine quibus commodè &c.

c ¶ Vide Bart. in l. cũ duobus. §. idẽ rñdit. ff. ꝑ ſocio. Pau. de caſt. cõſil. xcix. incip. in iſta donatione.

libello principali. in dicto ver. Sed quæro iuxta prædicta. Multæ tamen rationes faciũt q̃ debeat valere, ſi fiat eccleſiæ, de quibus ſupra & in præcedenti libello. q. iij. & v.

2 Circa ſecundam †Quæſtionẽ quæro, quid ſi offerẽs offert oẽs res preſentes & futuras, quo caſu diximus in dicta oblatione, ex proprio ſignificato venire iura & actiones, vt diximus in libello. viij. q. xj. Sol. patet ex ſuperioribus. nam vt ſuperius diximus in prin. Qualitercunq; verba concipiant̃, ita quòd videantur cõprehendi nõ ſolùm bona præſentia & futura, ſed etiam iura & actiones futuras, quæ dicta ſunt ſuperius in præcedẽti quæſtione, videntur vendicare ſibi locum etiam in hac quæſtione.

3 Circa tertiam Quæſtionem quæro † vtrum tali oblatione veniunt omnia bona. Aduerte: quia licet fortè prima fronte hæc quæſtio videtur tibi ridicula: quia ſ. in libello octauo in prin. dixi talem oblationem cõprehendere omnia bona, & omnia iura: tñ tu debes conſiderare, q̃ ibi ego locutus fui quãtum ad vim cõprehenſiuam reſpectu proprij ſignificati verborum. Sed hic non quærimus de illa vi comprehenſiua reſpectu ſignificati verbi, ſed reſpectu præſumptæ intentionis prædicti offerentis. nã prima fronte videt̃ dicendum q̃ in tali oblatione omnium bonorum quæ fit abſq; oblatione perſonæ, non veniunt ea quæ veriſimiliter quis in ſpecie non eſſet oblaturus, vt in l. obligationes. ff. de pig. vbi tex. dicit q̃ in oblatione generali non veniunt ea, quæ qs non eſſet in ſpecie oblaturus. ſi ergo in oblatiõe pignoris, in qua verſat̃ modicum præiudiciũ, talia non veniunt: ergo multò minus in donatione, ſeu oblatiõe, in qua tractatur de maximo præiudicio. ar. l. fin. C. quæ res pig. ob. poſſunt iuncta. l. ſi ita quis. ff. de aur. & argẽ. le. & his quę dixi. ſ. in libello. viij. ver.

b quartò quæro &c. & ſic[b] non videnť venire veſtes, nec talia neceſſaria ad victum: & ſi eſt Doctor, non venirent libri: & ſi artifex, nõ debent venire miniſteria illius artis, vt tradit̃ in d. l. obligenerali. & melius in regula, in generali. de reg. iu. li. vj. quę loquitur per verbũ, cõceſsionis. & ibi per Io. An. & Dy. facit etiã l. j. C. quæ res pig. ob. poſſunt. facit etiã quod no. xvj. q. j. c. frater noſter. & de pœ. & remiſ. c. ſi Eps. lib. vj. Item facit: quia verba generalia, ſeu generalis cõceſsio reſtringẽda eſt ad ciuilẽ modum: ne nimis pernicioſa ſit cõcedenti. ff. de ſeruit. l. ſi cui. ff. de teſti. l. j. & de teſtibus. c. licet. el ij. & c. ſignificauerunt. Itẽ reſtringunt̃ ad ea quę cõmodè fieri poſſunt. ff. de ver. ſig. l. nepos pro

c culo. & hoc videt̃ ſatis ęquũ & iuſtum: & iſta ratio cõcludit̃ vt valeat facta donatio etiã priuato, omniũ bonorũ, & iuriũ præſentiũ & futurorũ: niſi talis oblatio fieret poſt mortẽ hoc acto, vt valeret, vt actus inter viuos, per ea quæ dixi ſuperius in fin. primæ quæſtionis huius libelli. & hoc procedit. qñ fieret oblatio bonorum. ſed ſi fieret oblatio ſui & bonorũ, ſecus eſſet dicẽdum: quia ex quo tranſfert perſonã, fortius & bona, quęcũq; ſunt acceſſoria ad perſonam. arg. l. in pecudũ. ff. de vſu. & inſti. de re. di. §. in pecudum. cũ ſimilibus, poſtquã ſub tam generali & effuſo ſermone facta eſt oblatio omniũ bonorũ, & iurium.

4 Circa quartam Queſtionem quæro, † vtrũ valeat oblatio perſonę facta eccleſię ſeculari, aut hoſpitali, vel alteri pio loco, abſq; bonis. Sol. dicendũ eſt q̃ ſic. & ad deciſionẽ queſtionis & ſolutionis, vide quę latius dixi ſ. libel. viij. q. xxij. Et ſi quęreret̃ ad quid teneretur iſte oblatus. Rñdeo q̃ teneť obſeruare illum modũ viuẽdi, de quo expreſsè cõuenit, ſi non ſit licit⁹. Si verò nihil expreſsè cõuenit: tũc teneť ſeruare illũ modum viuendi quem alij ſimiles oblati ſeruant: exercẽdo pietatis opera: aut ſimilia, ſecundũ conſue. illius loci. & hoc, qñ nihil eſſet expreſſum in ipſa oblatione, licet ſimpliciter quis obtuliſſet ſe, aſſumẽdo habitũ taliũ oblatorum. per no. xxvj. q. ij. c. vt lex cõtinentię. & per ea quę dixi in d. q. xxij. & quia ſemper cõtractus in dubio intelligitur initus ſecundũ cõſue. loci, & ſimiliũ cõtractuum: vt l. ſi fundus. §. in cõmiſſoria. ff. de lege cõm. & l. quod ſi nolit. §. qui aſsidua. ff. de ędil. edi. & l. fi. C. de fideiuſ. & l. ſi prius. §. recte. ff. de aqua plu. arc. & l. ſi quis reum. ff. de cuſt. reo. & in regula, In obſcuris. cũ ſua materia. de re. iur. li. vj. Et ſecundũ ſubiectã materiam in c. ſuper eo. de of. dele. & in l. Imperatores. ff. de in diem addic. & c. ſedes. de reſcrip. & l. fi. C. de ſen. & interlo. om. iudi. Nec ob. ſi diceres, q̃ quis non põt locare operas ſuas in perpetuũ: quia induceret̃ quędam ſpecies ſeruitutis. vt no. in gl. in l. antiquitas. C. de vſuf. & probat̃ in l. poſt certi. & ibi gl. C. de lib. cau. quia illud procedit quò ad hoc, vt pręciſè compellat̃ ſeruire, ſed cau ſatiuè põt quis ſe obligare, vt dicit Bal. in d. l. antiquitas, de quo per Dy. ibi in l. corruptionẽ. eo. ti. de quo latius dixi in ti. de locatione. ¶ Pręterea in terminis noſtris valet: quia non ſimplici iter obligat ſe ad perpetuas operas, ſed tranſfert perſonã ſuã: vt ſecundùm illam regulã & modum viuendi perpetuò viuat:

& Deo

& Deo personam & seruitia sua offerat q̄ fieri pōt, vt tradit in d.c.vt lex cōtinētiæ.& per ea quæ dixi dicta xxij.q. Ad quod videnda sunt etiam quæ latè dixi in c.peruenit.de sen.exc.in ij. memb.prin.& in prin.ar.ver.Quintò dubitatur.vbi latè tracta tur,vtrum tales oblati eccles̄ijs secularibus,gaudeāt priuilegio canonis,Si quis suadente.xvij.q.ij.

Circa quintam Quæstionē, vtrū valeat oblatio personæ & bonorū. & de viribus prædictæ oblationis.Sol.dicendum est q̄ valet, vt patet ex superioribus.& de viribus talis oblationis etiam satis colligi pōt ex superioribus quid tenendum sit.& ex his quæ dicta fuerunt in libello octauo.

¶ Libellus vndecimus.

¶ De vbiribus olationum prædictarum, quò ad præiudicium creditorum ip̄sorum offerentium.

SVMMARIVM

1 ☞ Offerens bona sua & non se,an creditoribus præiudicet.
2 Offerens se & non sua,qualiter creditoribus præiudicet.
3 Offerens se & sua,an præiudicet creditoribus.

VNdecimo Loco principali tractā dum est de viribus oblationum prędictarū quò ad præiudiciū creditorum ip̄sorū offerentium,qui erant creditores tempore factæ oblationis:& habebant expressam bonorū hypothecā, vtrum per tales oblationes illis præiudicetur:& qualiter agere possint. Sol. vt hæc materia clarius habeatur, prosequar tres principales q.

¶ Prima,quando quis obtulit duntaxat bona sua sine se.

¶ Secunda,quando obtulit se sine bonis.

¶ Tertia,quando obtulit se & bona.

1 Primo †Igitur quæro,q̄ quis obtulit bona dūtaxat & non se,vtrum talis oblatio præiudicet creditoribus anterioribus habentibus expressam hypothecā. Solu. dic q̄ qualitercūq; qs obtulerit bona sua, dūmodò talia bona sint obligata expressè creditoribus,clarum est q̄ hospitale, vel similis locus,à creditoribus prædictis pōt cōueniri hypotheca
a ria:facta[a] tn̄ discussione debitoris principalis:eo casu quo necessarium est discussionem facere,secundū formā.l. persecutione.& auc̄.hoc ita si debitor.C.de pig.& in auc̄.de fideiuss.§.neq;. Bona enim realiter obligata creditoribus à debitore alienata, transeunt cū onere suo,vt l.sicut.§.non ff.qui.mo.pig. vel hypo.sol.& in c.ex literis.de pig.& l.j.C. de pręca. Nam res trāsit de persona in personam cū iuribus,cōditionibus,libertatibus,
b oneribus,emolumentis:& cæteris qualitatibus suis,vt l.via cōstituit.in §.quæcunq;.ff.de seruit.rusti.prędio.& l.ij.§.fi.cū l.seq. ff.si ser.ven.& l.si titio & Męuio.§.Iulianus. ad fi.ff. de lega.ij. & l.si ab eo.ff.de vsuf.leg.& l.ij.§.pro secundo.C.de cadu. tol. & l.pomponi[9].§.cum quis.ff.de acqui.pos.& l.quæ religiosis. ff.de rei ven.& in iuribus quæ statim allegabo in sequen. li. vñ succedit regula q̄ qui prior est in tempore,potior est in iure:vt l.quatenus vtriusq; ca.ff.de reg.iur.& in regula,qui prior. de regulis iuris,lib.vj.cum sua materia.& l.si fundum.C. qui po. in pigno.habe.& l.potior.& l.creditor.& l.fi.eo.tit.Et hæc intellige,vbi de prioritate agentis contra ecclesiam vel hospitale,aut similem locū appareret:aliàs secus:quia existente re dubia,potior esset conditio ipsius possidentis.l.si fundū.§. si fundus.ff. de pig.Posset igitur creditor,cui prius fuisset obligata res quæ postea fuit oblata,agere hypothecaria contra ipsam ecclesiam, vel locum cui res oblata est:facta,vt dixi,excussiōe cōtra principalē debitorem:vel non facta excussione in casibus,in quibus non esset necessarium facere excussionē.de quibus latè diximus in tractatu excussionum. Et prædicta intellige, nisi res oblata esset effecta sacra:quia hoc casu,si esset res inanimata, vt vestis,vel quid simile:non posset intentari hypothecaria.quod probatur:quia maius ius habet dominus in re sua quàm creditor in re sibi obligata:quod patet ex potestate alienandi & distrahendi.Sed si res aliena offertur,& efficiatur sacra: pro tali re dominus non pōt agere rei vendi.xiij.q.fi.c.cōperimus. Quin imò etiam si aliquis locus offerr̄,vt fiat hospitale vel locus pius in vsus pauperū:& ita fuit authoritate Episcopi,si locus esset alienus non pōt vendicari,vt in c.cū ad hæc.de relig.do. & ratio est:quia quod semel Deo dedicatum est, ad humanos vsus amplius redire non pōt.xix.q.iij.c. quæ semel.de cōsec. distin. j.c ligna.& c.vestimēta.ff.de relig.& sump.fune.l.si quis sepultura.§.ij.xij.q.ij.c.nulli licet.& in regula quod semel Deo.de re.iur.li.vj.Ideo aūt dixi de re inanimata:quia non per oīa idē, quod est in re animata,vt puta,in seruo. nā si seruus oblatus nō est offerentis,sed alienus:licet ordinetur vt religioni deputetur: tamen seruus remanet,& domino restituendus est: si ignorāte domino fuit oblatus & ordinatus.l.di.c.frequen.s& c.seq. dūmodo talis seruus non sit ordinatus in subdyaconū,vel dyaconum:nam licet talis olim nihilò minus redigeretur in seruitutem:tamen hodie non redigitur:vt in c. miramur. de ser. ordi. Si verò ordinaretur in præsbyterū,si peculium habet,ī eo mul ctabitur.l.di.c.ex antiquis.Si verò non habet, tenetur psallere domino horis canonicis:vt dicit c.frequens.in fi.& si renuat,de poni debet,vt c.nullus.de seruis non ordi.& debet ei dominus procurare.Si non renuit,concedere debet necessaria ad vitam, arbitrio iudicis,si potest si verò non potest,debet ordinator illi prouidere:qui minus cautè ordinauit.arti. xxiij.di.c. dyaconi. Tradit glo.xiij.q.fi.c.comperimus.& c.hoc. de relig. domi.& Hostien.in summa in tit.de ser.non ordi.§.qualiter seruus.Patet igitur ex prædictis,quòd si seruus oblatus ordinatus est ad ordines minores ignorāte domino, repeti pōt, sed intra ānum à tempore ordinationis,secundùm Hug.vel à tempore scientiæ,secundùm Gof.quem sequitur Hostien.ar.c.licet.de supp. negli.præla.& c.quia vniuersitatem.de cōcess.præben. & mihi placet,per ea quæ dixi in tit.de præsump.Restituitur ergo domino intra dictū tēpus.iij.di.c.nulli.in fi.& c.ex antiquis.in fi. & de seruis non ordi.c.de seruorum. Sed res inanimata si sit effecta sacra,vel effecta locus religiosus vel pius authoritate Epi
a scopi,nō restituitur domino.& ideo bona ratio assignatur per gl.xiij.q.fi.c.comperimus.& in c.ad hæc.de relig.do.quia cùm seruus sit res animata,anima rationali delinquit, permittēdo se ordinari.& ideo punitur in eo in quo deliquit: quia reuocatur in seruitutem,nisi promotus sit ad ordines sacros. simile.vij.q. j.Episcopus in diœcesi.facit etiā in simili l.pomponius.in prin. ff.de acqui.pos.Si ergo res ordinata vel consecrata,proprio domino restituitur:longè minus res obligata debet restitui creditori.Et tamen aduertendum,quòd si seruus alterius esset oblatus & ordinatus quòd licet qui scit,tamen talem ordinatū non posit illum repetere,cùm talis offerens & ordinator qui sciuerunt,tenentur domino dare duos seruos æquiualentes.iij. di. c.si seruus absente. Quinimò tenetur etiam præsentator si sciuit,vt ibi,& si sunt soluendo omnes,tenentur. si verò vnus solus sit soluendo,ille solus tenetur.vt traditur in d.c.si seruus absente.Si verò neuter soluendo sit:talis seruus tenetur psallere domino,vt dictum fuit. Sed in re inanimata quæ oblata sit sacra, vel ad talem vsum destinata,quòd restitui non possit.tex.in d. c.comperimus.dicit quòd non debet precium dari.Et hoc procedit,nisi talis res oblata fuisset alterius ecclesiæ: quia tunc illi
b debet restitui:cùm alia ecclesia possit illā retinere ad sacros vsus xij.q.ij.c.apostolicos.xvij.q.iij.c.quæstio.no.glo. in d.c.comperimus.[b] Et sic ex prædictis insurgit mihi notabile dubium respectu creditoris,si dominus ipsam rem alteri prius obligatam obtulit,vt sacra fieret,vel est effecta sacra. Vtrum creditor possit agere saltem ad precium, sicut verus dominus potest agere ad precium rei effectæ sacræ:& si esset seruus obligat[9].vt idem dicamus quod de seruo alieno oblato & ordinato:& intelligo,facta scilicet excussione,& principali debitore non existente soluendo.quod dubium à maioribus nostris non meminī tactum.Et quamuis in hoc possent fieri argumenta plurima quòd ecclesia vel locus pius non teneatur ad precium pro satisfactione debiti,tam ex rigore, quàm ex æquitate.contrarium arbitror. ne creditor facto alieno damnificetur, per regulam, non debet alteri.iuncta regula,id quod nostrum.de regu.iur.& quia res debet transire cum oneribus & qualitatibus suis, vt s. dixi.& quia sicut domino restituitur precium ratione dominij ita debet restitui creditori ratiōe crediti. Intelligo tamen quòd si res esset obligata pro minori quantitate, quàm valeret:teneatur ecclesia vel locus pius solùm vsq; ad solam quantitatem crediti,& si pro maiori,quàm esset valor rei, solùm teneatur vsq; ad verum valorem,& ad cōcurrentem quantitatē rei oblatæ,vt j.dicam.& vtroq; casu cautela est quòd ecclesia vel locus pius faciat sibi cedi actionem,secundùm ea quæ latè diximus in tit. de actionibus cessis & cessionarijs Prædicta tamen procedunt, si modo res quæ offeruntur nullo iure deberent ecclesiæ, secus si deberentur vt primitię, vel vt decimæ,vel etiam esset tanta necessitas,propter quā res quæ offertur est effecta cōis, secundū ea q̄ latius dicta sunt in primo & tertio libellis,& duobus sequē tibus.Prædictis enim casibus ecclesia,vel locus pius, tanquam suum recipiens,non posset molestari. Et prædicta procedunt qualitercūq; offerēs offerat bona sua:siue offerat oīa bona presentia & futura:siue oīa bona presentia:siue certa bona,vel certas res pticulariter designatas, secundū oēs casus & modos de quibus diximus.s.in libello.vij.dummodò illa bona seu res es-

¶ Hæc declara secundū not. in l.fi. in prin.ff.si certū pe.& in l.decem. ff.de verb.obli.& in §. itē si quis in fraudem. insti.de act.& practicam Papiē.in forma libel.in actione hypotheca.in glo.in verbo,excep.excussionis.

b ¶ Quæ sit tacita hypotheca, & q̄ expressa, vide p Doc.in §.itē seruiana.insti. de ac. vbi latè per Ia.de hoc arti. quis prę ferat, an habēs tacitam,an expressam.& differētias ponit, vbi etiam Ange.

ſent expreſsè obligatæ prioribus creditoribus,vel ſpeciali,vel generali obligatione.

2 Secundò principaliter †Quæro quando quis obtulit ſe & non ſua,qualiter præiudicetur creditoribus habentibus expreſſam hypothecam.Solu. Aduertendum eſt:quia vt ſuperius dixi libello.viij.q.xxij.Talis qui ſe offert eccleſiæ ſeculari, vel pio loco,non efficitur propriè religioſus:cùm non profitea tur tria ſubſtantialia regulæ. vt ibi diximus.Vnde cùm quæritur de viribus dictæ obligationis quò ad præiudicium credito rum prædictorum offerentium,qui habent expreſſam hypothecam:Breuiter dicendum eſt,ꝙ aut ipſi creditores volunt age re hypothecaria,aut perſonali.Primo caſu, non eſt dubium ꝙ eccleſia vel pius locus non poſſunt conueniri ſed ſolùm poteſt conueniri vel ipſe oblatus,vel alius qui poſsident bona ob ligata:& quia,vt ſuperius eſt expreſſum,hæc actio datur cõtra poſſeſſorem.& hoc procedit tam reſpectu bonorum quæſito rum ante oblationem , quàm etiam poſtea.ſi modo talia bona quærerentur oblato.Siverò ex formavel conſtitutione regulari illius eccleſiæ,vel loci, bona quærerentur eccleſiævel loco pio. cùm talia bona nunquam fuiſſent in bonis oblati ,non venirẽt in hypotheca ſeu obligatione:quia ſolùm veniunt quæ quærunturipſi obligato;licet poſtea quęſita ſint: ſecundùm formã l.fin.C.quę res pigno ob.poſ.Non eſt ergo dubium quòd hypothecaria non poteſt agi reſpectu bonorum quæſitorum eccleſiæ vel loco pio.Sed in alio non agi poſsit:& qualiter quærantur ex infra dicendis apparebit.Secundo verò caſu, quando vellent agere perſonali actione dicendum eſt,vt ſtatim dicemus.xiij.libello.

a ¶Quæ ſit tacita hypotheca,et quę expreſſa, vide p Doc.ĩ.§.itẽ ſeruiana.inſti.de actio. vbi latè per Iaſ. de hoc art.qs p̃ferat,an habens tacitam,an expreſſam.& differẽtias ponit ibi etiam Angel.

3 Tertiò principaliter † Quæro quando quis obtulit ſe et bona ſua vtrum talis oblatio prejudicet creditoribus,qui tũc erãt, habentibus expreſſam hypothecam .Dicendum eſt reſpectu bonorum,quemadmodum dictum fuit.ſ.in.j.quæſtione huius libelli.Reſpectu verò perſonæ dicendum eſt vt dixi in prȩcedenti,q.

Libellus duodecimus.

¶De viribus predictarum oblationum quò ad creditores ipſorum offerentium ſolùm habẽtes tacitam hypothecam in bonis offeren tis.

Vodecimo Principali loco tractandum eſt de viribus prędictarum oblationum quò ad creditores ipſorum offerentium,qui erant creditores & habebant tacitam hypothecam in bonis ipſius offerentis.vtrum per tales oblationes prę iudicetur ipſis creditoribus, vel non:& qualiter agere poſsint. Solu. A diſtius quæſtionis deciſionem aduertendum eſt,quòd a regula l.quoties vtriuſq;.ff. de regu. iuris. & regula, qui prior eſt in tempore.de regulis iuris. libro.vj.habet[a] locum non ſolùm in hypotheca expreſſa,ſed etiam in tacita hypotheca.vnde ſicut habens expreſſam hypothecam anteriorem præfertur oĩbus poſterioribus creditorib⁹ habẽtibus tacitã vel expreſſam hypothecã: etiã habens tacitam hypothecã anteriorẽ regulariter præfertur poſterioribus creditoribus,non ſolùm habentibus tacitam,ſed etiam expreſſam,vt ſingu.not.Dyn.dicta regula,qui prior eſt in tempore per l.j.C. de rei vxo.actio .& ibi hoc etiam ſentit gloſſ.pro quia etenim opin.allego text.in l.j.C.de precario.Nam tex.ibi loquitur de tacita hypotheca:& tamen text.ibi dicit , quòd tranſit res in alium cum onere ſuæ obligationis.facit etiam lex.vſuſcapio.& l.res pignori.C,de remiſsio.& l.ſi debitor.C.de diſtractio.pignor.& l.j.in fine.C.de bitorem vendi.pigno. non debe.& l.debitorem.C. de pigno. & l.ſi quidem.C.de dona.inter vi.& vxo.& l.ſi prædium,C.de euictio.In qbus omnib⁹ ſimpliciter & diſtinctè dicitur,quòd alienatio,vel diſtractio facta,de re alteri obligata,non nocet creditori:ſed tranſit cum onere ſuo.Cùm ergo prædicti tex,indiſtinctè loquantur de re alteri obligata:indiſtinctè ſunt intelligendi,vt in l.de pretio.ff.de publi.xix.di.c.ſi Romanorum. cũ aliĳs iuribus vulgatis.Et ſic ex prędictis concluditur,quòd regulariter habens anteriorem hypothecam, etiam tacitam:præfertur omnibus creditoribus poſterioribus habentibus etiam expreſſam hypothecam:etiam ſi ſit fiſcus,vt d.l.j.licet gl. dubi tauerit in fiſco in l.ſi pignus.ff.qui potio.in pigno.ha.Sed Dy. in d.regu.Qui prior eſt tempore, tenet hoc;quia pro hoc eſt text.expreſſus in d.l.j.& ibi ſentit glo.& ſentit gl.in l.res quæ. §.j.ff.de iure fiſci.Ideò autem dixi regulariter:quia fallit in muliere,reſpectu etiam tacitæ hypothecæ poſterioris,quam habet pro dote in bonis mariti per quem prefertur anterioribus creditoribus ex alia cauſa,quàm dotis:habentibus tamen ſolũ tacitam hypothecam,vt ex tex.ĩl.aſsiduis.C.qui potior.in pigha.Cùm igitur excepta tacita hypotheca pro dote,propter dotis priuilegium non ſit differentia inter creditores habentes expreſſam,vel tacitam hypothecam quò ad prædictã materiam regulæ,Qui prior eſt in tempore Meritò in hoc noſtro libello dicendũ eſt in omnibus,& per omnia,prout dictum fuit in prę cedenti libello de creditoribus prioribus habentibus expreſſam hypothecam.

¶Libellus decimuſtertius.

¶De viribus oblationum quò ad præiudicium creditorũ perſonalium

SVMMARIVM.

1 ☞Offerens bona & nõ ſe,qualiter creditoribus anterioribus præiudicet,& qualiter eis ſubueniatur.
2 Oblatione facta ſub nomine hæreditatis,qualiter creditoribus ſubueniatur.
3 Offerens ſe ſine ſuis,an & qualiter preiudicet creditoribus ſuis.
4 Offerens ſe & ſua,an præiudicet creditoribus perſonalibus.

Ertiodecimo Principali loco tractandũ eſt de viribus oblationum prædictarum quò ad creditores anteriores perſonales duntaxat ipſorũ offerentium vtrum illis per huiuſmodi oblationes preiudicetur:& qualiter agere poſsint.qui ar.eſt magis difficilis,quã ſint duo præcedentes.Proipſius tamen arti.clariori declaratione,proſequar tria memb.prin.

¶Primum,quando quis obtulit bona & non ſe.

¶Secundum,quando obtulit ſe & non bona.

¶Tertium,quando obtulit ſe & bona.

1 Primum autem †Membrum,quãdo obtulit bona ſua & non ſe,,pſequar ſecundùm varios medos offerendi,ſecundũ quod dixi ſ.libello.viij.Arbitror igitur dicendum,quòd aut iſte obtulit omnia bona ſua præſentia & futura,iura & actiones præſentes & futuras: vel ſub alia quacũq; forma,ſecundùm quam veniunt nõ ſolùm præſentia,ſed etiam futura,ſecundũ ea quæ latius explicauimus.ſ.libello viij.Eſt tamen aduertendum,quòd cũ bona alicuius intelligantur,deducto ære alieno,vt l.mulier bona. & l.ſi mulier.§.ex aſſe.ff.de iure do.& l.ĩj.§.illud.ff.de colla.bono. & l.Papinianus.§.quarta.ff.de inoffi.teſta.& l.fi.§. vbi autem. C.de bo.quæ lib.& l.ſubſignatus.§.bona.& l. Princeps bona. ff.de verb.ſig.& l.ĩj.ff.de bo.poſ. Ideo in prædictis caſibus arbitror diſtinguendum,quòd aut ipſi creditores volunt cõueni re hoſpitale actione perſonali,tanquã ſucceſſorem, & nõ poſſunt:quoniam ille in quem fit vniuerſalis tranſlatio bonorum ex contractu,integro manenteſtatu tranſferentis,non habetur loco hæredis,nec vt hæres cõueniri poteſt,vt d.l.mulier bona. §.ex aſſe.& hoc expreſsè tenet Bal.in auc.ingreſsi.C. de ſacro ſan.eccle.& vbi etiam hoc idem videt ſentire Bar. & expreſsè tenet Ioan. An.poſt Io.de lig.& ſequitur do.Do.de ſancto Geremi.in c.per exceptionem.de priuileg.lib.j. In fortioribus terminis,de quibus dicam in tertio caſu,quãdo obtulit ſe& bona. nec reſragat prædictæ cõcluſioni l.hæreditatem.ff. de dona.& l.j.& ij.ff.de hæredita.vel actio.ven.In quibus probatur ꝙ ille in quem proueniunt omnia bona,tenetur ad debita : quia illa iura loquuntur,quãdo bona tranſferuntur ſub nomine hæreditatis,quo caſu, continent actiones actiuæ & paſsiuæ:cùm hæreditas ſit nomẽ iuris,vt l.hæreditas.& l.nihil aliud.ff. de ver.ſig. Quod quando,& qualiter fieri poſsit,ſtatim ſubĳciam.nec obſunt bona alicuius,tenetur creditoribus,etiã perſonalibus:quia illa loquitur in caſu quo mutatur ſtatus eius:& quo bona trãſferuntur,vt dicit Bal.in d.auc.ingreſsi. vel eſt ſpeciale in fiſco, ſecundùm quod no.Bal.in d.l.ĩj.Non ob.etiam.l. princeps bona.ff.de verbo.ſig. quia illa vendicat ſibi locum in diſpoſitione Principis,quæ habetur pro.l.vt l.pe.C.de dona.inter virum & vxorem.& ita tenet Bal.in d.l.iij.C.ad l.iul.de vi.Non igitur poſſunt perſonales creditores hoſpitale, vel alium ſimilem locum cõuenire actione perſonali,in qua coercenda eſt perſona: vt in c.quoniam.ad fi.& c.tuæ.vt lit.nõ conte.& l.j.§.hæres.ff. ad treb.

b ¶Adde tex.not. in l.actionũ gña in prĩ.ff.de actio. & obli. facit glo. no.in l.iĳ. in prĩ. ff.pro ſocio. & l. ſticho.ff.de pe.gl. in l. ſi tertius.§. ſi quis prius.in verbo tranſibit.ff.de aqua plu.ar.

b [b] Actio enim perſonalis non ſequitur funduni, ſeu bona,ſecundùm perſonam.l.j.C.de condi.indeb.l.fi.in fi. de contrahen.emp.C.de act.& obli.l.cum inſti.de fidei.hære.§.ſi quis bona.Si ergo viuit qui obtulit,debet primo conueniri: & ſi nõ ſoluit,in contumaciam ſuam decernetur tenuta bonorum mobilium

bilium,ſi quam poſsideret: quibus deficientibus, concedetur tenuta bonorum immobilium:quibus non repertis,concedet tenuta nominũ debitorum,ſecundùm formam.l.à diuo pio.§. ſi ſuper rebus ff.de re iu.& c.quoniam frequenter.§.fi.vt lit.nõ conte.ex quo ſequitur quòd ſi hoſpitale occupaſſet omnia bona offerentis,mittetur actor in poſſeſsionẽ iſtius actionis, quæ competit tali offerenti contra hoſpitale,vel ſimilem locum: ex quo comprehendit omnia bona,non habita ratione æris alieni quoniam illa pars rerum,ſeu bonorum,quam æs alienũ abſorberet,reperiretur eſſe penes hoſpitale,vltra vires oblationis: & ſic ſine cauſa.vnde repeti poteſt ex æquitate.l.ſi me & Titium. ff.ſi cer.peta.per conditionem quæ oritur ex illa.l. per regulã, locupletari.de re.iu.li.vj.& l.nam & natura.ff.de condi.indebi. vel per condictionem ſine cauſa,vel per condictionem indebiti,vt in toto titu.ff.de condi.ſine cauſa.& de condi.indeb.Talis enim actio competens ipſi offerenti cõtra dictum hoſpitale.aſſignabitur dictis creditoribus in contumaciam rei non ſoluentis:& in defectum mobilium & immobiliũ.& tandẽ per ipſos creditores intentari poterit contra ipſum hoſpitale vel ſimilẽ locum.& idem arbitror dicendum mortuo ipſo offerẽte: quia poſſent conueniri hæredes,vel ſi qui vellent pro hæredibus reſpondere.quibus contumacibus, ſimilis ordo ſeruandus eſſet, de quo in præcedentibus.Aduertendum eſt ergo in modo agẽdi:ne fortè patefacti creditores in modo agendi,ſuccumberẽt. & idem arbitror per omnia dicendum,ſi offerens offert omnia bona ſua ſimpliciter.Si modò poſt oblationem prędictam alia bona non acquiſiuiſſet,quæ ipſe poſsideret:ſi, ex quibus dictis creditoribus perſonalibus ſatiſfieri poſſet:cùm bona etiam tũc intelligantur,deducto ære alieno,vt in iuribus ſ. alle. Ideo autẽ dixi,niſi poſtea acquiſiuiſſet:quia vt ſuperius diximus libello. viij.q.iij.& v.In tali oblationenõ veniunt bona futura:&ideo ſi talis offerens poſt oblationem acquiſiuiſſet alia bona: nulla fieret immiſsio contra ipſum contumacem. Si tamen talia bona poſtea quæſita non ſupereſſent:vel nulla poſtea acquiſiuiſſet:eſſet agendum contra hoſpitale,prout ſuperius eſt expreſſum:quia bona intelliguntur,deducto ære alieno, vt ſuperius fuit oſtenſum.Et idem etiam dicendum eſt,ſi offerens obtulit omnia bona præſentia:quia expreſsio eorũ quæ tacitè inſunt, nihil operatur:vt l.iij.ff.de leg.j.& ſuperius diximus in dicto libello viij.q.iij.in fi.Nam & hoc caſu,intelliguntur bona,deducto ære alieno, vt ſuperius eſt declaratum.Sit ergo concluſio,ꝙ in omnibus caſibus in quibus oblatio fit ſub tali conceptione verborum,ꝙ intelligatur facta,deducto ære alieno. ſeruãda eſt diſtinctio & forma prædicta.

2 Sed quæro †Iuxta prædicta,quid ſi offerens fecerit oblationem non per verbum, bonorũ. ſed per verbum,hereditatis,qualiter ſubueniatur creditoribus. Sol.hic aduertendum eſt quòd aut talis offerens fecit oblationem de omnibus bonis propriis ſub nomine hæreditatis propriæ,aut ſub nomine hæreditatis alterius,quę ad eũ delata erat. Primo caſu aduertendum eſt,quòd talis oblatio non videt vale re:quia hæreditas alicuius non poteſt per ipſum donari donatione inter viuos.l.hæreditas.C.de pac.conuen. vbi non valet pactum quando vice teſtamenti bona in aliquem tranſferũtur poſt mortem. Et per illum tex.dicit Bar.in l.fi.C.de pac.& l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de ver.obli.quem communiter omnes Doc.ſequuntur quòd ſi quis donat hæreditatem, & ſic per actum inter viuos:talis donatio nullius eſt valoris:vt l.cùm donationis.C.de tranſac.quia hæreditas ſolo teſtamento conferri poteſt:vt l.hæreditatem.C.de codicil. Item ꝓbatur, quia ſpeciale eſt in militibus, vt proprias hæreditates pactionibus conferre valeãt.l.licet.C.de pact.de cuius l.intellectu plenè per Ioan.de Imo.in l.ille autem inſtitutiones.ff.de hæredi.inſtit.Si ergo ſpeciale eſt in militibus: ergo in contrarium eſt ius commune:vt l.j.in fi.ff.ad munici.cum alijs iuribus vulgatis. Accedat[a] etiam ad prędicta:quia ex quo per tale pactum,ſeu talem oblationem auferretur libera teſtamenti factio ei, qui remanet in ſeculo:meritò non tenet,vt l.ſtipulatio hoc modo cõcepta. ff.de ver.oblig.& l.cum duobus.§.idem.ver.ſi ſocietatem.ff. ꝓ ſocio.Et hac ratione Doctores communiter concludunt,quòd ſi faciens teſtamentum addit clauſulam,ꝙ ſi cõtingat eũ reuocare,ex tunc donat:ꝙ nõ valet,tradit Bar.in d.l. ſtipulatio hoc modo cõcepta.& Bal.in l.ſancimus.C.de teſta.& l.ex teſtamẽto.C.de fideiuſ.& in c.j.de feudo dato in vicem legis cõmiſſoriæ.Ad idem etiã facit quod tradit Io.de Imo.in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta.vbi dicit, quòd ſi qs donat oĩa bona poſt mortem hoc pacto,quòd ſit donatio inter viuos:ꝙ nõ valebit, licet aliter nulla ſit facta adiectio de futuris:quia ex quo diſpoſitio eſt vniuerſalis & collata in tempus mortis: videtur facta vice teſtamenti,per præalle.l.hæreditas.C.de pac. conuen. vbi noſter caſus.& hæc concluſio mihi placet.& ita aliàs ego conſului. Vnde ſit cõcluſio,ꝙ non poſſunt bona offerri per viã hereditatis,offerente remanente in ſeculo.Non obſtant prędictis ea quæ dixi ſ.e.libello decimo,vbi concluſi valere donationem omnium bonorum præſentium & futurorum,factam eccleſię: quia reſpondeo ꝙ ibi voluit tranſferre bona per viam contractus:ꝙ eſt prohibitum,nec eſt repugnãs actui qui gerit,hic verò vult tranſferre hæreditatẽ per viam cõtractus qui repugnat actui qui geritur,vt patet ex ſupradictis.Secundo caſu,quando ſub nomine hęreditatis alterius quis facit oblationem hęreditatis alterius quæ ad eum peruenit.Dicendum eſt ꝙ aut iſti ſunt creditores ipſius offerentis proprij.& non eſt dubium ꝙ hoſpitale nullo modo poteſt cõueniri,vt de ſe manifeſtè patet. Aut ſunt creditores illius hæreditatis. & non eſt dubium ꝙ hoſpitale,cui oblata eſt talis hæreditas,tenet illis ſatiſfacere,vt in l.hę reditatem.ff.de do.hęreditas enim eſt nomẽ iuris:& cõtinet in ſe actiones actiuas& paſsiuas: vt l.hęreditas.& lege,nihil aliud. ff.de ver.ſig.nam eo ipſo ꝙ offertur hæreditas: tacitè videt agi ꝙ donatarius ſatiſfaciat creditoribus:quia vt dixi,hæreditas intelligitur cum onerib⁹ & emolumentis.facit quod no.in l.ſi qs ſeruum.§.fi.cũ l.ſeq.de leg.ij. Eſt tamẽ aduertendũ,ꝙ ſi hoſpitale,vel alius locus pius,cui huiuſmodi oblatio facta eſſet, nollet ſponte ipſis creditoribus ſatiſfacere: non poſsit hoſpitale vel alius locus pius conueniri:vt in l.ij.in l.fi.C. de hæredi. vel act.vend.& l.ij.C.de pac.nec pręcisè cõpelli ad ſoluendũ ipſis creditoribus:etiã ſi expreſsè cõueniſſet cũ ipſo hoſpitali de ſatiſfaciendo ipſis creditoribus:cùm hoſpitale teneat ad factum & ſic ſuccedit oblatio ad intereſſe:vt l.ſtipulationes nõ diuidũtur.§.Celſus.ff.de ver.obli.& l.ſi quis ab alio.in fi.de re iud.vnde cauſatiuè cogetur hoſpitale,ne teneatur ad intereſſe,vel per actum præſcriptis verbis,vt l.hæreditatem.in fi.ff. de dona.de cuius.l.intellectu ibi per gl.Bar.& Doc.vel etiam ex ſtipulatu, a ſi ſtipulatio interceſsit:vel etiam ad pœnam ſi pœna promiſſa eſt,ſi promiſſa non adimplerẽtur:vt inſti.de ver.obli.§.fi.Eſt[b] tamen aduertendum,ꝙ licet hoſpitale non poſsit cõueniri, ſed offerens.Si tamen hoſpitale conuentum ſponte ſuſciperet iudicium,tenetur vtilibus actionibus: nec poſſet amplius offerẽs conueniri:quia liberat ope exceptionis.& hoc contingit vi taciti pacti.& iſte eſt tex.ſingularis in l.ij.C.de pac. Notandũ tamen ꝙ ſi eſſet fiſcus qui offerret dictam hæreditatem hoſpitali: hoſpitale tunc deberet conueniri à creditoribus, vt l.j.C. de hæredi.vel act.vendi. Eſt etiã notandum, quòd ſi hoſpitale nollet ſoluere creditoribus,nec ſubire iudicium propter qđ ipſe offerens conueniretur,& condemnatus ſolueret aliquid, etiã indebitè:illud repetere poteſt ab hoſpitali,vt l.ij.§.ſolet.ff. de hær. vel act.vendi.quamuis fortè ſi ſcienter & ſponte ſolueret,non poſſet repetere,vt ibi not. Et ad iſtam materiam videnda ſunt quæ latius explicauimus in tit.de hæredi.vel act.vẽd.Sed quoniam ſuperius diximus de oblatione facta ſub tali cõceptu verborum,quod intelligit,deducto ære alieno.Quæro nunc, quid ſi oblatio fuerit facta ſub tali conceptione verborum, propter quam nõ intelligatur fieri,deducto ære alieno:puta, ſi dixerit. Offero omnia mea bona mobilia & immobilia.quo caſu,non veniunt etiam futura: nec iura & actiones,vt ſ.diximus libello viij.q.vj.Vel etiam ſi dixerit:Offero omnia bona mobilia &im b mobilia,præſentia & futura,vt ibi dictum fuit.Et in prædictis caſibus:quia non intelliguntur talia bona oblata eſſe, deducto ære alieno.Arbitror aliter dicundum,quàm dixerim in ſuperioribus.Diſtinguo igitur,quòd aut dictus offerens habet alia bona vel iura,præter ea quæ oblata ſunt: quibus valet creditoribus ſatisfacere,aut non.Primo caſu,dico eccleſiam vel hoſpitale à creditoribus offerentis conueniri non poſſe aliquo modo: quoniam perſonalis actio non ſequitur fundum,imò perſonã: vt ſupra dictum fuit.& hoc tenent Doct.in auc. ingreſsi.C. de ſacroſanc.eccle.& tenet glo.in caſu fortiori in l. ſi peculium.§. ſed ſi dominus.ff.de pec.lega.Aut enim ipſe offerens, vel eius hæres à creditoribus cõuentus ſatiſfaciet:& nõ eſt vlterius querendum.Aut non:& tunc in contumaciam non ſoluentis concedetur tenuta bonorum & iurium,ſecũdùm formã traditam à iure ſuperius expreſſam.Secundo verò caſu,quando nõ haberet bona,aut alia iura quibus offerens poſſet creditoribus ſatiſfacere,Doc.etiam eò,ꝙ indiſtinctè loquunt,ꝙ eccleſia vel hoſpitale non tenetur talibus creditoribus perſonalibus: videtur hoc caſu idem cõcludere quod in ſuperiori caſu proximo.Ego verò arbitror aliter dicendum fore videlicet,quòd aut ipſi creditores volunt conuenire hoſpitale,vel eccleſiam, cui facta eſt oblatio,directa actione perſonali,& nõ poſſunt:quia vt ſępius dictum eſt,ꝓperſonalis actio non ſequitur fundum. & hoc caſu procedat cõcluſio Doctorum in d.auc.ingreſsi.Aut ipſi creditores volunt intentare reuocatoriam:quia dicunt dicta bona

¶Hæc ratio tolli põt per vnũ,ꝙ ẽt ꝙ nihil habet, poteſt teſtari.l. ſi is qui ſoluẽdo non erat.ff.de hære. in ſti. Item quia qui donat bona præſentia & futura, aliqd ſemp dicit habere.l. obligatione gñali cũ.l. ſe.ff. de pig. facit l.fi.de C. de reuo. donat.per q̃ fundamẽta reddit dubia Doc.Bar.in l. fi.C.de pac.ꝙ donatio omniũ bonorũ inter viuos non valeat: quia tollit liberã teſtãdi facultatem.

¶Ad hanc materiã vide pulchrũ cõſiliũ Pe.de Ancha.in cõſi.v. qđ incipit, ꝓ parte N.viri do.Roberti Mauroceni veneti. vbi q̃rit an qñ paupes Chriſtiinſtituti, cedũt aut vendunt hæreditatem:an emptor poſsit conueniri.

alienata in fraudem.& iſto caſu, ſubdiſtinguendum eſt, q̃ aut hoſpitale vel ſimilis locus,talem obligationem recipit ex cauſa lucratiua,aut ex cauſa oneroſa.[a] Primo caſu,tenetur ſatiſfacere creditoribus vſq; ad concurrentem rei valorem: quoniã talia bona præſumit lex fore alienata in fraudem creditorũ.vnde fit reuocatio,ſeu tenetur hoſpitale:quatenus bona alienata ſufficiunt,vt in l.ſi quis cum haberet.ff. de his quæ in frau. cre. & quaſi per totũ.& in l.ignoti.C.de reuocan.his quæ in frau.cre. & quaſi per totum.Eſt tamen a duertendum: quia poſſet circa prædicta dubitari.Quid ſi res oblata ex cauſa lucratiua eſſet effecta ſacra:vtrum hoſpitale vel ſimilis locus teneaꝫ.& arbitror quòd non:niſi hoſpitale participaſſet de fraude, per ea quæ.ſ. dicta fuerunt lib.xj.Si verò hoſpitale vel ſimilis locus, non ex cauſa lucratiua,ſed ex cauſa oneroſa oblationẽ recepit.Exemplum,ſi aliquid dedit in recompenſationem rei oblatæ:vel promiſit ſe daturum aliquid annuum, vt facere conſueuit. ſubdiſtinguendum eſt,quòd aut hoſpitale non participauit de fraude:licet alienans fuerit in fraudem,tamen quia dolus ipſius nõ debet hoſpitali nocere:non tenetur hoſpitale: vt in d.l.ignoti, & in d.§.hoc edictum.neq; in dubio præſumitur hoſpitale de fraude participare,vt in iuribus.ſ.alleg.& in l.quoties.§.qui dolo.ff.de proba.Poſſet tamen hoc caſu attentari.licet Doct.non tangant quòd hoc procedit,ſi modo cauſa oneroſa eſſet compenſabilis & conformis oblationi celebratæ:ſecus ſi non eſſet compenſabilis:vtputa ſi pro magna oblatione aliquid paruũ hoſpitale concederet,vel ſe daturum annuatim obligaret. arg. no.in auꝫ.vnde ſi parens.C.de inoffi.teſta.& l.ſi nunquã.C. de reuo.dona.nam ex qualitate negotij, & ex circunſtantijs præſumeretur in fraudem facta,& in fraudem recepta. faciunt no. in c.ij.de pœ.lib.vj.& in l.qui dolum.C.de proba.& in l.quoties.§.qui dolo.de proba.cũ ſi.Et prædicta omnia in prædictis caſibus deciſa & diſtincta,habent locum:& multò fortius ſi facta eſſet oblatio bonorum mobilium tantùm:vel bonorũ immobilium tantũ:vel bonorum quorundam particulariter, vel ſingulariter deſignatorum:& vbicũq; facta ſit per verbũ, bonorũ.adiuncta tali qualitate,quòd non intelligaꝫ,deducto ere alieno.Si verò oblationem facit per verbũ,rerum.tunc ſi obtulit omnes res præſentes & futuras,veniunt iura & actiones,vt dictum fuit ſ.lib.viij.q.xj.Si verò obtulit res ſimpliciter,nõ intelligiꝫ niſi de præſentibus.dixi ſ.lib.viij.q.xij.Iſta[b] enim eſt regula,vt ibi dixi,quòd vbicũq; tractatur de tranſlatione domi nij,publicatione bonorũ,vel eorum quæ ſunt grauis præiudicij,nunquã veniunt bona futura:nec res poſtea acquiſitæ probatur in l.ſi tibi mandauero.§.is cuius.ff.man.& in c.fœlicis.de pœnis.li.vj. Venirent tamen iura & actiones præſentes,ſeu preſentia,per d.l.rei appellatione. Si verò dixiſſet, res mobiles & immobiles,preſentes & futuras non venirent iura & actiones. & idem ſi dixiſſet,res omnes mobiles & immobiles, quo caſu non venirent poſtea quæſitæ:nec venirent iura & actiones, vt no.Spec.in tit.de fruc. & intereſſe.§.j.ver.item quæriꝫ.& in tit. de ceſ.actio.in §.j.ver.ſed nunquid.& l.Caius.in prin.ff.de leg. ij.& in l.quam tuberonis.§.in peculio.ff.de pecu.& Bald. in c. ſciendum.de feu.cog.in vſi.feu.vel ſi dixiſſet, res mobiles tantùm:vel res omnes immobiles tantùm:vel res quaſdam particulariter deſignatas. Et in prædictis omnibus caſibus,quando offerens locutus fuit per verbum,rerum dicendũ eſt cùm quæritur,an hoſpitale creditoribus teneaꝫ in omnib⁹ & per omnia prout dictum fuit ſ.in oblationibus factis propter verbũ,bonorum mobilium & immobiliũ:vel mobiliũ tantùm : vel immobilium tantùm: vel bonorum particulariter deſignatorum. An ſit locus Pauliana,ſeu reuocatoria, vel non ſit locus, & qualiter,& inquãtum, vt plenè ſuperius explicaui.

3 Circa ſecundùm †Principale membrũ, quã do quis offert ſe ſine ſuis, quod fieri poteſt, vt latius diximus.ſ.li.viij.q.xxij. Dicendum arbitror q̃ hoſpitale, vel alius locus pius non tenetur de debitis contractis ante oblationem , ſed debet ipſe offerens, cum bona retinuerit,& velle & nolle non amiſerit, vt traditur. xxvij. q.ij.c.vt lex continentiæ.tenetur ergo ipſe ſatiſfacere: vt ibi colligitur:& probatur ex no.per Ioan.And.in c.per exemptionẽ de priuile.lib.vj.& per no.Ioan.And.Inno.in c.j. de oblig. ad ra.& in auꝫ.cauſa quæ fit cum monacho.C. de ſacroſan. eccle. Et adde ad prædicta quę dicam in libro ſequen.in ij.membro.

4 Circa tertium †Membrum principale, quãdo obtulit ſe & ſua,vtrum fiat præiudicium creditoribus perſonalibus,pro ſolutione arbitror cõ iungenda quæ dicta ſunt in j. membro reſpectu bonorum.& in ij.membro,reſpectu perſonæ. & hoc indubitanter dicendũ eſt,quòd quando oblatio non eſſet facta vniuerſaliter de omnibus bonis præſentibus & futuris,iuribus & actionibus,ſed quãdo eſſet vniuerſaliter facta oblatio,ita quòd etiam iura & actiones etiam futuræ venirent in tali oblatione, quamuis fortè de iuris rigore dictum hoſpitale non poſſet conueniri,niſi eo modo & forma de quibus.ſ. dixi in primo membro: quia ſtatus iſtius oblati nõ eſt omnino mutatus: ſicut ſi obtuliſſet ſe alicui regulæ approbatæ,in quo faceret profeſsionem:tamen ex quadam equitate videtur hoſpitale vel talis cõueniri poſſe vt vniuerſalis ſucceſſor:cùm ſtatus talis oblati ſit aliqualiter mutatus. faciunt no.per Bar.in auꝫ.ingreſsi.C.de ſacroſan.eccle.& no.in l.ij.C.ad l.iul.de vi pu.no.per Io.And.& d.Do.poſt Io. de lig. in c.per exemptionem de priui.

¶Libellus decimuſquartus.

¶De effectibus oblationum reſpectu præiudicij creditorum, qui ſuperuenerunt poſt factam oblationem.

SVMMARIVM.

1 ☞Hoſpitale non poteſt conueniri pro bonis, ſine perſona ſibi oblatis.
2 Hoſpitale an poſsit cõueniri pro pſona ſibi oblata,ſine bonis.

QVartodecimo Principali articulo tractãdum eſt de effectibus oblationis, reſpectu præiudicij creditorum,qui ſuperuenerunt poſt factam oblationem.Circa quem arti.arbitror diſtinguenda tria membra.

¶Primum,quando obtulit bona duntaxat.
¶Secundum,quando obtulit ſe,& non bona.
¶Tertium,quando obtulit ſe & bona.

1 Quò Ad j.dicendum eſt † q̃ hoſpitale non põt aliquo modo conueniri,nõ ſolùm ſi eſſent creditores perſonales,ſed etiam ſi haberent racitam vel expreſſam hypothecam:quia cùm bona oblata tempore oblationis nulli eſſent obnoxia,tranſiuerunt ſine aliquo onere:nec potuit offerẽs poſtea facto ſuo prejudicare hoſpitali,per regulam,id quod noſtrum. & regulam,non debet alteri.de reg.iur.& hoc eſt de ſe manifeſtum q̃[c] tamẽ fortè limitandũ eſt,niſi præſumaꝫ facta oblatione delicti cõmittendi,ſeu poſt delictum cõmiſſum: ne fortè bona publicarentur, ſecundùm tradita per Docto. in l.poſt contractum.ff.de dona.& ſecundũ ibi tradita regulandus eſſet iſte caſus.

2 Quò Ad ij.membrum† qñ obtulit ſolùm ſe & non bona,dicẽdum eſt q̃ hoſpitale,eccleſia,vel alius locus pius,cui facta eſt talis oblatio,non põt conueniri:ſi modo talis oblatus fecit contrarium nomine ſuo proprio ad propriam vtilitatem:nec bona ſua aliquo modo deuenerũt ad ipſum hoſpitale:nec aliquid verſum eſt in vtilitatẽ ipſius hoſpitalis: quia debitum non ſolùm oblati, ſed nec Prælati obligat eccleſiam.c. j.de depoſ.xvj.q.vj.c.ſi Epiſcopum.& in c.nõ licet. & in reg. delictum perſonæ.de re.iur.li.vj.debet igiꝫ ipſe offerens cõueniri:& ipſe teneaꝫ ſatiſfacere.ideo aũt dixi,ſi cõtractum fecit nomine proprio:quia ſecus ſi noĩe hoſpitalis:habens à dicto hoſpitali mandatũ, vel id fecit rõne alicuius officij,quod habet ab ipſo loco:quia tunc vigore mandati vel officij poſſet obligare dictum hoſpitale,vt tradiꝫ per glo.in c. de depo. Exemplũ in hoſpitali noſtro ſanctę Mariæ de la ſcala, in quo cõſtituuntur Camerarius & Peregrinarius,quorũ alter recipit depoſita indigenarum:alter depoſita peregrinorum : nam ſi tales recipiunt depoſita iuxta officium eis deputatum, eccleſia vel hoſpitale obligatur:aliàs ſecus niſi aliquid fuerit creditum ipſi oblato de conſenſu Prælati,ſeu rectoris &capituli,quo caſu,eccleſia tenetur,etiam ſi nihil lucri reciperet,ſecundùm do.Ant.& zab.in d.c.j.de depo.per illum tex.& per c.quod quibuſdam.de fideiuſ.Inn.tamen.in c.j.videꝫ ſentire cõtrarium dicens,q̃ licet fiat depoſitum in præſentia Prælati & capituli,nõ tenetur eccleſia: niſi aliquod lucrũ eccleſia ſit inde ſequuta.alleg.l.licet.§.ſi filiꝰ. & quòd videꝫ ſibi ſatis nota.nam quòd eccleſia recipit aliquod lucrum,poteſt dici contractus initus gratia vtriuſq;:meritò eccleſia obligari debet,ſicut in alijs contractibus. Sed quando fit gratia deponentis: tunc non occurrit ratio , quare eccleſia debeat teneri:ſaltem cùm ſit præueniendum, ad diſtinctionem rerum immobilium,vel mobilium pretioſarum ex cõtractu Prælati & capituli,non inito ad vtilitatem eccleſiæ,contra.c.ſine exceptione.xij.q.ij.& contra rationem.l.præſes.C. de tranſac.& ad d.c.j.de depo.poteſt reſponderi,quòd ibi non compelleba tur eccleſia, ſed canonici, qui poterant compelli ex reditibus eorum

a ¶Quæ ſit rõ quare quis teneaꝫ reuocatoria ex cauſa lucratiua,& nõ ex cauſa oneroſa, vide Doc.in §. itẽ ſi quis in fraudem circa gl.j. inſti.de actio.

b ¶Adde gl.in l.nõ ad ea.ff.de condi. & demon. quam dicit eſſe no.Iaſo. in l.ſi.in princi.in pe.col. circa medium.ff.ſi cer. pe. adde l.quoties in ſi.& ibi gl. & Io. de Imol.ff. de noua.Bal.in l. fin.C. de cõtrahẽ. emp. Bal.ĩ l.j.C.de bo. quæ libe.Bal.in l. iij.C.ad leg.falci.

c ¶Adde gl.Ioan. fabri.& latè Nic. de Neap. in §.itẽ ſi qs in fraudẽ inſti.de act. Bald.in auꝫ.ſed iam neceſſe.C.de don.ante b nuptias. Sal.poſt Bal.in l.ſi qs poſt hoc.C.ꝺ bo. poſ. Bal.ĩ l.res quę.C. de dona.inter virum & vxo.

eorum.argu.d.c.j.in fi. quod dictum eſt ſatis mirabile. Ex quo ego infero, quòd ſi contractus fieret gratia ſolius contrahentis cum eccleſia, non videretur ſufficere quòd acceſſerit conſenſus Prælati & capituli: nec videretur ſufficere quòd per capitulum & Prælatum aliquis eſſet conſtitutus officialis, ſeu procurator ad tales contractus. & ſic licet aliquis eſſet deputatus procurator, vel officialis ad ſuſcipienda depoſita, prout fit in hoſpitali prædicto ſanctę Mariæ: eccleſia non obligaretur, ſi depoſitum ſolummodò fieret gratia deponentis tantũ: cuius contrarium tenent communiter Docto. in d.c.j. quod dictum videtur mihi magis ęquum & rationabile: ſi talis officialis vel procurator ſit factus cum ſolẽnitatibus opportunis. Redeundo igit ad ipſos oblatos dicendum eſt, quòd eccleſia vel hoſpitale, vel ſimilis locus obligatur ex cõtractu ipſius oblati: altero ex his interueniẽte: vel quòd ſit conſtitutus ꝓcurator, vel officialis ad illud: vel acceſſerit conſenſus prælati & capituli, vel fuerit verſum in vtilitatem eccleſiæ ſeu hoſpitalis: & quatenus fuit verſum in vtilitatem eccleſiæ, vel hoſpitalis, vt traditur à Doc. in d.c.j.

Quò Ad iĳ.membrum, quando obtulit ſe & bona ſua, Satis clara poteſt colligi concluſio ex his quę dicta fuerunt in duobus præcedentibus mẽb. nam reſpectu bonorũ dicẽdum eſt vt in primo membro: reſpectu perſonæ, dicendũ eſt vt in ſecundo membro.

¶ Iibellus decimuſquintus.

¶ De effectibus oblationum reſpectu præiudiciĳ aliorum, qui non ſunt creditores.

SVMMARIVM

1 ☞ Oblatio facta à patre, an præiudicet viuentibus filĳs.
2 Filĳ non agent contra hoſpitale, cùm pater non omnia bona ſua obtulit.
3 Oblatio, an præiudicet filĳs futuris.

QVintodecimo Principali libello tractandum eſt de effectibus ipſarum oblationum reſpectu præiudiciĳ aliorum, qui non ſunt veri creditores, ſed poſſunt prætẽdere aliquod ius reſpectu rerum oblatarum. Exemplum in eo qui offert bona ſua, & habet filios.

¶ Circa quem arti. poteſt primò dubitari, vtrum talis oblatio valeat in præiudicium filiorum. Et hanc materiam diuido principaliter in duo membra. Primum erit reſpectu filiorum qui viuunt tempore factæ oblationis. Secundum, de filĳs qui poſt factam oblationem ſunt ſuſcepti.

1 Circa primum Membrum quô quæritˇ † vtrũ oblatio facta per parentes habentes filios, præiudicet ipſis filĳs viuentibus tempore oblationis. Sol. ſi nos loqueremur de donatione quæ fieret alicui priuato, vel in cauſam non piam q. prædicta haberet ſolùm dubitationem inofficioſæ donationis. Verum quia nos loquimur in oblatione quæ fit Deo vel eccleſiæ, hoſpitali vel loco pio, aut in piam cauſam, oritur primò dubium, vtrũ propter hanc qualitatem filius excludatur à querela inofficioſæ donationis. In[a] quo dubio omiſsis opi. ſequendo communem opi. dico quòd cauſa pia non operatur, quòd filius ſine cauſa poſsit exhæredari, & priuari ſua legitima, ſecundùm no. per Bar. in l.j.C. de ſac. eccle. qui enim vult filium exhæredare, & eccleſiam inſtituere, alium quærat quàm Aug. xvĳ.q.iĳ.c. quicunq;. & pro hoc etiã facit tex. bo. in l. ſi quis ad declinandam. C. de Epi. & cle. q vult quòd pietas filiorum excedat pietatem loci pĳ. faciunt etiam no. per Egy. Hoſti. Io. And. & Ab. ſicu. in c. fi. de poſt. vbi volunt, quòd quis ſit magis obligatus coniunctis, maximè filĳs, quàm eccleſiæ: etiam ſi ab illa recipit beneficium. Ad quod faciunt quæ dixi in tractatu de poſtu. §. iĳ. Et pro prædicta concluſione facit optimus tex. xiĳ.q.ĳ.c. ſi quis iraſciˇ. faciunt etiã no. per Bal. in auˇ. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccl. Et ad hoc etiã videnda ſunt quæ latius dixi in ti. de exhær. li. Poſita igitur hac concluſione, quòd filius propter piam cauſam non poſsit priuari legitima quò ad deciſionem. q. Si pater offert bona ſua eccleſiæ vel hoſpitali, aut alteri pio loco. An præiudicet filĳs iam ſuſceptis: & quando, & inquantum, diſtinguendum eſt, quòd aut pater obtulit omnia bona ſua: aut partem bonorũ. Primo caſu, aut obtulit gratis, & ſine aliqua remuneratione, vel onere: aut recipit oblationem ex aliqua cauſa oneroſa. Primo caſu, quando obtulit gratis, dicendum eſt quòd filius poteſt agere querela inofficioſæ donationis, vſq; ad reuocationem legitimę

C. de inof. do. per to. tit. & latè in l.j.C. ſi quid in frau. pa. & tradunt Doct. maximè Bald. in l.j.C. de inoffi. do. vbi ſingu. dicit, quòd hoc procedit etiam ſi filĳ ſint hęredes patris: quia ex quo iſtud reperitur inof. factum, & ſic quodammodo in fraudem: non poteſt obĳci quòd ſint hæredes eius, qui donauit. & ſic cõtra factum defuncti non poſſe venire. per l. regulã. l. cùm à matre. C. de rei vendi. quia hoc eſt propria actio filĳ, q uę tendit ad reſcindendam patris fraudem. facit l.j. §.j. ff. ſi quid in fraudem pa. Nec obſt. filio iuramentum paternum: quoniam iuramentum ex parte iurantis, eſt perſonale: vt in ca. veritatis. de do. & contu. nec etiam filius, quamuis hæres, incideret in pœnam per patrem commiſſam, ſi contra fieret, vt no. glo. in l. ſi patronum. §. ſi patronum. ff. ſi quid in frau. pa. vbi vult, quòd quando lex reſcindit principalem alienationem, reſcindit etiam pœnalem, quæ eſt acceſſoria. argumen. l. cùm principalis. ff. de regu. iur. & ſic idem in iuramento quod eſt acceſſorium ad contractum, vt in l. fi. C. de non nu. pecu. facit etiam: quia licet contractus nullus quandoq; firmetur iuramento, vt in c. cùm contingat. & ibi latiſsimè per Ioan. de Imo. de iureiuran. & c. quamuis. de pac. lib. vj. & c. licet mulieres. de iureiuran. lib. vj. & per Barto. latè
b in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ.[b] non tamen firmat in præiudicium tertiĳ, vt no. d.c. quàmuis. & probatur: quia res inter alios acta & c.c. penul. de re iud. & in rub. & in. C. res inter ali. ac. facit quod no. in fi. §. filius autem. C. de bo. quæ lib. & tradit Ioã. de Imo. in d.c. cùm contingat. de iureiurã. Secundo caſu, quando oblatio non fuit facta ex mera liberalitate, ſed fortè quia ec
a cleſia vel hoſpitale in recompenſationem dedit aliquam eius poſſeſsionem, ad vitam offerentis, longè fortè maioris valoris, quàm id quod offertur, vt quotidie contingit, vel promittit dare aliquid annuum, donec offerens viuit. & hoc caſu, ſi ex his fructibus, vel annuis reditibus: tantum ſupereſt, quòd ſufficiat ad legitimam filiorum: res eſt clara. Si verò omnia dilapidaſſet, arbitror diſtinguendum, quòd aut id quod hoſpitale dedit offerenti in recompenſationis, erat æquiualens & correſpondens bonis oblatis: & hoc caſu, eccleſia vel hoſpitale ad nihil tenetur. facit quod no. glo. in lege prima. C. de inoffic. do. & ſentit Barto. poſt Dy. in l. hæreditarium. ff. de bo. author. iudi. poſ. nec poteſt dici quòd non potuerit pater hæc facere. cùm rei ſuæ &c. vt l. in re man. C. man. nec eſt aliquid imputandum eccle. vel hoſpitali, ex quo dignam tribuit compenſationẽ. facit l. nemo prædo. ff. de regu. iur. videtur enim tantundem ab hoſpitali vel eccleſia abeſſe, quantum dedit in recõpenſationem. argu. l. planè. §. quòd ſi rememiſſem. & l. apud iulia. §. ſi Titius. & l. non amplius. ff. de leg. j. iuncta. l. quia qui pretio. ff. de vſuf.
b Si verò quod traditur ab eccleſia vel hoſpitali ipſi offerenti, nõ eſt æquiualens: arbitror aduertendum, vtrum quod traditum eſt aſcendat ad legitimam filiorum, habita recta compenſatione omnium hincinde, & eorum quæ traduntur: & fructuum qui recipiuntur ex rebus oblatis. & hoc caſu, arbitror hoſpitale vel ſimilem locum non teneri. argu. eorum quæ ſtatim dicam in ſeq. caſu. aliàs hoſpitale tenetur. arg. eorum quæ ſuperius dicta ſunt.

2 Secundò †Caſu principali, quando non obtulit omnia bona, dicendum eſt quòd filĳ nõ poſſunt agere contra hoſpitale, vel eccleſiam ad reuocandum to-
c tum, ſed poſſunt agere duntaxat ad ſupplementum, quatenus eis deficit ad legitimam, vt d.l.j.C. de inofficio. donatio. & ibi glo. opti. & Docto. & fuit ſententia Bald. ibidem. & probatur in plurimis. ll. huius titu. Verùm ne videar hic velle examinare tit. illum de inoffic. dona. faciam finem. Et ſi quæ dubitationes circa materiam prædictam occurrent, recurrendum eſt ad illum ti. ad ea quæ latè dixi in eodem.

¶ Sed circa prędicta, volo emittere no. q. Pone: pater monacha uit aliquam filiam: & in ipſa monachatione aliqua obtulit ſuper altare, quæ vulgares dotem appellant: deinde pater obtulit omnia bona ſua hoſpitali, vel eccleſiæ. An patre decedente, monaſterium ex perſona filiæ monachatæ poſsit petere legitimam: & intellige quòd dubium ſolùm faciat illud quod oblatum eſt per partem in ipſa monachatione: nec ex eò, quòd filia ſit monacha, priuatur ſucceſsione, aut legitima, vt plenè tractatur in authen. ingreſsi. & in authen. ſi qua mulier & in corpore vnde ſumitur. C. de ſacroſanctis eccleſ. imò quantum ad hoc efficitur melioris conditionis, vt in c. nõ liceat parentibus. xix.q.iĳ. in qua q. plura poſſent fieri ar. pro parte negatiua, cõcludentia quòd talia oblata per patrem, non auferant poteſtatem tollendi legitimam: nec ſint in legitima imputanda: nam cùm iſtud pleno iure non efficiatur filĳ, ſed monaſterĳ. meritò non computatur in legitimam, vt l. cùm ſcimus. §. repletionem. C. de inoffi. teſtamen. ſed omitto: quia Barto. tenet contra
c riam ſententiam in l.j. §. ſi parens. ff. ſi quis à pa. fu. ma. vbi

¶ Intellige ꝙ quo ad legitimã tãtũ, magis faueˇ filio, quàm piæ cauſæ, ſed teſtõ cõdito, potius faueˇ piæ cauſæ, quàm liberis. ita dicit d. Ale. in l. pactũ quod dotali. ĩ iĳ. col. C. de pac. & pleni⁹ in cõ. ſ. lxvj. incip. viſo teſtõ ĩ iĳ. col. in fi. in ĳ. volu. refert & ſequitˇ do. Iaſo. l.j. in ĳ. lect. in v. col. C. de ſacroſan. eccle.

¶ Vide Bar. in cõſil. ſuo incip. quæro, dicit ſtatutum ꝙ minor. & de viribus iuramẽti, vide pulchrè ꝑ Ia. in §. item ſi qs poſtulante. in ĳ. col. cum duabus ſeq. inſti. de act.

¶ Vide no. in l. ſi qñ. C. de ĩof. teſt. & Bal. in l. fin. in xiĳ. col. C. de dotis ꝓmiſ. vbi vult ꝙ pater teneatur dotare filiã volentem ingredi monaſterium.

cõcludit,q̃ qa in vulgari hoc datũ ſimpliciter ſuccedit loco dotis, vt etiam ſentit idem Barto.in l.titio centũ.§.fin.ff.de condi. & demon.in fin.q.meritò videtur q̃ non poſsit reuocari oblatio occaſione legitimæ. & eandem ſententiam ſentit conſili. lxv.quod incipit,Facta eſt.ſed latius conſil.cix. quod incipit, Narnenſis.vbi latius loquitur dicens , q̃ licet inter monachum et monaſterium non contrahatur matrimonium:quia ſolus Abbas cõtrahit,vt in c.qa propter.de elect.& ſic datũ pro muliere nõ poſsit dici dos:maximè quia ſaperet ſymoniã, quæ eſt prohibita,vt in c.non ſatis de ſymo.q̃uis.non ſit vera dos:tamen ſortitur naturam illius. & ideò ſicut vera dos computatur in legitimam,vt l.qm̃ nouella.C.de inoffi.teſta.ita etiam computabitur iſta.& hanc etiam ſententiam tenet do.Barto.de Saly. in d.l.quoniam.Si tamen prædicta dos non ſufficeret ad legitimam,poſſet agi ad ſupplementum legitimę,vt d.l.j.C.de inoffi.dona.

3 Circa ſecũdum †Membrum principale quo quæritur,quid ſi tempore oblationis offerens non habebat filios,ſed illos poſtea ſuſcepit: a vtrum filij poſtea nati poſſunt illam reuocare.Materia[a] eſt ſatis ampla:& circa eam plures oriuntur not.quæſtiones.Concluſio eſt,quòd ſic, per l.ſi vnc̃p.C.de reuo.do.& eſt text.xvij. q.iiij.c.[1] quicunq̃.ſed non intendo materiam prædictam hic tractare: quia eſſet facere alium tractatum. Sed pro deciſione plurimarum quæſtionum,quæ circa materiam iſtam poſſunt occurrere , videnda ſunt quæ latius dicuntur in l.ſi vnc̃p.C. de reuo.do.& quę latius traduntur per do.Anto.de prato vete.in repe.l.in quartam.ff.ad l.fal.& quæ latè dixi in tit.de reuo.do.

¶Vnum ſufficit hic ponere ad cautelam hoſpitalis,vel ſimilis loci recipientis huiuſmodi oblationes, qd̃ faciat,quòd offerẽs renunciet diſpoſitiõi:d.l.ſi nunc̃p.& d.c.quicunq̃.q̃ nullo modo intendit reuo.dona.maximè per ſuſceptionem liberorum poſtea naſcendorum:nec etiam propter aliquam quãcũq̃ cauſam:etiam maiorem, cauſis expreſsis,argumento eorum quæ latè dix in Cle.ij.de procu.

¶Libellus decimuſſextus.

¶De effectibus oblationũ reſpectu vtilitatis ipſorũ offerẽtiũ.

SVMMARIVM.

☞Eccleſia an teneatur alimentare offerentem ſibi.
Hoſpitale an teneatur damnum prẽſtare,cum ei offertur aliquo recepto.

SExtodecimo. Principali locotractãdum eſt de effectibus oblationũ,reſpectu vtilitatis ipſorũ offerentiũ.Circa quam materiam tractabim⁹ de vtilitate reſpectu offerentium,& eorũ proquib⁹ offeruntur: ſiue ſint ſine peccato:ſiue in peccato.& tam reſpectu gratiæ diuinę,quàm alimentorum. & quid iuris quando oblatio eſſet facta liberaliter vel ex cauſa.& quid ſi offertur,aut exponatur infans. Circa primum dicendũ arbitror quòd oblationes ad ipſorum offerentium vtilitatẽ ſecundùm diuerſas ſpecies earum,diuerſos effectus operantur, nam ſi quidem oblatio fiat,vt id quod offertur exhibeatur in cultum diuinum,quam oblationem ad ſacrificium & holocauſtum pertinere dixim⁹.cùm talis dicatur exercere actum latrię per aliquid, quod de rebus exterioribus Deo offertur. quam clarum eſt eſſe iuſtitiæ ſpeciem: conſequitur talis offerens tam vtilitatem quàm pars conſequi debet ex actu iuſtitiæ.ſatiſfacit enim diuino precepto:ſi modo ſoli Deo, & non dijs offeratur.Nã q̃ immolat dijs occidet.vt habet Exo.c.xxij.Satiſfacit ẽt legi naturę.naturalis em̃ ratio dictat q̃licui ſubdat̃ ꝓpter defect⁹ quos in ſeipſo ſentit:in q̃bus ab aliquo ſuperiore idiget ad iuuari,& dirigi:& iſte eſt ille ſuperior, qui apud omnes dicitur Deus.nam ſicut in rebus naturalibus, naturales inferiores ſubdũtur ſuperioribus: ita etiam naturalis ratio dictat homini ſecundùm declinationem naturalem:& ei quod eſt ſ. hominũ ſubiectionem,& honorem exibere ſecũdùm ſuum modũ. Eſt autem conueniens modus homini, vt ſenſibilibus ſignis vtatur ad aliqua exprimenda:quia ex ſenſibilibus cognitionem accipit;& ideò ex naturali ratione procedit quòd homo ex quibuſdã ſenſibilibus rebus vtatur offerens eas Deo in ſignum debitæ ſubiectionis & honoris,ſecundùm ſimilitudinem eorum, q̃ dominis ſuis aliqua offerũt in recognitionem dominij. ¶Si ergo tales oblationes fiunt ab his qui ſunt ſine peccato: cùm per eum modum dicatur offerri Deo odor ſuauiſsimus: tales diuinã gratiam cõſequuntur. iuxta illud pſal.Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.Sed de his oblationibus ſatis: quia vt in principio diximus,non eſt intẽtionis noſtræ de his tractare in hoc opere:nec etiam de effectibus earum oblationum,quas ad primitias & decimas in principio pertinere diximus: quia de his ſuis locis tractabimus.Si verò fiat oblatio ad finem,vt id qd̃ offertur,diuino cultui deputetur:vel in vſus miniſtrorum eccleſiæ aut ſimilium locorum exponatur:nulla tamẽ ſubſiſtente neceſsitate,conſequitur præmium liberalitatis,quam exercet: & diuinam gratiam conſequitur,ſi amore Dei illud agat:& ſi hoc agat in ſtatu gratiæ,alios vberrimos fructus conſequitur:vt ex inferioribus colligi poteſt.Si verò ſubſiſtente neceſsitate eccleſiæ vel miniſtrorum ibi degentium fiant:cùm talis dicatur miſericordia moueri,& per conſequens charitatem exercere, conſequitur effectus charitatis & miſericordiæ,vnde in euangelio Matthæi.c.v.dicitur: Beati miſericordes,quoniã ipſi miſericordiam conſequentur.Et ſi tales oblationes fierent ex neceſsitate præambulæ obligationis & voti, vel per diſtributionem in certorum:offerens etiam vtilitatem liberationis cõſequeretur, quam conſequit̃ etiam ſi tales oblationes faceret, nõ exiſtẽs in ſtatu gratiæ. Inſuper ſi pro redimẽdis peccatis fierẽt per negligentiã cõmiſsis:liberationẽ ſeu remiſsionẽ illorũ peccatorum quis conſequeretur:iuxta illud Ezechi.c.vij.vbi dicitur: De negligentia purgate cum paucis.& ibi dicit gloſ. quòd quàmuis oblatio parua ſit,multorum delictorum purgat negligentias. & ſubdit quòd parua oblatio cum humili mente,& pura dilectione facta,non ſolùm purgat peccata venialia,ſed etiam mortalia.& idem tradit.b.Tho.ſecunda ſecundæ.q.liij.arti.iij. in ij. ar.in ſol.ipſius ij.ar.

¶Sed nunc circa prædicta quæro,quid ſi tales oblationes fiant ab his qui ſunt in peccato mortali,vtrum profint eis.Sol. dicendum arbitror,quòd oblationes quæ fiunt pro ſatiſfactiõe obligationis,ad quam quis tenebatur, ſecundùm ea quæ ſuperius diximus lib.primo & tertio. Tales oblationes proſunt, ſicut prodeſt beneficiato obligato ad dicendum horas canonicas, ſi illas dicat exiſtens in peccato mortali,ſecundùm ea quæ traduntur per Abb.& Ioan.in c.quod quidam.de pœ.& remiſ.& eorum quæ no.ibi per glo.per no.de pœ.di.iij.c.pe.Reliquæ verò oblationes non videntur prodeſſe,etiam recepta poſtea vera pænitentia.vnde datur ver.in d.c. quod quidam. Viuere nõ poſſunt,quæ mortua nata fuerunt.

¶Nam cùm Deus non indigeat noſtris operibus meritorijs, ſed ſolùm eas agamus propter nos:meritò quò ad hominis vtilitatem Deus non acceptat opera noſtra:niſi acceptet operantem: vnde dicitur Gen.c.iij.& de pœ.di.v.c.j.in fi.Prius reſpexit Deus ad Abel. & deinde ſubiungitur: Et ad munera eius. ſed Deus non acceptat hominem exiſtentem in peccato mortali:ergo opera exiſtentia in peccato mortali Deo non ſunt accepta.ſicut dicit Apoſtolus ad cor.j.c.xiij. Et ſi diſtribuero in cibos pauperũ omnes facultates meas, Et ſi tradidero corpus meum,ita vt ardeam:charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodeſt &c.& iſta eſt communis opi.glo.& Doc. in d.c.quod quidam.& Hoſtien.in ſumma in tit.de pœ.& re.§.& an factæ ver.ſed pone q̃ aliquis. Conſulo tamen q̃ licet quis exiſtat in peccato, non abſtineat ab huiuſmodi oblationibus & cæteris bónis & pijs operibus:quia licet non proſint quò ad vitã ęternam:tamen proſunt ad quinque.

¶Primò,quia in tali homine, licet exiſtat in peccato , faciente opera charitatis,diabolus & angelus malus non habet tantam poteſtatem,quantam aliàs haberet,ſicut exemplificatur in diabolo de iudæo qui ſe muniuit ſigno crucis, propter quod demon nõ potuit illi nocere.& cùm ſe præſentaret maiori ſuo,accuſauit ſe in hæc verba:Inueni vas vacuum ſed ſignatum.

¶Secundò valent quò ad ſatiſfactionem bonorum operum,ſicut dicitur de baptiſmo Ioan.qui nõ valuit ad remiſsionẽ peccatorum,ſed ad ſatiſfactionem & præparationẽ aliorum.de cõſe diſt.iij.c.non regenerebantur.

¶Tertiò ad minus ſupplicium ſubeundum , de pœ.diſt.in c.ſi quis aũt nõ habens charitatẽ. & ar.lxxxix.di. ad hæc Deus.de pœ.diſt.iij.§.finis.de cele.miſ.cùm Marthæ. xiij.q.ij.c. tẽpus.

¶Quartò ad corpalẽ ꝓſperitatẽ &diuitias obtinẽdas.d̃ pœ.di. iij.c.cauẽdũ eſt & c.reuertimini.xvj.q.j.& c.xxij.q.ij. ſi q̃libet.

¶Quintò ad hoc vt dominus eum reſpiciat: & vt cor eius ad pœnitentiam citius illuſtret.de pœni.di.v.vt falſus in fi. nunc̃p tamen valent quò ad vitam ęternam promerendam : quia qui ſine charitate eſt,Deo placere non poteſt:vt dixi.Nec ob.prædictis quod ſuperius dixi,q̃ parua oblatio nõ ſolũ purgat peccata venialia,ſed etiam mortalia.& ſic videtur prodeſſe, etiã ſi fiat ab exiſtente in peccato mortali:etiam quò ad remiſsionem peccatorũ:quia debes animaduertere,q̃ ibi dixi,q̃ parua oblatio cũ humili mẽte & pura dilectione.& ſic ſenſit illa gl. q̃ fiat ab eo qui nõ ſit peccato mortali:quia tunc nõ diceret̃ fieri humili

a ¶Vide Ro.in cõ ſil.xxv. inci. pro deciſione eorum & in conſi.clxvj. vbi etiam ponit, an per iuramentum quis videat̃ renunciare beneficio d. l. ſi vnc̃p. 1 vide etiam Ioan. 2 And.in addi.Spe. in ti.de dona.

mili mente & pura dilectione. ¶ Item ponderandum est, quòd illa glo. cum ministerio dicit, purgat. non autē dicit, tollit. quare prodest ad purgationem. & sic pro satisfactione, præcedente pœnitentia. Hæc tamen omnia submitto correctioni & suppletioni ecclesiæ & theologorum.

1 **Item quæro** †Circa prædicta, vtrum ecclesia vel hospitale, aut similis locus, cui facta est donatio, teneatur alimentare ipsum offerentem. Et est aduertendum quòd ego non loquor de alimentatione respectu oblatiōis, ad quam hospitale vel similis locus teneretur ex sua institutione, vel regula, seu consuetudine: sed loquor, an teneatur tanquam donatarius alere ipsum offerentem, tanquam donatorem. Sol. in donatario propriè glo. in l. condemnatione. ff. de reg. iur. tenet, quòd donatarius non teneatur alimentare donatorem. gloss. not. in l. fi. C. de dona. tenet contrarium. & hoc etiam tenet Cyn. quando donatio consistit in magna quantitate: aliàs tenet primam opin. & hanc opin. sequitur do. m. Abb. Sicu. in c. fina. de dona. pro qua allegat, quia ille qui donat magna, potest æquiparari patri: sed filius tenetur alere patrem: vt l. si quis à liberis. ff. de libe. agno. igitur &c. Ego etiam allego: quia clarum est q̄ donatio reuocatur, si donatarius inīcit manus in donatorem: vt d. c. fina. sed [a] satis dicitur inīcere manus in donatorem non præstans ei alimenta: vt l. necare. ff. de liberis agno. igitur &c. Et fortè propter hanc causam, quando necessitas esset magna, ita quòd esset locus. l. necare. haberet locū secunda opinio: etiam si donatio esset in parua quantitate, ita q̄ posset reuocari donatio propter ingratitudinem: & hęc procedunt, quando quis faceret ex mera liberalitate: sed si aliquis fecerit oblationem non ex mera liberalitate, aut misericordia: sed aliquo recepto: nullum præmium cōsequitur quòd ad Deū: nisi quatenus maioris fuerit æstimationis & præmī quod obtulit, quàm quod recepit.

a

2 **Sed quæro** †Iuxta prædicta: quid si offerens non fecit oblationem liberaliter, sed aliquo recepto: puta, aliquo prædio vel annuo reditu, vel simili: & demum vendicatur, vel occupatur à creditoribus: vtrum hospitale teneatur præstare illud damnum, vel possit reuocare rem datam offerenti in recompensationem. Sol. dic quòd sic: quia ex quo offerens non obseruat fidem hospitali, pari ratione, nec hospitale tenetur fidem illi seruare: vt l. cùm proponas. C. de pac. & not. in ca. iī. & c. sicut. m. de iureiur. Potest ergo tradita reuocare per conditionem ob causam: & hoc expressè tenet Bald. in l. iī. C. de dona. ante nup. faciunt not. in c. iī. de cleri. cōiug. & c. super eo. & c. statuimus. de regu. & in c. ex transmissa. de renun. cū simi. Et prędicta procedunt in oblationibus, quas quis facit pro se. Si autem quis facit oblationem pro alīs, maximè pro defunctis, vt consequatur aliquod præmium: dicam statim in xvī. principali lib. iuxta fin. ¶ Postremò circa hunc libel. placet subiungere, quòd si aliquis obtulit aliquem infantem vel puerum, qui propriè potius dicitur exponere, quàm offerre, vt patet ex rubri. C. de infanti. exposi. quia licet hoc casu hospitale vel similis locus, vbi quis est expositus, videat prę stitisse alimenta pietatis causa, & ob hoc ab ipso expositō non posset repetere: tamen si aliquis repetit talem expositū tanquā suum: tenetur restituere alimenta: vt est tex. notabilis in l. j. C. de infanti. expositis.

¶ Libellus decimusseptimus.

¶ De effectibus oblationum respectu eorum, pro quibus fierent.

SVMMARIVM.

1 ☞ Oblationes factæ pro viuis, an prosint illis.
2 Oblationes factæ pro defunctis, quando eis prosint.
3 Oblationes & suffragia facta pro aliquibus defunctis, an illis solis prosit.

Decimoseptimo Loco principali superest vt tractemus de effectibus oblationum prędictarum, respectu eorum pro quibus fierēt. nā superius in quinto principali libello diximꝰ, q̄ oblationes possunt fieri tam pro se quā ꝓ alīs. vnde stat nunc quęstio, An si fiant pro alīs, prosint illis. Circa quam materiam arbitror distinguendum, q̄ aut fiunt ꝓ viuis, aut fiunt pro defunctis.

1 **Primo casu** †Quando oblationes fiūt pro viuis, subdistinguendum est, q̄ aut fiunt, vt aliquid detur alteri in recompensationē eius qđ offertur. Et dicendum est q̄ hospitale, ecclesia, vel alius locus pius tenetur ad dandū illi alteri quod huic offerenti promisit: maximè si verba sint concepta per eum, qui potest illi alteri acquirere: vel sub tali forma verborum, per quam ex stipulatione alteri facta quęratur obligatio alteri, secundū ea quę latè tradūtur in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obli. & insti. de inuti. stipu. §. alteri. vel etiam si [b] offerens stipularetur, vel paciscereturaliquid dandū alteri loco pio, vel ecclesię: quo casu, valet stipulatio etiā alteri facta per verba directa: vt dicit Bald. in l. illud. C. de sacr. sanct. eccle. & ita intelligit gl. quæ allega. pro singulari. j. q. vī. in c. quoties cordis oculus. licet quidam illam intelligant simpliciter, volentes quod de iure canonico possit quis alteri stipulari: sed non placet Abba. sicu. in c. si cautio. de fide instr. & hoc etiam sentit Inno. in c. constitutus. super glos. j. de procura. Si tamen talis offerens alteri priuato stipularetur nomine illius: satis esset q̄ ille ratum haberet, & illi acquireretur, per not. per præfatum Abba. in d. c. si cautio. & in alīs multis iuribus quæ omitto: cùm hoc principaliter pertineat ad aliam materiam: & ideo sub breuibus pertranseo.

b

¶ Aut oblatio fit ecclesiæ vel hospitali, vel alteri pio loco pro alio ad tollendam fortè aliquam dubitationem, quo ille tenebatur: vel ex voto, vel ex alia simili causa: vt talis obligatus ab illa liberetur. Et hoc casu, ille consequitur effectum liberationis, per l. solutionem & iudicium. ff. de solu. iuncto princ. insti. qui. mo. tol. obl. Aut talis oblatio fit simpliciter & purè ꝓ alio ad nihilum obligato, fortè ad augendam illius gratiam apud Deum, vel ad alium actum spiritualem: & hoc casu, dicerem q̄ tantum prodest talis oblatio illi tertio, quantum prodesset ipsi offerenti: si pro seipso faceret. habita distinctione, an sit, vel nō sit in statu gratiæ, secundùm quod superius explicatum &c. in lib. præceden.

a ¶ Adde text. in c. nō satis. lxxxvj. dist. in c. pasce fame morientē. ea. di. & in c. inter cę tera. vbi gl. xxī. q. iiī.

2 **Secundo** †Casu principali, quando oblatio fieret ꝓ defunctis. Aduertendum est q̄ materia est satis difficilis. & est quęstio potius Theologis relinquēda, quā à nobis pertractanda. Quamuis enim clarissimum sit suffragia & oblationes pro mortuis factas salutares esse: vt habetur primo Macha. ca. xī. vbi dicitur. Quod vir fortissimus Iudas collatione facta de xī. milibus dragmis argenti, in suffragīs defunctorum illos misit Hyerosolimam &c. & est tex. xiī. quæstione ī. cap. animæ defunctorum. vbi text. dicit, quod animæ defunctorum quatuor modis soluūtur. Aut oblationibus &c. Et probatur etiam in iuribus statim allegandis. Nec obstat xiī. quæstione secunda, capitu. in præsenti. vbi Hieronymus dicit In præsenti seculo scimus, siue orationibus, siue elemosynis: & sic orationibus posse nos adiuuari. Cùm autem ante tribus, ante tribunal Christi venerimus, nec Iob, nec Daniel, nec Noe, rogare posse pro quoquam: sed vnumquemq; portare onus suum. nam secundùm Gratianum. xī. quæstio. ī. §. verū. Ille text. Hieronymi loquitur de impœnitentibus. Mihi tamē legenti dictum text. videbatur aliter intelligi posse: videlicet quòd in ipso tempore mortis reciperet quis mercedem suam. sed tamen non negat Hierony. quod interea post iudiciū animæ, quod fit in tempore mortis, & tempus vltimæ resurrectionis, oblationes & cætera suffragia non prosint defunctis. Vel secundo modo potest intelligi text. Hierony. de vltimo iudicio proferendo à Christo in vltima resurrectione. Sit ergo indubitata conclusio, quod animabus defunctorum oblationes & suffragia prosunt. Sed quibus defunctis oblationes & similia suffragia prosint: & apud canonistas, & theologos variæ sunt opiniones. Quidam enim dicunt, quòd talia suffragia tantùm prosunt in purgatorio existentibus. damnatis vero minimè prosunt. Mouī primo, quia in inferno nulla est redemptio. Secundo, quia ecclesia non orat nisi pro fidelibus defunctis quod videtur intelligendum de his, qui decesserunt cum vera pœnitentia. Tertio, q̄ ecclesia non orat pro ciuibus Babylonis: sed duntaxat pro suis: pro quibus solummodo Deum laudat, quando dicit, Sanctus sanctus sanctus &c. quasi dicat, Sanctus pro eis qui regnant in cœlo. Sanctus pro his qui in purgatorio purgantur. Et sanctus pro his qui sunt in via. & sic in hoc mundo. propter quam causam etiam nonnulli dicunt, q̄ hostia sacrata super altare, diuiditur in tres partes. & sic secundùm hanc opin. oblationes non prosint his, qui sunt in inferno. pro quibus est tex. Hierony. in d. ca. in præsenti. Intelligendo tamen, vt ꝫ. intellexit Gratia. Alī vero dicunt, quod tales oblationes, & cætera suffragia prosunt omnibus regeneratiuis: qui dum viuerent, meruerunt q̄ possent eis talia prodesse post mortem, nulla facta distinctione vtrū decesserit in peccato mortali, vel non. & hęc opinio fundatur super text. beati Augustini in Enchiridio, & transumptiuè. xiī. q. ī. c. tempus.

b ¶ Cōtrariā opin. visus est tenere Spe. & Io. An. in tit. de arbitro. §. sequitur. ver. sed pone, cōpromissum. & in titu. de loc. §. nūc aliqua. ver. lxxiiī. clariꝰ Imo. in l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de ver. obl. vbi videres Ale. qui defendit Bal.

dicit enim ibi Augustinus. Negandum non est defunctorum animas merito suorum viuentium releuari: cùm pro illis sacrificium mediatum offertur: vel eleemosynæ fiunt in ecclesia: sed eis prosunt. qui cũ viuerẽt, hæc sibi (vt posta possint ꝓdesse) meruerunt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus vt nõ requirat ista post mortẽ nec tã malus, vt ei ista post mortẽ nõ ꝓsint. ¶ Est verò talis in bono, vt hoc nõ acqrat: & rursus talis in malo, vt nec ei valeat: cũ hæc vita trãsiuerit adiuuari. & post pauca subdit: Cũ sacrificiũ altaris siue quarũcũq; eleemosynarũ ab hominibus proferunt. pro valde bonis actiões gratiarum sunt: pro non valde malis & non valde bonis, propitiationes sunt: pro valde malis etiam si nulla sunt adiumẽta mortuorum: tamen viuorum consolationes sunt. Et sic secundũ ali
a quos Augustinus videtur velle quòd oblationes & similia suffragia, etiam prosunt his qui sunt in inferno. ¶ Theologi[a] verò dicunt: quamuis Augustinus in dicta authoritate quatuor genera defunctorum distinguere videatur: tria tamen solummodò distinxit. Mediocriter enim bonos, et mediocriter malos ꝓ eodem genere ponit. Quare dicunt, quòd licet secunda opi. sit magis pia: tamen adhęret primæ. eo quòd magis videtur esse catholica. Et pro ista opi. facit tex. prædictus dum dicit, pro nõ valde malis. & non valde bonis. & cætera. & sic hæc duo accipit pro vna specie. facit etiã tex. decimatertia q. ij. c. pro obeũtibus. vbi tex. vult q; pro obeũtibus in peccato, nõ sit orandum: nec oblationes fieri debent. Et hoc etiam videtur expresse cõfirmari per glo. ad Thessalo. iiij. c vbi dicitur. Nolo vos ignorare fratres de dormiẽtibus sicut & cæteri q; spẽ nõ habent. vbi dicit glo. Id est qui sine fide operantur per dilectionem, eiusq; sacramentis de corporibus exierunt, frustra illis à suis huiusmodi pietatis impenduntur officia. Cuius dum hic essent pignore cauerunt, non misericordiam sibi thesaurizantes: sed iram. glo. verò in dicto capi. tempus. & gloss. fina. in c. cùm marthę. de celeb. mis. & communiter Doct. canonistę tenent contrarium. volunt enim quòd Augustinus ponat quatuor genera defunctorum concludentes quòd mediocriter boni, sunt species distinctę à mediocriter malis. Et dicit Hugu. quòd opini. theologorum volentium mediocriter bonos & mediocriter malos poni pro vna specie, parũ distat ab hæresi: cùm eundẽ ponat simul & semel, bonũ & malũ esse, quod videtur impossibile: cũ hęc sint incompatibilia argumen. c. maiores. de bapti. nam mediocriter bonus, bonus est: mediocriter malus malus est. ¶ Item
b quia in igne[b] purgatorio nullus est nisi bonus: quia nullus est ibi qui decesserit in mortali. & pro veniali nullus est malus. vñ dicit Hug. qđ Augustinus posuit quatuor genera defunctorũ. Primi sunt mediocriter mali. & hi damnantur & puniuntur. sed oblationibus & suffragijs ad tempus alleuiantur, vt mitius puniantur. Nec ob. q; in inferno nulla est redemptio: quia hoc est verum. sed tamẽ per hoc nõ sequitur quo minus possit esse pœnę alleuiatio. Nam & in vita beati Brandani legitur quòd in die dominico quieuit Iudas. in die lunæ redijt ad pœnas. Illa tamen authoritas non est authẽ. & etiã Iudas non fuit mediocriter, imò valde malus. nec ob. quòd secundũ ꝑdictam opi. tot possent esse oblatiões, oratiões, & suffragia q; tota pœna tolleret. & sic etiã existẽtibus in inferno, aliqua erit redemptio: quia ad hoc respondet secũdũ gl. in d. c. tẽpus. xiij. q. ij. & in c. cũ marthę. in gl. fi. de ce. mis. nã quãtacũq; pars tollat, puta secũda vel tertia, aut quarta, cẽtesima, seu milesima, nõ tollitur in eadem quantitate: sed in eadẽ proportiõe respectu eius qđ remã sit, vnde etiã si remãsisset sola millesima, per oblatiões & suffragia tolleret millesima millesimæ. & sic de necessitate semper aliquid remaneret. & per cõsequens necessariũ est qđ nulla sit redemptio in inferno. & q̃uis minima pars remaneat: tamen vt dicit Chrisostomus: Grauissimè sunt cùm tales arceantur à conspectu Dei. vnde dicit Augustinus, q; si mali possent, mallent potius in inferno Deũ videre, & in pœnis, quàm pœnis soluti Deum non videre. Vel potest responderi secũdũ aliquos, q; talis alleuiatio nõ est q̃titatiua: sed qualitiua. Vel secundũ alios, nulla est remissio: sed alleuiatio qualiscunq;. Exemplũ ponunt in homine famelico ferente onus grauissimum, cui si detur panis & comedat, non per hoc deponit onus: sed illud facilius fert & famis alleuiatur, seu tollitur. Ad quòd facit illud quod dicitur in euãgelico Lazari, Lucæ c. xvj. non ob. c. pro euntib⁹. quia predicta authoritas, & omnes similes, quę videntur innuere quòd damnatis non sunt fienda suffragia: quia eis non prosunt. intelligi debet, de valde malis. & ita intelligi debet glo. ad colloss̃enses c. iij. Sed theologi, vt superius dixi, & magister sententiarum li. iiij. di. xlvij. & Archi. in d. c. tempus. & Ioan. cal. & Do. m. post eum in d. c. tẽpus. tenẽt contrarium concludentes quòd damnatis in inferno non prosint. ad qđ facit xxv. di. ꝑ. aliàs ea demum. vbi text. dicit q; damnatus pro peccato mortali, pœna perpetua cruciabitur. Ad idem de pœnis dist. vij. c. fin. Præterea iura quę dicunt, quòd pro decedentibus in peccato mortali non est orandum: non distinguunt inter grauia & leuia. Item responsio dictæ glo. fin. in d. c. cùm marthę. & in d. ca. tempus. non videtur rationabilis: nam si secundum suffragium est tantum & tale, quantum fuit primum: ergo tantam quantitatem pœnæ debet tollere, quantam remouit primum. argu. c. innotuit. de elec. iunctis nota. in l. quæ tota. ff. de rei vendi. Præterea, posita etiam prędicta opin. gloss. pro vera: licet secundũ suffragium & alia non remouerent tantam pœnam, sed quantitatiuã respectu residui: tamen tot possent multiplicari suffragia, quòd pœna quasi non sentiretur. quod videtur sonare in absurdum: cùm damnati in inferno, perpetuò igne cruciari debẽt, vt dictũ est. vnde concludant ipsi, q; mediocriter mali dicũtur illi, qui decesserunt cum multis venialibus: & sic sunt in purgatorio. Mediocriter boni dicuntur illi, qui decesserunt cum paucis venialibus. vnde suffragia pro mediocriter malis sunt propitiationes. scilicet, quia Deus propitiatur eis ad mitigationem pœnæ. Nam & in purgatorio est pœna tam grauis, quòd excellit omnem pœnam, quam aliquis passus est in hac vita: quantumcunq; etiam crudelicissimum martirium passus sit. de pœni. distin. vij. cap. fina. Sed pro mediocriter bonis, oblatiões & cętera suffragia sunt expiationes: quia cùm decesserunt cum paucis venialibus, pœna expiatur, & purgatur ex huiusmodi suffragijs. Nec placet Archi. aliquo modo, quòd ijdem sunt mediocriter boni, quòd mediocriter mali: quia sequeretur absurdum: quòd idem esset bonus & malus: vt superius dixi. Apparetigitur circa hunc articu. maiores nostros varia sensisse, quare possemus hic dicere cum Hosti. in summa in titu. de pœni. §. quibus. qui dicit, non est mihi copia tanti, vt diffiniã quid præcisè tenendum sit. Cum & Innocẽtius tertius hoc minimè voluerit diffinire: sed disputationi, & discretę relinquerit inuestigationi: vt d. cap. cùm marthæ. in fi. dicit tamen Hostien. quòd celebrior & verior videtur theologorum opin. cui etiam Hugu. in hoc annuere videtur, quòd qui impœnitens finitur, semper plenus iniquitate, semper sine charitate torquetur: vt d. c. fina. de pœ. distin. vij. vnde videtur concludendum, quòd in tali defuncto opera charitatis minimè operentur. Nec obstat qđ dicit Augustinus in d. cap. tempus. ad fin. ibi, pro non valde malis & c. nam quod ibi dicitur intelligendum est de his, qui sunt in purgatorio: quia aut omnino liberantur: aut alleuiatur eorum pœna. & subdit quòd hi qui sunt in purgatorio, diuersis respectibus possunt dici boni & mali. Boni enim sunt: quia saluantur. Mali verò sunt: quia mala sustinent, & sustinebunt quousq; à pœna purgatorij misericorditer liberentur. Sed forte posset attentari, iudicio meo, quod Augustinus dum dicit de mediocriter bonis, & mediocriter malis, intellexit solummodo de his qui sunt in purgatorio: qui existentes in hoc mundo, peccata mortalia commiserunt. Sed tandem per pœnitentiam & confessionem liberati sunt à culpa: sed non sunt liberati à pœna. & ideo necessarium est vt malorum, seu erratorum suorum in purgatorio purgationem recipiant. Hi enim sunt mediocriter mali, propter peccata mortalia quę commiserunt: & sunt mediocriter boni: quia in via se in hac vita recognouerunt: & confessione ac pœnitentia culpam absterserunt. Vel possemus fortè dicere, q; mediocriter mali dicantur hi, de quibus statim dictũ est. Mediocriter boni dicantur illi, qui decesse runt duntaxat cum venialibus peccatis. His igitur omnibus prosunt oblationes & suffragia. Sed valde malis, vel qui in infidelitate decesserunt, suffragia non prosunt. nec his, qui licet fidem per baptismum acceperunt, decesserunt tamen in peccato mortali absq; pœnitẽtia: ita q; in eis etiã culpa non est delecta. Et quãuis in his maior sit dubitatio: tamen opin. illa q; non prosint, videtur esse magis cõis & catholica: quãuis alia videat magis pia: vt probatur. xiij. q. ij. d. c. pro obeuntibus. & d. c. tẽpus. Dicit tamen ibi Augustinus, q; licet pro valde malis suffragia non sint illis adiumento: tamen viuorum consolationes sunt. Nec ob. id quod legitur de beato Gregorio, quod cũ quodam tempore ante palatium Traiani Imperatoris quondam transiret, recordatus eius clementię, amarissimè flere cœpit: & tandẽ pro eo ante altare sancti Petri flens, orauit dicens donec dormiuit: & ei dormienti vox dicit Traianum precibus eius à pœnis infernalibus liberatum: sed de cætero caueret ne pro aliquo infideli defuncto orare præsumeret. Sed sicut dicunt magistri, Pius & misericors dominus ex aliqua latenti causa animam ipsius reseruauerat extra profundum inferni, precibus beati Gregorij liberandam: nec sunt specialia trahenda ad consequentias. & si quis quereret de causa, dici potest q; non põt reddi ratio de secretis diuinis. xxiij. q. iij. c. Nabuchodonosor. & c. de tyris. de pœ. dist. iij. c. si ex bono. Ego etiam cõsidero q;

posito

a ¶ Vide. S. Tho. in iij. sententiarum di. xlv. vide c. qualis. xxv. d. c. non æstimemus. cum seq. xiij. q. ij. vide etiam eundẽ. S. Tho. in iij. q. xxv.

b ¶ Adde quòd in purgatorio non purgant, nisi pecceta venialia. c. aliàs. xxij. dist. licet purgatorium post hanc vitam est idẽ locus cũ inferno: & pœna eius excedat oẽs temporales. vide S. Tho. in iij. dist. xx. ar. j. & xxj. arti. j. & in sum. cõtra genti. l. iij. q. cxiij.

posito quòd illis nõ valerent:tamen nobis quoniã incognitum est, vtrum sint damnati:saltem facientes oblationes & cætera suffragia,videntur sibĩpsis faciẽtibus prodesse quò ad plura. de quibus dicam statim in seq.q.Sed pro valde bonis,oblationes orationes,& similia suffragia non sunt facienda. pro talib⁹ enim non est specialiter orandum:quia iniuriam facit martyri,qui orat pro martyre:vt d.c.tempus.Sed in generali oratione quę fit pro mortuis,intelligitur etiam laudari,Deus qui saluauit eos:& gratiarum actiones dicuntur esse.valent tamen huiusmodi suffragia quò ad tres effectus. ¶ Primus est,vt sint gratiarum actiones:vt statim dixi. Refertur enim gratia Deo de merito illi defuncto collato. ¶ Secundus effectus est ad hoc,vt ille sanctus magis glorificetur in terris. ¶ Tertius,vt augmentetur gloria apud Deum tenendo illam opi.q gloria sanctorũ possit augmentari vsq; ad diem iudicĩ.& hos tres effectus ponunt Doct.maximè do.meus in d.c.cùm Marthæ.

3 ¶ †Sed circa prædicta queritur, an oblationes & cætera similia suffragia quæ fiunt pro aliquibus defunctis,specialiter prosint illis solùm:an verò omnibus.Pone enim quòd duo homines eiusdem meriti decesserint:vnus diues,pro quo multæ fiũt oblationes:alius pauper,de quo pauci vel nullus specialiter cogitat.Quis eorum primò exibit de purgatorio.Sol.dicit Hug. quòd quàmuis suffragia misericordiarum & psalmorum quæ communiter fiunt,pro omnibus prosint.de consecra.distin.v. cap.mediocriter.Tamen oblationes,orationes, & ieiunia specialiter factæ ꝓ aliquo eidẽ prosunt ꝓ quo specialiter fiunt,& non aliter:& ideò talis citius exibit de purgatorio. Alĩ verò dicunt quòd cùm isti sint eiusdem meriti, eadem die exibunt: quia hæc opera charitatis sunt illis omnibus communia. vnde is pro quo specialiter fit,non sentit plus alleuiationis quã ali⁹: quia charitas nihil agit perperam:non inflatur:non quęrit quę sua sunt:sed seipsam communiter omnibus participat, vt inqt Apostolus prima ad corinth.xiĩj.cap.& habetur latè de pœni.dist.ĩj.per totum.Et hæc vltima opin.vt dicit Hostien. verior est,& benignior.Quid enim deperit ei pro quo specialiter fiunt,si alĩ alleuiantur,sicut & ipse alleuiatur:dummodò de alleuiatiõe sua nihil diminuatur?certè nihil.nec debet de hoc esse inuidia:nam inuidia opponitur gaudio quod est interior actus charitatis.Si ergo in charitate fiunt huiusmodi suffragia, debẽt omnibus prodesse qui sunt in charitate.quo fit, vt diues non debeat citius exire,quàm pauper.& hæ copin.mihi placet.limitatur tamen vt etiam dixit Hostien.nisi fortè oblatio vel eleemosyna fieret pro eo, qui tenetur ad restitutionem alicuius quantitatis:quia hoc casu,citius ille pro quo fit restitutio, exibit & alleuiabitur,quàm alter. Alius enim pro quo non fit restitutio,non exibit:nec alleuiabitur ex huiusmodi restitutione: quia restitutio debet esse conformis obligationi.argu.regulæ, non remittitur peccatum.de regu.iur.lib.vj. vnde alĩ nõ prodest.& si pro alio nullus reperiretur aliquid offerre,pœna ipsi⁹ alleuiabitur ex alĩs suffragĩs:neq; enim incõueniens est quòd vna pœna commutetur in aliam: vt in c.fina.in fin. de dolo & contuma.cap.ĩj.de male.l.fina.ff.de in ius vocan. & cap. ad liberandum.deinde & ibi latè scripsi super hoc.

¶ Sed circa prædicta oritur mihi dubium. Quid si oblationes fiant pro aliquo specialiter,qui sit valde malus:qui fortè credebatur decessisse in statu gratię:& decesit sine aliqua pœnitentia & contritione vera:quamuis apparenter pœnituisset. Exẽplo Ser Ciappelletti, de quo per Ioan.Boccatĩ fabula prima. Iuxta etiam illud:Multa enim corpora mortuorum venerant in hoc mundo,quorum animæ cruciantur in inferno.vtrũ talia suffragia prosint alĩs?So.pium & fortè catholicum est dicere ꝙ sic.tum quia nullum bonum irremuneratum:vt no. in ca. ad liberandum.de iudæ.Item quia huiusmodi suffragia ꝓdessent alĩs,si iste pro quo specialiter fiũt nõ fuisset valde malus: licet pro illo specialiter fierent,vt superius diximus:ergo culpa ipsius non debet alĩs nocere:maximè attenta pura intentione facientis suffragia.& hoc intelligerem,nisi in suffragio quod consisteret in restitutione eius,ad quod defunctus teneretur: quia quantum ad hoc,alĩs non prodesset,per ea quę diximus. Insuper etiam huiusmodi suffragia prosunt his,qui illa faciũt. a per ea quæ statim subĩciemus.[a] Est etiam aduertendũ ꝙ non solũ oblationes quę pro alĩs fiũt,prosunt illis pro quib⁹ fiũt: sed etiam prosunt his qui illas faciunt.Primò enim prosunt, vt filius defuncti vel hęres,qui pro defuncto talia facit,effugiat legis censuram:quoniam ad id faciendum quinq; legibus videtur esse obnoxius.Prima est lex naturæ,secundũ illud Matth. vĩj.Omnia quęcunq; vultis vt faciant vobis homines &c. Ad idem.ff.de re.iur.l.secundũ naturam.vnde Augustinus xiĩj.q. ĩj.c.non æstimemus.dicit Diligentius tũ facit quisq; pro necessariĩs suis,quo pro illo fiat similiter à suis.Secũda est lex scripturę.vnde Eccle.c.vĩj.Mortuo non prohibeas gratiam scilicet,orandi & benefaciendi pro ipso: nam ad hoc es astrictus. Tertia est lex amicitię.Ecclesiastes.c.vj.Si possides amicum,in tentatione possideillum,qui est amicus:& omni tempore dilige.& ipsi clamãt Iob.xix.c.Miseremini mei: miseremini mei: saltem vos amici mei &c.quasi diceret.Quia mundus, & caro, & vitę superbia,de quibus in vita cõfidebamus:& amicos nostros esse credebamus:delinquerunt,& deceperunt nos. Hinc etiam Gregorius.Lex amicitię est,vt qui diligit in prosperitate,diligat & in tribulatione.Quarta est lex iustitiæ. Nam hęreditas cum honore & onere suo transit:& nos nihil habem⁹ nisi à mortuis.Quia iuxta vulgare prouerbium. totum fuit alterius:totum erit alterius:nec isti adhuc remanebunt. Ergo ferendum non est qui lucrum amplectitur,onus autem ei annexum contẽnit.C.de cadu.tol.l.j.§.pro secundo. Et si nõ habes aliud à parentibus:tamen genuerunt te ad minus. ergo sicut dicitur Eccle.vĩj.honora parentes tuos:quia non esses nisi ipsi essent. Item omnes sumus fratres,& secundùm carnem, & secundùm spiritum.ergo ve soli. Et frater qui à fratre iuuatur: quasi ciuitas firma.& ad Eph.v.Nemo vnquam carnem suam odio habuit,id est habere debuit.xiĩj.q.ĩj.c.non æstimemus.& l.fi.ff. de receptato.quod est,si nõ diligit & ei subueniat: quia qui nõ est mecum,contra me est:vt l.cęlicolarũ.in fi.C.de iudę. Quin- a talex est collatio Iudę quę hoc diffinit.Cùm em̃ Iudas in bello strenuus prohibuisset suis,ꝙ non intenderent spolĩs:habita victoria,inuenti sunt quidam de suis mortui,qui contra prohibitionem suam spolĩs intenderent.Ipse autem habita collatione cum sapientibus,vtrum pro talibus esset orandũ: & diffinito ꝙ sic:quia esse poterat ꝙ inter flagella contriti essent ante,quàm spiritus exalarẽt:misit.xĩj.milia dragmas argenti &c. sicut legitur ĩj.Machabe.xĩj.Ex prędictis igitur habemus primò quinq; leges,propter quas suffragia prosunt.Secundò valent ad orationem acquirendam:& quęrendam sanctorum expectantium vitam.Nam verisimile est ꝙ animę liberatę orent pro illis,quorum suffragĩs sunt adiutę.Isa. quinquagesimoprimo &c.Ibi erit gratiarum actio,& vox laudis.& Psal. Me expectant iusti donec retribuas mihi. scilicet id quod pro me orant,vt cum ipsis veniam.& Apocalipsis.Vindica domine sanguinem nostrum de his qui habitant in terra,id est terris inhabitantes non curant de nobis.& sequitur. Sustinete modicum tempus donec impleatur numerus fratrum vestrorum.

¶ Adde ꝙ q suffragia mortuorũ nõ reddunt,fures sunt & sacrilegi & sunt excõmunicandi.c.qui oblationes. xiĩj.q.ĩj.

¶ Tertiò valet ad vitandam confusionem querelę paternæ & amicorum,dicentium in die iudicĩ,conqueror de te quòd etiã ea quę pręceperunt,vel debuerunt tibi pręcipere non fecisti. vnde conqueritur pater de malo filio.

¶ Quartò ad bonum exemplũ prębendũ alĩs,qui post te venient.d.c.non æstimemus.xiĩj q.ĩj. ¶ Quintò ad laborandum pro te ipso.nam qui pro alio orat,pro seipso laborat.

¶ Sextò & vltimò,ad honorandũ illũ pro quo specialiter fiũt suffragia:nam sicut dicitur,alię animę suffragĩs participantes, ei pro quo fiunt nõ grauantur:& corã eo portari,siue repręsentari intelliguntur:sicut corã dño ad mensam sedenti: sed postea proportionaliter diuidenti cibaria,vel enxenia aliqua deportãti secundùm Host.in d.§.quę suffragia.in fi.

¶ Libellus decimusoctauus.

¶ De effectibus oblationũ quantum ad virtutem acquisitam.

SVMMARIVM.

1 ¶ Oblationes factę imagini,cui debeant applicari.
2 Oblationes factę imagini profanę cui sint applicandę.
3 Oblatiões factę imagini alicuius sancti, cui debeant applicari.
4 Oblationes factę imagini existenti in aliqua domo, an pertineant domino domus.
5 Oblationes factę imagini,an spectent ad locum imaginis.
6 Oblationes factę alicui sancto,an debeantur ecclesiæ nomini ipsius dicatę.
7 Oblationes quando debeantur ecclesiæ cathedrali.
8 Oblationes quando debeantur Episcopo.
9 Oblationes quando debeantur ecclesię parochiali.
10 Oblationes factę ad altare capellę alicuius ecclesię, ad quem spectent.

DEcimooctauo Principali loco tractandum est de effectibus oblationum,quantum ad virtutem acquisitiuam. Circa quẽ articulũ distinguendum arbitror ꝙ

aut nos loquimur de vtilitate acquisitiua respectu fructꝰ spiritualis.qui resultat ex ipsa oblatiõe:& talis fructus acquiritur, tam ipsis offerentibus,quàm illis pro quibus fiunt oblationes. secundùm ea quę latius in superioribus libellis explicata sunt. Aut nos quærimus de effectu acquisitionis respectu ipsarum rerum oblatarum.Et hoc casu dicendum est ꝙ ipsæ res oblatæ quæruntur illi ecclesiæ,vel illi hospitali,vel illis personis ad quarum vtilitatem vel necessitatẽ fiunt tales oblationes. Quod tamen dixi de personis intelligendum est,si modò ipsis personis, rectoribus,vel administratoribus ecclesiarum,vel aliquorũ piorum locorum,ipsarũ personarum contẽplatione fierent dictæ oblationes:quia tunc acquireretur eis vt superius extitit explicatum.Secus autem si fierent contemplatione ecclesię:quia tũc
a non ipsis personis,sed ecclesiæ,vel hospitali quærerentur.Ista[a] enim est regula,vt quicquid rectori,Prælato,vel administratori,aut alicui datur intuitu ipsi⁹ cui datur,acquirit ipsi:si est habilis ad acquirendum.sed si intuitu ecclesiæ,hospitalis,vel similis loci:acquiritur illi ecclesiæ,loco,vel hospitali, vt in c.relatũ. el j.de testa.Not.glo.xij.q.j.c.res.&.xij.q.v.c.fixum.faciunt not. in l.cùm aliquis.C.de dona.& l.annua.§.j.ff.de annu.lega. & in l.socium qui in eo.ff.pro socio.& qđ not.in l.sed si plures.§.in arrogato.ff.devulga.& pupil.Quandocunq; igitur sumus in casu certo,quòd si potius contemplatione ecclesiæ seu loci pij sit donatum,seu oblatũ,quam personæ:acquiritur ecclesiæ vel loco pio & ita econuerso.Sed quando sumus in dubio, licet Docto.in relictis & vltimis voluntatibus vario modo distinguant donationem.tamen glo.in ver.nec est.in c.requisiuisti.de testa. dicit,quòd intelligitur factum intuitu amicitiæ ipsius cui fit donatio:& sic videtur inferendum quòd cum oblatio sit donatio in dubio oblatum acquiratur personæ cui fit oblatio.Sed quicquid dicat illa glossa in donatione, de quo dicendum vt latè diximus in titu.per quas personas no.acquiritur.In oblationibus tamen in dubio,cùm ille fiant principaliter Deo, seu ecclesiæ,vel hospitali,aut simili loco, & principaliter fiant propter Deum & animam,& ipsam ecclesiam,seu locum,secundùm ea quæ latius dicta fuerunt in primo libello.concludendum est ꝙ res oblatæ quæruntur ipsi ecclesiæ vel hospitali , aut loco pio. & hoc indubitanter quando fiunt Prælato & orphanotropho, leprosario vel alteri administratori.Sed si fierent vni oblato vel ecõverso, habendo respectum ad ipsius personam,vel propter consanguinitatem,vel amicitiam,vel ipsius indigentiam :tunc acquirerentur ipsi:nisi aliud haberet status ipsius regulæ argu. iurium superius allegatorum : & quæ à nonnullis not. & traduntur,& eorum quę traduntur d.c.requisisti.de testa.Ad quę
1 etiam accedant quæ diximus in titu.de lega.¶ †Sed circa prædicta quæro de quæstione notabili,quam sæpius vidi:videlicet: Cuidam imagini glorioſæ virginis Marię fiunt oblationes:quare dubitatur,cui debeantur huiusmodi oblationes.Circa quam q.Doctores nostri vario modo loquuntur tam in commentarijs,quam in consilijs & disputationibus.Et prædictam q. tangit domi.Anto.in c. pastoralis. de his quę fiunt à Præla. & ibi per do.m.& Io.de Imo.& per do.An.& ꝑ do.m. in rub.de paro.tangit etiã do.Ant.in Cle.per literas.de ꝓben.Et latè hanc quęstionem disputauit Angel.in disputatione quę incipit , refulgenti.Consuluerunt etiam in prędicta materia Pet.de peru. & Gas.de cald.& plures alij. Ego verò pro clariori decisione & intellectu istius quęstionis dico,quòd sex possunt in talibus oblationibus dubitationes haberi,vtrum prędictæ oblationes ad eos pertineant.Primò, dominus domus .Secundò,locus ipse.Tertiò,ecclesia illius nominis,cui⁹ est imago vel statua.Quartò,ecclesia cathedralis.Quintò,Episcopus.Sextò,ecclesia parochialis.Quorum omnium iura singulariter prosequar.

Sed ante ,quàm ad ipsorum examinationem condescendam:postquàm sumus in materia oblationum facta-
2 rum alicui imagini vel statuæ,†Præmitto quòd quandoq; statua vel imago est prophana:vt quia est statua Herculis, lupæ, vel leonis,aut similis hominis,vel animalis non religiosi.Et hoc casu, dicendum est quòd oblationes factę, acquiruntur domino illius imaginis,seu statuæ:& isto modo talis imaginis vel statuę potest esse,vsufructus,vt dicit tex.in l.statuę & imaginis. ff.de vsufru.& ita potest ille tex.exemplificari & ita exemplificatibi gloss.& hoc tenet Angel. in d.disputatione, quę decisio mihi placet, pro alleg.text.singu.in l.Caius.ff.de annu.lega. vbi quando aliquid relinquitur , vel donatur rei meæ, videtur mihi relictum vel donatum & ibi hoc not.Barto.quod ego arbitror procedere,siue res oblata sit,& remanet separata ab ipsa imagine.verbi gratia,si lupę offerret corona,iocale, vel quid simile:siue res oblata fieret pars integralis subiectiua, vel prędicamẽtis ipsius statuæ,vt puta,statuę leonis deficiebat pes,cauda,vel simile membrum:quod per offerentem fuit adiunctum quòd etiam dico procedere si pars adiuncta esset caput:aut esset longè maior pars,quàm reliqua pars,cui talia membra offerrentur.Ex quo præsupponimus quòd istę adiunctiões fiãt ab aliquo intendente offerre,& sic donare.Nec ob.l. quicquid. ff.de acquiren.re.do.& in l.rem.§.item quocunq;.ff. de rei vendica.vbi text.volunt,quòd quando huiusmodi coniunctiones partis ad partem statuę,vel similis rei fiunt,ferruminatione vel alio simili modo:potest agi ad exhibendum vt separentur: & partes ipsę redire debent ad priores dominos:quia illi text.loquuntur,quando ille qui coniunxit partem parti,non coniunxit animo offerendi vel donandi,quod tamen dixi,quòd tales oblationes quęruntur domino statuę:procedit,nisi consuetudo aliter haberet,per ea quę inferius dicam.& idem dicerem, si voluntas offerentis declarata esset : quòd non acquireretur domino statuę , sed alteri : quia reipub.vel simili : quia tunc domino ipsius statuę non quęreretur , per ea quę statim dicam.
¶ Quid si offerens aliquid imagini religioſę exprimat, cuius contẽplatione faciat talem oblationẽ:seu cui velit eam quęri.

3 Secundo Loco rediens ad oblationes factas imagini religioſę alicuius sancti. † Pręmitto etiam quòd quando essemus in casu certo,cuius contemplatione offerẽs faceret talem oblationem:tunc res oblata illi quęreretur, cuius contemplatione facta esset oblatio, per ea quę in princ. istius li.explicata sunt. quare si fieret contemplatione domini domus,in cuius parietę imago depicta est: eò quòd talis esset pauper:vel quia eas oblationes in certos vsus pios conuertebatur.illius domini efficiuntur.nam rei suę quęlibet est moderator,& arbiter:vt in l.in re mandata.C.manda . In traditionibus enim rerum nostrarum,possumus quam volumus adijcere conditionem:dummodò honestam:vt in l.in traditionibus. ff.de pact. Et ex hoc videtur posse inferri, quòd si consuetudo erat nota offerenti,quòd dominus domus vel parietis , aut loci recipiebat tales oblationes:& conuertebat in necessitates suas,vel in alios certos vsus:quod cùm offerens videatur secũdùm hanc consuetu.cùm offerret,animum habere vt illi quęrãtur,per regulam,in obscuris.cum sua materia de reg.iur.lib. vj. Et ex his quę latius dixi in tit.de consue.quia licet offerens expressè non exprimat quòd intendat rem oblatam quęri illi domino:nihilominus illi domino quęreretur.Sed contra hoc videtur fortiter obstare text.x.quęstio.j.cap.hanc consue.vbi talis consuetudo reprobatur. Sed potest responderi quòd ille text.loquitur in oblatis in ecclesia : quę etiam ex consuetudine non licet laicis occupare,sed nos loquimur de oblatis in loco profano:licet imagini religioſę,vel posset dici quòd ille text. loquitur,quando sine causa laici vellent recipere indifferenter oblationes prędictas:secus quando proprias necessitates , vel vt in aliquos pios vsus conuerterent : vel potest dici quòd in terminis nostris hoc non contingit,ratione consuetudinis:sed presumptę voluntatis offerentis.sicut enim offerens potuit offerre ea intentione declarata,vt fieret ipsius domini : vt statim dictum est,ita ipsius intentio videatur declarari per hanc consuetudinem:& per consequens ex intentione sua quęratur illi domino.& sic infertur quòd si daretur ignorentia offerentis,nõ posset dominus domus vel parietis ex sola consuetudine fundare intentionem suam.& ita procedat contrarium: vt voluntate offerentis informata, seu declarata consuetudine,hoc procedat,nisi diceretur quòd presumptionem prędictam tollere videtur alia vrgentior presumptio:quę est in offerentem, quòd sciat talem consuetudinem non valere.per d.c. hanc consuetudinem cùm potius consuetudinis,quàm ignorantia iuris presumatur:vt de se patet.& no.in ca.j.de consti.lib.vj.quòd admitterem,si talis offerens esset peritus in iure:vel esset alius casus in quo non esset tanta dubitatio , sicut est in terminis nostris,vt ex j.dicendis apparebit:maximè,quia & his nostrimus aliquid expressè dispositum in contrarium. & sic patet, quòd decisio prędicta,quando voluntas offerentis non est aliter declarata,quàm per consuetudinem:non procedit sine dubitatione.Concludo tamen,ꝙ qualitercunq; potest apparere de voluntate offerentis,ꝙ potius quęratur vni,quàm alteri , ꝙ ipsius voluntas seruabitur.
¶ Quid si consuetudo disponit,quòd oblationes factę imagini alicuius sancti,quęrantur potius vni,quàm alteri.

Tertio Pręmittendum est ad declarationem dicendorum,ꝙ quamuis dubium sit, quibus quęrantur prędictę oblationes factę imagini virginis , vel alterius sancti, respectu prędictorum prętendentium ius:tamen si consuetudo prescripta esset quòd potius vni ecclesię quã alteri quęreretur : vt puta potius ecclesię cathedrali , vel ecclesię nominis illius

a ¶ Vide aliquid p Ang. de Aret. in §.sacre.insti.de rerum diui.

illius ſancti, quàm parochiali : vel potius Epiſcopo q̃ eccleſię parochiali.hoc caſu indubitãter ſeruãda eſſet cõſuetudo quę in talibus valida eſt: vt text. expreſſus in c.cùm inter.de ver.ſig.& hoc tenẽt ibi oẽs Doct.facit.c.fi.& quod ibi no.de paroch.indubitanter enim in talibus procedit præſcriptio: vt c. ex tranſmiſſa.& c.de quarta.de preſcript.facit tex. & qđ no.ibi d.M.in c.ij.de ſepul.& qđ no.Hoſtiẽ. in ſum.de ſepul.§.an licitũ.Hoſt.Io.An.& Doc.in c.certificari.de repu. & qđ dixi de conſue. & præſcrip.Idem dicendũ de priuil.per qđ hoc concederetur.& hoc procedit,qñ conſue.eſſet,vt acquirere tur eccleſiæ,vel perſonę eccleſiaſticæ,quæ eſſet capax quaſi poſſeſſionis iuriũ:ſed ſi cõſue.eſſet q̃ q̃reretur perſonæ prophanæ,vel loco prophano:dicendũ eſt vt ſtatim dixi.his igitur ita explicatis deſcendo ad examinationem ſingulorũ ſex prætendẽtium ius in dictis oblationibus,de quib⁹ ſ.præmiſimus:videlicet quis prædictorũ re exiſtẽte dubia, in dictis oblationibus iura vendicet potiora.

¶ Vtrum dictæ oblationes quærantur domino domus,vl̃ parietis vbi depicta eſt imago ſancti,vel ſtatua affixa.

4 Quo ad primum. Videlicet †ad dñm domus, quẽ diximus poſſe in rebus taliter oblatis ius prætendere,dicendũ,q̃ pro ipſo dño[a] facit l.in rem.§.ſi quis.ff. de rei vendi.& l.quicquid.ff.de acquirend. re.do.& inſti.de rerũ diui.§.ex diuerſo.in quib⁹ patet q̃ adiunctũ alicui rei,efficitur illius cuius eſt res, cui aliquid adiungitur:quare ſi paries & imago,vel ſtatua ſunt alicuius priuati:oblationes illi factæ venire & effici debent ipſius, qui põt ipſum parietẽ remouere:& ipſam imaginem abradere,& ſtatuam tollere.dũmodò nõ faciat in contemptũ diuinę maieſtatis.inſuper & locũ ipſum vendere, & alienare, & in aliũ vſum trãsferre ad libitũ volũtatis ſuæ: cũ non ſit locus ſacer,nec religioſus.arg.no.per Inno. in c.inter dilectos.de dona.& c.ad hęc.de relig. do. & quia vt dictũ eſt, rei ſuæ quilibet eſt moderator & arbiter. Et pro hac etiam parte facit tex.& quod not.Bart.in l.Caius.ff.de an.leg.vbi Bar.dicit arg.illius tex.q̃ qñ aliquid relinquit̃,vel donatur rei meę: videtur mihi relictum vel donatũ.Sed in cõtrarium fortiter ob.quia laicus non poteſt eſſe capax horũ iurium:nec ipſorum iurium quaſi poſſeſſionem habere,etiam ex conſuetudine: vt d.c.hanc conſuetudinem.x.q.j.Item: quia huic laico nihil eſt oblatũ, vel promiſſum,vel donatum : ergo non poteſt ſibi quæri.C.de dona.l.nec ambigi.Item & tertiò, quia donatio facta imagini glorioſæ Virginis,vel alteri⁹ ſancti,videt̃ facta Virgini,ſeu illi ſancto cuius imago depicta eſt,& quę ipſum repręſentat. quicquid enim actiuè fit & paſsiuè in repręſentate,intelligit̃ factum in repręſentato:vt C.de fideiuſ. l. à tutoribus.C.de rebus cre.l.cùm etiam.ff.de lega.ij.l. Prætor.§.mater.de leg.iij.l.fi.ff.de fideicom.lib. talis. & C.ne.li.ſig.ſal.in rub.& nigro.& in propriis terminis de imaginibus & ſtatuis optimè probatur.l. capitulum.§.ad ſtatuas.ff.de pœ.Et no.in l.fina.§.ſanè.C.de his qui ad eccle.confu.facit etiam quod no. C.de ſta.& ima.in rubro & nigro.& etiã quod no. ff.de acqui.re.do.l.ſtatuas.quare cùm non contemplatione ipſius domini domus, ſed contẽplatione illius ſancti tales oblationes fiant:meritò non quæruntur ipſi domino:quia quod alicui donatur , vel relinquitur contemplatione alterius,videtur donari vel relinqui illi,cuius contemplatione fit, ſecundùm ea quæ no.in c.requiſiſtis.de teſta. & ſecundũ ea quæ latius in prin.iſtius li.explicata ſunt. Ad qđ accedant quę ſtatim dicam in ver.quò adiij.& quia omne donatũ eccleſiæ aut Deo: quia in eccleſia & ipſius Dei imagine,Deus repręſentat̃: & ideò Deo acquiritur:ſeu illi ſancto:vt tibi dicam. Quartò contra ipſum dñm facit,quia ea quæ ſunt Deo oblata, non debent in vſus ac dominium laicorum ampli⁹ deputari.xij.q.j.c.nulli.de conſecra.diſtin.j.cap.ligna.& c.veſtimenta.de foro compe. c. conqueſtus facit l.ſi quis ſepulchri.ff.de reli.& ſum.fu.& quod traditur in reg.ſemel Deo de regu.iur.libr.vj. Item probatur:quia non licet laicis tales oblationes cuſtodire,aut accipere:nec in vſus ſuos cõuertere: nec de ipſis quicquam diſpenſare.x.q. j. quia ſacerdotes.& c ſanctorum.& c.hanc conſuetudinem . facit etiam.c.quamuis.de deci.& iſtam opi.communiter tenent omnes Doct.q̃ ad dominum parietis dom⁹ vel loci talis imaginis vel ſtatuæ, huiuſmodi oblationes non poſsint pertinere,qđ mihi placet . Pro qua etiam accedant quæ dicam.j.in ver.quò ad vj.

b Arbitror[b] tamen hoc limitandũ , niſi talis dominus c eſſet perſona eccleſiaſtica, vel locus ipſe pertineret ad aliquam eccleſiam, vel locum religioſum : quia in caſu prædicto,quãuis illa eccleſia non eſſet eccleſia parochialis,tamen ſi acceſsiſſet conſuetudo ſeu præſcriptio,quòd tales oblationes pertinerent ad talem dominum : certè conſuetudo eſſet ſeruanda. & tunc dominus illius loci,qui eſt capax illius quaſi poſſeſſionis,ratione conſuetudinis preſcriptę,in ipſis oblationibus haberet meliora iura:cùm in talibus poſsit operari conſuetudo:vt ſuperius explicatum eſt.Sed ſi dñs domus eſſet perſona prophana: tunc ſecus eſt:vt dictum eſt.Quod tamen procedit in caſu dubio:ſed in caſu certo,ſeruaremus certum: vt diximus in ſecundo præſuppoſito.Prædicta ergo communis concluſio procedit in rebus oblatis ſeparatis ab ipſa imagine,vel ſtatua:quæ non fierẽt pars ſubiectiua,vel integralis illius imaginis vel ſtatuæ.Secus ſi fierent pars integralis ipſius:vt puta, deficiebat ſtatuæ brachium,pes,vel aliud membrũ: & offerens,illud adiunxit:quia tũc talia taliter oblata fiunt domini illius ſtatuæ,vel loci.arg.l.in rem §. ſi quis rei.ff.de rei vendi.& ea quæ primo præſuppoſu i.

¶ Vtrum prædictæ oblationes quærãtur loco imaginis vel ſtatuæ.

5 Quò ad †ſecundum Quẽ diximus præ tendere ius in prædictis oblationibus, quem diximus eſſe locum imaginis vel ſtatuæ,poteſt figu- d rari exemplũ.Si imago eſſet depicta in aliquo oratorio: vel ſtatua eſſet poſita in aliqua capella de hoſpitali:vel in aliquo loco ſacro,aut religioſo . Quo caſu,poteſt dubitari,an quęrantur ipſi loco.& videtur dicendum q̃ ſic: quia relictum aut conceſſum alicui templo,eſt ipſius templi: vt in l.ſeruos ad cuſtodiam.ff.de ali.& cib.leg.facit optimè text.in authen.de eccleſiaſticis titu.§.ſi quis[c] autẽ.vbi conceſc ſum oratorio,pertinet ad oratorium. Item facit qđ no.C.de fur.l.ſi nondũ rem tẽporalem.& ff. de rediui.in l.in tantum.§.ſacræ.& inſti.eod.§.ſacræ.Faciunt etiam ea quæ ſuperius deduxi pro domino domus. Sed his non obſtantibus,communis opin. eſt in contrarium.quod probatur expreſsè per tex. in cap.ex tranſmiſſa.de præſcript. & per ea quæ dicam.j.de eccleſia parochiali.in ver.quò ad ſextum. Hæc tamen opin.recipit duas limitationes, iudicio meo, videlicet,niſi ex mente ipſius offerentis aliud appareret,vel conſuetudo aliud haberet,per ea quę ſuperius explicata ſunt.

¶ Vtrum prædictæ oblationes quærantur eccleſiæ nomine illius ſancti.

6 Quò ad tertium †Quem ſ. diximus poſſe põten dere ius in dictis oblationibus,quẽ diximus eſſe eccleſiam ędificatam ſub nomine illius ſancti,cui fiũt oblationes.Exemplum poteſt figurari in oblationibus quę fiunt imagini glorioſiſsimę virginis Marię apud cantum de Magalotis in noſtra ciuitate Senarum,vtrum pertinere debeant ad eccleſiam cathedralem , non tanquam cathedralem, ſed tanquam ędificatam ſub nomine glorioſiſsimę virginis Marię: de quibus oblationibus olim fuit maxima diſceptatio inter Epiſcopum & eccleſiam parochialem ſancti Martini,& ipſum dominum do- d mus in qua imago depicta eſt.[d] & pro dicta eccleſia ſub nomine ſancti illi⁹ imaginis ędificata. facit, quia vt ſępius dictũ eſt,qñ aliquid vouetur vel offert̃ huiuſmodi imaginibus vel ſtatuis,nõ cõſideramus ipſam picturã vel imaginẽ: ſed reuerantiã illi⁹ ſancti:quia per talem imaginẽ repręſentatur, vt eſt

a ¶ Facit in §.ſi qs autẽ.in auẽ.de eccle.tit.col.ix. vbi conceſſum oratorio pertinet ad oratoriũ . facit qđ no.Bal.in authẽ. hoc ius porrect ũ. in ij.col.verſ. ſed hoc quęro. C. de ſacroſanct. eccle. quod relictũ hoſpitali conſtituto authoritate Epi, applicat ipſi hoſpitali . facit qđ voluit Abb.in c. dilectus.de offic. ordi.in c.j. in notabili . de ſtatumo. q̃ſi imago alicuius ſancti eſt in pariete monaſterij, oblationes ſunt monaſterij.

b ¶ Et pro hoc facit qđ dicit Abb. in c.paſtoralis. in j.co. de his q̃ fiũt à Prelato.vult em̃ q̃ſi celebranti in alteri⁹ eccl̃a fiũt oblationes,cedũt rectori dictę eccleſię. melius facit quod no . in c. j.de ſta.mo.in ca. dilectus. de offi. or.vt ſ.

a ¶ Vide Petrũ de Peru.in canonica ſua. ĩ §.venio.ad quartũ capitulũ in xvij. Cardi. & Marti.de laude ĩ l.ſi nondũ. in fi. C.de fur. vbi declarãt illũ aliter, q̃ cõiter intelligatur.vide not. ibi Ange. qui infert duo notabilia ex illo.§.j.q̃ licet regulariter rõne incertitudinis vitiet̃ legatũ , nõ inſpiciendo qs ſit paperior.l.duo ſunt Titij.ff. de teſtatu.fallit in legato ad pias cauſas p illũ tex.ſecũdũ,q̃ paria ſunt dicere, inſtituo ſanctum Frãciſcũ,& inſtituo eccleſiam ſancti Franciſ.

d ¶ Facit etiã text. in §.œconomos. ĩ authẽ.de ſancti. Epiſc.vbi Ange. no.infert. ad q.in terminis.facit gl. in l.lege Iulia peculatus.in princ. ff.ad l.Iul. pec. p quã.d, Alexan. in apoſtil . ad Bart. infert ad queſtionem hanc in terminis,vide Ioan. An.& Inn.in ca. cũ ſuper.de cauſa poſ.et proprieta. vide Ange. in cõſil.ccxxiij.inci. ĩ Dei nomine &c.

tex.de conſe.diſt.ij.c.prelatum.Hinc eſt q venerabi les imagines,Chriſtiani non appellant Deos,neq; illis ſeruiunt vt dijs:expectant futurum iudicium. ſed ad memoriam & recordationem primitiuorum,venerantur.de conſe.diſt.iij.c.venerabiles. Per ſignum enim talis imaginis ſignatum repræſentatur.Et hinc eſt quòd ſignum ſaluatoris nō eſt licitum humi po nere,aut ſculpere,vel pingere,vt in l.vnica. C. ne lice.ſig.ſal.& ideò non licet crucem,aut ſanctorū ima nes,ſeu ſtatuas in aggrauationem ceſſationis in terram proſternere,vt in c.ſi canonici.in fi. de offi. or. libr.vj.cùm ergo oblationes fiant per reſpectum illius ſancti repræſentati per illam imaginem: meritò videntur quæri eccleſiæ ædificatæ ſub nomine illius ſancti.facit tex.in authē.de eccle.ti.§.ſi quis aūt.vbi tex.dicit q ſi aliquis vnum ſanctorum ſcripſit hæredem,aut legatum relinquit:& non ſpecialiter nominauit locum,in quo eſt venerabilis domus illius ſancti,ſed in eodem loco ſeu ciuitate plura inueniantur oratoria illius ſancti,illi potius debetur domui quę pauperior eſt.ſi verò in ciuitate non eſt baſilica illius ſancti,& inueniatur in territorio,illi debebitur.Si autem neq; in territorio reperitur huiuſmodi domus: tunc eccleſię ciuitatis in qua teſtator domicilium habuit legatum debetur.& ſic tex.prealle.videtur concludere q debeatur eccleſię illius ſancti. Eſt tamen aduertendū q,ille tex.loquitur quando non fuit expreſſus certus locus. Sed in terminis noſtris,ponimus oblatiões factas imagini vel ſtatuæ,q̄ de neceſſitate circunſcribitur loco. Item facit pro prædicta opi.donatum aut oblatum imagini repræſentāti, videtur donatum ſancto repræſentato per illam imaginem:ergo ſicut donatum vel relictum ſeruo,vel filio alicuius contemplatione domini vel patris, efficitur dominivel patris,vt jdictum eſt:ita & in terminis noſtris,oblatum imagini repræſentanti, cùm videatur oblatum ipſi ſancto repræſentato, debet acquiri eccleſiæ illius ſancti.ar. dicti.§.ſi quis autem.in authen.de eccle.ti.& pro hac parte conſuluit domi. Pet.de peru.vt dicam in ſeq. caſu. Sed his non obſtantibus hæc opi.communiter reprobatur:& contra ipſam concludunt ar. & iura quę ſtatim ſubijciā pro eccleſia parochiali,in verſi.quò ad vi. Arbitror tamen hanc communem reprobationem recipere duas limitationes,de quibus in præcedentibus: videlicet niſi de expreſſa intentione ipſius offerentis appareret q vellet eſſe ipſius eccleſię. Vel niſi cōſuetudo præſcripta eſſet q acquireretur dictæ eccleſię.vel priuilegium ſuper hoc eſſet conceſſum tali eccleſię. vel niſi fortè talis imago eſſet depicta in ipſamet eccleſia ipſius nominis,ſecundùm aliquos,qđ mihi nō placet:quia oblationes ſimpliciter factæ in ipſa eccleſia non parochiali,quęruntur eccleſię parochiali fortius oblationes factæ imagini depictę vel ſtatuę exiſtenti in eccleſia eiuſdem nominis,quæruntur eccleſię parochiali.

¶ Vtrum dictę oblationes puærantur eccleſię cathedrali.

7 a Quò ad quartum †Quem diximꝰ poſſe[a] prętendere ius in dictis oblationibus, quem diximus eſſe in eccleſiam cathedralem. Videtur primò dicendū, quòd ipſi eccleſię cathedrali quęrūtur quę dignior eſt,& proprie dicitur eccleſiamatrix.c.venerabili.de ver.ſig. Et quia videmus q quando ſumus in dubio vbi quis debeat ſepeliri, ſepelitur apud eccleſiam cathedralem,ſecundū ea quę traduntur in Cle.dudū. §.verū.de ſepul.& per Pau.& Hoſt.&Inn.in c.nos. eo.ti.maximè q̄ in cuitate illa nō eſſet alia eccleſia ædificata ſub nomine illius ſancti,cuius imagini oblatio facta eſt:& hoc potiſsimum q̄ eccleſia cathedralis eſſet ędificata ſub nomine illiꝰ ſancti.& ita cōſuluit do.Pet.de peru.pro noſtra eccleſia cathedrali ædificata ſub nomine glorioſiſsimę virginis Mariç. Quę oblationes ſanctę imagini virginis Marię apud caſſatum de Magalotris,& alijs ſimilibus imaginibꝰ, debentur eccleſię cathedrali. Sed hęc opi. mihi non placet per ea quæ j.deducam pro eccleſia parochiali niſi aliud appareat de intētione offerētis vel niſi talis eccleſia præſcripſiſſet ius percipiendi dictas oblationes: vel id haberet ex priuilegio,vt ſuperius dictum eſt.

¶ Vtrum prædictę oblationes quærantur Epiſcopo.

8 b Quò ad quintum, †Quem ſupra diximus poſſe[b] prætendere ius in dictis oblationibꝰ,quē diximus eſſe Epiſcopum loci. Videtur dicendum ipſum Epiſcopum ſuper dictis oblationibus poſſe ius prætendere:quia vt ſæpius dictum eſt, oblationes factę talibus imaginibus,videntur factæ Deo, & illis ſanctis. & ideò videtur quòd debeant per diœceſanū capi & adminiſtrari: & in ſuſtentationem pauperum erogari:ſicut cęteraboña eccleſiarū,vel aliorū templorū Dei.xij.q.j.c.præcipimꝰ.& c.res eccleſiæ.& c.nulli Epiſcopū. Simile videmus in bonis alicuius decedentis ab inteſtato:de quibus dubitatur,cui ſint reſtituenda:quia ad Epiſcopi cōſeruationē,& diſtributionē pertinent:vt in aut.oēs peregrini.C.communia de ſucceſsionibus faciūt no.per Inno.in c.quia plericq;.de immu.eccle.neq; enim videt negari poſſe dubitationē exortā ad quę tales oblationes pertinere debeant:ergo cura & ſolicitudine Epiſcopi,talia bona videntur pauperibꝰ erogāda.& q tales oblationes ad Epiſcopū pertineant.notando colligit d.Ant.in Cle. per literas.de prēben.Dicit etiā do.m.in rub.de paro.vidiſſe Io. And. in addi.Spe.allegantē pro Epiſcopo.ſed ego nō memini legiſſe vbi hoc dicat:nec do.m.allegat:licet in rub.de paro.Io.An.in addi.Spe. aliqua dicat in materia oblationū:nō tñ alle.pro Epiſcopo quò ad propoſitū noſtrū. Gaſ.calde.cōſi.xv.ſub tit.de paro.vult q tales oblationes nō pertineāt ad Epiſcopū:& ſubdit q Eps de iure debet habere tertiā partem oblationū: niſi contrariū habeat conſuetudo,vel priuilegiū,per no.x.q.j.c.de his.de offi.ordi.c.conquerente.de cenſi.c.cū olim.Pet.de Peru.in prędicto conſil.dicit,q ſi tales oblationes acquirantur eccleſię cathedrali: tunc fieri debet ipſarū diuiſio inter eccleſiā cathedralem,quę habebit medietatem, & Epiſcopū,qui habebit aliā medietatē: vt in c.requiſiſti.de teſta.vbi eſt caſus,ſecundum eū,qui mihi placet,qñ tales oblationes fierent tam intuitu Epiſcopi,quā eccleſiæ,& ita procedit opi.Hoſti.ibi poſita.Sed in oblationibus quę fierent intuitu eccleſiæ dūtaxat:debetur ſolūmodò quarta.& ita procedat opi.Inno,Vin.& do.m.in d.c.requiſiſti.per no.xij.q.ij.cap. quatuor.& c.conceſſo.Si aūt tales oblationes debentur eccleſię parochiali:tunc Epiſcopus ab eccleſia parochiali poteſt petere canonicā portionem,q̄ de iure cōmuni ſecundū eū,eſt quarta:licet ex cōſuetudine poſſit eſſe tertia,vel medietas.d.c.de his.& c.antiquos.x. q.j.xij.q.ij.c.vobis. & c.Vulteranę.& c.cōceſſo.& c.quatuor.Ego huncarti.canonicæ portionis,an & quanta Epiſcopo debeatur,& parochiali eccleſiæ, hęc omitto: quoniā de illa in tractatu canonicę portionis latius explicabimus.Illud ſolùm adiungēs,q ab ipſa eccleſia parochiali debet canonica portio Epiſcopo:vt traditur c.officij.& c.requiſiſti.de teſta.& tradit do.m.in c.ñ.de ſepul.Sed quò ad materiā noſtrā concluſio ſit,q res oblatæ imagini vel ſtatuæ,non debentur primo loco Epiſcopo:vt etiam patebit ſtatim,niſi cōſuetudo, præſcriptio, aut priuilegium aliud haberet: vel niſi appareret expreſsè q contemplatione Epiſcopi,oblatio facta eſſet,per ea quæ ſuperius ſunt explicata.

¶ Vtrum prædictę oblationes debeantur eccleſię parochiali.

9 Quò ad ſextum, †Quem diximus prętendere ius in dictis oblationibus, quem nos diximus eſſe eccleſiam parochialem,dicendum eſt,q communis cōcluſio eſt Doc. tales oblationes debentur dictę eccleſię parochiali.hanc opi.tenet do. m. & Io.de Imol.in c.paſtoralis.de his quę fiunt à Prela. Nam eccleſia parochialis fundat intentionem ſuā ſuper omnibus obuentionibus ſpiritualibus,cōtingentibus infra parochiā ſuā:vt d.c.paſtoralis.ibi,vt ſingularum eccleſiarū prouentus.vnde dicit ibi Hoſt.q oēs decimę & oblationes q̄ c fiunt intra parochiā,cedunt eccleſiæ parochiali. Ad [c] idem inducit do. m. c.ad audientiam.de eccle.ędi.per locū à ſpeciali. nam ſi oblationes factę capellę vel altari,cedunt parochiali eccleſię,& nō capellano,vt ibi & infra ſubijciam in ſeq.q.fortius iſtę oblationes factę imagini.& eandē opi. tenet do.m.in c.j.de ſucceſ.ab inteſt.& c.qm̄.de deci.& eandem ſententiā ſentit Gaſ.calde.cōſi.xv.ſub rub.de paroch.Mouentur:quia ſicut Epiſcopus in tota diœceſi ſua fundat intentionē ſuā de iure cōmuni ſuper iuribꝰ Epiſcopalibus,vt c.cōquerente.de offi.ordi.ita rector parochialis eccleſię in parochia ſua.c.ad decimas.de reſti.ſpo.lib.vj.& hęc opi. plus mihi placet in caſu dubij.& probatur expreſsè in c.ex tranſmiſſa. de prēſcrip. Prędicta tamen procedunt,niſi conſuetudo,prēſcriptio, vel priuilegium aliud haberet.Item prędictā cōmunē opi.limita,vt procedat in his oblationibus quę ſunt pars integralis,aut ſubiectiua ipſius imaginis vel ſtatuę: ſed ſunt ſeparatę a dicta imagine vel ſtatua.Secus ſi fierent pars ſubiectiua,ſeu integralis ipſius imaginis vel ſtatuę:quia tunc acquireret dño imaginis vel ſtatuę,per tex.in l.ſi rem.§.ſi quis rei.& in §.itē quęcunq;.iuncta glo.de rei ven.& in l.quicquid.ff.de acqui.rerū do.iunctis his quę dixi ſ. in primo prēſuppoſito.Et ſic ex prędictis,Deo duce,queſtio prędicta,q̄ quotidiana poteſt eſſe,rationabiliter eſt declarata.

10 Vlterius †Quęro, cui quęrantur oblationes factę ad altare in capella alicuius eccleſię.Sol.Gaſ.Calde.cōſuluit quòd ſint parochiani,per c.paſtoralis. de his quę fiunt à Prela.& c.ad audientiam.de eccle.ędifi.& c.cùm inter.de verbo.ſignifi.& idem tenent d.Ant. & do.m.in d.cap.paſtoralis.No.etiam do.Domi.in cap.ex tranſmiſſa.de prēſump.vbi dicit,q debent eſſe rectoris,& non capellani inſtituti in illa capella

a ¶Pro hac parte facit quod dicit dominus Lap. in alleg.lxxvj.in vl. col. vbi vult q ſi fit legatum eccleſię quæ non reperitur in diœceſi, debetur eccleſię cathe.

b ¶Facit pro iſta parte dictū Abb. in c. quamuis. de deci. vbi vult q Epiſcopus non poteſt domino domus,vbi eſt pictura q de oblationibus diſpenſet.ad libitū hanc partē videas pleně comprobatam per Maluitium intrac.oblationum iniij.dubio in j. ij. & iij. colum.

c ¶Ad idē adducitur per Abb.in c.j.in iij. nota.de ſta.re. inc. ex trāſmiſſa.in j.not.de prēſcrip.& hanc opi. tenet etiam Cardi.in Cle. j.in vj.q.de ſup. neg. Prela. Abb. in c. dilectus. de offi. or. vbi Mar. lau. Io.An. in d.c.ad audiētiam. & hāc opi.dicit eſſe cōmunem Troilus maluitius in trac. oblationū. in iij. dubio, in vj. col.

la capella vel altari.mouetur,quia matrici eccleſiæ debent̃ obla
tiones quę fiunt in eccleſijs,ſeu capellis ſuæ parochię,extra cor
pus eccleſiæ ſuę:fortius ſi fiant intra:licet in altari ad qd̃ alius
eſt inſtitutus. Et hanc etiam opi.ſentit Lap.allega.lviij. vbi cir-
ca materiam oblationum,ad quas quis tenetur facere ad altare,
& ad quas quis neceſsitatur diebus ſolennibus,quibus neceſsi
tatur audire integram miſſam,& oblationem facere, ſecũdùm
a ea quæ diximus.ſ.lib.iij. Quare[a] cùm quilibet teneatur ipſam
miſſam audire in propria parochia:vt cap.ij.de paroch.& per
conſequens in ea offerre. Ideò ſi alibi audiat miſſam,diebus ſo
lennibus offerat:non propterea excuſatur quominus teneatur
eccleſiæ parochiali,vnde tenetur vel mittere quod tenebat̃ of-
ferre:vel alia vice duplam oblationem facere. Concludens etiã
quòd ſi proprius rector parochianus licentiam dederit audiẽ-
di miſſam alibi,quod facere poteſt:vt no.in d.c. ij. Is tamẽ cui
conceſsio facta eſt,non poteſt in præiudicium parochialis ec-
cleſiæ alteri offerre. In eccleſia enim, in qua ex licentia audiat
miſſam,non tenetur offerre:ſed ſi vult poteſt:ſed non in præiu
dicium eccleſiæ parochialis:nam talis licentia tanquam odioſa,
reſtringenda eſt:vt in regula,odio.de regu.iur.lib.vj.vnde ſicut
diſpenſatio ſuper abſentia ſtudiorum cauſa non includit per-
ceptionem fructuum,niſi hoc expreſsè dicatur:vt in c. tuæ. de
cleri.non reſiden.ita vt hic. Nec debet ius vnius eccleſiæ dare
c alteri.xvj.q.j.cap.quicunq;.quæ diligẽter ſunt notanda. eò ma
ximè,quia quotidie ſeruatur contrarium, propter ignorãtiam
& defectum ſcientiæ qui eſt in rectoribus parochialibus: ſed
ſaltem deberent ipſi operam dare,vt horum iurium parochia-
lium notitiam haberent.& quod dixi de obligationibus factis
ad altare, idem & in alijs oblationibus quæ debentur eccleſiæ
parochiali à iure:niſi aliud exprimatur,vel niſi aliud habeat cõ
ſuetudo,quæ hodie quodammodò eſt vniuerſalis:quia factę ec
cleſijs infrą parochiam,communiter ſunt rectoris illius eccle-
ſiæ.quæ conſuetudo valet,vt dixi in præcedenti quæſtione.vel
niſi aliud habeat priuilegium,prout habent eccleſię regulariũ:
quę ex priuilegio quodãmodò religionis,retinent omnes ob-
lationes facti-is:etiam ſi fiant ad altare:vt eſt text.in c.j.de ſtatu
mo.& etiam in c.nimis.de exceſ.Præla.Item quod dixi, quod
b oblationes quæ fiunt in parochia,vel intra parochiam alicuius,
etiam in miſſa,ſunt parochiani:limitatur,[b] niſi Epiſcopus fue-
rit ille,qui miſſam celebrauerit:quia tunc oblationes factę ſunt
ipſius:etiam ſi dicat miſſam in eccleſia parochiali, & ſibi offe-
runtur a proprio parochiano.nam tota ſua diœceſis intelligi-
tur parochia ſua:vt in c.j.& c.ſuper eo.de rap. & de offic. Ar-
chipresby.cap.ij.xvj.q.iij.ca.licet in regulari.& idcò ſua ſunt:
nam & omnia ſub eius diſpoſitione & diſpenſatione cõſiſtũt.
x.q.j.c.j.ij.iij.& iiij.hoc tenet Hoſtiẽ.in tit.de paroch.§.in qui-
bus.ver.quid ergo ſi Epiſcopus.& Arch.de conſecra.diſt.j. c.
omnis.Subdit tamen Gaſ.in dicto conſilio, quòd hoc limitan-
dum eſt,niſi aliud appareat per contrariam conſuetudinẽ, quæ
ſeruanda eſt.ad quod faciunt quæ ſuperius dicta ſunt. Item li
mitat,niſi Epiſcopus in vno loco nimis longam traheret mo-
ram:& nimis frequenter celebraret.arg.c.ſuggeſtum . de elect.
& de verbo.ſig.c.quid per nouale.& prędicta etiam extendit
Hoſtien.ad Archiepiſcopos:quod mihi placet. Et eſt etiam no
tandum,quòd ſimiliter oblationes factę in conſecratione ec-
cleſię,pertinent ad ipſum Epiſcopum.xviij.q.ij.c.pen.& idem
dicendum eſt de oblationibus factis in conſecratione Epiſco-
pi:quia debent eſſe Epiſcopi,non aſsiſtentis:vt not.in c.& ſi
quęſtionem.de ſimo.Sed circa oblationes factas in miſsis, oc-
currit notabilis dubitatio.Pone quòd ſtatuto vel conſuetudine
prędcripta,oblationes quę fiunt die dominico,debent eſſe Prę
lati:& quę fiunt in feſto principali,debent eſſe Epiſcopi.venit
feſtum principale in die dominica,dubitatur nunc,cuius debẽt
eſſe oblationes quę tunc fiunt. Io.de lig.in c.fina.de feri.tangit
quęſtionem:& ſi rectè memini,concludit pro Epiſcopo . eandem quęſtionem tangit Guli.de cu.in l.fi.de offic. procon. ſed
quid dicat,ad prędens non potui videre.Sed pro Prędato facit,
quia quandocunq; ſimul concurrunt,cauſa naturalis & accidẽ-
talis:conſideratur naturalis,non accidentalis.l.iij.in princ.ff. de
tutel.inſti.de rerum diui.§.pauonum.& l.j.C.de cura.furio.Sed
in terminis noſtris,dies dominicus eſt naturalis:dies feſti eſt ac
cidentalis.ergo cedunt Prędato:vt d.l.iij.in princi.Sed Bald.ibi
format quęſtionem hanc,& decidit poſt Cyn.quòd tales obla-
tiones debeant diuidi iſto modo:videlicet,quòd oblatiões quę
factę fuerunt contemplatione diei dominicę, cedant Prędato:
alię cedant Epiſcopo.facit.l.dies feſtos.C. de fer.non obſtant
allegata in contrarium:quia loquuntur in re indiuidua:ſed nos
loquimur in re diuidua:quę opin.videtur mihi iuſta & ratione
bilis:nam quandocunq; cauſa naturalis & accidentalis compa-
tiuntur adinuicem:vna non tollit aliam:ſed ſimul ſtant, & con
currunt:vt in omnibus iuribus in quibus concurrit obligatio
naturalis & ciuilis.ad quod facit ca.penul.& gloſſ.de offic.de-
lega.& quod ibi dixi.Sed dubium eſt in cognoſcendo quę ob-
ligationes dicantur fieri propter diem feſtum,& q̃ propter diẽ
dominicum: & maximè de oblationibus quę fierent à ꝓprijs
parochianis ad altare,ad quas tenentur,ſecundùm ea quę latius
explicauimus.libr.iij.& aliquid ſ. tetigimus.nam de oblationi- a
bus quę fierent ab alienis parochianis, non videtur eſſe dubi-
tatio,quòd tales fieri videntur occaſione feſti:& ſimiliter mul-
tę ſunt oblationes quę apertam habent adminiſtrationem,quę
fiunt ratione feſtiuitatis. Dubium ergo videtur remanere in
oblationibus factis à parochianis.Circa quod videtur mihi di
cendum,quòd diuidi debeant per medium,quod oſtendo hic. b
In eadem die concurrunt dúę qualitates:quia dies dominicus,
& dies feſtiuitatis:& vigore cuiuſlibet,parochiani tenentur of
ferre. Et eſt aduertendum,quòd ego arbitror quòd teneantur
ad oblationem duplicatam:quia iſta eſt regula, quia quando-
cunq; aliquis debet habere aliquod prędmium vigore alicuius
qualitatis: & duę ſimiles qualitates concurrunt in aliquo , de-
bet habere duplex prędmium.vnde ſi ſtatutum concedit Do-
ctoribus collegium tantùm pro Doctoribus: & tantùm pro-
motoribus:promotores qui ſunt de collegio, debent habere
c vtrũq; ſalarium,ſecundùm Doct.[c] in l.cùm quęſtio.C.de lega.
per Bar.in l.ſi ſeruus communis.ff.de ſtipula.ſeruo.& l. Titia.
§.qui marthę.ff.de annu.leg.vbi Barto.per illum text.in ſimili
dicit,quòd ſi teſtator legat ſuis fratribus cappam:& priori bi-
bliã.quòd prior debet habere bibliam & cappam.quod etiam
tenet Bar.& Io.de Imol.in l.doli.ff.de verb.obli.& Archi.xij.
q.v.c.quia Ioan.Quare in terminis noſtris ita videtur dicẽdũ:
nam cùm iſtę duę qualitates eadem die concurrant:quę ſi con-
currerent diuerſis diebus,tenerentur parochiani duas oblatio-
nes facere.ita videtur dicendum,quòd pro eadem die ad dupli-
catas oblationes teneantur.Quare cùm oblationes diei domi-
nici deberent eſſe Prędati:& factę die feſtiuitatis deberent eſſe
Epiſcopi:per conſequens diuidi debent inter Epiſcopum &
Prędatum,pro ęquali portione:niſi oblationes eſſent propor- c
tionatę.

¶ Libellus decimuſnonus.

¶ Quid facere debeant vel poſsint,recipientes oblationes, de
ipſis oblationibus.

SVMMARIVM.

1 ☞ Oblationes,cui ſint applicandę vſui.
2 Oblationes factę ad vnum vſum,an poſsint cõmutari in aliũ.
3 Oblationes factę ad vnum vſum,an authoritate legati de late
re,tranſmutari poſsint in alium.
4 Oblationes ad vnum vſum factę,an poſsint in alium tranſmu
tari cum offerentis voluntate.
5 Remedium quod detur aduerſus modum rebus oblatis adie-
ctum,non implentem.

1 DEcimonono Principali loco ſu
pereſt vt examine
mus†quid fieri debeat de oblationibus rece-
ptis.Solu.dicendum arbitror , ꝙ aut offerens
non expreſsit quid de re oblata fieri volebat,
aut expreſsit.Primo caſu. Aut res oblata eſt
d orphana,aut ſacra.Si[d] eſt prophana,tunc poteſt recipiens diſ-
penſare illam rem ad libitum:dummodò diſpenſet in actus lici
tos & honeſtos:& ſibi non interdictos: ex quo res oblata, eſt
effecta ſua & rei ſuę,vt dictum eſt,quilibet eſt moderator & ar
biter:vt l.in re mãdata.C.manda.vñ poſſet diſpẽſare in equos,
canes,& porcos:vt dicit glo.x.q.j.c.hanc conſuetudinẽ. & ibi.
e Hugu.[e] Si verò res oblata eſſet ſacra,non poſſet recipiens ven-
dere,aut illam alienare,vel ad prophanos vſus conuertere: vt
no.glo.x.q.ij.c.hocius porrectum.& probatur expreſsè in re
gula,qui ſemel Deo.cum ſua materia:de reg.iur.lib.vj.

¶ Vtrum oblata ad vnũ vſum,poſsint in aliũ tranſmutari.

2 Secundo Caſu principali† quãdo offerens expreſsit
quid fieri volebat de re oblata.Non dubiũ,
ꝙ non poteſt recipiens illam conuertere ad alium vſum,quàm
expreſſum.Nam vt ſuperius explicatũ fuit,poteſt quis in tra-
ditione rei ſuę:ad quam tradendam vel dandam non neceſsi-
tabatur,adijcere condictionẽ quã vult:dũmodo honeſtam &
licitã:vt l.in traditionibus.ff.de pac.de ſepul.c.de his.xviij. q.
ij.c. Eleuterius.& illa ſeruãda eſt in Cle.ij.de reli.domi.& l. le-
gẽ.C.de pac.& l.legẽ.C.locati.aliàs agi põt contra non ſeruan

a ¶ Vide S. Tho. ſecũda ſecũdę,q. lxxxvj. Hoſti.in c. cauſa carpẽſis. de ver.ſig.

b ¶ Vide Doct. in c.ij.de deci.& ĩ c. quãuis.vide cap. Eleutheri⁹. xviij. q.ij. adde Barto. brixiẽ. in ſuo dictionario,in verbo oblatio. Imo. in cle.fin.in pen. col.ĩ ver.vlterius quęritur . de priuilegijs.

c ¶ Vide Bar.in l.ſi conſultatio. ff. de adopti.& per Io. And.intit.de inſtru.edicto.§.nũc verò aliquo . in ver.ſed an paupe res.

d ¶ Reprehẽditur hęc opi.ꝑ Troilũ maluitiũ ĩ tract. oblationũ. in vlt. col. quarti dubij.

e ¶ Reprehenditur etiam hęc opi. in dicto tract. oblationum. in vltimis verbis.

tem vt traditur in d.l.in traditionibus.& dictis iuribus. Donata[a] enim vel relicta ad vnum vsum,non possunt regulariter in alium vsum, etiam pium conuerti, vt tenet glo.Lau.Zenze. & Docto.in d.Cle.ñ.de reli.domi.facit de cõsecra.distinc.ñ.c.revera.& quod no.in l.j.C.de rei vxo.actio.Neq; enim debet discooperiri vnum altare vt aliud cooperiatur.de preben.c.cùm causam.de fo.compe.c.ex tenore.C.qui potio.in pig.habe.l.assiduis.authen.nisi rogati.ad trebel.in authen. quo.op.Epi.§.si verò non fecerint.quod procedit etiam si ad hæc accederet authoritas Episcopi,vel cuiuslibet alterius inferioris à sede apostolica vt d.Cle.ñ.Sed per sedem apostolicam potest cõmutari in aliũ vsum:per tex.in d.Cle.quia contingit. Nam text.ille loquitur per verbum,largitione.& sic comprehendit etiam oblata inter viuos,& relicta in vltima voluntate,vt dicit ibi glo.vnde non solùm de legatis ad pias causas in certos pios vsus potest dispo nere,commutando in alium vsum: de quibus etiam probatur in Clemen.dudum.§.fi.de sepul.Sed etiam de donatis inter viuos:quia ipse est insolidùm gubernator vniuersalis ecclesiæ:cuius caput est ecclesia Romana.& ideò ad ipsum tanq; ad caput pertinet ad singula membra alimenta transfundere. ix, q.iij.c. cuncta per mundum.& c.per principalem.facit de excess. prela.Clemen.j.§.præterea.sicut in simili de principe seculari dicimus ff.de admi.re.ad ciui.perti.l.j.

a ¶Adde no. verbum, quod dixit Marti. de Lau.in addi.ad Io. And. in c.Eps.de preb. scilicet q licet voluptuosè viuẽtes de reditibus ecclesiæ peccent,& teneantur ad restitutionem, secũdùm Abb.ibi & Io.de lig.cle.gratię. de rescrip. illud ꝓcedit in fructibus beneficio. secus in oblationibus. nam teneẽ distribuere pauperibus quando habet patrimonium vnde honestè viuere potest per glos.in c.illi autẽ. xij.q.j.

¶Vtrum possint transmutari authoritate legati de latere. 3

Sed Circa prædicta dubitari potest† vtrum saltem authoritate legati de latere possit fieri hæc commutatio.Solu.glo.in d.Clemen.ñ.de relig.domi.in ver.apostolicæ. tenet q non.Pro qua opi.videnda sunt quę diximus in c.officij.de sen. excõ.xxiij.dist.principali articulo iij. q.prin.primo membro. ver.xxxiiij.Lap.verò prædictam Clemen. allegat in contrariũ quod no.idem Ioan.And.in c.si Abbatem.de elect.lib.vj. & c. authoritate.de priuile.eod.lib.vbi dicit q aliud est dicere, sedis apostolicæ:aliud romani põtificis:quia appellatione sedis apostolicæ, comprehẽditur legatus de latere.sed appellatione Romani pontificis,non continetur. vnde cum tex.in d.Clemen.ñ. loquatur per verbum,apostolicæ sedis per consequens videtur q legatus de latere possit hanc commutationẽ facere. Sed hoc non obstante dicit q legatus hoc non poterit.quia posse hanc commutationem facere depẽdet à plenitudine potestatis: quacaret legatus.de præben.per literas.& c.dilectus. Nam hoc agitur de eo,contra quod nil aliud est disponere, quàm disponere contra legem,quod sibi principi licitum est:nam dispositiones testatoris factę ad certum vsum,debent pro lege seruari.xiij.q. ij.c.vltima voluntas.in authen.de nup.§.disponat. & ideò nomine apostolicæ sedis,non comprehenditur legatus, sed solus Papa.Quod tamen dicit Pau.procedere, nisi hæres consentiret:quia tunc posset fieri nõ solùm per legatum,sed etiam per Episcopum allegat not.per Ioan.And.post Inno.in c.fi.de testamen.Sed tu aduerte:quia licet Lap.loquatur, quando oblatio esset facta per viam vltimę voluntatis.Quo casu,dico quòd etiam legatus de latere non posset commutare.Ad quod adduco tex.in l.legatum.ff.de administra.rerum ad ciuita. pertinen. vbi tex.vult q legatum factum per testatorem ad certum vsum non potest in alium vsum conuerti citra Principis authoritatẽ: tamen idem ego arbitror, quando est facta inter viuos: quia tollere ius sum quęsitum, etiam per viam contractus, pertinet ad habentem supremam potestatem,vt traditur per Innocen. & Docto.in c.quę in ecclesiarum.de consti.& nota.in. l.quatenus.C.de præci.impe.offer.Hæc ergo commutatio non potest fieri sine authoritate sedis apostо.vnde authoritate leg. non potest fieri: quia vt patet ex superioribus, istud est de reseruatis Principi.Nam etiam tollere partibus non consentientibus qđ processit per viam cõtractus,esset legem tollere,vt l.legem. C. de pact.& l.legem.C.locati.& in l.in traditionibus.ff.de pact.& ideò legatus nõ potest,vt dictum est.facit tex.& quod ibi no. glo.in ver.sede.in c.si postquàm.de elec.lib.vj.

¶Vtrum voluntate offerentis possit in alium vsum fieri commutatio.

4 Arbitror Tamen in hoc esse differentiam,† an per viam vltimæ voluntatis vel contractus, fiat oblatio in certum vsum pium,quia primo casu,etiã accedẽte voluntate hæredis,non potest per inferiorem fieri commutatio in alium vsum.licet contrarium voluerit Lap. & malè secundùm quod tenet Zaba.in Cle.ñ.de reli.domi.& Io.de Iero. ibi.& mihi placet cùm non agatur de volũtate hæredis,cui possit renunciare:sed de seruanda voluntate defuncti. facit quod not.Bar.in l.legatum.ff.de vsufru.lega.& l.legatum.ff.de admirerum ad ciuita. perti. Quod tamen multipliciter limitandum est Primò si modò tale relictum in illum vsum,potest seruari ad illum vsum,& ad ipsum sufficit. Secus si de facto propter aliquod impedimentum non posset adimpleri in illum vsum:puta,reliquit quod certum oratorium leprosorum, vel hospitale ædificaretur in certo loco : quod non potest ex aliqua causa ibi fieri:vel non sufficit pecunia relicta ad explendũ quod testator voluit.Nam hoc casu,de consensu partium,& authoritate non solùm legati,sed etiam Episcopi potest fieri hęc commutatio:vt no. Inno.c.nos quidem.de testa.no.Barto.in d.l.legatum.ff.de admi.rerum ad ciui.perti.facit.l.fin.ff. de ope.pub. tenet Io.de lig.in d.Cle.ñ.de relig.domi.& in Cle.exiui.de ver. signi.in trac.minoricarum.& per Bar.in trac.minoricarũ. libr. ñ.dist.ñ.c.iij.vnde non potest hæres propter hanc causam repetere relictum:sed debet conuenire & consentire, vt in aliũ piũ vsum & modum commutetur:vt dicta l.legatam.Prædicta tñ procedunt,nisi testator adiecerit,q si legatum seu relictum non posset adimpleri ad illum vsum,ad quẽ testator reliquit : quòd b tunc reuertatur ad hæredem:quia tũc potest hæres repetere:[b] vt l.liberto.§.lucius.& ibi no.Bart.post glo.ff.de annu.lega.& similiter sua voluntate posset tunc in alium vsum commutari. vt statim dicam . Secundò limitarem,si modò commutatio in alium vsum non fieret perpetuò:sed temporaliter ex aliqua iusta causa,& pro hac limitatione allego tex.singu.in l.j.C.de expen.ludo.lib.xj.vbi patet,q relictum factum ciuitati ad certũ vsum,non potest perpetuò deputari ad alium vsum sine licentia Principis:sed cùm licentia præsidis,potest temporaliter cõmutari.Ex causa igitur temporali potest commutari cum authoritate Episcopi & legati:maximè Cardinalis:cũ tales æquiparent Præfecto prætorio:vt not.glo.Bal.in l.j.ff.de offi.præfec.Tertiò limitatur,si testator expressè disponit,quòd authoritate Episcopi, vel ex alterius voluntate:puta,hæredis vel alterius,possit commutari in alium vsum:nã etiam hoc casu,seruanda est voluntas defuncti, prout dispositum respectu modi implendi derelicto per eum facto : postquàm testator voluit q authoritate inferioris,vel ex voluntate illius posset conuerti in alium vsum:dummodò vsus esset honestus. ¶Quartò limitatur,si propter nõ adimpletum modum,relictum redijsset ad hæredem:quia tunc voluntate sua posset fieri commutatio in alium vsum:quamuis testator nihil dixisset . & ratio patet in promptu:quia rei suæ,vt dictum est,quilibet est moderator et arbiter.Et notabis diligenter prædictas nouas limitationes ad dictam Cle.ñ.de reli.do.Sed quando per viam contractus fuit facta oblatio in aliquem pium vsum,non est dubium quòd nõ solùm authoritate Episcopi vel legati:sed etiã ex propria voluntate ipsius offerentis,potest fieri commutatio.arg.c.j.de regu.iur.& regulæ,nihil tam natura.ff.de reg.iur.& l.ab emptione.ff.de pac.Sed dubium maius mihi est,vtrum hoc casu ex voluntate hæredis contrahentis possit hæc commutatio fieri : videtur mihi attentari posse,quod sic:quia pacta & conuentiões regulariter reales sunt:& ad hæredem transeunt: vt l.iurisgentium.§.pactorum.& l.tale pactum.ff.de pac.& ideò quod potuit defunctus,potest etiam hęres, cui ex contractu defuncti quæsita est oblatio,sicut ipsi defuncto.quod etiam notandum est ad limitationem dictæ Cle.

5 Qualiter succurratur †Contra non adimplẽtem modũ adiectum rebus oblatis.Quid autem si per recipientem relictũ vel oblatum conuertendum in certum vsum pium non adimpleatur modus adiectus:quibus remedijs agendum est vt impleatur.Dicendum vt traditur per Barto.in l.quibus diebus.§. terminus.ff.de condi.& demon.& cuius authoritate & diligentia dicendũ,vt traditur in d.Cle.ñ.de religio.domi.& de vtroq; latissimè dixi in tractatu de modis & causis adiectis in vltimis voluntatibus & contractibus.

¶Libellus vigesimus.

¶Quales debeant esse qui mittuntur pro oblationibus: & de pœna non mittentium dignos.

POsteriori loco. Quia sępecõtingit q non solùm ecclesiæ,hospitale,& loca pia accipiũt oblationes quæ sponte ad ipsorum loca ab offerentibus portantur:sed propter locorum piorum necessitatem, mittuntur aliqui quæstores qui prouincias & ciuitates circueunt,quęrendo,postulãdo,& recipiendo oblatiões & eleemosynas.Quare meritò dubitari potest,quales debeant esse ipsi quæstores. In quo articu. breuiter dicendum est,quòd tales quæstores debent esse viri literati:& veri confratres ipsorum mittentium : ita quòd tanq; veri fratres illius loci,verum signum portent:vt est tex. expressus in

b ¶Vide Bald.no. in l.ab eo. C.de fideicõmissis. vbi ponit, quid si qs reliquerit legatũ fratribus ad dicẽdum missas quotidianas:& dixerunt per decẽ annos.postea diuisерunt:an tale legatum possit cõmutari officio Epi in alium piũ vsum.

sus in c.tuarum. de priuileg. Quod est notandum contra istos cerretanos,qui vadunt querendo pro oblationibus & eleemo synis hospitalis sancti Antonij de Vienna. Sancti Spiritus de vrbe. Sanctæ Mariæ de Roncisualle: qui cùm sint veri laici & vxorati: assumunt falsum habitum,& signum illius religionis: & vt plurimum sunt homines illiterati, & pleni mendacijs & collusionibus. & cerretanea facundia non solùm simplices mulierculas,sed etiam imprudentes homines plerunque decipiũt. Atque vt nos studijs liberabilibus operã damus, ita & illi fallacijs & deceptiuæ facundiæ studia sectantur,& colunt: & ille apud eos digniori loco,præstantiori æstimatione habetur, qui dulcibus & mellifluis verbis aptius fallere didicit. Placet facũ dia: & vt talium locorum rectores viros literatos & facundos mittant: qui suasionibus & veris argumentis,& rationibus catholicos viros ad oblationes prouocent: in medium deducentes loci indigentiam,atque necessitatem: in quàm pios,necessarios,& misericordes vsus oblationes conuertuntur. Quot,quales,quantos,& quàm vberrimos,& animabus nostris saluberrimos fructus ex ipsis oblationibus offerentes recipiant: sicut ex superioribus à nobis explicatis facillimè deduti possunt. Intelligere enim eos oportet,q̃ orator est vir bonus,dicẽdi peritus. Quare huiusmodi quæstores,neque mentiri,neque mendaciũ dicere debent. Bonus enim vir præstare debet,ne mẽtiatur: prudens ne mendaciũ dicat. faciunt no. xxij.q.ij.ca. primũ & is autẽ. & c. animaduertendum. & c. is qui. Caueant ergo mittentes huiusmodi quæstores, ne alios quàm eiusdem loci fratres, laicos vel clericos falso eorum signo mittant: quoniam his à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam illã prouinciam ad quam missi sunt,per Archiepiscopum debet quæsturæ officium interdici. Ipsi verò quæstores,quos etiam iura quandoq̃ exhortatores appellant,si laici sunt,excommunicari. Si verò clerici,ab officio & beneficio suspendi debent,vt est text. in d.c. tuarum. de priuilegijs.

¶Hæc ergo sunt integerrime atque pijssime Vrbane,quæ in præsentiarum in materia oblationum mihi Mariano Socino Senensi,literis mandare visum fuit.

REVERENDO IN CHRISTO patri & domino,Domino Ioan. de Agbazaria de Senis, Dignissimo Episcopo Grossetí. D. suo præcolendissimo, Marianus Socinus se plurimum commendat.

Incipit tractatus de uisitatione.

SVMMARIVM.

1 ¶Visitatio quid sit.
Visitatio quasi cicuitio dicitur.
2 Visitatio quotuplex sit: seu quot modis fieri possit.
3 Visitatio quando,& quare inuenta fuerit.
4 Visitationis officium quis exercere possit.
Pontifex summus an visitare possit.
5 Visitandi potestas,an possit delegari.
6 Visitatores electi in capitulis religiosorũ,an visitare possint.
7 Visitandi potestas,an possit quæri præscriptione.
Papa an ex præcepto teneatur ad visitandum.
8 Papa in pectore omnia iura putatur habere.
Visitari qui possint à summo pontifice.
Romana ecclesia contra se non confert priuilegia.
9 Loca quæ ab Archidiacono visitari possint.
10 Ecclesiæ seculares & capitula,an possint visitari.
11 Ecclesiæ omnes visitari possunt.
Correctio bona non fit per mulieres.
12 Capellæ visitari possunt.
13 Oratoria,an visitari possint.
14 Hospitalia & alia loca,an possint visitari.
15 Visitatio,an possit recusari.
16 Exempti,an possint ab Episcopo visitari.
17 Visitatio an possit remitti.
18 Visitatio,an censeatur remissa per remissionem seruitiorum.
19 Visitatio,an possit amitti præscriptione,vel consuetudine.
20 Visitatores non admittentes,qua sint actione conueniendi.
21 Visitatio quo tempore fieri possit.
22 Visitatio in quo loco fieri debeat.
23 Visitator quot æquitaturas habere possit.
24 Remedium quod detur aduersus visitatorem subditos onerantem.
25 Visitator quid facere, & qualiter procedere debeat in visitatione.
26 Visitator ordinarius,quid respectu loci expediendæ visitationis agere debeat.
27 Visitator,quid respectu temporis expediendæ visitationis agere debeat.
28 Visitator,qualiter se habere debeat circa examinationem fiẽdam pro reformanda ecclesia.
29 Visitator,qualiter se habere debeat in correctione visitatorũ.
30 Visitator, qualiter se habeat circa priuilegia,eleemosynas, & similia.
31 Visitator,quot diebus morari possit apud visitatos.
32 Visitati,qualiter se ad visitatos habere debeant.
33 Procurationum species,quot sint.
34 Procurationem,quis petere possit.
35 Procuratio,à quibus debeatur.
36 Procuratio,de quibus rebus solui debeat.
37 Procuratio,quo iure debeatur.
38 Procuratio,qualis debeatur visitantibus.
39 Procuratio,in quo sit præstanda loco.
40 Procuratio,quanto tempore debeatur.
41 Procuratio,qualiter petatur & formetur.
42 Procuratio,qualiter per visitatorem sit recipienda.
43 Visitatus quibus remedijs ad procurationem soluendam cõpellatur.
44 Procuratio propter quas causas iustè possit denegari.
45 Ecclesia ratione priuilegij,an possit excusari à solutione procurationis.
46 Exemptio,an sit iusta causa procurationis denegandæ.
47 Præscriptio,an excuset à procuratione præstanda.
48 Subditus non potest præscriptione se tueri, ne procurationem prælato visitandi soluere teneatur. & limitatur hoc numero seq.
56 Consuetudo an excuset à procuratione soluenda.
57 Compositio inita,an possit quem eximere à soluenda procuratione.
58 Prælatus quando procurationem possit subditis remittere. & nume. sequen.
62 Commutatio,an excuset à solutione procurationis.
63 Res iudicata,an excuset à procuratione soluenda.
64 Paupertas,an excuset à procuratione præstanda.
65 Sterilitas,an sit iusta procurationis denegandæ causa.
66 Procuratio,an possit denegari si prælatus sine necessitate visitet.
67 Procuratio,quando iustè denegari possit. & nu. sequen.
71 Visitator debitam excedens procurationis ,quantitatem,qualiter puniatur.
72 Visitatio quoties,& quando fieri possit. & nu. sequen.
83 Visitationis effectus qui sint.

I rectè memoria teneo (Reuerende in Christo pater: et domine,domine mi præcolendissime) cum iij. calen. Ianuarij tecum in cœna fuissem. Cœna iam cõfecta,partem noctis per varios sermones duximus,quibus tãdem intellexi quãta cum charitate, ac paterno amore institueris,quàm primum ecclesiam tuam repeteres Diœcesim totam visitare, qua posses clericorum,atq; populorum tuæ curę commissorum,bellorum confratribus & temporum calamitatibus diu oppressorum saluti consulere: & ecclesiarum reformationi prouidere. Et in ea visitatione pro posse, sacrorum canonum,instituta seruare. Quo factũ est,vt domum repetens,post completum somnum cogitare: & experientia repetere cœpi,quantum Prælati,quibus visitandi munus incũbit: tum omittens: tum canonicas constitutiones peruertentes:

non ſequentes doctrinam apoſtoli. quoniam non quæ Ieſu Chriſti:ſed quæ ſua ſunt penitus quærunt. Omnem eorum intentionem atque operationem, & officium ad auaritiam & Idolorum ſeruitutem conuertunt. Et contra ſacrorum canonum præcepta, à recta via delirantes, acriter impudenterque committunt. Quamobrem non vt tibi, qui ſcientia, doctrina, prudentia, atque bonitate præfulges: & à quo auaritia eſt penitus aliena: ſed vt aliorum, qui aut ignorantia ducuntur: aut malignitate tenentur obcurramus: hoc viſitationis opuſculum. Primum Senen. demum propter peſtem ciuitatem noſtram vexatem. Scopeti, inter hos ſaxoſos colles, vepres, & arbores, dulciſonasque Philomenas lugubratum abſoluimus: cuius doctrina, tua potiſsimum grauiſsima authoritate approbata, ignorantibus lumen claritatis aperietur. Peruerſorum verò atque malignantium audacia: quam ſi fortè non ſubditorum charitas: non Dei timor: non canonum exhortationes, atque præcepta coercent: ſaltem grauaſsimarum pœnarum huiuſmodi tranſgreſſoribus impoſitarum, huius doctrinæ cognitione meritò compeſcetur. fientque hac præceptorũ traditione eruditi: & quæ per eos in viſitationis officio ſeruanda ſint, intelligere poterunt: Deoque autore, ſi illius, atque eccleſiæ debitam vltionem effugere voluerint, obſeruabunt. Peruerſi verò atque malignantes, ſi hæc præcepta accuratè legerint: quid vt faciant exoro, impetroque. certo certius teneo, niſi in profundum multorum deuenerint, ſaltem pœnarum metu, ad rectam atque legitimam viſitationis viam declinabunt. Tu igitur, vt viſitantes legitimę viſitationis doctrinam aſſumant, & viſitati illius vberrimos atque ſalutiferos fructus conſequantur: opuſculum ipſum ſolita humanitate recipies: & receptum emendabis: vt tua ampliſsima opinione maiorem fidem & authoritatem nãciſcatur. Vale. Cæterum, vt præſens viſitationis materia per diſtinctionem clarior reddatur, ipſam in xiij. diſtinguemus libellos.

¶Primo ergo libro tractabimus, quid ſit viſitatio: & vnde dicatur. Et vtrum ſit de lege diœceſana, vel de lege Iuriſditionis. Secundo, quotuplex ſit viſitatio: ſeu quot ſint viſitationis ſpecies. Tertio, quando huiuſmodi viſitatio fuerit introducta. Quarto, qui ſint ad quos viſitationis officium pertineat. Quinto, vtrum omnes quibus viſitandi officium competit, ad ipſam ex præcepto teneantur. Et hunc per tres principales q. proſequemur. Sexto, qui poſsint vel debeant viſitari; & hunc diſtinguemus in xv. q. principales. Septimo, quando, ſeu quo tempore fieri debeat viſitatio. Octauo, quo in loco fieri debeat viſitatio. Nono, qualiter, & cum quot perſonis & equitaturis viſitatio fieri poſsit. & hunc proſequemur per tres q. principales. Decimo, qualiter viſitator in viſitando verſari debeat: & quid agere teneatur. Et hunc principaliter diſtinguemus in tria mẽbra. Et primum membrum in viij. principales q. Vndecimo, qualiter viſitati circa viſitatorem verſari debeant. Et ad quid teneantur. Et hunc diſtinguemus in xv. principales q. Duodecimo, quoties & quando poſsit fieri viſitatio. & hunc proſequemur per vnam regulam & nouem fallentias. Poſteriori libello tractabimus de viſitationis effectu.

¶Primo igitur libro, cùm de viſitandi munere, quod prælatis eccleſiaſticis incumbit, agendum ſit. vt Ciceronis ac maiorum noſtrorum præcepta ſeruemus, de quibus alijs in locis pluries demonſtrauimus, tractandum eſt. Quid ſit viſitatio. ne ſuper ignoto procedamus. Eſt ergo aduertendum, quòd viſitationis certa ac recta diffinitio dari non poteſt: niſi diſtinguatur. quoniam terminus æquiuocus cum pluribus competat, ſecundùm diſtinctas rationes. vt philoſopho in prædicamentis placuit, diffiniri non poteſt. Ex eo autem, viſitatio terminus æquiuocus eſſe dignoſcitur, quod multipliciter accipi poteſt. vt in l. quatenus, de reg. iur. & l. quatenus. idem de reg. iur. c. in preſentia. de proba. & c. illud. de præſumpt. Et enim dubiorum actuum quorum ferè eadem videtur eſſe natura, vel promiſcua, vel multa vicinitate coniuncta. vt in l. nam cauillationis. ff. de verbo. ſigni. & l. ea eſt natura. ff. de reg. iur. ex ſignis fit deſcriptio. ſic teſtamentum à codicillo per inſtitu. & hæred. diſtinguitur. C. de teſtamen. l. nõ codicillum. ff. de iure codi. l. illud. §. tractari. Et donatio cauſa mortis à ſimplici donatione per ſigna dignoſcitur. l. Seia. ff. de do. cauſa mor. Emphyteoſis etiam contractus, ab emptione atque locatione ſignis diſtinguitur. inſti. de loca. §. adeò. Multipliciter autem accipi viſitationem clariſsimum eſt, vt ij. lib. clarius demonſtrabimus. Verùm, cùm non de qualibet viſitatione: ſed tantùm de ea ad quam prælati eccleſiaſtici neceſſariò tenentur, agendum ſit: quãuis nec maiores noſtri illam diffinierint: eam tamen arbitror ſic ſatis aptè diffiniri, aut poſſe deſcribi. † Eſt igitur viſitatio, vt mihi videtur, munus quod prælatus eccleſia, iuriſditionem habens in ſubditis, cùm eorundem viſitatorum procuratione per ſe, vel delegatum, à ſe annis ſingulis ſemel, vel pluries neceſſariò pro ſubditorum ſalute, atque vtilitate & eccleſiarum reformatione, ſubire tenetur. Munus ponitur vt genus: quoniam vt alijs locis diximus: Omnis bona diffinitio ex genere & differentijs conſtare debet. Reliqua verò verba ad aliarum viſitationum differentiam in diffinitione ponuntur. verba enim illa, Prælatus eccleſiaſticus. ponuntur ad differentiam aliarum viſitationum, quas faciunt etiam hi qui non ſunt prælati. de quibus ſecundo principali lib. demonſtrabimus. verba autem illa. Iuriſditionem habens in ſubditos. ponuntur ex eo: quia ad hoc vt poſsit huiuſmodi viſitatio fieri, exigitur ꝙ prælatus qui vult viſitare, habeat iuriſditionem ordinariam. ſecundùm ea quæ lib. iij. q. x. demonſtrabimus. Et ad differẽtiam aliarum viſitationum quæ fiunt abſque iuriſdi. ordinaria, vel delegata. Illa autẽ verba quæ ſequuntur: Cum ſubditorum viſitatorum procuratione. ponũtur ad differentiam viſitationum, quæ fiunt etiam à prælatis non ex neceſsitate officij: ſed ex voluntate & charitate, abſque aliqua procuratione. de quibus j. diximus. libr. ſequen. & li. xj. Verba autem illa, vel delegatum. ex eo ſubijciuntur: quoniam ex iuſtis cauſis poteſt quandoque huiuſmodi viſitatio delegari: vt latius explicabimus. l. iij. q. xij. Verba autem quæ ſequũtur. Semel vel pluries. ponuntur propter ea quæ diximus libro xij. Verbum autem, neceſſario. adiungitur: quia huiuſmodi viſitatio eſt in præcepto. de quo diximus. lib. v. & etiã ponuntur ad differentiam aliarum viſitationum, quæ ex voluntate, non ex neceſsitate fiunt. de quibus in ſeq. lib. tractabimus. Reliqua verò verba, Primò ſubditorum ſalute atque vtilitate, & eccleſiarum reformatione. ponuntur ad denotandum viſitationis effectus. de quibus plenius tractabimus. lib. x. & lib. xiij. † Dicitur autem viſitatio, quaſi circuitio. Et viſitator quaſi circuẽs. Circuit enim prouinciam, diœceſim, vel locum iuriſditioni ſuę commiſſum, vt probatur. lxxx. d. c. non debere. iuncta glo. j. Et eſt no. quòd quidam voluerunt hanc viſitationem eſſe de lege iuriſditionis. quod innuere videtur text. in c. cùm venerabilis. de cenſi. ibidem text. vult, quòd Epiſcopus habeat viſitationem ratione iuriſditionis ſuæ. Nonnulli verò voluerunt, quòd ſit de lege diœceſana. quod voluit Hoſtien. in ſum. in ti. de offic. or. §. quid pertinet. ver. lex verò diœceſana. Quę autem pertineat ad legem diœceſanam, & quæ ad l. iuriſ. & an hæc diuerſa ſint: non eſt intentionis noſtræ hic tractare. traditur per glo. & Doct. x. q. j. in ſumma. & in c. conquerente. de offic. ordin. ego latius dixi in tract. de offic. ordi. Sed pro nũc ad intentionem noſtram arbitror vtranque opin. ſuſtentari poſſe. Inquãtum enim prælatus viſitando inquirit, inſtituit, deponit, reformat, prouidet, corrigit, atque punit: ad iuriſ. pertinere videtur. Inquantum verò à viſitatis procurationem recipit: talis receptio de lege diœceſana appellari poteſt.

¶Secundo principali libr. tractandum eſt, quotuplex ſit, ſeu quotupliciter dicatur fieri viſitatio.

¶Circa quod dicendum eſt, quòd viſitatio multipliciter fieri dicitur. Primò, quoniam Deus dicitur nos viſitare in morte, iudicando nos. iuxta illud, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. & de hac viſitatione dicitur in j. epiſtola Petri c. v. humiliamini ſub potẽti manu Dei, vt nos exaltet in tempore viſitationis. Secũdo modo Deus dicitur nos viſitare, vt ab hoſtibus liberet. Vnde Iudi. cap. iij. in fi. omnes orabant ad dominum vt viſitaret populũ ſuũ. Tertio modo dicitur nos viſitare, tẽporale beneficiũ conferẽdo. Geneſis. c. xx. viſitauit dominus Sarrã, ſicut promiſit & impleuit: quæ locutus eſt. Concepitque & peperit filium. Quartò viſitat, gratiã cõferendo. eccle. c. xxxiij. Sicut parturiẽs cor tuũ fantaſias patietur, niſi ab altiſsimo emiſſa fuerit viſitatio. Quintò viſitat corripiẽdo. Hinc Pſal. Viſitabo in virga iniquitates eorũ, & in verberibus peccata eorum. & Iob c. x. Viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritũ meum. Sextò, viſitauit nos dñs Ieſus Chriſtus naturam noſtrã aſſumendo. vnde Pſal. Viſita nos dñe in ſalutari tuo. & Luce. c. ij. Viſitauit nos oriens ex alto. ſecũdùm Archid. xiij. q. ij. §. item Ioſeph. in princip. Septimò, dicitur quis alium viſitare gaudij cauſa. Sic ſacratiſsima virgo maria abiens in montana cum feſtinatione, viſitauit Helizabeth. Luc. c. j. Octauò, nonnunquã fit viſitatio pro exhibitione operis miſericordię. vnde ex miſericordia nos viſitam⁹ carceratos & infirmos. & de his nõ hic. ſed ſuis locis eſt intentionis noſtræ tractare. Nonò ſumitur pro ea viſitatione, quã quiſq; prelatus, vel aliuscharitatiuę hoſpitalitatis cauſa, eccleſias, monaſteria, hoſpitalaria, leproſaria, aut ſimilia viſitat loca. facit Cle. ij. verſi. nos igitur. de cenſi. de qua etiam viſitationis ſpecie non pertinet principaliter ad indagationem noſtrã. Poſtremò quędã eſt viſitatio, quam Prelatus ex debito officij ſui facere tenetur. de qua in hoc tractatu agendum eſt. & quæ

2

ſit

sitista,satis supra lib.j.demonstratũ extitit.Est tamen aduertẽ dum,q̃ Prelatus visitare intelligitur,etiam super confirmandis pueris:aut cõsecrandis ecclesijs.accedat.c.j.de relig.domi.Siue etiã pro quocũq; alio negotio:vel quod multos tãgat,visitet. x.q.ij̃.c.relatum.& c.nec numerus.& de simo.ca.cùm sit.j.q.j. placuit.secũdùm Innocen.in c.j.de censi.lib.vj.Vel vt Hostiẽ. & Ioan.mona.ibi tradunt.Si pro salute animarum,vel pro cultu diuino amplificando. Aut pro statu ecclesię in melius reformando,subditos visitet.vt dicto ca.placuit.secus secundùm Innocen.si vadit pro causis expediendis.sicq; videtur concludendum hoc vltimo casu,procurationem minimè deberi.Cęterum pro reconciliatione ecclesiæ Archidia.in dicto ca.j.de censi.libro vj.tenuit procurationem deberi:cuius tamen contrarium tenuit Vincen.in ca. proposuisti.de consecra.ecclesia.vel alta. quem refert idem Archid.de consti.distin.j.c.ecclesijs sed nũc omitto:quoniã procurationis materiam.lib.xj.plenius demonstrauimus.Est & alia visitatio,quam facit Papa per vniuersum orbem:id est ecclesiarum vniuersi orbis:singulo anno per Italiam.& singulo biennio vltra montes:& singulo triennio vltra mare per indirectum:quia cum ipse nõ possit personaliter accedere:ordinatum est q̃ Episcopi quarũlibet ecclesiarum veniant ad eum: vt sic intelligat statum ecclesiarum suarum.iuxta not.in ca.ego enim.de iureiurando.

3 ¶†Tertio libro tractandũ est,quãdo huiusmodi visitatio fuerit inuenta.circa q̃d satis clara responsio patet ex his quæ in prę cedentibus libellis demonstrata sunt.Pro subditorum enim salute & vtilitate,tam locorum quàm clericorum atq; ecclesiarũ, monasteriorum,reliquorũq; locorum visitandorum conseruatione & reformatione,tã in capite,quàm membris fuit introducta,per not.in c.cùm Apostolus.de censi.& ca.procurationes.de censi.& c.j.de censi.lib.vj.maximè ibidum tex.dicit:Ne animarum profectus aliquatenus negligatur.facit xvij̃.q.ij̃.c. visitandi.ad quod videnda sunt quæ latius lib.x.q.iij̃.& q.v. explicauimus.Nec mirum,quoniã in his quæ ad familię guber nationem pertinent,vtilitatem maximam præsentia ac dñi visitatio præstat,vt est apud Philosophum.lib.j.Economicę.vbi refert,q̃ interrogatus Pindarus,quæ frugens maximè pingue facerent equum.Oculus,inquit,dñi. Quod autẽ sterquilinium agrum plurimũ pinguefaceret: vestigia,respondit,dñi.Quibus etiam verbis clarè satis demonstratum est,quòd visitatio subditorum salutem,atq; vtilitatẽ producit,vt ex superioribus atq; inferioribus clarissimè demonstratum apparet.

4 ¶†Postquàm de causa productiua tractauimus,hoc quarto libro examinandum est, Qui sint,qui visitationis officium valeant exercere. Pro cuius materiæ clariori doctrina, infrascriptas examinabimus quæstiones.Primò de Rom.pontifi.Secundò,de legatis delatere. Tertiò,de legatis missis & natis.Quartò,de legatis & nuncijs Apostо.sedis. Quintò, de Patriarchis. Sextò, de Archiepiscopis. Septimò,de Episcopis. Octauo,de Archidiaconis,Decanis,& Archipresbyteris. Nonò,de Abbatibus.Decimò,de alijs inferioribus iurisdi.habentibus.Vndecimò,de capitulo sede vacante.Duodecimò,vtrum visitatio possit delegari.Tertiodecimò,de visitatoribus eligendis in generalibus capitulis religiosorum . Quartodecimò,vtrum visitandi potestas possit quæri præscriptione & consuetudine.

Quintoderimò, de his quibus duplici iure visitandi potestas competit.¶Primò ergo quæritur de summo Pontifice, vtrum possit visitare,& ad visitandum sit obligatus. Solu. dicendum est quòd sic . Etenim vicem Dei gerit in terris. de translatio.præla.inter corporalia.& c.quanto.& ca.licet. & in c.vt nostrum.§.porrò.vt eccle.benefi.xxj.d.c.pro humani.de homici.lib.vj.xxiiij̃.q.j.c.quoniam. Et ab Iesu Christo humani generis redemptore,dominici gregis curam, atque regendi potestatem acceperit, inquit enim,Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.Mat.xvj.Io.xiij̃. & xix.d. c.ita dominus.xxj.d.in nouo.& c.quãuis.in d.c.fideliore.ñ.q. vij̃.Petrus.ix.q.iij̃.aliorũ.xxiij̃.q.j.Rogamus.& c.si Petrus.& c.cùm beatissimus.& c.quia ex fola.& de cõ.d.ñ.c.Si enim,inquit.& rursus:pasce oues meas.Io.c.fin.de elec.c.significasti.& c.fundamenta.de elec.libr.vj.& Petro,insuper & omnibus Apostolis præcepit: Ite ,prædicate euangelium omni creaturæ. Mat.vij̃.& quãuis omnibus Apostolis sic imperauerit, precipiendo vt retia relaxarent:tamen soli Petro dixit,& successori bus suis,regere,pascere,prædicare,& retia in altũ ducere. Quæ omnia ad visitationis officium pertinent,secundùm ea quæ li. j.demonstrata fuerũt.& quę plenius explicabimus li.x.Meritò summus Põtifex ad visitationẽ tenetur.Nã & ipse Deꝰ omnipotẽs,inquit: Descendam & videbo,vtrũ clamorẽ qui venit ad me,opere compleuerint.gen.xiij̃.ñ.q.j. c.Deus omnipotens. Cùm ergo clamor ad Summum Ponti.de gregis sui commissi erroribꝰ peruenerit,descẽdere tenetur:& sic inquirere & prouidere,ne grex dominicus sibi commissus pereat.Verùm quia continuò sedes Aposto.maximis curis & sollicitudinibus exagitatur, secũdùm causarum & personarum locorum qualitatẽ, ac grauissimorum negotiorũ varietatem:ea propter pręter hos quos sedes Apo.perpetuos ordinarios prelatos deputauit:plerunque etiam per legatos de latere . Aliquando & per legatos missos,nonnunquam per nuncios suos has visitationes adimplet,secũdùm ea quæ statim subijciemus.Vel intellige vt s.dictum est in fi.ij̃.libri.Secundo q.vtrũ legatus Cardinalis ex officio legationis à sede Apostoli.sibi demandatæ, valeat visitare. Solu.dicendum est quòd sic,per cap.cùm Apostolus.de censi. possuntq; huiusmodi visitationis officium,quanuis nihil sit eis de visitationis officio specialiter demandatum,vt seq. q. demonstrabimus.Tertiò quæro vtrum visitationis officium,etiã omnes legati Apostolici,quàmuis non sint de latere,sed missi: aut etiã nati,visitationem facere possint.So.dicendũ est q̃ sic. per c.cùm instantia.& ca.procurationes.de censi. Et ad visitationem tenentur:quoniam legatus dum legationis officio fungitur cleri. atque populi sibi cõmissi,saluti atque ædificationi inuigilare tenetur.ar.l.j.§.quies.ff.de offic.præfect. vig. Nam legatus fidelis,sanitas quandoque appellatur.prouer. capi.xiij̃. Specu.in titu. de offic.de.§. super.ver. illud quoque. in prima parte.Quartò quæro vtrum legati atque nuncij Apost.quibus à se.Apost.visitationis officium committitur,visitare debeant. So.dicendum est quòd sic.vt d.c.cùm instantia.& c.prouocationes.de censi.& hoc etiam apparebit ex his quæ in seq.l.q. ñ.tractabimus.Quintò quæro vtrum visitationis officium exercere possint Patriarchæ & Primates.Sol.tex.est qui probat quòd sic.in ca.ij̃.& in cap.fœlicis.de censi.lib.vj. Sextò quæro vtrum Archiepiscopi visitare possint,& valeant. Solu. dicendum est quòd sic,per d.c.ij̃.& c.clericus.& in ca.cùm Apostolus.& in ca.cùm super.de censi. Septimò quæro de Episcopis. Solu.dicendum est quòd etiam ipsi ad visitationis officium tenentur.vt d.c.cùm Apostolus.& c.procurationes.de censi. & c.si Episcopis.de offi.ordi.lib.vj.vt in iuribus superius alleg.& x.q.j.decernimus. Octauò, quid, an Archidiaconi,Decani, & Archipræsbyteri visitare possint.So. dicendum est quòd sic. Ad istos tamen potius ex consue.præscripta,quàm ex iure cõmuni visitandi potestas pertinet,vt in ca.j.& in ca.mandamus. de offic.Archi.& in c.j.ñ.iij̃.de offic.Archipresby.& in c. cùm Apostolus.de censi.& d.c.procurationes.Ho.in summa de offic.Archi.§.pe.ver.patet.& ver.dices,quid facies miseri Nonò quæro,vtrum Abb.possit visitare. So. dicendum est quòd sic. vt tradit Host.in summa de censi.§.fi.ver.Item Abbatibus.remittens se ad no.per eum in summa,de sta.mo.& de visitatione probatur in ca.pe.de sta.mo.Decimò quæro generaliter de alijs prælatis inferioribus,vtrum possint visitationis officium exercere.So. concludendum est generaliter, quòd quicunque prælatus iuris habens ordinarium: potest visitationis officium exercere,vt est tex.in c.j.§.hanc autem.de censi.lib.vj.vbi dum tex.dicit Episcopis,alijsque prælatis,ordinario iure suos subditos visitantibus.& no.ibi.d.Dominicus,vbi etiam exemplificat glo.de plebanis.debet tamen intelligi de plebanis iurisdi.habentibus in subditos:quoniam iurisditioni annexa est visitatio.tex.est in c.cùm vene.de censi.& idem tenet D.meus in ca. cùm Apostolus.& in c.cùm vene.& in c.sopitæ.de censibus.& est bonus tex.in c.in singulis.de statu reg.Est ergo concludendum,quòd ad quemlibet ordinarium pertineret visitare subditos & inferiores.ar.l.congruit.ff.de offic.præsi.& x.q.j.decernimus.& d.c.procurationes.tenet Oldr.consil.cciij̃.Si modò iurisdi.habeat.vt dictum est. Est tamen aduertendum,quòd quãdoque contingit,vt quis in certos nullam iurisdi.habeat: & tamen illos visitare possit. Exemplum patet quando Episcopus exemptos Apo.se.immediatè subiectos,authoritate Apo.visitat,per tex.in Cle.attendentes.§.j. de statu mona. Vndecimò quæro de capitulo sed.vac.vtrum possit visitare diœcesim ,sicut Episcopus. Et concludendum est quòd sic:quoniam capitulũ se.vac.succedit in iurisdi.tam temporaliũ quàm spiritualiũ. per no.c.pe.& si.de sup.neg.prela.tenet Do.M. & ibi post eũ in c.cùm olim. de accus.Et sic sequitur quòd cùm visitatio sit annexa iurisdi.quòd potest visitare.dixi post d.m.in d.c.cùm olim.& in c.is qui.& in c.cùm olim.de maio.& obe.Sed latius prædictam quæstionem examinaui in materia inquisitionis, in c.qualiter & quando.ñ.de accu.in vj.prin.arti.q.xvj. & seq. hoc tamen procedit,quãdo ipso iure ordinario competeret visitandi potestas.secus si de iure speciali competeret.Exemplũ, quando Episcopus exemptos,se.Apo.immediatè subiectos authoritate Aposto.visitat,per tex.in Cle.attendentes.§.j.de sta. mona.tenet Steph.ibi,facit quod tradũt in c.ad abolendam.de

hære.& quod ibi dixi.& idem tenet Lap.dicens quòd Io. An. ſuper hoc ab eo conſultus in quæſtione facti,idem ſibi reſpondit.& tenet etiã zab.in d.Cle.attendentes.& per eum in c.cùm olim.de ma.& obe.& eſt no.q̃ Primates, Archiepiſcopi,Epiſcopi,& ſimiles: & alĩ qui viſitare poſſunt,& quibus delegãdi vel ſubdelegandi poteſtas cõuenit:non ſolùm per ſe,ſed etiam per delegatos à ſe cõſtitutos,pro parte vel in totũ viſitare poſſint: vt in c.j.de cenſi.lib.vj. Sed tũc per alios viſitare poſſunt, quando cõmodè, vel abſq; difficultate per ſeipſos viſitare non poſſunt,ſecundùm ea quæ in ſeq.q.latius demonſtramus.

5 ¶†Duodecimò quæro vtrum huiuſmodi viſitandi poteſtas poſsit delegari.So.dicendum eſt q̃ ſic:dũmodò ordinarius per ſe viſitationem facere non poſsit.tex.eſt iuncta glo.ĩ.in c.j.de cenſi.lib.vj.& probatur in c.inter cætera.de offi.ordi.x.q.j. c. Epiſcopum.& de offi.ordi.lib.vj.c.ſi Epiſcopus. & quãuis illi tex.loquantur de Epiſcopis, tamen ex rationis identitate idẽ eſt in Archiepiſcopis & cæteris prælatis ordinariam iuriſ.habẽtibus,ſecũdùm Inn.Ho.Io.An.Io.mo.in d.c.j.& gl.ſuper verbo,impenſæ.in c.ĩ.de cenſi.lib.vj.Hoſti.in ſum.in tĩ.de cenſi. §.fin.ver.item Epiſcopus.& mihi placet.per d.c.j.§.hanc autẽ. & quoniã diuerſitatis ratio aſsignari non poteſt.quãuis Lap. & zab.in Cle.fi.§.j.de ſta.mo.ſimpliciter tenent,q̃ etiã ceſſante impedimento,ordinarĩ viſitationem delegare poſſunt.

¶Tertiodecimò quæro de viſitãtibus eligẽdis in generalibus capitulis religioſorũ, quæ in ſingulis prouinciĩs de triennio in triennium celebrãtur,ſecundùm diſpoſitionem c.in ſingulis.de ſta.mo. vtrum tales poſsint viſitare.So.dicendum eſt q̃ prædicti viſitatores tenẽtur nõ ſolùm monachorũ,ſed etiã monialiũ monaſteria ſecũdùm prẽfixã eis formã,nõ tamẽ propria,ſed vice Apo.ſe.viſitare debẽt: vt d.c.in ſingulis.ver.ordinẽtur.& de eorũ poteſtate vidẽda ſunt q̃ in xiĩ. q.plenius explicauimus.

6 ¶†Quartodecimò quęro vtrum hæc viſitandi poteſtas poſsit quęri prẽſcriptione,ſeu conſuetudine.Sol.dicendum eſt q̃ ſic. ad quod vidẽda ſunt quę l.vj.quę.xiĩ.ver.iĩ.q.& l.xj.q.xiĩ. ver.iĩ.lib.iĩ.tractata fuerunt. Quintodecimò quæro vtrũ viſitandi poteſtas poſsit ex duplici officio alicui competere. So. dicẽdũ eſt q̃ ſic. Omnibus enim Archiepiſcopis qui ſunt legati nati,quales ſunt Archiepiſcopus Eboracen. Cãtuarien.& ſimi.de quibus.c.j.de offi.le.& c.j.de app.viſitandi poteſtas in prouincia duplici iure, legationis videlicet, ac metropolitano iure competit.vt in c.cùm nuper.& ibi no.d.M.& zab.de cẽſi. & ſic bis in anno poterit viſitare. Quãtum verò tẽporis interuallum inter vnam & reliquam viſitationem interponere debeant,videnda ſunt quæ libro viĩ.explicata fuerunt.

¶Tractauimus ſuperiori libro,qui ſint ad quos viſitãdi officiũ pertineat:nunc verò hoc quinto libro tractemus,vtrum ad viſitandum omnes prædicti ex præcepto teneantur:adeò vt non viſitãtes peccatum incurrãt. Circa quam materiam proſequar tres quæſtiones principales.Prima erit de Summo põtifice. Secunda,de legatis de latere: & de legatis miſsis: & de legatis & nunciĩs Apo. Tertia,de prælatis inferioribus.

7 ¶†Primò ergo quæro de Summo pontifice,vtrum ex præcepto teneatur ad viſitandum:ita vt non viſitans peccet.ſo.dicẽdum eſt q̃ ſic:quoniã redemptor noſter cùm dixit Petro:Paſce oues meas:& rurſus,duc retia in altũ.Et Ite & prædicate euãgelium omni creaturæ. de quibus authoritatibus in præcedẽti libro tractauimus, locutus fuit per verbum imperatiui modi. Ergo etiam Summus Pontifex ad prædictam viſitationẽ faciendam ex debito officĩ videtur eſſe obligatus.ĩ.q.j.c.ſi peccauerit.& ibi per Archi.Ad quod accedant quæ latè dixi in c. nouit.de iudi.in materia denunciationis euangelicæ.in v.princ. ar.maximè in ĩ.q.Et quod de verbis imperatiuis not.in c.noſtra.de coha.cle.& mu.& l.cùm pater.§.mando.ff.de le.ĩ. & in alĩs plerisque locis,ſecundùm quod à nobis latius in ti.de ver. ſigni.monſtratũ fuit. verùm in contrarium facit,quoniã Summus Pontifex ſolutus legibus eſſe videtur: quare pro concordia diſtinguendum arbitror,q̃ Aut nos loquimur de viſitatione ſtatuta à iure poſitiuo: vt certis temporibus fieri debeat, ſecundùm quod lib.xĩ.clarè tractauimus. & ad illam papa non obligatur ex præcepto: eò,q̃ ſit ſuper omne ius poſitiuum.ca. propoſuit.de conceſ.præben.& c.cùm in noſtra.de ſepul. & c. j.& ĩ.de conceſ.præben.lib.vj.& in c.j.de conſti.libr.vj.& ex ſe notiſsimum eſt,nec ligatur propria cõſtitutione reſpectu iuris poſitiui:quinimò,nec ligatur propria cõſtitutione fundata ſuper iure diuino:niſi quò ad mẽtem: ſed quò ad verba & formam,ac etiam pœnas adiectas per ſuam cõſtitutionem poſitiuam:non ligatur.dictum eſt ſingulare Io.An.in c. ſignificaſti. de ſo.compo.quod ſequuntur ibi d.M.& Doc.& ego ibi ſecutus ſum in iĩ.prin.arg.q.j.hinc eſt q̃ dicimus,q̃ papa omnia iura in ſcrinio pectoris ſui cẽſetur habere.c.j.de cõſti.lib.vj.quod vel ex eo dicitur : quia tales conſtitutiones facere & abrogare, atque illis derogare poſsit,vt dictũ eſt,vel etiam propter multitudinem doctiſsimorum virorum qui debent ei aſsiſtere,ſecundùm quod tradit D.m.in c.cùm ex literis.de reſti.in integ. Et ſic ſequitur,q̃ quãuis ex mente & iuris diuini præcepto ad viſitationem faciendam teneatur:non tamen quò ad formam, & quò ad pœnam à ſe per ſuam conſtitutionem poſitiuã introductam.Et potiſsimum,quoniam viſitationem prædictam iure ordinario per prælatos inferiores in partem ſolicitudinis electos,certis temporibus & forma,pro iuris diuini mente adimplẽda,fieri commiſit.Aut nos loquimur de viſitatione quæ deſcendit à præcepto iuris diuini, & eius mente,dum dicitur: Ite,prædicate,& Petro prẽcipuè dixit:paſce oues meas.& duc retia in altum.& ad talem viſitationem obligatur papa ex prẽcepto. cui ſatisfeciſſe dicitur, ex quò ad illam debitis loco & tempore,ac forma expediendam innumerabiles prælatos præpoſuit.Arbitror tamen q̃ ſi caſu contingeret,q̃ inferiores prẽlati, vel eſſent negligentes : vel propter impotentiam ipſorum prælatorum,& potentiam eorum qui ſe viſitari non permitterent:& fama & clamore de exceſsibus talium ſubditorum,ſiue clerici,ſiue ſeculares forent, ad Summum Pontificem deueniret:q̃ ad eam viſitationem faciendam teneretur: vel per ſe, vel per legatum Apo. qui poſſet illam ſub forma debita adimplere. Et ſi fortè id non iuuaret:ſatis dignum atque iuſtum arbitror,q̃ etiam per potentiam brachĩ ſui temporalis,ac etiã inuocationem Imperatoris ac Regum,aliorumque Chriſtianitatis Principum,grauiſsimis pœnis indictis,ad recipiendam viſitationem cogerentur.Exemplo omnipotentis, cuius vicem gerit.vt diximus,qui Sodomitas atque Gomoritas grauiſsimè ac nefandiſsimè peccantes,viſitatores ac Dei nũcios recipere nolentes incendit atque ſubuertit.vt habetur Gene. q̃ ſi negligẽs etiam peccaret equidem mortaliter,vt arbitror:quoniam negligentia in prælato eſt peccatum mortale.no.gloſ.& Doc.in c.ea quæ.de offi.Archi.& Ho.in c.inter cætera.de offi.ordi. remittens ad no.in d.c.ea quæ.& ad c.fi.de offic.cuſt.etiam ſi ſit papa.xl.d.ca.ſi papa.& quaſi per totam illam diſt.& quod habetur prouer.c.xxx.Qui negligit vitam ſuã,mortificabitur:quæ concluſio etiam probatur ratione:quoniam negligentia prouenit ex quadam remiſsione:importat enim defectum debitę ſolicitudinis.vnde opponitur ſolicitudini.quod etiam ex ipſo nomine apparet.Nam ſecundùm Iſidorum lib. æthymologiarũ, negligens dicitur,quaſi non eligens. Quarta. cùm negligentia proueniat ex remiſsione voluntatis,per quam contingit q̃ ratio nõ ſolicitatur, vt præcipiat ea quę debeat:vel eo modo quo debet.Siue illud remittatur quod eſt ad neceſsitatem ſalutis: ſiue ex eo q̃ à charitate deficiat: mortaliter peccat.vt etiam tradit ſan.Tho.ſecunda ſecundæ.q.liĩ.arti.iĩ. Erit ergo his caſibus peccatum mortale etiam in Summo Ponti.ſi viſitationem prædicti gregis ſibi commiſsi facere, vel fieri facere non procurat.Ad quod etiam accedant quæ latè diximus in cap.nouit.de iudi.maximè in v. princip.ar.

¶Secundò quæro de legatis de latere, & alĩs qui mittuntur à ſede Apoſt.& de legatis & nunciĩs eiuſdem,vtrum ex præcepto viſitare teneantur.Sol. diſtinguendum arbitror, q̃ aut loquimur in legato de latere:& legato miſſo: quos poſſe viſitare ſuperius demonſtrauimus.& hic cauſam dicendum arbitror,q̃ ſi quidem ſpecialis commiſsio de viſitatione ſit facta, eſſet in præcepto:& peccaret ſi poſſet adimplere,& nollet:vel negligeret adimplere.ca.ĩ.de ma.& ob.xj.q.iiĩ.ca.ſi dominus.& c.requiſiſti.xiiĩ.q.j.c.quid præcipitur.Et idem dicendum de delegato & nuncio,cui ab Apo.ſe.hoc commiſſum eſſet.Cęterum ſi ſpecialiter viſitatio non ſit commiſſa, quãuis viſitandi poteſtatem habeat,vt ſ.demonſtratum fuit:tamen ſi non viſitaret, arbitror ipſum non peccare:quoniam nõ reperio iure cautũ,q̃ hoc caſu viſitatio ſit in præcepto:niſi fortè propter infamiam & clamorem ad eum peruenientem: vel propter negligentiam ordinariĩ,aut aliam neceſſariam cauſam,viſitãdi neceſsitas ſubeſſet:quod ſi intelligerẽt,& nõ facerent, peccarent mortaliter. & ita intelligenda ſunt quæ diximus.ſ.lib.iiĩ.q.ĩ.& iĩ.

¶Tertiò quæro de Primatibus Archiepiſcopis,Epiſcopis, & reliquis prælatis,qui ad viſitationis officium ordinario iure tenentur.ſecũdùm quod ſupra demonſtratum fuit.vtrũ ad prædictam viſitationem neceſsitentur,& non viſitantes mortaliter peccent.So. dicendum eſt q̃ ſic. ſi quoties à ſacris canonibus ſtatutum eſt:non viſitant:etiam quò ad monaſteria monialium viſitanda, ſecundùm ea quæ diximus in proximo præcc. c.q.ix.& q.xiĩ.Et hæc tenet glo.in verbo,debuerit. in Clc. attendentes.§.j.de ſta.mo.vbi dicit eſſe in præcepto. & ſequuntur ibi Doc. & non ſolùm ordinariĩ ſtatutis de iure temporibus:ſed etiam quotieſcunque intellexerint expedire, viſitare tenentur,

ſenentur,ſecundùm ea quę li.xñ.demonſtrauimus.ad quod faciunt quæ diximus ſ.de Summo Ponti. & quæ latius diximus in d.li.xñ.facit etiam illud Prophe.pſalmo lviñ.loquentis:visita omnes gentes.tradit Old.conſi.ccxxñ.

¶Poſt tractatus cõpletos, qui ſunt qui poſsint visitare: & an visitatio ſit in præcepto, videmus qui poſsint, vel debeant visitari:hanc autem materiam expediemus per q. infraſcriptas. Primò,qui poſsint vel debeant à Summo Põtifice visitari. Secundo,qui poſsint vel debeant visitari à legatis. Tertiò,q poſsint vel debeant visitari à delegatis . Quartò, qui à Patriarchis, vel Primatibus.Quintò,qui ab Archiepiſcopis.Et hic tractatis qualiter volens diœceſes ſuffraganeorum visitare, debet incipere à ſua:& illam plenè visitare : & aſsignatur triplex ratio. Et tractatur, quando dicetur plenè visitaſſe. Et circa prædicta etiam examinantur quædam q.Et quid ſi Archiepiſcopus & Epiſcopus eodem tempore concurrant. Sextò, qui ab Epiſcopis. Septimò,qui poſsint vel debeant visitari ab inferioribus. Octauò,vtrum omnes eccleſiæ ſeculares,vel eccleſiarum capellæ poſsint visitari. Nonò, quid de regularibus. Decimò,quid de capellis.Vndecimò,quid de oratoriis.Duodecimò,quid de hoſpitalibus,leproſariis,xedonochiis & aliis piis locis.Tertiodecimò, vtrum tam laici,quàm clerici poſsint visitari.Quartodecimò,vtrum ſint aliquę cauſę propter quas poſsit declinari visitatio:& quę ſint illę,per quatuor q.oſtẽditur.Quintodecimò,quid agendũ ſit contra eos qui non admittũt visitatores.

¶†Primò ergo quæro de visitatione Summi Pontificis,q poſsint vel debeant ab eo,visitari.Sol.dic q poteſt visitare per ſe, & per ſuos legatos,delegatos,& nuncios: totam Chriſtianitatem,& omnes prouincias, & diœceſes: quoniam totus mundus reſpectu ipſius eſt vna diœceſis:ix.q.iñ.cap.per principalem.& ca.cuncta per mundum.Ad quod accedant quæ diximus.ſ.lib.iiñ.in j.q.Secundò quæro,quid de legatis.Solu.dic q ſiue loquamur de legatis de latere, ſiue de legatis miſsis, quos poſſe visitare ſupra monſtratum fuit , poſsint totam prouinciam vnam,vel plures eis decretas visitare: alias verò prouincias ſuæ legationi non commiſſas,visitare non poſsint:vt l.j.& l.obſeruare.& l.ſequẽ.ff.de off.procon.& lega.argu l.pen.ff.de inſti.& l.fi.ff.de iuriſ.om.iu.& c.ñ.in fi.de conſti.lib.vj. Sed in prouincia,aut prouinciis ſibi decretis,poteſt visitare: tam populum,quàm clerum: & omnes eccleſias & loca , quas & quæ poteſt Epiſcopus,ſeu alius ordinarius,prout diximus ĩ.q.viñ. & tribus ſeq.Et poteſt totam prouinciam visitare.ca.cùm nuper.de conſi.& ibi D.m.& etiam partem,ſi illam neceſſariò duxerunt visitandam. neque enim quantum ad hoc arbitror locum habere.c.j.de conſi.libr.vj.in eo quod dicit plenè.Nec obſtex. in d.ca.j.in fin.inquantum extendit conſtitutionem illam ad alios:quia ponderandum eſt quòd licet legatus dicatur habere ordinariam,ſiue ſit delegatus de latere, ſiue miſſus. capit. ñ.de offic.leg. libro vj.tamen non dicitur illam in ſuos ſubditos iure ordinario exercere,prout requirit.d.c.j.in fi. Vnde ſic Archiepiſcopus poteſt totam,& partem diœceſ.ſuffraganeorum ſuorũ visitare: vt d.c.j.§.j.& ſtatim diximus in v.q.princ. ita & legatus.hoc tamen non arbitror procedere in legato natoto:quia talis deberet ſeruare ordinẽ metropolitani: ex quo in ſuos ſubditos iure ordinario exercet iuriſditionem.ſed aduertẽdum:quia poſt hanc opi.meam reperi Ho.& Io.de Imo. in d.c.j.formantes.q.vtrum decretalis illa ſit ſeruanda per legatum.& ſoluunt q non,aſsignantes triplicem rationem . Prima eſt:quia legatus gerit vicem papę.xciñ.di.c.ſi.& xciiñ.c.j.Secũda:quia maior eſt Epiſcopo.de offi.leg.ſanè,vt non includitur ſub regula generali.de ſen.excom.quia periculoſum.& ar.c.ſedes.de reſcri. Tertiò:quia Ro.eccleſia contra ſe & ſuos priuilegiare non conſueuit,c.cùm inſtantia.de conſi. & ſequitur Ioã. An.Sed dicit ibi Io.de Imo.q omnes iſtæ ſunt ſatis generales. tranſit tamen cum prędicta opinione:ſed dicit ibi.d.Do.q forte poſſet teneri contrarium:quia legatus etiam de latere, tenetur conſtitutionem obſeruare: nec poteſt illam tollere, vt not. glo.in c.ſi.de hære.Et q pro iſta parte poſſet induci dictum c. j.in fi.cùm dicit,q ille tex.ſeruetur ab vniuerſis ordinario iure visitantibus.& vtitur verbis illis,etiam Epiſcopis. quæ dictio, etiam,eſt implicatiua & ampliatiua,non reſtrictiua,vt no.in ca. cùm in illis.de pręben.lib.vj.Sed his non obſtantibus mihi videtur verior opinio ſecunda,quam per prius cogitaueram quò ad terminos quæſtionis noſtræ. Tertiò quæro in quos poſsint delegati & nuncij Apo.visitationem facere.Sol.dicẽdum eſt q duntaxat loca,eccleſias,& perſonas visitare poſſunt,quæ in mandatis eorum continentur: quoniam diligenter ſunt ſeruandi fines mandati,vt l.diligenter.ff.man.& in c.cùm dilecta. de reſcri.& in c.venerabili.de offi.delega.faciũt no.per Io.An. in c.j.in fin.de conſi.lib.vj.qui dicit,q illa decretalis non habet locum in delegatis.quoniã delegatus tenetur ſeruare formam commiſſæ delegationis & mandati.

¶Quartò quæro, quæ loca, & quæ perſonæ à Primatibus, ſeu Patriarchis poſsint vel debeant visitari.So.iura dicunt Patriarchas visitare:ſed ad quæ loca,& quas perſonas eorum iuriſ.extendatur,non inueni:neque memini me legiſſe.Arbitror ergo q reſpectu propriæ diœceſis,cuius eſt Epiſcopus.vnde etiam Epiſcopi quandoque appellantur.vt in c.inferior.xxj.di.in ſuprascriptis eam poteſtatem visitandi habebit,quam Epiſcopus. & ſicut Epiſcopus ad illam tenetur,ita etiã Patriarcha. de quo diximus.q. vj. Reſpectu verò prouinciarum ſuffraganeorum ſuorum,hoc eſt Archiepiſcoporum, qui dicuntur ſuffraganei ſui,vt habetur xcix.d.ca.j.arbitror q eundem ordinem & formam debeat ſeruare.Primas in visitando prouincias ſuffraganeorum ſuorum,& diœceſes Epiſcoporum quarũcunque prouinciarum ſibi ſubiectarum,quam ſeruare tenentur Archiepiſcopi,reſpectu diœceſum ſuffraganeorum ipſius.Vnde primò debent propriam diœceſim visitare,ſecundùm quod ſtatim diximus in q.ſeq.ſicut enim ſe habent Epiſcopi ad metropolitanos ſuos,ita ſe habent Metropolitani ad Primates,ſecundùm quod hæc eligi poſſunt.xcix.di.ca.j.& per totum.& ca.duo ſimul.ff.de offi.ordi.Et prædicta concluſio probatur per tex.in cap.j.de cenſi.lib.vj.iunct.o fine cum præ.Et quot ſint Patriarchæ,& qui maiores,& qui inferiores,tetigi poſt Ioã.And.in c. antiquo.de priuile.& ipſorũ poteſtate per Spe.in ti. de lega.§. ſunt quoque ſub re.de diſpenſatione.& latius dixi in ti. de offic.ord. Quid autem ſi in visitando cõcurrerent Primas & Archiepiſcopus,colligitur ex his quæ diximus in ſequẽ.q.ver.ſed quia ſ.diximus. Quintò quæro,quæ loca, & quæ perſonæ ab Archiepiſcopis visitari poſsint & debeant.So.dicendum eſt q poteſt totam prouinciam visitare.ca.ſopitæ.de cenſi.vnde non ſolùm ſuam,ſed etiam ſuffraganeorum ſuorum diœceſes visitare poſſunt & tenentur.Eſt tamen aduertendum,q in visitatione per eum fienda,tenentur hunc ordinẽ ſeruare. Volens enim prouinciam visitare,prius eccleſiæ ſuæ capitulum, atque ciuitatem & diœceſim propriam plenè visitare tenetur. Et non ſolùm, circa maiorum, ſed etiam circa minorum eccleſiarum: & non ſolùm clericorum,ſed etiam circa populorum visitationẽ, debet eſſe intentus.tex.in c.j.in prin.de cenſi.lib.vj. Quod autem dixit,q prius ſuam diœceſim tenetur visitare: procedit, niſi aliud habeat conſuetudo ſpecialis.ar.c.j.de offi.or.lib.vj. Sed q.circa prędicta,quare prius ſuam,quàm ſuffraganeorum ſuorum diœceſim visitare tenentur. So. dicẽdum eſt q multiplex poteſt eſſe ratio.Prima:quia à capite edenda eſt ratio.ff.de edẽ. l.argentarius.Secunda:quia qui vult alios corrigere, prius ſe & ſuos corrigere tenetur.iñ.q.viñ.cap.iudicet. & de ſta.regu.c. ea quæ ver.ſi verò.Nec mirum:quia talis eſt actus exterior charitatis,vt tradit b.Tho.ſecunda ſecundæ.q.xxviñ.dixi in ca.nouit.de iudi.meritò ſecundùm ordinem charitatis debet à ſe incipere.xiñ.q.v.c.ſi non licet.l.ſi præſes.C.de ſerui. & aqua.& c.j.& fi.de poſtu.prælato.& ex prædictis infertur ratio,quare prius debeat capitulum ſuum totum visitare , quoniam capitulum facit vnum corpus cum illo.ca.nouit.de his quæ fiunt à præl. meritò ergo ab ipſo capitulo ex ordine charitatis debet prius inchoare.& tenet Io.An.in di.ca.j.in nouella.& non ſolùm ſuam cathedralem prius tenetur visitare eccleſiam:ſed etiã matricem:ſi fortè ibi non eſt eccleſia cathedralis.tenet Io.An. in d.c.j.in nouel.& ſequuntur Doc.quoniam etiam cathedrales eccleſiæ matrices dicuntur.c.j.de præſcrip.& ca.venerabili. de ver.ſig.& dicitur eccleſia matrix,maior,& baptiſmalis:quia ſicut mater generat:ita illa regenerat per baptiſmum,vt not. gl. in ver.matricẽ.Cle.j.de ſententia excõ.ſed quęro an primò debeat visitare propriam ciuita.quàm diœceſim.So.tex.in d.c.j. in prin.videtur velle q ſic.ex ordine literæ : cùm primò ponat ciuitatem,vt caput:deinde ſubñciat,diœceſim.Sed Hoſt.& Io. de Imo.dicit, q talis ordo eſt ſeruandus in prouincia quò ad eccleſiam , ciuitatem, & diœceſim metropolitanam . Sed quò ad ſuffraganeos,ſi difficultas vel incommoditas ſit in dicto ordine ſeruando,non putant ordinem neceſſarium.& ſequi. Ioã. An. & reſidet.d.Do.hic.item: quia diximus q debet prius ſuã diœceſim plenè visitare,quęro quãdo dicitur plenè visitaſſe.So. dicendum eſt q tunc dicitur plenè visitaſſe ſuam diœceſim, quando nulla parochia remanſit non viſitata:dummodò commodè visitari poſsit.vt ſtatim ſubñciemus,& visitationis cauſa ſubſit:quoniam hic omnia ad boni viri arbitrium ſunt redigenda.vt dicit gl.in verbo,plenè.in d.c.j.de cenſi.lib.vj.Et idẽ voluit ibi Imo.q hic omnia ad boni viri arbitrium eſſent redigenda.Vnde dixit Ho.non propterea diceretur non facta plena visitatio,ex eo q duæ vel tres eccleſiæ,vel partes remaneant visitandæ.alle.Archi.viñ.q.j.§.denique.Et ſubdit q inſpiciẽdus

eſt mos regionis.ff.de ven.inſpi.l.j.§.pe.& ſequitur Io. An. in d.ca.i.facit quod ſtatim dicetur. & non ſolùm tenetur in propria diœceſi viſitare eccleſias, & clericos, & omnes miniſtros deputatos in loco, eccleſia, vel diuino cultui mancipatos: ſed etiam laicos. & ſic viſitatur quodcunque habens beneficium eccleſiaſticum,& non curatum,vt d.ca.j.de cenſi.lib.vj.§.ſanè. & vide quæ diximus.q.viij. & etiam laicos totius diœceſis. vt d.c.j.in prin.Sed pone,Archiepiſcopus non ſeruat in viſitando dictum ordinem: vtrum proceſſus per eum geſtus ſit nullus. Sol.Io.mo.in d.c.j.tenet ꝙ ſic:quia eſt ordo ſubſtantialis.vnde reddit proceſſum nullum c.cùm dilecta.de reſcrip.C.de ſen.& inter.omnium iudic.l.prolatam.& ſubdit ꝙ ſuper nullitate vidit literas dari per cancellariam.Vbi no.ordo non eſſe ſubſtãtialis:tamen à iure debitus:& peteretur ſeruari:ſi non ſeruaretur,poſsit appellari:aliàs ſi procederet,teneret proceſſus.de reſ. ſpo.& c.j.de app.faciunt quæ latè dixi in c.j.de ordi.cog.Vlterius quæro,vtrum ſufficiat ſynodum conuocare,& plenè inquirere.& videtur ꝙ ſic,vt c.ſicut olim.de accuſa.& xvj.d.c.quoniam.So.dicendum eſt contrarium:quia in tam breui tempore non poſsint ſingulorum inquiſitio fieri.Tum quia ibi non veniũt omnes clerici & laici,qui etiam ſunt viſitandi:vt infra diximus.q.xviij.Tum quia ſubiũcienda eſt res oculis.& quia perſonæ præſentia multum operatur. ff.fini.reg.l. ſi irruptione. & de offi.dele.c.fi.ſecundùm glo.ver plenè.d.ca.j.Et idem tenuerunt ibi Inno.Io.mo.Hoſt.Archi.& d.Do.faciunt quæ diximus.j.eo.lib.q.viij.Aduertẽdum tamen:quia quæ de plena viſitatione propriæ diœceſis dicta ſunt, procedunt ſi Archiepiſcopus commodè,& abſque aliqua difficultate accedere ad vnã quãque poterit.Sed ſi commodè,vel abſque aliqua difficultate non poſsit accedere:puta,propter niues, vel viarum diſcrimina,aut ſimile impedimentum: poteſt de pluribus locis ad vnũ congruum locum clericos & laicos conuocare:ne etiam in ipſis laicis viſitatio poſtponatur.tex.eſt in ca.j.ſecundo ru.de cenſi. lib.vj.iuncta glo.in verbo,difficultate.facit.c.ad audientiam.de eccle.ædi.& l.ij.§.ſi quis in iudi.ff.ſi quis cau. Ad quod videnda ſunt quæ latiſsimè dixi in rub.de dila.ar.xviij.q.iij.Nec ſufficit propriam eccleſiam reuocare:ſed ire debet ad locum congruum.vt dicit tex.in d.c.j.qui tex.ideò dicit,congruum:quia locus debet eſſe honeſtus &communis,& magis propinquus: iuxta poſsibilitatem.c.accepimus.de fide inſtru.& c. cùm perſonæ.de priuil.& ſecundùm ea quæ latè dixi in rub.de dila. ar. xviij.q.iij.v.& vj.finita autem plenè viſitatione proprię diœceſis,licitum eſt Archiepiſcopo per totam prouinciã, vel eius partem viſitationis officium exercere:viſitando non ſolùm ciuitatem & diœceſes: ſed etiam ſuffraganeos ,& eorum ſubditos:& non ſolùm eccleſias cathedrales:ſed etiam alias,& monaſteria , & pia loca & cleros , & populos liberè viſitare poteſt. tex.eſt in c.j.§.deinde.de cẽſi.lib.vj. Et reſpectu eccleſiarũ viſitandarum videnda ſunt quæ diximus.j.eo.libr.q.viij.& tribus ſe.Et de clero & populo diximus.j.eo.li.q.xij. quod procedit, etiam ſuffraganeis non negligentibus,ſecundùm glo.ſuper verbo,prouinciam.d.c.j.& c.fi.eo.tit.quãuis Bernardus dixerit,ꝙ ſolùm ſuffraganeis negligentibus poſſet talem viſitationem facere,& malè. Quãuis autem Archiepiſcopus totam diœceſim ſuam plenè viſitare teneatur,vt ſ.demonſtratum fuit:tamẽ non præciſè arctatur ad viſitandam totam prouinciam: ſed poteſt totam,& partem liberè viſitare: ex quo tamẽ aliquam de ipſis diœceſibus viſitare cœpit : nunquam poſtea, ſiue totam , ſiue partem eius viſitauerit , reuertatur cauſa viſitationis ad illam, prius quàm omnes reliquæ ipſius prouinciæ diœceſes in totũ, vel in parte,quas ſecurè viſitare poterit: & ſi de nouo fuerint viſitatæ,vt d.c.j.§.ex quo.ſubdit tamen ibi tex.ꝙ ſi fortè eædẽ diœceſis,vel aliqua ibi eccleſia plus aliis indiguerit viſitari , aliarum viſitatione inter miſſa,ad eandem redire tenetur,ſi à loci diœceſano requiſitus extiterit : vel de omnium, aut maioris partis Epiſcoporum eiuſdem prouinciæ proceſſerit cõſilio,& aſſenſu:ad quos pronos exhibere debet,ne animarum ꝓfectus aliqualiter negligatur . Exigitur ergo ad hoc vt Archiepiſcopus,poſt quàm vnam diœceſim incœpit viſitare, & ad aliam tranſiuit: ad hoc vt ſine noua propriæ diœceſis viſitatione poſſit redire ad diœceſim intermiſſam: ꝙ à diœceſano ſit requiſitus:& faciat de eius conſilio & aſſenſu:quia non ſufficit ſolùm conſilium,ſed etiam aſſenſus,per c.cùm olim. de arbitris,ſecundùm Io.An.& ratio poteſt eſſe ſecundùm gl.ibi ſuper verbo, requiſitus.quia per exitum videtur renunciſſe viſitationi illius anni.facit c.quod ad conſultationem.de re iudi.Et ideò redire non poteſt,niſi in altero prædictorum caſuum. Si tamen Epiſcopus non requireret Archiepiſcopum, & maior pars ſuffraganeorum conſentiret ipſum redire,poſſet reuerti.& viſitationem complere:etiam diœceſano contradicente,ſecundùm glo. prædictam.facit.lxvj.di.c.j.& ſequitur Hoſt.Archi.& Io.An. in d.c.j.Et no.ꝙ quãuis glo.prædicta aſsignet dictam rationẽ, quare non poſsit ex propria voluntate redire ad complẽdam viſitationem quam intermiſit: tamen etiam præter illam ratio duplex aſsignari poteſt.Prima,ne illa diœceſis grauetur,ſecunda,ne viſitatio aliorum negligatur,ſecũdùm Fran.Vercel. quẽ ſeq.Io.An.in d.c.j.in nouella.Et prædicta procedunt,quando Archiepiſcopus viſitans intermiſit complere viſitationem ex propria voluntate.Secus ſi ex aliqua neceſsaria cauſa intermiſit:quia tunc abſque noua viſitatione propriæ diœceſis,poteſt ad illam redire:ex quo iure permittente intermiſit, ſecundùm Hoſt. & Io.An.in d.c.j.§.ex quo tamen.Et aduertendum eſt, quòd ex quo tex.in d.c.j.dicit,quòd ex quo totam ſuam prouinciam viſitauit,poteſt totam vel partem prouinciæ liberè viſitare.quod propter verbum,liberè,poſitum in tex. poteſt illã facere contradictione,præſcriptione,vel app. non obſtãtibus. c.cùm ex officio & c.accedentes.de præſcrip.& per c.fi.de cenſib.lib.vj.& ita tenet glo.in verbo,liberè.in d.c.j. Et ad prædictam materiam videnda ſunt quæ j.lib.xij.l.viij.latius explicabimus.Sed quia.ſ. diximus, ꝙ Archiepiſcopus poteſt omnes diœceſes ſuffraganeorum ſuorum viſitare.& in ſeq.vij.prin.q. diximus Epiſcopum poſſe etiam viſitare diœceſim ſuam:& etiam ſ.in præſenti.v.q.prin.demonſtratum fuit,Dubitari poteſt,quid ſi Archiepiſcopus eodem tẽpore concurrit cum Epiſcopo in viſitando,vtrum ambo ſint admittendi.So.Inno.Ho. Io.mo.Abb.& Arch.dicunt ꝙ ambo admittentur:cùm nõ reperiatur iure prohibitum. & ſi diſcordarent in ſententia,teneret ſententia lata pro reo:niſi in cauſa fauorabili,ſecũdùm no. in c.ex literis.de proba.& ea quæ traduntur in c.fi.de re iu. & ſequuntur Io.& d.Do.in d.c.j.in nouellis.Et idem arbitror dicendum ſi concurrerent Primas & Epiſcopus. Et ſi concurrerent Primas,Archiepiſcopus,& Epiſcopus:quãuis omnes viderentur admittendi,per ea quæ ſ.diximus. tamen ſi in ſententia diſcordarent,ſtaretur maiori parti.lxv.d.cap.j.& ij.ff. de re iu.l.duo ex tribus.& ff.de arb.l.ſi in tres.§.fi.& l.ſeq.& l.diem proferre.§.ſi plures.& ad prædicta etiam videnda ſunt quę diximus lib.xj.q.iij.vbi demonſtratum fuit,quid iuris ſi eccleſia non eſt ſufficiens ambobus.Poſtremò no.ꝙ poſt quàm Archiepiſcopus ſemel omnes prouincias ſiue diœceſes viſitauerit,licitum eſt ei,prius tamen ſuorum ſuffraganeorũ requiſito cõſi. & ipſius diffinitione ſuper hoc habita,coram ipſis quæ in ſcriptis redigenda eſt,vt aliis poſsit eſſe nota per eundem , poteſt prouinciarum viſitationem reiterare:iuxta modũ ſuperius adnotatum:etiam ſi non interueniat in hoc ſuffraganeorum aſſenſus.Tenetur tamen illam prouidentiam adhibere,vt in poſterioribus viſitationibus illas eccleſias,coſque cleros & populos prius viſitet:quia non fuerant ab eo in temporibus prioribus viſitati:niſi ſit magis aliis viſitatiõis officium opportunũ. tex.eſt in d.c.j.§.poſt quàm.de cenſib.libr.vj. Et quantum ad hoc,an ſit aliis viſitationis officium opportunũ:ſtabitur dicto Archiepiſcopi,ſecundùm Inn.Hoſti.& Io.mo.quaſi velint, ꝙ q.ſuper hoc ei referri non poterit,ſecundùm Ioã.An.Sed quæ ad intel.l.prædictorum,quando exigatur diffinitio Archiepiſcopi.Sol.dicit Hoſtiẽ.ad hoc vt Archiepiſcopus non ſit negligens ad concilium congregandũ:cùm aliter ſuffraganeorũ concilium die feriali haberi non poſsit:& ſine hac diffinitione ſecundò viſitare non poteſt.Item:quia propter hoc prouidetur Archiepiſcopo:quia aliter vix, vel nunquam ſecundam viſitationem facere poterit:niſi concilium celebraret,ſecundùm Io. An.d.c.j.Tenetur enim Archiepiſcopus prouinciale concilium annuatim facere.de accu.c.ſicut olim. & ideò dicit de concilio duntaxat:quia hoc caſu,non requiritur quod concilium cõſentiat:quia ſiue concordent,ſiue diſcordent,ad Archiepiſcopum in hoc pertinet diffinitio:& ipſius diffinitioni ſtabitur.ca.cùm olim.de arbi.ſecundùm glo.in verbo,concilio.in d.c.j.Qualiter autem Archiepiſcopus debeat diffinire,dicit glo.in ver. diffinitione.ꝙ fiat ſub hac forma · Diffinimus procedendum eſſe ad viſitationem prouinciæ noſtræ.& à tali diffinitione,cùm ſit ſuper executione officij ſui,non poteſt appellari.per c.irrefragabili.de offi.or.& idem tenent Inn.Hoſt.Ioã.mo.& Archi.qu etiam dicunt ꝙ non requiritur quòd hoc fiat cauſa cognita.& ſeqtur Io.An.in nouel.& do.M.Sextò principaliter ẽro quæ loca,& quæ perſonæ ab Epiſcopis viſitari poſsint & debeant. So.dicendum eſt quòd Epiſcopus propriam diœceſim viſitare tenetur.Et quãuis Archidiaconus,Decanus, Archipresbyter, vel ſimiles in certa parte diœceſis iuriſditionẽ habeant,& viſitare poſsint,ſecundùm ea quæ diximus in iij.princi.li. tamen Epiſcopus totam diœceſim viſitare poteſt,& debet illum ordinem in viſitando ſeruare.vnde primò capitulum ſuum, & eccleſiam ſuam, & ciuitatem, & demum diœceſim viſitare tenetur.per

tur,per tex.in d.c.j.§.hanc autem.de censi.libr.vj.Quid autem si Episcopus & Archidiaconus,aut similis, simul inuicem concurrant? dicendum vt dixi in quæstione præcedenti.

9 ¶†Septimò quæro,quæ loca possint visitari ab Archidiacono,Decano,Archipresbytero,& similibus quos.s.li.iiij.q.viij. diximus visitandi potestatẽ habere. Sol.dicendum est, q cùm tales possint visitare virtute acquisitę iurisditionis in subditos, prout diximus in d.q.viij.& tribus seq.& q.xij.meritò cõcludendum q solùm loca & ecclesias,clerum & populũ sibi subiectos visitare possunt.facit l.fina.ff.de iurisd.om.iud.& ca.ij.in fi. de constit.lib.vj.Et si episcopus & inferior in visitatione concurrant,dicendum vt patet ex his quæ diximus in præcedenti q.verfi.Sed quia supra diximus.

10 ¶†Octauò quæro vtrum omnes ecclesiæ seculares,& ecclesiarum capitula possint visitari.Sol.dicendũ est q sic.& non solũ ecclesiæ,sed ecclesiarum capitula.c.j.§.deinde.de censi.lib.vj.& siue ecclesię cathedrales sint,siue inferiores:& siue sint cum cura,siue sine,per text.in c.j.in prin.de censi.lib.vj.dum dicit,maiorum,sed etiã minorũ ecclesiarum.& idem probatur in dicto c.j.§.sanè.secũdùm Pe.& Albe.Io.An.& d.Do.ibi,& siue sint ecclesiæ ciuitatis, siue diœcesis.vt in c.venerabilis.de censi.& ibi do.m.refert tamẽ Host.in c.cùm nuper.de censi.quosdam dicere,quos ipse videtur sequi.q visitari debent dũtaxat opulentę ecclesię:minutę verò ecclesię nõ sunt visitandę regulariter:nisi dũtaxat cũ audit aliquid sinistrũ,& graue:qa nec possunt recipere Archiepiscopũ vel Episcopũ visitantes secundũ dispositionem.c.cum Apostolis.de censi.Sed zaba.in dicto c. cùm nuper.tenet contrariũ:quia debet visitare plures tales ecclesias:& ab omnibus simul vnam tantummodò exigere ꝓcurationem,per c.procurationes.de censi.& c.felicis.de censi.lib. vj.Ad quod tamẽ videnda sunt quæ diximus in lib.xj.q.viij. ¶Sed quęro quid si duæ vel plures ecclesiæ sint inuicem vnitæ,vtrum omnes debeant visitari? Solu.dicendum est q sic.& visitans vnam vel plures, quot procurationes recipere debeat, vide quæ diximus libro xj.

11 ¶†Nonò quæro vtrum omnes ecclesiæ possint visitari. So.dicendum est,q sic:vt est tex.in c.sopitę.& c.venerabilis.de censi.& in ca.j.de censi.lib.vj.§.deinde.ibi,monasteria & alia loca religiosa.Est tamen aduertendum,q si loquimur in monsteriis monialium,visitanda sunt per ordinarios,ea adhibita consideratione q si sunt exempta,ita vt nulli alij nisi sedi Apost.subiecti esse noscantur.Apostolica authoritate,non exempta verò ordinaria authoritate per ordinarios sunt visitãda.Si verò sunt exempta:non tamen immediatè Apost.sedi.sed alijs inferioribus subiecta:per ipsos inferiores visitantur.tex.est in Cle.attendentes.§.j.de sta.mo.Quare monasteria ordinis Gamaldulen.Cistercien.& similia exempta,non subiecta immediatè se. apost.visitabit superior Prælatus illius ordinis,cui subsunt:si modò subsunt Abbati, vel Prælato masculo. sed si subessent Abbatissæ, Prioriss̃æ seu monasterio monialium : cùm maior prælata vel clausuram exire non debeat,vt in ca.j.de sta.mona. lib.vj.videtur q talia monasteria possit ordinarius visitare.Sed Archi.in d.c.vt refert glos.super versic.alia in d.Cle.attendentes.de stat.mo.tenet q illa maior prælata per se visitare nõ possit:sed cùm sit iustè impedita,visitabit per alium.x.q.j.Epm.facit c.inter.& c.si Eps.de offi.ordi.lib.vj.Et secundũ hoc cessabit officiũ ordinarij.& sic residet Io.And.in d.gl. Et idẽ tenẽt Paul.& Steph.sed Guliel.de monte Lau.tenet cõtrarium:quia vix bona correctio potest fieri per mulieres:quia hoc non est officium muliebre,& quia vna parũ appręciat aliã,& quia frequenter sunt socię criminis.l.fœminæ.ff.de regu.iur.& c.dilectę.de excess.præla.& de coll.deteg. per totum.propter quod videtur secũdùm eũ,q talia monasteria alteri monasterio monialium subiecta,nõ debent per Abbatissam vel Prioriss̃am visitari:sed Io.& zab.ibi tenent primã opin.& dicit zaba.q dictæ rationes parũ vrgent.Aduertendũ etiam id quod dicimus de monasteriis immediatè subiectis sedi Apo.non habet locũ in monasteriis etiam sedi Apo.subiectis:quæ monasteria consueuerunt visitari per visitatores capitulorum prouincialium: sicut est monasterium Blatanen.& similia:quia talia etiã visitabuntur per ordinariũ:quia cùm prouisio dictę Cle. Attendentes.sit specialis:vitiat generalem,de qua in ca.in singulis.& ca. sequenti,de sta.mona.

12 ¶†Decimò quæro quid de capellis,vtrũ possit visitari.So.dic q sic,per ea quæ dixi.q.viij.per ea quæ j.dixi in sequẽ.q.& per ea quæ dixi lib.ix.ver.quid autem de capellanis.vbi diximus, vtrum capellani teneantur ad procurationem.

13 ¶†Vndecimò quæro quid de oratoriis &ꝙ similibus locis.Sol. tex.in c.fi.de censi.,ꝓbat q nõ possint visitari:neq etiã grãma ticę:licet ibi sint oratoria:dummodò priuata.tenet Io.An.c.j. de censi.lib.vj.Aduertendũ tamẽ,quia dicit Inno.q si in oratorio institueretur sacerdos perpetuus:q tunc Eps posset oratorium visitare.Refert tamen alios dicere contrariũ.& fortè melius:quia quãdo locus est priuatus,non est capax intitulationis perpetuæ D.m.in d.c.fi.dicit,q dictũ Inn.potest saluari,quãdo oratoriũ esset cõstructum authoritate Episcopi: quia posset tunc publicè ibi celebrari, & sacerdos deputari. Et subdit quòd credit,quòd posito quòd proprius Episcopus non possit huiusmodi oratoria visitare,vt d.c.fi.tamen possit ad illa accedere,vt videat quomodo se habeant:& si pręter debitam formam cõstructa sint:& an honestè tractentur,secundùm d. M. ad quòd videnda sunt quæ diximus in libr.xj.q.v.ver.non solùm.faciunt etiam quæ diximus in se.q.

14 ¶†Duodecimò quæro,quid de hospitalibus,Xenodochijs,& alijs similibus pijs locis:an visitari possint.so.glo.super ver.loca.in c.j.de censi.lib.vj.tenet quòd sic.Sed Fed.conciuis noster latius tractat consi.xlvj.& D.m.in c.sopitæ.de censi. post Fed. concludendo distinguit tres casus. Primus est,cùm certum est hospitalia esse religiosa,vt puta,authoritate Episcopi fundata: hoc casu,absque dubio visitanda sunt.Et hoc modo potest intelligi.d.glos.super verbo,loca.secundus casus est,quando non constat quòd sint fundata authoritate Episcopi sed habent signa religionis:& ibidem publicè celebratur:& idem:quia prę-sumptio est quòd sint religiosa:vt no.Archi.de conse.di.j.c.nemo.tradit do.m.in c.patientibus.de priuile.& ibi dixi. Tertius casus magis dubitabilis.quãdo cõstat quòd sunt hospitalia priuata.& sentit Fede.quòd adhuc possunt visitari,ex quo ad pios vsus sunt deputata.loquitur tamen de hospitalibus infectorũ, seu leprosorũ.facit c.ij.de eccl. ædifi.Sed Do.me.in hoc distinguit,quòd aut viuit ille qui hospitale erexit: & non potest eo inuito visitari:sicut nec domum propriam alicuius priuati visitare potest. Aut ille decessit, & voluit hospitale remanere in suo statu:& tunc superior poterit illud visitare.ar.opti.in auc. de eccle.tit.§.si quis ædificationem.facit quod tra.do.me.in c. inter dilectos.de dona.quæ distinctio mihi placet.

¶Tertiodecimò quæro, vtrum laici & clerici possint visitari: & an laici simul cum clericis visitari valeant.Sol.dicendũ est q tam laici,quàm clerici debent visitari.vt probatur in ca.j. ij. de censi.lib.vj.& ibi tenent Doc.ibi dum tex.dicit,nec circa clericorum tantum,sed etiam circa populorum visitationem procures esse intentus.facit quod diximus libr.x.q.iij.& iiij. Sed aduertendum:quia Io.An.in c.fi.de censi.& post eum zab.videtur velle quòd per prælatos ecclesiasticos non debeant visitari, nisi loca ecclesiastica: & familiæ ecclesiasticæ. Vnde infert, quòd cùm mercenarij & similes,qui habitant cum personis ecclesiasticis,non censeantur de familia ecclesiarum.c.peremptis. & c.fi.de priuil.libr.vj.meritò non debent visitari. ergo longè minus populi:& puri laici debent posse visitari.& pro hoc etiã facit:quia si aliud diceremus,sequeretur quòd prælati ecclesiastici iurisditionem in laicos vsurpare viderentur.quod fieri nõ debet.c.nouit.de iud.& d.c.quoniam.xcvj.d.c.cùm ad verum. Quare timore.d.cõtrarij dixit Io.An.post Fran.Vercel.in d.c. j.de censi.lib.vj.in nouel.quòd inquantum text.in d.c.j.loquitur de populis visitandis. intelligi debet, respectu criminum ecclesiasti.pro quibus corrigendis visitando poterit etiam cõtra laicos inquirere:aliàs secus.Sed dicit tibi Ioan.de Imo. quòd imò poterit inquirere de omni crimine: cùm hoc fiat extraiudicialiter per modum fori pœnitentialis: & non per viam fori contentiosi.per no.in c.quatenus.& ca.nos inter.de purg.cano. Sed do.Do in c.j.distinguit,quòd aut prælatus ecclesias visitãdo vult inquirere contra laicos,ad finem imponẽdæ pœnæ pro crimine:& procedit dictum Fran.& Io.An.quòd ista via visitationis non sequitur naturam fori pœnitẽtialis omnino.quod probat tex.d.c.j.§.notoria.vbi patet quòd imponit pœnã pro delicto,quam non imponit forus pœnitentialis: qui nõ habet se præcisè contra delicta:sed consultiuè vt in ca.Matthæus. de symo.hoc etiam probat tex.in d.c.j.§.quòd si de aliquibus.vbi se reperit infamatum de crimine,denunciat suo ordinario. Et sic procedit etiam quòd ex foro pœnitentiali posset ipse pœnitentiam imponere.vt patet in c.fi.de censi.lib.vj.ergo patet quòd via visitationis valde differt à via fori pœnitentialis. Aut vult visitando inquirere ad finem pœnitentiæ imponendæ:& ad hunc effectum potest visitare etiam laicos:& ita procedat opin.Io.de Imo.& sic loquuntur iura per eum alleg.facit tex.x.q.j.ca.placuit.vbi patet quòd de homicidio,& alijs peccatis mortalibus,prælatus eccle.se intromittit:etiam contra laicos.Aduertendum tamen dico,quòd quanuis laici per prælatos ecclesiasticos visitari valeant:non tamen debet simul clerũ & populum,sed separatim visitare:quoniam talium iura separata sunt.xij.q.j.c.duo.nec promiscuis actibus officia sunt tur-

banda.C.de testa.l.cõsulta.Sigillatim enim facta inquisitio melius & accuratius procedit.de accusa.c.inquisitionis.§.tertiæ. facit quod diximus lib.x.q.iĩ.quod tamen procedit, nisi qualitas negotĩ aliud exposcat.argu.c.j.§.sanè.de censib.libr.vj.& ibi hoc tenet glo.super verbo,populos.

15 ¶ ††Quartodecimò quæro, vtrum possit recusari visitatio . & vtrũ sint aliquæ causæ propter quas possit declinari visitatio. & pro clariori doctrina, prosequar infrascriptas, quæstiones. Prima, vtrum per exemptionem subditi possint declinare visitationem. Secũda, vtrum visitatio specialiter remitti possit per illam ad quem pertinet ius visitandi. Tertia vtrum per remissionem seruitiorum videatur remissa visitatio. Quarta, vtrũ amitti possit præscriptione vel consuetudine.

16 ¶ ††Primò igitur quæro, vtrũ exẽpti virtute exemptionis possint effugere visitationẽ Episcopi, vel Archiepiscopi, vel similium in quorũ diœcesi & prouincia, & iurisditione, monasteria sita sunt. Sol. dicẽdum est q̃ si priuilegium exemptionis à Sũmo Pontifice cõcessum expresse loqtur de visitatione: decisio est clara, q̃ virtute talis priuilegĩ exemptus posset se excusare à visitatione.arg.c.cùm visitantia.de censibus.& c. cùm personæ.de priuile.lib.vj.& eorum quæ j.subĩciam. Si verò priuilegium nihil de visitatione exprimeret, distinguẽdum arbitror, q̃ aut exemptio nõ est vniuersalis, & simplex: sed ad quosdam casus limitata: & in terminis suis duntaxat seruanda est, & ad limitandos terminos restringenda: non autem in præiudicium ordinarĩ extẽdenda.ar.l.ĩ.§.meritò.§.si quid à Principe.ff.ne quid in loco pub.& c.quãuis.de rescrip.lib.vj. Et quia limitata cõcessio limitatum parit effectum: vt in l.cãcellauerat.ff.de his quæ in frau.cre.& c.licet.de deci.& l.cùm pater.§. dulcissimis. ff.de leg.ĩ.cum alĩs vul.& quia ex separatis non fit illatio, cap. quod ad translationẽ.de offi.dele. & l.naturaliter.§.nihil cõmune.ff.de acqui.pos.c.statutũ.c.cõstitutio.de ele.li.vj.& quia priuilegia sunt strictissimè interpretãda & restrigẽda.c.j.& ĩ. de fil.presby.lib.vj.de vsu pal.ca.ex tuarum. Si verò priuilegium exẽptionis sit simpliciter & vniuersaliter concessum: arbitror, quòd ecclesiæ, monasteria, vel loca huiusmodi exemptionem habẽtia, visitari nõ possint.ar.c.cùm personæ.de priuile.lib.vj. & no.in c.venerabili.& c.cùm instãtia.de censi. Idẽ etiam arbitror, si ecclesię, monasteria, vel loca aliqua essent exempta à iurisd.prælati, aliàs sui: quoniã visitatio est annexa iurisditioni: vt in c.j.§.hanc autem.de censi.lib.vj.vbi dum tex.dicit, Episcopis, alĩsque prælatis ordinario iure &c.dixi.ĩ.artic.iiĩ.q.xĩ.& hoc etiã probatur ex his quæ dicam in se.q. Prædicta tamẽ arbitror limitãda quò ad visitationem ordinariorum: secus quò ad visitationem legatorũ Apo.se.per ea quę diximus in lib.xj. q.xiiĩ.ver.ĩ.legitima causa.insuper prædicta procedũt ea adhibita moderatione, de qua diximus lib.vj.q.ix. Sed iuxta materiam prædictæ q.quęro, Episcopus Adueniẽsis. Abbatem & monasteria, id est monachos sancti Martini diœcesis sui monuit, vt se pararent ad visitationem & procurationem: Abbas & monasteriũ se exemptos fore affirmant: atq̃ id coram Episcopo, vel alio cõpetenti iudice se incõtinenti probaturos offerebant. Cumq̃ Abbas intelligeret Episcopũ ad censuræ sententiam fulminandam paratum: ad sedẽ Apo. ista causa inserta appellauit. Verùm ea non obstante, Episcopus in Abbatem excõmunicationis, & in cõuentum interdicti sentẽtiã protulit. Vnde quæritur, vtrum prædicta excõmunicatio viribus subsistat. Et præsupposita sentẽtiæ nullitate, vtrũ Episcopus sit puniẽdus. Hanc quæstio.tractat Inn.in c.venerabili.de censi.ad quã decidẽdam latissimam, & intricatissimam, & valde obscurã fecit gl. Et quoniam plura hodie per eum dicta reddũtur superflua, propter nouam decre.c.cùm personæ.de priuil.lib.vj. ideò sequẽdo do.M.paucis insistã.ex dictis ergo Inn.breuiter colliguntur tres casus. Primus, quando cõstabat Episcopum esse in quasi possessione iuris visitãdi. Secũdus, quando cõstabat contrariũ. Tertius, quãdo de hoc dubitabatur. Primo casu, cõcludit excõmunicationem validam esse, eò q̃ in præiudiciũ sui iuris, nec exceptionem, nec probationes oblatas recipere, nec appellationem admittere tenebatur. Non enim vt iudex, sed vt pars pro suo iure conseruando procedebat: quo fit, vt probationis oblatio nequaquam appellationem iustificaret: quãuis aliàs si vt iudex processisset, exceptionis legitimè oppositæ oblata probatio appellationem iustificaret, vt in c.interposita.de appellã. & in.c. cùm intercanones.de ele. Neque enim in terminis quæstio.nostræ tenebatur Episcopus causæ cognitionẽ assumere: sed extraiudicialiter potuit prælatum sibi subditum, cõtra quem fundatam de iure cõmuni intentionem habebat, eo modo extraiudicialiter admonere. Et hoc tutius est secundùm d.M. quàmuis Ho.velit, q̃ ex quo Abbatis contumacia erat manifesta, illum citare non tenebatur. Secundo verò casu, concludit Inno. vera existente exemptione excommunicationem non valuisse, per no.in c.cùm dilectus.de relig.do. Subdit tamen quòd propter talem illegitimam excommunicationem, si monasteriũ, vt præsupponitur, in sua situm erat diœcesi, non venit puniendus: cùm probabili errore duci potuit: quæ excusatio cessat, si monasterium extra diœcesim suam situm fuisset.ar.c.sacr. & eorũ quæ ibi dixi de sententia excommunicationis.

¶ Tertio vero casu, excommunicationis & interdicti validitas ex futuro pendet euentu. etenim, si cõstabat monasterium exemptum, & Episcopũ in quasi possessione iuris-visitãdi nĩmè fuisse: non valebit sententia: aliàs secus. Quare consuluit Inn.q̃ Episcopus, non vt iudex, sed vt pars pro huiusmodi & alĩs similibus iuribus consequendis & defendẽdis, debeat extraiudicialiter procedere: eo nanque modo, nec probationes recipere, nec appellationem admittere tenebatur: sed temporali atque spirituali gladio iura sua consequi, atque defendere poterit.in c.dilecto.de sen.excom.lib.vj.

¶ Ad quod videnda sunt quæ latius diximus j.eo.li.q.xv. poterit tamen abnegare exemptionis priuilegium, recipere ac videre, non vt iudicet, sed vt exemptionis validitate certior fiat. Nam cùm de ipsius commodo & incõmodo tractetur: in causa propria iudex esse nõ potest.C.ne quis in sua causa.in rub. & nigro.faciunt no.per D.m.ad audientiam.de appel. & in c. super literis.de rescrip. Et hæc faciunt ad intellectum prælleg. c.cùm personæ.quòd valet vbi Episcopus non procedit vt iudex: quãuis glo.aliud senserit. quoniam licet Episcopus iudex esse possit in causa ecclesiæ suæ: non tamen potest esse, quando eidem commodum venit applicandum.ar.not.in l.de iure.ff.ad muni.secundùm D.m.in d.ca.venerabili. Et ad hoc vltimũ videnda sunt quę latè tradũtur per Inno.in c.veniens.de verb.significa.& Henric.bo hic.in c.ex parte.el j.eod.tit. Oldra.consi. clvj.ca.si quis erga.vĩ.quæst.j.cap.sicut consultus.& quæ latè dixi in cap.ĩ.de maledi.

17 ¶ ††Secundò quæro, vtrum visitatio remitti possit per illũ, ad quem pertinet ius visitandi. Sol. Inn.in c. cùm ex officĩ. tenet q̃ non. sicut nec potest remitti correptio: quoniam visitatio & correptio consistunt in iure publico: ergo non potest remitti, aut illi renunciari. ita tenet Inn.in c.cùm ex officĩ.de præscrip. alle.quod leg.& no.in c.si diligenti.de foro compe.& idem tenet ibi D.m. pro quo alle.c.cùm venerabilis.de censi.& l.legatus.ff.de offi.præsi.& adde quæ diximus j.lib.xj.q.iĩ.

18 ¶ ††Tertiò quæro, vtrũ per remissionem seruitiorum videatur remissa visitatio. Sol. dicendum q̃ non. vt probatur in ca.cùm vene.de censi. facit: quia non potest expresse remitti, vt diximus, & quia per talem remissionẽ non intelligitur remissa procuratio, vt dicam.j.lib.xj.q.xiĩ.ver.vj.quæro.

19 ¶ ††Quartò quæro, vtrum visitatio possit amitti præscriptione, seu consuetudine. Sol. Hosti.in sum.in ti.de offi.Archi.§.quod sit officium.ver.quare autem respectu præscriptionis. tenet q̃ non possit præscribi. & ibi assignat rationem: quia contra visitationem non currit præscriptio. idem etiam tenet Do.m.in c. cùm ex officĩ.de præscrip. & probatur ibi tex.dum dicit. Sicut visitatio non potest aliquo modo præscribi. Ego distinguerẽ, quòd aut quærimus, vtrum subditus contra superiorem possit præscribere. vt non possit visitari: & dicendum est quòd non: quia cùm visitatio fiat ad effectum correptionis & reformationis: meritò non potest præscribi per subditum contra superiorem. & ita procedat d.opin. Aut quærimus, vtrum valeat alius prælatus contra alium præscribere visitationem: & dicendum est quòd sic, vt in c.irrefragabili.§.excessus.de offic.ordi. Nam visitatio est actus iurisditionis.cap.cùm venerabilis.de censib. & dixi ĩ.eo.li.iiĩ.quæstio. ergo potest præscribi, vt latè dixi in cap. cùm contingat. de foro competen. Et istud potius dicitur quæri consuetudine, quàm præscriptione: quia consuetudo propria non acquirit de sui propria essentia alicui priuato: sed in publico. Sed quando per vsum longæuum acquiritur ius priuato, secundùm ea quæ latius tractauimus in cap.cùm contingat.de foro competen.in vĩ.princip.artic.in princip.vtrũm autem præscribens, seu consuetudine quærens iurisditionem, seu visitandi potestatem contra subditos alterius, illam quærat per viam accumulatiuam, vel abdicatiuam. videnda sunt quæ traduntur in cap.irrefragabili. §.excessus.& capitu.pasto & ibi diximus.de offic.ordina.& capitu.auditis. de præscript. per Bal.in disputatione quæ incipit, Apuleus. & latius tractaui in capit.cæterum. de iudic. Et ad materiam prædictæ quæstio, videnda sant quæ diximus. in xj.princip.lib.quæstio.xiĩ.

20 ¶ †† Quintodecimò principaliter quæro, quid agendum sit contra eos qui non admittunt visitatores. Solut. satis clara. colligitur ex his, quæ superius dicta sunt eodem libro quæstione xiiĩ. in prima quæstio. illius quæstione xiiĩ. versicu-

sed

sed iuxta. Poterit enim tẽporalem aut spiritualem gladium cõtra tales exercere: nullam tamen assumendo causę cognitionẽ. per ea quæ ibi tradita fuerunt. vnde potest in resistentes, excõicationis & interdicti sententiã ferre. per ea quæ traduntur per Inno. do. Ma. & zaba. in c. venerabilis. de censi. Et est aduertendum, q̃ ad hoc vt possit excõicare, interdicere, aut aliã pœnã imponẽre: necessariũ est q̃ prælatus visitationi resistat: non autem sufficit q̃ excipiat de exemptione, aut se exemptũ alleget: si visitationi non resistit, & per talem allegationẽ nõ diceretur spoliare eẽm: sed excipiens & allegans diceretur vti iure suo, quod facere potest: sed resistendo, videretur episcopum spoliare: & sic possit temporalem & spiritualem gladium in tales impedientes exercere. Quinimò possit etiã per violentiam intrare: & expellere resistẽtes, ex quo de iure cõmuni fundatã habet intẽtionẽ in tales, per no. in c. olim causam. de restit. spolia. & c. dilecto. de sen. exc. li. vj. & hoc voluit Inn. in c. cum instãtia. de cẽsi. & c. j. & ibi do. Ant. d. m. & zab. de immu. eccle. sentit glo. se remittẽdo in verbo, franguntur. in cle. ñ. de censi. & Pau. ibi & Io. de Imol. & vide quæ diximus in lib. xj. q. xiij.

81 ¶ ††Septimo principali libro tractandũ est, quando, seu quo tẽpore visitatio sit fienda. Circa quod dicendum est, q̃ omni tẽpore quando ei cui onus visitandi incumbit, videbitur expedire, secundùm Henri. bohic. c. cũ Apostolus. de censi. ar. c. procurationes. eo. tit. Nam cùm tempus non sit de iure determinatum, arbitrio iudicis relinquitur. l. j. in fi. ff. de iure delibe. & c. de causis. in fi. de offi. deleg. & in l. in venditione. ff. de bo. auth. ind. pos. Nec ad visitationem faciendam exigitur quòd præcedat infamia, vt tradit Henri. bohic in c. mandamus. de off. Archid. licet ad inquisitionem ordinariam faciendam præambula infamia requiratur, secundũ ea quæ latè dixi in c. qualiter. el ij. de accusa. ix. prin. ar. verũ prędictis obstare videntur: quia cũ occasione visitationis procuratio debeatur, secundùm ea quæ latius diximus. j. lib. x. q. vij. ergo in fine anni collectis iam fructibus fieri debet, secundũ Vin. in c. cùm nuper. de censi. sed Prædicta opi. reprobatur ibi per do. Anto. dicentem, in optione prælati esse, videre quando cunq̃ voluerit visitare. & sequitur ibi do. m. per illum tex. dũ dicit, contigerit visitare &c. & per d. c. procurationis. Subdit tamen d. m. q̃ dictum Vin. potest assumi pro consilio: & satis placet. Sit ergo cõclusio, quòd quãdocũq̃ poterit visitare, cõsultius tamẽ agere videtur si collectis iam fructibus visitat: cũ ex tẽpore ecclesia possit commodius procurare. Quã etiam ob causam arbitror maiores nostros principium studij. xij. Cal. nouem. & sic collectis iam fructibus inchoari statuisse. Prædicta tamen videntur limitanda secundùm quod sentit gloss. not. super verbo, annis singulis, in cle. fi. de sta. mo. dũmodò debita tempora verisimilis correptionis & reformationis seruentur. vnde non videtur q̃ vna possit fieri visitatio in fine vnius anni, & alia in principio sequentis anni. arg. no. in c. in singulis. de sta. mo. & ibidẽ tenent zenze. & Pau. in d. cle. fi. assignãtes rationẽ, quia cessat causa visitationis, quæ est, vt malum corrigatur inter primam autem & secũdam visitationem, esset ita breue tempus, q̃ illius medij temporis nihil esset corrigendũ. Itẽ, quia inter primã & secundã visitationem nõ solũ annus, sed quasi bienniũ transiuisset. & sequitur ibi Io. de Imo. Et omnib⁹ etiam diebus feriatis visitatio fieri potest: cũ pertineat ad correptionem & eleemosynam spiritualem. & plerunq̃ fiant pro pace & concordia inter clericos & religiosos: ac etiam laicos inducenda, per c. fin. de ferijs. xxij. q. v. c. decreui. & secundũ ea quæ latissimè dixi in c. licet. de ferijs. viij. prin. art. in ij. membro prin. q. j. fal. xxiij. & xxxvj. ac etiam in iij. membro prin. eiusdem q. fal. ij. & iij. Quãuis autem omnibus diebus visitatio fieri possit: tamen honestum est q̃ si visitanda sint monasteria, q̃ visitator declinet ad illa vj. feria vel sabbato: vel his diebus quibus cibaria visitantium conuenirent cibarijs regularium visitandorum: si tamen alia die declinarent, subditi superiore inuito legem cibariorum minimè imponerent, secundùm quod ostenditur in lib. xj. q. vj. ver. visitantibus. tenet gl. voluit cle. prima de censi. ad quod vide quæ diximus lib. xj. q. viij.

82 ¶ ††Expedito tracta. de tempore, hoc libr. viij. occurrit in quo loco fieri debeat visitatio. Circa quod dicendum est, q̃ in proprio loco quem prælatus vult visitare, visitatio fieri debeat: vt verbum sonat, & probatur in c. conquerente. de offi. ordi. ibi, ad eos visitandos accesseris. & in c. j. de censi. lib. vj. ibi dũ tex. dicit, & si cõmodè & absq̃ difficultate accedere ad vnãquãq̃ &c. vnde dicit gl. super ver. accedere. q̃ ire tenentur. Nec sufficit ad suã ecclesiã cõuocare. Vnde infert ibi Archi. q̃ si ep̃s nõ solũ alteri⁹, sed ecclesię suę capitulũ ad suã camerã, vel ad aulam visitandi causa, vellet conuocare: hoc non posset eò. q̃ prædictæ decretales exigunt q̃ ad locũ accedãt. Et sentit gl. sup̃ verbo, plenè. in d. c. j. de censi. lib. vj. dicens, q̃ nõ sufficit synodum conuocare: quia ibi non veniunt omnes clerici & laici, q̃ sunt visitandi, vt diximus lib. v. Et quia res oculis subijcienda est: quoniam personæ præsentia multum operatur. ff. fini. reg. l. si irruptione. & c. fi. de offic. leg. & l. de minore. §. commerita. & quod ibi traditur. ff. de q. & tenent ibi Io. mo. Host. Arch. pro quibus etiam allego tex. ñ. q. j. c. Deus omnipotens. dum dicit, descendam & videbo &c. lxxxvj. d. c. si quidem & qualiter. ñ. de accusa. & ibi latè dixi in x. prin. ar. q. ñ. & q. x. c. enim loco longè melius examinari poterunt, quæ examinanda occurrũt de elect. c. post c̃p̃. xxij. ñ. d. c. illud. xxij. ñ. q. j. c. paratus. & c. pudẽda. facit etiam c. cũ dilectus. de accu. & c. cũ dilecta. de rescript. & quod no. in l. ñ. C. vbi de cri. agi opor. & in l. j. C. vbi tam ciuiles, quàm mili. & in auẽ. de admi. §. insuper. versi. iubemus. & quod not. in c. quosdam. & c. quanto. de præsum. inquit enim Pindarus, vt dicit philosophus, quòd oculus domini, & vestigia equum & agrum maximè pinguefaciunt, secundũ ea quæ diximus. s̃. lib. iij. & iuxta illud Nasonis poëtæ. segnius irritant animos demissa per aures, quàm quæ sunt oculis subdita fidelibus. Procedunt tamen prędicta, quando absq̃ difficultate potest ad proprium locum accedere: sed si hoc non possit, conceditur tunc episcopo, vel alteri visitatori ad alium locum: dum modò congruum, visitationis causa conuocare. vt d. c. j. de censi. lib. vj. Dicitur autem nõ posse absq̃ difficultate accedere, secundũ Host. quando locus visitandus ad procurationem episcopi non sufficit. Etenim loci paupertas iustam non accedendi ad locum causam præstat. Archi. verò hanc sententiã reprobat. nam licet ecclesiæ sint pauperes: tamen contribuere tenentur, per c. cùm instantia. & c. procurationes. de cẽsi. & sic paupertas huiusmodi ad alium locum non videtur iustam conuocationis causam præbere. tenetur enim, si potest, ad locũ accedere: & si ecclesia pauper est, nihil ab ea exiget vel recipiet. j. q. ij. c. placuit. x. q. iij. fauendum. Non ergo paupertas, sed alia difficultas excusat Episcopum, si ad locum visitandum accedit. stante enim paupertate, proprijs sumptibus accedere tenetur. facit c. statutum. §. prouisurus. de rescr. lib. vj. ad hoc enim episcopales reditus eidem sunt deputati. vt in c. cùm ab omni. de vita & honesta. cle. no. gloss. in c. cùm Apostolus. de censi. cum concor. quod not. Ioan. Vin. Goffre. & Hostien. in c. cum instantia. & c. procurationes. de censi. & ad hanc materiam vidẽda sunt quæ de paupertate ecclesiarum diximus in li. xj. q. viij. vtrum videlicet ad procurationem vel contributionem teneãtur. Vnde gloss. super verbo, difficultatis. aliter exemplificat, et melius, videlicet, quando propter niues, vel glacies, aut simile impedimentum non potest accedere. de eccle. ædifi. c. ad audiẽtiam. ff. si quis cauti. l. ñ. §. si quis in iudicio. per quem tex. probatur, quòd propter æris intemperiem, aut pestem locum illũ vexantẽ, non posset accedere: & propter hanc causam nudius tertius scripsi sapientibus studij Senensis, qui mihi præceperũt vt ad legendum redirem, q̃ non tenebar ire. ad quod accedant quæ latè scripsi in rub. de dila. Archi. xviij. q. v. Locus autem ad quem in casu necessitatis vel difficultatis potest episcopus visitandos vocare, dicitur congruus, si honestus & communis sit: iuxta possibilitatem. de fide instru. c. accipimus. de priui. cũ personæ, secundùm gloss. super verbo, congruum. c. j. de censi. lib. vj. & debet esse sufficiens ad omnes recipiendos, secundũ Ioan. And. & do. Do. ibi. Et vtrum ex causa poterit idem collegium visitare in diuersis locis. Inno. tenet quòd sic, per text. c. j. in princ. qui loquitur de pluribus locis. subdit tamen quòd honestius hoc esset fieri in vno loco. & sequitur domi. Do. ibi Ego arbitror q̃ respectu loci ad quem necessarium sit quòd ad vnum congruum locum conuocet. per tex. illum qui dicit, ad vnum congruum locum. & sic loquitur in singul. Nec ob. tex. dum loquitur de pluribus locis: quia loquitur de loco à quo, non de loco ad quem. Ex prædictis infert Franc. Vercel. in d. primo, & sequuntur Io. And. & do. Do. q̃ locus visitationis non est de substantia: sicut nec locus electionis. de elect. c. bonæ. el. j. & in casu prædicto curare debet, vt quantum fieri potest locum magis vicinum eligat. facit cle. j. de foro compe.

¶ Post tractatum de loco, tractandum est qualiter. & cũ quot personis & equitaturis fieri debet visitatio, & quid agendum, si debitus numerus excedatur. & sic patet q̃ hoc libro tres principiales quæstiones tractandæ sunt. Prima, quot euectiones visitator possit secum ducere. Secunda, quot personas. Tertia, si visitator debitum & taxatum modum excedit, quo remedio succurratur visitandis.

23 ¶ ††Primò igitur quæro, quot euectiones, seu equitaturas visitator possit secum ducere. Sol. Archiepiscopi visitantes. xl. vel l. Et idem arbitror, & fortius de Patriarchis. licet in iure non reperiatur expressè dispositum episcopi. xx. vel xxx. Cardina-

les xxv.euectionum numerum non debent excedere. Archidyaconi.v.vel vij.Decani verò ab episcopis cõstituti, duobus equis debent esse contenti,vt est text.in c. cùm Apostolus. de censi.Et pro decanis intelligit glo.de Archipręsbyteris ruralibus.facit c.fi.de offic. Archipręsby.& quantum ad episcopos etiam constitutio noua corrigens,secundũ gloss. & dictum.c. inter cætera.x.q.iij.vbi episcopis conceditur,vt cũ xl. euectionibus valeant visitare,vel potest dici, secundùm Hosti. ꝙ ibi episcopi app.continetur archiepiscopus:nam etiam Papa appellatur episcopus,vt in prima decretali & libri sexti.& cle. Et sic concordat dispositiue.d.c.cùm Apostolus.Est tamẽ aduertendũ,ꝙ ea quæ de Cardinalibus dicta sunt, intelligi debẽt de Cardinalibus non episcopis Cardinales tamen etiã non episcopi,cùm sint legati,hoc non seruant.& dicit Host.ꝙ vtinam essent contenti de xxx.& subdit, ꝙ quamuis Ægidius dicat,ꝙ ipsi,etiam si legati sint prædictum numerum seruare tenentur tamen ipse hoc non credit.cùm in d. c. cùm Apostolus. nihil de legatis disponitur.vnde secundùm Host.prędictus numerus debet intelligi taxatus cùm visitant suam parochiam : in qua habent iurisditionem, quasi episcopalem de iure.c.his quę de maio.& obe.in summa.quicquid de iure sit,Cardinales prę dictum numerum non seruant:sed libitum ducunt.

¶ Secũdo casu,de numero personarũ variæ sunt opiniões: quia tenet d.c.cũ Apostolus. euectionum, non tamen personarum numerus exprimitur.Quidam dicunt, ꝙ quantus euectionum numerus exprimitur,tantus possit esse præter sessores, numerus personarum:& sic quælibet euectio vnũ equitẽ& vnũ peditem custodem habet. Absurdum enim esset ꝙ equitatores, & maximè Prælatorum socij, proprios equos custodire & gubernare tenerentur,& hunc intellectum stylus curiæ approbare videtur quando enim nuncius Apo.se.prouideri mandat, si de quatuor euectionibus exprimitur, de octo personis subiungitur.Sed hæc opi.nimium laxare videtur habenas, & gravare ecclesias,alij verò dicunt,ꝙ numero euectionum, quarta pars personarũ iungenda est:quare si quis cum sex euectionibus mittitur,octo personas habebit.Si cum xij. xvj. Si cũ xxiij.euectionibus.xxxij.personas ducere poterit. Sed aduerte, quia secundùm Arismeticæ doctrinam,isti ineptè ponũt exẽpla.quoniam duo sunt tertia, & non quarta pars.de sex. & sic de singulis. vnde arbitror ꝙ velint dicere de quarta parte omnium personarum simul iunctarũ.dicũt tamẽ ꝙ licet hęc opinio expresse videat,per c.in singulis.de sta.mo.in prin.tamẽ numerũ personarũ nimis restringere videtur. vnde dicit Henri.bohic.in c.cũ ad quorundã,de excess.præla.ꝙ hoc potius boni viri arbi.relinquendum est,qui diuersas locorum consuetudines,& personarũ qualitates considerabit:cuius arbitrio qñq; plures,qñq; pauciores concedentur. In aliquibus enim regionibus quælibet euectio ad minus habet custodẽ:& hoc potissimum est necessariũ,quando vnus solus est eques:quia ve soli &c.de sta.mo.c.monachi ecclesiastes.c.iij. In alijs verò duæ euectiones habent vnũ custodẽ:& hoc ęquũ & sufficiens esse videtur in illis,qui plures ducunt euectiones.Et hæc consuetudo potius videtur consideranda : quia quasi vbiq; cõmuniter obseruat.iij.d.c.erit aũt lex.his ergo pensatis, arbitrabitur bonus iudex.ar.c.fi.de transac.verũ quia omnia ad vnguẽ seruari non possunt: si numerus taxatus aut arbitratus in aliquo excedatur:puta,vno aut duob⁹,nõ est magna vis.ar.no. in proœmio decretalium ad finẽ.secundũ Henri.qui tamen videtur residere,ꝙ excessus numeri personarũ ad numerũ euectionum potest esse in quarta parte,intelligendo vtŝ.dixi,& hoc de iure.per c.in singulis. vel etiam ex generali consuetudine in tertia parte:hoc est quod duæ euectiones habeant vnã personam equitem.Canes venaticos,falcones,ac accipitres, prælati visitãtes secũ portare prohibentur.c.cum Apostolus.de censi.& in cle.ij.de censi.Portantes autem incidunt in pœnã tit.de cle.vena.secundùm Lau.& sequitur Ioan.de Imol.in d.cle.ij.Ego arbitror,ꝙ teneantur tanq; legis transgressores,ad quod videnda sunt no.per glo.& Doct.in c.generali.de elect.lib.vj.

24 ¶† Tertiò quæro,quid si visitator prædictum debitum & taxatũ numerum excedat:quo remedio subditis succurrat. Sol. gl.in d.c.cùm Apostolus.de cẽsi.super verbo,contenti,dicit,ꝙ poterunt superfluum denegare.ar.l.j.§. Trebatius.ff. de aqua quo.& ęsti.vbi si habens seruitutem deducendi certum numerum pecudum,ac fontem maiorem ducit, in superfluo prohibetur.Et si forte superfluus numerus à permisso separari non potest:poterit visitator tali ex causa simpliciter prohiberi, secundũ Vin.in c.cũ instantia.de censi.per l.j.§. idem quæritur. ff.de aqua quo.& ęsti.& sequitur Io.An. qui intelligit de impotentia separationis quòad factum:ex eo quia prælatus visitans non consentit ꝙ pars aliqua admittatur, alia parte reiecta & sequuntur zab.& Doc.in d.c.cũ Apostolus. Vnde tũc subditus poterit simpliciter talem numerũ nõ admittere: consulerem tamen subdito ꝙ accersitis ad id testibus, & rogato notorio,si facultas adesset,offerret se prõptissimũ & paratissimũ visitatorem cum debito numero recepturum. Et protestaret ꝙ per ipsum non stat quòminus illum cũ debito numero admittat.per ea quæ statim subñciã.Sed quæro circa hoc,quid si prę latus subditũ prædicto casu recipere renuentem excõmunicaret:vtrũ talis excõicatio teneret? so.gl.in d.c. cũ Apostolus. de censi.primò dicit, ꝙ fortè ex cõmuni sentẽtia tenebit, in contrariũ tameu alleg.c.cùm ad quorundã.de excessi.prælato.vbi tex.videtur esse in contrariũ.Sed gl.pro solutione illius cõtrarij dicit,ꝙ ille tex.continet specialem indulgentiã.Inno. verò per illã decre.tenet talem excõicationis sententiam esse nullã. Subdit tñ securius esse, ꝙ subditus penes superiorem querelã deponat.Pe.verò ad omne dubiũ tollendũ dicit appellandum esse.quod intelligẽdum est,ante excõicationem, secundùm ea quæ latè dixi in c.sacro.de sentẽtia excõ.Sed d.m.in c.cũ Apostolus.pro concordia opi.distinguit, ꝙ aut eps excõmunicat subditũ ex eo, quia non vult recipere vltra taxatum euectionis numerum:& sententia est nulla,tanq; lata cõtra ius:expresso iuris errore,vt in c.per tuas.de sen.excom. & hoc casu,potest saluari.d.c.cùm ad quorundam.& sic continebit ius, & nõ indulgentiam. Aut error nõ fuit expressus in sententia, vt puta,quia excõmunicauit subditum ex eo ꝙ nolebat eum procurare:& tunc aut notorium erat excõicationẽ proferri: quia noluit recipere vltra statutum numerũ,& credit do.m. etiã excõmunicationẽ nonvalere:cùm sit notoriè iniusta.per tex.cũ gl. in cle.pasto.§.pisana.de re iu.& per no.per Inno.in c.fraternitati.de frigi.& c.ij.de dila. nisi aliud specialitatis esse dicamus in sen.exc.Quidam voluerũt dicere,vt Archid.in c.venera.de sen.excom.lib.vj.ꝙ excommunicatio semper tenet,quantuncunq; sit iniusta: & error sit in ea expressus . Sed plus placet primum do.m.per c.Romana.§.in vniuersitate m.de sen.excõ. lib.vj. Aut non est notorium:& tenet sentẽtia,licet sit iniusta, & procedat alia opi. secundũ d.m. Sed miror de eo qui videtur ponere prædictam distinctionem,tanq; suam:quandoquidem plurimi idem voluerũt,vt apparebit ex.j.dicendis.Distinguitur enim ꝙ aut sentẽtia continet in se errorem intolerabilẽ in ipsa fñia expressum:vt quia dicit,excõico te,quia nõ vis mihi procurare cum centum equitaturis.& talis sententia non ligat.de offi.deleg.c. cũ contingat.§.in eo verò casu .& de re iu. c.j.de sen.exc.per tuas.§.nos igitur.& eo.tit.§.potest quoq;.c. venerabilibus.li.vj. Et in hoc notoriũ est talem sententiã esse iniustam,vt de app.c.solicitudinẽ.§. si verò notoriũ.secundũ Vin.Inno.& Ho.in d.c.cũ ad quorundã. de excess. præla. qui sic intellexerunt dictam decretalem.Aut nõ continet errorem intolerabilem:vt quia eps fert hoc modo sentẽtiã: Excõico te quia procurationẽ mihi debitã denegas.ŝ.de prescr.c. cũ ex officijs.& tũc tenet sñia,secũdũ Ho.cũ quo cõcordat Astẽ.li.vj.ti. de cẽsi.ad fi.q.ver.quid si eps.quod intelligendum est,qđ ipso iure tenet.& in effectu,vbi nõ excedit debitũ numerũ euectionum vel personarũ,secundũ qđ ŝ.dictũ est.Si verò excedit,nõ tenet excõicatio ipso iure.& sic dicta decretalis cõtinet ius,secũdũ Gof.ibi.& in sum.de sen.ex.ad finẽ dicentẽ, ꝙ in d.c.cũ ad quorũdã.est casus specialis in quo nõ tenet sñia à suo iudice lata.Idẽ Inn.dicẽs,nos dicimus generaleius qđ dicitur hic. ſ.in d.decretali,cũ ad quorũdam.ſ.ꝙ si subditus alicuius sit priuilegiatus in aliquo capitulo à Papa,ꝙ si prælatus illius ecclesiæ occasione illius capituli fert in eũ sñiam excõi. ꝙ non tenet.vt ibi,& de priuil.cũ capella.& c.quãto.Et idem d.Car.de sen.exc.c.presenti.li.vj.ver.octauus.nonus.& ver.decimus.& Io.An.ibi,& Archi.xj.q.iij.c.j.eadẽ rõne,quia aliàs esset resecãda tãq; nullius effectus,vt in proœmio decretaliũ.Idẽ Phi.de offi.dele.c.cũ contingat.Et Asten.lib.vij.de forma excõicandi ver.x.q;uis Ber.tenet cõtrariũ ibi, intelligẽs cũ Ala. & Tanc. ibi,ꝙ illa decretalis contineat indulgentiam, & idem sentiunt Tanc.& Gof.in d.c.cũ Apostolus.¶ Sed Host. scripsit in d.c. cũ ad quorundã.ꝙ in illa decretali nil exprimitur,per quod aliquod priuilegiũ specialiter sit cõcessum:excepto verbo,cõcedimus. ibi posito, qđ exponit,id est cõcessum esse ostẽdim⁹. vnde dicit Arch.in d.c.j.ꝙ si sit indulgẽtia iuris cõis,q; cõpetit omnib⁹ subditis.ar.op. in proœmio decretaliũ. iuxta finẽ. pro hoc etiã facit expressè,quia nõ apparet cui, vel quib⁹ Papa ibi loquat.vnde dicebant ibi Ala.& Tã.cui Papa loquatur,ne scimus.ideò quibus sit indultũ priuilegiũ,ignoramus. intelligi ergo debet vt prędixi:licet sit tutius ad superiorẽ sup hoc quę relã deferre,vt intelligũt Tanc.Gof.& Vin.in d.c.cũ Apostolus.Et ꝙ nõ teneat sñia excõi.tenet curia, secũdũ Ber. q ita no. ŝ.de offi.delega.c.cũ contingat.prout no.Archi.in d.c.j.gl. fi.

xj.q.

xj.q.iij. Et Io.And.d.c.cùm ad quorũdam. Et hoc potest intelligi,quando excedit numerum euectionum. Si verò excederet numerum personarum,de quo non est expresse tractatũ in cõcilia generali,tunc potest dici ꝙ excõmunicatio propter hoc lata nõ teneret ipso iure: si excedat tertiã partẽ euectionũ: aliàs tenet ipso iure: & est tenenda & tremenda,quousq; per superiorem fuerit super hoc arbitratũ,secundũ ea quę superius dicta sunt. Et sic patet ex prędictis,ꝙ visitãdus potest ꝓcurationem denegare,qñ numerũ excedit. & nõ aliàs secundũ Inn.d.c.cùm ad quorũdam. & sic etiam resident ibi Henri.Bohic.

¶Decimo principali libro tractandũ est, qualiter visitator in visitando versari,& quid agere debeat: & quę per eũ expedienda sunt,cùm cõuenerit ad locũ visitandum. Et vt hæc materia clarior reddatur,prosequar tria membra principalia.

¶Primũ,de ordinario. Secundũ,de delegato. Tertiũ,de legato.

¶Circa primũ membrũ de ordinario,prosequar infrascriptas quæstiones. Prima continebit generalẽ doctrinã. Secũda,quid agere debeat respectu loci expediẽdę visitationis. Tertia,quid agere debeat respectu temporis expediẽdę visitationis. Quarta,qualiter se debeat habere circa examinationem fiendã, pro reformanda ecclesia tam in capite,quàm in membris. Quinta, qualiter se debeat habere in iurisditione exercenda pro correctione & reformatione visitatorum, & contra impedientes visitationes. Sexta,qualiter se debeat habere circa priuilegia locorum visitatorum,& reliqua. Septima,qualiter se debeat habere circa tempus trahendæ morę.

25 ¶†Primò iuxta præmissum ordinem quæro de generali doctrina,quã visitator seruare debet in visitatione per eum. Sol. visitator debet intendere vt quærat quæ Iesu Christi,non quę sua sunt: vt est text.in ca.cùm apostolus.de censi.& in ca.procurationes.eod.titu.vbi tex.dicit,ꝙ nõ quærant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi. Prædicationi & exhortationi,correctioni & reformationi vacando,vt fructum referant qui non perit. Non ergo debent procurationibus aut lucro,seu ad propriã vtilitatem,vt sibi thesaurizent: sed saluti animarum,& morum profectui cultuiq; diuino ampliando,statuiq; ecclesiarũ in melius reformando intendere debent,vt in ca.j.de censi.lib.vj,cũ text.ibi dicit,caueat insuper ne ipse,vel quisquã suorũ aliquod munus quodcũq; sit,& qualitercunq; offeratur,præsumat recipere: vt nõ quę sua sunt,sed quę Iesu Christi gerere videat,& intendere debet atq; inuigilare prædicationi,saluti,ædificationi,& reformationi cleri & populi.c.procurationes.de censi.& ca.j.de censi.lib.vj.facit l.j.§.quies.ff.de offi.prefec.vig. Nec debent venationibus aut similibus vacare. Ioan.And.in cap.cùm Apostolus.versi.venaticos.de censi. Mente enim repetere debet,quòd prælatus de omnibus sibi commissis rationem reddere tenetur: si non corrigit,monet,& reformet: aliàs singula de manibus suis requirentur.de officio ordina.cap.irrefragabili.de officio Archidiac.cap.j.& cap.ad hæc.

¶Et quoniam peccata hominum possunt dupliciter considerari: vno quidem modo,inquantum est nociuum ei qui peccat alio modo, inquantum vergit in nocumentum aliorum,qui ex alicuius peccato vel excessu læduntur,vel scandalizantur,vel etiam inquãtum est nocumentum boni communis,cuius iustitia per peccatum hominis perturbatur: ideo visitator duplici correptione vti debet: vna quidem quæ adhibet remedium peccato,inquantum est quoddam malum ipsius peccantis: & ista est propriè fraterna correctio,quæ ordinatur ad emendationem delinquentis. Remouere autem malum alicuius eiusdem rationis est,quod bonum alicuius procurare. Procurare autem bonum fratris,pertinet ad charitatem.ij.q.j.cap. si peccauerit.& capi.nouit.de iudi. Etenim est actus exterior charitatis.quod patet: quia corripere delinquentem,est quædã spiritualis eleemosyna.xlv.dis.c.qui emendat.& ca.tua.& c.inter opera.in fi.de sponsa.& habetur Ioan.ca.iij.& xlj.di.§.j.& ca.quiescamus. Cùm ergo operamur bonum amico,vt de peccato ad pœnitentiam reducatur. hæc remotio magis pertinet ad charitatem,quàm remotio corporalis nutrimenti: vt egestatis & infirmitatis: tamen quia bonum veritatis magis est proximum & affine ipsi charitati, quàm bonum corporis exteriorum rerum: tum etiam quia respicit animam,quæ corpore longè præstantior est.c.solitè.de maiorita.& obed.l.sancimus. C. de sacro sanc.eccle.ca.Mattheus.de symo.& hoc respectu pertinet ad charitatem. Inquantum verò fraterna correctio adhibet remedium peccato delinquentis,secũdùm quod est in malum exemplum aliorum,qui ex tali exemplo læduntur & scandalizantur.xj.q.iij.cap. præcipue.xxiij.q̃stio.iij.c.refecãdæ.& maximè in nocumentum communis boni,talis actus dicitur iustitiæ,ad quam pertinet conseruare rectitudinem in commune bonum vnius ad alterum.xij.q.iij.c.cùm deuotissimam.iij. d.c.factæ.de senten.excom.c.vt famæ.insti. de iusti. & iure.§. vlti.per Phi.v.ethicorum.& secundùm hãc correctionẽ loquitur glo.super dicto Euangelio Mat.c.xviij.inquãtum glo.ibi dicit,ꝙ si frater tuus peccat, corrigendus est ex zelo iustitiæ. Et sic quantum ad hunc effectum pertinet ad iustitiam. Scripsi latius in c.nouit.de iudi.iij.prin.ar. Cæterum,quoniã in omnibus actionibus nostris debemus diuinum auxilium inuocare. xxiij.d.c.in nomine.de testibus.c.in nomine.C.de officio prę-fec.arg.l.in nomine Domini. per ipsum enim omnes Reges regnant,vt in epistola liquet.C.de sum.tri.l.ij.C.de vet.iu. enu. l.Deo nobis.C.de epi.& cle. præstat enim bonum initium,melius medium,& optimum finem,vt d.l.in nomine Domini.nã sine eo nullum rite fundatur exordium, vt inquit Boe.l. ij. de phi.consolatione.& Apostolus ad Corin.c.x. & transumptiuè.xxvj.q.vij.c.non obseruetis.in fi. sic inquit. Siue manducatis,siue bibitis,siue aliquid aliud facitis, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite.& ad colossenses.c.ij.& iij. actuũ viij. & xvij.& transump.xxv.q.v.c.non licet.& xxvj.q.j.c. non licet.omnia quæcunq; facitis,inverbo,aut opere,In nomine Domini nostri Iesu Christi facite gratias agentes. Hinc Ambrosius super epistola prædicta. Omnis ratio supernę scientiæ,vel æternæ in eo est,qui est caput earum:& author.transumptiuè. xxxvij.di.§.sed econtrà,omnia enim rectè & competenter geruntur,si principium sit decẽs,& amabile Deo in aut. quomodo oportet Episcopos.circa princi. vbi enim Christus non est fundamentũ,nullum boni operis supereſt ædificium. ea propter non solũ consulo aut persuadeo, imò exoro, impero, & ex charitate astringo,vt intendentes visitationem facere, missam Spiritus sancti solenniter celebrari faciant. qua celebrata, hanc iudicio meo congruentem orationem ad Deum porrigant,sub hac forma. ¶Omnipotens sempiterne Deus, cui licet omnia manifesta & nihil penitus sit occultum: & cui omnia corda & hominũ intentiones sunt in aperto: ad nostrum tamen exemplum descendere,ac videre voluisti, vtrum clamorẽ qui ad te peruenerat opere cõpleuerint. Prę-sta quę sumus pro tua ineffabili clementia & pietate,mihi indigno famulo iniunctæ mihi visitationis debitam,ac legitimam potentiam: illumina intellectum,labia aperias,linguã dirigas,atq; omnes actus & cunctas operationes instrue,& confirma: vt hanc visitationem quam facere intendo,Spiritu sancto cooperante,Et intercedente sanctissima atq; intemerata virgine Maria,atq; omnibus sanctis,vniuersorum tam clericorum, quàm laicorũ salutẽ omniumq; ecclesiarũ tuarum ac religiosorum,piorumq; locorũ cõseruationẽ,augmẽtationẽ, & catholicę fidei exaltationẽ. Necnon ad tuam cedat laudem, & gloriam sempiternam, per dominum. vel si fortè aliam aptiorem & visitationi magis conuenientem orationem haberet,aut adinueniret,illam faciat.

26 ¶†Secũdò quæro,quid agere debeat ordinarius visitator respectu loci expediendę visitationis. Sol. respectu locorũ visitandorum,patet ex his quę plenissimè diximus in vj. princip. lib.q.v.& vj.& enim Primas & Archiepiscopus propriam diœcesim,et in propria diœcesi primò capitulum suum, & ecclesiam suam,& ciuitatem, & demũ diœcesim visitare teneatur: postea ad diœcesum suffraganeorum suorum visitationem accedere debet. Et sic eps & quilibet alius ordinarius visitator prius à suo capitulo & ecclesia,& proprio loco visitationem tenetur inchoare,secundùm ea quæ latius diximus.lib. vj.q. iij. & q.vj. Et ad ipsum locum accedere debet: non autem ex loco visitando,ad alium locum vocare potest, secundũ ea quæ diximus.s.lib.viij. In quo autem loco ipsius ecclesiæ visitandæ visitationem & examinationem tenere debeat: non memini legisse à iure foro dispositum. arbitror tamen, ꝙ honestum & laudabile foret,quòd eo loco examinatio clericorũ fieret, vbi ipsius ecclesiæ actus capitulares expediuntur. ad quod faciunt not.in c.in Genesi.& c.bonæ.de elect.& quod traditur per gl. in c.cùm omnes.de consti.& per Inno.in c.eam te.de rescript. & c.cùm consuetudinis.de consue. & c.j. de postu. præla.cũ si. Et si ecclesia capitulum non haberet, examinare poterit in ecclesia vel sacristia: & hæc quò ad examinationem, instructionem,correctionem,& reformationem morum ipsorum clericorum,quantum verò ad instructionem & correptionem morum populi & laicorum,conuocabit ad locum in quo verbum Dei solitum est prædicari. Et sic respectu personarum visitandarum, vnus certus locus loci videtur esse de substantia, secundùm ea q̃ suprà diximus lib.viij.in fine. Et hæc ꝓcedunt respectu personarum. respectu verò ipsius ecclesiæ & capellarum ac domorum & aliorum bonorum ad ecclesiam pertinentium,arbitror quòd teneatur rem ipsam oculis subiicere, per l. si irruptioni. ff.fini.regun. & per ea quæ s. latius diximus in viij.princ.li. Magna ergo cum grauitate, veneratione, ac re-

ligione intrabit ecclesiam: & facta genu flexione, ac debita reuerentia, & oratione, quam s. diximus in singulis ecclesijs repetita, oculos ac mentem in primis dirigat ad locum, in quo præcelsum & venerabile corporis Christi sacramentum conseruatur atq; recõditur: eo enim sacramẽto nihil maius. de conse. di. ij. c. nihil. ¶ Inspicere ergo debet, vtrum locus sit nitidus, purus, & ornatus, & clausus. Clauibus enim eucharistia & sacrũ Chrisma clausa custodiri debẽt. c. de custo. eucha. Debet enim eucharistia omni, quo potest, ornatu decorari. In eo nanq; sacramento innouata sunt signa, & mirabilia immutata: in quo omne delectamentum, & omnis saporis suauitas: ipsaque dulcedo Domini degustat in quo vtiq; vitæ suffragium, consequimur: & salutis, hoc est memoriale dulcissimum, memoriale sacratissimum, memoriale salutiferum. Quare quantum possibile est, debet quilibet ecclesię rector locum ornatissimum, ac purissimum, & clauibus obseratum deputare. Etenim si domino temporali, aut spirituali Prælato ad domum cuiuspiam accedẽte, domus mundatur, prętiosiora ornamẽta parantur, pulchrior atq; ornatior habitationis locus assignatur, luminaria magna cærea incenduntur, delectabilibus atq; salutiferis odoribus suffumigatur, quanto magis locum in quo Iesu Christi redemptoris nostri corpus reconditur, mundari ornariq́ue, atq; illuminari debet, in eo enim sacramento gratam redemptoris nostri recensemus memoriam: in eo à malo retrahimur, & conseruamur in bono: & ad virtutum atq; gratiarum peruenimus incrementa. In eo profectò proficimus, ipsius corporali præsentia Saluatoris, de quo legitur, si quis comederit ex hoc pane viuet in æternum. Est enim cibus qui plenè reficit: verè nutrit: summeq́ue confortat: non corpus, sed cor, nõ carnem, sed animam: non ventrem sed mentem, vt inquit tex. in cle. si dominum. de reliq. & vene. san. Sed prohdolor, ipse vidi nonnullo tali in loco, non dico custodientes, sed detinentes, vt maximè pudendum sit, dolendumq;, non solùm de ipsis, verũ etiã de ipsorum Prælatis: qui visitantes, non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt quærere incedunt. Verùm considerare deberẽt, q; negligentia in Prælato est peccatum mortale, vt voluit glo. in c. ea quæ. de offi. Archi. & Host. in c. inter cætera. de offi. ordi. Et habetur prouer. xxx. c. etiam si Papa. xl. dist. si Papa. & maximè in talibus: vt traditur per bea. Tho. secunda secundæ q. iij. arti. ij. dixi in c. ij. de acc. & in c. nos inter. de purg. cano. Non ergo negligat visitator prædicta, & alia necessariò sibi incumbentia: ne ab ipso ratio commissarum sibi ouium exigatur. Deinde locum reliquiarum conspicere debet: & demum baptismi, in quo regeneramur: & quo nullum sacramentum magis ad salutem animæ necessarium est. c. maiores. de bapti. de con. di. iij. c. firmissimè scripsi lætè in c. si quis propter necessitatem, de fur. inquirat ergo diligẽter, qualis sit, an clausus retineatur. Altaria insuper & capellas consideret: per totamq; ecclesiam oculis discurrat: vtrum sit nitida, & munda, atq; illud memoria teneat, quòd apud gentiles Valerius maximus lib. j. & c. j. narrat inquit enim. At Sulpitio inter sacrificãdum, apex prolapsus eidem sacerdotium abstulit: occentus quoq; Soricis auditus in templo Fabio maximo dictaturam C. Flaminio magistratum equitum deponendi causam præbuit. Posthumo quoq; licinio Pontifici maximo, virgo vestalis: quia quadam nocte parum diligens æterni ignis custos fuisset, digna visa est quòd flagro corrigeretur. Si ergo apud infideles tales equidem leues culpæ & omissiones, tam graues pœnas luerunt. Si immunditia in priuatis domibus vituperabilis: & quantò magis in ecclesia & sanctuario Dei est detestabilis: & penitus abijcienda: & dignis pœnis vindicanda. Ad vasa deinde & vestimenta ecclesiastica oculos conuertat: vtrum sint munda: & an in loco mundo teneantur, prout teneri debent, vt in c. ij. de custo. euch. Et enim si in priuatis vestibus sordes damnabiles sunt vt d. c. ij. quãto magis in sacris vestib⁹ sunt remouẽdæ: & vtrũ sint nimis fractæ ac dilaniatæ, vidi ego nonnullos sacerdotes cũ tam putridis & laceratis vestibus missam celebrãtes, vt horrori ac despectui quodammodo omnib⁹ fuerint audientibus. dicit enim canon, fractos vestib⁹ non admittimus. xlj. d. parsimoniam. si ergo visitator vestimẽta talia sordida, lacerata, atq; vsu consumpta reperiret, igni cõburat: & cineres in locũ per quem iter non fiat, recõdi faciat. de cõse. di. j. c. altaris. & c. seq. Non aũt patiatur, vt nõnulli qñq; faciũt, qui ex casulis & cappis consumptis, faciunt fieri bursas, vel alia similia ad vsum mũdanum ornamenta cõtra regulam, Semel Deo dedicatũ. de re. iu. li. vj. Et si quispiã fortè ecclesię paupertatẽ obñceret, rñ. q; si dũ ea quæ statim dicã. q. iiij. vel ab alia ecclesia fortè opulenta possessionem aliquam accipiat, & pauperi assignet, quod facere potest, vt in c. j. de re. cc. non alie. secundùm ea quæ traduntur in c. pasto. de his quæ fi. à Præla. vel eandem alteri, vel aliã eidem ecclesiæ vniat. paupertas enim legitimã tribuit vnionis causam. x. q. iij. c. vnio. xvj. q. j. c. postq̃. dixi in c. sicut vnire. de excess. prela. in ver. iij. causa. postremò ad domos ecclesię & possessiones possessionum domos vestigia, & oculos conuertat: quoniã spiritualia sine tẽporalibus diu subsistere nõ possunt j. q. iij. c. si quis obiecerit & hæc quo ad locorum & rerũ ecclesiasticarũ examinationem in visitatione fienda, dicta sufficiãt.

27 ¶ Tertiò principaliter quęro quid agere debeat ordinarius respectu temporis expediendę visitationis. Sol. dicẽdũ est, q; cũ visitator ad locũ visitationis accesserit de sero, debet clericos conuocare, & visitationem expedire: de mane vero sequenti laicos conuocabit. c. cùm apostolus. de censi. li. vj. tenet Archi. x. q. iij. cauendum. dicens q; vna die debet esse cum clericis, & alia cum laicis.

28 ¶ Quartò principaliter quæro, qualiter visitator se debeat habere circa examinationem fiendã pro reformanda ecclesia tã in capite q̃ in mẽbris: & qualiter se debeat habere cũ populo visitato. Sol. distinguo duo mẽbra. Primũ, de clericis & personis ecclesiasticis. Secundũ, de laicis. Circa primũ membrũ de clericis tex. in c. j. §. sanè. de censi. lib. vj. dicit q; ordinarius visitator proposito verbo Dei, & sic prædicatione, quo fit vt debeat esse peritus ad hoc, vt sciat prædicare, facit. c. cũ in cunctis de elec. & statim latius subijciam in ij. membr. Et arbitror q; salutare cõsiliũ sit, vt in primo prędicationis seu sermonis quã supra feci, vel aliam similem porrigat orationem. Deinde proposito verbo Dei quærat de vita, & conseruatione ministrantium in ecclesijs, & locis alijs diuino cultui deputatis, ac cæterorum quæ ad officiũ ipsum spectãt absq; coactione & exactione qualibet iuramẽti ad ipsorũ emendationẽ per salubria monita nũc leuia, nunc aspera iuxta datã sibi a Deo prudentiã diligẽter intẽdens vt d. §. sanè. & §. hãc autem. vbi tex. dicit hãc autem visitandi formã non solũ ab archiepis, sed etiã ab vniuersis epis alijsq; prelatis ordinario iure suos subiectos visitantibus plenè obseruari pręcipimus. Ego verò plenius hanc materiã assumendo ex his quę dixi in c. qualiter. el. ij. d. accu. & per Spe. in tit. de inquisitione. §. ij. versi. vt aũt. vsq; in finẽ. Primò prosequar examinationẽ fiendã ab archiepi. Deinde per epm & alios Prælatos inferiores. Archieps ergo proposito verbo Dei secundũ quod superius diximus in visitatione, quã facit in diœcesibus suffraganeorũ, incipiẽdo à capite hãc faciet examinationẽ. Accersitis enim ad se Prelatis canonicis & clericis ecclesiæ cathedralis in cathedrali ecclesia, seu sacristia, vel capitulo, aut aula, vel camera palatij epalis ipsos charitatiuè admonebit, vt bene ac diligenter cõsiderẽt, vtrũ sciant, nouerint, vel credãt, an aliquid sit in prędicta ecclesia & diœcesi reformãdũ vel corrigẽdũ tã in capite, q̃ in mẽbris: & quod loqui debeãt audacter, & solũmodo Deũ ac veritatẽ præoculis habere: & secũdũ qđ ab illis intellexerit pro reformatiõe, de correptiõe iuxta canonũ disciplinã prouidebit. Et si fortè null⁹ de epo publicè loqui auderet, illos deleget bonę famę & honestatis platos canonicos & clericos, quod ad veritatẽ dicendã, & ad examinationem magis aptos nouerit & intellexerit, & singulariter quemlibet ac sigillatim & secretò interrogabit, vtrum sciat, vel credat, vel fama sit episcopum aliquam fecisse concessionem rerum spiritualium recepta pecunia, vel alia re temporali. j. quæstio. ij. quàm pio. de symo. capitu. cum ecclesiæ. Vel vtrũ sciat, vel credat, vel fama sit, an aliquis dederit aliquid epo pro eo, quod est incõtinens. Vel pro eo quod habet, vel habuit cõcubinã, vel sustinuerit eũ delinquẽtẽ pro aliquo cõmodo tẽporali de vi. & ho. cleri. de symo. c. nemo. Audiui aliàs in diœcesi Vulterana casum hũc euenisse, q; cũ quidam rector ruralis satis diues quãdã catellã, quã plurimum diligebat, mortuã in cœmiterio sepelisset, idq; epo denũciatũ fuisset, q; rector intelligẽs se ob eã cãm ab epo citãdũ, cauta debitã pœnã volẽs pręuentione euadere, acceptis quinquaginta ducatis ad epm accesserit: atq; epo iam ipsum acerrimè & toruis oculis obiurgãti ferẽ respõdisse, ob eã causam ad eum venisse, vt catellæ pię volũtati satisfaceret à laudata pri⁹ plurimũ catella tãquã humani ingenij fuisset, subiũxit q; cũ ad extremũ vitę suæ peruenisset, indubitatis atq; notis ab ipsa signis eidẽ rectori iniũxit, vt pro anima sua quinquaginta ducatos epo daret: quib⁹ vtvolũtati illius satisfieret, epo datis laudatus ab illo recessit. factum profecto & nedũ Prelatis, aut clericis, vel secularibus Christianis, sed omnibus etiã barbaris nationibus vituperandum atq; detestandum. Sed vtinã ne grauiores fierent excessus. ad quod accedunt quæ diximus lib. x. q. vj. versi. ideò autẽ visitans. sed omittamus hæc: ad materiã nostram redeamus. Interrogabit insuper epm, vtrum sciat, vel credat vel fama sit, q; eps aliquid receperit, vel aliquid habuerit per se, vel per alium tacitè vel expressè

expresse: aut clericus aliquid dederit, aut promiserit per se, vel aliquam interpositam personam pro beneficio ecclesiastico obtinendo: vel vt ad beneficium ecclesiasticum eligeretur. ar.j. q. j.c.reperiuntur.& c.sunt nonnulli.de simo.c.ad hæc.c.sicut.de ęta.& quali.c.tuam.Item si eps negligens fuerit in monēdo clericos suos super vita & honestate: & super diligentia in diuinis officijs,& alijs eis incumbentibus. Et q delinquentes non puniuerit: vt d.c.vt clericorum.xij.di.c.de his.de censi.c.j.§. sanè.lib.vj.De his ergo & similibus quæ ab eo fugienda,& per ipsum facienda incumbunt,iuxta datam sibi à Deo prouidentiam diligenter archiepiscopus inquirere,& interrogare tenetur.Et quàmuis huiusmodi interrogationes &examinationes per archiepiscopum de ipso episcopo fieri possint in casu,vt dicunt Host.Io.mo.& archi.c.j.de censi.lib. vj. decentius tñ est, vt episcopus primò irrogetur seorsum,& corrigat,si quid fuerit corrigendum,cùm sit alijs intellectum.de elec.c. cū in cunctis.de voto.c.magnæ.de accu.c.qualiter.ij.ver. & ideò sequitur Ioan.An.in d.c.respectu vero aliorum Prælatorū,canonicorum beneficiatorum,& clericorum atq; populi,& laicorum visitatorum & examinationum qualiter archiepiscopus tā in diœcesibus suffraganeorū suorum, quàm in propria se habere debeat,colligitur clarè ex his quæ statim diximus de examinatione episcopi suam diœcesim visitantis. Episcopus verò visitans proprio verbo Dei vt dictum est,interrogabit vtrum aliquid sit reformandum tam in capite q̄ in membris,& vtrum quis sciat,vel credat,vel fama sit aliquem clericum cuiuscunq; status,vel ordinis concubinam habere, vel suis expensis in domo vel extra retinere,vel ad aliquam accedere,vel ad se venire facere,aut cum aliqua suspecta muliere consortium vel colloquium habere.de coha.cle.& mu.c.j.ij.iij.iiij.C. de epis. & cle. aut.episcopos.xxxij.di.c.præsby.lxxxj.dist.c.legitur.

¶Item vtrum sciat, vel credat,vel fama sit aleatorē esse de vi. & ho.cle.c.clerici.de excess.Præla.c. inter dilectos. vel blasfemium.c.ij.de male.cum si.Vel vsurarium.xlvij.di.c.non licet. & c.seq. de vsu.c.præterea.Vel coniuratorem seu conspiratorem.xj.q.j.c.coniurationum.& c.seq.de re iud.c.cū I.& A.de iud.c.exhibita.Vel alienatorem rerum ecclesiasticarum.xij.q. j.c.monemus.& tribus seq.de reb.ec.non ali.c.si quis presbyterum.Vel obligare de pig.c.j.& ij.de epi.& cle.l.sancimus.in prin.Vel male administrantē,aut res ecclesiasticas dilapidantem,vel consummantem.vel male disponentē.xxxvij.di.c. de Syracusane.de simo.c,licet Hely.iij.q.ij.c.quia ea.de acc.c.fin. de offi.deleg.c.venerabilis.Item an sciat,vel credat,vel fama sit quod sacrista,thesaurarius,vel custos vasa vel vestimenta,& alias res vel ormenta ecclesiæ:puta libros,vel alia diuino cultui dedicata bene saluauerit,& si aliqua de immobilibus, vel mobilibus diminuta sint:& per quem,& quare,&quando,& qualiter.de offi.sacri.c.j.de offi.cust.c.j.xxv.di.c.perlectis.xxj. di. c.cleros.Item an sciat,vel credat, vel fama sit, q̄ officia diuina de die & de nocte horis competentibus solenniter celebranda omittantur.Et vtrum in singulis ecclesijs mos ecclesię diœcesanæ,vel metropolitanæ in diuinis seruetur officijs. de cele. miss.c.j.& c.dolentes.xij.di.c.de his.de conse.distin.ij.c. institutis.Et vtrum intersint exequijs mortuorum:& an ecclesias, eucharistiam reliquias,sacrum fontem baptismi,cœmiteria, & alia huiusmodi nitidè & cautè retineat.de custo. eucha.c.j. & ij.de reli.& ve.san.de celeb.mis.c.cùm Marthę.in ru.& c.sanè. Qualiter baptizent,vel pœnitentias iniungant,& vtrū ad huiusmodi facienda diligentes,vel negligentes sint. Et an aliqui propter negligentiam sine baptismo,vel pœnitentia decesserint.de baptis.c.j.de conse.di.iij.c.de cathecuminis.c. ne quid absit.de pœni.& re.c.fi.xvj.q.vj.c. si quis presbyter. & c.seq. Item vtrum sciat,vel fama sit aliquem esse in ciuitate,vel diœcesi hæreticum,vel de hæresi suspectum,vel conuenticulas per tales fieri: vel an sciant domum,prædium, vel antrum, vel locū vbi conueniant. Vel vtrum sciat,vel fama sit aliquem esse receptatorem,vel fautorem,vel credentem defensorem aut laudatorem,vel vice eorum ministrantem eis,quæ ad victum,vel vestitum & alia necessaria,de hære.c.excōmunicamus.el.j.§.credentes.& ver.si aduersus.& c.seq.in prin.C. de sum. tri.l.ij. & iij.C.de epis. & cle.l.conuenticulas. xxx.d. si quis.& c.seq. C. de hære.l.cuncti.l.Arriani.&l.seq.& auth.credentes.xxxv. q. vj.c.episcopus in synodo.& chorum honestè & cum honestis vestibus intrent,& honestè stent,& an dormiant in dormitorio communi:& comedant in communi mensa. de vi. & ho. cle.c.quoniam.cum suis concor. Et in summa inquirat de singulis,quæ ad honestam vitam clericorum pertinent: ad quod videnda quæ traduntur,ne cle.vel mo.c.j.xxiij.distinct. his ergo.cum si.& per summistas in titu.de vi. & ho.cle. Et si fuerint regulares seu monachi, visitator interrogare debet non solùm de his quæ superius dicta sunt,inquantum ipsis adaptari possunt, sed etiam de his quæ ad eorum regulam pertinent secundùm ea,quæ traduntur in titu.de reg.& de sta.mo.&per summistas in prædictis titulis.Et hęc seruanda sunt ab ordinarijs visitantibus monasteria & loca monachorum.Visitatores verò deputati à capitulis generalibus,quæ in singulis prouincijs de triennio in triennium celebrari debent, secundū ea quę s.diximus in v.prin.ar.ver.sunt alij ad quos visitandum studere debent corrigere.& reformare quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere:ita quòd si rectorē loci ab administratione agnouerint penitus amouendum , denuncient episcopo proprio,vt amouere procuret:quod si non fecerit,visitatores hoc referant ad Apo.sedis examen, vt est tex. in c.in singulis.ver.ordinentur de sta.mo.Vel latius per ipsos seruari debent quæ habentur in c.ea quæ.de sta.mo.vbi tex.sic formaliter instruit.Porrò cùm visitatores secundùm statutum generalis concilij ordinati à generali Abbatum consilio processerint ad visitationis officium exequendum, de statu monachorum,& obseruantijs regularibus diligenter inquirant: & tam in spiritualibus quàm in temporalibus corrigant & reformēt quæ viderint corrigenda:ita tamen quod monachos delinquētes per Abbatem loci corrigi faciant,eisq; iniungi pœnitentiā salutarem iuxta beati Benedicti regulam & Apostolica instituta.Ipsi etiam visitatores monachos,quos contumaces inuenerint & rebelles,iuxta modum culpæ vice sedis Apo.regulari censura percellant absq; personarum delectu non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam,vel potentiam amicorū.quoniam ouem morbidam eijcient ab ouili,ne inficiat sanas oues. Si verò Abbates iuxta visitatorum mandata & instituta seipsis siue monachis inuenti fuerint negligentes, proclametur & corripiantur, & ita puniantur publicè in c. generali quod pœna eorum sit alijs in exemplum. Quod si Abbas non exēptus fuerit à visitatoribus nimis negligens & remissus inuentus,id loci diœcesano denuncietur sine mora: & per illum detur ei fidelis & prouidus coadiutor vsq; ad c.generale. Si autē dilapidator inuentus fuerit, vel aliàs meritò admonendus per diœcesanum,postq̄ hoc sibi à visitatoribus denūciatū fuerit, amoueatur absq; iudiciorum strepitu à regimine Abbatiæ ac monasterio: prouideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat , donec ipsi monasterio fuerit de Abbate prouisum . Quòd si forsitan episcopus hoc adimplere noluerit,vel neglexerit,visitatores vel præsidentes in capitulo generali defectum episcopi Apo.se non differant intimari,quæ etiam in exemptos Abbates seruari præcipiantur depositione ipsorum Apo.se.reseruata,ita vt Abbate qui amouendus videbitur,interim per visitatores,vel in capitulo præsidētes ab administratione suspenso, administrator idoneus monasterio deputetur. illorum autem excessus & alia, quæ visa fuerint intimanda capitulo præsidentes nobis denuncient per fideles nuncios & prudentes, quibus de communi contributione Abbatum iuxta cuiuslibet facultatem sufficienter ministrentur facultates &expensæ . Sequentes autem visitatores perquirant ipsorum visitatorum vestigia diligenter,& eorum negligentias &excessus referant sequenti capitulo generali,vt iuxta culpam publicè debitam pœnam portent . Idem etiam de Abbatibus præsidentibus generali capitulo obseruari præcipiantur, hæc formaliter continentur in d. capitu. ea quæ.de statu monachorum.quæ ideò hic formaliter inserui eò,quòd frequenter visitatoribus Decretales non sunt in promptu.Cęterum de his satis:& ad inquisitionem & examinationē quā ordinarius visitator facere debet,reditum faciens, addendum est,quòd ad visitatorem pertinet examinare ecclesiarum rectores,maximè rurales & parochiales: & quibus cura animarum incumbit & cura diuinorum officiorum & scientia de missæ celebratione:de baptismo iniungendo:si baptismalis est ecclesia.Item de pœnitentia,de extrema vnctione, qualiter dicatur diuinum officium,& de similibus cognoui ego , & cognosco presbyterū,qui plebanus fuit ecclesiæ baptismalis:qui nedum q̄ missam sciret celebrare,aut prædicta sibi incumbentia expedire,sed vix primas literas,quas alphabetū vocamus, aut psalterium legere sciebat, dedecus summū & intolerabile episcopi illius,qui talem ad sacerdotalem ordinem ordinauit.

¶Quiquidem episcopus si fas esset dicere, profecto ex hoc solo meruisset non solum deponi, sed incabiari . Intelligat etiam visitator quilibet maximam illam quæstionem , quæ fuit inter illos tres rurales rectores , ex quibus duo ad contentionem venientes : quorum vnus in consecratione eucharistiæ fore dicendum affirmabat : hoc est corpus meus : eo quod si corpus meum diceretur, discordantia foret:alter vero afferebat ad prædictam incongruitatem tolerandam , hoc est

corpus meum. Ad eam ergo quæſtionem decidendam communi conſenſu tertium ruralem : rectorem quem doctiorem reputabant,in arbitrum elegerunt:qui propoſita ſibi quæſtione,& allegationibus vtriuſq; partis auditis interlocutus eſt,ſe ſemper in cauſæ quæſtione dubitaſſe,ob eamq́ cauſam in locum dictorũ verborum dixiſſe ſemper vnũ pater noſter: quo fit,vt maximè dolendum verendumq́ ſit de tam craſſa ſupinaq; ruditate.¶ De prædictis autem & alijs quæ ad Prælatos, canonicos parochiales,& clericos atq; religioſos pertinent, ſicut viſitatoris diligentia atq; prudentia viderit expedire iuxta datam ſibi à Deo prouidentiam diligenter intendat, hæc autẽ non ſolũ à clericis,ſed etiam à laicis inquirere debet.Et ſi quidem viſitator tales Prælatos canonicos reperiret bene agere & legitimè viuere,gratias agat Deo.x.q.j.placuit. Si vero aliquod ſiniſtrũ de aliquo ex clericis audiat,eos inſtruat:nec debet res incognitas illis imputare.lxxxvj.d.c.ſi quid vero.de ſymo.c.licet Hely.quia facilis eſt qui de facili credit.xj. q.iij. ca. in cunctis.& no.l.ſicut.C.de fide inſtru.Neq; debet eſſe nimis credulus,vt traditur per Barto. & Angel.in l.j.§. feciſſe.ff. de eo per quem fac.erit.credulitas enim quæ cauſatur ab eo,quod quis à leuibus & fortè paucis audiuit,damnabilis eſt, & facilis & leuis,ac temeraria dicitur.no.glo.ij.in c.inquiſitione. de ſenten.excom.Sed debet eſſe probabilis,quæ ex veris ſignis habeatur:& per quæ ſigna,& quos gradus quis ad probabilem credulitatem inducatur latè dixi in repe.c.fin. de iureiur.in iij. prin.art.Nam cũ in cæteris,tum vel maximè vt j.officiorum,ſi rectè memini, Ciceronis ſententia declarat ab his, qui iudicaturi ſunt, fugiendum eſt ne incognita pro cognitis habeant, hiſq; temerè aſſentiant.Nec debet Prelatus in infamia ſubditorum.de accu.c.licet.xcvj.d.c.in ſcripturis.ſicut quidam faciunt publicè dicentes populo,dum viſitant: Si quis aliquid ſciat de Prælato,rectore,aut clericis, dicat mihi.Et ego ſi ſic faciam,& puniam.Nam vt plurimum laici clericis ſunt infeſti.ij.q. vij.c. laicos.Imo laicorum accuſatio in clericos audiri non debet. de accu.c.ſicut & c.ſeq.vnde cum aliquibus de electis bonis prudentibus,& honeſtis atq; fide dignis iure de parochia inquire re debet.Nec debet paſsim recipere chartulas, quas frequẽter ruſtici contra ſuos rectores clanculum offerunt.xj.q.j.ſacerdotibus.vidi ego & preſens fui cùm ad collectores quidam beneficiatus veniſſet,& ſe tanquam pauperem commendaſſet, interea ſocius illius,qui tanq; ſuus amicus cum illo venerat,clam ſchedulam in manibus vnius ex collectoribus poſuit , in qua amplas illius facultates narrabat,ſubiungendo nonnullos cõtractus illicitos atq; fœneraticios prefatum beneficiatũ feciſſe. Sed ſi viſitator fortè id probabiliter credit , debet ab illo qui hoc dicit,quærere, an talis ſit de illo exceſſu publicè diffamatus.Et ſi reſpondent q̃ nõ,ei imponat ſilentium.ij.q.j.c.ſi peccauerit.de iudi.nouiter.Si verò dixerit quod ſic,quærat qualiter ſcit.Si dicit quod audiuit: quærat à quibus, & à quot. Nã propter dicta paucorum non debet dici infamatus. de accu.c, inquiſitionis.ad finem.Quærat etiam à quibus audiuit,vtrum à maliuolis,vel maledicis,vel incolis,vel vilibus: quo caſu non procederetur contra talem,ad quam materiam videnda ſunt quæ latiſsimè dixi in c.qualiter.de accu. ar. ix.xij. & pluribus ſequentibus vſq; ad xlv. q. huiuſmodi autem inquiſitio quæ fit per prælatum viſitantem,vocatur præparatoria & non ſolẽnis,& ideo nulla in ea fit coactio,aut iuramenti exactio: quoniam regulariter talis viſitator nõ habet iuriſditionẽ in puniẽdo:vt c.j.§.ſanè.de cenſi.lib.vj. Quod procedit reſpectu archiepiſcopi viſitantis in aliqua diœceſi, qui non poteſt in aliena diœceſi punire,niſi crimina notoria:vt d.§.ſanè.ibi notoria. Si tamen archiepiſcopus aut epiſcopus propriam diœceſim aut alius quicunq; Prælatus proprios ſubditos viſitaret, in quos iuriſditionem & viſitandi ius haberet,arbitror q̃ viſitator debeat ſecundùm hanc diſtinctionem hunc modum ſeruare,vide licet aut enim talis viſitator facta diligenti inquiſitione & examinatione omnia ad clericos & perſonas viſitatas ſpectantia benè, honeſtè, ac legitimè acta intelligit , & gratias Deo agat, vt ſ̃.diximus.& talis viſitator laudabit & exhortabitur,vt procedant de virtute in virtutem, virtus enim laudata creſcit.Si vero aliter inuenit. Aut delicta ſunt notoria,aut non.Primo caſu corrigere debet pœnam pro illis debitam infligendo:vt d.c.j. §.ſanè.ibi notoria.Et quid ſi dubium ſit,vtrum etiam ſint notoria dicemus in v.q.Debita autem pœna dicetur,quæ eſt à canone inſtituta,niſi fortè ex cauſa fieret commutatio.Sunt autem legitimæ commutationis cauſæ ſeptem, de quibus latiſsimè dixi in c.licet.de pœnis.& pluribus etiam cauſis aggrauantibus &alleuiantibus traditur per beatum Tho.ſecunda ſecundæ.q.clxiij.ar.j.ij.iij.& iij.

¶ Secundo caſu quando delicta non ſunt notoria ſubdiſtinguo,q̃ aut orta eſt infamia,ſed non tanta per quam poſsit peruenire ad ſolennem inquiſitionem . Aut talis eſt orta infamia, per quam legitimè ad ſolennem inquiſitionem deueniri poteſt.¶ Primo caſu arbitror q̃ ſiue ſit epiſcopus, ſiue archiepiſcopus etiam diœceſes ſuffraganeorum viſitans,ſiue alius quicunq; ordinarius viſitator,q̃ hunc modũ ſeruare debeat:quia ſi penitus ignarum rectorem reperiat,illum priuabit. Si tamen ignarũ non craſsè,ſed leui ignorantia reperiret,ipſum inſtruet, vel mandabit ſibi quod ad magiſtrum per quem inſtruatur,accedat.Si verò de alijs exceſsibus infamatum inueniret,vocabit eum,& narrabit ſibi quæ de ipſo delata ſunt : & acriter corriget ſubiungendo aliquam legitimam cauſam , propter quam ſibi tunc circa pœnam infligendam gratiam faciat comminãdo,q̃ diligenter animaduertat: ne aliàs tales exceſſus committat,q̃ ſi ſecus fecerit ,acriter puniet:& oſtendat ei quandã benignitatem,quæ potiſsimum in correctione adhibenda eſt,cùm correctio ad actum exteriorem charitatis & iuſtitiæ pertineat ſecũdũ ea,quę latè tradita ſunt in c.nouit.de iud.in iij.prin.art. ¶ Secundo vero caſu quando infamia orta eſt , talis per quam legitimè ad ſolennem inquiſitionẽ peruenire poſsit & debeat, Si viſitator ſit archiepiſcopus,vel alius qui viſitet ſubditos mediatos & non immediatos,ordinarij immediatos ipſorum infirmatorum vt ſuper his ſolenniter inquirant, denunciabit, ſi viderit expedire.tex.eſt in d.c.j.§.ſanè.ver.quòd ſi de aliquibus. de cenſi.libro vj. Et vtrum epiſcopus vel alius ordinarius, cui hoc denunciatur,teneatur ad hanc denunciationem inquirere in ſeq.q.plenius tractabimus. Si verò talis viſitatus ſit ſubditus immediatus viſitatoris,quo ad correctionem & pœnã imponendam,illum ad ſe vocabit dicens ei.Deus omnipotens vt nos à præcipitandæ ſententiæ prolatione compeſceret,cùm omnia ſubditorum mala eſſent ſibi nota & manifeſta , non tamen voluit audita iudicare,niſi prius cognoſceret quæ dicebãtur.vnde ait, deſcendam mittendo angelos meos , & videbo vtrum clamorem,qui venit ad me,opere compleuerint, vt ſcilicet tanq; iudex.ij.quæſtio.j. Deus omnipotens. Cùm ergo omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio.xxij.q.j.exemplũ de elect.c.ſignificaſti.ipſum exemplum quantum adeſt poſsibilitas intẽdo imitari.licet ergo multa ſiniſtra pluries,& à pluribus mihi ſint fide dignis & idoneis perſonis nunciata , quæ vrgente conſcientia vlterius nequeo diſsimulare:ea tamen diuino ductus exemplo non ad plenum credo , nec me mouent ad condemnandum , niſi mihi prius de ipſis clara probatione conſtiterit.Quamuis enim ille villicus de quo in Euangelio legitur, fuiſſet apud Dominum diffamatus, quaſi ipſius bona diſsipaſſet.Lucę xvj.tamen illi accerſito Dominus dixit,quid audio de te?redde rationem villicationis tuæ.iam enim nõ poteris villicare probata ſcilicet villicatione , vt hic omnia probantur.d. capitu. Deus. & in capitu. qualiter.ij. de accuſa. de poſtu.Præla.capitu.j.in princip.xcvj.diſtinct.ſi quid vero.de ſimonia.capitu.licet Hely. de collu. dete. capitu. hic autem.& ideo ſuper his volo inquirere veritatem . Et ſic ſolennem faciat inquiſitionem.vt tradit Specu.in titu. de inquiſi.§. nunc tractemus.verſicu.hac ergo via ad quod videnda ſunt,quæ latiſsimè dixi in dicto capitu. qualiter.ij. de accuſa.xj. princip. articu,quæſt.xj.& multis ſequen. Et in prædicta inquiſitione,quæ fit ad corrigendum & puniendum, exiget inquiſitor iuramentum.vt voluit gloſſ.ſuper verſicu. coactis. capitu.j.§. ſanè.de cenſibus lib.vj. & dixi latius in dicto capitu. qualiter. Et ſic ex prædictis patet latè expeditum primum membrum de viſitatione clericorum,& perſonarum eccleſiarum,& locorũ eorundẽ.Expedita ergo examinatione & diligenti inquiſitione clericorum,& laicorum eccleſiaſticorum,quam viſitator prima die ſui aduentus de ſero faciendam ſupra diximus, debet viſitator populi viſitationem facere , quam ſic facere debet.Sequenti enim die de mane plebi,& populo vocato prædicabit verbum Dei,dicendo fidem,& articulos fidei, & vitia mortalia deteſtando tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus propter maximum illorum periculum , & ſic meritò illa fugiant,& ab illis abſtineant . Et quod quiſque ſibi fieri nollet,non faciat alteri : & quòd reſurrectionem expectent , & quod diem iudicij timeant . Et vt ſe continuè in bonis operibus exerceant.x.quæſtio.j.c.placuit.Ioan.And.& do. Domi. capitu.j.§.deinde.de cenſibus.lib.vj. Ego arbitror quod vtilius eſſet, ſi expedita de ſero clericorum viſitatione ſupereſſet tempus,quod inquireret quæ in populo eſſent reformanda & corrigenda : vt ſtatim dicam . Sinautem hoc de ſero facere non poſſet, ſequenti die ſummo mane illud adimpleat , propoſito enim verbo Dei, ſecundùm quod ſuprà diximus, Prælatus viſitans à clericis , etiam laicis honeſtis, bonæ famæ, catholicis & Dei timoroſis , quos poterit , ad id

vocatis

vocatis inquirere debet de vita,conuersatione,& moribus laicorum,vtrum diligenter,& cõgruis,& debitis horis & diebus veniant ad ecclesiam:& diuinis officijs intersint.de homicid.c. Ioānes.Et an semel cõfiteātur in anno,& eucharistiam sumāt in Pascha.de pe.& remis.c.omnis.& de conse.dis.v.& si nō.& c.frequētius.Et vtrum sint aliqui incestuosa cõiunctione matrimoniali coniuncti.iij.q.v.c.consanguineorum.& hodie tales si scienter contraxerunt, sunt excōmunicati ipso iure.Cle. eos qui.de consangui.& affini.Vel vtrum sint aliqui occultas conuenticulas celebrantes.de hære.l.cū ex iniuncto.C.de epis. & cleri.l.conuenticulas.Vel qui nouū ordinem aut religionē inueniant,vel habitum nouæ religionis assumant.c.fi.de reli. domi.& in c.j.de relig.domi.lib.vj. Et in hoc frequenter vidi Episcopos errare,qui talia corrigere,inquirere,& extirpare negligunt.quo fit,vt frequenter ex talibus permaximi atq; periculosi generentur errores. Insuper inquirat,si sint ibi aliqui scelerati vel adulteri.de offic.ordi.ca.j.vel blasphemi.c.j.de malefi.vel hæreti.aut fautores hæreticorum &c.vt s. diximus de clericis.vel vsuras seu baratarias prauas exercentes:vel sacrilegi.de vsu.c.quoniam.xiij.q.iij.c.quicūq;.& per totū. Aut solennes ferias non seruantes.c.fi.de fer.& per totum.Aut decimas & primitias soluere tardantes,vel denegantes.de decimis, per totum,& sic de similibus.Et si aliqua delicta notoria inuenerint,quæ ad ecclesiasticam duntaxat cognitionē pertineant, illa debitis pœnis vindicabit,secundùm quod de clericis supra diximus.Et idem si sint misti fori de quibus late dixi in c.cū sit generale.de foro competen.in quibus locus est præuentioni,vt ibi tetigi.Sed latissimè dixi in c.proposuisti.de foro cōpeten.Si vero sint delicta fori dūtaxat secularis,arbitror quod non poterit se impedire,quamuis notoria sint:quia de talibus nec immediatam,nec mediatam habet iurisd.Quāuis enim Archiepiscopus visitans possit notoria delicta clericorum corrigere:tamen hoc potest ex eo:quia super illis potest notari ordinariorum negligentia,quā Archiepiscopus potest & tenetur supplere:vt dicit text.in cap.j.§.sanè.de consti.lib.vj.quod non contingit in terminis prædictis,eo quòd ad superiorem secularem pertinet supplere negligentiam secularis inferioris.& non ad ecclesiasticum:si modo superiorem secularem recognoscit.Secus si non recognoscat,secūdùm ea quę latè diximus in c.licet ex suscepto.de foro compe.Eo autem casu quo superiorem ecclesiasticum cognoscit,qui illius inferioris negligentiā supplere potest,idem arbitror qđ debeat denunciare tam ordinario quā superiori.Sed quomodo hoc faciet,cùm posset exinde sequi mors,aut membri mutilatio:& sic talis incideret in irregularitatem,vt l.distin.c.clericum.& c.de his clericis.& c.sicut dignum.& c.penul.de homicidio.vbi bene dixi in c.ad audientiam.de homi.in vij.princi.arti.respon.quòd denunciabit sub protestatione,de qua in c.ij.de pœnis.lib.vj.& vt dixi in d.c.ad audientiam.in vj.arti.princi.in iij.membro,q.iij.Si verò solum de talibus delictis laboret infamia,si sint delicta dūtaxat ad forum ecclesiasticū pertinentia,illa denunciabit Prælato ordinario,vt per eam contra tales infamatos inquirat. Si vero sunt delicta misti fori:tunc si tales infamati sunt sibi immediatè subiecti:quia fortè est Episcopus, qui alienam visitat diœcesim,vel similia,tunc prælatis ordinarijs locorum,vt super his solenniter inquirant,denunciabit,si viderit expedire. Sed vtrum denunciabit etiam seculari potestati eſſciendum,vt supra diximus. Et idem faciet si aliquem reperiret infamatum solum de crimine temporali seu seculari. Si verò reperiret aliquem infamatum,sed infamia non est tanta,quòd possit ex ea fieri solennis inquisitio:tunc formam quam supra de clericis tradimus,seruabit.facta autem huiusmodi examinatione & diligenti inquisitione,faciliter intelligere poterit, quæ sint quæ prædicanda ad populum,reprehendere,corrigere,& reformare debeat. Sermones enim vt phylosophus Cicero, & Quintilianus in libris de oratoria instructione tradunt personis,rebus, tempori & loco sunt adaptandi.& ad idem text. xlj.dist.cap.sit rector.de officio ordina.ca.quoniam.in quibus dicitur,quòd prædicator debet se conformare intelligentiæ eorum,quibus prædicat.Vnde licet sit archiepiscopus,vel Episcopus visitans,ad quem officiū prædicandi principaliter pertinet.de officio ordinar.capit.inter cætera. debet considerare qualis sit:& si sit grossis aut rusticis prædicaturus.non debet ad pompam de his quæ ad subtiles theologiæ quæstiones pertinent,prædicare.Sed iuxta diligentiam eorum secundùm habitam ex examinatione informationem reprehendere, corrigere,& detestari:& in bonum exhortari debebit. Et consideret diligenter,quòd in prædicatore potius vita quā scientia sit attendenda.prædicator enim plus proficit exemplo boni operis,quàm doctrina.Vnde Seneca:Lōgum est ire per præcepta: breue & efficax per exemplum.Et Greg. dicit: Cuius vita despicitur,restat vt prædicatio eius contemnatur.iij.q. vij.c. porrò. xl.di.c.multi.vbi bonus tex.Postremò consulo Prælatis visitātibus,vt in qualibet ecclesia faciant confici duos libros in mēbranis, si fieri potest, cum ipsius Prælati & notarij sui subscriptione, & sigillo suo authentico sigillatos. In quorum altero scribantur omnia bona immobilia ipsius ecclesiæ per loca, vocabula,& confines: & quantitatem per numerum stariorum, vel perticarum,aut aliam mensuram,secundùm varias locorum consuetudines. Et deinde scribatur inuentarium rerum immobilium,& se mouentium. In altero verò scribantur omnia prædia decimata,& quantitas ad quam subditi tenentur.Et de anno in anno scribantur soluentes,vt sic eorum qui soluerint, vel non soluerint,certitudo habeatur.

29 ¶†Quintò quæro qualiter visitator se debeat habere in iurisdictione exercenda pro reformatione,& correctione visitatorum,& contra impedientes visitationem.Solu.in primis dicēdum est,quòd quilibet,cui visitandi potestas conceditur, etiā si visitet illos,qui nō sunt sibi immediatè subiecti,quales sunt subditi suffraganeorum suorum, potest compellere visitatos: quia si non daretur sibi coactio,& clericus nollet visitari,frustratoria esset ipsius iurisdictio,& visitandi potestas. de offic. deleg.c.ex literis.Vnde Archiepiscopus visitans etiam subditos suffraganeorum suorum,poterit compellere venire, & respondere.Et in his quæ visitationis officium respiciunt, obedire tenebuntur:quia cui committitur principale, committitur etiam accessorium.capitu.de causis & capitu. prudentiam. de offic.deleg.secundùm Ioan.And.& domi.Domi.in d.capitu.j.de censi.lib.vj.& similiter potest visitator,etiam si sit Archiepiscopus, punire impedientes nuncios conuocantes visitatos secundùm Io.And.in c.Romana de pœni. lib. vj. Et idē arbitror dicendum contra omnes qualitercunq; visitationem indebitè impedientes per eandem rationem,& per ea quæ statim dicta sunt. Quantum vero ad iurisdictionem iudicialem simpliciter exercendam attinet, quidam volunt vt Ioan. de Imol.in c.j.de censi.lib.vj.quod talis visitator non possit procedere iudicialiter per viam fori contentiosi,sed extraiudicialiter per modum fori pœnitentialis per c.quatenus &c.nos inter.de pur.cano.Et hoc etiam videtur probari per text. in d.c. j.vbi præcipitur conuocatio populi simpliciter:cùm tamē clarum sit iudicem ecclesiasticum non posse laicos punire per viā fori contentiosi,nisi delicta sint ecclesiastica.Sed de hoc dicendum vt dixi.s.li.vj.q.xiij.vbi diximus, q; potest pœnam etiā imponere.Est ergo dicēdum,q; si delicta sunt notoria, potest vel denunciare suo ordinario immediato, vt inquirat vel ipse inquirere & punire,si est ordinarius immediatus,secundū qđ s.dixi. Notoria verò delicta quæ examinatione non egent vt d.c.j.& c.quoniam.de filijs presby.& c.euidentia. de accu. Potest etiam archiepiscopus prouinciam visitās debita pœna punire.optimè facit c.j.de pœnis.lib.vj. & per hunc modum ego intelligo quod tradit Host.in sum.in titu.de offic.ordi.§.quid pertinet ad officium.ver. visitabit autem episcopus. vbi dicit, q; si viderit aliquos amouēdos,ipsos debet amouere. de rescr. c.cùm dilectus filius.& quod ibi tradunt doc.Si enim crimen amotione seu priuatione dignum,non esset notorium,sed solā laboraret infamia,seruanda essent quæ dicta sunt in precedenti.q.Et si fortè dubium sit archiepiscopo, an crimina sint notoria,cùm solum in hoc videatur cognoscere, an sua sit iurisd.puniendi &c.Archid.vero in c.j. dicit quòd notorium ibi dicitur,cuius testis est populus.alle.lxj.dist.c. in sacerdotibus. in fi.xxv.q.ij.quod scripsi in prin.& illius criminis populum testem esse.Et si crimen sit notum maiori parti tantùm. alleg. enim ij.quæst.j.c.de manifesta.& de coha.cle. & mu.c. vestra. Nam in notorio non requiritur alia probatio. Et in tali ordo iuris est iuris ordinem non seruare secundùm Hostien. & Io. And.in dicto capitu.j.dixi latè in d.c.in nostra. quæst. xxiij. Sed in criminibus non notorijs & de quibus sola laborat infamia,non potest Archiepiscopus,vt dixi, procedere etiam per viam solennis inquisitionis: sed denunciare debet ordinario, vt inquirat:& ad talem denunciationem archiepiscopi, vel similis tenebitur episcopus,vel similis inquirere.ij.quæst.v. cap. auditum.& c.omnibus.& si episcopus nollet inquirere, poterit tunc archiepiscopus eius negligētiā supplere.arg.ix.q. ij.c. cùm sumus.& c.seq.Alij dicunt quod propter eius negligentiam hæc cognitio ad archiepiscopum non deuoluitur:quia in canonibus nō est hoc expressum secundū Inn.propter hoc allegat Archi.x.q.ij.c.quia cognouimus. xvij. di.c. hoc tantū. xxv.q.ij.c.amputato.& quod not.in c. Romana. de sup.negli. præla.super gl.quod hic tenet.Nec ob.si dicatur quòd secūdū hoc crimina remanebunt impunita,contra no.in cap.vt famę.

defen.exc.& l.ita vulneratus.in fi.ff.ad l.Aquil. quia respondeo quòd archiepʒs compellat epm quòd inquirat, & puniat: quod potest ratione pacti negligentiæ.xxiiij.di.c. quorundã. xij.di.c.de his.in fi.alle.etiam no.per Inno.& Host.de cle.non resi.c.ex tuæ.Nec ob.c.fi.de censi.lib.vj. quia non loquitur de correptione simpliciter,sed de visitatione secundũ Archi. quẽ refert & sequitur Ioan.An.in d.c.j.de censibus.lib.vj.Quamuis autem archiepʒs visitans prouinciã nõ possit exercere iurisdictionẽ fori contentiosi,nisi puniendo crimina notoria,vt dictum est,vel propter impedientem visitationem:tamen potest confessionem subditorum suffraganeorũ audire, ac absoluere confitentes,& ipsis pœnitentias iniũgere salutares:vt est tex. in c.fi.de censi.lib.vj.sed quãuis hoc possit, non tñ tales ordinare:vt no.in c.cũ nullus.primo rñso.de tẽp.ord.lib.vj. secundũ Io.An.in d.c.fi.de censi.lib.vj.Et dicit Lap. Ab. ibi quod etiam in talibus non põt dare literas comendatitias ad ordinẽ. Sed an possit cũ talibus dispensare, traditur in c. ad extirpandas.de filʒs presby.Est tamen aduertendũ,ꝙ ea quæ ab archiepiscopis & ordinarʒs visitantibus secundũ quod s.diximus, sunt seruãda saluis semper super hoc rationibus & approbatis religiosorum consuetudinibus,& regularib9 institutis:vt dicit tex.in c.j.in fi.de censi.lib.vj.vnde licet notoria ipsorũ religiosorum crimina suo iure possit punire,quia notatur negligentia Abbatis vel epi:vt d.c.j.§.notoria.xj.q.j.c. de persona. nisi consuetudo esset in contrariũ.de excess.Præla.c.ita quorundã. tamen primo loco nõ corriget religiosos,quorũ correctio primo loco pertinet ad Abbatẽ de offi.ordi.c.quanto.secundùm Io.An.in d.c.j.prope fi.Et subdit Io.An.ꝙ tales religiosi sint corrigendi secundũ regulam cũ misericordia tñ,vnde nõ sunt passi more latronum in grauem carcerẽ detrudendi secundùm morem prauæ cõsuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdã ecclesʒs inoleuit.de reg.iur.c.ea quæ.in rub.hoc vt accepi,seruant Cartusienses qui in talibus sunt crudelissimi indebitè deuiantes à præcepto misericordiæ supradictæ.Et quãuis ad Abbatẽ spectet correctio,si tamen est nimis grauis,de consilio cõuentus.i.capituli sui tẽperanda est.de ap.c.reprehensibilis.§.fi. de his quæ fiunt à præla.c.nouit.& c.ea noscitur. In visitationibus ergo religiosorum statuta,& cõsuetudines, & eorũ correctiones si modo rationabiles & approbatæ sint, sunt seruandæ,secundùm Ioan.And. eorum etiam priuilegia prout diximus in seq.q.sed latius tradidimus lib.xj.q.vj. versi. visitantibus autem monasteria.

30 ¶†Sextò quæro,qualiter visitator se debeat habere circa reliqua,vt circa priuilegia,eleemosynas & si.Sol.dicẽdũ est,ꝙ non debet visitator priuilegia loci visitati, maximè religiosorum violare:vt in c.j.in fi.de censi.lib.vj.& in cle.ij.de cẽsi. Et quãtum ad hoc dicit ibi Paul. ꝙ priuilegia religionis sunt, ꝙ intra monasterium per superuenientes non comedantur carnes: ad quod videnda sunt quæ latius diximus lib.xj.q.vj.ver. visitantibus autem monasteria. Et quamuis ipsi visitatores possint fragmenta,quæ de ipsorum eporum & suorum familiariũ mẽsis colliguntur,per ipsorum eporum eleemosynarios ibi pauperibus erogare,vt vult text.in cle.ij.pe.rñ. de censi.Panes tamen integros qui de mensa leuantur,vel capones integros,vel similes epulas intactas non potest præfatus eleemosynarius inuitis monachis pauperibus erogare, vt probatur à cõtrario sensu.d.cle.ij.& voluit glo.ibi super verbo,fragmenta.& quãuis tex.loquitur de epis visitantibus, & monachis visitatis:tamen idem arbitror de alʒs visitantibus ecclesʒs visitatis propter rationis identitatem.Et quod dictum est de fragmentis, procedit siue talia fragmenta tollantur de mẽsa visitatoris, seu familiarium suorum:vt voluit glo.ibi super verbo,familiariũ. & sequuntur doct.Item procedit siue procuratio fiat visitatori ex debito,siue gratuito: quia illa talia vtroꝙ casu videntur donata,vt dicit glo.super ver.colliguntur.in d.cle.ij. & sequũtur doct.Sed aduertendum:quia ista ratio videtur concludere ꝙ etiam de integris possit fieri eleemosyna: cùm illa videãtur donata.& si diceretur,videntur donata,quæ ab eis comedunt, non reliqua:tunc nec fragmenta viderentur posse erogari.Vnde dici potest,quod prædicta ratio non procedit,& quòd non omnium quæ à maioribus &c.l.non omniũ.ff.de legi. & quia sic placuit &c.vj.q.j.scriptũ.cũ si. Vel fortè dici potest, quòd quantum ad ea quæ integra sunt,res quodammodo dicitur integra:quo ad fracta secus. Vtrum autem de talibus fragmentʒs possit fieri eleemosyna per visitatorem seu eius eleemosynarium,alibi quam in monasterio? glo.pe.in d.cle.ij. tenet quod non inuitis monachis sumpto arg.à contrario sensu,dum dicit ibidem.& sequuntur doc.facit secundùm Ioan. de Imol. in c. cũ apostolica.de his quæ fi.à Præla.ad quod etiã allego quod dicimus de legato facto pauperibus: quia intelligitur de pauperibus illius lõci,& non alterius:vt traditur in l.si quis ad declinandam.C.de epis.& cle.& per Bal.& doc.in l.id quod pauperibus.e.ti.¶Septimò quæro,qualiter visitator se debeat habere circa cibos?Solutio,dic vt diximus.lib.xj.q.ij.

31 ¶†Septimò quæro,quot diebus visitator possit moram trahere apud visitatos.Solu. dicendum vt diximus lib.xj.q.ij.Et sic ex prædictis expeditum est primum membrum de his, qui iure ordinario visitãt.¶Circa ij.memb.principale de his,qui delegata potestate visitant,quod fieri potest secundũ ea quę diximus.li.iiij.q.xiij.dicendum arbitror,ꝙ aut visitatio simpliciter delegatur,& hoc casu arbitror,quòd debeant seruare,quæ seruare tenebatur ipse delegans,si visitaret: cuius vices circa visitandi actum delegatus gerit.Aut data est certa forma circa visitationem fiendam,& illa seruanda est.c.cùm dilecta.de rescr. & c.venerabili.de offi.dele.dummodo delegans sic committẽs potestatẽ habuerit,aliàs secus.c.quod autẽ.de iurepa. Et vltimum tenet Io. An.c.j.§.hanc autem.de censi.lib.vj.& sequẽdo.Do.facit quia nemo plus iuris &c. vt in re. nemo plus.de reg.iur.lib.vj.tetigi supra li.vj.q.iij.¶Circa ij. principale mẽbrum de le.aduertendum est quòd Ioan.An.Io.Mo. in c.j.de censi.lib.vj. Quærunt, vtrũ legatus teneatur seruare formam ibi positam.& Sol. quod non &assignant triplicem rationẽ. Prima quia vices Papæ gerit.xciij.d.c.fina.& xciij.d.c.j.Secũda quia maior est episcopo de offi.dele.c.sanè. qui non includit sub clausula generali.de sen.excom.quia periculosum.arg. de rescrip.c.sedes.Tertia quia Romana ecclesia contra se & cõtra suos in dubio non intelligitur priuilegiare de censi.c. cùm instantia.Sed dicit Ioan.de Imol. ꝙ istæ rationes sunt satis generales:transit tamen sine alia discussione.Sed do. Do.in d.c.j. §.hanc autem.dicit fortè posse teneri contrarium.Nam etiam legatus de latere.seruare tenetur iura communia:nec illa tollere potest not.glo.ij.c.fin.de hære. Et pro prædicta parte potest induci prædictus.§.hanc autem.inquantum dicit, ꝙ seruetur ab vniuersis ordinario iure visitantibus. ergo cõpetit etiã legatis:quia & ipsi ordinarʒ sunt.c.ij.de offic.leg.lib.vj.& addit.de episcopis per dictionem etiam quæ est implicatiua, & ampliatiua non restrictiua in c.nullus.§.j.de præben.lib.vj. secundùm d.Do.& mihi placet.facit tex.opti.l.etiam partis. & l.& hoc modo.ff.de leg.j.Item quia legatus in legatione sua cõcurrit cum quolibet ordinario siue ille sit Abbas, siue sit episcopus,archiepiscopus,vel Primas,siue etiam sit cõsul,vel proconsul tradi.Spe.in titu.de leg.§. nunc ostendendum.§. legatus ergo quicunqꝫ,& ff.de offi.procon.l.si in aliam.§.fin.ff. de offi.præsi.l.ex omnibus. & l.seq.dixi in c.j. de officio lega.& probatur expressè in c.ij.& fina.de officio leg.lib.vj.

Expleto lib.x. in quo tractatum est, qualiter visitator in visitando versari debeat, hoc lib. xj. tractandum est,qualiter visitati se debeant habere circa visitatorem, quæ quidem materia cæteris est difficilior: quoniam huic materiæ procurationis tractatus adiungitur: quare pro clariori ipsius doctrina prosequar infrascriptas quęstiones.Prima generalis qualiter visitati se debet habere circa visitatorẽ. Secũda, qa inter alia visitati suos visitatores procurare debẽt, tractabimus quid sit procuratio. Tertia, quot sint procurationum species. Quarta,quis possit procurationem petere: & an debeatur. Quinta,à quibus procuratio debeatur. Sexta, in quibus rebus procuratio debeatur.Septima,propter quas causas & quo iure procuratio debeatur.Octaua,quanta,& qualis visitantibus.Nona,in quo loco procuratio sit præstanda.Decima, pro quanto tempore, seu pro quot diebus procuratio debeat.Vndecima, qualiter procuratio petatur,& de forma libelli.Duodecima,qualiter per visitatorem procuratio sit recipienda. Tertiadecima, qualiter, & quibus remedʒs visitatus possit compelli ad procurationem soluendam. Quartadecima, propter quas causas iustè & legitimè procuratio denegari possit,& ista subdiuiditur in decimatertia quæstio.Quintadecima,de pœna visitatoris transgredientis debitæ procurationis exactionem.

32 ¶†Primò ergo quæro, qualiter visitati se generaliter debeant habere circa visitatores.Solu. dicendum arbitror quòd visitatori visitatorum suorum accessum gratiosissimum habere debẽt: & honore,& reuerentia, seu honorificentia quæ vtrunꝙ importat, grata fronte illum recipere vt dicit domi. M. in capitu.his quæ. de maio & obe. Et etiam cum pauore. hoc enim reuerentiæ verbum importat:vt not.Archidiaco. & post eum Ioan.And.in capitu.secundo, de offic. delega.libr. vj. facit ix. quæst.iij.per singulas. & per Archid.ij. quæstio.vij. capi. sicut tales.Et enim pro correctione & reformatione ecclesiarum & personarum locorum visitatorum visitant: quorum alterum ad charitatem ,alterum ad iustitiam noscitur pertinere.

Vnde

Vnde non debet visitator ad visitationem accedere, vt quæ sua,sed quæ Iesu Christi sunt,quærat.& secundùm quod diximus lib.præcedenti quæstio.j.ergo ex charitate debent visitare.dicitur enim primò ad Corint.c.xiiij. Charitas quæ non est ambitiosa,non quærit quæ sua sunt.insuper etiam à iustitia ꝓcedit secundùm ea quę lib.præcen.quæstio.j.latius pertractabimus. Cùm honore ergo recipiendus est visitator qui honor vt etiam dicit beatus Thomas secunda secundæ.q.cxxxj.articu.j.importat quandam reuerentiam ipsi visitatori exhibendam in testimonio excellentiæ suæ quæ data est sibi à Deo,vt ex ea alijs præsit.verbis autem & factis honorandus est visitator.verbis eum dicendo hunc:Re.D.V.aduentum summo cũ desiderio expectabamus:annuit Deus votis nostris. Vel breuius vt quidam dicunt:Beneueneritis re.ac præcolen.pater & domine.vel cum adiectione alia propria & conuenienti. Memini cùm apud balneas Petrioli agerẽ,& ad collationem balnealem:quæ vino optimo cæterisq; opulenter expediri solet, pro parte domini Leonardi Aretini per Bertum Antonij conciuem nostrum de sero,vt sequenti mane ad ipsos conuenirẽ, fuisse inuitatus.Post expeditas sequenti diluculo operas, balneales illos conuenisse arbitratus alios quamplurimos vt fieri assolet,ab illis similiter inuitatos,eo quod & à magnifica cõmunitate nostra,& à quamplurimis ciuibus varias optimi vini ac optimarum confectionum multiplices species:& multa marzapania,vt vulgari nostro vtar,recepissẽt:cùm vero neminem præter me inuitatum intelligerem,de hoc in primis longè maiori deinde admiratione ductus:quandoquidem talia parata erant,quæ rusticana hospitalitati merito dedecori fuissent venit in mentem , vt ab illis hanc ex industria facerem interrogationem. Placet equidem huc loci nos ambos conuenisse, vt scientia vestra doctior fiam.erat profecto Leonardus & Latinarum & Græcarum peritissimus,suaq; latria atq; aurea eloquentia omnes qui à quingentis annis citra fuerint superabat. Bertus etiam in nostra repub.eloquentissimus habebatur.Ambo tamen omnium auarissimi. hanc ego ab illis interrogationem feci.vtimur frequenter aduenientibus aliquibus hoc vocabulo,beneueneritis,optarem scire vtrum aliud verbum huic intentioni proprius reddi possit. Cùm verò illi & saluete, & valete, in medium deduxissent:disputatione facta nullum prę dictorum de nouo aduenientibus conuenire communi iudicio conclusum est.Leonardus tandem inquit,nullum equidem pro nunc verbum habeo magis proprium quàm beneueneritis. Ego autem immediatè subiunxi, Benestenteritis. Suppresi tamen quoad potui N.& inde discessi, & cùm ad prandium ad quod à Reuerendiss.Cardinali Cęsarino Prælato scientia atq; prudentia præstantissimo , qui contra Teucros diem clausit extremum,inusitatus fueram , venissem. Et completo quasi prandio simul cum reliquis surrexit reuerendiss. dominus Cardinalis. Pro beneueneritis ergo quo breui vocabulo illi doctissimi viri nullum magis breue ac proprium inuenisse asseruerunt,tantorum virorum authoritate suffulti. Beneueneritis vocabulo vti possunt visitati: verum ita deinde agant, vt facta verbis correspondeant , ne fortè vt mihi contigit,malestenteritis verbum conueniat. Non tamen intelligat quispiam intentionis nostræ esse,vt illis immoderatas procurationes exhibeant secũdùm eam quam j.in vij q.doctrinam ostẽdem⁹.Non solùm autem verbis,sed factis & signis honorem & reuerentiam exhibere debent secundùm diuersarum regionum varias consuetudines,vt inquit Ioan.Andr.& Host.in c. his quæ.de maio.& obed. Communis tamen obseruantia est, vt visitatus genuflexus visitatoris manus osculetur. His verò peractis villicationis suæ tenetur visitatus rationem reddere, quam de facili reddet si quæ sibi incumbunt, adimpleuerit, vitam ergo ita agat, vt laudatus cum gratiarum actione visitator ab eo recedat, vtš.demonstrauimus.Debet enim illius monita modestè recipere,& correctionem cum patientia supportare, & ipsius pręceptis iustis & honestis pariter obedire.xj.q.iij.c. si dominus.& in cap.Iulianus.de tempo.ordi.cap.ad aures.& l.dilectus.ff.quæ senten.sine appel.rescind.iiij.distinc.c.vlti.de maio.& obed.c.si quis venerit.& c.illud.secundùm Hostiẽ.in summa in titu.de offic.ordi.§.quid pertinet ad officium. versi cu.visitabit.Tenetur insuper visitatus visitatori procurare secundùm eam quam j.in vij.quęstio.formam demõstrauimus. Finita tandem visitatione gratias quas poterit aget: quoniam post religionem quam debitum cultum Deo impendimus,& pietatem qua colimus parentes,& obseruantiam qua colimus personas dignitate præcellentes est gratia siue gratitudo habẽda quæ benefactoribus gratiam recompensant tradit beatus Thomas secunda secundæ.quæstio.cvj.articu.j.Secundò quęritur : quia diximus quod visitatus tenetur ad procurationem. Quid sit procuratio.Solut.quantum ad terminos nostros attinet,videlicet de procuratione quæ debetur ratione visitationis incũbentis prælato ex officio debito.Arbitror quod procuratio ita possit describi, videlicet quod est præstatio quædam ad quam tenentur visitati visitationis causa prælatis ex debito officij pro correctione morum,& reformatione ecclesiarum tam in capite q̃ in membris per se vel per alios legitimè visitatis debito loco,& tempore in cibarijs,aut pecunia canonicè prouidenda.Verbũ præstatio ponitur vt genus. Verilla visitationis causa ponunt ad differentiam visitationis quæ ex charitate fit & aliorum visitationum.de quibus diximus s̃. li.ij.verba aũt illa debito loco ponunt propter illa quæ diximus j.q.vij.Verba aũt illa & tẽpore possi.propter ea quę diximus j.eo.li.q.ix.verba aũt illa quæ in cibarijs aut pecunia canonicè prouidenda subiunguntur propter illa quæ diximus j. eo.lib.q.vj.& vij.

33 ¶ †Tertiò quęro quot sint procurationum species.Sol.dic qđ plures sunt species.Quædam est procuratio quæ præstatur visitationis causa Prelato ex debito officij sui visitanti vel eius mandato visitanti:& de ista in presentiarum agitur. Quædam est quæ debetur legatis nuncijs Apostolicæ sedis non visitationis causa,sed ex alia.¶ Quædam quæ debetur ex consuetudine,vel præscriptione,vel ex pacto in fundatione vel consecratione appositio de quibus in c.quanto.& c.procurationes.& c. cùm super glo.Host.& Zaba.& do.me.de censi.& in c.accedẽtibus.de priuile.xvij.q.ij.Eleutherius tradit glo.super verb.visitationis.c.j.de censi.li.vj.& per Henric.in c.cùm ex officij.de præscript.Quædam est quæ fit ex charitate,vt cle.ij.versi.nos ergo.de censi.

34 ¶ †Quartò quęro quis procurationẽ petere possit:& sic quęritur cui sit soluenda.Solu.dicendum est q̃ omnibus prælatis qui ex debito officij visitãt,debetur procuratio.c.cùm Apostolus.& c.procurationes.de cẽsi.& c.j.& ij.de cẽsi.li.vj.& cle.j.& ij.eo.ti.& in alijs iuribus infra allegãdis maximè in sequẽ.q.& quomodo episcopus possit exigere procurationem cùm propter hęc onera videantur sibi attributi reditus episcopatus,ibi videbimus.Item debetur delegato ad visitandum missio ex eo quod prælatus necessario impedimento sit impeditus:non em̃ debetur deleganti seu mittenti,& per mediam personam visitanti,sed ipsi in propria persona visitanti,vt no.glo.in ver.impenso.c.ij.de censi.lib.vj.tex.in c.si eps.de offi.ordi.lib.vj. Idẽ tenet glo.versi.personali.c.iij.de censi.li.vj.facit quod dixim⁹ li.iiij.q.iij.Legatis etiam Aposto.se.visitantibus debetur procuratio.c.procurationes.& ibi not.do.meus.Host.& zaba.ibi dicunt quod debentur procurationes siue sint legati de latere siue sint legati missi. ad idem tex.c.cùm nuper.& ibi not.& c. cũ instantia.de censi.ad idem c.ij.de offic.deleg.lib.vj.& quod diximus lib.iiij.q.ij.& iij.Nuncijs etiam Aposto.sedis visitantibus debet procuratio.c.cũ instantia.& ꝓcurationes.de cẽsi. ¶ Et idem fortè dicendum est de nuntijs quos per prouinciã in casu necessarij impedimẽti mitteret archiepus visitationis cã, vt traditur per zaba.in c.procurationes.de censi.in summa.ego arbitror quod omnibus ordinario iure personaliter visitãtibus siue suo siue alieno iure in casibus permissis legitimè visitanti bus debeatur procuratio:cùm in omnibus eadem ratio & causa subsit , de quibus diximus j.eo.libr.q.vij.Nota tamen quòd quãuis visitatoribus sit procurãdum:tamen familiares eorum nihil possunt ratione eorum officij à visitatis exigere,vt in c.j. de censi.lib.vj.vnde coquus episcopi vel archiepiscopi visitantis:aut scriptor vel sigillator aut similis non potest aliquid exigere,vt dicit gloss.super verbo,officij.in c.j.de censibus.lib.vj, & idem tenuit Hostien.quui allegat de symo.c.j.& j.q.ij.sicut epm.& in authen.vt iud.sine quoquo suffra.§.hæc omnia. & §.sicut.colum.ij. ¶ Et hoc verum si petatur ratione visitationis.vnde dicit Hostien.quod text.non intendit damnare clericum si faciat literas & aliquid habet pro labore.articu.xj.q. ij.c.charitarem,& c.ecclesiasticum.Et idem tenet Ioan. Mo.ni si de publico reciperet salarium,quo casu stipendijs suis debet esse contentus.xxij.q.iij.c.militaret.& sequen.Ioan.Andr.in dicto c.j.Sed q.circa prædicta quid si Archiepiscopus vel Episcopus concurrant in visitatione:& ecclesia nõ sufficiat vtricq; quis præferetur,cui procurabitur?Solu.dicunt Inno. Hostien. Ioan.Mo.Abb.& Archi.in c.j.de censib.lib.vj.quod admittitur primò veniens,& illi procurabitur.ff.de iudic.l.qui prior. de foro compe.proposuisti.cum concordãtijs.facit l.si ex plagijs.§.in cliuo.ff.ad l.Aquil.Si verò cõcurrũt nec apparet quis prior.licet videatur Epm præferendum eo quod sibi specialius cura inest.x.q.j.c.regenda.cum simili.tñ plus placet prędictis

doctoribus. Archiepiscopum preferẽdum. xj. q. iij. c. qui resistit & not. de præscript. c. cùm ex officij. super gloss. penulti. quasi casus Archiepiscopi sit specialis contra iuris regulam. ff. de reg. iur. l. j. facit c. si à sede. de preben. libro vj. Si verò concurrat Episcopus cum prælato sibi subiecto, ad quem etiam spectat visitatio dicit Archid. preferendum episcopum, nisi obsta ret consuetudo alleg. quod not. Innocen. in c. In lateranen. de præben. & sequi. Ioan. And. &. d. domi. in c. j. de censi. libr. vj. q. v. versicu. sed quia. s. diximus.

35 ¶ †Quintò principaliter quæro, à quibus procuratio debeatur. Solutio dicẽdum quòd debetur solùm à locis visitatis. tex. est in cap. j. de censi. libr. vj. & probatur in c. ij. Gof. & Zaba. c. cum instantia de censi. Et aduerte: quia Specu. in titu. de leg. §. superest. versicu. illud quoq; vult quod nec legatis, aut nuncijs apo. se. debeantur procurationes. nisi personaliter visitent. contrarium tamen videntur velle docto. in c. procurationes de censibus volentes quòd legatis & nuncijs Apo. se. debeatur procuratio, etiam si non visitent: quia procuratio datur illis non ratione visitationis, sed quia subeunt onera aliorum. c. ij. de offic. lega. libr. vj. & sequitur do. me. d. c. procurationes. allega. c. cum instantia de censi. & c. Ego N. de iureiuran. Ego arbitror quòd vtraq; opi. possit saluari per distin. aut enim loquimur de procuratione debita ratione visitationis, & procedat opi. Specul. Aut de alia procuratione & procedit secunda opi. ad prædicta tamen videnda sunt, quæ infra eod. lib. q. vij. ver. & prędicta ꝓcedunt. Et loca visitata intelliguntur siue sint illa, quæ personaliter visitat: siue illa quę ad visitationem vocat vt dicit gloss. super ver. visitatus. c. j. de censi. libro vj. faciunt quæ diximus. s. libro vij. & idem tenent] Innocen. & Hostien. & sequnt. Ioan. And. & do. Do. d. c. j. Item loca visitata intelliguntur siue pro salute animarum, aut cultu diuino ampliando, vel pro statu ecclesiæ, in melius reformando. Aut pro cõfirmandis pueris, aut consecrandis ecclesijs visitatio celebretur. quid autem si visitet pro reconciliatione ecclesiæ? Archi. c. j. de censi. libro vj. tenuit procurationem non deberi. alleg. ad hoc opi. Vin. & idem tenuit in c. proposuisti. de conse. eccle. vel alta. quem refert idem Archi. de con. d. j. ecclesijs. Ad quod etiam alleg. not. per Vin. Lau. & Gof. in c. cùm ab omni. de vita & ho. cle. Idem tamen Archi. x. q. iij. c. cauendum. alleg. opi. contrarias & non firmauit. Ioan. in c. proposuisti recitat opi. aliorum qui tenent, quòd Episcopus procurabitur expensis illius, qui violauit ecclesiam. argumen. c. fin. de iniurijs & c. si canonici. §. penul. de offic. ordi. libro vj. Et si non apparet, quis fuerit, vel non sit soluendo, recurritur ad statutum vel consuetudinem loci, secundùm quam determinabitur quibus teneatur. facit. ix. q. iij. c. conquestus. Et his deficientibus parochiani cum rectore contribuent. fa. not. capitulo primo. de ec. ędi. Et si soluendo non sint, Episcopus gratis hoc faciet. j. q. ij. placuit. &. x. q. iij. cauendum. secundùm Archi. ibi facit ad hoc vltimum quod dicam. j. q. viij. ver. vnde notandum. Et prædictam opi. tenet Io. de lig. in Cle. j. de cele. miss. & placet do. meo ī d. c. proposuisti. de cõse. eccl. vel alta. & hãc opi. tenuit Innocen. in c. cõquerente. de offi. ordi. dicens ꝙ Episcopus debet hoc facere suis expẽsis: quia ꝓpt̃ hoc & similia recipit reditus Episcopales. Nec obst. c. cùm sit romana. de simo. quia loquitur in cõsecratione, secundùm Vin. in c. sicut olim. de accusa. vbi dicit quòd non debetur procuratio. nisi in casibus à iure expressis. et idem sentit in. d. c. proposuisti. qđ est singulare secundùm Zab. ibi pro hoc, quia cùm in certis casibus ius exprimat procurationem deberi, videtur in alijs prohibere argu. c. nonne. de prescript. & l. cùm prętor. ff. de iudi. Subdit tamen ꝙ prælati hoc nolunt seruare. Sed quoties ex aliqua causa accidit eos egredi ad aliquam ecclesiam, volunt procurari. & sic secundùm prędictam opi. procuratio non debetur. & idem tenuit ibi Guil. de monte Lau. in cle. frequens. de excess. pręla. d. Do. in c. j. de censi. lib. vj. dicit quòd si rectè prędictę opi. inspiciantur per illas nõ decidere, vtrum procuratio debeatur, sed solùm quis debeat procurare. Sed hoc dictum satis rñde: quia disputantes à quo sit procurandum, pręsuppo-nunt procurationẽ deberi. vnde placet mihi qđ debeatur: quia eadẽ est ratio, ꝙ debeat̃ pro reconciliatiõe sicut pro cõsecratiõe vt etiã dicit ipse do. Domini. & satis ęqua est distinctio p̃dicta. & ab omnibus ecclesijs visitatio debetur. Et si sint plures eadẽ die visitatæ ab omnibus pro virili portiõe debeat̃. vt diximus. j. q. viij. ver. hoc eodẽ libr. Et debetur talis procuratio nõ solùm ab ecclesijs inferioribus visitatis, sed etiam ab ecclesijs ciuitatis ipsius Episcopi vel Archiepiscopi, si illas visitant vt in c. venerabili. de censi. & per gl. j. allegatur ratio dubitandi in illo text. videbatur enim ꝙ non esset ꝓcurandus, sicut in simili dicimus ꝙ qñ iudex proficiscit extra domiciliũ. cõputat ea q̃ domi expendisset vt in c. cùm ab omni. de vit. & ho. cle. Sed ratio decidendi in cõtrarium ꝙ debeatur procuratio, vt d. c. venerabili. fuit quia in procuratione non consideratur interesse, sed vel officij rõne, vel in signum subiectionis datur, vt diximus. q. viij. j. eo. lib. quæ ratio vendicat sibi locum tã in ecclesijs ciuitatis ꝙ̃ diœcesis. Ad quod addendũ ꝙ diximus j. eo. li. q. viij. ver. est tn aduertendũ. Et nõ solũ ab ecclesijs debetur huiusmodi procuratio, sed etiam ab oratorijs si modo sint oratoria quæ habeant populum & curam: quia tunc sunt visitãda. & per consequẽs procuratio quæ est annexa visitationi præstãda. x. q. j. placuit. & c. episcopum. & per Innoc. de offi. Archid. c. fina. Idem etiã si non haberet populum, nec curam animarum: esset tamen in tali oratorio ordinatum quòd certa persona vel aliqua de certis debeat sibi seruire: quia etiam hoc casu poterit Episcopus visitare, & ratione visitationis procurationem recipere: cùm talis locus sit sacer, & in potestate ipsius, & certa persona sit ibi visitanda. ar. c. de xenodochijs. de reli. do. & c. ad hæc. eo. tit. de conse. distinct. j. c. clericos. Secus autem si non habet populum nec̃ curam: nec̃ aliquis est ibi ordinatus authoritate ordinarij ad celebrandum continuè & ordinariè. Sed est ordinatus vt esset ibi locus ad ordinandum tantùm: & quod quilibet qui vellet posset ibi orare: quia tunc cùm non esset ibi quòd visitari posset ratione oratorij, nec etiam per consequens exinde procurationis nomine quæ est annexa visitationi, vt dictum est ali quid debetur. c. cùm venerabili. de censi. & c. fina. eo. titu. & ar. c. cùm cessante. de appel. secundùm Vincen. Goff. Innocen. Hostien. Ioan. And. Henri. Boich, & zaba. d. c. fi. de censi. & Gulel. de monte lau. super ver. fundatione. & zenze. super ver. constitutum. in cle. quia contingit. de relig. do. ¶ Quid autem de capellis ecclesiarum collegiatarum. vtrum ab eis debeat̃ procuratio. Lapus Abb. alleg. 20. dicit quòd etiam ab illis procuratio debetur. Et non solũ ab ecclesijs secularibus, sed etiam à monasterijs debetur procuratio. Nam talia monasteria possunt visitari vt dictum est s. lib. vj. q. ix. ergo visitati debent procurationem habere. Et hoc ꝓcedit etiã in archiepiscopo visitante prouinciam: quia potest procurationem à monasterijs visitatis exigere. c. sopitæ. de censi. vnde licet monasteria sint exempta à lege diœcesana, vt in c. dilectus. & quod ibi no. de offi. ordi. tenẽtur tamen ad procurationem prestandam ratione visitationis. Ex quo infertur quòd falsa est theorica dicentiũ quòd ea quæ consistunt in dando sunt de lege diœcesana. Nam procuratio consistit in dando: & tamen monasteria ad illa tenentur, licet sint exempta à lege diœcesana: tenet dom. meus in d. c. sopitæ. latius per eum in c. j. de regula. Et vide quod latius diximus s. q. j. versicu. est notandum. Sicut ergo Episcopo debetur procuratio ab omnibus ecclesijs diœcesis suæ ratione visitationis: ita etiam Archiepiscopo ab omnibus ecclesijs suæ prouinciæ. Nec ob. c. luminoso. vbi videtur probari quòd procuratio nõ debeatur à monasterio: qa respõdet ꝙ ille tex. loquitur de monasterio exempto, vt dicit glo. antepen. d. c. sopitæ. & idem Inno. sed Hostien. dicit ꝙ illud quod dicitur in d. c. sopitæ. dum dicit procurationem deberi de iure cõmuni, debet intelligi ꝙ de iure communi fundatur, sed consuetudine adiuuatur. nam ius commune non est super hoc expressum, nisi in hoc casu quo Episcopus negligat secundùm Hostien. sed verior & cõmunis est prędecedens opinio: quia de iure communi Archiepiscopus visitat ecclesias & monasteria totius prouinciæ. c. j. et fi. de censib. lib. vj. faciunt quæ dixi s. lib. iij. & lib. vj. q. ix. in summa ego arbitror concludi posse ꝙ procuratio ista debeatur ab omnibus ecclesijs legitimè, & à legitimo visitatore visitatis: dũmodò non excusentur propter paupertatem vel ex alia legitima causa, secundùm quod j. subijciemus. Sed vtrum debeatur à laicis visitatis. glo. in versi. laico. c. j. de censi. libr. vj. dicit quòd non, per not. per gloss. x. q. j. c. placuit. idem etiam tenet Host. & Ioan. Mo, sed Archid. contra alleg. no. per Inno. & Hostiẽ. de offi. ordi. c. inter cętera. & x. q. iij. c. cauendum. vbi idem tenet dicens quòd vna die erit cum clericis: sequenti die cum laicis. de quo dixi s. lib. x. & sic sumptibus laicorum, & idem not. x. q. j. ca. placuit. nec est mirum, si vbi seminat spiritualia, metat carnalia. xij. q. ij. §. ij. & sic residet Ioan. And. in d. c. j. de censi. lib. vj. Et dicit ibi Ioan. de Imo. quod fortè ista opin. est verior de iure: tamẽ credit quòd in practica non seruaretur propter authoritatem glo. & aliorum secundũ eum d. Do. etiã ibi dicit ꝙ ista pars est verior de iure: & eã dicit probari optimè ꝑ text. in d. c. cauendũ. & idem tenet Paulus in quodã suo consi. quod incipit quędam monasteria. per c. cauendum. Contraria etiam opi. procedit de consuetudine secm quã laici non soluunt: & sic etiam dicit glo. prędicta in d. ver. laicos. dicens ꝙ sic est cõsuetudo. Sed pone, aliqui ex pacto teneantur ad solutionem

onerum

onerum Episcopalium, vtrum teneantur ad solutionem procurationum legatorum Aposto. sedis. gl. super versi. episcopalia. clemen. j. de censi. tenet quod nō per illum text. qui prædicta ponit vt diuersa: & sic de vno ad aliud non differtur. c. cùm venerabilem. qui fil. sint legi. cum alijs vulg. & idem tenet Gul. de monte Lau. in d. cle. j. dicens quòd licet in assignanda congrua portione sit ordinatum quòd vicarij de sua portione soluant iura episcopalia: non tamen tenentur soluere procurationes legatorum cùm nō includantur sub viribus episcopalibus tanq̄ maius sub minori. de maio. & obed. c. cùm inferior. de offic. deleg. c. sluduisti. Notandū tamē quod legati nō coguntur recipere procurationem per cōmunes ministros ecclesiarū visitatarū, aut à cōmunibus ministris totius cleri. Sed potest nūc ab vno prælato nunc ab alio procurationē exigere, vt est tex. in c. cū instātia. §. sanè. de censi. & no. do. meus & grauatus ab alijs recurabit. de quo dicā in q. vij. Sed Hostiē. in d. §. sanè. & zab. post dicit quod dū tex. ibi dicit: Nec p cōmune ministros. debet intelligi quòd à ministris nō tenetur procurationē recipere, sed per suos ministros se possunt procurare: quod intelligit zaba. dūmodo nō petatur procuratio ab eo qui per se nō sufficit. quo casu debet alij coniungi. vt in c. procurationes. de censi. dicam in q. vij.

36 ¶ †Sextò quęro in quibus rebus solui debeat procuratio. Solu. tex. c. ij. de censi. li. vj. vult q̄ procuratio debeat præstari in victualibus non in pecunijs, aut alijs muneribus quas à volentibus recipere nō possunt. ad idem text. in c. cùm Apostolus. de censi. Et dicit tex. in c. j. de censi. lib. vj. procurationes autem recipiant secundùm quod est in canonibus constitutū. Et habent canones x. q. iij. c. relatū. de censi. c. cùm Apostolus. & c. cū nuper. Et subdit tex. in c. j. nullam tñ pecuniā ipse vel aliquis de familia &c. Sed in victualibus expensas recipiat moderatas. Et appellatione familiæ continetur siue sit laicus siue clericus siue pedester, siue equester scd̄m Hostien. Ioan. And. d. c. j. Ideo autem visitantes pecuniā recipere nō debent: quia sicut verè philosophantes illam despiciunt. ff. de vaca. mune. l. in honoribus. xij. q. ij. c. Socrates. aliàs & verius c. crates fortius visitantes. Itē quia vt dicit Host. ciuilis sapientia pretio nūmario inhonestari nō debet. ff. de varijs & extraor. cog. l. j. §. est quidē. ergo multò minus canonica vituperanda: quæ tamen acerbè clericorum auaritiam reprehendit. de censi. c. ex parte. & c. ea quæ. de deci. c. j. de offi. ordi. c. irrefragabili. ad finem. Et prædictas etiam rationes posuerunt Ioan Mo. & Cardi. in c. j. de censi. li. vj. & sequen. Ioan. And. c. j. de censi. li. vj. Nec cōsuetudo in cōtrarium visitantes defenderet: qa ex quo per se. Apo. reprobata est xj. d. c. quis nesciat. xj. d. c. j. & ij. præscribi nō potest. c. fin. de consuet. scd̄m Ioan. Andr. d. c. j. & seq. do. Domini. Et eisdem rationibus posſemus fortè dicere prohibita esse visitantibus & familię suæ quæcunq̄ munera etiam sponte oblata recipere. Et ne videatur quæ sua, sed quæ Iesu Christi sunt quęrere, vt dicit text. in d. c. j. quibus etiā addo aliam rōnem: quoniā inter quatuor quæ humanū iudiciū peruertunt, de quibus xj. q. iij. c. quatuor potissimū munera corrūpunt. Et nullum est officiū tam sanctum neq̄ tam solenne quod auaritia cōminuere atq̄ violare nō soleat. Tullius in oratione pro Milone, Munera enim & dona excecant sapientes: & subuertunt verba iustorū. Exodi c. xxiij. Et Psal. xxv. In quorum manibus iniquitates sunt dextera eorum repleta est muneribus. & Eccle. c. xx. Encenia & dona excęcant oculos iudicum. Inde illud Gualterij de castiliono: Munus enim à norma recti distorquet acumē iudicis: & tetra voluit caligine mentem. Et alibi venditur arbitrium dum viuitur ex alieno. Sumptus pane tuo vescere liber eris. Et Hēricus Sammareñ. libr. j. parte ij. Deuiat à vero corruptus munere iudex. Falsidicumq̄ facit impia gazapium. Visitans ergo prædicta atq̄ illam Ciceronis lib. de offi. sententiā mente repętat. Inquit enim, Caput autem in omni procuratione muneris publici est vt omnis etiam minima auaritiæ fugiatur suspicio. vtinam inquit Caius Samnius ad illa tēpora me fortuna seruasset, quibus Romani recipere dona cœpissent. Nō enim essem passus eos diutius imperare. Et si fortè munera ipsa aliquando iudicis animum penitus nō corrumpunt, saltem placant. iuxta illud Nasonis: Munera crede mihi placant homines q̄ deos q̄. Placatur donis Iuppiter ipse datis. Abstinere ergo debent prælati, & quicunq̄ iudices à muneribus & donis, etiam pro iustitia administrāda. Sunt enim nōnulli qui per vias rectas verētes corrumpere exquisitā adhibent fraudem dicentes quòd nullo modo esset intentionis eorum quòd iudex iniustitiam faceret. verum si iustitiam foueant, & iustitia mediante, & non aliter sententiam profert, tantam dabit pecuniam. Caueant iudices à talibus atq̄ illos exterminent & confundant. Cōsiderare enim debent quòd nullo recepto præmio iustitiam administrare tenetur. c. cùm ab omni. de vita & ho. cleri. xj. q. iij. c. q rectè. xiij. q. v. c. non sanè. & quod tradit in l. ij. ff. de condit. ob turp. causam. & l. vęnales. C. quando prouoc. non est necess. ij. q. vj. c. fi. versi. vęnales. Qui enim rectè iudicat & pręmium remunerationis expectat fraudem in Deū perpetrat: quia iustitiā quam gratis impartiri debet acceptione pecunię vendit, vt d. c. qui rectè. talia enim munera soli. i. iustitię obstant. vnde Valerius lib. iij. de abstinentia sic inquit: Alexander cognomen inuict. assecutus continentiam Diogenis amici vincere nō potuit. ad quē cùm ad solem accessisset hortaretur vt si qua præstari sibi vellet, indicaret. Mox inquit de cętero velim à sole non obstes. In his ergo ita euagatus sum: quia non possum continere atq̄ de clericis & prelatis ecclesiasticis quòd tanta auaritia teneantur, satis dignè admirari auarissimum esse clericorum genus prædicta gloss. super versicu. maioris. c. si pluribus. de præben. libr. vj. c. nonnulli. de cler. non resid. c. auaritię. de electio. Ioan. An in c. peruenit. de censib. Res profecto penitus admiranda, habui ego socios mirum in modum liberales qui post assumptū clericatum & ampla obtenta beneficia in tantam auaritiam deuenerunt, vt non mingerent ne biberent. Res profecto penitus vituperanda atq̄ detestanda cùm intelligant aut saltem intelligere debeant auaritiam hominum mentes obcecare, vt dicit gloss. dicto cap. auaritię. crimenq̄ seuum appellari, vt inquit textus in c. ita quorundam. de Iudæis & omnium malorum radicem esse, vt inquit Apostolus ad Thimo. c. vj. text. in authē. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. cogitatio. versic. fina. col. iij. no. gloss. c. iij. de constitu. Tale ergo tam tetrum atq̄ detestabile vitium fugere debent clerici, & potissimum prelati, maximè dum iudicio & correctioni ac morum reformationi incūbunt, & ab omnibus muneribus etiam sponte & pro iustitia oblatis abstinere vt viuant. Inquit enim Salomon prouerb. c. xv. qui odit munera viuet. Secus enim agentibus per contrarium euenit iuxta illud Isay. c. xxxiij. veh qui iustificat impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufert ab eo. Postremò vt breuibus concludam post vna Boetio libr. j. de phi. consolatione sic libet quemlibet visitatorem exortari. Tu quoq̄ si vis tramite recto carpere callem gaudia pelle. Pelle timorem, specieq̄ fugato: nec dolor adsit. Nubila mens est vitaq̄ frenis, hæc vbi regnant. Sed de his satis & merito propter causas s̄. in medium deductas abstinere. Et ex quo quęcunq̄ munera recipere prohibentur. dicto c. j. & j. q. j. capit. sunt nonnulli. pariter & dona recipere fortius prohibiti intelliguntur, secundùm Ioan. And. in dicto c. j. de censi. lib. vj. per text. in l. inter donum. ff. de verbo. signific. Et quamuis esculenta & poculenta videantur posse recipere secundùm Hostien. ar. l. solent. ff. de offic. proconsu. in fin. & eorum quę traduntur in c. statutum. §. insuper. de renuncia. libro vj. tamen subdit hostien. quòd mens litere. dicto cap. dum dicit quodcunq̄ munus. Innuit contrariū. Ioan. Mo. dicit quòd non videt quomodo isti possunt vti esculentis, & poculentis: cùm in victualibus procurationem recipiant. Sed posśit esse si visitator aliquod excellens encenium portaret vltra omnes expensas. gloss. tamen in versicu. munera. in ca. ij. de censib. lib. vj. recitat opin. Garza. qui dixit se credere quòd modicum esculentū & poculentū possunt recipere, si nō sit verisimile quod recipientem moueat vel donantem pauperiorem faciat. ar. c. & si quæstiones. de symo. & ff. de offic. præsid. l. plebiscito. quia talia non trahuntur ad munera. ff. de offi. procon. l. solent. ad fin. facit. c. fina. de dona. inter virum & vxorem. Ioan. And. dicit quòd putat periculosum quòd victualia portanda recipiat, sed victualia ibi cōsumenda quantū cū excellentia recipere nō est periculosum, vt ad pœnas obligent. de qbus dicitur j. eo. li. q. xv. Et prędictā distin. Io. An. dicit do. Domi. q̄ credit verā per rōnem tex. d. c. j. qui prohibēt. vt euitet penitus quālibet fraudē: qa ex quo prohibuerat recipere pecuniam potuisset fieri fraus vt darent encenia ad domū portanda: puta capones, perdices, casei, vel fiaschi, vt dicit Ioan. And. c. j. de censi. lib. vj. Sed si dantur encenia quę ibidem comedunt nō pōt esse fraus respectu visitātis cū à visitatis victualia recipere deberet. Nec ob. tex. d. c. j. q̄ loquit vniuersaliter per dictionē quocūq̄. & qualitercūq̄. & sic quālibet rē & quēlibet modū videt phibere: quia rndet quod qñ l. loquit per verba generalia vel vniuersalia. & ponit rōnem quę est apta restringere sensum verborum vniuersaliū, debent illa verba restringi ad intellectū rōnis positę in l. qa rō. l. est illa quæ dicitur lex. i. cōsuetudo. de verbo. sig. c. intelligentia. Credit tñ do Domi. hoc verū qñ recipit procurationē in victualibus, sed si acciperet in pecunia, in casęis. c. ij. de censi. li. vj. non credit quod possit tutè recipere: quia posśit fieri fraus, videlicet q̄ assignata pecunia, esculenta, & poculenta reciperent scd̄m do. Domi. est tñ aduertendum q̄ quāuis olim visitatores procurationem dūtaxat in victualibus, & nō

in pecunia recipere possent, vt dictum est: tamen per Decretalem Bonifacij octaui quæ incipit, felicis. de censi. lib. vj. sancitū est vt Patriarchę Archiepiscopi Episcopi, & alij quibus ex officio competit visitare à volentibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus, seu personis pecuniam recipe valeant ꝓ sumptibus moderatis faciendis in victualibus diebus, quibus visitationis officium impenditur. Fuit autem prædicta prouisio facta propter multa incōmoda atq; dispendia quę propter antiquas constitutiones disponentes quòd tantū in victualibꝫ procurationes recipientur tam à personis visitantibus q̄ꝫ locis & ecclesijs visitatis quotidie proueniebant. ¶ Quid enim si visitatus præsbyter ruralis qui fortè nō nisi vnū gausape & vnū manutergiū: & vnicum habet lectulū, qūo procurabit, & qūo hospitabitur ep̄m, cū fortè nec domus sufficiat, posito quod in reliquis abundaret: & qūo ep̄s in vili loco māebit? Vtilis ergo & quodammodo necessaria fuit prædicta prouisio. Nec obst. quod possint portari victualia ad locum cōpetentē: quia talis delatio posset esse valde onerosa, vt dicit Io. And. in d. c. felicis. Et no. quòd in electione visitatorū est vtrum velint procurare in victualibus, an in pecunia, vt patet ex illo tex. dum dicit volentibus. Vel verius dicendum est q̄ in recipienda pecunia ꝓ victualibus debeat concurrere vtriusq; cōsensus & visitatoris & visitati. Nec ex eo quod aliquādo visitator, & visitatus fuerint pacti de soluēda pro victualibus pecunia, successores ligātur, vt visitator vel visitatus in noua visitatione pecuniam inuitus soluere aut recipere cōpellat̄ sc̄dm Io. And. in d. c. felicis. Et est aduertendū quod non solū possunt conueniri de pecunia numerata, sed etiā in quibuscūq; aridis & liquidis, vt frumento, ordeo, vino, pullis, & similibus: dūmodo seruet̄ moderamē. de quo in d. c. felicis. verum q̄a olim per huiusmodi Decretales non erat taxata certa quātitas hodie per constitutionē extraua. Benedicti quę incipit vas electionis, secundū diuersitatem prouinciarū & locorum quātitas est taxata: cuius constitutionis verba lege in loco suo. ¶ Cùm autē in victualibus procuratio fiet, dicendū quòd victualium appella. cōtinet̄ esus potus & stramenta, & omnia hmōi ad viuendum necessaria. ff. de verbo. significatio. l. verbo victus. ff. de ali. & cibaria. lega. l. legatis. §. Itē calciarum. Et hęc non videntur remissa. si de omnibus alimentis transactum sit nisi ſpecificent̄. ff. de transact. l. cū hi. §. eum qui transigit. Cauere tn̄ debet visitator ne vltra facultates grauet ecclesias. c. cū Apostolus. & c. sopitę. de censi. vnde dicit Hostien. ad ep̄m: Considera ne similia et mella fastidias qui natus est in paupere domo, & tugurio rusticano & c. xxv. d. c. ecce princeps. & caue ne de te dicatur solus episcopus icūbit domui. & c. xcij. d. c. diaconi. vltra mediū, sc̄dm Io. And. in c. j. de censi. li. vj. Et ad prædicta vide glo. super verb. prouidere. c. si ep̄s de offi ordi. & glo. x. q. ij. c. ep̄os. & gl. xxxj. d. c. omnino. & tex. in l. fi. §. j. C. de his qui ad eccle. confu. & text. in l. verbo victus. cū seq. ff. de verb. sig. vbi tex. dicit quod cōtinent̄ q̄ esui potui q̄ cultui corporis queq; ad vtendum viuendū q̄ homini necessaria sunt. & vestis secundū Labeonem & cæteræ quibus viuendi curandive corporis gratia vtimur. Et tradunt Io. An. Gof. & doct. in c. cùm secundū. de præben. vbi etiam dicit Io. de Imo. post docto. quòd ad cōsiderandum prædicta considerari debet qualitas debentis recipere quæ sit vt plerisq; episcopis mihi cognitis potius bos q̄ꝫ perdices aut capones sint præparādi. Insuper quantitas vel facultas debentis prestare & qualitatis consuetudo regionis. not. glos. in ver. successionis. in d. c. cū secundū. facit quod tradit̄ in l. cū alimenta. ff. de alimen. & cib. leg. & l. pe. §. j. ff. de vsu & habi. lega.

¶ Visitantibus autem monasteria si victualia procuranda sunt, nō coarctantur visitatorū cibis se conformare, sed cibi debitas procurationes de iure cōmuni cōsuetudine priuilegio vel alio iure speciali: puta pacto vel honore tempore fundationis impositę in domibus ipsorū monasteriorū: extra tamen septa si quis locus fuerit ad hoc aptus. alioquin infra septa ipsa: nō tamem infra portam quam regularem appellant carnium pro cōgruentia temporis si voluerint priuilegio nō obstante quęcūq; cibaria ministrare debent, vt est tex. in cle. ij. versic. ipsis autem. de censi. & ideo dicit in domibus eorum priuatorū vel ecclesiarum, etiam si domus essent ad hoc aptæ nisi prælatis ipsis consentientibus procurari, secundū glo. super versi. ipsorum. in d. cle. ij. Est tamen aduertendū quòd si extra portam regularem nō est aliquis locus aptus ad ꝓcurandū prælatis quòd poterit hoc casu ratione necessitatis infra portā regularē procurari secundùm glos. super verb. regularē. in dicta clemen. ij. alleg. canes tempore à iure cōmuni prohibito comedere: ergo eadem ratione dicto loco licitum esse illas comedere. arg. sumpto de consilium. de obser. ie. vbi propter necessitatem est licitum car tempore ad locum quod validius est. ff. si cert. peta. l. vinum. ff. de tritic. l. fina. c. de causis. de offic. deleg. c. j. de plus pet. & probatur de regu. iur. c. quod non est. Et ad id quod dictum est de necessitate videnda sunt quæ latè & notabiliter scripsi in ca. si quis propter. de furtis. secundū glos. super verb. regularem. in cle. ij. de censib. Stat ergo in voluntate visitatorum, vtrum velint tempore congruo de carnibus procurari. Prædicta tamen sunt vera in religiosis nō priuilegiatis. Subdit tamen quòd etiā si essent priuilegiati fatēdum dici posse quòd cū priuilegiū religiosorum nō tollat̄ intra portā, quòd tunc prælati secundùm formā priuilegij debebunt esse contenti cibis regularibus quā do procurabuntur intra talem portam sc̄dm glos. predictam. Quod tamen dictum est intra talem portam comedi carnes, procedit vbi religiosi non haberēt priuilegiū quod consueuit esse secundū zenxe. quòd superueniētes in monasterio nō comedant carnes, sed dispositioni regulæ relinquantur secundū Gul. quod tamen ego intelligo secūdùm precedentē limitationem glo. Sed ad omnia dubia fugienda, & tollendum scādalū honestum est quòd visitator declinet ad monasteria eo tempore quo carnes non comeduntur, videlicet vj. & vij. feria, vt sic eisdem vtantur cibarijs quibus monachi. Sed cùm nō vult tali tempore declinare, & non vult cibarijs regularibus vesci nō potest cogi. facit xl. d. c. non coguntur. secundū glos. super verbo, voluerint. in clemen. ij. de censib. dixi ſ. Nec debet visitator exquirere cibaria, aut epulas nimium sumptuosas, vt c. cū Apostolus. de censi. de quo ibi per glos. ad quod vide quod dixi j. eo. lib. q. vij. post princip. Nec pro soluenda procuratione possunt ornamenta alienari vel pignorari. de quo j. dixi in q. vij. ver. & aduerte. quia non debet rector. Et prædicta procedunt in procuratione debita visitantibus ex officio eis incumbenie. Sed si charitatiuè hospitalitatis causa ad monasteria venerit, su pradicta victualia gratiosè recipiāt, quę charitatis gratia eis fuerūt ministrata tex. est in cle. ij. de censi. ver. nos ergo.

37 ¶ Septimò quæro propter quas causas & quo iure procuratio debeatur. Solut. dicendum est quòd plures sunt rationes & causę propter quas huiusmodi procurationes debentur. Prima: quia naturæ consonū est illos non recusare onera qui eorū cōmoda cōplectuntur, vt est tex. in cle. j. in prin. de censi. & ꝓbatur in reg. sc̄dm naturā. ff. de reg. iu & in regula, is qui sentit onus. de regu. iur. lib. vj. vnde dicit lex, non est qui lucrum amplectitur ferendus &c. l. j. §. pro secundo. in fine. C. de cad. tol. Secunda: quia qui in vno grauatur debet in alio releuari. l. eum qui. in princip. ff. de iureiuran. & in ca. ij. de parochijs. Tertia ratio colligitur ex decisione c. cùm instantia. de censi. quod cùm visitator pro ipsis visitatis laboret: sequitur vt ab illis subsidiū reportet. Quarta ratio sit ex quo visitans seminat spiritualia, conueniēs est vt temporalia metat, vt in cap. cùm ex officij. de præscrip. & in c. felicis. prope fi. de censi. libr. vj. sc̄dm Host. in c venerabili. de censi. & zab. ibi. Quinta ratio: quia datur ratione officij, & in signum subiectionis. vt no. do. me. in c. procurationes. & c. venerabili. de censib. Sexta ratio vt facilius prælati inducantur ad visitationem sicut videmus in canonicis quibꝫ quotidianæ dantur distributiones propter interessentiam diuinorum, licet de iure teneantur ad diuina officia. c. j. de cleric. non resid. libro sexto. secundùm domi. meum in dicto ca. procurationes. Septima ratio est quę colligitur ex cap. cùm instantia. de censib. videlicet quod datur propter solicitudinem quā prælatus gerit visitando & prouidendo ecclesijs. ex quo infert Goffred. & post eum zaba. ibi, quòd cessante visitatione procuratio non debetur. de quo statim subijciam. Octaua ratio est: quia dicitur visitando quodammodo militare: & nemo suis stipendijs militare debet. xij. q. o. ij. charitatem. Apostol. ad Corinth. c. ix. de præscriptio. c. cùm ex officij. & ibi tradit do. meus. Nona ratio: quia datur ne visitatio negligatur, vt refert Io an. And. post Innoc. & do. me. in c. cùm ex officij. de prescrip. quia procuratio annexa est visitationi. c. cū venerabilis. de sen. & ibi zaba. & in c. venerabili. eod. titu. Et ex prędictis infertur quòd cessante visitatione visitanti non debetur procuratio, secundū Gof. in c. cū instantia. de censi. & probatur in c. procurationes. eo. ti. & ibi tenent doc. do. me. & zaba. & probatur in c. ij. de censi. lib. vj. ibi dum tex. dicit procurationem sibi ratiōe visitationis debitam. & c. felicis. de censi. lib. vj. ibi locis personaliter visitatis. & c. si episcopus. de offic. ordi. lib. vj. tenet Ioā. An. in addi. Specul. in tit. de censi. in vltima addi. vbi subdit ꝓ prędicta non esset dubia q. do. Thomę de Piperato de Marchione Montis ferrati qui debebat habere ab vniuersitate cuiusdam castri quolibet anno duas albergarias: cùm verò per quinquennium stetisset quibus non iuit ad castrum prędictū nec procurationes recepisset: querebatur vtrum possit petere estimationem illarū albergariarum. Et prędicta quęstio etiam posset esse vtilis canonistis in procuratione quæ debetur prę-

lato

lato ex constitutione vel ex pacto secundùm c.quanto.de censibus.de quo statim subñciam.tenuit Tho.quòd nõ possit & maximè illa ratione: quia tacitè videtur actum inter partes illas albergarias præstari si Marchio ad castrum iuerit. facit c.cũ venerabilis.de censibus.vel cùm ad ecclesiam ipsam accesserit. Et quod tacitè agitur pro expresso habetur.ff.si cer.pet.l.cùm quid.ff.de seruitu.l.sicuti.ff.de ope.lib.l.quatenus.circa finẽ.Et mentem ponderamus.de elect.c.si postq̃.§.j.lib.vj.cum concordan.Item quia aliàs esset in potestate Marchionis nõ eũdo ad castrum recipere aliud pro alio,videlicet estimationem pro albergaria:& hoc licet cõmuni consensu fieri possit vni: tamẽ soli parti non licet.ff.de arbit.l.si quis rem.facit C.de contrahen.empt.in l.in vendentis.Item notabilis esset inæqualitas q̃ creditor à debitore inuito reciperet aliud ꝑ alio quod debitũ inuito creditori.solui non posset.ff.si cer.pet.l.ñ.§.mutuum datum datur.in fi.ff.de sol.l.eum à quo.seruetur ergo æqualitas. C.de fruct.& lit.expen.l.fina.& ne liceat actori &c.vt in regula,non liceat.lib.vj.& sic Ioan.And.in dicta addi.& mihi placet.Et prædicta procedunt in procuratione debita de iure cõmuni, vt Archiepiscopo,Episcopo,& similibus qui procurari non debent,nisi personaliter visitent. Si tamen fuerint impediti, quia nõ possint personaliter visitare,& propter hoc per alios visitent:tunc illi visitatores procurabuntur,vt legitur & not.de offic.ordi.c.inter cætera.& in cap.si episcopus.de offi. ordin.libro.vj.Prędicta tamen non procedunt in legatis, sed in illis distinguendum est quòd aut loquimur de legatis de latere:aut de alijs legatis,puta missis vel natis.Primo casu dicendum est quòd recipere debent procurationem,licet personaliter non visitent,vt in c.procurationes.§.hoc adhibito moderamine.de censibus.Secundo casu cùm loquimur de legatis missis,vel natis:& isti non recipient procurationem nisi personaliter visitent,vt dicto cap.procurationes.j.respon.tenet Spec. in titu.de lega.§.superest.versicu.illud non est omittendum.& hæc est vna differentia inter legatos de latere, & alios de alijs differentijs not.c.j.de offic.leg.li.vj. Et hoc procedit quando legatus vult colligere procurationes per totam prouinciam sibi commissam. Aliàs quicunq; legatus sit missus,vel natus siue nuncius qui in aliquo loco habeat moram trahere,potest procurationem exigere,vt d.c.procurationes.& c.cùm instantia. de censibus.quia in eis habet locum ratio quæ tangitur dicto c.procurationes.ergo eidem Innocen.c.tua.de consang.& affi. cum alijs iuribus vulgatis.Et idem tenet Specul.dicto versicu. illud non est omittendum.dicens quòd si oportet in vno loco necessariam moram trahere,moderatas recipiet procurationes ab alijs ecclesijs vel personis quæ nondum fuerunt de suis procurationibus aggrauatis,& secundùm prædictam distinctionem intelligo dictum domini mei in dicto cap.procurationes.qui dicit quod legatis etiam nuncijs debetur ꝑcuratio, licet non visitent:quia procuratio non dat illis principaliter ratione visitationis,sed quia subeunt onera aliorum.c ñ.de offi. leg.libro vj.facit c.cùm instantia.de censibus.& c.ego N.deiurerur.de Archiepiscopo si pro negotio totius prouincię oportet ipsum in aliquo loco moram trahere est continuè procurandum c.j.de censi.lib.vj.iuncta glos.j.versicu.visitatur tenet Host.Ioan.And.in dicto c.procurationes.quia eadem est ratio in ipso quę in legato.ergo idemius,vt dictum est.Nec obstat si diceretur quod licet vbi eadem sit ratio iuris cõmunis, idem ius esse censeatur.non tamen vbi est eadem ratio priuilegij ibi idem debet censeri priuilegiũ nisi à principe impetret.de priuileg.c.sanè.quia responderi potest quod illud procedit in priuilegio non clauso in corpore iuris,secus si clausum in corpore iuris,secundùm Host.Ioan.And.Sed dicit Henric.Bohic.dicto c,procurationes.quod tutius est & maximè hodie q̃ non ratione visitationis à locis vicinis,vt dicit tex.in c.procurationes,sed potius ratione cõmunis honoris procurationes à tota prouincia cõiter exigãtur,ra.c.in singulis.destatur eg.& de ꝑcurat.c.cùm pro causa.saluo eo quod dicitur in d.c.procurationes.versi.& cũ aliquæ.Si verò procuratio nõ est debita de iure cõmuni,sed fortè ex onere appositio in fundatione ecclesię,vel cõsue.vel priuilegio,vel cõpositione legitimè facta hoc casu distinguendum est q̃ aut debetur illi qui nõ habet visitationem, sed tantũ procurationẽ:& tunc procurari debebit,licet nõ visitet:qa nõ potest ex fundatione.patet xvij.q.ij.c.Eleutherius. de censi.c.præterea.& c.sopitæ.& c.cùm venerabilis.& c.q̃to. xvij.q.ñ.c.seruitiũ.cle.j.de censi.& ibi gl.sup versic.speciali.& Gul.etiã ex cõsuetudine qñq; debet archidiacono. de priuilegio habet xvj.q.j.c.possessiones.de excess.prela.c.accedẽtibus. de immu.eccle.De cõpositione patet in d.c.quãto.secũdm Gul. & Io.de Imo.in cle.j.de censi.ad qđ videnda quæ diximus j.eo. lib.q.xiij.ñ.versi.iij.ñ.quæro.ibi,v.lib. Aut est debita tali qui etiã habet ibi visitationem:& tunc procurari non debebit:nisi visitet d.c.procurationes.j.responso vbi denegatur procuratio habentibus visitationẽ,& ipsam nõ exercẽtibus:ergo multò fortius ipsam habentibus de iure speciali cũ ius cõmune magis debeat ampliari,quã speciale.ff.de condi.& demon.l.mulieri & Titio.Et in authen.de nõ alie.aut permu.reb.ecc.§.quia verò. col.ñ.secũdm Hẽri.in d.c.procurationes.& ferè omnia prędicta tradunt per Host.in summa in tit.de offi.archi.§.quid sit eius officiũ.ver.sed nunquid plures.& vide etiã ad prædicta quæ dixi j.eo.arti.q.v.in prin.sed & satis dicuntur loca visitari, ita vt debeatur procuratio siue personaliter visitet,siue ex causa legitima ad locum cõgruum pro visitatione cõuocat,vt dicit gl. super versi.visitat.c.j.de censi.lib.vj.vt dixi eo.arti.q.v.in prin. Et ex prædictis colligit quo iure debeatur procuratio. Qñq; enim debetur de iure communi. Quandoq; ex onere appositio in fundatione ecclesiæ.Quãdoq; ex consuetudine vel priuilegio.Quãdoq; ex cõpositione legitimè facta. Est tñ aduertendum quòd q̃uis procuratio debita ratione visitationis solummodo visitãtibus regulariter debeatur,vt dictũ est:non tamen debetur propter visitationis,aut consuetudinis aut similis causæ actũ,sed pro labore vię,& ex causis supra positis,& ex iuribus ibi alleg.vt probatur in c.j.de censibus.libro sexto.Et quãuis in propria ciuitate visitando vel consecrando laboret:debetur tamen sibi procuratio.vt no.Goffred.in summa in titu.de symonia.§.sunt autem.versicu.minus autem.per c.statuimus. j.q.j.vbi hoc idem not.Archid.tenet Henri.Bohic in cap.cùm Apostolus.de censib.& hoc vltimum vide quod dixi ñ.eo.lib. q.v.versicu.

38 ¶ †Octauò quæro quãta & qualis debeat visitantibus ꝑcuratio.Sol.dicendũ est q̃ procuratio debet esse honesta,modesta, seu moderata,vt in c.cu instantia.de censi.Ne breuis hora longo tempore quæsita consumat, vt ibi singulariter dicit glos. ñ.in dicto c.cùm instantia.Quod illud semper obseruandum est, vt secundùm facultates ecclesiarum procuratio exhibeatur.x.q.ñ.c.inter cætera.& c.fina.& c.cùm Apostolus.& c.ex parte.& c.cùm nup.de censibus.Si enim tenuis est ac parua extraordinario auxilio seruanda est.C.no.vect.l.j.Imò à paupere nõ debet exigere.j.q.ñ.c.placuit.quia nec iudex exigit à pauperibus sportulas.in aut.de man.prin.§.sit tibi.Nec tenuis vitę homines sub aduẽtu officialium iniurijs affici debẽt.ff.de offi. præsi.l.illicicas.§.ñ.facit ca.ea quæ.de censi. Et sic concludit q̃ legatis dabitur lex ad bibendum ne rubẽtibus buccis prædicẽt ieiuniorũ doctrinã.vt dicit Io.And.xxxv.di. fastidiat.xij.q.ij. gloria Epi.bonis tñ & delicatis cibis vesci debẽt,vt d.c.nõ cogã.& melioribus q̃ dicit gl.in c.cũ instãtia.quæ est iñ.quã s.allegaui.Nec super barbas pauperum comessationes siue conuiuia extraordinaria frequentent. Nam species furti est velle de alieno largiri.ff.de furtis.l.si pignori.§.fi.nam qui offert sacrificium de substantia pauperis est similis illi qui victimat filium in conspectu patris xiij.q.v.immolans.j.q.j.nõ est putãda.secundũ Spe.in d.ver.illud ergo nõ est omittẽdũ.Io. An.in c.ꝑcurationes.de cẽsi. dicit q̃ curia legatis cardinalibus taxat in itinerando florenos.xl.pro die.in prouincia verò sibi decreta nõ fit taxatio,sed recipiũt xxv.partẽ reddituũ:& tradit Io. And. in addi.Spe.d.ver.illud. Ex prædictis põt sumi vniuersalis doctrina q̃ procuratiões debẽt præstari secũdm qualitatẽ visitantis secũdm qualitatem temporis secundùm consuetudinem loci:& si ibi nõ appareat secũdm consuetudinẽ proximorũ locorũ.c.super eo.de censi.& secũdm quãtitatẽ reddituũ illorũ qui illas præstare tenẽtur:secũdm ergo prædictas cõsuetudines debet esse moderata & modesta.Nec enim luxuria cuiusq̃ in expensis sequẽda est semper.de damno infecto.l.ex damni.Et cauere debet à sumptuosis epulis,vt c.cùm Apostolus.de censibus,& ibi vide glo.vnde Seneca epistola v.inquit:Sicut desiderare res delicatas luxuriæ est:ita visitatas & nõ magno parabiles fugere dementię est.Narrat Valerius lib.ñ.c.iij.Duronium remotum à senatu:quia legem limitantem conuiuia abrogauerat.Debet autem ipsa præstari procuratio,vt nulla ecclesia nullusq̃ prelatus vltra facultates proprias prægrauetur.text.est & ibi not.do. meus in c.cùm instantia.de censibus,& vide ibi glos. Præstari tamen debet integra & non per partes: sicut nec opera liberti.l.libertus.qui serui.vendi.& Ioan.And.& Henri. Quod dictum non video qualiter possit procedere in cibarijs nisi dicere q̃ si vna ecclesia nõ sufficeret propter qđ plures adinuicem conueniant,vt statim dicam : non potest præstari ꝑcuratio ab vna ecclesia,sed omnes simul debent integram procurationem prestare,vel posset procedere si fortè procuratio esset præstanda in quãtitate.Et quãuis longo tẽpore minor debito

procuratio prẽstita esset:non tamen præiudicaret visitanti,quo minus integram exigere posit.vt no.Specu.in titu.de censi.§. fin.versicu.fin.Et Henri.in c.cùm ad quorundam.in fine de ex cessi.Prẽlato,Nec obstat l.aduersus.& l.q̃uis.C.de vsuris.quo niam secundùm Specu.illud procedit in odium vsurarum. vnde not.est quòd si vna ecclesia potest integram procurationem soluere,illam soluat.Si verò propter paupertatem non potest integram procurationem soluere:tunc duæ,vel plures ecclesiæ coniunguntur.simile habetur Exodi cap.c.& invj.& vij.feria Dominicæ passionis.vbi dicitur, quòd si minor fuerit numerus personarum, qui non sufficiat ad vescendum agnum,assumat,sibi vicinũ,qui iuxta numerum personarum sufficiat ad esum agni.Vnde si procuratio ascendit ad.xl.& vna non potest nisi.xx.soluere,coniungitur ecclesia æqualis sibi,& sic facient integram procurationem. Si verò procuratio ascenderet ad.xxx.& vna ecclesia non esset potens nisi in .x. adiungetur sibi alia ecclesia,si est potens in.xx.vel duæ aliæ,si quælibet est potens in.x.caueat tamẽ rector, quòd nihil fraudis committat. nec aliquid confingat,si non vult peccatum inobedientiæ incurrere,vt patet in eo quod legitur & not.in c.cum instantia. de censibus.Dicebant tamen quidam, quos refert & etiam videtur sequi Hostien.quòd Archiepiscopus visitabit tantùm ecclesias opulentas,pauperes verò cùm aliquid de istis siniſtrum audiet.Sed prædicta opin.non est vera vt dixi ſ.libr.vj.quæ. vij.vnde dicit Zaba.quòd plures tales ecclesias visitabit eadem die,& ab omnibus exiget vnam tantùm procurationem, vt in c. procurationes. de censibus &.c.felicis.de censi.libro vj.& idem etiam tenet in c.cùm instantia.eodem titu.Ad idem facit quod not.Archi.in c.j.de censi.lib.vj.vbi reprobans opi.Hostien.qui innuit,quòd si locus non sufficit ad procurationem episcopi,est iusta causa non accedendi,& sic non visitandi.Sed Archid.tenet contrarium,vt dixi: quia licet ecclesiæ sint pauperes:tamen sunt visitandæ & omnes cõtribuent per c.cùm instantia.& c.procurationes.de censibus.Et ad hoc vide quæ dixi.ſ.libro.vij.Idem tenet Spec.in tit.de legato.§.supereſt.versiculo illud quoq; non est omittendum. Fiat autem contributio iuxta posibilitatem, & facultatem cuiusque ecclesiæ pro sua virili portione.argumen.Clemẽtinę ij.de censi. & ibi notat Ioan.de Imol.& probatur optimè in c. conquerente. de offic. ordi.ibi nisi quantum pensatis facultatibus.Quare si vna plus alia facultatibus abundat:plus contribuet.& si æqualiter abundãt,æqualiter contribuent.Et si æqualitas non seruaretur, possent subditę licitè conqueri.facit quod habetur in l.j. & in l. q se grauatis.C.de censi. & per ea quæ libro xj. tenet domi. Anto.in d.c.cõquerente.Qui dicit se aliàs de facto sic consuluisse. & sequitur ibi Ioan.de Imol.Et si ecclesia visitata esset omnino pauper,ita quòd nihil ad procurationem posset contribuere, debet prælatus suis sumptibus visitare.not.glo.in d.c.procurationes & Ioan.And.& docto.in d.c.conquerente.de offic. or.p c.licet.de censi. & Steph.in Clemẽ.j.de censi.Licet ergo teneatur semel in anno visitare, & etiã posset pluries visitare maximè exigente necessitate, vt dixi.j.libr.xij.non tamẽ poterit procurationem recipere etiam à volente:sed eo casu suis expensis visitabit.x.q.iij.c. cauendum.j.q.ij.placuit.xviij. q.ij.c. visitandi.in fin.& c.cùm Apostolus.in princip.& fine tenent Fon. Vin.Ber.Hostien.& Ioan.And. in c.cùm apostolus.& Lau.& Rof.prout ipse not.in libellis iuris canonici rubri.de procurationibus.§.illud quæritur.& Ioan.Goff.Vin.&.Hostien.in c. cũ instantia.de censi.& Ioan.& Hostien.in c.venerabili.eod.titu.Ioan.Andre.& Henri.in d.c.procurationes.& Archi.cap. j.in princip.de censi.libro vj.Et quòd suis sumptibus dicto casu teneatur visitare,tenet etiam dominus meus in c. venerabilis.de censi.& c.cùm instantia.eodem tit.Zab.in c.cùm nuper. in fin.& c.procurationes.in fin.eod.titu.& Lapus Abb.& do. Do.c.fina.de censi.libro vj.faciunt quæ dixi.j.eod.libr.q.xiij. versicu.x.q.suis ergo stipendijs in casu prædicto debet prelatus visitare:vt dicit glo.fina.c.venerabilis.de censi.argumen.x. q.ij.c.cauendum.&.xviij.q.j.c.nam nunc.& per gloss.c. cùm instantia.de censi.& tenet etiam Archi.c.j.de censi.libro vj.qa ad hoc sunt sibi reditus episcopales deputati.c. cùm ab omni. de vita & ho.cle.dixi.ſ.libro viij.Nec obstat de offi. ordi.c.cõquerente. vbi dicitur,q̃ nomine procurationis nõ potest amplius exigi,quàm pensatis facultatibus moderate possunt exhibere. Et sic videtur innuere, quòd aliquid debeant conferre. Sed dicit Archi.capi.j.de censi.libro vj. quòd si ecclesia est penitus impotens,nihil contribuet.sic loquitur cap.placuit j.q.ij.aut non est penitus impotens : quia potest aliquid procurare,sed non integer:quia semper debet haberi ratio,ne ministri ecclesię egeant.facit.ff.de regu.iur.l.in condemnatione. & ne fraudentur alimentis.ff.de cessio.bono.l.qui bonis.dicit enim Archid.in c.cùm instantia.& c.procurationes.de censib. non obstat:quia quo ad contributionẽ non loquuntur de prælatis visitantibus,sed de legatis & nuncijs.imò cap.procurationes.facit contra eum prętermissis episcopis de quibus prętermiserat contributionem promittit solis legatis & nuncijs. art. xxv.d.c.qualis.& sequitur Ioan.And.c.j.de censi.lib.vj.Et aduertendum:quia non debet rector ecclesię pro soluendis procurationibus ornamenta ecclesiastica alienare,nec etiam pignorare,vt dicit tex.in c.cùm Apostolus.de censibus.& ibi docto. ad quod videndum c.j.de pig.& cle.si beneficiorũ. de decimis. ¶Sed pone ecclesia visitata dicit se impotentem,visitans dicit eam potentem:cui credetur aut quis tenetur probare? Solut. Hostien.in c.procurationes.distinguit quod aut euidenter cõstat quòd est potens secundùm communem famam.ff.de fund. instru.l.cùm de lanionis.§.Asinam.& ff.qui satisda.cog.l.si verò.§.j.& tũc compellitur procurare. Aut euidẽter liquet quòd eget:& tunc nõ cogetur.ar.c.Odoardus.de solut.Aut dubitatur : & tunc potest prælatus si vult exigere iuramentum quòd veritatem dicet,& stabit dicto suo.ar.c.fi.de iureiurand.potest etiam ipsum excommunicare si suspectum habet sub hac conditione si in fraudem vel falso asserat se impotentem.argum̃.c. preterea.de appellatio.& sic relinquent eum conscientiæ suæ. de iureiuran.c.mulieres.scdm Hostien.d.c.procurationes. quẽ ibi sequuntur Ioan. And.& zab. & do.me.& Henr.q̃ autem possit sic excommunicari,facit de sentẽ. excommuni. c.facro. versi.quid si talis.& quod not.Abbas ibi super versi. dubitari de illo quem iudex excõicat : quia non soluit illud in quo est condemnatus qui dicit quod non habet vnde soluat : cùm tamen fama sit quòd sit diues.& soluuẽdo.Similiter no.Host.in sum.de postul.§.quid pertinet.sub §.quid si clericus.& Spe.in titu.de aduoc.§.j.versi.sed nunquid cogi.Et ad id quod dictũ est quis teneatur probare ecclesiã esse non soluendo,seu ecclesiam non sufficere:vide gloss.& docto.in c. quoniam.de vi.& ho.cle.& ibi per Ioã.de Imol.& do.meũ in c.j.de præsum. & per Iac.de Are.& Nico,l.paupertas.de excu.tuto.& l.si constante.& per Bar.& mod.ff.sol.matri.& l.vbi C.de iure dot.& qd̃ latè scripsimus in ti.de procura.Sed quęro quid si vna ecclesia soluit pro pluribus ecclesijs,secundũ quod ſ.diximus qualiter concipiet libellum contra aliam ecclesiam. Solut.dic quòd poterit libellum hoc modo concipere. ¶Coram vobis Reuerẽ de in Christo P.& domino domino Ioanne de Aghazaria de Sena dignissimo Episcopo Grossetj propono ego M.Plebarius plebis sanctæ Mariæ de Campagnitico diœcesis Grossetj pro me,& A.B.C.D.E.quorum procurator sum contra G. H.I.&c. quod cùm de anno M.ccccl v. Iacobus Piccininus cũ gentibus suis inuasisset territoriũ Senense, & inter alias diœceses,diœcesim Grossetanam.Beatissimus in Christo pater Calistus tertius piè ac iustè cõsiderãs fidelitatẽ et obedientiã quã Senenses ad Romanam ecclesiam, sedemq̃ Apostolicam habuerunt.& quòd semper fuit, & est, & erit quasi quædam sepes patrimonio beati Petri, & Romanæ curiæ intẽdens optimi pastoris more Senensium indemnitati prouidere cum gentibus suis quas ad Senensium defensionem transmisit simul cum ipsis gentibus Reuerendissimum in Christo Patri & dominum dominum Episcopum nouariensem misit legatum. ¶Quare ijdẽ per grossetanã diœcesim transeunt,ego & prædicti A.B.C.D.E.procurationem exhibuimus in qua exposuimus decem modios frumenti, centum Bariles vini, decem vitulos,viginti castrata quadraginta edos,centum paria caponum,quinquaginta modios ordei : & in ouis,piscibus, caseo, & pluribus alijs debitis procurationibus necessarijs exposuimus florenos viginti:quę procuratio erat ab omnibus clericis vestræ diœcesis exhibenda.Quare tam nomine meo quàm prædictorum rectorũ peto per vos & vestram sentẽtiã ipsos G.H.I.&c.& quemlibet eorum condemnari ad conferendum debitam ratã juxta ecclesiarum suarum faculatatem vestro arbitrio declarandam & æstimandam:& ipsos sic condẽnatos &c. hęc forma iustificat ex his quæ superius dicta sunt & per Specul.titu.de censi.in princip.Ad quod etiam videnda quę latissimè scripsi.c.ij.de libel.obla.xij.princip.articu.per totum, sed maxime xv.q.princip.& sequen.Nec licet visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die siue vnum locum visitauerit, siue plura : etiam si locus quilibet visitationi ab illo satisfaceret ad procurationem integrè persoluendam:cùm eidem sufficere debeat vt temporalia metat à locis personaliter visitatis pro diebus quibus eis spiritualia subministrat.text.est c.felicis. versicu.adijcientes.de censibus.lib.vj.& gloss.etiam penul.vbi assignat rationem:quia alias posit prælatus totam ciuitatem

vna

vna die visitare:& tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesiæ quod esset absurdũ.Et ideo numerus procurationum non debet excedere numerum dierum,vt d.c.felicis.& c.procurationes.de censi.& no.gl.super ver.vno die.cle.ij.de censi. Et quia cùm visitatio sit principale,& procuratio accessorium visitationi vnius diei:plurium dierum procuratio accedere nõ debet:quoniam accessorium suo principali maius esse nõ debet.not.Ioan.And.do,Domini.dicto c.felicis.Nec ab vna ecclesia potest plures procurationes recipere: nisi indiguerit visitari pluribus diebus,& fuerit visitata x.q.iij.c.inter cætera.do. Domi.c.felicis.de censibus.lib.vj.Et si prælatus qui duplici iure potest visitare:puta tanq̃ archiepiscopus,& tanq̃ legatus, diximus s̃.lib.iiij.in fi.si visitat eundm locum diuerso iure plures potest procurationes recipere,vt probatur in c.cùm nup. de censibus.quod intelligo quando secundam visitationem fecit ex causa:vt etiam ibi not.do.me.aliàs si confestim primam visitationem fecit:secunda videtur esse de superfluo & nõ nisi vnica videtur deberi procuratio secundùm zaba.dicto ca.cùm nuper.facit l.qui bis idem.ff.de verbo.obligat. Et eo casu quo duplex procuratio debetur si simplex procuratio soluatur,nec aliud exprimitur,intelligitur soluta nomine legationis cũ minus possit resisti legato quàm Archiepiscopo:& solutio præsumitur facta in duriorem causam.l.in his.in princip.ff.de solut.secundùm zaba.in c.cùm nuper.de censibus.ego dico hoc verum:habita tamen distinctione & consideratione de qua in l.i.ij.& iij.ff.de solutio.Sed circa prædictam quæstionem cùm s̃.lib.v.dixerimus quòd potest contingere quòd eadem ecclesia visitabitur per Primatem, & per Archiepiscopum duplici iure,videlicet iure metropolitico. Item : quia sit legatus natus : & etiam per episcopum,& per Archidiaconum,aut Abbatem : & per prædictos etiam quandoq̃ potest reiterari, vt diximus infra lib.xij.& hoc præter visitationem quam faciunt legati & nuncij Apostolicæ sedis . quomodo poterit ecclesia tot sufficere ad procurandum? Solut.dicendum vt xij. libro latius tractauimus. Sed circa prædictam quæstionem vtrum vltra debitas & modestas procurationes per Archiepiscopos episcopos & similes visitatores aliquid exigi possit locus visitatis:& dicendum est quod non. Vnde non possunt eligere expensas quas in eundo ad locum illum visitandum fecissent: nec etiam vecturas equorũ conductorum,aut emendam equorum mortuorum aut vestium destructarum aut amissarum,aut pro ferraturis ipsorum equorum, & nedum quid exigere : & sic ab inuitis extorquere non possint : imò nec à volentibus prędicta aut aliquid aliud recipere debent text.est in c.ij.de cẽsibus . lib.vj.Sed idem Innocen.in c.procurationes.tenuit contrarium,vt dicit Gharzias quod sequuntur Hostien.& Gulel. quos refert gl.super ver.pecuniam.in d.c.ij.de censi.libr.vj . & sic Inn.videt fuisse sibij ipsi contrarius.Sed pro concordia & solutione vtriusq̃ opin.potest distingui ex mente docto. Quòd aut nos loquimur in legatis & nuncijs Apo.qui veniunt propter vtilitatem loci:& hoc casu procedit opinio Inn.in c. procurationes.& ita in veritate intellexit Inn.vt dicit Ioan And. quia illa opinio posita est super illa parte quæ loquit de legatis & nuncijs Apo.sedis.& hoc fuit quod fecit errare Gharziã &c. Aut loquimur in archiepiscopis,epis & similibus visitantibus ex debito officij sui.& procedit prima:quia nec pro ferraturis equorum aut similibus aliquid exigere:aut volentibus visitatis recipere possint.Pro prima opi. Innocen.superius alleg.quam etiam secutus fuit Archi.facit c.si episcopus.de offi.ordi.lib.vj.Hæc tamen opinio procedit,nisi esset talis indigẽtia in eo qui debet visitare per quam impediretur visitatio , & sic potest saluari glo.prędilleg.super verbi.pecuniam.dum dicit si indigeant secdm Ioan.An.ibi in nouel.facit c.quod nõ est.de regu.iur.& quod dixi latè in c si quis propter.de furtis. Nec etiam esculenta & poculenta Archiepiscopi,aut episcopi,et similes vltra ꝓcurationẽ recipere possunt secdm ea quę diximus s̃.eo.lib.q.vj.

39 ¶†Nonò quęro in quo loco procuratio prestanda sit.Solu.dicendum q̃ si loquimur de procuratione prestanda ratione visitationis,debet præstari in loco visitato.facit cle.ij.de cẽsi.faciũt no.in l.fi.ff.de triti.& l.vinũ.ff.si cer.pe.& q̃ dixi in c.dilecti.de fo.cõpe.in ij.prin.art.j.q.in prin.& hoc ꝓcedit vbi ad locũ visitandũ accedunt.Sed si ex causa rõnabili ad aliũ locũ visitãs visitandos vocaret,secdm ea quæ lib.viij.diximus:tũc eo loco ꝓcuratio exhibẽda foret:in quo visitãs visitationẽ expediret.Et si fortè eadẽ die plura loca visitaret.clarum est quòd si sit procuratio prestabitur in victualibus in loco vbi agit eo tempore quo victualia,vel pro prandio,vel pro cœna et equis sunt prestanda. Et quando declinant ad seculares in refectorio simul cum prælato ,& alijs clericis illius loci præstari poterit,sed cùm declinant ad regulã res seruãda est.cle.ij.de censi. & qđ traditũ fuit s̃.eo.li.q.vj.Si verò cõuenit de ꝓcuratione præstãda in pecunia poterit vbiq̃ prestari tãà secularibus q̃ à religiosis.Si tñ ad monasteria diuerterẽt, seruanda sunt quę diximus.s̃.eo.li.q. vj.ver.visitantibus autem monasteria.Et prædicta procedunt vt diximus in procurationibus quæ rõne visitationis debent. Procurationes verò legatis debitè præstandę sunt in loco vbi legati agũt:& legatis de latere etiã extra ꝓuinciã illis decreta procurationes sunt ministrandæ,vt voluit gl.pe.c.cùm instantia.de censi.& zaba.ibi & Host.& post eum Spe.in tit.de leg. §.supereſt.ver.illud quoq̃ nõ est omittendum.ibi, Item legato de latere.Sed de hac procuratione omittamus:quia ad præsentem materiã nõ pertinet.

40 ¶†Decimò quęro pro quanto tempore,seu pro quot diebus debeatur procuratio.Solu.videtur dicendũ q̃ pro vno rantũ die debeatur.x.q̃o.iij.c.inter cætera.& c.felicis.ver.adijcientes. de censi.lib.vj.Inn.in c.j.de censibus.lib.vj.in vers.visitatis.dicit q̃ si pluribus diebus oportet visitantem in vna ecclesia intendere semper procurabitur.x.q.j.placuit.nam si in d.c.j.cõceditur Archiepiscopo redire ante primam procurationẽ non cõpletam.c.fin.de censi.lib.vj.& iterum procurabitur: fortius secdm eum licet manere,& visitationem perficere. Nec obstat j.q.iij.inter cætera.qa intelligitur cùm vna die potest visitatio expediri.Nec est malignandum cõtra iura secundùm Inn.allegat Hostien.xviij.q.ij.c.visitandum.& c.nõ semel.Alij stantes in c.inter cætera. dicunt q̃ c.placuit. est correctum, sed præcedens dictum cõmuniter tenetur.Et ad c.felicis.respõdet Ioan. And.in d.c.j.de censibus.lib.vj.quod nõ dicitur quòd vna sola die debeant procurari,sed quòd pro vna die solùm vnam ꝓcurationem debet habere etiam si plures visitat eadem die.Dicit etiam q̃ visitator communiter trahet moram in vna ecclesia per vnã diem,& partẽ alterius diei.Nam secdm aliquos postq̃ stetit per vnam diem in vno loco die sequenti predicat ad populum,& vadat ad vicinam ecclesiam ad prandium. Alij verò dicunt quòd procuratio incipit in cœna & finit in prãdio die sequenti:& sic sunt duo dies,& ista est cõmunis opinio Ioan. And.Hostien.do.Anto.& do.me.in c.cũ Apostolus. de cen. & Ioan.And.post Hostien.in c.j.de censi.lib.vj.& Hostien.in sum.in titu.de offi.archid.§.penul.ver.patet.per c.visitandi.& c.nõ semel.xviij.q.ij.& Ioan.And.in c.iij.de censib.lib.vj.licet Vincen.c.cõquerente.de offi.ord.dicat q̃ in hmõi visitationibus assiduis eps episcopalẽ procurationem nõ recipiet,nisi semel in anno per c.inter cętera.x.q.iij.& malè secdm Henr.Sed põt breuibus concludi quòd siue vnam siue plures eadem die ecclesias visitet,& visitans in victualibus sit procurandus ꝓcurabitur pro debito tempore,quo prandium & cœnã ministrãdæ sunt.Et si in vno loco reperiret se hora prandij,ibi procurabitur si hora cœnæ ibi cœna ꝓcurabitur:& si erit ieiunium, ibi pro ieiunij obseruatione cõedendum,& si post ad alium locũ vel plura loca diuerteret in quibus propter ieiunium nõ procuraretur debent illa loca ecclesię quæ visitata sunt procurationi cõtribuere.Et idem dico de ecclesijs visitatis eadẽ die antęq̃ ad locum vbi ieiunium soluitur visitator diuertat: quia & ipse pro facultatibus cõtribuere tenentur.& si plures dies necessarium est moram trahere pro omnibus illis diebus secdm qualitem dierum in procurationibus prouidebitur:argu. dictorum iurium. Si verò de pecunia conuenirent , arbitror habendam considerationem temporis moræ tractæ in loco occasione visitationis necessitate. Illud etiam subiungo q̃ si dies ieiunij occurrerẽt,non esset tanta pecunia estimanda,quanta si bis in die procuratio esset prestanda:quia pecunia succedat ex compositione in locum victualium,vt diximus s̃.eo.lib.q.vj.ver.est tamen aduertendum.Et ideo pecunia tanquã subrogata in locũ alterius debet illius naturam sapere,vt l.& si quis cum.§.qui in iuriarum.ff.si quis cau.& c.maiores.de baptis. Esset tamen habenda ratio equorum & illorum qui nõ tenentur ieiunare , & in nullo casuum prędictorum ecclesia visitata est vltra debitũ grauanda secundùm Ioan.Andr.in c.j.de cens.lib.vj.per c.sopitæ.de cen.Et siue procuratio prestetur in victualibus, visitatio debetur,& præstari debet.& hoc clarum in pecunia procuranda seruandũ arbitror:quia vt dixi subrogatum in locum victualium quãuis secdm opinionẽ quorundã: videtur dicendũ q̃ debent collectiones fructuũ in fine anni.ad quod videda quæ sunt supra lib.vij.tractata.

41 ¶†Vndecimò quæro qualiter procuratio petatur,& de forma libelli.Sol.distinguendum arbitror duo membra. Primum de legatis & nuncijs Apo.se.Secundũ de ordinarijs visitatoribus, quibus procuratio de iure communi debetur.

¶Circa primũ membrũ dicendũ q̃ qñ legati aut nũcij Apost. se.trãseuntes aliquid postulabũt si ipsi prẽsentes vel vicini sint

debent facere copiam literarum ſuarum. Si verò ſunt abſentes illarum trāſcriptionem authentico ſigillo ſigillatum oſtendere tenētur alioquin nullus tenetur eis in aliquo reſpondere. Sed ſi oſtenderint debet eis numero perſonarum & equorum in literis comprehenſo iuxta tempus quo eos morari contigerit, competenter prouideri: duntamen illi tradant ſuas patentes literas continentes quid, quantum, & quando receperint ab eiſdem quæ literæ locorum ordinarijs aſsignentur. Et ſi abſentes per procuratorem, aut nūcium procurationem exegerint, ſoluentes debent tranſumptum literarum ſub ſigillo authentico retinere: & ſic ſub aliquorum teſtimonio ſoluere, nec petere procurationem, niſi ab illis quorum diœceſes tranſitum fecerint: niſi fortè alicubi contigerit eos moram trahere, vel niſi aliqua diœceſis propter tempus moræ inibi factæ nimis in procurationibus ſit grauata. Et hoc obtineret in legatis quibus in aliqua ꝓuincia plenè legationis officium non eſt commiſſum, vt in conſtitu. Alexandri.iiij. Solent autem legati & nuncij, ſed Apoſt. literas ſuper ſuis procurationibus mitte ſub hac forma. ¶ Ludouicus domini Papæ nuncius vel Apoſt. ſed. legatus E. Epiſcopo Senenſi ſalutem in domino Ieſu Chriſto. Cùm pro negotijs Apoſtoli. ſedis in tali prouincia amplius commorari non oporteat, & iam receptarum procurationum tempus cōpletum ſit deuenimus ad præſens pro tot futuris mēſibus die primo Maij in cupiendis procurationes ordinatas recipere facta igitur de concilio peritorum diſtributione æquali eccleſijs ciuitatis & diœceſis veſtræ tot libras pro dicto tempore duximus imponendas. Quo circa imponendi ac proportionabiliter exigendi per vos vel alium dictam ſummam cum moderatis ac neceſſarijs expenſis, pro exactiōe huiuſmodi faciendis ab eccleſijs vel eccleſiaſticis perſonis exemptis, & nō exemptis ciuitatis vel diœceſis veſtrę ſecundùm vniuſcuiuſq; eccleſię & loci facultates, prout ſoluere conſuetum eſt, authoritate nobis in hac parte commiſſa paternitati veſtræ præſentium authoritate plenam committimus poteſtatem. Nos verò ex nūc cōtradictores quoſlibet & rebelles, ſi legitima monitione præmiſſa per vos de portione ſibi legitimè impoſita in prefixo eis termino ſatisfacere contempſerint in his ſcriptis excōmunicationis vinculo innodamus: et eorum eccleſias eccleſiaſtico ſupponimus interdicto quarum ſententiarum denunciationem et publicationem & prædictorum: etiam ſi neceſſe fuerit abſolutionem & interdicti relaxationem poſt cōdignam ſatisfactionem vobis tenore præſentium duximus committendas pecuniam ipſam nobis. intra decē dies à præſentatione præſentium computādos omni excuſatione & dilatione ceſſantibus ꝑ aliquē veſtrum certū & fidelē nunciū tranſmiſſuri. Porro vrgēte nos viarum difficultate cogimur ex nunc vos monere & in ſuper in his ſcriptis excōicationis in vos & in eccleſiam veſtrā interdicti ſententias proferre ſi moram vel difficultatem aliquam in prēmiſsis adhibueritis & prēmiſſa adimplere cotempſeritis vel ſi hac occcaſione aliquid vltra ſummam ſupradictam à ſubditis veſtris duxeritis extorquendū ſcituri ꝙ ſuper præſentatione præſentium literarum fidem eorū dabimus portitori. De impoſitione autem prædictarum literarum necnon de Apoſtolico mandato neceſſarium eſt ꝙ nuncij faciant fidē, vt ſ. dictum eſt. Nuncij quoq; & legati viatores ad inſtar formæ prędictas ſuas literas hoc modo formabunt.

¶ Ioanni de Aghazaria epiſcopo Groſſeti M. domini noſtri Papæ, nuncius, ſalutē. literas Apoſt. nos recepiſſe noueritis in hac forma Calixtus Epiſcopus &c. veniēs ergo ad talem locū pro executione iniuncti nōbis mandati, vel tranſiens per talē locū pro ſumptibus tot dierū quibus ibi morā traximus à P. procuratore ciuitatis Groſſeti dante atq; ſoluente pro clero ipſius ciuitatis & diœceſis quinquaginta ducatos. Cùm itaq; in partes onus diuiſum & proportionaliter impoſitum facilius ſupportetur &c. vſq; ibi pecuniam ipſam &c. ſcđm Spe. in ti. de legato. §. ſupereſt. ver. item quando nūcij &c. & ver. ſolent autē legati. Et hęc procedunt in legatis & nuncijs petentibus procurationē, ſed cōmiſsi eis mandati & oneris quod ex legatione ſubeūt, ſcđm qđ diximus ſ. eo. lib. q. vij. ver. prędicta aut nō procedūt. Si verò à prædictis petenda eſſet procuratio ratiōe viſitationis pōt formari libellus ſcđm modū de quo dicetur in ſequenti membro. Circa ſecundū membrum de ordinarijs, qui de iure cōmuni volunt petere procurationem qualiter formare debeant libellum. dic quòd ſub hac forma: Corā vobis &c. Propono ego B. procurator archiepiſcopi cōtra Abbatem & conuentum monaſterij ſancti Mariani quòd cùm dictus Archiepiſcopus conſueuerit recipere ab omnibus monaſterijs ſuæ prouinciæ procurationem quæ debetur ratione viſitationis: tam rōne iuris cōmunis quam præſcriptæ conſuetudinis. Idem Abbas & conuentus procurationem dicto Archiepiſcopo irrationabiliter ſoluere cōtradicit. Quare peto ipſum ad procurationem ſoluendam cogi: & ad id ſentētialiter cōdemnari. c. ſopitæ. de cenſi. & c. j. de cenſi. lib. vj. ſcđm Spec. in tit. de cē. ver. vel ſit libellus &c. Sed prædicta forma eſt ſatis inepta iudicio meo: ideo arbitror ꝙ aptior forma ſit quòd facta narratione debita prout facti contingentia euenit, deductis cauſis cum narratione per quas concludatur procurationem ratione viſitationis debitam, & nō ſolutam petit agens ſententia eius coram quo agitur illum ad procurationem denegatam vel nō ſolutam in totum vel in partem cōdemnari, & condemnatum cogi: & compelli ſacrorum canonum remedijs opportunis, ad quod videnda ſunt quæ latius diximus in c. ij, de libel. oblat. in xij. artic. princip.

42 ¶ † Duodecimò quęro qualiter procuratio per viſitatorem ſit recipienda. Sol. dic quod recipienda eſt benignè, & cum humanitate & gratiarum actione, vt eſt tex. in c. Apoſtolus. de cē ſibus. vbi tex. dicit nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cū gratiarum actione recipiant, quod honeſtè ac cōpetenter illis fuerit procuratū. Scribitur enim ad Colocen. j. c. vltū. In omnibus gratias agite. Quāuis enim viſitator recipiat à viſitatis debitū quodammodo neceſſarium. tamen ex affectu procurantiū maximè ſorte vltra quàm teneantur: quia opiparè procurāt trāſit in beneficiū, vt voluit Seneca lib. iij. de beneficijs tradit beatus Thomas ſecūda ſecundæ q.

43 ¶ † Tertiodecimò quæro qualiter & quibus remedijs viſitatus poſsit cōpelli ad procurationem ſoluendam. Sol. dicendū, arbitror ꝙ viſitator pōt intentare viam ordinariam porrigendo libellum coram habente ad id iuriſdictionē per quem petat condemnari & cogi ſcđm ea quę ſupra diximus q. xj. Poteſt etiā per ſententias cenſuræ excōmunicationis interdicti & ſuſpenſionis compellere denegantes debitā ſoluere procurationem. vt eſt tex. & ibi no. doct. c. cū nuper. de cenſi. & ad prædicta videnda ſunt quæ diximus ſ. li. vj. q. xx. & etiam quę tradita ſunt ſ. eod. lib. q. xj.

44 ¶ † Quartodecimè quæro ꝓpter quas cauſas iuſtè ac legitimè ꝓcuratio denegari poſsit. Solu. dicendū qđ cauſę poſſunt eſſe plures. verū vt aptius declarent, proſequar iſtas ꝙones. Prima vtrū rōne priuilegij. Secūda vtrū ratione exēptionis. Tertia vtrū ratione preſcriptionis. Quarta vtrū rōne cōſuetudinis. Quinta vtrū ratiōe cōpoſitionis vel pacti. Sexta vtrū rōne cōmutationis. Septima vtrū propter rem iudicatā. Octaua vtrū propter paupertatem. Nona vtrum propter ſterilitatem. Decima vtrū ꝓpter nō inſtantem neceſsitatem. Vndecima vtrum ex eo ꝙ viſitator debitum modum excedit. Duodecima quid ſi ſubditus ex aliqua cauſa de quibus ſupra denegaret viſitationem, vel nollet procurare vltra debitum modum excōmunicaretur, vtrum ſententia teneret. Quartadecima vtrū eccleſia poſſit ſe defendere à præſtatione procurationis: quia dicit ſe indebitè ſoluiſſe.

45 ¶ † Primò quæritur vtrum ratione priuilegij eccleſia excuſetur à ſolutione procurationis. Solu. dicendum eſt quòd ſic ſi expreſsè conceditur ne aliqua eccleſia monaſterium vel locus teneatur ad procurationem, vt in c. cùm inſtantia. & ibi docto. de cenſib. Et eſt text. in clemen j. de cenſi. & not. gloſſ. ſuper verbi. c. cùm ex officij. de prēſcrip. Sed circa hoc quæro de no. et quotidiana q. Papa conceſsit priuilegium cuidam monaſterio, vt non teneretur ad procurationem legatorum: etiam ſi in literis eorundem dicatur, vt tam non eſt exempti quàm exempti ad hoc onus niſi de ipſo indulto conceſſo monaſterio fiat mētio de verbo ad verbum. Demum Papa conceſsit legato, vt poſsit exigere procurationem à quibuſcunq; perſonis etiam exemptis quāuis talia ſint priuilegia quod de eis ſit fienda mētio de verbo ad verbum, quæ voluit in his literis haberi pro expenſis. Queritur nunquid per has literas legatorum ſit derogatum illi priuilegio. quęſtio eſt ſatis dubia in qua Federic. cōſilio ccxxv. tenuit primum priuilegium non eſſe ſublatum per ſecundas literas: quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc vt illi derogetur, vt in c. veniens. de prēſcript. Et plenè not. xxv. q. ij. in ſumma. & in cap. j. de prēſcriptio. nec ſufficit mentio generalis, ſed requiritur ſpecifica, vt in ca. ij. de dolo & contuma. Item ſi diceremus oppoſitum priuilegium eſſet inutile cùm Papa ſemper concedit pleniſsimas literas legatis & nuncijs. Sed tamen idem Federic. tenuit contrarium, vt patet conſilio xlvj. mouetur: quia per verba generalia pleniſsimè reuocantur omnia priuilegia, ſtatuta, & conſuetudines, vt eſt bonus tex. in clementi. dudum. prope finem de ſepult. Item ſi diceremus contrarium indirectè dimnueretur poteſtas Papæ. nam cùm priuilegia conſiſtant in facto, & Papa non habeat omnium memoriam, impoſsibile foret quòd de omnibus huiuſmodi priuilegijs faceret mentionē de verbo ad verbū. & ſatis debet

eſſe

esse, q̃ apparet de intentione sua velle talia priuilegia reuocare. Concludit ergo quòd tam in hac materia quàm in alia debemus semper considerare clausulas primi & secundi priuilegij, & secũdum eorum vim iudicare, vel pro priuilegio, vel pro reuocatione. & hanc vltimam opi. sequitur do. me. in c. cùm instãtia. de cen. Ista materia iudicio meo indigeret latiori discussiõe: sed quia principaliter pertinet ad ti. de priuilegijs, vel etiam de rescriptis: ideo omitto. Ad prędictam tamen materiam videnda sunt quę traduntur per Dyn. & Ioan. And. in rub. quod semel. de reg. iur. lib vj. & per Bart. & legistas in l. si quis in prin. ff. de lega. iij. & per Bar. in l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. vbi singulariter voluit, quòd specialis dicitur fieri reuocatio, quando dicitur, non obstante aliqua lege, de qua oporteret fieri mẽtionem specialiter. faciunt etiam quę traduntur per Bar. in l. humanum. C. de legi. & per Iac. But. l. de quibus ff. de legi. & per Bar. in l. omnes populi. ff. de legi. & per Anch. in repe. c. j. de cõstitu. xiij. q. prin. versi. quęro iuxta prędictam quæstionem. & alias plurimas remissiões potest quis videre in his quę de clausula non obstante, in titu. de consti. & de rescriptis latissimè di-
46 ximus. ¶† Secundò quæro, vtrum exemptio tribuat iustã causam denegandi procurationem. q̃uis de procuratione nullam faciat mentionem. Sol. dicendum est, quòd sic, q̃uis monasterium aut locus sit exemptus à iurisdictione episcopali: & de procuratione nulla sit facta mentio, dummodo exemptio sit generalis seu vniuersalis à iurisdictione seu ordinarij. Secus si esset limitata ad certas species, in quibus non comprehenderetur visitatio & procuratio: ad quod videnda sunt quę diximus ſ. lib. vij. q. xiij. in prin. & ita intelligi debet glo. fi. c. venerabili. de censi. & c. cũ instantia. eo. tit. Sed iuxta hoc. q̃ro. vtrũ ecclesia sit exempta generaliter, & vniuersaliter, seu simpliciter à iurisdictione sui ordinarij, vtrum prosit quo ad soluendas procurationes legatorum sedis Apo. aliàs autã etiam exempti tenerentur ad tale onus cùm nec contra tales procurationes curat prescriptio. de prescrip. c. accedente. Nec obstat prędictis c. cum instantia. de censi. quia secundùm Pau. de leaza. in d. Clementi. j. debet intelligi secundùm prędicta videlicet, de exempto exemptiõe speciali etiam à procuratione legatorum, vt innuit litera in d. cle. j. dum dicit quòd non credimus. Nam bene scit Papa, quòd à iurisdictione episcopali multæ ecclesiæ sunt exemptæ: sed ab absolutione procurationis legatorum nõ credit aliquam exemptam per priuilegium. Et idem tenet zenze. & Stepha. in d. Clemen. & idem zab. in d. Clemen. j. in iij. oppo. & glossa. ij. in c. cum instantia. de censi. Mouetur: quia ecclesia Romana non solet aliquem priuilegiare contra se. argu. l. iubemus nullam. C. de sacrosanc. eccle. Nec Imperator. l. comperit. C. de prescrip. xxx. anno. quinimo dicit ibi Ioan. Andr. se non credere quòd papa possit aliquem priuilegiare, ne teneatur venire ad eum, vel quod per eum nõn possit excommunicari quod do. meus ibi habet pro indubitato. quia cùm Papa locum Dei teneat in terra. c. ij. de transa. prela. non debet posse aliquem eximere à sua potestate: quia per hoc eximeretur à potestate Dei. Nec contra supremam potestatem papæ valet prescriptio. vt not. Inno. in c. bonę. ij. de postu. prela. Et ex prędictis infert do. meus in d. c. cum instantia & ex illo tex. dum dicit quòd non credimus q̃ contra priuilegium indultum super exemptione à procuratione est præsumptio falsitatis. & quòd nõ emanauerit à curia Romana facit c. cum instantia ibi. quod non. c. credimus. & in glos. de censi. vnde expectanda esset secunda iussio. facit quod no. c. ij. de testi. Sed aduertendum: quia propter prędictam rationem intelligo hoc procedere tam in legatis de latere, quàm in legatis missis. Sed in legatis natis arbitror distinguendum q̃ ecclesia est exempta ab omni iurisd. ordinaria: & tunc arbitror q̃ non potest visitare, nec procurationem exigere non solum episcopus, sed nec Archiepiscopus, aut primas, aut legatus natus: quia omnes sunt ordinarij, licet aliqui immediatè, aliqui mediatè. & quia facilius debet intelligi sublata ab ordinario mediato quàm ab ordinario immediato. ar. c. de offi. iud. lib. vj. & c. Romana. de appel. lib. vj. & c. j. de pœni. & remis. lib. vj. cum si. Sivero ecclesia eximeretur à iurisd. episcopali, aut legati nati: qa ex separatis non fit illatio. c. quod ad translationem. de off. leg. & l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. pos. cum aliis iuribus vulgatis. Nec ob. quod statim dictum fuit: quia illa exemptio erat generalis ab omni iurisd. ordinaria. ista autem est limi. ergo &c. secundùm ea quæ tradita sunt libr. vj. q. xiij. in princip. Est tamen aduertendum q̃ post hanc meam imaginationẽ reperi q. formatã per Lau. in Cle. j. de censi. lib. vj. Vtrum ecclesia exempta à iuribus episcopalibus, intelligitur exẽpta à procuratione. Archi. arguit quòd nõ: quia sub minori non continetur maius. ar. c. studuisti. de offic. deleg. c. cùm inferior. de maio. & obe. In contrarium arguit: qa Archiepiscopus quantũ ad ea quæ sunt ordinis, nõ habet plus q̃ episcopus. Quinimo nec Papa plus habet. pro quo remittit ad not. per se in suo sacramẽtali in ti. de ordi. episcopali. facit quia episcopus nõ est propriè dignitas, sed dignitatis culmẽ. de prę ben. c. venerabilis. & c. cùm olim. lx. d. c. si p ordina. c. ij. de prę-ben. lib. vj. hinc videmus quòd papa seipsum in literis appellat episcopũ. Concludit ergo quòd etiã à procuratione Archiepi intelligitur exempta. Vnde fortè dici posset, quod aut ecclesia vel monasteriũ eximitur à iurisd. epali. & habet locũ quòd ſ. dixi. aut à iuribus epalibus, & tunc habet locum opinio Laud. Et est aduertendũ circa prędicta, quod priuilegium exemptionis non extenditur ad ecclesias postea quæsitas. vt est text. in cle. j. in fine de censibus. quod procedit secũdùm Paulum, etiã si priuilegium exẽptionis expressè loqueretur etiã de ecclesijs acquirendis. Sed cõmuniter reprobatur, vt dicit zab. in d. cle. ij. in iij.
47 opp. q. vij. ¶† Tertiò quæro vtrũ ratione prescriptionis ecclesia seu monasteriũ posset se defendere à prestanda procuratione. Vin. in c. cùm ex officij. de prescri. distinguit q̃ aut procuratio non fuit petita, & videtur remissa: & post præsumptã remissionem potest inferior illam prescribere, sicut post priuilegiũ. de priuileg. c. cùm olim. Sed prædicta opi. non placet domino meo ibi: quia est contra tex. d. c. cùm ex officij. Dicebant enim illi Abbas & prior q̃ non ab eis fuisset petita: & tamen nõ prosuit nec tanta remissio vel præscriptio. imo dicit quòd qui nihil soluit, non potest se tueri prescriptione: secus si aliquid soluit q̃uis modicum. ar. c. ex parte. de censibus. Ioan. And. c. fi. de censi. lib. vj. refert idem etiã tenuisse Inno. in quadam extrauaganti, quæ incipit venerabilibus. vbi concludit quod procuratio ex toto prescribi non potest. Sed quota sit: quia ius quo disponitur, vt aliqua detur procuratio, est publicum authoritate & vtilitate, sicut ius quod disponit de visitatione & correctione. Et hoc ne negligatur visitatio. Et not. bene hanc rationem de qua dixi. ſ. eod. libr. q. vij. versic. x. ratio. Consuetudo autem contra ius publicum authoritate & vtilitate nihil valet, nisi inducatur expresso consensu Papæ, vel tacita interueniente iusta causa. allegat. xij. d. non consuetudinẽ. & quod ibi no. ad quod videnda quę not. in c. fin. de consuetu. Et puto quòd si consuetudo est rationabilis, tollit tale ius publicum: licet non interueniat consensus Papę expressus vel tacitus: vt dicit gloss. no. iij. d. §. legis. & vij. distin. c. frustra. Satis enim habetur consensus Papæ ex dispositione. c. fi. de consuetu. vnde permittit generalem consuetudinem contra ius positiuum, si est rationabilis & prescripta. Sed in casu nostro q̃ nihil detur pro procuratione non potest esse rationabile, vt patet ex supradictis, & ex his quæ dixi in vij. quæstione ius autem quod disponit de integra procuratione, est vtilitate priuatum. ideò pacto & consuetudine potest tolli eam moderando secundùm Innocent. in loco prælleg. alleg. x. quęstio. iij. relatum Ioan. And. in d. c. relatum. pro primo membro Innocen. quod ex toto prescribi non possit. allegat illum text. & quota possit prescribi, inducit. c. cùm olim. de censi. & eod. titul. c. felicis. lib. vj. Et quod no. glos. in c. quicunq̃. xvij. quæstio. vij. quę dicit quòd in quantitate cathedratici currit prescriptio, non autem in totum. hanc tamẽ opi. non firmat ibi Ioan. Andr. ¶ Dominus meus dicit se dubitare vtrum ratio negligendi, quam Innocent. reddit de tota procuratione, locum habeat etiam in partẽ: quia vidẽs visitator quod de suo habeat impendere in procurando, se abstinebit â visitãdo. d. Ant. d. c. si diligenti. dicit se putare q̃ de iure sit' vera opinio Inno. dicit etiam valere prescriptionem in modo procurandi. de excess. Prela. c. sanè. & Spec. in titu. de legato. §. superest. ver. illud quoq̃. Sed do. m. in d. c. cùm ex officij. putat quòd nec in totum, nec in partem valeat præscriptio, quemadmodũ nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi. Vnde primò ponderandus est text. dum dicit quòd contra procurationem, quæ ratione visitationis debetur, non currit præscriptio: sed ratione visitationis debetur integra procuratio pro se, & suis secundùm numerum taxatum in c. cùm apostolus. de censi. ergo prescriptio non procedit etiam in parte: quia subtrahẽdo partem, subtraheretur debitum. ar. eius quod legitur & not. in l. quidam ex. ff. si cer. pet. Item mouetur per similitudinem quam facit text. d. c. cùm ex officij. dum dicit sicut visitatio non potest aliquo modo præscribi &c. vnde ponderanda sunt illa verba, aliquo modo, sicut visitatio non potest in totum vel in partem præscribi, ita nec procuratio illi annexa. vt hic & in c. translato. de consti. Præterea licet arguere de parte quo ad totum, quando eadem est ratio in vtroq̃. l. quæ de tota. ff. de rei ven. & c. pastoralis. §. item cùm totum. de offic. dele. Sed visitatio ita leuiter negligeretur dando modicum, sicut nil dando: quia de modico non curatur. in c. & si quæstiones. de simo. ergo &c. dixi in c. de appellationibus. de appella-

Item.tex.d.c.cùm ex officij.indistinctè prohibet præscriptionem contra procurationē:nec habemus tex.in contrariū. ergo pro opinione magistrorum non debemus à verbis literæ recedere.ar.in c.solitæ.de maio.& obedi.& xix.d.c.si Romanorū.

¶Ego satis dubito de prædicta deci.do.mei,nec etiam placet
48 opinio Vincen.Inno.Io.And.& do.Ant.†arbitror enim dicē dum esse q̄ regula sit q̄ subditus non possit se defendere præscriptione,quominus prælato suo visitanti procurationē solue re non teneatur,per tex.in c.cū instantia.de censi.vbi tex.vult, q̄ contra procurationē debitam non currat præscriptio etiam longissimi temporis.tenet Spec.in tit.de leg.§.superest ver. illud quoq̄ non est omittēdum,per d.c.cum instantia.Et Hosti. in summa in §.de censi.§.ex qua causa per c.cùm venerabilis. & c.cùm nuper.eo.tit.Et hanc opinionem tenet Lau.& sequit Ioan.de Imo.in cle.j.de censi.Et hoc facit opinio illorū quivo luerunt præscriptione non tolli procurationē,quod videt procederenon solùm respectu totius procurationis,sed etiā respe ctu partis quò ad quantitatem.Quia licet episcopus multis vicibus receperit minorem quantitatem debito: non tamen obligatur minorem recipere,vt voluit Specul.in titu.de censibus. ver.fi.dixi ſ.lib.xj.q.vij,& hoc idem voluit.do.me.vt patet ex supradictis.Est tamen aduertendū quod do.meus loquitur in præscriptione.& Spec.dicit si multis vicibus.sed de hoc statim subiiciam.Prædicta tamen regula videtur multipliciter limitā-
49 da.¶†Primò modo si loquamur respectu solutionis.secus respectu modi procurādi:puta quod potius procuraretur in pecunia q̄ in victualibus,vel econtra.& sic de similibus. hæc fuit originalis opinio Spec.in tit.de lega.§.superest.ver.illud quoq̄.loquitur tamen sub dubio fortè alleg.c.sanè.de excess. prela. In contrarium allegat.c.quāto.de censi.sed ille tex. vt dicit Io. And.facit contra & pro,secūdùm varias lecturas.Sed do. Ant. vt patet ex supradictis in modo procurādi tenet præscriptiōi locū esse:pro quo faciunt quæ dicta sunt in seq.q.limi.ij.quod indubitanter procederetquando esset prescriptio tanti tempo ris cuius in contrariū memoria nō existit: vt statim subiiciam.
50 ¶†Secundò limitatur si ex præscriptione defraudaretur visitator debita procuratione.secus si non defraudaretur: sed alius damnificaretur.Exemplum:si prescriptio habet q̄ quædā ecclesiæ non soluunt procurationem : sed tamen procurationem ipsam ad quam ex debito tenerentur,soluant aliæ ecclesiæ,seu reliquus clerus. Et sic valet præscriptio quòd certa pars cleri soluat integram procurationem omnium ecclesiarū.hanc opi. tenet Io.de lig.in c.accedentes.de procur.quod dictum est no tabile. Sed domi.me.dicit in d. c. cum instantia. quod videtur esse contra illum text.dum dicit q̄ nulla persona debet esse ex cusata ab hoc onere.& remittit ad no.per se in d.c. accedentes. mihi placet prædicta limitatio & ad text.c.cum instantia. Respon.q̄ effectualiter persona non excusatur, ex quo alius soluit pro eo.Nec possum considerare rationem , quare hoc non possit præscriptione induci.facit quod dicā in ij.mēbro prin.
51 ¶†Tertiò limitatur,si non subditus vellet se defendere prescri ptione aduersus suum visitatorem:secus si alius prælatus diceret se præscripsisse ius visitandi illo loco:& per consequens sibi deberi procurationem. & diceret se præscripsisse per viam excluſiuam:vnde subditus posset opponere q̄ non competeret visitatio.& si sic esset nec procuratio,quæ non competit ni si visitanti , secundùm ea quæ diximus ſ.hoc eodem lib. q.vij. versi.ex prædictis infertur.potest enim prædicto modo visita tio præscribi.Et de vtroq̄ videlicet tam de visitatione quàm de procuratione q̄ alius possit hocius præscribere est text.apertus in c.cùm ex officij.de præscript.tenet Hostien.in summa in titu,de censi.§.ex qua cum.vide quæ diximus libr.vj. quæstio. xiij.ver,quarto quæro.
52 ¶†Quartò limita,si modo loquamur in simplici prescriptione longi vel longissimi temporis &c.secus in præscriptione tanti temporis,cuius in contrarium memoria non existat: quoniam prescriptio prædicta habet vim tituli,& constituti seu priuilegij.c.j.de præscripti.lib.vj.& lib.j.in fin.& l.hoc iure.§ ductus aquæ.ff.de aqua quo.& esti.c.super quibusdam.de verb. signi. in quæst.vij.c.hoc quippe.& l.si arbiter.ff. de proba. Et Ioan. Andre.c.cum Apostolica.de his quæ fiunt à prela. Ioan.Mo. c.ij.de præscript.lib.vj.Bald.in quæstione quæ incipit Apuleius.ad quod videnda sunt,quæ latius scripsi.c.fi. de dilati. xxij. prin.argu.quæstio.iij.prope finem.

¶Sed priuilegio potest competere,vt quis non teneatur procurare,vt diximus.ſ.in j.& ij.q.huius.xiij.q.princi. Et prædictam limitationem arbitror procedere siue loquamur de modo procurandi,siue quod alius soluat,siue de parte quotidiana procurationis,siue etiam de integra procuratione. ex quo, vt dixi,talis præscriptio habet instar priuilegij : & p̄dicta omnia possunt ex priuilegio competere, vt diximus. Aduertendum tamen:quia contra prædicta fortiter videtur obstare,c.venerabili.de censi.vbi tex.vult quòd procurationi non præscribitur q̄uis subditus nunq̄ fuerit visitatus.vt patet ex text. ibi dum dicitur,procurationem hactenus non soluerunt.Solu. arbitror posse multipliciter responderi.¶Primòq̄ dictio illa hactenus, debeat restrīgi ad tempus longum,vel longissimum,quod nō habet instar constituti & priuilegij.Secundo modo potest responderi q̄ si aliquis alleg.prescriptionē,& fundet se super so la prescriptione:licet sit tanti temporis,in cuius contrarium me moria non existat.Sed aduerte:quia in prescriptione ista tanti temporis,cuius in contrarium memoria non existit,non vide tur necessarium allegare titulum per prælleg.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quo.& estiua.& d.c.super quibusdam.de verb.signi.Sed potest ad hoc responderi,quod illud procedit in actibus,in quibus aliquid agitur posito q̄ non sit necessaria tituli allegatio.Secus quando presumptio allegaretur nullo dato actu positiuo,sed sola patientia aut negligentia interuenien te:quia tunc est necessaria tituli allegatio. & maximè quando res est grauis præiudicij de quo per Bar.in l.cùm de in rem ver so.ff.de vsu.& per Cy.Pet.& doc.in l.si certis annis.C.de pac. ¶Tertiò modo potest responderi q̄ c.vene.procedit,quando quis allegaret præscriptionē predictam solùm contra procurationem,& permitteret se visitari:quia admissa visitatione te netur soluere procurationem.cùm visitationi sit annexa procuratio per ea quæ latius dicta sunt ſ.eo.lib.q.vij.&c.
53 ¶†Quintò limitatur,si modo loquamur in procuratione debita ratione visitationis:secus si deberetur ratione consuetudinis vel institutionis:quia tunc potest præscribi etiam longissimo tempore secūdùm Gul.in Cle.j.de censi.Mouetur per not.per glo.fi.in c.accedentes de præscri.& sequitur zenze. super ver. consuetudine.in Cle.ij.de censi.per not.d.c.accedentes. & c.cū ex officij de prescripti.Et recitando sequitur Io.de Imo. in d. cle.ij.& mihi placet.Et idem arbitror,si ex priuilegio, vel conuentu seu cōpositione deberetur non ratione visitationis, per ea quę diximus.ſ.eo.lib.q.vij.ibi,si vero procuratio non est debita.no.Host.in summa in tit.de censibus.§.ex qua causa.
54 ¶†Sextò limitatur,si modo esset procuratio quæ deberetur ratione visitationis,& de iure communi:secus si consuetudine, Exemplum si esset Abbas,vel Archi.cui ex consuetudine cōpeteret visitatio & procuratio secundū Gul.& Ioan.de Imol. in do.Clementi.j.de censi.per not.in c. cùm ex officij.de præscrip.& mihi placet.Et idē arbitror si priuilegio,præscriptione, vel alio iure speciali competeret visitatio & procuratio , tum quia facilius tollitur ius speciale quàm commune , tuetur per not.per glos.in authen.qua in prouincia.C. vbi de cri. agi op. & in authentica.vt omnes obe.iudi.prouin.§.si igitur. & glos. l.ij.§.omnes.ff.de iud.& in auth.vt iud.sine quoquo suf.§.quod autē.col.ij.tum quia res de facili reddit ad naturā suam. xxxv. d.c.ab exordio.& l.si vnus.ff.de pac.cum si.& si pro prædict. deci.facit quod not.glos.super ver.legitima.in Cle.j.de censi.
55 ¶†Septimò potest limitari si modo prædicta præscriptio esset super tota:secus si super parte,dummodo esset super tali parte quòd verisimiliter non impediretur visitatio, per ea quæ superius dicta sunt.& quę dicta sunt infrà.quęstio.vij.in ij.limitatione.
56 ¶†Quartò quęro,vtrum quis possit se tueri consuetudine aduersus procurationem.Sol.do.me.& doc.idem videntur velle de consuetudine quod de præscriptione,& velle zab.post Stepha.in Cle.j.& ij.de censi.& exemplificat Steph.& post eum zab.in oratorijs priuatis per c.fi.de censibus.quod exemplum nō videtur mihi esse bonum:quoniam oratoria priuata de iure non videntur visitanda:ad quod videnda quæ diximus li. vij. quęstio.xj.Ego arbitror quòd consuetudine possit queri:quia si potest queri visitandi potestas,vt dixi ſ.art.vij.quęstio.xiij. versi.iij.q.ergo & procurandi,cùm procuratio sit annexa procu.visitationi,vt sæpius dictum est.& accessoria ad visitationē. ergo &c.ar.reg.accessorium de reg.iur.li.vj.& maximè in casibus in quibus.ſ.diximus posse reduci præscriptione, qui tamen casus possint adaptari ad terminos cōsuetudinis.Prædicta tamen conclusio procedit,quando alius prælatus præscriberet procurationem per viam abdicatiuam ab alio Prælato: quia tunc potest subditus sublata potestate visitandi,& procurandi ab vno virtute consuetudinis,cuius vigore alius prælat? prescripsit per viam abdicatiuam. Si verò quæsiuisset consuetudine prescripta per viam accumulatiuam,vt quandoq̄ contingit in Archidiaconis & si.secundū quod ſ.diximus: tūc nec
57 quæstio,nec decisio procederet.¶†Quintòquęritur vtrū compositione inita posset quis se defendere à solutione procuratio nis.exemplum si prælatus per compositionem remittit procu

rationem

rationem recipiendam.Sol.Innoc.in c.cùm ex officij. de præscri.tenet quòd sic,cùm in iure priuato temporalitate consistit. vij.q.j.c.quàm periculosum.sed tacitè remitti non potest secũdum eum,idest multo tempore non recipiendo procurationẽ, cùm non præscribatur contra ipsam vt d.c.cùm ex officij.Procuratio enim debetur accessoriè per visitationem:quia visitatione retenta tenetur accessorium videlicet procuratio.Sed visitationem & correctionem quæ consistunt in iure publico,etiam expressè non potest superior remittere secundùm Innoc. Ad hoc alleg.quod legitur & no.in c.si diligenti.de fo.compe.do. me.alleg.c.cum venerabili.& quod ibi no.de censi.& l.legatus. ff.de offi.præsi.Idem quòd non posset procuratiò expressè remitti,tenuit Vin.in d.c.cùm ex officij.nisi remissio fiat p vim. j.q.iij.quæsitũ vel precario.l.malè agitur.C.de præscr.xxx. an. Ho.autem tenet contrariũ:quia est iuris publici sicut ipsa visitatio,cui est annexa.arg.c.translato.de consti.Inno.in extrauaganti quæ incipit,venerabilibus.magis stricte locutus fuit. nã tenuit quòd pacto potest remitti in parte non etiam in totum. per c.relatum.x.q.iij.d.Ant.d.c.cùm ex officij.dicit quòd opi. Inno.vt non possit expressè remitti,est vera in remissione temporali ad præiudiciũ prælati:non autem ad perpetuam ad prę iudicium successoris.art.c.ij.de preca.& c.de cætero.de trãsac. domi.me.in d.c.cùm ex officij distinguit quod aut q.nunquid possit prælatus anno quolibet,dum visitat,remittere hãc procurationem.& dicit q̃ sic & expressè, & tacitè non petendo. ar.opti.in c.fi.xij.q.iij.in d.c.periculosum.& c. ad Apostolicã. de regula.cùm ex hoc non lędãtur iudicia publica. Aut quæritur nunquid possit illam remittere se obligando ad eam nõ petendo pro futuro tempore:et indubiè dicit quòd nõ,nec respectu sui,nec respectu suorũ successorum:quia ea ratio quæ militat vt non possit præscribi,de qua dictũ est,militat vt non possit pro futuro tẽpore remitti. Si enim hoc esset remissibile per prælatum,fortius esset præscriptibile:quia iuris authoritate remitteretur.ar.in l.alienationis verbo.ff.de verb. sig. ratio enim annexionis & iuris publici.& ne visitatio negligatur ex defectu procurationis militat contra remissionem siue contra præscriptionem.ar.c.si diligenti.de fo.cõpe.Et tantò fortius quantò in remissione non interuenit iuris authoritas:nec aliquis fauor publicus versatur, qui versatur in præscriptione l.j. ff. de præscri.iuxta ea quæ tradit.do.me.in ru.de præscri.Hinc est q̃ bona ecclesiæ possunt præscribi: vt per totum titu.de præscri. quæ tamen per prælatum alienari seu remitti non possunt.x. q.ij.sine exceptione.Et quod nõ valeat remissio seu etiam cõpositio, quod fortius est,alleg.glo.no.in Cle.ij.de censi. in ver. compositiones.fatetur tamen secundũ quod dicit illa glo.q̃ super modo procurandi,& super numero procurandorũ poterit interuenire compositio.ar.c.cùm Apostolus.de censi.de trãsact.& c.statuimus.de decimis.ex multiplici.quod tamen intelligo,vt fiat ita & taliter quod indirectè procuratio non tollatur,nec visitatio debita negligatur. Quid enim si interuenisset compositio vt procuraretur episcopus cum vno clerico? certè paria sunt nil dare,vel ita modicum,quòd ex modicitate eui denter negligeretur visitatio,per ea quæ superius in præceden ti. q. demonstrata sunt. argu.optimum in lege.si quis antea.ff. de acquir.possess. vbi dicitur quod conductio seu locatio facta pro vno nummo,nullius momenti est.& sic limitat do.me.illã glo.& quod legitur & no.x.q.iij.c.relatum.mihi ex toto non placent prædicta. Vnde arbitror dici posse clarius & breuius loquendo q̃ regulariter talis procuratio per prælatum remitti non potest, per iura ad hoc superius alleg.hæc regula recipit plures fallentias siue limitationes.

58 ¶†Primò si simpliciter remitteret non solũ pro præsenti tpe, sed etiam pro futuro:secus si loqueremur de remissione quę fieret quolibet anno per prælatũ visitantem secundũ quod s.di-
59 ctum fuit per do.me.¶†Secũdò limitatur,si modò fieret compositio seu remissio simpliciter:secus si fieret super modo procurandi,vel numero procurandorũ per præalle.glo.not. super ver.cõpositiones.in d.Cle.ij.de censi.& ibi Pau.de zab. & idẽ etiam voluit.glo.super ver.legitima.in Cle.j. de censi.& idẽ voluit Gul.ibi dicens q̃ remissio & compositio potest excusare à tanto,non à toto.alle.no.in c.conquerente.de offi.ord.qa quatuor sunt iura episcopalia,quæ episcopus etiã si velit, non põt à se abdicare in totũ, videlicet Visitatio,Correctio.Procuratio & Cathedraticũ:cùm ista contineanť sub episcopali imperio, quod non põt episcopus à se abdicare seu abñcere.ff. de offic. Præsi.l.legatus.ff.de pac.l.ius agnationis.facit quod no. de donа.c.pasto.& ista fuit originalis opi.Hosti.in sum.in tit.de offic.ord.§.quod pertinet.ver.& no.quantumcunq̃.& Lau.cle. j.de censi.& ibi per zab. Et prædicta procedunt.si modo talis cõpositio fiat cessante fraude secundùm Io.Gof.Ber.& Host. c.cùm ex officij.de præscrip.& Pau.Ste.Ioan.de Imol.in Cle. ij.de censi.Placet tamen in hoc limitatio do.me.si modo remissio seu compositio fiat in quãtitate,& numero,& modo discreto.ita quòd verisimiliter propter eam non tolleretur seu retardaretur debita visitatio.facit quod dixi.q.v.limitatione.j.

60 ¶†Tertiò limitatur,si modo esset procuratio, quæ deberetur de iure communi.secus si deberetur ex cõpositione, priuilegio præscriptione,vel consuetudine non proprio Prælato,sed alteri.& fieret compositio vel remissio procurationis speciali iure quæsitæ,per quam rediremus ad debitam iuris cõmunis dispositionem:quia tunc valeret etiam super toto,etiam si fieret talis compositio,vel remissio per solum prelatum ad hoc allego tex.sing.in c.j.iuncto c.fi.de pac.lib.vj.& quod tradit singulariter conciuis noster Fede.de Senis consil.lxxxix. faciunt quæ dicta sunt.s̃.q.v.in v.& vj.limitatione tenet Pau. & post eum zaba.in cle.ij.de censi.facit Cle.ij.de decimis.Et quia contra eã præscribitur not.Inno.in c.cùm ex officij.de prescri.facit c. ve
61 nerabilis.& quod ibi no.de censi.¶†Quartò limitatur,si modo loquamur de cõpositione,quam faciunt ordinarij, quibus de iure communi communi competit ius visitandi & procurationis exigendi:secus si compositio seu remissio fiat â lega. Apo. se.secundùm Gul.in Cle.j.de censi.quod tamen procedit secũdùm eum in remissione expressa:secus si sit tacita.alle. de arbi. c.cum tempore.& quia honor qui impenditur legatis, est honor pape.xcvij.dist.c.nobilissimus.de offic.lega.c. cùm olim. Et est no.quod per remissionem seruitiorum non intelligitur remissa procuratio.tex.est & ibi traditur per doc.in c.cùm ve-
62 nerabilis.de censi.¶†Sextò quæro,vtrum subditus excusetur à procuratione ratione commutationis.Sol.Hostien.in c. cùm ex officij.de præscrip.tenet quòd possit fieri commutatio vt pro procuratione recipiatur pecunia annuatim per c. relatũ x. q.iij.dummodo fraus excludatur.ar.l. præsens. C. de transact. Hosti.verò dicit quòd in c.relatum. statutũ fuit ad tempus ex causa:nec ibidem conuentio confirmatur.do.meus remittit ad id,quod hodie habetur in c.exigit & c.felicis. de censi.libr. vj. concludens quòd potest prælatus recipere pecuniam à volentibus pro procuratione sibi debita,non autem ab inuitis. imò prælatus ab inuitis extorquens incurrit pœnas,de quibus in d.
63 c.exigit.¶†Septimò quæro,vtrum res iudicata tribuat legitimam causam denegandi procurationem.Sol.glos.super ver.legitimam in Cle.j.de censi. tenet quòd sic per.c.cùm inter. de re iud.& per no.per glo.fi.in c.cùm ex officij. de præscri. vbi gl. hoc idem tenet.vnde si inter aliquẽ prælatum volentẽ visitare & procurari,ortum fuit litigium,& sententia lata contra prelatum,quæ transiuit in rem iudicatam,huiusmodi res iudicata iustam tribuit causam denegandi procurationẽ:quod tenet Gul. si sententia sit obtenta virtute priuilegij papalis: secus si occasione consuetudinis præscriptæ,quod dictum intelligendum. secundùm ea quæ diximus.s̃.ver.iiij.q.vtrum ratione præscri-
64 ptionis & quæstionis seq.¶†Octauò quæro, vtrũ paupertas tribuat legitimã causam denegandi procurationem.Sol.dicendum est quod sic secũdùm Pau.& zab.Clemen.j.de censi. per text.x.questione.tertia. cauendum. & c.cùm apostolus. & c. cum iustantia.de censi.quia inanis est actio &c.de restit.spo.c. olim.ij.ff.de dolo.l.nam is.de solu.c.Odoardus.& quia impotentiã visitati supplere debet visitãs suis sumptibus. Ad quod videnda sunt quæ diximus.s̃.lib.xj.q.v.& q.viij.ver.vnde no-
65 tandum.¶†Nonò quæro,vtrum propter sterilitatem ecclesiæ habeat legitimã causam denegãdi procurationẽ.So.Lau.tenuit quòd sic.x.q.j.relatũ.& sequitur ibi Arch.in gl.fi. Dicũt tamẽ quòd sequẽti anno soluet duas procuratiões, dummodo abſq̃ grauamine ecclesiæ possit.ar.ff.locati.l.si vno.tenet Henr.c.cũ Apostolus.de cẽsi.Ego pro primo dicto allego, quod dicitur in q.præce.quod tñ arbitrarer limitandũ,nisi præcedẽs annus fuisset adeo abundãs,q̃ nõ obstãte sterilitate sequẽtis anni abſq̃ grauamine ecclesiæ posset procurare.Pro secundo dicto faciunt,quæ traduntur in c.propter sterilitatẽ de locato.& l.licet C.locati.& ibi per Bal.facit etiã quod tradiť per d.me.in c.pro
66 hibemus & c.quanto.de cẽsi.¶†Decimò quærò, vtrũ ecclesia legitimã habeat excusationẽ denegandi procurationem,si prælatus suus illam visitet non instante necessitate. Sol. dicendum arbitror quòd aut loquimur de visitatione, ad quam prælatus annis singulis tenetur secundùm ea quæ diximus libr.iiij.v. & seq.& hoc casu ecclesia tenetur, quàmuis fortè ipsa nulla indigeret visitatione. Aut loquimur de visitatione, quam prælatus vellet reiterare vltra visitationem ad quam obligatur, vt dictum est:& tunc cùm illam solummodo debeat facere instante necessitate,vt diximus in præced.lib.& hoc casu dicendum arbitror, quòd ecclesia non teneatur procurare per ea quæ ibi diximus.

67 ¶†Vndecimò quęro vtrum sit iusta causa denegãdi procura tionem,si visitator debitum modum excedat? Solu. dicendum est quòd sic,vt est tex.c.sane.& c.cùm ad quorũdam.de excess prela.tenet Specu.in titu. de leg.§.supereſt.versi. illud quoque non est omittendum.

68 ¶†Duodecimò quæro,quid si subditus ex aliqua causa legiti ma,de quibus supra,denegaret visitationem,vel nollet procu rare vltra debitum modum à iure disposítum. & propter hoc excommunicaretur,vel interdiceretur,aut suspenderetur, vtrũ sententia valeret.Solu.dicendum est.vt latè traditum fuit supra lib.vj.q.xiij. ver.sed iuxta materiam.Potest tamen dicere q̃ si excommunicaretur, aut alia sententia innodaretur ex eo: quia visitatus denegaret procurare vltra legitimum numerum euectionum & personarum,sententia indubitanter esset nulla,per text.in dicto c.cùm ad quorundam.Si verò propter alias causas,recurrendum est ad theoricas traditas in dicto verficu. Sed iuxta materiam.

69 ¶†Tertiodecimò quæro,vtrũ ecclesiæ & monasteria ,& loca ciuitatis visitanda possint,se excusare à tali præstatione procu rationum.Sol.dicendum est quòd non,secundùm ea quę diximus eo.lib.q.v.versi.& debetur talis procuratio.

70 ¶†Quartodecimò quæro,vtrum ecclesia possit se defendere à solutione procurationis eo quod alleget se indebitè soluisse procurationem.Sed glos.in ver.legitima.cle. j.de censi. dicit q̃ non,nisi aliud probetur: quia de mente dictæ Cle. j.videtur q̃ possidens sit tuendus in sua possessione, donec probetur indebita alle.c.peruenit.de censi.de elect.c.quærelam.ad fi.& qđ ibi no.de offi.or.c.duo simul.in iij.gl.idem etiam tenet Pau.in d.Cle.j.& Ste.ibi facit qđ habetur in c.j.vt lit.pen.& per totũ.

71 ¶†Quintodecimò quæro,de pœna visitatoris transgredientis debitam procurationis exactionẽ.So.text.in c. procuratores. in fine de censi. dicit.Qui autem cõtra hoc venire tentauerit.& quod acceperit,reddet & ecclesiæ quã taliter aggrauauit & tã tundem impendat.& per illam cõstitutionẽ tria prohibentur.
¶Primum q̃ procuratio non reciperetur, nisi à locis visitatis ĩ telligitur de procuratione ratione visitationis debita.
¶Secũdũ q̃ solùm in victualibus procurationem reciperent.
¶Tertium, q̃ visitantes, vel familiares numera nõ recipient. verũ pœna contra facientibus non erat opposita.vnde predi cta etiam pœna adiecta fuit confirmata per Inn. in c.j.de cẽsi. lib.vj.§.procurationis.vbi tex.dicit,procurationes autem reci piat secundũ qđ est in canonibus constitutũ nullam tamen pe cuniam ipse,vel aliquis de familia occasione alicuius beneficij. aut consuetudinis,seu quolibet alio modo eorum nomine,sed in victualibus expensas recipiat moderatas.Cauet insuper.q̃ nec ipse vel quisq̃ suorum aliquod munus, quodcunq̃ sit, & qualitercũq̃ offerat,presumat recipere,q̃ si fuerit contra pre sumptum recipiens maledictionem incurrat,à qua nunq̃ nisi duplum restituat,liberetur.volumus enim in his in fraudẽ quãli bet penitus euitari vt d.c.j.Et dicebat Hostien.in sum. de cen. §.quibus est dandũ ver.quid si recipiat qđ recipiens contra pre dictã cõstitutionẽ,& postea celebrans,antequã pœniteat, iudi cium sibi manducat & bibit:sicut dicimus de cõstituto in quo libet peccato mortali.de cohabi.cle.& mul.c.fin.de conse.dist. iij.c.quotidie.accesserunt.c.pro dilectis.Sed hodie alia est impo sita pœna per Gregorium x.in c.ij.de censi.li.vj.& fuit vtilis ta lis pœnæ adiectio:quia non omnia deducuntur in iudicium.de præben.c.cùm iam dudum. vnde sola prohibitio non videbat sufficere vnde Macrobi⁹ super sumnio Scipionis ad fin.si inqt. Inter leges illa dicitur imperfecta,in qua nulla deuiãtibus pœ na sancitur multorum maledictionem illam quasi aquam bibẽ tium secundũ Gul.& Io.And.in d.c.ij.facit quod not.glosl.in de offi.or.& prædicta pœna fuit cõformata & aucta per Gre go.x.in c.ij.de censi.lib.vj.vbi text.formaliter dicit.Statuentes vt vniuersi & singuli qui ob procurationem sibi ratione visi tationis debitum exigeret pecuniam,vel etiam à volente reci pere:aut aliàs cõstõnem ipsam recipiendo munera sine visita tionis officio nõ impenso procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione violare presumpserit du plum eius,qđ receperit ecclesiæ à qua id receptum fuerit intra mensem reddere teneatur. Alioquin extunc Patriarchæ archie piscopi duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere dif ferentes ingressum sibi ecclesiæ interdictum.Inferiores verò ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quouscq̃ de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs plenariam satisfactionem impen dant,nulla eis in hoc dantium remissione liberalitate seu gratia valitura text.est in d.c.ij.Et est mirabilis & casus singularis: in quo non possum rem meam,vel mihi debitam remittere,cùm nihil sit tam naturale q̃ voluntate dñi rem suam in alium trãs ferri.insti.de rerum diui.§.partialitatis.Et cùm rei suæ quilibet est moderator & arbiter.l.in re mandata.C. manda. Et similis casus in quo non sufficit remissio.not.in c.statutum.§. si quid autem.de rescrip.lib.vj.quos tex.& maximè vltimum maturè & diligenter debent ponderare visitatores & ipsas constitutio nes obseruare,ne in tam graues pœnas incidant.
¶Circa prædictas tamen constitutiones primò notandum est quòd in prædictas pœnas incurrit recipiens duntaxat: vt pa tet ex.d.c.j.ibi recipiens maledictionem.& in d.c.ij.ibi,exige re pecuniam &c.& ibi recipiendo,& ibi receperint.Vnde di cerem q̃ licet visitans teneatur pro familia sua.arg.lxxxvj. di. c.amputatis.& c.generali.§.fina.de elec.lib.vj.tenet glo.super ver.teneatur.d.c.j.de censi.lib.vj.tamen arbitror quòd non te neatur visitans ad prędictam pœnam,sed solùm recipiens.nisi etiam visitans fraudem ad id commiserit:quoniam pœna suos debet tenere authores.c.quę sint.de his quæ fiunt à præla.l.san cimus.C.de pœnis.Arbitror tamen q̃ familiaris, cui conueni ret pœna prædicti capi.secundi,ad illam teneatur.Si verò non conueniret, incurrant pœnam maledictionis. de qua in dicto capi.primo.
¶Secundò notandum quòd in dicto duplo inest simplum.est enim hoc regulare:quia si lex vel statutum imponat pœnam per nomina multiplicatiua duplum,triplum,quadruplum, ex cepto furto,semper in duplo inest simplum.tex.est in l.mulier C.de sponsa.& ibi Barto.& Bald.in l.hoc edicto.ff.de publi.in sti.vi bo.rap.§.fi.inst.de actio.§.sic itaq̃.& Barto.in l.sanctio. de pœnis.cum si.
¶Tertiò nota. quod si tempore quo Patriarchis 'Archiepis epis interdictus est ingressus ecclesię &c.celebrarent in ecclesia in suo officio sicut prius,irregulares efficerentur per c.is qui.de senten.excom.lib.vj.& etiam si interim morerentur non sepe lirentur in cœmiterio secundùm gl. super verbo,interdictum. in c.ij.de censi.lib.vj.
¶Quartò not.q̃ alij inferiores qui secundùm prædictam con stitutionem d.c.ij.pœnam suspensionis ab officio et beneficio incurrunt,si interim celebrarent vt prius,sunt irregulares: nec possunt ab alio,q̃ à Papa absolui.c.j.de reiud.libr.vj. & c.j. de sen.excom.lib.vj.tenet glo.super ver.suspensos.d.c.ij.
¶Quintò not.quòd quàmuis tex.prædicti velint restitutio.fie ri ecclesijs:tamen satis est si fiat restitutio prælatis,seu rectori bus ecclesiarum,secundùm Gul.& Ioan.And.in d.c ij.vnde ex ponetur ecclesijs,id est earum rectoribus probatur.vj.q.j.scire debes.
¶Sextò notandũ,quod visitantes & alij qui in prædictas pœ nas inciderunt,facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia.lxxx.d.c.si qui.cum suis concordantijs.de sponsa.c. non est.tenet glo.pe.d.c.ij decensi.lib.vj
¶Septimò no.quòd illud quod dictum est de pecunia non re cipienda,est hodie limitatum per c.felicis.de censi. libro vj.ad quod videnda sunt quæ diximus.s.hic eo.lib,q.vij.versi. est ta men aduertendũ.Sed cõtra prædicta inquantum dicitur q̃ ta lis indebitè exigens tenetur ad duplum op.quia imòvidetur q̃ teneatur ad quadruplum.xvij.d.c.quoniam quidem.Sol.glo. fi.in d.c.procurationes soluit quod ibi loquitur de enxenijs. & hanc solutionem tenet Host.in summa in tit.de censi.§. qui bus.ver.si enxenijs.quæ solutio non procedit per alle.c.j. in fi. de censi.lib.vj.vbi etiam loquitur de enxenijs,dum dicit, mu nera:& tamen satis est quod reddat duplum.Hosti. dicit quòd etiam in enxenijs satis est q̃ reddat duplum. Et ad cõtrarium respondetur,quòd potest intelligi,quòd quando per vim vel per concussionẽ aliquid est extortum.vt in auẽ.vt iu. sine quo. suf.§.si ergo in fin.& §.si necessitatis.in fi.facit quod not.in c. quoniam.in glo.fin.Hæc tamen sol. communiter non placet Doc.quia continet diuinationem.vnde datur tertia sol. videli cet quòd ibi loquitur in alio casu,videlicet quando Archiepi scopus episcopo accedente ad conciliũ prouinciale de his quę secum defert , aufert. & hanc solutionem communiter tenent Doc.in d.c.procurationes.& ibi do.Ant.& do.me.zab.
¶Octauò not.quòd exigens vltra taxatum numerum,suspen ditur ex constitutione Benedicti ab officio & beneficio,secun dùm Lap.Abb.allega.xxxvij.
¶Nonò notandum quòd pœnæ dictæ non habent locum in visitantibus monasteria non seruantibus constitutionem Cle. ij.de censi.vnde dicit glosl.super vers. religiosi. Quicunq̃ reli giosi frequenter conqueruntur,quòd constitutiones editæ cõ tra eos,sunt pœnales.& figurat ibi glosl.plura exempla.consti tutiones verò contra alios in eorum fauorem editæ non sunt pœnales.Ego arbitror quòd respectu pœnarũ de quibus in c. j.& ij.de censi.lib.vj.ita teneantur visitatores monasteriorum sicut aliarum ecclesiarum:sed ideò in d.Cle.ij.non adijcitur alia pœna : quia loquitur de his, qui debitas recipiunt procuratio-

nes, vt

nes.vt patet ibi, procurationes debitas. Sed non seruant constitutionem illam in reliquis.Similiter etiam non habet locum in visitatoribus monasteriorum qui eligũtur in c.generali prouinciali ipsorum monasteriorum.de quibus in c.ea quæ. de sta. mona.qui si constitutionem illam transgrediuntur, puniuntur pœna ibi statuta.de qua diximus lib.x.q.xiij.versi.Et hęc seruanda sunt.

72 ¶†Duodecimo lib.principali tractandum est quoties, & quãdo possit fieri visitatio.Circa quod dicendum est secundũ aliquos,quòd singulis annis semel,si causa subest.x.q.iij.c.relatũ. & c.cauendũ.Sed si necessitas non subest de triennio in triennium.per c.Archidiaconis.de offi.Archi.Sed cõmunis opinio est q̃ quilibet Prælatus,cui visitandi officium de iure cõmuni incumbit,semel in anno potest visitare.ff.tex.est in c.conquerente.de offi.ord.& ibi glos.x.q.iij.c.decernimus.& c. episcopum.& c.placuit.& de hære.c.excommunicantis.el.j.§.adducimus.de offi.Archi.c.mandamus.& ibi glo.tenent Gof.Ioã. & Philip.in c.cùm venerabi.de censi.& glo.ij.in c.si episcopus.de offi.or.lib.vj.Archi.xviij.q.ij.c.visitandi.Hosti.in sum.in titu. de censi.§.quibus.& §.qualiter.ver.sed quoties.& in ti.de offi. Archi.§.quod sit eius offi.ver.visitabit.& Archi.in c.fi.in j. gl. de censi.libr.vj. & Henri. bohic.in c.cùm Apostolus.de censi. & monasteria monialium annis singulis visitanda sunt.tex. est in Cle.attendentes.de sta.mo.prædicta tamen regula plures recipit limitationes.

73 ¶†Primò limi.si necessaria,vel alia legitima causa visitandi subesset:quia tunc non solùm bis,sed pluries posset visitare. probatur c.mandamus.de offi.Archi.ibi,nisi fortè talis causa emerserit,propter quam episcopum oporteat præfatas ecclesias sæpius visitare.xviij.q.ij.c.visitandi & c.non semel.& per quę iura idem tenet glo.ij.in c.si episcopus.de offi.or.li.vj.x.q.j.c. regenda.& sic plures debentur procurationes.tenet glo.versi. annua.in c.conquerente.de offi.ord.& d.c.mandamus. & glos.c. cùm venerabilis.de censi. Et debet intelligi secundùm glo.prędictas.& d.c.cùm venerabilis.dum dicit bis in anno:quia intelligitur si instante necessitate,secũdùm vnum intellectum, quẽ sequitur Zab. Vel potest responderi ad illum text.vt diximus in seq.fal. Vel aliter & iij.vt diximus in ij.fal. Vel aliter & iij. vt diximus in vij.fallen. Idem tenet Hosti.in summa de censi. §.quibus est danda.& in summa in tit.de offic. Archi.§. quod sit officium.ver.patet ex præmissis.tenet Ioan.in c. episcopũ. & Archi.ibi in glo.adde & huiusmodi visitationibus.Io. Lau. & Archi.in d.c.visitandi.xviij.q.ij.& Inno.& Arch.c.j.de cẽsi. lib.vj.super ver.visitat.& Io.And.ibi in nouella & Henr. in d. c.cùm apostolus.Et hæc fallentia procedit etiam in monasteriis monialiũ exemptarũ, quę p ordinarios authoritate Apo. visitantur secundũ dispositionẽ Cle.fi.de statu mo. & hoc tenet glo.in d.Cle.fi.in prin.super ver.annis singulis. sequit Pau. ad text. illum dum dicit,annis singulis.Respon. quòd respicit consuetã & regularẽ visitationem,quæ fit etiam sine causa, nõ tamen prohibet iteratam,si causa subesset.Potest ergo monasteria & loca exempta toties visitare authoritate Apostolica,quoties posset iure ordinario visitare loca non exempta,cùm ponatur sub eo.præcepto.ar.c.translato.de constitu.In contrarium tamen facit:quia cessante dispositione d.Cle.ij. ordinarius nullo modo possit visitare loca exempta. Ergo cùm concedatur quod annis singulis visitet, videtur quòd tantùm semel.Sed tamen plus placet præcedens opinio : tum quia non dicit semel tantùm:tum quia vna & eadem determinatio determinãs duo determinabilia debet pariformiter determinare.l.q̃uis.& l. hæreditatis.ff.de impu.& aliis substi.c.maiores.de bapt.xv.q.vij. c.& hoc dicimus.Cùm ergo dicta dictio annis singulis,respicit non exempta & exempta:ergo sicut subiecta ex causa potest pluries visitare:ita etiam exempta : & maximè monasteria in plus teneri videntur quo ad visitationem.

74 ¶†Secũdò fallit si hoc cõpetit ex onere in fundatione ecclesiæ adhibito,vt possit bis vel pluries visitari & procurari.ar. text. xvij.q.ij.c.Eleuterius.& est tex.secundũ vnum intel.quẽ tenet glo.fi.in fi.in d.c.cùm venerabi.de censi.& hunc intel.tenet ibi do.me licet zab.dicit q̃ continet diuinationem.facit.equanto. de censi.& c.prętereà.de iure patro.tradit Hen.bohic in c.cùm Apostolus.de censi.& zab.Cle.fi.de statu mo.

75 ¶†Tertiò fal.si potestas pluries visitandi & procurandi competeret ex speciali consuetudine præscripta.tex.est secundùm vnum intellectum in d.c.cùm venerabilis. quem tenet Hosti. ibi,qui dicit q̃ illa Decretalis loquitur secundùm consuetudinẽ quarundam ecclesiarum,in quibus episcopi procurationem recipiunt bis in anno:vndẽ dicitur in talibus ecclesijs vulgariter q̃ episcopus habet procurationem cum fœno , & cum herba, hoc est semel in hyeme,& semel in æstate:vnde potest habere vnam procurationem de iure communi,& aliam de consuetudine præscripta.facit Cle.ij.versi.ipsis autẽ.de censi.& idem tenet etiam Hostien.in summa in tit.de censi.ver.quibus est dãda.in fi.& Henri.c.cùm Apostolus.

76 ¶†Quartò fallit si ex priuilegio competeret potestas eodem anno pluries visitandi.facit de priuile.c.pastoralis & c. porro. & Cle.ij.§.ipsis autẽ.de censi.Item quia si hoc potest facere cõsuetudine,vt dixi in præcedẽ.fal.fortius hoc potest priuilegiũ Papæ,vt in extrauaganti Ioannis.xxij.quæ incipit,Suscepti.facit lxiij.dist.c.in synodo.& c.Adrianus secundùm Henri.in d. c.cùm Apostolus.

77 ¶†Quintò fallit in Archidiacono,qui non semel in anno : sed de triennio in triennium vnam debet facere visitationẽ, & vnã procurationem.c.j.de offi.Archi.& Host.in summa in titu. de offi.Archi.§.quod sit officium.ver.patet ex premissis q̃ ad minus de triennio in triennium debeat visitare per d.c.j. Sed ad plus semel in anno:nisi causa emerserit, propter quam habeat sæpius visitare.& ita procedat.c.mandamus.de offi.Arch. Vel secundùm glos.in d.c.j.possumus distinguere,quod aut loquimur de visitatione propriè parochiæ ipsius Archidiaconi : & illam semel in anno iure ordinario tenetur visitare.ita loquitur c.mandamus. Aut loquimur de visitatione fienda de tota diœcesi ad mandatum episcopi propter ipsius impedimentum.& tunc de triennio in triennium.& sic loquitur.d.c.j.

78 ¶†Sextò fallit si diuerso iure vellet visitare:quia tunc põt bis visitare exemplum in illo , qui est Archiepiscopus & legatus natus:qui tanq̃ Archiepiscopus potest semel visitare in vno anno:& tanq̃ legatus potest eodem anno secundam facere visitationem:& duplicem recipiet procurationem.text. est in c. cùm nuper.de censi.& hoc tenet zab.ibi. facit c. cùm olim. de re iudic. Quod tamen procedit secundùm zab.quando ex causa sic visitaret:aliàs si post primam visitationem confestim facit secundam:videtur esse de superfluo.Quod procedit in dubio,vt arbitror,alias posset cõtingere causa propter quam etiã eo iure posset immediatò reiterare visitationem.Et sic facta duplici visitatione legitimè vna tamen duntaxat simpliciter soluta sit procuratio in dubio secundùm Vincen. potius intelligitur soluta nomine legationis , cùm minus possit resisti legato quàm Archiepiscopo. & solutio præsumitur facta in causam duriorem.ff.de solu.l.in his.in prin.secundùm Vin in d.c. cùm nuper.& seq.ibi zab.

70 ¶†Septimò fallit in Archiepiscopo,qui potest reiterare etiam eodem anno visitationem diœcesum suffraganeorum suorum. per text.in c.j.§.postquàm.de censi. libro vj.vbi text. formaliter dicit:Postquàm autem omnes diœceses prouinciæ suæ visitauerit,licitum sit ei postea,prius tamen suffraganeorum suorum requisito concilio,videlicet in concilio prouinciali : vt dicit ibi glo.& ipsius diffinitione super hoc habita corã eis, quæ in his scriptis redigi volumus, vt possit alijs esse nota visitationem per eundem reiterare prouinciam iuxta modum superius annotatum,etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum assensus illam semper prouinciam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus illas ecclesias eosq̃ cleros & populos prius visitet,qui non fuerant ab eo in prioribus visitati:nisi magis sit alijs visitationis officium opportunum. vt d.§. postq̃.ad quorum intellectum videnda sunt,quæ latissimè dicta fuerant s. in vj.prin.libr.quæstio.v.Et prædicta procedunt etiam nulla data suffraganeorũ negligentia:vt in c.fin. de censi.& latius dictum

80 fuit in d.q.v.¶†Octauò fallit vt arbitror,si Archiepiscopus iure metropolitico semel visitasset prouinciã suam:& demũ data regula suffraganeorũ suorum,vel alicuius suffraganei sui vel letiterum visitando negligentiam illorũ supplere:nec in hac visitatione arbitror necessarium esse seruare formã.c.j. de censi. lib.vj.videlicet vt incipiat à sua diœcesi:quoniã primam visitationem facit iure suo ordinario.hanc autẽ propter negligentiã suffraganei,quã supplere tenetur.ix.q.iij.c.cùm simus.de sent. excom.c.per tuas.de app.c.qua fronte.& in auẽ.de eccle.tit.§. si quis autem.& § seq.col.ix.not.glo.in c.pastoralis.de offi.ordi.Nam in hac visitatione cessat ratio cessandæ formæ.de qua in d.c.j.de censi li.vj.Et quia non esset conueniens propter negligentiam suffraganei grauare propriam diœcesim Archiepiscopi iterata eodem anno visitatione,vt in reg.non debet alteri.ff.de reg.iur.cum sua materia.Ex prædictis rationibus idẽ ego arbitror, quando fortè instantia necessitatis iteratam suffraganeorum suorum,vel alterius eorum vellet facere visitationem,vigore cuius necessitatis superius diximus annuatam visitationem reiterare posse:in his tamẽ maturius cogitandũ est,

81 quoniã à doctoribus non tanguntur. ¶†Nonò fallit in visitationibus monasteriorũ,quæ etiam ab eodem ordinario pluries in anno possunt visitari.vt est tex. in c.cũ venerabilis.de censi.

ſecundùm Ioan. Vincen. & Gof. qui dicunt quòd monaſteria plus in hoc tenentur, quarum eccleſiæ ſubſunt epiſcopo vtraq; lege diœceſana & iuriſditionis. Monaſteria verò non ſubſunt lege diœceſana, ſed iuriſ. tantùm: vt legitur & not. in c. dilectis. & c. conquerente. de offi. ordi. Vnde cùm monaſteria in hoc al leuientur, grauantur in alio, vt ſeruari debeant canones, qui tra dunt monaſteria ſæpius viſitari. xviij. q. ij. c. non ſemel. & c. vi- ſitandi, Nec obſtat quòd text. in c. venerabilis. loquatur de ec- cleſia & non de monaſterio: quia poteſt reſponderi, quia ſecũ- dùm Ioan, Andre. vt patet in antiqua eccleſia, illa erat canoni- corum regularium. Et prædictam opiñ. tenet Henri. in c. cùm Apoſtolus. Eſt tamen aduertendum quòd text. in Cle. fin. de ſta. mo. dicit quòd annis ſingulis debeant viſitari, & non dicit, ſæpius. ergo ſolùm vna viſitatio fieri debet. Et hoc tenet glo. ibi ſuper verbo, annis ſingulis. dicens quòd ſolummodò poteſt reiterari, ſi neceſsitas ſuberit. & ſic videtur q; ſufficiat annua vi- ſitatio, niſi diceretur quòd ille tex, loquitur ſolùm in monaſte- riꝭ monialium, non autem de monaſteriꝭ monachorum. Vn- de in monaſteriꝭ monialiũ correcti ſunt canones antiqui, qui dicebant ſæpius viſitanda. in monaſteriꝭ verò monachorum incorrecti remaneant, vt ſæpius ſint viſitanda, Fortè dici poſ- ſet q; iure ordinario & regulariter ſicut eccleſiæ ſeculares, & cle rici non ſunt niſi ſemel viſitãdi: ita nec monaſteria per iura no uiſsima quæ ſimpliciter diſponunt de annua viſitatione, niſi alia ſubſit cauſa ſpiritualis, propter quam iteratò poſsit fieri vi ſitatio, ſecundùm quod in fallentiꝭ hic inſertis explicauimus. & ad hoc videnda quæ diximus in fi. primæ fallentiæ.

82 ¶† Decimò fallit, ſi prælatus ordinatus vellet ſæpius eodẽ an- no viſitare abſq; eo q; aliquam procurationem inde recipiat, vel aliud grauamen inferat ſecundùm Henri. bohic in c. cùm Apoſtolus. in princip. de cenſib. quoniam ex talibus procura tionibus ſalus cleri, & populi, & vtilitas, & informatio eccle- ſiarum, & non grauamen eccleſię procuratur. & ita dicit poſſe intelligi. xviij. q. ij. c. viſitandi. in prin. & mihi placet. Cæterum cùm ſ. dixerimus, q; eadem eccleſia poteſt viſitari à legato de la tere, & legato miſſo, & legato nato, & Primate, Archiepiſco- po, & epiſcopo: & quandoq; ab Archidiacono, Abbate, et nũ cio ſedis Apo. & aliꝭ de quibus diximus. ſ. arti. v. & non ſolũ ſemel, ſed ex variꝭ cauſis pluries. Poſſet quiſpiam dicere, quid faciet miſer rector eccleſiæ. Nam Archipreſbyter viſitat. c. j. ij. iij. de licentia Archiepiſcopi cum duobus equis. Et Decanus cum duobus, & Archidiaconus cum quinq;, vel ſeptem equis, epiſcopus cum xx. vel xxx. Archiepiſcopus cum xl. vel l. & ſi militer Patriarcha. Cardinalis cum xxv, ſecundùm ea quæ la- tius diximus ſ. lib. ix. Quare ſi omnes hi eodem anno, etiam ſe mel ad eandem eccleſiam declinauerint, cito certè ad examina tionem extremæ virtutis. i. facultatis eccleſia deueniret. Et lon gi temporis vicium breuis hora conſumeret, quod eſt cõtra iu ra x. q. iij. c. inter cætera. ante medium. de cenſi. c. cùm Apoſto- lus. Ad huiuſmodi abſurdum euitandum varij varia dixerunt, quorum opinio. refert Hoſti. in ſum. in titu. de offic. Archi. §. quid ſit eius officium. verſic. ſed diceres, quid faceres. Sed illas ego referre omitto: quia cõmuniter reprobantur, & ſunt omni no falſæ: vnde dicit Hoſti. in d. loco ſe putare q; ius non debet calumniari: nec; verba captari: ſed qua mente quid conſtitua- tur, animaduertere conuenit, ff. ad exhi. l. pe. Putat ergo quòd ad hoc vt eccleſia Dei ſanctius regatur, crimina purgentur, & virtutes inſerantur, plures viſitatores ſunt admittendi. argu. ff. de no. oper. nun. l. nam reipublicæ. & l. prece. §. fi. Sicut ergo ſe ptem cohortes conſtitutę ſunt propoſitis eis tribunis, & ſuper omnes ſpectabili viro, qui præfectus vigilũ appellatur, vt vrbs ab incendiꝭ defenderetur. ff. de offi. præfec. vigi. l. iij. Sic multò fortius cauendæ ſunt eccleſiæ Dei ab incendiꝭ ſpiritualibus. Vnde ad hæc incendia euitanda inferiores conſtituti ſunt pro poſitis eis epiſcopis & Archiepiſcopis: & ſuper omnes ſum- mus Pontifex proponitur: quare omnes ad prædictum effe- ctum viſitabunt. Sed aduertendum, quoniam per prædicta nõ videtur tolli ſupradictum abſurdum: quare dicẽdum arbitror q; ſi propter neceſsitatem eccleſiæ totiens reiteratur viſitatio, ſibi imputet eccleſia, quæ talem cauſam præbuit. hoc ſentit glo. ſuper verbo annua. in c. conquerente. de offi. ord. vnde damnũ quod ſua culpa ſentit & c. vt in reg. damnum. de regu. iur. li. vj. Si verò eccleſia nullam viſitationi cauſam præbuit & pluries vi ſitaretur nec poſſet tot viſitatores procurare: tunc vel facta cõ tribution, vel propriꝭ ſumptibus viſitantis, talis viſitatio fiet ſecundùm ea, quæ diximus. ſ. lib. xj. q. xiiij. verſ. vnde notandũ. Et ſemper habenda eſt ratio, ne miniſtri eccleſiæ egeant: vt ibi diximus. faciunt ad prædicta quæ traduntur per Hoſt. & Ioã. Andr. de offi. Archi. c. mandamus. & Lap. Abb. poſt Io. And. in c. fi. de cenſi. lib. vj. qui dicunt q; impotentiam viſitati viſitãs ſuis ſumptibus ſupplere teneatur.

83 ¶† Poſtremo loco tractandum eſt de effectibus, qui producũ- tur ex viſitatione. Circa quod dicendum eſt q; varij, multiplices, ſanctiſsimi, neceſſarij, & vtiles fructus ex viſitatione oriun tur & producuntur. Per eum namq; prælati præceptis canonicis atq; diuinis ſatiſſacere intelligunt, ita vt canonicè viſitantes, & viſitationem legitimè expedientes, non poſsint de negligẽ- tia reprehendi. de quibus aliquid lib. iij. explicauimus. Inſurgit etiam animarum ſalus tam clericorum quàm laicorum per ex- hortationem, correptionem, & reformationem. Et ipſarum ec cleſiarum vtilitas ac reformatio, ſecundùm ea quæ latiſsimè de monſtrata ſunt lib. x. per totum. ſed potiſsimum q. j. ij. iij. & v. & ex ea fructus vberrimi & ſalutiferi referũtur: qui nunq; per eunt. vt dicit tex. in c. procurationes. de cenſi. per viſitationem itaq; eccleſia Dei ſanctius regitur, crimina purgantur, virtutes inſeruntur: ſecundùm quod & præcedẽti, & aliꝭ ſuperioribus libris latius explicata fuerunt.

¶ Hæc enim ſunt Reuerende domine, do. Ioannes de Aghaza ria Groſſeti epiſcope, quæ inter hos ſaxeos montes & colles ſuperioribus longioribus; q; noctibus circa viſitationis materiam mihi Mariano Soci no Senenſi literis mandare viſum fuit. Tu vale, & emenda: & me commenda - tum habe.

¶ Explicit tractatus de viſitatione domini Mariani Socini.

Marianus Socinus.

DOCTISSIMA MARIA-
ni Socini Senen. I. V. Luminis clarissimi repeti-
tio, super c. Ad audientiam. de homicidio.
nunc typis hisce nostris elegantissi-
mis recens impressa atq; exa-
mussim, expurgata, feli-
citer occipit.

*

SVMMARIVM.

1 ☞Clericus familiam propriam licitè potest corrigere.
2 Irregularis in dubio præsumitur quis.
3 Magister, seu præceptor qualiter animo docendi præsumatur castigasse.
4 Irregularitas quid sit.
5 Irregularitas vnde dicatur.
6 Irregularitas quo fuerit introducta iure.
7 Irregularitatis species quot sint.
8 Irregularitatem quis incurrere possit.
9 Infideles an possint in irregularitatem incidere.
10 Furiosus quare irregularitatem incurrere nequeat.
11 Furor qualiter probetur.
12 Infans committens homicidium, an incurrat irregularitatem.
13 Puer quando doli capax dicatur.
14 Dormiens an incurrat irregularitatem propter homicidium.
15 Ebrius an incurrat irregularitatem propter homicidium.
16 Prodigus an incurrat irregularitatem.
17 Fœmina vtrum incurrat irregularitatem.
18 Irregularitas qua de causa fuerit instituta.
19 Irregularitas quare, & qualiter, & quibus casibus contrahatur.
20 Bigamus est irregularis.
21 Irregularitas qualiter incurratur ob defectum corporis.
22 Irregularitas qualiter incurratur propter inobedientiam.
23 Suspensus ab officio est irregularis.
24 Fornicator notorius an sit irregularis.
25 Irregularitatem an incurrat audiens diuina in loco interdicto.
26 Celebrans in loco interdicto, an sit irregularis.
27 Sepeliens excommunicatum, an incurrat irregularitatem.
28 Excommunicatus baptizans an efficiatur irregularis.
29 Interficiens hominẽ mediante iustitia, an efficiatur irregularis.
30 Clericus scribens aliquid in causa sanguinis, an efficiatur irregularis.
31 Chirurgus an sit irregularis.
32 Infirmum etiam moriturum reuoluens vt citius moriatur an in incurrat irregularitatem.
33 Irregularis an dicatur is, qui ita parcè vixit q̃ vitã sibi ademit.
34 Homicidium fortuitum committens, an efficiatur irregularis.
35 Interficiens inuadentem se, an sit irregularis.
36 Occidens alium qualiter probabit hoc ad defensionem necessariam fecisse.
37 Petrus an incurrerit irregularitatem, dum auriculam abscidit seruo Pontificis.
38 Clericus interficiens prædones se detinentes, an incurrat irregularitatem.
39 Bannitus interficiens aggressorem, an efficiatur irregularis.
40 Celebrans interficiens aggressorem suum, an sit irregularis.
41 Irregularitas an incurratur ex qualibet mutilatione.
42 Fratres minores se defendentes, an incurrant irregularitatem.
43 Interficiens mortaliter vulneratum, an efficiatur irregularis.
44 Mulier interficiens fœtum proprium an efficiatur irregularis.
45 Latronem percutiens, an efficiatur irregularis.
46 Interficientes simul aliquem, an omnes efficiantur irregulares.
47 Clericus percutiẽs in aliquo conflictu, an efficiatur irregularis.
48 Interficiens vel mutilans fœminam, an sit irregularis.
49 Occasionem dans homicidio vel mutilationi, an incurrat irregularitatem.
50 Clericus an efficiatur irregularis, si eius consanguinei in rixa, quam mouit, aliquem interficiant.
51 Clericus an irregularis efficiatur, si fur, quem penes alium dimisit, ligatum, interficiatur.
52 Furem indicans an efficiatur irregularis.
53 Clericus tradens furem officiali citra sanguinem puniendum, an sit irregularis.
54 Clericus non valens debitũ suum sine sanguinis effusione consequi, an possit iudicis officium implorare.
55 Clericus accusans de furto cum protestatione, an sit irregularis si morti tradatur.
56 Princeps legem condens, qua morti traduntur delinquentes, an sit irregularis.
57 Inquisitor fidei pronuncians quem hęreticum, ex quo mors sequitur, an sit irregularis.
58 Clericus pulsans campanam ad condemnationem alicuius damnati ad mortem, an sit irregularis.
59 Irregularis an, & qñ efficiat, præstãs opem, auxiliũ, vel fauorẽ.
60 Arma ministrãs homicidium facturo, an sit irregularis.
61 Associans aliquem homicidiũ committurum, an sit irregularis.
62 Portans ligna ad comburendos hæreticos, an sit irregularis.
63 Irregularitas qualiter incurratur propter iussum.
64 Mandans an irregularis efficiatur, si mandatarius occidatur,
65 Syndicus vniuersitatis accusans de crimine, ad quod mors sequitur, an irregularis efficiatur.
66 Consilium ab ope differt.
67 Suggerere quid sit: quid instigare: & quid monere. & nu. seq.
70 Consulens homicidium, an sit irregularis.
71 Consulens castrum furtiuè capi, an sit irregularis.
72 Irregularis an quis efficiatur ex consilio. & nu. seq.
83 Irregularis an efficiatur is, cuius negligentia, vel desidia homicidium committitur.
84 Irregularis an efficiatur is, qui tractatum ei in cuius mortem scit conspiratum, non reuelauit.
85 Consensus est in idem plurium tacitus sensus.
86 Irregularis an efficiatur quis per solum consensum.
87 Peccata occulta an inducant irregularitatem.
88 Effectus irregularitatis qui sint: & nu. sequentibus.
94 Libellus qualiter sit in materia irregularitatis formandus.
95 Irregularitas qualiter tolli possit.
96 Dispensatio vna an possit plures delere irregularitates.
97 Irregularitas an tollatur per ingressum religionis.

AD audientiam.

Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit. h. d. secũdò ibi: quia verò.

1 ¶†Nota primò q̃ clericus licitè potest corrigere familiam propriam, dummodo moderatè corrigat. correctio enim debet esse leuis & moderata: vt l. sed & si. §. si magister. & l. se. ff. ad l. aquil. vnde dicit text. quòd doctrina magistri debet esse humilis: vt c. humilis: de ma. & obedi. xxiij. quæstio. v. c. j. in fine. vbi vide tex. not. Leuis enim castigatio reuerentiam exhibet castiganti. Nimia vero asperitas nec correctionem recipit, nec salutem: vt tex. no. in c. cùm beatus. xlv. dist. Debet enim esse admista misericordia cum disciplina xlv. dist. c. discipulum. vnde non est mirum, si nimia seuitia ascribitur culpæ: vt d. §. si magister. Sed si ex leui & moderata correctione superuenerit, casus non imputatur corrigenti: vt c. j. & c. cum voluntate. j. de sent. excom. ¶Secũdò not. tex. ibi aliquãdiu pro his q̃ dixi ś. e. c. p̃sbyterũ.

2 ¶†Tertiò no. ibi: quod cùm in dubijs. q̃ in dubio potius iudicandum est quem esse irregularem. nam vbi agitur de materia peccati ad pœnitentiam, iudicamus potius peccatum subesse: quod notabile examinatur in glo. ij. & sic facit iste text. secundùm do. me. contra Inno. hic qui dicit q̃ cùm irregularitas sit de iure positiuo, nõ debet iudex in dubio reputare aliquẽ irregularem: quia pœnę moliẽdæ sunt. de pœ. di. j. §. pœnę. & in regula in pœnis. de regu. iur. li. vj. & l. præses. & l. si de interpretatione. ff. de pœ. quæ dicta an sint vera. j. latius examinabo.

¶Glo. j. in prin. quærit & sol. deinde format contrariũ & sol. in eadem ibi: leuiter. dic not. ex ista glo. q̃ leuiter debet fieri castigatio, si fit cum cingulo. quod verũ dicit Io. An. si cingulũ erat molle. Ego arbitror ex dictis Doc. hinc inde collectis considerandam qualitatẽ eius, qui corrigitur. & sic in hoc versabitur arbitriũ iudicis. an. s. qui corrigitur sit sanus, vel robustus: aut sit tenellus puer, vel infirmus: quia tunc castigatio quæ esset leuis, in robusto, diceretur grauis in infirmo vel tenello. hoc probatur in l. qua actione. §. si quis seruum. ff. ad l. Aquil. Idem tenet Archi. xxiij. q. v. c. j. super glo. & Inno. in c. cùm in magistrum. de elect. item præsumitur leuis, vel magna castigatio ex genere instrumenti, cum quo quis castigat. Si verò cum cingulo esset gladius non remouendo illum, esset in culpa: & incideret in irregularitatem casu superueniente, vt hic. Si verò castigauit cum claua, malleo, vel cultello vel si. tunc præsumitur dolus vt c. significasti. in fin. infrà eodem & lege prima §. sed si claua. & ibi per Iacob. de Areti. post gloss. ff. ad l. Cor. de sic. item arbitror

cõsiderandum in qua parte corporis magiſter,vel dominus verberauit.nam ſi cum baculo verberaret manum dando palmatam,non diceretur excedere modum debitum. ſecus ſi cum baculo percuteret caput immoderatè.item arbitror cõſiderandum tempus an,ſ.ſit aer ſanus vel peſtiferus.vnde ĩ hoc,vt dixi
3 multum operabitur iudicis arbitrium. ¶ †Qualiter aũt probet quòd magiſter, vel præceptor, vel ſimiles caſtigauerĩt animo docendi,ſeu monendi.Barto.conſulendo dixit,quòd pręſumitur factum animo docẽdi,eoipſo q reperitur qđ tempore,quo eũ percuſsit,eum monebat,vel docebat vt diſcipulum,vel corrigebat vt famulum.facit quod not.in l.iĩ.ff.de do.inter vi.vbi dicitur q illud qđ fit tempore ludi præſumitur factum cauſa ludi.facit l.ſed & ſi quæcunq;.ſ.ſi magiſter.ff.ad l.Aquil.de ſic. ſiue igitur fecerit eum corrigendo de delicto ſiue gratia diſciplinandi,vel inſtruendi eum,appellatur correctio ,vel caſtigatio,per.c.preſbyterũ.s̃.eo.& in d.c.j.& c.cùm voluntate.de ſenten.excom.Quem not.pro modo & practica probandi,q corrigendi animo fecerit.nam qualitas illa,q animo corrigendi fecerit,non percipitur aliquo ſenſu corporeo:ſed tamen probatur eoipſo q eum tunc docebat vt diſcipulum.& ita conſuluit Bart.quæ no.perpetuò. ¶ Aduerte etiam:quia ex genere inſtrumenti cum quo quis verberat quem,præſumitur dolus:& qđ animo interficiendi fecerit.nam facit ad ea,quæ dicam j.eod.c. ſignificaſti.el ĩ. Item aduerte ſecundùm Bal.in d.ſ.ſi magiſter. q licet quis commiſerit culpam excedẽdo modum debitę correctionis:tamen nõ punit pœna.l.Cor.de ſic.ſed extra ordinẽ ſcđm arbitrium iudicis:niſi ita exceſſerit modum,q ex genere inſtrumenti,& ex modo verberãdi pręſumatur dolus.& q animo interficiendi fecerit:qa tunc puniret pœna d.l.cor.vt l.j.ſ. diuus.& l.diui.& l.in lege cornelia.ff.ad l.Cor. de ſic.facit qđ dixi in c.ſicut dignũ.s̃.eo.&qđ dicam in d.c.ſignificaſti.el.ĩ.j. eo. ¶ Quæ aũt ſit ratio,q magiſter,dominus,&ſi .poſſunt leuiter corrigere & emendare,non autem immoderatè, dic ſecundùm Augu.in libr.de vita clericorum.& tranſumptiuè.xlv.diſtin.c.cùm beatus.qa dum nimia ſeruat humilitas,regendi frangitur authoritas. Vnde Salomon in prouerbijs.Percute filium tuum virga & liberabis eum à morte.xlv.di.Salomon.Correctio enim eſt actus charitatis.& ideo permiſſa.vt dicit.b.Tho.ſe cũda ſecundę.q.xxxiĩ.Imò videt in p̃cepto: qa oẽs debemus eſſe in charitate.alias enim qui nõ corrigit cũ poteſt,& ex officio tenetur,videtur eſſe in culpa & delicto.aut peccato cõſentire.vide q̃ dixi in c.Iudęos.s̃.de iud.& aliud in c.ĩ.de hęre. ¶ In ea.gloſ.in fi.dic de hoc articulo vt dixi in c.preſbyterum.s̃.eo. & c.pręce. ¶ Glo.ĩ.fortificat tex.allegando plura generalia ſimilia,dic vt in ea. ¶ Gloſſ.fin.format.q.& ſolu.in fin.dic ſecundùm Io.And.poſt Vin.quòd in contrarium facit l.di.miror. vbi eccleſia non diſpenſat cum homicida.Solu.dic quòd ibi loquitur de homicida voluntario:hic de caſuali.dixi.s̃.eod.c.ſuſcepimus . & vide quæ dicam j.eod. in materia irregularitatis in.ix.q.principali. & ſubdit hic Hoſtien. quòd in ſacris ſolus Papa diſpenſat,in minoribus verò poteſt Epiſcopus. probatur hic in tex.dum dicit poteris cõcedere,vt in minoribus &c. & latius dicam in.d.ix.q.

¶ Poſtremò.Doct.hic tractãt materiã irregularitatis per.xvj. q.& vltra:nõ tamẽp modũ doctrinę:quã ob cãm iſtitui hic materiam ipſam irregularitatis vtilẽ & quotidianã per modum doctrinabilem,ſub quã breuiori compendio potero expedire. In qua materia principaliter examinabimus infraſcriptas.q.

¶ Primò quid ſit irregularitas.

¶ Secundò vnde dicatur.

¶ Tertiò quo iure fuerit introducta.

¶ Quartò quotmodis ſumat,ſeu accipiat:ſeu quot ſintei' ſpẽs.

¶ Quintò qui ſint,qui in irregularitatem incurrere poſſunt.

¶ Sextò quę fuerit cauſa inducendæ irregularitatis.

¶ Septimò qualiter,& quibus caſibus contrahat irregularitas.

¶ Octauò de eius effectu.

¶ Nonò qualiter contra irregularem formetur libellus.

¶ Decimò & vltimò qualiter irregularitas remoueat. Igitur ſequendo ordinem.

4 ¶ †Primò quęro, quid ſit irregularitas.Circa quod dic,q irregularitas eſt nota,ſeu impedimentum canonicum ex facto,ſeu defectu prouenięns,qua quis prohibetur ad eccleſiaſticos ordines promoueri,& in eiſdem miniſtrare.Ita deſcribit Specu.in titu.de lega.ſ.iuxta.in princip.& etiam quaſi ſimili modo deſcribit Archi.& Ioan.Andre.in c.j.de regu.iur.libro vj.& Hoſtien.in c.ĩ.de cle.excu.mi.Ego verò prędictę deſcriptioni arbitror addendum,dum dicit,canonicum videlicet,ſeu diuinum. Item arbitror addendum dum dicit,ex defectu prouenięns.ſ.à natura vel exiſtenter & quare hæc addantur, colligitur ex his quæ dicam.j.in iĩ.quęſtio. principa.& in vj.

¶ Dicitur autem idẽ quod infamia vt j.de pur.can.c.accedens. ĩ.q.iĩ.ſ.notandũ.l.furti.ſ.qui alieno.& l.ſeq.ff.de infa.p Ioã. And.in c.fi.de ſorti.vel dicitur nota,hoc eſt quædã cicatrix.ff. de ſer.fugi.l.ĩ.vnde irregularitas eſt cicatrix criminis vel defectus lx).diſt.in ſacerdotibus in fine.vnde ſanitas.ſ.pœnitentiæ poſt vulnus,ſ.peccati ſine cicatrice,ſ.irregularitatis eſſe non poteſt.j.q.j.ventũ eſt.ideò autem dictũ eſt in deſcriptione, quod eſt impedimentũ canonicũ:quoniã irregularitas ortũ habuit à iure canonico ſecundùm Spec.Io.Andr.& Inno. ſed mihi hoc non placet ſimpliciter:quia etiã habuit ortum à iure diuino & veteri teſtamento de quo letius dicã.j.in iĩ.queſtio.principali. ¶ Quare autẽ in deſcriptione ponantur illa verba, videlicet ex facto & ex euentu,colligitur ex his quæ dicam.j.in vj.q.principali.Et quare ponant illa vltima verba,videlicet qua quis prohibetur &c.colligitur ex his quæ dicã j.in viĩ.q.princ. Alio tñ modo deſcribũt Matth.& Gul.in cle.ſi furioſus.eo.ti. videlicet q eſt impedimentũ ſeu repulſio diuini officĩ,quæ ipſo iure infligitur occiſori per c.ĩ.de teſt.or.ſed iſta deſcriptio eſt defectiua.Primò quia irregularitas impedit nedum executionẽ ordinis,ſed etiã promotionẽ ad illum.Secũdo quia infligitur nõ ſolum occiſori,ſed etiã mutilatori.de quibus dicã in vj. & viĩ. q. Lapus etiã aliter deſcribit in d.cle.neq; q eſt impedimentũ canonicũ prouenięs ex violatione cẽſuræ eccleſiaſticę, vel ex alia notabili inobediẽtia. Addit etiã alia verba ſuperflua.ſed nõ placent:quia nõ ſolùm clericus efficitur irregularis:ſed etiã laicus. vt dicetur.j.in vj.& viĩ.q.principali.eſt etiã in alĩs defectiua.

¶ Vnde arbitror , q melius deſcribatur hoc modo : videlicet quod eſt ius impeditiuũ promotionis, vel executionis ordinis iure canonico, vel diuino introductũ propter aliquẽ defectum notam inobedientiã,factum, vel negligentiam.& qualiter prędicta verba ponãtur,collige ex his quæ dicam ĩ.in iiĩ.q. principali.vj.viĩ.& viĩ. ¶ †Secundò principaliter quæro vnde dicatur irregularitas.ſol.dic q dicitur ab in quod eſt ſine:& regula: vnde irregulare.i.contra regulã eccleſiæ natus, vel factus:ſiue propter defectũ ſuum,ſiue propter factũ ſit extra eccleſiã poſitus.vt dictum eſt quo ad poteſtatem paſsiuam promouẽdi vel adminiſtrandi in ordinibus eccleſiaſticis.vide Spec.in d. ſ.iuxta ver.dicitur.Et dic ſecundum Lapũ q non dicitur quis irregularis:quia ſecundum regulã Apoſtoli prohibeatur : ſed tunc dicitur extra regulam aliorum:ſed irregularis eſt qui ab illa eſt eiectus ad quam non reducitur,niſi mediante diſpenſatione.ſecundum not.per Archi.in c.is qui.de ſent. excom.libr. vj.& dic de hoc vt latius dicam j.eo.c.in x.& vlti.q.prin.

¶ Tertiò principaliter quæro,quo iure fuerit introducta irregularitas.ſolu.Inno.hic dicit quòd à iure poſitiuo.Idem tenet Spe.in titu.de leg.ſ.iuxta.ver.nunquid.iiĩ.& ver.generaliter. Idem Lau.& Ioan.de Imol.in d.cle.furioſus.eo.tit. & probatur.ĩ.q.viĩ.ſ.item daniel.facit quod traditur in c.niſi cum pridem ſ.perſonæ s̃.de renun.Ex quibus infertur q irregularitas non contrahitur,niſi in caſibus à iure expreſsis.Idem Io.And. in addi.Spe.in d.ſ.iuſta.& ver.generaliter.quoniã pœnæ ſunt reſtringendæ non relaxandæ.de pœ.di.j.ſ.pœnæ.& in regula in pœnis.de reg.iur.lib.vj.& l.præſes.& l.ſi de interpretatiõe. ff.de pœnis et eſt bo.tex.ad principale propoſitum in c.is qui. de ſent.excom.libr.vj.Et ex prædictis videtur inferri q iudex in dubio debet potius iudicare quem non eſſe irregularem, q̃ econtra.Sed dicit Do.meus hic quod neutrum dictum ſibi placet.nam irregularitas,quæ cauſatur ex homicidio voluntario, fuit inducta à iure diuino:quando Deus dixit ad Dauid : non ædificabis mihi templum:quia vir ſanguinis es.de conſeq.di.j. c.j.in princip.facit etiam tex.in c.j. coniuncta ſupraſcriptione ſecundum vnum intellectum.s̃.eo.& quod no.glo.in c.ſicut dignum.s̃.e.vnde ſecundùm eum licet dictũ Inno.ſoleat allegari pro ſingulari:tñ non procedit indiſtinctè: vnde in hoc ſecũdo art.D.me.ita diſtinguit,videlicet quod aut quærim' quòd ad imponendam pœnam propter irregularitatẽ quòd ad forũ cõtentioſum & tũc in dubio debet quis potius iudicari nõ irregularis,quàm econtra.Ita procedat dictum Innoc.Specul.& Ioan. Andre.aut agitur in foro pœnitentiali ad pœnitentiam imponendam.& in dubio debet potius reputari irregularis.quoniã in foro pœnitentiali tutior pars eſt eligenda : licet durior videatur.facit d.c.ſignificaſti.el ſecundo j.eod.facit d.c.ſignificaſti. Idem etiam eſt quotieſcunq; de aliquo alio dicto dubitaretur: quia quòd ad pœnitentiam potius in dubio iudicamus ſubeſſe peccatum,quàm non:vt c.iuuenis.ſuprà de ſpon.& vide gloſ. no.s̃.de ſcrupti.c.j.quoniam bonarum mentium eſt timere culpam,etiam vbi culpa non eſt v.di.c.ad eius verò concubitum. & c.ĩ.de obſer.ieiu.idem eſt vbi agitur in foro,quaſi pœnitentiali:vt puta,quia nõ agitur ꝓpriè ad pœnã:ſed vt abſtineat à miniſterio altaris:vel vt abſtineat à contractu matrimonĩ, vel

ab alio

ab alio actu,in quo exercendo posset subesse peccatum: quia tunc debemus interpretari in tutiorem partem, vt dictum est: & probatur hic in tex.nostro.& d.c.significasti.& d c. iuuenis. Facit quod no.Inno.in c.cùm tu.de testi.¶Sed tu aduerte:quia contra primum dictum Do.me.facit quoniam Moises fuit vir sanguinis.xxiij.q.iij.c.nō inferenda.& tamen ædificauit ecclesiam Deo; vt d.c.j.in prin.de conse.di.j.& fuit sacerdos vt probatur:quia ipse in veteri testō elegit sacerdotes, & illos vnxit, quod facere non potuisset:nisi ipse fuisset sacerdos:ergo de iure diuino non erat irregularitas. Itē probatur quod in veteri testamento homicidæ poterant esse sacerdotes:& sacerdotes homicidæ.ij.q.vij.§.his ita.§.item cùm Balaam.& refert glo. xxj. dist.in summa.& glo.in d.c.j.de conse.dist.j.in princ. præterea Paulus qui beatum Stephanum lapidantibus opem,seu ministerium præbebat electus est à dño.l.di.§.econtra.sed Spe.in d. §.iuxta.versi.nunquid ergo.dicit quod irregularitas Pauli fuit abolita per baptismum.quid ergo dicēdum? Spe.in d.ver.dicit q̄ in veteri testamento prædicti,& alij homicidæ excusati sunt vt c.gaudemus.§.verum.s̄.de diuort.xxiij.q.iiij. si non licet.& q.viij.c.homicida.Diuina enim facta,& maximè veteris testamenti sunt amittenda.non in exemplum nostræ actionis trahenda.ij.q.vij.§.item cùm Balaam.ver.item cùm Dauid.iiij.q. iij.§.sed obijcitur.xxij.q.iij.c.si quis per testamentum.vel possumus dicere secundùm glo.super verbo,prohibitus.in d.c.j.de conse.di.j.quòd in veteri testamento ante præceptum factum Dauid propter homicidium, non efficiebatur quis irregularis: sed ideò fuit factum dictum præceptum primitus Dauid:quia ipse fuit præfigurator noui testamenti.xxij.q.j.§.quod autem. & ideò in figura ipsius dictum est,non ædificabis mihi tēplum &c.Est ergo conclusio ex prædictis q̄ in veteri testamento nō inducebatur irregularitas propter homicidium,vsq; ad Dauid, in quo fuit inducta propter figurationem noui testamenti.Est insuper aduertendum:quia non solùm propter homicidium in veteri testamento in persona Dauid fuit inducta irregularitas, sed etiā propter alia fuerūt inductæ irregularitates.erant tñ tēporales & non perpetuæ.Nam qñ quis ejiciebatur extra castra ex eo q̄ tetigerat morticiniū.vna aūt sola irregularitas videtur fuisse ꝑpetua,videlicet qñ Summus sacerdos debet habere virginem,& nō repudiatam.de quo per Host.in c.sanè.de cle.conjug.& vide in Leuitico c.xxj.sed istud nō erat propter defectū sacrī.sed quia illo modo nō potuisset esse hortator viduitatis, secundùm Spe.in d.§.iuxta.ver.defectus sacramentorū.Aduertendū etiam est:quia vt tractatur in Leuitico, vt refert Spe.in d. §.ver.itē.& in veteri quædam inueniuntur irregularitates,quæ impediebant panes Dño offerri, & accessum ministerij altaris. quæ figuraliter intellectæ etiā in nouo repellūt, vt cæcus,i.ignorātia.claud⁹,i.infirmitas mētis.Habens paruū nasum,i.indiscretio. Itē habens grādē,vel totū nasum,i.immoderata discretionis subtilitas.Habens fractū pedē,i.alienatio ad bona. Itē,mancus vel gibbus,i.peruersitas. Itē lippus,i.depsio ingenij. Item habens albugem in oculo,i.abrogantia. Item habens scabiem, i.luxuria.Item ponderosus,i.immunda cogitatio.Item habens petiginem in corpore,i.auaritia.vide de his clariorē expositionem xlix.di.c.hinc.& ratio prædictorum est: quia indignū est
7 Deo offerre q̄ homo dedignatur.xlix.di.c.fi.¶†Quartò principaliter quæro, quot modis accipiatur irregularitas: seu quot sunt irregularitatis species.Sol.dic secundùm Inn.in c.nisi cùm pridē.§.personæ.s̄.de renun.quem sequitur Spe.in d.§.iuxta. ver.sumitur.q̄ quædā accipitur pro defectibus,qui sunt in homine sine peccato:puta,quia est bigamus vel maritus corruptę, f.viduæ,vel illegitimus,vel simi.vt d.c.nisi.l.di.non confidat.& liij.di.per totum.potes etiam addere exemplū de officiali, qui ex officio quod sibi incumbit,mediante iustitia aliquem interemit.de quo j.vij.q.princ.¶Secundo modo sumitur pro irregularitate personæ,propter quam omnis homo prohibetur ordinari,vel etiam celebrare,vel administrare in iam suscepto ordine siue dispēsatione Papę,siue patiatur defectū sine peccato, siue grande commiserit peccatum,& de his tractatur in c.dilectus filius.de temp.ord,& per Spec.in tit.de le.§.nunc de epporū.nō ergo dicitur irregularitas:quia secundùm regulam Apostoli,ordinari prohibetur:sed talis est extra regulam aliorū.Nā cùm generaliter epi possunt cū omnibus dispensare, nisi sit eis specialiter prohibitū vt d.c.dilectus.& per Spec.in d.§.ver.his igitur.& seq.cùm prædictis tñ specialiter dispensare prohibentur.Papa verò cum omnibus dispensare potest. sed de hoc articulo dispensationis latius dicam j.x.q.princ. ¶Tertio modo dicuntur irregulares omnes illi,qui non possunt remanere in susceptis ordinibus,nec promoueri ad maiores etiā peracta pœnitentia sine Papæ dispensatione: vel Prælatorum inferiorum. de quibus not.in c.dilectus.& per Spec.in d.§.iuxta.versi.sunt quoq̄.& d.§.nunc de episcoporū.Lau.verò in cle.j.eo.tit.dicit q̄ irregularitatis tres sunt species.vna quæ prouenit ex incisione seu deformitate proprij corporis.& de hac de cler.egro.per totum. Alia quæ prouenit ex deformitate alieni corporis,& hæc est triplex:quædam prouenit ex morte,quædam exmutilatione:quædam ex simplici iniectione cum animo occidendi. de primis duabus tractatur hic in tit.nostro de alia tractatur de pœ.dist.j.c.periculosę.Sed tu dic secundùm Car.zab.in cle.prędicta.quòd hæc vltima non inducit irregularitatem, quæ indigeat dispensatione Apostolica.imò dicit glo. j.e.c.si aliquis. q̄ hæc non est irregularitas.licet glo.in d.c.periculosę.contrarium dicat & malè.vt ibi per Archid.& hoc quo ad irregularitatem maiorem.Est tñ quædam irregularitas,quæ incurritur pro peccato mortali:quod etiam tenet glos.in d.c.si aliquis.j.e.& probatur xxv.di.§.criminis.¶Ego verò dico q̄ quædam est spēs irregularitatis,quæ prouenit hoī sine peccato:quædam cū peccato.¶Prima subdiuiditur:quia quædam prouenit à natura;& quædam ex euentu. A natura si habet aliquas deformitates ex his,quæ dixi in præce.q.circa irregularitates, quæ reperiuntur fuisse in veteri testamento,ex euentu:puta,si est effectus cęcus carēs manu, pede, vel alio membro.Secunda irregularitas,quæ cum peccato prouenit similiter subdiuiditur in plures species: quia quædam prouenit ex violatione censuræ ecclesiasticæ,vel notabili inobedientia,vel alia simili nota:quædam prouenit ex facto proprio:quædam ex mādato:quædā ex consilio:quędā ex defensione:quædā ex negligentia:quædā ex ratihabitione, vel consensu.de quibus omnibus latissimè videbimus j. in vij. q.prin.Potest dari alia diuisio:videlicet,quòd quædā est irregularitas, per quam quis impeditur ordines susceperе:non tñ deij citur à iā susceptis.xv.q.j.c.fi.in fi.quædā verò & promouēdū impedit,& promotum deijcit.facit ad prædicta, quod tractatur.l.dis.c.de ijs.& s̄.e.c.sicut dignum.& de hac dicam in viij.q.
8 princi.¶†Quintò principaliter quæro, qui sint, qui possint in irregularitatem incurrere.So.arbitror dicendum quòd aut nos quęrimus pro irregularitate,quæ prouenit homini sine peccato.& in istam omnes possunt incurrere:siue sint infantes, siue alij similes.nam infans natus cum corporis deformitate notabili, vel ex euentu sectus,seu mutilatus irregularis est:vt s̄.de corpvici.per to.& facit quod dixi in prędced.q.& hoc est verum de irregularitate,quę prouenit à natura, vel ex euentu sine peccato prętер intentionem seu consensum. Aut quęrimus de irregularitate,quę prouenit ex peccato propter consensum, seu voluntatem:vt puta,propter homicidium, negligentiam, opem causam,mandatum,consilium,vel quid simi.vel propter inobedientiam,vel violationē ecclesiasticę censurę, vel aliam similem causam:tunc ad hoc vt quis incidat in irregularitatem, requiritur q̄ sit sanę mentis:& intelligat quid agit : aliâs non efficeretur irregularis: vt statim dicam extra subijciendo? omnes igitur sanę mentis,& qui doli capaces sunt,in prędictam irregularitatem possunt incurrere:siue sint Christiani,siue infideles. nam & propter homicidium commissum ante baptismum contrahitur irregularitas.facit quod dixi s̄.e.c.presbyterum. Quidam tamen dicunt quòd propter homicidium commissum ante baptismum:siue illud sit commissum ex voluntate,siue ex officio non efficitur quis irregularis,per text.xxvj.dist.c.deinde.& lj. di.c.aliquantos.& hoc tenet Lap. Mouetur, quia irregularitas fuit inducta à iure positiuo.lj.distin.c.si quis . & hoc dicit procedere siue homicidium fuerit commissum cum peccato, siue sine;vnde dicit q̄ talis post baptismum potest omnino promoueri.facit quod no.glo.& Archid.xxvj.dist.c.deinde Hostien. in sum.eod.titul.§.qua pœna.versi.quid ergo. hanc etiam sentiam sequitur zab.in d.clemen. j.q.xij. mouetur per text.l.dist. c.si quis viduam.& lj.distinct.c.j.& c.si quis post. à contrario. maximè quia non reperitur in l.diuina quòd propter homicidium incurratur irregularitas. & finaliter subdit huic opinio. tanquam ęquiori standum,saltem in ambiguitate opinionum. vt fiat in pœnis mitior interpretatio. per regulam in pœnis. de regul.iur.libr.vj.cum simili.Innocen.verò & Cal.in c.gaudemus.s̄.de diuor.tenent quòd saltem cōtrahatur, si homicidium est commissum cum peccato:secus si sine peccato.¶Sed Dome.ibidem tenet idem etiam sine peccato. & de hoc dixi s̄.eo. c.presbyterum. Hęc quęstio videtur satis dubia.mihi tñ plus placet quòd si homicidiū est commissum cum peccato,contrahatur irregularitas:quoniam frustra quęreretur vtrum per baptismum tolleretur,nisi contracta reperiretur,cùm priuatio habitum presupponat: vt c.ad dissoluendum.de despon.impu.& l.decem.ff.de verbo.obliga.& est bo.text.in materia nostra in d.c.deinde.xxj.dist.vbi tex.dicit quòd peccatum non est inter peccata soluī non debet.& hoc tenet Hosti.in d.versic.quid ergo.licet allegetur in contrarium per Lap.& malè. Et maximè

moueor:quia quò ad pœnitẽtiam,vt dictũ eſt,vel ad quaſi pœ nitentiam,vt quis poſsit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, vel promoueri,vbi eſſet vel ſtaret in peccato: vbi aliâs prohibitus eſſet,potius præſumimus & iudicamus quem irregularẽ in dubio,q̃ non,vt dixi ſ.in iĳ.q. princ.non obſt. dictum Lapi:quia non eſt verum ſimpliciter q̃ irregularitas fuerit ſolùm inducta à iure poſitiuo,vt dixi in d.iĳ.q.princ.nec obſt.glo.in d.c.dein de.quia glo.ibi ſentit ꝯrariam opi.dum dicit q̃ ſi aliquis mil le occidiſſet:omnis infamia, & irregularitas contracta ante baptiſmum tollitur per baptiſmum.ſentit ergo ibi glo.expreſsè, quod propter homicidium commiſſum ante baptiſmum contrahatur irregularitas.non obſt.dictum Hoſt.in §. qua pœna. verſic.quid ergo.quia vt dixi,Hoſt. ibi tenet q̃ ſi homicidium ſit commiſſum cum peccato:irregularitas contracta ex illo tol latur per baptiſmum.& ſic tenet expreſsè contrarium eius, ad quod allegatur,non obſt.c.ſi quis viduam.l.diſt. per quod mo uetur Car.zab.quia dum tex.ibi dicit quod ſi fuit homicida ante baptiſmum, ſecuto baptiſmo non prohibetur promoueri: quia hoc fateor cùm per baptiſmum tollatur omnis irregulari tas cauſata peccato : quoniam tollitur peccatum, & omnis ſequela peccati,vt d.c.deinde,xxvj.diſt.& eodem modo põt reſponderi ad c.j.& ad c.ſi quis poſt.l.di. Nec ob.vltimum dictũ zab.quod huic opinioni tanq̃ ęquiori ſtandum ſit : quia penitus &c.quoniam illud verum quò ad pœnam fori contentioſi. non autem quò ad pœnam fori pœnitentialis : vel quaſi,in quo ſecurior via eligenda eſt,vt dixi ſ.eod.in iĳ.q.princ. Eſt tamen maius dubium,ſi homicidium fuiſſet commiſſum ante baptiſmum ſine peccato:vt puta ab officiali mediante iuſtitia : vt dicam in d.x.q.princip. ¶ †Eſt igitur concluſio q̃ etiam infideles
9 poſſunt incidere in irregularitatem,ſi ex voluntate vel cũ peccato committerent. Et ex prædictis infertur, primò q̃ furioſus non incidit in irregularitatem homicidium committendo.text. eſt in clemen.j.de homi. Et idem arbitror de mentecapto: quia
10 eſt ratio. ¶ †Sed quæro circa hunc articulum de ratione:quare furioſus non incidat in irregularitatẽ?Sol.dic quòd illud, quod fit à furioſo,perinde reputatur ac ſi caſu contingeret ſine facto hominis.ff.de admini.tuto.l.fin.in fin.& probatur inl.ſed & ſi quæcunq̃.§.ĳ.ff.ad legem Aquil.vbi tex,dicit q̃ illud quod furioſus perinde eſt,ac ſi à quadrupede,vel tegula per ſe cadente factum eſſet.talem enim infelicitas facti excuſat.ff.ad l.Corne. de ſica.& ſatis dicitur puniri furore ſuo,vt l.diuus.ff,de off.preſi.& l.pe.§.fi.ff.ad leg.Pompe.de parrici.nec affligo addenda eſt afflictio.vĳ.q.j.cùm percuſsio.de cle.ægro.c.pe.de Epiſ.audi.l.tam dementis.omnes igitur actus qui intellectũ requirunt, aut conſenſum furioſo & mente capto interdicti intelliguntur. & vide plura exempla ad prædictas per glo, ĳ.eo.titu.in Cle.j. ¶ Secundò quæro in quo furioſo, ſeu mente capto prædicta habeat locum. Solut.dic q̃ habent locum, ſiue ſit furioſus vel mentecaptus,qui laborent continuo furore, vel dementia:ſiue habeant dilucida interualla:dummodò homicidium fuerit commiſſum tempore dementiæ,vel furoris.ita dicit glo.ĳ.in princ. & bene in d.Clemen.j.facit l.quæ de tota.ff.de rei ven.arguendo de parte temporis quo ad partem. Item quia eadem eſt ratio in vtriſq̃ propter carentiam intellectus, & mentis exilium. ¶ Eſt tamen aduertendum:quoniam(vt à Platone ſcriptũ eſt) furoris ſpecies duæ ſunt:vna ex humanis proueniens morbis: & hæc eſt mala & deteſtanda : & de hac loquitur materia noſtra. Alia verò prouenit ex diuina mentis alienatione:cuius diuini furoris quatuor ſunt ſpecies, videlicet vaticinium, myſterium poẽſis,& amor:quibus quatuor totidem deos præeſſe veteres putauẽre:namvaticinium Apollini myſterium Dionyſio poẽſim Muſis, amorem Veneri tribuebant. & talis furor non excuſaret. ¶ Tertiò quęro,quid ſi aliquis culpa ſua incidit in furorem:& demum furioſus exiſtẽs commiſit homicidiũ:vtrum efficiatur irregularis.quidã quod ſic per c.ſi quis inſaniens. xv. q.j.quod etiam ſequitur Lau.in Cle.eod.titul.Sed glo.xv.q.j.in ſum.& d.c.ſi quis inſaniens, dicit hoc non eſſe admittendum: quia ſatis furore ſuo punitur, vt ſ. dixi. & ita videtur tenere Gratia.xv.q.j.§.fin. Ego verò ita ſaluarem vtranq̃ opin.q̃ aut exiſtens ſanus mente cognoſcebat,quod ſi certum quid comedebat,efficeretur furioſus tali furore q̃ ipſe nihil aliud quæreret,quàm homines interficere, vel mutilare. & hoc per experientiã frequenter cognouerat.& tamen illud comedit: & tũc arbitror q̃ teneretur:quia quoties culpa præcedit caſum ordinatũ ad illã culpam,etiam per caſum,quis efficitur irregularis, vt ſ.eo.c.presbyterum.& c.ſuſcepimus.& hic cũ infinitis ſimi. ¶ Quartò quæro quis arctetur ad probandũ,an dicens factum tempore furoris:an verò dicens factum tempore ſanæ mentis? Sol.Pau.& Stepha.dicunt q̃ ille qui allegat furorem:quoniam quilibet præſumitur ſanæ mentis,ſi tamen diceretur q̃ aliquando fuit furioſus, ei qui nunc dicit non furioſum, incũbit onus probandi.iĳ.q.ix.c.iudicas.vbi hoc tenet glo.& gloſſ.in c.fi.ſ. de ſucceſ.ab inteſt.facit regula ſemel malus.de regu.iur.lib.vj. & quod ibi dicit Dy.vbi dicit quòd accidens contrarium naturæ,vel præter naturam,tollit effectũ præſumptionis ipſius naturæ.quod tamen procedit in accidenti durabili ſaltem aptitudine.aliâs non præſumitur perſeueratio contra naturam ipſius accidentis,ſecundùm no.per Innoc.Compo.& Abb.in c.cùm inter canonicos.ſ.de elect.& videtur ſequi Car.Flo.& Bart.in l.nec codicillos.C.de codicil.& bonus text.in c.filĳ.de hære.li. vj.& c.ſicut tenor.de regularibus.Sed aduerte:quia gloſſ.in c. Gonſaldus.xvĳ.q.j.tenet quod ei incumbit onus probãdi, qui aſſeuerat ſanam mentem,ſiue furentem,aut mentis exilium,per l.ei.ff.de proba.& in regula l.ĳ. C.eo.ti.Idem etiam tenet Bartol.in l.is poteſt.verſicu.expediti.ff.de acquiren.hæred. ¶ Ego in hoc articulo non intendo inſiſtere : quia non eſt principalis noſter articulus : ideò dic vt per gloſſ.& Doct.in d.iuribus.tetigi in c.dilectus.de ſponſa.q.xv.
11 ¶ †Quintò quæro qualiter probetur furor.Sol.Paul.in Cle.j.c. tit.remittit ad not,xv.q.ĳ.c.Gonſaldus.& xlvj.diſt.c.j. & fi. de ſucceſ.ab inteſt.Stephanus dicit q̃ probatur ex dictis factis & geſtis per l.quidam in ſuo.ff.de condi.inſti.& ff.de tut.& cura. da.ab his.l.is qui.§.fin.xlvj.di.c.j.verbi gratia:ſi iuſsit oſſa proĳci in mari:vel ſi proĳcit lapides,per text.in l.ĳ. C.de iudę.Iſta ſimiliter non eſt principalis materia noſtra,ſed tituli, vt proba. Ideò de ea dic vt tractatur in dictis iuribus.& per Arch. xxiĳ. q.viĳ.c.conuenior.in verbo ſcripturæ.& per Ioan.Andre.in c. vel non eſt compos.de tempo. ordi. & de ſucceſ.ab inteſt.c.fi. ſuper glo.& videbon.gloſ.in verbo ſtultiſsimum.Inſtit.quod cum eo.& xciĳ.di.c.legitimus. ¶ Aduerte tamen : quia ſi probatur quòd ante illum actum erat furioſus, præſumitur etiam tunc in actu fuiſſe.facit quod dixi in præcedenti q. niſi probaretur contrarium,quod verum dicit d. Flo.in d.l.v.§.iniuriam. ff.ad leg.Aquil.ſi furor probatur de proximo præceſsiſſe:ſecus ſi ex interuallo:quia cùm furor ſaltem accidentalis ſolo tractu temporis poſsit mutari,non præſumitur, niſi probetur.facit l. ſed & milites.ff.de excu.tut.maximè ſi probatũ eſt, quod medio tẽpore fuerit qualitas furori contraria.& hoc ſcire eſt multum vtile propter difficilem probationem furoris . non enim creditur teſtibus, niſi reddant cauſam dicti ſui : vt per Innoc. & Doct.in c.cùm cauſam.ſ.de teſti.Sicut & quando teſtes volunt probare priuationẽ ſenſus,& intellectus in aliquo,vt not. in l.teſtium.C.de teſti. ¶ Sextò quæro,quid ſi vna pars probat furorem,& altera ſanã mentem:quæ probatio prævaleat, Dome.in c.fin.ſ.de ſucceſ.ab inteſt.remittit ad no.per Do.in c. ſuper hoc.de renun.& l.nec codicillos. C.de codicil. dic ergo vt
12 ibi, ¶ †Septimò quæro,qd de infãte, vtrum per homicidium incidat in irregularitatem.ſol.dic q̃ non,vt in Cle.j.eo.tit.hunc enim excuſat innocentia conſilĳ,vt l.infans.ff.ad l. Corn.de ſicar,facit;quia talis ætas,quicquid videt,ignorat, vt l.j. C.de fal. & vide quod not.in l.quod infans.ff.de rei vendi. & l.ſed & ſi quæcunq̃.§.pen.ff.ad l.Aquil.cùm ſimi. hinc eſt q̃ infans non contrahit ſponſalia.vt in c.j.in princ.de ſponſa.libr. vj.nec per conſequens cauſatur publica honeſtas, vt ibi.& c.literas. & ca. acceſsit.de deſpon.impub.Sed contra prædicta opponitur de opin.Hoſti.in c.j.de delict.puero.vbi dicit q̃ puer etiam non doli capax,ſi proĳciẽdo gladium alium occidit,vel mutilat,incurrit in irregularitatem.ſol.dic quòd opin. Hoſtien.reprobatur in d.Cle.j.& vide ibi gloſſ.iĳ.quæ latius hoc declarat, quam bene notat. ¶ Octauò quæro quis dicatur infans ſol.dic vt no. gl.iĳ.in d.Cle.j.ſ.q̃ ille qui eſt minor ſeptennio.& probatur in l.ſi infanti.C.de iure delib.& c.j.de deſpon.impub.lib.vj.Idem videtur tenere gloſ.in ver.infantula.xxxj.q.ĳ.c.j. dicit tñ ibi q̃ etiã poteſt capi pro maiore ſeptennio ſecundùm ſubiectã materiã,nec circ.ad quod etiã vide gl.& tex.xxviĳ.di.c.j. & vide extrauag.Io.xxĳ.& ex prædictis inferunt Doct.q̃ doli capax
13 ex homicidio,vel mutilatione incurrit in irregularitatẽ. ¶ †No no quæro,qñ puer dicatur doli capax.ſol.dicit zenze.in d.Cle. j.quòd ille qui eſt proximus pubertati.ff.de do.excep.l. apud Celſum.§.quæ in tutore.proximus aũt pubertati dicitur,quando magis appropinquatur pubertati,q̃ infantię. & ſic maſculus in x.anno cũ dimidio,dicitur proximus pubertati:fœmina vero in nono anno.dimidiantur eñ tpa inter infantilẽ ętatẽ, & pubertatẽ.& hoc etiã voluit gl.Inſti.de inuti.ſtipu.§.pupillus. & gl.Inſti,de ob.quę ex quaſi deli.naſ.§.in ſumma.In contrariũ tñ facit,quod no.gl.in l.nõ tãtùm.de excu.tut.& c.cõtineba tur.& c.atteſtationes.ſ.de deſpon.impu.vbi dicitur quòd proximus pubertati dicitur ille,qui eſt proximus per ſex menſes: propter quã cauſam do.Ant.in prędicto c.atteſtationes . dicit hoc eſſe arbitrio iudicis relinquendũ:ex quo non eſt tps determinatum.

minatã.pro quo facit l.j.ff.de iu.deli.& quod dixi in c.presbyterum.s.e.¶Sed tu aduerte:quoniam iudicio meo Doct.in hoc videtur errare:quoniã nihil dicũt de ętate, quæ est intermedia inter infantilem ætatẽ,& ætatẽ proximã pubertati. dicũt em̃ q̃ infans non tenetur:& quòd infantia durat vsq; ad septẽnium. & demum subdunt q̃ proximus pubertati incidit in irregularitatem.de puero ergo nouem annorũ, si cõmittat homicidium, nihil dicunt. Vnde arbitror dicendum q̃ vsq; ad septimũ annum nullo modo infans posśit incidere in irregularitatem:nec admitteretur q̃ esset doli capax. Post septennium verò in casu certi staremus certo: vt puta, si probaretur q̃ esset puer nihil intelligens:qm̃ licet esset xv.vel xvi.annorum,non incideret in irregularitatem propter defectum intellectus.ar.d. Cle.j.& rationis ipsius,& eorum quæ s.dixi.Si verò probaretur q̃ immediatè post septẽnium incœpit aliquid sapere, vel intelligere:licet intellectus non præsumetur firmus.si tamen cognoscit quod agere malum esset vel bonum, arbitrarer ipsum incidere in irregularitatem:licet non esset proximus pubertati: quia talis puer potest peccare,& peccata deferre:vt c.j.de delict.puer. Sed in casu dubij maior est dubitatio:quoniam tex.in d.Cle.j. videtur velle à contrario sensu q̃ post septennium qs incidat in irregularitatẽ.facit text.in d.c.vnico.de despon.impub.lib.vj. qui expresse vult q̃ post septennium posśint contrahi sponsalia,cùm maiores septem annis videantur habere aliquem sensum.¶Aduerte tm̃,quia vt s.dixi pupillum doli capacem non incidere in irregularitatem propter homicidium,vel mutilationem.videtur verum,si sit homicidium cõmissum,vel mutilatio cõmissa in faciẽdo.secus videtur dicendum,si esset homicidium cõmissum ex negligentia,vt puta, quia cùm potuisset obuiare homicidio clamando,vel quid simile faciendo,neglexit.nã posito q̃ ex tali negligentia quis incideret in irregularitatem. de quo dicam j.in vij.q.prin.tamen pupillus licet doli capax,non videtur in illam incidere: quoniã pupillus vel minor licet doli capax,non obligatur,nec punitur propter delictum cõmissum per negligentiam,vt l.j.C.in quib.cau.in integ.rest.non est ne. & l.ij.C.si aduer.delict.& l.minoribus.C.de his quib.vt indig. Ad quod etiam facit l.Fulcinius.§.adeò.ad finem.ff. ex quibus cau.in pos.ea.& hoc arguendo tenent Ang.& Bal.& sequitur Do.Ludo.Ponta.in l.is cui bonis.ff.de verb.obl. Hoc tm̃ apud me non procedit sine dubio:quoniã licet prædicta iura,& prę fati Docto.velint q̃ pupillus etiam doli capax non obligatur, nec puniatur ex delicto commisso per negligentiã:tamen non valet arg.ergo non efficitur irregularis:quoniã non valet argu. qs non debet puniri ex homicidio. ergo ex illo homicidio non incurrit irregularitatem.tolle instantiam in officiali, qui ex debito officij iustitia mediante aliquem interfecit. nam talis non punitur de tali homicidio: & tamen incidit in irregularitatem: vt dicam in d.c.vij.q.prin.cogita:sed contra ea quæ s.dixi q̃ ad hoc,vt puer obligetur,requiritur q̃ sit doli capax. opponitur de c.j.de reg.libr.vj.vbi licet pupil.doli capax ingrediatur monasterium:tm̃ potest qm̃q; ante pubertatem illud exire.Sol. dicit zenze.q̃ speciale est in religione.contrarium tamen tenet glos. in c.cùm vtrum de regula.in ver.recipiunt. Car. Flo.dicit ibidẽ q̃ primũ dictũ est verius:quia quis non obligatur ante pubertatem.¶Tu dic clarius secundùm do.me.q̃ contrarium procedit quo ad ingressum religionis,vbi ætas nõ prouenit ex discretione.sed requiritur præcisè determinatus numerus annorũ vt in d.c.j.& c.ad nostram.& c.postulasti.de regula,¶Secũdò opponitur,& videtur q̃ etiam infans obligetur, qm̃ si baptizans factus maior cogitur fidẽ seruare vt c.contra Christianos.de hę re.li.vj.Sol.secundùm Laud.illud est speciale in fauorem fidei:
& propter naturam baptismi,quo quis per annũ obligatur de
14 conse.di.iij.c.nihil.& c.cùm propriũ.xlv.di.c.deinde.¶†Deci mò quæro qd de dormiente,an incurrat in irregularitatẽ propter homicidium,vel mutilationem cõmissam in somnijs.sol. dic quòd non.tex.est in d.Cle.j.c.ti. Gul.ponebat exemplũ de quodã socio suo Anglico:qui dormiendo Pisis in ecclesia sancti Benedicti prope annũ,accessit in somnijs ad filiã cuiusdam alibi existentẽ.& ibi puerũ interfecit:& dormiẽs ad lectũ rediuit. Ego habui Bononiæ vicinã puellã,quæ in somnijs surrexit. & panẽ fecit Obosiardoni.o.o.o. ¶Vndecimò q̃ro,quæ sit rõ quare dormiẽs nõ incurrat irregularitatẽ. So.dicit Lau.q̃ ratio est:quia furioso equiparatur,vt c.maiores,de baptis.& quoniã somnus reddit hominẽ planè amẽtẽ:vñ quod agit,perinde est ac si casu contingeret.vide quod dixi in c. dilectus.de spon.q. x.in fi.¶Duodecimò quæro,vtrum si præcesśit voluntas occidendi ante dormitionẽ,dormiens incurrat irregularitatẽ. & vr̃ dicendũ,q̃ sic per c.presbyterum.s.eo.vj di.c.testm̃ Paul.tenet contrarium dicens q̃ aliud est, qm̃ ex facto voluntatis scienter perpetrato immediatè casuale sequitur homicidiũ, vt d.c.presbyterum. Aliud quando sequitur ex facto omnino casuali: quia tunc perinde est,ac si lignum vel tegula per se cadens occidisset.ff.ad l.Aqui.l.sed & si quæcũq;.§.ij.& dixi s.in ij.q.huius quintæ q.prin.¶Ego verò arbitror dicendũ,quod aut iste sciebat q̃ erat solitus in nocte dormiendo surgere, & se armare, dormiẽtes secũ percutere.& nihilominus non adhibita diligentia remouendi arma,dormiens cũ sociis aliquẽ interfecit. arbitror eũ irregularẽ propter culpã suã,quæ casum præcesśit. facit quod dixi s.q.iij.huius v.q.principalis.Sed contra ea quę dixi s. videlicet q̃ infans,furiosus, & dormiens non incidunt in irregularitatem.opponitur de his quæ no. per Gratia.xv.q.j.in fin.vbi videtur velle q̃ tales incidant in irregularitatem quò ad ordines suscipiendos:licet illã non incurrant quò ad susceptos. Sol.dic q̃ dicta opi.Gratiani est improbata per d.Cle.j. e.ti. &
15 hoc tenet ibi glo.in verbo negatiuam, & bene. ¶†Tertiodecimò quæro,quid de ebrio:an incidat in irregularitatẽ,si existens ebrius aliquem interfecit.quidã q̃ non:& q̃ ex hoc non erit irregularis,per ca.sanè.& ca.inebriauerunt.xv.q.j. ¶Ego in hoc art.dubito:licet Doct.faciliter transeant.dubiũ aũt insurgit ex his,quæ latissimè dixi in c.si cõstiterit.de accu.quod autẽ ebrius cõmittendo homicidiũ non incurrat irregularitatẽ,faciunt prędicta iura. & facit dictum Aristo. secundo Ethi. vbi dicit, in ebrietate oportet veniam habere. Aliter tm̃ videtur tenere ipse in ij. Ethi. vbi dicit q̃ ebrius meretur duplices maledictiones. & per consequens ebrietas videtur aggrauare peccatũ potius, q̃ alleuiare: quia peccatum non excusatur propter peccatũ l. nunq; plura.ff.de priua.delict.ergo peccatum commissum per ebrietatem.nõ excusatur à peccato ebrietatis.Tertiò hoc probatur,qm̃ si per concupiscentiam quis cõmitteret homicidium teneretur,& esset irregularis:nec per concupiscentiam excusaretur:vt patet:ergo nec per ebrietatẽ secũdum quod dicit philosophus vij.Ethi.sicut ratio hominis ligatur per ebrietatẽ, ita & per concupiscentiam. Vnde distinguo q̃ aut ipse non dedit operam,vt inebriaretur: sed fortè deceptus fuit:quia alius immiscuit sal,vel simile.vel nõ cognoscebat illius vini potestatẽ: & tunc dicerem q̃ non sit aliqua pœna puniẽdus:nec efficitur irregularis. Aut dedit operam, vt inebriaretur.& arbitror ipm̃ incidere in irregularitatẽ.videtur enim actus sequens occisionis voluntarius,si sciebat q̃ in ebrietate existens solitus erat, quasi vt furiosus homines percutere & mutilare: cùm dabat operam rei illicitæ,s.ebrietati,vt c.à crapula.de vi.& ho.cle.faciunt quæ dixi s.in ij.iij.& xij.q.huius v.q.prin.Item ad prædicta adduco tex.expressum iudicio meo in l.omne delictum.ff.de re mili. quia miles cælestis militiæ,& miles armatæ militiæ videtur equparari:vt l.miles.& ibi no.ff.de reiud.Sed miles armatæ militiæ propter ebrietatẽ à militia remouetur,vt d.l.oẽ delictũ.§.pe.ergo & fortius miles cælestis militię.vt est clericus,debet deponi ab altaris ministerio.& p cõsequõs vr̃ in irregularitatẽ incidere. & hanc meã distinctionẽ & cõclusionẽ vide in d.c.si cõstiterit.
16 ¶†Quartodecimò quæro circa hanc q.v.quid de eo, qui est interdictum bonis:an incidat in irregularitatem: hoc est, vtrum prodigus postq̃ ei est interdictum bonis,incidat in irregularitatem.gl.in l.si quis in tantam.C.vnde vi.vr̃ velle q̃ prodigus delinquẽdo non obligetur.pro qua facit l.is cui bonis.ff.de ver. ob.vbi tex.vr̃ æquiparare prodigum furioso.quod etiam probatur in l.furiosi.ff.de re.iu.& l. Fulcinius.§. adeò ad finem.ff. ex quib.cau.in poss.ea.sed Fran. Accur.in d.l.si quis in tantam. expresse tenet,q̃ prodigus delinquendo obligetur.& sequitur Bart.in d.l.is cui bonis.& probatur,quia lex æquiparat prodigum adulto habenti curatorem,vt l.si curatorem habens. C.de in integ.resti. ¶Ego arbitror nullam esse dubitationem q̃ si cõmisit homicidium faciendo, incidat in irregularitatẽ. sed si negligendo,tunc non incidat in irregularitatẽ.dicam j.in d.vij.q. prin.Bal,& Ang.in d.l.is cui bonis.& sequitur do. Lud. Põta. volunt q̃ licet prodigus obligetur ex delicto commisso faciendo:non tamen obligatur ex delicto q̃ resultat propter negligentiam. nam cùm ipse æquiparetur pupillo doli capaci: vt l. impuberem.ff.de furt.& l.pupillum.ff.de reg iur.cum si.sequitur q̃ sicut talis pupillus non obligatur ex delicto resultante ex negligentia,vt dixi in ix.q.huius quintæ q.princi. ergo &c.& proximus pubertati committendo homicidium, vel multitudo efficitur irregularis,vt dixi s.in ix.q.huius v.q. princ. ergo &c. Chi non ha non po esser prodigo.
17 ¶†Quintodecimò quæro,vtrum fœmina incurrat irregularitatem propter homicidium,vel mutilationem.hanc similiter q.vt præcedentem non reperio tactam per Doct.& videtur primò dicendum q̃ sic.nam mulier propter homicidium tenetur pœna l.Corne.de sicar.sicut vir,nam tex,dicit q̃ ille tenetur pœna l.prædictæ.qui hominem occiderit,& sic comprehenditur tam fœmina,quàm vir,vt l.j.ff.de ver.sig.& l.si quis id quod.ff.de

iurisd.omi.ud.& plenè dixi in Cle.j.de elect.& probatur in c.si aliquis s.e.cùm tex.loquatur per verbum aliquis. quod vtrũq; sexum comprehendit, vt d.iuribus. ¶Sed aduerte, quia in hac quæstione dubium facit effectus irregularitatis,qui videtur esse ad impediendum promotionem ad ordines, vel promotum administrare in susceptis: qui effectus non videtur posse cadere in mulierem,cùm ipsa ordinari nõ possit,vt dicit Arch. xxxij. di.c.presbyter.nec ordinata characterem recipiat,& sic frustra quærimus,an possit incidere in irregularitatem, cùm lex nihil frustra debeat agere,vt l.q; Labeo.ff.de Carbo.edict.& c.commissa.de elect.lib.vj.In contrarium tamen videtur esse text.in c.diaconissam.xxvij.q.j.vbi tex.videtur velle q; mulier possit ordinari in diaconissam.ad idem etiam facit l.nulla.& auc. diaconissa.C.de epi.& cle.vbi text.expressè dicit q; diaconissa nõ potest ordinari,quæ minor sit annis xl.& in auc.de san. Epi.§. presbyterum.& ad idem xxxij.di.præsbyter.ibi dum dicit susceptiordinis presbyteram suam.ergo videtur q; mulier possit esse presbyter.Sed contrarium tenet Gof.in sum.in titu. de æta.& qualita.§.quid de muliere. vbi tenet q; mulier non recipiat ordinis characterem sexu impediente, & constitutione ecclesiæ.pro qua opi.facit tex.in c.sacratas.& c.mulier.xxiij. dis. & xxxiij.q.v.c.mulierem.hanc etiam sententiam tenent Ioan. And.in nouel.j.de pœ.& re.tenet Ambro.contra captafugias. vbi dicit q; illud quod quidam dicũt,fœminam in diaconissam ordinari,est falsum. Præterea in sacro requiritur res & signum, vt c.cùm Marthæ.vers. distinguendum.s.de cele.mis.sed in sexu non potest figurari aliqua præeminẽtia gradus,cùm habeat statum subiectionis: vt scribit Apostolus ad Thimo. dum dicit:mulieri docere non permitto:nec in virum dominari : quia cùm præcepto male fuerit vsa,fuit subiecta. Gene.iij.ca. & est tex.in c.hæc imago.& c.mulierem.& c.si.xxxiij.q.v.Cùm igitur sit sub viri potestate, non recipit characterem ordinis, qui præeminentiam significat. Ad hoc etiam facit, quoniam clerici debent portare coronam:quod non licet mulieri.vt dicit Apostolus ad Corinc.c.j.& xxx.di.c.ij.nec ob. d.c.diaconissa.& §. presbyterum.quia dicta iura non loquuntur de ordine, sed de quadam benedictione,quæ super ea infundebatur,ex qua consequebatur aliquod officium spirituale, fortè legendi ad matutinum:quod non licet alijs non benedictis. non obst.c. presbyter.xxxij.di.quia ibi nõ dicitur presbytera ex ordine,sed quasi presbyteri socia.& ex his vt s.dixi videtur inferendum q; mulier non possit incidere in irregularitatem, nisi fortè diceres q; imò potest ratione prædictæ benedictionis,vt tradit gloss.in c. diaconissa.& est tex.in d.c.indennitatibus.§.j.de electio.lib.vj. de qua benedictione dixi in c.meminimus.s.de accusa. sed hoc non admitto.¶Sextodecimò quæro,vtrum Hermaphroditus possit incidere in irregularitatem. Doct.hoc non tangunt. Ego arbitror dicendum q; aut magis incalescit in sexu masculino: & arbitror quòd possit: quia de eo iudicamus,vt de masculo. l. quæritur.ff.de sta.ho.iij.q.ij.§.item Hermaphroditus.ff.de testi.l.repetundarum.§.fin.quid autem si magis in vno,q; in alio incalescat? Docto.in dictis iuribus,& Host.in sum.in ti. de test. ver.quid de Hermaphrodito.dicit quod ad hoc probandũ, stat tur eius assertioni & electioni:ex quo deinde iudicamus,an possit in irregularitatem incidere,vel non.

18 ¶†Sextò principaliter quæro, quæ fuerit causa & ratio instituendæ irregularitatis.Solut. dicit Lau.in d.Cle.j.e.ti.q; horror & scandalum inde oriens.nam abhominabile est quòd qui intinxit sanguinem humanum,offerat sanguinem,& hostiam immaculatam,vel aliud officium Christo.xxij.q. v.imaginẽ Dei, quæ est homo,vt c.ij.s.eo. quæ ratio cessat in muliere,quæ non est facta ad imaginem Dei,sed hominis.xxij.q . v.c. hæc imago.& hanc opi.sequitur etiam do.Car.Flo.in d.Clemen.quæ tamen mihi non placet,primò quia est defectiua : quoniam loquitur solùm de irregularitate respectu homicidij : sed & alijs plurimis modis committuntur irregularitates, vt dixi s. in iij. q.prin.igitur &c.Secundò non placet in eo quòd videtur velle interficientem fœminam non incidere in irregularitatem:quoniam esset contra infinita iura. vide xxij.q.v.§.si homicidium coniuncta.l.hominis.ff.de verb.sig.& quæ dixi in Clemen.j.de elect.Tertiò quia Dauid fuit prohibitus ædificare templum: quia vir sanguinis erat,vt dixi s.in iij.q.princ. non autem dixit quia virum vel fœminam interfecisti.Arbitror igitur q; causa & ratio inductiua irregularitatis fuit horror. & quoniam indignum est Deo offerre.quod homo dedignatur.xlix. dist.c.fin.

19 ¶†Septimò principaliter quæro,qualiter,& quibus casibus cõtrahatur irregularitas.Solut.ego arbitror in hac q.ita procedendum, Nam cùm irregularitas contrahatur quandoq; ex defectibus,qui sunt in homine sine peccato:quandoq; ex deformitate proprij corporis:quandoq; ex inobedientia, siue violatione censuræ ecclesiasticæ. quandoq; verò prouenit ex homicidio seu mutilatione,vt dixi s.in iij.q.princi. Ideò prædicta secundùm prædictum ordinem examinabimus:licet Spec.in d.§.iuxta.& Ho.in sum.eo.tit.§.qua pœna.aliter procedant. ¶Primò ergo quæro qualiter,& quibus casibus ex defectibus, qui sunt in homine,sine peccato contrahatur irregularitas.fol.primò dic quòd ex defectu natalium : quoniam nisi illegitimum non est culpa,sed defectus.lvj.dist.nasci.& de pur.cano.c.accedens. quoniam non legitimè natus non potest ordinari .lvj. dist.per totum.& s.de fil.presby.per totum.& si ordinatur,nõ potest promoueri ad beneficia cum cura : vel ad dignitates cũ cura,& sine cura.s.de fil.presby.c.j.& c.nimis.s.de electio.c.in cunctis.& c innotuit.tales enim ordinari prohibentur. Primò propter hominis excellentiam.Secundò propter detestationẽ paterni criminis.Tertiò propter timorem paternæ incontinentiæ.vide Host.in sum.in tit.de fil.presby.circa fin.c.ij.vide glo. in c.ij.de fi.presby.lib.vj.vbi latius loquitur.& subdit ibi Ioan. Andr.in nouel. quartam rationem,quæ ex prædictis infertur: videlicet, ne scandalizentur illi,inter quos promoueretur.

20 ¶†Secundò propter bigamiam:quia irregularis est:nec potest ordinari propter sacramenti defectum:non autem propter culpam.s.de biga.per totum.xxv.dist.per totum. quoniam Christus nõ duas,sed vnam tantùm ecclesiam sibi copulauit. xxvj. q.accusatus.& cap.qui sine.Qualiter contrahatur bigamia: & quot sint eius species,vide Hosti.in tit.de biga.§. quot species. Tertiò ratione seruitutis.seruitus enim defectus est,non culpa, vt plurimum requiritur.non potest seruus ordinari.xliij.di.c.j. ij.& iij.& c.consuluit.s.de ser.non ordi.per totum. & ratio est duplex:videlicet,vtilitas seruilis : & dignitas clericalis.xliij.di. c.admittuntur.Alia est,ne contingat vituperari propter reuocationem in seruitutem,vt s.de ser.non or.c.j. ¶Quintò ratione defectus scientiæ,seu prudentiæ.tales enim irregulares sunt xxxiij.di.præcipitamus.xxxvj.di.c.illiteratos.literis enim carens sacris non potest præesse officijs, vt ibi. ¶Sextò ratione ætatis videtur causari quædam irregularitas:hoc est prohibitio promouendi ad ordines : vt s.de æta.& qualita.per totum.xl-

21 vj.dist.in singulis.¶†Primò igitur circa hoc quæro,qualiter, & quibus casibus ex deformitate proprij corporis incidatur in irregularitatem.fol.hoc satis colligere potes ex his,quæ dixi s.in iij.q.princ.versic.aduertendum. quæ licet s.moraliter expositasint,vt ibi dixi:tamen quædam ex his seruantur ad literam,quædam non.& de his tractatur s.latius de corpo.viti.per to.tales enim ordinari non possunt,vt ibi.& xxxiij.di.c. præcipimus. xxxvj.c.ei.lv.dist.c.pœnitentes.cum simi.& ratio est: quia defectus corporalis vitium animi attestatur.xlviij.dist.nec.c.hinc etenim.Sed aduerte:quia Innoc.videtur velle in c. presbyterũ. s.de cleri.ægro.q; corpore vitiatus non sit irregularis, per text. ibi:dum dicit,prohibemus.quod etiam ex eo patet secundùm Hostien.ibi:quia talis vitiatus potest exercere, quæ prius poterat,præter expressè prohibita. Ego arbitror q; vitium seu deformitas corporis faciat quem irregularem quò ad ordines suscipiendos,vt in iuribus s.alleg.Si verò vitium, vel deformitas superuenit post susceptos ordines,tunc in tantum censetur irregularitas,inquantum reperitur propter illud vitium corporis inhabilitatus ad exercitium alicuius ordinis. & ita limito quod dicit do.meus cap.ij.s.de cleri. ægro. ¶Secundò quæro, vtrum percussus lepra,fit irregularis.solu.dic q; sic,si in scandalum generatur.talis enim non promouetur. imò promotus nõ administrat : sed datur ei coadiutor.vij.q.j.c. cùm percussio.& de cle.ægro.c.pen.& tenet Specul.in titul.de locato.in d.§.iu-

22 xta.versic.item percussor.o cancioneta mia. ¶†Tertiò quæro, qualiter quis per violationem censuræ,seu inobedientiam efficiatur irregularis.Solut.dic q; pluribus modis. Primò : quia si excommunicatus maiori excommunicatione siue à iure siue ab homine durante illa excommunicatione scienter celebrat, efficitur irregularis : & deponendus est.xj.q.iij.c.si qui.& seq.& c.de illis.& c.latores.de cler.excom.mi.secus si ignoranter.vt c. Apostolicæ.de cler.excom.mini.& tenet Ioan.And.in c. si celebrat.de cleri.excom.mi. Si verò dubitanter, probabitur de sua excommunicatione : præsertim quando conscius est de culpa sua,per quam iustè potuit excommunicari .nescius tamen se exponit discrimini,& celebrat,cùm sit excommunicatus, est irregularis,vt d.c.Apostolicæ.& crassa dicitur ignorantia in talibus,si citatus peremptoriè nec iuit, nec misit.& sic excommunicatus celebrat:licet nihil sciat de excommunicatione. & vide Spe.in d.§.iuxta.ver.vt autem in hac materia. Sed dicit ibi Io. And.q; hoc vltimum dictum de citato est valde durũ : cùm talis citatus potuisset etiã nõ excõicari.vt c.cõsuluit.de offi. dele. & c.prout.de do.& cõtu.de quo latissimè dixi in Cle.j . de do. & contu.vel alia pœna puniri, secũdùm quod plura sunt prodita

dita remedia præter excõicationem cõtra contumacẽ. de quibus in c.quoniam.s̃.vt lit.non conte.per glo.vj.in c.ñ.de cõfes. lib.vj.per Bal.in l.conſentaneum.C.quomodo & quando iud. Sed vtrum clericus talis excõicatus miniſtrans in celebratione, ſcienter,efficiatur irregularis.Quidã ꝙ ſic,vt dicit Spe.in d. ver. vt aũt.per c.ñ.de apo.hoc tñ nõ placet Ioã.And.in addi.Spec. vbi dicit ꝙ etiã interpretatio conſuetudinis hoc non recipit.ad quod etiam adducit c. is qui primo reſpon.de ſen.excom.li.vj. nec ob.prædictum c.ñ.de apo.propter diuerſitatem rationis: quoniam præſtans miniſterium rebaptizati,dicitur quaſi Chriſtum crucifigere.de conſec.di.iiij.c.q̃uis.In quo etiam punitur ignorantia rebaptizati,vt ibi.quod ſecus eſt in ignoranter excommunicato celebrante vt s̃.dixi. ¶Quid aũt iuris ſit,ſi ligatus minori excommunicatione propter participationem,celebret,an efficiatur irregularis? dic ꝙ nõ:licet grauiter peccet.imò ſi medio tempore : ſcilicet, poſtq̃ communicauit excommunicatõ celebrauit,bene poterit ſine Papæ diſpenſatione celebrare,vt s̃.de cle.excõ.mi.c.fin.& xj.q.iij.c. ſi qs p̃sbyter. & ſe.

23 ¶†Secundò fit irregularis ſuſpenſus ab officio celebrando.xj. q.iij.ſi quis Eps damnatus.& c.ſi quis Epiſcopus in conſilio ſecundùm quoſdam.quod eſt verum,ſi in contemptũ clauium celebrauit.& ita loquuntur illi canones.Idem etiam dicendum eſt in ſuſpenſo à diuinis celebrante:quoniam eſt irregularis, vt c.cùm æterni.de reg.iur.lib.vj.& c.cùm medicinalis.in fi.de ſen. excom.lib.vj.Suſpenſus autem à beneficio tantùm non efficitur irregularis celebrando : quia nullo iure cauetur, vt c.cùm in cunctis.§.clericis.& c.ſtatuimus.§.fi.s̃.de elect.& c.quia diuerſitatem.de conceſ.præben.¶Et aduerte:quia circa hanc materiã vtrum ſuſpenſus celebrando incidat in irregularitatem? Spe.in d.§.iuxta.ponit multa & ſatis incompoſita. Tu dic poſt do.mi. in d.c.ſi celebrat.quibuſdam additis,capiendo veras concluſiones Doct.ꝙ multiplex eſt ſuſpenſio à diuinis.nam quidã ſunt ſuſpenſi à diuinis tãtùm quò ad Deum:vt ſunt cõſtituti in peccato:quia peccato durante non dñt ſe immiſcere diuinis participando,vt c.ſi.de coha.cle.& mulie.& iſti celebrando non efficiuntur irregulares:quia iure non cauetur,vt d.c.is qui. de ſent. exc.lib.vj.& ratio eſt:quia directo non eſt eis officium interdictum ipſo iure:ſed peccant celebrando. Vnde cùm ſint à Deo ſuſpenſi ſolùm quò ad ſe propter peccatum, & non à canone, niſi per approbationem.quod patet:quia quãdo celebrare volunt,abſoluuntur à ſacerdote proprio:tñ pñt poſtea celebrare, vt c.nup.de ſen.exc.ſecũdùm Inn.& Hoſt.dicit tñ Hoſt.quod p̃dicti celebrando non efficiũtur irregulares,niſi in his caſibus, in quibus executio poſt pœnitentiam impeditur,vt c.niſi cùm pridem.§.poſt conſcientiam.s̃.de renun.¶Quidã ſunt ſuſpẽſi à Deo,& à canone,vt qñ Canon ſuſpendit quem propter peccatum ſuum.Quidam ſunt ſuſpenſi à Deo, & ab homine,vt qñ propter peccatum homo,vt iudex ſuſpendit quẽ:& ipſius ſuſpenſionis duplex eſt ſpecies.nam quædã eſt ſuſpenſio maior, & quædam minor.Suſpenſio minor eſt,quæ priuat quem participatione ſacrorum tantùm, vt eſt illa excõicatio minor, quæ contrahitur ex participatione cũ excõicato. Idẽ eſſet, ſi iudex excõicaret quem minori excõicatione,vt c. engeldrudã .iñ. q. iiij.licet illa non ſit in vſu inq̃tum fertur ab homine. Suſpẽſio maior interdicit officium ſeu exercitium:vt quia iudex, vel canon ſuſpendit quem propter peccatũ ab officio. ſuſpenſus minori ſiue à canone,ſiue ab homine,non incurrit irregularitatem propter rationem ſupradictam:& poteſt eligere & exercere ea quæ ſunt iuriſdictionis. ¶De ſuſpenſione verò maiori aduerte: quia quædam ſuſpenſio fit propter delictum:quædam propter defectũ:& q̃dã propter infamiã.ſuſpẽſus maiori propter delictum efficitur irregularis celebrando:quia exercet officium ſibi interdictum.iſte eſt caſus.c.j.de ſen.excom.lib.vj.& ibi per Io.An.& hæc eſt cois concluſio:licet quidam teneant cõtrariũ. Suſpẽſus verò propter defectũ:puta,quia illegitimus,vel quia patitur defectũ in corpore,propter quẽ promoueri prohibetur.& celebrando non efficitur irregularis,ſed peccat:quia non directò ſibi interdicta ptãs executionis officij:& iure non cauetur ꝙ talis efficiatur irregularis.& hoc dicit Io.An.probari per ſtilũ curiæ:quia qñ diſpenſat cũ talibus,non facit mentionẽ de irregularitate.lvj.di.c. Apoſtolica.& c. Cenomanẽſem.s̃.de fil. presby.c.veniens.& c.peruenit.& quaſi per to.tit.Suſpẽſus verò propter infamiã,quia directò à ſuperiore eſt ſibi interdictũ officiũ:efficitur irregularis celebrãdo,vt d.c.j.de ſen.excõ.li.vj. ſed ſi nõ directè : vt quia interdicitur,ꝙ notoriè criminoſi non debeãt celebrare propter infamiã,& odiũ quod oritur in populo,& iſte ſic celebrãdo nõ incurrit irregularitatem:quia directè nõ eſt ſuſpẽſus à iure, vel à canone.ſed eſt q̃dã prohibitio pro-

24 pter ſcandalũ euitãdũ.¶†Et ex his infertur notabilis quæſtio: nunquid notorius fornicator celebrãdo efficiatur irregularis. Inn.hic ꝙ non.& c.ſicut.de coha.cle.& mu.& c.tãta. de exceſ. Præla.Sed Io.An.& Hoſt.tenẽt cõtrariũ per not.in c. cũ æterni.de re iud.lib.vj.& tota difficultas conſiſtit in videdo,an notorius fornicator ſit ſuſpenſus à canone in pœnam:an verò ſit illa ſuſpenſio indirecta:vt quia alij prohibentur ab eo audire diuina,vt facilius reſipiſcat. & de hoc articulo dic, vt plenius per do.me.in d.c.noſtra.de coha.cle.& mulie.¶Aduerte tñ:quia in omnibus caſibus,in quibus dixi ſuſpenſi onẽ ſimpliciter inducere irregularitatem,ſi ſuſpenſus celebrat,habet locũ ſiue ſuſpẽſio ſit ſimplex,ſiue ad tẽpus.verbi gratia,ſis ſuſpenſus quouſq̃ ſatisfacias,vel pœniteas,vel vſq̃ ad annum,vel ad tempus:licet hæc duo vltima in alijs differant, ſecundùm quod ſingulariter tradidit Inn.& Io.An.in c.bonæ.in ver.ſuſpenſionis de æta.& quali.Quidam tñ volunt contrarium:videlicet ꝙ tales interim celebrando non efficiũtur irregulares:quia talis nõ dicitur propriè ſuſpenſio canonis,ſed Dei:ideò ſtatim poſt pœnitentiam legitimam celebrare poſſunt.lxxxj.di.c.ſi qui ſunt presbyteri. in prin.& etiam prius celebrantes non ſunt irregulares ſecundùm no.in c.ſicut.de coha.cle.& muli. Inn.verò tenet primam ſententiam,quod tales ſunt irregulares interim celebrãdo.ar.ñ. q.v.c.presbyter.s̃.de reſcrip.c.dilectus.& de exce.c. Apoſtolicæ.& hanc opi.videtur ſequi Io.Andr.in d c.ſi celebrat. de cle. exc.mi.& in d.c.ſicut. ¶Tertiò fit ille,qui nõ ſeruat, ſed violat interdictũ eccleſiæ celebrãdo in loco interdicto,vt j̃. de exceſ. Præla.c.tanta.in fi.& c.poſtulaſti.de cle.exc.mi.§.quidam tñ tenebant cõtrarium.vnde ſuper hoc olim erant opi.variæ, vt dicit Spe.in d.§.iuxta.ver.quæritur vtrum is qui.de quibus etiam tractatur in d.c.tanta.ſed hodie iſtud eſt determinatum in c.is qui.§.j.de ſen.excom.lib.vj.qui tex.expreſsè vult ꝙ ſcienter celebrans in loco interdicto efficiatur irregularis, niſi ſit priuilegiatus in hoc,vel à iure ſibi hoc fuerit cõceſſum,vt ibi dicit tex. Si ergo quis ignoranter in loco interdicto celebraret,non efficeretur irregularis,niſi ignorantia eſſet craſſa,aut ſupina,vt d.c. Apoſtolicæ.de cleri.excom.mi.tenet gl.in d.c.is qui.in verſicu. ſcienter.Idem etiam eſt,ſi perſona eſſet interdicta,& celebraret vt d.c.tãta.quia interdictus ſimpliciter,vel reſpectu loci eſt ſuſpenſus, vt d.c.is qui.de ſen.excom.lib.vj.ſi ergo celebrat, efficitur irregularis,vt s̃.dixi.& probatur in c.j. de re iudica. lib.vj. ¶Quartò circa prædicta quæro, vtrum aliter celebrando dicatur quis violare interdictum,& ſic incurrere irregularitatẽ.Sol. dic poſt Inn.& Doct.in d.c.tanta.ꝙ illi dicuntur prædicto modo violare interdictum,qui exercent aliquid deputatum alicui ordini eccleſiaſtico.hoc facientes tanq̃ clerici:ſiue illud faciant tanquam ſacerdotes,ſiue tanquam clerici inferiores:vt tractatur in c.ñ.de cle.excom.mi. Vnde ſi diaconus dicit Euãgelium tanq̃ diaconus,vel ſubdiaconus dicit Epiſtolam tãquam ſubdiaconus,vel acolitus exercet officium ſuum vt acolitus,efficiũ tur irregulares,vt d.c.ñ.de cler.exc.mi.ſecus vbi exercent aliqd non deputatum certo ordini eccleſiaſtico,vt cantare reſponſalia,dicere pſalmos,& ſi.non tamen principaliter officiãdo in eccleſia:ſed tanquam quilibet alius laicus:quia tunc non efficeren tur irregulares.Idem etiam dicendum eſt de benedicente menſam.ar.xliiij.diſt.c.fin.quoniam talis benedictio non eſt deputata certo ordini eccleſiaſtico.Idem ſecundùm Docto.maximè domi.me.dicendum eſt,ſi exerceretur aliud, quod eſſet deputatum certo ordini, ſed ex conſuetudine exerceretur indiſtinctè,per quencunq̃,etiam nõ ordinatum, vt eſt in Epiſtola, quę ex cõſuetudine cõi dicitur ſine apparatu,etiã per quẽcũq̃. Vnde licet ſuſpenſus vel excommunicatus, vel interdictus ſine apparatu : vt alius quilibet diceret Epiſtolam, non efficere ne ſoluere vel excommunicare : dummodò non abſolueret vt ſacerdos cum ſolennitate,de qua in c.à nobis.el ñ.de ſen.excom. & idem in illis tribus quæ non fierent tanq̃ ab ordinato ratione illius ordinis.& idem etiam in alijs dicendum eſt,ſi eſſent alia quæ eſſent ordini deputata. & tamen per conſuetudinem exerceretur.

25 ¶††Quintò quæro circa prædicta,quid de audiente diuina in loco interdicto:an incurrat irregularitatem? ſolut.dic ſecundùm Doct.poſt Hoſt.in d.c.tanta.quod aut quis audit diuina authorizando,vt quia Prælatus præcepit celebrare.& tũc efficitur irregularis:quia talis ingerit ſe diuinis : & violat interdictum.facit text.in d.c.tãta.dum dicit violauit.& vide bo. gl. in Clemen.j.de priui.vnde cauere debet Prælatus, ne tempore excommunicationis vel ſuſpenſionis faciat celebrari coram ſe;aut etiam interſit celebrationi:quia tunc videtur authorizare ſecũdùm do.me. ¶Sextò quæro,quid ſi aliquis celebrat excommunicato.an per hoc incurrat irregularitatem.ſo.Spe.in d. §.iuxta.ver.ſed quæritur.tenet ꝙ non:quia talis non eſt ſuſpenſus nec ab homine,nec à iure.ſed eſt cenſendus ſicut ille,qui participat cum excommunicato in oratione,qui tantùm minorem

excõicationem incurrit.xj.q.iĳ.c.excõicatus. vnde non eſt irregularis: vt c.ſi celebrat.de cle.ex.& quare ſit maior pœna celebrantis in loco interdicto,q̃ celebrantis excõicato. dic vt not. in d.c.tanta.¶ Aduerte tñ:quia quod ſ. dictum fuit q̃ celebrãs excõicato non efficitur irregularis:fallit ſecũdùm aliquos, ſi tales fuiſſent excõicati à Papa:quia tunc celebrans efficeretur irregularis.hoc videtur ſequi Spe.in §.iuxta.ver.quod autẽ dixi, per c.ſignificauit.j.de ſen.exc.ſed tu dic q̃ veritas huius fallentiæ pendet ab intellectu illius c.ſignificauit. nam ibi ponuntur quatuor lecturæ:illa tamen videtur eſſe communior q̃ ad hoc, vt ex participatione cum excõicatis quis incurrat irregularitatem,requirũtur illa,quæ ibi narrantur in tex.videlicet q̃ ſit clericus.Item q̃ ſcienter.Item q̃ ſponte.Item q̃ille fuit excõicatus à Papa.Item q̃ participet in diuinis officijs.Inſuper etiam nominatim interdicti celebrantes fiunt irregulares.xj.q.iĳ.ſi Epiſcopus in conſi.& c.ſi quis Epiſcopus damnatus.

26 ¶†Septimò quæro,q̃d ſi eccleſia ideò interdicta eſt:quia violata eſt ſanguinis effuſione,vel ſemine humano polluta, an celebrans in ea ſit irregularis?ſo.dic q̃ nõ:q̃m tũc non dicitur propriè interdicta:ſed organa dicuntur eſſe ſuſpenſa in illa ſ.de cõſe.ec.vel alt.c.fi.& c.ſignificaſti.de adulte.hoc tenet Spe. in d.§. iuxta.ver.illud quoq̃.Tu verò dic q̃ hoc eſt hodie determinatum expreſsè q̃ non incurrat irregularitatem.in c.is qui.primo rñſo.de ſen.ex.lib.vj.licet olim eſſent opin. Et prædicta etiam faciunt ad q.vt ſacerdos ſepeliẽs aliquem in cœmiterio,in quo certum eſt aliquos excõicatos eſſe ſepultos nõ incurrat irregularitatem.& hoc tenet Spe.in d.§.iuxta.verſi.quid ſi ſacerdos. q̃m hoc non reperitur iure cautum.nec ob.q̃ iſte dicatur violare interdictum,vt d.c.tanta.de exceſ.Prælat.cùm tale cœmiterium propter hoc ſit interdictum,donec reconcilietur,vt c.cõſuluiſti.ſ.de cõſe.ec.vel al.& c.ex parte.ſ.de ſepul.q̃m iſtud eſt interdictũ.l.nõ hominis.& ideò in hoc mitius agitur cũ lege,q̃ cũ homine.vt l.Celſus.ff.de arbi. ¶Et ex hoc infertur q̃ ſi cœmiteriũ eſſet interdictũ per ſentẽtiã hominis,ſacerdos ſcienter ſepeliens & ſolẽniter,in illo,efficeretur irregularis.facit ſ.de poſtu.Præla.c.j.poſt prin.j.de cle.exc.mi.Apoſtolicæ. Et in ſum. no.q̃ regulariter interdictus ab homine in loco nõ interdicto, ſiue etiam nõ interdictus in loco ab homine interdicto ea quę ſunt ſpecialiter attributa ſolenniter,ſi prophanet p̃ſertim ſcienter & in cõtẽptu,ex hoc efficitur irregularis.xj.q.iĳ.ſi qs Eps.elj.ibi:aliq̃d cõtingit de ſacro miniſterio.Idẽ etiã dicit Spe.ſi propter p̃onorum diſcordiã Eps clauſit eccleſiã, & inde reliquias aſportauit præcipiens,ne ibi miſſarũ ſolennia celebrentur.nam licet q̃s ibi celebraret,nõ eſſet irregularis.ſ.de iu.pa.c.j. & ñ.niſi eſſet interdicta talis eccleſia:q̃a tũc bñ eſſet irregularis.¶Octauò quæro, q̃d ſi excõicatus, vel interdictus celebrat in eccleſia non conſecrata?ſo.dic q̃ efficitur irregularis,acſi eſſet conſecrata.facit c.eccleſia.de immu.ec.& ſ.de conſe.ec. vel alta.c. fin.& quod ſtatim dicã in ſeq.q.& hoc tenet Spe.in d.§.iuxta.verſi. quid ſi excõicatus.¶Nonò quæro,q̃d ſi excõicatus,vel interdictus celebrat:vel dicit horas ſuas officiando populum non tamen in eccleſia:ſed in naui,vel in exercitu,vel alibi, an ſit irregularis?ſo.dic q̃ ſic.ar.de conſe.diſt.ñ.c.concedimus. ſecus ſi dicit horas cum vno,vel duobus,vel pluribus ſocijs non officiando eccleſiam,vel populum:quia tunc bene facit, dummodò ſupprimat illa verba quæ à ſolo ſacerdote dici ſolẽt:videlicet,Dominus vobiſcum.Et no.q̃ laicis vel monialibus etiã nõ licet dicere:Dñs vobiſcum,vt no.Io.An.in ver.cõpellatur.in c.j.ſ.de

27 cele.miſ.¶†Decimò quæro,quid ſi aliâs ſcienter & ſolenniter ſepelit publicè excommunicatum,an incurrat irregularitatem? ſo.Spec.in d.§.iuxta.ver.quid de illo.dicit q̃ non:licet grauiter peccet.facit quod dixi de eo,qui celebrat excommunicato. dic de hoc articulo,vt tractatur in c. Eporum.de priuil.libr.vj.vbi glo.ſi.dicit q̃ iſti ſunt vicini irregularitati.& vide etiam in Cle. eos de ſepul.vbi gl.etiam ponit alias q.no.¶Vndecimò quæro,quid ſi aliquis exercet officia ſua, vel alia miniſteria in loco interdicto:vt puta,ſi magiſter in ſcholares:an incurrat irregularitatem?quidam dicunt q̃ ſic.in d.c.tanta. contrarium ibi tenet Hoſt.quoniam hoc non competit ratione ordinis. tales tamen grauiter peccant,& puniendi ſunt:ſicut laicus qui excommunicationem contemnit,vt in c.ñ.in fi.de cle.ex.mi. O Andriocia regina de le belle.¶Duodecimò quæro,quid de aduocatis, tabellionibus,iudicibus,& aliĳs gerentibus publica officia?an ſi tales ſuſpenſi per ſuperiorem non obſtante ſuſpenſione exercent officia,incurrant irregularitatem?& videtur dicendum q̃ ſic.arg.c.ſi aduerſus.ñ.de hære.& c.ñ.primo reſponſo.de cleri. excom.mi.contrarium tenet Spe.in d.§.iuxta.verſ.quid de aduocatis. & ad prædicta iura in contrarium allegata reſpondet q̃ loquuntur in ſuſpenſis à ſpirituali officio ordini ſacro annexo.xj.q.iĳ.ſi quis Epiſcopus in conſi. Vagabella & gentile.

¶Tertiodecimò quæro, quid ſi presbyter excommunicatus, vel ſuſpenſus ſimpliciter ab ordinibus ſuis adminiſtrat ordinẽ acolitatus:an efficiatur irregularis.So.dic q̃ ſic:vt d.c.ſi qs Epi ſcopus.ſecus ſi eſſet ſuſpenſus duntaxat à celebratione miſſarum.¶Quartodecimò quæro,quid ſi Epiſcopus ſit ſuſpenſus à pontificalibus,an celebrando efficiatur irregularis?ſolu.dic q̃ non:quoniam pontificalia non ſunt de ſubſtantia celebrationis miſſarum.ita concludit Spe.in d.§.iuxta.ver.quid ſi Epiſcopus.Sed quid ſi aliquis ſuſpenditur duntaxat ab ingreſſu,an celebrando efficiatur irregularis.Spe.in d.ver.quid ſi aliquis ſuſpendatur.tenet q̃ non.mouetur quia etiam extra eccleſiam celebratur.Tu dic q̃ ſi celebrat in eccleſia,efficitur irregularis.Ita tenet Io.And.& probatur in d.c.is qui.de ſent.exc.lib.vj.ſi verò extra eccleſiam,tunc procedat dictum Spe.¶Sextodecimò quæro,quid ſi excõicatus vel ſuſpenſus baptizat, an efficiatur irregularis?ſol.quidam q̃ non.nam licet pœna nõ extendatur ad hunc caſum:& quia ſpecialiter hoc non eſt certo ordini deputatum.nec ob.ſecũdùm eos d.c.ſi quis Eps.xj.q.iĳ. quia ſecundùm eos,quod ibi dicitur,cõtigerit de ſacro miniſterio &c. debet reſtringi ad officium eccleſiaſticũ,& ad ſacrm altaris.Sed Spe.in d.§.ver.q̃d ſi excõicatus diſtinguit q̃ aut talis paratus veſtibus ſacerdotalibus vel diaconalibus ſolenniter baptizat, & fit irregularis : aliâs ſecus. Ordinatus quoq̃ ad ſacrũ ordinẽ ab Epo,qui renunciauit Epiſcopatui,irregularis eſt, vt ſ.de ord.ab Epi.qui renun.Epi.c.j.Item ordinatus à non ſuo Epo:quia talis etiã non recipit ordinis executionẽ.xj.q.ñ.iĳ.& iĳ.vñ.q.j.c. Eps.xxj.di.c.j.& ij.& c.eos.de tẽp.ord.lib.vj.quod eſt verum: niſi fiat de licẽtia ſui Epi,vt in d.iuribus.¶Sed aduerte:quia vt refert Spe.in d.§.iuxta.verſic.item q̃ eſt irregularis. Quidam dicunt q̃ ordinatus ab alio Epiſcopo non eſt ſuſpenſus ipſo iure,ſed ſuſpẽdendus.de temp.ord.quod tranſlationẽ.de ordi.ab Epo qui re.Epi.c.iĳ.& c.j.ad fi.Vnde ſi celebrat,nõ eſt irregularis.nec ob iura ſ.alleg.in contrarium:quia loquuntur tantùm de ſuſpenſione.poſſet tñ ſuſpendi,ne celebraret,vt d.c.q̃ trãſlationẽ.& ſi poſtea celebraret,efficeretur irregularis. & hoc etiã probat ſtylus curiæ ſecundùm Spe.nã q̃n pro talibus ſcribitur. dicitur,Mandamus, quatenus ipſo ad tps ſuſpenſo ſuper hoc authoritate noſtra diſpenſes.vñ eſt notandum,dum dicit ſuper hoc:& non dicit,ſuper irregularitate diſpenſes,quod facere cõ ſueuit,quando eſſet contracta irregularitas.Item dicit ſuſpẽſo: quaſi innuat q̃ propter id non ſit ipſo iure ſuſpenſus. Et ſi dicere:in quo ergo mandatur diſpenſari? Reſpondeo nõ vt deponatur,nec aliter grauiter puniatur:quod fieri poteſt,vt in d.iuribus.hoc etiã tenet Hoſt.& ſequitur Io. An.in d.c.quod trãſlationẽ. Et in ſum.not.quòd generaliter quicunq̃ promoueri non põt ad ordines,vel ad honores ſine diſpenſatione, & quicunq̃ ineligibilis,eſt irregularis.& omnes caſus qui impediunt promouendos,vel iam promotos eñciũt.& qui pœnam depoſitionis merentur inducunt irregularitatem. Ex quibus regulis infertur q̃ omnes infraſcripti ſunt irregulares: videlicet, ordinatus extra ſtatuta tpa, vt c.cùm quidam.de tempo.ordi.Itẽ non ordinatus celebrans,& omnis ille qui nullũ habens ordinem,diuinum officium exercet:& qui exercet officiũ ſuperioris ordinis,quam habeat, vt c.ñ.de cle.non ordi.xj.q.iĳ.c. priuilegium. xxv.q.ñ.ſic debet.& hoc tenet Spe.in ti.de leg.§.nunc de Eporum.verſi.xviĳ.¶Item recipiens plures ordines ſacros eodem die,vt c.dilectus.ſ.de temp.ord.¶Item minor xiiĳ.annis ordinatus in ſubdiaconum,vt c.vel non eſt compos.ſ.de temp. or. ¶Itẽ promotus per ſaltus,vt c.tuæ.j.de cle.per ſal.pro.¶Item ſi laicus nullum habens ordinem,in presbyterũ ordinetur : vel qui prætermiſſo ordine ſacro in Epm ordinatur.xl.diſt.c.ſicut. liĳ.diſt.c.ſollicitudo.& tractatur in c.vnico.j.de cle.per ſal.pro. ¶Item rebaptizatus,vt c.j.j.de apoſta.de cõſe.di.iiĳ.c. q̃d ius. ¶Item ſimoniacus in ordine promo.ſ.de ſimo.c.ſi quis.& j.q. j.ſtatuimus.j.q.vĳ.erga.de ſimo.ca.tanta.& ca.inquiſitionis.de accuſa.¶Item neophytus,vt lxxviĳ.di.per totum.¶Item clericus audiens leges,vel phiſicam vltra duos menſes ſ.nec cle.vel mo.non magno,quod verum eſt:niſi locus ſtudĳ haberet aliud priuilegium.prout eſt in hoc almo ſtudio Senarum. In quo & regulares,& clerici aliĳ poſſunt & leges,& phiſicã audire.¶Itẽ pœnitens.l.di.in c.canones.lv.di.c.pœnitentes.¶Item ad monaſterium accedens cauſa peragendæ ibi pœnitentię pro quocunq̃ delicto ſiue leui,ſiue occulto ſ.de reſi.poſt tranſlationẽ.l. di.c.ſi ille.¶Item accuſatus accuſatione pendente,vt c.final.de teſtib.¶Item conuictus & confeſſus,& condemnatus de crimine.xv.q.fin.c.ſi quis facit.ſ.de teſt.c.teſtimonium.& idem ſi non ſit condemnatus:dummodò crimen ſit enorme & manifeſtum.l.di.c.de his verò.¶Item denunciatus de aliquo crimine vt c.omnipotens.ſ.de accu.¶Item accuſator accuſatione pendente.ĳ.q.iĳ.c.euphemium.¶Item excommunicatus ſuſpẽſus, vel inter-

vel interdictus scienter ordines recipiens.ĵ.de senten.excom.c. cùm illorum.¶Item recipiens ordines ab hæretico, schismatico, vel suspenso etiam ignoranter s̃.de schisma.c.ñ.j.q.vĩ. conuenientibus.¶Item contrahens matrimonium cum ioculatrice vel vili muliere,vel ancilla.xxxiiĩ.dist.c.si quis viduam. & c.sanè.el ñ.de cle.coniug.¶Item promotus post inhibitionem sub pœna anathematis:vt ĵ.de eo qui fur.ordi.suscep.c.j.& prædictos omnes casus vide per Spe.in d.§.iuxta.versi.item est irregularis ordinatus vsq; ad ver.item in veteri testamento.¶Item irregulares dicuntur omnes illi, qui post peractam pœnitentiam non habent ordinis executionem. de quibus in c.nisi cùm pridem.s̃.de renun.& hoc contingit in pluribus casibus, videlicet in homicidio.l.dist.c.maior.s̃.de temp.ordi.c.fi.quod not.¶Item si tales præsumunt celebrare.xj.q.iĩ.c. si quis Episcopus in concilio.de vi.& hone.cle.c.vt clericorum.vel beneficia conferre.¶Item si quis à contemnente interdictum,beneficiũ reciperet:vel ipsum interdictum violare præsumeret.de excess. Prælat.c.tanta.& s̃.dixi.¶Item falsarius literarum Papæ, vt ĵ. de cri.fal.c.ad falsariorum.qui tamen secundùm Innoc.in c.nisi cùm pridem.in versi.intrusio.si occultus sit post absolutionem & pœnitẽtiam peractam sine peccato,ordinari potest.¶Item hæreticus ĵ.de purga.ca.c.sollicitudines.& similiter qui fuit hæreticus.j.q.vĩ.c.conuenientibus.§.j.xxĩ.dist.nos sollicitudinẽ.¶Item exhibens hæreticis ecclesiastica sacramenta.s̃.de hæreti. cap.excommunicamus.§.si verò clericus.& §.si verò clerici.¶Item sodomita.ĵ.de excess. Prælato.in capitu.clerici.¶Item presbyter,qui peccatorem sibi confitentem prodĩt.c.omnis.ĵ. de pœnis & remiss.§.fi.¶Item incorrigibilis in nimia contumacia perseuerans.s̃.de do.& contu.c.veritatis.§.fi.xxxiĩ.q.iĩĩ.c. forte.s̃.de iudi.c.cùm non ab homine.¶Item crimino sus notorie de iure,vel de facto.s̃.de temp.ordi.c.fi.¶Item vtens officio assassinorum,vel eos defendens vel occultãs:licet ex hoc mors non sequatur,vt c.pro humani.e.tit.lib.vj.¶Item apostata vt s̃. de apostat.c.final.¶Item schismaticus,vt c.ñ.s̃.de schismati.¶Item intrusus.xvj.q.vĩ.c.si quis deinceps.vĩ.q.j.factus.& c. sequenti.¶Item voluntariè electus per abusum secularis potestatis.s̃.de electio.c.quisquis.¶Item secundùm Ioan. Andr.omne crimen quod ipso iure inducit infamiam ciuilẽ.iiĩ.q.vĩ. in §.porrò.& l.j.C.de infami.ff.de his qui not.infa.l.ait prętor.¶Item infamia descendens ex delicto per sententiam declarato.ñ.q.iĩ.§.hinc colligitur.infamis enim est irregularis, siue sit infamia iuris.vt lj.di.c.qui aliquo.& ñ.q.iĩ.§.notandum.l.j.C. de infami.& s̃.de testi.c.testimonium siue sit infamia facti.s̃.de accu.c.omnipotens.ñ.q.iĩ.§.hinc colligere.xc.di.in c.tantis.l.j. C.de digni.lib.xĩ.& de excess. Præla.c.inter.§.postremò.¶Itẽ in casibus in quibus Papa non potest dispensare. quos habes per Specu.in titu.de leg.§.nunc breuiter.Et quibus ipse solus dispensat.qui notantur per Spe.in d.tit.§. nunc ostendendum.¶In his etenim casibus,etiam si occultum sit,non põt quis ministrare,vt per Spec.in d.titu.§.qualiter.In alijs autem casibus non impeditur executio ordinis post pœnitentiam peractam: sed sufficit sola pœnitentia suo satisfacere creatori:nec illa si latentia vel occulta sint,inducunt irregularitatem,vt s̃.de simo.c. fi.lj.dist.c.ferrum.& xxxĩ.q.v.in c.Christiana.s̃.de coha.cle.& mulie.c.in nostra.de renun.c.nisi cùm pridem.§.personæ. Alĩ.

29 ¶Secundò igitur quæro circa prædicta, quid si aliquis iustitia mediante hominem interficiat,an efficiatur irregularis? Sol.dic q̃ sic.siue talis sit principalis officialis : siue sit iudex,vel assessor,executor,vel lector:quia mãdato superioris hominem interfecit suspendendo,vel decapitando. xxiĩ. q.fi. c.princeps.& c.sæpe.& idem si sit miles socius, qui iustitiam exequatur.l.dist.c.si quis post.xix.q.iĩ. c.monasteriis.¶Secundò quæro, vtrum omnis qui interuenit in iudicio in causa criminali,in qua agitatur causa sanguinis:videlicet, mortis, vel mutilationis,sit irregularis? sol.Spe.quòd sic,siue talis sit iudex, siue assessor,vt dictum est:siue sit aduocatus,siue actor,vel notarius,dictator sententiæ,vel promulgator:vel procurator, vel testis,vel accusator.l.dist.c.si quis viduam.& s̃.ne cleri.vel mo. c.sententiam.& c.clericis.ĵ.eo.c.postulasti.lj.dist.c.j. siue tales sint clerici, siue laici : quia licet laicus sit in paritate secundùm Gof.in d.c.sententiam.quam sententiam sequitur Ioan.Andr. Et quod dictum est de dictatione, Hosti.intelligit etiam si non dictet vt iudex : sed vt assessor, seu iuris peritus. qualitercunq; enim dictet,si inde sequitur sententia sanguinis,est irregularis: licet non ipse,sed alius pronunciat:quia proferenti præbet consilium & auxilium,vt dicam ĵ.in tertio membro principali huius articuli. Idem est si authoritatem, vel benedictionem suam exhibeat purgationi vulgari,vel vindictę sanguinis,vt ĵ.de excess.Prælat.c.ex literis. nec inde distinguendum, an mors inde sequatur, vel non:licet quò ad effectum dispensationis videatur in hoc distinguendum.de quo dicam ĵ. in iĩ. q.principali.¶Tertiò quæro : quia s̃.dixi q̃ aduocatus vel procurator, qui interueniunt in causa sanguinis,efficiuntur irregulares : vtrum hoc habeat locum, siue interueniat pro parte actoris, siue pro parte rei?Sol.quidam dicunt q̃ sic,per c.j.lj.di.& tradit Spec.in tit.de aduocatis.§.in causa.& d.§.iuxta.ver.item litigiosus.vnde dicebat Host.in c.j.de postu. q̃ licet quidam dicant quemlibet etiam clericum posse defendere accusatum.ar.xxiĩ.q.v.c. reos.de immuni.eccle.c.inter.tutius tamen est quòd abstineat. Quid enim si propter suam imperitiam accusatus succumberet & mutilaretur.¶Item quid si propter malitiam & cauillationes suas absoluatur,& accusator patiatur talionem ? clarum est q̃ efficeretur irregularis.& ideò quia lingua facile labitur,vt ff. ad leg.Iul.maie.l.formosi.ante fi.periculosum est quibuscunq; clericis talibus interesse. sed secundùm eum talis securus est,si non potest aliquid sibi imputari.arg.de æta.& quali.c.ad aures. & s̃.eo.c.de cætero.& in c.tua nos. ĵ.eod.remittens ad not. plenius in hoc nostro c.per eum.vbi quærit de clerico iuris perito, qui fratrẽ suũ accusatum criminaliter suo patrocinio iuuit. Ita q̃ fuit absolutus,& accusans decapitatus : an sit irregularis : & tandem arguit quòd non,cùm ipse non tenderet ad ipsius pœnam,sed istius absolutionem.nam si ecclesia etiam reos sanguinis extraneos defendit,vt in præallegatis iuribus.& facit C. de Epi.aud.l.additos.fortius iste fratrem defendere potuit.ad hoc capi.petitio.de iureiur,& de præsump.c.afferte.& c.literas.& l. ñ.ff.de recepta. & imputet accusator suæ malitiæ & duritiæ, si pœnam ¡talionis passus¡est, vt c. tua nos.ĵ.eodem. & c. postulasti.& hoc debuit prescire euenire posse.¶Itẽ nec semper de facto tallionis pœna imponitur accusatori deficienti. nam qñq; prece,vel pretio remittitur:vel in pænam aliam commutatur.ff.de his qui no.infa.l.quid ergo.§.pœna grauior. & l.seuerior.C.eo.tit.¶In contrarium facit,quia clericus in hoc exercet rẽ sibi prohibitã & illicitam s̃.ne cleric.vel mona. c.sententiam.& accusatori præbet proximam causam mortis.ergo qcquid intendat,irregularis est.s̃.eo.c.precedenti.& c.is qui.eo.ti. lib.vj.cùm lex promotionis in facto,non in voluntate cõsistat. xv.q.j.c.fi.ergo cùm ex hoc officij exercitio sit commissum homicidium,fateri illum oportet irregularem.l.dist. c. si quis viduam.ĵ.de cle.pugnan.in duel.c.hæreticus.nec obst,quod ecclesia defendat reos sanguinis:quia illud non facit sic q̃ ex defensione sequatur sanguis.s̃.de immu.eccle.c.inter alia.& j.de ver. sig.c.nouimus.nec obst.coniunctio personæ.s̃.de postul.c.fin. nec valet,q̃ accusator scire debuerit hoc euenire posse:quia & aduocatus hoc scire debuit.nec ob.q̃ quandoq; parcitur : quia illud est rarum & incertum.ff.de le.l.nam ad ea.¶Demum Hosti.ibi recitans opi.dicit se secutum hanc secundam opi.s. q̃ nõ posset esse aduocatus etiã pro reo.& hoc dicit in summa in tit. de obli.ad ratioci.§.quid si obligatus.ver.quid de criminibus,

Et quibus ipse solus dispensat.qui notantur per Spe.in d.tit.§. nunc ostendendum.¶In his etenim casibus,etiam si occultum sit,non põt quis ministrare,vt per Spec.in d.titu.§.qualiter.In alijs autem casibus non impeditur executio ordinis post pœnitentiam peractam: sed sufficit sola pœnitentia suo satisfacere creatori:nec illa si latentia vel occulta sint,inducunt irregularitatem,vt s̃.de simo.c. fi.lj.dist.c.ferrum.& xxxĩ.q.v.in c.Christiana.s̃.de coha.cle.& mulie.c.in nostra.de renun.c.nisi cùm pridem.§.personæ. Alĩ. quia homicidium pluribus modis committi potest : videlicet, facto proprio mandato,ope, auxilio, consilio, negligentia, &

&in tit.de poſtul.§.qui pertinet.ver.illud tamen.& in titul. de homicidio.§.qua pœna.ver.illud autẽ certũ eſt. Et facit ſecundùm eum:quia in ciuilibus vbi non poſſumus vnũ iuuare, qn alter lædatur,abſtinendum eſt. xiij.q.v.c.deniq;.fortius in criminalibus.ſed hæc vera ſecũdùm eum, quando ex aduocatione,vel ſententia teſtimonio, vel ſcriptura, mors, vel truncatio eſt ſecuta:quia talia poſt baptiſmum exercens non promoueretur.l.diſt.c.j.quia ſicut ex facto naſcitur irregularitas:ita ſine facto non oritur.ſi igitur ex facto vel verbo aduocati mors ſecuta non eſt:ad quod probãdum,& nefiat irregularis,quatuor dat conſilia.¶Primum q̃ quantum poteſt,fingat,& commine tur ad retrahendum accuſatorem,& ſe velle reũ defendere.hoc tamen officium non aſſumat propter canonis interdictum. q̃ ſi fecerit,puniri poterit ſ̃.de maio.& obe.c.ij.propter tamen ſolam officij aſſumptionem non efficitur irregularis. ¶Secũdum conſilium eſt, quod ſi nullo modo vult abſtinere à patrocinio rei:quibus modis poteſt, laboret, vt accuſator deſiſtat ante inſcriptionem:quia poteſt, vt ſ̃.de accu.c.licet. ¶Tertium vt cùm primum venit coram iudice,proteſtetur quòd ad pœnam accuſationis non intendit,ſed ſolùm ad defenſionẽ accuſati. Vnde ſi datur libellus ſine inſcriptione,& non petat inſcribi:poſſet tamẽ forſan excipere ſe nõ teneri rñdere tali libello. ¶Item ſi iudex hoc ſuppleat ex officio,poterit dicere q̃ de hoc ſe non intromittat.& ſæpe conſuluit proteſtationẽ repeti:& nihil fieri, vel dici per quod illi renuncietur.ſ̃.de conſti.c.cùm M.vnde ne accuſatoris calumnia arguat, vbi abſtinere poſsit, ſalua defenſione accuſati.& hoc obſeruans cùm non videatur directè in mortem accuſatoris tendere,licet indirectè ad hoc tendat,videtur tutus ab irregularitate.ad hoc c.ij.eo.ti.libr.vj.vel ſaltem eſſet caſus diſpenſabilis.Dicebat etiam q̃ cùm abſoluitur reus: quia accuſator nihil probauit,ſed probauit per falſos teſtes de hoc conuictos,videtur potius ex ſua calumnia damnari, q̃ ex facto aduocati ipſius rei.¶Quartum cõſilium eſt,cùm reus abſoluitur q̃ toto poſſe laboret aduocatus rei pœnam ſanguinis imponẽdam accuſatori commutari in carcerem,exilium,pecuniam,vel ſi.& ſi poſſet à principio ſuper hoc ſibi per clientulum & iudicem cauere,bonum eſſet & tutũ,etiã ſi frangeretur cautio.ad hoc j.eo.c.Petrus.& ſ̃.de immuni.eccle.c.inter. ſed ſi ab initio ſibi non cauit, vel cauere non potuit : ſi poſt ſententiam hoc obtinet,ſatis eſt ex verbo, vel facto mors ſecuta nõ ſit. ita etiam ſecurus eſſet,vbi iudex in criminibus ex officio inquirendo procederet contra infamatum:quem ſtudio ſuæ aduocationis obtineret abſolui:cùm aliãs deputatus fuiſſet.hic enim poteſt dici aduocatũ irregularem.& his caſibus ſaluari poteſt opi. Bart.pro qua facit:quia ſi armis poſſum ſocium defendere.de ſen.c.dilecto.li.vj.fortius verbo.facit ſ̃.de appel.c.dilecti.item ſi pro bono & licito aliquid facimus.xxiij.q. v.c.de occidẽdis. ver.abſit.Porrò ſi conſtat reum culpabilem : & aduocatus ſuis falſis probationibus,vel allegationibus illũ obtinuit abſoluit: vel aliãs directè & ſine proteſtatione, vel contra proteſtationem ſuam veniẽdo calumniã accuſatoris arguit,propter quod fuit mortuus.tunc ſit vera opinio Hug.& Io.& irregularis eſt iſte in dubio.Dicit tamen Hoſt.aduocatum ſuæ conſcientię relinquendum,vt j.e.c.petitio.& ſubiungit q̃ licet magiſtraliter & ad ſtudentium exercitium ſcripſerit.huius tamen dubij ſolutionem Papæ reſeruat,ad quem talia dubia declarare ſpectat.allegat.c.per venerabilem.§.rationibus.ſ̃.qui fil.ſint legi.& prædicta ponit Io.An.in c.j.ſ̃.de poſtul.¶Quartò quæro quid de iudice,officiali,vel milite qui talia ſuſceperunt officia, non fuerunt tamen ea aſſecuti,Sol.dic ſecundùm Vgu.& Io.l.diſt.§.ſi quis.q̃ tales prohibentur à ſuſceptione ordinum.Alij verò tenent contrariã ſententiam,dicẽtes eos irregulares propter propoſitum,quod habuerunt circa exercẽdam cauſam ſanguinis. hoc videtur ſequi Specul.in d.§.iuxta.verſicu. quid de iudice.

30 ¶†Quintò quæro:clericus in cauſa ſanguinis aliquid ſcripſit: puta,circa receptionem teſtimonium:ſed non ſcripſit in forma authentica,an ſit irregularis?Sol.ſecundùm Inn.dic q̃ non.& idem dicit etiam ſi ſcriberet authenticè:dummodò ſentẽtia ſanguinis non ſequatur ex illa ſcriptura:quoniam ſola ſcriptura in illo caſu conſtituit ſcribẽtem in irregularitatem,vt tractatur in d.c.ſententiam.ſed ſi ex tali ſcriptura ſequatur homicidiũ,qualitercunq; ſcribat,vel dictet,incidit in irregularitatem ſecũdùm Io.And.in addi.c.ſententiam.quod facit ad limitationem eorũ, quæ dixi ſ̃.in ij.q.huius articuli.¶Secundò quæro, pone aliqs Dñs vel Princeps recepit aliquã literam, in qua continebatur, quòd ipſe deberet capere,& ſuſpẽdere quẽdã homicidam, qui morabatur in tali hoſpitio :qui dñs dedit literã clerico ſuo, vt ſibi ipſam legeret:quod fecit:vnde homicida captus fuit ſuſpẽſus.an talis clericus ſit irregularis?ſol.dic quòd ſic,ſecũdùm Io. An.in d.c.ſententiam.& ita refert ibi fuiſſe reſpõſum per Cle. Papam.iiij.quoniam ex tali lectura clerici homicidiũ ſecutum fuit:nec prodeſt clerico,ſi dicat ſe ignoraſſe tenorem literæ.qm̃ debet eam ſibi prius legere.vel quando peruenit ad lectionem capturæ & ſuſpenſionis,debebat ſubſiſtere & ipſam reddere, & dicere q̃ ad ſe non pertinet legere talem literam.arg.eorum quę dicuntur in c.ſicut dignum.ſ̃.eo.& in c.clericis.ſ̃.ne cle.vel mona. ¶Septimò quæro.Pone aliquis miles fuit in bello, nec per eum ſtetit quin occideret:an ſit irregularis?ſol.dic ſecũdùm Vgu.& ſequitur Spe.in d.§.iuxta.ver.quid de iudice. ſecus eſt

31 ſi talis percuſsiſſet : nec ad hoc operam dediſſet. ¶†Octauò quæro,vbi exercens artem chirurgiæ ſit irregularis.ſol. dic q̃ ſi propter imperitiam ſuam mors fuerit ſecuta ex inciſione, vel aduſtione quam fecit,vel potione quã dedit infirmo, efficitur irregularis,vt c.tua.§.j.j.eod.ſecus ſi adhibet omnem diligentiam,quam debet:quia tunc non efficitur irregularis:quia mors præſumitur potius culpa medicinati euenisſe,quàm medici negligentia,vel imperitia.xxiij.q.v.c.de occidendis . ſ̃.de æta. & qualit.c.ad aures.& ideò conſulit medico, ne promoueatur ad ordines.& idem dicendum eſt in barbitonſore,ſeu flobotomãte,& in aliſs ſi.perſonis.Hoc tenet Spe.in d.§. iuxta.ver.item exercens.& in verſi.facto.in fi.intellige autem chirurgum non prohiberi à promotione,niſi propter periculum : quoniam de facili in officio ſuo errare poteſt.Vnde ſi quis laicus exercuerit hoc officium,non ob hoc eſt irregularis:licet multi ſub ejus cura obierint:niſi propter eius incuriam perierint,vt dixi.Clericis autem hoc officium omnino eſt interdictum. Ita quod ſi ceſſare nolunt,deponendi ſunt:quàmuis ex hoc ſolo non ſint irregulares:niſi ſub eorum cura aliqui obierint : quia tunc ſecundùm Innocen.ſunt irregulares.in d.c.tua.j.eod.& ſ̃.ne cler.vel mona.c.ſententiam. ¶Et dicit Domi.me.in cap.tua nos.quòd tria requiruntur ad hoc,vt non ſit irregularis. ¶Primò quod illud officium conueniat ſibi:& ſic vt ſit laicus : quia clericis eſt interdictum : vt d.c.ſententiam. & c. non magno.& c.fina.ne cle.vel mona.& licet litera in d.c.tua.loquatur in monacho:tamen idem eſt in quolibet alio clerico:& ibi ſic contingit de facto. ¶Secundò quod ſit peritus.vnde non ſufficit q̃ appellet ſe medicum peritum.¶Tertiò quod adhibeat omnem diligentiam ſecundùm artem ſuã. ¶Quartò quod informet infirmum de his,quæ ſunt neceſſaria ægritudini ſuæ:quibus ſeruatis euentus mortis non imputatur ei.Et ad prædicta facit quod not.in c.ad aures.de æta.& qualita.& vide quæ dicam circa hanc materiam in d.c.tua.& prædicta etiam in effectu vult Hoſtien.in ſum.eo.ti.§.qua pœna.ver.ideò licet medico. Vbi concludit q̃ quilibet medicus debet ad conſcientiam ſuam recurrere.ar.c.ad aures.de æta.& qualita.& d.c.tua.j.eo.& ff.de offic.præſi.l.illicitas.§.ſicuti.ff.ad l.Aqui.idem iuris.Inſti.ad l.Aquil.§. imperitia.& arg.c.exhibita.j.eo.Et ſubdit q̃ propter graue ſcandalũ interdicitur executio,quamuis nihil deliquerint.arg.c. ex literis.el j.j.eo.& à contrario ſenſu c.ſignificaſti.el ij.§.j.ad fi. j.eo. & etiam conſuluit Goff.quod promoti & maximè promouẽdi ab opere practicandi,& potiſsimè chirurgi abſtineant à curis,quæ inciſiones vel aduſtiones requirunt.ſ̃. ne cle.vel mona. c.ſententiam.& c.tua.cùm in nullo vacillare debeat conſcientia

32 promouendi.xxxiij.diſt.c.lai.¶†Nonò quæro:aliquis videns infirmum non poſſe euadere,nec mori:& videns illum pati maximam pœnã,reuoluit illum in aliud latus, vt citius moriatur: an efficiatur irregularis,ſi ex hoc mors ſecuta ſit : puta, quia ex hoc præcluditur via anhelitus:vel ex violentia motus rũpitur apoſtema & ſuffocatur,& efficitur irregularis. Si vero talis ꝺõ moreretur citius,non efficeretur irregularis.licet aliãs pœnitere debeat de peccato.hoc tenet Spe.in d.§ iuxta.verſ.quid ſi aliqs infirmum.Subdit tñ Spe.quòd ſi de his,& ſimilibus caſibus ambigeretur,quòd talis debet declarare conſcientiam ſuam ſiue ſe uem,ſiue temerariam alicui prudenti & docto viro. alioqn debet eligere tutiorem viam,vt dixi ſ̃.in præceden.q. & dicam in ſeq.¶Decimo quero:aliquis extraxit gladium,ſagitam,vel telum infixum in caput vel corpus alterius,propter quod vulneratus citius obijt.an efficiatur irregularis? ſol.dic q̃ ſic.ar.l.culpa.& l.quod quis.ff.de reg.iur.& j.eo.c.tua.facit quod dixi in præcedenti q.& dicam j. q.xxxv. ¶Vndecimo quæro:cuſtodiens infirmum dedit ei ad bibendum,vel comedendum aliqd minus peritè cõtra cõſiliũ medicorũ, & contra cõſuetudinem: propter quod infirmus mortuus eſt:an talis ſit irregularis ? ſol. dic q̃ ſic.ſecus ſi fecerit bona fide,dummodo vt dictũ eſt, non ſit in lata culpa,vel negligẽtia diſſoluta:quæ quaſi dolus eſt, vt l.j.§.j.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.& tractatur per Bar.in l.quod ner ua.ff.depoſi.& c.j.de cõmoda.& ſi ſcrupulũ habet,debet depo nere ad cõſiliũ ſapientis:quia depoſita erronea cõſcientia, ſi põt illã deponere:põt adminiſtrare & promoueri ſecundùm Ray. ar.l.diſt.hi qui arborẽ.& c.ſeq.& hoc tenet Spec. in d.§.iuxta

ver.ſimi-

33 versic.similiter.¶†Duodecimò quero,quid si aliquis adeò se, arctauit in victu,quòd nõ potuit viuere:an dicatur irregularis Ista.q.non habet effectum quò ad ordines:sed quò ad peccatum.scilicet,vt habeat aliquẽ effectũ,pone q̃ adeo se arctauit in victu,q̃ aliquod membrum est sibi debilitatũ,ꝓpter qd̃ oportuit illud incidere,vel mutilare: an dicatur irregularis.sola videtur primo dicendũ q̃ nõ:qa iste nec ĩterfecit,nec mutilauit: sed debilitauit.ergo non efficitur irregularis ex hoc capite.
¶Ego arbitror dicendum contrariũ:qa talis videtur suiꝑsius homicida.argumen.Cle.exiui.§.nec quisquam.dever.sig.cũ ipse dederit causam proximam mutilationi.facit qd̃ dicã.j.in articulo negligentię.Sed aduerte,qa talis incidit in duplicem irregularitatem.vna est propter mutilationẽ, vt dictũ est: alia respectu deformitatis corporis:dequa dixi s.ĩ.ñ.q.huiꝰ vñ.q.prĩcipalis.& licet esset dispensatum in vna:tamen esset in alia etiã necessaria dispensatio.qd̃ not ergo fortius efficitur irregularis duplici irregularitate,si aliquod proprium mẽbrũ sibi mutilauit:quoniam quis ex ordine charitatis magis tenetur diligere seipsum,quàm proximum.vt dixi vt in cle.j.de iureiur. sed mutilando proximũ efficitur irregularis,vt in Cle.eo.ti.ergo fortius si seipsum.xxiij.q.v.si non licet.
34 ¶†Tertiodecimo quero.aliquis commisit homicidium prꝫter voluntatem suam fortuitè:an incidat in irregularitatẽ?solu.dic quòd aut dabat operam rei licitæ:& adhibuit oẽm diligentiã, quam debuit:& non incidit in irregularitatem.vt j.eod.c.seq. & c.hi qui.& c.si duo.l.di.Sed si dabat operam rei illicite:tunc efficitur irregularis,vt in tex.nostro &.c.sicut.&.c.presbyterum.& c.continebatur.s.eodem titu.& c.cùm Ioannes.& c.fi. cum si.j.eod. Et per prædicta dicit Zaba.in c.cùm decorem.de vita & ho.cle.& sequitur ibi Io.de Imo.qd̃ respondit in quæstione de facto in mense Iulij.cũ fieret repræsentatio Natiuitatis Domini,& Magorum.& Herodis &c.vnus clericꝰ cecidit s.aliũ,propter qd̃ ille mortuus est,vel debilitatus in aliquo mẽbro:qd̃ talis propter hoc nõ fuit irregularis:qa nõ dicebat̃ dare operam rei illicitè per no.per glo.in eo.c.cũ decorẽ.& bene dicit si alia culpa non fuit admista.
35 ¶†Quartodecimo quæro,aliquis non valens aliter mortem vitare interfecit,vel mutilauit suum inuasorẽ:an incurrat irregularitatem.sol.dic quòd licet olim essẽt opi.de quibus in c.sicut dignum.in fine magnæ gl.s.eod.& l.di.de his.& c.ñ.tamen hodie est determinatũ q̃ non.in cle.vnica.eo.titu.& prædicta habent locum,etiam si ex proposito quis vibrando gladium, vel proꝛ̃ciendo telum interfecit inuasorem.vt tenet gl.fin.in d.cle.
¶Quĩtodecimo quero:pone,aliquis poterat fugere.& sic euadere:& non fugit,sed inuasorem interfecit se defendendo :an sit irregularitatis.solu.glo.in versicu.non valens.in d.Cle.j.eo. titu.videtur tenere q̃ sic. et idem etiã tenet gl.in c.suscepimus. s.eo.Guil.vero in di.cle.j.dicit qd̃ dictę glos.debent intelligi in suis casibus,& consimilibus:puta quando potuit se reddere securum claudendo hostia domus:vel includendo se in turri:vel si aliàs dicit ipsum non esse irregularem,licet potuerit fugere: quia fugiendo posset cadere & sic protestatus posset interfici: quia tenetur se tanto periculo exponere.per tex.in l.ñ.§. nec quis tenetur se tanto periculo exponere.per tex.in l.ñ.§. pe.ff.si quis cautio.& c.accedens.suprà vt lit.non conte.Item quia qualitas,& locus, & tempus non patitur plus deliberandi consilium,vt l.j.ff.de exercito.& l.j.§.merito. ff. depo.facit tex.in l.quicquid cum destinatione.ff.de regu.iur.& prædicta maximè vendicant sibi locum secundùm eum considerata qualitate personæ: quoniam fuga aliquibus personis est vituperosa,vt l.in ea.ff.ex qui.cau.ma.vbi æquiparat̃ nullo modo posse recedere,vel recedere cũ decore.ad idẽ.ff.de manu.vin.l.vix
¶Tertio etiam facit:quia conseruatio personæ,& conseruatio famæ æquiparantur,vt d l.iusta.& in.§.suspectus.instit.de suspe.tuto.& l.Iulianus.ff.si quis ob.cau.testa. Ego arbitror. quòd si loquimur respectu pœnę.l.Cor.de sica.& tunc habeat locum opi.Guil.& quod dixi in c.suscepimus.s.eod.aut loquimur respectu irregularitatis,& tunc debet potius fugere,quãmur respectu irregularitatis,& tunc debet potius fugere,quã interficere: quia melius est pati aliqualem læsionem famæ, q̃ interficere hominem interficere.argumen.d.c.suscepimus.& hoc etiam videtur tenere Io. de Imol.in d.cle.j.
36 ¶†Sextodecimò quero,qualiter probabitur quòd quis interfecerit ob defensionem necessariam: ita q̃ aliter non potuerit euadere sol.glos.in dicta Clemen.vnica.eodem titu. dicit q̃ in foro pœnitentiali creditur asserenti sic esse,per c. sig.el ij.j.eo. & c.tua de sponsa.in foro autem contentioso non creditur sibi:sed erit necesse probare per circunstantias, vt puta quia erat in loco tam arcto quòd non poterat capere partitum aliter,nisi occidendo, vel mutilando inuasorem. Idem etiam tenet ibi Zenze. vnde dicit hoc vt plurimum pendere ex arbitrio iudicantis,sicut in illo qui contrectat rem alterius,dicens dominum permissurum:quoniam non statur eius assertioni, nisi id probet ex verisimilibus coniecturis,vt Instit.de obl.quæ ex deli. nas.§.placuit.quidam tamen dicunt q̃ omnino statur sacramento suo per d.c.signi.& per c.si verò.de sen.ex.qd̃ verum intelligit zenze.vbi non ageretur de alterius præiudicio : aliâs secus. & sequitur Io.de Imo.in d.c.
¶Decimoseptimò quæro,aliquis credens euadere mortem fugiendo,incœpit fugere:& cùm esset de nocte sciens certum locũ periculosum,propter scissuras,seu aperturas terræ,vel propter aliquem puteũ,sciens bene vsam,imaginatus est q̃ iste sequens caderet in præcipitium,& moreretur. fugit per illã viã: sequens eũ cecidit in puteum,& mortuus est:an iste fugiens sit irregularis?& videtur dicendũ quod non:quia non interfecit: sed tantùm passus est.sed ille sequendo seipsum interficit. sol. arbitror dicendũ q̃ si quidem ille, per aliã viã potuerit fugere: sed habens animũ deprauatũ,& intendendo quod ille moreretur,fugit per illam viam periculosam : & ex hoc fit irregularis, maximè,si facilius poterat per aliam viam euadere:quoniã iste videtur dedisse causam homicidio:vnde propter causam & animum ad interitum hominis efficitur irregularis:secus si nõ poterat per aliam viam securè fugere.& maximè si veniens ad locum periculosum dixit prosequenti eũ q̃ caueret. ¶Decimooctauò quæro,aliquis aggreditur patrem meum,vel filium,vel maritũ vel vxorẽ,vel socium,aut aliter mihi coniunctũ:qui filius,pater,& similes,nõ possunt aliter euadere:nisi illos iuuero: an si defendẽdo mutilo,vel interficio aggressorẽ,efficiar irregularis.¶Et videtur dicendũ q̃ nõ,per c.dilecto. de sen.exc.libr. vj.vbi dicitur q̃ licet vnicuiq̃ vicino propulsare iniuriam inferendam proximo.vnde per verbum vniuersale cuiq̃,dicũt ibi Inn.& Host.q̃ tam laico,quàm clerico hoc est licitum:ad idem facit quod no.Inn.in c.si vno.el j.de sen.exc.vbi, dicit quòd in casibus prædictis percutiens clericum non est excõmunicatus.
¶In contrarium facit c.ex multa.s.de voto.& xxiij.q.viij.c. reprehensibile.& vñ.j.c.sciscitatis.& quod ibi not.sol.dic q̃ licet hoc videatur permissum,quantum ad aliam pœnam fori cõtentiosi.& de his tractatur per Bal.plenè in repet.l.j.C.vnde vi.& tractatur in d.c.dilecto.xxxiij.q.iij.in sum. & c.fortitudo. & c. non inferenda. Tamen quantum ad irregularitatem secus est: quia occidendo,defendendo non aliter euitat irregularitatem: nisi quando aliter mortem propriam vitare non potest:& hoc tenet glo.in d.Clemen.& idem tenet ibi Lap.& Pau.facit text. ibi dum dicit,inuasorem suum.& sic secus si occidat inuasorem alterius:licet filij,vel sibi coniuncti.facit c.nonne.s.de præsum. xxv.distin.c.qualis.& c. Apostolica.de his quæ fiunt à Præla.
¶Non obst.iura s.in contrarium allegata:quia loquuntur in casibus,in quibus ad pœnam requiritur dolus & culpa :sed irregularitas incurritur sine dolo,vel culpa,vt s.dixi in princ.istius articuli,ergo &c.Et simili modo potest responderi ad Innoc. quia ad hoc,vt per percussionem clerici incidat in irregularitatem,requiritur q̃ diabolica suasione procedat.xxvñ.q.iij. si qs suadente diabolo.quod non est in casibus prędictis:facit quod no.Io.Andr.in c.inter opera. de sponsa. ¶Idem autem tenent Matth.zab.Ioan.de Imo.& do.me.in c.ñ.de vi.& hone.cle.
¶Aduerte tamen quia Matth.in d.Cle.j.dicit q̃ prædicta habent locum præterq̃ in vxore & marito, qui censentur vna & eadem caro,vt c.Martinus.de congn.spi.xxx.q.iij. .c.sciscitatur.& c.si quis.& xxxiij.q.v.c.admonere. ¶Sed hoc cõiter reprobatur: quia licet quò ad generationem prolis,& alia bona matrimonij censeantur vna & eadem caro:tamẽ secus est quò ad alia.¶Simile adduco in filio,qui censetur eadem persona cũ patre quò ad acquisitionem,vt l.quod dicitur.ff de verb.ob. & etiã quò ad quædam alia.vt xxxv.q.iij.§.hac authoritate:non cõem cõclusionẽ facit:nã si potui hominẽ defendere,& à morte liberare,& non liberaui:videor irregularis tanq̃ homicida: quia qui potest hominẽ liberare,& nõ liberat,videtur eũ occidere,vt c.sicut dignũ.ver.illi.s.eo.& in c.q̃to.de sen.ex. & in c. dilecto.de sen.ex.lib.vj.& l.necare.ff.de libe. agno.xxxiij.q.ij. non interẽda.lxxxiij.di.§.j.ergo videtur talis in maxima perplexitate:quia si patrẽ,filium dñm,an fęruum non valentes aliter euadere,liberat interficiẽdo efficiatur irregularis.& si id non facit,eodem modo efficiatur irregularis:quid dicemus ? Posses tamen fortè dicere q̃ hoc casu quando non potest aliter liberare,quàm occidendo non efficitur irregularis,si non liberat.secus si aliter, quàm occidendo posset liberare : puta, clamando,seu in medium ponendo,vel capiendo aggressorem,vel quid simile.& sic mitius agatur in casu primo,q̃ in hoc secundo:quia in primo casu non liberando,ne occidat,non efficitur irregularis. in secũdo sic & ratio sit:quia facilius clamor,& alia similia cõceduntur,q̃ interfectio.in hoc tñ secũdo sunt opi.vt dicã j.in ar-

ticulo negligentiæ. Vel posses dicere q̃ si occidendo dictas pso nas liberauit: quia aliâs nisi occidendo liberare non poterat q̃ sit irregularis, quò ad ordines susc ipiẽdos. sed in susceptis possit licitè ministrare. ar. eorum quæ olim tenebant Io. & Gos. in c. ij. & iij. & in c. sicut dignum. in fi. magnæ gl. s̃. eo. & l. dist. in c. de his. & hoc refert gl. in ver. & eidem. in Cle. j. eo. ti.

37 ¶ †Decimononò quæro, vtrum beatus Petrus effectus sit irregularis, qui pro defensione Iesu Christi abscidit auriculam seruo Pontificis, vt habetur Lucæ c. xxij. & xxiij. q. j. c. si Petrus. & xxiij. q. iij. c. pro membris. & videtur dicendum quod sic. ar. eorum quæ dixi in præcedenti q. item cùm non fecerit authoritate superioris. vt xxiij. q. iij. c. ille gladium. & tenet Spe. in titu. de legato. §. iuxta. versi. nunquid ergo beatus Petrus. quod non mouetur tum: quia tunc non erat clericis prohibitum arma sumere: nec irregularitas erat inducta, quæ fuit inducta à iure positiuo: sed de hoc dic, vt dixi in iij. & iiij. q. principali. Sed etiam ex alio capite arbitror ipsum non fuisse irregularem. ar. eorum quæ dicam j. articulo consilij.

¶ Vigesimò quæro, quidam poterat euitare mortem non occidendo: sed mutilationem membri euitare non poterat, nisi occidendo, vel mutilando inuasorem: an occidendo vel mutilando sit irregularis? & videtur dicendũ quòd non. ar. l. vulgaris quæstio. ff. de fur. cano. de pœ. di. j. c. vulgaris. vbi dicitur q̃ qui aurem hominis tetigit, totum corpus tetigisse videtur, vt no. in c. auditis. s̃. de præscrip. ¶ In contrarium facit: quia defensio debet esse ordinata, ita q̃ ad vindictam tendat, nec debet excedere moderamen inculpatæ tutelæ, vt l. j. C. vnde vi. & c. significasti. j. eo. vnde dicitur Exodi c. xxj. quòd mors pro morte, & oculus pro oculo dari debet. Lap. in d. Cle. j. eo. titu. arguit pro & contra: & tãdem videtur tenere q̃ iste talis sit irregularis. sed multum plus placet opini. contraria: quia mutilatio & occisio æquiparantur, quò ad contrahendam irregularitatem, vt in d. Cle. j. ergo eodem modo debet æquiparari quò ad eandem vitandam. & hoc videtur tenere zaba. Floren. ¶ Secũdò moneor per tex. in fi. eo. tit. lib. vj. maximè si non apparet q̃ animo occidendi percusserit. vt puta: quia repercussit manu vacua, vel habens gladium percussit cum calce aut baculo: vel habens lanceam ferratã reuulso ad se ferro percussit cum hasta. l. omne delict. §. si quis commilitonem. ff. de re mil. vide quod dixi in d. c. de his quasi circa fi. s̃. de accu. & Bart. in l. j. §. diuus. ff. ad l. Cor. de sicar. & dicam in c. significasti. el ñ. j. eo.

¶ Vigesimo primò quæro, quid si duo inuicem se percusserũt. & alter alterũ occidit, vel mutilauit, nec apparet quis fuerit aggressor. testes dicunt q̃ vnus aggressus est alterum: sed ignorãt quis fuerit aggressor: an superuiuens dicatur irregularis? & videtur dicendum quòd non, per no. per glo. in l. j. §. cùm arietes. ff. si qua. pau. fe. dica. ¶ In contrarium facit: quia non est probata defensio, quæ est necessaria ad vitandam irregularitatem, vt in d. Cle. j. eod. ti. nam probatio obscura non releuat probantem, vt in c. in præsentia. de proba. Matthæ. in d. Cle. soluit. q̃ in dubio mutilans videtur fecisse ob tutelam sui corporis. & ideò nõ incidit in irregularitatem propter l. scientiam. §. cum sacrata. ff. ad l. Aquil. sed tex. ille non probat. vnde dicit idẽ Matthæ. posse distingui, quis eorum consueuit esse magis rixosus, nam aliâs attenditur consuetudo alicuius. ff. de pigno. ac l. vniuersorum. ff. de vsur. l. qui semisses. extra de pig. c. illo vos. & sequitur do. Cardina. Flo. ¶ Ego verò arbitror dicendum q̃ autisti dabant operam rei licitæ: & alter alterum interfecit præter voluntatem suam. & cùm hoc imputetur casui, quem non præcedit aliqua culpa, vt d. l. qui scientiam. §. cùm sacramenta. ff. ad leg. Aquil. talis non efficitur irregularis, vt c. dilectus. cum tribus sequenti. j. eod. Si verò dabant operam rei illicitæ: tunc non est dubium q̃ iste tenetur probare necessariam defensionem, vt d. Cle. j. si ille non probauit, iudicatur irregularis, facit quod no. in l. si rixa. ff. ad leg. Corne. de sicar. In dubio tamen satis æqua videtur esse opi. Matth. & tenendo eam. not. vt scias articulare, quod mutilatus rixosus, mutilans pacificus, mutilans iuuenis, mutilans à maturæ ætatis. & sic de similibus. ¶ Vigesimo secundò quæro: furiosus vel dormiens est aliquem aggressus, qui non valens aliter euadere, nisi suum interfecisset aggressorem, illum interfecit. an occidens efficiatur irregularis? & videtur dicẽdum quòd sic: quia tales vitio carent: vt l. diuus. ff. de sicar. & in Clemen. j. eo. titu. de quibus dixi §. in q. furiosi & dormientis. Ego arbitror contrarium: quia hoc non videtur contingere vitio offensionis, sed defensionis causa, cùm defendens principaliter intendat ad salutem suam: & ideò debet considerari, quod principaliter intenditur: non autem quod secundariò: vt in l. j. §. huius studij. ff. de iustit. & iu. & l. pen. ff. ad Sylle. & l. verum. ff. de fur. Pone eñ q̃ brutũ animal venit cõtra me, certè licet careat vitio offensionis seu iniurię: vt l. j. §. ait Prætor. ff. si qua. pau. fecis. possum tamen illud interficere: nec teneor ad emendam: vbi aliâs obligarer. & vide ad prædicta quod tradit Bal. in l. repe. l. j. C. vnde vi. col. xv.

38 ¶ †Vigesimotertiò quæro, clericus tenebatur captus à prædonibus: nec poterat aliter euadere, nisi interficeret: vnde vt euaderet, interfecit, & contra promissam fidem: an sit irregularis? & videtur dicendum quòd sic: quoniam iste contra promissam fidem venit. secundò quia talis non metuebat mortem, licet pateretur corporis cruciatum. ¶ In contrarium facit: quia quis prædonibus & hostibus non tenetur fidem seruare: imò non seruans dicitur dolum bonum committere: vt l. j. §. non fuit. ff. de do. & l. nam & seruus. in prin. ff. de neg. gest. Tertiò quia corporis cruciatus est similis morti. xxiij. q. v. cum hoc. & ibi not. & l. itaq̃. ff. ad leg. Aquil. ¶ Bal. in d. repe. primò tenet primam sententiam: deinde dicit quòd talis est irregularis, per text. in Cle. j. eod. titu. à contrario. & subdit q̃ speciale est in irregularitate, quæ contrahitur sine culpa. ¶ Mihi placet hæc vltima sententia. sed non placet simpliciter q̃ vltimo loco dixi: quia non est verum quod respectu defensionis contrahatur irregularitas sine culpa: licet quò ad inuicem & officialem propter voluntarium homicidium irregularitas contrahatur sine culpa: vt dixi s̃. in q. ¶ Sed in casu prædicto talis clericus fuit in culpa: quia si non timebat mortem, vel mutilationem: licet timeret corporis cruciatum, non debebat hominem interficere. facit ca. suscepimus. s̃. eod. secus si verisimiliter timuisset mortem, vel mutilationem: facit quod dicam in q. seq.

¶ Vigesimoquartò quæro: timens interfici non expectauit prius percuti: sed ipse prius percussit & interfecit: an sit irregularis. Guli. in d. Clemen. j. eod. titul. tenet quod si non aderat iustus timor mutilationis vel occisionis: vel aliter euadere nõ poterat: licet Vgu. teneat contrarium per c si perfodiens. s̃. eod. secundùm eũ: tamen ibi hoc non dicit. loquitur enim de iam percusso: cui hæc non licet ex interuallo. qualiter autem probetur iustus timor, Lau. dicit q̃ proprio iuramento. facit c. ex literis. el j. & c. significasti. el j. j. eo. quod est verum in foro pœnitentiali. sed in foro cõtentioso deberet probare. & idem est de eo, qui comminatur mortem alicui, qui immediatè solitus est exequi minas suas. non enim quis expectare debet percussionem: quia fortè lætalis esset: & posset sibi dici, tardè venere bubulci. est enim melius ante tempus occurrere, quàm post vulneratã causam remedium quærere, vt not. gloss. in c. suscepimus. s̃. eod. & tex. in l. fin. C. in quib. cau. in integ. resti. non est necess. & l. j. C. quando lib. sine iud. vendi.

39 ¶ †Vigesimoquintò quæro: ex forma statuti licet bannitum interficere impunè: bannitus interfecit aggressorem suum: an sit irregularis? solut. videtur quòd sic: quia aggressor est executor iustitiæ, vt not. in l. accusationis. C. quod met. cau. ergo non licet ei resistere. ¶ In contrarium facit. primò quia tale statutum non videtur valere, vt not. Hostien. in c. fina. s̃. de consue. Item posito quod valeret, non tamen debet auferre defensionem necessariam, quæ est de iure naturali: vt in Clemẽ. pastoralis. de re iudica. Item licet aggressor faciat impunè: non tamen facit honestè. Bal. in repet. d. l. j. C. vnde vi. col. xv. videtur tenere quòd talis non sit irregularis. & mihi placet hæc opin. tanquam magis æqua. non obstat. l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confug. quia illa loquitur in resistente contra ius diuinum. secus in resistentem contra ius merè positiuum. & ad prædicta vide quæ latissimè dixi in Clemẽ. j. de iureiuran. in illa q. an liceat reo fugere de carceribus.

¶ Vigesimosextò quæro. Quidam non interfecit aggressorem suum, sed mandantem seu consulentem: an talis sit irregularis. Sol. dic ex mente d. Bal. in repe. q̃ sic: nisi talis occisio induceret necessariam defensionem occidentis: quod no.

40 ¶ †Vigesimoseptimò quæro, vtrum celebranti defendẽdo se liceat occidere aggressorem suum, ita q̃ nõ efficiatur irregularis. so. Io. de lign. in tractatu de iusto bello tenet quòd sic. vbi dicit q̃ licet talis clericus interfecerit: tamen potest incontinenti ad altare accedere, & officium perficere. & hoc sequitur do. me. in c. ij. §. de vi. & ho. cle. ¶ Vigesimooctauò quæro: quid si immineat periculum rerum, an pro ipsarum defensione occidens, vel mutilans sit irregularis. so. Pau. in Cle. j. eo. ti. tenet quod sic. per c. suscepimus. suprà eod. hoc etiam probatur per tex. in d. Cle. ti. vbi tex. dicit q̃ non potens aliter euadere mortem vel mutilationem, potest interficere sine metu irregularitatis. ergo secus in alijs casibus à contrario. argu. c. nonne. s̃. de præsumptio. & hãc opi. tenet Matth. in d. Cle. j. quia nõ debet quis propter res transitorias armis se tueri. & spoliatorem occidere. xxvij. v. viij. c. conuenior. & c. suscepimus. s̃. e. Idem tenet Lap. zaba. & Host. eo. ti. §. qua pœna. ver. aliam. ¶ In contrarium tamẽ facit, quod not. Inn. in c. nisi. §. per malitiam. s̃. de ven. vbi dicit quòd

Prælatus

Prælatus debet se opponere pro defendēdis positionibus & libertate ecclesiæ. nā & per hoc beatus Thomas fuit martyrizatus.& dicit Hosti. q̄ debet se armis defendere, vt c. dilecto. de sen.excom.lib.vj. ¶ Aduerte tamen:quia in clerico nō est dubium quòd efficitur irregularis:quia licet debeat defendere bona & res:non tamen debet ad seua procedere hoc est, ad mortem vel mutilationem vt c. ij.& c.suscepimus. s.eo.& tractatur per do.me.in c.ij.s.de vi.& hone.cle.Sed in laico maius est dubium per ea quæ dicta fuerunt in dictis iuribus: cùm laico liceat pro defensione rerum suarum,si aliter illas amitteret, hominem interficere,vt in dictis iuribus quod nō licet clerico. durum tamē esset dicere,& aliquid attentare contra opi. à tot docto.approbatam.& pro communi opi.facit: quia licet iudex pro defensione iustitiæ interficiat malefactorē:tamē efficitur irregularis. ¶ Vigesimonono quęro:quid si non occidit vel mutilat:sed ad sanguinis effusionem procedit se non defendendo: an incidat in irregularitatem.fol.dic quod sic.facit c.sententiam.s.ne cleri. vel mona.j.de rapto.c.in Archiepiscopatu.j.de sen.excōmuni. cùm illorum.versi.vos tamen.contrarium tenet Lap. per hanc literam quæ tantùm ponit hæc duo.ad contrarium tamen non respondet.tu dic q̄ c. sententiam.facit pro.& debet intelligi q̄ clericus non procedat ad sententiam sanguinis vnde procedat mors vel mutilatio. Ad ca.ī Archiepiscopatu dic q̄ etiam facit pro ibi:mortem vel detruncationem. Ad c.cum illorum.dic q̄ id qđ ibi dicitur de sanguinis effusione,consideratur ad effectū inferendi excessum esse enormem,non ad inferandam irregularitatem:& per hoc non procedit quod dicit Landu. de illo qui se vulnerauit,& ex imperitia medici ex illo vulnere obijt dicit enim quòd est irregularis:quod non est verum:quia non dedit causam immediatem irregularitati.pro hoc qđ dixi s.in viij. q. huius articuli.

¶ Trigesimò quæro. Pone quòd in vna domo sunt plures, & vnus proiecit lapidem, & prætereuntem occidit:nec constat quis homicidium commisit.soluit Mattæ.referendo quod not. xxiij.q.fi.c.si quatuor. & Spe.eo.tit.versi.pone quòd nullus teneatur. Archi.tñ s.de elec.c.cupientes.in gl.non debet,dicit hoc procedere in casu prędmisso cùm non omnes deliquerint: quia tunc sanctius est nocentem impunitum relinquere,quā innocētē cōdemnare ff.de pœ.l.ab sententem.s.de simo.licet Hely.Sive rò constat, q̄ omnes deliquerunt: sed non æqualiter: quia oēs percusserunt,sed vnus occidit,& tunc omnes tenentur de occiso.xxiij.q.fi.c.fi.ff.ad l.aquil.l.item mela. §.si plures.& c. signi. el ij.j.eodem.

41 ¶† Trigesimoprimò quæro an ex qualibet mutilatione quis efficiatur irregularis.fol.dicit Land.quòd non,vt in d.Cle.j.sed solùm efficitur irregularis propter mutilationem alicuius membri principalis per c.j.j.de cle.pugnā.in duel. l v.di.c.si euangelica.xxij.q.fi.c.si quatuor.& ideò si aliquis mutilat alteri digitum,non videtur propter hoc irregularis.facit c.j.& fi.s. de corpo.vitia.& hoc probatur quoniam digitus non est membrum sed officium mēbri, vt ff.de sta.homi.l.non sunt liberi.gl.& tex. de edili.edic.l.idē Offilius.& per Bal. in repe. l. data opera. C. qui accu.non pos.col.xxj.

¶ In cōtrariū tñ facit qa eadē ratione deberemus dicere q̄ nec lingua,nec oculi sunt membra:qa sunt partes capitis: & officium capitis p̄stāt qđ tñ venit cōtra l.is qui lingua.ff.de ędil. edi. Bar.circa hunc ar. in l.publicorū.circa fi.ff.de publi.iud. dicit q̄ membrum dicit quasi corporis pars. & ita refert dicere Vgu. grāmaticū in libro,quē scripsit de ver. signi.in verbo mentior. & hoc modo assumendo,membrū est quælibet particula corporis,sicut quilibet lapis est pars domus,vt l.si finita.§. ex hoc edicto.ver.sed si plures.ff.de dam.infe. Ita q̄ in proposito mēbra appellant, q̄ habent diuersa officia,pedes ad ābulandū: manus ad palpandū:& sic de singulis.Alia verò q̄ adiuuant officium mēbri,propriè appellant officia nō mēbra. probat in auc. sed nouo iure C.de ser.fu.vbi manus appellat mēbrum:p̄dicta vera sunt scdm eū,nisi de mēte disponētis aliud apparet.verbi gratia,dicit statutū q̄ si quis abscinderit alicui mēbrum, simile mēbrū abscindat ei.nā si aliquis abscindit digitū, debet similiter digitus sibi abscindi ex relatiōe qualitatis.ar.l. nonnūq̄. ff. ad treb.Sed tu formalius potes cōtrarium rñdere iudicio meo q̄ oculus nō dicitur officiū capitis nec auris tanq̄ membri: qm caput nō est propriè membrū:sed est caput à quo cætera mēbra descendunt.xij.di.c.nō decet.& c nō liceat.s.de prę̄scrip.in quibus dicit q̄ nō licet mēbris à capite recedere.& sic arg. Bar. nō habet obstare.Sed rede ūdo ad principalem materiā:q̄ propriū dicat mēbrū,dic q̄ illud dicit qđ in corpore nostro habet propriam & distinctam operationē per seipsum: vt tenet Aristo.in iij. methaphisicę. & per Bal.in d.repe.l. data opera.col. xxj.& per l.capita.§.pe.ff.de pœnis.& tenet Bal.in c.j. de no. for.fideli.& l.non sunt liberi.ff.de sta.ho.exempla possunt poni in manu,oculo,pede,lingua,ore,naso,& simi.facit l.is qui seruum.ff.de sica.idem tenet Bal.in d.repe.l.data opera. Itē infert ex prædictis q̄ mamilla mulieris est membrum,cùm habeat officium proprium & distinctum:sed mamilla hominis non:vt per Bal.in d.repet.& etiam dicit ibi Bald.no.col.xx.q̄ quando lex vel statutum facit mentionem de amputatione membri, si aliud non exprimitur,intelligitur de manu, vt in auc.vt nulli iudi.§.penult. Item ex prædictis infert, q̄ appellatione membri nō comprehenditur dens : quia non habet officium proprium & distinctum per se.hoc tenet Inno.in c.significauit.de corpo. vitia.& gl.in c.exposuisti.eo.ti.facit text.& ibi Bar.& Mar.Sil limani.ff.de ædil.edict.l. cui dens.

¶ Quid autem de membro? dic q̄ potest duobus modis accipi vno modo pro pilis,vt l.Item Labeonē.§.generaliter.ff.de iniur.& hoc modo sumendo certum est, quod non est mēbrum: quia pili licet capiti adhæreant & cruri : tamen re vera sunt qđ separatum à corpore : & nullam habent operationem in eo. ¶ Secundo modo accipitur pro mento,vt tractatur de pace tenen.c.j.§.si quis aliquem.colla.x.& similiter non est membrū: quia non habet distinctam operationem in corpore nostro : & hoc tenet Bal.in d.l.publicorum. Subdit tamen, q̄ licet non sit membrum instrumentale : tamen est membrum formale : quia dat formam corpori.& sine illa parte corpus esset deforme & imperfectum.facit quod habetur in l.in rem:§.j.ff.de rei ven.& idem dicit ibi Bal.de labijs:quia labia sunt ianua linguæ, gutturis,& palati. ¶ Idem tamen Bal.in d.repe.l.data opera.dicit de barba prout de mento accipitur,cogitandum esse. ¶ Et ex prædictis infert Ang.in d.l.publicorum. quod si aliquis accusatur ex eo q̄ percusit T.in barba,cùm barba accipiatur dupliciter: quod licet ruditer seu simpliciter probata sit accusatio:nō condemnabitur vt percussor in facie.& ita dicit Ang. fuisse determinatum Perusij in q.de facto ipso aduocato existente. ¶ Trigesimosecundò quæro : si aliquis mutilauit aliquem manu aridа,vel alio membro arido,an incidat in irregularitatem? Bal.in d.l.publicorum.videtur tenere quod nō:quoniam membrum aridum non dicitur proprie membrum,cùm non habeat vitam membri:sed si est sterile,& habet viam:tunc bene dicitur membrum,sicut dicitur mulier licet sterilis:vt l.quæritur.§.sed de sterilitate.ff.de ædil.edict.ad quod facit quod not.idē Bal. in auc. sed nouo iure.C.de ser.fugi. ¶ Sed ego arbitror in hoc dicendū contrarium,per c.sicut vrgeri.j.q.j.vbi tex. dicit q̄ licet manus arida sit sine sanguine,& inefficax:tñ verū est mēbrū:vide quę dixi in c.sicut Iudæi.de Iudæ. ¶ Trigesimotertiò quęro.Quidā nō mutilauit,sed debilitauit aliquē aliquo mēbro:vt puta propter incisionem mēbrorū,an efficiatur irregularis.do.me.in c.j. s.de cle.pug.in duel.tangit & non soluit:sed remittit se ad not. in Cle.eo.tit.& quod no.j.q.j.sicut vrgeri. Sed aduerte:quia in d.Cle.non reperio hanc q. decisam aut formaliter tactam : sed solùm vt trū propter sanguinis effusionē incidat quis in irregularitatē? de quo dixi in q.præcedē. Arbitror tñ q̄ talis nō incidat in irregularitatē:quia Cle.j.eo.ti.videtur solùm cōsiderare occisionē,vel mēbri mutilationem:sed hic non est mutilatio. igitur &c.nā licet membrū sit debilitatū,remanet tñ membrū,vt dixi in q.præced.& ideò efficitur irregularis.ar. eorum quæ dixi.

42 ¶† Trigesimoquartò quæro:quia s.pluries dixi q̄ defendendo se quis non incidit in irregularitatem:an hoc liceat fratribus minoribus vel prædicatoribus:ita vt se defendentes cum moderamine inculpatæ tutelæ,non incidant in irregularitatem? & videtur dicendum q̄ sic:quia vim vi repellere omnibus licet,vt l.vt vim.ff.de iust.& iu. ¶ In contrariū tamen facit præceptū Euangelicū, quod vult q̄ si quis percusserit te in maxillā, debes aliā porrigere.& si voluerit tollere tunicam,debes tradere pallium. Matth.in Cle.j.eo.ti.soluit q̄ cuilibet liceat, dūmō incōtinenti & cū moderamine inculpatæ tutelæ:quia talis non facit animo vlciscēdi:sed defendēdi se.q̄ verū dicit,nisi per votū se obligauerit in oppositū:refertur tñ quosdam dicere q̄ nō repercutere est præceptū p̄fectionis:sed in p̄fectis est cōsiliū. Qui aūt p̄fecti dicātur,dicit se nō inuenisse determinatū:refert etiam quod no.Hug.j.di.ius naturale.vbi dicit q̄ mortaliter peccat ille, qui repcutit siue sit imp̄fectus,siue sit perfectus.nisi hoc faciat iudicis authoritate:& debet potius mortē pati,q̄ inferre.ar. xxxij. q.v.c.ita ne. Deus enim inquit mihi vindictā, & ego retribuā. vt Ap̄s ad Corint.c.xij.nō vos defendētes charissimi.vt d.gl. in c.suscepimus.in ver.iacturā.s.e.& ad illud quod dictū est q̄ vim vi licet repellere,exponit Hug.i.p̄mittitur:qa nō punitur per legē.licet repellere,i.remouere nō percutiēdo:sed opponēdo aliquod obstaculū.dicit tñ Matt. q̄ hæc opi. est nimis dura, & in hoc residet do.Cardi.Flo.in d.Cle.j. mihi non placet vllo mō d.opi.quia etiā posito q̄ votū interc̄sisset nō interficiēdi,

nõ extenditur ad hunc casum: qnimo si aliquis exp̃sse voueret se non defendere, etiam si interficeretur, eo casu quo posset se defendere. dico qꝫ tale votum tanꝯ temerarium non obligaret. nam ista est regula qꝫ quandocunqꝫ aliquid vouetur, vel promittitur quo facto vel non facto solus corpalis vel spiritualis amittitur, vel peccatum mortale incurritur, non est seruandum votum sicut nec promissum pactum nec iuramentum, nec preceptum, nec consuetudo nec lex nec aliud ſi. vinculum. xxij. q. iij. §. fi. & c. inter cętera. & ſ. de iureiu. c. quanto. nec obst. dictum illud qꝫ si quis percusserit maxilam &c. quia intelligo in proprijs terminis quod leuem offensionem non tendentẽ ad occisionẽ vel mutilationem debet qs cum patientia ferre. & aliam maxillam prębere. nec ob. quod dicitur mihi vindictam & ego retribuam. quia illud est verũ qꝫ nõ debet fieri vindicta quantacũqꝫ sit offensio. sed tueri ac defendendo defendere vitã authoritas iã dicta nõ prohibet. aliud em̃ est vindicta: & aliud defensio: vt patet. Ad authoritatẽ Apostoli rñdeo cũ dicit: nõ vos defendẽtes &c. quia intelligitur qñ aliter, quàm se defendendo euadere poterat. & hoc est quod subditur. sed date locũ irę. Vel secũdũ posset intelligi: non vos defendentes à martyrio Iesu Christi. ¶ Vnde ego dico qꝫ & fratribus minoribus prędicatoribus, & cuiuscũqꝫ perfectionis sint: licet defendere se moderatè tñ: vt dictum est. ad quod etiã dicẽdũ moueor per tex. in d. Cle. j. quę indistinctè loquitur. ¶ Itẽ secũdo moueor: quia si licet occidere defendẽdo necessario patrem, aut matrem, vel sociũ, vt dixi ſ. q. xviij. fortius licet occidere defendendo se: quia omnis ordinata charitas incipit à seipso. nec votum hanc ordinatam charitatem videtur remouere. Prętera maius peccatũ videtur esse fornicatio cũ homicidiũ. quod videtur probari text. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. cum sua materia coniuncta. l. palam. §. non est ignoscendum. ff. de ritu nup. licet propter virginitatem conseruandã nõ est licitũ seipsum perimere, vt not. in c. ex parte. el ij. & ibi per Gof. & Doct. ſ. de sepul. & xxiij. q. v. c. si nõ licet. vbi hoc concludit Augu. vbi plus subdit qꝫ nõ debet qs se perimere, vt citius cõsequatur vitã æternã: sed qui põt se defendere, & non defendit, dicitur se interficere, vt dicam j. in arti. de homic. commisso per negligentiam. ergo &c. ¶ Præterea concludunt Doct. quod si qs fuit falsò confessus cõmisisse aliquod delictũ propter quod ad mortẽ cõdẽnatur: quod si non reuocat illam cõfessionẽ ante mortẽ, moritur in peccato mortali dãnatus, vt dicit do. me. in d. c. ex parte. & tractatur in c. j. ſ. de testi. cog. Et adde quæ dixi ſ. in xij. & xxvij. q. huius arti. Sit ergo conclusio in hac materia, quòd omnibus indifferenter est permissa neces-
43 saria defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. ¶†Trigesimoquintò quæro. Quidam erat mortiferè vulneratus: interfeci eum, an efficiar irregularis. sol, dico quòd sic. arg. eorum quæ dixi ſ. ix. & x. q. huius articuli. & vide quod no. Bal. in l. ita vulneratus. in fi. ff. ad l. Aquil. vbi narrat de illo aduocato qui consuluit consanguineos eius, qui aliũ mortiferè vulnerauerat, & erat captus, vt vulneratũ interficerent. ad hoc vt captus euaderet à pœna. l. Cor. de sica. per l. item Mela. §. Celsus. ff. ad l. Aqui. sed dicit ipse qꝫ tale consilium non pręcedit, qñ est certũ qꝫ vulneratus sit omnino ex vulnere moriturus. d. l. ita vulneratus. sed qñ esset dubiũ. d. §. Celsus. & subdit qꝫ talis aduocatus pro mer-
44 cede sua esset furchis suspendendus. ¶†Trigesimosextò quæro de ea muliere quæ interfecit fœtũ propriũ, seu puerperiũ in corpore. vtrũ sit irregularis? solutio huius quæstionis satis põt colligi ſ. eo. c. si aliquis. & ex his quæ traduntur in c. sicut. j. eod. Tractat Spec. in tit. de iudi. deleg. §. iuxta versi. itẽ qui homini. vbi dicit qꝫ si partus erat viuificatus. quod quando sit, dixi in c. si aliquis. ſ. eod. talis efficitur irregularis. facit quod no. in dictis iuribus. & ij. q. v. c. consuluisti. & sic loquitur, qꝫ dedit mulieri ad bibendum, ne conciperet, vel homini, ne generaret, vel aliquid simile fecerit, non est irregularis cùm non sit ibi nec homicidiũ nec mutilatio. licet grauiter peccet, vt dixi in d. c. si aliquis. ¶ Itẽ irregularis dicitur mulier, si dubitat an puerperium esset viuificatum vel non: nec aliquid certi potest apparere. argu. tex. nostri, & intellige de ea irregularitate, quæ potest cadere in fœminam, de qua dixi ſ. in v. q. princi. in xv. q. ¶ Idem dicendum est de eo qui dedit causam abortiui, & de medico. omnes enim efficiuntur irregulares: si certum est qꝫ partus esset viuificatus: vel est dubium. ¶ Prædicta tamen procedunt, quando talis interfectio puerperij sit facta à volente. secus si casualiter, vt puta, maritus, vel frater, vel cognatus ludebat, vel tripudiebat ludo permisso & leui: tamen secutus est inde abortus. nam hoc casu efficitur irregularis, vt no. Doct. Io. An. d. Ant. & do. me. in d. c. si-
cut. j. e. ¶ Sed circa prædicta posset dubitari, qd si aliquis interfecit hominem monstruosum: an fiat irregularis? sol. Bald. in l. quod dicitur. ff. de liber. & posthu. videtur in simi. determinare quòd sic per illum text. quia satis est qꝫ habeat spiritum & animam. Faciunt etiam prædicta qꝫ licet Angel. & Ioan. de Imol. ibi quando habent plurã, vel pauciora membra, quàm debent, secus si habeat caput animalis bruti: quia tunc non est homo, vt l. sunt liberi. ff. de stat. homi. & quod ibi not. per glo. & Docto.
45 ¶†Trigesimoseptimò quæro. Percussi furem vel latronem, vel similem, non tamen letaliter vulneraui. aduenerunt alij, & similiter percusserunt: an sim irregularis? Solut. dic qꝫ si non feci animo occidendi quòd videtur qꝫ nõ sim irregularis. arg. c. significasti. el ij. j. eodem. sed si feci animo occidendi, licet ex vulnere non fuerit letaliter vulneratus, videor effici irregularis. argumẽtum à contrario sensu. d. c. significasti. & tenet ibi glo. ij. & Spe. in titu. de iudice delegat. §. iuxta. versi. illud etiam not. & Hosti. in summa huius titu. §. qua pœna. versic. illud aũt certum. ¶ Innocen. ibi dicit, quod si quis habuit animum occidendi, & processit ad actum, licet non letaliter percusserit, sed percussus interijt, ex aliorum percusionibus qꝫ homicida est censendus. ¶ Hostien. tamen ibi dicit qꝫ hoc est verum ad hoc, vt voluntas possit imputare ei inquantum potuit eum liberare à morte, & non liberauit, per no. in c. sicut. §. illi. ſ. eod. & c. Petrus. j. eo. & in hoc residet do. Anto. in c. significasti. sed hoc non placet Domi. me. qui dicit qꝫ dicta restrictio non congruit illi literæ: vbi non ponderatur, an ille clericus potuisset illum liberare vel non. & est verisimile quod non potuisset, ex quo illi parochiani fecerunt insultum subitaneum. Sed Papa ibi ponderauit, an habuerit animum occidendi, & ideò concludit Do. me. quòd si habuit animum occidendi & vna cum alijs percusit: licet percusio sua non fuerit mortifera: quòd tamen est irregularis: quia præstitit opem homicidio. pro quo textus apertus. xxiij. q. fin. c. fina. ad idem allegat c. sicut dignum. ſ. eodem. §. fina. vbi clerici fuerunt depositi pro homicidio: quia pręstiterunt opem dando consilium, vel veniendo cum armis. ¶ Ego verò arbitror qꝫ posito qꝫ habuerit animum occidendi, nec letaliter vulnerauit: si tamen excesit modum debitæ defensionis rerum nimis seue percutiendo, vel vulnerando: vt quia acriter percusit in capite: vnde ille stupefactus est, propter quod fuga illius est retardata. & sic superuenientes illum interfecerunt. & hoc casu indubitanter arbitror, quod talis sit irregularis: tamen quia fuit inculpatum: quia dedit causam. facit quod dicam j. in artic. de causa seu occasione: secus si non habuit animum occidendi, & non fuit in culpa. & non præstitit opem, vel consilium, vel non mandauit. Ita intelligo d. c. significasti. Si verò habuit animum occidendi, adhuc arbitror quòd si prius ipso occurrit & vulnerauit, non tamen seuè, aut modum excedendo. deinde dissessit, nec aliquam causam dedit, propter quam alij superuenientes vulnerauerint & interfecerint. certè nõ video, quare iste debeat dici irregularis. quoniã animus interficiendi non facit quẽ irregularem: quoniam irregularitas ratione homicidij non contrahitur sola voluntate, nisi homo actu occidatur, aut mandato ope vel cõsilio &c. vt dicam in fine huius articuli. & facit quod dixi ſ. q. xix. nec ob. tex. in d. c. significasti. à cõtrario sensu dum dicit, & si pcussor volũtatẽ nõ habuerit occidẽdi quasi sentiat qꝫ secus esset si habuisset animũ occidendi: quia nõ sumitur argumentum à contrario sensu propter prædictas rationes: & quia esset contra regulam irregularitatis. Sed si ipse vna cum alijs venisset, & vulnerasset animo interficiendi: quia veniendo cum alijs, videtur dedisse opem, vt dixi ſ. tunc erit irregularis. & ita potest sumi argumentum à contrario sensu in d. c. significasti. aliàs mirabilis esset decisio. d. cap. & prædicta procedunt, quando esset clarum, quod ex vulnere ipsius clerici vel ipsius primi percutientis non fuisset mortuus. secus si esset dubium, ex quo vulnere esset mortuus: quia tunc indubitanter esset irregularis non habita distinctione, an habuerit animum occidendi vel non vt d. c. significasti. ¶†Trigesimooctauò quæro, quid si vnus à pluribus fuit vulneratus. nec aliquod vulnus per se sufficiens ad mortem, sed omnia simul iuncta mortem inflixerunt: an aliquis vel omnes sint irregulares? solu. dic qꝫ omnes. text. est. xxiij. q. fin. c. final. & sic patet qꝫ ea quæ dixi in
46 præcedenti q. procedit quando est certũ quòd vulnus sit mortale, & hoc tenet etiam Hostien. in c. significasti. el ñ. j. eo. & d. An. & do. ibi qui allegant no. per Bar. in l. fi. ff. ad l. Cor. de sicar. & ad hanc q. considerantur ea quæ dicam in sequenti q. ¶ Trigesimononò quæro: aliquis in rixa reperitur interfectus: ignoratur quis eum interfecit: an omnes qui in rixa interuenerunt, sint irregulares: & ad hanc q. vide quæ dixi ſ. q. xxx. Io. xliij. di. c. quiescamus. & xj. q. iij. c. nolite. & in q. sua quæ incipit. qnq erãt. arguit pro & cõtra: & tãdẽ decidit qꝫ oẽs sint irregulares. & hoc etiã tenuit Gof. in c. significasti. el ñ. j. e. & Brixi. & Spe. in tit. de iudice deleg. §. iuxta. vers. quid si in rixa. mouentur per c. fi. xxiij. q. fi. & l. item Mela. §. sed si plures. ff. ad l. Aquil. facit quod dixi in q. præcedenti. ¶ Sed Guli. Naso. tenuit contrariũ,

dicens

dicens neminem tanquam irregularem esse repellendum. ar.c. petitio.j.eo.& c.sig.facit etiã quia in pœnis benignior &c. Itẽ facit quia ratione dubietatis superflua & vitiosa tolerãtur xiij. q.j.c.nõ ęstimemus.& xiij.q.v.c.denicꝙ.& quia sanctius est in nocentem &c.Archi.in d.c.nolite.simpliciter refert opi.tamen potius adhereretur primæ opi.Hosti.in d.c.signi.dicit hoc relinquendum proprię conscĩæ singulorum.idem concludit finaliter in summa huius ti.§.qua pœna.ver.sed nunquid omnes ꝓ quo facit d.c.petitio.j.eo.& Io.And.in c.signi.in glo.sua quæ incipit arg.ad q.dicit qđ miratur de Inno.dictæ decre.signi.authore, qui noluit d.q.determinare.nam in antiqua sua decreta li decisa postea per Gre.in hac compilatione sub illo& j.continebantur hæc verba. Vtrum de illis sit simile sentiendum,quorum vnus sed quis omnino nescitur,homicidium perpetrauit, si forsan ad sacros ordines recipiendos prẽsentetur: vtrũ oĩs sint pariter repellendi,cùm discerni non possit,qui debeãt culpabiles iudicari diligens inuæstigator aduertat. hæc sunt verba formalia,hic tamen casus vt dicit Io. And. est valde diuersus à casu d.c.significasti.Item dicit Io. And. qđ miratur de Grego. compilatore qui decidens literam illam non declarauit hoc dubium:sed sciẽter in compilatione hoc omisit.Item miratur de Bonifacio,qui etiam scienter voluit hoc dubium relinquere nõ ponendo in compilatione.vj. extrauagantem,quę attribuebatur Gregorio.q̃ incipiebat,nullũ.quam glo.allegat Hosti.in ti. de tempo.ordi.per quam fuit motus in d.c.sig.ad tenendum opi.suam & etiã refert Ioan. And.in addi.Spe.in d. ver. quid si in rixa.Et si bonifacius putabat illam extrauagantem iniquam debebat formare contrarium concludit tamen Io. And.in d.c. signi.ꝙ nisi appareat de culpa omnium distincta licet vnus solus occiderit,tamen ex quo non constat,omnes repelluntur. Si verò non constat de multis ꝙ saltem vnus ex illis fuit qui interfecit,omnes admittuntur.facit qđ no.gl.in ver.qui culpabiles. in c cupientes.§.cæterum.de elec.lib.vj.& placet hæc opi. do. Anto.in c.signi.& mihi & videSpe.eo.titu.ver.pone quatuor. Et adde quæ dicã in seq.q.& pro ista sententia etiam facit expresse tex.noster:quia in dubijs securior pars &c. ¶ Aduerte tamen quia pro opi.Hosti.facit qđ hic ponit Inn. & Io. And. tradit pro regula hic quasi in fine, qui dicit ꝙ licet in dubio qs debeat se putare irregularem:tamen iudex non debet illum reputare irregularem.Et ideò possumus dicere ꝙ aut nos loquimur respectu iudicis.& vera sit opi.Gul.aut respectu fori pœnitentialis,& tunc stabimus opi. Hosti. quia in his quæ pertinent ad pœnitentiam,stamus pœnitenti,vnde si ipse scit ꝙ nõ percusserit nullo modo debet putari irregularis. Sed si aliquo modo dubitat,debet consuli sibi,vt se irregularem reputet per tex.nostrum.§.de simo.c.Mattheus. & arg.eorum que dixi supra in iij.q.prin.& c.fi.de his qui fili.occid. ¶ †Quadragesimò quæro:clericus percutit in aliquo cõflictu,vbi plures fuerũt interfecti ab alijs tñ:an sit irregularis. So. Do.in d.c.petitio.j.eo. dicũt ꝙ ex sola percussiõe nõ est irregularis per illũ tex.qui est valde no.quia ibi quærebat clericus,& fatebatur se percussisse: & Papa respondet solùm de occisione.& sic vult ꝙ ex sola percussione non efficiatur irregularis. ¶ Sed contra hoc oppo.de c.sicut.§.fi.§.eo.& qđ not.l.dist.c.si quis viduã.sed d.decisio & tex.in d.c.petitio debet intelligi secundũ Inn.quãdo quis interuenit in bello iusto.de quo in c.sicut.de iureiu. & c.sententiam. §. ne cle. vel mona.secus si bellũ esset iniustũ:quia tũc qualitercũqꝫ clericus præstitisset opẽ,vel consiliũ, efficeret irregularis: licet homicidium per alios sit commissum. Et ex hoc infertur ꝙ si clerici vadunt cum pugnantibus,vt eos audaciores reddãt vel timorem inimicis inferãt in bello iniusto, efficiuntur irregulares.de quo dicam j.in articulo de ope & auxilio. & hoc etiam tenet Ioan.And.& cõmuniter Docto.

¶ Sed contra prędicta oppo.de c.iij. j. de cleri. percuss. vbi ille clericus nõ percusit. & tñ sibi imponitut pœnitentia & tamẽ erat pro parte illorum qui violentiã repellebant.& sic iustè sol. aduerte quia d.c.habet plures intellectus. Primus est ꝙ ibi interuenit dispensatio:& sic de iure communi erat irregularis.& secundùm hũc intellectum fortiter ob.ille tex.sed posset intelligi,ꝙ ibi excesit modum,fortè inanimando alios ad occidendum.sed hic intellectus continet diuinationem & prædictum intellectum tenuit Ia.antiquus Doctor, & tangit Spe.in d. §. iuxta.versi.sed nunquid clerici.

¶ Si verò c.petitio.intelligat simpliciter,& ꝙ ex dispẽsatiõe ꝓ cessit ob.decisioni.de qua §. & est cõtra ç.dilecto.de sent.excõ. lib.vi.& idcò dictus intellectꝰ cõmuniter reprobat,maximè p do.m in d.c.iij. Aliꝰ intellectꝰ est,q placet do m.qđ ibi non fuit effectus irregularis:sed pœnitentia imponit ad cautelam. & sic nõ cõtradicit decisioni.de qua §. Et posset fortè & tertio dic ꝙ illa pœnitẽtia ponit,qa aliqualiter excesit modũ ꝓpter ignorãtiã lapides,& ex prædictis patet esse reprobata opi.Spe.in d.§.iuxta.versic.potest etiam dici ꝙ clericus qui dicit ꝙ clericus qui cũ armis vel sine interest bello iusto, vel iniusto, in quo aliqui sunt interfecti,est irregularis:licet ipse non occiderit.l.dist. c.si quis post.xvj.q.iij.c.porrò.xxiij.q.fin.ca.quicunqꝫ ex clero.j. q.j.c.fin.nam ex prædictis expresse reprobatur d.opi.Sed aduerte,quia contra d.c.petitio.induco d.c.iij.de cle.percus.etiam aliter: videlicet,quia text.dicit ibi : sed aliquem non percusit. quasi sentiat à cõtrario,quod secus esset,si percussisset:quia fuisset effectus irregularis,quod est contra ea quæ ś.dixi. sol. arbitror posse dici,quod ibi narratur quod de facto contingit,non ꝙ dẽat ibi sumi ar.à cõtrario sensu.adde quę dixi ś.q. xxxv ij.

48 ¶ †Quadragesimo primò quæro vtrum interficiens vel mutilans fœminam sit irregularis. quidam dicunt ꝙ non : quia est animal imperfectum.secũdò quia non fuit facta ad imaginem Dei sicut homo.in c.ij.ś.eod.sed ad imaginem hominis.xxxiij. q.v.hæc imago.& hanc opi.videtur sequi Car.Flo.in d.Cle.j. e. ti. Ego credo contrariam sententiã esse verisimam:circa quod vide quod dixi ś.in vj.q.princ. ¶ Vltimò circa hunc articulum homicidij facto proprio commissi,seu irregularitatis respectu homicidij:collige duas regulas. ¶ Prima est quòd ratione homicidij vel mutilationis nunqꝫ contrahitur irregularitas sola voluntate,nisi homo actualiter occidat,vel mutilet ś.e.c. sicut. §.j. xj.q.j.c.si quis verò.& ponit Spe.in e.ti.de iudi.c.dilecto.§.iuxta.ver.item dico. Lex enim promotionis factum requirit,non voluntatem.xv.q.j.c.fi.Host.in c.signi.el ij.j.eo.& ibi doct.vel nisi causam p̃stet homicidio, vel mutilationi prout statim subijciemus. ¶ Secunda regula est,quod si facto proprio quis commisit homicidium casuale,vel mutilationem,& adhibuit diligẽtiam quam potuit,& debuit:& dabat operam rei licitæ:vt puta pulsando campanas,cecidit tintinabulum:vel reficiendo ecclesiam,cecidit lapis vel lignum,& aliquem interfecit:clamauit tñ cùm videret cadere,caue,caue.nam hoc casu in nullo imputatur ei,si casus fortuitos non præuidit.& secundùm prædicta intellige.c.dilectus filius c.ex literis.el ij.c.signi.el j.c.Io.& c.fi. j.eod. Et ex his habes expeditum hunc primum articulum.

¶ Resumo nunc ex ordine articulum, quando quis homicidio dedit causam aut occasionem. & quoniam hoc potest contingere multipliciter : videlicet,ope,auxilio,& fauore, mandato, iussu,seu præcepto, consilio, seu persuasione, seu suggestione. Idcirco singulas species prosequamur,quibus expeditis videbimus de homicidio,quod cõmittitur per negligentiam:& tãdẽ de homicidio quod cõmittitur per consensum,vel ratihabitionem.& aduerte,quia ad hoc, vt per ordinẽ hæc materia possit allegari & inueniri,prosequar quæstiones per quotas cõiũgendo sequẽtes cũ præcedẽtibus. Redeũtes igitur ad homicidium quod per cãm, vel occasionẽ cõmittitur,antecꝫ descẽdamus ad

49 species. ¶ †Quadragesimo secũdò quæro gñaliter vtrũ ille qui cãm,vel occasionẽ dedit homicidio,vel mutilationi,sit irregularis?sol.dic ꝙ sic,si cãm dedit ex volũtate.probatur in c.presbyterũ.c.suscepimus.& c.de cætero.ś.e.& j.eo.c. Petrus. à cõtrario & probatur ex pluribus casibus,quos statim narrabo:quia qui cãm dãni dat,dãnũ dedisse vr̃.l.di.c.studeat.j. de iniu.c.fi. & aduerte:quia cũ hoc vocabulũ cã,accipiatur multis modis, excludã prius modos,qui ad propositũ nõ pertinent.Nã causaq,ñꝫ,ponitur pro iudiciali conflictu certarũ personarũ,vt c. forus.ver.causam.de ver.sig.Qñꝫ cã,idem est ꝙ vltima voluntas.l.item veniunt.in prin.ff.de peti.hæred,qñꝫ prospectio. ff. de transact.l.qui cũ tutoribus.§.ei qui.qñꝫ ponitur pro titulo. vt l.nec vllã.in princ.ff.de peti.hæred.qñꝫ pro honore, vt l.si debitor.ff.de distra.pig.qñꝫ pro fructu,vt l.si mater. C.de insti.& substi.qñꝫ pro cõtractu.vt Instit.quib.mo.tol.ob.§.est aũt.& de lib.ob.c.fi.& c.j.de plus peti.qñꝫ pro actione.l.fi.ff. qui satisd.cog.qñꝫ pro intentione,vt tractatur in c.sicut.ś.de re iud.& tex.& glo.in c.cũ dilecti.ś.de accu.& hos modos ponit Ho.& post eũ Io.An.& d.Ant.in d.c.dilecti.in glo.sup verbo ex cã.qñꝫ etiã ponitur pro mõ,seu forma, vt cũ dico, lego vxori quæ eius cã parata sunt.l.qntus.ff.de ar.leg.qñꝫ ponitur pro exẽplificatione facti,vt l.si ex plagñs.§.in cliuo.ff.ad l. Aquil.ibi ius positũ est in cã agendi:hoc est exemplo facti.& secundùm has significationes quibus sumitur vocabulum causa, talis cã non pertinet ad propositũ nostrũ:qñꝫ sumitur cã pro impulsu aliqd faciendi.vt dicit Io.Mo.in c.fi.de iur.cal. libr.vj, & ita sumitur in l.j.§.sexum.ff.de postu. vnde differẽtia est inter rationẽ & causam:quia ratio est gerendorum ordo ex cãe niẽtiũ: vnde põt esse cã sine ratiõe, vt in c.j.de sponsa.cũ si.sed rõ nõ põt esse sine cã. & hoc mõ satis ad propositũ pertinet. Sed clarius ad propositũ debes scire ꝙ causæ dũr quatuor,efficiẽs,materialis, formalis & finalis,de quibus per Doct.ś in prin. Decretaliũ.dixi in prin.Cle. Vel secũdũ dialecticos potes dice-

re,q̄ cauſę ſunt duę,vna fiendi,alia eſſendi.prima pertinet ad efficientē & finalē:ſecunda ad materialē & formalē. de qbus per Io.An.in j.gl.decre.redeundo igitur ad propoſitū, quando ex propoſito ſeu intentione quis præſtitit cauſam homicidio, vel mutilationi:& efficitur irregularis, vt dictis iuribus.& j.dicam. ſiue preſtiterit cauſam efficientem vt puta mandato, precepto ſeu iuſſu.ſiue materialem:vt puta,miniſtrando arma,vel ducēdo hominē per viam,in qua ſciebat eſſe inimicos ſuos capitales vel formalē:puta,inſtruendo,vel informando, conſulendo,vel quid ſimile,vt modus daretur homicidio.vel finalem:vt puta, per premiſſ cōſtitutionem ad homicidium committendum. & licet prędictę cauſę aliter poſsint ſumi : tñ in preſenti materia placuit prędicto modo ad materiā adaptare.& hęc vt dixi,procedunt,quando ex propoſito & voluntate,homicidio vel mutilationi cauſam preſtitit:dummodò effectualiter homicidium, vel mutilatio ſecuta ſit cum declaratione tñ,quā ſtatim ponam in ſeq.Si verò prēter intentionem homicidium commiſſum ſit cauſa à te preſtita, debes diſtinguere q̄ aut qui dabat operā rei licitę & non efficitur irregularis:quia ſi talis non tenetur, ex facto proprio committens homicidium, multominus ex homicidio commiſſo per aliū.aut quis dabat operā rei illicitę:& tūc tenetur ſiue cauſa ſit proxima,ſeu remota:dummodo ordinata ad homicidium, vel mutilationem, vt puta mandaui tibi vt verberares P.ita tamen q̄ non interficeres, vel mutilares. certè ſi interfeciſti,efficior irregularis,vt c.fi.eo.ti.lib.vj.& probatur in c.Petrus.j.eo.à contrario.ſecus aūt ſi non eſſet ordinata ad homicidium,vt puta,faciebat quis taxillos ad ludum.in quo ludo conuenientes adinuicē ſe interfecerunt.nā licet ſecūdùm cōem opi.ars faciendorum taxillorum ſit prohibita:tñ non eſt ad homicidium ordinata.nā etiam ſi dediſſem cauſam proximam homicidio,ſed non ordinatam,nō tenerer.puta, feci feneſtrā, per quam tu te præcipitaſti,& obiiſti.& vt dixi, procedit ſi non ea intentione feci,vt te prēcipitares.& vide,quæ dixi in c.presbyterum.& c.de cętero.ſ.eo.Remotio igitur vel proximitas cauſæ non multum operantur:ſed operatur intentio, & q̄ cā ſit ad homicidiū ordinata. Sed verū eſt q̄ in ordinatis procedit illud generale dictū,quicquid eſt cauſa cauſati:vt l.manumiſsiones. & l.ex hoc.ff.de iuſti.& iu.l.di.c.ſtudebat.ſ.e.c.ſi aliquis.& c.ſicut.& ſ.de teſti.c.ſicut.xxx.q.ij.c.de nuptis.quia nihil intereſt, an qs occidat,vel morti p̄ſtat cām,vt l.nihil intereſt.ff.ad l.Cor. de ſicar.ff.de offi.Præſid.l.illicitas.§.ſicuti.j.q.j.c.placuit.ff.ad l. Aquil.qui occidit.& c.fi.j.de iniur.cum ſimil. Et hæc notabis, quia ſatis ſicco pede & ineptè Doct.in hac materia loquuntur. Et hæc procedunt reſpectu materiæ nr̄æ de gñe.ſed vt melius hæc intelligi poſsint,proſequar plures caſus per ſpecies:qui tñ ex prædictis regulis ſatis faciliter deciduntur,& alij ſimiles.

50 ¶†Quadrageſimotertiò quæro:clericus illicitę exercebat rixā: ſuperuenerunt conſanguinei,vel amici clerici:& præter voluntatem dicti clerici interfecerunt illum.an clericus ſit irregularis? So.Doct.concludunt quod ſic,in c.Petrus.j.eo.& ibi dominus Anto.& Do.me.per illum tex. qui dicit q̄ ideò ibi excuſatur, quia non dedit cauſam vel occaſionem.nam culpa hic præcedit caſum.facit c.ſigni.el.j.j.e.& l.j.§.cùm arietes.ff.ſi quadru.pau. fe.dic.& C.de adulter.l.quoniam Alex.& C. ad l.Iul.de vi publica.l.qm̄ multa.& ſ.e.c.presbyterū.& c.de cętero. ¶Cauere igitur debet clericus,ne ſit rixoſus,vel litigius.xlvj.di. per totum.ſecus ſi cauſa eſſet remota,vel propinqua,& iuſta.vt puta, quia ſe defendebat:quia tunc non eſſet irregularis.xxxiij.q. v. cùm homo.& no.ſ.eo.c.de cætero.& dixi in præcedenti quæſtione.¶Et ideò prædicta deciſio procedit,quando cōſanguinei vel amici mei ſuperuenientes,illum interfecerūt.ſecus ſi ſuperuenerunt inimici illius,& eum occidiſſent.facit qđ not.in c. ſignificaſti.el ñ.j.e.& tenet.do.me.in d.c.Petrus.& ratio diuerſitatis ſit:quia hoc caſu homicidiū non fuit commiſſum intuitu clerici,ſed primo caſu ſic. hoc tamen arbitror limitandum, niſi ipſe ea intentione id feciſſet:quia tūc ſecuta interfectione eſſet irregularis,a duerte tamen,quia glo.ñ.xxiij.q.viij.in c.fina.dicit quòd ſi clerico cum alio rixante ſuperueniunt fratres clerici, & interficiunt alium præter & contra voluntatem clerici q̄ clericus non efficitur irregularis.ar.j.q.iij.c.quia præſulatus.j.de cleri.percuſ.c.pe.hoc tamen nō videtur eſſe ſine dubio,ſi ipſe clericus fuit cauſa aggreſſuræ. per no.in c.fi.eo.tit.lib.vj.

51 ¶†Quadrageſimoquartò quæro:clericus cœpit furem, & ligauit,& dimiſit ipſum ligatum penes alium:qui timens ne ſolueret illum,interfecit:an clericus ſit irregularis?ſol.dic q̄ ſi iſte fuit in aliqua culpa:vt puta, q̄a robuſtum dimiſit penes debilem, vel duos penes vnum, vel minus bene ligauit, & non eſt dubium q̄ eſt irregularis,vt c.ſuſcepimus.ſ.eo.& hoc procedit ſi aliqua culpa,quæ poſsit imputari : vt quia propter aliquā cauſam iuſtam retinuit:quia noluit fortè eum expellere,ne videretur à circunſtantibus.& ſic ipſe fur infamaretur,certè nullo modo eſſet irregularis.adde quæ dixi in c.ſuſcepimus.ſ.e.

¶Quadrageſimoquintò quæro:clericus ex eo quòd non probauit intentionem ſuam in iudicio ad purgandū conſcientiam ſuam,vel ad probandam veritatem non valens eſſe in duello dedit pugilem,vel ab alio prouocatus pugilem dedit,qui alium interfecit:vel ab alio fuit interfectus:an ſit irregularis?ſol.dic q̄ ſic,vt in c.ñ.j.de cle.pug.in duel. & ratio eſt : quia fuit in culpa rem prohibitam attentando:& cauſam dedit homicidio.

¶Quadrageſimoſextò quæro:aliquis tenet Vrſum,vel Leonē, vel Ceruum,qui aliquem interfecit:an ſit irregularis?ſol. quidā dicunt q̄ ſic:quia poteſt imputari ſibi : quia tenuit tale animal. ar.l.diſt.c.hi qui arborem.& c.ſæpe.alij tenent contrarium,dūmodò talis non fuerit in lata culpa.ar. ff.ſi qua.pau.fe.dica.l.ij. & fi.& hoc tenet Io.And.in vlti.q.& d.Ant.& Spec. in tit.de iud.deleg.§.iuxta.ver.quid ſi aliquis.Sit ergo concluſio, quòd ſi talia animalia tenebat, quæ conſueuerunt nocere, vt Vrſum Leonem,& Aprū:& illa non tenuit ligata debito modo:q̄ efficitur irregularis.aliâs ſecus.vide glo.xxiij.q.v.c. de occidendis.

¶Quadrageſimoſeptimò quæro.Clericus viſo latrone clamauit,vt camperetur:vel ſimpliciter clamauit q̄ ibi erat latro. accurrentes illum interficiunt.an ſit irregularis?ſol.Inn.in c.ſigni fi.el ñ.j.eo.dicit q̄ ſi hoc fecit,vt ille moreretur eſt irregularis. ſed ad hoc tantùm vt caperetur, non eſt irregularis. Idē tenet Inn.in c.olim.el j.de reſti.ſpo.¶Hoſt.dicit q̄ cùm lex promotionis non conſiſtat in voluntate,ſed in facto,vt in c.fin.xv.q. fi.& dixi ſ.in regula quam dedi poſt.xlj.q.quod talis ſimpliciter eſt irregularis.& hanc opi.finaliter tenet etiam ibi Inno.qui in hoc articulo fuit ſibi contrarius dicens q̄ ſi clamauit ad latrones,vel capite,capite:vel alio modo quo poſsit intelligi, quòd dicto vel facto ſuo,vel ex negligētia homicidiū perpetratū eſt irregularis:niſi hoc fecerit ob periculū corpis ſui:quia tūc non eſſet irregularis,vt puta,ſi clamauit,ſuccurrite.& ratio eſt:quia talis nō intendit in alterius mortē,ſed ad ſui liberationem:& in hoc nō fuit in culpa.facit quod no.Io.An.poſt Inn. in c.olim. el j.de reſti.ſpol.in gl.in verbo,duxeritis.quæ incipit, quo hoc liquet.& j.de pœ.c.q̄ in dubijs. ¶Itē quia q̄ qs ob tutelā corporis ſui fecit,rectè feciſſe vr̄.& dixi ſ.xiij.q. .& ſequentibus.

¶Et propter dictā rōnē,qdā tenēt primā ſentētiā Inn. mouentur:quia melius eſt alium liberare à peccato,q̄m ſeipſum à morte corporali.cùm ergo ſic clamādo liberet animam volētis furari, vel eū occidere nō debet eſſe irregularis.¶Sed dicit Io.And.& bene q̄ hoc eſt falſum:quia ſecundùm hoc ſequeretur, quòd ſi qs clamauit poſt furē cū rebus furtiuis fugientē.& ad clamorē ſuū alij inſequētes ipm̄ cœperūt:ex qua captura ille poſtea eſſet occiſus,q̄ talis nō eſſet irregularis:quia ſic clamando animā eius à morte liberaret:quia reſtituit ablatū:& ſic dimittitur peccatū.& tñ hoc eſt falſum,vt no.in c.de cætero. ſ.eo.& in hanc ſentētiā etiā reſidet Io.An.& do.Ant.& eandē quaſi ſentētiam tenet Spe.in d.§.iuxta.ver.qd ſi cùm velles.& d.Ant.in c.olim. el j.de reſti.ſpolia.Sed do.me.in d.c. ſignifi.dicit q̄ hæc deciſio nō eſt ſine dubio,poſito q̄ clamās rō eſſet auidus vel intēderet ad mortem,ſed tantùm ad cōſeruationem ſui aut rerum ſuarū. & profecto non eſt ſine dubio, per ea, quæ dicam in ſeq.q. & pro contraria ſententia facit.c.Prælatis.de homi.lib.vj.

52 ¶†Quadrageſimooctauò quæro:quid ſi iudex vel officialis inſequitur furem vel malefactorem : & quærit à te, an videris illum.tu verò ſciens q̄ ille quæritur ad mortem, indicas eum : an ſis irregularis?ſol.do.Spe.in d.§.verſ.quid ſi iudex.quod ſi per tuam reſponſionem fur eſt inuentus & occiſus q̄ es irregularis. ſecus ſi neſciebas,vel ſuſpicatus fuiſti,quòd ad mortem quæreretur,vel ad pœnam ſanguinis.

¶Quadrageſimononò quęro:quid ſi ille ſciuit illum furem ad mortem quæri:qui non poterat fugere niſi per alteram de duabus vijs:& ſciens quod per alteram fugerat,dixit per hanc non fugit.an ſit irregularis?& vr̄ quòd non:quia non indicauit eū. In cōtrariū facit:quia dicēdo per hāc nō trāſiuit,implicat illum per aliā trāſiuiſſe.ar.c.nonne.de preſumpt. Sed aduerte:quia ſi penitus eſſet ignarus,nō efficeretur irregularis:vt puta,ſi tutor, vel artifex certus q̄ ibi nō tranſiuit,rñdet illum per illam viam non tranſiuiſſe:quia huic non poteſt aliqua culpa imputari, vt no.Io.An.in addi.Spe.ver.quid ſi iudex.tutius eſt ergo tacere, vel quęrentem ambiguis verbis eludere:dicendo,nunquid ego ſum cuſtos illius,vel alio ſimili modo.de pœni.diſt.j. §. ex his ita q̄.ver.deniq̄.xliij.di.c.mandantis.in fi.& ſi ibi non erat, niſi vnica via,per quam ille tranſiuerat.& officialis inſtat q̄ debeat dicere,an per tranſiuerit:non debet mendacium dicere.ſed exēplo beati Franciſci poſſunt eludere hoc modo dicēdo,hac non tranſiuit,tangendo ſibi manicam.

¶Quinquagesimò quæro:clericus non valens aliter recupera re res suas,tenet furem,ne fugiat cum rebus suis,donec eum ex hibeat iudici,vel eius auxilium inuocet ad res suas recuperandas,an fiat irregularis.fol.quidam dicunt,quòd licet fur postea puniatur pœna mortis vel mutilatiõis,non fit irregularis,dũmodo intentio detinentis non fuerit ad mortem,vel mutilationem.& hoc tenet Specu.in titu.de iudi.dele.§.iuxta.versi.item si clericus.& d.Do.in.c.ñ.eod.tit.lib.vj.quod facit contra communem opi.de quo dixi s.q.xlvñ.& dicam in seq.

53 ¶†Quinquagesimoprimò quæro: quid si clericꝰ tradit officiali furem,petens quòd eum puniat citra sanguinis effusionem:an fiat irregularis.fol.licet officialis occidat,vel mutilet,nõ fit propter hoc irregularis:nec etiam nocet illi, si a conuicendum furem tradiderit intersignia.& idem si simpliciter deponit querelam de iniuriantibus sic & ecclesiæ suę,quàmuis tales vix absq; sanguinis effusione valeant coherceri.j.eo.c.tua nos.§.ad vltimum.& c.postulasti.&.xxiñ.q.iiñ.c.Maximianꝰ.& quęstio.v. c.j.& c.vnũ.& c.pœna.ff.de bo.lib.l.qui cum maior.§.j.& hęc vera:quando nõ intenderet ad mortem.nec hoc in animo gereret:quia fortè expresse instabat,vt circa sanguinis effusionem castigaretur.ẏ.de rap.c.in Archiepiscopatu,vel in exilium mitteretur.s̄.de iudic.c.cùm non ab homine.ẏ.de verb.signi.c.nouimus.vel in perpetuum carcerem detruderetur.s̄.de hæreticis. ca.excommunicamus .el.ñ.de apo.c.à nobis.xxiñ.q.v.c. non vos.¶Et ex prędictis infertur,quòd clericus expellens latronem de ecclesia,de quo in c.sicut.el.j.xvñ.q.iiñ.qui per sacerdotem extrahendus est vt eadẽ.q.c.diffinuit.nõ fit irregularis: quia non dicitur morti tradere,sed lex.xxiñ.q.v.c.cùm homo iuste.et hoc tenet Archi.in d.c.diffiniuit.quod apud me satis est dubium per ea,quæ dixi.s̄.in.ñ.iiñ.&.iiñ.q.de officiali qui mediante iustitia condemnat ad mortẽ,& ideò intelligo dictam de cisionem,quando nullo modo expellens intenderet ad mortẽ, vel mutilationem.Et ex prędictis infertur,quòd ciuiliter agens contra furem non est irregularis:licet iudex causa probata illũ interficiat ex officio.vt not.in c.postulasti.ẏ.eod. quod intelligo,si modo non intendit ad mortem per illam viã.Absit enim quòd ea,quæ propter bonum facimus,si præter volũtatem nostram alicui male contingat, debeat nobis imputari.xxiñ.quęstio.v.de occidendis.ver.absit.Et ex prædictis etiam sequitur, quòd si aliquis procurauit aliquem capi per officialem occasione alicuius delicti,propter quod certum erat illum nõ q̃ condemnari ad mortẽ,vel mẽbri mutilationẽ debere nõ efficiẽ irregularis:licet iudex illum punierit pœna mortis vel mutilationis ex eo,quia inuenit illum culpabilem alĩs criminibus tali pœna dignis.si modo ille nec credidit,nec cogitauit hoc posse contingere.& hoc tenet Specu.in d.§.iuxta.versicu.quid si clericus. & Host.in sum.eod.titu.§.qua pœna.versicu.verum circa hãc. Et ex prędictis fortius infertur , quòd non est irregularis clericus,à quo iudex secularis aufert furem per ipsum captum :& ipsum suspendit.hoc tenet glo.xviñ.q.j.¶Aduerte tamen : qa in omnibus prædictis casibus vtilis est protestatio , quòd non intendit ad pœnam sanguinis secundùm formam c.ñ.eod.titu.

54 libro vj.de qua statim dicam in se.q.¶†Quinquagesimosecundò quæro:quid si clericus certissimè scit,quòd non potest consequi debitum suum sine sanguinis effusione:vtrum possit si ne metu irregularitatis implorare officiũ iudicis secularis.Vinc.in c.postula.j.eod.tenet quòd non:imò quod potius debet dimittere decimas & premitias.argumen.c.ñ.& c.suscepimus.s̄. eo.Ioã.Andre.in d.c. postulasti.dicit tenendum esse quod hodie habet in.c.ñ.eod.titu.libro vj.quasi velit dicere,quod si prędimittit protestationem,non imputatur clerico si iudex secularis postea illum damnet pœna mortis, vel mutilationis.& sic videtur sentire,quòd etiam si clericus esset certus,quòd iudex secularis illi imponet pœnam mortis,non tamẽ tenetur desistere à petitione iustitię.& hoc tenet do.me.in.d.c.postulasti.quod dicit notandum ad intellectum.d.c.ñ.&dicit hoc esse satis rationabile.quia aliàs daretur materia spoliandi clericos bonis suis.

55 ¶†Quinquagesimoterriò quæro :quid si clericus ,accusat ,vel dicat:accuso talẽ de tali furto,& protestet q̃ non intẽdit ad vindictã,an sit irregularis,si iudex illum postea cõdẽuet ad mortẽ. fol.Ioã.an.in c.ñ.eo.ti.libr.vj.dicit q̃ cautè facit clericus,si potius dicat,cõqueror quãaccuso & sic seruent verba tex.d.c.ñ.facit qđ no.ñ.q.vñ.c.laicos.& se.in fi.in glos.per c.nullus.el.ñ.xj. q.j.& per id qđ no.Inn.in c.cũ p.s̄.de accu.Putat tamen Ioan. an.q̃ licet dicat,accuso.& ,ptestet', q̃ nõ efficiat irregularis.nã & querela inofficiosi testamẽti dicit accusatio.C.de inoffi.test. l.parẽtibus.& l.in arenã.& sequit.d.me.facit etiã,qa largo modo denũciator potest dici accusator.vt c.ñ.& ibi dixi.s̄.de accu. ¶Quinquagesimòquartò q̃ro:quid si ex consuetudine,vel statuto ,q̃ homicidio,vel simili delicto Abbas,vel pręlat' debeat hr̃e pœnã pecuniariã. vtrũ Abbas cũ protestatione accusando q̃ non intendit ad pœnam sanguinis,sed duntaxat intendit cõsequi pœnã pecuniariam,an efficiatur irregularis,si iudex illum accusatum interficit?so.Archid.xxiñ.q.v.c.si nos.dicit q̃ non: quia licet delictum sit publicũ:tñ agitur quasi ciuiliter.ar.c.referente de delict.quæ s̄.de ordi.cogni.cùm dilectus.nec prohibetur Abbas agere ad pœnã ciuilẽ imponẽdã,vt ẏ.de purga.vulg. c.dilecti.nec est ordini Abbatis,vel dignitati cõtrarium, vt ẏ.e. c.postulasti.ff.de bo.libe.l.qui cùm maior.secũdùm Vin. & est tex.in d.c.ñ.& no.xxiñ.q.iiñ.c. Maximianus.& tenet Do.me.

56 in c.ñ.in fi.eo.ti.lib.vj.¶†Quinquagesimoquintò quæro:aliqs Princeps,vel dñs fecit legẽ,cuius authoritate homines tradũtur morti:an sit irregularis?So.quidã q̃ nõ.& sequitur Arch.xxiñ. q.v.c.ofli.quia talis nõ animaduertit in certã personã : nec etiã voluit hominem in suã constitutionem incidere,cùm eam promulgauerit,sed tantùm propter bonũ publicũ hoc fecit,vt homines à delictis abstraherentur.facit quod no.glo.iñ.d.c. fin.& quod leg.& nota.xxiñ.q.fi.c.pessimã.& xxiñ. q.v.c.de occidẽdis.ver.absit enim.& idem tenet Io.An.in c.j.ẏ.de sagi.in glo. &c.¶Quinquagesimosextò quæro:syndicus alicuius vniuersitatis accusat de crimine publico,propter quod imponitur pœna mortis : an omnes de vniuersitate sint irregulares? Aduerte, licet hæc satis congruè possit hic adaptari ratione causæ,quam dederunt hic mandantes:tamen magis cõgruè adaptatur ad articulum de mandato.ideò dic vt dicam in q.de mandante.

57 ¶†Quinquagesimoseptimò quæro:Eps & inquisitor hæreticę prauitatis pronũciauerunt quem hæreticum,scientes q̃ statim post pronũciationem ille morti traderetur:an sint irregulares? fol.Arch.xxiñ.q.viñ.in gl.summæ.tenet quod non.facit xxiñ. q.viñ.c.legi.& xxiñ.q.v.c.si audieris. Idem tenet Spe.in tit.de iudice deleg.§.iuxta.§.porrò.in fin. ¶Quinquagesimooctauò quæro Episcopus damnauit aliquem ad perpetuum carcerem: moritur carceratus:an sit irregularis. & videtur dicẽdũ q̃ non, quia iste videtur naturaliter mori:quia videtur euenire iudicio Dei,vt Institu.de cap.diminu.§.j.In contrarium facit, quia ille qui moritur in carcere,videtur mortuus in cruciatu.ff.de custo. reo.l.j.hæc formaliter dicit Bal.in l.j.C.de his qui à non do.manu.& aliter non soluit. Tu verò dic quòd aut Episcopus adeò exasperauit carcerem : vel attentauit vitam quòd verisimiliter mors erat de proximo futura:& efficitur irregularis:si carceratus propter hoc moritur:aliâs secus.hoc sentit Domi.me.in ca. penul.s̄.de apo.& ibi dixi. No.do.Ant.& Do.me.c.iñ.ẏ.de crimi.fal.Ioan.de lig.Clemen.j.de pœni.& remis.tenet Bald.in l. de pecoribus.in fin. C .ad legem Aquiliam.

58 ¶†Quinquagesimononò quęro, clericus pulsauit campanam ad condemnationem alicuius damnati ad mortem,vel mutilationem.vel pulsauit tubam,vt communiter fit in Italia, an fiat irregularis.fol.Ioan. Andr.in c.Ioannes. in fi.ẏ.eo.& do.Anto. ibi tenent quòd sic.secus si pulsasset ad captionem furis. vel ad auxilium suum:quia fortè erat obsessus. vide quæ dixi s̄.in xlvñ.q.¶Sexagesimò quęro,quid de officialibus,militibus, notarĩs,biruarĩs,& alĩs qui capiunt malefactores,qui damnantur ad mortem.an sint irregulares. vide quæ dixi s̄.q . iñ.iiñ.& v.& in proximis prędictis q.¶Sexagesimoprimòquæro.Quidam licitè tenebat cultellum in manu : alius insiluit in eum, & vulnus letale recepit:an ille fit irregularis.fol. Archi.l.distinct. c.quia tenet quòd non.& mihi placet.si modo ille illum cultellum in manu non tenebat,vt alter se in illum impellendo interficeret.& ratio descendit ex his quæ dixi in præcedentibus q. ¶Sexagesimosecundò quęro. Titius impellit S. in medium.an si aliquis moritur prędictorum,alĩ sint irregulares. Hugu.l.distinct.c.sæpe.dicit quòd sic. ¶Tu verò pro decisione istius q. recurre ad ea quę dixi suprà in regulis generalibus huius articuli de eo , qui prębuit causam. in q.xlĩ. nam qualitercunq; quis tendit in mortem, vel mutilationem, efficitur irregularis : vel si prębet intentionem contingit, & fuit in culpa, dando operam rei illicitę : & culpa erat ordinata ad causam. & ex prędictis poteris decidere plures alias similes quęstiones.

¶Visis igitur regulis generalibus circa articulum eorum qui causam prębuerunt homicidio vel mutilationi,& pluribus casibus specialibus. Videamus specificè alios articulos, quibus qs dicitur homicidio causam prębere.& assumamus primò articulum de ope,auxilio, seu fauore, prosequendo ordinem quęstionum.

59 ¶†Sexagesimotertiò igitur quęro, quis fiat irregularis ex eo,quia prębuit opem, fauorẽ, vel auxilium. circa quam q.ante omnia aduertendum,quòd hęc tria synonimè capiũtur, vt tractatur in l.is qui opem.& l.in furti §. qui ope. & ibi per Bar.ff.de fur.& sicut dignum.s̄.e.& per Bar.in l.iiñ.ff.ad l. Iul. maie.cum si.& ideò pro omnibus dictis verbis vtar verbo, auxilio. Et ad omnium dicendorum claram intelligentiam debes

ſcire ꝙ quandoq; prohibetur quis præſtare auxilium: non contemplatione certi actus, ſed ſimpliciter. quandoq; verò prohibetur contemplatione certi actus. Primo caſu, potes figurare exemplum. dictat ſtatutum ꝙ quicunq; dederit opem, vel auxilium bannito: puniatur in tantum. vel ꝙ nullus præſtet auxiliũ hæretico, vt c. excommunicamus. el j. ſ. de hæreti. & hoc modo auxilium ſumitur multum latè pro quolibet adiutorio, ſeu fauore, ſiue quis pecuniam mutuet. ſiue alimenta tradat. ſiue patrocinium præſtet. vel ſimile, quod ad eius vtilitatem pertineat l. iiij. poſt principium. ff. ad l. Iul. maie. & in d. c. excommunicamus. & licet hoc non pertineat principaliter ad materiam noſtram: quia tamẽ articulus eſt pulcher & quotidianus, & ſumus in materia auxilij, & vt intelligamus quidditatem terminorum & differentias, dic ꝙ cùm quæritur, an quis ex tali auxilio teneatur, dic ꝙ aut quis à ſuperiore implorat per viam ſupplicationis aliquam gratiam pro ipſo bannito, vel hæretico: vt puta, ne poſtq; abiurauit, detrudatur in perpetuum carcerem: & hoc eſt licitum. facit l. ſi fuerit. ff. de reb. dub. & l. metallũ. & l. diui. ff. de pœ. Hoc tamen fallit in eo qui eſſet damnificatus pro crimine læſæ maieſtatis. & idem quoties ſtatutum expreſsè hoc prohiberet. Quãdoq; verò præſtatur auxilium, defendẽdo per viam iuſtitiæ coram ſuperiore: vt quia petit quis caſſari bannum, allegans aliquam iuſtitiæ cauſam. & an hoc caſu ſi ſuccũbat, debeat puniri. vide Inn. in c. ſolet. de ſen. ex. in vj. Quandoq; præſtatur auxilium extra iudicium, vt mittendo pecuniam: præſtãdo neceſſaria ad victum: vel quid ſimile, & tunc nõ eſt dubium ꝙ punitur, vt d. l. iiij. ff. ad l. Iul. maie. & vide Bart. ad prædicta in l. in furti. §. ope. ff. de fur. ¶ Secundo caſu quando prohibetur præſtari auxilium contemplatione alicuius certi actus: vt puta, homicidio vel mutilationi, vt c. ſicut. ſ. eo. & circa hoc dic ꝙ auxilium poteſt præſtari ante factum: & ſic ante homicidium, vt aſſociare aliquem ad homicidium perpetrandum, vt c. j. verſic. illi autem. ſ. eo. arma præſtando, ſeu miniſtrando, vt c. ſententiam. ſ. ne cle. vel mo. & l. ſi pignore. §. qui ferramenta. ff. de fur. item ſcalas accommodando, vt ingrediatur ad occidendũ, vt d. §. qui ferramenta, vel præbendo domũ in qua ſe occultent interfectores. l. qui domũ. ff. ad l. Iul. de adulte. vel ſarcinas aut paramenta recipiendo, vt d. c. ſicut. ver. hi quoq;. Quandoq; verò põt præſtari in ipſo actu aſsiſtendo, ſ. homicidio, quo facilius poſsit cõmitti ad terrorẽ eius, qui occiditur; & ad defenſionem occidentium, vt d. c. ſicut. verſi. illi etiam. & l. raptores. C. de raptu virgi. Quandoq; præſtatur auxilium poſt homicidiũ, vt puta ad euadendum occiſorem. de hoc dicam j. ¶ In primis autem duobus caſibus dico ꝙ qualitercunq; quis præſtiterit auxilium ſcienter ſi homicidium inde ſecutum ſit: ex intentione efficitur irregularis, vt d. c. ſicut. licet vno caſu ſit leuior culpa, cq; alio: & facilius diſpenſetur, vt dicam j. in x. q. prin. Si verò præter intẽtionẽ & voluntatem præparauit quis arma, vt defenderetur patria: vel mutuauit pecuniam pro defenſione patriæ, qua conducti ſunt ſtipendiarij qui homicidia perpetrati ſunt: & hoc caſu, diſtinguerem, prout ſ. diſtinxi. q. xlj. videlicet an præſtans daret operam rei illicitæ & apertæ & ordinatæ ad homicidiũ vel mutilationem. & tunc ſit irregularis: aliâs ſecus. nã omnis ille qui præſtat auxilium de homicidio, dicitur cauſam præſtare: licet non ecõtrà. Cæterum, vt quoſdam caſus ſpecialius attingamus, ſubij
ciam quaſdam ſpeciales quæſtiones proſequendo ordinẽ queſtionum: & ſecundùm ipſarum determinationẽ potius etiã de-
60 terminare, & qualificare quæ dicta ſunt. ¶ †Quæro igitur ſexageſimoquartò, aliquis in bello miniſtrauit arma: illi quibus miniſtrata ſunt, cõmiſerunt homicidiũ, vel mutilationem. an miniſtrans ſit irregularis. So. ſi bellum eſt iniuſtum, non eſt dubium ꝙ talis eſt irregularis: licet ſecutum fuerit homicidium præter intentionẽ; quia ſufficit culpa, & cauſa ordinata ad homicidiũ. & hoc eſt verũ, ſi arma eſſent talia quæ eſſent apta ad occidendum: ſecus ſi omnino fuiſſent inepta. Sed dubium eſt magnum ſi bellum eſt iuſtum. gl. iij. in c. ita quorundã. ſ. de iudæ. ſimpliciter tenet ꝙ ſit irregularis. gl. verò in c. quod in dubijs. j. de pœ. dicit ꝙ in bello iuſto, licet clericis hortari bellantes. & quaſi idẽ ſentit glo. in ver. prodire, ij. q. vij. c. ſciſcitaris. Inn. & Hoſti. in c. pe. j. e. tenet ꝙ qualitercunq; auxilio ſuo mors ſecuta ſit, etiam in bello iuſto: clericus ſit irregularis. idem tenet Spec. in d. tit. de iudi. dele. §. iuxta. ver. item clericus. & poteſt etiam dici per tex. lj. di. c. ſi quis poſt. xvj. q. iij. c. porrò. xxiij. q. c. quicunq; ex clero. j. q. j. c. ſi. hanc etiam opi. tenet Ray. in ſum. huius titu. Io. An. in c. dilecto. de ſen. excom. lib. vj. tenet ꝙ non licet arma miniſtrare. Spec. verò in d. §. iuxta. ver. quid ſi clericus in bello. dicit ꝙ ſi talis nõ intendit ꝙ baliſtarius aliquem interficiat, vel interficere velit: ſed ſolùm inimicos terreat, vel ſe, ſiue ſua defendat, vel recuperet: talis non eſt irregularis: licet ille aliquem interficiat, pro eo quod aduerſarius noluit aliena dimittere: vel ab oppugnando deſiſtere; & eodem modo dicit nõ eſſe irregularem illum, qui in bello iuſto prępoſitus eſt exercitui, vt ſumptus faciat: & contracta diſponat; ſi fortè pręcipiat lãceas vel ſagittas emi, vel miniſtrari. vel ſi hortatur ad currendum poſt hoſtes: vt illis preda, vel captiui auferantur. licet inde mors ſequatur: dũmodo ipſe nullo modo intendat ad mortem. Archid. xxiiij. q. viij. c. fi. refert opi. & tandem in effectu videtur ſequi d. vlt. opi. Io. An. poſt Inn. latius aſſumit hunc articulum in d. c. ſententiã. primò recitata d. vlt. opi. dicit ꝙ talis qui prędicta intentione arma miniſtrauit, non eſt irregularis. Aſsignat rationem: quia ille qui baliſtam, vel arma parauit, aut miniſtrauit; non commiſit homicidium facto proprio: nec conſilio, nec mandato, vel voluntate: quia illum occidi non voluit: ergo non eſt homicida. l. di. c. ſi quis viduam. j. eod. c. ſigni. el ij. de cle. pug. c. j. & ij. multò ergo minus, ſi tradidit arma non pugnanti; quę tãtùm credidit recipi ab illo ad ſui defenſionem. allegat etiam not. per Hoſtiẽ. in c. ita quorundam. ſ. de iud. Io. And. dicit ſuper gl. iij. ꝙ in non pugnantibus, quibus clericus arma miniſtrat, quos credit petere ad defenſionem, diligenter plura ſunt conſideranda. cauſa, ſ. petitionis armorum, & perſonarum qualitates: quibus conſideratis, poterit quis faciliter arbitrari. an tradens arma ſit dignus pœnitentia: vel an ſit irregularis: quia nunquam, ſecundùm Io. And. licet clerico in bello quantuncunq; iuſto miniſterium, vel conſilium ad mortem prębere. j. de pœ. c. quod in dubijs. facit quod le. & not. in c. ex multa. in fi. de voto. nec etiam ad ſui defenſionem licet miniſtrare: alioquin miniſtrans eſt homicida & irregularis dicitur: quia dat operam rei illicitę, miniſtrando arma ad bellum: & quia non adhibet omnem diligentiam quam poteſt, ne fiat homicidium: ſed ipſum procurat potius perpetrari: & cauſam propinquam prębet. argu. tex. noſtri. & c. cùm Ioannes. & c. fin. j. c. Subdit etiam Ioan. An. in d. c. ſententiam. ꝙ iſtis baliſtarijs & ſimilibus, qui quaſi continuò ſunt viri ſanguinei, prohibitũ eſt parare baliſtas, vel ſagittas etiam in iuſto bello: ſicut prohibitum eſt prędeſſe: vt d. c. ſententiam. enſem verò & lanceam eis parare non eſt prohibitum. nec obſtat quòd ille qui ſcribit ſententiam ſanguinis, reputetur irregularis. d. c. ſententiam. vt dixi ſ. in v. q. huius ar. quia reſpondeo ꝙ ille qui ſcribit ſententiam ſanguinis, intendit ad occidendum. & ideò cq; quis non prędet conſilium vel auxilium, cenſetur tamen irregularis: ſed in caſu prędicto intendit ſe & ſua defendere, & recuperare: nec intendit ad occidendum. vnde ſi mors inde ſequitur, non eſt imputandũ ſe defendẽti: ſed duricię aduerſariorum vt c. poſtulaſti. j. e. & hoc in effectu voluit etiam Inn. in d. c. ſententiam: dicit tamen ibi quòd ſi aliquis pręponatur bello, quòd non ſit directè ad occidendum: ſed ad ſua defendenda vel recuperanda ꝙ hoc liceret. vt no. in c. olim. de reſt. ſpolia. Tutius eſt ſecundùm Hoſti. ꝙ nulli bello pręponatur, acies, & ſimilia ordinãdo. ¶ Ego arbitror ꝙ ſi bellum ſit iniuſtum, & mors inde ſecuta ſit ex auxilio alicuius, qualitercunq;: quòd talis ſit irregularis. Si verò ſit iuſtum. dic quòd aut eſt neceſſarium pro defenſione perſonarum: aut rerum. ſi perſonarum, nullo modo efficitur irregularis. & hoc caſu, etiam & proprio facto committens homicidium non efficitur irregularis. vt dixi ſ. in xiij. & xvij. q. ergo non efficitur irregularis ille qui tenetur defendere: ſi pręſtat auxiliũ. ¶ Secundo caſu, quãdo pro defenſione rerũ, dic ꝙ nõ licet miniſtrare arma intendendo ad mortẽ: quia tũc ſi per auxilium ſuum in miniſtrando & parando fuit ſecutum homicidiũ, efficeretur irregularis. ſecus ſi certum eſt ꝙ non eſſet ſecutum homicidium: vt puta, quia non erant arma apta ad occidẽdum: quia tunc miniſtrator non eſſet irregularis. quia lex promotionis, factum, non intentionem requirit, vt ſępius dixi. niſi fortè ex auxilio taliter pręſtito per alium fuerit commiſſum homicidium; licet non per illum cui arma fuerũt miniſtrata. ita ꝙ ipſe fuerit cauſa; & cauſa ſua fuerit ordinata ad cauſatum: licet per cauſam mediatam. In adminiſtratione tamen armorum limita, niſi eſſent talia, quę niſi ad occidendum ſunt apta, vt Bombarda, baliſta, & ſimilia. propter quod poſſet dici eſſe in culpa. niſi fortè ipſe ad terrorem talia pręparaſſet cùm proteſtatione proijcerent verſus homines. Item debet prius ſi poteſt, antequam miniſtret, dirimere bellum: quia nõ dirimendo ſi poſſet, efficeretur irregularis: quia tunc eſſet in culpa. Et ita intelligo quod dicit beatus Tho. ſecunda ſecundę q. xl. arti. ij. qui dicit, ꝙ authoritate ſuperioris poteſt clericus iuſtè pugnantibus ſuis exhortationibus ſubuenire. ſicut in veteri lege mãdabatur, deuteronomi ca. xx. vbi mandabatur quòd ſacerdotes ſacris tubis in bellis eijcerent. Si quis autem clericus intereſſet bello, non vt prędeſſet viris ſanguineis: ſed vt reſpondeat militibus, ſumptus miniſtret, tractatus teneat: ſententias proferat: & negotia cõtra diſponat: hoc licet. vt tenet Spe. in d. §. iuxta. verſic. clericus. vbi narrat ſe prędfuiſſe talibus negotijs peragẽdis in exercitu. quod

mihi

mihi placet.ſi bellum eſt iuſtum.Et ita quotidie videmus legatos Apoſtolicos præeſſe.qui tamen propter peccata noſtra,& abuſiones,& nepharia tempora hodierna,non ſolùm prędictis incumbũt:ſed omnibus ſæuis,nepharijs,& ſceleſtibus.vide ad prædicta glo.xxiij.q.iij.c.Maximianus. & glo.l.diſtinct.c.miror.& xxxiij.diſtinct.c.fi.

61 ¶†Sexageſimoquintò quæro. Quidam aſſociauit ſciẽter illum qui ibat ad interficiendum aliquem: tñ ſuper homicidio committendo non habuerunt aliqua verba : vel ſi habuerunt, aſſocians illi diſſuaſit:cui tamen aſſociatus noluit acquieſcere.vnde aſſocians timens de ipſo,ipſum aſſociauit ad hoc, vt ſi neceſsitas incũberet,ipſum defenderet:an ſequuto homicidio vel mutilatione,aſſocians ſit irregularis.ſol.Doct.in c.ſicut.s.eo.dicunt ꝙ ſic.idem Hoſt.in ſum.eo.tit.§.qua pœna.ver.quis vadat. per not.in d.c.ſicut.ver.illu.& ver.fi.idem tenet Spec. in tit.de iudice deleg.ver.quid ſi aliquis vadit.& hoc indubitanter verum,ſi aſſociãs intenderet ad mortem.ſecus ſi in nulla fuit culpa: quia aſſociauit cauſa pacificandi, vel ex alia iuſta cauſa:nam licet hoc caſu aliquod robur creſcat ſociato:quia timor aduerſario incutitur:non tamen efficitur irregularis.hoc probatur in c.preſbyterũ.à cõtrario.s.eo.& tenent Inno.Io.And.& Doct.in c.petitio.j.eo.facit.xxiij.q.v.c.de occidẽdis.ver.abſit enim ꝙ ea &c.

¶Sexageſimoſextò quæro,quid de aduocato, procuratore, & ſimilibus:quorum patrocinio agendo vel defendendo, ſequutum eſt homicidium vel mutilatio. hæc q. poſſet hic optimè adaptari.ſed dic vt dixi s.eo.articu.q.ij.iij.& iiij.

62 ¶†Sexageſimoſeptimò quæro, vtrum ille qui propter habendam indulgentiam portat ligna ad comburẽdos hæreticos, fiat irregularis.ſol.Spec.in d.§.iuxta.ver.quid de ijs qui propter.tenet quòd ſic.ſi ligna combuſſerunt hæreticum. idem tenet Ioã. Andr.in c.ſicut.s.eo. Et ex prædictis habes expeditũ hunc articulum de irregularitate , in quam quis incidit ratione auxilij, opis,& fauoris præſtiti.¶ Supereſt igitur vt veniamus ad articulum de irregularitate commiſſa præcepto, iuſſu, ſeu mandato.& vt ſequamur ordinem quæſtionum.

63 ¶†Sexageſimooctauò quæro , qualiter quis incidat in irregularitatem propter præceptum, iuſſum, ſeu mandatum.& circa hanc q.aduertendum eſt,ꝙ licet præcipere & iubere idẽ videantur importare: quia vtrunq; neceſsitatem importat.vt ſtatim dicam.tamen inter hæc duo,& mandatum eſt differentia : quia iuſſus & præceptum important neceſsitatem, vt l.j.& ibi gl.ff. quod iuſſu.& ff.quod cum eo.l.j.& l.ſi mandato.Sed mandatũ non ſemper importat neceſsitatem.& tractatur in d. l. j. & per Bald.in l.j.C.quomodo & quando iudex.& not. gl. in regula, ratihabitio.de reg.iur.lib.vj.Et not.etiam,ꝙ hæc ſemper prędere debent:videlicet,præceptum,iuſſus,& mandatum,vt notatur in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff.de acquir.hæred.nec ſufficit ꝙ incontinenti ſequatur,vt ibi tractatur.ſecus in cõſenſu & ratihabitione.de quibus j.ſubñciam.q.xcj.Eſt aũt præceptum quod quid faciẽdum, vel nõ faciẽdum decernit. Eſt enim quod imperare & iuberare.& cõponitur ex præ,& capio,ſecundùm Papiam:quia iuſſu principis capitur.vel dicit à præcipio,quaſi præ alijs capere.vel dicitur quaſi præcellẽtis cœptum, i.captũ: quia à ſolo ſuperiore capit.facit xxxij.q.j. c. integritas.xxiij. q.v.c.ſi dicat.& ſi eſt iuſtũ, obligat ſemper, & ad ſemper.vnde dicimus præcepta legis &c.vide ad prædicta de conſe. diſt.j.c. præceptum.Quandoq; tamen ponitur pro monere:vt no. glo. fi.xij.q.j.c.ij.facit.xxviij.q.j.c.ſic enim.& hoc eſt ratione ſubiectæ materiæ:ſicut etiã dicimus in verbis imperatiuis, & in verbo,debet.quæ quandoq; propter ſubiectam materiam non important neceſsitatem,vt dixi poſt glo.in ver.debet. in c.ſi vir.j. de adulte. tractatur in c.j.s.de deſpon.impu.per legiſtas in l.iij. C.de pign.¶ Sed redeundo ad principalem materiam noſtram dico,ꝙ qualitercunq; ex mandato,præcepto vel iuſſu commiſſum ſit homicidiũ,vel mutilatio:præcipiens, vel mandans efficitur irregularis,vt c.ſicut.s.& c.fi.j.de cle.pugnan.in duel. & c. ſi quis viduam.l.diſt.& probatur ex alijs particularibus q.j.dicendis:quod tamen intellige & declara,vt j.in illis ſubñciam.

¶Sexageſimonò quæro, aliquis dominus mandauit T. vt S. occideret,vel mutilaret: & ille executus eſt mandatũ:an ſit irregularis?ſo.hoc non videtur eſſe dubium, ꝙ ſic, reſpectu mandantis.an autem mandatarius.dic vt dixi s.q.xxv.

¶Septuageſimò quæro,mandauit quis Titio vt Seium vulneraret:poſtea ſibi prohibuit expreſsè ꝙ non occideret,vel mutilaret:an fiat irregularis,ſi poſtea ſecutum eſt homicidiũ vel mutilatio.ſol.text. eſt expreſſus hodie ꝙ ſic in c.fi.eo.tit.lib.vj.& ratio eſt:quia ille mandando fuit in culpa. debuit enim hæc cogitare euenire poſſe:& veriſimiliter. & præterea mandatũ fuit illicitum:& caſus eſt ordinatus ad cauſam:ergo efficitur irregularis:vt dixi s.in articulo de cauſa, in regulis generalibus q.xlj. & probat in c.continebat.s.eo.facit.l.qui occidit.ff.ad l.Aquil.

64 ¶†Septuageſimoprimò quęro.quid ſi mandatarius in caſu prædicto non occidat,ſed occidatur:an mandans ſit irregularis.Io. And.in c.fi.j.eo.dicit,ꝙ quicquid dicant Innoc.& Hoſtien.in conſulente,mandans eſt irregularis.& hoc mihi placet, per rationes quas allegaui in præcedenti q.quæ vendicat ſibi locum hic.& ſequitur d.Do.fortius ergo idem dicendum eſt in eo qui ſimpliciter mandauit homicidiũ cõmitti,ſi mãdatarius occidat.

¶Septuageſimoſecundò quæro.Mandauit Titius Seio vt occideret P.de die:Seius occidit illum P.de nocte:an ſit irregularis?ſo.ex præcedentibus ſequitur.quinimò, & talis in foro contentioſo teneretur de homicidio. Et idem in eo qui cõceſsit arma,vt quis interficeret T.poſt depoſitum officium.licet ille interfecerit durante officio, vt dicit notabiliter Bartol. in l.is qui opem.ff.de fur.vbi tractat,an ſi alteratur qualitas pœnæ : quia grauius punitur homicidium de nocte, quàm de die. an grauius puniatur interficiens officialem, quàm priuatum:an mandans debeat puniri de interfecto,cùm illa conditione, vel ſine: & concludit ꝙ debeat puniri, ac ſi mandaſſet interfici de nocte,vel officialem.

¶Septuageſimotertiò quęro:Mandauit T.Seio vt interficeret M.deinde reuocauit mandatũ:non obſtante reuocatione Seius interfecit M.an mandans ſit irregularis?ſo.Spe.in tit.de leg.§. iuxta.ver.idem quoq;.& ſe.dicit ꝙ ſi mandator demum cõtrarium mandauit:non efficitur irregularis,per c.j.j.de reg.iur.Idẽ etiam dicit ſi mandatarius ſcit, ꝙ mandator fecit pacem eum occidendo xxij.q.j.c.omne. ꝙ vel parentelam ſecum cõtraxit, vt c.ij.s.de deſpon.impu.licet mandator hoc non ſignificauerit mandatario:quia certus certiorari non debet, vt l.j.ff.de ac. empt.& c.cùm inter vniuerſas s.de elect.& idem Ioan. Andr. hic in vj.q.per not.in j.ij.§.fi.cum l.ſe.ff.de admi.tu. ¶ In contrarium tñ facit quod dicam.j.de reuocante cõſilium.q.lxxviij. ¶ Vide ad hac quæſtionem quod dixi j.de ſenten. excommu. c.peruenit.ix.princ.arti.q.viij.& q.ix.

¶Septuageſimoquartò quæro , quid ſi mandatarius,qui interfecit,iuratus & examinatus depoſuit,ꝙ propter præceptũ vel mandatum non interfecit: ſed propria voluntate.an mandans ſit irregularis?ſo.dicit Ioan. And.ꝙ ſi famoſum ſit ꝙ illud mandatum vel ſcandalum ſit exinde ſuſcitatum: nõ eſt ei credendũ. argu. c. ex literis.j.eodem.ſi verò ſit occultum: tunc mandans debet ſequi conſcientiam ſuam.ar.c.exhibita.§.j.& c.petitio.j. eo.In dubio tamen debet abſtinere.& adde ad hanc materiam quæ pleniſsimè dixi in cle.j.de renun.& vide Bal. in c.j.de pa. iu.fir.¶ Vide ad hanc materiam quę dicit Bal.poſt Ia.bu.de eo qui mandauit fieri maleficium,per illũ qui aliàs ſine mandato erat facturus.tetigi de cita.ar.xxxiij.q.ij.¶ Septuageſimoquintò quæro.Iudex eccleſiaſticus vel prælatus præcepit iudici ſeculari,vt puniret malefactorẽ:an ſit irregularis?ſo.glo.fi.xv.q. vj.c.ij.arguit quòd non, per illum tex.& per tex.xxiij.q.iij.& q.v.c.relegentes.&.q.viij.c.vt pridem.¶ In contrarium tamẽ allegat.xxiij.q.viij.c.in quibus. & ibi Archi.tenet primã opi. & dicit quòd Hug.& Lau.eam firmant,per.c.ſi quis viduam.l. di.ſed fortè hoc limitandũ eſt,ſi modo mandatum ſit generale de puniendo omnes malefactores:ſecus ſi ſpeciale, vt puniret Titium de homicidio, ſacrilegio , vel ſimili:ex quo omnino mors ſit futura.facit quod dixi.s.q.lv.hoc tamen non eſt ſine dubio,ſi mandatum eſſet ſimplex,vt puniret Titiũ,nõ adiecta certa pœna:ſecus ſi vt ſuſpenderet,vel decapitaret.

65 ¶†Septuageſimoſextò quæro.Syndicus ab vniuerſitate cõſtitutus accuſat de crimine publico ex mãdato vniuerſitatis:propter quam accuſationẽ ſequitur condemnatio ad mortem.an omnes de vniuerſitate ſint irregulares.ſol.Ioan. And.in c.dilectus.el.ij.s.de ſimo.dicit,quòd quæſtio prædicta nõ procedit: nam ſyndicus non accuſat nomine vniuerſitatis,ſed proprio:& ad vtilitatẽ vniuerſitatis,ſicut tutor nomine proprio ad vtilitatem pupilli.de quo articulo latius ibi dixi.& tractatur per Cy. & Doc.in l.ij.C.de accu.& per Bart.in l.ij.ff.eo.Subdit tamen Ioan.And.quòd ſi ſyndicus admitteretur nomine vniuerſitatis ſtaret remedium.c.ij.e.ti.lib.vj.quaſi ſentiat,quòd ſine illa proteſtatione ſi vniuerſitas intenderet ad mortẽ omnes ſunt irregulares.Ego arbitror hæc intelligenda, ſecũdùm declarationes & limitationes præcedentiũ quæſtionum.¶ Item dico hoc verum ſi apparet quòd omnes de vniuerſitate cõſenſerint.& q̃ꝙ vniuerſitas ſit opus fictum & imaginatum:licet communicato conſilio delinquat : non videantur delinquere ſinguli de vniuerſitate,ſecũdùm ea quæ dixi in d.c.dilectus. in.ij.q.tñ omnes ſingulares cõſentientes,quorum vota poſſunt ſecerni propter eorum volũtatẽ ad homicidiũ, & ex eo quia cauſam dederũt: ſunt irregulares.ar.eorum quæ dixi in d.c.dilectus.in vl.q.incidit tamen deciſio huius quæſtionis in dubitationẽ,de qua dixi

ſ.q.xxix.&.q.xxx.vnde dicerem q̃ eo caſu quo ſine proteſta
tione,& mãdato,& accuſatione inde ſecuta,propter quã dãna-
tus fuit ad mortem,vel mutilationem.efficerentur irregulares
omnes illi, quorum vota poſſent ſecerni ad eam intentionẽ.Si
verò nõ poſſunt ſecerni,dicamus q̃ omnes ſint irregulares:qa
in dubio quis potius debet iudicari irregularis:vt hic.vel poſſu
mus dicere q̃ hoc relinquẽdum ſit conſcientię vniuſcuiuſq̃ ſe-
cundùm varias opiniones,quas retuli in d.q.xxxix.

¶Et ex his ideò vtilis eſſet cautela,q̃ vniuerſitas in cõſtitutio
ne ſyndici proteſtaretur ſecundùm formam c.ñ.eo.ti,lib.vj.

¶Et ex his habes expeditum hunc atticulum de mandato
præcepto,& iuſſu.

¶Sequitur nũc ex ordine vt videamus de irregularitate,quę cõ
mittitur cõſilio,perſuaſione,ſuggeſtione,inſtigatione,vel mo-
nitione alicuius.proſequendo igitur ordinem quæſtionum

¶Septuageſimoſeptimò quæro qualiter quis in prædictis ca-
ſibus fiat irregularis.

66 ¶†Et aduerte:quia conſiliũ differt ab ope,ſtricto ſumpto vo-
cabulo.l.in furti.§.ope.de fur.& l.ſæpe.ff.de verb.ſing.licet lar
go modo ille qui dat cõſilium,dicatur præſtare opem.l.qui ſer
uo.§.idem pomponius.ff.de furt.vnde in plus ſe habet opem
ferri, quàm conſilium præſtare : quia omnis ille qui conſulit,
opem ferri:ſed nõ ecõtrà.eſt autẽ conſiliũ quædam probabilis
perſuaſio debito tempore alĩ inſinuata,ſecundũ Bald.in l.j.C.
de manumiſ.vindic.licet ibi loquatur de cõſilio quod requirit
ad ſubſtantiam,ſeu formã alicuius actus.de quo etiam per Bar.
in l.j.§.ſi plures.ff.de exercit.tamen & hoc pertineret ad ma-
teriã noſtrã.ſed melius dicit Oldr.in ſuo cõſi.xliñ. Quod inci-
pit,Epiſcopus ſenio.vbi dicit,quòd cõſilium videtur præſup-
ponere quãdam mutuã deliberationem:ideo inter abſentes nõ
congruit.ff.de arbi.l.ſi vnus.§.ſi.& hoc conſiliũ debet præce-
dere deliberatio:qa quecũq̃ animi deſtinatione peragẽda ſunt,
non niſi certa & vera ſcientia perfici debent.l.quæcũq̃.ff.de re
gu.iur.debet igitur conſiliũ habere deliberationem,cuius duæ
ſunt partes,ſecundũ Ariſto.in v.Ethicorũ,quarũ prima eſt eu-
bolia:hoc eſt bona conſiliatio.altera,cuſtodia:hoc eſt bona cõ-
ſideratio,ſeu cõiecturatio.Poteſt ſe habere dupliciter.vno mo
do,prout quis in ſe deliberat & deliberando eligit.Alio modo
prout quia alteri conſulit vt aliquid faciat.vt ſentit Bart.in l.ſæ
pe.ff.de verbo.ſigni.& Ioan.And.in cap.cùm olim.s̃.de arbit.
& in ſecunda ſpecie eſt materia noſtra.

¶Item aduerte:quia cõſiliũ poteſt eſſe malũ:vt l.j.§.perſuade-
re,ff.de ſeruo cõrrupto.probatur in l.conſilĩ.ff.de reg.iur.vn-
de eſt antiquo prouerbio. Malũ conſiliũ conſultori peſsimũ.
quod vnde habuerit originem,dixi in glo,in verb,conſiliarios.
in cle.j.de foro compe.ſicut dicimus in dolo.quia quidã bonus,
& quidã malus,vt in rub.cõiuncta.l.j.§.non fuit.ff.de do. Per-
ſuadere autem eſt de aliqua re auditori fidem facere,ſeu præbe-
re,vt not.in d.§.perſuadere. Vnde Cicero ad Herennĩũ. Si au-
daciter fuerit perſuaſus.hoc eſt ſi omnino fidem fecerit.gloſſ.
tamen in verbo,inflãmaſſe.in c.ſicut.s̃.eod.dicit q̃ perſuadere
eſt idem q̃ inflãmare:ſed debet intelligi verbis,aut rationibus.
Et vide tex.in d.§.perſuadere.q̃ plus eſt perſuadere,quàm cõ-
pellere,cogere,ſeu mandare.Et ideo quãdoq̃ perſuadens plus
punitur,quàm faciens.vt no.l.di.miror.facit lxxxj.diſ.c.tanta.

¶Aduerte:quia qui perſuadet non dicitur mandare,l.j.§.pom-
ponius.el ñ.in verſi.ſi verò.ff.depoſi.& vide ad prædicta Dy.
in regula,ſcienti.de regu.iur.lib.vj.

67 ¶†Surgere verò eſt inſinuare,ſubminiſtrare,ſubĩcere.vel dic
q̃ ſurgere eſt ſuadere ſeu quaſi latenter cõſulere:& proprie cã
decipiendi,vel nocendi illi cui ſuggeritur;& etiã alteri.hoc tra-
dit Archid.lxxj.diſ.c.primates.facit c.ſicut.verſi.ſi verò.s̃.eo.li
cet quãdoq̃ accipiatur in bonã partẽ,vt in euangelio Ioã.xiiĩ.
c.Ille ſurgeret vobis omnia.ita ſumitur in d.c.Primates.& vĩ.q.
j.ca.j.de decimis.c.ſuggeſtum.cum ſimilibus.

68 ¶Inſtigare verò eſt animũ incitare ad iram,ſeu latratũ. vnde
propriè non pertinet,niſi reſpectu patientis ad canes.vnde Te
rentius; Tu verbis inſtiga.

69 ¶†Mouere propriè ſumitur in bonã partem:& eſt maiorũ ſeu
æqualium.¶Perſuaſio verò,ſeu ſuaſio etiam inferiorum:largo
tamen vocabulo etiam accipimus in malã partem.vt ſi monet
quis aliquem,quem modũ debet tenere in homine interficien-
do.& eſt idem quod inſtruere & docere.

¶Eſt igitur aduertendũ,q̃ licet prędicta ita differre videãtur:
tamen quantũ ad caſum noſtrũ dicendũ eſt,q̃ oẽs prędicti qui
cõſuluerũt,ſuggeſſerũt homicidiũ cõmittendũ, fiunt irregula-
res:homicidio vel mutilatione inde ſequuta l.diſt.c.ſi quis vi-
duam.& c.ſicut.s̃.eod.& probatur ex infra dicendis.

70 ¶†Septuageſimooctauò igitur quęro.cõſuluit quis vel ſuaſit
homicidiũ cõmittendũ:ſed ex interuallo:an conſulens vel ſua-
dens ſit irregularis.ſol.dicit q̃ ſic,licet tempore perpetrati ho-
micidij conſulens ſit in amicitia cũ occiſo:niſi conſulens tempe
ſtiuè reuocaſſet conſilium,& denunciauerit illi qui debebat in-
terfici,vt ſibi caueret.argu.ff.mand.l.ſi mandaſſet.& ff.ad ma-
cedo.& l.ſi tamẽ.§.ſi filius.& l.j.ff.quod iuſſu.& s̃.de procur.
c.mãdato.& c.ex inſinuatione.de reſcrip.c.ex parte.ſecũdùm
Inno.hic.Facit quod not.Ludo.ponta.in l.poſt dotem.ff.ſolu.
matri.dixi de procu.§.xij.ver.Dicit tamen Inno.q̃ ad hanc de-
nunciationem non adſtringitur conſulens,ſi firmiter & proba
biliter crediderat,q̃ is cui cõſuleret acquieſcat renouationi con
ſilij.& ſequitur hic Ioan.Andr.in v.q.dicit tamen q̃ tunc effici
tur conſul irregularis,ſi conſiliarius fuit motus ex cõſilio:ſecus
ſi non fuit motus ex conſilio.facit quod no.in c.cùm I.& A.de
re iudi.& hoc dicit verum.maximè q̃ reuocato conſilio non te
netur,ſi intra certum tempus mandauit homicidiũ committen
dum:deinde reuocauit conſilium : & tamen ille poſt illud tem-
pus commiſit homicidium.ar.no.in c.de illis.s̃.de ſponſa. & ſe
quitur etiam hoc do. An. hic. ¶Sed quæro, quæ ſit ratio q̃ in
mandato de occidendo ſufficit ſimplex reuocatio abſq̃ notifica
tione,vt dixi s̃.in q.xxiĩ.& hic ſi dubitat, non ſufficit ſimplex
conſilij reuocatio?ſol.dicunt hic Doct. q̃ mandatum fit gratia
mandantis tantùm.Ideo nõ eſt præſumendum q̃ mandatarius
non acquieſcat reuocationi:ſed conſilium, ſuaſio, ſeu ſuggeſtio
fit gratia eius,cui conſulitur.q̃ vt plurimũ fit rationibus vrgen
tibus.& ideo non ita de facili perſuadetur contrarium.& ideo
non ſufficit ſola diſſuaſio,ſed requiritur q̃ certificent illum,qui
occidi debebat:ſi eum remordet conſcientia.& hæc eſt commu
nis ſententia.quam etiã ſequitur hic Ioan. And.do.Ant.& do.
me.& Bar.in l.non ſolùm mandato.ff.de nupt.dixi in Cle.j.de
renun.Debet tamen eſſe cautus iſte qui denunciat,ſeu immittat
hoc occidendo:vt non propalet illum qui debebat interficere.
ar.xlvj,diſtinct.c.clericus & ñ.q.j.c.ſi peccauerit.

¶Septuageſimononò quæro, vtrum ille qui conſuluit non di-
rectè homicidium, ſed quodammodo indirectè, vt puta: quia
ſuaſit iactum machinæ vel bombardæ:vel ad faciendum inſul-
tum ad caſtrum capiendum:an ſit irregularis,ſi aliquis inde mo
riatur.ſol.Inno.hic dicit q̃ ſic: quia occaſionem veriſimilem &
propinquam dedit homicidio:quia talia non cõſueuerunt ſine
occaſione.imò homicidium eſt talibus valde propinquũ : ergo
imputatur.ar.not.in c.de cætero.& c.continebatur.s̃.eo. maxi-
mè,quia hoc non eſt officium clerici,vel volentis in præſbyte-
rum promoueri.facit quod not.in c.ſuſcepimus.s̃.eo.& c.ſi.de
poſtu.& ſequitur hic Hoſt.Ioan.And.do.Anto.& do.me.

71 ¶†Octuageſimò quæro,vtrum ille qui conſulit q̃ caſtrum fur
tiuè vel proditoriè capiatur ſit irregularis, ſi inde homicidium
vel mutilatio committatur. ſol. quidam dicunt q̃ non.niſi eſſet
veriſimile q̃ hoc nõ poſſet fieri abſq̃ homicidio.alĩ dicunt &
fortè melius,ſecundùm Inno.q̃ ſi talis conſulat opus illicitum,
erit irregularis:etiam ſi caſu ſequatur mors,vt in iuribus allega
tis in præcedenti q.facit.c.ſi.eo.tit.lib.vj.& quod dixi.s̃.q.lxx.
& ſequitur Ioan.Andr.hic in ñ.q. ¶Ego arbitror poſſe diſtin-
gui,q̃ aut bellum erat iuſtũ:& hoc modo licet furtiuè vel pro-
ditoriè aliquid conſultatur,non dicitur res illicita:ſed dolus bo
nus,vt l.j.§.ĩ.ff.de do.& ideo ſi præter intentionem & veriſimi
litudinem ſecutum eſt homicidium:non efficeretur irregularis.
ar.eorũ quæ s̃.pluries dicta ſunt.& ita procedat j.opi. aliàs pro
cedat.ñ.

¶Octuageſimoprimò quęro.Aliquis conſuluit vt malefactor
caperetur:qui captus,damnatus eſt ad mortem:an ſit irrregula
ris illo occiſo.ſolu.Inno.hic dicit q̃ non.ſi præter intentionem
ſuã ſequaẽ illius occiſio.ar.c.ſi.j.eo.ſecus ſi directè conſuluiſſet
in mortem.facit c.ſententiam.s̃.ne cleri.vel mona. & hoc tenet
hic Ioan.Andr.in iĩ.q.& dicam j.

¶Octuageſimoſecundò quæro. Officialis capto malefactore
quærit ab aliquo,quid facere debeat de illo:ille reſpõdet,talem
morte puniendum vel mutilandum:hoc conſilio motus officia
lis,illum ſuſpendi facit: an conſulens ſit irregularis? ſolu.Ray-
mun.tenuit q̃ ſic: quia conſulens conſuluit ſuper caſu , qui de
facto tunc erat.ar.c.ex literis.j.de exceſsi.Præla.contrarium ta-
men videtur tenere glo.in d.c.ex literis.& glo.in c.ſi.iĩ.diſtinc.
& Goffre.in c.clerici.s̃.ne cleri.vel mona.¶Tu verò diſtingue
ex mente Hoſtien.in d.c.ex literis.& Ioan.And.in d.c.clerici.
s̃.ne cleri.vel mona.& in d.c.ex literis.& Spe. in d.§.iuxta.ver.
quid ſi iudex.q̃ aut non imminet caſus in facto de preſenti,aut
imminet.Primo caſu,Gof.Ioan.And.Arch. & do. me. tenent
q̃ non ſit irregularis:quia poteſt in genere reſpõdere.lex dicit.
ſic dicit.arg.xxiĩ.q.v.c.j.& v.q.vj.c.dilatori.Spe.verò in dicto
loco dicit,q̃ ſi clericus reſpondet quem morte puniendum ge-
neraliter pro tali crimine,& iudex ſequutus ſit ſuam reſponſio
nem,vnum taliter delinquentem damnat ad mortem : q̃ ſi re-
ſpondens

ſpondens erat iuriſconſultus:aut Doctor qui conſultus conſue uit talibus reſpondere:& tunc aut iſte errauit in apicibus iuris, vbi ſunt variæ Doct.opi.& reſpondet ſecundùm ſuam opi. in qua etiam periti erraſſent:& non efficitur irregularis.duntamẽ exprimit quòd ſuper hoc varię ſunt opiniones.Aut errauit per craſſam & ſupinam ignorantiã: quia nullus in illo articulo dubitaſſet:& eſt irregularis: quia fuit iure conſultus. Si verò non eſt iurecõſultus. ſed ſimpliciter dicat ꝙ de hoc ſentiat, nec prę ſumere debet ꝙ iudex ſuam ſequatur opinionem : nõ efficitur irregularis:ex quo nõ reſpõdet ad caſum qui de facto pendeat.

¶Secundo caſu,quando crimen in facto de præſenti imminet puniendum:efficitur irregularis,ſiue ex generali,ſiue ex ſpeciali reſponſione ſequatur homicidium. ſecus ſi ex ſua reſponſione nõ ſequeretur homicidium: quia fortè iudex erat diſpoſitus ad illum decapitãdum:& iſte fuit interrogatus à quodam alio, quæ pœna imponatur pro tali delicto : & reſpondet ꝙ capitalis.nam hic non efficitur irregularis:quia homicidium nõ fuit ſequutũ ſuo conſilio, ſecũdùm dominũ meum in d.c.ex literis.

72 ¶†Octuageſimotertiò quæro, officialis alicuius Epiſcopi habentis iuriſditionem temporalem quærit ab Epiſcopo, quid agendũ ſit de aliquo crimine,pro quo venit imponenda pœna mortis.Sol.dic ꝙ debet reſpondere,ꝙ ad ipſum nõ pertinet de talibus reſpondere: ſed ꝙ alios peritos debeat conſulere ſuper hoc.ar.c.ex literis.de exceſ.pręla.poteſt tamen ſecũdùm quoſdam,dicere ꝙ puniat ſecũdũ quod iura volũt.duntñ nõ exprimat de pœna ſanguinis.ar.c.omnis.iñ.di.facit qđ dixi.ſ.lv.q.

73 ¶†Octuageſimoquartò quæro,quidam volenti liberare hominem à morte retraxit illum,conſulendo ne liberaretur:an ſit talis conſulens irregularis.ſol. Spe.in tit.de leg.§.iuxta.ver.quid ſi cum velles.tenet ꝙ ſic,per c.ſi quis viduam l.diſtin.& de pœ. diſtinct.j.c.periculosè.

74 ¶†Octuageſimoquintò quęro,aliquis interrogatus an captus eſſet à morte liberan. reſpõdit,malum eſt ꝙ euadat impunitus: an ſit irregularis ſi poſtea condemnetur ad mortem.ſo.Specu. in d.§.iuxta.in ver.quid ſi Epiſcopus.dicit ꝙ ſic.& idem tenet Do.m.poſt Docto. in d.c.ex literis.de exceſ. Præla.ſecundùm vnum intellectum.

75 ¶†Octuageſimoſextò,quæro.quid ſi cõſanguinei vel amici alicuius offenſi quærunt conſilium à conſanguineo, fortè clerico, de vindicando offenſam:quia dicũt ꝙ volunt interficere offenſorem,qui tamen noluit conſulere,ſed tacuit: an efficiatur irregularis ſi mors inde ſequatur.dic vt dicam j.in q.xcv.

76 ¶†Octuageſimoſeptimò quæro.Aliquis timens interfici vult aufugere:ego dixi ꝙ non timeret: & promiſi fidem & ſecuritatem: vnde propter perſuaſionem meam & fidem promiſſam, non fugit:propter quam cauſam interfectus eſt in eo loco, in quo interfici timebat:an fiat irregularis?ſol.dic ꝙ ſic.ſecundùm quoſdam,niſi promittens haberet quaſi probabilem & certam ſecuritatem poſſe firmiter adimplere quod promiſit: vtputa, quia habebat in illos,de quibus iſte dubitabat, dominium: aut patriam poteſtatem : aut erant ſibi tali amicitia,cõſanguinitate, vel affinitate coniuncti,ꝙ potuit eos à tali propoſito reuocare. Si verò non habebat probabilem credulitatem, & ſicut fuit in culpa ita temerariè promittendo.vel fuit in negligentia proxima dolo:efficitur irregularis:vt tenet Specu.in d.§.iuxta. verſi. quid ſi aliquis mori.& bene.

77 ¶†Octuageſimooctauò quæro, cõtra hoſpitium Epiſcopi fit improuiſus inſultus:Epiſcopus qui intus eſt, & timet de ſua & ſuorum morte,conſulit ſuis vt aſſumant baliſtas & arma, dicẽs, defendatis vos & nos:illi ſic faciũt.& plura homicidia hincinde perpetrata ſunt.an ſit irregularis?ſol.Hoſt. hic dicit ꝙ ſi iſte timebat de perſona ſua & ſuorũ,licitè fecit. facit quod dixi ſ.q. xiiij.& q.xviij.& quod ſtatim dicã in ſeq.q.facit c.delicto. eo. titu.lib.vj.& c.ij.§.fin.ſ.eo.& homicidia ſunt imputanda duritiei inſultantium:vt c.poſtu.j.eo. Si verò pro rebus conſeruandis tantùm conſuluit:debuit potius ipſas exponere. vide quæ dixi in q.xviij.tutius tamen eſt ſecundùm Ioan.And.hic.in xj. q.ꝙ non faciat expreſſam mentionem de baliſtis. Facit quod dixi ſ.q.lxiij.& q.xcix.& j.de ſagitta.c.j.nam hoc caſu,non imputabitur ſibi:quàmuis hi quibus in genere conſuluit vt ſumerent arma,ſumpſerint baliſtas:quia multa licent in genere,quæ non licent in ſpecie j.eo.c.poſtu.& ſ.de iurepa.c.ex literis. Facit quod dixi ſ.q.octuageſimaſecunda.

78 ¶†Octuageſimononò quæro.Quidam conſuluit ſeu perſuaſit alicui ꝙ pro patria ſua, vel ſuo iure, aut proximi defendendo, ſumat arma,& ſe periculo exponat: & in illo conflictu aliquis eſt interfectus:an ſit irregularis?ſol.dicꝙ non,etiam ſi mortuus eſſet ille cui conſultũ fuit.ar.xxiij.q.iij.c.pro membris.& c.ſeq. & q.viij.c.igitur & c.conuenio.& c. hortatur ſecundùm Inno. hic,quem ſequitur Ioan.And.ix.q.& gl.in c.quod in dubijs.j. de pœnis.Facit quod dixi ſ.q.xviij.& q.lxiij.Idẽ Archi.xxiij. q.viij.in ſumma.& hoc verum,niſi ille ſciret talem omnino moriturum:quia tunc fieret irregularis.idem no.Spe.in d.§.iuxta. verſi.porrò ſi quis.

79 ¶†Nonageſimo quæro, quid ſi aliquis alicui conſulat ꝙ ſe indubitãter exponat morti pro amore Ieſu Chriſti, vel pro fide: vel pro libertate eccleſiæ:an talis eõſulens ſit irregularis?ſol.dic ꝙ talis nõ eſt irregularis:etiã ſi poſtea ille moriatur:cùm Chriſtus pro nobis mortuus fuerit: & ei teneamur rependere vicẽ, prout fecerunt ſancti martyres.

80 ¶†Nonageſimoprimò quæro, quidam conſuluit alicui vt aliũ occideret:ipſe verò aggrediens ab aggreſſo occiditur : an conſulens ſit irregularis.ſol.quidam dicunt ꝙ ſic: quia dedit operã conſilio illiciti operis. vnde quicquid mali culpa vel caſu inde ſequutum eſt,ſibi debet imputari:vt c.contĩnebatur.& c.ſuſcepimus.ſ.eo.potuit enim conſiderare,ꝙ etiã ab illo poterat occidi.& ſic eſt irregularis l.diſt.c.hi qui.& c.pe.Alij tenent cõtrariam ſententiã:quia iſte nullum conſilium dedit in mortẽ iſtius interfecti:imo eũ mori nolebat:quia ſi hoc intendiſſet:ſine dubio eſſet irregularis,vt d.c.hi qui.& c.ſępe.& j.eo.c.ſignificaſti. ſecus ſi non conſuluit fraudulenter:quia licet conſilium fuit malum,& magnæ negligentiæ, non tamen fuit ad mortem ipſius: quia conſiliũ debet intelligi,vt cautè ageret.ſed ſi excitaret aliquem ad occidendũ aliquem in loco vbi inſtaret periculũ mortis:fieret irregularis:etiam ſiis cui conſuluit occideretur.ſemper apparet ꝙ non fuit diligens,nec bonum dedit conſiliũ,ex quo ille qui recipit,fuit interfectus.reſpõdetur ꝙ fines mandati diligenter ſunt ſeruandi.in c.cùm dilecta.ſ.de reſcriptis.l.diligenter.ff.mandati.& ideo ſi non cauit ſibi vt debuit, & fines mandati exceſſit:ſibi imputet.maximè cùm excedendo non videat feciſſe conſilio illius.& hoc tenet hic Inno. & ad literam Ioan. And.in vij.q.ver.quid ſi Titius.& Spec.in titu. de leg.§.iuxta. ver.quid ſi aliquis.Sed Ioan.And.ibi in addi.tenet,ꝙ ſimpliciter conſulens ſit irregularis,per c.fin.eo.titu. lib. vj. & hoc mihi plus placet.In mandante verò quid iuris ſit,dixi ſ.in q.lxxj.

81 ¶†Nonageſimoſecundò quæro. Aliquis conſuluit alicui vt ſe proijceret in mare,vel præcipitaret per feneſtrã:& ille hoc facto moritur:an ſuggerens ſit irregularis.ſo.Innocẽ. dicit ꝙ ſic, per c.ſi quis viduam.quinquageſima diſtinct.

82 ¶†Nonageſimotertiò quæro:pone,ruſticus erat ſuper aſinum, & volebat tranſire flumen:& cũ eſſet in medio fluminis,aſinus incœpit nolle ire:nec ante nec retro.ſicut aſina Balaam,vt ſecũda q.vij.§.item cùm Balaam.& ſequenti.clericus verò vnà cum alijs qa aqua creſcebat,clamauit ad illũ vt deſcenderet de aſino, ne periret:credens veriſimiliter eum euadere poſſe: ille verò ad eorum clamorem deſcendens ſubmerſus eſt:an preſbyter & alij ſint irregulares?ſolutio dic ꝙ non.abſit enim vt ea quæ propter bonum facimus &c.xxiij.q.v.c.de occidendis.ver.abſit. hoc tenet Spec.in d.§.iuxta.ver.ſed pone,ruſticus.

¶Nonageſimoquarto & vltimò quæro, quid de medico qui ſuaſit abortum mulieri prægnanti.ſol. collige ex his quæ dixi ſ. xxxvj.q. ¶Adde tamen ad prædicta quæ dicam in c.nuper.j. de ſenten.excom.vnum diſtinguamus circa conſiliũ,vtrum ille vel eſſet facturus vel non,ad hoc vt conſulens teneatur vel non teneatur ex conſilio.de quo ibi per Do.me. ¶Et ex his habes expeditum hunc articulum de conſilio perſua. &c. ¶Sequitur nunc ex ordine vt videamus de irregularitate commiſſa ex homicidio commiſſo per negligẽtiam,deſidiam,ſeu incuriã: vnde ſequendo ordinem quæſtionum.

83 ¶†Nonageſimoquintò quęro,vtrum ille cuius negligentia ſeu deſidia,commiſſum eſt homicidiũ vel mutilatio, ſit irregularis. circa quod videndum eſt ꝙ negligentia dicitur priuatio diligentiæ,vt dicit Bar.in ſuo conſilio quod incipit,Chariſsimè domine.vnde ſicut diligentia mater eſt virtutũ in ſuo opere lxxxiij. diſtinct.c.nihil.ita negligentia eſt nouerca eruditionis, vt d.c. nihil.& ideo ſemper ſonat in vitium, vt not. Ioan. Andr. poſt Archi.in ij.de reb.ec.non alienan.lib.vj. & eſt peccatũ mortale,vt c.ea quæ.ſ.de offic. Arch.dixi in c.iij.ſ.de accuſa.in tertio not.& eius mater,vt plurimũ eſt ſecuritas,vt inquit Grego.in moralibus.& facit l.nec ſupina.ff.de iur.& fac. ignor. Deſidia verò quaſi pro eodem ponitur.dicitur enim quaſi deorſum cadens.incuria verò dicitur quaſi ſine cura.& ſic ſine diligẽtia, & ſic quaſi pro eodẽ ponit cum negligentia.nam curioſus idẽ eſt quod diligens,vnde cura dicitur quaſi cor vrens,vt not. Arch. in c.j.de ſi.præſbytero.lib.vj.inde deſcẽdit beneficium curatũ. ¶Vtrum ergo ille cuius negligẽtia cõmiſſum eſt homicidium ſit irregularis?dic ꝙ ſic:quia talis qui negligit, cùm poteſt ſubuenire vitæ alterius,dicitur occidere.lxxxiij.diſtinct.c.paſce.& ibi lxxxvij.diſtin.c.ſi.lxxv.diſt.c.ſi quis abſcidit.ff.de li. agno. l.necare.facit.ff.de remi.Omne delictum.§.qui pręponit.xj.q.

ĩñ.c.non ſolùm.xñ.q.ñ.c.aurium.l.diſtinct.cõtingit.xlvñ.diſt. c.ſicut.& xv.q.vñ.§.ñ.& ratio eſt, quia facientis culpã proculdubio habet,qui poteſt corrigere & negligit emẽdare: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.lxxxvj.diſtinct.c.facientis.& c.ſicut.s̃.eod.idem tenet Spec.in d.§.iuxta.ver.quid ſi potui.Facit c.quantũ.j.de ſenten. excom.& c.delicto.de ſent.excõ.lib.vj.Et faciũt notabilia verba clariſsimi & eloquẽtiſsimi oratoris F.philelphi ſic dicentis. ¶Non minus peccat prohibere crimen,qui valens muſat prohibere,quàm qui dirus inſontem præmit & fatigat.Et hoc eſt verum,ſiue doloſè negligat obuiare homicidio, ſiue ex culpa: nec obſtat q̃ quidam voluerunt,quos ſequitur Do. me.in d.c. quanto.vbi voluit,q̃ ſi culpa quis negligit obuiare verberatio ni clerici,non efficiatur excommunicatus:quia reſpõdeo q̃ ibi requiritur dolus ad hoc, vt ſit excõmunicatus propter violentam manuum iniectionem in clericũ: vt c.ſi quis ſuadẽte.xvñ. q.iiñ.ſed in caſu noſtro,ſufficit ſola culpa,vt c.preſbyterum.& c.continebatur.& c.ſuſcepimus.s̃.e.& s̃.ſæpius dictũ eſt.vnde ſecus dicerem ſi non ſint in aliqua culpa,vt puta,quia videbat nimis magnum periculum ſubeſſe circa perſonam ſuam,ſi voluiſſet obuiare vel nõ videbat poſſe obuiare,quin alterum occideret:quia tunc non eſſet irregularis:nec diceretur negligere: quia tunc dicitur negligere,cùm poteſt obuiare & nõ obuiat. vt d.c.facientis. Et quis illud dicitur poſſe quod de iure vel honeſtè poteſt.xxñ.q.ñ.c.faciat.& gl.in verbo,poteſt.in cle.ſæpe. de verbo.ſigni.& l.filius.ff.de condi.inſti.& per gloſ.in c.ſi eo tempore.de reſcrip.lib.vj.& l.nepos proculo.ff.de verb.ſigni. & quod commodè poſſumus : vt in dictis iuribus no.Pau.in cle.j.de præben.& in cle.cauſam.de elect.& quòd ſi timore: vt no.gloſ.pe.in c.quia propter.s̃.de elect.per c.bonæ memoriæ maguntinus.de ele.& quod ſine difficultate.no.glo.inſti.de ac. §.pœnales.xxxv.diſt.c.ab exordio.& ideò non dicimur poſſe quod per extraordinarium remediũ poſſumus.not.Inno.in c. paſtoralis.de cau.poſ.& proprie.& Lap.in regula,ſemel.de regu.iur.lib.vj.& no.in l.apud iul.in fi.ff.de leg.j.& ideò talis nõ dicitur negligere:& per conſequens non eſt irregularis.& prędicta adde ad ea quæ dixi.s̃.q.xviñ.

¶Nonageſimoſextò quæro aliquis petĩt à me conſiliũ de interficiendo aliquem:ego non conſului,ſed neglixi contradicere:an ſim irregularis.ſo.Inno.hic tenet quòd ſic.ar.c.Mattheus de ſimo.Idem tenet hic Ioã.Andr.& do.Ant.ſecus ſi expreſsè prohiberem.ar.c.ſicut nobis.s̃.de ſimo.s̃.eo.c.Petrus.&.j.q.iiiñ. c.quia preſulatus.dummodo ex corde hoc faciat.Alioquin in conſpectu Dei tenetur,ſi tacitè conſentit homicidio: quia lex promotionis non ſolùm in facto conſiſtit:ſed in facto & in animo.xv.q.j.c.ſi.&.q.vj.c.j.

84 ¶†Nonageſimoſeptimò quæro vtrum ille qui nõ reuelat tractatum ei,in cuius mortem ſcit cõſpiratum eſſe, ſit irregularis ſecuta morte.ſol.glo.ſi.j.e.c.Petrus.ſentit quòd non facit:quia talis non videtur cõmiſiſſe homicidium facto,mandato,conſilio,vel defenſione.l.diſt.c.ſi quis viduam.&.d.c.Petrus.& hoc eſt verum,ſi prohibuit.facit quod dixi in præcedenti q.& hoc eſt verum,ſi credidit,vel credere debuit quòd per ſuam prohibitionem illi non perpetrarent homicidium:aliàs ſecus .Alĩ verò tenent indiſtinctè quòd non tenetur reuelare: ſed ſatis ſit prohibuiſſe.Spe.in tit.de le.§.iuxta.ver.quid ſi amici. &Inno. in d.c.Petrus.& ibi Io.And.& Do.m.diſtinguunt, q̃ aut quis doloſè reuelauit,aut non doloſè.primo caſu,eſt irregularis.ar.c. quanto.j.de ſenten.excom.aliàs ſecus Do.m.conſuluit, q̃ reuelet.nam propter opiniones,de quibus.s̃.iudicaretur irregularis. arg.tex.noſtri.dico tamen q̃ debet eſſe cautus, ne prodat illos qui coniurarunt.& adde quæ dixi s̃.q.lxxiñ.& lxxix.& prędicta procedunt,quando nõ fuerunt propalata ſacerdoti in confeſsione:nam tunc nullo modo debet manifeſtare: etiam ſi iuraſſet dicere veritatem: quia illud non ſcit vt ſacerdos, ſed vt Deus,vt c.ſi ſacerdos.de offi.ordi.

¶Nonageſimooctauò quæro,aliquis vult te interficere niſi eidem aliquam pecuniæ quãtitatem:an tenear dare ad hoc,vt liberem te à morte:& ſi nõ dedero, an ſim irregularis ſi te interficit ille.ſol.glo.lxxxiñ.diſtinct.c.j.arguit q̃ ſic,per illum text. lxxxvj.diſtinct.c.non ſatis.in princ.faciunt iura quæ allegaui s̃. in princ.iſtius articuli negligentiæ.Refert tamen glo.quoſdam dicere,q̃ ſoli prelati ad hoc tenentur.xñ.q.ñ.c.gloria.xvj.q.j.c. ſi.alĩ dicunt quòd quilibet tenetur redimere vitam alterius.& hoc videtur mihi tutius. prouideat ergo ſi poteſt aliter, quàm dando pecuniam.& ſi non poteſt aliter,det illam.

¶Nonageſimononò quæro, quid ſi negligẽtia eſt commiſſa in malè ligando vrſum vel leonem.dic vt dixi s̃.q.xlvñ.

¶Centeſimò,poſſet hic adiũgi queſtio de eo qui adhibuit preſentiam homicidio. cuius q. deciſio ſatis colligi põt ex his quæ s̃.dixi in articu.de ope & auxilio q.lxiĩ.& ſeq.quia quis debet abſtinere:& maximè clericus,ſi aliquo modo per ſui præſentiã auxilium,vel cauſam præſtare poſſet homicidio vel mutilationi:ſecus ſi ex ſola curialitate intereſſet.vide Specu.in d.§.iuxta. ver.quid ſi Epiſcopus.& D.m.in c.ex literis.j.de exceſ.præla.

¶Poſtremo loco ſupereſt vt attingamus de irregularitate quæ contrahitur ex homicidio commiſſo conſenſu, collaudatione,
85 ſeu ratihabitione.¶†Eſt autem conſenſus in idem plurium placitus ſenſus l.j.ff.de pact. tradit Ioan. Andr. in c.cùm olim.de arbi.& vide glo. mag.in fi.in c.j.de reb. eccle. non alienan.lib. vj.quæ dicit,q̃ conſenſus & collaudatio eſt multorũ voluntas, ad quos res pertinet,ſimul iuncta.& aduerte:quia cõſenſus poteſt præcedere actum,interuenire in actu,& ſubſequi poſt actũ: niſi conſenſus requiratur de forma : quia tũc ſemper debet interuenire in actu:& quando hoc ſit,vide not. Doct.per Inno. in c.cùm conſuetudinis.s̃.de conſue.& per glo.in c.edoceri.de reſcrip. gl.in c.j.de procur.in c.cauſam.de iud.in c.cùm vos.de his quæ fi.à Pręla.per glo.in c.j.de reb.ecc.non alienã.per Bar. in l.j.§.ſi plures.in repeti.ff.de exerci. & l.ſi quis mihi bona.§. iuſſum.ff.de acquir.hæred.& in regula,ratam.de reg. iur.lib.vj. Bald.in l.ſi.C.ad Maced.cum ſi.videlicet,quando ante actũ,vel in ipſo actu non eſt articulus noſter: ſed ſatis eſt dictum in articulis præcedentibus.Solùm ergo hoc examinabimus, quãdo conſenſus ſubſequitur actum:ſicut & ratihabitio, quæ ſemper adhibetur poſt actum:vt in dicta regula,ratihabitio.ſed redeundo ad propoſitum noſtrum.

86 ¶†Centeſimoprimò quæro,vtrũ per talem conſenſum & collaudationem efficiatur quis irregularis.verbi gratia , commiſiſti homicidium meignorante,nec cauſam præbẽte: dico q̃ placet mihi illud homicidium per te commiſſum: vel illud collaudo: an ſim irregularis.ſol.Spec.in d.tit.§.iuxta.ver.ſed quid ſi agenti.primò videtur tenere q̃ ſic.nam ratihabitio retrotrahitur:& mandato comparatur,vt in dicta regula, rati.l.j.§.quoties.ff.de vi & vi ar.& de elect.c.pe.cum ſi. Quod enim quis nõ pronunciat in ore,ſed in corde:audit Deus: & voluntas pro opere ponitur xiiij.q.j.§.ſi ago.hoc idem tenet Hoſti. in ſum.§.qua pœna.ver.quid ergo ſi placet.vbi dicit hoc verum, ſi talis gauderet de morte illius:ſecus ſi gaudet malefactorem punitũ eſſe.xxiĩ. q.v.in c.reos licet doleat de morte perſonæ. & compatiatur figuræ Dei,& triſtatur q̃ taliter deliquerit propter quod imago Dei ita punita ſit.ar.c.ñ.s̃.eo.& C.de pœnis.l.ſi quis in metallũ. j.de ſenten.excommu.c.vt famæ, & ſequitur ibi Specu. ſubdit tamen q̃ in dubio relinquitur conſcientiæ ſuæ quam intentionem habuerit j.eo.c.exhibita.s̃.de iureiur.c.mulieri.xxxiĩ.diſt. c.habuiſſe. de æta.& quali.c.ad aures.ſed tandem dicit,q̃ credit q̃ per ſolam ratihabitionem,ſiue placentiam non fiat quis irregularis.vbi nullus conſenſus,vel exhortatio,vel cooperatio,vel preces præceſſerint:nec eius nomine factũ.ar.ff.mand.l.ſi verò. §.ſi poſt.pactum enim quod ſola voluntate committitur, ſola voluntate cõtraria aboletur: quia nihil tam naturale &c.l.nihil. ff.de regu.iur.& hoc videtur ſequi Ioan.And.in addi. qui allegat,quod in ſimili notatur in c.is cui.ſecundo reſponſo.de ſent. excom.lib.vj. vbi per ſolam ratihabitionem iniectionis violentæ manus in clericum,non incidit quis in excommunicationẽ: niſi illa iniectio fuerit facta nomine ratũ habentis, & videntur etiam ſequi Ioan.And.& do.Anto.in c.poſtulaſti.j.eo.qui ſimpliciter allegauit dictum Specu. & hoc mihi placet.nam ſi non fuit ſuo nomine geſtum,deficit factum quod requirit lex promotionis xv.q.j.c.j.

87 ¶†Vltimò quæro circa hanc vĩ.q. vtrum peccata , ſeu delicta quæ aliàs inducunt irregularitatem, illam inducãt ſi ſint occulta.ſol.glo.in c.niſi.§.perſonæ.s̃.de renun.colligit q̃ ſic.quod verum dicit ibi Goſ.ſi ſit tale peccatũ de quo nõ ſit peracta pœnitentia,vt c.ſi.de temp.ord.Hoſt.dixit q̃ peccatum occultum non inducit irregularitatem,in qua requiratur prelati diſpenſatio.Inducitur ergo irregularitas:ſed ſufficit ſacerdotis diſpenſatio in confeſsione,cum contritione & pœnitẽtia. Et ex his copioſè & ordinatè habes expeditam hanc ſeptimam quæſtionem principa.

88 ¶†Octauò principaliter quæro de effectib⁹ irregularitatis, circa quam quæſtionem aduertendum eſt, q̃ ſatis videtur eſſe intricata.in ea tamen procedam vt clarius potero. & aduertendũ eſt q̃ tres principales poſſunt inſurgere effectus. Primus,impeditiuus promotionis ad ordines.Secundus,adminiſtrationis in receptis ordinibus impeditiuus.Tertius,depoſitiuus ab officio ordinum.& quoniam vt s̃.vidiſti in vĩ.q.principali. & in v.q. plurimis modis, & ex diuerſis quis incurrit irregularitatem. & plures ſunt eius ſpecies.idcirco aſſumendo aliquas,

89 ¶†Primò quæro,quis ſit effectus irregularitatis quæ prouenit homini ex defectibus,qui in eo ſunt ſine facto & pacto ſuo: &

circa

circa irregularitatem prouenientem ex defectu natalium.dic q̃ effectus est promotionis impeditiuus,vt s̃.de fil.præs byte.per totum tetigi.s̃.in princ.vñ.q.vbi posui plures rationes.

90 ¶†Secundò quæro,quis sit effectus irregularitatis prouenientis ex bigamia.fol.similiter dic , q̃ est promotionis ad ordines impeditiuus xxñ.distinct.c.proposuisti.xxvj.distin.c.vna.ver. biga.de quo latius de bigamis per totũ.& per Hostien.in sum. in tit.de big.§.fi.& l.distinc.c.ex pœnitentibus. & c.quicunq;. & c.confundat. Item si prius habuisset ordines non solùm per bigamiam postea sequentem:sed etiam per simplex matrimonium impediretur administrare in illis ordinibus.sed in bigamo plus est,si recte memini,quia amittit omne priuilegiũ clericale.

91 ¶†Tertiò quæro,quæ sit irregularitas quæ contrahitur ex deformitate proprij corporis.fol.dic simile, quod est impeditiua promotionis ad ordines lv.distinct.c.pœnitentes.xliñ.distinc. c.mittatur.& c.vsq;.xxxiiij.distinct.c.præcipimus.xxxvj.dist. c.illiteratus.& de his latius s̃.de corpo. vitia. per totũ.sed propter hanc deformitatem non impeditur quis administrare in susceptis ordinibus:nisi sit talis deformitas,seu tale vitium corporis quod inhabilitaueritillum talem ordinem exercere, vt c. præs byterum. de clerico ægro. dixi s̃.in princip.vñ.principalis.versi.secundò quæro.

92 ¶†Quartò quęro,quis sit effectus irregularitatis contractæ ex violatione censuræ.fol.dic q̃ effectus,vt tales impediãtur promoueri j.de fur.c.fi.& quæ sint delicta impedientia ordinationem,vide xxxiij.distinct.c.maritum.& xxxiiij.distinct.c.precipimus.& vide generalius à xxj.distinct. vsq; ad l.distinct.& ab.lxxxj.distinct.vsq; ad xc. nam vt dicit Apostolus ad Thimotæum.lib.j.c.v.oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum,sobrium,prudentem, pudicum, ornatum, hospitalem,doctorem,non violentũ,non percussorem,sed modestum:non litigiosum,non cupidum,suæ domui bene prępositum,non neophitum, quæ omnes qualitates extenduntur ad alios clericos:licet Apostolus loquatur de Episcopo.lxxxj.distinct.c.Apostolus xxxiiij.distinct.c.cognoscamus.& Hostiẽ. in sum.de temp.or.§.& cui. Esset etiam difficile vnumquodq; delictum & defectum,secũdùm enumerationem quam feci, & secundùm quem,vel quod quis incidit in irregularitatẽ, & defectibus singulorum. esset enim quasi reuoluere totum corpus iuris.& ideo pro effectibus, recurrẽdum est ad titulos speciales pro quibus criminibus quis sit deponendus,vide lxxxj.distin. c.j.& c.Maximianus.& xxiij.q.ij.c.si quis per capillum.& tex. in c.præterea.de iurepat.xxxix.distinc.c.Petrus.de coha.cle.& mulie.c.sicut gl.pe.xxxv.distinct.c.pe.gl.quinquagesima dist. c.si Episcopus.& c.si quis præs byter. & gl.j.q.j.c.presentium. & gl.j.lxxxij.distinct.& glo.in c.fi.j.de cleri.pugnan. in duel. & magistra.xij.q.fi.in sum. & glo.xxiiij.q.iij.non in perpetuã. xxxj.q.j.c.non debet glo.in c.vt clericorum.de vita & ho.cle. Inno.in c.ex tenore.& c.pe.de temp. ordi. per Pau.in Cle.j.de offic.ord. ¶De inducentibus autem suspensionem, vide aliquid in dictis iuribus.& vide gl.xxxij.distinct.c.nullus.gl.& Doct. in c.accusatus.s̃.de simo. per Innocẽ. in c.tanta.eo.titu.per glo. & Docto.in c.ex tuarum.& c.inter de purga.canoni.& latissimè de vtroq; per do.Anto.& Do.me. in c.at si clerici.in prin. s̃.de iud.Sed quantum ad propositũ attinet,ponit ibi do.Ant. & Do.m.q̃ omne delictum cum irregularitate, dignum est depositione,per not.per Inno.in c.nisi cùm pridẽ.de renũ.& aliquid per Inno.in c.cùm nostris.de concess.præben. Et adde ad hanc materiã quæ dixi s̃.in iij.q.principali. & quod tractatur in c.dilectus.de tempo.ordi.& per Spe.in tit.de legato.§.nunc de Episcoporum. Item nota q̃ irregularis propter crimina nõ solùm deponitur ab officio sacerdotali,sed ab omni officio cuiuscunq; ordinis,vt c.præs byterum.& ibi notaui.& c.de cætero.& ibi dixi.s̃.eo.Item not.q̃ irregularitas non priuat quẽ beneficio ipso iure.text.est & ibi do.Anto.in c.nisi cum pridem. in j.parte super.iij.gl.s̃.de renun.Inno.in c.cùm nostris.de concess.præben.& in c.si celebrat.de cler.excõ.mi.in addi. per Inn. & vide etiam ad hanc materiam Hostien.in sum.in titu. de cle. excom.mini.

93 ¶†Quintò quęro de effectu irregularitatis quæ contrahitur ex homicidio.fol.dic q̃ illa non solùm impedit effectum promotionis & administrationis:& non solùm in susceptis ordinibus remanere,sed ad maiores ascendere:& non solum ante peractã pœnitentiam,sed etiam post peractam pœnitẽtiam , nisi interueniat dispensatio Papæ:vel inferiorũ,secundùm diuersas qualitates homicidiorum:& maiores vel minores culpas, secũdùm quod colligitur in c.sicut s̃.eo.& ea quæ dixi in vñ.q.principali,in articulo de homicidio,& secundùm q̃ tractatur in c.dilectus.de tempo.ordi.& per Specu. in titu. de legato.§.nunc de Episcoporũ.& §.iuxta.ver.sunt quoq;. dicam in x.q.principali.talis tamẽ qualitercũq; sit irregularis, non põt etiã in minoribus ministrare do.Ma.post Inno.in c.ñ.j.de cle.pug. in duel. ¶Et hoc arbitror verum.licet Specu.in d.§.iuxta.verficu.item quandoque.dicat quòd aliquis est irregularis , vt non promoueatur:sed non vt ministret in susceptis. in c.cõtinebatur.in fi. s̃.eo.& in tex.nostro in fi.quod ego intelligo respectu facilioris dispensationis, quantũ ad Episcopũ dicam in q.principali. ¶Et ex his habes expeditam octauam quæstionẽ principalẽ.

94 ¶†Nonò principaliter quæro,qualiter in hac materia irregularitatis sit formandus libellus. fol. dic, iste articulus satis difficilis propter varios casus,qui varias requirunt rationes,& varias conclusiones propter varios effectus : sed sufficiat vnam formam exempli gratia posuisse:quæ erit ista coram vobis reuerendo in Christo patre & domino.d. Carolo dignissimo Episcopo Senensi Franciscus Tadæus &c.dicit & exponit,q̃ Sempronius clericus de anno presenti M ccccx.de mense iunij interfecit Titium , seu vulnerauit super platea sancti Martini in ciuitate Senarum.vel quid simile commisit,propter quod incidit in irregularitatem:quare petit per vos & vestram sentẽtiam dictum S.priuari,seu priuandum esse decerni beneficio suo:vel deponi ab officio seu ordinibus suis:vel degradari, seu administratione ordinum interdici.loquendo seu petendo vnum vel alterum, secundùm quod viderit expedire & prædicta dicit & petit omni meliori modo &c. facit c.cùm non ab homine.s̃.de iud. & c.sicut dignum.s̃.eo.l.distinct.c.clericum qui paganum. c.si Episcopus.& seq.

95 ¶†Decimò & vltimò quęro,qualiter tollatur irregularitas.fol. quatuor modos reperi,quibus tollitur. Primus, per baptismũ. Secundus,est per dispensationẽ.Tertius,per ingressum religionis. Quartus,per pœnitentiam.& ideo hanc decimam q.principalem examinabimus per quatuor principales q.

¶Primò,igitur quæro principaliter, vtrũ irregularitas tollatur per baptismum.fol.dic vt dixi s̃.c.præs byterum.

¶Secundò principaliter quæro,vtrũ irregularitas tollatur per dispensationem.hæc quæstio est satis difficilis.arbitror tamẽ in ea distinguendum esse q̃ aut dispẽsatio est publicè facta super irregularitate manifesta,seu occulta,per sacerdotẽ in foro pœnitentiali.& hoc secundum membrũ venit examinandũ quarta & vlt.q.Circa primum dic,q̃ per dispensationẽ tollitur irregularitas,si dispensatio tenet & facta sit super irregularitate, ab habente potestatem cum solẽnitatibus requisitis. ratio est:quia dispensatio hoc sonat. est enim iuris relaxatio j.q.vñ.§.nisi rigor.& hoc probatur: quia dispensatio facit licitum , quod erat aliàs illicitum,vt not.glo.in ver.licere.in c.dudum.de elect.probatur etiam in l.ñ.in fi.& l.quęris.& l.sed si hac.§.patronum in fi.ff.de in ius voc.nec ille cum quo dispensatum est.potest vlterius accusari,vt latè dixi in c.de his.in v.membro.s̃.de accu. Sed hic insurgit dubium,quis possit dispensare cum irregulari.circa quod distingue,q̃ aut nos loquimur in irregulari.contracta ex homicidio:aut in irregularitate contracta ex alijs causis,vel culpis de quibus dixi s̃.in vñ.q.princ. primo casu subdistingue,q̃ aut loquimur in homi.volunt.aut casuali. si voluntario , similiter subdistingue,q̃ aut homicidium iniustè,aut iustitia mediante.si iniustè,aut nos loquimur in dispensatione quò ad ordines: aut in dispensatione quò ad beneficia.primo casu,glo.magna in c.sicut.s̃.eo.sentit q̃ cum homicida volũtario, quò ad ordines, etiam Papa non possit dispensare. ¶Idem videtur tenere Spe. in titu.de lega.§.nunc breuiter.ver.quinto.vbi dicit,q̃ non potest dispensare cum homicida voluntario, vt possit ministrare etiam in officio altaris,quantuncunq; post peractam pœnitentiam in c.fin.de tempo. ordi.l.distinct.c.miror.j.q.vij.c.si quis omnem.j.de excess.Prelato.c.ex literis.s̃.de accusa.c.inquisitionis.& in c.j.s̃.eo.¶Idem etiam tenet Specu.in d.ti.§.iuxta.ver. quando autem,& per quem.& ver.curia Romana. pro qua gl. facit : quia irregularitas causata ex homicidio videt inducta de iure diuino,vt dixi s̃.in iij.q.principali.sed Papa non dispensat contra legem diuinam.xxv.q.iij.c.sunt quidam.si ergo ab altaris ministerio remouetur, per l.diuinam,fortius à celebratione. d.c.miror.etiam si interfecerit paganum l.distinct.c.clericum. ¶Hostien.tamen & communiter Doct. tenent contrarium in d.c.sicut.vbi voluit quòd Papa possit dispensare cum homicida voluntario:& ad iura quæ volunt , vel videntur velle quòd cum homicida voluntario non dispensetur.respondent , quòd debent referri ad difficultatem : hoc est quòd de difficili Papa dispensat:si tamẽ vult, potest:quia videtur sibi hoc permissum à lege diuina.facit c.proposuit. de concess. præben. Nam & in veteri testamento reperitur quòd fuit dispensatum cum nepote Aaron,qui vocatus fuit phinees,qui duplex commiserat homicidium:& postea fuit permissus ministrare diuina.

¶Item Paulus Apostolus fuit homicida:& tamẽ diuina mini-

ſtrauit.vnde iura præſumũt q̃ vicarius Dei etiã hoc poſsit cau ſa ſubſiſtente. facit quod not.Inno.in c.quod ſup his.s̃.de vo. & Archi.hic tenet.xxiij.q.vij.c.occidi.facit c.inter corporalia. s̃.de transla.p̃ęla.& c.ſignifi.j.e.& idẽ tenet hic D.m.& in ca. ſicut.s̃.eo.ti.pro hac ſentẽtia facit quod tradit do. Domi.in c.is qui.in prin.de ſen.excõ.lib.vj.qui dicit poſt Inno.in c.cũ pri dem.§.perſonæ.de renũ.q̃ Papa poteſt diſpenſare cũ omni ir regulari. ¶ Ex prædictis ſequitur q̃ inferior à Papa nõ poteſt diſpenſare cum homicida voluntario quo ad ordines.quod in tellige,ſcilicet vt promoueri poſsit.

¶ Sed dubium eſt, an Ep̃us poſsit diſpenſare,vt clericus qui poſt ſuſceptos ordines cõmiſit voluntariũ homicidiũ,poſsit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.Circa quod dic q̃ in ſacris nõ eſt dubiũ q̃ nõ poteſt,vt c.cõtinebatur.s̃.e.& probatur in ca.ij.j. de cler.pugnã.in duel.ibi,nõ debet &c.Et ſic probat ille tex.q̃ in minoribus ordinibus reſpectu adminiſtrationis poteſt Epi ſcopus ſuo iure diſpenſare.& hoc tenet Hoſti.Io.An.& d. An to.in d.c.ij.mouentur per no.in d.c.præsbyterum.& c.cõtine batur,in fi.s̃.eo.& per tex.noſtrum in fi.

¶ Sed tu aduerte,quia prædicti tex.loquũtur in homicidio ca ſuali nõ volũtario,in quo nõ eſt tanta culpa,vt de ſe patet. Itẽ in caſuali poteſt eſſe magna culpa,minor,leuis,& leuiſsima,vt in dictis iuribus.facit in ſimili.c.ſicut.s̃.e.nõ obſtat text.in c.ij. de cler.pugnã.in duel.quia ibi dũ text.facit mentionẽ de ſacris ordinibus.poteſt ſumi largè pro quolibet ordine,etiã minore: nam & largè quilibet ordo minor eſt ſacer,vt notatur in c.cle ricus ſi tonſurã. & ibi per Do.m.s̃ de vita & hone.cler.licet ma iores cõiter ꝓpter excellentiã appellent ſacri.vt no.gl.in ſum ma.xxxiij.diſtin.& pro hac ſentẽtia,q̃ nõ poſsit Epus diſpen ſare.facit tex.in c.j.j.de cler.pugnã.in duel.vt tex. videtur indi ſtinctè prohibere diſpenſationẽ Ep̃o. quãdo volũtariè cõmiſ ſum fuit homicidium, vel membrorum mutilatio.

¶ Sed volens tenere primã opin.poſſet reſpondere,q̃ ille tex. intelligitur quãtũ ad promotionẽ.& prædictã ſecundã opin.q̃ nõ poſsit Epiſcopus diſpenſare,tenet D.m.hic.& in d.c.ij.

¶ Sed aduerte, qa poſſemus ſaluare opi.Doc.in homicidio vo luntario cõmiſſo mediante iuſtitia, vt ſaltẽ poſsit Eps diſpenſa re quò ad adminiſtrationẽ ſuſceptorũ ordinũ mino.vt ſtatim dicã. ¶ Et hæc ꝓcedunt quò ad ordines:ſed quantũ ad beneficiũ, an poſsit diſpẽſare cũ homicida volũtario,vt poſsit bene ficium retinere.dic q̃ papa poteſt:quia in eis habet abſolutam poteſtatẽ,vt c. ꝓpoſuit.de cõcеſ.præben. ¶ Sed in Ep̃o dicẽdũ eſt q̃ nõ poteſt diſpẽſare quò ad curatũ beneficiũ.ar.c.fin.s̃.de fil.presbyt.ſed quo ad beneficiũ ſimplex,poteſt etiã Eps diſpẽ ſare,ſecundũ Gof.& Hoſti.in d.c.ij.de cleri.pugnã.in duel.nec ob.q̃ ille tex.nihil dicat de Ep̃o,ſed ſimpliciter loquatur,quia reſpondeo q̃ imo poteſtas,de qua ibi.debet intelligi conceſſa Ep̃o,& nõ inferiori prælato:niſi aliud exprimatur.

¶ Et adde quæ ſtatim generãlius dicã de potentia Ep̃orũ circa poteſtatẽ diſpenſandi.Idẽ etiã tenet Spec.in ti.de le.§.nunc de Epiſcoporum.verſi.ix.& verſi.xxx.

¶ Secũdo caſu cũ quęritur de homicidio voluntario cõmiſſo iuſtitia mediãte.fortius dicendũ eſt q̃ papa poſsit diſpenſare: & ſimiliter Eps hoc caſu in oĩbus caſibus,in quibus põt pro pter homicidiũ cõmiſſum iniur.ar.prædictorũ.facit quod no. Spec.in tit.de leg.§.nunc breuiter.ver.v.& quod no.j.dif.c.ali quãtos.& hoc caſu poſſet ſaluari opi. Hoſti.& aliorũ qui vo lunt q̃ Eps poſsit diſpenſare q̃ homicida volũtarius poſsit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.& prædicta procedũt,ſiue quis proprio facto cõmiſerit homicidiũ,vel cauſam,vel occaſionem dederit,iuſſerit,præceperit,opem auxiliũ præſtiterit,ſecũdũ qđ dixi s̃.in vij.q.facit d.c.j.& ij.de cleri.pugnã.in duel.& c. ſicut. s̃.eo.l.diſt.c.ſi quis viduã.hoc etiã ſentit Spec.in tit.de leg.§.iu xta.verſi.quid de his.vbi dicit q̃ cum his qui portauerunt li gna,vt hæretici cõburerentur,non diſpenſat niſi papa : ſed de bet intelligi vt s̃.dixi. ¶ Si verò loquimur in homicidio caſuali, quod culpã ſit cõmiſſum.Cùm aliàs nunquã homicida incidat in irregularitatem.dicendũ eſt,q̃ cum tali irregulari nõ diſpen ſat etiã,niſi Papa quò ad hoc.vt poſ. promoueri ad ordines.ſed quò ad hoc vt poſsit in ſuſceptis miniſtrare,dic & in ſacris non poteſt niſi Papa. In minoribus,non eſt dubium q̃ Eps poteſt diſpenſare:vt hic in tex.noſtro.& c.cõtinebatur.s̃.e.tenet Spe cu.in d.§.iuxta.prope finẽ.Et quantũ ad beneficiũ ſimplex,po teſt:quia ſi poteſt in voluntario,fortius debet poſſe in caſuali. hoc tenet Hoſti.in c.ij.j.de cler.pugnan.in duel.& Io.An.ibi dixi in c.præsbyterum.& ca.ſeq.s̃.eo.

¶ Secundo membro principali videlicet,quis poſsit in alijs ir regularitatibus diſpenſare.diffuſa,ampla,intricata,& longiſsi ma eſſet materia:& occuparet vltra xxx.lectiões:& eſſet quaſi reuoluere totum corpus iuris:ſed reſpectu diſpẽſationis fiendæ per Papam,dic vt latius tractatur per Specu.in tit.de leg.§.nũc breuiter.per totum,& latius vide in tractatu meo de diſpẽſatio nibus.§.v.in j.principali arti.& de concilij poteſtate.circa diſ penſationem,vide ibi in ij.arti.principali. ¶ De poteſtate verò legatorũ,vide per Spec.in titu.de leg.§.conſequenter.ver. item legatus.& ver.generaliter.& latius per me in d.tract.ver.j.prin cipali arti.v.§.de Patriarcharum verò & Archiepiſcoporũ po teſtate,vide Specu.in d.titu.§.nunc de Epiſcoporum poteſtate, vide etiam in d.§.nũc de Epiſcoporum.& latius per me in d.§. v.ar.iij.vj.& vij. ¶ In quo ar.inter alia ſume illam regulam ge neralem, q̃ in omnibus caſibus in quibus quis poteſt legem & conſtitutionem cõdere,& iuriſdictionem habet, poteſt pariter diſpenſare. Iſta enim,iudicio meo,procedunt à pari.quod pro batur.diſpenſatio eſt iuris communis relaxatio,vtilitate ſeu ne ceſsitate penſata,vt per Spec.in tit.de leg.§.j.per Inno.in c.dile ctus.de temp.ord.j.q.vij.§.pro tempore.& §.niſi rigor.Archi. in c.licet.de electi.lib.vj.Ioan.Andr.in regula, ſemel. de reg.iur. lib.vj.& in prooemio vj.in verbo, diſpenſari Do.m.in c.diuer ſis.de clericis coniuga. Si ergo eſt relaxatio iuris: ergo id debet hoc poſſe,qui poteſt illud ius relaxare, per regulam primã, de reg.iur.& regulam,nihil eſt tam naturale.ff.de reg.iur. ¶ Et ad uerte vt dixi:quia in materia iſta variæ fuerunt opi. vide Spec. d.§.nunc de Epiſcoporum.& me in d.vij.arti.& vide Do.m.in c.at ſi clerici.s̃.de iud. vide glo. quæ tenet q̃ Epiſcopus poſsit diſpenſare vbicunque à iure permiſſa eſt diſpenſatio. in c.quiſ quis.de electi.& in d.c.at ſi clerici.Inno. in d.c.dilectus. de tẽp. ordi.vbi Ioan.cal.latiſsimè tractauit hunc ar.& vide gl.fi. in c. in quibuſdam.j.de pœnis. & glo. in c. excommunicamus.s̃.de hære.& are.xxviij.d.c.quando.ſuper glo.Ioan. Andr.in c.j.ne præla.vi.ſu.gl.pe.j.q.vij.§.pro tempore glo.l.diſtin. in ſumma & c.miror. ¶ Sed quæro iuxta prædicta, vtrũ eo caſu quo per mittitur diſpenſatio cum irregulari,illa ſit debita, adeo q̃ non peccet ſuperior non diſpenſando. glo.l.diſtinct.c.vt conſtituatur.dicit q̃ eſt debita,ſi ſubeſt iuſta cauſa.vt ibi,& xlv.diſtinct. c.licet.j.q.vij.diſpenſationes. xj.q.iij.c.plerũq;.xxiij.q.j.c.noli. in fi.& l.diſt.c.cõſiderandũ.eſt enim diſpẽſatio quædam miſe ricordia, vt hic. ſed quilibet tenet eſſe miſericors. lxxxvj.diſt. c.non ſatis.xlv.diſtinct.c.diſciplina.in princi.& c.omnis. Idem tenet gl.in c.domino ſancto.l.diſtinct.per illũ tex. & ar.xxiij. d.c.fraternitatis. & ſentit glo.j.in fi.l.diſtinct.c.miror. & idem Hoſtien.in c.ij.j.de cle.pugnan.in duel.ſi modò talis ſit corrigi bilis:aliàs ſecus:quia non debet ſuperior pati iſtum mendicare in opprobrium cleri:ex quo corrigibilis eſt xciij.diſtin.c.dia coni.facit quod no.in diſtinct.c.vt conſtitueretur.quod tamen dictum Hoſtien.non placet Do.m.in d.c.ij.nam dicit ipſe pro homicidio , vel alio grauiſsimo crimine, debet quis deponi & detrudi perpetuò in monaſterio ad agẽdam pœnitentiam.j. de pœ.c.tuæ.ceſſat ratio,ne cogatur mendicare in opprobriũ cler. cùm in monaſterio præiudicatur omnibus de victualibus c.no uimus.de verb.ſignifi.Et ideo concludit q̃ talis diſpenſatio eſt omnino gratioſa. facit text. in d.c.ij.dum dicit,miſericorditer. ergo ſuperior nõ peccat non diſpenſando. Ego dicerem quòd vbi ſubeſſet iuſta & legitima cauſa diſpenſandi, vel quia maxi ma verteretur vtilitas eccleſiæ, vel magnum ſcandalum, vel alia ſimilis cauſa vrgens,q̃ tunc ſuperior cogeretur diſpẽſare:quia alias peccaret:quia debet ſemper potius inclinare ad miſericor diam.xc.d.c.fi.j.de ſorti.c.ij.C.de iud.l.placuit. quia præceptũ miſericordiæ eſt omnibus commune.d.c.notis & d.c.diſcipli na.& ad hoc poſſet implorari officium ſuperioris.& ſentit gl. in d.c.vt conſtitueretur.& expreſsius voluit gl.l.q.vij.c.exigũt ar.c.nullus.de iure pat.& hoc caſu diceretur debita, & ius conti nere.facit quod not.Archi.in c.licet canon.de elec.lib.vj.& hoc reperio tenuiſſe Do.m.in c.at ſi clerici.s̃.de adult.licet prius hæc prægitaſſem. ¶ Quandoq; verò nõ ſubeſt vrgens neceſsitas vel vtilitas eccleſiæ,vel ſimilis cauſa:ſed ſolùm vtilitas perſonæ: vt quia eſt bonæ conditionis:& lapſu quodam errauit:& mul tum eſt contritus & dolens de exceſſu ſuo: & hoc caſu erit in poteſtate Prælati.nec peccando aut amittẽdo.& hoc modo po teſt intelligi d.§.de adult.dum dicit,poteſt.quod verbũ eſt fa cultatis.l.ſæpe.ff.de offi.præſi.& l.non quicquid.ff.de iudic. Et idem dicendum vbicunq; hincinde ſubeunt rationes diſpẽſan di & non diſpenſandi. & hoc caſu diſpenſatio dicitur propriè gratia. ¶ Si verò non ſubeſt cauſa , peccat diſpenſator, vt not. Innocen.in c.cùm ad monaſterium.de ſta.re.j.q.vij.§.ſi illa.no. Spec.in tit.de lega.§.nunc breuiter.ver.& not.& not.do.Anto. in d.§.de adulte.quia non diſpenſator,ſed diſsipator diceretur. ¶ Item quæro,eo caſu quo poteſt Epiſcopus diſpenſare,an re quiratur conſenſus capituli? gl. tenet q̃ non,in c.cùm ex eo. de electi.lib.vj.vbi dicit q̃ communiter obſeruatur.Idem tenet gl. l.diſtinct.c.ex pœnitentibus. ¶ Sed Archi.ibi tenet cõtrarium.

& dicit

& dicit Do.m.in c.j.de fi.præsby.lib.vj.Specu.in titu.de lega-
to.§.generaliter.ver.debet autem.videtur concludere,q̃ non re
quiratur nisi de honestate. Ioan.de Imol.in d.c.cùm ex eo.di-
cit q̃ prima opi.procedit de consuetudine. secunda de iuris ri-
gore.& idem ibi dicit Do.& hanc tenet Do.m.in d.§.de adult.
licet do. Anto.teneat ibi contrarium.sed opi.do.mei mihi plus
placet.vide ibi eum.

96 ¶†Vltimò quæro,vtrum si vnus ex pluribus causis seu crimi-
nibus in plures inciderit irregularitates, sufficiat vna dispensa-
tio:an requirantur plures.fol.Vin.in c.testimonium.de testi.&
Ioan.And.hic sentit,q̃ sufficiat vna.dicit enim ibi in casu simi-
li,q̃ si testis fuit emendatus per dispensationẽ,dispensatio pro-
dest quò ad omnes,tam ciuiles quàm criminales causas,per no.
in c.ex tuæ. & in c.fin. de schisma. & hæc idem videtur tenere
Archi.ij.q.vij.c.clericus.quod ego arbitror verum,si dispensa-
tio fuit simplex & generalis,& proprio motu facta:non autem
ad partis petitionem.vel si fuit facta ad partis petitionem, fuit
facta petitio generalis per partẽ:non exprimendo aliquas irre-
gularitates:sed simpliciter petendo secũ dispensari super omni
bus qualitatibus, cuiuscunq; generis forent.ar.l.ij.C.de aboli.
& quod notatur in l.sub prætextu.C.de transact.secus si non
fuit simpliciter facta,sed aliqua irregularitas solùm fuit expres
sa:quia tunc valebit solũ super illa.facit l.j.§.si plura.ff.ad Tur-
pil.& l.de pupillo.§.si pluribus.ff.de no.ope.nuncia. Idem di-
cendum si præcesserit petitio dispensationis sub certa specie irre
gularitatis,& fuerit dispensatum:quia tunc generalis dispensa-
tio restringeretur ad causam expressam: quia species præcedẽs
restringit sequens,vt tractatur in c.sedes.s̃.de rescrip.in Cle.nõ
põt.de procurator. in l.fi.§.cui dulcia.ff.de vino tritic. oleoq́
legato.Facit l.age cum ge.& l.si de certa.C.de transac.& quod
tractatur in c.j.s̃.de trãsact.¶ Idem si postulans expressisset ali-
quam, vel aliquas irregularitates clausula generali adiecta:quia
tunc refertur solùm ad expressa.ar.not.in d.c.sedes. vel saltem
non ad maiores,nisi fortè expressa fuisset clausula illa,& si lon-
gè maiores essent expressis.sed fortè in dispensatione super
irregularitate, in qua quis potest prouidere sibi, adeo cõponat
petitionem,q̃ non videatur subreptitia:hoc nõ sufficeret,vide
quod dixi in simili in d.Cle.nõ potest.Suntigitur ponderan-
da verba dispensationis.& vide quod dicunt Doct. de bannito
pluribus bannis,an sufficiat vnica absolutio,per Cyn. Iaco.
de Areti.Bald.in l.de pupillo.§.si pluribus.ff.de no.oper.nun-
cia.& de excommunicato pluribus excommunicationibus,an
sufficiat vnica absolutio,vide Docto. & ibi dicam in cap.cùm
pro causa.j.de sentẽ.excommu.

97 ¶†Tertiò quero vtrum per ingressum religionis tollatur irre-
gularitas.fol.text.facit q̃ sic:quia in ipso ingressu omnia crimi
na videntur extincta,in auth.de mona.in princ.col.j.tenet Gof.
in rub.viij.in fi.facit de pœ.distinct.j.§.his authoritatibus asse-
ritur.prope princ.de fi.præsby.c.j.Specu.in titu.de reo.ver.sed
nunquid pro commissis.vbi hoc tenet quò ad Deum. & Ioan.
Andr.ibi in addi.dicit,& quò ad ecclesiam,per d.§.his authori
tatibus.in glo.ar.quæ coll.xxxiij.q.ij.c.admonere.& §.scriptu
ræ.de voto.glo.fi.in c.ij.s̃.de apostat.ponit duas opi. prima est,
quòd irregularitas quæ insurgit ex proprio delicto,non tolli-
tur:sed fauore religionis cum tali dispensat, per c.j.j.de eo qui
furti.ordi.rece.aut est irregularitas quę nõ insurgit ex proprio
delicto:& tunc tollitur per ingressum religionis.ita q̃ sine dis-
pensatione põt promoueri ad ordines,vt in contrarijs,sed non
ad dignitatem sine dispẽsatione.j.de pœ.c.in quibusdam. & c.
j.s̃.de fil.præsby.secunda opi.glo.est,q̃ nullo casu tollatur: sed
solùm conceditur potestas dispensandi, tam in secundo casu,
quàm in primo,do.Anto. dicit tenendam primam opi. sed se-
cundam tenet glos.lvj.distinct.in c.j.Specu.in titu.de leg.§.iu-
xta.ver.potest etiam dici.dicit,q̃ cum irregulari propter homi
cidium potest dispensari per Episcopum,secundùm quosdam,
ad subdiaconatum,si transiuit ad religionem:sed securius est,se
cundùm eum,hoc fieri per solum Papam. remittit tamẽ ad no.
in d.c.ij.de apostat.glo.xix.q.fi.c.pœni. arguit per illum tex.q̃
per ingressum religionis tollatur.vult enim ibi text.q̃ pater fi-
lium factum monachũ non potest exhæredare:licet prius com
miserit ingratitudinem.allegat auth. de monachis. in princ. vbi
dicit,q̃ monachus abstergit omnem maculam. In contrarium
allegat c.priscis.liij.distinct.c.ij.Lau. & Archi. ibi remittunt se
ad not. per gloss. in d.c.ij.de apostat.Do.m.in d.c.ij.dicit, quòd
in hac materia non potest dari certa doctrina: quia in quibusdã
tollitur per ingressum religionis: in quibusdam non.concludit
tamen quòd fauore religionis mitius agitur cũ irregulari.vnde
concludit q̃ tantùm in casibus à iure expressis tollitur irregu-
laritas per ingressum religionis : cùm non habeamus canones
loquentes contrarium. nam c.j.de fil. præsby. loquitur in casu
suo:nec tollitur irregularitas in totum:imò nec beneficium po
test quandoq; habere,vt d.c.in quibusdam.de pœ.

¶Ego verò facio in hoc istas conclusiones.

¶Prima,quòd irregularitas proueniẽs alicui ex defectu seu de-
formitate personæ,non tollitur per ingressum religionis : nec
cum tali fauore religionis facilius dispensatur.huius conclusio-
nis ratio de se patet:quia non minus est mancus post ingressum
religionis, quàm ante,

¶Secunda conclusio,irregularitas causata ex delicto vel pecca
to occulto, tollitur per ingressum religionis.& vitæ probitatẽ:
nisi sit causata ex homicidio vel mutilatione prima pars huius
conclusionis probatur per text.in auth.de monachis.in prin. &
ratio est:quia cũ talis sit irregularis quò ad se,non quò ad alios:
satis est quò ad se pœnitentiam egisse.facit quod dicam in se-
quen.quæstio.ad idem facit quod not.in c.testimonium. in gl.
s̃.de testi.secunda pars cõclusionis probatur : quia homicidium
vel mutilatio est tale delictum,quod etiam post peractam pœ-
nitentiam impedit ordinis executionem,vt s̃.dixi.& in c.inqui
sitionis.s̃.de accusa.

¶Tertia conclusio. irregularitas contracta ex tali delicto vel cul
pa,quam ius aliqua ratione induxit: quæ ratio cessat & tolli
tur per ingressum religionis : tollitur etiam irregularitas.hæc
probatur in c.j.de fi.præsby.lvj.distinct.c.j.nam potissima ra-
tio,quare illegitimus non potest promoueri,est propter dubiũ
paterni criminis : quæ ratio videtur cessare in eo facto mona-
cho.facit c.cùm cessante.s̃.de appel.

¶Quarta conclusio sit irregularitas publica cuius inducendæ
ratione non tollit ingressus religionis: per ingressum religionis
non tollitur : in ea tamen ingressus religionis operatur,vt faci-
lius cum tali valeat dispensari.hæc conclusio probatur in d.c.ij.
de apostat.& c.j.de eo qui fur. or. rece. & c.præses.lj.distinct.j.
tamen pars huius conclusionis fallit in omnibus casibus, in qui
bus aliud in iure reperitur expressum.

¶Quartò quæro, vtrum per pœnitentiam tollatur irregulari-
tas.fol.Archi.post Hug.l.distinct.c.miror.dicit,quòd licet pœ-
nitentia absorbeat peccatum:in pristinum tamen statum nõ re-
format:de pœn.distinct.iij.c.quid vult.j.q.vij.c.si quis.xv.q.v.
c.præsbyter.in princ. pœnitentia enim non est modus tollen-
dæ irregularitatis,quantuncunq; esset, etiã si tanta esset,quan-
ta fuit latronis,qui statim transcendit ad gloriã:licet enim quan
tuncunq; sit contritio,nõ tamen sufficit ad tollendam pœnam
temporalem , prout est irregularitas. ¶Ego dicerem prædicta
procedere, quando irregularitas esset publica : secus si occulta:
quia tunc arbitror quòd tollatur per pœnitẽtiam.ita potest in-
telligi.ca.domino sancto.l.distinc.facit:quia quò ad Deum,iste
est tutus.Item quò ad ecclesiam:quia ecclesia nõ iudicat de oc-
cultis.in c.sicut.el ij.s̃.de simo.quando tamen dixi de irregulari-
tate occulta. Arbitror quòd habeat locum , quando non esset
commissa ex homicidio vel mutilatione.& ratio est : quia hæc
impedit ordinem,etiam post peractam pœnitentiam.Idẽ ergo
dicendum in alijs quæ post peractam pœnitentiam impedirent
ordinis executionem.¶Et ex his,Deo duce, habetis expeditã
hanc materiam irregularitatis.¶In qua si vera sunt quæ scripta
sunt,cum canonum statuta omnes ligẽt,& ab omnibus debeãt
obseruari,vt c.j.de consti. necessaria sequitur conclusio,quòd
vnusquisq; sit irregularis.

¶Finis,laus Deo omnipotenti.

¶Einit solennis ac perutilis & aurea repetitio.c,adaudientiam.
de homicidio.edita & repetita ab excellentissimo legum mo-
narcha Mariano Socino. diligenter emendata & sumpta à pro
prio originali.Cum aliquibus additionibus per eum adiectis.
& in locis suis insertis.

FINIS.

Marianus Socinus

SOLENNIS ET VTI-lis repetitio c. fraternitatis. de testibus, vtriusque iuris interprætis domini Mariani Socini de Senis.

SVMMARIVM.

1 ¶ Renunciatio productionis testium facta in principali causa, non extenditur ad causam appellationis.
2 Causa propria differt à causa appellationis.
3 Articulus quid sit.
4 Positio quid sit.
5 Articulorum species, quæ sit.
6 Articulorum species tertia, quæ sit.
7 Articulorum species quarta, quæ dicatur.
8 Testes quare produci nequeant post attestationes publicatas.
9 Publicatio sola testificatorum, an præcludat viam productioni testium.
10 Productio testium, quando possit iterari. & nu. seq.
16 Testificata se non didicisse, qualiter quis possit probare.
17 Testificata qualiter quis didicisse dicatur.
18 Testificata ex seipso didicisse, quando quis dicatur.
19 Testes an possint de nouo produci ab eo, qui ex his qui deposuerunt didicit testificata.
20 Testificatis à notario didicitis, an possint denuo testes ꝓduci.
21 Testificatis didicitis, quando possint testes reproduci. & numero sequen.
22 Testes an possint produci super articulis cõtrarijs, vel contradictorijs attestationibus iam publicatis. hoc limitatur numeris sequenti.
26 Testes an possint produci super articulis indirectè contrarijs, attestationibus publicatis.
27 Testes super eisdẽ articulis variata instãtia, an produci possint.
28 Causa appellationis, in quo differat à causa principali.
29 Testes an possint produci super antiquis articulis, instantia variata de principali causa ad nullitatem.
30 Testes an possint produci super ijsdem articulis, instantia de causa principali ad restitutionem in integrum variata.
31 Dolus tutoris non nocet pupillo.
32 Mulier & rusticus, an admittantur didicitis testificatis.
33 Ecclesia vel minore restituto, an censeaꝫ pars aduersa restituta.
34 Læsio qualiter probari debeat.
35 Testes recepti instantia de iudice ad arbitrum variata, an fidem faciant.
36 Testes quando recipi nequeant attestationibus publicatis. & nume. sequen.
90 Testes à iudice recepti post publicatas attestationes, vbi non essent recipiendi, an probent.

FRaternitatis. In causa appellationis super nouis capitulis tantũ, testes noui & veteres produci possunt. h. d. Diuiditur in duas partes. quia primò ponit bimẽbris cõsultatio. & secundum membrum ponitur ibi. Et an testibus. secundo responso. ibi, tibi duximus. & responsionis declaratio ibi, receptis prius &c. ¶ †Nota primò ꝙ renunciatio productionis testium facta in principali causa non extenditur ad causam appellationis: & ideo noua capitula & noui testes possunt produci in causa appellationis. de quo effectu renunciationis dic, vt dicam in c. cùm venissent. j. eo. ¶ Secundò nota, ꝙ secundùm latam significationẽ, omnia quæ post datum libellum in ea proponuntur, dicuntur emergere ad causam: & sic etiã incidentia dicuntur venire. de quo in c. supra, de ordi. cog. & in l. quod iussi. ff. de re iudi. per Ioan. de Imo. dixi in c. qualiter. el j. j. de accusa. post glo. primam. ¶ †Tertiò nota arg. pro & contra. ꝙ causa principalis & appellationis dicuntur diuersæ. facit iste text. pro: inquantum refert istas, vt diuersas: & inquantum licet renunciatio noceat in causa principali, non tamen nocet in causa appellationis. In contrarium facit: quia sicut in principali causa inde obstante publicatione poterunt testes produci super nouis capitulis: ita in causa appellationis. veritas est, ꝙ est eadẽ causa, vt in rubro & nigro: ne liceat in vna eademque causa. sed diuersæ sunt instantiæ: vt in l. properandum. C. de iudi. in c. ex ratione. j. de appellatio. dixi in c. veniens. j. de accusatio.
¶ Nota quartò vbi variatur instantia de causa principali ad causam appellationis, possunt etiam ijdem testes de nouo produci super nouis capitulis, vel directò cõtrarijs de quo j. ¶ No. quin tò, ꝙ vbi duplici interrogationi potest satisfieri per vnicam responsionem, non est separatim respondendum: sed sufficit vnica responsio. ad idem c. prudentia. de offi, deleg. quod facit pro his qui habent cõsulere: vt licet plura sint proposita quæsita, si ad duo vel plura sufficit vna responsio, vna respõsione vtanꝫ. ¶ Nota sextò ꝙ idem testis potest in eadem causa contra eundem pluries produci. de quo hic in glo. secunda. ¶ Nota septimò ꝙ licet testis productus iurauerit in causa principali, si iterũ producatur in causa appellationis, debet iterum iurare. quod dicit verum Ioan. de Imo. qñ iurauit dicere veritatẽ super articulis: secus si super articulis & tota causa. de quo dicam j. eo. c. tuis. ¶ Not. octauò text. pro illa regula, ꝙ in causa appellationis non oppositũ opponam: & non probatũ probabo. ¶ Not. vltimò ex fine ibi, prius ab ipsis &c. ꝙ testis debet prius iurare: & postea deponere. quid autem si primò deponeret, & postea iuraret. dic vt dicam in c. tuis. j. eo. ¶ In glo. prima in fin. dic, ꝙ potest ponderari renunciatio quò ad hoc, vt nõ possint in causa principali testes amplius produci. secus in causa appellationis. & de effectu renũciationis: & qualiter per eam excludatur potestas producendorum testium. dic vt dicam in c. cùm venissent. j. eo. ¶ Glo. ij. opponit & soluit. ¶ In fi. dic, hæc solutio communiter reprobatur: & communiter tenetur, ꝙ productus semel in testem potest repelli: si propter malum non verum tulit testimonium contra eundem: de quo articulo dic latius vt in iuribus hic in glo. allegatis: & vt dixi in d. c. meminimus, per Barto. in l. post legatum. ff. de his quib. vt indig. & per Spe. co. tit. §. j. ver. item quod in alia. ¶ Glo. pe. in prin. sentit contrariũ, ꝙ super nouis articulis non possint testes produci in causa appellationis: quia iudex appellationis non habet se impedire de nouis quæstionibus: cùm habeat sententiare, bene vel malè appellatum ij. q. vj. in fi. Glo. huius timore dicit, ꝙ text. non debet intelligi de nouis omnino: sed de dependẽtibus. deinde gl. subdit, ꝙ etiam super talibus possunt produci testes in causa principali, publicatis attestationibus. deinde gl. opponit ad tex. de eo quod sentit à cõtrario. ꝙ super antiquis articulis in causa appellationis nõ possunt testes produci. & soluit. ¶ In ea. ibi, dependentibus ex veteribus: sentit ergo glos. ꝙ articuli possunt esse omnino noui. Item & alij noui: sed nõ omnino. de quibus dicam j. in secũdo articulo principali, & in quinto & septimo. ¶ In ea. ibi, principali causa. dic de hoc, & de sequenti cõtrario, vt dicam j. in decimo articulo principali. ¶ Glo. fi. prosequitur formam iuramenti præstandi à teste. ¶ In fin. dic, habes igitur ex glo. quinq; principalia capitula super quibus testis debet iurare. Ioan. And. addit sextum. videlicet, ꝙ secretum tenebit dictum suum vsq; ad publicationem: sed tu dic de hoc vt dicam in c. tuis. j. eo. ¶ Expeditis glosis quò ad literalem eorum intellectum, debes scire ꝙ Ioan. Andr. quasi per modum repetitionis huius c. materiam solenniter est prosecutus: ex eo quod fuit primũ c. quod Paduę legerit. vnde cum ampla dote voluit eam transinittere ad nuptias, vt dicit Cy. in l. j. C. de sum. tri. Et quoniam materia ista est quotidiana & vtilissima, & intricatè tradita per Doctores: ideo vtipsam ordinatã & distinctam habeas, prosequar infrascriptos duodecim principales articulos.
¶ Primus erit, quid sit articulus, seu positio.
¶ Secundus, quot sint articulorum species, & quales.
¶ Tertius, quæ sit ratio quare prohibentur recipi testes super eisdem articulis, seu directò contrarijs: & quo iure fuerit introducta.
¶ Quartus, an sola publicatio sufficiat ad impediendum productionem testium super dictis articulis. An etiã sufficiat didicisse testificata. Et qualiter quis dicatur testificata didicisse.
¶ Quintus, an super nouis omnino capitulis possint produci.
¶ Sextus, an possint produci super omnino antiquis.
¶ Septimus, an super dependentibus vel similibus.
¶ Octauus, an super directò contrarijs.
¶ Nonus, an super indirectè contrarijs.
¶ Decimus, vtrum ea quæ dicta sunt de causa principali, quòd testes non possunt produci post publicationem vel didicita testificata, habeant locum etiam in causa appellationis.
¶ Vndecimus versabitur circa examinationem casuum, in quibus specialiter testes possunt produci post publicationem: vbi aliàs regulariter post publicationem non possent.
¶ Duodecimus, quid agere debeant partes si iudex admitteret articulos vel testes, qui non sint admittendi, secundùm regulas prædictas.

3 ¶ †Circa primum dicendũ est, ꝙ articulus multipliciter sumit, vt tradit per Io. And. in c. præsentiũ. eo. ti. lib. vj. in nouella. sed quantũ ad propositũ attinet, dicitur articulus pars intentionis actoris, quam actor probare intẽd. t. de quo vide gl. super ver. articulis

articulis in d.c.pręsentium.Et idem dicerem de reo,ad fundandam intentionẽ ſuam ſuper exceptione.& vide etiam Io.And. in c.cùm Chriſtus.j.de hæreticis.quandoq; tamẽ poteſt comprehendere totam cauſam:vt probatur in c.j.de reſcrip.lib.vj.

4 ¶†Poſitio verò dicitur breuis formula verborũ continens mẽtem proponẽtis ad veritatem eliciendam concepta,vt per glo. in c.j.de confeſ.li.vj.& ideò hæc duo videntur eſſe ſynonima, videtur tamen poſitio in plus ſe habere:eò,quòd plures poteſt continere articulos,vt eſt tex.in c.præſentium.ibi,ſuper quolibet articulo:ſuper qualibet poſitione contento,& patet etiam ex prædicta deſcriptione poſitionis.¶Item & capitulum quãdo ſynonimè accipitur pro articulo & poſitione,vt eſt tex.hic, & in c.cauſam.& c.per tuas.j.eo.& tunc dicitur capitulum eò, q̃ diſtinguit articulum ab articulo,vt dictis iuribus,ſicut in ſimili dicimus,quando diſtinguit clauſulã à clauſula,vt in c.olim. j.de ver.ſig.vel materiam à materia,vt in c.inter alia.& c.quod in dubijs.j.de ſent.excom.&c.& ſic contingit regulariter in allegationibus decretalium.¶Item articulus appellatur quãdoq; intentio,vel aſſertio:vt in c.ex parte.ſ.eo.& vj.q.fi.c.actor.& per Spe.in tit.de teſte.§.nunc videndum.in principio.circa ſecũdum articulum principalem,videlicet,quot ſint ſpecies articulorum,licet iudicio meo,poſſent dici plures,quàm quinq;,vt ex.j.dicendis apparebit.tamen pro nunc dicamus,prout dicit Bar.in l.per hanc.C.de temp.app.& in auẽ.at qui ſemel.C.de proba.qui quinq;.quidam enim dicuntur omnino noui:quidã omnino antiqui:quidam dependentes ſeu incluſi:quidam directè contrarij,quidam indirectè cõtrarij.¶Nouus articulus dicitur ſecũdùm Bar.in d.l.qui nec reſpicit,nec coadiuuat propoſitã actionẽm.& idem de exceptione ex parte rei: quia omnis exceptio dicitur noua:& ſic articulus ſuper ea, qui vel quæ nõ reſpicit aliquo modo actionẽ propoſitam reſpectu alterius exceptionis,vel nouus dicitur ille,qui nec explicitè nec implicitè comprehendebatur in prioribus ad neceſsitatẽ facti,ſeu probationem actionis,exemplum,petebam à te æquum,& feci articulum de equo:nunc peto falconẽ vel decretũ,& ſuper hoc articulum facio,& hoc ponit Spec.eo.ti.§.ſatis vtiliter.verſ.illud autem notandum.¶Ego verò arbitror dici poſſe,q̃ aliquis articulus dicitur nouus omnino,tam reſpectu originalis facti cauſæ vel principij,vel ſubſtantiæ ſeu rei petitæ, quàm reſpectu qualitatis,ſeu modi agendi:ita q̃ nullo modo ex aliqua prædictarum conſiderationũ includebatur,vel dependebat ab alijs, vt in dicto exemplo de equo & falcone.¶Item dici poteſt nouus articulus,non reſpectu originalis facti,ſed reſpectu diuerſæ qualitatis agendi.Et etiam effectus conſequendi:nam debes ſcire,q̃ omnis cauſa quæ agitatur,vt dicit Bal.fundatur in tribus:iure, cauſa, & actione,vnde poteſt eſſe articulus reſpectu nouæ rei quæ deducitur:& ſic erit nouus hoc reſpectu:ſed non reſpectu eiuſdem facti à quo vtrumq; traxit originem.verbi gratia:agebam condictione furtiua ad remſubtractam:& nunc facio articulos ad pœnam dupli:nam reſpectu rei quæ petitur, & qualitatis ſeu variati modi agendi,eſt nouus articulus:ſed reſpectu eiuſdem principij ſeu originis ex facto inſurgentis,quò fuit furtum:non eſt omnino nouus.¶Eſt enim aduertèndum q̃ ex contractu facto, vel delicto commiſſo, aut ſimili fonte oritur obligatio.ex obligatione verò oritur actio, vt l.licet.§. ea obligatio.ff.de procur.quare ſicut ex eodem facto, contractu,vel delicto poſſunt oriri plures obligationes: ita ex ipſis diuerſis obligationibus diuerſæ oriuntur actiones.¶Exemplum:ſuccidiſti arbores:ego egi contra te de arboribus ſuccisis ex lege xij.tabularum, ſiue ex lege Aquilia: volo deducere poſtea articulos ad intẽtionem actionis,quod vi aut clam.quæ etiam ex eodem facto oritur.certè articulus dicitur nouus, reſpectu qualitatis actionis.l.duobus.§.colonus.ff.de iureiur.ſed non omnino reſpectu ſui principij,& ideò ex tali reſpectu latè quodammodò poteſt appellare dependens.¶Idem exemplum poteſt figurari,ſi pro ſuccisis arboribus egi prius actione locati,& nunc volo formare articulos ſuper accuſatione arborum furtim cæſarum.l.ſi merces.ff.locati.vel ſi egi pro rebus per vim ablatis,vi bonorum raptorum:& poſtea volo deducere articulos ad intentionem furti manifeſti:vt inſti.vi bono.rapto.in prin.ff.eo.l.j.in prin.xiij.q.v.c.pœnale.& hoc vltimum voluit Spe.eo.titu.§.ſatis vtiliter.verſi.illud autem notandum. qui etiam addit, quòd etiam nouus articulus dicitur, quando quis ſuper re litigioſa impetrat priuilegium,per c.fina.ſ.vt lite pendẽ.& c.cauſa.j.eo.& ſecundùm iſtos modos non intelligitur text.noſter dum dicit, ſuper nouis.vt dicam.j.in quinto principali articu.& breuiter conclude, quòd vbicunq; ex varietate rei vel cauſæ,aut actione,ſeu perſonæ vel alterius ſimilis qualitatis, ſuper actione correcta per actorem, non habet locum exceptio rei iudicatæ ex articulo quem actor de nouo producit:talis articulus dicitur nouus & impertinens,vt etiam latius apparebit per exempla quæ ponam in v.articulo.vbi etiam ponam exempla de reo.

5 ¶†Secunda principalis ſpecies articulorũ eſt,q̃ quidam articuli dicuntur antiqui,& iſti dicuntur per cõtrarium ad nouos.vnde ſecundùm Bart.cognitis nouis,datur cognitio iſtorum antiquorum per contrarium.inſti.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.in princ.vnde dicuntur antiqui, ſecundùm Barto.& dominum meum,qui explicitè vel implicitè continebantur in primis ad neceſsitatem facti, ſeu probationis:ſed mihi hoc non placet.Si aſſumimus antiquũ per cõtrariũ ad nouum,eo modo quo dictum fuit in præcedẽti ſpecie, nam per hunc modum omnino antiquum,de quo querimus,dicerẽ illum articulum qui formaliter idem cõtinet,quod primus productus in cauſa principali,vt puta,ſi feciſſem articulũ q̃ Titius poſſedit per annos.xx. talem fundum:& ſuper hoc eodẽ articulo ego vellem producere teſtes,publicatis atteſtationibus in eadẽ cauſa,vel in cauſa appellationis:ſed ſi implicitè vel explicitè non in totũ formaliter cõtineretur,ſed in parte:vel adderetur,vel detraheretur,vel alio modo ſimili mutaretur:tũc non poteſt dici omnino antiquus, ſed iudicio meo, poteſt dici miſtus & dependens:quia in eo quod aliquid additur vel detrahitur ab alio articulo iam producto,poteſt dici nouus.l.ius ciuile.de iuſti.& iure.& ibi per glo. & Doc.inquantum verò continet aliquid quod in antiquo cõtinebatur,poteſt dici antiquus.facit tex.in c.pręterea.el primo. ſ.de tranſ.ibi dum dicit, nouam vel maiorem percipiant.& in Cle.j.de ſupple.negli.Præla.ibi,nouas imponant, aut veteres augeant.& de his dicetur in ſequen.ſpecie.

6 ¶†Tertia principalis ſpecies,q̃ quidam articuli non dicũtur omnino noui:nec omnino antiqui:ſed ſunt dependentes ab antiquis,vt hic dicit gl.ſuper ver.nouis.vel quia ſub antiquis incluſi ſunt in totum,vel in parte:ſeu quia ex illis oriuntur.verbi gratia,ex titulo oritur titularis traditio:ex traditione orit poſſeſsio:& ex vtroq; orit bona fides:& ex prędictis oritur præſcriptio:& ex præſcriptione cõpleta oritur dominiũ, vel effectus dominij:& inde naſcitur rei vẽdicatio ad agẽdum,& rẽ petẽdam:vt no.in l.vendicatio.C.de pig.& poſſeſſori oritur exceptio præſcriptionis.Si igitur ad probãdam præſcriptionẽ feci articulum præſcriptionis,deinde volo facere articulum de titulo,aut cõtinuata poſſeſsione, dicor articulum dependentẽ ſeu miſtũ facere.ſimiliter etiam ſecũdùm Bar.in d.l.per hanc.ex cõfectione teſtamẽti oritur teſtamẽtũ:vt l.cũ antiquitas.C.de teſt. & ex hoc originẽ trahit cõfirmatio per mortẽ teſtatoris, & ex cõfirmatione poſtea orit hęreditatis aditio:vt no.in l.omniũ. C,de teſta.vnde ſi prius feci articulũ antiquũ,q̃ ſum hęres tãlis ex tali teſtamẽto:& publicatis atteſtationibus volo facere vnũ articulũ,q̃ teſtator mortuus eſt:dicitur articulus depẽdens,vel incluſus,tales enim articuli nõ dicũtur oĩno noui:quia nõ differũt ab antiquis,re ſeu cauſa,actione,aut perſona: ſed quo adiuuant intẽtionẽ propoſitæ actionis,ſeu productorũ articulorũ: vel quò ad facti neceſsitatẽ:vel quò ad iuris probationẽ, & qd importẽt hæc verba dicã.j.in ſeptimo principali articulo.Itẽ nõ dicũtur oĩno antiqui : quia,vt dixi in præcedẽti ſpecie,aliquid additur vel detrahitur ab antiquis,ad coadiuuãdũ intẽtionẽ agentis & ſic quia expreſsè vel tacitè aſſumit de materia in primo articulo incluſa,adeo q̃ exceptio rei iudicatæ referri poteſt ad vtrũq;,vt clarius apparebit in dicto ſeptimo articulo.

7 ¶†Quarta ſpecies articulorũ eſt:quia quidam ſunt directè contrarij:& iſti aſſumũt naturã,vt verbum ſonat:quia cõtrarij ſunt ad priores,exemplum,feci prius articulum q̃ es legitimus : tu verò poſt publicationem vis facere articulum q̃ non es legitimus, vel feci articulum q̃ fuiſti præſens : tu verò vis facere q̃ fuiſti abſens, vel feci articulum q̃ contractus fuit ſponte celebratus:vel quod es furioſus:tu vis facere q̃ contractus fuit geſtus per metum,vel quòd es ſanæ mentis.

¶Quinta ſpecies eſt, quia quidam dicuntur indirectè contrarij,& iſti ſunt articuli qui non directè aut immediatè repugnãt: ſed diſcurrendo per media neceſſaria reducuntur ad contrarietatem,ſeu repugnantiam,exemplum.Si feciſti articulum q̃ tali die Senis exiſtens matrimonium contraxiſti cum B.vel q̃ Titius interfecit,aut vulnerauit P.ego verò facio articulum q̃ ea die tu & Titius fuiſtis Mediolani:nam impoſsibile eſt per medium diſcurſum conſiderando diſtantiam , q̃ eadem die tu fueris Senis & Mediolani,vt hæc probantur in l.optimam.C. de contrahen.vel commit.ſtip.& in c.ex tenore.j.eo.¶Vel ſecundùm aliquos,poteſt poni exemplum,ſi dico me dominum vel poſſeſſorem talis rei in totum:tu verò articulas q̃ tu es dominus,vel poſſeſſor eiuſdem rei in totũ : nam iſti articuli ſunt indirectè contrarij,quod oſtenditur per diſcurſum medij ſumpti ex regula iuris,quæ vult quòd duo non poſsint inſolidum

posſidere.l.iij.§.ex contrario.ff.de acquir.poſ.nec etiam eſſent domini inſolidum: vt l.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.commo.& idē ſi poſuiſſem me poſsidere in totum: vel dominū in totum:& tu poſtea poneres te poſsidere,& te dominum eſſe in parte.

8 ¶†Circa tertium principalem articulum,quæ fuerit ratio prohibitionis quare teſtes nō poſſunt produci poſt publicatas atteſtationes,debes ſcire,prout reperi in hac materia dixiſſe quēdam notabilem doctorē,cuius nomen ignoro,q vbi agitur de termino excluſiuo facultatis probādi, ſuper quo diſputatur q prima facie omnis terminus excludēs hanc facultatē,vt tēdens ad recludendā viam veritatis lucidādę,quæ magis eſt proxima Deo,dicitur odioſus:& odioſus debet eſſe cuilibet homini naturali & juſto:& quicūq; ſit talis terminus dicit procedere ex iure poſitiuo ſic diſponēte, propter aliquam qualitatē ad bonum publicū & cōmune:non autē dicitur procedere à ratione naturali:quia præcludere viam ad aperiendā viam veritati, iniquum eſt,vt manifeſtè de ſe pater, & hinc eſt q quotidie dicimus,q non eſt anguſtāda probationis facultas,vt in extrauag. Bonifacij octaui quæ incipit, debet.quare nec iure digeſtorū nec C.reperitur,q publicatio teſtium,de qua hic,loquitur eſſet adinuenta,& haberet præcludere viam productioni teſtium.

¶Nec ob.l.repeti.ff.de quæſtio.& quod ibi no.per gl.& Doc. quia illa loquitur de repetitione eorūdem teſtium:& ſic etiam vno modo poteſt intelligi.l.produci.ff.eo.& vide etiam quod traditur in l.fi.ff.eo.¶Nec etiam dici poteſt,q iure C.hoc fuerit inductū,per l.in offerēdis.& l.eos.C.de appel.& per l.hanc. & l.ampliorem.C.de temp.app.ex eo q cùm hoc permittant in cauſa appellationis,vt producantur noui articuli,videantur prohibere in cauſa principali:quia nō eſt verum q ea de cauſa permittant:ſed illud dicunt vt remoueant obſtaculum ſentētiæ latæ,quæ iuſtè videbatur lata quò ad iudicē,ex his quæ didicerat in principali cauſa,quare cōcluditur,q primum ius de hac materia diſponens,fuit ius authenticorū,vt in auc.eo.ti.§.quia verò.vndę ſumpta eſt auth.at qui ſemel.C.de proba.vbi etiam tex.non loquitur de publicationibus:vt j.dicā in ſeq.art,ſed ſolùm ſtatuit q didicitis teſtificatis per ſe,vel per alium,nō poſſunt teſtes produci ſuper eiſdem articulis, ſuper quibus teſtes depoſuerāt,& ratio huius nouæ diſpoſitionis fuit:quia cogitauit lex q pars videns ſe nō probaſſe,timens ſuccūbere;ad hoc, vt prouideat ne ſuccūbat,q ſubornabit teſtes; vel corrūpet:vt cōtra veritatē deponant.quæ quidem diſpoſitio videtur fuiſſe rigoroſa:vt propter vnam talem præſumptionē homines boni & iuſti repellantur à lucidanda veritate,& proprio iure priuētur,ſed forte fuit hoc ſtatutū propter prauamtunc,& cōmunē litigātium peruerſam naturā:qui frequētiſsimè talibus ſubornationis operam dabant,propter quod nō modicū publica lædebatur vtilitas, & ſic videtur q ſolus timor ſubornationis & corruptionis fuerit cauſa huius noui iuris,hoc etiam dicitur expreſsè in Cle.ij.eo.ti.¶Sed dicit hic Io.And.q ſi hæc ſolùm ratio eſſet vera,nullus admitteretur ad probandū:etiam nō publicatis atteſtationibus,nec didicitis:cùm etiam ante hanc ſciētiam vel publicationē poſsint teſtes ſubornari.in c.ſicut.§.eo. & j.eo.c.ex tenore.& in c.quia veriſimile.j.de præſump.tamē hoc falſiſsimū eſt:quia admittitur quis nedum ad primā,ſed ad ſecūdam,tertiam,& quartā productionē,ſecūdùm ea quæ dixi §.eo.c.in cauſis.præterea, ſi prædicta ratio ſubornationis eſſet ſola propter didicita teſtificata:vt d.§.quia verò.ſequeretur q ſi teſtes producti nihil dixerunt ſuper articulis, ſuper quibus depoſuerunt:ex eo q tunc pars non poteſt inſtrui ex dictis teſtium iam receptorum:& ſic non poſsit alios teſtes ſubornare: deberet poſſe etiam ſuper eiſdem articulis alios teſtes de nouo producere,quod ſimiliter eſt falſum.vnde dicit Io.And.q illa non fuit ſola ratio:ſed etiam alia,videlicet vt detur aliquis terminus,ne in infinitū liceat teſtes producere,ex qua ratione cōcludi videtur,q licet poſt publicationem non detur percuncta tio,aut q quis teſtificata didicerit;tamen non erit ſibi licitum vlterius teſtes producere ſuper articulis antiquis,de quo dicam in ſequēti quarto principali articulo.& ſequitur Domi.meus hic.& in c.ſeries.j.eo.vbi addit etiam aliam rationem:videlicet, vt ſit litium finis,& quia conſentiens publicationi tacitè videtur renunciare productioni teſtium: cùm ſciat hunc eſſe terminum excluſiuum,ego verò arbitror q illa fuerit potiſsima ratio ſubornationis,videlicet,& corruptionis timor: vt dicit tex. in dicta Cle.ij.& ſubdam in ſequēti articulo.¶Nec obſtat primum arg.Io.An.quia non eſt tantus timor ſubornationis ante publicationem: cùm ſit ſpes probationis futuræ, quantus eſt poſt publicationē & ſcientiam teſtificatorum.facit l.qui cum maior §.ſi libertus.ff.de bo.liber.nec ob.ſecunda ratio:quia ſi- nis imponitur: & per inſtantiam cauſæ eius peremptionē per ſententiam,& etiam per refrenationem multiplicatarum productionum,ſecundùm quod dixi n c.in cauſis.§.eo.¶Nec obſtat tertia ratio Domini mei: quia iſtud eſt de quo quærimus: videlicet,|vtrum publicatio ſit terminus excluſiuus,& ſic ratio domini mei eſſet eadem cum dicto,& hæc faciunt etiam ad dicenda in quarto ſequenti articulo.

9 ¶†Circa quartum principalem articulum, an ſola publicatio, vel ſola teſtificatorum ſcientia, vel vtrumq; præcludat viam productioni teſtium.aduertendum eſt, quòd iura canonica in hac materia vt primum ad excludendum hanc teſtium productionem,ponderant publicationem: vt in c.intimauit.in c.cauſam.in c.de teſtibus.in c.cùm veniſſent.& c.ex tenore.cum ſi. j.eod.Et iſta eſt communis locutio glo.& Docto.vtriuſq; iuris.ſed in contrarium ſunt tex.in authen.eo.titu.§.quia verò. qui ſolùm ponderare videtur quòd quis didicerit teſtificata: ſeu percunctatus fuerit per lecturam ſuam, aut aliam cognitionem & ſcientiam per ſe, vel alium habitum.facit c.conſtitutus.el ij.in glo.j.eod.vbi gloſ.firmat quòd exigatur ſcientia teſtificatorum,& ad idem quod traditur in c.veniens.& in c. cùm in tua.& in c.vltra tertiam.& in c.conſtitutus.el primo. iuncta glo.j.eodem. exigit enim ibi glo.atteſtationes eſſe depoſitas penes eum,qui vult teſtes producere,& ſic ex didicitis teſtificatis verè vel præſumptiuè excludatur à noua productione teſtium ſuper eiſdem articulis.¶Sed tu aduerte, vt intelligamus iſtum difficilem articulum,quòd licet publicum & publicatio ſumatur multis modis.de quo per glo.& Ioan.de Imo.in rub.& l.j.ff.de publi.iudi.dixi in c.veniens.j.de accuſa. ¶Tamen quantum attinet ad materiam noſtram teſtium potes dicere,ſecundùm aliquos, excludendo,quòd primus caſus minus eſt dubius, & quòd quædam eſt publicatio dictorum, ſeu atteſtationum,quæ fit à ſolis teſtibus, videlicet quia teſtis depoſuit apertè extra iudicium, interrogatus aperuit parti ea quæ in iudicio teſtificatus eſt, & hæc publicatio non impedit aliorum teſtium productiones,ſecundùm Docto.in c.vltra tertiam.j.eodem.quia non poteſt pars per vocem volatilem plenè inſtrui,vt dicatur ſubornationi locus.facit capitu.cum perſonæ.j.eodem.de priuileg.Item quia poſsibile eſt, & de facili contingit,quòd teſtis vt parti complaceat, ei falſum referet,de hoc tamen latius.j.in diſtinctione mea ſecundo membro principali,quando quis dicatur didiciſſe teſtificata,quędam eſt publicatio quæ habetur à parte tempore teſtimonij prolati per teſtes:vt quia erat præſens dum teſtis depoſuit,& idem dicendum eſt per rationem proximè aſsignatam.de quo dic vt dicam.j.in dicto ſecundo membro principali.quædam eſt publicatio quæ fit à notario qui examinauit teſtes, ex eo quòd pandit parti teſtificata: & idem quod in duobus præcedentibus caſibus,ſecundùm Docto.in c.ſeries.j.eo.de quo diçam in dicto membro.¶Quædam eſt publicatio quæ fit à partibus: & hæc poteſt eſſe duplex,quædam verbalis: vt quia dicunt partes probatum eſſe, vel non eſſe probatum.& idem, niſi aliter probetur percunctatio atteſtationum. quædam eſt publicatio inter partes deliberata: vt quia diſputant inquirendo veritatē ſuper dictis teſtium:& ſic habetur ſcientia atteſtationum per diſputationem,& talis excludit facultatē producendi teſtes.d. §.quia verò.in auc.eo.tit.quædam eſt publicatio quam facit iudex inter partes iudicialiter:quando citatis partibus iudex dicit,quòd vult publicare atteſtationes:& pro publicatis vult haberi,vt in ca.ex tenore.j.eod.& hæc publicatio atteſtationum ita deſcribitur.quòd eſt,atteſtationum ſecretè depoſitarum ſolennis & deliberata per iudicem partibus facta extenſio: nam vt dixi in capi.in nomine.§.eod.teſtes debent recipi ſecretè.& quando deuentum eſt quaſi ad finem litis,ita quòd partes nolunt,ſeu non poſſunt alios teſtes producere, fit atteſtationum publicatio ſub hac forma, tali die ad partium inſtantiam talis iudex in cauſa vertente inter tales, atteſtationes ipſarum partium publicauit & aperuit: & pro publicatis & apertis haberi voluit & mandauit; & commiſit mihi notario cauſæ &c. vt copiam faciam vtriq; parti eam petenti. vt dicit Spec.eod. tit.§.ſatis vtiliter in verſi.publicatio aut.& prædictam publicationem notarius debet in actibus ſcribere cum teſtium ſubſcriptione.Et an talis publicatio ſit de ſubſtantia ordinis iudiciarij,ita quòd eius omiſsio vitiet proceſſum.vide in cap.cùm J. & A.j.de re iudica.& per glo.& Docto.in l.prolatam.C.de ſentē.¶Et circa hanc publicationem,vtrum excludat poteſtatem producendorum teſtium,dic quòd aut iſta publicatio eſt indiſcreta:quia dicunt partes,domine Iudex non publicetis atteſtationes: quia adhuc volumus alios teſtes producere.iudex tamen indiſcretè publicat:& talis publicatio non impedit nouam teſtium productionem.in ca.ſeries.j.eo.ſecundùm vnum intellectum.hoc etiam vult Io.An.in cle ij.eo.titu.idem voluit Bart.in auc.at qui ſemel.C.de proba.quando publicatio eſſet

facta

facta die feriata.idem etiam dicit Bal.in l.iurisiurãdi.C.eo.quãdo talis publicatio nõ esset facta coram testibus,& intellige de alijs testibus,quàm de illis qui deposuerunt,& hanc sentẽtiam, ꝙ publicatio indiscretè facta,non noceat partibus,tenet etiam Pau.in d.Cle.ij.& etiam Io.de Imo.ibi,& hic.sed Gul.de mõtelaudunio dicit in d.Cle.ij.quòd licet publicatio non sit rite facta,si tamen pars didicit testificata,præcluditur sibi via producendorum testium:aliàs si non didicit, vera sit opin.præcedens.¶Sed zenzelinus ibi dicit, quòd aut publicatio est facta ad instantiam producentis:& tunc est sibi præclusa via propter præsumptionem timoris periculi subornationis: licet non sit rite facta,aliter autem,nec sibi nec alteri parti nocebit.sed idem zenzelinus postea dicit generalius, quòd licet publicatio non sit rite facta,tamen præcluditur via nouæ testium productionis illi qui didicit testificata : etiam si ad eius instantiam non fuerit facta publicatio,per dictum.§.quia verò.

¶Sed Io.de lig.in dicta Clemen.indistinctè tenet, quòd talis publicatio non noceat partibus:ex eo,quia dicta Clem.secunda requirit expressè quòd testes sint ritè publicati.Nec obst.timor subornationis propter didicisse testificata : quia non præsumitur quòd pars producat animo subornatiuo : ex quo publicatio non tenuit.Mouetur etiam,quia aliàs nihil operaretur verbum,ritè,positum in dicta Clemen.ij. vel secundùm eum, potest dici quòd quando publicatio non est ritè facta, poterit iteratò fieri productio:non vt dicatur iterato fieri examinatio: sed ad hoc vt suppleatur id,quod non est ritè factum.arg.not. in c.j.& c.fina.s.de sacramento non iteran.Bertrandus in dicta Clementi.secunda voluit,quòd si pars contradicit publicationi,admittatur noua productio,si pars non didicit testificata:secus si tacuit,aut publicationi consensit.¶Ioan.de fantu.ibi refert Ioan.de ligna. quòd dum legeret.c.constituti.j.eodem.ita distinxit,quòd aliquando fit attestationum publicatio per iudicem solùm verbaliter : vt quia iudex pronunciat quòd habeantur pro publicatis:& possunt de nouo produci : & si opponitur de publicatione,replicabitur quòd non fuerit ritè facta.¶Aliquando verò publicatio non fuit simpliciter verbalis, sed facta per recitationem attestationum : & talis impedit vlteriorem productionẽ:licet non fuerit ritè facta,& fortè potuit moueri illa ratione : quia in primo casu non debet præstare impedimẽtum,quod de iure non sortitur effectum.regula,non præstat.li.vj.Sed in secundo casu,non solùm habet obstare publicatio:sed attestationum sciẽtia:vt in d.§.quia verò.quædam est publicatio discreta,solennis,& rite facta,partibus præsentibus & cõsentientibus,& in hac est maximum dubium,nisi clarum esset quòd partes testificata didicerint:in quo casu omnes concordant,quòd præcludatur via producẽdorum testium,sed quando clarum esset quòd partes non didicissent testificata: in hoc est maior & ardua dubitatio:& variæ sunt & glo.& Doc. sententiæ.de varijs opinionibus glossatorum dixi.s.in prin.illius quarti articuli.Doc.etiam hic sunt varij Inn.& Host.in c. vltra tertiam.j.eo.distinguunt inter solennem publicationem à iudice factam:& hæc repellat & viam præcludat:& non solennem,& in hoc concludunt,ꝙ necessarium sit ꝙ partes didicerint testificata,& ideò consulunt,ꝙ quam primum facta est talis publicatio, debeant partes abstinere à percunctatione attestationum: quod vltimum facit ad id quod dixi in præcedenti specie publicationis,& sic concludunt ꝙ sola publicatio rite facta,sit terminus exclusiuus nouæ productionis,& hocsequitur hic Ioã.And.motus,quia sola ratio subornationis non fuit sola causa excludendi testes, quando etiam non didicitis testificatis,nec facta publicatione potuerit testes quos producit subornare:& sic nullus deberet admitti ad testium productionẽ propter suspicionem subornationis,quod est falsum,sed de hoc dic vt dixi in præcedenti articulo. concludit ergo quòd sola publicatio sit terminus exclusiuus.& hanc opin.apertius firmat in c.constitutus.el iij.j.cod.& etiam eam sequitur in Cle.ij.eo.titu.& sentit in addi.Spec.eodem titu.§.satis vtiliter.versi.quid si sint publicatæ.& sequuntur hanc opi.etiam Barto.& Bal.in dicta authen.at qui semel.& Ioan.de Imo.hic,& Bald.Laudu. verò.& zenze.in d.Clemẽ.ij.tenent contrarium dicentes,quòd licet publicatio sit solenniter facta:tamen si adhuc attestationes ostenderentur clausæ,admitteretur productio noua,& hoc etiã tenet Spec.in d.versic.quid si sint.licet referat Cle. contrarium pronunciasse.sed primam opi.tenet zaba.in d.Clemen.ij.quia ex quo publicatio est facta volentibus partibus,vel scientibus & non contradicentibus:hæc est quædam interlocutoria : quæ quòd ad ipsas partes transit in rem iudicatam.in c.significauerunt.j.eodem. & tacitè videntur partes renunciasse productioni,per text.nostrum.& c.de testibus.j.eod.quod dicit esse verũ, nisi iudex ipsam interlocutoriam reuocaret,per l.quod iussit.de re iudi.& c.cùm cessante.de appella.quod an possit facere, & qualiter,dicam.j.in xij.principali articulo.Domi.An. post multa hic concludit, quòd si certum est partes non didicisse testificata:& sic hoc possit probari,quòd ex sola publicatione non impedietur pars alios testes producere,per tex.in d. §.quia verò.fatetur tamen quòd præsumptio est contra partẽ, quòd didicerit testificata:ex quo publicatio facta est, & ita respondet ad iura quæ ponderant publicationem,videlicet,quòd eam ponderant propter præsumptionem quæ insurgit, quòd didicerit testificata.¶Domi.meus hic tenet contrariam sententiam:& sic tenet opinio.communem Inno.Hostien.& Io.An. Mouetur : quia ex quo pars acquieuit publicationi,videtur tacitè renunciare productionibus fiendis : & sic licet non sit timor subornationis : ex quo certum est quòd pars didicit testificata:tamen subest alia causa excusa,videlicet,renunciationis tacitæ.argu.eorum quæ not.glo.in c.j.de elec.lib.vj.de eo qui gerit actum,qui solet fieri post lit.contesta.vt habeatur pro lit. contesta.quò ad excludendas dilatorias.de quo in c.si duobus. j.de appella.& per Ioan.And.in c.cùm M.s.de constitu.dixi in dicta Cle.ij.de causa possess.& proprie.facit etiam,secundùm eum:quia sola renunciatio expressa sine scientia testificatorum, inducit hanc prohibitionem : vt in c.de testib.j.eod.ergo & tacita renunciatio quæ insurgit ex publicatione, debet hoc inducere : cùm tacitum æquiparetur expresso.l.cùm quid.si cert. peta.¶Item mouetur:quia iura canonica communiter ponunt publicationem pro termino exclusiuo productionis testium: nec solus timor subornationis fuit causa inductiua istius exclusionis : sed vt esset aliquis litium finis : vt dixi.s. in præcedenti articulo : vnde non debebat pars consentire publicationi, si intendebat alios testes producere,fatetur tamen quòd vbi superuenisset causa verisimiliter non cogitata tempore consensus præstiti in publicatione, quòd petendo nouam dilationem poterit admitti : sicut ex causa admitteretur post dilationem secundùm not.in l.oratione.& l.fina.de feriis.maximè cùm non sit timendum de subornatione: ex quo certum est testificata non fuisse didicita. vide ergo quàm variæ sint Doctorum & glossatorum sententiæ.

¶Ego verò in hoc articulo sic arbitror distinguendum, vt ante omnia faciamus duo membra principalia.Primum,quid tenendum sit de iure,quando sola fuit facta publicatio.

¶Secundum,quid iuris quando sine publicatione partes didicerunt testificata.¶Quo ad primum membrum de publicatione adhuc facio duo membra.Primum , an sola publicatio excludat de iure ciuili.¶Secundum,quid tenendum sit de iure canonico. Quò ad primum, an de iure ciuili sola publicatio sit terminus exclusiuus : debes animaduertere, vt intelligas fundamentum,quòd tenere intendo quòd de iure digestorum.aut C.non reperitur iste terminus publicationis,tanquam exclusiuus nouæ productionis:sed potius videbatur concedi potestas probandi,& producendi vsq; ad sententiam : vel donec etiam renunciatum est expressè vel tacitè per transcursum dilationum concessarum ad probandum , aut testes producendum: nec distinguebatur, an esset nouum capitulum,vel noua exceptio,vel articulus participans de antiquo : vt probatur ex no. in l.peremptorias.C.senten.rescind. non pos. & hoc clarum quando non contingebat repetitio eorundem testium.dixi s. in præcedenti articulo. & tangam.j.in xj.principali articulo fallen.& quòd possint produci testes vsque ad sententiam , de iure ciuili videtur etiam probari in l.fi.C.eo.titu.facit etiam.l. per hanc.C.de tempo.app.vbi videtur hoc esse licitum in causa appellationis, quanto non minus in principali.intelligendo illam.l.cùm si.vt dixi in præcedenti articulo.¶In hoc tamen quod dixi de appellatione, venit latior examinatio. de qua dicam,in x.articulo principali.¶Vnde aduertendum est,quòd de iure ciuili text.in d.§.quia verò.videtur solùm ponderare, quòd quis didicerit testificata, & hunc rigorem induxit ius ciuile, vt præcluderet viam subornationi testium : quia visis attestationibus, partes prouocatæ videntes se deficere in eo quod probandum erat, subornabant testes ne succumberent. & sic text.in d.§.quia verò.ponderauit solam percunctationẽ ibi dum dicit,vt concluserint,& excepta fuerint testimonia.& ibi dũ tex.dicit,vt pote suspicione habita,ne fortè relictis,quidem prioribus & dudum manifestis &c.verùm Doctores interpretãtes vsi sunt his verbis & terminis,publicatis attestationibus,vt patet in glo.in d.l.per hanc.& in c.seq.cũ multis similibus.fuerũt ergo hæc prius verba magistralia: quibus fortè vsi fuerũt Doc.ex eo,quia publicatio ipsarũ attestationũ videtur esse signũ significans,ꝙ partes didicerint testificata : quoniam anteq; aperiãtur,cùm testes secretè recipi debeãt,nõ est presumptio scientiæ:sed per aperturã pãdũtur,& mãdantur ad videndũ

teſtificata:non autẽ fuerunt vſi ex hoc:quia publicatio ſimpliciter debeat excludere,ſi teſtificata nõ ſint didicita:& ſic videt concludendũ,q̃ de iure ciuili ſola publicatio non ſufficit,ſi cõſtat q̃ teſtificata non ſint didicita:ne præcludatur via ad teſtes producendos.pro hac ſententia faciunt ea quæ dixi ſ.in præcedenti articu.quilibet enim bonus vir ac iuſtus iudex conari debet,ne veritas occultetur.& cuncta rimari diligenter,vt iuſtitiam faciat.xx.q.v.c.iudicãtem.cùm ipſius iudicium debeat regulari ad inſtar diuini iudicij:& ſic adhærere veritati & naturali rationi,& in c.vnico.j.de eccle.benefi.& in c.j.de re iudi.li.vj.nam vt dicit Ariſto.j.Ethicorũ,Vero omnia conſonant.& ideò dicit text.rerum veritas latere non poteſt.l,j.C.ſi vt ſe abhæred.abſti.cũ ergo nõ reperiatur aliquis tex.qui de iure fforũ, aut C.velit q̃ publicatio ſit terminus excluſiuus:nec §.quia verò.in authen.eod.tit.loquatur in publicatione,ſed ſolùm quando datur ſcientia teſtificatorũ:meritò text.ille qui ponit ſcientiam teſtificatorũ pro termino excluſiuo,nõ debet extendi ad publicationem ſolam.tum quia text.ille eſt correctiuus : tum quia talis extenſio fieret contra ius diuinũ & naturale:& contra regulam generalem quæ vult,q̃ probationum copia nõ eſt anguſtanda.vt dixi ſupra in princip.huius articuli.& not.in l.quoniam.C.de hære.& ſic potius ille text.eſt reſtringendus. maximè cùm etiam de iure fforum.& C.non reperiatur quòd publicatio,vel ſcientia teſtificatorũ impediret nouam productionem aliorum teſtium:nec etiam reperiatur q̃ intra primã vel ſecũdam,aut vlteriorem dilationem conceſſam nõ poſſent fieri plures productiones,quàm tres aut quatuor:imò contrarium reperitur.probatur in l.officium.ff.de rei ven.& in l.exceptionem.C.de proba.& in l.ſiquidem.C.de exceptio.in quibus dicitur q̃ reus probat poſt quàm actor probauit:ſed an actor probauerit,non poterat videri,niſi viderent teſtificata:ergo poſt publicationẽ atteſtationũ productarũ per actorẽ, poteſt probari contrariũ.Et quãuis gloſ.magna in dicto §.quia verò.det plures ſolutiones:quarum vna eſt,q̃ illa iura loquũtur in probationibus fiẽdis per inſtrumenta:tamen iſta eſt diuinatio:& cõtra illos text.qui loquuntur indiſtinctę. Alia ſolutio, quòd loquuntur quando pars non didicit teſtificata,quę ſolutio licet ſit vera in ſe,vt j.dicam.tamen eſt contra illos tex.qui præſupponũt quòd reus cognouerit ꝓbationem actoris. Alia ſolu.eſt Iaco.Aret.Bart.& Cyn.quòd loquũtur quando fieret productio ſuper nouo articulo . quę ſolutio etiam non placet: quia text.nihil dicunt de hoc:& loquuntur indefinitę:& propterea concludunt,q̃ admittatur reus ad probandum directè contrariũ,qđ hodie nõ eſt licitum.de quo dicã in viij.articu.principali.Et ſi probatur directè contrariũ,erat licitũ reo poſt publicatas atteſtationes:ergo debebat eſſe licitũ actori fortificare probationẽ ſuã:vt in regula,nõ debet licere.de reg.iur.lib.vj.& ideò melior videtur alia ſolutio,quã ponit alia gloſ.q̃ dicta iura corrigãtur per §.quia verò.& ſic cũ ille text.ſit correctiuus,reſtringẽdus eſt,vt ſolũ vendicet ſibi locũ quãdo didicita ſunt teſtificata:maximè,quia ratio motiua illius cõſtitutionis eſt timor ſubornationis:quę ceſſat,quãdo partes nõ didicerant teſtificata.& hanc opi.ſentit gl.vt ſ dixi in ij.ſolutione.& Bar.etiã in d.§.quia verò.videtur inclinare in hanc ſnĩam.licet nõ loquat multũ clarè.pro qua facit c.veniẽs.& c.cũ in tua.& c.cõſtitutus.& c.cũ veniſſent.& c.pe.j.e.& ęquitas.ne quis ꝓter paruum errorem excludatur à probatione veritatis.

¶ Nec ob.ratio Io.An.q̃ debuit eſſe aliqs finis in ꝓducendis teſtibus:vt ſ.tetigi.ideò iura aliqs remedꝛs in hoc ꝓuiderũt videlicet,curſu dilationũ.effrenatione multitudinis,teſtiũ productione,ſcięntia teſtificatorũ,renũciatione & perẽptione inſtãtię. ¶ Quare vt hæc materia per cõcluſiones habeat,ſubĵcio iſtas cõcluſiones. ¶ Prima igit̃ ſit hęc,teſtibus nõ rite receptis,licet publicatio ſit rite facta,& partes didicerint teſtificata : ipſi idẽ teſtes & alij recipi & produci poſſunt:etiã ſuper eiſdẽ articulis,& directò cõtrarĩs.& hæc cõcluſio procedit tam de iure ciuili,quã canonico.probatur autẽ hęc cõcluſio per tex.à cõtrario ſenſu in Cle.ĵ.e.tit.Itẽ ꝓbatur in d.§.quia verò.dũ dicit,vt concluſerint & excepta fuerint teſtimonia.& ſic intelligit ille tex.de teſtimonĩs rite receptis.quia ꝓprię teſtis nõ dicit̃ receptus,ſi nõ rite.& ſic ſine debita forma receptus eſt.ar.c.qa ꝓpter.ſ.de elec.in c.maiores.de baptiſ.j.q.j.c.retrahe.& in l.quoties.ſ.qui ſatiſ.cog.cũ ſi.& ideò nõ ſolùm alĩ,ſed etiã ipſi idẽ teſtes poſſunt ꝓduci:quia cùm nõ valeat eorũ depoſitio,nec ſit quid imputet̃ parti : nõ debet pati dãnum ꝓpter errorẽ vel culpã alterius,vt in regulã,nõ debet alteri.ff.eo.tit.cũ ſi.quãdo autẽ dicatur teſtis non rite receptus.ponit gloſſ.in ver.rite.in dicta Clemen.ĵ.duo exempla,videlicet,quia à non iudice recepti,vel lite non conteſtata . tu potes etiam addere quando depoſuerunt non iurati,vel non fuerũt diligenter interrogati, prout erant interrogandi , ſecundùm interrogatoria vtriuſq̃ partis,vel ſi alia ſolennitate omiſſa fuerũt recepti:quia hoc importat verbum,rite:vt l.non putauit.§.nõ quæris.ff.de contrab.& in l.ĵ.& ibi Bar.ff.de inof.teſta.& per Bart.in l.lecta.ff.ſi cer.pet.tradit do.Anto.in c.cum ſecũdùm.ſ.de temp.ordi.& ratio,quare teſtes poſſunt iterũ produci,poteſt etiam aſſignari: quia dicta teſtium non rite receptorũ non probãtur:vt in c.in nomine.ſ.eo. ergo nõ debent præſtare impedimẽtum &c.regula,non præſtat.li.vj.quod limitat zenzeli.in d.Cle.ĵ.niſi ad partis inſtãtiam ſint publicati.quod nõ placet ibi do.Anto.argu.ſimpliciter ſumpto ex illa Cle.à cõtrario.facit c.cùm cauſa. j.eo.& ſequitur etiam Pau.ibi,qui tamẽ ponit aliam limitationem,quãdo receptio eſſet funditus nulla.ſecus ſi eſſet aliqua,licet ope exceptionis poſſet repelli & irritari:quia imputare debet ſibi pars quæ non excipit:vt in c.licet.ſ.de proba.idem reperio tenuiſſe Barto.in authen.de teſtib.§.quia verò.

10 ¶† Secunda cõcluſio ſit,licet teſtes fuerint,vel ſint rite recepti: ſi tamẽ non ſunt rite publicati,& pars quæ vult producere teſtes non didicit teſtificata: admittitur ad nouam productionẽ aliorũ teſtium:etiam ſuper eiſdẽ articulis, & directò cõtrarĩs, hæc cõcluſio probatur argumẽto à cõtrario ſenſu dictæ Cle.ĵ. tam in dicto q̃ in ratione ibi aſſignata:nã dicit ibi tex.teſtibus rite receptis ac publicatis.& gl.& Doc.ſubintelligũt etiam rite.l.publicatis.ergo à contrario:ſecus ſi non rite ſint publicati. ¶ Item quia tex.ibi aſſignat rationem propter timorem ſubornationis.quę ratio ceſſat in caſu noſtro,& ſecũdùm iſtas duas concluſiones poteſt intelligi opin.Ioan.And.Barto.Pa.& Io. de Imo.& aliorum qui voluerunt,quòd publicatio non rite facta non impediat,& procedit hæc concluſio tam de iure ciuili quam canonico : ſed maximè de iure ciuili, vt patebit ex his quæ dicentur in vĵ.& ix.concluſione:quando autem teſtes dicantur non rite publicati,poſui varias opi.Doctorum.

11 ¶† Tertia cõcluſio ſit, ſi teſtes ſint rite recepti:licet non ſint rite publicati:& licet pars non didicerit teſtificata,nõ admittitur regulariter ad productionẽ ſeu receptionẽ eorundem teſtium: ſi omiſſa ſolẽnitas publicationis nõ habet inficere receptionem, hæc cõcluſio probatur : quia ſicut nõ facta publicatione adhuc ĵdem teſtes iam recepti,nõ poſſent regulariter repeti,ſecũdùm no.in l.repeti.ff.de quæſtio.& in l.produci.ff.eo.ita nec hoc caſu,cùm paria ſint nõ eſſe factã publicationẽ,vel nulliter eſſe factã,& procedit hæc cõcluſio tam de iure ciuili q̃ canonico.de iure ciuili.quia.§.quia verò.ponderat receptionẽ,& q̃ pars didicerit teſtificata,nõ autẽ publicationẽ,vt ſæpius dictũ eſt , de iure autẽ canonico attẽditur etiam timor ſubornationis,vnde licet tex.dicat,receptis,& glo.& Doc.ſubaudiant rite : tamen attenditur ratio poſtea ibi poſita de timore ſubornationis, vt dicam in ſequenti concluſione. ¶ Et ex prædicta cõcluſione infertur correlarium,q̃ quando publicatio non ritę facta haberet inficere receptionem teſtium,& pars non didiciſſet teſtificata: poſſunt etiam ĵdem teſtes de nouo produci,hoc correlarium probatur ex his quæ dixi.ſ.maximè in prima concluſione:argumento a fortiori,& ſic patet quòd procedit vtroq̃ iure.

12 ¶† Quarta concluſio ſit:licet publicatio teſtium vel atteſtationum non ſit rite facta:ſi tamen receptio fuit rite facta:pars quę didicit teſtificata,regulariter non poteſt etiam alios teſtes producere ſuper eiſdem articulis,vel directò contrarĩs : ſiue fuerit facta talis publicatio parte volente , ſiue ea inuita : dummodò publicationis omiſſæ rectitudo,ſeu ſolẽnitas,teſtium receptionem non habeat inficere , & ſecundùm hanc concluſionem poſſunt ſaluari opin.zenze.ſ.poſitæ:maximè ſęcunda. ¶ Hæc concluſio probatur ex ratione dictæ Clemen.ĵ.& etiam dicti §.quia verò.in quibus ponderatur timor ſubornationis, quòd ſit cauſa,quare poſt didicita teſtificata teſtes non admittantur: nec ponderatur ibi ſola publicatio.Item probatur ratione:quia aut probatur.& certum eſt q̃ prius percunctauerat teſtificata, & clarum eſt q̃ non poterat alios producere:vt d.§.quia verò.& d.authen.at qui ſemel.ergo non poteſt conqueri de publicatione non rite facta,aut iſte ante publicationem non percunctauerat:ſed percunctauit poſt.& tunc,aut eo volente facta fuit publicatio:& imputatur ſibi publicatio & percunctatio,aut eo inuito fuit facta,& imputari poteſt ſibi percũctatio: cùm nouerit q̃ illa eſſet cauſa propter quã præcluderetur poteſtas teſtium producendorũ.nec obſtat q̃ tex.Cle.ĵ.iuncta gl. ſuper ver.publicatis.requirat q̃ publicatio ſit rite facta,& ſic à cõtrario.ſecus ſi non eſſet rite facta. ¶ Quia poteſt reſpondere q̃ ad verbum,publicatis.non debet ſubaudiri vel repeti verbũ, rite.ſed poſito q̃ deberet repeti:tamen argumentum à contrario ſenſu ſumendũ eſt ex tota oratione,nõ ex parte,hoc modo, videlicet,teſtibus rite receptis ac rite publicatis.ergo à contrario ſenſu, non rite receptis & publicatis poſſunt produci aliĵ

teſtes.

testes.preterea ratio legis quę est anima ipsius legis & ductrix, ponderat timorem subornationis propter didicisse testificata. ergo cùm in casu nostro adsit iste timor, debet hábere locum dispositio, vt in iuribus vulgatis. ¶ Est tamen aduertẽdum circa prædicta, q̃ posset probabiliter dubitari, vtrum dicatur non rite facta receptio, si aliquis vnam aut duas fecit productiones testium: & cùm ad hoc non essent omnes examinati, iudex publicauit attestationes parte contradicente, an hoc casu possit pars quæ didicit testificata, alios producere. & breuiter dicerẽ, q̃ potest. ex eo, quia tales testes non sunt rite recepti, & sic sumus in terminis primæ conclusionis, quod etiam probatur hoc modo, si receptio & examinatio non sunt rite factæ, possunt testes produci de nouo, non obstante q̃ pars didicerit testificata, vt dixi in prima conclusione, sed talis receptio fuit huiusmodi: ergo talis productio fieri potest. minor probatur: quia idem iuris est de parte quò ad partem, quod est de toto quò ad totũ. l. quæ de tota. ff. de rei vẽd. & in c. prudentiam. §. j. s̃. de offi. dele. cum si. Sed si vnus testis non fuisset examinatus super omnibus capitulis, & interrogatus, non dicitur fuisse rite receptus: ergo fortius quando in nulla parte fuit examinatus: nam si ratione partis omissæ quis dicitur non rite receptus: fortius si in toto omittatur, cùm in toto, & quælibet pars cõtineatur. l. si quis cùm totum. ff. de excep. rei iud. & in l. in toto. ff. de reg. iur. cum simi. nam à quo remouetur totum, remouetur & quælibet eius pars. facit. l. si causa cognita. C. de transac. & quod no. in l. j. in fi. ff. de suis & legi. per Bald. in l. reos. C. de accu. & in repe. l. cùm mulier. ff. sol. matr. consequentia autem de se est manifesta. nec ob. tex. in §. quia verò. vers. illud. in auc. eo. ti. & in d. auc. at qui semel. in quibus videtur sufficere, quòd quis didicerit testificata post primam productionem testium, & receptionẽ: ad hoc, vt excludatur à productione aliorũ. ergo si recepti sunt omnes testes primo loco producti, licet non sint recepti & examinati secundo producti, non debent amplius alĩ produci, posito q̃ pars didicerit testificata: quia respondeo, q̃ ille tex. vult q̃ quis excludatur propter didicisse testificata: quando omnes testes producti in prima productione sunt examinati: si vna sola fuit facta productio. Item requirit examinationem & receptionẽ omnium testium secũdo loco productorum. Sed si omnes adhuc non sunt recepti & examinati: dico q̃ si ipse per se percunctauerit testificata, non admittitur ad producendum alios: sed iam producti bene examinantur, nec hoc ibi negatur: licet nõ procedat sine dubio, & si diceres quarto etiam producti nõ debent examinari: cùm sit timor subornationis. Respondeo q̃ post quàm alĩ, quos produxit, sunt adhuc examinãdi: non est tantus timor, quãtus esset si omnes essent examinati: quia quãdo omnes sunt examinati, pars quæ didicit testificata, si videret se non probasse, induceret alios per corruptelam: sed si omnes examinati non sunt, potest confidere in reliquis, maximè quia post q̃ produxit, præsumptio est q̃ produxerit tanq̃ informatos & scientiam habentes de eo, de quo quæritur, sed in non productis, præsumptio est per contrarium. Et si diceres, quare ergo non impeditur saltem productio aliorum, sicut in dicto vers. illud. & in auc. at qui semel? Respõdeo, quia in illis iuribus ipse solùm percunctando attestationes, & sic fuit in culpa: & ideò est q̃ sibi imputetur. Et prætereà ibi omnes testes fuit percunctatus: quia omnes deposuerant. quod patet ex tex. dum dicit, testificationes tractauerit, aut aduersario &c. vnde non erat aliqua species in reliquis qui non deposuerant: & ideò maior præsumptio est contra eum, q̃ maiorem diligentiam ponet in subornando alios, sed quando adhuc non erant examinati omnes, erat spes in reliquis, & in casu nostro, cùm iudex publicauerit: & non rite: non fuit pars sola in culpa, sed etiam iudex. ¶ Et ex prædictis possumus inferre aliam quintam conclusionem notabilem, q̃ licet facta prima aut secunda testium productione, & receptione omnium testium productorum, si pars attestationes percunctauerit, non admittitur ad tertiam productionem: si tamen pars percũctata fuerit ante omnium testium productorum receptionem, saltem iam productorum, fieri potest examinatio, hæc conclusio probatur ex his quę dicta sunt s̃. Item quia cum tex. in d. §. quia verò. & similes sint correctiui: vt s̃. ostensum est. & sic debeant strictè interpretari, sequitur q̃ cùm loquantur quando pars testificationes tractauerit, debet intelligi de omnibus: qa indefinita æquipollet vniuersali, quod denotant verba ibi posita, si rectè ponderentur, maximè quia cùm dicunt, vt testium alia productione non possunt, sentiũt q̃ testibus productis vt possunt: vt s. examinẽtur, & recipiantur. quinimò satis iuridicè videtur attẽtari posse q̃ in casu prędicto: videlicet, quando ante examinationem omnium testium iam productorum quis fortè fuerit percũctatus attestationes, posit etiam alios testes producere ratione prædicta, & quia nõ omnes iam productos percunctatus est, cùm adhuc non sint examinati: & quia non est tantus timor subornationis, posq̃ alĩ adhuc restant examinandi: & quia dicta iura sunt correctiua, & sic ex prædictis potes inferre sextam conclusionem.

12 ¶ † Septima conclusio sit, facta testium receptione rite, & publicatione rite & solenniter, quãdo certũ est partes didicisse testificata: non possunt testes regulariter produci super eisdẽ articulis, vel directò contrariis, tam de iure ciuili quàm canonico. hæc cõclusio probatur ex dicto §. quia verò. & in d. auc. at qui semel. & in Cle. ĩ. eo. ti. ideò autem dixi, regulariter: quia multi sunt casus speciales in quibus possunt testes recipi & produci. de quibus dicam in xj. articulo principali.

14 ¶ † Octaua cõclusio sit, rite facta testiũ receptione & publicatione, quãdo certũ est partes nõ didicisse testificata: possunt testes de iure ciuili regulariter, nisi aliud obsistat, de nouo produci in causa principali: etiã super eisdẽ articulis, vel directò cõtrariis, hæc cõclusio probatur à cessante timore subornationis, & ex his quæ dicta sunt s̃. nã cũ s̃. probatũ fuerit q̃ ius ciuile digestorũ & C. nõ cõsiderat publicationẽ. nec etiã q̃ pars didicerit testificata, nec etiã triplicatã aut quadruplicatã productionẽ iam factã, ad excludẽdas alias productiones: cũ prædictis nõ obstãtib⁹ si pars esset intra primã dilationẽ, vel aliã: iuridicè ãte ius authẽticorũ poterãt testes de nouo produci: & solùm iudex poterat effrenatã multitudinẽ moderari: vt in l. j. ff. e. ti. sequitur q̃ cũ iure antiquorũ nõ põderetur publicatio, sed solũ quãdo pars didicisset testificata: aut tres essent factæ productiones & receptiones, q̃ alia productio nõ cõcederetur, & per cõsequens tex. dictæ authẽticæ sic exorbitãs & correctiuus, nõ debet extẽdi ad casum nostrũ, quãdo nõ sumus in quarta dilatione, & pars nõ didicit testificata, vnde poterũt alĩ testes de nouo produci: quãuis ĩdem testes iam examinati nõ possint repeti: nisi secũdùm id quod traditur in l. produci. ff. e. & dicetur in c. cùm causam. el ĩ. & in c. cõstitutis. el iĩ. j. eo. & vt traditur in l. repeti. ff. de quæstio. Et hæc cõclusio, iudicio meo, indubitãter procedit de iure ciuili. licet cõmunis opi. sit in cõtrariũ quò ad causam principalẽ, sed de iure canonico maius est dubiũ: & talis dubitatio solùm descẽdit: quia iura canonica vidẽtur põderare publicationẽ tanq̃ terminũ exclusiuũ productionis testium, sicut ad eundẽ finẽponderãt renunciationẽ: vt in c. causam q̃. el ĩ. & in c. intimauit. & in c. de testibus. & in c. cùm venissent. & in c. ex tenore. j. eo. cũ si. Et ideò videtur q̃ facta publicatione non possint regulariter de iure canonico alĩ testes produci in causa principali: sicut nec possunt post renunciationẽ: maximè quia secũdùm rationes domini mei, & Io. An. solus timor subornationis nõ cõsideratur ad impediẽdos testes, sed & aliæ sunt rationes, secũdùm quod s̃. dixi. post eos. & hæc est cõmunis sentẽtia. ¶ Sed his nõ obstãtibus, ego arbitror in casu prędicto idẽ etiã cõcludendũ esse de iure canonico. Moueor: quia nõ data triplicitate productionũ, ponderari videtur solus timor subornationis: vt in d. Cle. ĩ. e. ti. facit tex. in c. cõstitutus. el j. ĩ. eo. ti. in fi. vbi tex. dicit. attestationibus apud eũ dispositis sit cõtentus. & gl. dicit ibi: quia eo ipso q̃ testes fuerũt apud eũ depositi, nõ possunt alĩ produci: quia præsumitur didicisse testificata, & sic põderat solam sciẽtiam testificatorũ. facit. ĩ. eo. c. vltra tertiam. & in c. cùm in tua. in fi. j. eo. Et hanc opinionẽ sensit glo. fi. in fi. in c. constitutus. el. iĩ. j. eo. ¶ Non obstant iura s̃. in cõtrarium allegata. quia respõdeo q̃ illa procedũt in casu dubĩ, de quo dicetur in sequẽti cõclusione. Sed nos ponimus rem certã, quãdo certũ est partes, vel partẽ nõ didicisse testificata. quo casu, fortius ex æquitate canonica debet admitti, quàm de rigore iuris ciuilis: vt veritas habeatur, & ne probationũ facultas depereat, vt sæpius s̃. dictum est. maximè cùm nullus reperiatur text. loquens de publicatione, qui dicat q̃ licet pars non didicerit testificata, nõ admittatur, sed ideò iura canonica ponderauerunt publicationẽ: quia post publicationem præsumptio est q̃ pars didicerit testificata: quam præsumptionẽ tollit incertitudo in cõtrarium. ¶ Ad quod faciunt argumenta & rationes quas s̃. deduxi in prin. ad fundandas istas cõclusiones, & quod statim dicam in rationibus sequẽtis decimæ conclusionis; per gl. in c. statutũ. in ver. numerãdum. de præb. lib. vj. cũ si. & hæc opi. est iustior, æquior, & sanctior, intellexi tamẽ q̃ cõmuniter seruatur cõtrariũ. Ego tamẽ nunquã vidi seruari cõtrariũ, quãdo pars probaret se nõ didicisse testificata: quicquid sit, tũ vbi nõ probaretur talis stylus & cõsuetudo: arbitror q̃ tam in foro seculari, q̃ ecclesiastico, facta probatione q̃ pars non didicisset testificata: indubitãter admitterẽ eam ad alios testes producendos: nisi aliud obstaret quàm publicatio, & sic ex prędictis potest inferri hæc nona conclusio: videlicet, ¶ Quamuis dubium sit de iure canonico, vtrum rite receptis & publicatis attestationibus, testes possint de nouo produci super eisdem

articulis,vel directò contrarijs:quando certum est partes non didicisse testificata:tamen pars affirmatiua etiam de iure canonico videtur æquior & verior.& hanc sequitur hic do.Anto.

15 ¶†Decima cõclusio sit.facta testium receptione & publicatione rite, quando dubium esset, vtrum pars didicerit testificata: æquum videtur esse, vt nisi aliud obsistat,possint de iure ciuili testes produci:etiã super eisdem articulis,vel directò cõtrarijs, delato prius iuramẽto parti volẽti producere:ꝙ nec per se,nec per alium didicerit testificata.& secũdùm formã.c.vltra tertiã. j.eo.¶Hæc cõclusio probatur:quia licet post publicationẽ suspicio sit & prẽsumptio,ꝙ pars didicerit testificata:tamẽ postquàm sumus in dubio,talis suspicio tollitur prædicto iuramẽto.& aduerte:quia intelligo ꝙ sumus in dubio, fortè quia pars quę vult de nouo producere aliquid,probat per ꝙ iudex inducitur in dubietatẽ,an pars didicerit testificata, sed tamẽ hoc nõ plenè probat.hoc dico:quia prẽsumptio magna est cõtra ipsam partẽ post publicationẽ ꝙ didicerit testificata,vt docet experientia,sed quãdo nihil probaret in cõtrariũ,videtur esse maius dubium, vnde poteris cogitare. articuli tamẽ & rationes satis adstringunt ad idem,vnde redeundo ad probationẽ conclusionis dico,ꝙ prædicta cõclusio probatur ex idẽtitate rationis inductiuæ iuramẽti sup cõcessione quartæ productionis. de qua in d.§.quia verò.& in auẽ.at qui semel.& c.vltra tertiam. j.eo. ibi enim propter tres iam cõcessas & admissas productiones, & quartæ productionis postulationẽ contra ipsum petentem, erat prẽsumptio scientiæ testificatorũ:sicut quarto in dictis iuribus ad purgãdam talem suspicionẽ defertur iuramentum sub illa forma,quo delato,propter purgatã suspicionem admittitur quis ad quartã productionẽ:vt dixi in c.in causis.s̃.eod.ita debet hæc pars delato iuramẽto ad hãc productionẽ admitti,nec obstat si diceres,ꝙ cùm illa sita sint correctiua, non debent extendi ex identitate rationis:quia respondeo ꝙ tunc non deberent extendi,quãdo eadẽ vel maior correctio induceretur:sed secus est in casu nostro,quãdo ex extẽsione, quam facimus,redimus ad ius cõmune antiquũ,& ad ius naturale & diuinũ,quo casu,latissima sit interpretatio:quia res de facili reuertitur ad naturã suam.ad quod vide glo.sing.in ver.numerãdum.in c.statutum.de præb.lib.vj.& quod tradit Fed.de Senis consi.lxxxix. & quod no.in c.j.iuncto.c.fi.de pactis.lib.vj.& per glo.fin.in Cle.sæpe.de verb.sig.ad quod etiam vide plura alia iura & authoritates quas allegaui in c.significasti.s̃.de foro cõpe.in vñ. q.vj.principalis articuli.ver.tertio vero casu.¶Et ex prædictis rationibus rectè cõsideratis,videtur etiã cõcludendũ esse ꝙ idẽ sit de iure canonico,ad quod faciunt etiã rationes assignatæ ad præcedentẽ nouã cõclusionẽ de iure canonico: quãuis propter opiniones videatur esse aliqualiter maior dubitatio: & sic ex prædictis patet, an sola publicatio excludat quem à potestate producendorum testium,tam de iure ciuili quàm canonico.

¶Circa secundum membrum principale videlicet,an sola sciẽtia testificatorum etiam ante publicationem excludat quem à potestate producendorum testium.Io.An.hic tenet ꝙ sic.& in c.constitutus in prẽsentia.j.eo.& Bar.in d.§.quia verò.& in d. auẽ.at qui semel.& ita communiter hic & vbiq; tenent Docto.

¶Ego verò arbitror in hoc dicendum, vt patet ex his quæ dixi in præcedentibus conclusionibus.Ex quibus patet ꝙ nõ est simpliciter verum,ꝙ licet quis didicerit testificata,non admittatur ad aliam productionem.pone enim ꝙ testes non essent rite recepti:vel ꝙ omnes adhuc non essent recepti:vel ꝙ non didicerint testificata omnium:nam his casibus concludendum est: vt s̃.dixi.Sed si iam producti in prima, vel secunda, aut tertia productione essent rite recepti:& probaretur ꝙ pars didicerit testificata per se,vel alium,secundùm formam.c.vltra tertiam. j.eo.& d.§.quia verò.etiam si non esset facta nisi vnica productio;ad aliam productionẽ non admitteretur,vt in dictis iuribus.¶Et est aduertendum circa prædicta, ꝙ in casibus in quibus dixi ꝙ quis impeditur de nouo producere,si didicit testificata:impeditur quis non solùm si didicit testificata suorum testium:sed etiam si didicisset attestationes partis aduersæ, vt tenet Inno.& Doc.communiter in c.pe.j.eo.& probatur in d. §.quia verò.& tenet glo.in d.auẽ.at qui semel.licet quidam teneant contrarium,vt refert Inno.in d.c.pe.sed plus placet prędecens opi:quam etiam fuit secutus in dicta Clemen.ñ.eo.titu.

16 ¶†Sed circa prædicta quęro qualiter quis probet ꝙ non didicit testificata.Sol.Doctores hic communiter ponunt vnũ motum:videlicet,quando attestationes reperiuntur adhuc sigillatæ:etiam si reperirentur penes partem:dummodò sint sigillatæ: vt d.c.constitutus.j.eo.Et idem dicẽdum si probatur ꝙ publicatio fuit facta per iudicem solo verbo,non realiter:ita ꝙ nõ fuerit data realis facultas partibus,vt attestationes percunctentur,vt traditur in d.Cle.ñ.vel si probatur ꝙ pars quæ nunc voluit producere,fuit absens continuò:nec aliquem habebat procuratorem,vel aduocatum.Et idem etiam arbitrarer,si pars aduersa fateretur ꝙ post publicationem semper attestationes fue

17 runt penes eam.¶†Secùndò quæro qualiter dicatur quis didicisse testificata.Solu.Bart.in d.authen.at qui semel.dicit ꝙ probatur,probando quòd habuit librum attestationum penes se. pro quo est tex.in d.c.constitutus.in fin.intelligendo tamen si sunt disigillatæ,vt dixi,etiam si penes eum reperirentur fuisse depositæ iudicis authoritate.d.c.constitutus.Item secundùm Bart.probaretur eum subtraxisse:vel quid simile fecisse, vel si probaretur quòd audiuerit legi per notarium, quod intellige in idiomate quod clarè possit intelligi per ipsam partem, & idem si per procuratorem,vel aduocatum.secus si transcurrè legi audiuisset,vel esset persona simplex,rudis,aut agrestis: quia tunc non diceretur didicisse testificata, per text.in dicto §.quia verò.dum text.dicit,percunctatus fuerit &c.quod verbum etiam reperitur in c.pe.j.eo.& importat diligentem perscrutationem:quoniam dictio,per,auget, & perfectionem significat.l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verb.sig.in c.significasti.s̃. de electio.& in c.si constiterit.j.de accusatio.

¶Ego verò in hoc articulo distinguo principaliter sex membra.

¶Primum est,quando didicit testificata ex seipso.

¶Secundum,quando didicit à testibus.

¶Tertium,quando didicit testificata à notario.

¶Quartum,quando didicit ab aduersario.

¶Quintum,quando didicit testificata à iudice.

¶Sextum,quando didicit testificata ab alio extraneo.

18 ¶†Circa primum membrum quando quis dicatur didicisse testificata ex seipso.aduerte, quia hoc potest contingere tribus modis.vno,quando ipse præsens fuit testium examinationi,& hoc casu,videtur dicendum ꝙ satis dicatur didicisse testificata: vt amplius admitti nõ debeat ad nouam testium productionẽ super eisdem articulis,etiam ante publicationẽ:ita singulariter tenet glo.in versi.præsenti.ij.q.j.c.in primis per tex.nostrũ.& in d.§.quia verò.& in d.auẽ.at qui semel.& etiam per not.hic.

¶Sed Vincẽ.in c.series.j.eo.vt refert ibi do.meus in sexta lectura videtur tenere contrarium,concludit enim ꝙ ex eo quòd quis fuerit præsens in ipsa testium examinatione, non tamen excluditur à facultate producendorũ.& hoc dictum etiam referunt Doc.in c.in nostra.s̃.eo.& in c.venerabilis.j.eo.vbi hoc idem sentit do.meus.& ita etiam hic reperio quosdam moderniores sentire:quia non potest pars sentire modico discursu,& solo volatili verbo percipere, & scire testificata.¶Ego arbitror dicendum esse,quòd si pars est persona valde instructa & docta,& sit negotium quod percipiatur modico discursu:verbi gratia,si feci articulum quòd mutuaui tibi.x. florenos : vel quid simile,& testis deponit verum esse:quia fuit præsens, vel nihil scire:nam cùm hoc modico discursu percipiatur:satis intelligitur didicisse testificata,& hoc modo procedat opinio gl. in d.c.in primis.sed si non esset persona docta,aut res quæ modico discursu perciperetur : tunc vera sit secunda opin.quid enim si fuerunt examinati testes in latino sermone: & pars erat vulgaris, vel quid si in alio idiomatè incognito ipsi parti fuerunt examinati? certè non intelligetur didicisse testificata: cùm nec in præsentia ipsius dicatur aliud gestum,per text.in l. coram.ff.de verbo.sig.& in l.diem proferre.§.coram.ff.de arbi. & quod not.in l.j.in princ.ff.de verbo.obli.vel quid si pars est rudis & agrestis:& negotiũ est tale quod non percipiatur modico discursu,vt plerumq; contingit in multis,in quibus Doc. iterum atq; iterum legentes dubitant? non est dubium ꝙ non dicetur testificata didicisse.

¶Secundo modo potest contingere, si pars legisset testificata existentia penes notarium:nam distinguerẽ quòd aut perfunctoriè legit:aut maturè percunctatus est.primo casu, si res est quæ modico discursu parcipiatur : didicisse intelligeretur. secus si esset negotium quod non perciperetur modico discursu,si verò præmaturè percunctatus esset legendo & præmeditando, & persona esset multum docta; tunc tanquam scientiam habens, excludetur à tali facultate producendorum testium.

¶Tertio modo potest contingere ex eo quòd pars ipsa subtraxisset attestationes : vel aliàs penes se disigillatæ reperiuntur & apertæ :tunc enim præsumptiuè probatur attestationes didicisse,per text.in c.constitutus.j.eod.& est bonus tex. in l.non est ferendus.ff.de transactio.quod tamen videtur limitandum,secundùm singularem limitationem Bald. quam ponit.in l.fin.ff.quemadmo.testa.ape.videlicet, si modo ipsæ originales attestationes reperiant̃ penes ipsum:vel copia ipsarum originalium data per notarium, qui examinauit:secus si

pars

pars habuisset copiam manu alterius notarij vel personæ:quia tunc propter hoc nō excludetur à facultate producendorū testium,& ad hoc dicēdum mouetur per illum tex.qui vult, q̄ testamētum dicatur apertū,quādo originale est apertum:secus si exemplatū.qđ dictū sequitur etiam Io.de Imo.¶Sed tu aduerte:quia licet hoc dictū sit peregrinū:tamē videtur esse satis dubium: & semel vidi illud de facto.& allegabatur q̄ lex illa fin. nō probabat ex eo,quia cùm requireretur ad substātiam illius tituli apertū & publicatū esse testamētum: & aliud sit testamētū:& aliud copia vel exēplatū : vt in c.j.j.de fide instr.& quod no.in auc.si quis in aliquo.C.de eden.meritò non cōcludit ad casum nostrū,in quo nō requiritur apertura vel publicatio:sed sufficit testificatorum scientia.Præterea Bal.sentit q̄ secus est si pars habuisset copiā à notario,qui examinauit.cuius tamē cōtrariū cōcludit illa.l.fi.quò ad terminos publicationis testamēti.cogitabis.¶Item aduerte:quia quod.s.dixi, q̄ ex eo q̄ pars subtraxerit,aut penes se habuerit attestationes:intelligatur sciuisse testificata,arbitror limitandū , nisi pars ipsa cōtrariū probaret,videlicet se nō didicisse:poterit probare, probādo q̄ eo ipso q̄ subtraxerit,aut penes se subtraxerit,immediatè deposuit penes alium: vel posuit in capsa,aut quid simile, & probaret per duos testes idoneos,qui ab actu subtractionis vel receptionis semper fuerūt secū:qui etiam deponūt q̄ nunquā legit: & percunctata fuit ipsa pars attestationes:& quod nō potuisset legere, aut percunctasse quò minus ipsi vidissent.ad quod facit quod.s.dixi de attestationibus depositis penes partē sigillatis,& satis hoc natura etiā edocet.¶Et prædictis patet quid tenēdum sit de visione exempli dictorū testium,an per solā visionē exempli præcludatur via.in quo Bal.in l.fin.C.quēad.testa.ape.videtur sentire q̄ non,per illum tex.nō tamē se firmat. intelligi enim debet & declarari secundùm prædicta.

19 ¶†Circa secūdum membrum quādo non à se,sed ab ipsis testibus,qui deposuerunt, didicit testificata:an impediatur de nouo producere.glo.in d.§.quia verò.in auc.eo.tit.videtur tenere q̄ sic,per illū tex.& idem videtur sentire Bar.ibi.& etiā in auc.at qui semel.C.de proba.& per tex.dū dicit,testificata tractauerit.& dū vult q̄ siue à se,siue ab alio,siue ab aduersario hoc sciuerit. Inn.tamē in c.pe.j.eo.Doc.etiā hoc cōmuniter videtur tenere,q̄ licet pars hoc sciuerit à testibus:nō tamē præcludaī via productioni de nouo fiēdæ:nā cùm hoc nō prohibeatur aliquo iure:ergo videtur permissum:vt l.j.ff.eo.dixi in c.j.s.eo.Itē nec ratione timoris subornationis hoc debet prohiberi:cùm ipsius subornationis timor cesset:quia per viuā vocē testis nō potuit bene instrui.facit c.cùm personæ.de priui.li.vj.pro quo dicto ego etiā adduco:quia nō videt sufficere q̄ pars sine lectura mētaliter didicerit:sed requiri videtur q̄ oculo corporali viderit & legerit,per præallegatū.§.quia verò.& per præallegatā auc. at qui semel.qui tex.videtur requirere partē legisse, tractasse, & percūctasse:quę omnia denotāt actū naturalē facti:nō mētalem,per tex.in l.j.§.sed si leg.ff.de his quę in testa.delē.vbi traditur,q̄ licet ex his quæ præcedūt & sequūtur media, possunt intelligi mētaliter:tamē nisi visu corporali legi valeāt,nō debēt legi.ad idē facit.c.inter dilectos.de fide instr.& quod no.Inn. in c.P.& G.s.de offi.dele.Itē pro hac decisione allegat Host. rationē:quia potest esse q̄ testis refert falsum.in c.inquisitionis. §.fi.j.de accu.vel quia vult parti cōplacere: vel se ab ea subtrahere,vt quotidie docet experiētia,vel quia nō bene recordatur. Et ad tex.qui videtur facere in cōtrariū.videlicet,ad §.quia verò.cū si.respōdet Inn.q̄ loquūtur quādo pars nō solùm didicit testificata,sed etiā facultati producēdorū testiū renūciauit. hæc respōsio mihi nō placet:quia diuinat,& est cōtra illa iura,& ipsorū rationē.¶Sed aduerte: quia Bart.in d.§.quia verò.licet finaliter videatur tenere cōtrariā opi.Inno.tamē in prin.videt sequi prędictā opi Inn.do.Anto.hic tenet cōtra Bar.& idē Io. de Imo.in c.series.in fi.j.eo.sed fortè posit concordari vtraq; opinio isto modo,q̄ si testes,qui testificata retulerūt parti,sunt docti,& multū amici.& fideles , & veridici, & erat negotium quod nō exigebat nouū discursum , vel quid simile:q̄ hoc casu vera sit opi.gl.& Bar.nam verisimile est q̄ pars inducetur ad nouā productionē,& ad subornationē.nec ob.quod s.dixi de l.j.§.fi.ff.de his quæ in testa.delē.quia nō est verū,q̄ in casu nostro requiratur corporalis lectura , aut percūctatio ipsius partis,quod patet ex sola disputatione habita per partē cū aduersario:& per percunctationē aduocati vel procuratoris dicit ipsa pars didicisse testificata:adeò q̄ excludatur à facultate producēdorū testium:vt d.§.quia verò. Si verò esset negotium quod non perciperetur modico discursu:& testes non essent multū docti:tunc procedit opin.Inno.Host.& do.Anto.Et intellige quod supra dixi,quando per scientiam talem habitam à testibus excludatur: quòd tunc excluditur , quando scientiam habuit ab omnibus testibus qui deposuerunt:& qui iam producti erant.secus si eam habuisset ab aliquibus,secundùm ea quæ latius dixi in articulo publicationis,in quarta conclusione,in fi. & in conclusione quinta.

20 ¶†Circa tertium membrum principale, quid tenendum sit si pars didicit à notario,qui examinauit testes Docto.in c.series. j.eod.videntur velle quòd hoc non obstante admittantur ad nouam productionem,& etiam tenent hic quidam:ego tamen hoc intelligerem procedere , quando notarius perfunctoriè, aut verbo volatili retulisset attestationes , & non esset multum doctus: vel esset talis qualitatis quòd ei non deberet fides adhiberi : maximè si esset res quæ modico discursu non perciperetur,secus si non perfunctoriè, sed maturè & præmeditatè facta esset relatio per notarium:& notarius esset fidelis , & talis cui pars deberet fidem adhibere : & maximè,si pars cū ipso notario disputationem assumpsisset : vel esset res quæ modico discursu perciperetur.

21 ¶†Circa quartum membrum principale, quando pars didicit ab aduersario dicendum est,secundùm quod colligitur ex textu dicti.§.quia verò.& dictæ authenticæ,at qui semel.quòd aut pars verbaliter didicit ab aduersario: quia aduersarius dicit probatum esse, vel non probatum : & hoc casu,non impeditur in noua productione,aut inter partes assumitur disputatio deliberata,inquirendo meditatiuè & subtiliter perscrutādo super dictis & attestationibus receptis : ita q̄ per ipsam disputationem habetur scientia testificatorum : & talis disputatio excludit à facultate aliorum testium producēdorum.d. §.quia verò. ibi aduersario faciente disputationem &c.

22 ¶†Circa quintum membrum principale, quādo à iudice pars didicit testificata,an excludatur.dicendum arbitror quasi in omnibus,vt dixi in tertio membro de notario , nisi q̄ in iudice præsumptio est maioris scientiæ & doctrinæ : & sic q̄ melius cognoscat,an testes probent vel non probent,quare attendendæ sunt qualitates:an perfunctoriè iudex loquutus fuerit : & an sit talis cui pars ratione amicitiæ suæ fidelitatis eiusdem iudicis,licet in hoc infidelitate vtatur, creditur.Item considerari debet,an referat quid testes dixerint:& an pars sit docta,si fortè est negotium quod non percipiatur modico discursu,an verò iudex simpliciter asseruerit & firmauerit testes probare,vel non probare: tam respectu testium productorum per ipsam partem,videlicet q̄ non probant:vt ipse alios producat,quàm productorum per partem aduersam , vt probent ad hoc , vt pars cui loquitur,probet.contrarium facit quod supra dixi in princip.istius articuli de scientia testificatorum.& quod statim subdam.

23 ¶†Circa sextum & vltimū membrum quādo pars didicit ab extraneo, videtur mihi cōcludendum,q̄ nō excludatur à noua testium productione:nisi aliud probetur:quia nō est præsumptio q̄ extraneus magis sit informatus de attestationibus, q̄ ipsæ partes principales:cùm testes secretè recipi debeant,vt dixi in c.ij.s.eod.sed si probaretur q̄ extraneus qui retulit parti probatū esse,vel non probatū,legisset attestationes:aut eas tractasset,vel percunctatus esset,vel subtraxisset : tunc ponderandum esset & aduertēdū qualis esset iste extraneus:an esset doctus,& talis qualitatis cui pars verisimiliter credere debeat,vt puta,si est aduocatus vel procurator suus:& tunc indubitanter excluderetur à noua productione,vt est tex.in d.§.quia verò. ibi dū tex.dicit,neq; aliquis aduocatorū eius.& in d.auc.at qui semel.vbi tex.dicit,vel aliquis aduocatorū eius,vel alius pro eo agens.facit etiā tex.in c.pe.j.eo.ibi neq; per alium &c.secus si esset talis,cui nō deberet verisimiliter credere, vel non est multū doctus:vel dicit se simpliciter legisse attestationes : nō autē percunctasse,vel legi audiuisse, vel se fuisse præsentē examinationi:nā tunc non excluderetur,quod clarè patet:quia propter talem præsentiam & perfunctoriam lecturam,si nō sit talis res quæ modico discursu percipiat:pars ipsa principalis,quæ præsens fuit,vel percunctoriè legit,non excluditur,vt dixi s.in primo mēbro.Et in summa,in omnibus prædictis sex mēbris cōcludendū arbitror,q̄ qualitercūq; plenè probetur q̄ pars quæ vult nouā facere testium productionē,verè didicerit testificata: vel per se,vel alium,excludetur à noua productione,propter timorē subornationis & corruptionis testium,intelligēdo tamē, declarādo,& limitādo secūdùm ea quæ dixi in articulo publicationis in prima,secūda,tertia,quarta,& quinta cōclusionibus & similibus,secus si verè nō probaretur q̄ pars didicerit testificata:quia tunc non excluditur. Et sic patet q̄ in hac materia plurimū versatur iudicātis arbitriū,sicuti regulare est in materia testium,quanta & quibus testibus sit fides adhibenda.l.iij. §.tu magis.ff.eo.& ideò requirit iudicem prudentem & bonum:non asinum plumbeum:aut iudicem pannosum ; o vero

Bu.dipāno,o mazachanē prout ſunt multi caſtra porcelle qui vadunt quotidie pro aſſeſſoribus:nihil ſcientiæ aut doctrinæ, & minus prudētiæ aut diſcretionis habētes.& qđ peius eſt,nō verentur ad magnificas ciuitates accedere:cùm potius porcis, aut pecudibus legē dare deberent,quàm hominibus iura admi niſtrare.ſit tamē prudens etiā pars,vel partis aduocatus,vel ꝓcurator,vt animaduertat ad ea quæ dicta ſunt ſupra ad probandum ſcientiā teſtificatorū,vt faciat articulos aptos ad probandam qualitatē alterius partis,quā aſſerit didiciſſe:& teſtiū,& notarij,& iudicis,& extranei à ꝗbus aſſerit didiciſſe:& de eorū fidelitate & ſcientia,amicitia,& ſimilibus qualitatibus:& qualiter diſputationē aſſūmpſerit cū aduerſario,& de qualitate ipſius rei,ꝙ ſit res quæ modico diſcurſu percipiaꝫ &c. volēs autē probare cōtrariū,cōtrario modo faciat poſitiones & articulos.
¶ Inſuper arbitror aduertendū circa prædicta, ꝙ in caſibus in quibus ſ.dixi ꝙ ſi pars verè ſciuit teſtificata ab alio,excluditur à noua ꝓductione,nam fortè non eſſet incōueniens hoc limitare,ſi modo illud per partē aduerſam dolosè fuiſſet ſuggeſtū ad hoc,vt pars aduerſa prēcluderet viā nouę productioni.nam hoc caſu,nō videtur quis excludēdus à noua ꝓductione ne dolus & fraus aduerſario patrocinenꝫ,vt in c.ſedes.de reſcri.cū ſi.
¶ Inſuper etiam ad declarationē prædictorū aduerte ad illud quod ſupra dixi,ꝙ teſtificatorū ſcientia excludit à noua productione:nō ſolùm reſpectu ſuorū teſtiū,ſed etiā reſpectu ſcientię teſtiū aduerſarij.quod etiā voluit Bar.in d.§.quia verò.in auꝫ. eo.ti.Ex his,Deo duce,habes expeditū hunc quartū difficillimum & intricatiſsimum articulum principalem.
¶ Circa quintū principalē articulū,an ſuper nouis oīno articulis in caſibus in quibus dixi ſ.publicationē,vel teſtificatorum ſcientiā prædudere viā,poſsint teſtes produci nō obſtante tali publicatione & ſcientia:& dicēdum eſt ꝙ non.quia cū nō debeat quis admitti ad probandū,quod probatū nō releuat.vt in c.cùm cōtingat.de offi.deleg.& in l.ad probationē. C.de proba.ſequiꝫ ꝙ cū tales articuli oīno noui,nō ſunt ad cauſam pertinentes:iudex debet illos reiȷcere.vt no.in l.per hanc.C.de tēpo.appel.& eſt bonus tex.in c.cū Ioannes.j.de fide inſtru.Excluditur ergo quis ab hac ꝓductione,nō ex vi publicatiōis aut ſcientiæ:ſed ꝓpter regulā prædictā:quia impertinētia nō patrocinātur neqꝫ actori,neqꝫ reo:imò nō debet pati iudex vt ponantur in actis:quia nō poſſunt tranſire in vigorē iudicij.ff.de iureiur.l.ſi duo patroni. & ff.de peti.hære.l.ſi quis libertatē.§.ſi & hoc tenent hic cōiter Doc.& procedit hæc concluſio,nō ſolùm in oīno nouis reſpectu originalis facti primò deducti:aut reſpectu diuerſę rei petitę & deductę nunc:quàm prius deductum eſſet:ſed etiā reſpectu variati modi agēdi.vt ſi primò petebam equū ex cauſa emptionis:nunc peto ex cauſa donationis,vel alia ſiſi,vel qualitercūqꝫ cōtingere poſſet,ꝙ exceptio rei iudicatę ſup primis articulis,nō haberet obſtare ī caſu nouorū articulorū:etiam ſi ſolam mutaret perſonā,ſecūdùm do.Anto. hic.vt quia quis dicebat ſe emiſſe equū à Titio,quem dicebat ad ſe pertinere.& poſtea dicit ſe emiſſe à Sempronio.quod exē plum do.Anto.poteſt procedere quādo exceptio rei iudicatę reſpectu emptionis factę Titio,non haberet obſtare,reſpectu emptionis poſtea celebratę à Sempronio deductæ poſtea in ſecundis articulis.vt puta,quia dictum equū petebam vt ad me ſpectātem:ex hac ſola cauſa,quia emi à Titio.ſecus ſi ſimpliciter petiȷſſem,tanquā ſimpliciter ad me ſpectantem:quia tunc tales articuli videntur admittēdi.vt dicam in vij.articulo principali.Et generaliter in omnibus nouis articulis, prout appellaui nouos,ſecūdùm primam ſpeciem articulorum.de quo dixi mus in primo caſu ſecūdi principalis articuli.dicendum quòd admittuntur,tanquā impertinentes.& hoc etiam tenent Bart. & Bald.in dicta l.per hanc.Et ſingulariter dicit Bald.ibi,quòd actor poſt lit.conte.nō poteſt proſequi qualitatem nō intentam in libello.nam cùm litis conteſtatio fiat ſuper edita actione,vt l.edita.C.de edendo. Et fiat ex voluntate vtriuſqꝫ partis, ſcilicet actoris & rei:ſolus actor non poteſt alterare lit.conteſta.Et procedunt prædicta non ſolùm reſpectu actoris,vt dictum eſt,ſed etiam reſpectu rei conuenti. Exemplum,agebatur contra vnum poſſeſſorio recuperandæ:ipſe excepit quòd ſibi licitum fuit ſpoliare:& ſic fecit articulum.deinde facit nouum articulum in quo dicit ſe dominum : & per hoc non teneri reſtituere.nam talis articulus non admittitur:quia nō iuuat reum,vt in ca.in literis.ſ.de reſtitutio.ſpoliato.vel ſi primò à reo petebatur equus : & ipſe ꝓponit denuo pactum de nō petendo ſuper libro,vel falcone.vel ſi reus prius oppoſuit vnā exceptionem: & nunc opponit vnam nouam exceptionem, quæ ei de nouo ſuperuenit:& eſt talis quæ de ſui natura,licet de nouo ſuperuenerit,nō poteſt opponi.de quo vide latè per Barto.in l.j.ff.de exceptio.& per Bald.in dicta l.per hanc. C. de tempo.appel.& ſic ex prædictis habes expeditum quintum principalem articulum.
¶ Circa ſextum,an ſuper antiquis articulis omnino poſsint teſtes de nouo produci poſt ſcientiam teſtificatorum,vel publicationem in caſibus in quibus dixi publicationem vel ſcientiam præcludere viam , dicendum eſt ꝙ regulariter teſtes non poſſunt produci ſuper talibus articulis:ſiue loquamur de teſtibus iam productis & receptis,ſiue de alijs qui de nouo producerentur,& hæc eſt communis concluſio Doctorum hic & in d.l.per hanc.& in d.§.quia verò.in auꝫ.eo.ti.& in d.auꝫ.at qui ſemel.C.de proba.in d.Cle.ij.eod.ti.ideò autem dixi,regulariter.quia hoc fallit in pluribus caſibus,de quibus dicam j.in xj. articulo principali.
¶ Circa ſeptimum principalem articulum,an ſuper dependēti bus ſeu incluſis poſsint teſtes de nouo produci, difficultas eſt maxima:& materia ſubtilis & difficilis:id eſt bene attēdenda, ſed in ea difficultate pro clariori doctrina, poſt do.Ant.& do. meū & Bar.in d.auꝫ.& Ang.in d.§.quia verò.& etiam ex mēte Io.An.hic diſtingue,ꝙ quidam ſunt articuli qui cōtinentur in primis nō expreſsè ſeu explicitè,ſed de neceſsitate eorū quæ proponebantur:& hoc poteſt dupliciter cōtingere,vno modo quātum ad neceſsitatem probationis iuris & facti:alio modo quò ad neceſsitatem facti tantùm , quidam verò ſunt articuli, qui ſub præcedentibus non cōtinentur de neceſsitate:ſed ſe habent taliter ꝙ poſſunt comprehēdi & non cōprehendi.quò ad primum,quādo comprehenduntur ad neceſsitatē probationis iuris & facti,poteſt figurari exemplū,quādo quis prius articulatur in prēſcriptione quæ de neceſsitate requirit ad probationē iuris & facti,titulū & poſſeſsionē.l. ſiue poſ.& l.Celſus.ff. de vſuca.& in l.nullo.ff.de rei vend.nā ſi articulor ꝙ præſcripſi rem quam poſſedi per decem annos:ſeu ꝙ præſcripſi rem longo tēpore:licet in articulo explicitè non fuerit facta mentio de titulo:tamen tacitè ſubintelligebatur quò ad factum,& neceſsitatem probandi : quia aliàs præſcriptio longi temporis non procedit.facit quod tradit Inno.in c.dudum ſ.de elec.& Archi.x.q.iij.c.quia cognouimus.vbi dicit,ꝙ ex ſola allegata prēſcriptione videtur includi titulus & bona fides,& hoc caſu, nō admitteretur quis ad nouum articulum de titulo, probandum per teſtes poſt publicationem,vel ſcientiam teſtificatorū:quia ſatis poteſt dici antiquus articulus.& hoc etiam tenent hic Inno.& Ioā.And.& Doc.ſ.allegati.Et per prædicta etiam dicerem,ꝙ ſi primò articulaui de præſcriptione longi temporis,& etiam articulaui de titulo habito à Seio, ꝙ ſi poſt publicationem vel ſcientiam teſtificatorum facio articulum,ꝙ emi à Męuio:iſte articulus non debet admitti,ex eo,quia in primo articulo præſcriptionis continebatur titulus à quocunqꝫ habitus eſſet:& ideò iſte articulus,tanquam incluſus ſub antiquo ex neceſsitate probandi iuris & facti; non debet admitti. Et prædicta exempla procedunt tam in actore agente quàm in reo excipiente de præſcriptione. Et idem dicerē ſi articulaui prius de præſcriptione:nūc volo articulare de poſſeſsione. Nā ad hoc vt articulus non dicatur antiquus,ſed potius nouus,ita ꝙ poſſit de nouo admitti : neceſſe eſt ꝙ nihil habeat de materia primi.quod ad ponēdum ſubſtantiam primi articuli, ſupponeretur neceſsitati probandi, quod nunc ponitur in alijs articulis: nam articulus primus totam ſubſtantiam continens,cùm ſit indiuiduus,quamlibet eius partem ſupponit neceſsitati probandi,vnde per partem,quamuis minimam,deficientem ad probationē primi,quæ ſubȷ̄ciebatur neceſsitati probandi ad integrā ſubſtantiam primā,quæ pars eſſet minima,poſt publicatas attestationes & ſcientiam teſtificatorū deducitur de nouo in articulo,vel articulis:vt illam partem probet:non admittetur propter ſubornationis timorē.nec ob.ꝙ ſuper nouis articulis poſſunt teſtes produci,non obſtante publicatione vel ſciētia teſtificatorū,& prædicti de titulo & poſſeſsione videantur eſſe noui:ex eo,quia ſi primò articulatum eſt de præſcriptione longi tēporis,& nunc articulor de poſitione,vel de titulo : ſi articulor de poſitione, ab eo detrahitur titulus qui includebatur in articulo primo de præſcriptione,& ſi articulor ſolùm de titulo,detrahitur ab hoc nouo articulo articulus de poſſeſsione,qui includebatur ſub primo articulo prēſcriptionis,& ſic videtur quòd debeat dici nouus articulus : & per conſequens admittēdus,per regulam quæ vult,ꝙ quotieſcunqꝫ aliquid additur ad antiquum,vel detrahitur ab antiquo,dicitur nouum:vt in l.ius ciuile.ff.de iuſtitia & iure.nam hic non accipimus nouum articulum illo modo, ſed accipimus nouum per reſpectum , quòd nil habeat ex materia primi : vel primorum articulorum, quòd ſupponatur neceſsitati probandi iuris & facti : ita quòd non poſsit pars inſtrui ex illis ad ſubornandos teſtes : aliàs autem ſi poſſet pars inſtrui propter aliquid quod includebatur

batur in primis ſub neceſsitate probandi iuris vel facti: dici tur potius antiquus q̄ nouus. ¶ Et aduerte: quia cum miniſte rio dixi de præſcriptione longi temporis: quia ſi ſimpliciter ar ticulatus eſſem de præſcriptione longiſsimi temporis, deinde poſt publicatas atteſtationes, vel ſcientiam teſtificatorum articulaſſem de titulo: iſte articulus eſſet nouus & impertinens ad priorem articulum: quia non ſupponitur neceſsitati probandi reſpectu primi: cùm ad prę̄ſcriptionem longiſsimi temporis non exigatur titulus, vt in l. malè agitur. C. de prę̄ſcri. lon. tem po. Et hoc intellige, quando ſimiliter agebam ad rem mihi reſtituandam. tanq̄ ad me pertinentem ex prę̄ſcriptione longiſſimi tēporis ſuper qua petitione ex tali cā intētata, putintētata eſt, intelligitur eſſe lis cōteſtata: ſec⁹ ſi ſimpliciter egiſſem ad rē tanq̄ ad me pertinentem iure dominij vel quaſi: nam ſi prius articulatus fuiſſem de p̄ſcriptione longiſsimi tēporis, poſſum tñ poſtea articulari de ti. quia licet iſte articulus ſit impertinēs ad articulū priorē, ꝓpter rationē prę̄allegatā: tñ nō eſt impertinēs ad cām principaliter intentatam. facit qđ dicā j. de articulis diuerſis ad probandū titulum à diuerſis, & pluribus habitum. ¶ Item aduerte: qa ſi prius ſimpliciter articulatus eſſem de prę̄ ſcriptione, nec dixiſſem longi temporis, vel longiſsimi: tunc ve rò volo articulari de ti. maius eſt dubium: qa (vt dictum eſt) ad p̄ſcriptionē longi temporis inerat titulus. ſed ad prę̄ſcriptionē longiſsimi non erat neceſſarius: & ſic non includebatur in pri mis: ſed videtur dicendū q̄ talis articulus de titu. non admittatur quia aut ipſe agens intelligebat de prę̄ſcriptione longi tem poris: & tunc excludit debet qa in tali articulo includebatur ti. per ea quæ ſ. dixi. aut de p̄ſcriptione longiſsimi temporis & tunc videtur excludendus ab articulo de titulo: quia videtur im pertinens per ea quæ ſ. dixi, cogitabis. ¶ Arbitror tñ q̄ in hoc conſiderandum ſit fundamentum petitionis intentatę. nam ſi ſimpliciter actor egit ad rem, tanquam ad ſe pertinentem. prædicti articuli non videntur omnino excludendi ad inuicem. nā ille qui ſic agit rei vendicatione, vel publiciana, videtur omne ius reducere per quod poſsit in dicta cauſa obtinere. & ideò licet prius articulatus eſſet de præſcriptione longiſsimi temporis, vel de præſcriptione ſimpliciter: poteſt poſtea articulari de titulo. nam articulus præſcriptionis longiſsimæ non habet obſtare: quia non includit titulū ad neceſsitatē probādi ipſius articuli, Item licet articulatus ſit ſimpliciter de præſcriptione, cuius talis articulus poſsit intelligi de prę̄ſcriptione longiſsimi temporis ſequitur q̄ iſte nouus articulus de ti. nō includebatur in antiquo de neceſsitate: ſecus ſi fuiſſet articulatus de præſcriptiōe longi tēporis, per ea quę ſ. dixi. ¶ Et in omnibus p̄dictis caſibus qualitercūq; ſit factus articulus de prę̄ſcriptione, ſiue longi temporis, ſiue longiſsimi, ſiue ſimpliciter: non poſſum poſtea articulari de poſſeſsione: quia iſte articulus omnino includebatur ſub quolibet dictorum articulorum præſcriptionis ſimiliter etiam & per contrarium arbitror, ſi primum articulum feci de poſſeſsione, aut de titulo q̄ ſi nunc volo articulari de prę̄ſcriptione longi temporis q̄ talis articulus dicatur antiquus, non nouus: & ſic non debeat admitti. nam licet videatur nouus eo reſpectu: quia ſit additio ad antiquum, nam vbi prius ſolùm articulatus fuerā de ſolo titulo, vel de ſola poſſeſsione, nunc articulor de vtroq;. & ſic videtur q̄ ratione iſti⁹ ad iunctionis ſeu additamenti, debeat dici nouus per dictam l. ius ciuile. cum ſimili. quia reſpondeo vt ſ. dixi, quòd nouus non accipitur hic iſto modo: ſed ſecundùm ea quæ ſ. dixi, vt nihil habeat de primo qđ ſupponatur neceſsitati probandi iuris & facti. & ideò cùm in prioribus articulis articulatus fuerim de poſ ſeſsione, aut de ſolo titulo, qui mihi probandus incūbebat ad intentionem meam: quia aliàs non fuiſſem admiſſus, vt ſuprà dixi, & maximè in quinto principali articulo. ſi nunc facio ar ticulum de prę̄ſcriptione longi temporis, quæ neceſſariò includit poſſeſsionem & titulum: ſequitur quòd in hoc articulo cōtinetur antiquus, qui ſupponebatur neceſsitati probandi: & pars potuit inſtrui ad ſubornandos teſtes, vt nunc deponētes ſuper præſcriptione longi temporis, deponunt ſuper titulo vel poſſeſsione. titulus vel poſſeſsio ī primis minimè probati fuerunt. ſecus ſi nunc articulariter de prę̄ſcriptione longiſsimi temporis: & prius ſolùm fuiſſem articulatus de titulo, per ea quæ ſ. dicta ſunt.

¶ Secundo caſu principali primi membri, de articulis qui comprehenduntur ſub antiquis de neceſsitate facti, non tamen cōprehenduntur de neceſsitate probationis, dicendum eſt, quòd tales articuli dicuntur noui: & admittuntur poſt publicatas atteſtationes, & ſcientiam teſtificatorum. exemplum primus articulus continet quòd mutuaui tibi centum: vel vendidi tibi decem. de neceſsitate facti ineſt tempus: quia mutuum celebratum, vel venditio facta præſupponūt aliquod tempus quo celebratæ fuerunt: non tamen ineſt de neceſsitate probationis: quia mutuum & venditio poſſunt probari abſq; tempore: vt in l. teſtium. C. eo. & in auc. de teſtibus. §. & licet dudū. Et ideò ſi poſt publicatas atteſtationes, vel ſcientiam teſtificatorum facio articulum de tempore: talis articulus eſt admittendus tam in cauſa principali, quàm appellationis: vt probatur in c. ex te nore. j. eo. ſecundū vnum intellectum. & ſentit hic Hoſt. Inno. Io. An. do. Ant. & moderniores. & Bar. in d. l. per hanc. no. Ioā. de Imo. in c. cùm cauſam. de teſti. in quarto notabili. quod ego arbitror limitandum, ſi modò non intendo probare ſolū qualitatem tēporis: ex eo quòd contractus deductus in primo articulo fuit probatus, vnde contractus repetitur in ſecundo, non animo probandi illud: ſed animo probandi qualitatem tēporis: vt puta: quia fortè aduerſarius produxit, vel probauit etiam titulum emptionis vel alium ſimilem: & tu vis nunc articulari de tempore, vt probes temporis anterioritatem. ſecus ſi contractus deductus in priori articulo non eſſet probatus. nam tūc adjiciendo tempus, videtur adjicere ſolùm ad hoc, vt videatur feciſſe nouum articulum, & ſic vt per quandam fraudem ipſe probet contractum, qui non fuit probatus in primis articulis: nam iſte articulus non admittetur, iudicio meo, propter timorem ſubornationis.

¶ Et ex prædictis ego facio vnam regulam, quòd quotieſcūq; illud quod deductum eſt in primis articulis, & quod ſuppone batur neceſsitati probandi iuris & facti: plenè probatum eſt, ſi fiat nouus articulus qui includebatur in primis ſub dicta neceſsitate probandi: & aliqua qualitas additur ad iſtum nouum articulum: quòd iſte articulus ſemper eſt admittendus: ſi non ſit impertinens reſpectu additæ qualitatis. ratio eſt in promptu: quia cùm ſint probati priores articuli, ceſſat omnis ſubornatio nis ſuſpicio.

¶ Et ex prędictis infertur ad deciſionē huius quęſtionis. Pone, Titius primò articulatus eſt q̄ vendidit domū Sempronio: demum quia publicatis teſtibus, vel habita ſcientia teſtificatorū opponitur, q̄ ille Titius erat minor tempore venditionis. vnde ipſe Titius nunc de nouo articulatur, q̄ tēpore contractus celebratę venditionis erat maior: certè iſte articulus admitteret.

¶ Et idem in ſimili materia.

¶ Quid ſi ad probandum ingreſſum religionis, fecit quis articulum quòd Titius ingreſſus eſt tale monaſterium, & ꝓbauit deinde: quia publicatis atteſtationibus excipitur, quòd erat minor, & ſic inhabilis ad profeſsionem. facit articulatum q̄ tempore talis ingreſſus, Titius erat maior. licet enim tales articuli videantur antiqui, tanquam incluſi ſub antiquis ad neceſsitatem probationis: quia ad concludendum venditionem validā, & ingreſſum validum, & in vendente, & in ingrediente requiritur maior ætas. & ſic ſecundus articulus ponens de legitimitate ætatis in aliquo percipiat de materia incluſa in primo articulo: tamen in contrarium eſt veritas: quia licet participet de natura primi: non tamen participat de ea, prout præſupponitur neceſsitati probandi, ſed tantum prout ſuppoſita de ſe. nā quilibet prę̄ſumitur habilis ætate ad actum exercendum: ex quo illum exercet: niſi de contrario conſtet. & ſic dicenti eū inhabilem, incumbit onus probandi: vt in l. ab ea parte. ff. de probationibus. vel ſaltem ab ipſo principio articulanti de ingreſſu, vel venditione non incumbebat onus probandi ætatem: niſi exciperetur de ætate illegitima, ſecundùm quòd hęc tradūtur in c. in præſentia. ſ. de probationibus. facit etiā capitulum, cùm Ioannes. ſ. de fide inſtrumento.

¶ Ex quibus patet q̄ probare validitatem contractus, vel religionis ingreſſum ex ætate legitima, non ſubjiciebatur neceſsitati probādi quò ad effectū neceſſariū: & ideò tales articuli de legitima ætate non dicuntur antiqui: ſed noui. & hoc voluerūt hic Inno. Io. And. & Doct. cōmuniter. & adde etiā ea quę dicā j. in alijs exemplis ad declarationem prędictorum.

¶ Quidam verò & tertiò ſunt articuli, qui non cōprehendūtur de neceſsitate ſub prioribus articulis poterant tñ cōprehendi, & etiam non comprehendi: vt ſunt qualitates, quę poſſunt adeſſe & abeſſe circa contractū: vt l. pacta conuenta. de cōtrahē. emptione. & ſuper iſtis poteſt fieri noua productio: vt in c. veniens. j. eo. & latius apparebit ex exemplis j. ſubjiciendis.

¶ Et ex prædictis deciduntur multæ quæſtiones.

¶ Prima. Pone, habebam rem tuam prius obligatam: quā poſtea obligaſti alteri. deinde tertio loco obligaſti iterum mihi, ex debito priori. Egi contra te actione hypothecaria, & pro tunc articulum feci de obligatione innouata. demum tu probaſti illam rem prius tibi obligatam: quare ego volo facere articulum nouum de prima obligatione, ſecundùm quam debeo obtinere. l. creditor. in princip. ff. qui potio. in pigno. habeantur. certè talis articulus admittitur tam in cauſa principali, quàm appel-

lationis.& hoc tenent hic Docto.& Speculator eo.titu. §.satis vtiliter.ver.illud.

¶ Hoc tamen intellige,quando egissem hypothecaria simplici ter non exprimendo aliam causam,vel obligationem: sed vbi causam expressissem,& pro causa expressissem:tunc nō possum obtinere nam lite contestata supertali petitione, ex tali vltima obligatione deducta,nō possum postea me fundare ex alia causa,secundùm notata in c.Abbate.de reiudi. libr. vj. & quod statim dicam in sequenti tertia quæstione.

¶ Secunda quęstio est huiusmodi,petebam à te decimas : sup quibus feci articulos concludentes,& illos probaui:sed tu publicatis attestationibus produxisti priuilegium quòd te eximebat à solutione illarum decimarum:ego nunc volo facere articulum de præscriptione contra priuilegium:certè iste articulus,tanquam nouus,admittetur.faciunt no.in cap . accedentibus.j.de priuile.

¶ Tertia quęstio deciditur.Pone,vēdicabam à Titio fundum: in qua vendicatione etiam fortè accumulaui publicianam , qđ fieri potest:vt in c.Abbate.de re iudi.licet articulū feci de possessione mea longi tpis. Item q̄ illam emi à B.deinde publicatis attestationibus,quia non probaui,emerim ab M. volo nūc probare in causa principali,vel appellationis q̄ emi ab M.quęritur,an debeam admitti.Inno.& Hostien.hic dicunt,quòd ad hunc nouum articulum non sum admittendus: quia vario. & sic vt contrarius repellendus:vt j.de appel.ca.solicitudinē. Sed dicit Hostien.q̄ fortè secus tenendum est ex parte rei,qui non prohibetur vti contrarijs remedijs: vt in regula, nullus pluribus.de reg.iur.lib.vj.& sequitur hic do.Anto.

¶ Sed Io.de Imo.dicit,q̄ fortè dici potest , q̄ hoc procedit qñ causa ista,quia emi à B.fuit expressa in petitione:vt quia petitur tanq̄ empta à B.secus,vt dixi, si simpliciter peterem rem mihi restitui, tanq̄ spectantem ad me iure dominñ,vel causæ. Nam licet in processu causæ fecerim articulū quod emi ab M. possum præsertim in causa appellationis,per l. scio . ff. de appella.& probatur in d.c. Abbate . nec sunt omnino contraria: quia possunt simul stare,q̄ quis emerit à duobus.puta si prius emi à B.quia credebam suam.deinde emi ab M. quia intellexi q̄ non erat illius B.sed ipsius M.secundùm not.in l .iij. §. ex plurimis.ff.de acquir. possess. Et hæc opinio mihi placet . facit quod s̄.dixi in prima quæstione.

¶ Et aduerte:quia istā opi.sensit glo.in l.per hanc prędalle.& sequitur hic Bald.per no.per Inno.in c.mulier.j.de iureiuran.

¶ Quarta quæstio deciditur secundùm Goffre. de tutore dato, qui se excusat ab isto onere tutelæ:dicens se gerere tres tutelas super quibus articulos fecit:& quia non probauit de trib⁹, publicatis attestationibus in causa principali vel appellationis dicit se gerere vnam,ita confusam & negotiosam,adeò quòd haberi debet loco trium tutelarum,per l.si is qui tres.§. eum qui. ff.de excu.tu.certè talis admittetur ad istum articu.per regu.s̄. allega.

¶ Quinta quæstio deciditur.agebas contra me vt traderem tibi domum quam vendidi:ego excipio q̄ non teneor tibi tradere:quia feci pactum quòd non tenerer eam tradere tibi:& super hoc feci articulum quem non probaui:vnde publicatis attestationibus volo facere articulum,quòd contractus venditionis fuit conditionalis.certè talis articulus admittendus est tanquam nouus,secundùm Io.And.& Doct.hic,& Specul.eo.tit. §.satis vtiliter versi.illud autem.per ca.cùm Ioannes.s̄. de fide instrumen.& idem dicendum in simili quęstione, si primò feci articulum quod die prima mensis decembris an.M.cccxxxiij. in quo nunc sumus, vēdidi tibi talem librum in hac ciuitate Senarum pro decem:post,publicatis attestationibus volo facere articulum,quòd liber quem vendidi die dicta,fuit venditus cō ditionaliter.Nam talis articulus dicetur nouus, & admittend⁹: licet quidam dicant quòd non.moti ea ratione,quia hęc qualitas conditionis, inquantum ab initio interuenisset , potuit esse in substantia de per se à contractu,siue à substantia contractus: cùm qualitas ipsius conditionis in ipsa substantia fuerit . quare si in secundo articulo pono substantiā contractus, repeto principalem partem:scilicet subiectum : imò repetere videor totū articulum.

¶ Sed in contrarium est veritas,secundùm Doct.quia iste articulus dicetur nouus:dummodò pars substantiæ primi contractus repetatur in secundo articulo enunciatiuè , & declaratiuè: non vt subijciatur necessitati probandæ ex eo,quia modò non volo probare nisi qualitatem conditionis:& sic debet hoc intelligi secundùm illam regulam generalem quam s̄.dedi,quando substantia primi erat probata:sed non qualitas:ex eo, quòd qualitas non fuerit adiecta.

¶ Sextò ex prædictis potest decidi quęstio.Pone,mutuasti mihi centum:quæ repetis anno finito , ego dico terminum conuētum fuisse biennñ ,& adhuc durare.& sic dilatoriam solutionem.si tu producis testes ad probandum quòd fuit conuentū de anno:vtrum publicatis attestationibus possum producere testes,ad probandum quod haberem terminum ad soluendum ad biennium:quam quæstionem ponit Ioan.An. addi. Specu. in tit.de excep.in princ.& decidit quòd non. si vellem probare quòd tunc fuit conuentum de biennio.Secus si vellem probare quòd prorogasti ante finem anni, vel de nouo cōcessisti. vide quod dixi.j.de excep.c,iij.in prin.

¶ Septimò deciditur.Vtrum propositis & examinatis quibusdam exceptionibus peremptorijs,& examinatis & publicatis testibus,possit reus proponere & probare nouam exceptionem peremptoriam.vide j.de excep.cap.iiij.versi.sed nunquid attestationes.

¶ Vltimò deciditur alia notabilis quæstio,quam refert hic Io. And.quæ contigit de facto in causa Boatini de Mantua . Opponebatur enim contra collationem excommunicatio executoris,seu collatoris,qui præbendam contulit:succubuit opponens:quia non probauit illam excommunicationem publicā, sicut requirebatur:vt probatur in cap.ad probandum.j. de re iudi.pars appellauit:& in causa appellationis format articulū super publicitate excommunicationis:quæritur an debeat admitti Boatinus.refert fuisse sententiatum quòd non : quia iste articulus non est nouus:sed est idem cum primo,quò ad necessitatem probationis:licet primus fuerit sufficienter propositus.faciunt quæ dixi supra de articulo præscriptionis longi tēporis,quæ excludit articulum de titulo.Sed hæc decisio nō placet Ioanni And. ex quo qualitas publicitatis non fuit deducta in primo articulo.facit quod in simili traditur de eo,qui posuit se fuisse electum,an postea admittatur q̄ canonicè fuit electus? nam admittitur in c.veniens.j.eo.licet ad illud.c.possit responderi, q̄ ibi in secundo iudicio ad aliud agebatur.Itē prima probatio fuit ibi facta in iudicio summario: & de ipsius intellectu clarius ibi dicetur.

¶ Ponit etiam Io.And.aliud exemplum de eo , qui articulatus est rem valere.xx.& vltra.nam postea admittitur ad probandum deceptionem vltra dimidiam iusti pretij.de quo in c.cùm causam.el ij. j.eod.

¶ Item ponit exemplum de eo,qui articulatus est & probauit simpliciter iniuriam illatam:deinde publicatis attestationibus. deinde ad concludendum iurisdictionem conseruatoris , facit articulum q̄ illa iniuria est notoria: vt no.in c.j.de offi.dele. lib. vj.Et subdit tandem singulariter Ioannes An.q̄ malè facit iudex,quandocunq; recipit articulos,vel probationem exceptionis,qui non releuant probantem:vt in terminis prædictarum quęstionum.facit etiam c.pia.de exceptio.lib.vj.patet q̄ iudex non debet admittere exceptionem in genere:nisi quælibet species inclusa in genere concludat ad intentionē excipientis : ne excipiens vagetur cum aliena iactura:vt etiam notatur in ca.vr qui duas.de electionibus.lib.vj.& in l.ait Prætor.ff.de iniurijs. faciunt etiam notata in l.Titiæ textores.ff.de legatis primo. & idem in prædicta quęstione Boatini tenet domi.Anto.hic: qa articulus debet intelligi ruditer,vt proponitur. vnde si proponitur excommunicatio,non debet intelligi de excommunicatione publica:licet ad conclusionem necessariam agentis vel excipientis,exigatur qualitas publicitatis ratione subiectę materiæ ad inualidandam collationem:& hoc probatur in cap. in præsentia.s̄.de probatio.vbi ille articulus,q̄ ille erat minor annis,intelligitur ruditer & simpliciter: & sic non intelligitur q̄ esset minor xiiij.licet subiecta materia ad probandam professionem inualidam hoc exigeret.

¶ Et ex prædictis ego infero, vt habeas declarationem prędictorum.& ne erres per breuissimas terminorum mutationes, q̄ longa est differentia,articulum facere de præscriptione longi temporis,qui non admittit post se publicatis attestationib⁹ articulum de titulo & possessione:& facere articulum de excō municatione,qui admittit post se articulum de publicatione: nam primo casu,præscriptio longi temporis eo ipso quòd ponitur in esse,pariformiter & de necessitate ponitur titulus & possessio longi temporis:sine quibus nō consistit præscriptio longi temporis.& ideò articulus de titulo vel possessione, qui postea fieret de necessitate,includebatur in priori:sed in excō-municatione non sic est:quia ad ipsius positionem non includitur de necessitate,quòd sit publica vel occulta.Item q̄ sit maior vel minor.& ideò talis admittit̄,si postea facit articulum de publicitate vel maioritate.Et ideò ex p̄dictis ego infero : quia si in hac materia collationis,articulus esset ita celebratus, valet. Itē ponit q̄ dicta collatio nō tenuit:qa facta ab excōicato : talis articulus videt̄ de necessitate includere de publicitate & maioritate.

ioritate, & ideò poſtea non admitteretur ad articulandum de publicitate vel maioritate. & iſto modo, ſententia quam refert Boatinus, de qua ſupra dixi, poteſt ſaluari. & circa hanc materiam vide etiam gl. fi. in Cle. fi. de appel. ex qua potes colligere alia: exempla ſimilia ad hanc noſtram materiam. ¶ Sed circa p̄dicta quæro, quid ſi teſtes fuerunt ſolũ producti ſuper articulis productis, & ipſi deponunt non ſolùm ſuper ipſis articulis: ſed etiam ſuper his quę poſſunt pendere ex articulis productis quæ tamen non ſunt incluſa in ipſis articulis productis de neceſsitate iuris & facti. Exemplum, articulus dicit de venditione, vel ſimili contractu: & teſtes deponunt de conditione adiecta ad ipſum contractum. vtrum publicatis atteſtationibus poſsint produci alij teſtes ad probandum illam conditionem adiectam contractui, ſuper qua teſtes depoſuerunt: & eam fortè non probauerunt? & videtur q̄ non: propter periculum ſubornationis per text. in d. §. quia verò. in Cle. ij. eo. titu. Inn. & Ho. hic tenent contrariũ: quia licet aliqui teſtes aliquid dixerint de conditione adiecta: non tamen fuerunt ad hoc inducti: nec poteſt imputari parti, quæ illos produxit: quare nõ produxerit alios teſtes, qui probarent adiectam probationem. Nã cùm pars non produxerit eos ad hoc, nec potuerit diuinare: ſequitur q̄ non debent ſibi ſuper hoc præiudicare. & hanc opinionem ſequitur hic Io. And. & ſequitur Ang. in l. ſuper hanc. C. de tẽ. ap. col. fi. & mihi placet. ¶ Ex quo infero idem de ſimilibus quæſtionibus: puta ſi articulus eſt factus de ſola poſitione: & teſtes depoſuerunt etiam ſuper titulo. Nam hoc non obſtante, poterit poſtea articulum facere de titulo. & idem in ſimilibus. ¶ Prædicta tamẽ limitat do. Ant. niſi teſtes iuraſſent dicere veritatem extra articulum: quia tunc non admitteretur. Sed nõ dicit verũ, vt ſtatim ſubñciã. Eſt tamẽ ſingulariter & diligenter aduertendum circa prædicta, q̄ in caſibus in quibus dixi ſupra, q̄ articuli noui dependentes à primis, non tamen incluſi in primis, per neceſsitatem probationis iuris & facti prio rum articulorum, qui tamen faciant ad cauſam, & ſic non ſint impertinentes: q̄ tales etiam publicatis atteſtationibus ſunt admittendi. eſt enim hoc limitandum & reſtringendum, quando teſtes ſimpliciter fuerunt producti ad probandam intẽtionem contentam in articulis productis, ſecus ſi teſtes fuiſſent producti ſuper articulis & tota cauſa. hoc enim caſu, ſecundũ Innoc. & Hoſt. de cæterò recipi non debent ſuper aliquo capitulo in petitione comprehenſo: quia cùm à principio fuerint producti, etiam ſuper tota cauſa: ergo etiam fuerunt producti, ſuper iſtis nouis articulis, ſi faciunt ad cauſam, & hoc etiam ſequitur hic Io. And. & etiam ſequũtur do. Anto. do. me. & Io. de Imo. & Bar. in d. l. per hanc & dominus meus in c. cùm veniſſent. in fi. j. e. & adde quæ ibi dixi in fine primi principalis mẽbri, quinti principalis articuli. & hoc etiam mihi placet: quia aut iſte articulus, qui de nouo producitur, cõtinebatur in petitione: quia venit ad adiuuandam cauſam, & contenta in petitione: & non poteſt dici nouus, poſtquàm teſtes fuerunt producti ſuper tota cauſa, & ſuper tota cauſa iurauerunt dicere veritatem. aut iſte articulus non venit ad adiuuandam cauſam & contenta in petitione: & tanq̄ impertinens non eſt admittendus, ſecũdũ ſupra dicta. ¶ Et aduerte: quia plus voluit hic dominus An. videlicet q̄ ſi pars formauit aliquos articulos, & teſtes produxit q̄ ſi teſtes iurauerunt dicere vertitatem. non ſolùm ſuper articulis p̄ductis: ſed etiam ſuper tota cauſa q̄ tunc ſi teſtes deponãt extra articulum, valet eorum teſtimonium: & ideò. ſecundùm eũ didicitis teſtificatis non poterunt poſtea produci ſuper nouis articulis non incluſis in antiquis articulis ſed incluſis in petitione, & cauſa interpretata. qđ dicit hic Io. de Imo. eſſe verum: qa ſi iſti articuli, qui nunc producuntur, non comprehenduntur ſub primis de neceſsitate probationis iuris & facti, nõ eſt imputandum parti, ſi non diuinauit illud qđ teſtes dixerunt extra articulos productos per eam. ex quo de neceſsitate non includebatur in articulis. facit qđ notat Barto. in authẽ. at qui ſemel. C. de proba. & placet mihi hæc reprobatio pro qua faciũt quę ſtatim dixi in præcedenti q. poſt Inno. & Io. And. intelligendo q̄ pars ſimpliciter, & ſolùm produxit teſtes ad probandum articulos: ſecus ſi produxiſſet non ſolùm ad probandũ articulos ſed etiã ſuper tota cã, prout ſtatim dixi. & ita poſſet procedere opi. do. Ant. ¶ Vnde cõcludo circa p̄dicta q̄ ſiue teſtes ſimpliciter fuerint producti ſuper tota cauſa abſq̄ aliqua ſpecialiũ articulorũ expreſsiõe, & poſitione: ſiue aliqui articuli fuerint ſpecificè producti: & petitum per partẽ q̄ teſtes producti examinarẽtur, non ſolùm ſuper articulis, ſed etiã ſuper tota cauſa: his enim duobus caſibus pari ratione procedit hæc concluſio, qđ ſuper nouis articulis nõ poterũt teſtes p̄duci, publicatis atteſtationibus. & idẽ tenet Ang. in d. l. per hãc. C. de tẽp. ap. ver. adde vnum mirabile. ¶ Nec ob. ſecúdùm eũ, ſi dicis q̄ conſuetudo mundi ſeruat contrarium in cauſa appellationis. eo quòd d. l. per hanc. voluit nõ probatũ probari: quia dictũ Inn. Hoſt. & ſequaciũ, debet intelligi ſanè prout loquitur in cauſa appellationis, non poſſunt teſtes de nouo produci: etiã ſuper nouis articulis, qñ iurauerat dicere veritatẽ ſuper tota cauſa. Et idem in cauſa principali q̄ publicato p̄ceſſu in cauſa principali, nõ poſſunt in cauſa principali produci etiã ſuper nouis articulis, qñ ſic iurauerunt. Non aũt intelligas, nec ſenſit Inno. q̄ ſi teſtes in prima inſtãtia iurauerũt dicere veritatem ſuper toto, q̄ in cauſa appellationis nõ poſſent ñdẽ repeti, & alñ induci ſup nouis capitulis in cauſa appellationis: qa ſi ita ſenſiſſet, malè dixiſſet: & contra dictã conſuetudinẽ. & d. l. per hanc. ſecundùm Ange. Quæ limitatio videtur mihi ſatis dubia: quia eadẽ ratio, quæ prohibet teſtes de nouo produci publicatis atteſtationib⁹ in cauſa principali, limitat etiã in cauſa appellationis, per ea q̄ ſ. dixi. ¶ Sed vltra prædictam limitationẽ, & prædictam concluſionem, ego arbitror dupliciter limitandum. Primò ſi modò iudex qui examinauit diligenter, & interrogauit ſpecificè, non ſolùm ſuper articulis ſpecificè productis: ſed etiã ſuper tota cã ſecus ſi ſolùm interrogaſſet & examinaſſet ſuper articulis ſpecificè productis: ita q̄ appareret ex actis, q̄ ſuper reliquis contentis in petitione & tota cauſa, nõ fuiſſent examinati: qa tunc tales teſtes non videnẽ rite recepti, prout ſunt producti: & ſic eſſemus in materia primæ concluſionis traditæ ſupra in quarto articulo principali.

¶ Secundò ſingulariter limito, q̄ prędicta concluſio procedit reſpectu incluſorũ in libello, & principali intentione: ſecus reſpectu non incluſorũ. facientia tñ ad cauſam nõ principaliter, ſed emergenter, ſeu incidenter: vt puta, reſpectu replicationis ad exceptionẽ. Exemplũ, petebã decimas: produxi teſtes ſup tota cauſa, vel ſuper articulis ſpecificatis & tota cauſa: publicatis atteſtationibus, produxiſti priuilegiũ exemptionis ad eneruandum intentionem meã. contra quod priuilegiũ replico, q̄ eſt pręſcriptum: & volo facere articulũ ſuper pręſcriptione: certè talis articulus admittetur: & teſtes recipientur ſuper ipſo: tñ quia iſti articuli nõ includebañt in petitione reſpectu principalis intentionis & cauſæ: & ideò teſtes ſuper ipſis non intelliguntur eſſe recepti: licet fuerint producti ſuper articulis & tota cauſa. neq̄ etiam tales articuli ſunt impertinentes: quia habita conſideratione exceptionis oppoſitæ ad probatã intẽtionem petitionis, veniunt per viã replicationis ad ſubleuandam principalẽ intentionẽ ab oppoſita exceptiõe: ideò ſunt admittendi. maximè: quia quę de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. in c. inſinuãte. ſ. de offi. delega. in l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interrog. actio. faciunt etiã ad hoc quędã dicta. j. in ſequentibus duobus articu. ¶ Et ex prędictis infertur, q̄ producere teſtes ſuper articulis & tota cauſa, reſpectu producentis, continẽt & fauorem & odiũ. Fauorem continent, inquantũ deponentes extra articulos pro producente ad adiuuandã intentionem ipſius producentis, probant illud etiam quod deponunt extra articulũ, vbi ſi ſolũ producti eſſent ſuper articulis, deponentes extra articulũ non probarent. Odium aũt continent: quia pars non poterit amplius teſtes producere ſuper nouis articulis incluſis in petitione: licet non ſint incluſi in articulis ſpecificatis. ¶ Et prædicta notabis: quia nouiſsima ſunt: & ab alijs non tacta: & quotidie in practica ſunt. ¶ Et ex prædictis habes expeditum hunc ſeptimum principalem, ſubtilem, & difficilem articulum. In quo etiam illud aduertendũ eſt, q̄ in caſibus in quib⁹ dixi ſuper articulis antiquis, vel incluſis in antiquis de neceſsitate probationis iuris & facti, teſtes non fore admittendos publicatis atteſtationib⁹, q̄ ad hoc poſsint adaptari quaſi oẽs fallentiæ, de quibus dicã j. in vndecimo principali articulo.

22 ¶ †Circa octauum principalẽ articulũ, in quo examinandum eſt, an publicatis atteſtatiõibus, vel didicitis teſtificatis poſsint produci teſtes ſuper articulis directò contrarijs: vel contradictorijs. de quibus exempla poſui ſupra in ſecundo principali articulo, & in quarta ſpecie. & adde etiam exemplũ qđ ſtatim ſubdam in ſequenti nono articulo principali. Et in hoc articulo dicendũ eſt, q̄ ſuper talibus articulis non poſſunt teſtes produci: neq̄ in cauſa principali: neq̄ in cauſa appellationis. & iſta eſt cõmunis opinio Doctorũ hic & vbiq̄. & iſte eſt tex. aptus pro ea in d. Cle. ij. eo. tit. licet gloſſ. in dicta auẽ. at qui ſemel. C. de proba. & in corpore vnde ſumitur, tenuerit cõtrariũ, & malè. Et ratio quare non admittanẽ, eſt: quoniã didicere teſtificata aduerſarij eſt impedimentum, ne teſtes producantur ſuper eiſdem articulis: vt ſ. probatũ fuit in quarto & ſeptimo principalibus articulis: ſed ad reprobationem priorũ teſtium per articulos directè contrarios, de neceſsitate proponitur ſcientia teſtificatorum. igitur &c. Idem etiam tenent Bart. & Bal. in dicta authen. at qui ſemel. & in d. l. per hanc.

23 ¶††Hęc tamen communis conclusio limitatur per glo.in dicta Cle.ñ.nisi opponatur falsitas cũ corruptione.vel q̃ dolosè corrupti falsa dixerunt.in c.licet.s̃.de probatio.facit. l. nec exemplum.C.de falsis.& quod not.in l.diuus.ff.de re iudi. Licet em̃ non possim probare q̃ dixerint falsum,nisi directè probẽ contrarium eorũ,quæ deposuerunt.vnde est præsumptio suborna tionis.tñ cùm adiungo illam qualitatem corruptionis vel doli,tollitur pręsumptio subornationis.Guli.verò in d.Clemẽ. ñ. assignat etiam aliam rationem:videlicet,quia ante publicationem non potuit pars diuinare,q̃ corrupti falsum dixerint. vñ cùm nunc apparuerit illa exceptio corruptionis,iustum videt esse vt possit pars illam obĵcere:quia quæ de nouo emergunt &c.vt dixi in fine præcedentis articuli.

24 ¶††Vel tertiò potest assignari ratio secundùm Nico.de matta. vt refert Barto.in dicta auẽ.at qui semel. q̃ sicut sententia lata per corruptionem est ipso iure nulla.l.vęnales.C.qñ ꝓuo. nõ est necessita & dictum testis per corruptionẽ falsum deponentis.l.prima.post princ.ff.de falsis.nec potest hoc consensu partium remitti:cùm sit inductũ propter publicam vtilitatem. de qua materia dic vt plenissimè dixi in d.cap.secundo. de falsis. Quare cùm non obstet sententia, multò minus debet obstare publicatio: cũ terminus sententiæ sit potentior in repellendo partem.An autem possit opponi falsitas sine corruptiõe,dicta glo.in dicta Cle.j.eod.titu.sentit q̃ non.Tu dic vt latius tradit in c.licet.s̃.de probati.& per do.Anto.in c.venerabilis.j. de excep.& vide quod latè dixi in d.c.ñ.j.de falsis.

¶Secundò limitatur prædicta cõmunis conclusio, si pars vellet probare directè contrarium. vel per directam contrariam probationem reprobare testes probatorios partis aduersę.secus quando vellet reprobare testes reprobatorios partis aduersæ,& confirmare suos testes;quia tunc licitum est producere testes super articulis directò contrariis,secundùm communem opi.Exemplum, probaui per testes meos rem taliter se habere:sed testes mei reprobantur per alios testes productos per partem aduersam, ex eo quia probant rem per contrarium se habere.nam publicatis attestatiõibus superistis reprobatoriis, potero producere alios testes reprobatorios ipsorum,qui confirmabunt intentionem meam probatam:& rem taliter se habere,vt dixi.Et ratio potest assiguari,quia non potest parti aliquid imputari,si confisus de prima probatione non produxit testes ante publicationem secundorum,etiam reprobatoriorũ: quia debuit verisimiliter credere suos testes verum dixisse:donec contrariũ appareat.& ideò ex quo contrarium apparet ex publicatione illorum testium,potest alios producere ad confirmationem priorum,& reprobationem reprobatoriorũ. & hoc sentit glo.in d.c.ex tenore.j.eo.& traditur in c.series. & in c.cùm clamor.j.eod.& est bonus text.in c.cùm in tua.secundũ vnum intellectum.j.eo.Et ad prædicta vide quæ dixi s̃.§.præterea.q.iiñ.

¶Et per prædicta iura videtur probari,q̃ hoc procedat,etiam si vltima reprobatio veniat ad confirmationem primæ probationis summariè & semiplene receptè.& idem si veniat ad confirmationem & declarationem instrumenti,vt in c.cũ Ioan.j. de fide instru.

25 ¶††Tertiò limitatur quando vellem probare directè contrariũ post publicatas attestationes:ex eo q̃ ante publicationem nihil fuit quòd potuerit mihi imputari:quare non fecerim examinari testes.Exemplum in c.series.j.eo. secundùm octauam lecturam,quam ibi posui.videlicet,qñ ille qui instabat contra matrimonium,fecit articulum generalem, q̃ erant consanguinei in gradu prohibito:& testes postea in depositionibus expresserunt,q̃ erant fratres:& sic in primo gradu.vnde publicatis attestationibus volens probare directè contrariũ,debet admitti,secundũ ea quæ ibi dixi.ad quod faciunt ea quæ dicã in sequenti articulo. Et hæc procedunt,siue articulus sit directè contrarius in toto,siue in parte:quia eadem subest ratio:vt puta,si feci articulum me esse dominum in totum:vel in totũ possidere:& tu facis postea articulum q̃ sis dñs pro parte, vel pro parte possides eodem genere possidendi, secundũ quod dixi supra in secundo principali articulo,in fine.Et ex his habes expeditum octauum principalem articulum.

¶Sed quæro circa prædicta, de quæstiõe quã disputauit Nico. de matta.& refert Io.An.in addi.Spec.eo.tit.§.primo. versicu. item queri debet.¶Pone,actor produxit instrumentum confectum secundùm scripturam:nunc sunt anni.xx.contra illud reus probauit per testes iam publicatos notarium mortuum, iam sunt xxij. Actor autem format duo capitula:scilicet, q̃ notarius viuebat iam sunt anni xxj.& q̃ testes rei erant minores vigintiduobus annis.reus verò format capitula,quòd notarius erat mortuus iam sunt.xxiiij.anni.& quòd testes sui erãt maiores xxxiiij.annis.quęrebatur,an dictę probationes, vel ipsarũ aliquæ essent admittendæ.Dubium facit illa publicatio tionum.de qua quęstione Nico.soluit distinguendo in capitulo de morte & vita:quia si capitulũ rei fuit super eo formatũ, & de illo testes deposuerunt post publicatas attestationes sup directò contrariis:non licebit testes producere, vt dictum est. Si verò capitulum non erat de hoc:sed illa verba testium rei fuerunt ad aliud expressa:forsan in redditione causæ scientiæ poterit actor testes producere cõtra illos:quia nec potuit diuinare.per capitulũ,ex tenore. & quod ibi tradit Io.And.in c.series.eo.titu.& quod supra dixi.

¶Sed dicit Io.And.in d.additio.aduerte:quia licet hoc dictũ fatear in se verum,non videtur q̃ huic casui adaptetur secũdũ membrum distinctionis.Nam reus reprobare volens instrumẽtum hoc casu,vt falsum:necesse habuit dicere q̃ mortuus erat tempore quo dicebatur instrumentum confectum. Nec recepta fuisset probatio ipsius dicentis simpliciter eum mortuum: quia impertinens:& non releuabat.procederet autem,si simpliciter dixisset instrumentum falsum sine specificatiõe, & fuisset admissus ad probandũ:& testes pro causa scientiæ expresissent mortẽ notariñ procedere.& sic putat intellexisse Nico.

¶Nunc plus ad propositum de ætate testium,tenuit actorem admittendum ad probandum illum articulum, cùm illud non sit deponere super articulis principaliter.sed est reprobare per sonas testium:vt non idoneas,vel dicta ex personis in quibus impossibile erat cadere scientiam rei,de qua testantur:quod impedimentum etiam per consensum partium tolli non potuit: cùm deficiat substantia testimoniñ.scilicet,scientia. non quidẽ simpliciter,sed per impossibile.per quod apparet ipsius nullitas.sicut cũ in priuato deficit iurisdictio: & in pupillo. C. de iurisdi.om.iudi.l.priuatorũ.ff.de iudi.l.cũ prætor. propter quẽ defectum actus publicatus nullus est.quę nullitas opponitur omni tempore.C.si à non competen.iudi.l.j.in fi.sic & in testimonio cuius subiectũ est scientia:vt c.cùm causam. & hoc est verum,secundùm Io.An.in d.addit.

26 ¶††Nonò principali articulo in quo tractandum est, an super articulis indirectè contrariis,seu indirectè contradictoriis, publicatis attestationibus, seu didicitis testificatis possint testes produci:ducendũ est q̃ sic regulariter.& hoc voluit gl. in ver. indirectè.in princi.in dicta Clemen.secunda.Et facit iste text. à contrario sensu.¶Nam dum dicit,q̃ super directè contrariis non possunt produci,à contrario sentit q̃ secus est super contrariis indirectè.Et exempla potes figurare secundũ quod dixi supra in secundo principali articulo,in sexta specie. verbigratia.Si dixi q̃ contraxi matrimonium Senis cum B. & testes q̃ deposuerunt super hoc articulo,& ipsum probauerunt,interrogati de tempore dixerunt,q̃ tali tempore cum ea contraxi. tu verò publicatis attestationibus,& visa expresione diei,vis arti culari q̃ ea die ego fui Parisiis.nam hoc casu,licitum est:qa no. in c.ex tenore.j.eo.quando ante publicationem pars aduersa non potuit instrui super probatione indirectè contraria: quia articulus fuit generalis sine tẽpore,vel sine loco:sed testes specialiter dixerunt de tempore & loco:meritò debet quis admitti ad probandum contrarium indirectè,per no.in dicto ca. ex tenore.& in l,optimã.C.de cõtrahen.& commit.stipu.

¶Aduerte tamen:quia Vin.in d.c.ex tenore. videtur sentire, quòd publicatis attestationibus,sicut excluditur directa probatio contraria,ita excludatur indirecta:cùm idem sit timor subornationis,per gloss.no.iiñ.q.iiñ.Item si quis testibus.sed non placet.si non affuit aliquid quod possit parti aduersæ imputari:vt puta, qa in primis articulis fuissent specificati tempus et locus.quo casu non admitteretur quis ad indirectam probationem modo pręallegato.& ratio est in promptu: quia pars aduersa videns in primis articulis expressum tempus & locum, potuit sibi immediatè prouidere ante publicationem : faciendo articulos,qualiter ego illa die fui Parisiis: quæ ratio cessat, quando tempus non esset expressum in primis articulis : vel etiam locus.nam hoc casu,non est quid possit ab ipso principio parti imputari aduersæ,si non diuinauit de loco & tempore:& ideò si publicatis attestatiõibus apparet testes deposuisse de loco & tempore,debet pars aduersa admitti ad probandum indirectè contrarium.Et vide ad prædicta Io.And.in addi.Spec.titulo de teste.§.sæpe testes.versicu.porrò. qui dicit q̃ Vin.dictam opi.multum pertinaciter conatus est defendere. & ibi particulariter respondet Ioan.Andr.ad omnia fundamẽta ipsius.Opinio tamẽ Vin.valet ad ea quę dixi in c.in nostra. j.eod.in primo articulo,in quarto membro principali.ver. itẽ aduerte.

¶Aduerte tamen,quia qđ statim dixi, q̃ quando à principio fuerunt expressi tempus & locus q̃ publicatis attestationibus pars

pars aduersa regulariter non admittitur ad probandum indirectè contrarium. Nam hoc limitatur, secūdùm Hosti. nisi pars aduersa fuisset protestata ꝙ intendebat probare contrarium: quasi sentiat ꝙ tūc admitteretur publicatis attestationibus: qa excluditur presumptio & subornatio: quę limitatio nō, placet Io. And. nec domino meo in d.c.ex tenore. nec mihi nisi fortè talis protestatio fuisset conuentionalis: & sic vestita consensu vtriusꝙ partis. nam cùm hoc pendeat à iuris potestate, vel ab vtriusꝙ partis voluntate, non sufficit alterius partis voluntas. Item facit quia si valeret hæc protestatio, de facili deluderetur. d. Cle. ij. in eo qđ sentit ꝙ publicatis attestationibus super articulis directè contrarijs, non admittitur quis ad probandum. Nam pars protestaretur semper ante publicatas attestationes de probando contrarium. & hoc sentit Bal. ibi Et ad declarationem prędictorum adde ꝙ singulariter tradit Bal. in d.l per hanc. vbi dicit ꝙ quando testes contradicentes probant cōtrarium per visum, seu aspectū eiusdē facti: isti sunt directè contrarij. sed qñ testes vnius partis non potuerunt videre illud qđ testes alterius partis asserunt se vidisse: talis probatio contraria est indirecta. Exē plum: si ego depono ꝙ hodie vidi te Senis, per rerum naturam sequitur ꝙ non es Parisijs. oculus tamen meus non videt te non esse parisijs: quia ego non sum parisijs. & ideò si alij testes dicunt ꝙ ea die fuisti parisijs: talis probatio est indirectè contraria: quia procedit argumentando per rationem intellectus. Sed si locus esset angustus, vel paruus vt vehiculum, vel alia platea, certè si dicerem ꝙ Titius fuit captus in illa parte plateę quæ est ante palatium dominorum, in qua non potest quis personaliter capi. Si tu velles probare dicendo ꝙ in alia parte plateæ Titius fuit captus: ista probatio est directè contraria: quia per visum eiusdem obiecti, isti testes sibi inuicem deponunt contrarium. & vide ad prædicta qđ notabiliter ponit Cy. post Dy. in l. ij. C. de erro. aduo. Et adde ad p̄dicta exēpla q̄ colligunt ex gl. super ver. fecisse. & ex his quę ibi dixi in Cle. j. de proba. ¶ Itē aduerte ꝙ si producuntur testes ad reprobationem priorū testium contra personas, ꝙ hoc potest fieri, adhibita distinctione posita in auť. si dicatur. C. eo. Est enim nouus articulus, quando producūtur testes ad reprobationem priorum circa personas, simul & dicta. verbigratia, testes testificantur ꝙ Sempronius possedit fundum per xxx. annos. ego ad reprobationem volo probare ꝙ testes non sunt ætatis xxx. annorum, prout volebāt arguere Iudei, dum dixerunt: Nondum quīquaginta annos habes, & Abraā vidisti. vt in euangelio penultimę Dominicæ quadragesimæ. nam & per hunc modum testium personæ reddūtur inhabiles, cùm non potuerunt videre & scire qđ factū fuerit in xxx. annos, & per consequens etiam eorum dictum redditur falsum. & hoc casu possunt testes de nouo produci, secundùm Nico. Matta. & hoc etiam sequitur Bart. in d. auť. at qui semel. C. de proba.

¶ Item aduerte ꝙ quando producuntur testes ad reprobandū attestationes priores, publicatis attestationibus: requiritur ꝙ reprobatorij excedant numero, dignitate, vel alia simili qualitate. ad qđ vide qđ dixi j. eo. titu. §. xxxij. in primo articulo, in quarto membro principali, versi. item aduerte. Et ex his habes expeditum nonum principalem articulum.

¶ Decimo principali articulo, in quo venit tractandum, vtrum publicatis attestationibus, vel didicitis testificatis in vna instantia, licitū sit testes producere in alia instantia prosequar quinq; principalia membra.

¶ Primum erit, quid iuris sit variata instantia de causa principali, ad causam appellationis.

¶ Secundū, quid iuris si varietur de causa principali, ad causam nullitatis.

¶ Tertium, quid si varietur de causa principali, ad causam restitutionis in integrum.

¶ Quartum, quid si varietur de vna instantia & causa, ad aliam instantiam & causam, ita ꝙ vtraq; sit principaliter intentata, qđ potest contingere multis modis, vt ibi videbimus.

¶ Quintum, quid si varietur de instantia iudicis ad arbitrum, vel econtra.

27 ¶† Circa primum, vtrum variata instantia de causa principali ad causam appellationis, possint testes produci sup eisdem articulis, vel directè contrarijs: non obstāte publicatione vel scīētia testificatorum: videtur primò dicendum ꝙ sic per text. in l. eos. §. ij. & lege, in offerendis C. de appella. & per tex. in lege per hanc. C. de tempo. appel. & maximè per regulam traditam in dictis iuribus quę vult ꝙ in causa appellationis non probatum & non exceptum, probari & excipi possit.

¶ In contrarium fortiter obstat tex. in §. quia verò. in auť. eo. ti. qui simpliciter prohibet, ꝙ post publicatas attestationes, aut didicita testificata non possint testes produci. ergo indistincte procedit, tam in causa principali, quàm in causa appellationis. maxime, quia idem viget timor subornationis in appellatiōe, qui viget in principali. & fortius, quare propter prædictorum iurium contrarietatem variæ in hoc articulo reperiuntur opi. quas refert glo. & post glo. Doct. in d.l. per hanc. & d. §. quia verò. & glo. in Cle. ij eo. tit. & Io. And. hic, & Docto.

¶ Prima fuit opi. Alberici glossatoris antiqui, qui voluit quòd non admitteretur, per prædallegatū. §. quia verò. & per rationē prædictam timoris subornationis vigentis etiā in causa appellationis. Et ad iura s̄. in contrarium allegata pro contraria opi. respondet, ꝙ corriguntur per iura noua.

¶ Secunda fuit opinio aliorum tenentium, ꝙ per testes nō possint probari: sed per instrumenta. & ad iura contraria respondent, quòd procedunt, qñ pars in causa principali non probasset per testes, sed per instrumenta.

¶ Tertij dicunt ꝙ tam in causa principali, quàm appellationis super nouis articulis deponentibus à veteribus possint testes produci. & ita loquitur. l. eos. cum similibus. Sed super articulis omnino veteribus, non possunt produci in causa appellationis.

¶ Quarta fuit opin. Accur. in d.l. per hanc. & §. quia verò. simpliciter voluit per d.l. eos. & per l. per hanc. ꝙ in causa appellationis possent testes produci, non obstante publicatione in cā principali: tam super nouis, quàm super veteribus: sed in causa principali, non sit hoc licitum. & ita loquitur. §. quia verò. qui loquitur in eadem instantia, secundùm glo. sed in causa appellationis variatur instantia, secundùm glo. in l. ita demum. C. de procu. & l. scio. ff. de appel. Et quò ad appellationem, ꝙ possint testes produci. eandem opi. tenuerunt Io. & Azo. quā etiā secundùm Bar. secuti fuerūt vltramon. & communiter legistæ, qui mouentur ex eo, ꝙ duplex est ratio, secundùm eos, quare post aperturam testium non admittātur testes, videlicet, timor subornationis, & identitas instantiæ: quia in alia instantia possunt recipi. l. fi. ff. eo. sed causa appellationis habet aliam instantiam à principali: vt s̄. dixi, igitur &c.

¶ Quinta fuit opi. Lau. Tanc. Vinc. Phi. Gof. & Inno. hic. quibus etiam videtur consentire Spe. eo. tit. §. satis vtiliter. qui volunt. ꝙ tam in causa principali, quàm in causa appellationis licitum sit testes producere super nouis articulis, vel dependentibus ab antiquis. & ita loquatur. eos. l. cū si. sed super antiquis hoc non sit licitum: etiam in causa appellationis.

¶ Sexta fuit opi. Hosti. hic. qui voluit, ꝙ in causa appellationis possum p̄bare nouos articulos: & per nouos & per antiquos testes: sed articulos antiquos non possum probare per eosdē testes: sed per nouos. & est ratio. nec ipsi testes antiqui, qui iuraverunt plenam dicere veritatem, de periurio notentur. Subdit tñ Hostien. ꝙ canonistę communiter tenent opi. sed quod secundùm eorum opin. nihil erit speciale in causa appellationis, in qua tamen lex videtur velle quandam specialitatem. d.l. per hanc. & d.l. eos.

¶ Septima fuit opi. glo. nostræ hic, quę tenet per text. nostrum. ꝙ super antiquis articulis, etiam in causa appellationis, si facta est publicatio in principali, non possint produci etiam noui testes. & hodie de iure cano. hæc opin. approbata est per text. in Cle. ij. eo. tit. & per has decretales. dicit Bart. in d.l. per hanc. standum esse in hoc ipsarum declaratiōi & dispositioni. & cōcludit ꝙ in effectu non est differentia post publicatas attestationes inter causam principalem, & causam appellationis. & hanc opin. sequuntur hic etiam moderniores. & dicit hic Ioā. de Imo. ꝙ hæc opi. seruari debet, nedum in foro ecclesiastico: sed etiam in foro Cęsaris. per ea quæ no. in c. licet ex suspecto. s̄. de foro compe. & in c. per venerabilem. j. qui filij sint legi. & in ca. Raynutius. j. de testa. Nam licet regulariter vbi ius ciuile discordat à iure canonico in materia indifferenti, ius ciuile seruari debeat in foro Cæsaris: & canonicum in foro ecclesiastico, vel in terris ecclesiæ: vt in c. ij. de arbit. lib. vj. & no. in ca. j. j. de noui oper. nun. & no. in c. si duobus. j. de ap. tñ illud est verum, quando ius ciuile est certum: & in eo non sunt opiniōes. secus quando essent opiniones: & postea facta esset decisio p ius canonicum. & ad hoc vide alias plures authoritates, quas posui in d. c. j. & notabilem limitationē quam dedi post dñm Anto. & do. meum in d.c. licet. in vj. casu. Bald. verò in l. per hanc. C. de tempo. appel. dicit, ꝙ de iure ciuili, veritas est ꝙ in causa appellationis possunt testes produci: etiam super antiqs articulis. mouetur per illam l. dum dicit, Pleniorum subueniatur veritatis lumine. nam cùm litera illa loquatur cōparatiuè: sequitur quòd ibi est participatio positiui. & ideò siue plenè. siue semiplenè appareat in prima causa probatum: adhuc plenius vel verius probari potest. Nec obstat ꝙ propter didicita testificata præsumptio sit timoris subornandorum testiū: quia

iſta præſumptio ſecundùm Bal. non eſt perpetua & infallibilis. nam fallit in pluribus caſibus, de quib⁹ dicam in vndecimo principali articulo: & quia iſta præſumptio eſt imaginaria, & non neceſſaria: quia vt docet experientia, teſtes ſolennes non poſſunt ſubornari. vnde cùm noua diſpoſitio d. §. quia verò. fundet ſe ſuper fictione: & loquatur de eodem iudice, vel ſimili: non debet extendi ad iudicem appellationis.

28 ¶ †Item, quia cauſa appellationis eſt diuerſa à prima, nō diuerſitate materiæ: quia eadem eſt cauſa, & quęſtionis fons: ſed diuerſitate iudiciꝝ, & materiæ nouiter ſuperuenientis, videlicet iniquitatis ſententiæ, quæ interdum poteſt examinari ſeorſum à principali: vt ff. de pœnis. in l. abſentem. & ff. de arbi. in l. non diſtinguemus. §. cùm quidam. facit. l. penultima. ff. iudic. ſol. & ideò teſtes debent iterum iurare in cauſa appellationis: licet iurauerint in cauſa principali: vt no. hic. Præterea. §. quia verò. venit ad correctionem iuris antiqui: ſed diſpoſitio. l. per hanc. quò ad cauſam appellationis non reperitur correcta. ergo &c. & ſic concludit Bal. ꝙ hæc eſt veritas de iure ciuili: ſed de iure canonico, dic vt in d. Cle. ij. eod. titu. vnde concludit, ꝙ in foro Cæſaris debet ſtari primæ opin. & deciſioni. l. per hanc. vt in cauſa appellationis poſſint teſtes produci ſuper antiquis capitulis: ſed in foro canonico, ſeruabitur deciſio dictæ Cle. ij.

¶ Quidam verò diſtinguunt, an ſit ab interlocutoria appellañ. & ſic in inſtantia appellationis poſſint teſtes produci. & concludunt ꝙ non. tam de iure ciuili, quàm canonico. An in inſtantia appellationis à diffinitiua, & procedat opi. Bald.

¶ Ego verò in hoc articulo arbitror, ꝙ quòad hanc materiam teſtium producendorum ſuper eiſdem articulis, vel directò cōtrariꝭ: nulla ſit fienda differentia inter inſtātiam principalem, & inſtantiam cauſæ appellationis. vnde concludo, ꝙ in omnibus caſibus in quibus dixi. s̄. ꝙ in cauſa principali publicatis atteſtationibus, vel didicitis teſtificatis teſtes non poſſunt produci: idem in cauſa appellationis, ſiue ſit appellatum ab interlocutoria, in qua minor eſt dubitatio. Et in qua indubitanter cōcludendum eſt, ꝙ tam de iure ciuili, quàm canonico, non poſſunt teſtes produci, per ea quæ dicam in c. cùm veniſſet. j. eo. in ſecundo membro principali, quinti principalis articuli. Siue loquamur in appellatione à diffinitiua: in qua in veritate, de iure canonico nulla eſt hodie dubitatio, per tex. in d. Cle. ij. eo. titu. ſed de iure ciuili, eſt dubitatio propter tam varias authoritates, de quibus s̄.

¶ In ea tñ ambiguitate arbitror ꝙ veritas ſit quā s̄. dixi: videlicet, ꝙ in omnibus caſibus in quibus quis excluditur à poteſtate producendorū teſtiū in inſtantia principali, ꝓpter publicatas atteſtationes, vel ſcientiam teſtificatorū: excludatur etiā in inſtantia appellationis.

¶ Moueor: quia text. in §. illud. in auť. eo. tit. formaliter dicit, nō habebit omnino licentiam vllā vlterius vti teſtiū ꝓductione: neꝙ ſi diuina iuſsio præceperit. Vnde pondero in primis verbum, omnino. quod idē importat, ꝙ aliquo modo: vt no. Io. in c. j. j. de hęre. & ibi dixi ſimile in c. ꝓtractādo. j. de iura. cal. & in c. qualiter. s̄. de iudi. Eſt enim omnino. dictio pręciſa: & cum effectu totali intelligenda, ſecundū Archi. in c. ij. de pact. lib. vj. & denotat perpetuitatē ꝓhibitionis: vt no. gl. in ver. omnino. in d. Cle. j. de vi. & hon. cle. Item pondero verbū, vlla. quod eſt vniuerſale qñ iungitur orationi negatiuę, prout hic. ſicut dicimus de dictione, nullus: vt not. glo. in Cle. in pleriſqꝫ. de elect. & in Cle. j. in fi. de reb. eccle. non alie. Itē facit dū text. ille vult, ꝙ etiā nō debeat quis admitti, ſi diuina iuſsio præceperit.

¶ Secundò principaliter moueor: quia ille text. in d. §. illud. loquitur ſimpliciter & indiſtinctè, non aūt loquitur. vtrū coram iudice principalis cauſæ, vel appellationis. ergo indiſtinctè intelligendus: vt in l. de pretio. de publi. cum ſi.

¶ Tertiò moueor, quia eadem ratio ꝓhibitionis quæ habet locum in inſtantia principali, habet etiam locum in inſtantia cauſæ appellationis: vt dicit text. in d. Cle. ij. vnde cū ratio legis ſit anima ipſius legis: vt no. Bald. in l. j. C. de interdi. & ꝓbatur in c. ſi qñ. s̄. de reſcrip. & in c. ex eo. & in c. vbi periculū. de ele. lib. vj. & in Cle. j. de elec. cū ſi. Ideò vbi prædicta ratio vendicat ſibi locū, debet etiam vendicare locum diſpoſitio: vt in l. à Titio. ff. de verb. oblig. & in l. illud. ff. ad l. aquil. & in l. nam & Pedius. ff. de arbi. cum ſi.

¶ Nec ob. ꝙ iura exorbitantia, prout eſt. §. quia verò. & §. illud. in auť. eo. tit. & ſecundū ea quæ dixi s̄. in quarto principali articulo, ſint reſtringēda. & ꝓ conſequēs non extēdenda ex idētitate rōnis, ad qđ authoritates & remiſsiones quas dedi in c. at ſi clerici §. j. s̄. de iudi. quia rñdeo, ꝙ illud ꝓcedit qñ ratio eſſet multum generalis, non expreſſa: vel plures poſſent reddi. ſecus ſi vna ſpecialis & expreſſa: vt in caſu noſtro. quo caſu, etiam in exorbitantibus fit extēſio: imò potius cōprehenſio: vt no. glo. in c. ſi poſtquàm. de elec. lib. vj. & no. in ca. j. de tēp. ap. lib. vj. & de reſcript. & no. Doct. in c. ñ. de mu. peti. & not. in l. his ſolis. C. de reuo. dona. & eſt bonus text. in l. milites agrum. ff. de re mili. & vide alias authoritates quas allegaui in c. at ſi clerici. §. j. s̄. de iu. ¶ Nec ob. l. eos. & l. in offerendis. C. de ap. & l. per hanc. C. de temp. ap. quia pōt rñderi, ꝙ illa iura corrigunt per d. §. illud. nec eſt hoc abſurdū dicere: quia non eſt dubium quod §. quia verò. & §. illud. corrigant iura antiqua, ſecundū ea quæ latius dixi s̄. eo. in quarto principali arti.

¶ Vel pōt reſponderi, ꝙ illa iura loquuntur qñ quis vult ꝓducere teſtes ſuper nouis articulis reſpicientibus actionē intenta tam. & ita loquitur tex. in d. l. per hanc. ſi rectè ponderetur. ibi dū dicitn, ouis etiā aſſertionibus. & text. in d. l. in offerendis. dū dicit, nouas aſſertiones. & d. l. eos. dum dicit, quòd in iudicio omiſſum proſequatur &c.

¶ Nec ob. quod text. in d. l. per hanc. in fin. dum dicit, pleniori ſubueniatur veritatis lumine. loquatur cōparatiuè: & ſic intelligitur participatio poſitiui. vnde ſiue plenè, ſiue ſemiplenè appareat probatum in prima inſtantia, adhuc poterit plenius vel verius ꝓbari in inſtantia appellationis: quia rñdeo ꝙ iſtud debet intelligi, dummodò aliud non obſiſtat. vt eſt in caſu noſtro. Nec ob. l. fi. C. eo. tit. quia vt dicit Bart. in l. per hanc. fateri pōt ꝙ in alia inſtantia poſſunt recipi parte nolente. & ita loquitur d. l. fin. non autem ea contradicente, ꝓut loquitur quęſtio nr̄a. Nec ob. ꝙ ad alium finem ꝓducuntur in prima inſtantia: & ad alium in inſtantia appellationis: ex eo, ꝙ in prima ꝓducuntur vt quis condēnetur vel abſoluatur: ſed in appellatione ꝓducū tur, vt ſententia confirmetur vel infirmetur. facit ca. veniens. j. eo. Nam reſpondetur, ꝙ iſtud confirmare, vel infirmare in appellatione, eſt æquipollens ad cōdemnare vel abſoluere in principali. no. in d. l. eos. C. de ap. & non refert quid ex æquipollentibus fiat. in c. licet ex qua. j. eo. & in c. petitio. s̄. de ꝓcura.

¶ Nec ob. ꝙ appellatio reſcindat omnia acta non probatoria vſq; ad lit. conte. vt in l. ita demum. C. de ꝓcura. & ſic videtur reſcindi concluſio & publicatio, vt dixi in c. cùm veniſſent. j. e. in quinto principali articulo in ſecundo membro. Quia rñdeo ꝙ reſcindit quò ad effectus non conſummatos: quorum ratio & effectus non durat poſt appellationem. ſecus quò ad effect⁹ conſummatos: quorum ratio durat in appellatione, ꝓut eſt in caſu noſtro. videlicet, præſumpta ſcientia teſtificatorum, & timor ſubornationis. facit qđ in ſimili dicimus de effectu lit. cōteſta. quò ad perpetuendā actionē qui durat etiā peremptā inſtantia: vt l. j. C. de preſcri. lon. tem. & hoc etiā patet: quia in cā principali, licet nō ſit facta publicatio: tñ ſi pars percuńctata eſt & didicit teſtificata, etiā de iure ciuili, non admittitur: vt s̄. dixi in quarto articulo principali. ¶ Et ſic ex prædictis cōcluditur, ꝙ in his caſibus in quibus licitū fuiſſet ꝓducere teſtes, publicatis atteſtationibus in cauſa principali, licitum erit etiam in cauſa appellationis: vt puta, ſi publicatio nō ſit ritè facta: vel pars non didicit teſtificata, ſecundùm ea quæ dixi in quarto principali articulo.

¶ Sed circa prædicta inſurgit notabilis dubitatio. quid ſi in cauſa principali non fuit facta publicatio. vel ſi fuit facta, probať quòd pars non fuit percuńctata: vel nō didicit teſtificata: vtrū poſsit in inſtantia appellationis teſtes ꝓducere ſuper eiſdem articulis, vel directò contrariꝭ. Pone enim quòd ſi facta fuit publicatio, fuit facta abſente parte: & ſic etiam abſente parte lata ſententia, à qua appellauit: & non eſt percuńctata atteſtationes, ỽt dixi, vel non fuit facta publicatio. Hanc quęſtionē reperio tactam per quendam Doct. cuius nomen ignoro, in qua quęſtione, quā dicit de facto cōtigiſſe, allegat ꝙ non poſsit teſtes ꝓducere ex eo, quia ex qualitate ſentētiæ contra eum latę mentaliter ꝓpendit, quòd teſtes ſui non ꝓbauerunt. vel poſſumus etiam dicere, ſi vult contrarios teſtes ꝓducere, ꝓpendit ꝙ teſtes aduerſariꝭ ꝓbauerunt. Sed in contrariū idem Doctor allegat iura ꝓbantia, ac requirentia partem legiſſe & plegiſſe, & percuńctatam eſſe teſtificata: quæ omnia concludunt ad actū naturalem, non mentalem. facit. l. j. §. ſed ſi legi. ff. de his quæ in teſta. dele. vbi licet ex his quæ præcedunt & ſequuntur, media poſsint intelligi mentaliter. ſi tamen corporali vſu nō poſſunt conſpici, non dicuntur poſſe legi. & ad hoc text. in c. inter dilectos. j. de fide inſtru. facit dictum Innocē. in c. P. & G. s̄. de offi. deleg. vbi dicit, quòd ad hoc vt ſententia concludatur nulla, exigitur ꝙ vitium ſit patens. Sed idem Doct. decidendo tenet contrarium. per tex. in §. qa verò. in authē. eo. tit. vbi ex ſola diſputatione inter partes extrinſecus à viſione corporali atteſtationū, & ſic ex viſione intellectuali: & per cōſequēs ex ſola intellectuali ſcientia, repellitur quis à productione: dū tñ illa intellectualis ſciētia ſit talis, ꝓ quā⁹ pars potuerit ipſorū atteſtatiōes cognouiſſe: & ex ipſis inſtrui aut edoceri. ar. l. munerū. §.

iuxta

iuxta.ff.de mune.& hono. Vnde concludit quòd ipſum verè vel pręſumptiuè didiciſſe teſtificata, eſt cauſa propter quam excluditur à facultate teſtium producẽdorum quæ concluſio licet ſit ſubtilis: tamen mihi non placet. licet enim iudex ita ſententiauerit: tamen ipſius animus non ſemper ad vnam probationis ſpeciem inclinatur. in c. cauſam. j. de re iudi. & in c. in noſtra. j. eo. & in l. ob carmẽ. §. fi. ff. eo. & ex varijs cauſis poteſt in formare motum animi ſui, vt dictis iuribus. ¶ Quare dicerem, q̃ prędicta opinio procedit, vel quãdo probaretur expreſsè q̃ pars didicerit atteſtationes: vel quando eſſet facta publicatio. & ipſe qui vult producere, non probaret ſe ignoraſſe teſtificata. ſed ſi non eſſet facta publicatio, & aliter non probaretur didiciſſe teſtificata: licet iudex ſententiando contra actorem ſup principali, vel contra reum videatur ſentẽtiaſſe: vel quia actor non probauit, & reus nihil probauit: ſeu non plenè probauit exceptionem ſuam: tamen qa, vt ſ. dixi, iudex ex multis alijs poteſt motum animi ſui informare, & varijs modis ad credulitatem induci. ¶ Item: quia poteſt eſſe q̃ ipſe iniuſtè ſententiauit: vel per dolum, vel per ignorantiam: ideò non placet prædicta opi. Sed poſſet procedere prædicta opi. ſolũ quãdo actor ad probandam intentionem ſuã, nõ produxiſſet niſi teſtes. nã tunc propter ſentẽtiam latam contra reum ſuper principali negotio pręſumptio eſt q̃ teſtes non probant. & eodem modo videtur concludẽdũ in reo. ¶ Sed quamuis in hoc caſu non videatur eſſe tanta dubitatio poſtquàm nõ ſunt producti niſi teſtes: tamẽ alię rationes concludunt q̃ etiã hoc caſu, prædicti doctoris deciſio non procedat. & ſecundũ q̃ intellexi hanc opi. non ſeruat curia: in qua ſecundùm qđ accepi, ſeruatur ſtylus q̃ teſtes in cauſa principali non publicantur: qua publicatione non facta, indifferenter admittuntur teſtes in inſtantia appellationis. Et hæc opi. plus mihi placet. pro qua faciunt ea quę dixi ſ. in quarto principali articulo. vbi dixi q̃ olim iure digeſtorum & C. nouæ productioni non obſtabat: etiam in cauſa principali, publicatio aut ſcientia teſtificatorum cùm iure nouiſsimo auc. inductũ fuerit q̃ nouæ productioni ſuper eiſdem articulis &c. obſtet vera ſcientia teſtificatorum, vel publicatio. vt etiam traditur in Cle. teſtibus. eo. ti. meritò propter talem p̃ſumptionem quę inſurgit ex ſententia iudicis, nõ debemus iura antiqua corrigere: maximè quia licet ante appellationem: vel poſtquàm ſententia tranſiuit in rem iudicatam, pręſumatur p̃ ſententia iudicis. l. Herennius. §. Caia. ff. de euictio. tamen ſecus eſt poſt appellationem interpoſitam, quæ reſcindit vel ſuſpẽdit illam pręſumptionem, vt ſ. dixi & ſic ex prædictis habes expeditum primum membrum decimi princi. articuli.

29 ¶† Circa ſecundum membrum quo quæritur, vtrũ variata inſtãtia de principali cauſa ad nullitatem, poſsint produci teſtes ſuper antiquis articulis, vel directò cõtrarijs. dicit præfatus Doctor q̃ ad hoc declarandum oportet præmittere q̃ nullitas poteſt ſumi dupliciter. Vno modo, propter defectum ordinis iudiciarij non concernentem merita cauſę. ſecundo modo, ex defectu concernente merita cauſæ. Primo caſu, poteſt figurari exemplum ſi cauſa eſſet ordinaria, & omiſſa ſit libelli oblatio, litis conteſtatio, & aliæ ſimiles ſolennitates: & ſuper iſtis produci poſſunt teſtes: qa iſte eſſet nouus articulus. & idẽ ſi vellem p̃bare illum qui protulit ſententiam nõ fuiſſe iudicem: niſi in alia principali cauſa ſuper huiuſmodi articulis eſſent producti & publicati teſtes. Secundo caſu, quando loquimur circa merita cauſæ aduertẽdum: quia cùm hoc multipliciter poſsit contingere, dicẽdum eſt, ſecundùm eum q̃ ſi iudex ex deductis in cauſa principali ſequutus eſt euidentẽ errorem: non procedit hoc caſu dubium noſtrum: quia ad hanc nullitatem concludendam debet error apparere ex tenore & inſpectione ipſius ſententiæ: nõ autem ex alia extrinſeca probatione. Sed ſi nullitas ſurgeret ex meritis cauſæ, quia iudex eſt ſequutus dicta falſorum & corruptorum teſtium, vel tantùm falſorum, vbi ſententia eſt lata contra abſentem: & tunc ſuper articulis directo contrarijs ad antiquos admittuntur teſtes. quia non obſtat ſententia vel publicatio per tex. in c. licet cauſam. ſ. de proba. de quo articulo an ſcilicet tunc ſnĩa reddaẽ nulla, vel ſit neceſſaria reſtitutio, dic vt latè dixi in c. ĩ. j. de falſis. & hoc dictum eſt clarum in ſe qa hoc caſu nõ obſtaret publicatio vel ſcientia teſtificatorũ: etiam in ipſa cauſa principali. vt dicam in xj. arti. principali falſ. Si verò opponeretur de nullitate ſententiæ ex eo quia ſnĩa eſt talis naturę q̃ nõ tráſit in rem iudicatã. Et hoc caſu dicit aduertẽdũ qa ſi fit proſecutio per viã nullitatis, ſecundũ practicã quã dat gl. in c. ex parte M. de reſti. ſpo. licet aliæ plures ſint etiã practicæ, vt ibi dicit. & hoc caſu nõ obſtat publicatio: qa nõ obſtat ẽt ſnĩa per c. ſeries. & c. in tua. & c. ex tenore. j. eo. & c. iurauit. ſ. de proba. iuncto. c. conſtitutis. el ĩ. j. eod. quorũ iurium latius pro ſequit materiã. & multa circa p̃dicta dicit confuſè, quæ nõ pertinent ad materiam. quare dic de dicta materia vt dixi in d. c. ſeries. j. eod. ¶ Quare omiſsis his quæ dicit idem Doctor, arbitror aduertẽdũ q̃ queſtio noſtra principaliter põt conſiderari duobus modis. Vno modo, qñ variatur inſtantia de cauſa nullitatis ad cauſam validam: & ſic pręſupponitur q̃ primum iudiciũ, in quo atteſtationes fuerunt receptę, fuit nullũ. vnde omiſſo tali iudicio, pars de nouo agit. Alio modo poteſt conſiderari, qñ finito vno iudicio principaliter intentato, pars fortè, contra quam lata eſt ſententia, proſequitur viam nullitatis, dũtaxat dicendo proceſſum vel ſententiam nullam.

¶ Primo caſu, dñi de Rota in antiquis deciſionibus Bertrandi deciſione ſexageſima cõcludũt, q̃ licet teſtes in primo iudicio fuerint publicati: tñ poſſunt in hoc iudicio iteratò p̃duci ſup eiſdẽ articulis, vel directò cõtrarijs: quia cũ primũ iudiciũ dicatur fuiſſe nullũ: ſequit q̃ nõ pręſtat impedimentũ: vt in regula, non pręſtat. de reg. iu. lib. vj. & in l. ea quidẽ. C. ſi mãcip. ita fue. alie. ¶ Nec obſtãt iura dicentia q̃ publicatis atteſtationib⁹ ſup eiſdẽ articulis, vel directò contrarijs, nõ poſſunt teſtes produci propter timorem ſubornationis: vt d. §. quia verò. & in Cle. ĩ. eod. tit. cum ſimi. quia procedunt qñ actus eſſet validus: ſecus autem qñ proceſſus eſt nullus. ¶ Dicit tñ ibi Bartrandus ſe audiuiſſe q̃ quandoq; Rota contrarium tenuit ex eo: quia qualitercunq; ſit facta publicatio, maximè ſi ſit facta ad petitionem partis, quæ non vult teſtes producere: ſi didicit teſtificata, debet excludi.

¶ Sed neutra prædictarum opinionum mihi placet. Nam hæc vltima reprobatur expreſsè ex his quæ dixi ſupra in quarto articulo principali in prima concluſione, & tribus ſequentibus. Nec etiam placet prima opinio. per ea quæ ſtatim dicam. Vnde diſtinguerem q̃ aut loquimur in nullitate, quæ non ſolũ reſpicit reliquam partem proceſſus: ſed etiam ipſorũ teſtium receptionem: vt puta: quia iudex, coram quo fuerit agitatus proceſſus, funditus carebat iuriſdictione: vel vt dicit, proceſſus nullus ex defectu litis conteſtatæ, aut ſimilis alterius ſolennitatis formaliter requiſitæ: quæ non ſolùm habet inficere vel annullare acta ordinatoria: ſed etiam p̃batoria. & hoc caſu, indubitãter dicerem q̃ ſuper eiſdẽ articulis, vel directò contrarijs poſſunt teſtes produci. Moueor per regulam, non pręſtat. de regu. iur. libr. vj. Item moueor ex his quæ latè dixi ſupra in quarto principali articulo, in primis quatuor concluſionibus, & primo correlario. Vnde fit concluſio q̃ qualitercunq; teſtium receptio reddatur nulla, vel propter omiſſum ordinem in receptione, vel in examinatione, aut in publicatione, aut p̃pter defectum cuiuſcũq; alterius ordinis iudiciarij: q̃ hoc caſu, publicatio & ſcientia teſtificatorũ, non obſtant volenti producere etiã eoſdẽ teſtes ſuper antiquis articulis, vel directò contrarijs. & iſto modo põt p̃cedere prima opi. Bertrandi. Aut nullitas primi iudicij non eſt talis quæ habeat annullare atteſtationes: vt puta, quia ordo iudiciarius per omnia fuit ſeruatus vſq; ad ſententiam: ſed in ipſa ſententiæ prolatione fuit omiſſus: vnde ſententia redditur nulla, ſecundũ ea quæ habentur in c. fi. de re iudi. lib. vj. vnde hoc caſu nullitas ſententiæ non habet inficere ipſas atteſtationes. & hoc caſu maius eſt dubium. Deſcẽdere autem poteſt dubium, iudicio meo, ex quadam fallentia, ſeu caſu ſpeciali: quem ponit hic Io. And. & communiter ſequunt Doct. dicens, q̃ perempta inſtantia ſuper eiſdẽ articulis, vel directè contrarijs, poſſunt teſtes de nouo produci: & tamen clarum eſt q̃ atteſtationes & alia acta probatoria aliàs de ſe validæ & valida, non pereunt peremptа inſtantia, ſecundũ ea quæ latè tradit Io. An. & poſt eum latius dñs meus & Docto. in c. cauſam. quę ſ. eodẽ per Cy. Bal. & Doc. in l. properandũ. C. de iudi. & per Bar. in l. cũ lite mortua. ff. iudi. ſolui.

¶ In contrariũ tñ fortiter obſtat ca. conſtitutus in præſentia. j. eo. vbi in ſimili dicimus ſecundũ vnum intellectum illius text. in fi. q̃ ſi quis poteſt vti atteſtationibus iam receptis non admittitur ad producendũ eoſdẽ teſtes: licet proceſſus nõ ſit publicatus: quia debet eſſe contentus teſtibus iam receptis. ita & in ſimili caſu noſtro, poſt quàm clarum eſt q̃ atteſtationes receptæ probant, & facta eſt publicatio, & didicita ſunt teſtificata, & eadẽ eſt cauſa: licet eadẽ inſtantia, & inter eaſdẽ perſonas, cũ ſubſit timor ſubornationis, nõ debet pars admitti ad producendũ teſtes ſuper eiſdem articulis, vel directò contrarijs: ſed debet eſſe contenta teſtibus iam receptis.

¶ Pro iſta opinione facit optimè qđ tradit Nico. de Matta. & poſt eum Bal. in l. fi. C. eo. tit. vbi dicit, q̃ ſtandũ eſt atteſtationibus receptis in vno iudicio, ſi legitimè ſint publicatæ in alia quacunq; inſtantia, & coram quocunq; iudice, inter eaſdẽ perſonas, & ad eundem effectum. argu. no. in l. geſta. C. de re iudic.

¶ Nec ob. illa. l. fi. C. eo. inquantũ videtur requirere conſenſum partium: quia illa loquitur de atteſtationibus receptis coram

arbitris,in quibus diuersa est ratio,secundùm ea quæ dicã.ĩ. in quinto & vlti.mẽbro princ.istius articuli.& isto modo potest intelligi & saluari secunda opi.quam ś.retuli,secundũ Bertran. Secundo casu,qñ finito vno iudicio in alia instantia prosequeretur quis viam nullitatis,dicerem q̃ si testes in primo iudicio producti,fuerunt producti ad eundem finem,ad quẽ nunc ꝓducuntur in iudicio nullitatis:vt puta:quia fuit opposita declinatoria ob defectum iurisdictionis:& ad eam probandã fuerunt producti testes,qui non probauerunt.vnde pars quę nũc de nullitate agit,fundat se super defectu iurisdictiõis.& ad probandũ hoc,producit testes super eisdẽ articulis.Nam hoc casu non arbitror admittendos:cùm sit timor subornationis.

¶Nec ob.si diceres q̃ si iudex ille primus subditus carebat iurisdictione,corruit processus ex toto:& per consequens attestationes:quia fateor.Et si diceres,q̃ per consequens, tanquam nullæ,non præstant impedimentũ:vt ś.dixi in prĩcipio præcedentis casus.Respondeo q̃ in casu nostro non procedit argumentum : quia cũ tu fueris nixus probare hoc per testes in primo iudicio productos,& non probaueris,& publicatę sint attestationes,& sententia fuerit lata contra te ante,quã de hoc constet:cùm præsumatur pro sententia & actibus ipsius iudicis:vt l.Hærennius.§.Caia.ff.de euic.meritò non potes admitti ad probandum per testes.sed si vis probare nullitatem & iurisdictionis carentiam:oportet probare per alias probationes. vt hoc ostenso concludatur q̃ attestationes receptæ fuerunt nullæ.Si verò testes non fuerunt producti ad eundem finẽ, ad quem nunc producuntur:non video quomodo ad concludendum hanc nullitatẽ possunt examinari super antiquis articulis, vel directò contrariis:quia aut nullitas allegatur ex defectu omissionis substantialis ordinis iudiciarĩ:& ita probatur ex inspectione actorũ,quare attestationibus non est vtendum. Et si fortè diceretur,q̃ sententia fuit lata sine scriptis:licet in actis reperiatur scripta & immissa.& hoc pars vult probare per testes:iste est articulus nouus:& ideò quæstio nostra non procedit.& idem in similibus dicendum est.Si verò diceretur de nullitate respectu eorum quæ concernunt merita causæ.& hoc nõ potest contingere nisi altero de duobus modis:vel quia sentẽtia est lata contra ius scriptũ:& ad hoc probandum nõ est necessaria positio,aut articulus:quia ius scriptum est probatũ, nõ probandum.& ideò de eo non debet fieri nec admitti positio: vt in c.sopitæ.ĩ.de censi.& ibi do.Ant.& in l.ornamentorum. & ibi Bal.ff.de auro & arg.leg.ad quod vide quæ latius dixi in c.j.ĩ.de re iudi.Aut nullitas dicitur insurgere ex eo,quia iniusti tia fuit notoria:vt est tex.in c.inter cæteras.ĩ.de re iu. & ibi dixi,secundũ vnum intellectum.& hoc casu etiam non est necessarium quęrere de probationibus per testes:cũ debeat ex ipsis actis patere:vt ibi dixi.alio modo potest contingere, secundũ ea quæ dixi ś.in princ.secundũ præfatũ Doct.Si esset talis sententia quæ ratione pacti per partes non remissibilis non transiret in rem iudicatam.& quia esset iniusta,diceretur nulla, secũdùm vnum modum practicandi:quẽ quidã dicunt seruari posse in talibus sententiis,secundùm ea quæ traduntur in d.c. ex parte M.ś.de resti.spo.& hoc casu,si ad probandã hanc iniustitiam,per quam intẽdo ad nullitatem produceret testes eisdẽ articulis,vel directò contrariis,possem:quia hic est casus specialis in quo non obstat publicatio:etiam in ipsa causa principali.Neq̃ etiam habet obstare sententia:neq̃ lapsus fataliũ,secundùm ea quæ dixi in c.series.ĩ.eod. & subdam pro speciali fallentia in xj.articulo principali fallentiarum. Et per hæc habes expeditum hoc secundũ membrum principale istius principalis articuli.

30 ¶†Circa tertium principale membrũ,qñ variatur instãtia de causa principali ad restitutionẽ in integrũ, est aduertendum q̃ quędam est restitutio quæ cõpetit iure speciali:vt est illa quæ datur minori, vel ecclesiæ.quædam verò conceditur iure communi ex clausula generali,si qua iusta causa adesse videbitur . l. j.& l.Prætor ait.& per totum.ff.ex qui.cau.maio. Quo ad primam speciem dic,quia aut petitur restitutio quæ concludit solùm aduersus sententiam:& nõ est dubium q̃ per hoc nõ est licitum testes producere publicatis attestatiõibus &c. tum quia restitutio est stricti iuris:& sic non debet extendi ad aliũ casum:tum quia cùm petatur restitutio solùm aduersus sentẽtiã, non cõcluditur aduersus omissam probationem:vnde ex separatis nõ debet fieri illatio:vt in vulgatis.aut restitutio conceditur aduersus omissam probationem: & hoc casu,an publicatio vel scientia testificatorum obstet nouæ productioni testium, tangit Inno.in c.auditis.ś.de resti.in integrum.& Barto.in l.j.§. nunciatio.ff.de ope.no.nuncia.& aliquid Inno.in ca.pe.j.eod. Guliel.& Docto.in Cle.ĩ.eod.titu.& Pau.in Cle.fi.de resti. in integr.& videtur primò dicendum, q̃ minor non restituatur. Nam talis prohibitio fit propter dolum præsumptum, ne testes subornentur:vt sæpius dictum est:sed minor aduersus dolum vel calumniam præsumptam de futuro,non restituitur.l. auxilium.ff.de mino.ergo &c.

¶Secundò probatur:quia per rescriptum,vel iussionem Principis non possunt amplius testes produci publicatis attestationibus,vel didicitis testificatis.in auẽ.eo.tit.§.illud.ibi,nec si diuina iussio præcesserit.& ad idem text.in auẽ.at qui si mel.C.eo. ergo multominus potest restitui per edictum Prętoris de minoribus:qui Prętor inferior est Principe.& hanc opin.tenuit Dyn.in d.l.j.§.nunciatio.Sed Bart.ibi tenet contrarium.& Inno.in d.c.auditis.& Doct.ibi.Bald.post gloss.in l.minor. xxv. annis omissam.ff.de mino.& Guli.de cu.in l.si quis ex argentariis.§.fi.ff.de edendo. Et dicit Inno.in d.c.auditis. q̃ si in termino peremptorio nulli testes fuerunt producti,q̃ clarum est quòd poterit restitui.Sed si producti sunt aliqui qui non probant,& velit minor alios producere,concludit Inno.quòd debebit restitui:adhibita tamen diligenti cognitione,& examinatione quòd fuerint lęsi ex falsitate minoris ętatis,vel negligentia tutoris aut curatoris.

¶Nec obstat respectu pupilli quòd sit timor de dolo seu subornatione tutoris:quia verisimiliter hic timor debet cessare,cũ tutor non tractet de proprio commodo.l.videamus.§.fin.ff.de in lit.iuran.& in l.edicto in fi.ff.de iure fis.

31 ¶†Item:quia dolus tutoris non debet nocere pupillo: vt in l. apud Celsum.§.illa.ff.de doli except.& per totum tit.ff.quando ex facto tutor.& ita dicit Gul.in d.l.si quis ex argentariis. Nec ob.quòd minor non videatur circunscriptus:quia hoc cõtigisset etiam diligentissimo patrifami.vnde non debet restitui vt in l.fina.C.de resti.in integ.& l.verum.§.locupleti.ff.de mino.quia respondeo quòd imò hoc contigisset diligentissimo patrifami.quia talis verisimiliter fuisset solicitus in producendo testes,qui scientiam & cognitionem habuissent,& probare potuissent.

¶Item ista pręsumptio,quòd non pręsumatur lęsus, tollitur ex veritate habita in contrarium propter diligentem examinationem & cognitionem, quę est adhibenda ante quàm restituatur.vnde cùm appareat oppositũ, succumbit pręsumptio veritati.in c.cùm inter.ś.de elect.& quia in incertis non certis, locus est coniecturis.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.obliga. cum simi.& hoc idem tenet Specu.in titu.de resti.in integ.§.fi. ver.quid si in causa.& est tex.secundùm vnum intellectum in d.l.minor.vbi probatur,quòd licet aduersus dolum verum minor non restituatur:tamen restituitur aduersus dolum pręsumptum,si lęsio euidenter apparet.& probatur etiam notabiliter in l.j.§.accusationem.coniuncta l.qui desistit.ff.ad Turpil. vbi etiam probatur quòd aduersus dolum pręsumptum in futurũ, minor restituitur adhibita diligenti cognitione.Nam licet desistens ab accusatione non possit accusare propter pręsumptã calumniam:tamen si est minor,potest restitui vt accuset,si constet q̃ damnum patiatur.

¶Nec obstat quod dictũ fuit de iussione,vel rescripto Principis:quia respondeo q̃ non est bona consequentia: non debet per rescriptũ admitti,ergo nec per edictũ prętoris:quia minor. & ecclesia restituuntur aduersus contractũ,sententiã, vẽditionem,transactionẽ,& similes actus:vt C. si aduersus contractũ. & in titulis sequentibus.& tñ contra prędicta per rescriptum Principis nõ põt quis cõtrauenire:vt l.fi.C.sen.rescin.nõ posse.& in l.causas vel lites.C.de transi.Et si tu diceres,imò contra prędicta põt quis venire per rescriptũ Principis : vt l.quoties. C.de preci.impe.offer.& in l.ratas.C.de rei ven. Rñdeo q̃ illud ꝓcedit qñ rescriptũ emanauit ex certa scientia, & cũ clausula,nõ obstante,vt in c.ex parte.ś.de offi.dele.& in l.ĩ.§.si qd à principe.ff.ne quid in loco pub.& in auẽ.de testa.imperfe.Et hoc etiã põt cõtingere in casu nr̃o,si princeps diceret, cõcedimus tibi,vt licet sint publicatę attestationes,& didicita testificata,possis ꝓducere testes:nõ obstãte dispositiõe de testib9 in cõtrariũ disponẽte.facit.l.j.ff.de cõsti.Prin.In ecclesia etiã dicẽdũ est,q̃ debet restitui.tum qa negligẽtia Prelati nõ debet nocere ecclesię:nec dolus pręsumptus regula,delictũ.de reg.iu.libr.vj.

¶Itẽ qa nõ est pręsumendũ ꝑsonas ecclesiasticas calũniari velle.ar.no.in c.in nostra.ś.de ꝓcu.& in c.ĩ.j.de no.oper.nun.

32 ¶†Sed quęro iuxta prędicta de muliere & rustico:an admittãtur post didicita testificata.Bart.in l.j.§.nunciatio.ff.de no.ope. nun.concludit,quòd non,per l.fi.C.de iur.& fac.igno. & quia speciale est in causa matrimoniali: vt ĩ.dicam in xj.ar.fallentia xxix.& tñ versat causa ipsius mulieris in matrimonio. Item,qa in his quę sunt inducta ad rigorem iuris cõseruandũ, prout est casus noster,non succurritur rusticis vel mulieribus . & hanc opi.sequunt cõiter Doc. ¶Secundo casu principali, cũ loquitur de

tur de restitutione quæ conceditur etiam maioribus ex legitima causa. Inno. in c. pe. ī. eod. tenet, q̄ ex iusta & legitima causa admittantur: non obstante publicatione, aut scientia testificatorum. Et potest cōfigurari exemplum, scd̄m eum, si aliqui testes qui sciebant veritatem, ierant tempore depositionum captiuati. & idem sentit Spec. in titu. de restitu. in integ. §. fin. versicu. quid si in causa. & Innocen. in c. sequen. qđ procedit maximè præstito iuramento à petente hanc examinationem, q̄ talē examinationem non petit peraliquam calumniam, aut dolum. ar. d. §. quia verò. & d. c. pe. ī. eo. & hoc procedit si peteretur restitutio à maiore ex iusta causa propter omissam p̄bationē: sed si peteretur propter iniquitatem sententiæ ex eo, q̄ dicerēt sententia lata per falsos testes. dic q̄ licet producere testes, secundùm tamē limitationē & declarationem de qua late per Doc. in c. licet causam. s̄. de proba. & in l. diuus. ff. de re iudic. & quæ
33 latius dixi in c. ñ. j. de falsis. ¶ †Sed circa prædicta quæro, vtrum restituto minore vel ecclesia, vel etiam maiore ex causa legitima, ītelligatur etiam restituta pars aduersa, vt possit producere testes: licet didicerit testificata. & videtur q̄ sic, p̄ ea quę habētur in c. j. s̄. de in inte. restitu. & in l. j. &. ij. C. si aduer. transi. in quibus probatur, q̄ concessa restitutiōe minori, redintegranē ēt oīa iura parti aduersæ. ¶ Sol. Bart. in d. §. nunciatio. quem sequunē Doc. in d. c. auditis. & d. Cle. ñ. eo. titu. distinguit. q̄ aut omissio probationis minoris fuit causa quare pars aduersa nō priuilegiata omisit producere etiā testes: forte ex eo quia minor p̄ducebat paucos testes, iudex refrenauit numerum partis aduersę: vel etiam qa maior videbat minorē deficere in sua probatione non curauit producere exceptionē directè cōtrariā, quę sibi cōpetebat: & testes ad probandū. & tunc audieē volens p̄ducere de nouo. per ea quæ not. in dictis iuribus. & sentit glo. fin. in d. c. auditis. ¶ Si verò minor hanc causam nō p̄stitit, licet postea restituatur, ex hac restitutione maior non audiē, per. l. etiā. §. ex causa. ff. de minori. ¶ Ex qbus infero q̄ si maior ante publicationē didicisset testificata, adeò q̄ mereē excludi, secundùm ea q̄ fuerunt dicta. s̄. in prin. articuli. licet post publicationem minor vel ecclesia restitueretur: nō tamē intelligereē restituta pars aduersa. ¶ Nec obstat l. penul. C. de tempo. in integ. resti. vbi si datur dilatio vni parti, intelligitur data etiam alteri: licet illam peterenon potuisset. Quia respondeo quòd hic non datur noua dilatio: sed auditur perinde ac si esset inter primam dilationem ante publicationem. ¶ Nec obstat. l. fin. C. de fructi. & lit. expen. & l. dies sabbati. C. de iudæis. qa non potest aliquid imputari aduersario. hic secus. Et ad prędicta vide Specu. in titu. de dilatio. §. videndum. ver. in summa ¶ Sed quæro de notabili q̄one. Quid si maior vna cū minore habeat causam communem contra alium. vtrum restituto minore post publicatas attestationes ad probandum iterum beneficium suum, prosit maiori? Et videtur dicendum q̄ non, per. l. deniq̄. §. sed verum. ff. de mino. vbi text. dicit q̄ Prætoris intentio est subuenire minoribus, & non maioribus. Bal. ibi distinguit, q̄ aut negotium ipsorum non erat connexum. & nō restituitur: aut connexū: & tunc p̄sit. allegat l. j. C. de diuer. rescript. & l. j. C. si vnus ex pluri. appel. et l. si communē. ff. quemadmo. serui. amit. secundū
34 Franc. Accur. & Cy. in, additionibus. ¶ †Item quęro iuxta p̄dicta, quæ sit practica probandæ læsionis quę est necessaria, vt dictum est, ad hoc vt concedatur restitutio. So. Specu. in ti. de resti. in integ. §. j. ver. quid si in causa. dicit, q̄ p̄babitur isto modo. videlicet, q̄ isti noui testes producantur: & dicant in dicto suo, q̄ si fuissent producti ante publicationē testiū, hoc idē dixissent, & tunc iudex examinatis eorū dictis cognoscet, an fuerit expediens minori, ecclesiæ, vel maiori eos produxisse: & qđ si viderit expedisse, restituet ad producendum. Et si diceres, non ne semel testificati sunt in hac causa ad probandam læsionem: ergo non debent amplius repeti. iiñ. q. iij. §. item in criminali. Respondeo quòd in hac causa testificando non dicuntur testificari in eadem causa, quæ præcedens causa fuit restitutionis, & incidens: hæc verò principalis. ¶ Secunda practica est secundùm Vbertum de bobio, quòd electio detur parti contra quā producuntur, vel quòd approbet dicta istorū, prout fuerunt recepti in causa restitutionis, vel qđ iterum iurēt & deponāt. argu. c. p̄sentata. j. eod. & l. fi. C. eo. ti. ¶ Vel tertiò potest dici, q̄ probaē læsio eoipso q̄ producunē noui testes, qui à principio nō fuerunt producti. facit l. & si fine. §. item. ff. de mino. qđ mihi placet. maximè si isti, qui nunc producunē sunt digniores. nec est præsumptio quòd petaē restitutio calūniæ causa. ¶ Circa quartum mēbrum principale, quid iuris variata instantia de vna causa ad aliam: seu de vna instantia ad aliam instantiam: potest tradi regula, quòd vbicunq̄ variatur instātia, qđ exceptio rei iudicatę in prima, nō obstat in hac causa quæ nūc intēaē, vel quia varieē modus agendi: vel varientur p̄sonę aut res: non obstat publicatio attestationum, vel scientia testificatorū, nisi forte partes approbauerint attestationes iam receptas in alia instantia: vt probatur in c. veniens. & c. præsentata. j. eo. & etiam sentit Bar. in l. per hanc. circa finem. C. de tempo. appel. per l. fi. C. eo. tit. Et idem si variatur instantia de semiplena, vel summaria cognitione ad plenam, vt d. c. veniens. & c. præsentata. & c. cùm in tua. ī. eo. secus vbi exceptio rei iudicatæ haberet obstare, vt dictis iuribus. Et ad prædicta faciūt optimè no. per Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. summariè, ver. quædā sunt emergentes. & l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. in quinta oppo. & per Doc. in c. j. de lit. contest. lib. vj. de quibus latius dixi in c. j. de lit. contest. in septimo principali articu. q. vīj. vbi omnino videas. Et ad prædicta vide quæ dixi in c. fi. s̄. de offi. ordi. cog. arti. xxxīj. q. x. in secundo membro principali, vbi collegi ex dictis Bar. in extrauag. ad reprimendum. super ver. summariè, prope fi. ver. quædam sunt emergētes, quæ habent se & c. vbi vult Bar. quòd illud quod probatum est ante lit. contest. nō dicitur probatum in eadem instantia quæ sequitur demum lit. conte. & ideo testes producti ante lit. conte. possunt iterum produci super eisdem articulis, vel directò cōtrarijs post lit. conte. quod sequitur do. Fran. de Albergotis de Areti.
35 ¶ †Circa quintum & vltimum membrum principale, qñ variatur instantia de iudice ad arbitrum, distingue q̄ aut variaē de iudice ad arbitrū, vel ad arbitratorem, aut econtra. Primo casu, Bal. & Doc. in l. fi. C. eo. concludunt q̄ tales testes recepti in verò iudicio, fidem faciunt coram arbitro. nam si fidem faciunt coram superiori iudice, fortius & coram inferiori, & corā arbitro. Ex quo videtur inferendum q̄ publicatis attestationibus, aut didicitis testificatis coram iudice super eisdem articulis vel directò contrarijs, non debeant testes admitti.

¶ Ego arbitror q̄ istud sit expeditum q̄ fidem faciant inter easdem personas coram arbitro, sed an obstet publicatio, distinguerem q̄ aut quis vult producere nunc testes coram arbitro super eisdem articulis &c. & non admittantur regulariter: sicut nec admitterentur coram alio iudice in eadem causa. & inter easdem personas: quia arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorum: vt l. j. ff. de arbi. aut quis vult producere coram arbitratore, aut alijs amicabilibus compositoribus. Et dicerē quòd ipsi arbitratores & similes, vigore compromissi & potestatis eis concessæ, possent examinare testes super eisdem articulis, vel directò contrarijs. argu. eorum quæ dicuntur de potestate arbitratorum in c. quintauallis. ī. de iureiur. & per Bar. in §. arbitrorum. ff. pro socio.

¶ Secundò casu, quando econtrà variatur instantia seu cognitio de arbitro, vel arbitratore ad iudicē: subdistingue quòd aut variatur de arbitro ad iudicem: & concludendum vt decidit tex. in l. fi. C. eo. iuncto. c. præsentata. ī. eo. videlicet, quòd aut testes sunt mortui: & fidem faciunt in iudicio eorum depositiones, & per consequens videē obstare publicatio. aut viuunt: & est in electione illius contra quem sunt producti: an tales attestationes publicatas coram arbitro velit nunc recipere coram iudice, an verò q̄ de nouo producanē quæ omnia declara & limita vt latius dicā in d. c. præsentata. vbi principaliter cōuenit. Si verò sunt recepti corā arbitratore, conclusio est secundū Nic. Mata, & Bal. in d. l. fi. q̄ cū tales attestationes non sint receptæ publica authoritate: nec ad eius similitudinem: non faciūt fidē iudici, etiā si testes sint mortui. & ideò indifferēter: nō obstante publicatiōe, possunt testes de nouo recipi coram iudice q̄ tñ limitat Bal. in d. l. fi. nisi ex pacto aliud partes cōueniissent. de quo dicā in d. c. p̄sentata. & ex his habes expeditū decimū principalē. ar.

¶ Vndecimo principali articulo, iuxta præmissum ordinem in principio, recitandi sunt casus speciales in quibus fallit dicta regula, quòd publicatis attestationibus non possunt recipi testes &c. vnde referendi sunt casus in quibus, non obstante publicatione aut scientia testificatorum, possunt testes produci super eisdem articulis, vel directò contrarijs. Et Ioan. And. recitat tres. Pe. de Ancha. & do. meus addunt quatuor. aliquos recitat Bart. in auē. at qui semel C. de proba. Specu. eod. tit. recitat. xxj. Ego, vt arbitror, referam quinquaginta quatuor: sub compendio tamen. & maximè eos, qui ex superioribus iam examinatis colliguntur.

36 ¶ †Primus casus, quando testes non sunt ritè recepti: etiam si publicatio sit ritè facta, de quo latius. s̄. in quarto principali articulo in prima conclusione.

37 ¶ †Secūdus casus huic p̄ximus, & q̄ inferē ex p̄cedēti est, qñ iudex omisit īterrogare, vel nō īterrogauit scd̄m īterrogatoriū datū à partib⁹, vt p̄baē in c. p tuas. ī. e. de quo ibi dicā. vide do. Dy. cōsi. xxviij. qđ incipit, visa denūciatiōe. Bal. in c. j. §. ostendo enim qđ sit inuestitura. & Bald. post antiquos in l. veluti. ff. de edēdo. & no. Spe. in ti. de teste. §. nūc videndū. ver. vlt. & Bar.

in auẽ.at qui ſemel.C.de proba.& Pau.de ca.in conſi.cccl xvĩ.

38 ¶†Tertius,ſi teſtes non ſunt ritè publicati:licet ſint ritè recepti dũmodò pars non didicerit teſtificata.de quo latius in quarto articulo principali in ſecunda concluſione.

39 ¶†Quartus,ſi publicatio non ritè facta haberet inficere teſtiũ receptionẽ:licet pars didicerit teſtificata.de quo in dicto quarto articulo in correlario,quod infertur ex tertia concluſione.

40 ¶†Quintus,ſecundùm aliquos quando publicatio non ritè facta,licet receptio ſit ritè facta,& pars non didicerit teſtificata, ſed alĩ contrà.de quo in dicto quarto articulo, in quarta concluſione.

41 ¶†Sextus,ſi ſit facta publicatio antequàm oẽs teſtes ſint recepti,licet pars didicerit teſtificata.nã teſtes iam ꝓducti poſſunt examinari,non obſtante publicatione aut ſcientia teſtificatorũ ſed an alĩ teſtes non producti poſsint produci & examinari, & latius de his vide in quarto articulo,quarta & quinta concluſionibus.

42 ¶†Septimus,ſi certum eſt ꝙ pars non didicit teſtificata : licet receptio & publicatio ſint ritè factæ,& hoc procedit de iure ciuili:licet communis concluſio ſit in cõtrarium.& idem de iure canonico,ſecũdũ opi.quã tenui poſt do.Ant.licet alĩ cõtrà. de quibus latius in dicto quarto arti.in viĩ.& ix. concluſionibus.

43 ¶†Octauus,ſubſiſtente dubitatione,an publicatis atteſtationibus pars didicerit teſtificata: & pars probat aliqd,licet non plenè,ꝙ inducit iudicem ad præſumendũ ꝙ nõ didicerit teſtificata:& iurat ſe nõ didiciſſe.nã admittit de iure ciuili,nõ obſtante publicatiõe ex quadã ęqtate,qđ dixi ꝓcedere etiã de iure canonico:de quo latiꝰ in dicto quarto articulo in decima cõcluſiõe.

44 ¶†Nonus,ſi produco teſtes de nouo, & articulos pariter qui includebanť ſub antiquis de neceſsitate facti:non tamen de neceſsitate probationis.de quo dic vt latius dixi ſ̃.in ſeptimo articulo principali.in ſecundo caſu.& declara & limita vt ibi.

45 ¶†Decimus,ſi produco teſtes ſuper articulis qui poſſunt comprehendi ſub antiquis:non tamen de neceſsitate.nam admittẽdi ſunt.de quo latius in loco præallegato.

46 ¶†Vndecimus,quando teſtes depoſuerunt extra articulos,licet depoſuerint ſuper his quæ ad cauſam faciebant : nam hoc caſu,non obſtante publicatione aut ſcientia teſtificatorũ, poſſunt teſtes produci ſuper his ſuper quibꝰ iam illi priores depoſuerunt.de quo in ſeptimo articulo,in quæſtione finali.

47 ¶†Duodecimus,quando producũtur teſtes ſuper articulis directò contrariĩs,allegando corruptionem & falſitatem priorũ teſtiũ,vt dixi in octauo principali articulo in prima limitatiõe.

48 ¶†Decimuſtertius,quando producitur ad confirmandũ quod prius probatum erat.& ad probandum directè cõtrarium eorum,quæ diſpoſuerunt teſtes reprobatorĩ:& ſic ad reprobandum teſtes reprobatorios. de quo in dicto octauo articulo in ſecunda limitatione.

49 ¶†Decimuſquartus,quando producunť ad probandũ directè contrariũ:& nihil ſit qđ poſsit imputari parti, quare prius nõ ꝓduxerit ad ꝓbandũ cõtrariũ.de quo in dicto octauo articulo,in tertia limitatione.facit etiã qđ dicam.ĵ.in vigeſimo caſu.

50 ¶†Decimuſquintus, quando producerentur ad probandum indirectè contrarium.de quo ſupra in nono principali articu.

51 ¶†Decimuſſextus,qñ variata eſſet inſtantia de cauſa principali ad cauſam appellatiõis.& hoc de iure ciuili, ſecundũ aliquos quod tamen ego reprobaui.de quo dic vt dixi in decimo articulo principali,in primo membro.& declara vt ibi.

52 ¶†Decimuſſeptimus,quando variatur inſtantia de iudicio nullo,ad iudicium validum principaliter intentatũ ; & ad effectũ principalis intentionis:non vt pronũcietur primum iudicium nullum,ſecũdùm dominos de Rota.nam hoc caſu,licet ſint publicatæ atteſtatiões,& didicita teſtificata iudicĩ nulla:poſſunt tñ teſtes produci ſuper eiſdẽ articulis,vel directò cõtrariĩs in iudicio valido nouiter intẽtato.limitando tñ,vt dixi in dicto decimo principali articulo,in ſecundo membro principali.

53 ¶†Decimuſoctauus,ratione priuilegĩ perſonę,vt quia minor, reſpublica,& eccleſia:quando reſtituitur aduerſus probationẽ omiſſam.de quo dixi in dicto decimo articulo, in tertio membro principali.

54 ¶†Decimuſnonus,qui huic eſt ꝓximus.in maiore q admittit nõ obſtante publicatione &c. ꝓpter reſtitutionẽ cõceſſam minori aduerſus omiſſam ꝓbationẽ.de quo ĩ dicto tertio mẽbro.

55 ¶†Vigeſimus,qui etiã eſt præcedentibus ſimilis,in maiore qui ſimiliter reſtituerť ex clauſula generali iuſtæ cauſæ aduerſus probationẽ omiſſam.de quo in dicto tertio mẽbro. & vide vltra ibi dicta Io.de Imo.in c.in cauſis.ſ̃.eo. qui ponit exemplũ, quando quis vellet producere teſtes quos ignorabat ſe poſſe producere quod etiam ſentit Bar.in dicta auť.at qui ſemel.

56 ¶†Vigeſimuſprimus,ſi peteretur reſtitutio ex eo,ꝙ diceretur ſententia lata per falſos teſtes in caſu,in quo locus eſt reſtitutioni.ad quod vide remiſsiões quas dedi in dicto tertio membro decimi principalis articu.

57 ¶†Vigeſimuſſecundus,quando Princeps per reſcriptũ ſuum concederet,vt etiam publicatis atteſtationibus,vel didicitis teſtificatis admitteretur,cum clauſula,non obſtante. de quo in dicto tertio membro decimi articuli.& idem arbitror, ſi emanaret ſecũda iuſsio,per no.in auť.de mãda.Prin.§. deinde coll.iĩj.

58 ¶†Vigeſimuſtertius,quãdo variatur inſtantia, vel cauſa:adeo quòd exceptio rei iudicatæ in prima cauſa,non obſtat in iſta. de quo latius in dicto decimo articulo,in quarto mẽbro princ.

59 ¶†Vigeſimuſquartus,ſi primæ atteſtationes fuerunt receptæ & publicatio facta in iudicio ſummario.de quo in dicto tertio membro.

60 ¶†Vigeſimuſquintus,ſi primæ atteſtationes ſunt receptæ coram iudice:& nunc controuerſia deducta eſt ad arbitratorem. de quo in dicto decimo articulo in quinto membro remiſi ad c.præſentata.

61 ¶†Vigeſimuſſextus, ſi priores atteſtationes fuerunt receptæ coram arbitro:& teſtes non ſunt ſunt mortui: & pars aduerſa non vult illas recipere.de quo in dicto quinto membro remiſi ad dictum c.præſentata.ĵ.eo.

62 ¶†Vigeſimuſſeptimus,ſi atteſtationes fuerũt receptæ coram arbitratore.de quo ſimiliter remiſi ad c.præſentata.vbi etiã dicam,quid de atteſtationibus receptis coram amicabilibus compoſitoribus.nam teſtes tunc etiam ſuper eiſdem capitulis poſſunt poſtea in cauſa appellationis, vel recurſus examinari, vt l. fi.C.de teſti.& ibi Ia.bu.Bar.& Doc.no.Bar.expreſsè,& Doc. in l.per hanc.C.de tempo.appel.

63 ¶†Vigeſimuſoctauus,ſi atteſtationes fuerũt receptæ in inſtantia quæ periit:nam peremꝑta inſtantia propter ineptam petitionem,vel per lapſum triẽnĩ de iure ciuili:vt in c. examinata. ſ̃.de iudi.& in l.properandum.§.j.cũ autẽ.C. de iudi.poſſunt, non obſtante publicatione,teſtes produci,ſecundũ Io. An. hic do.Anto.& dominum meum,& Doc.cõiter. quæ fallentia mihi placet,vbi aliàs atteſtationes fuiſſent inualidæ, vt puta quia ipſa ineptitudo libelli haberet inficere & annullare atteſtationes:ſecus in eo quod volunt Doct. de peremptione inſtantiæ propter lapſum triennĩ:quia licet pereat inſtantia,non pereũt acta ꝓbatoria,ſecundũ ea quæ tradit do.meus in c.cauſam.ſ.e. ad quod vide quod dixi in decimo articulo principali in fi. ſecundi principalis membri,vbi vide alias remiſsiones.

64 ¶†Vigeſimuſnonus,in cauſa matrimoniali:vt in c.ſeries.ĵ.eo. ad quod vide quæ ibi dixi poſt Doc.

65 ¶†Trigeſimus,quando procedit de voluntate ambarum partium.nam cùm hæc prohibitio fuerit inducta in fauorẽ earum: poſſunt ipſæ renunciare.ar.c. ad Apoſtolicam.ĵ. de regula.& eorum quæ latius dixi in c.ſi diligenti.ſ̃.de foro compe.

66 ¶†Trigeſimuſprimus,quando eſſet cauſa in qua non obſtaret exceptio rei iudicatæ:quia tunc etiam non obſtaret publicatio. vt in c.inter dilectos.ĵ.de fide inſtru.& in l.cùm quæritur.ff.de excep.rei iudi.

67 ¶†Trigeſimuſſecundus,quando atteſtationes non reperiũtur: quia paria ſunt non eſſe,vel non apparere,vt eſt tex.expreſſus in c.fi.ſ̃.de proba.facit l.fi.C.de fide inſtru.& l.publicati.C. de teſta.tenet Bar.in d.auť.at qui ſemel.& Spec.in d.§. ſatis vtiliter.ver.penul.& Bal.in l.veluti.ff.de edendo.

68 ¶†Trigeſimuſtertius,quando iudex vellet procedere ex officio ſuo:vt in c.clamor.ĵ.e.& ibi dicam: vbi aſsignabo rationẽ. ad quod vide Fede.conſi.cclv.& Io.An.in c.vt officium.de hęreticis.lib.vj.& Archi.eo.ti.& lib.c.per hoc.Et aduerte:quia ſi cut ad innocentiam accuſati poſſunt produci teſtes hoc caſu: non obſtante publicatione.l.j.§.fi.& in l.vnius.§.cognituram ff.de quæſtio.ita & ad offenſam:ne ius reipublicæ lædatur: per l.j.C.de aboli.& ita declarat Bar.de Saly.in repeti.l.ea quidem. C de accuſa.col.xliĩj.do.Hono.de Peruſio conſi.xxviĩj.quod incipit,viſa denunciatione.

69 ¶†Trigeſimuſquartus, ſi repetuntur ad declarationem eorũ, quæ obſcurè depoſuerunt.de quo tamen dic vt per gl. & Bar. in authen.eo.tit.§.quia verò.Gloſ.magna in authen.eo.titu.§. illud.facit.ff.de quæſtio.l.repe.& tradit Fede.dicto conſi. cclv. & quod etiam traditur.iiĩj.q.iĩj.§.j.tangit Inno.& ibi dicam in c.cùm clamor.ad fi.ĵ.eo.do.Dy.conſi.xxviĩj.quod incipit, viſa vbi etiam idem tenet:ſi declaratio eſt ambigua quòd poteſt cogi ad declarandum.

¶ Domini de Rota in antiquis deciſionibus dicunt quòd ad declarationem ambiguitatis non examinantur ipſi: vel alĩ teſtes ad inſtantiam partis:ſed ſolùm ex officio iudicis. per d.c. cùm clamor.vide quod dixi.ſ̃.eo.ti.§.xxx.ver.iiĩj.Ang.& Ioan. de Imo.in l.inter ſtipulantẽ.§.ſi ſtichum.ff.de verb.obli.poſt Bar.

& firmauit

& firmauit glo.in c.in præſentia. de proba.& do.Anto. ibi in ver.oppono quod verbum ambiguum, volentes q̃ iudex ad partis petitionem non pōt repetere teſtem,vt declaret dictum ſuum.licet ex officio poſsit in quacū q̃ parte interrogare.l.vbi cunq̃.ff.de interro.act.de teſti.c.cùm clamor. ſed ad petitionē partis non,vt dxit glo.d.c.cùm clamor.& c.per tuas. & c.cùm cauſam.& c.præſentata.eo.ti.& in c.cùm Ioan.de fide inſtru.

70 ¶†Trigeſimuſquintus,ſi producuntur ſuper arti.directè contrario,quando articulus fuit confusè formatus,vt per glo.in c. iurabit.s̄.de proba.Inno.in c.ex tenore.j.eo.& per do. Domini.iij̄.q.ij̄.in c.teſtibus.ver.item ſi quis.& vide quod dixi s̄.in octauo principali articulo.

71 ¶†Trigeſimuſſextus,quando teſtes prius ſunt recepti ad perpetuam rei memoriam,vt in c.ſignificauit.& in c. Albericus.j. eo.ſed hic caſus ſatis videtur comprehēdi ſub.xxxj. Nam cùm nunc recipiantur ad alium finem,non obſtat exceptio rei iudi. tenet Spe.in d.§.ſatis v tiliter.ver.xviij̄.& hoc idem tenet Nic. Ma.in auc̄.ſi quis ab aliquo.C.eo.licet Bal.ibi teneat contrariū. dicam forte in d.c. Albericus.tenet do. Ant.hic,& habet locum tam in actore,quàm in reo: vt ſeruetur æqualitas.arg. tex.in l. petendæ.C.de tempo.in integ.reſtitu.& l.j.C.de reſti. quæ fi. in iudi.

72 ¶†Trigeſimuſſeptimus,quando produceretur ſuper notorio: vt in c.dudum.s̄.de elec.

73 ¶†Trigeſimuſoctauus,quando vellem probare contrariū per euidentiam facti, cōiunctis atteſtationibus ad tale factum,verbi gratia: Titius dixit Sempronium gladio interfectum,& nulla apparet percuſsio : vnde volo facere exhumari cadauer, & oſtendi medicis, vt ſuper hoc perhibeant teſtimonium . certè poſſum:quia non timetur aliqua ſubornatio.ita dicit Bal.in l.ſi quis teſtibus.C.eod.in fin.q.& ita dicit contigiſſe de facto. ad quod vide etiam Specu.in titu.de probatio.§.videndum.verſi. hoc quoq̃.

74 ¶†Trigeſimuſnonus,ſi eſſet tale quid quod variaretur ex tpe verbi gratia.fecit Titius articulum q̃ magiſter Socinus bēcius medicus promiſit liberare Sempronium de podagra,& eum liberauit:quare procuratorio noīe petebat mercedē promiſſam medico:Sempronius negabat ſe liberatum ex eo quia dubitabat de recidiua.vnde factus fuit articulus,q̃ liberatus erat:& ſic teſtes depoſuerunt:vnde poſt publicationem,apparent tumefactiones in iuncturis:quare Sempronius de nouo vult producere teſtes ad probandum q̃ nō erat liberatus. certè arbitror q̃ poſsit:quia videtur ceſſare timor ſubornationis. facit quod dixi in præcedenti caſu.& quod dicam in ſequenti.

75 ¶†Quadrageſimus,ſi plures teſtes non redarguerentur de mēdacio per ſecundas contrarias atteſtationes, verbi gratia,in caſu præcedenti ſi vellet Sempronius ꝓducere peritiores medicos, & magnæ dignitatis in teſtes.Nam cùm primi depoſuerint de pertinentibus ad conſcientiam,& de cōſiſtentibus in ingenio, intellectu,& peritia:& iſti ſecundi ſimiliter deponāt de prædictis,primi nō redarguunt̄ de mendacio.facit quod dicimus de iuramento affectionis quod pōt ſequi ſententia.& ita ſemel cōſului in quadam cauſa domini Ioānis teutonici decretorū Doctoris.& idem videnr̄ velle Doc.in c.propoſuiſti.s̄.de proba.in illa q.an ſententia lata ad dictum peritorum veniat retractanda ſi producunt̄ poſtmodū peritiores affirmantes contrarium.& tenēt q̃ ſic.licet do.meus ibi teneat cōtrariū.de quo dic vt ibi. ¶ Et ex prædictis inferr̄,q̃ idem eſt ſi primi fuerunt examinati de veritate:& iſti nunc examinātur de credulitate.no.do Anto. in c.at ſi clerici.de iudi.ſuper gl.j.col.v.vbi omnino vide.

76 ¶†Quadrageſimuſprimus,qñ cū teſtibus ꝓducer̄t inſtrumē tum publicum:vt in c.ſeries.& ibi do. Anto.j.e. de quo dic vt ibi dixi.

77 ¶†Quadrageſimuſſecundus, qñ teſtes concordāt cū teſtibus quos produxi ante publicationem. de quo etiam traditur ibi.

78 ¶†Quadrageſimuſtertius,ſi volo producere teſtes ſuper primis articulis,ad probādum quòd teſtes producti ſuper illis ita depoſuerunt.hoc dicit Bal.in l.veluti.in fin.ff.de eden.ſed iſtud poteſt dici nouum capitulum. & ideo non videtur eſſe ꝓprie fallentia.

79 ¶†Quadrageſimuſquartus,in tertio qui comparet pro ſuo intereſſe:qui pōt publicatis atteſtationibus per principales producere teſtes ſuper eiſdem articulis, vel directò cōtrarijs: vt no. in c.cōſtitutus in præſentia.eo.tit.Contra hoc tñ fortiter facit quod no.in c.ij̄.vt lite pendē.lib.vj.vbi no.q̃ tertius cōparens pro ſuo intereſſe,debet admitti in eo caſu & ſtatu illius cauſæ, in quo tunc eſt cauſa, ſed dic q̃ illud non intelligitur reſpectu huius qualitatis,ſed reſpectu ordinis cauſæ in ſe.contrarium tamen in ſe,eſt difficile.

80 ¶†Quadrageſimuſquintus,in cauſa criminali.hoc ſentit Bart. in l.j.in fi.ff.de quæſtio.& do.meus in c.ſuborta.j.de re iudic.facit quod dixi s̄.in fallentia.xxxiij̄.

81 ¶†Quadrageſimuſſextus,in Papa,qui pōt teſtes repetere etiā publicatis atteſtationibus.viij̄.q.ij̄.c.per principalem.& c.cuncta per mundū.hoc tenent Inno.Hoſt.Ioā.And.& do.Ant.in c.ad petitionem.j.de accuſa.& ibi in vltima opp. & idem arbitror in prīcipe:quia Princeps ſolutus eſt legib⁹.vt l.Princeps. ff.de legi.Nam omnia iura poſitiua degenerant in Principe, vt in c.in noſtra.j.de ſepul.facit quod dicam j̄.in caſu.l.j. vbi dicā de conſuetudine.facit etiam quod s̄.dixi in xxij̄.fallentia.& idē tenendū de quolibet alio Principe inferiore,non recognoſcente ſuperiorem.facit quod no.Bar.in l.infamē.ff.de accuſ.& qđ dixi in c.cùm te.j.de re iudi.

82 ¶†Quadrageſimuſſeptimus,ī cauſis beneficialib⁹.& maximè curatis:& etiā epiſcopatibus,in quibus quilibet iudex,& maximè Papa poteſt,etiā inuitis partibus & expreſsè contradicentibus,nouos teſtes producere & recipere:nō obſtante publicatione.& hōc propter periculum animarū:& ne quis per ſubreptionē aſcendat.in c.cū nobis.& in c.cū dilectæ.s̄.de elec. & in c.oblatæ.j.de appel. Si enim hoc licet vbi agit̄ ſolùm de ſalute vnius,aut duarū animarū,vt in c.ſeries.j.eo.& in c.fi.de proba, fortius vbi imminet periculum tot animarū.vt in c. quoniā.§. porrō.s̄.vt lite non conteſta.& tenet Io.And.poſt Hoſt.& do. Anto.in c.ad petitionem.j.de accuſ.& ibi dixi in vlti.oppo.facit etiā quod no.Io.An.in c.cùm venerabilis.& in c.cùm inter s̄.de conſue.facit etiam quod dixi s̄.in fallentia xxix.

83 ¶†Quadrageſimuſoctauus,ſi pars ante publicationem proteſtata fuit quòd intendebat teſtes producere,non obſtante publicatione.hoc tenet glo.fi.in c.cùm in tua.j.eo. & gl.iij̄.q.ij̄. ver.item teſtibus per c.præſentium.j.eo.Sed mihi non placet, vt dicam poſt Doct.in d.c.cùm in tuā.quia factum eſt contrarium proteſtationi,igitur &c.

84 ¶†Quadrageſimuſnonus,ſi per alteram partem producerētur teſtes ſuper ſuis articulis. nam poſſum petere q̃ interrogentur ſuper meis:ſuper quibus iam ſunt publicati teſtes: quia ex quo pars altera illos approbat,non videtur ſubeſſe timor ſubornationis.de quo dic vt dixi in c.de teſti.j.eo.

85 ¶†Quinquageſimus,ſi propter petendam in integrum reſtitutionem à minoribus, vel ſimilibus perſonis.de quibus dixi s̄.in fallentia.xviij̄.& tribus ſequentibus.nam licet tales ad probandum læſionem,facerent examinari teſtes:poſſunt poſt probatam læſionem producere ſuper eiſdem articulis,vt obtineāt in principali.ad quod vide Specu.in tit.de in integ.reſti.§. fin. ver.quid ſi in cauſa.& iſta fallentia eſt valde ſingularis. per quā habes quòd non ſolùm ſemel,ſed etiam bis publicatis atteſtationibus,producuntur teſtes:nō obſtante publicatione ſuper eiſdem articulis. & ad hoc vide quod dixi in decimo articulo principali.in tertio membro principali.in fine.

86 ¶†Quinquageſimuſprimus,ſi cōſuetudo patriæ habeat,vt publicatis atteſtationibus poſsint produci.hoc tenet Bal.in l.per hanc.C.de tempo.appel.& do.Anto. & Ioan.de Imo.in c.ſeries.j.eo.qui dicunt q̃ hoc tenet Io.An.in addi.Spe.in ti.de excep.§.dicto ver.ſed nunquid publicatis.Sed dicit do. me.in d. c.ſeries.& benè,quòd Io.And.hoc non dicit:ſed quærit,an publicatis atteſtationibus licitum ſit reo proponere & probare nouam exceptionem.& ſic nō loquitur de eiſdem articulis: vel directò contrarijs,placet tamen domino meo hoc dictum, pro quo facit quod tradit hic Io,And.¶ Nec obſtat ſi diceres quòd illa conſuetudo,tanq̃ nutritiua peccati,per quam induci poſſunt homines ad ſubornandum,non debet valere.in c.fina.s̄.de conſue.quia reſpondeo,vt dicit Bal.in d.l.per hanc,q̃ iſta præſumptio non eſt perpetua & infallibil⁹.quod patet ex fallentijs præcedentibus,in quibus hoc eſt licitum.Præterea, ſi hoc eſt licitum partibus,prout dixi s̄.in xxx.fallentia, fortius legi non ſcriptæ:& ſic conſuetudini.arg.no.per gl.in rub.C.de decurio. Præterea per hanc conſuetudinem redimus ad ius antiquum. C.& ff.nam poteſt eſſe quòd homines illius regiōis ſunt adeo boni,quòd non timetur de ſubornatione, prout eſt in hac noſtra ciuitate Senarum,in qua creditur priuatis ſcripturis mercatorum:etiam in priuatam vilitatem,quæ tamen nō eſt res peſſimi exempli,vt in l.exemplo.C.de proba.& de filijs impuberibus,qui poſt parentes remanent.

87 ¶†Quinquageſimuſſecundus.In muliere & ruſtico,ſecundùm Guil.de cu.vt refert Barto.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.noui nū ciatione.ſed non placet.dic vt dixi s̄.eod.c.in x. arti.in iij̄.membro principali.

88 ¶†Quinquageſimuſtertius fallit, ſi pars nominaret teſtes iudici,& ſe abſentaret:quia tunc iudex poteſt accipere teſtes,& illos examinare.ita dicit ſingulariter Bald.in l. ampliorem.in fine prin.C.de appel.quaſi ſentiat quòd per talem abſentiam

eſſet timor ſubornationis.Sed mihi non placet: quia potuiſſet ſubornare ante diſceſſum.Item,quia videns ſe non probauiſſe poſſet ſubornare per interpoſitam perſonam:& via fraudibus eſt amputanda.

89 ¶†Quinquageſimuſquartus & vltimus eorum caſuum, quos hucuſq; viderim,& nunc meminerim,ſit generalis in omnibus caſibus,in quibus ceſſaret timor ſubornationis, verbi gratia,ſi cauſa non eſſet multum ardua,& producent Epiſcopi,Archiepiſcopi,vel ſimiles:in quibus nō ſubeſſet timor ſubornatiōis. ¶Et ex his habes compēdioſè expeditum hunc vndecimum articulum,vnde ſis prudens & cautus quòd quotieſcunq; vis celeriter videre hanc materiam,præſupponas regulam negatiuam:& deinde lege iſtas fallentias:& aduerte,an caſus tuus cō tineatur in aliquo ex iſtis,pro quo tandem recurre ad remiſsiones ſupra traditas.

90 ¶†Decimo & vltimo articulo principali examinādum ſupereſt,quid ſi iudex admitteret, ſeu reciperet teſtes poſt publicatas atteſtationes in caſibus,in quibus non eſſent recipiēdi:quia non continerentur in aliquibus ex fallentiꝭ traditis in præcedenti articulo.Circa quem articulum dic,quòd ſi iudex recipit teſtes,tales teſtes probant:licet recipiat publicatis atteſtationi bus ſuper eiſdem articulis,vel directò contrariꝭ.Hoc tenet hic Ioan.And.& clarius notat & tenet do.meus.in c.cùm contingat.s̄.de offi.delega.in glo.ſuper ver. nihilò minus. facit quod in ſimili dicimus de iudice,qui admittit exceptiones iniuſtitiæ contra petitam executionem ſententiæ.Nam probata tali exceptione,& ſic iniuſtitia.tenetur pronunciare ſuper iniuſtitia de qua cognouit:vt voluit Inno.in c.cùm dilecta.s̄. de reſcript.& in c.cùm Bartoldus.ꝯ.de re iudic.Nam de qua re cognouit Prætor &c.l.de qua re.ff.de iudi.& in c.cùm ſuper.s̄.de cau. poſ.& proprie.& idem tenet Bar.in l.ñ.ff.de appel.recip. Et ideo debet eſſe cautus ille,contra quem producuntur,quòd opponat: & dicat iudicem non debere illos admittere:& ſi iudex admitteret,debet appellare;ne tacendo,& non appellādo generetur ſibi præiudicium.& ita tenet Bar.in d.l.ñ.in fi.Et licet iſta ſententia ſit interlocutoria:tamen poteſt ab ea appellari, etiam de iure ciuili.vt dixi in c.ſup eo.el ſecūdo.ꝯ.de appel.in x.q. prin. ¶Et per prædicta,Deo duce,eſt expedita hæc notabilis, difficilis,& quotidiana materia huius decretalis, fraternitatis, quæ inter condecretales huius tituli pluſquàm virilem & fraternam habuit portionem.

¶Finit præfata ſolennis repetitio vtriuſq; iuris monarchæ domini Mariani Socini de Senis,genitoris clariſsimi iuriſconſulti domini Bartholomei de Socinis, ſuper capitulo, fraternitatis. de teſtibus.

FINIS.

SOLENNIS ET VTILIS REpetitio §. Quod ſi ſuper.poſiti in c.quoniā frequēter. vt lite nō conte.de noīatione in iudicio. facta per famoſiſsimū V. I.Doc.do.Marianū Socinū citē Senēſem,& acutiſsimū iuris interprætem, feliciter incipit.

SVMMARIVM.

1 ☞Detentor ſingularis rei vendicatione conuentus,dominum in iudicio nominare poteſt,
2 Dictio,tanq; denotat impropriatem quandam.
3 Effectus nominationis domini in iudicio,qui ſint & quot.
4 Dominus quis dicatur.
5 Iuramento proprio ad vtilitatē propriam,an ſit ſtandum.
6 Decretum ſecundū in realibus actionibus, nō eſt neceſſarium.
7 Nominatio quid ſit.
8 Nominare dominum in iudicio,quis poſsit.
9 Procurator an poſsit dominum in iudicio nominare.
10 Nominatio in iudicio,an ſit facultatis:& quare fuerit inuenta.
11 Nominatio domini in iudicio,qua ratione fuerit inducta.
12 Nominari in iudicio quis poſsit.
13 Nominatio in iudicio,coram quo fieri debeat.
14 Nominatio domini in iudicio in rebus immobilibus fieri pōt.
15 Nominatio domini,an locum habeat in rebus mobilibus.
16 Nominatio domini in iudicio an locū habeat in iuribus incorporalibus.
17 Nominatio an locum habeat pro rebus, in quibus conuentus aliquid iuris habet.
18 Creditor conuentus ſuper re in qua hypothecariam habet, an poſsit dominum in iudicio nominare.
19 Nominatio domini in iudicio,an locū habeat in perſonalibus.
20 Conuentus actione miſta,vel hæreditatis petitione, an poſsit dominum in iudicio nominare.
21 Nominatio domini in iudicio,an locū habeat in poſſeſſoriꝭ.
22 Nominatio dñi in iudicio,an locum habeat in cauſa dāni dati.
23 Nominatio domini in iudicio,quando fieri debeat.
24 Nominatio domini in iudicio,qualiter fieri debeat.
25 Nominans dominum in iudicio, an ſtatim nominatione facta teneatur iurare de calumnia.
26 Iudex poſt nominationem factam,quid facere debeat.
27 Denunciatio qualiter fieri debeat nominato in iudicio.
28 Denunciationis ſeu citationis noīati in iudicio effectus q ſint.
29 Nominans dominū in iudicio quid facere, ſeu ad quid teneaꝰ.
30 Nominatus in iudicio, quid facere debeat denunciatione ſibi facta.
31 Libellus nouus,an exigatur contra nominatum in iudicio comparentem.
32 Nominatus in iudicio comparens,an poſsit forum declinare, quem ex perſona ſua nominans declinare nequibat.
33 Nominatus in iudicio comparens,an poſsit iudicem recuſare, quem nominans recuſare non valebat.
34 Defenſor rectus quis dicatur.
35 Nominatus in iudicio comparens,an teneatur de calumnia iurare.
36 Iudex quid agere debeat,denūciatione & nominatione factis, nominato non comparente.
37 Iudex an cognitionem adhibere debeat,nominato in cōtumacia perſeuerante.
38 Poſſeſsio in quam mittatur actor,nominato in contumacia durante,qualis ſit.
39 Nominatus paſſus miſsionem in poſſeſsionē, vſq; quo ſuper proprietate audiri poſsit.
40 Nominatus miſsionem paſſus agere volens ſuper proprietate an teneatur de calumnia iurare.
41 Contumacia nominati an noceat nominatori.
42 Effectus nominationis domini in iudicio qui,& quot ſint.& numeris ſequentibus.
57 Conuentus alieno nomine poſsidens,an domino præiudicet ſi ipſum non nominauerit.

Vòd ſi ſuper. Quia ī præcedenti compilator loquutus eſt, quando conuentus reali poſsidet nomine proprio, in hoc §. tractat quādo poſsidet nomine alieno. & hoc dicit in ſumma.

¶Conuentus reali iudicio poſsidens rem nomine alieno, ſi vult euitare iudiciū,debet ſtatim nominare dominum in iudicio: & ſtatuitur terminus à iudice intra quem denunciet domino,vt ſuſcipiat iudicium: qui dominus,ſi non venerit lite quaſi conteſta. interrumpitur præſcriptio: & ſi citatus nominatus per edictum non venerit iudex ſummatim diſcuſſo negotio mittet actorem in poſſeſsionē,reſeruata ſola proprietate abſenti.hoc dicit.

¶Et in tex.ibi,eaq;.f.ſpatio.& ibi,eiꝰ.dic ſcilicet domini nominati.& ibi, excipiat.dic.i.p exceptionē eñciat:vel vt dicā in gl. ſuper verbo,excipiat.& ibi,indultū.hoc eſt à iudice diſpoſitū, ſcilicet quòd per ſe,vel per alium intētionem excipiat. de quo dicam ꝯ.ar.ix.& ibi,tanq; lite.dic hoc eſt qꝺ ſicut per lit.conteſt. interrumpitur præſcriptio,ſic per hanc citationem, ſecundùm Inno.de quo.ꝯ.arti.xiñ.& ibi,edictis.dic ſcilicet tribus,vel vno pro omnibus.de quo dicam.ꝯ.arti.xj.ſeu.xñ.& ibi, tunc dic ſ. lapſis edictis,& ibi,volūtate.ſcilicet cōtumacię in nō veniēdo. & ibi,poſſeſsionem.dic ſcilicet verā. non in ſolam cuſtodiam, de quo dicam.ꝯ.arti.xj. vel xñ.& ibi,tardabit.dic ſcilicet nimis: quia aliquātulum debet expectare,de quo in d.arti.xj.

1 ¶†No.primò quòd licet contra ſingularem detentorem detur rei vendiçatio:vt l,officium.ff.de rei vēdi.& c.examinata.s̄. de iudi.& ibi tetigi ī vltimo no.& latiꝰ dixi in c.ñ.s̄.de libel.obla. in xñ.prin.arti.in x.q.prin.ibi in verſi.x. quæro. tamen detentor poteſt vitare iudicium, nominando dominum in iudicio,vt

cio,vt hic.¶No.secundò ibi,statum.q nominatio domini fien
da prædictum effectum fugiendi iudicñ,debet fieri statim.de
quo dicam.j.in.vñ.argumen.princip.¶Nota tertiò ibi,idoneũ
respõsalem.quòd conuentus vt compareat,non tenetur com
parere personaliter,sed sufficit quòd idoneum mittat procura
torem,vel respõsalem.q regulariter est verum in quibusdam
casibus.Tamen fallit in quibusdam casibus,de quibus in c.j. de
iudi.lib.vj.& l.nõ solum.in princip.ff.deprocura.& l.fin.C.de
2 procu.de quo dicam.in titu.de procu.vel in tit.de cita.¶†No.
quartò ibi,tanc̃ lite.quòd dictio,tanc̃.est nota improprietatis
notat enim similitudinem,vt in c.nuper.de bigamis.& nullum
simile est idem,vt l.quod Nerua.ff.depositi.vnde verè hic non
est lis contesta.sed habetur pro contesta.& istud est proprium
significatum ipsius dictionis.quandoq; tamen est veritatis ex
pressiuum,& nõ similitudinis,scd̃m Doct.in c.j.de sum.Trini.
& c.j.§.j.eo.ti.& de hac dictione,& de dictione,quasi.dic vt la
tè dixi in c.cum causa.s̃.de sen.excõmu.super glo.fi.¶Not.v.
formam & practicam procedendi in reali mota contra possi-
dentem nomine alieno.primò ex parte possidentis:quia statim
debet nominare dominũ in iudicio.de quo in.v.&.vj.articulo.
¶Secundò ex parte iudicis:quia debet statuere terminũ nomi-
natori,intra quẽ facere debeat venire nominatũ .de quo.j.arti.
ix.¶Tertiò ex parte absentis nominati:quia debet cõparere
per se,vel per procuratorem.de quo.j.arti.xj.¶Quartò ex par
te iudicis, data prima cõtumacia absentis nominati non com-
parẽtis nec per se,nec per respõsalem.debet eñ ipse citari.&
qualis debeat esse ista citatio dicã j.art.xñ. ¶Quintò ex parte
etiã iudicis:qa nominato absente,nõ veniẽte vigore vltimę cita-
tiõis,debet iudex negotiũ summatim examinare:& tãdẽ põere
3 actorẽ ī possessionẽ rei petitæ.de quo.j.arti.xñ.& xiñ.¶†No.
sextò duos effectus insurgentes ex tali nominatione. Primò,
quia talis nominatio vnà cum notificatione habet vim conte-
stationis litis ,quo ad interrumpendam præscriptionem. Se-
cundus, quia eo nõ comparente seruatis solennitatibus,de qui
bus supra,actor statim mittitur in possessionem,& efficitur ve
rus possessor:& reus efficitur de possessore petitor. de quibus
4 j.articu.xiñ.¶†Not.vñ.ibi,dominum possessionis.quia domi
nus dicitur ille qui habet possessionem:licet proprietas sit alie
na.& ex hoc infert hic Ioã.And.post Hugo.quòd stante sta-
tuto quòd super damno dato debeat credi iuramento domini
possessionis,quod vigore dicti statuti stabitur etiam iuramen
to simplicis possessoris rei. quamuis non habeat dominium,
seu proprietatem:& ad hoc allegat Specu.in titu.de proba.§.
fin.ver.sed pone,statutum.vbi Spe.plenè hoc examinat:& tan
dẽ tenet q is qui habet possessionẽ tantũ & nõ ꝓprietatem,
põt dici dñs impropriè. Sed dicit hic domi.Anto.q hęc ratio
cõcludit cõtra hãc decisionẽ:qa si impropriè dicit dñs ergo nõ
cõprehenditur in statuto cuius verba propriè & strictè sunt in
terpretanda.vt in l.iñ.§.hęc verba.ff.de neg.gest.& in c.nostra.
j.de iniur. sed tamẽ dominus Anto.tenet prędictã opi. motus,
quia licet iste non sit propriè dominus rei, est tamen dominus
possessionis.nam ex quo verbum,dominus, ꝓferť cum adie-
ctione possessionis,patet q intellexit de dominio improprio:
quia statutum recipit impropriũ ītellectum, quando ex verbis
non potest habere propriũ intellectum:& quia qñ verba statu
ti nõ possunt intelligi ꝓpriè,ītelliguñ ī proprie:maximè vt ali
quid operentur.argu.l.si quando.ff.de lega.j.Sed dominus M.
hic dicit q ista ratio non satisfacit:quia cũ possessio quandoq;
sumatur pro proprietate,vt in l.in instrumento.C.de pac.inter
emptorẽ et venditorẽ.ergo si coniungiť cũ verbo,dominus.for
tius debet intelligi tũc.& magis ꝓpriè de ꝓprietate:cũ in pos
sessiõe ꝓpriè nõ sit dñs:sed in proprietate.& hoc videtur velle
Bart.in l.locorũ.C.de oĩ agro deserto.lib.xj.vbi dicit,q tm̃ est
dicere proprietatẽ possessionis,quantũ dñs rei,vt l.cùm satis.
C.de agri.& cen.lib.xj.qd̃ dicit esse vtile pro statutis dictanti-
bus,q dominus possessiõis possit talia facere.& sic resident do.
m.¶Sed tu aduerte:quia circa hoc vltimũ dictũ arbitror cõside
rãdã finalẽ rationem statuti,qa si ratio finalis respicit vtilitatẽ
quæ recipitur ex possessione,ꝓpter quã verisimile est passum
damnum melius scire quantitatẽ dãni : verificabitur statutũ in
dño impropriè,respectu possessionis:ex quo dominus ꝓpriè
verisimiliter ignorat,ex quo non possidet.sicut dicimus in di
latione iuramenti necessariñ in defectu probationis,qd̃ non est
deferendum,nisi illi qui habet noticiam,vt dixi in c.fin.j.de iu
reiu.facit etiam q dominium quandoq; possessionẽ significat.
xvj.q.iiñ.c.volumus.iuncta glo.j.nec mirum,qa dnia a posses-
sione cœperũt,vt l.j.in princip.ff.de acqui.pos.Sic etiam inter
dum pos.pro dominio accipitur,vt dicit do.me.& est tex.aper
tus in l.interdum.ff.de verbo.signi.& vt statim notaui in c.pe.
iuncta gl.super verbo,possessore.j.defur.in prima lectione in
voce de quo latius dicã.j.de causa pos. & proprie. Sed si ratio
prædicta non esset finalis,quæ in dubio videť esse, per ea quæ
dicta sunt:tunc non videtur habere locũ dictũ Io.An.& Spec.
5 ¶†Item aduerte circa decisionem prædictæ q. quia prædicta
q.videť incidere in aliam q.vtrum valeat prædictum statutum
q credať ꝓprio iuramento ad ꝓpriã vtilitatẽ:& sic detur ple
na fides ꝓbationi minus legitimæ.in qua q.quòd ad statuta lai-
corum,cõis conclusio est q sic.de quo per Io. And.& Doc.in
c.ñ.de proba.& in propriis terminis,de probando dãno in l.j.
C.si aduer.liber.in l.j.C.de iureiur.& in l.contra legantẽ.C.ad l.
aquil.& in rub.C.de fide instru.& per Bart.in l.admonendi.ff.
de iureiur.& l.quædam.§.nũmularios.ff.de eden.sed in statutis
ecclesiasticis,videtur distinguendum,an sit constitutio Summi
Pontificis,& valeat:an statutũ superioris, & non videť valere
per regulam c.cũ inferior.s̃.de ma.& obe.& qd̃ dixi in Cle.ne
Romani.de ele.sed quia non est materia nostra, vtrum tale sta
tutum valeat,dicam j.tit.de proba.

¶Secunda dubitatio est,vtrum tale statutum comprehendat
simplicem possessorem.& Gof.Spe.& Io.An.cõiter tenent q
sic.quinimò Bar.in l.solent.ff.de ali.& cib.leg. dicit q si statutũ
dicit q in causis damnorũ datorũ sufficiat ꝓbatio per iurm̃ q
dominiũ vel possessio poterit etiã probari per iuramentum.&
hoc,vbi statutum simpliciter loqueretur:secus si diceret q steť
iuramento quòd ad probandum damnum:quia hoc casu nõ sta
retur quòd ad probandum dominiũ, vel possessionẽ, sed solùm
quòd ad ꝓbandũ damnum.& sequiť Bal.in l.j.C. de iureiuran.
¶Item aduerte tertiò:quia prædicta statuta videntur intelligen
da deficientibus alĩs probationibus.per no.per glo.in verbo,
saltem.in c.statutum.§.cum verò.de rescrip.in vj.& per Bal.in
d.l.j.C.de iureiu.& no.q quãuis statutum diceret q stetur sim
plici dicto damnum passi,debet intelligi cum iuramento,secũ
dùm Ange.in repe.l.si vacantia.C.de bo.vacan.lib.xj.

¶Postremò aduerte circa prædicta,quia venit in mentem bo-
na cautela ad fugiendum tale iuramentum & probationem: vt
perscruteris vtrum passus damnum fuerit aliquando periurus:
quia tunc non staretur iuramento ipsius:quia non deberet sibi
deferri ad cõmodum suum:cùm nec in aliena , & minus in sua
causa possit esse testis:vt in c.sicut.& c.testimonium.j. de testi.
xxñ.q.v.c.paruuli.vj.q.j.c. quicunq; Pileus etiam allegabat.l.
iiñ.de testi.in lombarda.lib.vj.quæ volebat semel periurum ne
quaquam admittendum.& traditur per Doc.in c.cùm in eccle-
siis.s̃.de ma.& obe. & prædicta notabis : quia quotidiana.&
ideo præter consuetudinem extra materiam sum euagatus.di-
cam in ti.de proba.

6 ¶†Nota vltimò ex fine argumentum,q in realibus non est ne
cessarium secundum decretum.de quo.j.dicam in tit.de eo qui
mit.in pos.causa rei ser.

¶Glo.super verbo,immobilibus.in prin.quærit,vtrũ hæc no-
minatio habet locum etiã in rebus mobilibus: & arguit ꝓ par
te negatiua:& decidit in contrarium.de qua.q.j.dicam.j. ar.vj.
Deinde gl.in ver.sed in rebus immobilibus,quęrit,quia tex.no
ster videť requirere q qs possideat noĩe alterius ad hoc,vt pos
sit nominare dñm in iudicio:vtrum hoc habeat locum indistin
cte:& respondet q non.sed restringendo tex.vult q procedat
quãdo possidens nomine alieno nullum habet ius in re.de qua
materia dic vt latius dicam in ar.vj.

¶Glo.super verbo,statim quærit,quando fieri debeat hæc no-
minatio.& soluit.de qua.q.dic vt latius dicam in ar.vñ.

¶Glo.super verbo,ꝓducendo,quærit quia tex.dicit q noĩato
dño debet statui terminus per iudicem , vt deducať ad notitiã
dño:per quẽ fiat ista intimatio ipsi dño:an per iudicem,vel per
ipsum nominantem.gl.respondet q per nominantem.de qua
q.dic vt latius dicã in ar.ix.& x.¶Glos.super verbo,excipiat,
quærit,quid intendit tex.dum dicit,q absens debet venire, vt
actoris intentionem excipiat glo.soluit. & de hac q. dic vt di-
cam.j.arti.xj.¶Glo.super verbo,contestata quærit : quia tex.
vult q si nominatus non compet intra terminũ assignatum &
intimatum nominato,habetur lis pro contestata:vtrum lis ha-
beatur pro cõtestata quò ad omnes effectus. ¶Gl.soluit quòd
non,sed quò ad interrũpendã præscriptionem. de qua.q. dic
vt dicam.j.in art.xiñ.¶Glo.super verbo,summatim.quia tex.
dicit q domino nõ cõparente debet fieri missio,negotio prius
sumnatim examinato,qualiter fiat ista examinatio.glo.soluit,
& interserit an requiratur iuramentum calũniæ.¶In eadẽ glo.
ibi,summatim.i.semiplenè.dic de hoc vt latius dicam.j. arti.xj.
& in fine glo.vt latius dicam j.arti.viñ.

¶Glo.super verbo,reseruata.in principio quærit,vsq; ad quã-
tum tempus passus missionem audiatur super proprietate.&
soluit,de qua quæstio.dicam j.articu.xiñ.Deinde glo. in versi.
quidem.& in versi.sed quæ est.non posset expediri per q̃onẽ,

ſed aptius per oppoſitionē hoc modo: videlicet, quia arguitur ꝙ etiam in terminis tex. noſtri non tantū debeat reſeruari quæ ſtio ſuper proprietate, ſed etiā debeat reſeruari intra annū ſup poſſeſsione. & in §. præcedenti. in fi. ſo. glo. refert quoſdā tenere hic ꝙ etiam fiat reſeruatio poſſeſsionis intra annum. & iſta fuit opi. Tancredi. Sed glo. concludit & bene, ꝙ aliud eſt in §. præcedenti. vbi audiť vſq; ad annum ſuper poſſeſsione: aliud in iſto. §. ꝙ ſi ſuper. vbi ſtatim datur vera poſſeſsio: & non auditur abſens, niſi ſuper proprietate. & reddit rationem diuerſitatis, vt apparet in ea. & idem cōiter tenent hic Doct. & ponit Hoſtien. aliquas rationes diuerſitatis inter iſtum. §. & præcedē tem. In prima: quia hic loquiť de cōuento, qui poſsidet nomine alieno. ibi, de eo qui poſsidet noīe ꝓprio. Secunda, quia hic nominat aliū: ibi nō. Tertia: quia hic dantur induciæ ad preſentandū aliū: ibi non. Quarta: quia ibi non cōparet poſſeſſor ciuitatis: hic comparet. Quinta: quia ibi vnius contumacia: hic duorum. Sexta, quia hic interuenit quaſi lit. conteſta. ibi non. Septima: quia ibi nulla fit examinatio: hic fit ſummaria. & ex hoc ſequitur Octaua: quia ibi intra annum audiť ſuper poſſeſsione: hic non. Et dicit hic do. meus ꝙ certè ſatis putat ſufficere dictā ſolam cauſam. de quo dicam in arti. xiij. & ponit hic Hoſt. ſup tex. quatuor caſus differentes, per quos aperiuntur intellectus aliquorum iurium.

¶ Primus, vbi is qui noīe proprio cōueniť, realiter paſſus miſſionē venit intra annū: talis enim auditur etiā ſuper poſſeſsione. & in §. præcedenti. & non poniť hic in glo. in fi. ita: quia ſecundùm Hoſtien. ibi vnius cōtumacia deprehenditur: & nulla examinatio cauſæ interuenerit. Secundus caſus, qñ quis poſsidet noīe alieno: vbi data cōtumacia nominati, & ſeruata forma iſtius. § . etiam ſtatim facta miſsionem, veniens non audiť niſi ſuper proprietate. & hoc ꝓpter duplicē cōtumaciā, & apertam quaſi malitiam, & ſummariā quaſi examinationem. & dicā in arti. xiij. Tertius caſus eſt, vbi fit miſsio poſt lit. conteſtā. ſi non liquet, neq; liquere poteſt de cauſa: ꝓpter quod non ꝓceditur ad diffinitiuam, ſed ad miſsionem in poſſeſsionē quo caſu, paſſus miſsionem in poſſeſsionē non audiť niſi ſuper ꝓprietate. j. de dolo & cōtu. c. prout. & ratio ſit propter verū fundamentū lit. cōte. & iudicij iam incepti diſertionē, & iudicis iuriſq; contemptum. Quartus caſus, vbi lite iam conteſtata liquet de cauſa & ſententia fertur pro actore, & mittitur in poſſeſsionē: quo caſu, contumax poſtea cōparens non audiť, etiā ſuper proprietate: vt in l. ꝓperandū. §. ſinautē reus. C. de iudi. & in d. c. ꝓput. & ratio ſit iuris differentia, plenaria examinatio, & veritatis declaratio: nam res iudicata pro veritate accipitur: vt l. res iudicata. ff. de re iudi. & c. cùm inter. de re iudi. & Hoſti. idem tenet in ſumma huius tit. §. in aliīs. & Doc. & do. meus hic.

¶ Poſtremò quoniam materia. §. noſtri. de conuento qui nominat dominum in iudicio, eſt quotidiana & frequēs: & alibi melius non poteſt adaptari, ideo vt ipſam materiam plenā & ordinatam habeas, proſequar infra ſcriptos arti.

¶ Primò, quid ſit noīare, ſeu nominatio alterius in iudicio.

¶ Secundò, quis poſsit vel debeat nominare.

¶ Tertiò, an hæc noīatio ſit facultatis vel neceſsitatis: & quę ratio inducendæ nominationis.

¶ Quartò, quis poſsit nominari.

¶ Quintò, vbi ſeu coram quibus valeat nominari.

¶ Sexto, in quibus cauſis & caſib⁹ hæc nominatio fieri poſsit.

¶ Septimò, quando fieri poſsit.

¶ Octauò, qualiter fieri debeat.

¶ Nonò, quid debeat iudex facere poſt nominationē, & ante contumaciam nominati.

¶ Decimò, quid incumbat agendum ipſi nominanti.

¶ Vndecimò, quid incumbat nominato.

¶ Duodecimò, quid ſit officium iudicis nominato non comparente poſt factam ſibi intimationem.

¶ Decimotertiò, quis ſit iſtius nominationis effectus.

¶ Decimoquartò, quid iuris ſi nominatio omittatur, qui conuenitur reali & poſsidet nomine alieno.

7 ¶† Primò igitur arti. quæro, quid ſit nominatio. ſol. arbitror ꝙ poſsit ſic deſcribi ꝙ nominatio eſt actus iudicialis per quem alieno noīe poſsidens aut detinēs, nullum ius habens in re: aut ratione iuris quod non habet, reali iudicio conuēctus, iudicium contra ſe intentatū declinat. & exanimando ſingula verba dictæ deſcriptionis dico ꝙ verbū, actus, poniť vt genus. & ſubij citur verbum, iudicialis: quia fieri debet in iudicio: vt hic & in l. ij. C. vbi in rem actio. dicam latius in v. arti. Et ad differentiā nominationis quæ fieret extra iudiciū. Deinde ſubijciunť alia verba, alieno nomine poſsidens, per ea quæ ſtatim dicam in arti. ij. Deinde ſubijciuntur verba, reali iudicio cōuentus, ad differentiam perſonalis iudicij, de quo in §. ſequenti. Deinde ſubijciuntur alia verba, iudicium contra ſe intentatū declinat. per ea quæ dicam. j. arti. xiij. & aliquid in xiij.

8 ¶† Secundo arti. quæro principaliter, quis poſsit vel debeat nominare dominū in iudicio. ſolu. dic ꝙ ille qui poſsidet alieno noīe, vt hic in tex. & in l. ij. C. vbi in rem actio. vnde colonus, cōmodatarius, & depoſitarius poſſunt talem nominationem facere: quoniam ipſi non poſsident ſibi, vt l. non ſolū. §. fi. ff. de vſucap. & ff. loca. l. cùm plures. §. meſſem. & ff. commoda. l. in cōmodato. & ff. depo. l. j. Et idem dicendū eſt de quibuſcunq; alijs, qui non ſuo, ſed alieno noīe poſsident. de quibus latius dicam in ti. de cauſa poſ. & ꝓprie. Io. And. & Doc. hic. & glo. & Doc. in l. ij. C. vbi in rem actio. & Spec. in ti. de primo decreto. §. ſed quis eſt is. tenet etiā prædictam ſententiā ꝙ requirať ꝙ alienо noīe poſsideat, & ꝙ nullum ius habeat in re quæ petitur. ſi enim haberet aliquod ius in re, nō prodeſſet noīare dñm in iudicio, vt hic dicit gl. j. in ver. immobilibus. ſi modò actio intentata aliquo modo reſpiceret illud ius, quæ rōne emphyteuta, vaſallus, feudatarius, ſuperficiarius, fructuarius, maritus & ſimiles non poſſunt dñm nominare in iudicio. Secus ſi conuenirentur rōne iuris ad ipſos nō pertinētis, ſecundū Io. And. & Doc. hic & gl. & Doc. in d. l. ij. & Spe. in tit. de primo decreto. §. ij. verſi. ſed nunquid eſt. de quo tamen dic vt latius dicam. j. arti. vj.

¶ Et ex prædicta conſideratione creditor hypothecaria poſsidens pignus, ſi cōuenitur, pōt vel non pōt noīare dñm in iudicio, prout actio intentata reſpicit, vel non reſpicit ius ſuum: vt dicam in d. vj. arti. Item & qui mandato domini dānum dedit, ſi conueniatur, videť poſſe nominare dominum in iudicio, de quo tangam in vj. arti. q. viij. & arti. xij.

9 ¶† Sed quæro circa prædicta, vtrum procu. poſsit dñm noīare in iudicio. ſo. diſtingue ꝙ aut ꝓcu. eſt datus ad adminiſtrandū, vel negotiandū, aut ad iudicia. Primo caſu, Inno. tenet ꝙ poſſet noīare dñm in iudicio & ꝙ cōtra eum ꝓcedeť ſecundū tenorē iſtius. §. moueť: quia talis videtur etiā defendere, ſi patiať mitti in poſſeſsionē. ff. de ꝓcur. in l. ſed & hæc. §. fi. cum. l. ſeq. Item quia procur. debet interrogari, an reus, ſeu dominus ſuus poſsideat: vt ff. d ꝓcu. l. non ſolum. ergo & à ſimili dicere pōt ſe alienо noīe poſsidere. Si verò ſit ꝓcurator datus ad cauſas, nō videť habere hoc beneficiū, ſecundū Inno. niſi fortè, ſcđm Hoſt. vellet noīare dñm ad conſulendum ipſum dñm eò, ꝙ nō ſit verè inſtructus. ar. prædictorū iurium quæ loquunť in procur. ad cauſas. Sed in procur. ad negotia, eſt expreſſum in c. dilectus. §. de procu. & ad materiā illius. c. remittunt ſe Io. And. & do. me. hic. Sed aduerte: quia hæc ꝓcedunt quo ad noīationē ſui principalis, qui conſtituit eum ꝓcuratorem, ſed quò ad nominationem fiendā noīe conſtituentis de alio tertio, cuius fortè nomine principalis poſsideat, an talis noīatio poſsit fieri per procu. arbitror ꝙ ſic, ſed quòd exigatur ſpeciale mādatum ad nominationem faciendam. moueor: quia per talem actum factum in iudicio, videtur tranſferri dominiū in illum. in articu. no. in l. j. ff. pro delicto. & per Cy. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. & per domi. Anto. in c. ſi cautio. de fide inſtru. & l. cum falſa. C. de iur. & fac. igno. iunctis no. inſti. de offi. iudi. §. fi. & l. Pomponius. §. ſi iuſſus. ff. de rei vendica. de quo dixi in Clemen. j. de proba. in vj. & vltimo membro. faciunt etiam no. per dominū meum in capi. j. ſuper eo. & quod no. Bart. in l. fi. ff. de his quæ in frau. cre. vbi volunt, quòd ad renunciandum exceptioni peremptoriæ requiratur ſpeciale mandatum: eò, quia talis renunciatio videtur inducere quodammodò donationem: vt l. ſi quis delegauerit. ff. de noua. & ideo videť exigi ſpeciale mandatum vt l. filiuſfamilias. ff. de do. cum ſi. ſic ergo & in terminis noſtris faciunt ea quæ dixi in Cle. j. de proba. in v. vel vj. membro.

10 ¶† Tertiò prin. arti. quæro, vtrum hæc nominatio ſit facultatis & quæ fuerit ratio inducendæ noīationis, quo ad primum dicēdum eſt, quòd hæc nominatio eſt merè facultatis: vnde conuentus pōt noīare ſi vult, & etiam noīationem admittere, vt ſentit glo. hæc in ver. immobilibus. & expreſsius tenet glo. in l. ij. C. vbi in rem actio. vbi exponi debet. i. poteſt. quaſi dicat nemo cogitur noīare, ſi non vult, & tenet Bar. & Doc. quòd eſt verū præcisè, ſecus conditionaliter, ſeu cauſatiuè, videlicet ſi vult vitare iudicium, & dānum ꝓpriū: quia hoc modo debet do. nominare. ar. l. is q ſe obtulit. & l. qui ſe liti. ff. de rei ven. & ſequuntur hic do. Ant. & do. meus. de quo dicetur. j. in xiij. arti.

11 ¶† Quātum verò ad ſecundū, quæ fuerit ratio inducēdæ noīationis, dicit Bal. in d. l. ij. ꝙ ratio eſt: quia ītereſt actoris & ipſius noīantis, ac etiā noīati. primò intereſt actoris: qa aliàs nō poſſet cōſeq plenū effectū intētiōis ſuæ, niſi dñs noīeť: qa lata ſnīa cōtra detētorē, nō ꝑiudicaret dño in ꝓprietate, vel poſſeſsiōe: niſi eſſet reqſit⁹. de quo arti. xiij. ſed ītereſt noīantis: quia fortè nō vult brigā defendēdi rē alienā, ſcđm Odof. vel quia nō denūciādo dño vr̄ in dolo. ar. ff. loca. l. itē quęriť. §. executor & ff. mādati. l.

dati.l.ſi procur.§.ſi ignorantis. Ad quod intelligendum aduerte:quia quãdoq; aliquis proponit aliquẽ certo ponderi,vel prẽdio.vel facit eum adminiſtratorem.& ſic videt facere eum procuratorem ad incũbentia illi contractui:vt in l.ĩ.ff. de no.ope. nun.& l.j.ff. vſufru.quemad.cau.& ar.l.j.C.ſi per vim vel alio modo.Si ergo iſte ſciens aliquid agit per quod ſaltem de facto præiudicaret domino: turbat ei poſſeſſionem ſi nõ denunciat domino:& ſic videtur dolum committere:vt d.ll.

¶ Tertiò expedit noïato:quia de re ſua agit:& ſibi debet dari facultas defenſionis,vt in l.facultas.C. de iure fiſ.lib.x.& l.j.§. ſi quis ideo ff.ne vis fiat ei,ſecundùm Bal.in d.l.ĩ.

12 ¶† Quartò prin.arti.quæro,quis poſsit noïari.ſol. põt colligi ex his quæ dixi in ſecundò arti. quia omnis ille põt nominari, cuius noïe poſsidet,vel rõne iuris quod habet in re, ſuper qua poſsidens conuenitur per ea quæ dicta fuerunt in ſecũdo arti. & per ea quæ dicam in vj.arti.maximè in iiĩj.q.

13 ¶† Quintò prin.ar.quẽro vbi,ſeu corã quo hæc noïatio fieri debeat.ſol.dicendum eſt q̃ in iudicio,vt hic in tex.noſtro.& in l. ĩj.C.vbi in rem actio.quæ & formaliter vtitur verbis tex.noſtri.& ſic fieri debet coram iudice.

¶ Sextò prin.arti.in quibus caſibus, & cauſis, & rebus poſsit fieri hæc nominatio,pro ipſius examinatione proſequar infra ſcriptas q.

¶ Primò,quid iuris de rebus immobilibus.

¶ Secundò,quid de mobilibus.

¶ Tertiò,quid de iuribus incorporalibus.

¶ Quartò,quid de rebus in quibus conuentus non habet aliquod ius,ſed etiam in quibus habet aliquod ius.

¶ Quintò,quid iuris in actionibus perſonalibus.

¶ Sextò,quid in actionibus miſtis.

¶ Septimò,vtrum in poſſeſſorijs habeat locum nominatio.

¶ Octauò,vtrum habeat locum in cauſa damni dati.

14 ¶† Primò igit quæro,vtrũ in rebus immobilib⁹ habeat locum nominatio.ſo.dic q̃ ſic.tex.eſt hic,& in l.ĩj.C.vbi in rem actio.

15 ¶† Secundò quæro,vtrũ in rebus mobilibus habeat locũ noïatio,ſol.gl.j.ſuper verbo,immobilibus primò arguit quòd non videt prodeſſe nominatio domini in iudicio:cũ habeat facultatem rei reſtituendæ,ſed glo.decidit in contrariũ,q̃ etiam in re mobili poſsit fieri talis nominatio.per auct. qua in ꝓuincia.C. vbi de cri.agi oportet.& idem tenet gl.in d.l.ĩj. per illam auct. ſed dicit Bar.in d.l.ĩj.q̃ certè illa auct. nihil facit : quia illa loquit de nominatione quæ fit,& poſsit inſtrui de defenſione cauſæ: non aũt ad effectum declinandi iudicij.primã opi.tenuerũt Io. Gaſpar.Phy.Azo Inn.& Odof.mouent: quia ſi prodeſſet nominatio,poſſet:fugere cum re.ſed ſecundam opi.gl. noſtræ,q̃ habeat locum nominatio.tenent Vin.Hoſt.Pe. Ab.& Io.An. hic.& glo.Bar.Cy.& Bal.in d.l.ĩj. quia omnes rõnes inducẽdę nominationis,de quibus dixi in iij.arti.in fi.habent locũ etiã in re mobili.hoc etiã tenet Spec.in ti.de primo decreto. §.ĩj. verſi. hoc etiam no.& ſequuntur hic omnes moderni : & ad id quod de fuga dicit,reſpondet hic Io.And.q̃ poterit ꝓuideri per remedium cautionis,vel per ſequeſtrationẽ ipſius rei.ff.qui ſatisdare co.l.ſi fideiuſſor.Item facit ſecundũ Io.And. quia quò ad ſortiendum forũ,æquiparamus rem mobilem & immobilẽ,vt in c.ex parte.& c.fi.ſ.de foro cõpe.dixi in c.ſanè.eo.ti.nec ob. q̃ tex.noſter & prædicta.l.ĩj.loquant ſolùm de rebus immobilibus:quia ex quo per hæc iura nõ inducit illorum iurium correctio:beneficio iſtorũ iuriũ debet extendi per idẽtitatẽ rõnis, ſecundùm Bar.& Bal.in d.l.ĩj.& ſ.dixi.& do.me.hic.& ne abſenti domino fiat aliquod præiudicium.ar. c.j. de cauſa poſ. & proprie.& c.inter.ſ.de maio.& obe.& c.cùm ſuper.de reg.iur. & l.ſi.C.ſi per vim vel alio modo.& mihi placet.

16 ¶† Tertiò quæro,vtrum in iuribus incorporalibus , vt puta,ſi agitur pro obedientia vel ſimili iure,poſsit ſubditus nominare dominum in iudicio.ſo.Inno.hic dicit q̃ ſic.de quo tñ remittit ad latius dicta per eũ.in c.inter quatuor.ſ. de maio. & obe. ſed tu aduerte:quia in hoc arti.variẽ reperiunt opi.Prima fuit opi. Inno.q̃ habeat locum noïatio,vt dixi.& ſequitur Bar.in d.l.ĩj. quia iſta iura incorporalia habẽtur pro immobilibus:vt l.ſi alie na.§.fi.ff.de vſucap.

¶ Secunda opi.per contrariũ,q̃ noïatio nõ habeat locum:quia illa non habeat locũ niſi qñ conuẽtus alieno noïe poſsidet, ſed ſubiectus in ſeipſo non poſsidet obedientiã:cũ nemo ſeipſum poſsit poſsidere,vt l.liber homo.ff.de acquir. rerum dominio.

¶ Tertia fuit opi.q̃ ſi petitur eccleſia,nõ habet locum nominatio:quia illa non põt poſsideri:nec eius dominiũ haberi, vt l.j. ff.de rerũ diuiſio.& ſic non põt vendicari:nec realis actio cõpetere,quo caſu,duntaxat habet locũ noïatio,vt hic: poſſet tamẽ eccleſia vendicari occaſione iurium Epiſcopaliũ,vel alterius iuris in ea cõpetentis.ar.l.qui tabernã.ff.de contrahen.emp.& l.ſi domus.§.fi.ff.de leg.j.& hac rõne vĩ habere locũ nominatio.

¶ Quarta fuit opi.q̃ in his corporalibus,in quibus agit contra ſubiectum,qui ab alio dicit retinere,licet non habeat locũ noïatio quãtum ad hoc,vt præiudicet poſsidenti tñ põt habere locum vt detur terminus q̃ veniat ad docendum de iure ſuo,per id quod habet in c.inter.ſ.de maiori.& obe.& l.ſi pariter.ff. de libe.cauſa.ſed ſi talis non veniret:non tamen ꝓpter hoc ꝓcederet ſecundùm formã tex.nec agens fieret verus poſſeſſor,cũ cõuentus non habeat facultatẽ rei reſtituẽdę:& quia nõ debet ſubtrahere obedientiã illi,cui tenet obedire:& qui eſt in quaſi poſſeſsione ipſius iuris,talis em̃ conuentus peccaret, niſi prius ob alterius obedictia abſolueret.xvj.q.ĩj.c.placuit. quod fieri non põt,ſi non eſt præſens ille cui præiudicat:nec contra eum actum ſit,facit quod habet in d.c.inter.de maio. & obe.& viĩj. q.iiĩj.c.& nonne. & dato q̃ ſententia ꝓferret contra talem cõuentum,tñ ſi ſuperueniat poſtea dñs docens de iure ſuo,ſeu de poſſeſsione,vel quaſi:etiam ſummariè:impediret executio,ſecundũ ea quæ tradunt in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de reg. iur.nec ob.prædictis q̃ habet in l. poſtquàm.C. de hæreditate vel actione vendita.& in l.nomẽ.C.quæ res pig.obligari poſſunt,vbi patet,q̃ ſi ceſsiſti mihi actiones cõtra debitorẽ,ago cõtra ipſum in iudicatum ad præiudiciũ cedentis: licet non citati.& ſic à ſimili videt q̃ conuentus debeat obedire agenti.quãuis dñs,cui debet obedientia,non fuerit in iudicio:quia reſponderi põt:q̃ in dictis iuribus illud operatur conſenſus cedentis actionem:vel obligantis nomẽ ſui debitoris,ſed hic non interfuit conſenſus illius qui habebat obedientiã. Nec ob.c.pe.j.de re iudi.quod ibi loquit,qñ perſona.cũ qua agit, põt rẽ in iudicio deducere.ſed in terminis noſtris,ſubiectus nõ põt ius poſſeſſum in eum deducere in iudicio.Item nõ ob. in Spe.ff. de re iudi.quod ibi habet.vbi dicitur q̃ ſententia lata contra libertũ præiudicat patrono:quia illud verũ quãdo patronus ĩteruenit in iudicio,ſecus ſi tantũ ſciuiſſet cauſam agitari. per id qđ habetur in c.cùm ſuper.de reg.iur.vbi de materia per Inn.& ibi etiã dicit,q̃ opi.Roge.de qua in d.l. ſæpe.inquantũ videt velle q̃ præiudicet patrono ſcienti & tacenti,non eſt vera.Sed aduerte: quia Accur.& etiã Bar.videnť tenere d.opi.Rogerĩj in d.l. ſæpe.& ſecundũ do.Anto.in c.inter quatuor.de maio.& obe. ſaluat illam opi.vt habeat locũ,qñ agitur cõtra libertũ. quo caſu, ad eum principaliter ſpectat ſe defendere:vt l.principaliter.C. de libera.cauſa.ſecus quò ad ſubiectũ ad quẽ nõ ſpectabat principaliter defenſio, ſed ad dominũ poſsidentem. Do.meus hic diſtinguit q̃ aut quis poſsidet iſta incorporalia nomine alterius,vt vicarius ſeu adiutor:& tunc rectè nominat dñm in iudicio.& habet locum quod hic dicit. aut quis non poſsidet iſto nomine alterius,& eſt ſubditus qui poſsidet & non poſsidet: & propriè non habet locum nominatio cũ nõ poſsideat: nec̃ detineat:nec̃ facultatem habeat rei reſtituendæ,ſed ſi nominat alium,debet ille vocari:quia nihil habet attentari in præiudiciũ alterius,vt d.c.inter.& ſi non nominaret, valeret iudicium contra ſubditum,quatenus tractat de ſuo intereſſe:ne mutet dñm, ſed non præiudicat domino,de quo tñ do.meus remittit ad notata per Inno.in c.auditis.de præſcrip. & latius in d.c.inter. latius aſſumit hanc materiam,& recitat opi.dicit quòd aut agitur actione perſonali:quia qui dicit ſibi alium promiſiſſe obedientiam,ſeu obedire:& non habet locum noïatio,de qua hic:quia non habet locum noïatio qñ agit actiõe perſonali,ſed reali: vt hic.ad quod tamen vide quod dicam j. q.v. Item quòd hoc caſu nõ habet locum noïatio facit:quia ex quo agit perſonali:nõ prẽiudicaret poſſeſſori.aut agit reali.& ſub diſtingue:quòd aut quis poſsidet tanc̃ vicarius vel coadiutor: & habebit locũ nominatio:& proceſſus,de quo hic:quia ex quo poſsidet tanquã vicarius vel coadiutor: videtur habere facultatem rei reſtituendæ.ff.de rei vendi.l.officium.& hoc etiam fuit de mente Inno. in d.c.inter.& dixi ſ.in opin.domini mei. vnde hoc caſu habet locum noïatio:& procederetur ſecundũ formã hic poſitam:& ſententia lata contra iſtum cõuentũ,qui tenebat tanc̃ vicarius vel coadiutor,tenebit:& mandabit executioni: & in præiudicium dñi non venientis:cũ talis habeat facultatem rei reſtituendæ,vt ſupra dictum fuit.ſi verò cõuentus non poſsideat tanc̃ vicarius vel coadiutor:& tunc ſi agat contra cõuentum ad aliquod ius quod ſit ſub illo iure, qđ fortè ab alio quaſi poſsidet. exemplũ,ſi agat vt præſtet obedientia tanc̃ Archi.cõtra illum qui præſtat obedientiã tanc̃ Epiſcopo:& tunc eſt clarũ q̃ nõ habet locũ nominatio:quia nõ eſt alius qui prætendat ſe poſſidere ius quod petitur.ſi verò agit ad ius obedientiæ q̃ ab alio quaſi poſsidet:tunc ſi agitur cõtra illum qui quaſi poſsidet,clarum eſt q̃ non eſt tractandũ de nominatione , de qua ipſemet qui poſsidet conuenit.ſi autẽ conuenit ipſe ſubiectus: tunc aut cõuenit ab illo reſpectu iuris,qđ ab eo quaſi poſsidet. & habẽt

locum opi.de quibus.ſ.tetigi.quia aliqui videñ velle ꝙ habeat locum nominatio:alĩ contra:alĩ volunt ꝙ ſolùm habeat locũ nominatio ex eo:quia ſi pronũciareť cõtra ipſum ſubiectũ,nõ poſſet ſnĩa mandari executioni:quia etiã ſi ſubiectus cõuentus & cõuictus vellet ſponte præſtare obedientiam:tamẽ agens nõ debet illam recipere:& ſi reciperet,peccaret:cũ debeat alteri,q eſt in quaſi poſſeſsione.xvj.q.iĩ.c.placuit.& eadem obedientia pluribus inſolidũ deberi non põt:vt ff.cõmo.l.ſi vt certo.§. ſi duobus vehiculum.& ita dicuñ reſidere Inno.& do. Anto. & d.c.inter.ſed dicit ibi Ioã. de Imo.aduertendum eſſe. deciſio iſtius dubĩ videť pendere ex alio:videlicet,an ſententia lata cõtra ſubiectũ,præiudicet illi qui poſsidebat obedientiã: ſi ſciuit iudicium agitari,& tacuit.de quo per Ioã.de Imo.in d.c.inter. in iĩ.dubio.& ego latè dixi poſt Doc.in c.cũ ſuper. Nã ſi ſententia præiudicaret,ſaltem quãtum ad quaſi poſſeſsionẽ, vt vĩ notari per Inno.in d.c.cũ ſuper.quãuis non videť præiudicari reſpectu proprietatis:vt ibi dicit Inno.dicit Io.de Imo.ꝙ non videt quare non debeat habere locum nominatio,per quã ſubiectus intimaret dño de lite cõtra eum mota , ſed ſi tenereť alia opi.ꝙ non fiat præiudiciũ etiam quò ad quaſi poſſeſsionẽ,etiã ſcienti & patienti:tunc poſſet procedere opi.ꝙ non habeat locum nominatio,ſed præcedens opi. videtur verior per ea quæ habentur in d.c.cùm ſuper.ſecundùm Ioan.de Imo..

17 ¶†Quartò quæro,vtrum pro rebus in quibus cõuentus habet aliquid ius,habeat locũ noĩatio de qua hic.ſo.glo.noſtra hic in verbo,immobilibus,videť cõcludere ꝙ tex.noſter ſolũ habeat locum,qñ conuentus nullum habet ius in re,vt puta,ſi eſt colonus,cõmodatarius,depoſitarius,vel ſimilis,ſecundũ qđ dixi in ſecundo arti.ſecus ſi dicit in habente ius in re,exemplũ in marito in rebus vxoris.& in emphyteuta,feudatario habenti hypothecam,& ſimilibus.¶ In his enim,ſecundũ gl. non ꝓdeſt nominare dñm in iudicio:quia ſicut iſti poſſunt agere pro eorum iure:ita etiã tenentur defendere. arg.c. perpetuus. de fide inſtru.ſecundũ gl.¶ Sed tu aduerte:quia circa hunc arti. plures reperiuñ opi.prima eſt gl.noſtræ,quæ etiã fuit gl.in l.ĩ.C.vbi in rem actio.quæ gl.volunt ꝙ ex quo nominatus habet aliqđ ius in re,non habeat locum nominatio.

¶ Secunda opi.eſt Ioan.And.hic modificãtis prædictam opi. gl.dicit enim ꝙ prædicta opi.procedit,qñ res ſimpliciter vendicať.ſecus ſi vendicareť directũ dominium dũtaxat:vel quod ex illo debeť:tunc ẽm ſufficeret nominare dominũ:cũ ius ipſorum non tangitur.& remittit ad no.de hoc in Spec.in ti. de primo decreto §.reſtat.verſi.ſed nunquid. Et idẽ in effectu tenet Cy.in d.l.ĩ.dicit enim,ꝙ ſi aliquis cõueniť ſuper aliqua re, ſuper quã aliquo reſpectu poſsidet ſibi, non poterit noĩare dominũ in iudicio,ſed ſi ſuper fructibus,aut ſeruitutibus,vel pẽſionibꝰ, dño debitis cõuenireť:tunc põt noĩare dñm.& idẽ etiã in effectu voluit Bar.in d.l.ĩ.licet per alia verba clariora.dicens ꝙ aut iſte qui habet ius in re cõueniť ſolùm reſpectu poſſeſsionis ſuę vt quia cõueniť ab alio dicente ſe potiorẽ emphyteuticã eſſe:& tunc verè ſint opi.glo.ꝙ nõ poſsit nominare dominũ : quia ei non præiudicať.ſi verô cõueniť reſpectu dñĩ directi, & ſic reſpectu iuris quod eſt apud aliũ:põt & debet noĩare dominum in iudicio:& liberať à iudicio reſpectu illius iudicĩ.& hoc,quatenus illud iudiciũ nõ repugnat iuri ipſius emphyteutæ.poteſt ẽm dicere emphyteuta.nõ curo quis ſit dñs directò : neq; hoc volo defendere,ſed dico me eſſe emphyteutam, ſed quatenus petitio actoris repugnaret iuri ipſiꝰ emphyteutæ emphyteuta teneret ſe defendere:nec poſſet noĩare dñm in iudicio,quãtum ad declinãdum iudiciũ, ſed bene poſſet,vt poſſet ab eo deſuis defenſionibꝰ informari:vt in auť.qua in ꝓuincia.C.vbi de criagi oportet.& ſic Bar.in effectu voluit idem quod Ioan.And.

¶ Tertia fuit opi.Guil.de cu.quã ſequiť hic do.Ant.qui voluit ꝙ ſi ius agendi cõpatiatur ſe cũ iure dominĩ: quia illi nõ derogat,ſed dirigiť tantũ ad ius emphyteutæ: non habet locũ noĩatio.ſi aũt contradicit iuri dñĩ,& ſic põt ei præiudicare, ſaltem reſpectu ciuilis poſſeſsionis:tunc habet locum nominatio.

¶ Quarta fuit opinio Bal.magis lata in d.l.ĩ.vbi dicit ꝙ vbi fit quæſtio tantũ de iure emphyteutę:quia agens cõtra emphyteutam dicit ſe recognoſcere ab eodem ꝓprietario:& proprietarius confiteť.& non habet locũ nominatio:quia hoc caſu,quæſtio diciť procedere inter duos emphyteutas, ſed vbi eſt quæſtio de iure emphyteutæ quod alter ſimpliciter vendicat:tunc vult ꝙ indiſtinctè iſti habentes ius in re,poſsint noĩare dñm ſi ſuper ipſius iure cõvenianť.intereſt enim hoc caſu ipſius proprietarĩ nominari,vt poſsit eſſe in iudicio : quia ſi fortè agens obtineret,poſſet aduerſariꝰ poſtea negare ſe habere ius ab ipſo domino per l.ſi coloni.C.de agri.& cenſi.li.xj. Facit quod no. glo.in c.inter dilectos.ſ.de fide inſtru.& hoc placet zaba. quò ad hoc vt teneat iudicium:etiam in præiudiciũ domini,ſed quã tum ad hoc vt teneat iudicium in præiudiciũ emphyteutæ vel vaſalli,ſequitur opi. Ioan.quæ videtur magis communis : ſed do.meus hic dicit,quòd ex toto hæc dicta non placent, vt ex infra dicendis apparebit,quare pro concordia dictarum opi.& iurium,quantum fieri poteſt diſtingue poſt dominum meum plurimis additis, quòd aut conuentus nullum habet ius in re: qualis eſt depoſitarius & ſimilis.& tunc clarum eſt, quod debet,& poteſt nominare dominum in iudicio, vt hic,& in d.l.ĩ. C.vbi in rẽ actio.& hoc tenent communiter omnes.Nec obſt. ꝙ ex quo cõuentus nullum habet ius in re, non videatur poſſe conueniri actione reali:quia imò poteſt ex ſola ſimplici detentatione, vt in c.examinata.& ibi dixi.ſ.de iudi.& l.officium.in fi.ff. de rei vendi.vnde ad exonerandum ſe à tali iudicio,poteſt nominare dominũ,aut cõuentus habet aliquod ius vt emphyteuta:& tunc ſi cõueniť ſuper iure ſuo dũtaxat:nõ habet locũ noĩatio:quia ipſe eſt dominus reſpectu illius iuris petiti.& ita procedat opi.gl.& ſequacium.& iſta etiam fuit opi.Ia.de Are. & plus dicit Spec.in tit.de primo decreto.§.reſtat.ver.ſed quid ſi actor.ꝙ etiam ſi dominus ſponte vellet in ſe ſuſcipere iudicium,ꝙ hoc caſu nõ admitteretur:quia licet eius intereſt,vt quidam dicunt:tamen poſſeſsio naturalis, de qua nunc agiť, non eſt illius,ſed conuenti.ſubdit tñ do.meus ꝙ hoc caſu,nec ſentẽtia,nec acta præiudicabunt domino proprietario abſenti: quia ſua intereſt potius habere obligatum vnũ, quàm alium: iuxta no.in c.potuit.de loca.ſed ad hoc vt fiat ſibi præiudicium, debet vocari:vel etiam poſſet vocare & nominare,vt haberet ab eo informationem.& ita procedat opi.Bal.& idem & fortius, ſi non intendit iſtum recognoſcere in dominum,ſed aliũ:debet tñ tunc vocari quò ad hoc,vt ſibi fiat præiudicium, ſed nõ eſt neceſſe quò ad hoc,vt iudicium procedat,cùm de iure præſentis agatur,& non abſentis:nec acta facient præiudicium ipſi abſenti,ſecundùm Ioan.And. hic & Cy.in d.l.ĩ.de quo in xiĩ. ar.& ideo non eſt neceſſe noĩare aut vocare eum in iudicio,aut quis conuenitur ſuper tota re inſolidum, vt quia res tota ſimpliciter reuocať:& ſic non ſolùm tractatur de iure vtilis dominĩ & poſſeſsionis rei conuenti, ſed etiam de directo dominio abſentis.& hoc caſu,tenet Ioan.And.licet Cy.& Bar. ſentiant ꝙ non habeat locum nominatio.tamen do.meus credit contrarium eſſe verum:quia licet nõ teneatur defendere ius abſentis, ſi non vult:tamen pro parte tangente ius abſentis,poterit eum nominare:cùm nihil habeat commune proprietas cum poſſeſſione:vt l.naturaliter.§.nihil cõe.ff.de acqui.poſ. & idem videtur dicendum,vbicũq; in vendicatione totius rei concludiť ius ad alium ſpectans:quia idem iuris eſt de parte quò ad partem, quod de toto quò ad totum:vt in c.paſtoralis.§. item cum totum.ſ.de offi.deleg.& l.quæ de tota.ff.de rei ven. & hæc opi. mihi placet,vnde emphyteuta & feudatarius ratione ſui vtilis. dominĩ nominabit dominum:& maritus in rebus dotalibus: & ſimiliter vſufructuarius,& ſuperficiarius, omnes iſti & ſimiles ratione iuris ad alium pertinentis:pro quo fortè conuentus non vult ſubire iudicium,poterit abſentem in iudicio nominare,facit lex ſciendum.§.j.ff. qui ſatiſ.cog.& quod no.in l. Celſus.§.j.ff.ad exhiben.Sed aduerte, quòd ſi à poſſeſſore petatur onus reale ratione poſſeſsionis rei : licet per conuentum illud onus ſoluatur alteri abſenti:non tamen habet locum nominatio illius:quia tale onus adhærens rei,etiam pro tempore præterito,ſequitur poſſeſſorem: vt l.Imperatores.ff.de publicia.& in c.paſtoralis.de deci.& quia per poſſeſſorem ſtat quo minus ſoluatur.facit quod no.in c.auditis.de præſcrip.per Inno.& p hanc diſtinctionem poſſunt ſolui,& ad concordiam reduci iura allegata hic in glo.prima.ſuper verbo,immobilibus.in fi.ibi arguendum contrà.& magis etiã ſpecificè poteſt reſponderi. & primò ad c.de rebus.quod ibi nulla fuit facta noĩatio:quin imò nec cõuentio,ſed de conſilio & ex vrbanitate quadã,eccleſia conſuluit Principem,an ipſe alienauit eius bona illicitè in alios:& ſic nihil facit,vt patet ad l.in hoc.ff.de ſer.corrup.Reſpondet,ꝙ ibi tantùm dicitur, ꝙ ſi ex corruptione ſerui bona ſunt ſurrepta,poteſt agi contra corrũpentẽ,etiã ſi bona ad aliũ peruenerint:quia corrũpens teneť ex ſuo delicto:nec aliqđ ibi poſsidet noĩe alterius:vnde facit multũ à remotis , ſecũdũ domeum.vel dic breuius ꝙ ibi agiť perſonaliter:ideo principalis delinquẽs põt cõueniri,& ſimiliter rñderi põt ad duas ll.ſequẽtes allegatas pro cõtrarĩs,in gl.nam l.ſi.§.lucius.ff. de cõtrahẽ. emp.nihil facit:quia tantùm ibi diciť ꝙ pactum perſonale non tranſit ad ſucceſſorem rei.ſimiliter etiam nõ ob.l.à debitore.ff. de his quæ in frau.credi.quia ibi cõueniť doloſus de dolo ſuo: & ideo ipſe puniendus eſt. & ſimiliter reſponde ad c.auditis.j. de præſcrip.& ad c.inter memoratas.xvj.q.iĩ. quia illa iura nihil dicunt de noĩatione,ſed tantùm dicunt,ꝙ ſuperior põt conueniri ſuper iure ſubiectionis alicuius eccleſiæ : quia ipſe poſſidet,

sidet,& nõ ecclesia possessa,vnde prædicta contraria parũ aut
18 nihil faciunt,secundùm domi.m. ¶ †Sed circa prędicta quęro, quid de creditore conuento super re in qua habet hypothecariam,an possit nominare dominũ debitorẽ suũ in iudicio. sol. Io.An.hic videtur sentire ꝙ idẽ sit in eo quod in emphyteuta,& feudatario:cùm eos cõiungat in positione exẽpli. & idẽ. sentit Spe.in tit.de primo decreto.§.restat.ver.sed nũquid idẽ sed Io.An.ibi in additio.dicit,ꝙ in creditore aliud est dicẽdũ: videlicet,ꝙ possit nominare dominũ in iudicio per l. si pignore.ff.de pig.act.& per l.finalem.C.de fur.& idem tenet Cy. in d.l.ĩ.C.vbi in rem actio.& do. Anto. hic, secũdũ do.m. dicit hic ęque distinguendũ esse,ꝙ aut iste conuenitur super iure hypothecę:vt quia dicit alius creditor illam rem prius sibi obligatam:& ideò ipse debet habere possessionem, tanꝯ antiquior creditor: & tunc non potest nominare dominum in iudicio: quia tangitur priuatum ius ipsius creditoris conuenti, qui rẽ, quò ad hoc,possidet nomine proprio: & sic cessat dispositio tex.nostri & ipsius mens.& idem dicendũ in consimilibus terminis.ad quod facit bonus tex.in l.vnica.C.si antiquior creditor:aut iste creditor conuenitur super dominio ipsius rei, vel quasi,vt rei vendicatione,vel publiciana,vel simili:& tũc potest nominare dominũ in iudicio per ea quæ superi⁹ dicta sunt & idem potest dici de alijs similibus habẽtibus aliquod ius in re,secundũ ea quæ latius s̃.dicta sunt.Et sic ex prædictis cõcludendo habes,ꝙ in actionibus realib⁹ habet locũ hęc nominatio:siue agatur directa rei vendicatione,siue vtili,siue publiciana,siue & cõfessoria pro iuribus incorporalibus:dũmodo conuentus nullũ habeat ius:vel si habet aliquod ius, super illo nõ conueniatur:sed conueniatur super iure quod non habet.vel si conueniatur simpliciter super tota re,in qua aliquod ius ad a-
19 lium pertineret.

¶ †Quintò quæro,vtrũ in actionibus personalibus habeat locum nominatio. Solutio,dic ꝙ aut loquimur in mera actione personali:& non est dubiũ ꝙ non habet locum nominatio:qa actio personalis sequitur,& afficit personam cõuentam,& nõ rem,vt dixi in c.ĩ.de libelli oblatione.ar.xĩ.q.v.in iĩ. mẽbro principali.facit text.noster.& d.l.ĩ. C. vbi in rem actio. quæ voluit nominationẽ locũ habere in actione reali:& sic sentiũt à contrario ꝙ secus sit in personali.& hoc procedit quò ad nominationem,quæ fieret quò ad effectũ declinãdi iudicĩ: secus quò ad effectũ,vt posset de suis iuribus informare absentẽ, secundùm Bar.in l.ĩ.per tex.in auc. qua in prouincia.C. vbi de de crimine agi oportet.& optimè facit text. in corpore vnde sumitur illa.auc. aut loquimur de actione personali scripta in rem:& dic vt statim dicã in vj.q. & adde quod dixi.s̃. de act. personali ad obedientiam.s̃.in iĩ.q.quasi circa medium.

20 ¶ †Sextò quæro,vtrum conuentus actione mista,vt petitione hæreditatis possit nominare dominũ in iudicio? Sol.Gul.in d. l.ĩ.C.vbi in rem actio.tenet ꝙ sic,per text.in l.nec vllam.§. si quis absentis.ff.de peti.licet aliàs est sub.l.etiam.Nec ob.quod dixi.s̃.articulo primo.in fi.ꝙ iste modus nominãdi nõ erat de iure Digestorũ:quia ille tex.loquitur alio respectu.debetis enim scire, ꝙ petitio hæreditatis non datur,nisi contra eũ qui possidet pro hærede:vel pro possessore:sed ille qui possidet alieno nomine,non possidet pro hærede vel pro possessore: ergo pro tanto ibi nominabat dominũ in iudicio,& ad hunc effectũ non autem nominabat dominũ in iudicio vt ei absenti fieret denũciatio,& procederet secundũ formã dictæ l.secundę. & tex.nostri:quia hoc non reperiebatur iure cautum.sed tamẽ per rationẽ illius §.si quis absentis.& per identitatem rationis dictæ l.secundæ.& tex.nostri, videtur concludendũ quod in hac actione mista locum habeat nominatio. facit l.j. C. vbi de hæreditate agatur.& hoc procedit in quantum actio mista habeat naturam actionis realis:eò,quòd detur contra possidentẽ. Sed inquantum haberet naturã actionis personalis,dicendum est vt dixi in quæstione præcedenti,secundùm Bar.in d.l.ĩ.

21 ¶ †Septimò quæro,vtrũ in possessorijs habeat locum prędicta nominatio.solutio.glo.xxĩ.q.ĩ.c.quicunꝙ.tenet ꝙnon,& ita recitando illam glo.resident hic Io.And.& fuit opinio Vincentĩ,quam etiam recitat Archid.iĩ.q.j.c.redintegrandæ.& tenẽt domini de Rota.decisio.ccccl xxxix.sed glossa.tenet contrariũ. in l.locum.§.j.ff.de tabu.exhiben.& idem Gul.de Cu.auc.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.sed illa nihil facit, secundùm gl.& Bar.d.l.ĩ.quia illa loquitur de nominatione quę fit, vt quis possit instrui in defensionem causæ.& prædictã opin. tenet Cy.in l.ĩ.C.vbi in rem actio.& sequitur Bar.ibi,propter idẽtitatem rationis.& ad c.quicunꝙ.respõdet,quod debet intelligi cũ determinatione hui⁹ tex.& l.ĩ.videlicet, vt restituat vel nominet dominum in iudicio,& hanc opinionẽ etiam sequitur hic zab.& respondet ad c.quicunꝙ. quod loquitur de eo qui possidet suo nomine:vt quia spoliauit:aliàs nominaret dominũ in iudicio:quia licet detentet, tamen cum detentatio dependeat à domino possessionis, potest dominus nominari: cũ sua interfit.facit.c.inter quatuor.s̃.de maio.&obe.Sed Spe. in tit.de primo decreto.§.restat.ver.hoc etiam. notabiliter tenet primam opinionem, ꝙ non habet locum nominatio allegat xvĩ.q.j.c.in canonibus.de fo.compe.c.cùm sit generale.et c.si clericus.& c.conquestus.dominus Anto.hic,vt dicit dominus meus,adeò confusè loquitur,fortè vitio scriptoris, vt vix colligi possit quod firmiter intendat. videtur tamen distinguẽ dũ,ꝙ aut agitur scripto interdicto:& sic interdicto, vnde vi, vel conditione capituli sæpe.j.de resti.spo.& tunc habet locũ nominatio:quia dicta iura competunt cõtra possidentem nomine proprio.secus qñ conueniretur conditione canonis,red integranda.iĩ.q.j.quia etiam illa datur contra detinentem nomine alieno de quo ego dicam.j.de resti.spo do.Anto.hic dicit ꝙ credit,ꝙ indistinctè locũ habeat nominatio : ꝙ licet ista interdicta sint personalia:tamen sunt scripta in rem:vt l.j.ff. de interdictis.& idem est de eis iudicandum,sicut de realibus: vt no.in c.ex parte B.de fo.compe.& quod not.glos. in d.c.ĩ.de rebus eccle.non alienan.in vj.in verbo,morientium.& in auth. de non alienan.in principio.non enim apparet, quare in iudicijs possessorijs debeat cessare equitas istius §.& d.l.ĩ.C.vbi in rem actio.vnde de similibus idem debet esse iudicium.& sufficit ꝙ sint similia in ratione:licet qualitas facti sit diuersa.vt in c.cùm dilecta.de confir.vti.nam ratio huius iuris & introducendæ nominationis fuit,ne fiat præiudicium absenti circa possessionem,& vt iste qui nomine suo agit, non cogatur subire iudicium,quæ ratio pariter vindicat sibi locum in iudicijs possessorijs,in quibus quis non conueniretur ex facto suo,sed ratione rei.& maximè hoc procedit in interdicto, vnde vi. illud enim nullo modo potest competere aduersus detinentem:ex quo non spoliauit,nec spoliare mandauit,nec spoliationem ratam habuit.vnde etiam frustra hoc casu quærimus de nominatione:cùm & si possidet nomine proprio,non posset conueniri.per c.cùm ad sedem.j.de restitu.spo.fatetur do.m.ꝙ si is qui conuenitur,spoliasset,vel mandasset,vel ratam habuisset spoliationem:& nunc possideret nomine alterius:ꝙ non habet locũ nominatio:quia conuenit de delicto & facto proprio. ideò non posset iudicium declinare,& si non possideret:vt l. si fundum.& l.si vi.ff.de vi & vi arma.sed gesta cum eo non præiudicabũt absenti per ea quæ dixi.s̃.cũ gl. Idem etiã dicit do.m. de conditione.& l.sæpe.illa enim tantùm dat aduersus possidentem nomine proprio,qui successit in vitium scienter,vt ibi patet.sed iste qui possidet nomine alterius,etiam si vitiosè:nõ dicitur successor.cùm is possideat,cuius nomine possidetur de possessorio adipiscendæ.idem etiam sentit per notata in c. cũ venissent.de resti.spo.& ꝙ non debet præiudicium generari absenti ,cuius nomine possideretur.vt l.fin.C.si per vim vel alio modo.& ideò idem videtur de possessio.retinendæ : & idem etiam de conditione dicti canonis.redintegrãda. licet enim illa conditio competat contra quẽcunꝙ possessorem, etiã bonæ fidei:non tamẽ cõtra detentorẽ & possidentẽ nomine alteri⁹: ne fiat præiudicium domino absenti.non ergo debet ita latissimè intelligi,cum præiudicio tertĩ.vt l.iĩ.§.si quis à Principe.ff. ne quid in loco publi.& quod no.in c.cũ dilectus.de dona.& idem dicit do.m.in alijs possessorijs consimili ratione,ex quo agitur de facto conuenti:sed respectu rei quam detinet. & ad c.quicunꝙ.respondet aliter quàm dixerit.Bar.ibi enim conuẽtus possidebat res ecclesiæ nomine proprio:sed allegabat concessiones ab alijs factas:& ideò per hoc non euitat iudiciũ: qa rei vendicatio datur contra possidentem,vt l.venditor.&ff.de iudi.& l.j.C.vbi in rem actio.& iste potest esse vnus intellect⁹ ad aliud c.quicunꝙ.quòd ibi ageretur petitorio. Secũdo modo potest intelligi,ꝙ ageretur possessorio : & tunc dic,quòd qui conuenitur,inuaserit: & sic conueniebatur ex facto proprio,& nomine proprio possidebat. & hoc voluit ibi dum dicit,inuaserat.vnde concludit do.m.ꝙ ille text.non probat dictum illius gl.& primã opinionẽ,de quaꝫ.sed debet distingui vt s̃.dixi.Ego reperio ꝙ quidã Martinus de laude dicit hic se dubitare:& ꝙ nõ sit differẽtia inter interdictũ, vnde vi.& vti possidetis.cũ sit eadẽ ratio in vtraꝙ vi,delicti turbatiui & spoliatiui:ergo idem ius.arg.c.translato.s̃.de consti.declara, pone quod A. possidens conuenitur a B. interdicto,vti possidetis quia ipse turbat B.in possessionem prædĩ sui:ipse verò nominat M.in iudicio,qui turbauit ipsum B.nec mandauit, necꝙ ratam habuit turbationem.certè si A.conuentus nominãdo M. in iudicio euitaret iudicium : ipse B.deluderetur : quia contra M.non posset agere interdicto,vti possidetis.cum ipsum non turbauit,nec mãdauerit turbationem,vt in c.licet.de proba.&

l.vnica.C.vti possid.nec etiã posset agere B.contra A.si posset nominare,& per nominationẽ euitaret iudiciũ:vt hic,& d.l.ñ. C.vbi in rem actio.quare ne ista delusio fiat:actori nominatio nõ proderit,vt euitet iudiciũ.vnde in effectu cõcludit cũ Bar. quòd etiam in possessorijs habet locum nominatio:nisi nominans sit delinquens.siue loquamur in interdicto,vnde vi.siue vti possid.& habet locum text.noster.& d.l.ñ.Ego arbitror q̃ decisio istius q.reguletur secundũ decisionem q.iiñ.videlicet respectu iuris intentati per actorẽ cõtra reum,q̃ pertineat ad ipsum reum:nõ possit fieri nominatio ad finem euitandi iudicij:sed respectu iuris ad alium pertinentis aliquo modo cõprehensi sub petitione actoris,possit hæc fieri nominatio:siue illud ius ad aliũ pertinens respiciat proprietatẽ:siue possessionẽ.

22 ¶†Octauò quæro vtrũ in causa dãni dati habet locũ hęc nominatio.ponẽ exemplũ secundũ Host.q̃ aliqs de mãdato alterius dãnum dedit:& cõuenitur ratione dãni dati.nam vterq; tenet. vt l.j.§.deiecisse.& l.quoties.de vi & vi arma.& c.cũ adsedem. j.de resti.spol.& c.mulieres.de sen.excõ.expone ergo,q̃ ipse q dãnum dedit,cõueniatur:ipse verò nominat dñm in iudicio:dicens nõ bene scire causam præcepti sibi facti:vtrũ debeat dari sibi dilatio ad præsentandũ dñm.Sol.dic q̃ sic.sed si nõ venerit,nihilominus præsens condẽnabit:& si notoriũ scit illud cõmissum de mandato absentis fuisse:& tenebitur satisfacere de bonis ipsius absentis.sic potest intelligi tex.in auc.vt oẽs obediant iudicibus prouinciarũ.§.si verò.colla.v.vel potest intelligi in procuratore,vel inquilino habente generalẽ administrationem.ff.de doli excep.in l.apud Celsum.§.quęsitũ.& ff.de tributo.in l.curatoris.& s.de offi.Archi.in c.ea quę.de cui⁹ generalis administratoris delicto tenetur dñs.& probãtiura prędicta,maximè ex quo ei denũciatum est,nec ipsum defendit. arg.c.j.super eodẽ.in fi.& dñs qui talẽ elegit,punitur ex sua culpa.ff.de mino.l.cũ mandato.& ex propria cõtumacia:qa venire nõ vult:& ratio sit,ne maleficia remaneant impunita.arg.l. ita vulneratus.ad le.aquil.& j.de sen.excõ.c.vt famę.& quãuis d.auc.videatur loqui in delicto notorio:tamẽ innuit q̃ etiã iudex,apud quẽ non est notoriũ,poterit sine libro hoc expedire,vt innuit tex.ibi dum dicit,& causam examinans præsente eo qui conuentionẽ suscepit:& etiã ibi dum tex.si tamẽ omnino noxius apparuerit.& ad idem text.in auc.de colla.§.iubemus.& ff.de offi.præsidis.l.iñ.& l.congruit.& l.diuus.secundũ Hosti.& Io.An.& prædicta notabis:quia quotidie cõtingũt.

23 ¶†Septimò principali artic.quæro quando fieri debeat ista nominatio.Sol.glos.hic super verbo,debet.dicit q̃ debet fieri statim ante libelli oblationem:vel ante,quam conuentus respondeat.& idem tenet Specu.in ti.dẽ primo decreto.§.restat.ver. debet autẽ statim.& zaba.hic.& idem tenuit Bar.in l.ñ.C.vbi in rem actio.motus,quia ista est quędam exceptio declinatoria:ideò proponenda est ante lit.contest.vt l.fi.C.de excep.& l. exceptionem.C.de proba.& idẽ do.Anto.hic motus eadẽ ratione,quia declinatoria debet opponi ante lit.cõtes.vt in c.inter.j.de re iudi.& ideò post lit.cõtest.nõ poterit variare:nisi aliter probetur error.pet no.in c.fi.de cõfess.ad quod vide qd̃ dicam j.ar.xiñ.& sequit hic do.Ant.& ꝓbatur hic in tex.q vtit verbo,statim.& eodẽ verbo vtit.d.l.ñ.facit l.is qui se obtulit. ff.de rei ven.& l.q se liti.ff.de peti.hæred.secundũ do.m.prędicta tñ ꝓcedũt qñ fieret noĩatio ad effectũ declinandi iudiciũ: sed si fieret ad effectũ,vt possit vti defensionib⁹ suis:tũc possit fieri,& post lit.cõte.qa tũc nõ est exceptio declinatoria.exẽplũ potest poni per auc.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet.

24 ¶†Octauo prin.arti.quęro qualiter fieri debeat hęc noĩatio:& ad quid teneatur nominãs.So.ego arbitror q̃ cõuentus possit vti hac forma videlicet,corã vobis cõparet B.vigore citationis de eo factę & petitiõis cõtra eũ porrectę per P.& dicit q̃ ipse B.rem petitã per d.P.nõ possideat noĩe suo:sed nomĩe M.nõ intẽdens alienã litem suã facere,sed dictũ iudiciũ declinare:nominat ipsum M.tanquã dñm:cuius noĩe ipse B. possidẽs offerens se prędicta noĩatione oĩa facere,& dicere,ad quæ de iure tenetur,hęc forma colligitur satis ex tex.nostro.ex his quæ superius dicta sunt:& infra dicuntur.& clarius ex text.dictæ l. ñ.C.vbi in rem actio.

¶Sed q̃ro circa prędicta,vtrũ ex quo iste cõuentus nominans dñm in iudicio asserit se alieno noĩe possidere,teneat probare hoc q̃d alieno noĩe possidet.So.Iac.de Are.tenuit q̃ sic.vt refert hic Io.An.quia declinatoria excipit exonerãdo se à iudicio,vt dixi in præced.arti.quia aliàs teneretur respõdere per l. offi.ff.de rei ven.ergo tenet probare:cũ excipiens in exceptione proposita fungatur vice actoris,vt l.j.ff.de excep.& idẽ tenet Ia.bu.& Cyn.in d.l.ñ.sed Bar.ibi dicit,q̃ sufficit sola nominatio in iudicio,vt per hoc soluat ab instãtia iudicij:nisi actor vel t in se onus probandi assumere,& probare conuentũ possidere suo nomine:vt sic in eum transferatur p ossessio autoritate.l.simul.ff.de rei vendi.& ad hoc alle.Inno. hic sic volentẽ, & sequuntur hic d.Ant. & Io. de Imol. ex quibus dictis singulariter sequitur extẽsio.d.l.fi. & penul.ibi constitutæ, vt illa pœna locum habeat non solũ in eo qui negat se ex toto possidere,vt si conuincatur de mendacio,priuetur possessione: sed etiam locum habet in eo qui dicit se possidere nomine alieno cùm tamen possideret nomine proprio. Cõcludit ergo dominus q̃ stabitur dicto suo sine alia probatione: quia aut nominans dixit verũ:& habemus intentionem.aut dixit falsum: & adhuc idem dicendum est, cũ possit nuda voluntate cõstituere se possidere nomine alieno,& desinerè possidere.l. si qs vi.§.differentia.& l.quod meo.ff.de acqui. pos. & etiam istud voluit do.Anto.si tamen hoc diceret in fraudẽ,potest conuinci modo prædicto:& cõuictus amittet possessionẽ : & fiet de possessore petitor.& idem tenet Spe.in titu.de primo decreto. §.restat.ver.quid si nominãs.& etiam voluit Bal.in l. fin.ff.de rei ven.& in l.j.C.de his qui poten.loco.vbi per illũ tex. fortiꝰ vult,q̃ si conuentus mendaciter asserit potẽtioris nomine possidere:puta episcopi alterius officialis,in quo vendicet sibi locum titulus,ne liceat potentioribus,q̃ talis mendax amittit nõ solùm possessionem,sed & proprietatem.quod est singularissimum,& memoriæ commendandum.& posset tibi contingere in practica,& mihi placet.facit quod no.Bart.in l.cum miles.ff.de alienatione iu.mu.causa facta.vbi vult,q̃ impetrãs auxilium à potentiore vt intercedat,amittit causam illam.& idẽ tenet Bal.in l.ñ.C.ne liceat potentioribus.& do.m.in c.ñ.s. de alie.iud.mu. causa facta. in nota. & ibi dixi . Sed aduertè ad id quod dixi,q̃ nominas non teneatur probare se possidere nomine alterius:quia dicit Albe. de rosa.in l.ñ.C. vbi in rẽ actio. q̃ ita cõmuniter practicatur.& ibi singulariter subdit,q̃ stabitur dicto nominati:qui si dixerit,q̃ imò cõuẽtus non possidet nomine suo perdit possessionem alleg. l. si quis diuturno.ff. de fal.& seq.quia hic Mar.de Iau.secundũ Bal.in d.l.ñ. quẽ sequitur hic zaba.dicit primam opi.Iaco.de Are.& Ioã.An.veriorem:quia licet propter mendaciũ possit esse locus dictæ l. fi.ff.de rei ven.non tamen tollitur aliud : quia ex quo detentator præsumitur possidere nomine suo,vt no.Hostiẽ.in c.cum olim.ñ.de priuile.pro quo allego gl.ant epe.in c.cum ecclesia.j. de causa pos.& proprieta.& in l.titia.ff.de solu.meritò cùm dicat se detinere:ista detentio facit eũ necessarium aduersarium in reali.vt l.officium.ff.de rei ven.vnde nõ videtur locus opi. Iac.de Are.& hæc opi.videtur vera,si constat q̃ detentat : sed si aliunde non constat, sed simpliciter dicit se alieno nomine possidere,procedit opi.Bart.quia si actor accipit confessionẽ pro se,debet eam etiam recipere & contra se. mihi placet plus contraria opi.per tex.nostrum per d.l.ñ. qui text. simpliciter volunt,q̃ sufficiat nominare dominum in iudicio.nec requirit

25 probationem. ¶†Item quærit iuxta prædicta vtrũ facta nominatione nominans teneatur iurare de calũnia.Solutio Guil. de suza.in d.l.ñ.tenet q̃ sic.sed non sit agendum contra eũ:sed contra nominatum.& statim dicam in xj.& xiñ.arti.

¶Nec ob.q̃ tantũ semel sit iurandum,vt in d.auc.hoc sacramẽtum.C.de iura.calum.& dicam.j.in titu.de iura. calũ. quia per hoc sacramentum eximitur à iudicio,secundũ Guido. & sequitur Spe.in titu.de iura.calũ.§.restat.ver.sed illud. sed dicit Io. And.in addi.Spec.q̃ sibi videtur,q̃ sit locus iuramẽto de malitia.videlicet,malitiosè non nominat:non autem de calumnia quod respicit totam litem:& præstatur post li.contest.vt in c. ñ.in fi.de iura.calum.in vj.de quo dixi in titu.de iura.calũniæ. & hanc opi.sequuntur hic do.Anto.zaba.d.m.quid autem de ipso actore & nominato,vtrum iurent de calum.dicã.j. art.xj.

¶Nono prin.ar.tractãdũ est,quid debeat facere iudex post factam nominationem:& ante contumaciam nominati, pro cuius arti.clariori demonstratione prosequar infrascriptas.q.

¶Prima erit generalis,quid facere debeat.

¶Secunda,quia per iudicem debet dari dilatio , quæritur.cui sit danda:& per quem debeat fieri nominato intimatio.

¶Tertia,qualiter debeat fieri talis denunciatio nominato.

¶Quarta, quid si est data dilatio ad denunciandum , sed talis denunciatio,seu intimatio non est facta ipsi intimato.

¶Quinta,vtrum per huiusmodi denunciationem factam per colonum,interrumpatur præscriptio.

¶Sextò dè effectu istius nominationis,seu citationis.

26 ¶†Primò quæro, quid debeat facere iudex post factam nominationem.solu.hic,q̃ debet statuere certũ terminũ arbitrio suo finiendum, habita ratione loci in quo degit ipse nominatus:intra quem debeat denunciari iudicium intẽtatum ipsi nominato,vt hic.iuncta.l.ñ.C. vbi in rẽ actio. quæ clarius in hoc loquitur,quàm tex. noster . Est ergo hic dilatio arbitraria , ex

quo

quo non eſt ſtatutum certũ tempus,& quia dilationes regulariter ſunt arbitrariæ,vt l.j.C.de dila.iĩj.q.iĩj.§.ſpatium.& c.j.j. de dila.tenet Cy.in d.l.ĩj.& do.Ant.hic.

¶Secundò quæro pro declaratione præcedentis quæſtionis, cui prædictus terminus debeat aſsignari?an nominanti,an nominato?& ſic per quẽ debeat fieri prædicta denunciatio: vtrũ per nominantem an verò per iudicem?ſo. gl. hic ſuper verbo, producendo.dicit,debet fieri per nominantem.&ſic ſequitur q̃ iſte terminus debet ſtatui nominanti.ſed Inno.& Hoſtien. dicunt,q̃ debet fieri per iudicẽ talis intimatio: ſi fortè eſt minus idoneus.&quia periculoſum eſſet domino,q̃ interpellatio facta colo conſtitueret eum in mora,quod no.in l.item veniũt. §.petitam.ff.de peti.hęre. nam poſſet per colonum committi, non denunciando dominum.ideò conſilium eſt q̃ actor per ſe denunciet,vel faciat denunciare iudicem,ſecũdùm Pet.& Cy. in d.l.iĩj.& do.Anto.& zab.hic.Bart.verò in d.l.ĩj.ſimpliciter tenet,q̃ debet fieri per iudicem.per tex.illum,dum dicit, certo dierum ſpatio à iudice finiendo &c.quibus verbis eo vtitur tex.noſter.& ſubdit Bart.quod idem tenet hic Inno.ſed certè Inno.hic non dicit iſtud,imò tenet oppoſitũ.dicit enim quòd nominatus debet produci per detentorem,& ſic per nominantem,& quod iudex primò dabit terminum colono,vt dominũ ad iudicem perducat : & poſtea vocabit ipſum dominũ.nec l. ĩj.dicit illud,q̃ dicit Bar.imò dicit do.m.quod imò potius ꝓbat contrariũ in eo,quod voluit,q̃ nominato nõ veniente ad terminũ ſtatutũ, debet iudex citare nominatũ legitimis edictis,ſi intellexiſſet à prin.de citatione fienda per iudicem ſimpliciter,dixiſſet q̃ iudex eum vocet legitimis edictis.Sed quia prima fit ſimpliciter per detentorem,debet fieri poſtea ſolennis per iudicem:& ita fuerã imaginatus anteq̃ viderẽ d.m. qa per hunc modum videtur ſuccurri,ſi nominãs eſſet minus idoneus.Subdit tamen d.m.q̃ tutius eſt q̃ fiat per iudicem,& putat d.m.quòd ſi iſte detentor nõ faceret teneretur ad intereſſe & non præiudicaretur abſenti,vt dicũt doc.per l.j.ff. de eo per quẽ factũ erit,& ſtatim dicã in q.iĩj.ſi nominãs fideliter denũciaret noĩato abſenti,ſufficeret:quia in hoc eſt quaſi nũcius iudicis.ar. notatorũ in c.cũ dilecti ſecũdùm d.m. & mihi placet.

27 ¶†Tertiò quæro,qualiter fieri debeat hæc denũciatio? ſol.dicit Bal.in d.l.ĩj.quòd poterit mitti ſub hac forma:videlicet, q̃ ipſe nominatus compareat intra talem terminũ, ſi ſua credidit intereſſe,per not.in l.ea quidem.C. ſi mancipium ita fuerit alienatum.& in l.j.§.quod dicitur.ff.ſi cui plus cẽ per l.Falcidiã ego arbitror q̃ ſiue denũciatio fiat per iudicem,ſiue per nominantem,aptior forma ſit q̃ narrata conuentione facta per actorem,& nominatione facta de illo per reũ, q̃ veniat vel mittat idoneum reſpõſalẽ ſuſcepturus iudicium, ſi ſua putauit intereſſe.ar.tex. noſtri & d.l.ĩj. iunctis iuribus ſtatim allegatis per Bal.& quid importet citatio,ſi ſua putauerit intereſſe , dicam ſtatim ar.xj.quæſt.viĩj.

¶Quartò quæro,quid ſi dilatio eſſet data per iudicẽ nominãti,ſed tamen ipſe colonus conuentus non denũciauit nominato:vtrũ præiudicetur ipſi nominato?ſol. dic q̃ non:quia text. noſter & d.l.ĩj. dicit ad notitiã eius producendo. vnde debet conſtare de notificatione.mãdabit ergo iudex colono, q̃ notificet,& fidem faciat ipſi iudici de notificatione,vel ipſemet iudex mittat nunciũ,vt §.dixi.ita dicit Bal.in d.l.ĩj.& vide quod dicam.j.ar.xĩj.& no.q̃ ſi talis denunciatio non fit nominato, non incipit currere ſibi terminus ſtatutus ar.l.ſi.§. ſi verò nemo.C.de iure dominĩ impetrando,& quod no.Bart.in l. Labeo de iure.iu.& facit tex.noſter dum dicit, ad eius notitiã producendo.ad idem tex.in d.l.ĩj.ibi:ad notionem eius producendo.Quintò quæro,vtrũ denũciatio facta per colonum interrumpat præſcriptionem:de qua in tex.ſo.glo. in d.l.ĩj. dicit q̃ non:niſi fiat per nuncium:quia colonus non eſt executor miſſus à iudice,de quo dicam latius j.ar.xiĩj.

28 ¶†Sextò quæro de effectu iſtius citationis,ſeu denũciationis ſol.dic q̃ ſi nominatus poſt tempus indultũ noluerit adimplere:quia nec venit,nec miſit reſpõſalem,lis quo ex eo die, quo poſſeſſor ad iudicium vocatus eſt ad interrumpendũ præſcriptionem longi temporis habetur pro conte.tex. eſt hic in d.l. ĩj.C.vbi in rem actio.de quo dicam.j.latius articu.xiĩj.

29 ¶Decimò prin.ar.quæro,quid facere debet nominans dominum in iudicio:& ad quid teneatur.ſo.dic q̃ debet ſignificare domino, vt veniat ad ſuſcipiendum iudicium in terminum ſibi aſsignatum à iudice ſecundùm ea,quæ dicta fuerũt in præce.art. vtrum autem teneatur probare ſe poſsidere alieno nomine,dixi §.art.viĩj.Vndecimo prin.ar.tractandũ eſt quid debeat facere nominatus , pro cuius ar. clariori doctrina proſequar infraſcriptas.q.

¶Prima erit generalis,ad quid teneatur nominatus facta ſibi denunciatione legitimè.

¶Secunda,vtrum ipſi nominato venienti,recipienti intentionem actoris ſit dandus nouus libel.

¶Tertia,quid iuris,ſi nominatus nullo modo poſsidebat: ſed nominans poſsidebat ciuiliter, detinebat nomine domini : an contra nominatum ſit de nouo dandus nouus libellus.

¶Quarta,vtrum nominatus comparens poſsit ex perſona ſua declinare forum,ſiue nominans nullum ius habeat,ſiue habeat aliquod ius pariter cum nominato.

¶Quinta,vtrum nominatus comparens poſsit iudicem recuſare,quoniam non poterat recuſare nominans.

¶Sexta,vtrũ vigore literarum impetratarũ contra nomina tũ poſsit delegatus exercere iuriſdictionem contra nominatum.

¶Septima,poſito q̃ propter aliquã cãm nominãs non poſsit appellare,vtrum appellatio prohibita intelligatur nominato.

¶Octaua,vtrũ nominato licitum ſit petere cõpromiſſum ex perſona ſua,vel alio vti priuilegio,quod non eſſet licitum petere nominanti conuento.

¶Nona,vtrum nominatus comparens ,vt recipiat iudicium, teneatur iurare de calumnia.

30 ¶†Prima igitur quæſtio,quid debeat facere nominatus facta ſibi denunciatione.ſol.dic q̃ debet venire,vel idoneum mittere procuratorem ſeu reſponſalem tex.eſt hic,& in d.l.ĩj. & intentionem actoris excipere:hoc eſt,defenſionem ſuſcipere, vt dicit hic glo.in verbo excipiat.& ſic debet ſuſcipere iudicium in ſe.nam quandoq; verbum excipere, ponitur pro ſuſcipere. facit xxiĩj.q.v.c.non eſt noſtrum.& j.tit.j.c.imperatorũ.& j. de plus petitio.c.j.ſecundũ glo.ſimile habetur in c. licet Heli. de ſimo.& c.vt ſuper de rebus eccle.non alie. vel intentionem actoris excipere,hoc eſt actorem reĩcere per exceptionẽ, ſeu actoris intentionem perimere ſecundùm Io.An.& doctores.

31 ¶†Secundò quæro,ex quo nominatus comparens tenetur reſpondere,& actoris intentionem excipere:vtrum contra iſtũ nominatum exigitur nouus libellus.ſo.Bart.in l.ĩj.C.vbi in rẽ actio. tenet q̃ ſic. & quod conuentus nominans debet abſolui ab inſtantia iudicis,& idem tenet ibi Bald. & tenent hic do. Ant.do.m.& doc.& Ang.in l.nõ ſolũ.§.quod vulgo ff.de vſu. & ratio eſt,quia ex libello iam porrecto, qui concludit cõtra nominantem,nõ poſsit condẽnari nominatus.facit.c.licet Hely.de ſi.& quod no.in l.vt fundus.ff.cõmuni diui. dimittẽdus eſt ergo nominans,qui non tenetur amplius eſſe in iudicio, ꝓ quo facit.l.neq; impuberes.§.j.ff.de in ius vo.& tradit Specu. in titulo de primo decreto.§.reſtat ver.ſed nunquid nominãs. & hæc procedunt propriè in nominato. ſecus quando tertius veniret pro ſuo intereſſe, vt aſsiſteret liti inchoatæ : quia tunc, non datur nouus libellus:ſed iudicium inchoatum regulat ius ipſius tertij.aliàs autem non diceretur aſsiſtere: ſed principaliter litigare,& dicit hic za.quòd eo caſu,quo nominans nõ habet ius,videtur ſufficere libellus datus contra detentantẽ:quia ex quo dominus ſe offert defenſioni,tenet locum detentántis. ſed plus placet præcendens opi.

¶Tertia q.quid ſi dominus nullo modo poſsidebat,ſed ille, q in iudicio nominauerat,poſsidebat ciuiliter:& detinebat nomine domini fortè precario,vtrũ contra dominum ſit dandus libellus?ſo.videtur dicendum q̃ non,per no.in l.Pomponius.§. is qui precario,ff.de acqui.poſ.ſed dic q̃ imò dabitur. & iſte q non nominauit dominum in iudicio debet etiam cedere poſſeſsioni,& ipſam in dominũ transferre: vt ſic dominus poſſet conueniri rei vendicatione.aliàs ſi hoc non faceret,non abſolueretur ipſe ab inſtantia iudicij; quia per illam nominationem non eſſet actori conſultum.vt hic,& in d.l.ĩj.& ibi per Bart.& doct.& maximè per Pau.de Caſt.

32 ¶†Quarta q. vtrum nominatus comparens poſsit declinare forum,quem ex perſona ſua nominans declinare non poterat pone exemplum:laicus conuentus coram iudice ſeculari nominat clericum in iudicio:vtrum clericus poſsit declinare forũ? ſol.Io.An.hic primo arguit q̃ non:ſed q̃ teneatur defendere, vbi nominans tenebatur.ar.l.j.C.vbi in rem actio.& ff.de iud. l.venditor.& l.hæres abſens.in prin.refert tamen Fran.vercel. dicere,q̃ hęc q.fuit Mediolani in quo Vbertus de Bobio conſuluit contrarium.hoc approbat idem Franciſcus per regulã, quæ vult, q̃ actor ſequat forũ rei,& in hac opi. reſidet hic Io. An.nec ob.quod no.Spe.in ti.de primo decreto.§.reſtat, ver. quid ſi dñs.& ſeq.vbi dicit,q̃ ſi venit clericus vt defenſor voluntarius,quia cõuentus,habet ius in re nõ auditur,quia interuẽtu perſonæ clerici durior fit cõditio agẽtis cõtra l.j.§. defendi.ff.ex quibus cauſis in poſ.ea.& in auẽ.de ſan.epiſ.§.illud autẽ.& C.de procur.l.militẽ.& C.de epi.& cle.& l.placet. etiã ſi expreſsè renũciet priuilegio fori.vt ibi & ff.qui ſatiſd.co.l.quoties.quia ex prædictis apparet q̃ Spe.ibi loquit cũ conuentus

habet ius in re: puta, si est feudatarius, vel emphyteuta super vti li dñio. nã certè nõ põt dñs nominatus, q̃uis clericus aduocare causam ad forũ suũ suscipiẽdo defensionẽ. secus si loquitur de colono cõmodatario, vel simili nõ habẽte ius in re. & hãc opi. sequũtur hic do. Ant. & zab. & d. m. distinguit, q̃ aut clericus, vel similis venit tanq̃ nominatus, & ius habẽs, & sic est necessarius defensor, & principalis, & tunc aduocat causam ad forũ suũ. si enim dandus est libellus de nouo cõtra istũ nominatũ cõparentẽ, & nominans absoluendus ab instantia, vt dixi s. in q. ergo actor debet sequi forũ rei. Nõ ob. l. j. C. vbi in rẽ actio & d. l. venditor de iudicijs. ff. cũ similib⁹. quia instantia ibi non alteratur de persona ad personã: hic sic: videlicet, de detentore in dominũ. nã cõtra emptorẽ cõuentũ durat instãtia: licet venditor defendere possit assistẽdo, & iudiciũ cũ eo suscipiendo. Non ob. quòd conditio actoris ex persona defensoris nõ debeat fieri deterior, vt dixi: quia ibi loquitur de defensore volũtario, qui assistit alteri hic in necessario, qui venit principaliter ad sui ipsius defensionem. vnde potest vti priuilegio suo, vt l. idemq̃. §. & generaliter. ff. mãdati. vbi tex. & gl. secundùm do. Ant. & do. me. quod etiam procedit non solùm quò ad priuilegium fori, sed etiam quò ad aliud quodcunq̃ priuilegiũ cõpetens nominato cõparenti, per ea quæ dicã in sequẽti q. Aut tertius volũtariè venit ad defendendũ nominatũ modo prędicto: sed venit ad defendendũ emptorẽ ratione alterius iuris. & tenetur defendere; nec potest declinare iudiciũ. & sic debet intelligi gl. singularis xj. q. j. c. clericũ nullus. & tradit do. m. in c. quia V. de iud. & hęc opi. mihi placet: quia contra nominatum de nouo fundatur iudiciũ: licet in alio casu nullũ de nouo fundatur iudiciũ: sed primò cõuẽtus semper remanet reus, & hoc etiam voluit Ang. in l. non solũ. §. quod vulgo. ff. de vsuc. vnde iudiciũ intẽtatũ cõtra primũ: conuentũ regulat ius istius tertij comparẽtis ratione sui interesse, vt dixi s. l. ij. q. istius. q. & ad prędicta vide consil. Bar. quod incipit diãbra. quod ad prẽsens videre nõ potui, nõ habebã in domo. Sed circa prędicta oritur mihi notabilis dubitatio: pone, q̃ in re petita tã cõuentus nominans, q̃ alius nominatus habeat ius in re: & actũ sit simpliciter, vel taliter q̃ in actione intẽtata sit deductũ ius vtriusque cõparat reus & nominat aliũ habentẽ ius respectu iuris, q̃ ad aliũ pertinet, qñ facere potest, vt dixi s. ar. vj. q. iiij. pone ergo quòd comparet nominatus, qui habet priuilegium fori, & opponit declinatoriã: quid agendũ erit? Solu. in hac quęstione à doctoribus non tacta arbitror sic dicendũ, q̃ respectu iuris ad conuentum: pertinentis libellus procedit: & procedetur cõtra eum, si ius ipsius est separatum à iure nominati: sed respectu iuris ad nominatum pertinentis, dandus est nouus libellus corã iudice suo: quia ex quo iura vtriusq̃ sunt separata, & diuisa ex vno nõ infert ad aliud. vt in l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acqui. pos. cũ alijs iurib⁹ vulgatis. vnde sicut si integrũ ius pertineret ad nolãtũ dãdus esset nouus libellus cõtra eũ coram iudice suo, vt s. dixi. ita & respectu istius iuris separati ac distincti. facit etiã l. quæ de tota. ff. de rei ven. & quia non est ideò impeditiua, quò minus fieri debeat: vt puta, ne propter eãdẽ causam eatur ad diuersos iudices, vel causæ cõtinẽtia diuidat secũdum ea, quæ dixi in c. fi. de mutu. peti. in xj. principali articulo. sed si ius vtriusq̃ esset cõnexũ: & sic ad vtrũq̃ principaliter pertineret defensio ratiõe iuris sui, sed cõnexi: maius est dubiũ, qa tunc videt, q̃ ad hoc, vt causę cõtinẽtia nõ diuidat, & vt p eadem re non eatur ad diuersos iudices secundũ ea, quę dixi in c. fina. de mutu. peti. in dicto xj. art. & quia vi det prẽoccupata iurisdictio, meritò hoc casu videt q̃ clericus debeat rñdere corã ipso iudice laico, maximè retẽta opi. q̃ clericus possit recõueniri corã laico. de quo dixi in c. j. s. de mutu. peti. in v. principali. & sic à simili ex rationibus prædictis idẽ videtur dicẽdum, maximè ratione connexitatis, cùm connexorum idem sit iudicium. vt c. translator. s. de constitu. & cle. ñ. de iud. cum si.

¶ In cõtrariũ facit, quod dixi in c. fi. de mu. peti. ar. xj, ver. viij. fallit, vbi omnino videas, & maximè si teneremus aliã opi, q̃ etiã clerici nõ possunt reconueniri corã laico, de quo dixi in dicto v. art. quia dato q̃ actor prius conueniisset laicũ simpliciter, laicus nominasset clericũ. decisio est satis dubia: cogitabis: quia propter intensitatem calorum non datur facultas subtilius inuestigãdi. si tamen essemus à prin. arbitror q̃ actor volens vtrunq̃ conuenire, deberet ambos conuenire coram ecclesiastico: licet alteram purus laicus, & causa merè profana, per ea quæ dixi in d. fallen. viij.

35 ¶ †Quintò quæro, vtrum iste nominatus cõparẽs possit recusare iudicẽ, quẽ nominans nõ poterat recusare, & videtur dicẽdũ q̃ nõ: quia ille debet cõparere ad effectũ, vt suscipiat in se iudiciũ, vt hic: & latiꝰ dicã in xj. ar. & huic effectui cõtraria est recusatio, so. dicendũ arbitror, q̃ possit: quia ex quo in eũ datus est nouus libellus, vt dixi q. ij. ergo poterit eũ recusare, & hoc expressè probatur in c. cùm super. de offi. dele. nã si tertius cõparẽs ibi pro suo interesse potest recusare iudi. si legitimam habet recusandi causam, vt ibi do. A. zab. & do. m. per illũ tex. qui non est alibi secundũ d. m. multo fortius hoc idẽ dicẽdũ est in terminis nostris, & pro hac decisione facit, quod dicam in sequẽti q. nõ ob. ar. in contrariũ formatũ: quia ille nominatus comparet susceptурus iudicium sed qualitatis & facultatis, quã haberet, si principaliter conueniretur, sed si principaliter conueniretur, posset recusare ergo &c.

¶ Sextò quæro de nouo dubio: quid si actor egisset vigore literarum impetratarũ contra b. ipse verò b. conuẽtus nominat m. in iudicio: vtrũ talis delegatus possit exercere iurisdictionem suam contra m. vigore prędictarũ literarũ cõtra b. si ille tertius comparet pro suo interesse, res est clara, q̃ posset etiam de iure ipsius tertij cognoscere, per d. c. cũ super. de re iudic. & per id quod dixi in c. p. & g. s. de off. dele. in iij. limitatione & per Bal. in l. si quis ex consensu. C. de epis. audi. in l. fi suspecta. ff. de inoffi. testamento. sed si ille tertius cõpareret tanq̃ nominatus, arbitror dicendũ q̃ vt ad nominãtẽ simul, & ad nominatũ pertinet interesse actionis intentatę: quod ratione cõnexitatis, & ne causæ cõtiguę diuidãtur, poterit dictus delegatus si nõ declinet, cũ legitimè recusetur, cognoscere per ea quæ dixi in d. c. cũ in iij. limitatione. per iura statim alle. & per ea quę dixi super eo. art. q. iij. ver. sed circa prędicta. Aut conuentus nullum habet ius, sed integram pertinet ad nominationem, & pro nunc ita ex tempore dicerẽ non posse delegatũ, etiã volente nominato cognoscere de cã prędicta: quia rescripta nõ extẽduntur ad psonas in eis nõ cõtentas: vt c. fi. de rescri. nec ad ea potest prorogari iurisdictio delegati vt d. c. p. & g. & ibi dixi.

¶ Septimò quæro: pone, cõuẽtus nõ potuisset appellare, si prosecutus fuisset iudiciũ contra se intentatũ: iste nominauit dñm in iudicio, vtrũ nominat⁹ possit appellare? sol. dic q̃ sic. tex. est in c. super eo. de officio deleg. vbi hoc notãt doct. & d. m. nam tex. ille vult no. q̃ licet sit sublata appellatio à Papa per rescriptũ respectu huius: tamen tertius qui comparet pro suo interesse põt appellare si ergo tali cõcedit appellatio, fortiꝰ cõceditur nominato per ea, quę supra dicta sunt in præcedentibus.

¶ Octauò quæro: pone a. conuentus non poterat petere compromissum: quia non de personis cõprehẽsis in statuto ipse nominat b. in iudicio, qui est de personis cõprehensis in statuto: quia fortè consanguineus actori in gradu à statuto cõprehenso: quod statutũ disponit inter cõsanguineos, vel affines vsq̃ ad talem gradũ, debeat fieri cõpromissum: cõparet b. nominatus: & suscepit in se iudicium, & petit cõpromissum. quęritur, vtrũ debeat pronũciari cõpromissum? sol. dicendũ q̃ sic per ea, quæ s. dicta sunt in iij. q. & per ea dicit Bart. in l. j. C. vbi in rem ac. & in q. sua quæ incipit, consilium Pisanæ ciuitatis. de qua statim in sequenti dubio. Sed magis dubiũ est circa prædicta: si iste tertius nõ compareret tanquã nominatus, sed tanq̃ defensor: vt puta, conuenitur emptor, comparet venditor vt ipsum defendat: & comparens petit cõpromissum tanquã consanguineus, vel affinis actoris. vnde insurgit dubiũ, vtrũ sit locus compromisso fiẽdo ex forma statuti tanq̃ in arbitratorẽ, & quàmuis iste ar. nõ pertinet principaliter ad materiã nostrã tamen quia est proximus præcedenti q. & simul expedit à doctoribus ideò hic tractabo. & tex. in l. j. C. vbi in rem ac. videt decidere, q̃ nõ sit locus cõpromisso. nã tex. ille vult, q̃ ad petitionem authoris nõ fiat mutatio fori. facit l. vẽditor. ff. de iud. sed prædictis non ob. contrarium determinat Bal. in q. sua quę incipit consilium Pisanæ ciuitatis. vbi latius videas eandẽ opi. sequitur in d. l. j. Mouetur quia per cõpromissum, quod fit tanquam in arbitratorẽ nõ fit mutatio iudicis: aliàs iurisdictionis: imò causa videtur decidi corã iudice cũ enim arbitramẽtis sit quædam transactio. vt in auc. si verò contigerit. C. de iud. & corpore vt diffe. iud. §. j. & ibi no. glo. vnde sequitur, q̃ quando peto sic cõpromitti: idem est dicere, q̃ peto, q̃ transigamus secundũ arbitriũ talis. & sic nõ est mutatio iurisdictionis: sed quoddã beneficiũ cõpetẽs partib⁹, vnde d. l. j. non facit in contrariũ. concludit ergo Bar. pro determinatione quæstionis. q̃ ille, qui de necessitate defendit aliũ, potest cõpromissum petere: quia potest omnes defensiones, & beneficia ex sua persona in iudicium deducere. l. idemq̃. §. generaliter. ff. mandati. & ibi tex. & gl. l. procur. ad exhibẽdũ. §. j. ff. rem ra. ha. & ibi per Bar. ergo talis poterit istam defensionẽ ex persona sua in iudicium deducere, & sequitur hic do. Anto. sed Bal. in d. l. j. dicit, q̃ hoc non videt verũ: quia si vẽditor nõ potest transferre forũ: ergo multominꝰ põt perimere forũ, sed ita est, q̃ illa exceptio est peremptoria fori: ergo nõ põt opponi p prędl. l. j. & d. l. venditor,

34 ¶ †Prętereà ille dicitur rectè defendere, qui deducit, quod facit defen

cit defenſionē,vt l.hoc autē.§.rectè defendi.ff. quibus ex cau. in poſſ.eatur nec detractat iudiciū.vt ff.quibus ex cau.maio.l. ait prætor.in fi.ff.de procu.l.minor.§.j.ſed iſte detractat iudiciū.Vnde non videtur,q̄ actor ex perſona ipſius tertij cōpellatur ad tranſigendū:quia per hoc detractaret iudiciū.nō obſt. §.generaliter.alleg.in contrariū: quia non loquitur in declinatione defenſionis prout hic in caſu noſtro,& eodē modo non ob.l.procu.ad exhi.quia ibi loquitur in exceptione peremptoria,quæ obijcitur contra iniquitatē actoris. Prætereà ſi actor cōpelleret ad cōpromiſſum,cogeret ad nouādū:quia ex laudo in forma tranſactionis conuentus liberaret: & incideret actor in nouam obligationē.ſed ita eſt, q̄ actor inuitus non tenetur nouandi aīo admittere defenſorē,facit l.ſi mādato.poſt princ. ff.mandati.& traditur per Bal.& doct.in d.l.j.ergo actor non tenetur admittere hunc defenſorē ſub hac forma, quæ circa interitum actionis nō operatur minus, quàm nouatio ſecūdùm Bal.& hęc opi.eſt ſubtilior ſecundū Pau.de Caſt.in d.l.j.ſed tamen opi.Bar.videt ęquior:quia iſtud iudiciū in effectu tendit in totū in prę iudiciū vēditoris.& ideò perinde eſt, ac ſi ſecum agitaretur:quia venit vt procur.in rem ſuam:& ſic cenſet dominus iudicij,vt l.qui ſtipendia.C.de procur.ideò videt q̄ poſſit omnibus defenſionib⁹ & priuilegijs ex perſona ſua. & pro hac parte pluries conſului,& hæc opin. maximè procederet,ſi iſte tertius cōparēs fuiſſet vocatus ab actiōe, eoipſo q̄ per talē citationē eſſet legitimata perſona ſua:& diceretur defenſor neceſſarius.l.ſi eo tēpore.C.de remiſ.pig.& l.j.§. denūciare.ff. de lib.agnoſcen.& in auth.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hęre.abſti.& l.de pupillo.§.qui remiſſionē.ff.de no.ope.nun.eſt neceſſaria alia legitimatio perſonę ſecundū Inn.in c.cū inter priorē.j.de exce. voluit Ang.in l.ſi ſuſcepta.ff.de inof.teſt.& Mo.in l.abſentia. ff.de app.& mihi placet.& idē tenet Io.An.Io.de Imol. & do. me.in d.c.cū inter.nam iudicium reddit in ſuitū:vt l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de ver.ob.& quilibet citatus eſt audiendus:vt l.j.§.cū dicit.ff.ſi cui plusq̄ per l.Fal.& quod no.Inn. & mo. in c.dilecti.de exceptionibus. Bar.& Io.de Imol.referēdo In c.dilecti.de exceptionibus. Bar.& Io.de Imol.referēdo In nocē.in l.cùm mulier.ff.ſol.ma.& Ange.& Pon.in d.§.qui ad miſſ.& Bald.not.in l.poſt venditionem.C. de pact. vbi dicit, quòd omnis citatus eſt neceſſarius defenſor , & talis ciuiliter dicitur intereſſe abſq̄ alia probatione,q̄ eius interſit,& prędicta notabis: quia ſunt quotidiana, & contingunt in practica.

35 ¶†Nonò quæro,vtrum iſte nominatus & cōparēs,vt recipiat iudicium,teneatur iurare de calūnia, aſſerendo nominatorem ipſius nomine poſsidere: & ſic teneatur iurare q̄ nō animo calumniandi hoc facit.ſol.Spe.in titu.de iu.cal.§. reſtat. verſicu. ſed illud.dicit q̄ non.& q̄ tunc habet locū auth. hoc ſacramentum.C.de iu.cal.vt tantū ſemel iuretur poſt lit. conte. quia licet velit dicere Spe.q̄ ex quo contra eū datur nouus lib. vt dixi ſ.in ij.q.& hoc iuramentum calū.præſtan.ſit poſt lit. conte. vt dicā in ſeq.tit.nec ſit prędandum niſi ſemel.vt d.auth.hoc ſacramentum & dicā in ti.ſequenti.ergo ſufficit quando prędabit poſt lit.conte.& ex prędictis habes expeditū xj.prin. arti.

¶Duodecimò prin.art,materię.§.noſtri tractandū eſt, qd agē dum ſit per iud.facta nominatione per conuē.& facta denūciatione ipſi nominato, ipſo nominato non cōparente, pro cuius clariori doctrina ar.proſequar infraſcriptas quæſtiones.

¶Primò vtrum nominatus debeat iterum citari: & qualis debeat eſſe iſta citatio.

¶Secūdò finita dilatione aſsignata noīato,&in cōtumacia,per ſeuerāte:vtrum iudex debet adhibere cognitionē, & qualiter.

¶Tertiò quid agere debeat iudex adhibita cognitione neceſſaria: per quam conſtet de iure actoris.

¶Quarta,quia actor mittitur in poſſeſsionem: quæritur qualis ſit illa poſſeſsio,& de ipſius effectu.

¶Quinta, quia noīato reſeruetur allegatio ſuper proprietate, q̄ritur vſq̄ ad quantum tempus audiatur ſuper proprietate.

¶Sextò vtrū nominatus paſſus miſsionem, videns agere ſuper proprietate, teneatur iurare de cal.& quid de ipſo miſſo in poſſeſsionem,qui nunc conuenitur.

¶Septimò,quid ſi talis miſsio facta fuerit cōtra colonum,ſeu nominatorē nō ſeruatis debitis citationibus de nominato:vtrū valeat & præiudicet nominato.

¶Octauò,quid iuris in cauſa dāni dati,ſi noīat⁹ eſt cōtumax.

¶Nonò,vtrum contumacia nominati noceat nominatori.

36 ¶Primò igitur quæro,facta denunciatione &noīatione noīato nō cōparēte,qd ſit per iudicē agendū.ſol.dic q̄ iudex debet ipſum noīatū legitimis citare edictis.text. eſt hic, & d.l.ij.C. vbi in rē ac.qđ intelligit Io.And.de trib⁹ edictis diſtinctis,vel vno pro omnib⁹.ff.de iud l.nonnūq̄.& l.prędēti.& idem tenet Petrus de Saxonia alleg.xxiij.q.ij.c.de illicita. ſed Abb. dicit q̄ fient tres citationes,quarū quælibet habebit x. dies.ff. de iud.l.per interualla.zab. hic dicit, q̄ hoc eſt arbitrariū:quia tempus dilationū eſt arbitrariū.vt dixi ſ.ar.ix.Bal.in d.l.ij.dicit,q̄ requiritur perēptoriū expreſſum vel tacitū.ego arbitror q̄ omnino requirit peremptorium diſtinctū vel per interualla,vel per glutinationē triū terminorū ſecūdū ea, quæ tradunt tres denūciatiōes.C.qūo & qñ iu.ſ.quātitatis dilatiōis ,p quo libet termīo eſt arbitraria,de qua materia latiꝰ dicā in ti.de di.

37 ¶†Secundò quærò,finita dilatione aſsignata nominato & eo in contumacia perſeuerante,vtrū debeat adhibere cognitionē & qualem.ſol.dic q̄ iudex debet ſummatim negotiū examinare.tex.eſt hic.& l.ij.C.vbi in rē ac.qualiter intelligatur ſummatim,glo.hic in verbo ſummatim,hoc eſt ſemiplenè:quia iudex propter alterius contumaciā nō debet ſtatim actorem præſentem conſtituere poſſeſſorē,vel in poſſeſsionē mittere,etiā cauſa rei ſeruandæ: niſi aliquā præſumptionē haberet contra eū. vnde poterit iudex recipere vnum ex teſtibꝰ,quos actor producet:vel legere inſtrumētum,per quod intendit probare ſecū dū Goff.qui ita ſeruabat.vt dicit Spe. in tit. de primo decreto. §.ij.in prin.& ſic reſidet hic Io.An.& gl.noſtra ſubdit rationem iſtius ſummarię cognitionis:quia poſſet eſſe,q̄ actor calumnioſè peteret.vnde iudex primò recipiat ab actore iuramentum de cal.ar.l.theſaurus.ff.de exhi.& j.de reſt.ſpo.c.literas. & ſ.de ele.c.dilecti.non enim debet iudex feſtinare ad miſsionē in poſſeſsionem:quia ſi reus probabit iuſtā cauſam abſentię,reſtituetur.ff.de dam.infe.l.ſi finita.§.fortè.& j.de re iu.c.cū Bertholdus.& ita de facto ſeruat ſecūdū glo. Sed aduerte:quia gl. videtur innuere,q̄ eo caſu quo pręceſſerit dicta cognitio,non reſtitueret,quod eſt falſum ſecundū zab. per iura ſtatim allegata arbitror,q̄ alius fuit intellectus gl.q̄ ad hoc,vt nō ita faciliter appareat reſtitutionem fiendā, debet prędcedere dicta cognitio.vel poteſt dici,q̄ iſtius ſummariè cognitionis ratio eſt: quia colonus reclamat.&dicit dominū ius habere ſecundū Io. antiquum & ſequit hic Io.An.Odo. & Azo.dixerūt in d.l.ij. q̄ ſufficit ſolum iuramentum ſicut in actione ad exhibi.vt d.l. theſaurus.quod eſt contra.l.ſi.C.de bo.au.iud.poſ. Alij dicūt, q̄ ſummariè procedetur ad hoc extraordinaria quò ad alia:ſed non quin ſaltem exigatur ſemiplena probatio:& hoc vult Bart.o in l.cū proponas.C.de bo.auth.iud.poſ.qui dixit, q̄ hęc cognitio erit ſummaria quò ad duo prima:quia proceditur contra abſentem vt l.properan.§.&ſi quid.& §.ſinautem.C.de iudi.ſecundò quia tantū fit diſcuſsio iure poteſtatis actoris. vt l. iij.§.ibidē.ff.ad exhi.vnde petit iudex vnū ex teſtibus recipere,vel inſtrumentū legere:vt ſ.dixi.ſed Bar.in d.l.ij.& l.cōſentaneum.C.quomodo & quando iudex.dicit q̄ ſi ex miſsione in poſ.non fit præiudicium,nec in poſ.nec in proprietate ſummatim intelligitur.i. præſtito ſolo iuramento vt d.l. theſaurus. & auth.ei qui.C.de bo.auth.iud.poſ.Si verò fieret præiudiciū in proprietate:& non in poſ.vt quando interponitur ſecundum decretum,tunc debet conſtare de iure actoris plenè,vt l. ſi.C.de bo.au.iud.poſ.Si verò fit præiudicium in poſſeſsione, & non in proprietate,ſufficit conſtare de iure actoris ſummatim:hoc eſt,per præſumptiones,indicia,vel ſemiplenas probationes,vt l.iij.§.cauſæ.ff.de Car.edic.cùm ergo hic nō fiat præiudicium in proprietate,ſed in ſola poſ.ideo requiritur prędicta ſummaria cognitio,& ſequitur Bal.in d.l.ij. & idem quaſi in effectu videtur velle do.me.hic,qui diſtinguit,q̄ aut miſsio fit in perſonali, aut in reali ex primo decreto, in qua verſatur modicū præiudi.& illa nō eſt materia noſtra,quę traditur per Barto.& docto.in l.ſi finita.§.Iul.ff.de dam.infect.& d.l.conſentaneū.ego latius dicam.j. in titu. de eo qui mit. in poſſ. aut agitur de maiori prędiudicio,non tamen totali: puta, in terminis noſtris,in quibus fit immiſsio in veram poſ.& tunc ſufficit ſummaria cognitio reſpectu ordinis procedendi:non tamē ſufficiet iuramētū,ſed requiritur ſecundū omnes ſemiplena ,pbatio,ſeu prędumptiōes,vel indicia,vt d.l.iij.§.cauſę. aut vnus teſtis vel inſtrm vt ſ.dixi. Tertiò quęro,qd agere debeat iudex adhibita cognitiōe neceſſaria,p quā ſummatim cōſtet de iure actoris iuxta prędictā cognitionē.de qua in præce.q.ſo. dic q̄ actorē in poſſeſsionem rerū petitarū mittere non tardabit tex. eſt hic.& d.l.ij.& intellige q̄ iudex nō debet tardare.ſ.nimis: ſed aliquid diu expectabit ſecundùm Gof.& Io.An.& Hoſt.

38 ¶†Quartò quæro,quia actor mittitur in poſſeſ.vt dictum eſt in præcedenti quæſtione,qualis ſit illa poſſeſsio,& de ipſius effectu.ſol.dic q̄ eſt vera poſſeſsio,& non ſimplex cuſtodia, ,put eſt quādo actor mittitur in poſ.ex primo decreto in actione perſonali,vt in §.ſequēti vel etiam in reali ſimpliciter.vt in §.prędcedēti.quo caſu paſſus immiſsionē veniēs intra annū auditur,etiā ſuper poſ.vt §.prędcedēti.& hoc tenet Specu.in titu. de primo decreto.§.reſtat.ver.debet aūt ſtatim.licet qdā voluerūt,q̄ etiā ī caſu illo ſicut in §.p̄cedēti & ſe.vſq̄ ad annū referūt,q̄ etiā ī caſu illo ſicut in §.p̄cedēti & ſe.vſq̄ ad annū refer-

uetur quæstio super pos.quod refert gl.hic super verbo,reseruata.quia si papa hoc voluisset,hoc dixisset sicut in §.præcedẽti. et hæc cõmunis omniũ Doct.opi.Cùm ergo actor mittatur in verã possess.sequitur ꝙ reus sit de possessore petitor,nec reseruetur sibi amplius quæstio super positione,sed super proprietate dũtaxat: vt hic,in fi.& d.l.ñ.nõ ob.§.præcedens.vbi etiam super pos.auditur vsq; ad annum:quia tex.ille loquitur in casu diuerso: videlicet quãdo interponitur primũ decretũ in actione reali cõtra absentẽ contu.cõuen.& nomine proprio possidẽ te.hic verò cùm is qui cõuenitur,nõ possidet nomine proprio, sed alieno:& nominat dominũ in iudicio.vnde ibi actor mittitur in possessionem causa custodiæ:& nõ efficitur verus possessor:hic mittitur in veram possessionem.& ratio differentiæ est secundũ glo.in verb.reseruata.quia maior contumacia præsumitur in casu nostro,quàm in superiori: quia hic per plures citationes citatus est,& plures contempsit.nam primò actor citari fecit colonum:& colonus denunciauit dño:post quàm denunciationem iterum citatur dñs legitimis edictis secundũ qđ supra dixi in prin.vnde contumax videtur plus contempsisse. et sequunt cõmuniter Doc.hic & in dicta l.ñ.& hinc sumpta occasione Hostiẽ.hic,& Doc.ponunt aliquas rationes diuersitatis inter hunc §.& præcedentem,quas super d.glos.reseruat. et dicit hic do.m.ꝙ satis putat sufficere illam causam,ꝙ hic interuenit quasi contest.lit.de quo tetigi supra arti.ix.q.vj.& latius dicam j.xiij.arti.vnde sicut reo existente contumace post lit.conte.proceditur ad missionem in verã,& incõmutabilem pos.si nõ liquet de causa.l.consentaneum.C.quomodo & quãdo iudex.& no.in c.prout.j.de dolo & contu.ita & quãdo interuenit ista quasi lit.cõte.secundũ do.m.& vide quod dixi in d.glos.in verb.reseruatis.& sic ex prædictis infertur singularis effectus,ꝙ vbi iste immissus in possessionem prius erat actor, & sibi necessariò incumbebat probatio dñij:nunc erit verus et passus missionem tenebitur de suo dominio probare secundũ Doct.hic & in dicta l.ñ.& bene.

39 ¶†Quintò quæro,quia nominato passo missionem reseruatur allegatio super proprietate:vsq; ad quantum tempus iste nominatus audiatur super proprietate. Sol.glos.hic super verbo reseruata.concludit quòd sibi reseruatur,donec sit præscriptũ: et quod etiam de iure canonico hic potest procedere præscriptio.& idem tenet Ioan.And.& sequuntur cõmuniter Doct. aliqui tñ videntur velle ꝙ perpetuo duret:quia nõ potest prescribi.ex quo effecta est litigiosa:& ꝓpt hoc debe de iure suo dubitare.glos.tamen hic tenet contrariam sententiam,quòd possit præscribi: quia videtur habere bonam fidem eò quòd credit rem ad se pertinere,cùm iurauerit,quòd non malitiosè, vel per calumniam petijt rem illam:& ideò potest præscribere: quia iustè possidet,qui authore prætore possidet, vt l.iustè possidet.ff.de acquir.poss.Sed aduerte:quia glos.in d.l.ñ. C. vbi in rem actio.dicit ꝙ in re immobili præscribit longo tempore:& sic spacio decẽ annorũ inter præsentes,& viginti inter absentes.sed Iaco.de Aret.Pet.& Cy.in d.l.ñ.tenent cõtrarium.mouentur,quia præscriptio longi temporis non procedit sine titu.vt in d.l.fina.& l.nunquã.ff.de vsu.sed per primũ decretũ iudex non transfert titulũ:nec intendit transferre dominiũ,vt l.si finita.§.fi.ff.de dã.infec.& per cõsequẽs nec vsucapiendi cõditionem,vt l.Claudius.ff.de cõtrahẽ.emp.&c.& sic volunt,ꝙ iste audiatur super proprietate vsq; ad xxx.annos, vt l.ficut.& l.si quis emptionis.C.de præscrip.xxx.vel xl.annorum secundũ Iaco.Pet.& Cyn.& hoc procedit nisi à iudice præfigeretur breuior terminus intra quem agi deberet. quod fieri potest,vt infra dicam.sed Iaco.But.in d.l.ñ.in effectu tenet primã opinionẽ glos.quòd audiatur vsq; ad decẽ vel viginti annos & nõ vltra Guliel.de Cu.in d.l.ñ.dicit ꝙ præscribet titulo ꝓ suo à die,quo est effect⁹ incõmutabilis possessor: quia ex tunc non dubitat de iure.antea verò nõ vsucapiet:quia ante non est in bona fide, cùm non possideat titulo pro suo: quia nõ dubitat de iure suo.& sic sentit quòd immediatè non possideat verè: quod est falsum,vt dixi in quæstione præcedenti. Bartolus verò in dicta l.secunda,tenet opinionem glos. dicens, quòd ille vsucapiet longo tempore ex præcedenti titulo,quo se dominũ putabat,vt l.si is qui pro emptore.§. penulti.& l.cum qui hæres.ff.de vsucap.& idem tenet Bart.in l.consentaneum.C.quomodo & quãdo iudex.nisi statutus sit terminus:de quo statim dicã.& sic videtur Bart.sentire ꝙ secus sit si missus in poss.non haberet titu.& idem tenet Bal.in d. l.ñ.& hanc opi.sequitur hic do.Ant.& Io.de Imo.in l.si finita. §.iul.ff.de dã.infec.& do.m.hic nisi fortè loq̃remur in prescriptione contra ecclesiã:quia tunc exigitur tempus xl.annorum, vt ca.de quarta.j.de præscrip.Idem dico verum quò ad ecclesias inferiores:sed contra Romanã ecclesiã exigeretur tempus centum anno.vt c.audientiã.& c.cũ nobis.& c.si diligẽti.j. de præscri.vt in auẽ.vt eccle.Ro.gaudeat priui.centũ anno.Item hoc procedit, nisi per iu. statutus fuisset terminus intra quem audiretur dominus de proprietate. nã tũc post lapsum ipsius termini,non auditur amplius secundũ Cy.in d.l.ñ.per l.à quo fundus.ff.de dam.infe.& ibi per Dy.& l. mancipiorũ.ff. de option leg.& quia terminus ille non est determinatus, statur arbitrio iudicis,vt l.j.ff.de iur.deliberãdi. & sequitur do. An. sed dicit hic do.m.ꝙ putat, ꝙ à prin. tempore immissionis in possessionem non possit statui ille terminus ad agendũ,cùm satis sit punita contumacia per missionem in verã pos. & nemo regulariter compellitur agere, vt in rub.& nig.C.vt nemo inuitus facit tex.in §.fe.vbi dicitur,ꝙ iudex à prin. debet esse cõtentus alterutra.postea subdit tamen d.m. ꝙ in futurũ poterit loco secundi decreti,seu pro secũdo decreto peti, vt statuatur ipsi nominato ad agendũ super proprietate, post quẽ amplius non audietur.& ita debet intelligi d.l.à quo fundus. & ibi sentit Bar.& idẽ tenet in l.consentaneũ.quod est singulare in practica secundũ do.meum.ad hoc vt missus non teneatur diu expectare.& ibi tenet Io.de Imol.in d.l.à quo fundus. vbi dicit, quòd talis terminus non potest statui nisi post annum, per l.si quis emptionis.§.pe.C.de præscrip.xxx.an.quæ indulget reo spatium anni ad comparendũ.facit c.indultũ.de re.iu.lib. vj.licet Ange.videatur sentire in d.à quo fund.quòd ille terminus statim posset statui.sed hoc reprobat ibi Io.de Imol.& etiã in d.§.videamus.sed aduerte:quia tex.nos tervult,ꝙ ex quo cõtumax grauaẽ,vt actor missus in possessionẽ,statim fiat verus possessor:ꝙ omnis allegatio reseruet absenti super principali quæstione,& sic super proprietate,ex quibus verbis videtur resultare duplex effectus.primò ꝙ actio perpetuò debet durare,sicut perpetuò durabat exceptio.vt l.pure.§.fi.ff.de do.except. cùm in locum exceptiouis subrogetur actio.sed tu dic,imò ex quo non competit amplius exceptio:sed actio prescribitur vt actioni,& non vt exceptioni: sed quãto tempore præscribaẽ, dicerem,ꝙ aut missus in possessionem probat titulum vigore cuius egit:vel vigore cuius dicebat rem ad se pertinere iure dominij,vel quasi,& hoc casu indubitãter procedit opi.Barto.aut non probat aliquem tit.& tunc magis est dubiũ:& si quidem missus in possessionem in petitione nullum allegauit titulum specificè,nec probauit contra absentem : postea agẽtem arbitror,ꝙ talis agẽs audiatur vsq; ad xxx.annos, per l. sicut.& l. omnes.C.de prescrip.xxx.anno. quin imò fortè attentari posset,ꝙ talis immissio modo teneretur tanq̃ non adhibita summaria cognitione super iure ipsius,primò agentis. sed si ponemus,ꝙ iste primus actor deduxisset dominium,seu specificatum titulum: quem tamen semiplenè probasset,& non plenè: vt puta per vnum testem,& similem probationem:quæ nõ esset plena.& tunc requiritur tempus xxx.annorũ:nisi tunc probaret plenè illum tit.& arbitror,ꝙ iste passus missionẽ possit agere tam super proprietate,quàm super quasi proprietate.vnde potest intentare rei ven.& publi.secundùm ꝙ traditur in c. Abbate.de rei iud.in vj.& quod dixi s.de lib.obla. in c.fi.artic. xxix.vnde sicut antecq̃ ibi esset passus missionẽ,poterat se defendere per exceptionẽ dñij,vel quasi: ita & non potest agere rei ven.vel quasi.& ideo cum mysterio tex. dicit omni allegatione reseruata absenti super principali quęstione.s.reali. ille ergo absens poterit obtinere super pub.nisi cõuẽtus,ꝓbaret talẽ titulũ per quẽ actor excluderet à pub. Itẽ ex prędictis verbis videtur sequi alius effectus,ꝙ cũ tex.velit, ꝙ reseruet omnis allegatio absenti super principali q. quòd iudex nõ possit hanc reseruationẽ auferre,sibi statuendo breuiorẽ terminum,intra quẽ debeat agere.nec ob.l.à quo fundus.per quã docto.cõiter tenẽt cõtrariũ:quia ille est casus specialis,vbi agebat cõfessoria pro cõstituẽda quasi seruitute,ratione ędificij fabricati per debitã seruitutẽ:vnde si cõtra contumacẽ fit immissio ex primo decreto in locũ seruientẽ pro cõstituẽda quasi possessione illi⁹ seruitutis:quia ex hoc primo decreto nõ esset plenè cõsultũ actori contra reum contumacẽ:ideò statuit terminus cõtumaci intra quẽ agat & doceat de iure suo,s.ius sibi esse ędificatũ habere:& si intra statutũ terminũ id nõ fecerit,vlteri⁹ nõ audit, vt ibi.& ideò qñ procedit cõtumaciter sup iure seruitu.& contra talẽ assertã seruitutẽ nõ est aliquid ędificatũ,missus in quasi possessione efficit quasi verus possessor:nec statuit talis⁹ terminus,sed solũ iudex cogit per officiũ suũ cõtumacẽ cauere se nullã nouitatẽ facturũ,donec doceat de iure suo. vt l.si prius.ff. de ope.no.nũ.& ibi tradit de materia latè per Bar.& doc.in d.l.à quo fund.q̃ tñ habet alios intellect⁹:&ego de materia latè dicã in ti.de eo ꝙ mit.in pos.sed in terminis nr̃is ꝓ missionẽ in possessionem

ſeſsionem conſequitur actor verā poſſeſsionē, vt dixi, nec cōtumax pōt obtinere ſuper poſſeſsione, ſed ſolùm ſuper proprietate: quia cōtra ipſum agentem rei ven. vel publiciana, ꝙ pōt iſte reus poſſeſſor excipere de ſuo dñio, vel quaſi. vnde nō videtur neceſſaria dicta termini ſtatuitio, & ille caſus ſpecialis. d. l. à quo fundus. nō debet extendi ad caſum noſtrū non habentē rationis identitatē contra regulā rubri & nigri. C. vt nemo inuitus agere. Arbitror tamen in hoc paſſu ſic dicendū, ꝙ aut nominatus fuit ſimpliciter contumax, propter quod actor miſſus eſt in poſſeſsionē, & is qui paſſus eſt miſsionē, nec tunc, nec poſtea diffamauit: ꝙ res illa ad eū pertineret. & hoc caſu non poteſt ſtatui iſte terminus per ea, quæ notantur & tradūtur in d. l. diffamari. C. de ingen. & manumiſ. Aut ille reus diffamauit, ꝙ res illa ad eū pertinebat: & tunc miſſus in poſſeſsionē intentat cōditionem ex illa l. diffamari, & ſcd̄m prædictā diſtinctionē poſſunt intelligi, & concordari prædictæ opi. & prędicta notabis: quia nouiſsima & ſingularia ſunt, & à nemine tacta, & hæc ꝓcedunt in actione merè reali. In hypothecaria verò quem effectum tribuat miſsio in poſſeſsionē. & vſq; ad quantū tempus detur reuocatio, & ad quid, tradit hic do. Ant. ego dicā in materia primi decreti in tit. de eo qui mit. in poſ.

40 ¶ †Sextò quæro, vtrū nominatus paſſus miſſ. ſecūdùm formā prædictā volens agere ſuper proprietate, teneatur iurare de calumnia. & quid de miſſo in poſſeſsionem. ſol. glo. hic in verbo ſummatim. in fi. tenet ꝙ ſic. nec obſt. ꝙ hoc ſacramentū nō prę ſtatur, niſi ſemel, vt auč. hoc ſacramentū. C. de iura. cal. quia hic eſt noua inſtantia, vnde poſito ꝙ actor iuraſſet de calū. tāmen quia tunc iurauit vt actor, & finita eſt illa inſtantia, vt dicam in xiij. arti. nunc iurabit vt reus, & idem etiam videtur velle Ioan. And. in addi. Spec. de primo decre. §. ſequitur. ver. interpoſito. vterq; ergo iurabit de calum. in hoc nouo iudicio, & ſequūtur hic do. Ant. do. me. & Docto.

¶ Septimò quæro, quid ſi talis miſsio facta fuerit contra colonum nō ſeruatis debitis citationibus denominato: vtrum valeat & præiudicet dño? & videtur ꝙ ſic, ſicut præiudicaretur, ſi colonus expelleretur, vt l. peregrè. §. quibus. ff. de acqui. poſ. tu dic cōtra: quia aliud eſt cū colonus expellitur vi: aliud cùm expellitur per iudicē: quia iudex nunq; intendit præiudicare tertiæ perſonæ nec etiā ſi vellet, poſſet præiudicare ei, qui non eſt citatus. & hoc tenet Inno. hic & Bal. in d. l. ij. C. vbi in rem act. facit lex ſi deſerta. C. ſi propter publicas penſita. & vide quod dicam j. arti. xiij. & quod dixi ſ. arti. ix. q. iij.

¶ Octauò quæro, quid iuris in cauſa damni dati, ſi nominatus eſt contumax, qualiter fiat. ſol. dic vt dixi ſ. in vj. arti. q. vij.

41 ¶ †Nonò quæro vtrū contumacia nominati noceat nominatori: pone, emphyteuta feudatarius, vel maritus in cauſa dotis nominat dominū in iudicio: & dominus fuit cōtumax. vtrum paretur præiudiciū emphyteutæ, feudatario, vel marito? ſol. dic ꝙ ſic. imputet enim ſibi nominator qui illum nominauit: quia de voluntate ſua fuit hoc, vt voluerit ſequentem agere. ff. de re iudi. l. ſæpe. & j. de re iudi. c. quāuis. ita concludit Spec. in tit. de primo decreto. §. reſtat. ver. quid ſi emphyteuta. & ex his, Deo duce, eſt expeditus xij. articu. prin.

¶ Decimotertiò prin. arti. tractandum eſt de effectibus prædictæ nominationis, circa quem arti. dic, ꝙ plures ſunt iſtius nominationis effectus.

42 ¶ †Primus eſt ex parte nominatoris, qui eſt iudicij declinatiuus. fit enim nominatio ad effectum, vt nominans declinet iudicium, & nominatus illud ſubeat, vt dixi in xj. art. q. ij. intellige in totum, ſi ad ipſum nominatum ius in totum dicatur pertinere: vel pro ea parte declinatur iudicium, ad alium nominatum dicitur pertinere, vt dixi in vj. arti. q. iij. iunctis his quæ dixi in xj. arti. maximè in ij. q.

43 ¶ †Secundus effectus iudicij ſuſceptiuus per ipſum nominatū comparentem, qui iudicium in ſe ſuſcipit, vt dixi in præcedenti effectu. & in xj. arti. q. ij.

44 ¶ †Tertius effectus, qui ſequitur ex prædictis, eſt primæ inſtantiæ contra nominatorem intentatæ, ſeu præparatæ finitiuus: quia nominato comparente & præiudicium ſuſcipiente abſoluitur nominans ab inſtantia iudicij, vt dixi ſ. articu. xj. q. ij. & ideo dixi, ſeu præparata: quia ante lit. conte. propriè nō datur inſtantia, quæ incipit à lite conteſta, vt d. l. properandū. in prin. §. ſi quidem. C. de iud. de quo latè dixi in c. pe. ſ. de iud. ar. viij. quod intellige reſpectu nominatiōis, de qua in tex. noſtro. Secus ſi fieret nominatio ſecundùm formam authenti. qua in Prouincia. C. vbi de cri. agi oportet: quia ibi datur terminus ad denunciandū domino, vt ipſe conuētus inſtruatur in defenſionibus illi cōpetentibus: non autem ipſe conuentus liberetur à iudicio, cùm ſuo nomine conueniatur ex facto ſuo: vt ibi dicitur. & ideo nominato comparente non abſoluitur nominans ab inſtantia.

45 ¶ †Quartus effectus eſt non ſolum iudicij declinatiuus per nominatorē, vt dixi: ſed etiā quandoq; per nominationē per ea, quæ dixi in arti. xj. q. iij. ſed iſta declinatoria non cauſatur immediatè à nominatione: ſed ab alia cauſa deducta ex qualitate perſonæ nominati, quàmuis nominatio occaſionē præſtiterit.

46 ¶ †Quintus effectus eſt reſpectu recuſationis, quæ quandoq; poteſt fieri ex perſona nominati: quæ aliàs non fuiſſet permiſſa nominatori ſecūdùm ea, quæ dixi ſ. arti. xj. q. v.

¶ Sextus effectus colligitur ex his, quæ dixi ſ. arti. xj. q. vj.

47 ¶ †Septimus effectus eſt reſpectu appellationis: quæ quandoq; ex perſona nominati admittitur quæ aliàs non fuiſſet permiſſa nominatori: prout dixi ſ. arti. xj. q. vij.

48 ¶ †Octauus effectus eſt: quia nominatus comparēs, & iudiciū ſuſcipiēs pōt petere cōpromiſſum ex perſona ſua, aut alio priuilegio vti: quod nō poſſet petere noīator, vt dixi xj. art. q. vij.

49 ¶ †Nonus effectus eſt: quia nominato nō comparente, ſed exiſtente contumace poſt factam ſibi denunciationem ſecūdùm ea, quæ dicta fuerunt ſ. ar. ix. & x. inducitur quaſi lit. cōteſt. vt ibi & l. ij. C. vbi in rem act. & aduerte: quia dicit Cy. quod hæc quaſi lit. conteſt. ſurgit ex hoc: quia cōuentus rei ven. nominādo dominū in iudicio aſſerendo nominatū eſſe dominū, tacitè negat actorem dominū, vt l. Pomponius. §. ſi is. ff. de proba. & l. ſi inter. ff. de excep. rei iudic. pro quo allego: quia duo nō poſſunt eſſe domini inſolidū, vt l. ſi vt certo. §. ſi duobus. ff. cōmo. vnde per tacitā negationē inducitur hæc quaſi lit. conte. ſicut per expreſſam induceretur vera, ſecundùm ea quæ dixi in c. ſ. de lit. conteſt. & facta denūciatione dño ſi nō venit, videtur affirmare nominationē coloni ſeu nominatoris, ſicut inducitur quaſi litis conteſta. idem ſentit Bartol. in d. l. ij. ponendo aliud exemplum: ideo hæc denunciatio facta domino habet vim conteſtationis litis: quia in illa conteſtatione ciuili proceditur quaſi ad exemplum prælij corporalis, ſicut in prælio corporali quādoq; contingat, ꝙ ille tenet vnam arcem, dicit illi qui tenet exercitū ſeu caſtra cōtra eum: volo denūciare dño, pro quo hic ſum: & niſi mihi ſuccurrerit intra tātum tempus, cedā tibi: & dabo arcem. & hoc eſt quaſi quoddam præliū. ille tenens rē & dabo arcem. & hoc eſt quaſi quoddam prælium. ille tenens rē alo nomine, nominat alium in iudicio. & expectat ab eo ſubſidium: quo veniente cedit, & ſic inducitur quaſi litis cōteſta. vt dixi & ſequitur hic do. Anto. & Do. me. qui etiam mouentur: quia ex quo nō deficit per actorē quo minus lis cōteſt. ſatis eſt offerre libellū, & deducere rē in querimoniā, iuxta ea quæ traduntur in l. ij. C. de anna. except. & xvj. q. iij. §. præſcriptionem Guli. de Cu. in d. l. ij. voluit ꝙ hæc quaſi litis conteſt. proueniat ex tribus. primò ex nominatione. ſecūdò ex notificatione facta dño. tertiò ex non cōpetitione, quaſi nō competendo tacitè videatur negare petitionē actoris. ſed Bald. ibi dicit, ꝙ ideo hic quaſi lit. conteſt. deſcēdit ex prædictis tribus: quia ſic placuit legiſlatori, non quia de natura prædictorū trium ſit inducere lit. conteſt. vel quaſi. vnde hoc eſt inductū à legis poteſtate & fictione. Pau. de Ca. dicit, ꝙ iſta ideo dicit quaſi lit. cōteſt. quia fit cū abſente: ſed vera fit cū præſente. ſed prima opi. Cyn. videtur eſſe melior, maximè coniunctis aliis opi. quæ poſſunt ſimul iungi ad dictum effectum.

50 ¶ †Decimus effectus qui ſequit ex præcedēti eſt, ꝙ iſta nominatio iuncta prædicta quaſi lit. cōteſt. eſt prędſcriptiōis interruptiua. tex. eſt hic & in d. l. ij. C. vbi in rē act. Sed pro declaratione prædictorū duorum effectuū quæro, à quo tēpore habeat, ſeu incipiat hæc quaſi lit. conteſt. & præſcriptiōis interruptio? ſol. paſſus eſt dubius, tex. hic dicit, & in d. l. ij. ꝙ lis eſt quaſi cōteſta. ab eo die, quo poſſeſſor ad iudiciū vocat⁹ eſt. vnde ſi exponim⁹, prout exponit Abbas, poſſeſſor. i. dñs poſſeſsiōis, put etiā ſentit gl. noſtra hic ſuper verbo producēdo, inquantū vult denūciationē fiendā per poſſeſſorē iuncta gl. in verbo cōteſta. inquantū vult per denunciationē fieri interruptionē prędſcripta. inquantū vult per denunciationē fieri interruptionē prędſcriptionis: pro qua expoſitiōe facit: quia dñs videtur poſſeſſor, ex quo eius noīe poſsidetur, vt in c. ſi ex diligēti. de prędſcri. ſed Io. And. intellexit dictū verbū poſſeſſor. i. de eo qui poſsidebat nomine alteri⁹. & ſic intelligit d. l. ij. mouet: quia lex illa. ij. ex qua ſumpta eſt decretalis: qn̄ vult facere mentionē de dño, illud exprimit clarè, & huic dicto concordat Gof. dicens quòd hæc interruptio fit à die, quo colonus conuenitur, & ſequitur etiā hic zab. Sed ad hāc opi. ob. qa ſicut per ſolā citationē dñi nō inducitur quaſi lit. conte. ita & fortius nec citationē coloni. tñ durū videt, ꝙ ſine requiſitiōe veri dñi inducat iſta quaſi lit. cōteſt. facit quod dixi in præcedēti quæſtione in opi. Cy. & aliorū: quia per hāc quaſi lit. cōteſta. requirūt denūciationē fieri dño, & ſic videtur ꝙ à die denūciationis inducat ſecuta contumacia. Sed aduerte: quia fortè Gof. & Io. And. voluerūt, ꝙ requiratur denunciatio: ſed ea facta & denūciato nō venlente, trahitur retro

effectus istius quasi lit.contest.ad diē quo vocatus fuit colon⁹. & hæc opi.videtur placere d.Ant.& satis videtur esse cōsentanea literæ,quæ primò requirit citationē coloni: secūdò denunciationē fieri dño:quo cōtumace lis est quasi cō. ab ea die, qua possessor fuit primò citatus ad iudiciū,& dicit Do.me.q̄ putat hanc mentē literæ,q̄ antequā fiat denūciatio dño saltē per detentorem,nō potest dici lis quasi cōtest.quia nominatus expectatur tanquā futurus reus ,cùm in se debeat suscipere iudiciū, vt dixi art.xj.q.ij.sed si nominat⁹ nō venit, nec aliquis pro eo: & sic nō constat in iudicio illū esse dominū, vt etiā aliū dominum,& habemus responsionē detentoris seu possessoris nolētis defendere,& tacitè negantis istū actorē esse dūm.satis nunc dici potest,q̄ ab illa die,qua colon⁹ fuit vocat⁹, facta fuit quasi lit.conte. quia nō vult defendere & negat actorē dominū, nec apparet,q̄ alius sit dūs,& sic sequitur præscript.interruptio.& per hunc modū pōt reduci litera ad cōcordiā,quæ primò videtur exigere denūciationē:& postea tantū facit mentionem de citatione coloni. Aduerte tamen,q̄ ita demum fit interruptio, si denunciatio fuit facta domino per iudicem,seu per colonum de mandato iudicis:secus si colonus simpliciter ex se denūciasset,ita sentit glo.in d.l.ij.C.vbi in rem actio.

51 ¶†Vndecimus effectus sēm quosdam,qui etiam sequitur ex prēcedētibus:quia si actio erat tēporalis,videlicet x.vel xx.annorū per hanc quasi lit.cōtest.perpetuaꝛ,sicut perpetuareꝛ per verā litē cōtest.vtl.fi.C.de prēscri.xxx.an.& tradit in l.j.C.de præscri.long.tēpo.& hoc tenet gl.in d.l.fi.C.vbi in rē actio.& ratio est ne melioris cōditionis sit cōtumax,quàm præsens. de quo per Cy. in d.l.ij.vbi refert opi.legi. qui vidētur magis inclinare illā sententiā:quā etiā tenet ibi Bal.& Paul.de Ca.dicit, q̄ actio perpetuaꝛ ad xl.annos per l.cū notissimi.C.de præscri. xxx.an.sed d. Ant.hic recitatis opi.tenet cōtrariū,moueꝛ:quia hæc quasi lit.cōtesta.tanquā exorbitās debet restringi , & non operari nisi effectū expressè sibi cōcessum à iure.& ita dicit tenere Spe.quæ opi.placet do.me.quia improprietates debēt restringi & nō extēdi,per nota.in c.præterea.& c.intelligētia. de verbo.signi.sed dicit do.me.q̄ illa q.est modici aut nullius effectus:quia cū ille debeat mitti in verā possessionē,& sic efficiaꝛ de petitore possessor,frustra quærimus,an actio perpetuet, cū non sibi sed aduersario incūbat onus agendi, vt hic.& l.fi. C.de rei ven.Sed aduerte tu,vt clarius intelligas . nā in interruptiōe prescriptionis pōt esse magnus effectus: sed potius vno quàm alio tēpore diceret facta interruptio.ponē em̄ q̄ instabat terminus præscriptiōis immediatè post tēpus factæ citationis de colono,quæ præscriptio fuisset cōpleta ante denunciationē factā dño:certè si interruptio incipit à die factæ citationis : quia hic quasi lit.cōtest.ad illam diē retrotrahaꝛ, præscriptio erit interrupta.Secus si interruptio intelligereꝛ facta tēpore denūciationis,vel sesutæ cōtumaciæ,eò q̄ tūc videreꝛ facta quasi lit.cōte. Sed data interruptiōe quo ad perpetuādā actionē, dicta disputatio nō videꝛ alicuius effectus,vt dixit do.m.quod dico verū, si sequiꝛ immissio in possessionē: quia ex quo actor immissus est in verā possessionē,frustra quæriꝛ de perpetuatione actiōis ipsius cùm sine pos.præscriptio aduersarij nō procedat, vt c.sine possessiōe.de reg.iur.in vj.& l.qui in seruitute.ff.de vsucap, sed disputatio posset esse vtilis,si actor postea nō fuisset missus in pos.eò q̄ nominatus postea cōparuit in peremptoria citatione.de qua s̄ dixi,nec aliter fuit lis verè cōtestata:quia tūc perpetuata esset actio ex ipsa vera lit.cōtest.vt s̄.dixi,vel etiā si actor propter aliam causam, vel quia nihil probauit, vel quia non est prosecut⁹, vel quia neglexit,nō est missus in pos. vel si fuit missus in pos.iterùm redijt ad ipsum reū.& tunc quæ opi. ex superioribus verior sit,dico q̄ vtraq; est substētabilis. sed pro opi. Spec.do.Ant.& do.me.facit glo.nostra in verbo,cōte. quæ arguit quasi eodē modo,quo arguit do.Ant.vt clarius dicā in sequenti effectu.de materia interruptionis dic, vt latè dicam j. in titu.de præscrip.

52 ¶†Duodecimus effectus colligitur ex text. nostro & ex dicta quasi lit.cōte.quia postea factis edictis,& data cōtumacia mittitur actor in verā possessionē:& absenti reseruatur dūtaxat allegatio super proprietate,vt dixi s̄.art.xij.q.j.ij.iij.& iiij.& iij. Aduerte tamen:quia licet prædicta quasi lit.cōtest.habeat prædictos effectus:tamē secūdùm glo.hic in verbo cōtenta, nō habet effectum,vt possint recipi testes,& peruenire ad sententiā diffinitiuam:sicut si lis esset verè cōtesta.& idē tenet glo. & Iacob.de Are.in l.confentaneū.C.quomodo & qñ iudex.& Iac.But.in d.l.ij.C.vbi in rē actio.quia hæc quasi lit.cōtest.est irregularis. vnde plus roboris ei dari nō debet,quàm reperiatur datū à iure.sed à iure reperitur datum robur,quò ad ea quæ supra dicta sunt &c.facit id,quod dixi s̄.in ij.effectu non obst.auc. qua in prouincia.C.vbi de crimi. agi oportet. vbi procedi potest non solū ad missionem,sed etiā ad diffinitiuā:quoniā illa auc.habet varios intellectus.Sed cōiter legitur ponēdo tale exemplū: Titius dimisit Sempr.colonū in possessiōe,qui dānificauit pos.vicinam agendo aliquid in pos.dñi:& de sciētia dñi cōuenitur colonus:& si nominat dūm, cōueniatur & dñs:nec per hoc absoluitur colonus,& cōtra cōtumacē proceditur ad diffinitiuā. et est casus specialis ibi:vt dicit hic zab.alle tamen tex.habet varios intellectus,quos ibi videre poteris.

53 ¶†Tredecimus effectus est,q̄ eoipso quòd actor est missus in verā possess.finita est prima instantia intentata cōtra colonum: nec est necessariū aliud secūdū decretū:nec super primo libello rei vend.potest procedi:quia ei qui vere possidet & retinet, non competit rei ven.l.j.§.hoc interdictum.ff.vti pos.ita dicit Bald.in d.l.ij.C.vbi in rem actio.

54 ¶†Quartusdecimus effectus est,qui sequitur ex p̄cedentibus quòd si reus passus missionē facta denunciatione secundā formam,vult recuperare pos.nō potest nisi per viam proprietatis. quia factus est de possessore petitor:id est,vbi prius actor agēdo realiꝛ tenebatur probare dominiū,nec incumbit reo,ex quo efficitur actor.vt dixi s̄.ar.xij.q.iij.

55 ¶†Quintusdecimus effectus est,quia si nominans cōuincitur de mendacio,q̄ asseruit se possidere noīe alieno.& probetur, q̄ possidet proprio nomīe:ratione talis mendacij perdit qñq̄ pos.qñq̄ proprietatē,secundū ea quæ late dixi artic.viij.& licet ille effectus potuisset adaptari ad principium istius xij.articuli:tamē hic posui eo,q̄ præcedētes effectus loquūtur,quādo actor per contumaciam effectus est vere possessor.

56 ¶†Decimussextus effectus est,quia per talē noīationē dñi in iudicio inducitur vt nominās nō possit postea pœnitere,& variare,& dicere se suo noīe possidere sine metu amissionis poss. sed aduerte:quia in hoc variæ reperiūtur opi.Io.An.hic,& Iaco.de Are.in d.l.ij.C.vbi in rem actio.tenet cōtrarium,q̄ possit pœnitere & variare per l.electio. §.si is.ff.de noxal.& l.de ætate.§.fi.cum l.sequenti.ff.de interrog.actio.Cyn.verò in dicta l.ij.per eadem iura dicit,quòd ante lit.contest.potest variare,postea non.& idem tenet Iaco.but. Sp.in tit.de primo decre.§.restat.versi.quid si nominans.tenet q̄ si variat primò dicendo de nomine alieno possidere,& postea proprio:q̄ tanq̄ conuictus de mēdacio efficeretur de possessore petitor.per l.fi. ff.de rei ven. & ita residet do. Ant.qđ verū dicit za.nisi,p̄baret se errauisse.& sic reuocaret confessionem suā tanquā erroneā, secundū ea quæ traduntur in ca.fina.de confes.sed dicit hic Io. de Imo.quod fortè dictum Iac.de Aret.est verius:quia hic cōuentus non cōuincitur de mendacio per probationes extrinsecas,sed per propriam confessionem:ideo non videtur habere locum dicta l.fin.ar.l.cum qui ff. de iureiuran.& hanc limitationem sequitur hic Iaco.zoccus nouellus doctor nullam faciens mentionem de Imo. & hæc opi.videtur mihi satis æqua.& ex his est expeditus.xij.articu.

57 ¶†Decimoquartò principali articulo tractādū est,quid si possidens alieno noīe cōuentus,omittit noīare dūm in iudicio,vel fuit cōtumax:vtrū hęc omissio vel cōtumacia præiudicet dño: circa quē articulū Inno.& Io.And.post eū dicit,q̄ taciturnitas vel cōtumacia sua nō nocebit domino,qui verè possidet: nec quo ad possessionem, nec quo ad proprietatem. C.si per vim,vel alio modo.l.fi.sed ille qui litē susceptit,tenebitur ad interesse ante lit.cōtest.per actionē de dolo.& post lit.conte.condemnabitur ad ipsam rem,cùm habeatur pro possessore,dummodò actor ignoraret reum non possidere.ff.de rei ven.in l.is qui se obtulit,& l.sequenti.& ff.si vsusfru.petatur.l.fi.

¶Si verò sciebat cōuentus non possidere,decipitur à seipso:vt dictis iuribus.ex quo enim non ipsum , sed alium sciebat verum possessorem,imputari sibi debet,si non conuenit verum possessorem.vnde secundū Inno.& Io.And.nec attestationes, nec confessiones,nec acta iudicij,nec sentētia nocent dño absenti:quia res inter alios acta &c.& voluit hic Inn. q̄ iste qui se obtulit actori ignoranti,cōdemnetur ipsi actori ad litis ęstimationem,vel secundū quosdā quantū in litem iuratū fuerit, vel ad interesse.ff.de pe.hæred.l.qui se liti.& ff.de dolo.l.pen. et sic residet zab.hic do.Anto.hic.non putat,quod hic habeat locum iuramentum in litem,ex quo non restitit dolo:licet per dolū litigauerat.vnde vult q̄ locum habeat alterū ex alijs duobus remedijs,& intelligas tu canonista & scias,q̄ iuramentum in litem est de affectione rei.ita quòd vt plurimū excedit verum pretiū rei:& præstatur,quādo quis potest restituere rē:& dolosè & cōtumaciter resistit,vel dolo facit quòminꝰ possit restituere.ff.de rei vend.vnde dicit do.m.q̄ hoc modo habet locum hoc iuramentum:quia ille nec nunc,nec vnquā potuit restituere rem,quā non possidet:sed tantū temerè litigauit. Vnde non tantum deliquit:ideò meritò non venit ita acriter cōdemnandꝰ

demnandus.xxiij.q.j.c.non afferamus.& in regula odia. & regula,in pœnis.de reg.iur.sed quantum ad primum de præiudicio dñi idem tenet hic zab.volens quòd non præiudicetur dño per omissionem nominationis,vel contumaciã coloni,& idem Spec.in ti.de primo decreto.§.restat.ver.hoc etiam no. & ver. quid si colonus.& idem Bar.in d.l.ij.vbi etiam plus dicit,quòd etiam si facta esset executio contra colonũ,& res esset translata ad actorem:non tamen priuabitur dñs absens sua possessione,quàm habebat.ar.l.fi.C.si per vim,vel alio modo. Nec obst. si diceres,q̃ sicut absens possidens per colonum deiecto colono perdit possessionem ciuilem,vt l.iij. §. quod si seruus. ff. de acqui.pos.ita & isto casu deberet dñs amittere pos. si per iudicẽ est ablata colono,qui ipsius nomine possidebat.ad hoc enim respondetur secũdùm Inno.hic quẽ sequuntur Io.An.& Doc. & secũdùm Bar.in d.l.ij.quem etiã sequũtur legistæ,q̃ ideò colono iecto dñs perdit pos.quia deñciens talẽ violenter intendit sibi pos.querere,& eam cuiq̃ auferre. Secus autẽ in iudice, qui nõ intẽdit iurisditionẽ in præiudiciũ absentis exercere, vel ius absentis alteri dare.& si hoc intenderet,nihil ageret, vt d.l. fi.C.si per vim,vel alio modo.facit c.inter.s̃.de maio.& obe.& c.j.j.de cau.possess.& proprie.quidam tamen volunt, q̃ ille dñs pos.amit.sed q̃ ipsam recuperare potest,vel per iudi. officiũ vel per conditionem ex d.l.fi.sed primum placet Hosti.& videtur verius.sed domi.me.cùm iudicialis possessio habeat plus iuris, quàm facti: violenta verò nihil habet iur.& quia in quolibet iudiciali processu iudex intendit alteri reseruare ius suum,vt c.super eo.s̃.de offic.deleg.& c.inter dilectos.in fi.j.de do.facit l.ij. §.merito.& §.si quis à Principe. ff.ne quid in loco publico, & c.ex tuarũ.s̃.de autho.& vsu pallij.hæc tamẽ procedunt sc̃m Do.me.quando dñs absens ignorabat detentorẽ litigare. nam tunc non fit sibi præiudicium etiam in pos. vt in c. cùm super. & c.pe.de re iudica.sed si dñs sciebat causam agitari, distinguit post Innoc.in d.c.cùm super. q̃ aut litigans est tantũ detentor, ita q̃ dñs potest eũ remouere à lite,& suscipere in se defensionem: & hoc non facit,& tunc fit sibi præiudiciũ, saltem quo ad pos.ar.d.c.cùm super.& l.bona fides.ff.depositi.& sentit Cy.in d.l.ij.dum distinguit inter ignorantiam, & scientiam domini, & ratio est:quia licet iudex nõ intendit præiudicare alij:tamen iste dñs sciens,ex sua saltẽ negligentia videtur amittere pos.ar. notatorũ.in c.olim.el j.j.de restit.spo.& l.quod meo.& l.clã possidere.ff.de acqui.pos.& idem tenet hic do.Ant.aut conuentus litigans erat possessor,ita q̃ aliquo modo sibi possidebat:& sic litigabant de iure suo , & tunc cùm alius non possit eum aliter remouere,nullum fit sibi præiudiciũ cessat ratio l.sæpe.ff. de re iudi.& c.pe.j.de re iudi.secũdùm do.me.sed zab.hic q. xj.concludit,q̃ quando quis habet ius in re,ita q̃ potest rem in iudicio deducere,licet primo loco defensio spectet ad aliũ,tunc sententia lata præiudicat illi scienti,& non defendenti.ita loquitur l.sæpe.& c.pe.Sed si conuenitur omninò extraneus,acta & sententia non præiudicãt dño absenti. Vnde si est lata sentẽtia cõtra eum,qui possidet nomine alieno:quia censetur penitus extraneus,quò ad potestatẽ deducendi reũ in iudicio non præiudicatur dño:licet dominus sciuerit litẽ motam:nisi fiat sibi denunciatio , secũdùm formam hic traditã.& in d.l.ij.arg.eorum traduntur in regula,eum qui certus.de reg.iur.in vj.secus si nõ requireretur denũciatio sub certa forma,sed tantum certificatio:quia tunc sufficeret sola scientia dñi sine denũciatione, per d.regulam eum qui.& ita dicit zab.se cõsuluisse allegat no.per Bar.in l.peregre.§.quibus.ff.de acquir.pos.& l.officiũ. ff. de rei ven.& in d.l.ij.subdit tamen,q̃ quidã referentes Bald. in d.l.ij. voluerũt,q̃ sufficeret sola scientia domini,per d.l.sæpe.sed primum est verius secundùm zaba.ne frustra sit ille §. & d.l.ij.C. vbi in rem actio inquantũ exigunt denunciationẽ:quia subest præmissa ratio:quia iste conuentus censetur penitus extraneus quò ad deducendũ rem in iudicium,ego arbitror quòd vtraq̃ opi.possit saluari:videlicet,q̃ sola acta iudiciaria nulla facta executione,& nulla facta denunciatione , non præiudicent domino,& procedat opi.zab.sed si post executionẽ datur, negligentia ipsius domini præiudicatur sibi,saltem quò ad pos. ratione negligentiæ suæ.ar.l.quod meo & clam possi.ff.de acqui.pos.& c.olim.el j.j.de rest.spol.& de hac materia an,& quando præiudicetur tertiò per iudiciũ inter alios agitatum: materia est satis longa & intricata,de qua in d.l.sæpe.& in d.c.pe.j.de re iudi.vbi latissimè expediã.Et ex his Deo duce, est expedita hæc frequens,& quotidiana,& vtilis materia nominationis domini in iudicio ordinatæ,& longe plenius quàm ab omnibus maioribus nostris fuerit tacta.

LAVS DEO.

¶Explicita est vtilis repetitio de nominatione in iudicio Eximij V.I.interpretis domini Mariani Socini.

SOLENNIS AC VTILIS repetitio notabilis c.veniens,extra de accu. edita ab excellentissimo I. V. monarcha d.Ma. Soci.genitore maximi iurisconsultorum nũc Principis domini Bartholomei Socini Senensis,feliciter incipit.

SVMMARIVM.

1 ☞Procurator non admittitur ad prosequendam criminalem causam.
2 Canonicus solus prælatum proprium accusare solet.
3 Filius sacerdotis non est ad ordines promouendus.
4 Prælatus subñciens ecclesiam suam alicui laico,accusari potest.
5 Citatio facta ad diem feriatam est valida.
6 Perẽptoriũ in prima citatiõe apponi debet in causa criminali.
7 Procurator non admittitur in causa criminali.
8 Citatus etiam ad instantiam illegitimi accusatoris comparere tenetur,priuilegium suum allegaturus.
9 Mulctari incontinenti nemo potest ob contumaciam.
10 Procurator quare ex parte accusati interuenire nequeat in causa criminali.
11 Procurator quare ex parte accusatoris non admittatur in crimi nalibus.
12 Procurator in causa criminali , an indistinctè repellatur tam in delicto publico,quàm priuato.
13 Procurator an possit admitti in causa criminali, in qua imponi tur pœna pecuniaria.
14 Origo quando inspici debeat.
15 Subrogatum quando sapere debeat naturam eius , in cuius locum subrogatur.
16 Leprosus per procuratorem in iudicio agere debet.
17 Procurator an admittatur , vbi ob delictum imponitur pœna priuationis omnium bonorum.
18 Procurator an admittatur , vbi ob crimen venit imponenda pœna corporis afflictiua.
19 Procurator an interuenire possit in delictis, in quibus imponi tur pœna mista.
20 Procurator an possit admitti in delictis, ex quibus imponitur pœna arbitraria.
21 Procurator an possit interuenire , quando ex delicto esset imponenda pœna alternatiua.
22 Procurator an admittatur in causa, vbi dubitat , an imponi debeat pœna corporalis vel pecuniaria.
23 Procurator an possit admitti in causa,ex qua venit imponenda infamiæ pœna .
24 Procurator an possit interuenire, vbi pœna reuocationis in seruitutem imponi debet.
25 Procurator an possit interuenire, vbi imponenda est pœna relegationis.
26 Pœna relegationis quæ sit.
27 Illustris illustri iniuriam inferens,non punitur corporaliter.
28 Episcopus,& alij Prælati per se nõ possunt causas ciuiles agere.
29 Causa appellationis sic differt à principali, vt in hac cõtra absentem procedi non possit,in illa autem sic.
30 Procurator an admittatur ex delictis,in quibus imponitur pœna perpetui carceris.
31 Procurator an possit admitti in delictis , ex quibus imponitur pœna, vt quis impunè offendi possit.
32 Procurator an interuenire valeat , vbi imponi debet pœna priuationis,seu depositionis ab ordine.
33 Ordo sacer quid sit.
34 Procurator an interuenire queat, vbi pœna separatiõis tori imponenda erat.
35 Procurator an pro absente admitti possit in causa criminali.
36 Sententia an contra absentem ferri possit.& nu.seq.
38 Procurator rei satisdare debet de iudicato soluendo.
39 Procurator an interuenire possit , quando contumax habetur pro confesso.
40 Procurator in casibus,in quibus non admittitur,an etiam non admittatur,si reus præsens sit.
41 Procuratorem non admitti ,ratione qualitatis causæ,an procedat reo in carcere detento.
42 Carceratus an debeat per se, vel per procuratorem respondere.
43 Procurator an interuenire possit in casibus , in quibus damna-

ri potest mortuus.

44 Libellus ex parte actoris in causa capitali, an possit per procuratorem offerri.

45 Libellus de iudicij substantia esse dicitur.

46 Procurator an admittatur ad allegandas causas absentiæ rei citati non comparentis.

47 Excusator an admittatur statuto dicēte, q̄ quilibet per seipsum non comparens pro confesso habeatur.

48 Mandatum habens in causa criminali, an allegare possit causas absentiæ facti.

49 Procurator an constitui possit ad proponendam exceptionē dilatoriam.

50 Procurator an admittatur ad proponendum exceptionem merè peremptoriam.

51 Procurator an constitui possit ad prosequendam exceptionem mistam.

52 Dubietas iuris facti æquiparatur dubietati.

53 Exceptio banni an impediat litis contestationem.

54 Procurator an admittatur nomine accusati stante statuto, q̄ accusatus excipere, vel defendere non possit: nisi personaliter cōpareat.

55 Procurator an admittatur ad litem contestandam.

56 Procurator an admitti debeat ad iuramentum calumniæ præstandum.

57 Procurator ad media causæ non admittitur.

58 Procurator an admittatur ad respondendum positionibus,

59 Procurator an admittatur ad concludendum in causa.

60 Procurator an admittatur post conclusum in causa.

61 Procurator an admittatur ad executionem pœnalem.

62 Procurator an admittatur ad petendum cancellationem bāni.

63 Procuratore repulso à plena defensiōe ob qualitatem causæ, an ratione proprij interesse admittatur quis.

64 Procurator principalem debet exhibere, vbicunque locus est torturæ.

65 Pater an possit interpretari confessionem filij in iudicio factā.

66 Procurator quando non admittitur, an saltem possit quis admitti ratione administrationis sibi competentis.

67 Syndicus vniuersitatis an admittatur in iudicio pro ipsa vniuersitate.

68 Procurator quando non potest interuenire, si interuenerit, & non fuerit exceptum de impotentia, an admitti debeat.

69 Mandatum speciale an requiratur.

70 Procurator an admittatur, si in criminali causa per viam inquisitionis procedatur.

71 Procurator an admittatur, si causa criminalis per viā exceptionis in iudicium deducatur.

72 Procurator an admittatur, quando de crimine per viam denūciationis proceditur.

73 Procurator an sit admittendus, vbi de crimine per viam notorietatis proceditur.

VEniens. Hæc decretalis famosa est, & materiam difficilem subtilissimam & intricatissimā continet. vtilem tamen & quotidianā, & in vtroq̄ foro practicabilem. tractatur enim per glo. & Doc. principaliter materia an, & quando in causis criminalibus sit admittēdus procurator. Et quanquam Doctores iuris ciuilis hanc materiam tanquam dubiam & subtilem pluries repetierint: & in commentarijs suis latè diffuseq̄ loquuti fuerint, & nouissimè Io. de Imo. vltra alios, aliorum dicta referendo latissimè & accuratissimè tractasse videatur in l. pe. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. adeò quod præsumptuosum & insolentiæ proximum videatur hanc materiam assumere, & aliquid de nouo attentare. tamen vt ex infra dicendis apparebit, ipsi hanc materiam in plurimis defectiuā, & non bene ordinatam tradiderunt. Quare pro posse ego illā tibi explicatissimam, clarissimam, & tritissimam reddam: & hoc dicit in summa. ¶ Qui iurauit aliquem non accusare, ab illius accusatione repellitur. h. d. secundùm quod communiter summatur à doctoribus: & secundùm quod principaliter facit ad titulum nostrum. Sed quoniam hoc. c. ad aliud vulgatum quotidie allegatur, quod principaliter facit ad materiam principalē, quàm hic intendo tractare post glos. & Docto. ideo sic summo.

1 ¶† Ad prosequendam accusationem criminalem non admitti tur procurator, licet possit allegare causas absentiæ, seu alias exceptiones non tangentes crimē propositum. & qui iurauit stare mandato alicuius, non admittitur ad accusandum illū, si virtute iuramenti fuit sibi iniunctum, q̄ non accusaret. h. d. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima narrat factum. In secunda ponit pronunciationem, citationem, & purgationem iudiciorum. secunda ibi: cùm igitur. Item prima subdiuiditur in quinq̄. Primò ponit accusationē. ibi: qñ super tribus. Secundò ipsius citationem. ibi: vnde prædictū. Tertiò ipsius non venientis triplicem excusationem. ibi: idem verò. Quartò excusationum repulsionem ibi: licet autem. Quintò procuratorum admissionem, & ipsorum exceptionem. ibi nos procuratores.

2 ¶† Not. primo ex principio, q̄ solus canonicus potest accusare proprium prælatum, & maximè ratione intrusionis, cùm eius interfit habere prælatum legitimè institutum. Ad idem c. cùm p. & c. ex parte. & c. licet. s. e. Est enim hęc legitima causa remouendi aliquem ab ecclesia, vt in c. inter cæteras. s. de rescript. & c. cùm iam dudum. de præben. li. vj. ¶ Dicitur autem intrusus, qui detinet beneficium per illegitimam institutionem, vel per occupationem. facit c. quia diuersitatem de concess. præben. & d. c. eū qui. & c. ij. s. de resti. in integ. xij. q. ij. c. alienationes. not. glo. in c. cùm super. de causa pos. & proprie. & Inn. in c. nihil. de elec. & c. qualiter. el ij. j. eo.

3 ¶† Secundò no. q̄ sufficiens videtur esse causa ad remouēdum quem à beneficio, si ille est filius sacerdotis: quia illegitimus nō est promouendus ad episcopatum, vel ad ordines, aut alia spiritualia beneficia, vt c. j. de fil. presby. lib. vj. & s. de fil. presby. per totum. dicit tamen Io. An. hic, quod hæc probatio est difficilis, vt c. Michael. de fil. presby. vnde non mirum, si iste in probatione defecit, secundùm Hosti. & Io. And. ¶ Tu aduerte: quia hæc causa non videtur concludens: quia non sequitur, est filius sacerdotis: ergo est illegitimus: quia potest esse genitus ante sacerdotium ex legitimo matrimonio, vt contigit Ioan. And. vt ipse refert, volens se excusare ab obiectis plurimorum, qui illū asserebāt illegitimum ex eo, q̄ pater suus sacerdos fuerat: quia dicit se genitum ante assumptum sacerdotium ex patre suo magistro grammaticæ. non tamen dicit se genitum ex legitimo matrimonio. Sed potius præsumendum est pro ipso, quàm cōtra ipsum, cùm fuerit tam excelsi ingenij, quamuis, & quandoque illegitimi viri notabiles, & valentes reperiantur, vt ipse refert in addi. Spec. in tit. de fil. presby. super rubri. licet hoc sit de raro contingentibus. nisi diceres, q̄ tunc concludens est causa, quādo pater sacerdos ministrauit in eodem beneficio. nam hoc casu licet filius sit legitimus, non potest sine dispensatione ministrare in eodem beneficio, nec in ipso intitulari: ne denotetur successio in ecclesia Dei, vt c. ad extirpandas. de fil. presby. De nepote autem vtrum possit intitulari in illa ecclesia, in qua au' fuit, dic vt dixi in dispu. quàm feci Paduæ: quæ incipit, Archidiaconus. Et ideo text. vt causa esset concludēs ad priuationē, seu remotionem. in c. inter cæteras. de rescript. dicit filium sacerdotis, & in sacerdotio genitus: hoc tamen vltimum esset cōcludens respectu ecclesiæ occidentalis, respectu verò ecclesiæ oriētalis, quæ non emisit votum cōtinentiæ, vt c. Nicena. xxxj. dis. hoc articulum non procederet.

4 ¶† Tertiò no. q̄ prælatus etiam episcopus potest accusari, si ecclesiam suam subiecit seruituti alicuius laici. nam hic accusabatur iste episcopus, q̄ præstitisset homagium Duci Boæmiæ. hodie verò illa dignitas est regalis: ex eo q̄ homagium est species seruitutis. & quid sit homagium, & quid homomagiū: & quæ differentia sit inter hæc duo, vide gloss. super verbo homo q̄ ligius. & quod ibi latius dixi in Cle. pasto. de re iudic. & aliquid per Innocen. in c. fi. de reg. iur. dicam in c. ex diligenti. de simo. & ratione talis excessus videtur, q̄ prælatus possit deponi. arg. tex. nostri, & not. hic do. Ant. Et aduerte: quia litera nostra dicit, q̄ contra priuilegium ecclesiæ Episcopus præstiterat homagium. & in antiqua compilatione dicebatur secundùm Hosti. contra eiusdem ecclesiæ priuilegium imperiali libertate concessum, & per sed. Apostoli. confirmatum, ex quo infertur secundùm Hostien. quod principes seculares super temporalibus ab ecclesia possessis, habent fundatam intentionem de iure communi. & ratione talium bonorum temporalium tenēatur prælati præstare homagium, & fidelitatē: nisi aliquo temporali iuuentur. sed hoc dicit do. me. nō esse verum simpliciter: sed quādo bona apparent concessa in feudum: quia tunc verum est, q̄ ratione feudi debetur principi seculari fidelitas, vt cap. verum. de foro compe. & c. solitæ. de maio. & obe. secus si bona temporalia à principibus secularibus essent ecclesiæ simpliciter cōcessa. nam tunc prælatus ratione talium bonorum non debet aliquam fidelitatem principi seculari. facit. x. q. j. c. nouerit & quod not. in l. j. in fi. C. de sacrosan. eccles. & Innocen. in d. c. solitæ. & secundùm hanc distinctionem est intelligendus tex. nō ster, & dicta Doct. hic.

5 ¶† Quartò not. ibi ad festum, q̄ valet citatio facta ad diem feriatam: de quo articulo, quia non est materia nostra, dic, vt per Docto.

Docto. in c. fi. de fer. & per Specu. in tit. de cita. §. j. ver. itẽ excipitur. & in titu. de dila. §. j. ver. sed pone. & per glo. xv. q. iiij. c. placita. Archidi. ij. q. j. c. sicut. & q. vj. c. nos ita. & tractat in l. j. §. nunciatio. ff. de oper. no. nun. & l. omnes. C. de for. consil. dicit tamen Hosti. quòd dum tex. dicit ad festum: debet exponi id est post festum, vel vsque ad festum. per no. in c. fi. de dila. & sic concludit do. meus quòd mens literæ fuit apponere istum terminum, non vt in eo procedatur: sed ad designandũ, ex quo tẽpore debeat procedere, quasi immediatè post festũ. vnde debebat esse iste Eps in curia in festo, vt respõderet post festum.

6 ¶ †Quintò not. ibi peremptorie. quòd etiam in causa criminali potest apponi peremptorium in prima citatione, quando fit citatio de longinquo, secũdùm do. Ant. hic & latius in c. consuluit. de offi. deleg. Et quod in causa criminali possit assignari vnus termin⁹ perẽptorie, ponit Archid. v. q. j. §. j. & Bal. in l. ij. C. quomodo & quãdo iud. regulariter verò in prima citatione non mittitur peremptorium sine causa aliàs potest appellari, vt not. Host. in c. ex literis. de resti. in inte. ponit Bal. in c. j. de mili. vasal. qui cõtu. in vsi. feu. vbi singulariter dicit, q̃ iusta est causa, quando citãdus est aliquis dominus, vel tyrannus, qui sit terribilis citanti. alleg. no. per Io. An. in c. non minus. de immu. eccle. facit quod no. do. me. in c. cùm M. de constitu. in materia protestationis in fi. & quod not. in c. j. s̃. quod me. cau. & c. si iustus metus. de app. vide etiã ad materiã gl. singu. in Cle. j. de vi. & ho. cle. & quæ notantur in l. ad peremptorum. ff. de iud.

¶ Sextò not. ibi viarum discrimina. q̃ non excusatur quis, si nõ cõparuit intra terminum assignatum. hoc tamen intellige, quãdo quis viarũ discrimina propter frigora, vel pluuiã, vel quia essent lutosæ: vnde dicit hic Inn. q̃ ista allegatio erat nimis generalis: secus autem si aliquam legitimam speciem impedimẽti allegaret circa viarum discrimina: vt puta hostium: inundationis aquarum: qualis fuit, & est in præsenti anno, adeò q̃ verendum est, ne sit tertium diluuium: vel niuis ingentis, qualis fuit anno præterito, ita quòd præberent iustam excusationem vt c. accedens. vt lite non cõtest. in Clemen. pastoralis. de re iudi. & l. ij. ff. si quis cau. vnde cùm generalis esset allegatio, papa dicit, q̃ suæ excusationes erant friuolæ. & de excusatione viarum satis dictum est. ¶ Item & de alia excusatione cõsecrandi chrismatis, q̃ esset friuola, papa erat certus: quia debet confici in die Cœnæ ante Resurrectionem, etiam si locus sit interdictus, vt c. quoniam. de sent. excom. lib. vj. præterea, possunt per alium Episcopum expediri. vt cap. aqua. de consecra. eccle. vel alta. & s̃. de off. ordina. c. quod sedem. ¶ Item & tertia excusatio, q̃ filius Ducis esset per ipsum baptizandus, nõ erat legitim⁹: quia per hoc nõ debuit retardare obedire sedi apo. probatur in ca. cùm parati. de app. ¶ Septimò no. q̃ citatus etiã in causa criminali, potest proponere excusationes suas. & per nuncium & per Epistolam, si non comparuit intra terminum. ¶ Octauò not. quòd citatus, qui debet personaliter comparere, non excusatur à contumacia: licet per procurutorem compareat allegantem excusationes: si modo illæ sint friuolæ.

7 ¶ Nonò not. q̃ in causa criminali non admittitur procurator etiam vbi agitur ad finem deponẽdi quem à dignitate. de quo latius infra. ¶ Decimò no. q̃ licet in causa criminali non admittatur procurator ad disputandum super crimine: admittitur tamen ad proponendum exceptiones contra accusatorem de ipsius indignitate, seu illegitimitate. & sic probat iste text. singulariter, q̃ in causa criminali non solùm admittitur procurator ad allegandas legitimas causas absentiæ in facto consistentes: sed etiam ad allegandum illas, quæ consistunt in iure propter personam accusatoris non legitimi.

8 ¶ †Vndecimò no. q̃ citatus etiam ad instantiam illegitimi accusatoris tenetur comparere, saltem allegaturus priuilegium suum. & si non comparet, potest puniri vt contumax: licet postea appareret, q̃ accusator esset illegitimus: nam ex quo tẽpore citationis illud non cõstabat, debebat comparere. Et ideò hic in fine mandatur citari per contumaciam præcedentem. Et ita debet intelligi. l. ij. ff. si quis in ius vo. non ie. & ibi no. & l. j. ff. si quis ius di. non obtẽ. videlicet quòd non solùm iudex potest punire contemnẽtem præceptum suum & citationẽ: quãdo adhuc non constat de illegitimitate actoris, vel accusatoris. sed postquam constiterit, cùm per prius fuerit commissa contumacia. ¶ Duodecimò no. ibi, q̃ aduersus eum. quòd semel calumniatus debet repelli ab accusatione eiusdem de eodem crimine. dixi latius in c. de his s̃. eodem.

¶ Tertiodecimò no. q̃ ille, qui iurauit non accusare, non est legitimus accusator in causa, in qua iurauit. vt hic in glo.

9 †¶ Vltimò no. argumẽtum optimum ex fi. tex. quòd propter cõtumaciam nõ debet quis mulctari incõtinenti, sed de nouo debet citari, quãdo imponẽda est mulcta. facit quod notatur in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ierit. & quod not. do. meus in ca. j. de iud. ¶ Explicitis notabilibus antequam descendam ad apparatũ, oppono primò. Videtur enim, q̃ non debuerint admitti excusationes allegatę per procuratorẽ super causa principali: quia per hunc modũ videtur admitti procurator in causa principali. Solu. Io. An. dicit q̃ in hoc exuberauit officium iudicis: sed dominus Antonius dicit, q̃ ideò admittitur: quia excusatio contumaciæ est annexa causæ principali respectu inhabilitatis accusatoris. de hoc infra videbimus. ¶ Secundò principaliter oppono. videtur enim, q̃ papa non debuerit imponere silentium accusatori accusato contumaciter absente. solutio dicit Io. And. q̃ in hoc exuberauit officium iudicis, & papæ. sed do. Anto. hic dicit, q̃ imò papa hoc iustè egit: quia aliquo existente contumace, Deus & iudex supplent eius prẽsentiam. & ideò cùm hic proponerẽtur tales exceptiones ad excusandam absentiam accusati: quæ si propositæ fuissent per ipsum accusatum, certum erat, q̃ accusatus non tenebatur respondere. ergo potuit, & debuit iudex declarare accusatum non teneri respõdere, & illegitimo accusatori silentium imponere: vt l. properandum. §. finautem. C. de iudi. Facit quod dixi in c. j. s̃. eodẽ & mihi hoc plus placet. ¶ Tertiò principaliter oppono. videtur enim q̃ per confessionem factam coram auditoribus datis duntaxat super articulo excusationis, non debuerit imponi silentium accusatori. solutio, dicit Inn. quòd etiam in hoc exuberauit officium iudicis seu papæ. vel dic secundùm Ioan. An. q̃ iste canonicus accusator iterum repetijt confessionem coram papa. vel potest dici secundùm do. Anto. q̃ licet ista confessio esset facta coram auditoribus super articulo excusationis contumaciæ: tamen ex ea sequebatur, q̃ non tenebatur accusatus comparere & respondere: quia accusator erat inhabilis. ideò super hoc tanquam connexo potest pronunciare.

¶ Vltimò oppono ad id, quod dicitur in fine. videtur enim q̃ non debuerit aliqua purgatio indici: quia cùm accusatio prædicta fuerit calumniosa. quod patet: quia accusatori fuit impositum silentium: ergo accusato non debuit parere præiudiciũ respectu purgationis. solutio secundùm Goffre. quem sequitur Ioan. And. iste accusatus erat aliàs infamatus, & ex tali accusatione erat orta infamia facti, quæ requirit purgationem secundùm not. in c. omnipotens. s̃. eo. ij. q. v. c. omnibus. & licet infamia habuerit ortum à leuibus, vel à calumniantibus: tamen si transiuit ad bonos & graues, indicenda est purgatio. ar. no. per gl. in c. cùm dilectus. j. de pur. cano. & ita debet intelligi gl. in d. ca. omnibus. quæ videtur velle, quòd ex calumniosa accusatione indici possit purgatio. nam debet intelligi, quando talis aliàs erat infamatus apud bonos & graues. aliàs autem ex sola accusatione, maximè calumniosa non data infamia apud bonos & graues non videretur indicenda purgatio, vt ca. inquisitionis. j. eodem.

¶ Glos. j. circa materiam quæ hic principaliter expeditur, an in causa criminali possit interuenire procurator, ponit duas opi. prima est, ponẽdo regulam quòd in causa criminali regulariter non admittatur procurator, ad quam regulam tradit ix. fallentias. ¶ Secunda opin. fuit Melendi. qui distinxit in effectu inter personam accusati, & accusatoris & ex parte accusati: an esset lis contestata. in fi. glo. dic circa hanc materiam glo. & Doc. vario modo procedunt. Gl. enim hic in prima parte procedit, vt dictum est, ponendo regulam negatiuam: quam communiter videntur velle tex. videlicet, q̃ regulariter in causa criminali non admittitur procurator, à qua regula excipit viij. vel ix. casus. & hunc eundem modum seruat glo. vij. quæst. vj. si quãdoque. similiter ponit regulam & fallentias. & eodẽ modo etiã procedit glos. v. q. iij. in summa. sed ponat paucas fallentias. & eundem modum latius amplectitur Spe. in tí. de procu. §. j. ver. item quod causa est criminalis. ¶ Alia fuit opi. Melendi, vt dixi, quam refert glos. nostra: quæ fortè habuit originem ex his, quæ dicit glo. iij. quæst. ix. in summa. gloss. vero in l. pen. §. crimen. ff. de public. iud. & communiter gloss. iuris ciuilis. vbi tractant hanc materiam, tradunt hanc theoricam, q̃ à relegatione j. vsque ad relegationem inclusiuè admittatur procurator. fallit in quibusdam casibus. Et hunc modum etiam seruat Azo in summa in titul. de procura. ver. si autem sit criminalis. & latius Host. in summa in titu. de procura. §. & qua re.

¶ Quidam verò distinguunt inter crimina publica, & priuata. Alij autem distinguunt inter crimina, per quæ venit imponẽda pœna pecuniaria: & crimina, per quæ venit imponenda pœna corporis afflictiua. nonnulli etiam aliter distinguunt.

¶ Ego verò omittam singularum opinio. recitationem: quarum effectus ex. j. dicẽdis clarè apparebit. & prosequar omnino ordinẽ ab aliis diuersum. & materiam hanc, vt dixi, in principio latissimè secundùm debitum ordinem examinabo.

¶Pro euidẽtia igitur dicẽdorũ aduertẽdum eſt.q̃ hãc totã materiam ego principaliter diſtinguo in tria mẽbra principalia. ¶Primum erit inueſtigando pro fundamẽto dicendorũ, quæ ſit ratio, quare in cauſa criminali non admittatur procur. ¶Secundum, vtrum in cauſa criminal admittatur, vel non admittatur procur. habito duntaxat reſpectu ad qualitatem cauſę ſeu quantitatem pœnæ. ¶Tertium, an in cauſa criminali admittatur vel non, procu. reſpectu qualitatis iudicij, ſeu modi agendi. Et not.q̃ quodlibet ex dictis membris examinabo per ſuas principales. q. quæ principales q. diuidentur in alias. q. ad illam materiam adaptabiles prout in princ. cuiuſlibet membri & quæſtionis clarius apparebit.

Circa primum igitur membrum proſequar duntaxat duas quæſtiones. Prima erit, quare in cauſa criminali ex parte rei non admittatur procura.

¶Secunda erit, quare ex parte accuſatoris non admittatur.

10 ¶†Quęro igitur primò, q̃ ſit ratio, quare in cauſa criminali non poteſt interuenire procu. ex parte accuſatoris. ſo. dic q̃ plures dãtur rationes. prima eſt quam aſsignat gl. ſuper verbo magis, in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iu. videlicet ex eo quòd procurator non poſſet damnari. nam cùm ipſe non deliquerit, nõ debet puniri, vt c. quæſiuit. j. de his quæ fi. à maio. par. ca. & l. ſancimus. C. de pœ. Item nec principalis poſſet damnari: quia poſtquam iudiciũ eſt agitatum cum procu. debet ſentẽtia ferri cõtra procuratorem, vt l. j. C. de ſen. & inter om. iu. & ſic iudiciũ eſſet deluſorium. Et hãc etiam rationem ponit Gof. in tit. de procu. ad fi. Et Specu. in ti. de procu. §. ratione autem cauſæ. ver. itẽ quòd cauſa eſt criminalis. & in ti. de accu. §. fi. ver. porrò ſi ſit contumax. in prima parte. Sed hæc ratio non pl'acet Bart. in d. l. pe. §. ad crimen. mouetur quia quod dicitur in l. j. C. de ſenten. quòd procu. damnatur, vel abſoluitur non principalis: procedit, quãdo in procuratore poteſt cadere ſententia, ita q̃ ad ipſum poſſit congruè referri: alias ſecus, vt l. fi. C. de iniur. no. in l. nihil. C. de procu. Exemplum poteſt figurari in cauſa matrimoniali, vt no. gloſſ. in d. l. nihil. Et in cauſa ſtatus legitimantis. vel ſimi. vt tractatur in d. l. j. C. de ſen. & c. cauſam quæ. ſ. qui fi. ſint legi. facit quod notatur in l. vnica, §. ne autem & §. ſin vero talis. C. de cadu. tol. & ſequitur Ioã. de Imol. in d. §. ad crimen. Prætereà q̃ illa ratio non ſit bona, patet: quia ſunt certi caſus, in quibus poteſt ferri ſententia contra abſentem, & interuenire procurator. & tamen ſentẽtia nõ fertur contra procuratorẽ, ſed cõtra principalem, vt patebit ex his quæ dicam. j. in xiij. q. & tribus ſeq. primæ. q. ij. membri principalis. ¶Secunda ratio eſt ſecundùm Rofr. & Spec. in locis præallegatis: quia procurator non poſſet conſequi per'actionem mandati contrariam id, quod amitteret ſi pœna capitali puniretur, vel aliquo membro mutilaretur, aut alia pœna corporis afflictiua. quod tamen ſecus eſſet in ciuili, & pœna pecuniaria vt l. Plautius. ff. de procu. & hanc etiam rationem ſentit Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. legitimè. hęc ratio non videtur bona, nec placet Io. de Imo. in d. §. ad crimẽ. reprobatur enim ex rationibus aſsignatis in præcedẽti ratione. ¶Tertia ratio aſsignatur per Doc. ne iudiciũ ſit deluſorium cõtra l. ſi prętor. ff. de iudi. quia ſi reus dubitaret ſe cõdemnãdum, ſemper ſe abſentaret, & litigaret per procuratorem. & ſic ſententia capitalis non poſſet ferri cõtra eũ: vt l. abſentẽ. ff. de pœnis. & l. abſentem. C. de accu. nec etiam poſſet ferri cõtra procuratorẽ: quia nõ ipſe deliquerit: vt dixi in prima ratione. & hãc rationem tradit Bar. in d. §. ad crimen. quam Io. de Imo. dicit ſatis bonam. ¶Sed aduerte: quia ſecundùm hanc rationem videretur dicendũ q̃ pro carcerato ſeu parente admitti debeat procurator: quod tamen eſt falſum ſecundùm plurimorum Doct. opi. & ſic videtur, q̃ dicta ratio non ſit ſecura. de quo tamẽ dic, vt dicam in xvij. & xviij. q. j. q. principalis ſecundi mẽbri principalis. ¶Quartą ratio aſsignatur, ne maleficia remaneant impunita. vt l. ita vulneratus. ff. ad l. Aql. & vide remiſsiones, quas dedi in c. ad liberãdam. de iudę. in xxvij. notabili. nam ex quo reus eſſet abſens, non poſſet puniri. hæc tamen ratio reincidit quaſi in idem cum præcedenti. & præterea etiam contra abſentem in cauſa capitali non poteſt procedi. & ſic delicta videntur remanere magis impunita: niſi diceres, q̃ ex toto nõ remanerent impunita: quia cõtra contumacem abſentem deueniretur ad annotationem bonorũ, vt j. dicã ad quam nõ deueniretur, ſi procurator interueniret. ¶Quinta ratio datur per Bart. in d. §. ad crimen. videlicet quòd reus veriſimiliter fidelius, diligẽtius, & accuratius defendet ſuam propriam, quàm procurator alienam. ar. l. j. in fi. ff. de adul. dicunt tamen Bar. & Ang. q̃ hæc ratio fuit originaliter glo. l. nõ ſolùm. §. fi. ff. de procur. Ego tamẽ illam non habeo. & hãc rationẽ videtur ſequi in effectu dominus Bar. de Salice. in l. reos. C. de accu. ſiue loquamur in preſente, ſiue in abſente. ¶Aduerte tamẽ: quia dicta ratio nõ videtur bona ſecũdùm Bal. quia non eſt generalis: quia ſecundùm ea m procurator pro carcerato, vel pro abſente eo caſu, quo abſens poteſt dãnari. nõ poſſet interuenire. quod tamen eſt falſum. vt dicam in xv. & tribus ſeq. quæſtionibus primæ q. principalis. ſecũdi mẽbri principalis. ¶Et ob hãc cauſam Bar. fortè voluit, q̃ pro abſente non admitteretur procurator, ſed excuſator, vel defenſor. Pro incarcerato vero dicit Bar. q̃ ideò admittitur: qa melius defendet cauſam per ſe & per aliũ, quàm per ſe ſolum. ¶Sed Bartholom. de Saliceto vult, q̃ in neutro caſu admittatur procurator. ſed inſtructor, infamator, vel præparator. Sed aduerte: quia pro abſente in caſu, in quo poteſt procedi cõtra abſentem, videtur quòd admittẽdus ſit procurator ea ratione: qa melius eſt qualẽcunque procuratorem admitti, quàm indefenſum remanere abſentem, vt dicit hic dom. Anto. ¶Ratio vero prædicta cõcluderet, quãdo propter non interuẽtum procuratoris nõ poſſet procedi cõtra abſentem. ſed cùm ponamus procedi poſſe, admittet iudex procuratorẽ, ſi habebit ſpeciale mandatum. & ſi etiã nõ haberet ſpeciale, admittet cum generali. & ſi non haberet etiam generale, admittet eum vt quemlibet defenſorẽ. facit. l. non ſolùm. §. fi. ff. de procu. & l. ſeruum quoque. §. publicè. eodem tit. & aliquid tangam in dictis q. & in quæſtione viij. primę quęſtionis principalis dicti ſecundi membri principalis, & in vj. quæſtione ſecundi membri principalis.

¶Sexta ratio datur per alios, q̃ ideò in criminalibus capitalibus procu. non admittitur: quia non poteſt legitimare perſonam ſuam, ſicut in ciuilibus. nam ſicut in ciuilibus debet cauere de iudicato ſoluendo, vt l. non ſolùm. §. qui alieno. ff. de procura. Ita videretur dicendum in criminalibus. ſed in criminalibus non poteſt: quia non poteſt quis ſe pro alio obligare ad pœnam corporalem: quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum. vt l. liber homo. ff. ad l. Aquil. & ca. contingit. el j. j. de ſentẽ. excom. & xxxiij. q. v. c. ſi non licet. & ideò fideiuſſor per quam quis promittit repręſentare accuſatum: aliàs ſoluere pœnam capitalem facit quod not. in l. ad commentarienſem. C. de cuſto. reo. & l. diuus. & l. fi. ff. de cuſto. reo. licet ex. l. diſpoſitione cuſtos carceris propter negligentiam quandoque pœna capitali teneatur. vt dictis iuribus. cùm ergo in criminalibus procurator non poſsit legitimare perſonam ſuam, nec mandatum modo prædicto, ſequitur q̃ non debet admitti. & hanc rationem ſequitur hic do. Anto. & eam ponit Specul. in titul. de accuſa. §. ſequitur ver. ſi ſit contumax in tertia parte. & eã etiã ponit Barto. in extrauag. ad repri. in ver. legitimè. ex qua ratione infert do. Anto. ad deciſionem multarum q. de quibus. j. dicam & eam ſequitur do. me. ¶Sed tu aduerte: quia ſecundùm Io. de Imo. in d. §. ad crimen. hæc ratio non videtur vera: quia ſicut in criminibus 'eo caſu, quo ratio ſubiectæ materiæ nõ patitur præſta.'e ſatiſdationem. & text. cum glo. in d. l. non ſolùm §. ſi ſtatus. ff. de procur. vbi procurator in cauſa ſtatus non ſatiſdat de iud. ſol. licet præſtet ſatiſdationem de defendendo, & de dolo malo quod abſit. Ita etiam non videtur abſurdum in criminalibus: quia ex quo ratio ſubiectæ materiæ non patitur præſtari talem ſatiſdationem, quod admittatur procurator ſine ea. facit d. l. non ſolùm. §. fi. & quod dixi ſ. in prima & ſecunda ratione. Et propterea dicta ratio eſt contra l. j. ff. an per ali. cau. app. ¶Quid ergo dicemus? profecto videtur difficile conſiderare veram & concludentem rationem. nec videtur poſſe aſsignari vnica ſola ratio, quæ multipliciter morderi non poſſit. Vnde dicamus, q̃ nulla ex dictis rationibus concludit de neceſsitate: ſed plures conſiderationes ſimul iunctæ ex prædictis rationibus ſimul iunctis fuerunt cauſa diſpoſitionis iuris diſponẽtis, q̃ in cauſa capitali procurator non debeat admitti. & maximè quinta coniuncta ſexta, & alia, ne iudicium ſit quodammodo deluſorium & ex. j. dicẽdis clarius apparebit. & adde, quod ſtatim dicam in fi. ſeq. q.

11 Secundo quæ ſit ratio † quare ex parte accuſatoris non admittitur procurator. ſol. diuerſæ aſſignantur. ¶Prima ſecundùm Iaco. Butr. quia ex quo crimen eſt publicum, fruſtra quæritur de conſtitutione procura. nam ipſe procurator conſtitutus ita eſt dominus accuſationis ex crimine publico, ſicut conſtituens. facit quod notatur in l. licet. ff. de procura. Sed Barto. dicit in di. §. ad crimen. quem ſequitur ibi Ioan. de Imo. quod hæc ratio licet ſit bona: non tamẽ eſt generalis. concludit enim ſolùm, quando quis accuſaret, vt quilibet de populo. ſecus ſi accuſator vellet accuſare vt ſuam, vel ſuorum proſequeretur iniuriam de crimine publico, & vellet conſtituere procuratorem. quo caſu videretur poſſe ſecundùm dictã rationẽ. quod tamẽ eſt falſum ſecũdũ Imo. qđ tamẽ ego arbitror verũ, quãdo veniret imponẽda corporalis. & hoc caſu propriè iudicaretur agi ad vindictã publicã: aliàs autẽ videretur admittẽdus ,procurator ſecũdũ tamẽ diuerſas qualitates de

quibus

quibus dicam in j.q.& seq.q.vsque ad xv.primæ.q.principalis secundi membri principalis.Itē secūdùm eos non procederet ratio prędicta,quādo lis esset cōtestata.ar.l. si cui.ff.de ver. sig.nec etiā procederet,quādo crimē esset priuatū. In quo casu etiam quādoque nō potest cōstitui procur.vt ex infra dicēdis apparebit in quæstionibus primæ. q. principalis dicti secundi mēbri principalis.Mihi tamen videtur,quod ipsam rationem cōsiderauit legislator in d. §. ad crimen dum dixit q etiam ex parte accusatoris frustra videtur admitti procu. quasi sentiat, si potest quis per se vt principalem agere causam accusationis, frustra quærimus de procu.vt j.latius. ¶ Secūda ratio est secūdùm alios,ne iudiciū sit delusorium, & ne maleficia remaneāt impunita.nam cùm accusator teneatur ad pœnā calumnię,si videret se condēnandum de calūnia,litigaret per procuratorem, & se absentaret.& sic quantum ad hoc videtur esse eadē ratio: quam dixi.s.ex parte rei in tertia ratione & seq.sed Bart.dicit, q cum hodie cōmuniter ex forma statutorum accusator non punitur pœna talionis: nec ponitur in carcerē sicut accusatus, q istæ rationes cessant.vnde dicit ipse.& tūc erit ratio,q verisimiliter accusator diligētius aget causam propriā per se, quàm per procuratorem,vt dixi in iij.ratione præcedētis.q.Sed dicit Io.de Imo. q ex quo pœna calūniæ nō esset corporis afflictiua,& per cōsequens posset cadere in absentē,videtur dicendū, q debeat admitti procurator: nisi statutū expresse prohibeat: quia & hoc casu ex parte rei admitteretur procurator, quando pœna non esset corporis afflictiua,vt dicam in prima & ij. q. primæ q.principalis secundi membri principalis. nec ob. ratio diligentioris defensionis: quia illa non est vniuersalis, vt dixi in precedenti.q. ¶ Aduerte tamen:quia fortè dici posset,quòd hoc operetur æqualitas quæ seruāda est in iudicijs.vt in regula,non licet actori.de re.iur.lib.vj.Et regula, non debet actori. ff.eod. vnde cùm accusato non permittatur causam agere per procuratorē:ergo nō debet permitti accusatori.ar. dictorū iuriū.& l.si cùm dies.§.fi.ff.de arb.& C.de fruct.& lit.expē.l.iij. ¶ Sed posset responderi ad hoc, q vniuersitatis ratio diuersum operetur effectū.vide quòd dicam in dictis q.Sed do.Bar. de Salice.in d.l.reos. dicit,q ratio est,quę colligitur ex.d.l.licet. ff.de procura.& sic reincidit in idē,quod prima. subdit tamen quod aut pœna calumnię est talis,q potest interuenire procurator,& nō est quærendum tunc de ratione: quia quæstio non procedit.aut quęstio est talis,in qua procurator non potest interuenire.& tunc siue accusator sit præsens,siue absens, eadem est ratio in accusatore,quę in reo accusato. ¶ Sed tu aduerte circa duas dictas q.quòd iurisconsultus principaliter videtur cōsiderasse,quòd non admittatur procurator tam ex parte accusatoris,quàm ex parte rei.ideò frustra : quia in causa capitali, ex qua veniebat imponēda pœna corporis afflictiua,nullo modo contra absentem procedi poterat,vt l.absentem.ff. de pœnis.si ergo procedi nō poterat,videbatur dicēdum, q frustra quæritur, an admittatur procurator. & si tu diceres, potest procedi saltem ad annotationē bonorū.vt d.l.absentem.ergo nō admitteretur frustra:quia respondeo,q eo casu admittatur procurator,seu excusator,qui potest excusare absentem,ita vt retardetur sententia annotationis bonorum.s. legitima causa absentiæ allegata.& ita intelligo text.in d.l.pe.§.ad crimē in fi.respōsi, Ex parte vero accusatoris,si publica cōpetebat accusatio, frustra quæritur de admissione procura. nam postquam potest aliquis,vt principalis accusare, frustra vult admitti pro alieno nomine.& de his,& de intellectu.d.§.ad crimen.latius.j. videbitis. ¶ Sed quæro iuxta prædicta,quare tex.in d.§. ad crimē. dicat q in causa publici iudicij frustra admittitur procurator ex parte accusatoris: & multò magis frustra admittitur ex parte accusati.so.potest dici,q ratio est:quia reorū est fugere.vt l. properādum.§.j.ibi,parte fugiēte.iūctagl.C.de iud.& c.nullus. de præsump. vnde maior erat præsumptio, q reus se absentaret,quādo videret sentētiam ferēdam cōtra se,quàm accusator. & sic verisimilius iudicium esset delusorium.ideò multò magis ex parte accusati prohibetur interuētus procuratoris,quàm ex parte accusatoris frustra autē dicit propter causam.s.tactam in precedēti.q. ¶ Assumo nūc ex ordine secūdum principale mēbrum:vtrū in criminali admittatur procurator habito dūtaxat respectu ad qualitatē causæ,seu quātitatem pœnæ.quā.q.subdiuido principaliter in vij.q.principales. ¶ Prima erit,quid iuris,si aliquis vult admitti vt procurator ad plenā defensionem. ¶ Secūda,vtrū in casibus,in quibus procurator non potest admitti ad plenā defensionē,seu agitationem causę principalis,an saltem possit admitti ad aliquem,articulum prēparatorium seu iudiciarium:& ad quos articulos. ¶ Tertia,quid iuris de tertio, qui comparet in causa criminali nō vt procurator:sed pro suo interesse. ¶ Quarta erit,quid iuris de tertio, q cōparet in causa criminali accusando, vel defendēdo non vt procurator: sed ratione administrationis sibi cōpetentis. vt quia est tutor, curator,vel simi. ¶ Quinta erit,vtrū in casibus,in quibus nō potest procurator interuenire, & interuenit: nec fuit opposita exceptio impotētiæ respectu qualitatis causæ,teneat iudiciū necne. ¶ Sexta erit,an in casibus,in quibus admittitur procu.in causa criminali,requiratur speciale mādatū,& an teneatur satisdare. ¶ Septima & vltima quæstio huius secundi membri principalis erit,sub compendio repilogando casus speciales in quibus admittitur procurator in causa criminali : & quælibet prædictarum quæstionum subdiuidētur in suas quæstiones. Et subijcitur cautela ad hoc,vt procurator non admittatur.

Circa primā q.prædicti secundi membri prosequar infrascriptas quæstio. ¶ Prima,vtrū in causa criminali admittatur procur.siue delictū sit publicū,siue priuatum. ¶ Secūda,vtrum admittatur,si venit imponenda solùm pœna pecuniaria.& quid iuris,si veniret imponenda pœna priuationis omnium bonorum,aut maioris partis. ¶ Tertia quid iuris, si venit imponenda pœna merè corporis afflictiua . ¶ Quarta quid iuris,si venit imponenda pœna mista. ¶ Quinta, quid si venit imponenda,arbitraria. ¶ Sexta quid iuris,si venit imponenda alternatiua. ¶ Septima,quid si dubitatur,an veniat imponenda corporalis,vel pecuniaria. ¶ Octaua,quid si venit imponēda pœna infamiæ. ¶ Nona,quid si venit imponenda pœna reuocationis in seruitutem. ¶ Decima, quid si venit imponenda pœna relegationis. ¶ Vndecima,quid si venit imponēda pœna perpetui carceris. ¶ Duodecima,quid si venit imponenda pœna, vt quis possit impunè offendi . ¶ Tertiadecima, quid si venit imponenda pœna priuationis ab ordine. ¶ Quartadecima,quid si venit imponenda pœna separationis tori. ¶ Quintadecima,vtrum in casibus,in quibus dicetur procuratorem non admittendum,admittatur pro absente,quādo cōtra eum procedi potest. ¶ Sextadecima,vtrum in casibus prędictis s.in quibus non potest admitti procur.admittatur,si ex forma statuti accusatus vel inquisitus de crimine capitali , habeatur pro confesso,si fuerit contumax. ¶ Decimaseptima, vtrum in casibus prædictis admittatur pro reo præsente, sed non carcerato. ¶ Decimaoctaua,vtrum in casibus prædictis.s. in quibus regulariter non admittitur,admittatur pro reo præsente & carcerato . ¶ Decimanona & vltima, vtrum in casibus,in quibus mortuus potest damnari, admittatur procurator in casibus, in quibus non admitteretur pro viuo.

12 Primò igitur quæro,† vtrum indifferēter in causa criminali repellatur procurator, siue delictum sit publicum, siue priuatum. Et pro examinatione huius q. ante omnia videndum est , quod dicatur delictum publicum , & quod priuatum.Circa quod iurisconsultus in l.j.ff.de publi.iudic.dicit quòd ea sunt publica crimina, quæ ex lege publicorum iudiciorum descendunt, velut ex lege Iulia maiestatis, vt l.Iulia de adulter.& alia plura ibi enumerat , de quibus ibi. & etiam quædam enumerat gloss. Ideo autem dicuntur publica:quia cuilibet de populo competit accusatio, vt instit.de public.iudic.in princip. Delicta verò priuata dicuntur, sicut furti iniuriarum,abigeatus,& simi. de quibus in libro xlvij.Digestorum.à titulo de priuatis delictis,in quo incipit xlvij.lib. vsque ad titulum de publicis iudicijs.

¶ Et de prædictis vide Specul.in titu.de accusa.§.ij.in princ. Et possunt dici priuata omnia illa, quæ non enumerantur inter publica delicta . Ideò autem dicuntur priuata : quia ad illa regulariter non admittitur,nisi ille,cuius interest pro sua iniuria,non pro aliena,vt l.iij.ff.de priua.delic.& l.iij.§.si is.ff. de sepul.violen.Ioan.Andr.in addit.Specul.in titul. de accusatio. in quarta parte in fine.de quo etiam per gloss.& Docto. in l. fina.ff.de priuat.delict.

¶ Est tamen aduertendum, quòd non semper sequitur : competit publica accusatio : ergo delictum est publicum . Nam etiam in delicto priuato, propter quod imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco, admittitur quilibet de populo ad accusandum pro illa pœna:& tamen non dicitur publicum delictum:sed dicitur competere publica accusatio. vt dicit gloss. singularis in rubrica de popul.actio. & licet ibi Bartol. alleget l.sepulchra.C.de sepul.vio. & l.j.ibi vel ab accusatione recessum.ff.de iure fisci.iuncta l.iij.§.fi.ff.de priua.delic.

¶ Facit etiam dicta l.j.de iure fisci. ibi dum dicit rem litigiosam venundari.iuncta l.fi.C.de litig.

¶ Et ibi sentit gloss.& tenet Bartol.& Bald.& Ioan.de Imo. in l.prima ff.de public.iudic. pro priuato autem delicto, propter quod imponitur alia pœna quàm pecuniaria , non admittitur nisi ille , cuius principaliter interest pro sua iniuria,vt supra dixi. ita debet intelligi gloss.in l.iij. in fin.ff.de

priua.delic.& quod ſ.dixi.Prætereà accuſatio ſuſpecti tuto.cõ petit cuilibet de populo,etiam ſi agatur ad purgationem , vel remotionem:vt l.j.§.conſequens.cum §.fina.ff.de ſuſpec.tuto. et inſtitu.eo.§.conſequens.& ſeq.qui tex.loquuntur indiſtinctè.& per conſequens indiſtinctè intelligendi ſunt.xvij.diſ.c. ſi Romanorum.& l.de pretio.ff.de publiciana.& tamen iudicium accuſationis de ſuſpecto nõ eſt publicum. & tenet Bar.in l.j.ff.de pub.iudi.licet gloſ.& Ang.tenent cõtrariũ:ſed melior videtur opi Bar.ſuper hoc tñ nõ inſiſto:quia nõ eſt principalis materia noſtra,ſed ſatis eſt,q̃ nõ eſt neceſſaria cõſequentia, quilibet poteſt accuſare de tali crimine:ergo crimen eſt publi cum, maximè quo ad materiã noſtrã. l.j.de pub.iudi. Et dic q̃ tribus modis poteſt dici crimen publicum vno modo latiſsimè eoipſo:& intenditur publica vtilitas:videlicet vt quis puniatur corporaliter, vel pœna applicãda fiſco:licet aliàs nõ com petat cuilibet de tali crimine accuſatio,ſi tale crimẽ ſit priuatũ: & hoc modo ſumitur in l.quod ſenatus.& l.prætor.§.ſi dicatur.ff.de iniur.& l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de pub.& hoc mo do poteſt intelligi gloſ.ſi.in c.j.de collu.deteg.quæ dicit,q̃ de iure canonico omnia delicta dicũtur publica.Secũdo modo di citur crimen publicũ latè eoipſo q̃ cõpetit cuilibet accuſatio. et hoc modo ſumitur in §.cõſequens.ſ.allegato.& d.l.quod ſe natus.in princip.licet aliàs quo ad alios effectus nõ dicatur pu blicum iudiciũ Tertio modo ſumitur ſtrictè quo ad effectũ noſtri principalis membri.& l.pe.§.ad crimen.& l.infamẽ.ff. de publi.iudi.& tunc illud ſolùm dicitur publicũ iudicium,de quo cautum eſt in iure vt ſit publicũ,& dicit Ange. q̃ omnia crimina,quæ puniuntur per ea quæ habentur in aliqua rubrica incipien.ad legem &c.hoc eſt ad le.Iul.maie.& l.Iulia.de adul. & l.Iul.de ſica.& ſic de ſingulis.talia em̃ dicuntur deſcendere ex lege publicorum iudiciorũ.& hoc dicit apparere ex l.j.ff. de public. iudi,rectè intellecta. & ideò dicit,q̃ in illis non eſt neceſſe nominatim cauere,quòd ſint publica,per prædicta,igitur patet quid iuris,ſi per ſtatutum detur cuilibet poteſtas accuſandi de aliquo crimine,vbi de iure communi non datur.an tunc dicatur publicum iudicium.nam per prædicta Barto. tenet q̃ non.& ſequitur Ange.niſi exprimatur in ſtatuto,q̃ ſit publicum iudicium. & ſic damnatus de tali crimine non erit infamis,vt damnatus de publico iudicio.& poterit interuenire procurator;licet ſecus quando eſſet crimen publicum:vt dicta l.j.§.ad crimen.

¶Sed aduerte:quia quod dicit Ange.quòd in crimine publico non poteſt interuenire procurator:non eſt ſimpliciter verum,vt ſtatim dicam.

¶Item aduerte:quia ſecundũ Io.de Imo.nõ eſt peccatum dicere,q̃ vbicunq̃ in iure eſt ſtatutũ,q̃ de aliquo delicto publico ſit accuſatio,quòd tunc illud crimen intelligitur publicum, & publici iudicij,per l.iij.§.ſi.ff.de præuar. vbi text. innuit q̃ ſiue per l.ſiue per ſenatuſconſultum ſit inducta publica accuſatio,publicum videtur eſſe iudicium.quod no.ad limitationẽ eorũ quæ dixi ſupra ſecundũ Ang.Et eodẽ modo ſi per ſtatutum inductum ſit,q̃ publica ſit accuſatio.ar.l.omnes populi.ff. de iuſti.& iur.facit etiam ethimologia vocabuli:quia publicũ dicitur quaſi populicum:quia cuilibet competit accuſatio,vt ſ. dixi.& argu.ab ethimologia in dubio videtur eſſe validum,niſi obſtet aliud,vt c.cũ ſecũdùm.de præb.& l.tugurij.ff.de verb. ſigni.& hoc videtur fuiſſe de mente gloſ.ſuper rubri.ff.de publi.iud.que dicit quòd publica dicũtur quaſi populica.&Azo in ſumma de publi.iudi.& hæc opin.ſecundũ Io.de Imo.fortè videtur verior,licet in practica ſeruanda ſit opi. Bar.& Angel. quia illa tendit ad minorẽ interpretationem.facit regula in pœnis.de regu.iur.lib.vj.& l.ſi de interpretatione.ff. de pœnis. Quãdoq̃ verò dicitur publicum iudiciũ:hoc eſt ordinarium:vt not.glo.in d.c.j.de collu.deteg.nam quædam iudicia ſunt ordinaria:quædam extraordinaria:vt tradit Spec.in tit de procu.§.ij.in iij.parte,& Do.m.in rubri.de iud.

¶Quãdoq̃ dicitur publicum ex eo quod ſolẽniter,& publicè quis poteſt accuſari,vt not.gloſ.v.q.iij.c.qui Epiſcopus.poteſt etiam ſumi alijs modis,vt in d.iuribus.

¶Sed reuertendo ad principalem q.noſtram qua quæritur,an differenter in cauſa criminali admittatur procurator,ſiue delictum ſit publicũ,ſiue priuatũ.gloſ.in d.l.penul.§.ad crimen.ff. de publi.iud.refert opi.Prima eſt q̃ in priuatis delictis admittatur procurator ſumpto argumento à contrario ſenſu in d.§. ad crimen.nam cùm tex.ibi dicat,ad crimen publici iudicij fruſtra procura.interuenit.videtur à contrario ſenſu ſentire quòd ſecus ſit in priuato.

¶Secunda opinio fuit,quã gloſ.ibi ſequitur:quòd etiam in priuato crimine non admittitur procura.intelligendo,quòd adſint aliæ qualitates,propter quas prohibeatur interuenire .de quibus latius in ſeq.quæſtio.& hoc probat glo.quia crimẽ iniuriarum eſt priuatũ:vt patet ex his quæ ſ.dixi.tamen in accuſatione iniuriarum prohibetur procu.interuenire.vt l.fi.C. de iniu.de quo latius.j.dicam.igitur &c.

¶Itẽ probat quare regulariter prohibetur interuenire procur. in crimine,quo imponitur pœna maior relegatione, vt dicã in x.q.huius.j.q.¶Facit etiã:quia ſicut in publicis imponitur pœna talionis accuſatori calumnianti, ita & in priuatis, vt l. & in priuatis.ff.ad ſena.conſ.turpil.Et prædictã opin.cõmuniter tenent Doc.pro qua videtur caſus in l.iij.C.vbi ſena.vel clariſsimi.vbi text.dicit,ſiue delictũ ſit publicum,ſiue priuatũ: q̃ per procuratorẽ exerceri nõ poteſt. & ſic clarè probat, q̃ etiã ſunt quædam crimina priuata,quæ per procuratorẽ exerceri nõ poſſunt. Adidẽ etiam facit tex.ĩ l.j.C.vt oẽs tam ciuiles iudi.cẽq̃ crimi.&c.iuncto principio cum fine.nã ibi in principio fit mẽtio de furto,quod clarè eſt priuatũ delictũ. & tamẽ in fine dicitur in ver.accuſationẽ.q̃ accuſatione inſtituta cõtra officialẽ finito officio,debet ipſe per ſe cauſam ꝓſequi: & nõ per ꝓcuratorẽ.

¶Hoc etiã probatur optimè in l.j.ff.an per ali.cau.ap.quę facit diſſerẽtiam,an cauſa ſit pecuniaria vel capitalis.& in capitali nõ diſtinguit,an delictũ ſit publicũ,vel priuatũ: ſed ſolùm diſtinguit an veniat imponẽda pœna vſque ad relegationem, vel ſupra relegationem.de cuius l.intellectu latius.j.dicam in x.q.

¶Videtur ergo concludendum, quod non ſit diſtinguẽdum an delictum ſit publicũ,vel priuatũ:ſed qualis pœna veniat imponẽda.nam ſi veniat imponẽda pecuniaria, etiã ſi eſſet publicum,poſſet interuenire procurator.Sed ſi veniret imponenda corporalis, etiã ſi eſſet priuatum,nõ poſſet interuenire procu.

¶Aduerte tamen:quia Ang.in d.§.ad crimẽ.dicit q̃ licet in cõſulendo vel iudicãdo non ſit recedẽdum à dicta opin.dicit tamen diſputationis gratia dici poſſe , q̃ exceptis quibuſdã criminibus ſpecialibus,de quibus dicam in vij.& vlt.quæſt.principali iſtius ſecundi mẽbri principalis, non poteſt interuenire procurator in crimine publici iudicij,etiam ſi ex tali crimine veniat imponẽda pecuniaria pœna, ſiue ſententia poſsit ferri in abſentem,ſiue nõ,per tex.in d.§.ad crimen qui loquitur indiſtinctè.nec eſt bona cõſequentia ſecundùm eum: ſententia poteſt ferri in abſentem:ergo poteſt interuenire procurator:quia tex.in d.§.ad crimẽ. ſimpliciter prohibet, q̃ in crimine publici iudicij non poſsit interuenire procurator:quia tex.in d.§.ad crimen.ſimpliciter prohibet,q̃ in crimine publici iudicij nõ poſſit interuenire procurator. ¶Nec obſt.l.ſeruum quoque.§.publicè.ff.de procu.vbi dicitur,q̃ vbicunque poteſt procedi cõtra abſentem,ita q̃ abſens damnari poſsit: ibi admittitur quilibet ad innocentiam excuſandam: & ſic ad plenam defenſionẽ: quia ipſe Ang.intelligit hoc verũ quãdo crimen eſſet priuatũ. ſecus ſi publicum,ne cõtradicat tex.d.§.ad crimen.qui indiſtinctè voluit,q̃ in crimine publico non admittatur procurator ad plenam defenſionem.& ſic videtur voluiſſe Ang. vel quod in crimine priuato indiſtinctè admittatur procurator,& malè.vel q̃ in crimine priuato ſeruetur duntaxat diſtinctio gl.an veniat imponenda pœna relegationis,vel maior.ſed in crimine publico non fiat illa diſtinctio.

¶Sed tu aduerte ; quia de eo quod dicit de abſente, dicam in xv.q.huius primæ.q.principalis ſecundi membri.

¶Item aduerte ; quia contra dictam opin.Angel.eſt text.in l.j.C.vt oẽs iud.tam ciuiles,cẽq̃ crim.&c.& contra text. qui clarè concludit in contrarium in di.l.iij.C.vbi ſena.vel cla. & apertè contra text.in dicta l.j.ff.an per ali.cau.appel.

¶Do.Anto.hic dicit,quòd licet in iudicando, vel conſulendo non ſit recedendum ab opin.gloſ.& communi. de iure tamen videtur dicendum, quòd ſiue delictum ſit publicum, ſiue priuatum,dummodò veniat imponenda alia pœna, quàm pecuniaria:non poteſt regulariter interuenire procurator.mouetur per l.ij.à contrario ſenſu.C. de procura.nam dum text.ibi loquitur, quòd in cauſa pecuniaria admittatur procurator : ſentit à contrario quòd ſecus ſit in alia cauſa,quàm pecuniaria.Secundò mouetur per tex.noſtrum,in quo papa dicit, quòd non poterat admittere procuratorem:quia cauſa erat criminalis. & hoc dicit probari hic iuncto c.veritatis.de do.& contu.nam vt ibi patet : poteſt procedi contra abſentem ad pœnam depoſitionis.& tamen ſi prælatus accuſatus ſit de tali crimine,ex quo veniat deponendus,non poteſt interuenire procurator. vt hic in text.noſtro.ad idem etiam allegat text. in capitu. in criminalibus.iij.quæſtio.v.vbi text.ſimpliciter dicit,quòd in criminalibus non poteſt interuenire procurator .mouetur etiam per ea,quæ dixi ſupra in vj.ratione. quare ex parte rei in cauſa criminali non poteſt interuenire procurator quando venit imponenda alia pœna quàm pecuniaria. vt dixi ſupra in prima quæſtione primi membri.

Prædicta

¶Prædicta tamen opin.non placet Ioã.de Imo.in dicto §.ad crimen.per tex.in dicta l.j.ff.an per ali.cau.ap.vbi litera apertè vult, q̃ in causa relegationis admittatur procurator secundùm vnũ intellectũ,& secũdùm omnes,vbi venit imponenda pœna minor relegatione, admittitur procurator.vnde si venit imponẽda pœna depositionis ab ordine,admittetur procurator.de quibus duobus articulis:videlicet,de relegatione,dicam in x.quæstione,& depositione in xiij.quæstio.

¶Nec ob.l.ij.C.de procura.quia ibi non debet sumi argumentum à contrario sensu:quia resultaret correctio.d.l.j.& sic non est sumendum:vt l.ij.C.de condi.inser.

¶Item non obstat text.j.c.in criminalibus. quia licet ille simpliciter loquantur: tamen debet distingui per alia iura. & sic per dictam l.j.ff.an per ali.cau.ap.nec est hoc absurdum,vt dicta l.scio quæsitum.ff.de testi.facit quod notatur in l. nam & posteriores.ff.de ll.& in authen.offeratur.C.de lit.contesta.cũm expediat.de ele.in vj.¶Nec obstat ratio allegata per dominum Ant.quia illa ratio fuit reprobata:vt ibi latius dixi.

¶Nec obstat text.iste: quia potest responderi, vt responsum fuit ad c.in criminalibus.videlicet,quòd licet text.noster simpliciter loquatur,quòd in causa criminali non posset procuratorem admittere:tamen distingui debet per alia iura,vt ſ. dixi.

¶Nec obstat quod supra dixi,quòd hic esset pœna imponenda,quæ poterat cadere in absentem,per id quod habetur in d. c.veritatis.quia potest responderi quòd imò,non poterat cadere:quia hic non erat lis contestata. quo casu nõ potest procedi ad pœnã depositionis cõtra cõtumacẽ,vt notatur in d.c.veritatis.secus fortè si lis fuisset contestata.& tangit d.Anto.hic.

¶Vel fortè posset respõderi secundùm Io.de Imol.q̃ aliud de iure canonico,& aliud de iure ciuili.Glos.tamen hic non videtur facere aliquam differentiam inter hæc duo iura.& ideò dicit Ioan.de Imo.tenendam præcedentẽ opi.seu solutionem.

¶Tu aduerte:quia iudicio meo tex.noster fortissimè obstat.& dicta responsio non videtur bona. nam licet papa simpliciter dicat,q̃ non posset procuratorẽ admittere:quia causa erat criminalis:tamen ipse restringit se ad causam propositam, in qua veniebat imponenda pœna depositionis à beneficio.quam tamen clarum est minorem esse relegatione.ar. eorum quæ dicã in x.q.coniuncta xiij. & tamen dicit papa quod in causa prædicta non poterat procuratorem admittere. & tamen de iure canonico in causa criminali,in qua venit imponenda pœna depositionis ab ordine, admittitur procurator, vt dicam in xiij. quæstio.ergo responsiones Io.de Imo.non videntur bonæ.

¶Quid ergo dicendum?profecto contrariũ est difficillimum. & videtur destruere omnes prædictas opi. nisi dicamus, quòd aliud sit de iure canonico &c. ¶Ego arbitror posse responderi ad tex.nostrum multipliciter.primò quòd ideo dicit hic quòd non poterat admittere procuratorem:quia causa erat criminalis ex eo quia lis non erat contestata,vt supra dictum fuit.

¶Nec obstat.q̃ quãdo agitur ad depositionem,seu destitutionem prælati.q̃ potest procedi cõtra absentem cõtumacem etiã lite non cõtestata,vt d.c. veritatis. & maximè quãdo agitur ad depositionẽ prælati propter crimẽ dilapidatiõ.& tenet glo.iij. q.ij.quia ea.arg.l.ne diu.C.de pœnis.nam sicut ibi proceditur contra apparitores seu nũcios:licet lis non sit contestata: quia versatur publicũ cõmodum:ita quãdo propter crimen dilapidationis petitur destitutio prælati:quam opi.recitat & sequitur Io.And.& do.meus in d.c.veritatis.in ver.intellectu.extra glo.licet Cardinalis zab.dicat ibi,q̃ dicta opi.non probatur iure.sed in casu nostro agebatur ad depositionem prælati. & inter alia intẽdebatur crimen dilapidationis ex eo,quòd iste Episcopus asserebatur subiecisse ecclesiam seruituti. Et per consequens non videtur ponderandũ, an lis esset contestata vel nõ, quantum ad hoc,vt posset procedi in causa prædicta etiã contra absentem contumacem,etiã lite non contest.quo casu quãdo procedi potest contra absentem, videtur admittẽdus procura.vt dicam in xv.q.¶Sed ad hoc respondendũ arbitror,q̃ licet in causa prædicta posset procedi lit.nõ cõte.tamen hic nõ poterat procedi ante lit.cõte.quia non solùm intẽdebatur crimen dilapidationis,sed etiã intẽdebantur alia crimina. de quibus hic in tex.in quibus criminibus clarum est,q̃ nõ potuisset procedi lit.nõ conte. vnde videtur attẽdenda qualitas prohibitiua nõ permissiua.arg.l.fi.§.sed si quis.naut.caup.stabula.& l. Fulcinius.§.quid ergo.ff.ex quib.cau.in pos.ea. & l. si quis in graui.§.fin.& l.se.ff.ad sylla.facit.l.antepe.§.pen.ff.mandati.& ideò non mirum,si non poterat admitti procurator.

¶Præterea quod ſ.dictũ fuit, quòd quando intentatur crimẽ dilapidationis,potest agi lit.non conte.arbitror verum,quãdo subesset timor dilapidationis in futurum .secus si talis timor subesset:quia tũc cessat ratio,propter quam potest procedi lit. non cõte.vt tractatur in d.c.veritatis.¶Tertiò arbitror respõderi posse:quia hic non apparet ad quã pœnã ageretur.& ideo cùm papa respondet,q̃ quia causa erat criminalis,non poterat procuratorem admittere.debet intelligi, quòd agebatur ad talem pœnam,in qua non poterat admitti procurator.secũdùm quod j.latius dicemus.& not.prædicta:quia nouissima sunt.

¶Vel posset dici, quòd aliud sit de iure canonico , & aliud de iure ciuili.vt dixi.& ratio diuersitatis, vt arbitror, posset assignari:quare magis admittatur procurator de iure ciuili,quãdo agitur ad depositionem ab ordine,seu ab officio, quàm de iure canonico prout ego assignabo in xij.q.huius primæ.q.

¶Hæc tamen solutio non multum placet , per ea quæ ibi dicam.ideò tene præcedentes solutiones. ¶Concludendo igitur quò ad principales terminos quæstio.nostræ breuiter dico, q̃ quantum ad materiam admittendi procuratoris non attenditur,an iudicium sit publicum,vel priuatum.sed attenditur qualitas pœnæ vt ſ.dixi quod probatur in iuribus pro hac parte inductis:& maximè per dictã l.j.ff.an per alium cau.appe. vbi non fit differentia inter publicum & priuatum. sed solùm quæ pœna sit imponenda.

13 ¶†Secũdò quæro,vtrum in causa criminali,ex qua venit imponenda pœna pecuniaria,possit interuenire procurator. so. distingue,quòd aut talis pœna imponetur de iure communi, aut ex forma statutorum.¶Primò casu conclusio est omniũ Doc. tam iuris canonici, quàm ciuilis, q̃ possit interuenire procurator.vt d.l.j.ff.an per ali.cau.ap.& est tex.in l.ij.C.de procu.

¶Nec consideratur secundùm Io.de Imo.in d.§.ad crimen.q̃ contingere posset, quòd reo existente non soluendo in subsidium posset imponi pœna corporis afflictiua.iuxta no. in l.fi. ff.de in ius vocan.& in c.finem.in fi.de do.& contu. & in ca.ij. de malefi.& l.si quis id quod.§.in seruos.ff.de iur.om.iudic.de quo ar.dic vt latissimè dixi in c.ad liberandam.de iude. Et ratio est:quia hoc potest contingere ex accidenti,& extra ordinem:ideò non debet attendi.vt l.j.ff.de in lit.iur. aliàs sequeretur,q̃ nunquam in aliquo casu in causa criminali,etiam quãdo imponeretur pœna pecuniaria posset interuenire procu.quod est falsum,vt d.l.j.ff.an per ali.cau.appel.& d.l.ij.de procur.

¶Et pro hac sententia Ioã.de Imo. allego quod ipse idem dicit in alio articulo.nam licet tutor,qui accusatur de suspecto nõ ad finem principaliter,vt punietur: sed ad finem, vt remoueatur,& puniri possit,si appareat eum deliquisse,& in dolo versatum fuisse.quo casu remittitur puniendus ad præfectum vrbis.l.j.§.fin.ff.de suspe.tuto.Ex quo tamen non sequitur,quòd non admittatur procurator cũ speciali mandato:licet in consequentiam possit resultare effectus pœnæ criminalis,ad quam si principaliter ageretur,non admitteretur procur.saltẽ quando pœna deberet imponi per eundem iudicẽ.de quo videtur casus notabilis & singularis in l.non solùm.§.fin.de procura.quę l.intelligitur secundùm lec.Bart.& Ang.quando causa suspecti tutoris ageretur ciuiliter.vt ipsi dicunt in d.l.pen.§.ad crimen. licet glo.ibi videatur sentire contrarium & male . & intellectũ Bal.sequitur Bartholo.de Salice.in l.reos.C.de accu.

¶Pro hoc etiam facit quod ſ.dixi:videlicet,quòd debet attẽdi,quod principaliter intenditur:non autem illud quod potest in consequentiã venire,vt l.si qs nec causam §.fi.ff.si cer. peta. & l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb.obli.& l.iij.in prin. ff.de fideicom.liber.& l.sancimus.§.pe.C.de dona.cum fi.

¶Sed aduerte:quia contra hoc fortiter ob.quod dicam j. in v. quæstio.huius primæ quæst.in qua concluditur,quòd vbi pœna est arbitraria, non admittitur procura. cùm possit imponi pœna corporis afflictiua.vt ibi dicam.

¶Itẽ & secũdò fortiter ob.quod dicã in vj.q.dictę primę quęstiõis,quãdo imponitur pœna alternatiua:& electio est iudicis.

¶Item & tertiò fortiter ob.quod dicam in iij.q. eiusdẽ. quãdo pœna est mista,vel quia expressè diffinitur,q̃ in defectum pœnæ pecuniariæ non solutæ intra certum tempus imponatur pœna corporis afflictiua.in qbus omnibus dicitur,q̃ attẽditur quod euenire potest.& sic an contingere possit,quòd pœna sit corporis afflictiua. ¶Quid ergo dicemus? contraria videntur fortissima prima fronte.ad quorũ examinationem veniret examinandus articulus ille, an inspici debeat,quod euenire potest.de quo per glo.& Doct.in l.si idem cum eo.§.fi.ff.de iurisdi. om.iu.& per Cy.in l.fi.§ .finautem.C.communia de le. & per Dy.in l.diem.ff.de aqua plu.arcen.& per Bar.& Doc.latius in l.inter stipulantem.§.sacrã.ff.de verb.ob.aliquid in regula cum quid vna via.de reg.iur.libro vj.¶Et ex dictis,maximè Barto. potest responderi ad contrarium, quòd in casu præcedenti ex quadam generalitate non principaliter dispositа, & ordinata secundùm præsentem statũ inducentem talem cõtingẽtiam,de futuro pœna corporis afflictiua venit imponenda per quoddã

ſubſidium, & quaſi extraordinariè: vt qui non poteſt luere in ære, luat &c. Et licet veniat ex quadã generali regula, ne delicta remaneant impunita. quo caſu non cõſideratur, quod euenire poteſt. tex. enim primo loco allegati loquũtur, quãdo cõdemnatus ex delicto pœna pecuniaria, punitur pœna corporis afflictiua eò, quòd propter inopiam nõ habet vnde ſoluat. quo caſu ſuccedit alia regula, quòd qui non poteſt luere in ære &c. ſecus in caſibus cõtrarijs, in quibus ſecũdùm ordinatam & regularẽ diſpoſitionẽ propter delictũ perpetratum, etiam reo exiſtẽte ſoluẽdo poſsibile eſt incurrere pœnã corporis afflictiuam. & hãc ſolutionem reperio ſenſiſſe Io. de Imo. in l. ij. ff. de pub. iudic. licet Barto. ibi aliter videatur dicere. ſed plus placet quod ſ. dixi. pro qua etiã opi. facit, q̃ quãtum ad hoc, vt in defectũ pœnæ pecuniariæ nõ ſolutæ propter inopiã ſit imponẽda pœna corporis afflictiua, multa debẽt cõcurrere, q̃bus attẽtis de raro cõtingere poteſt. q̃ ex illa regula, q̃ qui non poteſt luere in ære &c. debeat luere in corpus. ſecundùm quod not. & latiſsimè dixi in c. ad liberãdam. Et prędicta notabis: quia quãtum ad materiam noſtram non reperi per Doc. tacta fuiſſe.

¶ Secundo caſu, quando imponitur pœna pecuniaria ex delicto ex forma ſtatuti: ſubdiſtingue, q̃ aut imponitur eo caſu, quo ex tali delicto imponebatur pecuniaria: vel ſaltem nõ imponebatur pœna corporis afflictiua. & idem dicendũ eſt, quod ſtatim dixi in præcedenti caſu.

¶ Aut per ius cõmune ex tali delicto imponebatur pœna capitalis, ſeu corporis afflictiua. & per l. municipalem illa pœna eſt reducta ad pœnã pecuniariam. & hoc caſu videtur dicẽdum, q̃ poſsit interuenire procu. ar. l. ij. C. de procu. quia videtur ceſſare rationes prohibitiuæ interuẽtus procuratoris. de quibus dixi in j. q. primi mẽbri facit etiã d. l. j. ff. an per ali. cauſ. ap. Guid. de ſuza. format hãc. q. j. l. ſeruũ quoque. §. publicè. ff. de procur. & l. ij. C. eo. ti. & in ſuis q. ſtatutorum & dicit ſe vidiſſe pronũciari pro & contra. tenet tamen ipſe, q̃ procurator non debeat admitti per d. §. ad crimen. & quia origo inſpicienda eſt. C. ad Mace. l. iij. ff. mandati. l. ſi procu. & quia pœna ſuccedens in locum primæ debet ſapere illius naturam, vt l. ſi eum. §. ij. ff. ſi qs cautio. & ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. ſi donare. §. ſi ſpõſus Io. An. in addi. in ti. de procur. §. j. ver. item quod cauſa eſt criminalis, refert hãc opi. & dicit q̃ cõmuniter Doc. moder. tenẽt contrariã ſentẽtiã per iura primo loco allegata. vbi pœna eſſet ſolùm pecuniaria. & hanc tenet Gandi. in tractatu ſuo de maleficijs rubrica. xxj. & tenet etiam Bar. & communiter moder. poſt Io. An. vt apparet in d. §. ad crimen. & in d. §. publicè. mouentur: quia potius debemus attẽdere quantitatẽ pœnę quàm qualitatem delicti. vt l. quod ad ſtatum. ff. de pœnis. & l. publicorum. ff. de publi. iudi. & l. qui cùm maior. §. penulti. ff. de bonis liber. tradit Bar. in l. ij. ff. de publi. iudi.

14 ¶†Non obſtat, q̃ debeat inſpici origo: quia illud eſt verum. niſi accedens alteret naturam originalem. per id quod habetur in l. j. §. beſtias. ff. de poſtu. & l. ſi eadem. ff. de offi. aſſeſ.

15 ¶†Nec ob. q̃ ſubrogatũ debeat ſapere naturam eius, in cuius locũ ſubrogatur: quia illud eſt verũ, quãdo ſubrogatũ nõ trãſit in aliã rem alterius naturæ. Facit quod notatur in l. cùm in fundo. §. ſi fundus. ff. de iure dot. & no. Bart. in l. j. §. hæc actio. ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſ. fue. ¶ Et hanc etiam ſententiã tenet do. Bar. de Salic. & d. l. reos. C. eo. & Bal. ibi. qui dicit Dy. ita tenuiſſe. & do. Ant. hic, & cõmuniter omnes Doc. cõcordant, q̃ poſſit interuenire procu. in caſu prædicto. ¶ Subdũt tamẽ, q̃ quis nõ poſsit per procuratorem agere: quia ſufficit, ſi per ſe agat. & ratio eſt, q̃ vſus procuratoris fuit inuẽtus ad prouiſionẽ, vt l. j. ff. de procu. quod nõ eſſet, vbi inuitus qs cõpelleretur inſtituere procuratorẽ. ¶ Ex prædictis ergo ſequitur duplex regula. prima q̃ inuitus nõ cõpellatur quis cõſtituere procuratorẽ in tali cauſa. Secũda, q̃ regulariter admittatur procurator. ¶ Prima regula fallit in perſona illuſtri, & in illa perſona quæ eſt ſupra dignitatẽ illuſtrẽ, vt tex. in l. quicũque. & in auẽ. quod iſtud. C. de procu. & in auẽ. vt ab illuſtribus & qui ſupra eam dignitatem &c. facit quod not. Hoſt. in ti. de procu. §. ſi qs dare. ver. itẽ ſecũdùm Gof. nã perſona illuſtris nõ poteſt per ſe talẽ cauſam agere: ſed debet agere per procuratorẽ. aliàs autẽ & ipſa, & iudex, q̃ eam admittit, puniũtur, vt d. l. quicũque. & ratio redditur ibi. ¶ Et aduerte: quia ſecũdùm hũc modũ poſſet fortè intelligi l. ſi. C. de iniur. de cuius intellectu dicam in x. q. & adde quæ dicã ibi de Epiſcopis, & alijs prælatis ſuperioribus. ¶ Secũdò fallit ſecũdùm glo. in l. j. ff. an per ali. cau. ap. quæ fuit additio in crimine ſuſpecti tutoris, in quo nõ poteſt procurator inſtituti, vt l. nõ ſolùm. §. ſi. ff. de procu. quod verũ dicit Bar. in d. §. ad crimen. quãdo tutor accuſaretur ad vindictã publicã. Nam hoc caſu cùm poſsit puniri vltra relegationẽ ex eo, q̃ pœna eſt arbitraria, vt l. j. in ſi. iũcta glo. videtur q̃ nõ poſsit interuenire procurator, vt dicã in v. q. huius mẽbri. & ita poteſt intelligi d. l. nõ ſolùm. §. fin. vt dum tex. ibi dicit, difficile eſt. exponatur, hoc eſt nullo modo auditur procurator. pro qua expoſitione facit. l. j. §. fi. in verbo difficile. ff. quãdo ap. ſit not. gl. fi. in c. præſentiũ. de teſti in gl. in verb. difficilẽ. c. cùm ſint ſ. de decimis. & glo. ſuper verbo difficile. ij. q. vj. in c. biduum ver. aduerſus.

¶ Tu aduerte: quia ſecũdùm hũc intellectũ. d. l. non ſolùm §. fi. nõ ob. regulæ ſupra poſitæ duplici ratione. primò quia crimen eſt publicũ. vt ſentit Bar. in d. §. ad crimen. ſed vbi ſolùm ageretur, vt remoueretur, dato q̃ ex remotione illa infametur: tamen iudicium habetur pro pecuniario & ciuili. vt dicã in viij. quæſtio. Et ſic ſecundùm hunc intellectum dicta regula non procedit. & glo. in d. l. j. ff. an per ali. cau. ap. inepte poſuit hãc fallentiam: quia hoc caſu concordat cum regula.

16 ¶†Tertiò poſſumus dicere, q̃ fallit in leproſo, qui debet in iudicio per procuratorem agere, vt no. Inno. in c. ex parte. e l ij. ſ. de corpo. viti. & ibi clarius Io. An. facit. c. j. de coniu. lepro. facit etiam c. intelleximus. de iud. vbi vide quid de ex cõmunicato.

¶ Secũda regula. ſ. poſita q̃ poteſt per procuratorẽ agere. fallit ſecũdùm aliquos in interdicto, delibe. ho. exhibẽ. & deducendis: quia licet ſit pecuniariũ, tamen nõ poteſt procu. interuenire, niſi pater fuit impeditus. quo caſu procurator ſpecialiter inſtitutus poterit adeſſe. & ratio poteſt eſſe magnitudo præiudicij, ex eo q̃ talis cauſa ſtatum quodãmodo reſpiciat, vt l. j. & ij. ff. de ca. diminu. Et hoc tenẽt moder. in l. j. ff. an per ali. cau. ap. Ego tamen de hoc dubito per ea quæ dicam j. in ix. q. de quo dic, vt ibi dicã. ¶ Secũdò fallit in generali doctrina. l. fina. C. de procu. quãdocunque perſona domini eſſet legalior, & per eũ poſſet melius veritas haberi: quia dato quod natura cauſæ admittat procuratorem: tamen hoc caſu non admittitur, ſi iudici hoc non placuerit. vt l. ſi actor. ff. de procu. Et licet Iaco. but. cõtra hoc daret remedium inſtruendo, quod quis faceret procuratorem ſpecialiter inſtitutum ad omnia. de quibus iudex poſſet interrogare: tamen hoc nõ placet Bar. per l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio. quia nõ poſſet iudex ex aſpectu procuratoris perpendere veritatem, ſicut ex aſpectu domini: videlicet, quo colore, quo tremore, quo pallore, qua trepidatione &c. De quo articulo dicẽdum eſt vt d. l. fi. Et idẽ tenet Bal. in l. ſi actor. ff. de procu. qui dicit, q̃ d. l. fi. & d. l. ſi actor. locũ habẽt etiã in criminalibus. & ſequitur Cy. in d. l. fi. niſi dominus eſſet impeditus. & idẽ in l. reos. C. de accu. vbi vide. Et quis habeat probare, q̃ perſona domini ſit legalior, vide Bar. & Bald. in d. l. ſi actor. vbi etiam tradunt qualiter hoc probetur. ¶ Et ex prædictis ego infero, q̃ ſatis facile eſt iudici, etiam in cauſis in q̃bus dicemus procuratorem admittendum, ipſum nõ admittere volendo perſonam principalis tanquam legalioris. niſi dominus probaretur impeditus, vel non probaretur legalior. ¶ Sed aduertendum eſt, quòd prædicta videntur procedere duntaxat ex parte rei accuſati. Sed ex parte accuſatoris maius eſt dubiũ. dubitatio autem deſcendit ex his, quæ dicuntur per Bartol. & Doct. in l. j. ff. de publi. iud. & Bal. in l. reos. C. de accuſ. in q̃bus locis tractatur, an ſi per ſtatutum alteretur pœna publici iudicij, illud iudicium deſinat eſſe publicum. In qua q. Iac. But. determinauit q̃ non, per l. quàmuis. & authẽ. ſed nouo. iure. C. de adulter. per quam alterata eſt, pœna iuris communis. & tamen delictum non deſinit eſſe publicum, vt ibi. ¶ Præterea alterata eſt pœna l. pecul. & l. ij. C. ad l. Iul. repe. & tamẽ remanet publicum. & idem probatur in l. ſi quis in hoc genus. & in authenti. ibi poſita. C. de Epiſ. & cle. vnde Bal. quantum ad propoſitum noſtrum in d. l. reos. dicit quòd ex parte accuſatoris non admittitur procurator. & ita dicit tenuiſſe Bartol. in d. l. ſeruum quoque. §. publicè. Bartol. verò in l. j. ff. de public. iudic. dicit quãtum ad prædictam quęſtionẽ, an delictum deſinat eſſe publicum: quod contra prædictam deciſionem, quæ videtur velle, quòd non deſinat eſſe publicum, eſt text. in l. j. ff. de public. iudic. quæ vult, quòd publica iudicia dicantur, quæ deſcendunt ex l. publicorum iudiciorum. ſed homicidium in prædicto caſu quando punitur ex ſtatuto, non deſcendit ex l. Cornel. de ſic. ſed ex illo ſtatuto. igitur &c.

¶ Præterea, contra dictam deciſionem videtur caſus ſecundùm opin. gloſſ. ff. de conſuſ. in l. j. ſed ſecundùm intellectum Azo. videtur caſus pro deciſione Iaco. Butri. vnde Bartol. in dicta l. j. quò ad propoſitum aliter diſtinguit. & ideò vide ipſum. Sed quò ad propoſitum noſtrum aſſumendo diſtinctionem ipſius, dico quòd quandoque per ſtatutum, vel nouam. l. efficitur aliquod delictum, quod prius non erat delictum ex iure communi. exemplum: dicit ſtatutum, quòd ſi quis iuerit de nocte, puniatur in tantum. vel pone, exemplum: dicat ſtatutum, quòd mulier quæ portauerit talia iocalia, puniatur in tantùm, prout eſt in hac ciuitate, quòd ſtatutum eſt

contra

contra decorem & ornamentum ciuitatis.& maximam iudicio meo ſapit iniquitatem,& ingratitudinem,cùm mulierſit ſocia diuinæ & humanæ domus.vt l.j.ff.de ri.nu.xxix.q.j.§.j.& ff. rerum amo.l.j.maximè cùm tot onera,tot labores & anguſtias ſubſtineant propter partum.nam filius ante partum oneroſus, in partu doloroſus,& poſt partum laborioſus eſt,vt in c.fin.s. de conuer.infide . vnde nimis indignum ac reprehenſibile videtur q̃ homines huiuſmodi leges faciant cõtra mulieres:quę quaſi hoc vnicum ſolatium habent,& hac vnica voluptate fruuntur.hac vna profecto ratione præſertim iniquum eſſe conſtatį, quòd animalia bruta pretioſis ornentur ornamentis , & mulieres quaſi ſpræte relinquantur.& ea ducti ratione maiores noſtri perbellè hunc mundum muliebrem non virilem appellarunt,ac etiam legum latores in l.j.&.l.pediculis.§.pe.& fi. l.vxori.ff.de aur.& arg.leg.in prin.Ad prædicta etiam vide orationem Lucį valerį tribuni plebis pro abroganda.l.op.l.ab opio tribuno condita Romæ tempore punici belli , quæ plurima ornamẽta prohibebat mulieribus.de qua per Titum lib. in princip.de bello Mace.licet M.Portius Cato in contrarium deſcripſerit.de his ſatis in fauorem mulierum dictum ſit maximè amaſiarum veſtrarum.¶ Reuertendo igitur ad materiam dico,quòd in prædictis caſibus tale crimen non videtur publicum,argu.d.l.j.ff.de publi.iudic.Et quamuis competat accuſatio publica ex forma ſtatuti:non tamen erit publicum quò ad effectus publici iudicį, vt tractatur id d.l.prima & per Baldum in rubrica C.quiaccuſare non poſſunt.facit quod dixi.ſupra in præcedenti q.

¶ Et hoc caſu quantum ad potentiam conſtituendi procu.dicendũ eſt,quòd aut imponitur pœna corporis afflictiua:& dicendum vt dicam in ſeq.q.

¶ Aut imponitur pecuniaria,& dicendum eſt,vt ſtatim dicam in vltimo caſu.¶ Quandoq; vero ſtatutum facit,quòd id quod eſt delictum,de iure communi tranſeat in nouam ſpeciem delicti ſeu nouum nomen delicti:& tunc etiam illud nouum delictum non eſt publicum',vt l.j.ff.de concuſ.ſecundùm intellectum gloſſ.Et ſi imponitur pœna pecuniaria ex tali delicto. quantum ad diſtinctionem procuratoris dicendum eſt, vt dicam in ſequen.caſu.¶ Quandoq; verò & tertio per ſtatutum, vel legem nouam alteratur ſolummodo pœna publici iudicį remanente nomine delicti ſecundũ ius commune:vt quia pro homicidio imponitur pœna pecuniaria & hoc caſu tale iudicium dicitur publicum . Et ita poſſunt intelligi iura allegata s.per Butr.facit ad prædicta,q̃ notatur in l.ſi duo patroni.§. Iulianus.ff.de iureiu.Et quod in ſimili dicimus de cõſuetudine diſponente aliquid formiter,vel informiter ſicut ius commune ſecundùm quod tractatur in l.ij.C.quę ſit lon.conſue.& c.j. de conſtitu.libr.vj.facit quod not.in l.j.C.de iure emphy.& in ſtitu.de locato.§.j.& Bart.in d.l.j.¶ Sed concludendo quantũ ad materiam noſtram dico quòd licet imponatur pœna pecuniaria,& publica competat accuſatio.quòd cum quęritur in caſibus prędictis,vtrum ex pte accuſatoris poſsit interuenire ꝓcurator,breuiter poſſumus diſtinguere,quòd aut loquitur poſt lit.conteſta.aut ante.¶ Primo caſu dico,poteſt interuenire.arg. l.licet.ff.de procu.& l.ſi cui.ff.de ver.ſign.nam hoc caſu ceſſant omnes rationes,propter quas ex parte accuſatoris prohibetur interuenire procurator.de quibus.s.j.ij.q.primi membri.¶ Secundo caſu ſubdiſtingue,quòd aut quis proſequitꝰ propriã iniuriam rõne proprį intereſſe:& põt conſtituere ꝓcuratorẽ:qa ceſſat dicta ratio d.l.licet.&.d.l.ſi cui.et alię de qb⁹ ſtatim dixi. Aut quis vult accuſare,vt quilibet de populo,vt ex publica:& hoc caſu non admittitur procurator,non ex eo quod iudicium poſsit eſſe deluſoriũ:ſed propter primã rationem,quã aſſignaui.s.in ij.q.ex parte accuſatoris.& hoc videtur , ſenſiſſe Fed.de ſe.in conſil.ccxviij.& do. Anto.hic licet paucis verbis.Et ex prædictis infertur quòd valet ſtatutũ per q̃d pro homicidio imponitur pœna pecuniaria.cõtrariũ tamẽ tenet Ho.& Ioan. An.in c.fin.de conſue.& Tancre.in ſua compendioſa , vide in l.j.in fi.ff.de publi.iudi.Quid autem ſi pręter pœnam pecuniariam adiiceretur ſtatutum , q̃ impunè poſſet offendi?dic vt di
17 cam.j.in.xij.q.¶ †Sed quæro iuxta prędicta,quid ſi ex delicto venit imponenda pœna priuationis omnium bonorum:an admittatur procurator:& videtur dicendum quòd non:quia talis cauſa æquiparatur criminali,etiam ſi ſit ciuilis . ff. de excu. tuto.l.propter litem.& inſtitu.eod.§.& propter litem.not.do. Anto.do. me.& Io.de Imo.in c verum.de iureiur. & ibi dixi. & gloſſ.in l.j.C.de re.poſtu.libr.x.not.Barto.in l.admonendi. ff.de iureiur.facit c.Abbas.q̃d me.cau.& c.frequens.de reſtitu. ſpo.li.vj.Et idẽ ſi maioris partis bonorũ & maximè ſi veniret imponenda pœna ex aliquo iudicio.& põt poni exemplũ in l.j.ff.ad l.Iul.de vi publica.vbi punitur quis in tertia parte bonorum.& eſt delictũ publicum.quod patet: quia ponit inter publica iudicia.vt dixi ſ.in j.q. & facit quod no.in l.ij.§.ſeptimus.ver.& poſt hos duo terribiles libri.C.de ve.iur.enucle.Soarbitror q̃ procurator poſsit interuenire, per l.j.ff. an per ali. cau.ap.vbi tex.ſimpliciter loquitur quod in cauſa criminali,ex qua venit imponenda pecuniaria,etiam cum infamia põt procurator interuenire.ſi ergo põt interuenire,quando ſubſequetur infamia vltra pœnam pecuniariam.ergo fortius quãdo ſola pecuniaria ſine infamia.non ob.arg.s.formata. quia reſpondeo ad primum,quod licet ęquipareť cauſæ criminali:non tamen æquiparať cauſæ criminali,ex qua venit imponenda pœna à relegatione.s.vnde poſſumus dicere,quòd ęquiparatur alicui cauſæ criminali,ſed nõ in omnibus.quod patet: quia ictus fuſtiũ eſt maior qualibet pœna pecuniaria vt l. in ſeruorũ.§.j. de pœnis.nec ſequiť:eſt cauſa criminalis:ergo non põt admitti procurator.nec ob.quòd eſſet cauſa publici iudicį. vt d.l.j. quia vt s.dixi in j.q.huius mẽbri,non ſequitur:eſt publicũ iudicium:ergo non admittitur procurator.facit etiam q̃ admittať procurator.arg.à ceſſantibus rationibus.de quibus dixi in j. & ij.q.primi membri.Ex parte autẽ accuſatoris poſſet eſſe dubitatio ſecũdùm ea,quæ dixi in pręcedenti.q.vnde potes diſtinguere vt ibi dixi in fi.¶ Sed aduertendũ eſt circa prędicta:quia licet communis opi.ſit ſecũdùm quod s.dixi q̃ quanq; de iure cõmuni ex delicto veniat imponenda pœna corporis afflictiua : tamen ſi ex forma ſtatutorũ ex illo delicto imponitur pecuniaria,videtur q̃ etiã ex parte rei nõ poſsit procurator interuenire.Et hoc probo ſic.dicit Bar.in l.j.ff.vi bo.rap. quod licet per ſtatutũ imponatur pecuniaria,vel minor pœna , quàm de iure cõmuni:tamen non intelligitur receſſum eſſe à pœna legali: imò eſt in electione iudicis quam pœnã velit imponere. per l.quoties.ff.de act.& ob.niſi aliud appareat ex mente ſtatuentiũ:vt puta:quia dicit ſtatutũ q̃ ſi non reperitur pœna ſtatuta in ſtatuto,recurrat ad alias pœnas ſimiles per ſtatutũ impoſitas.& ſi non reperirentur ſimiles,recurratur ad ius cõmune. & prædictã opi.ſenſit Bart.in l.ſanctio.ff.de pœnis.& prædicta opi.fuit originalis Vberti de Bobio in libro cauillationũ. & Ioan.de Deo vt refert Ioan.And.in addi.Spe.in ti.de pœna temerè liti.in fin.& etiam Guido de Suza.in l.iij.C.ad l. Aquil. quam refert Ioan.And.in addi.Spe.in rubrica de furtis.ad quã allegat.ff.ar.fur.ceſ.l.j.ij.& iij. ſi ergo iudex ſecũdùm prædictã opi.poteſt eligere pœnam iuris communis,& illa ſit corporis afflictiua.ergo non poterit interuenire procurator.vt dicam in v.& vj.q.huius primæ quæſtio.ſo.retenta iſta opi. contrarium videtur difficilimum.& facit pro opiñ.quam dixi s.in ſecundo membro.ij.q.huius membri.vbi poſui opi.Guido.de Suza.ſed debes ſcire q̃ contrariam opi.tenuit idem Vberti.in l.ſi tutori. C.ad l.Iul.de vi publica.vbi dicit hanc q.de facto fuiſſe Ianuę. & habito conſilio peritiſsimorum virorum Doct.diuerſarum ciuitatum fuit obtentum q̃ licet per l.municipalem expreſsè non tolleretur l.communis:tamen tacitè ſublata intelligeretur. facit quod no.inſti.de offi.iud.in prin.& fertur Albertum Papienſem hoc dictum ſimpliciter tenuiſſe.ſequutus fuit Ia.in q. quam poſuit in tit.de requi.re.Spec.in d.titu.de pœ.te.lit.in fi. recitat opi.Cy.in l.ſepul.C.de ſepul.vio.Bal.verò vbiq; reprobat primam opi.vult enim ſimpliciter,q̃ intelligatur receſſum à pœna communi.hic tenet in d.l.ſepulchra.et l.ij.in fi.C.de iureiu.& melius in repe.l.data opera.C.qui accuſa.non poſ. col. viij.mouetur : quia per ſpeciem derogatur generi: vt in regula generi.de regul.iur.lib.vj.Sed ſtatutum municipale ad ius commune ſe habet,vt ſpecies ad genus vt l.omnes populi.ff.de iuſti.& iur.nam ſtatutum municipale dicitur cõtinere minus loco:quia eſt ſpecialiſsimum in illo loco.& illud habet loco ſpeciei,quod eſt minus generale et illud loco generis,quod eſt magis generale.vt not.Dyn.in d.regula generi.ſtatutum ergo habetur loco ſpeciei:quia ſpecialiter prouidet in loco illo:et ideò leges locales dicuntur ſpeciales,non generales.vt C.de epi. & cle.l.priuilegia.& l.generali.& facit ad prædicta quod traditur in c.j.de conſti.lib.vj.Ad hoc tamen argumentũ poſſet reſponderi quod licet reſpectu loci dicatur localis & ſpecialis: reſpectu tamen contenti dicitur generalis.ſed in hoc non inſiſto & prædictam opi.tenet etiam do.Flo.in l.ij.ff.ad l.Aquil.facit l.qui cum vno.§.qui poſt.ff.de re mili.Itẽ facit pro dicta opi.l. cùm prætor.ff.de iudi.& l.hodie.ff.de pœnis.& C.de infami.l. & ſi ſeuerior.& quod dicimus in ſimili q̃ ſi vni eſt data iuriſdictio ab inferioribus,vel æqualibus,intelligiť adempta.de quo articulo vide Bal.in l.conſulta diualia.& l.teſtamenta.C.de teſta.& d.l.cùm prætor.& l.j.C.de offi.præfe.anno.aliquid Angel.in l.ſi vacantia.C.de bo.vac.li.x.in repe.& ſecundùm hanc opi.quæ videtur eſſe communis,contrariũ patet ſolutum. ſed ſecundùm præcedentem opi.contrarium videtur difficilimum

per quod videretur tenenda,& fortificari opi.Guido.de ſuza. de qua dixi in ſecundo caſu ſecundæ. q. noſtræ. vel poſſumus dicere tenendo dictam opi.ꝙ ſi conſuetudo haberet, vt imponeretur ſola pecuniaria,res eſt expedita.vt dicetur in v. proxima.q.ſed ſi conſuetudo non habet:tũc etiam poſſemus diſtinguere ꝙ ſi apparet ex modo agendi,quæ pœna veniat imponenda:puta,quia accuſator, vel iudex inquirens intentat formam iuris communis,& non videtur admittendus. vnde ex modolibellandi & procedendi poterit hoc cognoſci,vt dicemus in ſimili.in eo qui poteſt procedere vt arbiter,& arbitrator.vt c.quintauallis.de iureiuran.& l.ſi ſocietatem. §. arbitrorum.ff.pro ſocio.& c.niſi eſſent de præben.& in eo qui poteſt procedere ſummariè & ordinariè,vt tractatur in Cle. ſæpe. de verb.ſigni.dixi in Clemen.diſpendioſam. de iudi. ſi verò non apparet, tunc dico ꝙ etiam ex proceſſu, quando procurator voluerit interuenire, hoc poterit petere. nam ſi admittat, videtur ꝙ intendat pœnam ſtatutariam imponere:& valebit proceſſus.vt dicam in v.q.principali huius ſecundi membri.Si verò nollet admittere,aſsignabit cauſam:& per cõſequens apparebit,quam pœnam intendat imponere.ar.prædictorum.et vt dixi prædicta procedunt retenta opi.prima.ſed retenta ſecunda res eſt clara.quæ autem prædictarum opiñ. ſit verior, non intendo nunc examinare: quia fortè aliàs dabitur dicendi locus.ſed pro nunc arbitror communem amplectendam.& prædicta no.tanquàm nouiſsima & peregrina.

18 ¶†Tertiò quæro,quid ſi agatur ex crimine,in quo veniat imponenda pœna corporis afflictiua:puta mortis, fuſtigationẽ, vel mutilationem.an admittatur procurator. ſo. dicendum eſt ſecundùm communem opi.Doc.ꝙ non:cùm illa cenſeaturmaior relegatione.vt colligitur ex l.ſi.C.de iniur.& l.capitalium. §.non ſolent.ff.de pœnis.facit l.in ſeruorum in fi.eod.tit. & eſt text. ꝙ non poſsit interuenire in l.j.§. & ſi ea.ff.an per ali. cau. ap.& l.fi.C.de iniu.Et hæc arbitror procedere tam ex parte accuſati quàm accuſatoris ,dũmodo accuſator ratione calumniæ teneretur pœna talionis.Sed ſi accuſatori calũniãti veniret imponenda pecuniaria pœna,vt communiter prouident ſtatuta. accuſato verò conuicto pœna corporis afflictiua:tunc dicendum arbitor,vt dixi ſ.j.q.præcedenti in articulo.quare ex parte accuſatoris non admittatur procurator.

¶Aduerte tamen:quia quod ſuprà.dixi , fallit in certis caſibus de quibus dicam in vij.q.principali iſtius ſecundi membri.& adde quæ dicam j.in xiij.q.huius primæ q.principalis,in ſecũdo contrario.& quod dicam in x.q.in fine in contrario ibi for-

19 mando.¶†Quartò quæro,an in delictis,ex quibus venitimponenda pœna miſta,poſsit procurator interuenire. Exemplum dictat ſtatutum ꝙ pro tali delicto debeat amputari manus,ſi cõdemnatus ex illo non ſoluerit centum intra menſem,vel ſimile.ſo.do.Anto.hic dicit ꝙ non admittitur : mouetur quia amputatio manus eſt in obligatione. & centum ſunt in facultate ſoluendi:quia vbi aliquid debetur ſub nomine pœnæ:illud dicitur eſſe in obligatione.vt l.ij.ff.de pœ.leg.§.item ſi ita l.j.ff.ad l.falci.nec ob.ſecundùm eum.l.j.ff.de in li.iur.vbi non attendemus ꝙ obligatio poſsit ſupercreſcere:quia ille tex.loquitur de augmento,quod venit extrinſecus,non ex natura obligatiõis: ſed ex officio iudicis.taciti.l.centum Capuę,ff.de eo quod certo loco.Bald.vero in l.reos.C.de accuſa.primò arguit pro dicta opin.quia cùm iſta pœna poſsit eſſe capitalis:ergo de ea iudicandum eſt,vt de capitali,etiam quò ad repellendum procuratorem.ar.l.fi.ff.ſi ex noxa.cauſa agatur. In contrarium tamẽ allegat:quia dicta pœna corporalis amputationis manus non videtur eſſe pœna criminis,ſed contumaciæ:ergo nõ debemus dicere hoc crimen capitale : quia illud dicitur crimen capitale, cuius pœna eſt capitalis,vt criminis,nõ vt contumacię.& ideo licet pœna exilij ſeu damnationis in metallum & aquę,& ignis interdicti ſint pœnæ capitalium criminum.vt l.ij.ff.de pub. iudi.tamen excommunicatus ratione contumaciæ: ex eo ꝙ aliquid non fecit,non dicitur damnatus propter crimẽ capitale: nec dicitur pœna criminis capitalis,ſed contumaciæ:licet ſeparatus ſit à communione fidelium:quæ excommunicatio ſecundùm ius canonicum ſucceſsit loco pœnæ interdictionis aquæ, & ignisvt no.glo.inſti.de capi.diminu.§.media.& tractatur in c.paſto.de appel.& c.illud.de cle.exco.mi.& l.ij.C.de apoſta. Concludit tandem Bal.ꝙ ad videndum,an pœna, quæ imponit purgationem alterius pœnæ non ſolutę,ſit pœna contumaciæ vel criminis:debemus conſiderare ꝙ aut ſatiſfactione illius pœnæ purgatur crimen,ſeu punitur: & tunc talis pœna eſt criminis.aut non:& tunc non eſt pœna criminis,ſed contumaciæ. Et ſubdit Bald.conſiderandum eſſe ꝙ aut vtraq; venit ex eadẽ cauſa dato ꝙ prima veniat purè,ſecunda ſub aliqua conditiõe: vel vtraq; eſt pœna criminis. vnde in actione quod met.cau. pœna tripli contra non reſtituentem eſt pœna criminis , non contumaciæ:licet veniat ratione contumaciæ.facit l.ſi cum exceptione.§.j.& fi.ff.quod met.cau.& melius.§.ſi homo eadẽ l. aut ſecunda pœna non venit ex eadem cauſa. & tunc ſecunda pœna non eſt pœna primi criminis. exemplum põt ſumi ex l.j.ff.de in lit.iur.vnde concludit ꝙ ſi pœna perſonalis imponitur in defectum pecuniariæ per eandẽ l.talis pœna dicitur criminis:& dicitur capitalis.& per conſequens non poſſet interuenire procur.nam abſurdum eſſet dicere in contrariũ ꝙ intelligeretur pœna contumaciæ:quia ratione contumacię nõ debet imponi magna pœna corporalis.& ideo proceditur ad annotationem bonorũ còntra contumacẽ. Aut talis pœna corporalis non venit per eandẽ l.nec eſt in diſpoſitione.ſed venit ex.l. quicunq;.C.de ſer.fug. vbi dicitur ꝙ qui non põt luere in ære, luat in corpus.& tunc talis pœna nõ faciet dici tale delictũ capitale:quia hoc non cõtingit naturaliter:ſed ex accidenti. allegat no.in ſimili in l.certi condictio ff.ſi cer.pet.deinde ſubdit ꝙ aut lex incepit à præcedenti impoſitione pœnæ pecuniarię:& in eius locũ ſubrogauit pœnam perſonalem in defectũ pecuniariæ non ſolutæ. & dicendum ꝙ videtur corporalis. aut lex imponit ſimpliciter,& abſolutè,vel pœnam pecuniariam , vel perſonalem. & in hoc membra ſunt per ſe clara.& ſic reſidet Bal.in d.l.reos Bar.verò in d.l.ij.ff.de publi.iudi. concludit ꝙ ſi pro delicto imponitur pœna pecuniaria. & ſi illa non ſoluat, imponitur perſonalis ꝙ vno ſolo caſu cenſetur tale delictũ capitale.& per conſequens non poterit interuenire procu. videlicet,quando ex eadẽ.l.& non officio iudicis ipſa pœna capitalis venit imponenda:quia tunc cùm ſubrogetur loco pœnæ cenſetur tunc pœna ipſius delicti.argu.l.obligationum fere. §. fi.ff.de act.& ob.ſecus dicit,ſi ſtatutum dicat ꝙ ſi non ſoluatur pœna pecuniaria,imponatur capitalis officio iudic.quia tunc nõ dicitur crimen capitale. & idẽ ſi pœna capitalis veniret imponenda ex diuerſa lege:vt quia fortè.l.cõmunis imponat pœnam pecuniariã.& ſtatutum diſponat ꝙ ſi illa pœna nõ ſoluatur.intra certũ tempus,amputetur ſibi caput, vel manus. quo caſu non videtur pœna capitalis.ar.l.j.ff.de in lit.iur.& d.l. quicunq;.C.de ſer.fu.& ff.de iniur.l.ſi quis iniuriam.

¶Sed Io.de Imo.in d.l.ij.ff.de pub.iud.dicit quòd dicta diſtinctio Bar.videtur imponere legem verbis & non rebus contra l.ij.C.communia de le.& quia ex quo pœna capitalis ſubrogat loco pœnæ pecuniariæ , non debet attendi quo iure ſubrogetur.arg.l.Gallus.§.eius ff.de libe.& poſth.vnde ſatis debet eſſe quantum ad iudicandũ capitale ꝙ inſpecta ordinata diſpoſitio ne facta ſub ipſo crimine poſsibile ſit pœnam capitalem imponi poſſe.argu.l.ſufficit.ff.de condi.inde.facit quod dicam in duabus ſe.q.Non obſt.l.j.ff.de in lit.iur. quia ibi pœna nõ ſubrogatur loco pœnæ:ſed augetur condemnatio propter contumaciam.Item non ob.l.quicunq;.& l.ſi quis iniuriã.quia ibi ſecundùm regularem ordinatã diſpoſitionẽ non veniebat imponenda pœna corporalis,ſed extraordinaria & in ſubſidiũ: vt delictum non remaneret impunitum per l.ita vulneratus.ff. ad l. Aquil.ideò tunc illud non ſic conſideratur.facit.l. inter ſtipulãtem.§.ſacrã.ff.de verb.obli. nam d.l.ſi quis iniur.& l.quicunq;. volunt illud vulgatum ꝙ qui non poteſt luere in ære &c.& ſic pœna non eſt ordinata & regularis.ſed in terminis noſtris pœna imponitur ſecundùm regularẽ diſpoſitionem ipſius delicti. vnde etiam ſi condemnatus ſit ſoluẽdo,poſsibile eſt ipſum incurrere in pœnam capitalẽ,ſi non ſoluerit intra ſtatutum tempus.quæ pœna in eo,qui non eſt ſoluẽdo,non poteſt imponi. dic de hoc,vt latius dixi in c.ad liberandã.de Iudæ.in vj.limitatione:& ibi videbis iura allegata hoc probãtia.Et prędicta no. ad ea quæ dixi ſ. in contrarijs formatis ad ij.q.Sed redeũdo ad principale propoſitum arbitror poſſe diſtingui ſecũdùm ſo. de Imo.quibuſdam additis ꝙ aut pœna corporalis eſt in obligatione:vt quia dicat ſtatutũ.propter delictum tale quis puniatur amputatione pedis ſi non ſoluat centum intra menſem & hoc caſu non poterit interuenire procu.vt ſ.dixi in opi. domi. Anto.Ego arbitror ꝙ ſi ſtatutũ diceret,ſi non poteſt luere in pecunia,luat in corpus:ſeu puniatur tali pœna corporali ꝙ data idonea fideiuſsione pro illa pœna pecuniaria poſſet interuenire procurator,per ea quæ dixi in rubrica de diſa. A.xxij.xxvj.ver.xviij.quæro,¶Vtrum autem hoc caſu detur aliquod remedium accuſato, vt poſsit interuenire procurator, poteſt intelligi ex dictis Bart. in l.j.ff.de cuſt.reo.vbi dicit in ſi.ꝙ remedium ꝙ accuſatus ſoluat fiſco pœnam pecuniariam,tranſferendo in eum dominium ſub conditione,ſi condemnetur vt l. ſub conditione.ff.de ſol,quia tunc non poteſt euenire, quod non ſit pecuniaria ſoluta.nec poteſt perire ſoluẽti , & maximè cùm ſit ſoluta in quantitate. & ſic non poteſt effici non ſoluendo quantum ad dictam pœnam,etiam tempore quo condemnabitur,ſi

bitur, si veniet condemnandus. secus autem si accusatus vellet facere depositum de illa pecunia, ex qua veniret condemnandus. nam cum pœna corporalis debeat solui, si non soluatur pecuniaria, possibile est q̃ interim fideiussor efficiatur non solue̅ do, vel q̃ pecunia pereat. & sic veniret imponenda corporalis, & per consequens ratione dubij non posset interuenire procurator: vt statim dicam. & ratio, in primo casu accusatus esset relaxandus fideiussoribus: in secundo verò non. vt per Bar. in d. l. j. & sequitur Ioan. de Imo. in d. l. pe. §. ad crimen. nec ob. l. nemo dubitat. ff. de reg. iur. vbi tex. vult q̃ ille, qui facit depositū vel dat fideiussores de soluẽdo, dicitur soluere. & sic videtur q̃ etiam in secundo casu possit interuenire procurator, & possit relaxari fideiussoribus: quia respondetur q̃ licet tunc sit soluendo, cùm facit depositum, vel dat fideiussores idoneos: tamen possibile est q̃ tempore factæ condemnationis, & fiendæ solutionis pecunia erit perdita: quia cùm deponatur, species perire potest, & licet etiam deponeretur, vt genus: depositarius posset effici non soluendo. item & fideiussores possunt effici non soluendo. & ideò non debet admitti procur. nec relaxari fideiussoribus. & pro hac sententia adduco etiam: quia possibile est q̃ etiam si depositum non perierit, vel fideiussores sint soluendo q̃ nihilominus non soluerit. & per consequens erit pœna corporalis. ¶ Et prædicta faciunt ad q. quam pridie habui de facto. nam cùm ex forma statuti quidam officialis non haberet potestatem cognoscendi de crimine, ex quo veniret imponenda pœna corporis afflictiua: sed solùm de delictis, ex quibus veniret pecunia: & ex forma statuti blasphemans Deum deberet puniri in ducentis. & si nõ soluerit intra x. dies, debeat amputari lingua. nam cùm facto depositi potestas cognouisset: videbatur per prædicta q̃ sententia ab eo lata non teneret, tanq̃ à iudice incompetenti lata. & ita dicendum de similibus q. ¶ Quandoq; verò primo loco imponitur pœna pecuniaria: & si non soluatur intra certum terminũ imponitur pœna corporis afflictiua. & hoc casu etiam idem dicendum est: videlicet q̃ non potest interuenire procurator propter dubium, quod potest contingere de imponenda pœna corporali: vt nota. in d. l. ij. ff. de pub. iud. & in prælegata. l. j. §. item si ita. ff. ad l. falcid. facit etiam quod not. Bal. in repe. l. data opera. ver. item notandum. C. qui accusa. non pos. colum. viij. & quod tradit idem Bal. in l. transigere. C. de pac. versi. sed pone q̃ vna. & quod not. Bal. in l. j. C. de hæred. instit. vnde poterit accusatus sibi prouidere de remedio: vt statim dixi in præcedenti membro. ¶ Sed aduerte, quia videtur posse dici q̃ etiam in vtroq; casu possit prouideri de alio remedio: videlicet, vt admittatur procurator cũ conditione, vt habeatur pro non admisso, inquantum contingeret q̃ pœna corporalis veniret imponenda. arg. eorum quæ dicam. j. in v. q. principali huius secũdi membri. de quo dic, vt ibi dicam. Illud autem indubitabile videtur esse secundùm cõmunem opin. q̃ si aliquo modo veniret imponenda pœna corporis afflictiua ex eo, q̃ condemnatus non esset soluendo: q̃ hoc non ob. admittetur procur. vt dixi ij. q. & dicam in sequentibus, ex quo videtur subtiliter inferendum, q̃ in duobus casibus præcedentibus, si à principio reus esset omnino non soluẽdo q̃ deberet admitti procur. & quod prædicti duo casus procedant, inquantum reus esset soluendo, & non solueret: quia tunc videtur aggrauari eius delictum ratione contumaciæ non factæ solutionis. In casu verò quo potest, non videtur imputãdum, si non soluit. Sed hoc non obstante arbitror idem dicendum esse: quia in prædictis duobus casibus pœna nõ venit corporis afflictiua extraordinarie, sicuti quando simpliciter imponitur pœna pecuniaria, vide quæ dixi in c. ad deliberandam. de Iudæ. & quæ dicam. j. in vj. q. ¶ Quandoq; verò imponitur pro delicto pœna pecuniaria, & corporis afflictiua. & tũc aut imponitur alternatiuè. & de hoc dicam in vj. q. Aut imponitur copulatiuè. verbi gratia. si quis talequid fecerit, puniatur in cẽtum, & fustibus castigetur, & hoc casu non est dubium q̃ non potest interuenire procurator propter alteram partem copulatiuè. quoniam attendi debet qualitas, quæ nocet seu prohibitiua. non autem qualitas quæ prodest seu permissiua, cùm illa, quæ nocet, non destruatur per illam, quæ prodest. vt l. fi. §. sed & si quis. ff. nau. cau. stabu. tractatur per Bar. in l. iij. §. si quis palam. ff. de iure fisci. & per Bal. in l. si vir. ff. de vsuca. pro donato. per Dyn. in regula. possessor. de regu. iur. lib. vj. vt quasi propefinem dixi. §. in fine primæ. q. huius secundi articuli. vbi habes alia iura ad hoc allegata. & prædicta arbitror procedere tam ex parte accusati, quàm accusatoris: nisi forte ex parte accusatoris alteretur pœna secundùm quod dixi §. in ij. q. huius membri. quare ex parte accusatoris &c. & in ij. q. primi membri.

¶ Sed quæro ad prædicta: dicat statutum q̃ pro primo furto quis soluat x. pro secũdo suspendatur. modò quidam fecit vnũ furtum alibi: deinde in loco, vbi est statutum, fecit secundũ furtum: procedit iudex contra ipsum: quæritur an admittatur procura. Bald. in repe. l. seruum quoq; §. publicè. ff. de procur. col. pe. dicit q̃ quæstio stat in hoc: vtrum delictum commissum extra territorium aggrauet pœnam commissi delicti in territorio, & videtur q̃ sic secundùm eum: quia infamia sequitur hũc, quocunq; vadat. & sic est infamis vbiq;. vt l. ex ea. ff. de post. In contrarium videtur q̃ iudex iste de delicto commisso in alieno territotio non habeat cognitionem, nec possit punire: imò debet remittere & pro hoc videtur casus in l. si cui. §. cùm sacrilegium. ff. de accu. & illum text. singulariter not. Oldra. ad hoc & in hoc resident Bald. & vide circa hunc articulum, quę tradit Bald. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fu.

20 ¶† Quintò quæro, vtrum in delictis, ex quibus venit imponenda pœna arbitraria, possit procur. interuenire. Iolu. Bald. in d. l. reos. ver. quæro quid in pœna arbi. distinguit q̃ aut pœna est arbitraria originaliter, aut non originaliter. sed procedẽdo dispensatiuè secũdùm quod traditur in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. & l. hodie. ff. de pœnis. & Bar. in l. si qua pœna. ff. de verb. signi. primo casu quando pœna est arbitraria originaliter ex eo q̃ à iure non est expressè determinata: sed per iudicem determinanda vel statutum, vel lex expressè disponũt q̃ sit arbitraria. & hoc casu vult Bal. quòd talis pœna non dicatur capitalis actu, sed ex potentia: quia potest imponi pœna capitalis, vt l. j. §. expilatores. ff. de effract. & expil. facit quòd notatur institu. de iniur. §. in summa. vbi gl. vult q̃ si pœna est arbitraria, potest iudex arbitrari vsq; ad mortem. de quo dixi in c. te. de reg. iur. & dicam in c. inquisitionis. in prin. in gloss. j. eo. Interim tamen est iudicandum de ista pœna vt de capitali ar. l. fi. C. de iniur. coniuncta. l. fi. ff. eo. dicit tamen Bal. hoc verũ, nisi talis pœna arbitraria per consuetudinẽ esset facta ordinaria: quia tunc de illa iudicaremus secundùm illam consuetudinem. secundùm no. in d. l. quid ergo §. pœna grauior. & secundùm quod dixi in d. c. inquisitionis. & sic ex dictis Bal. quantum ad propositum nostrum videtur dicendum q̃ cessante cõsuetudine interpretatiua, non possit admitti procurator ratione possibilitatis, & dubij interim existentis circa pœnæ impositionem: quæ posset esse corporis afflictiua. subsistente vero consuetudine esset dicendum quòd illa consuetudo attendenda esset, an imponeretur pœna pecuniaria, vel corporis afflictiua. vt primo casu admittatur, secundo non. Aduerte tamen circa prædicta: quia si esset aliqua naturalis pœna delicti, iudex cui datum esset arbitrium, vel qui ex qualitate processus haberet arbitrium, vt est videre in causa inquisitionis in c. inquisitionis in prin. j. eo q̃ iudex non videretur posse arbitrari vltra pœnam naturalem secundùm quod dixi in d. c. inquisitionis. & adde quæ dicam in seq. q. in fi. & j. in tertio mẽbro principali. ¶ Secundo casu quando loqueremur de pœna arbitraria non originaliter, sed ex accidenti, dicendũ est secundùm Bal. quòd propter hoc delictum non est iudicandum capitale: sed solùm debemus intueri pœnam ordinariam. aliàs sequeretur q̃ cùm in quolibet crimine iudex hodie habeat arbitrium ex accidenti per d. l. hodie. sequeretur, vt dixi q̃ in nullo crimine posset interuenire procurator. quod tamẽ est falsum. facit, quia licet ista fiant quandoq;, vt plurimum tamen non fiunt. & sic non videntur considerandæ, nec ad regulam trahendæ, vt l. Seia. §. modico ff. de annuis leg. facit l. nam ad ea. ff. de ll. & hoc videtur tenere Ang. in d. §. ad crimen. & prædicta adde ad ea quæ dixi s. in cõtrarijs formatis contra decisionem ij. q. huius ij. membri. dicit tamen Io. de Imo. in d. §. ad crimen. quòd Richar. & Bar. de Sali. in l. reos. C. de accu. videntur sentire contrarium dicentes q̃ illud quod dicitur in §. pœna grauior. quod debet inspici consuetudo, quantum ad arbitrandam pœnam, procedit quò ad hoc, an intelligatur dispensatum super infamia, si pœna grauior imponitur. non autem quantum ad materiam nostrã. sed dicit Io. de Imo. quod fortè verius est primum dictum. quod etiam videtur fuisse de mente Bar. in d. §. ad crimen. nã ex quo consuetudine pœna est determinata: nõ debet iudex illam excedere sine causa, sicut nec debet excedere pœnam maiorẽ determinata. vt d. §. pœna grauior. arg. l. minime. ff. de ll. aliàs autem si excederet sine causa, pars tanq̃ grauata posset iustè appellare. de qua materia latius dicam in c. super his. in gl. fi. j. eo. & dixi in Cle. j. de iure patro. & hæc op. plus mihi placet.

21 ¶† Sextò quæro, quid si ex delicto venit imponenda pœna alternatiua, & vna sit pecuniaria: & altera corporis afflictiua. vtrum possit procurator interuenire. Bar. in l. ij. ff. de pub. iud. dicit q̃ si duæ imponuntur pœnæ alternatiuæ vna pecuniaria, & alia corporis afflictiua. quòd crimẽ dicetur capitale propter vnam partem alternatiuæ, quæ hoc continet. facit: quia legatũ dicitur conditionale, quando vna pars alternatiua est pura. &

alia conditionalis.vtl.cùm ita. &l. eùm illud.ff. quando di.le. ce.facitl.si ex toto.in fi.ff.de leg.j.& sic sequitur secũdùm Bar. quod nõ debeat admitti procurator & idem etiam potest col ligi ex dictis Bal.in d.l.reos.C.de accusa.vbi similiter vult q̃ si vna pœna sit capitalis,& alia pecuniaria,iudicium dicatur capi tale:quia in dispositione alternatiuæ vtunq; est in obligatiõe. vt l.Stichum aut Pamphylum.ff.de sol.facit,quia si in vna par te alternatiuæ continetur res diuidua,& in alia indiuidua,obli gatio dicitur indiuidua.vt tractatur in l.ñ. & l.in executione. ff.de verb.obli.sed dicit Io.de Imo.in d.§.ad crimen.q̃ in hoc articulo debem⁹ ita distinguere q̃ aut electio est iudicis,& tũc propter dubiũ non poterit procurator interuenire.facit quod statim dixi secundùm opi.Bar.& Bal. Aut electio est rei,quod tñ rarò cõtingit,secũdùm eũ.& hoc casu anteqũ reus eligat, nõ potest procurator interuenire.sed si reus eligeret pœnam pecu niariam posset procurator interuenire:quia vna electio nõ po test ad aliam transire,vt dixi latius de hoc articulo alternatiuæ. & cuius debeat esse electio in c. sicut Iudæi. de Iudæ. Et ideò accusatus debet esse cautus,si vult posse respondere per procu ratorem,vt ante omnia eligat pœnam pecuniariam, inquantũ contingat eum debere condemnari. Et idem per prædicta arbi trarer dicendum,si iudex à principio eligeret pecuniariam in-quantum accusatus,veniret condemnandus.& hoc vbi sibi da-retur electio.nam & hoc casu posset procurator interuenire.et fortè si iudex admitteret procuratorem,videretur tacitè elegis se pœnam pecuniariam.hoc tamen venit examinãdum in xv. q.principali huius membri. Si verò electio esset accusatoris, tunc debet inspici quæ pœna sit electa in libello accusatorio. facit quod not.in l.vbi autem.§.qui illud.ff.de verb.ob.Aduer te tamen q̃ si accusator ageret ad pœnam alternatiuæ,non ad-mitteretur procurator,nisi facta declaratione:talis tamen libel lus non deberet admitti excipiente aduersario.vt c. Abbate.de reiudi.lib.vj.& in c.causam quæ.& in c.cùm contingat.de offi. deleg.& c.constitutus.de resti.in integ.& per Archi.iñ.q. iñ.c. offeratur.per Docto.in l.edita.C.de eden. ¶ Tu aduerte : quia hæc quæstio altiorem requireret examinationem, eam prose-quendo secundùm membra quæ feci in d.c.sicut. de Iudæ. sed ne pluries idem repetatur loquendo compendiosè,breuiter di co q̃ omnibus casibus,in quibus ibi dixi q̃ nõ possit eligi pœ na corporis afflictiua,siue electio sit partis,siue iudicis:siue sta-tutum simpliciter loquatur:vt puta,condemnetur in centum, aut in amputationem pedis.& alia exempla prosequere vt ibi: nam in casu prędicto poterit interuenire procurator.nam si im posita est pœna alternatiuæ vna mortis,& alia pecuniaria: vel vna amputationis membri,& alia pecuniaria disproportiona bilis valde,cùm non possit eligi corporalis,poterit interueni-re procurator.nam vt ibi dixi,ad quemcunq; pertineat, electio non potest eligi:nisi pecuniaria.& idem etiam si manus ampu tanda esset fœtida,& causa crosa incurabilis. vt ibi latius dixi. & ratio est:quia in prædictis casibus sola pecuniaria est in obli gatione.in summa ergo vbicunq;,vel naturali dispositione sta-tuti,aut legis , vel ex aliquo coniuncto seu incidenti superue-nienti accidenti appareret q̃ non potest eligi, nisi pecuniaria, potest interuenire procurator.aliàs dicendum esset vt dixi in distinctione Ioan.de Imol.Sed hic insurgit notabile dubium pone q̃ statutum dicat quòd amputetur sibi manus dextra,aut sinistra:& accusatus nullam habeat.vnde succedit pœna arbi-traria.vt dixi in d.cap.sicut.vbi allegaui iura hoc probantia,an hoc casu admittatur procurator.& secundùm ea quæ dixi in q. præcedenti, videtur quòd sic:quia ista pœna non est arbitraria originaliter.& ideo videtur admittendus procurator. In cõtra rium facit:quia quęcunq; pœna fuisset electa originaliter non debuisset admitti procurator,ad quemcũq; pertineret electio. & hoc arbitror verius.Moueor primò: quia originalis erat o-mnino talis pœna,propter quam procurator non debebat ad mitti.secundò,quia iudex debet arbitrari similem pœnam, nõ inęqualem.arg.eorum quę statim dicam in q.quam statim sub dam ad hanc vj.q.& hanc limitationẽ potes addere ad ea, quæ dixi in proxima præcedenti q. Sed si statutum diceret de pœ-na pecuniaria,vel corporali alternatiuè:& accusatus esset inca pax vtriusq;:quia omnino esset pauper,& careret potentia im ponendæ illius pœnæ.hoc casu videretur admittendus procu-rator:quia hęc arbitraria non haberet eandem rationem,quam præcedens.& cùm non sit originalis videretur dicendum , vt dixi in q.præcedenti.Casus tamen non videtur de facili posse contingere:quia posito q̃ ipse non sit soluendo:tamen posset alter pro eo soluere.& prętereà non videtur quòd hoc casu suc cedat pœna arbitraria.sed duntaxat sit in obligatione pecunia ria,cùm pœnæ corporalis in vna parte alternatiuè contemptę, talis sit incapax,& maximè quia pendente iudicio posset iste ditari,vel per legatum,vel per donationem.facit l.si defunctus C.arbitrium tutelæ.¶ Sed iuxta hæc quæro,quid si statutum di cat,puniatur tali pœna,vel alia:nec specificetur qualis sit solu. dic quòd si expressa est corporalis:vt puta,puniatur in ampu-tatione manus,vel alia pœna,non admittetur procurator: quia cùm dicat statutum,vel alia intelligitur de simili.vt no.gloss.& ibi Bal.singulariter eam notat.& sequuntur Doct.in l.si fugiti ui.C.de ser.fu. facit quod notatur in c.sedes.s̃.de rescript. & l. quidam relegatus.ff.de reb.du.& quod no.Barto.in l.j.ff. si fa-milia fur.fecis.dica.& c.in sacris.s̃.de sepul.nam dictio alius,fa-cit positionem.& est repetitiua qualitatis præcedentis:vt in di-ctis iuribus.& dixi in cle.j.de rescriptis.& hoc arbitror proce-dere siue ad iudicem,siue ad partem competat electio alterna-tiuè.Si verò pœna esset expressa in vna parte alternatiuè esset pecuniaria:puta,puniatur in centum,vel alia pœna.& hoc ca-su arbitrarer admittendum procuratorem: quia non potest eli gere iudex,vel pars ad quam spectaret electio, aliam pœnam quæ esset dissimilis pecuniariæ.Ad quem argu.adde quæ dixi in d.c.sicut in princi. quæstio.& licet iudex ad quem spectaret electio,posset causa cognita dissimilem pœnã imponere. quo casu videtur maius dubium & dubitatio insurgit : an à princi-pio dicatur arbitraria , vel ex accidenti, vt dixi in præcedenti quæstione:quia cùm videatur comparere originaliter,dum di-xit,vel alia pœna:videtur quòd non possit interuenire procu-rator.vt dixi in præcedenti.q.Contrarium tamen arbitror ve-rum:quia arbitraria originalis erat pecuniaria:vt dictũ est. cor poralis verò arbitraria ex accidenti propter aliquam causam. vt puta , cum multis crassantibus opus sit exemplo , vel pro-pter similem causam.& ideò posset interuenire procurator, vt dixi in quæstione præcedenti.& hoc adde ad ibi dicta. Et prę dicta no.quia vt arbitror alibi non reperies.

22 ¶†Septimò quæro,vtrum in casibus,in quibus dubitatur , an veniat imponenda pœna corporalis, vel pecuniaria , admitta-tur procurator.verbi gratia:Accusatur quis de vulnere,& du-bitatur an vulnus sit mortale:vtrum debeat admitti procura-tor,saltem sub conditione,vt habeatur pro non admisso,si con tingat illum mori.Bald.in d.l.penul.§.ad crimen.ff.de pub. iu-di.videtur tenere quòd sic.facit quod notatur in l.eleganter.§. si dolo.ff.de dolo.& dicit tenere Iac.de Belui.& etiam videtur tenere Iac.de Are.vt refert Bald.in l.prætor ait.in prin. de dã. infec.per quem text.videtur probari dicta opi. & secundùm prædictam opi.videtur sequi quòd in casibus in quibus est du bium,an possit sequi pœna corporalis,an pecuniaria quòd de-beat admitti sub dicta conditione.quod adde his , quæ dixi in iij.q.in cautelis,quas dedi circa admittendum procura. sed di-cit Io.de Imol.in d.§.ad crimen.quòd fortè prædicta opi.non est vera:quia pars semper posset eligere dare procuratorẽ sub tali conditione.& posteà condemnatus pœna corporis affli-ctiua clauderet iudicium,& sic delictum remanet impunitum contra l.ita vulneratus.ff.ad l. Aquil. & l.si prætor.ff. de iudic. quæ ratio cessat in d.l.prætor ait.ff.de dam.infec.

¶ Tu aduerte:quia melior videtur ratio præcedens,vel opi. vt admittatur procur.etiam sine illa cautela.ar.not. per Bald. in l. seruum quoq;.§.publicè.ff.de procura.versi.tertiò quæro. vbi dicit quòd talis potest respondere per procuratorem.& ita di cit Dyn.consuluisse,quia ex illo processu non sequitur condem-natio de occiso: sed ad pœnam statutariam. vt l.si vulnerato seruo.ff.ad l.Aquil.quod dicit notabile.facit etiam,quia non te nentur fideiussores talis processus de occiso secundùm Iac. de Belui.& ratio est,quia mutatur tam species criminis,quàm spe cies pœnæ.& requiritur nouus libellus de occiso.vt not. Iac.de Are.in l.damni infecti.§.Sabini.ff.de dam.infec. & tenet Bal. in d.l.si vulnerato seruo.Ad quod etiam facit,quod ipse Bald. not.in c.j.quib.mod.feu.ami.& c.j.§.iniuria.de pace.iur. fir. in vsi.feu.vbi vide.& pro prædicta opin.facit quod tradit domi. Floria.post Bald.in d.l.si vulnerato.vbi tenet quòd ex proces-su facto contra vulnerantem de vulnere,non possit sequi con-demnatio de occiso:sed debeat fieri nouus processus. & tenet Iacob.de Bel.in quæstio.quæ incipit . Regni constitu.cauetur. quam etiam ponit in lege fina.C.de duo.re.& ad hoc etiam fa cit,quod not.domi.Floria.in l.ait lex. in princip.ff. ad l. Aquil. vbi vult quòd pax facta de vulnere,non opituletur ad remis-sionem pœnæ.si ex vulnere sequuta sit mors,si facta sit simpli citer de vulnere.& Barto.in l.damni infecti.§.Sabini.ff. de da-mno infecto.& Dy.& Bar.in l.fideiuss.magistratum.ff.de fide iuss.& per Barto.in l.denunciasse.§.qui tamen.ff.de adult.Spe. in titu.de accusatore.§.j.versic.quid si primò actum.hoc tamen arbitror verum.vt dixi.s̃.nisi esset actum taliter de vulnere,q̃ sententia posset sequi de occiso,vt puta , si esset actum contra vulnerantem,quòd animo occidendi vulnerasset,per l.is qui cũ telo.C.

telo.C.ad l.Cor.de sic.& instit.de pub.iu.§.item lex Cornelia. vel quod telum in vulneratum animo occidendi iniecerit, vt l.j. n princ.§.diuus.ff.ad.l.Cor.de sic.quia tunc non posset interuenire procurator.quod probatur per not.singulariter per Ioan.And.in similibus terminis in addi.Specu.in rub.de inquisit. vbi omnino vide. & perpetuò notabis. nec arbitror hunc admittendum sub condi. secundùm quod dictum fuit in prima opin.Bald.quia dicta cautela mihi non placet: ne iudicium possit reddi delusorium, contra quod debet iudex totis viribus laborare. & ideò licat debeat ferre sententiã pro eo, q̃ distulit opponere exceptionem reddentem iudicium retro nullam: si ipsam opposuit: & probauit. tamẽ ipsum debet cõdemnare in expensis. vt not.gloss.magna singulariter circa medium in c.j. de rescriptis. & probatur in c.exceptionem, & ibi dixi.s̃.de exc ept. Item aduerte: quia prædictam limitationem arbitor procedere, si ageretur de iure communi. Sed si ageretur ex forma statuti imponentis pœnam illi, qui occiderit, quo casu nõ sufficit vulnerasse, etiam animo occidendi. vt not. Bart. & sequũtur Doctor. in l. is qui cum telo. ff. ad l. Aquili. & alĩs iuribus s̃.allegatis. arbitror, quòd esset attendenda conclusio. an esset talis, propter quam ex petitione seu libello accusatorio, vel in quisitorio posset sequi cõdemnatio de morte demum sequuta. quo casu dicerem procuratorem non admittendum. secus si simpliciter actum esset de vulnere. licet adiecta qualitas. quòd animo occidendi. argumen. not. per Io. And. in d. addi. & prædicta not. & iterum not.

23 ¶†Octauò quæro, quid si est tale delictum, in quo non venit imponenda pœna corporis afflictiua. nec relegationis, sed infamiæ: vel alia pœna minor relegatione coniuncta infamia: an admittatur procurator. & videtur dicendum quòd non: quia infamia æquiparatur morti. & not. in l. transigere. C. de trãsac. qua ergo ratione si ex crimine venit imponenda pœna mortis non admittitur procurator: eadem ratione nec in casu nostro. In contrarium videtur tex. aptus in l.j. ff. an per ali. cau. ap. vbi tex. vult, quòd si pecuniaria sit causa, ex qua ignominia sequit. potest per procuratorẽ agi. & tenet ibi gl. p̃ qua glo. est tex. in l. furti. §. qui alieno. ff. de his qui no. infa. vbi in iudicio furti potest procurator interuenire, q̃ iudiciũ est criminale, vt l.j. ff. de furt. & instit. de ob. quæ ex deli. in princip. & ff. de ac. & ob. l. ex maleficĩs. & infamat. vt l.j. ff. de infa. nec ex tali delicto iure fforũ imponebat pœna corporis afflictiua: licet hodie quãdoq̃ imponeret, vt in aut. sed nouo iure. C. de ser. fugi. & communiter ex forma statutorũ furca suspenduñt. Sol. dicit singulariter in l. non solũ. §. fi. in glos. pe. ff. de procu. q̃ distinguit, q̃ aut non agitur principaliter ad infamandũ: sed ad pœnam pecuniariam vel simi. & infamia venit in consequentiam. & hoc casu admittitur procurator, vt in iuribus secundo loco allegatis. Aut agitur principaliter ad infamandũ: & nõ põt interuenire procurator. facit quia infamia iudicatur maior relegatione, vt traditur in d.l. trãsigere. C. de transa. & de necessitate probatur hoc casu rõne repugnãtię: quia si aliud diceremus: videlicet. q̃ posset interuenire procurator de necessitate, sequeretur quòd effectus intentatus ad infamandum sequi nõ posset: nã procurator nõ infamaretur: qa alieno nomine interuenit in iudicio, vt d. §. qui alieno. Item nec dns cùm ipse nõ fuerit condemnatus: sed procurator, vt in. d. §. qui alieno.

24 ¶†Nonò quæro, an procurator possit interuenire, quando venit imponenda pœna reuocationis in seruitutem. Exemplum in domino accusante libertum de re capitali, vt reuocet eum in seruitute. & ita figurat casum Angel. in l. sed & hæ. §. j. ff. de procura. Tu dic secundùm Io. de Imol. & melius, quòd ibi tex. non videtur propriè loqui: quando libertus accusatur de crimine capitali, sed quando accusatur vt ingratus erga suum patronũ: vt patet ibi in tex. Et hoc casu Angel. in d.l. penulti. §. ad crimen. dicit quòd licet ex parte accusatoris possit interuenire procurator: tamen ex parte rei non credit, q̃ possit interuenire, considerato quòd seruitus morti comparetur. & sic est merè capitalis. hoc tamen non ponit pro constanti: sed dicit cogitandum Ioan. de Imo. & sentit Barto. in d. §. ad crimen. & do. Anto. hic melius dicunt. quòd etiam ex parte rei admittitur procurator. & ratio est: quia illa causa principaliter agitur ad commodum pecuniarium applicandum agendi. ideò procurator non prohibet interuenire, maximè quia existens in possessionem libertatis prouocat in seruitutẽ. & profecto satis miror de opi. Ang. cũ tex. in d.l. sed et hæ. §. j. apertè dicat, q̃ patron⁹ per procuratorem accusare poterit, & libertus respondere per procuratorem. posset tamen, vt arbitror, opi. Ang. saluari: quando quis accusaretur, vt reuocaretur in seruitutem pœnæ: videlicet, vt damnetur in metallum. & sic efficiatur seruus pœnæ. nam cùm ista pœna sit maior relegatione, non est dubium q̃ nõ admittitur procurator. vt d.l.j. §. sed si ea. ff. an per ali. cau. ap. & l.j. C. de iniur. & secundùm hunc intel. posset intelligi. ñ. q. vj. c. si quando. vel intellige tex. illum, vt statim dicam. & hoc etiam probatur in l. ñ. ff. de pub. iudi. & ratio differentiæ sit: quia ista non tendit ad commodum pecuniarium, sed ad vindictam publicam. & est crimen capit. secus quando patronus ageret, vt reuocaret in seruitutem ad suum commodum.

¶ Aduerte etiam q̃ in causa fratris ad proprium commodum quandoq̃ non potest interuenire procurator, etiam ex parte actoris: puta, quando existens in possessione seruitutis prouocat in libertatem. vt est in l.j. C. de asser. tol. & ita potest intelligi. c. si quando. ñ. q. vj. & ita intelligit ibi glo. probatur. liñ. dist. c. frequens. tenet Spec. in tit. de procur. §.j. versi. item excipitur contra procuratorem, quod est causa status. vbi vide.

25 ¶†Decimò quæro, quid si venit imponenda pœna relegationis: an possit interuenire procurator. fol. hæc quæstio est valde difficilis, & intricata: & variæ traduntur opi. glo. hic in ver. item si crimen. tenet q̃ admittatur. & idem tenet glo. ñ. q. vj. c. si quãdo. & glo. in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. & d.l. seruum quo q̃. §. publicè. ff. de procura. & l. absentem. ff. de pœnis. & l.j. ff. an per ali. cau. ap. per illum tex. per quem etiam alio. glo. mouẽtur intelligendo q̃ dictio vsq̃, posita ibi, ponatur excluditur. & hanc opi. sequuti fuerunt communiter antiqui Doct. tam iuris canonici, quàm ciuilis. & Ioan. Andr. & Hosti. hic Iac. de Aret. Odof. Iac. But. Gul. de cu. Rayne. de forli. & communiter anti qui Doct. vt dixi. ¶ Sed Iac. de Ra. Petrus & Vltramontani. & refert Cy. in l. reos. C. eo. ti. tenet q̃ non possit interuẽnire procurator: & sequitur Martinus syllimani. volunt enim q̃ in crimine publici iudicĩ non possit interuenire procurator, nisi q̃ñ venit imponenda pœna pecuniaria. vnde concludunt q̃ si venit imponenda pœna relegationis, quòd non possit interuenire procurator. ¶ Non ob. d.l.j. quia secundùm eos dictio vsq̃, ibi ponitur includitur. & sic facit contra primam opi. pro hac secunda opi. Et hoc probant per text. illum qui dicit. sed capitalis per procuratorem agi non licet. Capitalis enim est, quæ adimit vitam, libertatem, vel ciuitatem. vt l. ñ. ff. de pub. iudi. vnde si verba sequentia in d.l.j. dum dicunt. sed & si ea causa sit, ex qua sequi solet pœna vsq̃ ad relegationem, non oportere per aliam causam agi: si dictio vsq̃, poneretur excluditur. dictus versiculus nihil importaret. ergo vt verba aliquem effectum producant. dictio vsq̃, debet intelligi includitur.

¶ Secundò mouentur per text. in d. §. ad crimen. qui generaliter loquitur quod in crimine publici iudicĩ nõ admittitur procurator: ergo si relegatio venit imponenda ex tali crimine, nõ debet admitti procurator.

¶ Tertiò mouentur per l. ñ. C. de procura. dum text. dicit appellationes pecuniariæ.

¶ Quartò pro dicta opi. dicunt esse casum in l. fin. C. de iniur. canonizata. iñ. q. ĩ. §. nisi natura. si speciale est ibi in personis illustribus quòd in crimine iniuriarum admittatur procurator. ergo in contrarium est ius commune. vt l.j. in fi. ff. ad muni. sed in crimine iniuriarum potest imponi pœna relegationis. vt l. fi. ff. de iniurĩs igitur &c. do. Cy. in d.l. reos. dicit q̃ opi. glo. cõmuniter seruatur de consuetudine & sic sentit q̃ opi. vltramõ. sit verior de iuris rigore. Et ad §. publicè. respondet q̃ ille text. non diuiditur in tres partes, secundùm quod gloss. ibi legit: sed totus ille. §. qui loquitur in eo, qui venit ad allegandas causas absentiæ. sed vt s̃. dixi communem opi. citramon. sequitur glo. per tex. in d. §. publicè. quem intelligunt de eo, qui venit ad excusandum innocentiam. & ad allegandum causas causæ secundùm Iac. Butr. & sic ad defendendum. ¶ Nec obst. l.j. ff. an per ali. cau. ap. quia secundùm Iac. de Are. & Butr. ille tex. dum dicit capitalis debet accipi strictè pro ea causa, quæ verè ingerit pœnam mortis. & in versi. sed & si ea loquitur de alĩs capitalibus quæ continent damnationem in metallum vel deportationem vt tenet Oldr. ¶ Non ob. §. ad crimen. quia licet loquatur indistinctè: tamen debet distingui secundùm alias leges. Et ita respondent etiam ad l. ñ. ff. de procura. facit quod dixi s̃. in ñ. q. huius membri. ¶ Non obst. l. fi. C. de iniur. coniuncta l. fi. ff. de iniur. quia secundùm Gul. de Cu. opi. prædicta debet intelligi, quando duntaxat imponeretur pœna relegationis, vel remotionis ab ordine: aut interdictionis, vel similis priuatiua. & clarũ esset, q̃ maior non posset imponi. secus quando imponeretur pœna corporis afflictiua: vt ictus fustium, vel similis: quia tunc non potest interuenire procurator. & ita loquuntur dicta contraria. Et si quis diceret, quomodo hoc est. nam et l. fi. C. de iniu. potest imponi pœna exilĩ, vel alterius interdictionis respondetur q̃ satis est q̃ possit imponi pœna corporis afflictiua, cùm imponat arbitrio iudicis. vt dixi s̃. in v. q. & ideò non potest interuenire procurator. vt ibi dixi. Barto. in d. §. ad

crimen dicit q̃ communiter est tenenda opi.glo.quia minime
sunt mutanda.l.minime.ff.de legi.& secundùm prædicta iudi-
candum esset.¶Sed disputatiuè de iuris rigore videtur sibi opi.
Vltramon,verior vnde intelligit dictam l.j.q̃ illa dictio vsq̃,
non exclusiuè ponatur.& sic ille tex.facit pro opi. Vltramon,
vt s̃.dixi.¶Item mouetur per alia iura obligata per vltramon.
non ob.§.publicè.quia intelligit illum tex.de eo,qui venit ad
excusandum,vel allegandum causas absentiæ,non causas cau-
sæ:seu ad plenam defensionem.¶Item mouetur per l.fi.C. de
iniur.coniuncta l.fi.ff.de iniur.¶Nec ob.secũdùm eum respõ
sio Gul.quia licet in actione iniuriarũ possibile sit imponi pœ
nam corporis afflictiuam quia arbitrio iudicis &c. tamen talis
pœna videtur esse determinata,quæ consueuit imponi pro ta-
li delicto:vt traditur in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de infa-
mi.vt dixi supra in v.q.vnde potest esse talis persona quę de-
26 bet relegari:& tamen non potest interuenire procurator.†Pre
tereà pœna relegationis est quando damnatur quis, vt debeat
morari in certo loco,vt l.relegatorum.ff.de interdi.et rele. ergo
eadem ratio est in relegatione,quæ esset in deportatione : quia
nunc̃q̃ posset interuenire procurator.& in hoc residet Bart. in
d.§.ad crimen.Host.hic tenet communem opi.glo.& citramõ.
quam etiam tenet Fede in consi.xciiij̃.& tenet Bal.in d.l. reos.
C.de accusa.in prin.vbi dicit q̃ miratur de opiñ. vltramon.&
quod aliquis illam sequatur:quia contra est casus ex coniun-
ctione duarum legum,ex quibus vna dicit q̃ ad pœnam rele-
gationis potest absens condemnari:vt l.absentem.ff.de pœnis.
alia dicit q̃ vbicunq̃ absens potest damnari,ibi potest interue
nire procurator ad plenam defensionem.vt est tex.in d.§.pu-
blicè.& ideò dicit q̃ opi. vltramõ.est simpliciter falsa.& opi.ci-
tramon.simpliciter vera.Et secundùm prædictam opi.cõmu-
nem dicit etiam hic do.me.consulendum,& iudicandum fore.
Subdit tamen quòd veritate inspecta potius esset tenenda cõ-
traria opi.Mouetur primò per ea,quæ dixi in vj.ratione:quan
do ex parte accusati non admittatur procurator: sed potes re
spondere,vt ibi dixi.¶Secundò mouetur ex his,quæ dixi etiã
in v.ratione.sed potest etiam responderi,vt ibi dixi.& ad l. ab
sentem.ff.de pœ.quæ vult q̃ pœna relegationis potest impo-
ni etiam absenti,& sic per consequens videtur q̃ possit inter-
uenire procura.respondet do.me.q̃ licet absens possit contu-
maciter relegari:tamen procurator non põt interuenire : quia
non potest legitimare personam suam præstando satisdationẽ
vt s̃.dixi in vj.ratione primæ.q.Ista tamen responsio non vide
tur bona.vt ibi dixi.Item secundùm eum,quia homines cõfisi,
q̃ potest interuenire procurator,de facili eum constituerẽt.Et
quandoq̃ per negligentiam procuratoris damnaretur.cui est
obuiandum.¶Nec obst.§.publicè.quia vt notabiliter dicit ibi
Bartol.ille text.non loquitur in procuratore,sed in executore.
quod patet quia dicit,per quemcunq̃.& vtitur similibus ver-
bis,quæ clarè indicant quemlibet admittendum,etiam si sit fœ
mina,vel minor.vnde non potest intelligi in procuratore.
¶Nec ob,quod tex.ibi dicit q̃ admittitur ad excusandum in-
nocentiam:quia excusator debet admitti,etiam ad excusandũ
super crimine:quia ex quo potest procedere,iudex in illo casu
contra absentem ex officio debet supplere præsentiam absen
tis,& inuestigare etiam de eius innocentia.facit l.properandũ.
C.de iudi.& auc̃.qui semel.C.quomodo & quãdo iudex xxx.
q.v.iudicantem.& quod no.in c.ij̃.de arbi.lib.vj.vnde si iudex
per se debet hoc facere,fortius debet admittere quemcunq̃ ex
cusatorem volentem ostendere innocentiam accusati:quia ex-
cusator qualiscunq̃ sit,potest prodesse,& non obesse, cùm nõ
habeat mandatum:sed procura.posset etiam obesse.¶Ex præ
dictis igitur patet q̃ in hoc articulo duplex est principalis opi.
vna glo.& citramontanorum:alia vltramontanorum , quã de
iuris rigore videntur sequi Cyn.Bar.& do.me.prima fundatur
super d.§.publicè.coniuncta.d.l.absentem.ff.de pœn. secunda
fundatur principaliter super l.fi.ff.de iniur.vt igitur veritas isti⁹
articuli satis intricati clarè elucescat,examinandi sunt intellect⁹
dictorum iurium.¶Pro prima igitur opi.vt dixi,videtur text.
in d.§.publicè.coniuncta.l.absentem.nam in d.l.absentem. §.j.
dicitur q̃ in causa relegationis sententia potest ferri contra ab-
sentem:ergo potest interuenire ,pcurator:vt d.§.publicè.ver.
vbicunq̃.Et quanc̃q̃ Car.conetur respondere q̃ ibi non admit
titur,vt procurator,sed vt quilibet,qui possit prodesse accusa-
to:non autem obesse.hæc tamen responsio videtur contra tex.
illum,qui formaliter dicit quemlibet pro reo absente verba fa-
cientem,& innocentiam ostendentem audiri debere. ergo se-
quitur q̃ etiã procurator debet audiri:cùm oratio sumpta ex
vniuerso verificari debeat in quolibet particulari. vt l. si is qui
ducenta.§.vtrum.ff.de reb.du.& quia qui omne dicit, nihil ex
cludit.vt c.solitæ,de maio.& obe.& l.à procuratore,C.manda-
ti.Et propter ea,vt tangunt Bal.& Ang.ex responsione Bart.
sequeretur q̃ quis posset facere procuratorem ad faciendum
omnia,quæ sibi prodessent:non autem illa,quæ sibi nocerent.
quod videtur falsum:quia talis procuratorũ forma est repro-
bata per id,quod no.Inno.in c.constitutus.de procur.& quod
notatur in c.fi.de dila.& per glo.in c.relatio.xxj.q.j. per Spec.
in tit.de procu.§.ratione autem formæ.vers. item excipitur.&
per Paul.in cle.j.de procu.¶Tu aduerte:quia Bar.non videtur
hoc voluisse.sed videtur sensisse q̃ excusator etiam innocẽtiæ
in casu prædicto admittatur sine mandato.¶Non ob.l.fin. C.
de iniu.quia potest responderi.vt s̃.dixi post opi.Cyn.Bar. ta-
men dictam responsionem reprobat. pro qua reprobatione
facit:quia in casu d.l.fi.iudex non poterat excedere pœnam re
legationis:quia persona erat illustris,vel similis.& tamen dici-
tur ibi q̃ est speciale q̃ posit constituere procuratorem. ergo
in contrarium est ius commune.vt l.j.in fi.ff.ad munici. cum s̃i.
ergo vbi aliàs venit imponenda pœna relegationis : regulari-
ter non videtur admittendus procurator.vnde Ang.in d.§. ad
crimen.dicit q̃ non videt q̃ opi.glo. & citramontanorum pos
sit sustineri. nisi dicamus q̃ speciale sit in crimine iniuriarum
q̃ procurator non possit constitui in illo crimine:licet nõ pos
sit imponi pœna s̃.releg.quasi sentiat q̃ in alijs criminibus pos
sit constitui. sed in crimine iniuriarum regulariter non possit.
& speciale est in persona illustri,vt possit.& hanc solu. tangit
Cyn.in d.l.fi.licet Ang.ipsum non alleget.Sed hæc so.nõ vide-
tur bona:quia non est bona ratio diuersitatis inter crimen iniu-
riarum,& aliud crimen,maximè quò ad potestatem dandi pro
curatorem in criminalibus,non videtur attendẽda qualitas cri
minis:sed qualitas pœnæ imponendæ ex illo.vt d.l.j.§.j. ff. an
per ali.cau.ap.& dixi.s̃.sæpius,& maximè in j.& ij̃.q. huius se
cundi membri. Vnde do.Richar.de Sali.aliter respondet ad d.
l.fi.videlicet q̃ speciale erat in persona illustri q̃ sibi in crimine
iniuriarum imponeretur pœna relegationis.Et ex hoc in con-
sequentiam resultabat q̃ speciale erat in eo q̃ posset dare pro
cura. in dicto crimine: quia quicquid est causa causæ, est causa
causati. vt in d.iuribus.Sed hæc responsio non videtur bona se
cundùm Imo.quia nedum illustri debet imponi pœna corpo-
ris afflictiua:sed relega.aut minor.imò etiam idè est in alijs in-
ferioribus à persona illustri:vt non possit imponi pœna cor-
poris afflictiua,sed relegationis:vel minor nisi sit vilis, aut hu-
milis persona,secundùm legem humilem.C.de incest.nupt. fa
cit quod notatur in l.annona.ff.de extraor.cri. & probatur in
d.l.fin.expresse.ff.de iniur. inquantum dicit q̃ solùm homines
humilioris loci fustibus subijciuntur,& non cæteri.& bene fa-
cit,quod habetur in l.capitalium.§.nõ solent.& §.generaliter.
& l.moris.§.iste ferè.ff.pœnis.& sic patet q̃ attẽta ratione do.
Richar.Idem debuisset statui in alio homine honestæ vitæ circa
constitutionem procura.q̃ statuitur in illustri persona q̃ ta
men est falsum.vt patet ibi in tex.dum dicit,nulli alij̃ licere. &
ideò dicta solutio non videtur bona.¶Et ob hoc forte Richar.
dedit aliam solutionem:videlicet quòd interdum sumus certi â
principio pœnam relegationis debere imponi:& tunc admit-
tatur procurator.& ita loquatur opi.communis.Interdum ve
rò sumus dubij̃ ratione criminis ex eo q̃ datur iudicis arbitriũ.
vt inspectis circunstantijs personæ,loci,& temporis. vt est in
crimine iniuriarum.vt l.prætor.§.atrocem.ff.de iniu. & insti.e.
tit.§.atrox.Et tunc propter dubium non admittitur procura-
tor.sed speciale est in illustri.& sic loquatur.d.l.fin.C.de iniur.
¶Et pro hoc facit secundùm eum:quia poterit esse q̃ illustris
intulerit iniuriã illustri:& sic cessabit priuilegium.Item à prin
cipio non constabit iudici,quod ille,qui intulit iniuriam, fuerit
illustris.& ideò propter has dubietates in dubio repelletur in
crimine iniuriarum procurator.Fallit in persona illustri.& hãc
solutionem sequitur do.Barto.de Saliceto in d.l.reos.
27 ¶†Sed certè hæc responsio non videtur bona secundùm Ioã.
de Imo.quia licet illustris intulerit iniuriam illustri:non tamen
videtur q̃ debeat imponi pœna corporis afflictiua.per legem
finalem.ff.de iniurijs.& dicta l.capitalium.§. non solent. ff. de
pœnis.et quia esset nimis restringere dictam legem finalem.C.
de iniurijs.maximè quia dicta lex finalis videtur præsuppone
re q̃ constabat ipsum esse illustrem.& sic etiam est verisimile i-
psum esse illustrem,cùm talia scilicet esse illustrem,verisimiliter
consueuerint esse notoria.& ideò dicere q̃ illud cõtingat: quia
dubium esset,an esset illustris:videtur delusorium:quia vt dixi,
litera ibi pro constanti videtur ponere q̃ ibi constabat illum
illustrẽ.& sic similiter,ex quo constabat ipsum illustrem,cõsta-
bat pœnam relegationis imponendã.ergo non debet esse spe-
ciale in ipso illustri,vt possit procuratorem constituere cõtra-
rium:cuius vult ille tex.¶Prætereâ dico quia eadem ratio mili
taret in inferioribus ab illustribus, qui non essent vilioris con
ditionis.

ditionis. & sic potest reprobari, vt præcedens. Vnde Ioan. de Imo. dicit q̃ ad d.l.fi.C.de iniur. potest aliter responderi saluando communem opi. q̃ illa intelligatur, quãdo intentabatur crimen iniuriarum: ex quo poterat sequi pœna capitalis, vt in casu l. primæ C.de famo.libel. quo casu etiam in persona honestiori imponitur pœna. vt l.iĩ.§.fina. ff.ad l.Corne.de sic. facit quod habetur in l.antepe.ff.de iniur. vbi apertè videtur innui, q̃ interdum in crimine iniuriarum imponitur pœna deportationis. nam verbum exilium, positum in d.l.antepe. vt differat à verbo relegatiõis, debet intelligi de deportatione. facit quod no.glo.in l.ñ.C.de epi.aud. non ob. quod d.l.antepe. loquatur de pœna calumniantis in crimine iniuriarum, cùm pœna calũniæ sit pœna talionis, & sic similitudo supplicñ. vt l.fi.C. de accu. & l.j.§.crimen.ff.ad turpil. Erit ergo speciale in persona illustri: vt in istis casibus in crimine iniuriarum possit dare procuratorem: videlicet, quando pœna capitalis, vel deportationis veniret imponenda: secus si pœna releg. quia tunc nõ esset speciale. cùm etiam in alio haberet locum procuratoris constitutio. vnde secundùm Ioan. de Imo. non esset speciale q̃ pro leui & verbali iniuria illata per illustrem, illustris posset agere per procuratorem: quia nemo dubitat, q̃ etiam pro tali iniuria, ex qua venit imponenda sola pecuniaria, verisimiliter etiam alius quilibet posset agere per procuratorem. per no. in c. cùm te. §. de re iudi. vbi secundùm vnum intellectum patet exemplũ de iniuria verbali. ¶ Tu aduerte, quia licet hæc solutio videatur esse notabilis: tamen iste intellectus videtur continere diuinationem. Præterea videtur contra dic l.fi. quæ generaliter, & indistinctè loquitur de qualibet causa iniuriarum. & sic videtur generaliter intelligenda. ¶ Vnde ego arbitror posse dari nouum & veriorem intellectum ad d.l.fi. de quo aliquid tetigi. §. in prima fallentia. ñ.q.huius.ñ.membri. q̃ speciale sit in persona illustri, vt liceat sibi defendere per procuratorem in crimine iniuriarum. nam persona illustris regulariter non põt causam agere, seu defendere se, per se principaliter: sed per procuratorem vt l.quicunq;.C.de procura. & latius dixi in d.fallentia. ¶ Nec contra hunc intellectum obst. d.l.fi. dum dicit, vt nullus alius sibi liceat hoc vendicare, quasi sentiat quòd hoc, speciale, sit in persona illustri: & tamen personæ illustri non potest imponi pœna §. relegationẽ vt d l.fi.ff.de iniur. sed vsq; ad relegationẽ iam dictum est secundùm communem opi. quod quilibet potest causam agere per procuratorem: quia respõdeo q̃ illa lex continet specialitatem in hoc videlicet, quod vbi aliàs persona illustris non potest ciuilem causam agere per se, sed per procuratorem: in causa tamen iniuriarum, in qua illustri non venit imponenda pœna corporis afflictiua, hoc licitum est. vnde põdero q̃ tex. ibi dicit per verbum licere: quasi velit dicere, & si alĩs indifferenter licitum sit causam criminalẽ, in qua venit imponenda pœna vsq; ad relegationem, agere per procuratorẽ. tamen in persona illustri potuisset esse dubitatio per prælegatam l. quicunq;. Et ideò Imperator dicit licere, quasi dicat, licet aliàs non liceat in causa ciuili illustri per procuratorem agere. Item licet in causa criminali non sit licitum agere per procuratorem. vt in d.§.ad crimen. tamen licitum sit illustri in causa iniuriarum agere per procuratorem. Et ratio specialitatis sit: quia non est causa ciuilis. item nec causa criminalis multũ grauis, in qua ex genere pœnæ non possit constitui procura. quia cùm veniat imponenda pœna illustri vsq; ad relegationem.

¶ Nec ob. tex. ibi dum dicit: ita tamen vt nullus alius, quia respondeo q̃ hoc alteri non conceditur ex iure speciali: sed simpliciter ex iure communi: quando venit imponẽda pœna vsq; ad relegationem. ¶ Vel respondeo & melius q̃ nulli alĩ hoc conceditur in crimine iniuriarum, s. quòd simpliciter possit causam agere per procuratorem: sed in ipsis personis inferioribꝰ ab illustribus. vt ibi dicit text. formaliter mos iudiciorum qui hactenus obtinuit, obseruetur in posterum: quasi sentiat, q̃ si si hactenus obtinuit, obseruetur in posterum: quasi sentiat, q̃ si si

18 ¶† Et ex prædictis infero, quod idem dicendum esset in epis, & alĩs inferioribus prælatis, quod dictum fuit de persona illustri: quia tales sicut illustres, nõ possunt per se ciuiles causas agere: sed per procuratorem. v.q.iĩ.c. episcopus iuncta glo. & tenet Host. in summa in tit. de procu. §. quis dare ver. & episcopus. vbi assignat quatuor rationes. Prima quia secundùm apostolum non oportet seruos Dei litigiosos esse. ñ.q.vĩ.c. sicut sacerdotes. Secunda ne cogantur recedere à diuinis officiis. vt l. omnes qui C. de epi. & cleri. Tertia quia causæ, quæ in iudicio agitantur, materiam criminibus solent præparare. C. de iudic. l. properandum. & quia equiparantur illustribus. vt C. de epi. et cle. l. episcopale. Ego tamen de hoc dicto dubito valde. & forte non esset verum. & cõtra ipsum videtur tex. in c. cùm olim. §. de testi. vbi probatur q̃ episcopus potest personaliter agere facit & c.fin.§. de iur. calum. Item video q̃ epi̇s põt esse procurator pro ecclesiis suis, & miserabilibus personis. vt c.j. & fi. de postul. & in causis spiritualibus, in quibus potest esse procur. laici. vt c. per venerabilem. §. qui fi. sint leg. & ibi Ioan. Andr. in prin. sed quia non est principalis articulus noster, non insisto. vide in d. iuribus per Spe. in tit. de procura. §. j. ver. item q̃ est episcopus. ¶ Item non ob. opi. glo. de qua in d. §. ad crimen vt §. dixi, quæ vult q̃ sit dare relegationem in locum certum. vt l. relegatorum. ff. de interdic. & relega. quæ pœna non videtur cadere in absentem. & sic saltem non videtur posse dari procur. sed posset responderi, & primò q̃ opi. glo. debet intelligi, & limitari in relegatione ad locum certum: secus in relegatione fiẽda ad incertum locum. & hanc opinionem sequutus fuit dominus Franciscus de ramponibus: quam etiam tangit Bald. in d.§. ad crimen. Item posset dici & secundò q̃ etiam in relegatione fienda ad certum locum possit ferri sententia in absentẽ. & per consequens videtur posse interuenire procur. quia cùm talis retineat ciuitatem & bona. vt d.l.relegatorum. §.j. verisimiliter habebit effectũ sententia: quia si præcipietur sibi q̃ ipse debeat parere sentẽtiæ, illi parebit: ne aliàs aggrauetur eius pœna. per l.relegati. ff. de pœnis. nec obstat si diceres q̃ eadem ratione sententia deportationis debet posse ferri in absentem: quia potest augeri pœna, si condemnatus non pareat sententiæ damnando illum in metallum. vt notatur in d.l.relegati. qa respondetur secundùm do. Richar. & Bartholomeum de Saliceto in d.l.reos. q̃ natura vocabuli repugnat in deporta. ex eo quia deportare est ad aliquem locum portari naui, vel vehiculo. vel iumento. vt l.j. ff. de serui. rusti. prædio. & l.ferri. §. portari. ff. de verb. signi. Et ideò talis sententia non videtur posse ferri in absentem: quia nõ videtur posse ferri, secundùm quod de notat vis & proprietas verbi: quæ ratio cessat in relegato.

¶ Sed aduerte, quia hæc responsio non placet Ioan. de Imol. quia etiam relegatus in insulam, videtur in illam deportandus. Et ideò interdum tenetur in carceribus. vt d.l. relegatorum. in fine prin. vnde posset aliter respõderi: videlicet q̃ cùm deportatus amiserit ciuitatem & bona, ex quo non habet quid perdat, nisi libertatem, per quam posset damnari in metallum: sicut non timebat deportationem propter absentiam. ita non timebit damnationem in metallum. vnde secus dicendum est in relegato, qui non perdit bona. Ad prædicta etiã adducit, quod in simili videmus. nam damnari actione personali potest quis: licet absens: & licet in illo loco non habeat bona, in quibus ibi possit fieri executio. & per consequens patet q̃ non sequitur. non potest fieri statim executio contra absentem. ergo absens non potest dãnari. Et hinc est q̃ ille qui nil habet in bonis, potest damnari: quia potest peruenire ad pinguiorem fortunã. vt l. si defunctus. C. arbitrium tutel. & hoc modo communis opi. potest sustineri. & sic residet Ioan. de Imo. Subdit tamen quòd fortè non esset malum de iure limitare dictam opi. glo. secundùm opin. domi. Fran. de Rampo. videlicet, quando relegatio esset facta ad locum incertum. Ad alia autem argumenta. §. formata contra communem opi. patet responsum. §. aduerte, quia secundùm Ioan. de Imo. contra communem opi. posset adduci, d.§. ad crimen. coniungendo principium cum fine. dicitur enim ibi in principio simpliciter quòd ad crimen publici iudicij non admittitur procurator. & in fin. tex. videtur velle quòd sententia potest ferri in absentem: quòd nihilominus differtur propter iustam excusationem. & sic videtur ille tex. comprehendere causam criminalem, ex qua veniebat imponenda pœna relegationis. quæ contra absentem imponi põt. non autẽ intelligi potest de grauiori: quę non põt imponi contra absentẽ. vt d.l. absentẽ. dũmodò esset absens ex iusta causa: ꝓpter quã etiam sententia relegationis esset differenda. vt ibi in fine. & sic finis illius. §. videtur comprehẽdere causam relegationis. & tamen vult quòd non admittatur procurator, sed executor. Sed ad hoc potest responderi quòd text. in d.§. ad crimen. non debet intelligi, quando est talis pœna, quæ potest ferri in absentem. nec obstat litera in fine, dum dicit de sententia differenda quia non debet intelligi de sententia pœnæ ex delicto; sed de sententia annotationis bonorum. de qua in l.j. ff. de requi. reis. & d.l. absentem. Vel dic quòd text. ille potest intelligi in criminibus specialibus: in quibus pœna vel sententia capitalis potest ferri contra absentem, etiam de iure ciuili. vt patet in lege Cornelia. §. constitutum. ff. ad l. Corn. de sic. & in casu. l. ne diu. C. de pe. & hodie in crimine læsæ maiestatis. vt in extraua. ad repri. & dicam infra in xv. q. Et si tu diceres quòd tunc non ad

mittitur solùm excusator,sed simpliciter admittendus est procurator ad defendendum:respondeo q̃ hoc est dubium,vt infra videbimus in q.xv.sed posita opi.quòd admittatur procurator:respondeo q̃ in casibus prædictis non restabat, nisi ferre sententiam.& ideò §.ad crimen.loquitur q̃ admittitur excusator,& differtur sententia.nam ille text.loquitur solùm de actu sententiandi.nec etiam obstat, si diceretur q̃ etiam eo casu,in quo procedi potest contra absentem,non debeat admitti procur.in causis criminalibus à relegatione.s̃.per ea quę notantur in l.j.ff.an per ali.cau.ap.vbi patet q̃ in causa app.potest procedi contra absentem:quia illa imitatur naturam causæ principalis.vnde sicut in principali non poterat admitti procurator ex eo q̃ absens non poterat damnari:ita nec in causa ap.quę sequitur ipsius naturam.vt dixi:licet in illa possit procedi cõtra absentem.& pro hoc facit regula generalis posita in d.l.j. in fi. quæ dicit q̃ generaliter si causa principalis non potest agi per procuratorem,nec etiam causa ap.poterit agi secundùm Bald.
29 in d.§.ad crimen.¶†Aduerte:quia ex d.opi.Bal.videtur sequi quòd in causa appel.& in causa criminali, in qua non poterat procedi contra absentem in causa principali,possit procedi cõtra absentem in causa appellationis. Et hoc voluit Bald.dum sentit q̃ in causa appellationis possit procedi contra absentem sed non debet admitti procurator quia nõ debebat admitti in causa principali.& sic non poterat procedi contra absentem: aliàs debuisset admitti procura.vt dicam in xv.q.sed hæc opi. Bald.non videtur vera per l.absentem.ff.de pœnis.& l.absentem.C.de accu.quæ loquitur indistinctè.& sic videtur velle q̃ tam in causa appel.q̃ in causa principali:in causa in qua venit imponenda pœna à releg.s̃.non possit ferri sententia in absentem. Et propterea arg. Bal.videtur concludere contra ipsum. nam si causa app.limitatur naturam causæ principalis,vt dictũ est:ergo sicut in causa principali non potest contra absentem procedi,si talis est natura causæ:ita nec in causa appella.

¶ Tertiò moueor per tex.in d.l.j.ff.an per ali.cau.app.vbi tex. vult quòd in causis criminalibus à relegatione supra nõ potest quis per alium causam agere:sed debet adesse auditorio. & sic videtur quòd requiratur eius præsentia.nec ob.l.fin.§.illud.C. de temp.ap.quia respondeo quòd ille tex.loquitur in ciuilib⁹, vel in causis in quibus contra absentem poterat procedi in causa principali.nec obst.etiam si allegaretur quòd ex quo sententia est lata in principali contra reum:illa statim traxit secũ exe cutionem quò ad ea,quæ sunt iuris: videlicet,quò ad infamiã, seruitutem,& perditionem status sui.l.qui vltimo.ff.de pœ.& ideò tunc facilius poterit procedi contra absentem in causa appel.quia ꝛñdeo secũdùm Io. de Imol. q̃ hoc non videt sufficiens:quia per ap.interpositam videtur extinctum pronunciatum,vt l.j.in fin.ff.ad turpil.& si sententia ferretur in causa ap. ageretur ex secunda,non ex prima,vt traditur in l.j.ff.ad treb. & l.eos.C.de app.& l.furti.ff.de infami.¶ Aduerte tamẽ: quia Bal.in nostro principali articulo variauit.nam primò dixit q̃ in relegatiõe ad certum locum potest interuenire procurator: sed in relegatione ad certũ locum nõ,propter rationes quas s̃. allegaui in opi.do.Fede. deinde dixit,vel dic melius q̃ vtroq; casu idem est:nec videtur q̃ sententia sit deluſoria: quia saltem per eam inducetur obligatio ad pœnam q̃ videtur sufficere.q.aliàs si secus diceremus non posset ferri sententia contra absentem in causa pecuniaria:si damnatus nulla haberet bona, cum quibus posset fieri executio.& sic residet Io.de Imo.sed ratio præ dicta mihi non videtur concludens ; quia idem concluderet in qualibet alia pœna maiore relegatione.ideò tene, quod s̃. dixi in alijs rationibus.s̃.assignatis:ex quibus patet simpliciter defensatam cõmunem opi.quæ placet Io.de Imo.& mihi:nec ab ea recedendũ esset,maximè cum glo.vbiq; hanc firmet.secundùm quod singulariter no.Ia.Bu.in l.j.C.qui pro sua iurisd. qui dicit,quòd opi.gl.per eam firmata seruanda est pro.l. & idem not.Bal.in l.hære.C.deposi.& adde quæ dicam j.in xv.q.

¶ Vltimò aduerte,quòd licet Doc.circa prædictum casum relegationis simpliciter transeant,non facientes differentiam inter accusatorem,& accusatum:tamen ego arbitror dicendũ quòd retenta opi.vltramõ.non sit fienda differentia.sed retenta opi. citramontano.dicendum esset, q̃ licet ex parte accusati possit interuenire procu.tamen ex parte accusatoris dico q̃ lit.conte. prosequendo publicum interesse non admitteretur procu. ad quod faciunt quæ dixi s̃.in rationibus.ñ.quæstio.primi membri principalis:& quę dixi in ñ.quæstio.secundi membri.quid autem iuris sit,si hoc casu veniret imponenda pœna pecuniaria, dic vt dixi in d.q. ¶ Et ad secundum argumentum,quod posset formari in contrarium quòd vbi venit imponenda pœna relegationis,non admittatur procurator:quia vbi venit imponenda pœna fustigationis,videntur æquiparari.l. cognitionum.§.j.ff.de var.& extraordi.cri.dixi in iñ.q.respondeo, vt dicam in argumentis formatis in contrarium ad decisionem xiñ. q.& adde quæ dicam in xñ. Et ex prædictis est expeditus iste articulus difficilis & intricatus.

30 ¶†Vndecimò quæro,an in delictis,ex quibus venit imponenda pœna perpetui carceris admittatur procurator.solu. pro solutione huius q.debes animaduertere de iure ciuili quòd non potest quis damnari ad perpetuum carcerẽ.l. capitalium.§.solent.ff.de pœ.imò in seruo vix concessa fuit dicta potestas damnãdi ad perpetuum carcerem. vt l.incredibile.C.de pœ. & l. j.C.de his qui non pos.ad liber.perue.nisi fortè diceremus, q̃ vbi olim ex delicto veniebat imponenda pœna,per quam irrogabatur perpetua seruitus,hodie cùm illa pœna nõ sit in vsu possit imponi pœna carceris.vt dixit Bal.ĩ d.l.incredibile.quo casu procederet dicta q.maximè attenta dispositione.l. hodie. ff.de pœn. vel posset procedere ex forma statuti disponentis, quod pro aliquo delicto imponat perpetui carceris : vel quòd iure canonico secundùm quod non est dubium quòd talis pœna potest imponi.vt c.pe.de apo.& c.nouimus.infrà,de verb. significa.& c.vt commissi.de hæretic. libro vj. quantum ergo attinet ad principalem.q.nostram licet Doc.hanc non tangãt: tamen arbitror dici posse quòd non potest interuenire procurator.quia hæc pœna perpetui carceris æquiparatur pœnę damnationis in metallum.vt not.Innoc.in c.qualiter.el.ñ.in glo. magna.j.eod.& sequitur Barto.in l.ñ.ff.de publi.iudi. sed in iudicio,in quo venit imponenda pœna damnationis in metallũ, non potest interuenire procurator. argumen.l. ñ. coniuncta.l. pe.§.ad crimen.ff.de publi.iudic.& hoc etiam probatur latius ex his,quæ dixi s̃.in iñ.& ix.q.quia cùm ista pœna sit maior relegatione , non potest interuenire procurator: vt l.j.§.si ea.ff. an per ali.cau.appel.

¶ Aduerte tamen circa prædicta quòd dicta æquiparatio Innocen.& Bartol.non videtur bona: quoniam dominus non amittit dominium serui damnati ad perpetuum carcerem.l. aut damnum §.fin.in fin.ff.de pœ.sed si est damnatus in metallum dominus priuatur dominio serui.vt d.§.fina.in princi. sed posset dici quòd licet non sit bona quò ad omnia:tamen communiter æquiparatur.& licet dominus non perdat dominium serui damnati ad perpetuum carcerem:tamen illud dominium videtur parui effectus:quia per talem seruum domino nõ potest acquiri.nec in ipso spectatur persona domini ad faciendum ipsum capacẽ.vt d.l.j.C.qui.ad liber.perueni.non pos.& tenet Ian.de Imol.in l.secunda ff.de publi.iudi.& tenuit quidam solennis Doctor domi. Benedi. de Plumbi. qui voluit quòd damnato ad perpetuum carcerem, vel ex forma statuti, vel de iure communi,non possit aliquid relinqui vltra alimenta. & sic etiam in hoc videtur æquiparari damnato in metallum, qui nõ est capax relictorum.licet quo ad alimenta possit capere.vt l.j & ñ.ff.de his qui pro non script.habentur.& tangitur in l.j.C. de hære.instit.

¶ Sed aduerte:quia etiam videtur posse attentari quòd damnato perpetuo carceri de iure canonico non possint relinqui alimenta,cùm sibi deputetur panis angustiæ,& aqua doloris. facit quod habetur in d.c.nouimus.& c.quamuis.de pœ.libr.vj. dixi in d.c.pe.de apostа.& c.ad audientiam de homi.in lviñ.q. viñ.q.principalis.

¶ Sit ergo conclusio,quòd non potest interuenire procu. quãdo imponitur pœna relegationis in locum certum,secundùm communem opiñ.de qua dixi in præcedenti q. fortius in casu nostro,maximè quia de facili posset effici iudicium deluſoriũ.

31 ¶†Duodecimò quæro,an in criminibus,ex quibus venit imponẽda pœna,vt quis possit impune offendi:vel q̃ nõ audiat tam in ciuili,q̃ in criminali causa admittat proc.solut.Bar. in l. ñ.ff.de pub.iud.cõcludit q̃ talis causa dicat:si talis pœna sit perpetua:vt puta,si statutũ dictat q̃ declinans iurisdictionẽ potestatis possit impunè offendi.nã perdit ius illius ciuitatis,cuius videtur factus hostis.vt l.amissione.§.qui deficiũt.ff.de capi. dimi.ad instar pœnæ deportat,per quã quis perdit ciuitatẽ: propter hoc dicitur capitalis.secus si talis pœna non sit perpetua. verbi gratia, dictat statutũ q̃ bannitus à centum libris.s̃. possit impunè offendi:quia tunc non censetur capitalis, cùm soluendo centũ possit euitare aliã pœnã ad instar pœnæ excõicationis, quæ est medicinalis,nõ mortalis, seu perpetua.vt c.j.de sen. excom.lib.vj.Ange.vero in d.l.ñ.dicit q̃ secũdùm dictũ Bar. fortè non est verũ:quia videt sufficere q̃ pœna possit esse perpetua.ar.l.sufficit.ff.de cõd.inde.& no.in gl.in perpetuas. in c. fi.de rescript.lib.vj.& in c.fi.s̃.de sol.nam poterit esse q̃ cõdemnatus nunc̃ soluet,nec vsq̃ habebebit potentiam soluendi facit quod dictum fuit s̃.in vj.q.Nec ob.quod dictum fuit de excõicatione: quia saltem in mortis articulo poterit absolui à quolibet,

à quolibet, vt traditur xvij̃.q.iij̃.c.si quis suadente. dicam in c. omnis. j. de pœ. & remiſ. quod non contingit in bannito propter pecuniam: quia de banno nõ potest exire nisi soluat secũ dùm Ange. Bald. verò in l. seruum quoq; §. publicè. ff. de procu. versic. vlterius quæritur. dicit q; si statuto cauetur quòd contrahens matimonium cum Guella nõ audiatur in ciuili vel criminali quòd accusatus de tali crimine non videtur posse respõdere per procuratorẽ: quia hæc pœna videtur maior deportatione. l. hi qui sanctam. C. de apostа. ergo nõ potest interuenire ꝓcurator, vt patet ex his quæ dixi in x.q. Cõtrarium tamẽ ipse determinat. mouetur: quia quædam pœnæ sunt afflictiuæ corporis: & in his habet locum §. publicè. Quędam verò concluſiuæ, vt est pœna prędicti statuti: & etiam pœna remotionis ab dine, & similis. & in his non habet locũ §. publicè. ratio potest assignari: quia paima pœna nõ cadit in absentem: & sic nõ potest interuenire ꝓcurator, vt dixi in j.q.j.q. principalis. secunda verò cadit in absentem: & ideo debet posse interuenire ꝓcurator, vt tenet Iac. But. in d.l. hi qui sanctã. Et ex hoc infert Bald. quòd licet bannum in se habeat hanc conditionem quòd non debeat reddi ius bannito, & quòd possit impunè offendi: tamẽ admittitur procurator. nec obstat quòd talis non debeat audiri. per consequens non debet admitti procurator: quia verum est quando bannum esset decursum & traxisset secum executionem: sed antequam currat admittitur defensio. quod est valde notabile secundùm Bald. & eandem sententiam tenet ipse in d.l. reos. in princip. C. eod. & d.l. penult. §. ad crimen. videt impugnare hanc opin. ex eo quia si non debet audiri: ergo poterit impunè offendi: quia de iniuria nõ poterit querelare. Sed constat scdm eũ q; hæc pœna quòd possit impunè offendi est capitalis: quę vel est vel potest esse perpetuò duratura, vt s. dixi. ergo videt q; non possit interuenire procurator.

¶ Ego arbitror posse dici q; stante statuto q; possit impunè offendi quòd cùm hæc pœna sit maior deportatione, videat nõ admittendus procurator: nisi contra absentem procedi posset: cũ videatur hæc pœna posse cadere in absentem, vt s. quis ꝓnuncietur offendibilis, videtur quòd possit procurator interuenire. sentit Ioan. de Imo. in d. §. ad crimen. subtiliter tamẽ cõsiderando videtur q; cùm simpliciter hæc pœna caderet in absentem, vt de se patet q; verior sit opi. Bal. Si autem statutum diceret q; condẽnatus à centũ libris supra possit impunè offendi: non video quare non debeat admitti procurator: quia ista videtur esse pœna cõtumacię non delicti. facit quod dixi s. in iij̃.q. & præterea si statutũ dicit dicto modo pœna potentiæ defensionis videtur imponi à iure, non autem à iudice. Pœna autem imponẽda à iudice est pœna pecuniaria: ergo debet posse interuenire procu. & hoc sensit Bal. in d.l. reos. in q. pen.

32 ¶ †Tertiodecimò quęro an in delictis ex quibus venit imponenda pœna priuationis, seu depositionis ab ordine possit interuenire procur. fol. Iac. But. Bart. Bal. & docto. cõiter in d. §. ad crimen. & in d.l. reos. tenent q; admittatur procurator. & sequunt Ioan de Imol. & moder. mouentur: quia talis pœna cẽsetur minor relegatione. facit quod habetur in l. cognitionum. §. j. ff. de va. & extraor. co. & l. j. §. j. versi. planè. ff. an per ali. cau. appel. & quod not. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infa. siue ergo quis deponendus sit ab ordine vel priuãdus publicis honoribus, vel simili pœna condẽnandus non prohibet ꝓcurator admitti. argu. d.l. cognitum. §. j. quia omnes dictæ pœnæ videntur minores relegatione: ergo est admittendus procurator, vt dixi in x.q. & hęc est cõmunis conclusio docto.

¶ Tu aduerte: quia contra hanc cõmunem opi. fortiter dupliciter oppo. primò de tex. nostro in quo videbatur agi ad depositionem. & tamen hic Papa dicit. quòd non admittitur procurator: quia causa erat criminalis. ¶ Circa quod aduerte: quia intellectum istius decr. vt vidisti tetigi s. in j.q.iij̃. principalis q. & tenendo duas primas solutiones nouas quas ibi dedi cõtrarium patet solutum, sed tenendo vltimam solutionem Ioan. de Imol. quod aliud sit de iure canonico, & aliud de iure ciuili: qa de iure ciuili procurator admittitur. de iure canonico non contrarium licet in se pateat solutum: tamen solutio videtur leuis, nisi addatur ratio quare magis de iure canonico reperiatur prohibitum talẽ cãm per procuratorem agi quàm de iure ciuili. vnde pro examinatione dicti dubij̃ debes aduertere quòd aliter accipitur de iure ciuili ordo, & aliter de iure canonico.

33 †De iure canonico ordo est sacramentum ecclesiæ ab Apostolo introductum: cuius character per impositionẽ manus prælati secundùm formam ecclesiæ cooperante Spiritu sancto imprimitur ordinato, vt in certis officijs valeat ministrare, vt tradit Hostien. in summa in titu. de tempo. ordi. facit xxxij̃. dist. in summa. & c.ij̃. s. de sacra. non reiter. Sunt autem ordines ecclesiastici secundùm ysido. li. vj. ethimo. & transumptiuè xxj. distin. c. cleros. hi. videlicet hostiarius psalmista, lector, exorcista, accolitus, subdyacon⁹, dyaconus, presbyter, & episcopus. quod autem sit vniuscuiusq; officium, vide ibidem: & sic videtur quòd ordines sint nouem non septem, prout communiter tenetur, sed hic non est noster articulus: ideo dic vt gloss. & Archid. in d.c. cleros. & à subdiaconatu supra inclusiuè hodie omnes ordines appellantur sacri. & si ordines minores etiã sint sacri, vt not. in c. clericus si tonsuram. s. de vita & honesta. cleri. & not. gloss. xxxij̃. distinct. in summa. vbi dicit quòd quatuor prędicuè dicũtur sacri à sanctimonia, id est à castitate & continentia quam indicunt, vel propter excellentiam, vel quia magis participant de sacramento corporis Christi: & transferunt ordinatos in sortem domini: ita vt non liceat amplius retrocedere. facit c. cùm ex eo. de elect. libro vj. & capitu. j. de cler. coniug. & licet constituti in minoribus teneantur cõtinere, vt c. vt clericorum. de vi. & honesta. cleri. tamẽ & in q̃ titate delicti & impotentia contrahẽdi matrimonium longa est differẽtia, vt c. j. de offi. ord. & c. j. de cle. cõiu. & c. j. de vi. & hon. cle. li. vj. de iure autem ciuili aliter accipit̃ ordo. Dicit̃ em̃ ordo cuiusq; corpis vniuersitatis vel collegij̃, vt puta decurionũ, doctorũ mẽsaliorũ, lanificũ, & si. vt no. in ru. & in tex. ff. de decr. ab ordi. faci. & not. gloss. lxij̃. distin. c. vota. Facit tex. iij̃. dist. c. deniq; xvij̃. distin. c. j. iuncta glo. & xx.q. j. c. præsens. xj.q. iij̃. c. si autem. & l. cognitionũ. §. j. ff. de var. & extraor. co. vnde de iure ciuili dico quòd depositio ab ordine importat etiam illam pœnam per quam quis prohibetur honoribus fungi, vt d.l. cognitionũ. §. j. quia talis minuit existimationem, vt ibi.

¶ Ex prædictis ergo patet ratio diuersitatis quare magis quis possit respondere per procuratorẽ quãdo agitur ad depositionem ordinis de iure ciuili q̃ de iure canonico: quia vbi maius periculum: ibi cautius est agendum, vt c. vbi periculũ. de elect. lib. vj. seu ꝓpter excellentiã ordinis sacramenti maius videtur inesse periculũ: quia ecclesia quasi nihil habet maius: vnde ex grauissimis dũtaxat criminibus quis deponitur ab ordine, vt tractatur lxxxj. distin. c. j. & c. Maximianus. xxxv. distin. c. j. et gl. lxvij̃. di. c. eps. l. di. c. si eps. & c. si quis præsbyter. gl. j. lxxxij̃. dist. c. præsbyter. Inn. in c. ex tenore. de tempo. ord. & in c. j. de corpo. viti. Crimina autem non grauia talem pœnam non inducunt, vt c. sicut nostris. de iureiu. hoc autem non contingit in depositione ab ordine ciuili, sed tenendo primã & secundã solutionem, de qua s. in dicta prima q. per quas declarauí intellectum tex. nostri. contrarium clarè patet solutum.

¶ Secundò opponit̃ & videt̃ quòd etiam de iure ciuili in iudicio ex quo venit imponẽda pœna depositionis ab ordine nõ possit interuenire procurator: quia in iudicio in quo venit imponenda pœna fustigationis non admittit̃ ꝓcurator, vt dixi s. in iij̃. q. huius j. q. ij̃. q. principalis. sed pœna depositionis ab ordine & fustigationis quo ad plebeos æquiparat̃ l. cognitionũ. §. j. ff. de va. & extra. co. ergo qua rõne etiã in iudicio in quo plebeo veniret imponenda pœna fustigationis non admittit̃ ꝓcurator: eadem ratione nec debet admitti in iudicio in quo venit imponenda pœna depositionis ab ordine.

¶ Solutio: contrarium prima fronte videt̃ difficile, nec tangit̃ à docto. Ego arbitror posse solui q; illa æquiparatio quę fit ibi fit quo ad effectum illius §. sed non simpliciter quo ad alios effectus in quibus diuersa esset ratio in vna pœna quàm in alia, sed maior videtur ratio quare prohibeat̃ ꝓcurator interuenire q̃n venit imponenda pœna fustigationis q̃ depositionis ab ordine, vt patet ex his quę dixi s. in princip. in prima q. principali. & prædicta adde his quæ dixi s. in iij̃. q. in fine. & in vij̃. q. in fine.

34 ¶ †Quartodecimò quęro an in causis in quibus venit imponẽda pœna separationis tori possit interuenire procurator. verbi gratia, agit vir contra vxorem, vel vxor contra virum corã iudice ecclesiastico propter adulterium ad separationem tori. Solu. dico quòd sicut est text. apertus in c. tuę. de procura. vbi tex. vult quòd in tali causa quę videtur mista inter ciuilem & criminalẽ admittatur procurator, licet text. ibi dicat quòd hoc sustineri potest si necessitas id postulauerit. & licet ibi text. dicat: & sic à contrario velle q; secus si nõ esset necessitas: tñ idẽ dicendũ est vtroq; casu scdm Host. & Io. And. & doct. cõmuniter. vnde dũ tex. ibi dicit, si necessitas postulauerit: subaudiẽdum est verbum maximè, vt in c. pasto. de offi. dele. & c. qđ sedes. de off. ordi. & sequuntur Ange. & Ioan. de Imol. in d.l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iudic.

35 ¶ †Quintodecimò q̃ro an in casibus in qbus dixi in causa criminali ꝓcu. nõ admittendũ procedat hoc indistinctè, vt non admittat̃ etiam pro absente. fol. circa hanc q. variæ fuerũt doct. opi. Martinus enim antiquus glossat. voluit in l. reos. C. de accu. q; si lit. contest. reus se absentauit q; possit admitti procur.

ex eo:quia cùm lis sit contestata potest procedi contra absen tem & sententia dabitur contra dñm qui fuit lit contest.& ita debet intelligi l.reos.C.de accusa.quę vult quòd rei capitalium criminum absentes possint per procuratorem defendi . secus si reus se absentasset ante lit.contesta.quo casu non potest pro cedi contra eum lite non contesta.& hoc casu loquatur l.penul ti.§.ad crimen.ff.de public.iudi.& ideo hoc casu non posset in teruenire procu.& hanc sententiam sequutus fuit Melendus antiquus glo.iuris canonici.de quo hic in glo.nostra in fin.per text.v.q.iij.c.reos.& sic patet quod d.l.reos.& d.c.reos.loquũ tur in procuratore qui venit ad allegandas causas absentiæ an te lit.contesta.& idem ponit glosin dicto §.ad crimen.vt sta tim videbimus in ij.q.princip.huius secundi membri.nos autẽ loquimur de procuratore qui venit ad plenam defensionẽ. Itẽ hæc opinio cõmuniter reprobatur ex eo:quia siue lis sit conte stata,siue non,videtur quòd in crimine capitali non possit fe ri sententia contra absentem.ff.de pœ.l.absentem.quia esset de lusoria,vt l.absentẽ.C.de accu.Pręterea ex dicta opin.videt in-ferri quòd procurator interueniens post li.contesta.nõ debeat damnari:cuius contrarium tenent cõmuniter docto.in l.nihil. C.de procu.de qua materia tractatur latius in l j.C.de sen.& c. quærelam.s.de elect.& ibi per glo.& docto.& in glosſ.fin.in c.licet causam.de probatio.

¶ Secunda opi.fuit ꝙ aut sentẽtia potest ferri contra absentẽ: & tunc admittatur procu.ita potest intelligi d.l.reos.& hanc tangit Bar.in d.§.ad crimẽ.sed ipsemet dicit ꝙ iste intellectus ad d.l.reos.non placet sibi,primò:quia non conuenit d.l.reos. quod patet:quia litera ibi dicit quòd leges publicorum iudi-ciorum permittũt reos capitalium criminũ absentes posse de-fendi.Sed nulla l.digestorũ hoc reperit cautũ quòd in crimi-ne capitali possit ferri sententia cõtra absentẽ,nisi in vno casu, videlicet in casu legis l.Cornelia.§.constitutũ.versic.sed in ser-uos.ff.ad l.Cor.de sica.vbi tex.vult ꝙ serui qui spadones fece-runt:licet vltimo supplicio dãnandi sint:tamen possunt absen
36 tes condẽnari.† Et est hic vnus casus specialis in quo in causa capitali vltimi supplicij potest ferri sententia contra absentem. & hic solus casus de iure digestorũ reperit,vt dixi:ergo nõ est verisimile quod vno casu speciali legislator in l.reos.fecerit illã regulã.quinimo & iste casus procedit scdm vnum intellectũ. de quo in d.ver.sed in seruos.sed scdm aliũ secũdũ intellectũ gl.tex.ille intelligit qñ veniret imponenda pœna vsq; ad rele gationem quo casu põt procedi cõtra absentem.Item nõ ob. ꝙ alius casus reperiatur.de quo in l.ne diu.C.de pœ.quia de il-lo non potuit cõsiderare regula l.reos.quia d.l.reos.fuit Alexã dri Impatoris qui maneas seu manicas fuit cõnominat⁹ à ma-tre manea quę fuit Christiana auditrix Origenis quam ob cau sam eam filius iussit interfici.hic enim Alexander fuit vige-simus Imperator Ro.creatus anno Dñi ccxxiij.& hic habuit af sessorem Vlpianum Romæ clarissimũ iurecõsultum,vnde fue re eo tempore duo viri clarissimi Vlpianus.s.et Origenes.qui Origenes fuit Christianus,vt scribit hic Hieronymus septem millia volumina librorum composuit exceptis epistolis quas scripsit.Et idem dicit ysidorus.& habebat vt fertur quatuor-decim scriptores septem viros, & septem puellas quę ex ore ipsius diuersorum librorũ materias cõscribebant.nunc; iacuit supra lectum:nunc; calceos portauit:carnes nunc; comedit,vi num nunc; bibit:& l.ne diu.fuit Gratiani & Valẽtini qui fue-runt longo tempore post Alexandrũ : fuerunt enim anno Do
37 mini cccclxxxj.† Est tamẽ & hodie tertius casus in quo potest sentẽtia ferri in causa capitali contra absentẽ,videlicet in crimi ne læsæ maiestatis,vt in extrauagan.Henrici Imperatoris quã promulgauit Pisis quæ incipit,ad reprimendam . & prædicti casus adhibendi sunt ad id quod d.glosſ.ij.q.ix.in summa.Prę terea quòd dicit Barto.non est in se verum:quia licet simus in casibus in quibus potest procedi ad pœnam capitalem con-tra absentem.quòd potest hodie contingere de iure ciuili in di ctis tribus:tamen non videtur posse admitti procu.per text.in dicto §.ad crimen.qui loquitur indistincte.ergo sic intelligen dus xix.dist.si Romanorum. Item quia & quãdo quis est car-ceratus & presens non videtur posse interuenire procu.in cri-mine capitali,argu.l.j.ff.an per ali cau.ap.de quo articulo dicen dum,vt dicam in xvij.q.Item:quia videtur incõueniens quod in causa tanti preiudicij dictum, factum, vel neglectum procu ratoris noceat domino : & ideo videtur quòd non debeat ad-mitti procurator. Et pro hac etiam sententia allegat etiam Ioã. de Imol.quia accusator & accusatus debent esse præsentes in iudicio:& quando crimen est graue,ambo debent stare in vin culis,vt l.j.ij.& iij.ff.de custo.reo.& l.penul.& fina.C.de accu satio. Vnde cùm iurisconsultus sciret hoc esse de iure:& tñ in d.§.ad crimen.dicit quòd ad crimen publici iudicij prosequen dum frustra interuenit procurator videtur consequenter in-tellexisse,quòd etiam quando ambo sunt in vinculis non ad-mittatur procurator:ergo multò minus quãdo reus est absens, nec obstat secundùm Barto.l.seruum quoc;.§.publicè.versic. vbicunc;.qui vult quòd vbicunc; absens potest dãnari debeat admitti veniens ad plenam defensionem:quia respõdet quòd ibi nõ veniebat vt procu.quia tunc non debuisset admitti per illam rationem,ne in causa tanti præiudicij dictũ, factum, aut neglectum per procuratorem noceat dño secundũ quod aliàs in simili dicitur in l.non solùm.in princ.ff.de procu.& in c.ij. de confes.libro vj.sed debet intelligi dictus versicu. vbicunc;. quòd debebit seu poterit admitti vt defensor absentiæ,instru-ctor,seu informator iurium absenti competentium.& per con sequens poterit prodesse absenti,& nõ nocere.facit quod no. in dicta l.non solùm.§.fina.nec est de hoc mirandum secundũ Barto.si taliter debebit audiri : quia vbicunc; iudex processu-rus contra absentem est perquirere debet veritatem omnibus modis . & per consequens debebit audire tales instructores, seu defensores causæ absentiæ.vt not.in authen. qui semel . C. quomo.& quan.iud.& l.ampliorem.C.de appel.& licet glosſ. ibi dicat quòd speciale est in causa appellationis:tamen Inno. hic tenet contrarium.& Barto.ibi,facit etiam quod ipse Barto. not.in l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.in fec.& quod no ta.in l.& si non defendatur.ff.de pœ.& l.j.§.fin.ff.de quæstio. & l.qui cùm maior.§.si libertus.& §.seq.ff.de bon.liber.xxx. q.v.indicantem.xxxiij.q.viij.c.occidit.facit l.penul.ff.de inter rog.actio.& hanc eandem opin.ponit Bar.in d.l.seruũ quoc;. §.publicè.& in d.extrauagan.ad reprimen.in ver.legitimè.pro qua Bar.ibi allegat:quia in causa appellationis parte absente lite non contestata potest peruenire ad diffinitiuam , vt C.de tempo.appella.l.fi.§.illud.& tamen tunc non admittitur pro
38 curator, vt dicta l.prima.§.primo.ff.an per ali.cau.appel.† Item mouetur:quia procurator rei debet satisdare iudicatum solui: nisi fuerit releuatus à domino pro eo satisdante.vt institut . de satisda.§.si verò aliquis.sed in casu nostro nec procurator satis dare potest,nec dominus potest eum releuare à satisdando.er-go &c.vnde Barto.ibi dicit ꝙ si statuto cauetur ꝙ accusatus aut inquisitus de crimine capitali,habeatur pro confesso si sit contumax, prout est cõmuniter in Italia,& condẽnetur ꝙ ta lis nõ poterit cõparere per procuratorem.de quo tamẽ dic vt statim dicam in seq.q.

¶ Et pro hac sententia etiã adducunt quidam ꝙ in casu crimi-nali:ideo per procuratorem non potest causa criminalis agita ri:quia iudex ex inspectione in faciem,& personam rei multa recognoscere poterit,videlicet qua trepidatione,quo colore, quo pallore &c.vt l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstio.facit l.iij.ff.de testi.& maximè ex verbis rei respondẽtis,vt in dictis iuribus quæ comprehẽdere ex verbis procu.non potest cùm ipse innocens sit,nec inspicitur rei præsentia ex quo nõ respõ det.arg.l in lege.ff.de contrahen.emp.& ff.de peti.hæred.l.nec vllam.§.quod si quis.& ff.de iure codic.l.ij.§.furiosus.

¶ Et prædictã opi.videtur sequi do.Ant.hic per l.inter accusa torem.ff.de pub.iud.vbi inter accusatorem & reũ admittit ex-cusatio pro absente,ne reus citatus absens damnet. vnde vult do.Ant.quod admittant excusationes in casu in quo etiã ab-sens posset damnari.ad quod etiã alle.tex.nostrũ & c.sup his. j.eo.in quibus probat ꝙ in cã in qua potest procedi ad diffiniti uam contra absentem vt ad pœnã depositionis nõ potest in-teruenire procur.nisi responderes quòd iura prędicta restrin-guuntur qñ vellet interuenire procurator ante lit.contest.per c. veritatis.de do.Sed in hoc intellectu,& in alijs intellectibus ꝙ tum ad tex.nostrum dic vt dixi s.in j.& xiij.q.scdm do.Ricar. de Salice.in dicto §.publicè.& Barth.de Salic.in d.l.reos.C.de accusatio.

¶ Contrariam tamen sententiã tenet Dy.in d.§.ad crimen.qui voluit ꝙ in omnibus casibus in quibus potest procedi cõtra ab sentem ad pœnam capitalem possit interuenire procu.& sic si ex forma statuti posset contra absentem procedi noluit ꝙ ad mitteret.de quo dicam in seq.q.Et hanc sententiã Dyn. tenet Io.And.in addi.Spe.in tit.de procu.§.j.in ver.item ꝙ causa est criminalis quasi in fin.vbi dicit quòd in d.§.publicè.apertè in-nuitur ꝙ etiam in capitalibus admittit procur.ad defendendũ innocentiam si absens potest damnari.& dicit tenuisse Iacob. de Are.& refert Dyn.sic consuluisse in quadam causa Regina. vnde concludit ibi Ioan.And.quòd ad excludendũ defensorẽ duo requirunt. primũ ꝙ pœna veniat imponenda supra rele gationem.vt dixi in j.& x.q.secũdum quòd absens nõ possit diffinitiuè condẽnari.Et hæc opi.plus videtur placere Ioan.de Imo.in d.§.ad crimen.mouet per tex.in d.§.publicè. nã scdm eum non violando literam inquantum ille text.dicit quilibet

admittendum.

admittendum videtur per cõsequens velle, q̃ admittatur etiam procura. argu. l. is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebu. du. & maximè: quia litera dicit ibi quemlibet debere admitti. vnde videtur esse mens quòd si veniat quis cum mandato, & vt procura. admittatur: q̃ tex. nõ dicit quẽlibet, tanq̃ quemlibet: sed quẽlibet simpliciter. si aũt non habeat mãdatum, admittat vt defensor. Et sic videtur intelligere Inno. hic pro hoc etiam facit: q̃ in crimine læsę maiestatis potest procedi contra absentem. vt patet in. d. extrauag. ad reperimen. & tamen videtur ibi sufficere, q̃ possit comparere per procuratorẽ. per tex. ibi dum dicit personaliter tantum: licet Barto. ibi conetur respondere dicens, q̃ legitimè dicitur comparere, quando personaliter cõparet si est singularis persona: vel per procuratorem, si est vniuersitas per not. in l. ij. ff. de ac. dicam. j. in vj. q. principali huius ij. q. principalis secundi membri. ¶ Sed hæc responsio videtur quædam cauillatio. nam facilè fuisset Imperatori exprimere ibi, si voluisset. & ideò cũ illud non expresserit, videtur voluisse q̃ vtroq̃ casu sufficiat per procuratorem comparere. ar. l. j. § finautem à deficientis. C. de cad. tol. iuncta l. j. & d. §. publicè. ff. de procu. & maximè attento q̃ illa verba personaliter, vel legitimè videntur pariformiter referri ad singularem personam, & ad vniuersitatem. & sic esset vtrũq̃ pariformiter determinare ar. l. iã hoc iure. ff. de vul. & pu. nec ob. ratio q̃ allegatur in oppositum per Bar. videlicet quòd non est conueniens q̃ in causa tãti prę-iudicij fiat præiudicium domino per dictum, factum, vel neglectum procuratoris: quia respondet Ioan. de Imo. quòd per ius dictum factùmue non præiudicatur domino: nisi super illo habuerit specialissimum mandatum: vt videmus in simili in matrimonio, ĩ quo requiritur specialissimum mandatũ c. fi. de procu. lib. vj. de quo articulo dicam in d. vj. q. & hanc doctrinam posuit Bar. in l. filiussa. ff. de dona. & sic licet non possit respondere sine specialissimo mandato positionibus: tamen poterit alia prosequi. in simili videmus quòd procu. potest causam agitare: & tamen non potest iurare de calumnia, nisi habeat speciale mandatum, vt c. fi. de procu. li. vj. in auẽ. principales. C. de iu. calum. facit etiam quia factum procura. declinans in delictum nunq̃ nocet domino, secundùm not. in l. non solùm. §. j. ff. de procu. facit l. si procurator. ff. de condi.: nde. nec etiam est verũ q̃ negligentia procura. non debeat nocere domino in casu prędicto: quia imò debet posse nocere. nam minus malum est absenti quod in aliqua particula causæ negligentia committatur per procuratorem. quàm q̃ defensio causę negligatur, & nullus compareat: & ideò melius, & vtilius est sibi talem procuratorem admitti: licet possit committere aliquã negligentiam. nã melius est taliter admittere, quàm ex toto repellere. arg. l. tutor. C. de neg. gest. & hac ratione considerata, tex. in l. non solùm. §. fi. ff. de procu. dicit q̃ eo casu, quo iudex deliberat, omnino procedere contra absentem in causa suspecti q̃ debet admittere ꝓcuratorem etiam sine speciali mandato: quia tunc minus malũ est, quòd aliquis admittatur, quàm quod nullo admisso proceda tur, nam verisimiliter veritas melius patefiet. & hac ratione attenta etiam in d. §. publicè qui voluit quẽlibet admittendum, videtur intelligendus. quando iudex deliberat, omnino procedere contra absentem. nam primo loco debet procurare quantum potest, vt reus principalis compareat. & si hoc fieri nõ potest debet procurare, vt compareat procurator habẽs speciale mandatum. & si hoc etiam fieri non potest, admittat sine speciali mandato: & etiam admittat quẽlibet defensorem sine aliquo mandato. ar. d. l. non solùm. §. fi. Nec ob. si dicatur q̃ verisimilius magis fideliter dominus defendet causam suam per se quàm ꝑ procuratorem. & sic per hoc nõ debeat admitti procurator: q̃ in prędicto casu prædicta ratio non potest, vendicare sibi locum: quando iudex est omnino processurus cõtra absentẽ ad sententiam, vt est tex. apertus in d. l. non solùm. §. fin. Et ratio patet manifesta de se ex his, quæ s̃. dixi. & sic concludit Io. de Imo. q̃ vbi contra absentem potest procedi ad sententiã pœnę capitalis, debet admitti procurator. quàm etiã snĩam tenuit Dy. & etiã scpm q̃ consuluit, vt dictum est. & tenet etiã Cy. in d. l. reos. & Io. And. vbi s̃. & sequuntur cõmuniter doct. secundùm Io. de Imo. excepto Bart. de Sali. & do. Anto. de bu. hic. ¶ Sed aduerte: quia arbitror q̃ dici posset q̃ Bar. forè intellexit q̃ non admittatur procurator, sed instructor, vel informator: quia dato q̃ quis habeat mandatum. tamen melius est quòd admittatur vt instructor, quàm tanq̃ procurator: quia primo casu satisfactum erit absenti & iudici quò ad instructionẽ sine aliquo præiudicio absentis, quàm in secundo casu in quo propter mandatum posset magis prę-iudicari: si tamen ille, qui habet mandatum, nollet admitti vt instructor, sed vt procurator, procederet dictum Ioan. de Imo.

¶ Itẽ aduerte, q̃ Io. de Imo. nõ respõdet ad alia duo argumẽta quæ supra vltimo loco formaui pro opinione Barto. vnde potes dicere quòd ad vltimum argumentum de satisdatione præstanda potest responderi quòd prædictum argumentum non procedit, vt patet ex his quę dixi in j. q. prin. in assignando ratiões. ¶ Sed maior difficultas est in respondẽdo ad aliud penult. argumen. dicta l. j. §. j. ff. an per ali. cau. ap. sed potest responderi, vt s̃. latius dixi in q. j. & x. nam illa lex loquitur in casu in quo non poterat procedi contra absentem. quod patet ex eo quod ibi dicitur causam appella. esse eiusdem naturæ, cuius est causa principalis: si ergo in principali potest procedi contra absentem: ergo & in causa appellationis, & si in cã principali potest interuenire procurator: ergo & in causa appellationis per tationem ibi assignatam in tex. de quo latius dicendum, vt dixi in j. q. huius ij. q. princip. in verficu. nec etiam obstat si diceretur. ¶ Ad aliud autem argumentum supra formatum per alios pro opinio. Barto. respondeẽ quòd argu. procedit quando absens posset haberi: & contra absentem procedi non posset, vt est in casu nostro. ¶ Nec etiam obstat si dicere tur quòd si procurator admitteretur iudicium redderetur deluforium: quia ex quo ius noluit contra absentem procedi posse illud non considerauit. nec etiam §. ad crimẽ. in quo nulla fit differentia præsentiæ & absentiæ: quia licet ille tex. simpliciter loquatur: sufficit tamen quòd alia lex distinguatur per not. in l. Seio. ff. de tes lib. & in c. cùm expediat. de elect. lib. vj. & l. nam & posteriores. ff. de legi. & sic resident Ioan. de Imola.

¶ Tu aduerte: quia nouissimè reperi quandam repetitionem Ange. quam fecit in dicto §. publicè. quæ vt arbitror fuit vltima: quia reperio illum §. per eum bis repetitum, licet vtraq̃ repetitio fuerit satis breuis: quia non præterit decem columnas. in qua ipse dat nouissimum intellectum. ad dictum §. publicè. dicens quòd licet in iudicando & consulendo non sit recedendum ab opin. gloss. tamen disputationis causa distinguit quòd quandoq̃ reus accusatus de crimine capitali est absens ex iusta causa, & potest interuenire procurator ad plenam defensionem: & ita intelligit l. reos. C. de accusatio. & ita per consequẽs potest dici quòd intelligatur ca. reos. v. q. ij. vbi litera formaliter dicit reos capitalium criminum absentes: etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt: nec appareț quòd litera loquatur in defensore qui solùm venit ad allegandas causas absentiæ: & ideo intelligit illa iura generaliter per l. j. §. generaliter. ff. de legat. præstand. & dicta l. de prætio. & ratio est secundùm eum: quia vtile est reipublicæ quòd absentes defendantur. Vnde ratione publicæ vtitatis illud videtur inductum. allegat etiam ad prædicta d. §. publicè. & q̃d not. in l. j. §. j. ff. de ope. no. nũ. ¶ Si verò reus accusatus de crimine capitali nõ abest ex iusta causa, sed ex iniusta fortè: quia latitat: & tunc verum est q̃ ad crimen publici iudicij frustra interuenit, ꝓcurator: ita intelligit d. §. ad crimen. in j. respon. volens q̃ secundum responsum illius §. loquatur in casu in quo procurator cõparuit ad allegandas causas absentiæ: & q̃ per eius comparationẽ snĩa differatur: & quòd debeat intelligi in alijs casib⁹ vel causis nõ capitalibus in qbus possit ferri snĩa contra absentem. Si enim non potuisset ferri contra absentem propter cãm absentiæ allegatam non retardaretur prolatio sententiæ, sed propter ipsam materiam causæ.

¶ Et si diceres ad quid prodest quòd procurator interueniat ad plenam defensionem in casu in quo in absentem non potest ferri sententia, Respondeo quòd prodest ne fiat annotatio vel descriptio omnium bonorum secundùm formam l. j. ff. de re. & l. reis. ij. C. de requi. re. Item poterit prodesse quo ad impediendum damnum secundùm quod dicam in sequen. q. in fin. probatur autem defensio non probato crimine. vnde propter hoc insurgit magna vtilitas: tum ratione dictę annotationis, tum etiam quia absens ex actis poterit se informare, an debeat comparere vel non. ¶ Et hic intellectus est valde subtilis & singularis: tamen vt ipse dicit non est recedẽdum à communi opinione quæ plus mihi placet intelligendo & declarando, vt supra dixi.

¶ Insup aduertendũ est q̃ prædicta ꝓcedũt respectu rei accusati. Sed vtrum eo casu quo potest procedi contra absentem. & quo potest admitti procurator debeat admitti per regulam quę vult æqualitatem in iudicijs seruandã, vt in regula nõ debet actori. de reg. iur. li. vj. & ff. eo, vnde si reo accusato licet cõparere per procuratorẽ: debet etiam licere accusatori.

¶ Sol. ego arbitror dicendũ cõtrarium: & hoc indubitãter procedit retenta opi. de qua supra intelligẽdo quòd talis procurator non possit interuenire ad plenam defensionẽ, sicut nec procurator rei ad plenam defensionem secundùm opi. Bar. & sequaciũ, sed bene arbitror q̃ possit interuenire ꝓcurator vel defensor ad allegandas cãs absentię ipsius accusatoris ad hoc

vt effugiat pœnas accuſatoris abſentis per cõtumaciã.de quo per Spe.in tit.de accu.§.v.in iñ parte ſui operis. Bar.in l.queſitum.ff.ad ſenatuſcõ. Turpil.dixi latius in c.licet.ſ.eod.

¶Sed retenta opin.cõmuni.maius videt eſſe dubiũ, an poſsit venire vt defenſor.arbitror tamẽ idem dicendũ:quia etiã hoc caſu militãt rationes,quare ex parte accuſatoris non admittat procurator.de quibus dixi ſ.in iñ.q.primę q. principalis. non obſtat argu.ſ.in contrariũ formatũ:quia poteſt reſponderi,vt dixi in d.iñ.q.nã diuerſitatis ratio hoc facit,vt nõ ſeruetur æqualitas,& maximè:quia facilius admittitur procurator ex parte conuenti,quàm ex parte accuſatoris.vt l.licet.ff.de procurat. cum ſimil.intellige tamen vt ſtatim dixi,quòd poteſt venire ad allegandas cauſas abſentiæ.& adde quæ dixi in dicta ſecunda quæſtione.

39 ¶†Sextodecimò quæro,quid ſi ſtatuto diſponitur quòd accuſatus vel inquiſitus de crimine capitali ſi ſit contumax,habetur pro confeſſo:& condẽnetur,& ponatur in banno,an hoc caſu admittatur procurator.ſol.Bar.in d.extraua.ad repri.in ver. legitimè.tenet q̃ nõ.ne in aliquo habeat nocere dño.arg.eorũ quæ dixi ſ.in præcedenti q.in opi.Barto.& quia hoc non reperitur iure cautũ.quinimo ſcd̃m Bart.hoc videtur eſſe de mente ſtatuentium quòd tunc nõ admittatur procurator vel abſens: alias autem nunq̃ abſens poſſet condẽnari vt contumax:quia cõpareret per procuratorẽ:& ſic non poſſet haberi pro confeſſo.& per cõſequens nõ poſſet damnari,aut poni in banno.

¶Dy.verò tenet & cõſului cõtrariũ,vt patet ex his quæ dixi ſ.in prędecenti q.in opin.ſua.voluit ergo q̃ etiã ſi ex forma ſtatuti contra contumacẽ poſſet procedi tanq̃ cõtra confeſſum, quòd nihilò minus admittetur procurator.& hanc ſequit Ioã. And.in addi.Spe.in titu.de procura.§.j.verſic.item q̃ cauſa eſt criminalis in fi.magnæ addi.quã dicit tenere Iaco.de Are.in l. inter accuſatorem.ff.de publi.iudi.& per hanc dicit cõſuluiſſe Dy.& hæc plus mihi placet cũ limitatione.de qua ſtatim dicã. & corroboratur ex his quę dixi in prędecenti q.

¶Nec obſt.aliud argu.Barto.quia imò poterit habere effectũ, quãdo nõ comparet nec per ſe nec per procuratorẽ.vnde ſatis videtur ſufficere quòd prædictum ſtatutum qd̃ eſt adeo exorbitans & præiudiciale poſsit habere effectũ in aliquo effectu: & reſtringendum eſt potius quàm relaxandũ.argu.no.in c.cũ dilectus.ſ.de conſuetu.& in regula in pœnis.de regu.iur.libro vj.& voluit Ioan.de Imol.in dicto §.ad crimen.

¶Aduerte tñ:quia ſcd̃m ſnĩam Ang.de qua in præce.q.eſſet diſtingendũ,vtrũ abſens cõtumaciter abeſſet prout videt velle ſtatutũ,videlicet:qa latitaret.& hoc caſu poſſet ſaluari opin. Bart.Et ſi tu diceres nõ dicit abeſſe vel latitare ex quo cõparet per procuratorẽ.Reſpõdeo q̃ ſi cauſa abſentiæ ſuæ eſt iniuſta forte:quia cũ poſsit cõparere nõ cõparet per ſe:quia forte ſentit ſe culpabilẽ:& ideo vult comparere per procuratorem:& tunc meritõ habetur pro confeſſo:nec admittitur procurator.

¶Si verò nõ latitaret,ſed eſſet abſens ex iuſta cauſa:tũc admitteretur procurator etiam ad defenſionẽ innocentiæ.Et hęc eſt mea noua cõſideratio,quę habuit ortum ex opi.Ang.Ex qua infero q̃ anteq̃ legitimaret perſona talis procuratoris neceſſarium eſſet q̃ doceret de legitima cauſa abſentię.aliàs poſſet iudex eum nõ admittere.Itẽ forte poſſet dici q̃ iudex intellecta iuſta abſentię cã poſſet differre iudiciũ donec ipſe poſſet per ſe cõparere,niſi forte oporteret ipſum intra certũ tempus cãm expedire:& impedimentũ eſſet futurũ longum.cogita.

¶Et ex prędictis inferet quid dicendũ ſit in caſibus in quibus de iure cõi cõtumax habet pro confeſſo.& vt confeſſus & cõuictus de crimine poteſt condemnari.Exemplum de crimine hæreſis in quo citatus,vt de fide reſpõdeat ex cõmunis vinculo innodatus pro eo q̃ cõparere ſubterfugit,& cõtumaciter ſe abſentat,quã excõicationem pertinaci animo per annum ſuſtinet:ex quo tunc condẽnatur vt hęreticus,vt c.cũ contumacia. de hęreti.lib.vj.dico enim quòd hoc caſu admitteret procurator probando quòd ille ſe non abſentat contumaciter, ſed ex iuſta cauſa.quod voluit ille text.vt petet ex verbis ſuis. faciũt etiã prædicta ad ea quæ tradunt in c.rurſus.& c.quicunq̃, xj, q.iñ.& hæc procedunt ex parte accuſati.Ex parte autẽ accuſatoris quid iuris ſit,collige ex dictis in fine præced.q.

40 ¶†Decimoſeptimò quęro vtrũ in caſibus in quibus dixi procuratorẽ non admittendũ propter naturã cauſę & qualitatem pœnæ indiſtinctè procedat etiam ſi reus accuſatus eſſet præſens.ſol.Bal.in l.reos.C.de accu.tenet q̃ ſic,dicens q̃ ſi ruſticus qui neſcit dicere facta ſua,ſit prędens q̃ certè poterit loqui per procuratorẽ,vt cõiter dicũt doct.quia ex quo aliquis eo 'præſente loquit,videt ipſemet loqui:& ſic nõ videt defendere ſe per ꝓcuratorẽ.ſed ſeipſum iuris fictione.ar.l.ſi ꝓcurator.ff.de ver.ob.& quod no.in l.ſi defenſor.ff.de interro.act.& l.cũ oſtẽdimus.§.fi.ff.de fideicõmiſ.tuto.& in hoc dicit cõcordare oẽs doct.Sed cõtra hoc facit quod dixi ſ.in xv.q.ſcd̃m opi.Bar.ſecundũ quã videtur dicendũ q̃ non debet admitti procurator etiam pro præſente.pro quo facit l.j.ff.an per ali.cau.ap.& l.pe.§.ad crimen.ff.de publ.iud.hoc modo inducendo accuſator & accuſatus debẽt eſſe prędentes in iudicio criminali.& qñ crimen eſt graue debent teneri in cuſtodia vel carcere,vt l.penul.& fi.& C.de accuſa.& l.j.ñ.& iñ.ff.de cuſto.reo.cùm ergo iuriſconſultus hoc ſciret eſſe debere:& nihilò minus in d.§.ad crimen.dixit q̃ ad crimen publici iudicij proſequendũ fruſtra admittitur procurator, vt d.l.j.dixerit q̃ in cauſa criminali ex qua venit imponenda ſ.relegationem,non interuenit procurator,videtur intellexiſſe,vt etiam quãdo vterq̃ eſt præſens, ſeu in vinculis q̃ non debet admitti procurator: hoc etiam videt probari,& fortius in d.l.j.ff.an per ali.cau.app.aliter inducendo hoc modo,videlicet hic ſententia fuerat lata in cauſa principali:ergo neceſſariò ibi fuerat prędens:aliàs non debuiſſet damnari,vt l.abſentem.ff.de pœnis.& cõſequenter debebat eſſe in vinculis tam actor quàm reus propter grauitatem pœnæ, vt in dictis iuribus,& tamẽ ibi nõ admittitur procurator ſi venit imponenda pœna à relegatione ſ.Et pro hoc etiam facit:qa ſubeſt ratio quã ſ.dixi.videlicet q̃ ipſe principalis melius agitabit cauſam per ſe q̃ per procuratorẽ.argu.l.iñ.§.fi.ff.de adulte.Ego verò in hoc articulo prius arbitratus ſum vtramq̃ opi. concordari poſſe hoc modo , videlicet quòd aut accuſatus eſt præſens:& procurator ipſius formaliter reſpondet habita informatione prius à domino,qualiter debeat reſpondere in effectu.& hoc caſu procedat opin. Bal.aliàs procedat alia opi.ſed demũ habita diligentiori conſideratione non videor poſſe ſuſtentari dictam opin.quia videtur expreſsè cõtra text.in l.non tantũ.ff.de appel.vbi non ſolùm quis admittitur ad appellandum pro volente,ſed etiam pro eo cõtradicente in cauſa in qua quis venit capitali pœna puniendus. Vnde deciſio huius q. videtur difficilis:in prædicta tamen difficultate arbitror q̃ prima opi.ſit verior:videlicet q̃ pro prędente admittitur procurator,vt ſciat melius reſpõdere:habito tñ mandato ſuper ſpeciali reſponſione.de quo articulo dicã j.in vj.q. principali huius ſecundæ q.principalis,vnde hoc caſu cũ prędens per præſentem procuratorẽ rñdeat,videtur ipſemet rñdere.arg.d.l.ſi procura.cũ aliĳs iuribus ſ.alleg.faciunt ea quæ ſtatim dicã in ſeq.q. nec ob.argumẽta in contrarium formata : quia licet ita debeat eſſe vel cõmuniter ſit quòd in cauſa criminali quando crimen eſt graue tam accuſatus quàm accuſator debeant ſtare in vinculis:tamen poterit eſſe quòd non erit in vinculis.quo caſu quærendum erit de procuratore . quod videtur etiam ſentire iuriſconſultus in dictis iuribus cùm tractat de procuratore:quia cõmuniter quis conſtituit procuratorem quando nõ poteſt intereſſe rebus ſuis.facit l.j.§.verſus.ff.de procura.nec obſtat ratio ſ.allegata;quia in caſu noſtro non procedit,cùm principalis ſit prędens.& habeat informare ipſum procuratorem:quin imò melius defendet cauſam ſuam per ſe, & per procuratorẽ: quàm per ſe ſolum.Et prædicta procedunt ex parte accuſati. Ex parte accuſatoris quid iuris ſit,doct.non tangunt. Ego arbitror quòd ad exordia cauſæ hoc eſt ad accuſandum ſeu libellum accuſatoriũ procuratorio nomine concipiendũ nõ admittat:quia poſtq̃ crimen eſt publicũ,& cuilibet competit accuſatio poſtq̃ quis poteſt accuſare nomine proprio nõ debet admitti alieno.arg.eorum quę dixi in iñ.q.j.q.principalis.in prima ratione aſsignata:quare ex parte accuſatoris nõ admittatur ꝓcurator.& hoc limitari põt.ar.eorum quę dicunt in d. q.in reliquis autem actibus arbitrarer idem dicendũ eſſe ex parte accuſatoris quod dictũ fuit ex parte accuſati.& adde quę dixi ſ.in xv.q.

41 ¶†Decimooctauò quęro vtrũ in caſibus in quibus dixi ꝓcuratorem non admittendũ ratione qualitatis cauſæ ꝓcedat qd̃ dictum eſt etiam ſi reus accuſatus ſit carceratus.ſolu.Odo.quẽ ſequitur Gandi.in tractatu malefi.& etiam Ray.tenent q̃ non admittatur procurator,& idem Ricar.de Saly.in dicta l.ſeruũ quoq̃.§.publicè.& Barto.de Saly,in l.reos.C.de accuſa.& do. Anto,de But.hic.mouentur:quia talis procurator non poteſt præſtare cautionem.de qua dixi ſ.in vj.ratione.j.q.allegat etiã ad hoc l.j.ff.an per ali.cau.ap.inducẽdo,vt ſ.dixi in alia q. Nec obſtat ſcd̃m domi. Anto.l.non tantũ.ff.de appel.quæ videtur facere in contrariũ: quia reſpondet q̃ ibi ꝓcurator interuenit

ratione

ratione propriꝫ interesse insurgentis ratione cuiusdam cognationis quæ est inter omnes homines,vt l.vt vim.ff.de iustit. & iure.& hoc propter periculum sententię iam latæ.quando notum est illam fore iniustam:& damnatus voluntarie properat mori.secus vbi dubius est de iure suo,& non constat illum iniuste condemnatum.facit dicta l.j.ff.an per ali.cau.ap.Item mouetur do.Barto.quia si admitteretur ad respondendum positionibus,vel ad testes producendos eius dictum vel factū posset nocere domino:quod videtur inconueniens in causa tanti præiudicij.secus si non esset tanti præiudicij, videlicet relegatus,vel minor.facit quod nota.in l.fina.C.de iniur.arguendo à speciali,vt ſ.sepius fuit inducta.dicit tñ do.Anto.quòd si quis posset comparere vt instructor vel præparator nō vt procurator suscipiendo in se tutelam iudicij.vnde secundū eum poterit cōparere ad iurādum de calumnia,si ad hoc habet speciale mandatum : quia per hoc non suscipit in se tutelam iudicij. facit l.si autem.§.fi.ff.de constitu.pecu.Bart.verò in d.l.penul. §.ad crimen.ff.de public.iudi.tenet cōtrarium per l.sciendum, & l.seruus.ff.de pub.iud.& quia incarcerato videnť cessare omnes rationes per quas ex parte accusati videtur prohiberi interuentus procura.nam sententia poterit ferri in ipsum pręsentem,& contra ipsum præsentem exequi.et si iudicium non erit deluſorium.Item : quia plenius & vberius defendet ipse reus causam per se,& per ꝓcuratorem quàm per se solum iuxta illud vulgatum:in causa propria aduocatū quære.& quod no. de ludo scachorū in l.error.C.de iur.& facti.igno.Nec obst.ratio in contrariū facta,videlicet quòd nō sit æquum ꝙ procurator præiudicet domino:quia eius dictum factū vel neglectum nō poterit ꝓiudicare sine specialissimo mandato ad sic respōdendum.& si tale mandatum habuerit nō procurator.sed ipse met principalis præiudicium sibi facit.arg.l.licet.& l.qui autē. in fin.ff.de condi.licet cōmittatur aliqua negligentia eo maximè:quia cùm reus sit carceratus, verisimiliter informabit se de gestis per procura. & concludit finaliter quòd pro carcerato, procura.admittetur ad omnes actus iudiciales pręterq; ad sententiam.& sic intelligit quod notatur in l.ij.C.de accu.Sed Io an.And.in addi.Specu.in titu.de procur.§.j.versic.sed nunqd ad media.dicit ꝙ procura.interuenit ad media causæ,nō ad lit. contest.quia ille est actus pertinens ad principalem.quod videtur satis rationale.scđm Io.de Imol. ¶ Nec obstat scđm Ioan. de Imol.l.j.ff.an per ali.cau.ap.allegata in contrarium:quia debet intelligi quando reus post sententiam se absentasset,secundùm quod dixi in præcedēti q.nam hoc etiam contingere potest:& à iure considerandum est.arg.l.castitati.C.de adulte.nec etiam obstat quod quando crimen est graue tam accusator q̄ accusatus debent teneri in vinculis:quia licet illud sit verum regulariter:tamen quandoq; euenit oppositū ex eo quòd alter se absentat.hoc casu qñ alter est absens,debēt intelligi iura tractātia,an procurator debeat admitti vel non.pro quo facit text.in dicto §.ad crimen.in versi.sed excusationem.per quē ver.clarè dať intelligi,quòd voluit intelligere de absente in principio illius §.facit etiam quod habetur in l.inter accusatorem.ff.de publius §.facit etiam quod habetur in l.inter accusatorem.ff.de publi.iudi.& in d.l.seruum quoq;.§.publicè.ff.de procu.vbi tex. refert se ad absentes.& similiter in l.reos.v.q.iij. & ideo videť dicendum secundùm Ioan.de Imol.cum cōmuni opi.quā seruat consuetudo prout etiam hic dicit do.Anto.quæ vult quòd pro carcerato admittatur procurator ad plenam defensionem super crimine.& hanc etiam opi.sequuntur domi.de Rota deci.cxcvj.Et ꝓ prædicta etiā patet ꝙ licet scđm d.Ant.& quos dam alios quando reus est carceratus videatur sufficere quòd admittatur instructor vel præparator vel assistens.non tamen videtur esse repugnans quòd admittatur quis vt procura.imò videtur esse iuri conforme,vt d.§.publicè.& per ea quę s̄.dicta sunt.pro quibus etiam facit l.exigendi.C.de procur.& dicta l. nō tantū.ff.de appel.nec ob.respōsio do.Ant.quā dat hic.ad l. non tantum.de qua statim dixi in opin.sua,videlicet quòd admittatur ad vnum articulum tantū,videlicet appellationis ratione generalis cognationis inter homines existentes : quia si bene ponderetur illa l.loquitur etiam de eo qui admittitur ad prosequendum appellationem , nec etiam est vera ratio præfati do.Anto.de cognatione quam tangit etiam glo.in d.l.non tantū.quia lex illa nō considerauit illam cognationem,vt potest colligi ex no.in l.sed & hæ.ff.de procu.cū no in l.iij.§.parentes.ff.de in ius vo.qñuis ille §.loquať in alia ratione,sed ꝓpria ratio ad l.nō tantū,fuit:quia ibi damnatus erat in vinculis. & ideo iudicium nō poterat esse frustratorium.Et pręterea iudex ex præsentia personæ poterat cōprehendere quo colore, quo pallore &c.vt l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstioni.& hoc voluit Bar.in d.l.non tantū.licet possint etiā aliæ rationes adduci.de quibus ibi per doct.Et præterea si ratio cognatiōis esset vera quare non ita dicendū esset quod admittatur procurator ad alios actus quàm ad solum articulum appellationis: cùm vtrobiq; pariformiter vendicet sibi locum.Item si dicere mus quòd res non tantùm haberet locum solū in articulo appellationis:certè non posset adaptari ratio l.non tantū.quia si reus properaret mori non faceret aliquam defensionē.& renūciare posset appellationi tacitè vel expressè.quod non est dicēdum.Bald.verò in repeti.d.§.publicè.dicit quòd est distinctio cōmunis gloss.& docto.vtrum accusatus sit absens an sit carceratus,vt pro detento & carcerato admittatur procurator:non bene probatur,per d.l.ij.C.de accu.quia ibi dominus non venit procuratorio nomine, sed tanq; tertia persona veniens ex transuerso pro suo interesse pecuniario.facit l.j.C.de bo.dam. sicut in simili posset vxor prohibere ne bona mariti destruerētur vel in præiudicium suum publicarentur,vt l.si quis post. C.de bo.damna.& pater potest prohibere ratione sui interesse,vt l.si filius.eod.titu.nam quo ad istam tertiam personā venientem ex transuerso causa non est criminalis:& ideo constituit procuratorem,vt l.Lucius.ff.de appel.facit etiam quod notatur in l.ij.ff.si ex noxa.causa agatur. Concludit ibi tandem Bald.quòd cōmunis consuetudo habet,& obseruat quòd pro carcerato admittatur procurator. Idem tamen Bal.in d.l.reos. C.de accu.dicit quòd detentus in carcere pro pœna capitali cōstituit procuratorem ad omnia pręterq; ad tria.non enim constituit ad lit.contest.Item nec ad torturam subeundā:quia absens à iudicio non potest damnari capitaliter l.absentem.ff. de pœnis.sed ad audiendam sententiam pro ipso accusato bene admitteretur procurator,vt l.q̄uis.C.de adult.vbi est casus secundùm vnam lectu.subdit tamē ꝙ ad sñiam formandā in persona domini sui contra dominū non admittiť procurator in causa capitali:quia absens nec condēnari nec absolui potest l. absentem.ff.de pœ.& principalis ita debet duci ad banchum in causa absolutionis , sicut in casu condēnationis.sed qñ sñia venit formanda in personā dñi præsentis:tunc potest interuenire procurator ad illū actū,vt ipse Bal.cōcludit.Ang.verò in d.repe.§.publ.pro sententia Bar.& cōi obseruantia allegat l.si nō defendať.ff.de pœ.vbi tex.expresse dicit ꝙ ad defensionē serui admittiť vnusquisq;.& loquitur de carcerato:subdit tñ ꝙ multū mirať de opin.Bar.nā Bar.dicit ꝙ ideo in causa capitali non interuenit procurator: quia nō potest dño ꝓiudiciū generare:vnde si hęc ratio est vera:ita videtur habere locū qñ dominus est carceratus,sicut etiam qñ nō est carceratus:& sic nullo casu posset interuenire procurator.& pro hoc dicit se allegare casum singularem in l.miles.§.quidam.ff.de adul.vbi litera dicit ꝙ vtile tēpus quod datur marito ad accusandū de adulterio nō currit ei existenti in carcere:ergo patet quòd non pōt cōstituere procuratorē ad accusandū de adulterio:quia si posset,ei curreret tempus,vt l.j.ff.de diuer.& tempo.præscrip. & hoc de cursu temporis tenet Bar.in d.§.quidam.& probať in l.Papinianus exuli.ff.de mino.vnde consuluit Ange.ꝙ carceratus semper faciat actus per seipsum:& accusator semper dirigat acta in personam accusati,& nō in personam procuratoris.quod est menti tenendū Io.de Imol.in d.§.ad crimen.dicit ꝙ cōmunis cōsuetudo ꝙ procurator pro carcerato nō contestatur litem,sed custoditus debet pręsentari,vt illā cōtestеť,vt l. ij.ff.de custo.reo.ratio potest esse ne,ſ.videať effectus dñs litis per cōtestationē.Item subdit ꝙ nec ad sñiam audiendā pōt cōstitui procurator:quia carceratus debet duci ad tribunal,vt dictum est:licet enim sit in carcere:tamen videtur abesse,vt l.iij. §.abesse.ff.de damno infect. facit etiam quod nota.in d.l.ij.C. de accusatio.

42 ¶† Quidam verò dixerunt quod carceratus debet respondere per se non per procuratorem in omnibus actibus substantialibus . de quibus in l.prolatam.C.de senten.Ioan.de Imol.tandem dicit concludi posse quòd pro carcerato possit interuenire procurator pręterq; in sententia.vnde vult quòd si procurator habeat mandatū specificū ad cōtestandū litē,& ad confitendum vel negandū ꝙ possit litē cōtestari cū non videať aliqua rō in cōtrarium ꝓhibitiua.fateť tñ ꝙ melius faciet iudex ꝓuidere ꝙ ipse reus personaliter litem contestеť.ar.d.l.de minore.§. tormenta.ff.de quæstio.pro qua opi.facit:quia vbi ius disponit in hac materia ꝙ ꝓcurator possit interuenire , videť dispēsare quo ad oēs actus præterq; ad sententiā,vt l.fi.C.de iniur.vnde illud quod ibi operatur dispensatio facta cōtra cōmunes regulas ratione dignitatis operetur etiam alia causa propter quā iudex dispensat:vñ cū ius permittat interuentū procuratoris ꝓ carcerato,& pro absente eo casu quo potest procedi cōtra absentē:verior videť opi.ꝙ possit interuenire ꝓcur.ad oēs actus pręterq; ad articulū sñiæ,licet vt dixi,prudētius faciat iudex si cōpellat principalē per se litē cōtestari,& positionib⁹ rñderet

quibus in criminali potest respõderi, debet per verbum verita
tis: non autem verbũ credo. vt dicit Bart. in l. Marcellus. ff. rer.
amo. & l. inter. §. rectè. ff. de fur. & hæc opin. videt mihi verior.
prædictę tamen opi. aduersatur dicta opin. Ange. quã arbitror
Io. de Imol. non vidisse, sed ad ipsam & rationes suas arbitror
posse responderi. primò ad rationẽ de prejudicio, patet respõ-
sio ex his quæ s. dicta sunt pro opi. Bar. ad tex. verò in l. miles.
§. quidam. respõdeo scdm quod sensit Ange. in l. pen. §. ad cri
men. qbi nõ currũt illa tempora; quia volens alium accusare,
accusare nõ potest per procuratorẽ, licet pro carcerato admit-
tatur respõsio, quod dictum est notabile secundũ Angel. dicit
tamẽ Ioã. de Imol. qꝫ fortè illud intelligi posset quãdo carcera-
tus vellet accusare corã alio iudice. nõ corã illo penes quẽ est.
facit quod not. idem Ange. in l. iiij. ff. de adul. debet etiam intel
ligi qñ est carceratus ex alia causa q̃ ex ea ex qua esset accusa
tus. nam tunc recurrendũ esset ad illam difficilem materiam. de
qua in l. is qui. ff. de publi. iud. & l. neganda. C. qui accusa. non
pos. in qua tractatur an accusatus possit accusare acusatorẽ suũ
vel extraneũ siue sit accusatus: & nomẽ accusati nõ sit receptũ
inter reos, siue sit receptum, & sic sit in vinculis. super qua ma-
teria non insisto: quia indigeret alia repetitione; sit ergo conclu
sio in hac quæstione qꝫ pro carcerato admittit ꝓcu. eũ mãdato
specifico ad oẽs actus prætercꝫ ad sniam cõtra eũ formãdam.
¶ Et predicta procedũt reo existente in carcere pro illo delicto
in loco in quo iudicium fit. Sed si reus esset captus pro homi-
cidio Senis; & Perusij agitaret iudicium: quia Perusinus non
posset interuenire: ita dicit Bal. in l. reos. §. super his. C. de app.
Et satis placet per rationes superius allegatas.
¶ Item predicta procedunt ex parte accusati. ex parte autem
accusatoris potes concludere ex his quæ dixi in fi. duarũ præ-
cedentium q.

43 ¶ † Decimononò quæro an in casibus in quibus mortuus põt
dãnari, vt est in crimine læsæ maiestatis, vt l. fi. C. ad l. Iul. maie.
& in crimine hæresis, vt in c. cùm scdm de hæreti. lib. vj. & c. si
quis episcopus. j. de hæret. xxiiij. q. ij. c. fi. & vide alios casus in
gloss. summę. & vide glo. & doc. in l. ad iudiciorum. ff. de accu.
vbi numerantur alij casus.
¶ Et aduerte: quia Bar. in l. si quis defunctum. C. de apo. fuit in
mirabili opi. dicit enim post Ricar, quod iura quę volũt quòd
de crimine hęresis potest cognosci post mortem, debent intel
ligi intra quinquenniũ. quod dicit singulare propter inquisito
res qui inquirunt post mortem, vt bona eorum publicent. Sed
hoc dictum nõ videtur verum nec tutũ: quia contra tex. in c. ij.
§. fi. de præscriptio. lib. vj. vbi requirunt xl. anni. nisi fortè dice
remus quòd quantum ad publicationem bonorum procedat
ille text. sed quantum ad damnationem memorię procedat dic-
tum Bar. licet Bar. videatur loqui in publicatione bonorũ, sed
non insisto; quia nõ est principalis materia nostra.
¶ Redeundo igit ad propositũ quæstionis quæritur vtrum in
casibus predictis admittat procu. fol. Bal. in d. l. reos. C. de ac-
usa. quasi in fi. tenet quòd sic, quod probatur aperte: quia cùm
aliàs defunctus non possit loqui, si aliud diceremus excludere
mus defensionem: quod esse non debet. facit quod notatur in
simili. nam vt non violetur sepultura, quilibet potest interueni
re, vt l. quęsitum. ff. de sepul. viola. facit etiam: quia mortuo ta-
li accusato extinguitur pœna inferenda quo ad personam. &
solum remanet quæstio bonorum, vt l. iij. C. si penden. appel.
& l. fina. C. si reus vel accu. mort. fue. sed in quæstione bono-
rum admittitur procurator, vt dixi s. in ij. q. ergo &c. & posi-
to quòd veniret damnando eius memoria: tamen idem dicen-
dum est propter rationem predictam ne tollatur defensio. Et
quia est in consequentiam ex delicto venit imponenda seu ir-
roganda infamia. admittitur procurator, vt dixi s. in viij. q. Et
ex prædictis etiam infertur qꝫ hæredes poterũt defendere bo-
na, & memoriam defuncti per procuratorem.
¶ Et ex prædictis Deo duce, latè & clarè est expedita prima q̃-
stio principalis prædicti secundi membri principalis. Nunc igi
tur iuxta præmissum ordinẽ transeundũ est ad ij. princi. q. hu-
ius ij. membri principalis.

Secundò Igitur principaliter quæro vtrum in casi-
bus in quibus procurator non potest inter
uenire in causa criminali ad plenã defensionem possit saltem
interuenire ad aliquem actum iudicialem Circa quam quæstio
nem per ordinem examinabimus infrascriptas quæstiones.
¶ Prima erit vtrum ex parte actoris in causa capitali possit li-
bellus offerri per procuratorem. ¶ Secunda erit; quia oblato li
bello iudex committit citationem, & reus non comparet quan
doꝫ propter impedimentum facti, quandoꝫ propter aliam
causam, vtrum procurator admittatur ad allegandas causas ab
sentiæ. ¶ Tertia, an admittatur ad litis contestationem.
¶ Quarta, an admittatur ad iurandum de calumnia. ¶ Quinta,
an admittatur ad respondendum positionibus. ¶ Sexta, an ad-
mittatur ad concludendum in causa. ¶ Septima, an admittatur
post conclusionem in causa. ¶ Octaua, an admittatur ad senten
tiam. ¶ Nona, an admittatur ad appellandum. ¶ Decima, an ad
mittatur ad pœnalem exequutionem. ¶ Vndecima & vltima
vtrum admittatur ad petendum qꝫ bannitus vel condemnatus
à relegatione s. cancellari debeat.

44 ¶ † Primò igitur quero vtrum ex parte actoris in causa capita
li possit libellus offerri per procuratorem. & videtur dicendũ
quòd sic, per l. denunciasse. in princip. versicu. sed & si per pro
curatorem. ff. de adulte. per quem text. videntur hoc voluisse
Vbert. de Bob. & Ioan. de Deo. vt dicit Specu. in titu. de pro-
curat. §. j. versic. tertiodecimò quæro. sed Ioan. And. ibi in addi.
Specu. dicit quòd præfati docto. hoc non asseruerunt, sed di-
xerunt: quidam dicunt. sed pro dicta opi. videtur text. expres-
sus in l. & eum qui. ff. ad l. Iul. de vi publi. ibi dum text. dicit, li-
belli dati mihi à Domitio Saluiano nomine Domitij Saluiani.
pro qua etiam facit. nã libellus pertinet ad pręparatoria causæ,
& sola eius oblatio non desiderat causæ cognitionem. vt l. mi-
les. ff. de adul. Bal. tñ in d. l. seruũ quoꝫ. §. publicè. ff. de procur.
tenet contrariũ: quia in causis capitalibus libellus debet offerri
in personam domini. ergo non potest offerri per procuratorẽ:
quia tunc formaretur in personã procuratoris, ꝓcuratorio no
mine. hoc etiã probat: quia necessaria est inscriptio, vt l. libello-
rum. ff. de accu. & ij. q. vij. c. libellorũ. quæ alieno nomine fieri
nõ potest. l. ij. C. de accu. Et per hãc rõnem Spe. in d. ver. tertio-
decimò. tenet prædictam opi.

45 ¶ † Tertiò probatur: quia libellus est de substantia iudicij, vt l.
accusaturus. ff. de adul. sed iudicium capitale nõ potest substan
tiari in personam procuratoris; quia non est capax, vt s. sæ-
pius dictum est: ergo non admittitur procur. ad producendũ
libellum; & præsertim si libellus haberet illam vim annexam,
vt puta, si ex forma statuti haberet vim lit. conte. quo casu die
feriata offerri nõ posset, etiã à persona legitima: quia litis con-
testatio non potest fieri die feriata in honorem Dei, nisi in casu
l. prouinciarum. C. de fer. & pro hoc facit quod dicam j. in iij.
q. nec obst. l. denunciasse. allegata in contrarium in princi. quia
loquitur in quodam preambulo ad libellum offerendum, non
autem de ipsa libelli oblatione.
¶ Item non obst. d. l. eum qui. ff. ad l. Iul. de vi publi. quia ibi lo
quitur in libello supplicatorio principi oblato: qui potest cor
rigi per procuratorem non in libello conuentionali seu iudicia
li secundũ Oldra. nam libellus supplicatorius potest per quẽli
bet offerri. nec oblatio aut cõcessio dicitur esse pars iudicij futu-
ri, vt l. libertus aduersus. ff. de in ius voc. & l. j. C. de preci. Im-
pera. offe. facit quod not. Innocen. in c. cùm clamor. de testi. &
c. cùm oporteat. j. eo. & hanc etiam opin. tenet Bald. in l. reos.
C. eod. In contrarium tamen facit quod statim dicam in seq. q.
Sed potest solui quod illud procedit vbi non subesset alia ra-
tio per quã prohiberet interuentus procuratoris, vt in casu no
stro per rationes s. allegatas.

46 ¶ † Secundò quæro: quia oblato libello iudex cõmittit citatio
nem, & reus nõ comparet quãdoꝫ propter impedimentũ fa-
cti: qñꝫ ꝓpter aliã cãm. scdm qd statim dicam, vtrũ ꝓcura-
tor admittat ad allegãdas causas absentiæ accusati nõ cõparen
tis. fol. Bar. in d. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iud. distinguit qꝫ
aut iste procurator vult proponere causas absentie necessarias
aut probabiles aut voluntarias. primo casu potest figurari ex-
emplum quando reus esset infirmus vel carceratus, vel alio ne
cessario impedimento facti detentus, & hoc casu dicit quemli-
bet admittendum: etiam si sit mulier, vel minor, vt notatur in
d. §. publicè. & idem tenet hic Inn. & Ioan. And. & do. Anto.
& Specul. in tit. de procura. §. j. versicu. decimo. & in titu. de ac
cu. versic. si autẽ. in tertia parte. quinimo etiã admittit infamis.
vt in d. §. publicè. quia ista est allegatio meri facti necessarij: &
ideo admittit quilibet: etiam sine satisdatione de rato. vt no. In
no. hic & gloss. singularis in l. in eo. §. j. ff. de reg. iur. licet qd di
ctum est de infame, Inn. admittat sub dubio fortè. & Bal. in d.
§. ad crimẽ. nec ob. l. quos ꝓhibet. ff. de postul. vbi dicit qꝫ infa
mis omnino repellit à iudicio: qa illud procedit regulariter. fal
lit in casu nostro qñ quis veniret ad allegandũ cãm meri facti
necessariã pro absente. quo casu quilibet admittit, vt d. §. pu-
blicè. arg. l. nõ solùm. §. fi. ff. de procu. & l. exigendi. C. de pro-
cur. & hãc eandẽ sententiam tenet Archid. ñ. q. iij. c. reos. Odof.
Bal. & cõiter docto. & Io. de Imol. in d. §. ad crimẽ. & est com-
munis doct. sententia: quia etiam quilibet in casu prædicto ad
mittitur sine mandato. ¶ Nec obst. si diceres qꝫ tales nõ deben
admitti cũ nõ possint satisdare: qa respondeo scdm Bald. qnõ
est necessaria. nam cũ in istum allegantem causas absentiæ non

possit

posit fieri executio,frustra quæritur de satisdatiõe,vt l.liberto §.fin.ff.de neg.gest.an aũt teneatur saltẽ satisdare de presentando absentem post terminum.videtur quòd sic.argu.l.vniuersa.C.de preci.Impera.of.& l.si constante.§.quoties.ff.so.ma.Bal.contra in d.§.publicè.per d.§.quoties.scd̃m Guido.de Suza.& facit,quod notat in d.l.liberto §.fin. ¶ Sed quærit Bal.circa prędicta.Pone quòd quis est positus in banno, & sibi est assignatus terminus octo dierum ex statuto,comparet accusator.vtrũ terminus banni sit differendus.& soluit q̃ sic probata excusatione:quia non creditur iuramento excusatoris.ff.de re iud.l.iĩ.§.si ad diem.& l.qui commeatus.& quòd talis terminus sit differendus,facit l.quæsitum.ff.de re iudic.& ff.si quis cau.l.iĩ.§.si
47 quis iudicio. ¶ †Sed pone,dicit statutũ,quòd quilibet habeatur pro confesso,nisi comparuerit per seipsum.an admittatur excusator.& videtur dicendum quòd nõ.cùm iste videatur personaliter citatus,non potest per alium comparere, vt ca.j. de iud.lib.vj.& l.fin.C.de procura.Bald.in d.§.publicè.tenet contrarium:quia statutum debet intelligi de contumace.sed iste nõ potest dici contumax,si non potest cõparere .igitur &c. ¶ Itẽ debet intelligi q̃tum ad allegandas causas causæ,non causas absentiæ.argu.l.vir bonus. & eorum quæ ibi notantur.ff. iudic. sol.& C.de reb.credi.l.generaliter.§.iĩ. ¶ Secũdo casu potest figurari exemplum, si comparẽs nomine citati allegat,q̃ citatus in loco ad quem est citatus,habet capitales inimicitias.& hoc casu põt duplex oriri dubitatio.prima an admittatur procurator cum mãdato.Secunda an sine mandato.

¶ Circa primam cõmunis cõclusio & Doct.in d.§.ad crimen. & in d.§.publicè.& in d.l.reos.C.de accusa.& hic,q̃ admittatur procurator. ¶ Circa secũdam dubitationẽ do.Anto.hic videtur tenere,q̃ admittatur qs etiã sine mãdato.& fuit opi.Bar. in d.§.ad crimen.mouetur:quia dato q̃ citatus possit excusari: tamen ignoratur an velint excusatione vti: ex quo põt comparere,licet non tutè.& hãc tenet Ang.in d.§.publicè.& Bal.in d.§.ad crimen.sentit contrarium:quia negari non potest, q̃ quis habeat iustam causam absentiæ in tali casu,per not.in c.accedens el.iĩ.s.de lit.non contesta.& l.de ætate.ff.ad trebel.& l.sciendum.§.j.ff.de leg.facit etiam,qa licet reus condẽnatus properet mori:tamen admittit̃ quis pro eo ,etiã sine mãdato,vt d.l.non tantum.ff.de app.& hæc opi.videt verior secundùm Io. de Imol.in d.§.ad crimen.& videtur etiam esse de mente Inn. pro qua facit,quia non debemus p̃sumere,q̃ reus velit eum periculosè opponere capitali inimicitiæ etiam cum literis salui cõductus.vt c.accedens.prẽallegato.& glo.in c.ex pte.de ap.tradit Io.An.in c.statutum.de rescrip.lib.vj.q̃ tamen videtur verũ,si tales literę saluicõductus nõ redderent illum tutum ad veniendum scd̃m morẽ patriæ: qa fortè fædifragi sunt:vel fortè quia nimis maxima inimicitia est:vt puta, interfectiõis filiorũ vel si.propter quam vix seruatur fides etiam apud bonos: & maximè si esset cum tyranno illius loci,vt dicit Io.An.in addi. Spe.in tit.de accu.§ fi.ver.sed qd si bánitus.& etiã facit q̃ ibi dem not.Spe.& idẽ vidẽtur velle Do.de rot.deci.ccl.vbi dicũt q̃ personaliter citatus nõ põt excusari à cõtumacia ꝓpter guerram.si aliqui cõsueuerunt tutè incedere cum literis salui conductus.nam tali est imputãdũ,si tales literas nõ impetrauit.Ang. verò in sua dis.q̃ incipit,Bononiẽsis.distinguit q̃ aut qs solum timet comparere pp bãnum,ne executio bãni fortè fiat contra ipsum cõparẽtẽ.& tũc si ad iudicẽ pertinet banni executio, data securitate incontinẽti cessat cã timoris.& p consequens effectus cãtus à timore,vt c.cũ cessante.de ap.& l.adigere.§. q̃uis ff.de iurepatro.Si verò nõ timet bãni executionẽ,sed aliud vt puta inimicitias,vt dictum est.& tunc non potest compelli comparere,etiam cum saluo cõductu.quod tamen ego intelligo,vt statim dictum est,nisi per saluum conductum esset sufficienter sibi prouisum.& ita debet intelligi qd̃ no.Bar.de Saly. in d.l.reos.vbi dicit,q̃ si habẽs mãdatũ ad ꝓponẽdas excusationes propter inimicitias illas ꝓponit,q̃ iudex poterit sibi offerre saluũ conductũ. quæ no.ad plures aliàs materias. ¶ Sed redeundo ad principalem materiã dico ,q̃ ꝓ opi.Bald.& Ioan. de Imol.facit,quia ex quo reus citatus propter iustam causam non comparet,verisimiliter debet iudex imaginari , quod non compareat ex aliqua legitima causa,quàm quod faciat ex mera voluntate:qa in dubio nõ debemus pręsumere contumaciã, quæ est delictum , vt l.omne.delictum.§.contumacia.ff. de re iudi.& not.in glossin l.filius.ff.de interro.ac.quæ glo. consueuit reputari singularis.pro qua facit.xj.q.iĩ.c. qui resistit.& de maio.& obe.c.si quis.& qd̃ not.glo.in c.ex literis.s.de constitu.iĩ.q.j.in summa per Bald.in l.si mora.ff.solu.matr.not.in l. j.§.fin.ff.si quis ius dicen.nõ obtemp.per Cyn.in rub.C.de crimine stellionatus.& not.glo.de pœ.distin.j.c. serpens. & hãc opi.videtur sequi Innocen.dum dicit quamlibet excusationẽ facti posse proponi per non habentem mandatum.

¶ Sed aduerte:quia Ange.in dicta disputa.quæ incipit, Bononiensis.super septimo dubio.dicit q̃ licet ab ea decisione,quæ vult quòd non admittatur excusator sine mandato non sit tutum recedere:tamen de iuris rigore videtur tenendum contrarium.mouetur:quia talis examinatio aut locus sit tutus, nõ est periculosa citato.quod patet:quia an citatus illam ratificat:& clarum est.aut improbauit,& post reprobationẽ poterit adesse in iudicio sicut primo.vnde cùm per positionem dictarum exceptionum conditio citati videatur reddi melior,vt cle.pasto.de reg.iur.& d.l.sciendũ.& l.de ętate.patet q̃ cum ipso gesto.negotiũ absentis vtiliter geratur.verisimile est absentẽ hoc ratum habiturũ:quia nemo prẽsumitur adeo ignorare qui nõ velit mortis periculum, aut corporis cruciatum declinare.cũ hoc à iure naturali descendat,vt l.vt vim.ff.de iusti.& iur.quin imò pro talibus periculis euitandis authori nullũ condignum præmium retribui posset,vt est tex.singularis in l.si pater.§.j. ff.de don.præterea verba tex.in d.§.publicè.simpliciter dicũt, quòd reipublicę interest absentes à quibuscunq̃ defendi.vnde cùm verba illa sint latissima:& etiam in l.reos.C.de accu.& v. q.iĩ.c.reos.referenda sunt ad omnes absentes.præterea cũ reipublicę interfit subiectos conseruari ne gladio pereat:ergo ne gari non potest quòd propter tale interesse debeat admitti qui libet excusator : & sic Clemens defensauit regem Robertum in dicta clemen.pastoralis.videtur tandem concludere Ange. quòd dictum Barto.potest procedere quando citatur exemptus à iurisdictione iudicis qui prẽsens est:& sine timore comparere non potest.

¶ Et aduerte:quia Ange.ibi allegat quod Inno.ibi tenet idem quod Barto.& non bene:quia Innocen.hic sentit contra Bart. mihi plus placet opi.Bal.per rationes & iura superius allegatas:& maximè si allegaretur causa notoria loci non tuti:quo casu non videtur quòd debeat admitti excusator.facit quod statim dicam.

¶ Et aduerte:qa si iudex nollet audire talẽ excusatorẽ eo casu quo debet admittere posset appellari:vt dixi in d.c.ex parte. de appel.vel processus esset nullus,vt statim dicam in alia q.& adde etiam quæ dicũtur per Ioan.de Imol.in l.inter accusatorem.ff.de publi.iudic.& quod latius dixi in d.c.ex parte.& in c.super eo.el iĩ.in iĩ.q.prin.s.de appel.& quod not.Ioan.And. post Compostel.in c.dilectus filius.s.de rescript. Archidiac. iĩ.q.ix.c.hortamur.& Specu.in titu.de appel.§.restat.versicu. & no.circa finem.Et vide etiam circá prędicta quòd nõ solùm debet esse securus locus ad quem citat̃,sed etiam iter per quod debet transire.ad quod vide notabile consilium Oldra.in ordine xliĩ.quod incipit,quæritur. ¶ Et prædicta ego idẽ arbitror dicendum.si aliquis citaretur ad locũ non tutum propter aërem pestiferum,secundũ qd̃ tradit̃ in c.cũ dilecti.s.de do.& contu.& not.glo.xxiĩ.di.c.cõis.facit lxxiĩ.di.c.quorundã.& text.apertus iudicio meo,quem ad hoc allegat do.me.in l.iĩ.§. pe.ibi vel aliqua fortuita calamitas.ff.si quis cau.per quẽ text. dicit Gregorium xĩ.se excusasse,quare non iuerit ad consiliũ Pisanum.Quid autem si locus ad quem quis citatur sit turpis? videtur maius dubium q̃ admitteretur.non est dubiũ cũ mandato.facit l.si cũ die.§.pe.ff.de arbi.& dixi post glossin d.c.ex parte.de appel.& vide quod no.glo.in c.cùm locũ.de spon.& Old.consi.xliĩ.

¶ Tertio verò casu de causis quę proponunt̃ quæ cõsistũt potius in iure q̃ in facto põt figurari exemplũ.Si citatus nõ tenetur cõparere:qa iudex est excõicatus vel nõ est suus iudex vel accusator nõ est legitimus:qa est excõicatus, vel infamis,vel similis.de infame tamen dic vt dixi in c.j.s.eo,& hoc casu Odof. & Bal.in d.§.publicè,tenent q̃ admittatur procurator ad allegandas causas absentiæ. Idem Innocen.hic .facit:quia hoc casu nõ disputat̃ de crimine,sed est quoddã iudicium separatũ.argu.l.prędes,C.de plag.& C.de adult.l.quoniam Alexandrum. facit s.de iudi.exhi.dicit tñ Bal.in d.§.publicè.& Inn.hic,q̃ nõ admittitur excusator,sed requiritur mandatum . & idem voluit Bal.in d.l.reos.in fi.col.& Io.And.& do.Anto.hic dicentes quòd tales exceptiones non potest quis opponere,nisi habeat mandatum ab homine vel à iure.& voluit Bald.in dicto §.ad crimen.

¶ Et aduerte scd̃m Io.de Imo.ibi q̃ Ang.videt ibi malè recitasse Innocen.nam recitat ipsum dicere quod excusator sine mandato admittatur ad allegandas causas absentiæ facti;& etiã ad probãdas.vnde poterit inducere testes.& similiter admittitur excusator ad allegandas causas absentiæ iuris , vt quia citatus sit exemptus à iurisdictione citantis,licet super hoc non inducat probationes.& si exemptio illa patet ex actis admittet̃ ad illam etiam infamis.& subdit Barto.dixisse hunc excusatorem

allegantem cauſas abſentiæ iuris debere habere mãdatum cùm accuſatus poſsit iuriſdictionem prorogare. & etiam eodẽ modo videtur Bald. reciṭaſſe Inn. ſed Ioan. de Imol. dicit ꝙ ſi bene ponderentur verba Inno. ipſe põderauit tres caſus: quia aut excuſator venit ad allegandas cauſas abſentiæ iuris: quia iudex eſt excommunicatus, vel ſimilis: & non admittitur ſine mandato. aut cauſas abſentiæ facti: & admittitur ſine mandato, & ſatiſdatione, aut cauſas abſentiæ: & non auditur: quia non eſt conuentus quod fiat præiudicium domino per alium qui non habet mandatum: & ideo ſine mandato non admittitur. fatetur tamen quòd ſi allegaret tales cauſas cauſę quę paterent ex actis, quòd ad illas deberet admitti talis excuſator ſine mandato: & hęc fuerunt verba Innocen. in effectu qui voluit poſſe allegari cauſas cauſæ quę patent ex actis. facit quia illud qđ patet ex actis dicitur notorium, vt no. idem Inn. in c. per tuas. ſ. de teſtib. & in c. ex inſinuatione. de appella. & c. cùm olim. de verb. ſig. traditur in c. noſtra. & c. fi. de coha. cle. & mul. per glo. & doct. in l. vbi pactũ. C. de tranſact. ad quod vide ſingularem limitationẽ do. de Ro. deci. ccccxxx. qui dicunt illud procedere quãdo eſt in cauſa cõcluſum. de quo dic vt ibi.

¶ Sed aduerte: quia Ange. in dicta q. quæ incip. Bononienſis. in vij. dubio. dicit quòd licet ipſe conſentiat dictę opin. Barto. & aliorum: quia non audet contradicere eorum authoritati. tamen dictæ deciſioni multum obſtat, ſecundùm eũ: quia talis allegatio abſentię iuris ratione impotentiæ iudicis, vel ſimi. non poteſt eſſe periculoſa citatio. & eſt examinabilis ſeorſum à cauſa principali. & quod non poſsit eſſe periculoſa, facit argumentum de quo ſ. dixi quòd aut principalis illam ratificabit. & eſt clarum. aut reprobabit, & poterit eſſe in iudicio ſicut primo, & iuriſdictionẽ ꝓrogare ſi volet, nec priuilegio exemptionis ſeu declinatoriæ iuriſdictionis veriſimile eſt, quod citatus velit renunciare. facit l. voluntaria. C. de excuſa. tuto. maximè cùm reorũ ſit fugere, vt l. inter ſtipulantẽ. §. j. ff. de verbo. obliga. Item aduerte ſecundũ Ioan. de Imol. non debet quis intelligere Innocen. voluiſſe quòd cum mandato debeat quis admitti in cauſa capitali in qua non poteſt procedi contra abſentem ad allegandas cauſas cauſæ, & probandas: quia hoc eſſet contra tex. in dicto §. ad crimen. quod mihi placet. ſed qualiter intelligatur, patebit ex j. dicendis. Ego verò ita diſtinguerem, quòd aut in cauſa poteſt procedi contra abſentẽ: & dicendum eſt quòd cũ procura. ſimpliciter admittitur ad plenã defenſionem, vt dictum fuit ſ. xv. q. præced. q. princi. fortius admittetur ad prędictũ articu. aut non poteſt procedi contra abſentẽ: & dic ꝙ aut nos loquimur quo ad effectũ impeditiuũ ſententiæ proferendæ: & non eſt dubium quòd non admittetur procura. quia fruſtra admitteretur ad iſtum effectum, ſi ſentẽtia nõ poteſt ferri contra abſentem, aut vult admitti, vt impediat annotationem bonorũ de iure ciuili, vt l. j. ff. de requi. re. de quo ſ. dixi. Et de iure canonico ad impediendam excõmunicationẽ ſecundũ quod traditur ij. q. ix. in ſum. xj. q. iij. c. rurſus. & c. qui cunq;. & hoc caſu arbitror quòd pro abſente poteſt quis comparere cum mandato, & allegare non ſolũ cauſas facti abſentiæ neceſſarias aut probabiles, ſed etiã voluntarias quæ in iure conſiſtunt. Moueor primò: quia talis annotatio & excõmunicationis ſententię prolatio fit ratione cõtumacię, vt in dictis iuribus. ſed ille qui nõ põt aut nõ teneẽ cõparere: nõ dicit inobediens, vt c. ſi qñ. ſ. de reſcri. & c. cũ teneamur. ſ. de præben.

¶ Secundò moueor per tex. noſtrum in quo probatur, quòd licet in cauſa criminali non admittatur procura. ad diſputandũ ſuper crimine & ad plenam defenſionẽ, vt in d. §. ad crimen. j. reſpõſo. tamen admittitur ad proponẽdas cauſas abſentiæ: & cauſas repulſiuas accuſatoris.

¶ Tertiò moueor: quia fruſtra videtur admitti ad allegandũ, miſi admitteretur ad probandũ. Item quia hoc negotiũ poteſt tractari ſeparatè à negotio principali.

48 ¶† Sed iuxta prædicta quæro vtrum habens mandatũ in cauſa criminali ad ipſam proſequendam poſsit allegare cauſas abſentię facti. & videtur dicendum quòd non: quia habens mãdatum ad vnam rem non poteſt ſe intromittere de alia l. maritus. C. de procurat. Pet. de Bellapertic. tenet contrariũ. nec obſtat l. maritus. quia nos ſumus in caſu in quo nimis magnum præiudicium generaretur abſenti ſi per mandatum in cauſa intelligeretur prohibitus procurator allegare cauſas abſentiæ: quas poſſet allegare etiã ſine mandato, vt ſ. dixi. quę ratio ceſſat in dicta l. maritus. & hoc ſequitur Ioan. de Imol. in d. §. ad crimen. quòd dicit notandum pro limitatione d. l. maritus. tenent do. de Ro. deciſio. cccxiij. & probatur hęc concluſio extus ad cauſam criminalem: tamen fuit auditus allegans cauſas abſentię. ſubdit tamen Ioan. de Imol. quod hoc reputaret magis clarũ ſi haberet mandatũ ad cauſam defendendã, & proſequendã, prout cõmuniter conſueuit dari mandatũ iuxta illud quod habetur in c. accedens. & c. mandatũ. de procu. nam tales cauſas allegare eſt defendere, vt de ſe patet. & probatur in l. inter accuſatorem. ff. de public. iudic.

¶ Item quęro quid ſi intra terminũ citationis ſtatutum ad cõperendũ compareat aliquis excuſator dicens citatũ abſentem fore adeo in partibus longinquis quòd notitia citationis non poteſt ad eũ peruenire: vel quòd eſt infirmus, vel aliàs legitimè impeditus: & iudex vltra procedit, an valeat proceſſus: ſolu. dicit Barto. in extrauag. ad reprimen. in verſi. neglexerit. quòd ſi excuſator obtulit ſe probaturũ incõtinenti: & iudex contẽpſit quòd proceſſus eſt nullus: quaſi per eum ſtet quò minus certꝰ fiat: alias ſecus. allegat c. interpoſita. de appellà. & ſubdit quòd etiam ius eſt ſaluum parti petendi reſtitutionem ex cauſa iuſtę abſentiæ, per id quòd notatur in l. ab eo. C. quõ & qñ iud. & l. fina. ff. de reſtitu. in integ. quod dictum habeas menti: quia in hac materia non tangitur per Doct. & quotidie venit in practica: ego tamen arbitror quòd primũ dictum. Barto. non ſit verum, nec probatur in d. c. interpoſita. imò ibi ꝓbatur cõtrariũ. nam dicitur ibi quòd ſi opponitur exceptio legitima, & offertur probatio incõtinẽti: & iudex non admittit: & propter exceptionem nõ admiſſam pars appellauit quòd iuſtificaṙ appellatio ſolùm propter repulſam exceptionem: nec eſt aliàs neceſſe probare veritatem ipſius exceptionis: & ſic reuocantur attẽtata per viam attentati. ſecus ergo videtur velle tex. ſi non fuerit appellatum, videlicet quòd proceſſus teneat: vnde conſiliũ eſt ad hoc vt proceſſus non teneat ꝙ immediatè appelleṙ. placet tñ mihi aliud dictum Bart. ꝙ abſenti concedereṫ reſtitutio ex clauſula generali propter iuſtam abſentiam.

¶ Et ex prædictis ſume cautelam, vt ſtatim dicam ꝙ quis cõmiſerit aliquod delictum in quo non poſsit interuenire procura. vt mittas eum ad remotas partes. nam & prædicta vendicant ſibi locum licet ex forma ſtatuti contumax habeatur pro confeſſo & conuicto. argu. eorum quæ ſ. dixi. non tamen conſulo alicui, vt fraude vtatur.

¶ Sed iuxta prędicta ad eorum declarationẽ quæro quid ſi iudex non admittit comparentem nomine abſentis ad eius defenſionem allegantem iuſtum impedimentum infirmitatis, vel quid ſimile. Et allegationibus huiuſmodi non obſtãti. ad vlteriora procedit, forte ad bannũ vtrum proceſſus valeat. do. Nel luſ late ponit in tractatu bannitorũ in v. q. iij. partis primi temporis.

49 ¶† Item quęro an ad proponendã exceptionẽ dilatoriã poſsit cõſtitui ꝓcurator. ſol. dic ꝙ ſi talis exceptio opponitur in modum excuſationis abſentię. dicendũ eſt vt dixi in præcedentibus. ſi verò opponitur in modũ ſimplicis & puræ exceptio. gloſſ. hic in verſi. ſed ad excuſandũ, etiam tenet quod admittatur procura. & idem tenet hic Hoſtiẽ. & Ioan. Andr. & tenet Vincen. Phil. Pe. & Inn. in c. præcedẽti. & glo. ij. q. v. ſi qñ. per tex. noſtrũ &c. ſequẽs. & Spe. in ti. de procu. §. j. verſi. ſed præcedens regula, iuncto ver. decimo. & Bart. in d. §. ad crimen. ga iura quæ repellũt ꝓcu. loquunṫ qñ venit ad aſſumendã defenſionẽ cauſæ, & maximè hoc dicendũ eſt ſcđm Hoſti. qñ aliàs ꝓcedi poſſet cõtra abſentẽ. & in hoc reſidet do. Ant. & Io. de Imol. qui dicit ꝙ hoc teneṫ apud omnes, per l. j. §. vſus. ff. de ꝓcur. & ga hoc nõ reperiṫ prohibitũ, cũ ſolũ prohibeatur procurator interuenire ad proſequendũ crimẽ, vt d. §. ad crimẽ. nõ aũt ad proponẽdas exceptiones dilatorias: imò potius videtur permiſſum. ar. tex. noſtri.

50 ¶† Queriṫ inſup quid iuris in exceptione merè peremptoria, vtrũ admittaṫ ꝓcurator ad proponendũ illã, vt puta, cõparet aliquis tanq;ꝫ procurator proponẽs ꝙ accuſatus nõ interfecit illũ de quo accuſaṫ ex eo ga ea die de qua dicit interfectus accuſatus erat in loco valde remoto à loco vbi talis dicit interfectus, adeò ꝙ impoſsibile fuiſſet accuſatũ in illo loco fuiſſe, vel dicit illũ fuiſſe mortuũ longe anteriori tẽporè, q;ꝫ ea die qua dicit interfectus. ſcđm qđ tradit in glo. in l. is qui reus. ff. de pub. iudi. & l. j. C. qui accu. nõ poſ. & hoc caſu ſcđm oẽs vt dicit Io. de Imo. in d. §. ad crimẽ. nõ admittit procu. ad talem exceptionem opponendã eo caſu quo nõ debet admitti ad plenã defenſionem: ita intelligit dictũ §. ad crimen. quia tunc in effectu ꝓſequeretur cauſam criminis: quod tamẽ fortè videreṫ limitandum niſi talis exceptio eſſet notoria. arg. eorũ quæ dicã in ſeq. q. dicit tñ dõ. Ant. ꝙ ſi eſſet talis pereptoria q̃ poſſet examinari ſeparatè à negotio principali ꝙ ad hanc admitteret ꝓcurator tãq;ꝫ ſimplex allegator vel excuſator ad merita cãę. & hoc voluit Ia. Bu. ar. l. j. & l. ꝑſes. C. ad l. fauiã de plag. nã de crie plagij nõ teneṫ. abducẽs ancillã ꝓpriã, ſed alienã. ſi ergo ꝓ parte accuſati de crimine plagij qđ ponit ꝙ ancilla abducta erat ꝓpria

ipſius

ipsius abductoris,dicit tex.q̃ hoc est ante discutiendum.ergo potest interuenire procurator:quia si discutitur seorsum à crimine,alia est causa,quàm sit causa criminis.Ia.tamen Balduini tenet contrarium;quia an hoc sit,vel non sit, totum tendit ad decisionem criminis.& sic videtur causa criminalis.& hoc tenet Bart.in d.§.ad crimen.sed pro decisione istius q.adde quę dicuntur in seq.quæstio.¶ Item quæritur & quartò circa hunc
51 articulum exceptionis proponendæ,† vtrũ quando exceptio est mista,possit cõstitui procura.ad illam prosequendam.& vt intelligas quid sit id,de quo quæritur:dic quòd exceptio mista est illa,quæ potest opponi in vim dilatoriæ & peremptoriæ. exemplum:si statutum dicit,quòd querelæ bannitorũ non debeant audiri,nã ista exceptio dicetur mista,si excipiatur,quòd occisus potuit impunè interfici ex forma statuti.Est tamen aduertendum ad formam excipiẽdi.nam si dicat excipiẽs, quòd non debet procedi ex eo,quia querelæ bannitorũ,vel pro bannitis non debent audiri ex eo,quia occisus erat bannitus:nõ debet pro eo accusatio audiri.& hoc casu dicetur opponi in vim dilatoriæ.Sed si excipiens diceret accusatum absoluendũ:quia occisus erat bannitus:tunc videtur opponi in vim peremptoriæ.facit quod no.in c.j.de lit.contesta.libr.vj.& l.j.C.de ordi. cogni.si autem statutum disponeret quòd bannitus posset impunè occidi.Ioan.Andr.hic & Iaco.But.in l.ij.C.de accus.& l. adulteras.C.de adulte.volũt,quòd ex tali statuto causetur merè peremptoria.sed Iaco.de Are.vt refert Ioan.Andr.in addi. Specu.eo.tit.§.fi.ver.quid si bannitus.& Iaco.de Bel.vt refert Barto.in d.§.ad crimen.& videtur sequi ibi Bar.scilicet q̃ causetur exceptio mista.nam causatur ex sententia banni,& sic rei iudicatæ.& ideò sicut exceptio rei iudicatę dicitur mista,& potest opponi,& ad processum & ad merita causæ sicut & aliæ exceptiones litis finitæ, vt d.c.j.de lit.contesta.libr.vj.& c.j.de ordi.cog.& tenet Bart.in l.cùm quærebatur.ff.de solu.item & hæc exceptio,quæ causatur ex sententia banni.& ista videtur verior sententia.sed redeundo ad propositum: quia dicendum est,q̃ si talis exceptio mista opponitur in vim peremptorię nõ debet admitti procurator si verò opponitur in vim dilatoriæ maius est dubium.Iaco.Bu.in d.l.ij.& iij.C.eo.tit.voluit,quòd possit opponi sicut merè dilatoria,ex quo opponitur in vim dilatoriæ.& idem Ioan.Andr.qui dicit,q̃ aduocati ciuilis fori nituntur,inquantum possunt,opponere talem exceptionẽ in vim dilatoriæ:& omittunt opponere in vim peremptoriæ: licet vtroq; modo proponere possint.& hoc ne repellantur.sed Iaco.de Are.disputando,vt refert Ioan.And.in d.ver.quid si bannitus.videtur velle,quòd non possit proponi,ex quo aliquo modo tangit crimẽ.idem Iac.de Bel.& Franc.de tig.de pisis:vt dicit Bart.in d.§.ad crimẽ & Bart.de Saly.in d.l.reos.C. de accu.quod tamen limitant,nisi talis exceptio esset notoria: quia tunc iudex ex officio deberet supersedere in processu,& reijcere accusatorem,ne reus & ipse fatigẽtur super inani processu.per glo.sing.in l.qui cùm maior.§.libertus.ff.de bonis liber.sed clarius dicit glo.in d.l.qui cùm maior.§.si præsens.mouentur etiam per no.per glos.in l.vbi pactum.C.de transac.facit quod no.per glo.& Doc.in l.j.ff.de offi.asses.vbi iudex ex officio debet lacerare libellũ ineptum,& no.Ioan.And.& Ino.in c.j.de offi.vica.& xj.q.j.in c.Christianis.sed pro Iac.But. & Io.And.facit,quia debet attendi quod principaliter agitur, vt l.si quis nec causam.§.j.& quod ibi not.ff.si certum petatur. Itẽ facit secundùm Io.de Imo.quia quando opponitur in vim dilatoriæ non videtur opponi ad prosecutionem publici criminis:sed potius ad impediẽdum,ne fiat illa prosecutio:quod nõ videtur prohiberi,vt d.§.ad crimẽ.nam ex quo opponitur exceptio ad processum ex eo,quòd dicit non debere procedi super ipso crimine,non videtur velle admitti ad prosecutionem criminis.& hæc opi.secũdùm Io.de Imo.fortè videtur verior do.Anto.hic qui dicit quòd si opponitur in vim peremptoriæ, non distinguitur,an sit notoria vel non:debet tamẽ distingui, an eã proponat,vt simplex allegator,vel instructor:& admittitur,an vt procur.& nõ admittitur,licet sit notoria:sed secundùm eum notorium non releuat ab onere proponendi,licet releuet ab onere probandi.vt gl.sing.in cle.appellanti.de ap.no. per Ioan.And.in c.ij.§.vt lit.non contest.facit quod no.Bart. in l.si adulterium cum incestu.§.idem Polioni.ff.de adul.& in hanc partem videtur inclinare do.Barto.de Saly.in d.l.reos.dicens quòd rationes Doct.non inferunt procura.admitti debere.cùm possit subueniri per instructorem & informatorẽ.cùm ergo secundùm do.Ant.procurator non possit legitimare personam suam,non debet admitti.sed Io.de Imo.in d.§.ad crimẽ. dicit quòd fortè opi.communis posset defensari:quia ex quo factum est notorium.& sic extra ordinem iuris procedẽdum videntur cessare huiusmodi solennitates rigorosæ,vt c.ad nostram.el.ij.de iureiuran.& c.Ioannes.de cle,coniug.Si verò exceptio non sit notoria,non admittitur procura.ad ipsam proponendam,si opponitur in vim peremptorię per tex.in d.§.ad crimen.quia vt ś.dixi in prin.istius.ij.q.prin.ij.membri principalis,à quo remouetur genus &c.& hoc procedit siue dubietas sit in facto: vt quia dubitatur,an sit bannitus,siue in iure:vt
52 quia dubitatur,an sit ritè bannitus vel ritè cancellatus:†quia dubietas iuris æquiparatur dubietati facti:vt dicit Barto.in d.§.ad crimen.& tradit in prima constitutione.C.§.quibus & no.gl. & Ioan.And.in c.j.de postu.Præla.lib.vj.c.& solet.de sen.excommu.lib.vj.Bal.vero in d.l.reos.format q.an procurator admittatur in capitali,quòd accusator est bannitus.& q̃ est bannitus.& arguit primò quòd admittatur: quia quòd bannitus possit impunè offendi,est publici iuris.ergo offendens talẽ est exequutor iustitiæ.& per consequens non debet audiri,qui talem offendentem accusat.præterea vbi lex dicit,quòd aliquis non audiatur,repellit illum à limine iudicij,vt l.si seruus.C.de his qui ad eccle.confu.& l.pe.§.fi.C.qui accu.non pos.no.do. Ant.in c.sedes.de rescrip.& vide quod ibi dixi:imò plus,licet esset facta pax cum bannito:tamẽ potest impunè offendi:quia cùm talis offensio sit publici iuris,non poterit per pactum derogari,sicut nec iudex posset dare bannito licentiam regulariter siue securitatem aut fiduciam,ita & minus quilibet de populo,facit quod no.in authen.de manda.princ.§.neq; autẽ homicidijs.&.ff.de pœ.l.relegatus.præterea iste occidens est merus executor.sed merus executor non potest renunciare,quin exequatur.ff.de iudi.l.si prętor.no.per Dy.in regula quòd quis mandato.de reg.iur.lib.vj.subdit tamen,quòd dici debet quòd aut ista offensio est concessa fauore publico:& non potest renunciari:vt l.ij.§.sed quia veremur.de iur.calum.aut est cõcessa fauore renunciãtis.verbi gratia:quòd quilibet de populo possit occidere bannitum suum inimicum:ita q̃ hoc non permittitur cuilibet,sed inimico.& hoc casu potest huic iuri renunciari. & si facta est pax,non potest ille offendi.facit l.j.in fin.ff.de ali. leg.¶ Item facit ratio:quia qualitas inimicitiæ nõ subest.deinde format argumenta in contrarium,quòd procurator non admittatur:quia paria sunt excludere crimen directè, vel aliquid deducere:quod crimẽ indirectè excludatur:quia idem iuris est quod ad effectum,facit quod notatur in c.dudum.de ele.sed super crimine capitali non admittitur procurator super eo,quod venit ad exclusionem criminis.ergo &c.deinde soluendo dicit,
53 quod duo sunt videnda.Primum†an exceptio banni impediat lit.contesta.& dicit,q̃ si ex forma statuti talis exceptio potest opponi iurisdictioni,quòd impedit.sed si simpliciter statutum dicit,quòd bannitus possit impunè offendi:debet distingui,q̃ aut libellus continet manifestum errorem:vt quia dicitur talis offendit talem bannitum.& tunc ista exceptio impedit contestationem.& idẽ vult Bald.in d.§.publicè.vbi dicit quòd sicut iudex potest ex officio libellum ineptum reijcere,vt l.j.ff.de offic.asses.fortius debent procurator,pater,& similes personæ admitti.¶ Aduerte tamen:quia ista non esset exceptio banni. quod patet:quia nõ oportet docere de banno,sed de ineptitudine libelli.aut ineptitudo non apparet ex serie libelli:& tunc dicit ipse,quod quidam dicunt,quòd aut istud bannum est notorium:& impedit processum,vt suprà dixi.Aut non est notorium: & tũc debet examinari talis exceptio post lit.contest. & per consequens non admitteretur procu.finaliter dicit Bald. breuiter concludendum forè quòd ista exceptio banni: vt rei iudicatæ habeat impedire contestationem.vnde sicut si potestas accusaretur de aliquo,quem fecit decapitari,posset opponere exceptionem rei iudi.ita & quilibet executor iustitiæ potest dicere:res erat iudicata.& ego feci executionem: & sic impedit processum.& licet ista exceptio sit peremptoria:tamẽ potest examinari seorsum à principali.& sic impedit processum, vt d.l.preces.idem tamen Bald.in c.j.hic finitur lex corradi.in vsi.feu.simpliciter tenet quòd procurator non admittatur & malè.Idem no.Bald.in l.j.C.quomodo & quando iud.dicit,q̃ post opi.Iac.But.tu dic quòd si crimen disputetur & causa defenditur.vt si concluditur de impotẽtia iudicis vera sit opi.Bu. scilicet q̃ admittatur procur.sed si tamen defenditur, tunc cùm debeat lis contestari,& per consequens reus teneatur personaliter comparere ex natura causæ,nõ admittitur procurator,sub quacunq; forma verborum opponatur talis exceptio peremptoria.& ita procedat secundùm eum opi.Iac.de Belui.& hanc dicit esse veritatem:subdit tamen quod iudex ex officio simpliciter,si cõstaret de calumnia accusatoris,ipsum reijcere posset: quia euidens calumnia habetur loco ineptitudinis libelli.vt singulariter tradit Innocen.in c.j.ś.de offi.vic.& sic non ex vi exceptionis repelleretur,sed vi ex notorij.vt etiam tenet Cy.nam vbi est notorium,ibi non est disputare,sed disputatum esse,vt

no.Inno.in c.ſtatuimus.§.de offic.delega.vnde ſufficit tantùm allegare.notorium autem erit, ſi producetur bannum ex archiuo publico,cum toto proceſſu:aliàs nō præſumeretur pro ſententia,cùm ſit interlocutoria contra ius, quæ verba dicit notanda do.Nellus de ſancto Geminiano in tractatu bannitorum in ij.parte temporis.q.xiij.dicit quod communiter tenetur,quòd talis exceptio banni notoria poteſt per procuratorem opponi, per iura.§.pro hac parte inducta,& quod oppoſita lit.conteſt. impediat.& recitat opi.Io.An.in addi.Spe.in tit.de accu.§.ſequitur ver.quid ſi bānitus,imò plus dicit obſeruari , quod ſine aliquo mandato tertius admittatur ad producendum bānum. quo producto iudex vlterius non poteſt procedere . eſt enim hic fauor publicus contra bannitos: & iudici conſtat illud , ſuper quo procedebat nō eſſe delictum.vt Bart.in.l.vbi pactum. C. de tranſac.& Bal.ibi per.l.j.§.j.ff. ne quis eum qui in ius voc. vbi etiam tangit.Si verò bannum non ſit notorium: puta,quia non concordant qualitates , ſiue demonſtrationes mortui nominati in proceſſu cum demonſtrationibus banni.& ſic neceſſe eſt fieri probationes de identitate.& non admittitur procurator.& ita procedat opi.Iac.de Belui.dicit tamen quòd ſæpiſſimè vidit ſeruari contrarium per rationes Ia.Bu.& quòd hoc verius putat.nam producto banno habente aliquam concordantiam cum demōſtrationibus mortui, non diſputatur de delicto.ſed de liquidatione notorij,ar.l.j.C. qui & aduerſus quos, & l.ad rem mobilem . & l.legatum.ff.de procura.& hoc facit, quia iudex qui ex inſpectione banni iam producti adducitur in ſuſpicionem innocentiæ debet à ſeipſo innocentiam quærere & liquidare per.l.ſi non defendātur.ff.de pœ.xxx.q.v.iudicantem . & quod traditur in l.properandum.ff. de iudi.fatetur tamen quòd ſi demonſtrationes eſſent multum variæ , ita quòd iudex potius in ſuſpicionē cōtrariam adduceretur,quòd nō admitteretur procur.arg.l.ſatis aptè.C. de fal.cum ſi.& hæc opi.mihi ſatis placet.& prædicta procedunt, quādo prædictæ exceptiones veniunt examinandæ coram iudice cauſæ criminis.ſi autem veniunt examinandę coram alio,maius eſt dubiū. Et vt hic refert Io.An.Bart.& Io.de Imo.in.d.§.ad crimen.& Bal.in l.reos.fuit olim maxima quęſtio Bononię de occiſoribꝰ Raganenſę Bononiēſis.nam cū filij accuſarent occiſores patris, excipiebatur ꝙ potuerat impunè occidi.replicabatur ꝙ fuerat cancellatus de bāno,replicabat ꝙ nō ritè.vnde hæc quęſtio an ritè,vel nō propter imperitiā iudicis maleficiorum fuit cōmiſſa collaterali domini poteſtatis,dubitabatur an in eius examinatione deberet admitti procurator. Iac.but.diſputādo tenuit ꝙ ſic:quia hæc q.venit examinānda ſeorſum à principali,per d.l.preſes.C.ad le.flauiam de plagiar.Iac.de bel.tenuit contrariū nam cùm examinatio exceptionis & replicationis generēt plenum præiudicium principali: ergo nō admittitur procur.quia in iſtis capitalibus plenum præiudicium non poteſt generari per procuratorem:vt ſæpius dictum fuit.& pro iſta parte dicit fuiſſe iudicatum.Nec ob.quòd quādo exceptio quæ tangit crimen,venit ſeparatim examinanda à crimine,poteſt interuenire procurator:quia ſecundùm eum iſtud eſt verum, quando examinatur ad alium finem,quàm ad deciſionem criminis . ita loquuntur ſecundùm eum.d.l.j.& l.preſes.ſed quando examinatur ad finem criminis excludendi,& deciſionem ipſius:licet examinetur ſeorſum: tamē dicitur vna cauſa & idem iudicium cum crimine.arg.l. arbitro.& l.ab arbitro.ff.qui ſatiſd.cog.facit.ff.à quibus ap.non licet.l.ſi.& C.de iudi.authen.ad hęc.dicit tamen Io.de Imo,quod dicta reſponſio non videtur bona: quia in dictis.ll. examinatio quæſtionis proprietatis ſerui tendebat ad excluſionem criminis plagij. & tamen potuit ibi interuenire procur.vt.l.ij.C.ad l.ffaui.de pla.& l.de fide.C.de fal. ſed poſſet dici ſecundùm Bal.quòd illa.l.ij.non ob.ex eo quòd exceptio proprietatis ibi eſt alterius naturæ,quā quæſtio principalis : quia cauſa illius exceptionis eſt mere pecuniaria,cùm in ea tractetur duntaxat quis ſit dominus.ergo poteſt interuenire procur.vt.l.ij.de procur.Sed in quæſtione noſtra exceptio oppoſita & replicatio non ſunt alterius naturę:quia in ipſis nō vertitur quid pecuniarium:ſed potius capitale crimen.ideò de ea iudicatur, vt de crimine capitali . cùm ad ipſum tanquam ad principalem ſuū accedat.vt.d.l.arbitro.& l.ab arbitro.vel poteſt dici ſecundùm Io.de Imo.quòd aut quæſtio proprietatis proponitur principaliter per viā principalis quæſtionis:vt quia agitur rei vendicat.cōtra illum,qui dicitur plagium cōmiſiſſe. & tunc poteſt interuenire procur.quia licet ex iſta cauſa poſsit interuenire deciſio criminis:tamē principaliter nō intentatur ad hunc finē:ſed ad finē pecuniariū:videlicet,vt ſeruus plagio ſubtractus reſtituatur.& ideò poteſt interuenire ꝓcurator,vt d.l.j.& ij.C.ad l.fla.de plagi.& hæc reſponſio facit notabiliter pro opi.Iac.Bu.in eo,qđ dictū eſt.§.quod ſi opponitur in vim dilatoriæ ad proceſſum,debeat admitti procurator : licet in ſequentiam tangatur crimen.Aut quæſtio proprietatis proponitur per viam exceptionis.exemplū:ſi accuſo te,quòd ſeruum plagio abduxiſti:tu negas excipiendo,quòd ſeruus ſit tuus.& hoc caſu quia ex deciſione iſtius q.in conſequantiam venit deciſio criminis.dicendum eſt,quòd hoc caſu non admittitur procurator.& hoc caſu non loquuntur l.j.& ij.& l.præſes.tu potes tēperare prædicta ex his,quæ dixi in opi.do.Nelli.Ex quibus habes expeditam hanc difficilem quæſtionē.¶ †Sed quæro circa prędicta:pone,ex forma ſtatuti cauetur,quòd accuſatus non debeat admitti ad aliquam exceptionem,vel defenſionem,niſi compareat perſonaliter.an hoc caſu nomine accuſati poterit comparere procurator,& opponere quòd occiſus potuit impunè occidi.Bal.in d.§.ad crimen.dicit quòd non:quia iſta eſſet defenſio.vnde dicit quòd cautela tūc eſt,quòd procurator compareat coram iudice,& imploret eius officiū,vt pronunciet ſuper accuſatione procedendum non eſſe, cùm iudex debeat conari,ne procedat ſuper inani proceſſu.vnde implorato dicto officio iudex debebit facere,cùm cōſtet ſibi accuſationem calumnioſam eſſe per nota.per gloſ.in d.l.qui cùm maior §.libertus.& §.ſequēti.ff.de bonis liber.& quia tenetur iudex defendere illum,qui non eſt puniendus.& hanc practicam poſnit Rychar.malum.in l.filiuſſa.§.veterani.ff.de procur. ¶ Aduerte tamen,quia ratiò Bal.videtur contraria practicæ,& cautelæ prædictæ:quia implorando prædictum iudicis officiū,videtur implorari defenſio:quę videtur prohibita per ſtatutum. facit quod no.Bart.in l.j.§.j.ff.quod vi aut clam.& quod latius dixi in cle.vnica de ſeque.poſ.& fruc.Sed poteſt reſponderi ſecundùm Io.de Imo.quod hoc operetur qualitas notorij.& ſic hoc caſu non videtur prohibita talis defenſio.ar.c.ad noſtram. de iureiur.el.iij.& aliorum iurium.§.alleg.in ſimili.pro quo dicto etiam allego,quod no.glo.in l.j.§.hocinterdictum in glo. ſuper verbo perfectam.ff.de tabu.exhi.& vide quæ dixi in d. cle.vnica,tutius tamen conſilium eſt ad euitandas opi.quod cō pareat tanꝯ informator, vel inſtructor.ar.eorum quæ §.dicta ſunt.¶ Quid autem ſi ſtatutum diſponit, quòd bannito non reddatur ius,vel quid ſimile vide per Bu.in l.j.& ij.C.eo.& l. adulteram.C.de adulte.& traditur in l.eleganter.§.ſi quis poſt. ff.de condi.inde. & l.j.& quod ibi no.ff.de aliena.Bar.in l.ij.§. j.ff.ad velleia.& vide Barto.in l.nam & poſteà.in prin.fl.de iureiuran.vbi dicit,quòd per hæc verba accuſationem non dabo & ſimilia,in ciuilibus non tollitur accuſatio ipſo iure vt ibi & l.j.§.j.ff.ad treb.vbi etiam ponit.In criminalibus verò tollitur ipſo iure,vt l.item apud.§.ait prætor.ff.de iniur.& arg.l.ſi tibi §.quædam.& l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pactis.& vide Inno.in c. quia fruſtra.j.de vſur.& quod traditur in c.conſtitutionem.de elect.¶ Sed quæro circa prædicta,quid de exceptione,quod reus fuit abſolutus,vel punitus,vel condemnatus:non eſt dubium,quòd talis exceptio poteſt opponi ad proceſſum,cùm iſta ſit exceptio litis finitę & per conſequens miſta.& etiā poteſt opponi ad merita cauſæ ſecundùm no.in c.j.de lit.conteſt. lib.vj.& per Bart.in l.cùm quærebatur.ff.de iudi.ſo.& ideò an ſit admittendus procur.potes colligere ex his quæ.§.dixi & vide,quæ latè dixi in c.de his.§.eo.tit.

54

55 ¶† Tertiò quæro,vtrum procurator admittatur ad conteſtandam litem.So.quidam dixerunt quòd nō.Alij verò quòd ſic. tu vero dic,quòd quantum attinet ad caſum,in quo poteſt procedi contra abſentem,faciliter colligetur deciſio ex his quę dixi §.in xvij.& xviij.q.Sed extra prædictos caſus non video,ꝙ aut ex parte accuſatoris,aut ex parte rei poſsit interuenire procurator:quia ſi cauſa eſt capitalis,debet eſſe vterꝙ in vinculis, aut in carcere.& ſi non eſt in vinculis,aut in carcere,per procuratorem non poſſet lis conteſtari,per rationes aſsignatas.§.in.j. &.ij.q.primæ.q.ſeu primi membri principalis.& adde quæ dixi in d.q.xvij.&.xviij.

56 ¶† Quartò quæro:quia poſt lit.conteſta.exigendum eſt ſacramentum,vt patet.§.ex continuat.rubricæ de iuramento calum. vtrum ad hoc iuramentum præſtandum admittatur procurator.ſol.Doc.hoc non tangunt ſpecialiter quod reperierim:ſed magis latè & ample tractant hanc q.per quam patet deciſio præſentis q.Quærunt enim,vtrū media cauſæ criminalis poſſint exerceri per procuratorem.& Spec.in tit.de procura.§.j. ver.ſed nunquid media.dicit quòd multi dicunt quòd ſic.& hoc etiam ſeruant: ſed ipſe hoc non approbat: quia talia ſint de proſecutione negotij,quod pertinet ad media cauſę.vt §.de offic.delega.ſuper quæſtionum.§. intentionis. &.§. porro.ad quam proſecutionem non admittitur procurator.vnde ſi non admittitur ad ipſam cauſam criminalē ſimpliciter: ergo non admittitur ad eius partem:quia idē iuris debet eſſe de parte quò ad partem,quod eſt de toto quò ad totum,vt l.quæ de tota.ff.

derei vendi.& ſ.dixi in principio iſtius ñ.q.principalis. allegat etiam Specu.alias rationes,quæ non multùm faciunt ad propoſitum.Sed Ioan.Andr.in addi.dicit quòd Roffre.in libello iuris canonici in tit.qualiter in accuſatione procedatur neutro cõtumace,dicit quòd quidam tenuerunt.vt Tanc.ſecundam opi. per l.j.in fin.C.vt om.tam ciui.quàm cri.per quam l.hoc etiam tenuit Alber.gale.quia vt ſ.dixi in prin.iſtius.ñ.q.à quo remouetur genus,remouetur & quelibet eius ſpecies.Itẽ quia ſi ſpeciale eſt in quibuſdam,quòd dant procuratores ad media cauſæ tantùm,non tamen ad ſententiam,vt l.fi.C.de iniur.ergo in alijs ius commune eſt in cõtrarium,vt l.j.ff.ad munici.& l.ñ.C. de accep.quam mouent tenentes contrarium.& prædicta l.ñ. non loquitur in procuratore:ſed in domino, qui defendendo ſeruum cauſam ſuam proſequitur.Accur.in l.pe.§.ad crimen. tenet quòd poſsit admitti procurator.Idem etiam tenuit Guido.de ſuza.in q.ſtatutorũ & Gandi.in trac.malefi.in rub.xxj. dicens Odoffre.rectè tenuiſſe.ponit tamen caſum in carcerato propter crimen.& ratio eorum eſt:quia ad certam ſpeciem dari poteſt procurator,vt ff.de procu.l.j.nec hoc reperitur prohibitum in criminalibus:ergo intelligitur permiſſum,vt l.ab ea parte.& ibi traditur.ff.de proba.& ad l.ñ.ff.de cuſtod.reo.quæ dicit,quòd reus debet in vinculis cauſam agere.dicũt quòd loquitur in lit.conteſt.ad quam fiendam reus debet ſe præſentare.In alijs autem non ſic eſt.nam certũ eſt,quòd medium cauſæ præſupponit principium.Si ergo cauſa principiata eſt per cõteſtationem litis,& reus detinetur taliter, quòd ſi expedit,de facili poteſt ab eo veritas haberi etiam per tormenta.non videtur ſecundùm eos,quare per procuratorem non poſsint nominari & produci teſtes pro reo.& impugnari teſtes accuſatoris, & his ſimilia agere,cùm dum reus manet in vinculis ceſſent omnes rationes,quæ videntur obſtare & cùm per procuratorẽ non ſit ferenda ſententia.Ita dicit Ioã.And.in d.addi. ¶ Sed tu aduerte,quia pro carcerato,quid iuris ſit ſatis dictum fuit ſ.in
57 xviij.q.Ang.verò in d.§.ad crimẽ.†dicit quòd ad media cauſę nullo modo admittitur procu.& hoc dicit tenere gl.in d.§.ad crimen.niſi pro carcerato Bal.in d.l.reos.C.de accu.in xj.colũ. ver.quæro.primò dicit,quòd videtur admittendus ad vnũarticulum etiam de medijs cauſæ ceſſat ratio quare repellitur.ergo admittitur.& hoc dicit tenere glo.in d.§.ad crimen.& gloſ.ſecundùm vnam lect.in l.q̃uis indubitati.C.de adul.& finaliter ponit,quod dixi.ſ.in prin.iſtius.ñ.q.principalis,an ad vnũ articulum &c.Ego verò arbitror dicendum,quòd aut nos loquimur in caſu,in quo poteſt procedi contra abſentem,& admittetur procurator ad hunc actum,ſecundùm quòd plenius dixi in xv.q.pro præſente verò & carcerato dicendum eſt, vt dixi in xvñ.& xviñ.q.Sed quando non poteſt procedi contra abſentem,ſecundùm quod traditur in l.abſentẽ.ff.de pœnis arbitror,quòd ad nullum actum intermedium admittatur procur. quia vt ſæpius dictum eſt,à quo remouetur genus &c.quod intellige eo caſu,quo eadem ratio in vno articulo.quare non admittatur procurator,quæ eſt in ipſa ſimplici defenſione.

58 ¶†Quintò quæro vtrum ad reſpondendum poſitionibus admittatur procura.Sol.Bal.in d.l.ſeruum quoq̃.§.publicè.ff.de procura.tenet quòd non.vnde concludit,quòd procurator nõ poteſt conſtitui ad confitendum:ſed quòd reus debet confiteri per ſeipſum:vt l.ñ.ff.de cuſto.reo.nam iſta confeſsio æquiparatur ſententiæ admittitur procurator,vt ſtatim dicã in viij. q.quod no.in l.ictus fuſtium.ff.de infami.Itẽ allegat quod no. Cy.in l.clarum.C.de autho.præſtan.& hanc eandem ſententiã tenet do.Bar.de ſalice.in d.l.reos.& mihi placet diſtinguendo tamen & declarando ſecundùm limitata & declarata de abſente præſente & incarcerato,ſecundùm quod dixi in præſentibus.q.Ex prædictis etiã inferẽ deciſio ad q.vtrũ admittaẽ procura,ad producẽdũ teſtes probatorios vel reprobatorios.& videtur q̃ nõ gl.tamẽ in d.§.ad crimẽ.ſentit q̃ admittatur ex eo, quòd talis procurator non eſt damnandus.Alij verò tenẽt contrarium:quia totum pondus cauſę reſidet in hoc ar.& quia eſt de proſecutione.& hoc tenet Specu.in tit.de procura.§.j.ver. ſed nunquid media.eius opi.recitaui.ſ.in iij.q.proxima.& hoc etiam tenet Andre.de Piſis.& quidam alij per illam rationem ſæpius allegatam.& quo mouetur genus &c.Et has opi.refert Bal.in d.§.publicè.Refert tamẽ & alios dicere contrariũ:quia cùm reus ſit detentus ex cauſa capitali,pro detento admittitur procura.per l.ñ.C.de accuſ.& per id quod no.Guli.in l.reos.C. de ap.Sed dicit Bald.quòd iſta diſtinctio de detento non bene probatur per illam l.quia ibi dominus non venit procuratorio nomine:ſed tanq̃ veniens ex tranſuerſo pro ſuo pecuniario intereſſe.facit l.j.C.de bo.dam.ſicut ſi vxor vellet,poſſet contradicere ratione dotis ſuæ de quo articulo latius dicam in proxima iij.q.principali huius.ñ.membri.Tu verò potes dicere,vt ſ.dixi in præcedentibus q.quod pro carcerato & præſente. & quando poteſt procedi contra abſentem, admittitur procurator.aliàs autem arbitror,quòd hoc caſu non admittatur.

59 ¶†Se xtò quæro,vtrum admittatur procurator ad concludendum in cauſa.ſo.Bald.in d.§.publicè dicit,quòd videtur dicendum quod ſic.per l.q̃uis in dubitati.C.de adul.nam concluſio dicitur de actis iudicij,nõ de actis litis.ſicut ſunt probationes. In contrarium tamen allegat:quia concluſio fit renunciando: quia vtraq; pars renunciat probationibus, & allegationibus,vt traditur in c.paſtoralis.de cau.poſ.& proprie.de quo latius dixi in tractatu.de renun.& conclu.judicia.in.§.fi.¶Sed aduerte, quia videtur,quòd in criminali non valeat renunciatio per no. in l.pactum inter hæredem.ff.de pac.tamen concludit,quòd admittatur procura.& quod valeat renunciatio,quando non conſtat,quòd partes habeant aliam defenſionem vel offenſionem. vnde dicit,quòd ſi iudex vult,quòd renunciatio indubitanter teneat,faciat cõfiteri pareem,q̃ non habeat aliam defenſionẽ, niſi prout in actis apparet.& pro hac opi.dicit eſſe gl.no.in l. j.ff.de fur.quæ concluſio videtur mihi clariſsima pro carcerato:vel quando poteſt procedi ad diffinitiuam, vel contra abſentem aliàs multum dubito.Et ex deciſione præcedẽtiũ q.& maximè.v.proximè præcedentis,videtur tenendum cõtrariũ. cogitabis.Et aduerte,quia arbitror,quòd allegatio de dicta gl. in d.l.j.ff.de fur.ſit incorrecta:quia illam nõ habeo in meo.nec reperi in quibuſdam alijs.

60 ¶†Septimò quæro,vtrum poſt concluſionem in cauſa admittatur procurator.ſolu.patet ex prædictis Bal.in d.l.q̃uis indubitati.C.de adulte.videl tenere,quòd admittatur,q̃d arbitrorverum,ſi modo non attentaretur aliquid,quod poſſet eſſe multum præiudiciale principali,ita quod haberent ob.aliqua ex rationibus.ſ.poſitis in primo membro.
¶Octauò quæro,an ad ſententiam admittatur procurator.ſo. gl.in d.§.publicè.tenet quòd non.& idem tenet in d.l.reos.C. de accu.& Ioã.de Imo.in d.§.ad crimen.& eſt communis opi. doct.quæ & mihi placet.vide quæ dixi in xviij.q.
¶Nonò quæro,vtrum procurator admittatur ad appellandũ. ſo.do.Anto.hic videtur velle,quod ſic,per l.non tantum.ff.de ap.dicit tamen quòd non admitteretur ad totã cauſam appellationis.& ſic ad illam proſequendam:ſed ſolùm ad actum appellationis interponendæ.Et ſubdit quod dici poſſet,q̃ in l. non tantùm.admittitur procurator ratione proprij intereſſe reſpectu cognitionis quę eſt inter hominem & hominem.¶Tu verò dic,vt dixi ſ.in xviij.q.quòd vera ratio eſt,quòd admittitur in d.l.tantum.quia damnatus erat in vinculis.& dic.vt ibi dixi.Et finaliter conclude,quòd pro carcerato,vel quãdo poteſt procedi contra abſentem,ſicut admittitur ad cauſam principalem,ita ad cauſam ap.quæ eſt eiuſdem naturæ cum principali:vt dixi.ſ.in xj.q.primæ q.ſecundi membri.Et ſic patet,q̃ non ſolùm admittitur ad actum appellationis,ſed etiam ad totam cauſam.Si vero quærimus vtrum admittatur ad appellandum pro non carcerato:vel quando poteſt procedi contra abſentem.text.videtur expreſſus quòd nõ,in l.j.ff.an per ali.cau. ap.de cuius.l.intellectu.vide quod ſupraſæpius tactum eſt.& maximè in ñ.q.primę q.principalis primi membri principalis.

61 ¶†Decimò quero,vtrum admittatur procurator ad pœnalem executionem.& de iſta q.ſecundùm Bal.in d.§.publicè.nõ eſt dubium,quòd talis executio non cadit in procuratorem : quia non deliquit.pœnæ enim ſuos debent tenere authores:vt l.ſanctius.C.de pœn.& c.quæſiuit.de his quę fi.à ma.parte capi.& melius probatur quantum ad caſum noſtrum.xxiij.q.v.c.cùm homo.vbi probatur,quòd fideiuſſor nõ poteſt puniri pro principali pœna corporali.Quando autem pro crimine poſsit interuenire fideiuſſor,vide Bal.in l.iij.C.qui accu.non poſ.ratio autem prædictorum eſt:quia nemo eſt dominus membrorũ ſuorum.l.liber homo.ff.ad.l.aquil.xxiij.q.v.c.ſi non licet.¶Et aduerte:quia etiã ſi per ſtatutũ ciuitatis proditor,vel alius delinquens ipſo iure intelligatur damnatus:ſi deinde ipſius petitur executio,etiam hoc caſu,in iſto iudicio executionis nõ arbitror quòd poſsit interuenire procurator ad defenſionem.nam poſito quòd non reperiatur alia ſententia,ſcilicet condemnatoria: tamen requiritur ſententia declaratoria commiſsi delicti,vt dicit Ioan.And.in c.j.de homi.lib.vj.& traditur in c.quàm ſit.de elect.lib.vj.& c.commiſſa.eo.tit.lib.vj.& c.fi.de præſcrip.cum ſi.cùm ergo requiratur diſputatio ſuper cauſa ſequitur, quòd non põt interuenire procurator.& hoc tenet Bal.in d.l.reos.j. C.de accu.& mihi placet.

62 ¶†Vndecimò & vltimò quæro,vtrum admittatur procurator ad petendum,q̃ banniti & condemnati ad mortem, bannum & cõdemnatio cancellari debeat.Bal.in d.l.reos.arguit quòd ſic:quia non diſputatur de crimine:ſed ſolùm de proceſſu.&

colligitur ex no.per Inno.in c.dudum . de elec.In contrarium arguit,quia in causa appellationis venit etiam causa nullitatis. & tamen illa causa nullitatis nõ potest per procuratorem agitari.vt.d.l.j.ff.an per ali.cau.ap.& statim in.q. proximè posita dicam.Concludit tandem contrariam sententiam fore veram: quia nec directè nec indirectè hoc casu pronunciandum est super crimine.Sed in appellatione nõ admittitur:quia cognoscitur de crimine & pronunciatur saltem tacitè super eo. vnde dicit,quòd vtimur quòd bannum & condemnatio possunt peti cancellari per procuratorem . & sequitur do.Nellus de sancto Gemi.in tracta. de banni . in iij. parte secundæ quæstionis.q. lxviij.& hoc satis mihi placet.Et ex hoc infero,quòd si de nullitate sententiæ cõdemnatoriæ ageretur principaliter,quòd deberet admitti procurator.arg.prædictorũ. Sed quãdo ageretur de nullitate per viam appellationis:quia talis nullitas venit accessoriè ad appellationẽ.& per consequens videtur sequi eius naturam.arg.regulæ accessoriũ.de reg.iur.lib.vj. videtur quòd nõ admittatur procurator.& hoc firmauit Bald.vt dictum est. Ego tamẽ in hoc satis dubito propter diuersitatem rationis.nã per viam appellationis disputatur de crimine. & sic nõ potest interuenire procurator. quæ ratio cessat,si prosequatur quis viã nullitatis.vnde si interposita appellatione per principalem,quę trahit secum etiam nullitatem compareret procur.ad nullitatẽ constitutus:& vellet prosequi duntaxat viam nullitatis , dicemus istum admittendum:quia non disputatur de crimine , aut de iustitia vel iniustitia,de validitate ipsius. Et per hæc expedita sit hæc.ij.q.principalis secundi membri principalis.

53 Tertiò principaliter quæro,†vtrum in casibus,in quibus nõ admittitur procurator ad pœnã defensionem propter qualitatem causæ:admittatur quis ad defensionẽ ratione propriã interesse.fol.gl.hic in ver.itẽ dominus tenet quòd sic.vnde cõclude quòd dominus potest venire ad defendendum seruũ pro interesse suo.& hoc casu venit ipse,vt ipse, nõ vt procurator serui.vt l.seruus.& l.sciendum.ff.de pub.iud. & l.Lucius.ff.de ap.& hoc tenẽt do.Ant.& Doc.& per hoc dicunt Doc.hic & in d.§.ad crimẽ.qđ pater ratione sui interesse potest interuenire ꝓ filio,maxime si ex forma statuti propter delictum filij deberet fieri executio aliqua in bonis patris.facit quod habetur in l. cùm filius.ff.de verb.obli.Et eadem ratione Abbas pro suo monacho , Episcopus pro clerico, Dominus pro vasallo,Ciuitas pro ciuæ,& simi.arg.l.j.ff.de libe.ho.exhi. & ff.ad municipa.in l.de iure,& quod notatur in c.dilectus.de ap,& c.authoritate.de priuil.lib.vj.& c.ad Apostolicæ.de reg. iur.lib.vj.¶ Et etiam eadem ratione videtur, quòd vxor possit comparere pro marito & econtra. facit quod notatur in c.non est vobis.s.de spon.& l.j.§.per hanc.ff.de rei vendi.& qđ not. Inno.in c.inter quatuor.s.de maio.& obe.& tenẽt hic expressè Do.de Rota deci.cclij.alias dec.cxcvij.allegant no.in c. nonnulli.de rescrip.& eo.titu.c.ex parte decani.& de test.c.de cætero.& s.eo.ti.c.cũ.p.& sequitur hic.d. Ant.Bal.vero in l.reos. C.de accus.dicit quòd pater pro filio.dominus pro seruo videtur indistincte admittẽdi ad plenam defensionẽ in causa criminali.C.eo.l.si cuiusdam.& ff.de pœn.l.si non defendantur à contrario sensu:gl.in d.§.ad crimen.videtur dicere hoc modo.Aut pater,vel dominus volunt venire vt domini pro eorum interesse,& debent admitti. In domino planum est per.d.l.si cuiusdam.quia reus potest pecunialiter interesse:quia seruus pecunia æstimatur.vt.ff.de adult.l.si postulauerit.§. iubet.ff.de condi.ob causam.l.pe.De patre etiam videtur constare. nam videtur sua interesse propter operas : vt.l.fin.ff.de his qui deie.vel effu.Item potest sua interesse,si ex forma statuti pater compellitur soluere condemnationem pro filio . & dico ex forma statuti:quia licet de iure communi filio condemnato in ciuili iudicio pater teneatur de peculio , etiam si filius esset de crimine condemnatus.ff.de noxa.l.& si condemnatus ; quia in iudicio nunquàm contrahitur obligatio ex delicto criminaliter moto: nec vnquam cadunt in quasi contractum: quia quasi cõtractus impossibilis est,quòd sit criminalis.arg.ff.de pac.l.si vnus.§.pactus.versic.sed si pactum,Istud dicit Bald.quia quidam dicunt filio condemnato criminaliter ad pecuniam,quòd pater teneatur de peculio vt Gandi.refert istam opi.quã tenet ipse & male.quia peculium à cõdemnatione criminali separatur. nec venit in ea.vt l.iij.§.sed vtrũ.in fi.ff.de mino.& facit.l.si filius.de bo.damna.Aut pater vel dominus nõ veniunt pro pecuniario interesse,sed vt defensores alieno nomine.& tũc glo.d.§.ad crimen,dicit quòd ad omnia possunt venire præterquàm ad sententiã.ita no.gl.in d.l.si cuiusdã.Breuiter vt habeas veritatẽ secundũ Bal.dic,quòd siue pater & dominus veniant defensorio nomĩe filij vel serui,ipsi ad tria venire nõ possunt.Ad reliqua possunt. Sunt autẽ hæc tria:litis contestatio,per tormẽta examina, tio,& sententiæ auditio.Ad reliqua verò possunt venire.verũ si filius est lit.contest.& in carcere detinetur:quia pœna futura est corporalis:vel est relaxatus fideiussoribus :quia pœna non est futura corporalis,pater poterit interuenire,& causæ assistere.Refert tamen an veniat proprio interesse,an veniat defensorio nomine,quando venit proprio nomine potest constituere procuratorem,vt l.Lucius.ff.de ap.sed quando venit defensorio nomine non potest constituere procuratorem:quia in criminalibus defensor vel procurator non efficiuntur domini hinc est quòd ipsi nunquam condemnantur:sed verba cõdemnatoria diriguntur in dominum,vt.C.de iniur.l.fin.vnde credit quòd siue sit pater,siue sit procurator:tunc si lis sit contesta.in crimine,non possit procuratorem substituere:quia vt dictum est,non efficiuntur domini.Et dicit cogitandum esse: quia non video quòd si esset talis causa criminalis,in qua posset simpliciter constitui procurator,maximè si esset pecuniaria,vel simile.quòd per lit.contesta.non efficiatur procurator dominus litis:nisi dicatur quòd procedat dictum Bal.in casibus,in quibus regulariter non potest interuenire procurator.¶ Sed quia potest procedi contra absentem,vel in similibus casibus, de quibus dictum est in quibus procurator lit.contest.quòd procurator non efficitur dominus lit.sed non insisto:quia non est materia nostra.sed prosequendo dicta Bal.dicit Bal.quòd ex prædictis patet,quòd procurator,vel quicunq; tertius comparens non potest cogi confiteri:quia vt dixi,iste actus coactionis & torturæ non cadit nisi in principali.

54 ¶†Et ideò dicunt Doctores,quòd vbic unq; est locus torturæ quòd procurator & defensor debent exhibere principalem,vt subijciatur tormentis;non autem potest torqueri procurator vel fideiussor:quia alius pro alio torqueri non potest,vt.C.de pœ.l.sancimus.& l.pe.ff.de condi.ob causam.Idem est in tutore,quia debet sponte authorari,non autem debet per vim cogi vt l.j.ff.de autho.tutorum.

¶Si ergo est locus torturæ in pupillo,vel in adulto : ipse pupillus,vel adultus torquetur,vt no.doc.C.de autho.præstan.l. clarum.Iuxta hoc debes tamen scire,quòd Gul.tenuit,quòd pater admitteretur ad plenam defensionem filij: ita quòd posset excusare filium,& litem contestari,& cætera facere : dummodò satisdaret de condemnatione soluenda,si futura esset pecuniaria;vel de filio representando,si condemnatio futura esset capitalis. Breuiter secundùm Bald.bene dicit in iudicio pecuniario.sed in causa capitali non bene:sed pessimè dicit:quia illa satisdatio de filio repræsentando nihil operatur,cùm filius repræsentatus non haberet necesse stare actitatis per patrem.& sic illa actitata essent frustratoria.præterea in causa criminali debet dici ius ex vinculis,nec ante debẽt admittere excusationes, quàm accusatus ad iudicium venerit.Iste est casus.l.ij.C.de exhi.re.debet ergo in præsentia iudicis & accusati hoc fieri.vt l.j. ff.an per ali.cau.ap.¶ Tu aduerte,quia inquãtum pater, vel dominus,vel similes personæ venirent non pro suo proprio interesse,sed defensorio nomine:non est materia q.nostræ.sed fuit dictum.s.in præcedentibus q.maximè in secunda præcedenti principali q.sed inquantũ venirent pro suo interesse cõmunis omnium opi.est,ꝙ admittatur pro filio pater & dominus pro seruo.Abbas pro monacho:episcopus pro clerico : ciuitas pro ciue.¶ Et ratio potest etiam assignari,quam tangit Bald.quia tales possunt agere pro iniuria facta prædictis personis.in patre tractatur in l.sed.& si vniuersæ.§.filio.ff.de iniur.de domino tractatur.xvj.q.j.c.reuertimini.de Abbate tractatur de senten.excom.c.parochianos.vbi etiam tractatur de patre.& quid de episcopo.¶ Si ergo prædictæ personæ possunt agere pro iniuria facta.ergo possunt assistere,ne fiat.ar.l.vt vim.ff.de iusti. & iu.quia melius est ante tempus occurrere.l.fin.C.in quibus cau.in integ.resti.non est necess.& c.j.de in integ.re.& c.quemadmodum de iureiur.hęc tamẽ ratio est multum generalis. Cõmunis tamen sententia est omnium Doc.quam etiã tenet Do. m.in c.iij.s.eo.& do.Anto.hic.¶ Et aduerte: quia vt.s.prædixi prædicti non interueniunt tanquam procuratores aut defensores:sed pro suo interesse:& debent admitti. Et ideò etiã omnes alij quorum quemlibet interesset.Ex quibus patet,ꝙ consors pro consorte admittitur ratione proprij interesse : quod habet ratione saltem aliqualis præiudicij propter sententiam latam contra consortem.de quo articu.dicam.j.in.vij.quæstio.prin. huius secundi membri in xxvij.fallentia.& prædicta faciunt secundùm Doctores ad cautelam sumendam contra statutum disponens , quòd si accusatus , vel inquisitus declinarent iurisdictionem potestatis , quòd sit extra protectionem communis : & possit impunè offendi . prout est in hac excelsa ciuitate Senarum . nam cautela erit , quòd si filius est clericus , pater pro filio declinet : & Abbas pro monacho.

hæc tamen

hæc tamen cautela non videtur esse sufficiens, si statutum indistincte diceret, quod quicũq; declinauerit iurisdictionẽ potestatis, sit extra protectionem cõmunis, & possit impunè offendi. de ista tamen materia quia nõ pertinet principaliter ad materiam nostram, dic vt per Ioã. de Imo. post Doc. in d. §. ad crimen. & per Doc. hic, per Bal. in d. l. reos. per Bal. Ang. & Io. de Imol. in l. iiij. ff. de acquir. hæred. per Pet. de Ancha. in repe. c. ea quæ fi. à iudice. de reg. iur. lib. vj. in q. xv. pe. do. m. in c. si diligẽti. de foro cõpe. & aliquid in c. fi. de vi. & hone. cleri.

65 ¶ †Sed queritur secundũ Bal. Pone filius est confessus in iudicio. pater vult interpretari illam confessionẽ, an possit? respondeo, q̃ interpretatio in iudicijs debet esse talis, quæ exponat, non quæ perimat, vt j. eo. c. cũ dilectus. hoc præmisso certũ est, quòd pater nõ poterit interpretari exponendo, quia interpretatio expositiua nõ cadit super ignotis, & ratio non cadit super facto alieno. vt ff. de reivendi. l. Pomponius scribit si frumentum. §. fi.

¶ Iuxta prædicta. Item quærit Bal. in d. l. reos. Pone quod pater vult cõfessionem filij reuocare, an poterit? & videtur q̃ sic, si pater vult probare errorem: vt not. in l. ij. ff. si ex noxa. causa aga. In contrarium videtur, q̃ alia ratione non admittitur pater ad lit. contesta. in capitali causa filij, eò quòd tale iudicium non debet fundari cum patre. & eadem ratione non debet admitti ad reuocandum id quod actitatum est in ipsa lit. contest. non obst. l. ij. si ex noxa. causa aga. quia loquitur in ciuili, vbi pater habet ius iniustitiæ, vt l. tam ex cõtractibus. ff. de iudi. sed hic loquimur in criminali & capitali. Credo patrem admitti debere: quoniam iudex omnem defensionem debet habere, seu admittere in omni tempore. ff. de quęstio. l. vnus. §. cogniturũ. & l. j. §. si quis vltra. ff. de ali. prę̃sta. ff. de appella. l. non tantum. et l. j. cum l. sequen. de liber. causa. Quæ dicta sunt de patre & domino, eadem intelliguntur de Prælatis venientibus ad defensionem sui monachi, vel conuersi, vt not. per Doct. in d. l. si cuiusdam. per Iaco. de Aret. in authen. causa quæ fit cum monacho. C. de Episco. & cleri. per Bald. in l. reos. C. de accusa. Sed circa prædicta duas q. vlterius non insisto: quia non est principalis materia nostra. Sed de reuocatione confessionis iam erroneę, & quis possit illam reuocare, & propter quam causam vide quod traditur in l. error. & ibi per Doct. C. de iur. & facti ignoran. & in regu. quod semel. de regu. iur. lib. vj. l. fi. §. vsus. ff. de appella. c. ex parte. de confes. xxix. distinc. c. j. per Archid. in ca. j. de accusa. lib. vj. vbi traditur de confessione facta in causa criminali. gloss. & Doct. in ca. ex literis. de diuort. Archidia. ij. q. j. in summa. Io. And. in cap. attestationes. de desponsa. impuber. aliquid in l. generaliter. C. de non numera. pecunia, cum alijs similibus.

66 ¶ †Quartò principaliter quæro, vtrum in casibus, in quibus regulariter non admittitur procurator. de quibus s. dictum est, admittatur saltem quis ratione administrationis sibi competentis: vt quia est tutor, curator, vel simi. solu. Bal. in d. l. reos. x. col. dicit q̃ aut prædicti veniunt defendendo. & dicendum est prout habetur in l. clarum. C. de autho. præstan. quia non debet tutor solus, vel curator solus in causa capitali venire in iudicio. sed debet venire principalis persona, & tutor, & curator debẽt sibi authorari. Sed tunc est quæstio secundũ Bal. quid si de facto accusetur infans, vel furiosus, vel demens, vel alius similis, vt surdus, & mutus à natiuitate qui non possint esse in iudicio: & videtur de necessitate dicendum solũ tutorem, vel curatorem admitti. ar. l. j. §. sufficit. ff. de admit. tu. dicit tamen Bal. q̃ bonus assessor in tali causa viuo infante debet pronunciare ex officio suo vlterius non esse procedendum contra infantem in furioso tamen demente & similibus hoc non posset facere: qa non potest apparere de defectu: quia quis posset fingere furorem & dementiã, & nõ esset furiosus, neq; demens. dic de hac materia, vt latius traditur in l. ij. C. qui accu. nõ pos. in l. polla. de his qui. vt indig. & d. l. clarũ. de autho. præstan. & quæ latissimè dixi de pupillo in c. j. s. cod. titu.

67 ¶ †Sed quæro iuxta prædicta quid de syndico vniuersitatis. Sol. Doct. dicunt quòd pro vniuersitate admittitur syndicus: quia aliàs vniuersitas non posset se defendere, cùm sit corpus fictum & inanimatũ, & cõtinet in se infantes & furiosos mẽtecaptos, & similes, qui non possunt esse in iudicio, vt dictum est, & ideò nõ mirum si nomine vniuersitatis defendendo syndicus admittatur. hoc tenet Specu. in titu. de procura. §. j. versicu. item si causa est criminalis ibi quartodecimo si vniuersitas per l. nam collatores. C. de re milit. lib. xij. & C. de Episco. et cleri. l. cum clericis. Et est ratio, quia vt dixi, vniuersitas cũ sit corpus fictum, non habet caput. & ideo non potest damnari in causa capitali. vide Bald. de pace Constan. ver. vniuersitatem. & intellige prædicta accusando & defendẽdo. de quo dic vt latius dixi in c. dilectus. el ij. j. de simo. vbi omnino vide fi. q. Et hæc procedunt in his, qui nõ possunt propter defectum ætatis aut intellectus, vel quia non habent verum corpus, sed fictũ & repræsentatum per se causam agere. ¶ Sed quæro, quid de his qui non possunt causam agere per se, quales sunt moniales. so. Debes animaduertere, q̃ in accusatione non videtur posse procedere quæstio, tum quia regulariter mulier repellitur ab accusatione publica: vt l. de crimine. C. qui accu. non possunt canonizata xvj. q. iij. de crimine. Et etiam in populari crimine: vt l. mulieri. ff. de popu. ac. tum etiam quia monachus & monialis regulariter accusare non possunt extraneum in duobus concurrentibus: videlicet, vtilitate monasterij, & licentia Abbatis, vt xvj. q. j. c. monachi. Circa quæ vide, quæ dixi in c. ex parte. s. e. multò ergo minus si est monialis. Quare etiam dixi, q̃ regulariter mulier repellitur ab accusando, & q̃ dixi de monacho contra extraneum, patet ex his, quæ no. in dictis iuribus. Cæterum siue in casibus in quibus regulariter mulier admittitur, vel monialis admitteretur ad accusandum, vel in casibus, in quibus accusaretur, videtur dicendum quòd procurator admittatur ex eo, quia moniales pro nulla causa possunt exire monasterium: vt c. j. de sta. reg. lib. vj. ergo videtur de necessitate eis concedi, vt tales causas possint agere per procuratorem: vel posset fortè dici, quòd aut iudex potest ad locum monasterij accedere, & ibi causam examinare, & tunc procurator non admittit, nisi in casibus in quibus aliàs admitteretur, per not. in c. ij. de iudi. lib. vj. & per id quod traditur in d. c. j. de stat. reg.

68 ¶ †Quintò principaliter quæro, vtrum in casibus in quibus nõ potest procurator interuenire, si interuenit, nec fuit opposita exceptio impotentiæ respectu qualitatis causæ, debeat admitti. solutio in hac quæstione variæ maiorum nostrorum reperiuntur sententiæ. glo. in l. quamuis indubitati. C. de adul. tenet q̃ processus teneat: quia talis exceptio tanquam dilatoria debet opponi ante lit. contest. pro qua facit ille tex. idem tenet glo. in versicu. criminalis. in fi. in c. j. de iudi. lib. vj. pro qua facit. l. ita demum. C. de procur. & l. filiusfa. §. veterani. ff. de procur. Item quia agitata cum falso procuratore valent per consensum habitum. ff. de iudi. l. licet. & ff. rem rat. hab. l. iij. §. falsus. Eandem sententiam fuit sequutus Ber. vt refert ibi glo. & sequitur ibi Inno. & Host. & Ioan. Mona. & Archi. in c. qui generaliter. de procur. lib. vj. & Archi. v. q. iij. c. reos. & Spec. in titu. de procu. §. j. versicu. sed pone in casu. & Oldra. in consi. cxxix. & hanc eandem sententiam not. Bart. in l. post mortem. §. fi. ff. de adop. allegando glo. pro singulari in aut. quib. mod. natu. effi. legi. §. si quis ergo. versi. sic incidit. Quod qualiter fiat. ¶ Contrariam sententiam tenet Franc. Accur. vt refert Cyn. in d. l. quamuis indubitati. mouetur: quia verba sententiæ sunt referenda ad personam domini. l. fi. C. de iureiu. & absens damnari non potest. l. absentem. ff. de pœ. & in procuratore sententia est ferenda. l. j. C. de senten. & interlo. om. iud. ergo semper poterit opponi hæc exceptio. l. licet. C. de procur. ¶ Et pro hac opi. facit tex. in d. l. penul. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. vbi text. dicit frustra admittitur procurator, sed si teneret processus, non diceretur frustra. ergo &c. Ioan. And. in c. j. de iudi. lib. vj. in nouel. ex dicta sententia Franci. tenet quòd quò ad fienda seu agenda procurator repellitur: gesta tamen antequam opponatur, valebunt. arg. dictorum iurium. & hanc tenet Bald. in l. seruum quoque. §. publicè. in iiij. colum. nec obst. l. ita demum. & §. veterani. quia loquuntur in exceptione competente ratione causæ. Domini de rota decisio. ccccxliij. quæ incip. Item si citatus, tenent opin. primam, & dicunt, quòd licet Ioan. And. concludat, quòd processus teneat quo ad præterita: non tamen quo ad futura: quia quo ad futura potest opponi, non tamen potest oppo. post conclusionem in causa, quin possit ferri sententia absolutoria pro reo. ¶ Barto. in d. §. crimen. in fin. q. dicit se dubitare. dicit tamen se consueuisse dicere, quòd aut procurator fuit admissus ex parte accusatoris, aut ex parte rei. si ex parte accusatoris, valet processus. ratio est: quia pars & iudex possunt remittere accusatori pœnam calumniæ, & solùm propter pœnam calumniæ erat, propter quod non debebat admitti. aut ex parte rei, & non potest interuenire, nisi post conclusionem, per dictam. l. quamuis. ¶ Et subdit, quod de hoc dubitat: quia vna ex rationibus quare in causa criminali non admittatur procurator est, quia diligentius principalis aget causam suam per se, quàm per alium. ¶ Item mouetur per text. ibi qui dicit frustra; vt s. dixi. & dicit verius esse, nisi vellet admitti post conclusionem in causa. & hanc opin. sequitur Ioannes de Fantucijs. in c. j. de iudi. libro. vj. ¶ Dominus Antonius distinguit, quòd aut sumus in casibus, in quibus absens potest damnari: & tunc tenet iudicium: quia ibi tantus defectus insolennitatis non potuit præstare cautionem de iu-

dicato ſoluendo quæ cautio non poteſt peti poſt litem conteſtatam. l. non omnes. §. rati. l. filius. §. ratum. ff. de procurato. Aut ſumus in caſibus, in quibus abſens poteſt damnari: & tũc non valet iudicium: quia non eſt tunc defectus inſolennitatis, ſed cùm abſens non poterat damnari, concluſio videtur nulla. ¶ Dominus meus tenet hic indiſtinctè opinionem ſecundam Franciſ. quia aut interuenit procurator ex parte actoris, & reus fuit abſolutus: quod fortè non euenisſet, ſi principalis fuisſet præſens: quia diligentius tractaſſet cauſam ſuam. aut interuenit ex parte rei, & fortè ex negligentia procuratoris fuit condemnatus, cùm eſſet innocens, & intereſt reipublicæ ne nocens abſoluatur: & ne innocens damnetur. ¶ Vnde cùm hoc ſtatutum fuerit factum in fauorem publicum, non poteſt pars renunciare. Facit l. ius publicum. ff. de pact. ¶ Item mouetur per text. in dicto §. ad crimen. quæ dicit fruſtra, vt dixi ſuprà. & ſic denotat actus nullitatis per c. quia fruſtra. de vſur. quia illud eſt verum impropriè, ſed impropriationes non ſunt trahendæ in conſequentiam: vt c. intelligentia. de ver bo. ſigni. Ioan. de Imo. in d. c. j. de iudi. lib. vj. dicit, quòd aut procurator interuenit ex parte actoris, aut ex parte rei. Primò aut interuenit poſt cõcluſionem cauſæ tantum, & poteſt. vt dicta l. quamuis. C. de adul. aut ante concluſionem in cauſa: & tunc aut negotium eſt liquidatum cõtra reum, & poteſt interuenire: quia ceſſant rationes propter quas prohibetur interuenire. facit xxiij. q. iij. §. ecce. ¶ Si verò non eſt liquidatum contra reum: & ſic reus eſt in cauſa abſolutus: & tunc non debet admitti: quia tunc vendicat ſibi locum ratio diligentioris agitationis, & ſufficit vnam de cauſis finalibus adeſſe. l. liberorum. §. notatur. ff. de his qui notan. infamia.

¶ Secundo caſu quando procurator interuenit poſt concluſionem in cauſa, vel ante, & liquidatum eſt delictum pro reo, tenet proceſſus: quia ceſſant rationes prædictæ. ſi verò eſt liquidatum contra reum, non tenet proceſſus per rationem diligentioris agitationis domi. Domini. de ſancto Geminiano in d. c. j. de iudi. lib. vj. dicit, quòd deciſio huius dubij conſiſtit ſolùm in ratione, quare procurator non admittitur in cauſa criminali, in qua finalis ratio ſecundùm dominum Anto. videtur eſſe, quia ſententia careret executione: quia pœna debet tenere ſuos authores de his, quæ fiunt à maio. par. capi. quæſiuit. de elec. c. ſi compromiſſarius. lib. vj. Sed ſi conſtat de delicto ex parte rei. erit ei. ex ſententia: quia procurator non debet puniri, ſi non conſtat, debet puniri accuſator, & non procurator. Et ideò lex dicit fruſtra interuenire procurator, ſcilicet quantum ad ſententiam exequendam: quia in effectu fruſtra reperitur agitatum iudicium, ex quo ſententia non habebit executionem. vnde concludit, quòd prima ſententia eſt vera, quòd proceſſus teneat. Nec obſtat tex. in d. §. ad crimen. dum dicit fruſtra: quia debet intelligi in effectu: ſcilicet oppoſita exceptione, pro quo facit. c. quia fruſtra. de vſuris. vbi dicitur, quòd fruſtra vſurarius impetrat auxilium legis. & ideò dicit quòd nullatenus audiatur. Et vt ibi tenet Innoc. illa exceptio eſt dilatoria, quòd nullatenus audiatur. & ſic patet, licet quòd lex dicat, fruſtra agit: vel nullatenus audiatur. intellige ſcilicet oppoſita exceptione: quia aliàs tenet proceſſus. vnde d. §. ad crimen. debet intelligi fruſtra admittitur, ſcilicet ſi opponatur, vel fruſtra, ſcilicet quo ad executionem ſententiæ, quæ in pœna corporali non poterit ferri in procuratorem. ¶ Et pro hoc dicto, ego adduco tex. in l. j. C. de non nume. pecu. coniun. his quæ ibi dicit Bald. & tradunt Docto. vbi dicitur, quòd illud intelligitur fieri fruſtra, quod in effectu poteſt tolli, ſeu elidi exceptione: quòd tamen non oppoſita exceptione teneret. ad idem facit quod notatur in Cle. conſtitutionem. de elect. vbi patet, quòd licet lex prohibeat quem admitti ad iudicium: tamen ſi de facto admittatur, tenet proceſſus. ¶ Et ad rationes legiſtarum dicit do. Domi. poſſe reſponderi, quòd de iure canonico poſſunt verba ſententiæ concipi in perſona domini: licet cauſa fuerit per procuratorem agitata, vt notatur in c. querelam. de electi. de quo latius ſupra dixi in prima quæſtione principali primi membri principalis. Ad aliud quòd ſententia in cauſa criminali non poteſt ferri in abſentem, dic quòd ſecus eſt de iure canonico: vt patet in c. veritatis. de do. & contuma. cum ibi not. ¶ Tu verò dic de intellectu illius. c. vt ſupra latius dixi. Et aduerte, quia ſi bene ponderentur verba domini Dominici, concluſio ſua videtur contraria rationibus primò aſſignatis. ſol. do. Ioan. de Imo. latius complectitur hunc articulum in d. §. ad crimen. propè fi. vbi dicit, quòd paſſus eſt valde dubius propter tandos duos caſus. Primus eſt, quando procur. perſeuerauit vſque ad concluſionem in cauſa, & vſq; ad ſententiam. Secundus eſt, quando interuenit ſolùm ante concluſionem in cauſa.

¶ Primo caſu diſtinguit, quòd aut venit ex parte accuſati, aut ex parte accuſatoris: ſi interuenit ex parte accuſatoris: & tunc aut liquidatum, & concluſum eſt contra reum præſentem & carceratum, & tunc videtur quòd poſsit interuenire: nec vitietur ſententia quæ feratur: quia ceſſare videntur omnes rationes prohibitiuæ: nam iudicium non erit deluſorium: quia reus præſens condemnabitur, & conſequenter punietur, & ſic maleficium non erit impunitum, ceſſat etiam ratio fidelioris defenſionis, ex quo negotium eſt iam examinatum, nec accuſator venit puniendus de calumnia, ex quo probatum eſt crimen, & iſte videtur caſus ſecundùm vnum intellectum. d. l. quàmuis indubitati. licet alij dicant, quòd aliud operatur etiam ibi fauor abſentiæ cauſa reipublicæ ipſius procuratoris, Sed communiter videtur teneri, quòd idem eſſet, etiam ſi ſe abſentaſſet cauſa reipublicæ: quia ceſſant rationes prohibitiuæ. de quibus. ſ. dixi & videntur ſentire etiam But. & etiam Bar. in d. §. ad crimen. Si verò negotium erat concluſum pro reo, tunc non eſt dubium: quod ex parte accuſatoris non poteſt admitti procura. cùm ipſe de calumnia veniat puniendus, quam calumniam præſumitur commiſiſſe eoipſo, quòd non probauit, vt l. j. C. de calum. an autem ſi ſe abſentauerit poſt dictam concluſionem in cauſa factam pro reo, poſsit reus abſolui. videntur ſentire Do. de Rota per illud, quod ſ. dixi. quòd licet tunc non poſsit condemnari abſens de calumnia, ſi eſt pœna quæ non cadebat in abſentem, & pro hac parte etiam bene facit. l. ſi accuſatoribus. ff. de accuſ. & ſequitur Bar. ibi. ¶ Sed aduerte: quia contra iſtam opi. facit, quia ibi ſumus in cauſa, in qua per ſententiam fit alijs præiudicium. Ita demum videtur alijs fieri præiudicium, ſi actor ſit præſens tẽpore ſentẽtiæ. l. qui repudiãtis. §. fi. & ibi no. ff. de inof. teſ. & l. ſi ideò. ff. de euic. Sed talis eſt huiuſmodi cauſa: quia abſolutus de crimine publico non poterit poſteà ab alio accuſari niſi doceatur de prævaricatione primi accuſatoris, vt d. l. ij. §. fi. ff. e. & l. iij. ff. de præua. & c. de his. ſ. eo. ibi & latius dixi. ergo videtur q̃ nõ poſsit ferri abſolutoria pro reo, abſente accuſatore, quod habet præiudicare alijs: niſi dicas q̃ illud contingit ex eo, quia iam erat concluſum in cauſa pro ipſo reo: ſecus ſi ipſe accuſator ante cauſam cõcluſam ſe abſentaſſet. & ſic poſſent procedere cõtraria. Contra hoc tamẽ aliqualiter facit quod not. Barto. in d. l. repudiantis. §. fin. & fl. de re iudi. l. ſæpe. & in l. ſi ſuperatus. ff. de pigno. Aut vult interuenire ex parte accuſati poſt concluſionem in cauſa: & tunc ſi erat concluſum contra reum, non poteſt interuenire. ne alias iudicium eſſet deluſorium. cum accuſatus ſit damnandus: & non procurator. & damnandus debet eſſe preſens. vt dictum eſt. Aut erat concluſum pro ipſo reo: & tunc velle videntur ipſi do. de Rota. per illud quod ſupra dixi. q̃ poſsit interuenire: & poſsit abſolui in abſentia. Sed hoc fortè non eſt verũ, per regulam, quæ vult, quòd illo caſu poſsit fieri abſolutio, quò poſſet fieri condemnatio. niſi reperiatur expreſsè oppoſitum, vt not. in l. iij. ff. de re iudi. & l. iij. C. vbi ſenato. vel clari. per argu. à ſpeciali vt c. inferior. xxj. diſtinct. Cùm ergo nõ poſſet damnari ſi eſſet abſens: non poteſt etiam abſens abſolui.

¶ Aduerte etiã, quia quod ſupra dixi, quòd poſtquàm eſt concluſum in cauſa pro præſenti, ſi interuenit procurator ex parte accuſatoris: licet non debeat interuenire, poſsit reus abſolui. aliqui tamen tenuerunt cõtra illam rationem: quia cùm reus abſoluatur. accuſator debet de calumniari puniri, vt l. j. C. de calumnia. quod hoc caſu fieri non poſſet: ex quo eſt abſens. & hanc opi. tenet Cyn. in dicta l. quamuis. ſed non placet Barto. quia licet non poſsit nunc damnari de calumnia, aliàs ſi repræſentet ſe, poterit damnari. vel poterit procedi ad annotationem bonorum. iuxta l. j. ff. de requi. rei. & ideò non debet hic impedire executionem, ſcilicet abſolutiõis rei. & hoc de primo caſu principali, quando vult procurator interuenire poſt concluſionem in cauſa.

¶ Secundo caſu principali, quando interuenit ante concluſionem conclude, quòd ante concluſionem in cauſa, in qualibet parte litis poterit opponi, etiam poſt litem conteſtatam argumen. d. §. ad crimen. & per illud quod dixi ſ. poſt Barto. & domi. Bartholo.

¶ Aut interuenit procurator, & perſeuerauit in cauſa vſque ad concluſionem in cauſa incluſiuè: & nihil fuit oppoſitum. & hic eſt caſus dubius, an tunc valeat proceſſus: & potes dicere, quòd aut interuenit ex parte accuſatoris: aut ex parte accuſati. ſi ex parte accuſatoris: & tunc, aut negotium eſt liquidatum contra reum: & valet proceſſus: & poſſet reus præſens condemnari. & iſte eſt caſus, ſecundùm vnum intellectum dictę l. quamuis indubitati. pro quo optimè facit l.

poſthumus.

posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoffi. testa. & quod no. Inno. in c. in nostra. de procurat. vlti. col. & c. causam quæ. el ñ. qui fi. sint leg. & facit, quia cessant tunc omnes rationes prohibitiuæ: quia iudicium non erit delusorium, cùm reus præsens possit damnari: & punietur, & sic maleficium nõ remanebit impunitum. Item nec est curandum, an alius causam melius agitasset, ex quo crimen ad lucem peruenit. xxiij. q. iij. c. ecce inquiunt. vndecunque enim crimina claruerint, punienda sunt.

¶ Aut negotium est liquidatum pro reo: & tunc processus videtur nullus. primò per tex. in d. §. ad crimen. Item, quia stat ratio fidelioris agitationis. & ideo nõ videtur posse ferri sententia pro reo absolutoria, in prejudiciũ aliorum: quasi causa sit agitata cum illegitimo contradictore. l. si cũ non iusto. ff. de collu. dete. Nec hoc casu posset accusator absens puniri de calũnia: saltem quando pœna est talis, que non caderet in absentem. facit ad prædicta qđ no. Inno. in d. ca. in nostra. & dicto ca. causam quæ. & Barto. in dicto §. si quis ex his.

¶ Secundo casu, quãdo interuenit procurator ex parte rei, vsq; ad conclusionem in causa inclusiuè: & tunc si est cõclusum cõtra reum absentem, processus est nullus: quia sunt omnes rationes prohibitiuæ interuẽtus procuratoris in causa criminali. de quibus supra dixi. ¶ Aut est cõclusum pro reo absente, & tũc videntur sentire dñi de Rota per illud quod supra dixi, q̃ possit reus absolui: & accusator p̃sens de calumnia condẽnari. ¶ Et hoc videtur satis æquum fauore libertatis, & absolutionis. arg. l. Arrianus. ff. de actio. & obliga. Et facit qđ not. Cy. in dicta l. quãuis. Contra hoc tamen facit: quia sicut nõ posset fer ri condemnatoria: ita nec absolutoria deberet posse. ar. l. iij. ff. de re iudi. Nisi excusando dicas, quòd illa regula procedit quã do est eadem ratio: vt supra dixi. secus si diuersa, prout est in ça su proposito, nam quando est conclusum contra reum absentem: stant omnes rationes prohibitiuè, vt dixi. sed quando est conclusum pro reo, cessant omnes prædictæ rationes prohibitiuæ. ideò secus sit, cùm cessante ratione legis, cessare debeat dispositio legis. l. adigere. §. c̃quis. ff. de iure patro. & ca. cũ cessante. s̃. de appella. Et hæc pars videtur benignior, & sic ample ctenda. vt. l. benignius. ff. de leg.

¶ Ego arbitror concludendum esse, q̃ siue loquatur post conclusionem in causa, siue ante, siue ex parte accusatoris, siue ex parte rei, vbicunq; cessant rationes, vel ante liquidatum negotium, vel post, propter quas prohibebatur interuentus procuratoris: q̃ processus teneat. quãquàm à principio ante liquidatum negotium non potuisset procurator interuenire. Et ideò si ex parte accusatoris interuenit, vbi non poterat interuenire: et reus non excepit: & pro accusatore liquidatum est negotiũ: processus tenebit: quia cessant rationes prohibitiuę concludentes. quare ex parte accusatoris non possit interuenire procurator, & maxime quia postquã deuentum est ad finem, debent cessare omnia quæ sunt ad finem. vt dixi in c. euidentia. s̃. eo. & reus videtur potuisse prejudicare sibi non opponendo: & quia vndecunq; crimina claruerint, sunt puniẽda. Et ideò videmus q̃ etiam ex inepto processu propter confessionem rei accusati, potest reus condemnari, si ad id agebatur, vt per Innoc. in c. qualiter & quando. el. ñ. j. eo. & Bart. in l. si confessus. ff. de custo. reo. per glo. in l. si filium. C. de lib. cau. Et quia iura euitant circuitum, tanquã actum frustratorium. l. dominus testamẽto. ff. de cond. ind. Et vide quæ dixi in Cle. auditor. de rescrip. & quia interest reipublicę ne delicta remaneant impunita. l. illud. ff. ad l. aquil. cum alijs iuribus vulgatis. vnde cùm cessent rationes, debet & cessare effectus. vt. s̃. dictum fuit. Sed si pro reo cõclusum est, tunc secus: quia non cessant dictę rationes. ¶ Et idẽ dicendum est, quando interuenit ex parte accusatoris, singula singulis referendo. ¶ Et ex prædictis ego inferoꝫ, quòd ante, quàm sit liquidatum negotium. semper poterit opponi exceptio ista: quòd nõ possit interuenire procurator: tam ex parte accusatoris, quàm ex parte accusati: si rationes prædictæ impeditiuæ interuentus procuratoris, habent ob. Et idem etiam arbitror, si liquidatum esset negotium: & in causa conclusum esset. sed ipsa liquidatio reduceretur in dubium. ita quòd propter aliquam causam, aliæ probationes essent fiendæ & admittendæ. & non cessant prædictæ rationes impeditiuæ. Et secundùm prędicta intellige, & declara quę dixi. s̃. in. vij. q. ij. q. prin. ij. membri princ. ¶ †Sextò principaliter quæro, vtrum in ęasibus in quibus in causa criminali admittitur procurator, requiratur speciale, mandatum. fol. Spec. in tit. de procu. §. j. ver. sed nunquid media. dicit quòd non. vnde dicit quòd licet quis cõstituatur generaliter ad omnes causas: tamen de ciuilibus tantùm intelligitur. C. de Episc. & cle. l. cum clerici. & aut clericus, quinimò siue generalis, siue specialis sit procurator ad causam, non potest proponere crimina vel defectus: etiam excipiendo contra personam eius, qui litigat de sua elec. vel prouisione, vel de alio: nisi specialiter fuerit sibi demãdatum, quòd excipiat de crimine. s̃. de rest. in integ. c. corã & est ratio. Nã grauiter punitur crimina vel defectus obijciens, si deficiat in probando. c. j. de elect. lib. vj. quodammodo enim eius status diminuitur: quia suspenditur ab omnibus beneficijs suis per triennium. & si se illis ingesserit, perpetuò priuatur, vt ibi. & sic punitur circa statum dignitatis suæ, manente libertate. Cùm ergo hoc diminutionem status inducat, vt l. j. ff. de var. & extraordi. cri. non debet admitti procura. l. non solum. §. fin. ff. de procura. & ar. ff. de mino. l. illud. & præterea, cùm dominus puniatur, & in pœnam cadere potest, vt patet. ergo per mandatum generale vel speciale, non debet posse proponere criminales defectus: ne dominus pœnam huiusmodi patiatur. ista sunt verba quasi formalia Specu. deinde allegat quædam in contrarium: quæ non multùm faciunt ad nostram quæstionem principalem. ¶ Tu aduerte: quia de quæstione generali prosequitur Specu. magis quæstionem specialem, vtrum habens mandatum generale vel speciale ad causam, possit proponere crimina cõtra electum. quod hodie est expeditum in Clemen. ñ. de procur. vbi plus dicitur, quòd etiam si in procuratorio essent expressa quædã requirentia speciale mandatum, secundùm formam. c. qui ad agẽdum. de procura. lib. vj. tamen vigore talis mandati non posset procurator opponere in personam electi crimina, vel defectus. rationes tamen prædictæ concludunt quòd requiratur specialissimum mandatum in causa criminali. & hanc sententiam sequitur Bal. in l. repe. l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. in fin. q. per c. j. de elect. lib. vj. & per not. in c. præsentium. de testi. lib. vj. & per dictã Clemen. ñ. de procura. Bald. etiã in d. l. reos. C. de accu. col. xj. primò arguit, quòd non requiratur speciale mandatum, per l. si vnus. §. procura. ff. de iniur. quam etiam. l. allegat in contrarium Specu. decidit tamen in contrarium, quòd requiratur speciale mandatum, per dictã Clemen. ñ. & per not. per Innocen. in c. super his. j. eo. & ratio: quia iudicia criminalia sunt pœnalia valdę. & in istis pœnalibus requiritur speciale mandatum l. iij. §. si procura. ff. quod quisque iur. Ad l. contrariam. respondit, quòd loquitur quando de crimine ciuiliter ageretur. Ioan. de Imol. in d. l. pe. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. col. ix. primò dicit, quòd non admittitur procura. sine speciali mandato. deinde in eadem col. dicit, quòd etiam sine speciali mandato admittitur, quando iudex esset processurus omnino contra absentem, vt l. non solùm. §. fin. ff. de procura. deinde. col. xiij. dicit, quòd procurator non videtur admittendus sine specialissimo mandato. sicut dicimus in simili in matrimonio, in quo requiritur specialissimum mandatum ad contrahendum cum tali, vt c. fin. de procura. lib. vj. & l. generali. ff. de ritu nupt. facit quod notatur in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquiren. hæredita. deinde col. xv. subdit, quòd iudex debet laborare quantum potest, vt compareat reus: & si id fieri non potest, compareat procurat. habens speciale mandatum: & si id non fiet, admittat etiam sine speciali mandato: & vltimatè etiam sine vllo mandato.

¶ Ego arbitror ita dicendum, quòd aut quis vult venire tanquàm procurat. ad plenam defensionem: ita quòd per eius dictum aut factum, vel neglectum, plenè præiudicetur domino. & hoc casu, requiritur specialissimum mandatum, propter rationes supra assignatas. & maximè ad actus qui aliàs de sui natura requirunt speciale mandatum, prout est ad iurandum de calumnia. & respondendum positionibus, & simi. prout s̃. dixi. aut vult venire, vt quilibet defensor: prout publicè est vtile absentes à quibuscunque defendi. Et hoc casu, cùm admittatur quilibet etiam sine mandato, vel instructor, vel simi. fortius admittetur cum mandato: licet non habeat mandatum speciale. Ita intelligo §. publicè. in l. seruum quoque. ff. de procura. ¶ Et ita debes intelligere ea quæ sæpius dixi, maximè in ñ. q. xv. q. ij. membri principalis. vbi tetigi, quòd licet non possit respondere positionibus sine specialissimo mandato: tamen talia poterit prosequi: maximè, quia melius est quòd per talem causa defendatur, vel instruatur, postquàm potest procedi contra absentem ad diffinitiuam, & causa aliàs de sui natura admitteret procuratorem sine, speciali mandato in causa criminali: & si compareret aliquis pro absente sine speciali mandato, iudicarẽ principalem contumacem: & contra ipsum procederetur remedijs prædictis. sed si lis esset contest t. vel talis casus in quo posset procedi contra absentem ad diffinitiuam, vt dixi, admitterem procuratorem sine mandato: quia iudex, inquantum potest, debet supplere præsentiam absentis. vnà cum Deo & iustitia: ne absens fortè innocens condemnetur, per l. absentem. fl. de pœnis. Et quia, vt sæpissimè dictũ est, debet omnẽ cautelam &

diligentiam adhibere ad inueniendam veritatem. Facit. xxx. q. v. c. iudicantem. & quod notatur in l. properandum. C. de iudi. & quod dixi supra in pluribus membris. prima quæstione secundæ quæstionis principalis, secundi membri principalis. & quod latius dixi in dicta xv. quæstione primæ quęstionis principalis, primi membri principalis.

¶ Septimò & vltimò pro complemẽto istius secundi membri principalis, compendiosè enumerandi sunt casus, in quibus in causa criminali admittitur procurator: qui tamen pro maiori parte latè in superioribus q. examinati sunt. Sed quia glos. hic, & etiam vbiq;, & etiam Docto. procedunt, ponendo regulam negatiuam quòd in criminalibus non admittatur procurator. ad quam regulam dant fallentias specialium casuum. Idcirco, vt prædictorum, & plurimorum aliorum casuum habeatur notitia compendiosa, dic quòd prædicta regula fallit, secundùm aliquos.

¶ Primò, in priuatis delictis: pro quibus venit imponenda pœna à relegatione infra, secus si à relegatione supra, de quo dic vt dixi in j. q. j. q. principalis secundi membri principalis.

¶ Secundò fallit in causa criminali, ex qua pœna pecuniaria venit imponenda, quantuncunque magna: etiam si omnium bonorum. distinguendo tamen inter accusatorem & reum: & an veniat imponenda pœna de iure communi, vel ex forma statutorum. de quo dic vt latius dixi in ij. q. j. q. principalis. ij. membri principalis.

¶ Tertiò fallit, si ex crimine capitali non veniret imponenda pœna corporalis afflictiua, nisi in consequentiam magis ratione contumaciæ, quàm naturalis pœnæ delicti. de quo dic vt dixi in iiij. q. dictæ. j. q. principalis.

¶ Quartò fallit, quando ex naturali pœna delicti, veniret imponenda pœna mista. vt puta, amputetur sibi manus si non soluerit centum: in casu condemnationis fiendæ. de quo dic vt dixi in d. iiij. q.

¶ Quintò fallit, quãdo venit imponenda pœna pecuniaria naturaliter; tamen ex accidenti potest esse corporis afflictiua. de quo dic vt dixi in q. d. primæ q. principalis.

¶ Sextò fallit, si pœna quæ venit imponenda ex delicto, sit naturaliter arbitraria: tamen consuetudo habet, quòd non imponatur nisi pecuniaria: vel nisi vsque ad relegationem, & non supra. dic vt dixi in d. v. q.

¶ Septimò fallit, quando ex delicto veniret imponenda pœna alternatiua: vna corporis afflictiua, altera pecuniaria, vel à relegatione intra & reus sit incapax pœnæ corporis afflictiuæ: vel pœna corporis afflictiua sit ineligibilis. de quo dic vt dixi in vj. v. d. j. q. principalis prædicti secundi membri principalis.

¶ Octauò fallit, quando dubitaretur, an veniret imponenda pœna pecuniaria, vel corporis afflictiua: & adhiberetur cautela, quòd habeatur pro non admisso, si contingat ipsum puniri debere pœna corporali, secũdùm aliquos. Alij verò contrà. de quo dic vt dixi in vij. q. j. q. principalis.

¶ Nonò fallit, si crimen ciuiliter intentaretur: quanquàm veniret imponenda pœna reuocationis in seruitutem. de quo dic vt dixi in viij. q. j. q. principalis.

¶ Decimò fallit, vbicunque veniret imponenda pœna: etiam vsque ad relegationem inclusiuè, secundùm aliquos. Alij contrà. distinguendo inter locum certum, & incertum. & inter accusatorem & accusatũ. de quo dixi in x. q. dictę. j. q. principalis.

¶ Vndecimò fallit, si veniret imponenda pœna à relegatione infra, & coniuncta infamia. dummodò principaliter non ageretur ad infamiam: sed ad aliam pœnam. de quo dic vt dixi in viij. q. dictæ. j. q. principalis.

¶ Duodecimò fallit, etiã si ex crimine veniret imponenda pœna, q̃ quis posset impunè offendi, secundùm aliquos. alij verò aliter distinguunt. de quo dixi in xij. q. d. j. q. principalis prædicti secundi membri principalis.

¶ Decimotertiò fallit, si veniret imponenda pœna depositionis ab ordine. de quo dic vt dixi xiij. q. prædictæ primæ quæstionis principalis.

¶ Decimoquartò fallit, si ex delicto veniret imponenda pœna separationis tori. de quo dic vt dixi in xiiij. q. dictę primæ quęstionis principalis.

¶ Decimoquintò fallit in quacunque causa criminali: etiam si ex ea veniret imponenda qualiscunq; grauissima pœna, & contra absentem posset procedi, secundùm tamen varias opin. de quibus dixi in xv. q. d. j. quæstionis principalis.

¶ Decimosexto fallit, vbi ex forma statuti absens haberet pro confesso, secundùm tamen varias opi. de quibus dixi in xvj. q. dictæ. j. quæstionis principalis.

¶ Decimoseptimò fallit, quando accusatus esset præsens, secundùm quosdam. Alij contrà. de quo dic vt dixi in xvij. q. dictæ primæ quæstionis principalis.

¶ Decimooctauò fallit, quando accusatus esset in carcere, aut in vinculis, secundùm aliquos. alij contrà. de quo dixi in xviij. q. dictæ primæ quæstionis.

¶ Decimononò fallit, quando procederetur contra mortuum. dic vt dixi in xix. q. dictæ primæ quæstionis principalis.

¶ Vigesimò fallit, quando procurator vellet solùm interuenire ad dandum solum libellum, secũdùm aliquos. dic vt dixi in j. q. princip. dicti secundi membri princip.

¶ Vigesimoprimò fallit, quando vellet quis venire ad allegandas causas absentiæ necessarias. de quo dic vt dixi in primo membro secundæ quæstionis princip. secundi membri princ.

¶ Vigesimosecundò fallit, quando procurator vellet venire ad allegandas causas absentiæ probabiles. de quo dic vt dixi in secundo membro dictæ secundæ quæstionis principalis.

¶ Vigesimotertiò fallit, si quis vellet venire ad allegandas causas absentiæ voluntarias. de quo dic vt dixi in tertio membro dictæ secundæ quæstionis principalis.

¶ Vigesimoquartò fallit, quando vellet venire solùm ad proponendas exceptiões dilatorias. de quo dic vt latius dixi in ij. q. principali secundi membri princip.

¶ Vigesimoquintò fallit, quãdo vellet venire ad proponendas exceptiones peremptorias: quæ tamen causa posset separari à crimine: & de quibus posset cognosci separatim à crimine. dic vt dixi in dicta secunda quæstione. versic. insuper quæritur.

¶ Vigesimosextò fallit, quãdo vellet interuenire ad proponendas exceptiones mistas in vim dilatoriæ. maximè si essent notoriæ. de quo dic vt dixi in dicta secunda quæstione. versic. vnde quæritur. & iij.

¶ Vigesimoseptimò fallit, quando vellet venire solùm ad certa media acta causæ, secũdùm aliquos. de quo dic vt latius dixi in iij. q. vsque ad xj. q. prædictæ. ij. q. principalis secundi membri principalis.

¶ Vigesimooctauò fallit, quãdo procurator vellet venire post conclusionem in causa, per l. quamuis indubitati. C. de adulter. de quo dic vt dixi ŝ. in vij. q. ij. q. principalis secundi membri principalis.

¶ Vigesimononò fallit, quando per appellationem causa deuolueretur ad iudicem alterius territorij, vt do. Bald. post Ray. in l. reos. C. de accus. vide quod dixi. ŝ. in ij. q. ij. q. principa.

¶ Trigesimò fallit, quãdo procura. vellet interuenire ad annullandam sententiam latam in causa criminali: vnde admittitur procura. ad dicendum, seu petendum quòd banniti, seu damnati ad mortem debeant de banno, seu damnatione cancellari. & dic vt ŝ. in xj. q. ij. q. princip.

¶ Trigesimoprimò fallit in patre, domino, Episcopo, Abbate, & similibus personis, quæ possunt venire ad defendendum, nõ principaliter: sed pro suo interesse. & dic vt dixi in iij. q. princ. prædicti secundi membri princip.

¶ Trigesimosecundo fallit in his, qui ratione administrationis, quam habent, admittuntur: vt tutores & curatores. de quibus dixi in iiij. q. princip. dicti. ij. memb. princip.

¶ Trigesimotertiò fallit in causa vniuersitatis, in qua vniuersitas vel accusaretur, vel vellet accusare; & idem de quolibet alio corpore ficto. & dic vt dixi in d. iiij. q. princip. versi. sed quæro iuxta prædicta.

¶ Trigesimoquartò fallit in monialibus, & similibus personis, quibus omnino esset prohibitus exitus claustri. & dic vt dixi in d. iij. q. princip. versi. sed quæro quid de his.

¶ Trigesimoquintò fallit in consortibus eiusdem litis. ar. no. iij. q. vj. hoc quippe. & quod not. Innocen. in c. licet. ŝ. eo. facit tex. & quod ibi tradit Innocen. in c. cùm dilecti. ŝ. de dol. & contuma. tenet Bald. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procurato. quod ego intelligo, quando ageremus de delicto connexo, aut correlatiuo. vt puta, adulterij, incestus, vel simi. aliàs non video, licet plures dicantur commisisse idem delictum, quòd vnus possit interuenire pro alio: quia ex separatis non fit illatio.

¶ Trigesimosextò fallit in personis illustribus, per l. fina. C. de iniur. Sed de intellectu illius. l. dic vt dixi. ŝ. in x. q. j. q. princ. secundi memb. princip.

¶ Trigesimoseptimò fallit, secundùm aliquos, in causa inquisitionis. & dic vt dicam. in ij. q. iij. memb. princ.

¶ Trigesimooctauò fallit, quãdo ageretur de crimine per viam exceptionis. de quo dic vt dicam in iij. q. iij. memb. princ.

¶ Trigesimononò & vltimò fallit, quando de crimine tractaretur per viam denunciationis. & dic vt dicam in iij. q. iij. memb. princ. Et ex prædictis, Deo duce, habes expeditum hoc secundum membrum principale.

Superest

Supereſt igitur vt veniamus ad tertium & vltimum membrum principale, quod eſt an, & quando admittat procurator in criminalibus reſpectu modi & formæ agendi. Hoc autem tertium membrum in quinq; q. principales diuiditur ſicut poteſt de crimine cognoſci quinq; modis.

¶ Prima q. quid ſi procedatur per viam accuſationis.
¶ Secunda, quid ſi per viam inquiſitionis.
¶ Tertia, quid ſi per viam exceptionis.
¶ Quarta, quid ſi per viam denunciationis.
¶ Quinta & vltima, quid ſi procedatur per viã notorietatis.

70 ¶† Secundò quæro, quid ſi in cauſa criminali proceditur per viam inquiſitionis an admittatur procurator. So. Spe. in tit. de inquiſitione. §. j. ver. Item poteſt quis tenet quòd ſic per c. I. & A. de reiudica. & c. ſuper his. j. eo. de quo tangam in c. qualiter & quando. el. ñ. j. eo. in vltima q. vñ. q. prin. ¶ Sed do. Ant. hic dicit, q; legiſtæ tenent q; non: quia de iure ciuili propter viam inquiſitionis nõ alteratur pœna delicti. & ideò non interuenit procurator, niſi in caſibus in quibus põt interuenire per viã accuſationis. de quibus dictum eſt. §. in prẽce. ſecundo mẽbro. & tenet Bart. in l. ſi cui. §. j. ff. eo. & l. ij. §. ſi publico. ff. de adult. & hanc eandem opi. tenet And. de Piſis, & Oldr. & poſt eos ſequitur Bal. in l. ſeruum quoq; §. publicè. ff. de procu. qui etiã ſentit in l. reos. C. de accu. ¶ De iure autem canonico dicit do. Ant. q; vbi eſt eadem pœna accuſationis & inquiſitionis, vt eſt in criminibus exceptis, de quibus in c. inquiſitionis. in princ. j. eo. & ibi dixi in xv. quæſtio. prin. & per Spe. in tit. de inquiſitione. §. nunc dicendum. ver. ſi per modum inquiſitionis. & ſequentibus. & hoc caſu, non admittitur procurator: quod intelige, niſi prout ſi procederetur per viã accuſationis. & hoc ſentit gl. in d. c. inquiſitionis. & do. de Rota deciſione. lij. ¶ Aliàs autem de iure canonico, ſi proceditur per viam inquiſitionis, admittitur procurator, vt traditur in c. cùm I. & A. Facit quod not. in c. cùm cauſam. qui fil. ſint leg. & gl. in c. veritatis. de do. & contu. ¶ Et ratio eſt, quia iſta inquiſitio vocatur cauſa ciuilis: cùm non intendatur ad vindictam, & ad naturalem pœnã delicti: ſed ad intereſſe publicũ, ne ſcilicet criminoſus indignè teneat. & eandem cõcluſionem & diſtinctionem tenet Hoſti. & poſt eum do. Ant. in d. c. inquiſitionis. & ibi aliquid dicam & in d. c. qualiter. vbi etiam dicam in fi. ſeptimæ. q. & hanc diſtinctionem etiã ſentit Bal. in l. reos. C. de accu. allegat Inno. in c. cùm oporteat. j. eo. ¶ Ego breuiter concluderem, q; vbicunq; in crimine inquiſitionis veniret imponẽda talis pœna, propter quam in cauſa per viã accuſationis non poſſet interuenire procurator: nec etiam poſſet interuenire in cauſa criminali, per viã inquiſitionis intẽtata. vide quæ dixi in d. c. qualiter. el. ñ. in xv. quæſtio princi.

71 ¶† Tertiò quæro ſi cauſa criminalis deducatur in iudiciũ per viam exceptionis: an admittatur procurator. Sol. do. Ant. hic diſtinguit, q; aut opponitur crimen ad finem repellendi aliquẽ vt inhabilem: & admittitur: quia finis dicitur ciuilis, vt c. ſuper his. j. eo. Subdit tamen q; hoc caſu, vbi exceptio infamaret, q; patet ex his, quæ no in c. ñ. §. de ordi. co. quòd exigitur ſpeciale mandatum. per not. in d. c. ſuper his, & in clemen. ñ. de procu. ¶ Et ideò dicendum, ſecundùm eum, q; ſi opponatur crimen ad finem deijciendi beneficiatum ab obtento, vt in dictis iuribus quia iſta non eſt naturalis pœna delicti: ſed potius inhabilitatis perſonæ: & ſic quodãmodò ciuilis: q; tunc admitteretur. Si verò opponetur ad finem puniendi, quod eſt quandoq;, ſecundùm ea quæ habentur in d. c. ñ. de ordi. cog. & c. j. de excep. & l. ñ. §. ſi publi. ff. de adul. & c. ſuper his. j. eo. & per Spe. in tit. de crimi. per mo. excep. propo. & hoc caſu, per omnia dicendum eſt, prout dictũ fuit quãdo procederetur per viã accuſationis.

72 ¶† Quartò quæro quid ſi de crimine proceditur per viam denunciationis: an admittatur procurator. So. dicit hic do. Anto. quòd aut loquimur in denunciatione euãgelica, & ex parte denunciantis: & hoc caſu, cùm quilibet poſsit denunciare: ſeruanda eſt diſtinctio. l. licet. ff. de procura. de cuius intellectu dixi. §. in. j. q. primę. q. prin. ſecundi membri prin. quia non intenditur finis pœnæ naturalis: ſed pœnitentiæ. Si verò denunciatio eſt canonica, dicendum eſt ſecundùm do. Ant. prout dictum fuit in inquiſitione. Spec. tamen in tit. de denun. §. qui denunciare. ver. item poteſt dici, q; quis poteſt denunciare per procuratorem. & illam proſequi. ar. c. cùm in iuuentute. de præſum. & c. ex parte A. de teſti. ¶ Tu aduerte, quia denunciatio non ſolùm eſt duplex, ſed quadruplex: videlicet euangelica, iudicialis, canonica, & regularis. vide Doct. & maximè Do. m. in c. nouit. §. de iudi. & quaſi in nulla prædictarum ſpecie denunciator denunciat ad finem naturalis pœnæ imponendæ delicti: ſi tamẽ daretur aliquo modo, q; veniret imponenda pœna, in qua de ſui natura non admitteretur procu. per viã accuſationis: & arbitraret q; etiam non admitteretur per viam denunciationis. arg. dictorum in duabus præceden. quæſtio.

73 ¶† Quintò & vlti. quæro quid ſi ad puniendum crimen procederetur per viã notorietatis: an admitteretur procurator. ſo. Doc. non tangũt. ¶ Ego arbitror dicendum & aduertendum: quia cùm notorium ſit multiplex: videlicet, facti permanentis, facti tranſeuntis, & facti interpellati. Item cũ aliquod dicatur notorium, q; poſsit aliqua exceptione, excuſatione, vel defenſione celari. & aliquod quod nulla tergiuerſatione celari poteſt. dicendum eſt q; in eo quod nulla exceptione, vel excuſatione celari poteſt: fruſtra quæritur, an admittatur procurator, vt de ſe patet: quia in tali non eſt neceſſaria accuſatio, vel denunciatio, inquiſitio aut exceptio, nec teſtes, aut aliæ probationes: prout dixi. §. eo. c. euidentia. & tractatur latius in c. noſtra. de coh. cleri. & mulie. ij. q. j. c. manifeſta. & c. de manifeſta. & c. bonæ. el. j. de elec. & C. de accu. l. ea quidem nec libellus recipitur, aut cauſæ cognitio adhibetur, vt c. quoniã. de fil. preſbyte. de quo per Spec. in tit. de noto. crimi. §. j. in prin. Si verò non eſſet tale notorium, ſed eſſet tale q; poſſet aliqua excuſatione vel defenſione celari, & cõpareret procurator nomine rei delinquentis, ſeu qui dicitur deliquiſſe: an eſſet admittẽdus talis procurator, ponderanda eſſet qualitas ipſius delicti, & pœnæ imponendæ vt latiſsimè dixi in xiij. q. primæ. q. princ. ij. memb. princi. & data tali qualitate pœnæ, propter quam ſi procederetur per viam accuſationis, non deberet procurator admitti. dico q; hoc caſu ponderanda eſſet qualitas & forma propoſitæ excuſationis exceptionis, vel defenſionis per ipſum procuratorem. & an poſſet de ipſis cognoſci ſeparatim à delicto vel non. & ſecundùm ipſarum qualitatem & formam admittere, vel non admittere procuratorem, ſecundùm ea quæ latius dicta fuere in ſecundo membro prin. maximè in ij. q. ſecundæ quæſtio. princ. in. j. ij. & iij. membro. Et ex his Deo duce, eſt expedita hæc difficilima materia: an quãdo in cauſa criminali admittatur procu. ¶ Glo. ſuper ver. ſilentium. quærit de tribus q. & ſol. In eadem glo. ibi quemadmodũ. dic vt ibi principaliter traditur de hoc arti. quia conuenit illi tit. de iureiur. ratione iuramenti, conueniret etiam hic, ratione accuſationis. Sed quia materia procuratorũ fuit nimis longa, dic vt latius dixi poſt Doct. in d. c. quemad. In ea. gl. ibi: ſed nunquid poteſt. de hoc arti. dic vt latius dixi poſt Doc. in d. c. quemad. in fi. glo. dic de materia, vt dixi in c. de his. §. eo. ¶ Gl. fi. colligit ar. ex tex. quod demum limitat: deinde ſumpta occaſione enumerat plures caſus, in quibus citatio non eſt legitima: & an, & quando. ¶ In fi. glo. dic no. hanc gl. quę quotidie allegatur. & dic de hac materia vt latius traditur. ij. q. iij. c. ſi epiſcopus. & latiſsimè per Inno. & Doct. in c. præterea. de dila. & per Io. And. in regula, ſcienti. de reg. iur. lib. vj. vide etiã Hoſti. in c. bonæ. el. ij. de elec. in glo. & per Spe. in tit. de cita. §. j. Et ex his, Deo duce, huic c. veniẽs. dici poteſt, bene veneritis. In quo materiam principalem, an & quando, & in quibus caſibus, & cauſis admittatur procurator in cauſa criminali: habes longè copioſius & clarius expeditam, quàm cæteri Doc. tractent, ſimul iuncti.

¶ Laus Deo omnipotenti.

Mariani Socini Senenſis ſuper Decretal. Tractatus, politioribus ac nouis ſumma cùm diligentia typis viri probiſsimi Thomæ Bertelli excuſi, recenſq; & adamuſsim reuiſi, in alma Lugdũeorum Calcographia, feliciter finiunt.

Regeſtum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP.
Omnes ſunt quaterni, præter PP. qui eſt ternio.

ΓΝΩΘΙ
ΣΕΑΥΤΟΝ
NOSCE TEIPSVM

deiusso⁹ teneaſ obligatiõe ꝓrogat⁹ bñ facit in.l. soluꝫ.§.nouat⁹.ff.de pig. ac.est bñ verũ q̄ ibi est maior rō innouatiõe q̄ inꝓrogatiõe. ītez ad p̄dicta vide sino bal.ī.l. acceptaꝫ.in vij.col.C.de vsur.t.d. anto.ī.c.i.ī pe. col.de of. de le.t optie facit q̄ ō oblatiõe pigꝛum no.gl. mag. ī fi. in.l. si so cietatē.§. arbitroꝛ. ff. p socio. alleg. l.iij.in p̄n. secūdi.ff.iudi. soluī.

in p̄cto.ff.loc.vbi ter.dīc q̄ si locauī domū ad annū dato fideiussoꝛe si ꝺducto postmodū tacite ad aliud tp̄s fideiussoꝛ nō est obligat⁹ nisi de nouo p̄mittat. Post.t cōiter doc.b̄ distinguūt q̄ aut fideiussoꝛ obligauit se ad tp̄s puta ad annū t nō teneſ p⁹ tp̄s.qñq̄ obligatio fit pura: sed solutio differt ad certū tp̄s t tunc remanet fideiussoꝛ obligat⁹ etiã in termiõ ꝓrogato eo ignoꝛãte. Nō nã nulla facta ꝓrogatiõe tp̄is teneſ fideiussoꝛ post tp̄us sicut t re⁹ p̄ncipalis.ar.c.cũ dilecti.de dolo t ꝺtu. t in.l. celsus. ff.de arbi. hoc satis mihi placet t⁹.

Qod quibusdā.

Si fine licētia p̄lati q t maioꝛis partis capituli religiosus fideiusserit vel mutuū accepit nō teneſ eccl'ia: t ipe recipiēs puniſ nisi mutuū fit ꝟsuꝫ in vtilitatē eccl'ie.p̄ pōit dictū.scdo exceptio.ibi nisi.tertio pēa ibi t si. ¶ Casus lr̄alis. Quibusdaꝫ religiosis fuit p̄hibitū ne fideiubeāt p aliquo fine licētia sui abbatis t ꝺuent⁹ vel maioꝛi partis.hanc p̄hibitionē extendit ꝺcilium generale ad oēs religiosos:t p̄hibet ne aliq̄s pecuniã mutuo accipiat vltra summã a capitulo ꝺstitutã alioq̄n nō teneaſ ꝺuētus p̄otalib⁹ rñdere nisi pecunia illa in vtilitatem monasteriꝫ fit ꝺuersa.de hoc legitime ꝺstet t q̄ cōtra hoc fecerit ḡuiori disciplinę subiaſ.Ber. ¶ No.p̄io q̄ statutū ꝺcernēs aliquos religiosos nō extēdiſ ipso facto ad alios religiosos:sed oꝫ vt extēsio fiat p supioꝛē.vide ter.cuꝫ glo. no.in.c.ꝺstitutionē.de regu.lib.vi.t ibi etiã glo. ¶ Secūdo no.q̄ religiosus nō p̄t fideiubere sine licentia sui p̄lati. Ex quo infero q̄ licet religiosus sit in studio cū licētia sui p̄lati:nō tamē p̄t p alio fideiubere:t si ꝺfecerit nō obligaſ eccl'ie.t credo etiã q̄ peculiū sibi ꝺcessuꝫ causa studiꝫ nō obligaſ:qꝛ hec fideiussio fit extra cãm ꝓpter quã ꝺcessum est peculiū.sicut dicim⁹ in seruo fideiubēte extra cãm peculiꝫ.vt in.l.iij.ff.de peculio.t vide qō not. doc.in.c.ij.ne cleri.vel mona.li.vi.secus si recipit mutuū cã studiꝫ:qꝛ tūc obligaret monasteriū.de quo dicēdū. vt no.in.ꝺ.c.ij.t p archi.t io.an.ibi. ¶ Tertio no.q̄ ex cōtractu inito cū p̄ticulari de eccl'ia nō obligaſ eccl'ia nisi q̄ten⁹ pecunia esset versa in vtilitatem eccl'ie. Et ex b̄ no.t ex tex.q̄ ex actu gesto cū particulari nō habēte mãdatuꝫ ab eccl'ia tenet eccl'ia inquantu ꝟsuꝫ est in vtilitatez ei⁹.t de hoc.j.lati⁹. Sꝫ ō p̄dicta oppo.t videſ q̄ eccl'ia nunq̄ obligeſ ex quo recipiēs mutuū nō habeāt mãdatuꝫ ab eccl'ia.ad hoc.c.i.de.pcu.t.c.i.de depo. Sol.gl.b̄ t doct. vario mō loquunſ in hoc passu t ḡualiter ꝓsequunſ:nūquid mutuās eccl'ie vel particulari de eccl'ia teneaſ in repetitione pecunie ꝓbare pecuniã mutuatã fuisse versam in vtilitatē ecclesie:sed quia vario modo loquunſ doc.iō nō insistã in eoꝝ ꝟbis.sed ponã vnã distinctionē quam nouissime ꝺcepi:aut enī ꝓpter restitutionē mutui oꝫtꝫ distrahere bona immobilia vel mobilia p̄ciosa ecclesie.t est necesse ꝓbare versionē etiã si pecunia fuisset mutuata p̄lato t capitulo.t ꝓbo p auſ.hoc ius poꝛrectū.x.q.ij.in telligendo ꝓut intellexit Inno.t b̄ñ in.c.i.§. de depos. vbi dixi t ꝓbaſ hoc rōne.nã si directe nō p̄nt p̄lat⁹ t capitulū alienare talia bona sine euidenti necessitate vl' vtilitate.xij.q.ij.c.sine exceptiõe.sic nec indirecte recipiēdo mutuū occasiõe cuius opoꝛteat ꝓuenire ad distractiõeꝫ bonoꝝ.ar.in regula cū quid vna via.de re.iur.lib.vi.ad idē qō no.bar.in fiſi in.l.in quoꝝ.ff.de pig. vbi dicit q̄ si res p̄hibeſ alienari p̄hibeſ pignoꝛari:qꝛ p pignoꝛatiõꝫ ꝓuenitur ad distractionē.c.nulli.de reb⁹ eccle.non alie.l. fi.C.de reb⁹ alie.non alie.ad idē regula cū quid vna via de reg.iur.li.vi.t sic restringe dicta bar.in.l.ciuitas.ff. si cer.pe. vbi sentit q̄ si mutuū est factū p̄nte p̄elato t capitulo nō est necesse ꝓbare versum sicut si fieret mutuū ciuitati p̄nte ꝺcilio p̄p̄li sed dico q̄ nō est bonū sic:qꝛ ꝺcilium p̄p̄li hꝫ liberã facultatē distrahēdi bona ciuitatis:sꝫ nō sic p̄lat⁹ t capitulū.c.sine exceptiõe.p̄alle.t hoc casu credo q̄ sit necesse vere ꝓbare q̄ eccl'ia tunc tp̄is indigebat ꝓut quidã volunt vt notāt aliqui in auſ.hoc ius poꝛrectum.C.de sacrosan.eccle.t Guil.de cu. vt refert io.an. hic,nã iura in hoc exigūt verã versionē t nō p̄sumptiuã vt in.ꝺ.auſ.hoc ius.aut p̄t satisfieri de redditib⁹ eccl'ie absq̄ distractiõe rer̄.t tūc si mutuū est factū p̄lato t capitulo nō est necesse ꝓbare versionez.de hoc est casus hic si bene p̄derāſ.nã si nō exigiſ ꝓbatio ꝟsionis quando mutuū fuit receptū cū ꝺsensu p̄lati t capituli:g̃ fortⁱ⁹ nō exigiſ qñ mutuū est factū eccl'ie p̄ntib⁹ p̄lato t capl'o t hoc casu p̄t ꝓcedere dictū bar.in.l.ciuitas.p̄alleg.qō est rōnabile.nã p̄lat⁹ t capitulū h̄nt liberã administrationē fructuū.ergo ex fructib⁹ satisfaciēdū est creditoꝛi:licet ꝟsum nō ꝓbeſ.hoc idē videſ ꝓbare argumentatiue ter.in.c.i.de depo.vbi ꝟsum exigitur qñ ꝺctus fuit init⁹ cū particulari nō cū tota eccl'ia.ad idē cōis theoꝛica dicto.q̄ hꝫ q̄ delictū p̄lati t capituli nocet ecclesie.vt no.in c.ij.de oꝛdi.cog.t in regula delictū.de reg.iur.li.vi.t i.l. iubem⁹ nullã nauē.C.de sacrosan.eccle.aut mutuū fuit receptū a solo p̄lato t est maius dubiū.sed credereē q̄ in vita p̄lati nō fit necesse creditoꝛi ꝓbare versionē.ar.hic.nã hoc solū exigiſ qñ particularis de eccl'ia recipit mutuuꝫ sine licētia abbatis.in abbate ergo nō est necesse ꝓbare ꝟsionē.p hoc qꝛ p̄lat⁹ hꝫ liberã administrationē fructuū t ꝺia administrat excepta alienatiõe immobiliū.c.is cui de elec.li.vi.t in.c.cū nobis.in fi.de elec.facit qō no.hoſtiē.in.c.veniēs.de trãsac.nec ob.ꝺ.l.ciuitas.qꝛ loquitur in administratoꝛe ciuitatis qui non hꝫ tantã ptātē in reb⁹ ciuitatis sicut p̄lat⁹ in reb⁹ eccl'ie.ad hoc qō not.gl.v.q. iij.in.c.fi.t.xij.q.i.in.c.duo sunt gña.sed post moꝛtē p̄lati puto eccl'iaꝫ nō teneri nisi ꝓbetur ꝟsuꝫ:qꝛ nō potuit vltra tp̄s vite sue ecclesiam obligare nisi ex necessitate vel vtilitate ecclesie ad qō ꝓbādū est necesse ꝓbare ꝟsionez ad hoc faciūt no.in.c.fi.ne p̄lati vices suas.t.c.ex p̄tiū de pig.t p Post.in.ꝺ.c.veniēs.t facit qō no.in.c.i.de solu.t p hāc opi.vide inno.j.ti.pri.c.i.vbi hoc aperte sentit.nã dicit ibi successoꝛē nō teneri ad debita ꝺtracta p p̄decessoꝛē nisi ꝓbenſ illa versa etiã in vtilitatez eccl'ie.sed Post.tenet ibi b̄ nō esse necessariū:qꝛ lra ibi exigit solū q̄ p necessitate eccl'ie fuerint ꝺcta ergo satis est ꝓbare q̄ tūc imminebat eccl'ie necessitas recipiēdi mutuū t ꝓfecto ille tex.multū facit p hac opi.q̄ mihi videſ equioꝛ.nã vt dicit Guil.de cu.durū est q̄ mutuās p̄lato volenti ire ad curiã p necessitate eccl'ie debeat esse sollicit⁹ q̄ pecunia erꝛēdaſ p necessitate eccl'ie.vel si mutuat p agris colendis doꝫ ire vel mittere testes ad villã ad videndū ꝟsionez t b̄ opi.satis placet in p̄lato.t facit iste tex. p loc̄ a ꝺ̄li dū solū exigit p ꝟsionē ꝟsionis in particulari de eccl'ia t illa aut.hoc ius poꝛrectū p̄t intelligi.vt.§.dixi. q̄ p̄ueniſ ad distractionez rer̄.t ad.ꝺ.l.ciuitas.§. fuit rñsum nec habem⁹ alia iura q̄ exigāt ꝓbationē ꝟsionis. Qñq̄ mutuū fuit factū particulari de ecclesia puta mōacho vl canonico:t tūc si intra summã taxatã ab ecclesia nō ēneceſſe ꝓbare versionē:qꝛ mutuū videſ factū ecclesie vt hic ꝓbatur.si vero nulla summa est taxata in ecclesia vel fuit receptū vltra summã:tūc est necesse ꝓbare versionē ad b̄ vt teneaſ ecclesia.vt est tex.hic. ¶ Sed aduerte qꝛ q̄daꝫ exigūt vt hoc casu duret ꝟsuꝫ tpe actiõis. Sꝫ q̄ñ mutuū fuit receptū p̄cedētib⁹ cas⁹ non req̄rit vtilitas ꝓpetua sed sufficit tp̄alis.t hoc videnſ velle Inno.t Hostiē.t intelligerē dictū eoꝝ q̄ñ nō expediebat ecclesie facere illū sumptū tp̄alē. Si aūt ecclesia tenebaſ de suo facere illū sumptū nihilomin⁹ q̄tūcūq̄ nō duret versio in dubio credo ecclesiā teneri:qꝛ eccl'ia ꝺz facta locupletioꝛ:sicut in simili ꝺz in pupillo.ff.de solu.l.in pupillo.pone exēplum particulaꝛ de ecclesia recepit mutuū qō ꝺuertit in necessaria alimēta miniſtroꝝ ecclesie.nã lꝫ nō duret hec vtilitas nihilomin⁹ ecclesia est locupletioꝛ:qꝛ si nō habuisset pecuniã mutuatã expēdisset de suo. Itē vltra alios limito istū tex.qꝛ teneſ ecclesia ꝓbata ꝟsionē q̄ñ vtile est ecclesie illã ꝟsionē fuisse factã ita q̄ ꝟsimiliꝫ fecisset de ꝓpo. alꝫ sec⁹. Pōe exēplū.particulaꝛ recepit mutuū t fecit fieri nobile edificiū in loco nō expediēti ita q̄ gue esset eccl'ie t dānoſuꝫ illū sumptū fecisse vl' appꝛobare,nã b̄ casu credo eccl'iaꝫ nō teneri p id qō in fiſi habetur in.l.fundo. ff. de rei vē.nã nō p̄t dici q̄ pecunia sit versa in vtilitatem ecclesie si non expediebat ecclesie in illum vsuꝫ ꝓuenire.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm